

POETAE

LATINI VETERES

AD FIDEM

OPTIMARUM EDITIONUM

EXPRESSI

FLORENTIAE
TYPIS IOSEPHI MOLINI
ad signum Dantis
M DCCC XXIX

LECTORI BENEVOLO

Typographus

Veterum latinorum Poetarum a Plauto usque ad Claudianum uno collecta vo-ime, omnia, ut vides, optime Lector (pauca si excipias fragmenta, et aliquorum minoribus, et Christianorum carmina, quibus nimium crevisset volumen) per me pressa prodeunt Poemata. Nec sumptui, nec labori me pepercisse, ut quantum me esset, perfectum opus conficeretur, pro certo habeto. Sed cum et eximiæ te-itatis chartas, et illa *breviandi* signa q; pro *que;* et literarum *m* elisionem, ac a-huiusmodi, ut aliquantulum spatii lucrarer, sæpe adhibere coactus sim, hanc rem non dubito fore plerosque, qui suis questubus et censuris materiem hoc in bore repperiant; quorum querela, ut spero, evanescet, si considerent non aliter ciendi me potestatem habuisse, ut voluminis brevitati, tuoque commodo, quod rat in huius operis instituto, consulerem.

Quod autem ad correctionem attinet, præter illam, quam Typographi in pa-inis nondum impressis solent curare, quatuor viri latinis literis eruditi, ne ullus er-or irreperet, sedulam omnino operam dedere.

Quæ vero de cuiuscumque Poetæ vita suis carminibus præposui, solerti amici ostri cura fuerunt concinnata.

Quærenti quibus iam editis libris, quasi quodam exemplari, hoc in opere usus erim, notum sit illam recentem collectionem ad usum Regentis factam Londini rison 1815-24 meos operarios viros in paginas componendo fere semper sub ocu-habuisse. Has vero iam impressas cum illa clarissima latinorum Auctorum colle-one contuli, quam Londini Valpius in 8.° confecit, hunc in fronte deferente titu-n "*The Delphin Classics with the variorum notes*". Catalogus autem postera gina appositus, quibus libris usus sim cum vel Auctores in Collectione illa non-n prodivissent, vel cum *textu* librorum variante, dubius hærerem, te docebit. propter, si quam ex variantibus probavi *Lectionem*, reiciendam potius fueris itratus; in illis libris, si velis, eam reperturus, noli omnino Editoris ignoran-n accusare.

Nullo tandem negante humanos labores aliena egere misericordia, hic quidem n indulgentiam præ aliis expetit, atque requirit. Quamvis enim omnes curas di-ntissime adhibuerim, quamplures errores præterlapsos esse certissimum habeo. tamen quæso veniam; et hoc tantum memineris, uno hoc in volumine tot Poe-a haberi, quæ, alia editione, forte quamplurima volumina requirerent. Si hoc nadvertas, quin libentius ignoscas, optime Lector, non dubito.

Catullus, a Frid. Guil. Doering. Lips. 1788 Vol. 1 in 8.°
— Idem ut supra. Lond. 1820 Vol. 1 in 8.°
Lucretius, ad exemplar Gilb. Wakefield. Glasguæ 1813 Vol. 4 in 8.°
Virgilius, a Chr. G. Heyne. Lips. 1800 Vol. 6 in 8.°
— Idem ut supra. Lond. 1821 Vol. 4 in 8.°
Tibullus, ab eodem. Lips. 1798 Vol. 2 in 8.°
Propertius, a Chr. Th. Kuinoel. Lips. 1805. Vol. 2 in 8.°
Horatius, a Baxtero cum obs. Zeunii. Glasguæ 1796 Vol. 1 in 4.°
— Idem, editio accuratior. Lips. 1815 Vol. 1 in 8.°
— Cum notulis e Wakefield. Lond. 1794 Vol. 2 in 8.°
Ovidius, e textu Burmanni c. n. Bentleii et var. Oxon. 1826 Vol. 5 in 8.°
Manilius, C. N. Rich. Bentleii. Lond. 1739 Vol. 1 in 4.°
— Cura Eliæ Stœber. Argent. 1767 Vol. 1. in 8.°
Phædrus, cum comm. Schwabe. Brunsvigæ 1806 Vol. 2 in 8.°
Lucanus, cum comm. Schrevelii. Lug. Bat. 1658 Vol. 1 in 8.°
— Cum comm. P. Burmanni. Leidæ 1740 Vol. 1 in 4.°
Silius Italicus, a G. A. Ruperti. Gottingæ 1795 Vol. 2 in 8.°
— Et Londini, Faulder, 1792 Vol. 2 in 12.°
Statius, Biponti 1785 Vol. 1. in 8.°
— Cum not. Var. a Io. Veenhusen. Lug. Bat. 1671 Vol. 1 in 8.°
Valerius Flaccus, cum not. var. a Th. Chr. Harles. Altenburgi 1781 Vol. 1 in 8.°
— Et cum not. var. cur. P. Burmanno. Leidæ 1724 Vol. 1 in 4.°
Iuvenalis, a G. Alex. Ruperti. Lips. 1801 Vol. 2 in 8.°
Martialis, Biponti 1784 Vol. 2 in 8.°
Ausonius, Biponti 1785 Vol. 1 in 8.°
Claudianus, cum not. var. a P. Burmanno II. Amst. 1760 Vol. 1 in 4.°
Plautus, cum not. var. et Gronovii. Lug. Bat. 1669 Vol. 2 in 8.°
— Et a Vulpiis fratribus. Patav. Comin. 1764 Vol. 2 in 8.°
Terentius, ex edit. Lindenbrogii c. not. var. Lond. 1820 Vol. 2 in 8.°
Seneca, cum not. Gronovii et var. a Schroedero. Delphis 1728 Vol. 1 in 4.°
Gratius Faliscus — Olympius Nemesianus — T. Calpurnius — C. Rutilius — et Pedo Albii
Poetæ Latini Minores c. n. var. cur. P. Burmanno. Leidæ 1731 Vol. 2 in 4.°
— Iidem cur. Io. Chr. Wernsdorf. Altenburgi 1780 Vol. 10 in 8.°
Avianus, cum not. var. ab Henr. Cannegietero. Amst. 1731 Vol. 10 in 8.°
— Cum var. lect. etc. cur. Io. Ad. Nodell. Amst. 1787 Vol. 1 in 8.°

INDEX

AUCTORUM ET POEMATUM

ILLUS

Liber . . . . Pag. 1

CARUS

Natura Lib. VI 21

MARO

Liber 76
m Lib. IV 82
b. XII 98
. 1531
. 1534
. 1538
. 1540
. 1540

Lib. IV. 171

RTIUS

Lib. IV 186

FLACCUS

b. IV 217
. . . . 240
culare 245
Lib. II 246
m Lib. II 261
tica Liber 273

SO

. . . . 277
b. III. 306
toriæ Lib. III. 325
noris 342
a faciei 347
n 348
. . . . 353
loseon Lib. XV 357
Lib. VI 444
Lib. IV 480
Ponto Lib. IV. 506
. . . . 530

S

III, tribus Ovidii epistolis re-
tes 354

ILIUS

icon Lib. V 536

m Lib. V 567

LACCUS

! 583

M. AN. LUCANUS

Pharsaliæ Lib. X. 588

C. SILICUS ITALICUS

Punicorum Lib. XVII 647

P. PAPINIUS STATIUS

Sylvarum Lib. V 737
Thebaidos Lib. XII 767
Achilleidos Lib. II 838

C. VALERIUS FLACCUS

Argonauticon Lib. VIII 846

D. IUN. IUVENALIS

Satiræ XVI 887

SULPICIA

Satira 915

M. VALERIUS MARTIALIS

De Spectaculis, Libellus 916
Epigrammatum Lib. XIV 918

D. MAGNUS AUSONIUS

Epigrammata 999
Parentalia 1008
Commem. Professorum Burdigalensium 1012
Epitaphia Heroum 1016
De XII Cæsaribus 1017
Tetrasticha 1018
Ordo nobilium urbium 1019
Ludus VII Sapientum 1020
Edyllia 1022
Eclogarium 1037
Epistolæ 1039
Gratiarum actio pro consulatu . . . 1048
Periochæ in Iliadem et Odysseum . . . 1053

CLAUDIUS CLAUDIANUS

In Probini et Olybrii Consulatum . . 1059
In Rufinum Lib. II 1061
De III. et IV. Consulatu Honorii . . . 1068
Epithalamium Honorii et Mariæ . . 1074
In nuptias eorumd. Fescennina . . . 1077
De bello Gildonico, Liber 1078
De Consulatu Fl. Mallii. 1082
In Eutropium Lib. II 1085
De I. et II. Consulatu Stilichonis . . 1093
De bello Getico Liber 1102
De VI. Consulatu Honorii 1107
Laus Serenæ reginæ 1112
Epithal. Palladii et Celerinæ 1114
De Raptu Proserpinæ Lib. III 1115
Gigantomachia 1124
Epistolæ 1125

Eidyllia 1126
Epigrammata 1129

M. Accius Plautus

Amphitruo 1134
Asinaria 1148
Aulularia 1158
Bacchides 1168
Capteivei 1181
Casina 1192
Cistellaria 1201
Curculio 1206
Epidicus 1213
Menæchmei 1222
Mercator 1235
Miles gloriosus. 1244
Mostellaria 1260
Persa 1272
Pœnulus 1281
Pseudolus 1295
Rudens 1309
Stichus 1323
Trinummus 1331
Truculentus 1344

P. Terentius Afer

Andria 1355
Eunuchus 1366
Heautontimorumenos 1378
Hecyra 1389
Adelphi 1399
Phormio 1409

L. An. Seneca

Hercules furens 1421
Thyestes . . . .
Thebais, vel Phœnissæ . . . . . .
Hippolytus . . . .
Œdipus . . . .
Troades . . . .
Medea . . . .
Agamemnon . . . .
Hercules Œtæus . . . .
Octavia . . . .

Gratius Faliscus

Cynegeticon . . . .

M. A. Olympius Nemesianus

Cynegeticon . . . .
Bucolicon . . . .
Laudes Herculis . . . .

T. Calpurnius Siculus

Bucolicon . . . .

Cl. Rutilius Numatianus

Iter . . . .

C. Pedo Albinovanus

Consolatio ad Liviam Augustam . . .
In obitum Mæcenatis . . . .
Suprema Mæcenatis verba . . . . .
De navigatione Germanici . . . . .

Flavius Avianus

Fabulæ XLII . . . .

Incerti Auctoris

Pervigilium Veneris . . . .

Poetae Latini veteres

C. VALERIUS CATULLUS

C. Valerius Catullus, Valerii filius Veronensis, honesti ordinis vir, a Manlio Romam deductus, Latinis Græcisque literis eruditus, Ipsitillæ concivis suæ, et Clodiæ, quam Lesbiam appellat, amator, tanta carminum venustate excelluit, ut novum poeseos genus, elegantissimum ob veneres leporesque suavissimos, prompsisse videatur. Rei domesticæ, ignotis casibus fere deperditæ, consulturus, C. Memmium, nimium cupidum atque oscitantem Prætorem, in Bithyniam secutus ne tenuissimum quidem lucellum, ut ipse testatur, recepit. Romam redux amatissimi fratris cineribus, in itinere comitis, et in Troade supremo fato perfuncti, piissimis versibus fraterne parentavit; ipse autem, mari feliciter remenso, phaselum Castori Pollucique sacravit. Amicos Corn. Nepotem, M. Tullium, Asinium Pollionem, aliosque viros ingenio præstantissimos, versibus celebravit; C. Cæsaris sinistram liberalitatem, aliaque vitia redarguit; et Mamurram, Gellium, Vatinium, aliosque quos oderat amarissimis salibus perstrinxit. Cætera de eo latent. Fertur obiisse 43 annos natus, anno ante Jesum Christum 44.

C. V. Catulli Carmina, ex editione Doering

Carmen I. *Ad Cornelium Nepotem.*

Quoi dono lepidum novum libellum,
Arida modo pumice expolitum?
Corneli, tibi: namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas,
Iam tum, cum ausus es unus Italorum
Omne ævum tribus explicare chartis,
Doctis, Iuppiter! et laboriosis.
Quare habe tibi, quidquid hoc libelli est,
Qualecumque; quod, o patrona Virgo,
Plus uno maneat perenne seclo.

II. *Ad Passerem Lesbiæ.*

Passer, deliciæ meæ puellæ,
Quicum ludere, quem in sinu tenere,
Quoi primum digitum dare adpetenti,
Et acris solet incitare morsus;
Quum desiderio meo nitenti
Carum nescio quid lubet iocari,
(Ut solatiolum sui doloris:
Credo, ut tum gravis acquiescat ardor)
Tecum ludere, sicut ipsa, possem,
Et tristis animi levare curas;
Tam gratum mihi, quam ferunt puellæ
Pernici aureolum fuisse malum,
Quod zonam soluit diu ligatam.

III. *Luctus in morte Passeris.*

Lugete, o Veneres, Cupidinesque,
Et quantum est hominum venustiorum.
Passer mortuus est meæ puellæ,
Passer, deliciæ meæ puellæ,
Quem plus illa oculis suis amabat:
Nam mellitus erat, suamque norat
Ipsam tam bene, quam puella matrem:
Nec sese a gremio illius movebat;
Sed circumsiliens modo huc, modo illuc,
Ad solam dominam usque pipilabat.
Qui nunc it per iter tenebricosum,
Illuc, unde negant redire quemquam:
At vobis male sit, malæ tenebræ
Orci, quæ omnia bella devoratis:
Tam bellum mihi passerem abstulistis.
O factum male! O miselle passer,
Tua nunc opera meæ puellæ
Flendo turgiduli rubent ocelli.

IV. *Dedicatio Phaseli.*

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
Ait fuisse navium celerrimus,
Neque ullius natantis impetum trabis
Nequisse præterire, sive palmulis
Opus foret volare, sive linteo.
Et hoc negat minacis Adriatici
Negare litus, insulasve Cycladas,
Rhodumve nobilem, horridamve Thraciam,
Propontida, trucemve Ponticum sinum;
Ubi iste, post Phaselus, antea fuit
Comata silva: nam Cytorio in iugo
Loquente sæpe sibilum edidit coma.
Amastri Pontica, et Cytore buxifer,
Tibi hæc fuisse et esse cognitissima
Ait Phaselus; ultima ex origine
Tuo stetisse dicit in cacumine,
Tuo imbuisse palmulas in æquore,
Et inde tot per impotentia freta
Herum tulisse; læva, sive dextera
Vocaret aura, sive utrumque Iuppiter
Simul secundus incidisset in pedem;
Neque ulla vota litoralibus Diis
Sibi esse facta, cum veniret a mare
Novissimo hunc ad usque limpidum lacum.
Sed hæc prius fuere: nunc recondita
Senet quiete, seque dedicat tibi,
Gemelle Castor, et gemelle Castoris.

V. *Ad Lesbiam.*

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
Rumoresque senum severiorum
Omnes unius æstimemus assis.
Soles occidere et redire possunt:
Nobis, cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.
Da mi basia mille, deinde centum,
Dein mille altera, dein secunda centum,
Dein usque altera mille, deinde centum:
Dein, cum millia multa fecerimus,

Conturbabimus illa, ne sciamus,
Aut ne quis malus invidere possit,
Cum tantum sciat esse basiorum.

VI. *Ad Flavium.*

Flavi, delicias tuas Catullo,
Ni sint illepidæ atque inelegantes
Velles dicere, nec tacere posses.
Verum nescio quid febriculosi
Scorti diligis: hoc pudet fateri.
Nam, te non viduas iacere noctes
Nequidquam tacitum cubile clamat,
Sertis ac Syrio fragrans olivo,
Pulvinusque peræque et hic et illic
Attritus, tremulique quassa lecti
Argutatio, inambulatioque.
Nam mi prævalet ista nil tacere.
Cur nunc tam latera exfututa pandas
Ni tu quid facias ineptiarum?
Quare, quidquid habes boni malique,
Dic nobis. Volo te ac tuos amores
Ad cœlum lepido vocare versu.

VII. *Ad Lesbiam.*

Quæris, quot mihi basiationes
Tuæ, Lesbia, sint satis superque?
Quam magnus numerus Libyssæ arenæ
Laserpiciferis iacet Cyrenis,
Oraclum Iovis inter æstuosi,
Et Batti veteris sacrum sepulcrum:
Aut quam sidera multa, cum tacet nox,
Furtivos hominum vident amores:
Tam te basia multa basiare,
Vesano satis et super Catullo est,
Quæ nec pernumerare curiosi
Possint, nec mala fascinare lingua.

VIII. *Ad Seipsum.*

Miser Catulle, desinas ineptire,
Et, quod vides perisse, perditum ducas.
Fulsere quondam candidi tibi soles,
Cum ventitabas, quo puella ducebat
Amata nobis, quantum amabitur nulla.
Ibi illa multa tam iocosa fiebant,
Quæ tu volebas, nec puella nolebat.
Fulsere vere candidi tibi soles.
Nunc iam illa non vult: tu quoque impotens noli,
Nec quæ fugit sectare; nec miser vive:
Sed obstinata mente perfer, obdura.
Vale, puella: iam Catullus obdurat:
Nec te requiret, nec rogabit invitam.
At tu dolebis, cum rogaberis nulla,
Scelesta, nocte. Quæ tibi manet vita?
Quis nunc te adibit? quoi videberis bella?
Quem nunc amabis? quoius esse diceris?
Quem basiabis? quoi labella mordebis?
At tu, Catulle, destinatus obdura.

IX. *Ad Verannium.*

Veranni, omnibus e meis amicis
Antistans mihi millibus trecentis,
Venistine domum ad tuos Penates,
Fratresque unanimos, anumque matrem?
Venisti. O mihi nuntii beati!
Visam te incolumem, audiamque Hiberûm
Narrantem loca, facta, nationes,
Ut mos est tuus; applicansque collum,
Iucundum os oculosque suaviabor.
O quantum est hominum beatiorum,
Quid me lætius est beatiusve?

X. *De Varri Scorto.*

Varrus me meus ad suos amores
Visum duxerat e foro otiosum:
Scortillum, ut mihi tum repente visum est,
Non sane illepidum, nec invenustum.
Huc ut venimus, incidere nobis
Sermones varii: in quibus, quid esset
Iam Bithynia, quomodo se haberet,
Et quonam mihi profuisset ære?
Respondi, id quod erat: nihil neque ipsis
Nec prætoribus esse, nec cohorti,
Cur quisquam caput unctius referret:
Præsertim quibus esset irrumator
Prætor, nec faceret pili cohortem.
At certe tamen, inquiunt, quod illic
Natum dicitur esse, comparasti
Ad lecticam homines. Ego, ut puellæ
Unum me facerem beatiorem,
Non, inquam, mihi tam fuit maligne,
Ut, provincia quod mala incidisset,
Non possem octo homines parare rectos.
At mi nullus erat neque hic neque illic,
Fractum qui veteris pedem grabati
In collo sibi collocare posset.
Hic illa, ut decuit cinædiorem,
Quæso, inquit, mihi, mi Catulle, paulum
Istos commoda, nam volo ad Serapin
Deferri. Mane, inquii puellæ:
Istud, quod modo dixeram me habere,
Fugit me ratio. Meus sodalis
Cinna est Caius: is sibi paravit.
Verum, utrum illius, an mei, quid ad me?
Utor tam bene, quam mihi pararim.
Sed tu insulsa male, et molesta vivis,
Per quam non licet esse negligentem.

XI. *Ad Furium et Aurelium.*

Furi et Aureli, comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,
Litus ut longe resonante Eoa
Tunditur unda;
Sive in Hircanos, Arabasque molles,
Seu Sacas, sagittiferosque Parthos,
Sive qua septemgeminus colorat
Æquora Nilus;
Sive trans altas gradietur Alpes,
Cæsaris visens monumenta magni,
Gallicum Rhenum, horribilesque ulti-
mosque Britannos:
Omnia hæc, quæcumque feret voluntas
Cœlitum, tentare simul parati,
Pauca nunciate meæ puellæ
Non bona dicta:
Cum suis vivat valeatque mœchis,
Quos simul complexa tenet trecentos,
Nullum amans vere, sed identidem omnium
Ilia rumpens.
Nec meum respectet, ut ante, amorem,
Qui illius culpa cecidit; velut prati
Ultimi flos, prætereunte postquam
Tactus aratro est.

XII. *Ad Asinium.*

Marrucine Asini, manu sinistra
Non belle uteris in ioco atque vino:
Tollis lintea negligentiorum.

utas? fugit te, inepte;
res et invenusta est.
' Crede Pollioni
rta vel talento
enim leporum
facetiarum.
asyllabos trecentos
hi linteum remitte,
vet æstimatione,
osynon mei sodalis.
aba ex Hiberis
uneri Fabullus
ec amem necesse est
meum et Fabullum.

. *Ad Fabullum.*

i Fabulle, apud me
i favent, diebus,
is bonam atque magnam
candida puella,
t omnibus cachinnis.
attuleris, venuste noster,
m tui Catulli
st aranearum.
es meros amores,
elegantiusve est:
dabo, quod meæ puellæ
es Cupidinesque;
cies, Deos rogabis
nt, Fabulle, nasum.

! *Calvum Licinium.*

meis amarem,
lve, munere isto
Vatiniano.
o, quidve sum locutus,
perderes poetis?
lta dent clienti,
misit impiorum.
cor, hoc novum ac repertum
ulla literator;
sed bene ac beate,
sunt tui labores.
bilem et sacrum libellum!
ad tuum Catullum
at die periret,
ptimo dierum.
i, salse, sic abibit;
ad librariorum
Cæsios, Aquinios,
colligam venena,
iis remunerabor.
valete, abite
n pedem tulistis,
, pessimi poetæ.
* * *
um ineptiarum
nanusque vostras
dmovere nobis;
, et inrumabo.

. *Ad Aurelium.*

me ac meos amores,
peto pudentem,
animo tuo cupisti,
eteres, et integellum,
m mihi pudice:
o; nihil veremur
ea modo huc, modo illuc,

In re prætereunt sua occupati:
Verum a te metuo, tuoque pene,
Infesto pueris bonis malisque.
Quem tu, qua lubet, ut lubet, moveto
Quantum vis, ubi erit foris paratum.
Hunc unum excipio, ut puto pudenter.
Quod si te mala mens, furorque vecors
In tantam impulerit, sceleste, culpam,
Ut nostrum insidiis caput lacessas:
Ah! tum te miserum, malique fati,
Quem attractis pedibus, patente porta,
Percurrent raphanique, mugilesque.

XVI. *Ad Aurelium et Furium.*

Pædicabo ego vos, et inrumabo,
Aureli pathice, et cinæde Furi,
Qui me ex versiculis meis putatis,
Quod sint molliculi, parum pudicum.
Nam castum esse decet pium poetam
Ipsum: versiculos nihil necesse est;
Qui tum denique habent salem ac leporem,
Si sunt molliculi ac parum pudici,
Et, quod pruriat, incitare possunt,
Non dico pueris, sed his pilosis
Qui duros nequeunt movere lumbos.
Vos, quod millia multa basiorum
Legistis, male me marem putatis:
Pædicabo ego vos, et inrumabo.

XVII *Ad Coloniam.*

O Colonia, quæ cupis ponte ludere longo,
Et salire paratum habes; sed vereris inepta
Crura ponticuli adsulitantis, irredivivus
Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,
In quo vel Salisubsulis sacra suscipiantur:
Munus hoc mihi maximi da, Colonia, risus.
Quemdam municipem meum de tuo volo ponte
Ire præcipitem in lutum, per caputque pedesque:
Verum totius ut lacus, putidæque paludis
Lividissima, maximeque est profunda vorago.
Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar
Bimuli, tremula patris dormientis in ulna.
Quoi cum sit viridissimo nupta flore puella,
Et puella tenellulo delicatior hædo,
Asservanda nigerrimis diligentius uvis:
Ludere hanc sinit, ut lubet, nec pili facit uni,
Nec se sublevat ex sua parte, sed velut alnus
In fossa Ligur iacet suppernata securi
Tantumdem omnia sentiens, quam si nulla sit us- (quam:
Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit.
Ipse qui sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit.
Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
Si pote stolidum repente excitare veternum,
Et supinum animum in gravi derelinquere cœno,
Ferream ut soleam tenaci in voragine mula.

XVIII. *Ad Hortorum Deum.*

Hunc lucum tibi dedico, consecroque, Priape,
Qua domus tua Lampsaci est, quaque silva, Priape.
Nam te præcipue in suis urbibus colit ora
Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

XIX. *Hortorum Deus.*

Hunc ego, iuvenes, locum, villulamque palustrem
Tectam vimine iunceo, caricisque maniplis,
Quercus arida, rustica conformata securi
Nutrivi, magis et magis ut beata quotannis.
Huius nam domini colunt me, Deumque salutant,

Conturbabimus illa, ne sciamus,
Aut ne quis malus invidere possit,
Cum tantum sciat esse basiorum.

VI. *Ad Flavium.*

Flavi, delicias tuas Catullo,
Ni sint illepidæ atque inelegantes
Velles dicere, nec tacere posses.
Verum nescio quid febriculosi
Scorti diligis: hoc pudet fateri.
Nam, te non viduas iacere noctes
Nequidquam tacitum cubile clamat,
Sertis ac Syrio fragrans olivo,
Pulvinusque peræque et hic et illic
Attritus, tremulique quassa lecti
Argutatio, inambulatioque.
Nam mî prævalet ista nil tacere.
Cur nunc tam latera exfututa pandas
Ni tu quid facias ineptiarum?
Quare, quidquid habes boni malique,
Dic nobis. Volo te ac tuos amores
Ad cœlum lepido vocare versu.

VII. *Ad Lesbiam.*

Quæris, quot mihi basiationes
Tuæ, Lesbia, sint satis superque?
Quam magnus numerus Libyssæ arenæ
Laserpiciferis iacet Cyrenis,
Oraclum Iovis inter æstuosi,
Et Batti veteris sacrum sepulcrum:
Aut quam sidera multa, cum tacet nox,
Furtivos hominum vident amores:
Tam te basia multa basiare,
Vesano satis et super Catullo est,
Quæ nec pernumerare curiosi
Possint, nec mala fascinare lingua.

VIII. *Ad Seipsum.*

Miser Catulle, desinas ineptire,
Et, quod vides perisse, perditum ducas.
Fulsere quondam candidi tibi soles,
Cum ventitabas, quo puella ducebat
Amata nobis, quantum amabitur nulla.
Ibi illa multa tam iocosa fiebant,
Quæ tu volebas, nec puella nolebat.
Fulsere vere candidi tibi soles.
Nunc iam illa non vult: tu quoque impotens noli,
Nec quæ fugit sectare; nec miser vive:
Sed obstinata mente perfer, obdura.
Vale, puella: iam Catullus obdurat:
Nec te requiret, nec rogabit invitam.
At tu dolebis, cum rogaberis nulla,
Scelesta, nocte. Quæ tibi manet vita?
Quis nunc te adibit? quoi videberis bella?
Quem nunc amabis? quoius esse diceris?
Quem basiabis? quoi labella mordebis?
At tu, Catulle, destinatus obdura.

IX. *Ad Verannium.*

Veranni, omnibus e meis amicis
Antistans mihi millibus trecentis,
Venistine domum ad tuos Penates,
Fratresque unanimos, anumque matrem?
Venisti. O mihi nuntii beati!
Visam te incolumem, audiamque Hiberûm
Narrantem loca, facta, nationes,
Ut mos est tuus; applicansque collum,
Iucundum os oculosque suaviabor.
O quantum est hominum beatiorum,
Quid me lætius est beatiusve?

X. *De Varri Scorto.*

Varrus me meus ad suos amores
Visum duxerat e foro otiosum:
Scortillum, ut mihi tum repente visum est,
Non sane illepidum, nec invenustum.
Huc ut venimus, incidere nobis
Sermones varii: in quibus, quid esset
Iam Bithynia, quomodo se haberet,
Et quonam mihi profuisset ære?
Respondi, id quod erat: nihil neque ipsis
Nec prætoribus esse, nec cohorti,
Cur quisquam caput unctius referret:
Præsertim quibus esset irrumator
Prætor, nec faceret pili cohortem.
At certe tamen, inquiunt, quod illic
Natum dicitur esse, comparasti
Ad lecticam homines. Ego, ut puellæ
Unum me facerem beatiorem,
Non, inquam, mihi tam fuit maligne,
Ut, provincia quod mala incidisset,
Non possem octo homines parare rectos.
At mi nullus erat neque hic neque illic,
Fractum qui veteris pedem grabati
In collo sibi collocare posset.
Hic illa, ut decuit cinædiorem,
Quæso, inquit, mihi, mi Catulle, paulum
Istos commoda, nam volo ad Serapin
Deferri. Mane, inquii puellæ:
Istud, quod modo dixeram me habere,
Fugit me ratio. Meus sodalis
Cinna est Caius: is sibi paravit.
Verum, utrum illius, an mei, quid ad me?
Utor tam bene, quam mihi pararim.
Sed tu insulsa male, et molesta vivis,
Per quam non licet esse negligentem.

XI. *Ad Furium et Aurelium.*

Furi et Aureli, comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,
Litus ut longe resonante Eoa
Tunditur unda;
Sive in Hircanos, Arabasque molles,
Seu Sacas, sagittiferosque Parthos,
Sive quæ septemgeminus colorat
Æquora Nilus;
Sive trans altas gradietur Alpes,
Cæsaris visens monumenta magni,
Gallicum Rhenum, horribilesque ulti-
mosque Britannos:
Omnia hæc, quæcumque feret voluntas
Cœlitum, tentare simul parati,
Pauca nunciate meæ puellæ
Non bona dicta:
Cum suis vivat valeatque mœchis,
Quos simul complexa tenet trecentos,
Nullum amans vere, sed identidem omnium
Ilia rumpens.
Nec meum respectet, ut ante, amorem,
Qui illius culpa cecidit; velut prati
Ultimi flos, prætereunte postquam
Tactus aratro est.

XII. *Ad Asinium.*

Marrucine Asini, manu sinistra
Non belle uteris in ioco atque vino:
Tollis lintea negligentiorum.

Hoc salsum esse putas? fugit te, inepte;
Quamvis sordida res et invenusta est.
Non credis mihi? Crede Pollioni
Fratri, qui tua furta vel talento
Mutari velit: est enim leporum
Disertus puer, ac facetiarum.
Quare aut hendecasyllabos trecentos
Exspecta, aut mihi linteum remitte,
Quod me non movet æstimatione,
Verum est mnemosynon mei sodalis.
Nam sudaria Sætaba ex Hiberis
Miserunt mihi muneri Fabullus
Et Verannius. Hæc amem necesse est
Ut Veranniolum meum et Fabullum.

XIII. *Ad Fabullum.*

Cœnabis bene, mi Fabulle, apud me
Paucis, si tibi Dii favent, diebus,
Si tecum attuleris bonam atque magnam
Cœnam, non sine candida puella,
Et vino, et sale, et omnibus cachinnis.
Hæc si, inquam, attuleris, venuste noster,
Cœnabis bene: nam tui Catulli
Plenus sacculus est aranearum.
Sed contra accipies meros amores,
Seu quid suavius elegantiusve est:
Nam unguentum dabo, quod meæ puellæ
Donarunt Veneres Cupidinesque;
Quod tu cum olfacies, Deos rogabis
Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

XIV. *Ad Calvum Licinium.*

Ni te plus oculis meis amarem,
Iucundissime Calve, munere isto
Odissem te odio Vatiniano.
Nam quid feci ego, quidve sum locutus,
Cur me tot male perderes poetis?
Isti Dii mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi misit impiorum.
Quod si, ut suspicor, hoc novum ac repertum
Munus dat tibi Sulla literator;
Non est mi male, sed bene ac beate,
Quod non dispereunt tui labores.
Dii magni, horribilem et sacrum libellum!
Quem tu scilicet ad tuum Catullum
Misti, continuo ut die periret,
Saturnalibus, optimo dierum.
Non, non hoc tibi, salse, sic abibit;
Nam, si luxerit, ad librariorum
Curram scrinia: Cæsios, Aquinios,
Suffenum, omnia colligam venena,
Ac te his suppliciis remunerabor.
Vos hinc interea valete, abite
Illuc, unde malum pedem tulistis,
Secli incommoda, pessimi poetæ.
* * * * *
Si qui forte mearum ineptiarum
Lectores eritis, manusque vestras
Non horrebitis admovere nobis;
Pædicabo ego vos, et inrumabo.

XV. *Ad Aurelium.*

Commendo tibi me ac meos amores,
Aureli. Veniam peto pudentem,
Ut, si quidquam animo tuo cupisti,
Quod castum expeteres, et integellum,
Conserves puerum mihi pudice:
Non dico a populo; nihil veremur
Istos, qui in platea modo huc, modo illuc,
In re prætereunt sua occupati:
Verum a te metuo, tuoque pene,
Infesto pueris bonis malisque.
Quem tu, qua lubet, ut lubet, moveto
Quantum vis, ubi erit foris paratum.
Hunc unum excipio, ut puto pudenter.
Quod si te mala mens, furorque vecors
In tantam impulerit, sceleste, culpam,
Ut nostrum insidiis caput lacessas:
Ah! tum te miserum, malique fati,
Quem attractis pedibus, patente porta,
Percurrent raphanique, mugilesque.

XVI. *Ad Aurelium et Furium.*

Pædicabo ego vos, et inrumabo,
Aureli pathice, et cinæde Furi,
Qui me ex versiculis meis putatis,
Quod sint molliculi, parum pudicum.
Nam castum esse decet pium poetam
Ipsum: versiculos nihil necesse est;
Qui tum denique habent salem ac leporem,
Si sunt molliculi ac parum pudici,
Et, quod pruriat, incitare possunt,
Non dico pueris, sed his pilosis
Qui duros nequeunt movere lumbos.
Vos, quod millia multa basiorum
Legistis, male me marem putatis:
Pædicabo ego vos, et inrumabo.

XVII *Ad Coloniam.*

O Colonia, quæ cupis ponte ludere longo,
Et salire paratum habes; sed vereris inepta
Crura ponticuli adsulitantis, irredivivus
Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,
In quo vel Salisubsulis sacra suscipiantur:
Munus hoc mihi maximi da, Colonia, risus.
Quemdam municipem meum de tuo volo ponte
Ire præcipitem in lutum, per caputque pedesque:
Verum totius ut lacus, putidæque paludis
Lividissima, maximeque est profunda vorago.
Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar
Bimuli, tremula patris dormientis in ulna.
Quoi cum sit viridissimo nupta flore puella,
Et puella tenellulo delicatior hædo,
Asservanda nigerrimis diligentius uvis:
Ludere hanc sinit, ut lubet, nec pili facit uni,
Nec se sublevat ex sua parte, sed velut alnus
In fossa Liguri iacet suppernata securi (quam:
Tantumdem omnia sentiens, quam si nulla sit us-
Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit. 21
Ipse qui sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit.
Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
Si pote stolidum repente excitare veternum,
Et supinum animum in gravi derelinquere cœno,
Ferream ut soleam tenaci in voragine mula. 26

XVIII. *Ad Hortorum Deum.*

Hunc lucum tibi dedico, consecroque, Priape,
Qua domus tua Lampsaci est, quaque silva, Priape.
Nam te præcipue in suis urbibus colit ora
Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

XIX. *Hortorum Deus.*

Hunc ego, iuvenes, locum, villulamque palustrem
Tectam vimine iunceo, caricisque maniplis,
Quercus arida, rustica conformata securi
Nutrivi, magis et magis ut beata quotannis.
Huius nam domini colunt me, Deumque salutant,

Pauperis tugurii pater, filiusque * * *
Alter, assidua colens diligentia, ut herba
Dumosa asperaque a meo sit remota sacello:
Alter, parva ferens manu semper munera larga.
Florido mihi ponitur picta vere corolla
Primitu', et tenera virens spica mollis arista:
Luteæ violæ mihi, luteumque papaver,
Pallentesque cucurbitæ, et suave olentia mala;
Uva pampinea rubens educata sub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi (sed tacebitis) aram
Barbatus linit hirculus, cornipesque capella;
Pro queis omnia honoribus hæc necesse Priapo
Præstare, et domini hortulum vineamque tueri.
Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas.
Vicinus prope dives est, negligensque Priapus.
Inde sumite: semita hæc deinde vos feret ipsa.

XX. *Hortorum Deus.*

Ego hæc, ego arte fabricata rustica,
Ego arida, o viator, ecce populus
Agellulum hunc, sinistra, tute quem vides,
Herique villulam hortulumque pauperis
Tuor, malasque furis arceo manus.
Mihi corolla picta vere ponitur:
Mihi rubens arista sole fervido:
Mihi virente dulcis uva pampino:
Mihique glauca duro oliva frigore.
Meis capella delicata pascuis
In urbem adulta lacte portat ubera:
Meisque pinguis agnus ex ovilibus
Gravem domum remittit ære dexteram:
Tenerque, matre mugiente, vaccula
Deûm profundit ante templa sanguinem.
Proin' viator hunc Deum vereberis,
Manumque sorsum habebis. Hoc tibi expedit:
Parata namque crux, sine arte mentula.
Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
Venit: valente cui revulsa brachio
Fit ista mentula, apta clava dexteræ.

XXI. *Ad Aurelium.*

Aureli, pater esuritionum,
Non harum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut sunt, aut aliis erunt in annis,
Pædicare cupis meos amores;
Nec clam: nam simul es, iocaris una,
Hæres ad latus, omnia experiris.
Frustra: nam insidias mihi instruentem
Tangam te prior irrumatione.
Atqui, si id faceres satur, tacerem.
Nunc ipsum id doleo, quod esurire
Ah! meus puer, et sitire discet.
Quare desine, dum licet pudico:
Ne finem facias, sed irrumatus.

XXII. *Ad Varrum.*

Suffenus iste, Varre, quem probe nosti,
Homo est venustus, et dicax et urbanus,
Idemque longe plurimos facit versus.
Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura
Perscripta: nec sic, ut fit, in palimpsesto
Relata; chartæ regiæ, novi libri,
Novi umbilici, lora rubra, membrana
Directa plumbo, et pumice omnia æquata.
Hæc cum legas, tum bellus ille et urbanus
Suffenus, unus caprimulgus, aut fossor
Rursus videtur: tantum abhorret, ac mutat.
Hoc quid putemus esse? qui modo scurra,
Aut si quid hac re tritius videbatur,
Idem inficeto est inficetior rure;
Simul poemata attigit: neque idem unquam
Æque est beatus, ac poema cum scribit:
Tam gaudet in se, tamque se ipse miratur.
Nimirum idem omnes fallimur; neque est quisquam
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Possis. Suus quoique attributus est error:
Sed non videmus manticæ quod in tergo est.

XXIII. *Ad Furium.*

Furi, quoi neque servus est, neque arca,
Nec cimex, neque araneus, neque ignis;
Verum est et pater et noverca, quorum
Dentes vel silicem comesse possunt:
Est pulchre tibi cum tuo parente,
Et cum coniuge lignea parentis.
Nec mirum: bene nam valetis omnes:
Pulchre concoquitis, nihil timetis;
Non incendia, non graves ruinas,
Non facta impia, non dolos veneni,
Non casus alios periculorum.
Atqui corpora sicciora cornu,
Aut, siquid magis aridum est, habetis,
Sole et frigore et esuritione.
Quare non tibi sit bene ac beate?
A te sudor abest, abest saliva,
Mucusque, et mala pituita nasi.
Hanc ad munditiem adde mundiorem,
Quod culus tibi purior salillo est;
Nec toto decies cacas in anno:
Atque id durius est faba et lapillis:
Quod tu si manibus teras fricesque,
Non unquam digitum inquinare possis.
Hæc tu commoda tam beata, Furi,
Noli spernere, nec putare parvi:
Et sestertia, quæ soles, precari
Centum desine; nam sat es beatus.

XXIV. *Ad Iuventium puerum.*

O qui flosculus es Iuventiorum,
Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut posthac aliis erunt in annis:
Mallem divitias mihi dedisses
Isti, quoi neque servus est, neque arca;
Quam sic te sineres ab illo amari.
Qui? non est homo bellus? inquies. Est:
Sed bello huic neque servus est, neque arca.
Hæc tu, quam lubet, abiice, elevaque:
Nec servum tamen ille habet, neque arcam.

XXV. *Ad Thallum.*

Cinæde Thalle, mollior cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla,
Vel pene languido senis, situque araneoso:
Idemque Thalle, turbida rapacior procella,
Cum de via mulier aves ostendit oscitantes:
Remitte pallium mihi meum, quod involasti,
Sudariumque Setabum, catagraphosque Thynos,
Inepte, quæ palam soles habere, tamquam avita.
Quæ nunc tuis ab unguibus reglutina et remitte,
Ne laneum latusculum, natesque mollicellas,
Inusta turpiter tibi flagella conscribillent,
Et insolenter æstues, velut minuta magno
Deprensa navis in mari, vesaniente vento.

XXVI. *Ad Furium.*

Furi, villula nostra non ad Austri
Flatus opposita est, nec ad Favoni,
Nec sævi Boreæ, aut Apeliotæ,

d millia quindecim et ducentos.
m horribilem atque pestilentem!

II. *Ad Pocillatorem puerum.*

r vetuli, puer, Falerni,
calices amariores,
osthumiæ iubet magistræ,
acina ebriosioris.
uo lubet, hinc abite lymphæ,
nicies, et ad severos
hic merus est Thyonianus.

I. *Ad Verannium et Fabullum.*

mites, cohors inanis,
inulis et expeditis,
ptime, tuque, mi Fabulle,
m geritis? satisne cum isto
igoraque et famem tulistis?
m in tabulis patet lucelli
? ut mihi, qui meum secutus
, refero datum lucello:
, bene me, ac diu supinum
trabe lentus irrumasti.
tum video, pari fuistis
nihilo minore verpa
s. Pete nobiles amicos.
nala multa Dii Deæque
robria Romuli Remique.

XXIX. *In Cæsarem.*

otest videre, quis potest pati,
dicus et vorax et aleo,
n habere, quod Comata Gallia
ncti, et ultima Britannia?
mule, hæc videbis et feres?
icus et vorax et aleo.
oc superbus et superfluens
abit omnium cubilia,
s columbus, aut Adoneus?
mule, hæc videbis et feres?
icus et vorax et aleo.
ine, Imperator unice,
ltima Occidentis insula,
stra diffututa mentula
comesset, aut trecenties?
ait sinistra liberalitas,
patravit: an parum helluatus est?
rima lancinata sunt bona:
æda Pontica: inde tertia
uam scit amnis aurifer Tagus.
lliæ, timetis, et Britanniæ?
c, malum, fovetis? aut quid hic potest,
a devorare patrimonia?
ine, Imperator unice,
erque perdidistis omnia?

XXX. *Ad Alphenum.*

memor atque unanimis false sodalibus,
iseret, dure, tui dulcis amiculi:
lere, iam non dubitas fallere, perfide.
pia fallacum hominum cœlicolis pla-

igis, ac me miserum deseris in malis.
faciant dehinc homines, quoive ha-
dem?
ibebas animam tradere, inique, me
amorem, quasi *tuta omnia mî forent.*
etrahis te, ac tua dicta omnia factaque
Ventos inrita ferre, et nebulas aërias sinis.
Si tu oblitus es, at Dii meminerunt, meminit Fides:
Quæ, te ut pœniteat postmodo facti, faciet, tui.

XXXI. *Ad Sirmionem peninsulam.*

Peninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascumque in liquentibus stagnis,
Marique vasto fert uterque Neptunus:
Quam te libenter, quamque lætus inviso!
Vix mî ipse credens Thyniam atque Bithynos
Liquisse campos, et videre te in tuto.
O quid solutis est beatius curis?
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum,
Desideratoque acquiescimus lecto.
Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude:
Gaudete vosque Lydiæ lacus undæ:
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

XXXII. *Ad Ipsithillam.*

Amabo mea dulcis Ipsithilla,
Meæ deliciæ, mei lepores,
Iube ad te veniam meridiatum.
Quod si iusseris, illud adiuvato,
Ne quis liminis obseret tabellam,
Neu tibi lubeat foras abire:
Sed domi maneas, paresque nobis
Novem continuas fututiones.
Verum, si quid ages, statim iubeto,
Nam pransus iaceo, et satur supinus
Pertundo tunicamque, palliumque.

XXXIII. *In Vibennios.*

O furum optime balneariorum,
Vibenni pater, et cinæde fili:
Nam dextra pater inquinatiore,
Culo filius est voraciore:
Cur non exilium malasque in oras
Itis? quandoquidem patris rapinæ
Notæ sunt populo; et nates pilosas,
Fili, non potes asse venditare.

XXXIV. *Ad Dianam.*

Dianae sumus in fide
Puellae, et pueri integri:
Dianam pueri integri,
Puellæque, canamus.
O Latonia, maximi
Magna progenies Iovis,
Quam mater prope Deliam
Deposivit olivam;
Montium domina ut fores,
Silvarumque virentium,
Saltuumque reconditorum,
Amniumque sonantum.
Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis:
Tu potens Trivia, et notho es
Dicta lumine Luna.
Tu, cursu, Dea, menstruo
Metiens iter annuum,
Rustica agricolæ bonis
Tecta frugibus exples.
Sis quocumque placet tibi
Sancta nomine, Romulique
Antiquam, ut solita es, bona
Sospites ope gentem.

Pauperis tugurii pater, filiusque * * *
Alter, assidua colens diligentia, ut herba
Dumosa asperaque a meo sit remota sacello:
Alter, parva ferens manu semper munera larga.
Florido mihi ponitur picta vere corolla
Primitu', et tenera virens spica mollis arista:
Luteæ violæ mihi, luteumque papaver,
Pallentesque cucurbitæ, et suave olentia mala;
Uva pampinea rubens educata sub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi (sed tacebitis) aram
Barbatus linit hirculus, cornipesque capella;
Pro queis omnia honoribus hæc necesse Priapo
Præstare, et domini hortulum vineamque tueri.
Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas.
Vicinus prope dives est, negligensque Priapus.
Inde sumite: semita hæc deinde vos feret ipsa.

XX. *Hortorum Deus.*

Ego hæc, ego arte fabricata rustica,
Ego arida, o viator, ecce populus
Agellulum hunc, sinistra, tute quem vides,
Herique villulam hortulumque pauperis
Tuor, malasque furis arceo manus.
Mihi corolla picta vere ponitur:
Mihi rubens arista sole fervido:
Mihi virente dulcis uva pampino:
Mihique glauca duro oliva frigore.
Meis capella delicata pascuis
In urbem adulta lacte portat ubera:
Meisque pinguis agnus ex ovilibus
Gravem domum remittit ære dexteram:
Tenerque, matre mugiente, vaccula
Deûm profundit ante templa sanguinem.
Proin' viator hunc Deum vereberis,
Manumque sorsum habebis. Hoc tibi expedit:
Parata namque crux, sine arte mentula.
Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
Venit: valente cui revulsa brachio
Fit ista mentula, apta clava dexteræ.

XXI. *Ad Aurelium.*

Aureli, pater esuritionum,
Non harum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut sunt, aut aliis erunt in annis,
Pædicare cupis meos amores;
Nec clam: nam simul es, iocaris una,
Hæres ad latus, omnia experiris.
Frustra: nam insidias mihi instruentem
Tangam te prior inrumatione.
Atqui, si id faceres satur, tacerem.
Nunc ipsum id doleo, quod esurire
Ah! meus puer, et sitire discet.
Quare desine, dum licet pudico:
Ne finem facias, sed inrumatus.

XXII. *Ad Varrum.*

Suffenus iste, Varre, quem probe nôsti,
Homo est venustus, et dicax et urbanus,
Idemque longe plurimos facit versus.
Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura
Perscripta: nec sic, ut fit, in palimpsesto
Relata; chartæ regiæ, novi libri,
Novi umbilici, lora rubra, membrana
Directa plumbo, et pumice omnia æquata.
Hæc cum legas, tum bellus ille et urbanus
Suffenus, unus caprimulgus, aut fossor
Rursus videtur: tantum abhorret hac mutat.
Hoc quid putemus esse? qui modo scurra,
Aut si quid hac re tritius videbatur,
Idem infacto est infacetior rure;
Simul poemata attigit: neque idem unquam
Æque est beatus, ac poema cum scribit:
Tam gaudet in se, tamque se ipse miratur.
Nimirum idem omnes fallimur; neque es
Quem non in aliqua re videre Suffenum (
Possis. Suus quoique attributus est error:
Sed non videmus manticæ quod in tergo es

XXIII. *Ad Furium.*

Furi, quoi neque servus est, neque arca,
Nec cimex, neque araneus, neque ignis;
Verum est et pater et noverca, quorum
Dentes vel silicem comesse possunt:
Est pulchre tibi cum tuo parente,
Et cum coniuge lignea parentis.
Nec mirum: bene nam valetis omnes:
Pulchre concoquitis, nihil timetis;
Non incendia, non graves ruinas,
Non facta impia, non dolos veneni,
Non casus alios periculorum.
Atqui corpora sicciora cornu,
Aut, siquid magis aridum est, habetis,
Sole et frigore et esuritione.
Quare non tibi sit bene ac beate?
A te sudor abest, abest saliva,
Mucusque, et mala pituita nasi.
Hanc ad munditiem adde mundiorem,
Quod culus tibi purior salillo est;
Nec toto decies cacas in anno:
Atque id durius est faba et lapillis:
Quod tu si manibus teras fricesque,
Non unquam digitum inquinare possis.
Hæc tu commoda tam beata, Furi,
Noli spernere, nec putare parvi:
Et sestertia, quæ soles, precari
Centum desine; nam sat es beatus.

XXIV. *Ad Iuventium puerum.*

O qui flosculus es Iuventiorum,
Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut posthac aliis erunt in annis:
Mallem divitias mihi dedisses
Isti, quoi neque servus est, neque arca;
Quam sic te sineres ab illo amari.
Qui? non est homo bellus? inquies. Est:
Sed bello huic neque servus est, neque arc
Hæc tu, quam lubet, abiice, elevaque:
Nec servum tamen ille habet, neque arcan

XXV. *Ad Thallum.*

Cinæde Thalle, mollior cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla,
Vel pene languido senis, situque araneoso:
Idemque Thalle, turbida rapacior procella
Cum de via mulier aves ostendit oscitantes
Remitte pallium mihi meum, quod involas
Sudariumque Setabum, catagraphosque Tl
Inepte, quæ palam soles habere, tamquam a
Quæ nunc tuis ab unguibus reglutina et re
Ne laneum latusculum, natesque mollicell
Inusta turpiter tibi flagella conscribillent,
Et insolenter æstues, velut minuta magno
Deprensa navis in mari, vesaniente vento.

XXVI. *Ad Furium.*

Furi, villula nostra non ad Austri
Flatus opposita est, nec ad Favoni,
Nec sævi Boreæ, aut Apeliotæ,

ad millia quindecim et ducentos.
um horribilem atque pestilentem!

VII. *Ad Pocillatorem puerum.*

er veteli, puer, Falerni,
ni calices amariores,
Posthumiæ iubet magistræ,
i acina ebriosioris.
quo lubet, hinc abite lymphæ,
rnicies, et ad severos
c hic merus est Thyonianus.

II. *Ad Verannium et Fabullum.*

comites, cohors inanis,
cinulis et expeditis,
optime, tuque, mi Fabulle,
um geritis? satisne cum isto
rigoraque et famem tulistis?
am in tabulis patet lucelli
m? ut mihi, qui meum secutus
n, refero datum lucello:
ui, bene me, ac diu supinum
i trabe lentus irrumasti.
utum video, pari fuistis
n nihilo minore verpa
is. Pete nobiles amicos.
mala multa Dii Deæque
probria Romuli Remique.

XXIX. *In Cæsarem.*

potest videre, quis potest pati,
udicus et vorax et aleo,
am habere, quod Comata Gallia
uncti, et ultima Britannia?
Romule, hæc videbis et feres?
dicus et vorax et aleo.
unc superbus et superfluens
ulabit omnium cubilia,
us columbus, aut Adoneus?
Romule, hæc videbis et feres?
dicus et vorax et aleo.
nine, Imperator unice,
i ultima Occidentis insula,
vostra diffututa mentula
es comesset, aut trecenties?
? ait sinistra liberalitas,
xpatravit: an parum helluatus est?
prima laucinata sunt bona:
præda Pontica: inde tertia
quam scit amnis aurifer Tagus.
allıæ, timetis, et Britanniæ?
ne, malum, fovetis? aut quid hic potest,
ta devorare patrimonia?
mine, Imperator unice,
nerque perdidistis omnia?

XXX. *Ad Alphenum.*

unmemor atque unanimis false sodalibus,
miseret, dure, tui dulcis amiculi:
dere, iam non dubitas fallere, perfide.
mpia fallacum hominum cœlicolis pla-

gligis, ac me miserum deseris in malis.
d faciant dehinc homines, quoive ha-
fidem?
iubebas animam tradere, inique, me
n amorem, quasi tuta omnia mi forent.
retrahis te, ac tua dicta omnia factaque
Ventos irrita ferre, et nebulas aërias sinis.
Si tu oblitus es, at Dii meminerunt, meminit Fides:
Quæ, te ut pœniteat postmodo facti, faciet, tui.

XXXI. *Ad Sirmionem peninsulam.*

Peninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascumque in liquentibus stagnis,
Marique vasto fert uterque Neptunus:
Quam te libenter, quamque lætus inviso!
Vix mi ipse credens Thyniam atque Bithynos
Liquisse campos, et videre te in tuto.
O quid solutis est beatius curis?
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum,
Desideratoque acquiescimus lecto.
Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude:
Gaudete vosque Lydiæ lacus undæ:
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

XXXII. *Ad Ipsithillam.*

Amabo mea dulcis Ipsithilla,
Meæ deliciæ, mei lepores,
Iube ad te veniam meridiatum.
Quod si iusseris, illud adiuvato,
Ne quis liminis obseret tabellam,
Neu tibi lubeat foras abire:
Sed domi maneas, paresque nobis
Novem continuas fututiones.
Verum, si quid ages, statim iubeto,
Nam pransus iaceo, et satur supinus
Pertundo tunicamque, palliumque.

XXXIII. *In Vibennios.*

O furum optime balneariorum,
Vibenni pater, et cinæde fili:
Nam dextra pater inquinatiore,
Culo filius est voraciore:
Cur non exilium malasque in oras
Itis? quandoquidem patris rapinæ
Notæ sunt populo; et nates pilosas,
Fili, non potes asse venditare.

XXXIV. *Ad Dianam.*

Dianae sumus in fide
Puellae, et pueri integri:
Dianam pueri integri,
Puellæque, canamus.
O Latonia, maximi
Magna progenies Iovis,
Quam mater prope Deliam
Deposivit olivam;
Montium domina ut fores,
Silvarumque virentium,
Saltuumque reconditorum,
Amniumque sonantum.
Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis:
Tu potens Trivia, et notho es
Dicta lumine Luna.
Tu, cursu, Dea, menstruo
Metiens iter annuum,
Rustica agricolæ bonis
Tecta frugibus exples.
Sis quocumque placet tibi
Sancta nomine, Romulique
Antiquam, ut solita es, bona
Sospites ope gentem.

XXXV. *Cæcilium invitat.*

Poetæ tenero, meo sodali,
Velim Cæcilio, papyre, dicas,
Veronam veniat, Novi relinquens
Comi mœnia, Lariumque litus:
Nam quasdam volo cogitationes
Amici accipiat sui, meique.
Quare, si sapiet, viam vorabit,
Quamvis candida millies puella
Euntem revocet, manusque collo
Ambas iniiciens, roget morari:
Quæ nunc, si mihi vera nuntiantur,
Illum deperit impotente amore.
Nam, quo tempore legit inchoatam
Dindymi dominam, ex eo misellæ
Ignes interiorem edunt medullam.
Ignosco tibi, Sapphica, puella,
Musa doctior: est enim venuste
Magna Cæcilio inchoata mater.

XXXVI. *In Annales Volusii.*

Annales Volusi, cacata charta,
Votum solvite pro mea puella:
Nam sanctæ Veneri Cupidinique
Vovit, si sibi restitutus essem,
Desissemque truces vibrare iambos,
Electissima pessimi poetæ
Scripta tardipedi Deo daturam
Infelicibus ustulanda lignis:
Et hæc pessima se puella vidit
Iocose et lepide vovere Divis.
Nunc, o cæruleo creata ponto,
Quæ sanctum Idalium Syrosque apertos,
Quæque Ancona, Cnidumque arundinosam
Colis, quæque Amathunta, quæque Golgos,
Quæque Durrhachium Adriæ tabernam:
Acceptum face, redditumque votum,
Si non inlepidum, neque invenustum est.
At vos interea venite in ignem,
Pleni ruris et inficetiarum,
Annales Volusi, cacata charta.

XXXVII. *Ad Contubernales.*

Salax taberna, vosque contubernales,
A pileatis nona fratribus pila,
Solis putatis esse mentulas vobis?
Solis licere, quidquid est puellarum
Confutuere, et putare ceteros hircos?
An, continenter quod sedetis insulsi
Centum, aut ducenti, non putatis ausurum
Me una ducentos inrumare sessores?
Atqui putate: namque totius vobis
Frontem tabernæ scipionibus scribam.
Puella nam mea, quæ meo sinu fugit,
Amata tantum, quantum amabitur nulla,
Pro qua mihi sunt magna bella pugnata,
Consedit istic. Hanc boni beatique
Omnes amatis; et quidem, quod indignum est,
Omnes pusilli et semitarii mœchi;
Tu præter omnes une de capillatis
Cuniculosæ Celtiberiæ fili,
Egnati, opaca quem bonum facit barba,
Et dens Hibera defricatus urina.

XXXVIII. *Ad Cornificium.*

Male est, Cornifici, tuo Catullo:
Male est, mehercule, et laboriose,
Et magis magis in dies et horas:
Quem tu, quod minimum facillimumque est
Qua solatus es adlocutione?
Irascor tibi. Sic meos amores?
Paulum quid lubet adlocutionis,
Mœstius lacrimis Simonideis.

XXXIX. *In Egnatium.*

Egnatius, quod candidos habet dentes,
Renidet usquequaque: seu ad rei ventum est
Subsellium, cum orator excitat fletum,
Renidet ille: seu pii ad rogum filî
Lugetur, orba cum flet unicum mater,
Renidet ille: quidquid est, ubicumque est,
Quodcumque agit, renidet. Hunc habet morbum,
Neque elegantem, ut arbitror, neque urbanum.
Quare monendus es mihi, bone Egnati:
Si urbanus esses, aut Sabinus, aut Tiburs,
Aut pastus Umber, aut obesus Etruscus,
Aut Lanuvinus ater atque dentatus,
Aut Transpadanus, ut meos quoque attingam,
Aut quilibet, qui puriter lavit dentes;
Tamen renidere usquequaque te nollem:
Nam risu inepto res ineptior nulla est.
Nunc Celtiber es: Celtiberia in terra,
Quod quisque minxit, hoc solet sibi mane
Dentem atque russam defricare gingivam;
Ut quo iste vester expolitior dens est,
Hoc te amplius bibisse prædicet loti.

XL. *Ad Ravidum.*

Quænam te mala mens, miselle Ravide,
Agit præcipitem in meos iambos?
Quis Deus tibi non bene advocatus
Vecordem parat excitare rixam?
Anne ut pervenias in ora volgi?
Quid vis? qua lubet esse notus optas?
Eris; quandoquidem meos amores
Cum longa voluisti amare pœna.

XLI. *In Amicam Formiani.*

Anne sana illa puella defututa
Tota? millia me decem poposcit;
Ista turpiculo puella naso,
Decoctoris amica Formiani.
Propinqui, quibus est puella curæ,
Amicos medicosque convocate:
Non est sana puella; nec rogate
Qualis sit: solet hæc imaginosum.

XLII. *In Quandam.*

Adeste, hendecasyllabi, quot estis
Omnes undique, quotquot estis omnes.
Iocum me putat esse mœcha turpis,
Et negat mihi vostra redditurum
Pugillaria, si pati potestis.
Persequamur eam, et reflagitemus.
Quæ sit, quæritis? illa, quam videtis
Turpe incedere, mimice ac moleste
Ridentem catuli ore Gallicani.
Circumsistite eam et reflagitate:
Mœcha putida, redde codicillos;
Redde, putida mœcha, codicillos.
Non assis facis? O lutum, lupanar,
Aut si perditius potest quid esse.
Sed non est tamen hoc satis putandum.
Quod si non aliud pote est, ruborem
Ferreo canis exprimamus ore.

Conclamate iterum altiore voce:
Moecha putida, redde codicillos,
Redde, putida moecha, codicillos.
Sed nil proficimus, nihil movetur.
Mutanda est ratio modusque vobis,
Si quid proficere amplius potestis.
Pudica et proba, redde codicillos.

XLIII. *In Amicam Formiani.*

Salve, nec minimo puella naso,
Nec bello pede, nec nigris ocellis,
Nec longis digitis, nec ore sicco,
Nec sane nimis elegante lingua,
Decoctoris amica Formiani.
Ten' provincia narrat esse bellam?
Tecum Lesbia nostra comparatur?
O seclum insipiens et infacetum!

XLIV. *Ad Fundum.*

O funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,
Nam te esse Tiburtem autumant, quibus non est
Cordi Catullum lædere; at, quibus cordi est,
Quovis Sabinum pignore esse contendunt.
Sed, seu Sabine, sive verius Tiburs,
Fui libenter in tua suburbana
Villa, malamque pectore expuli tussim,
Non immerenti quam mihi meus venter,
Dum sumtuosas appeto, dedit, cœnas.
Nam, Sextianus dum volo esse conviva,
Orationem in Antium petitorem
Plenam veneni et pestilentiæ legit.
Hic me gravedo frigida, et frequens tussis
Quassavit, usquedum in tuum sinum fugi,
Et me recuravi otioque et urtica.
Quare refectus maximas tibi grates
Ago, meum quod non es ulta peccatum.
Nec deprecor iam, si nefaria scripta
Sexti recepso, quin gravedinem et tussim
Non mi, sed ipsi Sextio ferat frigus,
Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

XLV. *De Acme et Septimio.*

Acmen Septimius, suos amores,
Tenens in gremio, Mea, inquit, Acme,
Ni te perdite amo, atque amare porro
Omnes sum assidue paratus annos,
Quantum qui pote plurimum perire;
Solus in Lybia, Indiave tosta,
Cæsio veniam obvius leoni.
Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
Dextram sternuit approbationem.
At Acme leviter caput reflectens,
Et dulcis pueri ebrios ocellos
Illo purpureo ore suaviata,
Sic, inquit, mea vita, Septimille,
Huic uno domino usque serviamus,
Ut multo mihi maior acriorque
Ignis mollibus ardet in medullis.
Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
Dextram sternuit approbationem.
Nunc ab auspicio bono profecti,
Mutuis animis amant, amantur.
Unam Septimius misellus Acmen
Mavolt, quam Syrias Britanniasque:
Uno in Septimio fidelis Acme
Facit delicias, libidinesque.
Quis ullos homines beatiores
Vidit? quis Venerem auspicatiorem?

XLVI. *Ad se ipsum, de adventu Veris.*

Iam ver egelidos refert tepores,
Iam cœli furor æquinoctialis
Iucundis Zephyri silescit auris.
Linquantur Phrygii, Catulle, campi,
Nicææque ager uber æstuosæ.
Ad claras Asiæ volemus urbes.
Iam mens prætrepidans avet vagari;
Iam læti studio pedes vigescunt.
O dulces comitum valete cœtus,
Longe quos simul a domo profectos
Diversæ variæ viæ reportant.

XLVII. *Ad Porcium et Socrationem.*

Porci et Socration, duæ sinistræ
Pisonis, scabies famesque Memmi,
Vos Veranniolo meo et Fabullo
Verpus præposuit Priapus ille?
Vos convivia lauta sumtuose
De die facitis; mei sodales
Quærunt in triviis vocationes?

XLVIII. *Ad Iuventium.*

Mellitos oculos tuos, Iuventi,
Siquis me sinat usque basiare,
Usque ad millia basiem trecenta,
Nec unquam saturum inde cor futurum est:
Non si densior aridis aristis
Sit nostræ seges osculationis.

XLIX. *Ad M. T. Ciceronem.*

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
Quotque post aliis erunt in annis;
Gratias tibi maximas Catullus
Agit, pessimus omnium poeta:
Tanto pessimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

L. *Ad Licinium.*

Hesterno, Licini, die otiosi
Multum lusimus in meis tabellis,
Ut convenerat esse; delicatos
Scribens versiculos uterque nostrum
Ludebat numero modo hoc, modo illoc,
Reddens mutua per iocum atque vinum.
Atque illinc abii, tuo lepore
Incensus, Licini, facetiisque,
Ut nec me miserum cibus iuvaret,
Nec somnus tegeret quiete ocellos,
Sed toto indomitus furore lecto
Versarer, cupiens videre lucem,
Ut tecum loquerer, simulque ut essem.
At defessa labore membra postquam
Semimortua lectulo iacebant,
Hoc, iucunde, tibi poema feci,
Ex quo perspiceres meum dolorem.
Nunc audax, cave, sis; precesque nostras,
Oramus, cave despuas, ocelle,
Ne pœnas Nemesis reposcat a te:
Est vehemens Dea; lædere hanc caveto.

LI. *Ad Lesbiam.*

Ille mihi par esse Deo videtur,
Ille, si fas est, superare Divos,
Qui sedens adversus identidem te
Spectat et audit

Dulce ridentem, misero quod omnes
Eripit sensus mihi: nam simul te,
Lesbia, adspexi, nihil est super mi
* · · · · · * · · · · · *
Lingua sed torpet: tenuis sub artus
Flamma dimanat: sonitu suopte
Tintinant aures: gemina teguntur
Lumina nocte.
Otium, Catulle, tibi molestum est;
Otio exultas, nimiumque gestis:
Otium et reges prius, et beatas
Perdidit urbes.

LII. *Ad seipsum, de Struma et Vatinio.*

Quid est, Catulle, quid moraris emori?
Sella in curuli Struma Nonius sedet:
Per consulatum pejerat Vatinius.
Quid est, Catulle, quid moraris emori?

LIII. *De quodam, et Calvo.*

Risi nescio quem modo in corona,
Qui, cum mirifice Vatiniana
Meus crimina Calvus explicasset,
Admirans ait hæc, manusque tollens:
Dii magni, salaputium disertum!

LIV. *Ad Cæsarem.*

Othonis caput oppido pusillum,
Vetti, rustice, semilauta crura,
Subtile et leve peditum Libonis;
Si non omnia displicere vellem
Tibi, et Fuffitio seni recocto.
Irascere iterum meis iambis
Immerentibus, unice Imperator.

LV. *Ad Camerium.*

Oramus, si forte non molestum est,
Demonstres ubi sint tuæ tenebræ.
Te quæsivimus in minore campo,
Te in circo, te in omnibus libellis,
Te in templo superi Iovis sacrato,
In Magni simul ambulatione:
Femellas omnes, amice, prendi,
Quas voltu vidi tamen sereno;
Has vel te sic ipse flagitabam:
Camerium mihi, pessimæ puellæ.
Quædam inquit, nudum sinum reducens:
En hic in roseis latet papillis.
Sed te iam ferre Herculei labos est:
Tanto te in fastu negas, amice.
Dic nobis, ubi sis futurus: ede,
Audacter committe, crede luci.
Num te lacteolæ tenent puellæ?
Si linguam clauso tenes in ore,
Fructus proiicies amoris omnes:
Verbosa gaudet Venus loquela.
Vel, si vis, licet obseres palatum,
Dum vostri sim particeps amoris:
Non custos si fingar ille Cretum,
Non si Pegaseo ferar volatu,
Non Ladas si ego, pennipesve Perseus,
Non Rhesi niveæ citæque bigæ;
Adde huc plumipedes volatilesque,
Ventorumque simul require cursum,
Quos iunctos, Cameri, mihi dicares;
Defessus tamen omnibus medullis,
Et multis languoribus peresus
Essem, te, mi amice, quæritando.

LVI. *Ad Catonem.*

O rem ridiculam, Cato, et iocosam,
Dignamque auribus, et tuo cachinno.
Ride, quidquid amas, Cato, Catullum:
Res est ridicula et nimis iocosa.
Deprendi modo pupulum puellæ
Trusantem. Hunc ego, si placet Dionæ,
Pro telo rigida mea cecidi.

LVII. *Ad Mamurram et Cæsarem.*

Pulchre convenit improbis cinædis
Mamurræ pathicoque, Cæsarique.
Nec mirum: maculæ pares utrisque,
Urbana altera, et illa Formiana,
Impressæ resident, nec eluentur.
Morbosi pariter, gemelli utrique:
Uno in lectulo, erudituli ambo:
Non hic, quam ille, magis vorax adulter,
Rivales socii puellularum.
Pulchre convenit improbis cinædis.

LVIII. *Ad Cœlium, de Lesbia.*

Cœli, Lesbia nostra, Lesbia illa,
Illa Lesbia, quam Catullus unam
Plus quam se, atque suos amavit omnes,
Nunc in quadriviis et angiportis
Glubit magnanimos Remi nepotes.

LIX. *De Rufa et Rufulo.*

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
Uxor Menent, sæpe quam in sepulcretis
Vidistis ipso rapere de rogo cœnam,
Cum devolutum ex igne prosequens panem
Ab semiraso tunderetur ustore.

LX.

Num te leæna montibus Libyssinis,
Aut Scylla latrans infima inguinum parte,
Tam mente dura procreavit ac tetra,
Ut supplicis vocem in novissimo casu
Contemtam haberes? O nimis fero corde!

LXI. *In Nuptias Iuliæ et Manlii.*

Collis o Heliconei
Cultor, Uraniæ genus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, o Hymenæe Hymen!
Hymen o Hymenæe:
Cinge tempora floribus
Suaveolentis amaraci.
Flammeum cape: lætus huc
Huc veni, niveo gerens
Luteum pede soccum:
Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus, manu
Pineam quate tædam.
Namque Iulia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad Phrygium Venus
Iudicem, bona cum bona
Nubit alite virgo;
Floridis velut enitens
Myrtus Asia ramulis,
Quos Hamadryades Deæ
Ludicrum sibi roscido

Nutriunt humore.
Quare age, huc aditum ferens,
Perge linquere Thespiæ
Rupis Aonios specus,
Lympha quos super inrigat
Frigerans Aganippe:
Ac domum dominam voca,
Coniugis cupidam novi,
Mentem amore revinciens,
Ut tenax hedera huc et huc
Arborem implicat errans.
Vos item simul integræ
Virgines, quibus advenit
Par dies, agite in modum
Dicite: O Hymenæe Hymen!
Hymen o Hymenæe!
Ut lubentius, audiens
Se citarier ad suum
Munus, huc aditum ferat
Dux bonæ Veneris, boni
Coniugator amoris.
Quis Deus magis ah magis
Est petendus amantibus?
Quem colent homines magis
Cælitum? O Hymenæe Hymen,
Hymen o Hymenæe!
Te suis tremulus parens
Invocat: tibi virgines
Zonula soluunt sinus:
Te timens cupida novus
Captat aure maritus.
Tu fero iuveni in manus
Floridam ipse puellulam
Matris e gremio suæ
Dedis, o Hymenæe Hymen,
Hymen o Hymenæe.
Nil potest sine te Venus,
Fama quod bona comprobet,
Commodi capere: at potest,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?
Nulla quit sine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe iungier: at potest,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?
Quæ tuis careat sacris,
Non queat dare præsides
Terra finibus: at queat,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?
Claustra pandite ianuæ,
Virgo adest. Viden' ut faces
Splendidas quatiunt comas?
Sed moraris, abit dies:
Prodeas, nova nupta.
Tardat ingenuus pudor,
Quæ tamen magis audiens
Flet, quod ire necesse sit.
Sed moraris, abit dies:
Prodeas, nova nupta.
Flere desine. Non tibi,
Aurunculeia, periculum est,
Ne qua femina pulchrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.
Talis in vario solet
Divitis domini hortulo
Stare flos hyacinthinus.

Sed moraris, abit dies:
Prodeas, nova nupta.
Prodeas, nova nupta, sis;
Iam videtur, et audias
Nostra verba. Viden'? faces
Aureas quatiunt comas:
Prodeas, nova nupta.
Non tuus levis in mala
Deditus vir adultera,
Probra turpia persequens,
A tuis teneris volet
Secubare papillis;
Lenta qui velut assitas
Vitis implicat arbores,
Implicabitur in tuum
Complexum. Sed abit dies:
Prodeas, nova nupta.
* * *
* * *
* * *
O cubile, quot (o nimis
Candido pede lecti)
Quæ tuo veniunt hero,
Quanta gaudia, quæ vaga
Nocte, quæ media die
Gaudeat. Sed abit dies:
Prodeas, nova nupta.
Tollite, o pueri, faces:
Flammeum video venire.
Ite, concinite in modum,
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Neu diu taceat procax
Fescennina locutio;
Neu nuces pueris neget
Desertum domini audiens
Concubinus amorem.
Da nuces pueris, iners
Concubine. Satis diu
Lusisti nucibus. Lubet
Iam servire Thalassio.
Concubine, nuces da.
Sordebant tibi villuli
Concubine, hodie atque heri:
Nunc tuum cinerarius
Tondet os. Miser, ah miser
Concubine, nuces da.
Diceris male te a tuis
Unguentate glabris marite
Abstinere: sed abstine.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Scimus hæc tibi, quæ licent,
Sola cognita: sed marito
Ista non eadem licent.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Nupta tu quoque, quæ tuus
Vir petet, cave ne neges;
Ne petitum aliunde eat.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
En tibi domus ut potens
Et beata viri tui,
Quo tibi sine serviat,
(Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.)
Usque dum tremulum movens
Cana tempus anilitas

Omnia omnibus annuit.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Transfer omine cum bono
Limen aureolos pedes,
Rasilemque subi forem.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Adspice, intus ut accubans
Vir tuus Tyrio in toro,
Totus immineat tibi.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Illi, non minus ac tibi,
Pectore uritur intimo
Flamma, sed penite magis.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Mitte brachiolum teres,
Prætextate, puellulæ;
Iam cubile adeant viri.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Vos bonæ, senibus viris
Cognitæ bene feminæ,
Collocate puellulam.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
Iam licet venias, marite:
Uxor in thalamo est tibi
Ore floridulo nitens;
Alba parthenice velut,
Luteumve papaver.
At marite (ita me iuvent
Cœlites) nihilominus
Pulcher es, neque te Venus
Negligit. Sed abit dies:
Perge, ne remorare.
Non diu remoratus es:
Iam venis. Bona te Venus
Iuverit: quoniam palam,
Quod cupis, capis, et bonum
Non abscondis amorem.
Ille pulvis Erythrei,
Siderumque micantium
Subducat numerum prius,
Qui vostri numerare volt
Multa millia ludi.
Ludite, ut lubet, et brevi
Liberos date. Non decet
Tam vetus sine liberis
Nomen esse: sed indidem
Semper ingenerari.
Torquatus, volo, parvolus
Matris e gremio suæ
Porrigens teneras manus,
Dulce rideat ad patrem,
Semihiante labello.
Sit suo similis patri
Manlio, et facile insciis
Noscitetur ab omnibus,
Et pudicitiam suæ
Matris indicet ore.
Talis illius a bona
Matre laus genus approbet,
Qualis unica ab optima
Matre Telemacho manet
Fama Penelopeo.
Claudite ostia, virgines:
Lusimus satis. At, boni
Coniuges, bene vivite, et
Munere assiduo valentem
Exercete iuventam.

LXII. *Carmen Nuptiale.*

IUVENES

Vesper adest, iuvenes, consurgite: vesper Olympo
Exspectata diu vix tandem lumina tollit.
Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas:
Iam veniet virgo; iam dicetur Hymenæus.
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

PUELLÆ

Cernitis, innuptæ, iuvenes? consurgite contra:
Nimirum Oetæos ostendit noctifer ignes.
Sic certe, viden' ut perniciter exsiluere?
Non temere exsiluere: canent, quod visere par est.
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

IUVENES

Non facilis nobis, æquales, palma parata est.
Adspicite, innuptæ secum ut meditata requirunt.
Non frustra meditantur: habent memorabile quod
sit:
Nec mirum; tota penitus quæ mente laborent.
Nos alio mentes, alio divisimus aures.
Iure igitur vincemur. Amat victoria curam.
Quare nunc animos saltem committite vestros:
Dicere iam incipient, iam respondere decebit:
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

PUELLÆ

Hespere, qui cœlo fertur crudelior ignis?
Qui natam possis complexu avellere matris,
Complexu matris retinentem avellere natam,
Et iuveni ardenti castam donare puellam?
Quid faciant hostes capta crudelius urbe?
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

IUVENES

Hespere, qui cœlo lucet iucundior ignis?
Qui desponsa tua firmes connubia flamma,
Quod pepigere viri, pepigerunt ante parentes,
Nec iunxere prius, quam se tuus extulit ardor.
Quid datur a Divis felici optatius hora?
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe!

PUELLÆ

Hesperus e nobis, æquales, abstulit unam.
* * * * *
Namque tuo adventu vigilat custodia semper.
Nocte latent fures, quos idem sæpe revertens,
Hespere, mutato comprendis nomine eosdem.

IUVENES

* * * * *
At lubet innuptis ficto te carpere questu. (runt?
Quid tum si carpunt, tacita quem mente requi-
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

PUELLÆ

Ut flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber:
Multi illum pueri, multæ optavere puellæ:
Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
Nulli illum pueri, nullæ optavere puellæ:
Sic virgo dum intacta manet, dum cara suis est.
Cum castum amisit polluto corpore florem,
Nec pueris iucunda manet, nec cara puellis.
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe!

IUVENES

Ut vidua in nudo vitis quæ nascitur arvo, (vam;
Nunquam se extollit, nunquam mitem educat u-
Sed tenerum prono deflectens pondere corpus,

contingit summum radice flagellum:
lli agricolæ, nulli accoluere iuvenci:
te eadem est ulmo coniuncta marito,
lam agricolæ, multi accoluere iuvenci:
, dum intacta manet, dum inculta senes-
:
conubium maturo tempore adepta est,
magis, et minus est invisa parenti.
ne pugna cum tali coniuge, virgo.
um est pugnare, pater quoi tradidit ipse,
r cum matre, quibus parere nece-se est:
as non tota tua est: ex parte parentum est:
rs patri data, pars data tertia matri,
la tua est: noli pugnare duobus,
ro sua iura simul cum dote dederunt.
Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.

LXIII. *de Aty.*

ta vectus Atys celeri rate maria,
m nemus citato cupide pede tetigit,
e opaca silvis redimita loca Deæ:
tus ubi furenti rabie, vagus animi,
t illa acuta sibi pondera silice.
t relicta sensit sibi membra sine viro,
cente terræ sola sanguine maculans,
itata cepit manibus leve tympanum,
um, tubam, Cybelle, tua, mater, initia:
que terga tauri teneris cava digitis,
æc suis adorta est tremebunda comitibus.
te ad alta, Gallæ, Cybeles nemora simul,
te, Dindymenæ dominæ vaga pecora,
uæ petentes, velut exsules, loca,
meam exsecutæ, duce me, mihi comites
n salum tulistis, truculentaque pelagi,
usevirastis Veneris nimio odio.
e here citatis erroribus animum.
nda mente cedat: simul ite, sequimini
m ad domum Cybelles, Phrygia ad nemora
æ,
mbalûm sonat vox, ubi tympana reboant,
ubi canit Phryx curvo grave calamo,
ita Mænades vi iaciunt hederigeræ,
a sancta acutis ululatibus agitant,
vit illa Divæ volitare vaga cohors:
decet citatis celerare tripudiis.
æc comitibus Atys cecinit notha mulier,
repente linguis trepidantibus ululat,
mpanum remugit, cava cymbala recrepant.
n citus adit Idam properante pede chorus.
nda simul, anhelans, vaga vadit, animi
ns,
ta tympano Atys, per opaca nemora dux,
iuvenca vitans onus indomita iugi.
ducem sequuntur Gallæ pede propero.
ut domum Cybelles tetigere, lassulæ
e labore somnum capiunt sine Cerere.
is labantes languore oculos sopor operit.
quiete molli rabidus furor animi.
oris aurei Sol radiantibus oculis
vit æthera album, sola dura, mare ferum,
que noctis umbras vegetis sonipedibus;
mnus excitum Atyn fugiens citus abiit:
antem eum recepit Dea Pasithea sinu.
uiete molli rabida sine rabie
psa pectore Atys sua facta recoluit,
que mente vidit sine quîs, ubique foret;
æstuante rursum *reditum ad vada tetulit:*
is vasta visens lacrimantibus oculis,
adlocuta voce est ita mœsta miseriter:
Patria o mea creatrix, patria o mea genitrix,
Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugæ
Famuli solent, ad Idæ tetuli nemora pedem:
Ut apud nivem et ferarum gelida stabula forem,
Et earum omnia adirem furibunda latibula:
Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear?
Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
Rabie fera carens dum breve tempus animus est.
Egone a mea remota hæc ferar in nemora domo?
Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?
Abero foro, palæstra, stadio et gymnasiis?
Miser, ah miser, querendum est etiam atque etiam, anime.
Quod enim genus figuræ est, ego non quod habuerim?
Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
Ego gymnasii fui flos, ego eram decus olei.
Mihi ianuæ frequentes, mihi limina tepida,
Mihi floridis corollis redimita domus erat,
Linquendum ubi esset orto mihi sole cubiculum.
Egone Deum ministra, et Cybeleæ famula ferar?
Ego Mænas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
Ego viridis algida Idæ nive amicta loca colam?
Ego vitam agam sub altis Phrygiæ columinibus,
Ubi cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus?
Iam iam dolet quod egi, iam iamque pœnitet.
Roseis ut huic labellis palans sonitus abiit,
Geminas Deorum ad aures nova nuntia referens,
Ibi iuncta iuga resolvens Cybele leonibus,
Lævumque pecoris hostem stimulans, ita loquitur:
Agedum, inquit, age ferox, i: face ut hunc furoribus,
Face ut hinc furoris ictu reditum in nemora ferat,
Mea libere nimis qui fugere imperia cupit.
Age, cæde terga cauda: tua verbera patere:
Face cuncta mugienti fremitu loca retonent:
Rutilam ferox torosa cervice quate iubam.
Ait hæc minax Cybele, religatque iuga manu.
Ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animum:
Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago.
At ubi ultima albicantis loca littoris adiit,
Teneramque vidit Atyn prope marmora pelagi:
Facit impetum. Ille demens fugit in nemora fera.
Ibi semper omne vitæ spatium famula fuit.
Dea, magna Dea, Cybelle, Dydimi Dea domina,
Procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo:
Alios age incitatos, alios age rabidos.

LXIV. *Epithalamium Pelei et Thetidos.*

Peliaco quondam prognatæ vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
Phasidos ad fluctus, et fines Æetæos;
Cum lecti iuvenes, Argivæ robora pubis,
Auratam optantes Colchis avertere pellem,
Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
Cærula verrentes abiegnis æquora palmis:
Diva quibus, retinens in summis urbibus arces,
Ipsa levi fecit volitantem flamine currum;
Pinea coniungens inflexæ texta carinæ.
Illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten.
Quæ simul ac rostro ventosum proscidit æquor,
Tortaque remigio spumis incanuit unda;
Emersere feri candenti e gurgite vultus
Æquoreæ monstrum Nereides admirantes;
Illaque haudque alia viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore Nymphas,
Nutricum tenus exstantes e gurgite cano.
Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
Tum Thetis humanos non despexit hymenæos,
Tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sensit.

O nimis optato seclorum tempore nati
Heroes, salvete, Deum genus! o bona mater!
Vos ego sæpe meo vos carmine compellabo.
Teque adeo eximie tædis felicibus aucte
Thessaliæ columen Peleu, quoi Iuppiter ipse,
Ipse suos Divum genitor concessit amores.
Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?
Tene suam Tethys concessit ducere neptem,
Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem?
Quæ simul optatæ finito tempore luces
Advenere, domum conventu tota frequentat
Thessalia: oppletur lætanti regia cœtu:
Dona ferunt: præ se declarant gaudia vultu.
Deseritur Scyros. linquunt Phthiotica Tempe,
Crannonisque domos, ac mœnia Larissæa:
Pharsaliam coeunt, Pharsalia tecta frequentant.
Rura colit nemo: mollescunt colla iuvencis:
Non humilis curvis purgatur vinea rastris:
Non glebam prono convellit vomere taurus:
Non falx attenuat frondatorum arboris umbram:
Squalida desertis robigo infertur aratris.
Ipsius at sedes, quacunque opulenta recessit
Regia, fulgenti splendent auro atque argento.
Candet ebur soliis; collucent pocula mensis:
Tota domus gaudet regali splendida gaza.
Pulvinar vero Divæ geniale locatur
Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
Tincta tegit roseo conchyli purpura fuco.
Hæc vestis, priscis hominum variata figuris,
Heroum mira virtutes indicat arte.
Namque fluentisono prospectans litore Diæ
Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores:
Necdum etiam sese, quæ visit, visere credit;
Utpote fallaci quæ tum primum excita somno
Desertam in sola miseram se cernit arena.
Immemor at iuvenis fugiens pellit vada remis,
Irrita ventosæ linquens promissa procellæ:
Quam procul ex alga mœstis Minois ocellis,
Saxea ut effigies bacchantis prospicit Evoe:
Prospicit, et magnis curarum fluctuat undis,
Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
Non contecta levi velatum pectus amictu,
Non tereti strophio luctantes vincta papillas;
Omnia quæ toto delapsa e corpore passim
Ipsius ante pedes fluctus salis alludebant.
Sed neque tum mitræ, neque tum fluitantis amictus
Illa vicem curans, toto ex te pectore, Theseu,
Toto animo, tota pendebat perdita mente.
Ah misera, assiduis quam luctibus externavit
Spinosas Erycina serens in pectore curas
Illa tempestate, ferox quo tempore Theseus
Egressus curvis e litoribus Piræi
Attigit iniusti regis Gortynia tecta.
Nam perhibent olim crudeli peste coactam
Androgeoneæ pœnas exsolvere cædis,
Electos iuvenes simul et decus innuptarum
Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro:
Quis angusta malis cum mœnia vexarentur,
Ipse suum Theseus pro caris corpus Athenis
Proiicere optavit potius, quam talia Cretam
Funera Cecropiæ nefunera portarentur.
Atque ita nave levi nitens ac lenibus auris
Magnanimum ad Minoa venit, sedesque superbas.
Hunc simul ac cupido conspexit lumine virgo
Regia, quam suaves exspirans castus odores
Lectulus in molli complexu matris alebat:
Qualis Eurotæ progignunt flumina myrtos,
Aurave distinctos educit verna colores:
Non prius ex illo flagrantia declinavit
Lumina, quam cuncto concepit pectore flammas
Funditus, atque imis exarsit tota medullis.
Heu! misere exagitans immiti corde furores,
Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces,
Quæque regis Golgos, quæque Idalium frondosum,
Qualibus incensam iactastis mente puellam
Fluctibus, in flavo sæpe hospite suspirantem!
Quantos illa tulit languenti corde timores!
Quantum sæpe magis fulgore expalluit auri!
Cum sævum cupiens contra contendere monstrum,
Aut mortem oppeteret Theseus, aut præmia laudis,
Non ingrata, tamen frustra, munuscula Divis
Promittens, tacito suspendit vota labello.
Nam velut in summo quatientem brachia Tauro
Quercum, aut conigeram sudanti corpore pinum,
Indomitus turbo contorquens flamine robur
Eruit: illa procul radicibus exturbata
Prona cadit, lateque et cominus obvia frangens:
Sic domito sævum prostravit corpore Theseus
Nequidquam vanis iactantem cornua ventis.
Inde pedem sospes multa cum laude reflexit,
Errabunda regens tenui vestigia filo;
Ne labyrintheis e flexibus egredientem
Tecti frustraretur inobservabilis error.
Sed quid ego, a primo digressus carmine, plura
Commemorem? ut linquens genitoris filia vultum,
Ut consanguineæ complexum, ut denique matris,
(Quæ misera in gnata flevit deperdita) læta
Omnibus his Thesei dulcem præoptarit amorem?
Aut ut vecta ratis spumosa ad littora Diæ?
Aut ut eam tristi devinctam lumina somno
Liquerit immemori discedens pectore coniux?
Sæpe illam perhibent ardenti corde furentem
Clarisonas imo fudisse e pectore voces,
Ac tum præruptos tristem conscendere montes,
Unde aciem in pelagi vastos protenderet æstus:
Tum tremuli salis adversas procurrere in undas
Mollia nudatæ tollentem tegmina suræ:
Atque hæc extremis mœstam dixisse querelis,
Frigidulos udo singultus ore cientem:
Siccine me patriis avectam, perfide, ab oris,
Perfide, deserto liquisti in littore, Theseu?
Siccine discedens, neglecto numine Divûm,
Immemor ah! devota domum periuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Consilium? tibi nulla fuit clementia præsto,
Immite ut nostri vellet mitescere pectus?
At non hæc quondam nobis promissa dedisti
Voce: mihi non hoc miseræ sperare iubebas;
Sed connubia læta, sed optatos hymenæos:
Quæ cuncta aërii discerpunt irrita venti.
Iam iam nulla viro iuranti femina credat,
Nulla viri speret sermones esse fideles:
Qui, dum aliquid cupiens animus prægestit apisci,
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt:
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.
Certe ego te in medio versantem turbine leti
Eripui, et potius germanum amittere crevi,
Quam tibi fallaci supremo in tempore decessem.
Pro quo dilaceranda feris dabor alitibusque
Præda, neque iniecta tumulabor mortua terra.
Quænam te genuit sola sub rupe leæna?
Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis?
Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vasta Cha-
Talia qui reddis pro dulci præmia vita? (rybdis
Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
Sæva quod horrebas prisci præcepta parentis,

m in vestras potuisti ducere sedes,
bi iucundo famularer serva labore,
a permulcens liquidis vestigia lymphis,
reave tuum consternens veste cubile.
id ego ignaris nequidquam conqueror auris,
ata malo? quæ nullis sensibus auctæ
nas audire queunt, nec reddere voces.
m prope iam mediis versatur in undis,
squam apparet vacua mortalis in alga.
s insultans extremo tempore sæva
m nostris invidit questibus aures.
omnipotens, utinam ne tempore primo
Cecropiæ tetigissent littora puppes;
o nec dira ferens stipendia tauro
in Cretam religasset navita funem;
as hic, celans dulci crudelia forma
, in nostris requiesset sedibus hospes!
me referam? quali spe perdita nitar?
sne petam montes? at gurgite lato
ns ponti truculentum dividit æquor.
s auxilium sperem, quemne ipsa reliqui,
m iuvenem fraterna cæde secuta?
an fido consoler memet amore,
git lentos incurvans gurgite remos?
litus, nullo sola insula tecto:
t egressus, pelagi cingentibus undis.
gæ ratio, nulla spes: omnia muta,
unt deserta: ostentant omnia letum.
en ante mihi languescent lumina morte,
a fesso secedent corpore sensus,
ltam a Divis exposcam prodita multam,
mque fidem postrema comprecer hora.
cta virûm multantes vindice pœna,
des, quibus anguineo redimita capillo
spirantes præportat pectoris iras,
adventate, meas audite querelas,
, væ miseræ! extremis proferre medullis
nops, ardens, amenti cæca furore.
oniam vere nascuntur pectore ab imo,
te pati nostrum vanescere luctum:
li solam Theseus me mente reliquit,
nte, Deæ, funestet seque suosque.
tquam mœsto profudit pectore voces,
ium sævis exposcens anxia factis:
invicto cœlestum numine rector,
ac et tellus, atque horrida contremuerunt
a, concussitque micantia sidera mundus.
tem cæca mentem caligine Theseus
s, oblito dimisit pectore cuncta,
andata prius constanti mente tenebat:
nec mœsto sustollens signa parenti,
m et ereptum se ostendit visere portum.
e ferunt, olim classi cum mœnia Divæ
utem natum ventis concrederet Ægeus,
omplexum iuveni mandata dedisse:
mihi longa iucundior unice vita,
ego quem in dubios cogor dimittere casus,
in extremæ nuper mihi fine senectæ,
quidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
nvito mihi te, quoi languida nondum
sunt gnati cara saturata figura:
te gaudens lætanti pectore mittam,
erre sinam Fortunæ signa secundæ:
mum multas expromam mente querelas,
na terra atque infuso pulvere fœdans:
ecta vago suspendam lintea malo,
ut luctus, *nostræque incendia mentis,*
obscura dicet ferrugine Hibera.
i si sancti concesserit incola Itoni,

(Quæ nostrum genus ac sedes defendere fretis
Annuit) ut tauri respergas sanguine dextram;
Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
Hæc vigeant mandata, nec ulla obliteret ætas:
Ut, simulac nostros invisent lumina colles,
Funestam antennæ deponant undique vestem,
Candidaque intorti sustollant vela rudentes,
Lucida qua splendent summi carchesia mali:
Quamprimum cernens ut læta gaudia mente
Agnoscam, cum te reducem ætas prospera sistet.
Hæc mandata prius constanti mente tenentem
Thesea, ceu pulsæ ventorum flamine nubes
Aerium nivei montis, liquere, cacumen.
At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
Cum primum inflati conspexit lintea veli,
Præcipitem sese scopulorum e vertice iecit,
Amissum credens immiti Thesea fato.
Sic funesta domus ingressus tecta paterna
Morte ferox Theseus, qualem Minoidi luctum
Obtulerat mente immemori, talem ipse recepit.
Quæ tum prospectans cedentem mœsta carinam,
Multiplices animo volvebat saucia curas.
At parte ex alia florens volitabat Iacchus,
Cum thiaso Satyrorum, et Nysigenis Silenis,
Te quærens, Ariadna, tuoque incensus amore:
Qui tum alacres passim lymphata mente furebant,
Evoe bacchantes, evoe, capita inflectentes.
Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos;
Pars e divulso raptabant membra iuvenco;
Pars sese tortis serpentibus incingebant;
Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis,
Orgia, quæ frustra cupiunt audire profani:
Plangebant alii proceris tympana palmis,
Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant.
Multis raucisonos efflabant cornua bombos,
Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.
Talibus amplifice vestis decorata figuris
Pulvinar complexa suo velabat amictu.
Quæ postquam cupide spectando Thessala pubes
Expleta est, sanctis cœpit decedere Divis.
Hic qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas,
Aurora exoriente, vagi sub lumina solis;
Quæ tarde primum clementi flamine pulsæ
Procedunt, leni resonant plangore cachinni:
Post, vento crescente, magis magis increbrescunt,
Purpureaque procul nantes a luce refulgent:
Sic tum vestibuli linquentes regia tecta,
Ad se quisque vago passim pede discedebant.
Quorum post abitum, princeps e vertice Pelii
Advenit Chiron portans silvestria dona. (magnis
Nam quotcumque ferunt campi, quos Thessala
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi fœcunda Favoni,
Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
Queis permulsa domus iucundo risit odore.
Confestim Peneos adest, viridantia Tempe,
Tempe, quæ silvæ cingunt superimpendentes,
Mnemonidum, linquens, doctis celebranda choreis,
Non vacuus: namque ille tulit radicitus altas
Fagos, ac recto proceras stipite laurus,
Non sine nutanti platano, lentaque sorore
Flammati Phaethontis, et aeria cupressu.
Hæc circum sedes late contexta locavit,
Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
Post hunc consequitur sollerti corde Prometheus,
Extenuata gerens veteris vestigia pœnæ,

Quam quondam silici restrictus membra catena
Persolvit, pendens e verticibus præruptis.
Inde pater Divûm, sancta cum coniuge, natisque
Advenit cœlo, te solum, Phœbe, relinquens,
Unigenamque simul cultricem montibus Idri:
Pelea nam tecum pariter soror aspernata est,
Nec Thetidis tædas voluit celebrare iugales.
Qui postquam niveos flexerunt sedibus artus,
Large multiplici constructæ sunt dape mensæ;
Cum interea infirmo quatientes corpora motu,
Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus. (cus
His corpus tremulum complectens undique quer-
Candida purpurea quam Tyro incinxerat ora:
At roseo niveæ residebant vertice vittæ,
Æternumque manus carpebant rite laborem.
Læva colum molli lana retinebat amictum:
Dextera tum leviter deducens fila supinis
Formabat digitis; tum prono in pollice torquens
Libratum tereti versabat turbine fusum:
Atque ita decerpens æquabat semper opus dens,
Laneaque aridulis hærebant morsa labellis,
Quæ prius in levi fuerant exstantia filo.
Ante pedes autem candentis mollia lanæ
Vellera virgati custodibant calathisci.
Hæ tum clarisona pellentes vellera voce,
Talia divino fuderunt carmine fata,
Carmine, perfidiæ quod post nulla arguet ætas:
O decus eximium magnis virtutibus augens,
Emathiæ tutamen opis, clarissime nato;
Accipe, quod læta tibi pandunt luce sorores,
Veridicum oraclum: sed vos, quæ fata sequuntur,
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Adveniet tibi iam portans optata maritis
Hesperus: adveniet fausto cum sidere coniux,
Quæ tibi flexanimo mentem perfundat amore,
Languidulosque paret tecum coniungere somnos,
Levia substernens robusto brachia collo.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Nulla domus tales unquam contexit amores:
Nullus amor tali coniunxit fœdere amantes:
Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Nascetur vobis expers terroris Achilles,
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus:
Qui, persæpe vago victor certamine cursus,
Flammea prævertet celeris vestigia cervæ.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Non illi quisquam bello se conferet heros,
Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine rivi;
Troicaque obsidens longinquo mœnia bello
Periuri Pelopis vastabit tertius hæres.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Illius egregias virtutes claraque facta
Sæpe fatebuntur gnatorum in funere matres:
Quum in cinerem canos solvent a vertice crines,
Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi. (tas,
Namque, velut densas prosternens cultor aris-
Sole sub ardenti flaventia demetit arva,
Troiugenum infesto prosternet corpora ferro.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Testis erit magnis virtutibus unda Scamandri,
Quæ passim rapido diffunditur Hellesponto:
Cuius iter cæsis angustans corporum acervis,
Alta tepefaciet permixta flumina cæde.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Denique testis erit morti quoque dedita præda:
Cum teres excelso coacervatum aggere bustum
Excipiet niveos perculsæ virginis artus.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Nam, simulac fessis dederit fors copiam Achivis
Urbis Dardaniæ Neptunia solvere vincla:
Alta Polyxenia madefient cæde sepulcra;
Quæ, velut ancipiti succumbens victima ferro,
Proiiciet truncum submisso poplite corpus.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Quare agite, optatos animi coniungite amores,
Accipiat coniux felici fœdere Divam:
Dedatur cupido iamdudum nupta marito:
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Non illam nutrix orienti luce revisens,
Hesterno collum poterit circumdare filo.
Currite, ducentes subtemina, currite fusi.
Anxia nec mater, discordis mœsta puellæ
Secubitu, caros mittet sperare nepotes.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
Talia præfantes quondam, felicia Pelei
Carmina divino cecinerunt omine Parcæ.
Præsentes namque ante domos invisere castas
Sæpius, et sese mortali ostendere cœtu
Cœlicolæ, nondum spreta pietate, solebant.
Sæpe pater Divum templo in fulgente revisens
Annua cum festis venissent sacra diebus,
Conspexit terra centum procurrere currus.
Sæpe vagus Liber Parnassi vertice summo
Thyadas effusis evantes crinibus egit:
Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
Acciperent læti Divum fumantibus aris.
Sæpe in letifero belli certamine Mavors,
Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo
Armatas hominum est præsens hortata catervas.
Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt:
Perfudere manus fraterno sanguine fratres:
Destitit exstinctos gnatus lugere parentes:
Optavit genitor primævi funera gnati,
Liber ut innuptæ potiretur flore novercæ;
Ignaro mater substernens se impia gnato,
Impia non verita est Divos scelerare penates:
Omnia fanda, nefanda, malo permixta furore
Iustificam nobis mentem avertere Deorum.
Quare nec tales dignantur visere cœtus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

LXV. *Ad Hortalum.*

Etsi me assiduo confectum cura dolore
Sevocat a doctis, Hortale, virginibus:
Nec potis est dulces Musarum expromere fœtus
Mens animi: tantis fluctuat ipsa malis:
Namque mei nuper Lethæo gurgite fratris
Pallidulum manus alluit unda pedem;
Troia Rhœteo quem subter littore tellus
Ereptum nostris obterit ex oculis. (tam?
Alloquar? audierone unquam tua facta loquen-
Nunquam ego te, vita frater amabilior,
Adspiciam posthac? at certe semper amabo,
Semper mœsta tua carmina morte canam:
Qualia sub densis ramorum concinit umbris
Daulias, absumti fata gemens Ityli.
Sed tamen in tantis mœroribus, Hortale, mitto
Hæc expressa tibi carmina Battiadæ;
Ne tua dicta vagis nequidquam credita ventis
Effluxisse meo forte putes animo:
Ut missum sponsi furtivo munere malum
Procurrit casto virginis e gremio,
Quod miseræ oblitæ molli sub veste locatum,
Dum adventu matris prosilit, excutitur,

lud prono præceps agitur decursu:
manat tristi conscius ore rubor.

LXVI. *De Coma Berenices.*

i magni dispexit lumina mundi,
llarum ortus comperit atque obitus:
ut rapidi solis nitor obscuretur,
at certis sidera temporibus,
n furtim sub Latmia saxa relegans,
mor gyro devocet aerio:
le Conon cœlesti lumine vidit
eo vertice cæsariem
clare: quam multis illa Deorum,
otendens brachia, pollicita est;
mpestate, novo auctus hymenæo,
n fines iverat Assyrios,
turnæ portans vestigia rixæ,
virgineis gesserat exuviis.
s nuptis odio Venus? anne parentum
tur falsis gaudia lacrimulis,
alami quas intra limina fundunt?
me Divi, vera gemunt, iuerint.
multis docuit regina querelis,
e novo prœlia torva viro.
rbum luxti deserta cubile,
s cari flebile discidium.
tus mœstas exedit cura medullas:
mnc toto pectore sollicitæ
eptis mens excidit! Atqui ego certe
n a parva virgine magnanimam.
n oblita es facinus, quo regium adepta es
m, quod non fortior ausit alis? (es!
nœsta virum mittens, quæ verba locuta
, ut tristi lumina sæpe manu!
tavit tantus Deus? an quod amantes
ge a caro corpore abesse volunt?
ne cunctis pro dulci coniuge Divis
: taurino sanguine pollicita es,
tetulisset is haud in tempore longo, et
Asiam Ægypti finibus adiiceret?
ro factis cœlesti reddita cœtu,
vota novo munere dissoluo.
gina, tuo de vertice cessi,
diuro teque tuumque caput:
t, quod siquis inaniter adiurarit.
e ferro postulet esse parem? (oris
eversus mons est, quem maximum in
s Thiæ clara supervehitur;
peperere novum mare, cumque iuventus
ium classi barbara navit Athon.
it crines, cum ferro talia cedant?
, ut Chalybôn omne genus pereat:
cipio sub terra quærere venas
ac ferri fingere duritiem!
solo ante comæ mea fata sorores
:, cum se Memnonis Æthiopis
pellens nutantibus aera pennis
Arsinoes Chloridos ales equus.
herias me tollens advolat auras,
is casto conlocat in gremio.
ephyritis eo famulum legarat,
nopæis in loca litoribus.
vario ne solum limite cœli
lneis aurea temporibus
foret; sed nos quoque fulgeremus
lavi verticis exuviæ.
fletu, cedentem ad templa Deûm, me
ntiquis Diva novum posuit.
sævi contingens namque *Leonis*
Lumina Callisto iuncta Lycaoniæ
Vertor in occasum, tardum dux ante Booten,
Qui vix sero alto mergitur Oceano.
Sed quamquam me nocte premunt vestigia Divûm,
Luce autem canæ Tethyi restituor:
(Pace tua fari hæc liceat, Rhamnusia virgo:
Namque ego non ullo vera timore tegam:
Non, si me infestis discerpant sidera dictis,
Condita quin veri pectoris evoluam:)
Non his tam lætor rebus, quam me abfore semper,
Abfore me a dominæ vertice discrucior:
Qui cum ego, dum virgo quondam fuit, omnibus
Unguentis, una millia multa bibi. (expers
Nunc vos, optato quas iunxit lumine tæda,
Non prius unanimis corpora coniugibus
Tradite, nudantes reiecta veste papillas,
Quam iucunda mihi munera libet onyx:
Vester onyx, casto petitis quæ iura cubili.
Sed quæ se impuro dedit adulterio,
Illius, ah! mala dona levis bibat irrita pulvis:
Namque ego ab indignis præmia nulla peto.
Sic magis, o nuptæ, semper concordia vestras
Semper amor sedes incolat assiduus.
Tu vero, regina, tuens cum sidera Divam
Placabis festis luminibus Venerem
Sanguinis expertem, non votis esse tuam me,
Sed potius largis effice muneribus.
Sidera cur retinent? utinam coma regia fiam:
Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.

LXVII. *Ad Ianuam Mœchæ cuiusdam.*

CATULLUS

O dulci iucunda viro, iucunda parenti,
Salve, teque bona Iuppiter auctet ope,
Ianua, quam Balbo dicunt servisse benigne
Olim, quum sedes ipse senex tenuit:
Quamque ferunt rursus voto servisse maligno,
Postquam est porrecto facta marita sene.
Dic agedum nobis, quare mutata feraris
In dominum veterem deseruisse fidem.

IANUA

Non, ita Cæcilio placeam, quoi tradita nunc sum,
Culpa mea est, quamquam dicitur esse mea.
Nec peccatum a me quisquam pote dicere quid-
Verum isti populo ianua quidque facit: (quam:
Qui, quacumque aliquid reperitur non bene fa-
ctum,
Ad me omnes clamant: Ianua, culpa tua est.

CATULLUS

Non istuc satis est uno te dicere verbo;
Sed facere, ut quivis sentiat et videat.

IANUA

Qui possum? nemo quærit, nec scire laborat.

CATULLUS

Nos volumus: nobis dicere ne dubita.

IANUA

Primum igitur, virgo quod fertur tradita nobis,
Falsum est. Non illam vir prior attigerat,
Languidior tenera quoi pendens sicula beta,
Nunquam se mediam sustulit ad tunicam:
Sed pater illius nati violasse cubile
Dicitur, et miseram conscelerasse domum;
Sive quod impia mens cæco flagrabat amore,
Seu quod iners sterili semine natus erat.
Et quærendum unde unde foret nervosius illud,
Quod posset zonam solvere virgineam.

CATULLUS

Egregium narras mira pietate parentem,
Qui ipse sui gnati minxerit in gremium.

IANUA

Atqui non solum hoc se dicit cognitum habere
Brixia, Cycneæ supposita speculæ,
Flavus quam molli percurrit flumine Mela,
Brixia, Veronæ mater amata meæ:
Sed de Posthumio, et Corneli narrat amore,
Cum quibus illa malum fecit adulterium.
Dixerit hic aliquis: Qui tu isthæc, Ianua, nosti,
Quoi nunquam domini limine abesse licet,
Nec populum auscultare: sed huic suffixa tigillo
Tantum operire soles, aut aperire domum?
Sæpe illam audivi furtiva voce loquentem
Solam cum ancillis hæc sua flagitia,
Nomine dicentem, quos diximus; utpote quæ mî
Speraret nec linguam esse, nec auriculam.
Præterea addebat quemdam, quem dicere nolo
Nomine, ne tollat rubra supercilia.
Longus homo est, magnas quoi lites intulit olim
Falsum mendaci ventre puerperium.

LXVIII. *Ad Manlium.*

Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo,
Conscriptum hoc lacrimis mittis epistolium,
Naufragum ut eiectum spumantibus æquoris undis
Sublevem, et a mortis limine restituam;
Quem neque sancta Venus molli requiescere somno
Desertum in lecto cœlibe perpetitur;
Nec veterum dulci scriptorum carmine Musæ
Oblectant, cum mens anxia pervigilat:
Id gratum est mihi, me quoniam tibi ducis amicum,
Muneraque et Musarum hinc petis et Veneris.
Sed tibi ne mea sint ignota incommoda, Manli,
Neu me odisse putes hospitis officium:
Accipe, queis merser fortunæ fluctibus ipse,
Ne amplius a misero dona beata petas.
Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est,
Iucundum quum ætas florida ver ageret,
Multa satis lusi: non est Dea nescia nostri,
Quæ dulcem curis miscet amaritiem.
Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
Abstulit. O miser frater ademte mihi,
Tu mea, tu moriens fregisti commoda, frater:
Tecum una tota est nostra sepulta domus:
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quæ tuus in vita dulcis alebat amor.
Quoius ego interitu tota de mente fugavi
Hæc studia, atque omnes delicias animi.
Quare, quod scribis: "Veronæ turpe Catullo
Esse, quod hic quisquis de meliore nota
Frigida deserto tepefecit membra cubili:"
Id, Manli, non est turpe; magis miserum est.
Ignosces igitur, si, quæ mihi luctus ademit,
Hæc tibi non tribuo munera, quum nequeo.
Nam quod scriptorum non magna est copia apud me,
Hoc fit, quod Romæ vivimus: illa domus;
Illa mihi sedes, illic mea carpitur ætas:
Huc una ex multis capsula me sequitur.
Quod cum ita sit, nolim statuas, nos mente maligna
Id facere, aut animo non satis ingenuo;
Quod tibi non utriusque petiti copia facta est:
Ultro ego deferrem, copia si qua foret.
Non possum reticere, Deæ, qua Manlius in re
Iuverit, aut quantis iuverit officiis;
Ne fugiens seclis obliviscentibus ætas
Illius hoc cæca nocte tegat studium.
Sed dicam vobis: vos porro dicite multis
Millibus, et facite hæc charta loquatur anus.
* * * * *
Notescatque magis mortuus, atque magis:
Ne tenuem texens sublimis aranea telam,
Deserto in Manlî nomine opus faciat.
Nam, mihi quam dederit duplex Amathusia curam,
Scitis, et in quo me corruerit genere:
Cum tantum arderem, quantum Trinacria rupes,
Lymphaque in Oetæis Malia Thermopylis;
Mæsta neque assiduo tabescere lumina fletu
Cessarent, tristique imbre madere genæ.
Qualis in aerii pellucens vertice montis
Rivus muscoso prosilit e lapide:
Qui cum de prona præceps est valle volutus,
Per medium densi transit iter populi,
Dulce viatori lasso in sudore levamen,
Cum gravis exustos æstus hiulcat agros:
Ac veluti nigro iactatis turbine nautis
Lenius adspirans aura secunda venit,
Iam prece Pollucis, iam Castoris implorata:
Tale fuit nobis Manlius auxilium.
Is clausum lato patefecit limite campum,
Isque domum nobis, isque dedit dominam:
Ad quam communes exerceremus amores,
Quo mea se molli candida Diva pede
Intulit, et trito fulgentem in limine plantam
Innixa, arguta constitit in solea:
Coniugis ut quondam flagrans advenit amore
Protesilaëam Laodamia domum
Inceptam frustra, nondum cum sanguine sacro
Hostia cœlestes pacificasset heros.
Nil mihi tam valde placeat, Rhamnusia virgo,
Quod temere invitis suscipiatur heris.
Quam ieiuna pium desideret ara cruorem,
Docta est amisso Laodamia viro;
Coniugis ante coacta novi dimittere collum,
Quam veniens una atque altera rursus hiems
Noctibus in longis avidum saturasset amorem,
Posset ut abrupto vivere coniugio:
Quod scibant Parcæ non longo tempore abesse,
Si miles muros isset ad Iliacos.
Nam tum Helenæ raptu primores Argivorum
Cœperat ad sese Troia ciere viros:
Troia nefas, commune sepulcrum Europæ Asiæ
Troia virûm et virtutum omnium acerba cinis;
Quæ nempe et nostro letum miserabile fratri
Attulit: hei misero frater ademte mihi!
Hei misero fratri iucundum lumen ademtum:
Tecum una tota est nostra sepulta domus:
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quæ tuus in vita dulcis alebat amor.
Quem nunc tam longe non inter nota sepulcra,
Nec prope cognatos compositum cineres,
Sed Troia obscena, Troia infelice sepultum
Detinet extremo terra aliena solo.
Ad quam tum properans fertur simul undique pubes
Græca penetrales deseruisse focos:
Ne Paris abducta gavisus libera mœcha
Otia pacato degeret in thalamo.
Quo tibi tum casu, pulcherrima Laodamia,
Ereptum est vita dulcius atque anima
Coniugium; tanto te absorbens vertice amoris
Æstus in abruptum detulerat barathrum;
Quale ferunt Graii Pheneum prope Cylleneum
Siccare emulsa pingue palude solum;
Quod quondam cæsis montis fodisse medullis
Audit falsiparens Amphitryoniades:
Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta
Perculit, imperio deterioris heri:
Pluribus ut cœli tereretur ianua Divis,
Hebe nec longa virginitate foret.
Sed tuus altus amor barathro fuit altior illo,

unc indomitam ferre iugum docuit.
que tam carum confecto ætate parenti
aput seri gnata nepotis alit:
n divitiis vix tandem inventus avitis
n testatas intulit in tabulas,
risi gentilis gaudia tollens,
at a cano vulturium capite.
um niveo gavisa est ulla columbo
r. quæ multo dicitur improbius
mordenti semper decerpere rostro;
quam præcipue multivola est mulier.
rum magnos vicisti sola furores,
nel es flavo conciliata viro:
, aut paulo quoi tum concedere digna,
ea se nostrum contulit in gremium.
cumcursans hinc illinc sæpe Cupido
at crocina candidus in tunica.
n etsi uno non est contenta Catullo,
recundæ furta feremus heræ:
m simus stultorum more molesti.
iam Iuno, maxima Cœlicolûm,
in culpa flagravit quotidiana,
omnivoli plurima furta Iovis.
Divis homines componier æquum est:
m tremuli tolle parentis onus.
illa mihi dextra deducta paterna
tem Assyrio venit odore domum:
a dedit mira munuscula nocte,
x ipso demta viri gremio.
d satis est, si nobis is datur unus,
pide illa diem candidiore notat.
quod potui, confectum carmine munus
ltis, Manli, redditur officiis:
m scabra tangat robigine nomen
que illa dies, atque alia, atque alia.
nt Divi quam plurima, quæ Themis olim
is solita est munera ferre piis.
es et tu simul et tua vita,
mus ipsa, in qua lusimus, et domina:
incipio nobis te tradidit, a quo
rimo nobis omnia nata bona:
ante omnes mihi quæ me carior ipso est,
ea; qua viva vivere dulce mihi est.

LXIX. *Ad Rufum.*

irari quare tibi femina nulla,
velit tenerum supposuisse femur:
m raræ labefactes munere vestis,
llucidulis deliciis lapidis.
quædam mala fabula, qua tibi fertur
ub alarum trux habitare caper. (de est
tuunt omnes, neque mirum; nam mala val-
, nec quicum bella puella cubet.
t crudelem nasorum interfice pestem,
mirari desine, cur fugiunt.

. *De inconstantia feminei amoris.*

dicit mulier mea nubere malle,
mihi: non si se Iuppiter ipse petat.
d mulier cupido quod dicit amanti,
to, et rapida scribere oportet aqua.

LXXI. *Ad Virronem.*

Virro, bono sacer alarum obstitit hircus,
i quem merito tarda podagra secat:
iste tuus, qui vostrum exercet amorem,
ce est a te nactus utrumque malum.
ties futuit, toties ulciscitur ambos:
affligit odore, ipse perit *podagra.*

LXXII. *Ad Lesbiam.*

Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,
Lesbia; nec præ me velle tenere Iovem.
Dilexi tum te, non tantum ut volgus amicam,
Sed pater ut gnatos diligit et generos.
Nunc te cognovi. Quare, etsi impensius uror,
Multo mî tamen es vilior et levior.
Qui potis est? inquis. Quod amantem iniuria talis
Cogit amare magis, sed bene velle minus.

LXXIII. *In Ingratum.*

Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,
Aut aliquem fieri posse putare pium.
Omnia sunt ingrata: nihil fecisse benigne est:
Immo etiam tædet, tædet obestque magis:
Ut mihi, quem nemo gravius nec acerbius urget,
Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit.

LXXIV. *In Gellium.*

Gellius audierat, patruum obiurgare solere,
Si quis delicias diceret, aut faceret.
Hoc ne ipsi accideret, patrui perdepsuit ipsam
Uxorem, et patruum reddidit Harpocratem.
Quod voluit, fecit: nam, quamvis irrumet ipsum
Nunc patruum, verbum non faciet patruus.

LXXV. *Ad Lesbiam.*

Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
Vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.
Nulla fides ullo fuit unquam fœdere tanta,
Quanta in amore tuo ex parte reperta mea est.
Nunc est mens adducta tua, mea Lesbia, culpa,
Atque ita se officio perdidit ipsa pio:
Ut iam nec bene velle queam tibi, si optima fias,
Nec desistere amare, omnia si facias.

LXXVI. *Ad Seipsum.*

Si qua recordanti benefacta priora voluptas
Est homini, quum se cogitat esse pium,
Nec sanctam violasse fidem, nec fœdere in ullo
Divum ad fallendos numine abusum homines;
Multa parata manent in longa ætate, Catulle,
Ex hoc ingrato gaudia amore tibi. (re possunt,
Nam quæcumque homines bene quoiquam aut dice-
Aut facere, hæc a te dictaque factaque sunt;
Omnia quæ ingratæ perierunt credita menti.
Quare iam te cur amplius excrucies?
Quin te animo obfirmas, teque istinc usque reducis,
Et, Dîs invitis, desinis esse miser?
Difficile est longum subito deponere amorem:
Difficile est: verum hoc qualubet efficias.
Una salus hæc est, hoc est tibi pervincendum.
Hoc facies, sive id non pote, sive pote.
O Dî, si vostrum est misereri, aut si quibus unquam
Extrema iam ipsa in morte tulistis opem;
Me miserum adspicite, et si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem perniciemque mihi,
Quæ mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
Expulit ex omni pectore lætitias.
Non iam illud quæro, contra ut me diligat illa,
Aut, quod non potis est, esse pudica velit:
Ipse valere opto, et tetrum hunc deponere morbum.
O Dî, reddite mî hoc pro pietate mea.

LXXVII. *Ad Rufum.*

Rufe, mihi frustra ac nequidquam credite amice,
Frustra? immo magno cum pretio atque malo:

Siccine subrepsti mi, atque, intestina perurens,
Mi misero eripuisti omnia nostra bona?
Eripuisti. Heu, heu, nostræ crudele venenum
Vitæ, heu, heu, nostræ pestis amicitiæ!

LXXVIII. *De Gallo.*

Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux
Alterius, lepidus filius alterius.
Gallus homo est bellus: nam dulces iungit amores,
Cum puero ut bello bella puella cubet.
Gallus homo est stultus, nec se videt esse maritum,
Qui patruus patrui monstret adulterium. 6
Sed nunc id doleo, quod puræ impura puellæ
Suavia coniunxit spurca saliva tua.
Verum id non impune feres: nam te omnia secla
Noscent, et, qui sis, fama loquetur anus.

LXXIX. *In Lesbium.*

Lesbius est pulcher: quidni? quem Lesbia malit,
Quam te cum tota gente, Catulle, tua.
Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum,
Si tria notorum suavia repererit.

LXXX *Ad Gellium.*

Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella
Hiberna fiant candidiora nive,
Mane domo cum exis, et cum te octava quiete
E molli longo suscitat hora die?
Nescio quid certe est. An vere fama susurrat,
Grandia te medii tenta vorare viri?
Sic certe clamant Virronis rupta miselli
Ilia, et emulso labra notata sero.

LXXXI. *Ad Iuventium.*

Nemone in tanto potuit populo esse, Iuventi,
Bellus homo, quem tu diligere inciperes:
Præterquam iste tuus moribunda a sede Pisauri
Hospes, inaurata pallidior statua?
Qui tibi nunc cordi est, quem tu præponere nobis
Audes. Ah! nescis, quod facinus facias.

LXXXII. *Ad Quintium.*

Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud, si quid carius est oculis;
Eripere ei noli, multo quod carius illi
Est oculis, si quid carius est oculis.

LXXXIII. *In maritum Lesbiæ.*

Lesbia mi, præsente viro, mala plurima dicit:
Hoc illi fatuo maxima lætitia est.
Mule, nihil sentis. Si nostri oblita taceret,
Sana esset: quod nunc gannit et obloquitur,
Non solum meminit; sed, quæ multo acrior est res,
Irata est: hoc est, uritur, et loquitur.

LXXXIV. *De Arrio.*

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, et hinsidias Arrius insidias:
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat hinsidias.
Credo sic mater, sic Liber avunculus eius,
Sic maternus avus dixerit, atque avia.
Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures,
Audibant eadem hæc leniter et leviter.
Nec sibi postilla metuebant talia verba,
Cum subito adfertur nuntius horribilis,
Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
Iam non Ionios esse, sed Hionios.

LXXXV. *De amore suo.*

Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requ
Nescio: sed fieri sentio, et excrucior.

LXXXVI. *De Quintia et Lesb*

Quintia formosa est multis: mihi candida,
Recta est. Hoc ego: sic singula confiteor.
Totum illud, formosa, nego; nam nulla ve
Nulla in tam magno est corpore mica sal
Lesbia formosa est: quæ cum pulcherrima
Tum omnibus una omnes surripuit Ven

LXXXVII.

In Epigrammatis LXXV prima sede q
los versiculos (*Nulla potest mulier etc.*
Scaliger reponendos, quod cum posteriori
me conspirarent; quamvis in vetustissin
hoc LXXXVII Carmen, ab aliis divisu
rent: atque illi viro doctissimo plerique
rum, Vulpius in primis, consenserunt.

LXXXVIII. *In Gellium.*

Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque s
Prurit, et abiectis pervigilat tunicis?
Quid facit is, patruum qui non sinit esse m
Ecquid scis, quantum suscipiat sceleris?
Suscipit, o Gelli, quantum non ultima Te
Non genitor Nympharum abluit Ocean
Nam nihil est quidquam sceleris, quo prod
Non si demisso se ipse voret capite.

LXXXIX. *De Gellio.*

Gellius est tenuis: quidni? quoi tam bona r
Tamque valens vivat, tamque venusta s
Tamque bonus patruus, tamque omnia ple
Cognatis: quare is desinat esse macer?
Qui ut nihil attingat, nisi quod fas tanger
Quantumvis quare sit macer, invenies.

XC. *In Gellium.*

Nascatur Magus ex Gelli matrisque nefan
Coniugio, et discat Persicum haruspiciu
Nam Magus ex matre et gnato gignatur op
Si vera est Persarum impia religio;
Gnatus ut accepto veneretur carmine Divc
Omentum in flamma pingue liquefacien

XCI. *In Gellium.*

Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum
In misero hoc nostro, hoc perdito amore
Quod te cognossem bene, constantemve pu
Aut posse a turpi mentem inhibere prol
Sed quod nec matrem, nec germanam esse
Hanc tibi, quoius me magnus edebat am
Et quamvis tecum multo coniungerer usu,
Non satis id causæ credideram esse tibi.
Tu satis id duxti: tantum tibi gaudium in
Culpa est, in quacumque est aliquid scel

XCII. *De Lesbia.*

Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unq
De me: Lesbia me, dispeream, nisi amat
Quo signo? quasi non totidem mox depreco
Assidue: verum dispeream, nisi amo.

XCIII. *In Cæsarem.*

ium studeo, Cæsar, tibi velle placere,
ire, utrum sis albus, an ater homo.

XCIV. *In Mentulam.*

mœchatur: mœchatur mentula certe.
, quod dicunt: Ipsa olera olla legit.

CV. *De Smyrna Cinnæ poetæ.*

" mei Cinnæ nonam post denique messem,
æpta est, nonamque edita post hiemem:
m interea quingenta Hortensius uno
* * * * *
avas Atacis penitus mittetur ad undas,
am incana diu secula pervolvent.
annales * * *
s scombris sæpe dabunt tunicas.
i mihi sunt cordi monumenta * *
ulus tumido gaudeat Antimacho.

CVI. *Ad Calvum, de Quintilia.*

am mutis gratum acceptumque sepulcris
re a nostro, Calve, dolore potest,
erio veteres renovamus amores,
olim amissas flemus amicitias:
tanto mors immatura dolori est
liæ, quantum gaudet amore tuo.

XCVII. *In Æmilium.*

me Dii ament, quidquam referre putavi,
ne os an culum olfacerem Æmilio.
undius hoc, nihiloque immundius illud:
a etiam culus mundior et melior;
e dentibus est. Hoc dentes sesquipedales,
vas vero ploxemi habet veteris:
s rictum, qualem diffissus in æstu
tis mulæ cunnus habere solet.
it multas, et se facit esse venustum;
o pistrino traditur atque asino?
qua attingit, non illam posse putemus
ti culum lingere carnificis?

XCVIII. *Ad Vettium.*

in quemquam, dici pote, putide Vetti,
d verbosis dicitur et fatuis:
lingua, si usus veniat tibi, possis
et crepidas lingere carbatinas.
mnino vis omnes perdere, Vetti,
omnino, quod cupis, efficies.

XCIX. *Ad Iuventium.*

i tibi dum ludis, mellite Iuventi,
olum dulci dulcius ambrosia.
d non impune tuli: namque amplius horam
m in summa me memini esse cruce;
me purgo, nec possum fletibus ullis
llum vostræ demere sævitiæ.
ul id factum est, multis diluta labella
s abstersisti omnibus articulis:
quam nostro contractum ex ore maneret,
am comminctæ spurca saliva lupæ.
infesto miserum me tradere amori
essasti, omnique excruciare modo.
t ambrosio mutatum iam foret illud
olum tristi tristius helleboro.
oniam pœnam misero proponis amori,
nquam posthac basia surripiam.

C. *De Cœlio et Quintio.*

Cœlius Aufilenum, et Quintius Aufilenam,
Flos Veronensium depereunt iuvenum; (lud
Hic fratrem, ille sororem. Hoc est, quod dicitur, il-
Fraternum vere dulce sodalitium.
Quoi faveam potius? Cœli, tibi: nam tua nobis
Perspecta exigit hoc unica amicitia,
Cum vesana meas torreret flamma medullas.
Sis felix, Cœli, sis in amore potens.

CI. *Inferiæ ad Fratris Tumulum.*

Multas per gentes et multa per æquora vectus
Adveni has miseras, frater, ad inferias,
Ut te postremo donarem munere mortis,
Et mutum nequidquam alloquerer cinerem:
Quandoquidem fortuna mihi tete abstulit ipsum:
Heu miser indigne frater ademte mihi.
Nunc tamen interea prisco quæ more parentum
Tradita sunt tristes munera ad inferias,
Accipe, fraterno multum manantia fletu:
Atque in perpetuum, frater, have atque vale.

CII. *Ad Cornelium.*

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
Quoius sit penitus nota fides animi;
Me unum esse invenies illorum iure sacratum,
Corneli, et factum me esse puta Harpocratem.

CIII. *Ad Silonem.*

Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,
Deinde esto quamvis sævus et indomitus:
Aut, si te nummi delectant, desine, quæso,
Leno esse, atque idem sævus et indomitus.

CIV. *Ad Quendam de Lesbia.*

Credis me potuisse meæ maledicere vitæ,
Ambobus mihi quæ carior est oculis?
Nec potui; nec, si possem, tam perdite amarem:
Sed tu cum Tappone omnia monstra facis.

CV. *In Mentulam.*

Mentula conatur Pimplæum scandere montem:
Musæ furcillis præcipitem eiiciunt.

CVI. *De Puero et Præcone.*

Cum puero bello præconem qui videt esse,
Quid credat, nisi se vendere discupere?

CVII. *Ad Lesbiam.*

Si quidquam cupido optantique obtigit unquam, et
Insperanti, hoc est gratum, animo proprie:
Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro,
Quod te restituis, Lesbia, mî cupido.
Restituis cupido, atque insperanti ipsa refers te
Nobis. O lucem candidiore nota!
Quis me uno vivit felicior, aut magis hac quid
Optandum vita, dicere quis poterit?

CVIII. *In Cominium.*

Si, Comini, populi arbitrio tua cana senectus
Spurcata impuris moribus intereat: (rum
Non equidem dubito, quin primum inimica bono-
Lingua exsecta avido sit data volturio:
Effossos oculos voret atro gutture corvus,
Intestina canes, cetera membra lupi.

CIX. *Ad Lesbiam.*

Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem

Hunc nostrum inter nos, perpetuumque fore.
Dî magni, facite, ut vere promittere possit;
Atque id sincere dicat et ex animo,
Ut liceat nobis tota producere vita
Æternum hoc sanctæ fœdus amicitiæ.

CX. *Ad Aufilenam.*

Aufilena, bonæ semper laudantur amicæ:
Accipiunt pretium, quæ facere instituunt.
Tu quod promisti mihi, quod mentita, inimica es,
Quod nec das, et fers sæpe, facis facinus.
Aut facere ingenuæ est, aut non promisse pudicæ,
Aufilena, fuit: sed data corripere
Fraudando, efficitur plus quam meretricis avaræ,
Quæ sese toto corpore prostituit.

CXI. *Ad Aufilenam.*

Aufilena, viro contentas vivere solo,
Nuptarum laus e laudibus eximiis.
Sed quoivis quamvis potius succumbere fas est,
Quam matrem fratres efficere ex patruo.

CXII. *In Nasonem.*

Multus homo es, Naso; nam tecum, multus homo est, qui
Descendit: Naso, multus es et pathicus.

CXIII. *Ad Cinnam.*

Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant
Mœchi: illo facto consule nunc iterum,
Manserunt duo: sed creverunt millia in unum
Singula: fœcundum semen adulterio.

CXIV. *In Mentulam.*

Formiano saltu non falso mentula dives
Fertur; qui quot res in se habet egregias!
Aucupia omne genus, pisces, prata, arva fera
Nequidquam: fructus sumtibus exsuperat.
Quare concedo sit dives, dum omnia desint.
Saltum laudemus, dum modo ipse egeat.

CXV. *In Mentulam.*

Mentula habet instar triginta iugera prati,
Quadraginta arvi: cetera sunt maria.
Cur non divitiis Crœsum superare potis sit?
Uno qui in saltu tot bona possideat;
Prata, arva, ingentes silvas, saltusque, palud
Usque ad Hyperboreos et mare ad Oceanu
Omnia magna hæc sunt: tamen ipse est maxi
Non homo, sed vere mentula magna mina

CXVI. *Ad Gellium.*

Sæpe tibi studioso animo venanda requirens
Carmina uti possem mittere Battiadæ,
Queis te lenirem nobis, neu conarere
Infestum telis icere, musca, caput:
Hunc video mihi nunc frustra sumtum esse l
Gelli, nec nostras hinc valuisse preces.
Contra nos tela ista tua evitamus amictu:
At fixus nostris tu dabi' supplicium.

T. LUCRETIUS CARUS

ius Carus, de quo pauca et obscura supersunt, ex equestri Lucretiorum familia anno 196 tum natum Romæ ortus est. Athenis auditor Zenonem Epicureorum coryphæum adiit, se, doctis otiis magis quam reipublicæ vacans, sententias Romanis novas, plerumque ravissimo et magniloquo carmine eleganter expressit. Ex amatorio poculo quod Lucilia ebuit, fertur dementia fuisse perculsus, quam interdum abesse sentiens hoc temporis de Rerum Natura conficiendo insumebat. Sed tandem, vel ob patriæ calamitates, vel m amicum, invidia expulsum; vel ob reconditi morbi vim vehementiorem maiori fu-tus, ætatis paulo post annum 43, ut plerique narrant, sibi mortem conscivit.

De Rerum Natura, ex edit. Wakefield

LIBER PRIMUS

netrix, hominum Divômque voluptas,
œli subter labentia signa
gerum, quæ terras frugiferenteis,
r te quoniam genus omne animantum
itque exortum lumina solis:
unt ventei; te nubila cœli,
tum: tibi suaveis dædala tellus
s; tibi rident æquora ponti;
itet diffuso lumine cœlum.
species patefacta est verna diei,
et genitabilis aura Favonii;
volucres te, Diva, tuumque
tum, perculsæ corda tua vi.
des persaltant pabula læta,
nant amneis: ita, capta lepore,
tuis, omnis natura animantum]
pide, quo quamque inducere pergis.
naria, ac monteis, fluviosque rapaceis,
e domos avium, camposque virenteis,
tiens blandum per pectora amorem,
ide generatim secla propagent.
m rerum naturam sola gubernas,
idquam dias in luminis oras
ne fit lætum neque amabile quidquam;
deo scribundis versibus esse,
erum Natura pangere conor
ostro; quem tu, Dea, tempore in omni
atum voluisti excellere rebus:
ernum da dictis, Diva, leporem.
era fera mœnera militiaï,
terras omneis sopita, quiescant.
poles tranquilla pace iuvare
oniam belli fera mœnera Mavors
regit, in gremium qui sæpe tuum se
no devictus volnere amoris:
spiciens tereti cervice reposta,
avidos, inhians in te, Dea, visus;
det resupini spiritus ore.
a, tuo recubantem corpore sancto
super, suaveis ex ore loquelas
s placidam Romanis, incluta, pacem.
os agere hoc patriaï tempore iniquo
uo animo; nec Memmii clara propago
bus communi deesse saluti. (et te
er est, vacuas aureis mihi, Memmius,
uris, adhibe veram ad rationem:
, tibi studio disposta fideli,
ius quam sint, contempta relinquas.
summa cœli ratione Deûmque
ipiam, et rerum primordia pandam;
natura creet res, auctet, alatque;
m rursum natura perempta resolvat:
eriem et genitalia corpora *rebus,*
Reddunda in ratione, vocare, et semina rerum
Adpellare suëmus, et hæc eadem usurpare
Corpora prima, quod ex illis sunt omnia primis.
[Omnis enim per se Divôm natura, necesse est,
Inmortali ævo summa cum pace fruatur,
Semota ab nostris rebus, seiunctaque longe;
Nam privata dolore omni, privata periclis,
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira].
Humana ante oculos fœde quom vita iaceret
In terris, obpressa gravi sub Religione;
Quæ caput a cœli regionibus obtendebat,
Horribili super adspectu mortalibus instans;
Primum Graius homo mortaleis tollere contra
Est oculos ausus, primusque obsistere contra:
Quem neque fana Deûm, nec fulmina, nec minitanti
Murmure compressit cœlum; sed eo magis acrem
Inritât animi virtutem, ecfringere ut arta
Naturæ primus portarum claustra cupiret.
Ergo vivida vis animi pervicit, et extra
Processit longe flammantia mœnia mundi;
Atque omne inmensum peragravit mente animoque:
Unde refert nobis victor, quid possit oriri,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens.
Qua re Religio, pedibus subiecta, vicissim
Obteritur; nos exæquat victoria cœlo.
Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
Inpia te rationis inire elementa, viamque
Indugredi sceleris; quod contra sæpius illa
Religio peperit scelerosa atque inpia facta.
Aulide quo pacto Triviaï virginis aram
Iphianassaï turparunt sanguine fœde
Ductores Danaûm delecti, prima virorum:
Quoi simul infula, virgineos circumdata comptus,
Ex utraque pari malarum parte profusa est;
Et mœstum simul ante aras adstare parentem
Sensit, et hunc propter ferrum celerare ministros,
Adspectuque suo lacrumas ecfundere civeis;
Muta metu, terram, genibus submissa, petebat:
Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat,
Quod patrio princeps donarat nomine regem:
Nam, sublata virûm manibus, tremebundaque, ad (aras
Deducta est; non ut, solemni more sacrorum
Perfecto, posset claro comitari hymenæo:
Sed, casta inceste, nubendi tempore in ipso,
Hostia concideret mactatu mœsta parentis,
Exitus ut classi felix faustusque daretur.
Tantum Religio potuit suadere malorum!
Tutemet a nobis iam quovis tempore, vatum
Terriloquis victus dictis, desciscere quæres.
Quippe et enim *quam multa* tibi iam fingere possum
Somnia, quæ vitæ rationes vortere possint,

Fortunasque tuas omneis turbare timore:
Et merito: nam, si certam finem esse viderent
Ærumnarum homines, aliqua ratione valerent
Religionibus atque minis obsistere vatum:
Nunc ratio nulla est restandi, nulla facultas;
Æternas quoniam pœnas in morte timendum.
Ignoratur enim, quæ sit natura animaï;
Nata sit, an contra nascentibus insinuetur;
Et simul intereat nobis cum, morte dirempta,
An tenebras Orci visat, vastasque lacunas;
An pecudes alias divinitus insinuet se,
Ennius ut noster cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
Per genteis Italas hominum quæ clara clueret.
Et si præterea tamen esse Acherusia templa
Ennius æternis exponit versibus edens:
Quo neque permanent animæ, neque corpora nostra;
Sed quædam simulacra, modis pallentia miris:
Unde, sibi exortam, semper florentis Homeri
Commemorat speciem lacrumas effundere salsas
Cœpisse, et rerum naturam expandere dictis.

Quapropter, bene quom superis de rebus habenda
Nobis est ratio; solis lunæque meatus
Qua fiant ratione, et qua vi quæque gerantur
In terris; tunc, cum primis, ratione sagaci,
Unde anima atque animi constet natura, videndum:
Et quæ res, nobis vigilantibus obvia, menteis
Terrificet, morbo adfectis, somnoque sepultis;
Cernere utei videamur eos, audireque coram,
Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.

Nec me animi fallit, Graiorum obscura reperta
Difficile inlustrare Latinis versibus esse;
Multa novis verbis præsertim quom sit agendum,
Propter egestatem linguæ, et rerum novitatem:
Sed tua me virtus tamen, et sperata voluptas
Suavis amicitiæ, quemvis efferre laborem
Suadet, et inducit nocteis vigilare serenas,
Quærentem, dictis quibus, et quo carmine, demum
Clara tuæ possim præpandere lumina menti,
Res quibus obcultas penitus convisere possis.

Hunc igitur terrorem animi tenebrasque, necesse est,
Non radiei solis neque lucida tela diei
Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque:
Quojus principium hinc nobis exordia sumet;
Nullam rem e nihilo gigni divinitus umquam.
Quippe ita formido mortaleis continet omneis,
Quod multa in terris fieri cœloque tuentur,
Quorum operum caussas nulla ratione videre
Possunt; ac fieri divino numine rentur.
Quas ob res, ubi viderimus nihil posse creari
De nihilo, tum, quod sequimur, iam rectius inde
Perspiciemus; et unde queat res quæque creari,
Et quo quæque modo fiant, opera sine Divôm.

Nam, si de nihilo fierent, ex omnibus rebus
Omne genus nasci posset: nihil semine egeret.
E mare primum homines, e terra posset oriri
Squamigerum genus, et volucres: erumpere cœlo
Armenta: atque aliæ pecudes, genus omne ferarum,
Incerto partu, culta ac deserta tenerent:
Nec fructus iidem arboribus constare solerent,
Sed mutarentur; ferre omnes omnia possent.
Quippe, ubi non essent genitalia corpora quoique,
Qui posset mater rebus consistere certa?
At nunc, seminibus quia certis quæque creantur,
Inde enascitur, atque oras in luminis exit,
Materies ubi inest quoiusque, et corpora prima:
Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
Quod certis in rebus inest secreta facultas.
Præterea, quur vere rosam, frumenta calore,
Viteis auctumno fundi suadente videmus;
Si non, certa suo quia tempore semina rerum
Quom confluxerunt, patefit quodcumque creatur,
Dum tempestates adsunt, et vivida tellus
Tuto res teneras effert in luminis oras?
Quod, si de nihilo fierent, subito exorerentur
Incerto spatio, atque alienis partibus anni:
Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitali
Concilio possent arceri tempore iniquo.

Nec porro augendis rebus spatio foret usus
Seminis ad coitum, e nihilo si crescere possent.
Nam fierent iuvenes subito ex infantibus parvis,
E terraque, exorta repente, arbusta salirent:
Quorum nihil fieri manifestum est, omnia quando
Paullatim crescunt, ut par est, semine certo;
Crescentesque genus servant: ut noscere possis
Quidque sua de materia grandescere, alique.

Huc accedit, utei, sine certis imbribus anni,
Lætificos nequeat fetus submittere tellus;
Nec porro, secreta cibo, natura animantum
Propagare genus possit, vitamque tueri:
Ut potius multis communia corpora rebus
Multa putes esse, ut verbis elementa videmus,
Quam sine principiis ullam rem exsistere posse.

Denique, quur homines tantos natura parare
Non potuit, pedibus quei pontum per vada possent
Transire, et magnos manibus divellere monteis,
Multaque vivendo vitalia vincere secla;
Si non, materies quia rebus reddita certa est
Gignundis, e qua constat quid possit oriri?
Nihil igitur fieri de nihilo posse, fatendum est;
Semine quando opus est rebus, quo quæque creatæ
Aeris in teneras possent proferrier auras:
Postremo, quoniam incultis præstare videmus
Culta loca, et manibus meliores reddere fetus,
Esse videlicet in terris primordia rerum;
Quæ nos, fecundas vortentes vomere glebas,
Terraïque solum subigentes, cimus ad ortus.
Quod, si nulla forent, nostro sine quæque labore,
Sponte sua, multo fieri meliora videres.

Huc accedit utei quidque in sua corpora rursum
Dissolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Nam, si quid mortale e cunctis partibus esset,
Ex oculis res quæque repente erepta periret:
Nulla vi foret usus enim, quæ partibus eius
Discidium parere, et nexus exsolvere, posset.
Quod nunc, æterno quia constant semine quæque,
Donec vis obiit, quæ res diverberet ictu,
Aut intus penetret per inania, dissoluatque,
Nullius exitium patitur Natura videri.

Præterea, quæquomque vetustate amovet ætas,
Si penitus perimit consumens materiem omnem,
Unde animale genus generatim in lumina vitæ
Redducit Venus; et reductum dædala tellus
Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens?
Unde mare, ingenuei fontes, æternaque longe
Flumina, subpeditant? unde æther sidera pascit?
Omnia enim debet, mortali corpore quæ sunt,
Infinita ætas consumpse ante acta, diesque.
Quod, si in eo spatio atque ante acta ætate fuere,
E quibus hæc rerum consistit summa refecta;
Inmortali sunt natura prædita certe:
Haud igitur possunt ad nihilum quæque reverti.

Denique, res omneis eadem vis caussaque volgo
Conficeret, nisi materies æterna teneret
Inter se nexu, minus aut magis indupedita;
Tactus enim leti satis esset caussa profecto;
Quippe, ubi nulla forent æterno corpore; quorum
Contextum vis deberet dissolvere quæque.

c, inter se quia nexus principiorum
iles constant, æternaque materies est,
ai remanent res corpore, dum satis acris
at, pro textura quoiusque reperta.
itur redit ad nihilum res ulla; sed omnes
e redeunt in corpore materiaï.
emo, pereunt imbres, ubi eos pater Æther
num matris Terraï præcipitavit:
e surgunt fruges, rameique virescunt
us, crescunt ipsæ, fetuque gravantur.
tur porro nostrum genus, atque ferarum:
as urbeis puerûm florere videmus,
rasque novis avibus canere undique sylvas:
se pecudes, pingues per pabula læta,
deponunt; et candens lacteus humor
manat distentis: hinc nova proles
infirmis teneras lasciva per herbas
rte mero menteis perculsa novellas. (tur;
igitur penitus pereunt quæquomque viden-
idel ex alio reficit Natura, nec ullam
i patitur, nisi morte adiuta alienâ.
ge sis, quoniam docui nihil posse creari
o, neque item genita ad nihilum revocari;
rte tamen cœptes diffidere dictis,
queunt oculis rerum primordia cerni;
æterea, quæ corpora tute, necesse est,
re esse in rebus, nec posse videri.
ipio, venti vis verberat incita pontum,
sque ruit naveis, et nubila differt;
n, rapido percurrens turbine, campos
us magnis sternit, monteisque supremos
gis vexat flabris: ita perfurit acri
itu, sævitque minaci murmure, pontus.
tur venti nimirum corpora cæca,
re, quæ terras, quæ denique nubila cœli,
, ac subito vexantia turbine raptant.
oue fluunt alia, stragemque propagant,
mollis aquæ fertur natura repente
abundanti; quem largis imbribus auget
s ex altis magnus decursus aquaï,
a coniiciens sylvarum, arbustaque tota:
dei possunt pontes venientis aquaï
itam tolerare; ita, magno turbidus imbri,
incurrit, validis cum viribus, amnis;
tu magno stragem; volvitque sub undis
saxa; ruit, qua quidquam fluctibus obstat.
r debent venti quoque flamina ferri:
utei validum quom flumen procubuere
et in partem, trudunt res aute, ruuntque
s crebris; interdum vortice torto
nt, rapideique rotanti turbine portant.
iam atque etiam sunt venti corpora cæca;
uidem, factis et moribus, æmula magnis
inveniuntur, aperto corpore quei sunt.
erro varios rerum sentimus odores;
n ad nareis venienteis cernimus umquam;
los æstus tuimur, nec frigora quimus
oculis; nec voces cernere suemus:
en omnia corporea constare, necesse est,
quoniam sensus inpellere possunt: (res.
enim, aut tangi, nisi corpus, nulla potest
ue, fluctifrago subpensæ in litore, vestes
t; eædem, dispessæ in sole, serescunt:
, quo pacto persederit humor aquaï,
t, nec rursum quo pacto fugerit æstu.
igitur parteis disspargitur humor,
lei nulla possunt ratione videre.
tiam, multis solis redeuntibus annis,
in digito subter *tenuatur habendo:*

Stillicidii casus lapidem cavat: uncus aratri
Ferreus obcultè decrescit vomer in arvis:
Strataque iam volgi pedibus detrita viarum
Saxea conspicimus: tum, portas propter, ahena
Signa manus dextras obtendunt adtenuari
Sæpe salutantum tactu, præterque meantum.
Hæc igitur minui, quom sint detrita, videmus;
Sed, quæ corpora decedant in tempore quoque,
Invida præclusit speciem natura videndi.
  Postremo, quæquomque dies naturaque rebus
Paullatim tribuit, moderatim crescere cogens,
Nulla potest oculorum acies contenta tueri;
Nec porro quæquomque ævo macieque senescunt.
Nec, mare quæ inpendent, vesco sale saxa peresa,
Quid quoque amittant in tempore, cernere possis.
Corporibus cæcis igitur natura gerit res.
  Nec tamen undique corporea stipata tenentur
Omnia natura; namque est in rebus inane:
Quod tibi cognosse in multis erit utile rebus;
Nec sinet errantem dubitare, et quærere semper
De summa rerum, et nostris diffidere dictis.
[Quapropter locus est intactus inane, vacansque.]
Quod, si non esset, nulla ratione moveri
Res possent; namque, obficium quod corporis exstat,
Obficere atque obstare, id in omni tempore adesset,
Omnibus: haud igitur quidquam procedere possent,
Principium quoniam cedendi nulla daret res.
At nunc per maria, ac terras, sublimaque cœli,
Multa modis multis varia ratione moveri
Cernimus ante oculos: quæ, si non esset inane,
Non tam solicito motu privata carerent,
Quam genita omnino nulla ratione fuissent:
Undique materies quoniam stipata quiesset.
  Præterea, quamvis solidæ res esse putentur,
Hinc tamen esse licet raro cum corpore cernas.
In saxis, ac speluncis, permanat aquarum
Liquidus humor, et uberibus flent omnia guttis:
Dissupat in corpus sese cibus omne animantum:
Crescunt arbusta, et fetus in tempore fundunt:
Quod cibus in totas, usque ab radicibus imis,
Per truncos ac per ramos diffunditur omneis:
Inter sæpta meant voces, et clusa domorum
Transvolitant: rigidum permanat frigus ad ossa.
Quod, nisi inania sint, qua possent corpora quæque
Transire, haud ulla fieri ratione videres.
  Denique, quur alias aliis præstare videmus
Pondere res rebus, nihilo maiore figura?
Nam, si tantumdem est in lanæ glomere, quantum
Corporis in plumbo est, tantumdem pendere par est:
Corporis obficium est quoniam premere omnia deor-
  sum:
Contra autem natura manet sine pondere inanis.
Ergo, quod magnum est æque, leviusque videtur,
Nimirum plus esse sibi declarat inanis;
Ut contra gravius plus in se corporis esse
Dedicat, et multo vacuum minus intus habere.
  Est igitur nimirum id, quod ratione sagaci
Quærimus admixtum rebus; quod inane vocamus.
  Illud, in hiis rebus ne te deducere vero
Possit, quod queidam fingunt, præcurrere cogor.
Cedere squamigeris latices nitentibus aiunt,
Et liquidas aperire vias, quia post loca pisces
Linquant, quo possint cedentes confluere undæ:
Sic alias quoque res inter se posse moveri,
Et mutare locum, quamvis sint omnia plena.
Scilicet id falsa totum ratione receptum est.
Nam, quo squamigeri poterunt procedere tandem,
Ni spatium dederint latices? Concedere porro
Quo poterunt undæ, quom pisces ire nequibunt?

Aut igitur motu privandum est corpora quæque,
Aut esse admixtum dicundum est rebus inane;
Unde initum primum capiat res quæque movendi.
Postremo, duo de concurso corpora lata
Si cita dissiliant, nempe aër omne, necesse est,
Inter corpora quod fiat, possidat inane.
Is porro quamvis, circum celerantibus auris,
Confluat, haud poterit tamen uno tempore totum
Compleri spatium: nam primum quemque necesse est
Obcupet ille locum, deinde omnia possideantur.
Quod, si forte aliquis, quom corpora dissiluere,
Tum putat id fieri, quia se condenseat aër,
Errat: nam vacuum tum fit, quod non fuit ante;
Et repletur item, vacuum quod constitit ante;
Nec tali ratione potest denserier aër:
Nec, si iam posset, sine inani posset, opinor,
Ipse in se trahere, et parteis conducere in unum.
Quapropter, quamvis caussando multa moreris,
Esse in rebus inane tamen fateare necesse est.
Multaque præterea tibi possunt commemorando
Argumenta fidem dictis conradere nostris:
Verum animo satis hæc vestigia parva sagaci
Sunt, per quæ possis cognoscere cætera tute.
Namque, canes ut montivagæ persæpe feraï
Naribus inveniunt, iniectis fronde, quietes,
Quom semel institerunt vestigia certa viaï;
Sic alid ex alio per te tute ipse videre
Talibus in rebus poteris, cæcasque latebras
Insinuare omneis, et verum protrahere inde.
Quod, si pigraris, paullumve recesseris abs re,
Hoc tibi de plano possum promittere, Memmi;
Usque adeo largos haustus de fontibus amnis
Lingua meo suavis diti de pectore fundet,
Ut verear, ne tarda prius per membra senectus
Serpat, et in nobis vitaï claustra resolvat,
Quam tibi de qua vis una re versibus omnis
Argumentorum sit copia missa per aureis.
Sed nunc, ut repetam cœptum pertexere dictis.
Omnis, ut est, igitur, per se, natura duabus
Constitit in rebus: nam corpora sunt, et inane;
Hæc in quo sita sunt, et qua divorsa moventur.
Corpus enim per se communis dedicat esse
Sensus: quoi nisi prima fides fundata valebit,
Haud erit, obcultis de rebus quo referentes
Confirmare animos quidquam ratione queamus.
Tum porro locus, ac spatium, quod inane vocamus,
Si nullum foret, haudquâquam sita corpora possent
Esse, neque omnino quoquam divorsa meare:
Id, quod iam supra tibi paullo obtendimus ante.
Præterea, nihil est, quod possis dicere ab omni
Corpore seiunctum, secretumque esse ab inani;
Quod quasi tertia sit numero natura reperta. (sum;
Nam, quodquomque erit, esse aliquid debebit id ip-
Augmine vel grandi, vel parvo denique, dum sit;
Quoi si tactus erit quam vis levis, exiguusque,
Corporis augebit numerum, summamque sequetur:
Sin intactile erit, nulla de parte quod ullam
Rem prohibere queat per se transire meantem;
Scilicet hoc' id erit vacuum, quod inane vocamus.
Præterea, per se quodquomque erit, aut faciet quid,
Aut aliis fungi debebit agentibus ipsum,
Aut erit, ut possunt in eo res esse, gerique:
At facere, et fungi, sine corpore nulla potest res;
Nec præbere locum porro, nisi inane vacansque.
Ergo præter inane, et corpora, tertia per se
Nulla potest rerum in numero natura relinqui;
Nec, quæ sub sensus cadat ullo tempore nostros,
Nec ratione animi quam quisquam possit apisci.

Nam, quæquomque cluent, aut hiis coniuncta duabus
Rebus ea invenies, aut horum eventa videbis.
Coniunctum est id, quod numquam sine perniciali
Discidio potis est seiungi, seque gregari:
Pondus utei saxi est, calor ignis, liquor aquaï,
Tactus corporibus cunctis, intactus inani.
Servitium contra, paupertas, divitiæque,
Libertas, bellum, concordia, cætera, quorum
Adventu manet incolumis natura, abituque;
Hæc solitei sumus, ut par est, eventa vocare.
Tempus item per se non est, sed rebus ab ipsis
Consequitur sensus, transactum quid sit in ævo;
Tum, quæ res instet, quid porro deinde sequatur:
Nec per se quemquam tempus sentire fatendum est
Semotum ab rerum motu, placidâque quiete.
Denique, Tyndaridem raptam, belloque subactas
Troiugenas genteis quom dicunt *esse*, videndum est
Ne forte hæc per se cogant nos *esse* fateri; (rum
Quando ea secla hominum, quorum hæc eventa fue-
Inrevocabilis abstulerit iam præterita ætas.
Namque aliud terris, aliud legionibus ipsis,
Eventum dici poterit, quodquomque erit actum.
Denique, materies si rerum nulla fuisset,
Nec locus, ac spatium, res in quo quæque geruntur;
Numquam, Tyndaridis formæ conflatus amore,
Ignis, Alexandri Phrygio sub pectore gliscens,
Clara adcendisset sævi certamina belli;
Nec clam durateus Troianis Pergama partu
Inflammasset equus nocturno Graiugenarum:
Perspicere ut possis, res gestas funditus omneis
Non ita, utei corpus, per se constare, neque esse:
Nec ratione cluere eâdem, quâ constat inane:
Sed magis ut merito possis eventa vocare
Corporis, atque loci, res in quo quæque gerantur.
Corpora sunt porro partim primordia rerum,
Partim concilio quæ constant principiorum.
Sed, quæ sunt rerum primordia, nulla potest vis
Stringuere; nam solido vincunt ea corpore demum;
Et si difficile esse videtur credere quidquam
In rebus solido reperiri corpore posse:
Transit enim fulmen cœli per sæpta domorum,
Clamor ut, ac voces: ferrum candescit in igni;
Dissiliuntque fere ferventi saxa vapore:
Conlabefactatus rigor auri solvitur æstu:
Tum glacies æris, flamma devicta, liquescit:
Permanat calor argentum, penetraleque frigus;
Quando utrumque manu, retinentes pocula rite,
Sensimus, infuso lympharum rore superne:
Usque adeo in rebus solidi nihil esse videtur.
Sed, quia vera tamen ratio, naturaque rerum,
Cogit, ades, paucis dum versibus expediamus,
Esse ea, quæ solido atque æterno corpore constent;
Semina quæ rerum, primordiaque, esse docemus:
Unde omnis rerum nunc constet summa creata.
Principio, quoniam duplex natura duarum
Dissimilis rerum longe constare reperta est,
Corporis, atque loci, res in quo quæque geruntur;
Esse utramque sibi per se, puramque, necesse est.
Nam, quaquomque vacat spatium, quod inane vocamus,
Corpus eâ non est: quâ porro quomque tenet se (mus
Corpus, ea vacuum nequaquam constat inane.
Sunt igitur solida, ac sine inani, corpora prima.
Præterea, quoniam genitis in rebus inane est,
Materiem circum solidam constare necesse est:
Nec res ulla potest vera ratione probari
Corpore inane suo celare, atque intus habere,
Si non, quod cohibet, solidum constare relinquas.
Id porro nihil esse potest, nisi materiaï
Concilium, quod inane queat tectum cohibere.

igitur, solido quæ corpore constat,
na potest, quom cætera dissoluantur.
orro, si nihil esset, quod inane vacaret,
et solidum: nisi, contra, corpora certa
æ loca complerent, quæquomque tenerent;
d est, spatium, vacuum constaret inane.
gitur nimirum corpus inani
; quoniam nec plenum gnaviter exstat,
vacuum: sunt ergo corpora certa,
m pleno possint distinguere inane.
dissolvi plagis, extrinsecus icta,
c porro, penitus penetrata, retexi;
queant alia tentata labare:
m supra tibi paullo obtendimus ante.
conlædi sine inani posse videtur
, nec frangi, nec fundi in bina secando:
humorem, neque item manabile frigus,
dem ignem; quibus omnia confaciuntur.
eque magis cohibet res intus inane,
hiis rebus penitus tentata labascit.
ida, ac sine inani, corpora prima
ei docui, sint hæc æterna necesse est.
, nisi materies æterna fuisset,
nihilum penitus res quæque redissent;
e renata forent, quæquomque videmus.
m supra docui, nihil posse creari
eque, quod genitum est, ad nihil revocari;
tali primordia corpore debent,
quæque supremo tempore possint,
t subpeditet rebus reparandis.
r solida primordia simplicitate,
e queunt alia, servata per ævom,
iam tempore res reparare.
, si nullam finem natura parasset
s rebus, iam corpora materiaï
eta forent, ævo frangente priore,
illis a certo tempore posset,
, summum ætatis pervadere finem;
vis citius dissolvi posse videmus,
us refici: quapropter longa diei
as ante acti temporis omnis,
sset adhuc, disturbans dissoluensque,
id reliquo reparari tempore posset:
imirum frangundi reddita finis
et, quoniam refici rem quamque videmus,
imul generatim tempora rebus
bus possint ævi contingere florem.
edit, utei solidissima materiaï
um constant, possint tamen omnia reddi
æ fiunt; aër, aqua, terra, vapores,
fiant, et quâ vi quomque gerantur:
m quoniam semel est in rebus inane.
, si mollia sint primordia rerum,
nt validei silices ferrumque creari,
t ratio reddi: nam funditus omnis
fundamenti natura carebit.
r solida pollentia simplicitate;
ndenso magis omnia conciliatu
sunt, validasque obtendere vireis.
i nulla est frangundis reddita finis
s, tamen ex æterno tempore quæque
m superare necesse est corpora rebus,
dum clueant ullo tentata periclo.
am fragili natura prædita constant,
, æternum tempus potuisse manere
bilibus plagis vexata per ævom.
e, iam, quoniam generatim reddita finis
rebus constat, vitamque tenendi;
que queant, per fœdera naturaï,

Quid porro nequeant, sancitum quandoquidem exstat;
Nec conmutatur quidquam; quin omnia constant
Usque adeo, variæ volucres ut, in ordine cunctæ,
Obtendant maculas generaleis corpore inesse;
Inmutabile materiæ quoque corpus habere
Debent nimirum: nam, si primordia rerum
Conmutari aliqua possent ratione revicta,
Incertum quoque iam constet, quid possit oriri,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens:
Nec totiens possent generatim secla referre
Naturam, motus, victum, moresque, parentum.
Tum porro, quoniam est extremum quoique cacumen
Corporis illius, quod nostri cernere sensus
Iam nequeunt; id nimirum sine partibus exstat,
Et minuma constat natura: nec fuit umquam
Per se secretum, neque posthac esse valebit;
Alterius quoniam est ipsum pars primaque, et ima:
Inde aliæ, atque aliæ, similes ex ordine partes
Agmine condenso naturam corporis explent.
Quæ, quoniam per se nequeunt constare, necesse est
Hærere; unde queant nulla ratione revelli.
Sunt igitur solida primordia simplicitate,
Quæ minumis stipata cohærent partibus arte;
Non ex illorum conventu conciliata,
Sed magis æterna pollentia simplicitate:
Unde neque avelli quidquam, nec diminui iam,
Concedit natura, reservans semina rebus.
Præterea, nisi erit minumum, parvissima quæque
Corpora constabunt ex partibus infinitis:
Quippe, ubi dimidiæ partis pars semper habebit
Dimidiam partem; nec res præfiniet ulla.
Ergo rerum inter summam, minumamque, quid escit?
Nihil erit, ut distet: nam, quam vis funditus omnis
Summa sit infinita, tamen, parvissima quæ sunt,
Ex infinitis constabunt partibus æque.
Quod, quoniam ratio reclamat vera, negatque
Credere posse animum, victus fateare necesse est,
Esse ea, quæ nullis iam prædita partibus exstent,
Et minuma constent natura: quæ quoniam sunt,
Illa quoque esse tibi solida, atque æterna, fatendum.
Denique, ni minumas in parteis cuncta resolvi
Cogere consuesset rerum natura creatrix,
Iam nihil ex illis eadem reparare valeret:
Propterea, quia, quæ nullis sunt partibus aucta,
Non possunt ea quæ debet genitalis habere
Materies, varios connexus, pondera, plagas,
Concursus, motus, per quos res quæque geruntur.
Quapropter, quei materiem rerum esse putarunt
Ignem, atque ex igni summam consistere solo,
Magno opere a vera lapsei ratione videntur.
Heraclitus init quorum dux prælia primus,
Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis,
Quamde graveis inter, Graios, quei vera requirunt.
Omnia enim stolidei magis admirantur, amantque,
Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt;
Veraque constituunt, quæ belle tangere possunt
Aureis, et lepido quæ sunt fucata sonore.
Nam, quur tam variæ res possent esse, requiro,
Ex uno si sunt igni, puroque, creatæ.
Nihil prodesset enim calidum denserier ignem,
Nec rarefieri, si partes ignis eamdem
Naturam, quam totus habet super ignis, haberent.
Acrior ardor enim conductis partibus esset:
Languidior porro disiectis, disque supatis.
Amplius hoc fieri nihil est quod posse rearis
Talibus in caussis; ne dum variantia rerum
Tanta queat densis, rarisque, ex ignibus esse.

Id quoque, si faciant admixtum rebus inane,
Denseri poterunt ignes, rarique relinqui:
Sed, quia multa sibi cernunt contraria inesse,
Et fugitant in rebus inane relinquere purum;
Ardua dum metuunt, amittunt vera, viaï:
Nec rursum cernunt exemptum rebus inane,
Omnia denseri, fierique ex omnibus unum
Corpus, nihil ab se quod possit mittere raptim,
Æstifer ignis utei lumen iacit, atque vaporem;
Ut videas non e stipatis partibus esse.
Quod, si forte ulla credunt ratione potesse
Igneis in cœtus stingui, mutareque corpus;
Scilicet ex nulla facere id si parte reparcent,
Olcidet ad nihilum nimirum funditus ardor
Omnis, et ex nihilo fient quæquomque creantur.
Nam quodquomque suis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante:
Proinde aliquid superare necesse est incolome ollis,
Ne tibi res redeant ad nihilum funditus omnes,
De nihiloque renata virescat copia rerum.
    Nunc igitur, quoniam certissima corpora quædam
Sunt, quæ conservant naturam semper eamdem,
Quorum abitu, aut aditu, mutatoque ordine, mutant
Naturam res, et convortunt corpora sese;
Scire licet, non esse hæc ignea corpora rerum.
Nihil referret enim, quædam decedere, abire,
Atque alio adtribui, mutarique ordine, quædam,
Si tamen ardoris naturam cuncta tenerent:
Ignis enim foret omnimodis, quodquomque crearet.
Verum, ut opinor, ita est: sunt quædam corpora, quorum
Concursus, motus, ordo, positura, figuræ,
Efficiunt igneis, mutatoque ordine mutant
Naturam: neque sunt igni similata, neque ullæ
Præterea rei, quæ corpora mittere possit
Sensibus, et nostros adiectu tangere tactus.
    Dicere porro ignem res omneis esse, neque ullam
Rem veram in numero rerum constare, nisi ignem,
Quod facit hicc' idem, perdelirum esse videtur.
Nam contra sensus ab sensibus ipse repugnat,
Et labefactat eos, unde omnia credita pendent;
Unde hic cognitus est ipsi, quem nominat ignem.
Credit enim sensus ignem cognoscere vere;
Cætera non credit, quæ nihilo clara minus sunt:
Quod mihi quom vanum, tum delirum, esse videtur.
Quo referemus enim? quid nobis certius ipsis
Sensibus esse potest? qui vera, ac falsa, notemus?
    Præterea, quâ re quisquam magis omnia tollat,
Et velit ardoris naturam linquere solam,
Quam neget esse igneis, summam tamen esse relinquat?
Æqua videtur enim dementia dicere utrumque.
Quapropter, quei materiem rerum esse putarunt
Ignem, atque ex igni summam consistere posse;
Et quei principium gignundis aëra rebus
Constituere; aut humorem queiquomque putarunt
Fingere res ipsum per se; terramve creare
Omnia, et in rerum naturas vortier omneis;
Magno opere a vero longei derrasse videntur.
    Adde etiam, quei conduplicant primordia rerum,
Aëra iungentes igni, terramque liquori;
Et quei quatuor ex rebus posse omnia rentur,
Ex igni, terra, atque anima, procrescere, et imbri;
Quorum Agragantinus cum primis Empedocles est:
Insula quem triquetris terrarum gessit in oris;
Quam fluitans circum magnis amfractibus, æquor
Ionium glaucis adspargit virus ab undis,
Angustoque fretu rapidum, mare dividit undis
Æoliæ terrarum oras a finibus eius.
Heic est vasta Charybdis, et heic Ætnæa minantur
Murmura, flammarum rursum se conligere iras,
Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis,
Ad cœlumque ferat flammaï fulgura rursum.
Quæ, quom magna modis multis miranda vide
Gentibus humanis regio, visundaque fertur,
Rebus opima bonis, multâ munita virûm vi;
Nihil tamen hoc habuisse viro præclarius in s
Nec sanctum magis, et mirum, carumque, vid
Carmina quin etiam divini pectoris eius
Vociferantur, et exponunt præclara reperta;
Ut vix humana videatur stirpe creatus)
Hic tamen, et, supra quos diximus, inferiores
Partibus egregie multis, multoque minores;
Quamquam, multa bene ac divinitus invenien
Ex adyto tamquam cordis, responsa dedere
Sanctius, et multo certa ratione magis, quam
Pythia, quæ tripode ex Phœbi lauroque profa
Principiis tamen in rerum fecere ruinas,
Et graviter magnei magno cecidere ibi casu:
Primum, quod motus, exempto rebus inani,
Constituunt, et res molleis rarasque relinquu
Aëra, solem, ignem, terras, animalia, fruges;
Nec tamen admiscent in eorum corpus inane:
Deinde, quod omnino finem non esse secandis
Corporibus faciunt, neque pausam stare fragor
Nec prorsum in rebus minumum consistere quam:
Quom videamus id extremum quoiusque cacu
Esse, quod ad sensus nostros minumum esse vi
Coniicere ut possis ex hoc, quod cernere non qu
Extremum quod habent, minumum consistere
    Huc accedit item, quoniam primordia rerun
Mollia constituunt, quæ nos nativa videmus
Esse, et mortali cum corpore funditus: atqui
Debeat ad nihilum iam rerum summa revorti,
De nihiloque renata vigescere copia rerum:
Quorum utrumque quid a vero iam distet, hab
Deinde, inimica modis multis sunt, atque vene
Ipsa, sibi inter se; quâ re, aut congressa peribu
Aut ita diffugient, ut, tempestate coacta,
Fulmina diffugere, atque imbreis, ventosque,
    Denique, quatuor ex rebus si cuncta creantu
Atque in eas rursum res omnia dissoluuntur;
Qui magis illa queunt rerum primordia dici,
Quam contra res illorum, retroque putari?
Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,
Et totam inter se naturam, tempore ab omni.
Sin ita forte putas ignis terræque coire
Corpus, et aerias auras, roremque liquorum,
Nihil in concilio naturam ut mutet eorum;
Nulla tibi ex illis poterit res esse creata,
Non animans, non exanimo cum corpore, ut arb
Quippe suam quidque in cœtu variantis acervi
Naturam obtendet, mixtusque videbitur aër
Cum terra simul, et quodam cum rore, manere
At primordia gignundis in rebus oportet
Naturam clandestinam, cæcamque, adhibere;
Emineat ne quid, quod contra pugnet, et obstet,
Quo minus esse queat proprie, quodquomque crea
    Quin etiam repetunt a cœlo, atque ignibus eius
Et primum faciunt ignem se vortere in auras
Aëris: hinc imbrem gigni, terramque creari
Ex imbri; retroque a terra cuncta revorti,
Humorem primum, post aëra, deinde calorem:
Nec cessare hæc inter se mutare, meare
A cœlo ad terram, de terra ad sidera mundi:
Quod facere haud ullo debent primordia facto.
Immutabile enim quiddam superare necesse est;
Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
Nam, quodquomque suis mutatum finibus exit,

oc mors est illius, quod fuit ante,
r, quoniam quæ paullo diximus ante,
atum veniant, constare necesse est
, quæ nequeant convortier usquam:
redeant ad nihilum funditus omnes.
s, tali natura prædita, quædam
stituas; ignem si forte crearint,
, demptis paucis, paucisque tributis,
ato, et motu, facere aëris auram:
is rebus mutarier omneis.
esta palam res indicat, inquis, in auram
a res omneis crescere, alique:
estas indulget tempore fausto
t tabe nimborum arbusta vacillant;
ro parte fovet, tribuitque calorem;
a possint fruges, arbusta, animantes.
nisi nos cibus aridus, et tener humor,
isso iam corpore, vita quoque omnis
nervis atque ossibus exsolvatur.
enim dubio procul, atque alimur, nos
bus, certis aliæ atque aliæ res:
uia multimodis communia multis
erum in rebus primordia multa
ariis variæ res rebus aluntur.
a magni refert primordia sæpe
, et quali positura, contineantur;
r se dent motus, adcipiantque.
em cœlum, mare, terras, flumina solem,
t; eadem fruges, arbusta, animanteis:
is aliisque modo conmixta, moventur.
passim nostris in versibus ipsis
enta vides, multis communia verbis;
n inter se versus, ac verba, necesse est
, et re, et sonitu distare sonanti:
menta queunt, permutato ordine solo!
quæ sunt primordia, plura adhibere
nde queant variæ res quæque creari.
Anaxagoræ scrutemur ὁμοιομέρειαν,
ii memorant, nec nostra dicere lingua
obis patrii sermonis egestas:
ipsam rem facile est exponere verbis,
n rerum, quam dicit ὁμοιομέρειαν.
icet e pauxillis atque minutis
c et de pauxillis atque minutis
viscus, gigni; sanguenque creari
inter se multis coëuntibus guttis:
e putat micis consistere posse
de terris terram concrescere parvis;
igneis, humorem humoribus, esse.
simili fingit ratione, putatque;
esse ulla parte idem in rebus inane
neque corporibus finem esse secandis.
utraque mihi pariter ratione videtur
que illis iuxta, quos diximus ante.
uod inbecilla nimis primordia fingit;
lia sunt, simili quæ prædita constant
ue ipsæ res sunt; æqueque laborant,
; neque ab exitio res ulla refrænat.
m oppressu valido durabit eorum,
n ecfugiat, leti sub dentibus ipsis?
humor? an aura? quid horum? sanguis an?
os?
pinor; ubi ex æquo res funditus omnis
alis erit, quam quæ manifesta videmus
nostris, aliqua vi fuucta, perire.
ecidere ad nihilum res posse, neque autem
e nihilo, testor res ante probatas.
a, quoniam cibus auget corpus, alitque;
, nobis venas, et *sanguen, et ossa,*

Et nervos, alienigenis ex partibus esse:
Sive cibos omneis conmixto corpore dicent
Esse, et habere in se nervorum corpora parva,
Ossaque, et omnino venas, parteisque cruoris:
Fiet, utei cibus omnis et aridus et liquor ipse
Ex alienigenis rebus constare putentur,
Ossibus, et nervis, venisque, et sanguine, mixta.
Præterea, quæquomque e terra corpora crescunt,
Si sunt in terris, terram constare necesse est
Ex alienigenis, quæ terris exoriuntur.
Transfer item, totidem verbis utare licebit:
In lignis si flamma latet, fumusque, cinisque,
Ex alienigenis consistant ligna, necesse est;
Ex alienigenis, quæ lignis exoriuntur.
  Linquitur heic quædam latitandi copia tennis,
Id, quod Anaxagoras sibi sumit; ut omnibus omneis
Res putet inmixtas rebus latitare, sed illud
Adparere unum, quoius sint plurima mixta,
Et magis in promptu, primâque in fronte, locata:
Quod tamen a verâ longe ratione repulsum est.
Conveniebat enim fruges quoque sæpe, minaci
Robore quom in saxi franguntur, mittere signum
Sanguinis, aut aliquid, nostro quæ corpore aluntur:
Quom lapidem in lapidem terimus, manare cruorem:
Consimili ratione herbis quoque, sæpe decebat
Et laticis dulceis guttas, similique sapore
Mittere, lanigeræ quales sunt ubere lactis:
Scilicet; et glebis terrarum sæpe friatis
Herbarum genera, et fruges frondeisque videri,
Dispartita, ac in terram latitare minute:
Postremo, in lignis cinerem fumumque videri,
Quom præfracta forent, igneisque latere minutos.
Quorum nihil fieri quoniam manifesta docet res,
Scire licet, non esse in rebus res ita mixtas;
Verum semina multimodis inmixta latere
Multarum rerum in rebus communia debent.
  At, sæpe in magnis fit montibus, inquis, ut altis
Arboribus vicina cacumina summa terantur
Inter se, validis facere id cogentibus austris;
Donec flammaï fulserunt flore coorto:
Scilicet; et non est lignis tamen insitus ignis:
Verum semina sunt ardoris multa, terendo
Quæ quom confluxere, creant incendia sylvis.
Quod, si facta foret sylvis abscondita flamma,
Non possent ullum tempus celarier ignes:
Confacerent volgo sylvas, arbusta cremarent.
  Iamne vides igitur, paullo quod diximus ante,
Permagni referre, eadem primordia sæpe
Cum quibus, et quali positura, contingantur;
Et quos inter se dent motus, adcipiantque?
Atque eadem, paullo inter se mutata, creare
Igneis e lignis? quo pacto verba quoque ipsa
Inter se paullo mutatis sunt elementis,
Quom ligna atque igneis distincta voce notemus.
  Denique, iam quæquomque in rebus cernis apertis,
Si fieri non posse putas, quin materiaï
Corpora consimili natura prædita fingas,
Hac ratione tibi pereunt primordia rerum:
Fiet, utei risu tremulo concussa cachinnent,
Et lacrumis salsis humectent ora, genasque.
  Nunc age, quod superest, cognosce, et clarius audi:
Nec me animi fallit, quam sint obscura; sed acri
Percussit thyrso laudis spes magna meum cor,
Et simul incussit suavem mi in pectus amorem
Musarum: quo nunc instinctus, mente vigenti
Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo: iuvat integros adcedere funteis,
Atque haurire; iuvatque novos decerpere flores,
Insignemque meo capiti petere inde coronam,

Consistant: quoniam spatium sine fine modoque est,
Inmensumque patere in cunctas undique parteis
Pluribus obtendit; certâ et ratione probatum est.
Quod quoniam constat, nimirum nulla quies est
Reddita corporibus primis per inane profundum;
Sed magis, adsiduo varioque exercita motu,
Partim intervallis magnis conflicta resultant,
Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab ictu.
Et, quæquomque, magis condenso conciliatu,
Exiguis intervallis, convecta resultant,
Indupedita suis perplexis ipsa figuris;
Hæc validas saxi radices, et fera ferri
Corpora constituunt, et cætera de genere horum
Paucula: quæ porro magnum per inane vagantur,
Cætera dissiliunt longe, longeque recursant,
In magnis intervallis; hæc aëra rarum
Subficiunt nobis, et splendida lumina solis.
Multaque præterea magnum per inane vagantur,
Conciliis rerum quæ sunt reiecta, nec usquam
Consociare etiam coitus potuere recepta:
Quoius, utei memoro, rei simulacrum, et imago,
Ante oculos semper nobis vorsatur, et instat.
Contemplator enim, quom solis lumina quomque
Insertei fundunt radiei per opaca domorum:
Multa minuta, modis multis, per inane videbis
Corpora misceri, radiorum lumine in ipso;
Et, velut æterno certamine, prælia pugnasque
Edere, turmatim certantia; nec dare pausam,
Conciliis et discidiis exercita crebris:
Coniicere ut possis ex hoc, primordia rerum,
Quale sit, in magno iactari semper inani;
Dum taxat rerum magnarum parva potest res
Exemplare dare, et vestigia notitiaï.
Hoc etiam magis hæc animum te advortere par est
Corpora, quæ in solis radiis turbare videntur;
Quod tales turbæ motus quoque materiaï
Significant clandestinos cæcosque subesse.
Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
Conmutare viam, retroque repulsa revorti,
Nunc huc, nunc illuc, in cunctas undique parteis.
Scilicet hicc' a principiis est omnibus error:
Prima moventur enim per se primordia rerum;
Inde ea, quæ parvo sunt corpora conciliatu,
Et quasi proxima sunt ad vireis principiorum,
Ictibus illorum cæcis inpulsa, cientur;
Ipsaque, quæ porro paullo maiora, lacessunt.
Sic a principiis adscendit motus, et exit
Paullatim nostros ad sensus; ut moveantur
Illa quoque, in solis quæ lumine cernere quimus;
Nec quibus id faciant plagis adparet aperte.
Nunc, quæ mobilitas sit reddita materiaï
Corporibus, paucis licet hinc cognoscere, Memmi.
Primum, Aurora novo quom spargit lumine terras,
Et variæ volucres, nemora avia pervolitantes
Aera per teneram, liquidis loca vocibus obplent;
Quam subito soleat sol ortus tempore tali
Convestire sua perfundens omnia luce,
Omnibus in promptu manifestumque esse videmus.
At vapor is, quem sol mittit, lumenque serenum,
Non per inane meat vacuum; quo tardius ire
Cogitur, aërias quod sic diverberet undas:
Nec singillatim corpuscula quæque, vapores,
Sed complexa, meant inter se, conque globata:
Quapropter simul inter se retrahuntur; et extra
Obficiuntur, utei cogantur tardius ire.
At, quæ sunt solida primordia simplicitate,
Quom per inane meant vacuum, nec res remoræ fit
Ulla foris, atque ipsa, suis e partibus unum,
Unum, in quem cœpere, locum connixa feruntur;
Debent nimirum præcellere mobilitate,
Et multo citius ferri, quam lumina solis;
Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
Tempore, quo solis pervolgant fulgura cœlum:
Nam neque consilio debent tardata morari,
Nec persectari primordia singula quæque,
Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.
At quidam contra hæc, ignarei, materiaï
Naturam non posse, Deûm sine numine, reddi
Tanto opere humanis rationibus admoderate;
Tempora mutare annorum, frugesque creare;
Et iam cætera, mortaleis quæ suadet adire,
Ipsaque deducit, dux vitæ, dia Voluptas,
Ut res per Veneris blanditim secla propagent,
Ne genus obcidat humanum: quorum omnia cau
Constituisse Deos quom fingunt omnibus rebus,
Magno opere a vera lapsei ratione videntur.
Nam, quam vis rerum ignorem primordia, quæ
Hoc tamen ex ipsis cœli rationibus ausim
Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
Nequaquam nobis divinitus esse creatam
Naturam mundi: quanquam hæc sint prædita c
Quæ tibi posterius, Memmi, faciemus aperta:
Nunc id, quod super est, de motibus expediemus
Nunc locus est, ut opinor, in hiis illud quoq
Confirmare tibi; nullam rem posse suâ vi
Corpoream sursum ferri, sursumque meare.
Nec tibi dent in eo flammarum corpora fraudem
Sursus enim vorsus gignuntur, et augmina sum
Et sursum nitidæ fruges, arbustaque, crescunt:
Pondera, quantum in se est, quom deorsum c
ferantur.
Nec, quom subsiliunt ignes ad tecta domorum,
Et celeri flamma degustant tigna, trabeisque,
Sponte sua facere id sine vi subicente putandum
Quod genus, e nostro quom missus corpore sang
Emicat, exsultans alte, spargitque cruorem.
Nonne vides etiam, quanta vi tigna, trabeisque,
Respuat humor aquæ? Non, quo magis ursimus al
Directa, et magna vi multei pressimus ægre,
Tam cupide sursum revomit magis, atque remitt
Plus ut parte foras emergant, exsiliantque? (
Nec tamen hæc, quantum est in se, dubitamus,
Quin vacuum per inane deorsum cuncta ferantu
Sic igitur debent flammæ quoque posse per auras
Aeris, expressæ sursum, succedere, quamquam
Pondera, quantum in se est, deorsum deducere
Nocturnasque faceis, cœli sublime volanteis, (g
Nonne vides longos flammarum ducere tractus,
In quasquomque dedit parteis natura meatum?
Non cadere in terra stellas, et sidera, cernis?
Sol etiam summo de vertice dissupat omneis
Ardorem in parteis, et lumine conserit arva:
In terras igitur quoque solis vergitur ardor.
Transvorsosque volare per imbreis fulmina cern
Nunc heic, nunc illic, abruptei nubibus, ignes
Concursant; cadit in terras vis flammea volgo.
Illud in hiis quoque te rebus cognoscere avem
Corpora, quom deorsum rectum, per inane, fera
Ponderibus propriis incerto tempore ferme,
Incertisque locis, spatio depellere paullum:
Tantum, quod minumum mutatum dicere possi
Quod, nisi declinare solerent, omnia deorsum,
Imbris utei guttæ, caderent per inane profundu
Nec foret obfensus natus, nec plaga creata
Principiis; ita nihil umquam natura creasset.
Quod, si forte aliquis credit graviora potesse
Corpora, quo citius rectum per inane feruntur,
Incidere ex supero levioribus, atque ita plagas

quæ possint genitaleis reddere motus;
ra longe ratione recedit. (sum,
quas quæquomque cadunt atque aera deor-
ponderibus casus celerare necesse est:
, quia corpus aquæ naturaque tenuis
d possunt æque rem quamque morari;
cedunt, gravioribus exsuperata.
nulli, de nullâ parte, neque ullo
inane potest vacuum subsistere rei;
quod natura petit, concedere pergat.
propter debent per inane quietum
deribus non æquis, concita ferri.
r poterunt levioribus incidere unquam
graviora, neque ictus gignere per se,
nt motus, per quos natura gerat res. (est
m atque etiam paullum inclinare necesse
ec plus quam minumum; ne fingere motus
ideamur, et id res vera refutet.
ec' in promptu, manifestumque, esse vi-
;
uantum in se est, non posse obliqua meare,
quom præcipitant, quod cernere possis,
omnino rectâ regione viaï
quis est, qui possit cernere, sese
i semper motus connectitur omnis,
oritur semper novus ordine certo;
ando faciunt primordia motûs
m quoddam, quod fati fœdera rumpat,
o ne caussam caussa sequatur:
terras unde hæc animantibus exstat,
æc, inquam, fatis avolsa, voluntas,
progredimur, quo ducit quemque voluptas;
us item motus, nec tempore certo,
ne loci certa, sed uti ipsa tulit mens?
io procul, hiis rebus sua quoique voluntas
m dat; et hinc motus per membra rigantur.
des etiam, patefactis tempore puncto
s, non posse tamen prorumpere equorum
dam tam de subito, quam mens avet ipsa?
nim totum per corpus materiaï
quiri debet, concita per artus
ut studium mentis connexa sequatur:
initum motûs a corde creari,
ique voluntate id procedere primum;
i porro per totum corpus, et artus.
ile est, ut quom, inpulsei, procedimus ictu,
alterius magnis, magnoque coactu;
m materiem totius corporis omnem
um est nobis invitis ire, rapique,
m refrenavit per membra voluntas.
ides igitur, quamquam vis extera multos
t invitos cogat procedere sæpe,
que rapi; tamen esse in pectore nostro
, quod contra pugnare, obstareque, possit:
d arbitrium quoque copia materiaï
interdum flecti per membra, per artus;
ta refrenatur, retroque residit?
seminibus quoque idem fateare, necesse est;
, præter plagas et pondera, caussam
unde hæc est ollis innata potestas:
quoniam fieri nihil posse videmus.
im prohibet, ne plagis omnia fiant,
uasi vi: sed, ne mens ipsa necessum
n habeat cunctis in rebus agundis,
a quasi, cogatur ferre, patique;
iguum clinamen principiorum,
e loci certa, nec tempore certo.
ata magis fuit unquam materiaï
porro maioribus *intervallis*:

Nam neque adaugescit quidquam, neque deperit inde.
Quapropter, quo nunc in motu principiorum
Corpora sunt, in eodem ante acta ætate fuere,
Et posthac semper simili ratione ferentur:
Et, quæ consuerint gigni, gignentur eadem
Conditione; et erunt, et crescent, inque valebunt,
Quantum quoique datum est per fœdera naturaï:
Nec rerum summam commutare ulla potest vis.
Nam neque, quo possit genus ullum materiaï
Ecfugere ex omni, quidquam est; neque, rursus, in
omne
Unde coorta queat nova vis inrumpere, et omnem
Naturam rerum mutare, et vortere motus.
Illud in hiis rebus non est mirabile, quâ re,
Omnia quom rerum primordia sint in motu,
Summa tamen summa videatur stare quiete;
Præter quam si quid proprio dat corpore motus.
Omnis enim longe nostris ab sensibus infra
Primorum natura iacet: quapropter, ubi ipsam
Cernere iam nequeas, motus quoque surpere debent:
Præsertim, quom, quæ possimus cernere, celent
Sæpe tamen motus, spatio diducta locorum.
Nam sæpe in colli, tondentes pabula læta,
Lanigeræ reptant pecudes, quo quamque vocantes
Invitant herbæ, gemmantes rore recenti;
Et satiatei agnei ludunt, blandeque coruscant:
Omnia quæ nobis longe confusa videntur,
Et veluti in viridi candor consistere colli.
Præterea, magnæ legiones quom loca cursu
Camporum conplent, belli simulacra cientes;
Fulgur ubi ad cœlum se tollit, totaque circum
Ære renidescit tellus; subterque, virûm vi,
Excitur pedibus sonitus, clamoreque montes
Ictei reiectant voces ad sidera mundi;
Et circum volitant equites, mediosque repente
Transmittunt, valido quatientes inpete, campos:
Et tamen est quidam locus altis montibus, unde
Stare videntur; et in campis consistere fulgur.
Nunc age, iam deinceps cunctarum exordia rerum,
Qualia sint, et quam longe distantia formis,
Percipe; multigenis quam sint variata figuris:
Non quo multa parum simili sint prædita formâ,
Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
Nec mirum: nam, quom sit eorum copia tanta,
Ut neque finis, utei docui, neque summa sit ulla;
Debent nimirum non omnibus omnia prorsum
Esse pari filo, similique adfecta figurâ.
Præterea, genus humanum, mutæque natantes
Squamigerûm pecudes, et læta armenta, feræque,
Et variæ volucres, lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant, circum ripas fontisque, lacusque,
Et, quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
Quorum unum quod vis generatim sumere perge;
Invenies tamen inter se differre figuris.
Nec ratione alia proles cognoscere matrem,
Nec mater posset prolem: quod posse videmus;
Nec minus, atque homines, inter se nota cluere.
Nam sæpe ante Deûm vitulus delubra decora
Turicremas propter mactatus concidit aras,
Sanguinis exspirans calidum de pectore flumen:
At mater, virideis saltus orbata peragrans,
Linquit humi pedibus vestigia pressa bisulcis;
Omnia convisens oculis loca, si queat usquam
Conspicere amissum fetum: conpletque querelis
Frondiferum nemus, adsistens; et crebra revisit
Ad stabulum, desiderio perfixa iuvenci.
Nec teneræ salices, atque herbæ, rore vigentes,
Fluminaque illa queunt, summis labentia ripis,
Oblectare animum, subitamque avortere curam:

Nec vitulorum aliæ species per pabula læta
Derivare queunt animum, curamque levare:
Usque adeo quiddam proprium, notumque requirit.
Præterea, tenerei tremulis cum vocibus hædei
Corniger as norunt matres; agnique petulci
Balatum pecudes: ita, quod natura reposcit,
Ad sua quisque, fere decurrunt ubera lactis.
Postremo, quod vis frumentum; non tamen omne,
Quidque suo genere, inter se simile esse videbis,
Quin intercurrat quædam distantia formis:
Concharumque genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, qua mollibus undis
Litoris incurvi bibulam pavit æquor arenam.
Quá re etiam atque etiam simili ratione necesse est,
Natura quoniam constant, neque facta manu sunt
Unius ad certam formam primordia rerum,
Dissimili inter se quadam volitare figurá.
Perfacile est animi ratione exsolvere nobis,
Quá re fulmineus multo penetralior ignis,
Quam noster, fluat, e tædis terrestribus ortus.
Dicere enim possis cœlestem fulminis ignem,
Subtilem magis, e parvis constare figuris;
Atque ideo transire foramina, quæ nequit ignis
Noster hic, e lignis ortus, tedáque creatus.
Præterea, lumen per cornum transit; at imber,
Respuitur. Quá re? nisi luminis illa minora
Corpora sunt, quam de quibus est liquor almus aquarum.
Et, quam vis subito, per colum vina videmus
Perfluere; at contra tardum cunctatur olivom:
Aut, quia nimirum maioribus est elementis,
Aut magis hamatis inter se, perque plicatis;
Atque ideo fit, utei non tam diducta repente
Inter se possint primordia singula quæque
Singula per quoiusque foramina permanare.
Huc adcedit, utei mellis lactisque liquores,
Iocundo sensu linguæ, tractentur in ore;
At contra tetra absinthii natura ferique
Centaurii fedo pertorquent ora sapore;
Ut facile adgnoscas e lævibus atque rotundis
Esse ea, quæ sensus iocunde tangere possunt:
At contra, quæ amara, atque aspera, quomque videntur,
Hæc magis hamatis inter se nexa teneri;
Proptereaque solere vias rescindere nostris
Sensibus, introituque suo perrumpere corpus.
Omnia postremo bona sensibus, et mala tactu,
Dissimili inter se pugnant perfecta figura:
Ne tu forte putes, serræ stridentis acerbum
Horrorem constare elementis lævibus æque,
Ac Musæa mele, per chordas organicei quæ
Mobilibus digitis expergefacta figurant:
Neu simili penetrare putes primordia forma
In nareis hominum, quom tetra cadavera torrent,
Et quom scena croco Cilici perfusa recens est,
Araque Panchæos exhalat propter odores:
Neve bonos rerum simili constare colores
Semine constituas, oculos quei pascere possunt,
Et quei conpungunt aciem, lacrumareque cogunt,
Aut fedá specie tetrei, turpesque, videntur.
Omnis enim, sensus quæ mulcet quomque videntum,
Haud sine principiali aliquo lævore creata est:
At contra, quæquomque molesta atque aspera constat,
Non aliquo sine materiæ squalore reperta est.
Sunt etiam, quæ iam nec lævia iure putantur
Esse, neque omnino flexis mucronibus unca;
Sed magis angellis paullum prostantibus, ac quæ
Titillare magis sensus, quam lædere, possint:
Fæcula iam quo de genere est, inulæque sapores.
Denique, iam calidos igneis, gelidamque pruinam,
Dissimili dentata modo, conpungere sensus

Corporis, indicio nobis est tactus uterque.
Tactus enim, tactus, pro Divôm numina s
Corporis est sensus, vel quom res extera sese
Insinuat, vel quom lædit, quæ in corpore nata
Aut iuvat egrediens genitaleis per Veneris re
Aut, ex offensu quom turbant corpore in ipso
Semina, confundunt inter se concita sensum:
Ut, si forte manu quam vis iam corporis ipse
Tute tibi partem ferias, atque experiare.
Quapropter longe formas distare necesse est
Principiis, varios quæ possint edere sensus.
Denique, quæ nobis durata ac spissa vident
Hæc magis hamatis inter sese esse necesse est,
Et quasi ramosis alte conpacta teneri.
In quo iam genere in primis adamantina saxa
Prima acie constant, ictus contemnere sueta;
Et validei silices, ac duri robora ferri,
Æraque, quæ claustris restantia vociferantu
Illa quidem debent ex lævibus atque rotundis
Esse magis, fluido quæ corpore liquida consta
Namque papaveris haustus item est facilis
quarum:
Nec retinentur enim inter se glomeramina qu
Et procursus item proclive volubilis exstat.
Omnia postremo, quæ puncto tempore cernis
Diffugere, ut fumum, nebulas, flammasque,
Si minus omnia sunt e lævibus atque rotundi
At non esse tamen perplexis indepedita;
Pungere utei possint corpus, penetrareque sa
Nec tamen hærere inter se; quod quisque vide
Sentibus esse datum: facile ut cognoscere pos
Non e perplexis, sed acutis, esse elementis.
Sed, quod amara vides eadem, quæ fluvi
Sudor utei maris est, minume mirabile quoiq
Nam, quod fluvidum est, e lævibus atque rotu
Est; et lævibus atque rotundis mixta doloris
Corpora: nec tamen hæc retineri hamata nece
Scilicet; esse globosa tamen, quom squalida c
Provolvi simul, ut possint conlædere sensus.
Et, quod mixta putes magis aspera lævibus e
Principiis, unde est Neptuni corpus acerbum
Est ratio secernundi, seorsumque videndi.
Humor dulcis, ubei per terras crebrius idem
Percolatur, ut in foveam fluat, ac mansuescat
Liquit enim supra tetri primordia viri;
Aspera, quo magis in terris hærescere possint
Quod quoniam docui, pergam connectere re
Ex hoc apta, fidem ducat: primordia rerum
Finitá variare figurarum ratione.
Quod, si non ita sit, rursum iam semina quæ
Esse infinito debebunt corporis auctu.
Nam, quod eadem una quoius vis in brevitate
Corporis inter se multum variare figuræ
Non possunt: face enim minumis e partibus e
Corpora prima; tribus, vel paullo pluribus, a
Nempe, ubi eas parteis unius corporis omneis
Summa atque ima, locans, transmutans dex
Omnimodis expertus eris, quam quisque det
Formarum speciem totius corporis eius;
Quod super est, si forte voles variare figuras,
Addendum parteis alias erit: inde sequetur,
Adsimili ratione, alias ut postulet ordo,
Si tu forte voles etiam variare figuras.
Ergo formarum novitatem corporis augmen
Subsequitur: quá re non est ut credere possis,
Esse infinitis distantia semina formis;
Ne quædam cogas inmani maxumitate
Esse: supra quod iam docui non esse probare.
Iam tibi Barbaricæ vestes, Melibœaque ful

Thessalico concharum tincta colore;
ummum ridenta inbuta lepore,
o rerum superata colore, iacerent;
us sudos smyrnæ, mellisque sapores;
mele, Phœbeaque, dædala chordis,
consimili ratione obpressa silerent:
is aliud præstantius exoreretur.
em retro possent in deteriores
parteis, ut diximus in meliores:
is aliud retro quoque tetrius esset
ribus, atque oculis, orisque sapori.
m non sunt, quin rebus reddita certa
que tenet summam; fateare necesse est,
usque finitis differre figuris.
, ab ignibus ad gelidas hiemisque pruinas
, retroque pari ratione remensum est.
m, calor ac frigus medieique tepores
que iacent, explentes ordine summam.
distant ratione creata:
oniam mucroni utrimque notantur;
is, illinc rigidis insessa pruinis.
niam docui, pergam connectere rem, quæ,
, fidem ducat: primordia rerum,
ili quæ sunt perfecta figura,
ere et enim, distantia quom sit
finita, necesse est, quæ similes sint,
tas; aut summam materiaï
stare: id, quod non esse probavi.
oniam docui, nunc suaviloquis ego paucis
bstendam, corpuscula materiaï
summam rerum usque tenere,
undelo plagarum continuato.
od rara vides magis esse animalia quædam,
que magis naturam cernis in illis;
, locoque alio, terrisque remotis,
genere esse in eo; numerumque repleri:
adrupedum cum primis esse videmus
nguimanos elephantos; India quorum
multis vallo munitur eburno,
nequeat penetrari: tanta ferarum
rarum nos perpauca exempla videmus.
, id quoque utei concedam, quam lubet esto
quædam nativo corpore sola,
is toto terrarum non sit in orbi;
amen nisi erit vis materiaï,
progigni possit concepta; creari (que.
rit neque, quod super est, procrescere, ali-
enim sumant oculei, finita per omne
ctari unius genitalia rei;
i, qua vi, et quo pacto, congressa coibunt,
anto in pelago, turbâque alienâ?
pinor, habent rationem conciliandi:
, naufragiis magnis multisque coortis,
solet magnum mare transtra, cavernas,
, proram, malos, tonsasque, natanteis;
tam omneis oras fluitantia aplustra
tur, et indicium mortalibus edant,
ris insidias, vireisque, dolumque,
velint, neve ullo tempore credant,
uom ridet placidi pellacia ponti:
i finita semel primordia quædam
s, ævom debebunt sparsa per omnem
e æstus divorsei materiaï;
n in concilium ut possint conpulsa coire;
rari in concilio, nec crescere adaucta:
utrumque palam fieri manifesta docet res;
gigni, et genitas procrescere posse.
r genere in quo vis primordia rerum
alam est, unde omnia subpeditantur.

Nec superare queunt motus itaque exitiales
Perpetuo, neque in æternum sepelire salutem:
Nec porro rerum genitales, auctificeique,
Motus perpetuo possunt servare creata.
Sic æquo geritur certamine principiorum,
Ex infinito contractum tempore, bellum.
Nunc heic, nunc illic, superant vitalia rerum;
Et superantur item: miscetur funere vagor,
Quem puerei tollunt, visentes luminis oras:
Nec nox ulla diem, neque noctem aurora, sequuta est,
Quæ non audierit, mixtos vagitibus, ægros
Ploratus, Mortis comites, et Funeris atri.
Illud in hiis obsignatum quoque rebus habere
Convenit, et memori mandatum mente tenere;
Nihil esse, in promptu quorum natura videtur,
Quod genere ex uno consistat principiorum:
Nec quidquam, quod non permixto semine constet.
Et, quæquomque magis vis multas possidet in se,
Atque potestates, ita plurima principiorum
In sese genera, ac varias docet esse figuras.
Principio, tellus habet in se corpora prima,
Unde mare inmensum, volventes frigora, fontes
Adsidue renovent; habet, ignes unde oriantur:
Nam multis subcensa locis ardent sola terræ;
Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ.
Tum porro nitidas fruges, arbustaque læta,
Gentibus humanis habet unde extollere possit:
Unde etiam fluidas, frondeis, et pabula læta,
Montivago generi possit præbere ferarum;
Quare magna Deûm Mater, materque ferarum,
Et nostri genetrix hæc dicta est corporis una.
Hanc veteres Graiûm doctei cecinere poetæ
Sedibus in curru biiugos agitare leones:
Aeris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem, neque posse in terra sistere terram.
Adiunxere feras; quod, quamvis ecfera, proles
Officiis debet molliri victa parentum:
Muralique caput summum cinxere corona,
Eximiis munita locis quod subtinet urbeis:
Quo nunc insigni per magnas prædita terras
Horrifice fertur divinæ Matris imago.
Hanc variæ gentes, antiquo more sacrorum,
Idæam vocitant Matrem; Phrygiasque catervas
Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
Per terrarum orbeis fruges cœpisse creari.
Gallos adtribuunt; quia, numen quei violarint
Matris, et ingratei genitoribus inventei sint,
Significare volunt, indignos esse putandos,
Vivam progeniem quei in oras luminis edant.
Tympana tenta tonant palmis; et cymbala circum
Concava, raucisonoque minantur cornua cantu,
Et Phrygio stimulat numero cava tibia menteis:
Telaque præportant, violenti signa furoris;
Ingratos animos, atque inpia pectora, volgi
Conterrere metu quæ possint numine Divæ.
Ergo, quom primum, magnas invecta per urbeis,
Munificat tacitâ mortaleis muta salute:
Ære atque argento sternunt iter omne viarum,
Largifica stipe ditantes; ninguntque rosarum (vam.
Floribus, umbrantes Matrem, comitumque cater-
Heic armata manus, Curetas nomine Græcei
Quos memorant Phrygios, inter se sorte catervis
Ludunt, in numerumque exsultant, sanguine lætei:
Terrificas capitum quatientes numine cristas,
Dictæos referunt Curetas, quei Iovis illum
Vagitum in Creta quondam obcultasse feruntur;
Quom puerei circum puerum pernice chorea,
Armatei, in numerum pulsarent æribus æra,
Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,

Æternumque daret matri sub pectore volnus.
Propterea, magnam armatei Matrem comitantur:
Aut, quia significant Divam prædicere, ut armis,
Ac virtute, velint patriam defendere terram;
Præsidioque parent, decorique, parentibus esse.
Quæ, bene et eximie quam vis disposta ferantur,
Longe sunt tamen a vera ratione repulsa.
Omnis enim per se Divôm natura, necesse est,
Inmortali ævo summa cum pace fruatur,
Semota a nostris rebus, seiunctaque, longe.
Nam, privata dolore omni, privata periclis,
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
Nec bene promeritis capitur, neque tangitur ira.
Terra quidem vero caret omni tempore sensu;
Sed, quia multarum potitur primordia rerum,
Multa, modis multis, ecfert in lumina solis.
Heic, si quis mare Neptunum, Cereremque vocare
Constituet fruges, et Bacchi nomine abuti
Mavolt, quam laticis proprium proferre vocamen;
Concedamus, ut hic terrarum dictitet orbem
Esse Deûm Matrem, dum vera re tamen ipse.
Sæpe itaque, ex uno tondentes gramina campo,
Lanigeræ pecudes, et equorum duellica proles,
Buceriæque greges, eodem sub tegmine cœli,
Ex unoque sitim sedantes flumine aquaï,
Dissimili vivunt specie, retinente parentem
Naturam; et mores generatim quæque imitantur:
Tanta est, in quo vis genere herbæ, materiaï
Dissimilis ratio; tanta est in flumine quoque.
Hinc porro, quem vis animantem ex omnibus una
Ossa, cruor, venæ, color, humor, viscera, nervei,
Constituunt; quæ sunt porro, distantia longe,
Dissimili perfecta figura principiorum.
Tum porro, quæquomque igni flammata cremantur,
Si nihil præterea, tamen hæc in corpore aluntur,
Unde ignem iacere, et lumen submittere, possint;
Scintillasque agere, ac late differre favillam.
Cætera, consimili mentis ratione peragrans,
Invenies igitur multarum semina rerum
Corpore celare, et varias cohibere figuras.
Denique, multa vides, quibus et color et sapor una,
Religione animum turpi quom tangere pacto,
Reddita sunt cum odore; in primis pleraque dona:
Hæc igitur variis debent constare figuris:
Nidor enim penetrat, qua sucus non it in artus:
Sucus item seorsum, et seorsum sapor, insinuatur
Sensibus; ut noscas primis differre figuris.
Dissimiles igitur formæ glomeramen in unum
Conveniunt; et res permixto semine constant.
Quin etiam, passim nostris in versibus ipsis
Multa elementa vides multis communia verbis;
Quom tamen inter se versus ac verba, necesse est,
Confiteare alia ex aliis constare elementis.
Non, quo multa, parum communis, litera currat,
Aut nulla inter se duo sint ex omnibus eidem;
Sed, quia non volgo paria omnibus omnia constant.
Sic aliis in rebus item communia multa,
Multarum rerum quom sint primordia, rerum
Dissimili tamen inter se consistere summa
Possunt: ut merito ex aliis constare feratur
Humanum genus, et fruges, arbustaque læta.
Nec tamen omnimodis connecti posse putandum est
Omnia: nam volgo fieri portenta videres;
Semiferas hominum species exsistere, et altos
Interdum ramos e gigni corpore vivo;
Multaque connecti terrestria membra marinis:
Tum, flammam tetro spiranteis ore, Chimæras
Pascere naturam per terras omniparenteis:
Quorum nihil fieri manifestum est; omnia quando,

Seminibus certis certa genetrice crea
Conservare genus crescentia posse vi
Scilicet id certa fieri ratione necesse
Nam, sua quoique, cibis ex omnibus i
Corpora discedunt; connexaque, con
Eficiunt motus: at contra aliena vid
Reiicere in terras naturam; multaqu
Corporibus fugiunt e corpore, percit
Quæ neque connecti quoquam potuer
Vitaleis motus consentire, atque ini
Sed, ne forte putes animalia sola t
Legibus hiis, quædam ratio disterm
Nam, velutei tota natura dissimiles
Inter se genitæ res quæque, ita quom
Dissimili constare figura principior
Non, quo multa parum simili sint pr
Sed, quod non volgo paria omnibus o
Semina quom porro distent, differre
Intervalla, vias, connexus, pondera,
Concursus, motus; quæ non animalis
Corpora seiungunt, sed terras ac ma
Secernunt, cœlumque a terris omne
Nunc age, dicta, meo dulci quæsit
Percipe: ne forte hæc albis ex alba re
Principiis esse, ante oculos quæ cand
Aut ea, quæ nigrant, nigro de semin
Neve alium quem vis quæ sunt inbut
Propterea gerere hunc credas, quod r
Corpora consimili sint eius tincta co
Nullus enim color est omnino mater
Corporibus, neque par rebus, neque
In quæ corpora si nullus tibi forte vi
Posse animi iniectus fieri, procul avi
Nam, quom cæcigenei, solis quei nu
Despexere, tamen cognoscant corpor
Ex ineunte ævo nullo coniuncta colo
Scire licet, nostræ quoque menti cor
Vorti in notitiam, nullo circumlita
Denique, nos ipsei, cæcis quæquomq
Tangimus, haud ullo sentimus tinct
Quod, quoniam vinco fieri, nunc e
Omnis enim color omnino mutatur i
Quod facere haud ullo debent primor
Inmutabile enim quiddam superare r
Ne res ad nihilum redigantur fundit
Nam, quodquomque suis mutatum fi
Continuo hoc mors est illius, quod fu
Proinde, colore cave contingas semi
Ne tibi res redeant ad nihilum fundi
Præterea, si nulla coloris principi
Reddita natura, et variis sunt prædit
Et quibus omnigenos gignunt, varia
Præterea, magni quod refert, semina
Cum quibus, et quali positura, conti
Et quos inter se dent motus, adcipia
Perfacile ex templo rationem redder
Quur ea, quæ nigro fuerint paullo an
Marmoreo fieri possunt candore repe
Ut mare, quom magnei commorunt æ
Vortitur in canos candenti marmore
Dicere enim possis nigrum, quod sæp
Materies ubi permixta est illius, et o
Principiis mutatus, et addita dempt
Continuo id fieri ut candens videatur
Quod, si cæruleis constarent æquora
Seminibus, nullo possent albescere p
Nam, quoquomque modo perturbes,
Numquam in marmoreum possint mi
Sin alio atque alio sunt semina tincta

eficiunt unum purumque nitorem;
aliis formis, variisque figuris,
uiddam quadratum, unâque figurâ;
t, uti in quadrato cernimus esse
formas, ita cernere in æquore ponti,
uo vis uno puroque nitore,
longe inter se variosque colores.
ihil obficiunt, obstantque, figuræ
uo quadratum minus omne sit extra:
um impediunt prohibentque colores,
se uno possit res tota nitore.
, quæ ducit et inlicit, ut tribuamus
rum non numquam, caussa, colores,
lbis quoniam non alba creantur,
ra cluent, de nigris; sed variis de.
im multo proclivius exorientur
ullo, quam nigro, nata colore;
vis, qui contra pugnet, et obstet.
quoniam nequeunt sine luce colores
n lucem exsistunt primordia rerum;
am sint nullo velata colore.
cæcis poterit color esse tenebris,
in ipso mutatur, propterea quod,
iqua percussus luce, refulget?
larum quo pacto in sole videtur,
vices circum collumque coronat.
fit, utei claro sit rubra pyropo;
odam sensu fit, utei videatur
m virideis miscere smaragdos.
vonis, larga quom luce repleta est,
utat ratione obvorsa colores:
m quodam gignuntur luminis ictu,
ibus eo fieri non posse putandum.
plagæ quoddam genus excipit in se
m sentire colorem dicitur album;
porro, nigrum quom, et cætera, sentit;
a, quæ tangis; quo forte colore
t, verum quali magis apta figura;
nihil principiis opus esse colores,
ormis varianteis edere tactus.
, quoniam non certis certa figuris
coloris, et omnia principiorum
la queunt in quo vis esse nitore:
e constant ex illis, non pariter sunt
perfusa coloribus in genere omni?
t enim corvos quoque sæpe volanteis
bem pennis iactare colorem;
ieri nigro de semine cycnos,
o vis uno, varioque colore.
m, quanto in parteis res quæque minutas
r magis, hoc magis est, ut cernere possis
paullatim, stinguique, colorem:
n parvas parteis discerpitur aurum,
niceusque color clarissimus multo,
m distractus est, disperditur omnis:
hinc possis, prius omnem efflare colorem
quam discedant ad semina rerum.
, quoniam non omnia corpora vocem
edis, neque odorem; propterea fit,
ibus adtribuas sonitus, et odores:
uoniam non omnia cernere quimus,
uædam tam constare orba colore,
dore ullo quædam, sonituque remota:
æc animum cognoscere posse sagacem,
ut aliis rebus privata notarum.
rte putes, solo spoliata colore
na manere; etiam secreta teporis
oris omnino, calidique vaporis;
rila, et suco ieiuna, *feruntur*;

Nec iaciunt ullum proprium de corpore odorem.
Sic ut amaracini blandum stactæque liquorem,
Et nardi florem, nectar qui naribus halat,
Quom facere institutas; cum primis quærere par est,
Quoad licet, ac possis reperire inolentis olivi
Naturam, nullam quæ mittat naribus auram:
Quam minume ut possit mixtos in corpore odores,
Concoctosque, suo contactos perdere viro.
Propterea, eadem debent primordia rerum
Non adhibere suum gignundis rebus odorem,
Nec sonitum; quoniam nihil ab se mittere possunt
Nec simili ratione saporem denique quemquam,
Nec frigus, neque item calidum tepidumque vapo-
rem.
Cætera, quæ quom ita sunt tamen, ut mortalia con-
Molli lenta, fragosa putri, cava corpore raro, (stent,
Omnia sint a principiis seiuncta, necesse est;
Inmortalia si volumus subiungere rebus
Fundamenta, quibus nitatur summa salutis:
Ne tibi res redeant ad nihilum funditus omnes. (est,
Nunc ea, quæ sentire videmus quomque, necesse
Ex insensilibus tamen omnia confiteare
Principiis constare: neque id manifesta refutant,
Nec contra pugnant, in promptu cognita quæ sunt;
Sed magis ipsa manu ducunt, et credere cogunt,
Ex insensilibus, quod dico, animalia gigni.
Quippe videre licet, vivos exsistere vermeis
Stercore de tetro, putorem quom sibi nacta est,
Intempestivis ex imbribus humida, tellus.
Præterea, cunctas itidem res vortere sese:
Vortunt se fluviei in frundeis, et pabula læta
In pecudes; vortunt pecudes in corpora nostra
Naturam; et nostro de corpore sæpe ferarum
Augescunt vires, et corpora pennipotentum.
Ergo omneis natura cibos in corpora viva
Vortit, et hinc sensus animantum procreat omneis:
Non alia longe ratione, atque arida ligna
Explicat in flammas, et in igneis omnia vorsat.
Iamne vides igitur, magni primordia rerum
Referre in quali sint ordine quæque locata,
Et commixta quibus dent motus, adcipiantque?
Tum porro, quid id est, animum quod percutit ip-
Quod movet, et varios sensus expromere cogit; (sum,
Ex insensilibus ni credas sensile gigni?
Nimirum, lapides, et ligna, et terra, quod unâ
Mixta tamen nequeunt vitalem reddere sensum;
Illud in hiis igitur fœdus meminisse decebit,
Non ex omnibus omnino, quæquomque creant res,
Sensile, et ex templo me gigni dicere sensus:
Sed magni referre, ea primum quantula constent,
Sensile quæ faciunt, et qua sint prædita forma;
Motibus, ordinibus, posituris denique, quæ sint;
Quarum nihil rerum in lignis, glebisque, videmus:
Et tamen hæc, quom sunt quasi putrefacta per im-
Vermiculos pariunt; quia corpora materiai, (breis,
Antiquis ex ordinibus permota nova re,
Conciliantur ita, ut debent animalia gigni.
Deinde, ex sensilibus quom sensile posse creari
Constituunt, porro, ex aliis sentire suëti,
Mollia confaciunt: nam sensus iungitur omnis
Visceribus, nervis, venis, quæquomque videmus
Mollia mortali consistere corpore creta.
Sed tamen esto iam, posse hæc æterna manere:
Nempe tamen debent aut sensum partis habere,
Aut simileis totis animalibus esse putari.
At, nequeant per se partes sentire, necesse est;
Namque alios sensus membrorum respuit omnis
Nec manus a nobis potis est secreta, neque ulla
Corporis omnino sensum pars sola tenere.

Linquitur, ut totis animalibus adsimilentur;
Vitali ut possint consentire undique sensu.
Qui poterunt igitur rerum primordia dici,
Et leti vitare vias, animalia quom sint,
Atque, animalibus in mortalibus, una eademque?
Quod tamen ut possint, ab cœtu concilioque
Nihil facient præter volgum turbamque animantum;
Scilicet, ut nequeant homines, armenta, feræque,
Inter sese ullam rem gignere conveniundo.
Sic itidem, qua sentimus, sentire necesse est.
Quod, si forte suum dimittunt corpore sensum,
Atque alium capiunt; quid opus fuit adtribui id,
Detrahitur? Tum præterea, quo fugimus ante, (quod
Quâ tenus in pullos animaleis vortier ova
Cernimus alituum, vermeisque ecfervere, terram
Intempestivos quom putor cepit ob imbreis;
Scire licet gigni posse ex non sensibus sensus.
Quod, si forte aliquis dicet, dum taxat oriri
Posse a non sensu sensus, mutabilitate,
Ante, aliquo tamquam partu, quam proditur extra;
Huic satis illud erit, planum facere, atque probare,
Non fieri partum, nisi concilio ante coacto;
Nec quidquam commutari sine conciliatu
Principiôm; nequeunt ullius corporis esse
Sensus ante ipsam genitam naturam animantis:
Nimirum, quia materies disiecta tenetur
Aere, fluminibus, terris, terraque creatis;
Nec, congressa modo, vitaleis convenienteis
Contulit inter se motus, quibus omne tuentes
Adcensei sensus animantum quamque tuentur.
Præterea, quam vis animantem grandior ictus,
Quam patitur natura, repente adfligit, et omneis
Corporis atque animi pergit confundere sensus:
Dissoluuntur enim positura principiorum,
Et penitus motus vitales inpediuntur;
Donec materies, omneis concussa per artus,
Vitaleis animæ nodos e corpore solvit,
Dispersamque foras per caulas eïcit omneis.
Nam quid præterea facere ictum posse reamur
Oblatum, nisi discutere, ac dissolvere, quæque?
Fit quoque, utei soleant, minus oblato acriter ictu,
Reliquiæ motûs vitalis vincere sæpe;
Vincere, et ingenteis plagæ sedare tumultus,
Inque suos quidquid rursus revocare meatus;
Et quasi iam leti dominantem in corpore motum
Discutere, ac pene amissos adcendere sensus.
Nam, qua re potius leti iam limine ab ipso
Ad vitam possint, coniecta mente, revorti;
Quam, quo decursum prope iam siet, ire et abire?
Præterea, quoniam dolor est, ubi materiaï
Corpora, vi quadam per viscera viva, per artus,
Solicitata, suis trepidant in sedibus intus;
Inque locum quando remigrant, fit blanda voluptas;
Scire licet, nullo primordia posse dolore
Tentari; nullamque voluptatem capere ex se:
Quandoquidem non sunt ex illis principiorum
Corporibus, quorum motus novitate laborent,
Aut aliquem fructum capiant dulcedinis almæ:
Haud igitur debent esse ullo prædita sensu.
Denique, utei possunt sentire animalia quæque,
Principiis si iam est sensus tribuendus eorum;
Quid? genus humanum propritim de quibus auctum
Scilicet et risu tremulo concussa cachinnant, (est,
Et lacrumis spargunt rorantibus ora, genasque;
Multaque de rerum mixtura dicere callent,
Et, sibi proporro quæ sint primordia, quærunt:
Quandoquidem totis mortalibus adsimilata,
Ipsa quoque ex aliis debent constare elementis;
Inde alia ex aliis, nusquam consistere ut ausis.

Quippe sequar, quodquomque loqui ridereque c
Et sapere, ex aliis eadem hæc facientibus, ut si
Quod, si delira hæc furiosaque cernimus esse,
Et ridere potest non ex ridentibus auctus,
Et sapere, et doctis rationem reddere dictis,
Non ex seminibus sapientibus, atque disertis:
Qui minus esse queant ea, quæ sentire videmus
Seminibus permixta carentibus undique sensu
Denique, cœlesti sumus omnes semine oriun
Omnibus ille idem pater est; unde alma liquen
Humoris guttas mater quom Terra recepit,
Feta parit nitidas fruges, arbustaque læta,
Et genus humanum; parit omnia secla ferarum
Pabula quom præbet, quibus omnes corpor
cunt,
Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant
Quapropter merito maternum nomen adepta e
Cedit item retro, de terra quod fuit ante,
In terras; et, quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli relatum templa receptant:
Nec sic interimit mors res, ut materiaï
Corpora confaciat, sed cœtum dissupat ollis:
Inde aliis aliud coniungit; et ecficit, omnes
Res ita convortant formas, mutentque colores,
Et capiant sensus, et puncto tempore reddant;
Ut noscas referre, eadem primordia rerum,
Cum quibus, et quali positura, contineantur,
Et quos inter se dent motus, adcipiantque:
Neve putes æterna parum residere potesse
Corpora prima, quod in summis fluitare videm
Rebus, et interdum nasci, subitoque perire.
Quin etiam refert, nostris in versibus ipsis,
Cum quibus, et quali sint ordine quæque locata
Namque eadem cœlum, mare, terras, flumina, s
Significant; eadem fruges, arbusta, animanteis.
Si non omnia sint, at multo maxuma pars est
Consimilis; verum positurâ discrepitant res:
Sic ipsis in rebus item iam materiaï
Intervalla, viæ, connexus, pondera, plagæ,
Concursus, motus, ordo, positura, figuræ
Quom permutantur, mutari res quoque debent.
Nunc animum nobis adhibe veram ad ratione
Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
Adcidere, et nova se species ostendere rerum.
Sed neque tam facilis res ulla est, quin ea prima
Difficilis magis ad credundum constet; itemque
Nihil adeo magnum, neque tam mirabile quidq
Quod non paullatim minuant mirarier omnes.
Principio, cœli clarum purumque colorem,
Quemque in se cohibent palantia sidera passim,
Lunamque, et solis præclara luce nitorem:
Omnia quæ nunc si primum mortalibus essent,
Ex inproviso si sint obiecta repente;
Quid magis hiis rebus poterat mirabile dici,
Aut minus ante quod auderent fore credere gent
Nihil ut opinor; ita hæc species miranda fuisset:
Quam, tibi iam nemo, fessus satiate videndi,
Subspicere in cœli dignatur lucida templa.
Desine quapropter, novitate exterritus ipsa,
Exspuere ex animo rationem; sed magis acri
Iudicio perpende: et, si tibi vera videntur,
Dede manus; aut, si falsum est, adcingere contra.
Quærit enim rationem animus, quom summa loci
Infinita foris, hæc extra mœnia mundi,
Quid sit ibei porro, quo prospicere usque valet m
Atque animi iactus liber sit, quo velit ipse.
Principio, nobis in cunctas undique parteis,
Et latere ex utroque, infraque, superque, per om
Nulla est finis, utei docui, res ipsaque per se

t elucet natura profundi.
tu veri simile esse putandum est,
n vorsum spatium vacet infinitum,
nnumero numero, summâque profundâ,
lilent, æterno percita motu;
rarum orbem, cœlumque, creatum:
a foras tot corpora materiaï;
sm hic sit natura factus, et ipsa,
ie obfensando semina rerum
mere, in cassum, frustraque, coacta,
erint ea, quæ, coniecta repente,
um fierent exordia semper,
et cœli, generisque animantum.
lque etiam taleis fateare necesse est
a congressus materiaï,
avido complexu quem tenet æther.
um materies est multa parata,
praesto, nec res, nec caussa moratur
ant nimirum, et confieri, res.
ibus si tanta est copia, quantam
s animantum non queat omnis;
et natura, manet, quæ semina rerum
ca quæque queat, simili ratione
t coniecta; necesse est, confiteare
terrarum in partibus orbeis,
inum genteis, et secla ferarum.
, uti in summa res nulla sit una,
natur, et unica solaque crescat;
s siet secli, permultaque eodem
primis animalibus indice mente
ntivagum genus esse ferarum,
geminam prolem, sic denique mutas
pecudes, et corpora cuncta volantum.
etiam simili ratione, fatendum est,
t solem, lunam, mare, cætera quæ sunt,
a, sed numero magis innumerali;
a vitæ depactus terminus alte
ne, et tam nativo corpore constant,
omne, quod hiis generatim rebus abun-
cognita si teneas, Natura videtur
amo, dominis privata superbis,
e sponte omnia Diis agere expers.
cta Deûm tranquilla pectora pace
n degunt ævom, multumque serenum!
immensi summam, quis habere profundi
alidas potis est moderanter habenas?
relos omneis convortere, et omneis
riis terras suffire feraceis;
e locis esse omni tempore præsto,
enebras faciat, cœlique serena
nitu? tum fulmina mittat, et ædeis
urbet; et, in deserta recedens
rcus telum; quod sæpe nocenteis
nimotque indignos, inque merenteis?
post mundi tempus genitale, diemque
maris, et terræ, solisque, coortum,
ra sunt extrinsecus, addita circum
magnum iaculando contulit Omne:
t terræ possent augescere; et unde
atium cœli domus, altaque tecta
rris procul; et consurgeret aer.
nque, locis ex omnibus, omnia plagis
ribuuntur, et ad sua secla recedunt:
morem, terreno corpore terra,
nem ignes procudunt, ætheraque æther:
extremum crescundi perfica finem
xit rerum Natura creatrix:
nihilo iam plus est, quod *datur intra*

Vitaleis venas, quam quod fluit, atque recedit.
Omnibus hiis ætas debet consistere rebus;
Heic, Natura suis refrenat viribus auctum. (tum;
Nam, quæquomque vides hilare grandescere ad auc-
Paullatimque gradus ætatis scandere adultæ,
Plura sibi adsumunt, quam de se corpora mittunt;
Dum facile in venas cibus omneis inditur, et dum
Non ita sunt late dispersa, ut multa remittant,
Et plus dispendii faciant, quam vescitur ætas.
Nam certe fluere atque recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est; sed plura adcedere debent,
Donec alescundi summum tetigere cacumen.
Inde minutatim vireis et robur adultum
Frangit, et in partem peiorem liquitur, ætas.
Quippe et enim, quanto est res amplior, augmine a-
Et, quo latior est, in cunctas undique parteis (dempto,
Plura modo dispargit, et a se corpora mittit;
Nec facile in venas cibus omnis diditur ei;
Nec satis est, pro quam largos exæstuat æstus,
Unde queant tantum suboriri, ac subpeditare.
Iure igitur pereunt, quom rarefacta fluundo
Sunt; et, quom externis subcumbunt omnia plagis:
Quandoquidem grandi cibus ævo denique deiit;
Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
Corpora confacere, et plagis infesta domare.
Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
Expugnata dabunt labem, putreisque ruinas.
Omnia debet enim cibus integrare novando,
Et fulcire cibus; cibus omnia subtentare.
Nequidquam; quoniam nec venæ perpetiuntur
Quod satis est, neque, quantum opus est, natura mi-
nistrat.
Iamque adeo fracta est ætas; effetaque tellus
Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit
Secla, deditque ferarum ingentia corpora partu.
Haud, ut opinor, enim mortalia secla superne
Aurea de cœlo demisit funis in arva;
Nec mare, nec fluctus, plangentes saxa, crearunt;
Sed genuit tellus eadem, quæ nunc alit ex se.
Præterea, nitidas fruges, vinetaque læta:
Sponte sua primum mortalibus ipsa creavit;
Ipsa dedit dulceis fetus et pabula læta,
Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore;
Conterimusque boves, et vireis agricolarum
Confacimus, seris vix arvis subpeditatei:
Usque adeo pereunt fetus, augentque labore!
Iamque, caput quassans, grandis subspirat arator
Crebrius in cassum magnum cecidisse labores:
Et, quom tempora temporibus præsentia confert
Præteritis, laudat fortunas sæpe parentis.
Tristis item vetulæ vitis sator, [acta peragrans]
Temporis, incusat numen, cœlumque fatigat;
Et crepat, antiquum genus ut, pietate repletum,
Perfacile angustis tolerarit finibus ævom,
Quom minor esset agri multo modus ante viritim:
Nec tenet, omnia paullatim tabescere, et ire
Ad capulum, spatio ætatis defessa vetusto.

LIBER TERTIUS

O! tenebris tantis tam clarum extollere lumen
Qui primus potuisti, inlustrans commoda vitæ,
Te sequor, o Graiæ gentis decus! inque tuis nunc
Ficta pedum pono pressis vestigia signis;
Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
Quod te imitare aveo. Quid enim contendat hirundo
Cycnis? aut quid nam tremulis facere artubus hædei
Consimile *in cursu possint*, et fortis equi vis?
Tu, Pater! es rerum inventor; tu patria nobis

Subpeditas præcepta: tuis ex, inclute, chartis,
Floriferis ut apes in saltibus omnia limant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta;
Aurea, perpetua semper dignissima vita.
  Nam, simul ac ratio tua cœpit vociferari
Naturam rerum, divina mente coortam,
Diffugiunt animi terrores; mœnia mundi
Discedunt, totum video per inane geri res:
Adparet Divôm numen, sedesque quietæ;
Quas neque concutiunt ventei, nec nubila nimbis
Adspargunt; neque nix, acri concreta pruina,
Cana cadens, violat: semper sine nubibus æther
Integer, et large diffuso lumine, ridit.
Omnia subpeditat porro natura, neque ulla
Res animi pacem delibat tempore in ullo.
At contra nusquam adparent Acherusia templa;
Nec tellus obstat, quin omnia despiciantur,
Sub pedibus quæquomque infra per inane geruntur.
His ibi me rebus quædam divina voluptas
Percipit, atque horror; quod sic natura tua vi
Tam manifesta patens, ex omni parte retecta est.
  Et, quoniam docui, cunctarum exordia rerum
Qualia sint, et quam, variis distantia formis,
Sponte sua volitent, æterno percita motu;
Quoque modo possint res ex hiis quæque creari:
Hasce secundum res animi natura videtur,
Atque animæ, claranda meis iam versibus esse;
Et metus ille foras præceps Acheruntis agundus,
Funditus humanam qui vitam turbat ab imo,
Omnia suffuscans mortis nigrore; neque ullam
Esse voluptatem liquidam, puramque, relinquit.
  Nam, quod sæpe homines morbos magis esse timendos
Infamemque ferunt vitam, quam Tartara leti;
Et se scire animæ naturam, sanguinis esse,
Aut etiam venti, si fert ita forte voluntas,
Nec prorsum quidquam nostræ rationis egere;
Hinc licet advortas animum, magis omnia laudis
Iactari caussam, quam quod res ipsa probetur:
Extorres iidem patria, longeque fugatei
Conspectu ex hominum, fœdatei crimine turpi,
Omnibus ærumnis adfectei denique, vivunt;
Et quoquomque tamen miserei venere, parentant,
Et nigras mactant pecudes, et Manibus divis
Inferias mittunt; multoque in rebus acerbis
Acrius advortunt animos ad religionem.
Quo magis in dubiis hominem spectare periclis
Convenit, advorsisque in rebus noscere, quid sit:
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur; et eripitur persona, manet res.
  Denique, avarities, et honorum cæca cupido,
Quæ miseros homines cogunt transscendere fineis
Iuris; et interdum, socios scelerum atque ministros,
Nocteis atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes: hæc volnera vitæ
Non minumam partem mortis formidine aluntur.
Turpis enim ferme contemptus, et acris egestas,
Semota ab dulci vita, stabilique, videtur;
Et quasi iam leti portas cunctarier ante.
Unde homines, dum se, falso terrore coactei,
Effugisse volunt longe, longeque remosse;
Sanguine civili rem conflant, divitiasque
Conduplicant avidei, cædem cæde adcumulantes:
Crudeles gaudent in tristi funere fratris;
Et consanguineûm mensas odere, timentque.
  Consimili ratione, ab eodem sæpe timore
Macerat invidia: ante oculos illum esse potentem,
Illum adspectari, claro qui incedit honore;
Ipsei se in tenebris volvi, cœnoque, queruntur.
Intereunt partim statuarum, et nominis, ergo;
Et sæpe usque adeo, mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, lucisque videndæ,
Ut sibi consciscant mœrenti pectore letum;
Oblitei fontem curarum, hunc esse timorem;
Hunc, vexare pudorem, hunc, vincula amicitiai
Rumpere; et, in summa, pietatem evortere suade
Nam iam sæpe homines patriam, carosque parent
Prodiderunt, vitare Acherusia templa petentes.
Nam, velutei puerei trepidant, atque omnia cæci
In tenebris metuunt; sic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, qua
Quæ puerei in tenebris pavitant, finguntque futu
Hunc igitur terrorem animi tenebrasque, necess
Non radiei solis, neque lucida tela diei,
Discutiant; sed Naturæ species, Ratioque.
  Primum, animum dico, mentem quem sæpe v
In quo consilium vitæ, regimenque, locatum est,
Esse hominis partem nihilo minus, ac manus, et p
Atque oculei, partes animantis totius exstant.
  Quam vis multa quidem sapientum turba puta
Sensum animi certa non esse in parte locatum;
Verum habitum quemdam vitalem corporis esse,
'Αρμονιαν Graiei quam dicunt; qui faciat nos
Vivere cum sensu, nulla quom in parte siet mens
Ut bona sæpe valetudo quom dicitur esse
Corporis, et non est tamen hæc pars ulla valentis
Sic animi sensum non certa parte reponunt:
Magno opere in quo mî divorsei errare videntur.
Sæpe itaque in promptu corpus, quod cernitur,
Quom tamen ex alia lætamur parte latenti:
Et retro fit, ubei contra sit sæpe vicissim,
Quom, miser ex animo, lætatur corpore toto:
Non alio pacto, quam si, pes quom dolet ægri,
In nullo caput interea sit forte dolore.
Præterea, molli quom somno dedita membra,
Effusumque iacet sine sensu corpus onustum;
Est aliud tamen in nobis, quod tempore in illo
Multimodis agitatur, et omneis adcipit in se
Lætitiæ motus, ac curas cordis inaneis.
  Nunc animam quoque ut in membris cognosc
Esse, neque harmonia corpus retinere solere;
Principio, fit utei, detracto corpore multo,
Sæpe tamen nobis in membris vita moretur;
Atque eadem rursum, quom corpora pauca calor
Diffugere, forasque per os est editus aer,
Deserit ex templo venas, atque ossa relinquit;
Noscere ut hinc possis, non æquas omnia partes
Corpora habere, neque ex æquo fulcire salutem
Sed magis hæc, venti quæ sunt calidique vapor
Semina, curare in membris ut vita moretur.
Est igitur calor, ac ventus vitalis, in ipso
Corpore, qui nobis moribundos deserit artus.
  Quapropter, quoniam est animi natura reperta
Atque animæ, quasi pars hominis; redde harmon
Nomen ad organicos saltu delatum Heliconis;
Sive aliunde ipsei porro traxere, et in illam
Transtulerunt, proprio quæ tum res nomine egeba
Quidquid id est, habeant; tu cætera percipe dicta
  Nunc animum atque animam dico coniuncta te
Inter se, atque unam naturam conficere ex se;
Sed caput esse quasi, et dominari in corpore toto
Consilium, quod nos animum, mentemque, voca
Idque situm media regione in pectoris hæret.
Heic exsultat enim pavor, ac metus; hæc loca cir
Lætitiæ mulcent: heic ergo mens, animusque, est
Cætera pars animæ, per totum dissita corpus,
Paret; et ad numen mentis, momenque, movetur
Idque sibi solum per se sapit, et sibi gaudet,

que res animam, neque corpus, conmovet

quom caput, aut oculus, tentante dolore,
n nobis, non omni concruciamur
ic animus non numquam læditur ipse,
e viget, quom cætera pars animaï
a atque artus nulla novitate cietur.
bi vehementi magis est conmota metu

animam totam per membra videmus:
ita, palloremque, exsistere toto
infringi linguam, vocemque aboriri,
ulos, sonere aureis, subcidere artus.
, concidere ex animi terrore videmus
nes: facile ut qui vis hinc noscere possit,
m cum animo coniunctam; quæ, quom a-
, exin corpus propellit, et icit. (nimi vi
n ratio naturam animi, atque animaï,
docet esse: ubi enim propellere membra,
x somno corpus, mutareque voltum,
inem totum regere, ac vorsare, videtur;
il fieri sine tactu posse videmus,
porro sine corpore; nonne fatendum est,
tura animum constare, animamque?
, pariter fungi cum corpore, et una
animum nobis in corpore cernis.
fendit vitam vis horrida teli,
ervis disclusis, intus adacta;
sequitur languor, terræque petitus
n terra mentis qui gignitur æstus;
e quasi exsurgendi incerta voluntas.
eam naturam animi esse, necesse est;
uoniam telis, ictuque, laborat.
ne animus quali sit corpore, et unde
, pergam rationem reddere dictis.
, esse aio persubtilem, atque minutis
orporibus factum constare: id ita esse,
avortas animum, ut pernoscere possis.
fieri celeri ratione videtur,
mens fieri proponit, et inchoat ipsa.
animus, quam res se perciet ulla,
s quorum in promptu natura videtur.
nobile tanto opere est, constare rotundis
eminibus debet, perquamque minutis:
lei parvo possint inpulsa moveri.
ovetur aqua, et tantillo momine flutat;
lubilibus, parvisque, creata figuris.
mellis constantior est natura,
atices magis, et contantior actus:
n inter se magis omnis materiaï
irum, quia non tam lævibus exstat
s, neque tam subtilibus, atque rotundis:
operis, aura potest subpensa levisque
ab summo tibi difflual altus acervus;
lapidum coniectum, spicarumque,
t: igitur, parvissima corpora pro quam
na sunt, ita mobilitate fruuntur.
quæquomque magis cum pondere magno
inveniuntur, eo stabilita magis sunt.
tur, quoniam est animi natura reperta
egie, perquam constare necesse est
parvis, et lævibus, atque rotundis:
gnita res in multis, o bone! rebus
metur, et obportuna cluebit.
que res etiam naturam dedicat eius,
constet textura; quamque loco se
arvo, si possit conglomerari.
atque hominem leti secura quies est
ue animi natura, *animæque, recessit;*

Nihil ibi libatum de toto corpore cernas
Ad speciem, nihil ad pondus; mors omnia præstat,
Vitalem præter ventum, calidumque vaporem.
Ergo animam totam perparvis esse necesse est
Seminibus, nexam per venas, viscera, nervos:
Qua tenus, omnis ubi e toto iam corpore cessit,
Extima membrorum circumcæsura tamen se
Incolomem præstat; nec defit ponderis hilum:
Quod genus est, Bacchi quom flos evanuit, aut quom
Spiritus unguenti suavis diffugit in auras;
Aut aliquo quom iam sucus de corpore cessit:
Nihil oculis tamen esse minor res ipsa videtur
Propterea, neque detractum de pondere quidquam.
Nimirum, quia multa minutaque semina sucos
Eeficiunt, et odorem, in toto corpore rerum. (que
Qua re etiam atque etiam mentis naturam, animæ-
Scire licet perquam pauxillis esse creatam
Seminibus; quoniam fugiens nihil ponderis aufert.
Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda est:
Tenuis enim quædam moribundos deserit aura,
Mixta vapore; vapos porro trahit aera secum:
Nec calor est quisquam, quoi non sit mixtus et aer:
Rara quod eius enim constat natura, necesse est
Aeris inter eum primordia multa moveri.
Iam triplex animi est igitur natura reperta:
Nec tamen hæc sat sunt ad sensum cuncta creaudum;
Nihil horum quoniam recipit mens posse creare
Sensiferos motus, quædam quei mente volutant.
Quarta quoque hiis igitur quædam natura necesse est
Adtribuatur: ea est omnino nominis expers:
Qua neque mobilius quidquam, neque tenuius, exstat,
Nec magis est parvis et lævibus ex elementis;
Sensiferos motus quæ didit prima per artus:
Prima cietur enim, parvis perfecta figuris;
Inde calor motus, et venti cæca potestas,
Adcipit; inde aer. inde omnia mobilitantur:
Concutitur sanguis, tum viscera persentiscunt
Omnia; postremis datur ossibus, atque medullis,
Sive voluptas est, sive est contrarius ardor. (acre
Nec temere huc dolor usque potest penetrare, neque
Permanere malum, quin omnia perturbentur;
Utque adeo vitæ desit locus, atque animaï
Diffugiant partes per caulas corporis omneis.
Sed plerumque fit, in summo quasi corpore, finis
Motibus: hanc ob rem vitam retinere valemus.
Nunc, ea quo pacto inter sese mixta, quibusque
Compta modis, vigeant; rationem reddere aventem
Abstrahit invitum patrii sermonis egestas:
Sed tamen, ut potero summatim adtingere, tangam.
Inter enim cursant primordia, principiorum
Motibus inter se, nihil ut secernier unum
Possit, nec spatio fieri divisa potestas;
Sed quasi multæ vis unius corporis exstant.
Quod genus, in quo vis animantum visere volgo,
Est odor, et quidam calor, et sapor; et tamen ex hiis
Omnibus est unum perfectum corporis augmen.
Sic calor atque aer et venti cæca potestas
Mixta creant unam naturam, et mobilis illa
Vis, initum motûs ab se quæ dividit ollis;
Sensifer unde oritur primum per viscera motus.
Nam penitus prorsum latet hæc natura, subestque;
Nec magis hac infra quidquam est in corpore nostro;
Atque anima est animæ proporro totius ipsa:
Quod genus, in nostris membris et corpore toto
Mixta latens animi vis est, animæque potestas;
Corporibus quia de parvis, paucisque, creata est.
Sic tibi nominis hæc expers vis, facta minutis
Corporibus, latet; atque animæ quasi totius ipsa
Proporro est anima, et dominatur corpore toto.

Consimili ratione necesse est, ventus et aer
Et calor inter se vigeant commixta per artus;
Atque aliis aliud subsit magis, emineatque;
Ut quiddam fieri videatur ab omnibus unum:
Nec calor, ac ventus seorsum, seorsumque potestas
Aeris, interimant sensum, diductaque solvant.
Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira,
Quom fervescit; et ex oculis micat acribus ardor.
Est et frigida multa, comes Formidinis, aura;
Qua ciet horrorem membris, et concutit artus.
Est etiam quoque pacati status aeris ille,
Pectore tranquillo fit qui, voltuque sereno.
Sed calidi plus est illis, quibus acria corda,
Iracundaque mens facile effervescit in ira:
Quo genere in primis vis est violenta leonum,
Pectora quei fremitu rumpunt plerumque gementes;
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.
At ventosa magis cervorum frigida mens est,
Et gelidas citius per viscera concitat auras;
Quae tremulum faciunt membris existere motum.
At natura boum placido magis aere vivit;
Nec nimis, iraï fax umquam subdita percit,
Fumida, suffundens caecae caliginis umbram;
Nec gelidis torpet telis perfixa pavoris:
Inter utrasque sita est, cervos saevosque leones.
Sic hominum genus est; quam vis doctrina politos
Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
Naturae quojusque animi vestigia prima:
Nec radicitus evelli mala posse putandum est,
Quin proclivius hic iras decurrat ad acreis;
Ille metu citius paullo tentetur; at ille
Tertius adcipiat quaedam clementius aequo.
Inque aliis rebus multis differre necesse est
Naturas hominum varias, moresque sequaceis;
Quorum ego nunc nequeo caecas exponere caussas,
Nec reperire figurarum tot nomina, quot sunt
Principiis, unde haec oritur variantia rerum.
Illud in hiis rebus videor firmare potesse;
Usque adeo naturarum vestigia linqui
Parvola, quae nequeat ratio depellere dictis;
Ut nihil inpediat dignam Diis degere vitam.
Haec igitur natura tenetur corpore ab omni:
Ipsaque corporis est custos, et caussa salutis:
Nam communibus inter se radicibus haerent,
Nec sine pernicie divelli posse videntur.
Quod genus, e turis glebis evellere odorem
Haud facile est, quin intereat natura quoque ejus:
Sic animi atque animae naturam corpore toto
Extrahere haud facile est, quin omnia dissoluantur;
Inplexis ita principiis ab origine prima
Inter se fiunt consorti praedita vita:
Nec sibi quaeque, sine alterius vi, posse videtur
Corporis, atque animi, seorsum constare potestas;
Sed communibus inter eos conflatur utrimque
Motibus, adcensus nobis per viscera, sensus.
Praeterea, corpus per se nec gignitur umquam,
Nec crescit, neque post mortem durare videtur.
Non enim, ut humor aquae, dimittit saepe vaporem
Qui datus est, neque ea caussa convellitur ipse,
Sed manet incolumis; non, inquam, sic animaï
Discidium possunt artus perferre relictei;
Sed penitus pereunt convolsei, conque putrescunt.
Ex ineunte aevo sic corporis atque animaï
Mutua vitaleis discunt contagia motus,
Maternis etiam membris, alvoque reposto;
Discidium ut nequeat fieri sine peste, maloque:
Ut videas, quoniam coniuncta est caussa salutis,
Coniunctam quoque naturam consistere eorum.
Quod super est, si quis corpus sentire refutat,

Atque animam credit, permixtam corpore toti
Subscipere hunc motum, quem sensum nominit
Vel manifestas res contra, verasque, repugnat.
Quid sit enim corpus sentire quis adferet umq
Si non ipsa palam quod res dedit, ac docuit no
At, dimissa anima, corpus caret undique sens
Perdit enim, quod non proprium fuit ejus in a
Multaque praeterea perdit, quom expellitur ae
Dicere porro oculos nullam rem cernere pos
Sed per eos animum ut foribus spectare reclus
Difficile est, contra quom sensus ducat eorum;
Sensus enim trahit, atque acies detrudit ad ip
Fulgida praesertim quom cernere saepe nequim
Lumina luminibus quia nobis praepediuntur;
Quod foribus non fit: neque enim, qua cernim
Ostia subscipiunt ullum reclusa laborem.
Praeterea, si pro foribus sunt lumina nostra,
Iam magis exemptis oculis debere videtur
Cernere res animus, sublatis postibus ipsis.
Illud in hiis rebus nequaquam sumere possi
Democriti quod sancta viri sententia ponit;
Corporis atque animi primordia singula, pri
Adposita, alternis variare, ac nectere membra
Nam, quom multo sunt animaï elementa mino
Quam quibus et corpus nobis, et viscera consta
Tum numero quoque concedunt, et rara per ar
Dissita sunt; dumtaxat ut hoc promittere pos
Quantula prima queunt, nobis injecta, ciere
Corpora sensiferos motus in corpore, tanta
Intervalla tenere exordia prima animaï.
Nam neque pulveris interdum sentimus adhae
Corpore, nec membris incussam sidere cretam;
Nec nebulam noctu, neque aranei tenuia fila
Obvia, sentimus, quando obretimur euntes;
Nec supera caput ejusdem cecidisse vietam
Vestem; nec plumas avium, papposque volantei
Quei nimia levitate cadunt plerumque gravati
Nec repentis itum quojusviscumque animan
Sentimus; nec priva pedum vestigia quaeque,
Corpore quae in nostro culices, et caetera, ponu
Usque adeo prius est in nobis multa ciendum,
Quam primordia sentiscant concussa animai,
Semina, corporibus nostris immixta per artus;
Et quam, intervallis tantis tuditantia, possint
Concursare, coire, et dissultare vicissim.
Et magis est animus vitaï claustra coërcens,
Et dominantior ad vitam, quam vis animaï.
Nam sine mente, animoque, nequit residere pe
Temporis exiguam partem pars ulla animaï.
Sed comes insequitur facul, et discedit in aura
Et gelidos artus in leti frigore linquit.
At manet in vita, quoi mens, animusque, rem
Quam vis est, curtum caesis, lacer undique me
Truncus, adempta anima, circum, membrisq
Vivit, et aetherias vitaleis subscipit auras; (1
Si non omnimodis, ut magna parte, animaï.
Privatus, tamen in vita cunctatur, et haeret.
Ut, lacerato oculo circum, si pupula mansit
Incolumis, stat cernundi vivata potestas;
Dum modo ne totum corrumpas luminis orbem
Et circumcaedas aciem, solamque relinquas;
Id quoque enim sine pernicie non fiet eorum:
At, si tantula pars oculi media illa peresa est,
Occidit ex templo lumen, tenebraeque sequunt
Incolumis quam vis alioquin splendidus orbis.
Hoc anima atque animus vinctei sunt foeder
Nunc age, nativos animantibus et mortaleis
Esse animos, animasque leveis, ut noscere poss
Conquisita diu, dulcique reperta labore,

gam disponere carmina vita.
que uno subiungas nomine eorum;
, verbi caussa, quom dicere pergam,
docens, animum quoque dicere credas;
unum inter se, coniunctaque res est.
poniam tenuem constare minutis
cus, multoque minoribus esse
am, quam liquidus humor aquaï,
t fumus: nam longe mobilitate
nui caussa magis, icta, movetur;
agitinibus fumi, nebulæque, moventur)
somnis sopitei, ubi cernimus alta
re altaria, ferreque fumum:
e dubio nobis simulacra geruntur:
uoniam, quassatis undique vasis,
orem, et laticem discedere, cernis;
fumus, quoniam discedit in auras;
quoque diffundi, multoque perire
us dissolvi in corpora prima,
hominis membris, ablata, recessit.
, corpus, quod vas quasi constitit eius,
e nequit, conquassatum ex aliqua re,
, detracto sanguine venis,
s posse hanc cohiberier ullo?
stro rarus magis incohibessit?
igni pariter cum corpore, ut una
mus, pariterque senescere, mentem.
firmo puerei, teneroque, vagantur
nimi sequitur sententia tenuis:
stis adolevit viribus ætas,
que maius, et auctior est animi vis:
validis quassatum est viribus ævi
usis ceciderunt viribus artus;
enium, delirat linguaque, mensque:
nt, atque uno tempore desunt.
quoque convenit omnem animaï
fumus in altas aeris auras:
n gigni pariter, pariterque videmus
t docui, simul, ævo fessa, fatisci.
, utei videamus, corpus ut ipsum
maneis morbos, durumque laborem;
uras acreis, luctumque, metumque:
pem leti quoque convenit esse.
, morbis in corporis avius errat
dementit enim deliraque fatur:
gravi lethargo fertur in altum
soporem, oculis, nutuque cadenti:
audit voces, nec noscere voltus
est, ad vitam quei revocantes
lacrumis rorantes ora, genasque.
n quoque dissolvi fateare, necesse est;
n penetrant in eum contagia morbi.
morbus, leti fabricator uterque est:
tio perdoctei quod sumus ante.
r hominum quom vini vis penetravit
nas discessit diditus ardor;
ravitas membrorum, præpediuntur
di, tardescit lingua, madet mens,
amor, singultus, iurgia, gliscunt; (tur:
de genere hoc; quæquomque sequun-
nisi quod vehemens violentia vini
imam consuevit corpore in ipso?
ue queunt conturbari, inque pediri,
allo si durior insinuarit
perreant, ævo privata futuro.
subito, vi morbi sæpe coactus,
quis nostros, ut fulminis ictu,
umas agit; ingemit, et tremit artus;
at nervos, torquetur, *anhelat*

Inconstanter, et in iactando membra fatigat.
Nimirum, qua vis morbi, distracta per artus,
Turbat agens animam, spumantis in æquore salso
Ventorum validis fervescunt viribus undæ.
Exprimitur porro gemitus, quia membra dolore
Adficiuntur; et omnino quod semina vocis
Eliciuntur, et ore foras glomerata feruntur,
Qua quasi consuerunt, et sunt munita viaï.
Desipientia fit, qua vis animi, atque animaï,
Conturbatur, et, ut docui, divisa, seorsum
Disiectatur, eodem illo distracta veneno.
Inde, ubi iam morbi reflexit caussa, reditque
In latebras acer corrupti corporis humor;
Tum, quasi vacillans, primum consurgit, et omneis
Paullatim redit in sensus, animamque receptat.
Hæc igitur tantis ubi morbis corpore in ipso
Iactentur, miserisque modis, distracta, laborent;
Quur eadem credis, sine corpore, in aere aperto,
Cum validis ventis ætatem degere posse?
Et, quoniam mentem sanari, corpus ut ægrum,
Cernimus, et flecti medicina posse videmus;
Id quoque præsagit mortalem vivere mentem.
Addere enim parteis, aut ordine traiicere, æquum est,
Aut aliquid prorsum de summa detrahere hilum,
Commutare animum quiquomque adoritur, et infit;
Aut aliam quam vis naturam flectere quærit.
At neque transferri sibi parteis, nec tribui, volt,
Inmortale quod est, quidquam; neque defluere hilum.
Nam, quodquomque suis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
Ergo animus, sive ægrescit, mortalia signa
Mittit, ut edocui; seu flectitur a medicina:
Usque adeo falsæ rationis vera videtur
Res obcurrere, et ecfugium præcludere eunti;
Ancipitique refutatu convincere falsum.
Denique, sæpe hominem paullatim cernimus ire,
Et membratim vitalem deperdere sensum.
In pedibus primum digitos livescere, et ungueis;
Inde pedes, et crura, mori: post inde per artus
Ire alios tractim gelidi vestigia leti.
Scinditur atque animo hæc quoniam natura, nec uno
Tempore sincera exsistit, mortalis habenda est.
Quod, si forte putas ipsam se posse per artus
Introrsum trahere, et parteis conducere in unum,
Atque ideo cunctis sensum deducere membris;
At locus ille tamen, quo copia tanta animaï
Cogitur, in sensu debet maiore videri:
Qui quoniam nusquam est, nimirum, ut diximus ante,
Dilaniata, foras dispargitur. Interit ergo.
Quin etiam, si iam lubeat concedere falsum,
Et dare, posse animam glomerari in corpore eorum,
Lumina quei linquunt moribundei particulatim:
Mortalem tamen esse animam fateare, necesse est:
Nec refert, utrum pereat disparsa per auras,
An, contracta suis e partibus, obbrutescat; (sensus
Quando hominem totum magis, ac magis, undique
Deficit; et vitæ minus, et minus, undique restat.
Et, quoniam mens est hominis pars una, locoque
Fixa manet certo; velut aures atque oculei sunt,
Atque alici sensus, quei vitam quomque gubernant:
Et, velutei manus, atque oculus, naresve, seorsum,
Secreta ab nobis, nequeunt sentire, neque esse;
Secta etenim in parvo liquuntur tempore tabi:
Sic animus per se non quit sine corpore, et ipso
Esse homine, illius quasi quod vas esse videtur,
Sive aliud quid vis potius connexius ei
Fingere; quandoquidem connexu corpus adhæret.
Denique, corporis, atque animi, vivata potestas,

Inter se coniuncta, valent, vitaque fruuntur:
Nec sine corpore enim vitaleis edere motus
Sola potest animi per se natura; nec autem,
Cassum anima, corpus durare, et sensibus uti.
Scilicet, avolsus radicibus ut nequit ullam
Dispicere ipse oculus rem seorsum corpore toto;
Sic anima, atque animus, per se nihil posse videtur:
Nimirum, quia per venas et viscera mixtim,
Per nervos atque ossa, tenentur corpore ab omni:
Nec magnis intervallis primordia possunt
Libera dissultare; ideo conclusa moventur
Sensiferos motus; quos, extra corpus, in auras
Aeris, haud possunt post mortem, eiecta, movere:
Propterea, quia non simili ratione tenentur.
Corpus enim atque animam serit aer, si cohibere
Sese anima, atque in eos poterit concludere motus,
Quos ante in nervis, et in ipso corpore, agebat.
Qua re, etiam atque etiam, resoluto corporis omni
Tegmine, et eiectis extra vitalibus auris,
Dissolvi sensus animi fateare, necesse est,
Atque animam; quoniam coniuncta est caussa duobus.
Denique, quom corpus nequeat perferre animaï
Discidium, quin in tetro tabescat odore;
Quid dubitas, quin, ex imo penitusque coorta,
Emanarit, utei fumus, diffusa animæ vis?
Atque ideo tanta mutatum putre ruina
Conciderit corpus penitus, quia mota loco sunt
Fundamenta; foras anima emanante per artus,
Perque viarum omneis flexus, in corpore quei sunt,
Atque foramina? multimodis ut noscere possis
Dispartitam animæ naturam exisse per artus;
Et prius esse sibi distractam corpore in ipso,
Quam, prolabsa foras, enaret in aeris auras?
Quin etiam, fineis dum vitæ vortitur intra,
Sæpe aliqua tamen e caussa labefacta videtur
Ire anima, ac toto membratim corpore solvi;
Et quasi supremo languescere tempore voltus,
Molliaque exsangui cadere omnia corpore membra.
Quod genus est, animo male factum quom perhibetur,
Aut animam liquisse; ubi iam trepidatur, et omnes
Extremum cupiunt vitæ reprehendere vinclum.
Conquassatur enim tum mens, animæque potestas
Omnis; et hæc ipso cum corpore conlabefiunt:
Ut gravior paullo possit dissolvere caussa.
Quid dubitas tandem, quin, extra prodita corpus,
Inbecilla, foras, in aperto, tegmine dempto,
Non modo non omnem possit durare per ævom,
Sed minimum quod vis nequeat consistere tempus?
Nec sibi enim quisquam moriens sentire videtur
Ire foras animam incolumem de corpore toto;
Nec prius ad iugulum, et superas subcedere fauces:
Verum deficere in certa regione locatam,
Ut sensus alios in parti quemque sua scit
Dissolvi: quod, si inmortalis nostra foret mens,
Non tam se moriens dissolvi conquereretur;
Sed magis ire foras, vestemque relinquere, ut anguis,
[Gauderet, prælonga senex aut cornua cervus.]
Denique, quur animi numquam mens, consiliumque,
Gignitur in capite, aut pedibus, manibusve; sed unis
Sedibus, ac certis regionibus, omnibus hæret;
Si non certa loca ad nascendum reddita quoique
Sunt, et ubei quidquid possit durare creatum;
Atque ita, multimodis, pro totis artubus, esse:
Membrorum ut nusquam exsistat præposterus ordo?
Usque adeo sequitur res rem, neque flamma creari
Fluminibus solita est, neque in igni gignier algor.
Præterea, si inmortalis natura animaï est,
Et sentire potest, secreta a corpore nostro;
Quinque, ut opinor, eam faciundum est sensib
Nec ratione alia nosmet proponere nobis
Possumus infernas animas Acherunte vagare.
Pictores itaque, et scriptorum secla priora,
Sic animas introduxerunt sensibus auctas.
At neque seorsum oculei, neque nares, nec man
Esse potest anima, neque seorsum lingua; nequ
Auditum per se possunt sentire, neque esse.
Et, quoniam toto sentimus corpore inesse
Vitalem sensum, et totum esse animale videm
Si subito medium celeri præciderit ictu
Vis aliqua, ut seorsum partem secernat utram
Dispartita procul dubio quoque vis animaï,
Et discissa simul cum corpore, disicietur.
At, quod scinditur, et parteis discedit in ulla
Scilicet æternam sibi naturam abnuit esse.
Falciferos memorant currus abscidere mem
Sæpe ita de subito, permixta cæde calenteis,
Ut tremere in terra videatur ab artubus id q
Decidit abscisum; quom mens tamen, atque
Mobilitate mali non quit sentire dolorem:
Et, simul in pugnæ studio quia dedita mens e
Corpore cum reliquo pugnam, cædeisque, pet
Nec tenet, amissam lævam cum tegmine sæpe
Inter equos abstraxe rotas, falcesque rapaces:
Nec cecidisse alius dextram, quom scandit, et
Inde alius conatur adempto surgere crure,
Quom digitos agitat propter moribundus hum
Et caput, abscisum calido viventeque trunco,
Servat humi voltum vitalem, oculosque patent
Donec reliquias animaï reddidit omneis.
Quin etiam, tibi si, lingua vibrante, mina
Serpentis caudam, et procero corpore, utrumque
Sit lubitum in multas parteis discidere ferro;
Omnia iam seorsum cernes, ancisa recenti
Volnere, tortari, et terram conspargere tabo;
Ipsam seque retro partem petere ore priorem,
Volneris ardenti, ut morsu premat, icta dolore
Omnibus esse igitur totas dicemus in illis
Particulis animas? at ea ratione sequetur,
Unam animantem animas habuisse in corpore
Ergo divisa est ea, quæ fuit una simul cum
Corpore: quapropter mortale utrumque puta
In multas quoniam parteis disciditur æque.
Præterea, si inmortalis natura animaï
Constat, et in corpus nascentibus insinuatur;
Quur super ante actam ætatem meminisse nequ
Nec vestigia gestarum rerum ulla tenemus?
Nam, si tanto opere est animi mutata potestas,
Omnium ut actarum exciderit retinentia rerum
Non, ut opinor, id ab leto iam longiter errat.
Quapropter fateare necesse est, quæ fuit ante,
Interiisse; et, quæ nunc est, nunc esse creatam.
Præterea, si, iam perfecto corpore, nobis
Inferri solita est animi vivata potestas,
Tum, quom gignimur, et vitæ quom limen ini
Haud ita conveniebat, utei cum corpore, et una
Cum membris, videatur in ipso sanguine cre
Sed, velut in cavea, per se sibi vivere solam
Convenit, ut sensu corpus tamen adfluat omne.
Qua re, etiam atque etiam neque originis esse
Experteis animas, nec leti lege solutas: (d
Nam neque tanto opere adnecti potuisse puta
Corporibus nostris, extrinsecus insinuatas:
(Quod fieri totum contra manifesta docet res:
Namque ita connexa est per venas, viscera, ne
Ossaque, utei dentes quoque sensu participent
Morbus ut indicat, et gelidaï stringor aquaï,
Et lapis oppressus subitis e frugibus asper)

...xtæ quom sint, exire videntur
posse, et salvas exsolvere sese
nervis, atque ossibus, articulisque.
forte putas, extrinsecus insinuatam,
animam nobis per membra solere;
que magis, cum corpore fusa, peribit.
ant enim, dissolvitur: interit ergo.
ergo per caulas corporis omneis, (neis,
in membra atque artus quom ducitur om-
que aliam naturam subficit ex se)
atque animus, quam vis integra recens in
t, tamen in manando dissoluuntur,
per caulas, omneis diduntur in artus
quibus hæc animi natura creatur;
n nostro dominatur corpore, nata
tunc peritât, partita per artus.
er, neque natali privata videtur
ura animæ, nec funeris expers.
æterea linquuntur, necne, animaï
animo? Quod, si linquuntur, et insunt,
merito immortalis possit haberi;
isis quoniam libata recessit.
eris membris ablata, profugit,
teis in corpore liquerit ex se;
n rancenti iam viscere vermeis
que unde animantum copia tanta,
uis, tumidos perfluctuat artus?
te animas extrinsecus insinuari
privo si corpore posse venire,
tas, quur milia multa animarum
nde una recesserit: hoc tamen est, ut
videatur, et in discrimen agundum;
n animæ venentur semina quæque
, ipsæque sibi fabricentur, ubei sunt:
ribus perfectis insinuentur.
r faciant ipsæ, qua reve laborent,
itat; neque enim, sine corpore quom
nt morbis, alguque, fameque: (sunt,
agis hiis vitiis, et fine, laborat;
animus contagi fungitur eius.
esto quam vis facere utile corpus,
at, qua possint, via nulla videtur:
cient animæ sibi corpora, et artus.
, qui cum perfectis insinuentur
que enim poterunt subtiliter esse
e consensu contagia fient.
r acris violentia triste leonum
itur, volpeis dolus; et fuga cervis
ur, et patrius pavor incitat artus?
le genere hoc, quur omnia membris
 generascunt, ingenioque;
o quia semine, seminioque,
ter crescit cum corpore quoque?
talis foret, et mutare soleret
ixtis animantes moribus essent:
 Hyrcano de semine sæpe
rsum cervi; tremeretque, per auras
r, fugiens, veniente columba:
nines, saperent fera secla ferarum.
lsa fertur ratione, quod aiunt
imam mutato corpore flecti;
enim, dissolvitur: interit ergo:
nim partes, atque ordine migrant;
 quoque debent posse per artus,
ereant, una cum corpore, cunctæ.
ominum dicent in corpora semper
men quæram, quur e sapienti
ri, nec prudens sit puer ullus:
 equæ pullus, quam fortis *equi vis?*

Si non, certa suo quia semine, seminioque,
Vis animi pariter crescit cum corpore quoque.
Scilicet in tenero tenerascere corpore mentem
Confugient: quod si iam fit, fateare necesse est
Mortalem esse animam; quoniam, mutata per artus
Tanto opere, amittit vitam, sensumque priorem.
Quove modo poterit, pariter cum corpore quoque
Confirmata, cupitum ætatis tangere florem
Vis animi, nisi erit consors in origine prima?
Quidve foras sibi volt membris exire senectis?
An metuit conclusa manere in corpore putri?
An, domus ætatis spatio ne fessa vetusto
Obruat? At non sunt iam inmortali ulla pericla.
Denique, connubia ad Veneris, partusque fera-
Esse animas præsto, deridiculum esse videtur; (rum,
Exspectare inmortaleis mortalia membra
Innumero numero, certareque præproperanter
Inter se, quæ prima, potissimaque, insinuetur:
Si non forte ita sunt animarum fœdera pacta,
Ut, quæ prima volans advenerit, insinuetur
Prima, neque inter se contendant viribus hilum.
Denique, in æthere non arbor, non æquore in alto
Nubes esse queunt, nec pisces vivere in arvis,
Nec cruor in lignis, neque saxis sucus, inesse: (insit:
Certum ac dispositum est, ubi quidquid crescat, et
Sic animi natura nequit sine corpore oriri
Sola, neque a nervis et sanguine longius esse.
Quod si posset enim, multo prius ipsa animi vis
In capite, aut humeris, aut imis calcibus, esse
Posset, et innasci qua vis in parte soleret; (nere.
Quamde in eodem homine atque in eodem vase ma-
Quod quoniam nostro quoque constat corpore cer-
tum;
Dispositumque videtur, ubi esse, et crescere, possit
Seorsum anima, atque animus; tanto magis inficiau-
Totum posse extra corpus durare, genique, (dum,
Qua re, corpus ubi interiit, periisse, necesse est,
Confiteare animam, distractam in corpore toto.
Quippe et enim mortalem æterno iungere, et una
Consentire putare, et fungi mutua, posse,
Desipere est: quid enim divorsius esse putandum est,
Aut magis inter se disiunctum, discrepitansque,
Quam, mortale quod est, inmortali atque perenni
Iunctum, in concilio sævas tolerare procellas? (est,
Præterea, quæquomque manent æterna, necesse
Aut, quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,
Nec penetrare pati sibi quidquam quod queat artas
Dissociare intus parteis; ut materiaï
Corpora sunt, quorum naturam obstendimus ante;
Aut ideo durare ætatem posse per omnem,
Plagarum quia sunt expertia, sic ut inane est; (lum:
Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hi-
Aut etiam quia nulla loci sit copia circum,
Quo quasi res possint discedere, dissoluique;
Sic uti summarum summa est æterna, neque extra
Quis locus est, quo diffugiant; neque corpora sunt,
Possint incidere, et valida dissolvere plaga: (quæ
At neque, utei docui, solido cum corpore mentis
Natura est, quoniam admixtum est in rebus inane:
Nec tamen est ut inane; neque autem corpora desunt,
Ex infinito quæ possint forte coorta
Proruere hanc mentis violento turbine molem,
Aut aliam quam vis cladem inportare pericli:
Nec porro natura loci, spatiumque profundi,
Deficit, exspargi quo possit vis animaï,
Aut alia qua vis possit vi pulsa perire:
Haud igitur leti præclusa est ianua menti.
Quod, si forte ideo magis inmortalis habenda est,
Quod vitalibus ab rebus, munita, tenetur;

Aut quia, non veniunt omnino aliena salutis;
Aut quia, quæ veniunt, aliqua ratione recedunt
Pulsa prius, quam, quid noceant, sentire queamus;
[Scilicet a vera longe ratione remotum est.]
Præter enim, quam quod morbis tum corporis ægrit,
Advenit id, quod eam de rebus sæpe futuris
Maceret, inque metu male habet, curisque fatigat;
Præteritisque male admissis peccata remordent.
Adde furorem animi proprium, atque oblivia rerum;
Adde, quod in nigras lethargi mergitur undas.
Nihil igitur mors est, ad nos neque pertinet hilum,
Quandoquidem natura animi mortalis habetur.
Et, velut ante acto nihil tempore sensimus ægri,
Ad confligendum venientibus undique Pœnis;
Omnia quom, belli trepido concussa tumultu,
Horrida, contremuere sub altis ætheris auris;
In dubioque fuere, utrorum ad regna cadundum
Omnibus humanis esset, terraque, marique:
Sic, ubi non erimus, quom corporis atque animaï
Discidium fuerit, quibus e sumus uniter aptei;
Scilicet haud nobis quidquam, quei non erimus tum,
Adcidere omnino poterit, sensumque movere:
Non, si terra mari miscebitur, et mare cœlo.
Et, si iam nostro sentit de corpore, post quam
Detracta est animi natura, animæque potestas;
Nihil tamen est ad nos, quei comptu coniugioque
Corporis atque animæ consistimus uniter aptei.
Nec, si materiam nostram conlegerit ætas
Post obitum, rursumque redegerit, ut sita nunc est;
Atque iterum nobis fuerint data lumina vitæ;
Pertineat quidquam tamen ad nos id quoque factum,
Interrupta semel quom sit repetentia nostris;
Et nunc nihil ad nos de nobis adtinet, ante
Quei fuimus: nec iam de illis nos adficit angor,
Quos de materia nostra nova proferet ætas.
Nam, quom respicias inmensi temporis omne
Præteritum spatium; tum motus materiaï
Multimodei quam sint; facile hocc' adcredere possis,
Semina sæpe in eodem, ut nunc sunt, ordine posta:
Nec memori tamen id quimus reprehendere mente;
Inter enim iacta est vitaï pausa, vageque
Deerrarunt passim motus ab sensibus omnes.
Debet enim, misere est quoi forte ægreque futurum,
Ipse quoque esse in eo tum tempore, quoi male possit
Adcidere: id quoniam mors eximit, esseque prohibet
Illum, quoi possint incommoda conciliari
Hæc eadem, quibus e nunc nos sumus, ante fuisse;
Scire licet nobis nihil esse in morte timendum:
Nec miserum fieri, qui non est, posse; neque hilum
Differre, a nullo fuerit iam tempore natus;
Mortalem vitam mors quom inmortalis ademit.
Proinde, ubi se videas hominem indignarier ipsum,
Post mortem fore, ut aut putescat corpore posto,
Aut flammis interfiat, malisve ferarum;
Scire licet, non sincerum sonere, atque subesse
Cæcum aliquem cordi stimulum; quam vis neget ipse
Credere se quemquam sibi sensum in morte futurum.
Non, ut opinor, enim dat, quod promittit et unde,
Nec radicitus e vita se tollit, et eicit;
Sed facit esse sui quiddam super inscius ipse.
Unus enim sibi quom proponit quisque, futurum
Corpus utei volucres lacerent in morte, feræque;
Ipse sui miseret: neque enim se dividit hilum,
Nec removet satis, a proiecto corpore; et illud
Se fingit, sensuque suo contaminat adstans.
Hinc indignatur se mortalem esse creatum;
Nec videt, in vera nullum fore morte alium se,
Qui possit vivus sibi se lugere peremptum,
Stansque iacentem se lacerari, urive, dolere.
Nam, si in morte malum est, malis morsuqu
Tractari; non invenio, qui non sit acerbum,
Ignibus inpositum, calidis torrescere flammis
Aut in melle situm subfocari, atque rigere
Frigore, quom summo gelidi cubat æquore sa
Urguerive, superne obtritum, pondere terræ.
« Nam iam non domus adcipiet te læta; neq
» Optuma, nec dulces obcurrent oscula natei
» Præripere, et tacita pectus dulcedine tanget
» Non poteris factis florentibus esse; tuisque
» Præsidium: misero misere, » aiunt, « om
mit
» Una dies infesta tibi tot præmia vitæ. »
Illud in hiis rebus non addunt: « Nec tibi ea
» Iam desiderium rerum insidet insuper un
Quod bene si videant animo, dictisque seq
Dissolvant animi magno se angore, metuque.
Tu quidem, ut es, lecto sopitus, sic eris, ævi
Quod super est, cunctis privatus doloribus æ
At nos horrifico cinefactum de prope busto
Insatiabiliter deflebimus; æternumque
Nulla dies nobis mœrorem e pectore demet.
Illud ab hoc igitur quærundum est, quid sit a
Tanto opere, ad somnum si res redit, atque qui
Quur quisquam æterno possit tabescere luctu?
Hocc' etiam faciunt, ubi discubuere tenentq
Pocula sæpe homines, et inumbrant ora coron
Ex animo ut dicant, « Brevis hicc' est fruct
mullis:
» Iam fuerit; neque post umquam revocare lic
Tamquam in morte mali cum primis hoc sit e
Quod sitis exurat miseros atque arida torreat,
Aut aliæ quoius desiderium insideat rei.
Nec sibi enim quisquam tum se vitamque req
Quom pariter mens et corpus, sopita, quiescu
Nam licet æternum per nos sic esse soporem:
Nec desiderium nostri nos adtigit ullum:
Et tamen haud quaquam nostros tunc illa per
Longe ab sensiferis primordia motibus errant:
Quom correptus homo ex somno se conligit ip
Multo igitur mortem minus ad nos esse put
Si minus esse potest, quam quod nihil esse vid
Maior enim turbæ disiectus materiaï
Consequitur leto; nec quisquam expergitus ex
Frigida quem semel est vitaï pausa sequuta.
Denique, si vocem rerum Natura repente
Mittat, et hocc' aliquoi nostrum sic increpet i
« Quid tibi tanto opere est, Mortalis, quod
ægris
» Luctibus indulges? Quid mortem congemis, a
» Nam, gratum fuerit tibi vita ante acta, pri
» Et non omnia, pertusum congesta quasi in v
» Commoda perfluxere, atque ingrata interiere;
» Quur non, ut, plenus vitæ, conviva, recedis,
» Æquo animoque capis securam, stulte, quiet
» Sin ea, quæ fructus quomque es, periere prof
» Vitaque in obfenso est; quur amplius addere
ris,
» Rursum quod pereat, male, et ingratum ob
» Non potius vitæ finem facis, atque laboris?
» Nam, tibi præterea quod machiner inveniam
» Quod placeat, nihil est: eadem sunt omnia s
» Si tibi non annis corpus iam marcet, et artus
» Confectei languent; eadem tamen omnia rest
» Omnia si perges vivendo vincere secla;
» Atque etiam potius, si numquam sis moritur
Quid respondemus, nisi iustam intendere lite
Naturam, et veram verbis exponere caussam?

ilum lamentetur miser amplius æquo,
inclamet magis, et voce increpet acri?
hinc, lacrumas, Barathre, et compesce
a.»
ic vero si iam, seniorque, queratur:
functus vitaï præmia, marces; (nis,
emperaves, quod abest, præsentia tem-
tibi elabsa est, ingrataque, vita;
anti mors ad caput adstitit ante,
r, ac plenus, possis discedere, rerum.
a tuâ tamen ætate omnia mitte,
noque, age dum, magnis concede; ne-
t.»
or, agat; iure increpet, inciletque.
rerum novitate extrusa, vetustas
x aliis aliud reparare necesse est: (tra.
m in barathrum, nec Tartara deditur a-
s est, ut crescant postera secla:
omnia te, vita perfuncta, sequentur:
guanti hæc, quam tu, cecidere cadent-
io numquam desistet oriri: (que.
cipio nulli datur, omnibus usu.
m, quam nihil ad nos ante acta vetustas
erni fuerit, quam nascimur, ante.
peculum nobis Natura futuri
enit post mortem denique nostram.
i horribile adparet? Num triste videtur
Non omni somno securius exstat?
narum etiam, quæquomque Acherunte
ndo
ese, in vita sunt omnia nobis:
pendens magnum timet, aere, saxum
fama est, cassa formidine torpens;
vita Divôm metus urguet inanis (fors.
umque timent, quem quoique ferat
volucres ineunt, Acherunte iacentem;
magno scrutentur pectore, quidquam
atem possunt reperire profecto,
mani proiectu corporis exstet:
novem dispersis iugera membris
qui terraï totius orbem,
ernum poterit perferre dolorem;
ibum propriâ de corpore semper.
bis hicc' est, in amore iacentem
s lacerant, atque exest anxius angor:
s scindunt turpedine curæ.
vita quoque nobis ante oculos est,
pulo fasces, sævasque secures,
per victus, tristisque, recedit.
perium, quod inane est, nec datur um-
uper durum sufferre laborem; (quam;
rso nixantem trudere monte
tamen a summo iam vortice rursum
lani raptim petit æquora campi.
mi ingratam naturam pascere semper,
bonis rebus, satiareque, numquam;
nobis annorum tempora, circum
, fetusque ferunt, variosque lepores;
plemur vitaï fructibus umquam:
or, id est, ævo florente puellas,
nt, laticem pertusum congerere in vas;
xpleri nulla ratione potestur.
Furiæ, iam vero, et lucis egestas,
riferos eructans faucibus æstus;
t usquam, nec possunt esse, profecto:
ita pœnarum pro male factis
insignis; scelerisque luela
ibilis de saxo iactus eorum,
fices, robur, pix, *lamina, tædæ:*

Quæ tamen et si absunt, at mens, sibi conscia factis,
Præmetuens, adhibet stimulos, torretque flagellis:
Nec videt interea, qui terminus esse malorum
Possit, quive siet pœnarum denique finis:
Atque eadem metuit magis, hæc ne in morte graves-
Hinc Acherusia fit stultorum denique vita. (cant.
Hocc' etiam tibi tute interdum dicere possis:
« Lumina sis oculis etiam bonus Ancus reliquit; »
Qui melior multis, quam tu, fuit, inprobe! rebus.
Inde aliei multei reges, rerumque potentes,
Obciderunt, magnis quei gentibus imperitarunt.
Ille quoque ipse, viam qui quondam per mare magnum
Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus salsas docuit superare lacunas,
Et contempsit equis, insultans, murmura ponti;
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.
Adde repertores doctrinarum, atque leporum:
Adde Heliconiadum comites; quorum unus Homerus,
Sceptra potitus, eadem aliis sopitus quiete est.
Denique, Democritum, postquam matura vetustas
Admonuit memores motus languescere mentis,
Sponte sua leto caput obvius obtulit ipse.
Ipse Epicurus obiit, decurso lumine vitæ;
Qui genus humanum ingenio superavit, et omneis
Restinxit, stellas exortus uti aerius sol.
Tu vero dubitabis, et indignabere, obire,
Mortua quoi vita est prope iam vivo, atque videnti?
Qui somno partem maiorem conteris ævi;
Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas,
Solicitamque geris cassa formidine mentem;
Nec reperire potes, quid sit tibi sæpe mali, quom
Ebrius urgueris multis miser undique curis,
Atque, animo incerto fluitans, errore vagaris?
Si possent homines, proinde ac sentire videntur
Pondus inesse animo, quod se gravitate fatiget,
E quibus id fiat caussis quoque noscere, et unde
Tanta mali tamquam moles in pectore constet;
Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus:
Quid sibi quisque velit, nescire, et quærere semper;
Conmutare locum, quasi onus deponere possit.
Exit sæpe foras magnis ex ædibus ille,
Esse domi quem pertæsum est, subitoque reventat;
Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse.
Currit, agens mannos, ad villam præcipitanter,
Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans;
Oscitat ex templo, tetigit quom limina villæ;
Aut abit in somnum gravis, atque oblivia quærit:
Aut etiam properans urbem petit, atque revisit.
Hoc se quisque modo fugit: at, quem scilicet, ut fit,
Ecfugere haud potis est, ingratiis hæret et obit;
Propterea, morbi quia caussam non tenet æger:
Quam bene si videat, iam rebus quisque relictis
Naturam primum studeat cognoscere rerum;
Temporis æterni quoniam, non unius horæ,
Ambigitur status, in quo sit mortalibus omnis
Ætas post mortem, quæ restat quomque, manendo.
Denique, tanto opere in dubiis trepidare periclis
Quæ mala nos subigit vitaï tanta cupido?
Certe equidem finis vitæ mortalibus adstat,
Nec devitari letum pote, quin obeamus. (que;
Præterea, versamur ibeidem, atque insumus, us-
Nec nova vivendo proculditur ulla voluptas:
Sed, dum abest, quod avemus, id exsuperare videtur
Cætera; post aliud, quom contigit illud, avemus;
Et sitis *æqua tenet vitaï,* semper hianteis:
Posteraque, in dubio est, fortunam quam vehat ætas;

Quidve ferat nobis casus, quive exitus instet.
Nec prorsum, vitam ducundo, demimus hilum
Tempore de mortis; nec delibrare valemus,
Quo minus esse diu possimus morte peremptei.
Proinde, licet quot vis vivendo condere secla,
Mors æterna tamen nihilo minus illa manebit:
Nec minus ille diu iam non erit, ex hodierno
Lumine qui finem vitaï fecit, et ille,
Mensibus atque annis qui multis obcidit ante.

LIBER QUARTUS

Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo: iuvat integros adcedere fonteis
Atque haurire; iuvatque novos decerpere flores,
Insignemque meo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarint tempora Musæ.
Primum, quod magnis doceo de rebus, et artis
Religionum animum nodis exsolvere pergo:
Deinde, quod obscurâ de re tam lucida pando
Carmina, Musæo contingens cuncta lepore:
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur;
Nam, velutei pueris absinthia tetra medentes
Quom dare conantur, prius oras, pocula circum,
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut puerorum ætas inprovida ludificetur
Labrorum tenus; interea perpotet amarum
Absinthii laticem, deceptaque non capiatur,
Sed potius, tali a tactu recreata, valescat:
Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerumque videtur
Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
Volgus abhorret ab hac; volui tibi suaviloquenti
Carmine Pierio rationem exponere nostram,
Et quasi Musæo dulci contingere melle;
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Versibus in nostris possem, dum percipis omnem
Nuturam rerum, ac persentis utilitatem.
Sed, quoniam docui cunctarum exordia rerum
Qualia sint, et quam, variis distantia formis,
Sponte sua volitent, æterno percita motu;
Quoque modo possint res ex hiis quæque creari:
Atque, animi quoniám docui natura quid esset,
Et quibus e rebus cum corpore compta vigeret,
Quove modo distracta rediret in ordia prima: (res
Nunc agere incipiam tibi, quod vehementer ad has
Adtinet, esse ea, quæ rerum simulacra vocamus;
Quæ, quasi membranæ summo de corpore rerum
Dereptæ, volitant ultro, citroque, per auras;
Atque eadem, nobis vigilantibus obvia, menteis
Terrificant, atque in somnis, quom sæpe figuras
Contuimur miras, simulacraque luce carentum;
Quæ nos horrifice, languenteis sæpe sopore,
Excierunt: ne forte animas Acherunte reamur
Effugere, aut umbras inter vivos volitare;
Neve aliquid nostri post mortem posse relinqui,
Quom corpus simul atque animi natura, perempta,
In sua discessum dederint primordia quæque.
Dico igitur, rerum effigias tenueisque figuras
Mittier ab rebus, summo de corpore, eorum
Quæ quasi membranæ, vel cortex nominitanda est,
Quod speciem ac formam similem gerit eius imago,
Quoiusquomque cluet de corpore fusa vagari.
Id licet hinc quam vis hebeti cognoscere corde;
Principio, quoniam mittunt in rebus apertis
Corpora res multæ, partim diffusa solutæ,
Robora ceu fumum mittunt, ignesque vaporem;
Et partim contexta magis, condensaque, ut olim
Quom teretes ponunt tunicas æstate cicadæ,
Et vitulei, quom membranas de corpore summo

Nascentes mittunt; et item quom lubr
Exuit in spinis vestem; nam sæpe vide
Illorum spoliis vepreis volitantibus au
Quæ quoniam fiunt, tenuis quoque deb
Ab rebus mitti, summo de corpore rer
Nam, quur illa cadant magis, ab rebus
Quam quæ tenuia sunt, hiscundi est nu
Præsertim, quom sint in summis corp
Multa minuta, iaci quæ possint ordine
Quo fuerint, et formaï servare figuram
Et multo citius quanto minus indupe
Pauca queunt, et sunt in prima fronte
Nam certe iacere, ac perciri, multa vid
Non solum ex alto penitusque, ut dixi
Verum de summis ipsum quoque sæpe
Et volgo faciunt id lutea russaque vela
Et ferrugina, quom, magnis intenta th
Per malos volgata trabesque, trementi
Namque ibi consessum caveaï subter,
Scenalem speciem, patrum, matrumqu
Inficiunt, coguntque suo fluitare color
Et, quanto circum mage sunt inclusa t
Mœnia, tam magis hæc intus, perfusa
Omnia conrident, conrepta luce diei.
Ergo lintea, de summo quom corpore f
Mittunt, effigias quoque debent mitte
Res quæque; ex summo quoniam iacula
Sunt igitur iam formarum vestigia cer
Quæ volgo volitant, subtili prædita fil
Nec singillatim possunt secreta videri
Præterea, omnis odos, fumus, vapor,
Consimiles, ideo diffusæ rebus abunda
Ex alto, quia, dum veniunt extrinsecu
Scinduntur per iter flexum; nec recta
Ostia sunt, qua contendunt exire coor
At contra, tenuis summi membrana c
Quom iacitur, nihil est, quod eam dis
In promptu quoniam est, in prima fro
Postremo, speculis, in aqua, splendo
Quæquomque adparent nobis simulac
Quandoquidem simili specie sunt præ
Esse in imaginibus missis consistere e
Nam, quur illa cadant magis, ab rebus
Corpora, res multæ quæ mittunt corp
Quam quæ tenuia sunt, hiscundi est n
Sunt igitur tenues formarum, dissimil
Effigies, singillatim quas cernere nem
Quom possit, tamen, adsiduo crebroqu
Reiectæ, reddunt speculorum ex æquo
Nec ratione alia servari posse videntu
Tanto opere, ut similes reddantur quo
Nunc age, quam tenui natura conste
Percipe; et in primis, quoniam primor
Sunt infra nostros sensus, tantoque m
Quam quæ primum oculei coeptant no
Nunc tamen, id quoque utei conforme
rum
Cunctarum quam sint subtilia, percip
Primum, animalia sunt iam partim
Tertia pars nulla possit ratione videri
Horum intestinum quod vis quale esse
Quid cordis globus, aut oculi? quid
artus?
Quantula sunt? quid præterea, primor
Unde anima, atque animi constet na
est,
Nonne vides, quam sint subtilia, quam
Præterea, quæquomque suo de corpo
Exspirant acrem, panaces, absinthia t

e graves, et tristia centaurea:
m quid vis leviter si forte movebis,
noscas rerum simulacra vagare
multis, nulla vi, cassaque sensu:
antula pars sit imago, dicere nemo est
eque eam rationem reddere dictis.]
te putes ea demum sola vagari,
e ab rebus rerum simulacra recedunt;
quæ sponte sua gignuntur, et ipsa
ur in hoc cœlo, qui dicitur aer.
ere interdum, quom crescere in altum
mundi speciem violare serenam;
formata modis, sublime feruntur,
mutare suam liquentia cessant)
modi formarum vortere in oras,
tes motæ: nam sæpe gigantum
identur, et umbram ducere late:
gnei montes, avolsaque saxa,
teire, et solem subcedere propter;
here, atque inducere, bellua nimbos.
quam facili et celeri ratione gerantur,
fluant ab rebus, labsaque cedant.
summum quidquid de rebus abundat,
ntur; et hocc' alias, quom pervenit in
n primis vestem: sed, ubi aspera saxa,
riam ligni, pervenit; ibei iam
t nullum simulacrum reddere possit.
lendida quæ constant, obposta fuerunt,
t in primis speculum est; nihil adcidit
atei vestem, possunt transire, neque ante
n meminit lævor præstare salutem.
fit, ut hinc nobis simulacra redundent:
subito, quo vis in tempore, quamque
speculum ponas, adparet imago:
ere ut noscas e corpore summo
rum tenueis, tenueisque figuras.
brevi spatio simulacra geruntur,
eler hiis rebus dicatur origo.
ulta brevi spatio submittere debet
, ut perpetuo sint omnia plena:
item simili ratione, necesse est,
puncto rerum simulacra ferantur
multis in cunctas undique parteis:
dem, speculum quoquomque obvortimus
(oris,
ondent simili forma, atque colore.
modo quom fuerit liquidissima cœli
per quam subito fit turbida fede
ei tenebras omneis Acherunta rearis
magnas cœli complesse cavernas.
tetra nimborum nocte coorta,
træ Formidinis ora superne:
ntula pars sit imago, dicere nemo est
eque eam rationem reddere dictis.
quam celeri motu simulacra ferantur,
litas ollis, tranantibus auras,
longo spatio ut brevis hora teratur,
que locum divorso numine tendit,
otius, quam multis, versibus edam:
cycni melior canor, ille gruum quam
theriis disparsus nubibus austri.
persæpe leveis res, atque minutis
tanteis, celereis licet esse videre.
enere est solis lux, et vapor eius;
nia sunt e primis facta minutis:
duntur, perque aeris intervallum
t transire, sequenti concita plaga:
r enim confestim lumine lumen,

Et quasi protelo stimulatur fulgure fulgur.
Quapropter simulacra pari ratione necesse est
Innumerabile per spatium transcurrere posse
Temporis in puncto: primum, quod parvola caussa
Est procul a tergo, quæ provehat, atque propellat:
Deinde, quod usque adeo textura prædita rara
Mittuntur, facile ut quas vis penetrare queant res,
Et quasi permanare per aeris intervallum.
Præterea, si, quæ penitus corpuscula rerum
Ex altoque foras mittuntur, solis utei lux
Ac vapor, hæc puncto cernuntur labsa diei
Per totum cœli spatium diffundere sese;
Perque volare mare ac terras, cœlumque rigare;
Quod super est, ubi tam volucri levitate ferantur,
Quid, quæ sunt igitur iam prima fronte, parata,
Quom iaciuntur, et emissum res nulla moratur,
Quone vides citius debere, et longius, ire;
Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
Tempore, quo solis pervolgant lumina cœlum?
Hocc' etiam in primis specimen verum esse vide-
(tur,
Quam celeri motu rerum simulacra ferantur:
Quod, simul ac primum sub diu splendor aquaï
Ponitur, ex templo, cœlo stellante sereno,
Sidera respondent in aqua radiantia mundi.
Iamne vides igitur, quam puncto tempore imago
Ætheris ex oris in terrarum adcidit oras?
Qua re etiam atque etiam mira fateare necesse est
Corpora, quæ feriant oculos, visumque lacessant,
Perpetuoque fluant certis ab rebus oborta;
Frigus ut a fluviis, calor ab sole, æstus ab undis
Æquoris, exesor mœrorum litora circum:
Nec variæ cessant voces volitare per auras:
Denique, in os salsi venit humor sæpe saporis,
Quom mare vorsamur propter; dilutaque contra
Quom tuimur misceri absinthia, tangit amaror.
Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, et in cunctas dimittitur undique parteis.
Nec mora, nec requies, inter datur ulla fluundi;
Perpetuo quoniam sentimus, et omnia semper
Cernere, odorari, licet, et sentire sonare.
Præterea, quoniam manibus tractata figura
In tenebris quædam cognoscitur esse eadem, quæ
Cernitur in luce, et claro candore; necesse est
Consimili caussa tactum, visumque, moveri.
Nunc igitur, si quadratum tentamus, et id nos
Commovet in tenebris; in luci quæ poterit res
Adcidere ad speciem, quadrata nisi eius imago?
Esse in imaginibus quapropter caussa videtur
Cernundi, neque posse sine hiis res ulla videri.
Nunc ea, quæ dico, rerum simulacra feruntur
Undique, et in cunctas iaciuntur didita parteis:
Verum, nos oculis quia solis cernere quimus,
Propterea fit, utei, speciem quo vortimus, omnes
Res ibi eam contra feriant, forma atque colore.
Et, quantum quæque ab nobis res absit, imago
Efficit, ut videamus, et internoscere curat.
Nam, quom mittitur, ex templo procudit agitque
Aera, qui inter se quomque est oculosque locatus;
Isque ita per nostras acies perlabitur omnis,
Et quasi pertergit pupillas, atque ita transit.
Propterea fit, utei videamus quom procul absit
Res quæque; et quanto plus aeris ante agitatur,
Et nostros oculos perterget longior aura,
Tam procul esse magis res quæque remota videtur.
Scilicet hæc summe celeri ratione geruntur,
Quale sit, ut videamus; et una, quam procul absit.
Illud in hiis rebus minume mirabile habendum
(est,
Quur ea, quæ feriant oculos simulacra, videri
Singula quom nequeant, res ipsæ perspiciantur.

Ventus enim quoque paullatim quam verberat, et quom
Aere fluit frigus, non primam quemque solemus
Particulam venti sentire, et frigoris eius,
Sed magis unvorsum: fierique perinde videmus
Corpore tum plagas in nostro, tamquam aliquæ res
Verberet, atque sui det sensum corporis extra.
Præterea, lapidem digito quom tundimus, ipsum
Tangimus extremum saxi, summumque colorem:
Nec sentimus eum tactu, verum magis ipsam
Duritiem penitus saxi sentimus in alto.
Nunc age, quur ultra speculum videatur imago,
Percipe; nam certe penitus remota videtur;
Quod genus illa, foris quæ vere transspiciuntur,
Ianua quom per se transspectum præbet apertum,
Multa facitque foris ex ædibus ut videantur:
Is quoque enim duplici geminoque fit aere visus.
Primus enim citra posteis concernitur aer;
Inde fores ipsæ dextra, lævaque, sequuntur:
Post extraria lux oculos pertinget, et aer
Alter, et illa, foris quæ vere transspiciuntur.
Sic, ubi se primum speculi proiecit imago,
Dum venit ad nostras acies, procudit agitque
Aera, qui inter se quomque est oculosque locatus:
Et facit, ut prius hunc omnem sentire queamus,
Quam speculum: sed, ubi in speculum quoque sensimus ipsum,
Continuo a nobis in eum, quæ fertur, imago
Pervenit, ac nostros oculos reiecta revisit:
Atque alium præ se propellens aera volvit,
Et facit, ut prius hunc, quam se, videamus: eoque
Distare a speculo tantum semota videtur.
Qua re etiam atque etiam minume mirarier est par
Illis, quæ reddunt speculorum ex æquore visum
Aeribus binis; quoniam res confit utraque.
Nunc ea, quæ nobis membrorum dextera pars est,
In speculis fit, utei læva videatur, eo quod
Planitiem ad speculi veniens quom obfendit imago,
Non convortitur incolomis; sed recta retrorsum
Sic eliditur, ut si quis, prius arida quam sit
Cretea persona, adlidat pilæve, trabive:
Atque ea continuo, rectam si fronte figuram
Servet, et elisam retro sese exprimat ipsa,
Fiet, et ante oculos fuerit qui dexter, ut idem
Nunc sit lævus, et e lævo sit mutua dexter.
Fit quoque, de speculo in speculum ut tradatur imago:
Quinque, etiam sex, ut fieri simulacra suërint.
Nam, quæquomque retro, parte interiore, latebit,
Inde tamen, quam vis torte penitusque remota,
Omnia, per flexos aditus educta, licebit
Pluribus hæc speculis videantur in ædibus esse:
Usque adeo e speculo in speculum translucet imago;
Et, quom læva data est, fit rursum ut dextera fiat:
Inde retro rursum redit, et convortit eodem.
Quin etiam, quæquomque latuscula sunt speculorum
Adsimili lateris flexura prædita nostri;
Dextera ea propter nobis simulacra remittunt:
Aut quia de speculo in speculum transfertur imago,
Inde ad nos, elisa bis, advolat; aut etiam quod
Circum agitur, quom venit imago: propterea quod
Flexa figura docet speculi convortier ad nos.
Indugredi porro pariter simulacra, pedemque
Ponere, nobiscum credas, gestumque imitari;
Propterea, quia, de speculi qua parte recedas,
Continuo nequeant illinc simulacra revorti:
Omnia quandoquidem cogit natura referri,
Ac resilire ab rebus, ad æquos reddita flexus.
Splendida porro oculei fugitant, vitantque tueri;
Sol etiam cæcat, contra si tendere pergas:
Propterea, quia vis magna est ipsius, et alte
Aera per purum graviter simulacra feruntur,
Et feriunt oculos, turbantia composituras.
Præterea, splendor, quiquomque est acer, aduri
Sæpe oculos; ideo, quod semina possidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando
Lurida præterea fiunt, quæquomque tuentur
Arquatei; quia luroris de corpore eorum
Semina multa fluunt, simulacris obvia rerum;
Multaque sunt oculis in eorum denique mixta,
Quæ contage sua palloribus omnia pingunt.
E tenebris autem, quæ sunt in luce, tuemur,
Propterea, quia, quom propior caliginis aer
Ater iniit oculos prior, et possedit apertos;
Insequitur candens confestim lucidus aer,
Qui quasi purgat eos, ac nigras discutit umbras
Aeris illius: nam multis partibus hicc' est
Mobilior, multisque minutior, et mage pollens.
Qui simul atque vias oculorum luce replevit,
Atque patefecit, quas ante obsederat ater;
Continuo rerum simulacra adaperta sequuntur,
Quæ sita sunt in luce, lacessuntque, ut videamus
Quod contra facere in tenebris e luce nequimus;
Propterea, quia posterior caliginis aer
Crassior insequitur, qui cuncta foramina compl
Obsiditque vias oculorum, ne simulacra
Possint ullarum rerum, coniecta, moveri.
Quadratasque procul turreis quom cernimus i
Propterea fit, utei videantur sæpe rotundæ,
Angulus obtusus quia longe cernitur omnis;
Sive etiam potius non cernitur, ac perit eius
Plaga, nec ad nostras acies perlabitur ictus;
Aera per multum quia dum simulacra feruntur,
Cogit hebescere eum crebris obfensibus aer.
Hoc, ubi subfugit sensum simul angulus omnis,
Fit, quasi ut ad tornum saxorum structa tuente
Non tamen, ut coram quæ sunt, vereque rotund
Sed quasi adumbratim paullum simulata videnti
Umbra videtur item nobis in sole moveri,
Et vestigia nostra sequi, gestumque imitari;
Aera si credis, privatum lumine, posse
Indugredi, motus hominum, gestumque, seque
Nam nihil esse potest aliud, nisi lumine cassum
Aer, id, quod nos umbram perhibere suëmus.
Nimirum, quia terra locis ex ordine certis
Lumine privatur solis, quaquomque meantes
Oblicimus: repletur item, quod liquimus eius.
Propterea fit, utei videatur, quæ fuit umbra
Corporis, e regione eadem nos usque sequuta:
Semper enim nova se radiorum lumina fundunt
Primaque dispereunt, quasi in ignem lana trahat
Propterea, facile et spoliatur lumine terra,
Et repletur item, nigrasque sibi abluit umbras.
Nec tamen heic oculos falli concedimus hilum
Nam, quoquomque loco sit lux, atque umbra, ta
Illorum est: eadem vero sint lumina, necne,
Umbraque, quæ fuit heic, eadem nunc transeat il
An potius fiat, paullo quod diximus ante;
Hocc' animi demum ratio discernere debet,
Nec possunt oculei naturam noscere rerum.
Proinde, animi vitium hocc' oculis adfingere noli
Qua vehimur navi, fertur, quom stare videtur;
Quæ manet in statione, ea præter creditur ire:
Et fugere ad puppim colles; campeique, videntur,
Quos agimus præter navem, velisque volamus.
Sidera cessare, ætheriis adfixa cavernis,
Cuncta videntur; et adsiduo sunt omnia motu;
Quandoquidem longos obitus exorta revisunt,
Quom permensa suo sunt coelum corpore claro:

ratione manere, et luna, videtur
; ea, quæ ferri res indicat ipsa.
eque procul medio de gurgite montes,
inter quos liber patet exitus; ingens
unctis tamen ex hiis una videtur.
sari, et circumcursare columnæ
fit utei pueris videantur, ubi ipsei
vorti, vix ut iam credere possint,
se ruere omnia tecta minari. (alte
rubrum tremulis iubar ignibus erigere
at Natura, supraque extollere monteis;
m supra sol monteis esse videtur,
pse suo contingens fervidus igni,
nobis missus bis mile sagittæ;
ursus quingentos sæpe veruti.
lemque iacent immania ponti
lstrata ætheriis ingentibus oris:
ue sunt terrarum milia multa,
etinent gentes et secla ferarum.
s aquæ, digitum non altior unum,
inter sistit per strata viarum,
præbet sub terras inpete tanto,
ntum cœli patet altus hiatus;
icere, et cœlum: ut videare videre
ande sub terras, abdita cœlo.
ubi in medio nobis equus acer obhæsit
in rapidas amnis dispeximus undas;
corpus transvorsum ferre videtur
vorsum flumen contrudere raptim:
mque oculos traiecimus, omnia ferri,
simili nobis ratione videntur.
æquali quam vis est denique ductu,
perpetuum paribus subfulta columnis;
m parte ab summo quom tota videtur,
rabit angusti fastigia coni,
iungens, atque omnia dextera lævis;
scurum coni conduxit acumen.
nautis, ex undis ortus, in undis
videatur obire, et condere lumen;
i nihil aliud nisi aquam cœlumque tuen-
credas labefactari undique sensus. (tur:
s ignaris in portu clauda videntur
lustris, fractas obnitier undas:
umque supra rorem salis edita pars est
, recta est; et recta superne guberna:
ta liquore obeunt, refracta, videntur
vorti, sursumque supina revorti;
prope in summo fluitare liquore.
per cœlum tum ventei nubila portant
nocturno, quom splendida signa videntur
vorsum nimbos, atque ire superne
m in partem, ac qua, ratione, feruntur.
rte oculo manus uni subdita subter
, quodam sensu fit, utei videantur
tuimur, fieri tum bina tuendo;
arum florentia lumina flammis,
r totas ædeis geminare supellex;
hominum facies et corpora bina.
, quom suavi devinxit membra sopore
in summa corpus iacet omne quiete;
re tamen nobis, ac membra movere
ntur; et in noctis caligine cæca
semus solem, lumenque diurnum:
e loco cœlum, mare, flumina, monteis,
campos pedibus transire, videmur;
udire, severa silentia noctis
om constent; et reddere dicta tacentes.
genere hoc mirande multa videmus,
fidem quasi sensibus omnia quærunt:

Nequidquam; quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipsei,
Pro visis ut *sint*, quæ non sunt sensibus visa.
Nam nihil ægrius est, quam res secernere apertas
Ab dubiis, animus quas ab se protinus abdit.
Denique, nihil sciri si quis putat, id quoque ne-
An sciri possit; quoniam nihil scire fatetur. (scit,
Hunc igitur contra mittam contendere caussam,
Qui capite ipse suo in statuit vestigia sese. (sum
Et tamen hoc quoque utei concedam scire, at id ip-
Quæram, quom in rebus veri nihil viderit ante,
Unde sciat, quid sit scire, et nescire vicissim:
Notitiam veri quæ res, falsique crearit;
Et dubium certo quæ res, differre probarit.
Invenies primis ab sensibus esse creatam
Notitiam veri, neque sensus posse refelli:
Nam maiore fide debet reperirier illud,
Sponte sua veris quod possit vincere falsa.
Quid maiore fide porro, quam sensus, haberi
Debet? an ab sensu falso ratio orta valebit
Dicere eos contra, quæ tota ab sensibus orta est?
Quei nisi sunt verei, ratio quoque falsa fit omnis.
An poterunt oculos aureis reprehendere? an aureis
Tactus? an hunc porro tactum sapor arguet oris;
An confutabunt nares, oculeive revincent? (stas
Non, ut opinor, ita est: nam seorsum quoique pote-
Divisa est; sua vis quoique est: ideoque necesse est,
Et, quod molle sit, et gelidum, fervensve, videri;
Et seorsum varios rerum sentire colores,
Et, quæquomque coloribus sint coniuncta, necesse est.
Seorsus item sapor oris habet vim, seorsus odores
Nascuntur, seorsum sonitus; ideoque necesse est,
Non possint alios aliei convincere sensus.
Nec porro poterunt ipsei reprehendere sese;
Æqua fides quoniam debebit semper haberi: (rum est.
Proinde, quod in quoque est hiis visum tempore, ve-
Et, si non poterit ratio dissolvere caussam,
Quur ea, quæ fuerint iuxtim quadrata, procul sint
Visa rotunda; tamen præstat rationis egentem
Reddere mendose caussas utriusque figuræ,
Quam manibus manifesta suis emittere quoquam;
Et violare fidem primam, et convellere tota
Fundamenta, quibus nixatur vita, salusque.
Non modo enim ratio ruat omnis, vita quoque ipsa
Concidat ex templo, nisi credere sensibus ausis,
Præcipiteisque locos vitare, et cætera, quæ sint
In genere hoc fugiunda; sequi, contraria quæ sint.
Illa tibi est igitur verborum copia cassa
Omnis, quæ, contra sensus instructa, parata est.
Denique, ut in fabrica, si prava est regula prima,
Normaque si fallax rectis regionibus exit,
Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum;
Omnia mendose fieri, atque obstipa, necessum est,
Prava, cubantia, prona, supina, atque absona tecta;
Iam ruere ut quædam videantur velle, ruantque
Prodita iudiciis fallacibus omnia primis:
Sic igitur ratio tibi rerum prava, necesse est, (est.
Falsaque sit, falsis quæquomque ab sensibus orta
Nunc aliei sensus, quo pacto quisque suam rem
Sentiat, haud quaquam ratio scruposa relicta est.
Principio, auditur sonus, et vox omnis, in aureis
Insinuata suo pepulere ubi corpore sensum. (est
Corpoream quoque enim vocem constare fatendum
Et sonitum; quoniam possunt inpellere sensus.
Propterea radit vox fauces sæpe; facitque
Asperiora foras gradiens arteria clamor.
Quippe, per angustum, turba maiore coorta,
Ire foras ubi cœperunt primordia vocum,
Scilicet, expletis quoque ianua redditur oris

Raucā viis; et iter lædit qua vox it in auras.
Haud igitur dubium, quin voces, verbaque, constent
Corporeis e principiis, ut lædere possint.
Nec te fallit item, quid corporis auferat, et quid
Detrahat ex hominum nervis, ac viribus ipsis,
Perpetuus sermo, nigraï noctis ad umbram
Auroræ perductus ab exoriente nitore;
Præsertim si cum summo est clamore profusus.
Ergo corpoream vocem constare necesse est,
Multa loquens quoniam amittit de corpore partem.
Nec simili penetrant aureis primordia forma,
Quom tuba depresso graviter sub murmure mugit,
Et revocat raucum retro cita barbara bombum;
Et valli cycnis, nece tortis, ex Heliconis
Quom liquidam tollunt lugubri voce querelam.
Hasce igitur penitus voces, quom corpore nostro
Exprimimus, rectoque foras emittimus ore,
Mobilis articulat, verborum dædala, lingua,
Formaturaque labrorum pro parte figurat.
Asperitas autem vocis fit ab asperitate
Principiorum, et item lævor lævore creatur.
Hoc ubi, non longum spatium est, unde una profecta
Perveniat vox quæque, necesse est verba quoque ipsa
Plane exaudiri, discernique articulatim:
Servat enim formaturam, servatque figuram.
At, si interpositum spatium sit longius æquo,
Aëra per multum confundi verba necesse est,
Et conturbari vocem, dum transvolat auras.
Ergo fit, sonitum ut possis sentire, neque illam
Internoscere, verborum sententia quæ sit;
Usque adeo confusa venit vox, inque pedita.
Præterea, verbum sæpe unum perciet aureis
Omnibus, in populo missum præconis ab ore.
In multas igitur voces vox una repente
Diffugit, in privas quoniam se dividit aureis,
Obsignans formam verbis, clarumque sonorem.
At, quæ pars vocum non aureis incidit ipsas,
Præterlata perit frustra, diffusa per auras:
Pars, solidis adlisa, lapis reiecta, sonorem
Reddit; et interdum frustratur imagine verbi.
Quæ, bene! quom videas, rationem reddere possis
Tute tibi, atque aliis, quo pacto, per loca sola,
Saxa pareis formas verborum ex ordine reddant,
Palanteis comites quom, monteis inter opacos,
Quærimus, et magna disparsos voce ciemus.
Sex etiam, aut septem, loca vidi reddere voces,
Unam quom iaceres: ita colles collibus ipsei
Verba repulsantes iterabant dicta referri.
Hæc loca capripedes Satyros, Nymphasque, tenere
Finitumei fingunt; et Faunos esse loquuntur,
Quorum noctivago strepitu, ludoque iocanti,
Adfirmant volgo taciturna silentia rumpi;
Chordarumque sonus fieri, dulceisque querelas,
Tibia quas fundit digitis, pulsata canentum;
Et genus agricolûm late sentiscere, quom Pan,
Pinea semiferi capitis vallamina quassans,
Unco sæpe labro calamos percurrit hianteis,
Fistula sylvestrem ne cesset fundere musam. (tur,
Cætera de genere hoc monstra ac portenta loquun-
Ne loca, deserta ab Divis quoque, forte putentur
Sola tenere; ideo iactant miracula dictis;
Aut aliqua ratione alia ducuntur; ut omne
Humanum genus est avidum nimis auricularum.
Quod super est, non est mirandum, qua ratione
Per loca, qua nequeunt oculei res cernere apertas,
Hæc loca per voces veniant, aureisque lacessant:
Conloquium clusis foribus quoque sæpe videmus.
Nimirum, quia vox per flexa foramina rerum
Incolumis transire potest, simulacra renutant;
Perscinduntur enim, nisi recta foramina tranant
Qualia sunt vitri, species quæ transvolat omnia.
Præterea, parteis in cunctas dividitur vox,
Ex alieis aliæ quoniam gignuntur; ubei nam
Dissiluit semel, in multas, exorta quasi ignis
Sæpe solet scintilla suos se spargere in igneis:
Ergo replentur loca vocibus, abdita retro
Omnia quæ circum fuerunt, sonituque cientur.
At simulacra viis de rectis omnia tendunt,
Ut sunt missa semel: quapropter cernere nemo
Sæpta supra potis est, at voces adcipere extra.
Et tamen ipsa quoque hæc, dum transit clusa via
Vox obtunditur, atque aureis confusa penetrat;
Et sonitum potius, quam verba, audire videmur.
Hoc, quî sentimus sucum, lingua atque palat
Plusculum habent in se rationis, plus operaï.
Principio, sucum sentimus in ore, cibum quo
Mandundo exprimimus: ceu plenam spongiam a
Si quis forte manu premere, ac siccare coëpit.
Inde, quod exprimimus, per caulas omne palati
Diditur, et raræ per plexa foramina linguæ.
Hoc, ubi lævia sunt manantes corpora suci,
Suaviter adtingunt, et suaviter omnia tractant,
Humida linguaï circum sudantia templa:
At contra pungunt sensum, lacerantque, coorta,
Quanto quæque magis sunt asperitate repleta.
Deinde, voluptas est e suco, fine palati;
Quom vero deorsum per fauces præcipitavit,
Nulla voluptas est, dum diditur omnis in artus.
Nec refert quidquam, quo victu corpus alatur,
Dum modo, quod capias, concoctum didere poss
Artubus, et stomachi humectum servare tenore
Nunc aliis alius quî sit cibus, ut videamus,
Expediam; qua reve, aliis quod triste et amarum
Hoc tamen esse aliis possit perdulce videri:
Tantaque in hiis rebus distantia differitasque est
Ut, quod aliis cibus est, aliis fuat acre venenum.
Est itaque, ut serpens, hominis quæ tacta salivis,
Disperit, ac sese mandundo conficit ipsa.
Præterea, nobis veratrum est acre venenum;
At capris adipes, et coturnicibus, auget.
Id quibus ut fiat rebus cognoscere possis,
Principio meminisse decet, quæ diximus ante,
Semina multimodis in rebus mixta teneri.
Porro omnes, quæquomque cibum capiunt, anim
Ut sunt dissimiles extrinsecus, et generatim
Extima membrorum circumcæsura coercet;
Proinde et seminibus constant, variantque figur
Semina quom porro distent, differre necesse est
Intervalla, viasque, foramina quæ perhibemus,
Omnibus in membris et in ore, ipsoque palato.
Esse minora igitur quædam, maioraque, debent;
Esse triquetra aliis, aliis quadrata necesse est:
Multa rotunda, modis multis multangula quæda
Namque figurarum ratio ut motusque reposcunt,
Proinde foraminibus debent differre figuræ,
Et variare viæ, proinde ac textura coercet.
Hoc, ubi quod suave est aliis, aliis fit amarum,
Illi, quoi suave est, lævissima corpore debent
Contractabiliter caulas intrare palati:
At contra, quibus est eadem res intus acerba,
Aspera nimirum penetrant, hamataque, fauces.
Nunc facile est ex hiis rebus cognoscere quæque.
Quippe, ubi quoi febris, bili superante, coorta est,
Aut alia ratione aliqua est vis excita morbi;
Perturbatur ibei iam totum corpus, et omnes
Commutantur ibei positura principiorum:
Fit, prius ad sensum quæ corpora conveniebant,
Nunc non conveniant, et cætera sint magis apta,

ta queunt sensum progignere acerbum.
n sunt in mellis commixta sapore;
uperà tibi sæpe obstendimus ante.
quo pacto nareis adiectus odoris
. Primum res multas esse necesse est,
olvat varius se fluctus odorum;
nitti volgo, spargique, putandum est.
liis magis est animantibus aptus,
ropter formas; ideoque per auras
uam vis longe, ducuntur odore;
adaveribus: tum, fissa ferarum
alerit gressum, permissa canum vis
manum longe præsentit odorem,
arcis servator, candidus anser.
nidor datus ad sua quemque
et a tetro resilire veneno
modo servantur secla ferarum.
ipse igitur, nareis quiquomque lacessit,
ssit permitti longius alter:
ud quisquam tam longe fertur eorum,
, quam vox; mitto iam dicere, quam res
culorum acies, visumque lacessunt:
nim tarde venit, ac perit ante
ileis distractus in aeris auras.
m quia vix emittitur ex re:
luere atque recedere rebus odores
d fracta magis redolere videntur
ontrita, quod igni conlabefacta.
e licet maioribus esse creatum
am vox; quoniam per saxea sæpta
, qua vox volgo sonitusque feruntur.
quod olet, non tam facile esse videbis
a qua sit regione locatum:
im contaudo plaga per auras;
sensum decurrunt, nuntia rerum.
anes itaque, et vestigia quærunt.
hoc solis in odoribus, atque saporum
: sed item species rerum, atque colores
niunt ad sensus omnibus omnes,
liis quædam magis acria visis.
allum, noctem explodentibus alis,
a consuetum voce vocare,
rapidei contra constare leones,
ta continuo meminere fugaï.
ia sunt gallorum in corpore quædam
, quom sunt oculos immissa leonum,
rfodiunt, acremque dolorem
nequeant contra durare feroces:
hæc nostras acies nihil lædere possint:
penetrant, aut quod penetrantibus illis
lis liber datur, in remorando
sint ex ulla lumina parte. (de,
uæ moveant animum res, adcipe; et un-
, veniant in mentem, percipe paucis.
oc dico, rerum simulacra vagari
multis in cunctas undique parteis,
facile inter se iunguntur in auris,
eniunt; ut aranea, bracteaque auri.
m multo magis hæc sunt tenuia textu,
cipiant oculos, visumque lacessunt:
quoniam penetrant per rara, cientque,
ni naturam intus, sensumque laces-
que, et Scyllarum membra, videmus,
anum fauces; simulacraque eorum,
e obita, tellus amplectitur ossa.
quoniam passim simulacra feruntur;
sua quæ fiunt aere in ipso,
riis ab rebus quomque recedunt;

Et quæ confaciunt ex horum facta figuris.
Nam certe ex vivo Centauri non fit imago;
Nulla fuit quoniam talis natura animaï:
Verum, ubi equi atque hominis casu convenit imago,
Hæerescit facile ex templo, quod diximus ante,
Propter subtilem naturam et tenuia texta.
Cætera de genere hoc eadem ratione creantur:
Quæ quom mobiliter summa levitate feruntur,
Ut prius obstendi, facile uno commovet ictu
Quæ libet una animum nobis subtilis imago:
Tenuis enim mens est, et mire mobilis, ipsa. (sis;
Hæc fieri, ut memoro, facile hinc cognoscere pos-
Qua tenus hoc simile est illi, quod mente videmus,
Atque oculis, simili fieri ratione necesse est.
Nunc igitur, docui quoniam me forte leonum
Cernere per simulacra, oculos quæquomque laces-
Scire licet, mentem simili ratione moveri, (sunt;
Per simulacra leonum, et cætera, quæ videt æque,
Nec minus, atque oculei: nisi quod mage tenuia
cernit.
Nec ratione alia, quom somnus membra profudit,
Mens animi vigilat, nisi qua simulacra lacessunt
Hæc eadem nostros animos, quæ quom vigilamus:
Usque adeo, certe ut videamur cernere eum, quem,
Reddita vita, iam mors, et terra, potita est.
Hocc' ideo fieri cogit natura, quod omnes
Corporis obfectei sensus per membra quiescunt,
Nec possunt falsum veris convincere rebus.
Præterea, meminisse iacet, languetque sopore;
Nec dissentit, eum mortis letique potitum
Iam pridem, quem mens vivum se cernere credit.
Quod super est, non est mirum, simulacra moveri,
Brachiaque in numerum iactare, et cætera membra:
Nam fit, ut in somnis facere hoc videatur imago.
Hoc, ubi prima periit, alioque est altera nata
Inde statu, prior heic gestum mutasse videtur.
Scilicet id fieri celeri ratione putandum est:
Tanta est mobilitas, et rerum copia tanta,
Tantaque sensibili quo vis est tempore in uno
Copia particularum, ut possit subpeditare.
Multaque in hiis rebus quæruntur, multaque nobis
Clarandum est, plane si res exponere avemus.
Quæritur in primis, qua re, quod quoique lubido
Venerit, ex templo mens cogitet eius id ipsum.
Anne voluntatem nostram simulacra tuentur;
Et, simul ac volumus, nobis obcurrit imago?
Si mare, si terram, cordi est, si denique cœlum,
Conventus hominum, pompam, convivia, pugnas;
Omnia sub verbone creat Natura, paratque?
Quom præsertim aliis, eadem in regione, locoque,
Longe dissimileis animus res cogitet omneis? (cra
Quid porro, in numerum procedere quom simula-
Cernimus in somnis, et mollia membra movere;
Mollia mobiliter, quom alternis brachia mittunt,
Et repetunt oculis gestum pede convenienti?
Scilicet arte madent simulacra, et docta vagantur,
Nocturno facere ut possint in tempore ludos?
An magis illud erit verum, quia tempore in uno,
Consentimus id, ut quom vox emittitur una,
Tempora multa latent, ratio quæ comperit esse?
Propterea fit, utei quo vis in tempore quæque
Præsto siut simulacra, locos in quosque, parata:
Tanta est mobilitas, et rerum copia tanta:
Hoc, ubi prima periit, alioque est altera nata
Inde statu, prior heic gestum mutasse videtur.
Et, quia tenuia sunt, nisi quæ contendit, acute
Cernere non potis est animus; proinde omnia, quæ
sunt
Præterea, pereunt, nisi quæ ex sese ipse paravit.

Ipse parat sese porro, speratque futuram,
Ut videat, quod consequitur, rem quamque: fit ergo.
Nonne vides, oculos etiam, quom, tenuia quæ sunt,
Cernere cœperunt, contendere se, atque parare;
Nec sine eo fieri posse, ut cernamus acute?
Et tamen in rebus quoque apertis noscere possis,
Si non advortas animum, proinde esse, quasi omni
Tempore semotum fuerit, longeque remotum.
Quur igitur mirum est, animus si cætera perdit,
Præter quam quibus est in rebus deditus ipse?
Deinde adopinamur de signis maxuma parvis,
Ac nos in fraudem induimus frustraminis ipsei.
Fit quoque, ut interdum non subpeditetur imago
Eiusdem generis; sed femina, quæ fuit ante
In manibus, vir utei factus videatur adesse:
Aut alia ex alia facies, ætasque, sequatur:
Quod ne miremur, sopor atque oblivia curant.
Illud in hiis rebus vitium vehementer inesse
Effugere errorem vitareque præmetuenter,
Lumina ne facias oculorum clara creata,
Prospicere ut possimus; et, ut proferre viaï
Proceros passus, ideo fastigia posse
Surarum ac feminum, pedibus fundata, plicari:
Brachia tum porro validis ex apta lacertis,
Esse manusque datas, utraque a parte ministras,
Ut facere ad vitam possemus quæ foret usus.
Cætera de genere hoc, inter quæquomque pretantur,
Omnia pervorsa præpostera sunt ratione:
Nihil ideo quoniam natum est in corpore, ut uti
Possemus; sed, quod natum est, id procreat usum.
Nec fuit ante videre oculorum lumina nata;
Nec dictis orare prius, quam lingua creata est:
Sed potius longe linguæ præcessit origo
Sermonem; multoque creatæ sunt prius aures,
Quam sonus est auditus; et omnia denique membra
Ante fuere, ut opinor, eorum quam foret usus:
Haud igitur potuere utundi crescere caussa.
At contra conferre manu certamina pugnæ,
Et lacerare artus, fedareque membra cruore,
Ante fuit multo, quam lucida tela volarent:
Et volnus vitare prius natura coegit,
Quam daret obiectum parmaï læva per artem.
Scilicet et fessum corpus mandare quieti
Multo antiquius est, quam lecti mollia strata:
Et sedare sitim prius est, quam pocula, natum.
Hæc igitur possunt utundi cognita caussa
Credier, ex usu quæ sunt, vitaque, reperta:
Illa quidem seorsum sunt omnia quæ prius ipsa
Nata, dedere suæ post notitiam utilitatis:
Quo genere in primis sensus, et membra, videmus.
Qua re etiam atque etiam procul est, ut credere possis,
Utilitatis ob officium potuisse creari.
Illud item non est mirandum, corporis ipsa
Quod natura cibum quærit quoiusque animantis.
Quippe et enim fluere, atque recedere, corpora rebus
Multa modis multis docui: sed plurima debent
Ex animalibus; hæc quia sunt exercita motu:
Multaque per sudorem ex alto pressa feruntur;
Multa per os exhalantur, quom languida anhelant.
Hiis igitur rebus rarescit corpus, et omnis
Subruitur natura: dolor quam consequitur rem.
Propterea, capitur cibus, ut subfulciat artus,
Et recreet vireis inter datus; atque, patentem
Per membra ac venas, ut amorem obturet edundi.
Humor item discedit in omnia, quæ loca quomque
Poscunt humorem: glomerataque multa vaporis
Corpora, quæ stomacho præbent incendia nostro,
Dissupat adveniens liquor, ac restinguit, ut ignem;
Urere ne possit calor amplius aridus artus.
Sic igitur tibi anhela sitis de corpore nostro
Abluitur; sic expletur ieiuna cupido.
Nunc, qui fiat, utei passus proferre queamus,
Quom volumus, vareque datum sit membra mo
Et, quæ res tantum hocc' oneris protrudere no
Corporis insuerit, dicam: tu percipe dicta.
Dico, animo nostro primum simulacra mea
Adcidere, atque animum pulsare, ut diximus a
Inde voluntas fit: neque enim facere incipit ull
Rem quisquam, quam mens providit, quid veli
Id, quod providet, illius rei constat imago.
Ergo, animus quom sese ita commovet, ut velil
Inque gredi; ferit ex templo, quæ in corpore to
Per membra, atque artus, animaï dissita vis es
Et facile est factum, quoniam coniuncta tenet
Inde ea proporro corpus petit; atque ita tota
Paullatim moles protruditur, atque movetur.
Præterea, tum rarescit quoque corpus; et ae
Scilicet, ut debet, qui semper mobilis exstat,
Per patefacta venit, penetratque foramina, lar
Et dispargitur ad parteis ita quisque minutas
Corporis: heic igitur rebus fit utrimque duab
Corpus ut, ac navis velis ventoque, feratur.
Nec tamen illud in hiis rebus mirabile cons
Tantula quod tantum corpus corpuscula poss
Contorquere, et onus totum convortere nostru
Quippe etenim ventus subtili corpore tenuis,
Trudit agens magnam magno molimine navem
Et manus una regit quanto vis impete euntem;
Atque gubernaclum contorquet, quo lubet, un
Multaque per trochleas, et tympana, pondere
Commovet atque levi substollit machina nixu
Nunc, quibus ille modis Somnus per m
quietem
Inriget, atque animi curas e pectore solvat,
Suavidicis potius, quam multis, versibus edan
Parvus ut est cycni melior canor, ille gruum q
Clamor, in ætheriis dispersus nubibus austri.
Tu mihi da tenueis aureis, animumque sagacem
Ne fieri negites, quæ dicam, posse: retroque
Vera repulsanti discedas pectore dicta:
Tutemet in culpa quom sis, neque cernere poss
Principio, somnus fit, ubi est distracta per a
Vis animæ; partimque foras eiecta recessit,
Et partim contrusa magis concessit in altum:
Dissolvuntur enim tum demum membra, flua
Nam dubium non est, animaï quin opera sit
Sensus hic in nobis; quem quom sopor impedi
Tum nobis animam perturbatam esse putand
Eiectamque foras: non omnem; namque iacere
Æterno corpus perfusum frigore leti,
Quippe ubi nulla latens animaï pars remanere
In membris, cinere ut multa latet obrutus ign
Unde reconflari sensus per membra repente
Possit, et ex igni cæco consurgere flamma.
Sed, quibus hæc rebus novitas conflatur; et
Perturbari anima, et corpus languescere, possi
Expediam: tu fac, ne ventis verba profundam.
Principio, externa corpus de parte necessum
Aeriis quoniam vicinum tangitur auris,
Tundier, atque eius crebro pulsarier ictu:
Proptereaque, fere res omnes aut corio sunt,
Aut etiam conchis, aut callo, aut cortice, tectæ.
Interiorem etiam partem spirantibus aër
Verberat hicc' idem, quom ducitur, atque reflat
Qua re utrimque secus quom corpus vapulet, et q
Perveniant plagæ per parva foramina nobis
Corporis ad primas partes, elementaque prima;
Fit quasi paullatim nobis per membra ruina:

: enim positur:e principiorum
e animi; sic, ut pars inde animaï
introrsum pars abdita cedat;
istracta per artus, non queat esse
:er se, neque motu mutua fungi:
pit cœtus natura, viasque;
.t, mutatis motibus, alte.
ion est, quasi quod subfulciat artus,
us, languescuntque omnia membra;
:bræque, cadunt; poplitesque cubanti
mittuntur, viresque resolvunt.
um sequitur somnus, quia, quæ facit
bus, in venas dum diditur omneis,
lto sopor ille gravissimus exstat,
ut lassus, capias; quia plurima tum se
rbant, magno contusa labore.
dem coniectus parte animaï
foras eiectus largior eius;
ter se, ac distractior, intus.
que fere studio defunctus adhæret;
rebus multum sumus ante moratei,
tione fuit contenta magis mens;
:m plerumque videmur obire:
ussas agere, et componere leges;
pugnare, ac prælia obire;
:tum cum ventis degere bellum;
:' autem, et naturam quærere rerum
ventam patriis exponere chartis.
tudia, atque artes, plerumque videntur
nos hominum frustrata tenere:
ue, dies multos, ex ordine ludis
:rint operas, plerumque videmus,
stiterunt ea sensibus usurpare,
:n esse vias in mente patenteis,
adem rebus simulacra venire.
aque illa dies eadem obvorsantur
:tiam vigilantes ut videantur
nteis, et mollia membra moventeis;
uidum carmen, chordasque loquenteis,
ere; et consessum cernere eumdem,
ul varios splendere decores.
magni refert studium, atque voluntas;
rebus consuerint esse operatei
solum, sed vero animalia cuncta.
bis equos forteis, quom membra iace-
dare tamen, spirareque, semper; (bunt
alma summas contendere vireis.
urceribus patefactis sæpe quiete.]
que canes in molli sæpe quiete
a tamen subito, vocesque repente
rebro reducunt naribus auras,
i teneant inventa ferarum;
ique sequuntur inania sæpe
ulacra, fugæ quasi dedita cernant;
is redeant erroribus ad se.
domu, catulorum blanda propago
orpus de terra corripere instant;
i ignotas facies atque ora tuantur.
ue magis sunt aspera seminiorum,
somnis eadem sævire necessum est.
giunt volucres, pinnisque repente
vôm nocturno tempore lucos,
nno in leni si prælia pugnasque
rsectantes, visæque volantes.
inum mentes, magnis quæ motibus e-
sæpe in somnis faciuntque, geruntque.
nt, capiuntur, prælia miscent;

Tollunt clamorem, quasi si iugulentur ibeidem.
Multei depugnant, gemitusque doloribus edunt;
Et, quasi pantheræ morsu, sævive leonis,
Mandantur, magnis clamoribus omnia conplent.
Multei de magnis per somnum rebus loquuntur:
Indicioque sui facti persæpe fuere.
Multei mortem obeunt: multei, de montibus altis
Ut quei præcipitent ad terram, corpore toto
Exterruntur; et ex somno, quasi mentibus captei,
Vix ad se redeunt, permotei corporis æstu.
Flumen item, sitiens, aut funtem propter amœnum
Adsidet, et totum prope faucibus obcupat amnem.
Purei sæpe, lacum propter, seu dolia curta,
Somno devinctei, credunt se extollere vestem:
Totius humorem saccatum corporis fundunt;
Quom Babylonica, magnifico splendore, rigantur.
Tum, quibus ætatis freta primitus insinuantur,
Semen ubi ipsa dies membris matura creavit,
Conveniunt simulacra foris e corpore quoque,
Nuntia præclari voltûs, pulcrique coloris,
Qui ciet inritans loca turgida semine multo;
Ut, quasi transactis sæpe omnibus rebus, profundant
Fluminis ingenteis fluctus, vestemque cruentent.
Solicitatur id in nobis, quod diximus ante,
Semen; adulta ætas quom primum roborat artus.
Namque alias aliud res commovet, atque lacessit;
Ex homine humanum semen ciet una hominis vis:
Quod simul atque suis eiectum sedibus exit,
Per membra atque artus decedit corpore toto,
In loca conveniens nervorum certa; cietque
Continuo parteis genitaleis corporis ipsas:
Inritata tument loca semine, fitque voluntas
Eicere id, quo se contendit dira lubido:
Idque petit corpus mens, unde est saucia amore.
Namque omnes plerumque cadunt in volnus; et il-
Emicat in partem sanguis, unde icimur ictu: (lam
Et, si comminus est, hostem ruber obcupat humor.
Sic igitur, Veneris qui telis adcipit ictus,
Sive puer membris muliebribus hunc iaculatur,
Seu mulier, toto iactans e corpore amorem;
Unde feritur, eo tendit, gestitque coire,
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum:
Namque voluptatem præsagit multa cupido.
Hæc Venus est nobis; hinc ductum est nomen A-
moris:
Hinc illa et primum Veneris dulcedinis in cor
Stillavit gutta, et subcessit frigida cura. (sunt
Nam, si abest, quod ames, præsto simulacra tamen
Illius, et nomen dulce obversatur ad aureis.
Sed fugitare decet simulacra, et, pabula amoris,
Absterrere sibi; atque alio convortere mentem;
Et iacere humorem, coniectum, in corpora quæque,
Nec retinere, semel convorsum unius amore,
Et servare sibi curam, certumque dolorem.
Ulcus enim vivescit et inveterascit alundo,
Inque dies gliscit furor, atque ærumna gravescit,
Si non prima novis conturbes volnera plagis,
Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
Aut alio possis animi traducere motus.
Nec Veneris fructu caret is, qui vitat amorem;
Sed potius, quæ sunt sine pœna, commoda sumit.
Nam certe pura est sanis magis inde voluptas,
Quam miseris; et enim potiundi tempore in ipso
Fluctuat incertis erroribus ardor amantum:
Nec constat, quid primum oculis manibusque fruan-
tur.
Quod petiere, premunt arte; faciuntque dolorem
Corporis, et denteis inlidunt sæpe labellis,
Osculaque adfligunt, quia non est pura voluptas:

Et stimulei subsunt, quei instigant lædere id ipsum,
Quodquomque est, rabies unde illæc germina turguent.
Sed leviter pœnas frangit Venus inter amorem,
Blandaque refrenat morsus admixta voluptas.
Namque in eo spes est, unde est ardoris origo,
Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam:
Quod fieri contra totum natura repugnat;
Unaque res hæc est, quoius quo plurima habemus,
Tam magis ardescit dira cupedine pectus.
Nam cibus, atque humor, membris adsumitur intus:
Quæ quoniam certas possunt obsidere parteis,
Hoc facile expletur laticum frugumque cupido;
Ex hominis vero facie, pulchroque colore,
Nihil datur in corpus præter simulacra fruundum
Tenuia; quæ vento spes rapta est sæpe misella.
Ut bibere in somnis sitiens quom quærit, et humor
Non datur, ardorem qui membris stinguere possit;
Sed laticum simulacra petit, frustraque laborat,
In medioque sitit torrenti flumine potans:
Sic in amore Venus simulacris ludit amanteis,
Nec satiare queunt spectando corpora coram;
Nec manibus quidquam teneris abradere membris
Possunt, errantes incertei corpore toto.
Denique, quom, membris conlatis, flore fruuntur
Ætatis; iam quom præsagit gaudia corpus,
Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva;
Adfigunt avide corpus, iunguntque salivas
Oris, et inspirant, pressantes dentibus ora,
Nequidquam; quoniam nihil inde abradere possunt,
Nec penetrare, et abire, in corpus corpore toto:
Nam facere interdum velle, et certare, videntur;
Usque adeo cupide in Veneris compagibus hærent,
Membra voluptatis dum vi labefacta liquescunt.
Tandem, ubi se erupit nervis coniecta cupido,
Parva fit ardoris violenti pausa parumper;
Inde redit rabies eadem, et furor ille revisit,
Quom sibi, quod cupiant ipsei, contingere quærunt;
Nec reperire, malum id possunt quæ machina vincat:
Usque adeo incertei tabescunt volnere cæco.
Adde, quod absumunt nervos, pereuntque labore:
Adde, quod alterius sub nutu degitur ætas.
Labitur interea res, et vadimonia fiunt;
Languent officia, atque ægrotat fama vacillans:
Unguenta, et pulchra in pedibus Sicyonia, rident
Scilicet; et grandes viridi cum luce smaragdei
Auro includuntur, teriturque thalassina vestis
Adsidue, et Veneris sudorem exercita potat:
Et bene parta patrum fiunt anademata, mitræ:
Interdum in pallam, atque Alidensia, Chiaque, vortunt.
Eximia veste et victu convivia, ludei,
Pocula crebra, unguenta, coronæ, serta, parantur;
Nequidquam; quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat:
Aut quom conscius ipse animus se forte remordet,
Desidiose agere ætatem, lustrisque perire;
Aut quod in ambiguo verbum iaculata reliquit;
Quod, cupido adfixum cordi, vivescit, ut ignis;
Aut nimium iactare oculos, aliumve tueri,
Quod putat; in voltuque videt vestigia risûs.
Atque in amore male hæc proprio, summeque secundo,
Inveniuntur: in advorso vero atque inopi sunt,
Prehendere quæ possis, oculorum lumine operto,
Innumerabilia: ut melius vigilare sit, ante
Qua docui ratione, cavereque, ne inliciaris.
Nam vitare, plagas in Amoris ne iaciamur,
Non ita difficile est, quam captum retibus ipsis
Exire, et validos Veneris perrumpere nodos.

Et tamen inplicitus quoque possis,
Ecfugere infestum, nisi tute tibi obvi
Et prætermittas animi vitia omnia p
Ut quæ corporis sunt eius, quam per
Nam faciunt homines plerumque, cu
Et tribuunt, ea quæ non sunt hiis con
Multimodis igitur pravas, turpeisque
Esse in deliciis; summoque in honore
Atque alios aliei inrident, Veneremq
Ut placent, quoniam fœdo adflictentu
Nec sua respiciunt miserei mala max
Nigra μελιχροος est; inmunda a μος·
Cæsia, Παλλαδιον· nervosa et ligne
Parvola pumilio, Χαριτων μια, tot
Magna atque inmanis, καταπληξις ris;
Balba, loqui non quit? τραυλιζει· m
At flagrans, odiosa, loquacula, Λαμπ
Ισχνον ερωμενιον tum fit, quom vi
Præ macie; ῥαδινη vero est, iam mor
At gemina et mammosa, Ceres est ip
Simula, Σιληνη ac Σατυρα est; lab
Cætera de genere hoc, longum est, si
Sed tamen esto iam quanto vis oris h
Quoi Veneris membris vis omnibus e
« Nempe, aliæ quoque sunt: nempe mus ante:
» Nempe, eadem facit, et scimus fa
» Et miseram tetris se subfit odoribu
Quam famulæ longe fugitant, furt im
At lacrumans exclusus amator lim
Floribus et sertis operit, posteisque s
Unguit amaracino, et foribus miser
Quem si, iam inmissum, veniens obf
Una modo, caussas abeundi quærat h
Et meditata diu cadat, alte sumpta,
Stultitiaque ibi se damnet, tribuisse
Plus videat, quam mortali concedere
Nec Veneres nostras hoc fallit; quo n
Omnia summo opere hos vitæ postsc
Quos retinere volunt, adscriptosque
Nequidquam: quoniam tu animo ta ses
Protrahere in lucem, atque omneis i
Et, si bello animo est et non odiosa v
Prætermittere humanis concedere re
Nec mulier semper ficto subspirat
Quæ complexa viri corpus cum corpo
Et tenet adsuctis humectans oscula l
Nam facit ex animo sæpe; et, commu
Gaudia, solicitat spatium decurrere
Nec ratione alia volucres, armenta, f
Et pecudes, et equæ, maribus subside
Si non, ipsa quod illorum subat, ard
Natura, et venerem salientum læta r
Nonne vides, Memmi! quos mutua
Vinxit, ut in vinclis communibus ex
In triviis quom sæpe canes, discedere
Divorsei, cupide summis ex viribus
Quom interea validis Veneris compa
Quod facerent numquam, nisi mutua
Quæ iacere in fraudem possent, vinct
Qua re etiam atque etiam, ut dico, es luptas.
Et conmiscendo quom semine fort
Femina vim vicit subita vi, corripu
Tum similes matrum materno semin
Ut patribus patrio: sed, quos utriusq

tim, misceuteis volta parentum,
trio ac materno sanguine crescunt,
, Veneris stimulis excita per artus,
it conspirans mutuus ardor;
m superavit eorum, nec superatum est.
, ut interdum similes exsistere avorum
erant proavorum sæpe figuras;
ia multa modis primordia multis
nt in corpore sæpe parentes,
patres tradunt a stirpe profecta.
ria producit sorte figuras;
refert voltus, vocesque, comasque:
m nihilo minus hæc de semine certo
facies, et corpora, membraque, nobis.
citur patrio de semine seclum;
mares exsistant corpore cretei.
partus duplici de semine constat: (tur,
imile est magis id, quodquomque crea-
us parte æqua, quod cernere possis,
boles, sive est muliebris origo.
satum genitalem numina quoiquam
ater a gnatis ne dulcibus umquam
t ut sterili Venere exigat ævom;
que putant, et multo sanguine mœstei
aras; adolentque altaria donis,
eddant uxores semine largo.
Divôm numen, sorteisque, fatigant:
nimium crasso sunt semine partim,
eter iustum, tenuique vicissim.
quia non potis est adfigere adhæsum,
empto, et revocatum cedit abortu.
porro, quoniam concretius æquo
t non tam prolixo provolat ictu,
e locos æque nequit, aut penetratum
etur muliebri semine semen:
harmoniæ Veneris differre videntur;
liei complent, magis, ex aliisque
aliæ pondus magis, inque gravescunt:
e steriles Hymenæis ante fuerunt
nactæ post sunt tamen, unde puellos
et partu possent ditescere dulci;
nte domi fecundæ sæpe nequissent
te, inventa est illis quoque conpar
ossent gnatis munire senectam.
o magni refert, ut semina possint
ommisceri genitaliter apta,
onveniant liquidis, et liquida crassis.
refert, quo victu vita colatur:
s rebus concrescunt semina membris,
xtenuantur, tabentque, vicissim.
a modis tractetur blanda voluptas,
ermagni refert; nam more ferarum,
nque magis ritu, plerumque putantur
iores, quia sic loca sumere possunt,
ositis, sublatis semina lumbis.
pus sunt motus uxoribus hilum:
prohibet se concipere, atque repugnat,
viri Venerem si læta retractet;
lo ciet omni pectore fluctus:
lcum recta regione viaque
ne locis avortit seminis ictum:
ssa consuêrunt scorta moveri,
tur crebro, gravidæque iacerent;
viris Venus ut concinnior esset:
uod nihil nostris opus esse videtur.
lus interdum, Venerisque sagittis,
ut forma muliercula ametur:
a suis interdum femina factis,
modis, et mundo corpore culta,

Ut facile insuescat secum vir degere vitam.
Quod super est, consuetudo concinnat amorem:
Nam, leviter quam vis, quod crebro tunditur ictu,
Vincitur id longo spatio tamen, atque labascit.
Nonne vides, etiam guttas, in saxa cadenteis,
Humoris longo in spatio pertundere saxa?

LIBER QUINTUS

Quis potis est dignum pollenti pectore carmen
Condere, pro rerum maiestate, hiisque repertis?
Quisve valet verbis tantum, qui fingere laudes
Pro meritis eius possit, qui talia nobis,
Pectore parta suo quæsitaque, præmia liquit?
Nemo, ut opinor, erit, mortali corpore cretus.
Nam, si, ut ipsa petit maiestas cognita rerum,
Dicundum est, Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi!
Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
Nunc adpellatur Sapientia; quique per artem
Fluctibus e tantis vitam, tantisque tenebris,
In tam tranquillo, et tam clara luce, locavit.
Confer enim divina aliorum antiqua reperta:
Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem, mortalibus instituisse;
Quom tamen hiis posset sine rebus vita manere;
Ut fama est, aliquas etiam nunc vivere genteis:
At bene non poterat sine puro pectore vivi.
Quo magis hic merito nobis Deus esse videtur:
Ex quo nunc etiam, per magnas didita genteis,
Dulcia permulcent animos solatia vitæ.
Herculis antistare autem si facta putabis,
Longius a vera multo ratione ferere.
Quid Nemeæus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille leonis obesset, et horrens Arcadius sus?
Denique, quid Cretæ taurus, Lernæaque pestis,
Hydra, venenatis posset vallata colubris?
Quidve tripectora tergemini vis Geryonai,
Et Diomedis equei, spirantes naribus ignem,
Thracia, Bistoniasque plagas, atque Ismara propter?
Tanto opere officerent nobis [uncisque timendæ
Unguibus, Arcadiæ volucres,] Stymphala colentes?
Aureaque Hesperidum servans fulgentia mala,
Asper, acerba tuens, immani corpore, serpens,
Arboris amplexus stirpem, quid denique obesset,
Propter Atlanteum litus, pelagique severa,
Quo neque noster adit quisquam, nec barbarus audet?
Cætera de genere hoc quæ sunt portenta perempta,
Si non victa forent, quid tandem viva nocerent?
Nihil, ut opinor; ita ad satiatem terra ferarum
Nunc etiam scatit, et trepido terrore repleta est,
Per nemora, ac monteis magnos, sylvasque profundas:
Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas.
At, nisi purgatum est pectus, quæ prælia nobis,
Atque pericula, sunt ingratiis insinuandum?
Quantæ tum scindunt hominem cupedinis acres
Solicitum curæ? quanteique perinde timores?
Quidve superbia, spurcitia, ac petulantia, quantas
Efficiunt clades? quid luxus, desidiæque?
Hæc igitur qui cuncta subegerit, ex animoque
Expulerit dictis, non armis, nonne decebit,
Hunc hominem numero Divôm dignarier esse?
Quom bene præsertim multa, ac divinitus, ipsis
Iam mortalibus, e Divis, dare dicta suerit,
Atque omnem rerum naturam pandere dictis.
Quoius ego ingressus vestigia, dum rationes
Persequor; ac doceo dictis, quo quæque creata
Fœdere sint, in eo quam sit durare necessum;
Nec validas valeant ævi rescindere leges.
Quo genere in primis animi natura reperta est,

Nativo primum consistere corpore creta;
Nec posse incolumem magnum durare per ævom:
Sed simulacra solere in somnis fallere mentem,
Cernere quom videamur eum, quem vita reliquit.
Quod super est, nunc huc rationis detulit ordo,
Ut mihi mortali consistere corpore mundum,
Nativumque simul, ratio reddunda sit, esse:
Et, quibus ille modis congressus materiaï
Fundârit terram, cœlum, mare, sidera, solem,
Lunaïque globum: tum, quæ tellure animantes
Exstiterint; et, quæ nullo sint tempore natæ:
Quove modo genus humanum variante loquela
Cœperit inter se vesci per nomina rerum:
Et, quibus ille modis Divôm metus insinuarit
Pectora, terrarum qui in orbi sancta tuetur
Fana, lacus, lucos, aras, simulacraque, Divôm.
Præterea, solis cursus lunæque meatus,
Expediam, qua vi flectat Natura gubernans:
Ne forte hæc inter cœlum, terramque, reamur
Libera sponte sua cursus lustrare perenneis,
Morigera ad fruges augendas, atque animanteis:
Neve aliqua Divôm volvi ratione putemus.
Nam, bene quei didicere Deos securum agere ævom,
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris;
Rursus in antiquas referuntur religiones,
Et dominos acreis adsciscunt, omnia posse
Quos miserei credunt: ignarei, quid queat esse,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Qua nam sit ratione, atque alte terminus hærens.
Quod super est, ne te in promissis plura moremur;
Principio, maria, ac terras, cœlumque, tuere:
Quorum naturam triplicem, tria corpora, Memmi!
Treis species tam dissimileis, tria talia texta,
Una dies dabit exitio; multosque per annos
Substentata, ruet moles, et machina, mundi.
Nec me animi fallit, quam res nova miraque menti
Adcidit, exitium cœli terræque futurum:
Et, quam difficile id mihi sit pervincere dictis:
Ut fit, ubi insolitam rem adportes auribus ante,
Nec tamen hanc possis oculorum subdere visu,
Nec iacere indu manus, via qua munita fidei
Proxuma fert humanum in pectus, templaque mentis.
Sed tamen ecfabor: dictis dabit ipsa fidem res
Forsitan; et graviter terrarum, motibus ortis,
Omnia conquassari in parvo tempore cernes:
Quod procul a nobis flectat Fortuna gubernans;
Et ratio potius quam res persuadeat ipsa,
Subcidere horrisono posse omnia victa fragore.
Qua prius adgrediar quam de re fundere fata
Sanctius, et multo certa ratione magis, quam
Pythia, quæ tripode a Phœbi, lauroque, profatur;
Multa tibi expediam doctis solatia dictis:
Religione refrenatus ne forte rearis,
Terras, et solem, et cœlum, mare, sidera, lunam,
Corpore divino, debere æterna meare:
Proptereaque putes, ritu par esse Gigantum
Pendere eos pœnas immani pro scelere omneis,
Quei ratione sua disturbent mœnia mundi,
Præclarumque velint cœli restinguere solem,
Immortalia mortali sermone notantes:
Quæ procul usque adeo divino a numine distent,
Inque Deûm numero quæ sint indigna videri;
Notitiam potius præbere ut posse putentur,
Quid sit vitali motu, sensuque, remotum.
Quippe et enim non est, cum quo vis corpore ut esse
Posse animi natura putetur, consiliumque:
Sic, ut in æthere non arbor, non æquore salso
Nubes esse queunt, neque pisces vivere i
Nec cruor in lignis, neque saxis sucus,
Certum, ac dispositum est, ubi quidqui
Sic animi natura nequit sine corpore o
Sola, neque a nervis et sanguine longius
Quod si posset enim, multo prius ipsa a
In capite, aut humeris, aut imis calcibu
Posset, et innasci qua vis in parte solen
Quamde in eodem homine atque in eod
Quod quoniam nostro quoque constat
tum;
Dispositumque videtur, ubi esse, et cre
Seorsum anima, atque animus; tanto n
dum,
Totum posse extra corpus, formamque
Putribus in glebis terrarum, aut solis i
Aut in aqua durare, aut altis ætheris or
Haud igitur constant divino prædita se
Quandoquidem nequeunt vitaliter esse
Illud item non est ut possis credere,
Esse Deûm sanctas in mundi partibus
Tenuis enim natura Deûm, longeque re
Sensibus ab nostris, animi vix mente v
Quæ quoniam manuum tactum subfugi
Tactile nihil nobis quod sit, contingere
Tangere enim non quit, si tangi non lic
Qua re etiam sedes quoque nostris sedil
Dissimiles debent; tenues, de corpore
Quæ tibi posterius largo sermone prob
Dicere porro, hominum caussa volui
Præclaram mundi naturam, propterea
Adlaudabile opus Divôm laudare decer
Æternumque putare atque immortale
Nec fas esse, Deûm quod sit ratione ve
Gentibus humanis fundatum perpetuo
Solicitare suis ulla vi ex sedibus umqu
Nec verbis vexare, et ab imo evortere s
Cætera de genere hoc adfingere et adder
Desipere est; quid enim immortalibus,
Gratia nostra queat largirier emolume
Ut nostra quidquam caussa gerere adgr
Quidve novi potuit tanto post, ante qui
Inlicere, ut cuperent vitam mutare pri
Nam gaudere novis rebus debere videtu
Quoi veteres obsunt: sed, quoi nihil adc
Tempore in ante acto, quom pulchre de
Quid potuit novitatis amorem adcende
An, credo, in tenebris vita ac mœrore i
Donec diluxit rerum genitalis origo?
Quidve mali fuerat nobis non esse creat
Natus enim debet quiquomque est, vell
In vita, donec retinebit blanda volupta
Qui numquam vero vitæ gustavit amor
Nec fuit in numero; quid obest non esse
Exemplum porro gignundis rebus, et
Notities hominum Diis unde est insita
Quid vellent facere, ut scirent, animoq
Quove modo est umquam vis cognita p
Quidque inter sese permutato ordine p
Si non ipsa dedit specimen Natura crea
Namque ita, multimodis, multis primo
Ex infinito iam tempore percita plagis,
Ponderibusque suis consuerunt concita
Omnimodisque coire, atque omnia pert
Quæquomque inter se possint congressa
Ut non sit mirum si in taleis dispositur
Deciderunt quoque, et in taleis venere
Qualibus hæc rerum geritur nunc summ
Quod, si iam rerum ignorem primor

ipsis cœli rationibus ausim
liisque ex rebus reddere multis;
nobis divinitus esse paratam
am; tanta stat prædita culpa.
quantum cœli tegit inpetus ingens,
artem montes, sylvæque ferarum,
ent rupes, vastæque paludes,
l late terrarum distinet oras.
m prope parteis fervidus ardor,
geli casus, mortalibus aufert.
t arvi, tamen id natura sua vi
cat, ni vis humana resistat,
valido consueta bidenti
terram pressis proscindere aratris:
das vertentes vomere glebas,
um subigentes, cimus ad ortus;
quennt liquidas exsistere in auras.
erdum magno quæsita labore,
r terras frundent atque omnia florent;
rret fervoribus ætherius sol,
erimunt imbres, gelidæque pruinæ,
atorum violento turbine vexant.
enus horriferum Natura ferarum,
i infestum, terraque marique,
que auget? quur anni tempora morbos
ua re Mors immatura vagatur?
puer, ut sævis proiectus ab undis
s, humi iacet, infans, indigus omni
; quom primum in luminis oras
vo matris Natura profudit:
um lugubri complet, ut æquum est,
in vita restet transire malorum.
cunt pecudes, armenta, feræque:
llis opus est, nec quoiquam adhibenda
is blanda, atque infracta, loquela; (est
rrunt vesteis pro tempore cœli:
armis opus est, non mœnibus altis,
utur; quando omnibus omnia large
rit, Naturaque dædala rerum.
quoniam terraï corpus, et humor,
leves animæ, calideique vapores,
rerum consistere summa videtur,
ac mortali corpore constant;
omnis mundi natura putari.
m, quorum parteis et membra videmus,
vo, in mortalibus esse figuris,
rme mortalia cernimus esse,
al: quapropter maxuma mundi (gni;
n membra, ac parteis, consumpta, regi-
li quoque item terræque fuisse
liquod tempus, cladenque futuram.
s rebus ne corripuisse rearis,
l terram, atque ignem, mortalia sumpsi
morem dubitavi, aurasque, perire;
gigni, rursusque augescere, dixi;
s terraï non nulla, perusta
is, multa pulsata pedum vi,
lat nebulam, nubesque volanteis,
oto disparguut aere ventei:
rum ad diluviem revocatur
ipas radentia flumina rodunt.
parte sua, quodquomque alid auget,
quoniam dubio procul esse videtur
dem rerum commune sepulcrum,
i libatur, et aucta recrescit. (teis,
st, humore novo mare, flumina, fun-
are, et latices manare perenneis,
verbis, magnus decursus aquarum
at: sed primum, quidquid aquai

Tollitur; in summaque fit, ut nihil humor abundet;
Partim, quod validei, verrentes æquora, ventei
Deminuunt, radiisque retexens ætherius sol;
Partim, quod subter per terras diditur omneis,
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, et ad caput amnibus omnis
Convenit: inde super terras fluit agmine dulci,
Qua via secta semel liquido pede detulit undas.

Aera nunc igitur dicam, quid corpore toto
Innumerabiliter privas mutatur in horas:
Semper enim, quodquomque fluit de rebus, id omne
Aeris in magnum fertur mare; qui nisi contra
Corpora retribuat rebus, recreetque fluenteis,
Omnia iam resoluta forent, et in aera vorsa.
Haud igitur cessat gigui de rebus, et in res
Recidere, adsidue: quoniam fluere omnia constat.

Largus item liquidi funs luminis, ætherius sol,
Inrigat adsidue cœlum candore recenti,
Subpeditatque novo confestim lumine lumen.
Nam, primum quidquid fulgoris disperit ei,
Quoquomque adcidit: id licet hinc cognoscere pos-
Quod, simul ac primum nubes subcedere soli (sis;
Cœpere, et radios inter quasi rumpere lucis;
Ex templo inferior pars horum disperit omnis,
Terraque inumbratur, qua nimbei quomque feran-
Ut noscas splendore novo res semper egere, (tur;
Et primum iactum fulgoris quemque perire:
Nec ratione alia res posse in sole videri,
Perpetuo ni subpeditet lucis caput ipsum.

Quin etiam nocturna tibi, terrestria quæ sunt,
Lumina, pendentes lychnei, claræque coruscis
Fulguribus, pingues multa fuligine, tedæ,
Consimili properant ratione, ardore ministro
Subpeditare novum lumen, tremere ignibus instant;
Instant, nec loca lux, inter quasi rupta, relinquit:
Usque adeo properanter ab omnibus ignibus ei
Exitium celeri celeratur origine flammæ.
Sic igitur solem, lunam, stellasque, putandum
Ex alio atque alio lucem iactare subortu,
Et primum quidquid flammarum perdere semper;
Inviolabilia hæc ne credas forte vigere.

Denique, non lapides quoque vinci cernis ab ævo?
Non altas turreis ruere, et putrescere saxa?
Non delubra Deûm, simulacraque, fessa fatisci?
Nec sanctum numen fati protollere fineis
Posse, neque advorsus naturæ fœdera niti?

Denique, non monimenta virûm dilabsa videmus?
Quærere, proporro, sibi quomque senescere credas.
Non ruere avolsos silices a montibus altis;
Nec validas ævi vireis perferre, patique,
Finiti? neque enim caderent avolsa repente,
Ex infinito quæ tempore pertolerassent
Omnia tormenta ætatis, privata fragore. (omne

Denique, iam tuere hoc, circum superaque, quod
Continet amplexu terrarum; procreat ex se
Omnia, quod quidam memorant, recipitque pe-
Totum nativum mortali corpore constat. (rempta:
Nam, quodquomque alias ex se res auget, alitque,
Deminui debet; recreari quom recipit res.

Præterea, si nulla fuit genitalis origo
Terrarum et cœli, semperque æterna fuere;
Quur supra bellum Thebanum, et funera Troiæ,
Non alias aliei quoque res cecinere poetæ?
Quo tot facta virûm toties cecidere; neque usquam,
Æternis famæ monimentis insita, florent?

Verum, ut opinor, habet novitatem summa, re-
censque
Natura mundi est; neque pridem exordia cepit.
Qua re etiam quædam nunc artes expoliuntur;

Nativo primum consistere corpore creta;
Nec posse incolumem magnum durare per ævom:
Sed simulacra solere in somnis fallere mentem,
Cernere quom videamur eum, quem vita reliquit.
Quod super est, nunc huc rationis detulit ordo,
Ut mihi mortali consistere corpore mundum,
Nativumque simul, ratio reddunda sit, esse:
Et, quibus ille modis congressus materiaï
Fundârit terram, cœlum, mare, sidera, solem,
Lunaïque globum: tum, quæ tellure animantes
Exstiterint; et, quæ nullo sint tempore natæ:
Quove modo genus humanum variante loquela
Cœperit inter se vesci per nomina rerum:
Et, quibus ille modis Divôm metus insinuarit
Pectora, terrarum qui in orbi sancta tuetur
Fana, lacus, lucos, aras, simulacraque, Divôm.
Præterea, solis cursus lunæque meatus,
Expediam, qua vi flectat Natura gubernans:
Ne forte hæc inter cœlum, terramque, reamur
Libera sponte sua cursus lustrare perenneis,
Morigera ad fruges augendas, atque animanteis:
Neve aliqua Divôm volvi ratione putemus.
Nam, bene quei didicere Deos securum agere ævom,
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris;
Rursus in antiquas referuntur religiones,
Et dominos acreis adsciscunt, omnia posse
Quos miserei credunt: ignarei, quid queat esse,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Qua nam sit ratione, atque alte terminus hærens.
Quod super est, ne te in promissis plura moremur;
Principio, maria, ac terras, cœlumque, tuere:
Quorum naturam triplicem, tria corpora, Memmi!
Treis species tam dissimileis, tria talia texta,
Una dies dabit exitio; multosque per annos
Substentata, ruet moles, et machina, mundi.
Nec me animi fallit, quam res nova miraque menti
Adcidit, exitium cœli terræque futurum:
Et, quam difficile id mihi sit pervincere dictis:
Ut fit, ubi insolitam rem adportes auribus ante,
Nec tamen hanc possis oculorum subdere visu,
Nec iacere indu manus, via qua munita fidei
Proxuma fert humanum in pectus, templaque mentis.
Sed tamen effabor: dictis dabit ipsa fidem res
Forsitan; et graviter terrarum, motibus ortis,
Omnia conquassari in parvo tempore cernes:
Quod procul a nobis flectat Fortuna gubernans;
Et ratio potius quam res persuadeat ipsa,
Subcidere horrisono posse omnia victa fragore.
Qua prius adgrediar quam de re fundere fata
Sanctius, et multo certa ratione magis, quam
Pythia, quæ tripode a Phœbi, lauroque, profatur;
Multa tibi expediam doctis solatia dictis:
Religione refrenatus ne forte rearis,
Terras, et solem, et cœlum, mare, sidera, lunam,
Corpore divino, debere æterna meare:
Proptereaque putes, ritu par esse Gigantum
Pendere eos pœnas immani pro scelere omneis,
Quei ratione sua disturbent mœnia mundi,
Præclarumque velint cœli restinguere solem,
Immortalia mortali sermone notantes:
Quæ procul usque adeo divino a numine distent,
Inque Deûm numero quæ sint indigna videri;
Notitiam potius præbere ut posse putentur,
Quid sit vitali motu, sensuque, remotum.
Quippe et enim non est, cum quo vis corpore ut esse
Posse animi natura putetur, consiliumque:
Sic, ut in æthere non arbor, non æquore salso
Nubes esse queunt, neque pisces vivere in arvis;
Nec cruor in lignis, neque saxis sucus, inesse:
Certum, ac dispositum est, ubi quidquid crescat
Sic animi natura nequit sine corpore oriri.
Sola, neque a nervis et sanguine longius esse.
Quod si posset enim, multo prius ipsa animi vis
In capite, aut humeris, aut imis calcibus, esse
Posset, et innasci qua vis in parte soleret.
Quamde in eodem homine atque in eodem vase
Quod quoniam nostro quoque constat corpore
tum;
Dispositumque videtur, ubi esse, et crescere, pos
Seorsum anima, atque animus; tanto magis inf
dum,
Totum posse extra corpus, formamque animalem
Putribus in glebis terrarum, aut solis in igni,
Aut in aqua durare, aut altis ætheris oris.
Haud igitur constant divino prædita sensu,
Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata.
Illud item non est ut possis credere, sedes
Esse Deûm sanctas in mundi partibus ullis:
Tenuis enim natura Deûm, longeque remota
Sensibus ab nostris, animi vix mente videtur.
Quæ quoniam manuum tactum subfugit et ictum
Tactile nihil nobis quod sit, contingere debet;
Tangere enim non quit, si tangi non licet ipsum.
Qua re etiam sedes quoque nostris sedibus esse
Dissimiles debent; tenues, de corpore eorum.
Quæ tibi posterius largo sermone probabo.
Dicere porro, hominum caussa voluisse parare
Præclaram mundi naturam, proptereaque
Adlaudabile opus Divôm laudare decere,
Æternumque putare atque immortale futurum;
Nec fas esse, Deûm quod sit ratione vetusta
Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
Solicitare suis ulla vi ex sedibus umquam,
Nec verbis vexare, et ab imo evortere summa:
Cetera de genere hoc adfingere et addere, Memm
Desipere est; quid enim immortalibus, atque bea
Gratia nostra queat largirier emolumenti,
Ut nostra quidquam caussa gerere adgrediantur?
Quidve novi potuit tanto post, ante quietos,
Inlicere, ut cuperent vitam mutare priorem?
Nam gaudere novis rebus debere videtur,
Quoi veteres obsunt: sed, quoi nihil adcidit ægri
Tempore in ante acto, quom pulchre degeret ævi
Quid potuit novitatis amorem adcendere tali?
An, credo, in tenebris vita ac mœrore iacebat,
Donec diluxit rerum genitalis origo?
Quidve mali fuerat nobis non esse creatis?
Natus enim debet quicumque est, velle manere
In vita, donec retinebit blanda voluptas:
Qui numquam vero vitæ gustavit amorem,
Nec fuit in numero; quid obest non esse creatum?
Exemplum porro gignundis rebus, et ipsa
Notities hominum Diis unde est insita primum,
Quid vellent facere, ut scirent, animoque viderent
Quove modo est umquam vis cognita principiorum
Quidque inter sese permutato ordine possent,
Si non ipsa dedit specimen Natura creandi?
Namque ita, multimodis, multis primordia rerum
Ex infinito iam tempore percita plagis,
Ponderibusque suis consuerunt concita ferri,
Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
Quæquomque inter se possint congressa creare;
Ut non sit mirum si in taleis dispositura
Deciderunt quoque, et in taleis venere meatus,
Qualibus hæc rerum geritur nunc summa novand
Quod, si iam rerum ignorem primordia quæ sin

ex ipsis cœli rationibus ausim
r, aliisque ex rebus reddere multis;
a nobis divinitus esse paratam
rum; tanta stat prædita culpa.
o, quantum cœli tegit impetus ingens,
n partem montes, sylvæque ferarum,
tenent rupes, vastæque paludes,
uod late terrarum distinet oras.
orro prope parteis fervidus ardor,
ue geli casus, mortalibus aufert.
r est arvi, tamen id natura sua vi
bducat, ni vis humana resistat,
sa, valido consueta bidenti
et terram pressis proscindere aratris:
undas vortentes vomere glebas,
solum subigentes, cimus ad ortus;
nequeant liquidas exsistere in auras.
interdum magno quæsita labore,
per terras frundent atque omnia florent;
s torret fervoribus ætherius sol,
ei perimunt imbres, gelidæque pruinæ,
ventorum violento turbine vexant.
a, genus horriferum Natura ferarum,
genti infestum, terraque marique,
, atque auget? quur anni tempora morbos
t? qua re Mors immatura vagatur?
rro puer, ut sævis proiectus ab undis
udus, humi iacet, infans, indigus omni
ilio; quom primum in luminis oras
x alvo matris Natura profudit:
e locum lugubri complet, ut æquum est,
um in vita restet transire malorum.
crescunt pecudes, armenta, feræque:
acillis opus est, nec quoiquam adhibenda
tricis blanda, atque infracta, loquela; (est
s quærunt vesteis pro tempore cœli:
non armis opus est, non mœnibus altis,
atentur; quando omnibus omnia large
s parit, Naturaque dædala rerum.
pio, quoniam terraï corpus, et humor,
que leves animæ, calideique vapores,
hæc rerum consistere summa videtur,
tivo ac mortali corpore constant;
lem omnis mundi natura putari.
enim, quorum parteis et membra videmus,
ativo, in mortalibus esse figuris,
u ferme mortalia cernimus esse,
simul: quapropter maxuma mundi (gni;
eam membra, ac parteis, consumpta, regi-
, cœli quoque item terræque fuisse
e aliquod tempus, cladem que futuram.
hiis rebus me corripuisse rearis,
uod terram, atque ignem, mortalia sumpsi
e humorem dubitavi, aurasque, perire;
em gigni, rursusque augescere, dixi:
, pars terraï non nulla, perusta
siduis, multa pulsata pedum vi,
xhalat nebulam, nubesque volanteis,
lei toto dispargunt aere ventei:
glebarum ad diluviem revocatur
et ripas radentia flumina rodunt.
pro parte sua, quodquomque alid auget,
et, quoniam dubio procul esse videtur
s eadem rerum commune sepulcrum,
tibi libatur, et aucta recrescit. (teis,
per est, humore novo mare, flumina, fun-
undare, et latices manare perenneis,
est verbis, magnus decursus aquarum
clarat: sed primum, quidquid aquaï

Tollitur; in summaque fit, ut nihil humor abundet;
Partim, quod validei, verrentes æquora, ventei
Deminuunt, radiisque retexens ætherius sol;
Partim, quod subter per terras diditur omneis,
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, et ad caput amnibus omnis
Convenit: inde super terras fluit agmine dulci,
Qua via secta semel liquido pede detulit undas.

Aera nunc igitur dicam, quid corpore toto
Innumerabiliter privas mutatur in horas:
Semper enim, quodquomque fluit de rebus, id omne
Aeris in magnum fertur mare; qui nisi contra
Corpora retribuat rebus, recreetque fluenteis,
Omnia iam resoluta forent, et in aera vorsa.
Haud igitur cessat gigui de rebus, et in res
Recidere, adsidue: quoniam fluere omnia constat.

Largus item liquidi fons luminis, ætherius sol,
Inrigat adsidue cœlum candore recenti,
Subpeditatque novo confestim lumine lumen.
Nam, primum quidquid fulgoris disperit ei,
Quoquomque adcidit: id licet hinc cognoscere pos-
Quod, simul ac primum nubes subcedere soli (sis;
Cœpere, et radios inter quasi rumpere lucis;
Ex templo inferior pars horum disperit omnis,
Terraque inumbratur, qua nimbei quomque feran-
Ut noscas splendore novo res semper egere, (tur;
Et primum iactum fulgoris quemque perire:
Nec ratione alia res posse in sole videri,
Perpetuo ni subpeditet lucis caput ipsum.

Quin etiam nocturna tibi, terrestria quæ sunt,
Lumina, pendentes lychnei, claræque coruscis
Fulguribus, pingues multa fuligine, tedæ,
Consimili properant ratione, ardore ministro
Subpeditare novum lumen, tremere ignibus instant;
Instant, nec loca lux, inter quasi rupta, relinquit:
Usque adeo properanter ab omnibus ignibus ei
Exitium celeri celeratur origine flammæ.
Sic igitur solem, lunam, stellasque, putandum
Ex alio atque alio lucem iactare subortu,
Et primum quidquid flammarum perdere semper;
Inviolabilia hæc ne credas forte vigere.

Denique, non lapides quoque vinci cernis ab ævo?
Non altas turreis ruere, et putrescere saxa?
Non delubra Deûm, simulacraque, fessa fatisci?
Nec sanctum numen fati protollere fineis
Posse, neque advorsus naturæ fœdera niti?

Denique, non monimenta virûm dilabsa videmus?
Quærere, proporro, sibi quomque senescere credas.
Non ruere avolsos silices a montibus altis;
Nec validas ævi vireis perferre, patique,
Finiti? neque enim caderent avolsa repente,
Ex infinito quæ tempore pertolerassent
Omnia tormenta ætatis, privata fragore. (omne

Denique, iam tuere hoc, circum superaque, quod
Continet amplexu terrarum; procreat ex se
Omnia, quod queidam memorant, recipitque pe-
Totum nativum mortali corpore constat. (rempta:
Nam, quodquomque alias ex se res auget, alitque,
Deminui debet; recreari quom recipit res.

Præterea, si nulla fuit genitalis origo
Terrarum et cœli, semperque æterna fuere;
Quur supra bellum Thebanum, et funera Troiæ,
Non alias aliei quoque res cecinere poetæ?
Quo tot facta virûm toties cecidere; neque usquam,
Æternis famæ monimentis insita, florent?

Verum, ut opinor, habet novitatem summa, re-
censque
Natura mundi est; neque pridem exordia cepit.
Qua re etiam quædam nunc artes expoliuntur;

Nunc etiam augescunt: nunc addita navigiis sunt
Multa; modo organicei melicos peperere sonores:
Denique, natura hæc rerum, ratioque, reperta est
Nuper; et hanc, primus cum primis ipse repertus
Nunc ego sum, in patrias qui possim vortere voces.
Quod, si forte fuisse antehac eadem omnia credis,
Sed periisse hominum torrenti secla vapore,
Aut cecidisse urbeis magno vexamine mundi,
Aut ex imbribus adsiduis exisse rapaceis,
Per terras, amneis, ac oppida cooperuisse;
Tanto quique magis, victus, fateare necesse est,
Exitium quoque terrarum, cœlique, futurum.
Nam, quom res tantis morbis, tantisque periclis
Temptarentur, ibei si tristior incubuisset
Caussa, darent late cladem, magnasque ruinas.
Nec ratione alia mortales esse videmur
Inter nos, nisi quod morbis ægrescimus iidem,
Atque illei, quos a vitâ natura removit. (est
Præterea, quæquomque manent æterna, necessum
Aut, quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,
Nec penetrare pati sibi quidquam, quod queat artas
Dissociare intus parteis; ut materiaï
Corpora sunt, quorum naturam obstendimus ante:
Aut ideo durare ætatem posse per omnem,
Plagarum quia sunt expertia sic ut inane est,
Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
Aut etiam, quia nulla loci sit copia circum,
Quo quasi res possint discedere, dissoluique;
Sic ut summarum summa est æterna, neque extra
Qui locus est, quo dissiliat: neque corpora sint, quæ
Possint incidere, et valida dissolvere plaga.
At neque, utei docui, solido cum corpore mundi
Natura est, quoniam admixtum est in rebus inane;
Nec tamen est ut inane; neque autem corpora desunt,
Ex infinito quæ possint forte coorta
Corruere hanc rerum violento turbine summam,
Aut aliam quam vis cladem importare pericli:
Nec porro natura loci, spatiumque profundi,
Deficit, exspargi quo possint mœnia mundi;
Aut alia qua vis possunt vi pulsa perire.
Haud igitur leti præclusa est ianua cœlo,
Nec soli, terræque, neque altis æquoris undis;
Sed patet inmani, et vasto respectat, hiatu.
Qua re etiam nativa necessum est confiteare
Hæc eadem: neque enim, mortali corpore quæ sunt,
Ex infinito iam tempore adhuc potuissent
Inmensi validas ævi contemnere vireis. (di
Denique, tanto opere inter se quom maxuma mun-
Pugnent membra, pio nequaquam concita bello;
Nonne vides aliquam longi certaminis ollis
Posse dari finem? vel, quom sol et vapor omnis,
Omnibus epotis humoribus, exsuperarint;
Quod facere intendunt, neque adhuc conata patran-
tur:
Tantum subpeditant amnes, ultroque minantur
Omnia diluviare ex alto gurgite ponti;
Nequidquam: quoniam, verrentes æquora, ventei
Deminuunt, radiisque retexens ætherius sol;
Et siccare prius confidunt omnia posse,
Quam liquor incepti possit contingere finem.
Tantum spirantes æquo certamine bellum,
Magnis de rebus inter se cernere certant;
Quom semel interea fuerit superantior ignis,
Et semel, ut fama est, humor regnarit in arvis.
Ignis enim superavit, et ambens multa perussit,
Avia quom Phaethonta rapax vis solis equorum
Æthere raptavit toto, terrasque per omneis.
At pater omnipotens, irâ cum percitus acri,
Magnanimum Phaethonta repenti fulminis ictu
Deturbavit equis in terram; solque, cadenti
Obvius, æternam subscepit lampada mundi:
Disiectosque redegit equos, iunxitque trementei:
Inde suum per iter, recreavit cuncta, gubernans;
Scilicet, ut veteres Graiûm cecinere poetæ:
Quod procul a vera nimis est ratione repulsum.
Ignis enim superare potest, ubi materiaï
Ex infinito sunt corpora plura coorta:
Inde cadunt vires, aliqua ratione revictæ;
Aut pereunt res, exustæ torrentibus auris.
Humor item quondam cœpit superare coortu[s]
Ut fama est, hominum multos quando obruit un[dis]
Inde, ubi vis, aliqua ratione avorsa, recessit,
Ex infinito fuerat quæquomque coorta,
Constiterunt imbres, et flumina vim minueru[nt].
Sed, quibus ille modis coniectus materiaï
Fundarit terram, et cœlum, pontique profunda;
Solis, lunaï, cursus; ex ordine ponam.
Nam certe neque consilio primordia rerum
Ordine se suo quæque sagaci mente locarunt;
Nec, quos quæque darent motus, pepigere profe[cto]
Sed, quia multa, modis multis, primordia reru[m]
Ex infinito iam tempore percita plagis,
Ponderibusque suis consuerunt concita ferri,
Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
Quæquomque inter se possent congressa creare;
Propterea fit, utei, magnum volgata per ævom,
Omnigenos cœtus, et motus, experiundo,
Tandem conveniant ea, quæ, conventa, repente
Magnarum rerum fiunt exordia sæpe,
Terraï, maris, et cœli, generisque animantum.
Heic neque tum solis rota cerni, lumine largo,
Altivolans, poterat; nec magni sidera mundi,
Nec mare, nec cœlum, nec denique terra, nec aer
Nec similis nostris rebus res ulla videri:
Sed nova tempestas quædam, molesque, coorta.
Diffugere inde loci partes cœpere, paresque
Cum paribus iungi res, et discludere mundum,
Membraque dividere, et magnas disponere partei[s]
Omnigenis e principiis; discordia, quorum
Intervalla, vias, connexus, pondera, plagas,
Concursus, motus, conturbat, prælia miscens,
Propter dissimileis formas, variasque figuras;
Quod non omnia sic poterant coniuncta manere,
Nec motus inter sese dare convenienteis.
Hoc' est a terris altum secernere cœlum,
Et seorsum mare utei secretom, humorque, pa[teret,]
Seorsus item purei, secreteique, ætheris ignes.
Quippe et enim primum terraï corpora qu[æque,]
Propterea quod erant gravia, et perplexa, coib[ant]
In medio, atque imas capiebant omnia sedes:
Quæ, quanto magis inter se perplexa coibant,
Tam magis expressere ea, quæ mare, sidera, sol[em]
Lunamque, efficerent; et magni mœnia mundi.
Omnia enim magis hæc e lævibus atque rotundis
Seminibus, multoque minoribus sunt elementis,
Quam tellus: ideo per rara foramina terræ,
Partubus erumpens, primus se substulit æther
Ignifer, et multos secum levis abstulit igneis:
Non aliâ longe ratione, ac sæpe videmus,
Aurea quom primum, gemmanteis rore, per herb[as]
Matutina rubent radiati lumina solis;
Exhalantque lacus nebulam, fluvieique perenne[s;]
Ipsaque et interdum tellus fumare videtur:
Omnia quæ, sursum quom conciliantur in alto,
Corpore concreto, subtexunt nubila cœlum:
Sic igitur tum se levis ac diffusilis æther,
Corpore concreto circumdatus undique, sæpsit;
Et, late diffusus in omneis undique parteis,

vido conplexu cætera sæpsit.
rdia sunt solis, lunæque, sequnta; et
quæ globei quorum vortuntur in auris;
terra sibi adscivit, nec maxumus æther;
e tam fuerint gravia, ut depressa sederent,
it possent per summas labier oras;
ster utrasque ita sunt, ut corpora viva
partes ut mundi totius exstent:
, in nobis quædam licet in statione
anere, tamen quom sint ea, quæ mo-
r. ~
ar rebus retractis, terra repente,
a nunc se ponti plaga cærula tendit,
t salso subfodit gurgite fossas:
quanto circum magis ætheris æstus,
lis, cogebant undique terram
crebris, extrema ad lumina apertam,
, propulsa, suo condensa coiret;
expressus salsus de corpore sudor
re manando, camposque natanteis:
gis illa, foras elabsa, volabant
lta vaporis, et aeris; altaque cœli
procul a terris fulgentia templa:
mpei, crescebant montibus altis
neque enim poterant subsidere saxa,
tantumdem omnes subcumbere partes.
erræ, concreto corpore, pondus
lque omnis mundi quasi limus in imum
gravis, et subsedit funditus, ut fæx.
e, inde aer, inde æther ignifer ipse,
liquidis, sunt omnia pura relicta;
liis alia; et liquidissimus æther,
simus, aërias super influit auras;
um corpus turbantibus aeris auras
sinit hæc violentis omnia vorti
, sinit incertis turbare procellis,
neis certo fert impete labens;
lice fluere atque uno posse æthera nixu
Ponto mare, certo quod fluit æstu)
undi conservans usque tenorem.
astrorum nunc quæ sit caussa canamus.
magnus cœli si vortitur orbis,
e polum parti premere aëra, nobis
teat; extraque tenere, et cludere utrimque:
supera fluere, atque intendere eodem,
nda micant æterni sidera mundi:
alter, contra qui subvehat orbem;
versare rotas, atque haustra, videmus.
m quoque, utei possit cœlum omne manere
, tamen quom lucida signa ferantur:
inclusei rapidi sunt ætheris æstus,
que viam circumvorsantur, et ignes
cœli volvunt immania templa;
de fluens aliqunde extrinsecus, aer
us igneis; sive ipsei serpere possunt,
que cibus vocat, atque invitat, euntes,
er cœlum pascenteis corpora passim.
in hoc mundo sit eorum ponere certum
t: sed, quid possit fiatque per omne
undis, varia ratione creatis,
lorisque sequor disponere caussas
trorum, quæ possint esse per omne:
na tamen sit et hæc quoque caussa ne-
est,
t motum signis; sed, quæ sit earum, (tis.
haud quaquam est pedetentim progredien-
r ut in media mundi regione quiescat,
paullatim, et decrescere, pondus
tque aliam naturam subter habere,

Ex ineunte ævo coniunctam atque uniter aptam
Partibus aeriis mundi, quibus insita vivit.
Propterea, non est oneri, neque deprimit auras;
Ut sua quoique homini nullo sunt pondere membra,
Nec caput est oneri collo, nec denique totum
Corporis in pedibus pondus sentimus inesse.
At, quæquomque foris veniunt, inpostaque nobis
Pondera sunt, lædunt per multo sæpe minora:
Usque adeo magni refert, quid quæque queat res.
Sic igitur tellus non est aliena repente
Adlata, atque auris aliunde obiecta alienis;
Sed pariter prima concepta ab origine mundi,
Certaque pars eius; quasi nobis membra videntur.
  Præterea, grandi tonitru concussa, repente
Terra, supra se quæ sunt, concutit omnia motu;
Quod facere haud ulla posset ratione, nisi esset
Partibus aeriis mundi, cœloque, revincta:
Nam communibus inter se radicibus hærent,
Ex ineunte ævo coniuncta, atque uniter aucta.
  Nonne vides etiam, quam magno pondere nobis
Substineat corpus tenuissima vis animaï; (est?
Propterea, quia tam coniuncta, atque uniter apta,
Denique, iam saltu pernici tollere corpus
Quis potis est, nisi vis animæ, quæ membra guber-
  Iamne vides quantum tenuis natura valere (nat?
Possit, ubi est coniuncta gravi cum corpore; ut aer
Coniunctus terris, et nobis est animi vis?
  Nec nimio solis maior rota, nec minor ardor,
Esse potest, nostris quam sensibus esse videtur. (sunt
Nam, quibus e spatiis quomque ignes lumina pos-
Adiicere, et calidum membris adflare vaporem;
Nihil ipsa intervalla in sis de corpore librant
Flammarum, nihil ad speciem est contractior ignis.
Proinde, calor quoniam solis lumenque profusum
Perveniunt nostros ad sensus, et loca fulgent;
Forma quoque hinc solis debet filumque videri,
Nihil adeo ut possis plus, aut minus, addere vere.
  Lunaque, sive notho fertur loca lumine lustrans,
Sive suo proprio iactat de corpore lucem;
Quidquid id est, nihilo fertur maiore figura,
Quam nostris oculis, qua cernimus, esse videtur.
Nam prius omnia, quæ longe semota tuemur
Aera per multum, specie confusa videntur,
Quam minui filum: quapropter luna necesse est,
Quandoquidem claram speciem certamque figuram
Præbet, ut est oris extremis quomque notata, (lo.
Quanta quoque est, quanta, hinc nobis videatur in al-
  Postremo, quosquomque vides hic ætheris igneis,
Quandoquidem, quosquomque in terris cernimus i-
    gneis,
Dum tremor est clarus, dum cernitur ardor eorum,
Perparvum quiddam interdum mutare videtur
Alteram utram in partem filum, quo longius absit;
Scire licet, perquam pauxillo posse minores
Esse, vel exigua maiores parte, brevique.
  Illud item non est mirandum, qua ratione
Tantulus ille queat tantum sol mittere lumen,
Quod maria, ac terras omneis, cœlumque, rigando
Conpleat, et calido perfundat cuncta vapore.
Nam licet hinc mundi patefactum totius unum
Largifluum fontem scatere, atque erumpere lumen;
Ex omni mundo qua, sic elementa vapore
Undique conveniunt, et sic coniectus eorum
Confluit, ex uno capite hicc' ut profluat ardor.
Nonne vides etiam, quam late parvus aquaï
Prata riget fons interdum, campisque redundet?
  Est etiam quoque, utei non magno solis ab igni
Aera percipiat calidis fervoribus ardor;
Obportunus ita est si forte et idoneus aer,

Ut queat adcendi, parvis ardoribus ictus:
Quod genus, interdum segetes stipulamque videmus
Adcidere ex una scintilla incendia passim.
  Forsitan et rosea sol alte lampade lucens
Possideat multum cæcis fervoribus ignem
Circum se; nullo qui sit fulgore notatus,
Æstifer in tantum radiorum exaugeat ictum.
  Nec ratio solis simplex aut recta patescit,
Quo pacto, æstivis e partibus, Ægocerotis
Brumaleis adeat flexus; atque, inde revortens,
Canceris ut vortat metas ad solstitialeis:
Lunaque mensibus id spatium videatur obire,
Annua sol in quo consumit tempora cursu:
Non, inquam, simplex hiis rebus reddita caussa est.
  Nam fieri, vel cum primis, id posse videtur,
Democriti quod sancta viri sententia ponit:
Quanto quæque magis sint terram sidera propter,
Tanto posse minus cum cœli turbine ferri:
Evanescere enim rapidas illius, et acreis
Imminui subter, vireis; ideoque relinqui
Paullatim solem cum posterioribus signis,
Inferior multum quod sit, quam fervida signa:
Et magis hoc lunam; quanto demissior eius
Cursus abest procul a cœlo, terrisque propinquat,
Tanto posse minus cum signis tendere cursum.
Flaccidiore etiam quanto iam turbine fertur,
Inferior quam sol, tanto magis omnia signa
Hanc adipiscuntur circum, præterque feruntur.
Propterea fit, ut hæc ad signum quodque revorti
Mobilius videatur, ad hanc quia signa revisunt.
  Fit quoque, ut e mundi transvorsis partibus aër,
Alternis, certo fluere alter tempore possit,
Qui queat æstivis lunam detrudere signis
Brumaleis usque ad flexus, gelidumque rigorem:
Et qui reiiciat gelidis ab frigoris umbris
Æstiferas usque in parteis, et fervida signa.
Et ratione pari solem stellasque putandum est,
Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos,
Aëribus posse, alternis, e partibus ire.
Nonne vides etiam divorsis nubila ventis
Divorsas ire in parteis, inferna supernis?
Qui minus illa queant per magnos ætheris orbeis
Æstibus, inter se divorsis, sidera ferri?
  At nox obruit ingenti caligine terras,
Aut, ubi de longo cursu sol ultima cœli
Impulit, atque suos efflavit languidus igneis,
Concussos itere, et labefactos aere multo;
Aut quia sub terras cursum convortere cogit
Vis eadem, supera quæ terras pertulit, orbem.
  Tempore item certo roseam Matuta per oras
Ætheris auroram defert, et lumina pandit;
Aut, quia sol idem sub terras ille, revortens,
Anticipat cœlum, radiis adcendere tentans;
Aut, quia conveniunt ignes, et semina multa
Confluere ardoris consuerunt tempore certo,
Quæ faciunt solis nova semper lumina gigni.
Quod genus, Idæis fama est e montibus altis
Disparsos igneis orienti lumine cerni;
Inde coire globum quasi in unum, et confacere orbem.
  Nec tamen illud in hiis rebus mirabile debet
Esse, quod hæc ignis tam certo tempore possint
Semina confluere, et solis reparare nitorem.
Multa videmus enim, certo quæ tempore fiunt
Omnibus in rebus: florescunt tempore certo
Arbusta, et certo dimittunt tempore florem:
Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
Tempore, et inpubem molli pubescere veste,
Et pariter mollem malis demittere barbam.
Fulmina postremo, nix, imbres, nubila, ventei,
Non nimis incertis fiunt in partibus anni.
Namque, ubi sic fuerunt caussarum exordia prim
Atque ita res mundi cecidere ab origine prima,
Consequiæ quodque est iam rerum ex ordine cert
  Crescere itemque dies licet, et tabescere nocte
Et minui luces, quom sumant augmina noctes;
Aut, quia sol idem, sub terras atque superne,
Imparibus currens amfractibus, ætheris oras
Partit, et in parteis non æquas dividit orbem;
Et, quod ab alterutra detraxit parte, reponit
Eius in adversa tanto plus parte, relatus;
Donec ad id signum cœli pervenit, ubi anni
Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras:
(Nam medio cursu flatus Aquilonis, et Austri,
Distinet æquato cælum discrimine metas,
Propter signiferi posituram totius orbis,
Annua sol in quo contundit tempora serpens,
Obliquo terras, et cœlum, lumine lustrans;
Ut ratio declarat eorum, qui loca cœli
Omnia, dispositis signis ornata, notarunt)
Aut, quia crassior est certis in partibus aër,
Sub terris ideo tremulum iubar hæsitat igni,
Nec penetrare potest facile, atque emergere ad ort
Propterea, noctes hiberno tempore longæ
Cessant, dum veniat radiatum insigne diei:
Aut etiam, quia sic alternis partibus anni
Tardius, et citius, consuerunt confluere ignes;
Quei faciunt solem certa desurgere parte.
  Luna potest, solis radiis percussa, nitere;
Inque dies maius lumen convortere nobis
Ad speciem, quantum solis secedit ab orbe,
Donec eum contra pleno bene lumine fulsit,
Atque oriens obitus eius super edita vidit:
Inde minutatim retro quasi condere lumen
Debet item, quanto propius iam solis ad ignem
Labitur ex alia signorum parte per orbem:
Ut faciunt, lunam quei fingunt esse pilaï
Consimilem, cursusque viam sub sole tenere:
Propterea fit, utei videantur dicere verum.
  Est etiam qua re proprio cum lumine possit
Volvier, et varias splendoris reddere formas.
Corpus enim licet esse aliud, quod fertur, et una
Labitur, omnimodis obcursans officiensque;
Nec potis est cerni, quia cassum lumine fertur.
  Vorsarique potest, globus ut, si forte, pilaï,
Dimidia ex parti candenti lumine tinctus;
Vorsandoque globum varianteis edere formas.
Denique, eam partem, quæquomque est ignibu
Ad speciem vortit nobis, oculosque paenteis
Inde minutatim retro contorquet, et aufert,
Luciferam partem glomeraminis atque pilaï;
Ut Babylonica Chaldæûm doctrina, refutans
Astrologorum artem, contra convincere tendit
Proinde, quasi id fieri nequeat, quod pugnat
Aut minus hocc' illo sit quur amplectier ausi.
  Denique, quur nequeat semper nova luna cre
Ordine formarum certo, certisque figuris,
Inque dies privos aborisci quæque creata,
Atque alia illius reparari in parte, locoque;
Difficile est ratione docere, et vincere verbis
Ordine quom videas tam certo multa creari.
  It Ver, et Venus; et, Veris prænuncius, ante
Pennatus graditur Zephyrus, vestigia propter
Flora quibus mater præspergens ante viaï
Cuncta coloribus egregiis, et odoribus, oplet:
Inde loci sequitur Calor aridus, et comes una
Polverulenta Ceres, et Etesia flabra Aquilonum
Inde Auctumnus adit, graditur simul Euius E
Inde aliæ Tempestates, Venteique, sequuntur;

Volturnus, et Auster fulmine pollens.
uma niveis adfert, pigrumque rigorem
ems sequitur, crepitans ac dentibus Algu.
est mirum, si certo tempore luna
t certo deletur tempore rursus;
possint tam certo tempore multa.
n quoque defectus, lunæque latebras,
nassis fieri tibi posse putandum est.
luna queat terram secludere, poscis,
a terris altum caput obstruere ei,
ecum radiis ardentibus orbem;
dem aliud facere id non posse putetur
d cassum labatur lumine semper?
os etiam dimittere languidus igneis
ur certo nequeat, recreareque lumen,
præteriit, flammis infesta, per auras;
t igneis interstingui, atque pariri?
terra queat lunam spoliare vicissim
obpressum solem, super ipsa, tenere,
um rigidas coni perlabitur umbras;
dem aliud nequeat subcurrere lunæ
supra solis perlabier orbem,
interrumpat, lumenque profusum?
, ipsa suo si fulget luna nitore,
at certa mundi languescere parte,
minibus propriis inimica, per exit?
er est, quoniam, magni per cærula mundi
idquid posset ratione, resolvi;
arios cursus, lunæque, meatus,
semus, quæ vis, et caussa, cieret:
solent obfecto lumine obire,
nanteis tenebris obducere terras;
conivent, et aperto lumine rursum
viamt clara loca candida luce:
ad mundi novitatem, et mollia terræ
fetu quid primum in luminis oras
ncertis credunt committere ventis.
, genus herbarum, viridemque nitorem,
circum colleis; camposque per omneis
erunt viridanti prata colore:
ue datum est variis exinde per auras
magnum immissis certamen habenis.
lque pilei primum, setæque, creantur
um membris, et corpore pennipotentum;
m tellus herbas, virgultaque, primum
inde loci mortalia corda creavit
dis multis, varia ratione, coorta.
de cœlo cecidisse animalia possunt,
ria de salsis exisse lacunis.
, ut merito maternum nomen adepta
terra quoniam sunt cuncta creata.
e nunc etiam exsistunt animalia terris,
t calido solis concreta vapore.
est mirum, si tum sunt plura coorta
nova tellure, atque æthere adulta.
o, genus alituum, variæque volucres
uebant, exclusæ tempore verno:
t nunc tereteis æstate cicadæ
ponte suâ, victum vitamque petentes.
terra dedit primum mortalia secla;
n calor, atque humor, superabat in arvis.
æque loci regio obportuna dabatur,
uterei terrâ, radicibus aptei:
mpore maturo patefecerat ætas
fugiens humorem, aurasque petissens,
t ibei Natura foramina terræ,
nis cogebat fundere apertis,
n lactis; sic, ut nunc femina quæque,
rit, dulci repletur lacte, quod omnis

Inpetus in mammas convortitur ille alimenti.
Terra cibum pueris, vestem vapor, herba cubile,
Præbebat, multa et molli lanugine abundans.
At novitas mundi nec frigora dura ciebat,
Nec nimios æstus, neque magnis viribus auras:
Omnia enim pariter crescunt, et robora sumunt.
Qua re, etiam atque etiam, maternum nomen adepta
Terra tenet merito, quoniam genus ipsa creavit
Humanum, atque animans prope certo tempore fudit
Omne, quod in magnis bacchatur montibus passim:
Aeriæque simul volucres variantibus formis.
Sed, quia finem aliquam pariundi debet habere,
Destitit: ut mulier, spatio defessa vetusto.
Mutat enim mundi naturam totius ætas,
Ex alioque alius status excipere omnia debet,
Nec manet ulla sui similis res; omnia migrant:
Omnia conmutat Natura, et vortere cogit.
Namque aliud putrescit, et, ævo debile, languet;
Porro aliud concrescit, et e contemptibus exit.
Sic igitur mundi naturam totius ætas
Mutat, et ex alio terram status excipit alter:
Quod potuit, nequeat; possit, quod non tulit ante.
Multaque tum tellus etiam portenta creare
Conata est, mira facie membrisque coorta:
Androgynem, inter utras, nec utramque, utrimque remotum:
Orba pedum partim, manuum viduata vicissim;
Muta, sine ore, etiam; sine voltu, cæca, reperta;
Vinctaque membrorum per totum corpus adhæsu,
Nec facere ut possent quidquam, nec cedere quoquam,
Nec vitare malum, nec sumere quod volet usus.
Cætera de genere hoc monstra, ac portenta, creabat:
Nequidquam; quoniam Natura absterruit auctum;
Nec potuere cupitum ætatis tangere florem,
Nec reperire cibum, nec iungi per Veneris res.
Multa, videmus, enim rebus concurrere debent,
Ut propagando possint procudere secla:
Pabula primum ut sint, genitalia deinde per artus
Semina, qua possint membris manare remissis:
Feminaque ut maribus coniungi posset, habere
Mutua, qui meterent inter se gaudia uterque. (est,
Multaque tum interiisse animantum secla necesse
Nec potuisse propagando procudere prolem.
Nam, quæcumque vides vesci vitalibus auris,
Aut dolus, aut virtus, aut denique mobilitas, est
Ex ineunte ævo, genus id tutata, reservans:
Multaque sunt, nobis ex utilitate sua quæ
Commendata manent, tutelæ tradita nostræ.
Principio, genus acre leonum, sævaque secla,
Tutata est virtus, volpeis dolus; ut fuga cervos.
At levisomna canum fido cum pectore corda,
Et genus omne, quod est veterino semine partum,
Lanigeræque simul pecudes, et bucera secla,
Omnia sunt hominum tutelæ tradita, Memmi!
Nam cupide fugere feras, pacemque sequutæ
Sunt, et larga suo sine pabula parta labore:
Quæ damus utilitatis eorum præmia caussa.
At, queis nihil horum tribuit Natura, neque ipsa
Sponte sua possent ut vivere, nec dare nobis
Utilitatem aliquam, qua re pateremur eorum
Præsidio nostro pasci genus, esseque tutum;
Scilicet hæc aliis prædæ, lucroque, iacebant
Indupedita suis fatalibus omnia vinclis,
Donec ad interitum genus id Natura redegit.
Sed neque Centaurei fuerant, nec tempore in ullo
Esse queunt; duplici natura et corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas,

Hinc illinc par vis ut non sic esse potissit:
Id licet hinc quam vis hebeti cognoscere corde.
Principio, circum tribus actis impiger annis
Floret equus; puer haud ita quaquam: sæpe etiam nunc
Ubera mammarum insomnis lactantia quæret.
Post, ubi equum validæ vires, ætate senecta,
Membraque deficiunt, fugienti languida vita;
Tum demum, puerili ævo florente, iuventas
Officit, et molli vestit lanugine malas:
Ne forte ex homine, et veterino semine equorum,
Confieri credas Centauros posse, neque esse:
Aut, rabidis canibus subcinctas, semimarinis
Corporibus Scyllas; et cætera de genere horum,
Inter se quorum discordia membra videmus:
Quæ neque florescunt pariter, nec robora sumunt
Corporibus, neque perficiunt ætate senecta;
Nec simili Venere ardescunt, nec moribus unis
Conveniunt; neque sunt eadem iocunda per artus:
Quippe videre licet pinguescere sæpe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.
Flamma quidem vero quom corpora fulva leonum
Tam soleat torrere atque urere, quam genus omne
Visceris, in terris quodquomque, et sanguinis, exstet:
Qui fieri potuit, triplici cum corpore et una,
Prima leo, postrema draco, medio ipsa chimæra,
Ore ferox acrem flaret de corpore flammam?
Qua re, etiam tellure nova, cœloque recenti,
Talia qui fingit potuisse animalia gigni,
Nixus in hoc uno, novitatis nomine inani;
Multa licet, simili ratione, ecfutiat ore.
Aurea tum dicat per terras flumina volgo
Fluxisse, et gemmis florere arbusta suësse:
Aut hominem tanto membrorum esse impete natum,
Trans maria alta pedum nixus ut pandere posset,
Et manibus totum circum se vortere cœlum.
Nam, quod multa fuere in terris semina rerum,
Tempore quo primum tellus animalia fudit;
Nihil tamen est signi, mixtas potuisse creari
Inter se pecudes, compactaque membra animantum:
Propterea, quia, quæ de terris nunc quoque abundant,
Herbarum genera, ac fruges, arbustaque læta,
Non tamen inter se possunt complexa creari.
Sed, si quæque suo ritu procedit, et omnes,
Fœdere naturæ certo, discrimina servant.
Et genus humanum multo fuit illud in arvis
Durius, ut decuit, tellus quod dura creasset;
Et maioribus, et solidis magis, ossibus intus
Fundatum; validis aptum per viscera nervis:
Nec facile ex æstu, nec frigore, quod caperetur;
Nec novitate cibi, neque labi corporis ullâ.
Multaque per cœlum solis volventia lustra
Volgivago vitam tractabant more ferarum.
Nec robustus erat curvi moderator aratri;
Quisquam nec scibat ferro molirier arva,
Nec nova defodere in terram virgulta, neque altis
Arboribus veteres decidere falcibus ramos.
Quod sol atque imbres dederant, quod terra crearat
Sponte sua, satis id placabat pectora donum.
Glandiferas inter curabant corpora quercus
Plerumque; et, quæ nunc hyberno tempore cernis
Arbuta puniceo fieri matura colore,
Plurima tum tellus, etiam maiora, ferebat:
Multaque præterea novitas tum florida mundi
Pabula dira tulit, miseris mortalibus ampla.
At sedare sitim fluviei, fontesque, vocabant;
Ut nunc montibus e magnis decursus aquaï
Claricitat late sitientia secla ferarum.
Denique, nota vagis, sylvestria templa tenebant
Nympharum; quibus excibant humore fluenta
Lubrica, proluvie largâ lavere humida saxa,
Humida saxa, super viridi stillantia musco;
Et partim plano scatere, atque erumpere, campo.
Nec dum res igni scibant tractare, neque uti
Pellibus, et spoliis corpus vestire ferarum:
Sed nemora, atque cavos monteis, sylvasque,
Et frutices inter condebant squalida membra,
Verbera ventorum vitare, imbreisque, coactei.
Nec commune bonum poterant spectare, neque
Moribus inter se scierant, nec legibus, uti.
Quod quoique obtulerat prædæ fortuna, ferebat;
Sponte sua sibi quisque valere, et vivere, doct
Et Venus in sylvis iungebat corpora amantum
Conciliabat enim vel mutua quamque cupido,
Vel violenta viri vis, atque inpensa lubido;
Vel pretium, glandes, atque arbuta, vel pira, lect
Et, manuum mira fretei virtute, pedumque,
Conflictabantur sylvestria secla ferarum
Missilibus saxis, et magno pondere clavæ;
Multaque vincebant, vitabant pauca latebris:
Setigerisque pares subus sylvestribus, membra
Nudabant terræ, nocturno tempore captei,
Circum se foliis, ac frundibus, involuentes.
Nec plangore diem magno, solemque, per agro
Quærebant, pavidei palantes noctis in umbris:
Sed tacitei respectabant, somnoque sepultei,
Dum rosea face sol inferret lumina cœlo.
A parvis quod enim consuerant cernere semper,
Alterno tenebras, et lucem, tempore gigni,
Non erat, ut fieri posset mirarier umquam,
Nec diffidere, ne terras æterna teneret
Nox, in perpetuum detracto lumine solis:
Sed magis illud erat curæ, quod secla ferarum
Infestam miseris faciebant sæpe quietem;
Eiecteique domo, fugiebant saxea tecta
Spumigeri suis adventu, validique leonis;
Atque intempesta cedebant nocte, paventes,
Hospitibus sævis instrata cubilia frunde.
Nec nimio tum plus, quam nunc, mortalia sec
Dulcia linquebant lamentis lumina vitæ.
Unus enim tum quisque magis deprensus eorum
Pabula viva feris præbebat, dentibus haustus
Et nemora ac monteis gemitu, sylvasque, repl
Viva videns vivo sepeliri viscera busto:
At, quos ecfugium servarat, corpore adeso,
Posterius, tremulas super ulcera tetra tenentes
Palmas, horriferis adcibant vocibus Orcum:
Denique, eos vita privarant vermina sæva,
Experteis opis; ignaros, quid volnera vellent:
At non multa virûm sub signis milia ducta
Una dies dabat exitio; nec turbida ponti
Æquora lædebant naveis ad saxa, viroque:
Nec, temere, in cassum frustra, mare, sæpe coor
Sævibat; leviterque minas ponebat inaneis.
Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis:
Inproba navigii ratio tum cæca iacebat.
Tum penuria deinde cibi languentia leto
Membra dabat; contra nunc rerum copia mersat.
Illei inprudentes ipsei sibi sæpe venenum
Vergebant; nunc dant aliis solertius ipsei.
Inde casas postquam, ac pelleis, ignemque,
Et mulier, coniuncta viro, concessit in unum,
Castaque privatæ Veneris connubia læta
Cognita sunt, prolemque ex se videre creatam;
Tum genus humanum primum mollescere cœpit.
Ignis enim curavit, ut alsia corpora frigus
Non ita iam possent cœli sub tegmine ferre:

nit vireis; puereique parentum
ingenium fregere superbum.
em cœperunt iungere habentes
se, nec lædere, nec violare;
ndarunt, muliebreque seclum,
u; quom balbe significarent,
e æquum misererier omni.
imodis poterat concordia gigni:
que pars servabat fœdera, castei;
anum iam tum foret omne peremp-
dhuc perducere secla propago. (tum,
guæ sonitus natura subegit
litas expressit nomina rerum:
ratione atque ipsa videtur
estum pueros infantia linguæ;
digito, quæ sint præsentia, monstret:
n quisque suam quod possit abuti.
us vitulo quam frontibus exstent,
t, atque infestus inurguet:
herarum, scymneique leonum,
alibus iam tum morsuque repugnant,
n sunt dentes unguesque createi.
ro genus alis omne videmus
nis tremulum petere auxiliatum.
e aliquem tum nomina distribuisse
homines didicisse vocabula prima,
m quur hic posset cuncta notare
ios sonitus emittere linguæ,
alici facere id non quisse putentur?
n alici quoque vocibus usei
t, unde insita notities est?
, unde data est huic prima potestas,
re, ut sciret, animoque videret?
reis unus, victosque domare,
rum ut perdiscere nomina vellent:
cere ulla, suadereque surdis,
acto; faciles neque enim paterentur:
a sibi ferrent amplius aureis
sonitus obtundere frustra.
uid in hac mirabile tanto opere est re,
num, cui vox, et lingua, vigeret,
varias res voce notaret;
mutæ, quom denique secla ferarum,
leant voces variasque ciere, (scunt?
ut dolor, est; et quom iam gaudia gli-
licet in rebus cognoscere apertis.
um quom primum magna Molossûm
emunt, duros nudantia denteis,
itu rabies districta minatur,
atrant, et vocibus omnia conplent.
nde quom lingua lambere tentant,
tant pedibus, morsuque potentes,
eros imitantur dentibus haustus,
to gannitu vocis adulant,
tei baubantur in ædibus, ut quom
unt, submisso corpore, plagas.
u hinnitus item differre videtur,
i equus florenti ætate iuvencus
it calcaribus ictus Amoris;
ias, concussis artubus, hinnit,
atulis sub naribus edit ad arma?
enus alituum, variæque volucres,
que ossifragæ mergeique, marinis
also victum vitamque petentes,
n iaciunt in tempore voces,
tu certant, prædaque repugnant.
tant cum tempestatibus una
tus; cornicum secla vetusta, (breis,
greges; ubi aquam dicantur, et im-

Poscere, et interdum ventos, aurasque, vocare.
Ergo, si varici sensus animalia cogunt,
Muta tamen quom sint, varias emittere voces;
Quanto mortaleis magis æquum est tum potuisse
Dissimileis alia, atque alia, res voce notare?
Illud in hiis rebus tacitus ne forte requiras,
Fulmen detulit in terram mortalibus ignem
Primitus; inde omnis flammarum diditur ardor:
Multa videmus enim, cœlestibus insita flammis,
Fulgere, quom cœli donavit plaga vapores.
Et ramosa tamen quom, ventis pulsa, vacillans
Æstuat, in ramos incumbens arboris, arbor,
Exprimitur, validis extritus viribus, ignis:
Emicat interdum flammaï fervidus ardor,
Mutua dum inter se ramei, stirpesque, teruntur:
Quorum utrumque dedisse potest mortalibus ignem.
Inde cibum coquere, ac flammæ mollire vapore,
Sol docuit; quoniam mitescere multa videbant,
Verberibus radiorum atque æstu victa, per agros.
Inque dies magis in victum vitamque priorem
Conmutare novis monstrabant rebus et igni,
Ingenio quei præstabant, et corde vigebant.
Condere cœperunt urbeis, arcemque locare
Præsidium reges ipsei sibi, perfugiumque:
Et pecudes, et agros divisere, atque dedere,
Pro facie quoiusque, et viribus, ingenioque.
Nam facies multum valuit, viresque vigebant:
Posterius res inventa est, aurumque repertum,
Quod facile et validis, et pulchris, dempsit honorem.
Divitioris enim sectam plerumque sequuntur
Quam lubet et fortes, et pulcro corpore cretei.
Quod, si quis vera vitam ratione gubernat,
Divitiæ grandes homini sunt, vivere parce
Æquo animo; neque enim est umquam penuria parvi.
At claros homines voluerunt se, atque potenteis,
Ut fundamento stabili fortuna maneret,
Et placidam possent opulentei degere vitam: (rem
Nequidquam; quoniam, ad summum subcedere hono-
Certantes, iter infestum fecere viaï:
Et tamen e summo, quasi fulmen, deiicit ictos
Invidia interdum contemptim in Tartara tetra:
Ut satius multo iam sit parere quietum,
Quam regere imperio res velle, et regna tenere.
Proinde, sine, in cassum defessei, sanguine sudent,
Angustum per iter luctantes ambitionis:
(Invidia quoniam, ceu fulmine, summa vaporant
Plerumque, et quæ sunt altis magis edita quomque)
Quandoquidem sapiunt alieno ex ore; petuntque
Res ex auditis potius, quam sensibus ipsis: (te.
Nec magis id nunc est, neque erit mox, quam fuit an-
Ergo, regibus obcisis, subversa iacebat
Pristina maiestas soliorum, et sceptra superba;
Et capitis summi præclarum insigne cruentum
Sub pedibus volgi magnum lugebat honorem:
Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.
Res itaque ad summam fæcem, turbasque, residit;
Imperium sibi quom, ac summatum, quisque petebat.
Inde magistratum partim docuere creare;
Iuraque constituere, ut vellent legibus uti.
Nam genus humanum, defessum vi colere ævom,
Ex inimicitiis languebat: quo magis ipsum
Sponte sua cecidit sub leges, artaque iura.
Acrius ex ira quod enim se quisque parabat
Ulcisci, quam nunc concessum est legibus æquis,
Hanc ob rem est homines pertæsum vi colere ævom.
Inde metus maculat pœnarum præmia vitæ:
Circumretit enim vis, atque iniuria, quemque;
Atque, unde exorta est, ad eum plerumque revortit:
Nec facile est placidam, ac pacatam, degere vitam,

Qui violat factis communia fœdera pacis.
Et si fallit enim Divôm genus humanûmque,
Perpetuo tamen id fore clam diffidere debet:
Quippe ubi se multei, per somnia sæpe loquentes,
Aut morbo delirantes, protraxe ferantur;
Et, celata diu, in medium peccata dedisse. (teis
Nunc, quæ caussa Deûm per magnas numina gen-
Pervolgarit, et ararum compleverit urbeis,
Subscipiendaque curarit solennia sacra,
Quæ nunc in magnis florent sacra rebus, locisque;
Unde etiam nunc est mortalibus insitus horror,
Qui delubra Deûm nova toto subscitat orbi
Terrarum, et festis cogit celebrare diebus;
Non ita difficile est rationem reddere verbis.
Quippe et enim iam tum Divôm mortalia secla
Egregias animo facies vigilante videbant;
Et magis in somnis, mirando corporis auctu.
Hiis igitur sensum tribuebant propterea, quod
Membra movere videbantur, vocesque superbas
Mittere pro facie præclara, et viribus amplis.
Æternamque dabant vitam, quia semper eorum
Subpeditabatur facies, et forma manebat:
Et tamen omnino, quod tantis viribus auctos
Non temere ulla vi convinci posse putabant:
Fortunisque ideo longe præstare putabant,
Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorum;
Et simul in somnis quia multa et mira videbant
Efficere, et nullum capere ipsos inde laborem.
Præterea, cœli rationes ordine certo
Et varia annorum cernebant tempora vorti;
Nec poterant quibus id fieret cognoscere caussis.
Ergo perfugium sibi habebant omnia Divis
Tradere, et illorum nutu facere omnia flecti.
In cœloque Deûm sedes et templa locarunt,
Per cœlum volvi quia nox, et luna, videtur;
Luna, dies, et nox, et noctis signa severa,
Noctivagæque faces cœli, flammæque volantes,
Nubila, sol, imbres, nix, ventei, fulmina, grando,
Et rapidei fremitus, et murmura magna minarum.
O genus infelix humanum! talia Divis
Quom tribuit facta, atque iras adiunxit acerbas.
Quantos tum gemitus ipsei sibi, quantaque nobis
Volnera, quas lacrumas peperere minoribus nostris!
Nec pietas ulla est velatum sæpe videri
Vortier ad lapidem, atque omneis adcedere ad aras:
Nec procumbere humi prostratum, et pandere palmas
Ante Deûm delubra, neque aras sanguine multo
Spargere quadrupedum, nec votis nectere vota;
Sed mage placata posse omnia mente tueri.
Nam quom subspicimus magni cœlestia mundi
Templa super, stellisque micantibus æthera fixum;
Et venit in mentem solis, lunæque, viarum;
Tunc, aliis obpressa malis, in pectora cura
Illa quoque expergefactum caput erigere infit:
Ne quæ forte Deûm nobis inmensa potestas
Sit, vario motu quæ candida sidera vorset.
Tentat enim dubiam mentem rationis egestas:
Et quænam fuerit mundi genitalis origo?
Et simul, et quæ sit finis, quoad mœnia mundi
Et taciti motûs hunc possint ferre laborem?
An, divinitus æterna donata salute,
Perpetuo possint ævi labentia tractu,
Inmensi validas ævi contemnere vireis.
Præterea, quoi non animus formidine Divôm
Contrahitur? quoi non conrepunt membra pavore,
Fulminis horribili quom plagâ torrida tellus
Contremit, et magnum percurrunt murmura cœlum?
Non populei, gentesque, tremunt? regesque superbei
Conripiunt Divôm perculsei membra timore,
Ne quod ob admissum fœde, dictumve superb
Pœnarum grave sit solvundi tempus ad auctu
Summe etiam quom vis violenti per mare
Induperatorem classis super æquora verrit,
Cum validis pariter legionibus, atque elepha
Non Divôm pacem votis adit, ac prece quæsit
Ventorum pavidus paces, animasque secunda
Nequidquam: quoniam, violento turbine sæp
Conreptus, nihilo fertur minus ad vada leti.
Usque adeo res humanas vis abdita quædam
Obterit; et pulcros fasces, sævasque secures,
Proculcare, ac ludibrio sibi habere, videtur.
Denique, sub pedibus tellus quom tota vaci
Concussæque cadunt urbes, dubiæque minant
Quid mirum, si se temnunt mortalia secla,
Atque potestates magnas mirasque relinquunt
In rebus vireis Divôm, quæ cuncta gubernent
Quod super est, æs atque aurum ferrum
pertum est,
Et simul argenti pondus, plumbique potestas,
Ignis ubi ingenteis sylvas ardore cremarat
Montibus in magnis; seu cœli fulmine misso:
Sive quod, inter se bellum sylvestre gerentes,
Hostibus intulerant ignem, formidinis ergo;
Sive quod, inductei terræ bonitate, volebant
Pandere agros pingueis, et pascua reddere rura;
Sive feras interficere, et ditescere præda:
Nam fovea, atque igni, prius est venarier ortum
Quam sæpire plagis saltum, canibusque ciere.
Quidquid id est, quaquomque ex caussa flam
Horribili sonitu sylvas exederat altis
Ab radicibus, et terram percoxerat igni,
Manabat venis ferventibus, in loca terræ
Concava convenieus, argenti rivus, et auri;
Æris item, et plumbi: quæ, quom concreta vid
Posterius claro in terras splendere colore,
Tollebant, nitido captei lævique lepore;
Et simili formata videbant esse figura,
Atque lacunarum fuerant vestigia quoique:
Tum penetrabat eos, posse hæc, liquefacta vapor
Quam lubet in formam et faciem decurrere rer
Et prorsum quam vis in acuta ac tenuia posse
Mucronum duci fastigia procudendo,
Ut sibi tela parent; sylvasque et cædere possint
Materiemque dolare, levare ac radere tigna,
Et terebrare etiam, ac pertundere, perque for
Nec minus argento facere hæc auroque par
Quam validi primum violentis viribus æris:
Nequidquam; quoniam cedebat victa potestas,
Nec poterant pariter durum subferre laborem.
Nam fuit in pretio magis æs, aurumque jacebat
Propter inutilitatem, hebeti mucrone retusum;
Nunc iacet æs, aurum in summum subcessit ho
Sic volvunda ætas conmutat tempora rerum:
Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore;
Porro aliud subcedit, et e contemptibus exit,
Inque dies magis adpetitur, floretque repert
Laudibus, et miro mortaleis inter honore est.
Nunc tibi, quo pacto ferri natura reperta
Sit, facile est ipsi per te cognoscere, Memmi!
Arma antiqua, manus, ungues dentesque fuer
Et lapides, et item, sylvarum fragmina, ramei;
Et, flamma atque ignes post quam sunt cognit
Posterius ferri vis est, ærisque, reperta.
Et prior æris erat, quam ferri, cognitus usus;
Quo facilis magis est natura, et copia maior.
Ære solum terræ tractabant, æreque belli
Miscebant fluctus, et volnera vasta serebant,
Et pecus atque agros adimebant; nam facile olli

...nt armatis nuda, et inerma.
...am processit ferreus ensis,
...bscenum species est falcis ahenæ,
...re solum proscindere terræ;
...e sunt creperi certamina belli.
...t armatum in equi conscendere costas,
...r hunc frenis, dextraque vigere,
...curru belli tentare pericla.
...rius est, quam bis coniungere binos,
...feros armatum adscendere currus.
...cas, turrito corpore, tetros,
..., belli docuerunt volnera Pœnei
...magnas Martis turbare catervas.
...io peperit discordia tristis,
...manis quod gentibus esset in armis;
...lli terroribus addidit augmen.
...t etiam tauros in munere belli,
...sues sævos sunt mittere in hosteis;
...arthei præ se misere leones,
...bus armatis, sævisque magistris,
...rier hiis possent, vinclisque tenere:
...; quoniam, permixta cæde calentes,
...ævei nullo discrimine turmas,
...pitum quatientes undique cristas:
... equites, fremitu perterrita, equorum
...lere, et frenis convortere in hosteis.
... iaciebant corpora saltu
...t advorsum venientibus ora petebant;
...nteis a tergo diripiebant,
...dabant in terram volnere victos,
...dixa validis, atque unguibus uncis.
...r suos taurei, pedibusque terebant;
... ventres, haurilant subter equorum
...t terram minitanti mente ruebant.
...ocios cædebant dentibus aprei,
...a suo tinguentes sanguine sævei;
... suo tinguentes sanguine tela]
...e dabant equitum, peditumque, ruinas.
...orsa feros exibant dentis ad actus
...t pedibus ventos erecta petebant;
...; quoniam ab nervis subcisa videres
...tque gravi terram consternere casu.
... domi domitos satis esse putabant,
... cernebant in rebus agundis,
..., clamore, fuga, terrore, tumultu:
...t ullam partem reducere eorum;
...enim varium genus omne ferarum,
...e boves Lucæ, ferro male mactæ,
...fera facta suis quom multa dedere.
... facerent; sed vix adducor, ut ante
...t animo præsentire, atque videre,
...ne malum fieret fedumque, futurum:
...possis factum contendere in omni,
...ndis, varia ratione creatis,
...atque uno terrarum quo lubet orbi.
... non tam vincundi spe voluerunt,
...uod gemerent hostes, ipseique perire,
... diffidebant, armisque vacabant.
...te fuit vestis, quam textile tegmen:
...ferrum est; quia ferro tela paratur:
...lia possunt tam levia gigni,
...sci, radiei, scapeique, sonantes.
...nile virus lanam natura coëgit,
...lre genus; nam longe præstat in arte,
...est multo, genus omne virile:
...nec vitio vortere severei;
...bus id manibus concedere vellent,
...pariter durum subferre laborem,
...in duro durarent membra, manusque.

At specimen sationis, et insitionis origo,
Ipsa fuit rerum primum Natura creatrix:
Arboribus quoniam baccæ glandesque caducæ
Tempestiva dabant pullorum examina subter.
Unde etiam lubitum est stirpeis committere ramis,
Et nova defodere in terram virgulta per agros.
Inde aliam atque aliam culturam dulcis agelli
Tentabant; fructusque feros mansuescere terra
Cernebant indulgendo, blandeque colundo:
Inque dies magis in montem subcedere Sylvas
Cogebant, infraque situm concedere cultis:
Prata, lacus, rivos, segetes, vinetaque læta,
Collibus et campis ut haberent; atque olearum
Cærula distinguens inter plaga currere posset,
Per tumulos, et convalleis, camposque, profusa.
Ut nunc esse vides vario distincta lepore
Omnia; quæ, pomis intersita dulcibus, ornant,
Arbustisque tenent felicibus obsita circum.
At liquidas avium voces imitarier ore
Ante fuit multo, quam lævia carmina cantu
Concelebrare homines possent, aureisque iuvare.
Et Zephyri, cava per clamorum, sibila primum
Agresteis docuere cavas inflare cicutas.
Inde minutatim dulceis didicere querelas,
Tibia quas fundit, digitis pulsata canentum,
Avia per nemora ac sylvas saltusque reperta,
Per loca pastorum deserta, atque otia dia.
Sic unum quidquid paullatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis eruit oras.
Hæc animos ollis mulcebant, atque iuvabant,
Cum satiate cibi; nam tum sunt otia cordi.
Sæpe itaque inter se, prostratei in gramine molli,
Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus iocunde corpora habebant:
Præsertim, quom tempestas ridebat, et anni
Tempora pingebant viridanteis floribus herbas.
Tum ioca, tum sermo, tum dulces esse cachinnei
Consuerant: agrestis enim tum musa vigebat.
Tum caput, atque humeros, plexis redimire coronis,
Floribus, et foliis lascivia læta monebat:
Atque extra numerum procedere, membra moventeis
Duriter; et duro terram pede pellere matrem:
Unde oriebantur risus, dulcesque cachinnei;
Omnia quod nova tum magis hæc, et mira, vigebant.
Et vigilantibus hinc aderant solatia somno,
Ducere multimodis voces, et flectere cantus;
Et supera calamos unco percurrere labro:
Unde, etiam vigiles, nunc hæc adcepta tuentur,
Et numeris servare genus didicere; neque hilo
Maiore interea capiunt dulcedine fructum,
Quam sylvestre genus capiebat terrigenarum.
Nam, quod adest præsto, nisi quid cognovimus ante
Suavius, in primis placet, et pollere videtur;
Posteriorque fere melior res illa reperta
Perdit, et inmutat, sensus ad pristina quæque.
Sic odium cepit glandis; sic illa relicta
Strata cubilia sunt herbis, et frundibus aucta.
Pellis item cecidit, vestis contempta ferina;
Quam reor invidia tali nunc esse repertam,
Ut letum insidiis, qui gessit primus, obiret:
Et tamen inter eos distractam, sanguine multo,
Disperiisse; neque in fructum convortere quisse.
Tunc igitur pelles, nunc aurum et purpura, curis
Exercent hominum vitam, belloque fatigant:
Quo magis in nobis, ut opinor, culpa resedit:
Frigus enim nudos sine pellibus excruciabat
Terrigenas; at nos nihil lædit veste carere
Purpurea, atque auro signisque rigentibus apta;
Dum plebeia tamen sit, quæ defendere possit.

Ergo hominum genus in cassum, frustraque, laborat
Semper, et in curis consumit inanibus ævom:
Nimirum, quia non coguovit, quæ sit habendi
Finis, et omnino quoad crescat vera voluptas:
Idque minutatim vitam provexit in altum,
Et belli magnos commovit funditus æstus.
At vigiles mundi magnum vorsatile templum
Sol et luna suo lustrantes lumine circum
Perdocuere homines annorum tempora vorti;
Et certa ratione geri rem, atque ordine certo.
Iam validis sæptei degebant turribus ævom;
Et divisa colebatur, discretaque, tellus.
Tum mare velivolis florebat propter odores:
Auxilia, ac socios, iam pacto fœdere, habebant:
Carminibus quom res gestas cœpere poetæ
Tradere; nec multo prius sunt elementa reperta.
Propterea, quid sit prius actum, respicere ætas
Nostra nequit, nisi quà ratio vestigia monstrat.
Navigia, atque agri culturas, mœnia, leges,
Arma, vias, vesteis, et cætera de genere horum
Præmia, delicias quoque vitæ funditus omneis,
Carmina, picturas, ac dædala signa, politus
Usus, et impigræ simul experientia mentis,
Paullatim docuit pedetentim progredienteis.
Sic unum quidquid paullatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis erigit oras.
Namque alid ex alio clarescere corde videbant
Artibus ad summum donec venere cacumen.

LIBER SEXTUS

Primæ frugiparos fetus mortalibus ægris
Dididerunt quondam, præclaro nomine, Athenæ;
Et recreaverunt vitam, legesque rogarunt;
Et primæ dederunt solatia dulcia vitæ,
Quom genuere virum, tali cum corde repertum,
Omnia veridico qui quondam ex ore profudit:
Quoius et exstincti, propter divina reperta,
Divolgata vetus iam ad cœlum gloria fertur.
Nam, quom vidit hic, ad victum quæ flagitat usus,
Omnia iam ferme mortalibus esse parata,
Et proquo possent vitam consistere tutam;
Divitias homines, et honore et laude potenteis,
Affluere, atque bona gnatorum extollere fama;
Nec minus esse domi quoiquam tamen anxia cordi,
Atque animi ingratis vitam vexare querelis;
Caussam, quæ infestis cogit sævire querelis,
Intelligit ibei; vitium vas efficere ipsum,
Omniaque illius vitio corrumpier intus,
Quæ conlæta foris, et commoda, quomque venirent:
Partim, quod fluxum pertusumque esse videbat,
Ut nulla posset ratione explerier umquam;
Partim, quod tetro quasi conspurcare sapore
Omnia cernebat, quæquomque receperat intus.
Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
Et finem statuit turpedinis atque timoris;
Exposuitque, bonum summum, quo tendimus omnes,
Quid foret; atque viam moustravit tramite parvo,
Qua possemus ad id recto contendere cursu:
Quidve mali foret in rebus mortalibus passim;
Quod flueret naturali, varieque volaret,
Seu casu, seu vi, quod sic Natura parasset;
Et quibus e portis obcurri quoique deceret:
Et genus humanum frustra plerumque probavit
Volvere curarum tristeis in pectore fluctus.
Nam, veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt, sic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuunda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque, n
Non radici solis, nec lucida tela diei,
Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque:
Quo magis inceptum pergam pertexere dictis.
Et, quoniam docui, mundi mortalia templa
Esse, et nativo consistere corpore cœlum;
Et, quæquomque in eo fiunt, fierique necesse es
Pleraque dissolvi; quæ restant, percipe, porro
Quandoquidem semel insignem conscendere cu
Ventorum excierat pacator, et omnia rursum,
Quæ furerent, sunt placato convorsa favore.
Cætera, quæ fieri in terris cœloque tuentur
Mortales, pavidis quom pendent mentibus, sæp
Et faciunt animos humileis formidine Divûm,
Depressosque premunt ad terram; propterea qu
Ignorantia caussarum conferre Deorum
Cogit ad imperium res, et concedere regnum;
Quorum operum caussas nulla ratione videre
Possunt, ac fieri divino numine rentur.
Nam, bene quei didicere Deos securum agere æ
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris,
Rursus in antiquas referuntur religiones,
Et dominos acreis adsciscunt, omnia posse
Quos miseris credunt; ignarei, quid queat esse,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Qua nam sit ratione, atque alte terminus hære
Quo magis errantes cæca ratione feruntur.
Quæ nisi respuis ex animo, longeque remittis
Diis indigna putare, alienaque pacis eorum;
Delibata Deûm per te tibi numina sancta
Sæpe oberunt: non, quo violari summa Deûm v
Possit, ut ex ira pœnas petere inbibat acreis;
Sed, quia tute tibi, placida cum pace quietus,
Constitues magnos irarum volvere fluctus;
Nec delubra Deûm placido cum pectore adibis;
Nec, de corpore quæ sancto simulacra feruntur,
In menteis hominum divinæ nuntia formæ,
Subscipere hæc animi tranquilla pace valebis.
Inde videre licet, qualis iam vita sequatur;
Quam quidem ut a nobis ratio verissima longe
Reiiciat, quamquam sunt a me multa profecta,
Multa tamen restant, et sunt ornanda politis
Versibus; et ratio Superûm, cœlique, tenenda;
Sunt tempestates, et fulmina clara canenda;
Quid faciant, et qua de caussa quomque ferunt
Ne trepides, cœli divisis partibus amens,
Unde volans ignis pervenerit, aut in utram se
Vorterit hinc partim; quo pacto per loca septa
Insinuarit, et hinc dominatus ut extulerit se.
Quorum operum caussas nulla ratione videre
Possunt, ac fieri divino numine rentur.
Tu mihi, supremæ præscripta ad candida cal
Currenti, spatium præmonstra, callida Musa,
Calliope! requies hominum, Divômque voluptas
Te duce, ut insigni capiam cum laude coronam.
Principio, tonitru quatiuntur cærula cœli,
Propterea, quia concurrunt, sublime volantes,
Ætheriæ nubes, contra pugnantibus ventis.
Nec fit enim sonitus cœli de parte serena;
Verum, ubiquomque magis denso sunt agmine n
Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæ
Præterea, neque tam condenso corpore nubes
Esse queunt, quam sunt lapides, ac tigna; neque
Tam tenues, quam sunt nebulæ, fumeique, volan
Nam cadere aut bruto deberent pondere pressæ,
Ut lapides; aut, ut fumus, constare nequirent,
Nec cohibere niveis gelidas, et grandinis imbre

sonitum patuli super æquora mundi,
uondam, magnis intenta theatris,
, malos inter iactata, trabesque.
rscissa furit petulantibus auris,
nitus chartarum conmoditatur;
n genus in tonitru cognoscere possis:
ensam vestem, chartasque volanteis,
ntei vorsant, planguntque per auras.
enim interdum, non tam concurrere
orsis possint, quam de latere ire,
radentes corpora tractim;
ureis terget sonus ille, diuque
runt donec regionibus artis.
aclo, tonitru concussa videntur
ravi tremere, et divolsa repente
luisse capacis moenia mundi;
alidi venti conlecta procella
rsit sese, conclusaque ibeidem,
ante magis ac magis undique nubem,
t spisso cava corpore circum.
novit vis eius, et inpetus acer,
crepo sonitu dat missa fragorem.
uom, plena animæ, vesicula parva
magnum sonitum, displosa repente.
atio, quom ventei nubila perflant,
iant; et enim ramosa videmus
odis multis, atque aspera, ferri.
bram sylvam quom flamina Cauri
sonitum frundes, rameique fragorem.
, ut interdum validi vis incita venti
ubem, perfringens inpete recto.
sit ibei flatus, manifesta docet res
ior est, in terra, quom tamen alta
ens radicibus haurit ab imis.
fluctus per nubila; quei quasi murmur
undo graviter; quod item fit in altis
magnoque mari, quom frangitur æstu.
, ubi e nube in nubem vis incidit ardens
, multo si forte humore recepit
uo magno clamore trucidat;
dens ferrum e fornacibus olim
gelidum propter demersimus imbrem.
ro si nubes adcipit ignem,
sonitu, subcensa repente:
t si per monteis flamma vagetur,
orum, conburens, inpete magno.
agis, quam Phœbi Delphica laurus
itu, flamma crepitante, crematur.
epe geli multus fragor, atque ruina
magnis sonitum dat nubibus alte:
quom confercit, franguntur, in artum
ntes nimborum et grandine mixta.
, nubes ignis quom semina multa
concursu; ceu lapidem si
s, aut ferrum: nam tum quoque lumen
ras scintillas dissupat ignis.
m fit utei post auribus adcipiamus,
cernant oculei, quia semper ad aureis
niunt, quam visum, quæ moveant, res.
tiam cognoscere: cædere si quem
as ferro procul arboris auctum,
nas ictum, quam plaga per auras
sic fulgorem quoque cernimus ante,
m adcipimus, pariter qui mittitur igni
a, concursu natus eodem.
acto, volucri loca lumine tinguunt
nulo tempestas inpete fulgit:
vasit nubem, et vorsatus ibeidem

Fecit, ut ante, cavam, docui, spissescere nubem;
Mobilitate sua fervescit, ut omnia motu
Percalefacta vides ardescere: plumbea vero
Glans etiam longo cursu volvunda liquescit:
Ergo fervidus hic, nubem quom perscidit atram,
Dissupat ardoris, quasi per vim expressa, repente
Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
Inde sonus sequitur; qui tardius adlicit aureis,
Quam quæ perveniunt oculorum ad limina nostra.
Scilicet hoc densis fit nubibus, et simul alte
Exstructis aliis alias super inpete miro.
Ne tibi sit frandi, quod nos inferne videmus
Quam sint lata magis, quam sursum exstructa quid exstent.
Contemplator enim, quom, montibus adsimilata,
Nubila portabunt ventei transvorsa per auras;
Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis
Insuper esse aliis alia, atque urguere superna
In statione locata, sepultis undique ventis:
Tum poteris magnas moleis cognoscere eorum,
Speluncasque velut, saxis pendentibus structas,
Cernere; quas ventei quom tempestate coorta
Conplerunt, magno indignantur murmure clusei
Nubibus, in caveisque ferarum more minantur:
Nunc hinc, nunc illinc, fremitus per nubila mittunt;
Quærentesque vitam, circumvorsantur, et ignis
Semina convolvunt e nubibus; atque ita cogunt
Multa, rotantque cavis flammam fornacibus intus,
Donec divolsa fulserunt nube coruscei.
Hac etiam fit utei de caussa mobilis ille
Devolet in terram liquidi color aureus ignis;
Semina quod nubeis ipsas permulta necesse est
Ignis habere: et enim, quom sunt humore sine ullo,
Flammeus est plerumque colos, et splendidus, ollis.
Quippe et enim solis de lumine multa necesse est
Concipere, ut merito rubeant, igneisque profundant.
Hasce igitur quom ventus agens contrusit in unum
Conpressitque locum, cogens; expressa profundunt
Semina, quæ faciunt flammæ fulgere colores.
Fulgit item, quom rarescunt quoque nubila cœli.
Nam, quom ventus eas leviter diducit eunteis,
Dissolvitque, cadant ingratiis illa necesse est
Semina, quæ faciunt fulgorem: tum sine tetro
Terrore et sonitis fulgit, nulloque tumultu.
Quod super est, quali natura prædita constent
Fulmina, declarant ictu subinusta vaporis
Signa, notæque, graveis halantes sulfuris auras.
Ignis enim sunt hæc, non venti, signa, neque imbris.
Præterea, sæpe adcendunt quoque tecta domorum,
Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis.
Hunc tibi subtilem, cum primis ignibus, ignem
Constituit natura, minutis motibus atque
Corporibus; quoi nihil omnino obsistere possit:
Transit enim validum fulmen per sæpta domorum,
Clamor uti, ac voces; transit per saxa, per æra;
Et liquidum puncto facit æs in tempore, et aurum.
Curat item, vasis integris vina repente
Diffugiant: quia, nimirum, facile omnia circum
Conlaxat, rareque facit lateramina vasi,
Adveniens calor eius; ut, insinuatus in ipsum,
Mobiliter solvens differt primordia vini:
Quod solis vapor ætatem non posse videtur
Efficere, usque adeo cellens fervore corusco:
Tanto mobilior vis, et dominantior, hæc est.
Nunc, ea quo pacto gignantur, et inpete tanto
Fiant, ut possint ictu discludere turreis,
Disturbare domos, avellere ligna trabesque,
Et monimenta virûm conmoliri atque ciere,

Ergo hominum genus in cassum, frustraque, laborat
Semper, et in curis consumit inanibus ævom:
Nimirum, quia non cognovit, quæ sit habendi
Finis, et omnino quoad crescat vera voluptas:
Idque minutatim vitam provexit in altum,
Et belli magnos commovit funditus æstus.
At vigiles mundi magnum versatile templum
Sol et luna suo lustrantes lumine circum
Perdocuere homines annorum tempora vorti;
Et certa ratione geri rem, atque ordine certo.
Iam validis sæptei degebant turribus ævom;
Et divisa colebatur, discretaque, tellus.
Tum mare velivolis florebat propter odores:
Auxilia, ac socios, iam pacto fœdere, habebant:
Carminibus quom res gestas cœpere poetæ
Tradere; nec multo prius sunt elementa reperta.
Propterea, quid sit prius actum, respicere ætas
Nostra nequit, nisi quà ratio vestigia monstrat.
Navigia, atque agri culturas, mœnia, leges,
Arma, vias, vesteis, et cætera de genere horum
Præmia, delicias quoque vitæ funditus omneis,
Carmina, picturas, ac dædala signa, politus
Usus, et inpigræ simul experientia mentis,
Paullatim docuit pedetentim progredienteis.
Sic unum quidquid paullatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis erigit oras.
Namque alid ex alio clarescere corde videbant
Artibus ad summum donec venere cacumen.

LIBER SEXTUS

Primæ frugiparos fetus mortalibus ægris
Dididerunt quondam, præclaro nomine, Athenæ;
Et recreaverunt vitam, legesque rogarunt;
Et primæ dederunt solatia dulcia vitæ,
Quom genuere virum, tali cum corde repertum,
Omnia veridico qui quondam ex ore profudit:
Quoius et exstincti, propter divina reperta,
Divolgata vetus iam ad cœlum gloria fertur.
Nam, quom vidit hic, ad victum quæ flagitat usus,
Omnia iam ferme mortalibus esse parata,
Et pro quo possent vitam consistere tutam;
Divitias homines, et honore et laude potenteis,
Adfluere, atque bona gnatorum extollere fama;
Nec minus esse domi quoiquam tamen anxia cordi,
Atque animi ingratis vitam vexare querelis;
Caussam, quæ infestis cogit sævire querelis,
Intelligit ibei; vitium vas efficere ipsum,
Omniaque illius vitio corrumpier intus,
Quæ con læta foris, et commoda, quomque venirent:
Partim, quod fluxum pertusumque esse videbat,
Ut nulla posset ratione explerier umquam;
Partim, quod tetro quasi conspurcare sapore
Omnia cernebat, quæquomque receperat intus.
Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
Et finem statuit turpedinis atque timoris;
Exposuitque, bonum summum, quo tendimus omnes,
Quid foret; atque viam monstravit tramite parvo,
Qua possemus ad id recto contendere cursu:
Quidve mali foret in rebus mortalibus passim;
Quod flueret naturali, varieque volaret,
Seu casu, seu vi, quod sic Natura parasset;
Et quibus e portis obcurri quoique deceret:
Et genus humanum frustra plerumque probavit
Volvere curarum tristeis in pectore fluctus.
Nam, velutei puerei trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt, sic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuunda magis, quam
Quæ puerei in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque, nec
Non radiei solis, nec lucida tela diei,
Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque:
Quo magis inceptum pergam pertexere dictis.
Et, quoniam docui, mundi mortalia templa
Esse, et nativo consistere corpore cœlum;
Et, quæquomque in eo fiunt, fierique necesse est,
Pleraque dissolvi; quæ restant, percipe, porro:
Quandoquidem semel insignem conscendere curr
Ventorum excierat pacator, et omnia rursum,
Quæ furerent, sunt placato conversa favore.
Cætera, quæ fieri in terris cœloque tuentur
Mortales, pavidis quom pendent mentibus, sæpe,
Et faciunt animos humileis formidine Divûm,
Depressosque premunt ad terram; propterea quod
Ignorantia caussarum conferre Deorum
Cogit ad inperium res, et concedere regnum;
Quorum operum caussas nulla ratione videre
Possunt, ac fieri divino numine rentur.
Nam, bene quei didicere Deos securum agere ævo
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris,
Rursus in antiquas referuntur religiones,
Et dominos acreis adsciscunt, omnia posse
Quos miseris credunt; ignarei, quid queat esse,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Qua nam sit ratione, atque alte terminus hærens
Quo magis errantes cæca ratione feruntur.
Quæ nisi respuis ex animo, longeque remittis
Diis indigna putare, alienaque pacis eorum;
Delibata Deûm per te tibi numina sancta
Sæpe oberunt: non, quo violari summa Deûm vis
Possit, ut ex ira pœnas petere inbibat acreis;
Sed, quia tute tibi, placida cum pace quietus,
Constitues magnos irarum volvere fluctus;
Nec delubra Deûm placido cum pectore adibis;
Nec, de corpore quæ sancto simulacra feruntur,
In menteis hominum divinæ nuntia formæ,
Subscipere hæc animi tranquilla pace valebis.
Inde videre licet, qualis iam vita sequatur;
Quam quidem ut a nobis ratio verissima longe
Reiiciat, quamquam sunt a me multa profecta,
Multa tamen restant, et sunt ornanda politis
Versibus; et ratio Superûm, cœlique, tenenda;
Sunt tempestates, et fulmina clara canenda;
Quid faciant, et qua de caussa quomque ferantur;
Ne trepides, cœli divisis partibus amens,
Unde volans ignis pervenerit, aut in utram se
Vorterit hinc partim; quo pacto per loca septa
Insinuarit, et hinc dominatus ut extulerit se.
Quorum operum caussas nulla ratione videre
Possunt, ac fieri divino numine rentur.
Tu mihi, supremæ præscripta ad candida calcis
Currenti, spatium præmonstra, callida Musa,
Calliope! requies hominum, Divômque voluptas!
Te duce, ut insigni capiam cum laude coronam.
Principio, tonitru quatiuntur cærula cœli,
Propterea, quia concurrunt, sublime volantes,
Ætheriæ nubes, contra pugnantibus ventis.
Nec fit enim sonitus cœli de parte serena;
Verum, ubiquomque magis denso sunt agmine nubes,
Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæpe.
Præterea, neque tam condenso corpore nubes
Esse queunt, quam sunt lapides, ac tigna; neque
Tam tenues, quam sunt nebulæ, fumeique, volantes;
Nam cadere aut bruto deberent pondere pressæ,
Ut lapides; aut, ut fumus, constare nequirent,
Nec cohibere niveis gelidas, et grandinis imbreis

n sonitum patuli super æquora mundi,
quondam, magnis intenta theatris,
o, malos inter iactata, trabesque.
erscissa furit petulantibus auris,
onitus chartarum conmeditatur;
im genus in tonitru cognoscere possis:
spensam vestem, chartasque volanteis,
entei vorsant, plangunt que per auras.
e enim interdum, non tam concurrere
dvorsis possint, quam de latere ire,
u radentes corpora tractim;
e aureis terget sonus ille, diuque
ierunt donec regionibus artis.
pacto, tonitru concussa videntur
gravi tremere, et divolsa repente
siluisse capacis mœnia mundi;
r validi venti conlecta procella
torsit sese, conclusaque ibeidem,
rsante magis ac magis undique nubem,
fiat spisso cava corpore circum.
mmovit vis eius, et inpetus acer,
ricrepo sonitu dat missa fragorem.
quom, plena animæ, vesicula parva
magnum sonitum, displosa repente.
ratio, quom ventei nubila perflant,
aciant; et enim ramosa videmus
modis multis, atque aspera, ferri.
rebram sylvam quom flamina Cauri
nt sonitum frundes, rameique fragorem.
e, ut interdum validi vis incita venti
nubem, perfringens inpete recto.
possit ibei flatus, manifesta docet res
nior est, in terra, quom tamen alta
lvens radicibus haurit ab imis.
m fluctus per nubila, quei quasi murmur
gundo graviter; quod item fit in altis
, magnoque mari, quom frangitur æstu.
e, ubi e nube in nubem vis incidit ardens
ec, multo si forte humore recepit
inuo magno clamore trucidat:
andens ferrum e fornacibus olim
in gelidum propter demersimus imbrem.
orro si nubes adcipit ignem,
nti sonitu, subcensa repente:
ut si per monteis flamma vagetur,
ulorum, conburens, inpete magno.
magis, quam Phœbi Delphica laurus
nitu, flamma crepitante, crematur.
sæpe geli multus fragor, atque ruina
in magnis sonitum dat nubibus alte:
n quom confercit, franguntur, in artum
moutes nimborum et grandine mixta.
rm, nubes iguis quom semina multa
no concursu; ceu lapidem si
pis, aut ferrum: nam tum quoque lumen
laras scintillas dissupat ignis.
rum fit utei post auribus adcipiamus,
m cernant oculei, quia semper ad aureis
veniunt, quam visum, quæ moveant, res.
etiam cognoscere: cædere si quem
deas ferro procul arboris auctum,
ernas ictum, quam plaga per auras
n; sic fulgorem quoque cernimus ante,
rum adcipimus, pariter qui mittitur igni
ssa, concursu natus eodem.
pacto, volucri loca lumine tingunt
emulo tempestas inpete fulgit:
invasit nubem, et vorsatus ibeidem

Fecit, ut ante, cavam, docui, spissescere nubem;
Mobilitate sua fervescit, ut omnia motu
Percalefacta vides ardescere: plumbea vero
Glans etiam longo cursu volvunda liquescit:
Ergo fervidus hic, nubem quom perscidit atram,
Dissupat ardoris, quasi per vim expressa, repente
Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
Inde sonus sequitur; qui tardius adlicit aureis,
Quam quæ perveniunt oculorum ad limina nostra.
Scilicet hoc densis fit nubibus, et simul alte
Exstructis aliis alias super inpete miro.
Ne tibi sit fraudi, quod nos inferne videmus
Quam sint lata magis, quam sursum exstructa quid exstent.
Contemplator enim, quom, montibus adsimilata,
Nubila portabunt ventei transvorsa per auras;
Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis
Insuper esse aliis alia, atque urguere superna
In statione locata, sepultis undique ventis:
Tum poteris magnas moleis cognoscere eorum,
Speluncasque velut, saxis pendentibus structas,
Cernere; quas ventei quom tempestate coorta
Conplerunt, magno indignantur murmure clusei
Nubibus, in caveisque ferarum more minantur:
Nunc hinc, nunc illinc, fremitus per nubila mittunt;
Quærentesque vitam, circumvorsantur, et ignis
Semina convolvunt e nubibus; atque ita cogunt
Multa, rotantque cavis flammam fornacibus intus,
Donec divolsa fulserunt nube coruscei.
Hac etiam fit utei de caussa mobilis ille
Devolet in terram liquidi color aureus ignis;
Semina quod nubeis ipsas permulta necesse est
Ignis habere: et enim, quom sunt humore sine ullo,
Flammeus est plerumque colos, et splendidus, ollis.
Quippe et enim solis de lumine multa necesse est
Concipere, ut merito rubeant, igneisque profundant.
Hasce igitur quom ventus agens contrusit in unum
Conpressitque locum, cogens; expressa profundunt
Semina, quæ faciunt flammæ fulgere colores.
Fulgit item, quom rarescunt quoque nubila cœli.
Nam, quom ventus eas leviter diducit eunteis,
Dissolvitque, cadant ingratiis illa necesse est
Semina, quæ faciunt fulgorem: tum sine tetro
Terrore et sonitis fulgit, nulloque tumultu.
Quod super est, quali natura prædita constent
Fulmina, declarant ictu subinusta vaporis
Signa, notæque, graveis halantes sulfuris auras.
Ignis enim sunt hæc, non venti, signa, neque imbris.
Præterea, sæpe adcendunt quoque tecta domorum,
Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis.
Hunc tibi subtilem, cum primis ignibus, ignem
Constituit natura, minutis motibus atque
Corporibus; quoi nihil omnino obsistere possit:
Transit enim validum fulmen per sæpta domorum,
Clamor uti, ac voces; transit per saxa, per æra;
Et liquidum puncto facit æs in tempore, et aurum.
Curat item, vasis integris vina repente
Diffugiant: quia, nimirum, facile omnia circum
Conlaxat, rareque facit lateramina vasi,
Adveniens calor eius; ut, insinuatus in ipsum,
Mobiliter solvens differt primordia vini:
Quod solis vapor ætatem non posse videtur
Eficere, usque adeo cellens fervore corusco:
Tanto mobilior vis, et dominantior, hæc est.
Nunc, ea quo pacto gignantur, et inpete tanto
Fiant, ut possint ictu discludere turreis,
Disturbare domos, avellere ligna trabesque,
Et monimenta virûm commoliri atque ciere,

Exanimare homines, pecudes prosternere passim;
Cætera de genere hoc qua vi facere omnia possunt,
Expediam, neque te in promissis plura morabor.
Fulmina gigni de crassis, alteque, putandum est,
Nubibus exstructis: nam cœlo nulla sereno,
Nec leviter densis mittuntur nubibus umquam.
Nam dubio procul hoc fieri manifesta docet res;
Quod tunc per totum concrescunt aera nubes
Undique, utei tenebras omneis Acheruntа reamur
Liquisse, et magnas cœli conplesse cavernas:
Usque adeo, tetra nimborum nocte coorta,
Inpendent atræ Formidinis ora superne,
Quom conmoliri tempestas fulmina cœptat.
Præterea, persæpe niger quoque per mare nimbus,
Ut picis e cœlo demissum flumen, in undas
Sic cadit, et fertur tenebris procul; et trahit atram,
Fulminibus gravidam, tempestatem, atque procellis;
Ignibus, ac ventis, cum primis ipse repletus:
In terra quoque ut horrescant, ac tecta requirant.
Sic igitur supera nostrum caput esse putandum est
Tempestatem altam: neque enim caligine tanta
Obruerent terras, nisi inædificata superne
Multa forent multis exempto nubila sole:
Nec tanto possent venientes obprimere imbri,
Flumina abundare ut facerent, camposque natare,
Si non exstructis foret alte nubibus æther.
Heic igitur ventis, atque ignibus, omnia plena
Sunt: ideo passim fremitus, et fulgura, fiunt.
Quippe et enim supera docui, permulta vaporis
Semina habere cavas nubeis; et multa necesse est
Concipere ex solis radiis, ardoreque eorum.
Heic, ubi ventus, eas idem qui cogit in unum
Forte locum quem vis, expressit multa vaporis
Semina, seque simul cum eo conmiscuit igni;
Insinuatus ibei vortex versatur in alto,
Et calidis acuit fulmen fornacibus intus.
Nam duplici ratione adcenditur: ipse sua cum
Mobilitate calescit, et e contagibus ignis.
Inde, ubi percaluit gravius ventosus, et ignis
Inpetus incessit; maturum tum quasi fulmen
Perscindit subito nubem, ferturque, coruscis
Omnia luminibus lustrans loca, percitus ardor:
Quem gravis insequitur sonitus, displosa repente
Obprimere ut cœli videantur templa superne.
Inde tremor terras graviter pertentat, et altum
Murmura percurrunt cœlum; nam tota fere tum
Tempestas concussa tremit, fremitusque moventur:
Quo de concussu sequitur gravis imber, et uber,
Omnis utei videatur in imbrem vortier æther,
Atque ita præcipitans ad diluviem revocare:
Tantus, discidio nubis, ventique procella,
Mittitur, ardenti sonitus quom provolat ictu.
Est etiam, quom vis extrinsecus incita venti
Incidit in validam maturo a culmine nubem:
Quam quom perscidit, ex templo cadit igneus ille
Vortex, quem patrio vocitamus nomine fulmen.
Hoc fit idem in parteis alias, quoquomque tulit vis.
Fit quoque, ut interdum venti vis, missa sine igni,
Igniscat tamen in spatio, longoque meatu,
Dum venit; amittens in cursu corpora quædam
Grandia, quæ nequeunt pariter penetrare per auras:
Atque alia ex ipso conradens aere portat
Parvola, quæ faciunt ignem, conmixta, volando:
Non alia longe ratione, ac plumbea sæpe
Fervida fit glans in cursu, quom, multa rigoris
Corpora dimittens, ignem concepit in auris.
Fit quoque, ut ipsius plagæ vis excitet ignem,
Frigida quom venti pepulit vis, missa sine igni;
Nimirum, quia quom vehementi perculit ictu,

Confluere ex ipso possunt elementa va
Et simul ex illa, quæ tum res excipit
Ut, lapidem ferro quom cædimus, evo
Nec, quod frigida vis ferri est, hoc sec
Semina concurrunt calidi fulgoris ad
Sic igitur quoque res adcendi fulmin
Obportuna fuit si forte, et idonea, fla
Nec temere omnino plane vis frigida
Esse potest, ex quo tanta vi missa sup
Quin prius, in cursu si non adcenditu
At tepefacta tamen veniat, conmixta
Mobilitas autem fit fulminis, et gra
Ac celeri ferme pergunt tibi fulmina
Nubibus ipsa quod omnino prius inci
Conligit, et magnum conamen sumit
Inde, ubi non potuit nubes capere inp
Exprimitur vis; atque ideo volat inp
Ut validis quæ de tormentis missa fer
Adde, quod e parvis, et lævibus, es
Nec facile est tali naturæ obsistere qu
Inter enim fugit, ac penetrat, per rara
Non igitur multis offensibus in remo
Hæsitat: hanc ob rem celeri volat inp
Deinde, quod omnino naturâ ponde
Omnia nituntur: quom plaga sit addi
Mobilitas duplicatur, et inpetus ille
Ut vehementius, et citius, quæquomq
Obvia discutiat plagis, itinerque sequ
Denique, quod longo venit inpete,
Mobilitatem, etiam atque etiam quæ
Et validas auget vireis, et roborat ict
Nam facit, ut, quæ sint illius semina
E regione locum quasi in unum cunct
Omnia coniciens in eum volventia cu
Forsitan ex ipso veniens trahat aere q
Corpora, quæ plagis incendunt mobil
Incolomeisque venit per res, atque in
Multa, foraminibus liquidus quia tra
Multaque perfregit, quom corpora fu
Corporibus rerum inciderint, qua te
Dissolvit porro facile æs, aurumqu
Confervefacit; e parvis quia facta mi
Corporibus vis est, et lævibus ex eler
Quæ facile insinuantur; et, insinuata
Dissolvunt nodos omneis, et vincla r
Auctumnoque magis, stellis fulgen
Concutitur cœli domus undique, tota
Et, quom tempora se veris florentia p
Frigore enim desunt ignes, ventique
Deficiunt, neque sunt tam denso corp
Inter utrasque igitur quom cœli temp
Tum variæ caussæ concurrunt fulmi
Nam fretus ipse anni permiscet frigu
Quorum utrumque opus est fabrica
nobis,
Ut discordia sit rerum, magnoque tu
Ignibus et ventis furibundus fluctuet
Prima caloris enim pars, et postrema
Tempus id est vernum: qua re pugnar
Dissimileis inter sese, turbareque, m
Et calor extremus primo cum frigore
Volvitur, auctumni quod fertur nom
Heic quoque confligunt hyemes æstat
Propterea, sunt hæc bella anni nomin
Nec mirum est, in eo si tempore pluri
Fulmina, tempestasque cietur turbid
Ancipiti quoniam bello turbatur utr
Hinc flammis, illinc ventis, humore
Hoc est igniferi naturam fulminis

t, qua vi faciat rem quamque, videre:
ma retro volventem carmina frustra,
ltæ Divôm perquirere menti;
ignis pervenerit, aut in utram se
partim, quo pacto per loca sæpta
t hinc dominatus ut extulerit se;
re queat de cœlo fulminis ictus.
upiter, atque aliei fulgentia Divei
ttiunt sonitu cœlestia templa, (tas;
uem, qua quoique est quomque volun-
s incautum scelus aversabile quomque
, ictei flammas ut fulguris halent (est
xo, documen mortalibus acre?
lla sibi turpi conscius in re,
lammis innoxius, inque peditur,
esti subito conreptus, et igni?
n loca sola petunt, frustraque laborant?
bia consuescunt, firmantque lacertos?
Patris quur telum perpetiuntur
ur ipse sinit, neque parcit in hosteis?
quur numquam cœlo iacit undique puro
ras fulmen, sonitusque profundit?
nubes subcessere, ipsus in æstum
rope ut hinc teli determinet ictus?
porro mittit ratione? Quid undas
quidam molem, camposque natanteis?
si volt caveamus fulminis ictum,
t facere, ut possimus cernere missum?
nicis autem volt obprimere igni,
x illa parte, ut vitare queamus?
as ante, et fremitus, et murmura, concit?
in multas porteis qui credere possis
hocc' ausis numquam contendere fac-
tus uno sub tempore plures? (tum,
numero factum, fierique necesse est,
multis regionibus, et cadere imbreis,
uno fieri sub tempore multa.
, quur sancta Deûm delubra, suasque
esto præclaras fulmine sedes;
Deûm frangit simulacra, suisque
mibus violento volnere honorem?
r plerumque petit loca; plurima quo plus
summis vestigia cernimus ignis?
er est, facul est ex hiis cognoscere rebus,
Graiei quos ab re nominitarunt,
missei veniant ratione superne.
interdum, tamquam demissa columna,
œlo descendant; quam freta circum
graviter spirantibus incita flabris:
mque in eo tum sunt depreusa tumultu,
ummum veniant vexata periclum.
interdum non quit vis incita venti
am cepit, nubem; sed deprimit, ut sit
œlo tamquam demissa columna
quasi quid pugno brachiique superne
datur, et extendatur in undas:
discidit, hinc prorumpitur in mare ven-
rem mirum concinnat in undis. (ti
enim turbo descendit, et illam
iter lento cum corpore nubem:
l ac gravidam detrudit ad æquora ponti,
n subito totum se inmittit, et omne
nti sonitu mare, fervere cogens.
e, ut involvat venti se nubibus ipse
radens ex aere semina nubis;
nissum cœlo prestera imitetur.
in terras demisit dissoluitque,
manem vim provomit, atque procellat.
raro omnino, monteisque necesse est

Obficere in terris; adparet crebrius idem
Prospectu maris in magno, cœloque patenti.
Nubila concrescunt, ubi corpora multa volando,
Hoc super in cœli spatio, coiere repente
Asperiora; modis quæ possint indupedita
Exiguis tamen inter se conpressa teneri.
Hæc faciunt primum parvas consistere nubeis:
Inde ea conprendunt inter se, conque gregantur,
Et coniungendo crescunt, ventisque feruntur
Usque adeo, donec tempestas sæva coorta est.
Fit, quoque, utei montis vicina cacumina cœlo
Quam sint quoique magis, tanto magis edita fument
Adsidue fulvæ nubis caligine crassa:
Propterea, quia, quom consistunt nubila primum,
Ante videre oculei quam possint tenuia, ventei
Portantes cogunt ad summa cacumina montis.
Heic demum fit, utei, turba maiore coorta,
Et condensa atque arta adparere, et simul ipso
Vortice de montis videatur surgere in æthram.
Nam loca declarat sursum ventosa patere (tos.
Res ipsa, et sensum, monteis quom adscendimus al-
Præterea, permulta mari quoque tollere toto
Corpora naturam, declarant litore vestes
Subspensæ, quom concipiunt humoris adhæsum.
Quod magis, ad nubeis augendas, multa videntur
Posse quoque e salso consurgere momine ponti:
Nam ratio consanguinea est humoribus omnis.
Præterea, fluviis ex omnibus, et simul ipsa
Surgere de terra nebulas, æstumque, videmus; (tur,
Quæ, velut halitus, hinc ita sursum exspressa ferun-
Subfunduntque sua cœlum caligine, et altas
Subficiunt nubeis paullatim conveniundo:
Urguet enim quoque signiferi super ætheris æstus,
Et, quasi densendo, subtexit cærula nimbis. (illi
Fit quoque, ut huuc veniant in cœtum extrinsecus
Corpora, quæ faciunt nubeis, nimbosque volanteis,
Innumerabilem enim numerum, summamque profun-
Esse infinitam docui; quantaque volarent (di
Corpora mobilitate, obstendi, quamque repente
Innumerabile per spatium transire solerent:
Haud igitur mirum est, si parvo tempore sæpe
Tam magnos monteis tempestas atque tenebræ
Cooperiant maria, ac terras, inpensa superne:
Undique quandoquidem, per caulas ætheris omneis,
Et quasi per magni circum spiracula mundi,
Exitus introitusque elementis redditus exstat.
Nunc age, quo pacto pluvius concrescat in altis
Nubibus humor, et in terras dimissus, ut imber,
Decidat, expediam. Primum, iam semina aquaï
Multa simul vincam consurgere nubibus ipsis
Omnibus ex rebus; pariterque ita crescere utrumque,
Et nubeis, et aquam, quæquomque in nubibus exstat,
Ut pariter nobis corpus cum sanguine crescit,
Sudor item, atque humor quiquomque est denique membris.
Concipiunt etiam multum quoque sæpe marinum
Humorem, velutei pendentia vellera lanæ,
Quom supera magnum mare ventei nubila portant.
Consimili ratione ex omnibus amnibus humor
Tollitur in nubeis: quo quom bene semina aquarum
Multa modis multis convenere, undique adaucta,
Confertæ nubes humecti mittere certant
Dupliciter: nam vis venti contrudit, et ipsa
Copia nimborum, turba maiore coacta,
Urguens ex supero premit, ac facit effluere imbreis.
Præterea, quom rarescunt quoque nubila ventis,
Aut dissolvuntur solis super icta calore,
Mittunt humorem pluvium; stillante, quasi igni
Tela super calido, tabescens multa, liquescat.

Sed vehemens imber fit, ubei vehementer utraque
Nubila vi, cumulata, premuntur, et inpete venti.
At retinere diu pluviæ, longumque morari,
Consuerunt, ubi multa fluenter semina aquarum,
Atque aliis aliæ nubes, nimbeique rigantes,
Insuper, atque omni volgo de parte, feruntur;
Terraque quom fumans humorem tota redhalat.
Heic, ubi sol radiis, tempestatem inter opacam,
Adversa fulsit nimborum adspargine contra;
Tum color in nigris exsistit nubibus arqui.
Cætera, quæ sursum crescunt, sursumque creantur;
Et, quæ concrescunt in nubibus omnia, prorsum
Omnia, nix, ventei, grando, gelidæque pruinæ,
Et vis magna geli, magnum duramen aquarum,
Et mora, quæ fluvios passim refrenat, aventeis
Perfacile est tamen hæc reperire, animoque videre,
Omnia quo pacto fiant, qua reve creentur,
Quom bene cognoris, elementis reddita quæ sint.
Nunc age, quæ ratio terraï motibus exstet,
Percipe: et in primis terram face ut esse rearis
Subter item, ut supera, ventosis undique plenam
Speluncis; multosque lacus, multasque lacunas,
In gremio gerere, et rupeis, diruptaque saxa:
Multaque sub tergo terraï flumina tecta
Volvere vi fluctus, submerso capite putandum est:
Undique enim similem esse sui, res postulat ipsa.
Hiis igitur rebus subiunctis, subpositisque,
Terra superne tremit, magnis concussa ruinis
Subter, ubi ingenteis speluncas subruit ætas;
Quippe cadunt totei montes, magnoque repente
Concussu late disserpunt inde tremores:
Et merito; quoniam, plostris concussa, tremiscunt
Tecta, viam propter, non magno pondere, tota:
Nec minus exsultant ædes, ubiquomque equitum vis
Ferratos utrimque rotarum subcutit orbeis.
Fit quoque, ubei magnas in aquæ vastasque lacunas
Gleba vetustate ex terra provolvitur ingens,
Ut iactetur aquæ fluctu quoque terra vacillans;
Ut vas interea non quit constare, nisi humor
Destitit in dubio fluctu iactarier intus.
Præterea, ventus quom, per loca subcava terræ
Conlectus, parte ex una procumbit, et urguet
Obnixus magnis speluncas viribus altas;
Incumbit tellus, quo venti prona premit vis:
Tum, supera terram quæ sunt exstructa domorum,
Ad cœlumque magis quanto sunt edita quæque,
Inclinata minent in eamdem, prodita, partem;
Protractæque trabes inpendent, ire paratæ.
Et metuunt magni naturam credere mundi
Exitiale aliquod tempus cladem que manere,
Quom videant tantam terrarum incumbere molem?
Quod, nisi respirent ventei, vis nulla refrenet
Res, neque ab exitio possit reprehendere eunteis:
Nunc, quia respirant alternis, inque gravescunt,
Et, quasi conlectei, redeunt, ceduntque repulsei;
Sæpius hanc ob rem minitatur terra ruinas,
Quam facit; inclinatur enim, retroque recellit;
Et recipit prolapsa suas in pondere sedes.
Hac igitur ratione vacillant omnia tecta,
Summa magis mediis, media imis, ima perhilum.
Est hæc eiusdem quoque magni caussa tremoris;
Ventus ubi, atque animæ subito vis maxuma quædam,
Aut extrinsecus aut ipsa tellure coorta,
In loca se cava terraï coniecit, ibeique
Speluncas inter magnas fremit ante tumultu;
Vorsabundaque portatur: post, incita quom vis,
Exagitata foras erumpitur; et simul, altam
Diffindens terram, magnum concinnat hiatum.
In Syria Sidone quod adcidit et fuit Ægii
In Peloponneso: quas exitus hicc' animaï
Disturbat urbeis, et terræ motus obortus!
Multaque præterea ceciderunt mœnia, magnis
Motibus, in terris; et multæ per mare pessum
Subsedere suis pariter cum civibus urbes.
Quod, nisi prorumpit, tamen inpetus ipse anim
Et fera vis venti, per crebra foramina terræ
Dispartitur, ut horror; et incutit inde tremorem
Frigus utei, nostros penitus quom venit in artu
Concutit, invitos cogens tremere, atque movere.
Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis;
Tecta superne timent, metuunt inferne cavernas
Terraï ne dissolvat Natura repente;
Neu distracta suum late dispandat hiatum,
Idque suis confusa velit conplere ruinis.
Proinde, licet quam vis, cœlum terramque re
Inconrupta fore, æternæ mandata Saluti:
Et tamen interdum præsens vis ipsa pericli
Subditat hunc stimulum, quadam de parte, tim
Ne pedibus raptim tellus substracta feratur
In barathrum, rerumque sequatur prodita sum
Funditus, et fiat mundi confusa ruina.
Nunc ratio reddunda, augmen quur nesciat æ
Principio, mare mirantur non reddere maius
Naturam, quo sit tantus decursus aquarum,
Omnia quo veniant ex omni flumina parte.
Adde vagos imbreis, tempestatesque volanteis;
Omnia que maria, ac terras, sparguntque rig
Adde suos fonteis: tamen ad maris omnia
Guttaï vix instar erunt unius ad augmen;
Quo minus est mirum, mare non augescere mag
Præterea, magnam sol partem detrahit
Quippe videmus enim vesteis, humore maden
Exsiccare suis radiis ardentibus solem.
At pelage multa, et late substrata, videmus.
Proinde, licet quam vis ex uno quoque loco sol
Humoris parvam delibet ab æquore partem,
Largiter in tanto spatio tamen auferet undis.
Tum porro, ventei quoque magnam tollere
Humoris possunt, verrentes æquora ventei:
Una nocte vias quoniam persæpe videmus
Siccari, mollisque luti concrescere crustas.
Præterea, docui multum quoque tollere
Humorem, magno conceptum ex æquore ponti;
Et passim toto terrarum spargere in orbi,
Quom pluit in terris, et ventei nubila portant.
Postremo, quoniam raro cum corpore tellus
Est, et coniuncta est, oras maris undique cin
Debet, ut in mare de terris venit humor aqua
In terras itidem manare ex æquore salso:
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, et ad caput amnibus omnis
Confluit; inde super terras redit agmine dulci,
Qua via secta semel liquido pede detulit undas.
Nunc, ratio quæ sit, per fauces montis ut Æt
Exspirent ignes interdum turbine tanto,
Expediam: neque enim mediocri clade coorta
Flammæ tempestas, Siculûm dominata per agr
Finitumis ad se convortit gentibus ora;
Fumida quom cœli scintillare omnia templa
Cernentes, pavida conplebant pectora cura,
Quid moliretur rerum Natura novarum.
Hiisce tibi in rebus late est alteque viden
Et longe cunctas in parteis despiciundum,
Ut reminiscaris, summam rerum esse profun
Et videas, cœlum summaï totius unum
Quam sit parvola pars, et quam multesima
Nec tota pars, homo terraï quota totius unus.
Quod bene propositum si plane contueare,

ne, mirari multa relinquas.
enim nostrûm miratur, si quis in artus
do febrim fervore coortam,
uem vis morbi per membra dolorem?
enim subito pes, adripit acer
enteis, oculos invadit in ipsos;
r ignis, et urit, corpore serpens,
ue adripuit, partem, repitque per artus;
ia sunt multarum semina rerum;
tellus morbi, cœlumque, mali fert,
is immensi procrescere morbi.
i cœlo, terræque, putandum est
tis omnia subpeditare,
e queat tellus concussa moveri,
, ac terras, rapidus percurrere turbo,
re Ætnæus, flammescere cœlum;
im fit, et ardescunt cœlestia templa.
es pluviæ graviore coortu
te ita se tetulerunt semina aquarum.
est ingens incendii turbidus ardor!
luvius, qui visus, maxumus ei,
e aliquem maiorem vidit: et ingens
oque, videtur; et omnia, de genere omni,
e vidit quisque, hæc ingentia fingit:
omnia cum cœlo, terraque, marique,
d summam summaï totius omnem.
n, illa modis quibus, inritata repente,
s vastis Ætnæ fornacibus efflet,
Primum, totius subcava montis
fere silicum subfulta cavernis.
t porro in speluncis ventus, et aer;
fit, ubi est agitando percitus aer.
realuit, calefecitque omnia circum
, qua contingit, terramque; et ab ollis
idum flammis velocibus ignem;
rectis ita faucibus eicit alte,
rdorem longe, longeque favillam
rassa volvit caligine fumum;
e simul mirando pondere saxa.
, quin hæc animaï turbida sit vis.
, magna ex parte mare montis ad eius
git fluctus, æstumque resolvit.
e mare speluncæ montis ad altas
subter fauces: hac ire, fatendum est,
, mari, penitus res cogit, aperto,
e foras; ideoque extollere flammas,
iectare, et arenæ tollere nimbos.
nt vertice enim crateres, ut ipsei
; nos quod fauces perhibemus, et ora.
t quoque res, quarum unam dicere caus-

t, verum plureis; unde una tamen sit.
animum si quod procul ipse iacere
minis, fit ut omneis dicere caussas
ti, dicatur ut illius una.
um ferro, nec frigore, vincere possis
eque a morbo, neque forte veneno;
uid, genere esse ex hoc, quod conscius
,
n in multis hoc rebus dicere habemus.
statem crescit, campisque redundat,
rris, Ægypti totius amnis:
ptum medium per sæpe calorem;
nt æstate Aquilones ostia contra,
e eo, qui Etesiæ esse feruntur;
uvium flantes, remorantur; et, undas
sus, replent, coguntque manere.
rocul, hæc advorso flabra feruntur
e gelidis ab stellis axis aguntur:

Ille ex æstifera parte venit amnis, ab Austro
Inter nigra virûm percocto secla colore,
Exoriens penitus media ab regione diei.

Est quoque, utei possit magnus congestus arenæ
Fluctibus advorsis obpilare ostia contra,
Quom mare, permotum ventis, ruit intus arenam;
Quo fit utei pacto liber minus exitus amnis,
Et proclivis item fiat minus inpetus undis.

Fit quoque, utei pluviæ forsan magis ad caput eius
Tempore eo fiant, quo Etesia flabra Aquilonum
Nubila coniiciunt in eas tunc omnia parteis.
Scilicet ad mediam regionem eiecta diei
Quom convenerunt, ibi ad altos denique monteis
Contrusæ nubes coguntur, vique premuntur.
Forsit an Æthiopum penitus de montibus altis
Crescat, ubi in campos albas descendere ningues
Tabificis subigit radiis sol, omnia lustrans. (cusque,

Nunc age, Averna tibi quæ sint loca quomque la-
Expediam; quali natura prædita constent.

Principio, quod Averna vocantur nomine, id ab re
Inpositum est, quia sunt avibus contraria cunctis,
E regione ea quod loca quom venere volantes,
Remigium oblitæ, pennarum vela remittunt,
Præcipitesque cadunt, molli cervice profusæ,
In terram, si forte ita fert natura locorum;
Aut in aquam, si forte lacus substratus Averni.
Is locus est Cumas apud; acri sulfure montes
Oppletei calidis ubi fumant fontibus auctei.

Est et Athenæis in mœnibus, arcis in ipso
Vertice, Palladis ad templum Tritonidis almæ,
Quo numquam pennis adpellunt corpora raucæ
Cornices; non, quom fumant altaria donis.
Usque adeo fugitant, non iras Palladis acreis,
Pervigilii caussa, Graiûm ut cecinere poetæ;
Sed natura loci opus efficit ipsa suapte.

In Syria quoque fertur item locus esse, videri,
Quadrupedes quoque quo, simul ac vestigia primum
Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa,
Manibus ut si sint Divis mactata, repente.

Omnia quæ naturali ratione geruntur;
Et, quibus e fiant caussis, adparet origo:
Ianua ne posita hiis Orci regionibus esse
Credatur; post hinc animas Acheruntis in oras
Ducere forte Deos Maneis inferne reamur:
Naribus alipedes ut cervei sæpe putantur
Ducere de latebris serpentia secla ferarum.
Quod procul a vera quam sit ratione repulsum,
Percipe: namque ipsa de re tibi dicere conor.

Principio, hoc dico, quod dixi sæpe quoque ante,
In terra quoiusque modi rerum esse figuras:
Multa cibo quæ sunt vitalia; multaque morbos
Incutere et mortem quæ possint adcelerare:
Et magis esse aliis alias animantibus aptas
Res ad vitaï rationem, obstendimus ante,
Propter dissimilem naturam dissimileisque
Texturas inter sese, primasque figuras:
Multa meant inimica per aureis, multa per ipsas
Insinuant nareis, infesta, atque aspera tactu:
Nec sunt multa parum tactu vitanda, neque autem
Adspectu fugiunda, saporeque tristia quæ sint.

Deinde, videre licet, quam multæ sint homini res
Acriter infesto sensu, spurcæque, gravesque.
Arboribus primum certis gravis umbra tributa;
Usque adeo capitis faciant ut sæpe dolores,
Si quis eas subter iacuit, prostratus, in herbis.

Est etiam magnis Heliconis montibus arbos,
Floris odore hominem tetro consueta necare.
Scilicet hæc ideo terris ex omnia surgunt,
Multa modis multis multarum semina rerum

Quod permixta gerit tellus, discretaque tradit.
Nocturnumque recens exstinctum lumen, ubi a-
Nidor subfundit nareis, tum cogit ibeidem (cris,
Concidere; ut pronos qui morbus mittere suevit.
Castoreoque gravi mulier sopita recumbit,
Et manibus nitidum teneris opus ecfluit ei,
Tempore eo si odorata est, quo menstrua solvit.
Multaque præterea languentia membra per artus
Solvunt, atque animam labefactant sedibus intus.
Denique, si calidis etiam cunctere lavabris
Plenior, et fueris solio ferventis aquaï;
Quam facile in medio fit utei des sæpe ruinas?
Carbonumque gravis vis, atque odor, insinuatur
Quam facile in cerebrum, nisi aquam præcepimus ante?
At, quom membra domûs percepit fervida, nervis
Tum fit odor vini plagæ mactabilis instar.
Nonne vides etiam terra quoque sulfur in ipsa
Gignier, et tetro concrescere odore bitumen?
Denique, ubi argenti venas aurique sequuntur,
Terraï penitus scrutantes abdita ferro;
Qualeis exspiret scaptensula subter odores?
Quidve mali fit, ut exhalent aurata metalla?
Quas hominum reddunt facies, qualeisque colores?
Nonne vides, audisve, perire in tempore parvo
Quam soleant; et quam vitaï copia desit,
Quos opere in tali cohibet vis magna, necesse est?
Hos igitur tellus omneis exæstuat æstus;
Exspiratque foras in aperta, promptaque, cœli.
Sic et Averna loca alitibus submittere debent
Mortiferam vim, de terra quæ surgit in auras,
Ut spatium cœli quadam de parte venenet;
Quo simul ac primum pennis delata sit ales,
Inpediatur ibei, cæco correpta veneno,
Ut cadat e regione loci, qua dirigit æstus:
Quo quom conruit hæc eadem vis illius æstus,
Reliquias vitæ membris ex omnibus aufert.
Quippe et enim, primo quasi quemdam conciet æs-
Posterius fit, utei, quom iam cecidere veneni (tum;
In funteis ipsos, ibi sit quoque vita vomunda,
Propterea quod magna mali sit copia circum.
Fit quoque, ut interdum vis hæc atque æstus Averni
Aera, qui inter aveis quomque est terramque locatus,
Discutiat, prope utei locus hinc linquatur inanis:
Quoius ubi e regione loci venere volantes,
Claudicat ex templo pennarum nixus inanis,
Et conamen utrimque alarum proditur omne.
Heic, ubi nictari nequeunt, insistereque alis,
Scilicet in terram delabi pondere cogit
Natura; et, vacuum prope iam per inane iacentes,
Dispargunt animas per caulas corporis omneis.
Frigidior porro in puteis æstate fit humor,
Rarescit quia terra calore, et semina si qua
Forte vaporis habet, propere dimittit in auras:
Quo magis est igitur tellus ecfeta calore,
Fit quoque frigidior, qui in terra est abditus, humor.
Frigore quom premitur porro omnis terra, coitque,
Et quasi concrescit; fit scilicet in coeundo,
Exprimat in puteos, si quem gerit ipsa, calorem.
Esse apud Hammonis fanum funs luce diurna
Frigidus, et calidus nocturno tempore, fertur.
Hunc homines funtem nimis admirantur, et acri
Sole putant subter terras fervescere partim,
Nox ubi terribili terram caligine texit:
Quod nimis a vera est longe ratione remotum.
Quippe, ubi sol, nudum contractans corpus aquaï,
Non quierit calidum supera de reddere parte,
Quom superum lumen tanto fervore fruatur:
Qui queat hic, subter tam crasso corpore terram,
Percoquere humorem, et calido sociare vapore?
Præsertim, quom vix possit per sæpta domorum
Insinuare suum radiis ardentibus æstum?
Quæ ratio est igitur? Nimirum, terra magis (
Rara tenet circum funtem, quam cætera tellus;
Multaque sunt ignis prope semina corpus aquaï.
Hoc, ubi roriferis terram nox obruit umbris,
Ex templo subtus frigescit terra, coitque:
Hac ratione fit, ut, tamquam compressa manu sit,
Exprimat in funtem, quæ semina quomque h
ignis;
Quæ calidum faciunt laticis tactum, atque vapo
Inde, ubi sol radiis terram dimovit obortis,
Et rarefecit, calido miscente vapore;
Rursus in antiquas redeunt primordia sedes
Ignis, et in terram cedit calor omnis aquaï:
Frigidus hanc ob rem fit funs in luce diurna.
Præterea, solis radiis iactatur aquaï
Humor, et in lucem tremulo rarescit ab æstu:
Propterea fit, utei, quæ semina quomque habet i
Dimittat; quasi sæpe gelum, quod continet in se
Mittit; et exsolvit glaciem, nodosque relaxat.
Frigidus est etiam funs, supra quem sita sæpe
Stuppa iacit flammam, concepto protinus igni;
Tedaque consimili ratione, adcensa per undas,
Conlucet, quoquomque natans inpellitur auris:
Nimirum, quia sunt in aqua permulta vaporis
Semina; de terraque necesse est funditus ipsa
Ignis corpora per totum consurgere funtem,
Et simul exspirare foras, exireque in auras;
Non tam viva tamen, calidus queat ut fieri funs.
Præterea, dispersa foras, erumpere cogit
Vis per aquam subito, sursumque ea conciliare:
Quod genus, indu mari est Aradio funs, dul
Qui scatit, et salsas circum se dimovet undas. (
Et multis aliis præbet regionibus æquor
Utilitatem opportunam sitientibus nautis,
Quod dulceis, inter salsas, intervomit undas.
Sic igitur per eum possunt erumpere funtem,
Et scatere, illa foras in stuppam semina: quæ quo
Conveniunt, aut in tedaï corpore adhæreut,
Ardescunt facile ex templo; quod multa quoque i
Semina habent ignis stuppæ, tedæque, teuentes.
Nonne vides etiam, nocturna ad lumina line
Nuper ubi exstinctum admoveas, adcendier ant
Quam tetigit flammam; tedamque pari ratione?
Multaque præterea, prius ipso tacta vapore
Eminus ardescunt, quam comminus inbuat ignis.
Hoc igitur fieri quoque in illo funte putandum est
Quod super est, agere incipiam quo fœdere fi
Naturæ, lapis hicc' ut ferrum ducere possit,
Quem Magneta vocant patrio de nomine Graii,
Magnetum quia sit patriis in finibus ortus.
Hunc homines lapidem mirantur: quippe caten
Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex se.
Quinque et enim licet interdum, pluresque, vide
Ordine demisso, levibus iactarier auris,
Unus ubi ex uno dependet, subter adhærens;
Ex alioque alius lapidis vim, vinclaque, noscit:
Usque adeo permananter vis pervalet eius.
Hoc genus in rebus firmandum est multa pr
Ipsius rei rationem reddere possis; (qu
Et nimium longis ambagibus est adeundum:
Quo magis adtentas aureis, animumque, reposco.
Principio, omnibus a rebus, quasquomque videm
Perpetuo fluere, ac mitti spargique, necesse est
Corpora, quæ feriant oculos, visumque lacessant;
Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores

luviis, calor a sole, æstus ab undis
cesor mærorum litora propter:
essant sonitus manare per auras.
os salsi venit humor sæpe saporis,
vorsamur propter; dilutaque contra
ur misceri absinthia, tangit amaror.
omnibus ab rebus res quæque fluenter
cunctas dimittitur undique parteis.
ec requies, inter datur ulla fluundi;
omniam sentimus, et omnia semper
rari, licet, et sentire sonare.
nes repetam quam raro corpore sint res
re, quod in primo quoque carmine claret.
nim, quamquam multas hoc pertinet ad

n primis hanc ad rem protinus ipsam,
rere adgredior, firmare necesse est;
n promptu, nisi corpus mixtum in inani.
, fit, ut in speluncis saxa superna
ore, et guttis manantibus stillent:
nobis e toto corpore sudor;
a, pileique per omnia membra, per artus:
enas cibus omneis; auget, alitque,
tremas quoque parteis, unguiculosque.
transire per æs, calidumque vaporem,
entimus item transire per aurum,
rgentum, quom pocula plena tenemus.
er dissæpta domorum saxea voces
, permanat odos, frigusque, vaposque
rri quoque vim penetrare suëvit
a circum colli lorica coercet.
sque simul, quom extrinsecus insinuatur:
atem, terra cœloque coortam,
erramque remote iure facessunt:
dem nihil est, nisi raro corpore nexum.
dit, utei non omnia, quæ iaciuntur
omque ab rebus, eodem prædita sensu
m pacto rebus sint omnibus apta.
o, terram sol excoquit, et facit are;
dissolvit, et altis montibus altas
ningues radiis tabescere cogit.
era liquefit in eius posta vapore.
liquidum facit æs, aurumque resolvit;
carnem trahit, et conducit in unum.
ar porro ferrum condurat ab igni;
carnem mollit, durata calore.
oleaster eo iuvat usque capellas,
rosia quasi vero, et nectare, tinctus:
st homini quod amarius frundeat estu.
maracinum fugitat sus, et timet omne
o; nam setigeris subus acre venenum est,
nterdum tamquam recreare videtur.
nobis cœnum teterrima quom sit
eadem suibus hæc munda videtur,
er ut volvantur ibeidem.
am super est, ipsa quam dicere de re
quod dicundum prius esse videtur.
ina quom variis sint reddita rebus,
ter se natura prædita debent
re suam naturam quæque, viasque.
im variei sensus animantibus insunt,
sque suam proprie rem percipit in se.
re alio sonitus, alioque saporem
ucis, alio nidoris odores.
mare aliud per saxa videtur,
lignis: aliud transire per aurum;
foras aliud, vitroque, meare;
hac species, illac calor ire, videtur)
lind citius transmittere eadem.

Scilicet id fieri cogit natura viarum,
Multimodis varians, ut paullo obstendimus ante,
Propter dissimilem naturam, textaque, rerum.
Quapropter, bene ubi hæc, confirmata atque locata,
Omnia constiterint, nobis præposta, parata;
Quod super est, facile hinc ratio reddetur, et omnis
Caussa patefiet, quæ ferri perliceat vim.
Principio, fluere e lapide hoc permulta necesse est
Semina, sive æstum, qui discutit aera plagis,
Inter qui lapidem ferrumque est quomque locatus.
Hoc ubi inanitur spatium, multusque vacefit
In medio locus; ex templo primordia ferri
In vanum prolabsa cadunt coniuncta, fit utque
Annulus ipse sequatur, eatque ita corpore toto.
Nec res ulla magis, primoribus ex elementis
Indupedita suis, arte connexa cohæret,
Quam validi ferri naturæ frigidus horror:
Quo minus est mirum, quod dicitur; ex elementis
Corpora si nequeunt, de ferro plura coorta,
In vacuum ferri, quin annulus ipse sequatur:
Quod facit; et sequitur, donec pervenit ad ipsum
Iam lapidem, cæcisque in eo conpagibus hæsit.
Hoc fit idem cunctas in parteis; unde vacefit
Quomque locus, sive ex transvorso, sive superne,
Corpora continuo in vacuum vicina feruntur:
Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipsa
Sponte sua sursum possunt consurgere in auras.
Huc adcedit item, qua re queat id magis esse:
Quod simul a fronte est annelli rarior aer
Factus, inanitusque locus magis, ac vacuatus;
Continuo fit, utei, qui post est quomque locatus
Aer, a tergo quasi provehat, atque propellat.
Semper enim circum positus res verberat aer;
Sed tali fit utei propellat tempore ferrum,
Parte quod ex una spatium vacat, et capit in se.
Hic tibi, quem memoro, per crebra foramina ferri
Parvas ad parteis subtiliter insinuatus,
Trudit, et inpellit: quasi naves velaque ventis,
Hæc quoque res adiumento, motuque, iuvatur.
Denique, res omnes debent in corpore habere
Aëra, quandoquidem raro sunt corpore, et aer
Omnibus est rebus circumdatus adpositusque.
Hicc' igitur, penitus qui in ferro est abditus, aer
Solicito motu semper iactatur, eoque
Verberat annellum, dubio procul; et ciet intus
Scilicet: atque eodem fertur, quo præcipitavit
Iam semel, et vacuam partem in conamina sumpsit.
Fit quoque, ut a lapide hoc ferri natura recedat
Interdum: fugere, atque sequi, consueta vicissim.
Exsultare etiam Samothracia ferrea vidi;
Ac ramenta simul ferri furere intus ahenis
In scaphiis, lapis hic Magnes quom subditus esset:
Usque adeo fugere a saxo gestire videtur
Ære interposito; discordia tanta creatur:
Propterea, quia nimirum prius æstus ubi æris
Præcepit, ferrique vias possedit apertas;
Posterior lapidis venit æstus, et omnia plena
Invenit in ferro; neque habet qua tranet, ut ante:
Cogitur obfensare igitur, pulsareque fluctu
Ferrea texta suo: quo pacto respuit ab se,
Atque per æs agitat, sine eo quod sæpe resorbet.
Illud in hiis rebus mirari mitte, quod æstus
Non valet e lapide hoc alias inpellere item res.
Pondere enim fretæ partim stant; quod genus, aurum:
Ac partim, raro quia sunt cum corpore, ut æstus
Pervolet intactus, nequeunt inpellier usquam:
Lignea materies in quo genere esse videtur.
Inter utrasque igitur ferri natura locata,

Æris ubi adcepit quædam corpuscula, tum fit,
Inpellant ut eam Magnesia flumina saxi.
Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena,
Ut mihi multa parum genere ex hoc subpeditentur,
Quæ memorare queam inter se singulariter aptæ.
Saxa vides primum sola coolescere calce:
Glutine materies taurino iungitur unà,
Ut vitio venæ tabularum sæpius hiscant,
Quam laxare queant conpages taurea vincla.
Vitigenei latices in aquaï funtibus audent
Misceri quom pix nequeat gravis, et leve olivum.
Purpureusque colos conchylii iungitur uno
Corpore cum lanæ, dirimi qui non queat usquam;
Non, si Neptuni fluctu renovare operam des;
Non, Mare si totum velit eluere omnibus undis.
Denique, et auro res aurum concopulat una,
Ærique æs plumbo fit utei iungatur ab albo.
Cætera iam quam multa licet reperire? Quid ergo?
Nec tibi tam longis opus est ambagibus usquam,
Nec me tam multam heic operam consumere par est;
Sed breviter paucis præstat conprendere multa.
Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra,
Ut cava conveniant plenis hæc illius, illa
Huiusque; inter se iunctura hæc optuma constat.
Est etiam, quasi ut annellis hamisque plicata,
Inter se quædam possint cop' lata teneri:
Quod magis in lapide hoc fieri, ferroque, videtur.
Nunc, ratio quæ sit morbis, aut, unde repente
Mortiferam possit cladem conflare coorta
Morbida vis hominum generi, pecudumque catervis,
Expediam. Primum, multarum semina rerum
Esse supra docui, quæ sint vitalia nobis;
Et contra, quæ sint morbo, mortique necesse est
Multa volare; ea quom casu sunt forte coorta,
Et perturbarunt cœlum, fit morbidus aer.
Atque ea vis omnis morborum, pestilitasque,
Aut intrinsecus, ut nubes nebulæque, superne
Per cœlum veniunt; aut ipsa sæpe coorta
De terra surgunt, ubi putorem humida nacta est,
Intempestivis pluviisque, et solibus, icta.
Nonne vides etiam cœli novitate, et aquarum,
Tentari, procul a patria queiquomque, domoque,
Adveniunt? ideo quia longe discrepitant res.
Nam quid Britannis cœlum differre putamus,
Et quod in Ægypto est, qua mundi claudicat saxis?
Quidve quod in Ponto est, differre, et Gadibus, atque
Usque ad nigra virûm percocto secla calore?
Quæ quom quatuor, inter se divorsa, videmus
Quatuor a ventis, et cœli partibus, esse;
Tum color et facies hominum distare videntur
Largiter, et morbei generatim secla tenere.
Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media, neque præterea usquam.
Atthide tentantur gressus, oculeique in Achæis
Finibus: inde aliis alius locus est inimicus
Partibus, ac membris; varius concinnat id aer.
Proinde, ubi se cœlum, quod nobis forte venenum,
Conmovet, atque aer inimicus serpere cœpit; (num,
Ut nebula ac nubes, paullatim repit, et omne,
Qua graditur, conturbat et inmutare coactat. (lum,
Fit quoque, ut in nostrum quom venit denique cœ-
Conrumpat, reddatque sui simile, atque alienum.
Hæc igitur subito clades nova, pestilitasque,
Aut in aquas cadit, aut fruges persidit in ipsas,
Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus;
Aut etiam subspensa manet vis aere in ipso:
Et, quom spirantes mixtas hinc ducimus auras,
Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.
Consimili ratione venit bubus quoque sæpe
Pestilitas; etiam pigris balantibus ægros.
Nec refert, utrum nos in loca deveniamus
Nobis advorsa, et cœli mutemus amictum;
An cœlum nobis ultro natura coruptum
Deferat, aut aliquid, quod non consuevimus uti
Quod nos adventu possit tentare recenti.
Hæc ratio quondam morborum et mortifera
Finibus in Cecropiis funestos reddidit agros,
Vastavitque vias; exhausit civibus urbem.
Nam penitus, veniens Ægypti finibus, ortus,
Aëra permensus multum, camposque natanteis
Incubuit tandem populum Pandionis omnem:
Inde catervatim morbo, mortique, dabantur.
Principio, caput incensum fervore gerebant;
Et dupliceis oculos subfusa luce rubenteis.
Sudabant etiam fauces, intrinsecus atræ,
Sanguine; et ulceribus vocis via sæpta coibat:
Atque, animi interpres, manabat lingua cruore
Debilitata malis, motu gravis, aspera tactu.
Inde, ubi per fauces pectus conplerat, et ipsu
Morbida vis in cor mœstum confluxerat ægris;
Omnia tum vero vitaï claustra lababant.
Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem,
Rancida quo perolent proiecta cadavera ritu:
Atque animi prorsum vireis totius, et omne
Languebat corpus, leti iam limine in ipso:
Intolerabilibusque malis erat anxius angor
Adsidue comes, et gemitu conmixta querela:
Singultusque frequens noctem per sæpe, dien
Conripere adsidue nervos et membra coactans,
Dissolvebat eos; defessos ante fatigans.
Nec nimio quoiquam posses ardore tueri
Corporis in summo summam fervescere parte
Sed potius tepidum manibus proponere tactu
Et simul, ulceribus quasi inustis, omne rub
Corpus, ut est, per membra sacer quom didit
Intima pars hominum vero flagrabat ad ossa;
Flagrabat stomacho flamma, ut fornacibus,
Nihil adeo posses quoiquam leve tenueque
Vortere in utilitatem: ad ventum et frigora
In fluvios partim gelidos, ardentia morbo
Membra dabant, nudum iacientes corpus in
Multei præcipites nymphis putealibus alte
Inciderunt, ipso venientes ore patente:
Insedabiliter sitis arida, corpora mersans,
Æquabat multum parvis humoribus imbrem.
Nec requies erat ulla mali: defessa iacebant
Corpora; mussabat tacito Medicina timore:
Quippe patentia quom totiens, ardentia morbis,
Lumina vorsarent oculorum, expertia somno;
Multaque præterea mortis tum signa dabantur.
Perturbata animi mens, in mœrore, metuque;
Triste supercilium, furiosus voltus, et acer;
Solicitæ porro, plenæque sonoribus, aures:
Creber spiritus, aut ingens, raroque coortus;
Sudorisque madens per collum splendidus hu
Tenuia sputa, minuta, croci contacta colore,
Salsaque, per fauces rauca vix edita tusse.
In manibus vero nervei trahere, et tremere artus
A pedibusque minutatim subcedere frigus
Non dubitabat: item, ad supremum denique te
Conpressæ nares, nasi primoris acumen
Tenue, cavatei oculei, cava tempora: frigida pelli
Duraque, inhorrebat tactum, frons tenta mane
Nec nimio rigidà post artus morte iacebat;
Octavoque fere candenti lumine solis,
Aut etiam nona reddebant lampade vitam.
Quorum si quis, ut est, vitarat funera leti,
Visceribus tetris, et nigra proluvie alvi;

nen hunc tabes, letumque, manebat;
ultas capitis cum sæpe dolore
nguis expletis naribus ibat;
totæ vires, corpusque fluebat.
n porro qui tetri sanguinis acre
m in nervos huic morbus et artus
teis genitaleis corporis ipsas:
rtim metuentes limina leti
ro privatei parte virili;
ine non nullei, pedibusque, manebant,
, et perdebant lumina partim:
ortis metus hiis incusserat acer.
uosdam cepere oblivia rerum
eque se possent cognoscere ut ipsei.
umi quom inhumata iacerent corpora
amen alituum genus, atque ferarum,
siliebat, ut acrem exiret odorem,
arat, languebat morte propinqua.
omnino temere illis solibus ulla
vis, neque noxia secla ferarum
is; languebant pleraque morbo,
ur: cum primis fida canum vis
imam ponebat in omnibus ægre:
enim vitam vis morbida membris.
rapi certabant funera vasta.
edii communis certa dabatur:
ii dederat vitaleis aeris auras
e licere, et cœli templa tueri,
at exitio, letumque parabat.
is rebus miserandum magno opere unum
erat; quod, ubei se quisque videbat
orbo, morti damnatus ut esset,
no, mœsto quom corde iacebat,
ctans; animam inmittebat ibeidem.
enim nullo cessabant tempore apisci
avidi contagia morbi;
nquam pecudes, et bucera secla:
rimis cumulabat funere funus.
omque suos fugitabant visere ad ægros,
n cupidos mortisque timenteis
llo post turpi morte maláque,
s experteis, Incuria mactans.
autem præsto, contagibus ibant,
Atque labore, pudor quem tum cogebat obire,
Blandaque lassorum vox, mixta voce querelæ:
Optumus hoc leti genus ergo quisque subibat.

Inque aliis alium, populum sepelire suorum
Certantes, lacrumis lassei luctuque redibant.
Inde, bonam partem, in lectum mœrore dabantur.
Nec poterat quisquam reperiri, quem neque morbus,
Nec mors, nec luctus, tentaret tempore tali.

Præterea iam pastor, et armentarius omnis,
Et robustus item curvi moderator aratri,
Languebat; penitusque casa contrusa iacebant
Corpora, paupertate et morbo dedita morti.
Exanimis pueris super exanimata parentum
Corpora non numquam posses retroque videre
Matribus et patribus gnatos super edere vitam.

Nec minumam partem ex agris mœros is in urbem
Confluxit; languens quem contulit agricolarum
Copia: conveniens ex omni morbida parte,
Omnia condebant loca, tectaque; quod magis æstûs
Conferto situ acervatim Mors adcumulabat.

Multa, siti prostrata, viam per, proque voluta,
Corpora, silanos ad aquarum structa, iacebant,
Interclusa anima nimia ab dulcedine aquarum:
Multaque per populi passim loca prompta, viasque,
Languida semianimo cum corpore membra videres,
Horrida pædore, et pannis cooperta, perire
Corporis inluvie: pellis super ossibus una,
Visceribus tetris prope iam, sordique, sepulta.

Omnia, denique, sancta Deûm delubra replerat
Corporibus Mors exanimis, onerataque passim
Cuncta cadaveribus cœlestum templa manebant;
Hospitibus loca quæ conplerant æditueutes.
Nec iam religio Divôm, neque numina, magni
Pendebantur enim: præsens dolor exsuperabat.

Nec mos ille sepulturæ remanebat in urbe,
Quo pius hic populus semper consuerat humari:
Perturbatus enim totus repedabat, et unus
Quisque suum pro re consortem mœstus humabat.

Multaque vi subita paupertas horrida suasit:
Namque suos consanguineos aliena rogorum
Insuper exstructa ingenti clamore locabant,
Subdebantque faces; multo cum sanguine sæpe
Rixantes potius, quam corpora desererentur.

P. VIRGILIUS MARO

P. Virgilius Maro Andibus in Mantuano agro rustico ex genere anno LXX. ante I. C. optimi auspiciis, Neapoli literis imbutus, et arte medica, ac mathematica, primum Romæ veteri scientiam callens innotuit, et Augusti Cæsaris promeruit beneficia. Cum, motu temporum, rum civium opes in Mantuano agro a veteranis Augusti essent direptæ, Pollione auxiliant Virgilius recepit; quamobrem Pollionem, et Augustum humili sed suavissimo bucolico ca lebravit. Bucolicis triennio perfectis, Georgico carmine rusticanos expressit labores, quo septennio ad unguem expolitum, quantum esset auctoris ingenium declarat. Interea, ad Ro originem celebrandam, Æneidem est aggressus; cuius primis libris pene expolitis, Athenas in itinere languore correptus, Brundusii, aut Tarenti, ætatis anno 52, diem clausit supr Huius viri, quem ob verecundos, suavissimosque mores, et ob fere in omni disciplina p tiam, omnes sui temporis viri clarissimi amaverunt, ossa Neapolim, ut erat in eius votis, via Puteolana composta pace quiescunt.

P. Virgilii Maronis Opera ex edit. Heyne

BUCOLICON LIBER

Ecloga I. *Melibœus. Tityrus.*

M. Tityre, tu patulæ, recubans sub tegmine fagi
Silvestrem tenui musam meditaris avena:
Nos patriæ fines et dulcia linquimus arva;
Nos patriam fugimus: tu, Tityre, lentus in umbra
Formosam resonare doces Amaryllida silvas.
T. O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit:
Namque erit ille mihi semper Deus; illius aram
Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boves, ut cernis, et ipsum
Ludere, quæ vellem, calamo permisit agresti.
M. Non equidem invideo; miror magis: undique totis
Usque adeo turbatur agris. En ipse capellas
Protenus æger ago; hanc etiam vix, Tityre, duco.
Hic inter densas corylos modo namque gemellos,
Spem gregis, ah! silice in nuda connixa reliquit.
Sæpe malum hoc nobis, si mens non læva fuisset,
De cœlo tactas memini prædicere quercus.
[Sæpe sinistra cava prædixit ab ilice cornix.]
Sed tamen, iste Deus qui sit, da, Tityre, nobis.
T. Urbem quam dicunt Romam, Melibœe, putavi
Stultus ego huic nostræ similem, quo sæpe solemus
Pastores ovium teneros depellere fetus.
Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos
Nôram; sic parvis componere magna solebam.
Verum hæc tantum alias inter caput extulit urbes,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.
M. Et quæ tanta fuit Romam tibi caussa videndi?
T. Libertas: quæ, sera, tamen respexit inertem,
Candidior postquam tondenti barba cadebat;
Respexit tamen, et longo post tempore venit,
Postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.
Namque, fatebor enim, dum me Galatea tenebat,
Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.
Quamvis multa meis exiret victima septis,
Pinguis et ingratæ premeretur caseus urbi,
Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.
M. Mirabar quid mœsta Deos, Amarylli, vocares;
Cui pendere sua patereris in arbore poma.
Tityrus hinc aberat. Ipsæ te, Tityre, pinus,
Ipsi te fontes, ipsa hæc arbusta, vocabant.
T. Quid facerem? neque servitio me exire licebat,
Nec tam præsentes alibi cognoscere Divos.
Hic illum vidi iuvenem, Melibœe, quotannis
Bis senos cui nostra dies altaria fumant.
Hic mihi responsum primus dedit ille petenti:
Pascite, ut ante, boves, pueri; submittite tauros.
M. Fortunate senex, ergo tua rura manebunt:
Et tibi magna satis; quamvis lapis omnia nud
Limosoque palus obducat pascua iunco.
Non insueta graves tentabunt pabula fetas;
Nec mala vicini pecoris contagia lædent.
Fortunate senex, hic inter flumina nota
Et fontes sacros frigus captabis opacum.
Hinc tibi quæ semper vicino ab limite sepes
Hyblæis apibus florem depasta salicti,
Sæpe levi somnum suadebit inire susurro.
Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras;
Nec tamen interea raucæ, tua cura, palumbes,
Nec gemere aeria cessabit turtur ab ulmo.
T. Ante leves ergo pascentur in æthere cervi,
Et freta destituent nudos in littore pisces:
Ante, pererratis amborum finibus, exsul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tig
Quam nostro illius labatur pectore vultus.
M. At nos hinc alii sitientes ibimus Afros;
Pars Scythiam, et rapidum Cretæ veniemus Oa
Et penitus toto divisos orbe Britannos.
En unquam patrios longo post tempore fines,
Pauperis et tuguri congestum cæspite culmen,
Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas
Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes? en quo discordia cives
Produxit miseros! en queis consevimus agros!
Insere nunc, Melibœe, piros, pone ordine vites.
Ite meæ, felix quondam pecus, ite capellæ.
Non ego vos posthac, viridi proiectus in antro,
Dumosa pendere procul de rupe videbo;
Carmina nulla canam; non, me pascente, capell
Florentem cytisum et salices carpetis amaras.
T. Hic tamen hanc mecum poteras requiesc
Fronde super viridi. Sunt nobis mitia poma,
Castaneæ molles, et pressi copia lactis;
Et iam summa procul villarum culmina fuma
Maioresque cadunt altis de montibus umbræ.

Ecloga II. *Alexis.*

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin,
Delicias domini; nec, quid speraret, habebat.
Tantum inter densas, umbrosa cacumina, fagos
Assidue veniebat; ibi hæc incondita solus
Montibus et silvis studio iactabat inani:

Alexi, nihil mea carmina curas?
miserere? mori me denique coges.
pecudes umbras et frigora captant;
etiam occultant spineta lacertos;
rapido fessis messoribus æstu
umque herbas contundit olentes:
uris, tua dum vestigia lustro,
uti resonant arbusta cicadis.
atius, tristes Amaryllidis iras
a pati fastidia? nonne Menalcan?
niger, quamvis tu candidus esses.
er, nimium ne crede colori.
cadunt, vaccinia nigra leguntur.
bi sum, nec, qui sim, quæris, Alexi;
pecoris, nivei quam lactis abundans.
iculis errant in montibus agnæ.
n æstate novum, non frigore defit.
olitus, si quando armenta vocabat,
rcæus in Actæo Aracyntho.
informis: nuper me in litore vidi,
m ventis staret mare; non ego Daphnin,
tuam, si nunquam fallat imago.
eat mecum tibi sordida rura
les habitare casas, et figere cervos,
e gregem viridi compellere hibisco!
in silvis imitabere Pana canendo.
calamos cera coniungere plures
an curat oves oviumque magistros.
teat calamo trivisse labellum:
at sciret, quid non faciebat Amyntas?
paribus septem compacta cicutis
mœtas dono mihi quam dedit olim,
riens: Te nunc habet ista secundum:
etas; invidit stultus Amyntas.
o, nec tuta mihi valle reperti,
arsis etiam nunc pellibus albo,
cant ovis ubera; quos tibi servo.
a me illos abducere Thestylis orat;
uoniam sordent tibi munera nostra.
formose puer; tibi lilia plenis
Nymphæ calathis; tibi candida Naïs,
olas et summa papavera carpens,
et florem iungit bene olentis anethi;
atque aliis intexens suavibus herbis,
olà pingit vaccinia calthâ.
a legam tenera lanugine mala,
e nuces, mea quas Amaryllis amabat.
a pruna; honos erit huic quoque pomo;
ri, carpam, et te, proxima myrte;
uoniam suaves miscetis odores.
Corydon; nec munera curat Alexis;
eribus certes, concedat Iollas.
uid volui misero mihi? floribus Austrum,
liquidis immisi fontibus apros.
ah demens? habitârunt Dî quoque syl-
e Paris. Pallas, quas condidit arces
obis placeant ante omnia sylvæ.
lupum sequitur; lupus ipse capellam;
ytisum sequitur lasciva capella;
o Alexi: trahit sua quemque voluptas.
tra iugo referunt suspensa iuvenci,
ntes decedens duplicat umbras:
it amor; quis enim modus adsit amori?
Corydon! quæ te dementia cepit?
ibi frondosa vitis in ulmo est.
uid saltem potius, quorum indiget usus,
ollique paras detexere iunco?
m, si te hic fastidit, Alexin.

ECLOGA III. *Palæmon.*

MENALCAS. DAMŒTAS. PALÆMON.

M. Dic mihi, Damœta, cuium pecus? an Melibœi?
D. Non; verum Ægonis: nuper mihi tradidit Ægon.
M. Infelix o semper, oves, pecus! ipse Neæram
Dum fovet, ac, ne me sibi præferat illa, veretur,
Hic alienus oves custos bis mulget in hora:
Et succus pecori, et lac subducitur agnis.
D. Parcius ista viris tamen obiicienda memento.
Novimus et qui te, transversa tuentibus hircis, ...
Et quo, sed faciles Nymphæ risere, sacello.
M. Tum, credo, cum me arbustum videre Myconis
Atque mala vites incidere falce novellas.
D. Aut hic ad veteres fagos, cum Daphnidis arcum
Fregisti et calamos: quæ tu, perverse Menalca,
Et, cum vidisti puero donata, dolebas;
Et, si non aliquâ nocuisses, mortuus esses.
M. Quid domini faciant, audent cum talia fures?
Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum
Excipere insidiis, multum latrante Lycisca?
Et, cum clamarem, Quo nunc se proripit ille?
Tityre, coge pecus; tu post carecta latebas.
D. An mihi, cantando victus, non redderet ille,
Quem mea carminibus meruisset fistula, caprum?
Si nescis, meus ille caper fuit; et mihi Damon
Ipse fatebatur; sed reddere posse negabat.
M. Cantando tu illum? aut unquam tibi fistula cera
Iuncta fuit? non tu in triviis, indocte, solebas
Stridenti miserum stipula disperdere carmen?
D. Vis ergo, inter nos, quid possit uterque, vicissim
Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuses,
Bis venit ad mulctram, binos alit ubere fetus)
Depono: tu dic, mecum quo pignore certes.
M. De grege non ausim quidquam deponere tecum:
Est mihi namque domi pater, est iniusta noverca;
Bisque die numerant ambo pecus, alter et hædos.
Verum, id quod multo tute ipse fatebere maius,
(Insanire libet quoniam tibi) pocula ponam
Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis:
Lenta quibus torno facili superaddita vitis
Diffusos hederâ vestit pallente corymbos.
In medio duo signa: Conon, et, quis fuit alter,
Descripsit radio totum qui gentibus orbem;
Tempora quæ messor, quæ curvus arator haberet?
Necdum illis labra admovi, sed condita servo.
D. Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
Et molli circum est ansas amplexus acantho;
Orpheaque in medio posuit, sylvasque sequentes.
Necdum illis labra admovi, sed condita servo.
Si ad vitulam spectas, nihil est quod pocula laudes.
M. Nunquam hodie effugies; veniam quocumque vocaris.
Audiat hæc tantum, vel qui venit, ecce, Palæmon.
Efficiam, posthac ne quemquam voce lacessas.
D. Quin age, siquid habes; in me mora non erit ulla;
Nec quemquam fugio: tantum, vicine Palæmon,
Sensibus hæc imis, res est non parva, reponas.
P. Dicite: quandoquidem in molli consedimus herba;
Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos,
Nunc frondent sylvæ, nunc formosissimus annus.
Incipe, Damœta; tu deinde sequere, Menalca.
Alternis dicetis; amant alterna Camœnæ.
D. Ab Iove principium Musæ: Iovis omnia plena.
Ille colit terras; illi mea carmina curæ.
M. Et me Phœbus amat: Phœbo sua semper apud me
Munera sunt, lauri, et suave rubens hyacinthus.
D. Malo me Galatea petit, lasciva puella;
Et fugit ad salices, et se cupit ante videri.

Corticis, atque solo proceras erigit alnos.
Tum canit, errantem Permessi ad flumina Gallum
Aonas in montes ut duxerit una sororum;
Utque viro Phœbi chorus assurrexerit omnis;
Ut Linus hæc illi divino carmine pastor,
Floribus atque apio crines ornatus amaro,
Dixerit: Hos tibi dant calamos, en accipe, Musæ,
Ascræo quos ante seni; quibus ille solebat
Cantando rigidas deducere montibus ornos.
His tibi Grynei nemoris dicatur origo:
Ne quis sit lucus, quo se plus iactet Apollo.
Quid loquar, ut Scyllam Nisi, (quam fama secuta (est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstris,
Dulichias vexâsse rates, et gurgite in alto,
Ah! timidos nautas canibus lacerasse marinis)
Aut ut mutatos Terei narraverit artus;
Quas illi Philomela dapes, quæ dono parârit,
Quo cursu deserta petiverit, et quibus ante
Infelix sua tecta supervolitaverit alis?
Omnia, quæ, Phœbo quondam meditante, beatus
Audiit Eurotas, iussitque ediscere lauros,
Ille canit, pulsæ referunt ad sidera valles:
Cogere donec oves stabulis, numerumque referre
Iussit, et invito processit Vesper Olympo.

ECLOGA VII. *Melibœus.*

MELIBŒUS. CORYDON. THYRSIS.

M. Forte sub arguta consederat ilice Daphnis,
Compulerantque greges Corydon et Thyrsis in unum;
Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas;
Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,
Et cantare pares, et respondere parati.
Huc mihi, dum teneras defendo a frigore myrtos,
Vir gregis ipse caper deerraverat; atque ego Daphnin
Adspicio; ille ubi me contra videt, Ocyus, inquit,
Huc ades, o Melibœe; caper tibi salvus, et hædi;
Et, si quid cessare potes, requiesce sub umbra.
Huc ipsi potum venient per prata iuvenci;
Hic virides tenera prætexit arundine ripas
Mincius, eque sacra resonant examina quercu.
Quid facerem? neque ego Alcippen, nec Phyllida habebam,
Depulsos a lacte domi quæ clauderet agnos;
Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.
Posthabui tamen illorum mea seria ludo.
Alternis igitur contendere versibus ambo
Cœpere: alternos Musæ meminisse volebant.
Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.
C. Nymphæ, noster amor, Libethrides, aut mihi carmen,
Quale meo Codro, concedite; proxima Phœbi
Versibus ille facit; aut, si non possumus omnes,
Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.
T. Pastores, edera crescentem ornate poetam,
Arcades, invidia rumpantur ut ilia Codro;
Aut, si ultra placitum laudârit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.
C. Setosi caput hoc apri tibi, Delia, parvus
Et ramosa Micon vivacis cornua cervi.
Si proprium hoc fuerit, levi de marmore tota
Puniceo stabis suras evincta cothurno.
T. Sinum lactis, et hæc te liba, Priape, quotannis
Exspectare sat est: custos es pauperis horti.
Nunc te marmoreum pro tempore fecimus; at tu,
Si fetura gregem suppleverit, aureus esto.
C. Nerine Galatea, thymo mihi dulcior Hyblæ,
Candidior cycnis, hedera formosior alba;
Cum primum pasti repetent præsepia tauri,
Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.
T. Immo ego Sardois videar tibi amarior her
Horridior rusco, proiecta vilior alga;
Si mihi non hæc lux toto iam longior anno e
Ite domum pasti, si quis pudor, ite iuvenci.
C. Muscosi fontes, et somno mollior herba,
Et quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra,
Solstitium pecori defendite; iam venit æsta
Torrida, iam læto turgent in palmite gemm
T. Hic focus, et tædæ pingues, hic plurimus
Semper, et assidua postes fuligine nigri.
Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina r
C. Stant et iuniperi, et castaneæ hirsutæ;
Strata iacent passim sua quaque sub arbore p
Omnia nunc rident: at, si formosus Alexis
Montibus his abeat, videas et flumina sicca.
T. Aret ager; vitio moriens sitit aeris herba
Liber pampineas invidit collibus umbras.
Phyllidis adventu nostræ nemus omne virebi
Iupiter et læto descendet plurimus imbri.
C. Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho,
Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phœbo:
Phyllis amat corylos; illas dum Phyllis amab
Nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phœbi.
T. Fraxinus in silvis pulcherrima, pinus in ho
Populus in fluviis, abies in montibus altis:
Sæpius at si me, Lycida formose, revisas,
Fraxinus in silvis cedat tibi, pinus in hortis.
M. Hæc memini, et victum frustra cont
Thyrsin.
[Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

ECLOGA VIII. *Pharmaceutria.*

DAMON. ALPHESIBŒUS.

Pastorum musam Damonis et Alphesibœi,
Immemor herbarum quos est mirata iuvenca
Certantes, quorum stupefactæ carmine lync
Et mutata suos requiêrunt flumina cursus;
Damonis Musam dicemus et Alphesibœi.
Tu mihi seu magni superas iam saxa Tima
Sive oram Illyrici legis æquoris; en erit unq
Ille dies, mihi cum liceat tua dicere facta?
En erit, ut liceat totum mihi ferre per orbem
Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?
A te principium; tibi desinet; accipe iussis
Carmina cœpta tuis, atque hanc sine tempora
Inter victrices hederam tibi serpere lauros.
Frigida vix cœlo noctis decesserat umbra,
Cum ros in tenera pecori gratissimus herba:
Incumbens tereti Damon sic cœpit olivæ:
D. Nascere, præque diem veniens age, Luc
mum;
Coniugis indigno Nisæ deceptus amore
Dum queror, et Divos, quamquam nil testib
Profeci, extrema moriens tamen alloquor ho
Incipe Mænalios mecum, mea tibia, versus.
Mænalus argutumque nemus pinosque loqu
Semper habet; semper pastorum ille audit am
Panaque, qui primus calamos non passus in
Incipe Mænalios mecum, mea tibia, versus.
Mopso Nisa datur: quid non speremus aman
Iungentur iam gryphes equis; ævoque sequen
Cum canibus timidi venient ad pocula damæ.
Mopse, novas incide faces: tibi ducitur uxor.
Sparge, marite, nuces: tibi deserit Hesperus O

ios mecum, mea tibia, versus.
ucta viro! dum despicis omnes,
est odio mea fistula, dumque capellæ,
supercilium, promissaque barba;
âm credis mortalia quemquam.
ios mecum, mea tibia, versus.
stris parvam te roscida mala
r eram) vidi cum matre legentem;
imo tum me iam cœperat annus;
oteram a terra contingere ramos.
rii, ut me malus abstulit error!
ies mecum, mea tibia, versus.
id sit Amor: duris in cotibus illum
ot Rhodope, aut extremi Garamantes,
etri puerum nec sanguinis, edunt.
ios mecum, mea tibia, versus.
locuit natorum sanguine matrem
manus: crudelis tu quoque, mater;
r magis, an puer improbus ille?
puer: crudelis tu quoque, mater.
ios mecum, mea tibia, versus.
ltro fugiat lupus; aurea duræ
uercus; narcisso floreat alnus;
cibus sudent electra myricæ;
nis ululæ; sit Tityrus Orpheus;
lvis, inter delphinas Arion.
ios mecum, mea tibia, versus.
dium fiant mare. Vivite, silvæ!
specula de montis in undas
mum hoc munus morientis habeto.
dios, iam desine, tibia, versus.
n: vos, quæ responderit Alphesibœus,
des; non omnia possumus omnes.
am, et molli cinge hæc altaria vitta;
adole pingues, et mascula thura;
agicis sanos avertere sacris
us; nihil hic nisi carmina desunt.
be domum, mea carmina, ducite Da-
(phnin.
carlo possunt deducere Lunam;
Circe socios mutavit Ulyssei;
atis cantando rumpitur anguis. (phnin.
be domum, mea carmina, ducite Da-
ec primum triplici diversa colore
do, terque hæc altaria circum
; numero deus impare gaudet. (phnin.
be domum, mea carmina, ducite Da-
odis ternos, Amarylli, colores;
ylli, modo; et, Veneris, dic, vincula
(phnin.
rbe domum, mea carmina, ducite Da-
durescit, et hæc ut cera liquescit
ne igni; sic nostro Daphnis amore.
n, et fragiles incende bitumine lauros.
malus urit; ego hanc in Daphnide lau-
(phnin.
rbe domum, mea carmina, ducite Da-
Daphnin, qualis, cum fessa iuvencum
atque altos quærendo bucula lucos,
e rivum, viridi procumbit in ulva,
seræ meminit decedere nocti;
eat, nec sit mihi cura mederi.
rbe domum, mea carmina, ducite Da-

vias mihi perfidus ille reliquit,
sui; quæ nunc ego limine in ipso,
nandæ debent hæc pignora Daphnin.
rbe domum, mea carmina, ducite Da-

atque hæc Ponto mihi lecta venena,
Ipse dedit Mœris: nascuntur plurima Ponto:
His ego sæpe lupum fieri, et se condere silvis
Mœrin, sæpe animas imis excire sepulcris,
Atque satas alio vidi traducere messes.
Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Da-
Fer cineres, Amarylli, foras, rivoque fluenti (phnin.
Transque caput iace; nec respexeris: his ego Daphnin
Aggrediar; nihil ille deos, nil carmina curat.
Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Da-
phnin.
Adspice: corripuit tremulis altaria flammis
Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse. Bonum sit!
Nescio quid certe est; et Hylax in limine latrat.
Credimus? an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
Parcite, ab urbe venit, iam parcite, carmina, Da-
phnis.

Ecloga IX. *Mœris.*

LYCIDAS, MŒRIS.

L. Quo te, Mœri, pedes? an, quo via ducit, in urbem?
M. O Lycida, vivi pervenimus, advena nostri
(Quod nunquam veriti sumus,) ut possessor agelli
Diceret, Hæc mea sunt: veteres migrate coloni.
Nunc victi, tristes, quoniam Fors omnia versat,
Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hædos.
L. Certe equidem audieram, qua se subducere colles
Incipiunt, mollique iugum demittere clivo, (gos,
Usque ad aquam, et veteres, iam fracta cacumina, fa-
Omnia carminibus vestrum servasse Menalcan.
M. Audieras; et fama fuit: sed carmina tantum
Nostra valent, Lycida, tela inter Martia, quantum
Chaonias dicunt, aquila veniente, columbas.
Quod nisi me quacumque novas incidere lites
Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix,
Nec tuus hic Mœris, nec viveret ipse Menalcas.
L. Heu! cadit in quemquam tantum scelus? heu! tua
Pæne simul tecum solatia rapta, Menalca! (nobis
Quis caneret Nymphas? quis humum florentibus
herbis
Spargeret? aut viridi fontes induceret umbra?
Vel quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper,
Cum te ad delicias ferres Amaryllida nostras?
« Tityre, dum redeo, brevis est via, pasce capellas;
Et potum pastas age, Tityre; et inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caveto. »
M. Immo hæc, quæ Varo nec dum perfecta canebat:
« Vare, tuum nomen (superet modo Mantua nobis,
Mantua væ miseræ nimium vicina Cremonæ!)
Cantantes sublime ferent ad sidera cycni. »
L. Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos;
Sic cytiso pastæ distendant ubera vaccæ.
Incipe, si quid habes. Et me fecere poetam
Pierides; sunt et mihi carmina; me quoque dicunt
Vatem pastores: sed non ego credulus illis.
Nam neque adhuc Vario videor, nec dicere Cinna
Digna, sed argutos inter strepere anser olores.
M. Id quidem ago, et tacitus, Lycida, mecum ipse
voluto,
Si valeam meminisse; neque est ignobile carmen.
« Huc ades, o Galatea; quis est nam ludus in undis?
Hic ver purpureum; varios hic flumina circum
Fundit humus flores; hic candida populus antro
Imminet, et lentæ texunt umbracula vites.
Huc ades: insani feriant sine litora fluctus. »
L. Quid, quæ te pura solum sub nocte canentem
Audieram? numeros memini, si verba tenerem.
M. « Daphni, quid antiquos signorum suspicis ortus?
Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum;
Astrum, quo segetes gauderent frugibus, et quo

Duceret apricis in collibus uva colorem.
Insere, Daphni, piros; carpent tua poma nepotes. »
Omnia fert ætas, animum quoque; sæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles:
Nunc oblita mihi tot carmina; vox quoque Mœrin
Iam fugit ipsa: lupi Mœrin videre priores.
Sed tamen ista satis referet tibi sæpe Menalcas.
L. Causando nostros in longum ducis amores.
Et nunc omne tibi stratum silet æquor; et omnes,
Adspice, ventosi ceciderunt murmuris auræ.
Hinc adeo media est nobis via; namque sepulcrum
Incipit apparere Bianoris: hic, ubi densas
Agricolæ stringunt frondes, hic, Mœri, canamus;
Hic hædos depone; tamen veniemus in urbem.
Aut, si, nox pluviam ne colligat ante, veremur,
Cantantes licet usque (minus via lædat) eamus;
Cantantes ut eamus, ego hoc te fasce levabo.
M. Desine plura, puer; et, quod nunc instat, agamus.
Carmina tum melius, cum venerit ipse, canemus.

ECLOGA X. *Gallus.*

Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem.
Pauca meo Gallo, sed, quæ legat ipsa Lycoris,
Carmina sunt dicenda: neget quis carmina Gallo?
Sic tibi, cum fluctus subterlabere Sicanos,
Doris amara suam non intermisceat undam.
Incipe; sollicitos Galli dicamus amores,
Dum tenera attondent simæ virgulta capellæ.
Non canimus surdis: respondent omnia silvæ.
Quæ nemora, aut qui vos saltus habuere, puellæ
Naïdes, indigno cum Gallus amore periret?
Nam neque Parnassi vobis iuga, nam neque Pindi
Ulla moram fecere, neque Aonie Aganippe.
Illum etiam lauri, etiam flevere myricæ;
Pinifer illum etiam sola sub rupe iacentem
Mænalus, et gelidi fleverunt saxa Lycæi.
Stant et oves circum; (nostri nec pœnitet illas;
Nec te pœniteat pecoris, divine poeta:
Et formosus oves ad flumina pavit Adonis)
Venit et upilio; tardi venere bubulci;
Uvidus hiberna venit de glande Menalcas.
Omnes: Unde amor iste, rogant, tibi? Venit Apollo:
Galle, quid insanis? inquit: tua cura Lycoris
Perque nives alium perque horrida castra secuta est.
Venit et agresti capitis Silvanus honore
Florentes ferulas et grandia lilia quassans.
Pan deus Arcadiæ venit: quem vidimus ipsi
Sanguineis ebuli baccis minioque rubentem.
Ecquis erit modus? inquit. Amor non talia curat.
Nec lacrymis crudelis Amor, nec gramina rivis,
Nec cytiso saturantur apes, nec fronde capellæ.
Tristis at ille: Tamen cantabitis, Arcades, inqu
Montibus hæc vestris; soli cantare periti
Arcades. O mihi tum quam molliter ossa quiesc
Vestra meos olim si fistula dicat amores!
Atque utinam ex vobis unus, vestrique fuissem
Aut custos gregis, aut maturæ vinitor uvæ!
Certe, sive mihi Phyllis, sive esset Amyntas,
Seu quicumque furor, (quid tum, si fuscus Amy
Et nigræ violæ sunt, et vaccinia nigra)
Mecum inter salices lenta sub vite iaceret;
Serta mihi Phyllis legeret, cantaret Amyntas.
Hic gelidi fontes; hic mollia prata, Lycori;
Hic nemus; hic ipso tecum consumerer ævo.
Nunc insanus amor duri te Martis in armis
Tela inter media atque adversos detinet hostes.
Tu procul a patria (nec sit mihi credere tantum
Alpinas, ah dura! nives et frigora Rheni
Me sine sola vides. Ah! te ne frigora lædant!
Ah! tibi ne teneras glacies secet aspera plantas!
Ibo, et, Chalcidico quæ sunt mihi condita versu
Carmina, pastoris Siculi modulabor avena.
Certum est in silvis, inter spelæa ferarum,
Malle pati, tenerisque meos incidere amores
Arboribus: crescent illæ; crescetis, amores.
Interea mixtis lustrabo Mænala Nymphis;
Aut acres venabor apros: non me ulla vetabunt
Frigora Parthenios canibus circumdare saltus.
Iam mihi per rupes videor lucosque sonantes
Ire; libet Partho torquere Cydonia cornu
Spicula; tamquam hæc sint nostri medicina furo
Aut deus ille malis hominum mitescere discat.
Iam neque Hamadryades rursum, nec carmina nob
Ipsa placent; ipsæ rursum concedite sylvæ.
Non illum nostri possunt mutare labores;
Nec, si frigoribus mediis Hebrumque bibamus,
Sithoniasque nives hiemis subeamus aquosæ;
Nec si, cum moriens alta liber aret in ulmo,
Æthiopum versemus oves sub sidere Cancri.
Omnia vincit Amor; et nos cedamus Amori.
Hæc sat erit, divæ, vestrum cecinisse poetam,
Dum sedet, et gracili fiscellam texit hibisco,
Pierides; vos hæc facietis maxima Gallo;
Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas,
Quantum vere novo viridis se subiicit alnus.
Surgamus: solet esse gravis cantantibus umbra;
Iuniperi gravis umbra; nocent et frugibus umbræ.
Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite, capellæ.

GEORGICON

Liber primus

Ad C. Cilnium Mæcenatem.

Quid faciat lætas segetes, quo sidere terram
Vertere, Mæcenas, ulmisque adiungere vites
Conveniat; quæ cura boûm, qui cultus habendo
Sit pecori; apibus quanta experientia parcis;
Hinc canere incipiam. Vos, o clarissima mundi
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum,
Liber, et alma Ceres: vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista,
Poculaque inventis Acheloïa miscuit uvis;
Et vos, agrestum præsentia numina, Fauni,
Ferte simul Faunique pedem, Dryadesque puellæ:
Munera vestra cano. Tuque o, cui prima frementem
Fudit equum, magno tellus percussa tridenti,
Neptune; et cultor nemorum, cui pinguia Cæ
Ter centum nivei tondent dumeta iuvenci;
Ipse, nemus linquens patrium saltusque Lycæi,
Pan, ovium custos, tua si tibi Mænala curæ,
Adsis, o Tegeæe, favens; oleæque Minerva
Inventrix; uncique puer monstrator aratri;
Et teneram ab radice ferens, Silvane, cupress
Dique deæque omnes, studium quibus arva tueri;
Quique novas alitis non ullo semine fruges;
Quique satis largum cœlo demittitis imbrem;
Tuque adeo, quem mox quæ sint habitura deor
Concilia, incertum est; urbesne invisere, Cæsar,
Terrarumque velis curam, et te maximus orbis
Auctorem frugum tempestatumque potentem

igens materna tempora myrto;
nensi venias maris, ac tua nautæ
colant, tibi serviat ultima Thule,
enerum Tethys emat omnibus undis;
tardis sidus te mensibus addas,
rigonen inter Chelasque sequentes
e tibi iam brachia contrahit ardens
coeli iusta plus parte reliquit:
s, (nam te nec sperent Tartara regem,
endi veniat tam dira cupido;
sios miretur Græcia campos,
sequi curet Proserpina matrem)
ursum, atque audacibus annue cœptis,
iæ mecum miseratus agrestes,
votis iam nunc assuesce vocari.
, gelidus canis cum montibus humor
Zephyro putris se gleba resolvit,
quat iam tum mihi taurus aratro
sulco attritus splendescere vomer.
num votis respondet avari
s quæ solem, bis frigora sensit;
nse ruperunt horrea messes.
gnotum ferro quam scindimus æquor,
rum coeli prædiscere morem
atrios cultusque habitusque locorum;
que ferat regio, et quid quæque recuset.
llic veniunt felicius uvæ;
s alibi, atque iniussa virescunt
omne vides, croceos ut Tmolus odores,
ebor, molles sua thura Sabæi;
nudi ferrum, virosaque Pontus
liadum palmas Epiros equarum?
s leges æternaque foedera certis
tura locis, quo tempore primum
acuum lapides iactavit in orbem;
nes nati, durum genus. Ergo age, terræ
m primis extemplo a mensibus anni
rtant tauri, glebasque iacentes
ta coquat maturis solibus æstas.
erit tellus fecunda, sub ipsum
enui sat erit suspendere sulco;
nt lætis ne frugibus herbæ;
m exiguus ne deserat humor arenam.
idem tonsas cessare novales,
patiere situ durescere campum.
a seres, mutato sidere, farra,
lætum siliqua quassante legumen,
fetus viciæ, tristisque lupini
fragiles calamos silvamque sonantem.
ini campum seges, urit avenæ;
thæo perfusa papavera somno.
lternis facilis labor: arida tantum
fimo pingui pudeat sola, neve
rem immundum iactare per agros.
mutatis requiescunt fetibus arva:
terea est inaratæ gratia terræ.
steriles incendere profuit agros,
stipulam crepitantibus urere flammis;
cultas vires et pabula terræ
cipiunt; sive illis omne per ignem
vitium, atque exsudat inutilis humor;
lor ille vias et cæca relaxat
novas veniat qua succus in herbas;
gis, et venas adstringit hiantes;
vuiæ, rapidive potentia solis
Boreæ penetrabile frigus adurat.
, rastris glebas qui frangit inertes,
trahit crates, iuvat arva; neque illum
lto nequidquam spectat Olympo;

Et qui, proscisso quæ suscitat æquore terga,
Rursus in obliquum verso perrumpit aratro,
Exercetque frequens tellurem, atque imperat arvis.
Humida solstitia atque hiemes orate serenas,
Agricolæ; hiberno lætissima pulvere farra,
Lætus ager; nullo tantum se Mysia cultu
Iactat, et ipsa suas mirantur Gargara messes.
Quid dicam, iacto qui semine comminus arva
Insequitur, cumulosque ruit male pinguis arenæ;
Deinde satis fluvium inducit rivosque sequentes;
Et, cum exustus ager morientibus æstuat herbis,
Ecce supercilio clivosi tramitis undam
Elicit? illa cadens raucum per levia murmur
Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arva.
Quid, qui, ne gravidis procumbat culmus aristis,
Luxuriem segetum tenera depascit in herba,
Cum primum sulcos æquant sata? quique paludis
Collectum humorem bibulâ deducit arenâ?
Præsertim incertis si mensibus amnis abundans
Exit, et obducto late tenet omnia limo;
Unde cavæ tepido sudant humore lacunæ.
Nec tamen, hæc cum sint hominumque boûmque labores
Versando terram experti, nihil improbus anser,
Strymoniæque grues, et amaris intuba fibris,
Officiunt, aut umbra nocet. Pater ipse colendi
Haud facilem esse viam voluit; primusque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda;
Nec torpere gravi passus sua regna veterno.
Ante Iovem nulli subigebant arva coloni:
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant; ipsaque tellus
Omnia liberius, nullo poscente, ferebat.
Ille malum virus serpentibus addidit atris,
Prædarique lupos iussit, pontumque moveri;
Mellaque decussit foliis, ignemque removit,
Et passim rivis currentia vina repressit;
Ut varias usus meditando extunderet artes
Paulatim, et sulcis frumenti quæreret herbam;
Ut silicis venis abstrusum excuderet ignem.
Tunc alnos primum fluvii sensere cavatas;
Navita tum stellis numeros et nomina fecit,
Pleiadas, Hyadas, claramque Lycaonis Arcton;
Tum laqueis captare feras, et fallere visco,
Inventum, et magnos canibus circumdare saltus.
Atque alius latum funda iam verberat amnem;
Alta petens, pelagoque alius trahit humida lina.
Tum ferri rigor, atque argutæ lamina serræ,
(Nam primi cuneis scindebant fissile lignum,)
Tum variæ venere artes: labor omnia vicit
Improbus, et duris urguens in rebus egestas.
Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Instituit; cum iam glandes atque arbuta sacræ
Deficerent silvæ, et victum Dodona negaret.
Mox et frumentis labor additus; ut mala culmos
Esset robigo, segnisque horreret in arvis
Carduus: intereunt segetes; subit aspera silva,
Lappæque tribulique; interque nitentia culta
Infelix lolium et steriles dominantur avenæ.
Quod nisi et assiduis terram insectabere rastris,
Et sonitu terrebis aves, et ruris opaci
Falce premes umbras, votisque vocaveris imbrem;
Heu! magnum alterius frustra spectabis acervum,
Concussaque famem in silvis solabere quercu.
Dicendum et, quæ sint duris agrestibus arma,
Queis sine nec potuere seri, nec surgere, messes:
Vomis, et inflexi primum grave robur aratri,
Tardaque Eleusinæ matris volventia plaustra,
Tribulaque, traheæque, et iniquo pondere rastri;

Virgea præterea Celei vilisque supellex,
Arbuteæ crates, et mystica vannus Iacchi:
Omnia quæ multo ante memor provisa repones,
Si te digna manet divini gloria ruris.
Continuo in silvis magna vi flexa domatur
In burim, et curvi formam accipit ulmus aratri:
Huic a stirpe pedes temo protentus in octo;
Binæ aures, duplici aptantur dentalia dorso.
Cæditur et tilia ante iugo levis, altaque fagus,
Stivaque, quæ currus a tergo torqueat imos;
Et suspensa focis explorat robora fumus.
Possum multa tibi veterum præcepta referre,
Ni refugis, tenuesque piget cognoscere curas.
Area cum primis ingenti æquanda cylindro,
Et vertenda manu, et creta solidanda tenaci;
Ne subeant herbæ, neu pulvere victa fatiscat;
Tum variæ illudant pestes: sæpe exiguus mus
Sub terris posuitque domos, atque horrea fecit;
Aut oculis capti fodere cubilia talpæ;
Inventusque cavis bufo, et quæ plurima terræ
Monstra ferunt; populatque ingentem farris acervum
Curculio, atque inopi metuens formica senectæ.
Contemplator item, cum se nux plurima silvis
Induet in florem, et ramos curvabit olentes:
Si superant fetus, pariter frumenta sequentur,
Magnaque cum magno veniet tritura calore;
At si luxuria foliorum exuberat umbra,
Nequidquam pingues palea teret area culmos.
Semina vidi equidem multos medicare serentes,
Et nitro prius et nigra perfundere amurca,
Grandior ut fetus siliquis fallacibus esset;
Et, quamvis igni exiguo, properata maderent.
Vidi lecta diu, et multo spectata labore,
Degenerare tamen, ni vis humana quotannis
Maxima quæque manu legeret; sic omnia fatis
In peius ruere, ac retro sublapsa referri;
Non aliter, quam qui adverso vix flumine lembum
Remigiis subigit; si brachia forte remisit,
Atque illum in præceps prono rapit alveus amni.
Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis
Hædorumque dies servandi et lucidus Anguis,
Quam quibus, in patriam ventosa per æquora vectis,
Pontus et ostriferi fauces tentantur Abydi.
Libra die somnique pares ubi fecerit horas,
Et medium luci atque umbris iam dividit orbem;
Exercete, viri, tauros; serite hordea campis,
Usque sub extremum brumæ intractabilis imbrem;
Nec non et lini segetem et Cereale papaver
Tempus humo tegere, et iamdudum incumbere aratris,
Dum sicca tellure licet, dum nubila pendent.
Vere fabis satio; tum te quoque, Medica, putres
Accipiunt sulci, et milio venit annua cura;
Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus, et adverso cedens Canis occidit astro.
At si triticeam in messem robustaque farra
Exercebis humum, solisque instabis aristis;
Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur,
Gnossiaque ardentis decedat stella Coronæ,
Debita quam sulcis committas semina, quamque
Invitæ properes anni spem credere terræ.
Multi ante occasum Maiæ cœpere; sed illos
Exspectata seges vanis elusit aristis.
Si vero viciamque seres vilemque faselum,
Nec Pelusiacæ curam adspernabere lentis;
Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes.
Incipe, et ad medias sementem extende pruinas.
Idcirco certis dimensum partibus orbem
Per duodena regit mundi Sol aureus astra.
Quinque tenent cœlum zonæ; quarum una corusco

Semper sole rubens, et torrida semper ab igi
Quam circum extremæ dextra lævaque trah
Cærulea glacie concretæ atque imbribus atr
Has inter mediamque duæ mortalibus ægris
Munere concessæ divûm; via secta per amba
Obliquus qua se signorum verteret ordo.
Mundus ut ad Scythiam Rhipæasque arduu
Consurgit; premitur Libyæ devexus in Au
Hic vertex nobis semper sublimis; at illum
Sub pedibus Styx atra videt, Manesque pro
Maximus hic flexu sinuoso elabitur Anguis
Circum, perque duas in morem fluminis A
Arctos Oceani metuentes æquore tingi.
Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox
Semper, et obtenta densantur nocte tenebr
Aut redit a nobis Aurora, diemque reducit
Nosque ubi primus equis Oriens afflavit an
Illic sera rubens accendit lumina Vesper.
Hinc tempestates dubio prædiscere cœlo
Possumus, hinc messisque diem tempusque
Et quando infidum remis impellere marmo
Conveniat; quando armatas deducere classe
Aut tempestivam silvis evertere pinum.
Nec frustra signorum obitus speculamur
Temporibusque parem diversis quatuor an
Frigidus agricolam si quando continet imb
Multa, forent quæ mox cœlo properanda se
Maturare datur: durum procudit arator
Vomeris obtusi dentem; cavat arbore lintre
Aut pecori signum aut numeros impressit a
Exacuunt alii vallos furcasque bicornes,
Atque Amerina parant lentæ retinacula vit
Nunc facilis rubea texatur fiscina virga;
Nunc torrete igni fruges, nunc frangite sax
Quippe etiam festis quædam exercere dieb
Fas et iura sinunt: rivos deducere nulla
Relligio vetuit, segeti prætendere sepem,
Insidias avibus moliri, incendere vepres,
Balantûmque gregem fluvio mersare salubri
Sæpe oleo tardi costas agitator aselli
Vilibus aut onerat pomis; lapidemque revert
Incusum, aut atræ massam picis, urbe repor
Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna
Felices operum: quintam fuge; pallidus Orc
Eumenidesque satæ; tum partu Terra nefan
Cœumque Iapetumque creat, sævumque Typ
Et coniuratos cœlum rescindere fratres.
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam
Scilicet, atque Ossæ frondosum involvere Ol
Ter pater exstructos disiecit fulmine monte
Septima post decimam felix, et ponere vite
Et prensos domitare boves, et licia telæ
Addere; nona fugæ melior, contraria furtis.
Multa adeo gelida melius se nocte dedere,
Aut cum sole novo terras irrorat Eous.
Nocte leves melius stipulæ, nocte arida prat
Tondentur; noctes lentus non deficit humor.
Et quidam seros hiberni ad luminis ignes
Pervigilat, ferroque faces inspicat acuto:
Interea, longum cantu solata laborem,
Arguto coniux percurrit pectine telas;
Aut dulcis musti Vulcano decoquit humore
Et foliis undam trepidi despumat aheni.
At rubicunda Ceres medio succiditur æstu;
Et medio tostas æstu terit area fruges.
Nudus ara, sere nudus: hiems ignava colono.
Frigoribus parto agricolæ plerumque fruunt
Mutuaque inter se læti convivia curant.
Invitat genialis hiems, curasque resolvit;

um iam portum tetigere carinæ,
æti nautæ imposuere coronas.
quernas glandes tum stringere tempus,
as, oleamque, cruentaque myrta;
pedicas et retia ponere cervis,
quus lepores; tum figere damas,
uentem Balearis verbera fundæ;
iacet, glaciem cum flumina trudunt.
estates auctumni et sidera dicam?
m breviorque dies et mollior æstas,
a viris? vel cum ruit imbriferum ver,
mpis cum messis inhorruit, et cum
viridi stipula lactentia turgent?
n flavis messorem induceret arvis
fragili iam stringeret hordea culmo,
rum concurrere prœlia vidi;
m late segetem ab radicibus imis
lsam eruerent; ita turbine nigro
culmumque levem stipulasque volantes.
mmensum cœlo venit agmen aquarum,
merant tempestatem imbribus atris
llo nubes; ruit arduus æther,
genti sata læta boûmque labores
entur fossæ, et cava flumina crescunt
fervetque fretis spirantibus æquor.
edia nimborum in nocte, corusca
litur dextra; quo maxima motu
t; fugere feræ; et mortalia corda
umilis stravit pavor: ille flagranti
ut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
minant Austri, et densissimus imber;
a ingenti vento, nunc litora plangunt.
s, cœli menses et sidera serva;
um sese quo stella receptet;
li Cyllenius erret in orbes.
nerare deos, atque annua magnæ
Cereri lætis operatus in herbis,
b casum hiemis, iam vere sereno.
e agni, et tunc mollissima vina;
dulces, densæque in montibus umbræ.
Cererem pubes agrestis adoret;
favos et miti dilue Baccho,
s circum felix eat hostia fruges;
n chorus et socii comitentur ovantes,
clamore vocent in tecta; neque ante
uris quisquam supponat aristis,
ri, torta redimitus tempora quercu,
ncompositos, et carmina dicat.
e ut certis possimus discere signis,
luviasque, et agentes frigora ventos:
atuit, quid menstrua luna moneret;
cerent Austri; quid sæpe videntes
pius stabulis armenta tenerent.
ntis surgentibus, aut freta ponti
tata tumescere, et aridus altis
dire fragor; aut resonantia longe
ri, et nemorum increbrescere murmur.
curvis male temperat unda carinis,
eleres revolant ex æquore mergi,
e ferunt ad litora; cumque marinæ
nt fulicæ; notasque paludes
e altam supra volat ardea nubem.
tellas, vento impendente, videbis
elo labi, noctisque per umbram
longos a tergo albescere tractus;
aleam et frondes volitare caducas,
antes in aqua colludere plumas.
arte trucis cum fulminat, et cum
yrique tonat domus, omnia plenis
Rura natant fossis, atque omnis navita ponto
Humida vela legit. Nunquam imprudentibus imber
Obfuit: aut illum surgentem vallibus imis
Aeriæ fugere grues; aut bucula cœlum
Suspiciens patulis captavit naribus auras;
Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo;
Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.
Sæpius et tectis penetralibus extulit ova
Angustum formica terens iter, et bibit ingens
Arcus; et e pastu decedens agmine magno
Corvorum increpuit densis exercitus alis.
Iam varias pelagi volucres, et quæ Asia circum
Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri,
Certatim largos humeris infundere rores,
Nunc caput obiectare fretis, nunc currere in undas,
Et studio incassum videas gestire lavandi.
Tum cornix plena pluviam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.
Ne nocturna quidem carpentes pensa puellæ
Nescivere hiemem, testa cum ardente viderent
Scintillare oleum, et putres concrescere fungos.
Nec minus ex imbri soles et aperta serena
Prospicere, et certis poteris cognoscere signis.
Nam neque tum stellis acies obtusa videtur;
Nec fratris radiis obnoxia surgere Luna;
Tenuia nec lanæ per cœlum vellera ferri;
Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt
Dilectæ Thetidi alcyones; non ore solutos
Immundi meminere sues iactare maniplos.
At nebulæ magis ima petunt, campoque recumbunt;
Solis et occasum servans de culmine summo
Nequidquam seros exercet noctua cantus.
Apparet liquido sublimis in aere Nisus,
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo:
Quacumque illa levem fugiens secat æthera pennis,
Ecce inimicus, atrox, magno stridore per auras,
Insequitur Nisus: qua se fert Nisus ad auras,
Illa levem fugiens raptim secat æthera pennis.
Tum liquidas corvi presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant; et sæpe cubilibus altis,
Nescio qua præter solitum dulcedine læti,
Inter se foliis strepitant; iuvat imbribus actis
Progeniem parvam dulcesque revisere nidos;
Haud equidem, credo, quia sit divinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior:
Verum, ubi tempestas et cœli mobilis humor
Mutavere vias, et Iupiter uvidus Austris
Denset, erant quæ rara modo, et, quæ densa, relaxat;
Vertuntur species animorum, et pectora motus
Nunc alios, alios, dum nubila ventus agebat,
Concipiunt: hinc ille avium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, et ovantes gutture corvi.
Si vero solem ad rapidum lunasque sequentes
Ordine, respicies, nunquam te crastina fallet
Hora, neque insidiis noctis capiere serenæ.
Luna revertentes cum primum colligit ignes,
Si nigrum obscuro comprenderit aera cornu,
Maximus agricolis pelagoque parabitur imber.
At, si virgineum suffuderit ore ruborem,
Ventus erit; vento semper rubet aurea Phœbe.
Sin ortu quarto (namque is certissimus auctor)
Pura, neque obtusis per cœlum cornibus ibit,
Totus et ille dies, et qui nascentur ab illo
Exactum ad mensem, pluvia ventisque carebunt;
Votaque servati solvent in litore nautæ
Glauco et Panopeæ et Inoo Melicertæ.
Sol quoque et exoriens, et cum se condet in undas,
Signa dabit; solem certissima signa sequuntur.
Et quæ mane refert, et quæ surgentibus astris.

Ille ubi nascentem maculis variaverit ortum,
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe,
Suspecti tibi sint imbres; namque urget ab alto
Arboribusque satisque Notus pecorique sinister.
Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese
Diversi rumpent radii, aut ubi pallida surget
Tithoni croceum linquens Aurora cubile;
Heu! male tum mites defendet pampinus uvas;
Tam multa in tectis crepitans salit horrida grando.
Hoc etiam, emenso cum iam decedet Olympo,
Profuerit meminisse magis; nam sæpe videmus
Ipsius in vultu varios errare colores;
Cæruleus pluviam denuntiat, igneus Euros.
Sin maculæ incipient rutilo immiscerier igni,
Omnia tunc pariter vento nimbisque videbis
Fervere: non illa quisquam me nocte per altum
Ire, neque a terra moneat convellere funem.
At si, cum referetque diem, condetque relatum,
Lucidus orbis erit, frustra terrebere nimbis,
Et claro silvas cernes Aquilone moveri.
Denique, quid vesper serus vehat, unde serenas
Ventus agat nubes, quid cogitet humidus Auster,
Sol tibi signa dabit: Solem quis dicere falsum
Audeat? ille etiam cæcos instare tumultus
Sæpe monet, fraudemque et operta tumescere bella.
Ille etiam exstincto miseratus Cæsare Romam,
Cum caput obscura nitidum ferrugine texit,
Impiaque æternam timuerunt sæcula noctem:
Tempore quamquam illo tellus quoque, et æquora ponti,
Obscœnique canes, importunæque volucres,
Signa dabant. Quoties Cyclopum effervere in agros
Vidimus undantem ruptis fornacibus Ætnam,
Flammarumque globos liquefactaque volvere saxa!
Armorum sonitum toto Germania cœlo
Audiit; insolitis tremuerunt motibus Alpes.
Vox quoque per lucos vulgo exaudita silentes
Ingens; et simulacra modis pallentia miris
Visa sub obscurum noctis; pecudesque locutæ,
Infandum! sistunt amnes, terræque dehiscunt;
Et mœstum illacrymat templis ebur, æraque sudant.
Proluit insano contorquens vortice silvas
Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnes
Cum stabulis armenta tulit. Nec tempore eodem
Tristibus aut extis fibræ apparere minaces,
Aut puteis manare cruor cessavit; et altæ
Per noctem resonare, lupis ululantibus, urbes.
Non alias cœlo ceciderunt plura sereno
Fulgura; nec diri toties arsere cometæ.
Ergo inter sese paribus concurrere telis
Romanas acies iterum videre Philippi;
Nec fuit indignum superis, bis sanguine nostro
Emathiam et latos Hæmi pinguescere campos.
Scilicet et tempus veniet, cum finibus illis
Agricola, incurvo terram molitus aratro,
Exesa inveniet scabra rubigine pila,
Aut gravibus rastris galeas pulsabit inanes,
Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulcris.
Di patrii Indigetes, et Romule, Vestaque mater,
Quæ Tuscum Tiberim et Romana Palatia servas,
Hunc saltem everso iuvenem succurrere sæclo
Ne prohibete! Satis iam pridem sanguine nostro
Laomedonteæ luimus periuria Troiæ.
Iam pridem nobis cœli te regia, Cæsar,
Invidet, atque hominum queritur curare triumphos;
Quippe ubi fas versum atque nefas; tot bella per orbem,
Tam multæ scelerum facies; non ullus aratro
Dignus honos; squalent abductis arva colonis,
Et curvæ rigidum falces conflantur in ensem;
Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum;
Vicinæ ruptis inter se legibus urbes
Arma ferunt; sævit toto Mars impius orbe:
Ut, cum carceribus sese effudere, quadrigæ
Addunt in spatia, et, frustra retinacula tendens,
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Liber secundus

Hactenus arvorum cultus et sidera cœli;
Nunc te, Bacche, canam, nec non silvestria tecum
Virgulta, et prolem tarde crescentis olivæ.
Huc, pater o Lenæe; tuis hic omnia plena
Muneribus; tibi pampineo gravidus auctumno
Floret ager, spumat plenis vindemia labris;
Huc, pater o Lenæe, veni; nudataque musto
Tinge novo mecum dereptis crura cothurnis.
Principio arboribus varia est natura creandis:
Namque aliæ, nullis hominum cogentibus, ipsæ
Sponte sua veniunt, camposque et flumina late
Curva tenent: ut molle siler, lentæque genestæ,
Populus, et glauca canentia fronde salicta.
Pars autem posito surgunt de semine: ut altæ
Castaneæ, nemorumque Iovi quæ maxima frondet
Æsculus, atque habitæ Graiis oracula quercus.
Pullulat ab radice aliis densissima silva:
Ut cerasis ulmisque; etiam Parnassia laurus
Parva sub ingenti matris se subiicit umbra.
Hos Natura modos primum dedit; his genus omne
Silvarum fruticumque viret nemorumque sacrorum.
Sunt alii, quos ipse via sibi reperit usus.
Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum
Deposuit sulcis; hic stirpes obruit arvo,
Quadrifidasque sudes et acuto robore vallos;
Silvarumque aliæ pressos propaginis arcus
Exspectant, et viva sua plantaria terra;
Nil radicis egent aliæ; summumque putator
Haud dubitat terræ referens mandare cacumen.
Quin et caudicibus sectis (mirabile dictu)
Truditur e sicco radix oleagina ligno.
Et sæpe alterius ramos impune videmus
Vertere in alterius, mutatamque insita mala
Ferre pirum, et prunis lapidosa rubescere corna.
Quare agite o, proprios generatim discite cultus,
Agricolæ, fructusque feros mollite colendo;
Neu segnes iaceant terræ. Iuvat Ismara Baccho
Conserere, atque olea magnum vestire Taburnum.
Tuque ades, inceptumque una decurre laborem,
O decus, o famæ merito pars maxima nostræ,
Mæcenas, pelagoque volans da vela patenti.
Non ego cuncta meis amplecti versibus opto;
Non, mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferrea vox: ades, et primi lege litoris oram;
In manibus terræ: non hic te carmine ficto,
Atque per ambages et longa exorsa, tenebo.
Sponte sua quæ se tollunt in luminis oras,
Infecunda quidem, sed læta et fortia surgunt;
Quippe solo natura subest. Tamen hæc quoque si quis
Inserat, aut scrobibus mandet mutata subactis,
Exuerint silvestrem animum, cultuque frequenti
In quascumque voces artes haud tarda sequentur.
Nec non et sterilis, quæ stirpibus exit ab imis,
Hoc faciet, vacuos si sit digesta per agros:
Nunc altæ frondes et rami matris opacant,
Crescentique adimunt fetus, uruntque ferentem.
Iam, quæ seminibus iactis se sustulit arbos,
Tarda venit, seris factura nepotibus umbram;
Pomaque degenerant succos oblita priores;
Et turpes avibus prædam fert uva racemos.

ibus est labor impendendus; et omnes
sulcum, ac multa mercede domandæ.
oleæ melius, propagine vites
, solido Paphiæ de robore myrtus;
are coryli nascuntur, et ingens
erculeæque arbos umbrosa coronæ,
patriæ glandes; etiam ardua palma
casus abies visura marinos.
o et feta nucis arbutus horrida;
atæni malos gessere valentes;
us, ornusque incanuit albo
andemque sues fregere sub ulmis.
inserere atque oculos imponere simplex.
medio trudunt de cortice gemmæ,
mpunt tunicas, angustus in ipso
us: huic aliena ex arbore germen
dosque docent inolescere libro.
nodes trunci resecantur, et alte
olidum cuneis via: deinde feraces
ttuntur: nec longum tempus, et ingens
um ramis felicibus arbos,
novas frondes, et non sua poma.
enus haud unum, nec fortibus ulmis,
otoque, neque Idæis cyparissis.
mam in faciem nascuntur olivæ,
radii, et amara pausia bacca,
Alcinoi silvæ; nec surculus idem
Syriisque piris, gravibusque volemis.
arboribus pendet vindemia nostris,
ymnuo carpit de palmite Lesbos.
e vites; sunt et Mareotides albæ;
æ terris habiles, levioribus illæ;
thia utilior; tenuisque Lageos,
edes olim, vincturaque linguam;
reciæque; et quo te carmine dicam,
e cellis ideo contende Falernis.
minææ vites, firmissima vina;
ssurgit quibus, et rex ipse Phanæus;
minor, cui non certaverit ulla,
a fluere, aut totidem durare per annos.
dis et mensis accepta secundis,
, Rhodia, et tumidis, Bumaste, racemis.
quam multæ species, nec, nomina quæ sint,
s, neque enim numero comprendere re-

scire velit, Libyci velit æquoris idem
ar multæ Zephyro turbentur arenæ,
avigiis violentior incidit Eurus,
t Ionii veniant ad litora fluctus.
terræ ferre omnes omnia possunt.
s salices, crassisque paludibus alni,
; steriles saxosis montibus orni;
tetis lætissima; denique apertos
at colles, Aquilonem et frigora taxi.
extremis domitum cultoribus orbem,
mos Arabum, pictosque Gelonos.
oribus patriæ: sola India nigrum
m; solis est thurea virga Sabæis.
dorato referam sudantia ligno
, et baccas semper frondentis acanthi?
ra Æthiopum, molli canentia lana?
ut foliis depectant tenuia Seres?
ceano propior gerit India lucos,
us orbis; ubi aera vincere summum
d ullæ iactu potuere sagittæ?
quidem sumtis non tarda pharetris.
tristes succos tardumque saporem
i; quo non præsentius ullum,
uando sævæ infecere novercæ,

* Miscueruntque herbas, et non innoxia verba *
Auxilium venit, ac membris agit atra venena.
Ipsa ingens arbos faciemque simillima lauro;
Et, si non alium late iactaret odorem,
Laurus erat: folia haud ullis labentia ventis;
Flos ad prima tenax: animas et olentia Medi
Ora fovent illo, et senibus medicantur anhelis.
Sed neque Medorum, silvæ ditissima, terra,
Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus,
Laudibus Italiæ certent; non Bactra, neque Indi,
Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.
Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem
Invertere, satis immanis dentibus hydri;
Nec galeis densisque virûm seges horruit hastis:
Sed gravidæ fruges et Bacchi Massicus humor
Implevere; tenent oleæ, armentaque læta.
Hinc bellator equus campo sese arduus infert;
Hinc albi, Clitumne, greges, et maxima taurus
Victima, sæpe tuo perfusi flumine sacro,
Romanos ad templa deûm duxere triumphos.
Hic ver assiduum, atque alienis mensibus æstas;
Bis gravidæ pecudes, bis pomis utilis arbor.
At rabidæ tigres absunt, et sæva leonum
Semina; nec miseros fallunt aconita legentes;
Nec rapit immensos orbes per humum, neque tanto
Squameus in spiram tractu se colligit anguis.
Adde tot egregias urbes, operumque laborem,
Tot congesta manu præruptis oppida saxis,
Fluminaque antiquos subterlabentia muros.
An mare, quod supra, memorem, quodque alluit in-
(fra?
Anne lacus tantos? te, Lari maxime, teque,
Fluctibus et fremitu assurgens, Benace, marino?
An memorem portus, Lucrinoque addita claustra,
Atque indignatum magnis stridoribus æquor,
Iulia qua ponto longe sonat unda refuso,
Tyrrhenusque fretis immittitur æstus Avernis?
Hæc eadem argenti rivos ærisque metalla
Ostendit venis, atque auro plurima fluxit.
Hæc genus acre virûm, Marsos, pubemque Sabellam,
Assuetumque malo Ligurem, Volscosque verutos,
Extulit; hæc Decios, Marios, magnosque Camillos,
Scipiadas duros bello, et te, maxime Cæsar,
Qui nunc extremis Asiæ iam victor in oris
Imbellem avertis Romanis arcibus Indum.
Salve, magna parens frugum, Saturnia tellus,
Magna virûm! tibi res antiquæ laudis et artis
Ingredior, sanctos ausus recludere fontes;
Ascræumque cano Romana per oppida carmen.
Nunc locus arvorum ingeniis: quæ robora cuique,
Quis color, et quæ sit rebus natura ferendis.
Difficiles primum terræ, collesque maligni,
Tenuis ubi argilla et dumosis calculus arvis,
Palladia gaudent silva vivacis olivæ.
Indicio est, tractu surgens oleaster eodem
Plurimus, et strati baccis silvestribus agri.
At quæ pinguis humus, dulcique uligine læta,
Quique frequens herbis et fertilis ubere campus;
Qualem sæpe cava montis convalle solemus
Dispicere (huc summis liquuntur rupibus amnes,
Felicemque trahunt limum) quique editus Austro,
Et filicem curvis invisam pascit aratris;
Hic tibi prævalidas olim multoque fluentes
Sufficiet Baccho vites; hic fertilis uvæ,
Hic laticis, qualem pateris libamus et auro,
Inflavit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras,
Lancibus et pandis fumantia reddimus exta.
Sin armenta magis studium vitulosque tueri,
Aut fetus ovium, aut urentes culta capellas,
Saltus, et saturi petito longinqua Tarenti,

Et qualem infelix amisit Mantua campum,
Pascentem niveos herboso flumine cycnos.
Non liquidi gregibus fontes, non gramina deerunt;
Et, quantum longis carpent armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.
Nigra fere et presso pinguis sub vomere terra,
Et cui putre solum (namque hoc imitamur arando),
Optima frumentis: non ullo ex æquore cernes
Plura domum tardis decedere plaustra iuvencis;
Aut, unde iratus silvam devexit arator,
Et nemora evertit multos ignava per annos,
Antiquasque domos avium cum stirpibus imis
Eruit: illæ altum nidis petiere relictis;
At rudis enituit impulso vomere campus.
Nam ieiuna quidem clivosi glarea ruris
Vix humiles apibus casias roremque ministrat;
Et tophus scaber, et nigris exesa chelydris
Creta, negant alios æque serpentibus agros
Dulcem ferre cibum, et curvas præbere latebras.
Quæ tenuem exhalat nebulam fumosque volucres,
Et bibit humorem, et, cum vult, ex se ipsa remittit;
Quæque suo viridi semper se gramine vestit,
Nec scabie et salsa lædit rubigine ferrum;
Illa tibi lætis intexet vitibus ulmos;
Illa ferax oleo est; illam experiere colendo
Et facilem pecori, et patientem vomeris unci.
Talem dives arat Capua, et vicina Vesevo
Ora iugo, et vacuis Clanius non æquus Acerris.
Nunc, quo quamque modo possis cognoscere, di-
Rara sit, an supra morem si densa, requiras: (cam.
Altera frumentis quoniam favet, altera Baccho;
Densa magis Cereri, rarissima quæque Lyæo:
Ante locum capies oculis, altaque iubebis
In solido puteum demitti, omnemque repones
Rursus humum, et pedibus summas æquabis arenas.
Si deerunt, rarum, pecorique et vitibus almis
Aptius, uber erit: sin in sua posse negabunt
Ire loca, et scrobibus superabit terra repletis,
Spissus ager; glebas cunctantes crassaque terga
Exspecta, et validis terram proscinde iuvencis.
Salsa autem tellus, et quæ perhibetur amara,
Frugibus infelix (ea nec mansuescit arando,
Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina servat),
Tale dabit specimen: tu spisso vimine qualos,
Colaque prælorum fumosis deripe tectis;
Huc ager ille malus, dulcesque a fontibus undæ,
Ad plenum calcentur: aqua eluctabitur omnis
Scilicet, et grandes ibunt per vimina guttæ;
At sapor indicium faciet manifestus, et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaror.
Pinguis item quæ sit tellus, hoc denique pacto
Discimus: haud unquam manibus iactata fatiscit,
Sed picis in morem ad digitos lentescit habendo.
Humida maiores herbas alit, ipsaque iusto
Lætior: ah! nimium ne sit mihi fertilis illa,
Neu se prævalidam primis ostendat aristis!
Quæ gravis est, ipso tacitam se pondere prodit,
Quæque levis. Promtum est oculis prædiscere nigram,
Et quis cui color. At sceleratum exquirere frigus
Difficile est: piceæ tantum taxique nocentes
Interdum, aut hederæ pandunt vestigia nigræ.
His animadversis, terram multo ante memento
Excoquere, et magnos scrobibus concidere montes;
Ante supinatas Aquiloni ostendere glebas,
Quam lætum infodias vitis genus: optima putri
Arva solo: id venti curant, gelidæque pruinæ,
Et labefacta movens robustus iugera fossor.
At, si quos haud ulla viros vigilantia fugit,
Ante locum similem exquirunt, ubi prima paretur
Arboribus seges, et quo mox digesta feratur,
Mutatam ignorent subito ne semina matrem.
Quin etiam cœli regionem in cortice signant;
Ut, quo quæque modo steterit, qua parte calores
Austrinos tulerit, quæ terga obverterit axi,
Restituant; adeo in teneris consuescere multum est.
Collibus, an plano melius sit ponere vitem,
Quære prius. Si pinguis agros metabere campi,
Densa sere; in denso non segnior ubere Bacchus.
Sin tumulis acclive solum collesque supinos,
Indulge ordinibus: nec secius omnis in unguem
Arboribus positis secto via limite quadret.
Ut sæpe, ingenti bello cum longa cohortes
Explicuit legio, et campo stetit agmen aperto,
Directæque acies, ac late fluctuat omnis
Ære renidenti tellus, nec dum horrida miscent
Prœlia, sed dubius mediis Mars errat in armis:
Omnia sint paribus numeris dimensa viarum;
Non animum modo uti pascat prospectus inanem;
Sed quia non aliter vires dabit omnibus æquas
Terra, neque in vacuum poterunt se extendere rami.
Forsitan et, scrobibus quæ sint fastigia, quæras.
Ausim vel tenui vitem committere sulco:
Altior ac penitus terræ defigitur arbor;
Æsculus in primis, quæ, quantum vertice ad auras
Æthereas, tantum radice in Tartara tendit.
Ergo non hiemes illam, non flabra, neque imbres
Convellunt; immota manet, multosque nepotes,
Multa virûm volvens durando sæcula, vincit;
Tum fortes late ramos et brachia tendens
Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet umbram.
Neve tibi ad solem vergant vineta cadentem;
Neve inter vites corylum sere; neve flagella
Summa pete, aut summa destringe ex arbore plantas;
Tantus amor terræ: neu ferro læde retuso
Semina: neve oleæ silvestres insere truncos:
Nam sæpe incautis pastoribus excidit ignis,
Qui, furtim pingui primum sub cortice tectus,
Robora comprendit, frondesque elapsus in altas
Ingentem cœlo sonitum dedit, inde secutus
Per ramos victor perque alta cacumina regnat,
Et totum involvit flammis nemus, et ruit atram
Ad cœlum picea crassus caligine nubem;
Præsertim si tempestas a vertice silvis
Incubuit, glomeratque ferens incendia ventus.
Hoc ubi; non a stirpe valent, cæsæque reverti
Possunt, atque ima similes revirescere terra;
Infelix superat foliis oleaster amaris.
Nec tibi tam prudens quisquam persuadeat auctor
Tellurem Borea rigidam spirante movere.
Rura gelu tum claudit hiems; nec semine iacto
Concretam patitur radicem affigere terræ.
Optima vinetis satio, cum vere rubenti
Candida venit avis, longis invisa colubris;
Prima vel autumni sub frigora, cum rapidus Sol
Nondum hiemem contingit equis, iam præterit æstas.
Ver adeo frondi nemorum, ver utile silvis;
Vere tument terræ, et genitalia semina poscunt.
Tum pater omnipotens fecundis imbribus Æther
Coniugis in gremium lætæ descendit, et omnes
Magnus alit, magno commixtus corpore, fœtus.
Avia tum resonant avibus virgulta canoris,
Et Venerem certis repetunt armenta diebus.
Parturit almus ager; Zephyrique tepentibus auris
Laxant arva sinus; superat tener omnibus humor;
Inque novos soles audent se germina tuto
Credere; nec metuit surgentes pampinus Austros,
Aut actum cœlo magnis Aquilonibus imbrem;
Sed trudit gemmas, et frondes explicat omnes.

rima crescentis origine mundi
s, aliumve habuisse tenorem
ver illud erat; ver magnus agebat
bernis parcebant flatibus Euri;
locem pecudes hausere, virumque
mies duris caput extulit arvis,
feræ silvis, et sidera cœlo.
teneræ possent perferre laborem,
quies iret frigusque caloremque
peret cœli indulgentia terras. (gros,
rest, quæcumque premes virgulta per a-
pingui, et multa memor occule terra;
bibulum, aut squalentes infode conchas:
abentur aquæ, tenuisque subibit
ne animos tollent sata. Iamque reperti,
er, atque ingentis pondere testæ,
c effusos munimen ad imbres;
lca siti findit Canis æstifer arva.
positis, superest deducere terram
pila, et duros iactare bidentes;
rcere solum sub vomere, et ipsa
antes inter vineta iuvencos.
lamos et rasæ hastilia virgæ
aptare sudes, furcasque bicornes;
i quarum, et contemnere ventos
summasque sequi tabulata per ulmos.
rima novis adolescit frondibus ætas,
teneris; et, dum se lætus ad auras
laxis per purum immissus habenis,
dum falcis tentanda; sed uncis
anibus frondes, interque legendæ.
m validis amplexæ stirpibus ulmos
m stringe comas, tum brachia tonde:
nidant ferrum: tum denique dura
ria, et ramos compesce fluentes.
sepes etiam, et pecus omne tenendum,
m frons tenera imprudensque laborum;
ndignas hiemes solemque potentem,
ri assidue capreæque sequaces
scuntur oves avidæque iuvencæ.
tantum cana concreta pruina,
incumbens scopulis arentibus æstas,
lli nocuere greges, durique venenum
dmorso signata in stirpe cicatrix.
b culpam Baccho caper omnibus aris
veteres ineunt proscenia ludi,
ingeniis pagos et compita circum
suere; atque inter pocula læti
prati unctos saluere per utres.
sonii, Troia gens missa, coloni
comtis ludunt risuque soluto;
icibus sumunt horrenda cavatis;
e, vocant per carmina læta, tibique
lta suspendunt mollia pinu.
largo pubescit vinea fetu;
valllesque cavæ saltusque profundi,
ue deus circum caput egit honestum.
um Baccho dicemus honorem
patriis, lancesque et liba feremus;
rnu stabit sacer hircus ad aram,
in verubus torrebimus exta colurnis.
ille labor curandis vitibus alter, (tannis
m exhausti satis est: namque omne quo-
erque solum scindendum, glebaque ver-
angenda bidentibus; omne levandum (sis
us; redit agricolis labor actus in orbem,
ua per vestigia volvitur annus.
, seras posuit cum vinea frondes,
ilvis Aquilo decussit honorem;

Iam tum acer curas venientem extendit in annum
Rusticus, et curvo Saturni dente relictam
Persequitur vitem attondens, fingitque putando.
Primus humum fodito, primus devecta cremato
Sarmenta, et vallos primus sub tecta referto;
Postremus metito: bis vitibus ingruit umbra;
Bis segetem densis obducunt sentibus herbæ.
Durus uterque labor. Laudato ingentia rura;
Exiguum colito. Nec non etiam aspera rusci
Vimina per silvam, et ripis fluvialis arundo
Cæditur, incultique exercet cura salicti.
Iam vinctæ vites; iam falcem arbusta reponunt;
Iam canit extremos effetus vinitor antes.
Sollicitanda tamen tellus, pulvisque movendus;
Et iam maturis metuendus Iupiter uvis.
  Contra, non ulla est oleis cultura: neque illæ
Procurvam exspectant falcem rastrosque tenaces,
Cum semel hæserunt arvis, aurasque tulerunt.
Ipsa satis tellus, cum dente recluditur unco,
Sufficit humorem, et gravidas cum vomere fruges.
Hoc pinguem et placitam Paci nutritor olivam.
  Poma quoque, ut primum truncos sensere valentes,
Et vires habuere suas, ad sidera raptim
Vi propria nituntur, opisque haud indiga nostræ.
  Nec minus interea fetu nemus omne gravescit,
Sanguineisque inculta rubent aviaria baccis.
Tondentur cytisi, tædas silva alta ministrat,
Pascunturque ignes nocturni, et lumina fundunt.
Et dubitant homines serere, atque impendere curam?
Quid maiora sequar? salices humilesque genistæ,
Aut illæ pecori frondem, aut pastoribus umbras
Sufficiunt, sepemque satis, et pabula melli.
Et iuvat undantem buxo spectare Cytorum,
Naryciæque picis lucos; iuvat arva videre
Non rastris, hominum non ulli obnoxia curæ.
Ipsæ Caucaseo steriles in vertice silvæ,
Quas animosi Euri assidue franguntque feruntque,
Dant alios aliæ fetus; dant utile lignum
Navigiis pinos, domibus cedrumque cupressosque.
Hinc radios trivere rotis, hinc tympana plaustris
Agricolæ, et pandas ratibus posuere carinas.
Viminibus salices fecundæ, frondibus ulmi:
At myrtus validis hastilibus, et bona bello
Cornus; Ituræos taxi torquentur in arcus.
Nec tiliæ leves aut torno rasile buxum
Non formam accipiunt, ferroque cavantur acuto.
Nec non et torrentem undam levis innatat alnus,
Missa Pado; nec non et apes examina condunt
Corticibusque cavis vitiosæque ilicis alveo.
Quid memorandum æque Baccheïa dona tulerunt?
Bacchus et ad culpam causas dedit: ille furentes
Centauros leto domuit, Rhœtumque Pholumque,
Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.
  O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricolas! quibus ipsa, procul discordibus armis,
Fundit humo facilem victum iustissima tellus.
Si non ingentem foribus domus alta superbis
Mane salutantum totis vomit ædibus undam;
Nec varios inhiant pulchra testudine postes,
Illusasque auro vestes, Ephyreïaque æra;
Alba neque Assyrio fucatur lana veneno,
Nec casia liquidi corrumpitur usus olivi;
At secura quies, et nescia fallere vita,
Dives opum variarum; at latis otia fundis,
Speluncæ, vivique lacus; at frigida Tempe,
Mugitusque boûm, mollesque sub arbore somni,
Non absunt; illic saltus ac lustra ferarum,
Et patiens operum, exiguoque assueta iuventus;
Sacra deûm, sanctique patres: extrema per illos

Iustitia excedens terris vestigia fecit.
Me vero primum dulces ante omnia Musæ,
Quarum sacra fero ingenti percussus amore,
Accipiant; cœlique vias et sidera monstrent;
Defectus solis varios, lunæque labores;
Unde tremor terris; qua vi maria alta tumescant
Obiicibus ruptis, rursusque in se ipsa residant;
Quid tantum Oceano properent se tingere soles
Hiberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.
Sin, has ne possim naturæ accedere partes,
Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis;
Rura mihi et rigui placeant in vallibus amnes;
Flumina amem silvasque inglorius. O! ubi campi,
Spercheosque, et virginibus bacchata Lacænis
Taygeta! o, qui me gelidis in vallibus Hæmi
Sistat, et ingenti ramorum protegat umbra!
Felix, qui potuit rerum cognoscere causas;
Atque metus omnes et inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumque Acherontis avari!
Fortunatus et ille, deos qui novit agrestes,
Panaque Silvanumque senem Nymphasque sorores!
Illum non populi fasces, non purpura regum
Flexit, et infidos agitans discordia fratres,
Aut coniurato descendens Dacus ab Istro;
Non res Romanæ, perituraque regna; neque ille
Aut doluit miserans inopem, aut invidit habenti.
Quos rami fructus, quos ipsa volentia rura,
Sponte tulere sua, carpsit; nec ferrea iura,
Insanumque forum, aut populi tabularia vidit.
Sollicitant alii remis freta cæca; ruuntque
In ferrum; penetrant aulas et limina regum;
Hic petit excidiis urbem miserosque Penates,
Ut gemma bibat, et Sarrano dormiat ostro;
Condit opes alius, defossoque incubat auro;
Hic stupet attonitus Rostris; hunc plausus hiantem
Per cuneos geminatus enim plebisque patrumque
Corripuit. Gaudent perfusi sanguine fratrum,
Exsilioque domos et dulcia limina mutant,
Atque alio patriam quærunt sub sole iacentem.
Agricola incurvo terram dimovit aratro:
Hinc anni labor; hinc patriam parvosque nepotes
Sustinet; hinc armenta boum, meritosque iuvencos;
Nec requies, quin aut pomis exuberet annus,
Aut fetu pecorum, aut Cerealis mergite culmi,
Proventuque oneret sulcos, atque horrea vincat.
Venit hiems: teritur Sicyonia bacca trapetis;
Glande sues læti redeunt; dant arbuta silvæ;
Et varios ponit fetus auctumnus; et alte
Mitis in apricis coquitur vindemia saxis.
Interea dulces pendent circum oscula nati;
Casta pudicitiam servat domus; ubera vaccæ
Lactea demittunt; pinguesque in gramine læto
Inter se adversis luctantur cornibus hædi.
Ipse dies agitat festos: fususque per herbam,
Ignis ubi in medio, et socii cratera coronant,
Te, libans, Lenæe, vocat; pecorisque magistris
Velocis iaculi certamina ponit in ulmo;
Corporaque agresti nudant prædura palæstra.
Hanc olim veteres vitam coluere Sabini;
Hanc Remus et frater: sic fortis Etruria crevit;
Scilicet et rerum facta est pulcherrima Roma,
Septemque una sibi muro circumdedit arces.
Ante etiam sceptrum Dictæi regis, et ante
Impia quam cæsis gens est epulata iuvencis,
Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat.
Necdum etiam audierant inflari classica, necdum
Impositos duris crepitare incudibus enses.
Sed nos immensum spatiis confecimus æquor;
Et iam tempus equûm fumantia solvere colla.

Liber tertius

Te quoque, magna Pales, et te memorande canemus,
Pastor ab Amphryso; vos, silvæ amnesque Lycæi.
Cætera, quæ vacuas tenuissent carmine mentes,
Omnia iam vulgata. Quis aut Eurysthea durum,
Aut illaudati nescit Busiridis aras?
Cui non dictus Hylas puer? et Latonia Delos?
Hippodameque, humeroque Pelops insignis eburno,
Acer equis? Tentanda via est, qua me quoque possim
Tollere humo, victorque virûm volitare per ora.
Primus ego in patriam mecum, modo vita supersit,
Aonio rediens deducam vertice Musas;
Primus Idumæas referam tibi, Mantua, palmas;
Et viridi in campo templum de marmore ponam
Propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius, et tenera prætexit arundine ripas.
In medio mihi Cæsar erit, templumque tenebit.
Illi victor ego, et Tyrio conspectus in ostro,
Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.
Cuncta mihi, Alpheum linquens lucosque Molorchi,
Cursibus et crudo decernet Græcia cæstu.
Ipse, caput tonsæ foliis ornatus olivæ,
Dona feram. Iam nunc sollennes ducere pompas
Ad delubra iuvat, cæsosque videre iuvencos:
Vel scena ut versis discedat frontibus, utque
Purpurea intexti tollant aulæa Britanni.
In foribus pugnam ex auro solidoque elephanto
Gangaridum faciam, victorisque arma Quirini;
Atque hic undantem bello magnumque fluentem
Nilum, ac navali surgentes ære columnas.
Addam urbes Asiæ domitas, pulsumque Niphaten,
Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis,
Et duo rapta manu diverso ex hoste tropæa,
Bisque triumphatas utroque ab litore gentes.
Stabunt et Parii lapides, spirantia signa,
Assaraci proles, demissæque ab Iove gentis
Nomina, Trosque parens, et Troiæ Cynthius auctor.
Invidia infelix Furias amnemque severum
Cocyti metuet, tortosque Ixionis angues,
Immanemque rotam, et non exsuperabile saxum.
Interea Dryadum silvas saltusque sequamur
Intactos, tua, Mæcenas, haud mollia iussa.
Te sine nil altum mens inchoat: En, age, segnes
Rumpe moras; vocat ingenti clamore Cithæron,
Taygetique canes, domitrixque Epidaurus equorum;
Et vox assensu nemorum ingeminata remugit.
Mox tamen ardentes accingar dicere pugnas
Cæsaris, et nomen fama tot ferre per annos,
Tithoni prima quot abest ab origine Cæsar.
Seu quis, Olympiacæ miratus præmia palmæ,
Pascit equos, seu quis fortes ad aratra iuvencos;
Corpora præcipue matrum legat. Optima torvæ
Forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix,
Et crurum tenus a mento palearia pendent;
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna,
Pes etiam; et camuris hirtæ sub cornibus aures.
Nec mihi displiceat maculis insignis et albo,
Aut iuga detrectans; interdumque aspera cornu,
Et faciem tauro propior; quæque ardua tota,
Et gradiens ima verrit vestigia cauda.
Ætas Lucinam iustosque pati hymenæos
Desinit ante decem, post quatuor incipit annos:
Cætera nec feturæ habilis, nec fortis aratris.
Interea, superat gregibus dum læta iuventas,
Solve mares; mitte in Venerem pecuaria primus,
Atque aliam ex alia generando suffice prolem.
Optima quæque dies miseris mortalibus ævi

; subeunt morbi, tristisque senectus;
duræ rapit inclementia mortis.
unt, quarum mutari corpora malis:
m refice; ac, ne post amissa requiras,
t sobolem armento sortire quotannis.
d pecori est idem delectus equino.
uos in spem statues submittere gentis,
iam inde a teneris impende laborem.
coris generosi pullus in arvis
ditur, et mollia crura reponit.
viam, et fluvios tentare minaces
oto sese committere ponti;
rret strepitus. Illi ardua cervix,
caput, brevis alvus, obesaque terga;
toris animosum pectus. Honesti
ucique; color deterrimus albis,
m, si qua sonum procul arma dedere,
scit; micat auribus, et tremit artus;
e premens volvit sub naribus ignem.
t dextro iactata recumbit in armo.
itur per lumbos spina; cavatque
solido graviter sonat ungula cornu.
æi domitus Pollucis habenis
quorum Graii meminere poetæ,
iuges, et magni currus Achillei.
ubam cervice effudit equina
entu pernix Saturnus, et altum
tu fugiens implevit acuto.
que, ubi aut morbo gravis, aut iam se-
nis
e domo; nec turpi ignosce senectæ.
Venerem senior, frustraque laborem
ahit; et, si quando ad prœlia ventum est,
in stipulis magnus sine viribus ignis,
rit. Ergo animos ævumque notabis
unc alias artes, prolemque parentûm,
uæ dolor victo, quæ gloria palmæ.
s, cum præcipiti certamine campum
ruuntque effusi carcere currus;
ectæ iuvenum, exsultantiaque haurit
r pulsans: illi instant verbere torto,
nt lora: volat vi fervidus axis;
miles, iamque elati sublime videntur
cuum ferri, atque assurgere in auras:
nec requies; at fulvæ nimbus arenæ
umescant spumis flatuque sequentûm:
r laudum, tantæ est victoria curæ.
ichthonius currus et quatuor ausus
os, rapidusque rotis insistere victor.
thonii Lapithæ gyrosque dedere
rso, atque equitem docuere sub armis
lo, et gressus glomerare superbos.
que labor; æque iuvenemque magistri
calidumque animis, et cursibus acrem;
pe fuga versos ille egerit hostes,
Epirum referat, fortesque Mycenas,
ipsa deducat origine gentem.
advertis, instant sub tempus, et omnes
curas denso distendere pingui,
ducem, et pecori dixere maritum;
secant herbas, fluviosque ministrant,
blando nequeat superesse labori;
patrum referant ieiunia nati.
acie tenuant armenta volentes;
oncubitus primos iam nota voluptas
ondesque negant, et fontibus arcent.
cursu quatiunt, et sole fatigant,
r tunsis gemit area frugibus, et cum
d Zephyrum paleæ iactantur inanes.

Hoc faciunt, nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali arvo, et sulcos oblimet inertes;
Sed rapiat sitiens Venerem, interiusque recondat.
Rursus cura patrum cadere, et succedere matrum
Incipit. Exactis gravidæ cum mensibus errant,
Non illas gravibus quisquam iuga ducere plaustris,
Non saltu superare viam sit passus, et acri
Carpere prata fuga, fluviosque innare rapaces.
Saltibus in vacuis pascant, et plena secundum
Flumina; muscus ubi, et viridissima gramine ripa,
Speluncæque tegant, et saxea procubet umbra.
Est lucos Silari circa ilicibusque virentem
Plurimus Alburnum volitans, (cui nomen asilo
Romanum est, œstrum Graii vertere vocantes)
Asper, acerba sonans; quo tota exterrita silvis
Diffugiunt armenta; furit mugitibus æther
Concussus, silvæque et sicci ripa Tanagri.
Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras
Inachiæ Iuno pestem meditata iuvencæ.
Hunc quoque, nam mediis fervoribus acrior instat,
Arcebis gravido pecori, armentaque pasces
Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris.
Post partum cura in vitulos traducitur omnis;
Continuoque notas et nomina gentis inurunt,
Et, quos aut pecori malint submittere habendo,
Aut aris servare sacros, aut scindere terram,
Et campum horrentem fractis invertere glebis.
Cætera pascuntur virides armenta per herbas:
Tu quos ad studium atque usum formabis agrestem,
Iam vitulos hortare, viamque insiste domandi,
Dum faciles animi iuvenum, dum mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de vimine circlos
Cervici subnecte; dehinc, ubi libera colla
Servitio assuêrint, ipsis e torquibus aptos
Iunge pares, et coge gradum conferre iuvencos;
Atque illis iam sæpe rotæ ducantur inanes
Per terram, et summo vestigia pulvere signent:
Post valido nitens sub pondere faginus axis
Instrepat, et iunctos temo trahat æreus orbes.
Interea pubi indomitæ non gramina tantum,
Nec vescas salicum frondes, ulvamque palustrem,
Sed frumenta manu carpes sata. Nec tibi fetæ,
More patrum, niveæ implebunt mulctraria vaccæ;
Sed tota in dulces consument ubera natos.
Sin ad bella magis studium turmasque feroces,
Aut Alphea rotis prælabi flumina Pisæ,
Et Iovis in luco currus agitare volantes;
Primus equi labor est, animos atque arma videre
Bellantûm, lituosque pati; tractuque gementem
Ferre rotam, et stabulo frenos audire sonantes;
Tum magis atque magis blandis gaudere magistri
Laudibus, et plausæ sonitum cervicis amare.
Atque hæc iam primo depulsus ab ubere matris
Audeat, inque vicem det mollibus ora capistris
Invalidus, etiamque tremens, etiam inscius ævi.
At tribus exactis ubi quarta accesserit æstas,
Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare
Compositis, sinuetque alterna volumina crurum;
Sitque laboranti similis; tum cursibus auras,
Tum vocet, ac per aperta volans, ceu liber habenis,
Æquora, vix summa vestigia ponat arena:
Qualis Hyperboreis Aquilo cum densus ab oris
Incubuit, Scythiæque hiemes atque arida differt
Nubila: tum segetes altæ campique natantes
Lenibus horrescunt flabris, summæque sonorem
Dant silvæ, longique urgent ad litora fluctus:
Ille volat, simul arva fuga, simul æquora verrens.
Hic vel ad Elei metas et maxima campi
Sudabit spatia, et spumas aget ore cruentas;

Belgica vel molli melius feret esseda collo.
Tum demum crassa magnum farragine corpus
Crescere iam domitis sinito; namque ante doman-
lugentes tollent animos, prensique negabunt (dum
Verbera lenta pati, et duris parere lupatis.
Sed non ulla magis vires industria firmat,
Quam Venerem et cæci stimulos avertere amoris,
Sive boum, sive est cui gratior usus equorum.
Atque ideo tauros procul atque in sola relegant (la;
Pascua, post montem oppositum, et trans flumina la-
Aut intus clausos satura ad præsepia servant.
Carpit enim vires paulatim, uritque videndo
Femina; nec nemorum patitur meminisse, nec herbæ.
Dulcibus illa quidem illecebris et sæpe superbos
Cornibus inter se subigit decernere amantes.
Pascitur in magna silva formosa iuvenca:
Illi alternantes multa vi prælia miscent
Vulneribus crebris: lavit ater corpora sanguis;
Versaque in obnixos urgentur cornua vasto
Cum gemitu; reboant silvæque et longus Olympus.
Nec mos bellantes una stabulare: sed alter
Victus abit, longeque ignotis exsulat oris;
Multa gemens ignominiam plagasque superbi
Victoris, tum, quos amisit inultus, amores;
Et stabula adspectans regnis excessit avitis.
Ergo omni cura vires exercet, et inter
Dura iacet pernox instrato saxa cubili,
Frondibus hirsutis et carice pastus acuta;
Et tentat sese, atque irasci in cornua discit,
Arboris obnixus trunco; ventosque lacessit
Ictibus, et sparsa ad pugnam proludit arena.
Post, ubi collectum robur viresque refectæ,
Signa movet, præcepsque oblitum fertur in hostem:
Fluctus uti, medio cœpit cum albescere ponto,
Longius ex altoque sinum trahit; utque, volutus
Ad terras, immane sonat per saxa, neque ipso
Monte minor procumbit; at ima exæstuat unda
Verticibus, nigramque alte subiectat arenam. (que,
Omne adeo genus in terris hominumque ferarum-
Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres,
In furias ignemque ruunt: amor omnibus idem.
Tempore non alio catulorum oblita leæna
Sævior erravit campis; nec funera vulgo
Tam multa informes ursi stragemque dedere
Per silvas; tum sævus aper, tum pessima tigris.
Heu! male tum Libyæ solis erratur in agris.
Nonne vides, ut tota tremor pertentet equorum
Corpora, si tantum notas odor attulit auras?
Ac neque eos iam frena virûm, neque verbera sæva,
Non scopuli rupesque cavæ, atque obiecta retardant
Flumina, correptos undâ torquentia montes.
Ipse ruit dentesque Sabellicus exacuit sus,
Et pede prosubigit terram, fricat arbore costas,
Atque hinc atque illinc humeros ad vulnera durat.
Quid iuvenis, magnum cui versat in ossibus ignem
Durus amor? Nempe abruptis turbata procellis
Nocte natat cæca serus freta; quem super ingens
Porta tonat cœli, et scopulis illisa reclamant
Æquora; nec miseri possunt revocare parentes,
Nec moritura super crudeli funere virgo.
Quid lynces Bacchi variæ, et genus acre luporum
Atque canum? quid, quæ imbelles dant prælia cervi?
Scilicet ante omnes furor est insignis equarum;
Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
Potniades malis membra absumsere quadrigæ.
Illas ducit amor trans Gargara, transque sonantem
Ascanium; superant montes, et flumina tranant.
Continuoque, avidis ubi subdita flamma medullis,
Vere magis, quia vere calor redit ossibus, illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis
Exceptantque leves auras; et sæpe sine ullis
Coniugiis, vento gravidæ (mirabile dictu)
Saxa per et scopulos et depressas convalles
Diffugiunt; non, Eure, tuos, neque Solis ad ortus
In Boream Caurumque, aut unde nigerrimus Au
Nascitur, et pluvio contristat frigore cœlum.
Hic demum, hippomanes vero quod nomine dicu
Pastores, lentum destillat ab inguine virus;
Hippomanes, quod sæpe malæ legere novercæ,
Miscueruntque herbas et non innoxia verba.
Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus,
Singula dum capti circumvectamur amore.
Hoc satis armentis. Superat pars altera curæ,
Lanigeros agitare greges, hirtasque capellas.
Hic labor; hinc laudem fortes sperate coloni.
Nec sum animi dubius, verbis ea vincere magnum
Quam sit, et angustis hunc addere rebus honorem
Sed me Parnassi deserta per ardua dulcis
Raptat amor. Iuvat ire iugis, qua nulla priorum
Castaliam molli devertitur orbita clivo. (d
Nunc, veneranda Pales, magno nunc ore so
Incipiens, stabulis edico in mollibus herbam
Carpere oves, dum mox frondosa reducitur æstas;
Et multa duram stipula filicumque maniplis
Sternere subter humum, glacies ne frigida lædat
Molle pecus, scabiemque ferat turpesque podagras
Post hinc digressus iubeo frondentia capris
Arbuta sufficere, et fluvios præbere recentes;
Et stabula a ventis hiberno opponere soli
Ad medium conversa diem, cum frigidus olim
Iam cadit, extremoque irrorat Aquarius anno.
Hæ quoque non cura nobis leviore tuendæ;
Nec minor usus erit; quamvis Milesia magno
Vellera mutentur Tyrios incocta rubores.
Densior hinc soboles; hinc largi copia lactis.
Quam magis exhausto spumaverit ubere mulctra,
Læta magis pressis manabunt flumina mammis.
Nec minus interea barbas incanaque menta
Cinyphii tondent hirci, setasque comantes,
Usum in castrorum, et miseris velamina nautis.
Pascuntur vero silvas, et summa Lycæi,
Horrentesque rubos, et amantes ardua dumos;
Atque ipsæ memores redeunt in tecta, suosque
Ducunt, et gravido superant vix ubere limen.
Ergo omni studio glaciem ventosque nivales,
Quo minus est illis curæ mortalis egestas,
Avertes; victumque feres et virgea lætus
Pabula; nec tota claudes fœnilia bruma.
At vero, Zephyris cum læta vocantibus æstas
In saltus utrumque gregem atque in pascua mittet,
Luciferi primo cum sidere frigida rura
Carpamus, dum mane novum, dum gramina can
Et ros in tenera pecori gratissimus herba.
Inde, ubi quarta sitim cœli collegerit hora,
Et cantu querulæ rumpent arbusta cicadæ,
Ad puteos aut alta greges ad stagna iubeto
Currentem ilignis potare canalibus undam;
Æstibus at mediis umbrosam exquirere vallem,
Sicubi magna Iovis antiquo robore quercus
Ingentes tendat ramos, aut sicubi nigrum
Ilicibus crebris sacra nemus accubet umbra;
Tum tenues dare rursus aquas, et pascere rursus
Solis ad occasum, cum frigidus aera Vesper
Temperat, et saltus reficit iam roscida luna,
Litoraque alcyonen resonant, acalanthida dumi.
Quid tibi pastores Libyæ, quid pascua versu
Prosequar, et raris habitata mapalia tectis?
Sæpe diem noctemque, et totum ex ordine mensem

itque pecus longa in deserta sine ullis
tantum campi iacet. Omnia secum
ius Afer agit, tectumque, Laremque,
Amyclæumque canem, Cressamque phare-
ac patriis acer Romanus in armis (tram:
iusto viam cum carpit, et hosti
ctatum positis stat in agmine castris.
a Scythiæ gentes, Mæotiaque unda,
t torquens flaventes Ister arenas,
lit medium Rhodope porrecta sub axem.
tenent stabulis armenta; neque ullæ
campo apparent, aut arbore frondes:
geribus niveis informis et alto
iacet, septemque assurgit in ulnas.
tus, semper spirantes frigora Cauri.
llentes haud unquam discutit umbras;
vectus equis altum petit æthera; nec cum
Oceani rubro lavit æquore currum.
t subitæ currenti in flumine crustæ,
m tergo ferratos sustinet orbes,
la prius, patulis nunc hospita plaustris.
siliunt vulgo, vestesque rigescunt
duntque securibus humida vina;
dam in glaciem vertere lacunæ;
npexis induruit horrida barbis.
s non secius aere ningit:
ecudes, stant circumfusa pruinis
gna boûm; confertoque agmine cervi
ole nova, et summis vix cornibus exstant.
missis canibus, non cassibus ullis,
agitant pavidos formidine pennæ:
oppositum trudentes pectore montem
obtruncant ferro, graviterque rudentes
magno læti clamore reportant.
ossis specubus secura sub alta
terra, congestaque robora totasque
focis ulmos, ignique dedere.
m ludo ducunt, et pocula læti
atque acidis imitantur vitea sorbis.
perboreo Septem subiecta trioni
na virûm Rhipæo tunditur Euro,
m fulvis velatur corpora setis.
lanitiam curæ; primum aspera silva,
e tribulique absint; fuge pabula læta;
que greges villis lege mollibus albos.
tem, quamvis aries sit candidus ipse,
bet udo tantum cui lingua palato,
e maculis infuscet vellera pullis
m; plenoque alium circumspice campo.
c niveo lanæ, si credere dignum est,
Arcadiæ captam te, Luna, fefellit,
alta vocans; nec tu adspernata vocantem.
lactis amor, cytisum lotosque frequentes
salsasque ferat præsepibus herbas.
ant fluvios magis, ac magis ubera tendunt,
cultum referunt in lacte saporem.
excretos prohibent a matribus hædos,
ferratis præfigunt ora capistris.
nte die mulsere horisque diurnis,
nunt; quod iam tenebris et sole cadente,
exportans calathis adit oppida pastor;
sale contingunt, hiemique reponunt.
cura canum fuerit postrema: sed una
artæ catulos acremque Molossum
pingu. Nunquam, custodibus illis,
n stabulis furem, incursusque luporum,
atos a tergo horrebis Iberos.
cursu timidos agitabis onagros,
leporem, canibus venabere damas.

Sæpe volutabris pulsos silvestribus apros
Latratu turbabis agens, montesque per altos
Ingentem clamore premes ad retia cervum.
Disce et odoratam stabulis accendere cedrum,
Galbaneoque agitare graves nidore chelydros.
Sæpe sub immotis præsepibus aut mala tactu
Vipera delituit, cœlumque exterrita fugit;
Aut tecto assuetus coluber succedere et umbræ,
Pestis acerba boûm, pecorique adspergere virus,
Fovit humum. Cape saxa manu, cape robora, pastor,
Tollentemque minas et sibila colla tumentem
Deiice; iamque fuga timidum caput abdidit alte,
Cum medii nexus extremæque agmina caudæ
Solvuntur, tardosque trahit sinus ultimus orbes.
Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
Squamea convolvens sublato pectore terga,
Atque notis longam maculosus grandibus alvum;
Qui, dum amnes ulli rumpuntur fontibus, et dum
Vere madent udo terræ ac pluvialibus Austris,
Stagna colit; ripisque habitans, hic piscibus atram
Improbus ingluviem ranisque loquacibus explet.
Postquam exusta palus, terræque ardore dehiscunt,
Exsilit in siccum, et flammantia lumina torquens
Sævit agris, asperque siti atque exterritus æstu.
Ne mihi tum molles sub divo carpere somnos,
Neu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas,
Cum positis novus exuviis nitidusque iuventa
Volvitur, aut, catulos tectis aut ova relinquens,
Arduus ad solem et linguis micat ore trisulcis.
Morborum quoque te causas et signa docebo.
Turpis oves tentat scabies, ubi frigidus imber
Altius ad vivum persedit, et horrida cano
Bruma gelu; vel cum tonsis illotus adhæsit
Sudor, et hirsuti secuerunt corpora vepres.
Dulcibus idcirco fluviis pecus omne magistri
Perfundunt, udisque aries in gurgite villis
Mersatur, missusque secundo defluit amni;
Aut tonsum tristi contingunt corpus amurca,
Et spumas miscent argenti, vivaque sulfura,
Idæasque pices, et pingues unguine ceras, (men.
Scillamque, helleborosque graves, nigrumque bitu-
Non tamen ulla magis præsens fortuna laborum est,
Quam si quis ferro potuit rescindere summum
Ulceris os. Alitur vitium, vivitque tegendo;
Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor
Abnegat, aut meliora Deos sedet omina poscens.
Quin etiam, ima dolor balantum lapsus ad ossa
Cum furit, atque artus depascitur arida febris,
Profuit incensos æstus avertere, et inter
Ima ferire pedis salientem sanguine venam;
Bisaltæ quo more solent, acerque Gelonus,
Cum fugit in Rhodopen, atque in deserta Getarum,
Et lac concretum cum sanguine potat equino.
Quam procul aut molli succedere sæpius umbræ
Videris, aut summas carpentem ignavius herbas,
Extremamque sequi, aut medio procumbere campo
Pascentem, et seræ solam decedere nocti;
Continuo culpam ferro compesce, prius quam
Dira per incautum serpant contagia vulgus.
Non tam creber, agens hiemem, ruit æquore turbo,
Quam multæ pecudum pestes. Nec singula morbi
Corpora corripiunt; sed tota æstiva repente,
Spemque gregemque simul, cunctamque ab origine
Tum sciat, aerias Alpes et Norica si quis (gentem.
Castella in tumulis, et Iapydis arva Timavi,
Nunc quoque post tanto videat, desertaque regna
Pastorum, et longe saltus lateque vacantes.
Hic quondam morbo cœli miseranda coorta est
Tempestas, totoque auctumni incanduit æstu,

Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum;
Corrupitque lacus; infecit pabula tabo.
Nec via mortis erat simplex; sed ubi ignea venis
Omnibus acta sitis miseros adduxerat artus,
Rursus abundabat fluidus liquor, omniaque in se
Ossa minutatim morbo collapsa trahebat.
Sæpe in honore Deûm medio stans hostia ad aram,
Lanea dum nivea circumdatur infula vitta,
Inter cunctantes cecidit moribunda ministros.
Aut si quam ferro mactaverat ante sacerdos,
Inde neque impositis ardent altaria fibris;
Nec responsa potest consultus reddere vates;
Ac vix suppositi tinguntur sanguine cultri,
Summaque ieiuna sanie infuscatur arena.
Hinc lætis vituli vulgo moriuntur in herbis,
Et dulces animas plena ad præsepia reddunt.
Hinc canibus blandis rabies venit, et quatit ægros
Tussis anhela sues, ac faucibus angit obesis.
Labitur infelix, studiorum atque immemor herbæ,
Victor equus, fontesque avertitur, et pede terram
Crebra ferit; demissæ aures; incertus ibidem
Sudor; et ille quidem morituris frigidus; aret
Pellis, et ad tactum tractanti dura resistit.
Hæc ante exitium primis dant signa diebus.
Sin in processu cœpit crudescere morbus;
Tum vero ardentes oculi, atque attractus ab alto
Spiritus, interdum gemitu gravis; imaque longo
Ilia singultu tendunt; it naribus ater
Sanguis, et obsessas fauces premit aspera lingua.
Profuit inserto latices infundere cornu
Lenæos; ea visa salus morientibus una.
Mox erat hoc ipsum exitio, furiisque refecti
Ardebant, ipsique suos, iam morte sub ægra,
(Dî meliora piis, erroremque hostibus illum!)
Discissos nudis laniabant dentibus artus.
Ecce autem duro fumans sub vomere taurus
Concidit, et mixtum spumis vomit ore cruorem,
Extremosque ciet gemitus. It tristis arator,
Mœrentem abiungens fraterna morte iuvencum;
Atque opere in medio defixa relinquit aratra.
Non umbræ altorum nemorum, non mollia possunt
Prata movere animum, non, qui per saxa volutus
Purior electro campum petit amnis: at ima
Solvuntur latera, atque oculos stupor urget inertes,
Ad terramque fluit devexo pondere cervix.
Quid labor aut benefacta iuvant? quid vomere ter-(ras
Invertisse graves? atqui non Massica Bacchi
Munera, non illis epulæ nocuere repostæ:
Frondibus et victu pascuntur simplicis herbæ;
Pocula sunt fontes liquidi, atque exercita cursu
Flumina, nec somnos abrumpit cura salubres.
Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quæsitas ad sacra boves Iunonis, et uris
Imparibus ductos alta ad donaria currus.
Ergo ægre rastris terram rimantur, et ipsis
Unguibus infodiunt fruges, montesque per altos
Contenta cervice trahunt stridentia plaustra.
Non lupus insidias explorat ovilia circum,
Nec gregibus nocturnus obambulat; acrior illum
Cura domat. Timidi damæ cervique fugaces
Nunc interque canes et circum tecta vagantur.
Iam maris immensi prolem, et genus omne natantum,
Litore in extremo, ceu naufraga corpora, fluctus
Proluit; insolitæ fugiunt in flumina phocæ.
Interit et curvis frustra defensa latebris
Vipera, et attoniti squamis adstantibus hydri.
Ipsis est aer avibus non æquus, et illæ
Præcipites alta vitam sub nube relinquunt.
Præterea iam nec mutari pabula refert,
Quæsitæque nocent artes; cessere magistri,
Phillyrides Chiron Amythaoniusque Melampus.
Sævit, et, in lucem Stygiis emissa tenebris,
Pallida Tisiphone Morbos agit ante Metumque,
Inque dies avidum surgens caput altius effert.
Balatu pecorum et crebris mugitibus amnes
Arentesque sonant ripæ collesque supini.
Iamque catervatim dat stragem, atque aggerat ip
In stabulis turpi dilapsa cadavera tabo;
Donec humo tegere, ac foveis abscondere discunt
Nam neque erat coriis usus; nec viscera quisquam
Aut undis abolere potest, aut vincere flammas;
Nec tondere quidem morbo illuvieque peresa
Vellera, nec telas possunt attingere putres.
Verum etiam, invisos si quis tentarat amictus,
Ardentes papulæ, atque immundus olentia sudor
Membra sequebatur; nec longo deinde moranti
Tempore contactos artus sacer ignis edebat.

Liber quartus

Protenus aerii mellis cœlestia dona
Exsequar. Hanc etiam, Mæcenas, adspice partem.
Admiranda tibi levium spectacula rerum,
Magnanimosque duces, totiusque ordine gentis
Mores, et studia, et populos, et prœlia dicam.
In tenui labor: at tenuis non gloria, si quem
Numina læva sinunt, auditque vocatus Apollo.
Principio sedes apibus statioque petenda,
Quo neque sit ventis aditus (nam pabula venti
Ferre domum prohibent), neque oves hædique pe
Floribus insultent, aut errans bucula campo
Decutiat rorem, et surgentes atterat herbas.
Absint et picti squalentia terga lacerti
Pinguibus a stabulis, meropesque, aliæque volucr
Et manibus Procne pectus signata cruentis.
Omnia nam late vastant, ipsasque volantes
Ore ferunt dulcem nidis immitibus escam.
At liquidi fontes et stagna virentia musco
Adsint, et tenuis, fugiens per gramina, rivus,
Palmaque vestibulum aut ingens oleaster in
Ut, cum prima novi ducent examina reges
Vere suo, ludetque favis emissa iuventus,
Vicina invitet decedere ripa calori;
Obviaque hospitiis teneat frondentibus arbos.
In medium, seu stabit iners, seu profluet hu
Transversas salices et grandia conice saxa;
Pontibus ut crebris possint consistere, et ala
Pandere ad æstivum solem, si forte morantes
Sparserit, aut præceps Neptuno immerserit E
Hæc circum casiæ virides, et olentia late
Serpylla, et graviter spirantis copia thymbræ
Floreat, irriguumque bibant violaria fontem.
Ipsa autem, seu corticibus tibi suta cavatis,
Seu lento fuerint alvearia vimine texta,
Angustos habeant aditus: nam frigore mella
Cogit hiems, eademque calor liquefacta remitt
Utraque vis apibus pariter metuenda; neque il
Nequidquam in tectis certatim tenuia cera
Spiramenta linunt, fucoque et floribus oras
Explent, collectumque hæc ipsa ad munera glu
Et visco et Phrygiæ servant pice lentius Idæ.
Sæpe etiam effossis, si vera est fama, latebris
Sub terra fovere larem, penitusque repertæ
Pumicibusque cavis exesæque arboris antro.
Tu tamen e levi rimosa cubilia limo
Unge fovens circum, et raras super iniice fron
Neu propius tectis taxum sine; neve rubentes

eros; altæ neu crede paludi,
r cœni gravis, aut ubi concava pulsu
, vocisque offensa resultat imago.
erest, ubi pulsam hiemem sol aureus egit
cœlumque æstiva luce reclusit;
o saltus silvasque peragrant,
e metunt flores, et flumina libant
s. Hinc nescio qua dulcedine lætæ
idosque fovent; hinc arte recentes
ras, et mella tenacia fingunt.
n emissum caveis ad sidera cœli
tem liquidam suspexeris agmen,
e trahi vento mirabere nubem,
r; aquas dulces, et frondea semper
. Huc tu iussos adsperge sapores,
hylla, et cerinthæ ignobile gramen;
ciœ, et Matris quate cymbala circum:
nt medicatis sedibus; ipsæ
suo sese in cunabula condent.
n ad pugnam exierint; (nam sæpe duobus
ssit magno discordia motu,
e animos vulgi et trepidantia bello
longe præsciscere: namque morantes
æris rauci canor increpat, et vox
ctos sonitus imitata tubarum;
inter se coeunt, pennisque coruscant,
exacuunt rostris, aptantque lacertos,
um atque ipsa ad prætoria densæ
magnisque vocant clamoribus hostem.)
r nactæ sudum camposque patentes
portis, concurritur; æthere in alto
magnum mixtæ glomerantur in orbem,
que cadunt. Non densior aere grando,
uis tantum pluit ilice glandis.
lias acies, insignibus alis,
mos angusto in pectore versant,
admixi non cedere, dum gravis aut hos,
a fuga victor dare terga subegit.
nimorum, atque hæc certamina tanta,
ri iactu compressa quiescunt.
bi ductores acie revocaveris ambo,
i visus, eum, ne prodigus obsit,
melior vacua sine regnet in aula.
acalis auro squalentibus ardens;
nt genera; hic melior, insignis et ore,
lustris squamis; ille horridus alter
amque trahens inglorius alvum.
gum facies, ita corpora plebis:
æ turpes horrent; ceu, pulvere ab alto
et sicco terram spuit ore viator
ent aliæ, et fulgore coruscant,
ro, et paribus lita corpora guttis.
soboles; hinc cœli tempore certo
la premes; nec tantum dulcia, quantum
et durum Bacchi domitura saporem.
ncerta volant, cœloque examina ludunt,
tque favos, et frigida tecta relinquunt,
nimos ludo prohibebis inani.
s prohibere labor. Tu regibus alas
illis quisquam cunctantibus altum
t castris audebit vellere signa.
oceis halantes floribus horti,
orum atque avium cum falce saligna
sacri servet tutela Priapi.
m pinosque ferens de montibus altis
late circum, cui talia curæ;
manum duro terat; ipse feraces
o plantas, et amicos irriget imbres.
uidem (extremo ni iam sub fine laborum

Vela traham, et terris festinem advertere proram)
Forsitan et, pingues hortos quæ cura colendi
Ornaret, canerem, biferique rosaria Pæsti;
Quoque modo potis gauderent intuba rivis,
Et virides apio ripæ; tortusque per herbam
Cresceret in ventrem cucumis; nec sera comantem
Narcissum, aut flexi tacuissem vimen acanthi,
Pallentesque hederas, et amantes litora myrtos.
Namque sub Œbaliæ memini me turribus arcis,
Qua niger humectat flaventia culta Galæsus,
Corycium vidisse senem, cui pauca relicti
Iugera ruris erant: nec fertilis illa iuvencis,
Nec pecori opportuna seges, nec commoda Baccho.
Hic rarum tamen in dumis olus, albaque circum
Lilia, verbenasque premens vescumque papaver,
Regum æquabat opes animis; seraque revertens
Nocte domum, dapibus mensas onerabat inemtis.
Primus vere rosam atque auctumno carpere poma,
Et cum tristis hiems etiamnum frigore saxa
Rumperet, et glacie cursus frenaret aquarum,
Ille comam mollis iam tondebat hyacinthi,
Æstatem increpitans seram Zephyrosque morantes.
Ergo apibus fetis idem atque examine multo
Primus abundare, et spumantia cogere pressis
Mella favis; illi tiliæ, atque uberrima pinus;
Quotque in flore novo pomis se fertilis arbos
Induerat, totidem auctumno matura tenebat.
Ille etiam seras in versum distulit ulmos,
Eduramque pirum, et spinos iam pruna ferentes,
Iamque ministrantem platanum potantibus umbras.
Verum hæc ipse equidem spatiis exclusus iniquis
Prætereo, atque aliis post me memoranda relinquo.
Nunc age, naturas apibus quas Iupiter ipse
Addidit, expediam, pro qua mercede, canoros
Curetum sonitus crepitantiaque æra secutæ,
Dictæo cœli Regem pavere sub antro.
Solæ communes natos, consortia tecta
Urbis habent, magnisque agitant sub legibus ævum;
Et patriam solæ et certos novere penates;
Venturæque hiemis memores æstate laborem
Experiuntur, et in medium quæsita reponunt.
Namque aliæ victu invigilant, et fœdere pacto
Exercentur agris; pars intra septa domorum
Narcissi lacrymam, et lentum de cortice gluten,
Prima favis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suspendunt ceras; aliæ, spem gentis, adultos
Educunt fetus; aliæ purissima mella
Stipant, et liquido distendunt nectare cellas.
Sunt, quibus ad portas cecidit custodia sorti;
Inque vicem speculantur aquas et nubila cœli;
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto
Ignavum, fucos, pecus a præsepibus arcent.
Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.
Ac veluti, lentis Cyclopes fulmina massis
Cum properant, alii taurinis follibus auras
Accipiunt redduntque, alii stridentia tingunt
Æra lacu; gemit impositis incudibus Ætna;
Illi inter sese magna vi brachia tollunt
In numerum, versantque tenaci forcipe ferrum:
Non aliter, si parva licet componere magnis,
Cecropias innatus apes amor urget habendi,
Munere quamque suo. Grandævis oppida curæ,
Et munire favos, et dædala fingere tecta:
At fessæ multa referunt se nocte minores,
Crura thymo plenæ; pascuntur et arbuta passim,
Et glaucas salices, casiamque, crocumque rubentem,
Et pinguem tiliam, et ferrugineos hyacinthos.
Omnibus una quies operum, labor omnibus unus.
Mane ruunt portis; nusquam mora: rursus easdem

Vesper ubi e pastu tandem decedere campis
Admonuit, tum tecta petunt, tum corpora curant;
Fit sonitus, mussantque oras et limina circum.
Post, ubi iam thalamis se composuere, siletur
In noctem, fessosque sopor suus occupat artus.
Nec vero a stabulis pluvia impendente recedunt
Longius, aut credunt cœlo adventantibus Euris;
Sed circum tutæ sub mœnibus urbis aquantur,
Excursusque breves tentant, et sæpe lapillos,
Ut cymbæ instabiles fluctu iactante saburram,
Tollunt: his sese per inania nubila librant.
Illum adeo placuisse apibus mirabere morem,
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes
In Venerem solvunt, aut fetus nixibus edunt:
Verum ipsæ e foliis natos et suavibus herbis
Ore legunt; ipsæ regem parvosque Quirites
Sufficiunt, aulasque et cerea regna refingunt.
Sæpe etiam duris errando in cotibus alas
Attrivere, ultroque animam sub fasce dedere:
Tantus amor florum, et generandi gloria mellis.
Ergo ipsas quamvis angusti terminus ævi
Excipiat; neque enim plus septima ducitur æstas;
At genus immortale manet, multosque per annos
Stat fortuna domus, et avi numerantur avorum.
Præterea regem non sic Ægyptus et ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes,
Observant. Rege incolumi, mens omnibus una est;
Amisso rupere fidem, constructaque mella
Diripuere ipsæ, et crates solvere favorum.
Ille operum custos; illum admirantur, et omnes
Circumstant fremitu denso, stipantque frequentes;
Et sæpe attollunt humeris, et corpora bello
Obiectant, pulchramque petunt per vulnera mortem.
His quidam signis, atque hæc exempla secuti,
Esse apibus partem divinæ mentis et haustus
Æthereos dixere; Deum namque ire per omnes
Terrasque, tractusque maris, cœlumque profundum.
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas;
Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri
Omnia; nec morti esse locum; sed viva volare
Sideris in numerum, atque alto succedere cœlo.
Si quando sedem angustam servataque mella
Thesauris relines, prius haustu sparsus aquarum
Ora fove, fumosque manu prætende sequaces.
Bis gravidos cogunt fetus, duo tempora messis,
Taygete simul os terris ostendit honestum
Plias, et Oceani spretos pede reppulit amnes;
Aut eadem sidus fugiens ubi Piscis aquosi
Tristior hibernas cœlo descendit in undas.
Illis ira modum supra est, læsæque venenum
Morsibus inspirant, et spicula cæca relinquunt
Affixæ venis, animasque in vulnere ponunt.
Sin duram metues hiemem, parcesque futuro,
Contusosque animos et res miserabere fractas;
At suffire thymo, cerasque recidere inanes,
Quis dubitet? nam sæpe favos ignotus adedit
Stellio; et lucifugis congesta cubilia blattis;
Immunisque sedens aliena ad pabula fucus,
Aut asper crabro imparibus se immiscuit armis;
Aut dirum, tineæ, genus; aut invisa Minervæ
Laxos in foribus suspendit aranea casses.
Quo magis exhaustæ fuerint, hoc acrius omnes
Incumbent generis lapsi sarcire ruinas,
Complebuntque foros, et floribus horrea texent.
Si vero, quoniam casus apibus quoque nostros
Vita tulit, tristi languebunt corpora morbo;
Quod iam non dubiis poteris cognoscere signis;
Continuo est ægris alius color; horrida vultum
Deformat macies; tum corpora luce carentum
Exportant tectis, et tristia funera ducunt;
Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent,
Aut intus clausis cunctantur in ædibus, omnes
Ignavæque fame, et contracto frigore pigræ.
Tum sonus auditur gravior, tractimque susurrant;
Frigidus ut quondam silvis immurmurat Auster,
Ut mare sollicitum stridit refluentibus undis;
Æstuat ut clausis rapidus fornacibus ignis.
Hic iam galbaneos suadebo incendere odores,
Mellaque arundineis inferre canalibus, ultro
Hortantem, et fessas ad pabula nota vocantem.
Proderit et tunsum gallæ admiscere saporem,
Arentesque rosas, aut igni pinguia multo
Defruta, vel psithia passos de vite racemos,
Cecropiumque thymum, et grave olentia centaurea.
Est etiam flos in pratis, cui nomen amello
Fecere agricolæ, facilis quærentibus herba;
Namque uno ingentem tollit de cæspite silvam,
Aureus ipse; sed in foliis, quæ plurima circum
Funduntur, violæ sublucet purpura nigræ;
Sæpe deûm nexis ornatæ torquibus aræ;
Asper in ore sapor; tonsis in vallibus illum
Pastores et curva legunt prope flumina Mellæ.
Huius odorato radices incoque Baccho,
Pabulaque in foribus plenis appone canistris.
Sed, si quem proles subito defecerit omnis,
Nec, genus unde novæ stirpis revocetur, habebit;
Tempus et Arcadii memoranda inventa magistri
Pandere, quoque modo cæsis iam sæpe iuvencis
Insincerus apes tulerit cruor. Altius omnem
Expediam prima repetens ab origine famam.
Nam qua Pellæi gens fortunata Canopi
Accolit effuso stagnantem flumine Nilum,
Et circum pictis vehitur sua rura faselis;
Quaque pharetratæ vicinia Persidis urget,
[Et viridem Ægyptum nigra fecundat arena,
Et diversa ruens septem discurrit in ora]
Usque coloratis amnis devexus ab Indis;
Omnis in hac certam regio iacit arte salutem.
Exiguus primum, atque ipso contractus ad [illegible]
Eligitur locus. hunc angustique imbrice tecti
Parietibusque premunt arctis, et quatuor addunt
Quatuor a ventis, obliqua luce fenestras.
Tum vitulus, bima curvans iam cornua fronte,
Quæritur: huic geminæ nares et spiritus oris
Multa reluctanti obstruitur, plagisque peremto
Tunsa per integram solvuntur viscera pellem.
Sic positum in clauso linquunt, et ramea costis
Subiiciunt fragmenta, thymum, casiasque re[illegible]
Hoc geritur, Zephyris primum impellentibu[illegible]
Ante novis rubeant quam prata coloribus, [illegible]
Garrula quam tignis nidum suspendat hirun[illegible]
Interea teneris tepefactus in ossibus humor
Æstuat; et visenda modis animalia miris,
Trunca pedum primo, mox et stridentia pen[illegible]
Miscentur, tenuemque magis magis aera carp[illegible]
Donec, ut æstivis effusus nubibus imber,
Erupere; aut ut, nervo pulsante sagittæ,
Prima leves ineunt si quando prœlia Parthi.
Quis Deus hanc, Musæ, quis nobis extudit [illegible]
Unde nova ingressus hominum experientia c[illegible]
Pastor Aristæus, fugiens Peneïa Tempe,
Amissis, ut fama, apibus morboque fameque,
Tristis ad extremi sacrum caput adstitit amnis,
Multa querens, atque hac affatus voce parentem:
Mater Cyrene, mater, quæ gurgitis huius
Ima tenes, quid me præclara stirpe deorum,
Si modo, quem perhibes, pater est Thymbræus [illegible]

tis genuisti? aut quo tibi nostri
r? quid me cœlum sperare iubebas?
unc ipsum vitæ mortalis honorem,
i vix frugum et pecudum custodia sollers
tanti extuderat, te matre, relinquo.
t ipsa manu felices erue silvas;
inimicum ignem, atque interfice messes;
validam in vites molire bipennem;
si te ceperunt tædia laudis.
sonitum thalamo sub fluminis alti
circum Milesia vellera Nymphæ
hyali saturo fucata colore;
Xanthoque, Ligeaque, Phyllodoceque,
fusæ nitidam per candida colla;
aque, Thaliaque, Cymodoceque],
, et flava Lycorias; altera virgo,
primos Lucinæ experta labores;
eroe soror, Oceanitides ambæ,
, pictis incinctæ pellibus ambæ;
re, atque Opis, et Asia Deïopea;
ositis velox Arethusa sagittis.
uram Clymene narrabat inanem
rtisque dolos et dulcia furta;
densos divûm numerabat amores.
o captæ dum fusis mollia pensa
iterum maternas impulit aures
stæi, vitreisque sedilibus omnes
; sed ante alias Arethusa sorores
, summa flavum caput extulit unda;
O gemitu non frustra exterrita tanto,
æ, ipse tibi, tua maxima cura,
istæus Penei genitoris ad undam
mans, et te crudelem nomine dicit.
ssa nova mentem formidine mater,
huc ad nos; fas illi limina divûm
it; simul alta iubet discedere late
ua iuvenis gressus inferret. At illum
montis faciem circumstetit unda,
sinu vasto, misitque sub amnem.
mum mirans genitricis, et humida regna,
ue lacus clausos, lucosque sonantes,
genti motu stupefactus aquarum,
magna labentia flumina terra
diversa locis, Phasimque, Lycumque,
nde altus primum se erumpit Enipeus,
Tiberinus, et unde Aniena fluenta,
e sonans Hypanis, Mysusque Caicus,
auratus taurino cornua vultu
quo non alius per pinguia culta
rpureum violentior effluit amnis.
est in thalami pendentia pumice tecta
, et nati fletus cognovit inanes
nibus liquidos dant ordine fontes
tonsisque ferunt mantilia villis:
onerant mensas, et plena reponunt
chæis adolescunt ignibus aræ;
Cape Mæonii carchesia Bacchi;
mus, ait. Simul ipsa precatur
e patrem rerum, Nymphasque sorores,
silvas, centum quæ flumina servant;
ardentem perfudit nectare Vestam:
ad summum tecti subiecta reluxit;
firmans animum, sic incipit ipsa:
rpathio Neptuni gurgite vates
Proteus, magnum qui piscibus æquor
ipedum curru metitur equorum.
Emathiæ portus patriamque revisit
unc et Nymphæ veneramur, et ipse
Nereus; novit namque omnia vates,

Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.
Quippe ita Neptuno visum est; immania cuius
Armenta et turpes pascit sub gurgite phocas.
Hic tibi, nate, prius vinclis capiendus, ut omnem
Expediat morbi causam, eventusque secundet.
Nam sine vi non ulla dabit præcepta, neque illum
Orando flectes; vim duram et vincula capto
Tende; doli circum hæc demum frangentur inanes.
Ipsa ego te, medios cum sol accenderit æstus,
Cum sitiunt herbæ, et pecori iam gratior umbra est,
In secreta senis ducam, quo fessus ab undis
Se recipit; facile ut somno aggrediare iacentem.
Verum, ubi correptum manibus vinclisque tenebis,
Tum variæ eludent species atque ora ferarum:
Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squamosusque draco, et fulva cervice leæna;
Aut acrem flammæ sonitum dabit, atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.
Sed, quanto ille magis formas se vertet in omnes,
Tanto, nate, magis contende tenacia vincla;
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeret cum lumina somno.

Hæc ait, et liquidum ambrosiæ diffundit odorem,
Quo totum nati corpus perduxit; at illi
Dulcis compositis spiravit crinibus aura,
Atque habilis membris venit vigor. Est specus ingens
Exesi latere in montis, quo plurima vento
Cogitur, inque sinus scindit sese unda reductos;
Deprensis olim statio tutissima nautis:
Intus se vasti Proteus tegit obiice saxi.
Hic iuvenem in latebris aversum a lumine Nympha
Collocat: ipsa procul nebulis obscura resistit.
Iam rapidus torrens sitientes Sirius Indos
Ardebat; cœlo et medium sol igneus orbem
Hauserat, arebant herbæ, et cava flumina siccis
Faucibus ad limum radii tepefacta coquebant;
Cum Proteus consueta petens e fluctibus antra
Ibat; eum vasti circum gens humida ponti
Exsultans rorem late dispersit amarum.
Sternunt se somno diversæ in litore phocæ.
Ipse, velut stabuli custos in montibus olim,
Vesper ubi e pastu vitulos ad tecta reducit,
Auditisque lupos acuunt balatibus agni,
Considit scopulo medius, numerumque recenset.
Cuius Aristæo quoniam est oblata facultas;
Vix defessa senem passus componere membra,
Cum clamore ruit magno, manicisque iacentem
Occupat. Ille, suæ contra non immemor artis,
Omnia transformat sese in miracula rerum, (tem.
Ignemque, horribilemque feram, fluviumque liquen-
Verum, ubi nulla fugam reperit pellacia, victus
In sese redit, atque hominis tandem ore locutus:
Nam quis te, iuvenum confidentissime, nostras
Iussit adire domus? quidve hinc petis? inquit. At ille:
Scis, Proteu, scis ipse; neque est te fallere quidquam;
Sed tu desine velle. Deûm præcepta secuti
Venimus, hinc lapsis quæsitum oracula rebus.
Tantum effatus. Ad hæc vates vi denique multa
Ardentes oculos intorsit lumine glauco,
Et, graviter frendens, sic fatis ora resolvit:

Non te nullius exercent numinis iræ.
Magna luis commissa: tibi has miserabilis Orpheus
Haud quaquam ob meritum pœnas, ni Fata resistant,
Suscitat; et rapta graviter pro coniuge sævit.
Illa quidem, dum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes hydrum moritura puella
Servantem ripas alta non vidit in herba.
At chorus æqualis Dryadum clamore supremos
Implerunt montes; flerunt Rhodopeiæ arces,

Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquam
Prospiciens genitor, cœloque invectus aperto,
Flectit equos, curruque volans dat lora secundo.
Defessi Æneadæ, quæ proxima litora, cursu
Contendunt petere, et Libyæ vertuntur ad oras.
Est in secessu longo locus: insula portum
Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur inque sinus scindit sese unda reductos.
Hinc atque hinc vastæ rupes geminique minantur
In cœlum scopuli, quorum sub vertice late
Æquora tuta silent; tum silvis scena coruscis
Desuper, horrentique atrum nemus imminet umbra.
Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum;
Intus aquæ dulces, vivoque sedilia saxo;
Nympharum domus. Hic fessas non vincula naves
Ulla tenent; unco non alligat ancora morsu.
Huc septem Æneas collectis navibus omni
Ex numero subit: ac, magno telluris amore
Egressi, optata potiuntur Troes arena,
Et sale tabentes artus in litore ponunt.
Ac primum silici scintillam excudit Achates,
Suscepitque ignem foliis, atque arida circum
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.
Tum Cererem corruptam undis Cerealiaque arma
Expediunt fessi rerum; frugesque receptas
Et torrere parant flammis, et frangere saxo.
Æneas scopulum interea conscendit, et omnem
Prospectum late pelago petit; Anthea si quem
Iactatum vento videat, Phrygiasque biremes,
Aut Capyn, aut celsis in puppibus arma Caici.
Navem in conspectu nullam; tres litore cervos
Prospicit errantes; hos tota armenta sequuntur
A tergo, et longum per valles pascitur agmen.
Constitit hic, arcumque manu celeresque sagittas
Corripuit; fidus quæ tela gerebat Achates:
Ductoresque ipsos primum, capita alta ferentes
Cornibus arboreis, sternit; tum vulgus; et omnem
Miscet agens telis nemora inter frondea turbam.
Nec prius absistit, quam septem ingentia victor
Corpora fundat humi, et numerum cum navibus æ-
Hinc portum petit, et socios partitur in omnes. (quet.
Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes
Litore Trinacrio dederatque abeuntibus heros,
Dividit, et dictis mœrentia pectora mulcet:
O socii! (neque enim ignari sumus ante malorum)
O passi graviora! dabit Deus his quoque finem.
Vos et Scyllæam rabiem penitusque sonantes
Accêstis scopulos, vos et Cyclopia saxa
Experti. Revocate animos, mœstumque timorem
Mittite. Forsan et hæc olim meminisse iuvabit.
Per varios casus, per tot discrimina rerum,
Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas
Ostendunt: illic fas regna resurgere Troiæ.
Durate, et vosmet rebus servate secundis.
Talia voce refert; curisque ingentibus æger
Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.
Illi se prædæ accingunt dapibusque futuris:
Tergora deripiunt costis, et viscera nudant;
Pars in frusta secant, veribusque trementia figunt:
Litore aena locant alii, flammasque ministrant;
Tum victu revocant vires; fusique per herbam
Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinæ.
Postquam exemta fames epulis, mensæque remotæ,
Amissos longo socios sermone requirunt;
Spemque metumque inter dubii, seu vivere credant,
Sive extrema pati, nec iam exaudire vocatos.
Præcipue pius Æneas, nunc acris Orontei,
Nunc Amyci casum gemit, et crudelia secum
Fata Lyci, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.
Et iam finis erat; cum Iupiter, æthere summo
Despiciens mare velivolum, terrasque iacentes,
Litoraque, et latos populos, sic vertice cæli
Constitit, et Libyæ defixit lumina regnis.
Atque illum tales iactantem pectore curas
Tristior, et lacrymis oculos suffusa nitentes,
Alloquitur Venus: O qui res hominumque deûmq
Æternis regis imperiis, et fulmine terres!
Quid meus Æneas in te committere tantum,
Quid Troes potuere? quibus, tot funera passis,
Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
Certe hinc Romanos olim, volventibus annis,
Hinc fore ductores, revocato a sanguine Teucri,
Qui mare, qui terras, omni ditione tenerent,
Pollicitus. Quæ te, Genitor, sententia vertit?
Hoc equidem occasum Troiæ tristesque ruinas
Solabar, fatis contraria fata rependens.
Nunc eadem fortuna viros tot casibus actos
Insequitur. Quem das finem, Rex magne, laboru
Antenor potuit, mediis elapsus Achivis,
Illyricos penetrare sinus atque intima tutus
Regna Liburnorum, et fontem superare Timavi;
Unde per ora novem vasto cum murmure montis
It mare proruptum, et pelago premit arva sonanti.
Hic tamen ille urbem Patavi, sedesque locavit
Teucrorum, et genti nomen dedit, armaque fixit
Troia; nunc placida compostus pace quiescit.
Nos, tua progenies, cœli quibus annuis arcem,
Navibus (infandum) amissis, unius ob iram
Prodimur, atque Italis longe disiungimur oris.
Hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis?
Olli subridens hominum sator atque deorum
Vultu, quo cælum tempestatesque serenat,
Oscula libavit natæ; dehinc talia fatur:
Parce metu, Cytherea; manent immota tuorum
Fata tibi; cernes urbem et promissa Lavini
Mœnia, sublimemque feres ad sidera cæli
Magnanimum Ænean; neque me sententia vertit.
Hic (tibi fabor enim, quando hæc te cura remordet,
Longius et volvens fatorum arcana movebo)
Bellum ingens geret Italia, populosque feroces
Contundet; moresque viris et mœnia ponet;
Tertia dum Latio regnantem viderit æstas,
Ternaque transierint Rutulis hiberna subactis.
At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo
[Additur, (Ilus erat, dum res stetit Ilia regno)]
Triginta magnos volvendis mensibus orbes
Imperio explebit, regnumque ab sede Lavini
Transferet, et Longam multa vi muniet Albam.
Hic iam ter centum totos regnabitur annos
Gente sub Hectorea; donec regina sacerdos,
Marte gravis, geminam partu dabit Ilia prolem.
Inde lupæ fulvo nutricis tegmine lætus
Romulus excipiet gentem, et Mavortia condet
Mœnia, Romanosque suo de nomine dicet.
His ego nec metas rerum nec tempora pono;
Imperium sine fine dedi. Quin aspera Iuno,
Quæ mare nunc terrasque metu cœlumque fatigat,
Consilia in melius referet, mecumque fovebit
Romanos, rerum dominos, gentemque togatam.
Sic placitum. Veniet lustris labentibus ætas,
Cum domus Assaraci Phthiam clarasque Mycenas
Servitio premet, ac victis dominabitur Argis.
Nascetur pulchra Troianus origine Cæsar,
Imperium Oceano, famam qui terminet astris,
Iulius, a magno demissum nomen Iulo:
Hunc tu olim cœlo, spoliis Orientis onustum,
Accipies secura; vocabitur hic quoque votis.
Aspera tum positis mitescent secula bellis.

et Vesta, Remo cum fratre Quirinus,
; diræ ferro et compagibus arctis
Belli portæ; Furor impius intus,
super arma, et centum vinctus aenis
nodis, fremet horridus ore cruento.
t Maia genitum demittit ab alto;
que novæ pateant Carthaginis arces
ecris; ne fati nescia Dido
ret. Volat ille per aera magnum
rum; ac Libyæ citus adstitit oris.
facit; ponuntque ferocia Pœni
te Deo. In primis regina quietum
eucros animum mentemque benignam.
Æneas, per noctem plurima volvens,
ux alma data est, exire, locosque
vos; quas vento accesserit oras,
(nam inculta videt) hominesne feræne,
stituit, sociisque exacta referre.
onvexo nemorum, sub rupe cavata,
ausam circum atque horrentibus umbris
uno graditur comitatus Achate,
ro crispans hastilia ferro.
edia sese tulit obvia silva,
abitumque gerens, et virginis arma
el qualis equos Threïssa fatigat
volucremque fuga prævertitur Eurum.
eris de more habilem suspenderat arcum
ederatque comam diffundere ventis;
odoque sinus collecta fluentes.
eus, inquit, iuvenes, monstrate, mearum
uam hic errantem forte sororum,
pharetra et maculosæ tegmine lyncis,
tis apri cursum clamore prementem.
s; et Veneris contra sic filius orsus:
m audita mihi neque visa sororum,
memorem? virgo; namque haud tibi vul-
ec vox hominem sonat; o, Dea certe; (tus
soror? an Nympharum sanguinis una?
strumque leves, quæcumque, laborem:
cœlo tandem, quibus orbis in oris
locess. Ignari hominumque locorumque
nto huc et vastis fluctibus acti.
nte aras nostra cadet hostia dextra.
us. Haud equidem tali me dignor honore;
Tyriis mos est gestare pharetram,
ra alte suras vincire cothurno.
a vides, Tyrios, et Agenoris urbem:
ibyci, genus intractabile bello.
Dido Tyria regit urbe profecta,
fugiens. Longa est iniuria, longæ
ed summa sequar fastigia rerum.
Sychæus erat, ditissimus agri
, et magno miseræ dilectus amore;
tactam dederat, primisque iugarat
Sed regna Tyri germanus habebat
scelere ante alios immanior omnes:
medius venit furor. Ille Sychæum
aras, atque auri cæcus amore,
ncautum superat, securus amorum
actumque diu celavit, et ægram,
s simulans, vana spe lusit amantem.
omnis inhumati venit imago
a modis attollens pallida miris,
s traiectaque pectora ferro
ecumque domus scelus omne retexit.
e fugam patriaque excedere suadet;
e viæ, veteres tellure recludit
ignotum argenti pondus et auri.
a fugam Dido sociosque parabat.
Conveniunt, quibus aut odium crudele tyranni,
Aut metus acer erat: naves, quæ forte paratæ,
Corripiunt, onerantque auro. Portantur avari
Pygmalionis opes pelago; dux femina facti.
Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes
Mœnia, surgentemque novæ Carthaginis arcem;
Mercatique solum, facti de nomine Byrsam,
Taurino quantum possent circumdare tergo.
Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris,
Quove tenetis iter? Quærenti talibus ille
Suspirans, imoque trahens a pectore vocem:
O dea! si prima repetens ab origine pergam,
Et vacet annales nostrorum audire laborum;
Ante diem clauso componet vesper Olympo.
Nos Troia antiqua, si vestras forte per aures
Troiæ nomen iit, diversa per æquora vectos
Forte sua Libycis tempestas appulit oris.
Sum pius Æneas, raptos qui ex hoste Penates
Classe veho mecum, fama super æthera notus.
Italiam quæro patriam, genus ab Iove summo.
Bis denis Phrygium conscendi navibus æquor,
Matre dea monstrante viam, data fata secutus.
Vix septem convulsæ undis Euroque supersunt.
Ipse ignotus, egens, Libyæ deserta peragro,
Europa atque Asia pulsus. Nec plura querentem
Passa Venus medio sic interfata dolore est:
Quisquis es, haud (credo) invisus cœlestibus auras
Vitales carpis, Tyriam qui adveneris urbem.
Perge modo, atque hinc te reginæ ad limina perfer.
Namque tibi reduces socios classemque relatam
Nuntio, et in tutum versis Aquilonibus actam;
Ni frustra augurium vani docuere parentes.
Adspice bis senos lætantes agmine cycnos,
Ætherea quos lapsa plaga Iovis ales aperto
Turbabat cœlo; nunc terras ordine longo
Aut capere, aut captas iam despectare videntur.
Ut reduces illi ludunt stridentibus alis,
Et cœtu cinxere polum, cantusque dedere;
Haud aliter puppesque tuæ pubesque tuorum
Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.
Perge modo, et, qua te ducit via, dirige gressum.
Dixit, et avertens rosea cervice refulsit,
Ambrosiæque comæ divinum vertice odorem
Spiravere; pedes vestis defluxit ad imos,
Et vera incessu patuit dea. Ille, ubi matrem
Agnovit, tali fugientem est voce secutus:
Quid natum toties crudelis tu quoque falsis
Ludis imaginibus? cur dextræ iungere dextram
Non datur, ac veras audire et reddere voces?
Talibus incusat, gressumque ad mœnia tendit.
At Venus obscuro gradientes aere sæpsit,
Et multo nebulæ circum Dea fudit amictu,
Cernere ne quis eos, neu quis contingere posset,
Molirive moram, aut veniendi poscere causas.
Ipsa Paphum sublimis abit, sedesque revisit
Læta suas: ubi templum illi, centumque Sabæo
Thure calent aræ, sertisque recentibus halant.
Corripuere viam interea, qua semita monstrat;
Iamque adscendebant collem, qui plurimus urbi
Imminet, adversasque adspectat desuper arces.
Miratur molem Æneas, magalia quondam;
Miratur portas, strepitumque, et strata viarum.
Instant ardentes Tyrii: pars ducere muros,
Molirique arcem, et manibus subvolvere saxa;
Pars optare locum tecto, et concludere sulco.
[Iura magistratusque legunt, sanctumque senatum.]
Hic portus alii effodiunt: hic alta theatris
Fundamenta locant alii, immanesque columnas
Rupibus excidunt, scenis decora alta futuris.

Qualis apes æstate nova per florea rura
Exercet sub sole labor; cum gentis adultos
Educunt fetus, aut cum liquentia mella
Stipant, et dulci distendunt nectare cellas;
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto
Ignavum, fucos, pecus a præsepibus arcent;
Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.
O fortunati, quorum iam mœnia surgunt!
Æneas ait, et fastigia suspicit urbis.
Infert se septus nebula (mirabile dictu)
Per medios, miscetque viris; neque cernitur ulli.
Lucus in urbe fuit media, lætissimus umbræ,
Quo primum, iactati undis et turbine, Pœni
Effodere loco signum, quod regia Iuno
Monstrarat, caput acris equi; sic nam fore bello
Egregiam, et facilem victu per secula gentem.
Hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido
Condebat, donis opulentum et numine Divæ,
Ærea cui gradibus surgebant limina, nexæque
Ære trabes; foribus cardo stridebat ahenis.
Hoc primum in luco nova res oblata timorem
Leniit; hic primum Æneas sperare salutem
Ausus, et afflictis melius confidere rebus.
Namque, sub ingenti lustrat dum singula templo,
Reginam opperiens, dum, quæ fortuna sit urbi,
Artificumque manus inter se, operumque laborem,
Miratur, videt Iliacas ex ordine pugnas,
Bellaque iam fama totum vulgata per orbem,
Atridas, Priamumque, et sævum ambobus Achillem.
Constitit; et lacrymans, Quis iam locus, inquit, A-
Quæ regio in terris nostri non plena laboris? (chate,
En Priamus. Sunt hic etiam sua præmia laudi;
Sunt lacrymæ rerum; et mentem mortalia tangunt.
Solve metus; feret hæc aliquam tibi fama salutem.
Sic ait, atque animum pictura pascit inani,
Multa gemens, largoque humectat flumine vultum.
Namque videbat, uti bellantes Pergama circum
Hac fugerent Graii, premeret Troiana iuventus;
Hac Phryges, instaret curru cristatus Achilles.
Nec procul hinc Rhesi niveis tentoria velis
Agnoscit lacrymans; primo quæ prodita somno
Tydides multa vastabat cæde cruentus;
Ardentesque avertit equos in castra, prius quam
Pabula gustassent Troiæ, Xanthumque bibissent.
Parte alia fugiens amissis Troilus armis,
Infelix puer, atque impar congressus Achilli,
Fertur equis, curruque hæret resupinus inani,
Lora tenens tamen: huic cervixque comæque trahun-
Per terram, et versa pulvis inscribitur hasta. (tur
Interea ad templum non æquæ Palladis ibant
Crinibus Iliades passis, peplumque ferebant
Suppliciter tristes, et tunsæ pectora palmis:
Diva solo fixos oculos aversa tenebat.
Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros,
Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.
Tum vero ingentem gemitum dat pectore ab imo,
Ut spolia, ut currus, utque ipsum corpus amici,
Tendentemque manus Priamum conspexit inermes.
Se quoque principibus permixtum agnovit Achivis,
Eoasque acies, et nigri Memnonis arma.
Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Penthesilea furens, mediisque in millibus ardet,
Aurea subnectens exsertæ cingula mammæ,
Bellatrix, audetque viris concurrere virgo.
Hæc dum Dardanio Æneæ miranda videntur;
Dum stupet, obtutuque hæret defixus in uno;
Regina ad templum, forma pulcherrima, Dido
Incessit, magna iuvenum stipante caterva.
Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi,
Exercet Diana choros; quam mille secutæ (t
Hinc atque hinc glomerantur Oreades; illa ph
Fert humero, gradiensque deas supereminet omn
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus:
Talis erat Dido, talem se læta ferebat
Per medios, instans operi regnisque futuris.
Tum foribus divæ, media testudine templi,
Septa armis, solioque alte subnixa, resedit.
Iura dabat legesque viris; operumque laborem
Partibus æquabat iustis, aut sorte trahebat:
Cum subito Æneas concursu accedere magno
Anthea Sergestumque videt fortemque Cloanth
Teucrorumque alios; ater quos æquore turbo
Dispulerat, penitusque alias avexerat oras.
Obstupuit simul ipse, simul percussus Achates
Lætitiaque metuque; avidi coniungere dextras
Ardebant: sed res animos incognita turbat.
Dissimulant, et nube cava speculantur amicti,
Quæ fortuna viris; classem quo litore linquant;
Quid veniant: cunctis nam lecti navibus ibant,
Orantes veniam, et templum clamore petebant.
Postquam introgressi, et coram data copia fa
Maximus Ilioneus placido sic pectore cœpit:
O regina, novam cui condere Iupiter urbem,
Iustitiaque dedit gentes frenare superbas,
Troes te miseri, ventis maria omnia vecti,
Oramus: prohibe infandos a navibus ignes;
Parce pio generi, et propius res adspice nostras.
Non nos aut ferro Libycos populare penates
Venimus, aut raptas ad litora vertere prædas:
Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.
Est locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ:
Œnotri coluere viri; nunc fama, minores
Italiam dixisse ducis de nomine gentem.
Huc cursus fuit:
Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion
In vada cæca tulit, penitusque procacibus Aus
Perque undas, superante salo, perque invia sa
Dispulit; huc pauci vestris adnavimus oris. (
Quod genus hoc hominum, quæve hunc tam
Permittit patria? hospitio prohibemur arenæ;
Bella cient, primaque vetant consistere terra.
Si genus humanum et mortalia temnitis arma;
At sperate Deos memores fandi atque nefandi.
Rex erat Æneas nobis, quo iustior alter,
Nec pietate fuit nec bello maior et armis:
Quem si fata virum servant, si vescitur aura
Ætherea, neque adhuc crudelibus occubat umbri
Non metus, officio ne te certasse priorem
Pœniteat. Sunt et Siculis regionibus urbes,
Arvaque, Troianoque a sanguine clarus Acestes.
Quassatam ventis liceat subducere classem,
Et silvis aptare trabes, et stringere remos.
Si datur Italiam, sociis et rege recepto,
Tendere, ut Italiam læti Latiumque petamus:
Sin absumta salus, et te, pater optime Teucrum,
Pontus habet Libyæ, nec spes iam restat Iuli;
At freta Sicaniæ saltem, sedesque paratas,
Unde huc advecti, regemque petamus Acesten.
Talibus Ilioneus: cuncti simul ore fremebant
Dardanidæ.
Tum breviter Dido, vultum demissa, profat
Solvite corde metum, Teucri; secludite curas.
Res dura, et regni novitas, me talia cogunt
Moliri, et late fines custode tueri.
Quis genus Æneadum, quis Troiæ nesciat urbem,
Virtutesque virosque, aut tanti incendia belli?
Non obtusa adeo gestamus pectora Pœni;

rsus equos Tyria Sol iungit ab urbe.
periam magnam Saturniaque arva,
s fines regemque optatis Acesten;
os dimittam, opibusque iuvabo.
s mecum pariter considere regnis?
m statuo, vestra est; subducite naves;
sque mihi nullo discrimine agetur.
m rex ipse, Noto compulsus eodem,
eas! equidem per litora certos
t Libyæ lustrare extrema iubebo;
ectus silvis aut urbibus errat.
m arrecti dictis, et fortis Achates
eas, iamdudum erumpere nubem
Prior Æneam compellat Achates:
e nunc animo sententia surgit?
vides; classem, sociosque receptos.
medio in fluctu quem vidimus ipsi
; dictis respondent cætera matris.
scerat, cum circumfusa repente
ubes, et in æthera purgat apertum.
eas, claraque in luce refulsit,
que deo similis: namque ipsa decoram
ato genitrix, lumenque iuventæ
, et lætos oculis afflarat honores;
s addunt ebori decus, aut ubi flavo
Pariusve lapis circumdatur auro.
inam alloquitur, cunctisque repente
ait: Coram, quem quæritis, adsum
eas, Libycis ereptus ab undis.
ndos Troiæ miserata labores,
eliquias Danaûm, terræque marisque
hhaustos iam casibus, omnium egenos,
, socias! grates persolvere dignas
t nostræ, Dido, nec quidquid ubique est
rdaniæ, magnum quæ sparsa per orbem.
qua pios respectant numina, si quid
stitia est et mens sibi conscia recti,
na ferant. Quæ te tam læta tulerunt
i tanti talem genuere parentes?
n fluvii current, dum montibus umbræ
t convexa, polus dum sidera pascet;
os, nomenque tuum, laudesque manebunt;
uque vocant terræ. Sic fatus, amicum
it dextra, lævaque Serestum;
fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.
it primo adspectu Sidonia Dido;
e viri tanto; et sic ore locuta est:
te dea, per tanta pericula casus
? quæ vis immanibus applicat oris?
Æneas, quem Dardanio Anchisæ
s Phrygii genuit Simoentis ad undam?
dem Teucrum memini Sidona venire,
nalsum patriis, nova regna petentem
i: genitor tum Belus opimam
yprum, et victor ditione tenebat.
m ex illo casus mihi cognitus urbis
omenque tuum, regesque Pelasgi.
Teucros insigni laude ferebat,
e antiqua Teucrorum ab stirpe volebat.
, o tectis, iuvenes, succedite nostris.
per multos similis fortuna labores
e demum voluit consistere terra.
mali, miseris succurrere disco.
t: simul Ænean in regia ducit
l divûm templis indicit honorem.
nterea sociis ad litora mittit
ros, magnorum horrentia centum
, pingues centum cum matribus agnos,
itiamque dii.

At domus interior regali splendida luxu
Instruitur, mediisque parant convivia tectis.
Arte laboratæ vestes, ostroque superbo;
Ingens argentum mensis, cælataque in auro
Fortia facta patrum, series longissima rerum,
Per tot ducta viros antiqua ab origine gentis.
Æneas (neque enim patrius consistere mentem
Passus amor) rapidum ad naves præmittit Achaten,
Ascanio ferat hæc, ipsumque ad mœnia ducat.
Omnis in Ascanio cari stat cura parentis.
Munera præterea, Iliacis erepta ruinis,
Ferre iubet; pallam signis auroque rigentem,
Et circumtextum croceo velamen acantho;
Ornatus Argivæ Helenæ; quos illa Mycenis,
Pergama cum peteret inconcessosque Hymenæos,
Extulerat, matris Ledæ mirabile donum.
Præterea sceptrum, Ilione quod gesserat olim,
Maxima natarum Priami, colloque monile
Baccatum, et duplicem gemmis auroque coronam.
Hæc celerans, iter ad naves tendebat Achates.
At Cytherea novas artes, nova pectore versat
Consilia; ut faciem mutatus et ora Cupido
Pro dulci Ascanio veniat, donisque furentem
Incendat reginam, atque ossibus implicet ignem.
Quippe domum timet ambiguam, Tyriosque bilin-
Urit atrox Iuno, et sub noctem cura recursat. (gues;
Ergo his aligerum dictis affatur Amorem:
Nate, meæ vires, mea magna potentia, solus,
Nate, patris summi qui tela Typhoïa temnis;
Ad te confugio, et supplex tua numina posco.
Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum
Litora iactetur, odiis Iunonis iniquæ,
Nota tibi; et nostro doluisti sæpe dolore.
Hunc Phœnissa tenet Dido, blandisque moratur
Vocibus; et vereor, quo se Iunonia vertant
Hospitia: haud tanto cessabit cardine rerum.
Quocirca capere ante dolis et cingere flamma
Reginam meditor; ne quo se numine mutet,
Sed magno Æneæ mecum teneatur amore.
Qua facere id possis, nostram nunc accipe mentem:
Regius accitu cari genitoris ad urbem
Sidoniam puer ire parat, mea maxima cura,
Dona ferens, pelago et flammis restantia Troiæ:
Hunc ego sopitum somno, super alta Cythera,
Aut super Idalium, sacrata sede recondam;
Ne qua scire dolos, mediusve occurrere possit.
Tu faciem illius noctem non amplius unam
Falle dolo, et notos pueri puer indue vultus;
Ut, cum te gremio accipiet lætissima Dido,
Regales inter mensas laticemque Lyæum,
Cum dabit amplexus atque oscula dulcia figet,
Occultum inspires ignem, fallasque veneno.
Paret Amor dictis caræ genitricis, et alas
Exuit, et gressu gaudens incedit Iuli.
At Venus Ascanio placidam per membra quietem
Irrigat, et fotum gremio Dea tollit in altos
Idaliæ lucos; ubi mollis amaracus illum
Floribus et dulci adspirans complectitur umbra.
Iamque ibat, dicto parens, et dona Cupido
Regia portabat Tyriis, duce lætus Achate.
Cum venit, aulæis iam se regina superbis
Aurea composuit sponda, mediamque locavit.
Iam pater Æneas, et iam Troiana iuventus,
Conveniunt, stratoque super discumbitur ostro.
Dant famuli manibus lymphas, Cereremque canistris
Expediunt, tonsisque ferunt mantelia villis.
Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo
Cura penum struere, et flammis adolere Penates.
Centum aliæ, totidemque pares ætate ministri,

Qui dapibus mensas onerant, et pocula ponunt.
Necnon et Tyrii per limina læta frequentes
Convenere, toris iussi discumbere pictis.
Mirantur dona Æneæ; mirantur Iulum,
Flagrantesque Dei vultus, simulataque verba,
Pallamque, et pictum croceo velamen acantho.
Præcipue infelix, pesti devota futuræ,
Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo
Phœnissa, et pariter puero donisque movetur.
Ille, ubi complexu Æneæ colloque pependit,
Et magnum falsi implevit genitoris amorem,
Reginam petit. Hæc oculis, hæc pectore toto
Hæret; et interdum gremio fovet, inscia Dido,
Insidat quantus miseræ Deus! At memor ille
Matris Acidaliæ, paulatim abolere Sychæum
Incipit, et vivo tentat prævertere amore
Iampridem resides animos desuetaque corda.
Postquam prima quies epulis, mensæque remotæ,
Crateras magnos statuunt, et vina coronant.
Fit strepitus tectis, vocemque per ampla volutant
Atria; dependent lychni laquearibus aureis
Incensi, et noctem flammis funalia vincunt.
Hic regina gravem gemmis auroque poposcit
Implevitque mero pateram, quam Belus, et omnes
A Belo soliti. Tum facta silentia tectis:
Iupiter, hospitibus nam te dare iura loquuntur,
Hunc lætum Tyriisque diem Troiaque profectis
Esse velis, nostrosque huius meminisse minores.
Adsit lætitiæ Bacchus dator, et bona Iuno.
Et vos, o, cœtum, Tyrii, celebrate faventes.
Dixit, et in mensam laticum libavit honorem,
Primaque, libato, summo tenus attigit ore.
Tum Bitiæ dedit increpitans. Ille impiger hausit
Spumantem pateram, et pleno se proluit auro.
Post alii proceres. Cithara crinitus Iopas
Personat aurata, docuit quæ maximus Atlas.
Hic canit errantem lunam, solisque labores; (gnes;
Unde hominum genus, et pecudes; unde imber, et i-
Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones;
Quid tantum Oceano properent se tingere soles
Hiberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.
Ingeminant plausu Tyrii, Troesque sequuntur.
Necnon et vario noctem sermone trahebat
Infelix Dido, longumque bibebat amorem;
Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa;
Nunc, quibus Auroræ venisset filius armis;
Nunc, quales Diomedis equi; nunc, quantus Achil-
Immo age, et a prima, dic, hospes, origine nobis (les.
Insidias, inquit, Danaûm, casusque tuorum,
Erroresque tuos; nam te iam septima portat
Omnibus errantem terris et fluctibus æstas.

Liber secundus

Conticuere omnes, intentique ora tenebant;
Inde toro pater Æneas sic orsus ab alto:
Infandum, regina, iubes renovare dolorem;
Troianas ut opes et lamentabile regnum
Eruerint Danai; quæque ipse miserrima vidi,
Et quorum pars magna fui. Quis talia fando
Myrmidonum, Dolopumve, aut duri miles Ulyssei,
Temperet a lacrymis? et iam nox humida cœlo
Præcipitat, suadentque cadentia sidera somnos.
Sed, si tantus amor casus cognoscere nostros,
Et breviter Troiæ supremum audire laborem; (git,
Quanquam animus meminisse horret, luctuque refu-
Incipiam. Fracti bello, fatisque repulsi,
Ductores Danaûm, tot iam labentibus annis,
Instar montis equum divina Palladis arte
Ædificant, sectaque intexunt abiete costas;
Votum pro reditu simulant: ea fama vagatur.
Huc delecta virûm sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri, penitusque cavernas
Ingentes uterumque armato milite complent.
Est in conspectu Tenedos, notissima fama
Insula, dives opum, Priami dum regna manebant;
Nunc tantum sinus, et statio male fida carinis.
Huc se provecti deserto in litore condunt.
Nos abiisse rati, et vento petiisse Mycenas.
Ergo omnis longo solvit se Teucria luctu.
Panduntur portæ; iuvat ire, et Dorica castra
Desertosque videre locos, litusque relictum.
Hic Dolopum manus, hic sævus tendebat Achilles;
Classibus hic locus; hic acie certare solebant.
Pars stupet innuptæ donum exitiale Minervæ,
Et molem mirantur equi; primusque Thymœtes
Duci intra muros hortatur, et arce locari;
Sive dolo, seu iam Troiæ sic fata ferebant.
At Capys, et quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaûm insidias suspectaque dona
Præcipitare iubent, subiectisve urere flammis;
Aut terebrare cavas uteri et tentare latebras.
Scinditur incertum studia in contraria vulgus.
Primus ibi ante omnes, magna comitante caterva,
Laocoon ardens summa decurrit ab arce;
Et procul: O miseri, quæ tanta insania, cives?
Creditis avectos hostes? aut ulla putatis
Dona carere dolis Danaûm? sic notus Ulysses?
Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi,
Aut hæc in nostros fabricata est machina muros,
Inspectura domos, venturaque desuper urbi,
Aut aliquis latet error. Equo ne credite, Teucri.
Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes.
Sic fatus, validis ingentem viribus hastam
In latus, inque feri curvam compagibus alvum,
Contorsit. Stetit illa tremens, uteroque recusso
Insonuere cavæ gemitumque dedere cavernæ.
Et, si fata deûm, si mens non læva fuisset,
Impulerat, ferro Argolicas fœdare latebras;
Troiaque nunc stares, Priamique arx alta maneres.
Ecce, manus iuvenem interea post terga revinctum
Pastores magno ad regem clamore trahebant
Dardanidæ; qui se ignotum venientibus ultro,
Hoc ipsum ut strueret, Troiamque aperiret Achivis,
Obtulerat, fidens animi, atque in utrumque paratus,
Seu versare dolos, seu certæ occumbere morti.
Undique visendi studio Troiana iuventus
Circumfusa ruit, certantque illudere capto.
Accipe nunc Danaûm insidias, et crimine ab uno
Disce omnes.
Namque, ut conspectu in medio turbatus, inermis
Constitit, atque oculis Phrygia agmina circumspe-
xit;
Heu! quæ nunc tellus, inquit, quæ me æquora possunt
Accipere? aut quid iam misero mihi denique restat,
Cui neque apud Danaos usquam locus; et super ipsi
Dardanidæ infensi pœnas cum sanguine poscunt.
Quo gemitu conversi animi, compressus et omnis
Impetus. Hortamur fari, quo sanguine cretus,
Quidve ferat; memoret, quæ sit fiducia capto.
Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur: (te
Cuncta equidem tibi, rex, fuerit quodcumque, fa-
Vera, inquit; neque me Argolica de gente negabo.
Hoc primum; nec, si miserum Fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.
Fando aliquid si forte tuas pervenit ad aures
Belidæ nomen Palamedis, et inclyta fama

i falsa sub proditione Pelasgi
fandri indicio, quia bella vetabat,
i; nunc cassum lumine lugent;
em, et consanguinitate propinquum,
na pater primis huc misit ab annis.
regno incolumis, regumque vigebat
nos aliquod nomenque decusque
vidia postquam pellacis Ulyssei
a loquor) superis concessit ab oris,
am in tenebris luctuque trahebam,
antis mecum indignabar amici.
mens; et me, fors si qua tulisset,
quam remeassem victor ad Argos,
rem; et verbis odia aspera movi.
rima mali labes; hinc semper Ulysses
terrere novis; hinc spargere voces
mbiguas, et quærere conscius arma.
it enim, donec, Calchante ministro,.....
hæc autem nequidquam ingrata revolvo?
ror? si omnes uno ordine habetis Achivos,
e sat est, iamdudum sumite pœnas:
s velit, et magno mercentur Atridæ.
ardemus scitari et quærere causas,
rum tantorum artisque Pelasgæ.
r pavitans, et ficto pectore fatur:
am Danai Troia cupiere relicta
ngo fessi discedere bello.
estinam! sæpe illos aspera ponti
hiems, et terruit Auster euntes.
tam iam hic trabibus contextus acernis
s, toto sonuerunt æthere nimbi.
urypylum scitatum oracula Phœbi
isque adytis hæc tristia dicta reportat:
placastis ventos et virgine cæsa,
m Iliacas Danai venistis ad oras:
uærendi reditus, animaque litandum
ulgi quæ vox ut venit ad aures,
animis, gelidusque per ima cucurrit
; cui fata parent, quem poscat Apollo.
vatem magno Calchanta tumultu
medios; quæ sint ea numina divûm,
mihi iam multi crudele canebant
lus, et taciti ventura videbant.
alet ille dies, tectusque recusat
e sua quemquam, aut opponere morti.
magnis Ithaci clamoribus actus,
umpit vocem, et me destinat aræ.
unes; et, quæ sibi quisque timebat,
eri exitium conversa tulere.
infanda aderat: mihi sacra parari,
ges, et circum tempora vittæ:
or, leto me, et vincula rupi;
cu per noctem obscurus in ulva
vela darent [si forte dedissent.]
n patriam antiquam spes ulla videndi,
atos exoptatumque parentem;
s ad pœnas ob nostra reposcent
lpam hanc miserorum morte piabunt.
superos, et conscia numina veri,
t, quæ restet adhuc mortalibus usquam
ides, oro, miserere laborum
iserere animi non digna ferentis.
nis vitam damus, et miserescimus ultro.
nus manicas atque arcta levari
Priamus; dictisque ita fatur amicis:
amissos hinc iam obliviscere Graios;
mihique hæc edissere vera roganti.
anc immanis equi statuere? quis auctor?
t? quæ religio? aut quæ machina belli?
Dixerat. Ille dolis instructus et arte Pelasga,
Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas:
Vos, æterni ignes, et non violabile vestrum
Testor numen, ait; vos, aræ, ensesque nefandi,
Quos fugi, vittæque deûm, quas hostia gessi:
Fas mihi Graiorum sacrata resolvere iura,
Fas odisse viros, atque omnia ferre sub auras,
Si qua tegunt; teneor patriæ nec legibus ullis.
Tu modo promissis maneas, servataque serves
Troia fidem, si vera feram, si magna rependam.
Omnis spes Danaûm, et cœpti fiducia belli
Palladis auxiliis semper stetit. Impius ex quo
Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulysses,
Fatale aggressi sacrato avellere templo
Palladium, cæsis summæ custodibus arcis,
Corripuere sacram effigiem, manibusque cruentis
Virgineas ausi divæ contingere vittas;
Ex illo fluere ac retro sublapsa referri
Spes Danaûm, fractæ vires, aversa deæ mens.
Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstris.
Vix positum castris simulacrum; arsere coruscæ
Luminibus flammæ arrectis, salsusque per artus
Sudor iit; terque ipsa solo (mirabile dictu)
Emicuit, parmamque ferens hastamque trementem.
Extemplo tentanda fuga canit æquora Calchas;
Nec posse Argolicis exscindi Pergama telis,
Omina ni repetant Argis, numenque reducant,
Quod pelago et curvis secum avexere carinis.
Et nunc, quod patrias vento petiere Mycenas,
Arma Deosque parant comites; pelagoque remenso,
Improvisi aderunt. Ita digerit omina Calchas.
Hanc pro Palladio, moniti, pro numine læso
Effigiem statuere; nefas quæ triste piaret.
Hanc tamen immensam Calchas attollere molem
Roboribus textis, cœloque educere, iussit,
Ne recipi portis, aut duci in mœnia possit,
Neu populum antiqua sub relligione tueri.
Nam si vestra manus violasset dona Minervæ,
Tum magnum exitium (quod dî prius omen in ipsum
Convertant!) Priami imperio Phrygibusque futurum:
Sin manibus vestris vestram adscendisset in urbem,
Ultro Asiam magno Pelopea ad mœnia bello
Venturam, et nostros ea fata manere nepotes.
Talibus insidiis periurique arte Sinonis
Credita res; captique dolis lacrymisque coactis,
Quos neque Tydides, nec Larissæus Achilles,
Non anni domuere decem, non mille carinæ.
Hic aliud maius miseris multoque tremendum
Obiicitur magis, atque improvida pectora turbat.
Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos,
Sollennes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta
(Horresco referens) immensis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad litora tendunt;
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæque
Sanguineæ exsuperant undas; pars cætera pontum
Pone legit, sinuantque immensa volumine terga.
Fit sonitus, spumante salo: iamque arva tenebant;
Ardentesque oculos suffecti sanguine et igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
Diffugimus visu exsangues. Illi agmine certo
Laocoonta petunt. Et primum parva duorum
Corpora natorum serpens amplexus uterque
Implicat, et miseros morsu depascitur artus;
Post ipsum, auxilio subeuntem ac tela ferentem,
Corripiunt, spirisque ligant ingentibus; et iam
Bis medium amplexi, bis collo squamea circum
Terga dati, superant capite et cervicibus altis.
Ille simul manibus tendit divellere nodos,

Perfusus sanie vittas atroque veneno;
Clamores simul horrendos ad sidera tollit;
Quales mugitus, fugit cum saucius aram
Taurus, et incertam excussit cervice securim.
At gemini lapsu delubra ad summa dracones
Effugiunt, sævæque petunt Tritonidis arcem;
Sub pedibusque deæ clypeique sub orbe teguntur.
Tum vero tremefacta novus per pectora cunctis
Insinuat pavor; et scelus expendisse merentem
Laocoonta ferunt, sacrum qui cuspide robur
Læserit, et tergo sceleratam intorserit hastam.
Ducendum ad sedes simulacrum, orandaque divæ
Numina conclamant.
Dividimus muros, et mœnia pandimus urbis.
Accingunt omnes operi, pedibusque rotarum
Subiiciunt lapsus, et stuppea vincula collo
Intendunt. Scandit fatalis machina muros,
Feta armis. Pueri circum innuptæque puellæ
Sacra canunt, funemque manu contingere gaudent.
Illa subit, mediæque minans illabitur urbi.
O patria! o divûm domus Ilium, et inclyta bello
Mœnia Dardanidûm! quater ipso in limine portæ
Substitit, atque utero sonitum quater arma dedere.
Instamus tamen immemores cæcique furore,
Et monstrum infelix sacrata sistimus arce.
Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
Ora, dei iussu non unquam credita Teucris.
Nos delubra deûm miseri, quibus ultimus esset
Ille dies, festa velamus fronde per urbem.
Vertitur interea cœlum, et ruit Oceano Nox,
Involvens umbra magna terramque polumque,
Myrmidonumque dolos: fusi per mœnia Teucri
Conticuere; sopor fessos complectitur artus.
Et iam Argiva phalanx instructis navibus ibat
A Tenedo, tacitæ per amica silentia lunæ,
Litora nota petens; flammas cum regia puppis
Extulerat; fatisque deûm defensus iniquis,
Inclusos utero Danaos et pinea furtim
Laxat claustra Sinon: illos patefactus ad auras
Reddit equus; lætique cavo se robore promunt
Thessandrus Sthenelusque duces, et dirus Ulysses,
Demissum lapsi per funem, Acamasque, Thoasque,
Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon,
Et Menelaus, et ipse doli fabricator Epeos.
Invadunt urbem somno vinoque sepultam;
Cæduntur vigiles, portisque patentibus omnes
Accipiunt socios, atque agmina conscia iungunt.
Tempus erat, quo prima quies mortalibus ægris
Incipit, et dono divûm gratissima serpit.
In somnis, ecce, ante oculos mœstissimus Hector
Visus adesse mihi, largosque effundere fletus;
Raptatus bigis ut quondam, aterque cruento
Pulvere, perque pedes traiectus lora tumentes.
Hei mihi! qualis erat! quantum mutatus ab illo
Hectore, qui redit exuvias indutus Achillei,
Vel Danaûm Phrygios iaculatus puppibus ignes!
Squalentem barbam, et concretos sanguine crines,
Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima muros
Accepit patrios. Ultro flens ipse videbar
Compellare virum, et mœstas expromere voces:
O lux Dardaniæ, spes o fidissima Teucrûm,
Quæ tantæ tenuere moræ? quibus Hector ab oris
Exspectate venis? ut te, post multa tuorum
Funera, post varios hominumque urbisque labores,
Defessi adspicimus! quæ causa indigna serenos
Fœdavit vultus? aut cur hæc vulnera cerno?
Ille nihil; nec me quærentem vana moratur;
Sed graviter gemitus imo de pectore ducens,
Heu! fuge, nate Dea, teque his, ait, eripe flammis.
Hostis habet muros; ruit alto a culmine Troia.
Sat patriæ Priamoque datum. Si Pergama dextr
Defendi possent: etiam hac defensa fuissent.
Sacra suosque tibi commendat Troia Penates:
Hos cape fatorum comites; his mœnia quære,
Magna pererrato statues quæ denique ponto.
Sic ait; et manibus vittas, Vestamque potentem,
Æternumque adytis effert penetralibus ignem.
Diverso interea miscentur mœnia luctu;
Et magis atque magis, quamquam secreta parent
Anchisæ domus arboribusque obtecta recessit,
Clarescunt sonitus, armorumque ingruit horror
Excutior somno, et summi fastigia tecti
Adscensu supero, atque arrectis auribus adstic
In segetem veluti cum flamma furentibus Austri
Incidit, aut rapidus montano flumine torrens
Sternit agros, sternit sata læta, boumque labor
Præcipitesque trahit silvas; stupet inscius alto
Accipiens sonitum saxi de vertice pastor.
Tum vero manifesta fides; Danaûmque patescu
Insidiæ. Iam Deiphobi dedit ampla ruinam,
Vulcano superante, domus; iam proximus ardet
Ucalegon; Sigea igni freta lata relucent.
Exoritur clamorque virûm clangorque tubarum
Arma amens capio; nec sat rationis in armis:
Sed glomerare manum bello, et concurrere in ar
Cum sociis ardent animi. Furor iraque mente
Præcipitant; pulchrumque mori succurrit in ar
Ecce autem telis Panthus elapsus Achivûm,
Panthus Othryades, arcis Phœbique sacerdos,
Sacra manu, victosque deos, parvumque nepote
Ipse trahit, cursuque amens ad limina tendit.
Quo res summa loco, Panthu? quam prendimus ar
Vix ea fatus eram, gemitu cum talia reddit:
Venit summa dies et ineluctabile tempus
Dardaniæ. Fuimus Troes; fuit Ilium, et ingens
Gloria Teucrorum. Ferus omnia Iupiter Argos
Transtulit. Incensa Danai dominantur in urbe.
Arduus armatos mediis in mœnibus adstans
Fundit equus, victorque Sinon incendia miscet
Insultans. Portis alii bipatentibus adsunt,
Millia quot magnis unquam venere Mycenis.
Obsedere alii telis angusta viarum
Oppositi; stat ferri acies mucrone corusco
Stricta, parata neci; vix primi prœlia tentant
Portarum vigiles, et cæco Marte resistunt.
Talibus Othryadæ dictis et numine divûm
In flammas et in arma feror, quo tristis Erinnys,
Quo fremitus vocat, et sublatus ad æthera clamo
Addunt se socios Rhipeus, et maximus armis
Epytus, oblati per lunam Hypanisque Dymasque,
Et lateri agglomerant nostro; iuvenisque Corœb
Mygdonides. Illis ad Troiam forte diebus
Venerat, insano Cassandræ incensus amore;
Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat
Infelix, qui non sponsæ præcepta furentis
Audierit!
Quos ubi confertos audere in prælia vidi,
Incipio super his: Iuvenes, fortissima frustra
Pectora, si vobis audentem extrema cupido
Certa sequi; quæ sit rebus fortuna videtis:
Excessere omnes adytis arisque relictis
Di, quibus imperium hoc steterat; succurritis ur
Incensæ: moriamur, et in media arma ruamus.
Una salus victis, nullam sperare salutem.
Sic animis iuvenum furor additus. Inde, lupi ceu
Raptores atra in nebula, quos improba ventris
Exegit cæcos rabies, catulique relicti
Faucibus exspectant siccis; per tela, per hostes,

ual dubiam in mortem, mediæque tene- (mus
Nox atra cava circumvolat umbra.
n illius noctis, quis funera fando
at possit lacrymis æquare labores?
ns ruit, multos dominata per annos;
rque vias sternuntur inertia passim
rque domos, et relligiosa deorum
e soli pœnas dant sanguine Teucri:
iam victis redit in præcordia virtus;
cadunt Danai. Crudelis ubique
que pavor, et plurima mortis imago.
, Danaûm magna comitante caterva,
ffert nobis, socia agmina credens
ue ultro verbis compellat amicis:
iri, nam quæ tam sera moratur
lii rapiunt incensa feruntque
s celsis nunc primum a navibus itis?
emplo (neque enim responsa dabantur
ensit medios delapsus in hostes.
retroque pedem cum voce repressit.
asperis veluti qui sentibus anguem
i nitens, trepidusque repente refugit
n iras, et cœrula colla tumentem;
Androgeus visu tremefactus abibat.
ensis et circumfundimur armis;
loci passim et formidine captos
. Adspirat primo Fortuna labori.
uccessu exsultans animisque Corœbus,
prima, inquit, fortuna salutis
ter, quaque ostendit se dextra, sequamur.
lypeus, Danaûmque insignia nobis
Dolus, an virtus, quis in hoste requirat?
unt ipsi. Sic fatus, deinde comantem
galeam clypeique insigne decorum
aterique Argivum accommodat ensem.
eus, hoc ipse Dymas, omnisque iuventus
t; spoliis se quisque recentibus armat.
immixti Danais haud numine nostro;
per cæcam congressi prœlia noctem
us; multos Danaûm demittimus Orco.
t alii ad naves, et litora cursu
nt: pars ingentem formidine turpi
t rursus equum, et nota conduntur in alvo.
il invitis fas quemquam fidere divis!
trahebatur passis Priameia virgo
a templo Cassandra adytisque Minervæ,
n tendens ardentia lumina frustra;
nam teneras arcebant vincula palmas.
t hanc speciem furiata mente Corœbus,
dium iniecit periturus in agmen.
mur cuncti, et densis incurrimus armis.
um ex alto delubri culmine telis
nobruimur, oriturque miserrima cædes,
facie et Graiarum errore iubarum.
ai, gemitu atque ereptæ virginis ira,
ollecti invadunt; acerrimus Aiax,
Atridæ, Dolopumque exercitus omnis:
upto ceu quondam turbine venti
t, Zephyrusque, Notusque, et lætus Eois
is: stridunt silvæ, sævitque tridenti
atque imo Nereus ciet æquora fundo.
, si quos obscura nocte per umbram
insidiis, totaque agitavimus urbe,
; primi clypeos mentitaque tela
t, atque ora sono discordia signant.
imur numero. Primusque Corœbus
extra, divæ armipotentis ad aram,
t; cadit et Rhipeus, iustissimus unus
n Teucris, et servantissimus æqui:

Dîs aliter visum: pereunt Hypanisque Dymasque,
Confixi a sociis; nec te tua plurima, Panthu,
Labentem pietas, nec Apollinis infula texit.
Iliaci cineres, et flamma extrema meorum,
Testor, in occasu vestro nec tela nec ullas
Vitavisse vices Danaûm; et, si fata fuissent,
Ut caderem, meruisse manu. Divellimur inde
Iphitus et Pelias mecum; quorum Iphitus ævo
Iam gravior, Pelias et vulnere tardus Ulyssei;
Protinus ad sedes Priami clamore vocati.

Hic vero ingentem pugnam, ceu cætera nusquam
Bella forent, nulli tota morerentur in urbe;
Sic Martem indomitum, Danaosque ad tecta ruentes
Cernimus, obsessumque acta testudine limen.
Hærent parietibus scalæ, postesque sub ipsos
Nituntur gradibus, clypeosque ad tela sinistris
Protecti obiiciunt: prensant fastigia dextris.
Dardanidæ contra turres ac tecta domorum
Culmina convellunt: his se, quando ultima cernunt,
Extrema iam in morte parant defendere telis;
Auratasque trabes, veterum decora alta parentum,
Devolvunt; alii strictis mucronibus imas
Obsedere fores: has servant agmine denso.
Instaurati animi, regis succurrere tectis,
Auxilioque levare viros, vimque addere victis.

Limen erat, cæcæque fores, et pervius usus
Tectorum inter se Priami, postesque relicti
A tergo; infelix qua se, dum regna manebant,
Sæpius Andromache ferre incomitata solebat
Ad soceros, et avo puerum Astyanacta trahebat.
Evado ad summi fastigia culminis; unde
Tela manu miseri iactabant irrita Teucri.
Turrim, in præcipiti stantem, summisque sub astra
Eductam tectis, unde omnis Troia videri,
Et Danaûm solitæ naves, et Achaïa castra,
Aggressi ferro circum, qua summa labantes
Iuncturas tabulata dabant, convellimus altis
Sedibus, impulimusque. Ea lapsa, repente ruinam
Cum sonitu trahit, et Danaûm super agmina late
Incidit. Ast alii subeunt: nec saxa, nec ullum
Telorum interea cessat genus.
Vestibulum ante ipsum primoque in limine Pyrrus
Exsultat, telis et luce coruscus aena:
Qualis, ubi in lucem coluber, mala gramina pastus,
Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat;
Nunc, positis novus exuviis nitidusque iuventa,
Lubrica convolvit sublato pectore terga,
Arduus ad solem, et linguis micat ore trisulcis.
Una ingens Periphas, et equorum agitator Achillis
Armiger Automedon, una omnis Scyria pubes,
Succedunt tecto, et flammas ad culmina iactant.
Ipse inter primos correpta dura bipenni
Limina perrumpit, postesque a cardine vellit
Æratos; iamque excisa trabe firma cavavit
Robora, et ingentem lato dedit ore fenestram.
Apparet domus intus, et atria longa patescunt:
Apparent Priami et veterum penetralia regum;
Armatosque vident stantes in limine primo.

At domus interior gemitu miseroque tumultu
Miscetur; penitusque cavæ plangoribus ædes
Femineis ululant; ferit aurea sidera clamor.
Tum pavidæ tectis matres ingentibus errant,
Amplexæque tenent postes, atque oscula figunt.
Instat vi patria Pyrrhus; nec claustra, neque ipsi
Custodes sufferre valent. Labat ariete crebro
Ianua, et emoti procumbunt cardine postes.
Fit via vi: rumpunt aditus, primosque trucidant
Immissi Danai, et late loca milite complent.
Non sic, aggeribus ruptis, cum spumeus amnis

Exiit, oppositasque evicit gurgite moles,
Fertur in arva furens cumulo, camposque per omnes
Cum stabulis armenta trahit. Vidi ipse furentem
Cæde Neoptolemum, geminosque in limine Atridas.
Vidi Hecubam, centumque nurus, Priamumque per aras
Sanguine fœdantem, quos ipse sacraverat, ignes.
Quinquaginta illi thalami, spes tanta nepotum,
Barbarico postes auro spoliisque superbi,
Procubuere. Tenent Danai, qua deficit ignis.
Forsitan et Priami fuerint quæ fata requiras.
Urbis uti captæ casum, convulsaque vidit
Limina tectorum, et medium in penetralibus hostem;
Arma diu senior desueta trementibus ævo
Circumdat nequidquam humeris, et inutile ferrum
Cingitur, ac densos fertur moriturus in hostes.
Ædibus in mediis, nudoque sub ætheris axe,
Ingens ara fuit; iuxtaque veterrima laurus
Incumbens aræ, atque umbra complexa Penates.
Hic Hecuba et natæ nequidquam altaria circum,
Præcipites atra ceu tempestate columbæ,
Condensæ, et divûm amplexæ simulacra sedebant.
Ipsum autem sumtis Priamum iuvenilibus armis
Ut vidit; Quæ mens tam dira, miserrime coniux,
Impulit his cingi telis? aut quo ruis? inquit.
Non tali auxilio, nec defensoribus istis,
Tempus eget; non, si ipse meus nunc afforet Hector.
Huc tandem concede: hæc ara tuebitur omnes;
Aut moriere simul. Sic ore effata, recepit
Ad sese, et sacra longævum in sede locavit.
Ecce autem elapsus Pyrrhi de cæde Polites,
Unus natorum Priami, per tela, per hostes,
Porticibus longis fugit, et vacua atria lustrat
Saucius. Illum ardens infesto vulnere Pyrrhus
Insequitur, iam iamque manu tenet, et premit hasta.
Ut tandem ante oculos evasit et ora parentûm,
Concidit, ac multo vitam cum sanguine fudit.
Hic Priamus, quamquam in media iam morte tenetur,
Non tamen abstinuit, nec voci iræque pepercit.
At tibi, pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,
Dî, si qua est cœlo pietas, quæ talia curet,
Persolvant grates dignas, et præmia reddant
Debita; qui nati coram me cernere letum
Fecisti, et patrios fœdasti funere vultus.
At non ille, satum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoste fuit Priamo; sed iura fidemque
Supplicis erubuit, corpusque exsangue sepulcro
Reddidit Hectoreum, meque in mea regna remisit.
Sic fatus senior, telumque imbelle sine ictu
Coniecit; rauco quod protinus ære repulsum,
Et summo clypei nequidquam umbone pependit.
Cui Pyrrhus: Referes ergo hæc, et nuntius ibis
Pelidæ genitori. Illi mea tristia facta,
Degeneremque Neoptolemum narrare memento.
Nunc morere. Hoc dicens, altaria ad ipsa trementem
Traxit, et in multo lapsantem sanguine nati;
Implicuitque comam læva; dextraque coruscum
Extulit, ac lateri capulo tenus abdidit ensem.
Hæc finis Priami fatorum: hic exitus illum
Sorte tulit, Troiam incensam et prolapsa videntem
Pergama; tot quondam populis terrisque superbum
Regnatorem Asiæ. Iacet ingens litore truncus,
Avulsumque humeris caput, et sine nomine corpus.
At me tum primum sævus circumstetit horror.
Obstupui; subiit cari genitoris imago,
Ut regem æquævum crudeli vulnere vidi
Vitam exhalantem; subiit deserta Creusa,
Et direpta domus, et parvi casus Iuli.
Respicio, et quæ sit me circum copia lustro.
Deseruere omnes defessi, et corpora saltu
Ad terram misere, aut ignibus ægra dedere.
[Iamque adeo super unus eram; cum limina V
Servantem et tacitam secreta in sede latentem
Tyndarida adspicio; dant clara incendia lucem
Erranti, passimque oculos per cuncta ferenti.
Illa sibi infestos eversa ob Pergama Teucros,
Et pœnas Danaûm, et deserti coniugis iras,
Præmetuens, Troiæ et patriæ communis Erinny
Abdiderat sese, atque aris invisa sedebat.
Exarsere ignes animo; subit ira cadentem
Ulcisci patriam, et sceleratas sumere pœnas.
Scilicet hæc Spartam incolumis patriasque Myc
Adspiciet, partoque ibit regina triumpho?
Coniugiumque, domumque, patres, natosque vid
Iliadum turba et Phrygiis comitata ministris?
Occiderit ferro Priamus? Troia arserit igni?
Dardanium toties sudarit sanguine litus?
Non ita. Namque, etsi nullum memorabile nom
Femineа in pœna est, nec habet victoria laudem;
Exstinxisse nefas tamen, et sumsisse merentis
Laudabor pœnas; animumque explesse iuvabit
Ultricis flammæ, et cineres satiasse meorum.
Talia iactabam, et furiata mente ferebar;]
Cum mihi se, non ante oculis tam clara, videnda
Obtulit, et pura per noctem in luce refulsit
Alma parens, confessa deam, qualisque videri
Cœlicolis et quanta solet; dextraque prehensum
Continuit, roseoque hæc insuper addidit ore:
Nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?
Quid furis? aut quonam nostri tibi cura recessit?
Non prius adspicies, ubi fessum ætate parentem
Liqueris Anchisen? superet coniuxne Creusa,
Ascaniusque puer? quos omnes undique Graiæ
Circumerrant acies, et, ni mea cura resistat,
Iam flammæ tulerint, inimicus et hauserit ensis.
Non tibi Tyndaridis facies invisa Lacænæ,
Culpatusve Paris; divûm inclementia, divûm,
Has evertit opes, sternitque a culmine Troiam.
Adspice: namque omnem, quæ nunc obducta tuen
Mortales hebetat visus tibi, et humida circum
Caligat, nubem eripiam. Tu ne qua parentis
Iussa time, neu præceptis parere recusa.
Hic, ubi disiectas moles avulsaque saxis
Saxa vides, mixtoque undantem pulvere fumum,
Neptunus muros magnoque emota tridenti
Fundamenta quatit; totamque a sedibus urbem
Eruit. Hic Iuno Scæas sævissima portas
Prima tenet, sociumque furens a navibus agmen
Ferro accincta vocat.
Iam summas arces Tritonia, respice, Pallas
Insedit, nimbo effulgens et Gorgone sæva.
Ipse Pater Danais animos viresque secundas
Sufficit; ipse deos in Dardana suscitat arma.
Eripe, nate, fugam, finemque impone labori.
Nusquam abero, et tutum patrio te limine sistam
Dixerat: et spissis noctis se condidit umbris.
Apparent diræ facies, inimicaque Troiæ
Numina magna deûm.
Tum vero omne mihi visum considere in ignes
Ilium, et ex imo verti Neptunia Troia;
Ac veluti, summis antiquam in montibus ornum
Cum ferro accisam crebrisque bipennibus instant
Eruere agricolæ certatim; illa usque minatur,
Et tremefacta comam concusso vertice nutat;
Vulneribus donec paulatim evicta supremum
Congemuit, traxitque iugis avulsa ruinam.
Descendo, ac, ducente Deo, flammam inter et host
Expedior; dant tela locum, flammæque recedunt.
Atque, ubi iam patriæ perventum ad limina se

ne domos, genitor, quem tollere in altos
rimum montes, primumque petebam,
cisa vitam producere Troia,
ue pati. Vos o, quibus integer ævi
t, solidæque suo stant robore vires,
fugam.
olæ voluissent ducere vitam,
rvassent sedes. Satis una superque
cidia, et captæ superavimus urbi.
situm affati discedite corpus.
mortem inveniam. Miserebitur hostis,
petet. Facilis iactura sepulcri.
invisus divis, et inutilis, annos (rex
quo me divûm Pater atque hominum
flavit ventis, et contigit igni.
bat memorans, fixusque manebat.
effusi lacrymis, coniuxque Creusa,
e, omnisque domus, ne vertere secum
, fatoque urgenti incumbere vellet.
ceptoque et sedibus hæret in isdem.
me feror, mortemque miserrimus opto:
onsilium aut quæ iam fortuna dabatur?
pedem, genitor, te posse relicto
ntumque nefas patrio excidit ore?
anta Superis placet urbe relinqui,
animo, perituræque addere Troiæ
que iuvat; patet isti ianua leto;
rit multo Priami de sanguine Pyrrhus,
ora patris, patrem qui obtruncat ad aras.
lma parens, quod me per tela, per ignes,
mediis hostem in penetralibus, utque
patremque meum, iuxtaque Creusam,
alterius mactatos sanguine, cernam?
, ferte arma: vocat lux ultima victos.
e Danais; sinite instaurata revisam
unquam omnes hodie moriemur inulti.
ro accingor rursus, clypeoque sinistram
aptans, meque extra tecta ferebam.
complexa pedes in limine coniux
parvumque patri tendebat Iulum:
s abis, et nos rape in omnia tecum;
m expertus sumtis spem ponis in armis,
um tutare domum. Cui parvus Iulus,
et coniux quondam tua dicta relinquor?
ciferans gemitu tectum omne replebat;
um dictuque oritur mirabile monstrum.
anus inter, mœstorumque ora parentum,
summo de vertice visus Iuli
men apex, tactuque innoxia mollis
amma comas, et circum tempora pasci.
trepidare metu, crinemque flagrantem
et sanctos restinguere fontibus ignes.
nchises oculos ad sidera lætus
cœlo palmas cum voce tetendit:
nipotens, precibus si flecteris ullis,
s; hoc tantum; et, si pietate meremur,
auxilium, pater, atque hæc omina firma.
atus erat senior: subitoque fragore
evum, et de cœlo lapsa per umbras
n ducens multa cum luce cucurrit.
ma super labentem culmina tecti,
Idæa claram se condere silva,
que vias; tum longo limite sulcus
, et late circum loca sulfure fumant.
ictus genitor se tollit ad auras,
deos, et sanctum sidus adorat.
lla mora est. Sequor, et qua ducitis adsum.
ervate domum, servate nepotem! (est.
oc augurium, vestroque in numine Troia

Cedo equidem, nec, nate, tibi comes ire recuso.
Dixerat ille; et iam per mœnia clarior ignis
Auditur, propiusque æstus incendia volvunt.
Ergo age, care pater, cervici imponere nostræ:
Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit:
Quo res cumque cadent, unum et commune periclum,
Una salus ambobus erit. Mihi parvus Iulus
Sit comes; et longe servet vestigia coniux.
Vos, famuli, quæ dicam, animis advertite vestris.
Est urbe egressis tumulus, templumque vetustum
Desertæ Cereris, iuxtaque antiqua cupressus,
Religione patrum multos servata per annos:
Hanc ex diverso sedem veniemus in unam.
Tu, genitor, cape sacra manu, patriosque Penates.
Me, bello e tanto digressum et cæde recenti,
Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.
Hæc fatus latos humeros subiectaque colla
Veste super fulvique insternor pelle leonis,
Succedoque oneri. Dextræ se parvus Iulus
Implicuit, sequiturque patrem non passibus æquis.
Pone subit coniux. Ferimur per opaca locorum:
Et me, quem dudum non ulla iniecta movebant
Tela, neque adverso glomerati ex agmine Graii,
Nunc omnes terrent auræ, sonus excitat omnis;
Suspensum, et pariter comitique onerique timentem.
Iamque propinquabam portis, omnemque videbar
Evasisse viam; subito cum creber ad aures
Visus adesse pedum sonitus; genitorque per umbram
Prospiciens: nate, exclamat, fuge, nate; propinquant;
Ardentes clypeos atque æra micantia cerno.
Hic mihi nescio quod trepido male numen amicum
Confusam eripuit mentem. Namque, avia cursu
Dum sequor, et nota excedo regione viarum,
Heu! misero coniux, fatone erepta, Creusa
Substitit, erravitne via, seu lassa resedit,
Incertum; nec post oculis est reddita nostris.
Nec prius amissam respexi, animumve reflexi,
Quam tumulum antiquæ Cereris sedemque sacratam
Venimus: hic demum collectis omnibus, una
Defuit; et comites, natumque, virumque fefellit.
Quem non incusavi amens hominumque deorumque?
Aut quid in eversa vidi crudelius urbe?
Ascanium, Anchisenque patrem, Teucrosque Penates
Commendo sociis, et curva valle recondo;
Ipse urbem repeto, et cingor fulgentibus armis.
Stat casus renovare omnes, omnemque reverti
Per Troiam, et rursus caput obiectare periclis.
Principio muros obscuraque limina portæ,
Qua gressum extuleram, repeto; et vestigia retro
Observata sequor per noctem, et lumine lustro.
Horror ubique animos, simul ipsa silentia terrent.
Inde domum, si forte pedem, si forte tulisset,
Me refero. Irruerant Danai, et tectum omne tenebant.
Ilicet ignis edax summa ad fastigia vento
Volvitur; exsuperant flammæ; furit æstus ad auras.
Procedo, et Priami sedes arcemque reviso.
Et iam porticibus vacuis Iunonis asylo
Custodes lecti, Phœnix et dirus Ulysses,
Prædam asservabant. Huc undique Troia gaza
Incensis erepta adytis, mensæque deorum,
Crateresque auro solidi, captivaque vestis
Congeritur. Pueri et pavidæ longo ordine matres
Stant circum.
Ausus quin etiam voces iactare per umbram,
Implevi clamore vias, mœstusque Creusam (vi.
Nequidquam ingeminans iterumque iterumque voca-
Quærenti, et tectis urbis sine fine furenti,
Infelix simulacrum atque ipsius umbra Creusæ

Visa mihi ante oculos, et nota maior imago.
Obstupui, steteruntque comæ, et vox faucibus hæsit.
Tum sic affari, et curas his demere dictis:
Quid tantum insano iuvat indulgere dolori,
O dulcis coniux? non hæc sine numine divûm
Eveniunt. Nec te hinc comitem asportare Creusam
Fas, aut ille sinit superi regnator Olympi.
Longa tibi exsilia, et vastum maris æquor arandum;
Et terram Hesperiam venies; ubi Lydius, arva
Inter opima virûm, leni fluit agmine Thybris.
Illic res lætæ, regnumque, et regia coniux
Parta tibi; lacrymas dilectæ pelle Creusæ.
Non ego Myrmidonum sedes Dolopumve superbas
Adspiciam, aut Graiis servitum matribus ibo,
Dardanis, et divæ Veneris nurus:
Sed me magna deûm Genitrix his detinet oris.
Iamque vale, et nati serva communis amorem.
Hæc ubi dicta dedit, lacrymantem, et multa volentem
Dicere, deseruit, tenuesque recessit in auras.
Ter conatus ibi collo dare brachia circum;
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par levibus ventis, volucrique simillima somno.
Sic demum socios consumta nocte reviso.
Atque hic ingentem comitum affluxisse novorum
Invenio admirans numerum; matresque virosque,
Collectam exsilio pubem, miserabile vulgus.
Undique convenere, animis opibusque parati,
In quascumque velim pelago deducere terras.
Iamque iugis summæ surgebat Lucifer Idæ,
Ducebatque diem; Danaique obsessa tenebant
Limina portarum; nec spes opis ulla dabatur.
Cessi, et sublato montem genitore petivi.

Liber tertius

Postquam res Asiæ Priamique evertere gentem
Immeritam visum Superis, ceciditque superbum
Ilium, et omnis humo fumat Neptunia Troia;
Diversa exsilia et desertas quærere terras
Auguriis agimur divûm, classemque sub ipsa
Antandro et Phrygiæ molimur montibus Idæ;
Incerti quo fata ferant, ubi sistere detur;
Contrahimusque viros. Vix prima inceperat æstas;
Et pater Anchises dare fatis vela iubebat;
Litora cum patriæ lacrymans portusque relinquo,
Et campos ubi Troia fuit. Feror exsul in altum
Cum sociis, natoque, Penatibus et magnis dîs.
Terra procul vastis colitur Mavortia campis,
(Thraces arant) acri quondam regnata Lycurgo;
Hospitium antiquum Troiæ, sociique Penates,
Dum fortuna fuit. Feror huc, et litore curvo
Mœnia prima loco, fatis ingressus iniquis;
Æneadasque meo nomen de nomine fingo.
Sacra Dionææ matri divisque ferebam
Auspicibus cœptorum operum; superoque nitentem
Cœlicolûm Regi mactabam in litore taurum.
Forte fuit iuxta tumulus, quo cornea summo
Virgulta, et densis hastilibus horrida myrtus.
Accessi; viridemque ab humo convellere silvam
Conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras,
Horrendum et dictu video mirabile monstrum:
Nam, quæ prima solo ruptis radicibus arbor
Vellitur, huic atro liquuntur sanguine guttæ,
Et terram tabo maculant. Mihi frigidus horror
Membra quatit, gelidusque coit formidine sanguis.
Rursus et alterius lentum convellere vimen
Insequor, et causas penitus tentare latentes:
Ater et alterius sequitur de cortice sanguis.
Multa movens animo, Nymphas venerabar agrest
Gradivumque patrem, Geticis qui præsidet arvis,
Rite secundarent visus, omenque levarent.
Tertia sed postquam maiore hastilia nisu
Aggredior, genibusque adversæ obluctor arenæ;
(Eloquar, an sileam?) gemitus lacrymabilis imo
Auditur tumulo, et vox reddita fertur ad aures:
Quid miserum, Ænea, laceras? iam parce sepulto;
Parce pias scelerare manus. Non me tibi Troia
Externum tulit, aut cruor hic de stipite manat.
Heu! fuge crudeles terras, fuge litus avarum:
Nam Polydorus ego. Hic confixum ferrea texit
Telorum seges, et iaculis increvit acutis.
Tum vero ancipiti mentem formidine pressus
Obstupui, steteruntque comæ, et vox faucibus hæ
Hunc Polydorum auri quondam cum pondere
Infelix Priamus furtim mandarat alendum
Threicio regi; cum iam diffideret armis
Dardaniæ, cingique urbem obsidione videret.
Ille, ut opes fractæ Teucrûm, et Fortuna recessit,
Res Agamemnonias victriciaque arma secutus,
Fas omne abrumpit; Polydorum obtruncat, et au
Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames? Postquam pavor ossa reliquit,
Delectos populi ad proceres, primumque parent
Monstra deûm refero, et, quæ sit sententia, posc
Omnibus idem animus scelerata excedere terra,
Linqui pollutum hospitium, et dare classibus Au
Ergo instauramus Polydoro funus, et ingens
Aggeritur tumulo tellus; stant Manibus aræ,
Cæruleis mœstæ vittis atraque cupresso;
Et circum Iliades crinem de more solutæ.
Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,
Sanguinis et sacri pateras; animamque sepulcro
Condimus, et magna supremum voce ciemus.
Inde, ubi prima fides pelago, placataque venti
Dant maria, et lenis crepitans vocat Auster in al
Deducunt socii naves, et litora complent.
Provehimur portu; terræque urbesque recedunt.
Sacra mari colitur medio gratissima tellus
Nereidum matri et Neptuno Ægæo;
Quam pius Arcitenens, oras et litora circum
Errantem, Gyaro celsa Myconoque revinxit,
Immotamque coli dedit, et contemnere ventos.
Huc feror; hæc fessos tuto placidissima portu
Accipit. Egressi veneramur Apollinis urbem.
Rex Anius, rex idem hominum Phœbique sac
Vittis et sacra redimitus tempora lauro,
Occurrit; veterem Anchisen agnoscit amicum.
Iungimus hospitio dextras, et tecta subimus.
Templa dei saxo venerabar structa vetusto.
Da propriam, Thymbræe, domum! da mœnia f
Et genus, et mansuram urbem! Serva altera Tr
Pergama, relliquias Danaûm atque immitis Ac
Quem sequimur? quove ire iubes? ubi ponere s
Da, pater, augurium; atque animis illabere no
Vix ea fatus eram; tremere omnia visa repe
Liminaque, laurusque dei; totusque moveri
Mons circum, et mugire adytis cortina reclusis.
Submissi petimus terram, et vox fertur ad aures:
Dardanidæ duri, quæ vos a stirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos ubere læto
Accipiet reduces. Antiquam exquirite matrem.
Hic domus Æneæ cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum, et qui nascentur ab illis.
Hæc Phœbus: mixtoque ingens exorta tumultu
Lætitia; et cuncti, quæ sint ea mœnia, quærunt;
Quo Phœbus vocet errantes, iubeatque reverti.
Tum genitor, veterum volvens monimenta viror

procerea, ait, et spes discite vestras.
a magni medio iacet insula ponto;
us ubi, et gentis cunabula nostræ.
rbes habitant magnas, uberrima regna;
unde pater, si rite audita recordor,
Rhœteas primum est advectus ad oras,
e locum regno. Nondum Ilium et arces
steterant: habitabant vallibus imis.
r cultrix Cybele, Corybantiaque æra,
nemus; hinc fida silentia sacris,
urrum dominæ subiere leones.
et, divûm ducunt qua iussa, sequamur:
entos, et Gnossia regna petamus.
distant cursu; modo Iupiter adsit,
classem Cretæis sistet in oris.
meritos aris mactavit honores;
eptuno, taurum tibi, pulcher Apollo;
emi pecudem, Zephyris felicibus albam.
lat, pulsum regnis cessisse paternis
durem, desertaque litora Cretæ;
re domos, sedesque adstare relictas.
Ortygiæ portus, pelagoque volamus;
que iugis Naxon, viridemque Donusam,
iveamque Paron, sparsasque per æquor
t crebris legimus freta consita terris.
xoritur vario certamine clamor;
socii, Cretam proavosque petamus.
r surgens a puppi ventus euntes;
antiquis Curetum allabimur oris.
s muros optatæ molior urbis;
mque voco, et lætam cognomine gentem
are focos, arcemque attollere tectis.
e sicco subductæ litore puppes;
arvisque novis operata iuventus;
sque dabam; subito cum tabida membris,
œli tractu, miserandaque venit,
que satisque lues, et letifer annus.
nt dulces animas, aut ægra trahebant
tum steriles exurere Sirius agros;
erbæ, et victum seges ægra negabat.
oraclum Ortygiæ Phœbumque remenso
pater ire mari, veniamque precari;
us finem rebus ferat; unde laborum
uxilium iubeat; quo vertere cursus.
t, et terris animalia somnus habebat.
ræ divûm Phrygiique Penates,
m a Troia mediisque ex ignibus urbis
, visi ante oculos adstare iacentis
multo manifesti lumine, qua se
nsertas fundebat luna fenestras:
fari, et curas his demere dictis:
delato Ortygiam dicturus Apollo est,
t tua nos en ultro ad limina mittit.
dania incensa, tuaque arma secuti;
um sub te permensi classibus æquor,
ros tollemus in astra nepotes,
que urbi dabimus. Tu mœnia magnis
, longumque fugæ ne linque laborem.
des. Non hæc tibi litora suasit
Cretæ iussit considere, Apollo.
Hesperiam Graii cognomine dicunt)
qua, potens armis, atque ubere glebæ;
uere viri: nunc fama, minores
isse, ducis de nomine, gentem:
opriæ sedes; hinc Dardanus ortus,
ater, genus a quo principe nostrum.
t hæc lætus longævo dicta parenti
anda refer; Corythum, terrasque requirat
Dictæa negat tibi Iupiter arva.

Talibus attonitus visis, ac voce deorum,
(Nec sopor illud erat; sed coram agnoscere vultus,
Velatasque comas, præsentiaque ora videbar;
Tum gelidus toto manabat corpore sudor)
Corripio e stratis corpus, tendoque supinas
Ad cœlum cum voce manus, et munera libo
Intemerata focis. Perfecto lætus honore
Anchisen facio certum, remque ordine pando.
Agnovit prolem ambiguam, geminosque parentes;
Seque novo veterum deceptum errore locorum.
Tum memorat: Nate, Iliacis exercite fatis,
Sola mihi tales casus Cassandra canebat.
Nunc repeto, hæc generi portendere debita nostro;
Et sæpe Hesperiam, sæpe Itala regna vocare.
Sed quis ad Hesperiæ venturos litora Teucros
Crederet? aut quem tum vates Cassandra moveret?
Cedamus Phœbo, et moniti meliora sequamur.
Sic ait: et cuncti dicto paremus ovantes.
Hanc quoque deserimus sedem; paucisque relictis,
Vela damus, vastumque cava trabe currimus æquor.
Postquam altum tenuere rates, nec iam amplius ullæ
Apparent terræ, cœlum undique et undique pontus;
Tum mihi cæruleus supra caput adstitit imber,
Noctem hiememque ferens; et inhorruit unda tenebris.
Continuo venti volvunt mare, magnaque surgunt
Æquora; dispersi iactamur gurgite vasto.
Involvere diem nimbi, et nox humida cœlum
Abstulit; ingeminant abruptis nubibus ignes.
Excutimur cursu, et cæcis erramus in undis.
Ipse diem noctemque negat discernere cœlo,
Nec meminisse viæ media Palinurus in unda.
Tres adeo incertos cæca caligine soles
Erramus pelago; totidem sine sidere noctes.
Quarto terra die primum se attollere tandem
Visa, aperire procul montes, ac volvere fumum.
Vela cadunt; remis insurgimus; haud mora, nautæ
Adnixi torquent spumas, et cærula verrunt.
Servatum ex undis Strophadum me litora primum
Accipiunt: Strophades Graio stant nomine dictæ,
Insulæ Ionio in magno; quas dira Celæno,
Harpyiæque colunt aliæ, Phineia postquam
Clausa domus, mensasque metu liquere priores.
Tristius haud illis monstrum, nec sævior ulla
Pestis et ira deûm Stygiis sese extulit undis.
Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluvies, uncæque manus, et pallida semper
Ora fame.
Huc ubi delati portus intravimus, ecce,
Læta boum passim campis armenta videmus,
Caprigenumque pecus, nullo custode, per herbas.
Irruimus ferro, et divos ipsumque vocamus
In partem prædamque Iovem. Tum litore curvo
Exstruimusque toros, dapibusque epulamur opimis.
At subitæ horrifico lapsu de montibus adsunt
Harpyiæ, et magnis quatiunt clangoribus alas,
Diripiuntque dapes, contactuque omnia fœdant
Immundo; tum vox tetrum dira inter odorem.
Rursum in secessu longo sub rupe cavata,
Arboribus clausi circum atque horrentibus umbris,
Instruimus mensas, arisque reponimus ignem.
Rursum ex diverso cœli cæcisque latebris
Turba sonans prædam pedibus circumvolat uncis;
Polluit ore dapes. Sociis tunc, arma capessant,
Edico, et dira bellum cum gente gerendum.
Haud secus ac iussi faciunt, tectosque per herbam
Disponunt enses, et scuta latentia condunt.
Ergo ubi delapsæ sonitum per curva dedere

Litora, dat signum specula Misenus ab alta
Ære cavo. Invadunt socii, et nova prœlia tentant,
Obscœnas pelagi ferro fœdare volucres.
Sed neque vim plumis ullam, nec vulnera tergo
Accipiunt; celerique fuga sub sidera lapsæ
Semesam prædam et vestigia fœda relinquunt.
Una in præcelsa consedit rupe Celæno,
Infelix vates, rumpitque hanc pectore vocem:
Bellum etiam pro cæde boum stratisque iuvencis,
Laomedontiadæ, bellumne inferre paratis,
Et patrio Harpyias insontes pellere regno?
Accipite ergo, animis atque hæc mea figite dicta:
Quæ Phœbo Pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo
Prædixit, vobis Furiarum ego maxima pando.
Italiam cursu petitis, ventisque vocatis,
Ibitis Italiam, portusque intrare licebit:
Sed non ante datam cingetis mœnibus urbem,
Quam vos dira fames nostræque iniuria cædis
Ambesas subigat malis absumere mensas.
Dixit; et in silvam pennis ablata refugit.
At sociis subita gelidus formidine sanguis
Deriguit; cecidere animi: nec iam amplius armis,
Sed votis precibusque iubent exposcere pacem,
Sive deæ, seu sint diræ obscœnæque volucres.
Et pater Anchises, passis de litore palmis,
Numina magna vocat, meritosque indicit honores:
Di, prohibete minas! di, talem avertite casum,
Et placidi servate pios! Tum litore funem
Deripere, excussosque iubet laxare rudentes.
Tendunt vela Noti: ferimur spumantibus undis,
Qua cursum ventusque gubernatorque vocabant.
Iam medio apparet fluctu nemorosa Zacynthos,
Dulichiumque, Sameque, et Neritos ardua saxis.
Effugimus scopulos Ithacæ, Laertia regna,
Et terram altricem sævi exsecramur Ulyssei.
Mox et Leucatæ nimbosa cacumina montis,
Et formidatus nautis aperitur Apollo.
Hunc petimus fessi, et parvæ succedimus urbi.
Ancora de prora iacitur; stant litore puppes.
Ergo insperata tandem tellure potiti,
Lustramurque Iovi, votisque incendimus aras;
Actiaque Iliacis celebramus litora ludis.
Exercent patrias oleo labente palæstras
Nudati socii. Iuvat evasisse tot urbes
Argolicas, mediosque fugam tenuisse per hostes.
Interea magnum sol circumvolvitur annum,
Et glacialis hiems Aquilonibus asperat undas.
Ære cavo clypeum, magni gestamen Abantis,
Postibus adversis figo, et rem carmine signo:
« Æneas hæc de Danais victoribus arma. »
Linquere tum portus iubeo, et considere transtris.
Certatim socii feriunt mare, et æquora verrunt.
Protenus aerias Phæacum abscondimus arces,
Litoraque Epiri legimus, portuque subimus
Chaonio, et celsam Buthroti accedimus urbem.
Hic incredibilis rerum fama occupat aures,
Priamiden Helenum Graias regnare per urbes,
Coniugio Æacidæ Pyrrhi sceptrisque potitum;
Et patrio Andromachen iterum cessisse marito.
Obstupui; miroque incensum pectus amore,
Compellare virum, et casus cognoscere tantos.
Progredior portu, classes et litora linquens.
Sollennes tum forte dapes, et tristia dona,
Ante urbem in luco, falsi Simoentis ad undam,
Libabat cineri Andromache, Manesque vocabat
Hectoreum ad tumulum; viridi quem cæspite inanem,
Et geminas, causam lacrymis, sacraverat aras.
Ut me conspexit venientem, et Troia circum
Arma amens vidit, magnis exterrita monstris

Deriguit visu in medio; calor ossa reli
Labitur, et longo vix tandem tempore
Verane te facies, verus mihi nuntius a
Nate Dea? vivisne? aut, si lux alma re
Hector ubi est? Dixit; lacrymasque eff
Implevit clamore locum. Vix pauca fu
Subiicio, et raris turbatus vocibus hi
Vivo equidem, vitamque extrema per
Ne dubita; nam vera vides.
Heu! quis te casus deiectam coniuge ta
Excipit? aut quæ digna satis fortuna r
Hectoris Andromache Pyrrhin' conn
Deiecit vultum, et demissa voce locut
O felix una ante alias Priameia virgo,
Hostilem ad tumulum Troiæ sub mœ
Iussa mori, quæ sortitus non pertulit
Nec victoris heri tetigit captiva cubil
Nos, patria incensa, diversa per æquo
Stirpis Achilleæ fastus, iuvenemque
Servitio enixæ, tulimus; qui deinde, s
Ledæam Hermionen Lacedæmoniosq
Me famulo famulamque Heleno tra
Ast illum, ereptæ magno inflammatu
Coniugis, et scelerum furiis agitatus,
Excipit incautum, patriasque obtrun
Morte Neoptolemi regnorum reddita
Pars Heleno; qui Chaonios cognomin
Chaoniamque omnem Troiano a Cha
Pergamaque, Iliacamque iugis hanc ad
Sed tibi qui cursum venti, quæ fata de
Aut quisnam ignarum nostris deus ap
Quid puer Ascanius? superatne, et ve
Quem tibi iam Troia
Ecqua tamen puero est amissæ cura pa
Ecquid in antiquam virtutem animos
Et pater Æneas et avunculus excitat I
Talia fundebat lacrymans, longosq
Incassum fletus; cum sese a mœnibus
Priamides multis Helenus comitantib
Agnoscitque suos, lætusque ad limina
Et multum lacrymas verba inter sing
Procedo, et parvam Troiam, simulata
Pergama, et arentem Xanthi cognomi
Agnosco, Scææque amplector limina
Necnon et Teucri socia simul urbe fru
Illos porticibus rex accipiebat in ampl
Aulai in medio libabant pocula Bacch
Impositis auro dapibus, pateramque te
Iamque dies, alterque dies processit
Vela vocant tumidoque inflatur carba
His vatem aggredior dictis, ac talia qu
Troiugena, interpres divûm, qui num
Qui tripodas, Clarii lauros, qui sidera
Et volucrum linguas, et præpetis omi
Fare age (namque omnem cursum mihi
Relligio, et cuncti suaserunt numine d
Italiam petere, et terras tentare repos
Sola novum dictuque nefas Harpyia C
Prodigium canit, et tristes denuntiat i
Obscœnamque famem) quæ prima per
Quidve sequens tantos possim superar
Hic Helenus, cæsis primum de more iu
Exorat pacem divûm, vittasque resolv
Sacrati capitis, meque ad tua limina, I
Ipse manu multo suspensum numine
Atque hæc deinde canit divino ex ore
Nate dea, (nam te maioribus ire per
Auspiciis manifesta fides: sic fata deû
Sortitur, volvitque vices; is vertitur

multis, quo tutior hospita lustres
Ausonio possis considere portu,
ictis; prohibent nam cætera Parcæ
num farique vetat Saturnia Iuno.
aliam, quam tu iam rere propinquam,
ignare, paras invadere portus,
d longis via dividit invia terris.
acria lentandus remus in unda,
nii lustrandum navibus æquor,
acus, Ææaque insula Circæ,
ossis urbem componere terra.
cam: tu condita mente teneto.
licito secreti ad fluminis undam
us inventa sub ilicibus sus,
itum fetus enixa, iacebit,
cubans, albi circum ubera nati;
erit; requies ea certa laborum.
arum morsus horresce futuros:
venient, aderitque vocatus Apollo.
rras, Italique hanc litoris oram,
e nostri perfunditur æquoris æstu,
ta malis habitantur mœnia Graiis.
cii posuerunt mœnia Locri,
ra obsedit milite campos
meneus; hic illa ducis Meliboei
ctetæ subnixa Petelia muro.
ansmissæ steterint trans æquora classes,
is iam vota in litore solves,
lare comas adopertus amictu;
r sanctos ignes in honore deorum
lis occurrat, et omina turbet.
morem sacrorum, hunc ipse teneto;
aneant in religione nepotes.
gressum Siculæ te admoverit oræ
ngusti rarescent claustra Pelori,
ellus, et longo læva petantur
cuitu; dextrum fuge litus et undas.
quondam, et vasta convulsa ruina,
vi longinqua valet mutare vetustas!)
ferunt, cum protenus utraque tellus
venit medio vi pontus, et undis
Siculo latus abscidit, arvaque et urbes
ctas angusto interluit æstu.
cylla latus, lævum implacata Charybdis
que imo barathri ter gurgite vastos
bruptum fluctus, rursusque sub auras
nos, et sidera verberat unda.
n cæcis cohibet spelunca latebris,
ntem, et naves in saxa trahentem.
inis facies, et pulchro pectore virgo
; postrema immani corpore pistrix,
caudas utero commissa luporum.
inacrii metas lustrare Pachyni
longos et circum flectere cursus,
l informem vasto vidisse sub antro
cæruleis canibus resonantia saxa.
i qua est Heleno prudentia, vati
, animum si veris implet Apollo,
d tibi, nate dea, præque omnibus unum
et repetens iterumque iterumque monebo:
gnæ primum prece numen adora;
e vota libens, dominamque potentem
s supera donis: sic denique victor
fines Italos mittere relicta.
latus Cumæam accesseris urbem,
e lacus, et Averna sonantia silvis,
atem adspicies; quæ rupe sub ima
, foliisque notas et nomina mandat.
ue in foliis descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.
Verum eadem, verso tenuis cum cardine ventus
Impulit, et teneras turbavit ianua frondes,
Nunquam deinde cavo volitantia prendere saxo
Nec revocare situs, aut iungere carmina curat.
Inconsulti abeunt, sedemque odere Sibyllæ.
Hic tibi ne qua moræ fuerint dispendia tanti,
(Quamvis increpitent socii, et vi cursus in altum
Vela vocet, possisque sinus implere secundos)
Quin adeas vatem, precibusque oracula poscas
Ipsa canat, vocemque volens atque ora resolvat.
Illa tibi Italiæ populos, venturaque bella,
Et, quo quemque modo fugiasque ferasque laborem,
Expediet; cursusque dabit venerata secundos.
Hæc sunt, quæ nostra liceat te voce moneri.
Vade age, et ingentem factis fer ad æthera Troiam.
  Quæ postquam vates sic ore effatus amico est,
Dona dehinc auro gravia sectoque elephanto
Imperat ad naves ferri, stipatque carinis
Ingens argentum, Dodonæosque lebetas,
Loricam consertam hamis auroque trilicem,
Et conum insignis galeæ, cristasque comantes,
Arma Neoptolemi. Sunt et sua dona parenti.
Addit equos, additque duces;
Remigium supplet; socios simul instruit armis.
  Interea classem velis aptare iubebat
Anchises, fieret vento mora ne qua ferenti.
Quem Phœbi interpres multo compellat honore:
Coniugio, Anchisa, Veneris dignate superbo,
Cura deûm, bis Pergameis erepte ruinis,
Ecce tibi Ausoniæ tellus; hanc arripe velis.
Et tamen hanc pelago præterlabare necesse est;
Ausoniæ pars illa procul, quam pandit Apollo.
Vade, ait, o felix nati pietate! quid ultra
Provehor, et fando surgentes demoror Austros?
Nec minus Andromache, digressu mœsta supremo,
Fert picturatas auri subtemine vestes,
Et Phrygiam Ascanio chlamydem; nec cedit honori;
Textilibusque onerat donis, ac talia fatur:
Accipe et hæc, manuum tibi quæ monumenta mearum
Sint, puer, et longum Andromachæ testentur amorem,
Coniugis Hectoreæ. Cape dona extrema tuorum,
O mihi sola mei super Astyanactis imago!
Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat;
Et nunc æquali tecum pubesceret ævo.
  Hos ego digrediens lacrymis affabar obortis:
Vivite felices, quibus est fortuna peracta
Iam sua: nos alia ex aliis in fata vocamur.
Vobis parta quies: nullum maris æquor arandum;
Arva neque Ausoniæ, semper cedentia retro,
Quærenda. Effigiem Xanthi Troiamque videtis,
Quam vestræ fecere manus; melioribus, opto,
Auspiciis, et quæ fuerit minus obvia Graiis.
Si quando Thybrim, vicinaque Thybridis arva
Intraro, gentique meæ data mœnia cernam,
Cognatas urbes olim, populosque propinquos,
Epiro, Hesperia, (quibus idem Dardanus auctor,
Atque idem casus) unam faciemus utramque
Troiam animis. Maneat nostros ea cura nepotes.
  Provehimur pelago vicina Ceraunia iuxta;
Unde iter Italiam, cursusque brevissimus undis.
Sol ruit interea, et montes umbrantur opaci.
Sternimur optatæ gremio telluris ad undam,
Sortiti remos, passimque in litore sicco
Corpora curamus: fessos sopor irrigat artus.
Necdum orbem medium Nox horis acta subibat:
Haud segnis strato surgit Palinurus, et omnes
Explorat ventos, atque auribus aera captat;

Sidera cuncta notat tacito labentia cœlo,
Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones,
Armatumque auro circumspicit Oriona.
Postquam cuncta videt cœlo constare sereno,
Dat clarum e puppi signum; nos castra movemus,
Tentamusque viam, et velorum pandimus alas.
Iamque rubescebat stellis Aurora fugatis;
Cum procul obscuros colles humilemque videmus
Italiam. Italiam primus conclamat Achates;
Italiam læto socii clamore salutant.
Tum pater Anchises magnum cratera corona
Induit, implevitque mero; divosque vocavit
Stans celsa in puppi:
Dî, maris et terræ tempestatumque potentes,
Ferte viam vento facilem, et spirate secundi.
Crebrescunt optatæ auræ, portusque patescit
Iam propior, templumque apparet in arce Minervæ.
Vela legunt socii, et proras ad litora torquent.
Portus ab Euroo fluctu curvatus in arcum;
Obiectæ salsa spumant adspergine cautes:
Ipse latet; gemino demittunt brachia muro
Turriti scopuli, refugitque ab litore templum.
Quatuor hic, primum omen, equos in gramine vidi
Tondentes campum late, candore nivali:
Et pater Anchises: Bellum, o terra hospita, portas;
Bello armantur equi; bellum hæc armenta minantur.
Sed tamen idem olim curru succedere sueti
Quadrupedes, et frena iugo concordia ferre:
Spes et pacis, ait. Tum numina sancta precamur
Palladis armisonæ, quæ prima accepit ovantes;
Et capita ante aras Phrygio velamur amictu;
Præceptisque Heleni, dederat quæ maxima, rite
Iunoni Argivæ iussos adolemus honores.
Haud mora; continuo perfectis ordine votis,
Cornua velatarum obvertimus antennarum,
Graiugenumque domos suspectaque linquimus arva.
Hinc sinus Herculei, si vera est fama, Tarenti
Cernitur. Attollit se diva Lacinia contra,
Caulonisque arces, et navifragum Scylaceum.
Tum procul e fluctu Trinacria cernitur Ætna;
Et gemitum ingentem pelagi, pulsataque saxa
Audimus longe, fractasque ad litora voces;
Exsultantque vada, atque æstu miscentur arenæ.
Et pater Anchises: Nimirum hæc illa Charybdis;
Hos Helenus scopulos, hæc saxa horrenda canebat.
Eripite, o socii; pariterque insurgite remis.
Haud minus ac iussi faciunt: primusque rudentem
Contorsit lævas proram Palinurus ad undas;
Lævam cuncta cohors remis ventisque petivit.
Tollimur in cælum curvato gurgite, et idem
Subducta ad Manes imos desidimus unda.
Ter scopuli clamorem inter cava saxa dedere:
Ter spumam elisam et rorantia vidimus astra.
Interea fessos ventus cum sole reliquit;
Ignarique viæ Cyclopum allabimur oris.
Portus ab accessu ventorum immotus, et ingens
Ipse; sed horrificis iuxta tonat Ætna ruinis,
Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem,
Turbine fumantem piceo et candente favilla;
Attollitque globos flammarum, et sidera lambit:
Interdum scopulos avulsaque viscera montis
Erigit eructans, liquefactaque saxa sub auras
Cum gemitu glomerat, fundoque exæstuat imo.
Fama est, Enceladi semiustum fulmine corpus
Urgeri mole hac, ingentemque insuper Ætnam
Impositam ruptis flammam expirare caminis;
Et, fessum quoties mutet latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, et cœlum subtexere fumo.
Noctem illam tecti silvis immania monstra
Perferimus; nec, quæ sonitum det causa, videm
Nam neque erant astrorum ignes, nec lucidus æt
Sidereа polus; obscuro sed nubila cœlo;
Et lunam in nimbo nox intempesta tenebat.
Postera iamque dies primo surgebat Eoo,
Humentemque Aurora polo dimoverat umbram
Cum subito e silvis, macie confecta suprema,
Ignoti nova forma viri, miserandaque cultu,
Procedit, supplexque manus ad litora tendit.
Respicimus. Dira illuvies, immissaque barba,
Consertum tegimen spinis: at cætera Graius,
Et quondam patriis ad Troiam missus in armis
Isque ubi Dardanios habitus et Troïa vidit
Arma procul, paulum adspectu conterritus hæ
Continuitque gradum; mox sese ad litora præc
Cum fletu precibusque tulit. Per sidera testor,
Per Superos, atque hoc cœli spirabile lumen;
Tollite me, Teucri; quascumque abducite terra
Hoc sat erit. Scio me Danais e classibus unum,
Et bello Iliacos fateor petiisse penates;
Pro quo, si sceleris tanta est iniuria nostri,
Spargite me in fluctus, vastoque immergite pon
Si pereo, hominum manibus periisse iuvabit.
Dixerat; et genua amplexus, genibusque volutа
Hærebat. Qui sit, fari, quo sanguine cretus,
Hortamur; quæ deinde agitet fortuna, fateri.
Ipse pater dextram Anchises, haud multa moræ
Dat iuveni; atque animum præsenti pignore fir
Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur:
Sum patria ex Ithaca, comes infelicis Ulyssi,
Nomen Achemenides, Troiam, genitore Adam
Paupere (mansissetque utinam fortuna!) profe
Hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,
Immemores socii vasto Cyclopis in antro
Deseruere. Domus sanie dapibusque cruentis,
Intus opaca, ingens. Ipse arduus, altaque pulsat
Sidera, (dî, talem terris avertite pestem!)
Nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli.
Visceribus miserorum et sanguine vescitur at
Vidi egomet, duo de numero cum corpora nost
Prensa manu magna medio resupinus in antro
Frangeret ad saxum, sanieque exspersa natar
Limina; vidi atro cum membra fluentia tabo
Manderet, et tepidi tremerent sub dentibus ar
Haud impune quidem: nec talia passus Ulyss
Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
Nam simul, expletus dapibus, vinoque sepultus
Cervicem inflexam posuit, iacuitque per antr
Immensus, saniem eructans ac frusta cruento
Per somnum commixta mero; nos, magna prec
Numina, sortitique vices, una undique circum
Fundimur, et telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torva solum sub fronte latebat,
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis instar;
Et tandem læti sociorum ulciscimur umbras.
Sed fugite, o miseri! fugite, atque ab litore fun
Rumpite:
Nam, qualis quantusque cavo Polyphemus in a
Lanigeras claudit pecudes, atque ubera pressat,
Centum alii curva hæc habitant ad litora vulgo
Infandi Cyclopes, et altis montibus errant.
Tertia iam lunæ se cornua lumine complent,
Cum vitam in silvis, inter deserta ferarum
Lustra domosque, traho, vastosque ab rupe Cy
Prospicio, sonitumque pedum vocemque tremis
Victum infelicem, baccas lapidosaque corna,
Dant rami, et vulsis pascunt radicibus herbæ.
Omnia collustrans, hanc primum ad litora class
Conspexi venientem. Huic me, quæcumque fuisse

atis est gentem effugisse nefandam.
iam hanc potius quocumque absumite leto.
fatus erat; summo cum monte videmus
ter pecudes vasta se mole moventem
n Polyphemum, et litora nota petentem;
m horrendum, informe, ingens, cui lumen
ntum.
anu pinus regit, et vestigia firmat.
comitantur oves: ea sola voluptas,
ue mali.
altos tetigit fluctus, et ad æquora venit,
ffossi fluidum lavit inde cruorem,
infrendens gemitu; graditurque per æquor
m; necdum fluctus latera ardua tinxit.
inde fugam trepidi celerare, recepto
sic merito; tacitique incidere funem;
et pronis certantibus æquora remis.
ad sonitum vocis vestigia torsit.
nulla datur dextra affectare potestas,
Ionios fluctus æquare sequendo,
immensum tollit, quo pontus, et omnes
re undæ, penitusque exterrita tellus
rvisque immugiit Ætna cavernis.
silvis Cyclopum et montibus altis
uit ad portus, et litora complent.
adstantes nequidquam lumine torvo
tres, cœlo capita alta ferentes,
horrendum; quales cum vertice celso
ercus, aut coniferæ cyparissi
unt, silva alta Iovis, lucusve Dianæ.
s metus acer agit quocumque rudentes
et ventis intendere vela secundis.
iussa monent Heleni, Scyllam atque Cha-
mque viam, leti discrimine parvo, (rybdim
t cursus: certum est dare lintea retro.]
m Boreas angusta ab sede Pelori
est. Vivo prætervehor ostia saxo
Megarosque sinus, Thapsumque iacentem.
strabat relegens errata retrorsum
hemenides, comes infelicis Ulyssei.
prætenta sinu iacet insula contra
ium undosum: nomen dixere priores
Alpheum fama est huc Elidis amnem
gisse vias subter mare; qui nunc
husa, tuo Siculis confunditur undis.
ina magna loci veneramur; et inde
præpingue solum stagnantis Helori.
cautes proiectaque saxa Pachyni
et fatis nunquam concessa moveri
Camarina procul, campique Geloi,
ue Gela, fluvii cognomine dicta.
de Acragas ostentat maxima longe
agnanimum quondam generator equorum.
is linquo ventis, palmosa Selinus;
ra lego saxis Lilybeia cæcis.
ani me portus et illætabilis ora
lic, pelagi tot tempestatibus actus,
orem, omnis curæ casusque levamen,
nchisen. Hic me, pater optime, fessum
m, tantis nequidquam erepte periclis!
Helenus, cum multa horrenda moneret,
ædixit luctus, non dira Celæno.
xtremus, longarum hæc meta viarum.
gressum vestris deus appulit oris.
r Æneas, intentis omnibus, unus
rabat divûm, cursusque docebat.
tandem, factoque hic fine quievit.

Liber quartus

At regina gravi iamdudum saucia cura
Vulnus alit venis, et cæco carpitur igni.
Multa viri virtus animo, multusque recursat
Gentis honos; hærent infixi pectore vultus,
Verbaque; nec placidam membris dat cura quietem.
Postera Phœbea lustrabat lampade terras,
Humentemque Aurora polo dimoverat umbram;
Cum sic unanimam alloquitur male sana sororem:
Anna soror, quæ me suspensam insomnia terrent!
Quis novus hic nostris successit sedibus hospes!
Quem sese ore ferens! quam forti pectore, et armis!
Credo equidem, nec vana fides, genus esse deorum.
Degeneres animos timor arguit. Heu! quibus ille
Iactatus fatis! quæ bella exhausta canebat!
Si mihi non animo fixum immotumque sederet,
Ne cui me vinclo vellem sociare iugali,
Postquam primus amor deceptam morte fefellit;
Si non pertæsum thalami tædæque fuisset;
Huic uni forsan potui succumbere culpæ.
Anna, (fatebor enim) miseri post fata Sychæi
Coniugis, et sparsos fraterna cæde Penates,
Solus hic inflexit sensus, animumque labantem
Impulit. Agnosco veteris vestigia flammæ.
Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel Pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam,
Ante, Pudor, quam te violo, aut tua iura resolvo.
Ille meos, primus qui me sibi iunxit, amores
Abstulit: ille habeat secum servetque sepulcro.
Sic effata sinum lacrymis implevit obortis.
Anna refert, O luce magis dilecta sorori!
Solane perpetua mœrens carpere iuventa?
Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris?
Id cinerem aut Manes credis curare sepultos?
Esto: ægram nulli quondam flexere mariti;
Non Libyæ, non ante Tyro; despectus Iarbas,
Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit: placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorum consederis arvis?
Hinc Gætulæ urbes, genus insuperabile bello,
Et Numidæ infreni cingunt, et inhospita Syrtis:
Hinc deserta siti regio, lateque furentes
Barcæi. Quid bella Tyro surgentia dicam,
Germanique minas?
Dis equidem auspicibus reor et Iunone secunda
Hunc cursum Iliacas vento tenuisse carinas. (gna
Quam tu urbem, soror, hanc cernes! quæ surgere re-
Coniugio tali! Teucrûm comitantibus armis,
Punica se quantis attollet gloria rebus!
Tu modo posce deos veniam, sacrisque litatis
Indulge hospitio, causasque innecte morandi,
Dum pelago desævit hiems, et aquosus Orion,
Quassatæque rates, dum non tractabile cœlum.
His dictis incensum animum inflammavit amore,
Spemque dedit dubiæ menti, solvitque pudorem.
Principio delubra adeunt, pacemque per aras
Exquirunt; mactant lectas de more bidentes
Legiferæ Cereri, Phœboque, patrique Lyæo;
Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curæ.
Ipsa, tenens dextra pateram, pulcherrima Dido,
Candentis vaccæ media inter cornua fundit;
Aut ante ora deûm pingues spatiatur ad aras,
Instauratque diem donis, pecudumque reclusis
Pectoribus inhians spirantia consulit exta.
Heu vatum ignaræ mentes! quid vota furentem,
Quid delubra iuvant? Est mollis flamma medullas

Interea, et tacitum vivit sub pectore vulnus.
Uritur infelix Dido, totaque vagatur
Urbe furens; qualis coniecta cerva sagitta,
Quam procul incautam nemora inter Cresia fixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque peragrat
Dictæos; hæret lateri letalis arundo.
Nunc media Ænean secum per mœnia ducit,
Sidoniasque ostentat opes, urbemque paratam;
Incipit effari, mediaque in voce resistit:
Nunc eadem, labente die, convivia quærit;
Iliacosque iterum demens audire labores
Exposcit, pendetque iterum narrantis ab ore.
Post, ubi digressi, lumenque obscura vicissim
Luna premit, suadentque cadentia sidera somnos,
Sola domo mœret vacua, stratisque relictis
Incubat. Illum absens absentem auditque videtque.
Aut gremio Ascanium, genitoris imagine capta,
Detinet, infandum si fallere possit amorem.
Non cœptæ assurgunt turres; non arma iuventus
Exercet; portusve aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minæque
Murorum ingentes, æquataque machina cœlo.
Quam simul ac tali persensit peste teneri
Cara Iovis coniux, nec famam obstare furori,
Talibus aggreditur Venerem Saturnia dictis:
Egregiam vero laudem et spolia ampla refertis
Tuque puerque tuus; magnum et memorabile numen,
Una dolo divûm si femina victa duorum est.
Nec me adeo fallit, veritam te mœnia nostra
Suspectas habuisse domos Carthaginis altæ.
Sed quis erit modus? aut quo nunc certamine tanto?
Quin potius pacem æternam pactosque Hymenæos
Exercemus? habes, tota quod mente petisti:
Ardet amans Dido, traxitque per ossa furorem.
Communem hunc ergo populum paribusque regamus
Auspiciis; liceat Phrygio servire marito,
Dotalesque tuæ Tyrios permittere dextræ.
Olli (sensit enim simulata mente locutam,
Quo regnum Italiæ Libycas averteret oras)
Sic contra est ingressa Venus: Quis talia demens
Abnuat, aut tecum malit contendere bello?
Si modo, quod memoras, factum fortuna sequatur.
Sed fatis incerta feror, si Iupiter unam
Esse velit Tyriis urbem Troiaque profectis;
Miscerive probet populos, aut fœdera iungi.
Tu coniux; tibi fas animum tentare precando.
Perge; sequar. Tum sic excepit regia Iuno: (stat,
Mecum erit iste labor. Nunc, qua ratione, quod in-
Confieri possit, paucis, adverte, docebo.
Venatum Æneas unaque miserrima Dido
In nemus ire parant, ubi primos crastinus ortus
Extulerit Titan, radiisque retexerit orbem.
His ego nigrantem commixta grandine nimbum,
Dum trepidant alæ, saltusque indagine cingunt,
Desuper infundam, et tonitru cœlum omne ciebo.
Diffugient comites, et nocte tegentur opaca;
Speluncam Dido dux et Troianus eandem
Devenient. Adero, et, tua si mihi certa voluntas,
Connubio iungam stabili, propriamque dicabo.
Hic Hymenæus erit. Non adversata petenti
Annuit, atque dolis risit Cytherea repertis.
Oceanum interea surgens Aurora relinquit.
It portis iubare exorto delecta iuventus.
Retia rara, plagæ, lato venabula ferro,
Massylique ruunt equites, et odora canum vis.
Reginam thalamo cunctantem ad limina primi
Pœnorum exspectant; ostroque insignis et auro
Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.
Tandem progreditur, magna stipante caterva,
Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo;
Cui pharetra ex auro, crines nodantur in aurum
Aurea purpuream subnectit fibula vestem.
Necnon et Phrygii comites, et lætus Iulus,
Incedunt. Ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium Æneas, atque agmina iungit:
Qualis, ubi hibernam Lyciam Xanthique fluen
Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo,
Instauratque choros, mixtique altaria circum
Cretesque Dryopesque fremunt pictique Agath
Ipse iugis Cynthi graditur, mollique fluentem
Fronde premit crinem fingens, atque implicat a
Tela sonant humeris. Haud illo segnior ibat
Æneas; tantum egregio decus enitet ore.
Postquam altos ventum in montes, atque invia
Ecce feræ, saxi deiectæ vertice, capræ
Decurrere iugis; alia de parte patentes
Transmittunt cursu campos, atque agmina cerv
Pulverulenta fuga glomerant, montesque relinq
At puer Ascanius mediis in vallibus acri
Gaudet equo; iamque hos cursu, iam præterit il
Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum descendere monte leo
Interea magno misceri murmure cœlum
Incipit. Insequitur commixta grandine nimbus
Et Tyrii comites passim, et Troiana iuventus,
Dardaniusque nepos Veneris, diversa per agros
Tecta metu petiere. Ruunt de montibus amnes.
Speluncam Dido dux et Troianus eandem
Deveniunt. Prima et Tellus et pronuba Iuno
Dant signum: fulsere ignes, et conscius æther
Connubiis; summoque ulularunt vertice Nymp
Ille dies primus leti primusque malorum
Causa fuit. Neque enim specie famave movetur,
Nec iam furtivum Dido meditatur amorem:
Coniugium vocat; hoc prætexit nomine culpam.
Extemplo Libyæ magnas it Fama per urbes;
Fama malum, quo non aliud velocius ullum;
Mobilitate viget, viresque acquirit eundo;
Parva metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit.
Illam Terra parens, ira irritata deorum,
Extremam, ut perhibent, Cœo Enceladoque soro
Progenuit, pedibus celerem et pernicibus alis;
Monstrum horrendum, ingens; cui, quot sunt cor
Tot vigiles oculi subter, mirabile dictu, (plu
Tot linguæ, totidem ora sonant, tot subrigit au
Nocte volat cœli medio terræque, per umbram
Stridens, nec dulci declinat lumina somno.
Luce sedet custos aut summi culmine tecti,
Turribus aut altis, et magnas territat urbes;
Tam ficti pravique tenax, quam nuntia veri.
Hæc tum multiplici populos sermone replebat
Gaudens, et pariter facta atque infecta canebat:
Venisse Ænean, Troiano a sanguine cretum,
Cui se pulchra viro dignetur iungere Dido:
Nunc hiemem inter se luxu, quam longa, fovere
Regnorum immemores, turpique cupidine captos.
Hæc passim dea fœda virûm diffundit in ora.
Protinus ad regem cursus detorquet Iarban,
Incenditque animum dictis, atque aggerat iras.
Hic Hammone satus, rapta Garamantide nym
Templa Iovi centum latis immania regnis,
Centum aras posuit; vigilemque sacraverat ignem
Excubias divûm æternas; pecudumque cruore
Pingue solum, et variis florentia limina sertis.
Isque amens animi, et rumore accensus amaro,
Dicitur ante aras, media inter numina divûm,

m manibus supplex orasse supinis;
ipotens, cui nunc Maurusia pictis
ta toris Lenæum libat honorem,
ec? An te, genitor, cum fulmina torques,
m horremus? cæcique in nubibus ignes
t animos, et inania murmura miscent?
æ nostris errans in finibus urbem
etio posuit, cui litus arandum,
legesdedimus, connubia nostra
dominum Æneam in regna recepit.
Paris, cum semiviro comitatu,
ntum mitra crinemque madentem
pto potitur: nos munera templis
ferimus, famamque fovemus inanem.
rantem dictis, arasque tenentem,
nipotens, oculosque ad mœnia torsit
litos famæ melioris amantes.
ercurium alloquitur, ac talia mandat:
ate, voca Zephyros, et labere pennis;
que ducem, Tyria Carthagine qui nunc
fatisque datas non respicit urbes,
et celeres defer mea dicta per auras.
nobis genitrix pulcherrima talem
raiumque ideo bis vindicat armis;
i gravidam imperiis belloque frementem
eret, genus alto a sanguine Teucri
c totum sub leges mitteret orbem.
cendit tantarum gloria rerum,
pse sua molitur laude laborem;
pater Romanas invidet arces?
t? aut qua spe inimica in gente moratur?
n Ausoniam et Lavinia respicit arva?
Hæc summa est; hic nostri nuntius esto.
. Ille Patris magni parere parabat
primum pedibus talaria nectit
sublimem alis, sive æquora supra,
rapido pariter cum flamine portant.
m capit: hac animas ille evocat Orco
alias sub Tartara tristia mittit;
adimitque, et lumina morte resignat.
git ventos, et turbida tranat
mque volans apicem et latera ardua cernit
uri, cœlum qui vertice fulcit;
inctum assidue cui nubibus atris
caput et vento pulsatur et imbri;
s infusa tegit; tum flumina mento
t senis, et glacie riget horrida barba.
paribus nitens Cyllenius alis
hinc toto præceps se corpore ad undas
similis, quæ circum litora, circum
pulos, humilis volat æquora iuxta.
r terras inter cœlumque volabat;
num Libyæ ventosque secabat,
niens ab avo, Cyllenia proles.]
alatis tetigit magalia plantis,
dantem arces ac tecta novantem
atque illi stellatus iaspide fulva
Tyrioque ardebat murice læna,
humeris; dives quæ munera Dido
tenui telas discreverat auro.
nvadit: Tu nunc Carthaginis altæ
ta locas, pulchramque uxorius urbem
eu regni rerumque oblite tuarum!
ibi me claro demittit Olympo
cœlum et terras qui numine torquet;
e iubet celeres mandata per auras:
? aut qua spe Libycis teris otia terris?
movet tantarum gloria rerum,
pse tua moliris laude laborem,
Ascanium surgentem, et spes hæredis Iuli,
Respice, cui regnum Italiæ Romanaque tellus
Debentur. Tali Cyllenius ore locutus
Mortales visus medio sermone reliquit,
Et procul in tenuem ex oculis evanuit auram.
At vero Æneas aspectu obmutuit amens,
Arrectæque horrore comæ, et vox faucibus hæsit.
Ardet abire fuga, dulcesque relinquere terras,
Attonitus tanto monitu imperioque deorum.
Heu! quid agat? quo nunc reginam ambire furentem
Audeat affatu? quæ prima exordia sumat?
[Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In partesque rapit varias, perque omnia versat.]
Hæc alternanti potior sententia visa est: (thum;
Mnesthea Sergestumque vocat, fortemque Cloan-
Classem aptent taciti, socios ad litora cogant;
Arma parent, et, quæ sit rebus causa novandis,
Dissimulent; sese interea, quando optima Dido
Nesciat, et tantos rumpi non speret amores,
Tentaturum aditus, et quæ mollissima fandi
Tempora, quis rebus dexter modus. Ocyus omnes
Imperio læti parent, ac iussa facessunt.
At regina dolos (quis fallere possit amantem?)
Præsensit, motusque excepit prima futuros;
Omnia tuta timens. Eadem impia Fama furenti
Detulit armari classem, cursumque parari.
Sævit inops animi, totamque incensa per urbem
Bacchatur; qualis commotis excita sacris
Thyas, ubi audito stimulant trieterica Baccho
Orgia, nocturnusque vocat clamore Cithæron.
Tandem his Ænean compellat vocibus ultro:
Dissimulare etiam sperasti, perfide, tantum
Posse nefas? tacitusque mea decedere terra?
Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,
Nec moritura tenet crudeli funere Dido?
Quin etiam hiberno moliris sidere classem,
Et mediis properas Aquilonibus ire per altum,
Crudelis? Quid? si non arva aliena domosque
Ignotas peteres, et Troia antiqua maneret,
Troia per undosum peteretur classibus æquor? (te,
Mene fugis? Per ego has lacrymas, dextramque tuam
(Quando aliud mihi iam miseræ nihil ipsa reliqui)
Per connubia nostra, per inceptos Hymenæos;
Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quidquam
Dulce meum; miserere domus labentis, et istam,
Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem.
Te propter Libycæ gentes Nomadumque tyranni
Odere; infensi Tyrii; te propter eumdem
Exstinctus pudor, et, qua sola sidera adibam,
Fama prior: cui me moribundam deseris, hospes?
Hoc solum nomen quoniam de coniuge restat.
Quid moror? an mea Pygmalion dum mœnia frater
Destruat, aut captam ducat Gætulus Iarbas?
Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugam soboles; si quis mihi parvulus aula
Luderet Æneas, qui te tamen ore referret;
Non equidem omnino capta ac deserta viderer.
Dixerat. Ille Iovis monitis immota tenebat
Lumina, et obnixus curam sub corde premebat.
Tandem pauca refert: Ego te, quæ plurima fando
Enumerare vales, nunquam, regina, negabo
Promeritam; nec me meminisse pigebit Elissæ,
Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus.
Pro re pauca loquar. Neque ego hanc abscondere furto
Speravi, ne finge, fugam; nec coniugis unquam
Prætendi tædas, aut hæc in fœdera veni.
Me si fata meis paterentur ducere vitam
Auspiciis, et sponte mea componere curas,
Urbem Troianam primum dulcesque meorum

Relliquias colerem; Priami tecta alta manerent;
Et recidiva manu posuissem Pergama victis.
Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,
Italiam Lyciæ iussere capessere sortes.
Hic amor, hæc patria est. Si te Carthaginis arces
Phœnissam, Libycæque adspectus detinet urbis;
Quæ tandem, Ausonia Teucros considere terra,
Invidia est? Et nos fas extera quærere regna.
Me patris Anchisæ, quoties humentibus umbris
Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt,
Admonet in somnis et turbida terret imago:
Me puer Ascanius, capitisque iniuria cari,
Quem regno Hesperiæ fraudo et fatalibus arvis.
Nunc etiam Interpres divûm, Iove missus ab ipso,
(Testor utrumque caput) celeres mandata per auras
Detulit. Ipse Deum manifesto in lumine vidi
Intrantem muros, vocemque his auribus hausi.
Desine meque tuis incendere teque querelis;
Italiam non sponte sequor.
  Talia dicentem iamdudum aversa tuetur,
Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat
Luminibus tacitis, et sic accensa profatur:
Nec tibi diva parens, generis nec Dardanus auctor,
Perfide; sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admôrunt ubera tigres.
Nam quid dissimulo? aut quæ me ad maiora reservo?
Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit? (est?
Num lacrymas victus dedit, aut miseratus amantem
Quæ quibus anteferam? Iam, iam, nec maxima Iuno,
Nec Saturnius hæc oculis Pater adspicit æquis.
Nusquam tuta fides. Eiectum litore, egentem
Excepi, et regni demens in parte locavi;
Amissam classem, socios, a morte reduxi.
Heu! furiis incensa feror! nunc augur Apollo,
Nunc Lyciæ sortes, nunc et Iove missus ab ipso
Interpres divûm fert horrida iussa per auras.
Scilicet is Superis labor est! ea cura quietos
Sollicitat! Neque te teneo, neque dicta refello.
I, sequere Italiam ventis; pete regna per undas.
Spero equidem mediis, si quid pia numina possunt,
Supplicia hausurum scopulis, et nomine Dido
Sæpe vocaturum. Sequar atris ignibus absens;
Et, cum frigida Mors anima seduxerit artus,
Omnibus umbra locis adero. Dabis, improbe, pœnas.
Audiam; et hæc Manes veniet mihi fama sub imos.
  His medium dictis sermonem abrumpit, et auras
Ægra fugit, seque ex oculis avertit et aufert;
Linquens multa metu cunctantem, et multa parantem
Dicere. Suscipiunt famulæ, collapsaque membra
Marmoreo referunt thalamo, stratisque reponunt.
  At pius Æneas, quamquam lenire dolentem
Solando cupit, et dictis avertere curas;
Multa gemens, magnoque animum labefactus amore;
Iussa tamen divûm exsequitur, classemque revisit.
Tum vero Teucri incumbunt, et litore celsas
Deducunt toto naves. Natat uncta carina;
Frondentesque ferunt remos, et robora silvis
Infabricata, fugæ studio.
Migrantes cernas, tôtaque ex urbe ruentes;
Ac, veluti ingentem formicæ farris acervum
Cum populant, hiemis memores, tectoque reponunt;
It nigrum campis agmen, prædamque per herbas
Convectant calle angusto; pars grandia trudunt
Obnixæ frumenta humeris; pars agmina cogunt,
Castigantque moras: opere omnis semita fervet.
Quis tibi tunc, Dido, cernenti talia sensus!
Quosve dabas gemitus, cum litora fervere late
Prospiceres arce ex summa, totumque videres
Misceri ante oculos tantis clamoribus æquor!

Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?
Ire iterum in lacrymas, iterum tentare precando
Cogitur, et supplex animos submittere amori,
Ne quid inexpertum frustra moritura relinquat.
  Anna, vides toto properari litore; circum
Undique convenere; vocat iam carbasus auras;
Puppibus et læti nautæ imposuere coronas.
Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,
Et perferre, soror, potero. Miseræ hoc tamen u
Exsequere, Anna, mihi; solam nam perfidus ill
Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus;
Sola viri molles aditus et tempora noras.
I, soror, atque hostem supplex affare superbum:
Non ego cum Danais Troianam exscindere gent
Aulide iuravi, classemve ad Pergama misi;
Nec patris Anchisæ cinerem Manesve revelli:
Cur mea dicta negat duras demittere in aures?
Quo ruit? extremum hoc miseræ det munus am
Exspectet facilemque fugam, ventosque ferente
Non iam coniugium antiquum, quod prodidit,
Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relinq
Tempus inane peto, requiem spatiumque furori;
Dum mea me victam doceat fortuna dolere.
Extremam hanc oro veniam (miserere sororis);
Quam mihi cum dederis, cumulatam morte r
  Talibus orabat, talesque miserrima fletus
Fertque refertque soror. Sed nullis ille movetur
Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit;
Fata obstant, placidasque viri deus obstruit a
Ac velut, annoso validam cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc nunc flatibus illinc
Eruere inter se certant: it stridor; et alte
Consternunt terram concusso stipite frondes;
Ipsa hæret scopulis; et, quantum vertice ad a
Æthereas, tantum radice in Tartara tendit:
Haud secus assiduis hinc atque hinc vocibus h
Tunditur, et magno persentit pectore curas.
Mens immota manet; lacrymæ volvuntur in
  Tum vero infelix fatis exterrita Dido
Mortem orat; tædet cœli convexa tueri.
Quo magis inceptum peragat, lucemque relinq
Vidit, thuricremis cum dona imponeret aris,
(Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,
Fusaque in obscœnum se vertere vina cruorem.
Hoc visum nulli, non ipsi effata sorori.
Præterea fuit in tectis de marmore templum
Coniugis antiqui, miro quod honore colebat,
Velleribus niveis et festa fronde revinctum:
Hinc exaudiri voces et verba vocantis
Visa viri, nox cum terras obscura teneret;
Solaque culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri, et longas in fletum ducere voces.
Multaque præterea vatum prædicta piorum
Terribili monitu horrificant. Agit ipse fur
In somnis ferus Æneas: semperque relinqui
Sola sibi, semper longam incomitata videtur
Ire viam, et Tyrios deserta quærere terra:
Eumenidum veluti demens videt agmina P
Et solem geminum, et duplices se ostendere T
Aut Agamemnonius scenis agitatus Orestes,
Armatam facibus matrem et serpentibus atr
Cum fugit, ultricesque sedent in limine Di
  Ergo, ubi concepit furias evicta dolore,
Decrevitque mori, tempus secum ipsa modu
Exigit, et, mœstam dictis aggressa sororem
Consilium vultu tegit, ac spem fronte seren
Inveni, germana, viam (gratare sorori),
Quæ mihi reddat eum, vel eo me solvat am
Oceani finem iuxta, solemque cadentem,

Æthiopum locus est, ubi maximus Atlas
mero torquet stellis ardentibus aptum:
i Massylæ gentis monstrata sacerdos,
um templi custos, epulasque draconi
t, et sacros servabat in arbore ramos,
humida mella soporiferumque papaver.
rminibus promittit solvere mentes,
; ast aliis duras immittere curas;
uam fluviis, et vertere sidera retro;
quecíet Manes; mugire videbis
us terram, et descendere montibus ornos.
ra, deos, et te, germana, tuumque
t, magicas invitam accingier artes.
pyram tecto interiore sub auras
rma viri, thalamo quæ fixa reliquit
uviasque omnes, lectumque iugalem,
, superimponas. Abolere nefandi
i monimenta iubet monstratque sacerdos.
silet; pallor simul occupat ora.
n Anna novis prætexere funera sacris
n credit, nec tantos mente furores
ant graviora timet, quam morte Sychæi.
parat.
na, pyra penetrali in sede sub auras
enti tædis atque ilice secta,
ne locum sertis, et fronde coronat
uper, exuvias, ensemque relictum,
ue toro locat, haud ignara futuri.
circum, et crines effusa sacerdos
m tonat ore deos, Erebumque, Chaosque,
amque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.
et latices simulatos fontis Averni;
t messæ ad lunam quæruntur aenis
herbæ, nigri cum lacte veneni;
et nascentis equi de fronte revulsus,
ræreptus, amor.
manibusque piis, altaria iuxta,
ta pedem vinclis, in veste recincta,
moritura deos, et conscia fati
m, si quod non æquo fœdere amantes
en habet iustumque memorque, precatur.
t, et placidam carpebant fessa soporem
r terras, silvæque et sæva quierant
um medio volvuntur sidera lapsu,
omnis ager, pecudes, pictæque volucres,
cus late liquidos, quæque aspera dumis
nt, somno positæ sub nocte silenti
curas, et corda oblita laborum].
felix animi Phœnissa; neque unquam
n somnos, oculisve aut pectore noctem
geminant curæ; rursusque resurgens
r, magnoque irarum fluctuat æstu.
sistit, secumque ita corde volutat:
go? rursusne procos irrisa priores
Nomadumque petam connubia supplex,
im toties iam dedignata maritos?
tur classes, atque ultima Teucrûm
ar? quiane auxilio iuvat ante levatos,
pud memores veteris stat gratia facti?
tem, fac velle, sinet? ratibusve superbis
cipiet? nescis, heu! perdita, necdum
teæ sentis periuria gentis?
? sola fuga nautas comitabor ovantes?
omnique manu stipata meorum,
, quos Sidonia vix urbe revelli,
m pelago, et ventis dare vela iubebo?
re, ut merita es; ferroque averte dolorem.
is evicta meis, tu prima furentem
ma, malis oneras, atque obiicis hosti.
Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
Degere, more feræ, tales nec tangere curas!
Non servata fides, cineri promissa Sychæo!
Tantos illa suo rumpebat pectore questus.
Æneas celsa in puppi, iam certus eundi,
Carpebat somnos, rebus iam rite paratis.
Huic se forma dei vultu redeuntis eodem
Obtulit in somnis, rursusque ita visa monere est;
Omnia Mercurio similis, vocemque, coloremque,
Et crines flavos, et membra decora iuventæ:
Nate dea, potes hoc sub casu ducere somnos?
Nec, quæ te circum stent deinde pericula, cernis?
Demens! nec Zephyros audis spirare secundos?
Illa dolos dirumque nefas in pectore versat,
Certa mori, varioque irarum fluctuat æstu.
Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas?
Iam mare turbari trabibus, sævasque videbis
Collucere faces, iam fervere litora flammis,
Si te his attigerit terris Aurora morantem.
Eia age, rumpe moras. Varium et mutabile semper
Femina. Sic fatus, nocti se immiscuit atræ.
Tum vero Æneas, subitis exterritus umbris,
Corripit e somno corpus, sociosque fatigat:
Præcipites vigilate, viri, et considite transtris;
Solvite vela citi. Deus, æthere missus ab alto,
Festinare fugam, tortosque incidere funes,
Ecce iterum stimulat. Sequimur te, sancte deorum,
Quisquis es, imperioque iterum paremus ovantes.
Adsis, o! placidusque iuves, et sidera cœlo
Dextra feras. Dixit; vaginaque eripit ensem
Fulmineum, strictoque ferit retinacula ferro.
Idem omnes simul ardor habet; rapiuntque ruuntque:
Litora deseruere: latet sub classibus æquor;
Adnixi torquent spumas, et cœrula verrunt.
Et iam prima novo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile:
Regina, e speculis ut primum albescere lucem
Vidit, et æquatis classem procedere velis,
Litoraque et vacuos sensit sine remige portus;
Terque quaterque manu pectus percussa decorum,
Flaventesque abscissa comas, Pro Iupiter! ibit
Hic, ait, et nostris illuserit advena regnis?
Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur,
Deripientque rates alii navalibus? Ite,
Ferte citi flammas, date vela, impellite remos.—
Quid loquor? aut ubi sum? Quæ mentem insania mu-
Infelix Dido! nunc te facta impia tangunt? (tat?—
Tum decuit, cum sceptra dabas.—En dextra fidesque!
Quem secum patrios aiunt portare Penates!
Quem subiisse humeris confectum ætate parentem!—
Non potui abreptum divellere corpus, et undis
Spargere? non socios, non ipsum absumere ferro
Ascanium, patriisque epulandum ponere mensis?—
Verum anceps pugnæ fuerat fortuna. Fuisset;
Quem metui moritura? Faces in castra tulissem,
Implessemque foros flammis, natumque patremque
Cum genere exstinxem, memet super ipsa dedissem.—
Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras,
Tuque harum interpres curarum et conscia Iuno,
Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbes,
Et Diræ ultrices, et dî morientis Elissæ,
Accipite hæc, meritumque malis advertite numen,
Et nostras audite preces. Si tangere portus
Infandum caput, ac terris adnare necesse est;
Et sic fata Iovis poscunt; hic terminus hæret:
At bello audacis populi vexatus et armis,
Finibus extorris, complexu avulsus Iuli,
Auxilium imploret, videatque indigna suorum
Funera; nec, cum se sub leges pacis iniquæ

Tradiderit, regno aut optata luce fruatur;
Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.
Hæc precor; hanc vocem extremam cum sanguine fundo.
Tum vos, o Tyrii, stirpem et genus omne futurum
Exercete odiis; cinerique hæc mittite nostro
Munera. Nullus amor populis, nec fœdera sunto.
Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Dardanios ferroque sequare colonos,
Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore vires.
Litora litoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis; pugnent ipsique nepotesque.
Hæc ait, et partes animum versabat in omnes,
Invisam quærens quamprimum abrumpere lucem.
Tum breviter Barcen nutricem affata Sychæi;
Namque suam patria antiqua cinis ater habebat:
Annam, cara mihi nutrix, huc siste sororem;
Dic, corpus properet fluviali spargere lympha,
Et pecudes secum et monstrata piacula ducat.
Sic veniat; tuque ipsa pia tege tempora vitta.
Sacra Jovi Stygio, quæ rite incepta paravi,
Perficere est animus, finemque imponere curis,
Dardaniique rogum capitis permittere flammæ.
Sic ait. Illa gradum studio celerabat anili.
At trepida et cœptis immanibus effera Dido,
Sanguineam volvens aciem, maculisque trementes
Interfusa genas, et pallida morte futura,
Interiora domus irrumpit limina, et altos
Conscendit furibunda rogos, ensemque recludit
Dardanium, non hos quæsitum munus in usus.
Hic, postquam Iliacas vestes notumque cubile
Conspexit, paulum lacrymis et mente morata,
Incubuitque toro, dixitque novissima verba:
Dulces exuviæ, dum fata deusque sinebant,
Accipite hanc animam, meque his exsolvite curis.
Vixi, et, quem dederat cursum Fortuna, peregi;
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
Urbem præclaram statui; mea mœnia vidi;
Ulta virum, pœnas inimico a fratre recepi:
Felix, heu! nimium felix, si litora tantum
Numquam Dardaniæ tetigissent nostra carinæ!
Dixit; et, os impressa toro, Moriemur inultæ?
Sed moriamur, ait. Sic, sic juvat ire sub umbras.
Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus, et nostræ secum ferat omina mortis.
Dixerat: atque illam media inter talia ferro
Collapsam aspiciunt comites, ensemque cruore
Spumantem, sparsasque manus. It clamor ad alta
Atria; concussam bacchatur Fama per urbem.
Lamentis, gemituque, et femineo ululatu
Tecta fremunt; resonat magnis plangoribus æther.
Non aliter, quam si immissis ruat hostibus omnis
Carthago, aut antiqua Tyros; flammæque furentes
Culmina perque hominum volvantur, perque deorum.
Audiit exanimis, trepidoque exterrita cursu,
Unguibus ora soror fœdans, et pectora pugnis,
Per medios ruit; ac morientem nomine clamat:
Hoc illud, germana, fuit? me fraude petebas?
Hoc rogus iste mihi, hoc ignes araque parabant?
Quid primum deserta querar? comitemne sororem
Sprevisti moriens? Eadem me ad fata vocasses:
Idem ambas ferro dolor, atque eadem hora tulisset.
His etiam struxi manibus, patriosque vocavi
Voce deos, sic te ut posita crudelis abessem?
Exstinxti me teque, soror, populumque, patresque
Sidonios, urbemque tuam. Date vulnera lymphis
Abluam, et, extremus si quis super halitus errat,
Ore legam. Sic fata, gradus evaserat altos,
Semianimemque sinu germanam amplexa fovebat
Cum gemitu, atque atros siccabat veste cruores.
Illa, graves oculos conata attollere, rursus
Deficit. Infixum stridit sub pectore vulnus.
Ter sese attollens cubitoque adnixa levavit;
Ter revoluta toro est, oculisque errantibus alto
Quæsivit cœlo lucem, ingemuitque reperta.
Tum Juno omnipotens, longum miserata dolorem
Difficilesque obitus, Irim demisit Olympo,
Quæ luctantem animam nexosque resolveret artus.
Nam, quia nec fato, merita nec morte peribat,
Sed misera ante diem, subitoque accensa furore,
Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.
Ergo Iris croceis per cœlum roscida pennis,
Mille trahens varios adverso sole colores,
Devolat, et supra caput adstitit: Hunc ego Diti
Sacrum jussa fero, teque isto corpore solvo.
Sic ait, et dextra crinem secat. Omnis et una
Dilapsus calor, atque in ventos vita recessit.

LIBER QUINTUS.

Interea medium Æneas jam classe tenebat
Certus iter, fluctusque atros Aquilone secabat,
Mœnia respiciens, quæ jam infelicis Elissæ
Collucent flammis. Quæ tantum accenderit ignem
Causa latet: duri magno sed amore dolores
Polluto, notumque, furens quid femina possit,
Triste per augurium Teucrorum pectora ducunt.
Ut pelagus tenuere rates, nec jam amplius ulla
Occurrit tellus, maria undique et undique cœlum;
Olli cæruleus supra caput adstitit imber,
Noctem hiememque ferens; et inhorruit unda tenebris.
Ipse gubernator puppi Palinurus ab alta:
Heu! quianam tanti cinxerunt æthera nimbi?
Quidve, pater Neptune, paras? Sic deinde locutus
Colligere arma jubet, validisque incumbere remis;
Obliquatque sinus in ventum, ac talia fatur:
Magnanime Ænea, non, si mihi Jupiter auctor
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cœlo.
Mutati transversa fremunt, et vespere ab atro
Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aer.
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus. Superat quoniam Fortuna, sequamur;
Quoque vocat, vertamus iter. Nec litora longe
Fida reor fraterna Erycis, portusque Sicanos,
Si modo rite memor servata remetior astra.
Tum pius Æneas: Equidem sic poscere ventos
Jamdudum, et frustra cerno te tendere contra.
Flecte viam velis. An sit mihi gratior ulla,
Quove magis fessas optem dimittere naves,
Quam quæ Dardanium tellus mihi servat Acesten,
Et patris Anchisæ gremio complectitur ossa?
Hæc ubi dicta, petunt portus, et vela secundi
Intendunt Zephyri; fertur cita gurgite classis;
Et tandem læti nota advertuntur arena.
At procul excelso miratus vertice montis
Adventum sociasque rates, occurrit Acestes,
Horridus in jaculis et pelle Libystidis ursæ;
Troia Crimiso conceptum flumine mater
Quem genuit. Veterum non immemor ille parentum
Gratatur reduces, et gaza lætus agresti
Excipit, ac fessos opibus solatur amicis.
Postera cum primo stellas Oriente fugarat
Clara dies, socios in cœtum litore ab omni
Advocat Æneas, tumulique ex aggere fatur:
Dardanidæ magni, genus alto a sanguine divum,
Annuus exactis completur mensibus orbis,
Ex quo relliquias divinique ossa parentis

...s terra, mæstasque sacravimus aras.
...m, ni fallor, adest, quem semper acerbum,
...noratum (sic, di, voluistis) habebo.
...Gætulis agerem si Syrtibus exsul,
...e mari deprensus, et urbe Mycenæ;
...ta tamen solemnesque ordine pompas
...r, struerem que suis altaria donis.
...o ad cineres ipsius et ossa parentis,
...dem sine mente, reor, sine numine divûm,
...t portus delati intramus amicos.
...et lætum cuncti celebremus honorem;
...entos; atque hæc me sacra quotannis
...posita templis sibi ferre dicatis.
...obis Troja generatus Acestes
...e capita in naves: adhibete Penates
...patrios, et quos colit hospes Acestes.
...si nona diem mortalibus almum
...xerit, radiisque retexerit orbem,
...Teucris ponam certamina classis:
...um cursu valet, et qui viribus audax
...incedit melior levibusque sagittis,
...idit pugnam committere cæstu;
...nes, meritæque exspectent præmia palmæ.
...femus, et tempora cingite ramis.
..., velat materna tempora myrto.
...mus facit, hoc ævi maturus Acestes,
...Ascanius; sequitur quos cetera pubes.
...llio multis cum millibus ibat
...um, magna medius comitante caterva.
...e more libans carchesia Baccho
...mi; duo lacte novo, duo sanguine sacro;
...que jacit flores, ac talia fatur:
...cte parens, iterum; salvete, recepti
...um cineres, animæque umbræque paternæ.
...t fines Italos, fataliaque arva,
...Ausonium, quicumque est, quærere Thybrim.
...t; adytis cum lubricus anguis ab imis
...ptem gyros, septena volumina, traxit,
...s placide tumulum, lapsusque per aras;
...cui terga notæ, maculosus et auro
...incendebat fulgor: ceu nubibus arcus
...it varios adverso sole colores.
...t visu Æneas. Ille, agmine longo
...inter pateras et levia pocula serpens,
...e dapes, rursusque innoxius imo
...tumulo, et depasta altaria liquit.
...is inceptos genitori instaurat honores,
...Geniumne loci, Famulumne parentis
...t; cædit binas de more bidentes,
...s, totidem nigrantes terga juvencos;
...fundebat pateris, animamque vocabat
...magni, Manesque Acheronte remissos.
...socii, quæ cuique est copia, læti
...nt; onerant aras, mactantque juvencos.
...na locant alii, fusique per herbam
...t verubus prunas, et viscera torrent.
...ata dies aderat, nonamque serena
...Phaethontis equi jam luce vehebant;
...finitimos et clari nomen Acestæ
...læto complerant litora cœtu
...neadas; pars et certare parati.
...rincipio ante oculos circoque locantur
...sacri tripodes, viridesque coronæ,
...pretium victoribus, armaque, et ostro
...stes, argenti aurique talenta;
...ommissos medio canit aggere ludos.
...eres ineunt gravibus certamina remis
...x omni delectæ classe, carinæ.
...Inestheus agit acri remige Pristin;
Mox Italus Mnestheus, genus a quo nomine Memmî;
Ingentemque Gyas ingenti mole Chimæram,
Urbis opus, triplici pubes quam Dardana versu
Impellunt; terno consurgunt ordine remi;
Sergestusque, domus tenet a quo Sergia nomen,
Centauro invehitur magna; Scyllaque Cloanthus
Cærulea, genus unde tibi, Romane Cluenti.

Est procul in pelago saxum spumantia contra
Litora, quod tumidis submersum tunditur olim
Fluctibus, hiberni condunt ubi sidera Cori;
Tranquillo silet, immotaque attollitur unda
Campus, et apricis statio gratissima mergis.
Hic viridem Æneas frondenti ex ilice metam
Constituit signum nautis pater; unde reverti
Scirent, et longos ubi circumflectere cursus.
Tum loca sorte legunt, ipsique in puppibus auro
Ductores longe effulgent ostroque decori;
Cætera populea velatur fronde juventus,
Nudatosque humeros oleo perfusa nitescit.
Considunt transtris, intentaque brachia remis;
Intenti exspectant signum, exsultantiaque haurit
Corda pavor pulsans, laudumque arrecta cupido.
Inde, ubi clara dedit sonitum tuba, finibus omnes,
Haud mora, prosiluere suis; ferit æthera clamor
Nauticus; adductis spumant freta versa lacertis.
Infindunt pariter sulcos, totumque dehiscit
Convulsum remis rostrisque tridentibus æquor.
Non tam præcipites bijugo certamine campum
Corripuere, ruuntque effusi carcere currus;
Nec sic immissis aurigæ undantia lora
Concussere jugis, pronique in verbera pendent.
Tum plausu fremituque virûm studiisque faventum
Consonat omne nemus, vocemque inclusa volutant
Litora; pulsati colles clamore resultant.
Effugit ante alios, primisque elabitur undis
Turbam inter fremitumque Gyas; quem deinde Cloanthus
Consequitur, melior remis; sed pondere pinus
Tarda tenet. Post hos æquo discrimine Pristis
Centaurusque locum tendunt superare priorem;
Et nunc Pristis habet, nunc victam præterit ingens
Centaurus; nunc una ambæ junctisque feruntur
Frontibus, et longa sulcant vada salsa carina.
Jamque propinquabant scopulo, metamque tenebant;
Cum princeps medioque Gyas in gurgite victor
Rectorem navis compellat voce Menœten:
Quo tantum mihi dexter abis? huc dirige gressum;
Litus ama, et lævas stringat, sine, palmula cautes;
Altum alii teneant. Dixit. Sed cæca Menœtes
Saxa timens, proram pelagi detorquet ad undas.
Quo diversus abis? iterum: pete saxa, Menœte,
Cum clamore Gyas revocabat; et ecce Cloanthum
Respicit instantem tergo, et propiora tenentem.
Ille inter navemque Gyæ scopulosque sonantes
Radit iter lævum interior, subitoque priorem
Præterit, et metis tenet æquora tuta relictis.
Tum vero exarsit juveni dolor ossibus ingens;
Nec lacrymis caruere genæ; segnemque Menœten,
Oblitus decorisque sui sociumque salutis,
In mare præcipitem puppi deturbat ab alta:
Ipse gubernaclo rector subit, ipse magister,
Hortaturque viros, clavumque ad litora torquet.
At gravis ut fundo vix tandem redditus imo est,
Jam senior, madidaque fluens in veste, Menœtes,
Summa petit scopuli, siccaque in rupe resedit.
Illum et labentem Teucri, et risere natantem,
[Et salsos rident revomentem pectore fluctus.]
Hic læta extremis spes est accensa duobus,
Sergesto Mnestheique, Gyan superare morantem.
Sergestus capit ante locum, scopuloque propinquat:

Nec tota tamen ille prior præeunte carina;
Parte prior; partim rostro premit æmula Pristis.
At media socios incedens nave per ipsos
Hortatur Mnestheus: Nunc, nunc insurgite remis,
Hectorei socii, Troiæ quos sorte suprema
Delegi comites; nunc illas promite vires,
Nunc animos, quibus in Gætulis Syrtibus usi,
Ionioque mari, Maleæque sequacibus undis.
Non iam prima peto Mnestheus, neque vincere certo;
Quamquam o! sed superent, quibus hoc, Neptune, de-
Extremos pudeat rediisse: hoc vincite, cives, (disti;
Et prohibete nefas. Olli certamine summo
Procumbunt: vastis tremit ictibus ærea puppis,
Subtrahiturque solum; tum creber anhelitus artus
Aridaque ora quatit; sudor fluit undique rivis.
Attulit ipse viris optatum casus honorem:
Namque, furens animi, dum proram ad saxa suburget
Interior, spatioque subit Sergestus iniquo,
Infelix saxis in procurrentibus hæsit.
Concussæ cautes, et acuto in murice remi
Obnixi crepuere, illisaque prora pependit.
Consurgunt nautæ, et magno clamore morantur;
Ferratasque trudes et acuta cuspide contos
Expediunt, fractosque legunt in gurgite remos.
At lætus Mnestheus, successuque acrior ipso,
Agmine remorum celeri, ventisque vocatis,
Prona petit maria, et pelago decurrit aperto.
Qualis spelunca subito commota columba,
Cui domus et dulces latebroso in pumice nidi,
Fertur in arva volans, plausumque exterrita pennis
Dat tecto ingentem: mox aere lapsa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commovet alas:
Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat ultima Pristis
Æquora; sic illam fert impetus ipse volantem.
Et primum in scopulo luctantem deserit alto
Sergestum brevibusque vadis, frustraque vocantem
Auxilia, et fractis discentem currere remis.
Inde Gyan ipsamque ingenti mole Chimæram
Consequitur: cedit, quoniam spoliata magistro est.
Solus iamque ipso superest in fine Cloanthus;
Quem petit, et summis adnixus viribus urget.
Tum vero ingeminat clamor, cunctique sequentem
Instigant studiis, resonatque fragoribus æther. (rem
Hi, proprium decus et partum, indignantur, hono-
Ni teneant; vitamque volunt pro laude pacisci.
Hos successus alit; possunt, quia posse videntur.
Et fors æquatis cepissent præmia rostris,
Ni, palmas ponto tendens utrasque, Cloanthus
Fudissetque preces, divosque in vota vocasset: (ro,
Di, quibus imperium est pelagi, quorum æquora cur-
Vobis lætus ego hoc candentem in litore taurum
Constituam ante aras, voti reus, extaque salsos
Porriciam in fluctus, et vina liquentia fundam.
Dixit; eumque imis sub fluctibus audiit omnis
Nereidum Phorcique chorus, Panopeaque virgo;
Et pater ipse manu magna Portunus euntem
Impulit. Illa Noto citius volucrique sagitta
Ad terram fugit, et portu se condidit alto.
Tum satus Anchisa, cunctis ex more vocatis,
Victorem magna præconis voce Cloanthum
Declarat, viridique advelat tempora lauro;
Muneraque in naves ternos optare iuvencos
Vinaque, et argenti magnum dat ferre talentum.
Ipsis præcipuos ductoribus addit honores;
Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura mæandro duplici Melibœa cucurrit;
Intextusque puer frondosa regius Ida
Veloces iaculo cervos cursuque fatigat
Acer, anhelanti similis, quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iovis armiger uncis.
Longævi palmas nequidquam ad sidera tendunt
Custodes; sævitque canum latratus in auras.
At qui deinde locum tenuit virtute secundum,
Levibus huic hamis consertam auroque trilicem
Loricam, quam Demoleo detraxerat ipse
Victor apud rapidum Simoenta sub Ilio alto,
Donat habere viro, decus et tutamen in armis.
Vix illam famuli Phegeus Sagarisque ferebant
Multiplicem, connixi humeris: indutus at olim
Demoleos cursu palantes Troas agebat.
Tertia dona facit geminos ex ære lebetas;
Cymbiaque argento perfecta atque aspera signis
Iamque adeo donati omnes, opibusque superbi,
Puniceis ibant evincti tempora tæniis;
Cum sævo e scopulo multa vix arte revulsus,
Amissis remis, atque ordine debilis uno,
Irrisam sine honore ratem Sergestus agebat.
Qualis sæpe viæ deprensus in aggere serpens,
Ærea quem obliquum rota transiit; aut gravis i
Seminecem liquit saxo lacerumque viator;
Nequidquam longos fugiens dat corpore tortus,
Parte ferox, ardensque oculis, et sibila colla
Arduus attollens; pars vulnere clauda retentat
Nexantem nodis, seque in sua membra plicante
Tali remigio navis se tarda movebat;
Vela facit tamen, et velis subit ostia plenis.
Sergestum Æneas promisso munere donat,
Servatam ob navem lætus sociosque reductos.
Olli serva datur, operum haud ignara Minervæ,
Cressa genus Pholoe, geminique sub ubere nati.
Hoc pius Æneas misso certamine tendit
Gramineum in campum, quem collibus undique
Cingebant silvæ; mediaque in valle theatri
Circus erat, quo se multis cum millibus heros
Consessu medium tulit exstructoque resedit.
Hic, qui forte velint rapido contendere cursu,
Invitat pretiis animos, et præmia ponit.
Undique conveniunt Teucri, mixtique Sicani;
Nisus et Euryalus primi:
Euryalus forma insignis viridique iuventa,
Nisus amore pio pueri; quos deinde secutus
Regius egregia Priami de stirpe Diores,
Hunc Salius, simul et Patron; quorum alter Acar
Alter ab Arcadio Tegeææ sanguine gentis;
Tum duo Trinacrii iuvenes, Helymus Panope
Assueti silvis, comites senioris Acestæ;
Multi præterea, quos fama obscura recondit.
Æneas quibus in mediis sic deinde locutus;
Accipite hæc animis, lætasque advertite mente
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.
Gnossia bina dabo levato lucida ferro
Spicula cælatamque argento ferre bipennem:
Omnibus hic erit unus honos. Tres præmia prim
Accipient, flavaque caput nectentur oliva:
Primus equum phaleris insignem victor habeto
Alter Amazoniam pharetram plenamque sagitti
Threiciis, lato quam circumplectitur auro
Balteus, et tereti subnectit fibula gemma;
Tertius Argolica hac galea contentus abito.
Hæc ubi dicta, locum capiunt, signoque repent
Corripiunt spatia audito, limenque relinquunt,
Effusi nimbo similes: simul ultima signant.
Primus abit, longeque ante omnia corpora Nisu
Emicat, et ventis et fulminis ocyor alis.
Proximus huic, longo sed proximus intervallo,
Insequitur Salius: spatio post deinde relicto
Tertius Euryalus.
Euryalumque Helymus sequitur; quo deinde sub

calcemque terit iam calce Diores,
humero: spatia et si plura supersint,
lapsus prior, ambiguumve relinquat.
e spatio extremo, fessique, sub ipsam
entabant; levi cum sanguine Nisus
felix, cæsis ut forte iuvencis
am viridesque super madefecerat herbas.
, iam victor ovans, vestigia presso
t titubata solo; sed pronus in ipso
immundoque fimo sacroque cruore.
Euryali, non ille oblitus amorum:
posuit Salio per lubrica surgens;
pissa iacuit revolutus arena.
yalus, et munere victor amici
, plausuque volat fremituque secundo.
us subit, et nunc tertia palma Diores.
caveæ consessum ingentis, et ora
um, magnis Salius clamoribus implet,
e dolo reddi sibi poscit honorem.
ur Euryalum, lacrymæque decoræ,
ulchro veniens in corpore virtus.
magna proclamat voce Diores;
palmæ, frustraque ad præmia venit
primi Salio redduntur honores.
Æneas: vestra, inquit, munera vobis
nt, pueri; et palmam movet ordine nemo:
sus miserari insontis amici.
ergum Gætuli immane leonis
villis onerosum atque unguibus aureis.
si tanta, inquit, sunt præmia victis,
rum miseret; quæ munera Niso
? primam merui qui laude coronam;
Salium, fortuna inimica tulisset.
s dictis faciem ostentabat, et udo
mbra fimo. Risit pater optimus olli,
efferri iussit, Didymaonis artes,
cro Danais de poste refixum.
m egregium præstanti munere donat.
confecti cursus, et dona peregit:
virtus, animusque in pectore præsens,
vinctis attollat brachia palmis.
eminum pugnæ proponit honorem;
tum auro vittisque iuvencum;
e insignem galeam, solatia victo.
continuo vastis cum viribus effert
magnoque virûm se murmure tollit;
Paridem solitus contendere contra;
tumulum, quo maximus occubat Hector,
Buten immani corpore, qui se
niens Amyci de gente ferebat,
fulva moribundum extendit arena.
Dares caput altum in prœlia tollit,
e humeros latos, alternaque iactat
tendens, et verberat ictibus auras.
ic alius; nec quisquam ex agmine tanto
virum, manibusque inducere cæstus.
, cunctosque putans excedere palma,
t ante pedes; nec plura moratus,
aurum cornu tenet, atque ita fatur:
nemo audet se credere pugnæ,
tandi? quo me decet usque teneri?
a iube. Cuncti simul ore fremebant
, reddique viro promissa iubebant.
Entellum dictis castigat Acestes,
t viridante toro consederat herbæ:
rum quondam fortissime frustra,
n patiens nullo certamine tolli
ubi nunc nobis deus ille, magister
n memoratus, Eryx? ubi fama per omnem

Trinacriam, et spolia illa tuis pendentia tectis?
Ille sub hæc: Non laudis amor, nec gloria cessit
Pulsa metu; sed enim gelidus tardante senecta
Sanguis hebet, frigentque effetæ in corpore vires.
Si mihi, quæ quondam fuerat, quaque improbus iste
Exsultat fidens, si nunc foret illa iuventas,
Haud equidem pretio inductus pulchroque iuvenco
Venissem; nec dona moror. Sic deinde locutus,
In medium geminos immani pondere cæstus
Proiecit; quibus acer Eryx in prœlia suetus
Ferre manum, duroque intendere brachia tergo.
Obstupuere animi: tantorum ingentia septem
Terga boum plumbo insuto ferroque rigebant.
Ante omnes stupet ipse Dares, longeque recusat;
Magnanimusque Anchisiades et pondus et ipsa
Huc illuc vinclorum immensa volumina versat.
Tum senior tales referebat pectore voces:
Quid, si quis cæstus ipsius et Herculis arma
Vidisset, tristemque hoc ipso in litore pugnam?
Hæc germanus Eryx quondam tuus arma gerebat.
Sanguine cernis adhuc fractoque infecta cerebro.
His magnum Alciden contra stetit; his ego suetus,
Dum melior vires sanguis dabat, æmula necdum
Temporibus geminis canebat sparsa senectus.
Sed, si nostra Dares hæc Troius arma recusat,
Idque pio sedet Æneæ, probat auctor Acestes;
Æquemus pugnas. Erycis tibi terga remitto;
Solve metus; et tu Troianos exue cæstus.
Hæc fatus, duplicem ex humeris reiecit amictum,
Et magnos membrorum artus, magna ossa lacertosque,
Exuit, atque ingens media consistit arena.
Tum satus Anchisa cæstus pater extulit æquos,
Et paribus palmas amborum innexuit armis.
Constitit in digitos extemplo arrectus uterque,
Brachiaque ad superas interritus extulit auras.
Abduxere retro longe capita ardua ab ictu;
Immiscentque manus manibus, pugnamque lacessunt;
Ille pedum melior motu, fretusque iuventa;
Hic membris et mole valens; sed tarda trementi
Genua labant, vastos quatit æger anhelitus artus.
Multa viri nequidquam inter se vulnera iactant,
Multa cavo lateri ingeminant, et pectore vastos
Dant sonitus; erratque aures et tempora circum
Crebra manus; duro crepitant sub vulnere malæ.
Stat gravis Entellus, nisuque immotus eodem
Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.
Ille, velut celsam oppugnat qui molibus urbem,
Aut montana sedet circum castella sub armis,
Nunc hos, nunc illos aditus, omnemque pererrat
Arte locum; et variis assultibus irritus urget.
Ostendit dextram insurgens Entellus, et alte
Extulit ille ictum venientem a vertice velox
Prævidit, celerique elapsus corpore cessit.
Entellus vires in ventum effudit; et ultro,
Ipse gravis, graviterque, ad terram pondere vasto
Concidit; ut quondam cava concidit aut Erymantho,
Aut Ida in magna radicibus eruta pinus.
Consurgunt studiis Teucri et Trinacria pubes;
It clamor cœlo, primusque accurrit Acestes,
Æquævumque ab humo miserans attollit amicum.
At, non tardatus casu neque territus, heros
Acrior ad pugnam redit, ac vim suscitat ira;
Tum pudor incendit vires, et conscia virtus;
Præcipitemque Daren ardens agit æquore toto;
Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra.
Nec mora, nec requies. Quam multa grandine nimbi
Culminibus crepitant; sic densis ictibus heros
Creber utraque manu pulsat versatque Dareta.
Tum pater Æneas procedere longius iras,

Et sævire animis Entellum haud passus acerbis;
Sed finem imposuit pugnæ, fessumque Dareta
Eripuit, mulcens dictis; ac talia fatur:
Infelix, quæ tanta animum dementia cepit?
Non vires alias, conversaque numina sentis?
Cede Deo. Dixitque, et prælia voce diremit.
Ast illum fidi æquales, genua ægra trahentem,
Iactantemque utroque caput, crassumque cruorem
Ore eiectantem, mixtosque in sanguine dentes,
Ducunt ad naves; galeamque ensemque vocati
Accipiunt: palmam Entello taurumque relinquunt.
Hic victor, superans animis, tauroque superbus:
Nate dea, vosque hæc, inquit, cognoscite, Teucri,
Et mihi quæ fuerint iuvenili in corpore vires,
Et qua servetis revocatum a morte Dareta.
Dixit, et adversi contra stetit ora iuvenci,
Qui donum adstabat pugnæ; durosque reducta
Libravit dextra media inter cornua cæstus
Arduus, effractoque illisit in ossa cerebro.
Sternitur, exanimisque tremens procumbit humi bos.
Ille super tales effundit pectore voces:
Hanc tibi, Eryx, meliorem animam pro morte Daretis
Persolvo: hic victor cæstus artemque repono.
Protinus Æneas celeri certare sagitta
Invitat, qui forte velint, et præmia ponit;
Ingentique manu malum de nave Seresti
Erigit; et volucrem traiecto in fune columbam,
Quo tendant ferrum, malo suspendit ab alto.
Convenere viri, deiectamque ærea sortem
Accepit galea; et primus clamore secundo
Hyrtacidæ ante omnes exit locus Hippocoontis;
Quem modo navali Mnestheus certamine victor
Consequitur, viridi Mnestheus evinctus oliva.
Tertius Eurytion, tuus, o clarissime, frater,
Pandare, qui quondam, iussus confundere fœdus,
In medios telum torsisti primus Achivos.
Extremus galeaque ima subsidit Acestes,
Ausus et ipse manu iuvenum tentare laborem.
Tum validis flexos incurvant viribus arcus
Pro se quisque viri, et depromunt tela pharetris.
Primaque per cœlum nervo stridente sagitta
Hyrtacidæ iuvenis volucres diverberat auras;
Et venit, adversique infigitur arbore mali.
Intremuit malus, timuitque exterrita pennis
Ales, et ingenti sonuerunt omnia plausu.
Post acer Mnestheus adducto constitit arcu,
Alta petens, pariterque oculos telumque tetendit.
Ast ipsam miserandus avem contingere ferro
Non valuit; nodos et vincula linea rupit,
Queis innexa pedem malo pendebat ab alto:
Illa Notos atque atra volans in nubila fugit.
Tum rapidus iamdudum arcu contenta parato
Tela tenens, fratrem Eurytion in vota vocavit,
Iam vacuo lætam cœlo speculatus; et alis
Plaudentem nigra figit sub nube columbam.
Decidit exanimis, vitamque reliquit in astris
Æthereis, fixamque refert delapsa sagittam.
Amissa solus palma superabat Acestes;
Qui tamen aerias telum contendit in auras,
Ostentans artemque pater arcumque sonantem.
Hic oculis subitum obiicitur magnoque futurum
Augurio monstrum: docuit post exitus ingens;
Seraque terrifici cecinerunt omina vates.
Namque volans liquidis in nubibus arsit arundo,
Signavitque viam flammis, tenuesque recessit
Consumta in ventos; cœlo ceu sæpe refixa
Transcurrunt crinemque volantia sidera ducunt.
Attonitis hæsere animis, superosque precati
Trinacrii Teucrique viri: nec maximus omen
Abnuit Æneas; sed lætum amplexus Acesten
Muneribus cumulat magnis, ac talia fatur:
Sume, pater; nam te voluit rex magnus Olympi
Talibus auspiciis exsortem ducere honores.
Ipsius Anchisæ longævi hoc munus habebis,
Cratera impressum signis, quem Thracius olim
Anchisæ genitori in magno munere Cisseus
Ferre sui dederat monimentum et pignus amoris.
Sic fatus cingit viridanti tempora lauro,
Et primum ante omnes victorem appellat Acesten.
Nec bonus Eurytion prælato invidit honori,
Quamvis solus avem cœlo deiecit ab alto.
Proximus ingreditur donis, qui vincula rupit;
Extremus, volucri qui fixit arundine malum.
At pater Æneas, nondum certamine misso,
Custodem ad sese comitemque impubis Iuli
Epytiden vocat, et fidam sic fatur ad aurem:
Vade age, et Ascanio, si iam puerile paratum
Agmen habet secum, cursusque instruxit equorum,
Ducat avo turmas, et sese ostendat in armis,
Dic, ait. Ipse omnem longo decedere circo
Infusum populum, et campos iubet esse patentes.
Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frenatis lucent in equis, quos omnis euntes
Trinacriæ mirata fremit Troiæque iuventus.
Omnibus in morem tonsa coma pressa corona.
Cornea bina ferunt præfixa hastilia ferro;
Pars leves humero pharetras; it pectore summo
Flexilis obtorti per collum circulus auri.
Tres equitum numero turmæ, ternique vagantur
Ductores; pueri bis seni quemque secuti
Agmine partito fulgent, paribusque magistris.
Una acies iuvenum, ducit quam parvus ovantem
Nomen avi referens Priamus, tua clara, Polite,
Progenies, auctura Italos; quem Thracius albis
Portat equus bicolor maculis, vestigia primi
Alba pedis frontemque ostentans arduus albam.
Alter Atys, genus unde Atii duxere Latini,
Parvus Atys, pueroque puer dilectus Iulo.
Extremus, formaque ante omnes pulcher, Iulus
Sidonio est invectus equo, quem candida Dido
Esse sui dederat monimentum et pignus amoris.
Cætera Trinacriis pubes senioris Acestæ
Fertur equis.
Excipiunt plausu pavidos, gaudentque tuentes
Dardanidæ; veterumque agnoscunt ora parentum.
Postquam omnem læti consessum oculosque suorum
Lustravere in equis, signum clamore paratis
Epytides longe dedit, insonuitque flagello.
Olli discurrere pares, atque agmina terni
Diductis solvere choris; rursusque vocati
Convertere vias, infestaque tela tulere.
Inde alios ineunt cursus aliosque recursus
Adversis spatiis, alternisque orbibus orbes
Impediunt, pugnæque cient simulacra sub armis;
Et nunc terga fuga nudant; nunc spicula vertunt
Infensi; facta pariter nunc pace feruntur.
Ut quondam Creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemque
Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprensus et irremeabilis error:
Haud alio Teucrum nati vestigia cursu
Impediunt, texuntque fugas et prœlia ludo,
Delphinum similes, qui per maria humida nando
Carpathium Libycumque secant, [luduntque per undas.]
Hunc morem, hos cursus, atque hæc certamina primus
Ascanius, Longam muris cum cingeret Albam,
Rettulit, et priscos docuit celebrare Latinos,

e modo, secum quo Troia pubes,
ere suos; hinc maxima porro
ma, et patrium servavit honorem;
nunc, pueri Troianum dicitur agmen.
ta tenus sancto certamina patri.
m Fortuna fidem mutata novavit.
tumulo referunt sollemnia ludis,
misit Saturnia Iuno
classem, ventosque adspirat eunti,
s, necdum antiquum saturata dolorem.
lerans per mille coloribus arcum,
ito decurrit tramite virgo.
gentem concursum, et litora lustrat,
videt portus classemque relictam;
sola secretæ Troades acta
nchisen flebant, cunctæque profundum
pectabant flentes. Heu! tot vada fessis,
uperesse maris! vox omnibus una.
; tædet pelagi perferre laborem.
edias sese, haud ignara nocendi,
faciemque deæ vestemque reponit;
marii coniux longæva Dorycli,
t quondam nomen, natique fuissent;
anidum mediam se matribus infert:
uas non manus, inquit, Achaica bello
letum patriæ sub mœnibus! o gens
te exitio Fortuna reservat?
t Troiæ excidium iam vertitur æstas,
cum terras omnes, tot inhospita saxa
mensæ ferimur; dum per mare magnum
uimur fugientem, et volvimur undis.
fines fraterni, atque hospes Acestes:
bet muros iacere, et dare civibus urbem?
rapti nequidquam ex hoste Penates!
m Troiæ dicentur mœnia? nusquam
amnes, Xanthum et Simoenta, videbo?
, et mecum infaustas exurite puppes.
Cassandræ per somnum vatis imago
are visa faces. Hic quærite Troiam;
est, inquit, vobis. Iam tempus agi res;
mora prodigiis. En quatuor aræ
Deus ipse faces animumque ministrat.
rans, prima infensum vi corripit ignem,
e procul dextra connixa coruscat,
rrectæ mentes, stupefactaque corda
Hic una e multis, quæ maxima natu,
Priami natorum regia nutrix:
vobis, non hæc Rhœteia, matres,
i coniux. Divini signa decoris,
ue notate oculos; qui spiritus illi,
, vocisve sonus, vel gressus eunti.
t dudum Beroen digressa reliqui
dignantem, tali quod sola careret
c meritos Anchisæ inferret honores.

primo ancipites, oculisque malignis
spectare rates, miserum inter amorem
erræ, fatisque vocantia regna;
paribus per cœlum sustulit alis,
ue fuga secuit sub nubibus arcum.
ttonitæ monstris, actæque furore,
t, rapiuntque focis penetralibus ignem;
nt aras, frondem ac virgulta facesque
. Furit immissis Vulcanus habenis
er et remos et pictas abiete puppes.
nchisæ ad tumulum cuneosque theatri
rfert naves Eumelus; et ipsi
atram in nimbo volitare favillam.
scanius, cursus ut lætus equestres

Ducebat, sic acer equo turbata petivit
Castra; nec exanimes possunt retinere magistri.
Quis furor iste novus? quo nunc, quo tenditis, inquit,
Heu miseræ cives? non hostem, inimicaque castra
Argivûm; vestras spes uritis. En, ego vester
Ascanius. Galeam ante pedes proiecit inanem,
Qua ludo indutus belli simulacra ciebat.
Accelerat simul Æneas, simul agmina Teucrûm.
At illæ diversa metu per litora passim
Diffugiunt; silvasque, et sicubi concava furtim
Saxa, petunt. Piget incepti, lucisque; suosque
Mutatæ agnoscunt, excussaque pectore Iuno est.
Sed non idcirco flammæ atque incendia vires
Indomitas posuere: udo sub robore vivit
Stuppa vomens tardum fumum, lentusque carinas
Est vapor, et toto descendit corpore pestis;
Nec vires heroum infusaque flumina prosunt.
Tum pius Æneas humeris abscindere vestem,
Auxilioque vocare deos, et tendere palmas:
Iupiter omnipotens, si nondum exosus ad unum
Troianos, si quid pietas antiqua labores
Respicit humanos, da flammam evadere classi
Nunc, Pater, et tenues Teucrûm res eripe leto.
Vel tu, quod superest, infesto fulmine morti,
Si mereor, demitte, tuaque hic obrue dextra.
Vix hæc ediderat, cum effusis imbribus atra
Tempestas sine more furit, tonitruque tremiscunt
Ardua terrarum et campi; ruit æthere toto
Turbidus imber aqua, densisque nigerrimus Austris;
Implenturque super puppes: semiusta madescunt
Robora; restinctus donec vapor omnis; et omnes,
Quatuor amissis, servatæ a peste carinæ.
At pater Æneas, casu concussus acerbo,
Nunc huc ingentes, nunc illuc pectore curas
Mutabat versans; Siculisne resideret arvis,
Oblitus fatorum, Italasne capesseret oras.
Tum senior Nautes, unum Tritonia Pallas
Quem docuit, multaque insignem reddidit arte,
Hæc responsa dabat, vel quæ portenderet ira
Magna deûm, vel quæ fatorum posceret ordo.
Isque his Ænean solatus vocibus infit:
Nate dea, quo fata trahunt retrahuntque, sequamur.
Quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.
Est tibi Dardanius divinæ stirpis Acestes;
Hunc cape consiliis socium, et coniunge volentem;
Huic trade, amissis superant qui navibus, et quos
Pertæsum magni incepti rerumque tuarum est;
Longævosque senes, ac fessas æquore matres,
Et quidquid tecum invalidum metuensque pericli est,
Delige; et his habeant terris, sine, mœnia fessi:
Urbem appellabunt permisso nomine Acestam.
Talibus incensus dictis senioris amici,
Tum vero in curas animum diducitur omnes:
Et Nox atra polum bigis subvecta tenebat.
Visa dehinc cœlo facies delapsa parentis
Anchisæ subito tales effundere voces:
Nate, mihi vita quondam, dum vita manebat,
Care magis; nate, Iliacis exercite fatis;
Imperio Iovis huc venio; qui classibus ignem
Depulit, et cœlo tandem miseratus ab alto est.
Consiliis pare, quæ nunc pulcherrima Nautes
Dat senior: lectos iuvenes, fortissima corda,
Defer in Italiam. Gens dura atque aspera cultu
Debellanda tibi Latio est. Ditis tamen ante
Infernas accede domos, et Averna per alta
Congressus pete, nate, meos. Non me impia namque
Tartara habent, tristes umbræ; sed amœna piorum
Concilia Elysiumque colo. Huc casta Sibylla
Nigrarum multo pecudum te sanguine ducet.

Tum genus omne tuum, et, quæ dentur mœnia, disces.
Iamque vale. Torquet medios Nox humida cursus;
Et me sævus equis Oriens afflavit anhelis.
Dixerat: et tenues fugit, ceu fumus, in auras.
Æneas, Quo deinde ruis? quo proripis? inquit:
Quem fugis? aut quis te nostris complexibus arcet?
Hæc memorans cinerem et sopitos suscitat ignes;
Pergameumque Larem, et canæ penetralia Vestæ,
Farre pio et plena supplex veneratur acerra.
Extemplo socios primumque arcessit Acesten,
Et Iovis imperium et cari præcepta parentis
Edocet, et quæ nunc animo sententia constet.
Haud mora consiliis; nec iussa recusat Acestes.
Transcribunt urbi matres, populumque volentem
Deponunt, animos nil magnæ laudis egentes.
Ipsi transtra novant, flammisque ambesa reponunt
Robora navigiis; aptant remosque rudentesque;
Exigui numero, sed bello vivida virtus.
Interea Æneas urbem designat aratro,
Sortitusque domos, hoc Ilium, et hæc loca Troiam
Esse iubet. Gaudet regno Troianus Acestes,
Indicitque forum, et patribus dat iura vocatis.
Tum vicina astris Erycino in vertice sedes
Fundatur Veneri Idaliæ, tumuloque sacerdos
Ac lucus late sacer additur Anchiseo.
Iamque dies epulata novem gens omnis, et aris
Factus honos: placidi straverunt æquora venti,
Creber et adspirans rursus vocat Auster in altum.
Exoritur procurva ingens per litora fletus;
Complexi inter se noctemque diemque morantur.
Ipsæ iam matres, ipsi, quibus aspera quondam
Visa maris facies, et non tolerabile nomen,
Ire volunt, omnemque fugæ perferre laborem:
Quos bonus Æneas dictis solatur amicis,
Et consanguineo lacrymans commendat Acestæ.
Tres Eryci vitulos, et Tempestatibus agnam,
Cædere deinde iubet, solvique ex ordine funem.
Ipse, caput tonsæ foliis evinctus olivæ,
Stans procul in prora pateram tenet, extaque salsos
Porricit in fluctus, ac vina liquentia fundit.
Prosequitur surgens a puppi ventus euntes.
Certatim socii feriunt mare, et æquora verrunt.
At Venus interea Neptunum exercita curis
Alloquitur, talesque effundit pectore questus:
Iunonis gravis ira, nec exsaturabile pectus,
Cogunt me, Neptune, preces descendere in omnes;
Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla;
Nec Iovis imperio fatisve infracta quiescit.
Non media de gente Phrygum exedisse nefandis
Urbem odiis satis est, nec pœnam traxe per omnem
Relliquias: Troiæ cineres atque ossa peremtæ
Insequitur. Causas tanti sciat illa furoris.
Ipse mihi nuper Libycis tu testis in undis,
Quam molem subito excierit. Maria omnia cœlo
Miscuit, Æoliis nequidquam freta procellis,
In regnis hoc ausa tuis.
Per scelus ecce etiam Troianis matribus actis
Exussit fœde puppes; et classe subegit
Amissa socios ignotæ linquere terræ.
Quod superest; oro, liceat dare tuta per undas
Vela tibi: liceat Laurentem attingere Thybrim;
Si concessa peto, si dant ea mœnia Parcæ.
Tum Saturnius hæc domitor maris edidit alti:
Fas omne est, Cytherea, meis te fidere regnis,
Unde genus ducis. Merui quoque; sæpe furores
Compressi et rabiem tantam cœlique marisque.
Nec minor in terris, Xanthum Simoentaque testor,
Æneæ mihi cura tui. Cum Troia Achilles
Exanimata sequens impingeret agmina muris,
Millia multa daret leto, gemerentque repleti
Amnes, nec reperire viam atque evolvere pos
In mare se Xanthus; Pelidæ tunc ego forti
Congressum Ænean, nec dis nec viribus æquis
Nube cava rapui, cuperem cum vertere ab imo
Structa meis manibus periuræ mœnia Troiæ.
Nunc quoque mens eadem perstat mihi: pelle
Tutus, quos optas, portus accedet Averni.
Unus erit tantum, amissum quem gurgite quæ
Unum pro multis dabitur caput.
His ubi læta Deæ permulsit pectora dictis,
Iungit equos auro genitor, spumantiaque addit
Frena feris, manibusque omnes effundit habenas
Cœruleo per summa levis volat æquora curru:
Subsidunt undæ, tumidumque sub axe tonanti
Sternitur æquor aquis: fugiunt vasto æthere n
Tum variæ comitum facies; immania cete,
Et senior Glauci chorus, Inousque Palæmon,
Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis.
Læva tenent Thetis, et Melite, Panopeaque vi
Nesæe, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque.
Hic patris Æneæ suspensam blanda vicissim
Gaudia pertentant mentem: iubet ocyus omnes
Attolli malos, intendi brachia velis.
Una omnes fecere pedem; pariterque sinistros,
Nunc dextros solvere sinus; una ardua torquent
Cornua, detorquentque. Ferunt sua flamina cla
Princeps ante omnes densum Palinurus agebat
Agmen: ad hunc alii cursum contendere iussi.
Iamque fere mediam cœli Nox humida metam
Contigerat; placida laxarant membra quiete
Sub remis fusi per dura sedilia nautæ;
Cum levis æthereis delapsus Somnus ab astris
Aera dimovit tenebrosum, et dispulit umbras,
Te, Palinure, petens, tibi somnia tristia portans
Insonti; puppique deus consedit in alta,
Phorbanti similis; funditque has ore loquelas:
Iaside Palinure, ferunt ipsa æquora classem;
Æquatæ spirant auræ; datur hora quieti:
Pone caput, fessosque oculos furare labori.
Ipse ego paulisper pro te tua munera inibo.
Cui vix attollens Palinurus lumina fatur:
Mene salis placidi vultum fluctusque quietos
Ignorare iubes? mene huic confidere monstro?
Ænean credam quid enim fallacibus Austris,
Et cœli toties deceptus fraude sereni?
Talia dicta dabat, clavumque affixus et hærens
Nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat
Ecce deus ramum Lethæo rore madentem,
Vique soporatum Stygia, super utraque quassat
Tempora; cunctantique natantia lumina solvit.
Vix primos inopina quies laxaverat artus;
Et super incumbens, cum puppis parte revulsa,
Cumque gubernaclo, liquidas proiecit in undas
Præcipitem, ac socios nequidquam sæpe vocantem
Ipse volans tenues se sustulit ales ad auras.
Currit iter tutum non secius æquore classis,
Promissisque patris Neptuni interrita fertur.
Iamque adeo scopulos Sirenum advecta subibat,
Difficiles quondam, multorumque ossibus albo
Tum rauca assiduo longe sale saxa sonabant;
Cum pater amisso fluitantem errare magistro
Sensit, et ipse ratem nocturnis rexit in undis,
Multa gemens, casuque animum concussus ami
O nimium cœlo et pelago confise sereno,
Nudus in ignota, Palinure, iacebis arena!

Liber sextus

Sic fatur lacrymans, classique immittit habenas

uboicis Cumarum allabitur oris.
elago proras: tum dente tenaci
abat naves, et litora curvæ
uppes; iuvenum manus emicat ardens
perium; quærit pars semina flammæ
venis silicis; pars densa ferarum
silvas; inventaque flumina monstrat.
as arces, quibus altus Apollo
orrendæque procul secreta Sibyllæ,
mane, petit; magnam cui mentem ani- (mumque
ural vates; aperitque futura.
t Triviæ lucos, atque aurea tecta.
, ut fama est, fugiens Minoia regna,
pennis ausus se credere cœlo,
er iter gelidas enavit ad Arctos,
que levis tandem super adstitit arce.
us primum terris, tibi, Phœbe, sacravit
alarum, posuitque immania templa.
letum Androgei: tum pendere pœnas
iussi, (miserum!) septena quotannis
orum, stat ductis sortibus urna.
a mari respondet Gnossia tellus:
s amor tauri, suppostaque furto
mixtumque genus, prolesque biformis,
inest, Veneris monimenta nefandæ;
le domus, et inextricabilis error;
giuæ sed enim miseratus amorem
e dolos tecti ambagesque resolvit,
ilia vestigia. Tu quoque magnam
e in tanto, sineret dolor, Icare, haberes.
rat casus effingere in auro:
cidere manus. Quin protinus omnia
oculis, ni iam præmissus Achates
e una Phœbi Triviæque sacerdos,
lauci, fatur quæ talia regi:
ibi tempus spectacula poscit:
e intacto septem mactare iuvencos
totidem lectas de more bidentes.
lata Ænean (nec sacra morantur
ucros vocat alta in templa sacerdos;
oicæ latus ingens rupis in antrum,
nt aditus centum, ostia centum;
otidem voces, responsa Sibyllæ.
ad limen, cum virgo: poscere fata
deus, ecce, deus. Cui, talia fanti
bito non vultus, non color unus,
ansere comæ; sed pectus anhelum,
corda tument; maiorque videri,
onans; afflata est numine quando
lei. Cessas in vota precesque,
ea? cessas? neque enim ante dehiscent
ua ora domus. Et talia fata
lidus Teucris per dura cucurrit
funditque preces rex pectore ab imo:
ves Troiæ semper miserate labores,
Paridis direxti tela manusque
cidæ; magnas obeuntia terras
ravi, duce te, penitusque repostas
ntes, prætentaque Syrtibus arva;
taliæ fugientis prendimus oras.
cunus fuerit fortuna secuta.
ergameæ iam fas est parcere genti,
omnes, quibus obstitit Ilium et ingens
niæ. Tuque, o sanctissima vates,
ri, da, (non indebita posco
tis) Latio considere Teucros,
eos, agitataque numina Troiæ.
t Triviæ solido de marmore templum
tosque dies de nomine Phœbi.

Te quoque magna manent regnis penetralia nostris:
Hic ego namque tuas sortes, arcanaque fata,
Dicta meæ genti, ponam, lectosque sacrabo,
Alma, viros. Foliis tantum ne carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.
Ipsa canas, oro. Finem dedit ore loquendi.
At, Phœbi nondum patiens, immanis in antro
Bacchatur vates, magnum si pectore possit
Excussisse deum: tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitque premendo.
Ostia iamque domus patuere ingentia centum
Sponte sua, vatisque ferunt responsa per auras:
O tandem magnis pelagi defuncte periclis!
Sed terra graviora manent. In regna Lavini
Dardanidæ venient; mitte hanc de pectore curam;
Sed non et venisse volent. Bella, horrida bella,
Et Thybrim multo spumantem sanguine cerno.
Non Simois tibi, nec Xanthus, nec Dorica castra
Defuerint. Alius Latio iam partus Achilles,
Natus et ipse dea. Nec Teucris addita Iuno
Usquam aberit: cum tu supplex in rebus egenis
Quas gentes Italûm, aut quas non oraveris urbes!
Causa mali tanti coniux iterum, hospita Teucris,
Externique iterum thalami.
Tu ne cede malis: sed contra audentior ito,
Qua tua te fortuna sinet. Via prima salutis,
Quod minime reris, Graia pandetur ab urbe.
Talibus ex adyto dictis Cumæa Sibylla
Horrendas canit ambages, antroque remugit,
Obscuris vera involvens: ea frena furenti
Concutit, et stimulos sub pectore vertit Apollo.
Ut primum cessit furor, et rabida ora quierunt,
Incipit Æneas heros: Non ulla laborum,
O virgo, nova mî facies inopinave surgit.
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.
Unum oro; quando hic inferni ianua Regis
Dicitur, et tenebrosa palus Acheronte refuso;
Ire ad conspectum cari genitoris et ora
Contingat; doceas iter, et sacra ostia pandas.
Illum ego per flammas, et mille sequentia tela,
Eripui his humeris, medioque ex hoste recepi;
Ille, meum comitatus iter, maria omnia mecum
Atque omnes pelagique minas cœlique ferebat
Invalidus, vires ultra sortemque senectæ.
Quin, ut te supplex peterem, et tua limina adirem,
Idem orans mandata dabat. Natique patrisque,
Alma, precor, miserere; potes namque omnia; nec te
Nequidquam lucis Hecate præfecit Avernis;
Si potuit Manes arcessere coniugis Orpheus,
Threicia fretus cithara fidibusque canoris;
Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itque reditque viam toties: quid Thesea, magnum
Quid memorem Alciden? Et mî genus ab Iove summo.
Talibus orabat dictis, arasque tenebat;
Cum sic orsa loqui vates: Sate sanguine divûm,
Tros Anchisiada, facilis descensus Averno;
Noctes atque dies patet atri ianua Ditis:
Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. Pauci, quos æquus amavit
Iupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus,
Dîs geniti potuere. Tenent media omnia silvæ,
Cocytusque sinu labens circumvenit atro.
Quod si tantus amor menti, si tanta cupido est,
Bis Stygios innare lacus, bis nigra videre
Tartara, et insano iuvat indulgere labori,
Accipe, quæ peragenda prius. Latet arbore opaca
Aureus et foliis et lento vimine ramus,
Iunoni infernæ dictus sacer: hunc tegit omnis
Lucus, et obscuris claudunt convallibus umbræ.

Sed non ante datur telluris operta subire,
Auricomos quam quis decerpserit arbore fetus.
Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus
Instituit. Primo avulso, non deficit alter
Aureus; et simili frondescit virga metallo.
Ergo alte vestiga oculis, et rite repertum
Carpe manu. Namque ipse volens facilisque sequetur,
Si te fata vocant: aliter, non viribus ullis
Vincere, nec duro poteris convellere ferro.
Prœterea iacet exanimum tibi corpus amici,
(Heu! nescis) totamque incestat funere classem;
Dum consulta petis, nostroque in limine pendes.
Sedibus hunc refer ante suis, et conde sepulcro.
Duc nigras pecudes: ea prima piacula sunto.
Sic demum lucos Stygios, regna invia vivis,
Adspicies. Dixit, pressoque obmutuit ore.
Æneas mœsto defixus lumina vultu
Ingreditur, linquens antrum; cæcosque volutat
Eventus animo secum: cui fidus Achates
It comes, et paribus curis vestigia figit.
Multa inter sese vario sermone serebant;
Quem socium exanimem vates, quod corpus humandum
Diceret. Atque illi Misenum in litore sicco,
Ut venere, vident indigna morte peremtum;
Misenum Æoliden; quo non præstantior alter
Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.
Hectoris hic magni fuerat comes; Hectora circum
Et lituo pugnas insignis obibat et hasta:
Postquam illum vita victor spoliavit Achilles,
Dardanio Æneæ sese fortissimus heros
Addiderat socium, non inferiora secutus.
Sed tum, forte cava dum personat æquora concha,
Demens, et cantu vocat in certamina divos,
Æmulus exceptum Triton (si credere dignum est)
Inter saxa virum spumosa immerserat unda.
Ergo omnes magno circum clamore fremebant;
Præcipue pius Æneas. Tum iussa Sibyllæ,
Haud mora, festinant flentes, aramque sepulcri
Congerere arboribus, cœloque educere certant.
Itur in antiquam silvam, stabula alta ferarum:
Procumbunt piceæ; sonat icta securibus ilex;
Fraxineæque trabes cuneis et fissile robur
Scinditur; advolvunt ingentes montibus ornos.
Necnon Æneas opera inter talia primus
Hortatur socios, paribusque accingitur armis;
Atque hæc ipse suo tristi cum corde volutat,
Adspectans silvam immensam, et sic voce precatur:
Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus
Ostendat nemore in tanto! quando omnia vere
Heu nimium de te vates, Misene, locuta est.
Vix ea fatus erat, geminæ cum forte columbæ
Ipsa sub ora viri cœlo venere volantes,
Et viridi sedere solo. Tum maximus heros
Maternas agnoscit aves, lætusque precatur:
Este duces, o, si qua via est, cursumque per auras
Dirigite in lucos, ubi pinguem dives opacat
Ramus humum. Tuque, o, dubiis ne defice rebus,
Diva parens. Sic effatus vestigia pressit;
Observans quæ signa ferant, quo tendere pergant.
Pascentes illæ tantum prodire volando,
Quantum acie possent oculi servare sequentum.
Inde, ubi venere ad fauces graveolentis Averni,
Tollunt se celeres; liquidumque per aera lapsæ
Sedibus optatis, geminæ super arbore sidunt;
Discolor unde auri per ramos aura refulsit.
Quale solet silvis brumali frigore viscum
Fronde virere nova, quod non sua seminat arbos,
Et croceo fetu teretes circumdare truncos:
Talis erat species auri frondentis opaca
Ilice; sic leni crepitabat bractea vento.
Corripit Æneas extemplo, avidusque refringit
Cunctantem, et vatis portat sub tecta Sibyllæ.
Nec minus interea Misenum in litore Teucri
Flebant, et cineri ingrato suprema ferebant.
Principio pinguem tædis et robore secto
Ingentem struxere pyram; cui frondibus atris
Intexunt latera, et ferales ante cupressos
Constituunt, decorantque super fulgentibus armis.
Pars calidos latices et aena undantia flammis
Expediunt, corpusque lavant frigentis et unguent.
Fit gemitus. Tum membra toro defleta reponunt,
Purpureasque super vestes, velamina nota,
Coniiciunt; pars ingenti subiere feretro,
Triste ministerium, et subiectam more parentum
Aversi tenuere facem. Congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.
Postquam collapsi cineres, et flamma quievit,
Relliquias vino et bibulam lavere favillam;
Ossaque lecta cado texit Corynæus aeno.
Idem ter socios pura circumtulit unda,
Spargens rore levi et ramo felicis olivæ;
Lustravitque viros, dixitque novissima verba.
At pius Æneas ingenti mole sepulcrum
Imponit, suaque arma viro, remumque, tubamque,
Monte sub aerio; qui nunc Misenus ab illo
Dicitur, æternumque tenet per secula nomen.
His actis propere exsequitur præcepta Sibyllæ.
Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatu,
Scrupea, tuta lacu nigro nemorumque tenebris;
Quam super haud ullæ poterant impune volantes
Tendere iter pennis: talis sese halitus atris
Faucibus effundens supera ad convexa ferebat.
[Unde locum Graii dixerunt nomine Aornon.]
Quatuor hic primum nigrantes terga iuvencos
Constituit, frontique invergit vina sacerdos;
Et, summas carpens media inter cornua setas,
Ignibus imponit sacris, libamina prima,
Voce vocans Hecaten, Cœloque Ereboque potentem.
Supponunt alii cultros, tepidumque cruorem
Suscipiunt pateris. Ipse atri velleris agnam
Æneas matri Eumenidum magnæque sorori
Ense ferit, sterilemque tibi, Proserpina, vaccam.
Tum Stygio Regi nocturnas inchoat aras,
Et solida imponit taurorum viscera flammis,
Pingue super oleum infundens ardentibus extis.
Ecce autem, primi sub lumina solis et ortus,
Sub pedibus mugire solum, et iuga cœpta moveri
Silvarum, visæque canes ululare per umbram,
Adventante Dea. Procul, o, procul este, profani,
Conclamat vates, totoque absistite luco:
Tuque invade viam, vaginaque eripe ferrum:
Nunc animis opus, Ænea, nunc pectore firmo.
Tantum effata, furens antro se immisit aperto.
Ille ducem haud timidis vadentem passibus æquat.
Di, quibus imperium est animarum, Umbræque silentes,
Et Chaos, et Phlegethon, loca nocte tacentia late,
Sit mihi fas audita loqui; sit, numine vestro,
Pandere res alta terra et caligine mersas.
Ibant obscuri sola sub nocte per umbram,
Perque domos Ditis vacuas, et inania regna:
Quale per incertam lunam sub luce maligna
Est iter in silvis, ubi cœlum condidit umbra
Iupiter, et rebus nox abstulit atra colorem.
Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus Orci
Luctus et ultrices posuere cubilia Curæ;
Pallentesque habitant Morbi, tristisque Senectus,
Et Metus, et malesuada Fames, ac turpis Egestas,

risa formæ; Letumque, Labosque;
nguineus Leti Sopor; et mala mentis
ortiferumque adverso in limine Bellum,
umenidum thalami, et Discordia demens,
rinem vittis innexa cruentis.
ramos annosaque brachia pandit
a, ingens; quam sedem Somnia vulgo
ferunt, foliisque sub omnibus hærent.
ræterea variarum monstra ferarum,
foribus stabulant, Scyllæque biformes,
mpeditus Briareus, ac bellua Lernæ
stridens, flammisque armata Chimæra,
arpyiæque, et forma tricorporis umbræ.
subita trepidus formidine ferrum
itamque aciem venientibus offert;
comes tenues sine corpore vitas
volitare cava sub imagine formæ,
rustra ferro diverberet umbras.
, Tartarei quæ fert Acherontis ad undas.
c cœno vastaque voragine gurges
que omnem Cocyto eructat arenam.
s horrendus aquas et flumina servat
qualore Charon; cui plurima mento
ulta jacet; stant lumina flamma;
humeris nodo dependet amictus.
nto subigit, velisque ministrat,
a subvectat corpora cymba,
sed cruda deo viridisque senectus.
turba ad ripas effusa ruebat;
e viri, defunctaque corpora vita
um heroum, pueri innuptæque puellæ,
rogis iuvenes ante ora parentum:
a in silvis autumni frigore primo
t folia; aut ad terram gurgite ab alto
æ glomerantur aves, ubi frigidus annus
m fugat, et terris immittit apricis.
ntes primi transmittere cursum,
que manus ripæ ulterioris amore:
tristis nunc hos, nunc accipit illos;
nge submotos arcet arena.
atus enim, motusque tumultu,
irgo, quid vult concursus ad amnem?
nt animæ? vel quo discrimine ripas
t, illæ remis vada livida verrunt?
viter fata est longæva sacerdos:
nate, deûm certissima proles,
na alta vides, Stygiamque paludem,
rare timent et fallere numen.
quam cernis, inops inhumataque turba est;
s, Charon; hi, quos vehit unda, sepulti.
atur horrendas et rauca fluenta
re prius, quam sedibus ossa quierunt.
ant annos, volitantque hæc litora circum:
m admissi stagna exoptata revisunt.
nchisa satus, et vestigia pressit;
ns, sortemque animo miseratus iniquam.
mæstos, et mortis honore carentes,
, et Lyciæ ductorem classis Oronten;
l a Troia ventosa per æquora vectos,
ster, aqua involvens navemque virosque.
ernator sese Palinurus agebat;
nuper cursu, dum sidera servat,
puppi mediis effusus in undis.
ix multa mœstum cognovit in umbra,
loquitur: Quis te, Palinure, deorum
bis, medioque sub æquore mersit?
mque mihi, fallax haud ante repertus,
ponso animum delusit Apollo,
ponto incolumem, finesque canebat

Venturum Ausonios. En hæc promissa fides est?
Ille autem: Neque te Phœbi cortina fefellit,
Dux Anchisiada, nec me deus æquore mersit.
Namque gubernaclum multa vi forte revulsum,
Cui datus hærebam custos, cursusque regebam,
Præcipitans traxi mecum. Maria aspera iuro,
Non ullum pro me tantum cepisse timorem,
Quam tua ne, spoliata armis, excussa magistro,
Deficeret tantis navis surgentibus undis.
Tres Notus hibernas immensa per æquora noctes
Vexit me violentus aqua: vix lumine quarto
Prospexi Italiam, summa sublimis ab unda.
Paulatim adnabam terræ; iam tuta tenebam;
Ni gens crudelis madida cum veste gravatum,
Prensantemque uncis manibus capita aspera montis,
Ferro invasisset, prædamque ignara putasset.
Nunc me fluctus habet, versantque in litore venti.
Quod te per cœli iucundum lumen, et auras,
Per genitorem oro, per spes surgentis Iuli;
Eripe me his, invicte, malis: aut tu mihi terram
Iniice, namque potes, portusque require Velinos;
Aut tu, si qua via est, si quam tibi diva creatrix
Ostendit, (neque enim, credo, sine numine divûm
Flumina tanta paras Stygiamque innare paludem)
Da dextram misero, et tecum me tolle per undas,
Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam.
Talia fatus erat, cepit cum talia vates:
Unde hæc, o Palinure, tibi tam dira cupido?
Tu Stygias inhumatus aquas, amnemque severum
Eumenidum adspicies, ripamve iniussus adibis?
Desine fata deûm flecti sperare precando;
Sed cape dicta memor, duri solatia casus.
Nam tua finitimi, longe lateque per urbes
Prodigiis acti cœlestibus, ossa piabunt;
Et statuent tumulum, et tumulo sollemnia mittent;
Æternumque locus Palinuri nomen habebit.
His dictis curæ emotæ, pulsusque parumper
Corde dolor tristi: gaudet cognomine terra. (quant.
Ergo iter inceptum peragunt, fluvioque propin-
Navita quos iam inde ut Stygia prospexit ab unda
Per tacitum nemus ire, pedemque advertere ripæ;
Sic prior aggreditur dictis, atque increpat ultro:
Quisquis es, armatus qui nostra ad flumina tendis,
Fare age, quid venias; iam istinc et comprime gressum.
Umbrarum hic locus est, Somni Noctisque soporæ;
Corpora viva nefas Stygia vectare carina.
Nec vero Alciden me sum lætatus euntem
Accepisse lacu, nec Thesea Pirithoumque,
Dis quamquam geniti, atque invicti viribus essent.
Tartareum ille manu custodem in vincla petivit,
Ipsius a solio regis traxitque trementem;
Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.
Quæ contra breviter fata est Amphrysia vates:
Nullæ hic insidiæ tales; absiste moveri:
Nec vim tela ferunt; licet ingens ianitor antro
Æternum latrans exsangues terreat umbras;
Casta licet patrui servet Proserpina limen.
Troius Æneas, pietate insignis et armis,
Ad genitorem imas Erebi descendit ad umbras.
Si te nulla movet tantæ pietatis imago,
At ramum hunc (aperit ramum, qui veste latebat)
Agnoscas. Tumida ex ira tum corda residunt.
Nec plura his. Ille admirans venerabile donum
Fatalis virgæ, longo post tempore visum,
Cœruleam advertit puppim, ripæque propinquat.
Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant,
Deturbat, laxatque foros; simul accipit alveo
Ingentem Æneam. Gemuit sub pondere cymba
Sutilis, et multam accepit rimosa paludem.

Tandem trans fluvium incolumes vatemque virumque
Informi limo glaucaque exponit in ulva.
Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Personat, adverso recubans immanis in antro;
Cui vates, horrere videns iam colla colubris,
Melle soporatam et medicatis frugibus offam
Obiicit. Ille fame rabida tria guttura pandens
Corripit obiectam, atque immania terga resolvit
Fusus humi, totoque ingens extenditur antro.
Occupat Æneas aditum custode sepulto,
Evaditque celer ripam irremeabilis undæ.
Continuo auditæ voces, vagitus et ingens,
Infantumque animæ flentes, in limine primo;
Quos dulcis vitæ exsortes, et ab ubere raptos,
Abstulit atra dies, et funere mersit acerbo.
Hos iuxta falso damnati crimine mortis.
Nec vero hæ sine sorte datæ, sine iudice, sedes.
Quæsitor Minos urnam movet; ille silentum
Conciliumque vocat, vitasque et crimina discit.
Proxima deinde tenent mœsti loca, qui sibi letum
Insontes peperere manu, lucemque perosi
Proiecere animas. Quam vellent æthere in alto
Nunc et pauperiem et duros perferre labores!
Fas obstat, tristique palus inamabilis unda
Alligat, et novies Styx interfusa coercet.
Nec procul hinc partem fusi monstrantur in omnem
Lugentes campi: sic illos nomine dicunt.
Hic, quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, et myrtea circum
Silva tegit; curæ non ipsa in morte relinquunt.
His Phædram Procrinque locis, mœstamque Eri-
Crudelis nati monstrantem vulnera cernit, (phylen,
Evadneque, et Pasiphaen; his Laodamia
It comes, et iuvenis quondam, nunc femina, Cœnis,
Rursus et in veterem fato revoluta figuram.
Inter quas Phœnissa recens a vulnere Dido
Errabat silva in magna; quam Troius heros
Ut primum iuxta stetit, agnovitque per umbras
Obscuram, qualem primo qui surgere mense
Aut videt, aut vidisse putat per nubila lunam,
Demisit lacrymas, dulcique affatus amore est:
Infelix Dido, verus mihi nuntius ergo
Venerat, exstinctam, ferroque extrema secutam;
Funeris heu tibi causa fui? Per sidera iuro,
Per Superos, et si qua fides tellure sub ima est:
Invitus, regina, tuo de litore cessi.
Sed me iussa deûm, quæ nunc has ire per umbras,
Per loca senta situ cogunt noctemque profundam,
Imperiis egere suis; nec credere quivi
Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem.
Siste gradum, teque adspectu ne subtrahe nostro.
Quem fugis? extremum fato, quod te alloquor, hoc est.
Talibus Æneas ardentem et torva tuentem
Lenibat dictis animum, lacrymasque ciebat.
Illa solo fixos oculos aversa tenebat;
Nec magis incepto vultum sermone movetur,
Quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.
Tandem corripuit sese, atque inimica refugit
In nemus umbriferum; coniux ubi pristinus illi
Respondet curis, æquatque Sychæus amorem.
Nec minus Æneas, casu percussus iniquo,
Prosequitur lacrimans longe, et miseratur euntem.
Inde datum molitur iter. Iamque arva tenebant
Ultima, quæ bello clari secreta frequentant.
Hic illi occurrit Tydeus, hic inclytus armis
Parthenopæus, et Adrasti pallentis imago.
Hic multum fleti ad superos, belloque caduci,
Dardanidæ; quos ille omnes longo ordine cernens (que,
Ingemuit, Glaucumque, Medontaque, Thersilochum-
Tres Antenoridas, Cererique sacrum Polyphœt
Idæumque, etiam currus, etiam arma tenentem.
Circumstant animæ dextra lævaque frequentes.
Nec vidisse semel satis est: iuvat usque morari,
Et conferre gradum, et veniendi discere causas.
At Danaûm proceres, Agamemnoniæque phala
Ut videre virum, fulgentiaque arma per umbras
Ingenti trepidare metu; pars vertere terga,
Ceu quondam petiere rates; pars tollere vocem
Exiguam: inceptus clamor frustratur hiantes.
Atque hic Priamiden laniatum corpore toto
Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora,
Ora manusque ambas, populataque tempora ra
Auribus, et truncas inhonesto vulnere nares.
Vix adeo agnovit pavitantem, et dira tegentem
Supplicia; et notis compellat vocibus ultro:
Deiphobe armipotens, genus alto a sanguine T
Quis tam crudeles optavit sumere pœnas?
Cui tantum de te licuit? Mihi fama suprema
Nocte tulit, fessum vasta te cæde Pelasgûm
Procubuisse super confusæ stragis acervum.
Tunc egomet tumulum Rhœteo in litore inani
Constitui, et magna Manes ter voce vocavi.
Nomen et arma locum servant; te, amice, nequi
Conspicere, et patria decedens ponere terra.
Ad quæ Priamides: nihil o tibi, amice, relictu
Omnia Deiphobo solvisti et funeris umbris.
Sed me fata mea et scelus exitiale Lacænæ
His mersere malis; illa hæc monimenta reliqui
Namque, ut supremam falsa inter gaudia noctem
Egerimus, nosti; et nimium meminisse necesse
Cum fatalis equus saltu super ardua venit
Pergama, et armatum peditem gravis attulit al
Illa, chorum simulans, evantes orgia circum
Ducebat Phrygias; flammam media ipsa tenebat
Ingentem, et summa Danaos ex arce vocabat.
Tum me, confectum curis somnoque gravatum,
Infelix habuit thalamus, pressitque iacentem
Dulcis et alta quies, placidæque simillima morti.
Egregia interea coniux arma omnia tectis
Emovet, et fidum capiti subduxerat ensem:
Intra tecta vocat Menelaum, et limina pandit;
Scilicet id magnum sperans fore munus amanti,
Et famam exstingui veterum sic posse malorum.
Quid moror? irrumpunt thalamo; comes additus
Hortator scelerum Æolides. Di, talia Graiis
Instaurate; pio si pœnas ore reposco.
Sed te qui vivum casus, age fare vicissim,
Attulerint. Pelagine venis erroribus actus,
An monitu divûm? an, quæ te fortuna fatigat,
Ut tristes sine sole domos, loca turbida, adires?
Hac vice sermonum roseis Aurora quadrigis
Iam medium æthereo cursu traiecerat axem:
Et fors omne datum traherent per talia tempus;
Sed comes admonuit, breviterque affata Sibylla
Nox ruit, Ænea; nos flendo ducimus horas.
Hic locus est, partes ubi se via findit in ambas:
Dextera, quæ Ditis magni sub mœnia tendit;
Hac iter Elysium nobis; at læva malorum
Exercet pœnas, et ad impia Tartara mittit.
Deiphobus contra: Ne sævi, magna sacerdos;
Discedam; explebo numerum, reddarque tenebri
I decus, i, nostrum; melioribus utere fatis.
Tantum effatus, et in verbo vestigia torsit.
Respicit Æneas subito, et sub rupe sinistra
Mœnia lata videt, triplici circumdata muro;
Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis
Tartareus Phlegethon, torquetque sonantia saxa
Porta adversa, ingens, solidoque adamante colu

lla virûm, non ipsi exscindere ferro
valeant. Stat ferrea turris ad auras;
sque sedens, palla succincta cruenta,
um exsomnis servat noctesque diesque.
udiri gemitus, et sæva sonare
tum stridor ferri, tractæque catenæ.
Æneas, strepitumque exterritus hausit.
rum facies? o virgo, effare; quibusve
pœnis? qui tantus plangor ad auras?
tes sic orsa loqui: Dux inclyte Teucrûm,
esto sceleratum insistere limen;
n lucis Hecate præfecit Avernis,
pœnas docuit, perque omnia duxit.
æc Rhadamanthus habet durissima regna,
e, auditque dolos; subigitque fateri,
pud superos, furto lætatus inani,
seram commissa piacula mortem.
ontes ultrix, accincta flagello,
quatit insultans, torvosque sinistra
angues, vocat agmina sæva sororum.
m horrisono stridentes cardine sacræ
portæ. Cernis, custodia qualis
sedeat? facies quæ limina servet?
nta atris immanis hiatibus Hydra
tus habet sedem. Tum Tartarus ipse
n præceps tantum, tenditque sub umbras,
d æthereum cœli suspectus Olympum.
antiquum Terræ, Titania pubes,
deiecti, fundo volvuntur in imo.
adas geminos, immania vidi
qui manibus magnum rescindere cœlum
superisque Iovem detrudere regnis.
udeles dantem Salmonea pœnas,
mas Iovis et sonitus imitatur Olympi.
hic invectus equis, et lampada quassans,
m populos mediæque per Elidis urbem
, divûmque sibi poscebat honorem,
qui nimbos et non imitabile fulmen
ripedum pulsu simularat equorum.
omnipotens densa inter nubila telum
; non ille faces, nec fumea tædis
præcipitemque immani turbine adegit.
t Tityon, Terræ omniparentis alumnum,
at; per tota novem cui iugera corpus
r; rostroque immanis vultur obunco
e iecur tondens, fecundaque pœnis
imaturque epulis, habitatque sub alto
ec fibris requies datur ulla renatis.
orem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque?
atra silex iam iam lapsura, cadentique
ssimilis; lucent genialibus altis
ra toris, epulæque ante ora paratæ
xu; Furiarum maxima iuxta
t manibus prohibet contingere mensas;
e facem attollens, atque intonat ore.
s invisi fratres, dum vita manebat,
parens, et fraus innexa clienti;
vitiis soli incubuere repertis,
n posuere suis; quæ maxima turba est:
adulterium cæsi; quique arma secuti
veriti dominorum fallere dextras;
nam expectant. Ne quære doceri,
am; aut quæ forma viros fortunave mersit.
gens volvunt alii, radiisve rotarum
endent; sedet æternumque sedebit,
seus; Phlegyasque miserrimus omnes
et magna testatur voce per umbras:
stitiam moniti, et non temnere divos. »
ic auro patriam, dominumque potentem
Imposuit, fixit leges pretio atque refixit.
Hic thalamum invasit natæ, vetitosque hymenæos.
Ausi omnes immane nefas, ausoque potiti.
Non, mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferrea vox, omnes scelerum comprendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

Hæc ubi dicta dedit Phœbi longæva sacerdos;
Sed iam age, carpe viam, et susceptum perfice munus;
Acceleremus, ait: Cyclopum educta caminis
Mœnia conspicio, atque adverso fornice portas,
Hæc ubi nos præcepta iubent deponere dona.

Dixerat, et, pariter gressi per opaca viarum,
Corripiunt spatium medium, foribusque propinquant
Occupat Æneas aditum, corpusque recenti
Spargit aqua, ramumque adverso in limine figit.

His demum exactis, perfecto munere divæ,
Devenere locos lætos, amœna vireta
Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.
Largior hic campos æther et lumine vestit
Purpureo; solemque suum, sua sidera norunt.
Pars in gramineis exercent membra palæstris:
Contendunt ludo, et fulva luctantur arena;
Pars pedibus plaudunt choreas, et carmina dicunt.
Necnon Threicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum;
Iamque eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.
Hic genus antiquum Teucri, pulcherrima proles,
Magnanimi heroes, nati melioribus annis,
Ilusque, Assaracusque, et Troiæ Dardanus auctor.
Arma procul currusque virum miratur inanes.
Stant terra defixæ hastæ, passimque soluti
Per campos pascuntur equi. Quæ gratia currûm
Armorumque fuit vivis, quæ cura nitentes
Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.
Conspicit, ecce, alios dextra lævaque per herbam
Vescentes, lætumque choro Pæana canentes,
Inter odoratum lauri nemus; unde superne
Plurimus Eridani per silvam volvitur amnis.
Hic manus, ob patriam pugnando vulnera passi,
Quique sacerdotes casti, dum vita manebat,
Quique pii vates, et Phœbo digna locuti,
Inventas aut qui vitam excoluere per artes,
Quique sui memores alios fecere merendo:
Omnibus his nivea cinguntur tempora vitta.
Quos circum fusos sic est affata Sibylla;
Musæum ante omnes; medium nam plurima turba
Hunc habet, atque humeris exstantem suspicit altis:
Dicite, felices animæ, tuque, optime vates;
Quæ regio Anchisen, quis habet locus? illius ergo
Venimus, et magnos Erebi tranavimus amnes.
Atque huic responsum paucis ita reddidit heros:
Nulli certa domus. Lucis habitamus opacis,
Riparumque toros et prata recentia rivis
Incolimus. Sed vos, si fert ita corde voluntas,
Hoc superate iugum; et facili iam tramite sistam.
Dixit, et ante tulit gressum, camposque nitentes
Desuper ostentat; dehinc summa cacumina linquunt.

At pater Anchises penitus convalle virenti
Inclusas animas, superumque ad lumen ituras,
Lustrabat studio recolens, omnemque suorum
Forte recensebat numerum, carosque nepotes,
Fataque, fortunasque virûm, moresque, manusque.
Isque ubi tendentem adversum per gramina vidit
Ænean, alacris palmas utrasque tetendit;
Effusæque genis lacrymæ; et vox excidit ore:
Venisti tandem, tuaque spectata parenti
Vicit iter durum pietas? datur ora tueri,
Nate, tua; et notas audire et reddere voces?
Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum,

Tempora dinumerans; nec me mea cura fefellit.
Quas ego te terras, et quanta per æquora vectum
Accipio! quantis iactatum, nate, periclis!
Quam metui, ne quid Libyæ tibi regna nocerent!
Ille autem: Tua me, genitor, tua tristis imago,
Sæpius occurrens, hæc limina tendere adegit.
Stant sale Tyrrheno classes. Da iungere dextram,
Da, genitor; teque amplexu ne subtrahe nostro.
Sic memorans largo fletu simul ora rigabat.
Ter conatus ibi collo dare brachia circum;
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par levibus ventis, volucrique simillima somno.
Interea videt Æneas in valle reducta
Seclusum nemus, et virgulta sonantia silvis,
Lethæumque, domos placidas qui prænatat, amnem:
Hunc circum innumeræ gentes populique volabant;
Ac, veluti in pratis, ubi apes æstate serena
Floribus insidunt variis, et candida circum
Lilia funduntur; strepit omnis murmure campus.
Horrescit visu subito, causasque requirit
Inscius Æneas, quæ sint ea flumina porro,
Quive viri tanto complerint agmine ripas.
Tum pater Anchises: Animæ, quibus altera fato
Corpora debentur, Lethæi ad fluminis undam
Securos latices et longa oblivia potant.
Has equidem memorare tibi atque ostendere coram,
Iampridem hanc prolem cupio enumerare meorum,
Quo magis Italia mecum lætere reperta. (est
O pater, anne aliquas ad cœlum hinc ire putandum
Sublimes animas, iterumque in tarda reverti
Corpora? quæ lucis miseris tam dira cupido?
Dicam equidem; nec te suspensum, nate, tenebo;
Suscipit Anchises, atque ordine singula pandit.
Principio cœlum ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, et magno se corpore miscet.
Inde hominum pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis vigor et cœlestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque; dolent, gaudentque; ne-
Dispiciunt clausæ tenebris et carcere cæco, (que auras
Quin et supremo cum lumine vita reliquit,
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes; penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt. Aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni;
Quisque suos patimur Manes; exinde per amplum
Mittimur Elysium, et pauci læta arva tenemus;
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Æthereum sensum, atque aurai simplicis ignem.
Has omnes, ubi mille rotam volvere per annos,
Lethæum ad fluvium deus evocat agmine magno;
Scilicet immemores supera ut convexa revisant,
Rursus et incipiant in corpora velle reverti.
Dixerat Anchises; natumque unaque Sibyllam
Conventus trahit in medios, turbamque sonantem;
Et tumulum capit, unde omnes longo ordine possit
Adversos legere, et venientum discere vultus.
Nunc age, Dardaniam prolem quæ deinde sequatur
Gloria, qui maneant Itala de gente nepotes,
Illustres animas, nostrumque in nomen ituras,
Expediam dictis, et te tua fata docebo.

Ille, vides, pura iuvenis qui nititur hasta,
Proxima sorte tenet lucis loca; primus ad auras
Æthereas Italo commixtus sanguine surget
Silvius, Albanum nomen, tua postuma proles;
Quem tibi longævo serum Lavinia coniux
Educet silvis regem, regumque parentem;
Unde genus Longa nostrum dominabitur Alba
Proximus ille Procas, Troianæ gloria gentis,
Et Capys, et Numitor, et qui te nomine reddet
Silvius Æneas, pariter pietate vel armis
Egregius, si unquam regnandam acceperit Al
Qui iuvenes quantas ostentant, adspice, vires!
At qui umbrata gerunt civili tempora querco,
Hi tibi Nomentum, et Gabios, urbemque Fide
Hi Collatinas imponent montibus arces,
[Laude pudicitiæ celebres, addentque superbo
Pometios, Castrumque Inui, Bolamque, Cora
Hæc tum nomina erunt, nunc sunt sine nomine
Quin et avo comitem sese Mavortius addet
Romulus: Assaraci quem sanguinis Ilia mater
Educet. Viden' ut geminæ stant vertice crista
Et pater ipse suo Superum iam signat honore
En, huius, nate, auspiciis illa inclyta Roma
Imperium terris, animos æquabit Olympo,
Septemque una sibi muro circumdabit arces,
Felix prole virûm; qualis Berecyntia Mater
Invehitur curru Phrygias turrita per urbes,
Læta deûm partu, centum complexa nepotes,
Omnes cœlicolas, omnes supera alta tenentes.
Huc geminas nunc flecte acies; hanc adspice ge
Romanosque tuos. Hic Cæsar, et omnis Iuli
Progenies, magnum cœli ventura sub axem.
Hic vir, hic est, tibi quem promitti sæpius aud
Augustus Cæsar, Divi genus; aurea condet
Sæcula qui rursus Latio, regnata per arva
Saturno quondam; super et Garamantas et Ind
Proferet imperium. Iacet extra sidera tellus,
Extra anni Solisque vias, ubi cœlifer Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum
Huius in adventum iam nunc et Caspia regna
Responsis horrent divûm, et Mæotia tellus,
Et septemgemini turbant trepida ostia Nili.
Nec vero Alcides tantum telluris obivit;
Fixerit æripedem cervam licet, aut Erymanthi
Pacarit nemora, et Lernam tremefecerit arcu.
Nec, qui pampineis victor iuga flectit habenis,
Liber, agens celso Nysæ de vertice tigres.
Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis?
Aut metus Ausonia prohibet consistere terra?
Quis procul ille autem, ramis insignis olivæ
Sacra ferens? nosco crines incanaque menta
Regis Romani; primus qui legibus urbem
Fundabit, Curibus parvis et paupere terra
Missus in imperium magnum. Cui deinde subibi
Otia qui rumpet patriæ, residesque movebit
Tullus in arma viros, et iam desueta triumphis
Agmina: quem iuxta sequitur iactantior Ancus
Nunc quoque iam nimium gaudens popularibus
Vis et Tarquinios reges, animamque superbam
Ultoris Bruti, fascesque videre receptos?
Consulis imperium hic primus sævasque secure
Accipiet; natosque pater, nova bella moventes,
Ad pœnam pulchra pro libertate vocabit,
Infelix! Utcumque ferent ea facta minores,
Vincet amor patriæ, laudumque immensa cupid
Quin Decios, Drusosque procul, sævumque sec
Adspice Torquatum, et referentem signa Camil
Illæ autem, paribus quas fulgere cernis in armis
Concordes animæ nunc, et dum nocte prementu

um inter se bellam, si lumina vitæ
, quantas acies stragemque ciebunt!
ocer Alpinis atque arce Monœci
s; gener adversis instructus Eois.
ne tanta animis assuescite bella;
validas in viscera vertite vires.
r, tu parce, genus qui ducis Olympo;
manu, sanguis meus.
ata Capitolia ad alta Corintho
currum, cæsis insignis Achivis.
rgos, Agamemnoniasque Mycenas,
Æaciden, genus armipotentis Achillei;
Troiæ, templa et temerata Minervæ.
ne Cato, tacitum, aut te, Cosse, relinquat?
hi genus, aut geminos, duo fulmina belli,
ladem Libyæ, parvoque potentem
vel te sulco, Serrane, serentem?
rapitis, Fabii? tu Maximus ille es,
bis cunctando restituis rem.
ii spirantia mollius æra,
lem, vivos ducent de marmore vultus;
sas melius, cœlique meatus
radio, et surgentia sidera dicent:
nperio populos, Romane, memento;
nt artes; pacisque imponere morem,
ectis, et debellare superbos.
Anchises, atque hæc mirantibus addit:
t insignis spoliis Marcellus opimis
, victorque viros supereminet omnes!
omanam, magno turbante tumultu,
s sternet Pœnos, Gallumque rebellem,
rma patri suspendet capta Quirino.
ic Æneas, (una namque ire videbat
forma iuvenem et fulgentibus armis;
læta parum, et deiecto lumina vultu)
t, ille, virum qui sic comitatur euntem?
e aliquis magna de stirpe nepotum?
tus circa comitum! quantum instar in ipso (est!
ra caput tristi circumvolat umbra.
ter Anchises, lacrymis ingressus obortis:
entem luctum ne quære tuorum:
terris hunc tantum fata, neque ultra
t. Nimium vobis Romana propago
s, Superi, propria hæc si dona fuissent.
le virûm magnam Mavortis ad urbem
et gemitus! vel quæ, Tiberine, videbis
m tumulum præterlabere recentem!
iaca quisquam de gente Latinos
pe tollet avos: nec Romula quondam
tum tellus iactabit alumno.
heu prisca fides! invictaque bello
n illi se quisquam impune tulisset
ato, seu cum pedes iret in hostem,
tis equi foderet calcaribus armos.
nde puer! si qua fata aspera rumpas,
us eris. Manibus date lilia plenis:
pargam flores, animamque nepotis
accumulem donis, et fungar inani
: tota passim regione vagantur
npis latis, atque omnia lustrant.
am Anchises natum per singula duxit,
animum famæ venientis amore;
iro memorat quæ deinde gerenda,
ue docet populos, urbemque Latini;
que modo fugiatque feratque laborem.
inæ Somni portæ; quarum altera fertur
veris facilis datur exitus Umbris:
enti perfecta nitens elephanto;
cœlum mittunt insomnia Manes.
His ubi tum natum Anchises unaque Sibyllam
Prosequitur dictis, portaque emittit eburna;
Ille viam secat ad naves, sociosque revisit;
Tum se ad Caietæ recto fert limite portum.
Ancora de prora iacitur; stant litore puppes.

Liber septimus

Tu quoque litoribus nostris, Æneia nutrix,
Æternam moriens famam, Caieta, dedisti;
Et nunc servat honos sedem tuus, ossaque nomen
Hesperia in magna, si qua est ea gloria, signat.
At pius exsequiis Æneas rite solutis,
Aggere composito tumuli, postquam alta quierunt
Æquora, tendit iter velis, portumque relinquit.
Adspirant auræ in noctem, nec candida cursus
Luna negat; splendet tremulo sub lumine pontus.
Proxima Circææ raduntur litora terræ;
Dives inaccessos ubi Solis filia lucos
Assiduo resonat cantu, tectisque superbis
Urit odoratam nocturna in lumina cedrum,
Arguto tenues percurrens pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus iræque leonum,
Vincla recusantum, et sera sub nocte rudentum;
Setigerique sues, atque in præsepibus ursi
Sævire, ac formæ magnorum ululare luporum;
Quos hominum ex facie dea sæva potentibus herbis
Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.
Quæ ne monstra pii paterentur talia Troes
Delati in portus, neu litora dira subirent,
Neptunus ventis implevit vela secundis,
Atque fugam dedit, et præter vada fervida vexit.
Iamque rubescebat radiis mare, et æthere ab alto
Aurora in roseis fulgebat lutea bigis;
Cum venti posuere, omnisque repente resedit
Flatus, et in lento luctantur marmore tonsæ.
Atque hic Æneas ingentem ex æquore lucum
Prospicit. Hunc inter fluvio Tiberinus amœno,
Verticibus rapidis, et multa flavus arena,
In mare prorumpit. Variæ circumque supraque
Assuetæ ripis volucres et fluminis alveo
Æthera mulcebant cantu, lucoque volabant.
Flectere iter sociis, terræque advertere proras,
Imperat, et lætus fluvio succedit opaco.
Nunc age, qui reges, Erato, quæ tempora rerum,
Quis Latio antiquo fuerit status, advena classem
Cum primum Ausoniis exercitus appulit oris,
Expediam, et primæ revocabo exordia pugnæ;
Tu vatem, tu, diva, mone. Dicam horrida bella;
Dicam acies, actosque animis in funera reges,
Tyrrhenamque manum, totamque sub arma coactam
Hesperiam. Maior rerum mihi nascitur ordo;
Maius opus moveo. Rex arva Latinus et urbes
Iam senior longa placidas in pace regebat.
Hunc Fauno et nympha genitum Laurente Marica
Accipimus; Fauno Picus pater; isque parentem
Te, Saturne, refert; tu sanguinis ultimus auctor.
Filius huic, fato divûm, prolesque virilis
Nulla fuit, primaque oriens erepta iuventa est.
Sola domum et tantas servabat filia sedes,
Iam matura viro, iam plenis nubilis annis.
Multi illam magno e Latio totaque petebant
Ausonia; petit ante alios pulcherrimus omnes
Turnus, avis atavisque potens; quem regia coniux
Adiungi generum miro properabat amore;
Sed variis portenta deûm terroribus obstant.
Laurus erat tecti medio in penetralibus altis,
Sacra comam, multosque metu servata per annos;

Quam pater inventam, primas cum conderet arces,
Ipse ferebatur Phœbo sacrasse Latinus,
Laurentesque ab ea nomen posuisse colonis.
Huius apes summum densæ (mirabile dictu),
Stridore ingenti, liquidum trans æthera vectæ,
Obsedere apicem; et, pedibus per mutua nexis,
Examen subitum ramo frondente pependit.
Continuo vates, Externum cernimus, inquit,
Adventare virum, et partes petere agmen easdem
Partibus ex isdem, et summa dominarier arce.
Præterea, castis adolet dum altaria tædis,
Ut iuxta genitorem adstat Lavinia virgo,
Visa (nefas!) longis comprendere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari,
Regalesque accensa comas, accensa coronam,
Insignem gemmis; tum fumida lumine fulvo
Involvi, ac totis Vulcanum spargere tectis.
Id vero horrendum ac visu mirabile ferri:
Namque fore illustrem fama fatisque canebant
Ipsam; sed populo magnum portendere bellum.
At rex, sollicitus monstris, oracula Fauni,
Fatidici genitoris, adit, lucosque sub alta
Consulit Albunea; nemorum quæ maxima sacro
Fonte sonat, sævamque exhalat opaca mephitim.
Hinc Italæ gentes, omnisque Œnotria tellus,
In dubiis responsa petunt. Huc dona sacerdos
Cum tulit, et cæsarum ovium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosque petivit;
Multa modis simulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturque deorum
Colloquio, atque imis Acheronta affatur Avernis.
Hic et tum pater ipse, petens responsa, Latinus
Centum lanigeras mactabat rite bidentes,
Atque harum effultus tergo stratisque iacebat
Velleribus. Subita ex alto vox reddita luco est:
Ne pete connubiis natam sociare Latinis,
O mea progenies, thalamis neu crede paratis;
Externi veniunt generi, qui sanguine nostrum
Nomen in astra ferant, quorumque ab stirpe nepotes
Omnia sub pedibus, qua Sol utrumque recurrens
Adspicit Oceanum, vertique regique videbunt.
Hæc responsa patris Fauni, monitusque silenti
Nocte datos, non ipse suo premit ore Latinus;
Sed circum late volitans iam Fama per urbes
Ausonias tulerat, cum Laomedontia pubes
Gramineo ripæ religavit ab aggere classem.
Æneas, primique duces, et pulcher Iulus,
Corpora sub ramis deponunt arboris altæ;
Instituuntque dapes, et adorea liba per herbam
Subiiciunt epulis (sic Iupiter ille monebat),
Et Cereale solum pomis agrestibus augent.
Consumtis hic forte aliis, ut vertere morsus
Exiguam in Cererem penuria adegit edendi,
Et violare manu malisque audacibus orbem
Fatalis crusti, patulis nec parcere quadris;
Heus! etiam mensas consumimus? inquit Iulus;
Nec plura alludens. Ea vox audita laborum
Prima tulit finem; primamque loquentis ab ore
Eripuit pater, ac stupefactus numine pressit.
Continuo, Salve, fatis mihi debita tellus,
Vosque, ait, o fidi Troiæ salvete Penates.
Hic domus, hæc patria est. Genitor mihi talia (namque
Nunc repeto) Anchises fatorum arcana reliquit:
Cum te, nate, fames ignota ad litora vectum
Accisis coget dapibus consumere mensas,
Tum sperare domos defessus, ibique memento
Prima locare manu molirique aggere tecta.
Hæc erat illa fames: hæc nos suprema manebat,
Exitiis positura modum:
Quare agite, et primo læti cum lumine solis,
Quæ loca, quive habeant homines, ubi mœnia gentis,
Vestigemus, et a portu diversa petamus.
Nunc pateras libate Iovi, precibusque vocate
Anchisen genitorem, et vina reponite mensis.
Sic deinde effatus frondenti tempora ramo
Implicat, et Geniumque loci, primamque deorum
Tellurem, Nymphasque, et adhuc ignota precatur
Flumina; tum Noctem, Noctisque orientia signa,
Idæumque Iovem, Phrygiamque ex ordine Matrem
Invocat, et duplices Cœloque Ereboque parentes.
Hic Pater omnipotens ter cœlo clarus ab alto
Intonuit; radiisque ardentem lucis et auro
Ipse manu quatiens ostendit ab æthere nubem.
Diditur hic subito Troiana per agmina rumor,
Advenisse diem, quo debita mœnia condant.
Certatim instaurant epulas, atque omine magno
Crateras læti statuunt, et vina coronant.
Postera cum prima lustrabat lampade terras
Orta dies, urbem, et fines, et litora gentis
Diversi explorant; hæc fontis stagna Numici,
Hunc Thybrim fluvium, hic fortes habitare Latinos.
Tum satus Anchisa delectos ordine ab omni
Centum oratores augusta ad mœnia regis
Ire iubet, ramis velatos Palladis omnes,
Donaque ferre viro, pacemque exposcere Teucris.
Haud mora; festinant iussi, rapidisque feruntur
Passibus. Ipse humili designat mœnia fossa,
Moliturque locum; primasque in litore sedes,
Castrorum in morem, pinnis atque aggere cingit.
Iamque iter emensi, turres ac tecta Latinorum
Ardua cernebant iuvenes, muroque subibant:
Ante urbem pueri, et primævo flore iuventus,
Exercentur equis, domitantque in pulvere currus,
Aut acres tendunt arcus, aut lenta lacertis
Spicula contorquent, cursuque ictuque lacessunt:
Cum prævectus equo longævi regis ad aures
Nuntius ingentes ignota in veste reportat
Advenisse viros. Ille intra tecta vocari
Imperat, et solio medius consedit avito.
Tectum augustum, ingens, centum sublime columnis,
Urbe fuit summa, Laurentis regia Pici,
Horrendum silvis et relligione parentum.
Hic sceptra accipere, et primos attollere fasces,
Regibus omen erat; hoc illis curia templum,
Hæ sacris sedes epulis; hic ariete cæso
Perpetuis soliti patres considere mensis.
Quin etiam veterum effigies ex ordine avorum
Antiqua e cedro, Italusque, paterque Sabinus
Vitisator, curvam servans sub imagine falcem,
Saturnusque senex, Ianique bifrontis imago,
Vestibulo adstabant; aliique ab origine reges,
Martiaque ob patriam pugnando vulnera passi.
Multaque præterea sacris in postibus arma,
Captivi pendent currus, curvæque secures,
Et cristæ capitum, et portarum ingentia claustra,
Spiculaque, clypeique, ereptaque rostra carinis.
Ipse Quirinali lituo, parvaque sedebat
Succinctus trabea, lævaque ancile gerebat
Picus, equum domitor; quem capta cupidine coniux
Aurea percussum virga, versumque venenis,
Fecit avem Circe, sparsitque coloribus alas.
Tali intus templo divûm patriaque Latinus
Sede sedens Teucros ad sese in tecta vocavit;
Atque hæc ingressis placido prior edidit ore:
Dicite, Dardanidæ, neque enim nescimus et urbem
Et genus, auditique advertitis æquore cursum,
Quid petitis? quæ causa rates, aut cuius egentes,
Litus ad Ausonium tot per vada cærula vexit?

vias, seu tempestatibus acti,
alta mari nautæ patiuntur in alto)
ntrastis ripas, portuque sedetis;
hospitium, neve ignorate Latinos,
ntem, haud vinclo nec legibus æquam,
veterisque dei se more tenentem.
dem memini (fama est obscurior annis)
ta ferre senes, his ortus ut agris
daas Phrygiæ penetrarit ad urbes,
queSamum, quæ nunc Samothracia fertur.
Corythi Tyrrhena ab sede profectum
solio stellantis regia cœli
numerum divorum altaribus addit.
Et dicta Ilioneus sic voce secutus:
egregium Fauni, nec fluctibus actos
it hiems vestris succedere terris,
egione viæ litusve fefellit;
nc omnes animisque volentibus urbem
pulsi regnis, quæ maxima quondam
niens Sol adspiciebat Olympo.
ncipium generis; Iove Dardana pubes
; rex ipse Iovis de gente suprema
ras tua nos ad limina misit.
Idæos, sævis effusa Mycenis,
ierit campos; quibus actus uterque
que Asiæ fatis concurrerit orbis;
i quem tellus extrema refuso
Oceano, et si quem extenta plagarum
medio dirimit plaga Solis iniqui.
illo tot vasta per æquora vecti
exiguam patriis litusque rogamus
et cunctis undamque auramque patentem.
s regno indecores; nec vestra feretur
, tantive abolescet gratia facti;
m Ausonios gremio excepisse pigebit.
Æneæ iuro, dextramque potentem,
eu quis bello est expertus et armis:
populi, multæ (ne temne, quod ultro
s manibus vittas ac verba precantia)
sibi et voluere adiungere gentes.
ta deûm vestras exquirere terras
gere suis. Hinc Dardanus ortus
t, iussisque ingentibus urget Apollo
m ad Thybrim, et fontis vada sacra Numici.
æterea fortunæ parva prioris
lliquias Troia ex ardente receptas.
Anchises auro libabat ad aras;
i gestamen erat, cum iura vocatis
populis; sceptrumque, sacerque tiaras,
e labor, vestes.
llionei dictis defixa Latinus
et ora, soloque immobilis hæret,
lvens oculos. Nec purpura regem
t, nec sceptra movent Priameia tantum,
n connubio natæ thalamoque moratur;
Fauni volvit sub pectore sortem:
fatis externa ab sede profectum
nerum, paribusque in regna vocari
huic progeniem virtute futuram
et totum quæ viribus occupet orbem.
tus ait: Dî nostra incepta secundent,
que suum! Dabitur, Troiane, quod optas:
sperno. Non vobis, rege Latino,
r agri Troiæve opulentia deerit.
Æneas, nostri si tanta cupido est,
spitio properat, sociusque vocari,
ultus neve exhorrescat amicos.
acis erit dextram tetigisse tyranni.
regi mea nunc mandata referte.
Est mihi nata, viro gentis quam iungere nostræ
Non patrio ex adyto sortes, non plurima cœlo
Monstra sinunt: generos externis affore ab oris,
Hoc Latio restare canunt, qui sanguine nostrum
Nomen in astra ferant. Hunc illum poscere fata
Et reor, et, si quid veri mens augurat, opto.
Hæc effatus, equos numero pater eligit omni.
Stabant ter centum nitidi in præsepibus altis:
Omnibus extemplo Teucris iubet ordine duci
Instratos ostro alipedes pictisque tapetis.
Aurea pectoribus demissa monilia pendent.
Tecti auro, fulvum mandunt sub dentibus aurum.
Absenti Æneæ currum geminosque iugales,
Semine ab æthereo, spirantes naribus ignem,
Illorum de gente, patri quos dædala Circe
Supposita de matre nothos furata creavit.
Talibus Æneadæ donis dictisque Latini
Sublimes in equis redeunt, pacemque reportant.
Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis
Sæva Iovis coniux, aurasque invecta tenebat;
Et lætum Ænean classemque ex æthere longo
Dardaniam Siculo prospexit ab usque Pachyno.
Moliri iam tecta videt, iam fidere terræ;
Deseruisse rates. Stetit acri fixa dolore:
Tum quassans caput, hæc effundit pectore dicta:
Heu stirpem invisam, et fatis contraria nostris
Fata Phrygum! num Sigeis occumbere campis,
Num capti potuere capi? num incensa cremavit
Troia viros? medias acies, mediosque per ignes
Invenere viam. At, credo, mea numina tandem
Fessa iacent, odiis aut exsaturata quievi!—
Quin etiam patria excussos infesta per undas
Ausa sequi, et profugis toto me opponere ponto.
Absumtæ in Teucros vires cœlique marisque.
Quid Syrtes, aut Scylla mihi, quid vasta Charybdis
Profuit? optato conduntur Thybridis alveo,
Securi pelagi atque mei. Mars perdere gentem
Immanem Lapithûm valuit; concessit in iras
Ipse deûm antiquam genitor Calydona Dianæ;
Quod scelus aut Lapithas tantum, aut Calydona merentem?
Ast ego magna Iovis coniux nil linquere inausum
Quæ potui infelix, quæ memet in omnia verti,
Vincor ab Ænea. Quod si mea numina non sunt
Magna satis, dubitem haud equidem implorare quod usquam est.
Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.
Non dabitur regnis, esto, prohibere Latinis,
Atque immota manet fatis Lavinia coniux:
At trahere, atque moras tantis licet addere rebus;
At licet amborum populos exscindere regum.
Hac gener atque socer coeant mercede suorum.
Sanguine Troiano et Rutulo dotabere, virgo;
Et Bellona manet te pronuba. Nec face tantum
Cisseis prægnans ignes enixa iugales;
Quin idem Veneri partus suus, et Paris alter,
Funestæque iterum recidiva in Pergama tædæ.
Hæc ubi dicta dedit, terras horrenda petivit.
Luctificam Alecto dirarum ab sede sororum
Infernisque ciet tenebris; cui tristia bella,
Iræque, insidiæque, et crimina noxia cordi.
Odit et ipse pater Pluton, odere sorores
Tartareæ monstrum: tot sese vertit in ora,
Tam sævæ facies, tot pullulat atra colubris.
Quam Iuno his acuit verbis, ac talia fatur:
Hunc mihi da proprium, virgo sata Nocte, laborem,
Hanc operam, ne noster honos infractave cedat
Fama loco: neu connubiis ambire Latinum
Æneadæ possint, Italosve obsidere fines.

Tu potes unanimos armare in prœlia fratres,
Atque odiis versare domos; tu verbera tectis
Funereasque inferre faces; tibi nomina mille,
Mille nocendi artes. Fecundum concute pectus:
Disiice compositam pacem, sere crimina belli;
Arma velit, poscatque simul, rapiatque iuventus.
Exin Gorgoneis Alecto infecta venenis
Principio Latium et Laurentis tecta tyranni
Celsa petit, tacitumque obsedit limen Amatæ;
Quam super adventu Teucrûm Turnique hymenæis
Femineæ ardentem curæque iræque coquebant.
Huic dea cæruleis unum de crinibus anguem
Conicit, inque sinum præcordia ad intima subdit;
Quo furibunda domum monstro permisceat omnem.
Ille, inter vestes et levia pectora lapsus,
Volvitur attactu nullo, fallitque furentem,
Vipeream inspirans animam; fit tortile collo
Aurum ingens coluber, fit longæ tænia vittæ,
Innectitque comas, et membris lubricus errat.
Ac dum prima lues udo sublapsa veneno
Pertentat sensus, atque ossibus implicat ignem,
Necdum animus toto percepit pectore flammam,
Mollius, et solito matrum de more, locuta est,
Multa super nata lacrymans Phrygiisque hymenæis:
Exsulibusne datur ducenda Lavinia Teucris,
O genitor? nec te miseret natæque tuique?
Nec matris miseret, quam primo Aquilone relinquet
Perfidus, alta petens abducta virgine, prædo?
At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor,
Ledæamque Helenam Troianas vexit ad urbes?
Quid tua sancta fides? quid cura antiqua tuorum,
Et consanguineo toties data dextera Turno?
Si gener externa petitur de gente Latinis,
Idque sedet, Faunique premunt te iussa parentis;
Omnem equidem sceptris terram quæ libera nostris
Dissidet, externam reor, et sic dicere divos.
Et Turno, si prima domus repetatur origo,
Inachus Acrisiusque patres, mediæque Mycenæ.
His ubi nequidquam dictis experta, Latinum
Contra stare videt, penitusque in viscera lapsum
Serpentis furiale malum, totamque pererrat;
Tum vero infelix, ingentibus excita monstris,
Immensam sine more furit lymphata per urbem.
Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent; ille actus habena
Curvatis fertur spatiis; stupet inscia supra
Impubesque manus, mirata volubile buxum;
Dant animos plagæ: non cursu segnior illo
Per medias urbes agitur populosque feroces.
Quin etiam in silvas, simulato numine Bacchi,
Maius adorta nefas, maioremque orsa furorem,
Evolat, et natam frondosis montibus abdit;
Quo thalamum eripiat Teucris, tædasque moretur:
Evœ Bacche, fremens, solum te virgine dignum,
Vociferans; etenim molles tibi sumere thyrsos,
Te lustrare choro, sacrum tibi pascere crinem.
Fama volat; furiisque accensas pectore matres
Idem omnes simul ardor agit, nova quærere tecta.
Deseruere domos: ventis dant colla comasque.
Ast aliæ tremulis ululatibus æthera complent,
Pampineasque gerunt incinctæ pellibus hastas.
Ipsa inter medias flagrantem fervida pinum
Sustinet, ac natæ Turnique canit hymenæos,
Sanguineam torquens aciem; torvumque repente
Clamat: Io matres, audite, ubi quæque, Latinæ;
Si qua piis animis manet infelicis Amatæ
Gratia, si iuris materni cura remordet;
Solvite crinales vittas, capite orgia mecum.
Talem inter silvas, inter deserta ferarum,
Reginam Alecto stimulis agit undique Bacchi.
Postquam visa satis primos acuisse furores,
Consiliumque omnemque domum vertisse Latini;
Protinus hinc fuscis tristis dea tollitur alis
Audacis Rutuli ad muros; quam dicitur urbem
Acrisioneis Danae fundasse colonis,
Præcipiti delata Noto. Locus Ardea quondam
Dictus avis; et nunc magnum manet Ardea nomen;
Sed fortuna fuit. Tectis hic Turnus in altis
Iam mediam nigra carpebat nocte quietem.
Alecto torvam faciem et furialia membra
Exuit; in vultus sese transformat aniles,
Et frontem obscœnam rugis arat; induit albos
Cum vitta crines; tum ramum innectit olivæ;
Fit Calybe, Iunonis anus templique sacerdos;
Et iuveni ante oculos his se cum vocibus offert:
Turne, tot incassum fusos patiere labores,
Et tua Dardaniis transcribi sceptra colonis?
Rex tibi coniugium et quæsitas sanguine dotes
Abnegat, externusque in regnum quæritur heres.
I nunc, ingratis offer te, irrise, periclis;
Tyrrhenas, i, sterne acies; tege pace Latinos.
Hæc adeo tibi me, placida cum nocte iaceres,
Ipsa palam fari omnipotens Saturnia iussit.
Quare age, et armari pubem portisque moveri
Lætus in arma para, et Phrygios qui flumine pulchro
Consedere duces, pictasque exure carinas.
Cœlestum vis magna iubet. Rex ipse Latinus,
Ni dare coniugium et dicto parere fatetur,
Sentiat, et tandem Turnum experiatur in armis.
Hic iuvenis, vatem irridens, sic orsa vicissim
Ore refert: Classes invectas Tybridis alveo
Non (ut rere) meas effugit nuntius aures.
Ne tantos mihi finge metus; nec regia Iuno
Immemor est nostri.
Sed te victa situ verique effœta senectus,
O mater, curis nequidquam exercet, et arma
Regum inter falsa vatem formidine ludit.
Cura tibi, divûm effigies et templa tueri;
Bella viri pacemque gerent, quis bella gerenda.
Talibus Alecto dictis exarsit in iras.
At iuveni oranti subitus tremor occupat artus;
Deriguere oculi; tot Erinnys sibilat hydris,
Tantaque se facies aperit. Tum flammea torquens
Lumina, cunctantem et quærentem dicere plura
Reppulit, et geminos erexit crinibus angues,
Verberaque insonuit, rabidoque hæc addidit ore:
En, ego victa situ, quam veri effœta senectus
Arma inter regum falsa formidine ludit!
Respice ad hæc: adsum dirarum ab sede sororum;
Bella manu letumque gero.
Sic effata facem iuveni coniecit, et atro
Lumine fumantes fixit sub pectore tædas.
Olli somnum ingens rumpit pavor, ossaque et artus
Perfundit toto proruptus corpore sudor.
Arma amens fremit; arma toro tectisque requirit.
Sævit amor ferri, et scelerata insania belli;
Ira super: magno veluti cum flamma sonore
Virgea suggeritur costis undantis aeni,
Exsultantque æstu latices; furit intus aquai
Fumidus, atque alte spumis exuberat, amnis;
Nec iam se capit unda; volat vapor ater ad auras.
Ergo iter ad regem, polluta pace, Latinum
Indicit primis iuvenum, et iubet arma parari,
Tutari Italiam, detrudere finibus hostem:
Se satis ambobus Teucrisque venire Latinisque.
Hæc ubi dicta dedit, divosque in vota vocavit,
Certatim sese Rutuli exhortantur in arma.

s egregium formæ movet atque iuventæ;
ri reges; hunc claris dextera factis.
urnus Rutulos animis audacibus implet,
Teucros Stygiis se concitat alis;
; speculata locum, quo litore pulcher
msque feras agitabat Iulus;
m canibus rabiem Cocytia virgo
t naris contingit odore,
ardentes agerent; quæ prima laborum
, belloque animos accendit agrestes.
t forma præstanti et cornibus ingens,
pueri quem matris ab ubere raptum
, Tyrrheusque pater, cui regia parent
et late custodia credita campi.
imperiis soror omni Silvia cura
tevens ornabat cornua sertis,
e ferum, puroque in fonte lavabat.
m patiens, mensæque assuetus herili,
lvis; rursusque ad limina nota
ut sera quamvis se nocte ferebat.
l errantem rabidæ venantis Iuli
e canes, fluvio cum forte secundo
ripaque æstus viridante levaret.
, eximiæ laudis succensus amore,
rcu direxit spicula cornu:
errauti deus abfuit; actaque multo
um sonitu perque ilia venit arundo.
t quadrupes nota intra tecta refugit,
que gemens stabulis; questuque, cruentus
plorauti similis, tectum omne replebat.
ma soror, palmis percussa lacertos,
vocat, et duros conclamat agrestes.
is enim tacitis latet aspera silvis)
adsunt: hic torre armatus obusto,
c gravidi nodis; quod cuique repertum
telum ira facit. Vocat agmina Tyrrheus,
am quercum cuneis ut forte coactis
, rapta spirans immane securi.
speculis tempus dea nacta nocendi
ta petit stabuli; et de culmine summo
canit signum, cornuque recurvo
n intendit vocem; qua protinus omne
it nemus, et silvæ intonuere profundæ.
Triviæ longe lacus; audiit amnis
ar albus aqua, fontesque Velini;
e matres pressere ad pectora natos.
ad vocem celeres, qua buccina signum
, raptis concurrunt undique telis
gricolæ; necnon et Troia pubes
xilium castris effundit apertis.
cies. Non iam certamine agresti,
duris agitur sudibusve præustis;
ncipiti decernunt, atraque late
trictis seges ensibus; æraque fulgent
ita, et lucem sub nubila iactant;
primo cœpit cum albescere vento,
ese tollit mare, et altius undas
e imo consurgit ad æthera fundo.
s primam ante aciem stridente sagitta,
Tyrrhei fuerat qui maximus, Almo
hæsit enim sub gutture vulnus, et udæ
tenuemque inclusit sanguine vitam.
ulta virum circa, seniorque Galæsus,
medium se offert; iustissimus unus
usoniisque olim ditissimus arvis:
reges illi balantum, quina redibant
et terram centum vertebat aratris.
per campos æquo dum Marte geruntur,
a facta potens, ubi sanguine bellum

Imbuit, et primæ commisit funera pugnæ,
Deserit Hesperiam, et, cœli convexa, per auras
Iunonem victrix affatur voce superba:
En, perfecta tibi bello discordia tristi;
Dic, in amicitiam coeant, et fœdera iungant;
Quandoquidem Ausonio respersi sanguine Teucros:
Hoc etiam his addam, tua si mihi certa voluntas,
Finitimas in bella feram rumoribus urbes,
Accendamque animos insani Martis amore,
Undique ut auxilio veniant; spargam arma per agros.
Tum contra Iuno: Terrorum et fraudis abunde est.
Stant belli causæ; pugnatur cominus armis;
Quæ fors prima dedit, sanguis novus imbuit arma.
Talia connubia, et tales celebrent hymenæos
Egregium Veneris genus et rex ipse Latinus.
Te super ætherias errare licentius auras
Haud Pater ille velit, summi regnator Olympi.
Cede locis. Ego, si qua super fortuna laborum est,
Ipsa regam. Tales dederat Saturnia voces.
Illa autem attollit stridentes anguibus alas,
Cocytique petit sedem, supera ardua linquens.
Est locus Italiæ medio sub montibus altis
Nobilis, et fama multis memoratus in oris,
Amsancti valles: densis hunc frondibus atrum
Urget utrimque latus nemoris, medioque fragosus
Dat sonitum saxis et torto vortice torrens:
Hic specus horrendum, sævi spiracula Ditis,
Monstratur, ruptoque ingens Acheronte vorago
Pestiferas aperit fauces; queis condita Erinnys,
Invisum numen, terras cœlumque levabat.
Nec minus interea extremam Saturnia bello
Imponit regina manum. Ruit omnis in urbem
Pastorum ex acie numerus, cæsosque reportant
Almonem puerum fœdatique ora Galæsi;
Implorantque deos, obtestanturque Latinum.
Turnus adest, medioque in crimine cædis et ignis
Terrorem ingeminat: Teucros in regna vocari;
Stirpem admisceri Phrygiam; se limine pelli.
Tum, quorum attonitæ Baccho nemora avia matres
Insultant thiasis, (neque enim leve nomen Amatæ)
Undique collecti coeunt, Martemque fatigant.
Ilicet infandum cuncti contra omina bellum,
Contra fata deûm, perverso numine poscunt;
Certatim regis circumstant tecta Latini.
Ille, velut pelagi rupes immota, resistit;
[Ut pelagi rupes, magno veniente fragore,]
Quæ sese, multis circum latrantibus undis,
Mole tenet; scopuli nequidquam et spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.
Verum, ubi nulla datur cæcum exsuperare potestas
Consilium, et sævæ nutu Iunonis eunt res,
Multa deos aurasque pater testatus inanes,
Frangimur heu fatis, inquit, ferimurque procella!
Ipsi has sacrilego pendetis sanguine pœnas,
O miseri! Te, Turne, nefas, te triste manebit
Supplicium; votisque deos venerabere seris.
Nam mihi parta quies, omnisque in limine portus;
Funere felici spolior. Nec plura locutus,
Sepsit se tectis, rerumque reliquit habenas.
Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus urbes
Albanæ coluere sacrum, nunc maxima rerum
Roma colit, cum prima movent in prœlia Martem,
Sive Getis inferre manu lacrymabile bellum,
Hyrcanisve Arabisve parant, seu tendere ad Indos,
Auroramque sequi, Parthosque reposcere signa.
Sunt geminæ Belli portæ, (sic nomine dicunt)
Relligione sacræ et sævi formidine Martis:
Centum ærei claudunt vectes, æternaque ferri
Robora; nec custos absistit limine Ianus.

Has, ubi certa sedet patribus sententia pugnæ,
Ipse, Quirinali trabea cinctuque Gabino
Insignis, reserat stridentia limina consul;
Ipse vocat pugnas, sequitur tum cætera pubes,
Æreaque assensu conspirant cornua rauco.
Hoc et tum Æneadis indicere bella Latinus
More iubebatur, tristesque recludere portas.
Abstinuit tactu pater, aversusque refugit
Fœda ministeria, et cæcis se condidit umbris.
Tum Regina deûm cœlo delapsa morantes
Impulit ipsa manu portas, et cardine verso
Belli ferratos rupit Saturnia postes.
Ardet inexcita Ausonia atque immobilis ante;
Pars pedes ire parat campis; pars arduus altis
Pulverulentus equis furit; omnes arma requirunt.
Pars leves clypeos et spicula lucida tergunt
Arvina pingui, subiguntque in cote secures;
Signaque ferre iuvat, sonitusque audire tubarum.
Quinque adeo magnæ positis incudibus urbes
Tela novant, Atina potens, Tiburque superbum,
Ardea, Crustumerique, et turrigeræ Antemnæ.
Tegmina tuta cavant capitum, flectuntque salignas
Umbonum crates; alii thoracas aenos,
Aut leves ocreas lento ducunt argento;
Vomeris huc et falcis honos, huc omnis aratri
Cessit amor; recoquunt patrios fornacibus enses.
Classica iamque sonant; it bello tessera signum.
Hic galeam tectis trepidus rapit; ille frementes
Ad iuga cogit equos; clypeumque auroque trilicem
Loricam induitur, fidoque accingitur ense.
Pandite nunc Helicona, deæ, cantusque movete,
Qui bello exciti reges, quæ quemque secutæ
Complerint campos acies; quibus Itala iam tum
Floruerit terra alma viris, quibus arserit armis.
Et meministis enim, divæ, et memorare potestis:
Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura.
Primus init bellum Tyrrhenis asper ab oris
Contemtor divûm Mezentius, agminaque armat.
Filius huic iuxta Lausus, quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.
Lausus equum domitor, debellatorque ferarum,
Ducit Agyllina nequidquam ex urbe secutos
Mille viros; dignus, patriis qui lætior esset
Imperiis, et cui pater haud Mezentius esset.
Post hos insignem palma per gramina currum,
Victoresque ostentat equos, satus Hercule pulchro
Pulcher Aventinus; clypeoque insigne paternum
Centum angues cinctamque gerit serpentibus Hydram;
Collis Aventini silva quem Rhea sacerdos
Furtivum partu sub luminis edidit oras,
Mixta deo mulier, postquam Laurentia victor,
Geryone exstincto, Tirynthius attigit arva,
Tyrrhenoque boves in flumine lavit Iberas.
Pila manu sævosque gerunt in bella dolones;
Et tereti pugnant mucrone veruque Sabello.
Ipse pedes, tegimen torquens immane leonis,
Terribili impexum seta, cum dentibus albis,
Indutus capiti, sic regia tecta subibat
Horridus, Herculeoque humeros innexus amictu.
Tum gemini fratres Tiburtia mœnia linquunt,
Fratris Tiburti dictam cognomine gentem,
Catillusque acerque Coras, Argiva iuventus;
Et primam ante aciem densa inter tela feruntur:
Ceu, duo nubigenæ cum vertice montis ab alto
Descendunt Centauri, Homolen Othrymque nivalem
Linquentes cursu rapido; dat euntibus ingens
Silva locum, et magno cedunt virgulta fragore.
Nec Prænestinæ fundator defuit urbis,
Vulcano genitum pecora inter agrestia regem,
Inventumque focis, omnis quem credidit ætas,
Cæculus. Hunc legio late comitatur agrestis;
Quique altum Præneste viri, quique arva Gabin
Iunonis, gelidumque Anienem, et roscida rivis
Hernica saxa colunt; quos, dives Anagnia, pascis,
Quos, Amasene pater. Non illis omnibus arma,
Nec clypei currusve sonant: pars maxima glandis
Liventis plumbi spargit; pars spicula gestat
Bina manu; fulvosque lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti: vestigia nuda sinistri
Instituere pedis; crudus tegit altera pero.
At Messapus, equum domitor, Neptunia prol
Quem neque fas igni cuiquam nec sternere ferro,
Iampridem resides populos, desuetaque bello
Agmina, in arma vocat subito, ferrumque retra
Hi Fescenninas acies Æquosque Faliscos,
Hi Soractis habent arces Flaviniaque arva,
Et Cimini cum monte lacum, lucosque Capena
Ibant æquati numero, regemque canebant;
Ceu quondam nivei liquida inter nubila cycni,
Cum sese e pastu referunt, et longa canoros
Dant per colla modos; sonat amnis, et Asia long
Pulsa palus.
Nec quisquam æratas acies ex agmine tanto
Misceri putet; aeriam sed gurgite ab alto
Urgeri volucrum raucarum ad litora nubem.
Ecce, Sabinorum prisco de sanguine, magnum
Agmen agens Clausus, magnique ipse agminis in
Claudia nunc a quo diffunditur et tribus et gen
Per Latium, postquam in partem data Roma Sa
Una ingens Amiterna cohors, priscique Quirit
Ereti manus omnis, oliviferæque Mutuscæ;
Qui Nomentum urbem, qui Rosea rura Velini,
Qui Tetricæ horrentes rupes, montemque Seve
Casperiamque colunt, Forulosque, et flumen Hi
Qui Thybrim Fabarimque bibunt, quos frigid
Nursia, et Hortinæ classes, populique Latini;
Quosque secans infaustum interluit Allia nom
Quam multi Libyco volvuntur marmore fluctu
Sævus ubi Orion hibernis conditur undis,
Vel cum sole novo densæ torrentur aristæ,
Aut Hermi campo, aut Lyciæ flaventibus arvis
Scuta sonant, pulsuque pedum conterrita tellus
Hinc Agamemnonius, Troiani nominis host
Curru iungit Halesus equos, Turnoque feroces
Mille rapit populos; vertunt felicia Baccho
Massica qui rastris; et quos de collibus altis
Aurunci misere patres, Sidicinaque iuxta
Æquora; quique Cales linquunt; amnisque vado
Accola Vulturni, pariterque Saticulus asper,
Oscorumque manus. Teretes sunt aclydes illis
Tela: sed hæc lento mos est aptare flagello.
Lævas cetra tegit; falcati comminus enses.
Nec tu carminibus nostris indictus abibis,
Œbale, quem generasse Telon Sebethide nymph
Fertur, Teleboûm Capreas cum regna teneret
Iam senior; patriis sed non et filius arvis
Contentus, late iam tum ditione premebat
Sarrastes populos, et quæ rigat æquora Sarnus,
Quique Rufras Batulumque tenent atque arva Ce
Et quos maliferæ despectant mœnia Abellæ;
Teutonico ritu soliti torquere cateias;
Tegmina queis capitum raptus de subere cortex;
Æratæque micant peltæ, micat æreus ensis.
Et te montosæ misere in prœlia Nersæ,
Ufens, insignem fama et felicibus armis;
Horrida præcipue cui gens, assuetaque multo
Venatu nemorum, duris Æquicula glebis.
Armati terram exercent, semperque recentes

e iuvat prædas, et vivere rapto.
Marrubia venit de gente sacerdos,
per galeam et felici comtus oliva,
regis misso, fortissimus Umbro;
neri et graviter spirantibus hydris
qui somnos cantuque manuque solebat,
æ iras, et morsus arte levabat.
ardaniæ medicari cuspidis ictum
que eum iuvere in vulnera cantus
et Marsis quæsitæ montibus herbæ.
Anguitiæ, vitrea te Fucinus unda,
flevere lacus.
Hippolyti proles pulcherrima bello
insignem quem mater Aricia misit,
Egeriæ lucis, humentia circum
guis ubi et placabilis ara Dianæ. (vercæ
runt fama Hippolytum, postquam arte no-
patriasque explerit sanguine pœnas
istractus equis, ad sidera rursus
superas cœli venisse sub auras,
ocatum herbis et amore Dianæ. (bris
r omnipotens, aliquem indignatus ab um-
infernis ad lumina surgere vitæ,
torem medicinæ talis et artis
Phœbigenam Stygias detrusit in undas.
Hippolytum secretis alma recondit
t nymphæ Egeriæ nemorique relegat;
in silvis Italis ignobilis ævum
ersoque ubi nomine Virbius esset:
a templo Triviæ lucisque sacratis
s arcentur equi, quod litore currum
a monstris pavidi effudere marinis.
ntes haud secius æquore campi
equos, curruque in bella ruebat.
r primos præstanti corpore Turnus
arma tenens, et toto vertice supra est;
i crinita iuba galea alta Chimæram
Ætnæos efflantem faucibus ignes:
s illa fremens, et tristibus effera flammis,
is effuso crudescunt sanguine pugnæ.
clypeum sublatis cornibus Io
nibat, iam setis obsita, iam bos,
um ingens, et custos virginis Argus,
amnem fundens pater Inachus urna.
nimbus peditum, clypeataque totis
nsentur campis, Argivaque pubes,
ue manus, Rutuli, veteresque Sicani,
acies, et picti scuta Labici;
, Tiberine, tuos, sacrumque Numici
t, Rutulosque exercent vomere colles,
ne iugum; queis Iupiter Anxurus arvis
t viridi gaudens Feronia luco;
æ iacet atra palus, gelidusque per imas
r valles atque in mare conditur Ufens.
r advenit Volsca de gente Camilla,
ns equitum, et florentes ære catervas,
non illa colo calathisve Minervæ
ssueta manus; sed prœlia virgo
cursuque pedum prævertere ventos.
actæ segetis per summa volaret
nec teneras cursu læsisset aristas;
er medium, fluctu suspensa tumenti,
, celeres nec tingeret æquore plantas.
is tectis agrisque effusa iuventus
miratur matrum, et prospectat euntem,
nhians animis: ut regius ostro
s leves humeros; ut fibula crinem
nectat; Lyciam ut gerat ipsa pharetram,
lem præfixa cuspide myrtum.

Liber octavus

Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit, et rauco strepuerunt cornua cantu;
Utque acres concussit equos, utque impulit arma;
Extemplo turbati animi; simul omne tumultu
Coniurat trepido Latium, sævitque iuventus
Effera. Ductores primi Messapus et Ufens,
Contemtorque deûm Mezentius, undique cogunt
Auxilia, et latos vastant cultoribus agros.
Mittitur et magni Venulus Diomedis ad urbem,
Qui petat auxilium, et, Latio consistere Teucros,
Advectum Ænean classi, victosque Penates
Inferre, et fatis regem se dicere posci,
Edoceat, multasque viro se adiungere gentes
Dardanio, et late Latio increbrescere nomen.
Quid struat his cœptis, quem, si Fortuna sequatur,
Eventum pugnæ cupiat, manifestius ipsi,
Quam Turno regi, aut regi apparere Latino.
Talia per Latium; quæ Laomedontius heros
Cuncta videns, magno curarum fluctuat æstu;
Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In partesque rapit varias, perque omnia versat:
Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis
Sole repercussum, aut radiantis imagine Lunæ,
Omnia pervolitat late loca, iamque sub auras
Erigitur, summique ferit laquearia tecti.
Nox erat; et terras animalia fessa per omnes,
Alituum pecudumque genus, sopor altus habebat;
Cum pater in ripa gelidique sub ætheris axe
Æneas, tristi turbatus pectora bello,
Procubuit, seramque dedit per membra quietem.
Huic deus ipse loci fluvio Tiberinus amœno
Populeas inter senior se attollere frondes
Visus; eum tenuis glauco velabat amictu
Carbasus, et crines umbrosa tegebat arundo;
Tum sic affari, et curas his demere dictis:
O sate gente deûm, Troianam ex hostibus urbem
Qui revehis nobis, æternaque Pergama servas,
Exspectate solo Laurenti arvisque Latinis,
Hic tibi certa domus; certi, ne absiste, Penates;
Neu belli terrere minis. Tumor omnis et iræ
Concessere deûm.
Iamque tibi, ne vana putes hæc fingere somnum,
Litoreis ingens inventa sub ilicibus sus,
Triginta capitum fetus enixa, iacebit;
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati.
Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum:
Ex quo ter denis urbem redeuntibus annis
Ascanius clari condet cognominis Albam.
Haud incerta cano. Nunc qua ratione, quod instat,
Expedias victor, paucis, adverte, docebo.
Arcades his oris, genus a Pallante profectum,
Qui regem Evandrum comites, qui signa secuti,
Delegere locum, et posuere in montibus urbem,
Pallantis proavi de nomine Pallanteum:
Hi bellum assidue ducunt cum gente Latina:
Hos castris adhibe socios, et fœdera iunge.
Ipse ego te ripis et recto flumine ducam,
Adversum remis superes subvectus ut amnem.
Surge age, nate dea; primisque cadentibus astris,
Iunoni fer rite preces, iramque minasque
Supplicibus supera votis. Mihi victor honorem
Persolves. Ego sum, pleno quem flumine cernis
Stringentem ripas, et pinguia culta secantem,
Cæruleus Thybris, cœlo gratissimus amnis.
Hic mihi magna domus, celsis caput urbibus, exit.
Dixit, deinde lacu Fluvius se condidit alto,

Has, ubi certa sedet patribus sententia pugnæ,
Ipse, Quirinali trabea cinctuque Gabino
Insignis, reserat stridentia limina consul;
Ipse vocat pugnas, sequitur tum cætera pubes,
Æreaque assensu conspirant cornua rauco.
Hoc et tum Æneadis indicere bella Latinus
More iubebatur, tristesque recludere portas.
Abstinuit tactu pater, aversusque refugit
Fœda ministeria, et cæcis se condidit umbris.
Tum Regina deûm cœlo delapsa morantes
Impulit ipsa manu portas, et cardine verso
Belli ferratos rupit Saturnia postes.
Ardet inexcita Ausonia atque immobilis ante;
Pars pedes ire parat campis; pars arduus altis
Pulverulentus equis furit; omnes arma requirunt.
Pars leves clypeos et spicula lucida tergunt
Arvina pingui, subiguntque in cote secures;
Signaque ferre iuvat, sonitusque audire tubarum.
Quinque adeo magnæ positis incudibus urbes
Tela novant, Atina potens, Tiburque superbum,
Ardea, Crustumerique, et turrigeræ Antemnæ.
Tegmina tuta cavant capitum, flectuntque salignas
Umbonum crates; alii thoracas ahenos,
Aut leves ocreas lento ducunt argento;
Vomeris huc et falcis honos, huc omnis aratri
Cessit amor; recoquunt patrios fornacibus enses.
Classica iamque sonant; it bello tessera signum.
Hic galeam tectis trepidus rapit; ille frementes
Ad iuga cogit equos; clypeumque auroque trilicem
Loricam induitur, fidoque accingitur ense.
Pandite nunc Helicona, deæ, cantusque movete,
Qui bello exciti reges, quæ quemque secutæ
Complerint campos acies; quibus Itala iam tum
Floruerit terra alma viris, quibus arserit armis.
Et meministis enim, divæ, et memorare potestis:
Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura.
Primus init bellum Tyrrhenis asper ab oris
Contemtor divûm Mezentius, agminaque armat.
Filius huic iuxta Lausus, quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.
Lausus equum domitor, debellatorque ferarum,
Ducit Agyllina nequidquam ex urbe secutos
Mille viros; dignus, patriis qui lætior esset
Imperiis, et cui pater haud Mezentius esset.
Post hos insignem palma per gramina currum,
Victoresque ostentat equos, satus Hercule pulchro
Pulcher Aventinus; clypeoque insigne paternum
Centum angues cinctamque gerit serpentibus Hydram;
Collis Aventini silva quem Rhea sacerdos
Furtivum partu sub luminis edidit oras,
Mixta deo mulier, postquam Laurentia victor,
Geryone extincto, Tirynthius attigit arva,
Tyrrhenoque boves in flumine lavit Iberas.
Pila manu sævosque gerunt in bella dolones;
Et tereti pugnant mucrone veruque Sabello.
Ipse pedes, tegimen torquens immane leonis,
Terribili impexum seta, cum dentibus albis,
Indutus capiti, sic regia tecta subibat
Horridus, Herculeoque humeros innexus amictu.
Tum gemini fratres Tiburtia mœnia linquunt;
Fratris Tiburti dictam cognomine gentem,
Catillusque acerque Coras, Argiva iuventus;
Et primam ante aciem densa inter tela feruntur:
Ceu, duo nubigenæ cum vertice montis ab alto
Descendunt Centauri, Homolen Othrymque nivalem
Linquentes cursu rapido; dat euntibus ingens
Silva locum, et magno cedunt virgulta fragore.
Nec Prænestinæ fundator defuit urbis,
Vulcano genitum pecora inter agrestia regem,
Inventumque focis, omnis quem credidit ætas,
Cæculus. Hunc legio late comitatur agrestis;
Quique altum Præneste viri, quique arva Gabi
Iunonis, gelidumque Anienem, et roscida rivis
Hernica saxa colunt; quos, dives Anagnia, pasc
Quos, Amasene pater. Non illis omnibus arma,
Nec clypei currusve sonant: pars maxima gland
Liventis plumbi spargit; pars spicula gestat
Bina manu; fulvosque lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti: vestigia nuda sinistri
Instituere pedis; crudus tegit altera pero.
At Messapus, equum domitor, Neptunia prol
Quem neque fas igni cuiquam nec sternere ferr
Iampridem resides populos, desuetaque bello
Agmina, in arma vocat subito, ferrumque retra
Hi Fescenninas acies Æquosque Faliscos,
Hi Soractis habent arces Flaviniaque arva,
Et Cimini cum monte lacum, lucosque Capenos.
Ibant æquati numero, regemque canebant;
Ceu quondam nivei liquida inter nubila cycni,
Cum sese e pastu referunt, et longa canoros
Dant per colla modos; sonat amnis, et Asia long
Pulsa palus.
Nec quisquam æratas acies ex agmine tanto
Misceri putet; aeriam sed gurgite ab alto
Urgeri volucrum raucarum ad litora nubem.
Ecce, Sabinorum prisco de sanguine, magnum
Agmen agens Clausus, magnique ipse agminis in
Claudia nunc a quo diffunditur et tribus et gens
Per Latium, postquam in partem data Roma Sa
Una ingens Amiterna cohors, priscique Quirit
Ereti manus omnis, oliviferæque Mutuscæ;
Qui Nomentum urbem, qui Rosea rura Velini,
Qui Tetricæ horrentes rupes, montemque Sever
Casperiamque colunt, Forulosque, et flumen Hi
Qui Thybrim Fabarimque bibunt, quos frigida
Nursia, et Hortinæ classes, populique Latini;
Quosque secans infaustum interluit Allia non
Quam multi Libyco volvuntur marmore fluct
Sævus ubi Orion hibernis conditur undis,
Vel cum sole novo densæ torrentur aristæ,
Aut Hermi campo, aut Lyciæ flaventibus arvis
Scuta sonant, pulsuque pedum conterrita tellus.
Hinc Agamemnonius, Troiani nominis hosti
Curru iungit Halesus equos, Turnoque feroces
Mille rapit populos; vertunt felicia Baccho
Massica qui rastris; et quos de collibus altis
Aurunci misere patres, Sidicinaque iuxta
Æquora; quique Cales linquunt; amnisque vado
Accola Vulturni, pariterque Saticulus asper,
Oscorumque manus. Teretes sunt aclydes illis
Tela: sed hæc lento mos est aptare flagello.
Lævas cetra tegit; falcati comminus enses.
Nec tu carminibus nostris indictus abibis,
Œbale, quem generasse Telon Sebethide nymph
Fertur, Teleboûm Capreas cum regna teneret
Iam senior; patriis sed non et filius arvis
Contentus, late iam tum ditione premebat
Sarrastes populos, et quæ rigat æquora Sarnus, (
Quique Rufras Batulumque tenent atque arva Ce
Et quos maliferæ despectant mœnia Abellæ;
Teutonico ritu soliti torquere cateias;
Tegmina queis capitum raptus de subere cortex;
Æratæque micant peltæ, micat æreus ensis.
Et te montosæ misere in prœlia Nersæ,
Ufens, insignem fama et felicibus armis;
Horrida præcipue cui gens, assuetaque multo
Venatu nemorum, duris Æquicula glebis.
Armati terram exercent, semperque recentes

iuvat prædas, et vivere rapto.
Marrubia venit de gente sacerdos,
per galeam et felici comtus oliva,
regis missu, fortissimus Umbro;
nam et graviter spirantibus hydris
qui somnum cantuque manuque solebat,
que iras, et morsus arte levabat.
ardaniæ medicari cuspidis ictum
eque eum iuvere in vulnera cantus
, et Marsis quæsitæ montibus herbæ.
Anguitiæ, vitrea te Fucinus unda,
flevere lacus.
Hippolyti proles pulcherrima bello
siguem quem mater Aricia misit,
Egeriæ lucis, humentia circum
guis ubi et placabilis ara Dianæ. (vercæ
runt fama Hippolytum, postquam arte no-
patriasque explerit sanguine pœnas
istractus equis, ad sidera rursus
t superas cœli venisse sub auras,
vocatum herbis et amore Dianæ. (bris
r omnipotens, aliquem indignatus ab um-
inferuis ad lumina surgere vitæ,
torem medicinæ talis et artis
Phœbigenam Stygias detrusit in undas.
Hippolytum secretis alma recondit
t nymphæ Egeriæ nemorique relegat;
in silvis Italis ignobilis ævum
versoque ubi nomine Virbius esset;
n templo Triviæ lucisque sacratis
arcentur equi, quod litore currum
m monstris pavidi effudere marinis.
ntea haud secius æquore campi
equos, curruque in bella ruebat.
er primos præstanti corpore Turnus
arma tenens, et toto vertice supra est;
ci crinita iuba galea alta Chimæram
Ætnæos efflantem faucibus ignes:
s illa fremens, et tristibus effera flammis,
gis effuso crudescunt sanguine pugnæ.
clypeum sublatis cornibus Io
gnabat, iam setis obsita, iam bos,
um ingens, et custos virginis Argus,
amnem fundens pater Inachus urna.
r nimbus peditum, clypeataque totis
ensentur campis, Argivaque pubes,
que manus, Rutuli, veteresque Sicani,
n acies, et picti scuta Labici;
, Tiberine, tuos, sacrumque Numici
t, Rutulosque exercent vomere colles,
que iugum; queis Iupiter Anxurus arvis
et viridi gaudens Feronia luco;
æ iacet atra palus, gelidusque per imas
r valles atque in mare conditur Ufens.
r advenit Volsca de gente Camilla,
ns equitum, et florentes ære catervas,
non illa colo calathisve Minervæ
ssueta manus; sed prœlia virgo
, cursuque pedum prævertere ventos.
actæ segetis per summa volaret
nec teneras cursu læsisset aristas;
er medium, fluctu suspensa tumenti,
, celeres nec tingeret æquore plantas.
is tectis agrisque effusa iuventus
miratur matrum, et prospectat euntem,
inhians animis: ut regius ostro
s leves humeros; ut fibula crinem
nectat; Lyciam ut gerat ipsa pharetram,
em præfixa cuspide myrtum.

Liber octavus

Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit, et rauco strepuerunt cornua cantu;
Utque acres concussit equos, utque impulit arma;
Extemplo turbati animi; simul omne tumultu
Coniurat trepido Latium, sævitque iuventus
Effera. Ductores primi Messapus et Ufens,
Contemtorque deûm Mezentius, undique cogunt
Auxilia, et latos vastant cultoribus agros.
Mittitur et magni Venulus Diomedis ad urbem,
Qui petat auxilium, et, Latio consistere Teucros,
Advectum Ænean classi, victosque Penates
Inferre, et fatis regem se dicere posci,
Edoceat, multasque viro se adiungere gentes
Dardanio, et late Latio increbrescere nomen.
Quid struat his cœptis, quem, si Fortuna sequatur,
Eventum pugnæ cupiat, manifestius ipsi,
Quam Turno regi, aut regi apparere Latino.
Talia per Latium; quæ Laomedontius heros
Cuncta videns, magno curarum fluctuat æstu;
Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In partesque rapit varias, perque omnia versat:
Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen aenis
Sole repercussum, aut radiantis imagine Lunæ,
Omnia pervolitat late loca, iamque sub auras
Erigitur, summique ferit laquearia tecti.
Nox erat; et terras animalia fessa per omnes,
Alituum pecudumque genus, sopor altus habebat;
Cum pater in ripa gelidique sub ætheris axe
Æneas, tristi turbatus pectora bello,
Procubuit, seramque dedit per membra quietem.
Huic deus ipse loci fluvio Tiberinus amœno
Populeas inter senior se attollere frondes
Visus; eum tenuis glauco velabat amictu
Carbasus, et crines umbrosa tegebat arundo;
Tum sic affari, et curas his demere dictis:
O sate gente deûm, Troianam ex hostibus urbem
Qui revehis nobis, æternaque Pergama servas,
Exspectate solo Laurenti arvisque Latinis,
Hic tibi certa domus; certi, ne absiste, Penates;
Neu belli terrere minis. Tumor omnis et iræ
Concessere deûm.
Iamque tibi, ne vana putes hæc fingere somnum,
Litoreis ingens inventa sub ilicibus sus,
Triginta capitum fetus enixa, iacebit;
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati.
Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum:
Ex quo ter denis urbem redeuntibus annis
Ascanius clari condet cognominis Albam.
Haud incerta cano. Nunc qua ratione, quod instat,
Expedias victor, paucis, adverte, docebo.
Arcades his oris, genus a Pallante profectum,
Qui regem Evandrum comites, qui signa secuti,
Delegere locum, et posuere in montibus urbem,
Pallantis proavi de nomine Pallanteum:
Hi bellum assidue ducunt cum gente Latina:
Hos castris adhibe socios, et fœdera iunge.
Ipse ego te ripis et recto flumine ducam,
Adversum remis superes subvectus ut amnem.
Surge age, nate dea; primisque cadentibus astris,
Iunoni fer rite preces, iramque minasque
Supplicibus supera votis. Mihi victor honorem
Persolves. Ego sum, pleno quem flumine cernis
Stringentem ripas, et pinguia culta secantem,
Cœruleus Thybris, cœlo gratissimus amnis.
Hic mihi magna domus, celsis caput urbibus, exit.
Dixit, deinde lacu Fluvius se condidit alto,

Ima petens. Nox Ænean somnusque reliquit.
Surgit, et, ætherei spectans orientia Solis
Lumina, rite cavis undam de flumine palmis
Sustulit, ac tales effundit ad æthera voces: (est,
Nymphæ, Laurentes Nymphæ, genus amnibus unde
Tuque, o Thybri, tuo genitor cum flumine sancto,
Accipite Ænean, et tandem arcete periclis.
Quo te cumque lacus, miserantem incommoda nostra,
Fonte tenet, quocumque solo pulcherrimus exis;
Semper honore meo, semper celebrabere donis,
Corniger Hesperidum fluvius regnator aquarum.
Adsis o tantum, et propius tua numina firmes.
Sic memorat, geminasque legit de classe biremes,
Remigioque aptat; socios simul instruit armis.
Ecce autem, subitum atque oculis mirabile mon-
Candida per silvam cum fetu concolor albo (strum,
Procubuit, viridique in litore conspicitur sus;
Quam pius Æneas tibi enim, tibi, maxima Iuno,
Mactat, sacra ferens, et cum grege sistit ad aram.
Thybris ea fluvium, quam longa est, nocte tumentem
Leniit, et tacita refluens ita substitit unda,
Mitis ut in morem stagni placidæque paludis
Sterneret æquor aquis, remo ut luctamen abesset.
Ergo iter inceptum celerant; rumore secundo
Labitur uncta vadis abies: mirantur et undæ;
Miratur nemus insuetum fulgentia longe
Scuta virum fluvio pictasque innare carinas.
Olli remigio noctemque diemque fatigant,
Et longos superant flexus, variisque teguntur
Arboribus, viridesque secant placido æquore silvas.
Sol medium cœli conscenderat igneus orbem,
Cum muros arcemque procul ac rara domorum
Tecta vident; quæ nunc Romana potentia cœlo
Æquavit: tum res inopes Evandrus habebat.
Ocyus advertunt proras, urbique propinquant.
Forte die sollennem illo rex Arcas honorem
Amphitryoniadæ magno divisque ferebat
Ante urbem in luco. Pallas huic filius una,
Una omnes iuvenum primi, pauperque senatus,
Thura dabant; tepidusque cruor fumabat ad aras.
Ut celsas videre rates, atque inter opacum
Allabi nemus, et tacitis incumbere remis,
Terrentur visu subito, cunctique relictis
Consurgunt mensis: audax quos rumpere Pallas
Sacra vetat, raptoque volat telo obvius ipse;
Et procul e tumulo, Iuvenes, quæ causa subegit
Ignotas tentare vias? quo tenditis? inquit.
Qui genus? unde domo? pacemne huc fertis, an arma?
Tum pater Æneas puppi sic fatur ab alta,
Paciferæque manu ramum prætendit olivæ:
Troiugenas ac tela vides inimica Latinis;
Quos illi bello profugos egere superbo.
Evandrum petimus. Ferte hæc, et dicite lectos
Dardaniæ venisse duces, socia arma rogantes.
Obstupuit tanto percussus nomine Pallas:
Egredere o, quicumque es, ait, coramque parentem
Alloquere, ac nostris succede penatibus hospes.
Excepitque manu, dextramque amplexus inhæsit.
Progressi subeunt luco, fluviumque relinquunt.
Tum regem Æneas dictis affatur amicis:
Optime Graiugenûm, cui me Fortuna precari,
Et vitta comtos voluit prætendere ramos; (cas,
Non equidem extimui, Danaûm quod ductor, et Ar-
Quodque ab stirpe fores geminis coniunctus Atridis;
Sed mea me virtus, et sancta oracula divûm,
Cognatique patres, tua terris didita fama,
Coniunxere tibi, et fatis egere volentem.
Dardanus, Iliacæ primus pater urbis et auctor,
Electra, ut Graii perhibent, Atlantide cretus,
Advehitur Teucros; Electram maximus Atlas
Edidit, æthereos humero qui sustinet orbes.
Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
Cyllenæ gelido conceptum vertice fudit;
At Maiam, auditis si quidquam credimus, Atlas,
Idem Atlas generat, cœli qui sidera tollit.
Sic genus amborum scindit se sanguine ab uno.
His fretus, non legatos, neque prima per artem
Tentamenta tui pepigi: me, me ipse, meumque
Obieci caput, et supplex ad limina veni.
Gens eadem, quæ te, crudeli Daunia bello
Insequitur; nos si pellant, nihil abfore credunt,
Quin omnem Hesperiam penitus sua sub iuga mit
Et mare, quod supra, teneant, quodque alluit in
Accipe, daque fidem. Sunt nobis fortia bello
Pectora, sunt animi, et rebus spectata iuventus.
Dixerat Æneas. Ille os, oculosque loquentis
Iamdudum, et totum lustrabat lumine corpus.
Tum sic pauca refert: Ut te, fortissime Teucrû
Accipio agnoscoque libens! ut verba parentis,
Et vocem Anchisæ magni vultumque recordor!
Nam memini Hesionæ visentem regna sororis
Laomedontiaden Priamum, Salamina petentem,
Protenus Arcadiæ gelidos invisere fines.
Tum mihi prima genas vestibat flore iuventa;
Mirabarque duces Teucros, mirabar et ipsum
Laomedontiaden: sed cunctis altior ibat
Anchises. Mihi mens iuvenali ardebat amore
Compellare virum, et dextræ coniungere dext
Accessi, et cupidus Phenei sub mœnia duxi.
Ille mihi insignem pharetram Lyciasque sagitt
Discedens, chlamydemque auro dedit intertext
Frenaque bina, meus quæ nunc habet aurea Pall
Ergo et, quam petitis, iuncta est mihi fœdere d
Et, lux cum primum terris se crastina reddet,
Auxilio lætos dimittam, opibusque iuvabo.
Interea sacra hæc, quando huc venistis amici,
Annua, quæ differre nefas, celebrate faventes
Nobiscum, et iam nunc sociorum assuescite m
Hæc ubi dicta, dapes iubet et sublata reponi
Pocula, gramineoque viros locat ipse sedili;
Præcipuumque toro et villosi pelle leonis
Accipit Ænean, solioque invitat acerno.
Tum lecti iuvenes certatim aræque sacerdos
Viscera tosta ferunt taurorum, onerantque can
Dona laboratæ Cereris, Bacchumque ministrant
Vescitur Æneas, simul et Troiana iuventus,
Perpetui tergo bovis et lustralibus extis.
Postquam exemta fames, et amor compressus e
Rex Evandrus ait: Non hæc sollemnia nobis,
Has ex more dapes, hanc tanti numinis aram,
Vana superstitio veterumque ignara deorum
Imposuit: sævis, hospes Troiane, periclis
Servati facimus, meritosque novamus honores.
Iam primum saxis suspensam hanc adspice rup
Disiectæ procul ut moles, desertaque montis
Stat domus, et scopuli ingentem traxere ruinam.
Hic spelunca fuit, vasto submota recessu;
Semihominis Caci facies quam dira tenebat,
Solis inaccessam radiis; semperque recenti
Cæde tepebat humus; foribusque affixa superbis
Ora virum tristi pendebant pallida tabo.
Huic monstro Vulcanus erat pater: illius atros
Ore vomens ignes, magna se mole ferebat.
Attulit et nobis aliquando optantibus ætas
Auxilium adventumque dei. Nam maximus ulto
Tergemini nece Geryonæ spoliisque superbus,
Alcides aderat, taurosque hac victor agebat
Ingentes; vallemque boves amnemque tenebant.

aci mens effera, ne quid inausum
tatum scelerisve dolive fuisset,
stabulis præstanti corpore tauros
t idem forma superante iuvencas.
, ne qua forent pedibus vestigia rectis,
eriuncam tractos, versisque viarum
ptos, saxo occultabat opaco.
nulla ad speluncam signa ferebant.
m iam stabulis saturata moveret
niades armenta, abitumque pararet,
ugire boves, atque omne querelis
nus, et colles clamore relinqui.
a boum vocem, vastoque sub antro
Caci spem custodita fefellit.
lcidæ furiis exarserat atro
rapit arma manu, nodisque gravatum
therei cursu petit ardua montis.
m nostri Cacum videre timentem
ue oculis. Fugit ilicet ocyor Euro,
que petit; pedibus timor addidit alas.
lusit, ruptisque immane catenis
um, ferro quod et arte paterna
faltosque emuniit obiice postes;
s animis aderat Tirynthius; omnemque
lustrans huc ora ferebat et illuc,
nfrendens. Ter totum fervidus ira
ventini montem; ter saxea tentat
equidquam; ter fessus valle resedit.
ta silex, præcisis undique saxis,
dorso insurgens, altissima visu;
idis domus opportuna volucrum.
rona iugo lævum incumbebat ad amnem,
adversum nitens concussit, et imis
olvit radicibus; inde repente
mpulsu quo maximus insonat æther;
ripæ, refluitque exterritus amnis.
et Caci detecta apparuit ingens
mbrosæ penitus patuere cavernæ;
, ac si qua penitus vi terra dehiscens
sereet sedes, et regna recludat
s invisa; superque immane barathrum
trepidentque immisso lumine Manes.
rata deprensum in luce repente,
ue cavo saxo, atque insueta rudentem,
cides telis premit, omniaque arma
t ramis vastisque molaribus instat.
neque enim fuga iam super ulla pericli,
gentem fumum, mirabile dictu,
volvitque domum caligine cæca,
eripiens oculis; glomeratque sub antro
noctem commixtis igne tenebris.
lcides animis, seque ipse per ignem
iecit saltu, qua plurimus undam
, nebulaque ingens specus æstuat atra.
in tenebris incendia vana vomentem
nodum complexus, et angit inhærens
s, et siccum sanguine guttur.
templo foribus domus atra revulsis;
ue boves abiuratæque rapinæ
untur, pedibusque informe cadaver
. Nequeunt expleri corda tuendo
culos, vultum, villosaque setis
iferi, atque exstinctos faucibus ignes.
ratus honos, lætique minores
em, primusque Potitius auctor,
erculei custos Pinaria sacri
loco statuit, quæ Maxima semper
s, et erit quæ maxima semper.]
o iuvenes, tantarum in munere laudum
Cingite fronde comas, et pocula porgite dextris,
Communemque vocate deum, et date vina volentes.
Dixerat; Herculea bicolor cum populus umbra
Velavitque comas, foliisque innexa pependit;
Et sacer implevit dextram scyphus. Ocyus omnes
In mensam læti libant, divosque precantur.
Devexo interea propior fit Vesper Olympo:
Iamque sacerdotes primusque Potitius ibant,
Pellibus in morem cincti, flammasque ferebant.
[Instaurant epulas, et mensæ grata secundæ
Dona ferunt, cumulantque oneratis lancibus aras.]
Tum Salii ad cantus, incensa altaria circum,
Populeis adsunt evincti tempora ramis;
Hic iuvenum chorus, ille senum; qui carmine laudes
Herculeas et facta ferunt; ut prima novercæ
Monstra manu geminosque premens eliserit angues;
Ut bello egregias idem disiecerit urbes,
Troiamque Œchaliamque; ut duros mille labores
Rege sub Eurystheo, fatis Iunonis iniquæ,
Pertulerit. Tu nubigenas, invicte, bimembres
Hylæumque Pholumque manu, tu Cressia mactas
Prodigia, et vastum Nemeæ sub rupe leonem.
Te Stygii tremuere lacus, te ianitor Orci,
Ossa super recubans antro semesa cruento;
Nec te ullæ facies, non terruit ipse Typhœus
Arduus, arma tenens; non te rationis egentem
Lernæus turba capitum circumstetit anguis.
Salve, vera Iovis proles, decus addite divis,
Et nos et tua dexter adi pede sacra secundo.
Talia carminibus celebrant; super omnia Caci
Speluncam adiiciunt, spirantemque ignibus ipsum.
Consonat omne nemus strepitu, collesque resultant.
Exin se cuncti divinis rebus ad urbem
Perfectis referunt. Ibat rex obsitus ævo,
Et comitem Æneam iuxta natumque tenebat
Ingrediens, varioque viam sermone levabat.
Miratur, facilesque oculos fert omnia circum,
Æneas, capiturque locis; et singula lætus
Exquiritque auditque virûm monimenta priorum.
Tum rex Evandrus, Romanæ conditor arcis:
Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæque tenebant,
Gensque virum truncis et duro robore nata;
Queis neque mos neque cultus erat; nec iungere tauros,
Aut componere opes norant, aut parcere parto:
Sed rami, atque asper victu venatus alebat.
Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iovis fugiens, et regnis exsul ademtis.
Is genus indocile ac dispersum montibus altis
Composuit, legesque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.
Aurea quæ perhibent, illo sub rege fuerunt
Sæcula: sic placida populos in pace regebat;
Deterior donec paulatim ac decolor ætas,
Et belli rabies, et amor successit habendi.
Tum manus Ausonia et gentes venere Sicanæ;
Sæpius et nomen posuit Saturnia tellus.
Tum reges, asperque immani corpore Thybris;
A quo post Itali fluvium cognomine Thybrim
Diximus; amisit verum vetus Albula nomen.
Me pulsum patria, pelagique extrema sequentem,
Fortuna omnipotens et ineluctabile fatum
His posuere locis, matrisque egere tremenda
Carmentis Nymphæ monita, et deus auctor Apollo.
Vix ea dicta; dehinc progressus monstrat et aram,
Et Carmentalem Romano nomine portam (norem
Quam memorant, Nymphæ priscum Carmentis ho-
Vatis fatidicæ, cecinit quæ prima futuros
Æneadas magnos, et nobile Pallanteum.
Hinc lucum ingentem, quem Romulus acer Asylum

Rettulit, et gelida monstrat sub rupe Lupercal,
Parrhasio dictum Panos de more Lycæi.
Necnon et sacri monstrat nemus Argileti,
Testaturque locum, et letum docet hospitis Argi.
Hinc ad Tarpeiam sedem et Capitolia ducit,
Aurea nunc, olim silvestribus orrida dumis.
Iam tum relligio pavidos terrebat agrestes
Dira loci; iam tum silvam saxumque tremebant.
Hoc nemus, hunc, inquit, frondoso vertice collem,
Quis deus, incertum est, habitat deus; Arcades ipsum
Credunt se vidisse Iovem, cum sæpe nigrantem
Ægida concuteret, dextra nimbosque cieret.
Hæc duo præterea disiectis oppida muris,
Relliquias veterumque vides monimenta virorum.
Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem:
Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.
Talibus inter se dictis ad tecta subibant
Pauperis Evandri, passimque armenta videbant
Romanoque Foro et lautis mugire Carinis.
Ut ventum ad sedes, Hæc, inquit, limina victor
Alcides subiit; hæc illum regia cepit.
Aude, hospes, contemnere opes, et te quoque dignum
Finge deo; rebusque veni non asper egenis.
Dixit, et angusti subter fastigia tecti
Ingentem Ænean duxit, stratisque locavit
Effultum foliis et pelle Libystidis ursæ.
Nox ruit, et fuscis tellurem amplectitur alis.
At Venus haud animo nequidquam exterrita mater,
Laurentumque minis et duro mota tumultu,
Vulcanum alloquitur, thalamoque hæc coniugis aureo
Incipit, et dictis divinum adspirat amorem:
Dum bello Argolici vastabant Pergama reges
Debita, casurasque inimicis ignibus arces,
Non ullum auxilium miseris, non arma rogavi
Artis opisque tuæ; nec te, carissime coniux,
Incassumve tuos volui exercere labores;
Quamvis et Priami deberem plurima natis,
Et durum Æneæ flevissem sæpe laborem.
Nunc Iovis imperiis Rutulorum constitit oris:
Ergo eadem supplex venio, et sanctum mihi numen
Arma rogo, genitrix nato. Te filia Nerei,
Te potuit lacrymis Tithonia flectere coniux.
Adspice, qui coeant populi, quæ mœnia clausis
Ferrum acuant portis in me excidiumque meorum.
Dixerat; et niveis hinc atque hinc diva lacertis
Cunctantem amplexu molli fovet. Ille repente
Accepit solitam flammam; notusque medullas
Intravit calor, et labefacta per ossa cucurrit;
Non secus atque olim, tonitru cum rupta corusco
Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.
Sensit læta dolis et formæ conscia coniux.
Tum pater æterno fatur devinctus amore:
Quid causas petis ex alto? fiducia cessit
Quo tibi, diva, mei? similis si cura fuisset,
Tum quoque fas nobis Teucros armare fuisset;
Nec Pater omnipotens Troiam, nec fata vetabant
Stare, decemque alios Priamum superesse per annos.
Et nunc, si bellare paras, atque hæc tibi mens est,
Quidquid in arte mea possum promittere curæ,
Quod fieri ferro liquidove potest electro,
Quantum ignes animæque valent; absiste precando
Viribus indubitare tuis. Ea verba locutus,
Optatos dedit amplexus, placidumque petivit
Coniugis infusus gremio per membra soporem.
Inde, ubi prima quies medio iam noctis abactæ
Curriculo expulerat somnum; cum femina primum,
Cui tolerare colo vitam tenuique Minerva
Impositum, cinerem et sopitos suscitat ignes,
Noctem addens operi; famulasque ad lumina longo
Exercet penso, castum ut servare cubile
Coniugis, et possit parvos educere natos:
Haud secus Ignipotens, nec tempore segnior ill
Mollibus e stratis opera ad fabrilia surgit.
Insula Sicanium iuxta latus Æoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis;
Quam subter specus et Cyclopum exesa camini
Antra Ætnæa tonant, validique incudibus ict
Auditi referunt gemitum, striduntque caverni
Stricturæ Chalybum, et fornacibus ignis anh
Vulcani domus, et Vulcania nomine tellus.
Huc tunc Ignipotens cœlo descendit ab alto.
Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,
Brontesque, Steropesque, et nudus membra
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat; toto genitor quæ plurima cœlo
Deiicit in terras; pars imperfecta manebat.
Tres imbris torti radios, tres nubis aquosæ
Addiderant, rutili tres ignis et alitis austri.
Fulgores nunc horrificos, sonitumque, metu
Miscebant operi, flammisque sequacibus ira
Parte alia Marti currumque rotasque volucres
Instabant; quibus ille viros, quibus excitat urb
Ægidaque horriferam, turbatæ Palladis arma,
Certatim squamis serpentum auroque polibant;
Connexosque angues, ipsamque in pectore divæ
Gorgona, desecto vertentem lumina collo.
Tollite cuncta, inquit, cœptosque auferte lab
Ætnæi Cyclopes, et huc advertite mentem:
Arma acri facienda viro. Nunc viribus usu,
Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magistr
Præcipitate moras. Nec plura effatus: at illi
Ocyus incubuere omnes, pariterque laborem
Sortiti: fluit æs rivis, aurique metallum;
Vulnificusque chalybs vasta fornace liquescit.
Ingentem clypeum informant, unum omnia co
Tela Latinorum; septenosque orbibus orbes
Impediunt. Alii ventosis follibus auras
Accipiunt redduntque: alii stridentia tingunt
Æra lacu. Gemit impositis incudibus antrum
Illi inter sese multa vi brachia tollunt
In numerum, versantque tenaci forcipe mass
Hæc pater Æoliis properat dum Lemnius ori
Evandrum ex humili tecto lux suscitat alma,
Et matutini volucrum sub culmine cantus.
Consurgit senior, tunicaque inducitur artus,
Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis;
Tum lateri atque humeris Tegeæum subligat e
Demissa ab læva pantheræ terga retorquens.
Necnon et gemini custodes limine ab alto
Præcedunt, gressumque canes comitantur heril
Hospitis Æneæ sedem et secreta petebat,
Sermonum memor et promissi muneris, heros.
Nec minus Æneas se matutinus agebat.
Filius huic Pallas, illi comes ibat Achates.
Congressi iungunt dextras, mediisque resid
Ædibus, et licito tandem sermone fruuntur.
Rex prior hæc:
Maxime Teucrorum ductor, quo sospite nunqu
Rex equidem Troiæ victas aut regna fatebor;
Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto
Exiguæ vires. Hinc Tusco claudimur amni;
Hinc Rutulus premit, et murum circumsonat a
Sed tibi ego ingentes populos opulentaque regn
Iungere castra paro; quam fors inopina salutem
Ostentat. Fatis huc te poscentibus affers.
Haud procul hinc saxo incolitur fundata vetust
Urbis Agyllinæ sedes; ubi Lydia quondam
Gens, bello præclara, iugis insedit Etruscis.

florentem annos rex deinde superbo
rvis tenuit Mezentius armis.
rm infandas cædes? quid facta tyranni
piti ipsius generique reservent!
etiam iungebat corpora vivis,
nibusque manus, atque oribus ora
mus); et sanie taboque fluentes
misero longa sic morte necabat.
m cives infanda furentem
nsistunt ipsumque domumque;
rucant, ignem ad fastigia iactant.
ha Rutulorum elapsus in agros
Turni defendier hospitis armis.
uriis surrexit Etruria iustis;
plicium præsenti Marte reposcunt.
nes, ductorem millibus addam.
fremunt condensæ litore puppes;
e iubent; retinet longævus haruspex
O Mæoniæ delecta iuventus,
virtusque virum, quos iustus in hostem
merita accendit Mezentius ira;
o tantam subiungere gentem;
ate duces. Tum Etrusca resedit
po, monitis exterrita divûm.
ad me regnique coronam
misit, mandatque insignia Tarcho,
tris, Tyrrhenaque regna capessam.
s gelu sæclisque effeta senectus
rium, seræque ad fortia vires.
tarer, ni mixtus matre Sabella
patriæ traheret. Tu, cuius et annis
indulgent, quem numina poscunt,
ucrûm atque Italûm fortissime ductor.
ctrea, spes et solatia nostri,
ngam: sub te tolerare magistro
ave Martis opus, tua cernere facta
imis et te miretur ab annis.
equites bis centum, robora pubis
otidemque suo tibi nomine Pallas.
s erat; defixique ora tenebant
siades et fidus Achates,
suo tristi cum corde putabant;
o Cytherea dedisset aperto.
oviso vibratus ab æthere fulgor
nit, et ruere omnia visa repente,
tubæ mugire per æthera clangor.
erum atque iterum fragor increpat in-
bem, cœli in regione serena, (gens.
ilare vident, et pulsa tonare.
imis alii; sed Troius heros
um, et divæ promissa parentis.
t: Ne vero, hospes, ne quære profecto,
ortenta ferant; ego poscor Olympo.
cinit missuram diva creatrix,
ueret; Vulcaniaque arma per auras
lio.
iseris cædes Laurentibus instant!
hi, Turne, dabis! quam multa sub undas
leasque et fortia corpora volves,
Poscant acies, et fœdera rumpant.
ta dedit, solio se tollit ab alto;
rculeis sopitas ignibus aras
rumque Larem parvosque Penates
ectant lectas de more bidentes,
ter, pariter Troiana iuventus.
vos graditur, sociosque revisit;
mero, qui sese in bella sequantur,
tute legit; pars cetera prona
gnisque secundo defluit amni,

Nuntia ventura Ascanio rerumque patrisque.
Dantur equi Teucris Tyrrhena petentibus arva;
Ducunt exsortem Æneæ; quem fulva leonis
Pellis obit totum, præfulgens unguibus aureis.
Fama volat parvam subito vulgata per urbem,
Ocyus ire equites Tyrrheni ad limina regis.
Vota metu duplicant matres, propiusque periclo
It timor, et maior Martis iam apparet imago.
Tum pater Evandrus, dextram complexus euntis,
Hæret, inexpletum lacrymans, ac talia fatur:
O! mihi præteritos referat si Iupiter annos,
Qualis eram, cum primam aciem Præneste sub ipsa
Stravi, scutorumque incendi victor acervos;
Et regem hac Herilum dextra sub Tartara misi;
Nascenti cui tres animas Feronia mater
(Horrendum dictu) dederat, terna arma movenda;
Ter leto sternendus erat; cui tunc tamen omnes
Abstulit hæc animas dextra, et totidem exuit armis.
Non ego nunc dulci amplexu divellerer usquam,
Nate, tuo; neque finitimus Mezentius usquam,
Huic capiti insultans, tot ferro sæva dedisset
Funera, tam multis viduasset civibus urbem.
At vos, o Superi, et divûm tu maxime rector
Iupiter! Arcadii, quæso, miserescite regis,
Et patrias audite preces: Si numina vestra
Incolumem Pallanta mihi, si fata reservant,
Si visurus eum vivo, et venturus in unum;
Vitam oro; patiar quemvis durare laborem.
Sin aliquem infandum casum, Fortuna, minaris;
Nunc, o nunc liceat crudelem abrumpere vitam,
Dum curæ ambiguæ, dum spes incerta futuri,
Dum te, care puer, mea sera et sola voluptas,
Complexu teneo; gravior ne nuntius aures
Vulneret. Hæc genitor digressu dicta supremo
Fundebat: famuli collapsum in tecta ferebant.
Iamque adeo exierat portis equitatus apertis;
Æneas inter primos et fidus Achates;
Inde alii Troiæ proceres; ipse agmine Pallas
In medio, chlamyde et pictis conspectus in armis;
Qualis, ubi Oceani perfusus Lucifer unda,
Quem Venus ante alios astrorum diligit ignes,
Extulit os sacrum cœlo, tenebrasque resolvit.
Stant pavidæ in muris matres, oculisque sequuntur
Pulveream nubem, et fulgentes ære catervas.
Olli per dumos, qua proxima meta viarum,
Armati tendunt. It clamor, et, agmine facto,
Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.
Est ingens gelidum lucus prope Cæritis amnem,
Relligione patrum late sacer; undique colles
Inclusere cavi, et nigra nemus abiete cingunt.
Silvano fama est veteres sacrasse Pelasgos,
Arvorum pecorisque deo, lucumque diemque,
Qui primi fines aliquando habuere Latinos.
Haud procul hinc Tarcho et Tyrrheni tuta tenebant
Castra locis, celsoque omnis de colle videri
Iam poterat legio, et latis tendebat in arvis.
Huc pater Æneas et bello lecta iuventus
Succedunt, fessique et equos et corpora curant.
At Venus æthereos inter dea candida nimbos
Dona ferens aderat; natumque in valle reducta
Ut procul egelido secretum flumine vidit,
Talibus affata est dictis, seque obtulit ultro:
En, perfecta mei promissa coniugis arte
Munera; ne mox aut Laurentes, nate, superbos,
Aut acrem dubites in prœlia poscere Turnum.
Dixit, et amplexus nati Cytherea petivit;
Arma sub adversa posuit radiantia quercu.
Ille deæ donis et tanto lætus honore
Expleri nequit, atque oculos per singula volvit,

Miraturque, interque manus et brachia versat
Terribilem cristis galeam flammasque vomentem,
Fatiferumque ensem, loricam ex ære rigentem,
Sanguineam, ingentem; qualis cum cærula nubes
Solis inardescit radiis, longeque refulget;
Tum leves ocreas electro auroque recocto,
Hastamque, et clypei non enarrabile textum.
Illic res Italas Romanorumque triumphos,
Haud vatum ignarus venturique inscius ævi,
Fecerat Ignipotens; illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio, pugnataque in ordine bella.
Fecerat et viridi fetam Mavortis in antro
Procubuisse lupam; geminos huic ubera circum
Ludere pendentes pueros, et lambere matrem
Impavidos; illam tereti cervice reflexam
Mulcere alternos, et corpora fingere lingua.
Nec procul hinc Romam, et raptas sine more Sabinas
Consessu caveæ, magnis Circensibus actis,
Addiderat, subitoque novum consurgere bellum
Romulidis, Tatioque seni, Curibusque severis.
Post idem, inter se posito certamine, reges
Armati Iovis ante aram, paterasque tenentes,
Stabant, et cæsa iungebant fœdera porca.
Haud procul inde citæ Metum in diversa quadrigæ
Distulerant (at tu dictis, Albane, maneres!)
Raptabatque viri mendacis viscera Tullus
Per silvam, et sparsi rorabant sanguine vepres.
Necnon Tarquinium eiectum Porsenna iubebat
Accipere, ingentique urbem obsidione premebat;
Æneadæ in ferrum pro libertate ruebant.
Illum indignanti similem, similemque minanti,
Adspiceres, pontem auderet quod vellere Cocles,
Et fluvium vinclis innaret Clœlia ruptis.
In summo custos Tarpeiæ Manlius arcis
Stabat pro templo, et Capitolia celsa tenebat,
[Romuleoque recens horrebat regia culmo.]
Atque hic auratis volitans argenteus anser
Porticibus, Gallos in limine adesse canebat.
Galli per dumos aderant, arcemque tenebant,
Defensi tenebris et dono noctis opacæ;
Aurea cæsaries ollis, atque aurea vestis;
Virgatis lucent sagulis; tum lactea colla
Auro innectuntur; duo quisque Alpina coruscant
Gæsa manu, scutis protecti corpora longis.
Hic exsultantes Salios, nudosque Lupercos,
Lanigerosque apices, et lapsa ancilia cœlo,
Extuderat; castæ ducebant sacra per urbem
Pilentis matres in mollibus. Hinc procul addit
Tartareas etiam sedes, alta ostia Ditis,
Et scelerum pœnas, et te, Catilina, minaci
Pendentem scopulo, Furiarumque ora trementem;
Secretosque pios; his dantem iura Catonem.
Hæc inter tumidi late maris ibat imago
Aurea; sed fluctu spumabant cærula cano;
Et circum argento clari delphines in orbem
Æquora verrebant caudis, æstumque secabant.
In medio classes æratas, Actia bella,
Cernere erat; totumque instructo Marte videres
Fervere Leucaten, auroque effulgere fluctus.
Hinc Augustus agens Italos in prœlia Cæsar
Cum patribus, populoque, Penatibus et magnis dis,
Stans celsa in puppi; geminas cui tempora flammas
Læta vomunt, patriumque aperitur vertice sidus.
Parte alia ventis et dis Agrippa secundis
Arduus agmen agens; cui, belli insigne superbum,
Tempora navali fulgent rostrata corona.
Hinc ope barbarica, variisque Antonius armis,
Victor ab Auroræ populis et litore Rubro,
Ægyptum viresque Orientis et ultima secum
Bactra vehit; sequiturque (nefas!) Æ
Una omnes ruere, ac totum spumare,
Convulsum remis rostrisque tridenti
Alta petunt: pelago credas innare rev
Cycladas, aut montes concurrere mon
Tanta mole viri turritis puppibus in
Stuppea flamma manu telisque volati
Spargitur; arva nova Neptunia cæde
Regina in mediis patrio vocat agmina
Necdum etiam geminos a tergo respi
Omnigenumque deum monstra, et la
Contra Neptunum et Venerem, contr
Tela tenent. Sævit medio in certami
Cælatus ferro, tristesque ex æthere
Et scissa gaudens vadit Discordia pal
Quam cum sanguineo sequitur Bello
Actius hæc cernens arcum intendeba
Desuper: omnis eo terrore Ægyptus,
Omnis Arabs, omnes vertebant terga
Ipsa videbatur ventis regina vocatis
Vela dare, et laxos iam iamque immi
Illam inter cædes pallentem morte fu
Fecerat Ignipotens undis et Iapyge fe
Contra autem magno mœrentem corp
Pandentemque sinus, et tota veste vo
Cæruleum in gremium, latebrosaque
At Cæsar, triplici invectus Romana
Mœnia, dis Italis votum immortale s
Maxima tercentum totam delubra pe
Lætitia ludisque viæ plausuque frem
Omnibus in templis matrum chorus,
Ante aras terram cæsi stravere iuven
Ipse, sedens niveo candentis limine P
Dona recognoscit populorum, aptatq
Postibus; incedunt victæ longo ordi
Quam variæ linguis, habitu tam vest
Hic Nomadum genus et discinctos M
Hic Lelegas Carasque sagittiferosqu
Finxerat. Euphrates ibat iam mollio
Extremique hominum Morini, Rhe
Indomitique Dahæ, et pontem indig
Talia, per clypeum Vulcani, dona pa
Miratur, rerumque ignarus imagine
Attollens humero famamque et fata

Liber nonus

Atque ea diversa penitus dum parte g
Irim de cœlo misit Saturnia Iuno
Audacem ad Turnum. Luco tum for
Pilumni Turnus sacrata valle sedeb
Ad quem sic roseo Thaumantias ore
Turne, quod optanti divum promitt
Auderet, volvenda dies, en, attulit u
Æneas, urbe, et sociis, et classe relic
Sceptra Palatini sedemque petit Eva
Nec satis: extremas Corythi penetra
Lydorumque manum, collectos arm
Quid dubitas? nunc tempus equos, n
Rumpe moras omnes, et turbata arri
Dixit, et in cœlum paribus se sustuli
Ingentemque fuga secuit sub nubibu
Agnovit iuvenis, duplicesque ad si
Sustulit, et tali fugientem est voce s
Iri, decus cœli, quis te mihi nubibus
Detulit in terras? unde hæc tam clar
Tempestas? medium video discedere
Palantesque polo stellas. Sequor om

arma vocas. Et sic effatus ad undam
ummoque hausit de gurgite lymphas,
ucans; oneravitque æthera votis.
mnis campis exercitus ibat apertis,
m, dives pictai vestis et auri.
rimas acies, postrema coercent
uvenes: medio dux agmine Turnus
rma tenens, et toto vertice supra est:]
surgens sedatis amnibus altus
Ganges, aut pingui flumine Nilus,
t campis, et iam se condidit alveo.
n nigro glomerari pulvere nubem
t Teucri, ac tenebras insurgere campis.
dversa conclamat mole Caïcus:
, o cives, caligine volvitur atra?
mum, date tela, scandite muros:
t, eia. Ingenti clamore per omnes
Teucri portas, et mœnia complent.
discedens præceperat optimus armis
interea fortuna fuisset,
auderent aciem, neu credere campo;
et tutos servarent aggere muros.
nferre manum pudor iraque monstrat,
ortas tamen, et præcepta facessunt,
avis exspectant turribus hostem.
ute volans tardum præcesserat agmen,
equitum comitatus et urbi
dest; maculis quem Thracius albis
, cristaque tegit galea aurea rubra.
ecum, iuvenes? qui primus in hostem?
culum attorquens emittit in auras,
gnæ, et campo sese arduus infert.
piunt socii, fremituque sequuntur
eucrûm mirantur inertia corda;
re se campo, non obvia ferre
d castra fovere. Huc turbidus atque huc
muros, aditumque per avia quærit.
o lupus insidiatus ovili,
d caulas, ventos perpessus et imbres,
edia; tuti sub matribus agni
cent: ille asper et improbus ira
ntes: collecta fatigat edendi
es, et siccæ sanguine fauces;
atulo, muros et castra tuenti,
; duris dolor ossibus ardet;
tione aditus, et quæ via clausos
eros vallo, atque effundat in æquor.
lateri castrorum adiuncta latebat,
tam circum et fluvialibus undis,
que incendia poscit ovantes;
pinu flagranti fervidus implet.
mbunt; urget præsentia Turni;
ibus pubes accingitur atris.
; piceum fert fumida lumen
ixtam Vulcanus ad astra favillam.
Musæ, tam sæva incendia Teucris
ratibus quis depulit ignes?
fides facto, sed fama perennis.
rimum Phrygia formabat in Ida
, et pelagi petere alta parabat,
r Genitrix Berecyntia magnum
fata Iovem: Da, nate, petenti,
parens domito et poscit Olympo.
i, multos dilecta per annos,
fuit summa, quo sacra ferebant,
trabibusque obscurus acernis:]
nio iuveni, cum classis egeret,
e sollicitam timor anxius urget.
tque hoc precibus sine posse parentem,

Nec cursu quassatæ ullo, neu turbine venti
Vincantur; prosit nostris in montibus ortas.
Filius huic contra, torquet qui sidera mundi:
O genitrix, quo fata vocas? aut quid petis istis?
Mortaline manu factæ immortale carinæ
Fas habeant? certusque incerta pericula lustret
Æneas? cui tanta deo permissa potestas?
Immo ubi defunctæ finem portusque tenebunt
Ausonios, olim quæcumque evaserit undis,
Dardaniumque ducem Laurentia vexerit arva,
Mortalem eripiam formam, magnique iubebo
Æquoris esse deas; qualis Nereia Doto
Et Galatea secant spumantem pectore pontum.
Dixerat; idque ratum Stygii per flumina fratris,
Per pice torrentes atraque voragine ripas,
Annuit, et totum nutu tremefecit Olympum.
Ergo aderat promissa dies, et tempora Parcæ
Debita complerant, cum Turni iniuria Matrem
Admonuit, ratibus sacris depellere tædas.
Hic primum nova lux oculis offulsit, et ingens
Visus ab Aurora cœlum transcurrere nimbus,
Idæique chori: tum vox horrenda per auras
Excidit, et Troum Rutulorumque agmina complet:
Ne trepidate meas, Teucri, defendere naves,
Neve armate manus; maria ante exurere Turno,
Quam sacras dabitur pinus. Vos ite solutæ,
Ite, deæ pelagi; Genitrix iubet. Et sua quæque,
Continuo puppes abrumpunt vincula ripis,
Delphinumque modo demersis æquora rostris
Ima petunt. Hinc virgineæ, mirabile monstrum,
[Quot prius æratæ steterant ad litora proræ]
Reddunt se totidem facies, pontoque feruntur.
Obstupuere animis Rutuli; conterritus ipse
Turbatis Messapus equis; cunctatur et amnis
Rauca sonans, revocatque pedem Tiberinus ab alto.
At non audaci cessit fiducia Turno;
Ultro animos tollit dictis, atque increpat ultro:
Troianos hæc monstra petunt; his Iupiter ipse
Auxilium solitum eripuit; non tela, nec ignes
Exspectant Rutulos. Ergo maria invia Teucris,
Nec spes ulla fugæ; rerum pars altera adempta est.
Terra autem in nostris manibus; tot millia, gentes
Arma ferunt Italæ. Nil me fatalia terrent,
Si qua Phryges præ se iactant, responsa deorum.
Sat fatis Venerique datum, tetigere quod arva
Fertilis Ausoniæ Troes. Sunt et mea contra
Fata mihi, ferro sceleratam exscindere gentem,
Coniuge prærepta; nec solos tangit Atridas
Iste dolor, solisque licet capere arma Mycenis.
Sed periisse semel satis est. Peccare fuisset
Ante satis, penitus modo non genus omne perosos
Femineum. Quibus hæc medii fiducia valli,
Fossarumque moræ, leti discrimina parva,
Dant animos. At non viderunt mœnia Troiæ
Neptuni fabricata manu considere in ignes?
Sed vos, o lecti, ferro quis scindere vallum
Apparat, et mecum invadit trepidantia castra?
Non armis mihi Vulcani, non mille carinis
Est opus in Teucros. Addant se protinus omnes
Etrusci socios. Tenebras et inertia furta
[Palladii, cæsis summæ custodibus arcis]
Ne timeant; nec equi cæca condemur in alvo:
Luce, palam, certum est igni circumdare muros.
Haud sibi cum Danais rem, faxo, et pube Pelasga
Esse putent, decimum quos distulit Hector in annum.
Nunc adeo, melior quoniam pars acta diei,
Quod superest, læti bene gestis corpora rebus
Procurate, viri; et pugnam sperate parati.
Interea vigilum excubiis obsidere portas

Cura datur Messapo, et mœnia cingere flammis.
Bis septem, Rutulo muros qui milite servent,
Delecti: ast illos centeni quemque sequuntur
Purpurei cristis iuvenes auroque corusci.
Discurrunt, variantque vices, fusique per herbam
Indulgent vino, et vertunt crateras aënos.
Collucent ignes: noctem custodia ducit
Insomnem ludo.
Hæc super e vallo prospectant Troes, et armis
Alta tenent; necnon trepidi formidine portas
Explorant, pontesque et propugnacula iungunt;
Tela gerunt. Instant Mnestheus acerque Serestus;
Quos pater Æneas, si quando adversa vocarent,
Rectores iuvenum et rerum dedit esse magistros.
Omnis per muros legio, sortita periclum,
Excubat, exercetque vices, quod cuique tuendum est.
Nisus erat portæ custos, acerrimus armis,
Hyrtacides, comitem Æneæ quem miserat Ida
Venatrix, iaculo celerem levibusque sagittis;
Et iuxta comes Euryalus, quo pulchrior alter
Non fuit Æneadûm, Troiana neque induit arma;
Ora puer prima signans intonsa iuventa.
His amor unus erat, pariterque in bella ruebant;
Tum quoque communi portam statione tenebant.
Nisus ait, Dîne hunc ardorem mentibus addunt,
Euryale? an sua cuique deus fit dira cupido? (gnum
Aut pugnam, aut aliquid iamdudum invadere ma-
Mens agitat mihi; nec placida contenta quiete est.
Cernis, quæ Rutulos habeat fiducia rerum.
Lumina rara micant; somno vinoque sepulti
Procubuere; silent late loca. Percipe porro,
Quid dubitem, et quæ nunc animo sententia surgat.
Ænean acciri omnes, populusque patresque,
Exposcunt; mittique viros, qui certa reportent.
Si tibi, quæ posco, promittunt (nam mihi facti
Fama sat est) tumulo videor reperire sub illo
Posse viam ad muros et mœnia Pallantea.
Obstupuit magno laudum percussus amore
Euryalus; simul his ardentem affatur amicum:
Mene igitur socium summis adiungere rebus,
Nise, fugis? solum te in tanta pericula mittam?
Non ita me genitor, bellis assuetus, Opheltes
Argolicum terrorem inter Troiæque labores
Sublatum erudiit; nec tecum talia gessi,
Magnanimum Ænean, et fata extrema secutus.
Est hic, est animus lucis contemtor, et istum
Qui vita bene credat emi, quo tendis, honorem.
Nisus ad hæc: Equidem de te nil tale verebar;
Nec fas; non. Ita me referat tibi magnus ovantem
Iupiter, aut quicumque oculis hæc adspicit æquis.
Sed, si quis (quæ multa vides discrimine tali,)
Si quis in adversum rapiat, casusve, deusve,
Te superesse velim; tua vita dignior ætas.
Sit, qui me raptum pugna, pretiove redemtum,
Mandet humo solita; aut, si qua id fortuna vetabit,
Absenti ferat inferias, decoretque sepulcro.
Neu matri miseræ tanti sim causa doloris;
Quæ te, sola, puer, multis e matribus ausa,
Persequitur, magni nec mœnia curat Acestæ.
Ille autem: Causas nequidquam nectis inanes;
Nec mea iam mutata loco sententia cedit.
Acceleremus, ait. Vigiles simul excitat. Illi
Succedunt, servantque vices: statione relicta,
Ipse comes Niso graditur, regemque requirunt.
Cætera per terras omnes animalia somno
Laxabant curas et corda oblita laborum:
Ductores Teucrûm primi, delecta iuventus,
Consilium summis regni de rebus habebant,
Quid facerent, quisve Æneæ iam nuntius esset;

Stant longis adnixi hastis, et scuta
Castrorum et campi medio. Tum I
Euryalus confestim alacres admitt
Rem magnam, pretiumque moræ f
Accepit trepidos, ac Nisum dicere
Tum sic Hyrtacides: Audite o n
Æneadæ; neve hæc nostris specten
Quæ ferimus. Rutuli somno vinoq
Procubuere; locum insidiis conspe
Qui patet in bivio portæ, quæ pro
Interrupti ignes, aterque ad sidera
Erigitur; si fortuna permittitis ut
Quæsitum Ænean ad mœnia Pall
Mox hic cum spoliis, ingenti cæde
Affore cernetis. Nec nos via fallit
Vidimus obscuris primam sub val
Venatu assiduo et totum cognovim
Hic annis gravis atque animi m
Dî patrii, quorum semper sub nu
Non tamen omnino Teucros deler
Cum tales animos iuvenum, et tam
Pectora. Sic memorans, humeros
Amborum, et vultum lacrymis at
Quæ vobis, quæ digna, viri, pro l
Præmia posse rear solvi? pulcherr
Dî moresque dabunt vestri; tum c
Actutum pius Æneas, atque integ
Ascanius, meriti tanti non immo
Immo ego vos, cui sola salus genit
Excipit Ascanius, per magnos, N
Assaracique Larem, et canæ pene
Obtestor (quæcumque mihi fort
In vestris pono gremiis); revocate
Reddite conspectum; nihil illo tr
Bina dabo argento perfecta atque
Pocula, devicta genitor quæ cepit
Et tripodas geminos; auri duo ma
Cratera antiquum, quem dat Sido
Si vero capere Italiam, sceptrisqu
Contigerit victori; et prædæ duce
Vidisti, quo Turnus equo, quibu
Aureus: ipsum illum, clypeum cr
Excipiam sorti, iam nunc tua pra
Præterea bis sex genitor lectissim
Corpora, captivosque dabit, suaq
Insuper his, campi quod rex habe
Te vero, mea quem spatiis propio
Insequitur, venerande puer, iam
Accipio, et comitem casus compl
Nulla meis sine te quæretur glori
Seu pacem seu bella geram: tibi n
Verborumque fides. Contra quem
Euryalus: Me nulla dies tam fort
Dissimilem arguerit; tantum: Fo
Aut adversa cadat. Sed te super o
Unum oro: genitrix Priami de ge
Est mihi, quam miseram tenuit n
Mecum excedentem, non mœnia
Hanc ego nunc ignaram huius qu
Inque salutatam linquo; Nox, et
Dextera, quod nequeam lacryma
At tu, oro, solare inopem, et suc
Hanc sine me spem ferre tui: aud
In casus omnes. Percussa mente
Dardanidæ lacrymas; ante omne
Atque animum patriæ strinxit p
Tum sic effatur:
Spondeo digna tuis ingentibus o
Namque erit ista mihi genitrix,

nec partum gratia talem
...us factum quicumque sequentur:
...s, per quod pater ante solebat:
...e colaci, rebusque secundis,
...ique tuæ generique manebunt.
...; humero simul exuit ensem
...uem fecerat arte Lycaon
...abilem vagina aptarat eburna;
...s pellem horrentisque leonis
...dus permutat Aletes.
...ocedunt; quos omnis euntes
...ad portas iuvenumque senumque
... Nec non et pulcher Iulus,
...mque gerens curamque virilem,
...nda dabat mandata; sed auræ
...t, et nubibus irrita donant.
...t fossas, noctisque per umbram
...tunt, multis tamen ante futuri
...mno vinoque per herbam
...nt, arrectos litore currus,
...e viros, simul arma, iacere,
...r Hyrtacides sic ore locutus:
...m dextra. Nunc ipsa vocat res.
...ne qua manus se attollere nobis
...istodi, et consule longe.
...o, et lato te limite ducam.
...cumque premit; simul ense superbum
...ditur, qui forte tapetibus altis
...roflabat pectore somnum;
... Turno gratissimus augur:
...potuit depellere pestem.
...os temere inter tela iacentes,
...emi premit, aurigamque sub ipsis
...roque secat pendentia colla;
...fert domino, truncumque relinquit
...antem; atro tepefacta cruore
...adent. Necnon Lamyrumque La-
...nium, illa qui plurima nocte
...lacie, multoque iacebat
...s; felix, si protinus illum
...dum, in lucemque tulisset.
...a leo per ovilia turbans
...ana fames) manditque trahitque
...umque metu; fremit ore cruento.
...ll cædes; incensus et ipse
...am in medio sine nomine plebem,
...esumque subit, Rhœtumque, Aba-
...vigilantem, et cuncta videntem;
...uens se post cratera tegebat;
...o totum cui comminus ensem
...nti, et multa morte recepit.
... ille animam, et cum sanguine mixta
...ens. Hic furto fervidus instat,
...pi socios tendebat; ubi ignem
...m, et religatos rite videbat
...quos; breviter cum talia Nisus
...ua cæde atque cupidine ferri),
...nam lux inimica propinquat.
...tum satis est; via facta per hostes.
...do argento perfecta relinquunt
...sque simul, pulchrosque tapetas.
... Rhamnetis et aurea bullis
... Remulo ditissimus olim
..., hospitio cum iungeret absens,
...moriens dat habere nepoti;
...o Rutuli pugnaque potiti;
...umeris nequidquam fortibus aptat.

Tum galeam Messapi habilem cristisque decoram
Induit. Excedunt castris, et tuta capessunt.
Interea præmissi equites ex urbe Latina,
Cætera dum legio campis instructa moratur,
Ibant, et Turno regis responsa ferebant,
Tercentum, scutati omnes, Volscente magistro.
Iamque propinquabant castris, murosque subibant,
Cum procul hos lævo flectentes limite cernunt;
Et galea Euryalum sublustri noctis in umbra
Prodidit immemorem, radiisque adversa refulsit.
Haud temere est visum. Conclamat ab agmine Volscens;
State, viri; quæ causa viæ? quive estis in armis?
Quove tenetis iter? Nihil illi tendere contra;
Sed celerare fugam in silvas, et fidere nocti.
Obiiciunt equites sese ad divortia nota
Hinc atque hinc, omnemque abitum custode coronant.
Silva fuit, late dumis atque ilice nigra
Horrida, quam densi complerant undique sentes;
Rara per occultos lucebat semita calles.
Euryalum tenebræ ramorum onerosaque præda
Impediunt, fallitque timor regione viarum.
Nisus abit: iamque imprudens evaserat hostes,
Atque lacus, qui post Albæ de nomine dicti
Albani; tum rex stabula alta Latinus habebat.
Ut stetit, et frustra absentem respexit amicum:
Euryale, infelix qua te regione reliqui?
Quave sequar? Rursus perplexum iter omne revolvens
Fallacis silvæ, simul et vestigia retro
Observata legit, dumisque silentibus errat.
Audit equos, audit strepitus et signa sequentum.
Nec longum in medio tempus; cum clamor ad aures
Pervenit, ac videt Euryalum; quem iam manus omnis
Fraude loci et noctis, subito turbante tumultu,
Oppressum rapit, et conantem plurima frustra.
Quid faciat? qua vi iuvenem, quibus audeat armis
Eripere? an sese medios moriturus in enses
Inferat, et pulchram properet per vulnera mortem?
Ocyus adducto torquens hastile lacerto,
Suspiciens altam Lunam, sic voce precatur:
Tu, dea, tu præsens nostro succurre labori,
Astrorum decus, et nemorum Latonia custos;
Si qua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit, si qua ipse meis venatibus auxi,
Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi;
Hunc sine me turbare globum, et rege tela per auras.
Dixerat; et toto conixus corpore ferrum
Conicit. Hasta volans noctis diverberat umbras,
Et venit aversi in tergum Sulmonis, ibique
Frangitur, ac fisso transit præcordia ligno.
Volvitur ille vomens calidum de pectore flumen
Frigidus, et longis singultibus ilia pulsat.
Diversi circumspiciunt. Hoc acrior idem
Ecce aliud summa telum librabat ab aure;
Dum trepidant, iit hasta Tago per tempus utrumque
Stridens, traiectoque hæsit tepefacta cerebro.
Sævit atrox Volscens, nec teli conspicit usquam
Auctorem, nec quo se ardens immittere possit.
Tu tamen interea calido mihi sanguine pœnas
Persolves amborum, inquit; simul ense recluso
Ibat in Euryalum. Tu vero exterritus, amens
Conclamat Nisus; nec se celare tenebris
Amplius, aut tantum potuit perferre dolorem:
Me, me (adsum, qui feci), in me convertite ferrum,
O Rutuli! mea fraus omnis; nihil iste nec ausus,
Nec potuit: cœlum hoc et conscia sidera testor.
Tantum infelicem nimium dilexit amicum.
Talia dicta dabat; sed viribus ensis adactus
Transabiit costas, et candida pectora rumpit.
Volvitur Euryalus leto, pulchrosque per artus

It cruor, inque humeros cervix collapsa recumbit;
Purpureus veluti cum flos, succisus aratro,
Languescit moriens; lassove papavera collo
Demisere caput, pluvia cum forte gravantur.
At Nisus ruit in medios, solumque per omnes
Volscentem petit; in solo Volscente moratur. (hinc
Quem circum glomerati hostes hinc comminus atque
Proturbant. Instat non secius, ac rotat ensem
Fulmineum; donec Rutuli clamantis in ore
Condidit adverso, et moriens animam abstulit hosti.
Tum super exanimum sese proiecit amicum
Confossus, placidaque ibi demum morte quievit.
Fortunati ambo! si quid mea carmina possunt,
Nulla dies umquam memori vos eximet ævo,
Dum domus Æneæ Capitoli immobile saxum
Accolet, imperiumque pater Romanus habebit.
Victores præda Rutuli spoliisque potiti,
Volscentem exanimum flentes in castra ferebant.
Nec minor in castris luctus, Rhamnete reperto
Exsangui, et primis una tot cæde peremtis,
Serranoque Numaque. Ingens concursus ad ipsa
Corpora, seminecesque viros, tepidaque recentem
Cæde locum, et plenos spumanti sanguine rivos.
Agnoscunt spolia inter se, galeamque nitentem
Messapi, et multo phaleras sudore receptas.
Et iam prima novo spargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile:
Iam sole infuso, iam rebus luce retectis,
Turnus in arma viros, armis circumdatus ipse,
Suscitat; æratasque acies in prœlia cogit
Quisque suos, variisque acuunt rumoribus iras.
Quin ipsa arrectis (visu miserabile) in hastis
Præfigunt capita, et multo clamore sequuntur,
Euryali et Nisi.
Æneadæ duri murorum in parte sinistra
Opposuere aciem (nam dextera cingitur amni),
Ingentesque tenent fossas, et turribus altis
Stant mœsti: simul ora virum præfixa movebant,
Nota nimis miseris, atroque fluentia tabo.
Interea pavidam volitans pennata per urbem
Nuntia Fama ruit, matrisque allabitur aures
Euryali. At subitus miseræ calor ossa reliquit:
Excussi manibus radii, revolutaque pensa.
Evolat infelix, et, femineo ululatu,
Scissa comam, muros amens atque agmina cursu
Prima petit: non illa virum, non illa pericli,
Telorumque memor; cœlum dehinc questibus implet:
Hunc ego te, Euryale, adspicio? tune, illa senectæ
Sera meæ requies, potuisti linquere solam,
Crudelis? nec te, sub tanta pericula missum,
Affari extremum miseræ data copia matri?
Heu! terra ignota canibus date præda Latinis
Alitibusque iaces! nec te tua funera mater
Produxi, pressive oculos, aut vulnera lavi,
Veste tegens; tibi quam noctes festina diesque
Urgebam, et tela curas solabar aniles.
Quo sequar? aut quæ nunc artus, avulsaque membra,
Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te,
Nate, refers? hoc sum terraque marique secuta?
Figite me, si qua est pietas; in me omnia tela
Coniicite, o Rutuli; me primam absumite ferro:
Aut tu, magne Pater divûm, miserere, tuoque
Invisum hoc detrude caput sub Tartara telo;
Quando aliter nequeo crudelem abrumpere vitam.
Hoc fletu concussi animi, mœstusque per omnes
It gemitus; torpent infractæ ad prœlia vires.
Illam incendentem luctus Idæus et Actor,
Ilionei monitu et multum lacrymantis Iuli,
Corripiunt, interque manus sub tecta reponunt.

At tuba terribilem sonitum procul ære can
Increpuit. Sequitur clamor, cœlumque remug
Accelerant acta pariter testudine Volsci;
Et fossas implere parant, ac vellere vallum.
Quærunt pars aditum, et scalis adscendere m
Qua rara est acies, interlucetque corona
Non tam spissa viris. Telorum effundere cont
Omne genus Teucri, ac duris detrudere conti
Assueti longo muros defendere bello.
Saxa quoque infesto volvebant pondere, si qu
Possent tectam aciem perrumpere; cum tame
Ferre iuvat subter densa testudine casus.
Nec iam sufficiunt. Nam, qua globus imminet
Immanem Teucri molem volvuntque ruuntq
Quæ stravit Rutulos late, armorumque reso
Tegmina. Nec curant cæco contendere Mart
Amplius audaces Rutuli, sed pellere vallo
Missilibus certant.
Parte alia horrendus visu quassabat Etruscar
Pinum, et fumiferos infert Mezentius ignes;
At Messapus equum domitor, Neptunia prole
Rescindit vallum, et scalas in mœnia poscit.
Vos, o Calliope, precor, adspirate canenti;
Quas ibi tunc ferro strages, quæ funera Turn
Ediderit, quem quisque virum demiserit Orc
Et mecum ingentes oras evolvite belli.
[Et meministis enim, divæ, et memorare pot
Turris erat vasto suspectu, et pontibus alti
Opportuna loco; summis quam viribus omnes
Expugnare Itali, summaque evertere opum vi
Certabant; Troes contra defendere saxis,
Perque cavas densi tela intorquere fenestras.
Princeps ardentem coniecit lampada Turnus,
Et flammam affixit lateri; quæ plurima vento
Corripuit tabulas, et postibus hæsit adesis.
Turbati trepidare intus, frustraque malorum
Velle fugam. Dum se glomerant, retroque resid
In partem, quæ peste caret; tum pondere turris
Procubuit subito, et cœlum tonat omne fragore.
Semineces ad terram, immani mole secuta,
Confixique suis telis, et pectora duro
Transfossi ligno, veniunt. Vix unus Helenor
Et Lycus elapsi; quorum primævus Helenor,
Mæonio regi quem serva Licymnia furtim
Sustulerat, vetitisque ad Troiam miserat armis
Ense levis nudo, parmaque inglorius alba.
Isque ubi se Turni media inter millia vidit,
Hinc acies, atque hinc acies adstare Latinas;
Ut fera, quæ, densa venantum septa corona,
Contra tela furit, seseque haud nescia morti
Iniicit, et saltu supra venabula fertur;
Haud aliter iuvenis medios moriturus in hostes
Irruit, et, qua tela videt densissima, tendit.
At pedibus longe melior Lycus, inter et hostes,
Inter et arma, fuga muros tenet, altaque certat
Prendere tecta manu, sociumque attingere dext
Quem Turnus, pariter cursu teloque secutus,
Increpat his victor. Nostrasne evadere, demens,
Sperasti te posse manus? simul arripit ipsum
Pendentem, et magna muri cum parte revellit;
Qualis, ubi aut leporem, aut candenti corpore cy
Sustulit, alta petens, pedibus Iovis armiger unc
Quæsitum aut matri multis balatibus agnum
Martius a stabulis rapuit lupus. Undique clam
Tollitur. Invadunt, et fossas aggere complent;
Ardentes tædas alii ad fastigia iactant.
Ilioneus saxo atque ingenti fragmine montis
Lucetium, portæ subeuntem, ignesque ferentem
Emathiona Liger, Corynæum sternit Asylas;

onais, hic longe fallente sagitta;
Ceneus, victorem Cænea Turnus; (que,
m, Chromimque, Dioxippum, Promolum-
et summis stantem pro turribus Idan;
Capys. Hunc primo levis hasta Themillæ
ille manum projecto tegmine demens
nil: ergo alis allapsa sagitta,
est lateri manus, abditaque intus
animæ letali vulnere rumpit.
regiis Arcentis filius armis,
chlamydem, et ferrugine clarus Ibera,
s; genitor quem miserat Arcens,
atris luco, Symæthia circum
nguis, ubi et placabilis ara Palici.
fundam, positis Mezentius hastis,
ecta circum caput egit habena;
versa liquefacto tempora plumbo
multa porrectum extendit arena.
m bello celerem intendisse sagittam,
e feras solitus terrere fugaces,
fortemque manu fudisse Numanum;
cognomen erat; Turnique minorem
nuper thalamo sociatus habebat.
ante aciem digna atque indigna relatu
tumidusque novo præcordia regno
atque sese clamore ferebat:
et obsidione iterum valloque teneri,
ri, Phryges, et Marti prætendere muros?
tra sibi bello connubia poscunt!
taliam, quæ vos dementia adegit?
ridæ, nec fandi fictor Ulysses.
stirpe genus, natos ad flumina primum
sævoque gelu duramus et undis;
vigilant pueri, silvasque fatigant;
dus equos, et spicula tendere cornu.
operum parvoque assueta juventus
s terram domat, aut quatit oppida bello.
n ferro teritur, versaque juvencum
tamus hasta; nec tarda senectus
vires animi, mutatque vigorem.
galea premimus; semperque recentes
re juvat prædas, et vivere rapto.
a croco, et fulgenti murice, vestis;
ordi; juvat indulgere choreis;
manicas, et habent redimicula mitræ.
rygiæ, neque enim Phryges! ite per alta
ubi assuetis biforem dat tibia cantum:
us buxusque vocant Berecyntia matris
ite arma viris, et cedite ferro.
ctantem dictis, ac dira canentem,
Ascanius; nervoque obversus equino
elum, diversaque brachia ducens
ante Jovem supplex per vota precatus:
ue, audacibus annue cœptis.
l tua templa feram sollennia dona,
ante aras aurata fronte juvencum
o, pariterque caput cum matre ferentem,
petat et pedibus qui spargat arenam.
œli Genitor de parte serena
evum; sonat una fatifer arcus.
rrendum stridens, adducta sagitta;
ut Remuli venit, et cava tempora ferro
, verbis virtutem illude superbis.
Phryges hæc Rutulis responsa remittunt.
n Ascanius. Teucri clamore sequuntur,
e fremunt, animosque ad sidera tollunt.
um forte plaga crinitus Apollo
nsonias acies urbemque videbat,
s, atque his victorem affatur Iulum:

Macte nova virtute, puer; sic itur ad astra,
Dis genite, et geniture deos. Jure omnia bella
Gente sub Assaraci fato ventura resident;
Nec te Troja capit. Simul hæc effatus, ab alto
Æthere se mittit, spirantes dimovet auras,
Ascaniumque petit. Formam tum vertitur oris
Antiquum in Buten. Hic Dardanio Anchisæ
Armiger ante fuit, fidusque ad limina custos;
Tum comitem Ascanio pater addidit. Ibat Apollo
Omnia longævo similis, vocemque, coloremque,
Et crines albos, et sæva sonoribus arma;
Atque his ardentem dictis affatur Iulum:
Sit satis, Æneada, telis impune Numanum
Oppetiisse tuis; primam hanc tibi magnus Apollo
Concedit laudem, et paribus non invidet armis;
Cætera parce, puer, bello. Sic orsus Apollo
Mortales medio adspectus sermone reliquit,
Et procul in tenuem ex oculis evanuit auram.
Agnovere deum proceres divinaque tela
Dardanidæ, pharetramque fuga sensere sonantem.
Ergo avidum pugnæ, dictis ac numine Phœbi,
Ascanium prohibent; ipsi in certamina rursus
Succedunt, animasque in aperta pericula mittunt.
It clamor totis per propugnacula muris;
Intendunt acres arcus, amentaque torquent.
Sternitur omne solum telis; tum scuta cavæque
Dant sonitum flictu galeæ; pugna aspera surgit:
Quantus, ab occasu veniens, pluvialibus Hædis,
Verberat imber humum; quam multa grandine nimbi
In vada præcipitant, cum Jupiter horridus Austris
Torquet aquosam hiemem, et cœlo cava nubila rum- (pit.
Pandarus et Bitias, Idæo Alcanore creti,
Quos Jovis eduxit luco silvestris Iæra,
Abietibus juvenes patriis et montibus æquos,
Portam, quæ ducis imperio commissa, recludunt,
Freti armis, ultroque invitant mœnibus hostem.
Ipsi intus dextra ac læva pro turribus adstant,
Armati ferro, et cristis capita alta corusci:
Quales aeriæ liquentia flumina circum,
Sive Padi ripis, Athesim seu propter amœnum,
Consurgunt geminæ quercus, intonsaque cœlo
Attollunt capita, et sublimi vertice nutant.
Irrumpunt, aditus Rutuli ut videre patentes.
Continuo Quercens, et pulcher Aquicolus armis,
Et præceps animi Tmarus, et Mavortius Hæmon,
Agminibus totis aut versi terga dedere,
Aut ipso portæ posuere in limine vitam.
Tum magis increscunt animis discordibus iræ;
Et jam collecti Troes glomerantur eodem,
Et conferre manum et procurrere longius audent.
Ductori Turno, diversa in parte furenti,
Turbantique viros, perfertur nuntius, hostem
Fervere cæde nova, et portas præbere patentes.
Deserit inceptum, atque immani concitus ira
Dardaniam ruit ad portam fratresque superbos.
Et primum Antiphaten, is enim se primus agebat,
Thebana de matre nothum Sarpedonis alti,
Conjecto sternit jaculo: volat Itala cornus
Aera per tenerum, stomachoque infixa sub altum
Pectus abit; reddit specus atri vulneris undam
Spumantem, et fixo ferrum in pulmone tepescit.
Tum Meropem atque Erymanta manu, tum sternit
Aphidnum; (Aphidnum;
Tum Bitian ardentem oculis, animisque frementem,
Non jaculo; neque enim jaculo vitam ille dedisset:
Sed magnum stridens contorta phalarica venit,
Fulminis acta modo; quam nec duo taurea terga,
Nec duplici squama lorica fidelis et auro
Sustinuit: collapsa ruunt immania membra.

Dat tellus gemitum, et clypeum super intonat ingens:
Qualis in Euboico Baiarum litore quondam
Saxea pila cadit; magnis quam molibus ante
Constructam ponto iaciunt: sic illa ruinam
Prona trahit, penitusque vadis illisa recumbit;
Miscent se maria, et nigræ attolluntur arenæ;
Tum sonitu Prochyta alta tremit, durumque cubile
Inarime Iovis imperiis imposta Typhoeo.
Hic Mars armipotens animum viresque Latinis
Addidit, et stimulos acres sub pectore vertit;
Immisitque Fugam Teucris atrumque Timorem.
Undique conveniunt; quoniam data copia pugnæ;
Bellatorque animos deus incidit.
Pandarus, ut fuso germanum corpore cernit,
Et quo sit fortuna loco, qui casus agat res,
Portam vi multa converso cardine torquet,
Obnixus latis humeris, multosque suorum
Mœnibus exclusos duro in certamine linquit;
Ast alios secum includit recipitque ruentes,
Demens! qui Rutulum in medio non agmine regem
Viderit irrumpentem, ultroque incluserit urbi,
Immanem veluti pecora inter inertia tigrim.
Continuo nova lux oculis offulsit, et arma
Horrendum sonuere: tremunt in vertice cristæ
Sanguineæ, clypeoque micantia fulmina mittunt.
Agnoscunt faciem invisam atque immania membra
Turbati subito Æneadæ. Tum Pandarus ingens
Emicat, et mortis fraternæ fervidus ira
Effatur: Non hæc dotalis regia Amatæ;
Nec muris cohibet patriis media Ardea Turnum.
Castra inimica vides: nulla hinc exire potestas.
Olli subridens sedato pectore Turnus:
Incipe, si qua animo virtus, et consere dextram;
Hic etiam inventum Priamo narrabis Achillem.
Dixerat. Ille rudem nodis et cortice crudo
Intorquet, summis adnixus viribus, hastam.
Excepere auræ vulnus; Saturnia Iuno
Detorsit veniens; portæque infigitur hasta.
At non hoc telum, mea quod vi dextera versat,
Effugies; neque enim is teli nec vulneris auctor.
Sic ait, et sublatum alte consurgit in ensem,
Et mediam ferro gemina inter tempora frontem
Dividit, impubesque immani vulnere malas.
Fit sonus: ingenti concussa est pondere tellus.
Collapsos artus atque arma cruenta cerebro
Sternit humi moriens; atque illi partibus æquis
Huc caput atque illuc humero ex utroque pependit.
Diffugiunt versi trepida formidine Troes;
Et, si continuo victorem ea cura subisset,
Rumpere claustra manu sociosque immittere portis,
Ultimus ille dies bello gentique fuisset.
Sed furor ardentem cædisque insana cupido
Egit in adversos.
Principio Phalerim et, succiso poplite, Gygen
Excipit; hinc raptas fugientibus ingerit hastas
In tergus: Iuno vires animumque ministrat.
Addit Halym comitem, et confixa Phegea parma;
Ignaros deinde in muris Martemque cientes (que;
Alcandrumque Haliumque Noemonaque Prytanim-
Lyncea tendentem contra, sociosque vocantem,
Vibranti gladio connixus ab aggere dexter
Occupat: huic uno deiectum comminus ictu
Cum galea longe iacuit caput. Inde ferarum
Vastatorem Amycum, quo non felicior alter
Ungere tela manu, ferrumque armare veneno;
Et Clytium Æoliden, et amicum Crethea Musis;
Crethea Musarum comitem, cui carmina semper
Et citharæ cordi, numerosque intendere nervis;
Semper equos, atque arma virum, pugnasque canebat.

Tandem ductores, audita cæde suorum,
Conveniunt Teucri, Mnestheus acerque Serestu
Palantesque vident socios, hostemque receptum.
Et Mnestheus: quo deinde fugam, quo tenditis? in
Quos alios muros, quæ iam ultra mœnia habetis
Unus homo, et vestris, o cives, undique septus
Aggeribus, tantas strages impune per urbem
Ediderit? iuvenum primos tot miserit Orco?
Non infelicis patriæ, veterumque deorum,
Et magni Æneæ segnes miseretque pudetque?
Talibus accensi firmantur, et agmine denso
Consistunt. Turnus paulatim excedere pugna,
Et fluvium petere, ac partem quæ cingitur amn
Acrius hoc Teucri clamore incumbere magno,
Et glomerare manum: ceu sævum turba leonem
Cum telis premit infensis; at territus ille,
Asper, acerba tuens, retro redit; et neque terga
Ira dare aut virtus patitur; nec tendere contra,
Ille quidem hoc cupiens, potis est per tela virum
Haud aliter retro dubius vestigia Turnus
Improperata refert, et mens exæstuat ira.
Quin etiam bis tum medios invaserat hostes;
Bis confusa fuga per muros agmina vertit.
Sed manus e castris propere coit omnis in unum
Nec contra vires audet Saturnia Iuno
Sufficere; aeriam cœlo nam Iupiter Irim
Demisit, germanæ haud mollia iussa ferentem,
Ni Turnus cedat Teucrorum mœnibus altis.
Ergo nec clypeo iuvenis subsistere tantum,
Nec dextra valet: iniectis sic undique telis
Obruitur. Strepit assiduo cava tempora circum
Tinnitu galea, et saxis solida æra fatiscunt;
Discussæque iubæ capiti; nec sufficit umbo
Ictibus; ingeminant hastis et Troes et ipse
Fulmineus Mnestheus. Tum toto corpore sudor
Liquitur, et piceum (nec respirare potestas)
Flumen agit; fessos quatit æger anhelitus artus.
Tum demum præceps saltu sese omnibus armis
In fluvium dedit. Ille suo cum gurgite flavo
Accepit venientem, ac mollibus extulit undis,
Et lætum sociis abluta cæde remisit.

Liber decimus

Panditur interea domus omnipotentis Olympi,
Conciliumque vocat divûm pater atque homin
Sideream in sedem; terras unde arduus omnes,
Castraque Dardanidûm adspectat, populosque
Considunt tectis bipatentibus. Incipit ipse:
Cœlicolæ magni, quianam sententia vobis
Versa retro, tantumque animis certatis iniqu
Abnueram bello Italiam concurrere Teucris.
Quæ contra vetitum discordia? quis metus aut
Aut hos arma sequi, ferrumque lacessere suasi
Adveniet iustum pugnæ (ne arcessite) tempus
Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum atque Alpes immittet apert
Tum certare odiis, tum res rapuisse licebit.
Nunc sinite, et placitum læti componite fœd
Iupiter hæc paucis; at non Venus aurea con
Pauca refert.
O Pater, o hominum divûmque æterna potes
(Namque aliud quid sit, quod iam implorare q
Cernis ut insultent Rutuli, Turnusque feratur
Per medios insignis equis, tumidusque secundo
Marte ruat? Non clausa tegunt iam mœnia Te
Quin intra portas atque ipsis prœlia miscent
Aggeribus murorum, et inundant sanguine fos

s abest. Nunquamne levari
æs? Muris iterum imminet hostis
niæ; necnon exercitus alter,
s in Teucros Ætolis surgit ab Arpis
uidem, credo, mea vulnera restant;
nies, mortalia demoror arma!
m, atque invito numine, Troes
e, luant peccata; neque illos
o. Sin tot responsa secuti,
anesque dabant, cur nunc tua quisquam
potest, aut cur nova condere fata?
exustas Erycino in litore classes?
stum regem, ventosque furentes
, aut actam nubibus Irim?
Manes (hæc intentata manebat
movet; et superis immissa repente
s Italûm bacchata per urbes.
erio moveor: speravimus ista,
fuit: vincant, quos vincere mavis.
gio, Teucris quam det tua coniux
sor, genitor, fumantia Troiæ
itor; liceat dimittere ab armis
scanium, liceat superesse nepotem.
notis iactetur in undis:
que viam dederit Fortuna, sequatur:
et diræ valeam subducere pugnæ.
est celsa mihi Paphus, atque Cythera,
mus: positis inglorius armis
num. Magna ditione iubeto
mat Ausoniam: nihil urbibus inde
riis. Quid pestem evadere belli
olicos medium fugisse per ignes,
s vastæque exhausta pericula terræ,
Teucri recidivaque Pergama quærunt?
ineres patriæ insedisse supremos,
, quo Troia fuit? Xanthum et Simoenta
miseris; iterumque revolvere casus
acos Teucris. Tum regia Iuno
ravi: Quid me alta silentia cogis
obductum verbis vulgare dolorem?
num quisquam divûmque subegit
ut hostem regi se inferre Latino?
petiit auctoribus; esto;
npulsus furiis. Num linquere castra
s, aut vitam committere ventis?
ummam belli, num credere muros,
ve fidem aut gentes agitare quietas?
fraudem, quæ dura potentia nostri,
e Iuno, demissave nubibus Iris?
, Italos Troiam circumdare flammis
t patria Turnum consistere terra,
s avus, cui diva Venilia mater:
oianos atra vim ferre Latinis?
ugo premere, atque avertere prædas?
legere, et gremiis abducere pactas?
manu, præfigere puppibus arma?
ean manibus subducere Graiûm,
nebulam et ventos obtendere inanes;
tidem classem convertere Nymphas:
utulos contra iuvisse, nefandum est?
s abest: ignarus et absit.
daliumque tibi, sunt alta Cythera.
m bellis urbem et corda aspera tentas?
uas Phrygiæ res vertere fundo
s? an miseros qui Troas Achivis
causa fuit, consurgere in arma
Asiamque, et fœdera solvere furto?
anius Spartam expugnavit adulter?
edi, fovive cupidine bella?
Tum decuit metuisse tuis: nunc sera querelis
Haud iustis assurgis, et irrita iurgia iactas.
Talibus orabat Iuno: cunctique fremebant
Cœlicolæ assensu vario: ceu flamina prima,
Cum deprensa fremunt silvis, et cæca volutant
Murmura, venturos nautis prodentia ventos.
Tum Pater omnipotens, rerum cui summa potestas,
Infit. Eo dicente, deûm domus alta silescit,
Et tremefacta solo tellus: silet arduus æther;
Tum Zephyri posuere; premit placida æquora pontus.
Accipite ergo, animis atque hæc mea figite dicta.
Quandoquidem Ausonios coniungi fœdere Teucris
Haud licitum, nec vestra capit discordia finem;
Quæ cuique est fortuna hodie, quam quisque secat spem,
Tros Rutulusve fuat, nullo discrimine habebo:
Seu fatis Italûm castra obsidione tenentur,
Sive errore malo Troiæ monitisque sinistris.
Nec Rutulos solvo. Sua cuique exorsa laborem
Fortunamque ferent. Rex Iupiter omnibus idem.
Fata viam invenient. Stygii per flumina fratris,
Per pice torrentes atraque voragine ripas,
Annuit, et totum nutu tremefecit Olympum.
Hic finis fandi. Solio tum Iupiter aureo
Surgit, cœlicolæ medium quem ad limina ducunt.
Interea Rutuli portis circum omnibus instant
Sternere cæde viros, et mœnia cingere flammis.
At legio Æneadûm vallis obsessa tenetur;
Nec spes ulla fugæ. Miseri stant turribus altis
Nequidquam, et rara muros cinxere corona;
Asius Imbrasides, Hicetaoniusque Thymœtes,
Assaracique duo, et senior cum Castore Thymbris,
Prima acies: hos germani Sarpedonis ambo,
Et Clarus et Themon, Lycia comitantur ab alta.
Fert ingens toto connixus corpore saxum,
Haud partem exiguam montis, Lyrnessius Acmon,
Nec Clytio genitore minor, nec fratre Menestheo.
Hi iaculis, illi certant defendere saxis,
Molirique ignem, nervoque aptare sagittas.
Ipse inter medios, Veneris iustissima cura,
Dardanius caput, ecce, puer detectus honestum,
Qualis gemma micat, fulvum quæ dividit aurum,
Aut collo decus, aut capiti; vel quale per artem
Inclusum buxo, aut Oricia terebintho,
Lucet ebur; fusos cervix cui lactea crines
Accipit, et molli subnectens circulus auro.
Te quoque magnanimæ viderunt, Ismare, gentes
Vulnera dirigere, et calamos armare veneno,
Mæonia generose domo; ubi pinguia culta
Exercentque viri, Pactolosque irrigat auro.
Affuit et Mnestheus, quem pulsi pristina Turni
Aggere murorum sublimem gloria tollit;
Et Capys: hinc nomen Campanæ ducitur urbi.
Illi inter sese duri certamina belli
Contulerant: media Æneas freta nocte secabat.
Namque ut, ab Evandro castris ingressus Etruscis,
Regem adit, et regi memorat nomenque genusque;
Quidve petat, quidve ipse ferat; Mezentius arma
Quæ sibi conciliet, violentaque pectora Turni,
Edocet; humanis quæ sit fiducia rebus
Admonet, immiscetque preces. Haud fit mora; Tar-
Iungit opes, fœdusque ferit; tum libera fati (cho
Classem conscendit iussis gens Lydia divûm,
Externo commissa duci. Æneia puppis
Prima tenet, rostro Phrygios subiuncta leones:
Imminet Ida super, profugis gratissima Teucris.
Hic magnus sedet Æneas, secumque volutat
Eventus belli varios; Pallasque sinistro
Affixus lateri iam quærit sidera, opacæ

Noctis iter, iam quæ passus terraque marique.
Pandite nunc Helicona, deæ, cantusque movete;
Quæ manus interea Tuscis comitetur ab oris
Ænean, armetque rates, pelagoque vehatur.
Massicus ærata princeps secat æquora Tigri;
Sub quo mille manus iuvenum, qui mœnia Clusi,
Quique urbem liquere Cosas; queis tela, sagittæ,
Corytique leves humeris et letifer arcus.
Una torvus Abas: huic totum insignibus armis
Agmen, et aurato fulgebat Apolline puppis.
Sexcentos illi dederat Populonia mater
Expertos belli iuvenes; ast Ilva trecentos
Insula, inexhaustis Chalybum generosa metallis.
Tertius, ille hominum divumque interpres Asylas,
Cui pecudum fibræ, cœli cui sidera parent,
Et linguæ volucrum, et præsagi fulminis ignes,
Mille rapit densos acie atque horrentibus hastis.
Hos parere iubent Alpheæ ab origine Pisæ,
Urbs Etrusca solo. Sequitur pulcherrimus Astur,
Astur equo fidens et versicoloribus armis.
Tercentum adiiciunt (mens omnibus una sequendi)
Qui Cærete domo, qui sunt Minionis in arvis,
Et Pyrgi veteres, intempestæque Graviscæ.
Non ego te, Ligurum ductor fortissime bello,
Transierim, Cinyra, et paucis comitate Cupavo,
Cuius olorinæ surgunt de vertice pennæ
[Crimen amor vestrum, formæque insigne paternæ.]
Namque ferunt, luctu Cycnum Phaethontis amati,
Populeas inter frondes umbramque sororum
Dum canit, et mœstum Musa solatur amorem,
Canentem molli pluma duxisse senectam,
Linquentem terras, et sidera voce sequentem.
Filius, æquales comitatus classe catervas,
Ingentem remis Centaurum promovet: ille
Instat aquæ, saxumque undis immane minatur
Arduus, et longa sulcat maria alta carina.
Ille etiam patriis agmen ciet Ocnus ab oris,
Fatidicæ Mantus et Tusci filius amnis,
Qui muros matrisque dedit tibi, Mantua, nomen;
Mantua dives avis; sed non genus omnibus unum;
Gens illi triplex, populi sub gente quaterni:
Ipsa caput populis; Tusco de sanguine vires.
Hinc quoque quingentos in se Mezentius armat,
Quos patre Benaco velatus arundine glauca
Mincius infesta ducebat in æquora pinu.
It gravis Aulestes, centenaque arbore fluctum
Verberat assurgens; spumant vada marmore verso.
Hunc vehit immanis Triton, et cærula concha
Exterrens freta; cui laterum tenus hispida nanti
Frons hominem præfert, in pristin desinit alvus;
Spumea semifero sub pectore murmurat unda.
Tot lecti proceres ter denis navibus ibant
Subsidio Troiæ, et campos salis ære secabant.
Iamque dies cœlo concesserat, almaque curru
Noctivago Phœbe medium pulsabat Olympum:
Æneas (neque enim membris dat cura quietem)
Ipse sedens clavumque regit, velisque ministrat.
Atque illi medio in spatio chorus, ecce, suarum
Occurrit comitum: Nymphæ, quas alma Cybelle
Numen habere maris, Nymphasque e navibus esse,
Iusserat, innabant pariter, fluctusque secabant,
Quot prius æratæ steterant ad litora proræ:
Agnoscunt longe regem, lustrantque choreis:
Quarum quæ fandi doctissima, Cymodocea,
Pone sequens, dextra puppim tenet, ipsaque dorso
Eminet, ac læva tacitis subremigat undis.
Tum sic ignarum alloquitur. Vigilasne, deûm gens,
Ænea? vigila, et velis immitte rudentes.
Nos sumus Idææ sacro de vertice pinus,
Nunc pelagi Nymphæ, classis tua. Perfidus ut nos
Præcipites ferro Rutulus flammaque premebat,
Rupimus invitæ tua vincula, teque per æquor
Quærimus. Hanc Genitrix faciem miserata refecit,
Et dedit esse deas, ævumque agitare sub undis.
At puer Ascanius muro fossisque tenetur,
Tela inter media atque horrentes Marte Latinos.
Iam loca iussa tenent forti permixtus Etrusco
Arcas eques. Medias illis opponere turmas,
Ne castris iungant, certa est sententia Turno.
Surge age, et Aurora socios veniente vocari
Primus in arma iube, et clypeum cape, quem dedit ipse
Invictum Ignipotens, atque oras ambiit auro.
Crastina lux, mea si non irrita dicta putaris,
Ingentes Rutulæ spectabit cædis acervos.
Dixerat; et dextra discedens impulit altam,
Haud ignara modi, puppim. Fugit illa per undas
Ocyor et iaculo et ventos æquante sagitta.
Inde aliæ celerant cursus. Stupet inscius ipse
Tros Anchisiades; animos tamen omine tollit.
Tum breviter supera adspectans convexa precatur:
Alma parens Idæa deûm, cui Dindyma cordi,
Turrigeræque urbes, biiugique ad frena leones,
Tu mihi nunc pugnæ princeps, tu rite propinques
Augurium, Phrygibusque adsis pede, diva, secundo.
Tantum effatus; et interea revoluta ruebat
Matura iam luce dies, noctemque fugarat.
Principio sociis edicit, signa sequantur,
Atque animos aptent armis, pugnæque parent se.
Iamque in conspectu Teucros habet et sua castra,
Stans celsa in puppi: clypeum tum deinde sinistra
Extulit ardentem. Clamorem ad sidera tollunt
Dardanidæ e muris. Spes addita suscitat iras;
Tela manu iaciunt: quales sub nubibus atris
Strymoniæ dant signa grues, atque æthera tranant
Cum sonitu, fugiuntque Notos clamore secundo.
At Rutulo regi ducibusque ea mira videri
Ausoniis; donec versas ad litora puppes
Respiciunt, totumque allabi classibus æquor.
Ardet apex capiti, cristisque a vertice flamma
Funditur, et vastos umbo vomit aureus ignes:
Non secus, ac liquida si quando nocte cometæ
Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor,
Ille sitim morbosque ferens mortalibus ægris,
Nascitur, et lævo contristat lumine cœlum.
Haud tamen audaci Turno fiducia cessit
Litora præcipere, et venientes pellere terra.
[Ultro animos tollit dictis, atque increpat ultro:]
Quod votis optastis, adest, perfringere dextra.
In manibus Mars ipse, viri. Nunc coniugis esto
Quisque suæ tectique memor; nunc magna referto
Facta, patrum laudes. Ultro occurramus ad undam,
Dum trepidi, egressisque labant vestigia prima.
Audentes Fortuna iuvat.
Hæc ait, et secum versat, quos ducere contra,
Vel quibus obsessos possit concredere muros.
Interea Æneas socios de puppibus altis
Pontibus exponit. Multi servare recursus
Languentis pelagi, et brevibus se credere saltu;
Per remos alii. Speculatus litora Tarcho,
Qua vada non spirant, nec fracta remurmurat unda,
Sed mare inoffensum crescenti allabitur æstu,
Advertit subito proras, sociosque precatur:
Nunc, o lecta manus, validis incumbite remis;
Tollite, ferte rates; inimicam findite rostris
Hanc terram, sulcumque sibi premat ipsa carina.
Frangere nec tali puppim statione recuso,
Arrepta tellure semel. Quæ talia postquam
Effatus Tarcho, socii consurgere tonsis,

n rates arvis inferre Latinis,
tenent siccum, et sedere carinæ
uæ: sed non puppis tua, Tarcho;
licta vadis, dorso dum pendet iniquo,
tata diu, fluctusque fatigat,
que viros mediis exponit in undis;
rum quos et fluitantia transtra
etrahitque pedem simul unda relabens.
m segnis retinet mora; sed rapit acer
in Teucros, et contra in litore sistit.
Primus turmas invasit agrestes
pugnæ, stravitque Latinos,
ne, virum qui maximus ultro
huic gladio perque ærea suta,
squalentem auro, latus haurit apertum.
erit, exsectum iam matre perempta,
e, sacrum, casus evadere ferri
arvo. Nec longe, Cissea durum,
Gyan, sternentes agmina clava,
nihil illos Herculis arma,
vere manus, genitorque Melampus,
, usque graves cum terra labores.
n Pharo, voces dum iactat inertes,
olum clamanti sistit in ore.
lentem prima lanugine malas
Clytium infelix, nova gaudia, Cydon,
ana dextra, securus amorum,
tibi semper erant, miserande, iaceres,
pata cohors foret obvia, Phorci
pteni numero, septenaque tela
partim galea clypeoque resultant
it partim stringentia corpus
Fidum Æneas affatur Achaten:
mihi (non ullum dextera frustra
ulos) steterunt quæ in corpore Graium
is. Tum magnam corripit hastam,
volans clypei transverberat æra
horaca simul cum pectore rumpit.
ubit Alcanor, fratremque ruentem
tra: traiecto missa lacerto
a fugit, servatque cruenta tenorem;
x humero nervis moribunda pependit.
or, iaculo fratris de corpore rapto,
t; sed non et figere contra
magnique femur perstrinxit Achatæ.
fidens primævo corpore, Clausus
rigida Dryopem ferit eminus hasta
graviter pressa, pariterque loquentis
amque rapit, traiecto gutture; at ille
erram, et crassum vomit ore cruorem.
Threicios Boreæ de gente suprema,
Idas pater et patria Ismara mittit,
ernit casus. Accurrit Halesus,
manus; subit et Neptunia proles,
signis equis. Expellere tendunt
e illi; certatur limine in ipso
gno discordes æthere venti
llunt, animis et viribus æquis;
r se, non nubila, non mare, cedunt;
s diu; stant obnixi; omnia contra:
Troianæ acies aciesque Latinæ
hæret pede pes, densusque viro vir.
x alia, qua saxa rotantia late
rrens arbustaque diruta ripis,
etos acies inferre pedestres,
as Latio dare terga sequaci;
natura loci dimittere quando
unum quod rebus restat egenis,
nunc dictis virtutem accendit amaris:

Quo fugitis, socii? per vos et fortia facta,
Per ducis Evandri nomen, devictaque bella,
Spemque meam, patriæ quæ nunc subit æmula laudi,
Fidite ne pedibus. Ferro rumpenda per hostes
Est via. Qua globus ille virum densissimus urget,
Hac vos et Pallanta ducem patria alta reposcit.
Numina nulla premunt: mortali urgemur ab hoste
Mortales; totidem nobis animæque manusque.
Ecce, maris magna claudit nos obiice pontus;
Deest iam terra fugæ: pelagus Troiamne petemus?
Hæc ait, et medius densos prorumpit in hostes.
Obvius huic primum, fatis adductus iniquis,
Fit Lagus: hunc, magno vellit dum pondere saxum,
Intorto figit telo, discrimina costis
Per medium qua spina dabat; hastamque receptat
Ossibus hærentem. Quem non super occupat Hisbo,
Ille quidem hoc sperans; nam Pallas ante ruentem,
Dum furit, incautum crudeli morte sodalis,
Excipit, atque ensem tumido in pulmone recondit.
Hinc Sthenelum petit, et Rhœti de gente vetusta
Anchemolum, thalamos ausum incestare novercæ.
Vos etiam gemini Rutulis cecidistis in arvis,
Daucia, Laride Thymberque, simillima proles,
Indiscreta suis gratusque parentibus error;
At nunc dura dedit vobis discrimina Pallas:
Nam tibi, Thymbre, caput Evandrius abstulit ensis;
Te decisa suum, Laride, dextera quærit;
Semianimesque micant digiti, ferrumque retractant.
Arcadas accensos monitu, et præclara tuentes
Facta viri, mixtus dolor et pudor armat in hostes.
Tum Pallas biiugis fugientem Rhœtea præter
Traiicit. Hoc spatium, tantumque moræ fuit Ilo;
Ilo namque procul validam direxerat hastam;
Quam medius Rhœteus intercipit, optime Teuthra,
Te fugiens, fratremque Tyren; curruque volutus
Cædit semianimis Rutulorum calcibus arva.
Ac velut, optato ventis æstate coortis,
Dispersa immittit silvis incendia pastor;
Correptis subito mediis, extenditur una
Horrida per latos acies Vulcania campos;
Ille sedens victor flammas despectat ovantes:
Non aliter socium virtus coit omnis in unum,
Teque iuvat, Palla. Sed bellis acer Halesus
Tendit in adversos, seque in sua colligit arma.
Hic mactat Ladona, Pheretaque, Demodocumque;
Strymonio dextram fulgenti deripit ense
Elatam in iugulum; saxo ferit ora Thoantis,
Ossaque dispersit cerebro permixta cruento.
Fata canens silvis genitor celarat Halesum:
Ut senior leto canentia lumina solvit,
Iniecere manum Parcæ, telisque sacrarunt
Evandri. Quem sic Pallas petit ante precatus:
Da nunc, Thybri pater, ferro, quod missile libro,
Fortunam atque viam duri per pectus Halesi.
Hæc arma exuviasque viri tua quercus habebit.
Audiit illa deus: dum texit Imaona Halesus,
Arcadio infelix telo dat pectus inermum.
At non cæde viri tanta perterrita Lausus,
Pars ingens belli, sinit agmina: primus Abantem
Oppositum interimit, pugnæ nodumque moramque.
Sternitur Arcadiæ proles; sternuntur Etrusci;
Et vos, o Graiis imperdita corpora, Teucri.
Agmina concurrunt ducibusque et viribus æquis.
Extremi addensent acies; nec turba moveri
Tela manusque sinit. Hinc Pallas instat et urget,
Hinc contra Lausus (nec multum discrepat ætas)
Egregii formæ; sed queis Fortuna negarat
In patriam reditus. Ipsos concurrere passus
Haud tamen inter se magni regnator Olympi;

Mox illos sua fata manent maiore sub hoste.
Interea soror alma monet succurrere Lauso
Turnum, qui volucri curru medium secat agmen.
Ut vidit socios: Tempus desistere pugnæ;
Solus ego in Pallanta feror; soli mihi Pallas
Debetur; cuperem ipse parens spectator adesset.
Hæc ait, et socii cesserunt æquore iusso.
At, Rutulûm abscessu, iuvenis tum, iussa superba
Miratus, stupet in Turno, corpusque per ingens
Lumina volvit, obitque truci procul omnia visu.
Talibus et dictis it contra dicta tyranni:
Aut spoliis ego iam raptis laudabor opimis,
Aut leto insigni. Sorti pater æquus utrique est.
Tolle minas. Fatus, medium procedit in æquor.
Frigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis.
Desiluit Turnus biiugis; pedes apparat ire
Comminus. Utque leo, specula cum vidit ab alta
Stare procul campis meditantem prœlia taurum,
Advolat; haud alia est Turni venientis imago.
Hunc ubi contiguum missæ fore credidit hastæ,
Ire prior Pallas, si qua fors adiuvet ausum
Viribus imparibus; magnumque ita ad æthera fatur:
Per patris hospitium, et mensas, quas advena adisti,
Te precor, Alcide, cœptis ingentibus adsis;
Cernat semineci sibi me rapere arma cruenta,
Victoremque ferant morientis lumina Turni.
Audiit Alcides iuvenem, magnumque sub imo
Corde premit gemitum, lacrymasque effudit inanes.
Tum Genitor natum dictis affatur amicis:
Stat sua cuique dies; breve et irreparabile tempus
Omnibus est vitæ: sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus. Troiæ sub mœnibus altis
Tot nati cecidere deûm; quin occidit una
Sarpedon, mea progenies. Et iam sua Turnum
Fata vocant, metasque dati pervenit ad ævi.
Sic ait, atque oculos Rutulorum reiicit arvis.
At Pallas magnis emittit viribus hastam,
[Vaginaque cava fulgentem deripit ensem.]
Illa volans, humeris surgunt qua tegmina summa,
Incidit, atque, viam clypei molita per oras,
Tandem etiam magno strinxit de corpore Turni.
Hic Turnus ferro præfixum robur acuto
In Pallanta diu librans iacit, atque ita fatur:
Adspice, num mage sit nostrum penetrabile telum.
Dixerat; at clypeum, tot ferri terga, tot æris,
Cum pellis toties obeat circumdata tauri,
Vibranti medium cuspis transverberat ictu,
Loricæque moras et pectus perforat ingens.
Ille rapit calidum frustra de vulnere telum;
Una eademque via sanguis animusque sequuntur.
Corruit in vulnus; sonitum super arma dedere;
Et terram hostilem moriens petit ore cruento.
Quem Turnus super assistens,
Arcades, hæc, inquit, memores mea dicta referte
Evandro: qualem meruit, Pallanta remitto.
Quisquis honos tumuli, quidquid solamen humandi
Largior. Haud illi stabunt Æneia parvo (est,
Hospitia. Et lævo pressit pede, talia fatus,
Exanimem, rapiens immania pondera baltei,
Impressumque nefas: una sub nocte iugali
Cæsa manus iuvenum fœde, thalamique cruenti;
Quæ Clonus Eurytides multo cælaverat auro;
Quo nunc Turnus ovat spolio gaudetque potitus.
Nescia mens hominum fati sortisque futuræ,
Et servare modum, rebus sublata secundis.
Turno tempus erit, magno cum optaverit emtum
Intactum Pallanta, et cum spolia ista diemque
Oderit. At socii multo gemitu lacrymisque
Impositum scuto referunt Pallanta frequentes.
O dolor atque decus magnum rediture parenti!
Hæc te prima dies bello dedit, hæc eadem aufert:
Cum tamen ingentes Rutulorum linquis acervo
Nec iam fama mali tanti, sed certior auctor
Advolat Æneæ, tenui discrimine leti
Esse suos; tempus versis succurrere Teucris.
Proxima quæque metit gladio, latumque per ag
Ardens limitem agit ferro; te, Turne, superbu
Cæde nova, quærens. Pallas, Evander, in ipsis
Omnia sunt oculis; mensæ, quas advena primas
Tunc adiit, dextræque datæ. Sulmone creatos
Quatuor hic iuvenes; totidem, quos educat Ufe
Viventes rapit, inferias quos immolet umbris,
Captivoque rogi perfundat sanguine flammas.
Inde Mago procul infensam contenderat hasta
Ille astu subit; at tremebunda supervolat hast
Et genua amplectens effatur talia supplex:
Per patrios Manes, per spes surgentis Iuli,
Te precor, hanc animam serves natoque patriq
Est domus alta; iacent penitus defossa talenta
Cælati argenti; sunt auri pondera facti
Infectique mihi. Non hic victoria Teucrûm
Vertitur; aut anima una dabit discrimina tanta.
Dixerat. Æneas contra cui talia reddit:
Argenti atque auri memoras quæ multa talenta,
Natis parce tuis. Belli commercia Turnus
Sustulit ista prior iam tum Pallante peremto.
Hoc patris Anchisæ manes, hoc sentit Iulus.
Sic fatus, galeam læva tenet, atque reflexa
Cervice orantis capulo tenus applicat ens
Nec procul Hæmonides, Phœbi Triviæque
Infula cui sacra redimibat tempora vitta,
Totus collucens veste atque insignibus armis
Quem congressus agit campo, lapsumque su
Immolat, ingentique umbra tegit; arma Serestus
Lecta refert humeris, tibi, rex Gradive, trop
Instaurant acies, Vulcani stirpe creatus
Cæculus, et veniens Marsorum montibus Umbro
Dardanides contra furit. Anxuris ense sinist
Et totum clypei ferro deiecerat orbem;
Dixerat ille aliquid magnum, vimque affore
Crediderat, cœloque animum fortasse ferebat
Canitiemque sibi et longos promiserat annos
Tarquitus exsultans contra fulgentibus armis
Silvicolæ Fauno Dryope quem nympha crearat
Obvius ardenti sese obtulit. Ille reducta
Loricam clypeique ingens onus impedit hasta
Tum caput orantis nequidquam, et multa pa
Dicere, deturbat terræ; truncumque tepentem
Provolvens, super hæc inimico pectore fatur:
Istic nunc, metuende, iace. Non te optima ma
Condet humi, patriove onerabit membra sep
Alitibus linquere feris; aut gurgite mersum
Unda feret, piscesque impasti vulnera lamb
Protenus Antæum et Lucam, prima agmina T
Persequitur, fortemque Numam, fulvumque C
Magnanimo Volscente satum, ditissimus agri
Qui fuit Ausonidûm, et tacitis regnavit Amy
Ægæon qualis, centum cui brachia dicunt,
Centenasque manus, quinquaginta oribus ign
Pectoribusque arsisse, Iovis cum fulmina co
Tot paribus streperet clypeis, tot stringeret e
Sic toto Æneas desævit in æquore victor,
Ut semel intepuit mucro. Quin ecce Niphæi
Quadriiuges in equos adversaque pectora tendit
Atque illi, longe gradientem et dira frementem
Ut videre, metu versi, retroque ruentes
Effunduntque ducem, rapiuntque ad litora curr
Interea biiugis infert se Lucagus albis

aterque Liger; sed frater habenis
: strictum rotat acer Lucagus ensem.
Æneas tanto fervore furentes:
aque ingens apparuit hasta.

is equos, nec currus cernis Achillei,
campos: nunc belli finis et ævi
ervis. Vesano talia late
Ligeri; sed non et Troius heros
astra; iaculum nam torquet in hostem.
onus pendens in verbera telo
igos; proiecto dum pede lævo
e; subit oras hasta per imas
pei, tum lævum perforat inguen;
u moribundus volvitur arvis.
ans dictis affatur amaris:
tuos currus fuga segnis equorum
vanæ vertere ex hostibus umbræ;
ens iuga deseris. Hæc ita fatus
gos. Frater tendebat inermes
a, curru delapsus eodem:
i te talem genuere parentes,
sine hanc animam, et miserere precantis.
ati Æneas: Haud talia dudum
monere; et fratrem ne desere frater.
animam, pectus, mucrone recludit.
mpos edebat funera ductor
rrentis aquæ vel turbinis atri
Tandem erumpunt, et castra relinquunt,
er et nequidquam obsessa iuventus.
nterea compellat Iupiter ultro:
mihi atque eadem gratissima coniux,
Venus (nec te sententia fallit)
tentat opes; non vivida bello
, animisque ferox, patiensque pericli.
omissa: Quid, o pulcherrime coniux,
gram, et tua tristia dicta timentem?
quondam fuerat, quamque esse decebat,
foret; non hoc mihi namque negares,
, quin et pugnæ subducere Turnum,
cem incolumem servare parenti.
, Teucrisque pio det sanguine pœnas.
ostra deduxit origine nomen,
e illi quartus pater; et tua larga
ultisque oneravit limina donis.
rei breviter sic fatur Olympi:
entis leti tempusque caduco
i, meque hoc ita ponere sentis;
urnum, atque instantibus eripe fatis.
dulsisse vacat. Sin altior istis
venia ulla latet, totumque moveri
as bellum; spes pascis inanes.
rymans: Quid si, quod voce gravaris,
atque hæc Turno rata vita maneret?
insontem gravis exitus; aut ego veri
ud at o potius formidine falsa
melius tua, qui potes, orsa reflectas!
a dedit, cœlo se protinus alto
hiemem nimbo succincta per auras;
iem et Laurentia castra petivit.
e cava tenuem sine viribus umbram
eæ (visu mirabile monstrum)
nat telis; clypeumque iubasque
ulat capitis; dat inania verba;
te sonum, gressusque effingit euntis:
uales fama est volitare figuras,
tos deludunt somnia sensus.
a ante acies exsultat imago,
rum telis, et voce lacessit.

Instat cui Turnus, stridentemque eminus hastam
Coniicit; illa dato vertit vestigia tergo.
Tum vero Æneam aversum ut cedere Turnus
Credidit, atque animo spem turbidus hausit inanem;
Quo fugis, Ænea? thalamos ne desere pactos:
Hac dabitur dextra tellus quæsita per undas.
Talia vociferans sequitur, strictumque coruscat
Mucronem; nec ferre videt sua gaudia ventos.
Forte ratis celsi coniuncta crepidine saxi
Expositis stabat scalis, et ponte parato;
Qua rex Clusinis advectus Osinius oris.
Huc sese trepida Æneæ fugientis imago
Coniicit in latebras: nec Turnus segnior instat;
Exsuperatque moras, et pontes transilit altos.
Vix proram attigerat; rumpit Saturnia funem,
Avulsamque rapit revoluta per æquora navem.
Illum autem Æneas absentem in prœlia poscit;
Obvia multa virûm demittit corpora morti.
Tum levis haud ultra latebras iam quærit imago,
Sed sublime volans nubi se immiscuit atræ;
Cum Turnum medio interea fert æquore turbo.
Respicit ignarus rerum, ingratusque salutis,
Et duplices cum voce manus ad sidera tendit:
Omnipotens Genitor, tanton' me crimine dignum
Duxisti, et tales voluisti expendere pœnas?
Quo feror? unde abii? quæ me fuga, quemve reducet?
Laurentesne iterum muros aut castra videbo?
Quid manus illa virûm, qui me meaque arma secuti?
Quosque (nefas) omnes infanda in morte reliqui;
Et nunc palantes video, gemitumque cadentum
Accipio. Quid ago? aut quæ iam satis ima dehiscat
Terra mihi? vos o potius miserescite, venti;
In rupes, in saxa (volens vos Turnus adoro)
Ferte ratem, sævisque vadis immittite Syrtis,
Quo neque me Rutuli, nec conscia fama sequatur.
Hæc memorans, animo nunc huc, nunc fluctuat illuc;
An sese mucrone ob tantum dedecus amens
Induat, et crudum per costas exigat ensem;
Fluctibus an iaciat mediis, et litora nando
Curva petat, Teucrûmque iterum se reddat in arma.
Ter conatus utramque viam: ter maxima Iuno
Continuit; iuvenemque animi miserata repressit.
Labitur alta secans fluctuque æstuque secundo:
Et patris antiquam Dauni defertur ad urbem.

At Iovis interea monitis Mezentius ardens
Succedit pugnæ, Teucrosque invadit ovantes.
Concurrunt Tyrrhenæ acies, atque omnibus uni,
Uni odiisque viro telisque frequentibus instant.
Ille (velut rupes, vastum quæ prodit in æquor,
Obvia ventorum furiis, expostaque ponto,
Vim cunctam atque minas perfert cœlique marisque,
Ipsa immota manens) prolem Dolichaonis Hebrum
Sternit humi, cum quo Latagum, Palmumque fugacem:
Sed Latagum saxo atque ingenti fragmine montis
Occupat os faciemque adversam: poplite Palmum
Succiso volvi segnem sinit; armaque Lauso
Donat habere humeris, et vertice figere cristas.
Necnon Evanthen Phrygium, Paridisque Mimanta
Æqualem comitemque; una quem nocte Theano
In lucem genitori Amyco dedit, et face prægnans
Cisseis regina Parin: Paris urbe paterna
Occubat; ignarum Laurens habet ora Mimanta.
Ac velut ille canum morsu de montibus altis
Actus aper, multos Vesulus quem pinifer annos
Defendit, multosve palus Laurentia, silva
Pastus arundinea, postquam inter retia ventum est,
Substitit, infremuitque ferox, et inhorruit armos;
Nec cuiquam irasci propiusve accedere virtus;

Sed iaculis tutisque procul clamoribus instant:
Ille autem impavidus partes cunctatur in omnes,
Dentibus infrendens, et tergo decutit hastas:
Haud aliter, iustæ quibus est Mezentius iræ,
Non ulli est animus stricto concurrere ferro;
Missilibus longe et vasto clamore lacessunt.
Venerat antiquis Corythi de finibus Acron,
Graius homo, infectos linquens profugus hymenæos:
Hunc ubi miscentem longe media agmina vidit,
Purpureum pennis et pactæ coniugis ostro;
Impastus stabula alta leo ceu sæpe peragrans,
(Suadet enim vesana fames) si forte fugacem
Conspexit capream, aut surgentem in cornua cervum,
Gaudet, hians immane, comasque arrexit, et hæret
Visceribus super incumbens; lavit improba teter
Ora cruor.
Sic ruit in densos alacer Mezentius hostes.
Sternitur infelix Acron, et calcibus atram
Tundit humum exspirans, infractaque tela cruentat.
Atque idem fugientem haud est dignatus Oroden
Sternere, nec iacta cæcum dare cuspide vulnus:
Obvius adversoque occurrit, seque viro vir
Contulit, haud furto melior, sed fortibus armis.
Tum super abiectum posito pede nixus et hasta:
Pars belli haud temnenda, viri, iacet altus Orodes.
Conclamant socii lætum pæana secuti.
Ille autem exspirans: Non me, quicumque es, inulto,
Victor, nec longum lætabere; te quoque fata
Prospectant paria, atque eadem mox arva tenebis.
Ad quem subridens mixta Mezentius ira:
Nunc morere. Ast de me divum Pater atque hominum
Viderit. Hoc dicens eduxit corpore telum. (rex
Olli dura quies oculos et ferreus urget
Somnus; in æternam clauduntur lumina noctem.
Cædicus Alcathoum obtruncat, Sacrator Hydaspen;
Partheniumque Rapo et prædurum viribus Orsen;
Messapus Cloniumque Lycaoniumque Ericeten;
Illum infrenis equi lapsu tellure iacentem,
Hunc peditem pedes. Et Lycius processerat Agis;
Quem tamen haud expers Valerus virtutis avitæ
Deiicit; at Thronium Salius, Saliumque Nealces,
Insignis iaculo et longe fallente sagitta.
Iam gravis æquabat luctus et mutua Mavors
Funera; cædebant pariter pariterque ruebant
Victores victique; neque his fuga nota, neque illis.
Di Iovis in tectis iram miserantur inanem
Amborum, et tantos mortalibus esse labores;
Hinc Venus, hinc contra spectat Saturnia Iuno:
Pallida Tisiphone media inter millia sævit.
At vero ingentem quatiens Mezentius hastam
Turbidus ingreditur campo. Quam magnus Orion,
Cum pedes incedit medii per maxima Nerei
Stagna viam scindens, humero supereminet undas;
Aut, summis referens annosam montibus ornum,
Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit;
Talis se vastis infert Mezentius armis.
Huic contra Æneas, speculatus in agmine longo,
Obvius ire parat. Manet imperterritus ille,
Hostem magnanimum opperiens, et mole sua stat;
Atque oculis spatium emensus, quantum satis hastæ;
Dextra, mihi deus, et telum, quod missile libro,
Nunc adsint: voveo prædonis corpore raptis
Indutum spoliis ipsum te, Lause, tropæum
Æneæ. Dixit; stridentemque eminus hastam
Iniicit: illa volans clypeo est excussa, proculque
Egregium Antorem latus inter et ilia figit;
Herculis Antorem comitem, qui missus ab Argis,
Hæserat Evandro, atque Itala consederat urbe.
Sternitur infelix alieno vulnere, cælumque,
Adspicit, et dulces moriens reminiscitur A
Tum pius Æneas hastam iacit: illa per orb
Æ cavum triplici, per linea terga, tribusq
Transiit intextum tauris opus, imaque sed
Inguine; sed vires haud pertulit. Ocyus ens
Æneas, viso Tyrrheni sanguine lætus,
Eripit a femore, et trepidanti fervidus insta
Ingemuit cari graviter genitoris amore,
Ut vidit, Lausus; lacrymæque per ora volu
Hic mortis duræ casum, tuaque optima fact
Si qua fidem tanto est operi latura vetustas,
Non equidem, nec te, iuvenis memorande, s
Ille pedem referens, et inutilis, inque ligat
Cedebat, clypeoque inimicum hastile trahe
Proripuit iuvenis, seseque immiscuit armis;
Iamque assurgentis dextra plagamque ferent
Æneæ subiit mucronem, ipsumque morando
Sustinuit; socii magno clamore sequuntur,
Dum genitor nati parma protectus abiret;
Telaque coniiciunt, proturbantque eminus
Missilibus. Furit Æneas, tectusque tenet se
Ac velut, effusa si quando grandine nimbi
Præcipitant, omnis campis diffugit arator,
Omnis et agricola; et tuta latet arce viator,
Aut amnis ripis, aut alti fornice saxi,
Dum pluit in terris; ut possint, sole reduct
Exercere diem; sic obrutus undique telis
Æneas nubem belli, dum detonet, omnem
Sustinet, et Lausum increpitat, Lausoque
Quo, moriture, ruis, maioraque viribus aud
Fallit te incautum pietas tua. Nec minus ill
Exsultat demens: sævæ iamque altius iræ
Dardanio surgunt ductori, extremaque Lau
Parcæ fila legunt; validum namque exigit e
Per medium Æneas iuvenem, totumque rec
Transiit et parmam mucro, levia arma mina
Et tunicam, molli mater quam neverat aur
Implevitque sinum sanguis; tum vita per au
Concessit mœsta ad Manes, corpusque reli
At vero ut vultum vidit morientis et ora,
Ora modis Anchisiades pallentia miris,
Ingemuit miserans graviter, dextramque te
Et mentem patriæ strinxit pietatis imago.
Quid tibi nunc, miserande puer, pro laudib
Quid pius Æneas tanta dabit indole dignu
Arma, quibus lætatus, habe tua; teque par
Manibus et cineri, si qua est ea cura, remitt
Hoc tamen infelix miseram solabere morte
Æneæ magni dextra cadis. Increpat ultro
Cunctantes socios, et terra sublevat ipsum,
Sanguine turpantem comtos de more capill
Interea genitor Tiberini ad fluminis und
Vulnera siccabat lymphis, corpusque leva
Arboris acclinis trunco. Procul ærea ramis
Dependet galea, et prato gravia arma quies
Stant lecti circum iuvenes; ipse æger, anhe
Colla fovet, fusus propexam in pectore bar
Multa super Lauso rogitat, multumque rem
Qui revocent, mœstique ferant mandata pa
At Lausum socii exanimem super arma fer
Flentes, ingentem, atque ingenti vulnere v
Agnovit longe gemitum præsaga mali men
Canitiem multo deformat pulvere, et amb
Ad cœlum tendit palmas, et corpore inhæ
Tantane me tenuit vivendi, nate, voluptas
Ut pro me hostili paterer succedere dextr
Quem genui? Tuane hæc genitor per vulne
Morte tua vivens? Heu! nunc misero mihi
Exsilium infelix! nunc alte vulnus adactu

e, tuum maculavi crimine nomen,
idium solio sceptrisque paternis.
triæ pœnas odiisque meorum:
ortes animam sontem ipse dedissem!
eque adhuc homines lucemque relinquo!
Simul hoc dicens attollit in ægrum
quamquam vis alto vulnere tardat,
s, equum duci iubet. Hoc decus illi,
erat; bellis hoc victor abibat
loquitur mœrentem, et talibus infit:
res si qua diu mortalibus ulla est)
t hodie victor spolia illa cruenta
es referes, Lausique dolorum
eris; aut, aperit si nulla viam vis,
riter. Neque enim, fortissime, credo,
asti et dominos dignabere Teucros.
eptus tergo consueta locavit
usque ambas iaculis oneravit acutis;
ulgens, cristaque hirsutus equina:
n medios rapidus dedit. Æstuat ingens
pudor, mixtoque insania luctu,
itatus amor, et conscia virtus.]
ænean magna ter voce vocavit.
it enim, lætusque precatur:
deum faciat, sic altus Apollo,
ere manum.
s, et infesta subit obvius hasta.
uid me, erepto, sævissime, nato,
via sola fuit, qua perdere posses.
horremus, nec divûm parcimus ulli.
enio moriturus, et hæc tibi porto
ixit, telumque intorsit in hostem;
er atque aliud figitque, volatque
ed sustinet aureus umbo.
stantem lævos equitavit in orbes,
iens; ter secum Troius heros
to circumfert tegmine silvam.
axisse moras, tot spicula tædet
etur pugna congressus iniqua;
animo, iam tandem erumpit, et inter
cava tempora conicit hastam.
um quadrupes, et calcibus auras
umque equitem super ipse secutus
que incumbit cernuus armo.
nt cœlum Troesque Latinique.
, vaginaque eripit ensem,
bi nunc Mezentius acer, et illa
? Contra Tyrrhenus, ut auras
it cœlum, mentemque recepit;
uid increpitas, mortemque minaris?
nefas; nec sic ad prœlia veni;
hæc pepigit mihi fœdera Lausus.
si qua est victis venia hostibus, oro;
ntiare tegi. Scio acerba meorum
ia: hunc, oro, defende furorem;
n nati concede sepulcro.
guloque haud inscius accipit ensem,
nam diffundit in arma cruore.

ber undecimus

a surgens Aurora reliquit.
nam et sociis dare tempus humandis
æ, turbataque funere mens est,
o victor solvebat Eoo.
um decisis undique ramis
lo, fulgentiaque induit arma,
xuvias; tibi, magne, tropæum,
at rorantes sanguine cristas,
Telaque trunca viri, et bis sex thoraca petitum
Perfossumque locis; clypeumque ex ære sinistræ
Subligat, atque ensem collo suspendit eburnum.
Tum socius, (namque omnis eum stipata tegebat
Turba ducum) sic incipiens, hortatur ovantes;
Maxima res effecta, viri, timor omnis abesto,
Quod superest; hæc sunt spolia, et de rege superbo
Primitiæ; manibusque meis Mezentius hic est.
Nunc iter ad regem nobis murosque Latinos.
Arma parate, animis et spe præsumite bellum;
Ne qua mora ignaros, ubi primum vellere signa
Annuerint superi, pubemque educere castris,
Impediat, segnesve metu sententia tardet.
Interea socios inhumataque corpora terræ
Mandemus; qui solus honos Acheronte sub imo est.
Ite, ait; egregias animas, quæ sanguine nobis
Hanc patriam peperere suo, decorate supremis
Muneribus; mœstamque Evandri primus ad urbem
Mittatur Pallas, quem non virtutis egentem
Abstulit atra dies, et funere mersit acerbo.
Sic ait illacrymans, recipitque ad limina gressum;
Corpus ubi exanimi positum Pallantis Acœtes
Servabat senior, qui Parrhasio Evandro
Armiger ante fuit; sed non felicibus æque
Tum comes auspiciis caro datus ibat alumno.
Circum omnis famulumque manus Troianaque turba,
Et mœstum Iliades crinem de more solutæ.
Ut vero Æneas foribus sese intulit altis,
Ingentem gemitum tunsis ad sidera tollunt
Pectoribus, mœstoque immugit regia luctu.
Ipse, caput nivei fultum Pallantis et ora
Ut vidit, levique patens in pectore vulnus
Cuspidis Ausoniæ, lacrymis ita fatur obortis:
Tene, inquit, miserande puer, cum læta veniret,
Invidit Fortuna mihi, ne regna videres
Nostra, neque ad sedes victor veherere paternas?
Non hæc Evandro de te promissa parenti
Discedens dederam, cum me complexus euntem
Mitteret in magnum imperium, metuensque moneret
Acres esse viros, cum dura prœlia gente.
Et nunc ille quidem, spe multum captus inani,
Fors et vota facit, cumulatque altaria donis.
Nos iuvenem exanimum, et nil iam cœlestibus ullis
Debentem, vano mœsti comitamur honore.
Infelix, nati funus crudele videbis!
Hi nostri reditus, exspectatique triumphi?
Hæc mea magna fides? At non, Evandre, pudendis
Vulneribus pulsum adspicies: nec sospite dirum
Optabis nato funus pater. Hei mihi! quantum
Præsidium Ausonia, et quantum tu perdis, Iule!
Hæc ubi deflevit, tolli miserabile corpus
Imperat, et toto lectos ex agmine mittit
Mille viros, qui supremum comitentur honorem,
Intersintque patris lacrymis; solatia luctus
Exigua ingentis, misero sed debita patri.
Haud segnes alii crates et molle feretrum
Arbuteis texunt virgis et vimine querno,
Exstructosque toros obtentu frondis inumbrant.
Hic iuvenem agresti sublimem stramine ponunt;
Qualem virgineo demessum pollice florem,
Seu mollis violæ, seu languentis hyacinthi;
Cui neque fulgor adhuc, nec dum sua forma, recessit;
Non iam mater alit tellus, viresque ministrat.
Tunc geminas vestes, auroque ostroque rigentes,
Extulit Æneas; quas illi læta laborum,
Ipsa suis quondam manibus Sidonia Dido
Fecerat, et tenui telas discreverat auro:
Harum unam iuveni supremum mœstus honorem
Induit, arsurasque comas obnubit amictu;

Multaque præterea Laurentis præmia pugnæ
Aggerat, et longo prædam iubet ordine duci.
Addit equos, et tela, quibus spoliaverat hostem:
Vinxerat et post terga manus, quos mitteret umbris
Inferias, cæso sparsuros sanguine flammam;
Indutosque iubet truncos hostilibus armis
Ipsos ferre duces, inimicaque nomina figi.
Ducitur infelix ævo confectus Acœtes,
Pectora nunc fœdans pugnis, nunc unguibus ora;
Sternitur et toto proiectus corpore terræ.
Ducunt et Rutulo perfusos sanguine currus.
Post bellator equus, positis insignibus, Æthon
It lacrymans, guttisque humectat grandibus ora.
Hastam alii galeamque ferunt; nam cætera Turnus
Victor habet. Tum mœsta phalanx, Teucrique sequ-
Tyrrhenique duces, et versis Arcades armis. (untur,
Postquam omnis longe comitum processerat ordo,
Substitit Æneas, gemituque hæc addidit alto:
Nos alias hinc ad lacrymas eadem horrida belli
Fata vocant. Salve æternum mihi, maxime Palla,
Æternumque vale. Nec plura effatus, ad altos
Tendebat muros, gressumque in castra ferebat.
Iamque oratores aderant ex urbe Latina,
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes:
Corpora, per campos ferro quæ fusa iacebant,
Redderet, ac tumulo sineret succedere terræ;
Nullum cum victis certamen et æthere cassis;
Parceret hospitibus quondam socerisque vocatis.
Quos bonus Æneas, haud aspernanda precantes,
Prosequitur venia, et verbis hæc insuper addit:
Quænam vos tanto fortuna indigna, Latini,
Implicuit bello, qui nos fugiatis amicos?
Pacem me exanimis et Martis sorte peremtis
Oratis? equidem et vivis concedere vellem.
Nec veni, nisi fata locum sedemque dedissent;
Nec bellum cum gente gero: rex nostra reliquit
Hospitia, et Turni potius se credidit armis.
Æquius huic Turnum fuerat se opponere morti.
Si bellum finire manu, si pellere Teucros
Apparat, his mecum decuit concurrere telis;
Vixet, cui vitam deus aut sua dextra dedisset.
Nunc ite, et miseris supponite civibus ignem.
Dixerat Æneas. Olli obstupuere silentes;
Conversique oculos inter se atque ora tenebant.
Tum senior, semperque odiis et crimine Drances
Infensus iuveni Turno, sic ore vicissim
Orsa refert: O fama ingens, ingentior armis,
Vir Troiane! quibus cœlo te laudibus æquem?
Iustitiæne prius mirer, belline laborum?
Nos vero hæc patriam grati referemus ad urbem:
Et te, si qua viam dederit fortuna, Latino
Iungemus regi. Quærat sibi fœdera Turnus.
Quin et fatales murorum attollere moles,
Saxaque subvectare humeris Troiana iuvabit.
Dixerat hæc, unoque omnes eadem ore fremebant.
Bis senos pepigere dies, et, pace sequestra,
Per silvas Teucri, mixtique impune Latini,
Erravere iugis. Ferro sonat icta bipenni
Fraxinus; evertunt actas ad sidera pinus;
Robora nec cuneis et olentem scindere cedrum,
Nec plaustris cessant vectare gementibus ornos.
Et iam Fama volans, tanti prænuntia luctus,
Evandrum Evandrique domos et mœnia complet,
Quæ modo victorem Latio Pallanta ferebat.
Arcades ad portas ruere; et de more vetusto
Funereas rapuere faces: lucet via longo
Ordine flammarum, et late discriminat agros.
Contra turba Phrygum veniens plangentia iungunt
Agmina: quæ postquam matres succedere tectis
Viderunt, mœstam incendunt clamoribus urbem.
At non Evandrum potis est vis ulla tenere;
Sed venit in medios. Feretro Pallanta reposto (
Procubuit super, atque hæret lacrymansque ge
Et via vix tandem voci laxata dolore est:
Non hæc, o Palla, dederas promissa parenti.
Cautius ut sævo velles te credere Marti!
Haud ignarus eram, quantum nova gloria in ar
Et prædulce decus primo certamine posset.
Primitiæ iuvenis miseræ! bellique propinqui
Dura rudimenta! et nulli exaudita deorum
Vota precesque meæ! tuque, o sanctissima coni
Felix morte tua, neque in hunc servata dolorem!
Contra ego vivendo vici mea fata, superstes
Restarem ut genitor. Troum socia arma secutum
Obruerent Rutuli telis! animam ipse dedissem,
Atque hæc pompa domum me, non Pallanta, ref
Nec vos arguerim, Teucri, nec fœdera, nec, qua
Iunximus hospitio, dextras: sors ista senectæ
Debita erat nostræ. Quod si immatura manebat
Mors natum, cæsis Volscorum millibus ante,
Ducentem in Latium Teucros cecidisse iuvabit.
Quin ego non alio digner te funere, Palla,
Quam pius Æneas, et quam magni Phryges, et
Tyrrhenique duces, Tyrrhenum exercitus omni
Magna tropæa ferunt, quos dat tua dextera leto.
Tu quoque nunc stares immanis truncus in arvi
Esset par ætas, et idem si robur ab annis,
Turne. Sed infelix Teucros quid demoror armis
Vadite, et hæc memores regi mandata referte:
Quod vitam moror invisam, Pallante peremto,
Dextera causa tua est; Turnum natoque patrique
Quam debere vides. Meritis vacat hic tibi solus
Fortunæque locus. Non vitæ gaudia quæro;
Nec fas; sed nato Manes perferre sub imos.
Aurora interea miseris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera atque labores.
Iam pater Æneas, iam curvo in litore Tarchon
Constituere pyras. Huc corpora quisque suor
More tulere patrum; subiectisque ignibus at
Conditur in tenebras altum caligine cœlum.
Ter circum accensos, cincti fulgentibus armis,
Decurrere rogos; ter mœstum funeris ignem
Lustravere in equis; ululatusque ore dedere.
Spargitur et tellus lacrymis, sparguntur et a
It cœlo clamorque virûm clangorque tubarum
Hinc alii spolia occisis derepta Latinis
Coniiciunt igni; galeas, ensesque decoros,
Frenaque, ferventesque rotas; pars munera no
Ipsorum clypeos, et non felicia tela.
Multa boum circa mactantur corpora Morti;
Setigerosque sues, raptasque ex omnibus agri
In flammam iugulant pecudes. Tum litore to
Ardentes spectant socios, semiustaque servan
Busta; neque avelli possunt, nox humida don
Invertit cœlum stellis fulgentibus aptum.
Nec minus et miseri diversa in parte Latini
Innumeras struxere pyras, et corpora partim
Multa virûm terræ infodiunt, avectaque parti
Finitimos tollunt in agros, urbique remittunt;
Cætera, confusæque ingentem cædis acervum,
Nec numero nec honore, cremant; tunc undiqu
Certatim crebris collucent ignibus agri.
Tertia lux gelidam cœlo dimoverat umbram:
Mœrentes altum cinerem et confusa ruebant
Ossa focis, tepidoque onerabant aggere terræ.
Iam vero in tectis, prædivitis urbe Latini,
Præcipuus fragor, et longi pars maxima luctus.
Hic matres, miseræque nurus, hic cara sororum

rentum, puerique parentibus orbi,
:rantur bellum, Turnique hymenæos:
s, ipsumque iubent decernere ferro,
i Italiæ et primos sibi poscat honores.
c sævus Drances, solumque vocari
dum posci in certamina Turnum.
contra variis sententia dictis
t magnum reginæ nomen obumbrat;
i meritis sustentat fama tropæis.
motus, medio in flagrante tumultu,
cessi magna Diomedis ab urbe
sa ferunt; nihil omnibus actum
pensis operum; nil dona, neque aurum,
aluisse preces; alia arma Latinis
t, pacem Troiano ab rege petendam.
ti luctu rex ipse Latinus.
cum manifesto numine ferri,
deûm, tumulique ante ora recentes.
m magnum, primosque suorum
tos, alta intra limina cogit.
re, fluuntque ad regia plenis
edet in mediis et maximus ævo,
ptris, haud læta fronte, Latinus.
atos Ætola ex urbe remissos,
t, fari iubet, et responsa reposcit
ta suo. Tum facta silentia linguis,
dicto parens ita farier infit:
o cives; Diomede Argivaque castra;
mensi casus superavimus omnes;
que manum, qua concidit Ilia tellus.
Argyripam, patriæ cognomine gentis,
pani condebat Iapygis arvis.
introgressi, et coram data copia fandi,
ferimus, nomen patriamque docemus;
intulerint, quæ causa attraxerit Arpos.
hæc placido sic reddidit ore:
s gentes, Saturnia regna,
omii, quæ vos fortuna quietos
uadetque ignota lacessere bella?
Iliacos ferro violavimus agros,
æ muris bellando exhausta sub altis,
s premat ille viros) infanda per orbem
t scelerum pœnas expendimus omnes,
miseranda manus; scit triste Minervæ
boicæ cautes, ultorque Caphereus.
lla diversum ad litus adacti,
dei Menelaus adusque columnas
tnæos vidit Cyclopas Ulysses.
ptolemi referam, versosque penates
ibycone habitantes litore Locros?
us magnorum ductor Achivum
fandæ prima intra limina dextra
victam Asiam subsedit adulter.
s, patriis ut redditus aris
ptatum et pulchram Calydona viderem!
horribili visu portenta sequuntur;
ssi petierunt æthera pennis,
que vagantur aves (heu dira meorum
et scopulos lacrymosis vocibus implent.
: illo mihi iam speranda fuerunt
m ferro cœlestia corpora demens
Veneris violavi vulnere dextram.
me ad tales impellite pugnas.
m Teucris ullum post eruta bellum
c veterum memini lætorve malorum.
æ patriis ad me portatis ab oris,
Eneæ. Stetimus tela aspera contra,
que manus: experto credite, quantus
assurgat, quo turbine torqueat hastam.

Si duo præterea tales Idæa tulisset
Terra viros, ultro Inachias venisset ad urbes
Dardanus, et versis lugeret Græcia fatis.
Quidquid apud duræ cessatum est mœnia Troiæ,
Hectoris Æneæque manu victoria Graiûm
Hæsit, et in decimum vestigia rettulit annum.
Ambo animis, ambo insignes præstantibus armis;
Hic pietate prior. Coeant in fœdera dextræ,
Qua datur: ast, armis concurrant arma, cavete.
Et responsa simul quæ sint, rex optime, regis
Audisti, et quæ sit magno sententia bello.
Vix ea legati; variusque per ora cucurrit
Ausonidûm turbata fremor; ceu, saxa morantur
Cum rapidos amnes, fit clauso gurgite murmur,
Vicinæque fremunt ripæ crepitantibus undis.
Ut primum placati animi, et trepida ora quierunt,
Præfatus divos solio rex infit ab alto:
Ante equidem summa de re statuisse, Latini,
Et vellem, et fuerat melius; non tempore tali
Cogere concilium, cum muros assidet hostis.
Bellum importunum, cives, cum gente deorum
Invictisque viris gerimus, quos nulla fatigant
Prœlia, nec victi possunt absistere ferro.
Spem, si quam adscitis Ætolûm habuistis in armis,
Ponite; spes sibi quisque. Sed, hæc quam angusta, videtis.
Cætera qua rerum iaceant perculsa ruina,
Ante oculos interque manus sunt omnia vestras.
Nec quemquam incuso. Potuit quæ plurima virtus
Esse, fuit. Toto certatum est corpore regni.
Nunc adeo, quæ sit dubiæ sententia menti,
Expediam, et paucis (animos adhibete) docebo.
Est antiquus ager Tusco mihi proximus amni,
Longus, in occasum, fines super usque Sicanos;
Aurunci Rutulique serunt, et vomere duros
Exercent colles, atque horum asperrima pascunt.
Hæc omnis regio, et celsi plaga pinea montis,
Cedat amicitiæ Teucrorum; et fœderis æquas
Dicamus leges, sociosque in regna vocemus;
Considant, si tantus amor, et mœnia condant.
Sin alios fines aliamque capessere gentem
Est animus, possuntque solo decedere nostro,
Bis denas Italo texamus robore naves,
Seu plures complere valent: iacet omnis ad undam
Materies: ipsi numerumque modumque carinis
Præcipiant; nos æra, manus, navalia demus.
Præterea, qui dicta ferant, et fœdera firment,
Centum oratores prima de gente Latinos
Ire placet, pacisque manu prætendere ramos;
Munera portantes aurique eborisque talenta,
Et sellam regni trabeamque insignia nostri.
Consulite in medium, et rebus succurrite fessis.
Tum Drances idem infensus, quem gloria Turni
Obliqua invidia stimulisque agitabat amaris,
Largus opum, et lingua melior, sed frigida bello
Dextera, consiliis habitus non futilis auctor,
Seditione potens; genus huic materna superbum
Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat;
Surgit, et his onerat dictis atque aggerat iras:
Rem nulli obscuram, nostræ nec vocis egentem,
Consulis, o bone rex. Cuncti se scire fatentur,
Quid fortuna ferat populi; sed dicere mussant.
Det libertatem fandi, flatusque remittat,
Cuius ob auspicium infaustum moresque sinistros
(Dicam equidem, licet arma mihi mortemque minetur)
Lumina tot cecidisse ducum, totamque videmus
Consedisse urbem luctu, dum Troia tentat
Castra, fugæ fidens, et cœlum territat armis.
Unum etiam donis istis, quæ plurima mitti

Dardanidis dicique iubes, unum, optime regum,
Adiicias; nec te ullius violentia vincat,
Quin natam egregio genero dignisque hymenæis
Des, pater, et pacem hanc æterno fœdere iungas.
Quod si tantus habet mentes et pectora terror,
Ipsum obtestemur, veniamque oremus ab ipso;
Cedat, ius proprium regi patriæque remittat.
Quid miseros toties in aperta pericula cives
Proiicis, o Latio caput horum et causa malorum?
Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes,
Turne; simul pacis solum inviolabile pignus.
Primus ego, invisum quem tu tibi fingis, et esse
Nil moror, en, supplex venio. Miserere tuorum,
Pone animos, et pulsus abi. Sat funera fusi
Vidimus, ingentes et desolavimus agros.
Aut, si fama movet, si tantum pectore robur
Concipis, et si adeo dotalis regia cordi est,
Aude, atque adversum fidens fer pectus in hostem.
Scilicet, ut Turno contingat regia coniux,
Nos, animæ viles, inhumata infletaque turba,
Sternamur campis! Et iam tu, si qua tibi vis,
Si patrii quid Martis habes, illum adspice contra,
Qui vocat.
Talibus exarsit dictis violentia Turni;
Dat gemitum, rumpitque has imo pectore voces:
Larga quidem, Drance, semper tibi copia fandi
Tum, cum bella manus poscunt; patribusque vocatis
Primus ades. Sed non replenda est curia verbis,
Quæ tuto tibi magna volant, dum distinet hostem
Agger murorum, nec inundant sanguine fossæ.
Proinde tona eloquio, solitum tibi; meque timoris
Argue tu, Drance; quando tot stragis acervos
Teucrorum tua dextra dedit, passimque tropæis
Insignis agros. Possit quid vivida virtus,
Experiare licet; nec longe scilicet hostes
Quærendi nobis; circumstant undique muros.
Imus in adversos? quid cessas? an tibi Mavors
Ventosa in lingua pedibusque fugacibus istis
Semper erit?
Pulsus ego? aut quisquam merito, fœdissime, pulsum
Arguet, Iliaco tumidum qui crescere Thybrim
Sanguine, et Evandri totam cum stirpe videbit
Procubuisse domum, atque exutos Arcadas armis?
Haud ita me experti Bitias et Pandarus ingens,
Et quos mille die victor sub Tartara misi,
Inclusus muris, hostilique aggere septus.
Nulla salus bello! Capiti cane talia demens
Dardanio, rebusque tuis. Proinde omnia magno
Ne cessa turbare metu, atque extollere vires
Gentis bis victæ; contra premere arma Latini.
Nunc et Myrmidonum proceres Phrygia arma tremi-
Nunc et Tydides, et Larissæus Achilles; (scunt,
Amnis et Hadriacas retro fugit Aufidus undas.
Vel cum se pavidum contra mea iurgia fingit
Artificis scelus, et formidine crimen acerbat.
Numquam animam talem dextra hac (absiste moveri)
Amittes; habitet tecum, et sit pectore in isto.
Nunc ad te, et tua magna, pater, consulta revertor.
Si nullam nostris ultra spem ponis in armis;
Si tam deserti sumus, et semel agmine verso
Funditus occidimus, neque habet fortuna regressum;
Oremus pacem, et dextras tendamus inertes;
Quamquam, o! si solitæ quidquam virtutis adesset,
Ille mihi ante alios fortunatusque laborum,
Egregiusque animi, qui, ne quid tale videret,
Procubuit moriens, et humum semel ore momordit.
Sin et opes nobis, et adhuc intacta iuventus,
Auxilioque urbes Italæ populique supersunt;
Sin et Troianis cum multo gloria venit
Sanguine; sunt illis sua funera, parque per omnes
Tempestas; cur indecores in limine primo
Deficimus? cur ante tubam tremor occupat artus?
Multa dies variique labor mutabilis ævi
Rettulit in melius; multos alterna revisens
Lusit, et in solido rursus Fortuna locavit.
Non erit auxilio nobis Ætolus et Arpi:
At Messapus erit, felixque Tolumnius, et quos
Tot populi misere duces; nec tarda sequetur
Gloria delectos Latio et Laurentibus agris.
Est et Volscorum egregia de gente Camilla,
Agmen agens equitum, et florentes ære catervas
Quod si me solum Teucri in certamina poscunt,
Idque placet, tantumque bonis communibus obs
Non adeo has exosa manus Victoria fugit,
Ut tanta quidquam pro spe tentare recusem.
Ibo animis contra; vel magnum præstet Achill
Factaque Vulcani manibus paria induat arma
Ille licet. Vobis animam hanc soceroque Latin
Turnus ego, haud ulli veterum virtute secund
Devovi. Solum Æneas vocat. Et, vocet, oro.
Nec Drances potius, sive est hæc ira deorum,
Morte luat; sive est virtus et gloria, tollat.
Illi hæc inter se dubiis de rebus agebant
Certantes; castra Æneas aciemque movebat.
Nuntius ingenti per regia tecta tumultu
Ecce ruit, magnisque urbem terroribus implet:
Instructos acie Tiberino a flumine Teucros,
Tyrrhenamque manum, totis descendere campis.
Extemplo turbati animi, concussaque vulgi
Pectora, et arrectæ stimulis haud mollibus iræ.
Arma manu trepidi poscunt; fremit arma iuvent
Flent mœsti mussantque patres. Hic undique cl
Dissensu vario magnus se tollit in auras;
Haud secus, atque alto in luco cum forte catervæ
Consedere avium, piscosove amne Padusæ
Dant sonitum rauci per stagna loquacia cycni.
Immo, ait, o cives, arrepto tempore, Turnus,
Cogite concilium, et pacem laudate sedentes:
Illi armis in regna ruant. Nec plura locutus
Corripuit sese, et tectis citus extulit altis.
Tu, Voluse, armari Volscorum edice maniplis,
Duc, ait, et Rutulos. Equitem, Messapus, in a
Et cum fratre Coras, latis diffundite campis.
Pars aditus urbis firment, turresque capessant:
Cætera, qua iusso, mecum manus inferat arma.
Ilicet in muros tota discurritur urbe.
Concilium ipse pater et magna incepta Latinus
Deserit, ac tristi turbatus tempore differt;
Multaque se incusat, qui non acceperit ultro
Dardanium Ænean, generumque adsciverit
Præfodiunt alii portas, aut saxa sudesque
Subvectant. Bello dat signum rauca cruentum
Buccina. Tum muros varia cinxere corona
Matronæ puerique; vocat labor ultimus omnes.
Necnon ad templum summasque ad Palladis
Subvehitur magna matrum regina caterva,
Dona ferens; iuxtaque comes Lavinia virgo,
Causa mali tanti, oculos deiecta decoros.
Succedunt matres, et templum thure vaporant;
Et mœstas alto fundunt de limine voces:
Armipotens, præses belli, Tritonia virgo,
Frange manu telum Phrygii prædonis, et ipsum
Pronum sterne solo, portisque effunde sub altis.
Cingitur ipse furens certatim in prælia T
Iamque adeo Rutulum thoraca indutus aenis
Horrebat squamis, surasque incluserat auro,
Tempora nudus adhuc; laterique accinxerat
Fulgebatque alta decurrens aureus arce;

Exsultatque animis, et spe iam præcipit hostem:
Qualis ubi abruptis fugit præsepia vinclis
Tandem liber equus, campoque potitus aperto,
Aut ille in pastus armentaque tendit equarum,
Aut adsuetus aquæ perfundi flumine noto,
Emicat, arrectisque fremit cervicibus alte
Luxurians, luduntque iubæ per colla, per armos.
Obvia cui, Volscorum acie comitante, Camilla
Occurrit, portisque ab equo regina sub ipsis
Desiluit, quam tota cohors imitata relictis
Ad terram defluxit equis; tum talia fatur:
Turne, sui merito si qua est fiducia forti,
Audeo, et Æneadum promitto occurrere turmæ,
Solaque Tyrrhenos equites ire obvia contra.
Me sine prima manu tentare pericula belli:
Tu pedes ad muros subsiste, et mœnia serva.
Turnus ad hæc, oculos horrenda in virgine fixus:
O decus Italiæ, virgo! quas dicere grates,
Quasve referre parem? sed nunc, est omnia quando
Iste animus supra, mecum partire laborem.
Æneas, ut fama fidem missique reportant
Exploratores, equitum levia improbus arma
Præmisit, quaterent campos; ipse ardua montis
Per deserta iugo superans adventat ad urbem.
Furta paro belli convexo in tramite silvæ,
Ut bivias armato obsidam milite fauces.
Tu Tyrrhenum equitem collatis excipe signis;
Tecum acer Messapus erit, turmæque Latinæ,
Tiburtique manus: ducis et tu concipe curam.
Sic ait, et paribus Messapum in prœlia dictis
Hortatur, sociosque duces; et pergit in hostem.
Est curvo anfractu valles, accommoda fraudi
Armorumque dolis, quam densis frondibus atrum
Urget utrimque latus; tenuis quo semita ducit,
Angustæque ferunt fauces aditusque maligni.
Hanc super, in speculis summoque in vertice montis,
Planities ignota iacet, tutique receptus;
Seu dextra lævaque velis occurrere pugnæ,
Sive instare iugis, et grandia volvere saxa.
Huc iuvenis nota fertur regione viarum,
Arripuitque locum, et silvis insedit iniquis.
Velocem interea superis in sedibus Opim,
Unam ex virginibus sociis sacraque caterva,
Compellabat, et has tristes Latonia voces
Ore dabat: Graditur bellum ad crudele Camilla,
O virgo, et nostris nequicquam cingitur armis,
Cara mihi ante alias; neque enim novus iste Dianæ
Venit amor, subitaque animum dulcedine movit.
Pulsus ob invidiam regno viresque superbas,
Priverno antiqua Metabus cum excederet urbe,
Infantem fugiens media inter prœlia belli
Sustulit exsilio comitem, matrisque vocavit
Nomine Casmillæ, mutata parte, Camillam.
Ipse sinu præ se portans, iuga longa petebat
Solorum nemorum; tela undique sæva premebant,
Et circumfuso volitabant milite Volsci.
Ecce, fugæ medio, summis Amasenus abundans
Spumabat ripis; tantus se nubibus imber
Ruperat. Ille, innare parans, infantis amore
Tardatur, caroque oneri timet. Omnia secum
Versanti subito vix hæc sententia sedit:
Telum immane, manu valida quod forte gerebat
Bellator, solidum nodis et robore cocto;
Huic natam, libro et silvestri subere clausam,
Implicat, atque habilem mediæ circumligat hastæ;
Quam dextra ingenti librans ita ad æthera fatur:
Alma, tibi hanc, nemorum cultrix, Latonia virgo,
Ipse pater famulam voveo; tua prima per auras
Tela tenens supplex hostem fugit. Accipe, testor,
Diva, tuam, quæ nunc dubiis committitur auris.
Dixit, et adducto contortum hastile lacerto
Immittit: sonuere undæ; rapidum super amnem
Infelix fugit in iaculo stridente Camilla.
At Metabus, magna propius iam urgente caterva,
Dat sese fluvio, atque hastam cum virgine victor
Gramineo, donum Triviæ, de cæspite vellit.
Non illum tectis ullæ, non mœnibus, urbes
Accepere, neque ipse manus feritate dedisset:
Pastorum et solis exegit montibus ævum.
Hic natam, in dumis interque horrentia lustra,
Armentalis equæ mammis et lacte ferino
Nutribat, teneris immulgens ubera labris.
Utque pedum primis infans vestigia plantis
Institerat, iaculo palmas oneravit acuto,
Spiculaque ex humero parvæ suspendit et arcum.
Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ,
Tigridis exuviæ per dorsum a vertice pendent.
Tela manu iam tum tenera puerilia torsit,
Et fundam tereti circum caput egit habena,
Strymoniamque gruem, aut album deiecit olorem.
Multæ illam frustra Tyrrhena per oppida matres
Optavere nurum. Sola contenta Diana,
Æternum telorum et virginitatis amorem
Intemerata colit. Vellem haud correpta fuisset
Militia tali, conata lacessere Teucros:
Cara mihi, comitumque foret nunc una mearum.
Verum age, quandoquidem fatis urgetur acerbis,
Labere, Nympha, polo, finesque invise Latinos,
Tristis ubi infausto committitur omine pugna.
Hæc cape, et ultricem pharetra deprome sagittam:
Hac, quicumque sacrum violarit vulnere corpus,
Tros Italusve, mihi pariter det sanguine pœnas.
Post ego nube cava miserandæ corpus et arma
Inspoliata feram tumulo, patriæque reponam.
Dixit: at illa leves cœli delapsa per auras
Insonuit, nigro circumdata turbine corpus.
At manus interea muris Troiana propinquat,
Etruscique duces, equitumque exercitus omnis,
Compositi numero in turmas. Fremit æquore toto
Insultans sonipes, et pressis pugnat habenis
Huc obversus et huc; tum late ferreus hastis
Horret ager, campique armis sublimibus ardent.
Necnon Messapus contra, celeresque Latini,
Et cum fratre Coras, et virginis ala Camillæ,
Adversi campo apparent, hastasque reductis
Protendunt longe dextris, et spicula vibrant;
Adventusque virum fremitusque ardescit equorum.
Iamque intra iactum teli progressus uterque
Substiterat: subito erumpunt clamore, frementesque
Exhortantur equos; fundunt simul undique tela
Crebra nivis ritu, cœlumque obtexitur umbra.
Continuo adversis Tyrrhenus et acer Aconteus
Connixi incurrunt hastis, primique ruinam
Dant sonitu ingenti, perfractaque quadrupedantum
Pectora pectoribus rumpunt. Excussus Aconteus,
Fulminis in morem, aut tormento ponderis acti,
Præcipitat longe, et vitam dispergit in auras.
Extemplo turbatæ acies, versique Latini
Reiiciunt parmas, et equos ad mœnia vertunt.
Troes agunt; princeps turmas inducit Asylas.
Iamque propinquabant portis, rursusque Latini
Clamorem tollunt, et mollia colla reflectunt:
Hi fugiunt, penitusque datis referuntur habenis.
Qualis ubi alterno procurrens gurgite pontus
Nunc ruit ad terras, scopulosque superiacit undam
Spumeus, extremamque sinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retro, atque æstu revoluta resorbens
Saxa, fugit, litusque vado labente relinquit.

Bis Tusci Rutulos egere ad mœnia versos;
Bis reiecti armis respectant terga tegentes.
Tertia sed postquam congressi in prœlia, totas
Implicuere inter se acies, legitque virum vir;
Tum vero et gemitus morientum, et sanguine in alto
Armaque, corporaque, et permixti cæde virorum
Semianimes volvuntur equi; pugna aspera surgit.
Orsilochus Remuli, quando ipsum horrebat adire,
Hastam intorsit equo, ferrumque sub aure reliquit;
Quo sonipes ictu furit arduus, altaque iactat,
Vulneris impatiens, arrecto pectore crura:
Volvitur ille excussus humi. Catillus Iolan,
Ingentemque animis, ingentem corpore et armis
Deiicit Herminium; nudo cui vertice fulva
Cæsaries, nudique humeri; nec vulnera terrent;
Tantus in arma patet. Latos huic hasta per armos
Acta tremit, duplicatque virum transfixa dolore.
Funditur ater ubique cruor: dant funera ferro
Certantes, pulchramque petunt per vulnera mortem.
At medias inter cædes exsultat Amazon,
Unum exserta latus pugnæ, pharetrata Camilla;
Et nunc lenta manu spargens hastilia denset;
Nunc validam dextra rapit indefessa bipennem.
Aureus ex humero sonat arcus, et arma Dianæ.
Illa etiam, siquando in tergum pulsa recessit,
Spicula converso fugientia dirigit arcu.
At circum lectæ comites, Larinaque virgo,
Tullaque, et æratam quatiens Tarpeia securim,
Italides; quas ipsa decus sibi dia Camilla
Delegit, pacisque bonas bellique ministras:
Quales Threiciæ cum flumina Thermodontis
Pulsant, et pictis bellantur Amazones armis;
Seu circum Hippolyten, seu cum se Martia curru
Penthesilea refert, magnoque ululante tumultu
Feminea exsultant lunatis agmina peltis.
Quem telo primum, quem postremum, aspera virgo,
Deiicis? aut quot humi morientia corpora fundis?
Eunæum Clytio primum patre; cuius apertum
Adversi longa transverberat abiete pectus.
Sanguinis ille vomens rivos cadit, atque cruentam
Mandit humum, moriensque suo se in vulnere versat.
Tum Lirim, Pagasumque super, quorum alter habenas
Suffosso revolutus equo dum colligit, alter
Dum subit, ac dextram labenti tendit inermem,
Præcipites pariterque ruunt. His addit Amastrum
Hippotaden; sequiturque incumbens eminus hasta
Tereaque, Harpalycumque, et Demophoonta, Chromimque;
Quotque emissa manu contorsit spicula virgo,
Tot Phrygii cecidere viri. Procul Ornytus armis
Ignotis, et equo venator Iapyge fertur;
Cui pellis latos humeros erepta iuvenco
Pugnatori operit; caput ingens oris hiatus
Et malæ texere lupi cum dentibus albis,
Agrestisque manus armat sparus. Ipse catervis
Vertitur in mediis, et toto vertice supra est.
Hunc illa exceptum (neque enim labor, agmine verso)
Traiicit, et super hæc inimico pectore fatur:
Silvis te, Tyrrhene, feras agitare putasti?
Advenit, qui vestra dies muliebribus armis
Verba redargueret. Nomen tamen haud leve patrum
Manibus hoc referes, telo cecidisse Camillæ.
Protenus Orsilochum et Buten, duo maxima Teucrûm
Corpora: sed Buten, aversum cuspide fixit
Loricam galeamque inter, qua colla sedentis
Lucent, et lævo dependet parma lacerto;
Orsilochum, fugiens magnumque agitata per orbem,
Eludit gyro interior, sequiturque sequentem;
Tum validam perque arma viro perque ossa securim,
Altior exsurgens, oranti et multa precanti
Congeminat: vulnus calido rigat ora cerebro.
Incidit huic, subitoque adspectu territus hæsit,
Apenninicolæ bellator filius Auni,
Haud Ligurum extremus, dum fallere fata sineb
Isque, ubi se nullo iam cursu evadere pugnæ
Posse, neque instantem reginam avertere, cernit
Consilio versare dolos ingressus et astu,
Incipit hæc: Quid tam egregium, si femina forti
Fidis equo? dimitte fugam, et te comminus æqu
Mecum crede solo, pugnæque accinge pedestri:
Iam nosces, ventosa ferat cui gloria laudem.
Dixit. At illa furens, acrique accensa dolore,
Tradit equum comiti, paribusque resistit in ar
Ense pedes nudo, puraque interrita parma.
At iuvenis, vicisse dolo ratus, avolat ipse,
(Haud mora) conversisque fugax aufertur habe
Quadrupedemque citum ferrata calce fatigat.
Vane Ligus, frustraque animis elate superbis,
Nequidquam patrias tentasti lubricus artes;
Nec fraus te incolumem fallaci perferet Auno.
Hæc fatur virgo, et pernicibus ignea plantis
Transit equum cursu, frenisque adversa prehen
Congreditur, pœnasque inimico ex sanguine su
Quam facile accipiter saxo sacer ales ab alto
Consequitur pennis sublimem in nube columba
Comprensamque tenet, pedibusque eviscerat un
Tum cruor et vulsæ labuntur ab æthere plumæ.
At non hæc nullis hominum sator atque deoru
Observans oculis summo sedet altus Olympo.
Tyrrhenum genitor Tarchonem in prœlia sæva
Suscitat, et stimulis haud mollibus iniicit iras.
Ergo inter cædes cedentiaque agmina Tarcho
Fertur equo, variisque instigat vocibus alas,
Nomine quemque vocans; reficitque in prœlia pu
Quis metus, o nunquam dolituri, o semper inertes
Tyrrheni, quæ tanta animis ignavia venit?
Femina palantes agit, atque hæc agmina vertit?
Quo ferrum, quidve hæc gerimus tela irrita dextr
At non in Venerem segnes, nocturnaque bella,
Aut, ubi curva choros indixit tibia Bacchi,
Exspectare dapes, et plenæ pocula mensæ;
Hic amor, hoc studium; dum sacra secundus haru
Nuntiet, ac lucos vocet hostia pinguis in altos.
Hæc effatus, equum in medios, moriturus et ipse,
Concitat, et Venulo adversum se turbidus infert,
Dereptumque ab equo dextra complectitur hostem
Et gremium ante suum multa vi concitus aufert.
Tollitur in cœlum clamor; cunctique Latini
Convertere oculos. Volat igneus æquore Tarcho,
Arma virumque ferens; tum summa ipsius ab has
Defringit ferrum, et partes rimatur apertas,
Qua vulnus letale ferat: contra ille repugnans
Sustinet a iugulo dextram, et vim viribus exit.
Utque volans alte raptum cum fulva draconem
Fert aquila, implicuitque pedes, atque unguibu
Saucius at serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisque horret squamis, et sibilat ore,
Arduus insurgens: illa haud minus urget obunco
Luctantem rostro; simul æthera verberat alis:
Haud aliter prædam Tiburtum ex agmine Tarcho
Portat ovans. Ducis exemplum eventumque secuti
Mæonidæ incurrunt. Tum fatis debitus Arruns
Velocem iaculo et multa prior arte Camillam
Circuit, et, quæ sit fortuna facillima, tentat.
Qua se cumque furens medio tulit agmine virgo,
Hac Arruns subit, et tacitus vestigia lustrat;
Qua victrix redit illa, pedemque ex hoste reportat,
Hac iuvenis furtim celeres detorquet habenas.

amque hos aditus, omnemque pererrat
cuitum; et certam quatit improbus ha-
ybelæ Chloreus, olimque sacerdos, (stam.
e Phrygiis fulgebat in armis,
que agitabat equum, quem pellis, aenis
quamis, auro conserta tegebat.
na ferrugine clarus et ostro,
ebat Lycio Gortynia cornu;
meris sonat arcus, et aurea vati (pantes
crocеam chlamydemque sinusque cre-
vo in nodum collegerat auro,
nicas, et barbara tegmina crurum.
ive ut templis præfigeret arma
o sive ut se ferret in auro
um ex omni certamine pugnæ
tur; totumque incauta per agmen
dæ et spoliorum ardebat amore;
idiis cum tandem tempore capto
uperos Arruns sic voce precatur:
, sancti custos Soractis Apollo,
colimus, cui pineus ardor acervo
nedium freti pietate per ignem
ta premimus vestigia pruna;
e nostris aboleri dedecus armis,
Non exuvias, pulsæve tropæum
spolia ulla peto. Mihi cætera laudem
Hæc dira meo dum vulnere pestis
patrias remeabo inglorius urbes.
ti Phœbus succedere partem
; partem volucres dispersit in auras.
subita turbatam morte Camillam,
ti: reducem ut patria alta videret,
nque Notos vocem vertere procellæ.
sa manu sonitum dedit hasta per auras,
animos acres, oculosque tulere,
ginam Volsci. Nihil ipsa neque auræ
memor, aut venientis ab æthere teli;
sertam donec perlata papillam
neumque alte bibit acta cruorem.
trepidæ comites, dominamque ruentem
Fugit ante omnes exterritus Arruns,
tloque metu; nec iam amplius hastæ
telis occurrere virginis audet.
, prius quam tela inimica sequantur,
montes sese avius abdidit altos,
re, lupus, magnove iuvenco,
dacis facti, caudamque remulcens
vitantem utero, silvasque petivit:
ex oculis se turbidus abstulit Arruns,
ne fuga mediis se immiscuit armis.
oriens telum trahit: ossa sed inter
ostas alto stat vulnere mucro.
nguis; labuntur frigida leto
rpureus quondam color ora reliquit.
pirans Accam, ex æqualibus unam,
fida ante alias quæ sola Camillæ;
tiri curas; atque hæc ita fatur:
Acca soror, potui: nunc vulnus acerbum
tenebris nigrescunt omnia circum.
æc Turno mandata novissima perfer:
guæ, Troianosque arceat urbe.
. Simul his dictis linquebat habenas,
non sponte fluens. Tum frigida toto
solvit se corpore, lentaque colla,
eto posuit caput, arma relinquens;
n gemitu fugit indignata sub umbras.
nmensus surgens ferit aurea clamor
ecta crudescit pugna Camilla;
lensi simul omnis copia Teucrûm,
Tyrrhenique duces, Evandrique Arcades alæ.
At Triviæ custos iamdudum in montibus Opis
Alta sedet summis, spectatque interrita pugnas.
Utque procul medio iuvenum in clamore furentum
Prospexit tristi multatam morte Camillam;
Ingemuitque, deditque has imo pectore voces:
Heu! nimium, virgo, nimium crudele luisti
Supplicium, Teucros conata lacessere bello;
Nec tibi desertæ in dumis coluisse Dianam
Profuit, aut nostras humero gessisse pharetras.
Non tamen indecorem tua te regina reliquit
Extrema iam in morte; neque hoc sine nomine letum
Per gentes erit, aut famam patieris inultæ:
Nam quicumque tuum violavit vulnere corpus,
Morte luet merita. Fuit ingens monte sub alto
Regis Dercenni terreno ex aggere bustum
Antiqui Laurentis, opacaque ilice tectum;
Hic Dea se primum rapido pulcherrima nisu
Sistit, et Arruntem tumulo speculatur ab alto.
Ut vidit fulgentem armis, ac vana tumentem,
Cur, inquit, diversus abis? huc dirige gressum,
Huc periture veni; capias ut digna Camillæ
Præmia. Tune etiam telis moriere Dianæ?
Dixit, et aurata volucrem Threissa sagittam
Depromsit pharetra, cornuque infensa tetendit,
Et duxit longe, donec curvata coirent
Inter se capita, et manibus iam tangeret æquis,
Læva aciem ferri, dextra nervoque papillam.
Extemplo teli stridorem aurasque sonantes
Audiit una Arruns, hæsitque in corpore ferrum.
Illum exspirantem socii atque extrema gementem
Obliti ignoto camporum in pulvere linquunt;
Opis ad æthereum pennis aufertur Olympum.
Prima fugit, domina amissa, levis ala Camillæ:
Turbati fugiunt Rutuli; fugit acer Atinas;
Disiectique duces desolatique manipli
Tuta petunt, et equis aversi ad mœnia tendunt.
Nec quisquam instantes Teucros letumque ferentes
Sustentare valet telis, aut sistere contra:
Sed laxos referunt humeris languentibus arcus;
Quadrupedumque putrem cursu quatit ungula cam-
Volvitur ad muros caligine turbidus atra (pum.
Pulvis, et e speculis percussæ pectora matres
Femineum clamorem ad cœli sidera tollunt.
Qui cursu portas primi irrupere patentes,
Hos inimica super mixto premit agmine turba;
Nec miseram effugiunt mortem, sed limine in ipso,
Mœnibus in patriis, atque inter tuta domorum,
Confixi exspirant animas. Pars claudere portas;
Nec sociis aperire viam, nec mœnibus audent
Accipere orantes, oriturque miserrima cædes
Defendentum armis aditus, inque arma ruentum.
Exclusi, ante oculos lacrymantumque ora parentum,
Pars in præcipites fossas, urgente ruina,
Volvitur; immissis pars cæca et concita frenis
Arietat in portas et duros obiice postes.
Ipsæ de muris summo certamine matres
(Monstrat amor verus patriæ), ut videre Camillam,
Tela manu trepidæ iaciunt; ac robore duro
Stipitibus ferrum sudibusque imitantur obustis
Præcipites, primæque mori pro mœnibus ardent.
Interea Turnum in silvis sævissimus implet
Nuntius, et iuveni ingentem fert Acca tumultum:
Deletas Volscorum acies, cecidisse Camillam,
Ingruere infensos hostes, et Marte secundo
Omnia corripuisse; metum iam ad mœnia ferri.
Ille furens (et sæva Iovis sic numina poscunt)
Deserit obsessos colles, nemora aspera linquit.
Vix e conspectu exierat, campumque tenebat,

Cum pater Æneas, saltus ingressus apertos,
Exsuperatque iugum, silvaque evadit opaca.
Sic ambo ad muros rapidi totoque feruntur
Agmine, nec longis inter se passibus absunt:
Ac simul Æneas fumantes pulvere campos
Prospexit longe, Laurentiaque agmina vidit;
Et sævum Ænean agnovit Turnus in armis,
Adventumque pedum flatusque audivit equorum.
Continuoque ineant pugnas et prœlia tentent,
Ni roseus fessos iam gurgite Phœbus Ibero
Tingat equos, noctemque die labente reducat.
Considunt castris ante urbem, et mœnia vallant.

Liber duodecimus

Turnus ut infractos adverso Marte Latinos
Defecisse videt, sua nunc promissa reposci,
Se signari oculis; ultro implacabilis ardet,
Attollitque animos. Pœnorum qualis in arvis,
Saucius ille gravi venantum vulnere pectus,
Tum demum movet arma leo, gaudetque comantes
Excutiens cervice toros, fixumque latronis
Impavidus frangit telum, et fremit ore cruento:
Haud secus accenso gliscit violentia Turno.
Tum sic affatur regem, atque ita turbidus infit:
Nulla mora in Turno; nihil est quod dicta retractent
Ignavi Æneadæ; nec, quæ pepigere, recusent.
Congredior. Fer sacra, pater, et concipe fœdus.
Aut hac Dardanium dextra sub Tartara mittam,
Desertorem Asiæ (sedeant spectentque Latini),
Et solus ferro crimen commune refellam:
Aut habeat victos; cedat Lavinia coniux.
Olli sedato respondit corde Latinus:
O præstans animi iuvenis, quantum ipse feroci
Virtute exsuperas, tanto me impensius æquum est
Consulere, atque omnes metuentem expendere casus.
Sunt tibi regna patris Dauni, sunt oppida capta
Multa manu; necnon aurumque animusque Latino est;
Sunt aliæ innuptæ Latio et Laurentibus agris,
Nec genus indecores. Sine me hæc haud mollia fatu
Sublatis aperire dolis; simul hoc animo hauri.
Me natam nulli veterum sociare procorum
Fas erat; idque omnes divique hominesque canebant.
Victus amore tui, cognato sanguine victus,
Coniugis et mœstæ lacrymis, vincla omnia rupi:
Promissam eripui genero; arma impia sumsi.
Ex illo qui me casus, quæ, Turne, sequantur
Bella, vides; quantos primus patiare labores.
Bis magna victi pugna vix urbe tuemur
Spes Italas; recalent nostro Tiberina fluenta
Sanguine adhuc, campique ingentes ossibus albent.
Quo referor toties? quæ mentem insania mutat?
Si Turno exstincto socios sum adscire paratus,
Cur non incolumi potius certamina tollo?
Quid consanguinei Rutuli, quid cætera dicet
Italia, ad mortem si te (fors dicta refutet!)
Prodiderim, natam et connubia nostra petentem?
Respice res bello varias; miserere parentis
Longævi, quem nunc mœstum patria Ardea longe
Dividit. Haudquaquam dictis violentia Turni
Flectitur: exsuperat magis, ægrescitque medendo.
Ut primum fari potuit, sic institit ore:
Quam pro me curam geris, hanc precor, optime, pro me
Deponas, letumque sinas pro laude pacisci.
Et nos tela, pater, ferrumque haud debile dextra
Spargimus, et nostro sequitur de vulnere sanguis.
Longe illi dea mater erit, quæ nube fugacem
Feminea tegat, et vanis sese occulat umbris.

At regina, nova pugnæ conterrita
Flebat; et ardentem generum morit
Turne, per has ego te lacrymas, per
Tangit honos animum (spes tu nunc
Tu requies miseræ; decus imperium
Te penes; in te omnis domus inclina
Unum oro: desiste manum committe
Qui te cumque manent isto certamin
Et me, Turne, manent. Simul hæc i
Lumina, nec generum Ænean captiv
Accepit vocem lacrymis Lavinia
Flagrantes perfusa genas; cui plurim
Subiecit rubor, et calefacta per ora
Indum sanguineo veluti violaverit o
Si quis ebur, aut mixta rubent ubi l
Alba rosa; tales virgo dabat ore colo
Illum turbat amor, figitque in virgi
Ardet in arma magis, paucisque affa
Ne, quæso, ne me lacrymis, neve om
Prosequere in duri certamina Marti
O mater! neque enim Turno mora lil
Nuntius hæc Idmon Phrygio mea di
Haud placitura refer: Cum primum
Puniceis invecta rotis Aurora rubes
Non Teucros agat in Rutulos: Teuc
Et Rutulûm: nostro dirimamus sang
Illo quæratur coniux Lavinia camp
Hæc ubi dicta dedit, rapidusque i
Poscit equos, gaudetque tuens ante o
Pilumno quos ipsa decus dedit Orith
Qui candore nives anteirent, cursibu
Circumstant properi aurigæ, manibu
Pectora plausa cavis, et colla comant
Ipse dehinc auro squalentem alboque
Circumdat loricam humeris; simul a
Ensemque clypeumque et rubræ corn
Ensem, quem Dauno Ignipotens deu
Fecerat, et Stygia candentem tinxer
Exin, que mediis ingenti adnixa col
Ædibus adstabat, validam vi corrip
Actoris Aurunci spolium; quassatqu
Vociferans: Nunc, o nunquam frust
Hasta meos! nunc tempus adest; te m
Te Turni nunc dextra gerit. Da ster
Loricamque manu valida lacerare re
Semiviri Phrygis, et fœdare in pulv
Vibratos calido ferro myrrhaque ma
His agitur furiis; totoque ardentis
Scintillæ absistunt: oculis micat acr
Mugitus veluti cum prima in prœlia
Terrificos ciet, atque irasci in cornu
Arboris obnixus trunco; ventosque l
Ictibus, et sparsa ad pugnam proludi
Nec minus interea maternis sævus
Æneas acuit Martem, et se suscitat i
Oblato gaudens componi fœdere bell
Tum socios mœstique metum solatu
Fata docens; regique iubet responsa l
Certa referre viros, et pacis dicere le
Postera vix summos spargebat lun
Orta dies; cum primum alto se gurgi
Solis equi, lucemque elatis naribus e
Campum ad certamen magnæ sub mo
Dimensi Rutulique viri Teucrique p
In medioque focos et dîs communibu
Gramineas. Alii fontemque ignemqu
Velati lino, et verbena tempora vinc
Procedit legio Ausonidûm, pilataqu
Agmina se fundunt portis. Hinc Tr

que, ruit variis exercitus armis;
instructi ferro, quam si aspera Martis
t. Necnon mediis in millibus ipsi
uro volitant ostroque decori,
ssaraci Mnestheus, et fortis Asylas,
s equûm domitor, Neptunia proles.
signo spatia in sua quisque recessit,
lore hastas, et scuta reclinant.
effusæ matres, et vulgus inermum,
senes, turres et tecta domorum
ii portis sublimibus adstant.
e summo, qui nunc Albanus habetur,
nomen erat, nec honos aut gloria monti)
tumulo, campum adspectabat, et ambas,
Troumque, acies, urbemque Latini.
urni sic est affata sororem,
staguis quæ fluminibusque sonoris
unc illi rex ætheris altus honorem
ta pro virginitate sacravit:
cus fluviorum, animo gratissima nostro,
ncetis unam, quæcumque Latinæ
Iovis ingratum adscendere cubile,
, cœlique lubens in parte locarim:
ne me incuses, Iuturna, dolorem.
Fortuna pati, Parcæque sinebant
atio, Turnum et tua mœnia texi:
em imparibus video concurrere fatis;
e dies et vis inimica propinquat.
adspicere hanc oculis, non fœdera pos-
nano si quid præsentius audes, (sum.
. Forsan miseros meliora sequentur.
lacrymas oculis Iuturna profudit,
terque manu pectus percussit honestum.
is hoc tempus, ait Saturnia Iuno:
fratrem, si quis modus, eripe morti:
cie, conceptumque excute fœdus.
audendi. Sic exhortata reliquit
t tristi turbatam vulnere mentis.
ges, ingenti mole Latinus
vehitur curru, cui tempora circum
ex radii fulgentia cingunt,
ecimen; bigis it Turnus in albis,
lato crispans hastilia ferro:
Æneas, Romanæ stirpis origo,
rans clypeo et cœlestibus armis,
canius, magnæ spes altera Romæ,
castris; puraque in veste sacerdos
um suis, intonsamque bidentem,
movitque pecus flagrantibus aris.
gentem conversi lumina solem,
manibus salsas, et tempora ferro
ant pecudum, paterisque altaria libant.
Eneas stricto sic ense precatur;
Sol testis et hæc mihi Terra vocanti,
ter tantos potui perferre labores,
nnipotens, et tu Saturnia Iuno,
, iam, diva, precor, tuque inclyte Mavors,
qui bella, pater, sub numine torques;
Fluviosque voco, quæque Ætheris alti
quæ cæruleo sunt numina ponto.
usonio si fors victoria Turno,
Evandri victos discedere ad urbem;
agris; nec post arma ulla rebelles
eferent, ferrove hæc regna lacessent.
m annuerit nobis Victoria Martem,
reor, et potius dî numine firment)
c Teucris Italos parere iubebo,
egna peto; paribus se legibus ambæ
ntes æterna in fœdera mittant.

Sacra deosque dabo: socer arma Latinus habeto;
Imperium sollenne socer: mihi mœnia Teucri
Constituent, urbique dabit Lavinia nomen.
Sic prior Æneas; sequitur sic deinde Latinus,
Suspiciens cœlum, tenditque ad sidera dextram:
Hæc eadem, Ænea, Terram, Mare, Sidera, iuro,
Latonæque genus duplex, Ianumque bifrontem,
Vimque deûm infernam et duri sacraria Ditis;
Audiat hæc Genitor, qui fœdera fulmine sancit;
Tango aras; medios ignes et numina testor:
Nulla dies pacem hanc Italis, nec fœdera rumpet,
Quo res cumque cadent; nec me vis ulla volentem
Avertet; non, si tellurem effundat in undas,
Diluvio miscens, cœlumque in Tartara solvat:
Ut sceptrum hoc (dextra sceptrum nam forte gerebat)
Nunquam fronde levi fundet virgulta, neque umbras,
Cum semel in silvis, imo de stirpe recisum,
Matre caret, posuitque comas et brachia ferro;
Olim arbos; nunc artificis manus ære decoro
Inclusit, patribusque dedit gestare Latinis.
Talibus inter se firmabant fœdera dictis,
Conspectu in medio procerum. Tum rite sacratas
In flammam iugulant pecudes, et viscera vivis
Eripiunt, cumulantque oneratis lancibus aras.
At vero Rutulis impar ea pugna videri
Iamdudum, et vario misceri pectora motu;
Tum magis, ut propius cernunt, non viribus æquis.
Adiuvat, incessu tacito progressus, et aram
Suppliciter venerans demisso lumine, Turnus,
Tabentesque genæ, et iuvenali in corpore pallor.
Quem simul ac Iuturna soror crebrescere vidit
Sermonem, et vulgi variare labantia corda;
In medias acies, formam assimulata Camerti,
(Cui genus a proavis ingens, clarumque paternæ
Nomen erat virtutis, et ipse acerrimus armis)
In medias dat sese acies, haud nescia rerum,
Rumoresque serit varios, ac talia fatur:
Non pudet, o Rutuli, pro cunctis talibus unam
Obiectare animam? numerone, an viribus æqui
Non sumus? En, omnes et Troës, et Arcades hi sunt,
[Fatalisque manus, infensa Etruria Turno.]
Vix hostem, alterni si congrediamur, habemus.
Ille quidem ad superos, quorum se devovet aris,
Succedet fama, vivusque per ora feretur:
Nos, patria amissa, dominis parere superbis
Cogemur, qui nunc lenti consedimus arvis.
Talibus incensa est iuvenum sententia dictis,
Iam magis atque magis; serpitque per agmina murmur.
Ipsi Laurentes mutati, ipsique Latini.
Qui sibi iam requiem pugnæ, rebusque salutem
Sperabant, nunc arma volunt, fœdusque precantur
Infectum, et Turni sortem miserantur iniquam.
His aliud maius Iuturna adiungit, et alto
Dat signum cœlo; quo non præsentius ullum
Turbavit mentes Italas, monstroque fefellit.
Namque volans rubra fulvus Iovis ales in æthra
Litoreas agitabat aves, turbamque sonantem
Agminis aligeri; subito cum lapsus ad undas
Cycnum excellentem pedibus rapit improbus uncis.
Arrexere animos Itali; cunctæque volucres
Convertunt clamore fugam; mirabile visu;
Ætheraque obscurant pennis, hostemque per auras
Facta nube premunt; donec vi victus, et ipso
Pondere defecit, prædamque ex unguibus ales
Proiecit fluvio, penitusque in nubila fugit.
Tum vero augurium Rutuli clamore salutant,
Expediuntque manus; primusque Tolumnius augur,
Hoc erat, hoc, votis, inquit, quod sæpe petivi;
Accipio, agnoscoque deos; me, me duce, ferrum

Corripite, o miseri! quos improbus advena bello
Territat, invalidas ut aves, et litora vestra
Vi populat. Petet ille fugam, penitusque profundo
Vela dabit. Vos unanimi densate catervas,
Et regem vobis pugna defendite raptum.
Dixit, et adversos telum contorsit in hostes
Procurrens; sonitum dat stridula cornus, et auras
Certa secat. Simul hoc, simul ingens clamor, et omnes
Turbati cunei, calefactaque corda tumultu.
Hasta volans, ut forte novem pulcherrima fratrum
Corpora constiterant contra, quos fida crearat
Una tot Arcadio coniux Tyrrhena Gylippo;
Horum unum, ad medium, teritur qua sutilis alvo
Balteus, et laterum iuncturas fibula mordet,
Egregium forma iuvenem, et fulgentibus armis,
Transadigit costas, fulvaque effundit arena.
At fratres, animosa phalanx, accensaque luctu,
Pars gladios stringunt manibus, pars missile ferrum
Corripiunt, cæcique ruunt; quos agmina contra
Procurrunt Laurentûm; hinc densi rursus inundant
Troes, Agyllinique, et pictis Arcades armis.
Sic omnes amor unus habet decernere ferro.
Diripuere aras; it toto turbida cœlo
Tempestas telorum, ac ferreus ingruit imber;
Craterasque focosque ferunt. Fugit ipse Latinus,
Pulsatos referens infecto fœdere divos.
Infrenant alii currus, aut corpora saltu
Subiiciunt in equos, et strictis ensibus adsunt.
Messapus regem, regisque insigne gerentem,
Tyrrhenum Aulesten, avidus confundere fœdus,
Adverso proterret equo: ruit ille recedens,
Et miser oppositis a tergo involvitur aris
In caput inque humeros. At fervidus advolat hasta
Messapus, teloque orantem multa trabali
Desuper altus equo graviter ferit, atque ita fatur:
Hoc habet; hæc melior magnis data victima divis.
Concurrunt Itali, spoliantque calentia membra.
Obvius ambustum torrem Corynæus ab ara
Corripit, et venienti Ebuso plagamque ferenti
Occupat os flammis. Olli ingens barba reluxit,
Nidoremque ambusta dedit. Super ipse secutus
Cæsariem læva turbati corripit hostis,
Impressoque genu nitens terræ applicat ipsum;
Sic rigido latus ense ferit. Podalirius Alsum
Pastorem, primaque acie per tela ruentem,
Ense sequens nudo superimminet: ille securi
Adversi frontem mediam mentumque reducta
Disiicit, et sparso late rigat arma cruore.
Olli dura quies oculos et ferreus urget
Somnus; in æternam clauduntur lumina noctem.
At pius Æneas dextram tendebat inermem
Nudato capite, atque suos clamore vocabat:
Quo ruitis? quæve ista repens discordia surgit?
O cohibete iras! ictum iam fœdus, et omnes
Compositæ leges; mihi ius concurrere soli;
Me sinite, atque auferte metus. Ego fœdera faxo
Firma manu; Turnum iam debent hæc mihi sacra.
Has inter voces, media inter talia verba,
Ecce, viro stridens alis allapsa sagitta est;
Incertum, qua pulsa manu, quo turbine adacta;
Quis tantam Rutulis laudem, casusne, deusne,
Attulerit. Pressa est insignis gloria facti;
Nec sese Æneæ iactavit vulnere quisquam.
Turnus, ut Ænean cedentem ex agmine vidit,
Turbatosque duces, subita spe fervidus ardet:
Poscit equos, atque arma simul, saltuque superbus
Emicat in currum, et manibus molitur habenas.
Multa virûm volitans dat fortia corpora leto:
Semineces volvit multos, aut agmina curru
Proterit, aut raptas fugientibus ingerit hastas.
Qualis apud gelidi cum flumina concitus Hebri
Sanguineus Mavors clypeo increpat, atque furens
Bella movens immittit equos: illi æquore aperto
Ante Notos Zephyrumque volant: gemit ultima p
Thraca pedum, circumque atræ Formidinis ora,
Iræque, Insidiæque, dei comitatus, aguntur:
Talis equos alacer media inter prœlia Turnus
Fumantes sudore quatit, miserabile cæsis
Hostibus insultans; spargit rapida ungula rores
Sanguineos, mixtaque cruor calcatur arena.
Iamque neci Sthenelumque dedit, Thamyrin
Pholumque,
Hunc congressus, et hunc; illum eminus; eminus
Imbrasidas, Glaucum atque Laden, quos Imbras
Nutrierat Lycia, paribusque ornaverat armis;
Vel conferre manum, vel equo prævertere vento
Parte alia media Eumedes in prœlia fertur,
Antiqui proles bello præclara Dolonis;
Nomine avum referens, animo manibusque pare
Qui quondam, castra ut Danaûm speculator ad
Ausus Pelidæ pretium sibi poscere currus:
Illum Tydides alio pro talibus ausis
Affecit pretio; nec equis adspirat Achillis.
Hunc procul ut campo Turnus prospexit aperto,
Ante levi iaculo longum per inane secutus,
Sistit equos biiuges, et curru desilit, atque
Semianimi lapsoque supervenit, et, pede collo
Impresso, dextræ mucronem extorquet, et alto
Fulgentem tingit iugulo; atque hæc insuper add
En, agros, et, quam bello, Troiane, petisti,
Hesperiam metire iacens: hæc præmia, qui me
Ferro ausi tentare, ferunt; sic mœnia condunt.
Huic comitem Asbuten coniecta cuspide mittit;
Chloreaque, Sybarimque, Daretaque, Thersiloch
Et sternacis equi lapsum cervice Thymœten.
Ac velut Edoni Boreæ cum spiritus alto
Insonat Ægæo, sequiturque ad litora fluctus,
Qua venti incubuere; fugam dant nubila cœlo:
Sic Turno, quacumque viam secat, agmina c
Conversæque ruunt acies; fert impetus ipsum,
Et cristam adverso curru quatit aura volantem.
Non tulit instantem Phegeus animisque fre
Obiecit sese ad currum, et spumantia frenis
Ora citatorum dextra detorsit equorum.
Dum trahitur, pendetque iugis, hunc lata retect
Lancea consequitur, rumpitque infixa bilicem
Loricam, et summum degustat vulnere corpus.
Ille tamen clypeo obiecto conversus in hostem
Ibat, et auxilium ducto mucrone petebat;
Cum rota præcipitem, et procursu concitus axis
Impulit, effuditque solo; Turnusque secutus,
Imam inter galeam, summi thoracis et oras,
Abstulit ense caput, truncumque reliquit arenæ.
Atque ea dum campis victor dat funera Turni
Interea Ænean Mnestheus et fidus Achates,
Ascaniusque comes, castris statuere cruentum,
Alternos longa nitentem cuspide gressus.
Sævit, et infracta luctatur arundine telum
Eripere, auxilioque viam, quæ proxima, poscit;
Ense secent lato vulnus, telique latebram
Rescindant penitus, seseque in bella remittant.
Iamque aderat Phœbo ante alios dilectus Iapis
Iasides, acri quondam cui captus amore
Ipse suas artes, sua munera, lætus Apollo
Augurium citharamque dabat celeresque sagittas.
Ille, ut depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum usumque medendi
Maluit, et mutas agitare inglorius artes.

rba fremens, ingentem nixus in hastam,
agno iuvenum et mœrentis Iuli
, lacrymis immobilis. Ille retorto
in morem senior succinctus amictu,
nu medica Phœbique potentibus herbis
am trepidat, nequidquam spicula dextra
prensatque tenaci forcipe ferrum.
s fortuna regit; nihil auctor Apollo
et sævus campis magis ac magis horror
, propiusque malum est. Iam pulvere cœlum
at; subeuntque equites, et spicula castris
unt mediis. It tristis ad æthera clamor
iuvenum, et duro sub Marte cadentum.
, indigno nati concussa dolore,
n genitrix Cretæa carpit ab Ida,
caulem foliis et flore comantem
non illa feris incognita capris
tum tergo volucres hæsere sagittæ.
, obscuro faciem circumdata nimbo,
c fusum labris splendentibus amnem
alte medicans; spargitque salubres
succos, et odoriferam panaceam.
lnus lympha longævus Iapis
ubitoque omnis de corpore fugit
lor; omnis stetit imo vulnere sanguis.
uta manum, nullo cogente, sagitta
ique novæ rediere in pristina vires.
properate viro! Quid statis? Iapis
, primusque animos accendit in hostem.
umanis opibus, non arte magistra,
it. Neque te, Æneа, mea dextera servat;
deus, atque opera ad maiora remittit.
pugnæ suras incluserat auro
hinc, oditque moras, hastamque coruscat.
habilis lateri clypeus loricaque tergo est,
fusis circum complectitur armis,
e per galeam delibans oscula fatur:
r, virtutem ex me, verumque laborem;
ex aliis. Nunc te mea dextera bello
dabit, et magna inter præmia ducet.
mox cum matura adoleverit ætas,
; et te, animo repetentem exempla tuorum,
Eneas, et avunculus excitet Hector.
dicta dedit, portis sese extulit ingens,
mane manu quatiens: simul agmine denso
ue Mnestheusque ruunt; omnisque relictis
t castris. Tum cæco pulvere campus
pulsuque pedum tremit excita tellus.
dverso venientes aggere Turnus;
sonji: gelidusque per ima cucurrit
or. Prima ante omnes Iuturna Latinos
novitque sonum, et tremefacta refugit.
campoque atrum rapit agmen aperto.
i ad terras abrupto sidere nimbus
r medium; miseris, heu! præscia longe
t corda agricolis; dabit ille ruinas
, stragemque satis; ruet omnia late;
it, sonitumque ferunt ad litora venti:
versos ductor Rhœteius hostes
t; densi cuneis se quisque coactis
nt. Ferit ense gravem Thymbræus Osi-(rim,
Mnestheus, Epulonem obtruncat Achates,
e Gyas; cadit ipse Tolumnius augur,
adversos telum qui torserat hostes.
cœlum clamor, versique vicissim
ta fuga Rutuli dant terga per agros.
aversos dignatur sternere morti;
ngressos æquo, nec tela ferentes
; solum densa in caligine Turnum
Vestigat lustrans, solum in certamina poscit.
Hoc concussa metu mentem Iuturna virago
Aurigam Turni media inter lora Metiscum
Excutit, et longe lapsum temone relinquit;
Ipsa subit, manibusque undantes flectit habenas,
Cuncta gerens, vocemque et corpus et arma Metisci.
Nigra velut magnas domini cum divitis ædes
Pervolat, et pennis alta atria lustrat hirundo,
Pabula parva legens, nidisque loquacibus escas;
Et nunc porticibus vacuis, nunc humida circum
Stagna sonat: similis medios Iuturna per hostes
Fertur equis, rapidoque volans obit omnia curru;
Iamque hic germanum, iamque hic ostentat ovantem;
Nec conferre manum patitur; volat avia longe.
Haud minus Æneas tortos legit obvius orbes,
Vestigatque virum, et disiecta per agmina magna
Voce vocat. Quoties oculos coniecit in hostem,
Alipedumque fugam cursu tentavit equorum;
Aversos toties currus Iuturna retorsit.
Heu! quid agat, vario nequidquam fluctuat æstu;
Diversæque vocant animum in contraria curæ.
Huic Messapus, uti læva duo forte gerebat
Lenta, levis cursu, præfixa hastilia ferro,
Horum unum certo contorquens dirigit ictu.
Substitit Æneas, et se collegit in arma,
Poplite subsidens: apicem tamen incita summum
Hasta tulit, summasque excussit vertice cristas.
Tum vero assurgunt iræ; insidiisque subactus,
Diversos ubi sensit equos currumque referri,
Multa Iovem et læsi testatur fœderis aras;
Iam tandem invadit medios, et Marte secundo
Terribilis, sævam nullo discrimine cædem
Suscitat; irarumque omnes effundit habenas.
Quis mihi nunc tot acerba deus, quis carmine cædes
Diversas, obitumque ducum, quos æquore toto
Inque vicem nunc Turnus agit, nunc Troius heros,
Expediat? tanton' placuit concurrere motu,
Iupiter, æterna gentes in pace futuras?
Æneas Rutulum Sucronem (ea prima ruentes
Pugna loco statuit Teucros), haud multa moratus,
Excipit in latus, et, qua fata celerrima, crudum
Transadigit costas et crates pectoris ensem.
Turnus equo deiectum Amycum, fratremque Diorem,
Congressus pedes: hunc venientem cuspide longa,
Hunc mucrone ferit; curruque abscisa duorum
Suspendit capita, et rorantia sanguine portat.
Ille Talon Tanaimque neci fortemque Cethegum,
Tres uno congressu, et mæstum mittit Onyten,
Nomen Echionium, matrisque genus Peridiæ;
Hic fratres Lycia missos et Apollinis agris,
Et iuvenem exosum nequidquam bella Menœten
Arcada; piscosæ cui circum flumina Lernæ
Ars fuerat, pauperque domus; nec nota potentum
Limina; conductaque pater tellure serebat.
Ac velut immissi diversis partibus ignes
Arentem in silvam et virgulta sonantia lauro;
Aut ubi decursu rapido de montibus altis
Dant sonitum spumosi amnes, et in æquora currunt,
Quisque suum populatus iter: non segnius ambo
Æneas Turnusque ruunt per prœlia; nunc, nunc
Fluctuat ira intus; rumpuntur nescia vinci
Pectora; nunc totis in vulnera viribus itur.
Murranum hic, atavos et avorum antiqua sonantem
Nomina, per regesque actum genus omne Latinos,
Præcipitem scopulo atque ingentis turbine saxi
Excutit, effunditque solo; hunc lora et iuga subter
Provolvere rotæ; crebro super ungula pulsu
Incita, nec domini memorum, proculcat equorum:
Ille ruenti Hyllo, animisque immane frementi,

Occurrit, telumque aurata ad tempora torquet:
Olli per galeam fixo stetit hasta cerebro.
Dextera nec tua te, Graiûm fortissime, Creteu,
Eripuit Turno: nec dî texere Cupencum,
Ænea veniente, sui; dedit obvia ferro
Pectora; nec misero clypei mora profuit ærei.
Te quoque Laurentes viderunt, Æole, campi
Oppetere, et late terram consternere tergo;
Occidis, Argivæ quem non potuere phalanges
Sternere, nec Priami regnorum eversor Achilles;
Hic tibi mortis erant metæ: domus alta sub Ida;
Lyrnessi domus alta, solo Laurente sepulcrum.
Totæ adeo conversæ acies, omnesque Latini,
Omnes Dardanidæ: Mnestheus, acerque Serestus,
Et Messapus equum domitor, et fortis Asylas,
Tuscorumque phalanx, Evandrique Arcades alæ.
Pro se quisque, viri summa nituntur opum vi:
Nec mora, nec requies; vasto certamine tendunt.
Hic mentem Æneæ genitrix pulcherrima misit,
Iret ut ad muros, urbique adverteret agmen
Ocyus, et subita turbaret clade Latinos.
Ille, ut, vestigans diversa per agmina Turnum,
Huc atque huc acies circumtulit, adspicit urbem
Immunem tanti belli, atque impune quietam.
Continuo pugnæ accendit maioris imago:
Mnesthea Sergestumque vocat fortemque Serestum,
Ductores, tumulumque capit; quo cætera Teucrûm
Concurrit legio; nec scuta aut spicula densi
Deponunt. Celso medius stans aggere fatur:
Ne qua meis esto dictis mora. Iupiter hac stat.
Neu quis ob inceptum subitum mihi segnior ito.
Urbem hodie, causam belli, regna ipsa Latini,
Ni frenum accipere et victi parere fatentur,
Eruam, et æqua solo fumantia culmina ponam.
Scilicet exspectem, libeat dum prœlia Turno
Nostra pati; rursusque velit concurrere victus?
Hoc caput, o cives, hæc belli summa nefandi.
Ferte faces propere, fœdusque reposcite flammis.
Dixerat, atque animis pariter certantibus omnes
Dant cuneum; densaque ad muros mole feruntur.
Scalæ improviso, subitusque apparuit ignis.
Discurrunt alii ad portas, primosque trucidant;
Ferrum alii torquent, et obumbrant æthera telis.
Ipse inter primos dextram sub mœnia tendit
Æneas, magnaque incusat voce Latinum;
Testaturque deos, iterum se ad prœlia cogi;
Bis iam Italos hostes; hæc altera fœdera rumpi.
Exoritur trepidos inter discordia cives:
Urbem alii reserare iubent, et pandere portas
Dardanidis, ipsumque trahunt in mœnia regem;
Arma ferunt alii, et pergunt defendere muros:
Inclusas ut cum latebroso in pumice pastor
Vestigavit apes, fumoque implevit amaro;
Illæ intus trepidæ rerum per cerea castra
Discurrunt, magnisque acuunt stridoribus iras;
Volvitur ater odor tectis; tum murmure cæco
Intus saxa sonant; vacuas it fumus ad auras.
Accidit hæc fessis etiam fortuna Latinis,
Quæ totam luctu concussit funditus urbem.
Regina ut tectis venientem prospicit hostem,
Incessi muros, ignes ad tecta volare;
Nusquam acies contra Rutulas, nulla agmina Turni;
Infelix pugnæ iuvenem in certamine credit
Exstinctum; et, subito mentem turbata dolore,
Se causam clamat, crimenque, caputque malorum;
Multaque per mœstum demens effata furorem,
Purpureos moritura manu discindit amictus,
Et nodum informis leti trabe nectit ab alta.
Quam cladem miseræ postquam accepere Latinæ,
Filia prima manu flavos Lavinia crines
Et roseas laniata genas, tum cætera circum
Turba, furit; resonant late plangoribus sedes.
Hinc totam infelix vulgatur fama per urbem.
Demittunt mentes; et scissa veste Latinus,
Coniugis attonitus fatis, urbisque ruina,
Canitiem immundo perfusam pulvere turpans:
[Multaque se incusat, qui non acceperit ante
Dardanium Ænean, generumque adsciverit ult
Interea extremo bellator in æquore Turnus
Palantes sequitur paucos, iam segnior, atque
Iam minus atque minus successu lætus equorum.
Attulit hunc illi cæcis terroribus aura
Commixtum clamorem, arrectasque impulit aur
Confusæ sonus urbis, et illætabile murmur.
Hei mihi! quid tanto turbantur mœnia luctu?
Quisve ruit tantus diversa clamor ab urbe?
Sic ait, adductisque amens subsistit habenis.
Atque huic, in faciem soror ut conversa Metisci
Aurigæ, currumque et equos et lora regebat,
Talibus occurrit dictis: Hac, Turne, sequamur
Troiugenas, qua prima viam victoria pandit:
Sunt alii, qui tecta manu defendere possint.
Ingruit Æneas Italis, et prœlia miscet:
Et nos sæva manu mittamus funera Teucris.
Nec numero inferior, pugnæ nec honore, recedes.
Turnus ad hæc:
O soror, et dudum agnovi, cum prima per artem
Fœdera turbasti, teque hæc in bella dedisti;
Et nunc nequidquam fallis Dea; sed quis Olympo
Demissam tantos voluit te ferre labores?
An fratris miseri letum ut crudele videres?
Nam quid ago? aut quæ iam spondet Fortuna sal
Vidi oculos ante ipse meos, me voce vocantem,
Murranum, quo non superat mihi carior alter,
Oppetere, ingentem, atque ingenti vulnere victum.
Occidit infelix, ne nostrum dedecus Ufens
Adspiceret; Teucri potiuntur corpore et armis.
Exscindine domos (id rebus defuit unum)
Perpetiar? dextra nec Drancis dicta refellam?
Terga dabo? et Turnum fugientem hæc terra vi
Usque adeone mori miserum est? vos o mihi, Man
Este boni, quoniam Superis aversa voluntas.
Sancta ad vos anima, atque istius inscia culpæ,
Descendam, magnorum haud unquam indignus a
Vix ea fatus erat; medios volat, ecce, per hostes
Vectus equo spumante Saces, adversa sagitta
Saucius ora, ruitque implorans nomine Turnum:
Turne, in te suprema salus; miserere tuorum.
Fulminat Æneas armis, summasque minatur
Deiecturum arces Italûm, exscidioque daturum;
Iamque faces ad tecta volant. In te ora Latini,
In te oculos referunt; mussat rex ipse Latinus,
Quos generos vocet, aut quæ sese ad fœdera flectat.
Præterea regina, tui fidissima, dextra
Occidit ipsa sua, lucemque exterrita fugit.
Soli pro portis Messapus et acer Atinas
Sustentant aciem. Circum hos utrimque phalang
Stant densæ, strictisque seges mucronibus horret
Ferrea: tu currum deserto in gramine versas.
Obstupuit varia confusus imagine rerum
Turnus, et obtutu tacito stetit. Æstuat ingens
Uno in corde pudor, mixtoque insania luctu,
Et furiis agitatus amor, et conscia virtus.
Ut primum discussæ umbræ, et lux reddita menti,
Ardentes oculorum orbes ad mœnia torsit
Turbidus, eque rotis magnam respexit ad urbem.
Ecce autem, flammis inter tabulata volutus
Ad cœlum undabat vortex, turrimque tenebat;

...pactis trabibus quam eduxerat ipse,
...ae rotas, pontesque instraverat altos.
..., soror, superant; absiste morari;
...quo dura vocat Fortuna, sequamur.
...e manum Æneæ; stat, quidquid acerbi est,
...nec me indecorem, germana, videbis
...nc, oro, sine me furere ante furorem.
...curru saltum dedit ocyus arvis;
..., per tela ruit; mœstamque sororem
...pido cursu media agmina rumpit.
...ntis saxum de vertice præceps
...ulsum vento, seu turbidus imber
...annis solvit sublapsa vetustas,
...uptum magno mons improbus actu,
...solo; silvas, armenta, virosque,
...cum: disiecta per agmina Turnus
...t ad muros, ubi plurima fuso
...ra madet, striduntque hastilibus auræ;
...e manu, et magno simul incipit ore:
... Rutuli; et vos tela inhibete, Latini;
...est fortuna, mea est; me verius unum
...dus luere, et decernere ferro.
...mnes medii, spatiumque dedere.
...Æneas, audito nomine Turni,
...uros, et summas deserit arces;
...ue moras omnes, opera omnia rumpit,
...ultans, horrendumque intonat armis:
...hos, aut quantus Eryx, aut ipse, coruscis
... ilicibus, quantus, gaudetque nivali
...ttollens pater Apenninus ad auras.
... Rutuli certatim, et Troes, et omnes
...oculos Itali, quique alta tenebant
...ique imos pulsabant ariete muros;
...posuere humeris. Stupet ipse Latinus,
...nitos diversis partibus orbis,
...isse viros, et cernere ferro.
...ut vacuo patuerunt æquore campi,
...pido, coniectis eminus hastis,
...artem clypeis atque ære sonoro.
...m tellus: tum crebros ensibus ictus
...nt. Fors et virtus miscentur in unum.
...enti Sila, summove Taburno,
...versis inimica in prœlia tauri
...currunt, pavidi cessere magistri;
...nne metu mutum, mussantque iuvencæ,
... imperitet, quem tota armenta sequantur;
...e multa vi vulnera miscent,
...bnixi infigunt, et sanguine largo
...ue lavant; gemitu nemus omne remugit;
... Tros Æneas et Daunius heros
...clypeis. Ingens fragor æthera complet.
...e duas æquato examine lances
...ata imponit diversa duorum;
...t labor, et quo vergat pondere letum.
...mpune putans, et corpore toto
...n consurgit Turnus in ensem,
...lamant Troes trepidique Latini,
...mborum acies. At perfidus ensis
... medioque ardentem deserit ictu;
...dio subeat. Fugit ocyor Euro,
...gnotum dextramque adspexit inermem.
...æcipitem, cum prima in prœlia iunctos
...t equos, patrio mucrone relicto,
...t, ferrum aurigæ rapuisse Metisci;
...m terga dabant palantia Teucri,
...quam arma dei ad Vulcania ventum,
...ro, glacies ceu futilis, ictu
...va resplendent fragmina arena.
...iversa fuga petit æquora Turnus;
... inde huc incertos implicat orbes:

Undique enim densa Teucri inclusere corona;
Atque hinc vasta palus, hinc ardua mœnia cingunt.
Nec minus Æneas, quamquam tardata sagitta
Interdum genua impediunt, cursumque recusant,
Insequitur, trepidique pedem pede fervidus urget:
Inclusum veluti si quando flumine nactus
Cervum, aut puniceæ septum formidine pennæ,
Venator cursu canis et latratibus instat;
Ille autem, insidiis et ripa territus alta,
Mille fugit refugitque vias: at vividus Umber
Hæret hians, iam iamque tenet, similisque tenenti
Increpuit malis, morsuque elusus inani est.
Tum vero exoritur clamor; ripæque lacusque
Responsant circa, et cœlum tonat omne tumultu.
Ille simul fugiens, Rutulos simul increpat omnes,
Nomine quemque vocans, notumque efflagitat ensem.
Æneas mortem contra, præsensque minatur
Exitium, si quisquam adeat; terretque trementes,
Excisurum urbem minitans, et saucius instat.
Quinque orbes explent cursu, totidemque retexunt
Huc illuc. Neque enim levia aut ludicra petuntur
Præmia; sed Turni de vita et sanguine certant.
Forte sacer Fauno foliis oleaster amaris
Hic steterat, nautis olim venerabile lignum;
Servati ex undis ubi figere dona solebant
Laurenti divo, et votas suspendere vestes.
Sed stirpem Teucri nullo discrimine sacrum
Sustulerant, puro ut possent concurrere campo.
Hic hasta Æneæ stabat: huc impetus illam
Detulerat, fixam et lenta in radice tenebat.
Incubuit, voluitque manu convellere ferrum
Dardanides, teloque sequi, quem prendere cursu
Non poterat. Tum vero amens formidine Turnus,
Faune, precor, miserere, inquit; tuque optima ferrum
Terra tene; colui vestros si semper honores,
Quos contra Æneadæ bello fecere profanos.
Dixit, opemque dei non cassa in vota vocavit.
Namque diu luctans, lentoque in stirpe moratus,
Viribus haud ullis valuit discludere morsus
Roboris Æneas. Dum nititur acer et instat,
Rursus in aurigæ faciem mutata Metisci
Procurrit, fratrique ensem dea Daunia reddit;
Quod Venus audaci Nymphæ indignata licere,
Accessit, telumque alta ab radice revellit.
Olli sublimes, armis animisque refecti,
Hic gladio fidens, hic acer et arduus hasta,
Assistunt contra certamine Martis anheli.
Iunonem interea Rex omnipotentis Olympi
Alloquitur, fulva pugnas de nube tuentem:
Quæ iam finis erit, coniux? quid denique restat?
Indigetem Ænean scis ipsa, et scire fateris,
Deberi cœlo, fatisque ad sidera tolli.
Quid struis? aut qua spe gelidis in nubibus hæres?
Mortalin' decuit violari vulnere divum?
Aut ensem (quid enim sine te Iuturna valeret?)
Ereptum reddi Turno, et vim crescere victis?
Desine iam tandem, precibusque inflectere nostris:
Nec te tantus edat tacitam dolor; et mihi curæ
Sæpe tuo dulci tristes ex ore recursent.
Ventum ad supremum est. Terris agitare, vel undis,
Troianos potuisti; infandum accendere bellum,
Deformare domum, et luctu miscere hymenæos;
Ulterius tentare veto. Sic Iupiter orsus;
Sic dea submisso contra Saturnia vultu:
Ista quidem quia nota mihi tua, magne, voluntas,
Iupiter, et Turnum et terras invita reliqui.
Nec tu me aeria solam nunc sede videres
Digna indigna pati; sed flammis cincta sub ipsam
Starem aciem, traheremque inimica in prœlia Teu- (cros.
Iuturnam misero, fateor, succurrere fratri

Suasi, et pro vita maiora audere probavi;
Non ut tela tamen, non ut contenderet arcum;
Adiuro Stygii caput implacabile fontis;
Una superstitio superis quæ reddita divis.
Et nunc cedo equidem, pugnasque exosa relinquo.
Illud te, nulla fati quod lege tenetur,
Pro Latio obtestor, pro maiestate tuorum:
Cum iam connubiis pacem felicibus, esto,
Component, cum iam leges et fœdera iungent;
Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos,
Neu Troas fieri iubeas, Teucrosque vocari;
Aut vocem mutare viros, aut vertere vestes.
Sit Latium; sint Albani per secula reges;
Sit Romana potens Itala virtute propago;
Occidit, occideritque sinas cum nomine Troia.
Olli subridens hominum rerumque repertor:
Et germana Iovis, Saturnique altera proles,
Irarum tantos volvis sub pectore fluctus?
Verum age, et inceptum frustra submitte furorem.
Do, quod vis; et me victusque volensque remitto.
Sermonem Ausonii patrium moresque tenebunt;
Utque est, nomen erit; commixti corpore tantum
Subsident Teucri. Morem ritusque sacrorum
Adiiciam, faciamque omnes uno ore Latinos.
Hinc genus, Ausonio mistum quod sanguine surget,
Supra homines, supra ire deos pietate videbis;
Nec gens ulla tuos æque celebrabit honores.
Annuit his Iuno, et mentem læta retorsit.
Interea excedit cœlo, nubemque reliquit.
His actis, aliud Genitor secum ipse volutat:
Iuturnamque parat fratris dimittere ab armis.
Dicuntur geminæ pestes cognomine Diræ,
Quas et Tartaream Nox intempesta Megæram
Uno eodemque tulit partu, paribusque revinxit
Serpentum spiris, ventosasque addidit alas.
Hæ Iovis ad solium, sævique in limine regis,
Apparent, acuuntque metum mortalibus ægris,
Si quando letum horrificum morbosque deûm rex
Molitur, meritas aut bello territat urbes.
Harum unam celerem demisit ab æthere summo
Iupiter, inque omen Iuturnæ occurrere iussit.
Illa volat, celerique ad terram turbine fertur;
Non secus, ac nervo per nubem impulsa sagitta
(Armatam sævi Parthus quam felle veneni,
Parthus, sive Cydon, telum immedicabile, torsit)
Stridens et celeres incognita transilit umbras:
Talis se sata Nocte tulit, terrasque petivit.
Postquam acies videt Iliacas atque agmina Turni;
Alitis in parvæ subitam collecta figuram,
Quæ quondam in bustis, aut culminibus desertis,
Nocte sedens, serum canit importuna per umbras;
Hanc versa in faciem, Turni se pestis ob ora
Fertque refertque sonans, clypeumque everberat alis.
Illi membra novus solvit formidine torpor;
Arrectæque horrore comæ, et vox faucibus hæsit.
At, procul ut Diræ stridorem agnovit et alas,
Infelix crines scindit Iuturna solutos,
Unguibus ora soror fœdans, et pectora pugnis;
Quid nunc te tua, Turne, potest germana iuvare?
Aut quid iam duræ superat mihi? qua tibi lucem
Arte morer? talin' possum me opponere monstro?
Iam iam linquo acies. Ne me terrete timentem,
Obscœnæ volucres; alarum verbera nosco,
Letalemque sonum; nec fallunt iussa superba
Magnanimi Iovis. Hæc pro virginitate reponit!
Quo vitam dedit æternam? cur mortis ademta est
Conditio? possem tantos finire dolores
Nunc certe, et misero fratri comes ire per umbras.
Immortalis ego? aut quidquam mihi dulce meorum,
Te sine, frater, erit? O! quæ satis alta dehiscat
Terra mihi, Manesque deam demittat ad imo
Tantum effata, caput glauco contexit amictu,
Multa gemens, et se fluvio dea condidit alto.
Æneas instat contra, telumque coruscat
Ingens arboreum, et sævo sic pectore fatur: (t
Quæ nunc deinde mora est? aut quid iam, Tu
Non cursu, sævis certandum est comminus ar
Verte omnes tete in facies; et contrahe, quid
Sive animis, sive arte vales; opta ardua penni
Astra sequi, clausumve cava et condere terra.
Ille, caput quassans, Non me tua fervida te
Dicta, ferox; di me terrent, et Iupiter hostis.
Nec plura effatus, saxum circumspicit ingens,
Saxum antiquum, ingens, campo quod forte ja
Limes agro positus, litem ut discerneret arvis;
Vix illud lecti bis sex cervice subirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus;
Ille manu raptum trepida torquebat in hostem;
Altior insurgens, et cursu concitus, heros.
Sed neque currentem se, nec cognoscit euntem;
Tollentemve manu saxumque immane moventem
Genua labant, gelidus concrevit frigore sanguis
Tum lapis ipse viri, vacuum per inane volutus
Nec spatium evasit totum, nec pertulit ictum
Ac velut in somnis, oculos ubi languida pressit
Nocte quies, nequidquam avidos extendere cursus
Velle videmur, et in mediis conatibus ægri
Succidimus; non lingua valet, non corpore nota
Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur
Sic Turno, quacumque viam virtute petivit,
Successum dea dira negat. Tum pectore sensus
Vertuntur varii. Rutulos adspectat, et urbem
Cunctaturque metu, telumque instare tremiscit
Nec, quo se eripiat, nec, qua vi tendat in hostem
Nec currus usquam videt, aurigamve sororem.
Cunctanti telum Æneas fatale coruscat,
Sortitus fortunam oculis; e corpore toto
Eminus intorquet. Murali concita nunquam
Tormento sic saxa fremunt, nec fulmine tanti
Dissultant crepitus. Volat atri turbinis instar
Exitium dirum hasta ferens, orasque recludit
Loricæ, et clypei extremos septemplicis orbes.
Per medium stridens transit femur. Incidit ictus
Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.
Consurgunt gemitu Rutuli, totusque remugit
Mons circum, et vocem late nemora alta remittunt.
Ille humilis supplexque oculos dextramque precantem
Protendens, Equidem merui, nec deprecor, inquit;
Utere sorte tua. Miseri te si qua parentis
Tangere cura potest; oro (fuit et tibi talis
Anchises genitor), Dauni miserere senectæ;
Et me, seu corpus spoliatum lumine mavis,
Redde meis. Vicisti; et victum tendere palmas
Ausonii videre; tua est Lavinia coniux:
Ulterius ne tende odiis. Stetit acer in armis
Æneas, volvens oculos, dextramque repressit;
Et iam iamque magis cunctantem flectere sermo
Cœperat; infelix humero cum apparuit alto
Balteus, et notis fulserunt cingula bullis
Pallantis pueri; victum quem vulnere Turnus
Straverat, atque humeris inimicum insigne ge
Ille, oculis postquam sævi monimenta doloris
Exuviasque hausit, furiis accensus, et ira
Terribilis, Tune hinc spoliis indute meorum
Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, et pœnam scelerato ex sanguine sumit.
Hoc dicens, ferrum adverso sub pectore condit
Fervidus. Ast illi solvuntur frigore membra,
Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.

FINIS

ALBIUS TIBULLUS

llus ex equestri ordine, Iccio et Pansa coss. vitam inivit. Facilitate ingenii et egregiis axime spectabilis, sibi multos Romanos conciliavit, præcipue Messalam, quem ipse sui vocat. Horatium, Ovidium, Macrum aliosque doctos viros amicos excoluit. Multos et it amores, nam Deliam, Sulpiciam, Neæram, Nemesim aliasque puellas dilexit, et canine suaviter celebravit. Celebravit et Messalam eius non ingratus beneficiis, et illum alis in varias provincias est comitatus. Adhuc pene iuvenis anno 19 ante I. C. e vita , eius mortem dellevit Ovidius.

Albii Tibulli Carmina, ex edit. Heyne

LIBER I. Elegia I.

us fulvo sibi congerat auro,
ulti iugera multa soli,
ssiduus vicino terreat hoste,
somnos classica pulsa fugent:
ertas vitæ traducat inerti,
assiduo luceat igne focus.
neras maturo tempore vites
t facili grandia poma manu.
itnat, sed frugum semper acervos
t pleno pinguia musta lacu.
, seu stipes habet desertus in agris,
n trivio florea serta lapis:
ue mihi pomum novus educat annus,
gricolæ ponitur ante deo.
tibi sit nostro de rure corona
templi pendeat ante fores;
uber custos ponatur in hortis,
sæva falce, Priapus, aves.
felicis quondam, nunc pauperis agri
fertis munera vestra, Lares.
nnumeros lustrabat cæsa iuvencos:
exigui est hostia magna soli.
obis, quam circum rustica pubes
! messes et bona vina date.
n possum contentus vivere parvo,
r longæ deditus esse viæ;
tivos ortus vitare sub umbra
l rivos prætereuntis aquæ.
terdum pudeat tenuisse bidentem,
lo tardos increpuisse boves.
sinu pigeat, fetumve capellæ
oblita matre, referre domum.
pecori, furesque, lupique,
magno est præda petenda grege.
* * * * * *
emque meum lustrare quotannis,
a sulco spargere lacte Palem.
neu vos de paupere mensa
puris spernite fictilibus.
uus primum sibi fecit agrestis
facili composuitque luto.
ias patrum, fructusque requiro,
antiquo condita messis avo:
tis est; satis est, requiescere lecto
olito membra levare toro.
mmites ventos audire cubantem,
n tenero detinuisse sinu!
iberuus aquas cum fuderit Auster,
mnos, imbre iuvante, sequi!
tingat: sit dives iure, furorem
t tristes ferre potest pluvias.
t auri potius pereatque smaragdi,
ob nostras ulla puella vias.
Te bellare decet terra, Messala, marique,
  Ut domus hostiles præferat exuvias.
Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ,
  Et sedeo duras ianitor ante fores.
Non ego laudari curo, mea Delia: tecum
  Dummodo sim, quæso, segnis inersque vocer.
Te spectem, suprema mihi cum venerit hora;
  Te teneam moriens deficiente manu.
Flebis et arsuro positum me, Delia, lecto,
  Tristibus et lacrymis oscula mixta dabis.
Flebis; non tua sunt duro præcordia ferro
  Vincta, nec in tenero stat tibi corde silex.
Illo non iuvenis poterit de funere quisquam
  Lumina, non virgo, sicca referre domum.
Tu manes ne læde meos: sed parce solutis
  Crinibus, et teneris, Delia, parce genis.
Interea, dum fata sinunt, iungamus amores;
  Iam veniet tenebris Mors adoperta caput.
Iam subrepet iners ætas; nec amare decebit,
  Dicere nec cano blanditias capite.
Nunc levis est tractanda Venus, dum frangere postes
  Non pudet, et rixas inseruisse iuvat.
Hic ego dux, milesque bonus; vos, signa tubæque,
  Ite procul; cupidis vulnera ferte viris;
Ferte et opes: ego composito securus acervo
  Despiciam dites, despiciamque famem.

Elegia II.

Adde merum, vinoque novos compesce dolores,
  Occupet ut fessi lumina victa sopor;
Neu quisquam multo perfusum tempora Baccho
  Excitet, infelix dum requiescit amor.
Nam posita est nostræ custodia sæva puellæ;
  Clauditur et dura ianua fulta sera.
Ianua difficilis domini, te verberet imber;
  Te Iovis imperio fulmina missa petant.
Ianua, iam pateas uni mihi, victa querelis;
  Neu furtim verso cardine aperta sones.
Et, mala siqua tibi dixit dementia nostra,
  Ignoscas; capiti sint, precor, illa meo.
Te meminisse decet, quæ plurima voce peregi
  Supplice, cum posti florea serta darem.
Tu quoque ne timide custodes, Delia, falle:
  Audendum est: fortes adiuvat ipsa Venus.
Illa favet, seu quis iuvenis nova limina tentat,
  Seu reserat fixo dente puella fores.
Illa docet furtim molli descendere lecto,
  Illa pedem nullo ponere posse sono;
Illa viro coram nutus conferre loquaces,
  Blandaque compositis abdere verba notis.
Nec docet hoc omnes, sed quos nec inertia tardat,
  Nec vetat obscura surgere nocte timor.
Nec sinit, occurrat quisquam, qui corpora ferro

Vulneret, aut rapta præmia veste petat.
Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
Qualibet: insidias non timuisse decet.
Non mihi pigra nocent hibernæ frigora noctis,
Non mihi, cum multa decidit imber aqua.
Non labor hic lædit: reseret modo Delia postes,
Et vocet ad digiti me taciturna sonum.
Parcite luminibus, seu vir, seu femina fias
Obvia; celari vult sua furta Venus.
Neu strepitu terrete pedum, neu quærite nomen,
Neu prope fulgenti lumina ferte face.
Siquis et imprudens adspexerit, occulat ille,
Perque deos omnes se meminisse neget.
Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
Is Venerem e rapido sentiet esse mari.
Nec tamen huic credet coniux tuus; ut mihi verax
Pollicita est magico saga ministerio.
Hanc ego de cœlo ducentem sidera vidi:
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditque solum, manesque sepulcris
Elicit, et tepido devocat ossa rogo.
Iam tenet infernas magico stridore catervas,
Iam iubet adspersas lacte referre pedem.
Cum libet, hæc tristi depellit nubila cœlo:
Cum libet, æstivo convocat orbe nives.
Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas,
Sola feros Hecatæ perdomuisse canes.
Hæc mihi composuit cantus, quis fallere posses.
Ter cane; ter dictis despue carminibus.
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,
Non sibi, si in molli viderit ipse toro.
Tu tamen abstineas aliis; nam cætera cernet
Omnia: de me uno sentiet ipse nihil.
Quid credam? nempe hæc eadem se dixit amores
Cantibus aut herbis solvere posse meos;
Et me lustravit tædis; et nocte serena
Concidit ad magicos hostia pulla deos.
Non ego, totus abesset amor, sed mutuus esset,
Orabam; nec te posse carere velim.
* * * * *
Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere,
Maluerit prædas stultus et arma sequi:
Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
Ponat et in capto Martia castra solo;
Totus et argento contextus, totus et auro,
Insideat celeri conspiciendus equo.
Ipse boves, mea, sim tecum modo, Delia, possim
Iungere, et in solo pascere monte pecus;
Et, te dum liceat teneris retinere lacertis,
Mollis et inculta sit mihi somnus humo.
Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo
Prodest, cum fletu nox vigilanda venit?
Nam neque tum plumæ, nec stragula picta soporem,
Nec sonitus placidæ ducere possit aquæ.
* * * * *
Num Veneris magnæ violavi numina verbo,
Et mea nunc pœnas impia lingua luit?
Num feror incestus sedes adiisse deorum,
Sertaque de sanctis deripuisse focis?
Non ego, si merui, dubitem procumbere templis,
Et dare sacratis oscula liminibus;
Non ego tellurem genibus perrepere supplex,
Et miserum sancto tundere poste caput.
At tu, qui lætus rides mala nostra, caveto
Mox tibi; non unus sæviet usque deus.
Vidi ego, qui iuvenum miseros lusisset amores,
Post Veneris vinclis subdere colla senem;
Et sibi blanditias tremula componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas;
Stare nec ante fores puduit, caræve puellæ
Ancillam medio detinuisse foro.
Hunc puer, hunc iuvenis turba circumterit a
Despuit in molles et sibi quisque sinus.
At mihi parce, Venus: semper tibi dedita serv
Mens mea: quid messes uris acerba tuas?

ELEGIA III.

Ibitis Ægæas sine me, Messala, per undas,
O utinam memores, ipse cohorsque, mei!
Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris.
Abstineas avidas, Mors, precor, atra, manu
Abstineas, Mors atra, precor; non hic mihi m
Quæ legat in mœstos ossa perusta sinus;
Non soror, Assyrios cineri quæ dedat odores,
Et fleat effusis ante sepulcra comis;
Delia non usquam est; quæ, me quam mitteret
Dicitur ante omnes consuluisse deos.
Illa sacras pueri sortes ter sustulit: illi
Rettulit e triviis omina certa puer.
Cuncta dabant reditus: tamen est deterrita n
Quin fleret, nostras respiceretque vias.
Ipse ego solator, cum iam mandata dedissem,
Quærebam tardas anxius usque moras.
Aut ego sum causatus aves, aut omina dira,
Saturni aut sacram me tenuisse diem.
O! quoties, ingressus iter, mihi tristia dixi
Offensum in porta signa dedisse pedem!
Audeat invito nequis discedere Amore;
Aut sciat egressum se prohibente deo.
Quid tua nunc Isis mihi, Delia? quid mihi pro
Illa tua toties æra repulsa manu?
Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari
Te (memini) et puro secubuisse toro?
Nunc, dea, nunc succurre mihi: nam posse mede
Picta docet templis multa tabella tuis:
Ut mea votivas persolvens Delia voces
Ante sacras, lino tecta, fores sedeat;
Bisque die, resoluta comas, tibi dicere laudes
Insignis turba debeat in Pharia.
At mihi contingat patrios celebrare penates,
Reddereque antiquo menstrua thura Lari.
Quam bene Saturno vivebant rege, priusqu
Tellus in longas est patefacta vias!
Nondum cœruleas pinus contemserat undas,
Effusum ventis præbueratque sinum;
Nec vagus, ignotis repetens compendia terris,
Presserat externa navita merce ratem.
Illo non validus subiit iuga tempore taurus;
Non domito frenos ore momordit equus;
Non domus ulla fores habuit; non fixus in agris
Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipsæ mella dabant quercus; ultroque ferebant
Obvia securis ubera lactis oves.
Non acies, non ira fuit, non bella; nec ensem
Immiti sævus duxerat arte faber.
Nunc Iove sub domino cædes, nunc vulnera s
Nunc mare; nunc leti mille repente viæ.
Parce, pater! timidum non me periuria terrent,
Non dicta in sanctos impia verba deos.
Quod si fatales iam nunc explevimus annos,
Fac lapis his scriptus stet super ossa notis:
« Hic iacet immiti consumtus morte Tibullus,
Messalam terra dum sequiturque mari. »
Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori
Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.
Hic choreæ cantusque vigent; passimque vagæ
Dulce sonant tenui gutture carmen aves.
Fert casiam non culta seges; totosque per agros

...oratis terra benigna rosis.
...m series teneris immixta puellis
...t assidue prœlia miscet Amor.
...icumque rapax mors venit amanti,
...insigni myrtea serta coma.
...a iacet sedes in nocte profunda
...quam circum flumina nigra sonant.
...ne, impexa feros pro crinibus angues,
... huc illuc impia turba fugit.
...in porta serpentum Cerberus ore
...t æratas excubat ante fores.
...m tentare Ixionis ausi
...r celeri noxia membra rota;
...e novem Tityus per iugera terræ
... atro viscere pascit aves.
...t illic, et circum stagna; sed acrem
...oturi deserit unda sitim.
...oles, Veneris quæ numina læsit,
...ethæas dolia portat aquas.
...icumque meos violavit amores,
...tentas et mihi militias.
..., precor, maneas; sanctique pudoris
... custos sedula semper anus.
...bellas referat; positaque lucerna,
... plena stamina longa colo.
...avibus pensis affixa puella
...n somno fessa remittat opus.
...iam subito, nec quisquam nuntiet ante;
...ar cœlo missus adesse tibi.
...i, qualis eris, longos turbata capillos,
...ulato, Delia, curre pede.
... hunc illum nobis Aurora nitentem
...m roseis candida portet equis.

Elegia IV.

...a tibi contingant tecta, Priape,
...i soles, ne noceantque nives:
...rmosos cepit sollertia? certe
... barba nitet, non tibi culta coma est;
...ibernæ producis frigora brumæ,
... æstivi tempora sicca Canis.
...m Bacchi respondet rustica proles,
... curva, sic mihi, falce deus:
...neræ puerorum credere turbæ;
...sam iusti semper amoris habent.
...angustis quod equum compescit habenis;
...dam niveo pectore pellit aquam.
...rtis adest audacia, cepit; at illi
...s teneras stat pudor ante genas.
...piant, primo si forte negarit,
...aulatim sub iuga colla dabit.
...homini docuit parere leones;
...es molli saxa peredit aqua.
...ricis maturat collibus uvas;
...it certa lucida signa vice.
...time: Veneris periuria venti
...r terras et freta summa ferunt.
...na Iovi; vetuit pater ipse valere,
...cupide quidquid ineptus amor.
... impune sinit Dictynna sagittas
..., crines perque Minerva suos.
...s eris, errabis; transiit ætas
...o! non segnis stat remeatve dies.
...purpureos deperdit terra colores!
...to formosas populus alba comas!
..., infirmæ venere ubi fata senectæ,
...r Eleo est carcere missus equus!
...n iuvenem, premeret cum serior ætas,
...m stultos præteriisse dies.

Crudeles divi! serpens novus exuit annos;
Formæ non ullam fata dedere moram.
Solis æterna est Phœbo Bacchoque iuventas;
Nam decet intonsus crinis utrumque deum.
Tu, puero quodcumque tuo tentare libebit,
Cedas. Obsequio plurima vincit amor.
Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur,
Et Canis arenti torreat arva siti;
Quamvis, prætexens picea ferrugine cœlum,
Venturam admittat imbrifer arcus aquam.
Vel, si cæruleas puppi volet ire per undas,
Ipse levem remo per freta pelle ratem.
Nec te pœniteat duros subiisse labores,
Aut operi insuetas atteruisse manus;
Nec, velit insidiis altas si claudere valles,
Dum placeas, humeri retia ferre negent.
Si volet arma, levi tentabis ludere dextra;
Sæpe dabis nudum, vincat ut ille, latus.
Tunc tibi mitis erit; rapias tum cara licebit
Oscula; pugnabit; sed tamen apta dabit.
Rapta dabit primo; mox offeret ipse roganti;
Post etiam collo se implicuisse volet.
Heu! male nunc artes miseras hæc sæcula tractant.
Iam tener adsuevit munera velle puer.
At tibi, qui Venerem docuisti vendere primus,
Quisquis es, infelix urgeat ossa lapis.
Pieridas, pueri, doctos et amate poetas;
Aurea nec superent munera Pieridas.
Carmine purpurea est Nisi coma; carmina ni sint,
Ex humero Pelopis non nituisset ebur.
Quam referent Musæ, vivet, dum robora tellus,
Dum cœlum stellas, dum vehet amnis aquas.
At qui non audit Musas, qui vendit amorem,
Idææ currus ille sequatur Opis;
Et tercentenas erroribus expleat urbes,
Et secet ad Phrygios vilia membra modos.
Blanditiis vult esse locum Venus ipsa; querelis
Supplicibus, miseris fletibus illa favet.
Hæc mihi, quæ canerem Titio, deus edidit ore;
Sed Titium coniux hæc meminisse vetat.
Pareat ille suæ: vos me celebrate magistrum,
Quos male habet multa callidus arte puer.
Gloria cuique sua est: me, qui spernentur, amantes
Consultent; cunctis ianua nostra patet.
Tempus erit, cum me Veneris præcepta ferentem
Deducat iuvenum sedula turba senem.
Heu! heu! quam lento Marathus me torquet amore!
Deficiunt artes, deficiuntque doli.
Parce, puer, quæso, ne turpis fabula fiam,
Cum mea ridebunt vana magisteria.

Elegia V.

Asper eram, et bene discidium me ferre loquebar;
At mihi nunc longe gloria fortis abest.
Namque agor, ut per plana citus sola verbere turbo,
Quem celer assueta versat ab arte puer.
Ure ferum et torque: libeat ne dicere quidquam
Magnificum post hac, horrida verba doma.
Parce tamen, per te furtivi fœdera lecti,
Per Venerem, quæso, compositumque caput.
Ille ego, cum tristi morbo defessa iaceres,
Te dicor votis eripuisse meis.
Ipseque ter circum lustravi sulfure puro,
Carmine cum magico præcinuisset anus.
Ipse procuravi, ne possent sæva nocere
Somnia, ter sancta deveneranda mola.
Ipse ego, velatus filo, tunicisque solutis,
Vota novem Triviæ nocte silente dedi.
Omnia persolvi: fruitur nunc alter amore,

Et precibus felix utitur ille meis.
At mihi felicem vitam, si salva fuisses,
Fingebam demens, sed renuente deo.
Rura colam; frugumque aderit mea Delia custos,
Area dum messes sole calente teret.
Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas,
Pressaque veloci candida musta pede.
Consuescet numerare pecus; consuescet amantis
Garrulus in dominæ ludere verna sinu.
Illa deo sciet agricolæ pro vitibus uvam,
Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
Illa regat cunctos; illi sint omnia curæ;
Et iuvet in tota me nihil esse domo.
Huc veniet Messala meus, cui dulcia poma
Delia selectis detrahet arboribus.
[Et, tantum venerata virum, hunc sedula curet;
Huic paret atque epulas ipsa ministra gerat.]
Hæc mihi fingebam; quæ nunc Eurusque Notusque
Iactat odoratos vota per Armenios.

* * * * * * * *

Sæpe ego tentavi curas depellere vino;
At dolor in lacrymas verterat omne merum.
Sæpe aliam tenui; sed iam cum gaudia adirem,
Admonuit dominæ, deseruitque, Venus.
Tunc me devotum descendens femina dixit,
Et (pudet, heu!) narrat scire nefanda mea.
Non facit hoc verbis; facie tenerisque lacertis
Devovet, et flavis nostra puella comis.
Talis ad Hæmonium Nereis Pelea quondam
Vecta est frenato cœrula pisce Thetis.
Hæc nocuere mihi: quod adest huic dives amator;
Venit in exitium callida lena meum.
Sanguineas edat illa dapes, atque ore cruento
Tristia cum multo pocula felle bibat.
Hanc volitent animæ circum sua fata querentes
Semper; et e tectis strix violenta canat.
Ipsa, fame stimulante furens, herbasque sepulcris
Quærat, et a sævis ossa relicta lupis;
Currat et inguinibus nudis, ululetque per urbes;
Post agat e triviis aspera turba canum.
Eveniet: dat signa deus; sunt numina amanti,
Sævit et iniusta lege relicta Venus.
At tu, quam primum sagæ præcepta rapacis
Desere; nam donis vincitur omnis amor.
Pauper erit præsto tibi; præsto pauper adibit
Primus, et in tenero fixus erit latere.
Pauper in angusto fidus comes agmine turbæ
Subiicietque manus, efficietque viam.
Pauper ad occultos furtim deducit amicos,
Vinclaque de niveo detrahit ipse pede.
Heu! canimus frustra; nec verbis victa fatiscit
Ianua; sed plena est percutienda manu.

* * * * * * * *

At tu, qui potior nunc es, mea fata timeto:
Versatur celeri Fors levis orbe rotæ.
Non frustra quidam iam nunc in limine perstat
Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit;
Et simulat transire domum, mox deinde recurrit,
Solus; et ante ipsas exscreat usque fores.
Nescio quid furtivus amor parat: utere, quæso,
Dum licet; in liquida nat tibi linter aqua.

ELEGIA VI.

Semper, ut inducar, blandos offers mihi vultus;
Post tamen es misero tristis et asper, Amor.
Quid tibi, sæve puer, mecum est? an gloria magna,
Insidias homini composuisse deum?
Iam mihi tenduntur casses; iam Delia furtim
Nescio quem tacita callida nocte fovet.
Illa quidem tam multa negat: sed credere durum
Sic etiam de me pernegat usque viro.
Ipse miser docui, quo posset ludere pacto
Custodes: heu! heu! nunc premor arte mea.
Fingere tunc didicit causas, cur sola cubaret;
Cardine tunc tacito vertere posse fores.
Tum succos herbasque dedi, quis livor abiret,
Quem facit impresso mutua dente Venus.
At tu, fallacis coniux incaute puellæ,
Me quoque servato, peccet ut illa minus.
Neu iuvenes celebret multo sermone, caveto;
Neve cubet laxo pectus aperta sinu.
Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem
Ne trahat, et mensæ ducat in orbe notas.
Exibit quam sæpe, time; seu visere dicet
Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.
At mihi si credas, illam sequar unus ad aras.
Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.
Sæpe, velut gemmas eius signumve probarem,
Per causam memini me tetigisse manum.
Sæpe mero somnum peperi tibi; at ipse bibebam
Sobria supposita pocula victor aqua.
Non ego te læsi prudens: ignosce fatenti:
Iussit Amor: contra quis ferat arma deos?
Ille ego sum (nec me iam dicere vera pudebit)
Instabat tota cui tua nocte canis.
Quid tenera tibi coniuge opus? tua si bona nescis
Servare, ah! frustra clavis inest foribus.
Te tenet; absentes alios suspirat amores,
Et simulat subito condoluisse caput.
At mihi servandam credas; non sæva recuso
Verbera; detrecto non ego vincla pedum.
Tunc procul absitis, quisquis colis arte capillos,
Effluit effuso cui toga laxa sinu.
Quisquis et occurret, ne possit crimen habere,
Stet procul, aut alia stet procul ante via.
Sic fieri iubet ipse deus; sic magna sacerdos
Est mihi divino vaticinata sono.
Hæc, ubi Bellonæ motu est agitata, nec acrem
Flammam, non amens verbera torta timet.
Ipse bipenne suos cædit violenta lacertos,
Sanguineque effuso spargit inulta deam.
Statque latus præfixa veru; stat saucia pectus;
Et canit eventus, quos dea magna monet:
Parcite, quam custodit Amor, violare puellam;
Ne pigeat magno post didicisse malo.
Attigeris; labentur opes, ut vulnere nostro
Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.
Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, pœnas;
Si tamen admittas, sit, precor, illa levis!
Non ego te propter parco tibi: sed tua mater
Me movet, atque iras aurea vincit anus.
Hæc mihi te adducit tenebris, multoque timore
Coniungit nostras clam taciturna manus.
Hæc foribusque manet noctu me affixa; procul
Cognoscit strepitus, me veniente, pedum.
Vive diu mihi, dulcis anus: proprios ego tecum,
Sit modo fas, annos contribuisse velim!
Te semper, natamque tuam te propter, amabo.
Quidquid agat, sanguis est tamen illa tuus.
Sit modo casta, doce; quamvis non vitta ligatos
Impediat crines, nec stola longa pedes.
Et mihi sint duræ leges; laudare nec ullam
Possim ego, quin oculos appetat illa meos.
Et, siquid peccasse puter, ducterque capillis
Immerito, pronas proripiarque vias;
Non ego te pulsare velim: sed, venerit iste
Si furor, optarim non habuisse manus.
Nec sævo sis casta metu; sed mente fideli

enti te mihi servet amor:
ust nulli, post, victa senecta,
s tremula stamina torta manu,
doctis adnectit licia telis,
de niveo vellere ducta putat.
famulæ vident, iuvenumque catervæ
rant merito tot mala ferre senem.
x alto flentem sublimis Olimpo
, infidis quam sit acerba, monet.
edicta cadant: nos, Delia, amoris
cana stemus uterque coma.

Elegia VII.

e diem Parcæ fatalia nentes
on ulli dissoluenda Deo;
quitanas posset qui fundere gentes,
eret forti milite victus Atur.
os pubes Romana triumphos
vinctos brachia capta duces.
es lauros, Messala, gerentem
niveis currus eburnus equis.
est tibi partus honos. Tarbella Pyrene
Oceani litora Santonici.
, Rhodanusque celer, magnusque Garumna,
flavi cœrula lympha Liger.
e, canam, tacitis qui leniter undis
placidus per vada serpis aquis?
ætherio contingens vertice nubes,
intonsos Taurus arat Cilicas?
n, ut volitet crebras intacta per urbes
stino sancta columba Syro?
vastum prospectet turribus æquor,
m ventis credere docta, Tyros?
entes cum findit Sirius agros,
stiva Nilus abundet aqua?
uanam possum te dicere causa,
s in terris, occuluisse caput?
ullos tellus tua postulat imbres;
Pluvio supplicat herba Iovi.
ue suum pubes miratur Osirim
lemphiten plangere docta bovem.
a manu sollerti fecit Osiris,
a ferro sollicitavit humum.
ertæ commisit semina terræ,
on notis legit ab arboribus.
nerum palis adiungere vitem;
m dura cædere falce comam.
primum matura sapores
cultis uva dedit pedibus;
cuit voces inflectere cantu,
d certos nescia membra modos.
gricolæ magno confecta labore
stitiæ dissoluenda dedit.
flictis requiem mortalibus affert,
t dura compede pulsa sonent.
t tristes curæ, nec luctus, Osiri,
, et cantus, et levis aptus amor;
res, et frons redimita corymbis;
l teneros lutea palla pedes;
tes, et dulcis tibia cantu,
cultis conscia cista sacris.
entum ludis Geniumque choreis
, et multo tempora funde mero.
o stillent unguenta capillo;
t collo mollia serta gerat.
dierne: tibi dum thuris honores,
psopio dulcia melle, feram.
escat proles, quæ facta parentis
circa stet veneranda senem.
Nec taceat monumenta viæ, quem Tuscula tellus,
Candida quem antiquo detinet Alba lare.
Namque opibus congesta tuis hic glarea dura
Sternitur; hic apta iungitur arte silex.
Te canet agricola, e magna cum venerit urbe
Serus, inoffensum rettuleritque pedem.
At tu, natalis, multos celebrande per annos,
Candidior semper candidiorque veni.

Elegia VIII.

Non ego celari possim, qui nutus amantis,
Quidve ferant miti lenia verba sono.
Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra deorum;
Præcinit eventus nec mihi cantus avis:
Ipsa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit, multis non sine verberibus.
Desine dissimulare; deus crudelius urit,
Quos videt invitos succubuisse sibi.
Quid tibi nunc molles prodest coluisse capillos,
Sæpeque mutatas disposuisse comas?
Quid succo splendente genas onerasse? quid ungues
Artificis docta subsecuisse manu?
Frustra iam vestes, frustra mutantur amictus,
Ansaque compressos colligit arcta pedes.
Ipsa placet, quamvis inculto venerit ore,
Nec nitidum tarda comserit arte caput.
Num te carminibus, num te pollentibus herbis
Devovit tacito tempore noctis anus?
Cantus vicinis fruges traducit ab agris;
Cantus et iratæ detinet anguis iter:
Cantus et e curru Lunam deducere tentat;
Et faceret, si non æra repulsa sonent.
Quid queror, heu, misero carmen nocuisse? quid herbas?)
Forma nihil magicis utitur auxiliis.
Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse
Oscula, sed femori conseruisse femur.
Nec tu difficilis puero tamen esse memento;
Persequitur pœnis tristia facta Venus.
Munera ne poscas: det munera canus amator,
Ut foveas molli frigida membra sinu.
Carior est auro iuvenis, cui lævia fulgent
Ora, nec amplexus aspera barba terit.
Huic tu candentes humero suppone lacertos,
Et regum magnæ despiciantur opes.
At Venus inveniet puero succumbere furtim,
Dum tumet, et teneros conserit usque sinus,
Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
Oscula, et in collo figere dente notas.
Non lapis hanc gemmæque iuvent, quæ frigore sola
Dormiat; et nulli sit cupienda viro.
Heu! sero revocatur amor, seroque iuventas,
Cum vetus infecit cana senecta caput.
Tum studium formæ; coma tum mutatur, ut annos
Dissimulet viridi cortice tincta nucis.
Tollere tunc cura est albos a stirpe capillos,
Et faciem demta pelle referre novam.
At tu, dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere; non tardo labitur illa pede.
Neu Marathum torque; puero quæ gloria victo?
In veteres esto dura, puella, senes.
Parce, precor, tenero; non illi sontica causa est;
Sed nimius luto corpora tingit amor.
Vel miser absenti mœstas quam sæpe querelas
Coniicit, et lacrimis omnia plena madent.
Quid me spernit? ait: poterat custodia vinci:
Ipse dedit cupidis fallere posse deus.
Nota Venus furtiva mihi est; ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum.
Et possim media quamvis obrepere nocte,

Et strepitu nullo clam reserare fores.
Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem,
Et fugit ex ipso sæva puella toro?
Vel cum promittit, subito sed perfida fallit;
Est mihi nox multis evigilanda modis.
Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur,
Illius credo tunc sonuisse pedem.
Desistas lacrymare, puer: non frangitur illa;
Et tua iam fletu lumina fessa tument.
Oderunt, Pholoe, moneo, fastidia divi;
Nec prodest sanctis thura dedisse focis.
Hic Marathus quondam miseros ludebat amantes,
Nescius ultorem post caput esse deum.
Sæpe etiam lacrymas fertur risisse dolentis,
Et cupidum ficta detinuisse mora.
Nunc omnes odit fastus; nunc displicet illi,
Quæcumque apposita est ianua dura sera.
At te pœna manet, ni desinis esse superba.
Quam cupies votis hunc revocare diem!

ELEGIA IX.

Quid mihi, si fueras miseros læsurus amores,
Fœdera per divos, clam violanda, dabas?
Ah miser! etsi quis primo periuria celat,
Sera tamen tacitis Pœna venit pedibus.
Parcite, cœlestes! æquum est impune licere
Numina formosis lædere vestra semel.
Lucra petens, habili tauros adiungit aratro,
Et durum terræ rusticus urget opus.
Lucra petituras, freta per parentia ventis,
Ducunt instabiles sidera certa rates.
Muneribus meus est captus puer; at deus illa
In cinerem et liquidas munera vertat aquas.
Iam mihi persolvet pœnas; pulvisque decorem
Detrahet, et ventis horrida facta coma.
Uretur facies, urentur sole capilli;
Deteret invalidos et via longa pedes.
Admonui quoties: Auro ne pollue formam;
Sæpe solent auro multa subesse mala.
Divitiis captus si quis violavit amorem,
Asperaque est illi difficilisque Venus.
Ure meum potius flamma caput, et pete ferro
Corpus, et intorto verbere terga seca.
Nec tibi celandi spes sit peccare paranti.
Est deus, occultos qui vetat esse dolos.
Ipse deus tacito permisit lena ministro,
Ederet ut multo libera verba mero.
Ipse deus somno domitos emittere vocem
Iussit, et invitos facta tegenda loqui.
Hæc ego dicebam; nunc me flevisse loquentem,
Nunc pudet ad teneros procubuisse pedes.
Tunc mihi iurabas, nullo te divitis auri
Pondere, non gemmis vendere velle fidem;
Non, tibi si pretium Campania terra daretur,
Non, tibi si Bacchi cura, Falernus ager.
Illis eriperes verbis mihi, sidera cœlo
Lucere, et puras fulminis esse vias.
Quin etiam flebas: at, non ego fallere doctus,
Tergebam humentes credulus usque genas.
Quid facerem, nisi et ipse fores in amore puellæ?
Sit, precor, exemplo sit levis illa tuo!
O quoties, verbis ne quisquam conscius esset,
Ipse comes multa lumina nocte tuli?
Sæpe insperanti venit tibi munere nostro,
Et latuit clausas post adoperta fores.
Tum miser interii stulte confisus amari:
Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos.
Quin etiam attonita laudes tibi mente canebam.
At me nunc nostri Pieridumque pudet.
Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma
Torreat, et liquida deleat amnis aqua.
Tu procul hinc absis, cui formam vendere cura est
Et pretium plena grande referre manu.
At te, qui puerum donis corrumpere es ausus,
Rideat assiduis uxor inulta dolis;
Et, cum furtivo iuvenem lassaverit usu,
Tecum interposita languida veste cubet.
Semper sint externa tuo vestigia lecto;
Et pateat cupidis semper aperta domus;
Nec lasciva soror dicatur plura bibisse
Pocula, vel plures emeruisse viros.
Illam sæpe ferunt convivia ducere Baccho,
Dum rota Luciferi provocet orta diem.
Illa nulla queat melius consumere noctem,
Aut operum varias disposuisse vices.
At tua perdidicit; nec tu, stultissime, sentis
Cum tibi non solita corpus ab arte movet.
Tune putas illam pro te disponere crines,
Aut tenues denso pectere dente comas?
Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos
Vinciat, et Tyrio prodeat apta sinu?
Non tibi, sed iuveni cuidam vult bella videri,
Devoveat pro quo remque domumque tuam.
Nec facit hoc vitio; sed corpora fœda podagra
Et senis amplexus culta puella fugit.
Huic tamen accubuit noster puer; hunc ego credam
Cum trucibus Venerem iungere posse feris.
Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus?
Tune aliis demens oscula ferre mea?
Tunc flebis, cum me vinctum puer alter habebit,
Et geret in gremio regna superba tuo.
At tua tum me pœna iuvet; Venerique merenti
Fixa notet casus aurea palma meos:
« Hanc tibi fallaci resolutus amore Tibullus
Dedicat, et grata sis, dea, mente, rogat. »

ELEGIA X.

Quis fuit, horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus, et vere ferreus, ille fuit!
Tunc cædes hominum generi, tunc prœlia nata;
Tunc brevior diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit; nos ad mala nostra
Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium est auri; nec bella fuerunt,
Faginus adstabat cum scyphus ante dapes;
Non arces, non vallus erat; somnumque petebat
Securus varias dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem
Arma, nec audissem corde micante tubam!
Nunc ad bella trahor; et iam quis forsitan hosti
Hæsura in nostro tela gerit latere.
Sed patrii servate Lares; aluistis et idem,
Cursarem vestros cum tener ante pedes.
Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos;
Sic veteris sedes incoluistis avi.
Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus æde deus.
Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam,
Seu dederat sanctæ spicea serta comæ.
Atque aliquis voti compos liba ipse ferebat,
Postque comes purum filia parva favum.
At nobis ærata, Lares, depellite tela:
Hostia erit plena rustica porcus hara;
Hanc pura cum veste sequar, myrtoque canistra
Vincta geram, myrto vinctus et ipse caput.
Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis,
Sternat et adversos, Marte favente, duces;
Ut mihi potanti possit sua dicere facta

u mensa pingere castra mero.
t atram bellis arcessere Mortem?
et tacito clam venit illa pede.
t infra, non vinea culta; sed audax
et Stygiæ navita turpis aquæ.
ue genis ustoque capillo,
lescuros pallida turba lacus.
laudandus hic est, quem prole parata
parva pigra senecta casa!
atur oves, at filius agnos;
fesso comparat uxor aquam.
liceatque caput candescere canis,
t prisci facta referre senem.
arva colat. Pax candida primum
auros sub iuga curva boves.
ca, et succos condidit uvæ,
t nato testa paterna merum.
omeque vigent: at tristia duri
tenebris occupat arma situs.
coque vehit, male sobrius ipse,
laustro, progeniemque, domum.
tunc bella calent; scissosque capillos
erfractas conqueriturque fores.
ultusa genas; sed victor et ipse
lementes tam valuisse manus.
Amor rixæ mala verba ministrat,
atum lentus utrumque sedet.
ferrumque, suam quicumque puellam
e cœlo deripit ille deos.
membris tenuem rescindere vestem;
ornatus dissoluisse comæ:
s movisse satis; quater ille beatus,
a irato flere puella potest.
s qui sævus erit, scutumque sudemque
t miti sit procul a Venere.
x alma, veni, spicamque teneto;
t pomis candidus ante sinus.

Liber secundus

Elegia I.

s, faveas; fruges lustramus et agros,
prisco traditus exstat avo.
; dulcisque tuis e cornibus uva
t spicis tempora cinge, Ceres.
quiescat humus, requiescat arator;
spenso vomere cesset opus.
a iugis; nunc ad præsepia debent
nato stare boves capite.
perata deo; non audeat ulla
pensis imposuisse manum.
besse procul iubeo, discedite ab aris,
hesterna gaudia nocte Venus.
t superis: pura cum veste venite,
s puris sumite fontis aquam.
entes ut eat sacer agnus ad aras,
post olea candida turba comas.
rgamus agros, purgamus agrestes:
le nostris pellite limitibus.
dat messem fallacibus herbis,
t celeres tardior agna lupos.
plenis confisus rusticus agris
lenti grandia ligna foco;
rnarum, saturi bona signa coloni,
x virgis exstruet ante casas.
cor. Viden' ut felicibus extis
placidos nuntia fibra deos?
mosos veteris proferte Falernos
t Chio solvite vincla cado.

Vina diem celebrent; non festa luce madere
Est rubor, errantes et male ferre pedes.
Sed, « Bene Messalam, » sua quisque ad pocula dicat;
Nomen et absentis singula verba sonent.
Gentis Aquitanæ celeber Messala triumphis,
Et magna intonsis gloria victor avis,
Huc ades, adspiraque mihi, dum carmine nostro
Redditur agricolis gratia cœlitibus.
Rura cano, rurisque deos; his vita magistris
Desuevit querna pellere glande famem.
Illi compositis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.
Illi etiam tauros primum docuisse feruntur
Servitium, et plaustro supposuisse rotam.
Tunc victus abiere feri; tunc consita pomus;
Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas.
Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores,
Mixtaque securo est sobria lympha mero.
Rura ferunt messes, calidi cum sideris æstu
Deponit flavas annua terra comas.
Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
Compleat ut dulci sedula melle favos.
Agricola assiduo primum satiatus aratro
Cantavit certo rustica verba pede;
Et satur arenti primum est modulatus avena
Carmen, ut ornatos diceret ante deos.
Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti
Primus inexperta duxit ab arte choros.
Huic datus a pleno, memorabile munus, ovili
[Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.]
Rure puer verno primum de flore coronam
Fecit, et antiquis imposuit Laribus.
Rure etiam, teneris curam exhibitura puellis,
Molle gerit tergo lucida vellus ovis;
Hinc et femineus labor est; hinc pensa colusque;
Fusus et opposito pollice versat opus:
Atque aliqua assiduæ textis operata Minervæ
Cantat; et applauso tela sonat latere.
Ipse interque greges interque armenta Cupido
Natus et indomitas dicitur inter equas.
Illic indocto primum se exercuit arcu.
Hei mihi! quam doctas nunc habet ille manus!
Nec pecudes, velut ante, petit; fixisse puellas
Gestit, et audaces perdomuisse viros.
Hic iuveni detraxit opes; hic dicere iussit
Limen ad iratæ verba pudenda senem.
Hoc duce, custodes furtim transgressa iacentes,
Ad iuvenem tenebris sola puella venit;
Et pedibus prætentat iter, suspensa timore;
Explorat cæcas cui manus ante vias.
Ah miseri, quos hic graviter deus urget! at ille
Felix, cui placidus leniter afflat Amor!
Sancte, veni dapibus festis: sed pone sagittas;
Et procul ardentes, hinc procul, abde faces.
Vos celebrem cantate deum, pecorique vocate;
Voce palam pecori, clam sibi quisque vocet;
At etiam sibi quisque palam: nam turba iocosa
Obstrepit, et Phrygio tibia curva sono.
Ludite: iam Nox iungit equos, currumque sequuntur
Matris lascivo sidera fulva choro.
Postque venit tacitus fuscis circumdatus alis
Somnus, et incerto Somnia nigra pede.

Elegia II.

Dicamus bona verba, venit Natalis, ad aras:
Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.
Urantur pia thura focis, urantur odores,
Quos tener e terra divite mittit Arabs.
Ipse suos Genius adsit visurus honores,

Cui decorent sanctas mollia serta comas;
Illius puro destillent tempora nardo;
Atque satur libo sit, madeatque mero.
Annuat et, Cerinthe, tibi, quodcumque rogabis.
En age, quid cessas? annuet ille; roga.
Auguror, uxoris fidos optabis amores;
Iam reor hoc ipsos edidicisse deos.
Nec tibi malueris, totum quæcumque per orbem
Fortis arat valido rusticus arva bove;
Nec tibi, gemmarum quidquid felicibus Indis
Nascitur, Eoi qua maris unda rubet.
Vota cadunt. Viden' ut trepidantibus advolet alis,
Flavaque coniugio vincula portet Amor?
Vincula, quæ maneant semper, dum tarda senectus
Inducat rugas, inficiatque comas.
Hac venias, Natalis, avi, prolemque ministres:
Ludat et ante tuos turba novella pedes.

Elegia III.

Rura meam, Cerinthe, tenent villæque puellam.
Ferreus est, eheu! quisquis in urbe manet.
Ipsa Venus lætos iam nunc migravit in agros;
Verbaque aratoris rustica discit Amor.
O ego, cum dominam adspicerem, quam fortiter illic
Versarem valido pingue bidente solum,
Agricolæque modo curvum sectarer aratrum,
Dum subigunt steriles arva serenda boves.
Nec quererer, quod sol graciles exureret artus,
Læderet aut teneras pustula rupta manus.
Pavit et Admeti tauros formosus Apollo;
Nec cithara, intonsæ profuerunt ve comæ.
Nec potuit curas sanare salubribus herbis:
Quidquid erat medicæ, vicerat, artis, amor.
Tunc fiscella levi detexta est vimine iunci,
Raraque per nexus est via facta sero.
O quoties, illo vitulum gestante per agros,
Dicitur occurrens erubuisse soror.
O quoties ausæ, caneret dum valle sub alta,
Rumpere mugitu carmina docta boves.
Sæpe duces trepidis petiere oracula rebus,
Venit et e templis irrita turba domum.
Sæpe horrere sacros doluit Latona capillos,
Quos admirata est ipsa noverca prius.
Quisquis inornatumque caput, crinesque solutos
Adspiceret, Phœbi quæreret ille comam.
Delos ubi nunc, Phœbe, tua est? ubi Delphica Pytho?
Nempe amor in parva te iubet esse casa.
Felices olim, Veneri cum fertur aperte
Servire æternos non puduisse deos.
Fabula nunc ille est: sed cui sua cura puella est,
Fabula sit, mavult, quam sine amore deus.
* * * * * * * * *
At tu, quisquis is es, cui tristi fronte Cupido
Imperitat, nostra sint tua castra domo.
Ferrea non Venerem, sed prædam, secula laudant;
Præda tamen multis est operata malis.
Præda feras acies cinxit discordibus armis;
Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorque venit.
Præda vago iussit geminare pericula ponto,
Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus.
Prædator cupit immensos obsidere campos,
Ut multo innumeram iugere pascat ovem;
Cui lapis externus curæ est; urbique tumultus,
Portatur validis mille columna iugis;
Claudit et indomitum moles mare, lentus ut intra
Negligat hibernas piscis adesse minas.
At tibi læta trahant Samiæ convivia testæ,
Fictaque Cumana lubrica terra rota.
Heu heu divitibus video gaudere puellas;
Iam veniant prædæ, si Venus optat opes;
Ut mea luxuria Nemesis fluat, utque per urbem
Incedat donis conspicienda meis.
Illa gerat vestes tenues, quas femina Coa
Texuit, auratas disposuitque vias.
Illi sint comites fusci, quos India torret,
Solis et admotis inficit ignis equis.
Illi selectos certent præbere colores,
Africa puniceum, purpureumque Tyros.
Nota loquor; regnum ipse tenet, quem sæpe coe
Barbara gypsatos ferre catasta pedes.
* * * * *
At tibi, dura Ceres, Nemesim quæ abducis ab
Persolvat nulla semina terra fide.
Et tu, Bacche tener, iucundæ consitor uvæ,
Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus.
Haud impune licet formosas tristibus agris
Abdere; non tanti sunt tua musta, pater.
O valeant fruges, ne sint modo rure puellæ;
Glans alat, et prisco more bibantur aquæ.
Glans aluit veteres; et passim semper amarunt;
Quid nocuit sulcos non habuisse satos?
Tum, quibus adspirabat Amor, præbebat aperte
Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.
Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes
Ianua: si fas est, mos, precor, ille redi.
* * * * *
Horrida villosa corpora veste tegant.
Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,
Heu miserum, in laxa quid iuvat esse toga?
Ducite: ad imperium dominæ sulcabimus agros;
Non ego me vinclis verberibusque nego.

Elegia IV.

Hic mihi servitium video, dominamque paratam;
Iam mihi, libertas illa paterna, vale.
Servitium sed triste datur; teneorque catenis;
Et nunquam misero vincla remittit Amor.
Et, seu quid merui, seu quid peccavimus, urit.
Uror: io, remove, sæva puella, faces.
O! ego ne possim tales sentire dolores,
Quam mallem in gelidis montibus esse lapis,
Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vasti tunderet unda maris!
Nunc et amara dies, et noctis amarior umbra;
Omnia iam tristi tempora felle madent.
Nec prosunt elegi, nec carminis auctor, Apollo;
Illa cava pretium flagitat usque manu.
Ite procul, Musæ, si nil prodestis amanti:
Non ego vos, ut sint bella canenda, colo:
Nec refero solisque vias, et qualis, ubi orbem
Complevit, versis luna recurrat equis.
Ad dominam faciles aditus per carmina quæro;
Ite procul, Musæ, si nihil ista valent.
At mihi per cædem et facinus sunt dona paranda,
Ne iaceam clausam flebilis ante domum;
Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis:
Sed Venus ante alios est violanda mihi.
Illa malum facinus suadet, dominamque rapacem
Dat mihi: sacrilegas sentiat illa manus.
O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos,
Et niveam Tyrio murice tingit ovem!
Hic dat avaritiæ causas, et Coa puellis
Vestis, et a rubro lucida concha mari.
Hæc fecere malas; hinc clavem ianua sensit,
Et cœpit custos liminis esse canis.
Sed, pretium si grande feras, custodia victa est,
Nec prohibent claves; et canis ipse tacet.
Heu! quicumque dedit formam cœlestis avaro,

um multis addidit ille malis!
rixæque sonant; hæc denique causa
infamis hic deus esset Amor.
pretio victos excludis amantes,
t partas ventus et ignis opes.
ne iuvenes spectent incendia læti;
quam flammæ sedulus addat aquam.
ibi mors; neque erit, qui lugeat, ullus,
et mœstas munus in exsequias.
nec avara, fuit, centum licet annos
rdentem flebitur ante rogum.
is senior, veteres veneratus amores,
structo serta dabit tumulo,
discedens dicet, « placideque quiescas;
securæ sit super ossa levis! »
moneo; sed prosunt quid mihi vera?
nobis lege colendus amor.
sedes iubeat si vendere avitas,
perium, sub titulumque, Lares.
*   *   *   *
abet Circe, quidquid Medea veneni,
l et herbarum Thessala terra gerit,
i indomitis gregibus Venus afflat amores,
nes cupidæ stillat ab inguine equæ,
placido videat Nemesis mea vultu,
as herbas misceat illa, bibam.

Elegia V.

: novus ingreditur tua templa sacerdos:
, cum cithara carminibusque veni.
cales impellere pollice chordas,
ecor ad laudes flectere verba meas.
phali devinctus tempora lauro,
ulant aras, ad tua sacra veni:
pulcherque veni: nunc indue vestem
m; longas nunc bene pecte comas:
memorant, Saturno rege fugato,
audes concinuisse Iovi.
ventura vides; tibi debitus augur
, quid fati provida cantet avis;
sortes; per te præsentit aruspex,
signavit cum deus exta notis;
omanos nunquam frustrata Sibylla est,
æ senis fata canit pedibus.
as Messalinum sine tangere chartas
ipse, precor, quid canat illa, doce.
Eneæ sortes, postquam ille parentem
t raptos sustinuisse Lares,
debat Romam, cum mœstus ab alto
entes respiceretque deos:
Eternæ nondum formaverat Urbis
onsorti non habitanda Remo:
cebant herbosa Palatia vaccæ,
t humiles in Iovis arce casæ.
as illic suberat Pan ilicis umbræ,
gresti lignea falce Pales;
e vagi pastoris in arbore votum,
ilvestri fistula sacra deo;
semper decrescit arundinis ordo;
mus cera iungitur usque minor.
bri regio patet, ire solebat
ulsa per vada linter aqua.
egis ditis placitura magistro,
m festa est vecta puella die:
undi redierunt munera ruris,
niveæ candidus agnus ovis.)
ea, volitantis frater Amoris,
profugis sacra vehis ratibus,
rentes assignat Iupiter agros;
Iam vocat errantes hospita terra Lares.
Illic sanctus eris, cum te veneranda Numici
Unda Deum cœlo miserit indigetem.
Ecce super fessas volitat Victoria puppes;
Tandem ad Troianos diva superba venit.
Ecce mihi lucent Rutulis incendia castris.
Iam tibi prædico, barbare Turne, necem.
Ante oculos Laurens castrum, murusque Lavini est,
Albaque ab Ascanio condita Longa duce.
Te quoque iam video, Marti placitura sacerdos,
Ilia, Vestales deseruisse focos;
Concubitusque tuos furtim, vittasque iacentes,
Et cupidi ad ripas arma relicta dei.
Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas,
Dum licet; hic magnæ iam locus urbis erit.
Roma, tuum nomen terris fatale regendis,
Qua sua de cœlo prospicit arva Ceres,
Quaque patent ortus, et qua fluitantibus undis
Solis anhelantes abluit amnis equos.
Troia quidem tum se mirabitur, et sibi dicet
Vos bene tam longa consuluisse via.
Vera cano; sic usque sacras innoxia laurus
Vescar, et æternum sit mihi virginitas.
Hæc cecinit vates, et te sibi, Phœbe, vocavit;
Iactavit fusas et caput ante comas.
*   *   *   *   *   *   *   *
Quidquid Amalthea, quidquid Mermessia dixit;
Herophile Phœbo grataque quod monuit;
Quasque Albuna sacras Tiberis per flumina sortes
Portarit, sicco pertuleritque sinu,
Hæ fore dixerunt, belli mala signa, cometen,
Multus ut in terras deplueretque lapis.
Atque tubas, atque arma ferunt crepitantia cœlo
Audita, et lucos præcinuisse fugam.
Ipsum etiam solem defectum lumine vidit
Iungere pallentes nubilus annus equos,
Et simulacra deûm lacrimas fudisse tepentes,
Fataque vocales præmonuisse boves.
Hæc fuerint olim. Sed tu iam mitis, Apollo,
Prodigia indomitis merge sub æquoribus;
Et succensa sacris crepitet bene laurea flammis;
Omine quo felix et sacer annus erit.
Laurus, io, bona signa dedit: gaudete, coloni;
Distendet spicis horrea plena Ceres.
Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas,
Dolia dum, magni deficiantque lacus.
At madidus Baccho sua festa Palilia pastor
Concinet; a stabulis tunc procul este, lupi.
Ille levis stipulæ sollemnes potus acervos
Accendet, flammas transilietque sacras;
Et fetus matrona dabit; natusque parenti
Oscula, comprensis auribus, eripiet.
Nec tædebit avum parvo advigilare nepoti,
Balbaque cum puero dicere verba senem.
Tunc operata deo pubes discumbet in herba,
Arboris antiquæ qua levis umbra cadit;
Aut e veste sua tendent umbracula sertis
Vincta: coronatus stabit et ante calix.
At sibi quisque dapes et festas exstruet alte
Cespitibus mensas, cespitibusque torum,
Ingeret hic potus iuvenis maledicta puellæ,
Postmodo quæ votis irrita facta velit.
Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem,
Et se iurabit mente fuisse mala.
Pace tua, pereantque arcus, pereantque sagittæ,
Phœbe, modo in terris erret inermis Amor.
Ars bona: sed, postquam sumsit sibi tela Cupido,
Heu, heu, quam multis ars dedit illa malum!
Et mihi præcipue, iaceo cum saucius annum,

Et faveo morbo; tam iuvat ipse dolor;
Vixque cano Nemesim, sine qua versus mihi nullus
Verba potest, iustos aut reperire pedes.
At tu, (nam divûm servat tutela poetas)
Præmoneo, vati parce, puella, sacro;
Ut Messalinum celebrem, cum, præmia belli,
Ante suos currus oppida victa feret.
Ipse, gerens laurus, lauro devinctus agresti,
Miles, « Io, » magna voce, « Triumphe, » canet.
Tunc Messala meus pia det spectacula turbæ;
Et plaudat, curru prætereunte, pater.
Annue; sic tibi sint intonsi, Phœbe, capilli;
Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

Elegia VI.

Castra Macer sequitur: tenero quid fiet Amori?
Sit comes? et collo fortiter arma gerat?
Et, seu longa virum terræ via, seu vaga ducent
Æquora, cum telis ad latus ire volet?
Ure, puer, quæso, tua qui ferus otia liquit,
Atque iterum erronem sub tua signa voca.
Quod si militibus parces, erit hic quoque miles,
Ipse levem galea qui sibi portet aquam.
Castra peto: valeatque Venus, valeantque puellæ:
Et mihi sunt vires, et mihi facta tuba est.
Magna loquor; sed magnifice mihi magna locuto
Excutiunt clausæ fortia verba fores.
Iuravi quoties, rediturum ad limina nunquam!
Cum bene iuravi, pes tamen ipse redit.
Acer Amor, fractas utinam, tua tela, sagittas
Ilicet, exstinctas adspiciamque faces!
Tu miserum torques; tu me mihi dira precari
Cogis, et insana mente nefanda loqui.
Iam mala finissem leto; sed credula vitam
Spes fovet, et fore cras semper ait melius.
Spes alit agricolas; spes sulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,
Cum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida solatur compede vinctum:
Crura sonant ferro; sed canit inter opus.
Spes facilem Nemesim spondet mihi; sed negat illa.
Hei mihi, ne vincas, dura puella, deam!
Parce, per immatura tuæ precor ossa sororis;
Sic bene sub tenera parva quiescat humo.
Illa mihi sancta est; illius dona sepulcro
Et madefacta meis serta feram lacrymis;
Illius ad tumulum fugiam, supplexque sedebo;
Et mea cum muto fata querar cinere.
Non feret usque suum te propter flere clientem;
Illius ut verbis, sis mihi lenta, veto;
Ne tibi neglecti mittant mala somnia Manes,
Mœstaque sopitæ stet soror ante torum,
Qualis, ab excelsa præceps delapsa fenestra,
Venit ad infernos sanguinolenta lacus.
Desino, ne dominæ luctus renoventur acerbi:
Non ego sum tanti, ploret ut illa semel.
Nec lacrymis oculos digna est fœdare loquaces.
Lena nocet nobis; ipsa puella bona est.
Lena necat miserum Phryne, furtimque tabellas
Occulto portans itque reditque sinu.
Sæpe, ego cum dominæ dulces a limine duro
Agnosco voces, hæc negat esse domi.
Sæpe, ubi nox promissa mihi est, languere puellam
Nuntiat, aut aliquas extimuisse minas.
Tunc morior curis; tunc mens mihi perdita fingit,
Quisve meam teneat, quot teneatve modis.
Tunc tibi, lena, precor diras; satis anxia vivas,
Moverit e votis pars quotacumque deos.

Liber tertius

Elegia I.

Martis Romani festæ venere Kalendæ;
(Exoriens nostris hinc fuit annus avis)
Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa
Perque vias urbis munera, perque domos.
Dicite, Pierides, quonam donetur honore
Seu mea, seu fallor, cara Neæra tamen.
Carmine formosæ, pretio capiuntur avaræ.
Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.
Lutea sed niveum involvat membrana libellum,
Pumex et canas tondeat ante comas;
Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ,
Indicet ut nomen, litera facta, meum:
Atque inter geminas pingantur cornua frontes;
Sic etenim comtum mittere oportet opus.
Per vos, auctores huius mihi carminis, oro,
Castaliamque umbram Pieriosque lacus,
Ite domum, cultumque illi donate libellum,
Sicut erit; nullus defluat inde color.
Illa mihi referat, si nostri mutua cura est,
An minor, an toto pectore deciderim.
Sed primum nympham longa donate salute,
Atque hæc submisso dicite verba sono:
« Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra,
Mittit, et, accipias munera parva, rogat;
Teque suis iurat caram magis esse medullis:
Sive sibi coniux, sive futura soror;
Sed potius coniux: huius spem nominis illi
Auferet exstincto pallida Ditis aqua. »

Elegia II.

Qui primus caram iuveni, carumque puellæ
Eripuit iuvenem, ferreus ille fuit.
Durus et ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
Vivere et erepta coniuge qui potuit.
Non ego firmus in hoc; non hæc patientia nostro
Ingenio; frangit fortia corda dolor.
Nec mihi vera loqui pudor est, vitæque fateri
Tot mala perpessæ tædia nata meæ.
Ergo, cum tenuem fuero mutatus in umbram,
Candidaque ossa super nigra favilla teget;
Ante meum veniat, longos incomta capillos,
Et fleat ante meum mœsta Neæra rogum.
Sed veniat caræ matris comitata dolore;
Mœreat hæc genero, mœreat illa viro.
Præfatæ ante meos manes, animamque precatæ,
Perfusæque pias ante liquore manus,
Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa
Incinctæ nigra candida veste legant;
Et primum annoso spargant collecta Lyæo,
Mox etiam niveo fundere lacte parent;
Post hæc carbaseis humorem tollere velis,
Atque in marmorea ponere sicca domo.
Illuc, quas mittit dives Panchaia merces,
Eoique Arabes, pinguis et Assyria,
Et nostri memores lacrymæ fundantur eodem:
Sic ego componi, versus in ossa, velim.
Sed tristem mortis demonstret litera causam,
Atque hæc in celebri carmina fronte notet:
« Lygdamus hic situs est; dolor huic, et cura Neæræ,
Coniugis ereptæ, caussa perire fuit. »

Elegia III.

Quid prodest cœlum votis implesse, Neæra,
Blandaque cum multa thura dedisse prece;
Non, ut marmorei prodirem e limine tecti,

a conspicuusque domo;
nei renovarent iugera tauri,
esses terra benigna daret;
ongæ sociarem gaudia vitæ,
deret nostra senecta sinu;
mensæ defunctus tempora lucis,
na cogerer ire rate?
d prodest pondus mihi divitis auri?
ndant pinguia mille boves?
prodest Phrygiis innixa columnis,
etæis, sive, Caryste, tuis?
omibus sacros imitantia lucos?
rabes, marmoreumque solum?
thræo legitur quæ litore concha,
idonio murice lana iuvat?
a populus miratur? in illis
falso plurima vulgus amat.
ntes hominum curæque levantur;
a sua tempora lege regit.
rtas tecum iucunda, Neæra;
gum munera nulla volo.
le poterit mihi reddere, lucem!
em terque quaterque diem!
i reditu quæcumque voventur,
a non meus aure deus;
uvent, nec Lydius aurifer amnis,
rarum sustinet orbis opes.
nt; liceat mihi, paupere cultu,
coniuge posse frui.
lis faveas, Saturnia, votis;
ncha, Cypria, vecta tua.
egant reditum, tristesque Sorores,
e ducunt, quæque futura canunt;
stos amnes nigramque paludem
ava luridus Orcus aqua.

Elegia IV.

ant, nec sint insomnia vera,
ı somna pessima nocte quies.
anum falsumque avertite visum;
vobis quærere velle fidem.]
ent; venturæ nuntia sortis,
t Tuscis exta probata viris:
i ludunt temeraria nocte,
ventes falsa timere iubent.
uras hominum genus omina noctis
acant et saliente sale.
umque est, sive illi vera moventi,
mo credere sive volent;
noctis Lucina timores,
mmeritum pertimuisse velit:
pi mens est obnoxia facto,
agnos impia lingua deos.
erium nigris emensa quadrigis
ceruleo laverat amne rotas:
at, menti deus utilis ægræ,
llicitas deficit ante domos.
summo Phœbus prospexit ab ortu,
quentis lumina sera quies.
asta redimitus tempora lauru,
ostra ponere sede pedem.
dquam formosius ulla priorum
anum nec videt illud opus.]
longa cervice fluebant;
yrio myrtea rore coma.
qualem præfert Latonia Luna,
niveo corpore purpureus;
mum virgo deducta marito
neras, ore rubente, genas;
Ut, cum contexunt amarantis alba puellæ
Lilia; ut autumno candida mala rubent.
Ima videbatur talis illudere palla;
Namque hæc in nitido corpore vestis erat.
Artis opus raræ, fulgens testudine et auro,
Pendebat læva garrula parte lyra.
Hanc primum veniens plectro modulatus eburno,
Felices cantus ore sonante dedit.
Sed, postquam fuerant digiti cum voce locuti,
Edidit hæc dulci tristia verba modo:
« Salve, cura deûm; casto nam rite poetæ
Phœbusque et Bacchus Pieridesque favent.
Sed, proles Semelæ, Bacchus, doctæque Sorores
Dicere non norunt, quid ferat hora sequens:
At mihi fatorum leges, ævique futuri
Eventura, pater posse videre dedit.
Quare, ego quæ dico non fallax, accipe, vates,
Quodque deus vero Cynthius ore feram.
Tantum cara tibi, quantum nec filia matri,
Quantum nec cupido bella puella viro;
Pro qua sollicitas cœlestia numina votis;
Quæ tibi securos non sinit ire dies;
Et, cum te fusco Somnus velavit amictu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus;
Carminibus celebrata tuis, formosa Neæra
Alterius mavult esse puella viri:
Diversasque tuis agitat mens impia curas;
Nec gaudet casta nupta Neæra domo.
Ah crudele genus, nec fidum femina nomen!
Ah pereat, didicit fallere siqua virum!
Sed flecti poterit: mens est mutabilis illis.
Tu modo cum multa brachia tende prece.
Sævus Amor docuit validos tentare labores;
Sævus Amor docuit verbera posse pati.
Me quondam Admeti niveos pavisse iuvencos,
Non est in vanum fabula ficta iocum.
Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora,
Nec similes chordis reddere voce sonos;
Sed perlucenti cantus meditabar avena,
Ille ego Latonæ filius atque Iovis.
Nescis, quid sit amor, iuvenis, si ferre recusas
Immitem dominam, coniugiumque ferum.
Ergo ne dubita blandas adhibere querelas.
Vincuntur molli pectora dura prece.
Quod si vera canunt sacris oracula templis,
Hæc illi nostro nomine dicta refer:
Hoc tibi coniugium promittit Delius ipse.
Felix hoc, alium desine velle virum. »
Dixit, et ignavus defluxit pectore somnus.
Ah! ego ne possim tanta videre mala!
Nec tibi crediderim votis contraria vota,
Nec tantum crimen pectore inesse tuo.
Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti,
Nec flammam volvens ore Chimæra fero,
Nec canis anguinea redimitus terga caterva,
Cui tres sunt linguæ, tergeminumque caput,
Scyllave virgineam canibus succincta figuram;
Nec te conceptam sæva leæna tulit,
Barbara nec Scythiæ tellus, horrendave Syrtis;
Sed culta, et duris non habitanda, domus,
Et longe ante alias omnes mitissima mater,
Isque pater, quo non alter amabilior.
Hæc deus in melius crudelia somnia vertat,
Et iubeat tepidos irrita ferre Notos.

Elegia V.

Vos tenet, Etruscis manat quæ fontibus unda,
Unda sub æstivum non adeunda Canem.
Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis;

Cum se purpureo vere remittit humus.
At mihi Persephone nigram denuntiat horam:
Immerito iuveni parce nocere, dea.
Non ego tentavi, nulli temeranda virorum,
Audax laudandæ sacra docere deæ.
Nec mea mortiferis infecit pocula succis
Dextera, nec cuiquam tetra venena dedit;
Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes;
Nec cor sollicitant facta nefanda meum;
Nec nos, insanæ meditantes iurgia linguæ,
Impia in adversos solvimus ora deos.
Et nondum cani nigros læsere capillos;
Nec venit tardo curva senecta pede.
[Natalem nostri primum videre parentes,
Cum cecidit fato consul uterque pari.]
Quid fraudare iuvat vitem crescentibus uvis?
Et modo nata mala vellere poma manu?
Parcite, pallentes undas quicumque tenetis,
Duraque sortiti tertia regna dei.
Elysios olim liceat cognoscere campos,
Lethæamque ratem, Cimmeriosque lacus;
Cum mea rugosa pallebunt ora senecta,
Et referam pueris tempora prisca senex.
Atque utinam vano nequidquam terrear æstu!
Languent ter quinos sed mea membra dies.
At vobis Tuscæ celebrantur numina lymphæ,
Et facilis lenta pellitur unda manu.
Vivite felices, memores et vivite nostri,
Sive erimus, seu nos Fata fuisse volent.
Interea nigras pecudes promittite Diti,
Et nivei lactis pocula mixta mero.

ELEGIA VI.

Candide Liber, ades; sic sit tibi mystica vitis
Semper, sic hedera tempora vincta geras.
[Aufer et ipse meum pariter medicande dolorem:]
Sæpe tuo cecidit munere victus amor.
Care puer, madeant generoso pocula Baccho;
I, nobis prona funde Falerna manu.
Ite procul, durum, curæ, genus, ite labores:
Fulserit hic niveis Delius alitibus.
Vos modo proposito, dulces, faveatis, amici;
Neve neget quisquam, me duce, se comitem.
Aut siquis vini certamen mite recusat,
Fallat eum tecto cara puella dolo.
Ille facit dites animos deus: ille ferocem
Contudit, et dominæ misit in arbitrium.
Armenias tigres et fulvas ille leænas
Vicit, et indomitis mollia corda dedit.
Hæc Amor, et maiora valet; sed poscite Bacchi
Munera; quem vestrum pocula sicca iuvant?
Convenit ex æquo, nec torvus Liber in illis,
Qui se, quique una vina iocosa colunt.
Iam venit iratus nimium nimiumque severis;
Qui timet irati numina magna, bibat.
Quales his pœnas qualis quantusque minetur,
Cadmeæ matris præda cruenta docet.
Sed procul a nobis hic sit timor; illaque, siqua est,
Quid valeat læsi, sentiat, ira dei.
Quid precor, ah, demens? venti temeraria vota
Aeriæ et nubes diripienda ferant!
Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neæra,
Sis felix, et sint candida fata tua.
At nos securæ reddamus tempora mensæ.
Venit post multos una serena dies.
Hei mihi! difficile est imitari gaudia falsa;
Difficile est tristi fingere mente iocum;
Nec bene mendaci risus componitur ore;
Nec bene sollicitis ebria verba sonant.
Quid queror infelix? turpes discedite curæ.
Odit Lenæus tristia verba pater.
Gnosia, Theseæ quondam periuria linguæ
Flevisti, ignoto sola relicta mari.
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
Ingrati referens impia facta viri.
Vos ego nunc moneo: felix, quicumque dolor
Alterius disces posse carere tuo.
Nec vos aut capiant pendentia brachia collo,
Aut fallat blanda sordida lingua prece.
Etsi perque suos fallax iurarit ocellos,
Iunonemque suam, perque suam Venerem;
Nulla fides inerit; periuria ridet amantum
Iupiter, et ventos irrita ferre iubet.
Ergo quid toties fallacis verba puellæ
Conqueror? Ite a me, seria verba, procul.
Quam vellem longas tecum requiescere nocte
Et tecum longos pervigilare dies!
Perfida, nec merito nobis, nec amica merenti!
Perfida, sed, quamvis perfida, cara tamen.
Naida Bacchus amat; cessas, o lente minister?
Temperet annosum Marcia lympha merum.
Non ego, si fugiat nostræ convivia mensæ
Ignotum cupiens vana puella torum,
Sollicitus repetam tota suspiria nocte.
Tu, puer, i, liquidum fortius adde merum.
Iam dudum, Syrio madefactus tempora nardo,
Debueram sertis implicuisse comas.

Liber quartus

CARMEN I.

Te, Messala, canam. Quamquam me cognita vi
Terret, ut infirmæ nequeant subsistere vires;
Incipiam tamen. At meritas si carmina laude
Deficiant, humilis tantis sim conditor actis,
Nec tua, præter te, chartis intexere quisquam
Facta queat, dictis ut non maiora supersint;
Est nobis voluisse satis. Nec munera parva
Respueris. Etiam Phœbo gratissima dona
Cres tulit; et cunctis Baccho iucundior hospes
Icarus; ut puro testantur sidera cœlo,
Erigoneque Canisque, neget ne longior ætas.
Quin etiam Alcides, deus adscensurus Olymp
Læta Molorcheis posuit vestigia tectis.
Parvaque cœlestes pacavit mica; nec illis
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.
Hic quoque sit gratus parvus labor, ut tibi pos
Inde alios aliosque memor componere versus.
Alter dicat opus magni mirabile mundi:
Qualis in immenso desederit aere tellus;
Qualis et in curvum pontus confluxerit orbem,
Et vagus a terris qua surgere nititur aer;
Huic ut contextus passim fluat igneus æther,
Pendentique super claudantur ut omnia cœlo.
At, quodcumque meæ poterunt audere Camœ
Seu tibi poterunt, sed quod spes abnuit ultro,
Sive minus, certeque canent minus, omne vo
Hoc tibi; nec tanto careat mihi nomine charta
Nam, quamquam antiquæ gentis superant tibi l
Non tua maiorum contenta est gloria fama,
Nec quæris, quid quaque index sub imagine di
Sed generis priscos contendis vincere honores,
Quam tibi maiores, maius decus ipse futuris.
At tua non titulus capiet sub stemmate facta;
Æterno sed erunt tibi magna volumina versu,
Convenientque tuas cupidi componere laudes
Undique, quique canent vincto pede, quique so
Quis potior, certamen erit; sim victor in illis,

tantis inscribam nomen in actis.
maiora gerit castrisve, forove?
hinc, aut hunc, tibi laus maiorve, minorve;
rmitur veluti cum pondere libra,
ac plus parte sedet, nec surgit ab illa:
qualem si quando onus urget utrimque,
stat, alterno depressior orbe.
ersi fremat inconstantia vulgi,
dare queat; seu iudicis ira
, tuis poterit mitescere verbis.
ut Ithace tantos genuisse feruntur
parvæ magnum decus urbis Ulyssen;
senex quamvis, dum terna per orbem
libus Titan decurrerit horis;
tas audax erraverit urbes,
xtremis tellus excluditur undis;
mque manus adversis reppulit armis;
onis captos avertere cursus;
tuæ Neptunius incola rupis,
neo fœdatus lumina Baccho;
olios placidum per Nerea ventos;
it Læstrygonas, Antiphatenque,
acie gelida quos irrigat unda;
ectæ verterunt pocula Circes,
a foret Solis genus, apta vel herbis,
cantu, veteres mutare figuras.
um etiam obscuras accessit ad arces,
am candente dies apparuit ortu,
erras Phœbus, seu curreret infra.
ferno Plutonis subdita regno
proles levibus discurreret umbris.
e cita Sirenum littora puppi.
geminæ nantem confinia mortis,
sævo conterruit impetus ore,
s rabidas inter freta serperet undas;
a suo consumsit more Charybdis;
mis fluctu consurgeret imo,
rupto nudaret gurgite pontum.
vagi sileantur pascua Solis,
t fecunda Atlantidos arva Calypsus,
rum misero, Phæacia tellus.
eu nostras inter sunt cognita terras,
novum dedit his erroribus orbem,
ius, tua dum facundia maior.
lius belli tenet aptius artes:
utam castris præducere fossam;
ersos hosti defigere cervos;
um ducto melius sit claudere vallo;
dulces erumpat terra liquores,
e tuis aditus sit, et arduus hosti;
siduo vigeat certamine miles:
ve sudem melius, celeremve sagittam
lento perfregerit obvia pilo;
num celerem arctato compescere freno
usas tardo permittere habenas;
modo directo contendere cursu;
urvo brevius compellere gyro;
seu dextra velit seu læva tueri,
e illac veniat gravis impetus hastæ,
t signata cita loca tangere funda.
udacis veniunt certamina Martis,
parant acies concurrere signis,
n desit faciem componere pugnæ;
quadratum acies consistat in agmen,
uatis decurrat frontibus ordo;
plici seiunctim cernere Marte,
evum teneat, dextrumque sinister
duplex geminis victoria castris.
ubias errant mea carmina laudes;

Nam bellis experta cano. Testis mihi victæ
Fortis Iapydiæ miles; testis quoque fallax
Pannonius, gelidas passim disiectus in Alpes;
Testis Arupinas et pauper natus in armis;
Quem siquis videat vetus ut non fregerit ætas,
Terna minus Pyliæ miretur sæcula famæ.
Centum fecundos Titan renovaverit annos;
Ipse tamen velox celerem super edere corpus
Audet equum, validisque sedet moderator habenis.
Te duce, non alias conversus terga, domator
Libera Romanæ subiecit colla catenæ.
Nec tamen his contentus eris; maiora peractis
Instant; compertum est veracibus ut mihi signis,
Quis Amythaonius nequeat certare Melampus.
Nam modo fulgentem Tyrio subtemine vestem
Indueras, oriente die duce fertilis anni;
Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,
Et fera discordes tenuerunt flamina venti,
Curva nec assuetos egerunt flumina cursus;
Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis,
Nulla nec aerias volucris perlabitur auras,
Nec quadrupes densas depascitur aspera silvas;
Quin largita tuis sunt muta silentia votis.
Iupiter ipse levi vectus per inania curru
Adfuit, et cœlo vicinum liquit Olympum,
Intentaque tuis precibus se præbuit aure;
Cunctaque veraci capite annuit. Additus aris
Lætior eluxit structos super ignis acervos.
Quin, hortante deo, magnis insistere rebus
Incipe; non idem tibi sint aliisque triumphi.
Non te vicino remorabitur obvia Marte
Gallia, nec latis audax Hispania terris;
Nec fera Theræo tellus obsessa colono;
Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Choaspes
Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, Gyndes
Radit Arectæos haud una per ostia campos;
Nec qua regna vago Tomyris finivit Araxe;
Impia nec sævis celebrans convivia mensis
Ultima vicinus Phœbo tenet arva Padæus;
Quaque Istrus Tanaisque Getas rigat atque Mosynos.
Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
Nulla tibi adversis regio sese offeret armis.
Te manet invictus Romano Marte Britannus,
Teque interiecto mundi pars altera sole.
Nam circumfuso considit in aere tellus,
Et quinque in partes toto disponitur orbe;
Atque duæ gelido vastantur frigore semper.
Illic et densa tellus absconditur umbra,
Et nulla incepto perlabitur unda liquore;
Sed durata riget densam in glaciemque nivemque;
Quippe ubi non unquam Titan superingerit ortus.
At media est Phœbi semper subiecta calori,
Seu propior terris æstivum fertur in orbem,
Seu celer hibernas properat decurrere luces.
Non ergo presso tellus consurgit aratro,
Nec frugem segetes præbent, nec pabula terræ.
Non illic colit arva deus Bacchusve, Ceresve,
Nulla nec exustas habitant animalia partes.
Fertilis hanc inter posita est, interque rigentes,
Nostraque, et huic adversa solo pars altera nostro;
Quas utrimque tenens similis vicinia cœli
Temperat; alter et alterius vires necat aer.
Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus.
Hinc et colla iugo didicit submittere taurus,
Et lenta excelsos vitis conscendere ramos;
Tondeturque seges maturos annua partus;
Et ferro tellus, pontus confinditur ære.
Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.
Ergo, ubi per claros ierint tua facta triumphos,

Solus utroque idem diceris magnus in orbe.
Non ego sum satis ad tantæ præconia laudis,
Ipse mihi non si præscribat carmina Phœbus.
Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,
Valgius; æterno propior non alter Homero.
Languida non noster peragit labor otia, quamvis
Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.
Nam, mihi cum magnis opibus domus alta niteret,
Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci
Horrea, fecundas ad deficientia messes,
Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
Et domino satis, et nimium furique lupoque;
Nunc desiderium superest: nam cura novatur,
Cum memor anteactos semper dolor admovet annos.
Sed licet asperiora cadant, spolierque relictis,
Non te deficient nostræ memorare Camœnæ.
Nec solum tibi Pierii tribuentur honores:
Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,
Adversis hiberna licet tumeant freta ventis;
Pro te vel solus densis subsistere turmis,
Vel parvum Ætnææ corpus committere flammæ.
Sum quodcumque, tuum est: nostri sit parvula cura:
Sit tibi, quanta libet; si sit modo: non mihi regna
Lydia, non magni potior sit fama Gylippi;
Posse Meleteas nec mallem mittere chartas.
Quod tibi si versus noster totusve, minusve,
Vel bene sit notus, summo vel inerret in ore;
Nulla mihi statuent finem te fata canendi.
Quin etiam mea cum tumulus contexerit ossa,
Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet seu vita; tamen, mutata figura
Seu me finget equum rigidos percurrere campos
Doctum; seu tardi pecoris sim gloria taurus;
Sive ego per liquidum volucri vehar aera penna;
Quandocumque hominem me longa receperit ætas,
Inceptis de te subtexam carmina chartis.

Sulpiciæ et aliorum Elegidia.

CARMEN II.

Sulpicia est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis.
    Spectatum e cœlo, si sapis, ipse veni.
Hoc Venus ignoscet: at tu, violente, caveto,
    Ne tibi miranti turpiter arma cadant.
Illius ex oculis, cum vult exurere divos,
    Accendit geminas lampadas acer Amor.
Illam, quidquid agit, quoquo vestigia movit,
    Componit furtim subsequiturque Decor.
Seu solvit crines, fusis decet esse capillis;
    Seu compsit, comtis est veneranda comis.
Urit, seu Tyria voluit procedere palla;
    Urit, seu nivea candida veste venit.
Talis in æterno felix Vertumnus Olympo
    Mille habet ornatus, mille decenter habet.
Sola puellarum digna est, cui mollia caris
    Vellera det succis bis madefacta Tyros,
Possideatque, metit quidquid bene olentibus arvis
    Cultor odoratæ dives Arabs segetis,
Et quascumque niger rubro de litore conchas
    Proximus Eois colligit Indus equis.
Hanc vos, Pierides, festis cantate Kalendis,
    Et testudinea Phœbe superbe lyra.
Hoc sollemne sacrum multos celebretur in annos.
    Dignior est vestro nulla puella choro.

CARMEN III.

Parce meo iuveni, seu quis bona pascua campi;
    Seu colis umbrosi devia montis, aper:
Nec tibi sit duros acuisse in prœlia dentes;
    Incolumem custos hunc mihi servet Amor.
Sed procul abducit venandi Delia cura.
    O pereant silvæ, deficiantque canes!
Quis furor est, quæ mens, densos indagine colle
    Claudentem, teneras lædere velle manus?
Quidve iuvat furtim latebras intrare ferarum?
    Candidaque hamatis crura notare rubis?
Sed tamen, ut tecum liceat, Cerinthe, vagari,
    Ipsa ego per montes retia torta feram.
Ipsa ego velocis quæram vestigia cervæ,
    Et demam celeri ferrea vincla cani.
Tunc mihi, tunc placeant silvæ; sic, lux mea, t
    Arguar ante ipsas concubuisse plagas.
Tunc veniat licet ad casses, illæsus abibit,
    Ne Veneris cupidæ gaudia turbet, aper.
Nunc sine me sit nulla Venus; sed lege Dianæ,
    Caste puer, casta retia tende manu;
Et quæcumque meo furtim subrepet amori,
    Incidat in sævas diripienda feras.
At tu venandi studium concede parenti;
    Et celer in nostros ipse recurre sinus.

CARMEN IV.

Huc ades, et teneræ morbos expelle puellæ;
    Huc ades, intonsa Phœbe superbe coma.
Crede mihi, propera; nec te iam, Phœbe, pigebit
    Formosæ medicas applicuisse manus.
Effice, ne macies pallentes occupet artus,
    Neu notet informis candida membra color;
Et quodcumque mali est, et quidquid triste ti
    In pelagus rapidis devehat amnis aquis.
Sancte, veni, tecumque feras, quicumque sopor
    Quicumque et cantus corpora fessa levant.
Neu iuvenem torque, metuit qui fata puellæ,
    Votaque pro domina vix numeranda facit;
Interdum vovet, interdum, quod langueat illa,
    Dicit in æternos aspera verba deos.
Pone metum, Cerinthe; deus non lædit amantes,
    Tu modo semper ama: salva puella tibi est.
Nil opus est fletu; lacrymis erit aptius uti,
    Si quando fuerit tristior illa tibi.
At nunc tota tua est; te solum candida secum
    Cogitat; et frustra credula turba sedet.
Phœbe, fave: laus magna tibi tribuetur, in u
    Corpore servato restituisse duos.
Iam celeber, iam lætus eris, cum debita reddet
    Certatim sanctis lætus uterque focis.
Tunc te felicem dicet pia turba deorum;
    Optabunt artes et sibi quisque tuas.

CARMEN V.

Qui mihi te, Cerinthe, dies dedit, hic mihi aud
    Atque inter festos semper habendus erit.
Te nascente, novum Parcæ cecinere puellis
    Servitium, et dederunt regna superba tibi.
Uror ego ante alias: iuvat hoc, Cerinthe, quod
    Si tibi de nobis mutuus ignis adest.
Mutuus adsit amor, per te dulcissima furta,
    Perque tuos oculos, per Geniumque, rogo.
Magne Geni, cape dona libens, votisque faveto;
    Si modo, cum de me cogitat, ille calet.
Quod si forte alios iam nunc suspirat amores,
    Tu, precor, infidos, sancte, relinque focos.
Nec tu sis iniusta, Venus; vel serviat æque
    Vinctus uterque tibi, vel mea vincla leva:
Sed potius valida teneamur uterque catena,
    Nulla queat posthac quam soluisse dies.
Optat idem iuvenis, quod nos; sed tectius optat;
    Nam pudet hæc illum dicere verba palam.

quoniam deus omnia sentis,
refert, clamve palamve roget?

Carmen VI.

nctos cape thuris honores,
t tenera docta puella manu.
dit, tibi se lætissima comsit,
e tuos conspicienda focos.
audi causas tibi, diva, relegat;
culte cui placuisse velit.
ave, ne nox divellat amantes;
uæso, mutua vincla para.
nes; ulli non ille puellæ
cuiquam dignior illa viro.
dos vigilans deprendere custos;
vias mille ministret Amor.
caque veni perlucida palla.
ibo, ter, dea casta, mero.
tæ mater studiosa, quid optet;
ita clam sibi mente rogat.
res urunt altaria flammæ;
uamvis, sana fuisse velit.
is, veniet cum proximus annus,
tis iam vetus adsit amor.

Carmen VII.

amor, qualem texisse pudore,
se alicui, sit mihi fama minor:
llum Cytherea Camœnis
ostrum deposuitque sinum.
ssa Venus; mea gaudia narret,
is non habuisse suam.
is quidquam mandare tabellis,
emo, quam meus, ante, velim:
vat; vultus componere famæ
digno digna fuisse ferar.

Carmen VIII.

adest, qui rure molesto,
nthe, tristis agendus erit.
uid est? an villa sit apta puellæ?
no frigidus annus agro?
Messala mei studiose, quiescas,
tivæ sæpe propinque viæ.
nsusque meos abducta relinquo,
niam non sinis esse mei.

Carmen IX.

imo sublatum triste puellæ:
e nunc sinit esse suo.
ies nobis natalis agatur,
anti iam tibi forte venit.

Carmen X.

urus multum quod iam tibi de me
bito ne male inepta cadam.
a est potior, pressumque quasillo
Scortum, quam Servi filia Sulpicia;
Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est,
Ne cedam ignoto, maxima cura, toro.

Carmen XI.

Estne tibi, Cerinthe, tuæ pia cura puellæ,
Dum mea nunc vexat corpora fessa calor?
Ah! ego non aliter tristes evincere morbos
Optarim, quam te si quoque velle putem.
Nam mihi quid prosit, morbos evincere, ubi tu
Nostra potes lento pectore ferre mala?

Carmen XII.

Ne tibi sim, mea lux, æque iam fervida cura,
Ac videor paucos ante fuisse dies,
Si quidquam tota commisi stulta iuventa,
Cuius me fatear pœnituisse magis,
Hesterna quam te solum quod nocte reliqui,
Ardorem cupiens dissimulare meum.

Carmen XIII.

Nulla tuum nobis subducet femina lectum.
Hoc primum iuncta est fœdere nostra Venus.
Tu mihi sola places; nec iam, te præter, in urbe
Formosa est oculis ulla puella meis.
Atque utinam possis uni mihi bella videri,
Displiceas aliis! sic ego tutus ero.
Nil opus invidia est; procul absit gloria vulgi:
Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.
Sic ego secretis possim bene vivere silvis,
Qua nulla humano sit via trita pede.
Tu mihi curarum requies, tu nocte vel atra
Lumen, et in solis tu mihi turba locis.
Nunc licet e cœlo mittatur amica Tibullo,
Mittetur frustra, deficietque Venus.
Hæc tibi sancta tuæ Iunonis numina iuro,
Quæ sola ante alios est mihi magna deos.
Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo.
Iuravi stulte; proderat iste timor.
Nunc tu fortis eris; nunc tu me audacius ures.
Hoc peperit misero garrula lingua malum.
Iam faciam, quodcumque voles; tuus usque manebo;
Nec fugiam notæ servitium dominæ:
Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras.
Hæc notat iniustos, supplicibusque favet.

Carmen XIV.

Rumor ait, crebro nostram peccare puellam.
Nunc ego me surdis auribus esse velim.
Crimina non hæc sunt nostro sine iacta dolore.
Quid miserum torques, rumor acerbe? tace.

Carmen XV. *Domitii Marsi.*

Te quoque Virgilio comitem non æqua, Tibulle,
Mors iuvenem campos misit ad Elysios,
Ne foret, aut elegis molles qui fleret amores,
Aut caneret forti regia bella pede.

SEX. A. PROPERTIUS

Sextus Aurelius Propertius, in Umbria natus, Romam adivit, qua in urbe famam et favorem conciliavit, et elegis scriptis, eruditione, elegantia et magniloquentia refertis, illustris fuit. tuus est circa an. 12 ante I. C.

Sex. Aurelii Propertii Carmina ex. edit. Kuinoel

ELEGIARUM LIBER PRIMUS

Elegia I. *Ad Tullum.*

Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis,
  Contactum nullis ante cupidinibus.
Tum mihi constantis deiecit lumina fastus,
  Et caput impositis pressit Amor pedibus;
Donec me docuit castas odisse puellas
  Improbus, et nullo vivere consilio.
Et mihi iam toto furor hic non deficit anno:
  Cum tamen adversos cogor habere deos.
Milanion nullos fugiendo, Tulle, labores
  Sævitiam duræ contudit Iasidos.
Nam modo Partheniis amens errabat in antris,
  Ibat et hirsutas ille videre feras.
Ille etiam, Hylæi percussus vulnere rami,
  Saucius Arcadiis rupibus ingemuit.
Ergo velocem potuit domuisse puellam:
  Tantum in amore preces et benefacta valent.
In me tardus Amor non ullas cogitat artes;
  Nec meminit notas, ut prius, ire vias.
At vos, deductæ quibus est fallacia Lunæ,
  Et labor in magicis sacra piare focis;
En agedum dominæ mentem convertite nostræ,
  Et facite illa meo palleat ore magis.
Tunc ego crediderim vobis, et sidera et amnes
  Posse Cytææis ducere carminibus.
Aut vos, qui sero lapsum revocatis, amici,
  Quærite non sani pectoris auxilia.
Fortiter et ferrum, sævos patiemur et ignes;
  Sit modo libertas, quæ velit ira, loqui.
Ferte per extremas gentes, et ferte per undas,
  Qua non ulla meum femina norit iter.
Vos remanete, quibus facili deus annuit aure;
  Sitis et in tuto semper amore pares.
In me nostra Venus noctes exercet amaras;
  Et nullo vacuus tempore defit Amor.
Hoc, moneo, vitate malum; sua quemque moretur
  Cura; neque assueto mutet amore locum.
Quod siquis monitis tardas adverterit aures,
  Heu! referet quanto verba dolore mea!

Elegia II. *Ad Cynthiam.*

Quid iuvat ornato procedere, vita, capillo,
  Et tenues Coa veste movere sinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
  Teque peregrinis vendere muneribus?
Naturæque decus mercato perdere cultu,
  Nec sinere in propriis membra nitere bonis?
Crede mihi, non ulla tuæ est medicina figuræ.
  Nudus Amor formam non amat artificem.
Adspice quos submittat humus formosa colores,
  Ut veniant hederæ sponte sua melius;
Surgat et in solis formosior arbutus antris,
  Et sciat indociles currere lympha vias;
Litora nativos per se dent picta lapillos,
  Et volucres nulla dulcius arte canant.
Non sic Leucippis succendit Castora Phœbe,
  Pollucem cultu non Hilaira soror.
Non Idæ et cupido quondam discordia Phœbo,
  Eveni patriis filia litoribus.
Nec Phrygium falso traxit candore maritum
  Avecta externis Hippodamia rotis:
Sed facies aderat nullis obnoxia gemmis;
  Qualis Apelleis est color in tabulis.
Non illis studium vulgo conquirere amantes.
  Illis ampla satis forma, pudicitia.
Non ego nunc vereor, ne sis mihi vilior istis.
  Uni si qua placet, culta puella sat est.
Cum tibi præsertim Phœbus sua carmina donet,
  Aoniamque libens Calliopea lyram;
Unica nec desit iucundis gratia verbis,
  Omnia quæque Venus, quæque Minerva probat.
His tu semper eris nostræ gratissima vitæ,
  Tædia dum miseræ sint tibi luxuriæ.

Elegia III. *Ad Cynthiam.*

Qualis Thesea iacuit cedente carina
  Languida desertis Gnosia litoribus;
Qualis et accubuit primo Cepheia somno,
  Libera iam duris cautibus, Andromede;
Nec minus assiduis Edonis fessa choreis
  Qualis in herboso concidit Apidano;
Talis visa mihi mollem spirare quietem
  Cynthia, non certis nixa caput manibus;
Ebria cum multo traherem vestigia Baccho,
  Et quaterent sera nocte facem pueri.
Hanc ego, nondum etiam sensus deperditus omnes,
  Molliter impresso conor adire toro;
Et, quamvis duplici correptum ardore iuberent
  Hac Amor, hac Liber, durus uterque deus,
Subiecto leviter positam tentare lacerto,
  Osculaque admota sumere ad ora manu;
Non tamen ausus eram dominæ turbare quietem,
  Expertæ metuens verbera sævitiæ:
Sed sic intentis hærebam fixus ocellis,
  Argus ut ignotis cornibus Inachidos.
Et modo solvebam nostra de fronte corollas,
  Ponebamque tuis, Cynthia, temporibus;
Et modo gaudebam lapsos formare capillos:
  Nunc furtiva cavis poma dabam manibus.
Omniaque ingrato largibar munera somno,
  Munera de prono sæpe voluta sinu.
Et quoties raro duxti suspiria motu,
  Obstupui vano credulus auspicio,
Nequa tibi insolitos portarent visa timores,
  Neve quis invitam cogeret esse suam;
Donec diversas percurrens Luna fenestras,
  Luna moraturis sedula luminibus,
Compositos levibus radiis patefecit ocellos.
  Sic ait, in molli fixa toro cubitum:
Tandem te nostro referens iniuria lecto,
  Alterius clausis expulit e foribus.
Iamque ubi longa meæ consumsti tempora noctis,
  Languidus exactis, heu mihi, sideribus?

s producas, improbe, noctes,
n quales semper habere iubes!
rpurea fallebam stamine somnum,
rpheæ carmine fessa lyræ:
um graviter deserta querebar
ngas sæpe in amore moras;
ndis lapsam sopor impulit alis,
rymis ultima cura meis.

LEGIA IV. *Ad Bassum.*

m multas laudando, Basse, puellas,
omina cogis abire mea?
pateris, vitæ quodcumque sequetur,
ssueto ducere servitio?
opæ formam Nycteidos, et tu
referas laudibus Hermionen,
e tulit formosi temporis ætas,
n illas nomen habere sinet;
ibus fuerit collata figuris,
ro iudice turpis eat.
a mei pars est extrema furoris:
a, quibus, Basse, perire iuvat:
r, et multis decus artibus, et quæ
tacita ducere veste libet.
nostros contendis solvere amores,
accepta fallit uterque fide.
eres sciet hoc insana puella;
tacitis vocibus hostis erit.
ost hæc committet Cynthia, nec te
it tanti criminis illa memor.
omnes alias irata puellas
u nullo limine carus eris.
is contemnet fletibus aras,
que sacer, qualis ubique, lapis.
ius tentatur Cynthia damno,
cum rapto cessat amore deus,
tri. Maneat sic semper, adoro:
am ex illa, quod querar, inveniam.

V. *Ad æmulum suum Gallum.*

dem voces compesce molestas,
cursu, quo sumus, ire pares.
insane? meos sentire furores?
peras ultima nosse mala,
tos vestigia ferre per ignes,
tota toxica Thessalia.
agis similis collata puellis:
sei non sciet illa tibi.
tuis non est contraria votis,
arum millia quanta dabit?
somnos, non illa relinquet ocellos.
imis alligat una viros.
ntus quoties ad limina curres,
ngultu fortia verba cadent,
æstis orietur fletibus horror,
formem ducet in ore notam,
e voles, fugient tibi verba querenti,
, qui sis, aut ubi, nosse miser.
rvitium nostræ cogere puellæ
exclusum quid sit abire domum.
rem toties mirabere nostrum;
toto corpore nullus ego.
litas poterit succurrere amanti:
r priscis cedere imaginibus.
tuæ dederis vestigia culpæ,
de tanto nomine rumor eris!
potero solatia ferre roganti,
ulla mei sit medicina mali.
iseri socio cogemur amore,
Alter in alterius mutua flere sinu.
Quare, quid possit mea Cynthia, desine, Galle,
Quærere: non impune illa rogata venit.

ELEGIA VI. *Ad Tullum.*

Non ego nunc Adriæ vereor mare noscere tecum,
Tulle, neque Ægæo ducere vela salo;
Cum quo Rhipæos possim conscendere montes,
Ulteriusque domos vadere Memnonias.
Sed me complexæ remorantur verba puellæ,
Mutatoque graves sæpe colore preces.
Illa mihi totis argutat noctibus ignes,
Et queritur nullos esse relicta deos.
Illa meam mihi se iam denegat: illa minatur,
Quæ solet ingrato tristis amica viro.
His ego non horam possum durare querelis.
Ah pereat, siquis lentus amare potest.
An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas,
Atque Asiæ veteres cernere divitias,
Ut mihi deducta faciat convicia puppi
Cynthia, et insanis ora notet manibus?
Osculaque opposito dicat sibi debita vento,
Et nihil infido durius esse viro?
Tu patrui meritas conare anteire secures,
Et vetera oblitis iura refer sociis.
Nam tua non ætas unquam cessavit Amori;
Semper at armatæ cura fuit patriæ:
Et tibi non unquam nostros puer iste labores
Afferat, et lacrymis omnia nota meis.
Me sine, quem semper voluit fortuna iacere,
Hanc animam extremæ reddere nequitiæ.
Multi longinquo periere in amore libenter,
In quorum numero me quoque terra tegat.
Non ego sum laudi, non natus idoneus armis:
Hanc me militiam fata subire volunt.
At tu, seu mollis qua tendit Ionia, seu qua
Lydia Pactoli tingit arata liquor;
Seu pedibus terras, seu pontum carpere remis
Ibis, et accepti pars eris imperii:
Tum tibi siqua mei veniet non immemor hora,
Vivere me duro sidere certus eris.

ELEGIA VII. *Ad Ponticum Poetam.*

Dum tibi Cadmeæ dicuntur, Pontice, Thebæ,
Armaque fraternæ tristia militiæ;
Atque (ita sim felix) primo contendis Homero,
Sint modo fata tuis mollia carminibus;
Nos, ut consuemus, nostros agitamus amores,
Atque aliquid duram quærimus in dominam.
Nec tantum ingenio, quantum servire dolori
Cogor, et ætatis tempora dura queri.
Hic mihi conteritur vitæ modus; hæc mea fama est:
Hinc cupio nomen carminis ire mei.
Me laudent doctæ solum placuisse puellæ,
Pontice, et iniustas sæpe tulisse minas.
Me legat assidue post hæc neglectus amator;
Et prosint illi cognita nostra mala.
Te quoque si certo puer hic concusserit arcu,
Quod nolim nostros evoluisse deos:
Longe castra tibi, longe miser agmina septem
Flebis in æterno surda iacere situ:
Et frustra cupies mollem componere versum;
Nec tibi subiiciet carmina serus Amor.
Tunc me non humilem mirabere sæpe poetam;
Tunc ego Romanis præferar ingeniis:
Nec poterunt iuvenes nostro reticere sepulcro,
« Ardoris nostri magne poeta, iaces. »
Tu cave nostra tuo contemnas carmina fastu:
Sæpe venit magno fœnere tardus Amor.

Elegia VIII. *Ad Cynthiam.*

Tune igitur demens? nec te mea cura moratur?
An tibi sum gelida vilior Illyria?
Et tibi iam tanti, quicumque est iste, videtur,
Ut sine me vento quolibet ire velis?
Tune audire potes vesani murmura ponti?
Fortis et in dura nave iacere potes?
Tu pedibus teneris positas fulcire pruinas?
Tu potes insolitas, Cynthia, ferre nives?
O utinam hibernæ duplicentur tempora brumæ,
Et sit iners tardis navita Vergiliis;
Nec tibi Tyrrhena solvatur funis arena,
Neve inimica meas elevet aura preces.
Atque ego non videam tales subsidere ventos,
Cum tibi provectas auferet unda rates;
Ut me defixum vacua patiaris arena
Crudelem infesta sæpe vocare manu.
Sed quocumque modo de me periura mereris,
Sit Galatea tuæ non aliena viæ;
Ut te, felici prævecta Ceraunia remo,
Accipiat placidis Oricos æquoribus.
Nam me non ullæ poterunt corrumpere tædæ,
Quin ego, vita, tuo limine vera querar;
Nec me deficiet nautas rogitare citatos:
Dicite, quo portu clausa puella mea est?
Et dicam, licet Atraciis considat in oris,
Et licet Eleis, illa futura mea est.
* * * * * * * *
Hic erit: hic iurata manet: rumpantur iniqui:
Vicimus; assiduas non tulit illa preces.
Falsa licet cupidus deponat gaudia livor;
Destitit ire novas Cynthia nostra vias.
Illi carus ego: et per me carissima Roma
Dicitur: et sine me dulcia regna negat.
Illa vel angusto mecum requiescere lecto,
Et quocumque modo maluit esse mea,
Quam sibi dotatæ regnum vetus Hippodamiæ,
Et quas Elis opes ante pararat equis.
Quamvis magna daret, quamvis maiora daturus,
Non tamen illa meos fugit avara sinus.
Hanc ego non auro, non Indis flectere conchis,
Sed potui blandi carminis obsequio.
Sunt igitur Musæ, neque amanti tardus Apollo:
Quis ego fretus amo: Cynthia rara mea est.
Nunc mihi summa licet contingere sidera plantis:
Sive dies, seu nox venerit, illa mea est.
Nec mihi rivalis certos subducit amores:
Ista meam norit gloria canitiem.

Elegia IX. *Ad Ponticum suum.*

Dicebam tibi venturos, irrisor, amores,
Nec tibi perpetuo libera verba fore.
Ecce iaces, supplexque venis ad iura puellæ;
Et tibi nunc quovis imperat empta modo.
Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ
Dicere, quos iuvenes quæque puella domet.
Me dolor et lacrymæ merito fecere peritum;
Atque utinam posito dicar amore rudis!
Quid tibi nunc misero prodest grave dicere carmen?
Aut Amphioniæ mœnia flere lyræ?
Plus in amore valet Mimnermi versus Homero;
Carmina mansuetus lenia quærit Amor.
I, quæso, et tristes istos compone libellos;
Et cane, quod quævis nosse puella velit.
Quid si non esset facilis tibi copia? nunc tu
Insanus medio flumine quæris aquam.
Necdum etiam palles, vero nec tangeris igni.
Hæc est venturi prima favilla mali.
Tunc magis Armenias cupies accedere tigres,
Et magis infernæ vincula nosse rotæ,
Quam pueri toties arcum sentire medullis,
Et nihil iratæ posse negare tuæ.
Nullus amor cuiquam faciles ita præbuit alas,
Ut non alterna presserit ille manu.
Nec te decipiat, quod sit satis illa parata.
Acrius illa subit, Pontice, siqua tua est.
Quippe ubi non liceat vacuos seducere ocellos,
Nec vigilare alio nomine; cedat Amor?
Qui non ante patet, donec manus attigit ossa.
Quisquis es, assiduas, ah! fuge blanditias.
Illis et silices, et possunt cedere quercus,
Nedum tu possis, spiritus iste levis.
Quare, si pudor est, quam primum errata fatere:
Dicere quo pereas, sæpe in amore levat.

Elegia X. *Ad Gallum.*

O iucunda quies, primo cum testis amori
Affuerim vestris conscius in lacrymis!
O noctem meminisse mihi iucunda voluptas!
O quoties votis illa vocanda meis!
Cum te complexa morientem, Galle, puella
Vidimus, et longa ducere verba mora.
Quamvis labentes premeret mihi somnus ocellos,
Et mediis cælo Luna ruberet equis;
Non tamen a vestro potui secedere lusu:
Tantus in alternis vocibus ardor erat.
Sed quoniam non es veritus concredere nobis,
Accipe commissæ munera lætitiæ.
Non solum vestros didici reticere dolores;
Est quiddam in nobis maius, amice, fide.
Possum ego diversos iterum coniungere amantes,
Et dominæ tardas possum aperire fores;
Et possum alterius curas sanare recentes;
Nec levis in verbis est medicina meis.
Cynthia me docuit semper quæcumque petenda,
Quæque cavenda forent; non nihil egit Amor.
Tu cave, ne tristi cupias pugnare puellæ;
Neve superba loqui; neve tacere diu;
Neu, siquid petiit, ingrata fronte negaris;
Neu tibi pro vano verba benigna cadant.
Irritata venit, quando contemnitur illa;
Nec meminit iustas ponere læsa minas.
At quo sis humilis magis, et subiectus Amori,
Hoc magis effectu sæpe fruare bono.
Is poterit felix una remanere puella,
Qui numquam vacuo pectore liber erit.

Elegia XI. *Ad Cynthiam.*

Ecquid te mediis cessantem, Cynthia, Baiis,
Qua iacet Herculeis semita litoribus,
Et modo Thesproti mirantem subdita regno,
Et modo Misenis æquora nobilibus,
Nostri cura subit memores, ah! ducere noctes?
Ecquis in extremo restat amore locus?
An te nescio quis simulatis ignibus hostis
Sustulit e nostris, Cynthia, carminibus?
Atque utinam mage te remis confisa minutis
Parvula Lucrina cymba moretur aqua;
Aut teneat clausam tenui Teuthrantis in unda
Alternæ facilis cedere lympha manu;
Quam vacet alterius blandos audire susurros
Molliter in tacito litore compositam;
Ut solet amoto labi custode puella
Perfida, communes nec meminisse deos.
Non quia perspecta non es mihi cognita fama;
Sed quod in hac omnis parte timetur amor.
Ignosces igitur, si quid tibi triste libelli

nostri; culpa timoris erit.
aior caræ custodia matris,
vitæ cura sit ulla meæ?
domus, tu, Cynthia, sola parentes,
ostræ tempora lætitiæ.
niam, seu contra lætus amicis;
ro, dicam, Cynthia causa fuit.
n primum corruptas desere Baias:
dabunt litora discidium;
uerant castis inimica puellis:
t Baiæ, crimen amoris, aquæ!

Elegia XII. *Ad Amicum.*

esidiæ non cessas fingere crimen,
t nobis conscia Roma moram?
lla meo divisa est millia lecto,
ypanis Veneto dissidet Eridano.
suetos amplexu nutrit amores
nec nostra dulcis in aure sonat.
eram non illo tempore cuiquam
ut simili posset amare fide.
nus? num me deus obruit? an quæ
metheis dividit herba iugis?
o, qui fueram: mutat via longa puellas.
n exiguo tempore fugit amor!
m longas solus cognoscere noctes
pse meis auribus esse gravis.
tuit præsenti flere puellæ!
adspersis gaudet Amor lacrymis.
ctus potuit mutare calores,
ue translato gaudia servitio.
are aliam, neque ab hac discedere fas est:
rima fuit; Cynthia finis erit.

Elegia XIII. *Ad Gallum.*

e soles, nostro lætabere casu,
d abrepto solus amore vacem.
uas imitabor, perfide, voces:
nunquam, Galle, puella velit.
ceptis augetur fama puellis,
n nullo quæris amore moram;
uadam tardis pallescere curis
primo lapsus abire gradu.
rum contemti pœna doloris:
miseras exiget una vices.
ares istos compescet amores;
uærendo semper amicus eris.
rumore malo, non augure doctus;
ne, quæso, teste, negare potes?
to vinctum languescere collo,
ectis, Galle, diu manibus,
atis animam deponere labris,
ude meus celat, amice, pudor.
lexus potui diducere vestros:
t demens inter utrosque furor.
onio Salmonida mixtus Enipeo
acili pressit amore deus;
tem flagrans amor Herculis Heben
Etæis gaudia prima iugis.
nes potuit præcurrere amantes:
on tepidas subdidit illa faces,
eritos passa est succedere fastus:
bduci: te tuus ardor aget.
um sit Iove digna, et proxima Ledæ,
artu, gratior una tribus;
iis et blandior heroinis:
rbis cogat amare Iovem.
uiam semel es periturus amore,
alio limine dignus eras.

Quæ tibi sit felix, quoniam novus incidit error:
Et quotcumque voles, una sit ista tibi.

Elegia XIV. *Ad Tullum.*

Tu licet abiectus Tiberina molliter unda
Lesbia Mentoreo vina bibas opere;
Et modo tam celeres mireris currere lintres,
Et modo tam tardas funibus ire rates,
Et nemus omne satas intendat vertice silvas,
Urgetur quantis Caucasus arboribus;
Non tamen ista meo valeant contendere amori.
Nescit amor magnis cedere divitiis.
Nam sive optatam mecum trahit illa quietem,
Seu facili totum ducit amore diem,
Tunc mihi Pactoli veniunt sub tecta liquores,
Et legitur rubris gemma sub æquoribus.
Tum mihi cessuros spondent mea gaudia reges,
Quæ maneant, dum me fata perire volent.
Nam quis divitiis adverso gaudet Amore?
Nulla mihi tristi præmia sint Venere!
Illa potest magnas heroum infringere vires,
Illa etiam duris mentibus esse dolor.
Illa neque Arabium metuit transcendere limen,
Nec timet ostrino, Tulle, subire toro,
Et miserum toto iuvenem versare cubili.
Quid relevant variis serica textilibus?
Quæ mihi dum placata aderit, non ulla verebor
Regna, nec Alcinoi munera, despicere.

Elegia XV. *Ad Cynthiam.*

Sæpe ego multa tuæ levitatis dura timebam,
Hac tamen excepta, Cynthia, perfidia.
Adspice, me quanto rapiat Fortuna periclo:
Tu tamen in nostro lenta timore venis.
Et potes hesternos manibus componere crines,
Et longa faciem quærere desidia;
Nec minus Eois pectus variare lapillis,
Ut formosa novo quæ parat ire viro.
At non sic Ithaci digressu mota Calypso
Desertis olim fleverat æquoribus.
Multos illa dies incomtis mœsta capillis
Sederat, iniusto multa locuta salo:
Et, quamvis nunquam post hac visura, dolebat
Illa tamen longæ conscia lætitiæ.
Alphesibœa suos ulta est pro coniuge fratres,
Sanguinis et cari vincula rupit amor.
Nec sic Æsoniden rapientibus anxia ventis
Hypsipyle vacuo constitit in thalamo.
Hypsipyle nullos post illos sensit amores,
Ut semel Æmonio tabuit hospitio.
Coniugis Evadne miseros elata per ignes
Occidit, Argivæ fama pudicitiæ.
Quarum nulla tuos potuit convertere mores,
Tu quoque uti fieres nobilis historia.
Desine iam revocare tuis periuria verbis,
Cynthia, et oblitos parce movere deos.
Audax, ah nimium, nostro dolitura periclo,
Siquid forte tibi durius inciderit.
Multa prius vasto labantur flumina ponto,
Annus et inversas duxerit ante vices,
Quam tua sub nostro mutetur pectore cura,
Sis quodcumque voles, non aliena tamen;
Quamve mihi viles isti videantur ocelli,
Per quos sæpe mihi credita perfidia est.
Hos tu iurabas, siquid mentita fuisses,
Ut tibi suppositis exciderent manibus.
Et contra magnum potes hos attollere solem?
Nec tremis admissæ conscia nequitiæ?
Quis te cogebat multos pallere colores,

Et fletum invitis ducere luminibus?
Quis ego nunc pereo, similes moniturus amantes.
O nullis tutum credere blanditiis!

ELEGIA XVI. *Verba Ianuæ conquerentis.*

Quæ fueram magnis olim patefacta triumphis,
Ianua Tarpeiæ nota pudicitiæ,
Cuius inaurati celebrarunt limina currus,
Captorum lacrymis humida supplicibus;
Nunc ego nocturnis potorum saucia rixis,
Pulsata indignis sæpe queror manibus.
Et mihi non desunt turpes pendere corollæ
Semper, et exclusi signa iacere faces.
Nec possum infamis dominæ defendere noctes,
Nobilis obscœnis tradita carminibus.
Nec tamen illa suæ revocatur parcere famæ,
Turpior et sæcli vivere luxuria.
Hæc inter gravibus cogor deflere querelis
Supplicis, ah! longas tristior excubias.
Ille meos nunquam patitur requiescere postes,
Arguta referens carmina blanditia:
« Ianua, vel domina penitus crudelior ipsa,
Quid mihi tam duris clausa taces foribus?
Cur nunquam reserata meos admittis amores,
Nescia furtivas reddere mota preces?
Nullane finis erit nostro concessa dolori?
Tristis et in tepido limine somnus erit?
Me mediæ noctes, me sidera prona iacentem,
Frigidaque Eoo me dolet aura gelu.
Tu, sola humanos nunquam miserata labores,
Respondes tacitis mutua cardinibus.
O utinam traiecta cava mea vocula rima,
Percussas dominæ vertat in auriculas!
Sit licet et saxo patientior illa Sicano,
Sit licet et ferro durior et chalybe;
Non tamen illa suos poterit compescere ocellos:
Surget et invitis spiritus in lacrymis.
Nunc iacet alterius felicis nixa lacerto;
At mea nocturno verba cadunt Zephyro.
Sed tu sola mei, tu maxima causa doloris,
Victa meis nunquam, Ianua, muneribus.
Te non ulla meæ læsit petulantia linguæ,
(Quæ solet ingrato dicere turba ioco)
Ut me tam longa raucum patiare querela
Sollicitas trivio pervigilare moras.
At tibi sæpe novo deduxi carmina versu,
Osculaque impressis nixa dedi gradibus.
Ante tuas quoties verti me, perfida, postes,
Debitaque occultis vota tuli manibus? »
Hæc ille, et si quæ miseri novistis amantes,
En! matutinis obstrepit alitibus:
Sic ego nunc dominæ vitiis, et semper amantis
Fletibus, æterna differor invidia.

ELEGIA XVII. *Ad Cynthiam, de maris tempestate.*

Et merito, quoniam potui fugisse puellam,
Nunc ego desertas alloquor alcyonas.
Nec mihi Cassiope solito visura carinam;
Omniaque ingrato litore vota cadunt.
Quin etiam absenti prosunt tibi, Cynthia, venti.
Adspice quam sævas increpat aura minas.
Nullane placatæ veniet Fortuna procellæ?
Hæccine parva meum funus arena teget?
Tu tamen in melius sævas converte querelas:
Sat tibi sit pœnæ nox et iniqua vada.
An poteris siccis mea fata reponere ocellis?
Ossaque nulla tuo nostra tenere sinu?
Ah! pereat quicumque rates et vela paravit
Primus, et invito gurgite fecit iter!
Nonne fuit levius dominæ pervincere mores,
(Quamvis dura, tamen rara puella fuit)
Quam sic ignotis circumdata litora silvis
Cernere, et optatos quærere Tyndaridas?
Illic si qua meum sepelissent fata dolorem,
Ultimus et posito staret amore lapis;
Illa meo caros donasset funere crines,
Molliter et tenera poneret ossa rosa:
Illa meum extremo clamasset pulvere nomen,
Ut mihi non ullo pondere terra foret.
At vos, æquoreæ formosa Doride natæ,
Candida felici solvite vela choro.
Si quando vestras labens Amor attigit undas,
Mansuetis socio parcite litoribus.

ELEGIA XVIII. *Lamentatur solus.*

Hæc certe deserta loca, et taciturna querenti,
Hoc vacuum Zephyri possidet aura nemus.
Hic licet occultos proferre impune dolores,
Si modo sola queant saxa tenere fidem.
Unde tuos primum repetam, mea Cynthia, fat[illegible]
Quod mihi das flendi, Cynthia, principium?
Qui modo felices inter numerabar amantes,
Nunc in amore tuo cogor habere notam.
Quid tantum merui? quæ te mihi crimina [illegible]
An nova tristitiæ causa puella tuæ?
Sic mihi te referas levis, ut non altera nostro
Limine formosos intulit ulla pedes.
Quamvis multa tibi dolor hic meus aspera d[illegible]
Non ita sæva tamen venerit ira mea,
Ut tibi sim merito semper furor, et tua fl[illegible]
Lumina deiectis turpia sint lacrymis.
An quia parva damus mutato signa colore,
Et non ulla meo clamat in ore fides?
Vos eritis testes, si quos habet arbor amores,
Fagus, et Arcadio pinus amica deo.
Ah, quoties teneras resonant mea verba sub [illegible]
Scribitur et vestris *Cynthia* corticibus!
Ah, tua quot peperit nobis iniuria curas!
Quæ solum tacitis cognita sunt foribus.
Omnia consuevi timidus perferre superba
Iussa, neque arguto facta dolore queri.
Pro quo, devexi fontes, et frigida rupes,
Et datur inculto tramite dura quies:
Et quodcumque meæ possunt narrare quere[illegible]
Cogor ad argutas dicere solus aves.
Sed qualiscumque es, resonant mihi *Cynthia* [illegible]
Nec deserta tuo nomine saxa vacent.

ELEGIA XIX. *Ad Cynthiam.*

Non ego nunc tristes vereor, mea Cynthia, [illegible]
Nec moror extremo debita fata rogo.
Sed ne forte tuo careat mihi funus amore,
Hic timor est ipsis durior exsequiis.
Non adeo leviter nostris puer hæsit ocellis,
Ut meus oblito pulvis amore vacet.
Illic Phylacides iucundæ coniugis heros
Non potuit cæcis immemor esse locis;
Sed cupidus falsis attingere gaudia palmis,
Thessalis antiquam venerat umbra domum.
Illic quidquid ero, semper tua dicar imago;
Traiicit et fati litora magnus amor.
Illic formosæ veniant chorus heroinæ,
Quas dedit Argivis Dardana præda viris;
Quarum nulla tua fuerit mihi, Cynthia, form[illegible]
Gratior: et Venus hoc, si dea iusta, sinat.
Quamvis te longæ remorentur fata senectæ,
Cara tamen lacrymis ossa futura tuis;
Quas si, vita, mea possim sentire favilla,

non ullo mors sit amara loco.
, ne te, contemto, Cynthia, busto,
a nostro pulvere iniquus Amor;
tam lacrymas siccare cadentes!
assiduis certa puella minis.
licet, inter nos lætemur amantes.
est ullo tempore longus amor.

ELEGIA XX. *Ad Gallum.*

timus te, Galle, monemus amore,
vacuo defluat ex animo:
denti fortuna occurrit amanti.
Minyis dixerit Ascanius.
infra speciem, non nomine dispar,
anteo proximus ardor Hylæ.
e leges umbrosæ flumina silvæ,
ena tuos tinxerit unda pedes,
tea spatiabere litoris ora,
umque vago fluminis hospitio;
m semper cupidas defende rapinas.
or Ausoniis est amor, ah! Dryasin.
duros montes et frigida saxa,
que expertos semper adire lacus:
ignotis error perpessus in oris
, indomito fleverat Ascanio!
unt olim Pagasæ navalibus Argo
longe Phasidos isse viam;
eritis labentem Athamantidos undis
scopulis applicuisse ratem.
heroum placitis ut constitit oris,
mposita litora fronde tegit.
victi iuvenis processerat ultra,
positi quærere fontis aquam,
clati fratres, Aquilonia proles,
er et Zethes, hunc super et Calais,
nsis instabant carpere palmis,
lterna ferre supina fuga.
rma pendens secluditur ala,
s ramo submovet insidias.
iæ cessat genus Orithyiæ:
bat Hylas, ibat Hamadryasin.
anthi Pege sub vertice montis
mus Nymphis humida Thyniasin;
nullæ pendebant debita curæ
sertis poma sub arboribus;
riguo surgebant lilia prato
urpureis mixta papaveribus;
cerpens tenero pueriliter ungui,
florem prætulit officio.
nosis incumbens nescius undis,
landis tardat imaginibus.
rire parat demissis flumina palmis,
xtro plena trahens humero.
nuæ Dryades candore puellæ,
litos destituere choros,
eviter facili traxere liquore;
um rapto corpore fecit Hylas.
lcides iterat responsa; sed illi
extremis fontibus aura refert.
tuos monitis servabis amores,
Nymphis credere tutus Hylan.

LEGIA XXI. *Gallus loquitur.*

ortem properas evadere casum,
truscis saucius aggeribus,
gemitu turgentia lumina torques?
m vestræ proxima militiæ.
o, possint gaudere parentes,
Acca tuis sentiat e lacrymis,
Gallum, per medios ereptum Cæsaris enses,
  Effugere ignotas non potuisse manus:
Ut quæcumque super dispersa invenerit ossa
  Montibus Etruscis, hæc sciat esse mea.

ELEGIA XXII. *Ad Tullum, de patria sua.*

Qualis et unde genus, qui sint mihi, Tulle, penates,
  Quæris pro nostra semper amicitia.
Si Perusina tibi patriæ sunt nota sepulcra
  Italiæ duris funera temporibus,
Cum Romana suos egit discordia cives:
  (Sis mihi præcipue, pulvis Etrusca, dolor:
Tu proiecta mei perpessa es membra propinqui:
  Tu nullo miseri contegis ossa solo.)
Proxima supposito contingens Umbria campo
  Me genuit, terris fertilis uberibus.

Liber secundus

ELEGIA I. *Ad Mæcenatem.*

Quæritis unde mihi toties scribantur amores?
  Unde meus veniat mollis in ora liber?
Non hæc Calliope, non hæc mihi dictat Apollo.
  Ingenium nobis ipsa puella facit.
Sive illam Cois fulgentem incedere vidi,
  Hoc totum e Coa veste volumen erit;
Seu vidi ad frontem sparsos errare capillos,
  Gaudet laudatis ire superba comis;
Sive lyræ carmen digitis percussit eburnis,
  Miramur, faciles ut premat arte manus;
Seu cum poscentes somnus declinat ocellos,
  Invenio causas mille poeta novas:
Seu nuda erepto mecum luctatur amictu,
  Tunc vero longas condimus Iliadas;
Seu quidquid fecit, sive est quodcumque locuta,
  Maxima de nihilo nascitur historia.
Quod mihi si tantum, Mæcenas, fata dedissent,
  Ut possem heroas ducere in arma manus;
Non ego Titanas canerem, non Ossan Olympo
  Impositum, ut cœlo Pelion esset iter;
Non veteres Thebas, nec Pergama nomen Homeri,
  Xerxis et imperio bina coisse vada;
Regnave prima Remi, aut animos Carthaginis altæ,
  Cimbrorumque minas, et benefacta Mari.
Bellaque resque tui memorarem Cæsaris; et tu
  Cæsare sub magno cura secunda fores.
Nam quoties Mutinam, aut civilia busta Philippos,
  Aut canerem Siculæ classica bella fugæ;
Eversosque focos antiquæ gentis Etruscæ,
  Et Ptolemææ litora capta Phari;
Aut canerem Ægyptum, et Nilum, cum tractus in urbem
  Septem captivis debilis ibat aquis;
Aut regum auratis circumdata colla catenis,
  Actiaque in Sacra currere rostra via;
Te mea Musa illis semper contexeret armis,
  Et sumta et posita pace fidele caput.
Theseus infernis, superis testatur Achilles,
  Hic Ixioniden, ille Menœtiaden.
Sed neque Phlegræos Iovis Enceladique tumultus
  Intonet angusto pectore Callimachus;
Nec mea conveniunt duro præcordia versu
  Cæsaris in Phrygios condere nomen avos.
Navita de ventis, de tauris narrat arator;
  Enumerat miles vulnera, pastor oves.
Nos contra angusto versamus prœlia lecto.
  Qua pote quisque, in ea conterat arte diem.
Laus in amore mori: laus altera, si datur uno
  Posse frui: fruar, o solus amore meo.
Si memini, solet illa leves culpare puellas,

Et totam ex Helena non probat Iliada.
Seu mihi sint tangenda novercæ pocula Phædræ,
Pocula privigno non nocitura suo;
Seu mihi Circæo pereundum gramine, sive
Colchis Iolciacis urat aëna focis;
Una meos quoniam prædata est femina sensus,
Ex hac ducentur funera nostra domo.
Omnes humanos sanat medicina dolores;
Solus amor morbi non amat artificem.
Tarda Philoctetæ sanavit crura Machaon,
Phœnicis Chiron lumina Phillyrides;
Et deus exstinctum Cressis Epidaurius herbis
Restituit patriis Androgeona focis;
Mysus et Æmonia iuvenis qua cuspide vulnus
Senserat, hac ipsa cuspide sensit opem.
Hoc siquis vitium poterit mihi demere, solus
Tantaleæ poterit tradere poma manu.
Dolia virgineis idem ille repleverit urnis,
Ne tenera assidua colla graventur aqua.
Idem Caucasia solvet de rupe Promethei
Brachia, et a medio pectore pellet avem.
Quandocumque igitur vitam mea fata reposcent,
Et breve in exiguo marmore nomen ero;
Mæcenas, nostræ spes invidiosa iuventæ,
Et vitæ et morti gloria iusta meæ;
Si te forte meo ducit via proxima busto,
Esseda cælatis siste Britanna iugis,
Taliaque illacrymans mutæ iace verba favillæ:
Huic misero fatum dura puella fuit.

Elegia II. *Cynthiæ laudes.*

Liber eram, et vacuo quærebam vivere lecto:
At me composita pace fefellit Amor.
Cur hæc in terris facies humana moratur?
Iupiter, ignoro pristina furta tua.
Fulva coma est, longæque manus, et maxima toto
Corpore, et incedit vel Iove digna soror;
Aut cum Munychias Pallas spatiatur ad aras,
Gorgonis anguiferæ pectus operta comis;
Qualis et Ischomache, Lapithæ genus heroinæ,
Centauris medio grata rapina mero,
Mercurio et sanctis fertur Bœbeidos undis
Virgineum Brimo composuisse latus.
Cedite iam, divæ, quas pastor viderat olim
Idæis tunicam ponere verticibus.
Hanc utinam faciem nolit mutare senectus,
Et sic Cumææ sæcula vatis agat.

Elegia III. *Adversum se.*

Qui nullam tibi dicebas iam posse nocere,
Hæsisti: cecidit spiritus ille tuus.
Vix unum potes infelix requiescere mensem,
Et turpis de te iam liber alter erit.
Quærebam, sicca si posset piscis arena,
Nec solitus ponto vivere torvus aper;
Aut ego si possem studiis vigilare severis.
Differtur, numquam tollitur ullus amor.
Nec me tam facies, quamvis sit candida, cepit:
Lilia non domina sint magis alba mea:
Ut Mæotica nix minio si certet Ibero,
Utque rosæ puro lacte natant folia:
Nec de more comæ per lævia colla fluentes,
Non oculi, geminæ, sidera nostra, faces;
Nec si qua Arabio lucet bombyce puella:
(Non sum de nihilo blandus amator ego)
Quantum, quod posito formose saltat Iaccho,
Egit ut evantes dux Ariadna choros:
Et quantum, Æolio cum tentat carmina plectro,
Par Aganippeæ ludere docta lyræ;
Et sua cum antiquæ committit scripta Corinnæ,
Carminaque Erinnes non putat æqua suis.
Num tibi nascenti primis, mea vita, diebus
Aureus argutum sternuit omen Amor?
Hæc tibi contulerunt cælestia munera divi,
Hæc tibi; ne matrem forte dedisse putes.
Non, non humani sunt partus talia dona:
Ista decem menses non peperere bona.
Gloria Romanis una es tu nata puellis:
Romana accumbes prima puella Iovi.
Nec semper nobiscum humana cubilia vises:
Post Helenam hæc terris forma secunda redit.
Hac ego nunc mirer si flagret nostra iuventus?
Pulcrius hac fuerat, Troia, perire tibi.
Olim mirabar, cur tanti ad Pergama belli
Europæ atque Asiæ causa puella fuit.
Nunc, Pari, tu sapiens, et tu, Menelae, fuisti:
Tu, quia poscebas, tu, quia lentus eras.
Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles;
Vel Priamo belli causa probanda fuit.
Siquis vult famæ tabulas anteire vetustas,
Hic dominam exemplo ponat in arte meam.
Sive illam Hesperiis, sive illam ostendet Eois,
Uret et Eoos, uret et Hesperios.
His saltem ut tenear iam finibus! aut mihi, siquis
Venerit alter amor, acrius ut moriar.
Ac veluti primo taurus detrectat aratra,
Post venit assueto mollis ad arva iugo;
Sic primo iuvenes trepidant in amore feroces,
Dehinc domiti post hæc æqua et iniqua ferunt.
Turpia perpessus vates est vincla Melampus,
Cognitus Iphicli surripuisse boves;
Quem non lucra, magis Pero formosa coegit,
Mox Amythaonia nupta futura domo.

Elegia IV. *Ad [illegible]*

Multa prius dominæ delicta queraris oportet,
Sæpe roges aliquid, sæpe repulsus eas;
Et sæpe immeritos corrumpas dentibus ungues,
Et crepitum dubio suscitet ira pede.
Nequicquam perfusa meis unguenta capillis,
Ibat et expenso planta morata gradu.
Non hic herba valet, non hic nocturna Cytæis,
Non Perimedæa gramina cocta manu:
Quippe ubi nec causas, nec apertos cernimus ictus,
Unde tamen veniant tot mala, cæca via est.
Non eget hic medicis, non lectis mollibus æger;
Huic nullum cœli tempus et aura nocet.
Ambulat, et subito mirantur funus amici.
Sic est incautum, quidquid habetur amor.
Nam cui non ego sum fallaci præmia vati?
Quæ mea non decies somnia versat anus?
Hostis siquis erit nobis, amet ille puellas:
Gaudeat in puero, siquis amicus erit.
Tranquillo tuta descendis flumine cymba:
Quid tibi tam parvi litoris unda nocet?
Alter sæpe uno mutat præcordia verbo:
Altera vix ipso sanguine mollis erit.

Elegia V. *Ad Cynthiam.*

Hoc verum est, tota te ferri, Cynthia, Roma,
Et non ignota vivere nequitia?
Hæc merui sperare? dabis mihi, perfida, pœnas;
Et nobis Aquilo, Cynthia, ventus erit.
Inveniam tamen e multis fallacibus unam,
Quæ fieri nostro carmine nota velit;
Nec mihi tam duris insultet moribus, et te
Vellicet. Heu! sero flebis, amata diu.
Nunc est ira recens; nunc est discedere tempus.

rit, crede, redibit amor.
ıc variant Aquilonibus undæ,
es vertitur atra Noto;
i verbo mutantur amantes.
usto subtrahe colla iugo.
id, sed prima nocte, dolebis:
e malum, si patiare, leve est.
ar Iunonis dulcia iura,
nis, vita, nocere tibi.
s ferit uncis cornibus hostem,
instanti læsa repugnat ovis.
scindam de corpore vestem,
lusas fregerit ira fores:
os iratus carpere crines,
im lædere pollicibus.
quis tam turpia prælia quærat,
lesa circuiere caput.
quod non unquam tua deleat ætas,
a potens, Cynthia forma levis.
nvis contemnis murmura famæ,
ri, Cynthia, versus erit.

Egia VI. *Ad Cynthiam.*

unt Ephyreæ Laidos ædes,
it Græcia tota fores;
æ fuerat usæ Thaidos olim
populus lusit Erichthonius;
potuit componere Thebas,
multis facta beata viris.
s fingis tibi sæpe propinquos,
sint, qui tibi iure ferant.
ies pictæ, me numina lædunt,
nis, et sine voce puer;
lta tibi dedit oscula, mater.
um qua dormit, amica simul.
it: (timidus sum: ignosce timori)
mica suspicor esse virum.
sa est, vitiis ad prœlia ventum est;
vides funera principiis.
os eadem dementia iussit
lycerum pocula Pirithoum.
am Graiûm? tu criminis auctor
o, Romule, lacte lupæ.
tas docuisti impune Sabinas;
omæ quidlibet audet Amor.
minx, et lectus Ulyssis,
ui viri femina limen amat.
iæ quid opus stat uisse puellis,
tæ quidlibet esse licet?
cenas depinxit prima tabellas,
a turpia visa domo,
ngenuos corrupit ocellos,
suæ noluit esse rudes.
rris, ista qui protulit arte
cita condita lætitia.
variabant tecta figuris,
ullo crimine pictus erat.
ito velavit aranea fanum,
tos occupat herba deos.
i custodes, quæ limina ponam,
n supra pes inimicus eat?
tæ tristis custodia prodest:
e pudet, Cinthia, tuta sat est.
am, nunquam me ducet amica:
a mihi, semper et uxor eris.

Elegia VII. *Ad eamdem.*

sublatam Cynthia legem,
m edicta flemus uterque diu,
Ni nos divideret; quamvis diducere amantes
Non queat invitos Iupiter ipse duos.
At magnus Cæsar-Sed magnus Cæsar in armis.
Devictæ gentes nil in amore valent.
Nam citius paterer caput hoc discedere collo,
Quam possem nuptæ perdere amore faces;
Aut ego transirem tua limina clausa maritus,
Respiciens udis prodita luminibus.
Ah mea tum quales caneret tibi tibia cantus,
Tibia funesta tristior illa tuba!
Unde mihi patriis natos præbere triumphis?
Nullus de nostro sanguine miles erit.
Quod si Romanæ comitarent castra puellæ,
Non mihi sat magnus Castoris iret equus.
Hinc etenim tantum meruit mea gloria nomen,
Gloria ad hibernos lata Borysthenidas.
Tu mihi sola places: placeam tibi, Cynthia, solus:
Hic erit et patrio sanguine pluris amor.

Elegia VIII. *Ad Amicum.*

Eripitur nobis iam pridem cara puella;
Et tu me lacrymas fundere, amice, vetas?
Nullæ sunt inimicitiæ, nisi amoris, acerbæ:
Ipsum me iugula; lenior hostis eris.
Possum ego in alterius positam spectare lacerto?
Nec mea dicetur, quæ modo dicta mea est?
Omnia vertuntur; certe vertuntur amores.
Vinceris, aut vincis; hæc in amore rota est.
Magni sæpe duces, magni cecidere tyranni:
Et Thebæ steterunt, altaque Troia fuit.
Munera quanta dedi, vel qualia carmina feci!
Illa tamen nunquam ferrea dixit, Amo.
Ergo tam multos nimium temerarius annos,
Improba, qui tulerim teque tuamque domum,
Ecquandone tibi liber sum visus? an usque
In nostrum iacies verba superba caput?
Sic igitur prima moriere ætate, Properti?
Sed morere: interitu gaudeat illa tuo.
Exagitet nostros manes, sectetur et umbras,
Insultetque rogis, calcet et ossa mea.
Quid? non Antigonæ tumulo Bœotius Hæmon
Corruit, ipse suo saucius ense latus,
Et sua cum miseræ permiscuit ossa puellæ,
Qua sine Thebanam noluit ire domum?
Sed non effugies: mecum moriaris oportet;
Hoc eodem ferro stillet uterque cruor.
Quamvis ista mihi mors est inhonesta futura;
Mors inhonesta quidem: tu moriere tamen.
Ille etiam abrepta desertus coniuge Achilles
Cessare in Teucros pertulit arma sua.
Viderat ille fugas, fractos in litore Achivos,
Fervere et Hectorea Dorica castra face;
Viderat informem multa Patroclon arena
Porrectum, et sparsas cæde iacere comas;
Omnia formosam propter Briseida passus;
Tantus in erepto sævit amore dolor.
At postquam sera captiva est reddita pœna,
Fortem illum Æmoniis Hectora traxit equis.
Inferior multo cum sim vel matre, vel armis,
Mirum, si de me iure triumphat Amor?

Elegia IX. *Ad Amicam, de rivali.*

Iste quod est, ego sæpe fui: sed fors et in hora,
Hoc ipso eiecto, carior alter erit.
Penelope poterat bis denos sola per annos,
Vivere, tam multis femina digna procis.
Coniugium falsa poterat differre Minerva,
Nocturno solvens texta diurna dolo.
Visura et quamvis nunquam speraret Ulyssen,

Illum exspectando facta remansit anus.
Nec non exanimum amplectens Briseis Achillem,
Candida vesana verberat ora manu.
Et dominum lavit mœrens captiva cruentum,
Appositum flavis in Simoenta vadis;
Fœdavitque comas; et tanti corpus Achillei,
Maximaque in parva sustulit ossa manu;
Cum tibi nec Peleus aderat, nec cærula mater,
Scyria nec viduo Deidamia toro.
Tunc igitur veris gaudebat Græcia natis:
Tunc etiam felix inter et arma pudor.
At tu non una potuisti nocte vacare,
Impia, non unum sola manere diem.
Quin etiam multo duxisti pocula risu;
Forsitan et de me verba fuere mala.
Hic etiam petitur, qui te prius ipse reliquit.
Di faciant, isto capta fruare viro!
Quæ mihi vota tuam propter suscepta salutem,
Cum capite hoc Stygiæ iam poterentur aquæ,
Et lectum flentes circumstaremus amici!
Hic ubi tum, pro di, perfida, quisve fuit?
Quid si longinquos retinerer miles ad Indos?
Aut mea si staret navis in Oceano?
Sed vobis facile est verba et componere fraudes:
Hoc unum didicit femina semper opus.
Non sic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hiberno tam tremefacta Noto;
Quam cito feminea non constat fœdus in ira,
Sive ea causa gravis, sive ea causa levis.
Nunc quoniam ista tibi placuit sententia, cedam.
Tela, precor, pueri, promite acuta magis;
Figite certantes, atque hanc mihi solvite vitam:
Sanguis erit vobis maxima palma meus.
Sidera sunt testes, et matutina pruina,
Et furtim misero ianua aperta mihi,
Te nihil in vita nobis acceptius unquam:
Nunc quoque eris, quamvis sis inimica mihi.
Nec domina ulla meo ponet vestigia lecto.
Solus ero, quoniam non licet esse tuo.
Atque utinam, si forte pios eduximus annos,
Ille vir in medio fiat amore lapis!
Non ob regna magis diris cecidere sub armis
Thebani, media non sine matre, duces;
Quam, mihi si media liceat pugnare puella,
Mortem ego non fugiam morte subire tua.

Elegia X. *Ad Musam.*

Iam tempus lustrare aliis Helicona choreis,
Et campum Æmonio iam dare tempus equo.
Iam libet et fortes memorare ad prœlia turmas,
Et Romana mei dicere castra ducis.
Quod si deficiant vires, audacia certe
Laus erit: in magnis et voluisse, sat est.
Ætas prima canat Veneres, extrema tumultus.
Bella canam, quando scripta puella mea est.
Nunc volo subducto gravior procedere vultu:
Nunc aliam citharam me mea Musa docet.
Surge, anime, ex humili iam carmine. Sumite vires,
Pierides: magni nunc erit oris opus.
Iam negat Euphrates equitem post terga tueri
Parthorum, et Crassos se tenuisse dolet.
India quin, Auguste, tuo dat colla triumpho;
Et domus intactæ te tremit Arabiæ.
Et, siqua extremis tellus se subtrahit oris,
Sentiet illa tuas postmodo capta manus.
Hæc ego castra sequar: vates tua castra canendo
Magnus ero: servent hunc mihi fata diem.
Ut caput in magnis ubi non est tangere signis,
Ponitur hic imos ante corona pedes;
Sic nos, nunc inopes laudis conscendere carn
Pauperibus sacris vilia thura damus.
Nondum etiam Ascræos norunt mea carmin
Sed modo Permessi flumine lavit Amor.

Elegia XI. *Ad Cynthiam.*

Scribant de te alii, vel sis ignota, licebit;
Laudet, qui sterili semina ponit humo.
Omnia, crede mihi, secum uno munera lect
Auferet extremi funeris atra dies;
Et tua transibit contemnens ossa viator,
Nec dicet, Cinis hic, docta puella fuit.

Elegia XII. *De Amore.*

Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Am
Nonne putas miras hunc habuisse manus?
Hic primum vidit, sine sensu vivere amante
Et levibus curis magna perire bona.
Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit et humano corde volare deum;
Scilicet alterna quoniam iactamur in unda,
Nostraque non ullis permanet aura locis.
Et merito hamatis manus est armata sagittis
Et pharetra ex humero Gnosia utroque iac
Ante ferit quoniam, tuti quam cernimus host
Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit.
In me tela manent, manet et puerilis imago;
Sed certe pennas perdidit ille suas;
Evolat, heu, nostro quoniam de pectore nusq
Assiduusque meo sanguine bella gerit.
Quid tibi iucundum siccis habitare medullis?
Si pudor est, alio traiice tela tua.
Intactos isto satius tentare veneno:
Non ego, sed tenuis vapulat umbra mea:
Quam si perdideris, quis erit, qui talia cant
Hæc mea Musa levis gloria magna tua est;
Quæ caput, et digitos, et lumina nigra puell
Et canat, ut soleant molliter ire pedes.

Elegia XIII. *Ad Cynthiam.*

Non tot Achæmeniis armantur Susa sagittis,
Spicula quot nostro pectore fixit Amor.
Hic me tam graciles vetuit contemnere Mus
Iussit et Ascræum sic habitare nemus;
Non ut Pieriæ quercus mea verba sequantur,
Aut possim Ismaria ducere valle feras;
Sed magis ut nostro stupefiat Cynthia versu:
Tunc ego sim Inachio notior arte Lino.
Non ego sum formæ tantum mirator honestæ,
Nec siqua illustres femina iactat avos:
Me iuvat in gremio doctæ legisse puellæ,
Auribus et puris scripta probasse mea.
Hæc ubi contigerint, populi confusa valeto
Fabula; nam domina iudice tutus ero;
Quæ si forte bonas ad pacem verterit aures,
Possum inimicitias tunc ego ferre Iovis.

* * * * * * *

Quandocumque igitur nostros nox claudet oc
Accipe, quæ serves funeris acta mei.
Nec mea tunc longa spatietur imagine pompa,
Nec tuba sit fati vana querela mei;
Nec mihi tum fulcro sternatur lectus eburno,
Nec sit in Attalico mors mea nixa toro.
Desit odoriferis ordo mihi lancibus; adsint
Plebeii parvæ funeris exsequiæ.
Sat mea, sat magna est, si tres sint pompa libel
Quos ego Persephonæ maxima dona feram.
Tu vero nudum pectus lacerata sequeris;
Nec fueris nomen lassa vocare meum.

Iupiter! indigna merce puella perit.
Semper in Oceanum mittit me quærere gemmas,
Et iubet ex ipsa tollere dona Tyro.
Atque utinam Romæ nemo esset dives; et ipse
Straminea posset dux habitare casa.
Nunquam venales essent ad munus amicæ,
Atque una fieret cana puella domo.
Non quia septenas noctes seiuncta cubaris,
Candida tam fœdo brachia fusa viro;
Non quia peccaris, testor te; sed quia vulgo
Formosis levitas semper amica fuit.
Barbarus excussis agitat vestigia lumbis,
Et subito felix nunc mea regna tenet.
Adspice quid donis Eriphyla inveuit amaris,
Arserit et quantis nupta Creusa malis.
Nullane sedabit nostros iniuria fletus?
An dolor hic vitiis nescit abesse suis?
Tot iam abiere dies, cum me nec cura theatri,
Nec tetigit campi, nec mea Musa iuvat.
Ah pudeat, certe pudeat; nisi forte (quod aiunt)
Turpis amor surdis auribus esse solet.
Cerne ducem, modo qui fremitu complevit inani
Actia damnatis æquora militibus.
Hunc infamis amor versis dare terga carinis
Iussit, et extremo quærere in orbe fugam.
Cæsaris hæc virtus, et gloria Cæsaris hæc est:
Illa, qua vicit, condidit arma manu.
Sed quascumque tibi vestes, quoscumque smaragdos
Quosve dedit flavo lumine chrysolithos;
Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas;
Quæ tibi terra, velim, quæ tibi fiat aqua.
Non semper placidus periuros ridet amantes
Iupiter, et surda negligit aure preces.
Vidistin' toto sonitus percurrere cœlo,
Fulminaque ætherea desiluisse domo?
Non hæc Pleiades faciunt, neque aquosus Orion;
Nec sic de nihilo fulminis ira cadit.
Periuras tunc ille solet punire puellas:
Deceptus quoniam flevit et ipse deus.
Quare ne tibi sit tanti Sidonia vestis,
Ut timeas, quoties nubilus Auster erit.

ELEGIA XVII. *De exclusione.*

Mentiri noctem, promissis ducere amantem,
Hoc erit infectas sanguine habere manus.
Horum ego sum vates, quoties desertus amaras
Explevi noctes fractus utroque toro.
Vel tu Tantalea moveare ad flumina sorte,
Ut liquor arenti fallat ab ore sitim;
Vel tu Sisyphios licet admirere labores,
Difficile ut toto monte volutet onus;
Durius in terris nihil est, quod vivat, amante,
Nec, modo si sapias, quod minus esse velis.
Quem modo felicem, invidia admirante, ferebant,
Nunc decimo admittor vix ego quoque die.
Nunc iacere e duro corpus iuvat, impia, saxo,
Sumere et in nostras tetra venena manus;
Nunc licet in triviis sicca requiescere luna,
Aut per rimosas mittere verba fores.
Quod quamvis ita sit, dominam mutare cavebo.
Tum flebit, cum in me senserit esse fidem.

ELEGIA XVIII. *Ad Cynthiam.*

Assiduæ multis odium peperere querelæ:
Frangitur in tacito femina sæpe viro.
Siquid vidisti, semper vidisse negato:
Aut siquid doluit forte, dolere nega.
Quid, mea si canis ætas candesceret annis,
Et faceret scissas languida ruga genas?
At non Tithoni spernens Aurora senectam
Desertum Eoa passa iacere domo est.
Illum sæpe suis decedens fovit in ulnis,
Quam prius abiunctos sedula lavit equos.
Illum ad vicinos cum amplexa quiesceret Indos,
Maturos iterum est questa redire dies.
Illa deos, currum conscendens, dixit iniquos;
Invitum et terris præstitit officium;
Cui maiora senis Tithoni gaudia vivi,
Quam gravis amisso Memnone luctus erat.
Cum sene non puduit talem dormire puellam,
Et canæ toties oscula ferre comæ.
At tu etiam iuvenem odisti me, perfida, cum sis
Ipsa anus haud longa curva futura die.
Quin ego deminuo curam, quod sæpe Cupido
Huic malus esse solet, cui bonus ante fuit.
Nunc etiam infectos demens imitare Britannos,
Ludis et externo tincta nitore caput.
Ut natura dedit, sic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.
Illi sub terris fiant mala multa puellæ,
Quæ mentita suas vertit inepta comas.
De me, mi certe poteris formosa videri;
Mi formosa sat es, si modo sæpe venis.
An si cæruleo quædam sua tempora fuco
Tinxerit, idcirco cærula forma bona est?
Cum tibi nec frater, nec sit tibi filius ullus,
Frater ego, et tibi sim filius unus ego.
Ipse tuus semper tibi sit custodia lectus;
Nec nimis ornata fronte sedere velis.
Credam ego narranti (noli committere) famæ:
Et terram rumor transilit, et maria.

ELEGIA XIX. *Ad eamdem.*

Etsi, me invito, discedis, Cynthia, Roma,
Lætor, quod sine me devia rura colis.
Nullus erit castis iuvenis corruptor in agris,
Qui te blanditiis non sinat esse probam.
Nulla neque ante tuas orietur rixa fenestras;
Nec tibi clamatæ somnus amarus erit.
Sola eris, et solos spectabis, Cynthia, montes,
Et pecus, et fines pauperis agricolæ.
Illic te nulli poterunt corrumpere ludi;
Fanaque, peccatis plurima causa tuis.
Illic assidue tauros spectabis arantes,
Et vitem docta ponere falce comas.
Atque ibi rara feres inculto thura sacello,
Hædus ubi agrestes corruet ante focos.
Protinus et nuda choreas imitabere sura;
Omnia ab externo sint modo tuta viro.
Ipse ego venabor: iam nunc me sacra Dianæ
Suscipere, et Veneri ponere vota iuvat.
Incipiam captare feras, et reddere pinu
Cornua, et audaces ipse monere canes;
Non tamen, ut vastos ausim tentare leones,
Aut celer agrestes comminus ire sues.
Hæc igitur mihi sit lepores audacia molles
Excipere, et stricto figere avem calamo,
Qua formosa suo Clitumnus flumina luco
Integit, et niveos abluit unda boves.
Tu, quoties aliquid conabere, vita, memento
Venturum paucis me tibi luciferis.
Sic me nec solæ poterunt avertere silvæ,
Nec vaga muscosis flumina fusa iugis;
Quin ego in assidua mutem tua nomina lingua,
Absenti nemo ne nocuisse velit.

ELEGIA XX. *Ad eamdem.*

Quid fles abducta gravius Briseide? quid fles

ra tristius Andromacha?
fraude deos, insana, fatigas?
is nostram sic occidisse fidem?
rna volucris funesta querela
piis obstrepit in foliis;
iobe bis sex ad busta superba
rymas depluit e Sipylo.
adstringant brachia nodis,
Danaes condita membra domo,
tas rumpam, mea vita, catenas,
naes transiliamque domum.
que, ad surdas mihi dicitur aures:
dubita de gravitate mea.
er matris, et ossa parentis,
is, heu! sit mihi uterque gravis)
emas mansurum, vita, tenebras.
fides auferet, una dies.
neu, nec me tua forma teneret,
tium mite tenere tuum.
lenæ deducitur orbita lunæ,
et de te, compita nulla taceut.
on nunquam ianua mollis,
m lecti copia facta tui;
eribus nox ulla est empta beatis:
am, hoc animi gratia magna tui.
lti peterent, tu me una petisti.
naturæ non meminisse tuæ?
agicæ vexetis Erinnyes, et me
nes, Æace, iudicio;
tyi volucres mea pœna vagetur;
Sisyphio saxa labore geram.
ibus me sis venerata tabellis.
erit, quæ mea prima fides.
et uo ius est, quod solus amator
isto, nec temere incipio.

XXI. *Ad Cynthiam, de Pantho.*

e me Panthi tibi pagina finxit,
Pantho ne sit amica Venus.
ideor Dodona verior augur?
e tuus pulcher amator habet.
iere: nihil pudet? adspice, cantat
imium credula, sola iaces.
eos tu sermo es: te ille superbus
ito sæpe fuisse domi.
quidquam aliud, quam gloria, de te
has laudes ille maritus habet.
ospes quondam decepit Iason:
it namque Creusa domum.
o iuvene et delusa Calypso
orem pandere vela suum.
iciles aurem præbere puellæ,
ertæ non temere esse bonæ.
, qui restet, iampridem quæritur alter.
primo stulta cavere potes.
que loco, nos omni tempore tecum,
ariter, sive valente, sumus.

IA XXII. *Ad Demophoontem.*

multas pariter placuisse puellas;
Demophoon, multa venire mala.
ustra lustrantur compita plantis;
xitium nata theatra meum;
molli deducit candida gestu
u varios incinit ore modos.
quærunt sibi vulnus ocelli,
on tecto pectore siqua sedet;
nes puris in frontibus errant,
s medio vertice gemma tenet;

Quæ si forte aliquid vultu mihi dura negarat,
Frigida de tota fronte cadebat aqua.
Quæris, Demophoon, cur sim tam mollis in omnes?
Quod quæris, quare non habet ullus amor?
Cur aliquis sacris laniat sua brachia cultris,
Et Phrygis insanos cæditur ad numeros?
Unicuique dedit vitium natura creato.
Mi natura aliquid semper amare dedit.
Me licet et Thamyræ cantoris fata sequantur,
Nunquam ad formosas, invide, cæcus ero.
Sed, tibi si exiles videor tenuatus in artus,
Falleris; haud unquam est culta labore Venus.
Percontere licet; sæpe est experta puella
Officium tota nocte valere meum.
Iupiter Alcmenæ geminas requieverat Arctos,
Et cœlum noctu bis sine rege fuit.
Nec tamen idcirco languens ad fulmina venit.
Nullus amor vires eripit ipse suas.
Quid? cum e complexu Briseidos iret Achilles,
Num fugere minus Thessala tela Phryges?
Quid? ferus Andromachæ lecto cum surgeret Hector,
Bella Mycenææ non timuere rates?
Ille, vel hic, classes poterat, vel perdere muros.
Hic ego Pelides, hic ferus Hector ego.
Adspice uti cœlo modo sol, modo luna ministret:
Sic etiam nobis una puella parum est.
Altera me cupidis teneat foveatque lacertis,
Altera siquando non sinit esse locum;
Aut si forte irata meo sit facta ministro,
Ut sciat esse aliam, quæ velit esse mea.
Nam melius duo defendunt retinacula navem;
Tutius et geminos anxia mater alit.
Aut si es dura, nega: sin es non dura, venito.
Quid iuvat in nullo pondere verba loqui?
Hic unus dolor est ex omnibus acer amanti,
Speranti subito siqua venire negat.
Quanta illum toto versant suspiria lecto,
Cum recipi, quem non noverit ille, putat?
Et rursum puerum quærendo audita fatigat;
Quem, quæ scire timet, dicere plura iubet.

Elegia XXIII. *De Amoris servitute.*

Cui fuit indocto fugienda hæc semita vulgi,
Ipsa petita lacu nunc mihi dulcis aqua est.
Ingenuus quisquam alterius dat munera servo,
Ut commissa suæ verba ferat dominæ?
Et quærit toties, Quænam nunc porticus illam
Integit? et, Campo quo movet illa pedes?
Deinde ubi pertuleris, quos dicit fama labores
Herculis, ut scribat, Muneris ecquid habes?
Cernere uti possis vultum custodis avari,
Captus et immunda sæpe latere casa.
Quam care semel in toto nox venditur anno:
Ah pereant, siquos ianua clausa iuvat.
Contra reiecto quæ libera vadit amictu,
Custodum et nullo septa timore, placet;
Cui sæpe immundo Sacra conteritur via socco,
Nec sinit esse moram, siquis adire velit.
Differet hæc nunquam, nec poscet garrula, quæ te
Adstrictus ploret sæpe dedisse pater.
Nec dicet, Timeo: propera iam surgere, quæso:
Infelix, hodie vir mihi rure venit.
Et quas Euphrates, et quas mihi misit Orontes,
Me capiant: nolim furta pudica tori.
Libertas quoniam nulli iam restat amanti,
Nullus liber erit, siquis amare volet.

Elegia XXIV. *De Cynthia, in æmulum.*

Tu loqueris, cum sis iam noto fabula libro,

Et tua sit toto Cynthia lecta foro?
Cui non his verbis adspergat tempora sudor
  Aut pudor ingenuus, aut reticendus amor?
Quod si tam facilis spiraret Cynthia nobis,
  Non ego nequitiæ dicerer esse caput,
Nec sic per totam infamis traducerer urbem:
  Ureret et quamvis, nomine verba darem.
Quare ne tibi sit mirum, me quærere viles:
  Parcius infamant: num tibi causa levis?
Et modo pavonis caudæ flabella superbæ,
  Et manibus dura frigus habere pila;
Et cupit iratum talos me poscere eburnos,
  Quæque nitent Sacra vilia dona via.
Ah peream, si me ista movent dispendia: verum
  Fallaci dominæ iam pudet esse iocum.
* * * * *

Hoc erat in primis quod me gaudere iubebas?
  Tam te formosam non pudet esse levem?
Una aut altera nox nondum est in amore peracta,
  Et dicor lecto iam gravis esse tuo.
Me modo laudabas, et carmina nostra legebas.
  Ille tuus pennas tam cito vertit amor?
Contendat mecum ingenio, contendat et arte;
  In primis una discat amare domo:
Si libitum tibi erit, Lernæas pugnet ad hydras,
  Et tibi ab Hesperio mala dracone ferat.
Tetra venena libens, et naufragus ebibat undas,
  Et nunquam pro te deneget esse miser:
(Quos utinam in nobis, vita, experiare labores)
  Iam tibi de timidis iste protervus erit,
Qui nunc se in tumidum iactando venit honorem.
  Dissidium vobis proximus annus erit.
At me non ætas mutabit tota Sibyllæ,
  Non labor Alcidæ, non niger ille dies.
Tu mea compones, et dices: Ossa, Properti,
  Hæc tua sunt: heu heu, tu mihi certus eras.
Certus eras, heu, heu, quamvis nec sanguine avito
  Nobilis, et quamvis non ita dives eras.
Nil ego non patiar: nunquam me iniuria mutat:
  Ferre ego formosam nullum onus esse puto.
Credo ego, non paucos ista periisse figura:
  Credo ego, sed multos non habuisse fidem.
Parvo dilexit spatio Minoida Theseus,
  Phyllida Demophoon; hospes uterque malus.
Iam tibi Iasonia nota est Medea carina,
  Et modo servato sola relicta viro.
Dura est, quæ multis simulatum fingit amorem,
  Et se plus uni siqua parare potest.
Noli nobilibus, noli conferre beatis.
  Vix venit, extremo qui legat ossa die.
Ii tibi nos erimus: sed, tu potius, precor, ut me
  Demissis plangas pectore nuda comis.

ELEGIA XXV. *Ad Cynthiam.*

Unica nata meo pulcherrima cura dolori,
  Excludi quoniam sors mea sæpe, venis.
Ista meis fiet notissima forma libellis,
  Calve, tua venia, pace, Catulle, tua.
Miles depositis annosus secubat armis;
  Grandævique negant ducere aratra boves;
Putris et in vacua requiescit navis arena;
  Et vetus in templo bellica parma vacat:
At me ab amore tuo deducet nulla senectus,
  Sive ego Tithonus, sive ego Nestor ero.
Nonne fuit satius duro servire tyranno,
  Et gemere in tauro, sæve Perille, tuo?
Gorgonis et satius fuit obdurescere vultu?
  Caucasias etiam si pateremur aves?
Sed tamen obsistam: teritur robigine mucro
  Ferreus, et parvo sæpe liquore silex.
At nullo dominæ teritur sub limine amor, qui
  Restat, et immerita sustinet aure minas.
Ultro contemtus rogat, et peccasse fatetur
  Læsus, et invitis ipse redit pedibus.
Tu quoque, qui pleno fastus assumis amore,
  Credule, nulla diu femina pondus habet.
An quisquam in mediis persolvit vota procellis,
  Cum sæpe in portu fracta carina natet?
Aut prius infecto deposcit præmia cursu,
  Septima quam metam triverit ante rota?
Mendaces ludunt flatus in amore secundo.
  Siqua venit sero, magna ruina venit.
Tu tamen interea, quamvis te diligat illa,
  In tacito cohibe gaudia clausa sinu:
Namque, in amore suo, semper sua maxima cu[illegible]
  Nescio quo pacto verba nocere solent.
Quamvis te persæpe vocet, semel ire memento.
  Invidiam quod habet, non solet esse diu.
At si sæcla forent antiquis grata puellis,
  Essem ego, quod nunc tu: tempore vincor ego.
Non tamen ista meos mutabunt sæcula mores.
  Unusquisque sua noverit ire via.
At vos, qui officia in multos revocatis amores,
  Quantum sic cruciat lumina vestra dolor?
Vidistis pleno teneram candore puellam;
  Vidistis fusco: ducit uterque color.
Vidistis quamdam Argiva prodire figura;
  Vidistis nostras: utraque forma rapit.
Illaque plebeio, vel sit sandicis amictu;
  Hæc atque illa mali vulneris una via est.
Cum satis una tuis insomnia portet ocellis,
  Una sit et cuivis femina multa mala.

ELEGIA XXVI. *Ad Cynthiam, de insomnio* [illegible]

Vidi te in somnis fracta, mea vita, carina
  Ionio lassas ducere rore manus,
Et, quæcumque in me fueras mentita, fateri,
  Nec iam humore graves tollere posse com[illegible]
Qualem purpureis agitatam fluctibus Hellen,
  Aurea quam molli tergore vexit ovis.
Quam timui, ne forte tuum mare nomen hab[illegible]
  Atque tua labens navita fleret aqua!
Quæ tum ego Neptuno, quæ tum cum Castor[illegible]
  Quæque tibi excepi tum, dea Leucothea?
At tu, vix primas extollens gurgite palmas,
  Sæpe meum nomen iam peritura vocas.
Quod si forte tuos vidisset Glaucus ocellos,
  Esses Ionii facta puella maris.
Et tibi præ invidia Nereides increpitarent,
  Candida Nesæe, cœrula Cymothoe.
Sed tibi subsidio delphinum currere vidi,
  Qui, puto, Arioniam vexerat ante lyram.
Iamque ego conabar summo me mittere saxo,
  Cum mihi discussit talia visa metus.
* * * * *

Nunc admirentur, quod tam mihi pulchra p[illegible]
  Serviat, et tota dicar in urbe potens.
Non, si Cambysæ redeant, et flumina Crœsi,
  Dicat: De nostro surge, poeta, toro.
Nam mea cum recitat, dicit se odisse beatos.
  Carmina tam sancte nulla puella colit.
Multum in amore fides, multum constantia p[illegible]
  (Qui dare multa potest, multa et amare p[illegible]
Seu mare per longum mea cogitet ire puella,
  Hanc sequar, et fidos una aget aura duos.
Unum litus erit sopitis, unaque tecto
  Arbor; et ex una sæpe bibemus aqua.
Et tabula una duos poterit componere amantes,

mihi, seu mihi puppis erit.
ar, sævus licet urgeat Eurus,
ncertum frigidus Auster agat.
venti miserum vexastis Ulyssen,
Euboico litore mille rates;
s duo litora, cum rudis Argus
noto missa columba mari.
m non usquam desit ocellis,
vem Iupiter ipse licet.
di pariter iactabimur oris.
la ferat, te modo terra tegat.
mus tanto crudelis amori,
ratri par in amore Iovi.
one, latices cum ferret, in Argis
et Lerne pulsa tridente palus.
lexu votum persolvit; at illi
nas urna profudit aquas.
oream rapta Orithyia negabit.
terras et maria alta domat.
obis mitescet Scylla; nec unquam
vomet vasta Charybdis aquas.
erunt nullis obscura tenebris:
rion, purus et Hædus erit.
ponenda tuo sit corpore vita,
nobis non inhonestus erit.

XVII. *Quod incerta hora mortis.*

m, mortales, funeris horam
t qua sit Mors aditura via;
elo Phœnicum inventa sereno,
lla homini commoda, quæque mala.
arthos sequimur, seu classe Britannos,
terræ cæca pericla viæ.
ctum fletis capiti esse tumultum,
ra dubias miscet utrimque manus:
ibus flammam, domibusque ruinam,
t labris pocula nigra tuis.
novit quando perituros, et a qua
ne hic Boreæ flabra, neque arma timet
tygia sedeat sub arundine remex,
nfernæ tristia vela ratis;
nutis revocaverit aura puellæ,
nulla lege redibit iter.

III. *Ad Iovem, pro amica ægrotante.*

e tandem miserere puellæ:
ea tuum mortua crimen erit.
mpus, quo torridus æstuat aer,
icco fervere terra Cane.
rdoris culpa est, neque crimina cœli,
s sanctos non habuisse deos.
iseras, hoc perdidit ante, puellas.
urarunt, ventus et unda rapit.
atam doluit Venus? illa peræque
iosis invidiosa dea est.
tibi Iunonis templa Pelasgæ?
t oculos ausa negare bonos?
osæ, non nostis parcere verbis:
gua nocens, hoc tibi forma dedit.
tæ per multa pericula vitæ
niet mollior hora die.
primos mugiverat annos:
uæ Nili flumina vacca bibit.
na terras ætate vagata est:
implorat navita Leucotheen.
onstris fuerat devota marinis:
Persei nobilis uxor erat.
dios erraverat ursa per agros:
na suo sidere vela regit.

Quod si forte tibi properarint fata quietem,
Illa sepulturæ fata beata tuæ;
Narrabis Semelæ, quo sis formosa periclo,
Credet et illa suo docta puella malo.
Et tibi, Mæonias inter Heroidas omnes,
Primus erit, nulla non tribuente, locus.
Nunc, utcunque potes, fato gere saucia morem.
Et deus, et durus vertitur ipse dies.
Hoc tibi vel poterit coniux ignoscere Iuno:
Frangitur et Iuno, siqua puella perit.
Deficiunt magico torti sub carmine rhombi;
Et tacet exstincto laurus adusta foco:
Et iam Luna negat toties descendere cœlo;
Nigraque funestum concinit omen avis.
Una ratis fati nostros portabit amores
Cærula, ad infernos velificata lacus.
Si non unius, quæso miserere duorum:
Vivam, si vivet: si cadet illa, cadam.
Pro quibus optatis sacro me carmine damno;
Scribam ego: Per magnum salva puella Iovem.
Ante tuosque pedes illa ipsa adoperta sedebit,
Narrabitque sedens longa pericla sua.
Hæc tua, Persephone, maneat clementia; nec tu,
Persephones coniux, sævior esse velis.
Sunt apud infernos tot millia formosarum:
Pulchra sit in superis, si licet, una locis.
Vobiscum est Iole, vobiscum candida Tyro,
Vobiscum Europe, nec proba Pasiphae;
Et quot Iona tulit, vetus et quot Achaia formas,
Et Thebæ, et Priami diruta regna senis.
Et quæcumque erat in numero Romana puella,
Occidit. Has omnes ignis avarus habet.
Nec forma æternum, aut cuiquam est fortuna perennis.
Longius, aut propius, mors sua quemque manet.
Tu quoniam es, mea lux, magno demissa periclo,
Munera Dianæ debita redde choros.
Redde etiam excubias divæ nunc, ante iuvencæ:
Votivas noctes et mihi solve decem.

Elegia XXIX. *Ad Cynthiam.*

Hesterna, mea lux, cum potus nocte vagarer,
Nec me servorum duceret ulla manus,
Obvia, nescio quot pueri, mihi turba minuta
Venerat; (hos vetuit me numerare timor)
Quorum alii faculas, alii retinere sagittas,
Pars etiam visa est vincla parare mihi.
Sed nudi fuerant: quorum lascivior unus,
Arripite hunc, inquit: nam bene nostis eum.
Hic erat; hunc mulier nobis irata locavit.
Dixit, et in collo iam mihi nodus erat.
Hic alter iubet in medium propellere; et alter,
Intereat, qui nos non putat esse deos.
Hæc te non meritum totas exspectat in horas;
At tu nescio quas quæris, inepte, fores.
Quæ cum Sidoniæ nocturna ligamina mitræ
Solverit, atque oculos moverit illa graves;
Afflabunt tibi non Arabum de gramine odores,
Sed quos ipse suis fecit Amor manibus.
Parcite iam, fratres: iam certos spondet amores:
Et iam ad mandatam venimus ecce domum.
Atque ita mi iniecto dixerunt rursus amictu:
I nunc, et noctes disce manere domi.
Mane erat, et volui, si sola quiesceret illa,
Visere: at in lecto Cynthia sola fuit.
Obstupui: non illa mihi formosior unquam
Visa, neque ostrina cum fuit in tunica.
Ibat et hinc castæ narratum somnia Vestæ,
Neu sibi, neve mihi quæ nocitura forent.
Talis visa mihi somno demissa recenti.

Heu! quantum per se candida forma valet!
Quo tu matutinus, ait, speculator amicæ?
Me similem vestris moribus esse putas?
Non ego tam facilis; sat erit mihi cognitus unus,
Vel tu, vel siquis verior esse potest.
Apparent non ulla toro vestigia presso,
Signa voluptatis: nec iacuisse duos.
Adspice, ut in toto nullus mihi corpore surgat
Spiritus, admisso notus adulterio.
Dixit, et opposita propellens suavia dextra,
Prosilit in laxa nixa pedem solea.
Sic ego tam sancti custos excludor amoris.
Ex illo felix nox mihi nulla fuit.

ELEGIA XXX. *Ad Cynthiam.*

Quo fugis, ah demens? nulla est fuga: tu licet usque
Ad Tanaim fugias, usque sequetur Amor.
Non, si Pegaseo vecteris in aere dorso;
Nec, tibi si Persei moverit ala pedes.
Vel, si te sectæ rapiant talaribus auræ,
Nil tibi Mercurii proderit alta via.
Instat semper Amor supra caput: instat amanti;
Et gravis ipse super libera colla sedet.
Excubat ille acer custos, et tollere nusquam
Te patietur humo lumina capta semel.
Et iam si pecces, deus exorabilis ille est,
Si modo præsentes viderit esse preces.
Ista senes licet accusent convivia duri,
Nos modo propositum, vita, teramus iter.
Illorum antiquis onerentur legibus aures:
Hic locus est, in quo, tibia docta, sones,
Quæ non iure vado Mæandri iacta natasti,
Turpia cum faceret Palladis ora tumor.
Num iam, dura, paras Phrygias nunc ire per undas,
Et petere Hyrcani litora nota maris?
Spargereque alterna communes cæde penates,
Et ferre ad patrios præmia dira lares?
Una contentum pudeat me vivere amica?
Hoc si crimen erit, crimen amoris erit.
Mt nemo obiiciat: libeat tibi, Cynthia, mecum
Roscida muscosis antra tenere iugis.
Illic adspicias scopulis hærere sorores,
Et canere antiqui dulcia furta Iovis;
Ut Semela est combustus, ut est deperditus Io;
Denique ut ad Troiæ tecta volarit avis.
Quod si nemo exstat, qui vicerit alitis arma,
Communis culpæ cur reus unus agor?
Nec tu Virginibus reverentia moveris ora:
Hic quoque non nescit, quid sit amare, chorus;
Si tamen Œagri quædam compressa figura
Bistoniis olim rupibus accubuit.
Hic ubi me prima statuent in parte choreæ,
Et medius tecta cuspide Bacchus erit,
Tum capiti sacros patiar pendere corymbos;
Nam sine te nostrum non valet ingenium.

ELEGIA XXXI. *Ad eamdem.*

Quæris, cur veniam tibi tardior? Aurea Phœbi
Porticus a magno Cæsare aperta fuit.
Tota erat in speciem Pœnis digesta columnis;
Inter quas Danai femina turba senis.
Hic equidem Phœbo visus mihi pulchrior ipso
Marmoreus tacita carmen hiare lyra.
Atque aram circum steterant armenta Myronis,
Quatuor artifices, vivida signa, boves.
Tum medium Clario surgebat marmore templum,
Et patria Phœbo carius Ortygia.
Auro Solis erat supra fastigia currus;
Et valvæ (Libyci nobile dentis opus)
Altera dejectos Parnassi vertice Gallos,
Altera mœrebat funera Tantalidos.
Deinde inter matrem deus ipse, interque sororem
Pythius in longa carmina veste sonat.

ELEGIA XXXII. *Ad eamdem.*

Qui videt, is peccat: qui non te viderit, ergo
Non cupiet: facti crimina lumen habet.
Nam quid Prænestis dubias, o Cynthia, sortes?
Quid petis Ææi mœnia Telegoni?
Curve te in Herculeum deportant esseda Tibur?
Appia cur toties te via ducit anum?
Hoc utinam spatiere loco, quodcumque vacabis,
Cynthia! sed tibi me credere turba vetat,
Cum videt accensis devotam currere tædis
In nemus, et Triviæ lumina ferre deæ.
Scilicet umbrosis sordet Pompeia columnis
Porticus, aulæis nobilis Attalicis:
Et creber platanis pariter surgentibus ordo,
Flumina sopito quæque Marone cadunt,
Et leviter Nymphis tota crepitantibus urbe,
Cum subito Triton ore recondit aquam.
Falleris, ista tui furtum via monstrat amoris.
Non urbem, demens, lumina nostra, fugis.
Nil agis: insidias in me componis inanes:
Tendis iners docto retia nota mihi.
Sed de me minus est: famæ iactura pudicæ
Tanta tibi miseræ, quanta mereris, erit.
Nuper enim de te nostras me lædit ad aures
Rumor, et in tota non bonus urbe fuit.
Sed tu non debes inimicæ credere linguæ:
Semper formosis fabula pœna fuit.
Non tua deprenso damnata est fama veneno:
Testis eris puras, Phœbe, videre manus.
Sin autem longo nox una aut altera lusu
Consumta est, non me crimina parva movent.
Tyndaris externo patriam mutavit amore,
Et sine decreto viva reducta domum est.
Ipsa Venus, quamvis corrupta libidine Martis,
Nec minus in cœlo semper honesta fuit.
Quamvis Ida Parim pastorem dicat amasse,
Atque inter pecudes accubuisse deam:
Hoc et Hamadryadum spectavit turba sororum,
Silenique senes, et pater ipse chori:
Cum quibus Idæo legisti poma sub antro,
Supposita excipiens, Nai, caduca manu.
An quisquam in tanto stuprorum examine quærit,
Cur hæc tam dives? quis dedit? unde dedit?
O nimium nostro felicem tempore Romam,
Si contra mores una puella facit!
Hæc eadem ante illam impune et Lesbia fecit.
Quæ sequitur, certe est invidiosa minus.
Qui quærit Tatios veteres, durasque Sabinas,
Hic posuit nostra nuper in urbe pedem.
Tu prius et fluctus poteris siccare marinos,
Altaque mortali deligere astra manu,
Quam facere, ut nostræ nolint peccare puellæ.
Hic mos Saturno regna tenente fuit,
Et cum Deucalionis aquæ fluxere per orbem,
Et post antiquas Deucalionis aquas.
Dic mihi, quis potuit lectum servare pudicum?
Quæ dea cum solo vivere sola deo?
Uxorem quondam magni Minois, ut aiunt,
Corrupit torvi candida forma bovis.
Nec minus ærato Danae circumdata muro,
Non potuit magno casta negare Iovi.
Quod seu tu Graias, seu sis imitata Latinas,
Semper vive meo libera iudicio.

XXXIII. *Ad Cynthiam.*

unt iterum sollennia nobis:
noctes est operata decem.
Nilo pereat quæ sacra tepente
is Inachis Ausoniis.
pidos toties divisit amantes,
lla fuit, semper amara fuit.
cultis in amoribus, Io,
tas quid sit inire vias,
bere puellam cornua Iuno,
ro perdere verba sono.
nis læsisti frondibus ora;
ulis abdita pasta tuis.
restem detraxit ab ore figuram
to facta superba dea es?
s est fuscis Ægyptus alumnis?
onga Roma petita via?
lest, viduas dormire puellas?
e mihi, cornua rursus erunt:
te, sæva, fugabimus urbe:
Nilo gratia nulla fuit.
o nimium placata dolore es,
vacui ter faciamus iter.
rba sinis mea ludere; cum iam
i sidera tarda boves.
liæ nequeunt te frangere noctes.
t talos mittere lassa manus?
mque meracas repperit uvas,
ouas nectare primus aquas.
merito iugulate colonis,
osti, quam sit amarus odor.
rytion, vino, Centaure, peristi;
rio tu, Polypheme, mero.
t; vino corrumpitur ætas;
m nescit amica virum.
multo nihil est mutata Lyæo!
osa es: nil tibi vina nocent.
dent demissæ in pocula sertæ,
a carmina voce legis,
adeat tibi mensa Falerno;
ato mollius in calice.
o recipit se sola libenter.
quod vos quærere cogat Amor.
tes felicior æstus amantes.
s copia longa viros.

XXIV. *Ad Lynceum poetam.*

ciem dominæ iam credat Amori?
ni pene puella mea est.
emo est in amore fidelis.
o non sibi quisque petit.
cognatos, solvit amicos,
rdes tristia ad arma vocat.
ium Menelao venit adulter:
otum nonne secuta virum est?
am potuisti tangere curam?
tuæ tunc cecidere manus?
tans illa et tam certa fuisset?
vivere flagitio?
o pectus, vel perde veneno:
tum te modo tolle mea.
te corporis, esse licebit;
dmitto rebus, amice, meis.
ecto te deprecor uno:
m non ego ferre Iovem.
quod nil est, æmulor umbras,
stulto sæpe timore tremo.
est, qua crimina tanta remitto,
Errabant multo quod tua verba mero.
Sed nunquam vitæ fallet me ruga severæ.
Omnes iam norunt, quam sit amare bonum.
Lynceus ipse meus seros insanit amores.
Solum te nostros lætor adire deos.
Quid tua Socraticis tibi nunc sapientia libris
Proderit? aut rerum dicere posse vias?
Aut quid Cretæi tibi prosunt carmina lecta?
Nil iuvat in magno vester amore senex.
Tu satius Musis meliorem imitere Philetam,
Et non inflati somnia Callimachi.
Non cursus licet Ætoli referas Acheloi,
Luxerit ut magno fractus amore liquor;
Atque etiam ut Phrygio fallax Mæandria campo
Errat, et ipsa suas decipit unda vias;
Qualis et Adrasti fuerit vocalis Arion,
Tristia ad Archemori funera victor equus.
Amphiaraeæ nil prosunt fata quadrigæ,
Aut Capanei magno grata ruina Iovi.
Desine et Æschyleo componere verba cothurno;
Desine, et ad molles membra resolve choros.
Incipe iam angusto versus includere torno;
Inque tuos ignes, dure poeta, veni.
Tu non Antimacho, non tutior ibis Homero.
Despicit et magnos recta puella deos.
Sed non ante gravi taurus succumbit aratro,
Cornua quam validis hæserit in laqueis.
Nec tu tam duros per te patieris amores:
Trux tamen a nobis arte domandus eris.
Harum nulla solet rationem quærere mundi,
Nec cur fraternis Luna laboret equis;
Nec si post Stygias aliquid restaverit undas,
Nec si consulto fulmina missa tonent.
Adspice me, cui parva domi fortuna relicta est,
Nullus et antiquo Marte triumphus avi:
Ut regnem mixtas inter conviva puellas
Hoc, ego quo tibi nunc elevor, ingenio.
Me iuvet hesternis positum languere corollis,
Quem tetigit iactu certus ad ossa deus;
Actia Virgilium custodis litora Phœbi,
Cæsaris et fortes dicere posse rates;
Qui nunc Æneæ Troiani suscitat arma,
Iactaque Lavinis mœnia litoribus.
Cedite Romani scriptores; cedite Graii.
Nescio quid maius nascitur Iliade.
Tu canes umbrosi subter pineta Galesi
Thyrsin, et attritis Daphnin arundinibus;
Utque decem possint corrumpere mala puellam,
Missus et impressis hædus ab uberibus.
Felix, qui viles pomis mercaris amores:
Huic licet ingratæ Tityrus ipse canat.
Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin
Agricolæ domini carpere delicias.
Quamvis ille suam lassus requiescat avenam,
Laudatur faciles inter Hamadryadas.
Tu canis Ascræi veteris præcepta poetæ,
Quo seges in campo, quo viret uva iugo.
Tale facis carmen docta testudine, quale
Cynthius impositis temperat articulis.
Non tamen hæc ulli venient ingrata legenti,
Sive in amore rudis, sive peritus erit.
Nec minor his animus, nec se minor ore canorus
Anseris indocto carmine cessit olor.
Hæc quoque perfecto ludebat Iasone Varro,
Varro Leucadiæ maxima flamma suæ.
Hæc quoque lascivi cantarunt scripta Catulli,
Lesbia quis ipsa notior est Helena.
Hæc etiam docti confessa est pagina Calvi,
Cum caneret miseræ funera Quintiliæ.

Et modo formosa qui multa Lycoride Gallus
  Mortuus inferna vulnera lavit aqua.
Cynthia quin etiam versu laudata Properti,
  Hos inter si me ponere Fama volet.

Liber tertius

Elegia I.

Callimachi manes, et Coi sacra Philetæ,
  In vestrum, quæso, me sinite ire nemus.
Primus ego ingredior puro de fonte sacerdos
  Itala per Graios orgia ferre choros.
Dicite quo pariter carmen tenuastis in antro,
  Quove pede ingressi, quamve bibistis aquam?
Ah valeat, Phœbum quicumque moratur in armis.
  Exactus tenui pumice versus eat,
Quo me Fama levat terra sublimis, et a me
  Nata coronatis Musa triumphat equis;
Et mecum in curru parvi vectantur Amores;
  Scriptorumque meas turba secuta rotas.
Quid frustra missis in me certatis habenis?
  Non datur ad Musas currere lata via.
Multi, Roma, tuas laudes annalibus addent,
  Qui finem imperii Bactra futura canent.
Sed, quod pace legas, opus hoc de monte sororum
  Detulit intacta pagina nostra via.
Mollia, Pegasides, vestro date serta poetæ;
  Non faciet capiti dura corona meo.
At mihi, quod vivo detraxerit invida turba,
  Post obitum duplici fœnore reddet honos.
Omnia post obitum fingit maiora vetustas:
  Maius ab exsequiis nomen in ora venit.
Nam quis equo pulsas abiegno nosceret arces?
  Fluminaque Æmonio cominus isse viro?
Idæum Simoenta Iovis cunabula parvi?
  Hectora ter campos, ter maculasse rotas?
Deiphobumque, Helenumque, et Polydamanta sine [armis?
  Qualemcumque Parin vix sua nosset humus.
Exiguo sermone fores nunc, Ilion, et tu
  Troia, bis Œtæi numine capta dei.
Nec non ille tui casus memorator, Homerus,
  Posteritate suum crescere sentit opus.
Meque inter seros laudabit Roma nepotes.
  Illum post cineres auguror ipse diem.
Ne mea contemto lapis indicet ossa sepulcro,
  Provisum est, Lycio vota probante deo.
Carminis interea nostri redeamus in orbem,
  Gaudeat ut solito tacta puella sono.

Elegia II. *Poemata solum vacare morte.*

Orphea, te lenisse feras, et concita dicunt
  Flumina Threicia sustituisse lyra.
Saxa Cithæronis, Thebas agitata per artem,
  Sponte sua in muri membra coisse ferunt.
Quin etiam, Polypheme, fera Galatea sub Ætna
  Ad tua rorantes carmina flexit equos.
Miremur, nobis et Baccho et Apolline dextro,
  Turba puellarum si mea verba colit?
Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis,
  Nec camera auratas inter eburna trabes;
Nec mea Phæacas æquant pomaria silvas;
  Non operosa rigat Marcius antra liquor:
At Musæ comites, et carmina cara legenti,
  Et defessa choris Calliopea meis.
Fortunata, meo siqua es celebrata libello;
  Carmina erunt formæ tot monumenta tuæ.
Nam neque Pyramidum sumtus ad sidera ducti,
  Nec Iovis Elei cœlum imitata domus,
Nec Mausolei dives fortuna sepulcri,
  Mortis ab extrema conditione vacant:
Aut illis flamma aut imber subducet honores;
  Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
  Excidet: ingenio stat sine morte decus.

Elegia III. *Propertii somnium.*

Visus eram molli recubans Heliconis in umbra,
  Bellerophontei qua fluit humor equi,
Reges, Alba, tuos, et regum facta tuorum;
  Tantum operis nervis hiscere posse meis;
Parvaque tam magnis admoram fontibus ora,
  Unde pater sitiens Ennius ante bibit,
Et cecinit Curios fratres, et Horatia pila,
  Regiaque Æmilia vecta tropæa rate;
Victricesque moras Fabii, pugnamque sinistram
  Cannensem, et versos ad pia vota deos;
Hannibalemque Lares Romana sede fugantes;
  Anseris et tutum voce fuisse Iovem.
Cum me Castalia speculans ex arbore Phœbus
  Sic ait, aurata nixus ad antra lyra:
Quid tibi cum tali, demens, est flumine? quis te
  Carminis heroi tangere iussit opus?
Non hinc ulla tibi speranda est fama, Properti:
  Mollia sunt parvis prata terenda rotis,
Ut tuus in scamno iactetur sæpe libellus,
  Quem legat exspectans sola puella virum.
Cur tua præscriptos evecta est pagina gyros?
  Non est ingenii cymba gravanda tui.
Alter remus aquas, alter tibi radat arenas:
  Tutus eris: medio maxima turba mari est.
Dixerat, et plectro sedem mihi monstrat eburno,
  Qua nova muscoso semita facta solo est.
Hic erat affixis viridis spelunca lapillis;
  Pendebantque cavis tympana pumicibus.
Ergo Musarum, et Sileni patris imago
  Fictilis, et calami, Pan Tegeæe, tui:
Et Veneris dominæ volucres mea turba columbæ
  Tingunt Gorgoneo punica rostra lacu:
Et diversa novem sortitæ rura puellæ
  Exercent teneras in sua dona manus.
Hæc hederas legit in thyrsos; hæc carmina nervis
  Aptat; at illa manu texit utraque rosam.
E quarum numero me contigit una sororum:
  Ut reor a facie, Calliopea fuit.
Contentus niveis semper vectabere cycnis;
  Nec te fortis equi ducet ad arma sonus.
Ni tibi sit rauco prætoria classica cornu
  Flare, nec Aonium cingere Marte nemus;
Aut quibus in campis Mariano prœlia signo
  Stent, et Teutonicas Roma refringat opes;
Barbarus aut Suevo perfusus sanguine Rhenus
  Saucia mœrenti corpora vectet aqua.
Quippe coronatos alienum ad limen amantes,
  Nocturnæque canes ebria signa fugæ,
Ut per te clausas sciat excantare puellas,
  Qui volet austeros arte ferire viros.
Talia Calliope, lymphisque a fonte petitis,
  Ora Philetæa nostra rigavit aqua.

Elegia IV. *Descriptio triumphi.*

Arma deus Cæsar dites meditatur ad Indos,
  Et freta gemmiferi findere classe maris.
Magna viæ merces; parat ultima terra triumphos:
  Tigris et Euphrates sub tua iura fluent;
Seres et Ausoniis venient provincia virgis:
  Assuescent Latio Partha tropæa Iovi.
Ite, agite, expertæ bello date lintea proræ;
  Et solitum armigeri ducite munus equi.

cano: Crassos cladesque piate;
anæ consulite historiæ.
sacræ fatalia lumina Vestæ,
ditus sit, precor, illa dies;
poliis onerato Cæsaris axe,
ausus sæpe resistere equos.
e nixus spectare puellæ
t titulis oppida capta legam)
qui, et braccati militis arcus,
ptos arma sedere duces.
a prolem, Venus: hoc sit in ævum,
nea quod superesse caput.
illis, quorum meruere labores:
Sacra plaudere posse via.

ELEGIA V. *Ad amicam iratam.*

cis est: pacem veneramur amantes.
cum domina prœlia dura mea.
viso pectus mihi carpitur auro,
gemma divite nostra sitis;
e iugis Campania pinguis aratur;
era paro classe, Corinthe, tua.
lix ingenti terra Prometheo!
cauti pectoris egit opus:
uens, mentem non vidit in arte:
n primum debuit esse via.
n tantum vento iactamur, et hostem
, atque armis nectimus arma nova.
rtabis opes Acherontis ad undas;
nferna, stulte, vehere rate.
ictis pariter miscebimur ludis;
m Mario, capte Iugurtha, sedes.
hio non distat Crœsus ab Iro.
os, parca quæ venit apta die.
rima coluisse Helicona iuventa,
ue choris implicuisse manus:
ulto mentem vincire Lyæo,
verna semper habere rosa.
n Venerem gravis interceperit ætas,
t nigras alba senecta comas;
turæ libeat perdiscere mores:
nunc mundi temperet arte domum;
oriens, qua deficit; unde coactis
n plenum menstrua Luna redit;
erant venti; quid flamma captet
n nubes unde perennis aqua;
s, mundi quæ subruat arces;
pluvias cur bibat arcus aquas;
æbi tremuere cacumina Pindi,
atis luxerit orbis equis;
sare boves et plaustra Bootes;
pisso cur coit imbre chorus;
es altum non exeat æquor,
partes quatuor annus eat;
ura deûm, et tormenta Gigantum;
atro si furit angue caput;
uæ furiæ, aut ieiunia Phinei;
num scopuli, num sitis inter aquas;
fernum custodit faucibus antrum
t Tityo iugera pauca novem;
seras descendit fabula gentes,
ud ultra, quam rogus, esse potest.
æ superet mihi: vos, quibus arma
s, Crassi signa referte domum.

ELEGIA VI. *Ad Lygdamum.*

Propertius

ostra, quæ sentis vera, puella:
t dominæ, Lygdame, dempta iuga.
Num me lætitia tumefactum fallis inani,
Hæc referens, quæ me credere velle putas?
Omnis enim debet sine vano nuntius esse,
Maioremque metu servus habere fidem.
Nunc mihi, siqua tenes, ab origine dicere prima
Incipe: suspensis auribus ista bibam.
Siccine eam incomtis vidisti flere capillis?
Illius ex oculis multa cadebat aqua?
Nec speculum strato vidisti, Lygdame, lecto?
Ornabat niveas nullane gemma manus?
Ac mœstam teneris vestem pendere lacertis?
Scriniaque ad lecti clausa iacere pedes?
Tristis erat domus? et tristes sua pensa ministræ
Carpebant? medio nebat et ipsa loco?
Humidaque impressa siccabat lumina lana?
Rettulit et querulo iurgia nostra sono?

Lygdamus

Hæc, te teste, mihi promissa est, Lygdame, merces?
Est pœnæ servo rumpere teste fidem.
Ille potest nullo miseram me linquere facto?
Æqualem nulla dicere habere domo?
Gaudet me vacuo solam tabescere lecto?
Si placet, insultet, Lygdame, morte mea.
Non me moribus illa, sed herbis, improba vicit.
Staminea rhombi ducitur ille rota.
Illum turgentis ranæ portenta rubetæ,
Et lecta exsectis anguibus ossa, trahunt,
Et strigis inventæ per busta iacentia plumæ,
Cinctaque funesto lanea vitta toro.
Si non vana cadunt mea, Lygdame, somnia, testor,
Pœna erit ante meos sera, sed ampla, pedes.
Putris et in vacuo texetur aranea lecto:
Noctibus illorum dormiet ipsa Venus.

Propertius

Quæ tibi si veris animis est questa puella,
Hac eadem rursus, Lygdame, curre via;
Et mea cum multis lacrymis mandata reporta,
Iram, non fraudes, esse in amore meo.
Me quoque consimili impositum torquerier igni;
Iurabo et bis sex integer esse dies.
Quod mihi si tanto felix concordia bello
Exstiterit, per me, Lygdame, liber eris.

ELEGIA VII. *De Morte Pæti ob avaritiam.*

Ergo sollicitæ tu causa, pecunia, vitæ es.
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes;
Semina curarum de capite orta tuo.
Tu Pætum ad Pharios tendentem lintea portus
Obruis insano terque quaterque mari.
Nam, dum te sequitur, primo miser excidit ævo,
Et nova longinquis piscibus esca natat.
Et mater non iusta piæ dare debita terræ,
Nec pote cognatos inter humare rogos.
Sed tua nunc volucres adstant super ossa marinæ:
Nunc tibi pro tumulo Carpathium omne mare.
Infelix Aquilo, raptæ timor Orithyiæ,
Quæ spolia ex illo tanta fuere tibi?
Aut quidnam fracta gaudes, Neptune, carina?
Portabat sanctos alveus ille viros.
Pæte, quid ætatem numeras? quid cara natanti
Mater in ore tibi est? non habet unda deos.
Nam tibi nocturnis ad saxa ligata procellis
Omnia detrito vincula fune cadunt.
Sunt Agamemnonias testantia litora curas,
Qua natat Argynni pœna minantis aquæ.
Hoc iuvene amisso, classem non solvit Atrides;
Pro qua mactata est Iphigenia mora.
Reddite corpus humo; positaque in gurgite vita,

Pætum sponte tua, vilis arena, tegas;
Ut, quoties Pæti transibit nauta sepulcrum,
Dicat: Et audaci tu timor esse potes.
Ite, rates curvas et leti texite causas:
Ista per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat: fatis adiecimus undas:
Naturæ miseras auximus arte vias.
Anchora te teneat, quem non tenuere penates?
Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?
Ventorum est quodcumque paras: haud ulla carina
Consenuit: fallit portus et ipse fidem.
Fortuna insidias pontum substravit avaris.
Ut tibi succedat, vix semel esse potest.
Saxa triumphales fregere Caphareа puppes,
Naufraga cum vasto Græcia tracta salo est.
Paulatim socium iacturam flevit Ulysses,
In mare cui soliti non valuere doli.
Quod si contentus patrio bove verteret agros,
Verbaque duxisset pondus habere mea;
Viveret ante suos dulcis conviva penates,
Pauper, at in terra, nil ubi flere potest.
Non tulit hic Pætus stridorem audire procellæ,
Nec duro teneras lædere fune manus:
Sed thyiæ thalamo, aut Oricia terebinthi,
Effultum pluma versicolore caput.
Huic fluctus vivos radicitus abstulit ungues;
Et niger invitam traxit hiatus aquam.
Hunc parvo ferri vidit nox improba ligno.
Pætus ut occideret, tot coiere mala.
Flens tamen extremis dedit hæc mandata querelis,
Cum moribunda niger clauderet ora liquor:
Di maris, Ægæi quos sunt penes æquora, venti,
Et quæcumque meum degravat unda caput!
Quo rapitis miseros primæ lanuginis annos?
Attulimus longas in freta vestra manus.
Ah miser! alcyonum scopulis affligar acutis;
In me cæruleo fuscina sumta deo est.
At saltem Italiæ regionibus evehat æstus.
Hoc de me sat erit, si modo matris erit.
Subtrahit hæc fantem torta vertigine fluctus;
Ultima quæ Pæto voxque diesque fuit.
O centum æquoreæ Nereo genitore puellæ,
Et tu materno tacta dolore Thetis,
Vos decuit lasso supponere brachia mento.
Non poterat vestras ille gravare manus.
At tu, sæve Aquilo, numquam mea vela videbis:
Ante fores dominæ condar oportet iners.

ELEGIA VIII. *Ad Cynthiam.*

Dulcis ad extremas fuerat mihi rixa lucernas,
Vocis et insanæ tot maledicta tuæ;
Dum furibunda mero mensam propellis, et in me
Proiicis insana cymbia plena manu.
Tu vero nostros audax invade capillos,
Et mea formosis unguibus ora nota.
Tu minitare oculos subiecta exurere flamma:
Fac mea rescisso pectora nuda sinu:
Nimirum veri dantur mihi signa caloris;
Nam sine amore gravi femina nulla dolet.
Quæ mulier rabida iactat convicia lingua,
Et Veneris magnæ volvitur ante pedes;
Custodum gregibus seu cum se stipat euntem,
Seu sequitur medias, Mænas ut icta, vias;
Seu timidam crebro dementia somnia terrent,
Seu miseram in tabula picta puella movet:
His ego tormentis animi sum verus aruspex:
Has certas didici sæpe in amore notas.
Non est certa fides, quam non iniuria versat.
Hostibus eveniat lenta puella meis.

Immorso æquales videant mea vulner
Me doceat livor mecum habuisse
Aut in amore dolere volo, aut audire
Sive meas lacrymas, sive videre tu
Tecta superciliis siquando verba rem
Aut tua cum digitis scripta silend
Odi ego, quos numquam pungunt sus
Semper in irata pallidus esse velim
Dulcior ignis erat Paridi, cum Grai
Tyndaridi poterat gaudia ferre sua
Dum vincunt Danai, dum restat bar
Ille Helenæ in gremio maxima bel
Aut tecum, aut pro te mihi cum riva
Semper erunt: in te pax mihi null
Gaude, quod nulla est æque formosa:
Siqua foret; nunc, sis iure superba
At tibi, qui nostro nexisti retia lecto
Sit socer æternum, nec sine matre
Cui nunc siqua data est furandæ copi
Offensa illa mihi, non tibi amica,

ELEGIA IX. *Ad Mæcena*

Mæcenas, eques Etrusco de sanguine
Intra fortunam qui cupis esse tuam
Quid me scribendi tam vastum mittis
Non sunt apta meæ grandia vela rat
Turpe est, quod nequeas, capiti comm
Et pressum inflexo mox dare terga
Omnia non pariter rerum sunt omnib
Fama nec ex æquo ducitur ulla iugo
Gloria Lysippo est animosa effingere
Exactis Calamis se mihi iactat equi
In Veneris tabula summam sibi ponit
Parrhasius parva vindicat arte locu
Argumenta magis sunt Mentoris addi
At Myos exiguum flectit acanthus
Phidiacus signo se Iupiter ornat ebur
Praxitelem Paria vindicat urbe lap
Est quibus Eleæ concurrit palma quadr
Est quibus in celeres gloria nata pe
Hic satus ad pacem, hic castrensibus u
Naturæ sequitur semina quisque su
At tua, Mæcenas, vitæ præcepta rece
Cogor et exemplis te superare tuis!
Cum tibi Romano dominas in honore
Et liceat medio ponere iura foro;
Vel tibi Medorum pugnaces ire per h
Atque onerare tuam fixa per arma
Et tibi ad effectum vires det Cæsar, et
Tempore tam faciles insinuentur o
Parcis, et in tenues humilem te colli
Velorum plenos subtrahis ipse sinu
Crede mihi, magnos æquabunt ista Ca
Iudicia, et venies tu quoque in ora
Cæsaris et famæ vestigia iuncta tenel
Mæcenatis erunt vera tropæa fides.
Non ego velifera tumidum mare find
Tuta sub exiguo flumine nostra mo
Non flebo in cineres arcem sedisse pat
Cadmi, nec semper prœlia clade pa
Nec referam Scæas et Pergama, Apol
Et Danaum undecimo vere redisse
Mœnia cum Graio Neptunia pressit a
Victor Palladiæ ligneus artis equu
Inter Callimachi sat erit placuisse lil
Et cecinisse modis, Dore poeta, tui
Hæc pueri curent, hæc curent scripta
Meque deum clament, et mihi sacr
Te duce, vel Iovis arma canam, cœloq

...grævis Oromedonta iugis;
...is decepta Palatia tauris
...o mœnia firma Remo;
...silvestri ex ubere reges:
...nium sub tua iussa meum.
...rus utroque ab litore ovantes;
...atæ tela remissa fugæ;
...sed Romano subruta ferro,
...ves in sua fata manus.
...fautor cape lora iuventæ,
...missis da mihi signa rotis.
...uas, laudis concedis; et a te est,
...partes ipse fuisse tuas.

X. *De natali amicæ suæ.*

...m misissent mane Camœnæ,
...tantes, sole rubente, torum.
...ignum misere puellæ,
...ustos ter crepuere sonos.
...e nube dies; stent aere venti;
...cco molliter unda minas.
...s hodierna luce dolentes;
...rymas supprimat ipse lapis.
...tis requiescant ora querelis;
...mitum nec sua mater Ityn.
...nihi, felicibus edita pennis,
...entes iusta precare deos.
...somnum tibi discute lympha,
...esso pollice finge comas.
...m oculos cepisti veste Properti,
...cuum flore relinque caput:
...les, ut sit tibi forma perennis,
...semper stent tua regna caput.
...ubi thure piaveris aras,
...ta flamma secunda domo;
...nexque inter pocula currat;
...ret murrheus ungat onyx.
...succumbat rauca choreis;
...tiæ libera verba tuæ.
...atos adimant convivia somnos;
...se perat repat aura viæ.
...s talorum interprete iactu,
...us pennis verberet ille puer.
...tis exacta trientibus hora,
...lit et sacra ministra Venus;
...s thalamo sollennia nostro,
...d sic peragamus iter.

...I. *Feminas imperare amantibus.*

...eam si versat femina vitam,
...ictum sub sua iura virum?
...avi capitis mihi turpia fingis,
...m fracto rumpere vincla iugo?
...us præsagit navita noctem:
...idicit miles habere metum.
...ta iactavi verba iuventa:
...mplo disce timere meo.
...ces adamantina sub iuga tauros
...gera prœlia sevit humo;
...os clausit serpentis hiatus,
...ias aurea lana domos.
...quo contra oppugnare sagittis
...um Penthesilea rates:
...uam nudavit cassida frontem,
...m candida forma virum.
...antum formæ processit honorem,
...tincta puella lacu,
...tatuisset in orbe columnas,
...aheret mollia pensa manu.

Persarum statuit Babylona Semiramis urbem,
  Ut solidum cocto tolleret aggere opus;
Et duo in adversum misit per mœnia currus,
  Ne possent tacto stringere ab axe latus;
Duxit et Euphratem medium, qua condidit arces,
  Iussit et imperio surgere Bactra caput.
Nam quid ego heroas, quid raptem in crimina divos?
  Iupiter infamat seque, suamque domum.

Quid? modo quæ nostris opprobria vexerat armis,
  Et famulos inter femina trita suos,
Coniugii obscœni pretium Romana poposcit
  Mœnia, et addictos in sua regna patres.
Noxia Alexandrea, dolis aptissima tellus,
  Et toties nostro Memphi cruenta malo!
Tres ubi Pompeio detraxit arena triumphos.
  Tollet nulla dies hanc tibi, Roma, notam.
Issent Phlegræo melius tibi funera campo;
  Vel tua si socero colla daturus eras.
Scilicet incesti meretrix regina Canopi
  (Una Philippeo sanguine inusta nota)
Ausa Iovi nostro latrantem opponere Anubim,
  Et Tiberim Nili cogere ferre minas;
Romanamque tubam crepitanti pellere sistro,
  Baridos et contis rostra Liburna sequi;
Fœdaque Tarpeio conopia tendere saxo,
  Iura dare et statuas inter, et arma Mari.
Quid nunc Tarquinii fractas iuvat esse secures,
  Nomine quem simili vita superba notat,
Si mulier patienda fuit? Cape, Roma, triumphum,
  Et longam Augusto salva precare diem.
Fugisti tamen in timidi vaga flumina Nili:
  Accepere tuæ Romula vincla manus.
Brachia spectavi sacris admorsa colubris,
  Et trahere occultum membra soporis iter.
Non hæc, Roma, fuit tanto tibi cive verenda,
  Nec ducis assiduo lingua sepulta mero.
Septem urbs alta iugis, toto quæ præsidet orbi,
  Femineas timuit territa Marte minas.
Nunc ubi Scipiadæ classes? ubi signa Camilli,
  Et modo Pompeia Bospora capta manu?
Hannibalis spolia, et victi monumenta Syphacis,
  Et Pyrrhi ad nostros gloria fracta pedes?
Curtius expletis statuit monumenta lacunis:
  Admisso Decius prœlia rupit equo.
Coclitis abscissos testatur semita pontes.
  Est cui cognomen corvus habere dedit.
Hæc dî condiderunt, hæc dî quoque mœnia servant.
  Vix timeat, salvo Cæsare, Roma Iovem.
Leucadius versas acies memorabit Apollo:
  Tantum operis belli sustulit una dies.
At tu, sive petes portus, seu, navita, linques,
  Cæsaris in toto sis memor Ionio.

ELEGIA XII. *Ad Postumum, de Galla.*

Postume, plorantem potuisti linquere Gallam,
  Miles et Augusti fortia signa sequi?
Tantine ulla fuit spoliati gloria Parthi,
  Ne faceres Galla multa rogante tua?
Si fas est, omnes pariter pereatis, avari;
  Et quisquis fido prætulit arma toro.
Tu tamen, iniecta tectus, vesane, lacerna,
  Potabis galea fessus Araxis aquam.
Illa quidem interea fama tabescet inani,
  Hæc tua ne virtus fiat amara tibi.
Neve tua Medæ lætentur cæde sagittæ,
  Ferreus aurato neu cataphractus equo.
Neve aliquid de te flendum referatur in urna.
  Sic redeunt, illis qui cecidere locis.

Ter quater in casta felix, o Postume, Galla,
 Moribus his alia coniuge dignus eras.
Quid faciet nullo munita puella timore,
 Cum sit luxuriæ Roma magistra suæ?
Sed securus eas. Gallam non munera vincent;
 Duritiæque tuæ non erit illa memor.
Nam quocumque die salvum te fata remittent,
 Pendebit collo Galla pudica tuo.
Postumus alter erit miranda coniuge Ulysses;
 Non illi longæ tot nocuere moræ:
Castra decem annorum, et Ciconum manus, Ismara capta,
 Exustæque tuæ mox, Polypheme, genæ;
Et Circæ fraudes, lotosque, herbæque tenaces,
 Scyllaque, et alternas scissa Charybdis aquas;
Lampeties Ithacis verubus mugisse iuvencos,
 (Paverat hos Phœbo filia Lampetie)
Et thalamum Ææe flentis fugisse puellæ;
 Totque hiemis noctes, totque natasse dies;
Nigrantesque domos animarum intrasse silentum;
 Sirenum surdo remige adiisse lacus;
Et veteres arcus leto renovasse procorum;
 Errorisque sui sic statuisse modum:
Nec frustra; quia casta domi persederat uxor.
 Vincet Penelopes Ælia Galla fidem.

ELEGIA XIII. *De avaritia puellarum.*

Quæritis, unde avidis nox sit pretiosa puellis,
 Et Venere exhaustæ damna querantur opes?
Certa quidem tantis causa et manifesta ruinis:
 Luxuriæ nimium libera facta via est.
Inda cavis aurum mittit formica metallis,
 Et venit e rubro concha Erycina salo;
Et Tyros ostrinos præbet Cadmea colores,
 Cinnamon et multi pastor odoris Arabs.
Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas,
 Quæque terunt fastus, Icarioti, tuos.
Matrona incedit census induta nepotum,
 Et spolia opprobrii nostra per ora trahit.
Nulla est poscendi, nulla est reverentia dandi;
 Aut, siqua est, pretio tollitur ista mora.
Felix Eois lex funeris una maritis,
 Quos Aurora suis rubra colorat equis:
Namque, ubi mortifero iacta est fax ultima lecto,
 Uxorum positis stat pia turba comis:
Et certamen habent leti, quæ viva sequatur
 Coniugium: pudor est, non licuisse mori.
Ardent victrices, et flammæ pectora præbent;
 Imponuntque suis ora perusta viris.
Hic genus infidum nuptarum: hic nulla puella
 Nec fida Evadne, nec pia Penelope.
Felix agrestum quondam pacata iuventus,
 Divitiæ quorum messis et arbor erant.
Illis pompa fuit decussa Cydonia ramo,
 Et dare puniceis plena canistra rubis;
Nunc violas tondere manu, nunc mixta referre
 Lilia, vimineos lucida per calathos;
Et portare suis vestitas frondibus uvas,
 Aut variam plumæ versicoloris avem.
His tum blanditiis furtiva per antra puellæ
 Oscula silvicolis empta dedere viris.
Hinnulei pellis totos operibat amantes,
 Altaque nativo creverat herba toro.
Pinus et incumbens latas circumdabat umbras;
 Nec fuerat nudas pœna videre deas.
Corniger Idæi vacuam pastoris in aulam
 Dux aries saturas ipse reduxit oves:
Dique deæque omnes, quibus est tutela per agros,
 Præbebant vestris verba secunda foris.
Et leporem, quicumque venis, venaberis, hospes;
 Et si forte meo tramite quæris avem:
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato,
 Sive petas calamo præmia, sive cane.
At nunc desertis cessant sacraria lucis:
 Aurum omnes, victa iam pietate, colunt.
Auro pulsa fides; auro venalia iura;
 Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.
Torrida sacrilegum testantur limina Bre...
 Dum petit intonsi Pythia regna dei.
At mons laurigero concussus vertice diras
 Gallica Parnassus sparsit in ora nives.
Te scelus accepto Thracis Polymestoris auro
 Nutrit in hospitio non, Polydore, pio.
Tu quoque ut auratos gereres, Eriphyla, lacert...
 Dilapsis nusquam est Amphiaraus equis.
Proloquar, atque utinam patriæ sim vanus aru...
 Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.
Certa loquor; sed nulla fides; neque enim Ilia q...
 Verax Pergameis mænas habenda malis.
Sola Parin Phrygiæ fatum componere, sola
 Fallacem patriæ serpere dixit equum.
Ille furor patriæ fuit utilis, ille parenti.
 Experta est veros irrita lingua deos.

ELEGIA XIV. *Ad Spartam, de ludis Laco...*

Multa tuæ, Sparte, miramur iura palæstræ,
 Sed mage virginei tot bona gymnasii:
Quod non infames exercet corpore ludos
 Inter luctantes nuda puella viros;
Cum pila veloci fallit per brachia iactu,
 Increpat et versi clavis adunca trochi;
Pulverulentaque ad extremas stat femina ...
 Et patitur duro vulnera pancratio;
Nunc ligat ad cæstum gaudentia brachia ...
 Missile nunc disci pondus in orbe rotat;
Gyrum pulsat equis; niveum latus ense ...
 Virgineumque cavo protegit ære caput;
Et modo Taygeti, crines adspersa pruina,
 Sectatur patrios per iuga longa canes:
Qualis Amazonidum nudatis bellica mamm...
 Thermodonteis turma vagatur agris;
Qualis et Eurotæ Pollux et Castor arenis,
 Hic victor pugnis, ille futurus equis:
Inter quos Helene nudis capere arma papill...
 Fertur, nec fratres erubuisse deos.
Lex igitur Spartana vetat secedere amantes;
 Et licet in triviis ad latus esse suæ.
Nec timor, aut ulla est clausæ tutela puellæ,
 Nec gravis austeri pœna cavenda viri.
Nullo præmisso, de rebus tute loquaris
 Ipse tuis; longæ nulla repulsa moræ.
Non Tyriæ vestes errantia lumina fallunt;
 Est neque odoratæ cura molesta comæ.
At nostra ingenti vadit circumdata turba;
 Nec digitum angusta est inseruisse via.
Nec, quæ sint facies, nec quæ sint verba ro...
 Invenias: cæcum versat amator iter.
Quod si iura fores pugnasque imitata Laco...
 Carior hoc esses tu mihi, Roma, bono.

ELEGIA XV. *Ad Cynthiam, de Lyci...*

Sic ego non ullus iam norim in amore t...
 Nec veniat sine te nox vigilanda mihi;
Ut mihi prætextæ pudor est elatus amictu,
 Et data libertas noscere amoris iter.
Illa rudes animos, per noctes conscia primas
 Imbuit, heu! nullis capta Lycinna datis.
Tertius, haud multo minus est, cum ducitur ...
 Vix memini nobis verba coisse decem.

...pelivit amor; nec femina post te
...ollo dulcia vincla meo.
...itam parcas vexare Lycinnam.
...a ruens ira referre pedem.
...rce, tam vero crimine sæva,
...tiopen accubuisse Lyco.
...lchros vulsit regina capillos,
...mite fixit in ora manus!
...ulam pensis oneravit iniquis,
...dura ponere iussit humo!
...mundis passa est habitare tenebris:
...e sæpe negavit aquam.
...pæ nusquam succurris habenti
...orrumpat dura catena manus.
...i turpe, tuam servire puellam.
...tiope quem, nisi vincta, Iovem?
...æcumque aderant in corpore vires,
...nicas rupit utraque manu.
...uis timido pede currit in arces:
...t sparso triste cubile gelu.
...sopi sonitu permota fluentis,
...ominæ pone venire pedes.
...thum, et lacrymis Amphiona mollem,
...t stabulis mater abacta suis.
...gnos cum ponunt æquora motus,
...dversos desinit ire Notos,
...ito sonitus rarescit arenæ:
...inflexo lapsa puella genu.
...ietas; satis est cognitus error:
...is natos qui tueare, senex.
...eris matrem; puerique trahendam
...t Dircen sub trucis ora bovis.
...nosce Iovem: tibi gloria Dirce
...n multis mortem habitura locis.
...antur Zethi; victorque canebat
...phion rupe, Aracynthe, tua.
...tuas de nobis concitet aures:
...et lignis funeris ustus, amem.

...GIA XVI. *De tempore Amicæ.*

...t dominæ mihi venit epistola nostræ:
...missa iussit adesse mora.
...geminas ostendunt culmina turres,
...n patulos Nympha Aniena lacus.
...? Obductis committam mene tenebris,
...n audaces in mea membra manus?
...stulero nostro mandata timore,
...fletus sævior hoste mihi.
...mel, et totum sum pulsus in annum.
...suetas non habet illa manus.
...t quisquam, sacros qui lædat amantes.
...nedia sic licet ire via.
...ator erit, Scythicis licet ambulet oris,
...o, ut noceat, barbarus esse volet.
...rat equis: demonstrant astra salebras
...r accensas præcutit ante faces.
...rabies morsus avertit hiantes.
...ri quovis tempore tuta via est.
...n parvo quis enim spargatur amantis
...? exclusis fit comes ipsa Venus:
...a meos sequerentur funera casus,
...s pretio vel sit emenda mihi.
...nguenta mihi, sertisque sepulcrum
...ustos ad mea busta sedens.
...ea ne terra locet ossa frequenti,
...ssiduo tramite vulgus iter.
...tumuli sic infamantur amantum.
...rborea devia terra coma.
...gnotæ cumulus vallatus arenæ.
Non iuvat in media nomen habere via.

ELEGIA XVII. *Ad Bacchum.*

Nunc, o Bacche, tuis humiles advolvimur aris;
Da mihi pacato vela secunda, pater.
Tu potes insanæ Veneris compescere fastus;
Curarumque tuo fit medicina mero.
Per te iunguntur, per te solvuntur amantes.
Tu vitium ex animo dilue, Bacche, meo.
Te quoque enim non esse rudem, testatur in astris
Lyncibus in cœlum vecta Ariadna tuis.
Hoc mihi, quod veteres custodit in ossibus ignes,
Funera sanabunt, vel tua vina, malum.
Semper enim vacuos nox sobria torquet amantes;
Spesque, timorque animum versat utroque meum.
Quod si, Bacche, tuis per fervida tempora donis,
Accessitus erit somnus in ossa mea,
Ipse seram vites, pangamque ex ordine colles,
Quos carpant nullæ, me vigilante, feræ.
Dummodo purpureo spument mihi dolia musto,
Et nova pressantes inquinet uva pedes;
Quod superest vitæ, per te et tua cornua vivam;
Virtutisque tuæ, Bacche, poeta ferar.
Dicam ego maternos Ætnæo fulmine partus,
Indica Nysæis arma fugata choris;
Vesanumque nova nequidquam in vite Lycurgum;
Pentheos in triplices funera grata greges;
Curvaque Tyrrhenos delphinum corpora nautas
In vada pampinea desiluisse rate.
Et tibi per mediam bene olenti flumine Naxon,
(Unde tuum potant Naxia turba merum)
Candida laxatis onerato colla corymbis
Cinget Bassaricas Lydia mitra comas.
Lævis odorato cervix manabit olivo;
Et feries nudos veste fluente pedes.
Mollia Dircææ pulsabunt tympana Thebæ:
Capripedes calamo Panes hiante canent.
Vertice turrigero iuxta dea magna Cybelle
Tundet ad Idæos cymbala rauca choros.
Ante fores templi crater antistitis auro
Libatum fundens in tua sacra merum.
Hæc ego non humili referam memoranda cothurno,
Qualis Pindarico spiritus ore tonat.
Tu modo servitio vacuum me siste superbo,
Atque hoc sollicitum vince sopore caput.

ELEGIA XVIII. *Defletur mors Marcelli.*

Clausus ab umbroso qua ludit pontus Averno,
Fumida Baiarum stagna tepentis aquæ,
Qua iacet et Troiæ tubicen Misenus arena,
Et sonat Herculeo structa labore via;
Hic ubi, mortalis dextra quum quæreret urbes,
Cymbala Thebano concrepuere deo;
At nunc invisæ magno cum crimine Baiæ,
Quis deus in vestra constitit hostis aqua?
His pressus Stygias vultum demersit in undas;
Errat et in vestro spiritus ille lacu.
Quid genus, aut virtus, aut optima profuit illi
Mater, et amplexo Cæsaris esse focos?
Aut modo tam pleno fluitantia vela theatro,
Et per maternas omnia gesta manus?
Occidit, et misero steterat vigesimus annus.
Tot bona tam parvo clausit in orbe dies.
I nunc, tolle animos, et tecum finge triumphos,
Stantiaque in plausum tota theatra iuvent.
Attalicas supera vestes, atque omnia magnis
Gemmea sint ludis: ignibus ista dabis.
Sed tamen huc omnes: huc primus et ultimus ordo:
Est mala, sed cunctis ista terenda via.

Exoranda canis tria sunt latrantia colla:
  Scandenda est torvi publica cymba senis.
Ille licet ferro cautus se condat et ære,
  Mors tamen inclusum protrahit inde caput.
Nirea non facies, non vis exemit Achillem,
  Crœsum aut, Pactoli quas parit humor, opes.
Sic olim ignaros luctus populavit Achivos,
  Atridæ magno cum stetit alter amor.
At tibi, nauta, pias hominum qui traiicis umbras,
  Huc animæ portes corpus inane suæ,
Qua Siculæ victor telluris Claudius, et qua
  Cæsar ab humana cessit in astra via.

Elegia XIX. *De incontinentia mulierum.*

Obiicitur toties a te mihi nostra libido:
  Crede mihi, vobis imperat ista magis.
Vos, ubi contemti rupistis frena pudoris,
  Nescitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incensas citius sedaret aristas,
  Fluminaque ad fontis sint reditura caput;
Et placidum Syrtes portum, et bona litora nautis
  Præbeat hospitio sæva Malea suo;
Quam possit vestros quisquam reprehendere cursus,
  Et rabidæ stimulos frangere nequitiæ.
Testis, Cretæi fastus quæ passa iuvenci,
  Induit abiegnæ cornua falsa bovis;
Testis Thessalico flagrans Salmonis Enipeo,
  Quæ voluit liquido tota subire deo.
Crimen et illa fuit, patria succensa senecta,
  Arboris in frondes condita Myrrha novæ.
Nam quid Medeæ referam, quo tempore matris
  Iram natorum cæde piavit amor?
Quidve Clytæmnestræ, propter quam tota Mycenis
  Infamis stupro stat Pelopea domus?
Tuque o Minoa venumdata, Scylla, figura,
  Tondens purpurea regna paterna coma.
Hanc igitur dotem virgo desponderat hosti!
  Nise, tuas portas fraude reclusit Amor.
At vos, innuptæ, felicius urite tædas;
  Pendet Cretæa tracta puella rate.
Non tamen immerito Minos sedet arbiter Orci:
  Victor erat quamvis, æquus in hoste fuit.

Elegia XX. *Ad Amicam.*

Credis eum iam posse tuæ meminisse figuræ,
  Vidisti a lecto quem dare vela tuo;
Durus qui lucro potuit mutare puellam?
  Tantine, ut lacrymes, Africa tota fuit?
At tu, stulta, deos tu fingis, inania verba;
  Forsitan ille alio pectus amore terit.
Est tibi forma potens, sunt castæ Palladis artes,
  Splendidaque a docto fama refulget avo.
Fortunata domus, modo sit tibi fidus amicus.
  Fidus ero; in nostros curre, puella, sinus.
Tu quoque, qui æstivos spatiosius exigis ignes,
  Phœbe, moratura contrahe lucis iter.
Nox mihi prima venit; primæ data tempora noctis
  Longius in primo, Luna, morare toro.
Fœdera sunt ponenda prius, signandaque iura,
  Et scribenda mihi lex in amore novo,
(Hæc Amor ipse suo constringet pignora signo:
  Testes sidereæ tota corona deæ)
Quam multæ ante meis cedant sermonibus horæ,
  Dulcia quam nobis concitet arma Venus.
Namque ubi non certo vincitur fœdere lectus,
  Non habet ultores nox vigilanda deos.
Et quibus imposuit, solvit mox vincla libido.
  Contineant nobis omina prima fidem.
Ergo, qui tactas in fœdera ruperit aras,
  Pollueritque novo sacra marita toro,
Illi sint, quicumque solent in amore dolores;
  Et caput argutæ præbeat historiæ.
Nec flenti dominæ patefiant nocte fenestræ.
  Semper amet, fructu semper amoris egens.

Elegia XXI. *Ad Cynthiam.*

Magnum iter ad doctas proficisci cogor Ath[illegible]
  Ut me longa gravi solvat amore via:
Crescit enim assidue spectando cura puellæ:
  Inde alimenta sibi maxima præbet amor.
Omnia sunt tentata mihi, quacumque fugari
  Possit; at ex omni me premit ille deus.
Vix tamen aut semel admittit, cum sæpe negavi[illegible]
  Seu venit, extremo dormit amicta toro.
Unum erit auxilium: mutatis, Cynthia, terri[illegible]
  Quantum oculis, animo tam procul ibit am[illegible]
Nunc agite, o socii, propellite in æquora naves,
  Remorumque pares ducite sorte vices;
Iungiteque extremo felicia lintea malo:
  Iam liquidum nautis aura secundat iter.
Romanæ turres, et vos valeatis, amici;
  Qualiscumque mihi, tuque, puella, vale.
Ergo ego nunc rudis Adriaci vehar æquoris h[illegible]
  Cogar et undisonos nunc prece adire deos.
Deinde per Ionium vectus, cum fessa Lechæ[illegible]
  Sedarit placida vela phaselus aqua;
Quod superest, sufferte, pedes; properate la[illegible]
  Isthmos qua terris arcet utrumque mare.
Inde ubi Piræi capient me litora portus,
  Scandam ego Theseæ brachia longa viæ.
Illic vel spatiis animum emendare Platonis
  Incipiam, aut hortis, docte Epicure, tuis;
Persequar aut studium linguæ, Demosth[illegible]
  Librorumque tuos, munde Menandre, sa[illegible]
Aut certe tabulæ capient mea lumina pictæ,
  Sive ebore exactæ, seu magis ære manus.
Aut spatia annorum, aut longa intervalla p[illegible]
  Lenibunt tacito vulnera nostra situ.
Seu moriar, fato, non turpi fractus amore:
  Atque erit illa mihi mortis honesta dies.

Elegia XXII. *Ad Tullum.*

Frigida tam multos placuit tibi Cyzicus ann[illegible]
  Tulle, Propontiaca qua fluit Isthmos aqua,
Dindymus, et sacræ fabricata iuvenca Cy[illegible]
  Raptorisque tulit qua via Ditis equos.
Si te forte iuvant Helles Athamantidos urbes,
  Nec desiderio, Tulle, movere meo;
Tu licet adspicias cœlum omne Atlanta ge[illegible]
  Sectaque Persea Phorcidos ora manu,
Geryonæ stabula, et luctantum in pulvere [illegible]
  Herculis Antæique, Hesperidumque chor[illegible]
Tuque tuo Colchon propellas remige Phasin,
  Peliacæque trabis totum iter ipse legas,
Qua rudis Argon natat inter saxa columba
  In faciem proræ pinus adacta novæ;
Et qua Gygæi visenda est ora Caystri,
  Et qua septenas temperat unda vias;
Omnia Romanæ cedent miracula terræ.
  Natura hic posuit, quidquid ubique fuit.
Armis apta magis tellus, quam commoda no[illegible]
  Famam, Roma, tuæ non pudet historiæ:
Nam quantum ferro, tantum pietate potentes
  Stamus: victrices temperat illa manus.
Hic, Anio Tiburne, fluis, Clitumnus ab Umbro
  Tramite, et æternum Marcius humor opus;
Albanusque lacus socii Nemorensis ab unda,
  Potaque Pollucis nympha salubris equo.

so labuntur ventre cerastæ;
tis nec furit unda novis.
medæ resonant pro matre catenæ;
sonias, Phœbe fugate, dapes.
sentes arserunt in caput ignes,
o matre movente suo.
tvæ venantur in arbore Bacchæ;
naas subdita cerva rates;
uit curvare in pellice Iuno,
turpi dedecorare bove;
uces Sinis, et non hospita Graiis
atas in sua fata trabes.
, parens, hæc est pulcherrima sedes,
ligua gente petendus honos.
uium cives; hic ampla nepotum
uræ coniugis aptus amor.

XXIII. *De tabulis perditis.*

e nobis periere tabellæ,
ua pariter tot periere bona!
nostris manibus detriverat usus,
natas iussit habere fidem.
ne norant placare puellam,
sine me verba diserta loqui.
n caras effecerat aurum;
o sordida cera fuit.
mihi semper mansere fideles,
ffectus promeruere bonos.
illis fuerant mandata tabellis:
uoniam es, lente, moratus heri.
quæ visa est formosior? an tu
e nobis crimina ficta iacis? »
Venias hodie, cessabimus una:
tota nocte paravit Amor. »
nevolens reperit non stulta puella,
m blandis ducitur hora iocis.
his aliquis rationem scribit avarus,
uras inter ephemeridas.
mihi retulerit, donabitur auro.
divitiis, ligna retenta velit?
us hæc aliqua propone columna;
m Esquiliis scribe habitare tuum.

XIV. *Ad Cynthiam superbientem.*

tuæ, mulier, fiducia formæ,
nimium facta superba meis.
tales tribuit tibi, Cynthia, laudes:
signem te pudet esse meis.
ria laudavi sæpe figura,
n esses, esse putaret amor;
ties roseo collatus Eoo,
æsitus candor in ore foret.
n patrii poterant avertere amici,
asto Thessala saga mari;
erro, non igne coactus, et ipsa
Ægæa vera fatebar aqua.
o Veneris torrebar aeno;
m versas in mea terga manus.
portum tetigere carinæ;
yrtes, ancora iacta mihi est.
vasto fessi resipiscimus æstu,
e ad sanum nunc coicre mea.
qua dea es, tua me in sacraria condo.
surdo tot mea vota Iovi.

EGIA XXV. *Ad Cynthiam.*

sitis inter convivia mensis;
terat quilibet esse loquax.
potui servire fideliter annos:

Ungue meam morso sæpe querere fidem.
Nil moveor lacrymis; ista sum captus ab arte.
Semper ab insidiis, Cynthia, flere soles.
Flebo ego discedens; sed fletum iniuria vincit:
Tu bene conveniens non sinis ire iugum.
Limina iam nostris valeant lacrymantia verbis,
Nec tamen irata ianua fracta manu.
At te celatis ætas gravis urgeat annis;
Et veniat formæ ruga sinistra tuæ.
Vellere tum cupies albos a stirpe capillos,
At speculo rugas increpitante tibi.
Exclusa inque vicem fastus patiere superbos;
Et, quæ fecisti, facta quereris anus.
Has tibi fatales cecinit mea pagina diras:
Eventum formæ disce timere tuæ.

Liber quartus

Elegia I. *De urbe Roma.*

Hoc, quodcumque vides, hospes, qua maxima Roma (est,
Ante Phrygem Æneam, collis et herba fuit:
Atque ubi Navali stant sacra Palatia Phœbo,
Evandri profugæ concubuere boves.
Fictilibus crevere deis hæc aurea templa;
Nec fuit opprobrio facta sine arte casa.
Tarpeiusque pater nuda de rupe tonabat;
Et Tiberis nostris advena bubus erat.
Qua gradibus domus ista Remi se sustulit olim,
Unus erat fratrum maxima regna focus.
Curia, prætexto quæ nunc nitet alta senatu,
Pellitos habuit rustica corda patres.
Buccina cogebat priscos ad verba Quirites.
Centum illi in prato sæpe senatus erant.
Nec sinuosa cavo pendebant vela theatro;
Pulpita sollennes non olucre crocos.
Nulli cura fuit externos quærere divos,
Cum tremeret patrio pendula turba sacro.
Annuaque accenso celebrare Palilia fœno,
Qualia nunc curvo lustra novantur equo.
Vesta coronatis pauper gaudebat asellis:
Ducebant macræ vilia sacra boves.
Parva saginati lustrabant compita porci;
Pastor et ad calamos exta litabat ovis.
Verbera pellitus setosa movebat arator;
Unde licens Fabius sacra Lupercus habet.
Nec rudis infestis miles radiabat in armis;
Miscebant usta prœlia nuda sude.
Prima galeritus posuit prætoria Lucmo;
Magnaque pars Tatio rerum erat inter oves.
Hinc Tities, Ramnesque viri, Luceresque coloni:
Quatuor hinc albos Romulus egit equos.
Quippe suburbanæ parva minus urbe Bovillæ;
Et, qui nunc nulli, maxima turba Gabi;
Et stetit Alba potens, albæ suis omine nata,
Hac, ubi Fidenas longe erat ire, via.
Nil patrium, nisi nomen, habet Romanus alumnus;
Sanguinis altricem nunc pudet esse lupam.
Huc melius profugos misisti, Troia, penates.
Heu quali vecta est Dardana puppis ave!
Iam bene spondebant tunc omina, quod nihil illam
Læserat abiegni venter apertus equi;
Cum pater in nati trepidus cervice pependit,
Et verita est humeros urere flamma pios.
Tunc animi venere Deci, Brutique secures;
Vexit et ipsa sui Cæsaris arma Venus.
Arma resurgentis portans victricia Troiæ,
Felix terra tuos cepit, Iule, deos.
Si modo Avernalis tremulæ cortina Sibyllæ
Dixit Aventino rura pianda Remo;

Aut si Pergameæ sero rata carmina vatis
Longævum ad Priami vera fuere caput:
« Vertite equum, Danai: male vincitis. Ilia tellus
Vivet; et huic cineri Iupiter arma dabit. »
Optima nutricum nostris Lupa Martia rebus,
Qualia creverunt mœnia lacte tuo!
Mœnia namque pio coner disponere versu.
Heu mihi, quod nostro parvus in ore sonus.
Sed tamen exiguo quodcumque in pectore rivi
Fluxerit, hoc patriæ serviat omne meæ.
Ennius hirsuta cingat sua dicta corona:
Mi folia ex hedera porrige, Bacche, tua,
Ut nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
Umbria Romani patria Callimachi.
Scandentes si quis cernet de vallibus arces,
Ingenio muros æstimet ille meo.
Roma, fave: tibi surgit opus: date candida, cives,
Omina; et inceptis dextera cantet avis.
Sacra, diesque canam, et cognomina prisca locorum:
Has meus ad metas sudet oportet equus.
Dicam, Troia cades, et Troïa Roma resurges;
Et maris et terræ longa sepulcra canam.
Quo ruis imprudens vaga dicere facta, Properti?
Non sunt, ah! dextra condita fila colu.
Aversis Charisin cantas: aversus Apollo
Poscitur invita verba pigenda lyra.
Certa feram certis auctoribus; aut ego vates
Nescius ærata signa movere pila.
Me creat Archytæ soboles Babylonius Horos,
Horos, et a proavo ducta Conone domus.
Di mihi sunt testes, non degenerasse propinquos,
Inque meis libris nil prius esse fide.
Nunc pretium fecere deos, et fallitur auro
Iupiter: obliquæ signa iterata rotæ.
Felicesque Iovis stellas, Martisque rapacis,
Et grave Saturni sidus in omne caput.
Quid moveant Pisces, animosaque signa Leonis,
Lætus et Hesperia quid Capricornus aqua.
Dixi ego, cum geminos produceret Arria natos,
(Illa dabat natis arma vetante deo)
Non posse ad patrios sua pila referre penates.
Nempe meam firmant nunc duo busta fidem.
Quippe Lupercus eques, dum saucia protegit ora,
Heu sibi prolapso non bene cavit equo.
Gallus at in castris dum credita signa tuetur,
Concidit ante aquilæ rostra cruenta suæ.
Fatales pueri; duo funera matris avaræ!
Vera, sed invito, contigit ista fides.
Idem ego, cum Cinaræ traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram,
Iunoni votum facite impetrabile, dixi.
Illa parit: libris est data palma meis.
Hoc neque arenosum Libyæ Iovis explicat antrum,
Aut sibi commissos fibra locuta deos;
Aut siquis motas cornicis senserit alas;
Umbra neque hæc magicis mortua prodit aquis:
Adspicienda via est cœli, verusque per astra
Trames, et ab zonis quinque petenda fides.
Exemplum grave erit Calchas: namque Aulide solvit
Ille bene hærentes ad pia saxa rates.
Idem Agamemnoniæ ferrum cervice puellæ
Tinxit; et Atrides vela cruenta dedit.
Nec rediere tamen Danai. Tu diruta fletum
Supprime, et Euboicos respice, Troia, sinus.
Nauplius ultores sub noctem porrigit ignes,
Et natat exuviis Græcia pressa tuis.
Victor Oilide, rape nunc, et dilige vatem,
Quam vetat avelli veste Minerva sua.
Hactenus historiæ: nunc ad tua devehor astra:
Incipe tu lacrymis æquus adesse novis.
Umbria te notis antiqua penatibus edit.
Mentior? an patriæ tangitur ora tuæ?
Qua nebulosa cavo rorat Mevania campo,
Et lacus æstivis intepet Umber aquis,
Scandentisque arcis consurgit vertice murus,
Murus ab ingenio notior ille tuo.
Ossaque legisti, non illa ætate legenda,
Patris; et in tenues cogeris ipse lares.
Nam tua cum multi versarent rura iuvenci,
Abstulit excultas pertica tristis opes.
Mox, ubi bulla rudi dimissa est aurea collo,
Matris et ante deos libera sumta toga,
Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo,
Et vetat insano verba tonare foro.
At tu finge elegos, fallax opus: hæc tua castra:
Scribat ut exemplo cætera turba tuo.
Militiam Veneris blandis patiere sub armis,
Et Veneris pueris utilis hostis eris.
Nam tibi victrices, quascumque labore parasti,
Eludet palmas una puella tuas.
Et bene cum fixum mento decusseris uncum,
Nil erit hoc; rostro te premet ansa suo.
Illius arbitrio noctem, lucemque videbis;
Gutta quoque ex oculis non nisi iussa cadet.
Nec mille excubiæ, nec te signata iuvabunt
Limina: persuasæ fallere rima sat est.
Nunc tua vel mediis puppis luctetur in undis,
Vel licet armatis hostis inermis eas,
Vel tremefacta cavo tellus diducat hiatu:
Octipedis Cancri terga sinistra cave.

ELEGIA II. *Vertumnus.*

Quid mirare meas tot in uno corpore formas?
Accipe Vertumni signa paterna dei.
Tuscus ego, et Tuscis orior: nec pœnitet inter
Prœlia Volsinios deseruisse focos.
Hæc me turba iuvat; nec templo lætor eburno:
Romanum satis est posse videre forum.
Hac quondam Tiberinus iter faciebat, et aiunt
Remorum auditos per vada pulsa sonos.
At postquam ille suis tantum concessit alumnis,
Vertumnus verso dicor ab amne deus.
Seu quia vertentis fructum præcepimus anni,
Vertumni rursus creditur esse sacrum.
Prima mihi variat liventibus uva racemis,
Et coma lactenti spicea fruge tumet.
Hic dulces cerasos, hic auctumnalia pruna
Cernis, et æstivo mora rubere die.
Insitor hic solvit pomosa vota corona,
Cum pirus invito stipite mala tulit.
Mendax fama, noces: alius mihi nominis index:
De se narranti tu modo crede deo.
Opportuna mea est cunctis natura figuris.
In quamcumque voles, verte; decorus ero.
Indue me Cois; fiam non dura puella:
Meque virum sumta quis neget esse toga?
Da falcem, et torto frontem mihi comprime fœno:
Iurabis nostra gramina secta manu.
Arma tuli quondam, et (memini) laudabar in illis:
Corbis in imposito pondere messor eram.
Sobrius ad lites; at cum est imposta corona,
Clamabis capiti vina subisse meo.
Cinge caput mitra, speciem furabor Iacchi:
Furabor Phœbi, si modo plectra dabis.
Cassibus impositis venor; sed, arundine sumta,
Faunus plumoso sum deus aucupio.
Est etiam aurigæ species Vertumnus, et eius,
Traiicit alterno qui leve pondus equo.

pisces calamo prædabor; et ibo
missis institor in tunicis.
bocolam possum curvare, vel idem
medio pulvere ferre rosam.
aliiciam, de quo mihi maxima cura est,
in manibus dona probata meis?
rmis, tumidoque cucurbita ventre,
t iunco brassica vincta levi.
hiat pratis, quin ille decenter
ronti langueat ante meæ.
l formas unus vertebar in omnes,
eventu patria lingua dedit.
meis tribuisti præmia Tuscis,
vicus nomina Tuscus habet.
sociis venit Lucumonius armis,
ua feri contudit arma Tatî.
ntes acies, et tela caduca,
es turpi terga dedisse fugæ.
rûm sator, ut Romana per ævum
nte meos turba togata pedes.
versus, te, qui ad vadimonia curris,
: hæc spatiis ultima meta meis.
s eram, properanti falce dolatus,
am grata pauper in urbe deus.
uri, formæ cælator aenæ,
fices ne terat Osca manus,
lociles potuisti fundere in usus.
s est; operi non datur unus honos.

II. *Epistola Arethusæ ad Lycotam.*

a suo mittit mandata Lycotæ,
absis, si potes esse meus.
tibi lecturo pars oblita deerit,
lacrymis facta litura meis.
certo fallet te litera tractu,
dextræ iam morientis erunt.
erunt iteratos Bactra per ortus,
muito Sericus hostis equo;
Getæ, pictoque Britannia curru,
o decolor Indus equo.
a fides? hæ pactæ sunt mihi noctes,
urgenti brachia victa dedi?
luctæ fax omen pretulit, illa
verso lumina nigra rogo.
n sparsa lacu; nec recta capillis
est: nupsi non comitante deo.
portis pendent mea noxia vota:
c castris quarta lacerna tuis.
erita qui carpsit ab arbore vallum,
querulas rauca per ossa tubas;
no funem qui torqueat Ocno,
e tuam pascat, aselle, famem.
n teneros urit lorica lacertos?
s imbelles atteret hasta manus?
potius, quam dentibus ulla puella
lorandas, per tua colla notas.
cie vultum tenuasse: sed opto
sit color ille meo.
noctes induxit Vesper amaras,
a iacent, osculor arma tua.
in toto non sidere pallia lecto,
ctores non dare carmen aves.
rnis castrensia pensa laboro,
radios vellera lecta suos.
parte fluat vincendus Araxes,
qua Parthus millia currat eques.
ula pictos ediscere mundos,
æc docti sit positura dei;
lenta gelu, quæ putris ab æstu;
Ventus in Italiam qui bene vela ferat.
Assidet una soror; curis et pallida nutrix
Deierat hiberni temporis esse moras.
Felix Hippolyte! nuda tulit arma papilla,
Et texit galea barbara molle caput.
Romanis utinam patuissent castra puellis;
Essem militiæ sarcina fida tuæ;
Nec me tardarent Scythiæ iuga, cum pater altas
Africus in glaciem frigore nectit aquas.
Omnis amor magnus; deserta in coniuge maior.
Hanc Venus, ut vivat, ventilat ipsa facem.
Nam mihi quo, Pœnis si purpura fulgeat ostris,
Crystallusque meas ornet aquosa manus?
Omnia surda tacent: lanis assueta colendis
Vix aperit clausos una puella lares.
Glaucidos et catulæ vox est mihi grata querentis:
Illa tui partem vindicat una tori.
Flore sacella tego, verbenis compita velo,
Et crepat ad veteres herba Sabina focos.
Sive in finitimo gemuit stans noctua tigno,
Seu voluit tangi parca lucerna mero;
Illa dies hornis cædem denuntiat agnis;
Succinctique calent ad nova lucra popæ.
Ne, precor, adscensis tanti sit gloria Bactris,
Raptave odorato carbasa lina duci,
Plumbea cum tortæ sparguntur pondera fundæ,
Subdolus et versis increpat arcus equis.
Sed (tua sic, domitis Parthæ telluris alumnis,
Pura triumphantes hasta sequatur equos)
Incorrupta mei conserva fœdera lecti.
Hac ego te sola lege redisse velim.
Armaque cum tulero portæ votiva Capenæ,
Subscribam, Salvo grata puella viro.

ELEGIA IV. *Fabula Tarpeiæ.*

Tarpeium nemus, et Tarpeiæ turpe sepulcrum
Fabor, et antiqui limina capta Iovis.
Lucus erat felix hederoso consitus antro,
Multaque nativis obstrepit arbor aquis;
Silvani ramosa domus, quo dulcis ab æstu
Fistula poturas ire iubebat oves.
Hunc Tatius fontem vallo præcingit acerno;
Fidaque suggesta castra coronat humo.
Quid tum Roma fuit, tubicen vicina Curetis
Cum quateret lento murmure saxa Iovis?
Atque ubi nunc terris dicuntur iura subactis,
Stabant Romano pila Sabina foro.
Murus erant montes: ubi nunc est curia septa,
Bellicus ex illo fonte bibebat equus.
Hinc Tarpeia deæ fontem libavit: at illi
Urgebat medium fictilis urna caput.
Et satis una malæ potuit mors esse puellæ,
Quæ voluit flammas fallere, Vesta, tuas?
Vidit arenosis Tatium proludere campis,
Pictaque per flavas arma levare iubas.
Obstupuit regis facie et regalibus armis;
Interque oblitas excidit urna manus.
Sæpe illa immeritæ causata est omina Lunæ,
Et sibi tingendas finxit in amne comas.
Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciem læderet hasta Tatî.
Dumque subit primo Capitolia nubila fumo,
Rettulit hirsutis brachia secta rubis;
Et sua Tarpeia residens ita flevit ab arce
Vulnera, vicino non patienda Iovi:
Ignes castrorum, et Tatiæ prætoria turmæ,
Et formosa oculis arma Sabina meis,
O utinam ad vestros sedeam captiva penates,
Dum captiva mei conspicer ora Tatî.

Romani montes, et montibus addita Roma,
  Et valeat probro Vesta pudenda meo.
Ille equus, ille meos in castra reponet amores,
  Cui Tatius dextras collocat ipse iubas.
Quid mirum in patrios Scyllam sævisse capillos,
  Candidaque in sævos inguina versa canes?
Prodita quid mirum fraterni cornua monstri,
  Cum patuit lecto stamine torta via?
Quantum ego sum Ausoniis crimen factura puellis,
  Improba virgineo lecta ministra foco!
Pallados exstinctos si quis mirabitur ignes,
  Ignoscat: lacrymis spargitur ara meis.
Cras, ut rumor ait, tota pugnabitur urbe:
  Tu cave spinosi rorida terga iugi.
Lubrica tota via est, et perfida: quippe tacentes
  Fallaci celat limite semper aquas.
O utinam magicæ nossem cantamina Musæ!
  Hæc quoque formoso lingua tulisset opem.
Te toga picta decet; non quem, sine matris honore,
  Nutrit inhumanæ dura papilla lupæ.
Sic, hospes, pariamne tua regina sub aula,
  Dos tibi non humilis prodita Roma venit:
Sin minus; at raptæ ne sint impune Sabinæ,
  Me rape, et alterna lege repende vices.
Commissas acies ego possum solvere: nuptæ,
  Vos medium palla fœdus inite mea.
Adde, Hymenæe, modos: tubicen, fera murmura conde;
  Credite, vestra meus molliet arma torus.
Et iam quarta canit venturam buccina lucem;
  Ipsaque in Oceanum sidera lapsa cadunt.
Experiar somnum: de te mihi somnia quæram;
  Fac venias oculis umbra benigna meis.
Dixit, et incerto permisit brachia somno,
  Nescia se furiis accubuisse novis.
Nam Vesta, Iliacæ felix tutela favillæ,
  Culpam alit et plures condit in ossa faces.
Illa ruit, qualis celerem prope Thermodonta
  Strymonis abscisso fertur aperta sinu.
Urbi festus erat; dixere Palilia patres;
  Hic primus cœpit mœnibus esse dies.
Annua pastorum convivia, lusus in urbe,
  Cum pagana madent fercula deliciis,
Cumque super raros fœni flammantis acervos
  Traiicit immundos ebria turba pedes.
Romulus excubias decrevit in otia solvi,
  Atque intermissa castra silere tuba.
Hoc Tarpeia suum tempus rata, convenit hostem:
  Pacta ligat, pactis ipsa futura comes.
Mons erat adscensu dubius, festoque remissus.
  Nec mora, vocales occupat ense canes.
Omnia præbebant somnos. Sed Iupiter unus
  Decrevit pœnis invigilare suis.
Prodiderat portæque fidem, patriamque iacentem;
  Nubendique petit, quem velit ipse, diem.
At Tatius (neque enim sceleri dedit hostis honorem)
  Nube, ait, et regni scande cubile mei.
Dixit, et ingestis comitum superobruit armis.
  Hæc, virgo, officiis dos erat apta tuis.
A duce Tarpeio mons est cognomen adeptus.
  O vigil, iniustæ præmia sortis habes.

Elegia V. *In Lenam.*

Terra tuum spinis obducat, Lena, sepulcrum;
  Et tua, quod non vis, sentiat umbra sitim;
Nec sedeant cineri manes; at Cerberus ultor
  Turpia ieiuno terreat ossa sono;
Docta vel Hippolytum Veneri mollire negantem,
  Concordique toro pessima semper avis.
Penelopen quoque, neglecto rumore mariti,
  Nubere lascivo cogeret Antinoo.
Illa velit, poterit magnes non ducere ferrum,
  Et volucris nidis esse noverca suis.
Quippe et Collinas ad fossam moverit herbas,
  Stagnaque currenti diluerentur aqua.
Audax cantatæ leges imponere Lunæ,
  Et sua nocturno fallere terga lupo.
Possit ut intentos astu cæcare maritos,
  Cornicum immeritas eruit ungue genas.
Consuluitque striges nostro de sanguine, et in me
  Hippomanes fetæ semina legit equæ.
Exornabat opus verbis, ceu blanda pererret,
  Saxosamque terat sedula lympha viam;
Si te Eoa, Doroxanium, iuvat aurea ripa,
  Et quæ sub Tyria concha superbit aqua:
Eurypylisque placet Coæ textura Minervæ,
  Sectaque ab Attalicis putria signa toris;
Seu quæ palmiferæ mittunt venalia Thebæ,
  Murrheaque in Parthis pocula cocta focis;
Sperne fidem; provolve deos; mendacia vincant;
  Frange et damnosæ iura pudicitiæ.
Et simulare virum pretium facit: utere causis:
  Maior, dilata nocte, recurret amor.
Si tibi forte comas vexaverit utilis ira,
  Postmodo mercata pace premendus erit.
Denique, ubi amplexu Venerem promiseris empto,
  Fac simules puros Isidis esse dies.
Ingerat Apriles Iole tibi; tundat Amycle,
  Natalem Maiis idibus esse tuum.
Supplex ille sedet: posita tu scribe cathedra
  Quidlibet. Has artes si pavet ille, tenes.
Semper habe morsus circa tua colla recentes,
  Litibus alternis quos putet esse datos.
Nec te Medeæ delectent probra sequacis;
  Nempe tulit fastus ausa rogare prior.
Sed potius mundi Thais pretiosa Menandri,
  Cum ferit astutos comica mœcha Getas.
In mores te verte viri: si cantica iactat,
  I comes, et voces ebria iunge tuas.
Ianitor ad dantes vigilet: si pulset inanis,
  Surdus in obductam somniet usque seram.
Nec tibi displiceat miles non factus amori,
  Nauta nec, attrita si ferat æra manu;
Aut quorum titulus per barbara colla pependit,
  Cretati medio cum saluere foro.
Aurum spectato, non quæ manus afferat aurum.
  Versibus auditis, quid, nisi verba, feres?
Qui versus, Coæ dederit nec munera vestis,
  Istius tibi sit surda sine arte lyra.
Dum vernat sanguis, dum rugis integer annus,
  Utere, ne quid cras libet ab ore dies.
Vidi ego odorati victura rosaria Pæsti
  Sub matutino cocta iacere Noto.
His animum nostræ dum versat Acanthis amicæ,
* * * * *
Sed cape torquatæ, Venus o regina, columbæ
  Ob meritum ante tuos guttura secta focos.
Vidi ego rugoso tussim concrescere collo,
  Sputaque per dentes ire cruenta cavos:
Atque animam in tegetes putrem exspirare paleis;
  Horruit algenti tegula curta foco.
Exsequiæ fuerunt rari furtiva capilli
  Vincula, et immundo pallida mitra situ,
Et canis in nostros nimis experrecta dolores,
  Cum fallenda meo pollice clatra forent.
Sit tumulus Lenæ curto vetus amphora collo:
  Urgeat hanc supra vis, caprifice, tua.
Quisquis amas, scabris hoc bustum cædite saxis,
  Mixtaque cum saxis addite verba mala.

I. *De pugna Actiaca navali.*

; sint ora faventia sacris,
meos icta iuvenca focos.
certent Romana corymbis;
urna ministret aquas.
ite, et blandi mihi thuris honores;
circa laneus orbis eat.
phia; carmenque recentibus aris
niis libet eburna Cadis.
lex alio sint aere novæ;
ati laurea mollit iter.
essamus Apollinis ædem:
ope, digna favore tuo.
n ducuntur carmina: Cæsar
quæso, Iupiter ipse, vaces.
ns Athamana ad litora portus,
is murmure condit aquæ,
gus monumenta carinæ,
tis non operosa via.
re manus: stetit æquore moles
nis æqua favebat avis.
at tenero damnata Quirino,
ea turpiter acta manu.
itis plenis Iovis omine velis,
patriæ vincere docta suæ.
minos Nereus lunarat in arcus:
iis icta tremebat aqua.
nquens stantem se vindice Delon,
atos mobilis ante Notos)
ti puppem super; et nova flamma
quam ter sinuata facem.
it crines in colla solutos,
æ carmen inerme lyræ;
it Pelopeum Agamemnona vultu,
idis Dorica castra rogis;
s solvit Pythona per orbes
nbelles quem timuere lyræ.
i mundi servator ab Alba
loreis cognite maior avis:
terra tua est; tibi militat arcus,
meris hoc onus omne meis.
iam, quæ nunc te vindice freta,
æ publica vota tuæ.
des, murorum Romulus auctor
non bene vidit aves.
is audent! proh turpe, Latinos,
uctus regia vela pati.
uis centenis remigat alis,
o labitur illa mari.
proræ Centauros saxa minantes;
pictos experiere metus.
lit, vires in milite causa;
subest, excutit arma pudor.
ommitte rates: ego temporis auctor
era Iulia rostra manu.
etræ pondus consumit in arcus:
arcus Cæsaris hasta fuit.
le Phœbi; dat femina pœnas;
nias fracta vehuntur aquas.
niratus Cæsar ab astro,
nostri sanguinis ista fides.
tu Triton; omnesque marinæ
rca libera signa deæ.
cymba male nixa fugaci,
sso non moritura die.
tus mulier foret una triumphus,
er quas ante Iugurtha vias!
it Phœbus monumenta, quod eius
Una decem vicit missa sagitta rates.
Bella satis cecini: citharam iam poscit Apollo
Victor, et ad placidos exuit arma choros.
Candida nunc molli subeant convivia luco;
Blanditiæque fluant per mea colla rosæ;
Vinaque fundantur prelis elisa Falernis;
Terque lavet nostras spica Cilissa comas.
Ingenium potis irritat Musa poetis.
Bacche, soles Phœbo fertilis esse tuo.
Ille paludosos memoret servire Sygambros;
Cepheam hic Meroen, fuscaque regna canat;
Hic referat sero confectum fœdere Parthum:
Reddat signa Remi; mox dabit ipse sua.
Sive aliquid pharetris Augustus parcet Eois,
Differat in pueros ista tropæa suos.
Gaude, Crasse, nigras siquid sapis inter arenas;
Ire per Euphraten ad tua busta licet.
Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec
Iniiciat radios in mea vina dies.

Elegia VII. *De Cynthia.*

Sunt aliquid Manes; letum non omnia finit;
Luridaque evictos effugit umbra rogos.
Cynthia namque meo visa est incumbere fulcro,
Murmur ad extremæ nuper humata viæ;
Cum mihi somnus ab exsequiis penderet amaris,
Et quererer lecti frigida regna mei.
Eosdem habuit secum, quibus est elata, capillos;
Eosdem oculos: lateri vestis adusta fuit.
Et solitam digito beryllon adederat ignis;
Summaque Lethæus triverat ora liquor.
Spirantisque animos, et vocem misit: at illi
Pollicibus fragiles increpuere manus:
Perfide, nec cuiquam melior sperande puellæ,
In te iam vires somnus habere potest?
Iamne tibi exciderunt vigilacis furta Suburæ,
Et mea nocturnis trita fenestra dolis?
Per quam demisso quoties tibi fune pependi,
Alterna veniens in tua colla manu!
Sæpe Venus trivio commissa, et pectore mixto
Fecerunt tepidas pallia nostra vias.
Fœderis heu taciti! cuius fallacia verba
Non audituri diripuere Noti.
At mihi non oculos quisquam inclinavit euntes:
Unum impetrassem te revocante diem.
Nec crepuit fissa me propter arundine custos;
Læsit et obiectum tegula curta caput.
Denique quis nostro curvum te funere vidit?
Atram quis lacrymis incaluisse togam?
Si piguit portas ultra procedere, at illuc
Iussisses lectum lentius ire meum.
Cur ventos non ipse rogis, ingrate, petisti?
Cur nardo flammæ non oluere meæ?
Hoc etiam grave erat, nulla mercede hyacinthos
Iniicere, et fracto busta piare cado?
Lygdamus uratur, candescat lamina vernæ.
(Sensi ego, cum insidiis pallida vina bibi.)
Aut Nomas arcanas tollat versuta salivas.
Dicet damnatas ignea testa manus.
Quæ modo per viles inspecta est publica noctes,
Hæc nunc aurata cyclade signat humum:
Et graviora rependit iniquis pensa quasillis,
Garrula de facie si qua locuta mea est.
Nostraque quod Petale tulit ad monumenta coronas,
Codicis immundi vincula sentit anus.
Cæditur et Lalage tortis suspensa capillis,
Per nomen quoniam est ausa rogare meum.
Te patiente, meæ conflavit imaginis aurum,
Ardenti nostro dotem habitura rogo.

Non tamen insector, quamvis mereare, Properti:
Longa mea in libris regna fuere tuis.
Iuro ego fatorum nulli revocabile carmen,
(Tergeminusque canis sic mihi molle sonet)
Me servasse fidem: si fallo, vipera nostris
Sibilet in tumulis, et super ossa cubet.
Nam gemina est sedes turpem sortita per amnem,
Turbaque diversa remigat omnis aqua.
Una Clytæmnestræ stuprum vehit, unaque Cressæ
Portat mentitæ lignea monstra bovis.
Ecce coronato pars altera vecta phaselo,
Mulcet ubi Elysias aura beata rosas:
Qua numerosa fides, quaque æra rotunda Cybelles,
Mitratisque sonant Lydia plectra choris.
Andromedeque et Hypermnestre, sine fraude maritæ,
Narrant historias corpora nota suas.
Hæc sua maternis queritur livere catenis
Brachia, nec meritas frigida saxa manus.
Narrat Hypermnestre magnum ausas esse sorores;
In scelus hoc animum non valuisse suum.
Sic ortis lacrymis vitæ sanamus amara.
Celo ego perfidiæ crimina multa tuæ.
Sed tibi nunc mandata damus, si forte moveris,
Si te non totum Doridos herba tenet:
Nutrix in tremulis nequid desideret annis
Parthenie: patuit, nec tibi avara fuit.
Deliciæque meæ Latris, cui nomen ab usu,
Ne speculum dominæ porrigat illa novæ.
Et quoscumque meo fecisti nomine versus,
Ure mihi: laudes desine habere meas.
Pelle hederam tumulo, mihi quæ pugnante corymbo
Mollia contortis alligat ossa comis.
Pomosis Anio qua spumifer incubat arvis,
Et nunquam Herculeo numine pallet ebur,
Hoc carmen media dignum me scribe columna,
Sed breve, quod currens vector ab urbe legat:
« Hic Tiburtina iacet aurea Cynthia terra:
Accessit ripæ laus, Aniene, tuæ. »
Nec tu sperne piis venientia somnia portis.
Cum pia venerunt somnia, pondus habent.
Nocte vagæ ferimur: nox clausas liberat umbras;
Errat et abiecta Cerberus ipse sera.
Luce iubent leges Lethæa ad stagna reverti:
Nos vehimur: vectum nauta recenset onus.
Nunc te possideant aliæ: mox sola tenebo.
Mecum eris, et mixtis ossibus ossa teram.
Hæc postquam querula mecum sub lite peregit,
Inter complexus excidit umbra meos.

ELEGIA VIII. *De Cynthia.*

Disce, quid Esquilias hac nocte fugarit aquosas,
Cum vicina novis turba cucurrit agris.
Lanuvium annosi vetus est tutela draconis,
Hic, ubi tam raræ non perit hora moræ,
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Qua penetral, (virgo, tale iter omne cave!)
Ieiuni serpentis honos, cum pabula poscit
Annua, et ex ima sibila torquet humo.
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
Cum tenera anguino creditur ore manus.
Ille sibi admotas a virgine corripit escas:
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum;
Clamantque agricolæ, Fertilis annus erit.
Huc mea detonsis advecta est Cynthia mannis:
Causa fuit Iuno, sed mage causa Venus.
Appia, dic, quæso, quantum te teste triumphum
Egerit, effusis per tua saxa rotis;
Turpis in arcana sonuit cum rixa taberna,
Si sine me, famæ non sine labe meæ.
Spectaclum ipsa sedens primo temone pependit
Ausa per impuros fræna movere locos.
Serica nam taceo volsi carpenta nepotis,
Atque armillatos colla Molossa canes;
Qui dabit immundæ venalia fata saginæ,
Vincet ubi erasas barba pudenda genas.
Cum fieret nostro toties iniuria lecto,
Mutato volui castra movere toro.
Phyllis Aventinæ quædam est vicina Dianæ,
Sobria grata parum; cum bibit, omne decet.
Altera Tarpeios est inter Teia lucos,
Candida; sed potæ non satis unus erit.
His ego constitui noctem lenire vocatis,
Et Venere ignota furta novare mea.
Unus erat tribus in secreta lectulus umbra.
Quæris concubitus? inter utramque fui.
Lygdamus ad cyathos, vitrique æstiva supellex,
Et Methymnæi Graia saliva meri.
Niloles tibicen erat, crotalistria Phyllis,
Et facilis spargi munda sine arte rosa.
Nanus et ipse suos breviter concretus in artus
Iactabat truncas ad cava buxa manus.
Sed neque suppletis constabat flamma lucernis,
Recidit inque suos mensa supina pedes.
Me quoque per talos Venerem quærente secundam
Semper damnosi subsiluere canes.
Cantabant surdo; nudabant pectora cæco.
Lanuvii ad portas (heu mihi!) solus eram;
Cum subito rauci sonuerunt cardine postes,
Et levia ad primos murmura facta lares.
Nec mora, cum totas resupinat Cynthia valvas,
Non operosa comis, sed furibunda, decens.
Pocula mi digitos inter cecidere remissos;
Pallueruntque ipso labra soluta mero.
Fulminat illa oculis, et, quantum femina, sævit,
Spectaclum capta nec minus urbe fuit.
Phyllidos iratos in vultum conicit ungues:
Territa vicinas Teia clamat aquas.
Lumina sopitos turbant elata Quirites;
Omnis et insana semita voce tonat.
Illas direptisque comis, tunicisque solutis,
Excipit obscuræ prima taberna viæ.
Cynthia gaudet in exuviis, victrixque recurrit,
Et mea perversa sauciat ora manu:
Imponitque notam collo, morsuque cruentat,
Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.
Atque, ubi iam nostris lassavit brachia plagis,
Lygdamus ad plutei fulcra sinistra latens
Eruitur, geniumque meum prostratus adorat.
Lygdame, nil potui; tecum ego captus eram.
Supplicibus palmis tum demum ad fœdera veni,
Cum vix tangendos præbuit illa pedes,
Atque ait: Admissæ si vis me ignoscere culpæ,
Accipe, quæ nostræ formula legis erit.
Tu neque Pompeia spatiabere cultus in umbra,
Nec cum lascivum sternet arena forum.
Colla cave inflectas ad summum obliqua theatrum,
Aut lectica tuæ sidat aperta moræ.
Lygdamus in primis, omnis mihi causa querelæ,
Veneat, et pedibus vincula bina trahat.
Indixit leges: respondi ego, legibus utar.
Riserat imperio facta superba dato.
Dein quemcumque locum externæ tetigere puellæ,
Suffiit, et pura limina tergit aqua:
Imperat et totas iterum mutare lacernas;
Terque meum tetigit sulfuris igne caput.
Atque ita, mutato per singula pallia lecto
Et spondis, toto movimus arma toro.

IX. *De Hercule, et Morte Caci.*

aclesqua tempestate iuvencos
ibulis, o Erythia, tuis,
:tos, pecorosa Palatia, montes,
essos fessus et ipse boves,
suo stagnabant flumine, quaque
urbanas velificabat aquas.
o manserunt hospite Caco
furto polluit ille Iovem.
erat, metuendo raptor ab antro,
rtitos qui dabat ora focos.
forent manifestæ signa rapinæ,
uda traxit in antra boves,
e deo: furem sonuere iuvenci:
placidas diruit ira fores.
it pulsus tria tempora ramo
lcides sic ait: Ite boves,
oves, nostræ labor ultime clavæ,
mitæ, bis mea præda boves.
gitu sancite boaria longo.
ut Romæ pascua vestra forum.
cco torquet sitis ora palato:
on ullas feta ministrat aquas.
clusæ audit ridere puellas.
mbroso fecerat orbe nemus,
clausæ deæ, fontesque piandos,
nullis sacra retecta viris.
æ velabant limina vittæ;
rato luxerat igne casa:
ngis ornabat frondibus ædem;
antantes umbra tegebat aves.
iccam congesto pulvere barbam,
te fores verba minora deo:
luci sacro quæ luditis antro,
fessis hospita fana viris.
erro, circaque sonantia lymphis:
cepto flumine palma sat est.
iquem, tergo qui sustulit orbem?
a: Alciden terra recepta vocat.
rculeæ non audit fortia clavæ?
n ad notas irrita tela feras?
gias hominum luxisse tenebras?
* * * * * *
ti sacrum faceretis amaræ,
set aquas ipsa noverca suas.
ultusque meus, setæque leonis
Libyco sole perusta coma;
nia feci servilia palla
yda pensa diurna colu.
tum cepit mihi fascia pectus,
duris apta puella fui.
les: at talibus alma sacerdos
as stamine vincta comas:
ospes; lucoque abscede verendo:
n, et tuta limina linque fuga.
is metuenda lege piatur,
nota vindicat ara casa.
s adspexit Pallada vates,
, posita Gorgone, membra lavat.
ios fontes: hæc lympha puellis
i limitis una fluit.
umeris postes concussit opacos;
atam ianua clausa sitim.
xhausto iam flumine vicerat æstum,
ccis tristia iura labris:
undi nunc me mea fata trahentem
e fesso vix mihi terra patet.
regibus devota est Ara repertis,
Ara per has, inquit, Maxima facta manus,
Hæc nullis umquam pateat veneranda puellis,
Herculis eximii ne sit inulta sitis.
Sancte pater, salve, cui iam favet aspera Iuno:
Sancte, velis libro dexter adesse meo.
Hunc, quoniam manibus purgatum sanxerat orbem,
Sic Sancum Tatiæ composuere Cures.

Elegia X. *Quare Iupiter Feretrius dictus.*

Nunc Iovis incipiam causas aperire Feretri,
Armaque de ducibus trina recepta tribus.
Magnum iter adscendo; sed dat mihi gloria vires.
Non iuvat ex facili lecta corona iugo.
Imbuis exemplum primæ tu, Romule, palmæ
Huius, et exuviis plenus ab hoste redis,
Tempore quo portas Cæninum Acronta petentem
Victor in eversum cuspide fundis equum.
Acron Herculeus Cænina ductor ab arce,
Roma, tuis quondam finibus horror erat.
Hic, spolia ex humeris ausus sperare Quirinis,
Ipse dedit, sed non sanguine sicca suo.
Hunc videt ante cavas vibrantem spicula turres
Romulus, et votis occupat ante ratis:
Iupiter, hæc hodie tibi victima corruet Acron.
Voverat, et spolium corruit ille Iovi.
Urbis, virtutumque parens sic vincere suevit,
Qui tulit aprico frigida castra lare.
Idem eques et frenis, idem fuit aptus aratris,
Et galea hirsuta comta lupina iuba.
Picta nec inducto fulgebat parma pyropo:
Præbebant cæsi baltea lenta boves.
Cossus at insequitur Veientis cæde Tolumni,
Vincere cum Veios posse laboris erat.
Necdum ultra Tiberim belli sonus; ultima præda
Nomentum, et captæ iugera terna Coræ.
Et Veii veteres et vos tum regna fuistis,
Et vestro posita est aurea sella foro.
Nunc intra muros pastoris buccina lenti
Cantat, et in vestris ossibus arva metunt.
Forte super portæ dux Veius adstitit arcem;
Colloquiumque sua fretus ab urbe dedit.
Dumque aries murum cornu pulsabat aeno,
Vineaque inductum longo tegebat opus,
Cossus ait: Forti melius concurrere campo.
Nec mora fit; plano sistit uterque gradum.
Di Latias iuvere manus: desecta Tolumni
Cervix Romanos sanguine lavit equos.
Claudius Eridanum traiectos arcuit hostes,
Belgica cui vasti palma relata ducis
Virdumari: genus hic Rheno iactabat ab ipso,
Nobilis e tectis fundere gæsa rotis.
Illi virgatis iaculantis ab agmine braccis
Torquis ab incisa decidit unca gula.
Nunc spolia in templo tria condita. Causa Feretri,
Omine quod certo dux ferit ense ducem;
Seu quia victa suis humeris huc arma ferebant,
Hinc Feretri dicta est ara superba Iovis.

Elegia XI. *Ad Paulum.*

Desine, Paule, meum lacrymis urgere sepulcrum.
Panditur ad nullas ianua nigra preces.
Cum semel infernas intrarunt funera leges,
Non exorato stant adamante viæ.
Te licet orantem fuscæ deus audiat aulæ,
Nempe tuas lacrymas litora surda bibent.
Vota movent superos: ubi portitor æra recepit,
Obserat umbrosos lurida porta rogos.
Sic mœstæ cecinere tubæ, cum subdita nostrum
Detraheret lecto fax inimica caput.

Quid mihi coniugium Pauli, quid currus avorum
 Profuit, aut famæ pignora tanta meæ?
Num minus immites habui Cornelia Parcas?
 En sum, quod digitis quinque levatur onus.
Damnatæ noctes, et vos vada lenta paludes,
 Et quæcumque meos implicat unda pedes,
Immatura licet, tamen huc non noxia veni:
 Det pater hic umbræ mollia iura meæ.
Aut siquis posita iudex sedet Æacus urna,
 In mea sortita vindicet ossa pila.
Assideat frater, iuxta et Minoia sella, et
 Eumenidum intento turba severa foro.
Sisyphe, mole vaces: taceant Ixionis orbes:
 Fallax Tantaleo corripiare liquor.
Cerberus et nullas hodie petat improbus umbras,
 Sed iaceat tacita lapsa catena sera.
Ipsa loquar pro me: si fallo, pœna sororum
 Infelix humeros urgeat urna meos.
Si cui fama fuit per avita tropæa decori,
 Afra Numantinos regna loquuntur avos.
Altera maternos exæquat turba Libones;
 Et domus est titulis utraque fulta suis.
Mox ubi iam facibus cessit prætexta maritis,
 Vinxit et adspersas altera vitta comas;
Iungor, Paule, tuo, sic discessura, cubili,
 In lapide huic uni nupta fuisse legar.
Testor maiorum cineres tibi, Roma, verendos,
 Sub quorum titulis Africa tonsa iacet;
Qui Persen proavi simulantem pectus Achillis,
 Et tumidas proavo fregit Achille domos;
Me neque censuræ legem mollisse, nec ulla
 Labe mea nostros erubuisse focos.
Non fuit exuviis tantis Cornelia damnum:
 Quin et eram magnæ pars imitanda domus.
Nec mea mutata est ætas; sine crimine tota est:
 Viximus insignes inter utramque facem.
Mi natura dedit leges a sanguine ductas;
 Ne possim melior iudicis esse metu.
Quamlibet austeras de me ferat urna tabellas;
 Turpior assessu non erit ulla meo.
Vel tu, quæ tardam movisti fune Cybellen,
 Claudia, turritæ rara ministra deæ;
Vel cui, commissos cum Vesta reposceret ignes,
 Exhibuit vivos carbasus alba focos.
Nec te, dulce caput, mater Scribonia, læsi.
 In me mutatum quid, nisi fata, velis?
Maternis laudor lacrymis; urbisque querelis;
 Defensa et gemitu Cæsaris ossa mea.
Ille sua nata dignam vixisse sororem
 Increpat; et lacrymas vidimus ire deo.
Et tamen emerui generosos vestis honores;
 Nec mea de sterili facta rapina domo.
Tu, Lepide, et tu, Paule, meum post fata levamen,
 Condita sunt vestro lumina nostra sinu.
Vidimus et fratrem sellam geminasse curulem;
 Consule quo facto, tempore rapta soror.
Filia, tu specimen censuræ nata paternæ,
 Fac teneas unum, nos imitata, virum.
Et serie fulcite genus. Mihi cymba volenti
 Solvitur, aucturis tot mea fata malis.
Hæc est feminei merces extrema triumphi,
 Laudat ubi emeritum libera fama rogum.
Nunc tibi commendo, communia pignora, natos:
 Hæc cura et cineri spirat inusta meo.
Fungere maternis vicibus, pater: illa meorum
 Omnis erit collo turba ferenda tuo.
Oscula cum dederis tua flentibus, adiice matris:
 Tota domus cœpit nunc onus esse tuum.
Et siquid doliturus eris, sine testibus illis;
 Cum venient, siccis oscula falle genis.
Sat tibi sint noctes, quas de me, Paule, fatiges,
 Somniaque in faciem credita sæpe meam.
Atque ubi secreto nostra ad simulacra loqueris,
 Ut responsuræ singula verba iace.
Seu tamen adversum mutarit ianua lectum,
 Sederit et nostro cauta noverca toro;
Coniugium, pueri, laudate et ferte paternum:
 Capta dabit vestris moribus illa manus.
Nec matrem laudate nimis; collata priori
 Vertet in offensas libera verba suas.
Seu memor ille mea contentus manserit umbra,
 Et tanti cineres duxerit esse meos;
Discite venturam iam nunc lenire senectam,
 Cœlibis ad curas nec vacet ulla via.
Quod mihi detractum est, vestros accedat ad annos;
 Prole mea Paulum sic iuvet esse senem.
Et bene habet: nunquam mater lugubria sumpsi;
 Venit in exsequias tota caterva meas.
Causa perorata est! flentes me surgite testes,
 Dum pretium vitæ grata rependit humus.
Moribus et cœlum patuit: sim digna merendo,
 Cuius honoratis ossa vehantur avis.

Q. HORATIUS FLACCUS

Flaccus VI Id. Decemb. An. U. C. 689 ante I. C. 65, libertino patre Venusii in Apulia um parente in Sabinos commigravit; quem quum pater puerum Romam misisset in ludum n, angustias patris vicit ingenio, coluitque adolescens Brutum, sub quo Tribunus militum lo militavit: captusque a Cæsare post multum tempus beneficio Mæcenatis non solum ed etiam in amicitiam receptus est. Scripsit autem Carminum lib. 4, Epodon, Carmen Sermonum lib. 2, Epistolarum 2, de Arte poetica 1. Decessit V. Kal. Dec. anno ætatis suæ 57, gusto palam nuncupato, et extremis Exquiliis est conditus, iuxta Mæcenatis tumulum.

Q. Horatii Flacci opera ex editione F. C. Zeunii

ODARUM LIBER PRIMUS

Od. I. *Ad Mæcenatem.*

vis edite regibus,
n, et dulce decus meum!
rriculo pulverem Olympicum
t; metaque fervidis
palmaque nobilis,
ninos evehit ad deos:
lium turba Quiritium
ibus tollere honoribus:
rio condidit horreo
Libycis verritur areis:
trios findere sarculo
cis conditionibus
avcas, ut trabe Cypria
idus nauta secet mare.
ariis fluctibus Africum
ueus, otium et oppidi
ui: mox reficit rates
ilis pauperiem pati.
teris pocula Massici,
lido demere de die
viridi membra sub arbuto
d aquæ lene caput sacræ.
iuvant, et lituo tubæ
itus, bellaque matribus
net sub Iove frigido
æ coniugis immemor;
tulis cerva fidelibus,
es Marsus aper plagas.
n hederæ præmia frontium
peris: me gelidum nemus,
ue leves cum Satyris chori
ulo; si neque tibias
t, nec Polyhymnia
it tendere barbiton.
icis vatibus inseris,
n sidera vertice.

II. *Ad Augustum Cæsarem.*

s nivis atque diræ
it Pater, et, rubente
iaculatus arces,
uit urbem:
, grave ne rediret
hæ, nova monstra questæ;
oteus pecus egit altos
re montes;
ma genus hæsit ulmo,
s fuerat columbis;
pavidæ natarunt
ore damæ.
m Tiberim, retortis
Litore Etrusco violenter undis,
Ire deiectum monimenta regis,
Templaque Vestæ;
Iliæ dum se nimium querenti
Iactat ultorem; vagus et sinistra
Labitur ripa (Iove non probante) uxorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara, iuventus.
Quem vocet divûm populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit partes scelus expiandi
Iupiter? tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo:
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Iocus circumvolat, et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis, auctor,
Heu nimis longo satiate ludo;
Quem iuvat clamor, galeæque leves,
Acer et [Mauri] peditis cruentum
Vultus in hostem:
Sive mutata iuvenem figura,
Ales, in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris ultor;
Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus intersis populo Quirini:
Neve te, nostris vitiis iniquum,
Ocyor aura
Tollat. Hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

Od. III. *Ad navem qua vehebatur Virgilius, Athenas proficiscens.*

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis, præter Iapyga:
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animæ dimidium meæ.
Illi robur et æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem

Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriæ
Maior, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare [turbidum,] et
Infames scopulos, Acroceraunia?
Nequidquam deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit:
Post ignem ætherea domo
Subductum, macies et nova febrium
Terris incubuit cohors;
Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est:
Cœlum ipsum petimus stultitia; neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iovem ponere fulmina.

Ode IV. *Ad L. Sextium, consularem.*

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
Trahuntque siccas machinæ carinas;
Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit Venus, imminente luna,
Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, sive malit hædo.
Pallida Mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Iam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia; quo simul meäris,
Nec regna vini sortiere talis;
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

Ode V. *Ad Pyrrham.*

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam
Simplex munditiis? Heu quoties fidem
Mutatosque deos flebit, et aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis! Miseri, quibus
Intentata nites. Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo.

Ode VI. *Ad Agrippam.*

Scriberis Vario fortis, et hostium
Victor, Mæonii carminis aliti,
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles, te duce, gesserit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Peleidæ stomachum, cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssei,
Nec sævam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia; dum pudor,
Imbellisque lyræ musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris et tuas
Culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden superis parem?
Nos convivia, nos prœlia virginum,
Sectis in iuvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non præter solitum leves.

Ode VII. *Ad Munatium Plancum, consul*[illegible]

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mityl[illegible]
Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delph[illegible]
Insignes, aut Thessala Tempe:
Sunt, quibus unum opus est, intactæ Pallad[illegible]
Carmine perpetuo celebrare, et
Undique decerptam fronti præponere olivam
Plurimus, in Iunonis honorem,
Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
Tristitiam vitæque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremqu[illegible]
Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
Ibimus, o socii comitesque!
Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teu[illegible]
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, peioraque passi
Mecum sæpe viri! nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

Ode VIII. *Ad Lydiam.*

Lydia, dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum
Oderit Campum, patiens pulveris atque sol[illegible]
Cur neque militaris
Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur oli[illegible]
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque iam livida gestat arm[illegible]
Brachia, sæpe disco,

ans finem iaculo nobilis expedito?
it marinæ
dicunt Thetidis sub lacrymosa Troiæ
irilis
in cædem et Lycias proriperet catervas?

Ode IX. *Ad Thaliarchum.*

a stet nive candidum
iam sustineant onus
orantes, geluque
a constiterint acuto?
gus, ligna super foco
ens; atque benignius
quadrimum Sabina,
liarche, merum diota.
vis cætera; qui simul
atos æquore fervido
ntes; nec cupressi,
teres agitantur orni.
num cras, fuge quærere; et
dierum cunque dabit, lucro
nec dulces amores
puer, neque tu choreas,
iti canities abest
ic et campus, et areæ,
sub noctem susurri
sita repetantur hora:
ntis proditor intimo
æ risus ab angulo,
e dereptum lacertis,
gito male pertinaci.

Ode X. *Ad Mercurium.*

unde nepos Atlantis,
tus hominum recentum
ti catus, et decoræ
re palæstræ;
agni Iovis et deorum
rvæque lyræ parentem,
uidquid placuit iocoso
ndere furto.
im nisi reddidisses
notas, puerum minaci
rret, viduus pharetra
sit Apollo.
idas, duce te, superbos,
iamus relicto,
e ignes et iniqua Troiæ
stra fefellit.
animas reponis
gaque levem coerces
m, superis deorum
ratus et imis.

Ode XI. *Ad Leuconoen.*

eris, (scire nefas) quem mihi, quem tibi
derint, Leuconoe; nec Babylonios
meros. Ut melius, quidquid erit, pati!
iemes, seu tribuit Iupiter ultimam,
ppositis debilitat pumicibus mare
. Sapias, vina liques, et spatio brevi
n reseces. Dum loquimur, fugerit invida
diem, quam minimum credula postero.

Ode XII. *Ad Augustum.*

aut heroa lyra vel acri
celebrare, Clio?
? cuius recinet iocosa
omen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?
Unde vocalem temere insecutæ
Orphea silvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos;
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus? qui res hominum ac deorum,
Qui mare et terras, variisque mundum
Temperat horis:
Unde nil maius generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Prœliis audax, neque te silebo,
Liber; et sævis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam et Alciden, puerosque Ledæ;
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax (quod sic voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animæque magnæ
Prodigum, Pœno superante, Paulum,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.
Hunc, et incomtis Curium capillis,
Utilem bello tulit, et Camillum,
Sæva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.
Crescit, occulto velut arbor ævo,
Fama Marcelli: micat inter omnes
Iulium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit iusto domitos triumpho,
Sive subiectos Orientis oræ
Seras et Indos,
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

Ode XIII. *Ad Lydiam.*

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia; væ! meum
Fervens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa sede manet: humor et in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ; sive puer furens

Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec, malis
Divulsus querimoniis,
Suprema citius solvet amor, die.

ODE XIV. *In S. Pompeium civile bellum renovantem.*

O navis! referent in mare te novi
Fluctus? o! quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? non tibi sunt integra lintea,
Non di, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,
Iactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit: tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

ODE XV. *In M. Antonium et Cleopatram.*

Pastor cum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu! quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! iam galeam Pallas et ægida,
Currusque et rabiem, parat.
Nequicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides;
Nequicquam thalamo graves
Hastas, et calami spicula Gnossii,
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Aiacem. Tamen, heu! serus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus sciens
Pugnæ, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces: ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre;
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum, classis Achillei.
Post certas hiemes, uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

ODE XVI. *Palinodia ad Tyndaridem.*

O matre pulchra filia pulchrior!
Quem criminosis cumque voles modum
Pones iambis; sive flamma,
Sive mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque, non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Tristes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimæ
Stetere causæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem; me quoque pectoris
Tentavit in dulci iuventa
Fervor, et in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ODE XVII. *Ad Tyndaridem.*

Velox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, et igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes et thyma deviæ
Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,
Nec martiales hæduleæ lupos;
Utcumque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Usticæ cubantis
Levia personuere saxa.
Di me tuentur; dis pietas mea
Et musa cordi est. Hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle caniculæ
Vitabis æstus, et fide Teia
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra; nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia; nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes iniciat manus,
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

ODE XVIII. *Ad Varum.*

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arbore
Circa mite solum Tiburis, et mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis, post vina, gravem militiam aut pauperi
Quis non te potius, Bacche pater, teque, dec
At, ne quis modici transiliat munera Liberi,

onet cum Lapithis rixa super mero
onet Sithoniis non levis Evius;
e nefas exiguo fine libidinum
vidi. Non ego te, candide Bassareu,
iam; nec variis obsita frondibus
piam: sæva tene cum Berecyntio
na, quæ subsequitur cæcus Amor sui,
cuum plus nimio Gloria verticem,
ides prodiga, perlucidior vitro.

Ode XIX. *Ad Glyceram.*

Cupidinum,
que iubet me Semeles puer,
centia,
imum reddere amoribus.
ceræ nitor
is Pario marmore purius;
rotervitas,
nimium lubricus adspici.
ens, Venus
eseruit; nec patitur Scythas,
mosum equis
dicere, nec quæ nihil attinent.
mihi cæspitem, hic
pueri, ponite, thuraque,
tera meri:
eniet lenior hostia.

Ode XX. *Ad Mæcenatem.*

modicis Sabinum
Græca quod ego ipse testa
vi, datus in theatro
i plausus,
s eques; ut paterni
e, simul et iocosa
des tibi Vaticani
imago.
. prælo domitam Caleno
m: mea nec Falernæ
ites, neque Formiani
olles.

Ode XXI.

ræ dicite virgines;
eri, dicite Cynthium,
ue supremo
m penitus Iovi.
uviis et nemorum coma,
aut gelido prominet Algido,
Erymanthi
ut viridis Cragi:
otidem tollite laudibus,
, mares, Delon Apollinis,
ue pharetra
aque humerum lyra.
acrymosum, hic miseram famem
populo et principe Cæsare, in
ue Britannos,
motus aget prece.

XXII. *Ad Aristium Fuscum.*

scelerisque purus
uris iaculis neque arcu,
is gravida sagittis,
sce, pharetra;
tes iter æstuosas,
s per inhospitalem
el quæ loca fabulosus
mbit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor [expeditis,]
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit æsculetis,
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor æstiva recreatur aura,
Quod latus mundi nebulæ malusque
Iupiter urget;
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

Ode XXIII. *Ad Chloen.*

Vitas hinnuleo me similis, Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et siluæ metu.
Nam, seu mobilibus [veris inhorruit
Adventus] foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera
Gætulusve leo, frangere persequor:
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

Ode XXIV. *Ad Virgilium.*

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget! cui Pudor, et Iustitiæ soror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
Poscis Quintilium deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! sed levius fit patientia,
Quidquid corrigere est nefas.

Ode XXV. *Ad Lydiam.*

Parcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt; amatque
Ianua limen,
Quæ prius multum facilis movebat
Cardines: audis minus et minus iam,
« Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis? »
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Threicio bacchante magis sub inter-
lunia vento;
Cum tibi flagrans amor, et libido
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa iecur ulcerosum;

Non sine questu,
Læta quod pubes hedera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto;
Aridas frondes Hiemis sodali
Dedicet Euro.

Ode XXVI. *Ad Ælium Lamiam.*

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis, queis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridaten terreat, unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis: nil, sine te, mei
Prosunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

Ode XXVII. *Ad Sodales.*

Natis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quæ te cumque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus; ingenuoque semper
Amore peccas: quidquid habes, age,
Depone tutis auribus.—Ha! miser,
Quanta laborabas Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

Ode XXVIII. *Nauta.*

Te, maris et terræ numeroque carentis arenæ
Mensorem, cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodest
Aerias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro!
Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum;
Tithonusque remotus in auras,
Et Iovis arcanis Minos admissus: habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem, morti concesserat atræ;
Iudice te, non sordidus auctor
Naturæ verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti:
Exitio est avidum mare nautis.
Mixta senum ac iuvenum densentur funera: nullum
Sæva caput Proserpina fugit.
Me quoque, devexi rapidus comes Orionis,
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus are
Ossibus et capiti inhumato
Particulam dare: sic, quodcumque minabi
Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur silvæ, te sospite; multaque mer
Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Iove, Neptunoque sacri custode Taren
Negligis, immeritis nocituram
Postmodo te natis, fraudem committere? F
Debita iura vicesque superbæ
Te maneant ipsum: precibus non linquar i
Teque piacula nulla resolvent.
Quanquam festinas, (non est mora longa)
Iniecto ter pulvere, curras.

Ode XXIX. *Ad Iccium.*

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis; et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus; horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;
Cum tu coemtos undique nobiles
Libros Panætî, Socraticam et domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

Ode XXX. *Ad Venerem.*

O Venus, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Iuventas,
Mercuriusque.

Ode XXXI. *Ad Apollinem.*

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniæ segetes feracis;
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dis carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revisens æquor Atlanticum
Impune. Me pascant olivæ,
Me cichorea levesque malvæ.
Frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones, et, precor, integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

Ode XXXII. *Ad Lyram.*

Poscimur. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures; age, dic Latinum,

ırbite, carmen,
nuna modulate civi;
bello, tamen inter arma,
m religarat udo
itore navim,
Musas, Veneremque, et illi
rentem Puerum canebat,
nigris oculis nigroque
Crine decorum.
ebi, et dapibus supremi
do Iovis, o laborum
men, mihi cumque salve
ite vocanti.

XXXIII. *Ad Albium Tibullum.*

leas plus nimio, memor
ycerae; neu miserabiles
egos, cur tibi iunior
præniteat fide.
nai fronte Lycorida
amor; Cyrus in asperam
oloen: sed prius Appulis
itur capreæ lupis,
Pholoe peccet adultero.
Veneri; cui placet impares
ae animos sub iuga aenea
nittere cum ioco.
nelior cum peteret Venus,
nit compede Myrtale
fretis acrior Adriæ
ntis Calabros sinus.

Ode XXXIV.

rum cultor et infrequens,
dum sapientiæ
s erro, nunc retrorsum
are, atque iterare cursus
os: namque Diespiter,
nubila dividens
ue, per purum tonantes
uos volucremque currum;
ellus, et vaga flumina,
et invisi horrida Tænari
tlanteusque finis
titur. Valet ima summis
insignem attenuat deus,
omens: hinc apicem rapax
cum stridore acuto
it; hic posuisse gaudet.

Ode XXXV. *Ad Fortunam.*

tum quæ regis Antium,
imo tollere de gradu
corpus, vel superbos
re funeribus triumphos:
mbit sollicita prece
us; te, dominam æquoris,
ue Bithyna lacessit
thium pelagus carina.
per, te profugi Scythæ,
entesque, et Latium ferox,
e matres barbarorum, et
rei metuunt tyranni,
e pede proruas
lumnam, neu populus frequens
cessantes, ad arma
tet, imperiumque frangat.
anteit serva Necessitas,
ales et cuneos manu
Gestans aena; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.
Te Spes, et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
Utcumque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum, et meretrix retro
Periura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, et iuvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum et sceleris pudet,
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum iuventus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas retusum, in
Massagetas Arabasque, ferrum.

Ode XXXVI.

Et thure et fidibus iuvat
Placare, et vituli sanguine debito,
Custodes Numidæ deos;
Qui nunc, Hesperia sospes ab ultima,
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiæ, memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota;
Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium sit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide;
Neu desint epulis rosæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

Ode XXXVII.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Æmoniæ), daret ut catenis
Fatale monstrum, quæ, generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes

Classe cita [reparavit] oras:
Ausa et iacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;
Deliberata morte ferocior;
Sævis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

Ode XXXVIII. *Ad Ministrum.*

Persicos odi, puer, apparatus;
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus, curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

Liber secundus

Ode I. *Ad C. Asinium Pollionem.*

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique causas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, et arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas; et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paulum severæ Musa Tragœdiæ
Desit theatris; mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiæ;
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures; iam litui strepunt;
Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.
Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos;
Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Iuno, et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non, Latino sanguine pinguior,
Campus sepulcris impia prœlia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Ceæ retractes munera næniæ;
Mecum, Dionæo sub antro,
Quære modos leviore plectro.

Ode II. *Ad C. Sallustium Crispum.*

Nullus argento color est avaris
Abdito terris, inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas, et uterque Pœnus
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beato-
rum eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

Ode III. *Ad Q. Dellium.*

Æquam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli,
Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;
Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amœnæ ferre iube rosæ,
Dum res et ætas et sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coemtis saltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:
Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna serius ocyus
Sors exitura, et nos in æternum
Exsilium impositura cymbæ.

Ode IV. *Ad Xanthiam Phoceum.*

Ne sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem;
Movit Aiacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus et penates
Mœret iniquos.
Crede, non illam tibi de scelesta

m; neque sic fidelem,
sam, potuisse nasci
tre pudenda.
ltum teretesque suras
; fuge suspicari,
a trepidavit ætas
re lustrum.

Ode V.

cta ferre iugum valet
um munia comparis
c tauri ruentis
em tolerare pondus:
est animus tuæ
cæ, nunc fluviis gravem
tum, nunc in udo
um vitulis salicto
. Tolle cupidinem
iam tibi lividos
Auctumnus racemos
varius colore.
r; (currit enim ferox
mos tibi demserit,
nos) iam proterva
tet Lalage maritum;
um non Pholoe fugax,
lbo sic humero nitens,
turno renidet
i, Gnidiusve Gyges:
rum insereres choro,
lleret hospites
bscurum, solutis
, ambiguoque vultu.

Ode VI. *Ad Septimium.*

s aditure mecum, et
loctum iuga ferre nostra, et
es, ubi Maura semper
uat unda;
positum colono,
tinam senectæ;
o maris et viarum
tiæque:
prohibent iniquæ,
ovibus Galesi
ata petam Laconi
Phalanto.
nihi, præter omnes,
, ubi non Hymetto
t, viridique certat
a Venafro:
n tepidasque præbet
, et amicus Aulon
minimum Falernis
let uvis.
ocus et beatæ
; ibi tu calentem
lacryma favillam
s amici.

VII. *Ad Pompeium Varum.*

tempus in ultimum
militiæ duce,
navit Quiritem
s, Italoque cœlo,
um prime sodalium?
ntem sæpe diem mero
atus nitentes
ro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aere:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Iovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus
Unguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

Ode VIII. *In Barinen.*

Ulla si iuris tibi peierati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, iuvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidasque divos
Morte carentes.
Ridet hoc (inquam) Venus ipsa; rident
Simplices Nymphæ, ferus et Cupido,
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde, quod pubes tibi crescit omnis,
Servitus crescit nova; nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt iuvencis,
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

Ode IX. *Ad Valgium.*

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademtum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris, et rigidum Niphaten,
Medumque flumen, gentibus additum

Victis, minores volvere vortices,
Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

Ode X. *Ad Licinium.*

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus; et celsæ graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
[Fulgura] montes.
Sperat infestis, metuit secundis,
Alteram sortem bene præparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Iupiter, idem
Summovet. Non, si male nunc et olim,
Sic erit. Quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus atque
Fortis appare; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Ode XI. *Ad Q. Hirpinum.*

Quid bellicosus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet, Adria
Divisus obiecto, remittas
Quærere; nec trepides in usum
Poscentis ævi pauca. Fugit retro
Levis Iuventas et Decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu iacentes sic temere, et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo
Potamus uncti? dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocyus
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? Eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacænæ
More comam religata nodum.

Ode XII. *Ad Mæcenatem.*

Nolis longa feræ bella Numantiæ,
Nec durum Hannibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis;
Nec sævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum, domitosque Herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris. Tuque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Musa Lycimniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus;
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycimniæ,
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili sævitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi;
Interdum rapere occupet.

Ode XIII. *In arborem, cuius casu in e, oppressus est.*

Ille et nefasto te posuit die,
Quicumque primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. Ille venena Colcha,
Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est, in horas: navita Bosporum
Pœnus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur; sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.
Quam pæne furvæ regna Proserpinæ,
Et iudicantem vidimus Æacum,
Sedesque discretas piorum, et
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli!
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur Umbræ dicere: sed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi, illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

Ode XIV. *Ad Postumum.*

Eheu! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram
Rugis et instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

nda, scilicet omnibus,
terræ munere vescimur,
da, sive reges,
opes erimus coloni.
nto Marte carebimus,
auci fluctibus Adriæ;
er auctumnos nocentem
ibus metuemus Austrum:
r flumine languido
ns, et Danai genus
mnatusque longi
s Æolides laboris.
ellus, et domus, et placens
harum, quas colis, arborum
invisas cupressos,
evem dominum sequetur.
res Cæcuba dignior
um clavibus; et mero
vimentum superbo,
um potiore cœnis.

ODE XV.

atro iugera regiæ
juent; undique latius
isentur Lucrino
lacu; platanusque cœlebs
os: tum violaria, et
mnis copia narium,
olivetis odorem,
bus domino priori:
ramis laurea fervidos
tus. Non ita Romuli
um et intonsi Catonis
iis, veterumque norma.
is census erat brevis.
agnum: nulla decempedis
ivatis opacam
s excipiebat Arcton;
um spernere cespitem
nt, oppida publico
bentes et deorum
novo decorare saxo.

ODE XVI. *Ad Grosphum.*

rogat in patenti
eo, simul atra nubes
nam, neque certa fulgent
lera nautis;
furiosa Thrace,
pharetra decori,
u gemmis neque purpura ve-
le nec auro.
zæ neque consularis
ictor miseros tumultus
ras laqueata circum
cta volantes.
o bene, cui paternum
mensa tenui salinum;
nnos timor aut cupido
rdidus aufert.
ortes iaculamur ævo
terras alio calentes
us? patriæ quis exsul
quoque fugit?
tas vitiosa naves
rmas equitum relinquit,
s, et agente nimbos
yur Euro.
seus animus, quod ultra est,
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem;
Longa Tithonum minuit senectus;
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura, et
Spiritum Graiæ tenuem Camœnæ,
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

ODE XVII. *Ad Mæcenatem.*

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec dis amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec superstes
Integer? Ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcumque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec, si resurgat centimanus Gyges,
Divellet unquam: sic potenti
Iustitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ;
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum; te Iovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati
Tardavit alas, cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat nisi Faunus ictum
Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

ODE XVIII.

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar;
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultima recisas
Africa; neque Attali,
Ignotus hæres, regiam occupavi;
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ.
At fides et ingeni
Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit: nihil supra
Deos lacesso; nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire lunæ.
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus; et, sepulcri

Immemor, struis domos;
Marisque Baiis obstrepentis urges
Submovere litora,
Parum locuples continente ripa.
Quid, quod usque proximos
Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus? pellitur, paternos
In sinu ferens deos,
Et uxor, et vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen,
Rapacis Orci fine, destinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? Æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris; nec satelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus: hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus, coercet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

Ode XIX. *In Bacchum.*

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem, (credite, posteri)
Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore, turbidum
Lætatur. Evoe! parce, Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!
Fas pervicaces est mihi Thyiades,
Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella:
Fas et beatæ coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disiecta non levi ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidus in iugis
Nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crines:
Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
Rhoetum retorsisti leonis
Unguibus horribilique mala;
Quamquam, choreis aptior et iocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris; sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam; et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

Ode XX. *Ad Mæcenatem.*

Non usitata nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque maior
Urbes relinquam. Non ego, pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.
Iam iam residunt cruribus asperæ
Pelles; et album mutor in alitem
[Superna;] nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ:
Iam Dædaleo ocyor Icaro
Visam gementis litora Bospori,
Syrtesque Gætulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, et, qui dissimulat metum
Marsæ cohortis, Dacus, et ultimi
Noscent Geloni; me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.
Absint inani funere næniæ,
Luctusque turpes et querimoniæ:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Liber tertius

Ode I.

Odi profanum vulgus, et arceo:
Favete linguis; carmina non prius
Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in Campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit maior: æqua lege Necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.
Destrictus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non avium citharæque cantus
Somnum reducent: somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi;
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax; arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Iactis in altum molibus; huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus: sed Timor et Minæ
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit ærata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque costum;
Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

Ode II.

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer

t; et Parthos feroces
ques metuendus hasta:
ab divo, et trepidis agat
um ex moenibus hosticis
bellantis tyranni
iens, et adulta virgo,
heu! ne rudis agminum
sat regius asperum
nem, quem cruenta
lias rapit ira caedes.
orum est pro patria mori:
cem persequitur virum;
t imbellis iuventae
bus timidove tergo.
lsae nescia sordidae,
fulget honoribus:
t aut ponit secures
io popularis aurae.
dens immeritis mori
ata tentat iter via;
vulgares et udam
t humum fugiente penna.
tuta silentio
ibo, qui Cereris sacrum
arcanae, sub fidem
bibus, fragilemve mecum
lon. Saepe Diespiter
cesto addidit integrum.
cedentem scelestum
it pede Poena claudo.

Ode III.

uacem propositi virum
ardor prava iubentium,
us instantis tyranni
quatit solida, neque Auster
i turbidus Adriae,
ntis magna Iovis manus:
illabatur orbis,
dum ferient ruinae.
llux, et vagus Hercules,
s attigit igneas;
r Augustus recumbens
eo bibit ore nectar.
ntem, Bacche pater, tuae
s, indocili iugum
ientes: hac Quirinus
equis Acheronta fugit;
uta consiliantibus
: Ilion, Ilion
cestusque iudex,
ier peregrina vertit
, ex quo destituit deos
ta Laomedon, mihi
damnatum Minervae,
pulo et duce fraudulento.
aenae splendet adulterae
spes, nec Priami domus
ugnaces Achivos
eis opibus refringit;
ductum seditionibus
dit; protinus et graves
visum nepotem,
quem peperit sacerdos,
abo. Illum ego lucidas
ducere nectaris
t adscribi quietis
bus patiar deorum.
inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, et catulos ferae
Celent inultae, stet Capitolium
Fulgens; triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras, qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus;
Aurum irrepertum, et sic melius situm,
Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicumque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulae pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne, nimium pii,
Rebusque fidentes, avitae
Tecta velint reparare Troiae.
Troiae renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Coniuge me Iovis et sorore.
Ter si resurgat murus aeneus
Auctore Phoebo, ter pereat meis
Excisus Argivis; ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non haec iocosae conveniunt lyrae:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax
Referre sermones deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

Ode IV.

Descende coelo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharave Phoebi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire et videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos et aquae subeunt et aurae.
Me fabulosae Vulture in Appulo,
Nutricis extra limen Apuliae,
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsae nidum Acherontiae,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; et premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine dis animosus infans.
Vester, Camoenae, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.
Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcumque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et arentes arenas
Litoris Assyrii viator.

Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæsarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro:
Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almæ. Scimus ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et [urbes,] regnaque tristia;
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Iovi
Fidens iuventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhœus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, evulsisque truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus; hinc matrona Iuno; et
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.
Vis consili expers mole ruit sua:
Vim temperatam Di quoque provehunt
In maius; idem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus et integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Iniecta monstris Terra dolet suis,
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

ODE V.

Cœlo tonantem credidimus Iovem
Regnare: præsens divus habebitur
Augustus, adiectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Milesne Crassi, coniuge barbara,
Turpis maritus vixit? et hostium
(Pro curia, inversique mores!)
Consenuit socerorum in arvis,
Sub rege Medo, Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Iove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli,
Dissentientis conditionibus
Fœdis, et exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum;
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, et arma
Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi; vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit: flagitio additis
Damnum. Neque amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.
Hic, unde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ coniugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse vultum;
Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exsul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

ODE VI. *Ad Romanos.*

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes deorum, et
Fœda nigro simulacra fumo.
Dis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Iam bis Monæses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, et adiecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne, occupatam seditionibus,
Delevit urbem Dacus et Æthiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fecunda culpæ sæcula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos;
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo; et fingitur artubus
Iam nunc, et incestos amores
De tenero meditatur ungui;
Mox iuniores quærit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis:
Sed, iussa coram, non sine conscio
Surgit marito; seu vocat institor,

Hispanæ magister,
rum pretiosus emtor.
entus orta parentibus
r sanguine Punico,
que et ingentem cecidit
hum, Hannibalemque dirum;
um mascula militum
llis docta ligonibus
lebas, et severæ
ad arbitrium recisos
es; sol ubi montium
bras, et iuga demeret
gatis, amicum
agens abeunte curru.
id non imminuit dies?
um, peior avis, tulit
iores, mox daturos
iem vitiosiorem.

ODE VII. *Ad Asterien.*

sterie, quem tibi candidi
uent vere Favonii,
rce beatum,
utis iuvenem fide
, Notis actus ad Oricum
Capræ sidera, frigidas
n sine multis
is lacrymis agit.
tæ nuntius hospitæ,
hloen, et miseram tuis
uibus uri,
mille vafer modis:
mulier perfida credulum
erit criminibus, nimis
erophonti
re necem, refert.
datum Pelea Tartaro,
Hippolyten dum fugit abstinens;
docentes
istorias mouet,
o, scopulis surdior Icari,
dhuc integer. At, tibi
s Enipeus
to placeat, cave;
alius flectere equum sciens
citur gramine Martio,
uam citus æque
enatat alveo.
domum claude; neque in vias
erulæ despice tibiæ;
e vocanti
difficilis mane.

ODE VIII. *Ad Mæcenatem.*

ebs quid agam Calendis,
lores et acerra thuris
is, positusque carbo in
spite vivo,
nes utriusque linguæ.
lces epulas et album
m, prope funeratus
boris ictu.
o redeunte festus,
strictum pice dimovebit
mum bibere institutæ
nsule Tullo.
uas, cyathos amici
um; et vigiles lucernas
em: procul omnis esto
Clamor et ira.
Mitte civiles super Urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus [infestus sibi luctuosis]
Dissidet armis:
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena:
Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere; et
Dona præsentis cape lætus horæ, ac
Linque severa.

ODE IX. *Ad Lydiam.*

Hor. Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.
Lyd. Donec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloen;
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.
Hor. Me nunc Thressa Chloe regit,
Dulces docta modos, et citharæ sciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
Lyd. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti;
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
Hor. Quid, si prisca redit Venus,
Diductosque iugo cogit aeneo?
Si flava excutitur Chloe,
Reiectæque patet ianua Lydiæ?
Lyd. Quamquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adria;
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

ODE X. *In Lycen.*

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro; me tamen, asperas
Porrectum ante fores, obiicere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
Ventis, et positas ut glaciet nives
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior esculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquæ
Cœlestis patiens latus.

ODE XI. *Ad Mercurium.*

Mercuri, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque, Testudo, resonare septem
Callida nervis,
(Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis)

Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures:
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari:
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.
Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco:
Impiæ (nam quid potuere maius?)
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis ævum;
Surge, quæ dixit iuveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur; socerum et scelestas
Falle sorores;
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu! lacerant: ego, illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt et auræ,
Dum favet nox et Venus: i secundo
Omine; et nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

ODE XII. *Ad Neobulen.*

Miserarum est neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere; aut exanimari, metuentes
Patruæ verbera linguæ. Tibi qualum Cythereæ
Puer ales, tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri;
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus; catus idem per apertum
Fugientes agitato grege cervos iaculari, et
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

ODE XIII. *Ad Fontem Bandusium.*

O Fons Bandusiæ, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hædo,
Cui frons turgida cornibus
Primis et Venerem et prœlia destinat,
Frustra; nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, et pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis; unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

ODE XIV.

Herculis ritu, modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Cæsar Hispana repetit penates
Victor ab ora.
Unico gaudens mulier marito
Prodeat, iustis operata divis;
Et soror clari ducis, et decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, iuvenumque nuper
Sospitum. Vos, o pueri, et puellæ
Iam virum expertæ, male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic et argutæ properet Neæræ,
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium et rixæ cupidos protervæ:
Non ego hoc ferrem, calidus iuventa,
Consule Planco.

ODE XV. *In Chlorim.*

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen, satis
Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat iuvenum domos,
Pulso Thyas uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivæ similem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti, vetulam, fæce tenus cadi.

ODE XVI. *Ad Mæcenatem.*

Inclusam Danaen turris aenea,
Robustæque fores, et vigilum canum
Tristes excubiæ, munierant satis
Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Iupiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens,
Converso in pretium deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum

diffidit urbium
do, et subruit æmulos
s: munera navium
illaqueant duces.
itur cura pecuniam,
nes: iure perhorrui
n tollere verticem,
nas, equitum decus.
sibi plura negaverit,
. Nil cupientium
lo; et transfuga divitum
linquere gestio;
nus splendidior rei,
iid arat impiger Appulus,
licerer horreis,
is inter opes inops.
e, silvaque iugerum
getis certa fides meæ,
rio fertilis Africæ
sorte beatior.
Calabræ mella ferunt apes,
ia Bacchus in amphora
i, nec pinguia Gallicis
unt vellera pascuis;
en pauperies abest;
im, tu dare deneges.
is parva cupidine
galia porrigam,
niis regnum Alyattei
em. Multa petentibus
Bene est, cui deus obtulit
, quod satis est, manu.

XVII. *Ad Ælium Lamiam.*

bilis ab Lamo,
ores hinc Lamias ferunt
; et nepotum
es genus omne fastos
ducit originem,
mœnia dicitur
nnautem Maricæ
enuisse Lirim,
cras foliis nemus
tus inutili
pestas ab Euro
næ nisi fallit augur
Dum potis, aridum
n: cras genium mero
rco bimestri
is operum solutis.

E XVIII. *Ad Faunum.*

rum fugientum amator,
: aprica rura
beasque parvis
alumnis;
idit hædus anno,
t Veneris sodali
etus ara multo
: odore:
ecus omne campo,
redeunt Decembres:
vacat otioso
ove pagus:
pus errat agnos:
tibi silva frondes:
pepulisse fossor
de terram.

ODE XIX. *Ad Telephum.*

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Æaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, et quota,
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunæ propere novæ,
Da Noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ; tribus aut novem
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta sororibus.
Insanire iuvat: cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi: sparge rosas; audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
Puro te similem, Telephe, Vespero,
Tempestiva petit Rhode:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

ODE XX. *Ad Pyrrhum.*

Non vides quanto moveas periclo,
Pyrre, Gætulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies inaudax
Prœlia raptor;
Cum per obstantes iuvenum catervas
Ibit, insignem repetens Nearchum:
(Grande certamen, tibi præda cedat
Maior, an illi.)
Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos;
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

ODE XXI. *Ad Amphoram.*

O nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris iocos,
Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum;
Quocumque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,
Descende, Corvino iubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus:
Narratur et prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro. tu sapientium
Curas et arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi

Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

ODE XXII. *In Dianam.*

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas,
Ter vocata, audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

ODE XXIII. *Ad Phidylen.*

Cœlo supinas si tuleris manus,
Nascente Luna, rustica Phidyle;
Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam, quæ nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Parvos coronantem marino
Rore deos fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia
Mollivit aversos Penates
Farre pio et saliente mica.

ODE XXIV.

Intactis opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ
(Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)
Vivunt, et rigidi Getæ,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua;
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Coniux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo fœdere castitas,
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O quisquis volet impias
Cædes et rabiem tollere civicam;
Si quæret PATER URBIUM
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus postgenitis; quatenus (heu nefas!)
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus, invidi.
Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges, sine moribus
Vanæ, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataeque solo nives,
Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?
Magnum pauperies opprobrium iubet
Quidvis et facere et pati;
Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa; et teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis. Nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior,
Seu Græco iubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea;
Cum periura patris fides
Consortem socium fallat et hospitem,
Indignoque pecuniam
Hæredi properet. Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ; tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

ODE XXV. *Ad Bacchum.*

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ nemora aut quos agor in spe
Velox mente nova? quibus
Antris, egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inserere et concilio Iovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non secus in iugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
Ripas et vacuum nemus
Mirari libet! O Naiadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos!
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est
(O Lenæe!) sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

ODE XXVI. *Ad Venerem.*

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria;
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia, et vectes et arcus
Oppositis foribus minaces.
O! quæ beatam, diva, tenes Cyprum, et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello

locum semel arrogantem.

E XXVII. *Ad Galateam.*

recinentis omen
pnans canis, aut ab agro
s lupa Lanuvino,
que vulpes;
pens iter institutum,
m, similis sagittæ,
: ego, cui timebo,
idus auspex,
ntes repetat paludes
na avis imminentum,
um prece suscitabo
s ab ortu.
ubicumque mavis,
tri, Galatea, vivas:
us [vetat] ire picus,
vaga cornix.
nto trepidet tumultu
ego, quid sit ater
inus, et quid albus
et Iapyx.
es puerique cæcos
is orientis Austri, et
fremitum, et trementes
ere ripas.
niveum doloso
latus, et scatentem
mediasque fraudes
nit audax.
s studiosa florum, et
his opifex coronæ,
i nihil, astra præter,
t, et undas:
tum tetigit potentem
, Pater, o relictum
ietasque (dixit)
a furore!
i? levis una mors est
æ. Vigilansne ploro
um? an vitiis carentem
t imago
ta fugiens eburna,
? meliusne fluctus
nit, an recentes
re flores?
n mihi nunc iuvencum
cerare ferro et
modo multum amati
na monstri.
patrios penates;
m moror. O! deorum
lis, utinam inter errem
leones!
is macies decentes
teneræque succus
, speciosa quæro
re tigres.
ater urget absens:
is? potes hac ab orno
bene te secuta e-
collum.
acuta leto
; age, te procellæ
isi herile mavis
re pensum,
dominæque tradi
. Aderat querenti

Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.
Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum calidæque rixæ,
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Iovis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

ODE XXVIII. *Ad Lyden.*

Festo quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Cæcubum,
Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, et virides Nereidum comas:
Tu curva recines lyra
Latonam, et celeris spicula Cynthiæ;
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Iunctis visit oloribus:
Dicetur merita Nox quoque nænia.

ODE XXIX. *Ad Mæcenatem.*

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me est. Eripe te moræ;
Ne semper udum Tibur et Æsulæ
Declive contempleris arvum, et
Telegoni iuga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum et opes strepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices;
Mundæque parvo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis et ostro,
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedæ pater
Ostendit ignem; iam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Iam pastor umbras, cum grege languido,
Rivumque fessus quærit, et horridi
Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas; et, urbi sollicitus, times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, et pecus, et domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinæque silvæ,

Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

Ode XXII. *In Dianam.*

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas,
Ter vocata, audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

Ode XXIII. *Ad Phidylen.*

Cœlo supinas si tuleris manus,
Nascente Luna, rustica Phidyle;
Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam, quæ nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Parvos coronantem marino
Rore deos fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia
Mollivit aversos Penates
Farre pio et saliente mica.

Ode XXIV.

Intactis opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ
(Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)
Vivunt, et rigidi Getæ,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua;
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Coniux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo fœdere castitas,
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O quisquis volet impias
Cædes et rabiem tollere civicam;
Si quæret PATER URBIUM
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus postgenitis; quatenus (heu nefas!)
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus, invidi.
Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges, sine moribus
Vanæ, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataeque solo nives,
Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?
Magnum pauperies opprobrium iubet
Quidvis et facere et pati;
Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa; et teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis. Nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior,
Seu Græco iubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea;
Cum periura patris fides
Consortem socium fallat et hospitem,
Indignoque pecuniam
Hæredi properet. Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ; tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

Ode XXV. *Ad Bacchum.*

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ nemora aut quos agor in sp
Velox mente nova? quibus
Antris, egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inserere et concilio Iovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non secus in iugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
Ripas et vacuum nemus
Mirari libet! O Naiadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos!
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est
(O Lenæe!) sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

Ode XXVI. *Ad Venerem.*

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria;
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia, et vectes et arcus
Oppositis foribus minaces.
O! quæ beatam, diva, tenes Cyprum, et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello

Chloen semel arrogantem.

Ode XXVII. *Ad Galateam.*

a recinentis omen
ægnans canis, aut ab agro
ens lupa Lanuvino,
ætaque vulpes;
erpens iter institutum,
uum, similis sagittæ,
nos: ego, cui timebo,
rovidus auspex,
tantes repetat paludes
vina avis imminentum,
vum prece suscitabo
lis ab ortu.
x, ubicumque mavis,
ostri, Galatea, vivas:
evus [vetat] ire picus,
ec vaga cornix.
uanto trepidet tumultu
n: ego, quid sit ater
, sinus, et quid albus
ccet Iapyx.
ores puerique cæcos
otus orientis Austri, et
ri fremitum, et trementes
rbere ripas.
e niveum doloso
ro latus, et scatentem
um mediasque fraudes
lluit audax.
atis studiosa florum, et
mphis opifex coronæ,
stri nihil, astra præter,
idit, et undas:
entum tetigit potentem
tem, Pater, o relictum
, pietasque (dixit)
cta furore!
eni? levis una mors est
ilpæ. Vigilansne ploro
issum? an vitiis carentem
dit imago
porta fugiens eburna,
cit? meliusne fluctus
s fuit, an recentes
rpere flores?
em mihi nunc iuvencum
; lacerare ferro et
tar modo multum amati
rnua monstri.
qui patrios penates;
rcum moror. O! deorum
audis, utinam inter errem
da leones!
urpis macies decentes
as, teneræque succus
æ, speciosa quæro
scere tigres.
! pater urget absens:
ssas? potes hac ab orno
na bene te secuta e-
ere collum.
et acuta leto
nt; age, te procellæ
; nisi herile mavis
rpere pensum,
s, dominæque tradi
ex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.
Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum calidæque rixæ,
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Iovis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

Ode XXVIII. *Ad Lyden.*

Festo quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Cæcubum,
Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, et virides Nereidum comas:
Tu curva recines lyra
Latonam, et celeris spicula Cynthiæ;
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Iunctis visit oloribus:
Dicetur merita Nox quoque nænia.

Ode XXIX. *Ad Mæcenatem.*

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me est. Eripe te moræ;
Ne semper udum Tibur et Æsulæ
Declive contempleris arvum, et
Telegoni iuga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum et opes strepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices;
Mundæque parvo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis et ostro,
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedæ pater
Ostendit ignem; iam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Iam pastor umbras, cum grege languido,
Rivumque fessus quærit, et horridi
Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas; et, urbi sollicitus, times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, et pecus, et domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinæque silvæ,

Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens sui
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum Pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum,
Quodcumque retro est, efficiet; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, et votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari:
Tunc me, biremis præsidio scaphæ
Tutum, per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

Ode XXX.

Exegi monimentum ære perennius,
Regalique situ pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar; multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quæsitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Liber quartus

Ode I. *Ad Venerem.*

Intermissa, Venus, diu,
Rursus bella moves? Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cinaræ. Desine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis. Abi,
Quo blandæ iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in [domum]
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum.
Namque et nobilis et decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ:
Et, quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream, sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces thura, lyræque et Berecyntiæ
Delectabere tibiæ
Mixtis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen, cum teneris virginibus, tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Iam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu! Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
Iam captum teneo; iam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi; te per aquas, dure, volubiles.

Ode II. *Ad Antonium Iulum.*

Pindarum quisquis studet æmulari, I-
ule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis;
Seu deos, regesve canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere iusta
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ;
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat;
Flebili sponsæ iuvenemve raptum
Plorat; et vires animumque mores-
que aureos educit in astra, nigro-
que invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
Carmina fingo.
Concines maiore poeta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces
Per Sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sicambros;
Quo nihil maius meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, et urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (si quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, o Sol
Pulcher! o laudande! canam, recepto
Cæsare felix.
Tuque dum procedis, *Io Triumphe!*

mus, *Io Triumphe!*
labimusque divis
i benignis.
totidemque vaccæ,
vitulus, relicta
s iuvenescit herbis
i vota,
imitatus ignes
:ferentis ortum,
t, niveus videri,
i fulvus.

E III. *Ad Melpomenen.*

mene, semel
acido lumine videris,
Isthmius
lem, non equus impiger
aico
que res bellica Deliis
lucem,
umidas contuderit minas,
lio:
ır aquæ fertile præfluunt,
um comæ,
o carmine nobilem.
urbium,
des inter amabiles
e choros;
nimus mordeor invido.
eæ
trepitum, Pieri, temperas!
piscibus
ii, si libeat, sonum!
hoc tui est,
ır digito prætereuntium
lyræ:
placeo, (si placeo) tuum est.

Ode IV.

am fulminis alitem
i regnum in aves vagas
ertus fidelem
anymede flavo)
: patrius vigor
opulit inscium,
i nimbis remotis,
cuere nisus
; mox in ovilia
vividus impetus;
tantes dracones
lapis atque pugnæ:
caprea pascuis
atris ab ubere
ilsum leonem,
peritura, vidit:
lla sub Alpibus
m Vindelici; quibus
uctus per omne
nazonia securi
t, quærere distuli
t omnia): sed diu
ices, catervæ,
venis revictæ,
ns rite, quid indoles
ub penetralibus
Augusti paternus
imus Nerones.
fortibus et bonis:
est in equis, patrum

Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam:
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcumque defecere mores,
Indecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Asdrubal
Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc, secundis usque laboribus
Romana pubes crevit; et impio
Vastata Pœnorum tumultu,
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Hannibal:
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.
Gens, quæ, cremato fortis ab Ilio,
Iactata Tuscis æquoribus sacra,
Natosque maturosque patres,
Pertulit Ausonias ad urbes,
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve submisere Colchi
Maius, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prœlia coniugibus loquenda.
Carthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.
Nil Claudiæ non perficient manus,
Quas et benigno numine Iupiter
Defendit, et curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

Ode. V. *Ad Augustum.*

Divis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes iam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ;
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Ut mater iuvenem, quem Notus invido
Flatu, Carpathii trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo,
Dulci distinet a domo,
Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore dimovet;
Sic desideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitæ;
Culpari metuit Fides;
Nullis polluitur casta domus stupris;

Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens sui
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum Pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum,
Quodcumque retro est, efficiet; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, et votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari:
Tunc me, biremis præsidio scaphæ
Tutum, per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

Ode XXX.

Exegi monimentum ære perennius,
Regalique situ pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar; multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quæsitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Liber quartus

Ode I. *Ad Venerem.*

Intermissa, Venus, diu,
Rursus bella moves? Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cinaræ. Desine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis. Abi,
Quo blandæ iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in [domum]
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum.
Namque et nobilis et decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ:
Et, quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream, sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces thura, lyræque et Berecyntiæ
Delectabere tibiæ
Mixtis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen, cum teneris virginibus, tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Iam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu! Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
Iam captum teneo; iam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi; te per aquas, dure, volubiles.

Ode II. *Ad Antonium Iulum.*

Pindarum quisquis studet æmulari, I-
ule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis;
Seu deos, regesve canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere iusta
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ;
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat;
Flebili sponsæ iuvenemve raptum
Plorat; et vires animumque mores-
que aureos educit in astra, nigro-
que invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
Carmina fingo.
Concines maiore poeta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces
Per Sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sicambros;
Quo nihil maius meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, et urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (si quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, o Sol
Pulcher! o laudande! canam, recepto
Cæsare felix.
Tuque dum procedis, *Io Triumphe!*

nus, *Io Triumphe!*
abimusque divis
benignis.
totidemque vaccæ,
vitulus, relicta
s iuvenescit herbis
vota,
imitatus ignes
ferentis ortum,
t, niveus videri,
fulvus.

E III. *Ad Melpomenen.*

mene, semel
acido lumine videris,
Isthmius
lem, non equus impiger
aico
que res bellica Deliis
lucem,
umidas contuderit minas,
lio:
ir aquæ fertile præfluunt,
um comæ,
o carmine nobilem.
urbium,
les inter amabiles
e choros;
nimus mordeor invido.
eæ
trepitum, Pieri, temperas!
piscibus
i, si libeat, sonum!
hoc tui est,
r digito prætereuntium
lyræ:
placeo, (si placeo) tuum est.

ODE IV.

am fulminis alitem
regnum in aves vagas
ertus fidelem
anymede flavo)
patrius vigor
opulit inscium,
nimbis remotis,
cuere nisus
mox in ovilia
vividus impetus;
antes dracones
apis atque pugnæ:
aprea pascuis
atris ab ubere
lsum leonem,
peritura, vidit:
lla sub Alpibus
n Vindelici; quibus
ctus per omne
mazonia securi
:, quærere distuli
: omnia): sed diu
ces, catervæ,
venis revictæ,
us rite, quid indoles
ub penetralibus
ugusti paternus
nimus Nerones.
fortibus et bonis:
st in equis, patrum

Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam:
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcumque defecere mores,
Indecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Asdrubal
Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc, secundis usque laboribus
Romana pubes crevit; et impio
Vastata Pœnorum tumultu,
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Hannibal:
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.
Gens, quæ, cremato fortis ab Ilio,
Iactata Tuscis æquoribus sacra,
Natosque maturosque patres,
Pertulit Ausonias ad urbes,
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve submisere Colchi
Maius, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prœlia coniugibus loquenda.
Carthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.
Nil Claudiæ non perficient manus,
Quas et benigno numine Iupiter
Defendit, et curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

ODE. V. *Ad Augustum.*

Divis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes iam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ;
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Ut mater iuvenem, quem Notus invido
Flatu, Carpathii trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo,
Dulci distinet a domo,
Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore dimovet;
Sic desideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitæ;
Culpari metuit Fides;
Nullis polluitur casta domus stupris;

Mos et lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperæ;
Culpam Pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fetus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit lætus, et alteris
Te mensis adhibet deum:
Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris; et Laribus tuum
Miscet numen, uti Græcia Castoris
Et magni memor Herculis.
Longas o utinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Cum sol Oceano subest.

Ode VI. *Ad Apollinem.*

Dive, quem proles Niobea magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, et Troiæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Cæteris maior, tibi miles impar;
Filius quamquam Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non, inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas et lætam Priami choreis
Falleret aulam;
Sed palam captis gravis (heu nefas! heu!)
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam [latentem]
Matris in alvo:
Ni tuis victus Venerisque gratæ
Vocibus, divûm Pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum;
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.
Nupta iam dices, Ego dis amicum,
Sæculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.

Ode VII. *Ad Torquatum.*

Diffugere nives; redeunt iam gramina campis,
Arboribusque comæ:
Mutat terra vices, et decrescentia ripas
Flumina prætereunt:
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus, et almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris: ver proterit æstas,
Interitura, simul
Pomifer auctumnus fruges effuderit; et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœlestia lunæ:
Nos, ubi decidimus
Quo pius Æneas, quo dives Tullus et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.
Quis scit, an adiiciant hodiernæ crastina summæ
Tempora dî superi?
Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum semel occideris, et de te splendida Minos
Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas:
Infernis neque enim tenebris Diana pudicam
Liberat Hippolytum;
Nec Lethæa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

Ode VIII. *Ad C. Marcium Censorinum.*

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus;
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum; neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus,
Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non hæc mihi vis, nec tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, et pretium dicere [muneri.]
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus; non celeres fugæ,
Reiectæque retrorsum Hannibalis minæ;
Non incendia Carthaginis impiæ,
Eius, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si chartæ sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus et favor et lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori;
Cœlo Musa beat. Sic Iovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum, Tyndaridæ, sidus, ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino,
Liber vota bonos ducit ad exitus.

Ode IX. *Ad Lollium.*

Ne forte credas interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes,
Verba loquor socianda chordis;
Non, si priores Mæonius tenet

, Pindaricæ latent,
lcæi minaces,
ique graves Camœnæ:
im lusit Anacreon,
pirat adhuc amor,
ommissi calores
ibus puellæ.
s arsit adulteri
m vestibus illitum
lesque cultus,
s, Helene Lacæna;
er tela Cydonio
on semel Ilios
pugnavit ingens
s Sthenelusve solus
prœlia; non ferox
r Deiphobus, graves
s pro pudicis
is puerisque primus.
nte Agamemnona
es illacrymabiles
notique longa
ent quia vate sacro.
e distat inertiæ
Non ego te meis
natum silebo,
s patiar labores
carpere lividas
t animus tibi
rudens, et secundis
us dubiisque rectus;
raudis, et abstinens
cuncta pecuniæ;
on unius anni,
s bonus atque fidus
n prætulit utili, et
a nocentium
r obstantes catervas
sua victor arma.
m multa vocaveris
rectius occupat
i, qui deorum
s sapienter uti,
et pauperiem pati;
lagitium timet;
caris amicis
a timidus perire.

Ode X. *Ad Ligurinum.*

uc, et Veneris muneribus potens,
cum veniet pluma superbiæ,
umeris involitant, deciderint comæ,
lor est puniceæ flore prior rosæ,
rinum in faciem verterit hispidam;
uoties te in speculo videris alterum)
odie, cur eadem non puero fuit?
mis incolumes non redeunt genæ?

Ode XI. *Ad Phillidem.*

m superantis annum
cadus; est in horto,
dis apium coronis;
ederæ vis
nes religata fulges:
domus: ara castis
avet immolato
gier agno:
t manus: huc et illuc
tæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Verticæ fumum.
Ut tamen noris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem;
Iure sollennis mihi, sanctiorque
Pæne natali proprio; quod ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
(Non tuæ sortis iuvenem) puella
Dives et lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.
Terret ambustus Phaethon avaras
Spes; et exemplum grave præbet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem;
Semper ut te digna sequare, et, ultra
Quam licet, sperare nefas putando,
Disparem vites. Age iam, meorum
Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atræ
Carmine curæ.

Ode XII. *Ad Virgilium.*

Iam veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula,
Delectantque deum, cui pecus et nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax;
Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.
Verum pone moras, et studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

Ode XIII. *In Lycen.*

Audivere, Lyce, dî mea vota, dî
Audivere, Lyce: fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque et bibis impudens,
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum solicitas. Ille virentis et
Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes te, quia rugæ

Turpant, et capitis nives;
Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color, decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi?
Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum, facies? sed Cinaræ breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen;
Possent ut iuvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

Ode XIV. *Ad Augustum.*

Quæ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos memoresque fastos
Æternet? O, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum;
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses: milite nam tuo
Drusus Genauvos, implacidum genus,
Brencosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis
Deiecit acer plus vice simplici.
Maior Neronum mox grave prœlium
Commisit, immanesque Rhætos
Auspiciis pepulit secundis;
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis;
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auster, Pleiadum choro
Scindente nubes, impiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum sævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris;
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo,
Stravit humum, sine clade victor;
Te copias, te consilium et tuos
Præbente divos; nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna, lustro prospera tertio,
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, et Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela præsens
Italiæ dominæque Romæ!
Te, fontium qui celat origines,
Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis,
Te non paventis funera Galliæ
Duræque tellus audit Iberiæ:
Te cæde gaudentes Sicambri
Compositis venerantur armis.

Ode XV. *Augusti Laudes.*

Phœbus volentem prœlia me loqui,
Victas et urbes, increpuit lyra,
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. Tua, Cæsar, ætas
Fruges et agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Iovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis
Ianum Quirini clausit, et, ordinem
Rectum evaganti, frena licentiæ
Iniecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes;
Per quas Latinum nomen et Italæ
Crevere vires, famaque et imperî
Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis aut vis eximet otium;
Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.
Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Iulia, non Getæ,
Non Seres, infidive Persæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque et profestis lucibus et sacris,
Inter iocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris,
Rite deos prius apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remixto carmine tibiis,
Troiamque et Anchisen et almæ
Progeniem Veneris canemus.

Epodon Liber

Ode I. *Ad Mæcenatem.*

Ibis Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos, quibus te vita si superstite
Iucunda; si contra, gravis?
Utrumne iussi persequemur otium,
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus; et te vel per Alpium iuga,
Inhospitalem et Caucasum,
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum,
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuvem meo,
Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui maior absentes habet:
Ut assidens implumibus pullis avis
Serpentium allapsus timet
Magis relictis; non, ut adsit, auxilî
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ;
Non ut iuvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascua;
Nec ut superni villa candens Tusculi

pt mœnia.
e me benignitas tua
ud paravero,
rus ut Chremes, terra premam,
aut perdam ut nepos.

ODE II.

i procul negotiis,
as mortalium,
abus exercet suis,
ii fœnore;
r classico miles truci;
t iratum mare;
t, et superba civium
limina.
vitium propagine
t populos,
e ramos amputans,
erit;
valle mugientium
rantes greges;
s mella condit amphoris;
firmas oves;
m mitibus pomis caput
rvis extulit,
iva decerpens pira,
uvam purpuræ,
te, Priape, et te, pater
r finium!
do sub antiqua ilice,
i gramine.
nterim ripis aquæ;
silvis aves;
his obstrepunt manantibus,
invitet leves.
s annus hibernus Iovis
ue comparat,
hinc et hinc multa cane
antes plagas;
ara tendit retia,
us dolos;
orem, et advenam laqueo gruem,
t præmia.
m, quas amor curas habet,
iviscitur?
nulier in partem iuvet
e dulces liberos,
aut perusta solibus
Appuli)
tis exstruat lignis focum
entum viri;
tis cratibus lætum pecus,
et ubera;
vina promens dolio,
s apparet;
a iuverint conchylia,
nbus, aut scari,
onata fluctibus
: vertat mare:
lescendat in ventrem meum,
lonicus
n lecta de pinguissimis
rborum,
hi prata amantis, et gravi
es corpori,
æsa Terminalibus,
eptus lupo.
s, ut iuvat pastas oves
rantes domum!

Videre fessos vomerem inversum boves,
Collo trahentes languido!
Positosque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares!
Hæc ubi locutus fœnerator Alfius,
Iamiam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
Quærit Calendis ponere.

ODE III. *Ad Mæcenatem.*

Parentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni sævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas præter omnes candidum
Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum iuga,
Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
Siticulosæ Apuliæ;
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit æstuosius.
At, si quid unquam tale concupiveris,
Iocose Mæcenas, precor,
Manum puella savio opponat tuo,
Extrema et in sponda cubet.

ODE IV. *In Menam.*

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumviralibus,
Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi iugera,
Et Appiam mannis terit?
Sedilibusque magnus in primis eques,
Othone contemto, sedet?
Quid attinet tot ora navium gravi
Rostrata duci pondere
Contra latrones atque servilem manum,
Hoc, hoc tribuno militum?

ODE V. *In Canidiam Veneficam.*

At, o deorum quidquid in cœlo [regit]
Terras et humanum genus!
Quid iste fert tumultus? et quid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te (si vocata partubus
Lucina veris affuit),
Per hoc inane purpuræ decus, precor,
Per improbaturum hæc Iovem,
Quid, ut noverca, me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?
Ut hæc tremente questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia

Mollire Thracum pectora;
Canidia, brevibus implicata viperis
Crines et incomtum caput,
Iubet sepulcris caprificos erutas,
Iubet cupressus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis,
Herbasque, quas Iolcos atque Iberia
Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta ieiunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, asperis,
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus;
Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatæ dapis
Inemori spectaculo;
Cum promineret ore, quantum exstant aqua
Suspensa mento corpora:
[Exsuta] uti medulla, et aridum iecur
Amoris esset poculum;
Interminato cum semel fixæ cibo
Intabuissent pupulæ.
Non defuisse masculæ libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum;
Quæ sidera excantata voce Thessala,
Lunamque, cœlo deripit.
Hic irresectum sæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, et Diana quæ silentium regis,
Arcana cum fiunt sacra:
Nunc, nunc adeste: nunc in hostiles domos
Iram atque numen vertite:
Formidolosæ dum latent silvis feræ,
Dulci sopore languidæ,
Senem (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meæ laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Cum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba, nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah! ah! solutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus,
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres; nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus:
Maius parabo, maius infundam tibi
Fastidienti poculum.
Priusque cœlum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed, dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces:
Venena magnum fas nefasque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos; dira detestatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire iussus exspiravero,
Nocturnus occurram Furor,
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
(Quæ vis Deorum est Manium)
Et, inquietis assidens præcordiis,
Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
Contundet obscœnas anus;
Post, insepulta membra different lupi,
Et Esquilinæ alites.
Neque hoc parentes (heu! mihi superstites)
Effugerit spectaculum.

Ode VI. *In Cassium Severum.*

Quid immerentes hospites vexas, canis,
Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
Et me remorsum petis?
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon,
(Amica vis pastoribus)
Agam per altas aure sublata nives,
Quæcumque præcedet fera.
Tu, cum timenda voce complesti nemus,
Proiectum odoraris cibum.
Cave, cave; namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

Ode VII. *Ad populum romanum.*

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret;
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via;
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
Nunquam nisi in dispar feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior,
An culpa? responsum date.
Tacent; et ora pallor albus inficit;
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est; acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

Ode VIII. *In Anum libidinosam.*

Rogare longo putidam te seculo,
Vires quid enervet meas!
Cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, et mammæ putres,

les ubera;
ollis, et femur tumentibus
s additum.
unus atque imagines
iumphales tuum;
ta, quæ rotundioribus
ccis ambulet.
ibelli Stoici inter sericos
illos amant?
n minus nervi rigent?
anguet fascinum?
rbo provoces ab inguine,
randum est tibi.

Ode IX. *Ad Mæcenatem.*

stum Cæcubum ad festas dapes,
us Cæsare,
ta (sic Iovi gratum) domo,
mas, bibam,
um tibiis carmen lyra,
m, illis Barbarum?
us cum freto Neptunius
ustis navibus,
i vincla, quæ detraxerat
cus perfidis.
eu! (posteri negabitis)
tus feminæ,
et arma miles, et spadonibus
gosis potest:
a turpe militaria
it conopium.
entes, verterunt bis mille equos
ntes Cæsarem;
e navium portu latent
istrorsum citæ.
tu moraris aureos
intactas boves?
nec Iugurthino parem
tasti ducem,
no, cui super Carthaginem
lcrum condidit.
e victus, hostis punico
utavit sagum:
m nobilem Cretam urbibus,
rus non suis)
it petit Syrtes Noto;
incerto mari.
er huc, puer, scyphos,
a, aut Lesbia;
utem nauseam coerceat,
is Cæcubum.
que Cæsaris rerum iuvat
solvere.

e X. *In Mævium poetam.*

vis exit alite,
tem Mævium.
trumque verberes latus,
mento fluctibus;
s Eurus, inverso mari,
remos, differat;
ilo, quantus altis montibus
entes ilices;
nocte amicum appareat,
Orion cadit;
feratur æquore,
ia victorum manus,
sto vertit iram ab Ilio
Aiacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces et aversum ad Iovem;
Ionius udo cum remugiens sinus
Noto carinam ruperit!
Opima quod si præda curvo litore
Porrecta mergos iuveris;
Libidinosus immolabitur caper,
Et agna, Tempestatibus.

Ode XI. *Ad Pectium.*

Pecti, nihil me, sicut antea, iuvat
Scribere versiculos amore perculsum gravi;
Amore, qui me, præter omnes, expetit
Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu me! per Urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui! conviviorum et pœnitet,
In queis amantem et languor et silentium
Arguit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium? querebar applorans tibi;
Simul calentis inverecundus deus
Fervidiore mero arcana promorat loco.
Quod si meis inæstuat præcordiis
Libera bilis, ut hæc ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet imparibus certare submotus pudor.
Ubi hæc severus, te palam, laudaveram,
Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos (heu!) mihi postes, et (heu!)
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet;
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

Ode XII. *In Anum libidinosam.*

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo iuveni, neque naris obesæ?
Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor victis, et quam malus undique membris
Crescit odor! cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; iamque subando
Tenta cubilia, tectaque rumpit;
Vel mea cum sævis agitat fastidia verbis;
Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
Mollis opus: pereat male, quæ te
Lesbia, quærenti taurum, monstravit inertem;
Cum mihi Cous adesset Amyntas,
Cuius in indomito constantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? Tibi: nempe
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua, quam te.
O ego infelix, quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones.

Ode XIII. *Ad Amicos.*

Horrida tempestas cœlum contraxit, et imbres
Nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc siluæ,
Threicio Aquilone sonant: rapiamus, amici,
Occasionem de die; dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cætera mitte loqui: deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc et Achæmenio
Perfundi nardo iuvat, et fide Cyllenea
Levare diris pectora sollicitudinibus;
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno;
Invicte mortalis, dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simois;
Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ
Rupere; nec mater domum cœrula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ dulcibus alloquiis.

Ode XIV. *Ad Mæcenatem.*

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem sensibus,
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando:
Deus, deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teium;
Qui persæpe cava testudine flevit amorem,
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser; quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

Ode XV. *Ad Neæram, amicam.*

Nox erat, et cœlo fulgebat luna sereno
Inter minora sidera,
Cum tu, magnorum numen læsura deorum,
In verba iurabas mea,
Arctius atque hedera procera adstringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis;
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neæra!
Nam, si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem;
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
At tu, quicumque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea;
Eheu! translatos alio mœrebis amores:
Ast ego vicissim risero.

Ode XVI. *Ad Populum Romanum.*

Altera iam teritur bellis civilibus ætas,
Suis et ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Novisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cœrulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Hannibal;
Impia perdemus devoti sanguinis ætas;
Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus, heu! cineres insistet victor, et Urbe
Eques sonante verberabit ungula;
Quæque carent ventis et solibus ossa Quirini,
(Nefas videre) dissipabit insolens!
Forte, quid expediat, communiter, aut melior p
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorum
Velut profugit exsecrata civitas,
Agros atque lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit et rapacibus lupis;
Ire, pedes quocumque ferent, quocumque per
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secun
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc: Simul imis saxa renarint
Vadis levata, ne redire sit nefas;
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Novaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor: iuvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur et columba miluo;
Credula nec ravos timeant armenta leones;
Ametque salsa levis hircus æquora.
Hæc, et quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exsp
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite lu
Etrusca præter et volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, bea
Petamus arva, divites et insulas;
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea,
Germinat et nunquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic iniussæ veniunt ad mulctra capellæ,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque rege temperante Cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem;
Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Ulyssei;
[Nulla nocent pecori contagia; nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.]
Iupiter illa piæ secrevit litora genti,
Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro duravit secula; quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

Ode XVII. *Ad Canidiam.*

Horatius

Iam iam efficaci do manus scientiæ
Supplex, et oro, regna per Proserpinæ,
Per et Dianæ non movenda numina,

os carminum valentium
revocare sidera,
e vocibus tandem sacris,
ro solve, solve, turbinem.
m Telephus Nereium,
bus ordinarat agmina
in quem tela acuta torserat.
es Ilia addictum feris
e canibus homicidam Hectorem,
ictis mœnibus, rex procidit
ecis ad pedes Achillei.
anere pellibus
iges Ulyssei,
, membra; tunc mens, et sonus
ie notus in vultus honor.
erque pœnarum tibi,
multum et institoribus.
s, et verecundus color
pelle amicta lurida;
albus est odoribus;
ore me reclinat otium:
ax, et dies noctem; neque est
spiritu præcordia.
i vincor ut credam miser,
i increpare carmina,
ras dissilire nænia.
vis? O mare et terra! ardeo,
ue atro delibutus Hercules
nec Sicana fervida
a flamma. Tu, donec cinis
dus ventis ferar,
officina Colchicis.
t quod me manet stipendium?
cum fide pœnas luam,
ure, seu poposceris
ecos, sive mendaci lyra
tu pudica, tu proba,
s astra sidus aureum.
næ Castor offensus vice,
gni Castoris, victi prece,
reddidere lumina.
am) solve me dementia,
s obsoleta sordibus,
ris pauperum prudens anus
lissipare pulveres.
e pectus, et puræ manus;
er Pactumeius; et tuo
s obstetrix pannos lavit,
rtis exsilis puerpera.

Canidia

s auribus fundis preces?
is surdiora navitis
o tundit hibernus salo.
riseris Cotyttia
um liberi Cupidinis?
pontifex venefici,
bem nomine impleris meo?
t ditasse Pelignas anus,
iscuisse toxicum?
fata te votis manent.
o vita ducenda est, in hoc,
æ suppetas doloribus.
n Pelopis infidus pater,
æ Tantalus semper dapis;
theus obligatus aliti:
no collocare Sisyphus
num; sed vetant leges Iovis.
ltis desilire turribus,
ctus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
Meæque terra cedet insolentiæ.
An, quæ movere cereas imagines
(Ut ipse nosti curiosus), et polo
Deripere lunam, vocibus possim meis,
Possim crematos excitare mortuos,
Desiderique temperare poculum;
Plorem artis in te nil habentis exitum?

Carmen Saeculare
Pro incolumitate Imperii

Phœbe, silvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, o colendi
Semper et culti, date quæ precamur
Tempore [prisco;]
Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere maius.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.

Diva, producas subolem, Patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
Lege marita;

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.

Vosque veraces cecinisse, Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet; bona iam peractis
Iungite fata.

Fertilis frugum pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fetus et aquæ salubres,
Et Iovis auræ.

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus, Iliæque
Litus Etruscum tenuere turmæ,
Iussa pars mutare lares et urbem
Sospite cursu;

Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Æneas, patriæ superstes,
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis;

Dî, probos mores docili iuventæ,
Dî, senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque prolemque, et decus omne.

Quique vos bubus veneratur albis,
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Imperet, bellante prior, iacentem
Lenis in hostem.

Iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures;

Iam Scythæ responsa petunt, superbi
    Nuper, et Indi.
Iam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
    Copia cornu.
Augur et fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
    Corporis artus,
Si Palatinas videt æquus [aras;]
Remque Romanam, Latiumque felix,
Alterum in lustrum, meliusque semper,
    Proroget ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet, et votis puerorum amicas
    Applicet aures.
Hæc Iovem sentire, deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phœbi chorus et Dianæ
    Dicere laudes.

Satirarum liber primus

SATIRA I. *In Avaros.*

Qui fit, Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu Ratio dederit, seu Fors obiecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, navim iactantibus Austris,
Militia est potior: quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium: ne te morer, audi,
Quo rem deducam. Si quis deus, En ego, dicat,
Iam faciam, quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc, mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? Nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causæ est, merito quin illis Iupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea, ne sic, ut qui iocularia, ridens
Percurram; (quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima)
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille, gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit, quodcumque potest, atque addit acervo,
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri:
Quæ, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quæsitis sapiens; cum te neque fervidus æstus
Dimoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum;
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid iuvat immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
¶ Quod si comminuas, vilem redigatur ad ass
¶ At, ni id fit, quid habet pulchri constructu
Millia frumenti tua triverit area centum;
Non tuus hoc capiet venter plus quam meus: c
Reticulum panis, venales inter, onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, qua
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat, intra
Naturæ fines viventi, iugera centum an
Mille aret? ¶ At suave est ex magno tollere ac
¶ Dum ex parvo nobis tantumdem haurire rel
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, et dicas, Magno de flumine malle
Quam ex hoc fonticulo tantumdem sumere. E
Plenior ut si quos delectet copia iusto,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer:
At, qui tantuli eget quanto est opus, is neque l
Turbatam haurit aquam, neque vitam amitti
At bona pars hominum, decepta cupidine fals
Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum hab
Quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter
Quatenus id facit; ut quidam memoratur Ath
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaud
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in ar
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. Congestis undique saccis
Indormis inhians, et tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus? quem præbeat us
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes; hoc iuvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At, si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit; habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac reddat natis carisque propinquis.
Non uxor salvum te vult, non filius; omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis amorem?
An, si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos;
Infelix operam perdas; ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frenis?
Denique sit finis quærendi; quoque habeas plus,
Pauperiem metuas minus; et finire laborem
Incipias, parto quod avebas; ne facias, quod
Ummidius quidam, (non longa est fabula) dives,
Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
Non unquam servo melius vestiret; ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
¶ Quid mi igitur suades? ut vivam Nævius? aut
Ut Nomentanus? Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere? Non ego, avarum
Cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam socerumque Viselli.
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo; nemon' ut avarus
Se probet? at potius laudet diversa sequentes?
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neque se maiori pauperiorum

...aret? hunc atque hunc superare laboret?
...ti semper locupletior obstat:
...ceribus missos rapit ungula currus,
...auriga suos vincentibus, illum
...temnens extremos inter euntem.
...ro, qui se vixisse beatum
...acto contentus tempore vitæ,
...onviva satur, reperire queamus.
...: ne me Crispini scrinia lippi
...utes, verbum non amplius addam.

Satira II. *In Mœchos.*

...m collegia, pharmacopolæ,
...mæ, balatrones, hoc genus omne
...ollicitum est cantoris morte Tigelli;
...gnus erat. Contra hic, ne prodigus esse
...uens, inopi dare nolit amico,
...uramque famem depellere possit.
...onteris, avi cur atque parentis
...grata stringat malus ingluvie rem,
...ctis coemens opsonia nummis;
...ue animi quod parvi nolit haberi,
...audatur ab his, culpatur ab illis.
...æ famam timet ac nebulonis,
...lives positis in fœnore nummis.
...apiti mercedes exsecat; atque
...itior quisque est, tanto acrius urget:
...atur, modo sumta veste virili,
...duris, tironum. Maxime, quis non,
...mat, simul atque audivit? ¶ At in se
...umtum facit hic. ¶ Vix credere possis,
...on sit amicus: ita ut pater ille, Terenti
...miserum nato vixisse fugato
...se pejus cruciaverit, atque hic.
...quærat, Quo res hæc pertinet? Illuc:
...stulti vitia, in contraria currunt.
...unicis demissis ambulat; est, qui
...scœnum subductis usque facetus:
...tillos olet, Gorgonius hircum:
...est. Sunt, qui nolint tetigisse, nisi illas,
...suta talos tegat instita veste:
...nullam, nisi olente in fornice stantem.
...us homo cum exiret fornice; Macte
..., inquit sententia dia Catonis:
...ac venas inflavit tetra libido,
...æquum est descendere, non alienas
...xores. Nolim laudarier, inquit,
...ator cunni Cupiennius albi.
...peræ pretium, procedere recte
...non vultis, ut omni parte laborent;
...multo corrupta dolore voluptas,
...ara cadat, dura inter sæpe pericla.
...ipitem tecto dedit; ille flagellis
...cæsus; fugiens hic decidit acrem
...n turbam; dedit hic pro corpore num-
...nxerunt calones: quin etiam illud (mos;
...uidam testes caudamque salacem
...errum. Iure, omnes. Galba negabat.
...tanto merx est in classe secunda!
...m dico, Sallustius in quas
...insanit, quam qui mœchatur: at hic, si,
...ratio suaderet, quaque modeste
...se licet, vellet bonus atque benignus
...quantum satis esset, nec sibi damno
...e foret: verum hoc se amplectitur uno:
...oc laudat: Matronam nullam ego tango;
... Marsæus, amator Originis, ille,
...mimæ donat fundumque laremque,
...l, inquit, cum uxoribus unquam alienis.

Verum est cum mimis, est cum meretricibus; unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. An tibi a-
bunde
Personam satis est, non illud, quidquid ubique
Officit, evitare? Bonam deperdere famam, (inter-
Rem patris oblimare, malum est ubicumque. Quid
est, in matrona, ancilla, peccesve togata?
Villius in Fausta Sullæ gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, pœnas dedit usque superque
Quam satis est; pugnis cæsus, ferroque petitus;
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si, mutonis verbis mala tanta videntis,
Diceret hæc animus; Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deposco consule cunnum,
Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis,
Dives opis natura suæ, si tu modo recte
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere! Tuo vitio, rerumne, labores,
Nil referre putas? Quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic, inter niveos viridesque lapillos
Sit licet, hoc, Cerinthe, tuo tenerum est femur, aut
Rectius; atque etiam melius persæpe togatæ. (crus
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte,
Quod venale habet, ostendit; nec, si quid honesti est,
Iactat habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hic mos est, ubi equos mercantur; opertos
Inspiciunt; ne, si facies (ut sæpe) decora
Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem;
Quod pulchræ clunes, breve quod caput, ardua cer-
Hoc illi recte: ne corporis optima Lynceis (vix.
Contemplere oculis, Hypsæa cæcior, illa,
Quæ mala sunt, spectes. ¶ O crus! O brachia! ¶ Ve-
Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est. (rum
Matronæ, præter faciem, nil cernere possis,
Cætera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res;
Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ;
Ad talos stola demissa, et circumdata palla;
Plurima, quæ invideant pure apparere tibi rem.
Altera, nil obstat: Cois tibi pæne videre est,
Ut nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi;
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem ostendi? ¶ *Leporem venator ut alta*
In nive sectetur, positum sic tangere nolit,
Cantat; et apponit, *Meus est amor huic similis: nam*
Transvolat in medio posita, et fugientia captat.
¶ Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus curasque graves, e pectore pelli?
Nonne cupidinibus statuit natura modum, quem,
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodest, et inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter (num, si
Pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina,
Ancilla aut verna est præsto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi? (que.
Non ego; namque parabilem amo Venerem, facilem-
¶ Illam, *Post paulo; Sed pluris; Si exierit vir;*
Gallis: hanc, Philodemus ait, sibi, quæ neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cum est iussa, venire:
Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque lon-
Nec magis alba velit, quam det natura, videri. (ga
Hæc, ubi supposuit dextro corpus mihi lævum,

Ilia et Ægeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Ianua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet;
Cruribus hæc metuat, doti deprensa, egomet mî.
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo,
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

SATIRA III. *In Obtrectatores, et Supercilium Stoicum.*

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati;
Iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
Quidquam proficeret: si collibuisset, ab ovo
Usque ad mala citaret, Io Bacche! modo summa
Voce, modo hac, resonat quæ chordis quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: sæpe, velut qui
Currebat fugiens hostem; persæpe, velut qui
Iunonis sacra ferret; habebat sæpe ducentos,
Sæpe decem servos: modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna, loquens; modo, Sit mihi mensa tripus, et
Concha salis puri, et toga, quæ defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis: noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Immo alia, et fortasse minora.
Mænius absentem Novium cum carperet; Heus tu!
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignosco, Mænius inquit.
Stultus et improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis [mala] lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paulo? minus aptus acutis
Naribus horum hominum? rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
In pede calceus hæret? At est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam: at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala; namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc prævertamur; amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant; veluti Balbinum polypus Hagnæ.
Vellem in amicitia sic erraremus, et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut nati, sic nos debemus, amici
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat Pætum pater; et Pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus; illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit? frugi dicatur. Ineptus
Et iactantior hic paulo est? concinnus amicis
Postulat ut videatur. At est truculentior, atque
Plus æquo liber? simplex fortisque habeatur.
Caldior est? acres inter numeretur. Opinor,
Hæc res et iungit, iunctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit? multum est demissus homo: illi
Tardo, cognomen pingui damus. Hic fugit omne
Insidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Cum genus hoc inter vitæ versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis, et est, (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas) ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone? molestus
Communi sensu plane caret, inquimus. Eheu!
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut æquum
Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet: amari
Si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius. Æquum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt stultis hærentia; cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur? ac, res
Ut quæque est, ita suppliciis delicta coercet?
Si quis cum servum, patinam qui tollere iussus
Semesos pisces tepidumque ligurrierit ius,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Maius peccatum est! Paulum deliquit amicus;
(Quod nisi concedas, habeare insuavis, acerbus)
Odisti et fugis, ut Rusonem debitor æris;
Qui, nisi, cum tristes misero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto iugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensave catillum
Evandri manibus tritum deiecit; ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit?
Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, iusti prope mater et æqui.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricaverat usus;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque, invenere: dehinc absistere bello,
Oppida cœperunt munire, et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos, Venerem incertam rapientes more ferarum,
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Iura inventa metu iniusti, fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis.
Nec vincet ratio hoc, tantumdem ut peccet idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus divûm sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas;
Ne scutica dignum horribili sectere flagello:
Nam, ut ferula cædas meritum maiora subire
Verbera, non vereor; cum dicas esse pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,

us, et solus formosus, et est rex;
uod habes? ¶ Nonnosti, quid pater, inquit,
dicat: sapiens crepidas sibi nunquam
cit; sutor tamen est sapiens. ¶ Quo?
is tacet Hermogenes, cantor tamen atque
modulator; ut Alfenus vafer, omni
rumento artis, clausaque taberna,
apiens operis sic optimus omnis
lus; sic rex. ¶ Vellunt tibi barbam
i: quos tu nisi fuste coerces,
a circum te stante, miserque
latras, magnorum maxime regum.
iciam; dum tu quadrante lavatum
ue te quisquam stipator, ineptum
inum, sectabitur; et mihi dulces
quid peccaro stultus, amici;
illorum patiar delicta libenter,
magis vivam te rege beatus.

ra IV. *In Obtrectatores suos.*

ue Cratinus, Aristophanesque, poetæ,
uorum comœdia prisca virorum est,
dignus describi, quod malus, aut fur,
us foret, aut sicarius, aut alioqui
ulta cum libertate notabant.
pendet Lucilius, hosce secutus,
tum pedibus numerisque; facetus,
aris, durus componere versus,
c vitiosus; in hora sæpe ducentos,
, versus dictabat stans pede in uno:
t lutulentus, erat quod tollere velles
atque piger scribendi ferre laborem;
recte: nam, ut multum, nil moror. Ecce,
minimo me provocat. ¶ Accipe, si vis,
tabulas; detur nobis locus, hora,
ideamus, uter plus scribere possit.
ecerunt, inopis me quodque pusilli
animi, raro et perpauca loquentis:
lusas hircinis follibus auras,
rantes dum ferrum molliat ignis,
mitare. Beatus Fannius, ultro
is et imagine; cum mea nemo
at, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
quos genus hoc minime iuvat, utpote plu-
nos. Quemvis media elige turba; (res
itiam, aut misera ambitione laborat.
um insanit amoribus, hic puerorum;
argenti splendor; stupet Albius ære;
merces surgente a sole, ad eum quo
tepet regio; quin per mala præceps
pulvis collectus turbine, ne quid
erdat, metuens, aut ampliet ut rem.
etuunt versus, odere poetas.
bet in cornu; longe fuge: dummodo risum
i, non hic cuiquam parcet amico:
eque semel chartis illeverit, omnes
no redeuntes scire lacuque,
anus. ¶ Agedum, pauca accipe contra:
me illorum, dederim quibus esse poetas,
umero: neque enim concludere versum
satis; neque, si quis scribat, uti nos,
piora, putes hunc esse poetam.
i sit, cui mens divinior, atque os
turum, des nominis huius honorem.
am, comœdia necne poema
vere; quod acer spiritus ac vis
e rebus inest; nisi quod pede certo
mi, sermo merus. ¶ At pater ardens
meretrice nepos insanus amica

Filius, uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. ¶ Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis;
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si (bum est,
Tempora certa modosque, et, quod prius ordine ver-
Posterius facias, præponens ultima primis;
Non, ut, si solvas, « Postquam discordia tetra
« Belli ferratos postes, portasque refregit: »
Invenias etiam disiecti membra poetæ.
Hactenus hæc: alias, iustum sit necne poema:
Nunc illud tantum quæram; meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at, bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Cœli Birrique, latronum,
Non ego sim Capri, neque Sulci; cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigelli;
Nec recitem quidquam, nisi amicis, idque coactus;
Non ubivis, coramve quibuslibet. ¶ In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. ¶ Inanes
Hoc iuvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. ¶ Lædere gaudes,
Inquis; et hoc studio pravus facis. ¶ Unde petitum
Hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est; hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos;
E quibus unus avet quavis aspergere cunctos, (tus
Præter eum qui præbet aquam: post, hunc quoque po-
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, et urbanus, liberque videtur,
Infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
¶ Me Capitolinus convictore usus amico-
que a puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit; et incolumis lætor quod vivit in Urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit. ¶ Hic nigræ succus loliginis; hæc est
Ærugo mera; quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte iocosius; hoc mihi iuris
Cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me;
Ut fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mî ipse parasset;
Nonne vides, Albî ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum; ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessa cum Venere uti
Possem; Deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat: sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mî satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri

Incolumem possum: simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: et, sive iubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem, quo facias hoc;
Unum ex iudicibus selectis obiiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcumque ferunt; mediocribus, et queis
Ignoscas, vitiis teneor; fortassis et istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium: neque enim, cum lectulus aut
Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est; (me
Hoc faciens, vivam melius; sic dulcis amicis
Occurram: hoc quidam non belle; numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris: ubi quid datur oti,
Illudo chartis: hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
Multa poetarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi (nam multo plures sumus), ac veluti te
Iudæi cogemus in hanc concedere turbam.

SATIRA V. *Iter Brundisinum.*

Egressum magna me excepit Aricia Roma
Hospitio modico; rhetor comes Heliodorus,
Græcorum linguæ doctissimus: inde Forum Appi,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Præcinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Exspectans comites. Iam nox inducere terris
Umbras, et cœlo diffundere signa parabat:
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ,
Ingerere. ¶ Huc appelle. ¶ Trecentos inseris; ohe!
Iam satis est. ¶ Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora: mali culices, ranæque palustres,
Avertunt somnos; absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit; ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Iamque dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumbosque saligno
Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus, atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas, optimus atque
Cocceius; missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
Fundos, Aufidio Lusco prætore, libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam, et latum clavum, prunæque vatillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena præbente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima: namque
Plotius et Varius Sinuessæ Virgiliusque
Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus! et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit; et parochi, quæ debent ligna salemque
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliusque
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quæ super est Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam Messique Cicirri,
Musa, velim memores; et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messi clarum genus, Osci;
Sarmenti domina exstat. Ab his maioribus orti
Ad pugnam venere: prior Sarmentus, Equi te
Esse feri similem dico. Ridemus: et ipse
Messius, Accipio; caput et movet. O, tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? At illi fœda cicatrix
Setosam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem, permulta iocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat;
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrus ad hæc: Donasset iamne catenam
Ex voto Laribus? quærebat: scriba quod esset,
Nilo deterius dominæ ius esse. Rogabat
Denique, cur unquam fugisset; cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo:
Prorsus iucunde cœnam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes
Pene, macros, arsit, turdos dum versat in igne:
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam servosque timentes
Tum rapere, atque omnes restinguere velle, videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrymoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum Veneri; tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quatuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est: venit vilissima rerum
Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare viator:
Nam Canusi lapidosus; aquæ non ditior urna:
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hic Varius discedit mœstus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior; via peior adusque
Bari mœnia piscosi. Dein Gnatia, lymphis
Iratis exstructa, dedit risusque iocosque;
Dum, flamma sine, thura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. Credat Iudæus Apella,
Non ego: namque deos didici securum agere ævum;
Nec, si quid miri faciat natura, deos id
Tristes ex alto cœli demittere tecto.
Brundisium longæ finis chartæque viæque.

SATIRA VI. *In derisores natalium suorum.*

Non, quia, Mæcenas, Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te;
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent;
Ut plerique solent, naso suspendis adunco

libertino patre natum;
egas, quali sit quisque parente
ngenuus. Persuades hoc tibi vere,
em Tulli atque ignobile regnum,
iros, nullis maioribus ortos,
ibus, amplis et honoribus auctos:
num, Valeri genus, (unde Superbus
gno pulsus fuit) unius assis
retio pluris licuisse, notante
sti, populo; qui stultus honores
uis, et famæ servit ineptus;
titulis et imaginibus. Quid oportet
ulgo longe longeque remotos?
populus Lævino mallet honorem
nandare novo: censorque moveret
uo si non essem patre natus,
oniam in propria non pelle quiessem.
trahit constrictos gloria curru
otos generosis. ¶ Quo tibi, Tulli,
tum clavum, fierique tribuno?
it, privato quæ minor esset. (crus
que insanus nigris medium impediit
tum demisit pectore clavum;
o, Quis homo hic? et, Quo patre natus?
otet quo morbo Barrus, haberi
osus; eat quacumque, puellis
quærendi singula, quali
quali, pede, dente, capillo:
ttit, cives, Urbem sibi curæ,
, et Italiam, et delubra deorum;
natus, num ignota matre inhonestus,
les curare et quærere cogit.
Domæ, aut Dionysi filius, audes
o cives, aut tradere Cadmo?
lega gradu post me sedet uno;
le, pater quod erat meus. ¶ Hoc tibi Pau-
leris? At hic, si plaustra ducenta (lus
e foro tria funera, magna sonabit,
vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
redeo, libertino patre natum;
omnes libertino patre natum;
læcenas, tibi sum convictor; at olim,
reret legio Romana tribuno.
illi est; quia non, ut forsit honorem
idrat quivis, ita te quoque amicum;
utum dignos assumere, prava
ocul. Felicem dicere non hoc
u quod te sortitus amicum:
mihi te fors obtulit: optimus olim
t hunc Varius, dixere quid essem.
; singultim pauca locutus,
e pudor prohibebat plura profari)
laro natum patre, non ego circum
o vectari rura caballo,
n, narro: respondes, ut tuus est mos,
t revocas nono post mense, iubesque
rum numero. Magnum hoc ego duco,
ibi, qui turpi secernis honestum,
eclaro, sed vita et pectore puro.
is mediocribus ac mea paucis
atura, alioqui recta; (velut si
rsos reprendas corpore nævos)
itiam, neque sordes, aut mala lustra,
quisquam mihi; purus et insons
dem), si et vivo carus amicis;
ter his; qui, macro pauper agello,
vi ludum me mittere, magni
gnis e centurionibus orti,
i loculos tabulamque lacerto,

Ibant, octonis referentes idibus æra:
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. Vestem servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avita
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi, custos incorruptissimus, omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor,
Mercedes sequerer; neque ego essem questus. At hoc
Laus illi debetur, et a me gratia maior. (nunc
Nil me pœniteat sanum patris huius: eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio: nam, si natura iuberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum, quoscumque parentes
Optaret sibi quisque; meis contentus, honestos
Fascibus et sellis nolim mihi sumere; demens
Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
Nollem onus (haud unquam solitus) portare molestum.
Nam mihi continuo maior quærenda foret res,
Atque salutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregre-
ve exirem; plures calones atque caballi
Pascendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Obiiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli,
Cum, Tiburte via, prætorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius quam tu, præclare senator,
Millibus atque aliis, vivo; quacumque libido est,
Incedo solus; percontor, quanti olus ac far;
Fallacem circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum; assisto divinis; inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum:
Cœna ministratur pueris tribus; et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echino
Vilis cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane; obeundus Marsya, qui se
Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam iaceo; post hanc vagor; aut ego (lecto
Aut scripto, quod me tacitum iuvet) ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Nacca lucernis.
Ast, ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
Pransus, non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. Hæc est
Vita solutorum misera ambitione gravique:
His me consolor, victurum suavius, ac si
Quæstor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

Satira VII.

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
Ibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem;
Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros, ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo: postquam nihil inter utrumque
Convenit; (hoc etenim sunt omnes iure molesti,

Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors;
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes;
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco; discedet pigrior, ultro
Muneribus missis) Bruto prætore tenente
Ditem Asiam, Rupili et Persi par pugnat, uti non
[Compositum] melius cum Bitho Bacchius: in ius
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam: ridetur ab omni
Conventu; laudat Brutum, laudatque cohortem;
Solem Asiæ Brutum appellat; stellasque salubres
Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse: ruebat,
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Prænestinus, salso multoque fluenti
Expressa arbusto, regerit convicia, durus
Vindemiator, et invictus; cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce cucullum.
At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat, Per magnos, Brute, deos, te
Oro, qui reges consueris tollere, cur non
Hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

SATIRA VIII. *In Superstitiosos et Veneficas.*

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coercet,
Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus;
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis eiecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miseræ plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat; hæredes monimentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum:
Cum mihi non tantum furesque feræque, suetæ
Hunc vexare locum, curæ sunt atque labori,
Quantum, carminibus quæ versant atque venenis
Humanos animos: has nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant, herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana maiore ululantem: pallor utrasque
Fecerat horrendas adspectu. Scalpere terram
Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam,
Cœperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea; maior
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, servilibus, utque
Iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, sævam
Altera Tisiphonen: serpentes atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius, et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto, alterna loquentes,
Umbræ cum Sagana resonarint triste et acutum;
Utque lupi barbam, variæ cum dente colubræ,
Abdiderint furtim terris; et imagine cerea
Largior arserit ignis; et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus: at illæ currere in urbem:
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum,
Excidere, atque herbas, atque incantata lacer
Vincula, cum magno risuque iocoque videres.

SATIRA IX. *In impudentes et ineptos Parasi*

Ibam forte Via Sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, et totus in il
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, ¶ Quid agis, dulcissime re
¶ Suaviter, ut nunc est, inquam; et cupio
que vis.
Cum assectaretur, Numquid vis? occupo. At i
Noris nos, inquit; docti sumus. Hic ego, Pluri
Hoc, inquam, mihi eris: misere discedere quæ
Ire modo ocyus, interdum consistere, in aure
Dicere nescio quid puero; cum sudor ad imos
Manaret talos, O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus, cum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi
Nil respondebam, Misere cupis, inquit, abire;
Iamdudum video: sed nil agis: usque tenebo:
Persequar. Hinc quo nunc iter est tibi? ¶ Nil op
Circumagi; quemdam volo visere, non tibi not
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæsaris ho
Nil habeo quod agam, et non sum piger: usq
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis asellus, (qu
Cum gravius dorso subiit onus. Incipit ille
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium, facies: nam quis me scribere plur
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego can
Interpellandi locus hic erat; ¶ Est tibi mater?
Cognati, queis te salvo est opus? ¶ Haud mihi q
Omnes composui. ¶ Felices! nunc ego resto.
Confice; namque instat fatum mihi triste, Sab
Quod puero cecinit, divina mota anus urna;
« Hunc neque dira venena, nec hosticus aufer
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podag
Garrulus hunc quando consumet cumque: loq
Si sapiat, vitet, simulat que adoleverit ætas. »
Ventum erat ad Vestæ, quarta iam parte diei
Præterita: et casu tunc respondere vadato
Debebat, quod ni fecisset, perdere litem.
Si me ames, inquit, paulum hic ades. ¶ Interea
Aut valeo stare, aut novi civilia iura; (¶
Et propero, quo scis. ¶ Dubius sum quid facia
Tene relinquam, an rem. ¶ Me, sodes. ¶ Non fa
ille;
Et præcedere cœpit. Ego (ut contendere durum
Cum victore) sequor. ¶ Mæcenas quomodo tec
Hinc repetit. ¶ Paucorum hominum, et mentis
Nemo dexterius fortuna est usus. ¶ Haberes (i
Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere: dispeream ni
Summosses omnes. ¶ Non isto vivimus illic,
Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla est
Nec magis his aliena malis: nil mi officit unqu
Ditior hic, aut est quia doctior; est locus uni-
cuique suus. ¶ Magnum narras, vix credibile. ¶
Sic habet. ¶ Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. ¶ Velis tantummodo, quæ tua vir
Expugnabis; et est qui vinci possit; eoque
Difficiles aditus primos habet. ¶ Haud mihi de
Muneribus servos corrumpam; non, hodie si

, desistam; tempora quæram;
riviis; deducam. Nil sine magno
dit mortalibus. ¶ Hæc dum agit, ecce,
s occurrit, mihi carus, et illum
sset: consistimus: Unde venis? et,
gat, et respondet. Vellere cœpi,
nu lentissima brachia, nutans,
ulos, ut me criperet. Male salsus
lare: meum iecur urere bilis.
id secreto velle loqui te
Memini bene; sed meliori
: hodie tricesima sabbata: vin' tu
ppedere? Nulla mihi, inquam,
mi: sum paulo infirmior, unus
osces: alias loquar. Hunccine solem
rrexe mihi! fugit improbus, ac me
uit. Casu venit obvius illi
, Quo tu, turpissime? magna
, et, Licet antestari? Ego vero
lam: rapit in ius; clamor utrimque:
rsus. Sic me servavit Apollo.

X. *In ineptos Lucilii fautores.*

osito dixi pede currere versus
n Lucili fautor inepte est,
atur? At idem, quod sale multo
it, charta laudatur eadem. (nam sic
c tribuens, dederim quoque cætera:
nos, ut pulchra poemata, mirer.
est risu diducere rictum
st quædam tamen hic quoque virtus:
pus, ut currat sententia, neu se
s lassas onerantibus aures:
s est modo tristi, sæpe iocoso;
rem modo rhetoris atque poetæ,
ni, parcentis viribus, atque
consulto. Ridiculum acri
ius magnas plerumque secat res.
ibus comœdia prisca viris est,
oc sunt imitandi; quos neque pulcher
nquam legit, neque simius iste,
vum et doctus cantare Catullum.
fecit, quod verbis Græca Latinis
eri studiorum! quine putetis
tum, Rhodio quod Pitholeonti
sermo lingua concinnus utraque
io nota si commixta Falerni est.
facias; te ipsum percontor, an et cum
genda rei sit causa Petilli?
s patriæque patrisque Latini,
usas exsudet Publicola, atque
riis intermiscere petita
lis, Canusini more bilinguis?
Græcos facerem, natus mare citra,
uit me tali voce Quirinus,
octem visus, cum somnia vera:
igna feras insanius, ac si
rum malis implere catervas.
nus iugulat dum Memnona, dumque
i luteum caput; hæc ego ludo,
le sonent certantia iudice Tarpa,
erum atque iterum spectanda theatris.
ice potes, Davoque Chremeta
n, comis garrire libellos,
, Fundani: Pollio regum
de ter percusso: forte epos acer,
us ducit: molle atque facetum
runt gaudentes rure Camœnæ.
rto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quæso,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet versus Enni gravitate minores,
Cum de se loquitur, non ut maiore reprensis?
Quid vetat et nosmet, Lucili scripta legentes,
Quærere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum, contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem cœnatus? Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Græcis intacti carminis auctor,
Quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,
Detereret sibi multa; recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur; et in versu faciendo,
Sæpe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
Sæpe stilum vertas, iterum quæ digna legi sint,
Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego; nam satis est equitem mihi plaudere; ut
Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit. (audax,
Men' moveat cimex Pantilius; aut cruciet, quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli?
Plotius, et Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, et probet hæc Octavius optimus, atque
Fuscus; et hæc utinam Viscorum laudet uterque:
Ambitione relegata, te dicere possum,
Pollio, te, Messala, tuo cum fratre; simulque
Vos Bibule et Servi; simul his te, candide Furni;
Complures alios, doctos ego quos et amicos
Prudens prætereo, quibus hæc, sint qualiacumque,
Arridere velim; doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter iubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

Liber secundus

Satira I.

Sunt, quibus in satira videor nimis acer, et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati, (quis,
Quid faciam præscribe. ¶ Quiescas. ¶ Ne faciam, in-
Omnino versus? ¶ Aio. ¶ Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. ¶ Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. ¶ Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
¶ Attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. ¶ Haud mihi deero,
Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem;

Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
¶ Quanto rectius hoc, quam tristi lædere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumque nepotem!
Cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.
¶ Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis: quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba,
Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris; neque, si male gesserat, usquam
Decurrens alio, neque si bene; quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Apulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis;
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem; et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus; quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Iupiter! ut pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui me commorit, (Melius non tangere! clamo)
Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam:
Canidia Albuci, quibus est inimica, venenum:
Grande malum Turius, si quid se iudice certes.
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum:
Dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem: Nil faciet sceleris pia dextera (mirum?
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos),
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu Mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romæ, seu fors ita iusserit, exsul;
Quisquis erit vitæ, scribam, color. ¶ O puer! ut sis
Vitalis, metuo; et maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. ¶ Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Lælius, et qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut læso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim;
Scilicet uni æquus virtuti atque eius amicis.
Quin, ubi se a vulgo et scena in secreta remorant
Virtus Scipiadæ et mitis sapientia Læli;
Nugari cum illo, et discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
Infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia, et fragili quærens illidere dentem,
Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. ¶ Equidem nihil hinc defringere possum.
Sed tamen, ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum;
Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
Iudiciumque. ¶ Esto, si quis mala, sed bona si quis
Iudice condiderit laudatus Cæsare? si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
¶ Solventur risu tabulæ; tu missus abibis.

SATIRA II.

Quæ virtus et quanta, boni, sit vivere parvo,
(Nec meus hic sermo est, sed quem præcepit Of
Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerv[illegible]
Discite, non inter lances mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum
Acclinis falsis animus meliora recusat;
Verum hic impransi mecum disquirite. ¶ Cur[illegible]
¶ Dicam, si potero. Male verum examinat om[illegible]
Corruptus iudex. Leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel (si Romana fatigat
Militia assuetum græcari) seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,
Seu te discus agit, (pete cedentem aëra disco)
Cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis,
Sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Fal[illegible]
Ne biberis diluta. Foris est promus, et atrum[illegible]
Defendens pisces hiemat mare; cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde pute[illegible]
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quæ[illegible]
Sudando: pinguem vitiis, albumque, neque ostr[illegible]
Nec scarus, aut poterit peregrina iuvare lagoi[illegible]
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin [illegible]
Hoc potius, quam gallina, tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro [illegible]
Rara avis, et picta pandat spectacula cauda [illegible]
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num [illegible]
Quam laudas, pluma? cocto num adest hon[illegible]
Carne tamen quamvis distat nihil hac mag[illegible]
Imparibus formis deceptum te patet: esto, [illegible]
Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an al[illegible]
Captus hiet, pontesne inter iactatus, an amni[illegible]
Ostia sub Tusci? Laudas, insane, trilibrem [illegible]
Mullum, in singula quem minuas pulmenta[illegible]
Ducit te species, video: quo pertinet ergo [illegible]
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis [illegible]
Maiorem natura modum dedit, his breve p[illegible]
[Ieiunus raro stomachus vulgaria temnit.]
Porrectum magno magnum spectare catino [illegible]
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. A[illegible]
Præsentes Austri, coquite horum opsonia! [illegible]
Putet aper rhombusque recens, mala copia qu[illegible]
Ægrum sollicitat stomachum; cum rapula ple[illegible]
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis a[illegible]
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis, [illegible]
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pri[illegible]
Galloni præconis erat acipensere mensa [illegible]
Infamis: quid? tum rhombos minus æquora [illegible]
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido, [illegible]
Donec vos auctor docuit prætorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit, pravi docilis, Romana iuventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Iudice: nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas est, et silvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cuius odorem olei nequeas perferre, (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos, albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur? et horum
Utrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis[illegible]
Mundus erit, qui non offendat sordidus, atque [illegible]
In neutram partem cultus miser: hic neque s[illegible]
Albuci senis exemplo, dum munia didit,

xque, sic ut simplex Nævius, unctam
ebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
victus tenuis quæ quantaque secum
imis valeas bene; nam variæ res
omini, credas, memor illius escæ,
olim tibi sederit: at, simul assis
ta, simul conchyliis turdis;
ilem vertent, stomachoque tumultum
tuita. Vides, ut pallidus omnis
t dubia? Quin corpus onustum
is animum quoque prægravat una,
humo divinæ particulam auræ.
to citius curata sopori
, vegetus præscripta ad munia surgit.
melius poterit transcurrere quondam;
um rediens adduxerit annus,
olet tenuatum corpus; ubique
i, et tractari mollius ætas
t. Tibi quidnam accedet ad istam,
validus præsumis, mollitiem; seu
inciderit, seu tarda senectus?
um antiqui laudabant, non quia nasus
at, sed, credo, hac mente, quod hospes
iens vitiatum commodius, quam
dominus consumeret. Hos utinam in-
tellus me prima tulisset! (ter
mæ, quæ carmine gratior aurem
mam? grandes rhombi patinæque
t una cum damno dedecus: adde
m, vicinos, te tibi iniquum,
rius cupidum, cum deerit egenti
tium. Iure, inquit, Trausius istis
ic ego vectigalia magna,
aheo tribus amplas regibus. Ergo,
, non est melius quo insumere possis?
mus quisquam, te divite? quare
antiqua deûm? cur, improbe, caræ
atriæ tanto emetiris acervo?
tibi recte semper erunt res?
hac inimicis risus! Uterne
os fidet sibi certius? hic, qui
rit mentem corpusque superbum;
atus parvo metuensque futuri,
iens, aptarit idonea bello?
is credas; puer hunc ego parvus Ofellum
novi non latius usum,
risis. Videas, metato in agello,
natis, fortem mercede colonum,
rantem, temere edi luce profesta
eter olus, fumosæ cum pede pernæ:
ougum post tempus venerat hospes,
acuo gratus conviva per imbrem
erat, non piscibus urbe petitis,
e hædo: tum pensilis uva secundas
t mensas, cum duplice ficu:
erat culpa potare magistra;
eres, ita culmo surgeret alto,
contractæ seria frontis.
novos moveat Fortuna tumultus;
imminuet? quanto aut ego parcius, aut
stis, ut hoc novus incola venit? (vos
telluris herum natura neque illum,
semquam, statuit. Nos expulit ille;
aitiez, aut vafri inscitia iuris,
ellet certe vivacior hæres.
abreni sub nomine, nuper Ofelli
nulli proprius; sed [cedet] in usum
unc alii: quocirca vivite fortes,
versis opponite pectora rebus.

SATIRA III.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. Quid fiet? at ipsis
Saturnalibus huc fugisti; sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe. Nil est:
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries dîs atque poetis.
Atqui vultus erat multa et præclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras, virtute relicta?
Contemnere miser: vitanda est improba Siren
Desidiæ aut, quidquid vita meliore parasti,
Ponendum æquo animo. ¶ Dî te, Damasippe, deæque
Verum ob consilium, donent tonsore. Sed unde
Tam bene me nosti? ¶ Postquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
Excussus propriis: olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus ære,
Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset:
Callidus huic signo ponebam milia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita. ¶ Novi:
Et morbi miror purgatum te illius. ¶ Atqui
Emovit veterem mire novus; ut solet, in cor
Traiecto lateris miseri capitisque dolore:
Ut lethargicus hic, cum fit pugil, et medicum urget.
¶ Dum ne quid simile huic, esto ut libet. ¶ O bone, ne
Frustrere; insanis et tu, stultique prope omnes, (te
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus iussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
Nam, male re gesta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit, et, Cave faxis (git,
Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus an-
Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primum nam inquiram, quid sit furere; hoc si erit
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam. (in te
Quem mala stultitia, et quemcumque inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
Autumat. Hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare
Desipiant omnes æque ac tu, qui tibi nomen
Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrique
Error, sed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo insanum; nihilo ut sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
Stultitiæ nihilum metuenda timentis; ut ignes,
Ut rupes fluviosque, in campo obstare queratur:
Alterum, et huic [varum] et nihilo sapientius, ignes
Per medios fluviosque ruentis: clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor;
Hic fossa est ingens! hic rupes maxima! serva!
Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit; Catienis mille ducentis,
Mater, te appello, clamantibus. Huic ego vulgus
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
Integer est mentis Damasippi creditor? esto;
Accipe, quod numquam reddas mihi, si tibi dicam,
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors

Reiecta præda, quam præsens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutæ
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in ius malis ridentem alienis, (bor.
Fiet aper, modo avis, modo saxum, et cum volet, ar-
Si male rem gerere insani est; contra bene, sani;
Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam iubeo componere, quisquis
Ambitione mala aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est hellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Hæredes Staberi summam incidere sepulcro;
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo patria, atque epulum, arbitrio Arri;
Frumenti quantum metit Africa. ¶ Sive ego prave,
Seu recte, hoc volui; ne sis patruus mihi. ¶ Credo
Hoc Staberi prudentem animum vidisse. ¶ Quid ergo
Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
Hæredes voluit? ¶ Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius; ut, si
Forte minus locuples uno quadrante perisset,
Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque, pulchris
Divitiis parent; quas qui contraxerit, ille (rex,
Clarus erit, fortis, iustus. ¶ Sapiensne? ¶ Etiam! et
Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid simile isti
Græcus Aristippus, qui servos proiicere aurum
In media iussit Libya, quia tardius irent,
Propter onus segnes? uter est insanior horum?
¶ Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
¶ Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec studio citharæ nec Musæ deditus ulli;
Si scalpra et formas, non sutor; nautica vela,
Aversus mercaturis; delirus et amens
Undique dicatur merito. Qui discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
Compositis, mutuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuste; neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus vescatur amaris:
Si, positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis-nihil est, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, si et stramentis incubet unde-
octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putrescat in arca;
Nimirum insanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius aut etiam hæc libertus ut ebibat hæres,
Dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum,
Ungere si caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? Quare,
Si quidvis satis est, periuras, surripis, aufers
Undique? tun', sanus? Populum si cædere saxis
Incipias, servosve tuo quos ære pararis,
Insanum te omnes pueri clamentque puellæ:
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis
Argis,
Nec ferro ut demens genitricem occidis Orestes.
An tu reris eum occisa insanisse parente?
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam

In matris iugulo ferrum tepefecit acut
Quin, ex quo est habitus male tutæ me
Nil sane fecit quod tu reprendere poss
Non Pyladen ferro violare ausus ve sor
Electram; tantum maledicit utrique,
Hanc, Furiam; hunc, aliud, iussit quod s
Pauper Opimius argenti positi intus e
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque p
Quondam lethargo grandi est oppressu
Iam circum loculos et claves lætus ova
Curreret. Hunc medicus, multum celer
Excitat hoc pacto; mensam poni iubet
Effundi saccos nummorum, accedere p
Ad numerandum; hominem sic erigit:
Ni tua custodis, avidus iam hæc auferet
¶ Men' vivo? ¶ Ut vivas igitur, vigila: h
¶ Deficient inopem venæ te, ni cibus a
Ingens accedat stomacho fultura ruent
Tu cessas? agedum; sume hoc ptisanari
¶ Quanti emtæ? ¶ Parvo. ¶ Quanti ergo?
¶ Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis, pereamv
Quisnam igitur sanus? Qui non stult
Stultus et insanus. Quid, si quis non si
Continuo sanus? Minime. Cur, Stoice?
Non est cardiacus, Craterum dixisse pu
Hic æger. Recte est igitur, surgetque? n
Quod latus aut renes morbo tententur
Non est periurus, neque sordidus; imm
Hic porcum Laribus: verum ambitiosu
Naviget Anticyram: quid enim differt
Dones quidquid habes, an nunquam ut
Servius Oppidius Canusi duo prædia, c
Antiquo censu, natis divisse duobus
Fertur, et hæc moriens pueris dixisse v
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, n
Ferre sinu laxo, donare, et ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere
Extimui, ne vos ageret vesania discors;
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cic
Quare, per divos oratus uterque Penat
Tu cave ne minuas; tu, ne maius facias
Quod satis esse putat pater, et natura c
Præterea, ne vos titillet gloria, iure-
iurando obstringam ambo: uter ædilis
Vestrum prætor, is intestabilis et sace
In cicere atque faba bona tu perdasque
Latus ut in Circo spatiere, aut æneus n
Nudus agris, nudus nummis, insane, p
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa,
Astuta ingenuum vulpes imitata leone
Ne quis humasse velit Aiacem, Atrida
¶ Rex sum. ¶ Nil ultra quæro plebeius
Rem imperito; at si cui videor non iust
Dicere, quod sentis, permitto. ¶ Maxi
Di tibi dent capta classem reducere T
Ergo consulere, et mox respondere lice
¶ Consule. ¶ Cur Aiax, heros ab Achi
Putescit, toties servatis clarus Achivi
Gaudeat ut populus Priami Priamusq
Per quem tot iuvenes patrio caruere se
¶ Mille ovium insanus morti dedit; incl
Et Menelaum una mecum se occidere c
¶ Tu cum pro vitula statuis dulcem A
Ante aras, spargisque mola caput, im
Rectum animi servas? ¶ Quorsum? ¶
enim Aiax
Fecit, cum stravit ferro pecus? abstin

ala multa precatus Atridis,
ram, aut ipsum violavit Ulyssem.
arentes adverso litore naves
a placavi sanguine divos.
ose. ¶ Meo; sed non furiosus.
veri, scelerisque tumultu
commotus habebitur; atque,
nihilum distabit, an ira.
os occidit, desipit, agnos?
s ob titulos admittis inanes,
m est, vitio tibi cum tumidum est
dam gestare amet agnam, (cor?
tæ, paret ancillas, paret aurum;
appellet, fortique marito
interdicto huic omne adimat ius
abeat tutela propinquos.
am pro muta devovet agna,
ne dixeris. Ergo, ubi prava
umma insania: qui sceleratus,
nem cepit vitrea fama,
it gaudens Bellona cruentis.
m et Nomentanum arripe mecum;
os ratio insanire nepotes.
patrimoni mille talenta,
i, pomarius, auceps,
Tusci turba impia vici,
, cum Velabro omne Macellum,
ant. Quid tum? Venere frequentes:
uidquid mihi, quidquid et horum
d crede tuum: et vel nunc pete, vel
a iuvenis responderit æquus: (cras.
rmis ocreatus, ut aprum
ces hiberno ex æquore vellis;
us qui tantum possideam: aufer;
ibi tantumdem; tibi triplex,
currit de nocte citata.
actam ex aure Metellæ,
olidam exsorberet, aceto
accam; qui sanior, ac si
dum flumen iaceretve cloacam?
Arri, par nobile fratrum,
pravorum et amore gemellum,
penso prandere coemtas;
saui] ut creta, an carbone notandi?
lostello adiungere mures,
equitare in arundine longa,
rbatum, amentia verset.
tio esse evincet, amare;
erre, utrumne in pulvere, trimus
opus, an meretricis amore
uæro, faciasne, quod olim
? ponas insignia morbi,
focalia, potus ut ille
rtim carpsisse coronas,
ansi correptus voce magistri?
o cum poma, recusat:
at: si non des, optat. Amator
t, agit ubi secum, eat, an non,
non arcessitus, et hæret
e nunc, cum me vocat ultro,
s mediter finire dolores?
redeam? non, si obsecret. Ecce
sapientior; O here, quæ res
neque consilium, ratione modoque
. In amore hæc sunt mala; bellum,
i quis, tempestatis prope ritu
uitantia sorte, laboret
, nihilo plus explicet, ac si
a ratione modoque.

Quid? cum, Picenis excerpens semina pomis,
Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
Quid? cum balba feris annoso verba palato,
Ædificante casas qui sanior? Adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio scrutare: modo, in-
Hellade percussa, Marius cum præcipitat se, (quam,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Absolves hominem, et sceleris damnabis eumdem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat; et, Unum
(Quiddam magnum addens) unum me surpite morti,
Dis etenim facile est, orabat; sanus utrisque
Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. Hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fecunda in gente Menenî.
Iupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
In Tiberi stabit. Casus medicusve levarit
Ægrum ex præcipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet:
Quone malo mentem concussa? timore deorum.
Hæc mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
¶ Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris:
Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
¶ Quid, caput abscissum demens cum portat Agave
Nati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
¶ Stultum me fateor, (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
Ægrotare putes animi vitio? ¶ Accipe: primum
Ædificas; hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum et incessum; qui ridiculus minus illo?
An, quodcumque facit Mæcenas, te quoque verum est,
Tanto dissimilem, et tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Belua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num [tantum, sufflans se,] magna fuisset?
¶ Maior dimidio. ¶ Num tanto? ¶ Cum magis atque
Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. Hæc a te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc; hoc est, oleum adde camino;
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. ¶ Iam desine. ¶ Cultum
Maiorem censu. ¶ Teneas, Damasippe, tuis te.
¶ Mille puellarum, puerorum mille furores.
¶ O maior, tandem parcas, insane, minori.

Satira IV.

Unde, et quo Catius? ¶ Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis præceptis, qualia vincunt
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.
¶ Peccatum fateor, cum te sic tempore lævo
Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive est naturæ hoc, sive artis; mirus utroque.
¶ Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues, tenui sermone peractas.
¶ Ede hominis nomen; simul et, Romanus an hospes.
¶ Ipsa memor præcepta canam; celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,

Ut succi melioris, et ut magis alma rotundis,
Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris,
Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam mixto mersare Falerno;
Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. Ille salubres
Æstates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose; quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet: leni præcordia mulso
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mytilus et viles pellent obstantia conchæ,
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini;
Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
Nec sibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces averrere mensa,
Ignarum quibus est ius aptius, et quibus assis
Languidus in cubitum iam se conviva reponet.
Umber, et iligna nutritus glande, rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea submittit capreas non semper edules.
Fecundæ leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quæ natura et foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam;
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si cœlo supponas vina sereno,
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo;
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici: quin omnia malit
Quæcumque immundis fervent illata popinis.
Est operæ pretium duplicis pernoscere iuris
Naturam: simplex e dulci constat olivo,
Quod pingui miscere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit; insuper addes
Pressa Venafranæ quod bacca remisit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo;
Nam facie præstant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus et halec,
Primus et invenior piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello,
Angustoque vagos pisces urgere catino.
Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
Sive gravis veteri crateræ limus adhæsit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes;
Oblitum, quanto curam sumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi iustius illis,
Quæ nisi divitibus nequeant contingere mensi[illegible]
¶ Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocumque, memen[illegible]
Nam quamvis referas memori mihi pectore cun[illegible]
Non tamen interpres tantundem iuveris. Adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidisse [illegible]
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

Satira V. *In Captatores et Hæredipet[illegible]*

Hoc quoque, Tiresia, præter narrata, petenti
Responde, quibus amissas reparare queam re[illegible]
Artibus atque modis. Quid rides? ¶ Iamne dolo[illegible]
Non satis est Ithacam revehi, patriosque pen[illegible]
Adspicere? ¶ O nulli quidquam mentite, vide[illegible]
Nudus inopsque domum redeam, te vate; ne[illegible]
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus a[illegible]
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga e[illegible]
¶ Quando pauperiem, missis ambagibus, ho[illegible]
Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus, [illegible]
Sive aliud privum, dabitur tibi; devolet illuc [illegible]
Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia p[illegible]
Et quoscumque feret cultus tibi fundus hono[illegible]
Ante Larem, gustet venerabilior Lare dives; [illegible]
Qui quamvis periurus erit, sine gente, cruen[illegible]
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi [illegible]
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses. [illegible]
¶ Utne tegam spurco Damæ latus? haud ita T[illegible]
Me gessi, certans semper melioribus. ¶ Ergo [illegible]
Pauper eris. ¶ Fortem hoc animum tolera[illegible]
Et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde [illegible]
Divitias ærisque ruam, dic, augur, acervos.
¶ Dixi equidem, et dico. Captes astutus ubi[illegible]
Testamenta senum: neu, si vafer unus et alte[illegible]
Insidiatorem præroso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem illusus omitta[illegible]
Magna minorve foro si res certabitur olim,
Vivet uter locuples sine natis, improbus ul[illegible]
Qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
Defensor: fama civem causaque priorem
Sperne, domi si natus erit, fecundave coniux.
Quinte, puta, aut Publi, (gaudent prænomine [illegible]
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum: [illegible]
Ius anceps novi, causas defendere possum:
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum cassa nuce pauperet: hæc mea [illegible]
Ne quid tu perdas, neu sis iocus. Ire domum [illegible]
Pelliculam curare, iube; fi cognitor ipse.
Persta, atque obdura, seu rubra Canicula fi[illegible]
Infantes statuas, seu pingui tentus omaso,
Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
Nonne vides (aliquis, cubito stantem prope t[illegible]
Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures annabunt thynni, et cetaria crescent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara sublatus aletur; ne manifestum
Cœlibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arrepe officiosus, ut et scribare secundus
Hæres, et si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro hæc alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere, memento;
Sic tamen, ut limis rapias, quid prima secun[illegible]

rsu; solus, multisne cohæres,
rre oculo. Plerumque recoctus
inquevir corvum deludet hiantem;
dabit risus Nasica Corano.
? an prudens ludis me, obscura canendo?
de, quidquid dicam, aut erit, aut non:
nim magnus mihi donat Apollo.
a ista velit sibi fabula, si licet, ede.
ao iuvenis Parthis horrendus, ab alto
nus Ænea, tellure marique
forti nubet procera Corano
metuentis reddere soldum.
c faciet; tabulas socero dabit, atque,
it: multum Nasica negatas
lem, et tacitus leget; invenietque
um, præter plorare, suisque.
iubeo; mulier si forte dolosa
nem delirum temperet, illis
s: laudes, lauderis ut absens:
quoque; sed vincit longe prius ipsum
put: scribet mala carmina vecors?
rtator erit? cave te roget: ultro
cilis potiori trade. ¶ Putasne,
it tam frugi tamque pudica,
re proci recto depellere cursu?
magnum donandi parca iuventus,
Veneris quantum studiosa culinæ:
lope frugi est, quæ, si semel uno
rit, tecum partita lucellum,
rio nunquam absterrebitur uncto. (bis
l dicam, factum est; anus improba The-
to sic est elata; cadaver
largo nudis humeris tulit hæres;
si posset mortua: credo,
m institerat viventi. Cautus adito:
eræ, neve immoderatus abundes.
morosum offendet garrulus: ultra
leas. Davus sis comicus, atque
stipo, multum similis metuenti.
ssare: mone, si increbruit aura,
elet carum caput: extrahe turba,
meris: aurem substringe loquaci.
amat laudari? donec, Ohe! iam,
anibus sublatis, dixerit, urgue; et
tumidis infla sermonibus utrem.
itio longo curaque levârit;
igilans, Quartæ esto partis Ulysses,
eres: Ergo nunc Dama sodalis
? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
de: et, si paulum potes, illacrymare: Est
entem vultum celare. Sepulcrum,
rbitrio, sine sordibus exstrue: funus
um laudet vicinia. Si quis
dum senior male tussiet, huic tu
e tua, seu fundi sive domus sit
lentem nummo te addicere. Sed me
ahit Proserpina: vive, valeque.

Satira VI. *Horatii votum.*

votis; modus agri non ita magnus,
et tecto vicinus iugis aquæ fons,
ilvæ super his foret. Auctius atque
cere: bene est: nil amplius oro,
nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
iorem feci ratione mala rem,
turus vitio culpave minorem;
tultus nihil horum; O si angulus ille
cedat, qui nunc denormat agellum!
rgenti fors quæ mihi monstret! ut illi,

Thesauro invento, qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico (oro,
Hercule; si, quod adest, gratum iuvat; hac prece te-
Pingue pecus domino facias, et cætera, præter
Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
(Quid prius illustrem satiris musaque pedestri?)
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Auctumnusque gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Iane libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt, (sic dîs placitum) tu carminis esto
Principium: Romæ sponsorem me rapis. ¶ Eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge:
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
¶ Postmodo, quod mihi obsit, clare certumque locuto,
Luctandum in turba; facienda iniuria tardis.
¶ Quid vis, insane? et quas res agis improbus? urget
Iratis precibus; tu pulses omne quod obstat,
Ad Mæcenatem memori si mente recurras.
¶ Hoc iuvat, et melli est; non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. Ante secundum
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribæ magna atque nova te
Orabant, hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Mæcenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, et instat.
Septimus octavo propior iam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere suorum
In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, et cui concredere nugas (par?
Hoc genus; Hora quota est? Threx est Gallina Syro
Matutina parum cautos iam frigora mordent;
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
Invidiæ. Noster ludos spectaverat una;
Luserat in campo; Fortunæ filius; omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Quicumque obvius est, me consulit; ¶ O bone! (nam
Scire, deos quoniam propius contingis, oportet) (te
Num quid de Dacis audisti? ¶ Nil equidem. ¶ Ut tu
Semper eris derisor! ¶ At omnes dî exagitent me,
Si quicquam ¶ Quid? militibus promissa Triquetra
Prædia Cæsar, an est Itala, tellure daturus?
Iurantem me scire nihil mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:
O rus! quando ego te adspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis,
Ducere sollicitæ iucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes cœnæque deûm! quibus ipse, meique,
Ante larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inæquales calices conviva, solutus
Legibus insanis; seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis uvescit lætius. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
Nec, male necne Lepos saltet; sed, quod magis ad nos
Pertinet, et nescire malum est, agitamus; utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati?
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos?
Et quæ sit natura boni? summumque quid eius?
Cervius, hæc inter, vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudet Arelli
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: ¶ Olim

Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quæsitis, ut tamen artum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia cœna
Vincere tangentis male singula dente superbo;
Cum pater ipse domus, palea porrectus in horna,
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens. (ce,
Tandem urbanus ad hunc, Quid te iuvat, inquit, ami-
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris præponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes, terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus iucundis vive beatus;
Vive memor quam sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. Iamque tenebat
Nox medium cœli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magna superessent fercula cœna,
Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; nec non verniliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait; et valeas: me silva, cavusque
Tutus ab insidiis, tenui solabitur ervo.

SATIRA VII.

Iamdudum ausculto; et, cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. ¶ Davusne? ¶ Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi, quod sit satis; hoc est,
Ut vitale putes. ¶ Age, libertate Decembri
(Quando ita maiores voluerunt) utere; narra.
¶ Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urget
Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. Sæpe notatus
Cum tribus anellis, modo læva Priscus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas;
Ædibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste:
Iam mœchus Romæ, iam mallet [doctor] Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit; quanto constantior idem
In vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
Qui iam contento, iam laxo, fune laborat.
¶ Non dices hodie, quorsum hæc tam putida tendant,
Furcifer? ¶ Ad te, inquam. ¶ Quo pacto, pessime?
¶ Laudas
Fortunam et mores antiquæ plebis; et idem,
Si quis ad illa deus subito te agat, usque recuses;
Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, et hæres,
Nequidquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas; absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es fort
Ad cœnam, laudas securum olus: ac, ve
Vinctus eas, ita te felicem dicis; amasq
Quod nusquam tibi sit potandum. Iuss
Mæcenas serum sub lumina prima veni
Convivam; Nemon' oleum fert ocius? e
Audit? cum magno blateras clamore, f
Milvius et scurræ, tibi non referenda p
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit
Duci ventre levem; nasum nidore supi
Imbecillus, iners, si quid vis, adde, po
Tu, cum sis quod ego, et fortassis nequ
Insectere, velut melior? verbisque dec
Obvolvas vitium? Quid, si me stultior
Quingentis empto drachmis, deprender
Me vultu terrere; manum stomachumq
Dum, quæ Crispini docuit me ianitor,
Te coniux aliena capit, meretricula D
Peccat uter nostrum cruce dignius? Ac
Natura incendit, sub clara nuda lucern
Quæcumque excepit turgentis verbera
Clunibus, aut agitavit equum lasciva su
Dimittit neque famosum, neque sollici
Ditior aut formæ melioris meiat eoden
Tu, cum proiectis insignibus, annulo
Romanoque habitu, prodis ex iudice D
Turpis, odoratum caput obscurante lac
Non es quod simulas? Metuens induce
Altercante libidinibus tremis ossa pav
Quid refert, uri virgis, ferroque necari
Auctoratus eas; an, turpi clausus in arc
Quo te demisit peccati conscia herilis
Contractum, genibus tangas caput? Est
Matronæ peccantis in ambo iusta potest
In corruptorem vel iustior: illa tamen
Non habitu mutatve loco, peccatve supe
Cum te formidet mulier, neque credat a
Ibis sub furcam prudens, dominoque fu
Committes rem omnem, et vitam, et cu
Evasti? credo, metues, doctusque cavebi
Quæres quando iterum paveas, iterumq
Possis. O toties servus! quæ bellua rupt
Cum semel effugit, reddit se prava cate
Non sum mœchus, ais: neque ego, here
Prætereo sapiens argentea: tolle periclu
Iam vaga prosiliet frenis natura remoti
Tune mihi dominus, rerum imperiis ho
Tot tantisque minor? quem ter vindict
Imposita haud unquam misera formidi
Adde super, dictis quod non levius vale
Sive vicarius est, qui servo paret (uti n
Vester ait), seu conservus; tibi quid su
Tu, mihi qui imperitas, aliis servis mis
Duceris, ut nervis alienis mobile lignu
Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui
Quem neque pauperies, neque mors, n
terrent;
Responsare cupidinibus, contemnere ho
Fortis; et in se ipso totus, teres atque ro
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit semper Fortuna. P
Ex his, ut proprium, quid noscere? Qui
Poscit te mulier; vexat, foribusque rep
Perfundit gelida: rursus vocat: eripe tu
Colla iugo: Liber, liber sum, dic age. N
Urget enim dominus mentem non lenis,
Subiectat lasso stimulos, versatque neg
Vel, cum Pausiaca torpes, insane, tabell
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi

ni contento poplite miror
ca picta aut carbone; velut si
nt, feriant, vitentque moventes
equam et cestatur Davus; at ipse
um index et callidus audis.
or libo fumante; tibi ingens
nimus cœnis responsat opimis?
atris mihi perniciosius est: cur?
enim; qui tu impunitior illa,
ni nequeunt, opsonia captas?
escunt epulæ sine fine petitæ,
s vitiosum ferre recusant
c peccat, sub noctem qui puer uvam
strigili? qui prædia vendit,
las parens, habet? Adde, quod idem
um esse potes; non otia recte
ipsum vitas, fugitivus ut erro,
ens, iam somno, fallere curam;
omes atra premit, sequiturque fugacem.
apidem? ¶ Quorsum est opus? ¶ Unde
homo, aut versus facit. ¶ Ocius hinc te
les opera agro nona Sabino.

SATIRA VIII.

ni invit cœna beati?
arenti convivam, dictus here illic
re die. ¶ Sic, ut mihi nunquam
nelius. ¶ Da, si, grave non est,
atum ventrem placaverit esca.
canus aper: leni fuit Austro
bat cœnæ pater; acria circum
æ, radices, qualia lassum
machum, siser, halec, fæcula Coa.
is puer alte cinctus acernam
areo mensam perterit, et alter
cumque iaceret inutile, quodque
es offenderet; ut Attica virgo
reris, procedit fuscus Hydaspes,
iereus; Alcon, Chium maris expers.
banum, Mæcenas, sive Falernum,
nitis delectat; habemus utrumque.
eras! sed queis cœnantibus una,
hre fuerit tibi, nosse laboro.
, et prope me Viscus Thurinus, et infra,
arius; cum Servilio Balatrone
s Mæcenas adduxerat umbras.
rat super ipsum, Porcius infra,
s simul obsorbere placentas.
d hoc, qui, si quid forte lateret,
aret digito: nam cætera turba,
cœnamus aves, conchylia, pisces,
lem noto celantia succum;
so patuit, cum passeris atque
i porrexerat ilia rhombi.
cuit, melimela rubere minorem
ecta: quid hoc intersit, ab ipso
us. Tum Vibidius Balatroni:
nose bibimus, moriemur inulti:
it maiores. Vertere pallor
aciem, nil sic metuentis ut acres
uod maledicunt liberius, vel
subtile exsurdant vina palatum.
ifanis vinaria tota
troque, secutis omnibus: imi
nihilum nocuere lagenis.
las inter muræna natantes
ecta. Sub hoc herus, Hæc gravida, in-
rior post partum carne futura. (quit,
His mixtum ius est; oleo, quod prima Venafri
Pressit cella; garo de succis piscis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur (cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud); pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; illutos Curtillus echinos,
Ut melius, muria, quam testa marina remittit.
Interea suspensa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos, maius veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
Finis? ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret: Heu, Fortuna! quis est crudelior in nos
Te deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
Hæc est conditio vivendi, aiebat; eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine districtum, ne panis adustus,
Ne male conditum ius apponatur, ut omnes
Præcincti recte pueri comtique ministrent?
Adde hos præterea casus; aulæa ruant si,
Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent, celare secundæ.
Nasidienus ad hæc: Tibi di, quæcumque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis.
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.
¶ Nullos his mallem ludos spectasse: sed illa
Redde, age, quæ deinceps risisti. ¶ Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo;
Nasidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. Deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis, sparsi sale multo, non sine farre;
Pinguibus et ficis pastum iecur anseris albi;
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit: tum pectore adusto
Vidimus et merulas poni, et sine clune palumbes;
Suaves res, si non causas narraret earum et
Naturas dominus; quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia afflasset peior serpentibus Afris.

Epistolarum Liber primus

EPISTOLA I. *Ad Mæcenatem.*

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
Spectatum satis, et donatum iam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem;
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et versus et cætera ludicra pono:
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in
hoc sum:
Condo et compono, quæ mox depromere possim.
Ac, ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:

Nullius addictus iurare in verba magistri;
Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, et mersor civilibus undis,
Virtutis veræ custos, rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, subiungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Lenta videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum;
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id quod
Æque pauperibus prodest, locupletibus æque;
Æque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungui;
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus?
Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator;
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides, quæ maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea quæ stulte miraris et optas,
Discere et audire et meliori credere non vis?
Quis, circum pagos et circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio, dulcis sine pulvere palmæ?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primum est;
Virtus post nummos: hæc Ianus summus ab imo
Prodocet; hæc recinunt iuvenes dictata senesque,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque:
Sed quadringentis sex, septem, millia desint;
Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aeneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui, rem facias; rem
Si possis recte; si non, quocumque modo rem;
Ut propius spectes lacrymosa poemata Pupi;
An qui, fortunæ te responsare superbæ
Liberum et erectum, præsens hortatur et aptat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic iudiciis fruar isdem;
Nec sequar aut fugiam, quæ diligit ipse vel odit;
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum es capitum: nam quid sequar? aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto crescit res fœnore. Verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri;
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri; cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil, cœlibe vita;
Si non est, iurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonsores; conducto navigio æque
Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonsore capillos
Occurri, rides: si forte subucula pexæ
Trita subest tunicæ, vel si toga dissidet impar,
Rides: quid, mea cum pugnat sententia secum?
Quod petiit, spernit; repetit, quod nuper omisit;
Æstuat, et vitæ disconvenit ordine toto?
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas sollennia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati; rerum tutela mearum
Cum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Iove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Præcipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

EPISTOLA II. *Ad Lollium.*

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi;
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum et populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere causam:
Quid Paris? ut salvus regnet, vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, et ira,
Iliacos intra muros peccatur, et extra.
Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar, Ulyssem;
Qui, domitor Troiæ, multorum providus urbes
Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces et Circæ pocula nosti;
Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis et excors;
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, et fruges consumere nati,
Sponsi Penelopæ, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata iuventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Ut iugulent hominem, surgunt de nocte latrones:
Ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus: et, ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis et rebus honestis,
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
Quæ lædunt oculum, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet: sapere aude;

I nunc, argentum et marmor vetus, æraque et artes
Suspice; cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, et vespertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, et (indignum, quod sit peioribus ortus)
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est, in apricum proferet ætas;
Defodiet condetque nitentia. Cum bene notum
Porticus Agrippæ et via te conspexerit Appi,
Ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putes, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant, et quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam, regina pecunia donat;
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenæ præbere, rogatus, (bebo,
Qui possum tot? ait: tamen et quæram, et, quot ha-
Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia præstat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
Cui libet, is fasces dabit; eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur. Frater, Pater, adde;
Ut cuique est ætas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui cœnat, bene vivit; lucet, eamus,
Quo ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos,
Differtum transire forum populumque iubebat,
Unus ut e multis, populo spectante, referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti, Cærite cera
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulyssei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque,
Nil est iucundum; vivas in amore iocisque.
Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

Epistola VII. *Ad Mæcenatem.*

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis, recteque videre valentem;
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam; dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris;
Dum pueris omnis pater et matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, et opella forensis
Adducit febres, et testamenta resignat.
Quod si bruma nives Albanis illinet agris,
Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more piris vesci Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem: ¶ Vescere, sodes.
¶ Iam satis est. ¶ At tu quantum vis tolle. ¶ Beni-
¶ Non invisa feres pueris munuscula parvis.
¶ Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.
¶ Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
¶ Prodigus et stultus donat quæ spernit et odit.
Hæc seges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus;
Nec tamen ignorat quid distent æra lupinis.
Dignum præstabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere, reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos;
Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cinaræ mœrere protervæ.
Forte per angustam tenuis nitedula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque, rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo, satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudasti: Rexque Paterque
Audisti coram; nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulyssei:
Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, neque multæ prodigus herbæ:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus et fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque Foro nimium distare Carinas
Iam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri, (puer hic non læve iussa Philippi
Accipiebat) abi, quære, et refer, unde domo, quis,
Cuius fortunæ; quo sit patre, quove patrono.
It, redit, et narrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco et cessare, et quærere, et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,
Et ludis, et, post decisa negotia, Campo.
Scitari libet ex ipso quodcunque refers: dic,
Ad cœnam veniat. Non sane credere Mena;
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,
Respondet. ¶ Neget ille mihi? ¶ Negat improbus, et te
Negligit aut horret. ¶ Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, et salvere iubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique quod non
Providisset eum. ¶ Sic ignovisse putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum. ¶ Ut libet. ¶ Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
¶ Ut ventum ad cœnam est; dicenda tacenda locutus
Tandem dormitum dimittitur. Hic, ubi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens et iam certus conviva, iubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus,
Et, sibi dum requiem, dum risus undique quærit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus, ultra
Quam satis est morer; ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera, præparat ulmos,

udiis, et amore senescit habendi.
ves furto, morbo periere capellæ,
a seges, bos est enectus arando;
nis, media de nocte caballum
usque Philippi tendit ad ædes. (pus,
dspexit scabrum intonsumque Philip-
ulter, nimis attentusque videris
l, me miserum, patrone, vocares,
ut, verum mihi ponere nomen.
ienium dextramque deosque Penates,
testor, vitæ me redde priori.
dspexit quantum dimissa petitis
ure redeat, repetatque relicta.
usque suo modulo ac pede, verum est.

VIII. *Ad Celsum Albinovanum.*

et bene rem gerere Albinovano,
refer, comiti scribæque Neronis. (tem,
dagam; dic, multa et pulchra minan-
te, nec suaviter; haud quia grando
tes, oleamve momorderit æstus,
inquis armentum ægrotet in agris;
nte minus validus quam corpore toto,
im, nil discere, quod levet ægrum;
medicis, irascar amicis,
o properent arcere veterno?
equar; fugiam quæ profore credam;
mem ventosus, Tibure Romam.
aleat, quo pacto rem gerat, et se;
veni, percontare, utque cohorti.
; primum gaudere; subinde
ricularis hoc instillare memento;
m, sic nos te, Celse, feremus.

LA IX. *Ad Claudium Neronem.*

laudi, nimirum intelligit unus,
ciis: nam, cum rogat, et prece cogit,
i se laudare et tradere coner,
te domoque legentis honesta Neronis;
fungi propioris censet amici;
videt ac novit me valdius ipso.
dixi, cur excusatus abirem:
s ne finxisse minora putarer,
opis propriæ, mihi commodus uni.
is fugiens opprobria culpæ,
banæ descendi præmia. Quod si
das ob amici iussa pudorem,
gis hunc, et fortem crede bonumque.

TOLA X. *Ad Fuscum Aristium.*

em Fuscum salvere iubemus
s; hac in re scilicet una
niles, at cætera pæne gemelli,
nis; quidquid negat alter, et alter;
riter, vetuli notique columbi.
vas; ego laudo ruris amœni
co circumlita saxa, nemusque.
vivo et regno, simul ista reliqui,
elum effertis rumore secundo:
otis fugitivus, liba recuso;
mellitis potiore placentis.
e si convenienter oportet,
lomo quærenda est area primum,
um potiorem rure beato?
epeant hiemes? ubi gratior aura
em Canis, et momenta Leonis,
cepit solem furibundus acutum?
lat somnos minus invida cura?
cis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus longos quæ prospicit agros.
Naturam [expellas] furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient: si quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna: licet, sub paupere tecto,
Reges et regum vita præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit:
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet æternum, quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede maior erit, subvertet; si minor, uret.
Lætus sorte tua vives sapienter, Aristi;
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare, videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius, quam ducere, funem.
Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ,
Excepto quod non simul esses, cætera lætus.

Epistola XI. *Ad Bullatium.*

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? maiora minorave fama?
Cunctane, præ Campo et Tiberino flumine, sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem;
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adspersus, volet in caupona vivere; nec qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene præstantia vitam;
Nec, si te validus iactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Pænula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, ac vultum servat Fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens.
Tu, quamcumque deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu; neu dulcia differ in annum;
Ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas: nam, si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est;
Est Ulubris, animus si te non deficit æquus.

Epistola XII. *Ad Iccium.*

Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia maior
Ab Iove donari possit tibi: tolle querelas;
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere maius.
Si forte, in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica, sic vives protenus, ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inauret;
Vel quia naturam mutare pecunia nescit;
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
Cum tu, inter scabiem tantam, et contagia lucri,
Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures:
Quæ mare compescant causæ; quid temperet annum;
Stellæ sponte sua, iussæne, vagentur et errent,
Quid premat obscurum Lunæ, quid proferat, orbem;
Quid velit et possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum, seu pisces, seu porrum et cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res;
Cantaber Agrippæ, Claudî virtute Neronis
Armenius cecidit: ius imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italiæ pleno defudit Copia cornu.

EPISTOLA XIII. *Ad Vinium Asellam.*

Ut proficiscentem docui te sæpe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si lætus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meæ gravis uret sarcina chartæ,
Abiicito potius, quam quo perferre iuberis,
Clitellas ferus impingas, Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ;
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possint oculos auresque morari
Cæsaris: oratus multa prece, nitere porro.
Vade; vale; cave ne titubes, mandataque frangas.

EPISTOLA XIV. *Ad Villicum suum.*

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres;
Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas et cura moratur,
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe, beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas;
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam, quæ deserta et inhospita tesqua
Credis, amœna vocat mecum qui sentit; et odit,
Quæ tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video; et quod
Angulus iste feret piper et thus ocyus uva;
Nec vicina subest, vinum præbere taberna
Quæ possit tibi; nec meretrix tibicina, cuius
Ad strepitum salias terræ gravis: et tamen urge
Iampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disiunctum curas, et strictis frondibus exples:
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, au
Quem tenues decuere togæ nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinaræ placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Cœna brevis iuvat, et prope rivum somnus in he
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat; non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis;
Horum tu in numerum voto ruis: invidet usu
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger; optat arare caballus
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat

EPISTOLA XV. *Ad Numonium Valam.*

Quæ sit hiems Veliæ, quod cœlum, Vala, Sa
Quorum hominum regio, et qualis via; (
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. Sane Murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus ægris,
Qui caput et stomachum supponere fontibus
Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et diversoria nota
Præteragendus equus: Quo tendis? non mihi C
Est iter aut Baias, leva stomachosus habena
Dicet eques: sed equi frenato est auris in ore)
Maior utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Iugis aquæ; (nam vina nihil moror illius oræ
Rure meo possum quidvis perferre patique;
Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba mini
Quod me Lucanæ iuvenem commendet amicæ)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis pisces et echinos æquora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phæaxque re
Scribere te nobis, tibi nos accredere, par est.
Mænius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis, urbanus cœpit haberi,
Scurra vagus, non qui certum præsepe te
Impransus non qui civem dignosceret hoste,
Quælibet in quemvis opprobria fingere sæ
Pernicies et tempestas barathrumque mac
Quidquid quæsierat, ventri donabat avaro,
Hic, ubi nequitiæ fautoribus et timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat o
Vilis et agninæ, tribus ursis quod satis esse
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. Idem
Quidquid erat nactus prædæ maioris, ubi o
Verterat in fumum et cinerem, Non hercul
Aiebat, si qui comedunt bona; cum sit obes
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampl
Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula l
Cum res deficiunt, satis inter vilia fortis:
Verum, ubi quid melius contingit et unctius, i

olea sin bene vivere, quorum
tidia fundata pecunia villis.

...TOLA XVI. *Ad Quintium.*

,fundus meus, optime Quinti,
rum, an baccis opulentet olivæ,
atis, an amicta vitibus ulmo;
forma loquaciter, et situs agri.
es, nisi dissocientur opaca
niens dextrum latus adspiciat Sol,
us curru fugiente vaporet.
des. Quid, si rubicunda benigne
pruna ferunt? si quercus et ilex
cus, multa dominum iuvat umbra?
n propius frondere Tarentum.
ro dare nomen idoneus, ut nec
cam nec purior ambiat Hebrus;
luit utilis, utilis alvo.
lces, et iam, si credis, amœnæ,
me præstant Septembribus horis.
si curas esse, quod audis:
ridem omnis te Roma beatum:
cui de te plus quam tibi credas,
m sapiente bonoque beatum;
dus sanum recteque valentem
tam febrim sub tempus edendi
nec manibus tremor incidat unctis.
urata pudor malus ulcera celat.
bi terra pugnata marique
erbis vacuas permulceat aures;
alvum populus velit, an populum tu,
biguo, qui consulit et tibi et urbi,
gusti laudes agnoscere possis.
piens emendatusque vocari,
o, dic sodes, nomine? ¶ Nempe
udens dici delector ego ac tu.
e bodie, cras, si volet, auferet; ut si
s indigno, detrahet idem.
t, inquit: pono, tristisque recedo.
furem, neget esse pudicum,
neo collum pressisse paternum,
briis falsis mutemque colores?
uvat, et mendax infamia terret,
endosum et medicandum? Vir bonus
strum, qui leges iuraque, servat;
gnæque secantur iudice lites;
re, et quo causæ teste tenentur.
omnis domus et vicinia tota
em, speciosum pelle decora.
i, nec fugi, si mihi dicat
pretium; loris non ureris, aio.
n occidi. ¶ Non pasces in cruce corvos.
t frugi. ¶ Renuit negitatque Sabellus:
etuit foveam lupus, accipiterque
eos, et opertum milvus hamum.
re boni, virtutis amore;
tes in te, formidine pœnæ:
li, miscebis sacra profanis:
fabæ modiis cum surripis unum,
on facinus, mihi pacto lenius isto.
me forum quem spectat et omne tribu-
e deos vel porco vel bove placat, (nal,
e, clare cum dixit, Apollo,
metuens audiri: Pulchra Laverna,
e, da iusto sanctoque videri;
is, et fraudibus obiice nubem.
vo, qui liberior sit avarus,
n cum se demittit ob assem,
Non video: nam, qui cupiet, metuet quoque; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: sine, pascat durus aretque;
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonæ prosit; portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere; Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique (rem,
Indignum coges? ¶ Adimam bona. ¶ Nempe pecus,
Lectos, argentum: tollas licet. ¶ In manicis et
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
¶ Ipse deus, simul atque volam, me solvet. ¶ Opinor,
Hoc sentit: Moriar; mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII. *Ad Scævam.*

Quamvis, Scæva, satis per te tibi consulis, et scis
Quo tandem pacto deceat maioribus uti;
Disce, docendus adhuc, quæ censet amiculus; ut si
Cæcus iter monstrare velit:, tamen adspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si lædit caupona; Ferentinum ire iubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
¶ Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. ¶ Si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. ¶ Utrius horum
Verba probes et facta, doce; vel iunior audi,
Cur sit Aristippi potior sententia: namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
¶ Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo est. Equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poscis vilia rerum,
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
¶ Omnis Aristippum decuit color et status et res,
Tentantem maiora, fere præsentibus æquum;
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor, vitæ via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum;
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque:
Alter Mileti textam cane peius et angui
Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
Rettuleris pannum: refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere, et captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Iovis, et cœlestia tentat.
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non succederet: esto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui, (ret,
Hic est, aut nusquam, quod quærimus: hic onus hor-
Ut parvis animis et parvo corpore maius;
Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege sua de paupertate tacentes
Plus poscente ferent. Distat sumasne pudenter,
An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
« Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus, »
Qui dicit, clamat, « Victum date. » Succinit alter,
« Et mihi dividuo findetur munere quadra. »
Sed, tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixæ multo minus invid
Brundisium comes aut Surrentum

Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere maius.
Si forte, in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica, sic vives protenus, ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inauret;
Vel quia naturam mutare pecunia nescit;
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
Cum tu, inter scabiem tantam, et contagia lucri,
Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures:
Quæ mare compescant causæ; quid temperet annum;
Stellæ sponte sua, iussæne, vagentur et errent,
Quid premat obscurum Lunæ, quid proferat, orbem;
Quid velit et possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum, seu pisces, seu porrum et cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res;
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit: ius imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italiæ pleno defudit Copia cornu.

Epistola XIII. *Ad Vinium Asellam.*

Ut proficiscentem docui te sæpe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si lætus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meæ gravis uret sarcina chartæ,
Abiicito potius, quam quo perferre iuberis,
Clitellas ferus impingas, Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ;
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possint oculos auresque morari
Cæsaris: oratus multa prece, nitere porro.
Vade; vale; cave ne titubes, mandataque frangas.

Epistola XIV. *Ad Villicum suum.*

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres;
Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas et cura moratur,
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe, beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas;
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam, quæ deserta et inhospita tesqua
Credis, amœna vocat mecum qui sentit; et odit,
Quæ tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina

Incutiunt urbis desiderium, v
Angulus iste feret piper et th
Nec vicina subest, vinum præ
Quæ possit tibi; nec meretrix
Ad strepitum salias terræ gra
Iampridem non tacta ligonib
Disiunctum curas, et strictis
Addit opus pigro rivus, si dec
Multa mole docendus aprico p
Nunc, age, quid nostrum con
Quem tenues decuere togæ nit
Quem scis immunem Cinaræ
Quem bibulum liquidi media
Cœna brevis iuvat, et prope r
Nec lusisse pudet, sed non inc
Non istic obliquo oculo mea c
Limat; non odio obscuro mor
Rident vicini glebas et saxa m
Cum servis urbana diaria rod
Horum tu in numerum voto r
Lignorum et pecoris tibi calo
Optat ephippia bos piger; opt
Quam scit uterque, libens, ce

Epistola XV. *Ad N*

Quæ sit hiems Veliæ, quod cc
Quorum hominum regio, et
Musa supervacuas Antonius, c
Me facit invisum, gelida cum
Per medium frigus. Sane Mu
Dictaque cessantem nervis eli
Sulfura contemni, vicus gemit
Qui caput et stomachum supp
Clusinis, Gabiosque petunt et
Mutandus locus est, et divers
Præteragendus equus. Quo te
Est iter aut Baias, leva stomac
Dicet eques: sed equi frenato
Maior utrum populum frumen
Collectosne bibant imbres, pu
Iugis aquæ; (nam vina nihil m
Rure meo possum quidvis per
Ad mare cum veni, generosum
Quod curas abigat, quod cum
In venas animumque meum, q
Quod me Lucanæ iuvenem co
Tractus uter plures lepores, ut
Utra magis pisces et echinos a
Pinguis ut inde domum possin
Scribere te nobis, tibi nos acc
Mænius, ut rebus maternis atq
Fortiter absumtis, urbanus co
Scurra vagus, non qui certum
Impransus non qui civem dign
Quælibet in quemvis opprobri
Pernicies et tempestas barath
Quidquid quæsierat, ventri d
Hic, ubi nequitiæ fautoribus
Aut paulum abstulerat, pati
Vilis et agninæ, tribus ursis
Scilicet ut ventres lamna
Diceret urendos correctus
Quidquid erat nactus præd
Verterat in fumum et cine
Aiebat, si qui comedunt b
Nil melius turdo, nil vulva
Nimirum hic ego sum; nam
Cum res deficiunt, satis int
Verum, ubi quid melius c

Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
Aut cistam effractam aut subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis; uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec, semel irrisus, triviis attollere curat
Fracto crure planum; licet illi plurima manet
Lacryma; per sanctum iuratus dicat Osirin,
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum:
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII. *Ad Lollium.*

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurræ distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope maius,
Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
Quæ se commendat tonsa cute, dentibus atris;
Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, et utrimque reduc.
Alter in obsequium plus æquo pronus, et imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas:
Alter rixatur de lana sæpe caprina,
Propugnat nugis armatus; scilicet, ut non
Sit mihi prima fides, et, vere quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Dolichos plus:
Brundisium Minuci melius via ducat, an Appi.
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et ungit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
Sæpe decem vitiis instructior, odit et horret:
Aut, si non odit, regit: ac, veluti pia mater,
Plus quam se sapere, et virtutibus esse priorem,
Vult: et ait prope vera; Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
Arcta decet sanum comitem toga; desine mecum
Certare. Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes:
Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
Officium; nummos alienos pascet; ad imum
Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam;
Commissumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes;
Nec, cum venari volet ille, poemata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
Conticuit lyra: fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis; quotiesque educet in agros
Ætolis onerata plagis iumenta canesque,
Surge, et inhumanæ senium depone Camœnæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus emta;
Romanis solenne viris opus; utile famæ,
Vitæque et membris; præsertim cum valeas, et
Vel cursu superare canem vel viribus aprum
Possis; adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet; scis quo clamore coronæ
Prœlia sustineas campestria: denique sævam
Militiam puer et Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
Nunc, et, si quid abest, Italis adiudicat armis.
Ac, ne te retrahas et inexcusabilis abstes,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno:
Partitur lintres exercitus; Actia pugna,
Te duce, per pueros hostili more refertur;
Adversarius est frater; lacus, Adria; donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam, (si quid monitoris eges tu)
Quid, de quoque viro, et cui dicas, sæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est;
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures;
Et, semel emissum, volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam adspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem præsidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi;
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula; quamvis
Nocturnos iures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta, leges et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum;
Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, et rerum mediocriter utilium spes,
Virtutem doctrina paret, naturane donet?
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter et fallentis semita vitæ?
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;
Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc est; etiam minus; et mihi vivam
Quod superest ævi, si quid superesse volunt Di:
Sit bona librorum, et provisæ frugis in annum
Copia; neu fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Sed satis est orare Iovem, quæ donat et aufert:
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipse parabo.

EPISTOLA XIX. *Ad Mæcenatem.*

Prisco si credis, Mæcenas docte, Cratino,
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus: ut male sanos
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camœnæ.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus:
Ennius ipse pater nunquam, nisi potus, ad arma
Prosiluit dicenda. « Forum putealque Libonis
Mandabo siccis; adimam cantare severis. »
Hoc simul edixit, non cessavere poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,

simulet textore Catonem,
ræsentet moresque Catonis?
Timagenis æmula lingua,
anus, tenditque disertus haberi.
r vitiis imitabile; quod si
biberent exsangue cuminum.
rvum pecus! ut mihi sæpe
m, vestri movere tumultus!
um posui vestigia princeps;
pressi pede: qui sibi fidit,
n. Parios ego primus iambos
umeros animosque secutus
res et agentia verba Lycamben.
ideo brevioribus ornes,
are modos et carminis artem;
lochi musam pede mascula Sappho,
us; sed, rebus et ordine dispar,
erit, quem versibus oblinat atris,
rum famoso carmine nectit.
lio dictum prius ore, Latinus
iuvat, immemorata ferentem,
ue legi manibusque teneri.
cur ingratus opuscula lector
domi, premat extra limen iniquus?
plebis suffragia venor
m, et tritæ munere vestis;
um scriptorum auditor et ultor,
mbire tribus et pulpita dignor:
næ. Spissis indigna theatris
citare, et nugis addere pondus,
it, et Iovis auribus ista
n manare poetica mella
ulcher. Ad hæc ego naribus uti
tantis aculo ne secer ungui,
cus, clamo, et diludia posco.
uit trepidum certamen et iram;
citias et funebre bellum.

[Episto]la XX. *Ad Librum suum.*

mmque, liber, spectare videris;
es Sosiorum pumice mundus.
grata sigilla pudico:
emis, et communia laudas,
s. Fuge quo descendere gestis:
reditus tibi. Quid miser egi?
s, ubi quid te læserit; et scis
plenus cum languet amator.
peccantis desipit augur,
, donec te deserat ætas.
i manibus sordescere vulgi
eas pasces taciturnus inertes,
m, aut vinctus mitteris Ilerdam.
non exauditus; ut ille,
em in rupes protrusit asellum
n invitum servare laboret?
anet, ut pueros elementa docentem
s in vicis balba senectus.
idus plures admoverit aures,
tum patre, et in tenui re,
nido extendisse loqueris;
neri demas, virtutibus addas:
belli placuisse domique,
præcanum, solibus aptum,
amen ut placabilis essem.
uis te percontabitur ævum,
os sciat implevisse Decembres,
um quo duxit Lollius anno.

Liber secundus

Epistola I. *Ad Augustum.*

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.
Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta, deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt;
Ploravere, suis non respondere favorem
Speratum meritis. Diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes
Infra se positas: exstinctus amabitur idem.
Præsenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cætera nequaquam simili ratione modoque
Æstimat; et, nisi quæ terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit;
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunæ: pingimus, atque
Psallimus, et luctamur, Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus:
Scriptor, abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Viles atque novos? excludat iurgia finis.
¶ Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.
¶ Quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit; veteresne poetas,
An quos et præsens et postera respuat ætas?
¶ Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.
¶ Utor permisso, caudæque pilos ut equinæ
Paulatim vello, et demo unum, demo etiam unum;
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos, et virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant, et somnia Pythagorea.
Nævius in manibus non est, et mentibus hæret
Pene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.
Ambigitur quoties uter utro sit prior; aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afrani toga convenisse Menandro;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit, et hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
Ad nostrum tempus, Livi scriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poetas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat:

Si quædam nimis antique, si pleraque dure
Dicere cedit eos, ignave multa fatetur,
Et sapit, et mecum facit, et Iove iudicat æquo.
Non equidem insector, delendave carmina Livî
Esse reor, memini quæ plagosum mihi parvo
Orbilium dictare; sed emendata videri,
Pulchraque, et exactis minimum distantia, miror:
Inter quæ verbum emicuit si forte decorum, et
Si versus paulo concinnior unus et alter,
Iniuste totum ducit venditque poema.
Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis, sed honorem et præmia posci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attæ
Fabula, si dubitem, clament periisse pudorem
Cuncti pæne patres; ea cum reprehendere coner
Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit;
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, et quæ
Imberbi didicere, senes perdenda fateri.
Iam Saliare Numæ carmen qui laudat, et illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri,
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Graiis novitas invisa fuisset
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
Quod legeret tereretque viritim, publicus usus?
Ut primum positis nugari Græcia bellis
Cœpit, et in vitium fortuna labier æqua,
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum;
Marmoris aut eboris fabros aut æris amavit;
Suspendit picta vultum mentemque tabella;
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragœdis:
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit et sollenne reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere iura,
Cautos nominibus rectis expendere nummos,
Maiores audire, minori dicere, per quæ
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: puerique patresque severi
Fronde comas vincti cœnant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior; et prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et scrinia posco.
Navim agere ignarus navis timet; abrotonum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum (est,
Promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poemata passim.
Hic error tamen, et levis hæc insania, quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus; versus amat; hoc studet unum;
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
Non fraudem socio, puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis et pane secundo;
Militiæ quamquam piger et malus, utilis urbi,
Si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari.
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat;
Torquet ab obscœnis iam nunc sermonibus aurem;
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis et invidiæ corrector et iræ;
Recte facta refert; orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur et ægrum.
Castis cum pueris, ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, et præsentia numina sentit;
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos; metuenda pericula pellit;
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus ann
Carmine dî superi placantur, carmine Manes.
Agricolæ prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferent
Cum sociis operum pueris, et coniuge fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis æv
Fescennina per hunc [inventa] licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque, recurrentes accepta per annos,
Lusit amabiliter, donec iam sævus apertam
In rabiem verti cœpit iocus, et per honestas
Ire domos impune minax. Doluere cruento
Dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemq
Describi: vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agresti Latio. Sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiæ pepulere: sed in longum tamen ævu
Manserunt, hodieque manent, vestigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis;
Et, post Punica bella, quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles et Thespis et Æschylus utile
Tentavit quoque rem, si digne vertere posset;
Et placuit sibi, natura sublimis et acer:
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. Aspice, Plaut
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti; lenonis ut insidiosi;
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis;
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere; post
Securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis av
Subruit ac reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opim
Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poe
Quod numero plures, virtute et honore min
Indocti stolidique, et depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina po
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula g
Verum equiti quoque iam migravit ab aure v
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulæa premuntur in ho
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque
Mox trahitur manibus regum fortuna retort
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi præbentem mimo spectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. Nam quæ pervincere voces
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tusc
Tanto cum strepitu ludi spectantur, et artes

grinæ; quibus oblitus actor
scena, concurrit dextera lævæ.
iquid? ¶ Nil sane. ¶ Quid placet ergo?
ino violas imitata veneno.
tes me, quæ facere ipse recusem,
tent alii, laudare maligne;
um funem mihi posse videtur
a qui pectus inaniter angit,
, falsis terroribus implet,
ido me Thebis, modo ponit Athenis.
is, qui se lectori credere malunt,
is fastidia ferre superbi,
evem; si munus Apolline dignum
aris, et vatibus addere calcar,
te petant Helicona virentem.
nobis facimus mala sæpe poetæ,
et cædam mea) cum tibi librum
, aut fesso; cum lædimur, unum
m est ausus repreudere versum;
citata revolvimus irrevocati;
ur, non apparere labores
i deducta poemata filo;
o rem venturam, ut, simul atque
is nos fingere, commodus ultro
re vetes, et scribere cogas.
peræ pretium cognoscere, quales
. belli spectata domique
non committenda poetæ.
lio regi Magno fuit ille
tis qui versibus et male natis
s, regale nomisma, Philippos.
tata notam labemque remittunt
scriptores carmine fœdo
linunt. Idem rex ille, poema
um tam care prodigus emit,
e quis se, præter Apellen,
ius Lysippo duceret æra
ri vultum simulantia. Quod si
e videndis artibus illud
ac Musarum dona vocares,
o iurares aere natum.
orant tua de se iudicia, atque
ulta dantis cum laude tulerunt
gilius Variusque poetæ:
ssi vultus per aenea signa,
s opus, mores animique virorum
ent. Nec sermones ego mallem
mum, quam res componere gestas,
tus et flumina dicere, et arces
itas, et barbara regna, tuisque
confecta duella per orbem,
todem pacis cohibentia Ianum,
Parthis, te principe, Romam;
erem, possem quoque. Sed neque par-
s recipit tua, nec meus audet (vum
lor, quam vires ferre recusent.
, stulte quem diligit, urget;
numeris commendat et arte.
us, meminitque libentius, illud
et, quam quod probat et veneratur.
m quod me gravat: ac neque ficto
poni cereus usquam,
decorari versibus opto;
i donatus munere, et, una
eo, capsa porrectus aperta,
a vendentem thus et odores,
quid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II. *Ad Iulium Florum.*

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat: Hic, et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo;
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles;
Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda;
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti:
Multa fidem promissa levant, ubi plenius æquo
Laudat, venales qui vult extrudere merces:
Res urget me nulla; meo sum pauper in ære:
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem; semel hic cessavit, et, ut fit,
In scalis latuit, metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te si fuga lædit.
Ille ferat pretium, pœnæ securus, opinor.
¶ Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua.
¶ Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea sævus
Iurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia iura
Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod
Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Præsidium regale loco deiecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis;
Accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem.
I, bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia: quid stas?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus, Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adiecere bonæ paulo plus artis Athenæ;
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quærere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Ut versus facerem: sed, quod non desit, habentem
Quæ poterunt unquam satis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes;
Eripuere iocos, venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poemata. Quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque.
Carmine tu gaudes; hic delectatur iambis;
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Præter cætera, me Romæne poemata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis

Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino; visendus uterque;
Intervalla vides humane commoda. ¶ Verum
Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Tristia robustis luctantur funera plaustris;
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes,
Rite cliens Bacchi, somno gaudentis et umbra:
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et contracta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque, et risu populum quatit: hic ego, rerum
Fluctibus in mediis, et tempestatibus urbis,
Verba lyræ motura sonum connectere digner?
Frater erat Romæ consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Qui minus argutos vexat furor iste poetas?
Carmina compono, hic elegos; mirabile visu,
Cælatumque novem Musis opus. Adspice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine, circum-
spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam, si forte vacas, sequere, et procul audi,
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque coronam.
Cædimur et totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? Si plus apposcere visus,
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo, et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis, et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.
At, qui legitimum cupiet fecisse poema,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti;
Audebit, quæcumque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ.
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quæ, priscis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
Adsciscet nova, quæ genitor produxerit usus.
Vehemens et liquidus, puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia compescet; nimis aspera sano
Levabit cultu; virtute carentia tollet;
Ludentis speciem dabit; et torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.
¶ Prætulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam sapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus sessor plausorque theatro;
Cætera qui vitæ servaret munia recto
More; bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
Et signo læso non insanire lagenæ;
Posset qui rupem et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus,
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese; Pol, me occidistis, amici,
Non servastis, ait; cui sic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratissimus error.
¶ Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numerosque modosque ediscere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacitusque recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis. Quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius; fugeres, radice vel herba
Proficiente nihil, curarier? Audieras, cui
Rem dî donarint, illi decedere pravam
Stultitiam; et, cum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es; tamen uteris monitoribus isdem?
At, si divitiæ prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est, quod quis libra mercatus et ære est,
Quædam, si credis consultis, mancipat usus:
Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbi,
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum sentit. Das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
Emtum cœnat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit iurgia; tamquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horæ
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
Permutet dominos, et cedat in altera iura.
Sic, quia perpetuus nulli datur usus, et hæres
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabell
Argentum, vestes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; est, qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungi,
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter,
Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu,
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum:
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ deus humanæ, mortalis in unum-
quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
Utar, et ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam; nec metuam, quid de me iudicet hæres,
Quod non plura datis invenerit. Et tamen idem
Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sum
Invitus facias, neque plura parare labores;
Ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domu procul absit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et i
Non agimur tumidis velis Aquilone secun
Non tamen adversis ætatem ducimus Austr
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi. Quid? cætera iam simul isto

e? caret tibi pectus inani
t mortis formidine, et ira?
s magicos, miracula, sagas,
res, portentaque Thessala rides?
meras? ignoscis amicis?
fis accedente senecta?
iuvat spinis de pluribus una?
escis, decede peritis.
sti satis, atque bibisti:
i est; ne potum largius æquo
asciva decentius ætas.

te Poetica Liber

Ad Pisones

rvicem pictor equinam
et varias inducere plumas,
membris, ut turpiter atrum
a mulier formosa superne,
si, risum teneatis, amici?
isti tabulæ fore librum
s, velut ægri somnia, vanæ
; ut nec pes nec caput uni
¶ Pictoribus atque poetis
li semper fuit æqua potestas.
c veniam petimusque damusque vi-
is coeant immitia; non ut (cissim;
geminentur, tigribus agni.
plerumque et magna professis,
ui splendeat, unus et alter
cum lucus et ara Dianæ,
uæ per amœnos ambitus agros,
um, aut pluvius describitur arcus:
his locus: et fortasse cupressum
id hoc, si fractis enatat exspes
qui pingitur? amphora cœpit
rota, cur urceus exit?
l vis,] simplex duntaxat et unum.
um, pater et iuvenes patre digni,
recti: brevis esse laboro,
antem [levia] nervi
ue: professus grandia turget:
nimium timidusque procellæ.
rem prodigialiter unam,
appingit, fluctibus aprum.
ulpæ fuga, si caret arte.
idum faber [imus] et ungues
les imitabitur ære capillos,
ma, quia ponere totum
me, si quid componere curem,
lim, quam pravo vivere naso,
is oculis nigroque capillo.
vestris, qui scribitis, æquam
e diu, quid ferre recusent,
eri. Cui lecta potenter erit res,
ret hunc, nec lucidus ordo.
s erit et venus, aut ego fallor,
t, iam nunc debentia dici
, et præsens in tempus omittat.
nuis cautusque serendis,
rnat, promissi carminis auctor.
otum si callida verbum
ra novum. Si forte necesse est
e recentibus abdita rerum,
non exaudita Cethegis
urque licentia sumta pudenter.
uper habebunt verba fidem, si
ut, parce detorta: quid autem
e dabit Romanus, ademtum

Virgilio Varioque? ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
Signatum præsente nota producere nomen.
Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas,
Et, iuvenum ritu, florent modo nata, vigentque.
Debemur morti nos nostraque; sive receptus
Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisque diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum;
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
Nedum sermonum stet honos, et gratia vivax.
Multa renascentur quæ iam cecidere, cadentque,
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
Res gestæ regumque ducumque, et tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter iunctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos:
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et iuvenum curas, et libera vina, referre.
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poeta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis, ac prope socco
Dignis, carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore;
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
Telephus et Peleus, cum pauper et exsul, uterque
Proiicit ampullas, et sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poemata; dulcia sunto,
Et, quocumque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus: si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia mœstum
Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, lasciva; severum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; iuvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore gravi deducit, et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur, an heros;
Maturusne senex, an adhuc florente iuventa
Fervidus; et matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.
Scriptor honoratum si forte reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura neget sibi nata; nihil non arroget armis:
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,

Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenæ committis, et audes
Personam formare novam, servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres; nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim:
« Fortunam Priami cantabo, et nobile bellum. »
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes; nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte!
« Dic mihi, Musa, virum, captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit et urbes: »
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin;
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat, et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit; et quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego, et populus mecum desideret, audi:
Si plausoris eges aulæa manentis, et usque
Sessuri, donec cantor, « Vos plaudite, » dicat,
Ætatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces iam scit puer, et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbus iuvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas animusque virilis
Quærit opes et amicitias, inservit honori,
Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel quod
Quærit, et inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
Mandentur iuveni partes, pueroque viriles,
Semper in adiunctis ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur:
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus, et quæ
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
Digna geri promes in scenam; multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens:
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quæ posci vult, et spectata reponi:
Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat; neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat et hæreat apte.
Ille bonis faveatque, et consilietur amicis;
Et regat iratos, et amet peccare timentes:
Ille dapes laudet mensæ brevis; ille salubrem
Iustitiam, legesque, et apertis otia portis:
Ille tegat commissa, deosque precetur et oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque
Æmula, sed tenuis simplexque, foramine pauco,
Adspirare et adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, castusque verecundusque, coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor, et urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari genius festis impune diebus,
Accessit numerisque modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps;
Utiliumque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit; et asper,
Incolumi gravitate, iocum tentavit, eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo;
Ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragœdia versus,
Ut festis matrona moveri iussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum
Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo;
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil intersit, Davusne loquatur, et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
Speret idem; sudet multum, frustraque laboret,
Ausus idem: tantum series iuncturaque pollet;
Tantum de medio sumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me iudice, Fauni,
Ne, velut innati triviis ac pene forenses,
Aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam,
Aut immunda crepent ignominiosaque dicta:
Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res,
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emptor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi subiecta vocatur Iambus,
Pes citus; unde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen Iambeis, cum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit
Commodus et patiens: non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter: hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
In scenam missos magno cum pondere versus,
Aut operæ celeris nimium curaque carentis,

remit artis crimine turpi.
t immodulata poemata iudex;
is venia est indigna poetis.
, scribamque licenter; ut omnes
putem mea, tutus et intra
tus? vitavi denique culpam,
rui. Vos exemplaria Græca
te manu, versate diurna.
: Plautinos et numeros et
; nimium patienter utrumque,
, mirati; si modo ego et vos
um lepido seponere dicto,
onum digitis callemus et aure.
e genus invenisse Camœnæ
stris vexisse poemata Thespis,
erentque peruncti fæcibus ora.
næ pallæque repertor honestæ,
dicis instravit pulpita tignis,
unque loqui, nitique cothurno.
his comœdia, non sine multa
itium libertas excidit, et vim
gi: lex est accepta; chorusque
uit, sublato iure nocendi.
nostri liquere poetæ:
meruere decus, vestigia Græca
t celebrare domestica facta;
as, vel qui docuere togatas.
t clarisve potentius armis,
atium, si non offenderet unum-
um limæ labor et mora. Vos, o
uis, carmen reprehendite, quod non
ulta litura coercuit, atque
es non castigavit ad unguem.
a quia fortunatius arte
dit sanos Helicone poetas
ua pars non ungues ponere curat,
creta petit loca; balnea vitat.
im pretium nomenque poetæ,
yris caput insanabile nunquam
commiserit. O ego lævus,
m sub verni temporis horam!
t meliora poemata; verum
go fungar vice cotis, acutum
rum valet, exsors ipsa secandi:
m, nil scribens ipse, docebo;
opes; quid alat formetque poetam;
id non; quo virtus, quo ferat error.
, sapere est et principium et fons:
icæ poterunt ostendere chartæ;
sam rem non invita sequentur.
riæ quid debeat, et quid amicis,
arens, quo frater, amandus et hospes,
ipti, quod iudicis officium, quæ
a missi ducis; ille profecto
æ scit convenientia cuique.
plar vitæ morumque iubebo
orem, et veras hinc ducere voces.
osa locis morataque recte
veneris, sine pondere et arte,
t populum, meliusque moratur,
opes rerum, nugæque canoræ.
n, Graiis dedit ore rotundo
eter laudem, nullius avaris.
ngis rationibus assem
es centum diducere. ¶ Dicat
Si de quincunce remota est
erat? ¶ Poteras dixisse, Triens. ¶ Eu!
vare tuam. Redit uncia, quid fit?
hæc animos ærugo et cura peculî

Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt aut delectare poetæ,
Aut simul et iucunda et idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, esto brevis; ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa sint proxima veris:
Nec, quodcumque volet, poscat sibi fabula credi;
Neu pransæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis;
Celsi prætereunt austera poemata Rhamnes:
Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Sosiis; hic et mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens,
Poscentique gravem persæpe remittit acutum;
Nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut, scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, venia caret; et citharœdus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem;
Sic mihi, qui multum cessat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terque bonum cum risu miror; et idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura, poesis: erit quæ, si propius stes,
Te capiat magis, et quædam, si longius abstes.
Hæc amat obscurum; volet hæc sub luce videri,
Iudicis argutum quæ non formidat acumen:
Hæc placuit semel; hæc decies repetita placebit.
O maior iuvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor; certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi: consultus iuris et actor
Causarum mediocris abest virtute diserti
Messalæ, nec scit quantum Cascellius Aulus;
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
Non homines, non dî, non concessere columnæ.
Ut gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver,
Offendunt, poterat duci quia cœna sine istis;
Sic animis natum inventumque poema iuvandis,
Si paulum a summo decessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilæ discive trochive quiescit;
Ne spissæ risum tollant impune coronæ:
Qui nescit, versus tamen audet fingere! ¶ Quid ni?
Liber et ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
¶ Tu nihil invita dices faciesve Minerva;
Id tibi iudicium est, ea mens: si quid tamen olim
Scripseris, in Metii descendat iudicis aures,
Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis. Delere licebit,
Quod non edideris; nescit vox missa reverti.
Silvestres homines sacer interpresque deorum
Cædibus et victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones:
Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,

Oppida moliri, leges incidere ligno:
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit; dictæ per carmina sortes;
Et vitæ monstrata via est; et gratia regum
Pieriis tentata modis; ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et coniurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; sudavit et alsit;
Abstinuit Venere et vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse, « Ego mira poemata pango:
Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,
Et, quod non didici, sane nescire fateri. »
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poeta
Dives agris, dives positis in fœnore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu, seu donaris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ; clamabit enim, « Pulchre! bene! recte! »
Pallescet super his; etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Ut, qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborant,
An sit amicitia dignus: si carmina condes,
Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige, sodes,
Hoc, aiebat, et hoc: melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra; delere iubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles,
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
Quin siue rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros; incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum; ambitiosa recidet
Ornamenta; parum claris lucem dare coget;
Arguet ambigue dictum; mutanda notabit;
Fiet Aristarchus; non dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam,
Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur, et errat,
Si, veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet, Succurrite, longum
Clamet, Io cives! non sit qui tollere curet:
Si curet quis opem ferre, et demittere funem,
Qui scis an prudens huc se deiecerit, atque
Servari nolit? dicam; Siculique poetæ
Narrabo interitum: deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit. Sit ius liceatque perire poetis:
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, iam
Fiet homo, et ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus; certe furit, ac, velut ursus,
Obiectos caveæ valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus:
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

PUB. OVIDIUS NASO

, Sulmone ex equestri ordine natus est, anno quo Irtius et Pansa consules pari fato inte l poesim studio ferebatur, ut quamvis, hortante patre, sese forensibus negotiis dedisset, arminibus sese posset prohibere. Prima ætate amatorios versus, Metamorphoseon libros, diam conscripsit. Cum in Augusti indignationem incidisset, vel quod eius filiam Iuliam, omine, amasset; vel quod ob nimiam cum eo familiaritatem, aliquod principis flagitium ;, hoc publice in poetam crimine illato, quod amatorio carmine iuventutem corrumperet, ia relegatus est. Hac in regione, Tristium, Epistolarum e Ponto, et Fastorum libros conritis votis suis, ut patriam reciperet, 61 annos natus, 17 post Iesum Christum, mortuus elia Ovidius præstare potuisset, Quintiliano iudice, *si ingenio suo temperare, quam indul-* ; nam fuit ille *lascivus, et nimium amator ingenii sui; laudandus tamen in partibus.*

idii Nasonis opera, iuxta editionem Burmannianam

HEROIDES

OLA I. *Penelope Ulixi.*

oqe lento tibi mittit, Ulixe.
ibas ut tamen, ipse veni.
, Danais invisa puellis.
anti, totaque Troia, fuit.
am Lacedæmona classe petebat,
isesset adulter aquis!
acuissem frigida lecto,
ardos ire relicta dies:
ati spatiosam fallere noctem,
s pendula tela manus.
:imui graviora pericula veris?
i plena timoris amor.
olentos Troas ituros:
ctoreo pallida semper eram.
cbum narrabat ab Hectore victum;
stri caussa timoris erat:
n falsis cecidisse sub armis;
su posse carere dolos.
emus Lyciam tepefecerat hastam;
ɔ cura novata mea est.
is erat castris iugulatus Achivis,
ie pectus amantis erat.
iit casto Deus æquus amori.
nerem sospite Troia viro.
duces: altaria fumant:
.rios barbara præda Deos.
mphæ pro salvis dona maritis:
Troia fata canunt.
ıe senes, trepidæque puellæ:
iux pendet ab ore viri.
sita monstrat fera prœlia mensa.
uo Pergama tota mero.
, hic est Sigeia tellus,
'riami regia celsa senis.
lic tendebat Ulixes:
issos terruit Hector equos.
:uo senior, te quærere misso,
ɔ Nestor: at ille mihi.
Ihesumque Dolonaque cæsos,
somno proditus, ille dolo.
um nimiumque oblite tuorum,
ırno tangere castra dolo;
actare viros, adiutus ab uno:
s eras, et memor ante mei.
uere sinus; dum victor amicum
ariis isse per agmen equis.

Sed mihi quid prodest vestris disiecta lacertis
  Ilios? et, murus quod fuit ante, solum:
Si maneo, qualis Troia durante manebam;
  Virque mihi, demto fine carendus, abes?
Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant;
  Incola captivo quæ bove victor arat.
Iam seges est ubi Troia fuit, resecandaque falce
  Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
Semisepulta virum curvis feriuntur aratris
  Ossa: ruinosas occulit herba domos.
Victor abes; nec scire mihi, quæ caussa morandi,
  Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quisquis ad hæc vertit peregrinam litora puppim,
  Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamque tibi reddat, si te modo viderit usquam,
  Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arva,
  Misimus: incerta est fama remissa Pylo.
Misimus et Sparten: Sparte quoque nescia veri.
  Quas habitas terras, aut ubi lentus abes?
Utilius starent etiam nunc mœnia Phœbi.
  (Irascor votis heu levis ipsa meis!)
Scirem ubi pugnares; et tantum bella timerem;
  Et mea cum multis iuncta querela foret.
Quid timeam ignoro: timeo tamen omnia demens:
  Et patet in curas area lata meas.
Quæcumque æquor habet, quæcumque pericula tellus,
  Tam longæ caussas suspicor esse moræ.
Hæc ego dum stulte meditor (quæ vestra libido est)
  Esse peregrino captus amore potes.
Forsitan et narres, quam sit tibi rustica coniux;
  Quæ tantum lanas non sinat esse rudes.
Fallar; et hoc crimen tenues vanescat in auras:
  Neve, revertendi liber, abesse velis.
Me pater Icarius viduo discedere lecto
  Cogit, et immensas increpat usque moras.
Increpet usque licet: tua sum, tua dicar oportet
  Penelope: coniux semper Ulixis ero.
Ille tamen pietate mea precibusque pudicis
  Frangitur, et vires temperat ipse suas.
Dulichii, Samiique, et, quos tulit alta Zacynthos,
  Turba ruunt in me luxuriosa, proci:
Inque tua regnant, nullis prohibentibus, aula.
  Viscera nostra, tuæ dilaniantur opes.
Quid tibi Pisandrum, Polybumque, Medontaque di-
  Eurymachique avidas, Antinoique manus, (rum,
Atque alios referam, quos omnes turpiter absens
  Ipse tuo partis sanguine rebus alis?
Irus egens, pecorisque Melanthius actor edendi,

Ultimus accedunt in tua damna pudor.
Tres sumus imbelles numero, sine viribus uxor,
Laertesque senex, Telemachusque puer.
Ille per insidias pene est mihi nuper ademtus;
Dum parat, invitis omnibus, ire Pylon.
Di precor hoc iubeant, ut euntibus ordine fatis,
Ille meos oculos comprimat, ille tuos.
Hoc faciunt custosque boum, longævaque nutrix:
Tertius, immundæ cura fidelis haræ.
Sed neque Laertes, ut qui sit inutilis armis,
Hostibus in mediis regna tenere valet.
Telemacho veniet (vivat modo) fortior ætas:
Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.
Nec mihi sunt vires inimicos pellere tectis.
Tu citius venias, portus et ara tuis.
Est tibi, sitque, precor, natus, qui mollibus annis
In patrias artes erudiendus erat.
Respice Laerten: ut iam sua lumina condas,
Extremum fati sustinet ille diem.
Certe ego, quæ fueram, te discedente, puella,
Protinus ut redeas, facta videbor anus.

Epistola II. *Phyllis Demophoonti.*

Hospita, Demophoon, tua te, Rhodopeia Phyllis,
Ultra promissum tempus abesse queror.
Cornua cum Lunæ pleno quater orbe coissent,
Litoribus nostris anchora pacta tua est.
Luna quater latuit; pleno quater orbe recrevit;
Nec vehit Actæas Sithonis unda rates.
Tempora si numeres, bene quæ numeramus amantes,
Non venit ante suum nostra querela diem.
Spes quoque lenta fuit. Tarde, quæ credita lædunt,
Credimus: invita nunc et amante nocent.
Sæpe fui mendax pro te mihi; sæpe putavi
Alba procellosos vela referre Notos.
Thesea devovi, quia te dimittere nollet;
Nec tenuit cursus forsitan ille tuos.
Interdum timui, ne, dum vada tendis ad Hebri,
Mersa foret cana naufraga puppis aqua.
Sæpe Deos supplex, pro te, scelerate, rogavi,
Cum prece turicremis devenerata focis.
Sæpe videns ventos cœlo pelagoque faventes,
Ipsa mihi dixi; Si valet ille, venit.
Denique fidus amor, quidquid properantibus obstat,
Finxit; et ad caussas ingeniosa fui.
At tu lentus abes, nec te iurata reducunt
Numina; nec nostro motus amore redis.
Demophoon, ventis et verba et vela dedisti:
Vela queror reditu, verba carere fide.
Dic mihi quid feci, nisi non sapienter amavi?
Crimine te potui demeruisse meo.
Unum in me scelus est, quod te, scelerate, recepi.
Sed scelus hoc meriti pondus et instar habet.
Iura, fides, ubi nunc, commissaque dextera dextræ?
Quique erat in falso plurimus ore Deus?
Promissus socios ubi nunc Hymenæus in annos,
Qui mihi coniugii sponsor et obses erat.
Per mare, quod totum ventis agitatur et undis;
Per quod sæpe ieras, per quod iturus eras;
Perque tuum mihi iurasti, (nisi fictus et ille est)
Concita qui ventis æquora mulcet, avum:
Per Venerem, nimiumque mihi facientia tela,
Altera tela arcus, altera tela faces:
Iunonemque, toris quæ præsidet alma maritis,
Et per tædiferæ mystica sacra Deæ.
Si de tot læsis sua numina quisque Deorum
Vindicet; in pœnas non satis unus eris.
At laceras etiam puppes furiosa refeci:
Ut, qua desererer, firma carina foret.
Remigiumque dedi, quo me fugitivus abires.
Heu patior telis vulnera facta meis!
Credidimus blandis, quorum tibi copia, verbis:
Credidimus generi, nominibusque tuis:
Credidimus lacrimis: an et hæ simulare docentur?
Hæ quoque habent artes, quaque iubentur, eunt?
Dis quoque credidimus. Quo iam tot pignora nobis?
Parte satis potui qualibet inde capi.
Nec moveor, quod te iuvi portuque locoque.
Debuit hoc meriti summa fuisse mei.
Turpiter hospitium lecto cumulasse iugali
Pœnitet, et lateri conseruisse latus.
Quæ fuit ante illam, mallem suprema fuisset
Nox mihi; dum potui Phyllis honesta mori.
Speravi melius, quia me meruisse putavi.
Quæcumque ex merito spes venit, æqua venit.
Fallere credentem non est operosa puellam
Gloria. Simplicitas digna favore fuit.
Sum decepta tuis, et amans et femina, verbis,
Di faciant, laudis summa sit ista tuæ:
Inter et Ægidas media statuaris in urbe:
Magnificus titulis stet pater ante suis.
Cum fuerit Scyron lectus, torvusque Procrustes,
Et Sinis, et tauri mixtaque forma viri;
Et domitæ bello Thebæ, fusique bimembres,
Et pulsata nigri regia cæca Dei:
Hoc tua post illum titulo signetur imago:
Hic est, cuius amans hospita capta dolo est.
De tanta rerum turba, factisque parentis,
Sedit in ingenio Cressa relicta tuo.
Quod solum excusat, solum miraris in illo:
Heredem patriæ, perfide, fraudis agis.
Illa (nec invideo) fruitur meliore marito,
Inque capistratis tigribus alta sedet.
At mea despecti fugiunt connubia Thraces,
Quod ferar externum præposuisse meis.
Atque aliquis; Doctas iam nunc eat, inquit, Athenas:
Armiferam Thracen, qui regat, alter erit.
Exitus acta probat. Careat successibus opto,
Quisquis ab eventu facta notanda putat.
At si nostra tuo spumescant æquora remo;
Iam mihi, iam dicar consuluisse meis.
Sed neque consului: nec te mea regia tanget,
Fessave Bistonia membra lavabis aqua.
Illa meis oculis species abeuntis inhæret,
Cum premeret portus classis itura meos.
Ausus es amplecti, colloque infusus amantis
Oscula per longas iungere pressa moras:
Cumque tuis lacrimis lacrimas confundere nostras;
Quodque foret velis aura secunda, queri:
Et mihi discedens suprema dicere voce;
Phylli, fac expectes Demophoonta tuum.
Exspectem, qui me numquam visurus abisti?
Exspectem pelago vela negata meo?
Et tamen expecto; redeas modo serus amanti,
Ut tua sit solo tempore lapsa fides.
Quid precor infelix? iam te tenet altera coniux
Forsitan, et, nobis qui male favit, amor.
Utque tibi excidimus, nullam, puto, Phyllida nosti.
Hei mihi! si, quæ sim Phyllis, et unde, rogas;
Quæ tibi, Demophoon, longis erroribus acto
Threicios portus hospitiumque dedi:
Cuius opes auxere meæ: cui dives egenti
Munera multa dedi, multa datura fui.
Quæ tibi subieci latissima regna Lycurgi,
Nomine femineo vix satis apta regi:
Qua patet umbrosum Rhodope glacialis ad Hæmum,
Et sacer admissas exigit Hebrus aquas.
Cui mea virginitas avibus libata sinistris,

allaci zona recincta manu.
iphone thalamis ululavit in illis,
mœstum devia carmen avis.
o, brevibus torquata colubris;
pulcrali lumina mota face.
scopulos fruticosaque litora calco,
ent oculis æquora late meis.
ur humus, seu frigida lucent
spicio, quis freta ventus agat.
e procul venientia lintea vidi,
a meos auguror esse Deos.
rro, vix me retinentibus undis,
primas porrigit, æquor aquas.
edunt, minus et minus utilis adsto:
ancillis excipienda cado.
uctos modice falcatus in arcus,
rupta cornua mole rigent.
positas immittere corpus in undas
t, quoniam fallere pergis, erit.
ctus proiectam litora portent,
ue oculis intumulata tuis.
n ut superes, adamantaque, teque;
:, dices, Phylli, sequendus eram.
um sitis est mihi: sæpe cruenta
gladio morte perire iuvat.
insidiis quia se nectenda lacertis
t, laqueis implicuisse libet.
ara tenerum pensare pudorem:
ctum parva futura mora est.
o causa invidiosa sepulcro:
it simili carmine notus eris.
ophoon leto dedit, hospes amantem:
ssam præbuit, illa manum.

stola III. *Briseis Achilli.*

rapta Briseide litera venit,
rbarica Græca notata manu.
adspicies, lacrimæ fecere, lituras;
et lacrimæ pondera vocis habent.
queri de te, dominoque viroque,
lomino pauca viroque querar.
enti quod sum cito tradita Regi,
it: quamvis hoc quoque culpa tua est.
urybates me Talthybiusque vocarunt,
ita sum Talthybioque comes.
ius iactantes lumina vultum,
taciti, noster ubi esset amor.
: pœnæ mora grata fuisset.
iscedens oscula nulla dedi.
ue fine dedi, rupique capillos.
im sum mihi visa capi.
pto volui custode reverti;
timidam prenderet, hostis erat.
rem, caperer ne forte timebam,
ad Priami manus itura nurum.
quia danda fui: tot noctibus absum,
. Cessas, iraque lenta tua est.
les, tunc, cum tradebar, in aurem,
ıc parvo tempore, dixit, eris.
parum est: pugnas, ne reddar, Achille.
ipidi nomen amantis habe.
: Telamone et Amyntore nati;
ropior sanguinis, ille comes:
is; per quos comitata redirem.
landæ grandia dona preces:
operoso ex ære lebetas;
septem, pondere et arte pares.
lis auri bis quinque talenta:
seti vincere semper, equi.

Quodque supervacuum, forma præstante puellæ
Lesbides, eversa corpora capta domo.
Cumque tot his, (sed non opus est tibi coniuge) coniux
Ex Agamemnoniis una puella tribus.
Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuissem,
Quæ dare debueras, accipere illa neges?
Qua merui culpa fieri tibi vilis, Achille?
Quo levis a nobis tam cito fugit amor?
An miseros tristis fortuna tenaciter urguet?
Nec venit inceptis mollior aura meis?
Diruta Marte tuo Lyrnesia mœnia vidi:
Et fueram patriæ pars ego magna meæ.
Vidi ego consortes pariter generisque necisque
Tres cecidisse: tribus, quæ mihi, mater erat.
Vidi ego, quantus erat, fusum tellure cruenta,
Pectora iactantem sanguinolenta, virum.
Tot tamen amissis te compensavimus unum.
Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eras.
Tu mihi, iuratus per numina Matris aquosæ,
Utile dicebas ipse fuisse capi.
Scilicet ut, quamvis veniam dotata, repellas;
Et mecum fugias, quæ tibi dentur, opes.
Quin etiam fama est, cum crastina fulserit Eos,
Te dare nubiferis lintea vela Notis.
Quod scelus ut pavidas miseræ mihi contigit aures,
Sanguinis atque animi pectus inane fuit.
Ibis: et (o miseram) cui me, violente, relinques?
Quis mihi deserto mite levamen erit?
Devorer ante, precor, subito telluris hiatu,
Aut rutilo missi fulminis igne cremer:
Quam sine me Phthiis canescant æquora remis,
Et videam puppes ire relicta tuas.
Si tibi iam reditusque placent, patriique penates;
Non ego sum classi sarcina magna tuæ.
Victorem captiva sequar, non nupta maritum:
Est mihi, quæ lanas molliat, apta manus.
Inter Achaiadas longe pulcherrima matres
In thalamos coniux ibit (eatque) tuos.
Digna nurus socero, Iovis Æginæque nepote;
Cuique senex Nereus prosocer esse velit.
Nos humiles, famulæque tuæ, data pensa trahemus:
Et minuent plenas stamina nostra colos.
Exagitet ne me tantum tua, deprecor, uxor,
Quæ mihi nescio quo non erit æqua modo.
Neve meos coram scindi patiare capillos:
Et leviter dicas: Hæc quoque nostra fuit.
Vel patiare licet; dum ne contemta relinquar.
Hic mihi væ miseræ concutit ossa metus
Quid tamen exspectas? Agamemnona pœnitet iræ,
Et iacet ante tuos Græcia mœsta pedes.
Vince animos, iramque tuam, qui cetera vincis.
Quid lacerat Danaas impiger Hector opes?
Arma cape, Æacida, sed me tamen ante recepta:
Et preme turbatos, Marte favente, viros.
Propter me mota est, propter me desinat ira:
Simque ego tristitiæ caussa modusque tuæ.
Nec tibi turpe puta precibus succumbere nostris;
Coniugis Œnides versus in arma prece est.
Res audita mihi, nota est tibi: fratribus orba
Devovit nati spemque caputque parens.
Bellum erat: ille ferox positis secessit ab armis,
Et patriæ rigida mente negavit opem.
Sola virum coniux flexit: felicior illa!
At mea pro nullo pondere verba cadunt.
Nec tamen indignor: nec me pro coniuge gessi,
Sæpius in dominum serva vocata torum.
Me quædam (memini) Dominam captiva vocabat:
Servitio, dixi, nominis addis onus.
Per tamen ossa viri, subito male tecta sepulcro,

Semper iudiciis ossa verenda meis;
Perque trium fortes animas, mea numina, fratrum,
Qui bene pro patria, cum patriaque, iacent,
Perque tuum nostrumque caput, quae iunximus una;
Perque tuos enses, cognita tela meis;
Nulla Mycenæum sociasse cubilia mecum
Iuro: fallentem deseruisse velis.
Si tibi nunc dicam: Fortissime, tu quoque iura,
Nulla tibi sine me gaudia facta: neges.
At Danai mœrere putant: tibi plectra moventur:
Te tenet in tepido mollis amica sinu.
Et si quis quærat, quare pugnare recuses;
Pugna nocet: citharæ, voxque, Venusque iuvant.
Tutius est iacuisse toro, tenuisse puellam,
Threiciam digitis increpuisse lyram,
Quam manibus clypeos, et acutæ cuspidis hastam,
Et galeam pressa sustinuisse coma.
Sed tibi pro tutis insignia facta placebant:
Partaque bellando gloria dulcis erat.
An tantum, dum me caperes, fera bella probabas?
Cumque mea patria laus tua victa iacet?
Di melius: validoque, precor, vibrata lacerto
Transeat Hectoreum Pelias hasta latus.
Mittite me, Danai; dominum legata rogabo:
Multaque mandatis oscula mixta feram.
Plus ego quam Phœnix, plus quam facundus Ulixes,
Plus ego quam Teucri (credite) frater agam.
Est aliquid collum solitis tetigisse lacertis,
Præsentisque oculos admonuisse sui.
Sis licet immitis, Matrisque ferocior undis;
Ut taceam, lacrimis comminuere meis.
Nunc quoque (sic omnes Peleus pater impleat annos,
Sic eat auspiciis Pyrrhus in arma tuis)
Respice sollicitam Briseida, fortis Achille;
Nec miseram lenta ferreus ure mora.
Aut, si versus amor tuus est in tædia nostri;
Quam sine te cogis vivere, coge mori.
Utque facis, coges: abiit corpusque colorque.
Sustinet hoc animæ spes tamen una tui.
Qua si destituor, repetam fratresque virumque:
Nec tibi magnificum femina iussa mori.
Cur autem iubeas? stricto pete corpora ferro.
Est mihi, qui fosso pectore sanguis eat.
Me petat ille tuus, qui, si Dea passa fuisset,
Ensis in Atridæ pectus iturus erat.
Ah potius serves nostram, tua munera, vitam.
Quod dederas hosti victor, amica rogo.
Perdere quos melius possis, Neptunia præbent
Pergama: materiam cædis ab hoste pete.
Me modo, sive paras impellere remige classem,
Sive manes, domini iure venire iube.

EPISTOLA IV. *Phædra Hippolyto.*

Qua, nisi tu dederis, caritura est ipsa, salutem
Mittit Amazonio Cressa puella viro.
Perlege quodcumque est: quid epistola lecta nocebit?
Te quoque, in hac aliquid, quod iuvet, esse potest.
His arcana notis terra pelagoque feruntur:
Inspicit acceptas hostis ab hoste notas.
Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæsit
Lingua, ter in primo destitit ore sonus.
Qua licet et sequitur, pudor est miscendus amori.
Dicere quæ puduit, scribere iussit Amor.
Quidquid Amor iussit, non est contemnere tutum.
Regnat, et in Dominos ius habet ille Deos.
Ille mihi primo dubitanti scribere, dixit:
Scribe; dabit victas ferreus ille manus.
Adsit, et, ut nostras avido fovet igne medullas,
Figat sic animos in mea vota tuos.
Non ego nequitia socialia fœdera rumpam.
Fama (velim quæras) crimine nostra vacat.
Venit Amor gravius, quo serius: urimur intus,
Urimur; et cæcum pectora vulnus habent.
Scilicet ut teneros lædunt iuga prima iuvencos,
Frenaque vix patitur de grege captus equus:
Sic male vixque subit primos rude pectus amores,
Sarcinaque hæc animo non sedet apta meo.
Ars fit, ut a teneris crimen condiscitur annis.
Quæ venit exacto tempore, peius amat.
Tu nova servatæ capies libamina famæ,
Et pariter nostrum fiet uterque nocens.
Est aliquid, plenis pomaria carpere ramis,
Et tenui primam deligere ungue rosam.
Si tamen ille prior, quo me sine crimine gessi,
Candor ab insolita labe notandus erat;
At bene successit, digno quod adurimur igni:
Peius adulterio turpis adulter obest.
Si mihi concedat Iuno fratrumque virumque;
Hippolytum videor præpositura Iovi.
Iam quoque (vix credas) ignotas mittor in artes:
Est mihi per sævas impetus ire feras.
Iam mihi prima Dea est, arcu præsignis adunco
Delia: iudicium subsequor ipsa tuum.
In nemus ire libet, pressisque in retia cervis,
Hortari celeres per iuga summa canes
Aut tremulum excusso iaculum vibrare lacerto
Aut in graminea ponere corpus humo.
Sæpe iuvat versare leves in pulvere currus,
Torquentem frenis ora sequacis equi.
Nunc feror, ut Bacchi furiis Eleleides actæ,
Quæque sub Idæo tympana colle movent.
Aut quas semideæ Dryades, Faunique bicornes
Numine contactas attonuere suo.
Namque mihi referunt, cum se furor ille remisit,
Omnia: me tacitam conscius urit Amor.
Forsitan hunc generis fato reddamus amorem,
Et Venus e tota gente tributa petat.
Iuppiter Europen (prima est ea gentis origo)
Dilexit, tauro dissimulante Deum.
Pasiphae mater, decepto subdita tauro,
Enixa est utero crimen onusque suo.
Perfidus Ægides, ducentia fila secutus,
Curva meæ fugit tecta sororis ope.
En ego nunc, ne forte parum Minoia credar,
In socias leges, ultima gentis, eo.
Hoc quoque fatale est: placuit domus una duabus:
Me tua forma capit, capta parente soror.
Thesides Theseusque duas rapuere sorores:
Ponite de nostra bina tropæa domo.
Tempore, quo nobis inita est Cerealis Eleusin,
Gnosia me vellem detinuisset humus.
Tunc mihi præcipue (nec non tamen ante) placebas;
Acer in extremis ossibus hæsit amor.
Candida vestis erat, præcincti flore capilli;
Flava verecundus tinxerat ora rubor.
Quemque vocant aliæ vultum rigidumque trucemque,
Pro rigido, Phædra iudice, fortis erat.
Sint procul a nobis iuvenes, ut femina, compti:
Fine coli modico forma virilis amat.
Te tuus iste rigor, positique sine arte capilli,
Et levis egregio pulvis in ore decet.
Sive ferocis equi luctantia colla recurvas;
Exiguo flexos miror in orbe pedes.
Seu vastum valido torques hastile lacerto:
Ora ferox in se versa lacertus habet:
Sive tenes lato venabula cornea ferro:
Denique, nostra iuvat lumina, quidquid agis.
Tu modo duritiem silvis depone iugosis:

teria digna perire tua.
iactæ studia exercere Dianæ,
numeros eripuisse suos?
erna requie, durabile non est:
vires, lassaque membra novat.
i tuæ tibi sunt imitanda Dianæ,)
cessés tendere, mollis erit.
is Cephalus, multæque per herbam
, illo percutiente, feræ.
uræ male se præbebat amandum.
sapiens a sene Diva viro.
m Venerem, Cinyraque creatum,
sitos qualibet herba duos.
s in Mænalia Atalanta:
ium, pignus amoris, habet.
i primum turba numeremur in ista.
illae, rustica silva tua est.
am: nec me salebrosa movebunt
iquo dente timendus aper.
ns oppugnant fluctibus Isthmon,
lus audit utrumque mare.
mena colam, Pittheia regna;
: patria gratior illa mea.
, abeitque diu Neptunius heros;
noi detinet ora sui.
neus (nisi si manifesta negamus)
Phædram, Pirithoumque tibi.
obis iniuria venit ab illo:
nsi rebus uterque sumus.
is clava perfracta trinodi
i: soror est præda relicta feris.
eras inter virtute puellas
nati digna vigore parens.
sit; Theseus latus ense peregit:
iater pignore tuta fuit.
sidem, tædaque accepta iugali.
: caperes regna paterna nothus.
atres ex me tibi: quos tamen omnes
lendi causa, sed ille fuit.
itura tibi, pulcherrime rerum,
sa viscera rupta forent!
riti lectum reverere parentis;
, et factis abdicat ille suis.
rigno videar coitura noverca,
animos nomina vana tuos.
tas, ævo moritura futuro,
turno regna tenente, fuit.
pium statuit, quodcumque iuvaret:
e facit fratre marita soror.
i generis iunctura catena,
ados cui Venus ipsa suos.
celare licet: pete munus ab illa.
terit numine culpa tegi.
exos aliquis; laudabimur ambo.
gno fida noverca meo.
enebras dabitur reseranda mariti
custos decipiendus erit.
mus una duos, domus una tenebit,
rta dabas, oscula aperta dabis.
ecum, laudemque merebere culpa;
lecto conspiciare meo.
antum, properataque fœdera iunge.
unc sævit, sic tibi parcat Amor.
mor supplex humilisque precari.
unc fastus, altaque verba, iacent?
u, nec me submittere culpæ
erti si quid haberet Amor.
genibusque tuis regalia tendo
uid deceat, non videt ullus amans.

Depuduit, profugusque pudor sua signa relinquit.
Da veniam fassæ, duraque corda doma.
Quo mihi, quod genitor, qui possidet æquora, Minos?
Quod veniant proavi fulmina torta manu?
Quod sit avus, radiis frontem vallatus acutis,
Purpureo tepidum qui movet axe diem?
Nobilitas sub Amore iacet: miserere priorum:
Et, mihi si non vis parcere, parce meis.
Est mihi dotalis tellus, Iovis insula, Crete:
Serviat Hippolyto regia tota meo.
Flecte feros animos: potuit corrumpere taurum
Mater: eris tauro sævior ipse truci?
Per Venerem parcas, oro, quæ plurima mecum est:
Sic numquam, quæ te spernere possit, ames.
Sic tibi secretis agilis Dea saltibus adsit,
Silvaque perdendas præbeat alta feras.
Sic faveant Satyri, montanaque numina Panes:
Et cadat adversa cuspide fossus aper.
Sic tibi dent Nymphæ (quamvis odisse puellas
Diceris) arentem quæ levet unda sitim.
Addimus his lacrimas precibus quoque: verba precantis
Perlegis; at lacrimas finge videre meas.

Epistola V. *Œnone Paridi.*

Perlegis? an coniux prohibet nova? perlege: non est
Ista Mycenæa litera facta manu.
Pegasis Œnone, Phrygiis celeberrima sylvis,
Læsa queror de te, si sinis ipse, meo.
Quis Deus opposuit nostris sua numina votis?
Ne tua permaneam, quod mihi crimen obest?
Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignæ pœna, dolenda venit.
Nondum tantus eras, cum te contenta marito,
Edita de magno flumine Nympha, fui.
Qui nunc Priamides, (adsit reverentia vero)
Servus eras: servo nubere Nympha tuli.
Sæpe greges inter requievimus arbore tecti;
Mixtaque cum foliis præbuit herba torum.
Sæpe super stramen, fœnoque iacentibus alto
Defensa est humili cana pruina casa.
Quis tibi monstrabat saltus venatibus aptos;
Et tegeret catulos qua fera rupe suos?
Retia sæpe comes, maculis distincta, tetendi;
Sæpe citos egi per iuga longa canes.
Incisæ servant a te mea nomina fagi:
Et legor Œnone, falce notata, tua:
Et quantum trunci, tantum mea nomina crescunt:
Crescite, et in titulos surgite recta meos.
Populus est (memini) fluviali consita ripa,
Est in qua nostri litera scripta memor.
Popule, vive precor, que consita margine ripæ,
Hoc in rugoso cortice carmen habes:
Cum Paris Œnone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.
Xanthe, retro propera; versæque recurrite lymphæ;
Sustinet Œnonen deseruisse Paris.
Illa dies fatum miseræ mihi dixit: ab illa
Pessima mutati cœpit amoris hiems:
Qua Venus et Iuno, sumptisque decentior armis,
Venit in arbitrium nuda Minerva tuum.
Attoniti micuere sinus, gelidusque cucurrit,
Ut mihi narrasti, dura per ossa tremor.
Consului (neque enim modice terrebar) anusque,
Longævosque senes: constitit esse nefas.
Cæsa abies, sectæque trabes, et, classe peracta,
Cærula ceratas accipit unda rates.
Flesti discedens: hoc saltem parce negare;
Præterito magis est iste pudendus amor.
Et flesti, et nostros vidisti flentis ocellos;

Miscuimus lacrimas moestus uterque suas.
Non sic adpositis vincitur vitibus ulmus,
Ut tua sunt collo brachia nexa meo.
Ah quoties, cum te vento quererere teneri,
Riserunt comites! ille secundus erat.
Oscula dimissae quoties repetita dedisti!
Quam vix sustinuit dicere lingua, Vale!
Aura levis rigido pendentia lintea malo
Suscitat; et remis eruta canet aqua.
Prosequor infelix oculis abeuntia vela,
Qua licet; et lacrimis humet arena meis.
Utque celer venias virides Nereidas oro.
Scilicet ut venias in mea damna celer.
Votis ergo meis alii rediture redisti?
Hei mihi, pro dira pellice blanda fui!
Adspicit immensum moles nativa profundum;
Mons fuit: aequoreis illa resistit aquis.
Hinc ego vela tuae cognovi prima carinae:
Et mihi per fluctus impetus ire fuit.
Dum moror, in summa fulsit mihi purpura prora;
Pertimui: cultus non erat ille tuus.
Fit propior, terrasque cita ratis attigit aura:
Femineas vidi, corde tremente, genas.
Non satis id fuerat: quid enim furiosa morabar?
Haerebat gremio turpis amica tuo.
Tunc vero rupique sinus, et pectora planxi,
Et secui madidas ungue rigente genas:
Implevique sacram querulis ululatibus Iden.
Illinc has lacrimas in mea saxa tuli.
Sic Helene doleat, desertaque coniuge ploret;
Quaeque prior nobis intulit, ipsa ferat.
Nunc tibi conveniunt, quae te per aperta sequantur
Aequora, legitimos destituantque toros.
At cum pauper eras, armentaque pastor agebas,
Nulla, nisi Oenone, pauperis uxor erat.
Non ego miror opes, nec me tua regia tangit,
Nec de tot Priami dicar ut una nurus.
Non tamen ut Priamus Nymphae socer esse recuset;
Aut Hecubae fuerim dissimulanda nurus.
Dignaque sum, et cupio fieri matrona potentis;
Sunt mihi, quas possint sceptra decere, manus.
Nec me, faginea quod tecum fronde iacebam,
Despice: purpureo sum magis apta toro.
Denique, tutus amor meus est tibi: nulla parantur
Bella, nec ultrices advehit unda rates.
Tyndaris infestis fugitiva reposcitur armis.
Hac venit in thalamos dote superba tuos.
Quae si sit Danais reddenda, vel Hectora fratrem,
Vel cum Deiphobo Polydamanta roga:
Quid gravis Antenor, Priamus quid censeat ipse,
Consule; quis aetas longa magistra fuit.
Turpe rudimentum, patriae praeponere raptam.
Caussa pudenda tua est; iusta vir arma movet.
Nec tibi, si sapias, fidam promitte Lacaenam,
Quae sit in amplexus tam cito versa tuos.
Ut minor Atrides temerati foedera lecti
Clamat, et externo laesus amore dolet;
Tu quoque clamabis. Nulla reparabilis arte
Laesa pudicitia est: deperit illa semel.
Ardet amore tui: sic et Menelaon amavit;
Nunc iacet in viduo credulus ille toro.
Felix Andromache, certo bene nupta marito!
Uxor ad exemplum fratris habenda fui.
Tu levior foliis, tunc cum, sine pondere succi,
Mobilibus ventis arida facta, volant.
Et minus est in te, quam summa pondus arista,
Quae levis adsiduis solibus usta riget.
Hoc tua (nam recolo) quondam germana canebat,
Sic mihi diffusis vaticinata comis:
Quid facis, Oenone? quid arenae semina mand
Non profecturis litora bubus aras.
Graia iuvenca venit, quae te, patriamque, dom
Perdat: io prohibe; Graia iuvenca venit.
Dum licet, obscaenam ponto, Di, mergite puppi
Heu quantum Phrygii sanguinis illa vehit!
Dixerat: in cursu famulae rapuere furentem;
At mihi flaventes diriguere comae.
Ah nimium vates miserae mihi vera fuisti!
Possidet en saltus illa iuvenca meos.
Sit facie quamvis insignis, adultera certe est.
Deseruit socios, hospite capta, Deos.
Illam de patria Theseus, (nisi nomine fallor)
Nescio quis Theseus, abstulit ante sua.
A iuvene et cupido credatur reddita virgo.
Unde hoc compererim tam bene, quaeris? am
Vim licet appelles, et culpam nomine veles;
Quae toties rapta est, praebuit ipsa rapi.
At manet Oenone fallenti casta marito:
Et poteras falli legibus ipse tuis.
Me Satyri celeres (silvis ego tecta latebam)
Quaesierunt rapido, turba proterva, pede:
Cornigerumque caput pinu praecinctus acuta
Faunus, in immensis qua tumet Ida iugis.
Me fide conspicuus Troiae munitor amavit:
Ille meae spolium virginitatis habet.
Id quoque luctando: rupi tamen ungue capillos,
Oraque sunt digitis aspera facta meis.
Nec pretium stupri gemmas aurumve poposci:
Turpiter ingenuum munera corpus emunt.
Ipse, ratus dignam, medicas mihi tradidit artes
Admisitque meas ad sua dona manus.
Quaecumque herba potens ad opem, radixque medi
Utilis in toto nascitur orbe, mea est.
Me miseram, quod amor non est medicabilis herb
Deficior prudens artis ab arte mea.
Ipse repertor opis vaccas pavisse Pheraeas
Fertur, et a nostro saucius igne fuit.
Quod neque graminibus tellus fecunda creandis,
Nec Deus, auxilium tu mihi ferre potes.
Et potes, et merui: dignae miserere puellae;
Non ego cum Danais arma cruenta fero.
Sed tua sum, tecumque fui puerilibus annis:
Et tua, quod superest temporis, esse precor.

Epistola VI. *Hypsipyle Iasoni.*

Litora Thessaliae reduci tetigisse carina
Diceris, auratae vellere dives ovis.
Gratulor incolumi, quantum sinis: hoc tamen ip
Debueram scripto certior esse tuo.
Nam, ne pacta tibi praeter mea regna redires,
Cum cuperes, ventos non habuisse potes.
Quamlibet adverso signetur epistola vento;
Hypsipile missa digna salute fui.
Cur mihi fama prior, quam nuntia litera, venit,
Isse sacros Marti sub iuga panda boves?
Seminibus iactis segetes adolesse virorum,
Inque necem dextra non eguisse tua?
Pervigilem spolium pecudis servasse draconem,
Rapta tamen forti vellera fulva manu?
Haec ego si possem timide credentibus, Ista
Ipse mihi scripsit, dicere, quanta forem!
Quid queror officium lenti cessasse mariti?
Obsequium, maneo si tua, grande tuli.
Barbara narratur venisse venefica tecum,
In mihi promissi parte recepta tori.
Credula res amor est: utinam temeraria dicar
Criminibus falsis insimulasse virum!
Nuper ab Haemoniis hospes mihi Thessalus oris

et tactum vix bene limen erat:
ixi, quid agit meus? Ille pudore
opposita lumina fixus humo.
silui; tunicisque a pectore ruptis,
, exclamo, me quoque fata trahunt?
imidumque mihi iurare coegi.
, teste Deo, credita vita tua est.
imus, tua facta requirere cœpi.
nipedes Martis arasse boves:
ntes in humum pro semine iactos,
natos arma tulisse viros:
populos, civili Marte peremtos,
tatis fata diurna suæ.
ente, iterum, si vivat Iason,
alternant spesque timorque fidem.
narrat; studio cursuque loquendi,
genio vulnera facta suo.
ta fides? ubi connubialia iura?
arsuros dignior ire rogos?
furto tibi cognita: pronuba Iuno
sertis tempora vinctus Hymen.
Iuno, nec Hymen, sed tristis Erinnys
nfaustas sanguinolenta faces.
am Minyis? quid cum Tritonide pinu?
cum patria, navita Tiphy, mea?
aries villo spectabilis aureo:
Æetæ regia Lemnos erat.
mo (sed me mala fata trahebant)
minea pellere castra manu.
e viros, nimium quoque, vincere norunt.
forti ripa tuenda fuit.
vidi, tectoque animoque recepi:
isque æstas, bisque cucurrit hiems.
s erat: cum tu, dare vela coactus,
crimis talia verba tuis:
Hypsipyle: sed (dent modo fata recursus)
nc abeo: vir tibi semper ero.
e nobis gravida celatur in alvo,
eiusdem simus uterque parens.
, lacrimis in falsa fluentibus ora,
memini non potuisse loqui.
ciis sacram conscendis in Argo.
ventus concava vela tenet.
lsæ subducitur unda carinæ,
, nobis adspiciuntur aquæ.
e patens turris circumspicit undas.
et lacrimis osque sinusque madent.
specto; cupidæque faventia menti
lsueto lumina nostra vident.
castas, immixtaque vota timori,
que te salvo persoluenda mihi.
solvam? votis Medea fruetur?
atque ira mixtus abundat amor.
emplis, vivum quod Iasona perdo?
damnis concidat icta meis?
secura fui; semperque verebar,
rgolica sumeret urbe nurum.
nui: nocuit mihi barbara pellex.
lata vulnus ab hoste tuli;
ritisve placet; sed carmine movit:
ulata pabula falce metit.
tem curru deducere Lunam
tenebris abdere Solis equos.
quas, obliquaque flumina sistit:
vas, vivaque saxa movet.
errat passis discincta capillis,
e tepidis colligit ossa rogis.
ntes; simulacraque cerea figit,
n tenues in iecur urget acus.

Et quæ nescierim melius: male quæritur herbis,
Moribus et forma conciliandus, amor.
Hanc potes amplecti? thalamoque relictus in uno
Impavidus somno, nocte silente, frui?
Scilicet ut tauros, ita te iuga ferre coegit:
Quaque feros angues, te quoque mulcet, ope.
Adde, quod adscribi factis procerumque tuisque
Se favet; et titulo coniugis uxor obest.
Atque aliquis Peliæ de partibus acta veneris
Imputat, et populum, qui sibi credat, habet.
Non hæc Æsonides, sed Phasias Æetine
Aurea Phryxeæ terga revellit ovis.
Non probat Alcimede mater tua; consule matrem:
Non pater, a gelido cui venit axe nurus.
Illa sibi Tanai, Scythiæque paludibus udæ
Quærat, et a patria Phasidos usque, virum.
Mobilis Æsonide, vernaque incertior aura,
Cur tua pollicito pondere verba carent?
Vir meus hinc ieras, vir non meus inde redisti.
Sim reducis coniux, sicut euntis eram.
Si te nobilitas, generosaque nomina tangunt;
En ego Minoo nata Thoante feror.
Bacchus avus; Bacchi coniux, redimita corona,
Præradiat stellis signa minora suis.
Dos tibi Lemnos erit, terra ingeniosa colenti:
Me quoque res tales inter habere potes.
Nunc etiam peperi: gratare ambobus, Iason:
Dulce mihi gravidæ fecerat auctor onus.
Felix in numero quoque sum; prolemque gemellam
Pignora Lucina bina favente dedi.
Si quæris, cui sint similes; cognosceris illis.
Fallere non norunt: cetera patris habent.
Legatis quos pene dedi pro matre ferendos:
Sed tenuit cœptas sæva noverca vias.
Medeam timui: plus est Medea noverca.
Medeæ faciunt ad scelus omne manus.
Spargere quæ fratris potuit laniata per agros
Corpora, pignoribus parceret illa meis?
Hanc tamen, o demens, Colchisque ablate venenis,
Diceris Hypsipyles præposuisse toro.
Turpiter illa virum cognovit adultera virgo:
Me tibi, teque mihi tæda pudica dedit.
Prodidit illa patrem: rapui de cæde Thoanta.
Deseruit Colchos: me mea Lemnos habet.
Quid refert, scelerata piam si vincit, et ipso
Crimine dotata est, emeruitque virum?
Lemniadum facinus culpo, non miror, Iason.
Quamlibet iratis ipse dat arma dolor.
Dic age, si ventis (ut oportuit) actus iniquis
Intrasses portus, tuque comesque, meos;
Obviaque exissem, fœtu comitata gemello:
(Hiscere nempe tibi terra roganda foret.)
Quo vultu natos, quo me, scelerate, videres?
Perfidiæ pretio, qua nece, dignus eras?
Ipse quidem per me tutus sospesque fuisses:
Non quia tu dignus, sed quia mitis ego.
Pellicis ipsa meos implessem sanguine vultus,
Quosque veneficiis abstulit illa suis.
Medeæ Medea forem: quod si quid ab alto
Iustus ades votis, Iuppiter, ipse meis;
Quod gemit Hypsipyle, lecti quoque subnuba nostri
Mœreat, et leges sanciat ipsa suas.
Utque ego destituor coniux, materque duorum;
A totidem natis orba sit, aque viro.
Nec male parta diu teneat; peiusque relinquat.
Exsulet; et toto quærat in orbe fugam.
Quam fratri germana fuit, miseroque parenti
Filia; tam natis, tam sit acerba viro.
Cum mare, cum terras consumserit, aera tentet.

Erret inops, exspes, cæde cruenta sua.
Hæc ego coniugio fraudata Thoantias oro:
Vivite devoto, nuptaque, virque, toro.

Epistola VII. *Dido Æneæ.*

Sic, ubi fata vocant, udis abiectus in herbis,
Ad vada Mæandri concinit albus olor.
Nec, quia te nostra sperem prece posse moveri,
Adloquor: adverso movimus ista Deo.
Sed merita et famam, corpusque animumque pudicum
Cum male perdiderim, perdere verba leve est.
Certus es ire tamen, miseramque relinquere Dido:
Atque idem venti vela fidemque ferent.
Certus es, Ænea, cum fœdere solvere naves:
Quæque ubi sint nescis, Itala regna sequi.
Nec nova Carthago, nec te crescentia tangunt
Mœnia; nec sceptro tradita summa tuo.
Facta fugis; facienda petis: quærenda per orbem
Altera, quæsita est altera terra tibi.
Ut terram invenias, quis eam tibi tradet habendam?
Quis sua non notis arva tenenda dabit?
Alter habendus amor tibi restat, et altera Dido:
Quamque iterum fallas, altera danda fides.
Quando erit, ut condas instar Carthaginis urbem,
Et videas populos altus ab arce tuos?
Omnia ut eveniant, nec te tua vota morentur;
Unde tibi, quæ te sic amet, uxor erit?
Uror, ut inducto ceratæ sulfure tædæ:
Ut pia fumosis addita tura focis.
Æneas oculis semper vigilantis inhæret:
Ænean animo noxque diesque refert.
Ille quidem male gratus, et ad mea munera surdus;
Et quo, si non sim stulta, carere velim:
Non tamen Ænean, quamvis male cogitat, odi:
Sed queror infidum, questaque peius amo.
Parce Venus nurui, durumque amplectere fratrem,
Frater Amor: castris militet ille tuis.
Aut ego, quem cœpi (neque enim dedignor) amare;
Materiam curæ præbeat ille meæ.
Fallor; et ista mihi falso iactatur imago.
Matris ab ingenio dissidet ille suæ.
Te lapis, et montes, innataque rupibus altis
Robora, te sævæ progenuere feræ:
Aut mare, quale vides agitari nunc quoque ventis:
Quod tamen adversis fluctibus ire paras.
Quo fugis? obstat hiems: hiemis mihi gratia prosit.
Adspice, ut eversas concitet Eurus aquas.
Quod tibi maluerim, sine me debere procellis.
Iustior est animo ventus et unda tuo.
Non ego sum tanti, (quamvis merearis, inique,)
Ut pereas, dum me per freta longa fugis.
Exerces pretiosa odia, et constantia magno;
Si, dum me careas, est tibi vile mori.
Iam venti ponent; strataque æqualiter unda,
Cæruleis Triton per mare curret equis.
Tu quoque cum ventis utinam mutabilis esses!
Et, nisi duritia robora vincis, eris.
Quid? si nescieris, insana quid æquora possint?
Expertæ toties quam male credis aquæ?
Ut pelago suadente etiam retinacula solvas,
Multa tamen latus tristia pontus habet.
Nec violasse fidem tentantibus æquora prodest.
Perfidiæ pœnas exigit ille locus.
Præcipue cum læsus Amor: quia mater Amoris
Nuda Cytheriacis edita fertur aquis.
Perdita ne perdam timeo, noceamve nocenti;
Neu bibat æquoreas naufragus hostis aquas.
Vive, precor: sic te melius, quam funere, perdam.
Tu potius leti causa ferere mei.
Finge, age, te rapido (nullum sit in omine pondus)
Turbine deprendi: quid tibi mentis erit?
Protinus occurrent falsæ periuria linguæ,
Et Phrygia Dido fraude coacta mori.
Coniugis ante oculos deceptæ stabit imago
Tristis, et effusis sanguinolenta comis.
Quidquid id est, totum merui, concedite, dicas:
Quæque cadent, in te fulmina missa putes.
Da breve sævitiæ spatium pelagique tuæque:
Grande moræ pretium tuta futura via est.
Nec mihi parcatur; puero parcatur Iulo.
Te satis est titulum mortis habere meæ.
Quid puer Ascanius, quid Di meruere Penates?
Ignibus ereptos obruet unda Deos.
Sed neque fers tecum: nec, quæ mihi, perfide, iactas,
Presserunt humeros sacra paterque tuos.
Omnia mentiris: nec enim tua fallere lingua
Incipit a nobis; primaque plector ego.
Si quæras, ubi sit formosi mater Iuli?
Occidit, a duro sola relicta viro.
Hæc mihi narraras; nec me movere: merentem
Ure; minor culpa pœna futura mea est.
Nec mihi mens dubia est, quin te tua numina damnent.
Per mare, per terras septima iactat hiems.
Fluctibus eiectum tuta statione recepi,
Vixque bene audito nomine, regna dedi.
His tamen officiis utinam contenta fuissem;
Et mihi concubitus fama sepulta foret!
Illa dies nocuit, qua nos declive sub antrum
Cæruleus subitis compulit imber aquis.
Audieram vocem; Nymphas ululasse putavi:
Eumenides fatis signa dedere meis.
Exige, læse pudor, pœnas, violate Sichæe,
Ad quem (me miseram!) plena pudoris eo.
Est mihi marmorea sacratus in æde Sichæus:
Adpositæ frondes velleraque alba tegunt.
Hinc ego me sensi noto quater ore citari:
Ipse sono tenui dixit, Elissa, veni.
Nulla mora est; venio; venio tibi debita coniux:
Sed tamen admissi tarda pudore mei.
Da veniam culpæ; decepit idoneus auctor;
Invidiam noxæ detrahit ille meæ.
Diva parens, seniorque pater, pia sarcina nati,
Spem mihi mansuri rite dedere viri.
Si fuit errandum, caussas habet error honestas:
Adde fidem; nulla parte pigendus erit.
Durat in extremum, vitæque novissima nostræ
Persequitur fati, qui fuit ante, tenor.
Occidit internas coniux mactatus ad aras:
Et sceleris tanti præmia frater habet.
Exsul agor, cineresque viri, patriamque relinquo;
Et feror in duras, hoste sequente, vias.
Adplicor ignotis: fratrique elapsa fretoque,
Quod tibi donavi, perfide, litus emo.
Urbem constitui; lateque patentia fixi
Mœnia, finitimis invidiosa locis.
Bella tument: bellis peregrina et femina tentor:
Vixque rudes portas urbis, et arma, paro.
Mille procis placui: qui me coiere, querentes
Nescio quem thalamis præposuisse suis.
Quid dubitas vinctam Gætulo tradere Iarbæ?
Præbuerim sceleri brachia nostra tuo.
Est etiam frater; cuius manus impia possit
Respergi nostro, sparsa cruore viri.
Pone Deos, et quæ tangendo sacra profanas:
Non bene cœlestes impia dextra colit.
Si tu cultor eras elapsis igne futurus;
Pœnitet elapsos ignibus esse Deos.
Forsitan et gravidam Dido, scelerate, relinquas,

i lateat corpore clausa meo.
matris miserabilis infans;
n nato funeris auctor eris.
ente sua frater morietur Iuli;
connexos auferet una duos.
Deus: vellem voluisset adire;
c Teucris pressa fuisset humus.
mpe Deo) ventis agitaris iniquis,
rapido tempora longa freto.
tanto tibi erant repetenda labore,
vivo, quanta fuere, forent.
Simoenta petis; sed Tybridas undas.
pervenias quo cupis, hospes eris.
vitatque tuas abstrusa carinas,
ntinget terra petita seni.
opulos in dotem, ambage remissa,
advectas Pygmalionis opes.
am transfer felicius urbem:
locum regni, sceptraque sacra tene.
avida est belli, si quærit Iulus
artus Marte triumphus eat;
t, ne quid desit, præbebimus hostem.
leges: hic locus arma capit.
matrem, fraternaque tela, sagittas,
e comites, Dardana sacra, Deos:
, quoscumque tua de gente reportas,
et damnis sit modus ille tuis,
suos feliciter impleat annos,
nchisæ molliter ossa cubent)
domui, quæ se tibi tradit habendam.
en dicis, præter amasse, meum?
Phthias, magnisve oriunda Mycenis:
aut in te virque paterque meus.
ris; non nupta sed hospita dicar.
t Dido, quodlibet esse feret.
eta sunt Afrum frangentia littus:
us certis dantque negantque viam.
ra viam, præbebis carbasa ventis.
s eiectam continet alga ratem.
bservem, manda mihi; certius ibis:
upies ipse, manere sinam.
iem poscunt, laniataque classis
xiguas semirefecta moras.
et siqua tibi præbebimus ultra,
niugii tempora parva peto.
itescunt, et Amor: dum tempore et usu
disco tristia posse pati.
t animus nobis effundere vitam.
elis non potes esse diu.
inam, quæ sit scribentis imago!
; et gremio Troicus ensis adest:
lacrimæ strictum labuntur in ensem;
ro lacrimis sanguine tinctus erit.
onveniunt fato tua munera nostro!
npensa nostra sepulcra brevi.
c primo feriuntur pectora telo:
ævi vulnus Amoris habet.
soror Anna, meæ male conscia culpæ,
in cineres ultima dona meos.
ta rogis, inscribar, Elissa Sichæi;
in tumuli marmore carmen erit:
eas et caussam mortis et ensem.
ido concidit usa manu.

TOLA VIII. *Hermione Orestæ.*

ermione nuper fratremque virumque,
rem; nomen coniugis alter habet.]
illides, animosus imagine patris,
ontra iusque piumque tenet.

Quod potui, renui; ne non invita tenerer;
Cetera femineæ non valuere manus.
Quid facis, Æacide? non sum sine vindice, dixi:
Hæc tibi sub domino, Pyrrhe, puella suo est.
Surdior ille freto clamantem nomen Orestæ
Traxit inornatis in sua tecta comis.
Quid gravius, capta Lacedæmone, serva tulissem,
Si raperet Graias barbara turba nurus?
Parcius Andromachen vexavit Achaia victrix,
Cum Danaus Phrygias ureret ignis opes.
At tu, cura mei si te pia tangit, Oreste,
Iniice non timidas in tua iura manus.
An, si quis rapiat stabulis armenta reclusis,
Arma feras? rapta c niuge lentus eris?
Sit socer exemplo, nuptæ repetitor ademtæ:
Cui pia militiæ caussa puella fuit.
Si socer ignavus vidua sedisset in aula;
Nupta foret Paridi mater, ut ante fuit.
Nec tu mille rates sinuosaque vela pararis;
Nec numeros Danai militis: ipse veni.
Sic quoque eram repetenda tamen: nec turpe marito
Aspera pro caro bella tulisse toro.
Quid? quod avus nobis idem Pelopeius Atreus;
Et si non esses vir mihi, frater eras.
Vir, precor, uxori, frater succurre sorori:
Instant officio nomina bina tuo.
Me tibi Tyndareos, vita gravis auctor et annis,
Tradidit: arbitrium neptis habebat avus.
At pater Æacidæ promiserit inscius acti;
Plus quoque, qui prior est ordine, possit avus.
Cum tibi nubebam, nulli mea tæda nocebat:
Si iungar Pyrrho, tu mihi læsus eris.
Et pater ignoscet nostro Menelaus amori:
Succubuit telis præpetis ipse Dei.
Quem sibi permisit, genero permittet amorem:
Proderit exemplo mater amata suo.
Tu mihi, quod matri pater, es: quas egerat olim
Dardanius partes advena, Pyrrhus agit.
Ille licet patriis sine fine superbiat actis;
Et tu, quæ referas, acta parentis habes.
Tantalides omnes, ipsumque regebat Achillen.
Hic pars militiæ; dux erat ille ducum.
Tu quoque habes proavum Pelopem, Pelopisque parentem:
Si melius numeres, a Iove quintus eris.
Nec virtute cares: arma invidiosa tulisti.
Sed tu quid faceres? induit illa pater.
Materia vellem fortis meliore fuisses:
(Non lecta est, operi sed data caussa tuo.)
Hanc tamen implesti; iuguloque Ægysthus aperto
Tecta cruentavit, quæ pater ante tuus.
Increpat Æacides, laudemque in crimina vertit;
Et tamen adspectus sustinet ille meos.
Rumpor, et ora mihi pariter cum mente tumescunt:
Pectoraque inclusis ignibus usta dolent.
Hermione coram quidquamne obiectet Orestæ?
Nec mihi sunt vires; nec ferus ensis adest.
Flere licet certe: flendo diffundimus iram:
Perque sinum lacrimæ, fluminis instar, eunt.
Has solas habeo semper, semperque profundo:
Hument incultæ fonte perenne genæ.
Hoc generis fato, quod nostros errat in annos,
Tantalides matres apta rapina sumus.
Non ego fluminei referam mendacia cygni:
Nec querar in plumis delituisse Iovem.
Qua duo porrectus longe freta distinet Isthmos,
Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Castori Amyclæo et Amyclæo Polluci
Reddita Mopsopia Tænaris urbe soror.
Tænaris, Idæo trans æquor ab hospite rapta,

Argolicas pro se vertit in arma manus.
Vix equidem memini: memini tamen: omnia luctus,
Omnia solliciti plena timoris erant.
Flebat avus, Phœbeque soror, fratresque gemelli:
Orabat superos Leda, suumque Iovem.
Ipsa ego, non longos etiam nunc scissa capillos,
Clamabam, Sine me, me sine, mater, abis?
Nam coniux aberat: ne non Pelopeia credar,
Ecce Neoptolemo præda parata fui.
Pelides utinam vitasset Apollinis arcus!
Damnaret nati facta proterva pater.
Nec quondam placuit, nec iam placuisset Achilli,
Abducta viduum coniuge flere virum.
Quæ mea cœlestes iniuria fecit iniquos?
Quod mihi (væ miseræ) sidus obesse querar?
Parva mea sine matre fui; pater arma ferebat:
Et, duo cum vivant, orba duobus eram.
Non tibi blanditias primis, mea mater, in annis
Incerto dictas ore puella tuli.
Non ego captavi brevibus tua colla lacertis:
Nec gremio sedi sarcina grata tuo.
Non cultus tibi cura mei: nec pacta marito
Intravi thalamos, matre parante, novos.
Obvia prodieram reduci tibi (vera fatebor)
Nec facies nobis nota parentis erat.
Te tamen esse Helenen, quod eras pulcherrima, sensi.
Ipsa requirebas, quæ tibi nata foret.
Pars hæc una mihi coniux bene cessit Orestes:
Is quoque, ni pro se pugnet, ademtus erit.
Pyrrhus habet raptam, reduce et victore parente:
Munus et hoc nobis diruta Troia dedit.
Cum tamen altus equis Titan radiantibus instat,
Perfruor infelix liberiore malo,
Nox ubi me thalamis, ululantem et acerba gementem,
Condidit, in mœsto procubuique toro;
Pro somno lacrimis oculi funguntur obortis:
Quaque licet fugio, sicut ab hoste, virum.
Sæpe malis stupeo: rerumque oblita locique
Ignara tetigi Scyria membra manu.
Utque nefas sensi; male corpora tacta relinquo:
Et mihi pollutas credor habere manus.
Sæpe Neoptolemi pro nomine, nomen Orestæ
Exit: et errorem vocis, ut omen, amo.
Per genus infelix iuro, generisque parentem,
Qui freta, qui terras, qui sua regna quatit;
Per patris ossa tui, patrui mihi; quæ tibi debent,
Quod se sub tumulo fortiter ulta iacent:
Aut ego præmoriar, primoque extinguar in ævo;
Aut ego Tantalidæ Tantalis uxor ero.

Epistola IX. *Deianira Herculi.*

Gratulor Œchaliam titulis accedere nostris:
Victorem victæ succubuisse queror.
Fama Pelasgiadas subito pervenit in urbes
Decolor, et factis inficianda tuis;
Quem numquam Iuno, seriesque immensa laborum
Fregerit; huic Iolen imposuisse iugum.
Hoc velit Eurystheus, velit hoc germana Tonantis:
Lætaque sit vitæ labe noverca tuæ.
At non ille velit, cui nox (si creditur) una
Non tanti, ut tantus conciperere, fuit.
Plus tibi, quam Iuno, nocuit Venus. Illa premendo
Sustulit; hæc humili sub pede colla tenet.
Respice vindicibus pacatum viribus orbem,
Qua latam Nereus cæruIus ambit humum.
Se tibi pax terræ, tibi se tota æquora debent:
Implesti meritis Solis utramque domum.
Quod te laturum est, cœlum prior ipse tulisti:
Hercule supposito sidera fulcit Atlas.
Quid nisi notitia est misero quæsita pudori,
Si macula stupri facta priora notas?
Tene ferunt geminos pressisse tenaciter ang
Cum tener in cunis iam Iove dignus eras?
Cœpisti melius, quam desinis: ultima primi
Cedunt: dissimiles, hic vir, et ille puer.
Quem non mille feræ, quem non Stheneleius
Non potuit Iuno vincere; vincit Amor.
At bene nupta feror, quia nominer Herculis
Sitque socer, rapidis qui tonat altus equis
Quam male inæquales veniant ad aratra iuve
Tam premitur magno coniuge nupta mino
Non honor est, sed onus: species læsura feren
Si qua voles apte nubere, nube pari.
Vir mihi semper abest; et coniuge notior hos
Monstraque, terribiles persequiturque fe
Ipsa domo vidua, votis operata pudicis,
Torqueor, infesto ne vir ab hoste cadat.
Inter serpentes, aprosque, avidosque leones
Iactor, et esuros terna per ora canes.
Me pecudum fibræ, simulacraque inania som
Ominaque arcana nocte petita movent.
Aucupor infelix incertæ murmura famæ:
Speque timor dubia, spesque timore cadit.
Mater abest; queriturque Deo placuisse poten
Nec pater Amphitryon, nec puer Hyllus a
Arbiter Eurystheus iræ Iunonis iniquæ
Sentitur nobis, iraque longa Deæ.
Hæc mihi ferre parum est: peregrinos addis a
Et mater de te quælibet esse potest.
Non ego Partheniis temeratam vallibus Aug
Nec referam partus, Ormeni nympha, tuos
Non tibi crimen erunt Theutrantia turba so
Quarum de populo nulla relicta tibi.
Una, recens crimen, præfertur adultera nobis
Unde ego sum Lydo facta noverca Lamo.
Mæandros, toties qui terris errat in isdem,
Qui lassas in se sæpe retorquet aquas,
Vidit in Herculeo suspensa monilia collo;
Illo, cui cœlum sarcina parva fuit.
Non puduit fortes auro cohibere lacertos,
Et solidis gemmas adposuisse toris.
Nempe sub his animam pestis Nemeæa lacerti
Edidit: unde humerus tegmina lævus habet.
Ausus es hirsutos mitra redimire capillos:
Aptior Herculeæ populus alba comæ.
Nec te Mæonia, lascivæ more puellæ,
Incingi zona dedecuisse putas?
Non tibi succurrit crudi Diomedis imago,
Efferus humana qui dape pavit equas?
Si te vidisset cultu Busiris in isto;
Huic victor victo nempe pudendus eras.
Detrahat Antæus duro redimicula collo;
Ne pigeat molli succubuisse viro.
Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas
Diceris; et dominæ pertimuisse minas.
Non fugis, Alcide, victricem mille laborum
Rasilibus calathis imposuisse manum?
Crassaque robusto deducis pollice fila,
Æquaque famosæ pensa rependis heræ?
Ah quoties, digitis dum torques stamina dur
Prævalidæ fusos comminuere manus.
Crederis, infelix, scuticæ tremefactus habenis
Ante pedes dominæ procubuisse tuæ.
Eximias pompas, præconia summa triumphi,
Factaque narrabas dissimulanda tibi.
Scilicet immanes elisis faucibus hydros
Infantem cunis involuisse manum?
Ut Tegeæus aper cupressifero Erymantho

t vasto pondere lædat humum?
reiciis adfixa penatibus ora,
num pingues cæde tacentur equæ?
ue triplex, armenti dives Iberi,
; quamvis in tribus unus erat?
totidem trunco digestus ab uno
implicitis angue minante comis?
undabat fecundo vulnere serpens
t damnis dives ab ipsa suis?
r lævumque latus, lævumque lacertum,
compressa fauce pependit onus?
isum pedibus formaque bimembri
hessalicis agmen equestre iugis?
aio potes insignitus amictu
on cultu lingua retenta silet?
ympha tuis ornavit Iardanis armis,
capto nota tropæa viro.
animos, et fortia facta recense:
on esses iure, vir illa fuit.
inor es, quanto te maxime rerum,
s vicisti, vincere maius erat.
rerum mensura tuarum.
s: heres laudis amica tuæ.
irsuti costas exuta leonis
xerunt vellera molle latus.
nescis: non sunt spolia ista leonis,
uque feri victor es; illa tui.
tulit Lernæis atra venenis,
rem lana vix satis apta colum:
e manum clava domitrice ferarum:
n speculo coniugis arma sui.
udieram: licuit non credere famæ;
d sensus mollis ab aure dolor.
culos adducitur advena pellex:
, quæ patior, dissimulare licet.
erti; mediam captiva per urbem
alis adspicienda venit.
cultis, captarum more, capillis,
vultus fassa tegendo suos.
nte lato spectabilis auro:
n Phrygia tu quoque cultus eras.
populo sublime sub Hercule victo:
vivo stare parente putes.
pulsa Ætolide Deianira,
eposito pellicis, uxor erit:
e Ioles, atque insani Alcidæ
nosus corpora iunget Hymen.
dmonitu, frigusque perambulat artus,
gremio languida facta manus.
um multis, sed me sine crimine, amasti:
pugnæ bis tibi caussa fui.
legit ripis Achelous in udis,
e limosa tempora mersit aqua.
abuit in letifero Eveno
infecit sanguis equinus aquas.
hæc refero? scribenti nuntia venit
um tunicæ tabe perire meæ.
id feci? quo me furor egit amantem?
d dubitas Deianira mori?
edia coniux lacerabitur Œta?
is tanti caussa, superstes eris?
c habeo facti, cur Herculis uxor
niugii mors mihi pignus erit.
gnosces in me, Meleagre, sororem.
d dubitas Deianira mori?
lomus! solio sedet Agrios alto:
rtum nuda senecta premit.
tis Tydeus germanus in oris.
li vivus in igne fuit.

Exegit ferrum sua per præcordia mater:
  Impia quid dubitas Deianira mori?
Deprecor hoc unum, per iura sacerrima lecti,
  Ne videar fatis insidiata tuis.
Nessus, ut est avidum percussus arundine pectus,
  Hic, dixit, vires sanguis amoris habet.
Illita Nesseo misi tibi texta veneno.
  Impia quid dubitas Deianira mori?
Iamque vale, seniorque pater, germanaque Gorge,
  Et patria, et patriæ frater ademte tuæ.
Et tu, lux oculis hodierna novissima nostris,
  Virque, (sed ô possis!) et puer Hylle, vale.

Epistola X. *Ariadne Theseo.*

Mitius inveni, quam te, genus omne ferarum:
  Credita non ulli, quam tibi, peius eram.
Quæ legis, ex illo, Theseu, tibi litore mitto,
  Unde tuam sine me vela tulere ratem.
In quo me somnusque meus male prodidit, et tu,
  Per facinus somnis insidiate meis.
Tempus erat, vitrea quo primum terra pruina
  Spargitur, et tectæ fronde queruntur aves.
Incertum vigilans, a somno languida, movi
  Thesea pressuras semisupina manus.
Nullus erat: referoque manus, iterumque retento,
  Perque torum moveo brachia: nullus erat.
Excussere metus somnum: conterrita surgo:
  Membraque sunt viduo præcipitata toro.
Protinus adductis sonuerunt pectora palmis:
  Utque erat a somno turbida, rapta coma est.
Luna fuit: specto, si quid, nisi litora, cernam.
  Quod videant oculi, nil, nisi litus, habent.
Nunc huc, nunc illuc, et utroque, sine ordine, curro.
  Alta puellares tardat arena pedes.
Interea toto clamanti litore, Theseu,
  Reddebant nomen concava saxa tuum:
Et quoties ego te, toties locus ipse vocabat;
  Ipse locus miseræ ferre volebat opem.
Mons fuit; adparent frutices in vertice rari:
  Hinc scopulus raucis pendet adesus aquis.
Adscendo, (vires animus dabat) atque ita late
  Æquora prospectu metior alta meo.
Inde ego (nam ventis quoque sum crudelibus usa)
  Vidi præcipiti carbasa tenta Noto.
Aut vidi: aut etiam, cum me vidisse putarem,
  Frigidior glacie semanimisque fui.
Nec languere diu patitur dolor: excitor illo,
  Excitor, et summa Thesea voce voco.
Quo fugis? exclamo: scelerate, revertere, Theseu.
  Flecte ratem: numerum non habet illa suum.
Hæc ego; quod voci deerat, plangore replebam.
  Verbera cum verbis mixta fuere meis.
Si non audires, ut saltem cernere posses,
  Iactatæ late signa dedere manus.
Candidaque imposui longæ velamina virgæ,
  Scilicet oblitos admonitura mei.
Iamque oculis ereptus eras: tum denique flevi;
  Torpuerant molles ante dolore genæ.
Quid potius facerent, quam me mea lumina flerent,
  Postquam desierant vela videre tua?
Aut ego diffusis erravi sola capillis,
  Qualis ab Ogygio concita Baccha Deo:
Aut mare prospiciens in saxo frigida sedi:
  Quamque lapis sedes, tam lapis ipsa fui.
Sæpe torum repeto, qui nos acceperat ambos;
  Sed non acceptos exhibiturus erat.
Et tua, qua possum, pro te, vestigia tango;
  Strataque, quæ membris intepuere tuis.
Incumbo; lacrimisque toro manante profusis,

Pressimus, exclamo, te duo: redde duos.
Venimus huc ambo: cur non discedimus ambo?
Perfide, pars nostri, lectule, maior ubi est?
Quid faciam? quo sola ferar? vacat insula cultu.
Non hominum video, non ego facta boum.
Omne latus terræ cingit mare: navita nusquam:
Nulla per ambiguas puppis itura vias.
Finge dari comitesque mihi, ventosque, ratemque;
Quid sequar? accessus terra paterna negat.
Ut rate felici pacata per æquora labar;
Temperet ut ventos Æolus; exsul ero.
Non ego te, Crete, centum digesta per urbes,
Adspiciam, puero cognita terra Iovi.
Nam pater, et tellus iusto regnata parenti,
Prodita sunt facto, nomina cara, meo.
Cum tibi, ne victor tecto morerere recurvo,
Quæ regerent passus, pro duce fila dedi.
Cum mihi dicebas, Per ego ipsa pericula iuro,
Te fore, dum nostrum vivet uterque, meam.
Vivimus: et non sum, Theseu, tua: si modo vivis,
Femina, periuri fraude sepulta viri.
Me quoque, qua fratrem, mactasses, improbe, clava;
Esset, quam dederas, morte soluta fides.
Nunc ego non tantum, quæ sum passura, recordor;
Sed quæcumque potest ulla relicta pati.
Occurrunt animo pereundi mille figuræ:
Morsque minus pœnæ, quam mora mortis, habet.
Iam iam venturos aut hac, aut suspicor illac,
Qui lanient avido viscera dente, lupos.
Forsitan et fulvos tellus alat ista leones.
Quis scit, an hæc sævas tigridas insula habet?
Et freta dicuntur magnas expellere phocas.
Quid vetat et gladios per latus ire meum?
Tantum ne religer dura captiva catena;
Neve traham serva grandia pensa manu:
Cui pater est Minos, cui mater filia Phœbi:
Quodque magis memini, quæ tibi pacta fui.
Si mare, si terras, porrectaque litora vidi;
Multa mihi terræ, multa minantur aquæ.
Cœlum restabat: timeo simulacra Deorum.
Destituor rapidis præda cibusque feris.
Sive colunt habitantque viri, diffidimus illis.
Externos didici læsa timere viros.
Viveret Androgeos utinam: nec facta luisses
Impia funeribus, Cecropi terra, tuis!
Nec tua mactasset nodoso stipite, Theseu,
Ardua parte virum dextera, parte bovem!
Nec tibi, quæ reditus monstrarent, fila dedissem;
Fila per adductas sæpe recepta manus!
Non equidem miror, si stat victoria tecum,
Strataque Cretæam bellua tinxit humum.
Non poterant figi præcordia ferrea cornu:
Ut te non tegeres, pectore tutus eras.
Illic tu silices, illic adamanta tulisti:
Illic, qui silices, Thesea, vincat, habes.
Crudeles somni, quid me tenuistis inertem?
At semel æterna nocte premenda fui.
Vos quoque, crudeles venti, nimiumque parati;
Flaminaque in lacrimas officiosa meas.
Dextera crudelis, quæ me fratremque necavit;
Et data poscenti, nomen inane, fides.
In me iurarunt somnus, ventusque, fidesque.
Prodita sum caussis una puella tribus.
Ergo ego nec lacrimas matris moritura videbo:
Nec, mea qui digitus lumina condat, erit?
Spiritus infelix peregrinas ibit in auras,
Nec positos artus unguet amica manus?
Ossa superstabunt volucres inhumata marinæ?
Hæc sunt officiis digna sepulcra meis?
Ibis Cecropios portus, patriaque receptus
Cum steteris urbis celsus in arce tuæ,
Et bene narraris letum taurique virique,
Sectaque per dubias saxea tecta vias;
Me quoque narrato sola tellure relictam:
Non ego sum titulis subripienda tuis.
Nec pater est Ægeus; nec tu Pittheidos Æth
Filius: auctores saxa fretumque tui.
Di facerent, ut me summa de puppe videres!
Movisset vultus mœsta figura tuos.
Nunc quoque non oculis, sed, qua potes, adspic
Hærentem scopulo, quem vaga pulsat aqua
Adspice demissos lugentis in ore capillos;
Et tunicas lacrimis, sicut ab imbre, graves
Corpus, ut impulsæ segetes Aquilonibus, hor
Literaque articulo pressa tremente labat.
Non te per meritum, quoniam male cessit, ad
Debita sit facto gratia nulla meo:
Sed nec pœna quidem. Si non ego caussa salut
Non tamen est, cur sis tu mihi caussa neci
Has tibi, plangendo lugubria pectora lassas,
Infelix tendo trans freta longa manus.
Hos tibi, qui superant, ostendo mœsta capill
Per lacrimas oro, quas tua facta movent:
Flecte ratem, Theseu; versoque relabere vel
Si prius occidero; tu tamen ossa leges.

EPISTOLA XI. *Canace Macareo.*

Si qua tamen cæcis errabunt scripta lituris;
Oblitus a dominæ cæde libellus erit.
Dextra tenet calamum; strictum tenet altera f
Et iacet in gremio charta soluta meo.
Hæc est Æolidos fratri scribentis imago:
Sic videor duro posse placere patri.
Ipse necis cuperem nostræ spectator adesset;
Auctorisque oculis exigeretur opus.
Ut ferus est, multoque suis truculentior Euri
Spectasset siccis vulnera nostra genis.
Scilicet est aliquid, cum sævis vivere ventis:
Ingenio populi convenit ille sui.
Ille Noto Zephyroque, et Sithonio Aquiloni
Imperat, et pennis, Eure proterve, tuis.
Imperat (heu) ventis; tumidæ non imperat ir
Possidet et vitiis regna minora suis.
Quid iuvat, admotam per avorum nomina cæl
Inter cognatos posse referre Iovem?
Num minus infestum, funebria munera, ferr
Feminea teneo, non mea tela, manu?
O utinam, Macareu, quæ nos commisit in un
Venisset leto serior hora meo!
Cur umquam plus me, frater, quam frater am
Et tibi, non debet quod soror esse, fui?
Ipsa quoque incalui: qualemque audire solebat
Nescio quem sensi corde tepente Deum.
Fugerat ore color: macies adduxerat artus:
Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec somni faciles, et nox erat annua nobis:
Et gemitum nullo læsa dolore dabam.
Nec cur hæc facerem, poteram mihi reddere
Nec noram, quid amans esset: at illud era
Prima malum nutrix animo præsensit anili
Prima mihi nutrix, Æoli, dixit, amas.
Erubui, gremioque pudor deiecit ocellos.
Hæc satis in tacita signa fatentis erant.
Iamque tumescebant vitiati pondera ventris;
Ægraque furtivum membra gravabat onus.
Quas mihi non herbas, quæ non medicamina
Attulit, audaci supposuitque manu?
Ut penitus nostris (hoc te celavimus unum)

rescens excuteretur onus.
ivas admotis restitit infans
tecto tutus ab hoste fuit.
t orta soror pulcherrima Phœbi,
iferos Luna movebat equos.
eret subitos mihi caussa dolores,
partus, et nova miles eram.
m. Quid, ait, tua crimina prodis?
antis conscia pressit anus.
felix? gemitus dolor edere cogit;
t nutrix, et pudor ipse, vetant.
tus, elapsaque verba reprendo:
rimas combibere ipsa meas.
oculos; et opem Lucina negabat:
morerer, mors quoque crimen erat.
mbens, scissa tunicaque comaque,
isti pectora nostra tuis.
soror, soror o carissima, dixti,
ius corpore perde duos.
ires: fratri nam nupta futura es.
uo mater, et uxor eris.
mihi) tamen ad tua verba revixi;
st uteri crimen onusque mei.
aris? media sedet Æolus aula:
t oculis subripienda patris.
tem, ramisque albentis olivæ,
ttis sedula celat anus:
facit, dicitque precantia verba.
sacris, dat pater ipse, viam.
n erat: patrias vagitus ad aures
licio proditur ille suo.
n, mentitaque sacra revelat
a regia voce sonat.
mulum, tenui cum stringitur aura;
tepido fraxina virga Noto;
i pallentia membra videres.
mposito corpore lectus erat.
um vulgat clamore pudorem:
ero continet ore manus.
ter lacrimas, pudibunda profudi:]
elido lingua retenta metu.
rvum canibusque avibusque nepotem
olis destituique locis.
lle miser; (sensisse putares)
n poterat voce rogabat avum.
c animi credas, germane, fuisse;
ex animo colligere ipse tuo)
ram silvas inimicus in altas
tanis ferret edenda lupis?
o: tunc demum pectora plangi
que meas unguibus ire genas.
, vultu mœrente, satelles
dignos edidit ore sonos:
sem mittit tibi: (tradidit ensem)
nerito scire, quid iste velit.
mur violento fortiter ense:
ondam dona paterna meis.
ibus, genitor, connubia donas?
, pater, filia dives erit?
cepte faces, Hymenæe, maritas:
ato tecta nefanda pede.
ne, quas fertis, Erinnyes atræ,
to luceat igne rogus.
Parca meliore, sorores:
mores sed tamen este mei.
isit, tam paucis editus horis?
to, vix bene natus, avum?
isse necem, meruisse putetur.
misso plectitur ille meo!

Nate, dolor matris, rapidarum præda ferarum,
(Hei mihi!) natali dilacerate tuo:
Nate, parum fausti miserabile pignus amoris;
Hæc tibi prima dies, hæc tibi summa fuit.
Non mihi te licuit lacrimis perfundere iustis:
In tua non tonsas ferre sepulcra comas.
Non superincubui: non oscula frigida carpsi.
Diripiunt avidæ viscera nostra feræ.
Ipsa quoque infantes cum vulnere prosequar umbras:
Nec mater fuero dicta, nec orba diu.
Tu tamen, o frustra miseræ sperate sorori,
Sparsa, precor, nati collige membra tui:
Et refer ad matrem, socioque impone sepulcro:
Urnaque nos habeat, quamlibet arcta, duos.
Vive memor nostri, lacrimasque in vulnera funde:
Neve reformida corpus amantis amans.
[Tu (rogo) proiectæ nimium mandata sororis
Perfer: mandatis perfruar ipsa patris.]

Epistola XII. *Medea Iasoni.*

At tibi Colchorum (memini) regina vacavi,
Ars mea, cum peteres, ut tibi ferret opem.
Tunc, quæ dispensant mortalia fila, Sorores
Debuerant fusos evoluisse meos.
Tunc potui Medea mori bene. Quidquid ab illo
Produxi vitæ tempore, pœna fuit.
Hei mihi! cur umquam iuvenilibus acta lacertis
Phryxeam petiit Pelias arbor ovem?
Cur umquam Colchi Magnetida vidimus Argo;
Turbaque Phasiacam Graia bibistis aquam?
Cur mihi plus æquo flavi placuere capilli;
Et decor, et linguæ gratia ficta tuæ?
Aut (semel in nostras quoniam nova puppis arenas
Venerat, audaces attuleratque viros,)
Isset anhelatos non præmedicatus in ignes
Immemor Æsonides, oraque adunca boum.
Semina iecisset; totidem sensisset et hostes:
Ut caderet cultu cultor ab ipse suo.
Quantum perfidiæ tecum, scelerate, perisset!
Demta forent capiti quam mala multa meo!
Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas:
Hac fruar: hæc de te gaudia sola feram.
Iussus inexpertam Colchos advertere puppim,
Intrasti patriæ regna beata meæ.
Hoc illic Medea fui, nova nupta quod hic est.
Quam pater est illi, tam mihi dives erat.
Hic Ephyren bimarem; Scythia tenus ille nivosa
Omne tenet, Ponti qua plaga læva iacet.
Accipit hospitio iuvenes Æeta Pelasgos,
Et premitis pictos corpora Graia toros.
Tunc ego te vidi: tunc cœpi scire quid esses.
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Ut vidi, ut perii; nec notis ignibus arsi,
Ardet ut ad magnos pinea tæda Deos.
Et formosus eras, et me mea fata trahebant:
Abstulerant oculi lumina nostra tui.
Perfide, sensisti: quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.
Dicitur interea tibi lex; ut dura ferorum
Insolito premeres vomere colla boum.
[Martis erant tauri plus, quam per cornua, sævi;
Quorum terribilis spiritus ignis erat.]
Ære pedes solidi, prætentaque naribus æra:
Nigra per adflatus hæc quoque facta suos.
Semina præterea, populos genitura, iuberis
Spargere devota lata per arva manu,
Qui peterent secum natis tua corpora telis.
Illa est agricolæ messis iniqua suo.
Lumina custodis, succumbere nescia somno,

Ultimus est aliqua decipere arte labor.
Dixerat Æetes, mœsti consurgitis omnes,
Mensaque purpureos deserit alta toros.
Quam tibi nunc longe regnum dotale Creusæ,
Et socer, et magni nata Creontis erant?
Tristis abis: oculis abeuntem prosequor udis:
Et dixit tenui murmure lingua, Vale.
Ut positum tetigi thalamo male saucia lectum;
Acta est per lacrimas nox mihi, quanta fuit.
Ante oculos taurique truces, segetesque nefandæ;
Ante meos oculos pervigil anguis erat.
Hinc amor, hinc timor est: ipsum timor auget amo- (rem.
Mane erat; et thalamo cara recepta soror,
Disiectamque comas aversaque in ora iacentem
Invenit, et lacrimis omnia plena meis.
Orat opem Minyis: petit altera, et altera habebit.
Æsonio iuveni, quod rogat illa, damus.
Est nemus, et piceis, et frondibus ilicis atrum:
Vix illud radiis solis adire licet.
Sunt in eo, fuerantque diu, delubra Dianæ:
Aurea barbarica stat Dea facta manu.
Nostin', an exciderunt mecum loca? venimus illuc;
Orsus es infido sic prior ore loqui:
Ius tibi et arbitrium nostræ Fortuna salutis
Tradidit: inque tua vitaque morsque manu.
Perdere posse sat est, si quem iuvet ipsa potestas;
Sed tibi servatus gloria maior ero.
Per mala nostra precor, quorum potes esse levamen;
Per genus et numen cuncta videntis avi;
Per triplicis vultus, arcanaque sacra, Dianæ;
Et si forte alios gens habet ista Deos.
O virgo, miserere mei; miserere meorum!
Effice me meritis tempus in omne tuum.
Quod si forte virum non dedignare Pelasgum,
(Sed mihi tam faciles unde, meosque Deos?)
Spiritus ante meus tenues vanescat in auras,
Quam thalamo, nisi tu, nupta sit ulla meo.
Conscia sit Iuno, sacris præfecta maritis;
Et Dea, marmorea cuius in æde sumus.
Hæc animum (et quota pars hæc sunt?) movere puellæ
Simplicis; et dextræ dextera iuncta meæ.
Vidi etiam lacrimas: an pars est fraudis in illis?
Sic cito sum verbis capta puella tuis.
Iungis et æripedes inadusto corpore tauros,
Et solidam iusso vomere findis humum.
Arva venenatis, pro semine, dentibus imples:
Nascitur, et gladios scutaque miles habet.
Ipsa ego, quæ dederam medicamina, pallida sedi,
Cum vidi subitos arma tenere viros.
Donec terrigenæ (facinus miserabile) fratres
Inter se strictas conseruere manus.
Pervigil ecce draco, squammis crepitantibus horrens,
Sibilat; et torto pectore verrit humum.
Dotis opes ubi tunc? ubi tunc tibi regia coniux?
Quique maris gemini distinet Isthmos aquas?
Illa ego, quæ tibi sum nunc denique barbara facta,
Nunc tibi sum pauper, nunc tibi visa nocens,
Flammea subduxi medicato lumina somno:
Et tibi, quæ raperes, vellera tuta dedi.
Proditus est genitor: regnum patriamque reliqui:
Munus in exilio quolibet esse tuli.
Virginitas facta est peregrini præda latronis;
Optima, cum cara matre, relicta soror.
At non te fugiens sine me, germane, reliqui.
Deficit hoc uno litera nostra loco.
Quod facere ausa mea est, non audet scribere, dextra,
Sic ego, sed tecum, dilaceranda fui.
Nec tamen extimui (quid enim post illa timerem?)
Credere me pelago femina, tamque nocens.
Numen ubi est? ubi Di? meritas subeamus in al
Tu fraudis pœnas, credulitatis ego.
Complexos utinam Symplegades elisissent,
Nostraque adhærerent ossibus ossa tuis!
Aut nos Scylla rapax canibus misisset edendos
(Debuit ingratis Scylla nocere viris.)
Quæque vomit fluctus totidem, totidemque re
Nos quoque Trinacriæ supposuisset aquæ!
Sospes ad Hæmonias, victorque, reverteris urb
Ponitur ad patrios aurea lana Deos.
Quid referam Peliæ natas, pietate nocentes,
Cæsaque virginea membra paterna manu?
Ut culpent alii, tibi me laudare necesse est,
Pro quo sum toties esse coacta nocens.
Ausus es o, (iusto desunt sua verba dolori)
Ausus es, Æsonia, dicere, cede domo.
Iussa domo cessi, natis comitata duobus;
Et, qui me sequitur semper, amore tui.
Ut subito nostras Hymen cantatus ad aures
Venit, et accenso lampades igne micant,
Tibiaque effundit socialia carmina vobis,
At mihi funerea flebiliora tuba;
Pertimui; nec adhuc tantum scelus esse putaba
Sed tamen in toto pectore frigus erat. (qua
Turba ruunt; et, Hymen, clamant: Hymenæ
Quo propior vox est, hoc mihi peius erat.
Diversi flebant servi, lacrimasque tegebant.
Quis vellet tanti nuntius esse mali?
Me quoque, quidquid erat, potius nescire iuvab
Sed tamquam scirem, mens mihi tristis erat.
Cum minor e pueris, iussus studioque videndi,
Constitit ad geminæ limina prima foris:
Hic mihi, Mater, abi; pompam pater, inquit, Ias
Ducit; et adiunctos aureus urguet equos.
Protinus abscissa planxi mea pectora veste:
Tuta nec a digitis ora fuere meis.
Ire animus mediæ suadebat in agmina turbæ
Sertaque compositis demere rapta comis.
Vix me continui, quin sic laniata capillos
Clamarem, Meus est, iniiceremque manus.
Læse pater, gaude: Colchi gaudete relicti,
Inferias, umbræ fratris, habete mei.
Deseror (amissis regno, patriaque, domoque)
Coniuge: qui nobis omnia solus erat.
Serpentes igitur potui, taurosque furentes;
Unum non potui perdomuisse virum?
Quæque feros pepuli doctis medicatibus ignes,
Non valeo flammas effugere ipsa meas?
Ipsi me cantus, herbæque, artesque, relinquu
Nil Dea, nil Hecates sacra potentis agunt?
Non mihi grata dies: noctes vigilantur amaræ;
Nec tener in misero pectore somnus adest.
Quæ me non possum, potui sopire draconem.
Utilior cuivis, quam mihi, cura mea est.
Quos ego servavi, pellex amplectitur, artus:
Et nostri fructus illa laboris habet.
Forsitan et, stultæ dum te iactare marito
Quæris, et iniustis auribus apta loqui,
In faciem, moresque meos, nova crimina finga
Rideat, et vitiis læta sit illa meis.
Rideat, et Tyrio iaceat sublimis in ostro;
Flebit: et ardores vincet adusta meos.
Dum ferrum flammæque aderunt, succusque ve
Hostis Medeæ nullus inultus erit.
Quod si forte preces præcordia ferrea tangunt,
Nunc animis audi verba minora meis.
Tam tibi sum supplex, quam tu mihi sæpe fuisti,
Nec moror ante tuos procubuisse pedes.
Si tibi sum vilis; communes respice natos.

partus dira noverca meos.
imiles tibi sunt: et imagine tangor:
s video, lumina nostra madent.
oro, per avitæ lumina flammæ,
um, et natos, pignora nostra, duos:
; pro quo tot res insana reliqui.
m dictis; auxiliumque refer.
mploro contra taurosque virosque;
serpens victa quiescat ope.
m merui, quem nobis ipse dedisti;
um pariter facta parente parens.
quæris: campo numeravimus illo,
laturo vellus, arandus erat.
ries, villo spectabilis aureo,
Quam, dicam si tibi, redde; neges.
sospes: dos est mea, Graia iuventus.
syphias, improbe, confer opes. (tem;
quod habes nuptam, socerumque poten-
a, ingratus quod potes esse, meum est.
m actutum! sed quid prædicere pœnam
ingentes parturit ira minas.
, sequar: facti fortasse pigebit.
nfido consuluisse viro.
Deus, qui nunc mea pectora versat.
id certe mens mea maius agit.

TOLA XIII. *Laodamia Protesilao.*

tat amans, quo mittitur, ire salutem,
Æmonio Laodamia viro.
ma est vento retinente morari.
um fugeres, hic ubi ventus erat?
ebuerant vestris obsistere remis.
ævis utile tempus aquis.
viro, mandataque plura dedissem:
uæ volui dicere plura tibi.
nc præceps: et, qui tua vela vocaret,
erent nautæ, non ego, ventus erat.
nautis aptus, non aptus amanti.
amplexu, Protesilae, tuo;
nandantis verba imperfecta relinquit;
potuit dicere triste Vale.
reas, arreptaque vela tetendit;
ens longe Protesilaus erat.
pectare virum, spectare iuvabat:
nos oculos usque secuta meis.
oteram, poteram, tua vela videre:
ultus detinuere meos.
n nec te, nec vela fugacia vidi;
pectarem, nil, nisi pontus, erat;
tecum abiit; tenebris exanguis obortis
dicor procubuisse genu.
hiclus, vix me grandævus Acastus,
gelida mœsta refecit aqua.
ere pium, sed inutile nobis.
miseræ non licuisse mori.
imus, pariter rediere dolores;
gitimus casta momordit amor.
tendos cura est præbere capillos:
aurata corpora veste tegi.
pinea tetigisse Bicorniger hasta
huc illuc, quo furor egit, eo.
matres Phylleides, et mihi clamant,
les, Laodamia, sinus.
geram saturatas murice vestes:
liacis mœnibus ille gerat?
ectar: galea caput ille prematur?
vestes: dura vir arma ferat?
, squalore tuos imitata labores
hæc belli tempora tristis agam.

Dux Pari Priamide, damno formose tuorum,
  Tam sis hostis iners, quam malus hospes eras.
Aut te Tænariæ faciem culpasse maritæ,
  Aut illi vellem displicuisse tuam.
Tu, qui pro rapta nimium, Menelae, laboras,
  Hei mihi, quam multis flebilis ultor eris!
Dî precor, a nobis omen removete sinistrum:
  Et sua det reduci vir meus arma Iovi.
Sed timeo: quotiesque subit miserabile bellum,
  More nivis, lacrimæ, sole madentis, eunt.
Ilion et Tenedos, Simoisque, et Xantus, et Ide,
  Nomina sunt ipso pene timenda sono.
Nec rapere ausurus, nisi se defendere posset,
  Hospes erat: vires noverat ille suas.
Venerat (ut fama est) multo spectabilis auro,
  Quique suo Phrygias corpore ferret opes.
Classe virisque potens, per quæ fera bella geruntur:
  Et sequitur regni pars quotaquæque sui.
His ego te victam, consors Ledæa gemellis,
  Suspicor: hæc Danais posse nocere puto.
Hectora nescio quem timeo. Paris Hectora dixit
  Ferrea sanguinea bella movere manu.
Hectora, quisquis is est, si sum tibi cara, caveto.
  Signatum memori pectore nomen habe.
Hunc ubi vitaris, alios vitare memento:
  Et multos illic Hectoras esse puta.
Et facito dicas, quoties pugnare parabis,
  Parcere me iussit Laodamia sibi.
Si cadere Argolico fas est sub milite Troiam,
  Te quoque non ullum vulnus habente cadat.
Pugnet, et adversos tendat Menelaus in hostes:
  Ut rapiat Paridi, quam Paris ante sibi.
Irruat; et caussa quem vincit, vincat et armis.
  Hostibus e mediis nupta petenda viro est.
Caussa tua est dispar. Tu tantum vivere pugna,
  Inque pios dominæ posse redire sinus.
Parcite, Dardanidæ, de tot (precor) hostibus uni:
  Ne meus ex illo corpore sanguis eat.
Non est, quem deceat nudo concurrere ferro,
  Sævaque in oppositos pectora ferre viros.
Fortius ille potest multo, quum pugnat amore.
  Bella gerant alii; Protesilaus amet.
Nunc fateor; volui revocare; animusque ferebat;
  Substitit auspicii lingua timore mali.
Cum foribus velles ad Troiam exire paternis,
  Pes tuus offenso limine signa dedit.
Ut vidi, ut gemui; tacitoque in pectore dixi:
  Signa reversuri sint, precor, ista viri.
Hæc tibi nunc refero, ne sis animosus in armis:
  Fac meus in ventos hic timor omnis eat.
Sors quoque nescio quem fato designat iniquo,
  Qui primus Danaûm Troada tangat humum.
Infelix, quæ prima virum lugebit ademtum!
  Dî faciant, ne tu strenuus esse velis!
Inter mille rates tua sit millesima puppis,
  Iamque fatigatas ultima verset aquas.
Hoc quoque præmoneo: de nave novissimus exi.
  Non est, quo properes, terra paterna tibi.
Cum venies, remoque move veloque carinam;
  Inque tuo celerem litore siste gradum.
Sive latet Phœbus, seu terris altior exstat;
  Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte, venis.
Nocte tamen, quam luce, magis: nox grata puellis:
  Quarum suppositus colla lacertus habet.
Aucupor in lecto mendaces cælibe somnos.
  Dum careo veris, gaudia falsa iuvant.
Sed tua cur nobis pallens occurrit imago?
  Cur venit a verbis multa
Excutior somno; simula

Nulla caret fumo Thessalis ara meo.
Tura damus, lacrimamque super; qua sparsa relucet,
Ut solet adfuso surgere flamma mero.
Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida lætitia solvar ab ipsa mea?
Quando erit, ut lecto mecum bene iunctus in uno
Militiæ referas splendida facta tuæ?
Quæ mihi dum referes, quamvis audire iuvabit;
Multa tamen capies oscula, multa dabis.
Semper in his apte narrantia verba resistunt.
Promtior est dulci lingua retenta mora.
Sed cum Troia subit, subeunt ventique fretumque;
Spes bona sollicito victa timore cadit.
Hoc quoque, quod venti prohibent exire carinas,
Me movet: invitis ire paratis aquis.
Quis velit in patriam vento prohibente reverti?
A patria pelago vela vetante datis.
Ipse suam non præbet iter Neptunus ad urbem.
Quo ruitis? vestras quisque redite domos.
Quo ruitis, Danai? ventos audite vetantes.
Non subiti casus, numinis ista mora est.
Quid petitur tanto, nisi turpis adultera, bello?
Dum licet, Inachiæ vertite vela rates.
Sed quid ego revoco hæc? omen revocantis abesto,
Blandaque compositas aura secundet aquas.
Troasin invideo: quæ si lacrimosa suorum
Funera conspicient, nec procul hostis erit;
Ipsa suis manibus forti nova nupta marito
Imponet galeam, barbaraque arma dabit.
Arma dabit: dumque arma dabit, simul oscula sumet,
(Hoc genus officii dulce duobus erit.)
Producetque virum; dabit et mandata reverti:
Et dicet: Referas ista, face, arma Iovi.
Ille, ferens dominæ mandata recentia secum,
Pugnabit caute, respicietque domum.
Exuet hæc reduci clypeum, galeamque resolvet,
Excipietque suo pectora lassa sinu.
Nos sumus incertæ: nos anxius omnia cogit,
Quæ possunt fieri, facta putare timor.
Dum tamen arma geres diverso miles in orbe,
Quæ referat vultus est mihi cera tuos.
Illi blanditias, illi tibi debita verba
Dicimus: amplexus accipit illa meos.
Crede mihi; plus est, quam quod videatur, imago.
Adde sonum ceræ; Protesilaus erit.
Hanc specto, teneoque sinu, pro coniuge vero:
Et tamquam possit verba referre, queror.
Per reditus, corpusque tuum, mea numina, iuro;
Perque pares animi coniugiique faces;
Perque, quod ut videam canis albere capillis,
Quod tecum possis ipse referre, caput;
Me tibi venturam comitem, quocumque vocaris:
Sive, (quod heu timeo!) sive superstes eris.
Ultima mandato claudetur epistola parvo;
Si tibi cura mei, sit tibi cura tui.

EPISTOLA XIV. *Hypermnestra Lynceo.*

Mittit Hypermnestra de tot modo fratribus uni;
Cetera nuptarum crimine turba iacet.
Clausa domo teneor, gravibusque coercita vinclis.
Est mihi supplicii caussa, fuisse piam.
Quod manus extimuit iugulo demittere ferrum,
Sum rea: laudarer, si scelus ausa forem.
Esse ream præstat, quam sic placuisse parenti.
Non piget immunes cædis habere manus.
Me pater igne licet, quem non violavimus, urat;
Quæque aderant sacris, tendat in ora faces;
Aut illo iugulet, quem non bene tradidit, ense;
Ut qua non cecidit vir nece, nupta cadam:
Non tamen, ut dicant morientia, Pœnitet, ora,
Efficiet: non est, quam piget esse piam.
Pœniteat sceleris Danaum, sævasque sorores.
Hic solet eventus facta nefanda sequi.
Cor pavet admonitu temeratæ sanguine noctis;
Et subitus dextræ præpedit orsa tremor.
Quam tu cæde putes fungi potuisse mariti,
Scribere de facta non sibi cæde timet.
Sed tamen experiar. Modo facta crepuscula terri
Ultima pars lucis, primaque noctis erat:
Ducimur Inachides magni sub tecta Tyranni;
Et socer armatas accipit æde nurus.
Undique collucent præcinctæ lampades auro.
Dantur in invitos impia tura focos.
Vulgus, Hymen, Hymenæe vocant: fugit ille vo
Ipsa Iovis coniux cessit ab urbe sua.
Ecce mero dubii, comitum clamore frequentes,
Flore novo madidas impediente comas,
In thalamos læti, thalamos, sua busta, feruntur:
Strataque corporibus, funere digna, premunt.
Iamque, cibo, vinoque graves, somnoque iacebant;
Securumque quies alta per Argos erat:
Circum me gemitus morientum audire videbar:
Et tamen audibam; quodque verebar, erat.
Sanguis abit; mentemque calor, corpusque relinqui
Inque novo iacui frigida facta toro.
Ut levi Zephiro fragiles vibrantur aristæ;
Frigida populeas ut quatit aura comas;
Aut sic, aut etiam tremui magis: ipse iacebas,
Quæque tibi dederant vina, soporis erant:
Excussere metum violenti iussa parentis:
Erigor; et capio tela tremente manu.
Non ego falsa loquar: ter acutum sustulit ensem,
Ter male sublato recidit ense manus.
[Admovi iugulo; sine me tibi vera fateri;
Admovi iugulo tela paterna tuo.]
Sed timor et pietas crudelibus obstitit ausis
Castaque mandatum dextra refugit opus.
Purpureos laniata sinus, laniata capillos,
Exiguo dixi talia verba sono:
Sævus, Hypermnestra, pater est tibi: iussa paren
Effice: germanis sit comes iste suis.
Femina sum, et virgo; natura mitis, et annis.
Non faciunt molles ad fera tela manus.
Quin age, dumque iacet, fortes imitare sorores.
Credibile est cæsos omnibus esse viros.
Si manus hæc aliquam posset committere cædem,
Morte foret dominæ sanguinolenta suæ.
Quo meruere necem, patruelia regna tenendo,
Quæ tamen externis danda forent generis?
Finge viros meruisse mori: quid fecimus ipsæ?
Quo mihi commisso non licet esse piæ?
Quid mihi cum ferro? quo bellica tela puellæ?
Aptior est digitis lana colusque meis.
Hæc ego: dumque queror, lacrimæ sua verba sequ
Deque meis oculis in tua membra cadunt.
Dum petis amplexus, sopitaque brachia iactas;
Pene manus telo saucia facta tua est.
Iamque patrem, famulosque patris, lucemque ti
Expulerunt somnos hæc mea dicta tuos:
Surge age, Belide, de tot modo fratribus unus:
Nox tibi, ni properas, ista perennis erit.
Territus exsurgis: fugit omnis inertia somni.
Adspicis in timida fortia tela manu.
Quærenti caussam, Dum nox sinit, effuge, dixi:
Dum nox atra sinit, tu fugis: ipsa moror.
Mane erat: et Danaus generos ex cæde iacentes
Dinumerat. Summæ criminis unus abes.
Fert male cognatæ iacturam mortis in uno;

facti sanguinis esse parum.
trriis pedibus; raptamque capillis
it pietas præmia) carcer habet.
Iunonia permanet ira;
homine est, ex bove facta Dea.
næ teneram mugisse puellam:
ormosam, posse placere Iovi.
a liquidi nova vacca parentis,
n patriis non sua vidit aquis:
ri mugitus edidit ore:
st forma, territa voce sua.
elix? quid te miraris in umbra?
as factos ad nova membra pedes?
i pellex, metuenda sorori,
nimiam cespitibusque famem.
ectasque tuam stupefacta figuram:
ant, quæ geris, arma, times.
, ut possis etiam Iove digna videri,
udâ nuda recumbis humo.
erras, cognataque flumina curris;
unt amnes, dat tibi terra viam.
a fugæ? quid, Io, freta longa pererras?
vultus effugere ipsa tuos.
peras? eadem sequerisque fugisque.
comiti: tu comes ipsa duci.
us portus emissus in æquor
e pellicis ora bovi.
feram, quorum mihi cana senectus
anni quod querar, ecce, mei.
uusque gerunt: regnoque domoque
ctos ultimus orbis habet.
solio sceptroque potitur:
s inopi turba vagamur inops.
ulo pars exiguissima restas;
leto, quæque dedere, fleo.
fratres, totidem periere sorores.
rimas utraque turba meas.
vis, pœnæ cruciauda reservor;
ti, cum rea laudis agar?
cæ quondam centesima turbæ,
fratre manente, cadam.
e, Lynceu, tibi cura sororis,
tribui munera, dignus habes;
el dede neci: defunctaque vita
ivis insuper adde rogis.
is perfusa fidelibus ossa,
nt titulo nostra sepulcra brevi.
estra, pretium pietatis iniquum,
m fratri depulit, ipsa tulit.
libet: sed pondere lassa catenæ
t vires subtrahit ipse timor.

OLA XV. *Sappho Phaoni.*

ecta est studiosæ litera dextræ,
oculis cognita nostra tuis?
s auctoris nomina Sapphûs,
scires unde veniret opus?
are mea sint alterna, requiras,
n lyricis sim magis apta modis.
neus est: elegeia flebile carmen.
lacrimas barbitos ulla meas.
nitis ignem exercentibus Euris,
sis messibus ardet ager.
ebrat diversa Typhoidos Ætnæ;
oæo non minor igne coquit.
sitis quæ iungam carmina nervis,
vacuæ carmina mentis opus.
ades Methymniadesve puellæ,
iadum cetera turba iuvant.

Vilis Anactorie, vilis mihi candida Cydno:
Non oculis grata est Atthis, ut ante, meis.
Atque aliæ centum, quas non sine crimine amavi.
Improbe, multarum quod fuit, unus habes.
Est in te facies, sunt apti lusibus anni.
O facies oculis insidiosa meis!
Sume fidem et pharetram; fies manifestus Apollo.
Accedant capiti cornua; Bacchus eris.
Et Phœbus Daphnen, et Gnosida Bacchus amavit.
Nec norat Lyricos illa, vel illa, modos.
At mihi Pegasides blandissima carmina dictant:
Iam canitur toto nomen in orbe meum.
Nec plus Alcæus, consors patriæque lyræque,
Laudis habet: quamvis grandius ille sonet.
Si mihi difficilis formam natura negavit;
Ingenio formæ damna rependo meæ.
Sum brevis; at nomen, quod terras impleat omnes,
Est mihi: mensuram nominis ipsa fero.
Candida si non sum, placuit Cepheia Perseo
Andromede, patriæ fusca colore suæ.
Et variis albæ iunguntur sæpe columbæ:
Et niger a viridi turtur amatur ave.
Si, nisi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua est; nulla futura tua est.
At, me cum legeres, etiam formosa videbar:
Unam iurabas usque decere loqui.
Cantabam; memini; (meminerunt omnia amantes)
Oscula cantanti tu mihi rapta dabas.
Hæc quoque laudabas: omnique a parte placebam.
Sed tum præcipue, cum fit Amoris opus.
Tunc te plus solito lascivia nostra iuvabat,
Crebraque mobilitas, aptaque verba ioco;
Quique, ubi iam amborum fuerat consumta voluptas,
Plurimus in lasso corpore languor erat.
Nunc tibi Sicelides veniunt, nova præda, puellæ.
Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse volo.
At vos erronem tellure remittite nostrum,
Nisiades matres, Nisiadesque nurus.
Neu vos decipiant blandæ mendacia linguæ:
Quæ dicit vobis, dixerat ante mihi.
Tu quoque, quæ montes celebras, Erycina, Sicanos,
(Nam tua sum) vati consule, Diva, tuæ.
An gravis inceptum peragit Fortuna tenorem,
Et manet in cursu semper acerba suo?
Sex mihi natales ierant; cum lecta parentis
Ante diem lacrimas ossa bibere meas.
Arsit inops frater, captus meretricis amore:
Mixtaque cum turpi damna pudore tulit.
Factus inops agili peragit freta cærula remo;
Quasque male amisit, nunc male quærit opes.
Me quoque, quod monui bene multa fideliter, odit.
Hoc mihi libertas, hoc pia lingua dedit.
Et tamquam desiut, quæ me sine fine fatigent,
Adcumulat curas filia parva meas.
Ultima tu nostris accedis caussa querelis.
Non agitur vento nostra carina suo.
Ecce, iacent collo sparsi sine lege capilli:
Nec premit articulos lucida gemma meos.
Veste tegor vili: nullum est in crinibus aurum:
Non Arabo noster rore capillus olet.
Cui colar infelix, aut cui placuisse laborem?
Ille mei cultus unicus auctor abest.
Molle meum, levibusque cor est violabile telis:
Et semper caussa est, cur ego semper amem,
Sive ita nascenti legem dixere sorores;
Nec data sunt vitæ fila severa meæ;
Sive abeunt studia in mores, artesque magistræ:
Ingenium nobis molle Thalia facit.
Quid mirum, primæ si me lam

Abstulit, atque anni, quos vir amare potest?
Hunc ne pro Cephalo raperes, Aurora, timebam.
  Et faceres: sed te prima rapina tenet.
Hunc si conspicias, quæ conspicis omnia, Phœbe;
  Iussus erit somnos continuare Phaon.
Hunc Venus in cœlum curru vexisset eburno;
  Sed videt et Marti posse placere suo.
O nec adhuc iuvenis, nec iam puer; utilis ætas!
  O decus, atque ævi gloria magna tui!
Huc ades: inque sinus, formose, relabere nostros.
  Non ut ames, oro, verum ut amare sinas.
Scribimus, et lacrimis oculi rorantur obortis.
  Adspice, quam sit in hoc multa litura loco.
Si tam certus eras hinc ire, modestius isses;
  Et modo dixisses: Lesbi puella, vale.
Non tecum lacrimas, non oscula summa tulisti.
  Denique non timui, quod dolitura fui.
Nil de te mecum est, nisi tantum iniuria: nec tu,
  Admoneat quod te, pignus amantis habes.
Non mandata dedi: neque enim mandata dedissem
  Ulla, nisi, ut nolles immemor esse mei.
Per tibi, qui numquam longe discedat, Amorem,
  Perque novem iuro, numina nostra, Deas;
Cum mihi nescio quis, Fugiunt tua gaudia, dixit;
  Nec me flere diu, nec potuisse loqui.
Et lacrimæ deerant oculis, et lingua palato:
  Adstrictum gelido frigore pectus erat.
Postquam se dolor invenit; nec pectora plangi,
  Nec puduit scissis exululare comis.
Non aliter, quam si guati pia mater ademti
  Portet ad exstructos corpus inane rogos.
Gaudet, et e nostro crescit mœrore Charaxus
  Frater; et ante oculos itque reditque meos.
Utque pudenda mei videatur caussa doloris;
  Quid dolet hæc? certe filia vivit, ait.
Non veniunt in idem pudor atque amor: omne videbat
  Vulgus; eram lacero pectus aperta sinu.
Tu mihi cura, Phaon: te somnia nostra reducunt;
  Somnia formoso candidiora die.
Illic te invenio; quamquam regionibus absis;
  Sed non longa satis gaudia somnus habet.
Sæpe tuos nostra cervice onerare lacertos,
  Sæpe tuæ videor supposuisse meos.
Blandior interdum, verisque simillima verba
  Eloquor: et vigilant sensibus ora meis.
Oscula cognosco, quæ tu committere linguæ,
  Aptaque consueras accipere, apta dare.
Ulteriora pudet narrare; sed omnia fiunt:
  Et iuvat, et sine te non libet esse mihi.
At cum se Titan ostendit, et omnia secum;
  Tam cito me somnos destituisse queror.
Antra nemusque peto; tamquam nemus antraque prosint.
  Conscia deliciis illa fuere tuis.
Illuc mentis inops, ut quam furialis Erichtho
  Impulit, in collo crine iacente, feror.
Antra vident oculi scabro pendentia topho,
  Quæ mihi Migdonii marmoris instar erant.
Invenio silvam, quæ sæpe cubilia nobis
  Præbuit, et multa texit opaca coma:
At non invenio dominum silvæque meumque.
  Vile solum locus est: dos erat ille loci.
Agnovi pressas noti mihi cespitis herbas:
  De nostro curvum pondere gramen erat.
Incubui; tetigique locum, qua parte fuisti;
  Grata prius lacrimas combibit herba meas.
Quin etiam rami positis lugere videntur
  Frondibus; et nullæ dulce queruntur aves.
Sola virum non ulta pie mœstissima mater
  Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.
Ales Ityn, Sappho desertos cantat amores.
  Hactenus; ut media cetera nocte silent.
Est nitidus, vitreoque magis perlucidus amni,
  Fons sacer: hunc multi numen habere putant:
Quem supra ramos expandit aquatica lotos,
  Una nemus: tenero cespite terra viret.
Hic ego cum lassos posuissem fletibus artus,
  Constitit ante oculos Naias una meos.
Constitit, et dixit, Quoniam non ignibus æquis
  Ureris, Ambracias terra petenda tibi.
Phœbus ab excelso, quantum patet, adspicit æqu
  Actiacum populi Leucadiumque vocant.
Hinc se Deucalion, Pyrrhæ succensus amore,
  Misit, et illæso corpore pressit aquas.
Nec mora: versus Amor tetigit lentissima Pyrrh
  Pectora; Deucalion igne levatus erat.
Hanc legem locus ille tenet: pete protinus altam
  Leucada; nec saxo desiluisse time.
Ut monuit; cum voce abiit: ego frigida surgo:
  Nec gravidæ lacrimas continuere genæ.
Ibimus, o Nymphe, monstrataque saxa petemus.
  Sit procul insano victus amore timor.
Quidquid erit, melius quam nunc erit: aura, sub
  Hæc mea non magnum corpora pondus habent.
Tu quoque, mollis Amor, pennas suppone cadenti
  Ne sim Leucadiæ mortua crimen aquæ.
Inde chelyn Phœbo, communia munera, ponam:
  Et sub ea versus unus et alter erunt.
Grata lyram posui tibi, Phœbe, poetria Sappho.
  Convenit illa mihi, convenit illa tibi.
Cur tamen Actiacas miseram me mittis ad oras,
  Cum profugum possis ipse referre pedem?
Tu mihi Leucadia potes esse salubrior unda:
  Et forma et meritis tu mihi Phœbus eris.
An potes, o scopulis, undaque ferocior illa,
  Si moriar, titulum mortis habere meæ?
At quanto melius iungi mea pectora tecum,
  Quam poterant saxis præcipitanda dari!
Hæc sunt illa, Phaon, quæ tu laudare solebas;
  Visaque sunt toties ingeniosa tibi.
Nunc vellem facunda forent: dolor artibus obstat
  Ingeniumque meis substitit omne malis.
Non mihi respondent veteres in carmina vires.
  Plectra dolore tacent: muta dolore lyra est.
Lesbides æquoreæ, nupturaque, nuptaque proles,
  Lesbides, Æolia nomina dicta lyra;
Lesbides, infamem quæ me fecistis amatæ;
  Desinite ad citharas turba venire meas.
Abstulit omne Phaon, quod vobis ante placebat.
  (Me miseram! dixi quam modo pene, meus!)
Efficite ut redeat: vates quoque vestra redibit.
  Ingenio vires ille dat, ille rapit.
Ecquid ago precibus? pectusne agreste movetur?
  An riget? et Zephyri verba caduca ferunt?
Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referrent.
  Hoc te, si saperes, lente, decebat opus.
Sive redis, puppique tuæ votiva parantur
  Munera; quid laceras pectora nostra mora?
Solve ratem. Venus, orta mari, mare præstat eunti.
  Aura dabit cursum: tu modo solve ratem.
Ipse gubernabit residens in puppe Cupido:
  Ipse dabit tenera vela, legetque, manu.
Sive iuvat longe fugisse Pelasgida Sappho:
  (Non tamen invenies, cur ego digna fugi.)
Hoc saltem miseræ crudelis epistola dicat:
  Ut mihi Leucadiæ fata petantur aquæ.

EPISTOLA XVI. *Paris Helenæ.*

Hanc tibi Priamides mitto, Ledæa, salutem;

bui sola te mihi dante potest.
n flammæ non est opus indice notæ;
quam vellem, iam meos exstat amor?
n malim lateat; dum tempora dentur
mixtos non habitura metus.
lissimulo: quis enim celaverit ignem,
qui semper proditur ipse suo?
xspectas, vocem quoque rebus ut addam;
abet animi nuntia verba mei.
or, fasso: nec vultu cetera duro
sed formæ conveniente tuæ.
gratum est, quod epistola nostra recepta
it, hoc recipi me quoque posse modo.
int, nec te frustra promiserit, opto,
i quæ suasit, mater Amoris, iter.
o divino monitu, ne nescia pecces,
: et cœpto non leve numen adest.
gna quidem, sed non indebita posco:
a est thalamo te Cytherea meo.
igæo dubias a litore feci
Phereclea per freta puppe vias.
aciles auras, ventosque secundos.
nimirum ius habet orta mari.
, ut pelagi, sic pectoris adiuvet æstum:
in portus et mea vota suos.
flammas, non hic invenimus, illas;
i tam longæ caussa fuere viæ.
e tristis hiems, neque nos huc adpulit error.
est classi terra petita meæ.
de fretum merces portante carina
: quas habeo, Dî tueantur, opes.
Graias, veluti spectator, ad urbes.
sunt regni divitiora mei.
nam lecto pepigit Venus aurea nostro.
s optavi, quam mihi nota fores.
animo vidi, quam lumine, vultus:
it vultûs nuntia fama tui.
est mirum, si, sicut oporteat, arcu
us telis eminus ictus, amo.
fatis: quæ ne convellere tentes,
um vera dicta relata fide.
uc utero, partu remorante, tenebar:
idus iusto pondere venter erat.
gentem visa est sub imagine somni
eram pleno reddere ventre facem.
nsurgit; metuendaque noctis opacæ
i Priamo, vatibus ille, refert.
Paridis vates canit Ilion igni.
, ut nunc est, fax fuit illa mei.
orque animi, quamvis de plebe videbar,
n tectæ nobilitatis erant.
n mediæ nemorosis vallibus Idæ
et piceis ilicibusque frequens:
is placidæ, nec amantis saxa capellæ,
lo tardæ carpitur ore bovis.
Dardaniæ muros, excelsaque tecta,
prospiciens, arbore nixus eram.
n pulsu visa est mihi terra moveri:
quar, veri vix habitura fidem.
nte oculos, actus velocibus alis,
s magni Pleionesque nepos.
fuit; fas sit mihi visa referre:
ei digitis aurea virga fuit.
mul Divæ, Venus, et cum Pallade Iuno,
ibus teneros imposuere pedes.
gelidusque comas erexerat horror;
hi, Pone metum, nuntius ales ait.
formæ: certamina siste Dearum;
quæ forma digna sit una duas.

Neve recusarem, verbis Iovis imperat: et se
Protinus ætherea tollit in astra via.
Mens mea convaluit, subitoque audacia venit:
Nec timui vultu quamque notare meo.
Vincere erant omnes dignæ: iudexque verebar,
Non omnes caussam vincere posse suam.
Sed tamen ex illis iam tunc magis una placebat:
Hanc esse ut scires, unde movetur amor.
Tantaque vincendi cura est; ingentibus ardent
Iudicium donis sollicitare meum.
Regna Iovis coniux, virtutem filia iactat.
Ipse potens dubito, fortis an, esse velim.
Dulce Venus risit, Nec te, Pari, munera tangant,
Utraque suspensi plena timoris, ait.
Nos dabimus quod ames: et pulchræ filia Ledæ
Ibit in amplexus, pulchrior ipsa, tuos.
Dixit: et ex æquo donis formaque probata,
Victorem cœlo retulit illa pedem.
Interea (credo, versis ad prospera fatis)
Regius agnoscor per rata signa puer.
Læta domus nato per tempora longa recepto,
Addit et ad festos hunc quoque Troia diem.
Utque ego te cupio, sic me cupiere puellæ;
Multarum votum sola tenere potes.
Nec tantum regum natæ petiere ducumque,
Sed Nymphis etiam curaque amorque fui.
At mihi cunctarum subeunt fastidia, postquam
Coniugii spes est, Tyndari, facta tui.
Te vigilans oculis, animo te nocte videbam;
Lumina cum placido victa sopore iacent.
Quid facies præsens, quæ nondum visa placebas?
Ardebam, quamvis hinc procul ignis erat.
Nec potui debere mihi spem longius istam,
Cærulea peterem quin mea vota via.
Troia cæduntur Phrygia pineta securi,
Quæque erat æquoreis utilis arbor aquis:
Ardua proceris spoliantur Gargara silvis:
Innumerasque mihi longa dat Ida trabes.
Fundatura citas flectuntur robora naves:
Texitur et costis panda carina suis.
Addimus antennas, et vela sequentia malos:
Accipit et pictos puppis adunca Deos.
Qua tamen ipse vehor, comitata Cupidine parvo,
Sponsor coniugii stat Dea picta sui.
Imposita est factæ postquam manus ultima classi;
Protinus Ægæis ire iubebar aquis.
Et pater et genetrix inhibent mea vota rogando,
Propositumque pia voce morantur iter.
Et soror effusis, ut erat, Cassandra capillis,
Cum vellent nostræ iam dare vela rates;
Quo ruis? exclamat; referes incendia tecum:
Quanta per has, nescis, flamma petatur aquas.
Vera fuit vates, dictos invenimus ignes:
Et ferus in molli pectore flagrat amor.
Portubus egredior; ventisque ferentibus usus
Adplicor in terras, Œbali Nympha, tuas.
Excipit hospitio vir me tuus: hoc quoque factum
Non sine consilio numinibusque Deûm.
Ille quidem ostendit, quidquid Lacedæmone tota
Ostendi dignum, conspicuumque fuit.
Sed mihi laudatam cupienti cernere formam,
Lumina, nil aliud, quo caperentur, erat.
Ut vidi, obstupui; præcordiaque intima sensi
Attonitus curis intumuisse novis.
His similes vultus, quantum reminiscor, habebat,
Venit in arbitrium cum Cytherea meum.
Si tu venisses pariter certamen in illud;
In dubium Veneris palma futura fuit.
Magna quidem de te rumor præconia fecit,

Abstulit, atque anni, quos vir amare potest?
Hunc ne pro Cephalo raperes, Aurora, timebam.
Et faceres: sed te prima rapina tenet.
Hunc si conspicias, quæ conspicis omnia, Phœbe;
Iussus erit somnos continuare Phaon.
Hunc Venus in cœlum curru vexisset eburno;
Sed videt et Marti posse placere suo.
O nec adhuc iuvenis, nec iam puer; utilis ætas!
O decus, atque ævi gloria magna tui!
Huc ades: inque sinus, formose, relabere nostros.
Non ut ames, oro, verum ut amare sinas.
Scribimus, et lacrimis oculi rorantur obortis.
Adspice, quam sit in hoc multa litura loco.
Si tam certus eras hinc ire, modestius isses;
Et modo dixisses: Lesbi puella, vale.
Non tecum lacrimas, non oscula summa tulisti.
Denique non timui, quod dolitura fui.
Nil de te mecum est, nisi tantum iniuria: nec tu,
Admoneat quod te, pignus amantis habes.
Non mandata dedi: neque enim mandata dedissem
Ulla, nisi, ut nolles immemor esse mei.
Per tibi, qui numquam longe discedat, Amorem,
Perque novem iuro, numina nostra, Deas;
Cum mihi nescio quis, Fugiunt tua gaudia, dixit;
Nec me flere diu, nec potuisse loqui.
Et lacrimæ deerant oculis, et lingua palato:
Adstrictum gelido frigore pectus erat.
Postquam se dolor invenit; nec pectora plangi,
Nec puduit scissis exululare comis.
Non aliter, quam si gnati pia mater ademti
Portet ad exstructos corpus inane rogos.
Gaudet, et e nostro crescit mœrore Charaxus
Frater; et ante oculos itque reditque meos.
Utque pudenda mei videatur caussa doloris;
Quid dolet hæc? certe filia vivit, ait.
Non veniunt in idem pudor atque amor: omne vide-
Vulgus; eram lacero pectus aperta sinu. (bat
Tu mihi cura, Phaon: te somnia nostra reducunt;
Somnia formoso candidiora die.
Illic te invenio; quamquam regionibus absis;
Sed non longa satis gaudia somnus habet.
Sæpe tuos nostra cervice onerare lacertos,
Sæpe tuæ videor supposuisse meos.
Blandior interdum, verisque simillima verba
Eloquor: et vigilant sensibus ora meis.
Oscula cognosco, quæ tu committere linguæ,
Aptaque consueras accipere, apta dare.
Ulteriora pudet narrare; sed omnia fiunt:
Et iuvat, et sine te non libet esse mihi.
At cum se Titan ostendit, et omnia secum;
Tam cito me somnos destituisse queror.
Antra nemusque peto; tamquam nemus antraque pro-
Conscia deliciis illa fuere tuis. (sint.
Illuc mentis inops, ut quam furialis Erichtho
Impulit, in collo crine iacente, feror.
Antra vident oculi scabro pendentia topho,
Quæ mihi Migdonii marmoris instar erant.
Invenio silvam, quæ sæpe cubilia nobis
Præbuit, et multa texit opaca coma:
At non invenio dominum silvæque meumque.
Vile solum locus est: dos erat ille loci.
Agnovi pressas noti mihi cespitis herbas:
De nostro curvum pondere gramen erat.
Incubui; tetigique locum, qua parte fuisti;
Grata prius lacrimas combibit herba meas.
Quin etiam rami positis lugere videntur
Frondibus; et nullæ dulce queruntur aves.
Sola virum non ulta pie mœstissima mater
Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.
Ales Ityn, Sappho desertos cantat amores.
Hactenus; ut media cetera nocte silent.
Est nitidus, vitreoque magis perlucidus amni,
Fons sacer: hunc multi numen habere putant:
Quem supra ramos expandit aquatica lotos,
Una nemus: tenero cespite terra viret.
Hic ego cum lassos posuissem fletibus artus,
Constitit ante oculos Naias una meos.
Constitit, et dixit, Quoniam non ignibus æquis
Ureris, Ambracias terra petenda tibi.
Phœbus ab excelso, quantum patet, adspicit aqu
Actiacum populi Leucadiumque vocant.
Hinc se Deucalion, Pyrrhæ succensus amore,
Misit, et illæso corpore pressit aquas.
Nec mora: versus Amor tetigit lentissima Pyrrh
Pectora; Deucalion igne levatus erat.
Hanc legem locus ille tenet: pete protinus altam
Leucada; nec saxo desiluisse time.
Ut monuit; cum voce abiit: ego frigida surgo:
Nec gravidæ lacrimas continuere genæ.
Ibimus, o Nymphe, monstrataque saxa petemus.
Sit procul insano victus amore timor.
Quidquid erit, melius quam nunc erit: aura, su
Hæc mea non magnum corpora pondus habent.
Tu quoque, mollis Amor, pennas suppone cade
Ne sim Leucadiæ mortua crimen aquæ.
Inde chelyn Phœbo, communia munera, ponam:
Et sub ea versus unus et alter erunt.
Grata lyram posui tibi, Phœbe, poetria Sappho
Convenit illa mihi, convenit illa tibi.
Cur tamen Actiacas miseram me mittis ad oras,
Cum profugum possis ipse referre pedem?
Tu mihi Leucadia potes esse salubrior unda:
Et forma et meritis tu mihi Phœbus eris.
An potes, o scopulis, undaque ferocior illa,
Si moriar, titulum mortis habere meæ?
At quanto melius iungi mea pectora tecum,
Quam poterant saxis præcipitanda dari!
Hæc sunt illa, Phaon, quæ tu laudare solebas;
Visaque sunt toties ingeniosa tibi.
Nunc vellem facunda forent: dolor artibus ob
Ingeniumque meis substitit omne malis.
Non mihi respondent veteres in carmina vires.
Plectra dolore tacent: muta dolore lyra est.
Lesbides æquoreæ, nupturaque, nuptaque pro
Lesbides, Æolia nomina dicta lyra;
Lesbides, infamem quæ me fecistis amatæ;
Desinite ad citharas turba venire meas.
Abstulit omne Phaon, quod vobis ante placebat.
(Me miseram! dixi quam modo pene, meus!)
Efficite ut redeat: vates quoque vestra redibit.
Ingenio vires ille dat, ille rapit.
Ecquid ago precibus? pectusne agreste movetur?
An riget? et Zephyri verba caduca ferunt?
Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referre
Hoc te, si saperes, lente, decebat opus.
Sive redis, puppique tuæ votiva parantur
Munera; quid laceras pectora nostra mora?
Solve ratem. Venus, orta mari, mare præstat
Aura dabit cursum: tu modo solve ratem.
Ipse gubernabit residens in puppe Cupido:
Ipse dabit tenera vela, legetque, manu.
Sive iuvat longe fugisse Pelasgida Sappho:
(Non tamen invenies, cur ego digna fugi.)
Hoc saltem miseræ crudelis epistola dicat:
Ut mihi Leucadiæ fata petantur aquæ.

EPISTOLA XVI. *Paris Helenæ.*

Hanc tibi Priamides mitto, Ledæa, salutem;

ui sola te mihi dante potest.
a flammæ non est opus indice notæ;
quam vellem, iam meus exstat amor?
malim lateat; dum tempora dentur
mixtos non habitura metus.
issimulo: quis enim celaverit ignem,
qui semper proditur ipse suo?
spectas, vocem quoque rebus ut addam;
bes animi nuntia verba mei.
or, fasso: nec vultu cetera duro
sed formæ conveniente tuæ.
gratum est, quod epistola nostra recepta
it, hoc recipi me quoque posse modo.
nt, nec te frustra promiserit, opto,
quæ suasit, mater Amoris, iter.
o divino monitu, ne nescia pecces,
: et cœpto non leve numen adest.
gna quidem, sed non indebita posco:
est thalamo te Cytherea meo.
igæo dubias a litore feci
hereclea per freta puppe vias.
ciles auras, ventosque secundos.
nimirum ius habet orta mari.
, ut pelagi, sic pectoris adiuvet æstum:
n portus et mea vota suos.
flammas, non hic invenimus, illas;
tam longæ caussa fuere viæ.
tristis hiems, neque nos huc adpulit error.
est classi terra petita meæ.
le fretum merces portante carina
quas habeo, Dî tueantur, opes.
Graias, veluti spectator, ad urbes.
unt regni divitiora mei.
am lecto pepigit Venus aurea nostro.
optavi, quam mihi nota fores.
nimo vidi, quam lumine, vultus:
it vultûs nuntia fama tui.
est mirum, si, sicut oporteat, arcu
s telis eminus ictus, amo.
fatis: quæ ne convellere tentes,
m vera dicta relata fide.
nc utero, partu remorante, tenebar:
idus iusto pondere venter erat.
entem visa est sub imagine somni
eram pleno reddere ventre facem.
surgit; metuendaque noctis opacæ
Priamo, vatibus ille, refert.
ridis vates canit Ilion igni.
, ut nunc est, fax fuit illa mei.
rmæ animi, quamvis de plebe videbar,
tectæ nobilitatis erant.
mediæ nemorosis vallibus Idæ
t piceis ilicibusque frequens:
s placidæ, nec amantis saxa capellæ,
lo tardæ carpitur ore bovis.
ardaniæ muros, excelsaque tecta,
prospiciens, arbore nixus eram.
pulsu visa est mihi terra moveri:
uar, veri vix habitura fidem.
nte oculos, actus velocibus alis,
magni Pleionesque nepos.
fuit; fas sit mihi visa referre:
ei digitis aurea virga fuit.
ul Divæ, Venus, et cum Pallade Iuno,
ibus teneros imposuere pedes.
gelidusque comas erexerat horror;
i, Pone metum, nuntius ales ait.
ormæ: certamina siste Dearum;
quæ forma digna sit una duas.
Neve recusarem, verbis Iovis imperat: et se
Protinus ætherea tollit in astra via.
Mens mea convaluit, subitoque audacia venit:
Nec timui vultu quamque notare meo.
Vincere erant omnes dignæ: iudexque verebar,
Non omnes caussam vincere posse suam.
Sed tamen ex illis iam tunc magis una placebat:
Hanc esse ut scires, unde movetur amor.
Tantaque vincendi cura est; ingentibus ardent
Iudicium donis sollicitare meum.
Regna Iovis coniux, virtutem filia iactat.
Ipse potens dubito, fortis an, esse velim.
Dulce Venus risit, Nec te, Pari, munera tangant,
Utraque suspensi plena timoris, ait.
Nos dabimus quod ames: et pulchræ filia Ledæ
Ibit in amplexus, pulchrior ipsa, tuos.
Dixit: et ex æquo donis formaque probata,
Victorem cœlo retulit illa pedem.
Interea (credo, versis ad prospera fatis)
Regius agnoscor per rata signa puer.
Læta domus nato per tempora longa recepto,
Addit et ad festos hunc quoque Troia diem.
Utque ego te cupio, sic me cupiere puellæ;
Multarum votum sola tenere potes.
Nec tantum regum natæ petiere ducumque,
Sed Nymphis etiam curaque amorque fui.
At mihi cunctarum subeunt fastidia, postquam
Coniugii spes est, Tyndari, facta tui.
Te vigilans oculis, animo te nocte videbam;
Lumina cum placido victa sopore iacent.
Quid facies præsens, quæ nondum visa placebas?
Ardebam, quamvis hinc procul ignis erat.
Nec potui debere mihi spem longius istam,
Cærulea peterem quin mea vota via.
Troia cæduntur Phrygia pineta securi,
Quæque erat æquoreis utilis arbor aquis:
Ardua proceris spoliantur Gargara silvis:
Innumerasque mihi longa dat Ida trabes.
Fundatura citas flectuntur robora naves:
Texitur et costis panda carina suis.
Addimus antennas, et vela sequentia malos:
Accipit et pictos puppis adunca Deos.
Qua tamen ipse vehor, comitata Cupidine parvo,
Sponsor coniugii stat Dea picta sui.
Imposita est factæ postquam manus ultima classi;
Protinus Ægæis ire iubebar aquis.
Et pater et genetrix inhibent mea vota rogando,
Propositumque pia voce morantur iter.
Et soror effusis, ut erat, Cassandra capillis,
Cum vellent nostræ iam dare vela rates;
Quo ruis? exclamat; referes incendia tecum:
Quanta per has, nescis, flamma petatur aquas.
Vera fuit vates, dictos invenimus ignes:
Et ferus in molli pectore flagrat amor.
Portubus egredior; ventisque ferentibus usus
Adplicor in terras, Œbali Nympha, tuas.
Excipit hospitio vir me tuus: hoc quoque factum
Non sine consilio numinibusque Deûm.
Ille quidem ostendit, quidquid Lacedæmone tota
Ostendi dignum, conspicuumque fuit.
Sed mihi laudatam cupienti cernere formam,
Lumina, nil aliud, quo caperentur, erat.
Ut vidi, obstupui; præcordiaque intima sensi
Attonitus curis intumuisse novis.
His similes vultus, quantum reminiscor, habebat,
Venit in arbitrium cum Cytherea meum.
Si tu venisses pariter certamen in illud;
In dubium Veneris palma futura fuit.
Magna quidem de te rumor præconia fecit,

Nullaque de facie nescia terra tua est,
Nec tibi par usquam Phrygia, nec Solis ab ortu
  Inter formosas altera nomen habet.
Credis et hoc mihi? minor est tua gloria vero:
  Famaque de forma pene maligna tua est.
Plus hic invenio, quam quod promiserit illa:
  Et tua materia gloria victa sua est.
Ergo arsit merito, qui noverat omnia, Theseus:
  Et visa es tanto digna rapina viro:
More tuæ gentis nitida dum nuda palæstra
  Ludis; et es nudis femina mixta viris.
Quod rapuit, laudo: miror, quod reddidit umquam.
  Tam bona constanter præda tenenda fuit.
Ante recessisset caput hoc cervice cruenta,
  Quam tu de thalamis abstraherere meis.
Tene manus umquam nostræ dimittere vellent?
  Tene meo paterer vivus abire sinu?
Si reddenda fores, aliquid tamen ante tulissem:
  Nec Venus ex toto nostra fuisset iners.
Vel mihi virginitas esset libata; vel illud,
  Quod poterat salva virginitate rapi.
Da modo te; quæ sit Paridi constantia, nosces.
  Flamma rogi flammas finiet una meas.
Præposui regnis ego te; quæ maxima quondam
  Pollicita est nobis nupta sororque Iovis.
Dumque tuo possem circumdare brachia collo,
  Contemta est virtus, Pallade dante, mihi.
Nec piget; aut umquam stulte legisse videbor:
  Permanet in voto mens mea firma suo.
Spem modo ne nostram fieri patiare caducam,
  Te precor, o tanto digna labore peti.*
Non ego coniugium generosæ degener opto:
  Nec mea (crede mihi) turpiter uxor eris.
Pliada, si quæras, in nostra gente, Iovemque
  Invenies: medios ut taceamus avos.
Sceptra parens Asiæ, qua nulla beatior ora,
  Finibus immensis vix obeunda, tenet.
Innumeras urbes, atque aurea tecta videbis:
  Quæque suos dicas templa decere Deos.
Ilion adspicies, firmataque turribus altis
  Mœnia, Phœbeæ structa canore lyræ.
Quid tibi de turba narrem numeroque virorum?
  Vix populum tellus sustinet illa suum.
Occurrent denso tibi Troades agmine matres:
  Nec capient Phrygias atria nostra nurus.
O quoties dices, Quam pauper Achaia nostra est!
  Una domus quasvis urbis habebit opes.
Nec mihi fas fuerit Sparten contemnere vestram:
  In qua tu nata es, terra beata mihi est.
Parca sed est Sparte: tu cultu divite digna es.
  Ad talem formam non facit iste locus.
Hanc faciem largis sine fine paratibus uti,
  Deliciisque decet luxuriare novis.
Cum videas cultum nostra de gente virorum;
  Qualem Dardanidas credis habere nurus?
Da modo te facilem: nec dedignare maritum,
  Rure Therapnæo nata puella, Phrygem.
Phryx erat, et nostro genitus de sanguine, qui nunc
  Cum Dis potandas nectare miscet aquas.
Phryx erat Auroræ coniux: tamen abstulit illum
  Extremum noctis quæ Dea finit iter.
Phryx etiam Anchises, volucrum cui mater Amorum
  Gaudet in Idæis concubuisse iugis.
Nec, puto, collatis forma Menelaus et annis,
  Iudice te, nobis anteferendus erit.
Non dabimus certe socerum tibi, clara fugantem
  Lumina; qui trepidos a dape vertat equos.
Nec pater est Priamo soceri de cæde cruentus;
  Et qui Myrtoas crimine signet aquas.
Nec proavo Stygia nostro captantur in unda
  Poma, nec in mediis quæritur humor aquis.
Quid tamen hoc refert, si te tenet ortus ab illis?
  Cogitur huic domui Iupiter esse socer.
Heu facinus! totis indignus noctibus ille
  Te tenet; amplexu perfruiturque tuo.
At mihi conspiceris posita vix denique mensa:
  Multaque, quæ lædant, hoc quoque tempus hab
Hostibus eveniant convivia talia nostris,
  Experior posito qualia sæpe mero.
Pœnitet hospitii, cum, me spectante, lacertos
  Imposuit collo rusticus iste tuo.
Rumpor, et invideo (quid enim tamen omnia narr
  Membra superiecta cum tua veste fovet.
Oscula cum vero coram non dura daretis;
  Ante oculos posui pocula sumta meos.
Lumina demitto, cum te tenet artius ille:
  Crescit et invito lentus in ore cibus.
Sæpe dedi gemitus: et te, lasciva, notavi
  In gemitu risum non tenuisse meo.
Sæpe mero volui flammam compescere: at illa
  Crevit; et ebrietas ignis in igne fuit.
Multaque ne videam, versa cervice recumbo;
  Sed revocas oculos protinus ipsa meos.
Quid faciam dubito: dolor est meus illa videre;
  Sed dolor a facie maior abesse tua.
Qua licet et possum, luctor celare furorem:
  Sed tamen adparet dissimulatus amor.
Nec tibi verba damus: sentis mea vulnera, senti
  Atque utinam soli sint ea nota tibi!
Ah quoties, lacrimis venientibus, ora reflexi,
  Ne caussam fletus quæreret ille mei!
Ah quoties iuvenum narravi potus amores,
  Ad vultus referens singula verba tuos!
Indiciumque mei ficto sub nomine feci.
  Ille ego, si nescis, verus amator eram.
Quin etiam, ut possem verbis petulantius uti,
  Non semel ebrietas est simulata mihi.
Prodita sunt (memini) tunica tua pectora laxa,
  Atque oculis aditum nuda dedere meis;
Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuamque
  Complexo matrem candidiora Iove.
Dum stupeo visis, (nam pocula forte tenebam)
  Tortilis e digitis excidit ansa meis.
Oscula si natæ dederas; ego protinus illa
  Hermiones tenero lætus ab ore tuli.
Et modo cantabam veteres resupinus amores:
  Et modo per nutum signa tegenda dabam.
Et comitum primas, Clymenen Æthramque, tu
  Ausus sum blandis nuper adire sonis.
Quæ mihi non aliud, quam formidare, locutæ,
  Orantis medias deseruere preces.
Dî facerent, magni pretium certaminis esses;
  Teque suo victor posset habere toro.
Ut tulit Hippomenes Schœneida, præmia curs
  Venit ut in Phrygios Hippodamia sinus;
Ut ferus Alcides Acheloia cornua fregit,
  Dum petit amplexus, Deianira, tuos;
Nostra per has leges audacia fortior isset:
  Teque mei scires esse laboris opus.
Nunc mihi nil superest, nisi te, formosa, precari
  Amplectique tuos, si patiare, pedes.
O decus, o præsens geminorum gloria fratrum;
  O Iove digna viro, ni Iove nata fores!
Aut ego Sigeos repetam te coniuge portus:
  Aut ego Tænaria contegar exsul humo.
Non mea sunt summa leviter destricta sagitta
  Pectora: descendit vulnus ad ossa meum.
Hoc mihi, (nam repeto) fore ut a cœleste sagitta

t verax vaticinata soror.
n fatis, Helene, contemnere amorem:
s faciles in tua vota Deos.
em subeunt: sed coram ut plura loquamur,
e lecto, nocte silente, tuo.
t metuis Venerem temerare maritam,
legitimi fallere iura tori?
simplex, Helene, ne rustica dicam,
em culpa posse carere putas!
mutes, aut sis non dura, necesse est.
m forma magna pudicitiæ.
audet, gaudet Venus aurea furtis.
empe patrem furta dedere Iovem.
sunt vires in semine avorum,
t Ledæ filia, casta potes.
tum sis, cum te mea Troia tenebit:
, quæso, crimina solus ego.
cemus, quæ corrigat hora iugalis:
omisit non mihi vana Venus.
oc suadet rebus, non voce, maritus:
urtis hospitis obstet, abest.
tempus, quo Cressia regna videret,
mira calliditate virum!
i, mando tibi, dixit iturus,
o nobis hospitis, uxor, agas.
entis (testor) mandata mariti:
non est hospitis ulla tui.
speres hominem sine pectore dotes
formæ, Tyndari, nosse tuæ?
orat: nec, si bona summa putaret
, externo crederet illa viro.
a vox, nec te meus incitet ardor;
psius commoditate frui.
tulti, sic ut superemus et ipsum,
urum tempus abibit iners.
te manibus deducit amantem.
vafri simplicitate viri.
duo tam longa nocte cubili;
ceo solus et ipse toro.
que tibi communia gaudia iungant.
medio nox erit illa die.
abo quævis tibi numina; meque
m verbis in sacra iura tuis.
non est fallax fiducia nostri,
ræsens, ut mea regna petas.
metuis, ne me videare secuta;
ine te criminis huius agar.
Ægidæ factum, fratrumque tuorum.
angi non propiore potes.
heseus; geminas Leucippidas illi:
exemplis adnumerabor ego.
adest, armis instructa virisque.
t celeres remus et aura vias.
as ingens regina per urbes:
am credet vulgus adesse Deam.
gressus, adolebunt cinnama flammæ,
anguineam victima planget humum:
atresque, et cum genetrice sorores,
omnes, totaque Troia, dabunt.
rs a me vix dicitur ulla futuri.
, quam quæ litera nostra refert.
time, ne nos fera bella sequantur;
t vires Græcia magna suas.
ductis, dic quæ repetita per arma est?
i, vanos res habet ista metus.
runt Aquilonis Erechtida Traces:
ello Bistonis ora fuit.
e nova vexit Pagasæus Iason:
st Colcha Thessala terra manu.

Te quoque qui rapuit, rapuit Minoida Theseus:
 Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.
Terror in his ipso maior solet esse periclo:
 Quæque timere libet, pertimuisse pudet.
Finge tamen, si vis, ingens consurgere bellum:
 Et mihi sunt vires: et mea tela nocent.
Nec minor est Asiæ, quam vestræ copia terræ:
 Illa viris dives, dives abundat equis.
Nec plus Atrides animi Menelaus habebit,
 Quam Paris; aut armis anteferendus erit.
Pene puer cæsis abducta armenta recepi
 Hostibus: et caussam nominis inde tuli.
Pene puer vario iuvenes certamine vici,
 In quibus Ilioneus, Deiphobusque fuit.
Neve putes, non me, nisi cominus, esse timendum:
 Figitur in iusso nostra sagitta loco.
Num potes hæc illi primæ dare facta iuventæ?
 Instruere Atriden num potes arte mea?
Omnia si dederis; numquid dabis Hectora fratrem?
 Unus is innumeri militis instar habet.
Quid valeam, nescis: et te mea robora fallunt.
 Ignoras, cui sis nupta futura viro.
Aut igitur nullo belli repetere tumultu:
 Aut cedent Marti Dorica castra meo.
Nec tamen indigner pro tanta sumere ferrum
 Coniuge: certamen præmia magna movent.
Tu quoque, si de te totus contenderit orbis,
 Nomen ab æterna posteritate feres.
Spe modo non timida, Dis hinc egressa secundis,
 Exige cum plena munera pacta fide.

Epistola XVII. *Helena Paridi.*

Nunc oculos tua cum violarit epistola nostros;
 Non rescribendi gloria visa levis.
Ausus es, hospitii temeratis, advena, sacris,
 Legitimam nuptæ sollicitare fidem?
Scilicet idcirco ventosa per æquora vectum
 Excepit portu Tænaris ora suo?
Nec tibi, diversa quamvis e gente venires,
 Oppositas habuit regia nostra fores;
Esset ut officii merces iniuria tanti?
 Qui sic intrabas, hospes, an hostis, eras?
Nec dubito, quin hæc, cum sit tam iusta, vocetur
 Rustica, iudicio, nostra querela, tuo.
Rustica sim sane; dum non oblita pudoris:
 Dumque tenor vitæ sit sine labe meæ.
Si non est ficto vultus mihi tristis in ore;
 Nec sedeo duris torva superciliis;
Fama tamen clara est: et adhuc sine crimine vixi:
 Et laudem de me nullus adulter habet.
Quo magis admiror, quæ sit fiducia cœpti;
 Spemque tori dederit que tibi caussa mei.
An, quia vim nobis Neptunius attulit heros:
 Rapta semel, videor bis quoque digna rapi?
Crimen erat nostrum, si delenita fuissem.
 Cum sim rapta, meum quid, nisi nolle, fuit?
Non tamen e facto fructum tulit ille petitum:
 Excepto, redii passa, timore, nihil.
Oscula luctanti tantummodo pauca protervus
 Abstulit: ulterius nil habet ille mei.
Quæ tua nequitia est, non his contenta fuisset.
 Dî melius: similis non fuit ille tui.
Reddidit intactam; minuitque modestia crimen:
 Et iuvenem facti pœnituisse patet.
Thesea pœnituit, Paris ut succederet illi;
 Ne quando nomen non sit in ore meum?
Nec tamen irascor: (quis enim irascatur amanti?)
 Si modo, quem præfers, non simulatur amor.
Hoc quoque enim dubito: non quo fiducia desit,

Aut mea sit facies non bene nota mihi:
Sed quia credulitas damno solet esse puellis;
   Verbaque dicuntur vestra carere fide.
At peccant aliæ; matronaque rara pudica est.
   Quid prohibet raris nomen inesse meum?
Nam mea quod visa est tibi mater idonea, cuius
   Exemplo flecti me quoque posse putes:
Matris in admisso, falsa sub imagine lusæ,
   Error inest: pluma tectus adulter erat.
Nil ego, si peccem, possim nescisse, nec ullus
   Error, qui facti crimen obumbret, erit.
Illa bene erravit, vitiumque auctore redemit.
   Felix in culpa quo Iove dicar ego?
Quod genus et proavos, et regia nomina iactas:
   Clara satis domus hæc nobilitate sua est.
Iupiter ut soceri proavus taceatur, et omne
   Tantalidæ Pelopis Tyndareique decus;
Dat mihi Leda Iovem, cycno decepta, parentem;
   Quæ falsam gremio credula fovit avem.
I nunc, et Phrygiæ late primordia gentis,
   Cumque suo Priamum Laomedonte refer.
Quos ego suspicio: sed, qui tibi gloria magna est
   Quintus, is a nostro nomine primus erit.
Sceptra tuæ quamvis rear esse potentia Troiæ,
   Non tamen hæc illis esse minora puto.
Si iam divitiis locus hic numeroque virorum
   Vincitur: at certe barbara terra tua est.
Munera tanta quidem promittit epistola dives,
   Ut possint ipsas illa movere Deas.
Sed si iam fines vellem transire pudoris;
   Tu melior culpæ caussa futurus eras.
Aut ego perpetuo famam sine labe tenebo;
   Aut ego te potius, quam tua dona, sequar.
Utque ea non sperno; sic acceptissima semper
   Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit.
Plus multo est, quod amas; quod sum tibi caussa laboris;
   Quod per tam longas spes tua venit aquas.
Illa quoque, adposita quæ nunc facis, improbe, mensa,
   (Quamvis experiar dissimulare) noto.
Cum modo me spectas oculis, lascive, protervis;
   Quos vix instantes lumina nostra ferunt:
Et modo suspiras: modo pocula proxima nobis
   Sumis; quaque bibi, tu quoque parte bibis.
Ah quoties digitis, quoties ego tecta notavi
   Signa supercilio pene loquente dari!
Et sæpe extimui, ne vir meus illa videret:
   Non satis occultis erubuique notis.
Sæpe vel exiguo, vel nullo murmure, dixi,
   Nil pudet hunc: nec vox hæc mea falsa fuit.
Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro,
   Quod deducta mero litera fecit, AMO.
Credere me tamen hoc oculo renuente negavi.
   Hei mihi! iam didici, sic quoque posse loqui.
His ego blanditiis, si peccatura fuissem,
   Flecterer: his poterant pectora nostra capi.
Est quoque (confiteor) facies tibi rara: potestque
   Velle sub amplexus ire puella tuos.
Altera vel potius felix sine crimine fiat,
   Quam cadat externo noster amore pudor.
Disce meo exemplo, formosis posse carere.
   Est virtus placitis abstinuisse bonis.
Quam multos credas iuvenes optare, quod optas,
   Qui sapiant? oculos an Paris unus habes?
Non tu plus cernis: sed plus temerarius audes:
   Nec tibi plus cordis, sed magis oris, inest.
Tunc ego te vellem celeri venisse carina,
   Cum mea virginitas mille petita procis.
Si te vidissem, primus de mille fuisses.
   Iudicio veniam vir dabit ipse meo.
Ad possessa venis præceptaque gaudia serus.
   Spes tua lenta fuit: quod petis, alter habet.
Ut tamen optarem fieri tibi Troia coniux,
   Invitam sic me nec Menelaus habet.
Desine molle, precor, verbis convellere pectu[s]
   Neve mihi, quam te dicis amare, noce.
Sed sine, quam tribuit sortem Fortuna, tueri
   Nec spolium nostri turpe pudoris habe.
At Venus hoc pacta est: et in altæ vallibus I[dæ]
   Tres tibi se nudas exhibuere Deæ:
Unaque cum regnum, belli daret altera laude[m]
   Tyndaridos coniux, tertia dixit, eris.
Credere vix equidem cœlestia corpora possu[m]
   Arbitrio formam supposuisse tuo.
Utque sit hoc verum; certe pars altera ficta e[st]
   Iudicii pretium qua data dicor ego.
Non est tanta mihi fiducia corporis, ut me
   Maxima, teste Dea, dona fuisse putem.
Contenta est oculis hominum mea forma prob[ari]
   Laudatrix Venus est invidiosa mihi.
Sed nihil infirmo: faveo quoque laudibus isti[s]
   Nam mea vox quare, quod cupit, esse neget?
Nec tu succense, nimium mihi creditus ægre.
   Tarda solet magnis rebus inesse fides.
Prima mea est igitur Veneri placuisse volupta[s]
   Proxima, me visam præmia summa tibi;
Nec te Palladios, nec te Iunonis honores
   Auditis Helenæ præposuisse bonis.
Ergo ego sum virtus? ego sum tibi nobile regnu[m]
   Ferrea sim, si non hoc ego pectus amem.
Ferrea, crede mihi, non sum: sed amare repugn[o]
   Illum, quem fieri vix puto posse meum.
Quid bibulum curvo proscindere litus aratro,
   Spemque sequi coner, quam locus ipse negat?
Sum rudis ad Veneris furtum: nullaque fidel[em]
   (Di mihi sint testes) lusimus arte virum.
Nunc quoque, quod tacito mando mea verba li[bello]
   Fungitur officio litera nostra novo.
Felices, quibus usus adest! ego, nescia rerum,
   Difficilem culpæ suspicor esse viam.
Ipse malo metus est: iam nunc confundor, et o[mnes]
   In nostris oculos vultibus esse reor.
Nec reor hoc falso: sensi mala murmura vulgi;
   Et quasdam voces retulit Æthra mihi.
At tu dissimula; nisi si desistere mavis.
   Sed cur desistas? dissimulare potes.
Lude, sed occulte: maior, non maxima, nobis
   Est data libertas, quod Menelaus abest.
Ille quidem procul est, ita re cogente, profectu[s]
   Magna fuit subitæ iustaque caussa viæ;
Aut mihi sic visum est. Ego, cum dubitaret, a[n iret]
   Quamprimum, dixi, fac rediturus eas.
Omine lætatus dedit oscula: Resque, domusque
   Et tibi sit curæ Troius hospes, ait.
Vix tenui risum: quem dum compescere luctor;
   Nil illi potui dicere, præter, Erit.
Vela quidem Creten ventis dedit ille secundis
   Sed tu non ideo cuncta licere puta.
Sic meus hinc vir abest, ut me custodiat abse[ns]
   An nescis longas Regibus esse manus?
Fama quoque est oneri: nam quo constantius o[re]
   Laudamur vestro, iustius ille timet.
Quæ iuvat, ut nunc est eadem mihi gloria dam[no]
   Et melius famæ verba dedisse foret.
Nec, quod abest, hic me tecum mirare relicta[m]
   Moribus et vitæ credidit ille meæ.
De facie metuit, vitæ confidit: et illum
   Securum probitas, forma timere facit.
Tempora ne pereant ultro data præcipis; utq[ue]

ntamur commoditate viri.
men; nec adhuc exacta voluntas
in dubio pectora nostra labant.
nobis; et tu sine coniuge dormis;
m tua me, te mea forma, capit:
tes et iam sermone coimus:
miseram!) blandus: et una domus.
. non invitant omnia culpam.
tardor, sed tamen ipsa, metu.
ersuades, utinam bene cogere possis!
ticitas excutienda fuit.
um est ipsis iniuria passis!
-lix esse coacta velim.
it, potius cœpto pugnemus amori:
ceus parva sparsa resedit aqua.
pitibus non est amor: errat, ut ipsi;
hil speres firmius esse, fuit.
stis, testis Minoia virgo est;
ibitis utraque lusa toris.
ilectam multos, infide, per annos,
nomen destituisse tuam.
e negas; et nobis omnia de te
i nescis, maxima cura fuit.
it cupias constans in amore manere,
expediunt iam tua vela Phryges.
, mecum, dum nox sperata paratur,
n patriam, iam tibi ventus erit.
nediis novitatis plena relinques
m ventis noster abibit amor.
suades; laudataque Pergama visam;
t magni Laomedontis ero?
emmo volucris præconia Famæ,
terras impleat illa meis.
parte poterit, quid Achaia tota,
s Asiæ, quid tua Troia loqui?
s de me, Priami quid sentiet uxor;
fratres, Dardanidesque nurus?
ui poteris tibi me sperare fidelem,
mplis anxius esse tuis?
liacos intraverit advena portus,
iciti caussa timoris erit.
oties iratus, Adultera, dices!
stro crimen inesse tuum.
lem reprehensor et auctor.
cor, vultus obruat ante meos.
cis opibus, cultuque beato:
romissis uberiora feram.
pe mihi pretiosaque texta dabuntur:
ue auri pondere dives ero.
ssæ; non sunt tua munera tanti.
tellus me tenet ista modo.
lædar, Phrygiis succurrat in oris?
n fratres, undæ parentis opem?
e fallax promisit Iason:
Esonia num minus illa domo?
tes, ad quem despecta rediret:
parens, Chalciopeque soror.
neo; sed nec Medea timebat.
gurio spes bona sæpe suo.
emes, quæ nunc iactantur in alto,
portu lene fuisse fretum.
e terret: quam se peperisse cruentam
partûs est tua visa parens.
neo monitus: quos igne Pelasgo
am præmonuisse ferunt.
Cytherea tibi, quia vicit, habetque
rbitrium bina tropæa tuum;
or; quæ, si tua gloria vera est,
aussam non tenuere duæ.

Nec dubito, quin, te si prosequar, arma parentur.
Ibit per gladios (hei mihi!) noster amor.
An fera Centauris indicere bella coegit
Atracis Hæmonios Hippodamia viros?
Tu fore tam iusta lentum Menelaon in ira,
Et geminos fratres, Tyndareumque putas?
Quod bene te iactes, et fortia facta loquaris,
A verbis facies dissidet ista suis.
Apta magis Veneri, quam sint tua corpora Marti.
Bella gerant fortes: tu, Pari, semper ama.
Hectora, quem laudas, pro te pugnare iubeto;
Militia est operis altera digna tui.
His ego, si saperem, paulloque audacior essem,
Uterer: utetur, si qua puella sapit.
Aut ego, deposito, faciam fortasse, pudore;
Et dabo coniunctas tempore victa manus.
Quod petis, ut furtim præsentes plura loquamur;
Scimus quid captes, colloquiumque voces.
Sed nimium properas; et adhuc tua messis in herba (est.
Hæc mora sit voto forsan amica tuo.
Hactenus: arcanum furtivæ conscia mentis
Litera, iam lasso pollice, sistat opus.
Cetera per socias Clymenen Æthramque loquamur,
Quæ mihi sunt comites consiliumque duæ.

Epistola XVIII. *Leander Heroni.*

Mittit Abydenus, quam mallet ferre, salutem,
Si cadat ira maris, Sesta puella, tibi.
Si mihi Di faciles, et sunt in amore secundi;
Invitis oculis hæc mea verba leges.
Sed non sunt faciles: nam cur mea vota morentur,
Currere me nota nec patiantur aqua?
Ipsa vides cœlum pice nigrius; et freta ventis
Turbida, perque cavas vix obeunda rates.
Unus, et hic audax, a quo tibi litera nostra
Redditur, e portu navita movit iter.
Adscensurus eram: nisi quod, cum vincula proræ
Solveret, in speculis omnis Abydos erat.
Non poteram celare meos, velut ante, parentes:
Quemque tegi volumus, non latuisset, amor.
Protinus hæc scribens, Felix, i, litera, dixi:
Iam tibi formosam porriget illa manum.
Forsitan admotis dominæ tangere labellis;
Rumpere dum niveo vincula dente volet.
Talibus exiguo dictis mihi murmure verbis,
Cetera cum charta dextra locuta mea est.
At quanto mallem, quam scriberet, illa nataret,
Meque per adsuctas sedula ferret aquas!
Aptior illa quidem placido dare verbera ponto:
Est tamen et sensûs apta ministra mei.
Septima nox agitur, spatium mihi longius anno,
Sollicitum raucis ut mare fervet aquis.
His ego si vidi mulcentem pectora somnum
Noctibus; insani sit mora longa freti.
Rupe sedens aliqua, specto tua litora tristis:
Et quo non possum corpore, mente feror.
Lumina quin etiam summa vigilantia turre,
Aut videt, aut acies nostra videre putat.
Ter mihi deposita est in sicca vestis arena.
Ter grave tentavi carpere nudus iter.
Obstitit inceptis tumidum iuvenilibus æquor:
Mersit et adversis ora natantis aquis.
At tu de rapidis, immansuetissime, ventis,
Quid mecum certa prœlia mente geris?
In me, si nescis, Borea, non æquora, sævis.
Quid faceres, esset ni tibi notus amor?
Tam gelidus cum sis, non te tamen, improbe, quondam
Ignibus Actæis incaluisse negas.
Gaudia rapturo si quis tibi claudere vellet

Aerios aditus; quo paterere modo?
Parce, precor; facilemque move moderatius auram.
Imperet Hippotades sic tibi triste nihil.
Vana peto, precibusque meis obmurmurat ipse:
Quasque quatit, nulla parte coercet aquas.
Nunc daret audaces utinam mihi Dædalus alas!
Icarium quamvis hic prope litus adest.
Quidquid erit, patiar: liceat modo corpus in auras
Tollere; quod dubia sæpe pependit aqua.
Interea, dum cuncta negant ventique fretumque,
Mente agito furti tempora prima mei.
Nox erat incipiens (namque est meminisse voluptas)
Cum foribus patriis egrediebar amans.
Nec mora: deposito pariter cum veste timore,
Iactabam liquido brachia lenta mari.
Luna fere tremulum præbebat lumen eunti,
Ut comes in nostras officiosa vias.
Hanc ego suspiciens, Faveas, Dea candida, dixi;
Et subeant animo Latmia saxa tuo.
Non sinat Endymion te pectoris esse severi.
Flecte, precor, vultus ad mea furta tuos.
Tu, Dea, mortalem cœlo delapsa petebas.
Vera loqui liceat; quam sequor, ipsa Dea est.
Neu referam mores cœlesti pectore dignos;
Forma nisi in veras non cadit illa Deas.
A Veneris facie non est prior ulla, tuaque.
Neve meis credas vocibus, ipsa vides.
Quanto, cum fulges radiis argentea puris,
Concedunt flammis sidera cuncta tuis;
Tanto formosis formosior omnibus illa est;
Si dubitas, cæcum, Cynthia, lumen habes.
Hæc ego, vel certe non his diversa, locutus
Per mihi cedentes nocte ferebar aquas.
Unda repercussæ radiabat imagine Lunæ,
Et nitor in tacita nocte diurnus erat:
Nullaque vox nostras, nullum veniebat ad aures,
Præter dimotæ corpore, murmur, aquæ.
Alcyones solæ, memores Ceycis amati,
Nescio quid visæ sunt mihi dulce queri.
Iamque fatigatis humero sub utroque lacertis,
Fortiter in summas erigor altus aquas.
Ut procul adspexi lumen, Meus ignis in illo est;
Illa meum, dixi, litora numen habent.
Et subito lassis vires rediere lacertis:
Visaque, quam fuerat, mollior unda mihi.
Frigora ne possim gelidi sentire profundi,
Qui calet in cupido pectore, præstat amor.
Quo magis accedo, propioraque litora fiunt,
Quoque minus restat; plus libet ire mihi.
Cum vero possum cerni quoque; protinus addis
Spectatrix animos, ut valeamque facis.
Nunc etiam nando dominæ placuisse laboro,
Atque oculis iacto brachia nostra tuis.
Te tua vix prohibet nutrix descendere in altum:
Hoc quoque enim vidi: nec mihi verba dabas.
Nec tamen effecit, quamvis retinebat euntem,
Ne fieret prima pes tuus udus aqua.
Excipis amplexu, feliciaque oscula iungis:
Oscula (Di magni!) trans mare digna peti.
Deque tuis demtos humeris mihi tradis amictus:
Et madidam siccas æquoris imbre comam.
Cetera nox, et nos, et turris conscia novit,
Quodque mihi lumen per vada monstrat iter.
Nec magis illius numerari gaudia noctis,
Hellespontiaci quam maris alga potest.
Quo brevius spatium nobis ad furta dabatur,
Hoc magis est cautum, ne foret illud iners.
Iamque, fugatura Tithoni coniuge noctem,
Prævius Auroræ Lucifer ortus erat.

Oscula congerimus properata, sine ordine, up
Et querimur parvas noctibus esse moras.
Atque ita cunctatus, monitu nutricis amaro
Frigida deserta litora turre peto.
Digredimur flentes: repetoque ego Virginis aq
Respiciens dominam, dum licet, usque meas
Si qua fides vero est; veniens huc esse natator;
Cum redeo, videor naufragus esse mihi.
Hoc quoque si credas; ad te via prona videtur:
A te cum redeo, clivus inertis aquæ.
Invitus repeto patriam: quis credere possit?
Invitus certe nunc moror urbe mea.
Hei mihi! cur animo iuncti secernimur undis?
Unaque mens, tellus non habet una duos?
Vel tua me Sestos, vel te mea sumat Abydos:
Tam tua terra mihi, quam tibi nostra placet.
Cur ego confundor, quoties confunditur æquor?
Cur mihi causa levis, ventus, obesse potest?
Iam nostros curvi norunt delphines amores:
Ignotum nec me piscibus esse reor.
Iam patet attritus solitarum limes aquarum;
Non aliter, multa quam via pressa rota.
Quod mihi non esset, nisi sic iterare, querebar;
At nunc per ventos hoc quoque deesse quer
Fluctibus immodicis Athamantidos æquora c
Vixque manet portu tuta carina suo.
Hoc mare, cum primum de Virgine nomina m
Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto.
Et satis amissa locus hic infamis ab Helle est:
Utque mihi parcat, crimine nomen habet.
Invideo Phryxo; quem per freta tristia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ovis.
Nec tamen officium pecoris navisve requiro:
Dummodo, quas findam corpore, dentur aq
Arte egeo nulla: fiat modo copia nandi,
Idem, navigium, navita, vector, ero.
Nec sequar aut Helicen, aut, qua Tyros utitur, A
Publica non curat sidera noster amor.
Andromedan alius spectet, claramve Coronam,
Quæque micat gelido Parrhasis Ursa polo.
At mihi, quod Perseus et cum Iove Liber am
Indicium dubiæ non placet esse viæ.
Est aliud lumen, multo mihi certius istis;
Non erit in tenebris quo duce noster amor.
Hoc ego dum spectem, Colchos, et in ultima P
Quaque viam fecit Thessala pinus, eam;
Et iuvenem possim superare Palæmona nando,
Miraque quem subito reddidit herba Deum.
Sæpe per adsiduos languent mihi brachia mot
Vixque per immensas fessa trahuntur aquas.
His ego cum dixi, Pretium non vile laboris,
Iam dominæ vobis colla tenenda dabo:
Protinus illa valent, atque ad sua præmia tend
Ut celer Eleo carcere missus equus.
Ipse meos igitur servo, quibus uror, amores:
Teque, magis cœlo digna puella, sequor.
Digna quidem cœlo, sed adhuc tellure morare:
Aut dic, ad Superos et mihi qua sit iter.
Hic es, et exiguum misero contingis amanti:
Cumque mea fiunt turbida mente freta.
Quid mihi, quod lato non separor æquore, pr
Num minus hoc nobis tam brevis obstat aqu
An malim, dubito, toto procul orbe remotus
Cum domina longe spem quoque habere me
Quo propius nunc es, flammæ propiore calesco:
Et res non semper, spes mihi semper adest.
Pene manu, quod amo, (tanta est vicinia) tang
Sæpe sed (heu!) lacrimas hoc mihi pene mov
Velle quid est aliud fugientia prendere poma,

refugi fluminis ore sequi?
quam, nisi cum volet unda, tenebo?
n nulla videbit hiems?
firmum nil sit, quam ventus et unda,
qua spes mea semper erit?
menest: quid cum mihi læserit æquor
tophylax, Oleniumque pecus!
ri, quam sit temerarius; aut me
autum tunc quoque mittit Amor.
e, quod abest, promittere tempus:
citi non tibi tarda dabo.
ucis etiam nunc noctibus æquor;
s experiemur aquas.
get felix audacia salvo:
liciti finis amoris erit.
at partes expellar in illas;
rtus naufraga membra tuos.
tuque meum dignabere corpus:
ices, huic ego caussa fui.
s offenderis omine nostri:
isa est hac mea parte tibi.
eri: sed et ut mare finiat iram,
eso, fac tua vota meis.
s opus est; dum transferor isto:
igero litora, perstet hiems.
ostræ navale carinæ:
la stat mea puppis aqua.
Boreas; ubi dulce morari;
nandum, tunc ego cautus ero.
lis convicia fluctibus ulla:
ro nec querar esse fretum.
i teneant, pariterque lacerti;
tic impediarque duas.
ems, remis ego corporis utar.
pectu tu modo semper habe.
ernoctet epistola tecum;
at minima prosequar ipse mora.

LA XIX. *Hero Leandro.*

isti verbis, Leandre, salutem,
ssam rebus habere; veni.
nobis omnis, quæ gaudia differt.
ssæ; non patienter amo.
ri: sed sum tibi viribus impar:
nium suspicor esse viris.
ris ita mens infirma puellis.
vi temporis adde moram.
ndo, modo rus geniale colendo,
ia tempora longa mora.
iment, aut unctæ dona palæstræ:
freno colla sequacis equi.
laqueo, nunc piscem ducitis hamo:
to serior hora mero.
tæ, vel si minus acriter urar,
superest, præter amare, nihil.
facio: teque, o mea sola voluptas,
quam reddi quod mihi possit, amo.
ra de te nutrice susurro;
, miror, caussa moretur iter:
iciens, odioso concita vento
bis æquora pene tuis:
e paullum gravis unda remisit:
, sed te nolle venire, queror:
, lacrimæ per amantia lumina ma-
tremulo conscia siccat anus. (naut,
si sint in litore passus:
quam servet arena notas.
te, et scribam tibi, si quis Abydo
quæro, si quis Abydon eat.

Quid referam, quoties dem vestibus oscula, quas tu
Hellespontiaca ponis iturus aqua?
Sic ubi lux acta est, et noctis amicior hora
Exhibuit pulso sidera clara die;
Protinus in summa vigilantia lumina turre
Ponimus, adsuetæ signa notamque viæ.
Tortaque versato ducentes stamina fuso,
Feminea tardas fallimus arte moras.
Quid loquar interea tam longo tempore, quæris?
Nil, nisi Leandri nomen, in ore meo est.
Iamne putes exisse domo mea gaudia, nutrix?
An vigilant omnes? et timet ille suos?
Iamne suas humeris illum deponere vestes;
Pallade iam pingui tinguere membra putes?
Adnuit illa fere: non nostra quod oscula curet;
Sed movet obrepens somnus anile caput.
Postque moræ minimum, iam certe navigat, inquam;
Lentaque dimotis brachia iactat aquis.
Paucaque cum tacta perfeci stamina tela,
An medio possis, quærimus, esse freto.
Et modo prospicimus: timida modo voce precamur,
Ut tibi det faciles utilis aura vias.
Auribus interdum voces captamus, et omnem
Adventus strepitum credimus esse tui.
Sic ubi deceptæ pars est mihi maxima noctis
Acta; subit furtim lumina fessa sopor.
Forsitan invitus, mecum tamen, improbe, dormis:
Et, quamquam non vis ipse venire, venis.
Nam modo te videor prope me spectare natantem:
Brachia nunc humeris humida ferre meis.
Nunc dare, quæ soleo, madidis velamina membris:
Pectora nunc iuncto vestra fovere sinu.
Multaque præterea, linguæ reticenda modestæ;
Quæ fecisse iuvat, facta referre pudet.
Me miseram! brevis est hæc, et non vera voluptas;
Nam tu cum somno semper abire soles.
Firmius o cupidi tandem coeamus amantes:
Nec careant vera gaudia nostra fide.
Cur ego tot viduas exegi frigida noctes?
Cur toties a me, lente natator, abes?
Est mare (confiteor) nondum tractabile nauti:
Nocte sed hesterna lenior aura fuit.
Cur ea præterita est? cur non ventura timebas?
Tam bona cur periit, nec tibi rapta, via est?
Protinus ut similis detur tibi copia cursus;
Hoc melior certe, quo prior, illa fuit.
At cito mutata est iactati forma profundi:
Tempore, cum properas, sæpe minore venis.
Hic, puto, deprensus nil, quod querereris, haberes;
Meque tibi amplexo nulla noceret hiems.
Certe ego tum ventos audirem lenta tonantes,
Et numquam placidas esse precarer aquas.
Quid tamen evenit, cur sis metuentior undæ?
Contemtumque prius, nunc vereare, fretum?
Nam memini, cum te sævum veniente minaxque
Non minus, aut multo non minus, æquor erat.
Cum tibi clamabam, Sic tu temerarius esto,
Ne miseræ virtus sit tua flenda mihi.
Unde novus timor hic? quoque illa audacia fugit?
Magnus ubi est spretis ille natator aquis?
Sis tamen hoc potius, quam quod prius esse solebas;
Et facias placidum per mare tutus iter.
Dum modo sis idem: dum sic, ut scribis, amemur:
Flammaque non fiat frigidus illa cinis.
Non ego tam ventos timeo, mea vota morantes,
Quam, similis vento, ne tuus erret amor:
Ne non sim tanti, superentque pericula caussam:
Et videar merces esse labore minor.
Interdum metuo, patria ne lædar, et impar

Ducar Abydeno Thressa puella toro.
Ferre tamen possum patientius omnia; quam si
 Otia, nescio qua pellice captus, agas!
In tua si veniant alieni colla lacerti:
 Sitque novus nostri finis amoris amor.
Ah potius peream, quam crimine vulnerer isto:
 Fataque sint culpa nostra priora tua!
Nec quia venturi dederis mihi signa doloris,
 Hæc loquor; aut fama sollicitata nova.
Omnia sed vereor; (quis enim securus amavit?)
 Cogit et absentes plura timere locus.
Felices illas, sua quas præsentia nosse
 Crimina vera iubet, falsa timere vetat!
Nos tam vana movet, quam facta iniuria fallit:
 Incitat et morsus error uterque pares.
O utinam venias! aut ut ventusve paterve,
 Caussaque sit certæ femina nulla moræ!
Quod si quam sciero; moriar (mihi crede) dolendo.
 Iamdudum peccas, si mea fata petis.
Sed neque peccabis, frustraque ego terreor istis:
 Quoque minus venias, invida pugnat hiems.
Me miseram! quanto planguntur litora fluctu!
 Et latet obscura condita nube dies!
Forsitan ad pontum mater pia venerit Helles,
 Mersaque roratis nata fleatur aquis:
An mare, ab inviso privignæ nomine dictum,
 Vexat in æquoream versa noverca Deam?
Non favet, ut nunc est, teneris locus iste puellis.
 Hac Helle periit; hac ego lædor aqua.
At tibi flammarum memori, Neptune, tuarum
 Nullus erat ventis impediendus amor:
Si neque Amymone, nec laudatissima forma
 Criminis est Tyro fabula vana tui;
Lucidaque Alcyone, Circeque et Alymone nata,
 Et nondum nexis angue Medusa comis;
Flavaque Laodice, cœloque recepta Celæno,
 Et quarum memini nomina lecta mihi.
Has certe pluresque canunt, Neptune, poetæ
 Molle latus lateri composuisse tuo.
Cur igitur, toties vires expertus amoris,
 Adsuetum nobis turbine claudis iter?
Parce ferox; latoque mari tua prœlia misce.
 Seducit terras hæc brevis unda duas.
Te decet aut magnas magnum iactare carinas;
 Aut etiam totis classibus esse trucem.
Turpe Deo pelagi, iuvenem terrere natantem:
 Gloriaque est stagno quolibet ista minor.
Nobilis ille quidem est, et clarus origine: sed non
 A tibi suspecto ducit Ulixe genus.
Da veniam, servaque duos: natat ille: sed isdem
 Corpus Leandri, spes mea, pendet aquis.
Sternuit et lumen: (posito nam scribimus illo.)
 Sternuit; et nobis prospera signa dedit.
Ecce merum nutrix faustos instillat in ignes:
 Crasque erimus plures, inquit, et ipsa bibit.
Effice nos plures, evicta per æquora lapsus,
 O penitus toto corde recepte mihi.
In tua castra redi, socii desertor Amoris.
 Ponuntur medio cur mea membra toro?
Quod timeas non est: auso Venus ipsa favebit:
 Sternet et æquoreas, æquore nata, vias.
Ire libet tumidas ipsi mihi sæpe per undas:
 Sed solet hoc maribus tutius esse fretum.
Nam cur, hoc vectis Phryxo Phryxique sorore,
 Sola dedit vastis femina nomen aquis?
Forsitan ad reditum metuas ne tempora desint,
 Aut gemini nequeas ferre laboris onus.
At nos diversi medium coeamus in æquor:
 Obviaque in summis oscula demus aquis:

Atque ita quisque suas iterum rede
 Exiguum, sed plus, quam nihil, i
Vel pudor hic utinam, qui nos clam
 Vel timidus famæ cedere vellet a
Nunc male res iunctæ, calor et reve
 Quid sequar in dubio est; hæc de
Ut semel intravit Colchos Pagasæ
 Impositam celeri Phasida puppe
Ut semel Idæus Lacedæmona venit
 Cum præda rediit protinus ille a
Tu, quam sæpe petis quod amas, tan
 Et quoties grave fit puppibus ire,
Sic tamen, o iuvenis, tumidarum v
 Sic facito spernas, ut verearе, fr
Arte laboratæ vincuntur ab æquor
 Tu tua plus remis brachia posse
Quod cupis, hoc nautæ metuunt, L
 Exitus hic fractis puppibus esse
Me miseram! cupio non persuadere,
 Sisque, precor, monitis fortior i
Dummodo pervenias, excussaque s
 Iniicias humeris brachia lassa m
Sed mihi, cæruleas quoties obverto
 Nescio quæ pavidum frigore pect
Nec minus hesternæ confundor ima
 Quamvis est sacris illa piata mei
Namque sub Aurora, iam dormita
 (Somnia quo cerni tempore vera
Stamina de digitis cecidere, sopore
 Collaque pulvino nostra ferenda
Hic ego ventosas nantem delphina
 Cernere non dubie sum mihi vis
Quem, postquam bibulis illisit flu
 Unda simul miserum vitaque de
Quidquid id est, timeo: nec tu mea
 Nec nisi tranquillo brachia cred
Si tibi non parcis, dilectæ parce pu
 Quæ numquam, nisi te sospite, s
Spes tamen est fractis vicinæ pacis
 Tum placidas tuto pectore finde
Interea, nanti quoniam freta pervi
 Leniat invisas litera missa mora

EPISTOLA XX. *Acontius*

Pone metum: nihil hic iterum iura
 Promissam satis est te semel esse
Perlege: discedat sic corpore langu
 Qui meus est, ulla parte dolente,
Quid pudor ora subit? nam, sicut i
 Suspicor ingenuas erubuisse gen
Coniugium pactamque fidem, non
 Debitus ut coniux, non ut adult
Verba licet repetas, quæ demtus ab
 Pertulit ad castas, me iaciente, n
Invenies illic id te spondere, quod
 Te potius, virgo, quam meminis
Nunc quoque idem timeo: sed idem
 Adsumsit vires; auctaque flamm
Quique fuit numquam parvus; nun
 Et spe, quam dederas tu mihi, c
Spem mihi tu dederas: meus hic tib
 Non potes hoc factum teste nega
Adfuit, et præsens, ut erant, tua ve
 Et visa est mota dicta probasse c
Deceptam dicas nostra te fraude lic
 Dum fraudis nostræ caussa ferat
Fraus mea quid petiit, nisi quo tibi
 Id me, quod quereris, conciliare
Non ego natura, nec sum tam callid

tu me, (crede) puella, facis.
positis (si quid tamen egimus) a me
t verbis ingeniosus Amor.
o feci sponsalia verbis:
ne fui iuris Amore vafer.
c nomen facto, dicarque dolosus:
est, quod ames velle tenere, dolus.)
ribo, mittoque rogantia verba.
s hæc est: quodque queraris, habes.
l amo; fateor, sine fine nocebo;
m: caveas tu licet ipsa peti.
ii placitas rapuere puellas:
hi caute litera crimen erit?
ssim plures imponere nodos!
ulla libera parte fides.
ant: clivo sudamus in imo.
pertum nil sinet esse meus.
osrisne capi; captabere certe.
ils est: sed capiere tamen.
ugias, non omnia retia falles:
uam credis, plura tetendit Amor.
ant artes, veniemus ad arma;
pido rapta ferere sinu.
soleam Paridis reprehendere factum:
am, qui, vir possit ut esse, fuit.
ed taceo: mors huius pœna rapinæ,
quam te non habuisse, minor.
iosa minus, peterere modeste.
ie cogimur esse tua.
culique tui; quibus ignea cedunt
flammæ caussa fuere meæ.
nt crines, et eburnea cervix;
ecor, veniant in mea colla manus:
ultus, sine rusticitate pudentes;
i quales vix rear esse, pedes.
em laudare, beatior essem:
, totum quin sibi par sit opus.
alsus, non est mirabile, forma,
olui vocis habere tuæ.
captam tu te cogare fateri,
o capta puella meis.
ar: passo sua præmia dentur.
auto crimine fructus abest?
amen, Briseida cepit Achilles:
ctorem victa secuta suum.
cuses, et sis irata licebit;
dum mihi posse frui.
mus, factam tenuabimus iram:
ndæ sit modo parva tui.
tem liceat consistere vultus:
crimis addere verba suis.
famuli, cum verbera sæva verentur,
bmissas ad tua crura manus.
ra: voca: cur arguor absens?
dominæ more venire iube.
das licet imperiosa capillos,
digitis livida facta tuis:
iar: tantum fortasse timebo,
latur ne manus ista meo.
pedibus, nec me compesce catenis:
mo vinctus amore tui.
uantumque volet, satiaverit ira;
es, Quam patienter amat!
, ubi videris omnia ferre;
ui servit, serviat iste mihi.
elix absens agor: et mea, cum sit
n ullo caussa tuente perit.
od ius est, sit scriptum iniuria nostrum:
e solo nempe queraris, habes.

Non meruit falli mecum quoque Delia: si non
Vis mihi promissum raddere, redde Deæ.
Adfuit, et vidit, cum tu decepta rubebas:
Et vocem memori condidit aure tuam.
Omina re careant: nihil est violentius illa,
Cum sua, quod nolim, numina læsa videt.
[Testis erit Calydonis aper: nam scimus, ut illo
Sit magis in natum sæva reperta parens.]
Testis et Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipse dedit leto cum quibus ante feras.
Quæque superba parens, saxo per corpus oborto,
Nunc quoque Mygdonia flebilis exstat humo.
Hei mihi, Cydippe! timeo tibi dicere verum;
Ne videar caussa falsa monere mea:
Dicendum tamen est: hoc est, (mihi crede) quod ægra
Ipso nubendi tempore sæpe iaces.
Consulit ipsa tibi; neu sis periura laborat:
Et salvam salva te cupit esse fide.
Inde fit, ut, quoties existere perfida tentas,
Peccatum toties corrigat illa tuum.
Parce movere feros animosæ Virginis arcus:
Mitis adhuc fieri, si patiare, potest.
Parce, precor, teneros corrumpere febribus artus:
Servetur facies ista fruenda mihi.
Serventur vultus ad nostra incendia nati:
Quique subest niveo lætus in ore rubor.
Hostibus e si quis, ne fias nostra, repugnat;
Sic sit, ut, invalida te, solet esse mihi.
Torqueor ex æquo, vel te nubente, vel ægra:
Dicere nec possum, quid minus ipse velim.
Maceror interdum, quod sim tibi caussa dolendi:
Teque mea lædi calliditate puto.
In caput hæc nostrum dominæ periuria, quæso,
Eveniant: pœna tuta sit illa mea.
Ne tamen ignorem, quid agas; ad limina crebro
Anxius huc illuc dissimulanter eo.
Subsequor ancillam furtim famulumve, requirens
Profuerint somni quid tibi, quidve cibi.
Me miserum! quod non medicorum iussa ministro,
Effingoque manus, insideoque toro.
Et rursus miserum! quod, me procul inde remoto,
Quem minime vellem, forsitan alter adest.
Ille manus istas effingit, et adsidet ægræ,
Invisus Superis, cum Superisque mihi.
Dumque suo tentat salientem pollice venam;
Candida per caussam brachia sæpe tenet:
Contrectatque sinus, et forsitan oscula iungit.
Officio merces plenior ista suo est.
Quis tibi permisit nostras præcerpere messes?
Ad sepem alterius quis tibi fecit iter?
Iste sinus meus est: mea turpiter oscula sumis.
A mihi promisso corpore tolle manus.
Improbe, tolle manus: quam tangis, nostra futura est.
Postmodo si facias istud, adulter eris.
Elige de vacuis, quam non sibi vindicet alter.
Si nescis, dominum res habet ista suum.
Nec mihi credideris: recitetur formula pacti.
Neu falsam dicas esse; face ipsa legat.
Alterius thalamo, tibi nos, tibi dicimus, exi.
Quid facis hic? exi: non vacat iste torus.
Nam quod habes et tu humani verba altera pacti;
Non erit idcirco par tua caussa meæ.
Hæc mihi se pepigit: pater hanc tibi, primus ab illa:
Sed propior certe, quam pater, ipsa sibi est.
Promisit pater hanc: hæc adiuravit amanti.
Ille homines, hæc est testificata Deam.
Hic metuit mendax, timet hæc periura vocari.
Num dubites, hic sit maior, an ille metus?
Denique, ut amborum conferre pericula possis,

Respice ad eventus: hæc cubat, ille valet.
Nos quoque dissimili certamina mente subimus;
  Nec spes par nobis, nec timor æquus adest.
Tu petis ex tuto: gravior mihi morte repulsa est:
  Idque ego iam, quod tu forsan amabis, amo.
Si tibi iustitiæ, si recti cura fuisset;
  Cedere debueras ignibus ipse meis.
Nunc quoniam ferus hic pro caussa pugnat iniqua;
  Ad quid, Cydippe, litera uostra redit?
Hic facit ut iaceas, et sis suspecta Dianœ.
  Hunc tu, si sapias, limen adire vetes.
Hoc faciente subis tam sæva pericula vitæ.
  Atque utinam pro te, qui movet illa, cadat!
Quem si repuleris, nec, quem Dea damnat, amaris;
  Et tu continuo, certe ego salvus ero.
Siste metum, virgo, stabili potiere salute:
  Fac modo polliciti conscia templa colas.
Nec bove mactato cœlestia numina gaudent;
  Sed, quæ præstanda est et sine teste, fide.
Ut valeant aliæ, ferrum patiuntur et ignes:
  Fert aliis tristem succus amarus opem.
Nil opus est istis; tantum periuria vita:
  Teque simul serva, meque, datamque fidem.
Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ:
  Exciderint animo fœdera lecta tuo.
Admonita es modo voce mea, modo cassibus istis;
  Quos, quoties tentas fallere, ferre soles.
His quoque vitatis, in partu nempe rogabis,
  Ut tibi luciferas afferat illa manus.
Audiet; et, repetens quæ sint audita, requiret
  Ipsa, tibi de quo coniuge partus eat.
Promittes votum; scit te promittere falso.
  Iurabis; scit te fallere posse Deos.
Non agitur de me: cura maiore laboro.
  Anxia sunt vitæ pectora nostra tuæ.
Cur modo te dubiam pavidi flevere parentes,
  Ignaros culpæ quos facis esse tuæ?
Et cur ignorent? matri licet omnia narres;
  Nil tua, Cydippe, facta ruboris habent.
Ordine fac referas, ut sis mihi cognita primum,
  Sacra pharetratæ dum facis ipsa Deæ.
Ut, te conspecta, subito (si forte notasti)
  Restiterim fixis in tua membra genis:
Ut, te dum nimium miror, (nota certa furoris)
  Deciderint humero pallia lapsa meo.
Postmodo nescio qua venisse volubile malum,
  Verba ferens doctis insidiosa notis.
Quod quia sit lectum sancta præsente Diana,
  Esse tuam vinctam, numine teste, fidem.
Ne tamen ignoret quæ sit sententia scripto;
  Lecta tibi quondam nunc quoque verba refer.
Nube, precor, dicet, cui te bona numina iungunt:
  Quem fore iurasti, sit gener ille mihi.
Quisquis is est, placeat; quoniam placet ante Dianœ.
  Talis erit mater, si modo mater erit.
Sic tamen et quærat, qui sim quantusque, iubeto:
  Inveniet vobis consuluisse Deam.
Insula, Coryciis quondam celeberrima Nymphis,
  Cingitur Ægeo, nomine Cea, mari.
Illa mihi patria est: nec, si generosa probaris
  Nomina, despectis arguor ortus avis.
Sunt et opes nobis: sunt et sine crimine mores:
  Amplius utque nihil, me tibi iungit amor.
Adpeteres talem vel non iurata maritum:
  Iuratæ vel non talis habendus erat.
Hæc tibi me in somnis iaculatrix scribere Phœbe,
  Hæc tibi me vigilem scribere iussit Amor.
E quibus alterius mihi iam nocuere sagittæ:
  Alterius noceant ne tibi tela, cave.
Iuncta salus nostra est: miserere meique tuique.
  Quid dubitas unam ferre duobus opem?
Quod si contigerit, cum iam data signa sonabunt;
  Tinctaque votivo sanguine Delos erit;
Aurea ponetur mali felicis imago,
  Caussaque versiculis scripta duobus erit:
Effigie pomi testatur Acontius huius,
  Quæ fuerint in eo scripta, fuisse rata.
Longior infirmum ne lasset epistola corpus,
  Clausaque consueto sit sibi fine; vale.

Epistola XXI. *Cydippe Acontio.*

Pertimui, scriptumque tuum sine murmure l[illegible]
  Iuraret ne quos inscia lingua Deos.
Et, puto, captasses iterum: nisi, ut ipse fateris, [illegible]
  Promissam scires me satis esse semel.
Nec lectura fui: sed, si tibi dura fuissem,
  Aucta foret sævæ forsitan ira Deæ.
Omnia cum faciam, cum dem pia thura D[illegible]
  Illa tamen iusta plus tibi parte favet.
Utque cupis credi, memori te vindicat ira.
  Talis in Hippolyto vix fuit illa suo.
At melius Virgo favisset virginis annis:
  Quos vereor paucos ne velit esse mihi.
Languor enim, caussis non adparentibus, [illegible]
  Adiuvor et nulla fessa medentis ope.
Quam tibi nunc gracilem vix hæc rescribere [illegible]
  Pallida vix cubito membra levare putas?
Huc timor accedit, ne quis, nisi conscia [illegible]
  Colloquii nobis sentiat esse vices.
Ante fores sedet hæc: quid agamque rogant[illegible]
  Ut possim tuto scribere, Dormit, ait.
Mox ubi, secreti longi caussa optima, [illegible]
  Credibilis tarda desinit esse mora,
Iamque venire videt, quos non admittere d[illegible]
  Exscreat; et ficta dat mihi signa nota.
Sicut eram, properans verba imperfecta re[illegible]
  Et tegitur trepido litera cauta sinu.
Inde meos digitos iterum repetita fatigat.
  Quantus sit nobis, adspicis ipse, labor.
Qua, peream, si dignus eras, ut vera loq[illegible]
  Sed melior iusto, quamque mereris, ego.
Ergo te propter toties incerta salutis
  Commentis pœnas doque dedique tuis?
Hæc nobis formæ te laudatore superbæ
  Contingit merces? et placuisse nocet?
Si tibi deformis, quod mallem, visa fuissem;
  Culpatum nulla corpus egeret ope.
Nunc laudata gemo: nunc me certamine ve[illegible]
  Proditis; et proprio vulneror ipsa bono.
Dum neque tu cedis, nec se putat ille sec[illegible]
  Tu votis obstas illius, ille tuis.
Ipsa, velut navis, iactor; quam certus in al[illegible]
  Propellit Boreas, æstus et unda refert.
Cumque dies caris optata parentibus instat,
  Immodicus pariter corporis ardor inest:
Et mihi coniugii tempus crudelis ad ipsum
  Persephone nostras pulsat acerba fores.
Iam pudet: et timeo, quamvis mihi conscia [illegible]
  Offensos videar ne meruisse Deos.
Accidere hoc aliquis casu contendit: et alter [illegible]
  Acceptum Superis hunc negat esse virum.
Neve nihil credas in te quoque dicere famam;
  Facta veneficiis pars putat ista tuis.
Caussa latet: mala nostra patent: vos pace m[illegible]
  Aspera submota prœlia: plector ego.
Dicam nunc, solitoque tibi me decipe more:
  Quid facies odio, sic ubi amore noces?
Si lædis quod amas, hostem sapienter amabis.

, ut serves, perdere velle velis.
nulla est speratæ cura puellæ,
as indigna tabe perire sinis;
rustra pro me tibi sæva rogatur,
i te iactas? gratia nulla tua est.
ngas: non vis placare Dianam;
es nostri: non potes: illa tui est.
m mallem, vel non mihi tempore in illo
gæis cognita Delos aquis.
facili deducta est æquore navis,
cœptas hora sinistra vias.
cessi! quo me pede limine movi!
tetigi quo pede texta ratis!
verso redierunt carbasa vento.
demens! ille secundus erat.
erat, qui me referebat euntem;
rum felix impediebat iter.
a constans contra mea vela fuisset!
m est venti de levitate queri.
na properabam visere Delon;
gnava puppe videbar iter.
at tardis, feci convicia remis;
sum vento lintea parca dari!
ieram Myconon, iam Tenon, et Andron:
oculis candida Delos erat.
ut vidi, Quid me fugis, insula? dixi:
magno numquid, ut ante, mari?
rræ, cum iam, prope luce peracta,
rpureis Sol iuga vellet equis:
litos postquam revocavit ad ortus,
nostræ, matre iubente, comæ.
mmas digitis, et crinibus aurum:
umeris induit ipsa meis.
sse Superis, quibus insula sacra est,
atis tura merumque damus.
ns aras votivo sanguine tinguit,
mosis ingerit exta focis;
trix alias quoque ducit in ædes,
e vago per loca sacra pede.
icibus spatior, modo munera regum
n cunctis stantia signa locis.
meris structam de cornibus aram,
ariens arbore nixa Dea est.
rea (neque enim meminive, libetve,
ibi vidi, dicere) Delos habet.
spectans, a te spectabar, Aconti;
nplicitas est mea posse capi.
uleo, gradibus sublime, Dianæ.
ecquis debuit esse locus?
e pedes malum, cum carmine tali.
uravi nunc quoque pene tibi.
nutrix, mirataque, Perlege, dixit.
gi, magne poeta, tuas.
agii dicto, confusa pudore
otis erubuisse genis:
n gremio, veluti defixa, tenebam;
opositi facta ministra tui.
d gaudes? aut quæ tibi gloria parta est?
elusa virgine laudis habes?
literam sumta peltata securi;
liaco Penthesilea solo.
onio cælatus balteus auro,
ippolyte, præda relata tibi est.
exsultas, tua si mihi verba dederunt;
rum prudens capta puella dolis?
um, pomum Schœneida cepit.
ippomenes, scilicet, alter eris.
ius, (si te puer iste tenebat,
scio quas dicis habere faces,)

More bonis solito spem non corrumpere fraude.
Exoranda tibi, non capienda fui.
Cur, me cum peteres, ea non profitenda putabas,
Propter quæ nobis ipse petendus eras?
Cogere cur potius, quam persuadere, volebas,
Si poteram audita conditione capi?
Quid tibi nunc prodest iurandi formula iuris,
Linguaque præsentem testificata Deam?
Quæ iurat, mens est: nil coniuravimus illa;
Illa fidem dictis addere sola potest.
Consilium prudensque animi sententia iurat,
Et nisi iudicii vincula nulla valent.
Si tibi coniugium volui promittere nostrum;
Exige polliciti debita iura tori:
Sed si nil dedimus, præter sine pectore vocem;
Verba suis frustra viribus orba tenes.
Non ego iuravi: legi iurantia verba.
Vir mihi non isto more legendus eras.
Decipe sic alias: succedat epistola pomo.
Si valet hoc; magnas divitis aufer opes.
Fac, iurent Reges sua se tibi regna daturos;
Sitque tuum, toto quidquid in orbe placet.
Maior es hac ipsa multo (mihi crede) Diana,
Si tua tam præsens litera numen habet.
Cum tamen hæc dixi, cum me tibi firma negavi,
Cum bene promissi caussa peracta mei est;
Confiteor, timeo sævæ Latoidos iram:
Et corpus lædi suspicor inde meum.
Nam quare, quoties socialia sacra parantur,
Nupturæ toties languida membra cadunt?
Ter mihi iam veniens positas Hymenæus ad aras
Fugit; et e thalami limine terga dedit.
Vixque manu pigra toties infusa resurgunt
Lumina: vix moto corripit igne faces.
Sæpe coronatis stillant unguenta capillis,
Et trahitur multo splendida palla croco.
Cum tetigit limen, lacrimas mortisque timorem
Cernit; et a cultu multa remota suo.
Proiicit ipse sua deducta fronte coronas,
Spissaque de nitidis tergit amoma comis.
Et pudet in tristi lætum consurgere turba:
Quique erat in palla, transit in ora rubor.
At mihi (væ miseræ!) torrentur febribus artus:
Et gravius iusto pallia pondus habent.
Nostraque plorantes video super ora parentes:
Et, face pro thalami, fax mihi mortis adest.
Parce laboranti, picta Dea læta pharetra;
Daque salutiferam iam mihi fratris opem.
Turpe tibi est, illum caussas depellere leti;
Te contra titulum mortis habere meæ.
Numquid, in umbroso cum velles fonte lavari,
Imprudens vultus ad tua labra tuli?
Præteriine tuas de tot cœlestibus aras?
Atque tua est nostra spreta parente parens?
Nil ego peccavi, nisi quod periuria legi;
Inque parum fausto carmine docta fui.
Tu quoque pro nobis, si non mentiris amorem,
Tura feras: prosint, quæ nocuere, manus.
Cur, quæ succenset, quod adhuc tibi pacta puella
Non tua fit, fieri ne tua possit, agit?
Omnia de viva tibi sunt speranda: quid aufert
Sæva mihi vitam, spem tibi Diva mei?
Nec tu credideris illum, cui destinor uxor,
Ægra superposita membra fovere manu.
Adsidet ille quidem, quantum permittitur ipsi;
Sed meminit nostrum virginis esse torum.
Iam quoque nescio quid de me sensisse videtur.
Nam lacrimæ caussa sæpe latente cadunt.
Et minus audacter blanditur, et oscula ra

Accipit, et timido me vocat ore suam.
Nec miror sensisse, notis cum prodar apertis:
In dextrum versor, cum venit ille, latus.
Nec loquor, et tecto simulatur lumine somnus;
Captantem tactus reiicioque manum.
Ingemit, et tacito suspirat pectore: meque
Offensam, quamvis non mereatur, habet.
Hei mihi, quod gaudes, et te iuvat ista voluptas!
Hei mihi, quod sensus sum tibi fassa meos!
Si mihi lingua foret; tu nostra iustius ira,
Qui mihi tendebas retia, dignus eras.
Scribis, ut invalidum liceat tibi visere corpus.
Es procul a nobis: et tamen inde noces.
Mirabar, quare tibi nomen Acontius esset:
Quod faciat longe vulnus, acumen habes.
Certe ego convalui nondum de vulnere tali;
Ut iaculo, scriptis eminus icta tuis.
Quid tamen huc venias? sane ut miserabile corpus,
Ingenii videas bina tropæa tui.
Concidimus macie; color est sine sanguine: qualem
In pomo refero mente fuisse tuo.
Candida nec mixto sublucent ora rubore;
Forma novi talis marmoris esse solet.
Argenti color est inter convivia talis,
Quod tactum gelidæ frigore pallet aquæ.
Si me nunc videas, visam prius esse negabis:
Arte nec est, dices, ista petenda mea:
Promissique fidem, ne sim tibi iuncta, remittes;
Et cupies illud non meminisse Deam.
Forsitan et facies, iurem ut contraria rursus;
Quæque legam, mittes altera verba mihi.
Sed tamen adspiceres vellem, prout ipse rogabas,
Et discas sponsæ languida membra tuæ.
Durius et ferro cum sit tibi pectus, Aconti;
Tu veniam nostris vocibus ipse petas.
Ne tamen ignores, ope qua revalescere possim:
Quæritur a Delphis fata canente Deo.
Is quoque nescio quam, nunc ut vaga fama susurrat,
Neglectam queritur testis habere fidem.
Hoc Deus et vates; hoc et mea carmina dicunt:
At desunt voto carmina nulla tuo.
Unde tibi favor hic? nisi quod nova forte reperta est,
Quæ capiat magnos litera lecta Deos.
Teque tenente Deos, numen sequor ipsa Deorum:
Deque libens victas in tua vota manus.
Fassaque sum matri deceptæ fœdera linguæ,
Lumina fixa tenens, plena pudoris, humo.
Cetera cura tua est: plus hoc quoque virgine factum,
Non timuit tecum quod mea charta loqui.
Iam satis invalidos calamo lassavimus artus,
Et manus officium longius ægra negat.
Quid, nisi quod cupio me iam coniungere tecum,
Restat, ut adscribat litera nostra? Vale.

AMORUM LIBRI TRES

Epigramma Nasonis in Amores suos

Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,
Tres sumus: hoc illi prætulit auctor opus.
Ut iam nulla tibi nos sit legisse voluptas;
At levior demtis pœna duobus erit.

Liber primus

Elegia I.

Arma gravi numero, violentaque bella, parabam
Edere, materia conveniente modis.
Par erat inferior versus: risisse Cu[p]
Dicitur, atque unum subripuisse
Quis tibi, sæve puer, dedit hoc in c[a]
Pieridum vates, non tua turba, s[u]
Quid, si præripiat flavæ Venus arm[a]
Ventilet accensas flava Minerva f
Quis probet in silvis Cererem regna
Lege pharetratæ Virginis arva co
Crinibus insignem quis acuta cuspi[de]
Instruat, Aoniam Marte movent[e]
Sunt tibi magna, puer, nimiumque [p]
Cur opus adfectas, ambitiose, nov
An, quod ubique, tuum? tua sunt He
Vix etiam Phœbo iam lyra tuta s
Cum bene surrexit versu nova pagin[a]
Attenuat nervos protinus ille me
Nec mihi materia est numeris levio[r]
Aut puer, aut longas comta puella
Questus eram; pharetra cum protin[us]
Legit in exitium spicula facta me
Lunavitque genu sinuosum fortiter
Quodque canas, Vates, accipe, di[x]
Me miserum! certas habuit puer ille
Uror; et in vacuo pectore regnat A
Sex mihi surgat opus numeris; in qu
Ferrea cum vestris bella valete m[o]
Cingere litorea flaventia tempora m[y]
Musa, per undenos emodulanda pe

Elegia II.

Esse quid hoc dicam, quod tam mihi
Strata, neque in lecto pallia nostr[a]
Et vacuus somno noctem, quam long[a]
Lassaque versati corporis ossa dol[ent]
Nam puto sentirem, si quo tentarer
An subit, et tacita callidus arte n[o]
Sic erat: hæserunt tenues in corde sa
Et possessa ferus pectora versat A
Cedimus? an subitum luctando accen
Cedamus: leve fit, quod bene fert
Vidi ego iactatas mota face crescere f[l]
Et vidi nullo concutiente mor[i].
Verbera plura ferunt, quam quos iuv
Detrectant pressi dum iuga prima
Asper equus duris contunditur ora l[u]
Frena minus sentit, quisquis ad ar
Acrius invitos, multoque ferocius ur[g]
Quam qui servitium ferre fatentu[r]
En ego confiteor: tua sum nova præd[a]
Porrigimus victas ad tua iura ma[n]
Nil opus est bello: pacem veniamque
Nec tibi laus, armis victus inermi
Necte comam myrto: maternas iunge
Qui deceat, currum Vitricus ipse
Inque dato curru, populo clamante tr
Stabis; et adiunctas arte movebis a
Ducentur iuvenes capti, captæque pu
Hæc tibi magnificus pompa trium[phus]
Ipse ego, præda recens, factum modo
Et nova captiva vincula mente fer[am]
Mens Bona ducetur manibus post ter[ga]
Et Pudor, et castris quidquid Am[oris]
Omnia te metuent: ad te sua brachia
Vulgus, Io, magna voce, Triumph[e]
Blanditiæ comites tibi erunt, Error[que]
Adsidue partes turba secuta tuas.
His tu militibus superas hominesque
Hæc tibi si demas commoda, nud[us]
Læta triumphanti de summo Mater

; et adpositas sparget in ora rosas.
s gemma, gemma variante capillos,
auratis aureus ipse rotis.
ue non paucos (si te bene novimus) ures:
oque præteriens vulnera multa dabis.
nt (licet ipse velis) cessare sagittæ.
vicina flamma vapore nocet.
domita Bacchus Gangetide terra:
is alitibus; tigribus ille fuit.
um possim sacri pars esse triumphi,
as in me perdere, victor, opes.
gnati felicia Cæsaris arma;
it, victos protegit ille, manu.

ELEGIA III.

r: quæ me nuper prædata puella est,
t, aut faciat, cur ego semper amem.
volui! tantum patiatur amari;
nostras tot Cytherea preces.
r longos tibi qui deserviat annos:
qui pura norit amare fide.
veterum commendant magna parentum
si nostri sanguinis auctor eques;
nnumeris renovatur campus aratris;
t et sumtus parcus uterque parens;
, comitesque novem, vitisque repertor,
nt: et, me qui tibi donat, Amor:
ura fides; sine crimine mores;
simplicitas, purpureusque pudor.
ille placent: non sum desultor Amoris.
(si qua fides) cura perennis eris.
s dederint annos mihi fila Sororum,
ntingat: teque dolente mori.
teriem felicem in carmina præbe;
nt caussa carmina digna sua.
men habent, exterrita cornibus Io,
fluminea lusit adulter ave:
per pontum simulato vecta iuvenco,
tenuit cornua vara manu.
per totum pariter cantabimur orbem:
e semper erunt nomina nostra tuis.

ELEGIA IV.

t epulas nobis aditurus easdem:
cœna tuo sit, precor, illa viro.
lectam tantum conviva puellam
m? tangi quem iuvet, alter erit?
e sinus apte subiecta fovebis?
collo, cum volet, ille manum?
ari, posito quod candida vino
ambiguos traxit in arma viros.
lva domus, nec equo mea membra cohærent:
videor posse tenere manus.
nt facienda tamen, cognosce: nec Euris
nec tepidis verba ferenda Notis.
quam vir: nec, quid, si veneris ante,
i, video: sed tamen ante veni.
t ille torum, vultu comes ipsa modesto
dcumbas; clam mihi tange pedem.
nutusque meos, vultumque loquacem
rtivas, et refer ipsa, notas.
rciliis sine voce loquentia dicam:
ges digitis, verba notata mero.
ccurrit Veneris lascivia nostræ;
s tenero pollice tange genas.
, de me tacita quod mente queraris;
extrema mollis ab aure manus:
uæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt;
digitis annulus usque tuis.
Tange manu mensam, quo tangunt more precantes;
Optabis merito cum mala multa viro.
Quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse, iubeto:
Tu puerum leviter posce, quod ipsa velis.
Quæ tu reddideris, ego primus pocula sumam,
Et qua tu biberis, hac ego parte bibam.
Si tibi forte dabit, quos prægustaverit ipse,
Reiice libatos illius ore cibos.
Nec premat impositis sinito tua colla lacertis:
Mite nec in rigido pectore pone caput.
Nec sinus admittat digitos, habilesve papillæ.
Oscula præcipue nulla dedisse velis.
Oscula si dederis, fiam manifestus amator:
Et dicam, Mea sunt: iniiciamque manus.
Hæc tamen adspiciam: sed quæ bene pallia celant,
Illa mihi cæci caussa timoris erunt.
Nec femori committe femur, nec crure cohære:
Nec tenerum duro cum pede iunge pedem.
Multa miser timeo, quia feci multa proterve:
Exemplique metu torqueor ipse mei.
Sæpe mihi, dominæque meæ properata voluptas
Veste sub iniecta dulce peregit opus.
Hoc tu non facies: sed ne fecisse puteris,
Conscia de gremio pallia deme tuo.
Vir bibat usque roga: precibus tamen oscula desint:
Dumque bibit, furtim (si potes) adde merum.
Si bene compositus somno vinoque iacebit;
Consilium nobis resque locusque dabunt.
Cum surges abitura domum, surgemus et omnes;
In medium turbæ fac memor agmen eas.
Agmine me invenies, aut invenieris, in illo.
Quidquid ibi poteris tangere, tange mei.
Me miserum! paucas monui quod prosit in horas.
Separor a domina, nocte iubente, mea.
Nocte vir includet: lacrimis ego mœstus obortis,
Qua licet, ad sævas prosequar usque fores.
Oscula iam sumet: iam non tantum oscula sumet.
Quod mihi das furtim, iure coacta dabis.
Verum invita dato (potes hoc) similisque coactæ:
Blanditiæ taceant; sitque maligna Venus.
Si mea vota valent, illum quoque nil iuvet, opto:
Sin minus; at certe te iuvet inde nihil.
Sed quæcumque tamen noctem fortuna sequatur;
Cras mihi constanti voce dedisse nega.

ELEGIA V.

Æstus erat, mediamque dies exegerat horam:
Adposui medio membra levanda toro.
Pars adaperta fuit, pars altera clausa fenestræ:
Quale fere silvæ lumen habere solent.
Qualia sublucent, fugiente, crepuscula, Phœbo:
Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.
Illa verecundis lux est præbenda puellis,
Qua timidus latebras speret habere pudor.
Ecce Corinna venit, tunica velata recincta,
Candida dividua colla tegente coma:
Qualiter in thalamos formosa Semiramis isse
Dicitur, et multis Lais amata viris.
Deripui tunicam; nec multum rara nocebat:
Pugnabat tunica sed tamen illa tegi.
Cumque ita pugnaret, tanquam quæ vincere nollet,
Victa est non ægre proditione sua.
Ut stetit ante oculos, posito velamine, nostros,
In toto nusquam corpore menda fuit.
Quos humeros, quales vidi tetigique lacertos!
Forma papillarum quam fuit apta premi!
Quam castigato planus sub pectore venter!
Quantum et quale latus! quam iuvenile femur!
Singula quid referam? nil non laudabile vidi:

Et nudam pressi corpus ad usque meum.
Cetera quis nescit? lassi requievimus ambo.
Proveniant medii sic mihi sæpe dies.

ELEGIA VI.

Ianitor (indignum) dura religate catena,
Difficilem moto cardine pande forem.
Quod precor, exiguum est: aditu fac ianua parvo
Obliquum capiat semiadaperta latus.
Longus Amor tales corpus tenuavit in usus:
Aptaque subducto pondere membra dedit.
Ille per excubias custodum leniter ire
Monstrat: inoffensos dirigit ille pedes.
At quondam noctem, simulacraque vana timebam:
Mirabar, tenebris si quis iturus erat.
Risit, ut audirem, tenera cum Matre Cupido:
Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait.
Nec mora, venit amor: non umbras nocte volantes,
Non timeo strictas in mea fata manus.
Te nimium lentum timeo; tibi blandior uni:
Tu, me quo possis perdere, fulmen habes.
Adspice, (et, ut videas, immitia claustra relaxa),
Uda sit ut lacrimis ianua facta meis.
Certe ego, cum posita stares ad verbera veste,
Ad dominam pro te verba tremente tuli.
Ergo, quæ valuit pro te quoque gratia quondam,
(Heu facinus!) pro me nunc valet illa parum?
Redde vicem meritis: grato licet esse. Quod optas,
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Excute: sic umquam longa relevere catena,
Nec tibi perpetuo serva bibatur aqua.
Ferreus orantem nequicquam, ianitor, audis.
Roboribus duris ianua fulta riget.
Urbibus obsessis clausæ munimina portæ
Prosint: in media pace quid arma times?
Quid facias hosti, qui sic excludis amantem?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Non ego militibus venio comitatus et armis.
Solus eram, si non sævus adesset Amor.
Hunc ego, si cupiam, nusquam dimittere possim.
Ante vel a membris dividar ipse meis.
Ergo Amor, et modicum circa mea tempora vinum
Mecum est, et madidis lapsa corona comis.
Arma quis hæc timeat? quis non eat obvius illis?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Lentus es? an somnus (qui se male præbet amanti)
Verba dat in ventos aure repulsa tua?
At (memini) primo, cum te celare solebam,
Pervigil in mediæ sidera noctis eras:
Forsitan et tecum tua nunc requiescit amica.
Heu melior quanto sors tua sorte mea!
Dummodo sic, in me duræ transite catenæ.
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Fallimur? an verso sonuerunt cardine postes?
Raucaque concussæ signa dedere fores?
Fallimur: impulsa est animoso ianua vento.
Hei mihi, quam longe spem tulit aura meam!
Si satis es raptæ, Borea, memor Orithyiæ,
Huc ades, et surdas flamine tunde fores.
Urbe silent tota: vitreoque madentia rore
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Aut ego iam ferroque ignique paratior ipse,
Quem face sustineo, tecta superba petam.
Nox, et Amor, vinumque, nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat: Liber Amorque metu.
Omnia consumsi: nec te precibusve minisve
Movimus, o foribus surdior ipse tuis.
Non te formosæ decuit servare puellæ
Limina: sollicito carcere dignus eras.
Iamque pruinosos molitur Lucifer axes;
Inque suum miseros excitat ales opus.
At tu, non lætis detracta corona capillis,
Dura super tota limina nocte iace.
Tu dominæ, cum te proiectam mane videbit,
Temporis absumti tam male testis eris.
Qualiscumque vale, sentique abeuntis amore
Lente, nec admisso turpis amante: vale.
Vos quoque crudeles rigido cum limine poste
Duraque conservæ ligna valete fores.

ELEGIA VII.

Adde manus in vincla meas, (meruere catena
Dum furor omnis abit, si quis amicus ades.
Nam furor in dominam temeraria brachia mo
Flet mea vesana læsa puella manu.
Tunc ego vel caros potui violare parentes:
Sæva vel in sanctos verbera ferre Deos.
Quid? non et clipei dominus septemplicis Aia
Stravit deprensos lata per arva greges?
Et, vindex in matre patris, malus ultor Orest
Ausus in arcanas poscere tela Deas?
Ergo ego digestos potui laniare capillos:
Nec dominam motæ dedecuere comæ?
Sic formosa fuit; talem Schœneida dicunt
Mænalias arcu sollicitasse feras.
Talis periuri promissaque velaque Thesei
Flevit præcipites Cressa tulisse Notos.
Sic, nisi vittatis quod erat, Cassandra, capilli
Procubuit templo, casta Minerva, tuo.
Quis mihi non, Demens, quis non mihi, Barba
Ipsa nihil: pavido lingua retenta metu.
Sed taciti fecere tamen convicia vultus;
Egit me lacrimis, ore silente, reum.
Ante meos humeris vellem cecidisse lacertos.
Utilius potui parte carere mei.
In mea vesanas habui dispendia vires:
Et valui pœnam fortis in ipse meam.
Quid mihi vobiscum, cædis scelerumque mini
Debita sacrilegæ vincla subite manus.
An, si pulsassem minimum de plebe Quiritem
Plecterer? in dominam ius mihi maius erit?
Pessima Tydides scelerum monumenta reliqui
Ille Deam primus perculit; alter ego.
Sed minus ille nocens: mihi, quam profitebar
Læsa est: Tydides sævus in hoste fuit.
I nunc, magnificos victor molire triumphos;
Cinge comam lauro; votaque redde Iovi:
Quæque tuos currus, comitatus, turba sequetu
Clamet; Io forti victa puella viro!
Ante eat effuso tristis captiva capillo,
Si sinerent læsæ, candida tota, genæ.
Aptius impressis erat ore livere labellis,
Et collo blandi dentis habere notam.
Denique, si tumidi ritu torrentis agebar,
Cæcaque me prædam fecerat ira suam;
Nonne satis fuerat timidæ inclamasse puellæ
Nec nimium rigidas intonuisse minas?
Aut tunicam summa deducere turpiter ora
Ad mediam? mediæ zona tulisset opem.
At nunc sustinui, raptis a fronte capillis,
Ferreus ingenuas ungue notare genas.
Adstitit illa amens, albo, et sine sanguine, vu
Cæduntur Pariis qualia saxa iugis.
Exanimes artus, et membra trementia vidi;
Ut cum populeas ventilat aura comas:
Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo:
Summave cum tepido stringitur unda Noto
Suspensæque diu lacrimæ fluxere per ora.

abiecta de nive manat aqua.
e primum culpi sentire nocentem.
rant lacrimæ, quas dabat illa, meus.
nte pedes volui procumbere supplex:
idatas repulit illa manus.
bita, (minuet vindicta dolorem)
in vultus unguibus ire meos.
oculis, nec nostris parce capillis.
t infirmas adiuvet ira manus.
deris tam tristia signa supersint,
npositas in statione comas.

ELEGIA VIII.

(quicumque volet cognoscere lenam,
t quædam, nomine Dipsas, anus.
habet: nigri non illa parentem
in roseis sobria vidit equis.
tes, Ææaque carmina novit,
t rapidas arte recurvat aquas.
id gramen, quid torto concita rhombo
d valeat virus amantis equæ.
toto glomerantur nubila cælo.
t, puro fulget in orbe dies.
qua fides) stillantia sidera vidi:
Lunæ sanguine vultus erat.
turnas vivam volitare per umbras
et pluma corpus anile tegi.
fama est. Oculis quoque pupula duplex
et gemino lumen ab orbe venit.
nis proavos atavosque sepulcris:
longo carmine findit humum.
posuit thalamos temerare pudicos:
eloquio lingua nocente caret.
boni testem dedit: illa monebat
duplices occuluere fores:
mea lux, iuveni placuisse beato.
n vultu constitit usque tuo.
aceas? nulli tua forma secunda est.
m! dignus corpore cultus abest.
es, quam formosissima, vellem.
e facta divite, pauper ero.
positi nocuit contraria Martis.
: signo nunc Venus apta suo.
eniens, en adspice: dives amator
et curæ, quid tibi desit, habet.
ies, quæ se tibi compareat, illi:
utam vellet, emendus erat.
ecet alba quidem pudor ora: sed iste,
, prodest: verus obesse solet.
iectis gremium spectaris ocellis,
quisque ferat, respiciendus erit.
nundæ, Tatio regnante, Sabinæ
habiles pluribus esse viris.
xternis animos exercet in armis:
Æneæ regnat in urbe sui.
osæ: casta est, quam nemo rogavit:
sticitas non vetat, ipsa rogat.
quas frontis rugas in vertice portas,
e rugis crimina multa cadent.
enum vires tentabat in arcu:
rgueret, corneus arcus erat.
lte, fallitque volubilis ætas:
dmissis labitur amnis aquis.
usu: vestis bona quærit haberi:
turpi tecta relicta situ.
admittas, nullo exercente senescit:
effectus unus et alter habent.
ltis, nec tam invidiosa rapina est.
it canis de grege præda lupis.

Ecce, quid iste tuus præter nova carmina vates
 Donat? amatoris millia multa leges.
Ipse Deus vatum, palla spectabilis aurea,
 Tractat inauratæ consona fila lyræ.
Qui dabit, ille tibi magno sit maior Homero.
 Crede mihi; res est ingeniosa, dare.
Nec tu, si quis erit capitis mercede redemtus,
 Despice gypsati crimen inane pedis.
Nec te decipiant veteres quinquatria ceræ.
 Tolle tuos tecum, pauper amator, avos.
Quid? quia pulcher erit, poscet sine munere noctem?
 Quod det, amatorem flagitet ante suum.
Parcius exigito pretium, dum retia tendis,
 Ne fugiant: captos legibus ure tuis.
Nec nocuit simulatus amor: sine credat amari:
 Sed cave, ne gratis hic tibi constet amor.
Sæpe nega noctes: capitis modo finge dolorem:
 Et modo quæ caussas præbeat, Isis erit.
Mox recipe; ut nullum patiendi colligat usum,
 Neve relentescat sæpe repulsus amor.
Surda sit oranti tua ianua, laxa ferenti.
 Audiat exclusi verba receptus amans.
Et, quasi læsa prior, nonnumquam irascere læso.
 Vanescat culpâ culpa repensa tua.
Sed numquam dederis spatiosum tempus in iram:
 Sæpe simultates ira morata facit.
Quin etiam discant oculi lacrimare coacti:
 Et faciant udas illa vel illa genas.
Nec, si quem falles, tu periurare timeto.
 Commodat illusis numina surda Venus.
Servus, et ad partes sollers ancilla parentur;
 Qui doceant, apte quid tibi possit emi.
Et sibi pauca rogent: multi si pauca rogabunt,
 Postmodo de stipula grandis acervus erit.
Et soror, et mater, nutrix quoque carpat amantem.
 Fit cito per multas præda petita manus.
Cum te deficient poscendi munera caussæ,
 Natalem libo testificare tuum.
Ne securus amet, nullo rivale, caveto.
 Non bene, si tollas prœlia, durat amor.
Ille viri toto videat vestigia lecto;
 Factaque lascivis livida colla notis.
Munera præcipue videat, quæ miserit alter.
 Si tibi nil dederit, Sacra roganda via est.
Cum multa abstuleris, ut non tamen omnia donet;
 Quod numquam reddas, commodet usque roga.
Lingua iuvet, mentemque tegat: blandire, noceque.
 Impia sub dulci melle venena latent.
Hæc si præstiteris, usu mihi cognita longo;
 Nec tulerint voces ventus et aura meas;
Sæpe mihi dices vivæ bene: sæpe rogabis,
 Ut meà defunctæ molliter ossa cubent.
Vox erat in cursu, cum me mea prodidit umbra.
 At nostræ vix se continuere manus,
Quin albam raramque comam, lacrimosaque vino
 Lumina, rugosas distraherentque genas.
Dî tibi dent nullosque lares, inopemque senectam;
 Et longas hiemes, perpetuamque sitim.

ELEGIA IX.

Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido:
 Attice, crede mihi; militat omnis amans.
Quæ bello est habilis, Veneri quoque convenit, ætas.
 Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Quos petiere duces annos in milite forti.
 Hos petit in socio bella puella t
Pervigilant ambo: terra r
 Ille fores dominæ ser
Militis officium longa e

Strenuus, exemto fine, sequetur amans.
Ibit in adversos montes, duplicataque nimbo
Flumina: congestas exteret ille nives.
Nec freta pressurus tumidos caussabitur Euros;
Aptave verrendis sidera quæret aquis.
Quis, nisi vel miles, vel amans, et frigora noctis,
Et denso mixtas perferet imbre nives?
Mittitur infestos alter speculator in hostes:
In rivale oculos alter, ut hoste, tenet.
Ille graves urbes, hic duræ limen amicæ
Obsidet: hic portas frangit, at ille fores.
Sæpe soporatos invadere profuit hostes;
Cædere et armata vulgus inerme manu.
Sic fera Threicii ceciderunt agmina Rhesi:
Et dominum capti deseruistis equi.
Sæpe maritorum somnis utuntur amantes;
Et sua sopitis hostibus arma movent.
Custodum transire manus, vigilumque catervas,
Militis, et miseri semper amantis opus.
Mars dubius, nec certa Venus; victique resurgunt:
Quosque neges umquam posse iacere, cadunt.
Ergo desidiam quicumque vocavit amorem,
Desinat: ingenii est experientis amor.
Ardet in abducta Briseide magnus Achilles.
Dum licet, Argolicas frangite Troes opes.
Hector ab Andromaches complexibus ibat in arma:
Et, galeam capiti quæ daret, uxor erat.
Summa ducum Atrides, visa Priameide, fertur
Mænadis effusis obstupuisse comis.
Mars quoque deprensus fabrilia vincula sensit.
Notior in cœlo fabula nulla fuit.
Ipse ego segnis eram, discinctaque in otia natus:
Mollierant animos lectus et umbra meos.
Impulit ignavum formosæ cura puellæ;
Iussit et in castris æra merere suis.
Inde vides agilem, nocturnaque bella gerentem.
Qui nolet fieri desidiosus, amet.

ELEGIA X.

Qualis ab Eurota Phrygiis avecta carinis,
Coniugibus belli caussa duobus erat:
Qualis erat Lede, quam plumis abditus albis
Callidus in falsa lusit adulter ave:
Qualis Amymone siccis errabat in Argis,
Cum premeret summi verticis urna comam:
Talis eras; aquilamque in te taurumque timebam,
Et quidquid magno de Iove fecit Amor.
Nunc timor omnis abest, animique resanuit error:
Nec facies oculos iam capit ista meos.
Cur sim mutatus, quæris? quia munera poscis.
Hæc te non patitur caussa placere mihi.
Donec eras simplex, animum cum corpore amavi:
Nunc mentis vitio læsa figura tua est.
Et puer est et nudus Amor: sine sordibus annos,
Et nullas vestes, ut sit apertus, habet.
Quid puerum Veneris pretio prostare iubetis?
Quo pretium condat, non habet ille sinum.
Nec Venus apta feris, Veneris nec filius, armis:
Non decet imbelles æra merere Deos.
Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære;
Et miseras iusso corpore quærit opes.
Devovet imperium tamen hæc lenonis avari:
Et, quod vos facitis sponte, coacta facit.
Sumite in exemplum pecudes ratione carentes.
Turpe erit ingenium mitius esse feris.
Non equa munus equum, non taurum vacca poposcit:
Non aries placitam munere captat ovem.
Sola viro mulier spoliis exultat ademtis:
Sola locat noctes: sola locanda venit.
Et vendit, quod utrumque iuvat, quod uterqu
Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.
Quæ Venus ex æquo ventura est grata duobus,
Altera cur illam vendit, et alter emit?
Cur mihi sit damno, tibi sit lucrosa voluptas,
Quam socio motu femina virque ferunt?
Non bene conducti vendunt periuria testes;
Non bene selecti iudicis arca patet.
Turpe, reos emta miseros defendere lingua:
Quod faciat magnas, turpe, tribunal opes.
Turpe, tori reditu census augere paternos,
Et faciem lucro prostituisse suam.
Gratia pro rebus merito debetur inemtis:
Pro male conducto gratia nulla toro.
Omnia conductor solvit: mercede soluta
Non manet officio debitor ille tuo.
Parcite, formosæ, pretium pro nocte pacisci.
Non habet eventus sordida præda bonos.
Non fuit armillas tanti pepigisse Sabinas,
Ut premerent sacræ virginis arma caput.
E quibus exierat, traiecit viscera ferro
Filius: et pœnæ caussa monile fuit.
Nec tamen indignum est, a divite munera posc
Munera poscenti quod dare possit, habet.
Carpite de plenis pendentes vitibus uvas:
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.
Officium pauper numeret, studiumque, fidemqu
Quod quis habet, dominæ conferat omne su
Est quoque, carminibus meritas celebrare pu
Dos mea; quam volui, nota fit arte mea.
Scindentur vestes, gemmæ frangentur et aur
Carmina quam tribuent, fama perennis eri
Nec dare, sed pretium posci dedignor et odi.
Quod nego poscenti, desine velle; dabo.

ELEGIA XI.

Colligere incertos, et in ordine ponere, crin
Docta, neque ancillas inter habenda, Nape
Inque ministeriis furtivæ cognita noctis
Utilis, et dandis ingeniosa notis;
Sæpe venire ad me dubitantem hortata Cori
Sæpe laboranti fida reperta mihi;
Accipe, et ad dominam peraratas mane tabell
Perfer; et obstantes sedula pelle moras.
Nec silicum venæ, nec durum in pectore ferr
Nec tibi simplicitas ordine maior inest.
Credibile est, et te sensisse Cupidinis arcus.
In me militiæ signa tuere tuæ.
Si quæret quid agam; Spe noctis vivere, dic
Cetera fert blanda cera notata manu.
Dum loquor, hora fugit: vacuæ bene redde ta
Verum continuo fac tamen illa legat.
Adspicias oculos mando, frontemque legenti
E tacito vultu scire futura licet.
Nec mora: perlectis rescribat multa iubeto.
Odi, cum late splendida cera vacat.
Comprimat ordinibus versus, oculosque mo
Margine in extremo litera rasa meos.
Quid digitos opus est graphio lassare tenend
Hoc habeat scriptum tota tabella; Veni.
Non ego victrices lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.
Subscribam; Veneri, fidas sibi, Naso mini
Dedicat: at nuper vile fuistis acer.

ELEGIA XII.

Flete meos casus: tristes rediere tabellæ.
Infelix hodie litera posse negat.
Omina sunt aliquid: modo cum discedere vell

digitos restitit icta Nape.
iterum limen transire memento
atque alte sobria ferre pedem.
ibciles, funebria ligna, tabellæ:
gatarisceta referta notis.
, de longæ collectam flore cicutæ,
infami Corsica misit apis.
m minio, penitus medicata rubebas:
vere sanguinolentus erat.
iviis iacentis, inutile lignum:
otæ frangat prætereuntis onus.
, qui vos ex arbore vertit in usum,
m puras non habuisse manus.
arbor misero suspendia collo:
diras præbuit illa cruces.
arpes raucis bubonibus umbras:
in ramis et strigis ova tulit.
nisi nostros insanus amores,
e ad dominam verba ferenda dedi?
apiant vadimonia garrula ceræ,
quis duro cognitor ore legat.
eridas melius tabulasque iacerent,
absumtas fleret avarus opes.
s rebus duplices pro nomine sensi?
numerus non erat ipse boni.
r iratus? nisi vos cariosa senectus
immundo cera sit alba situ.

Elegia XIII.

Oceanum venit a seniore marito,
uinoso quæ vehit axe diem.
as, Aurora? mane: sic Memnonis umbris
ollemni cæde parentet avis.
in teneris dominæ iacuisse lacertis:
o, lateri nunc bene iuncta meo est.
somni pingues, nunc frigidus humor:
lum tenui gutture cantat avis.
as, ingrata viris, ingrata puellis?
purpurea supprime lora manu.
rtus melius sua sidera servat
nec media nescius errat aqua.
quamvis lassus, veniente viator:
armiferas aptat ad arma manus.
nte vides oneratos arva colentes:
ocas tardos sub iuga panda boves.
omno fraudas, tradisque magistris;
nt teneræ verbera sæva manus.
m sponsum consulti ante atria mittis;
verbi grandia damna ferat.
ssidico, nec tu iucunda diserto:
ad lites surgere uterque novas.
minei possint cessare labores,
m revocas ad sua pensa manum.
peterer: sed surgere mane puellas
si cui non est ulla puella, ferat?
oties, ne nox tibi cedere vellet;
erent vultus sidera mota tuos!
oties, aut ventus frangeret axem,
eret spissa nube retentus equus!
o properas? quod erat tibi filius ater,
fuerat pectoris ille color.
non Cephali quondam flagrasset amore,
t ignotam nequitiam esse suam?]
llem de te narrare liceret:
non cœlo turpior ulla foret.
refugis, longo quia frigidus ævo,
d invisas a sene mane rotas.
manibus Cephalum complexa teneres;
s; Lente currite noctis equi.

Cur ego plectar amans? si vir tibi marcet ab annis;
Num me nupsisti conciliante seni?
Adspice, quot somnos iuveni donarit amato
Luna: neque illius forma secunda tuæ.
Ipse Deûm genitor, ne te tam sæpe videret,
Commisit noctes in sua vota duas.
Iurgia finieram: scires audisse; rubebat,
Nec tamen adsueto tardius orta dies.

Elegia XIV.

Dicebam, Medicare tuos desiste capillos.
Tinguere quam possis, iam tibi nulla coma est.
At, si passa fores, quid erat spatiosius illis?
Contigerant imum, qua patet usque, latus.
Quid? quod erant tenues, et quos ornare timeres;
Vela colorati qualia Seres habent?
Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
Cum leve deserta sub trabe nectit opus?
Nec tamen ater erat, nec erat tamen aureus illis,
Sed, quamvis neuter, mixtus uterque color.
Qualem clivosæ madidis in vallibus Idæ
Ardua derepta cortice cedrus habet.
Adde, quod et dociles, et centum flexibus apti,
Et tibi nullius caussa doloris erant.
Non acus abrupit, non vallus pectinis, illos:
Ornatrix tuto corpore semper erat.
Ante meos sæpe est oculos ornata; nec umquam
Brachia derepta saucia fecit acu.
Sæpe etiam, nondum digestis mane capillis,
Purpureo iacuit semisupina toro.
Tum quoque erat neglecta decens: ut Threcia Bacche,
Cum temere in viridi gramine lassa iacet.
Cum graciles essent tamen, et lanuginis instar;
Heu mala vexatæ quanta tulere comæ!
Quam se præbuerunt ferro patienter et igni:
Ut fieret torto flexilis orbe sinus!
Clamabam, Scelus est, istos scelus urere crines.
Sponte decent: capiti, ferrea, parce tuo.
Vim procul hinc remove: non est qui debeat uri;
Erudit admotas ipse capillus acus.
Formosæ periere comæ: quas vellet Apollo,
Quas vellet capiti Bacchus inesse suo.
Illis contulerim, quas quondam nuda Dione
Pingitur humenti sustinuisse manu.
Quid male dispositos quereris periisse capillos?
Quid speculum mœsta ponis, inepta, manu?
Non bene consuetis a te spectaris ocellis.
Ut placeas, debes immemor esse tui.
Non te cantatæ læserunt pellicis herbæ;
Non anus Hæmonia perfida lavit aqua.
Nec tibi vis morbi nocuit; (procul omen abesto)
Nec minuit densas invida lingua comas.
Facta manu culpaque tua dispendia sentis.
Ipsa dabas capiti mixta venena tuo.
Nunc tibi captivos mittet Germania crines:
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O quam sæpe, comas aliquo mirante, rubebis;
Et dices, Emta nunc ego merce probor!
Nescio quam pro me laudat nunc iste Sygambram;
Fama tamen, memini, cum fuit ista mei.
Me miserum! lacrimas male continet; oraque dextra
Protegit, ingenuas picta rubore genas.
Sustinet antiquos gremio spectare capillos,
(Hei mihi!) non illo munera digna loco.
Collige cum vultu mentem: reparabile damnum est.
Postmodo nativa conspiciere coma.

Elegia XV.

Quid mihi, Livor edax, ignavos obiicis annos;

Accipit, et timido me vocat ore suum.
Nec miror sensisse, notis cum prodar apertis:
In dextrum versor, cum venit ille, latus.
Nec loquor, et tecto simulatur lumine somnus;
Captantem tactus reiicioque manum.
Ingemit, et tacito suspirat pectore: meque
Offensam, quamvis non mereatur, habet.
Hei mihi, quod gaudes, et te iuvat ista voluptas!
Hei mihi, quod sensus sum tibi fassa meos!
Si mihi lingua foret; tu nostra iustius ira,
Qui mihi tendebas retia, dignus eras.
Scribis, ut invalidum liceat tibi visere corpus.
Es procul a nobis: et tamen inde noces.
Mirabar, quare tibi nomen Acontius esset:
Quod faciat longe vulnus, acumen habes.
Certe ego convalui nondum de vulnere tali;
Ut iaculo, scriptis eminus icta tuis.
Quid tamen huc venias? sane ut miserabile corpus,
Ingenii videas bina tropæa tui.
Concidimus macie; color est sine sanguine: qualem
In pomo refero mente fuisse tuo.
Candida nec mixto sublucent ora rubore;
Forma novi talis marmoris esse solet.
Argenti color est inter convivia talis,
Quod tactum gelidæ frigore pallet aquæ.
Si me nunc videas, visam prius esse negabis:
Arte nec est, dices, ista petenda mea;
Promissique fidem, ne sim tibi iuncta, remittes;
Et cupies illud non meminisse Deam.
Forsitan et facies, iurem ut contraria rursus;
Quasque legam, mittes altera verba mihi.
Sed tamen adspiceres vellem, prout ipse rogabas,
Et discas sponsæ languida membra tuæ.
Durius et ferro cum sit tibi pectus, Aconti;
Tu veniam nostris vocibus ipse petas.
Ne tamen ignores, ope qua revalescere possim:
Quæritur a Delphis fata canente Deo.
Is quoque nescio quam, nunc ut vaga fama susurrat,
Neglectam queritur testis habere fidem.
Hoc Deus et vates; hoc et mea carmina dicunt:
At desunt voto carmina nulla tuo.
Unde tibi favor hic? nisi quod nova forte reperta est,
Quæ capiat magnos litera lecta Deos.
Teque tenente Deos, numen sequor ipsa Deorum:
Doque libens victas in tua vota manus.
Fassaque sum matri deceptæ fœdera linguam,
Lumina fixa tenens, plena pudoris, humo.
Cetera cura tua est: plus hoc quoque virgine factum,
Non timuit tecum quod mea charta loqui.
Iam satis invalidos calamo lassavimus artus,
Et manus officium longius ægra negat.
Quid, nisi quod cupio me iam coniungere tecum,
Restat, ut adscribat litera nostra? Vale.

AMORUM LIBRI TRES

Epigramma Nasonis in Amores suos

Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,
Tres sumus: hoc illi prætulit auctor opus.
Ut iam nulla tibi nos sit legisse voluptas;
At levior demtis pœna duobus erit.

Liber primus

Elegia I.

Arma gravi numero, violentaque bella, parabam
Edere, materia conveniente modis.
Par erat inferior versus: risisse Cupido
Dicitur, atque unum subripuisse pedem.
Quis tibi, sæve puer, dedit hoc in carmina iuri
Pieridum vates, non tua turba, sumus.
Quid, si præripiat flavæ Venus arma Minervæ
Ventilet accensas flava Minerva faces?
Quis probet in silvis Cererem regnare iugosis?
Lege pharetratæ Virginis arva coli?
Crinibus insignem quis acuta cuspide Phœbum
Instruat, Aoniam Marte movente lyram?
Sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia re
Cur opus adfectas, ambitiose, novum?
An, quod ubique, tuum? tua sunt Heliconia Te
Vix etiam Phœbo iam lyra tuta sua est?
Cum bene surrexit versu nova pagina primo;
Adtenuat nervos protinus ille meos.
Nec mihi materia est numeris levioribus apta,
Aut puer, aut longas comta puella comas.
Questus eram; pharetra cum protinus ille solut
Legit in exitium spicula facta meum:
Lunavitque genu sinuosum fortiter arcum:
Quodque canas, Vates, accipe, dixit, opus.
Me miserum! certas habuit puer ille sagittas.
Uror; et in vacuo pectore regnat Amor.
Sex mihi surgat opus numeris; in quinque resid
Ferrea cum vestris bella valete modis.
Cingere litorea flaventia tempora myrto,
Musa, per undenos emodulanda pedes.

Elegia II.

Esse quid hoc dicam, quod tam mihi dura videntur
Strata, neque in lecto pallia nostra sedent?
Et vacuus somno noctem, quam longa, peregi;
Lassaque versati corporis ossa dolent?
Nam puto sentirem, si quo tentarer amore.
An subit, et tacita callidus arte nocet?
Sic erat: hæserunt tenues in corde sagittæ:
Et possessa ferus pectora versat Amor.
Cedimus? an subitum luctando accendimus ign
Cedamus: leve fit, quod bene fertur, onus.
Vidi ego iactatas mota face crescere flammas
Et vidi nullo concutiente mor .
Verbera plura ferunt, quam quos iuvat usus amri,
Detrectant pressi dum iuga prima boves.
Asper equus duris contunditur ora lupatis:
Frena minus sentit, quisquis ad arma facit.
Acrius invitos, multoque ferocius urget,
Quam qui servitium ferre fatentur, Amor.
En ego confiteor: tua sum nova præda, Cupido
Porrigimus victas ad tua iura manus.
Nil opus est bello: pacem veniamque rogamus.
Nec tibi laus, armis victus inermis, ero.
Necte comam myrto: maternas iunge columbas
Qui deceat, currum Vitricus ipse dabit.
Inque dato curru, populo clamante triumphum,
Stabis; et adiunctas arte movebis aves.
Ducentur iuvenes capti, captæque puellæ.
Hæc tibi magnificus pompa triumphus erit.
Ipse ego, præda recens, factum modo vulnus hab
Et nova captiva vincula mente feram.
Mens Bona ducetur manibus post terga retortis,
Et Pudor, et castris quidquid Amoris obest.
Omnia te metuent: ad te sua brachia tende
Vulgus, Io, magna voce, Triumphe, can
Blanditiæ comites tibi erunt, Errorque, Fu
Adsidue partes turba secuta tuas.
His tu militibus superas hominesque Deosque
Hæc tibi si demas commoda, nudus eris.
Læta triumphanti de summo Mater Olymp

et adpositas sparget in ora rosas.
gemma, gemma variante capillos,
uratis aureus ipse rotis.
ue non paucos (si te bene novimus) ures:
eque præteriens vulnera multa dabis.
nt (licet ipse velis) cessare sagittæ.
vicino flamma vapore nocet.
domita Bacchus Gangetide terra:
is alitibus; tigribus ille fuit.
um possim sacri pars esse triumphi,
as in me perdere, victor, opes.
gnati felicia Cæsaris arma;
it, victos protegit ille, manu.

ELEGIA III.

: quæ me nuper prædata puella est,
t, aut faciat, cur ego semper amem.
volui! tantum patiatur amari;
nostras tot Cytherea preces.
longos tibi qui deserviat annos:
qui pura norit amare fide.
eterum commendant magna parentum
si nostri sanguinis auctor eques;
nnumeris renovatur campus aratris;
t et sumtus parcus uterque parens;
, comitesque novem, vitisque repertor,
nt: et, me qui tibi donat, Amor:
ura fides; sine crimine mores;
simplicitas, purpureusque pudor.
ille placent: non sum desultor Amoris.
(si qua fides) cura perennis eris.
s dederint annos mihi fila Sororum,
ntingat: teque dolente mori.
teriem felicem in carmina præbe;
nt caussa carmina digna sua.
men habent, exterrita cornibus Io,
flluminea lusit adulter ave:
per pontum simulato vecta iuvenco,
tenuit cornua vara manu.
per totum pariter cantabimur orbem:
e semper erunt nomina nostra tuis.

ELEGIA IV.

epulas nobis aditurus easdem:
cena tuo sit, precor, illa viro.
lectam tantum conviva puellam
m? tangi quem iuvet, alter erit?
e sinus apte subiecta fovebis?
collo, cum volet, ille manum?
ari, posito quod candida vino
ambiguos traxit in arma viros.
ilva domus, nec equo mea membra cohærent:
videor posse tenere manus.
int facienda tamen, cognosce: nec Euris
nec tepidis verba ferenda Notis.
quem vir: nec, quid, si veneris ante,
i, video: sed tamen ante veni.
t ille torum, vultu comes ipsa modesto
dcumbas; clam mihi tange pedem.
nutusque meos, vultumque loquacem:
urtivas, et refer ipsa, notas.
rciliis sine voce loquentia dicam:
ges digitis, verba notata mero.
uccurrit Veneris lascivia nostræ;
as tenero pollice tange genas.
t, de me tacita quod mente queraris;
extrema mollis ab aure manus:
uæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt;
digitis annulus usque tuis.

Tange manu mensam, quo tangunt more precantes;
Optabis merito cum mala multa viro.
Quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse, iubeto:
Tu puerum leviter posce, quod ipsa velis.
Quæ tu reddideris, ego primus pocula sumam.
Et qua tu biberis, hac ego parte bibam.
Si tibi forte dabit, quos prægustaverit ipse,
Reiice libatos illius ore cibos.
Nec premat impositis sinito tua colla lacertis:
Mite nec in rigido pectore pone caput.
Nec sinus admittat digitos, habilesve papillæ.
Oscula præcipue nulla dedisse velis.
Oscula si dederis, fiam manifestus amator:
Et dicam, Mea sunt: iniiciamque manus.
Hæc tamen adspiciam: sed quæ bene pallia celant,
Illa mihi cæci caussa timoris erunt.
Nec femori committe femur, nec crure cohære:
Nec tenerum duro cum pede iunge pedem.
Multa miser timeo, quia feci multa proterve:
Exemplique metu torqueor ipse mei.
Sæpe mihi, dominæque meæ properata voluptas
Veste sub iniecta dulce peregit opus.
Hoc tu non facies: sed ne fecisse puteris,
Conscia de gremio pallia deme tuo.
Vir bibat usque roga: precibus tamen oscula desint:
Dumque bibit, furtim (si potes) adde merum.
Si bene compositus somno vinoque iacebit;
Consilium nobis resque locusque dabunt.
Cum surges abitura domum, surgemus et omnes;
In medium turbæ fac memor agmen eas.
Agmine me invenies, aut invenieris, in illo.
Quidquid ibi poteris tangere, tange mei.
Me miserum! paucas monui quod prosit in horas.
Separor a domina, nocte iubente, mea.
Nocte vir includet: lacrimis ego mœstus obortis,
Qua licet, ad sævas prosequar usque fores.
Oscula iam sumet: iam non tantum oscula sumet.
Quod mihi das furtim, iure coacta dabis.
Verum invita dato (potes hoc) similisque coactæ:
Blanditiæ taceant; sitque maligna Venus.
Si mea vota valent, illum quoque nil iuvet, opto:
Sin minus; at certe te iuvet inde nihil.
Sed quæcumque tamen noctem fortuna sequatur;
Cras mihi constanti voce dedisse nega.

ELEGIA V.

Æstus erat, mediamque dies exegerat horam:
Adposui medio membra levanda toro.
Pars adaperta fuit, pars altera clausa fenestræ:
Quale fere silvæ lumen habere solent.
Qualia sublucent, fugiente, crepuscula, Phœbo:
Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.
Illa verecundis lux est præbenda puellis,
Qua timidus latebras speret habere pudor.
Ecce Corinna venit, tunica velata recinta,
Candida dividua colla tegente coma:
Qualiter in thalamos formosa Semiramis isse
Dicitur, et multis Lais amata viris.
Deripui tunicam; nec multum rara nocebat:
Pugnabat tunica sed tamen illa tegi.
Cumque ita pugnaret, tanquam quæ vincere nollet,
Victa est non ægre proditione sua.
Ut stetit ante oculos, posito velamine, nostros,
In toto nusquam corpore menda fuit.
Quos humeros, quales vidi tetigique lacertos!
Forma papillarum quam fuit apta premi!
Quam castigato planus sub pectore venter!
Quantum et quale latus! quam iuvenile femur!
Singula quid referam? nil non laudabile vidi:

Et nudam pressi corpus ad usque meum.
Cetera quis nescit? lassi requievimus ambo.
Proveniant medii sic mihi sæpe dies.

Elegia VI.

Ianitor (indignum) dura religate catena,
Difficilem moto cardine pande forem.
Quod precor, exiguum est: aditu fac ianua parvo
Obliquum capiat semiadaperta latus.
Longus Amor tales corpus tenuavit in usus:
Aptaque subducto pondere membra dedit.
Ille per excubias custodum leniter ire
Monstrat: inoffensos dirigit ille pedes.
At quondam noctem, simulacraque vana timebam:
Mirabar, tenebris si quis iturus erat.
Risit, ut audirem, tenera cum Matre Cupido:
Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait.
Nec mora, venit amor: non umbras nocte volantes,
Non timeo strictas in mea fata manus.
Te nimium lentum timeo; tibi blandior uni:
Tu, me quo possis perdere, fulmen habes.
Adspice, (et, ut videas, immitia claustra relaxa),
Uda sit ut lacrimis ianua facta meis.
Certe ego, cum posita stares ad verbera veste,
Ad dominam pro te verba tremente tuli.
Ergo, quæ valuit pro te quoque gratia quondam,
(Heu facinus!) pro me nunc valet illa parum?
Redde vicem meritis: grato licet esse. Quod optas,
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Excute: sic umquam longa relevere catena,
Nec tibi perpetuo serva bibatur aqua.
Ferreus orantem nequicquam, ianitor, audis.
Roboribus duris ianua fulta riget.
Urbibus obsessis clausæ munimina portæ
Prosint: in media pace quid arma times?
Quid facias hosti, qui sic excludis amantem?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Non ego militibus venio comitatus et armis.
Solus eram, si non sævus adesset Amor.
Hunc ego, si cupiam, nusquam dimittere possim.
Ante vel a membris dividar ipse meis.
Ergo Amor, et modicum circa mea tempora vinum
Mecum est, et madidis lapsa corona comis.
Arma quis hæc timeat? quis non eat obvius illis?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Lentus es? an somnus (qui se male præbet amanti)
Verba dat in ventos aure repulsa tua?
At (memini) primo, cum te celare solebam,
Pervigil in mediæ sidera noctis eras:
Forsitan et tecum tua nunc requiescit amica.
Heu melior quanto sors tua sorte mea!
Dummodo sic, in me duræ transite catenæ.
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Fallimur? an verso sonuerunt cardine postes?
Raucaque concussæ signa dedere fores?
Fallimur: impulsa est animoso ianua vento.
Hei mihi, quam longe spem tulit aura meam!
Si satis es raptæ, Borea, memor Orithyiæ,
Huc ades, et surdas flamine tunde fores.
Urbe silent tota: vitreoque madentia rore
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Aut ego iam ferroque ignique paratior ipse,
Quem face sustineo, tecta superba petam.
Nox, et Amor, vinumque, nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat: Liber Amorque metu.
Omnia consumsi: nec te precibusve minisve
Movimus, o foribus surdior ipse tuis.
Non te formosæ decuit servare puellæ
Limina: sollicito carcere dignus eras.
Iamque pruinosos molitur Lucifer axes;
Inque suum miseros excitat ales opus.
At tu, non lætis detracta corona capillis,
Dura super tota limina nocte iace.
Tu dominæ, cum te proiectam mane videbit,
Temporis absumti tam male testis eris.
Qualiscumque vale, sentique abeuntis amore
Lente, nec admisso turpis amante: vale.
Vos quoque crudeles rigido cum limine post
Duraque conservæ ligna valete fores.

Elegia VII.

Adde manus in vincla meas, (meruere catena
Dum furor omnis abit, si quis amicus ades
Nam furor in dominam temeraria brachia m
Flet mea vesana læsa puella manu.
Tunc ego vel caros potui violare parentes:
Sæva vel in sanctos verbera ferre Deos.
Quid? non et clipei dominus septemplicis Ai
Stravit deprensos lata per arva greges?
Et, vindex in matre patris, malus ultor Orest
Ausus in arcanas poscere tela Deas?
Ergo ego digestos potui laniare capillos:
Nec dominam motæ dedecuere comæ?
Sic formosa fuit; talem Schœneida dicunt
Mænalias arcu sollicitasse feras.
Talis periuri promissaque velaque Thesei
Flevit præcipites Cressa tulisse Notos.
Sic, nisi vittatis quod erat, Cassandra, capilli
Procubuit templo, casta Minerva, tuo.
Quis mihi non, Demens, quis non mihi, Barb
Ipsa nihil: pavido lingua retenta metu.
Sed taciti fecere tamen convicia vultus;
Egit me lacrimis, ore silente, reum.
Ante meos humeris vellem cecidisse lacertos:
Utilius potui parte carere mei.
In mea vesanas habui dispendia vires:
Et valui pœnam fortis in ipse meam.
Quid mihi vobiscum, cædis scelerumque mi
Debita sacrilegæ vincla subite manus.
An, si pulsassem minimum de plebe Quirite
Plecterer? in dominam ius mihi maius erit?
Pessima Tydides scelerum monumenta reliq
Ille Deam primus perculit; alter ego.
Sed minus ille nocens: mihi, quam profitebar
Læsa est: Tydides sævus in hoste fuit.
I nunc, magnificos victor molire triumphos;
Cinge comam lauro; votaque redde Iovi:
Quæque tuos currus, comitatus, turba sequeti
Clamet; Io forti victa puella viro!
Ante eat effuso tristis captiva capillo,
Si sinerent læsæ, candida tota, genæ.
Aptius impressis erat os livere labellis,
Et collo blandi dentis habere notam.
Denique, si tumidi ritu torrentis agebar,
Cæcaque me prædam fecerat ira suam;
Nonne satis fuerat timidæ inclamasse puellæ,
Nec nimium rigidas intonuisse minas?
Aut tunicam summa deducere turpiter ora
Ad mediam? mediæ zona tulisset opem.
At nunc sustinui, raptis a fronte capillis,
Ferreus ingenuas ungue notare genas.
Adstitit illa amens, albo, et sine sanguine, vu
Cæduntur Pariis qualia saxa iugis.
Exanimes artus, et membra trementia vidi;
Ut cum populeas ventilat aura comas:
Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo:
Summave cum tepido stringitur unda Noto
Suspensaque diu lacrimæ fluxere per ora,

ahiecta de nive manat aqua.
e primum carpi sentire nocentem.
rant lacrimæ, quas dabat illa, meus.
ante pedes volui procumbere supplex:
idatas repulit illa manus.
bita, (minuet vindicta dolorem)
in vultus unguibus ire meos.
oculis, nec nostris parce capillis.
t infirmas adiuvet ira manus.
deris tam tristia signa supersint,
mpositas in statione comas.

ELEGIA VIII.

(quicumque volet cognoscere lenam,
t quædam, nomine Dipsas, anus.
habet: nigri non illa parentem
in roseis sobria vidit equis.
rtes, Æææque carmina novit,
t rapidas arte recurvat aquas.
id gramen, quid torto concita rhombo
d valeat virus amantis equæ.
toto glomerantur nubila cœlo.
it, puro fulget in orbe dies.
qua fides) stillantia sidera vidi:
Lunæ sanguine vultus erat.
cturnas vivam volitare per umbras
et pluma corpus anile tegi.
fama est. Oculis quoque pupula duplex
, et gemino lumen ab orbe venit.
puis proavos atavosque sepulcris:
n longo carmine findit humum.
posuit thalamos temerare pudicos:
eloquio lingua nocente caret.
noni testem dedit: illa monebat
duplices occuluere fores:
mea lux, iuveni placuisse beato.
in vultu constitit usque tuo.
laceas? nulli tua forma secunda est.
m! dignus corpore cultus abest.
ses, quam formosissima, vellem.
te facta divite, pauper ero.
ppositi nocuit contraria Martis.
t signo nunc Venus apta suo.
veniens, en adspice: dives amator
et curæ, quid tibi desit, habet.
cies, quæ se tibi compararet, illi:
mtam vellet, emendus erat.
lecet alba quidem pudor ora: sed iste,
, prodest: verus obesse solet.
iectis gremium spectaris ocellis,
quisque ferat, respiciendus erit.
mundæ, Tatio regnante, Sabinæ
habiles pluribus esse viris.
externis animos exercet in armis:
Æneæ regnat in urbe sui.
osæ: casta est, quam nemo rogavit:
sticitas non vetat, ipsa rogat.
quas frontis rugas in vertice portas,
e rugis crimina multa cadent.
venum vires tentabat in arcu:
arguerit, corneus arcus erat.
alte, fallitque volubilis ætas:
dmissis labitur amnis aquis.
usu: vestis bona quærit haberi:
t turpi tecta relicta situ.
admittas, nullo exercente senescit:
effectûs unus et alter habent.
ltis, nec tam invidiosa rapina est.
it canis de grege præda lupis.

Ecce, quid iste tuus præter nova carmina vates
Donat? amatoris millia multa leges.
Ipse Deus vatum, palla spectabilis aurea,
Tractat inauratæ consona fila lyræ.
Qui dabit, ille tibi magno sit maior Homero.
Crede mihi; res est ingeniosa, dare.
Nec tu, si quis erit capitis mercede redemtus,
Despice gypsati crimen inane pedis.
Nec te decipiant veteres quinquatria ceræ.
Tolle tuos tecum, pauper amator, avos.
Quid? quia pulcher erit, poscet sine munere noctem?
Quod det, amatorem flagitet ante suum.
Parcius exigito pretium, dum retia tendis,
Ne fugiant: captos legibus ure tuis.
Nec nocuit simulatus amor: sine credat amari:
Sed cave, ne gratis hic tibi constet amor.
Sæpe nega noctes: capitis modo finge dolorem:
Et modo quæ caussas præbeat, Isis erit.
Mox recipe; ut nullum patiendi colligat usum,
Neve relentescat sæpe repulsus amor.
Surda sit oranti tua ianua, laxa ferenti.
Audiat exclusi verba receptus amans.
Et, quasi læsa prior, nonnumquam irascere læso.
Vanescat culpâ culpa repensa tua.
Sed numquam dederis spatiosum tempus in iram:
Sæpe simultates ira morata facit.
Quin etiam discant oculi lacrimare coacti:
Et faciant udas illa vel illa genas.
Nec, si quem falles, tu periurare timeto.
Commodat illusis numina surda Venus.
Servus, et ad partes sollers ancilla parentur;
Qui doceant, apte quid tibi possit emi.
Et sibi pauca rogent: multi si pauca rogabunt,
Postmodo de stipula grandis acervus erit.
Et soror, et mater, nutrix quoque carpat amantem.
Fit cito per multas præda petita manus.
Cum te deficient poscendi munera caussæ,
Natalem libo testificare tuum.
Ne securus amet, nullo rivale, caveto.
Non bene, si tollas prœlia, durat amor.
Ille viri toto videat vestigia lecto;
Factaque lascivis livida colla notis.
Munera præcipue videat, quæ miserit alter.
Si tibi nil dederit, Sacra roganda via est.
Cum multa abstuleris, ut non tamen omnia donet;
Quod numquam reddas, commodet usque roga.
Lingua iuvet, mentemque tegat: blandire, noceque.
Impia sub dulci melle venena latent.
Hæc si præstiteris, usu mihi cognita longo;
Nec tulerint voces ventus et aura meas;
Sæpe mihi dices vivæ bene: sæpe rogabis,
Ut meâ defunctæ molliter ossa cubent.
Vox erat in cursu, cum me mea prodidit umbra.
At nostræ vix se continuere manus,
Quin albam raramque comam, lacrimosaque vino
Lumina, rugosas distraherentque genas.
Dî tibi dent nullosque lares, inopemque senectam;
Et longas hiemes, perpetuamque sitim.

ELEGIA IX.

Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido:
Attice, crede mihi; militat omnis amans.
Quæ bello est habilis, Veneri quoque convenit, ætas.
Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Quos petiere duces annos in milite forti,
Hos petit in socio bella puella toro.
Pervigilant ambo: terra requiescit uterque.
Ille fores dominæ servat, at ille ducis.
Militis officium longa est via. mitte puellam;

Strenuus, exempto fine, sequetur amans.
Ibit in adversos montes, duplicataque nimbo
Flumina: congestas exteret ille nives.
Nec freta pressurus tumidos caussabitur Euros;
Aptave verrendis sidera quaeret aquis.
Quis, nisi vel miles, vel amans, et frigora noctis,
Et denso mixtas perferet imbre nives?
Mittitur infestos alter speculator in hostes:
In rivale oculos alter, ut hoste, tenet.
Ille graves urbes, hic durae limen amicae
Obsidet: hic portas frangit, at ille fores.
Saepe soporatos invadere profuit hostes;
Caedere et armata vulgus inerme manu.
Sic fera Threicii ceciderunt agmina Rhesi:
Et dominum capti deseruistis equi.
Saepe maritorum somnis utuntur amantes;
Et sua sopitis hostibus arma movent.
Custodum transire manus, vigilumque catervas,
Militis, et miseri semper amantis opus.
Mars dubius, nec certa Venus; victique resurgunt:
Quosque neges unquam posse iacere, cadunt.
Ergo desidiam quicumque vocavit amorem,
Desinat: ingenii est experientis amor.
Ardet in abducta Briseide magnus Achilles.
Dum licet, Argolicas frangite Troes opes.
Hector ab Andromaches complexibus ibat in arma:
Et, galeam capiti quae daret, uxor erat.
Summa ducum Atrides, visa Priameide, fertur
Maenadis effusis obstupuisse comis.
Mars quoque deprensus fabrilia vincula sensit.
Notior in coelo fabula nulla fuit.
Ipse ego segnis eram, discinctaque in otia natus:
Mollierant animos lectus et umbra meos.
Impulit ignavum formosae cura puellae;
Iussit et in castris aera merere suis.
Inde vides agilem, nocturnaque bella gerentem.
Qui nolet fieri desidiosus, amet.

Elegia X.

Qualis ab Eurota Phrygiis avecta carinis,
Coniugibus belli caussa duobus erat:
Qualis erat Lede, quam plumis abditus albis
Callidus in falsa lusit adulter ave:
Qualis Amymone siccis errabat in Argis,
Cum premeret summi verticis urna comam:
Talis eras; aquilamque in te taurumque timebam,
Et quidquid magno de Iove fecit Amor.
Nunc timor omnis abest, animique resanuit error:
Nec facies oculos iam capit ista meos.
Cur sim mutatus, quaeris? quia munera poscis.
Haec te non patitur caussa placere mihi.
Donec eras simplex, animum cum corpore amavi:
Nunc mentis vitio laesa figura tua est.
Et puer est et nudus Amor: sine sordibus annos,
Et nullas vestes, ut sit apertus, habet.
Quid puerum Veneris pretio prostare iubetis?
Quo pretium condat, non habet ille sinum.
Nec Venus apta feris, Veneris nec filius, armis:
Non decet imbelles aera merere Deos.
Stat meretrix certo cuivis mercabilis aere;
Et miseras iusso corpore quaerit opes.
Devovet imperium tamen haec lenonis avari:
Et, quod vos facitis sponte, coacta facit.
Sumite in exemplum pecudes ratione carentes.
Turpe erit ingenium mitius esse feris.
Non equa munus equum, non taurum vacca poposcit:
Non aries placitam munere captat ovem.
Sola viro mulier spoliis exultat ademtis:
Sola locat noctes: sola locanda venit.
Et vendit, quod utrumque iuvat, quod uterque petebat;
Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.
Quae Venus ex aequo ventura est grata duobus;
Altera cur illam vendit, et alter emit?
Cur mihi sit damno, tibi sit lucrosa voluptas,
Quam socio motu femina virque ferunt?
Non bene conducti vendunt periuria testes;
Non bene selecti iudicis arca patet.
Turpe, reos emta miseros defendere lingua;
Quod faciat magnas, turpe, tribunal opes.
Turpe, tori reditu census augere paternos,
Et faciem lucro prostituisse suam.
Gratia pro rebus merito debetur inemtis;
Pro male conducto gratia nulla toro.
Omnia conductor solvit: mercede soluta
Non manet officio debitor ille tuo.
Parcite, formosae, pretium pro nocte pacisci.
Non habet eventus sordida praeda bonos.
Non fuit armillas tanti pepigisse Sabinas,
Ut premerent sacrae virginis arma caput.
E quibus exierat, traiecit viscera ferro
Filius: et poenae caussa monile fuit.
Nec tamen indignum est, a divite munera posci.
Munera poscenti quod dare possit, habet.
Carpite de plenis pendentes vitibus uvas:
Praebeat Alcinoi poma benignus ager.
Officium pauper numeret, studiumque, fidemque.
Quod quis habet, dominae conferat omne suae.
Est quoque, carminibus meritas celebrare puellas,
Dos mea; quam volui, nota fit arte mea.
Scindentur vestes, gemmae frangentur et aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.
Nec dare, sed pretium posci dedignor et odi.
Quod nego poscenti, desine velle; dabo.

Elegia XI.

Colligere incertos, et in ordine ponere, crines
Docta, neque ancillas inter habenda, Nape;
Inque ministeriis furtivae cognita noctis
Utilis, et dandis ingeniosa notis;
Saepe venire ad me dubitantem hortata Corinnam;
Saepe laboranti fida reperta mihi;
Accipe, et ad dominam peraratas mane tabellas
Perfer; et obstantes sedula pelle moras.
Nec silicum venae, nec durum in pectore ferrum,
Nec tibi simplicitas ordine maior inest.
Credibile est, et te sensisse Cupidinis arcus.
In me militiae signa tuere tuae.
Si quaeret quid agam; Spe noctis vivere, dices.
Cetera fert blanda cera notata manu.
Dum loquor, hora fugit: vacuae bene redde tabellas.
Verum continuo fac tamen illa legat.
Adspicias oculos mando, frontemque legentis:
E tacito vultu scire futura licet.
Nec mora: perlectis rescribat multa iubeto.
Odi, cum late splendida cera vacat.
Comprimat ordinibus versus, oculosque moretur
Margine in extremo litera rasa meos.
Quid digitos opus est graphio lassare tenendo?
Hoc habeat scriptum tota tabella: Veni.
Non ego victrices lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in aede morer.
Subscribam; Veneri, fidas sibi, Naso ministras
Dedicat: at nuper vile fuistis acer.

Elegia XII.

Flete meos casus: tristes rediere tabellae.
Infelix hodie litera posse negat.
Omina sunt aliquid: modo cum discedere vellet,

digitos restitit icta Nape.
iterum limen transire memento
atque alte sobria ferre pedem.
ficales, funebria ligna, tabellæ:
egaturis cera referta notis.
o, de longe collectam flore cicutæ,
b infami Corsica misit apis.
m minio, penitus medicata rubebas:
r vere sanguinolentus erat.
iviis iaceatis, inutile lignum:
otæ frangat prætereuntis onus.
o, qui vos ex arbore vertit in usum,
m puras non habuisse manus.
a arbor misero suspendia collo:
diras præbuit illa cruces.
urpes raucis bubonibus umbras:
in ramis et strigis ova tulit.
misi nostros insanus amores,
æ ad dominam verba ferenda dedi?
apiant vadimonia garrula ceræ,
quis duro cognitor ore legat.
eridas melius tabulasque iacerent,
s absumtas fleret avarus opes.
s rebus duplices pro nomine sensi?
i numerus non erat ipse boni.
er iratus? nisi vos cariosa senectus
t immundo cera sit alba situ.

Elegia XIII.

Oceanum venit a seniore marito,
ruinoso quæ vehit axe diem.
ras, Aurora? mane: sic Memnonis umbris
ollemni cæde parentet avis.
t in teneris dominæ iacuisse lacertis:
do, lateri nunc bene iuncta meo est.
m somni pingues, nunc frigidus humor:
dum tenui gutture cantat avis.
ras, ingrata viris, ingrata puellis?
purpurea supprime lora manu.
ortus melius sua sidera servat
nec media nescius errat aqua.
quamvis lassus, veniente viator:
armiferas aptat ad arma manus.
ente vides oneratos arva colentes:
ocas tardos sub iuga panda boves.
somno fraudas, tradisque magistris;
ant teneræ verbera sæva manus.
em sponsum consulti ante atria mittis;
t verbi grandia damna ferat.
ssidico, nec tu iucunda diserto:
ad lites surgere uterque novas.
eminei possint cessare labores,
m revocas ad sua pensa manum.
peterer: sed surgere mane puellas
si cui non est ulla puella, ferat?
oties, ne nox tibi cedere vellet;
erent vultus sidera mota tuos!
oties, aut ventus frangeret axem,
eret spissa nube retentus equus!
o properas? quod erat tibi filius ater,
i fuerat pectoris ille color.
non Cephali quondam flagrasset amore,
t ignotam nequitiam esse suam?]
ellem de te narrare liceret:
non cœlo turpior ulla foret.
n refugis, longo quia frigidus ævo,
d invisas a sene mane rotas.
n manibus Cephalum complexa teneres;
es; Lente currite noctis equi.

Cur ego plectar amans? si vir tibi marcet ab annis;
Num me nupsisti conciliante seni?
Adspice, quot somnos iuveni donarit amato
Luna: neque illius forma secunda tuæ.
Ipse Deûm genitor, ne te tam sæpe videret,
Commisit noctes in sua vota duas.
Iurgia finieram: scires audisse; rubebat.
Nec tamen adsueto tardius orta dies.

Elegia XIV.

Dicebam, Medicare tuos desiste capillos.
Tinguere quam possis, iam tibi nulla coma est.
At, si passa fores, quid erat spatiosius illis?
Contigerant imum, qua patet usque, latus.
Quid? quod erant tenues, et quos ornare timeres;
Vela colorati qualia Seres habent?
Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
Cum leve deserta sub trabe nectit opus?
Nec tamen ater erat, nec erat tamen aureus illis,
Sed, quamvis neuter, mixtus uterque color.
Qualem clivosæ madidis in vallibus Idæ
Ardua derepta cortice cedrus habet.
Adde, quod et dociles, et centum flexibus apti,
Et tibi nullius caussa doloris erant.
Non acus abrupit, non vallus pectinis, illos:
Ornatrix tuto corpore semper erat.
Ante meos sæpe est oculos ornata; nec umquam
Brachia derepta saucia fecit acu.
Sæpe etiam, nondum digestis mane capillis,
Purpureo iacuit semisupina toro.
Tum quoque erat neglecta decens: ut Threcia Bacche,
Cum temere in viridi gramine lassa iacet.
Cum graciles essent tamen, et lanuginis instar;
Heu mala vexatæ quanta tulere comæ!
Quam se præbuerunt ferro patienter et igni:
Ut fieret torto flexilis orbe sinus!
Clamabam, Scelus est, istos scelus urere crines.
Sponte decent: capiti, ferrea, parce tuo.
Vim procul hinc remove: non est qui debeat uri;
Erudit admotas ipse capillus acus.
Formosæ periere comæ: quas vellet Apollo,
Quas vellet capiti Bacchus inesse suo.
Illis contulerim, quas quondam nuda Dione
Pingitur humenti sustinuisse manu.
Quid male dispositos quereris periisse capillos?
Quid speculum mœsta ponis, inepta, manu?
Non bene consuetis a te spectaris ocellis.
Ut placeas, debes immemor esse tui.
Non te cantatæ læserunt pellicis herbæ;
Non anus Hæmonia perfida lavit aqua.
Nec tibi vis morbi nocuit; (procul omen abesto)
Nec minuit densas invida lingua comas.
Facta manu culpaque tua dispendia sentis.
Ipsa dabas capiti mixta venena tuo.
Nunc tibi captivos mittet Germania crines:
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O quam sæpe, comas aliquo mirante, rubebis;
Et dices, Emta nunc ego merce probor!
Nescio quam pro me laudat nunc iste Sygambram;
Fama tamen, memini, cum fuit ista mei.
Me miserum! lacrimas male continet; oraque dextra
Protegit, ingenuas picta rubore genas.
Sustinet antiquos gremio spectare capillos,
(Hei mihi!) non illo munera digna loco.
Collige cum vultu mentem: reparabile damnum est.
Postmodo nativa conspiciere coma.

Elegia XV.

Quid mihi, Livor edax, ignavos obiicis annos;

Ingeniique vocas carmen inertis opus?
Non me more patrum, dum strenua sustinet aetas,
Praemia militiae pulverulenta sequi:
Nec me verbosas leges ediscere: nec me
Ingrato vocem prostituisse foro.
Mortale est, quod quaeris, opus: mihi fama perennis
Quaeritur: in toto semper ut orbe canar.
Vivet Maeonides, Tenedos dum stabit et Ide:
Dum rapidas Simois in mare volvet aquas.
Vivet et Ascraeus, dum mustis uva tumebit:
Dum cadet incurva falce resecta Ceres.
Battiades semper toto cantabitur orbe;
Quamvis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno.
Cum Sole et Luna semper Aratus erit.
Dum fallax servus, durus pater, improba lena
Vivent, dum meretrix blanda, Menandros erit.
Ennius arte carens, animosique Accius oris,
Casurum nullo tempore nomen habent.
Varronem primamque ratem quae nesciat aetas,
Aureaque Aesonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cum dabit una dies.
Tityrus, et fruges, Aeneiaque arma legentur,
Roma, triumphati dum caput orbis eris.
Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
Discentur numeri, culte Tibulle, tui.
Gallus et Hesperiis, et Gallus notus Eois,
Et sua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo, cum silices, cum dens patientis aratri,
Depereant aevo, carmina morte carent.
Cedant carminibus Reges, Regumque triumphi:
Cedat et auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur vulgus: mihi flavus Apollo
Pocula Castaliae plena ministret aquae.
Sustineamque coma metuentem frigora myrtum:
Atque a sollicito multus amante legar.
Pascitur in vivis Livor: post fata quiescit,
Cum suus ex merito quemque tuetur honos.
Ergo etiam, cum me supremus adederit ignis,
Vivam; parsque mei multa superstes erit.

Liber secundus

Elegia I.

Hoc quoque composui, Pelignis natus aquosis,
Ille ego nequitiae Naso poeta meae.
Hoc quoque iussit Amor: procul hinc, procul este severae:
Non estis teneris apta theatra modis.
Me legat in sponsi facie non frigida virgo:
Et rudis ignoto tactus amore puer.
Atque aliquis iuvenum, quo nunc ego, saucius arcu,
Agnoscat flammae conscia signa suae:
Miratusque diu, Quo, dicat, ab indice doctus
Composuit casus iste poeta meos?
Ausus eram (memini) coelestia dicere bella,
Centimanumque Gygen; et satis oris erat:
Cum male se Tellus ulta est, ingestaque Olympo
Ardua devexum Pelion Ossa tulit.
In manibus nimbos, et cum Iove fulmen habenti,
Quod bene pro coelo mitteret ille suo,
Clausit amica fores: ego cum Iove fulmen omisi.
Excidit ingenio Iupiter ipse meo.
Iupiter, ignoscas: nil me tua tela iuvabant.
Clausa tuo maius ianua fulmen erat.
Blanditias elegosque leves, mea tela, resumsi;
Mollierunt duras lenia verba fores.
Carmina sanguineae deducunt cornua Lunae;
Et revocant niveos Solis euntis equos.
Carmine dissiliunt, abruptis faucibus, angues,
Inque suos fontes versa recurrit aqua.
Carminibus cessere fores: insertaque postis,
Quamvis robur erat, carmine victa sera est.
Quid mihi profuerit velox cantatus Achilles?
Quid pro me Atridae alter et alter agent?
Quique tot errando, quot bello, perdidit annos?
Raptus et Haemoniis flebilis Hector equis?
At, facie tenerae laudata saepe puellae,
Ad vatem, pretium carminis, ipsa venit.
Magna datur merces: heroum clara valete
Nomina: non apta est gratia vestra mihi.
Ad mea formosos vultus adhibete puellae
Carmina, purpureus quae mihi dictat Amor.

Elegia II.

Quem penes est dominam servandi cura, Bagoe,
Dum perago tecum pauca, sed apta, vaca.
Hesterna vidi spatiantem luce puellam,
Illa, quae Danai porticus agmen habet.
Protinus, ut placuit, misi, scriptoque rogavi.
Rescripsit trepida, Non licet, illa manu.
Et, cur non liceat, quaerenti reddita causa
Quod nimium dominae cura molesta
Si sapis, o custos, odium (mihi crede) mereri
Desine: quem metuit quisque, perisse
Vir quoque non sapiens: quid enim servare la
Unde nihil, quamvis non tueare, perit?
Sed gerat ille suo morem furiosus amori:
Et castum, multis quod placet, esse putet.
Huic furtiva tuo libertas munere detur,
Quam dederis illi, reddat ut illa tibi.
Conscius esse velis: domina est obnoxia servo.
Conscius esse times: dissimulare licet.
Scripta leget secum: matrem misisse putato.
Venerit ignotus: postmodo notus erit.
Ibit ad adfectam, quae non languebit, amicam:
Visere; iudiciis aegra sit illa tuis.
Si faciet tarde, ne te mora longa fatiget,
Imposita gremio stertere fronte potes.
Nec tu, linigeram fieri quid possit ad Isim,
Quaesieris: nec tu curva theatra time.
Conscius adsiduos commissi tollet honores.
Quis minor est autem, quam tacuisse, labor?
Ille placet, versatque domum, neque verbera
Ille potens: alii, sordida turba, iacent.
Huic, verae ut lateant causae, finguntur
Atque ambo domini, quod probat una, probant.
Cum bene vir traxit vultum, rugasque coegit,
Quod voluit fieri blanda puella, facit.
Sed tamen interdum tecum quoque iurgia nectat,
Et simulet lacrimas, carnificemque vocet.
Tu contra obiicies, quae tuto diluat illa,
In verum falso crimine deme fidem.
Sic tibi semper honos, sic certa peculia
Haec face, et exiguo tempore liber eris.
Adspicis indicibus nexas per colla catenas?
Squalidus orba fide pectora carcer habet.
Quaerit aquas in aquis, et poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.
Dum nimium servat custos Iunonius Io,
Ante suos annos occidit; illa Dea est.
Vidi ego compedibus liventia crura gerentem,
Unde vir incestum scire coactus erat.
Poena minor merito: nocuit mala lingua duobus.
Vir doluit; famae damna puella tulit.
Crede mihi; nulli sunt crimina grata marito:
Nec quemquam, quamvis audiat illa, iuvant.
Seu tepet, indicium securas perdis ad aures;

mat, officio fit miser ille tuo.
c ex facili, quamvis manifesta, probatur.
s illa sui tuta favore venit.
ipse licet; credet tamen ipse neganti:
abitque oculos; et sibi verba dabit.
d domina lacrimas; plorabit et ipse:
et, Pœnas garrulus iste dabit.
spar certamen inis! tibi verbera victo
t; in gremio iudicis illa sedet.
us adgredimur: non ad miscenda coimus
: non stricto fulminat ense manus.
s, ut tuto per te possimus amare.
recibus nostris mollius esse potest?

ELEGIA III.

, quod dominam, nec vir nec femina, servas;
nec Veneris gaudia nosse potes!
us pueris genitalia membra recidit,
a, quæ fecit, debuit ipse pati.
obsequium, facilisque rogantibus esses;
in quavis prætepuisset amor.
atus equo, non fortibus utilis armis:
non dextræ convenit hasta tuæ.
s tractent: tu spes depone viriles.
bi cum domina signa ferenda tua.
de meritis: huius tibi gratia prosit.
as illa, quis tuus usus erit?
facies, sunt apti lusibus anni.
a est pigro forma perire situ.
potuit, quamvis habeare molestus:
rei effectu, quod voluere duo.
t fuerit precibus tentasse, rogamus:
ene ponendi munera tempus habes.

ELEGIA IV.

mendosos ausim defendere mores;
ue pro vitiis arma movere meis.
r; si quid prodest delicta fateri:
nunc demens crimina, fassus, eo.
possum cupiens non esse, quod odi.
am, quæ studeas ponere, ferre grave est!
unt vires ad me mihi iusque regendum.
r, ut rapida concita puppis aqua.
erta meos quæ forma irritet amores.
m sunt caussæ, cur ego semper amem.
a est oculos in se deiecta modestos;
et insidiæ sunt pudor ille meæ.
ax aliqua est; capior, quia rustica non est:
ue dat in molli mobilis esse toro.
visa est, rigidasque imitata Sabinas;
sed ex alto dissimulare, puto.
octa; places raras dotata per artes:
dis; placita es simplicitate tua.
Callimachi præ nostris rustica dicat
a: cui placeo, protinus ipsa placet.
, quæ me vatem, et mea carmina culpet:
lis cupiam sustinuisse femur.
incedit; motu capit: altera dura est;
rit tacto mollior esse viro.
dulce canit, flectitque facillima vocem;
cantanti rapta dedisse velim.
ulas agili percurrit pollice chordas;
ctas quis non possit amare manus?
t gestu, numerosaque brachia ducit,
rum molli torquet ab arte latus:
n de me, qui caussa tangor ab omni,
ippolytum pone; Priapus erit.
tam longa es, veteres Heroidas æquas:
s in toto multa iacere toro.

Hæc habilis brevitate sua: corrumpor utraque.
Conveniunt voto longa brevisque meo.
Non est culta; subit quid cultæ accedere possit.
Ornata est; dotes exhibet illa suas.
Candida me capiet, capiet me flava puella:
Est etiam fusco grata colore Venus.
Seu pendent nivea pulli cervice capilli;
Leda fuit nigra conspicienda coma.
Seu flavent; placuit croceis Aurora capillis.
Omnibus historiis se meus aptat amor.
Me nova sollicitat, me tangit serior ætas:
Hæc melior specie corporis: illa sapit.
Denique quas tota quisquam probet Urbe puellas,
Noster in has omnes ambitiosus amor.

ELEGIA V.

Nullus amor tanti est; (abeas, pharetrate Cupido)
Ut mihi sint toties maxima vota mori.
Vota mori mea sunt: cum te peccasse recordor,
Hei mihi, perpetuum nata puella malum!
Non mihi deletæ nudant tua facta tabellæ:
Non data furtive munera crimen habent.
O utinam arguerem sic, ut non vincere possem!
Me miserum! quare tam bona caussa mea est?
Felix, qui quod amat defendere fortiter audet:
Cui sua, Non feci, dicere amica potest.
Ferreus est, nimiumque suo favet ille dolori,
Cui petitur victa palma cruenta rea.
Ipse miser vidi, cum me dormire putares,
Sobrius apposito crimina vestra mero.
Multa supercilio vidi vibrante loquentes.
Nutibus in vestris pars bona vocis erat.
Non oculi tacuere tui, conscriptaque vino
Mensa; nec in digitis litera nulla fuit.
Sermonem agnovi, quod non videatur, agentem;
Verbaque pro certis iussa valere notis.
Iamque frequens ierat mensa conviva remota:
Compositi iuvenes unus et alter erant.
Improba tum vero iungentes oscula vidi.
Illa mihi lingua nexa fuisse liquet.
Qualia nec fratri tulerit germana severo;
Sed tulerit cupido mollis amica viro:
Qualia credibile est, nec Phœbum ferre Dianæ;
Sed Venerem Marti sæpe tulisse suo.
Quid facis, exclamo; quo nunc mea gaudia defers?
Iniiciam dominas in mea iura manus.
Hæc tibi sint mecum, mihi sint communia tecum.
In bona cur quisquam tertius ista venit?
Hoc ego; quæque dolor linguæ dictavit: at illi
Conscia purpureus venit in ora pudor,
Quale coloratum Tithoni coniuge cœlum
Subrubet, aut sponso visa puella novo.
Quale rosæ fulgent inter sua lilia mixtæ:
Aut ubi cantatis Luna laborat equis:
Aut quod, ne longis flavescere possit ab annis,
Mæonis Assyrium femina tinxit ebur.
His erat, aut alicui color ille simillimus horum;
Et numquam casu pulchrior illa fuit.
Spectabat terram, terram spectare decebat.
Mœsta erat in vultu; mœsta decenter erat.
Sicut erant, (et erant culti) laniare capillos,
Et fuit in teneras impetus ire genas.
Ut faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.
Qui modo sævus eram, supplex ultroque rogavi,
Oscula ne nobis deteriora daret.
Risit, et ex animo dedit optima: qualia possent
Excutere irato tela trisulca Iovi.
Torqueor infelix, ne tam bona sumserit alter;

Et volo non ex hac illa fuisse nota.
Hæc quoque, quam docui, multo meliora fuerunt;
Et quiddam visa est addidicisse novi.
Quod nimium placuere, malum est: quod tota labellis
Lingua tua est nostris, nostra recepta tuis.
Nec tamen hoc unum doleo: non oscula tantum
Iuncta queror; quamvis hæc quoque iuncta queror:
Illa, nisi in lecto, nusquam potuere doceri.
Nescio quis pretium grande magister habet.

ELEGIA VI.

Psittacus, Eois imitatrix ales ab Indis,
Occidit: exsequias ite frequenter, aves.
Ite, piæ volucres, et plangite pectora pennis;
Et rigido teneras ungue notate genas.
Horrida pro mœstis lanietur pluma capillis:
Pro longa resonent carmina vestra tuba.
Quid scelus Ismarii quereris, Philomela, tyranni?
Expleta est annis ista querela suis.
Alitis in raræ miserum devertite funus.
Magna, sed antiqui, caussa doloris Itys.
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus;
Tu tamen ante alias, turtur amice, dole.
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et stetit ad finem longa tenaxque fides.
Quod fuit Argolico iuvenis Phoceus Orestæ:
Hoc tibi, dum licuit, Psittace, turtur erat.
Quid tamen ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox mutandis ingeniosa sonis?
Quid iuvat, ut datus es, nostræ placuisse puellæ?
Infelix avium gloria, nempe iaces.
Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos,
Tincta gerens rubro punica rostra croco.
Non fuit in terris vocum simulantior ales:
Reddebas blæso tam bene verba sono.
Raptus es invidia: non tu fera bella movebas:
Garrulus, et placidæ pacis amator eras.
Ecce, coturnices inter sua prœlia vivunt:
Forsitan et fiant inde frequenter anus.
Plenus eras minimo: nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vacare cibos.
Nux erat esca tibi; caussæque papavera somni:
Pellebatque sitim simplicis humor aquæ.
Vivit edax vultur, ducensque per aera gyros
Miluus, et pluviæ graculus auctor aquæ.
Vivit et armiferæ cornix invisa Minervæ;
Illa quidem seclis vix moritura novem.
Occidit ille loquax, humanæ vocis imago,
Psittacus, extremo munus ab orbe datum.
Optima prima fere manibus rapiuntur avaris;
Implentur numeris deteriora suis.
Tristia Phylacidæ Thersites funera vidit:
Iamque cinis, vivis fratribus, Hector erat.
Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ;
Vota, procelloso per mare rapta Noto?
Septima lux aderat, non exhibitura sequentem:
Et stabat vacua iam tibi Parca colo.
Nec tamen ignavo stupuerunt verba palato.
Clamavit moriens lingua, Corinna, vale.
Colle sub Elysio nigra nemus ilice frondens,
Udaque perpetuo gramine terra, viret.
Si qua fides dubiis; volucrum locus ille piarum
Dicitur, obscœnæ quo prohibentur aves.
Illic innocui late pascuntur olores:
Et vivax Phœnix, unica semper avis.
Explicat ipsa suas ales Iunonia pennas:
Oscula dat cupido blanda columba mari.
Psittacus has inter, nemorali sede receptus,
Convertit volucres in sua verba pias.
Ossa tegit tumulus: tumulus pro corpore parv
Quo lapis exiguus par sibi carmen habet.
Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulcro.
Ora fuere mihi plus ave docta loqui.

ELEGIA VII.

Ergo ego sufficiam reus in nova crimina semp
Ut vincam, toties dimicuisse piget.
Sive ego marmorei respexi summa theatri;
Eligis e multis, unde dolere velis.
Candida seu tacito me vidit fœmina vultu;
In vultu tacitas arguis esse notas.
Si quam laudavi; miseros petis ungue capillo
Si culpo; crimen dissimulare putas.
Sive bonus color est, in te quoque frigidus es
Seu malus, alterius dicor amore mori.
Atque ego peccati vellem mihi conscius essem
Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.
Nunc temere insimulas: credendoque omnia f
Ipsa vetas iram pondus habere tuam.
Adspice, ut auritus miserandæ sortis asellus
Adsiduo domitus verbere lentus eat.
Ecce, novum crimen, sollers ornare Cypassis
Obiicitur dominæ contemerasse torum.
Di melius, quam me, si sit peccasse libido,
Sordida contemtæ sortis amica iuvet!
Quis Veneris famulæ connubia liber inire,
Tergaque complecti verbere secta velit?
Adde, quod ornandis illa est operata capillis;
Et tibi per doctas grata ministra manus.
Scilicet ancillam, quæ tam tibi fida, rogarem?
Quid? nisi ut indicio iuncta repulsa foret?
Per Venerem iuro, puerique volatilis arcus,
Me non admissi criminis esse reum.

ELEGIA VIII.

Ponendis in mille modos perfecta capillis,
Comere sed solas digna, Cypassi, Deas;
Et mihi iucundo non rustica cognita furto;
Apta quidem dominæ, sed magis apta mihi;
Quis fuit inter nos sociati corporis index?
Sensit concubitus unde Corinna tuos?
Num tamen erubui, num, verbo lapsus in ullo,
Furtivæ Veneris conscia signa dedi?
Quid? quod in ancilla si quis delinquere possit,
Illum ego contendi mente carere bona?
Thessalus ancillæ facie Briseidos arsit:
Serva Mycenæo Phœbas amata duci.
Non ego Tantalide maior, nec maior Achille.
Quod decuit Reges, cur mihi turpe putem?
Ut tamen iratos in te defixit ocellos;
Vidi te totis erubuisse genis.
At quanto, si forte refers, præsentior ipse,
Per Veneris feci numina magna fidem!
Tu Dea, tu iubeas animi periuria puri
Carpathium tepidos per mare ferre Notos.
Pro quibus officiis pretium mihi dulce repe
Concubitus hodie, fusca Cypassi, tuos.
Quid renuis, fingisque novos, ingrata, time
Unum est e dominis emeruisse satis.
Quod si stulta negas, index anteacta fatebor;
Et veniam culpæ proditor ipse meæ.
Quoque loco tecum fuerim, quotiesque, Cyp
Narrabo dominæ, quotque quibusque mod

ELEGIA IX.

O numquam pro me satis indignate Cupido,
O in corde meo desidiose puer!
Quid me, qui miles numquam tua signa reliqu

stris vulneror ipse meis?
figit tuus arcus amicos?
tes vincere maior erat.
mius, quem cuspide perculit, heros
alica postmodo iuvit ope?
r fugientia, capta relinquit:
entis ulteriora petit.
s, populus tibi deditus, arma:
ti cessat in hoste manus.
dis hamata retundere tela
mihi nuda relinquit amor.
iri, tot sunt sine amore puellæ:
magna laude triumphus eat.
ensum vires promôsset in orbem,
et nunc quoque densa casis.
s miles deducitur agros:
ltus carcere liber equus:
ctam celant navalia pinum;
sito poscitur ense rudis.
oties merui sub amore puellæ,
acide vivere tempus erat.
to, si quis mihi dicat, amore;
ue adeo dulce puella malum est.
sum est, animoque relanguit ardor,
seræ turbine mentis agor.
eps dominum, spumantia frustra
ntem, durior oris equus:
e iam prensa tellure, carinam
ortus ventus in alta rapit:
rt incerta Cupidinis aura;
ureus tela resumit Amor.
tis nudus tibi præbeor armis.
vires: hic tua dextra facit.
ussæ, veniunt iam sponte sagittæ.
me nota pharetra sua est.
cumque quiescere nocte
omnos præmia magna vocat.
somnus, gelidæ nisi mortis imago?
endi tempora fata dabunt.
ant voces fallacis amicæ:
te gaudia magna feram.
tias dicat; modo iurgia quærat.
mina: sæpe repulsus eam.
ars est; per te, privigne Cupido, est:
mplo vitricus arma tuo.
ltoque tuis ventosior alis:
nbigua dasque negasque fide.
is, pulchra cum Matre, rogantem;
o pectore regna tene:
, nimium vaga turba, puellæ.
pulis sic venerandus eris.

Elegia X.

te, (memini) Græcine, negabas,
quem tempore amare duas.
ior: per te deprensus inermis,
o tempore turpis amo.
a est: operosæ cultibus ambæ:
ubio est, hæc sit, an illa, prior.
lla est. hæc est quoque pulchrior illa:
: nobis, et magis illa placet.
is discordibus acta faselos,
e tenent alter et alter amor.
Erycina, meos sine fine dolores?
curas una puella satis?
ribus, quid pleno sidera cœlo,
etas alta quid addis aquas?
melius, quam si sine amore iacerem.
uiat vita severa meis.
Hostibus eveniat viduo dormire cubili,
Et medio laxe ponere membra toro.
At mihi sævus amor somnos abrumpat inertes:
Simque mei lecti non ego solus onus.
Me mea disperdat, nullo prohibente, puella,
Si satis una potest: si minus una, duæ.
Sufficiant graciles, sed non sine viribus, artus:
Pondere, non nervis, corpora nostra carent.
Et lateri dabit in vires alimenta voluptas.
Decepta est opera nulla puella mea.
Sæpe ego, lascivæ consumto tempore noctis,
Utilis, et forti corpore mane fui.
Felix, quem Veneris certamina mutua rumpunt!
Dî faciant, leti caussa sit ista mei!
Induat adversis contraria pectora telis
Miles, et æternum sanguine nomen emat.
Quærat avarus opes; et quæ lassarit arando
Æquora, periuro naufragus ore bibat.
At mihi contingat Veneris languescere motu;
Cum moriar, medium solvar et inter opus:
Atque aliquis, nostro lacrimans in funere, dicat,
Conveniens vitæ mors fuit ista suæ.

Elegia XI.

Prima malas docuit, mirantibus æquoris undis,
Peliaco pinus vertice cæsa vias:
Quæ concurrentes inter temeraria cautes
Conspicuam fulvo vellere vexit ovem.
O utinam, remo ne quis freta longa moveret,
Argo funestas pressa bibisset aquas!
Ecce fugit notumque torum, sociosque Penates;
Fallacesque vias ire Corinna parat.
Quid tibi (me miserum!) Zephyros Eurosque timebo,
Et gelidum Borean, egelidumque Notum?
Non illic urbes, non tu mirabere silvas;
Una est iniusti cærula forma maris.
Nec medius tenues conchas, pictosve lapillos,
Pontus habet: bibuli litoris illa mora est.
Litora marmoreis pedibus signanda, puellæ.
Hactenus est tutum: cetera cæca via est.
Et vobis alii ventorum prœlia narrent;
Quas Scylla infestet, quasve Charybdis aquas:
Et quibus emineant violenta Ceraunia saxis:
Quo lateant Syrtes, quove Malea sinu.
Hæc alii referant: at vos, quod quisque loquentur,
Credite: credenti nulla procella nocet.
Sero respicitur tellus, ubi fune soluto
Currit in immensum panda carina salum.
Navita sollicitus qua ventos horret iniquos,
Et prope tam letum, quam prope cernit aquam.
Quid? si concussas Triton exasperat undas?
Quam tibi nunc toto nullus in ore color!
Tum generosa voces fecundæ sidera Ledæ:
Et, Felix, dicas, quam sua terra tenet!
Tutius est fovisse torum; legisse libellos;
Threiciam digitis increpuisse lyram.
At, si vana ferunt volucres mea dicta procellæ,
Æqua tamen puppi sit Galatea tuæ.
Vestrum crimen erit talis iactura puellæ,
Nereidesque Deæ, Nereidumque pater.
Vade memor nostri, vento reditura secundo:
Impleat ille tuos fortior aura sinus.
Tum mare in hæc magnus proclinet litora Nereus:
Huc venti spirent; huc agat æstus aquas.
Ipsa roges, Zephyri veniant in lintea pleni:
Ipsa tua moveas turgida vela manu.
Primus ego adspiciam notam de litore pinum;
Et dicam, Nostros advehit illa Deos:
Excipiamque humeris, et multa sine ordine carpam

Oscula: pro reditu victima vota cadet.
Inque tori formam molles sternentur arenæ:
Et tumulus mensæ quilibet instar erit.
Illic adposito narrabis multa Lyæo,
Pæne sit ut mediis obruta navis aquis:
Dumque ad me properas, nec iniquæ tempora noctis,
Nec te præcipites extimuisse Notos.
Omnia pro veris credam, sint ficta licebit.
Cur ego non votis blandiar ipse meis?
Hæc mihi quamprimum cælo nitidissimus alto
Lucifer admisso tempora portet equo.

Elegia XII.

Ite triumphales circum mea tempora lauri.
Vicimus: in nostro est ecce Corinna sinu.
Quam vir, quam custos, quam ianua firma (tot hostes!)
Servabant, ne qua posset ab arte capi.
Hæc est præcipuo victoria digna triumpho:
In qua, quæcumque est, sanguine præda caret.
Non humiles muri, non parvis oppida fossis
Cincta, sed est ductu capta puella meo.
Pergama cum caderent, bello superata bilustri;
Ex tot, in Atrida pars quota laudis erat?
At mea seposita est, et ab omni milite dissors
Gloria: nec titulum muneris alter habet.
Me duce ad hanc voti finem, me milite veni;
Ipse eques, ipse pedes, signifer ipse fui.
Nec casum fortuna meis immiscuit actis.
Huc ades, o cura parte Triumphe mea.
Nec belli nova caussa mei: nisi rapta fuisset
Tyndaris, Europæ pax Asiæque foret.
Femina silvestres Lapithas, populumque biformem
Turpiter adposito vertit in arma mero.
Femina Troianos iterum fera bella movere
Impulit in regno, iuste Latine, tuo;
Femina Romanis, etiam nunc Urbe recenti,
Immisit soceros, armaque sæva dedit.
Vidi ego pro nivea pugnantes coniuge tauros:
Spectatrix animos ipsa iuvenca dabat.
Me quoque cum multis, sed me sine cæde, Cupido
Iussit militiæ signa movere suæ.

Elegia XIII.

Dum labefactat onus gravidi temeraria ventris,
In dubio vitæ lassa Corinna iacet.
Illa quidem, clam me tantum molita pericli,
Ira digna mea: sed cadit ira metu.
Sed tamen aut ex me conceperat; aut ego credo.
Est mihi pro facto sæpe, quod esse potest.
Isi, Parætonium, genialiaque arva Canopi
Quæ colis, et Memphin, palmiferamque Pharon,
Quaque celer Nilus, lato dilapsus ab alveo,
Per septem portus in maris exit aquas;
Per tua sistra precor, per Anubidis ora verendi:
Sic tua sacra pius semper Osiris amet,
Pigraque labatur circa donaria serpens,
Et comes in pompam corniger Apis eat:
Huc adhibe vultus; et in una parce duobus:
Nam vitam dominæ tu dabis; illa mihi.
Sæpe tibi sedit certis operata diebus,
Qua cingit lauros Gallica turma tuas.
Tuque laborantes utero miserata puellas,
Quarum tarda latens corpora tendit onus;
Lenis ades, precibusque meis fave, Ilithya.
Digna est, quam iubeas muneris esse tui.
Ipse ego tura dabo fumosis candidus aris:
Ipse feram ante tuos munera vota pedes.
Adiiciam titulum, Servata Naso Corinna.
Tu modo fac titulo muneribusque locum.
Si tamen in tanto fas est monuisse timore,
Hac tibi sit pugna dimicuisse satis.

Elegia XIV.

Quid iuvat immunes belli cessare puellas,
Nec fera peltatas agmina velle sequi;
Si sine Marte suis patiuntur vulnera telis,
Et cæcas armant in sua fata manus?
Quæ prima instituit teneros convellere fœtus,
Militia fuerat digna perire sua.
Scilicet, ut careat rugarum crimine venter,
Sternatur pugnæ tristis arena tuæ.
Si mos antiquis placuisset matribus idem;
Gens hominum vitio deperitura fuit:
Quique iterum generis iaceret primordia nostri
In vacuo lapides orbe, parandus erat.
Quis Priami fregisset opes, si numen aquarum
Iusta recusasset pondera ferre Thetis?
Ilia si tumido geminos in ventre necasset,
Casurus dominæ conditor Urbis erat.
Si Venus Ænean gravida temerasset in alvo;
Cæsaribus tellus orba futura fuit.
Tu quoque, cum posses nasci, formosa, perisses,
Tentasset, quod tu, si tua mater opus.
Ipse ego, cum fuerim melius periturus amando,
Vidissem nullos, matre necante, dies.
Quid plenam fraudas vitem crescentibus uvis,
Pomaque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluant matura sua: sine crescere nata.
Est pretium parvæ non leve vita moræ.
Vestra quid effoditis subiectis viscera telis,
Et nondum natis dira venena datis?
Colchida respersam puerorum sanguine culpant,
Atque sua cæsum matre queruntur Ityn:
Utraque sæva parens: sed tristibus utraque causis
Iactura socii sanguinis ulta virum.
Dicite, quis Tereus, quis vos irritet Iason
Figere sollicita corpora vestra manu?
Hoc neque in Armeniis tigres fecere latebris:
Perdere nec fœtus ausa leæna suos.
At teneræ faciunt, sed non impune, puellæ.
Sæpe, suos utero quæ necat, ipsa perit.
Ipsa perit, ferturque toro resoluta capillos:
Et clamant, Merito, qui modo cumque vident.
Ista sed ætherias vanescant dicta per auras:
Et sint ominibus pondera nulla meis.
Di faciles, peccasse semel concedite tuto:
Id satis est: pœnam culpa secunda ferat.

Elegia XV.

Annule, formosæ digitum vincture puellæ,
In quo censendum nil, nisi dantis amor;
Munus eas gratum: te læta mente receptum
Protinus articulis induat illa suis.
Tam bene convenias, quam mecum convenit illi;
Et digitum iusto commodus orbe teras.
Felix, a domina tractaberis, annule, nostra.
Invideo donis iam miser ipse meis.
O utinam fieri subito mea munera possim
Artibus Ææis, Carpathiive senis!
Tunc ego te dominæ cupiam tetigisse papillas,
Et lævam tunicis inseruisse manum.
Elabar digito, quamvis angustus et hærens:
Inque sinum mira laxus ab arte cadam.
Idem ego, ut arcanas possim signare tabellas,
Neve tenax ceram siccave gemma trahat,
Humida formosæ tangam prius ora puellæ:
Tantum ne signem scripta dolenda mihi.
Si dabor, ut condar loculis; exire negabo,

digitos orbe minore tuos.
tibi sim, mea vita, futurus,
er digitus ferre recuset, onus.
calidis perfuuderis imbribus artus:
sub gemma perfer euntis aquæ.
da mea membra libidine surgent,
partes annulus ille viri.
veo? Parvum proficiscere munus.
tecum sentiat esse fidem.

Elegia XVI.

tenet Peligni tertia ruris;
riguis ora salubris aquis.
to tellurem sidere findat,
rii stella proterva canis;
tur Peligna liquentibus undis:
enero fertilis herba solo.
reris, multoque feracior uvæ:
bacciferam Pallada rarus ager:
entes rivis labentibus herbas
madidam cespes obumbrat humum.
abest; verbo peccavimus uno:
ardores, est procul; ignis adest.
dius Polluce et Castore ponar,
te parte fuisse velim.
ut, terraque premantur iniqua,
rbem qui secuere vias.
comites iussissent ire puellas,
ngas terra secanda vias.
premerem ventosas horridus Alpes,
cum domina) molle fuisset iter.
Libycas ausim perrumpere Syrtes,
æquis vela ferenda Notis.
gineo portenta sub inguine latrant;
n vestros, curva Malea, sinus:
mersis ratibus saturata, Charybdis
ffusas ore resorbet aquas.
unum ventosa potentia vincit,
uros auferet unda Deos;
eos humeris impone lacertos.
facili dulce feremus onus.
ero iuvenis tranaverat undas.
e tranasset; sed via cæca fuit.
amvis operosi vitibus agri
, quamvis amnibus arva natent,
os parentem rusticus undam,
arboreas mulceat aura comas;
mos videor celebrare salubres
talem, rura paterna, locum;
Cilicasque feros, viridesque Britannos,
ometheo saxa cruore rubent.
item, vitis non deserit ulmum.
omina cur ego sæpe mea?
nitem iuraras usque futuram,
que oculos, sidera nostra, tuos.
rum, foliis leviora caducis,
visum est, ventus et unda ferunt.
men est in te pia cura relicti;
icitis addere facta tuis:
mprimum rapientibus esseda mannis,
missas concute lora iubas.
eniet, tumidi subsidite montes:
urvis vallibus este viæ.

Elegia XVII.

qui turpe putet servire puellæ;
ar iudice turpis ego.
mis; dum me moderatius urat,
ou, et fluctu pulsa Cythera tenet.

Atque utinam dominæ miti quoque præda fuissem;
Formosæ quoniam præda futurus eram.
Dat facies animos: facie violenta Corinna est;
(Me miserum! cur est tam bene nota sibi?)
Scilicet a speculi sumuntur imagine fastus;
Nec nisi compositam se prius illa videt.
Non tibi si facies nimium dat in omnia regni;
(O facies oculos nata tenere meos!)
Collatum idcirco tibi me contemnere debes.
Aptari magnis inferiora licet.
Creditur et Nymphe, mortalis amore, Calypso,
Capta, reluctantem detinuisse virum.
Creditur æquoream Phthio Nereida Regi,
Egeriam iusto concubuisse Numæ;
Volcano Venerem: quamvis, incude relicta,
Turpiter obliquo claudicet ille pede.
Carminis hoc ipsum genus impar: sed tamen apte
Iungitur herous cum breviore modo.
Tu quoque me, mea lux, in quaslibet accipe leges.
Te deceat medio iura dedisse toro.
Non tibi crimen ero, nec quo lætere remoto.
Non erit hic nobis inficiandus amor.
Sint tibi pro magno felicia carmina censu:
Et multæ per me nomen habere volunt.
Novi aliquam, quæ se circumferat esse Corinnam.
Ut fiat, quid non illa dedisse velit?
Sed neque diversi ripa labuntur eadem
Frigidus Eurotas, populiferque Padus:
Nec nisi tu, nostris cantabitur ulla libellis.
Ingenio caussas tu dabis una meo.

Elegia XVIII.

Carmen ad iratum dum tu perducis Achillen,
Primaque iuratis induis arma viris;
Nos, Macer, ignavæ Veneris cessamus in umbra:
Et tener ausuros grandia frangit Amor.
Sæpe meæ, Tandem, dixi, discede, puellæ:
In gremio sedit protinus illa meo.
Sæpe, Pudet, dixi: lacrimis vix illa retentis,
Me miseram! iam te, dixit, amare pudet?
Implicuitque suos circum mea colla lacertos:
Et, quæ me perdunt, oscula mille dedit.
Vincor; et ingenium sumtis revocatur ab armis:
Resque domi gestas, et mea bella, cano.
Sceptra tamen sumsi; curaque Tragœdia nostra
Crevit: et huic operi quamlibet aptus eram.
Risit Amor, pallamque meam, pictosque cothurnos,
Sceptraque privata tam bene sumta manu.
Hinc quoque me dominæ numen deduxit iniquæ:
Deque cothurnato vate triumphat Amor.
Quod licet, aut Artes teneri profitemur Amoris:
(Hei mihi præceptis urgeor ipse meis.)
Aut, quod Penelopes verbis reddatur Ulixi,
Scribimus: aut lacrimas, Phylli relicta, tuas.
Quod Paris, et Macareus, et quod male gratus Iason,
Hippolytique parens, Hippolytusque legant:
Quodque tenens strictum Dido miserabilis ensem
Dicat, et Æoliæ Lesbis amica lyræ.
Quam celer e toto rediit meus orbe Sabinus,
Scriptaque diversis retulit ille locis!
Candida Penelope signum cognovit Ulixis:
Legit ab Hippolyto scripta noverca suo.
Iam pius Æneas miseræ rescripsit Elissæ:
Quodque legat Phyllis, si modo vivit, habet.
Tristis ad Hypsipylen ab Iasone litera venit:
Det votam Phœbo Lesbis amata lyram.
Nec tibi (qua tutum vati, Macer, arma canenti)
Aureus in medio Marte tacetur Amor.
Et Paris est illic, et adultera nobile crimen;

Et comes extincto Laodamia viro.
Si bene te novi; non bella libentius istis
Dicis: et a vestris in mea castra redis.

ELEGIA XIX.

Si tibi non opus est servata, stulte, puella;
At mihi fac serves: quo magis ipse velim.
Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit.
Ferreus est, si quis, quod sinit alter, amat.
Speremus pariter, pariter metuamus amantes,
Et faciat voto rara repulsa locum.
Quo mihi fortunam, quæ numquam fallere curet?
Nil ego, quod nullo tempore lædat, amo.
Viderat hoc in me vitium versuta Corinna:
Quaque capi possem, callida norat opem.
Ah quoties sani capitis mentita dolores,
Cunctantem tardo iussit abire pede!
Ah quoties finxit culpam, quantumque licebat,
Insontis speciem præbuit esse, nocens!
Sic ubi vexarat, tepidosque refoverat ignes;
Rursus erat votis comis et apta meis.
Quas mihi blanditias, quam dulcia verba parabat!
Oscula (Dî magni) qualia, quotque dabat!
Tu quoque, quæ nostros rapuisti nuper ocellos,
Sæpe time insidias, sæpe rogata nega:
Et sine me, ante tuos proiectum in limine postes,
Longa pruinosa frigora nocte pati.
Sic mihi durat amor, longosque adolescit in usus:
Hoc iuvat: hæc animi sunt alimenta mei.
Pinguis amor, nimiumque patens, in tædia nobis
Vertitur: et stomacho, dulcis ut esca, nocet.
Si numquam Danaen habuisset aenea turris;
Non esset Danae de Iove facta parens.
Dum servat Iuno sinuatam cornibus Io;
Facta est, quam fuerat, gratior illa Iovi.
Quod licet et facile est, quisquis cupit, arbore frondes
Carpat, et e magno flumine sumat aquam.
Si qua volet regnare diu; deludat amantem.
Hei mihi, quod monitis torqueor ipse meis!
Cuilibet eveniat, nocet indulgentia nobis.
Quod sequitur, fugio: quod fugit, usque sequor.
At tu, formosæ nimium secure puellæ,
Incipe iam prima claudere nocte domum.
Incipe, quis toties furtim tua limina pulset,
Quærere: quid latrent nocte silente canes.
Quo ferat, aut referat sollers ancilla tabellas:
Cur toties vacuo secubet ipsa toro.
Mordeat ista tuas aliquando cura medullas:
Daque locum nostris materiamque dolis.
Ille potest vacuo furari litore arenas,
Uxorem stulti si quis amare potest.
Iamque ego præmoneo; nisi tu servare puellam
Incipis, incipiet desinere esse mea.
Multa diuque tuli: speravi sæpe futurum,
Cum bene servasses, ut bene verba darem.
Lentus es, et pateris nulli patienda marito;
At mihi concessi finis amoris erit.
Scilicet infelix numquam prohibebor adire?
Nox mihi sub nullo vindice semper erit?
Nil metuam? per nulla traham suspiria somnos?
Nil facies, cur te iure perisse velim?
Quid mihi cum facili, quid cum lenone marito;
Corrumpis vitio gaudia nostra tuo.
Quin alium, quem tanta iuvet patientia, quæris?
Me tibi rivalem si iuvat esse, veta.

Liber tertius

ELEGIA I.

Stat vetus, et multos incædua silva per annos:
Credibile est illi numen inesse loco.
Fons sacer in medio, speluncaque pumice pen
Et latere ex omni dulce queruntur aves.
Hic ego dum spatior tectus nemoralibus umb
Quod mea, quærebam, Musa moveret opus
Venit odoratos Elegia nexa capillos:
Et, puto, pes illi longior alter erat.
Forma decens: vestis tenuissima, cultus ama
In pedibus vitium causa decoris erat.
Venit et ingenti violenta Tragœdia passu:
Fronte comæ torva, palla iacebat humi.
Læva manus sceptrum late regale movebat:
Lydius alta pedum vincla cothurnus erat.
Et prior, Ecquis erit, dixit, tibi finis amandi
O argumenti lente poeta tui!
Nequitiam vinosa tuam convivia narrant:
Narrant in multas compita secta vias.
Sæpe aliquis digito vatem designat euntem:
Atque ait, Hic, hic est, quem ferus urit Am
Fabula (nec sentis) tota iactaris in Urbe;
Dum tua præterito facta pudore refers.
Tempus erat thyrso pulsum graviore moveri.
Cessatum satis est: incipe maius opus.
Materia premis ingenium: cane facta virorum:
Hæc animo, dices, area digna meo est.
Quod teneræ cantent, lusit tua Musa, puellæ;
Primaque per numeros acta iuventa suos.
Nunc habeam per te Romana Tragœdia nomen.
Implebit leges spiritus iste meas.
Hactenus: et movit pictis innixa cothurnis
Densum cæsarie terque quaterque caput.
Altera (si memini) limis subrisit ocellis.
Fallor, an in dextra myrtea virga fuit?
Quid gravibus verbis, animosa Tragœdia, dixi
Me premis? an numquam non gravis esse p
Imparibus tamen es numeris dignata moveri.
In me pugnasti versibus usa meis.
Non ego contulerim sublimia carmina nostris;
Obruit exiguas regia vestra fores.
Sum levis; et mecum levis est, mea cura, Cupi
Non sum materia fortior ipsa mea.
Rustica fit sine me lascivi mater Amoris;
Huic ego proveni lena, comesque Deæ.
Quam tu non poteris duro reserare cothurno,
Hæc est blanditiis ianua laxa meis.
Et tamen emerui plus, quam tu, posse, ferendo
Multa, supercilio non patienda tuo.
Per me decepto didicit custode Corinna
Liminis adstricti sollicitare fidem;
Delabique toro tunica velata recincta;
Atque impercussos nocte movere pedes.
Vel quoties foribus duris incisa pependi,
Non verita a populo prætereunte legi!
Quin ego me memini, dum custos sævus abiret,
Ancillæ missam delituisse sinu.
Quid, cum me munus natali mittis? at illa
Rumpit, et adposita barbara mersit aqua?
Prima tuæ movi felicia semina mentis.
Munus habet, quod te iam petit, ista meum.
Desierant; cœpi: Per vos utramque rogamus,
In vacuas aures verba timentis eant.
Altera me sceptro decoras, altoque cothurno.
(Iam nunc contacto magnus in ore sonus,)
Altera das nostro victurum nomen amori.
Ergo ades, et longis versibus adde breves.
Exiguum vati concede, Tragœdia, tempus.
Tu labor æternus: quod petit illa, breve est.
Mota dedit veniam: teneri properentur amores,
Dum vacat; a tergo grandius urget opus.

Elegia II. *Ludi Circenses.*

bilium sedeo studiosus equorum:
n ipsa faves, vincat ut ille precor.
r tecum veni, tecumque sederem:
m notus, quem facis, esset amor.
pectas, ego te: spectemus uterque
at, atque oculos pascat uterque suos.
ue faves, felix agitator equorum!
uræ contigit esse tuæ;
ntingat; sacro de carcere missis
orti mente vehendus equis.
a dabo; modo verbere terga notabo:
ngam metas interiore rota.
enti fueris conspecta, morabor:
is manibus lora remissa fluent.
ne Pelops Pisæa concidit hasta,
tat vultus, Hippodamia, tuos!
re suæ vicit tamen illa puellæ.
dominæ quisque favore suæ.
refugis? cogit nos linea iungi.
ge loci commoda Circus habet.
dextra quicumque es, parce puellæ.
lateris læditur ista tui.
qui spectas post nos, tua contrahe crura,
st, rigido nec preme terga genu.
demissa iacent tibi pallia terræ:
el digitis en ego tollo meis.
s eras, quæ tam bona crura tegebas:
nagis spectes, invida vestis eras.
nion Atalantes crura fugacis
nanibus sustinuisse suis.
ctæ pinguntur crura Dianæ,
itur fortes, fortior ipsa, feras.
visis arsi: quid fiet ab istis?
m flammas, in mare fundis aquas.
istis et cetera posse placere,
sub tenui condita veste latent.
nterea faciles arcessere ventos,
at nostra mota tabella manu?
c meus est animi, non aeris, æstus,
femineus pectora torret amor?
, alba nigro sparsa est tibi pulvere vestis.
e niveo corpore pulvis abi.
pa venit: linguis animisque favete.
dest plausus: aurea pompa venit.
ertur passis Victoria pennis:
et meus hic fac, Dea, vincat amor.
ptuno, nimium qui creditis undis.
cum pelago: me mea terra capit.
miles, Marti: nos odimus arma.
, et media Pace repertus Amor.
Phœbus, Phœbe venantibus adsit:
n te verte, Minerva, manus.
reri, teneroque adsurgite Baccho:
pugiles, Castora placet eques.
nda Venus, puerisque potentibus arcu
s: inceptis adnue, Diva, meis.
mentem dominæ, patiatur amari.
t motu signa secunda dedit.
romisit, promittas ipsa rogamus.
ar Veneris: tu Dea maior eris.
iuro testes, pompamque Deorum,
am nobis tempus in omne peti.
tibi crura: potes, si forte iuvabit,
primas inseruisse pedes.
vacuo Prætor spectacula Circo,
ges æquo carcere misit equos.
video: vincet cuicumque favebis.
Quid cupias ipsi scire videntur equi.
Me miserum! metam spatioso circuit orbe.
Quid facis? admoto proximus axe subit.
Quid facis, infelix? perdis bona vota puellæ:
Tende precor valida lora sinistra manu.
Favimus ignavo: sed enim revocate, Quirites;
Et date iactatis undique signa togis.
En revocant: at, ne turbet toga mota capillos,
In nostros abdas te licet usque sinus.
Iamque patent iterum reserato carcere postes.
Evolat admissis discolor agmen equis.
Nunc saltem supera, spatioque insurge patenti.
Sint mea, sint dominæ fac rata vota meæ.
Sunt dominæ rata vota meæ: mea vota supersunt.
Ille tenet palmam: palma petenda mihi est.
Risit, et argutis quiddam promisit ocellis.
Hoc satis hic: alio cetera redde loco.

Elegia III.

Esse Deos, i, crede: fidem iurata fefellit:
Et facies illi, quæ fuit ante, manet.
Quam longos habuit nondum iurata capillos,
Tam longos, postquam numina lusit, habet.
Candida candorem roseo suffusa rubore
Ante stetit: niveo lucet in ore rubor.
Pes erat exiguus: pedis est aptissima forma.
Longa decensque fuit: longa decensque manet.
Argutos habuit, radiant ut sidus, ocellos;
Per quos mentita est perfida sæpe mihi.
Scilicet æterno falsum iurare puellis
Dî quoque concedunt; formaque numen habet.
Perque suos illam nuper iurasse recordor,
Perque meos oculos; et doluere mei.
Dicite, Dî; si vos impune fefellerit illa,
Alterius meritis cur ego damna tuli?
At non invidiæ vobis Cepheia virgo est,
Pro male formosa iussa parente mori.
Non satis est, quod vos habui sine pondere testes,
Et mecum lusos ridet inulta Deos:
Ut sua per nostram redimat periuria pœnam,
Victima deceptus decipientis ero?
Aut sine re nomen Deus est, frustraque timetur;
Et stulta populos credulitate movet:
Aut, si quis Deus est, teneras amat ille puellas;
Et nimium solas omnia posse iubet.
Nobis fatifero Mavors adcingitur ense:
Nos petit invicta Palladis hasta manu:
Nobis flexibiles curvantur Apollinis arcus:
In nos alta Iovis dextera fulmen habet.
Formosas Superi metuunt offendere læsi:
Atque ultro, quæ se non timuere, timent.
Et quisquam pia tura focis imponere curet?
Certe plus animi debet inesse viris.
Iupiter igne suo lucos iaculatur et arces,
Missaque periuras tela ferire vetat.
Tot meruere peti. Semele miserabilis arsit:
Officio est illi pœna reperta suo.
At si venturo se subduxisset amanti,
Non pater in Baccho matris haberet onus.
Quid queror, et toti facio convicia cœlo?
Dî quoque habent oculos: Dî quoque pectus habent.
Si Deus ipse forem; numen sine fraude liceret
Femina mendaci falleret ore meum.
Ipse ego iurarem verum iurare puellas;
Et non de tetricis dicerer esse Deus.
Tu tamen illorum moderatius utere dono:
Aut oculis certe parce, puella, meis.

Elegia IV.

Dure vir, imposito teneræ custode puellæ,
Nil agis: ingenio quæque tuenda suo.
Si qua metu demto casta est; ea denique casta est:
Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.
Ut iam servaris bene corpus; adultera mens est:
Nec custodiri, ni velit, illa potest.
Nec mentem servare potes, licet omnia claudas.
Omnibus occlusis intus adulter erit.
Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Desine (crede mihi) vitia irritare vetando:
Obsequio vinces aptius illa tuo.
Vidi ego nuper equum, contra sua vincla tenacem,
Ore reluctanti fulminis ire modo.
Constitit, ut primum concessas sensit habenas,
Frenaque in effusa laxa iacere iuba.
Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.
Sic interdictis imminet æger aquis.
Centum fronte oculos, centum cervice gerebat
Argus: et hos unus sæpe fefellit Amor.
In thalamum Danae saxo ferroque perennem
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.
Penelope mansit, quamvis custode carebat,
Inter tot iuvenes intemerata procos.
Quidquid servatur, cupimus magis: ipsaque furem
Cura vocat: pauci, quod sinit alter, amant.
Nec facie placet illa sua, sed amore mariti.
Nescio quid, quod te ceperit, esse putant.
Non proba sit, quam vir servat, sed adultera: cara est;
Ipse timor pretium corpore maius habet.
Indignere licet; iuvat inconcessa voluptas:
Sola placet; Timeo, dicere si qua potest.
Nec tamen ingenuam ius est servare puellam.
Hic metus externæ corpora gentis agat.
Scilicet ut possit custos, Ego, dicere, feci,
In laudem servi casta sit illa tui.
Rusticus est nimium, quem lædit adultera coniux;
Et notos mores non satis Urbis habet:
In qua Martigenæ non sunt sine crimine nati
Romulus Iliades, Iliadesque Remus.
Quo tibi formosam, si non nisi casta placebat?
Non possunt ullis ista coire modis.
Si sapis, indulge dominæ; vultusque severos
Exue: nec rigidi iura tuere viri.
Et cole, quos dederit (multos dabit) uxor amicos.
Gratia sic minimo magna labore venit.
Sic poteris iuvenum convivis semper inire:
Et, quæ non dederis, multa videre domi.

Elegia V.

Nox erat: et somnus lassos submisit ocellos;
Terruerunt animum talia visa meum.
Colle sub aprico celeberrimus ilice lucus
Stabat; et in ramis multa latebat avis.
Area graminea suberat viridissima prato,
Uvida de guttis lene sonantis aquæ.
Ipse sub arboreis vitabam frondibus æstum;
Fronde sub arborea sed tamen æstus erat.
Ecce, petens variis immixtas floribus herbas,
Constitit ante oculos candida vacca meos.
Candidior nivibus, tunc cum cecidere recentes;
In liquidas nondum quas mora vertit aquas.
Candidior, quod adhuc spumis stridentibus albet,
Et modo siccatam, lacte, relinquit ovem.
Taurus erat comes huic, feliciter ille maritus:
Cumque sua teneram coniuge pressit humum.
Dum iacet, et lente revocatas ruminat herbas,
Atque iterum pasto pascitur ante cibo;
Visus erat, somno vires adimente, ferendi
Cornigerum terræ deposuisse caput.
Huc levibus cornix pennis delapsa per auras
Venit; et in viridi garrula sedit humo.
Terque bovis niveæ petulanti pectora rostro
Fodit; et albentes abstulit ore iubas.
Illa locum taurumque diu cunctata reliquit.
Sed niger in vaccæ pectore livor erat.
Utque procul vidit carpentes pabula tauros;
(Carpebant tauri pabula læta procul)
Illuc se rapuit, gregibusque immiscuit illis;
Et petiit herbæ fertilioris humum.
Dic, age, nocturnæ, quicumque es, imaginis aug
(Si quid habent veri) visa quid ista ferant.
Sic ego: nocturnæ sic dixit imaginis augur,
Expendens animo singula visa suo:
Quem tu mobilibus foliis vitare volebas,
Sed male vitabas, æstus amoris erat.
Vacca puella tua est: aptus color ille puellæ.
Tu vir, et in vacca compare taurus eras.
Pectora quod rostro cornix fodiebat acuto;
Ingenium dominæ lena movebit anus.
Quod cunctata diu taurum sua vacca reliqui
Frigidus in viduo destituere toro.
Livor, et adverso maculæ sub pectore nigræ;
Pectus adulterii labe carere negant.
Dixerat interpres: gelido mihi sanguis ab ore
Fugit; et ante oculos nox stetit alta meos.

Elegia VI.

Amnis, arundinibus limosas obsite ripas,
Ad dominam propero; siste parumper aqu
Nec tibi sunt pontes, nec quæ sine remigis ic
Concava traiecto cymba rudente vehat.
Parvus eras, memini; nec te transire refugi;
Summaque vix talos contigit unda meos.
Nunc ruis opposito nivibus de monte solutis;
Et turpi crassas gurgite volvis aquas.
Quid properasse iuvat? quid parca dedisse qui
Tempora? quid nocti conseruisse diem?
Si tamen hic standum; si non datur artibus ul
Ulterior nostro ripa premenda pedi.
Nunc ego, quas habuit pennas Danaeius heros,
Terribili densum cum tulit angue caput;
Nunc opto currum; de quo Cerealia primum
Semina venerunt in rude missa solum.
Prodigiosa loquor veterum mendacia vatum;
Nec tulit hæc: nec fert, nec feret ulla dies.
Tu potius, ripis effuse capacibus amnis,
(Sic æternus eas) labere fine tuo.
Non eris invidiæ, torrens, (mihi crede) ferend
Si dicar per te forte retentus amans.
Flumina deberent iuvenes in amore iuvare:
Flumina senserunt ipsa, quid esset amor.
Inachus in Melie Bithynide pallidus isse
Dicitur, et gelidis incaluisse vadis.
Nondum Troia fuit lustris obsessa duobus,
Cum rapuit vultus, Xanthe, Neæra tuos.
Quid? non Alpheon diversis currere terris
Virginis Arcadiæ certus adegit amor?
Te quoque promissam Xantho, Penee, Creu
Phthiotum terris occuluisse ferunt.
Quid referam Asopon, quem cepit Martia Th
Natarum Thebe quinque futura parens?
Cornua si tua nunc ubi sint, Acheloe, requir
Herculis irata fracta querere manu.
Nec tanti Calydon, nec tota Ætolia tanti;
Una tamen tanti Deianira fuit.

…ves septena per ostia Nilus,
…am tanta tam bene celat aquæ,
…vadne collectam Asopide flammam
…gurgitibus non potuisse suis.
…pleri: Salmonida posset Enipeus,
…sit aquam: iussa recessit aqua.
…ereo, qui, per cava saxa volutans,
…rgei spumifer arva rigas.
…it, quamvis erat horrida cultu,
…lata comas, ungue notata genas.
…patruique nefas, delictaque Martis,
…udo per loca sola pede.
…rapidis animosus vidit ab undis:
…de mediis sustulit ora vadis:
…uid nostras, inquit, teris anxia ripas,
…eo Laomedonte genus?
…cultu? quid sola vagaris?
…evinctas impedit alba comas?
…madidos lacrimis corrumpis ocellos?
…e insana plangis aperta manu?
…silices, et vivum in pectore ferrum,
…lacrimas lentus in ore videt.
…etus; tibi regia nostra patebit:
…ent amnes: Ilia, pone metus.
…aut plures, inter dominabere Nymphas:
…um, aut plures flumina nostra tenent.
…e, precor, tantum, Troiana propago:
…romissis uberiora feres.
…a, oculos in humum deiecta modestos,
…t tepidos flebilis imbre sinus:
…fugam, ter ad altas restitit undas,
…vires eripiente metu.
…scindens inimico pollice crinem,
…diguos ore tremente sonos:
…ea lecta forent, patrioque sepulcro
…dum poterant virginis ossa legi!
…estalis tædas invitor ad ullas
…t Iliacis inficianda focis?
…? en digitis designor adultera vulgi.
…nosis, qui notet ora, pudor.
…t vestem tumidis prætendit ocellis:
…se in rapidas perdita misit aquas.
…manus ad pectora lubricus amnis
…et socii iura dedisse tori.
…credibile est aliqua caluisse puella:
…ora et silvæ crimina vestra tegunt.
…r, increvit latis spatiosius undis,
…admissas alveus altus aquas.
…m, furiose, tibi? quid mutua differs
…quid cœptum, rustice, rumpis iter?
…gitimum flueres, si nobile flumen?
…er terras maxima fama foret?
…es nullum, rivis collecte caducis;
…sunt fontes, nec tibi certa domus.
…es instar pluviamque nivesque solutas;
…i divitias pigra ministrat hiems.
…tus agis brumali tempore cursus:
…nis arentem pulverulentus humum.
…n potuit sitiens haurire viator?
…ta dixit voce, Perennis eas?
…pecori curris, damnosior agris.
…hæc alios; me mea damna movent.
…e demens narrabam fluminum amores?
…indigno nomina tanta pudet.
…d spectans, Acheloon et Inachon amnes,
…nomen, Nile, referre tuum.
…meritis opto, non candide torrens,
…pidi soles, siccaque semper hiems.

ELEGIA VII.

At non formosa est, at non bene culta puella;
  At, puto, non votis sæpe petita meis!
Hanc tamen in nullos tenui male languidus usus,
  Sed iacui pigro crimen onusque toro.
Nec potui cupiens, pariter cupiente puella,
  Inguinis effeti parte iuvante frui.
Illa quidem nostro subiecit eburnea collo
  Brachia, Sithonia candidiora nive:
Osculaque inseruit cupidæ luctantia linguæ:
  Lascivum femori supposuitque femur.
Et mihi blanditias dixit, Dominumque vocavit:
  Et quæ præterea publica verba iuvant.
Tacta tamen veluti gelida mea membra cicuta,
  Segnia propositum destituere suum.
Truncus iners iacui, species, et inutile pondus:
  Nec satis exactum est, corpus an umbra forem.
Quæ mihi ventura est (siquidem ventura) senectus,
  Cum desit numeris ipsa iuventa suis?
Ah pudet annorum! quo me iuvenemque virumque,
  Nec iuvenem, nec me sensit amica virum.
Sic flammas aditura pias æterna sacerdos
  Surgit, et a caro fratre verenda soror.
At nuper bis flava Chlide, ter candida Pitho,
  Ter Libas officio continuata meo.
Exigere a nobis angusta nocte Corinnam,
  Me memini numeros sustinuisse novem.
Num mea Thessalico languent devota veneno
  Corpora? num misero carmen et herba nocent?
Sagave pœnicea defixit nomina cera,
  Et medium tenues in iecur egit acus?
Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam:
  Deficiunt læsi carmine fontis aquæ;
Ilicibus glandes, cantataque vitibus uva
  Decidit; et nullo poma movente fluunt.
Quid vetat et nervos magicas torpere per artes?
  Forsitan impatiens sit latus inde meum.
Huc pudor accessit: facti pudor ipse nocebat:
  Ille fuit vitii caussa secunda mei.
At qualem vidi tantum tetigique puellam,
  Sic etiam tunica tangitur ipsa sua.
Illius ad tactum Pylius iuvenescere possit,
  Tithonosque annis fortior esse suis.
Hæc mihi contigerat; sed vir non contigit illi.
  Quas nunc concipiam per nova vota preces?
Credo etiam magnos, quo sum tam turpiter usus,
  Muneris oblati pœnituisse Deos.
Optabam certe recipi; sum nempe receptus:
  Oscula ferre; tuli: proximus esse; fui.
Quo mihi fortunæ tantum? quo regna sine usu?
  Quid, nisi possedi dives avarus, opes?
Sic aret mediis taciti vulgator in undis;
  Pomaque, quæ nullo tempore tangat, habet.
A tenera quisquam sic surgit mane puella,
  Protinus ut sanctos possit adire Deos.
Sed non blanda, puto, non optima perdidit in me
  Oscula: non omni sollicitavit ope.
Illa graves potuit quercus, adamantaque durum,
  Surdaque blanditiis saxa movere suis.
Digna movere fuit certe vivosque virosque;
  Sed neque tam vixi; nec vir, ut ante, fui.
Quid iuvet, ad surdas si cantet Phemius aures?
  Quid miserum Thamyran picta tabella iuvet?
At quæ non tacita formavi gaudia mente!
  Quos ego non finxi disposuique modos!
Nostra tamen iacuere, velut præmortua, membra
  Turpiter, hesterna languidiora rosa,
Quæ nunc ecce rigent intempestiva, valentque:

Nunc opus exposcunt, militiamque suam.
Quin istic pudibunda iaces, pars pessima nostri?
Sic sum pollicitis captus et ante tuis.
Tu dominam fallis: per te deprensus inermis
Tristia cum magno damna pudore tuli.
Hanc etiam non est mea dedignata puella
Molliter admota sollicitare manu.
Sed postquam nullas consurgere posse per artes,
Immemoremque sui procubuisse videt;
Quid me ludis, ait? quis te, male sane, iubebat
Invitum nostro ponere membra toro?
Aut te traiectis Ææa venefica lanis
Devovet: aut alio lassus amore venis.
Nec mora: desiluit tunica velata recincta:
Et decuit nudos proripuisse pedes.
Neve suæ possent intactam scire ministræ;
Dedecus hoc sumta dissimulavit aqua.

Elegia VIII.

Et quisquam ingenuas etiamnum suspicit artes,
Aut tenerum dotes carmen habere putat?
Ingenium quondam fuerat pretiosius auro:
At nunc barbaries grandis, habere nihil.
Cum pulchre nostri dominæ placuere libelli;
Quo licuit libris, non licet ire mihi.
Cum bene laudavit, laudato ianua clausa est.
Turpiter huc illuc ingeniosus eo.
Ecce recens dives, parto per vulnera censu,
Præfertur nobis, sanguine pastus eques.
Hunc potes amplecti formosis, vita, lacertis?
Huius in amplexus, vita, venire potes?
Si nescis, galeam caput hoc portare solebat:
Ense latus cinctum, quod tibi servit, erat.
Læva manus, cui nunc serum male convenit aurum,
Scuta tulit: dextram tange, cruenta fuit.
Qua periit aliquis, potes hanc contingere dextram?
Heu! ubi mollities pectoris illa tui?
Cerne cicatrices, veteris vestigia pugnæ.
Quæsitum est illi corpore, quidquid habet.
Forsitan et, quoties hominem iugulaverit, ille
Indicet: hoc fassas tangis, avara, manus?
Ille ego Musarum purus; Phœbique sacerdos
Ad rigidas canto carmen inane fores.
Discite, qui sapitis, non quæ nos scimus inertes,
Sed trepidas acies, et fera castra sequi:
Proque bono versu primum deducite pilum.
Hoc tibi, si velles, posset, Homere, dari.
Iupiter admonitus nihil esse potentius auro,
Corruptæ pretium virginis ipse fuit.
Dum merces aberat; durus pater, ipsa severa,
Ærati postes, ferrea turris erat:
Sed postquam sapiens in munera venit adulter;
Præbuit ipsa sinus: et dare iussa, dedit.
At cum regna senex cœli Saturnus haberet;
Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
Æraque et argentum, cumque auro pondera ferri
Manibus admorat: nullaque massa fuit.
At meliora dabat; curvo sine vomere fruges,
Pomaque, et in quercu mella reperta cava.
Nec valido quisquam terras findebat aratro:
Signabat nullo limite mensor humum.
Non freta demissi verrebant eruta remi.
Ultima mortali tum via litus erat.
Contra te sollers, hominum Natura, fuisti:
Et nimium damnis ingeniosa tuis.
Quo tibi, turritis incingere mœnibus urbes?
Quo tibi, discordes addere in arma manus?
Quid tibi cum pelago? terra contenta fuisses.
Cur non et cœlum, tertia regna, petis?
Qua licet, adfectas cœlum quoque: templa Quirinus,
Liber, et Alcides, et modo Cæsar, habent.
Eruimus terra solidum pro frugibus aurum.
Possidet inventas sanguine miles opes.
Curia pauperibus clausa est: dat census honores:
Inde gravis iudex; inde severus eques.
Omnia possideant: illis Campusque Forumque
Serviat: hi pacem crudaque bella gerant.
Tantum ne nostros avidi prædentur amores;
Et satis est, aliquid pauperis esse sinant.
At nunc, exæquet tetricas licet illa Sabinas,
Imperat ut captæ, qui dare multa potest.
Me prohibet custos: in me timet illa maritum.
Si dederim, tota cedet uterque domo.
O, si neglecti quisquam Deus ultor amantis,
Tam male quæsitas pulvere mutet opes!

Elegia IX.

Memnona si mater, mater ploravit Achillem,
Et tangunt magnas tristia fata Deas;
Flebilis indignos, Elegeia, solve capillos:
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus
Ardet in extructo, corpus inane, rogo.
Ecce, puer Veneris fert eversamque pharetram,
Et fractos arcus, et sine luce facem.
Adspice, demissis ut eat miserabilis alis;
Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt sparsi lacrimas per colla capilli,
Oraque singultu concutiente sonant.
Fratris in Æneæ sic illum funere dicunt
Egressum tectis, pulcher Iule, tuis.
Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,
Quam iuveni rupit cum ferus inguen aper.
At sacri vates, et Divûm cura vocamur:
Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat:
Omnibus obscuras iniicit illa manus.
Quid pater Ismario, quid mater, profuit Orpheo?
Carmine quid victas obstupuisse feras?
Ælinon in silvis idem pater, Ælinon, altis
Dicitur invita concinuisse lyra.
Adiice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis;
Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno.
Diffugiunt avidos carmina sola rogos.
Durat opus vatum, Troiani fama laboris,
Tardaque nocturno tela retexta dolo.
Sic Nemesis longum, sic Delia, nomen habebunt;
Altera, cura recens, altera, primus amor.
Quid vos sacra iuvant? quid nunc Ægyptia prosunt
Sistra? quid in vacuo secubuisse toro?
Cum rapiant mala fata bonos, (ignoscite fasso)
Sollicitor nullos esse putare Deos.
Vive pius; moriere pius: cole sacra; colentem
Mors gravis a templis in cava busta trahet.
Carminibus confide bonis: iacet ecce Tibullus;
Vix manet e tanto parva quod urna capit.
Tene, sacer Vates, flammæ rapuere rogales,
Pectoribus pasci nec timuere tuis?
Aurea sanctorum potuissent templa Deorum
Urere, quæ tantum sustinuere nefas.
Avertit vultus, Erycis quæ possidet arces:
Sunt quoque, qui lacrimas continuisse
Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia t
Ignotum vili supposuisset humo.
Hinc certe madidos fugientis pressit ocellos
Mater; et in cineres ultima dona tulit:
Hinc soror in partem misera cum matre doloris

rnatas dilaniata comas.
s sua iunxerunt Nemesisque priorque
c solos destituere rogos.
eus, Felicius, inquit, amata
vixisti, dum tuus ignis eram.
s, Quid ais? tibi sint mea damna dolori?
moriens deficiente manu.
obis aliquid, nisi nomen et umbra,
Elysia valle Tibullus erit.
venias, hedera iuvenilia cinctus
cum Calvo, docte Catulle, tuo.
si falsum est temerati crimen amici)
atque animæ prodige Galle tuæ.
mbra tua est; si quid modo corporis umbra est.
umeros, culte Tibulle, pios.
precor, tuta requiescite in urna:
nus cineri non onerosa tuo.

ELEGIA X.

unt Cerealis tempora sacri.
vacuo sola puella toro.
, tenues spicis redimita capillos,
es sacris commoda nostra tuis?
ificam gentes ubicumque loquuntur:
s humanis invidet ulla bonis.
suti torrebant farra coloni:
n terris area nomen erat.
n quercus, oracula prima, ferebant.
, et teneri cespitis herba, cibus.
s docuit turgescere semen in agris;
ratas subsecuitque comas.
tauros supponere colla coegit;
m curvo dente revellit humum.
uam lacrimis lætari credit amantum,
ormentis secubituque coli?
est (quamvis agros amet illa feraces)
nec viduum pectus amoris habet.
t testes; nec fingunt omnia Cretes:
utrito terra superba Iove.
am mundi qui temperat arcem,
tenero lac bibit ore puer.
testi: testis laudatur alumno.
Cererem crimina nota puto.
ium Cretæa Diva sub Ida
certa terga ferina manu.
teneræ flammam rapuere medullæ;
lor, ex alia parte trahebat amor.
re pudor: sulcos arere videres,
am minima parte redire sui.
ctati pulsarant arva ligones,
et duram vomer aduncus humum,
in latos ierant æqualiter agros;
cepti vota colentis erant.
s frugum, silvis cessabat in altis:
unt longæ spicea serta comæ.
rete fecundo fertilis anno.
ua tulerat se Dea, messis erant.
emorum canebat frugibus Ide,
in silva farra metebat aper
nos similes sibi legifer annos:
Cereris longus ut esset amor.
ecubitus tristes, Dea flava, fuissent;
r sacris nunc ego ferre tuis.
tristis, cum sit tibi nata reperta;
e, quam Iuno, sorte minora regat?
Veneremque vocat, cantusque merumque.
t ad dominos munera ferre Deos.

ELEGIA XI.

Multa diuque tuli: vitiis patientia victa est.
Cede fatigato pectore, turpis Amor.
Scilicet adserui iam me, rupique catenas:
Et quæ depuduit ferre, tulisse pudet.
Vicimus; et domitum pedibus calcamus Amorem.
Venerunt capiti cornua sera meo.
Perfer, et obdura: dolor hic tibi proderit olim.
Sæpe tulit lassis succus amarus opem.
Ergo ego sustinui, foribus tam sæpe repulsus,
Ingenuum dura ponere corpus humo.
Ergo ego nescio cui, quem tu complexa tenebas,
Excubui clausam, servus ut, ante domum.
Vidi ego, cum foribus lassus prodiret amator,
Invalidum referens emeritumque latus.
Hoc tamen est levius, quam quod sum visus ab illo.
Eveniat nostris hostibus ille pudor.
Quando ego non fixus lateri spatiantis adhæsi,
Ipse tuus custos, ipse vir, ipse comes?
Scilicet et populo per me cantata placebas.
Caussa fuit multis noster amoris amor.
Turpia quid referam vanæ mendacia linguæ,
Et periuratos in mea damna Deos?
Quid iuvenum tacitos inter convivia nutus;
Verbaque compositis dissimulata notis?
Dicta erat ægra mihi: præceps amensque cucurri.
Veni; et rivali non erat ægra meo.
His, et quæ taceo, duravi sæpe ferendis.
Quære alium pro me, qui queat ista pati.
Iam mea, votiva puppis redimita corona,
Lenta tumescentes æquoris audit aquas.
Desine blanditias, et verba potentia quondam,
Perdere: non ego sum stultus, ut ante fui.
Luctantur, pectusque leve in contraria tendunt,
Hac amor, hac odium: sed, puto, vincit amor.
[Odero, si potero: si non, invitus amabo.
Nec iuga taurus amat: quæ tamen odit, habet.]
Nequitiam fugio: fugientem forma reducit.
Aversor morum crimina: corpus amo.
Sic ego nec sine te, nec tecum vivere possum:
Et videor voti nescius esse mei.
Aut formosa fores minus aut minus improba, vellem.
Non facit ad mores tam bona forma malos.
Facta movent odium; facies exorat amorem.
Me miserum! vitiis plus valet illa suis.
Parce, per o lecti socialia iura, per omnes
(Qui dent fallendos se tibi sæpe) Deos,
Perque tuam faciem, magni mihi numinis instar,
Perque tuos oculos, qui rapuere meos;
Quidquid eris, mea semper eris: tu selige tantum,
Me quoque velle velis, anne coactus amem?
Lintea dem potius, ventisque ferentibus utar;
Ut quamvis nolim, cogar amare tamen.

ELEGIA XII.

Quis fuit ille dies, quo tristia semper amanti
Omina non albæ concinuistis aves?
Quodve putem sidus nostris occurrere fatis?
Quosve Deos in me bella movere querar?
Quæ modo dicta mea est, quam cœpi solus amare,
Cum multis vereor ne sit habenda mihi.
Fallimur? an nostris innotuit illa libellis?
Sic erat: ingenio prostitit illa meo.
Et merito: quid enim formæ præconia feci?
Vendibilis culpa facta puella mea est.
Me lenone placet: duce me perductus amator.
Ianua per nostras est adaperta manus.
An prosint, dubium; nocuerunt carmina certe.

Invidiæ nostris illa fuere bonis.
Cum Thebe, cum Troia forent, cum Cæsaris acta;
Ingenium movit sola Corinna meum.
Aversis utinam tetigissem carmina Musis;
Phœbus et inceptum destituisset opus!
Nec tamen, ut testes mos est audire poetas,
Malueram verbis pondus abesse meis.
Per nos Scylla, patri canos furata capillos,
Pube premit rabidos inguinibusque canes.
Nos pedibus pennas dedimus, nos crinibus angues.
Victor Abantiades alite fertur equo.
Idem per spatium Tityon porreximus ingens:
Et tria vipereo fecimus ora cani.
Fecimus Enceladon iaculantem mille lacertis;
Ambiguæ captos virginis ore viros.
Æolios Ithacis inclusimus utribus Euros:
Proditor in medio Tantalus amne sitit.
De Niobe silicem, de virgine fecimus ursam:
Concinit Odrysium Cecropis ales Ityn.
Iupiter aut in aves, aut se transformat in aurum:
Aut secat imposita virgine taurus aquas.
Protea quid referam, Thebanaque semina, dentes?
Qui vomerent flammas ore, fuisse boves?
Flere genis electra tuas, Auriga, sorores?
Quæque rates fuerint, nunc maris esse Deas?
Aversumque diem mensis furialibus Atrei?
Duraque percussam saxa secuta lyram?
Exit in immensum fecunda licentia vatum:
Obligat historica nec sua verba fide.
Et mea debuerat falso laudata videri
Femina: credulitas nunc mihi vestra nocet.

ELEGIA XIII.

Cum mihi pomiferis coniux foret orta Faliscis;
Mœnia contigimus victa, Camille, tibi.
Casta sacerdotes Iunoni festa parabant
Per celebres ludos, indigenamque bovem.
Grande moræ pretium, ritus cognoscere: quamvis
Difficilis clivis huc via præbet iter.
Stat vetus, et densa prænubilus arbore lucus.
Adspice; concedas numen inesse loco.
Accipit ara preces, votivaque tura piorum;
Ara per antiquas facta sine arte manus.
Hinc ubi præsonuit sollemni tibia cantu;
It per velatas annua pompa vias.
Ducuntur niveæ, populo plaudente, iuvencæ,
Quas aluit campis herba Falisca suis:
Et vituli, nondum metuenda fronte minaces;
Et minor ex humili victima porcus hara:
Duxque gregis cornu per tempora dura recurvo.
Invisa est dominæ sola capella Deæ.
Illius indicio silvis inventa sub altis
Dicitur inceptam destituisse fugam.
Nunc quoque per pueros iaculis incessitur index;
Et pretium auctori vulneris ipsa datur.
Qua ventura Dea est, iuvenes timidæque puellæ
Præverrunt latas veste iacente vias.
Virginei crines auro gemmaque premuntur:
Et tegit auratos palla superba pedes.
More patrum Graio velatæ vestibus albis
Tradita supposito vertice sacra ferunt.
Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa:
Ipsa sacerdotes subsequiturque suas.
Argiva est pompæ facies. Agamemnone cæso,
Et scelus et patrias fugit Halesus opes.
Iamque pererratis profugus terraque, fretoque,
Mœnia felici condidit alta manu.
Ille suos docuit Iunonia sacra Faliscos.
Sint mihi, sint populo semper amica suo.

ELEGIA XIV.

Non ego, ne pecces, cum sis formosa, recuso;
Sed ne sit misero scire necesse mihi.
Nec te nostra iubet fieri censura pudicam;
Sed, tantum tentes dissimulare, rogat.
Non peccat, quæcumque potest peccasse negare;
Solaque deformem culpa professa facit.
Quis furor est, quæ nocte latent, sub luce fateri?
Et quæ clam facias, facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti
Adposita populum submovet ante sera.
Tu tua prostitues famæ peccata sinistræ;
Commissi perages indiciumque tui?
Sit tibi mens melior, saltemve imitere pudicas,
Teque probam, quamvis non eris, esse putem.
Quæ facis, hæc facito; tantum fecisse negato:
Nec pudeat coram verba modesta loqui.
Est qui nequitiam locus exigat: omnibus illum
Deliciis imple: stet procul inde pudor.
Hinc simul exieris; lascivia protinus omnis
Absit: et in lecto crimina pone tuo.
Illic nec tunicam tibi sit posuisse rubori;
Nec femori impositum sustinuisse femur.
Illic purpureis condatur lingua labellis;
Inque modos Venerem mille figuret amor.
Illic nec voces, nec verba iuvantia cessent:
Spondaque lasciva mobilitate tremat.
Indue cum tunicis metuentem crimina vultum:
Et pudor obscœnum diffiteatur opus.
Da populo, da verba mihi: sine nescius errem;
Et liceat stulta credulitate frui.
Cur toties video mitti recipique tabellas?
Cur pressus prior est interiorque torus?
Cur plus, quam somno, turbatos esse capillos,
Collaque conspicio dentis habere notam?
Tantum non oculos crimen deducis ad ipsos.
Si dubitas famæ parcere; parce mihi.
Mens abit, et morior, quoties peccasse fateris:
Perque meos artus frigida gutta fluit.
Tunc amo: tunc odi frustra, quod amare necesse est;
Tunc ego, sed tecum, mortuus esse velim.
Nil equidem inquiram; nec, quæ celare parabis,
Insequar: et falsi criminis instar erit.
Si tamen in media deprensa tenebere culpa,
Et fuerint oculis probra videnda meis;
Quæ bene visa mihi fuerint, bene visa negato.
Concedent verbis lumina nostra tuis.
Prona tibi vinci cupientem vincere palma est;
Sit modo, Non feci, dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis superare duobus;
Et si non causa, iudice vince tuo.

ELEGIA XV.

Quære novum vatem, tenerorum mater Amorum:
Raditur hic Elegis ultima meta meis.
Quos ego composui, Peligni ruris alumnus:
Nec me deliciæ dedecuere meæ.
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
Non modo militiæ turbine factus eques.
Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo:
Pelignæ dicar gloria gentis ego.
Quam sua libertas ad honesta coegerat arma,
Cum timuit socias anxia Roma manus.
Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
Mœnia, quæ campi iugera pauca tenent,
Quæ tantum, dicet, potuistis ferre poetam,
Quantulacumque estis, vos ego magna voco.
Culte puer, puerique parens, Amathusia culti,

Na
S
Nec
Se
Non p
Sola
Quis fu
Et qu
Ignoto me
Adposit
Tu tua pro
Commiss
Sit tibi meus
Teque proi
Quæ facis, hæc
Nec pudeat c
Est qui nequitiam
Deliciis imple:
Hinc simul exieris,
Absit; et in lecto
Illic nec tunicam tib
Nec femori imposit
Illic purpureis condat
Inque modos Veneren
Illic nec voces, nec verb
Spondaque lasciva mob
Indue cum tunicis metuent
Et pudor obscænum diffit
Da populo, da verba mihi: si
Et liceat stulta credulitate
Cur toties video mitti recipique
Cur pressus prior est interior
Cur plus, quam somno, turbatos
Collaque conspicio dentis haber
Tantum non oculos crimen deducis
Si dubitas famæ parcere; parce m
Mens abit, et morior, quoties peccas
Perque meos artus frigida gutta flu
Tunc amo: tunc odi frustra, quod amar
Tunc ego, sed tecum, mortuus esse v
Nil equidem inquiram; nec, quæ celare p
Insequar: et falsi criminis instar erit.
Si tamen in media deprensa tenebere culp
Et fuerint oculis probra videnda meis;
Quæ bene visa mihi fuerint, bene visa nega
Concedent verbis lumina nostra tuis.
Prona tibi vinci cupientem vincere palma est,
Sit modo, Non feci, dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis superare duobus;
Et si non caussa, judice vince tuo.

Elegia XV.

Quære novum vatem, tenerorum mater Amorum:
Raditur hic Elegis ultima meta meis.
Quos ego composui, Peligni ruris alumnus:
Nec me deliciæ dedecuere meæ.
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis hæres,
Non modo militiæ turbine factus eques.
Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo;
Pelignæ dicar gloria gentis ego.
Quam sua libertas ad honesta coegerat arma,
Cum timuit socias anxia Roma manus.
Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
Mœnia, quæ campi jugera pauca tenent,
Quæ tantum, dicet, potuistis ferre poetam,
Quantulacumque estis, vos ego magna voco.
Culte puer, puerique parens Amathusia culti,

Invidiæ nostris illa fuere bonis.
Cum Thebe, cum Troia forent, cum Cæsaris acta;
Ingenium movit sola Corinna meum.
Aversis utinam tetigissem carmina Musis;
Phœbus et inceptum destituisset opus!
Nec tamen, ut testes mos est audire poetas,
Malueram verbis pondus abesse meis.
Per nos Scylla, patri canos furata capillos,
Pube premit rabidos inguinibusque canes.
Nos pedibus pennas dedimus, nos crinibus angues.
Victor Abantiades alite fertur equo.
Idem per spatium Tityon porreximus ingens:
Et tria vipereo fecimus ora cani.
Fecimus Enceladon iaculantem mille lacertis;
Ambiguæ captos virginis ore viros.
Æolios Ithacis inclusimus utribus Euros:
Proditor in medio Tantalus amne sitit.
De Niobe silicem, de virgine fecimus ursam:
Concinit Odrysium Cecropis ales Ityn.
Iupiter aut in aves, aut se transformat in aurum:
Aut secat imposita virgine taurus aquas.
Protea quid referam, Thebanaque semina, dentes?
Qui vomerent flammas ore, fuisse boves?
Flere genis electra tuas, Auriga, sorores?
Quæque rates fuerint, nunc maris esse Deas?
Aversumque diem mensis furialibus Atrei?
Duraque percussam saxa secuta lyram?
Exit in immensum fecunda licentia vatum:
Obligat historica nec sua verba fide.
Et mea debuerat falso laudata videri
Femina: credulitas nunc mihi vestra nocet.

Elegia XIII.

Cum mihi pomiferis coniux foret orta Faliscis;
Mœnia contigimus victa, Camille, tibi.
Casta sacerdotes Iunoni festa parabant
Per celebres ludos, indigenamque bovem.
Grande moræ pretium, ritus cognoscere: quamvis
Difficilis clivis huc via præbet iter.
Stat vetus, et densa prænubilus arbore lucus.
Adspice; concedas numen inesse loco.
Accipit ara preces, votivaque tura piorum;
Ara per antiquas facta sine arte manus.
Hinc ubi præsonuit sollemni tibia cantu;
It per velatas annua pompa vias.
Ducuntur niveæ, populo plaudente, iuvencæ,
Quas aluit campis herba Falisca suis:
Et vituli, nondum metuenda fronte minaces;
Et minor ex humili victima porcus hara:
Duxque gregis cornu per tempora dura recurvo.
Invisa est dominæ sola capella Deæ.
Illius indicio silvis inventa sub altis
Dicitur inceptam destituisse fugam.
Nunc quoque per pueros iaculis incessitur index;
Et pretium auctori vulneris ipsa datur.
Qua ventura Dea est, iuvenes timidæque puellæ
Præverrunt latas veste iacente vias.
Virginei crines auro gemmaque premuntur:
Et tegit auratos palla superba pedes.
More patrum Graio velatæ vestibus albis
Tradita supposito vertice sacra ferunt.
Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa:
Ipsa sacerdotes subsequiturque suas.
Argiva est pompæ facies. Agamemnone cæso,
Et scelus et patrias fugit Halesus opes.
Iamque pererratis profugus terraque, fretoque,
Mœnia felici condidit alta manu.
Ille suos docuit Iunonia sacra Faliscos.
Sint mihi, sint populo semper amica suo.

Elegia XIV.

Non ego, ne pecces, cum sis formosa, recuso;
Sed ne sit misero scire necesse mihi.
Nec te nostra iubet fieri censura pudicam,
Sed, tantum tentes dissimulare, rogat.
Non peccat, quæcumque potest peccasse negare:
Solaque deformem culpa professa facit.
Quis furor est, quæ nocte latent, sub luce fateri
Et quæ clam facias, facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti
Adposita populum submovet ante sera.
Tu tua prostitues famæ peccata sinistræ;
Commissi perages indiciumque tui?
Sit tibi mens melior, saltemve imitere pudicas;
Teque probam, quamvis non eris, esse putem.
Quæ facis, hæc facito; tantum fecisse negato:
Nec pudeat coram verba modesta loqui.
Est qui nequitiam locus exigat: omnibus illum
Deliciis imple: stet procul inde pudor.
Hinc simul exieris; lascivia protinus omnis
Absit: et in lecto crimina pone tuo.
Illic nec tunicam tibi sit posuisse rubori;
Nec femori impositum sustinuisse femur:
Illic purpureis condatur lingua labellis;
Inque modos Venerem mille figuret amor.
Illic nec voces, nec verba iuvantia cessent:
Spondaque lasciva mobilitate tremat.
Indue cum tunicis metuentem crimina vultum:
Et pudor obscœnum diffiteatur opus.
Da populo, da verba mihi: sine nescius errem;
Et liceat stulta credulitate frui.
Cur toties video mitti recipique tabellas?
Cur pressus prior est interiorque torus?
Cur plus, quam somno, turbatos esse capillos,
Collaque conspicio dentis habere notam?
Tantum non oculos crimen deducis ad ipsos.
Si dubitas famæ parcere; parce mihi.
Mens abit, et morior, quoties peccasse fateris
Perque meos artus frigida gutta fluit.
Tunc amo: tunc odi frustra, quod amare necesse est:
Tunc ego, sed tecum, mortuus esse velim.
Nil equidem inquiram; nec, quæ celare parabis,
Insequar: et falsi criminis instar erit.
Si tamen in media deprensa tenebere culpa,
Et fuerint oculis probra videnda meis;
Quæ bene visa mihi fuerint, bene visa negato.
Concedent verbis lumina nostra tuis.
Prona tibi vinci cupientem vincere palma est.
Sit modo, Non feci, dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis superare duobus;
Et si non caussa, iudice vince tuo.

Elegia XV.

Quære novum vatem, tenerorum mater Amorum;
Raditur hic Elegis ultima meta meis.
Quos ego composui, Peligni ruris alumnus:
Nec me deliciæ dedecuere meæ.
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
Non modo militiæ turbine factus eques.
Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo:
Pelignæ dicar gloria gentis ego.
Quam sua libertas ad honesta coegerat arma,
Cum timuit socias anxia Roma manus.
Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
Mœnia, quæ campi iugera pauca tenent,
Quæ tantum, dicet, potuistis ferre poetam;
Quantulacumque estis, vos ego magna voco.
Culte puer, puerique parens. Amathusia culti

Invidiæ nostris illa fuere bonis.
Cum Thebe, cum Troia forent, cum Cæsaris acta;
Ingenium movit sola Corinna meum.
Aversis utinam tetigissem carmina Musis;
Phœbus et inceptum destituisset opus!
Nec tamen, ut testes mos est audire poetas,
Malueram verbis pondus abesse meis.
Per nos Scylla, patri canos furata capillos,
Pube premit rabidos inguinibusque canes.
Nos pedibus pennas dedimus, nos crinibus angues.
Victor Abantiades alite fertur equo.
Idem per spatium Tityon porreximus ingens:
Et tria vipereo fecimus ora cani.
Fecimus Enceladon iaculantem mille lacertis;
Ambiguæ captos virginis ore viros.
Æolios Ithacis inclusimus utribus Euros:
Proditor in medio Tantalus amne sitit.
De Niobe silicem, de virgine fecimus ursam:
Concinit Odrysium Cecropis ales Ityn.
Iupiter aut in aves, aut se transformat in aurum:
Aut secat imposita virgine taurus aquas.
Protea quid referam, Thebanaque semina, dentes?
Qui vomerent flammas ore, fuisse boves?
Flere genis electra tuas, Auriga, sorores?
Quæque rates fuerint, nunc maris esse Deas?
Aversumque diem mensis furialibus Atrei?
Duraque percussam saxa secuta lyram?
Exit in immensum fecunda licentia vatum:
Obligat historica nec sua verba fide.
Et mea debuerat falso laudata videri
Femina: credulitas nunc mihi vestra nocet.

ELEGIA XIII.

Cum mihi pomiferis coniux foret orta Faliscis;
Mœnia contigimus victa, Camille, tibi.
Casta sacerdotes Iunoni festa parabant
Per celebres ludos, indigenamque bovem.
Grande moræ pretium, ritus cognoscere: quamvis
Difficilis clivis huc via præbet iter.
Stat vetus, et densa prænubilus arbore lucus.
Adspice; concedas numen inesse loco.
Accipit ara preces, votivaque tura piorum;
Ara per antiquas facta sine arte manus.
Hinc ubi præsonuit sollemni tibia cantu;
It per velatas annua pompa vias.
Ducuntur niveæ, populo plaudente, iuvencæ,
Quas aluit campis herba Falisca suis:
Et vituli, nondum metuenda fronte minaces;
Et minor ex humili victima porcus hara:
Duxque gregis cornu per tempora dura recurvo.
Invisa est dominæ sola capella Deæ.
Illius indicio silvis inventa sub altis
Dicitur inceptam destituisse fugam.
Nunc quoque per pueros iaculis incessitur index;
Et pretium auctori vulneris ipsa datur.
Qua ventura Dea est, iuvenes timidæque puellæ
Præverrunt latas veste iacente vias.
Virginei crines auro gemmaque premuntur:
Et tegit auratos palla superba pedes.
More patrum Graio velatæ vestibus albis
Tradita supposito vertice sacra ferunt.
Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa:
Ipsa sacerdotes subsequiturque suas.
Argiva est pompæ facies. Agamemnone cæso,
Et scelus et patrias fugit Halesus opes.
Iamque pererratis profugus terraque, fretoque,
Mœnia felici condidit alta manu.
Ille suos docuit Iunonia sacra Faliscos.
Sint mihi, sint populo semper amica suo.

ELEGIA XIV.

Non ego, ne pecces, cum sis formosa, recuso;
Sed ne sit misero scire necesse mihi.
Nec te nostra iubet fieri censura pudicam,
Sed, tantum tentes dissimulare, rogat.
Non peccat, quæcumque potest peccasse negare;
Solaque deformem culpa professa facit.
Quis furor est, quæ nocte latent, sub luce fateri?
Et quæ clam facias, facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti
Adposita populum submovet ante sera.
Tu tua prostitues famæ peccata sinistræ;
Commissi perages indiciumque tui?
Sit tibi mens melior, saltemve imitere pudicas;
Teque probam, quamvis non eris, esse putem.
Quæ facis, hæc facito; tantum fecisse negato:
Nec pudeat coram verba modesta loqui.
Est qui nequitiam locus exigat: omnibus illum
Deliciis imple: stet procul inde pudor.
Hinc simul exieris; lascivia protinus omnis
Absit: et in lecto crimina pone tuo.
Illic nec tunicam tibi sit posuisse rubori;
Nec femori impositum sustinuisse femur:
Illic purpureis condatur lingua labellis;
Inque modos Venerem mille figuret amor.
Illic nec voces, nec verba iuvantia cessent;
Spondaque lasciva mobilitate tremat.
Indue cum tunicis metuentem crimina vultum
Et pudor obscænum diffiteatur opus.
Da populo, da verba mihi: sine nescius errem;
Et liceat stulta credulitate frui.
Cur toties video mitti recipique tabellas?
Cur pressus prior est interiorque torus?
Cur plus, quam somno, turbatos esse capillos,
Collaque conspicio dentis habere notam?
Tantum non oculos crimen deducis ad ipsos.
Si dubitas famæ parcere; parce mihi.
Mens abit, et morior, quoties peccasse fateris:
Perque meos artus frigida gutta fluit.
Tunc amo: tunc odi frustra, quod amare necesse est,
Tunc ego, sed tecum, mortuus esse velim.
Nil equidem inquiram; nec, quæ celare parabis,
Insequar: et falsi criminis instar erit.
Si tamen in media depensa tenebere culpa,
Et fuerint oculis probra videnda meis;
Quæ bene visa mihi fuerint, bene visa negato.
Concedent verbis lumina nostra tuis.
Prona tibi vinci cupientem vincere palma est.
Sit modo, Non feci, dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis superare duobus;
Et si non caussa, iudice vince tuo.

ELEGIA XV.

Quære novum vatem, tenerorum mater Amorum:
Raditur hic Elegis ultima meta meis.
Quos ego composui, Peligni ruris alumnus:
Nec me deliciæ dedecuere meæ.
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
Non modo militiæ turbine factus eques.
Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo:
Pelignæ dicar gloria gentis ego.
Quam sua libertas ad honesta coegerat arma,
Cum timuit socias anxia Roma manus.
Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
Mœnia, quæ campi iugera pauca tenent,
Quæ tantum, dicet, potuistis ferre poetam,
Quantulacumque estis, vos ego magna voco.
Culte puer, puerique parens, Amathusia culti,

campo vellite signa meo.
increpuit thyrso graviore Lyæus:
est magnis arcu maior equis.
legi, genialis Musa, valete;
man surum fata superstes opus.

...TIS AMATORIAE
Liber primus

hoc artem populo non novit amandi;
; et lecto carmine doctus amet.
eloque rates remoque moventur:
s currus: arte regendus Amor.
utomedon, lentisque erat aptus habenis:
a Hæmonia puppe magister erat.
rtificem tenero præfecit Amori,
t Automedon dicar Amoris ego.
ferus est, et qui mihi sæpe repugnet:
est; ætas mollis et apta regi.
s puerum cithara perfecit Achillen;
nimos placida contudit arte feros.
ocios, toties exterruit hostes,
annosum pertimuisse senem.
r sensurus erat, poscente magistro,
as iussas præbuit ille manus.
iron, ego sum præceptor Amoris.
terque puer: natus uterque Dea.
et tauri cervix oneratur aratro:
e magnanimi dente teruntur equi.
let Amor: quamvis mea vulneret arcu
iactatas excutiatque faces.
it Amor, quo me violentius ussit;
ior facti vulneris ultor ero.
hoebe, datas a te mihi mentior artes:
eriæ voce monemur avis:
unt visæ Clio Cliusque sorores,
i pecudes vallibus, Ascra, tuis.
movet hoc: vati parete perito.
æ: cœptis, mater Amoris, ades.
l vittæ tenues, insigne pudoris;
tegis medios, instita longa, pedes.
em tutam, concessaque furta, canemus:
eo nullum carmine crimen erit.
quod amare velis, reperire labora,
a nunc primum miles in arma venis.
huic labor est, placitam exorare puellam.
, ut longo tempore duret amor.
; hæc nostro signabitur area curru:
t admissa meta terenda rota.
, et loris passim potes ire solutis;
i dicas: Tu mihi sola places.
m tenues veniet delapsa per auras:
da est oculis apta puella tuis.
enator, cervis ubi retia tendat:
e, qua frendens valle moretur aper.
noti frutices: qui sustinet hamos,
næ multo pisce natentur aquæ.
:, materiam longo qui quæris amori,
quens quo sit disce puella loco.
ærentem vento dare vela iubebo:
, ut invenias, longa terenda via est.
lam Perseus nigris portarit ab Indis,
e sit Phrygio Grais puella viro.
mque dabit formosas Roma puellas:
et, ut dicas, quidquid in orbe fuit.
ot segetes, quot habet Methymna racemos;

Æquore quot pisces, fronde teguntur aves;
[Quot cœlum stellas, tot habet tua Roma puellas:
Mater et Æneæ constat in urbe sui.]
Seu caperis primis et adhuc crescentibus annis;
Ante oculos veniet vera puella tuos:
Sive cupis iuvenem; iuvenes tibi mille placebunt.
Cogeris voti nescius esse tui.
Seu te forte iuvat sera et sapientior ætas;
Hoc quoque (crede mihi) plenius agmen erit.
Tu modo Pompeia lentus spatiare sub umbra,
Cum sol Herculei terga leonis adit:
Aut ubi muneribus nati sua munera mater
Addidit, externo marmore dives opus.
Nec tibi vitetur, quæ, priscis sparsa tabellis,
Porticus auctoris Livia nomen habet.
Quaque parare necem miseris patruelibus ausæ
Belides, et stricto stat ferus ense pater.
Nec te prætereat Veneri ploratus Adonis;
Cultaque Iudæo septima sacra Syro.
Neu fuge linigeræ Memphitica templa iuvencæ:
Multas illa facit, quod fuit ipsa Iovi.
Et fora conveniunt (quis credere possit?) amori;
Flammaque in arguto sæpe reperta foro.
Subdita qua Veneris facto de marmore templo
Appias expressis aera pulsat aquis.
Illo sæpe loco capitur consultus Amori:
Quique aliis cavit, non cavet ipse sibi.
Illo sæpe loco desunt sua verba diserto:
Resque novæ veniunt, caussaque agenda sui est.
Hunc Venus e templis quæ sunt confinia ridet.
Qui modo patronus, nunc cupit esse cliens.
Sed tu præcipue curvis venare theatris,
Hæc loca sunt voto fertiliora tuo.
Illic invenies quod ames, quod ludere possis,
Quodque semel tangas, quodque tenere velis.
Ut redit itque frequens longum formica per agmen,
Granifero solitum cum vehit ore cibum;
Aut ut apes, saltusque suos et olentia nactæ
Pascua, per flores et thyma summa volant;
Sic ruit in celebres cultissima femina ludos;
Copia iudicium sæpe morata meum.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ.
Ille locus casti damna pudoris habet.
Primus sollicitos fecisti, Romule, ludos:
Cum iuvit viduos rapta Sabina viros.
Tunc neque marmoreo pendebant vela theatro:
Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.
Illic, quas tulerant nemorosa Palatia, frondes
Simpliciter positæ; scena sine arte fuit.
In gradibus sedit populus de cespite factis;
Qualibet hirsutas fronde tegente comas.
Respiciunt, oculisque notant sibi quisque puellam,
Quam velit: et tacito pectore multa movent.
Dumque, rudem præbente modum tibicine Thusco,
Ludius æquatum ter pede pulsat humum;
In medio plausu (plausus tunc arte carebat)
Rex populo prædæ signa petenda dedit.
Protinus exsiliunt, animum clamore fatentes,
Virginibus cupidas iniiciuntque manus.
Ut fugiunt aquilas, timidissima turba, columbæ,
Utque fugit visos agna novella lupos;
Sic illæ timuere viros sine more ruentes.
Constitit in nulla, qui fuit ante, color.
Nam timor unus erat; facies non una timoris.
Pars laniat crines: pars sine mente sedet:
Altera mœsta silet; frustra vocat altera matrem:
Hæc queritur; stupet hæc: hæc manet; illa fugit.
Ducuntur raptæ, genialis præda, puellæ:
Et potuit multas ipse decere pudor.

Si qua repugnarat nimium, comitemque negarat;
Sublatam cupido vir tulit ipse sinu.
Atque ita, Quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?
Quod matri pater est, hoc tibi, dixit, ero.
Romule, militibus scisti dare commoda solus.
Hæc mihi si dederis commoda, miles ero.
Scilicet ex illo sollemnia more theatra
Nunc quoque formosis insidiosa manent.
Nec te nobilium fugiat certamen equorum:
Multa capax populi commoda Circus habet.
Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris:
Nec tibi per nutus accipienda nota est.
Proximus a domina, nullo prohibente, sedeto:
Iunge tuum lateri, quam potes, usque latus:
Et bene, quod cogit, si nolit, linea iungi;
Quod tibi tangenda est lege puella loci.
Hic tibi quæratur socii sermonis origo:
Et moveant primos publica verba sonos.
Cuius equi veniant, facito, studiose, requiras.
Nec mora; quisquis erit cui favet illa, fave.
At cum pompa frequens cœlestibus ibit eburnis,
Tu Veneri dominæ plaude favente manu.
Utque fit, in gremium pulvis si forte puellæ
Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et, si nullus erit pulvis, tamen excute nullum.
Quælibet officio causa sit apta tuo.
Pallia si terræ nimium demissa iacebunt;
Collige, et immunda sedulus effer humo.
Protinus officii pretium, patiente puella,
Contingent oculis crura videnda tuis.
Respice præterea, post vos quicumque sedebit,
Ne premat opposito mollia terga genu.
Parva leves capiunt animos: fuit utile multis,
Pulvinum facili composuisse manu.
Profuit et tenui ventum movisse tabella;
Et cava sub tenerum scamna dedisse pedem.
Hos aditus Circusque novo præbebit amori,
Sparsaque sollicito tristis arena foro.
Illa sæpe puer Veneris pugnavit arena:
Et qui spectavit vulnera, vulnus habet.
Dum loquitur, tangitque manum, poscitque libellum;
Et quærit, posito pignore, vincat uter;
Saucius ingemuit, telumque volatile sensit;
Et pars spectati muneris ipse fuit.
Quid? modo cum belli navalis imagine Cæsar
Persidas induxit Cecropidasque rates?
Nempe ab utroque mari iuvenes, ab utroque puellæ
Venere: atque ingens orbis in Urbe fuit.
Quis non invenit, turba quod amaret in illa?
Eheu, quam multos advena torsit Amor!
Ecce parat Cæsar domito, quod defuit, orbi
Addere: nunc, Oriens ultime, noster eris.
Parthe, dabis pœnas: Crassi gaudete sepulti,
Signaque barbaricas non bene passa manus.
Ultor adest; primisque ducem profitetur in armis:
Bellaque non puero tractat agenda puer.
Parcite natales, timidi, numerare Deorum:
Cæsaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium cœleste suis velocius annis
Surgit; et ignavæ fert male damna moræ.
Parvus erat, manibusque duos Tirynthius angues
Pressit: et in cunis iam Iove dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuisti,
Cum timuit thyrsos India victa tuos!
Auspiciis animisque patris, puer, arma movebis:
Et vinces animis auspiciisque patris.
Tale rudimentum tanto sub nomine debes;
Nunc iuvenum princeps, deinde future senum.
Cum tibi sint fratres, fratres ulciscere læsos:
Cumque pater tibi sit, [illegible]
Induit arma tibi genitor patriæque [illegible]
Hostis ab invito regna parente [illegible]
Tu pia tela feres, sceleratas ille [illegible]
Stabunt pro signis iusque [illegible]
Vincuntur causa Parthi; [illegible]
Eoas Latio dux meus addat opes.
Marsque pater, Cæsarque pater, [illegible]
Nam Deus e vobis alter es, [illegible]
Auguror en; vinces: votivaque [illegible]
Et magno nobis ore [illegible] eris.
Consistes; aciemque meis hortabere verbis.
O desint animis ne mea verba tuis!
Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicas,
Telaque, ab averso quæ iacit hostis equo.
Qui fugis, ut vincas, quid victos, Parthe, relinquis?
Parthe, malum iam nunc Mars tuus omen habet.
Ergo erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,
Quatuor in niveis aureus ibis equis?
Ibunt ante duces, onerati colla catenis;
Ne possint tuti, qua prius, esse fuga.
Spectabunt læti iuvenes, mixtæque puellæ:
Diffundetque animos omnibus ista dies.
Atque aliqua ex illis cum Regum nomina quæret,
Quæ loca, qui montes, quæve ferantur aquæ;
Omnia responde; nec tantum si qua rogabit;
Et quæ nescieris, ut bene nota refer.
Hic est Euphrates, præcinctus arundine frontem:
Cui coma dependet cærula, Tigris erit.
Hos facito Armenios: hæc est Danaeia Persis:
Urbs in Achæmeniis vallibus ista fuit.
Ille, vel ille, duces: et erunt, quæ nomina dicas,
Si poteris, vere: si minus, apta tamen.
Dant etiam positis aditum convivia mensis:
Est aliquid, præter vina, quod inde petas.
Sæpe illic positi teneris adducta lacertis
Purpureus Bacchi cornua pressit Amor.
Vinaque cum bibulas sparsere Cupidinis alas,
Permanet, et capto stat gravis ille loco.
Ille quidem pennas velociter excutit udas:
Sed tamen et spargi pectus amore nocet.
Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos:
Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniunt risus; tunc pauper cornua sumit:
Tunc dolor et curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes, ævo rarissima nostro,
Simplicitas; artes excutiente Deo.
Illic sæpe animos iuvenum rapuere puellæ:
Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.
Hic tu fallaci nimium ne crede lucernæ.
Iudicio formæ noxque merumque nocent.
Luce Deas cœloque Paris spectavit aperto;
Cum dixit Veneri, Vincis utramque, Venus.
Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni:
Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta murice lana;
Consule de facie corporibusque diem.
Quid tibi femineos cœtus, venatibus aptos,
Enumerem? numero cedet arena meo.
Quid referam Baias, prætextaque litora velis,
Et, quæ de calido sulfure fumat, aquam?
Hinc aliquis vulnus referens in pectore, dixit;
Non hæc (ut fama est) unda salubris erat.
Ecce suburbanæ templum nemorale Dianæ,
Partaque per gladios regna nocente manu.
Illa quod est virgo, quod tela Cupidinis odit;
Multa dedit populo vulnera, multa dabit.
Hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
Præcipit imparibus vecta Thalia rotis.

aplacuit, quas sit capienda per artes,
ipsa molior artis opus.
us viri, dociles advertite mentes;
ue faveas, vulgus, adeste meis.
mti veniat fiducia, cunctas
capies: tu modo tende plagas.
lucres taceant, aestate cicadae;
pori det sua terga canis:
iuveni, blande tentata, repugnet.
, quam poteris credere uolle, volet.
rtiva Venus, sic grata puellae.
simulat: tectius illa cupit.
ribus, ne quam nos ante rogemus;
i partes victa rogantis agat.
atis admugit femina tauro:
ipedi semper adhinuit equo.
is, nec tam furiosa libido.
finem flamma virilis habet.
eferam, vetito quae fratris amore
laqueo fortiter ulta nefas?
m, sed non quo filia debet, amavit:
lacto cortice pressa latet.
ais, quas arbore fundit odora,
et dominae nomina gutta tenet.
rosis nemorosae vallibus Idae
rmenti gloria, taurus erat;
i media inter cornua nigro.
bes; cetera lactis erant.
lesque Cydoneaeque iuvencae
rgo sustinuisse suo.
gaudebat adultera tauri:
osas oderat illa boves.
s hoc, centum quae sustinet urbes,
mendax, Creta negare potest.
ides, et prata teuerrima, tauro
sueta subsecuisse manu.
htis; nec ituram cura moratur
: Minos a bove victus erat.
phae, pretiosas sumere vestes?
llas sentit adulter opes.
speculo montana armenta petenti?
positas fingis, inepta, comas?
peculo, quod te negat esse iuvencam.
es fronti cornua nata tuae!
uos; nullus quaeratur adulter;
mavis fallere, falle viro.
tus thalamo regina relicto
onio concita Baccha Deo.
cam vultu spectavit iniquo,
mino cur placet ista meo!
te ipsum teneris exsultet in herbis:
quin se stulta decere putet.
iti iamdudum de grege duci
meritam sub iuga panda trahi:
e aras commentaque sacra coegit:
ta pellicis exta manu.
ties placavit numina caesis:
xta tenens, Ite, placete meo!
ropen fieri, modo postulat Io:
bos est; altera vecta bove.
aplevit, vacca deceptus acerna,
et partu proditus auctor erat.
nosi se abstinuisset amore;
est, uni posse placere viro!)
upisset iter, curruque retorto
rsis Phoebus adisset equis.
s Niso furata capillos,
rabidos inguinibusque canes.
rra, Neptunum effugit in undis,
Coniugis Atrides victima dira fuit.
Cui non defleta est Ephyraeae flamma Creusae?
Et nece natorum sanguinolenta parens?
Flevit Amyntorides per inania lumina Phoenix:
Hippolytum pavidi diripuistis equi.
Quid fodis immeritis, Phineu, sua lumina natis?
Poena reversura est in caput ista tuum.
Omnia feminea sunt ista libidine mota;
Acrior est nostrà, plusque furoris habet.
Ergo age, ne dubita cunctas superare puellas;
Vix erit e multis quae neget una tibi.
Quae dant, quaeque negant, gaudent tamen esse rogatae.
Ut iam fallaris, tuta repulsa tua est.
Sed cur fallaris, cum sit nova grata voluptas?
Et capiant animos plus aliena suos?
Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumque pecus grandius uber habet.
Sed prius ancillam captandae nosse puellae
Cura sit: accessus molliat illa tuos.
Proxima consiliis dominae sit ut illa videto;
Neve parum tacitis conscia fida iocis.
Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpe rogando;
Quod petis, e facili, si volet illa, feres.
Illa legat tempus (medici quoque tempora servant)
Quo facilis dominae mens sit, et apta capi.
Mens erit apta capi tunc, cum laetissima rerum,
Ut seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore,
Ipsa patent: blanda tum subit arte Venus.
Tum, cum tristis erat, defensa est Ilios armis:
Militibus gravidum laeta recepit equum.
Tum quoque tentanda est, cum pellice laesa dolebit:
Tum facias opera, ne sit inulta, tua.
Hanc matutinos pectens ancilla capillos
Incitet: et velo remigis addat opem.
Et, secum tenui suspirans murmure, dicat;
Ut puto, non poteris ipsa referre vicem.
Tum de te narret: tum persuadentia verba
Addat; et insano iuret amore mori.
Sed propera, ne vela cadant, auraeque residant.
Ut fragilis glacies, interit ira mora.
Quaeris, an hanc ipsam prosit vitiare ministram?
Talibus admissis alea grandis inest.
Haec a concubitu fit sedula; tardior illa:
Haec dominae munus te parat, illa sibi.
Casus in eventu est: licet haec indulgeat ausis;
Consilium tamen est abstinuisse meum.
Non ego per praeceps et acuta cacumina vadam:
Nec iuvenum quisquam, me duce, captus erit.
Si tamen illa tibi, dum dat, recipitque tabellas,
Corpore, non tantum sedulitate, placet;
Fac domina potiare prius; comes illa sequatur.
Non tibi ab ancilla est incipienda Venus.
Hoc unum moneo (si quid modo creditur arti;
Nec mea dicta rapax per mare ventus agit.)
Aut non tentaris, aut perfice: tollitur index;
Cum semel in partem criminis ipsa venit.
Non avis utiliter viscatis effugit alis:
Non bene de laxis cassibus exit aper.
Saucius arrepto piscis teneatur ab hamo.
Perprime tentatam: nec, nisi victor, abi.
Tum neque te prodet communi obnoxia culpae:
Factaque erunt dominae dictaque nota tibi.
Sed bene celetur: bene si celabitur index,
Notitiae suberit semper amica tuae.
Tempora qui solis operosa colentibus arva,
Fallitur, et nautis adspicienda putat.
Nec semper credenda Ceres fallacibus arvis:
Nec semper viridi concava puppis aquae.

Si qua repugnarat nimium, comitemque negarat;
  Sublatam cupido vir tulit ipse sinu.
Atque ita, Quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?
  Quod matri pater est, hoc tibi, dixit, ero.
Romule, militibus scisti dare commoda solus.
  Hæc mihi si dederis commoda, miles ero.
Scilicet ex illo sollemnia more theatra
  Nunc quoque formosis insidiosa manent.
Nec te nobilium fugiat certamen equorum:
  Multa capax populi commoda Circus habet.
Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris:
  Nec tibi per nutus accipienda nota est.
Proximus a domina, nullo prohibente, sedeto:
  Iunge tuum lateri, quam potes, usque latus:
Et bene, quod cogit, si nolit, linea iungi;
  Quod tibi tangenda est lege puella loci.
Hic tibi quæratur socii sermonis origo:
  Et moveant primos publica verba sonos.
Cuius equi veniant, facito, studiose, requiras.
  Nec mora; quisquis erit cui favet illa, fave.
At cum pompa frequens cœlestibus ibit eburnis,
  Tu Veneri dominæ plaude favente manu.
Utque fit, in gremium pulvis si forte puellæ
  Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et, si nullus erit pulvis, tamen excute nullum.
  Quælibet officio causa sit apta tuo.
Pallia si terræ nimium demissa iacebunt;
  Collige, et immunda sedulus effer humo.
Protinus officii pretium, patiente puella,
  Contingent oculis crura videnda tuis.
Respice præterea, post vos quicumque sedebit,
  Ne premat opposito mollia terga genu.
Parva leves capiunt animos: fuit utile multis,
  Pulvinum facili composuisse manu.
Profuit et tenui ventum movisse tabella;
  Et cava sub tenerum scamna dedisse pedem.
Hos aditus Circusque novo præbebit amori,
  Sparsaque sollicito tristis arena foro.
Illa sæpe puer Veneris pugnavit arena:
  Et qui spectavit vulnera, vulnus habet.
Dum loquitur, tangitque manum, poscitque libellum;
  Et quærit, posito pignore, vincat uter;
Saucius ingemuit, telumque volatile sensit;
  Et pars spectati muneris ipse fuit.
Quid? modo cum belli navalis imagine Cæsar
  Persidas induxit Cecropidasque rates?
Nempe ab utroque mari iuvenes, ab utroque puellæ
  Venere: atque ingens orbis in Urbe fuit.
Quis non invenit, turba quod amaret in illa?
  Eheu, quam multos advena torsit Amor!
Ecce parat Cæsar domito, quod defuit, orbi
  Addere: nunc, Oriens ultime, noster eris.
Parthe, dabis pœnas: Crassi gaudete sepulti,
  Signaque barbaricas non bene passa manus.
Ultor adest; primisque ducem profitetur in armis:
  Bellaque non puero tractat agenda puer.
Parcite natales, timidi, numerare Deorum:
  Cæsaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium cœleste suis velocius annis
  Surgit; et ignavæ fert male damna moræ.
Parvus erat, manibusque duos Tirynthius angues
  Pressit: et in cunis iam Iove dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuisti,
  Cum timuit thyrsos India victa tuos!
Auspiciis animisque patris, puer, arma movebis:
  Et vinces animis auspiciisque patris.
Tale rudimentum tanto sub nomine debes;
  Nunc iuvenum princeps, deinde future senum.
Cum tibi sint fratres, fratres ulciscere læsos:
  Cumque pater tibi sit, iura tuere patris.
Induit arma tibi genitor patriæque tuusque:
  Hostis ab invito regna parente rapit.
Tu pia tela feres, sceleratas ille sagittas:
  Stabunt pro signis iusque piumque tuis.
Vincuntur causa Parthi; vincantur et armis.
  Eoas Latio dux meus addat opes.
Marsque pater, Cæsarque pater, date numen eunti:
  Nam Deus e vobis alter es, alter eris.
Auguror en; vinces: votivaque carmina reddam,
  Et magno nobis ore sonandus eris.
Consistes; aciemque meis hortabere verbis.
  O desint animis ne mea verba tuis!
Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam,
  Telaque, ab averso quæ iacit hostis equo.
Qui fugis, ut vincas, quid victo, Parthe, relinquis?
  Parthe, malum iam nunc Mars tuus omen habet.
Ergo erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,
  Quatuor in niveis aureus ibis equis?
Ibunt ante duces, onerati colla catenis;
  Ne possint tuti, qua prius, esse fuga.
Spectabunt læti iuvenes, mixtæque puellæ:
  Diffundetque animos omnibus ista dies.
Atque aliqua ex illis cum Regum nomina quæret,
  Quæ loca, qui montes, quæve ferantur aquæ;
Omnia responde; nec tantum si qua rogabit;
  Et quæ nescieris, ut bene nota refer.
Hic est Euphrates, præcinctus arundine frontem:
  Cui coma dependet cærula, Tigris erit.
Hos facito Armenios: hæc est Danaeia Persis:
  Urbs in Achæmeniis vallibus ista fuit.
Ille, vel ille, duces: et erunt, quæ nomina dicas,
  Si poteris, vere: si minus, apta tamen.
Dant etiam positis aditum convivia mensis:
  Est aliquid, præter vina, quod inde petas.
Sæpe illic positi teneris adducta lacertis
  Purpureus Bacchi cornua pressit Amor.
Vinaque cum bibulas sparsere Cupidinis alas,
  Permanet, et capto stat gravis ille loco.
Ille quidem pennas velociter excutit udas:
  Sed tamen et spargi pectus amore nocet.
Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos:
  Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniunt risus; tunc pauper cornua sumit:
  Tunc dolor et curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes, ævo rarissima nostro,
  Simplicitas; artes excutiente Deo.
Illic sæpe animos iuvenum rapuere puellæ:
  Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.
Hic tu fallaci nimium ne crede lucernæ.
  Iudicio formæ noxque merumque nocent.
Luce Deas cœloque Paris spectavit aperto;
  Cum dixit Veneri, Vincis utramque, Venus.
Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni:
  Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta murice lana;
  Consule de facie corporibusque diem.
Quid tibi femineos cœtus, venatibus aptos,
  Enumerem? numero cedet arena meo.
Quid referam Baias, prætextaque litora velis,
  Et, quæ de calido sulfure fumat, aquam?
Hinc aliquis vulnus referens in pectore, dixit;
  Non hæc (ut fama est) unda salubris erat.
Ecce suburbanæ templum nemorale Dianæ,
  Partaque per gladios regna nocente manu.
Illa quod est virgo, quod tela Cupidinis odit;
  Multa dedit populo vulnera, multa dabit.
Hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
  Præcipit imparibus vecta Thalia rotis.

placuit, quas sit capienda per artes,
pus molior artis opus.
s viri, dociles advertite mentes;
e faveas, vulgus, adeste meis.
iti veniat fiducia, cunctas
apias: tu modo tende plagas.
veres taceant, æstate cicadæ;
nari det sua terga canis:
iuveni, blande tentata, repugnet.
quam poteris credere nolle, volet.
tiva Venus, sic grata puellæ.
simulat: tectius illa cupit.
ibus, ne quam nos ante rogemus;
partes victa rogantis agat.
itis admugit femina tauro:
ipedi semper adhinuit equo.
s, nec tam furiosa libido.
imam flamma virilis habet.
feram, vetito quæ fratris amore
laqueo fortiter ulta nefas?
i, sed non quo filia debet, amavit:
ecto cortice pressa latet.
is, quas arbore fundit odora,
t dominæ nomina gutta tenet.
osis nemorosæ vallibus Idæ
menti gloria, taurus erat;
media inter cornua nigro.
ae; cetera lactis erant.
æque Cydoneæque iuvencæ
go sustinuisse suo.
gaudebat adultera tauri:
mas oderat illa boves.
hoc, centum quæ sustinet urbes,
mendax, Creta negare potest.
les, et prata tenerrima, tauro
sueta subsecuisse manu.
itis; nec ituram cura moratur
Minos a bove victus erat.
hae, pretiosas sumere vestes?
las sentit adulter opes.
speculo montana armenta petenti?
ositas fingis, inepta, comas?
eculo, quod te negat esse iuvencam.
s fronti cornua nata tuæ!
nos; nullus quæratur adulter;
navis fallere, falle viro.
us thalamo regina relicto
mio concita Baccha Deo.
am vultu spectavit iniquo,
mino cur placet ista meo!
e ipsum teneris exsultet in herbis:
quin se stulta decere putet.
ti iamdudum de grege duci
meritam sub iuga panda trahi:
aras commentaque sacra coegit:
a pellicis exta manu.
ies placavit numina cæsis:
ta tenens, Ite, placete meo!
opem fieri, modo postulat Io:
bos est; altera vecta bove.
plevit, vacca deceptus acerna,
t partu proditus auctor erat.
osi se abstinuisset amore;
est, nui posse placere viro!)
piasset iter, curruque retorto
sis Phœbus adisset equis.
Niso furata capillos,
rabidos inguinibusque canes.
ra, Neptunum effugit in undis,
Coniugis Atrides victima dira fuit.
Cui non defleta est Ephyræa flamma Creusæ?
Et nece natorum sanguinolenta parens?
Flevit Amyntorides per inania lumina Phœnix:
Hippolytum pavidi diripuistis equi.
Quid fodis immeritis, Phineu, sua lumina natis?
Pœna reversura est in caput ista tuum.
Omnia feminea sunt ista libidine mota;
Acrior est nostrà, plusque furoris habet.
Ergo age, ne dubita cunctas superare puellas;
Vix erit e multis quæ neget una tibi.
Quæ dant, quæque negant, gaudent tamen esse rogatæ.
Ut iam fallaris, tuta repulsa tua est.
Sed cur fallaris, cum sit nova grata voluptas?
Et capiant animos plus aliena suos?
Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumque pecus grandius uber habet.
Sed prius ancillam captandæ nosse puellæ
Cura sit: accessus molliat illa tuos.
Proxima consiliis dominæ sit ut illa videto;
Neve parum tacitis conscia fida iocis.
Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpe rogando;
Quod petis, e facili, si volet illa, feres.
Illa legat tempus (medici quoque tempora servant)
Quo facilis dominæ mens sit, et apta capi.
Mens erit apta capi tunc, cum lætissima rerum,
Ut seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore,
Ipsa patent: blanda tum subit arte Venus.
Tum, cum tristis erat, defensa est Ilios armis:
Militibus gravidum læta recepit equum.
Tum quoque tentanda est, cum pellice læsa dolebit:
Tum facias opera, ne sit inulta, tua.
Hanc matutinos pectens ancilla capillos
Incitet: et velo remigis addat opem.
Et, secum tenui suspirans murmure, dicat;
Ut puto, non poteris ipsa referre vicem.
Tum de te narret: tum persuadentia verba
Addat; et insano iuret amore mori.
Sed propera, ne vela cadant, auræque residant.
Ut fragilis glacies, interit ira mora.
Quæris, an hanc ipsam prosit vitiare ministram?
Talibus admissis alea grandis inest.
Hæc a concubitu fit sedula; tardior illa:
Hæc dominæ munus te parat, illa sibi.
Casus in eventu est: licet hæc indulgeat ausis;
Consilium tamen est abstinuisse meum.
Non ego per præceps et acuta cacumina vadam:
Nec iuvenum quisquam, me duce, captus erit.
Si tamen illa tibi, dum dat, recipitque tabellas,
Corpore, non tantum sedulitate, placet;
Fac domina potiare prius; comes illa sequatur.
Non tibi ab ancilla est incipienda Venus.
Hoc unum moneo (si quid modo creditur arti;
Nec mea dicta rapax per mare ventus agit.)
Aut non tentaris, aut perfice: tollitur index;
Cum semel in partem criminis ipsa venit.
Non avis utiliter viscatis effugit alis:
Non bene de laxis cassibus exit aper.
Saucius arrepto piscis teneatur ab hamo.
Perprime tentatam: nec, nisi victor, abi.
Tum neque te prodet communi obnoxia culpæ:
Factaque erunt dominæ dictaque nota tibi.
Sed bene celetur: bene si celabitur index,
Notitiæ suberit semper amica tuæ.
Tempora qui solis operosa colentibus arva,
Fallitur, et nautis adspicienda putat.
Nec semper credenda Ceres fallacibus arvis:
Nec semper viridi concava puppis aquæ.

Nec teneras semper tutum captare puellas:
  Sæpe dato melius tempore fiet idem.
Sive dies aderit natalis; sive Kalendæ,
  Quas Venerem Marti continuasse iuvat:
Sive erit ornatus, non ut fuit ante, sigillis,
  Sed Regum expositas Circus habebit opes;
Differ opus: tunc tristis hiems, tunc Pliades instant:
  Tunc tener æquorea mergitur Hœdus aqua.
Tunc bene desinitur: tunc, si quis creditur alto,
  Vix tenuit laceræ naufraga membra ratis.
Tu licet incipias, qua flebilis Allia luce
  Vulneribus Latiis sanguinolenta fuit:
Quaque die redeunt, rebus minus apta gerendis,
  Culta Palæstino septima festa Syro.
Magna superstitio tibi sit natalis amicæ:
  Quaque aliquid dandum est, illa sit atra dies.
Cum bene vitaris; tamen auferet: invenit artem
  Femina, qua cupidi carpat amantis opes.
Institor ad dominam veniet discinctus emacem:
  Expediet merces, teque sedente, suas.
Quas illa, inspicias, sapere ut videare, rogabit.
  Oscula deinde dabit: deinde rogabit, emas.
Hoc fore contentam multos iurabit in annos.
  Nunc opus esse sibi, nunc bene dicet emi.
Si non esse domi, quos des, caussabere nummos;
  Litera poscetur; ne didicisse iuvet.
Quid? quasi natali cum poscit munera libo;
  Et, quoties opus est, nascitur ipsa sibi?
Quid? cum mendaci damno mœstissima plorat;
  Elapsusque cava fingitur aure lapis?
Multa rogant utenda dari: data reddere nolunt.
  Perdis; et in damno gratia nulla tuo.
Non mihi, sacrilegas meretricum ut prosequar artes,
  Cum totidem linguis, sint satis ora decem.
Cera vadum tentet, rasis infusa tabellis:
  Cera tuæ primum nuntia mentis eat.
Blanditias ferat illa tuas: imitataque amantem
  Verba, nec exiguas, quisquis es, adde preces.
Hectora donavit Priamo, prece motus, Achilles:
  Flectitur iratus voce rogante Deus.
Promittas facito: quid enim promittere lædit?
  Pollicitis dives quilibet esse potest.
Spes tenet in tempus, semel est si credita, longum:
  Illa quidem fallax, sed tamen apta Dea est.
Si dederis aliquid, poteris ratione relinqui.
  Præteritum tulerit, perdideritque nihil.
At quod non dederis, semper videare daturus.
  Sic dominum sterilis sæpe fefellit ager.
Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor:
  Et revocat cupidas alea blanda manus.
Hoc opus, hic labor est: primo sine munere iungi.
  Ne dederit gratis, quæ dedit, usque dabit.
Ergo eat; et blandis peraretur litera verbis:
  Exploretque animos, primaque tentet iter.
Litera Cydippen, pomo perlata, fefellit:
  Insciaque est verbis capta puella suis.
Disce bonas artes, (moneo) Romana iuventus;
  Non tantum, trepidos ut tueare reos.
Quam populus, iudexque gravis, lectusque senatus;
  Tam dabit eloquio victa puella manus.
Sed lateant vires; nec sis in fronte disertus.
  Effugiant ceræ verba molesta tuæ.
Quis, nisi mentis inops, teneræ declamet amicæ?
  Sæpe valens odii litera caussa fuit.
Sit tibi credibilis sermo, consuetaque verba:
  Blanda tamen, præsens ut videare loqui.
Si non accipiet scriptum, illectumque remittet;
  Lecturam spera: propositumque tene.
Tempore difficiles veniunt ad aratra iuvenci:
  Tempore lenta pati frena docentur equi.
Ferreus adsiduo consumitur annulus usu:
  Interit adsidua vomer aduncus humo.
Quid magis est saxo durum? quid mollius und[illegible]
  Dura tamen molli saxa cavantur aqua.
Penelopen ipsam (persta modo) tempore vince[illegible]
  Capta vides sero Pergama; capta tamen.
Legerit, et nolit rescribere; cogere noli.
  Tu modo blanditias fac legat usque tuas.
Quæ voluit legisse, volet rescribere lectis.
  Per numeros venient ista gradusque suos.
Forsitan et primo veniet tibi litera tristis;
  Quæque roget, ne se sollicitare velis.
Quod rogat illa, timet: quod non rogat, optat, [illegible]
  Insequere; et voti postmodo compos eris.
Interea, sive illa toro resupina feretur,
  Lecticam dominæ dissimulanter adi:
Neve aliquis verbis odiosas offerat auris,
  Quam potes, ambiguis callidus abde notis.
Seu pedibus vacuis illi spatiosa teretur
  Porticus: hic socias tu quoque iunge [illegible]
Et modo præcedas facito; modo terga [illegible]
  Et modo festines, et modo lentus eas.
Nec tibi de mediis aliquot transire [illegible]
  Sit pudor, aut lateri continuasse latus.
Nec sine te curvo sedeat speciosa theatro.
  Quod spectes, humeris adferet illa suis.
Illam respicias, illam mirere licebit:
  Multa supercilio, multa loquare notis.
Et plaudas, aliquam mimo saltante [illegible]
  Et faveas illi, quisquis agatur amans.
Cum surget, surges; donec sedet illa, [illegible]
  Arbitrio dominæ tempora perde tuæ.
Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos [illegible]
  Nec tua mordaci pumice crura teras.
Ista iube faciant, quorum Cybeleia mater
  Concinitur Phrygiis exululata modis.
Forma viros neglecta decet. Minoida The[illegible]
  Abstulit, a nulla tempora comtus acu.
Hippolytum Phædra, nec erat bene cultus, [illegible]
  Cura Deæ, silvis aptus, Adonis erat.
Munditiæ placeant: fuscentur corpora Cam[illegible]
  Sit bene conveniens, et sine labe toga.
Linguaque ne rigeat: careant rubigine dent[illegible]
  Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Nec male deformet rigidos tonsura capillos:
  Sit coma, sit docta barba resecta manu.
Et nihil emineant, et sint sine sordibus ungu[illegible]
  Inque cava nullus stet tibi nare pilus.
Nec male odorati sit tristis anhelitus oris:
  Nec lædant nares virque paterque gregis.
Cetera lasciviæ faciant, concede, puellæ,
  Et si quis male vir quærit habere virum.
Ecce suum vatem Liber vocat: hic quoque am[illegible]
  Adiuvat; et flammæ, qua calet ipse, favet.
Gnosis in ignotis amens errabat arenis,
  Qua brevis æquoreis Dia feritur aquis.
Utque erat a somno tunica velata recincta,
  Nuda pedem, croceas irreligata comas;
Thesea crudelem surdas clamabat ad undas,
  Indigno teneras imbre rigante genas.
Clamabat, flebatque simul; sed utrumque dec[illegible]
  Nec facta est lacrimis turpior illa suis.
Iamque iterum tundens mollissima pectora pal[illegible]
  Perfidus ille abiit: quid mihi fiet? ait.
Quid mihi fiet? ait: sonuerunt cymbala toto
  Litore, et attonita tympana pulsa manu.
Excidit illa metu, rupitque novissima verba:
  Nullus in exanimi corpore sanguis erat.

omides sparsis in terga capillis:
Satyri, prævia turba Dei:
enex pando Silenus asello
et pressas continet arte iubas.
r Bacchas, Bacchæ fugiuntque petuntque;
dem ferula dum malus urguet eques;
ilo cecidit delapsus asello.
t Satyri, Surge age, surge, Pater.
urru, quem summum texerat uvis,
diunctis aurea lora dabat.
Theseus, et vox abiere puellæ:
pam petiit: terque retenta metu.
teriles, agitat quas ventus, aristæ:
madida canna palude tremit.
adsum tibi cura fidelior, inquit:
um, Bacchi, Gnosias, uxor eris.
caelum: cœlo spectabile sidus
dubiam Cressa Corona ratem.
rru, ne tigres illa timeret,
mposito cessit arena pedi.)
ue sinu (neque enim pugnare valebat)
it facile est omnia posse Deo.
nae, canunt: pars clamant, Evie, evoe!
sacro nupta Deusque toro.
tigerint positi tibi munera Bacchi,
tim socii femina parte tori;
s patrem, nocturnaque sacra precare,
t capiti vina nocere tuo.
ta licet sermone licentia tecto
æ dici sentiat illa sibi:
e leves tenui perscribere vino;
am in mensa se legat illa tuam:
oculis spectare fatentibus ignem.
s vocem verbaque vultus habet.
apias illius tacta labellis
aque bibet parte puella, bibas.
ue cibi digitis libaverit illa,
mque petes, sit tibi tacta manus.
a vota viro placuisse puellæ.
tis factus amicus erit.
: bibes, sortem concede priorem:
r capiti dempta corona tuo.
ior, seu par, prior omnia sumat:
s illi verba secunda loqui.
sque via est, per amicum fallere nomen.
ensque licet sit via; crimen habet.
or nimium quoque multa procurat,
ndatis plura videnda putat.
obis dabitur mensura bibendi:
ræstent mensque pedesque suum.
ue, vino stimulata, caveto,
faciles ad fera bella manus.
tion stulte data vina bibendo.
dulci mensa merumque ioco.
ata: si mollia brachia, salta:
que potes dote placere, place.
era nocet, sic ficta iuvabit.
: blæso subdola lingua sono:
facies dicesve protervius æquo,
imium caussa fuisse merum.
, dominæ; bene, cum quo dormiat illa:
it tacita mente precare viro.
edet mensa conviva remota;
ccessus turba locumque dabit)
a: leviterque admotus eunti,
digitis; et pede tange pedem.
a tempus adest: fuge rustice longe
: audentem Forsque Venusque iuvant.
ostras veniat facundia leges.

Fac tantum incipias, sponte disertus eris.
Est tibi agendus amans, imitandaque vulnera verbis.
Hinc tibi quæratur qualibet arte fides.
Nec credi labor est: sibi quæque videtur amanda.
Pessima sit, nulli non sua forma placet.
Sæpe, tamen vere cœpit simulator amare:
Sæpe, quod incipiens finxerat esse, fuit.
Quo magis o faciles imitantibus este, puellæ.
Fiet amor verus, qui modo falsus erat.
Blanditiis animum furtim deprendere nunc sit:
Ut pendens liquida ripa subitur aqua.
Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos;
Et teretes digitos, exiguumque pedem.
Delectant etiam castas præconia formæ:
Virginibus curæ grataque forma sua est.
Nam cur in Phrygiis Iunonem et Pallada silvis
Nunc quoque iudicium non tenuisse pudet?
Laudatas ostentat avis Iunonia pennas:
Si tacitus spectes, illa recondit opes.
Quadrupedes, inter rapidi certamina cursus,
Depexæque iubæ, plausaque colla, iuvant.
Nec timide promitte: trahunt promissa puellas:
Pollicito testes quoslibet adde Deos.
Iupiter ex alto periuria ridet amantum;
Et iubet Æolios irrita ferre Notos.
Per Styga Iunoni falsum iurare solebat
Iupiter: exemplo nunc favet ipse suo.
Expedit esse Deos: et ut expedit, esse putemus.
Dentur in antiquos tura merumque focos.
Nec secura quies illos similisque sopori
Detinet: innocue vivite; numen adest.
Reddite depositum: pietas sua fœdera servet:
Fraus absit: vacuas cædis habete manus.
Ludite, si sapitis, solas impune puellas.
Hac minus est una fraude tuenda fides.
Fallite fallentes: ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos, quos posuere, cadant.
Dicitur Ægyptos caruisse iuvantibus arva
Imbribus, atque annos sicca fuisse novem:
Cum Thrasius Busirin adit, monstratque piari
Hospitis effuso sanguine posse Iovem.
Illi Busiris, Fies Iovis hostia primus,
Inquit, et Ægypto tu dabis hospes aquam.
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torruit. infelix imbuit auctor opus.
Iustus uterque fuit: neque enim lex æquior ulla,
Quam necis artifices arte perire sua.
Ergo, (ut periuras merito periuria fallunt,)
Exemplo doleat femina lusa suo.
Et lacrimæ prosunt: lacrimis adamanta movebis.
Fac madidas videat, si potes, illa genas.
Si lacrimæ (neque enim veniunt in tempore semper)
Deficient; uda lumina tange manu.
Quis sapiens blandis non misceat oscula verbis?
Illa licet non det; non data sume tamen.
Pugnabit primo fortassis; et, Improbe, dicet:
Pugnando vinci sed tamen illa volet.
Tantum, ne noceant teneris male rapta labellis,
Neve queri possit dura fuisse, cave.
Oscula qui sumsit, si non et cetera sumet;
Hæc quoque, quæ data sunt, perdere dignus erit.
Quantum defuerat pleno post oscula voto;
Hei mihi! rusticitas, non pudor ille fuit.
Vim licet adpelles; grata est vis ista puellis:
Quod iuvat, invitæ sæpe dedisse volunt.
Quæcumque est subita Veneris violata rapina,
Gaudet: et improbitas muneris instar habet.
At quæ, cum cogi posset, non tacta recessit,
Ut simulet vultu gaudia, tristis erit.

Vim passa est Phœbe; vis est adlata sorori:
Et gratus raptæ raptor uterque fuit.
Fabula nota quidem, sed non indigna referri,
Scyrias Hæmonio iuncta puella viro.
Iam Dea laudatæ dederat sua præmia formæ,
Colle sub Idæo vincere digna duas.
Iam nurus ad Priamum diverso venerat orbe;
Graiaque in Iliacis mœnibus uxor erat.
Iurabant omnes in læsi verba mariti:
Nam dolor unius, publica caussa fuit.
Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles
Veste virum longa dissimulatus erat.
Quid facis, Æacida? non sunt tua munera lanæ.
Tu titulos alia Palladis arte petas. (est.
Quid tibi cum calathis? clypeo manus apta tenendo
Pensa quid in dextra, qua cadet Hector, habes?
Reiice succinctos operoso stamine fusos.
Quassanda est ista Pelias hasta manu.
Forte erat in thalamo virgo regalis eodem:
Hæc illum stupro comperit esse virum.
Viribus illa quidem victa est, ita credere oportet:
Sed voluit vinci viribus illa tamen.
Sæpe, Mane, dixit, cum iam properaret Achilles:
Fortia nam posita sumserat arma colo.
Vis ubi nunc illa est? quid blanda voce moraris
Auctorem stupri, Deidamia, tui?
Scilicet, ut pudor est quondam cœpisse priorem,
Sic alio gratum est incipiente pati.
Ah nimia est iuveni propriæ fiducia formæ,
Exspectat si quis, dum prior illa roget!
Vir prior accedat: vir verba precantia dicat.
Excipiat blandas comiter illa preces.
Ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari.
Da caussam voti principiumque tui.
Iupiter ad veteres supplex Heroidas ibat:
Corripuit magnum nulla puella Iovem.
Si tamen a precibus tumidos accedere flatus
Senseris; incepto parce, referque pedem.
Quod refugit, multæ cupiunt: odere, quod instat.
Lenius instando tædia tolle tui.
Nec semper Veneris spes est profitenda roganti:
Intret amicitiæ nomine tectus amor.
Hoc aditu vidi tetricæ data verba puellæ:
Qui fuerat cultor, factus amator erat.
Candidus in nauta turpis color: æquoris unda
Debet, et a radiis sideris, esse niger.
Turpis et agricolæ, qui vomere semper adunco,
Et gravibus rastris sub Iove versat humum.
Et tibi, Palladiæ petitur cui palma coronæ,
Candida si fuerint corpora; turpis eris.
Palleat omnis amans: hic est color aptus amanti;
Hic decet: hoc vultu non valuisse putent.
Pallidus in Lyrice sylvis errabat Orion:
Pallidus in lenta Naide Daphnis erat.
Arguat et macies animum: nec turpe putaris
Palliolum nitidis imposuisse comis.
Attenuant iuvenum vigilatæ corpora noctes;
Curaque, et e magno qui fit amore, dolor.
Ut voto potiare tuo, miserabilis esto:
Ut, qui te videat, dicere possit, Amas.
Conquerar, an moneam, mixtum fas omne nefasque?
Nomen amicitia est, nomen inane fides.
Hei mihi! non tutum est quod ames, laudare sodali:
Cum tibi laudanti credidit, ipse subit.
At non Actorides lectum temeravit Achillis:
Quantum ad Pirithoum, Phædra pudica fuit.
Hermionen Pylades, quo Pallada Phœbus, amabat:
Quodque tibi geminus, Tyndari, Castor erat.
Si quis idem sperat; iacturas poma myricas
Speret: et in media flumina mella petat.
Nil, nisi turpe iuvat: curæ est sua cuique v
Hæc quoque ab alterius grata dolore veni
Heu facinus! non est hostis metuendus aman
Quos credis fidos, effuge; tutus eris.
Cognatum fratremque cave, carumque sod
Præbebit veros hæc tibi turba metus.
Finiturus eram: sed sunt diversa puellis
Pectora: mille animos excipe mille mod
Nec tellus eadem parit omnia: vitibus illa
Convenit; hæc oleis; hæc bene farra vire
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe fig
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit.
Utque leves Proteus modo se tenuabit in u
Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus ap
Hi iaculo pisces, illi capiuntur ab hamis:
Hos cava contento retia fune trahunt.
Nec tibi conveniat cunctos modus unus ad a
Longius insidias cerva videbit anus.
Si doctus videare rudi, petulansve pudenti,
Diffidet miseræ protinus illa sibi.
Inde fit, ut, quæ se timuit committere hones
Vilis in amplexus inferioris eat.
Pars superat cœpti, pars est exhausta, labori
Hic teneat nostras anchora iacta rates.

Liber secundus

Dicite, Io Pæan: et, io, bis dicite, Pæan:
Decidit in casses præda petita meos.
Lætus amans donet viridi mea carmina pal
Præferar Ascræo Mæonioque seni.
Talis ab armiferis Priameius hospes Amycli
Candida cum rapta coniuge vela dedit.
Talis erat, qui te curru victore ferebat,
Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Quid properas, iuvenis? mediis tua pinus in
Navigat: et longe, quem peto, portus abest
Non satis est venisse tibi me vate puellam.
Arte mea capta est: arte tenenda mea est.
Nec minor est virtus, quam quærere, parta t
Casus inest illic: hic erit artis opus.
Nunc mihi, si quando, Puer et Cytherea, fav
Nunc Erato: nam tu nomen amoris habe
Magna paro; quas possit Amor remanere per
Dicere, tam vasto pervagus orbe puer.
Et levis est, et habet geminas, quibus evolet
Difficile est illis imposuisse modum.
Hospitis effugio præstruxerat omnia Minos
Audacem pennis reperit ille viam.
Dædalus ut clausit conceptum crimine matr
Semibovemque virum, semivirumque bo
Sit modus exsilio, dixit, iustissime Minos
Accipiat cineres terra paterna meos.
Et quoniam in patria, fatis agitatus iniquis
Vivere non potui, sit mihi posse mori.
Da reditum puero, senis est si gratia vilis:
Si non vis puero parcere, parce seni.
Dixerat hæc: sed et hæc, et multo plura lice
Dicere: regressus non dabat ille viro.
Quod simul ac sensit, Nunc, o nunc, Dædal
Materiam, qua sis ingeniosus, habes.
Possidet en terras, et possidet æquora Mino
Nec tellus nostræ, nec patet unda fugæ.
Restat iter cœlo: cœlo tentabimus ire.
Da veniam cœpto, Iupiter alte, meo.
Non ego sidereas adfecto tangere sedes.
Qua fugiam dominum nulla, nisi ista, via
Per Styga detur iter: Stygias tranabimus u
Sint mihi naturæ iura novanda meæ.

le sæpe movent: quis crederet umquam
aërium carpere posse vias?
docera disponit in ordine pennas:
lini vincula nectit opus:
ceris adstringitur igne solutis:
nova iam labor artis erat.
amque puer pennasque renidens,
e humeris arma parata suis.
s, inquit, patria est adeunda carinis:
Minos effugiendus ope.
uit Minos; alia omnia clausit.
, inventis aera rumpe meis.
irgo Tegeæa, comesque Bootæ
ion adspiciendus erit.
tare datis: ego prævius ibo.
s sequi: me duce tutus eris.
erias vicino sole per auras
patiens cera caloris erit:
propiore freto iactabimus alas,
uoreis penna madescet aquis.
e vola: ventos quoque, nate, timeto;
ent auræ, vela secunda dato.
ptat opus puero, monstratque moveri:
rmas ut sua mater aves.
s humeris adcommodat alas:
m timide corpora librat iter.
urus parvo dedit oscula nato:
lacrimas continuere genæ.
collis, campis erat altior æquis:
unt miseræ corpora bina fugæ.
suas, et nati respicit alas
t cursus sustinet usque suos.
n delectat iter: positoque timore
ci fortius arte volat.
emula dum captat arundine pisces,
ceptum dextra reliquit opus.
æva fuerant Naxosque relictæ,
t Clario Delos amata Deo.
thos erant, silvisque umbrosa Calymne,
piscosis Astypalæa vadis:
autis nimium temerarius ausis,
iter, deseruitque ducem.
; et cera Deo propiore liquescit:
ventos brachia mota tenent.
mmo despexit in æquora cœlo:
pavido venit oborta metu.
æ; nudos quatit ille lacertos;
; nec, quo sustineatur, habet.
cadens, Pater, o pater, auferor, inquit.
virides ora loquentis aquæ.
lix, iam non pater, Icare, clamat,
at, ubi es? quove sub axe volas?
at: pennas adspexit in undis.
ellus; æquora nomen habent.
inos hominis compescere pennas:
volucrem detinuisse paro.
monias si quis decurrit ad artes;
od a teneri fronte revellet equi.
at vivat amor, Medeides herbæ:
um magicis mania Marsa sonis.
iden, Circe tenuisset Ulixen,
vari carmine possit amor.
uerint pallentia philtra puellis:
cent animis; vimque furoris habent.
ne nefas: ut ameris, amabilis esto:
on facies, solave forma dabit.
uo Nireus adamatus Homero;
e tener crimine raptus Hylas;
eneas, nec te mirere relictum,

Ingenii dotes corporis adde bonis.
Forma bonum fragile est; quantumque accedit ad annos
Fit minor; et spatio carpitur ipsa suo.
Nec violæ semper, nec hiantia lilia florent,
Et riget amissa spina relicta rosa.
Et tibi iam cani venient, formose, capilli:
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Iam molire animum, qui duret, et adstrue formæ:
Solus ad extremos permanet ille rogos.
Nec levis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit, et linguas edidicisse duas.
Non formosus erat, sed erat facundus Ulixes:
Et tamen æquoreas torsit amore Deas.
O quoties illum doluit properare Calypso;
Remigioque aptas esse negavit aquas!
Hæc Troiæ casus iterumque iterumque rogabat.
Ille referre aliter sæpe solebat idem.
Litore constiterant: illic quoque pulchra Calypso
Exigit Odrysii fata cruenta ducis.
Ille levi virga, (virgam nam forte tenebat)
Quod rogat, in spisso litore pingit opus.
Hæc, inquit, Troia est: (muros in litore fecit:)
Hic tibi sit Simois: hæc mea castra puta.
Campus erat, (campumque facit) quem cæde Dolonis
Sparsimus, Hæmonios dum vigil optat equos.
Illic Sithonii fuerant tentoria Rhesi:
Hac ego sum raptis parte revectus equis.
Pluraque pingebat: subitus cum Pergama fluctus
Abstulit, et Rhesi cum duce castra suo.
Tum Dea, Quas, inquit, fidas tibi credis ituro,
Perdiderint undæ nomina quanta, vides?
Ergo age, fallaci timide confide figuræ,
Quisquis es: aut aliquid corpore pluris habe.
Dextera præcipue capit indulgentia mentes:
Asperitas odium, sævaque verba, movent.
Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis,
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.
At caret insidiis hominum, quia mitis, hirundo:
Quasque colat turres Chaonis ales habet.
Este procul lites, et amaræ prœlia linguæ.
Dulcibus est verbis mollis alendus amor.
Lite fugent nuptæque viros, nuptasque mariti:
Inque vicem credant res sibi semper agi.
Hoc decet uxores: dos est uxoria, lites.
Audiat optatos semper amica sonos.
Non legis iussu lectum venistis in unum:
Fungitur in vobis munere legis amor.
Blanditias molles, auremque iuvantia verba
Adfer, ut adventu læta sit illa tuo.
Non ego divitibus venio præceptor Amoris:
Nil opus est illi, qui dabit, arte mea.
Secum habet ingenium, qui, cum libet, Accipe, dicit.
Cedimus: inventis plus placet ille meis.
Pauperibus vates ego sum; quia pauper amavi.
Cum dare non possem munera, verba dabam.
Pauper amet caute: timeat maledicere pauper:
Multaque, divitibus non patienda, ferat.
Me memini iratum dominæ turbasse capillos:
Hæc mihi quam multos abstulit ira dies!
Nec puto, nec sensi tunicam laniasse; sed ipsa
Dixerat: et pretio est illa redemta meo.
At vos, qui sapitis, vestri peccata magistri
Effugite, et culpæ damna timete meæ.
Prœlia cum Parthis, cum culta pax sit amica;
Et iocus, et caussas quidquid amoris habet.
Si nec blanda satis, nec erit tibi comis amanti;
Perfer, et obdura: postmodo mitis erit.
Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus:
Frangis, si vires experiere tuas.

Obliquo tranantur aquæ: nec vincere possis
Flumina, si contra, quam rapit unda, nates.
Obsequium tigresque domat Numidasque leones.
Rustica paullatim taurus aratra subit.
Quid fuit asperius Nonacrina Atalanta?
Succubuit meritis trux tamen illa viri.
Sæpe suos casus, nec mitia facta puellæ
Flesse sub arboribus Milaniona ferunt.
Sæpe tulit iusso fallacia retia collo:
Sæpe fera torvos cuspide fixit apros.
Sensit et Hylæi contentum saucius arcum:
Sed tamen hoc arcu notior alter erat.
Non te Mænalias armatum scandere silvas,
Nec iubeo collo retia ferre tuo.
Pectora nec missis iubeo præbere sagittis:
Artis erunt cauto mollia iussa meæ.
Cede repugnanti; cedendo victor abibis.
Fac modo, quas partes illa iubebit, agas.
Arguet, arguito; quidquid probat illa, probato:
Quod dicet, dicas: quod negat illa, neges.
Riserit, adride: si flebit, flere memento.
Imponat leges vultibus illa tuis.
Seu ludet, numerosque manu iactabit eburnos;
Tu male iactato, tu male iacta dato.
Seu iacies talos, victam ne pœna sequatur,
Damnosi facito stent tibi sæpe canes:
Sive latrocinii sub imagine calculus ibit;
Fac pereat vitreo miles ab hoste tuus.
Ipse tene distenta suis umbracula virgis:
Ipse face in turba, qua venit illa, locum.
Nec dubita tereti scamnum producere lecto:
Et tenero soleam deme, vel adde, pedi.
Sæpe etiam dominæ, quamvis horrebis et ipse,
Algentis manus est calfacienda sinu.
Nec tibi turpe puta (quamvis tibi turpe, placebit)
Ingenua speculum sustinuisse manu.
Ille, fatigatæ perdendo monstra novercæ,
Qui meruit cœlum, quod prior ipse tulit,
Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas
Creditur, et lanas excoluisse rudes.
Paruit imperio dominæ Tirynthius heros.
I nunc; et dubita ferre, quod ille tulit.
Iussus adesse foro, iussa maturius hora
Fac semper venias; nec nisi serus abi.
Occurras aliquo tibi dixerit; omnia differ;
Curre; nec inceptum turba moretur iter.
Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit:
Tunc quoque pro servo, si vocat illa, veni.
Rure eris, et dicet, Venias, (Amor odit inertes)
Si rota defuerit, tu pede carpe viam.
Nec grave te tempus sitiensve Canicula tardet,
Nec via per iactus candida facta nives.
Militiæ species amor est: discedite segnes.
Non sunt hæc timidis signa tuenda viris.
Nox, et hiems, longæque viæ, sævique dolores
Mollibus his castris, et labor omnis inest.
Sæpe feres imbrem cœlesti nube solutum;
Frigidus, et nuda sæpe iacebis humo.
Cynthius Admeti vaccas pavisse Pheræas
Fertur, et in parva delituisse casa.
Quod Phœbum decuit, quem non decet? exue fastus,
Curam mansuri quisquis amoris habes.
Si tibi per tutum planumque negabitur ire,
Atque erit adposita ianua fulta sera;
At tu per præceps tecto delabere aperto:
Det quoque furtivas alta fenestra vias.
Læta erit, ut caussam tibi se sciet esse pericli.
Hoc dominæ certi pignus amoris erit.
Sæpe tua poteras, Leandre, carere puella;
Tranabas, animum nosset ut illa tuum.
Nec pudor ancillas, ut quæque erit ordine pr
Nec tibi sit servos demeruisse pudor.
Nomine quemque suo (nulla est iactura) sal
Iunge tuis humiles, ambitiose, manus.
Sed tamen et servo (levis est impensa) rogan
Porrige fortunæ munera parva tuæ.
Porrige et ancillæ, qua pœnas luce pependit
Lusa maritali Gallica veste manus.
Fac plebem (mihi crede) tuam: sit semper in
Ianitor, et thalami qui iacet ante fores.
Nec dominam iubeo pretioso munere dones:
Parva, sed e parvis callidus apta dato.
Dum bene dives ager, dum rami pondere nut
Adferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa;
Illa vel in Sacra sint licet emta Via.
Adferat aut uvas, aut quas Amaryllis amabat
At nunc castaneas non amat illa nuces.
Quin etiam turdoque licet, missaque columb
Te memorem dominæ testificere tuæ.
Turpiter his emitur spes mortis, et orba sen
Ah pereant, per quos munera crimen habe
Quid tibi præcipiam teneros quoque mittere
Hei mihi! non multum carmen honoris hab
Carmina laudantur: sed munera magna petu
Dummodo sit dives, barbarus ipse placet.
Aurea nunc vere sunt secula. Plurimus auro
Venit honos: auro conciliatur amor.
Ipse licet Musis venias comitatus, Homere;
Si nihil adtuleris, ibis, Homere, foras.
Sunt tamen et doctæ, rarissima turba, puellæ:
Altera non doctæ turba, sed esse volunt.
Utraque laudentur per carmina: carmina lect
Commendet dulci qualiacumque sono.
His ergo, aut illis, vigilatum carmen in ipsas,
Forsitan exigui muneris instar erit.
At, quod eris per te facturus, et utile credis,
Id tua te facito semper amica roget.
Libertas alicui fuerit promissa tuorum;
Hanc tamen a domina fac petat ille tua.
Si pœnam servo, si vincula sæva remittis,
Quod facturus eras, debeat illa tibi.
Utilitas tua sit: titulus donetur amicæ.
Perde nihil: partes illa potentis agat.
Sed te, cuicumque est retinendæ cura puellæ,
Attonitum forma fac putet esse sua.
Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus:
Sive erit in Cois, Coa decere puta.
Aurata est, ipso tibi sit pretiosior auro:
Gausapa si sumsit, gausapa sumta proba.
Adstiterit tunicata; Moves incendia; clama:
Sed timida, caveat frigora, voce roga.
Compositum discrimen erit; discrimina lauda:
Torserit igne comam; torte capille place.
Brachia saltantis, vocem mirare canentis:
Et, quod desierit, verba querentis habe.
Ipsos concubitus, ipsum venerere licebit,
Quod iuvat; et querula gaudia voce notes.
Ut fuerit torva violentior illa Medusa;
Fiet amatori lenis et æqua suo.
Tantum, ne pateas verbis simulator in illis,
Effice: nec vultu destrue dicta tuo.
Si latet ars, prodest; adfert deprensa pudorem
Atque adimit merito tempus in omne fidem.
Sæpe sub autumno (cum formosissimus annus,
Plenaque purpureo subrubet uva mero;
Cum modo frigoribus premimur, modo solvim
Aere non certo corpora languor habet.

valeat: sed, si male firma cubarit,
a cœli senserit ægra sui;
et pietas tua sit manifesta puellæ:
, quod plena postmodo falce metas.
ro-i veniant fastidia morbi;
nas fiant, quæ sinet ipsâ, manus.
entem; nec tædeat oscula ferre:
lacrimas combibat ore tuas.
; sed cuncta palam: quotiesque libebit,
ras illi, somnia læta vide.
ue lustret anus lectumque locumque:
et tremula sulphur et ova manu.
s inerunt gratæ vestigia curæ:
multis hæc via fecit iter.
ficiis odium quæratur ab ægra;
n blanda sedulitate modus.
rohibe, nec amari pocula succi
rivalis misceat illa tuus.
i dederis a litore carbasa, vento
, medio cum potiere freto.
errat amor, vires sibi colligat usu:
utrieris, tempore firmus erit.
am metuis, vitulum mulcere solebas:
nunc recubas arbore, virga fuit.
uguus, sed opes adquirit eundo;
venit, multas accipit amnis aquas.
nsuescat: nil consuetudine maius.
bi dum capias, tædia nulla fuge.
videat: tibi semper præbeat aurem:
t vultus noxque diesque tuos.
maior erit fiducia, posse requiri;
cul, absenti cura futurus, abi.
: requietus ager bene credita reddit:
e cœlestes arida sorbet aquas.
emophoon præsens moderatius ussit:
velis acrius illa datis.
absens sollers torquebat Ulixes:
des aberat, Laodamia, tuus.]
ta brevis: lentescunt tempore curæ.
que absens, et novus intrat, amor.
laus abest, Helene ne sola iaceret,
est tepido nocte recepta sinu.
hic, Menelae, fuit? tu solus abibas:
b tectis hospes et uxor erant.
imidas credis, furiose, columbas?
montano credis ovile lupo?
peccat; nil hic committit adulter:
quod faceret quilibet, ille facit.
erium, dando tempusque locumque.
i consilio est usa puella tuo?
? vir abest, et adest non rusticus hospes:
in vacuo sola cubare toro.
rides: Helenen ego crimine solvo.
umani commoditate viri.
ulvus aper media tam sævus in ira,
o rabidos cum rotat ore canes:
n catulis lactentibus ubera præbet:
is ignaro vipera læsa pede:
am, socii deprensa pellice lecti,
t in vultu pignora mentis habet.
lammasque ruit: positoque decore
t Aonii cornibus icta Dei.
lmissum, violataque iura maritæ,
per natos Phasias ulta suos.
parens (hæc est, quam cernis, hirundo)
signatum sanguine pectus habet.
ompositos, hoc firmos solvit amores:
sunt cautis ista timenda viris.
s uni damnat censura puellæ.

Dî melius! vix hoc nupta tenere potest.
Ludite: sed furto celetur culpa modesto.
Gloria peccati nulla petenda sui.
Nec dederis munus, cognosse quod altera possit:
Nec sint nequitiæ tempora certa tuæ.
Et, ne te latebris capiat sibi femina notis,
Non uno est omnis convenienda loco.
Et quoties scribes, totas prius ipse tabellas
Inspice: plus multæ, quam sibi missa, legunt.
Læsa Venus iusta arma movet, telumque remittit:
Et, modo quod questa est, ipse querare, facit.
Dum fuit Atrides una contentus, et illa
Casta fuit; vitio est improba facta viri.
Audierat, laurumque manu, vittasque ferentem,
Pro nata Chrysen non valuisse sua.
Audierat, Lyrnesi, tuos, abducta, dolores;
Bellaque per turpes longius isse moras.
Hæc tamen audierat: Priameida viderat ipsam.
Victor eras prædæ præda pudenda tuæ.
Inde Thyestiaden thalamoque animoque recepit;
Et male peccantem Tyndaris ulta virum.
Quæ bene celaris, si qua tamen acta patebunt,
Illa licet pateant, tu tamen usque nega.
Tum neque subiectus, solito nec blandior esto.
Hæc animi multum signa nocentis habent.
Sed lateri nec parce tuo: pax omnis in uno
Concubitu: prior hoc inficianda Venus.
Sunt, qui præcipiant herbas, satureia, nocentes
Sumere: (iudiciis ista venena meis.)
Aut piper urticæ mordacis semine miscent;
Tritaque in annoso flava pyrethra mero.
Sed Dea non patitur sic ad sua gaudia cogi,
Colle sub umbroso quam tenet altus Eryx.
Candidus, Alcathoi qui mittitur urbe Pelasga,
Bulbus, et, ex horto quæ venit, herba salax,
Ovaque sumantur, sumantur Hymettia mella,
Quasque tulit folio pinus acuta nuces.
Docta, quid ad medicas, Erato, deverteris artes?
Interior curru meta terenda meo est.
Qui modo celabas monitu tua crimina nostro;
Flecte iter, et monitu detege furta meo.
Nec levitas culpanda mea est: non semper eodem
Impositos vento panda carina vehit.
Nam modo Threicio Borea, modo currimus Euro:
Sæpe tument Zephyro lintea, sæpe Noto.
Adspice, ut in curru modo det fluitantia rector
Lora, modo admissos arte retentet equos.
Sunt quibus ingrate timida indulgentia servit:
Et, si nulla subest æmula, languet amor.
Luxuriant animi rebus plerumque secundis;
Nec facile est æqua commoda mente pati.
Ut levis absumtis paullatim viribus ignis
Ipse latet, summo candet in igne cinis:
Sed tamen extinctas admoto sulfure flammas
Invenit; et lumen, quod fuit ante, redit:
Sic, ubi pigra situ securaque pectora torpent,
Acribus est stimulis eliciendus amor.
Fac timeat de te, tepidamque recalface mentem:
Palleat indicio criminis illa tui.
O quater, et quoties numero comprendere non est,
Felicem, de quo læsa puella dolet!
Quæ, simul invitas crimen pervenit ad aures,
Excidit; et miseræ voxque colorque fugit.
Ille ego sim, cuius laniet furiosa capillos:
Ille ego sim, teneras cui petat ungue genas:
Quem videat lacrimans: quem torvis sp[illegible] et ocelli[illegible]
Quo sine non possit vivere: [illegible]
Si spatium quæras; brev[illegible]
Ne lentâ vires coll[illegible]

Candida iamdudum cingantur colla lacertis:
Inque tuos flens est accipienda sinus.
Oscula da flenti: Veneris da gaudia flenti.
Pax erit: hoc uno solvitur ira modo.
Cum bene sævierit, cum certa videbitur hostis;
Tum pete concubitus fœdera: mitis erit.
Illic depositis habitat Concordia telis:
Illo (crede mihi) Gratia nata loco est.
Quæ modo pugnarunt, iungunt sua rostra columbæ;
Quarum blanditias, verbaque murmur habet.
Prima fuit rerum confusa sine ordine moles:
Unaque erant facies sidera, terra, fretum.
Mox cœlum impositum terris: humus æquore cincta (est:
Inque suas partes cessit inane Chaos.
Silva feras, volucres aer accepit habendas:
In liquida pisces delituistis aqua.
Tum genus humanum solis errabat in agris:
Idque meræ vires, et rude pectus erat.
Silva domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes:
Iamque diu nulli cognitus alter erat.
Blanda truces animos fertur mollisse voluptas:
Constiterant uno femina virque loco.
Quid facerent? ipsi nullo didicere magistro:
Arte Venus nulla dulce peregit opus.
Ales habet, quod amet: cum quo sua gaudia iungat,
Invenit in media femina piscis aqua.
Cerva parem sequitur; serpens serpente tenetur:
Hæret adulterio cum cane nexa canis.
Læta salitur ovis: tauro quoque læta iuvenca est:
Sustinet immundum sima capella marem.
In furias agitantur equæ, spatioque remota
Per loca dividuos amne sequuntur equos.
Ergo age; et iratæ medicamina fortia præbe:
Illa feri requiem sola doloris habent.
Illa Machaonios superant medicamina succos:
His, ubi peccaris, restituendus eris.
Hæc ego cum canerem, subito manifestus Apollo
Movit inaurata pollice fila lyræ.
In manibus laurus: sacris inducta capillis
Laurus erat: vates ille videndus agit.
Is mihi, Lascivi, dixit, præceptor Amoris,
Duc, age, discipulos ad mea templa tuos.
Est ibi diversum fama celebrata per orbem
Litera; cognosci quæ sibi quemque iubet.
Qui sibi notus erit, solus sapienter amabit;
Atque opus ad vires exiget omne suas.
Cui faciem natura dedit, spectetur ab illa:
Cui color est, humero sæpe patente cubet.
Qui sermone placet, taciturna silentia rumpat;
Qui canit arte, canat: qui bibit arte, bibat.
Sed neque declament medio sermone diserti:
Nec sua non sanus scripta poeta legat.
Sic monuit Phœbus: Phœbo parete monenti.
Certa Dei sacro est huius in ore fides.
Ad propiora vocor: quisquis sapienter amabit,
Vincet, et e nostra, quod petet, arte feret.
Credita nec semper sulci cum fœnore reddunt:
Nec semper dubias adiuvat aura rates.
Quod iuvat, exiguum; plus est, quod lædit amantes:
Proponant animo multa ferenda suo.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla;
Cærula quot baccas Pallados arbor habet;
Litore quot conchæ, tot sunt in amore dolores;
Quæ patimur, multo spicula felle madent.
Dicta erit isse foras, quam tu fortasse videbis;
Isse foras, et te falsa videre, puta.
Clausa tibi fuerit promissa ianua nocte:
Perfer et immunda ponere corpus humo.
Forsitan et vultu mendax ancilla superbo
Dicet, Quid nostras obsidet iste fores?
Postibus et duræ supplex blandire puellæ;
Et capiti demtas in fore pone rosas.
Cum volet, accedes: cum te vitabit, abibis.
Dedecet ingenuos tædia ferre sui.
Effugere hunc non est, quare tibi possit ami
Dicere? non omni tempore sensus adest.
Nec maledicta puta, nec verbera ferre puell
Turpe, nec ad teneros oscula ferre pedes.
Quid moror in parvis? animus maioribus in
Magna canam: toto pectore, vulgus, ades.
Ardua molimur: sed nulla, nisi ardua, virtu
Difficilis nostra poscitur arte labor.
Rivalem patienter habe; victoria tecum
Stabit: eris magni victor in arce Iovis.
Hæc tibi non hominem, sed quercus crede P
Dicere: nil istis ars mea maius habet.
Innuet illa, feras: scribet, ne tange tabellas:
Unde volet, veniat: quoque libebit, eat.
Hoc in legitima præstant uxore mariti;
Cum tener, ad partes tu quoque, somne,
Hac ego, confiteor, non sum perfectus in art
Quid faciam? monitis sum minor ipse mei
Mene palam nostræ det quisquam signa pu
Et patiar? nec me quolibet ira ferat?
Oscula vir dederat (memini) suus: oscula qu
Sum data: barbariæ noster abundat amor.
Non semel hoc vitium nocuit mihi: doctior i
Quo veniunt alii conciliante viro.
Sed melius nescisse fuit: sine furta tegantur:
Ne fugiat victo fassus ab ore pudor.
Quo magis, o iuvenes, deprendere parcite ve
Peccent: peccantes verba dedisse putent.
Crescit amor prensis: ubi par fortuna duo
In causa damni perstat uterque sui.
Fabula narratur toto notissima cœlo,
Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.
Mars pater, insano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.
Nec Venus oranti (neque enim Dea mollior u
Rustica Gradivo, difficilisve fuit.
Ah quoties lascivæ pedes risisse mariti
Dicitur, et duras igne vel arte manus!
Marte palam simulat Vulcanum imitata, dec
Multaque cum forma gratia mixta fuit.
Sed bene concubitus primos celare solebant.
Plena verecundi culpa pudoris erat.
Indicio Solis (quis Solem fallere possit?)
Cognita Vulcano coniugis acta suæ.
Quam mala, Sol, exempla moves? pete munu
Et tibi, si taceas, quod dare possit, habet.
Mulciber obscuros lectum circaque superque
Disponit laqueos: lumina fallit opus.
Fingit iter Lemnon: veniunt ad fœdus amant
Impliciti laqueis nudus uterque iacent.
Convocat ille Deos: præbent spectacula capti.
Vix lacrimas Venerem continuisse putant.
Non vultus texisse suos, non denique possunt
Partibus obscœnis opposuisse manus.
Hic aliquis ridens, In me, fortissime Mavors,
Si tibi sunt oneri, vincula transfer, ait.
Vix precibus, Neptune, tuis captiva resolvit
Corpora. Mars Threcen occupat; illa Paphon.
Hoc tibi profectum, Vulcane: quod ante teg
Liberius faciunt, ut pudor omnis abest.
Sæpe tamen demens stulte fecisse fateris:
Teque ferunt iræ pœnituisse tuæ.
Hoc vetui: vos ecce vetat deprensa Dione
Insidias illas, quas tulit ipsa, pati.

i laqueos disponite: nec vos
cana verba notata manu.
ant (si iam captanda putabunt) ;
nt iustos ignis et unda viros.
tor: nihil hic, nisi lege remissum,
nostris instita nulla iocis.
ratus ausit vulgare profanis,
Threicia sacra reperta Samo?
tus, præstare silentia rebus:
ravis est culpa, tacenda loqui.
frustra captatis arbore pomis,
media Tantalus aret aqua!
erea iubet sua sacra taceri.
eniat ne quis ad illa loquax.
sunt Veneris mysteria cistis;
sanis ictibus æra sonant:
r nos medio versantur in usu:
er nos ut latuisse velint.
bem, quoties velamina ponit,
læva semireducta manu.
mque coit pecus, hoc quoque viso,
tus sæpe puella suos.
alami furtis et ianua nostris:
b iniecta veste pudenda latet.
ebras, at quiddam nubis opacæ
, atque aliquid luce patente minus.
, cum solem nondum prohibebat et im-
quercus tecta cibumque dabat; (brem
æ antris, non sub Iove, iuncta voluptas.
populo cura pudoris erat.
urpis titulos imponimus actis:
ur magno nil, nisi posse loqui.
ies omnes ubicumque puellas,
dicas, Hæc quoque nostra fuit:
as tu digitis ostendere possis;
e attigeris, fabula turpis erit.
; fingunt quidam, quæ vera negarent,
n se concubuisse ferunt.
queunt, quæ possunt nomina tractant:
non tacto corpore, crimen habet.
e fores, custos odiose, puellæ;
duris postibus adde seras.
erest, cum nominis extat adulter;
od non contigit esse, cupit?
os parce profitemur amores:
unt solida mystica furta fide.
pue vitia exprobrare puellæ,
multis dissimulasse fuit.
romedæ color est obiectus ab illo,
gemino cui pede penna fuit.
dromache visa est spatiosior æquo:
modicam diceret, Hector erat.
rs, adsuesce; feres bene: multa vetustas
ncipiens omnia sentit amor.
viridi coalescit cortice ramus,
tenerum qualibet aura, cadet.
entis, spatio durata, resistet,
adoptivas arbor habebit opes.
lies omnes e corpore mendas:
nit vitium, desinit esse mora.
ares taurorum terga recusant,
mitas tempore fallit odor.
ollire licet mala: fusca vocetur,
yrica cui pice sanguis erit.
eneri similis: si flava, Minervæ.
, macie quæ male viva sua est.
, quæcumque brevis; quæ turgida, ple-
itium proximitate boni. (nam:
mus eat, nec quo sit nata require

Consule: quæ rigidus munera Censor habet.
Præcipue, si flore caret, meliusque peractum
Tempus; et albentes iam legit illa comas.
Utilis, o iuvenes! aut hæc, aut serior ætas.
Iste feret segetes; iste serendus ager.
Dum vires annique sinunt, tolerate labores:
Iam veniet tacito curva senecta pede.
Aut mare remigiis, aut vomere findite terras;
Aut fera belligeras addite in arma manus:
Aut latus, et vires, operamque adferte puellis.
Hoc quoque militiæ est: hoc quoque quærit opes.
Adde, quod est illis operum prudentia maior:
Solus et, artifices qui facit, usus adest.
Illæ munditiis annorum damna rependunt:
Et faciunt cura, ne videantur anus.
Utque velis, Venerem iungunt per mille figuras.
Inveniat plures nulla tabella modos.
Illis sentitur non irritata voluptas:
Quod iuvet, ex æquo femina virque ferant:
Odi concubitus, qui non utrumque resolvunt:
Hoc est, cur pueri tangar amore minus.
Odi quæ præbet, quia sit præbere necesse;
Siccaque de lana cogitat ipsa sua.
Quæ datur officio, non est mihi grata voluptas.
Officium faciat nulla puella mihi.
Me voces audire iuvat sua gaudia fassas:
Utque morer memet, sustineamque, roget.
Adspiciam dominæ victos amentis ocellos.
Langueat; et tangi se velet illa diu.
Hæc bona non primæ tribuit natura iuventæ,
Quæ cito post septem lustra venire solent. (tum
Qui properant, nova musta bibant: mihi fundat avi-
Consulibus priscis condita testa merum.
Nec platanus, nisi sera, potest obsistere Phœbo:
Et lædunt nudos prata novella pedes.
Scilicet Hermionem Helenæ præponere posses?
Et melior Gorge, quam sua mater, erat?
Ad Venerem quicumque voles attingere seram,
Si modo duraris, præmia digna feres.
Conscius ecce duos accepit lectus amantes:
Ad thalami clausas, Musa, resiste fores.
Sponte sua, sine te, celeberrima verba loquentur:
Nec manus in lecto læva iacebit iners.
Invenient digiti, quod agant in partibus illis,
In quibus occulte spicula figit Amor.
Fecit in Andromache prius hoc fortissimus Hector;
Nec solum bellis utilis ille fuit.
Fecit et in capta Lyrneside magnus Achilles,
Cum premeret mollem lassus ab hoste torum.
Illis te tangi manibus, Brisei, sinebas,
Imbutæ Phrygia quæ nece semper erant.
An fuit hoc ipsum, quod te, lasciva, iuvaret,
Ad tua victrices membra venire manus?
Crede mihi, non est Veneris properanda voluptas;
Sed sensim tarda prolicienda mora.
Cum loca repereris, quæ tangi femina gaudet;
Non obstet, tangas quo minus illa, pudor.
Adspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut sola liquida sæpe refulget aqua.
Accedent questus, accedet amabile murmur,
Et dulces gemitus, aptaque verba loco.
Sed neque tu dominam velis maioribus usus
Desine, nec cursus anteat illa tuos.
Ad metam properate simul: tum plena voluptas;
Cum pariter victi femina virque iacent.
Hic tibi servandus tenor est; cum libera dantur
Otia; furtivum nec timor urget opus.
Cum mora non tuta est; totis incumbere remis
Utile, et admisso subdere calcar equo.

Finis adest operi: palmam date, grata iuventus;
Sertaque odoratæ myrtea ferte comæ.
Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Æacides dextra, pectore Nestor erat;
Quantus erat Calchas extis, Telamonius armis,
Automedon curru, tantus amator ego.
Me vatem celebrate, viri; mihi dicite laudes:
Cantetur toto nomen in orbe meum.
Arma dedi vobis: dederat Vulcanus Achilli.
Vincite muneribus, vicit ut ille, datis.
Sed quicumque meo superarit Amazona ferro,
Inscribat spoliis: Naso magister erat.
Ecce rogant teneræ, sibi dem præcepta, puellæ.
Vos eritis chartæ proxima cura meæ.

Liber tertius

Arma dedi Danais in Amazonas: arma supersunt,
Quæ tibi dem, et turmæ, Penthesilea, tuæ.
Ite in bella pares: vincant, quibus alma Dione
Faverit, et, toto qui volat orbe, Puer.
Non erat armatis æquum concurrere nudas:
Sic etiam vobis vincere turpe, viri.
Dixerit e multis aliquis, Quid virus in anguem
Adiicis? et rabidæ tradis ovile lupæ?
Parcite paucarum diffundere crimen in omnes.
Spectetur meritis quæque puella suis.
Si minor Atrides Helenen, Helenesque sororem
Quo premat Atrides crimine maior habet;
Si scelere Œclides Talaionidæ Eriphyles
Vivus et in vivis ad Styga venit equis;
Est pia Penelope, lustris errante duobus,
Et totidem lustris bella gerente viro.
Respice Phylaciden: et quæ comes isse marito
Fertur; et ante annos occubuisse suos.
Fata Pheretiadæ coniux Pagasæa redemit:
Proque sui est uxor funere lata viri.
Accipe me, Capaneu; cineres miscebimur, inquit
Iphias: in medios desiluitque rogos.
Ipsa quoque et cultu est et nomine femina Virtus.
Non mirum, populo si favet illa suo.
Nec tamen hæ mentes nostra poscuntur ab arte.
Conveniunt cymbæ vela minora meæ.
Nil, nisi lascivi per me discuntur amores:
Femina præcipiam quo sit amanda modo.
Femina nec flammas, nec sævos discutit arcus.
Parcius hæc video tela nocere viris.
Sæpe viri fallunt; teneræ non sæpe puellæ:
Paucaque, si quæras, crimina fraudis habent.
Phasida, iam matrem, fallax dimisit Iason:
Venit in Æsonios altera nupta sinus.
Quantum in te, Theseu, volucres Ariadna marinas
Pavit, in ignoto sola relicta loco.
Quære, novem cur isse vias dicatur, et audi
Depositis silvas Phyllida flesse comis.
At famam pietatis habet; tamen hospes et ensem
Præbuit, et caussam mortis, Elissa, tuæ.
Quid vos perdiderit, dicam? Nescistis amare.
Defuit ars vobis: arte perennat amor.
Nunc quoque nescirent: sed me Cytherea docere
Iussit: et ante oculos constitit ipsa meos.
Tum mihi, Quid miseræ, dixit, meruere puellæ?
Traditur armatis vulgus inerme viris.
Illos artifices gemini fecere libelli:
Hæc quoque pars monitis erudienda tuis.
Probra Therapnææ qui dixerat ante maritæ,
Mox cecinit laudes prosperiore lyra.
Si bene te novi, cultas ne læde puellas:
Gratia, dum vives, ista petenda tibi.
Dixit: et e myrto (myrto nam vincta capillos
Constiterat) folium, granaque pauca dedit.
Sensimus acceptis numen quoque: purior æthe
Fulsit, et e toto pectore cessit onus.
Dum facit ingenium; petite hinc præcepta, pue
Quas pudor, et leges, et sua iura sinunt.
Venturæ memores iam nunc estote senectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, et veros etiam nunc editis annos,
Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.
Nec, quæ præteriit, iterum revocabitur unda:
Nec, quæ præteriit, hora redire potest.
Utendum est ætate; cito pede labitur ætas,
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fu
Hos ego, qui canent frutices, violaria vidi:
Hac mihi de spina grata corona data est.
Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amante
Frigida deserta nocte iacebis anus;
Nec tua nocturna frangetur ianua rixa:
Sparsa nec invenies limina mane rosa.
Quam cito (me miserum!) laxantur corpora ru
Et perit, in nitido qui fuit ore, color!
Quasque fuisse tibi canas a virgine iures,
Spargentur subitæ per caput omne comæ.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas;
Nec faciunt cervos cornua iacta senes.
Nostra sine auxilio fugiunt bona: carpite florem;
Qui, nisi carptus erit, turpiter ipse cadet.
Adde, quod et partus faciunt breviora iuventæ
Tempora: continua messe senescit ager.
Latmius Endymion non est tibi, Luna, rubori;
Nec Cephalus roseæ præda pudenda Deæ.
Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis;
Unde habet Ænean Harmonienque suos?
Ite per exemplum, genus o mortale, Dearum;
Gaudia nec cupidis vestra negate viris.
Ut iam decipiant, quid perditis? omnia constant.
Mille licet sumant; deperit inde nihil.
Conteritur ferrum, silices tenuantur ab usu.
Sufficit, et damni pars caret illa metu.
Quid vetet adposito lumen de lumine sumi,
Quisve cavo vastas in mare servet aquas?
Det tamen ulla viro mulier, non expedit, inqui
Quid, nisi quam sumes, dic mihi, perdis aqua
Nec vos prostituit mea vox; sed vana timere
Damna vetat: damnis munera vestra carent.
Sed me flaminibus venti maioris iturum,
Dum sumus in portu, provehat aura levis.
Ordior a cultu: cultis bene Liber ab uvis
Provenit; et culto stat seges alta solo.
Forma Dei munus: forma quota quæque superbit?
Pars vestrum tali munere magna caret.
Cura dabit faciem: facies neglecta peribit;
Idaliæ similis sit licet illa Deæ.
Corpora si veteres non sic coluere puellæ;
Nec veteres cultos sic habuere viros.
Si fuit Andromache tunicas induta valentes;
Quid mirum? duri militis uxor erat.
Scilicet Aiaci coniux ornata venires,
Cui tegimen septem terga fuere boum.
Simplicitas rudis ante fuit: nunc aurea Roma
Edomiti magnas possidet orbis opes.
Adspice, quæ nunc sunt Capitolia, quæque fuer
Alterius dicas illa fuisse Iovis.
Curia, concilio quæ nunc dignissima tanto est,
De stipula, Tatio regna tenente, fuit.
Quæ nunc sub Phœbo ducibusque Palatia fulgent
Quid, nisi araturis pascua bubus, erant?
Prisca iuvent alios: ego me nunc denique natum
Gratulor: hæc ætas moribus apta meis.

ic terræ lentum subducitur aurum;
liverso litore concha venit.
escunt effosso marmore montes:
ærulæ mole fugantur aquæ.
us adest; nec nostros mansit in annos
, priscis illa superstes avis.
on caris aures onerate lapillis,
in viridi decolor Indus aqua.
raves insuto vestibus auro:
s petitis, sæpe fugatis, opes.
imur: non sint sine lege capilli.
rmam dantque negantque manus.
atus unum est: quod quamque decebit,
peculum consulat ante suum.
facies capitis discrimina puri:
atis Laodamia comis.
ma nodum sibi fronte relinqui,
aures, ora rotunda volunt.
s humero iactentur utroque:
umta, Phœbe canore, lyra.
ctæ religetur more Dianæ,
tonitas cum petit illa feras.
flatos laxe iacuisse capillos:
rictis impedienda comis.
nari testudine Cyllenea:
imiles fluctibus illa sinus.
nea numerabis in ilice glandes;
pes Hyble, nec quot in Alpe feræ;
positus numero comprendere fas est:
atus proxima quæque dies.
ecet multas coma: sæpe iacere
credas; illa repexa modo est.
nulet: sic capta vidit ut urbe
en, Hanc ego, dixit, amo.
hus, Satyris clamantibus Euœ,
carrus, Gnosi relicta, suos.
dulget vestro Natura decori,
nt multis damna pianda modis!
gimur, raptique ætate capilli,
ondes excutiente, cadunt.
em Germanis inficit herbis;
ero quæritur arte color.
dit densissima crinibus emtis;
alios efficit ære suos.
emisse palam: venire videmus
te oculos, Virgineumque chorum.
loquar? nec vos, segmenta, requiro;
Tyrio murice lana rubes.
ierint pretio leviore colores;
est, census corpore ferre suo?
or, tum cum sine nubibus aer,
pluvias concitat Auster aquas.
lis, qui quondam Phryxon et Hellen
is eripuisse dolis.
itatus, habet quoque nomen ab undis:
Nymphas hac ego veste tegi.
mulat: croceo velatur amictu,
iferos cum Dea iungit equos.
yrtos: hic purpureas amethystos,
rosas, Threiciamve gruem.
Amarylli, tuæ, nec amygdala desunt:
ribus nomina cera dedit.
ra parit flores, cum vere tepenti
emmas; pigraque cedit hiems:
plures succos bibit: elige certos:
nveniens omnibus omnis erit.
iveas: Briseida pulla decebant:
est, pulla tum quoque veste fuit.
uscas: albis, Cephei, placebas:

Sic tibi vestitæ pressa Seriphos erat.
Quam pene admonui, ne trux caper iret in alas;
Neve forent duris aspera crura pilis!
Sed non Caucasea doceo de rupe puellas,
Quæque bibant undas, Myse Caice, tuas.
Quid, si præcipiam, ne fuscet inertia dentes;
Oraque suscepta mane laventur aqua?
Scitis et inducta candorem quærere cera.
Sanguine quæ vero non rubet; arte rubet.
Arte, supercilii confinia nuda repletis,
Parvaque sinceras velat aluta genas.
Nec pudor est oculos tenui signare favilla;
Vel prope te nato, lucide Cydne, croco.
Est mihi, quo dixi vestræ medicamina formæ,
Parvus, sed cura grande libellus opus.
Hinc quoque præsidium læsæ petitote figuræ:
Non est pro vestris ars mea rebus iners.
Non tamen expositas mensa deprendat amator
Pyxidas: ars faciem dissimulata iuvat.
Quem non offendat toto fæx illita vultu,
Cum fluit in tepidos pondere lapsa sinus?
Œsypa quid redolent, quamvis mittatur Athenis
Demtus ab immundo vellere succus ovis?
Nec coram mixtas cervæ sumsisse medullas,
Nec coram dentes defricuisse probem.
Ista dabunt faciem; sed erunt deformia visu:
Multaque, dum fiunt turpia, facta placent.
Quæ nunc nomen habent operosi signa Myronis,
Pondus iners quondam, duraque massa fuit.
Annulus ut fiat, primo colliditur aurum:
Quas geritis vestes, sordida lana fuit.
Cum fieret, lapis asper erat; nunc nobile signum
Nuda Venus madidas exprimit imbre comas.
Tu quoque dum coleris, nos te dormire putemus;
Aptius a summa conspiciare manu.
Cur mihi nota tuo caussa est candoris in ore?
Claude forem thalami: quid rude prodis opus?
Multa viros nescire decet: pars maxima rerum
Offendat, si non interiora tegas.
Aurea quæ pendent ornato signa theatro,
Inspice, quam tenuis bractea ligna tegat.
Sed neque ad illa licet populo, nisi facta, venire:
Nec nisi submotis forma paranda viris.
At non pectendos coram præbere capillos,
Ut iaceant fusi per tua terga, vetem.
Illo præcipue, ne sis morosa, caveto
Tempore: nec lapsas sæpe resolve comas.
Tuta sit ornatrix: odi, quæ sauciat ora
Unguibus, et rapta brachia figit acu.
Devovet, et dominæ tangit caput illa: simulque
Plorat ad invisas sanguinolenta comas.
Quæ male crinita est, custodem in limine ponat;
Orneturve Bonæ semper in æde Deæ.
Dictus eram cuidam subito venisse puellæ;
Turbida perversas induit illa comas.
Hostibus eveniat tam fœdi caussa pudoris;
Inque nurus Parthas dedecus illud eat.
Turpe pecus mutilum: turpe est sine gramine campus:
Et sine fronde frutex; et sine crine caput.
Non mihi venistis, Semele, Ledeve, docendæ;
Perque fretum falso, Sidoni, vecta bove:
Aut Helene, quam non stulte, Menelae, reposcis,
Tu quoque non stulte, Troïe raptor, habes.
Turba docenda venit, pulchræ turpesque puellæ,
Pluraque sunt semper deteriora bonis.
Formosæ minus artis opem præceptaque curant:
Est illis sua dos, forma sine arte potens.
Cum mare compositum est, securus navita cessat,
Cum tumet, auxiliis adsidet ille suis.

Rara tamen mendo facies caret: occule mendas:
Quaque potes, vitium corporis abde tui.
Si brevis es, sedeas; ne stans videare sedere:
Inque tuo iaceas quantulacumque toro.
Hic quoque, ne possit fieri mensura cubantis,
Iniecta lateant fac tibi veste pedes.
Quæ nimium gracilis, pleno velamina filo
Sumat: et ex humeris laxus amictus eat.
Pallida purpureis tingat sua corpora virgis:
Nigrior ad Pharii confuge piscis opem.
Pes malus in nivea semper celetur aluta:
Arida nec vinclis crura resolve suis.
Conveniunt tenues scapulis analectrides altis:
Inflatum circa fascia pectus eat.
Exiguo signet gestu quodcumque loquetur,
Cui digiti pingues, et scaber unguis erunt.
Cui gravis oris odor, numquam ieiuna loquatur;
Et semper spatio distet ab ore viri.
Si niger, aut ingens, aut non erit ordine natus
Dens tibi: ridendo maxima damna feres.
Quis credat? discunt etiam ridere puellæ:
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.
Sint modici rictus, sint parvæ utrimque lacunæ;
Et summos dentes ima labella tegant.
Nec sua perpetuo contendant ilia risu:
Sed leve nescio quid femineumque sonent.
Est, quæ perverso distorqueat ora cachinno:
Cum risu læta est altera, flere putes.
Illa sonat raucum, quiddamque inamabile stridet;
Ut rudit ad scabram turpis asella molam.
Quo non ars penetrat? discunt lacrimare decenter:
Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.
Quid? cum legitima fraudatur litera voce,
Blæsaque fit iusso lingua coacta sono:
In vitio decor est, quædam male reddere verba:
Discunt posse minus, quam potuere, loqui.
Omnibus his, quoniam prosunt, impendite curam.
Discite femineo corpora ferre gradu.
Est et in incessu pars non temnenda decoris.
Allicit ignotos ille, fugatque viros.
Hæc movet arte latus, tunicisque fluentibus auras
Excipit; extensos fertque superba pedes.
Illa, velut coniux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat; ingentes varica fertque gradus.
Sed sit, ut in multis, modus hic quoque: rusticus alter
Motus; in incessu mollior alter erit.
Pars humeri tamen ima tui, pars summa lacerti
Nuda sit, a læva conspicienda manu.
Hoc vos præcipue, niveæ, decet: hoc ubi vidi,
Oscula ferre humero, qua patet, usque libet.
Monstra maris Sirenes erant: quæ voce canora
Quamlibet admissas detinuere rates.
His sua Sisyphides auditis pene resolvit
Corpora: nam sociis illita cera fuit.
Res est blanda canor: discant cantare puellæ.
Pro facie multis vox sua lena fuit.
Et modo marmoreis referant audita theatris;
Et modo Niliacis carmina lusa modis.
Nec plectrum dextra, citharam tenuisse sinistra
Nesciat arbitrio femina docta meo.
Saxa ferasque lyra movit Rhodopeius Orpheus,
Tartareosque lacus, tergeminumque canem.
Saxa tuo cantu, vindex iustissime matris,
Fecerunt muros officiosa novos.
Quamvis mutus erat, voci favisse putatur
Piscis, Arioniæ fabula nota lyræ.
Disce etiam duplici genialia naulia palma
Verrere: conveniunt dulcibus illa iocis.
Sit tibi Callimachi, sit Coi nota poetæ;
Sit quoque vinosi Teia Musa senis:
Nota sit et Sappho: quid enim lascivius illa?
Cuive pater vafri luditur arte Getæ.
Et teneri possis carmen legisse Propertii:
Sive aliquid Galli, sive, Tibulle, tuum.
Dictaque Varroni fulvis insignia villis
Vellera, germanæ, Phryxe, querenda tuæ.
Et profugum Ænean, altæ primordia Romæ;
Quo nullum Latio clarius extat opus.
Forsitan et nostrum nomen miscebitur istis;
Nec mea Lethæis scripta dabuntur aquis.
Atque aliquis dicet, Nostri lege culta magistr
Carmina, quis partes instruit ille duas.
Deve tribus libris, titulus quos signat Amoru
Elige, quod docili molliter ore legas.
Vel tibi composita cantetur Epistola voce;
Ignotum hoc aliis ille novavit opus.
O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia numina vatum
Insignis cornu Bacche, novemque Deæ!
Quis dubitet, quin scire velim saltare puellam;
Ut moveat posito brachia iussa mero?
Artifices lateris, scenæ spectacula, amantur:
Tantum mobilitas illa decoris habet.
Parva monere pudet: talorum ducere iactus
Ut sciat, et vires, tessera missa, tuas.
Et modo tres iactet numeros: modo cogitet, apt
Quam subeat partem callida, quamque vocet.
Cautaque non stulte latronum prœlia ludat:
Unus cum gemino calculus hoste perit.
Bellatorque sua prensus sine compare bellat;
Æmulus et cœptum sæpe recurrit iter.
Reticuloque pilæ leves fundantur aperto:
Nec, nisi quam tolles, ulla movenda pila est.
Est genus in totidem tenui ratione redactum
Scriptula, quot menses lubricus annus habet.
Parva tabella capit ternos utrimque lapillos;
In qua vicisse est, continuasse suos.
Mille facesse iocos: turpe est nescire puellam
Ludere: ludendo sæpe paratur amor.
Sed minimus labor est, sapienter iactibus uti:
Maius opus, mores composuisse suos.
Dum sumus incauti, studioque aperimur in ip
Nudaque per lusus pectora nostra patent;
Ira subit, deforme malum, lucrique cupido;
Iurgiaque, et rixæ, sollicitusque dolor.
Crimina dicuntur: resonat clamoribus æther.
Invocat iratos et sibi quisque Deos.
Nulla fides; tabulæque novæ per vota petuntur:
Et lacrimis vidi sæpe madere genas.
Iupiter a vobis tam turpia crimina pellat,
In quibus est ulli cura placere viro.
Hos ignava iocos tribuit Natura puellis:
Materia ludunt uberiore viri.
Sunt illis celeresque pilæ, iaculumque, troch
Armaque, et in gyros ire coactus equus.
Nec vos Campus habet, nec vos gelidissima Vir
Nec Thuscus placida devehit amnis aqu
At licet, et prodest, Pompeias ire per umbr
Virginis ætheriis cum caput ardet equis.
Visite laurigero sacrata Palatia Phœbo:
Ille Parætonias mersit in alta rates.
Quæque soror coniuxque Ducis monumenta p
Navalique gener cinctus honore caput.
Visite turicremas vaccæ Memphitidos ara
Visite conspicuis terna theatra locis.
Spectentur tepido maculosæ sanguine
Metaque ferventi circue
Quod latet, ignotum est: ignoti
Fructus abest, faci

hamyran superes, et Amœbea cantu;
gnotæ gratia magna lyræ.
Cous unquam posuisset Apelles,
æquoreis illa lateret aquis.
sacris, nisi tantum fama, poetis?
a nostri summa laboris habet.
fuerunt olim Regumque poetæ:
e antiqui magna tulere chori.
iestas, et erat venerabile nomen
t largæ sæpe dabantur opes.
uit, Calabris in montibus ortus,
poni, Scipio magne, tibi.
ine honore iacent: operataque doctis
Musis nomen inertis habet.
ilare iuvet: quis nosset Homerum,
um si latuisset opus?
nosset, si semper clausa fuisset;
urri perlatuisset anus?
is, formosæ, turba, puellæ.
ultra limina ferte pedes.
pa tendit oves, prædetur ut unam:
multas devolat ales aves.
t populo mulier speciosa videndam:
at, e multis forsitan unus erit.
locis maneat studiosa placendi:
tota mente decoris agat.
valet: semper tibi pendeat hamus.
ne credas gurgite, piscis erit.
ustra nemorosis montibus errant:
am nullo cervus agente cadit.
Andromedæ fuerat sperare revinctæ,
imas ulli posse placere suas?
viri vir quæritur: isse solutis
et fletus non tenuisse, decet.
ros cultum formamque professos;
s ponunt in statione comas.
cunt, dixerunt mille puellis.
n nulla sede moratur amor.
faciat, cum sit vir levior ipsa;
plures possit habere viros?
deltis; sed credite: Troia maneret,
Priami si foret usa sui.
laci specie grassentur amoris,
tus tales lucra pudenda petant.
fallat liquida nitidissima nardo:
in rugas cingula pressa suas.
piat filo tenuissima: nec si
digitis alter et alter erit.
orum numero cultissimus ille
uratur vestis amore tuæ.
, clamant spoliatæ sæpe puellæ:
um, toto voce boante foro.
e templis, multo radiantibus auro,
es lites, Appiadesque Deæ.
non dubia quædam mala nomina fama:
multis crimen amantis habent.
terius vestris timuisse querelis:
aci nec sit aperta viro.
ropides, iuranti credere Theseo;
et testes, fecit et ante, Deos.
nophoon, Thesei criminis heres,
decepta nulla relicta fides.
ittant, totidem promittite verbis:
t, et vos gaudia pacta date.
giles flammas extinguere Vestæ;
e templis, Inachi, sacra tuis;
a viro tritis aconita cicutis;
enerem munere si qua negat.
propius consistere: supprime habenas,

Musa; nec admissis excutiare rotis.
Verba vadum tentent abiegnis scripta tabellis.
Accipiat missas apta ministra notas.
Inspice: quodque leges, ex ipsis collige verbis,
Fingat, an ex animo, sollicitusque roget.
Postque brevem rescribe moram: mora semper amantes
Incitat, exiguum si modo tempus habet.
Sed neque te facilem iuveni promitte roganti:
Nec tamen eduro, quod petit, ore nega.
Fac timeat speretque simul: quotiesque remittes,
Spesque magis veniat certa, minorque metus.
Munda, sed e medio, consuetaque verba, puellæ,
Scribite: sermonis publica forma placet.
Ah quoties dubius scriptis exarsit amator;
Et nocuit formæ barbara lingua bonæ!
Sed quoniam, quamvis vittæ careatis honore,
Est vobis vestros fallere cura viros;
Ancillæ puerive manus ferat apta tabellas:
Pignora nec iuveni credite vestra novo.
Vidi ego, pallentes isto terrore puellas,
Servitium miseras tempus in omne pati.
Perfidus ille quidem, qui talia pignora servat:
Sed tamen Ætnæi fulminis instar habet.
Iudice me fraus est concessa, repellere fraudem:
Armaque in armatos sumere iura sinunt.
Ducere consuescat multas manus una figuras.
Ah pereant, per quos ista monenda mihi!
Nec nisi deletis tutum rescribere ceris:
Ne teneat geminas una tabella manus.
Femina dicatur scribenti semper amator:
Illa sit in vestris, qui fuit ille, notis.
Sed libet a parvis animum ad maiora referre,
Plenaque curvato pandere vela sinu.
Pertinet ad faciem rabidos compescere mores:
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira; nigrescunt sanguine venæ;
Lumina Gorgoneo sævius igne micant.
I procul hinc, dixit, non es mihi, tibia, tanti;
Ut vidit vultus Pallas in amne suos.
Vos quoque si media speculum spectetis in ira;
Cognoscat faciem vix satis ulla suam.
Nec minus in vultu damnosa superbia vestro:
Comibus est oculis alliciendus amor.
Odimus immodicos (experto credite) fastus.
Sæpe tacens odii semina vultus habet.
Spectantem specta: ridenti mollia ride.
Innuet; acceptas tu quoque redde notas.
Sic ubi prolusit, rudibus puer ille relictis
Spicula de pharetra promit acuta sua.
Odimus et mœstas. Tecmessam diligat Aiax:
Nos, hilarem populum, femina læta capit.
Numquam ego te, Andromache, nec te, Tecmessa, rogarem,
Ut mea de vobis altera amica foret.
Credere vix videor, cum cogar credere partu,
Vos ego cum vestris concubuisse viris.
Scilicet Aiaci mulier mœstissima dixit,
Lux mea; quæque solent verba iuvare viros;
Quid vetat a magnis ad res exempla minores
Sumere, nec nomen pertimuisse ducis?
Dux bonus huic centum commisit vite regendos;
Huic equites; illi signa tuenda dedit.
Vos quoque, de nobis quem quisque sit aptus ad usum,
Inspicite: et certo ponite quemque loco.
Munera det dives: ius qui profitebitur, adsit:
Facundus caussam sæpe clientis agat.
Carmina qui facimus, mittamus carmina tantum.
Hic chorus ante alios aptus amare sumus.
Nos facimus placitæ late præconia formæ:
Nomen habet Nemesis: Cynthia nomen habet.

Vesper et Eoæ novere Lycorida terræ:
Et multi, quæ sit nostra Corinna, rogant.
Adde, quod insidiæ sacris a vatibus absunt:
Et facit ad mores ars quoque nostra suos.
Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi;
Contempto colitur lectus et umbra foro.
Sed facile hæremus, validoque perurimur æstu;
Et nimium certa scimus amare fide.
Scilicet ingenium placida mollimur ab arte:
Et studio mores convenienter eunt.
Vatibus Aoniis faciles estote, puellæ.
Numen inest illis; Pieridesque favent.
Est Deus in nobis; et sunt commercia cœli.
Sedibus ætheriis spiritus ille venit.
A doctis pretium scelus est sperare poetis.
Me miserum! scelus hoc nulla puella timet.
Dissimulate tamen, nec prima fronte rapaces
Este: novus viso casse resistet amans.
Sed neque vector equum, qui nuper sensit habenas,
Comparibus frenis, artificemque reget.
Nec stabiles annis animos, viridemque iuventam
Ut capias, idem limes agendus erit.
Hic rudis, et castris nunc primum notus Amoris,
Qui tetigit thalamos præda novella tuos;
Te solam norit; tibi semper inhæreat uni.
Cingenda est altis sepibus ista seges:
Effuge rivalem: vinces, dum sola tenebis.
Non bene cum sociis regna Venusque manent.
Ille vetus miles sensim et sapienter amabit:
Multaque tironi non patienda feret.
Nec franget postes, nec sævis ignibus uret;
Nec dominæ teneras adpetet ungue genas.
Nec scindet tunicasve suas, tunicasve puellæ:
Nec raptus flendi caussa capillus erit.
Ista decent pueros, ætate et amore calentes:
Hic fera composita vulnera mente feret.
Ignibus hic lentis uretur, ut humida tæda;
Ut modo montanis silva recisa iugis.
Certior hic amor est: brevis et fecundior ille.
Quæ fugiunt, celeri carpite poma manu.
Omnia tradantur: portas reseravimus hosti;
Et sit in infida proditione fides.
Quod datur ex facili longum male nutrit amorem.
Miscenda est lætis rara repulsa iocis.
Ante fores iaceat. Crudelis ianua, clamet:
Multaque submisse, multa minanter agat.
Dulcia non ferimus: succo renovemur amaro.
Sæpe perit ventis obruta cymba suis.
Hoc est, uxores quod non patiatur amari:
Conveniunt illas, cum voluere, viri.
Obde forem; et duro dicat tibi ianitor ore,
Non potes: exclusum te quoque tanget amor.
Ponite iam gladios hebetes; pugnetur acutis.
Nec dubito, telis quin petar ipse meis.
Dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator;
Solum se thalamos speret habere tuos.
Post modo rivalem, partitaque fœdera lecti
Sentiat: has artes tolle; senescet amor.
Tum bene fortis equus reserato carcere currit;
Cum, quos prætereat, quosque sequatur, habet.
Quamlibet extinctos iniuria suscitat ignes:
En ego (confiteor) non nisi læsus amo.
Caussa tamen nimium non sit manifesta doloris:
Pluraque sollicitus, quam sciat, esse putet.
Incitet et ficti tristis custodia servi,
Et nimium duri cura molesta viri.
Quæ venit ex tuto, minus est accepta voluptas.
Ut sis liberior Thaide, finge metus.
Cum melius foribus possis, admitte fenestra:
Inque tuo vultu signa timentis habe.
Callida prosiliat, dicatque ancilla, Perimus:
Tu iuvenem trepidum quolibet abde loco.
Admiscenda tamen Venus est secura timori;
Ne tanti noctes non putet esse tuas.
Qua vafer eludi possit ratione maritus,
Quaque vigil custos, præteriturus eram.
Nupta virum timeat: rata sit custodia nuptæ.
Hoc decet: hoc leges iusque pudorque iubent.
Te quoque servari, modo quam vindicta redemit,
Quis ferat? ut fallas, ad mea sacra veni.
Tot licet observent, (adsit modo certa voluntas)
Quot fuerant Argo lumina, verba dabis.
Scilicet obstabit custos, ne scribere possis,
Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ?
Conscia cum possit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu?
Cum possit sura chartas celare ligatas,
Et vincto blandas sub pede ferre notas?
Caverit hæc custos: pro charta conscia tergum
Præbeat; inque suo corpore verba ferat.
Tuta quoque est, fallitque oculos e lacte recenti
Litera: carbonis pulvere tange; leges.
Fallet et humiduli quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.
Adfuit Acrisio servandæ cura puellæ:
Hunc tamen illa suo crimine fecit avum.
Quid faciat custos, cum sint tot in Urbe theatra?
Cum spectet iunctos illa libenter equos?
Cum sedeat Phariæ sistris operata iuvencæ,
Quoque sui comites ire vetentur, eat?
Cum fuget e templis oculos Bona Diva virorum,
Præterquam si quos illa venire iubet?
Cum, custode foris tunicas servante puellæ,
Celent furtivos balnea tuta viros?
Cum, quoties opus est, fallax ægrotet amica,
Et cedat lecto quamlibet ægra suo?
Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis,
Quasque petas, non det ianua sola, vias?
Fallitur et multo custodis cura Lyæo:
Illa vel Hispano lecta sit uva iugo.
Sunt quoque quæ faciant altos medicamina somnos,
Victaque Lethæa lumina nocte premant.
Nec male deliciis odiosum conscia tardis
Detinet; et longa iungitur ipsa mora.
Quid iuvat ambages, præceptaque parva movere,
Cum minimo custos munere possit emi?
Munera (crede mihi) capiunt hominesque deosque:
Placatur donis Iupiter ipse datis.
Quid sapiens faciat? stultus quoque munere gaudet:
Ipse vir, accepto munere, mutus erit.
Sed semel est custos longum redimendus in ævum:
Sæpe dabit, dederit quas semel, ille manus.
Questus eram (memini) metuendos esse sodales:
Non tangit solos ista querela viros.
Credula si fueris, aliæ tua gaudia carpent;
Et lepus hic aliis exagitandus erit.
Hæc quoque, quæ præbet lectum studiosa locumque,
Crede mihi, mecum non semel illa fuit.
Nec nimium vobis formosa ancilla ministret:
Sæpe vicem dominæ præstitit illa mihi.
Quo feror insanus? quid aperto pectore in hostem
Mittor; et indicio prodor ab ipse meo?
Non avis aucupibus monstrat, qua parte petatur:
Non docet infestas currere cerva canes.
Viderit utilitas; præcepta fideliter edam.
Lemniasi gladios in mea fata dabo.
Efficite (et facile est) ut nos credamus amari:
Prona venit cupidis in sua vota fides.

illius iuvenem; suspiret ab imo
m sero cur veniatque roget.
rimae, dolor et de pellice fictus;
igitis illius ora suis.
ermasus erit; miserebitur ultro:
ura carpitur ista mei.
cultus erit, speculoque placebit,
angi credet amore Deas.
anque es, moderate iniuria turbet;
lita pellice mentis inops.
deris: quantum cito credere laedat,
vobis non leve Procris erit.
purens colles florentis Hymetti
et viridi cespite mollis humus.
non alta facit; tegit arbutus herbam:
et lauri, nigraque myrtus olent.
iis buxi, fragilesque myricae,
cytisi, cultaque pinus abest.
ilae Zephyris, auraque salubri,
m frondes, herbaque summa tremunt.
Zephalo. Famulis canibusque relictis
ac iuvenis saepe resedit humo.
relevet aestus, cantare solebat,
a sinu, mobilis Aura, veni.
timidas aliquis male sedulus aures
emori detulit ore sonos.
cepit nomen, quasi pellicis, Aurae,
t subito muta dolore fuit.
ra, lectis de vite racemis,
frondes, quas nova laesit hiems.
curvant matura cydonia ramos;
adhuc nostris non satis apta cibis.
ens, tenues a pectore vestes
t indignas sauciat ungue genas.
r medias sparsis furibunda capillis
thyrso concita Baccha, vias.
ventum; comites in valle relinquit.
s tacito clam pede fortis init.
ntis erat, cum sic male sana lateres,
is attoniti pectoris ardor erat?
uram, quaecumque erat Aura, v as
tque oculis probra videnda tui
e piget; (neque enim depren velles:)
t: incertus pectora versat r.
iubeant, locus est, et no , et index;
sans semper, quod tim sse putat.
resam, vestigia co , herbam;
trepidi corde mica sinus.
nedius tenues co axerat umbras;
spatio vesper e rtus erant.
phalus silvis yllenia proles,
ntana fervid spargit aqua.
i, lates: solitas iacet ille per herbas;
ri molles, Auraque, dixit, ades.
iserae iucundus nominis error;
t rediit verus in ora color,
positas agitato corpore frondes
amplexus uxor itura viri.
nuisse ratus, iuveniliter arcum
in dextra tela fuere manu.
nfelix? non est fera: supprime tela:
m! iaculo fixa puella tuo est.
nclamat, fixisti pectus amicum.
a Cephalo vulnera semper habet.
orior, sed nulla pellice laesa:
positae te mihi, terra, levem.
ectas iam spiritus exit in auras:
cara lumina conde manu.
inae morientia corpora moesto

Sustinet; et lacrimis vulnera saeva lavat.
Exit, et, incauto paullatim pectore lapsus,
Excipitur miseri spiritus ore viri.
Sed repetamus iter. Nudis mihi rebus agendum est,
Ut tangat portus fessa carina suos.
Scilicet exspectes, dum te in convivia ducam,
Et quaeras monitus hac quoque parte meos?
Sera veni; positaque decens incede lucerna.
Grata mora est Veneri: maxima lena mora est.
Etsi turpis eris, formosa videbere potis:
Et latebras vitiis nox dabit ipsa tuis.
Carpe cibos digitis; est quiddam gestus edendi:
Ora nec immunda tota perungue manu.
Neve domi praesume dapes: et desine, citra
Quam capies paullo, quam potes esse, minus.
Priamides Helenen avide si spectet edentem,
Oderit; et dicat, Stulta rapina mea est.
Aptius est, deceatque magis potare puellas.
Cum Veneris puero non male, Bacche, facis.
Hoc quoque, qua patiens caput est, animusque pedesque
Constent: nec, quae sint singula, bina vide.
Turpe iacens mulier, multo madefacta Lyaeo:
Dignaque concubitus quoslibet illa pati.
Nec somnis posita tutum succumbere mensa:
Per somnos fieri multa pudenda solent.
Ulteriora pudet docuisse: sed alma Dione,
Praecipue nostrum est, quod pudet, inquit, opus.
Nota sibi sint quaeque: modos a corpore certos
Sumite: non omnes una figura decet.
Quae facie praesignis eris, resupina iaceto:
Spectentur tergo, quis sua terga placent.
Milanion humeris Atalantes crura ferebat:
Si bona sunt, hoc sunt accipienda modo.
Parva vehatur equo: quod erat longissima, numquam
Thebais Hectoreo nupta resedit equo.
ata premat genibus, paullum cervice reflexa,
Femina, per longum conspicienda latus.
Cui femur est iuvenile, carent cui pectora menda,
Stet vir, in obliquo fusa sit ipsa toro.
Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleia mater,
Solvere: et effusis colla reflecte comis.
Tu quoque, cui rugis uterum Lucina notavit,
Ut celer aversis utere Parthus equis.
Mille modi Veneris: simplex minimique laboris,
Cum iacet in dextrum semisupina latus.
Sed neque Phoebei tripodes, nec corniger Ammon,
Vera magis vobis, quam mea Musa, canent.
Si qua fides arti, quam longo fecimus usu;
Credite: praestabunt carmina nostra fidem.
Sentiat ex imis Venerem resoluta medullis
Femina: et ex aequo res iuvet illa duos.
Nec blandae voces, iucundaque murmura cessent:
Nec taceant mediis improba verba iocis.
Tu quoque, cui Veneris sensum natura negavit,
Dulcia mendaci gaudia finge sono.
Infelix, cui torpet hebes locus ille, puella es;
Quo pariter debent femina virque frui.
Tantum, cum finges, ne sis manifesta caveto:
Effice per motum luminaque ipsa fidem.
Quod iuvet: et voces et anhelitus arguat oris.
Ah pudet! arcanas pars habet ista notas.
Gaudia post Veneris quae poscet munus amantem,
Ipsa suas nolet pondus habere preces.
Nec lucem in thalamos totis admitte fenestris.
Aptius in vestro corpore multa latent.
Lusus habet finem: cycnis descendere tempus,
Duxerunt collo qui iuga nostra suo.
Ut quondam iuvenes, ita nunc, mea turba, puellae
Inscribant spoliis, Naso magister erat.

Vesper et Eoæ novere Lycorida terræ:
Et multi, quæ sit nostra Corinna, rogant.
Adde, quod insidiæ sacris a vatibus absunt:
Et facit ad mores ars quoque nostra suos.
Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi;
Contempto colitur lectus et umbra foro.
Sed facile hæremus, validoque perurimur æstu;
Et nimium certa scimus amare fide.
Scilicet ingenium placida mollimur ab arte:
Et studio mores convenienter eunt.
Vatibus Aoniis faciles estote, puellæ.
Numen inest illis; Pierideque favent.
Est Deus in nobis; et sunt commercia cœli.
Sedibus ætheriis spiritus ille venit.
A doctis pretium scelus est sperare poetis.
Me miserum! scelus hoc nulla puella timet.
Dissimulate tamen, nec prima fronte rapaces
Este: novus viso casse resistet amans.
Sed neque vector equum, qui nuper sensit habenas,
Comparibus frenis, artificemque regat.
Nec stabiles annis animos, viridemque iuventam
Ut capias, idem limes agendus erit.
Hic rudis, et castris nunc primum notus Amoris,
Qui tetigit thalamos præda novella tuos;
Te solam norit; tibi semper inhæreat uni.
Cingenda est altis sepibus ista seges.
Effuge rivalem: vinces, dum sola tenebis.
Non bene cum sociis regna Venusque manent.
Ille vetus miles sensim et sapienter amabit:
Multaque tironi non patienda feret.
Nec franget postes, nec sævis ignibus uret;
Nec dominæ teneras adpetet ungue genas.
Nec scindet tunicasve suas, tunicasve puellæ:
Nec raptus flendi caussa capillus erit.
Ista decent pueros, ætate et amore calentes:
Hic fera composita vulnera mente feret.
Ignibus hic lentis uretur, ut humida tæda;
Ut modo montanis silva recisa iugis.
Certior hic amor est: brevis et fecundior ille.
Quæ fugiunt, celeri carpite poma manu.
Omnia tradantur: portas reseravimus hosti;
Et sit in infida proditione fides.
Quod datur ex facili longum male nutrit amorem.
Miscenda est lætis rara repulsa iocis.
Ante fores iaceat. Crudelis ianua, clamet:
Multaque submisse, multa minanter agat.
Dulcia non ferimus: succo renovemur amaro.
Sæpe perit ventis obruta cymba suis.
Hoc est, uxores quod non patiatur amari:
Conveniunt illas, cum voluere, viri.
Obde forem; et duro dicat tibi ianitor ore,
Non potes: exclusum te quoque tanget amor.
Ponite iam gladios hebetes; pugnetur acutis.
Nec dubito, telis quin petar ipse meis.
Dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator;
Solum se thalamos speret habere tuos.
Post modo rivalem, partitaque fœdera lecti
Sentiat: has artes tolle; senescet amor.
Tum bene fortis equus reserato carcere currit;
Cum, quos prætereat, quosque sequatur, habet.
Quamlibet extinctos iniuria suscitat ignes:
En ego (confiteor) non nisi læsus amo.
Caussa tamen nimium non sit manifesta doloris:
Pluraque sollicitus, quam sciat, esse putet.
Incitet et ficti tristis custodia servi,
Et nimium duri cura molesta viri.
Quæ venit ex tuto, minus est accepta voluptas.
Ut sis liberior Thaide, finge metus.
Cum melius foribus possis, admitte fenestra:

Inque tuo vultu signa timentis habe.
Callida prosiliat, dicatque ancilla, Perimus:
Tu iuvenem trepidum quolibet abde loco.
Admiscenda tamen Venus est secura timori;
Ne tanti noctes non putet esse tuas.
Qua vafer eludi possit ratione maritus,
Quaque vigil custos, præteriturus eram.
Nupta virum timeat: rata sit custodia nupta[illegible]
Hoc decet: hoc leges iusque pudorque iube[illegible]
Te quoque servari, modo quam vindicta red[illegible]
Quis ferat? ut fallas, ad mea sacra veni.
Tot licet observent, (adsit modo certa volun[illegible]
Quot fuerant Argo lumina, verba dabis.
Scilicet obstabit custos, ne scribere possis,
Sumenda detur cum tibi tempus aquæ?
Conscia cum possit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu?
Cum possit sura chartas celare ligatas,
Et vincto blandas sub pede ferre notas?
Caverit hæc custos: pro charta conscia terg[illegible]
Præbeat; inque suo corpore verba ferat.
Tuta quoque est, fallitque oculos e lacte re[illegible]
Litera: carbonis pulvere tange; leges.
Fallet et humiduli quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.
Adfuit Acrisio servandæ cura puellæ:
Hunc tamen illa suo crimine fecit avu[illegible]
Quid faciat custos, cum sint tot in Urb[illegible]
Cum spectet iunctos illa libenter equo[illegible]
Cum sedeat Phariæ sistris operata iuvenc[illegible]
Quoque sui comites ire vetentur, ea[illegible]
Cum fuget e templis oculos Bona Diva vi[illegible]
Præterquam si quos illa venire iube[illegible]
Cum, custode foris tunicas servante pu[illegible]
Celent furtivos balnea tuta viros?
Cum, quoties opus est, fallax ægrotet a[illegible]
Et cedat lecto quamlibet ægra suo:
Nomine cum doceat, quid agamus, a[illegible]
Quasque petas, non det ianua sola, via[illegible]
Fallitur et multo custodis cura Lyæo:
Illa vel Hispano lecta sit uva iugo.
Sunt quoque quæ faciant altos medicam[illegible]
Victaque Lethæa lumina nocte prem[illegible]
Nec male deliciis odiosum conscia tardis
Detinet; et longa iungitur ipsa mora.
Quid iuvat ambages, præceptaque parva m[illegible]
Cum minimo custos munere possit emi?
Munera (crede mihi) capiunt hominesque [illegible]
Placatur donis Iupiter ipse datis.
Quid sapiens faciat? stultus quoque mun[illegible]
Ipse vir, accepto munere, mutus erit.
Sed semel est custos longum redimendus i[illegible]
Sæpe dabit, dederit quas semel, ille ma[illegible]
Questus eram (memini) metuendos esse so[illegible]
Non tangit solos ista querela viros.
Credula si fueris, aliæ tua gaudia carpent;
Et lepus hic aliis exagitandus erit.
Hæc quoque, quæ præbet lectum studiosa l[illegible]
Crede mihi, mecum non semel illa fuit.
Nec nimium vobis formosa ancilla minist[illegible]
Sæpe vicem dominæ præstitit illa mihi.
Quo feror insanus? quid aperto pectore in [illegible]
Nitor; et indicio prodor ab ipse meo?
Non avis aucupibus monstrat, qua parte p[illegible]
Non docet infestas currere cerva canes.
Viderit utilitas; præcepta fideliter edam.
Lemniasi gladios in mea fata dabo.
Efficite (et facile est) ut nos credamus amari:
Prona venit cupidis in sua vota fides.

lius iuvenem; suspiret ab imo
m sero cur veniatque roget.
rimæ, dolor et de pellice fictus;
igitis illius ora suis.
mausus erit; miserebitur ultro:
ura carpitur ista mei.
ultus erit, speculoque placebit,
ngi credet amore Deas.
nque es, moderate iniuria turbet;
lita pellice mentis inops.
deris: quantum cito credere lædat,
vobis non leve Procris erit.
purens colles florentis Hymetti
et viridi cespite mollis humus.
non alta facit; tegit arbutus herbam:
et lauri, nigraque myrtus olent.
iis buxi, fragilesque myricæ,
cytisi, cultaque pinus abest.
ilas Zephyris, auraque salubri,
m frondes, herbaque summa tremunt.
ephalo. Famulis canibusque relictis
ac iuvenis sæpe resedit humo.
releves æstus, cantare solebat,
sinu, mobilis Aura, veni.
imidas aliquis male sedulus aures
mori detulit ore sonos.
cepit nomen, quasi pellicis, Auræ,
subito muta dolore fuit.
ra, lectis de vite racemis,
frondes, quas nova læsit hiems.
curvant matura cydonia ramos;
dhuc nostris non satis apta cibis.
imus, tenues a pectore vestes
indignas sauciat ungue genas.
r medias sparsis furibunda capillis
thyrso concita Baccha, vias.
rentum; comites in valle relinquit.
tacito clam pede fortis init.
ntis erat, cum sic male sana lateres,
is attoniti pectoris ardor erat?
uram, quæcumque erat Aura, putabas
tque oculis probra videnda tuis.
piget; (neque enim deprendere velles:)
t: incertus pectora versat amor.
iubeant, locus est, et nomen, et index;
nans semper, quod timet, esse putat.
ressam, vestigia corporis, herbam;
trepidi corde micante sinus.
medius tenues contraxerat umbras;
i spatio vesper et ortus erant.
ephalus silvis, Cyllenia proles,
ntana fervida spargit aqua.
ri, lates: solitas iacet ille per herbas;
ri molles, Auraque, dixit, ades.
iseræ iucundus nominis error;
t rediit verus in ora color,
posita agitato corpore frondes
amplexus uxor itura viri.
nuisse ratus, iuveniliter arcum
in dextra tela fuere manu.
nfelix? non est fera: supprime tela:
m! iaculo fixa puella tuo est.
nclamat, fixisti pectus amicum.
a Cephalo vulnera semper habet.
orior, sed nulla pellice læsa:
positæ te mihi, terra, levem.
ectas iam spiritus exit in auras:
cara lumina conde manu.
inæ morientia corpora mœsto
Sustinet; et lacrimis vulnera sæva lavat.
Exit, et, incauto paullatim pectore lapsus,
Excipitur miseri spiritus ore viri.
Sed repetamus iter. Nudis mihi rebus agendum est,
Ut tangat portus fessa carina suos.
Scilicet exspectes, dum te in convivia ducam,
Et quæras monitus hac quoque parte meos?
Sera veni; positaque decens incede lucerna.
Grata mora est Veneri: maxima lena mora est.
Etsi turpis eris, formosa videbere potis:
Et latebras vitiis nox dabit ipsa tuis.
Carpe cibos digitis; est quiddam gestus edendi:
Ora nec immunda tota perùngue manu.
Nevé domi præsume dapes: et desine, citra
Quam capies paullo, quam potes esse, minus.
Priamides Helenen avide si spectet edentem,
Oderit; et dicat, Stulta rapina mea est.
Aptius est, deceatque magis potare puellas.
Cum Veneris puero non male, Bacche, facis.
Hos quoque, qua patiens caput est, animusque pedes-
Constent: nec, quæ sint singula, bina vide. (que
Turpe iacens mulier, multo madefacta Lyæo:
Dignaque concubitus quoslibet illa pati.
Nec somnis posita tutum succumbere mensa:
Per somnos fieri multa pudenda solent.
Ulteriora pudet docuisse: sed alma Dione,
Præcipue nostrum est, quod pudet, inquit, opus.
Nota sibi sint quæque: modos a corpore certos
Sumite: non omnes una figura decet.
Quæ facie præsignis eris, resupina iaceto:
Spectentur tergo, quîs sua terga placent.
Milanion humeris Atalantes crura ferebat:
Si bona sunt, hoc sunt accipienda modo.
Parva vehatur equo: quod erat longissima, numquam
Thebais Hectoreo nupta resedit equo.
Strata premat genibus, paullum cervice reflexa,
Femina, per longum conspicienda latus.
Cui femur est iuvenile, carent cui pectora menda,
Stet vir, in obliquo fusa sit ipsa toro.
Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleia mater,
Solvere: et effusis colla reflecte comis.
Tu quoque, cui rugis uterum Lucina notavit,
Ut celer aversis utere Parthus equis.
Mille modi Veneris: simplex minimique laboris,
Cum iacet in dextrum semisupina latus.
Sed neque Phœbei tripodes, nec corniger Ammon,
Vera magis vobis, quam mea Musa, canent.
Si qua fides arti, quam longo fecimus usu;
Credite: præstabunt carmina nostra fidem.
Sentiat ex imis Venerem resoluta medullis
Femina: et ex æquo res iuvet illa duos.
Nec blandæ voces, iucundaque murmura cessent:
Nec taceant mediis improba verba iocis.
Tu quoque, cui Veneris sensum natura negavit,
Dulcia mendaci gaudia finge sono.
Infelix, cui torpet hebes locus ille, puella es;
Quo pariter debent femina virque frui.
Tantum, cum finges, ne sis manifesta caveto:
Effice per motum luminaque ipsa fidem.
Quod iuvet: et voces et anhelitus arguat oris.
Ah pudet! arcanas pars habet ista notas.
Gaudia post Veneris quæ poscet munus amantem,
Ipsa suas nolet pondus habere preces.
Nec lucem in thalamos totis admitte fenestris.
Aptius in vestro corpore multa latent.
Lusus habet finem: cycnis descendere tempus,
Duxerunt collo qui iuga nostra suo.
Ut quondam iuvenes, ita nunc, mea turba, puellæ
Inscribant spoliis, Naso magister erat.

REMEDIA AMORIS.

Legerat huius Amor titulum nomenque libelli:
Bella mihi, video, bella parantur, ait.
Parce tuum vatem sceleris damnare, Cupido;
Tradita qui toties, te duce, signa tuli.
Non ego Tydides, a quo tua saucia Mater
In liquidum rediit æthera Martis equis.
Sæpe tepent alii iuvenes: ego semper amavi.
Et si, quid faciam nunc quoque, quæris; amo.
Quin etiam docui, qua possis arte parari:
Et quod nunc ratio est, impetus ante fuit.
Nec te, blande puer, nec nostras prodimus artes:
Nec nova præteritum Musa retexit opus.
Si quis amat, quod amare iuvat, feliciter ardens
Gaudeat, et vento naviget ille suo.
At, si quis male fert indignæ regna puellæ,
Ne pereat, nostræ sentiat artis opem.
Cur aliquis, collum laqueo nodatus ab arto,
E trabe sublimi triste pependit onus?
Cur aliquis rigido fodit sua viscera ferro?
Invidiam cædis, pacis amator, habes.
Qui, nisi desierit, misero periturus amore est,
Desinat: et nulli funeris auctor eris.
Et puer es; nec te quidquam, nisi ludere, oportet.
Lude: decent annos mollia regna tuos.
Nam poteras uti nudis ad bella sagittis:
Sed tua letifero sanguine tela carent.
Vitricus et gladiis et acuta dimicet hasta;
Et victor multa cæde cruentus eat.
Tu cole maternas, tuto quibus utimur, artes:
Et quarum vitio nulla fit orba parens.
Effice nocturna frangatur ianua rixa;
Et tegat ornatas multa corona fores.
Fac coeant furtim iuvenes, timidæque puellæ:
Verbaque dent cauto qualibet arte viro.
Et modo blanditias, rigido modo iurgia posti
Dicat, et exclusus flebile cantet amans.
His lacrimis contentus eris sine crimine mortis.
Non tua fax avidos digna subire rogos.
Hæc ego: movit Amor gemmatas aureus alas;
Et mihi, Propositum perfice, dixit, opus.
Ad mea, decepti Iuvenes, præcepta venite;
Quos suus ex omni parte fefellit amor.
Discite sanari, per quem didicistis amare:
Una manus vobis vulnus opemque feret.
Terra salutares herbas, eademque nocentes,
Nutrit: et urticæ proxima sæpe rosa est.
Vulnus in Herculeo quæ quondam fecerat hoste,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.
Sed quæcumque viris, vobis quoque dicta, puellæ,
Credite: diversis partibus arma damus.
E quibus ad vestros si quid non pertinet usus;
Attamen exemplo multa docere potest.
Utile propositum, sævas extinguere flammas;
Nec servum vitii pectus habere sui.
Vixisset Phyllis, si me foret usa magistro;
Et per quod novies, sæpius isset iter.
Nec moriens Dido summa vidisset ab arce
Dardanidas vento vela dedisse rates.
Nec dolor armasset contra sua viscera matrem;
Quæ socii damno sanguinis ulta virum est.
Arte mea Tereus; quamvis Philomela placeret,
Per facinus fieri non meruisset avis.
Da mihi Pasiphaen; iam tauri ponet amorem:
Da Phædram; Phædræ turpis abibit amor.
Redde Parin nobis; Helenen Menelaus habebit:
Nec manibus Danais Pergama victa cadent.
Impia si nostros legisset Scylla libellos;
Hæsisset capiti purpura, Nise, tuo.
Me duce, damnosas, homines, compescite curas;
Rectaque cum sociis, me duce, navis eat.
Naso legendus erat, tunc cum didicistis amare;
Idem nunc vobis Naso legendus erit.
Publicus adsertor dominis oppressa levabo
Pectora: vindictæ quisque faveto suæ.
Te precor, o vates, adsit tua laurea nobis,
Carminis, et medicæ, Phœbe, repertor opis.
Tu pariter vati, pariter succurre medenti:
Utraque tutelæ subdita cura tuæ.
Dum licet, et modici tangunt præcordia motus,
Si piget, in primo limine siste pedem.
Opprime, dum nova sunt, subiti mala semina morbi:
Et tuus, incipiens ire, resistat equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas,
Et validas segetes, quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tum poterat manibus summa tellure revelli;
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.
Quale sit id, quod amas, celeri circumspice mente;
Et tua læsuro subtrahe colla iugo.
Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas convaluere moras.
Sed propera: nec te venturas differ in horas.
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.
Verba dat omnis amor, reperitque alimenta morando.
Optima vindictæ proxima quæque dies.
Flumina pauca vides de magnis fontibus orta;
Plurima collectis multiplicantur aquis.
Si cito sensisses, quantum peccare parares,
Non tegeres vultus cortice, Myrrha, tuos.
Vidi ego, quod primo fuerat sanabile, vulnus
Dilatum longæ damna tulisse moræ.
Sed, quia delectat Veneris decerpere flores,
Dicimus adsidue, Cras quoque fiet idem.
Interea tacitæ serpunt in viscera flammæ;
Et mala radices altius arbor agit.
Si tamen auxilii perierunt tempora primi,
Et vetus in capto pectore sedit amor;
Maius opus superest: sed non, quia serior ægro
Advocor, ille mihi destituendus erit.
Quam læsus fuerat partem Pæantius heros,
Certa debuerat præsecuisse manu.
Post tamen hic multos sanatus creditur annos
Supremam bellis imposuisse manum.
Qui modo nascentes properabam pellere morbos,
Admoveo tardam nunc tibi lentus opem.
Aut nova, si possis, sedare incendia tentes,
Aut ubi per vires procubuere suas.
Cum furor in cursu est, currenti cede furori;
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus, ab obliquo qui cum descendere possit,
Pugnat in adversas ire natator aquas.
Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Respuit, atque odio verba monentis habet.
Adgrediar melius tunc, cum sua vulnera tangi
Iam sinet, et veris vocibus aptus erit.
Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati
Flere vetet? non hoc illa monenda loco.
Cum dederit lacrimas, animumque expleverit ægrum,
Ille dolor verbis emoderandus erit.
Temporis ars medicina fere est: data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent.
Quin etiam accendas vitia, irritesque vetando,
Temporibus si non adgrediare suis.
Ergo, ubi visus eris nostræ medicabilis arti,

is fugias otia prima meis.
, faciunt: hæc, ut fecere, tuentur:
iucundi caussa cibusque mali.
, periere Cupidinis arcus,
que iacent, et sine luce, faces.
vino gaudet, quam populus unda,
osa canna palustris humo;
otia amat: qui finem quæris amoris,
r rebus) res age: tutus eris.
immodici sub nullo vindice somni,
t multo tempora quassa mero,
nes animis sine vulnere nervos:
cautis insidiosus Amor.
er ille sequi solet: odit agentes.
menti, quo teneatur, opus.
nt leges: sunt, quos tuearis, amici:
rbanæ candida castra togæ.
inei iuvenilia munera Martis
eliciæ iam tibi terga dabunt.
Parthus, magni nova caussa triumphi,
in campis Cæsaris arma suis.
lineas pariter Parthasque sagittas:
d patrios bina tropæa Deos.
tola Venus est a cuspide læsa,
matori bella gerenda suo.
Egisthus quare sit factus adulter?
caussa est: desidiosus erat.
lii tardis apud Ilion armis:
rat vires Græcia tota suas.
bellis vellet dare, nulla gerebat;
vacuum litibus Argos erat.
fecit; ne nil ageretur, amavit.
ille puer: sic puer ille manet.
oblectant animos, studiumque colendi:
huic curæ cedere cura potest.
mitos oneri supponere tauros;
duram vomer aduncus humum.
ta Cerealia semina terra,
cum multo fœnore reddat ager.
vatos pomorum pondere ramos;
uod peperit, vix ferat arbor onus.
ndo labentes murmure rivos:
ndentes fertile gramen oves.
rupes, præruptaque saxa, capellæ.
nt hædis ubera plena suis.
uali modulatur arundine carmen:
t comites, sedula turba, canes.
alia silvæ mugitibus altæ;
r vitulum mater abesse suum.
uppositas fugiunt examina taxos,
nt demti vimina torta favi?
tumnus: formosa est messibus æstas:
et flores: igne levatur hiems.
certis maturam rusticus uvam
t nudo sub pede musta fluunt:
certis desectas adligat herbas:
o raro pectine verrit humum.
guis plantam deponere in hortis:
rivos ducere lenis aquæ.
itio; fac ramum ramus adoptet:
eregrinis arbor operta comis.
æc animum cœpit mulcere voluptas,
pennis irritus exit Amor.
ndi studium cole: sæpe recessit
a Phœbi victa sorore Venus.
m pronum catulo sectare sagaci:
frondosis retia tende iugis.
terre varia formidine cervos.
adversa cuspide fossus aper.

Nocte fatigatum somnus, non cura puellæ,
Excipit; et pingui membra quiete levat.
Lenius est studium, studium tamen, alite capta,
Aut lino, aut calamis præmia parva sequi.
Vel, quæ piscis edax avido male devoret ore,
Abdere supremis æra recurva cibis.
Aut his, aut aliis, donec dediscis amare,
Ipse tibi furtim decipiendus eris.
Tu tantum i, quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, et longas carpere perge vias.
Flebis, ut occurret desertæ nomen amicæ:
Stabit et in media pes tibi sæpe via.
Sed quanto minus ire voles, magis ire memento:
Perfer: et invitos currere coge pedes.
Nec pluvias vites: nec te peregrina morentur
Sabbata; nec damnis Allia nota suis.
Nec quot transieris, sed quot tibi, quære, supersint
Millia: nec, maneas ut prope, finge moras.
Tempora nec numera: nec crebro respice Romam;
Sed fuge: tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.
Dura aliquis præcepta vocet mea; dura fatemur
Esse: sed, ut valeas, multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros
Æger; et oranti mensa negata mihi.
Ut corpus redimas, ferrum patieris et ignes;
Arida nec sitiens ora levabis aqua;
Ut valeas animo, quidquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.
Sed tamen est artis strictissima ianua nostræ,
Et labor est unus tempora prima pati.
Adspicis ut prensos urant iuga prima iuvencos?
Ut nova velocem cingula lædat equum?
Forsitan a Laribus patriis exire pigebit;
Sed tamen exibis: deinde redire voles.
Nec te Lar patrius, sed amor revocabit amicæ,
Prætendens culpæ splendida verba suæ.
Cum semel exieris, centum solatia curæ
Et rus, et comites, et via longa dabunt.
Nec satis esse puta discedere: lentus abesto;
Dum perdat vires, sitque sine igne, cinis.
Si nisi firmata properabis mente reverti,
Inferet arma tibi sæva rebellis Amor.
Quid? quod, ut abfueris, avidus sitiensque redibis;
Et spatium damno cesserit omne tuo?
Viderit, Hæmoniæ si quis mala pabula terræ,
Et magicas artes posse iuvare putat.
Ista veneficii vetus est via: noster Apollo
Innocuam sacro carmine monstrat opem.
Me duce non tumulo prodire iubebitur umbra:
Non anus infami carmine rumpet humum.
Non seges ex aliis alios transibit in agros:
Nec subito Phœbi pallidus orbis erit.
Ut solet, æquoreas ibit Tiberinus in undas:
Ut solet, in niveis Luna vehetur equis.
Nulla recantatas deponent pectora curas;
Nec fugiet vivo sulfure victus amor.
Quid te Phasiacæ iuverunt gramina terræ,
Cum cuperes patria, Colchi, manere domo?
Quid tibi profuerunt, Circe, Perseides herbæ,
Cum sua Neritias abstulit aura rates?
Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
Ille dedit certæ lintea plena fugæ.
Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
Longus at invito pectore sedit amor.
Vertere quæ poteras homines in mille figuras,
Non poteras animi vertere iura tui.
Diceris his etiam, cum iam discedere vellet,
Dulichium verbis detinuisse ducem:
Non ego, quod primo (memini) sperare solebam,

Iam precor, ut coniux tu meus esse velis.
Et tamen, ut coniux essem tua, digna videbar:
Quod Dea, quod magni filia Solis eram.
Ne properes oro: spatium pro munere posco.
Quid minus optari per mea vota potest?
Et freta mota vides; et debes illa timere.
Utilior velis postmodo ventus erit.
Quæ tibi caussa fugæ? non hic nova Troia resurgit:
Non alius socios Rhesus ad arma vocat.
Hic amor, hic pax est; in qua male vulneror una:
Totaque sub regno terra futura tuo est.
Illa loquebatur: navem solvebat Ulixes:
Irrita cum velis verba tulere Noti.
Ardet, et adsuetas Circe decurrit ad artes:
Nec tamen est illis attenuatus amor.
Ergo age, quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
Deme veneficiis carminibusque fidem.
Si te caussa potens domina retinebit in Urbe;
Accipe, consilium quod sit in Urbe meum.
Optimus ille fuit vindex, lædentia pectus
Vincula qui rupit, dedoluitque semel.
Si cui tantum animi est, illum mirabor et ipse:
Et dicam, Monitis non eget ille meis.
Tu mihi, qui, quod amas, ægre dediscis amare;
Nec potes, et velles posse, docendus eris.
Sæpe refer tecum sceleratæ facta puellæ;
Et pone ante oculos omnia damna tuos.
Illud et illud habet: nec ea contenta rapina
Sub titulum nostros misit avara lares.
Sic mihi iuravit: sic me iurata fefellit.
Ante suam quoties passa iacere forem!
Diligit ipsa alios; a me fastidit amari.
Institor heu noctes, quas mihi non dat, habet!
Hæc tibi per totos inacescant omnia sensus:
Hæc refer: hinc odii semina quære tui.
Atque utinam possis etiam facundus in illis
Esse! dole tantum; sponte disertus eris.
Hæserat in quadam nuper mea cura puella:
Conveniens animo non erat illa meo.
Curabar propriis æger Podalirius herbis:
Et (fateor) medicus turpiter æger eram.
Profuit adsidue vitiis insistere amicæ.
Idque mihi factum sæpe salubre fuit.
Quam mala sunt nostræ, dicebam, crura puellæ!
Nec tamen ut vere confiteamur, erant.
Brachia quam non sunt nostræ formosa puellæ!
Et tamen, ut vere confiteamur, erant.
Quam brevis est! nec erat: quam multum poscit amantem!
Hinc odio venit maxima caussa meo.
Et mala sunt vicina bonis: errore sub illo
Pro vitio virtus crimina sæpe tulit.
Quam potes, in peius dotes deflecte puellæ:
Iudiciumque brevi limite falle tuum.
Turgida, si plena est; si fusca est, nigra vocetur.
In gracili macies crimen habere potest.
Et poterit dici petulans, quæ rustica non est:
Et poterit dici rustica, si qua proba est.
Quin etiam, quacumque caret tua femina dote,
Hanc moveat, blandis usque precare sonis.
Exige quod cantet, si qua est sine voce puella:
Fac saltet, nescit si qua movere manum.
Barbara sermone est; fac tecum multa loquatur.
Non didicit chordas tangere; posce lyram.
Durius incedit; fac inambulet: omne papillæ
Pectus habent tumidæ; fascia nulla tegat.
Si male dentata est; narra, quod rideat, illi.
Mollibus est oculis, quod fleat illa, refer.
Proderit et subito, cum se non finxerit ulli,
Ad dominam celeres mane tulisse gradus.

Auferimur cultu: [illegible]
Omnia: pars minima est ipsa puella sui.
Sæpe, ubi sit, quod ames, inter tam multa req[illegible]
Decipit hac oculos ægide dives Amor.
Improvisus ades; deprendes tutus inermem:
Infelix vitiis excidet illa suis.
Nec tamen huic nimium præcepto credere tut[illegible]
Fallit enim multos forma sine arte decens.
Tum quoque, cum positis sua collinet ora ven[illegible]
Ad dominæ vultus (nec pudor obstet) eas.
Pyxidas invenies, et rerum mille colores;
Et fluere in tepidos œsypa lapsa sinus.
Illa tuas redolent, Phineu, medicamina mensa[illegible]
Non semel hinc stomacho nausea facta me[illegible]
Nunc tibi, quæ medio Veneris præstentur in[illegible]
Eloquar: ex omni parte fugandus amor.
Multa quidem ex illis pudor est mihi dice[illegible]
Ingenio verbis concipe plura meis.
Nuper enim nostros quidam carpsere libell[illegible]
Quorum censura Musa proterva mea est.
Dummodo sic placeam, dum toto canter in [illegible]
Quod volet, impugnent unus et alter opus.
Ingenium magni detrectat Livor Homeri:
Quisquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.
Et tua sacrilegæ laniarunt carmina lingu[illegible]
Pertulit huc victos quo duce Troia Deos.
Summa petit livor: perflant altissima vent[illegible]
Summa petunt dextra fulmina missa [illegible]
At tu, quicumque es, quem nostra lic[illegible]
Si sapis, ad numeros exige quidque su[illegible]
Fortia Mæonio gaudent pede bella refer[illegible]
Deliciis illic quis locus esse potest?
Grande sonant Tragici; Tragicos dece[illegible]
Usibus e mediis soccus habendus erit.
Liber in adversos hostes stringatur iamb[illegible]
Seu celer, extremum seu trahat ille pe[illegible]
Blanda pharetratos Elegeia cantet Amor[illegible]
Et levis arbitrio ludat amica suo.
Callimachi numeris non est dicendus Ach[illegible]
Cydippe non est oris, Homere, tui.
Quis ferat Andromaches peragentem Tha[illegible]
Peccat, in Andromache Thaida si quis [illegible]
Thais in arte mea: lascivia libera nostra [illegible]
Nil mihi cum vitta: Thais in arte mea [illegible]
Si mea materiæ respondet Musa iocosæ,
Vicimus, et falsi criminis acta rea est.
Rumpere, Livor edax; iam magnum nome[illegible]
Maius erit; tantum, quo pede cœpit, eat.
Sed nimium properas: vivam modo; plur[illegible]
Et capiunt animi carmina multa mei.
Nam iuvat, et studium famæ mihi crev[illegible]
Principio clivi noster anhelat equus.
Tantum se nobis Elegi debere fatentur,
Quantum Virgilio nobile debet opus.
Hactenus invidiæ respondimus: attrahe lo[illegible]
Fortius; et gyro curre, poeta, tuo.
Ergo ubi concubitus, et opus iuvenile pet[illegible]
Et prope promissæ tempora noctis erunt;
Gaudia ne dominæ, pleno si pectore sum[illegible]
Te capiant; ineas quamlibet ante velim.
Quamlibet invenias, in qua tibi prima vol[illegible]
Desinat: a prima proxima segnis erit.
Sustentata Venus gratissima: frigore sole[illegible]
Sole iuvant umbræ: grata fit unda siti.
Et pudet, et dicam, Venerem quoque iung[illegible]
Qua minime iungi, quamque decere pute[illegible]
Nec labor efficere est: raræ sibi vera fatentur:
Et nihil est, quod se dedecuisse putent.
Tunc etiam iubeo totas aperire fenestras,

iam membra notare die.
s venit finita voluptas,
ita corpora mente iacent;
am malis tetigisse puellam,
si non videare diu; (est:
, quodcumque in corpore mendæ
itiis illius usque tene.
ás (nam sunt quoque) parva voca-
usuut singula, multa iuvant. (bit:
spatiosum vipera taurum:
no sæpe tenetur aper.
o pugna; præceptaque in unum
iltis grandis acervus erit.
s totidem, totidemque figuræ;
is omnia danda meis.
st offendi pectora facto;
o iudice crimen erit.
im aperto corpore partes
n qui fuit, hæsit amor:
s rebus surgente puella,
do signa pudenda toro.
potuerunt ista movere.
æ pectora vestra faces.
contentos fortius arcus:
turba petetis opem.
sit, reddente obscæna puella;
os ipse videre vetat?
os moneamus talia quemquam!
sunt experienda tamen.
er binas habeatis amicas.
res si quis habere potest.
m mens discurrit utroque:
abtrahit alter amor.
s tenuantur flumina rivos,
o stipite flamma perit.
t ceratas anchora puppes:
uidis unicus hamus aquis.
m solatia bina paravit;
ima victor in arce fuit.
æ fueris male creditus uni,
rus est inveniendus amor.
a Procride prodidit ignes:
oniuge victa prior.
ne Phegida semper amaret,
parte recepta tori.
ummos tenuisset ad annos,
pellice læsa foret.
placuisset forma tyranno:
æ forma sororis erat.
olis, quorum me turba fatigat?
vincitur omnis amor.
ater desiderat unum,
clamat, Tu mihi solus eras.
nova me tibi condere iura;
inventi gloria nostra foret!)
uid enim non ille videret,
o Græcia tota fuit?
Chryseida victor amabat;
flebat ubique parens.
iose senex? bene convenit illis.
adis, inepte, tuo.
eddi Calchas, ope tutus Achillis,
ia est illa recepta domo;
lli quam proxima forma;
st syllaba nomen idem:
at, per se concedat Achilles:
rium sentiat ille meum.
im factum hoc incusat, Achivi;
da sceptra tenere manu.

Nam, si Rex ego sum, nec mecum dormiet illa,
In mea Thersites regna, licebit, eat.
Dixit; et hanc habuit solatia magna prioris:
Et prior est curâ cura sepulta novâ.
Ergo adsume novas, auctore Agamemnone, flammas;
Ut tuus in bivio distineatur amor.
Quæris, ubi invenias? Artes, i, perlege nostras.
Plena puellarum iam tibi navis eat.
Quod si quid præcepta valent mea, si quid Apollo
Utile mortales perdocet ore meo;
Quamvis infelix media torreberis Ætna;
Frigidior glacie fac videare tuæ.
Et sanum simula; ne, si quid forte dolebis,
Sentiat: et ride, cum tibi flendus eris.
Non ego te iubeo medias abrumpere curas:
Non sunt imperii tam fera iura mei.
Quod non es, simula; positosque imitare furores:
Sic facies vere, quod meditatus eris.
Sæpe ego ne biberem, volui dormire videri:
Dum videor, somno lumina victa dedi.
Deceptum risi, qui se simulabat amare;
In laqueos auceps decideratque suos.
Intrat amor mentes usu: dediscitur usu.
Qui poterit sanum fingere, sanus erit.
Dixerit, ut venias pacta tibi nocte, venito.
Veneris, et fuerit ianua clausa; feras.
Nec dic blanditias, nec dic convicia posti,
Nec latus in duro limine pone tuum.
Postera lux aderit; careant tua verba querelis:
Et nulla in vultu signa dolentis habe.
Iam ponet fastus, cum te languere videbit:
Hoc etiam nostra munus ab arte feres.
Te quoque falle tamen, nec sit tibi finis amandi:
Propositis frenis sæpe repugnat equus.
Utilitas lateat; quod non profitebere fiet.
Quæ nimis adparent retia, vitat avis.
Ne sibi tam placeat, quo te contemnere possit;
Sume animos: animis cedat ut illa tuis.
Ianua forte patet; quamvis revocabere, transi.
Est data nox; dubita nocte venire data.
Posse pati facile est; tibi ni sapientia desit:
Promtius e facili gaudia ferre licet.
Et quisquam præcepta potest mea dura vocare?
En etiam partes concilianti sago.
Nam, quoniam variant animi, variamus et artes.
Mille mali species, mille salutis erunt.
Corpora vix ferro quædam sanantur acuto:
Auxilium multis succus et herba fuit.
Mollior es, nec abire potes, vinctusque teneris;
Et tua sævus Amor sub pede colla premit;
Desine luctari; referant tua carbasa venti:
Quoque vocant fluctus, hac tibi remus eat.
Explenda est sitis ista tibi, qua perditus ardes.
Cedimus: in medio iam licet amne bibas.
Sed bibe plus etiam, quam quod præcordia poscunt;
Gutture fac pleno sumta redundet aqua.
Perfruere usque tua, nullo prohibente, puella.
Illa tibi noctes auferat, illa dies.
Tædia quære: malis faciunt et tædia finem.
Iam quoque, cum credas posse carere, mane.
Dum bene te cumules, et copia tollat amorem;
E fastidita non iuvet isse domo.
Fit quoque longus amor, quem diffidentia nutrit.
Hunc tu si quæres ponere; pone metum.
Qui timet, ut sua sit, neu quis sibi detrahat
Ille Machaonia vix ope [illegible]
Plus amat e [illegible]
Pro cuius [illegible]
Est prope [illegible]

Imposuit templo nomina celsus Eryx.
Est illic Lethæus Amor, qui pectora sanat;
Inque suas gelidam lampadas addit aquam.
Illic et iuvenes votis oblivia poscunt:
Et si qua est duro capta puella viro.
Is mihi sic dixit: (dubito, verusne Cupido
An somnus fuerit; sed puto somnus erat.)
O qui sollicitos modo das, modo demis, amores,
Adiice præceptis hoc quoque, Naso, tuis.
Ad mala quisque animum referat sua; ponet amorem:
Omnibus illa Deus plusve minusve dedit.
Qui Puteal Ianumque timet, celeresque Kalendas,
Torqueat hunc æris mutua summa sui.
Cui pater est durus, votis ut cetera cedant,
Huic pater ante oculos durus habendus erit.
Hic male dotata pauper cum coniuge vivit:
Uxorem fato credat obesse suo.
Est tibi rure bono generosæ fertilis uvæ
Vinea: ne nascens uva sit usta time.
Ille habet in reditu navim: mare semper iniquum
Cogitet, et damno litora fœda suo.
Filius hunc miles, te filia nubilis angant.
Et quis non causas mille doloris habet?
Ut posses odisse tuam, Pari, funera fratrum
Debueras oculis substituisse tuis.
Plura loquebatur; placidum puerilis imago
Destituit somnum: si modo somnus erat.
Quid faciam? media navim Palinurus in unda
Deserit: ignotas cogor inire vias.
Quisquis amas (loca sola nocent) loca sola caveto.
Quo fugis? in populo tutior esse potes.
Non tibi secretis (augent secreta furores)
Est opus: auxilio turba futura tibi est.
Tristis eris, si solus eris: dominæque relictæ
Ante oculos facies stabit, ut ipsa, tuos.
Tristior idcirco nox est, quam tempora Phœbi:
Quæ relevet luctus, turba sodalis abest.
Nec fuge colloquium: nec sit tibi ianua clausa:
Nec tenebris vultus flebilis abde tuos.
Semper habe Pyladen, qui consoletur Oresten.
Hic quoque amicitiæ non levis usus erit.
Quid nisi secretæ læserunt Phyllida silvæ?
Certa necis caussa est: incomitata fuit.
Ibat, ut Edono referens trieterica Baccho
Ire solet fusis barbara turba comis.
Et modo, qua poterat, longum spectabat in æquor:
Nunc in arenosa lassa iacebat humo.
Perfide Demophoon, surdas clamabat ad undas:
Ruptaque singultu verba dolentis erant.
Limes erat tenuis, longa subnubilus umbra:
Quo tulit illa suos ad mare sæpe pedes.
Nona terebatur miseræ via. Videris, inquit:
Et spectat zonam pallida facta suam.
Adspicit et ramos: dubitat, refugitque quod audet:
Et timet: et digitos ad sua colla refert.
Sithoni, tunc certe vellem non sola fuisses;
Non fleres positis Phyllida, silva, comis.
Phyllidis exemplo nimium secreta timete,
Læse vir a domina, læsa puella viro.
Præstiterat iuvenis, quidquid mea Musa iubebat;
Inque suæ portu pene salutis erat.
Recidit, ut cupidos inter devenit amantes:
Et, quæ condiderat, tela resumsit Amor.
Si quis amas, nec vis; facito contagia vites.
Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.
Dum spectant oculi læsos, læduntur et ipsi:
Multaque corporibus transitione nocent.
In loca nonnumquam siccis arentia glebis
De prope currenti flumine manat aqua.
Manat amor tectus, si non ab amante recedas:
Turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.
Alter item iam sanus erat; vicinia læsit.
Occursum dominæ non tulit ille suæ.
Vulnus in antiquum rediit male firma cicatrix;
Successumque artes non habuere meæ.
Proximus a tectis ignis defenditur ægre:
Utile finitimis abstinuisse locis.
Nec, quæ ferre solet spatiantem porticus illam,
Te ferat: officium neve colatur idem.
Quid iuvat admonitu tepidam recalescere mentem?
Alter, si possis, orbis habendus erit.
Non facile esuriens posita retinebere mensa:
Et multam saliens incitat unda sitim.
Non facile est visa taurum retinere iuvenca:
Fortis equus visæ semper adhinnit equæ.
Hæc ubi præstiteris, ut tandem litora tangas,
Non satis est ipsam deseruisse tibi.
Et soror, et mater valeant, et conscia nutrix,
Et quidquid dominæ pars erit ulla tuæ.
Nec veniat servus: nec flens ancillula fictum
Suppliciter dominæ nomine dicat, Ave.
Nec, si scire voles, quid agat tamen illa, rogabis.
Profer: erit lucro lingua retenta tuo.
Tu quoque, qui caussam finiti reddis amoris,
Deque tua domina multa querenda refers;
Parce queri: melius sic ulciscere tacendo,
Dum desideriis effluat illa tuis.
Et malim taceas, quam te desisse loquaris.
Qui nimium multis, Non amo, dicit, amat.
Sed meliore fide paullatim extinguitur ignis,
Quam subito: lente desine; tutus eris.
Flumine perpetuo torrens solet acrius ire:
Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqua.
Fallat, et in tenues evanidus exeat auras,
Perque gradus molles emoriatur amor.
Sed modo dilectam scelus est odisse puellam.
Exitus ingeniis convenit iste feris.
Non curare sat est: odio qui finit amorem,
Aut amat, aut ægre desinet esse miser.
Turpe, vir et mulier, iuncti modo, protinus hostes.
Non illas lites Appias ipsa probat.
Sæpe reas faciunt, et amant: ubi nulla simultas
Incidit, admonitu liber aberrat amor.
Forte aderam iuveni: dominam lectica tenebat.
Horrebant sævis omnia verba minis.
Iamque vadaturus, Lectica prodeat: inquit.
Prodierat: visa coniuge mutus erat.
Et manus, et manibus duplices cecidere tabellæ.
Venit in amplexus: atque ita, Vincis, ait.
[Tutius est, aptumque magis, discedere pace,
Quam petere a thalamis litigiosa fora.]
Munera quæ dederis, habeat sine lite iubeto.
Esse solent magno damna minora bono.
Quod si vos aliquis conducet casus in unum,
Mente memor tota, quæ damus arma, tene.
Nunc opus est armis: hic, o fortissime, pugna.
Vincenda est telo Penthesilea tuo.
Nunc tibi rivalis, nunc durum limen, amanti
Nunc medii subeant irrita verba Dei.
Nec compone comas, quia sis venturus ad illam:
Nec toga sit laxo conspicienda sinu.
Nulla sit ut placeas alienæ cura puellæ:
Iam facito e multis una sit illa tibi.
Sed quid præcipue nostris conatibus obstet,
Eloquar; exemplo quemque docente suo.
Desinimus tarde, quia nos speramus amari.
Dum sibi quisque placet, credula turba sumus.
At tu nec voces (quid enim fallacius illis?)

ernos pondus habere Deos.
lacrimis moveare caveto:
alos erudiere suos.
ris mens oppugnatur amantum;
seis undique pulsus aquis.
i, quare divortia malis:
doleas; clam tamen usque dole.
r; ne diluat: ipse favebis:
ssâ caussa sit illa tuâ.
mus: qui dicit multa puellæ
ieri postulat ille sibi.
io furiales more sagittas,
usum tinguere in amne faces.
tas pueri resecabimus alas:
mea laxior arcus erit.
uodcumque cano: parete canenti:
cœptis, Phœbe saluber, ades.
onuere lyræ; sonuere pharetræ.
nosco per sua: Phœbus adest.
is medicatum vellus aheuis
Tyrio: turpius illud erit.
nosis vestras conferte puellas:
inæ quemque pudere suæ.
æ Paridi potuere videri;
tam vicit utramque Venus.
m; mores quoque confer et artes:
icio ne tuus obsit amor.
uod deinde canam: sed profuit illud
llis: in quibus ipse fui.
rgas blandæ servata puellæ:
nimos scripta relecta movent.
os (pones invitus) in ignes:
is sit rogus iste mei.
em succendit stipite natum.
mmæ perfida verba dabis?
s remove: quid imagine muta
periit Laodamia modo.
ocent: fugito loca conscia vestri
caussas mille doloris habent.
buit: thalamo dormivimus isto:
ivâ gaudia nocte dedit.
catur amor; vulnusque novatum
firmis caussa pusilla nocet.
um cinerem si sulfure tangas;
inimo maximus ignis erit.
s quidquid renovabit amorem,
rdescet, quæ modo nulla fuit.
cent fugisse Caphærea puppes;
, luctus ignibus ulte tuos.
s Niseide navita gaudet.
nimium grata fuere, cave.
yrtes; hæc Acroceraunia vita:
polat dira Charybdis aquas.
possint aliquo cogente iuberi;
casu facta iuvare solent.
edra; parces, Neptune, nepoti:
vidos taurus avitus equos.
s inopem; sapienter amasset.
r luxuriosus amor.
Hecalen; nulla est, quæ ceperit Iron?
alter egens, altera pauper erat.
le suum paupertas pascat amorem:
oc tanti est; pauper ut esse velis.
i, non indulgere theatris;
vacuo pectore cedat amor.
os citharæ, lotosque, lyræque;
meris brachia mota suis.
ti saltantur amantes:
actor, quid iuvet, arte docet.

Eloquar invitus: teneros ne tange poetas.
Submoveo dotes impius ipse meas.
Callimachum fugito; non est inimicus Amori:
Et cum Callimacho tu quoque, Coe, noces.
Me certe Sappho meliorem fecit amicæ:
Nec rigidos mores Teia Musa dedit.
Carmina quis potuit tuto legisse Tibulli,
Vel tua, cuius opus Cynthia sola fuit?
Quis potuit lecto durus discedere Gallo?
Et mea nescio quid carmina dulce sonant.
Quod nisi dux operis vatem frustratur Apollo;
Æmulus est nostri maxima caussa mali.
At tu rivalem noli tibi fingere quemquam:
Inque suo solam crede iacere toro.
Acrius Hermionen ideo dilexit Orestes;
Esse quod alterius cœperat illa viri.
Quid, Menelae, doles? ibas sine coniuge Creten:
Et poteras nupta lentus abesse tua.
Ut Paris hanc rapuit; nunc demum uxore carere
Non potes: alterius crevit amore tuus.
Hoc et in abducta Briseide flebat Achilles,
Illam Plisthenio gaudia ferre toro.
Nec frustra flebat; mihi credite: fecit Atrides:
Quod si non faceret, turpiter esset iners.
Certe ego fecissem, nec sum sapientior illo.
Invidiæ fructus maximus ille fuit.
Nam sibi quod numquam tactam Briseida iurat,
Per sceptrum; sceptrum non putat esse Deos.
Dî faciant, dominæ possis transire relictæ
Limina; proposito sufficiantque pedes.
Et poteris: modo velle tene: nunc fortiter ire,
Nunc opus est celeri subdere calcar equo.
Illo Lotophagos, illo Sirenas in antro
Esse puta: remis adiice vela tuis.
Hunc quoque, quo quondam nimium rivale dolebas,
Vellem desineres hostis habere loco.
At certe, quamvis odio remanente, saluta.
Oscula cum poteris iam dare; sanus eris.
Ecce cibos etiam (medicinæ fungar ut omni
Munere) quos fugias, quosve sequare, dabo.
Daunius, an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum vitare salaces;
Et quidquid Veneri corpora nostra parat.
Utilius sumas acuentes lumina rutas;
Et quidquid Veneri corpora nostra negat.
Quid tibi præcipiam de Bacchi munere, quæris?
Spe brevius monitis expediere meis.
Vina parant animum Veneri, nisi plurima sumas,
Et stupeant multo corda sepulta mero.
Nutritur vento, vento restinguitur ignis.
Lenis alit flammam, grandior aura necat.
Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
Eripiat: si qua est inter utramque, nocet.
Hoc opus exegi: fessæ date serta carinæ.
Contigimus portum, quo mihi cursus erat.
Postmodo reddetis sacro pia vota poetæ,
Carmine sanati femina virque meo.

MEDICAMINA FACIEI.

Discite, quæ faciem commendet cura, puellæ:
Et quo sit vobis forma tuenda modo.
Cultus humum sterilem Cerealia pendere iussit
Munera: mordaces interiere rubi.
Cultus et in pomis succos emendat acerbos;
Fissaque adoptivas accipit arbor opes.
Culta placent: auro sublimia tecta linuntur:
Nigra sub imposito marmore terra latet.

Vellera sæpe eadem Tyrio medicantur aeno:
Sectile deliciis India præbet ebur.
Forsitan antiquæ, Tatio sub rege, Sabinæ
Maluerint, quam se, rura paterna coli.
Cum matrona, premens altum rubicunda sedile,
Adsiduo durum pollice nebat opus.
Ipsaque claudebat, quos filia paverat, agnos:
Ipsa dabat virgas cæsaque ligna foco.
At vestræ teneras matres peperere puellas.
Vultis inaurata corpora veste tegi.
Vultis odoratos positu variare capillos:
Conspicuam gemmis vultis habere manum.
Induitis collo lapides Oriente paratos:
Et quantos oneri est aure tulisse duos.
Nec tamen indignum, si vobis cura placendi,
Cum comtos habeant secula nostra viros.
Feminea vestri poliuntur lege mariti:
Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.
Proin se quisque parent; nec quo venentur amores,
Refert: munditiæ crimina nulla merent.
Rure latent, finguntque comas: licet arduus illas
Celet Athos; cultas altus habebit Athos.
Est etiam placuisse sibi quotacumque voluptas:
Virginibus cordi grataque forma sua est.
Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat; et forma muta superbit avis.
Sic potius nos urat amor; quam fortibus herbis,
Quas maga terribili subsecat arte manus.
Nec vos graminibus, nec mixto credite succo.
Nec tentate nocens virus amantis equæ.
Nec mediæ Marsis finduntur cantibus angues:
Nec redit in fontes unda supina suos.
Et quamvis aliquis Temesæa removerit æra;
Numquam Luna suis excutietur equis.
Prima sit in vobis morum tutela, puellæ.
Ingenio facies conciliante placet.
Certus amor morum est: formam populabitur ætas,
Et placitus rugis vultus aratus erit.
Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera caussa, dolor.
Sufficit, et longum probitas perdurat in ævum;
Fertque suos annos: hinc bene pendet amor.
Disce, age, cum teneros somnus dimiserit artus,
Candida quo possint ora nitere modo.
Hordea, quæ Libyci ratibus misere coloni,
Exue de palea tegminibusque suis.
Par ervi mensura decem madefiat ab ovis:
Sed cumulent libras ordea nuda duas.
Hæc ubi ventosas fuerint siccata per auras;
Lenta iube scabra frangat asella mola.
Et, quæ prima cadunt vivaci cornua cervo,
Contere: in hæc solidi sexta fac assis eat.
Iamque ubi pulvereæ fuerint confusa farinæ,
Protinus in cribris omnia cerne cavis.
Adiice Narcissi bis sex sine cortice bulbos,
Strenua quos puro marmore dextra terat:
Sextantemque trahat gummi cum semine Thusco,
Huc novies tanto plus tibi mellis eat.
Quæcumque adficiet tali medicamine vultum,
Fulgebit speculo levior ipsa suo.
Nec tu pallentes dubita torrere lupinos,
Et simul inflantes corpora frige fabas.
Utraque sex habeant, æquo discrimine, libras:
Utraque da nigris comminuenda molis.
Nec cerussa tibi, nec nitri spuma rubentis
Desit, et Illyrica quæ venit iris humo.
Da validis iuvenum pariter subigenda lacertis:
Sed iustum tritis uncia pondus erit.
Addita de querulo volucrum medicamina nido
Ore fugant maculas: Halcyonea voca
Pondere, si quæris, quo sim contentus
Quod trahit in partes uncia secta d
Ut coeant, apteque lini per corpora po
Adiice de flavis Attica mella favis.
Quamvis tura Deos, irataque numina
Non tamen accensis omnia danda fo
Tus ubi miscueris radenti tubere nitro
Ponderibus iustis fac sit utrimque t
Parte minus quarta dereptum cortice
Et modicum e myrrhis pinguibus ad
Hæc ubi contriris, per densa foramina
Pulvis ab infuso melle premendus er
Profuit et marathros bene olentibus ad
Quinque trahant marathri scrupula,
vem.
Arentisque rosæ quantum manus una p
Cumque Ammoniaco mascula tura s
Hordea quem faciunt illis adfunde crem
Æquent expensas cum sale tura ros
Tempore sis parvo molli licet illita vu
Hærebit toto multus in ore color.
Vidi quæ gelida madefacta papavera ly
Contereret, teneris illineretque ge
* * *Reliqua desiderantur*

HALIEUTICON

. . . . . .

Accepit mundus legem: dedit arma pe
Admonuitque sui. Vitulus sic namque
Qui nondum gerit in tenera iam corn
Sic damæ fugiunt, pugnant virtute le
Et morsu canis, et cauda sic scorpios i
Concussisque levis pennis sic evolat a
Omnibus ignotæ mortis timor, omnib
Præsidiumque datum sentire, et nosc
Vimque modumque sui: sic et Scarus
Incidit, adsumtamque dolo tandem pa
Non audet radiis obnixa occurrere fro
Aversus crebro vimen sed verbere caud
Laxans subsequitur, tutumque evadit
Quin etiam si forte aliquis, dum pose
Mitis luctantem Scarus hunc in vimin
Aversam caudam morsu tenet: atque il
Uber servato, quem texit, in.... result
Sepia tarda fugæ, tenui quum forte su
Deprensa est, iam iamque manus time
Inficiens æquor nigrum vomit ore cru
Avertitque vias, oculos frustrata sequ
Clausus rete Lupus, quamvis immani
Dimotis cauda submissus sidit arenis.
. . . .
Emicat, atque dolos saltu deludit inul
Et Muræna ferox, teretis sibi conscia
Ad laxata magis conversa foramina re
Tandem per multos evadit lubrica fle
Exemploque nocet, cunctis intervenit
At contra scopulis crinali corpore seg
Polypus hæret, et hac eludit retia fra
Et sub lege loci sumit mutatque color
Semper ei similis, quem contigit: atq
Pendentem setis avidus rapit, hic quo
Elato calamo, quum demum emersus i
Brachia dissolvit, populatumque exsp
At Mugil cauda pendentem everberat
Excussumque legit. Lupus acri conci
Discursu fertur vario, fluctusque fere
Prosequitur, quassatque caput, dum v
Laxato cadat hamus, et ora patentia l

nescit Muræna nocendi:
orsu nec cominus acri
s ponit captiva minaces.
quæ concutit, utitur armis,
ue suæ; versoque supinus
, fixumque intercipit hamum.

. . . . .

habitant animalia silvas,
t semper lymphata timores,
ceps non sana ferocia mentis.
monet, vel cominus ire.
venantum sternere pergit
sis infert sua pectora telis:
ens magis et sublatior ardet,
os, et viribus addidit iram;
no properat sibi robore letum.
rovolvitur Ursus ab antris,
iners, stolidæque ferocia mentis?
iram denuntiat hirtis,
itens in vulnera ferri;
moritur per viscera telo.
pedibus, dat terga sequenti,
s, at fulvo tergore Damæ,
Cervus sine fine timore.
docet, vel cominus ire.]
nos, et gloria maior Equorum:
nis palmam, gaudentque triumpho.
Circo meruere coronam,
or quanto sublimius altum
vulgi se venditet auræ?
o decoratur terga leone,
uantoque venit spectabilis actu,
um generoso concita pulsu
is graviter redeuntis opimis:
anum? quibus est audacia præceps,
virtus, viresque sequendi.
rimantur naribus auras,
quærunt vestigia rostro;
ore feram, dominumque vocando
n si collatis effugit armis,
losque canis camposque per omnes.
bor positus: spes omnis in illa.
dias pelagi te pergere sedes
ique maris tentare profundum.
oci melius moderabere funem.
s loca sint: nam talia lentos
os; at purum retia litus.
ntes demittat celsior umbras
ie quidam fugiuntque petuntque.
tis imo viridentur ab herbis.

. . . . . .

as, et molli serviat algæ.
varie Natura profundi;
voluit consistere pisces.
ago, quales Scombrique, Bovesque,
et nigro tergore Milvi;
ops, nostris incognitus undis;
s, ictu non mitior ensis;
fugientes agmine Thunni:
dest (mirum) mora puppibus ingens:
ium, tractique per æquora sulci,
us sequeris, Pompile, nitentes:
x, scopulorum fine moratus:
tus succo: tum concolor illi
que rubens Erythinus in unda:
ne notis, insignis et alis:
parulus cervice refulgens;
, et fulvi Synodontes, et ex se
ne, gemino fraudata parente.

Tum viridis squamis, parvo Saxatilis ore,
Et rarus Faber, et pictæ Mormyres, et auri
Chrysophrys imitata decus: tum corporis Umbræ
Liventis, rapidique Lupi, Percæque, Tragique.
Quin laude insignis caudæ Melanurus, et ardens
Auratis Muræna notis, Merulæque virentes,
Immitisque suæ Conger per vulnera gentis;
Et capitis duro nociturus Scorpios ictu,
Ac numquam æstivo conspectus sidere Glaucus.
At contra herbosa pisces laxantur arena,
Ut Scarus, epastas solus qui ruminat escas;
Fecundumque genus Mænæ, Lamirosque, Smarisque,
Atque immunda Chromis, merito vilissima Salpa:
Atque avium dulces nidos imitata sub undis;
Et Squalus, et tenui suffusus sanguine Mullus:
Fulgentes Soleæ candore, et concolor illis
Passer, et Adriaco mirandus litore Rhombus:
Tunc Epodes lati, tum molles tergore Ranæ.
Extremi parent . . . .

. . . .

Lubricus et spina nocuus non Gobius ulla,
Et nigrum niveo portans in corpore virus
Loligo, durique Sues, sinuosaque Caris;
Et tam deformi non dignus nomine Asellus:
Tuque peregrinis, Acipenser, nobilis undis. . . . .

INCERTI AUCTORIS
Consolatio ad Liviam Augustam
de morte Drusi Neronis, filii eius.

Visa diu felix, mater modo dicta Neronum,
  Iam tibi dimidium nominis huius abest.
Iam legis in Drusum miserabile, Livia, carmen.
  Unum, qui dicat iam tibi, Mater, habes.
Nec tua te pietas distendit amore duorum:
  Nec posito filî nomine, dicis; Uter?
Et quisquam leges audet tibi dicere flendi?
  Et quisquam lacrimas temperat ore tuas?
Hei mihi, quam facile est, quamvis hic contigit omnes,
  Alterius luctu fortia verba loqui!
Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu;
  Fortior ut possis cladibus esse tuis.
Occidit exemplum iuvenis venerabile morum:
  Maximus ille armis, maximus ille toga.
Ille modo eripuit latebrosas hostibus Alpes,
  Et titulum belli dux, duce fratre, tulit.
Ille genus Suevos acre, indomitosque Sygambros
  Contudit, inque fugam barbara terga dedit:
Ignotumque tibi meruit, Romane, triumphum;
  Protulit in terras imperiumque novas.
Solvere vota Iovi, fatorum ignara tuorum,
  Mater, et armiferæ solvere vota Deæ,
Gradivumque patrem donis implere parabas;
  Et quoscumque coli iusque piumque Deos.
Maternaque sacros agitabas mente triumphos:
  Forsitan et curæ iam tibi currus erat.
Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis,
  Et tumulus Drusum pro Iovis arce manet.
Fingebas reducem; præceptaque mente fovebas
  Gaudia; et ante oculos iam tibi victor erat.
Iam veniet: iam me gratantem turba videbit:
  Iam mihi pro Druso dona ferenda meo.
Obvia progrediar, felixque per oppida dicar;
  Collaque et hoc oculos illius ore premam.
Talis erit: sic occurret: sic oscula iunget:
  Hoc mihi narrabit: sic prior ipsa loquar.
Gaudia vana foves; spem pone, miserrima, falsam:

Desine de Druso læta referre tuo.
Cæsaris illud opus, voti pars altera vestri,
Occidit: indignas, Livia, solve comas.
Quid tibi nunc mores prosunt, actumque pudice
Omne ævum, et tanto tam placuisse viro?
[Quidque pudicitia tantum inviolata bonorum,]
Ultima sit laudes inter ut illa tuas?
Quid tenuisse animum contra sua secula rectum;
Altius et vitiis exseruisse caput?
Nec nocuisse ulli, et fortunam habuisse nocendi?
Nec quemquam nervos extimuisse tuos?
Nec vires errasse tuas Campoque Foroque;
Quamque libet citra continuisse domum?
Nempe per hos etiam Fortunæ iniuria mores
Regnat; et incerta est hic quoque nixa rota.
Hic quoque sentitur: ne quid non improba carpat,
Sævit; et iniustum ius sibi ubique facit.
Scilicet immunis si luctus una fuisset
Livia, Fortunæ regna minora forent?
Quid? si non habitu sic se gessisset in omni,
Ut sua non essent invidiosa bona?
Cæsaris adde domum; quæ certe, funeris expers,
Debuit humanis altior esse malis.
Ille vigil, summa sacer ille locatus in arce,
Res hominum ex tuto cernere dignus erat.
Nec fleri ipse suis, nec quemquam flere suorum;
Nec, quæ nos patimur vulgus, et ipse pati.
Vidimus erepta mœrentem stirpe sororis:
Luctus, ut in Druso, publicus ille fuit.
Condidit Agrippam, quo te, Marcelle, sepulcro;
Et cepit generos iam locus ille duos.
Vix posito Agrippa tumuli bene ianua clausa est:
Perficit officium funeris ecce soror.
Ecce, ter ante datis, iactura novissima, Drusus
A magno lacrimas Cæsare quartus habet.
Claudite iam, Parcæ, nimium reserata sepulcra;
Claudite: plus iusto iam domus ista patet.
Cedis; et incassum tua nomina, Druse, levantur.
Ultima sit fati hæc summa querela tui.
Iste potest implere dolor vel secula tota,
Et magni luctus obtinuisse locum.
Multi in te amissi: nec, cui tot turba bonorum,
Omnis cui virtus contigit, unus eras.
Nec genetrice tua fecundior ulla parentum,
Tot bona per partus quæ dedit una duos.
Heu! par illud ubi est, totidem virtutibus æquum?
Et concors pietas, nec dubitatus amor?
Vidimus, attonitum fraterna morte, Neronem
Pallida promissa flere per ora coma,
Dissimilemque sui, vultu profitente dolorem:
Hei mihi, quam toto luctus in ore fuit!
Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem
Vidisti; lacrimas vidit et ille tuas.
Adfigique suis moriens tua pectora sensit,
Et tenuit vultu lumina fixa tuo:
Lumina, cærulea iam iamque natantia morte;
Lumina, fraternas iam subitura manus.
At miseranda parens suprema neque oscula fixit,
Frigida nec fovit membra tremente sinu.
Non animam adposito fugientem excepit hiatu;
Nec traxit cæsas per tua membra comas.
Raptus es absenti, dum te fera bella morantur,
Utilior patriæ, quam tibi, Druse, tuæ.
Liquitur; ut quondam, Zephyris et solibus ictæ
Solvuntur teneræ, vere tepente, nives.
Te queritur, casusque malos, irrisaque tales,
Accusatque annos, ut diuturna, suos.
Talis in umbrosis, mitis nunc denique, silvis
Deflet Threicium Daulias ales Ityn:
Halcyonum tales ventos per æquora questus
Ad surdas tenui voce sonantur aquas.
Sic plumosæ novis plangentes pectora pennis
Œnidem subita concinuistis aves.
Sic flevit Clymene; sic et Clymeneïdes, alte
Quum iuvenis patriis excidit ictus equis.
Congelat interdum lacrimas, duratque, tenet[illegible]
Suspensasque oculis fortior intus agit.
Erumpunt, iterumque gravant gremiumque [illegible]
Effusæ gravidis uberibusque genis.
In vires abiit flendi mora: plenior unda
Defluit, exigua si qua retenta mora.
Tandem, ubi per lacrimas licuit, sic flebilis o[re]
Singultu medios impediente sonos:
Nate, brevis fructus, duplicis sors altera parti,
Gloria confectæ, nate, parentis, ubi es?
Sed neque iam duplicis, neque iam sors altera, p[artus],
Gloria confectæ nunc quoque matris, ubi es?
Heu! modo tantus, ubi es? tumulo portaris et ig[ni].
Hæc sunt in reditus dona paranda tuos?
Siccine dignus eras oculis occurrere matris?
Sic ego te reducem digna videre fui?
Cæsaris Uxori si talia dicere fas est;
Iam dubito, magnos an rear esse Deos.
Nam quid ego admisi? quæ non ego numina culta,
Quos ego non potui demeruisse Deos?
Hic pietatis honos? artus amplector inanes,
Et vorat hos ipsos flamma rogusque sinus.
Tene ego sustineo positum scelerata videre?
Tene meæ poterunt ungere, nate, manus?
Nunc ego te infelix summum teneoque tuorque?
Effingoque manus? oraque ad ora fero?
Nunc primum adspiceris consul victorque parens?
Sic mihi, sic miseræ nomina tanta refers!
Quos primum vidi fasces, in funere vidi;
Et vidi eversos, indiciumque mali.
Quis credat? matri lux hæc mœstissima venit,
Qua natum in summo vidit honore suum.
Iamne ego non felix? iam pars mihi rapta Ner[onum],
Materni celeber nomine Drusus avi?
Iamne meus non est, nec me facit ille parentem?
Iamne fui Drusi mater? et ipse fuit?
Nec cum victorem referetur adesse Neronem,
Dicere iam potero, Maior, an alter, adest?
Ultima contigimus: ius matris habemus ab uno;
Unius est munus, quod tamen orba negor.
Me miseram! extimui, frigusque per ossa cucurrit.
Nil ego iam possum certa vocare meum.
Hic meus ecce fuit: iubet hic de fratre vereri;
Omnia iam metuo: fortior ante fui.
Sospite te saltem moriar, Nero! tu mea condas
Lumina, et excipias hanc animam ore pio.
Atque utinam Drusi manus altera, et altera fratris
Formarent oculos, comprimerentque, meos!
Quod licet, hoc certe tumulo ponemur in uno,
Druse; neque ad veteres conditus ibis avos.
Miscebor cinerique cinis, atque ossibus ossa.
Hanc lucem celeri turbine Parca neat!
Hæc et plura refert: lacrimæ sua verba sequuntur,
Oraque nequicquam per modo questa linunt.
Quin etiam corpus, matri vix vixque remissum,
Exsequiis caruit, Livia, pene suis.
Quippe ducem arsuris exercitus omnis in armis
Inter quæ periit, ponere certus erat.
Abstulit invitis corpus venerabile frater,
Et Drusum patriæ, quod licuitque, dedit.
Funera ducuntur Romana per oppida Iu[li]
(Heu facinus!) per quæ victor iturus erat,
Per quæ deletis Rhætorum [illegible]

am dispar huic fuit illud iter!
ctis mœrentem fascibus Urbem.
victus, sic ubi victor iniit?
plangore sonat, cui figere lætus
manus voverat arma manu.
vultum miserabilis induit unum:
versia forma sit illa, precor!
atque domos, strepitantque per urbem,
idi clamque palamque dolent.
tæque tacent sine vindice leges:
dto purpura nulla foro.
mplis; neque iniqua ad funera vultus
posunt tura ferenda rogo.
ra tenent: pudet ora colentum
nvidiæ quam meruere metu.
le plebe pius pro paupere nato
midas sidera ad alta manus:
rus: quid ego autem credulus, inquit,
nullos irrita vota Deos?
pro Druso Livia movit:
nagno maxima cura Iovi?
vota insuscepta reliquit;
nimum, destituitque preces.
it: lacrimisque rigantibus ora
pti publica damna refert.
ali; par est concordia flendi.
uiis adsumus omnis Eques.
iæ mœrent iuvenesque senesque;
res, Ausoniæque nurus.
præfertur imagine mœsta,
templis debita laurus erat.
li generosa subire iuventus,
cio sedula colla dare.
mis laudasti, Cæsar, alumnum;
medius romperet orsa dolor.
ti, Dis aversantibus omen,
uerent te tua fata mori.
r cœlum: te, fulmine pollens,
idi regia magna Iovis.
lit ille; tibi ut sua facta placerent:
udatus præmia mortis habet.
um celebrant de more cohortes,
quias reddit equesque duci.
ant iterumque iterumque supremo;
sis collibus icta redit.
Tiberinus inhorruit undis:
edio nubilus amne caput.
lexum, muscoque et arundine, crinem
na legit ab ore manu:
ulis lacrimarum flumina misit:
ectas alveus altus aquas.
mmas extinguere fluminis ictu,
actum tollere, certus erat.
uas, cursusque inhibebat equorum,
o proluere amne rogum.
nplo vicinus, et accola Campi,
cis verba nec ipse genis:
nes decet ira, tamen, Tiberine, quies-
ullis vincere fata datur. (cas:
: periit arma inter et enses,
tria; funere causa latet.
misse, dedi: victoria parta est.
peris, sed tamen exstat opus.
ntavi Clothoque, duasque sorores,
erto pensa severa trahunt,
es, et frater conditor Urbis
iqua stagna profunda via.
ihi; partem accipe, quæ datur, inquit,
stis, quod petis, alter erit.

Hic tibi; mox Veneri Cæsar promissus uterque.
Hos debet solos Martia Roma Deos.
Sic cecinere Deæ: nec tu, Tiberine, repugna,
Irrite; nec flammas amne morare tuo;
Nec iuvenis positi supremos destrue honores.
Vade age, et admissis labere pronus aquis.
Paret, et in longum spatiosas explicat undas;
Structaque pendenti pumice tecta subit.
Flamma, diu cunctata caput contingere sanctum,
Erravit posito lenta sub usque toro.
Tandem ubi complexa est silvas, alimentaque sumsit,
Æthera subiectis lambit et astra comis.
Qualis in Herculeæ colluxit collibus Œtæ,
Cum sunt imposito membra cremata Deo.
Uritur heu decor ille viri, generosaque forma,
Et faciles vultus; uritur ille vigor!
Victricesque manus, facundaque principis ora,
Pectoraque, ingenii magna capaxque domus!
Spes quoque multorum flammis uruntur iisdem.
Iste rogus miseræ viscera matris habet.
Facta ducis vivent, operosaque gloria rerum:
Hæc manet; hæc avidos effugit una rogos.
Pars erit historiæ, totoque legetur in ævo:
Seque opus ingeniis carminibusque dabit.
Stabis et in rostris tituli speciosus honore;
Caussaque dicemur nos tibi, Druse, necis.
At tibi ius veniæ superest, Germania, nullum:
Postmodo tu pœnas, barbare, morte dabis.
Adspiciam regum liventia colla catenis;
Duraque per sævas vincula nexa manus:
Et tandem trepidos vultus: inque illa ferocum
Invitis lacrimas decidere ora genis.
Spiritus ille minax, et Drusi morte superbus,
Carnifici in mœsto carcere dandus erit.
Consistam, lætisque oculis, lentusque videbo
Strata per obscænas corpora nuda vias.
Hunc Aurora diem, spectacula tanta ferentem,
Quam primum croceis roscida portet equis.
Adiice Ledæos, concordia sidera, fratres;
Templaque Romano conspicienda foro.
Quam parvo numeros implevit principis ævo,
In patriam meritis occubuitque senex!
Nec sua conspiciet (miserum me!) munera Drusus,
Nec sua pro templi nomina fronte leget.
Sæpe Nero, illacrimans, submissa voce loquetur,
Cur adeo fratres, heu! sine fratre, Deos?
Certus eras nunquam, nisi victor, Druse, reverti.
Hæc te debuerant tempora: victor eras.
Consule nos, duce nos, duce iam victore, caremus:
Invenit en tota mœror in urbe locum.
At comitum squalent immissis ora capillis,
Infelix, Druso sed pia turba suo.
Quorum aliquis, tendens in te sua brachia, dixit:
Cur sine me, cur sic incomitatus abis?
Quid referam de te, dignissima coniuge Druso,
Atque eadem Drusi digna parente nurus?
Par bene compositum; iuvenum fortissimus alter,
Altera tam forti mutua cura viro.
Femina tu princeps; tu filia Cæsaris: illi
Nec minor es magni coniuge visa Iovis.
Tu concessus amor, tu solus et ultimus illi,
Tu requies fesso grata laboris eras.
Te moriens, per verba novissima, questus abesse;
Et mota in nomen frigida lingua tuum.
Infelix recipis, non quem promiserat ipse;
Nec qui missus erat, nec tuus ille redit;
Nec tibi deletos poterit narrare Sygambros,
Ensibus et Suevos terga dedisse suis.
Fluminaque, et montes, et nomina magna locorum;

Et si quid miri vidit in orbe novo.
Frigidus ille tibi, corpusque refertur inane:
Quemque premat sine te, sternitur ecce torus.
Quo raperis, laniata comas, similisque furenti?
Quo ruis? attonita quid petis ora manu?
Hoc fuit Andromache, cum vir religatus ad axem
Terruit admissos sanguinolentus equos.
Hoc fuit Evadne, tunc cum ferienda coruscis
Fulminibus Capaneus impavida ora dedit.
Quid mortem tibi mœsta rogas? amplexaque natos,
Pignora de Druso sola relicta tenes?
Et modo per somnos agitaris imagine falsa,
Teque tuo Drusum credis habere sinu?
Et subito tentasque manu, sperasque receptum;
Quæris et in vacui parte priore tori?
Ille pio (si non temere hæc creduntur) in arvo
Inter honoratos excipietur avos;
Magnaque maternis maioribus, æqua paternis
Gloria, quadriiugis aureus ibit equis;
Regalique habitu, curruque superbus eburno,
Fronde triumphali tempora vinctus erit.
Accipient iuvenem Germanica signa ferentem
Consulis imperio conspicuumque decus.
Gaudebuntque suæ merito cognomine gentis,
Quod solum domito victor ab hoste tulit.
Vix credent tantum rerum cepisse tot annos:
Magna viri latum quærere facta locum.
Hæc ipsum sublime ferent: hæc, optima mater,
Debuerant luctus attenuare tuos.
Femina digna illis, quos aurea condidit ætas,
Principibus natis, principe digna viro.
Quid deceat Drusi matrem, matremque Neronis,
Adspice: quo surgas, adspice, mane toro.
Non eadem vulgusque decent, et lumina rerum:
Est quod præcipuum debeat ista domus.
Imposuit te alto Fortuna, locumque tueri
Iussit honoratum, Livia, perfer onus.
Ad te oculos, auresque trahis: tua facta notamus;
Nec vox missa potest principis ore tegi.
Alta mane; supraque tuos exsurge dolores:
Infragilemque animum, quod potes, usque tene.
An melius per te virtutum exempla petemus,
Quam si Romanæ principis edis opus?
Fata manent omnes: omnes exspectat avarus
Portitor: et turbæ vix satis una ratis.
Tendimus huc omnes: metam properamus ad unam.
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Ecce necem intentam cœlo, terræque, fretoque,
Casurumque triplex vaticinantur opus.
I nunc, et, rebus tanta impendente ruina,
In te solam oculos et tua damna refer.
Maximus ille quidem iuvenum, spes publica vixit;
Et, qua natus erat, gloria summa domus.
Sed mortalis erat, nec tu secura fuisti,
Fortia progenie bella gerente tua.
Vita data est utenda: data est sine fœnore nobis
Mutua, nec certa persoluenda die.
Fortuna arbitriis tempus dispensat iniquis.
Illa rapit iuvenes: sustinet illa senes.
Quaque ruit, furibunda ruit: totumque per orbem
Fulminat, et cæcis cæca triumphat equis.
Regna Deæ immitis parce irritare querendo:
Sollicitare animos parce potentis heræ.
Quæ tamen hoc uno tristis tibi tempore venit,
Sæpe eadem rebus favit amica tuis.
Nata quod es alte es, quod fœtibus aucta duobus;
Quodque etiam magno consociata Iovi;
Quod semper domito rediit tibi Cæsar ab orbe,
Gessit et invicta prospera bella manu;

Quod spes implerunt maternas pignora
Quod pulsus toties hostis utroque
Rhenus, et Alpinæ valles, et sangui
Decolor infecta testis Isargus aq
Danubiusque rapax, et Dacius orbe
Apulus huic hosti perbreve Pont
Armeniusque fugax, et tandem Da
Summaque dispersi per iuga Pa
Et modo Germanus Romanis cogni
Adspice quot meritis culpa sit u
Adde quod est absens functus; nec
Semineces oculos sustinuere tui
Quique dolor menti lenissimus in fl
Accipere es luctus aure concta tu
Prævertitque metus per longa peri
Tu quibus auditis anxia mentis
Non ex præcipiti dolor in tua pect
Sed per mollites ante timore gra
Iupiter ante dedit fati mala signa c
Flammifera petiit cum tria temp
[Iunonisque gravi nocte impavidæ
Sanctaque et immensi Cæsaris i
Sidera quin etiam cœlo fugisse feru
Lucifer et solitas destituisse vias
Lucifer in toto nulli comparuit orb
Et venit stella non præeunte die
Sideris hoc obitus terris instare mo
Et mergi Stygia nobile lumen aq
At tu, qui superes mœstæ solatia m
Comprecor, illi ipsi conspiciare
Perque annos diuturnus eas fratrisq
Et vivat nato cum sene mater am
Eventura precor: Deus excusare pri
Dum volet, a Druso cetera læta d
Tu tamen ausa potes tanto indulge
Longius ut nolis, heu male fortis
Vix etiam fueras paucas vitalis in h
Obtulit invitæ cum tibi Cæsar o
Admovitque preces, et ius immiscu
Aridaque adfusa guttura tinxit a
Nec minor est nato servandæ cura p
Hic adhibet blandas, nec sine iu
Coniugis et nati meritum pervenit
Coniugis et nati, Livia, sospes o
Supprime iam lacrimas: non est rev
Quem semel umbrifera navita li
Hectora tot fratres, tot deflevere so
Et pater, et coniux, Astyanaxqu
Et longæva parens: tamen ille reden
Nullaque per Stygias umbra ren
Contigit hoc etiam Thetidi: popul
Iliaca ambustis ossibus arva pre
Illi cæruleam Panope matertera cri
Solvit, et immensas fletibus aux
Consortesque Deæ centum, longæv
Oceani coniux, Oceanusque pate
Et Thetis ante omnes: sed nec T
Mutarunt avidi tristia iura Dei.
Prisca quid huc repeto? Marcellum
Et flevit populo Cæsar ut remque
Sed rigidum ius est et inevitabile m
Stant rata, non ulla fila renenda
Ipse tibi emissus nebulosi litore Av
Si liceat, forti verba tot ore sona
Quid numeras annos? vixi maturi
Acta senem faciunt: hæc numer
His ævum fuit implendum, non an
Hostibus eveniat longa senecta m
Hoc atavi monuere mei, proavique

ambo Punica bella duces.
[illegible] licet, per te fidis, Cæsaris alti.
[illegible] miler, debuit esse meus.
, quamquam illa iuvant magis, abfuit il-
nos: titulis nomina plena vides. (lis,
pacti victor Germanicus orbis,
seul mortis publica causa) legor.
llinea victricia tempora lauro,
tanquam funeris ipse mei;
virum notos mihi, donaque Regum,
per titulos oppida lecta suos.
icio portaverit illa iuventus,
nte meum tam generosa torum.
lari sacrato Cæsaris ore
crymas elicuique Deo:
miserandus ero? iam comprime fletus.
ui flendi sum tibi causa rogo.
trutus, si quid modo sentit in umbra;
auto crede minora viro.
ue precor, multorum filius instar:
i partus sit tibi salva prior.
stela hominum: quo sospite, vestram,
sstam dedecet esse domum.

Nux *Elegia.*

cta via, cum sim sine crimine vitæ,
rmis prætereunte petor.
t solet manifestos pœna nocentes,
m lentam non capit ira moram.
vi: nisi si peccare vocatur,
tori poma referre suo.
ribus, tum cum meliora fuere
certamen fertilitatis erat.
memores sertis ornare solebant
fructu proveniente, Deos.
itur, Liber, miratus es uvas:
oleas sæpe Minerva suas.
issent matrem; ni subdita ramo
ranti furca tulisset opem.
xemplo pariebat femina nostro;
non illo tempore mater erat.
platanis, sterilem præbentibus umbram,
avis arbore venit honos:
ructifere (si nux modo ponor in illis)
n patulas luxuriare comas.
nunt innuos nascuntur poma per annos:
sa domum, læsaque bacca venit.
vitiat, quæ vult formosa videri:
boc ævo est, quæ velit esse parens.
numquam peperissem, tutior essem:
nostra digna querela fuit.
itis, nascentes supprimet uvas:
i sciat hoc, Palladis arbor erit.
am veniat maloque piroque;
silvas utraque poma suas.
vario distinguit poma colore,
cerasus, stipes inanis erit.
invideo: numquid tamen ulla feritur,
is sola conspicienda coma est?
ros omnes ex ordine truncos,
ail, quare percutiantur, habent.
nocent mutilatis vulnera ramis;
excerpto cortice ligna patent.
cit hoc, sed spes inducta rapinæ.
alias poma; querentur idem.
ere est, de quo victoria lucro
: inopis vindice facta carent.
idias, qui scit se ferre viator,
at: tutum carpit inanis iter.

Sic ego sola petor; soli quia causa petendi est:
Frondibus intactis cetera turba virent.
Nam quod habent frutices alii quoque proxima nobis
Fragmina, quæ læso vimine multa iacent;
Non istis sua facta nocent: vicinia damno est.
Excipiunt ictu saxa repulsa meo.
Idque fide careat; si non, quæ longius absunt,
Nativum retinent inviolata decus.
Ergo, si sapiant, et mentem verba sequantur,
Devoveant umbras proxima quæque meas.
Quam miserum est, odium damnis accedere nostris;
Meque ream nimiæ proximitatis agi!
Sed, puto, magna mei est operoso cura colono.
Invenias, qui det nil mihi, præter humum.
Sponte mea facilis contemto nascor in agro:
Parsque loci, qua sto, publica pene via est.
Me, sata ne lædam, quoniam sata lædere dicor,
Imus in extremo margine fundus habet.
Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras:
Duratam renovat non mihi fossor humum.
Sole licet siccaque siti peritura laborem:
Irriguæ dabitur non mihi sulcus aquæ.
At cum maturas fisso nova cortice rimas
Nux agit, ad partes pertica sæva venit.
Pertica dat plenis immitia vulnera ramis;
Ne possim lapidum verbera sola queri.
Poma cadunt, mensis non interdicta secundis;
Et condis lectas, parca colona, nuces.
Has puer aut rectus certo dilaminat ictu;
Aut pronus digito bisve semelve petit.
Quatuor in nucibus, non amplius, alea tota est,
Cum sibi suppositis additur una tribus.
Per tabulæ clivum labi iubet alter; et optat,
Tangat ut e multis quamlibet una suam.
Est etiam, par sit numerus qui dicat, an impar:
Ut divinatas auferat augur opes.
Fit quoque de creta, qualem cœleste figuram
Sidus, et in Græcis litera quarta gerit.
Hæc ubi distincta est gradibus; qui constitit intus,
Quot tetigit virgas, tot rapit inde nuces.
Vas quoque sæpe cavum, spatio distante, locatur,
In quod missa levi nux cadat una manu.
Felix, secreto quæ nata est arbor in arvo;
Et soli domino ferre tributa potest.
Non hominum strepitus audit, non illa rotarum;
Non a vicina pulverulenta via est.
Illa suo, quæcumque tulit, dare dona colono,
Et plenos fructus adnumerare potest.
At mihi maturos numquam licet edere fœtus;
Ante diemque meæ decutiuntur opes.
Lamina mollis adhuc tenero dum lacte, quod intro
Nec mala sunt ulli nostra futura bono: (est;
Iam tamen invenias, qui me iaculentur, et ictu
Præfestinato munus inane petant.
Si fiat rapti, fiat mensura relicti,
Maiorem domini parte, viator, habes.
Sæpe aliquis, foliis ut nuda cacumina vidit,
Esse putat Boreæ triste furentis opus.
Æstibus hic, hic me spoliatam frigore credit:
Est quoque, qui crimen grandinis esse putet.
At mihi nec grando, duris invisa colonis,
Nec ventus fraudi, solve, geluve fuit.
Fructus obest: peperisse nocet: nocet [illegible]
Quæque fuit multis, et mihi præda [illegible]
Præda malo, Polydore, fuit tibi: [illegible]
Coniugis Aoniæ misit [illegible]
Hesperii regis pomaria [illegible]
Una sed i[illegible]
At rubus, [illegible]

Spinaque vindicta cetera tuta sua est.
Me, quia nec noceo, nec obuncis vindicor hamis,
Missa petunt avida saxa proterva manu.
Quid, si non aptas solem fugientibus umbras,
Finditur Icario cum cane terra, darem?
Quid, nisi suffugium nimbos vitantibus essem,
Non exspectata cum venit imber aqua?
Omnia cum faciam, cum præstem sedula cunctis
Officium, saxis officiosa petor.
Hæc mihi perpessæ, domini patienda querela est.
Causa habeor, quare sit lapidosus ager.
Dumque repurgat humum, collectaque saxa remittit,
Semper habent in me tela parata viæ.
Ergo invisa aliis, uni mihi frigora prosunt:
Illo me tutam tempore præstat hiems.
Nuda quidem tunc sum; nudam tamen expedit esse:
Nec spolium de me, quod petat, hostis habet.
At simul induimus nostris sua munera ramis;
Saxa novos fructus grandine plura petunt.
Forsitan hic aliquis dicat: Quæ publica tangunt,
Carpere concessum est: hoc via iuris habet.
Si licet hoc, oleas destringite: cædite messes.
Improbe, vicinum carpe, viator, olus.
Intret et urbanas eadem petulantia portas;
Sitque tuis muris, Romule, iuris idem.
Quilibet argentum prima de fronte tabernæ
Tollat: et ad gemmas quilibet alter eat.
Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos;
Et quascumque potest tangere, tollat opes.
Sed neque tolluntur: nec, dum regit omnia Cæsar,
Incolumis, tanto præside, raptor erit.
At non ille Deus pacem intra mœnia finit:
Auxilium toto spargit in orbe suum.
Quid tamen hoc prodest, media si luce, palamque
Verberor, et tutæ non licet esse mihi?
Ergo nec nidos foliis hærere, nec ullam
Sedibus in nostris stare videtis avem.
At lapis, in ramo sedit quicumque bifurco,
Hæret, et ut capta victor in arce, manet.
Cetera sæpe tamen potuere admissa negari,
Et crimen nox est inficiata suum.
Nostra notat fusco digitos iniuria succo,
Cortice contactas inficiente manus.
Ille cruor meus est: illo maculata cruore
Non profectura dextra lavatur aqua.
O ego, cum longæ venerunt tædia vitæ,
Optavi quoties arida facta mori!
Optavi quoties, aut cæco turbine verti,
Aut valido missi fulminis igne peti!
Atque utinam subitæ raperent mea poma procellæ,
Vel possem fructus excutere ipsa meos!
Sic, ubi detracta est a te tibi causa pericli,
Quod superest, tutum, Pontice castor, habes.
Quid mihi tunc animi est, cum sumit tela viator,
Atque oculis plagæ destinat ante locum?
Nec vitare licet moto fera verbera trunco,
Quem sub humo radix vinclaque firma tenent.
Corpora præbemus plagis: ut sæpe sagittis,
Cum populus manicas deposuisse vetat:
Utve gravem candens ubi tolli vacca securim,
Aut stringi cultros in sua colla videt.
Sæpe meas vento frondes tremuisse putastis:
Sed metus in nobis causa tremoris erat.
Si merui, videorque nocens, imponite flammas;
Nostraque fumosis urite membra focis.
Si merui, videorque nocens, excidite ferro;
Et liceat miseræ dedecus esse semel.
Si nec cur urar, nec cur excidar, habetis,
Parcite: sic cœptum perficiatis iter.

A. SABINI EPISTOL[AE]

Tribus Ovidii epistolis respondent[es]

Epistola I. *Ulixes Penelopæ.*

Pertulit ad miserum tandem tua cura Uli[xem]
Penelope, chartis verba notata piis.
Agnovi caramque manum, gemmamque fidel[em]
Solamen longis illa fuere malis.
Arguis ut lentum: nollem quoque forsitan [illum]
Quem tibi quæque tuli dicere, quemque fu[i]
Non hoc obiecit mihi Græcia: cum mea fict[um]
Detinuit patrio litore vela furor.
Sed thalamis nec velle tuis, nec posse caren[s]
Causaque fingendæ tu mihi mentis eras.
Nil tibi rescribam cura est, properemque v[enire]
Dum propero, adversi vela tulere Noti.
Non me Troia tenet, Grais odiosa puellis;
Iam cinis, et tantum flebile, Troia, solu[m]
Deiphobusque iacet, iacet Asius, et iacet H[ector]
Et quicumque tui causam triste fuerat.
Evasi et Thracum cæso duce prælia Rheso,
In mea captivis castra revectus equis:
Tutus et e media Phrygiæ Tritonidis arce
Fatalis palmæ pignora capta tuli.
Nec timui commissus equo; male sedula qu[æ]
Clamabat vates, Urite, Troes, equum:
Urite: mendaci celantur robore Achivi:
Et Phrygas in miseros ultima bella feru[nt]
Perdiderat tumuli supremum munus Achil[les]
Sed Thetidi est humeris redditus ille mei[s]
Nec laudem Danai tanto renuere labori:
Erepti pretium corporis arma tuli.
Quid refert? pelago sunt obruta. Non mihi [...]
Non socii superant: omnia pontus habet.
Solus adhuc mecum, qui me tot casibus una
Duravit, patiens ad mala, perstat Amor.
Illum non avidis canibus Nisseia virgo
Fregit: non tumidis torta Charybdis aqu[is]
Non ferus Antiphates, nec in uno corpore di[...]
Parthenope, blandis insidiosa modis.
Non quod Colchiacis Circe tentaverit herb[is]
Non quod sollemnes altera Diva taras
Utraque se nobis mortalia demere fila
Spondebat: Stygias utraque posse vias.
Te tamen, hac etiam sprota mercede, petiv[i]
Passurus terra tot mala, totque mari.
Sed tu femineo nunc forsan nomine tacta,
Non secura leges cetera verba mea.
Quæque mihi Circe, quæ sit mihi causa [illegible]
Iamdudum ignoto sollicitere metu.
Certe ego cum Antinoum, Polybumque, [illegible]
Heu toto sanguis corpore nullus erat! [illegible]
Tot iuvenes inter, tot vina licentia, [illegible]
(Hei mihi! quo credam pignore?) casta [illegible]
Curve placent ulli, si sunt in fletibus [illegible]
Deperit et lacrimis non decor iste tibi? [illegible]
Pacta quoque es thalamo, nisi mendax [illegible]
Et cœptum revoces callida semper [illegible]
Ars pia; sed quoties oculos frustrabere [illegible]
Successum toties ars dabit ista tibi? [illegible]
Ah melius, Polypheme, tuo [illegible]
Finissem ingratos ad mala tanta dies! [illegible]
Threicio melius cecidissem milite victus [illegible]
Ismaron errantes cum [illegible]
Crudelemve illo sat [illegible]
Quo redii Stygiis fata [illegible]
Vidi ubi ([illegible]

ligresso quæ mihi mater erat.
ia domus eadem mala: meque querentem
ab amplexu ter resoluta meo.
lem vidi. Contemtis sortibus ille
in Hectoreas intulit arma domos.
læta cum coniuge! læta per umbras
rm fortes it comitata virum.
Illi Lachesis dictos numeraverat annos:
at ante suum sic cecidisse diem.
lacrimas oculi tenuere cadentes,
em Atriden (hei mihi) cæde nova.
ia virum non læserat: ille furentem
m, Euboicos transieratque sinus.
t? animam per vulnera mille profudit,
uci solvens debita vota Iovi.
aas illi læso pro fœdere pœnas
at; externos ipsa secuta viros.
quid prodest (captivas Teucridas inter
ret coniux Hectoris, atque soror)
ecuben potius legisse sub annis,
suspectus pellicis esset amor?
is omen metuendum puppibus illa
m membris ipsa reperta suis.
miseras finivit mœsta querelas;
t in rabidam protinus acta canem.
tali placidam Thetis abstulit æquor,
infusis incubuitque Notis.
hinc toto non felix differor orbe;
ocumque vocat fluctus et aura, feror.
esias tam læti providus augur,
veras vates in mala nostra fuit;
t pelago, quidquid mihi triste canebat,
us fato iam meliore vagor.
nescio quo comitem se in litore iungit
et hospitibus per loca tuta trahit.
num Pallas versæ post funera Troiæ
ihi: medium temporis ira tulit.
Oilides commiserat, omnibus unus
t Danais omnibus ira nocens.
ydide, cuius modo foverat arma,
errato tu quoque ab orbe venis.
mone satum capta de coniuge Teucrum:
um, pro quo mille fuere rates.
thenide, quacumque in sorte fuisti
e cum cara: non gravis illa fuit.
fecere moras, sive æquora vobis;
la est vester damna retentus amor.
e venti certe tenuere, nec undæ:
aque in amplexus brachia semper erant.
n errarem: faceres tu mollia, coniux,
a: te socia nil mihi triste foret.
que, Telemacho tecum mihi sospite lecto,
sunt animo iam leviora mala.
nen infestas rursus queror ire per undas,
eam Sparten, Nestoreamque Pylon.
t pietas, cui tanta pericula subsunt:
ale commissus fluctibus ipse fuit.
in fine est. Occursum in litore vates
In amplexus, care, ferere tuos.
a soli veniam tibi. Tu preme sollers
am, et tacito gaudia conde sinu.
rtandum, nec aperta in bella ruendum.
nit laurus ille monere suas.
nte dapes, interque vacantia vina,
pharetris utile tempus erit.
despectum subito mirentur Ulixen.
recor, ut properet ille venire dies!
enovet qui lætus fœdera lecti:
lem incipias coniuge, cara, frui.

Epistola II. *Demophoon Phyllidi.*

Phyllidi Demophoon patria dimittit ab urbe:
  Et patriam meminit muneris esse tui.
Nec face Demophoon alia, nec coniuge captus,
  Sed tam non felix, quam tibi notus erat.
Thesea, (quo socero nequicquam, Phylli, tumebas;
  Impuleritque ignes forsitan ille tuos)
Turpe pati nobis, regno ferus expulit hospes:
  Hunc illi finem longa senecta dedit.
Qui modo peltiferas fudit Mæotidas armis,
  Alcidæ magni, non minor ipse, comes.
Qui socerum Minoa gravi sibi fecit ab hoste,
  Mirantem monstri cornua victa sui.
Arguor exsilii (quis credat?) caussa fuisse:
  Nec tacitum frater me sinit esse reum:
Dum thalamos, inquit, dilectæ Phyllidos urgues,
  Et tuus externo cessat in igne furor;
Fluxere interea pede tempora lapsa fugaci;
  Prævenitque tuas flebilis hora moras.
Forsitan aut nondum fractis occurrere rebus,
  Aut poteras fractis utilis esse tamen.
Cur potiora tibi Rhodopeia regna fuere,
  Quæque magis regnis cara puella fuit?
Intonat his Acamas: eadem mox obiicit Æthra,
  Infelix functæ iam prope sortis anus.
Et quod non condant nati sua lumina palmæ,
  Fecisse hæc nostras arguit usque moras.
Non equidem inficior: multum clamavit uterque,
  Staret Threiciis cum mihi puppis aquis:
Poscunt, Demophoon, (quid cessas?) carbasa venti:
  Demophoon patrios respice dure Deos.
Respice: et exemplum, quo gaudes, Phyllida sume.
  Sic amat, ut terra nolit abire sua.
Utque redire velis, non ut comitetur euntem,
  Te rogat: et præfert barbara regna tuis.
Me tamen hæc inter tacitum convicia sæpe
  Adversis memini vota tulisse Notis.
Sæpe abitura tuo ponentem brachia collo,
  Gavisum in fluctus æquora mota truces.
Nec metuam hoc ipso coram genitore fateri:
  Libertas meritis est mihi facta tuis;
Dicere, non duro dilectam Phyllida liqui
  Pectore: nec præceps vela ferenda dedi.
Et flevi; et flentem solando sæpe, remansi,
  Cum staret cursus iam mihi certa dies.
Denique Threicia veni rate. Non dare Phyllis
  Quam potuit, iussit tardius ire ratem.
Ignosce et fasso; memor es Minoidos ipse:
  Antiquus necdum pectore cessit amor.
Et quoties oculis circumdat sidera, dixit,
  Quæ fulget cœlo, nostra puella fuit.
Illum dilecta Bacchus sibi cedere iussit
  Coniuge: desertæ crimen at ille subit.
Exemploque patris periurus dicor et ipse:
  Nec quæris causas, Sithonii dura, moræ:
Nec satis ampla putas redituri pignora, si me
  Non amor alterius, non amor ullus habet.
Nullane fama tibi turbatos, Phylli, penates
  Theseos, et miseræ retulit acta domus?
Non laqueos audis caræ me flere parentis?
  Flebilior laqueis (hei mihi!) causa subest.
Non fratrem Hippolytum? cecidit misera
  Præceps attonitis per freta
Non tamen excuso reditus
  Accumulent causas
Thesea, quod supe
  Succedat tumu
Da spatium venis

Nec mihi iam terra tutior ulla tua est,
Quidquid mite fuit post diruta Pergama, quidquid
Aut bella, aut pelagi detinuere morae;
Sola fuit Thrace. Patria quoque iactor in illa:
Auxilium superest casibus una meis.
Si modo mens eadem: nec quod sit iam mihi dives
Regia, Cecropia non minor arce, movet:
Nec patris offendunt casus; nec crimina matris;
Nec iam non felix omine Demophoon.
Quid? si Phoebeam peterem te coniuge Troiam,
Perque avum sequerer bella gerenda ducem?
Penelopen audis: toto laudatur in orbe;
Exemplum fidi non leve facta tori.
Illa pia (sic rumor ait) mendacia telae
Struxit, et instantes distulit arte procos:
Cum properata palam revocaret stamina noctis,
Atque iterum in lanas omne rediret opus.
At tua ne fugiant spreti connubia Thraces,
Phylli; times: ulli nubere, dura, potes?
Estque tibi pectus cuiusque accedere tadae?
Obstat perfidiae nec metus iste tuae?
Ah tibi quantus erit facti rubor! ah tibi quantus
Tum dolor, adspicies cum mea vela procul!
Damnabisque tuos sero temeraria questus!
Demophoon, dices, hei mihi, fidus erat!
Demophoon rediit, et saevos forsitan Euros
Passus, et hibernas dum quoque currit aquas.
Ah cur nescio quam properavimus (hei mihi!) culpam?
Rupi, quam ruptam sum mihi questa, fidem.
Sic tamen ah potius, sic perstes; quam mihi de te
Ulterior tangat pectora, Phylli, dolor!
Quas tibi (me miserum!) laqueos, quae fata minaris?
Et nimis audaces gens habet ista Deos.
Parce, precor: famamque domus mihi crimen habentis
Perfidiae, gemina ne preme, dura, nota.
Excuset patrem fatis in parte relicta
Gnosis: non merui, cur ferar ipse nocens.
Nunc venti mea verba ferant, qui vela tulerunt.
Est animus reditus: sed pia caussa tenet.

Epistola III. *Paris Œnonae.*

Quae satis apta tibi tam iuste, Nympha, querenti
Rescribam, fateor quaerere verba manum.
Quaerit, nec subeunt. Sensit sua crimina tantum:
Solvere, quae sentit, non sinit alter amor.
Si levat hoc iras, ipso me iudice damnor.
Quid refert? causa tu meliore cales.
Damnatumque tibi me sub sua iura Cupido
Retrahit. Alterius sic quoque praeda sumus.
Prima meis tu pacta toris: fassusque iuventam
Te primum accepta est coniuge noster amor.
Nondum tantus eram. Quo me genitore superbum
Arguis; hoc dominus tunc retinendus eram:
Non ego Deiphobum sperabam, aut Hectora fratrem;
Cum pastos agerem, te comitante, greges:
Reginamque Hecuben, nisi matris nomine, noram:
Et fueras illi digna manere nurus.
Sed non est rationis amor. Te consule, Nympha.
Laesa es: sed laesam scribis amare tamen.
Cumque petant Satyri connubia, cum tua Panes;
Reiectae memor es tu tamen usque facis.
Adde, quod hic fatis amor est adiutus, et illum
Praescia venturi viderat ante soror.
Nondum Tyndaridos nomen mihi sederat aure,
Nec cecinit Graios illa vocare viros.
Omnia vera vides. Superant mea vulnera tantum,
Utque tuam supplex poscere cogar opem.
Te penes arbitrium nostrae vitaeque necisque:

Victuri iam nunc [illegible]
Floruisti, memini, [illegible]
Et, Mala, dixisti, [illegible]
Nec sic fata ferant, [illegible]
Ut possim Œnone [illegible]
Tot superare metus, qui [illegible]
(Ignoscas) [illegible]
Imperat ille Deis [illegible]
Cum vult, in [illegible]
Non foret in terris [illegible]
Tyndaris; (heu [illegible]
Si sua non cycno [illegible]
Fluxerat in [illegible]
Piniferamque Iden [illegible]
Inter Agenoreas [illegible]
Victorem Alciden [illegible]
Crederet? at [illegible]
Dicitur et [illegible]
Illa Cleonaeo [illegible]
Te memini Phoebum, Œnone, [illegible]
Fugisse, et [illegible]
Non ego [illegible]
His in te voluit [illegible]
Consolare tamen [illegible]
Quam tibi [illegible]
Sed quod nata Iove est, [illegible]
Quod non est [illegible]
Atque utinam forma [illegible]
Creditus Idaeis, [illegible]
Non mihi Iunonis, [illegible]
Laudata est oculis quod [illegible]
Dividit haec [illegible]
Ut libitum est, nati [illegible]
Non tamen [illegible]
Quos aliis arcus, et sibi [illegible]
Deprensum coniux illam in [illegible]
Testibus his Divis cum Iove [illegible]
Iam dolet et Mavors, [illegible]
Praetulit Anchisen huic [illegible]
Anchisen propter voluit [illegible]
[Visaque post latus iacuit [illegible]]
Quid mirum est potuisse Parin [illegible]
Immunis sub quo non fuit ipsa [illegible]
Quam laesus Menelaus amat, non [illegible]
Adiice, non laeso quod comes ipsa fuit.
Et magnos (vides) cogit mihi rapta [illegible]
Armataeque petunt Pergama mille [illegible]
Non vereor belli ne non sit [illegible]
Est illi facies digna movere [illegible]
Si mihi nulla fides; armatos [illegible]
Quam sibi sic repetant, sic [illegible]
Quod si vertenda spem [illegible]
Cur cessant herbae, carmina [illegible]
Nam te nec Phoebi solertior artibus [illegible]
Phoebesque Hecates [illegible]
Tecum sideribus, tecum [illegible]
Nubibus, et memini [illegible]
Pascebam tauros: interque [illegible]
Obstupui placidos vocibus [illegible]
Quid retro Xanthum, retro [illegible]
Adiiciam curas non [illegible]
Ipse pater Cebren; [illegible]
Cantatas quoties restitit [illegible]
Nunc locus Œnone est, [illegible]
Sive tuos ignes pellere, [illegible]

MORPH: LIB. XV.

ÆA NASONIS IN METAMORPHOSES

e suo quicumque volumina tangis,
n vestra detur in urbe locus.
is faveas, non sunt hæc edita ab illo,
de domini funere rapta sui.
his igitur vitii rude carmen habebit,
rus, si licuisset, erat.

Liber primus

nimus mutatas dicere formas
eptis (nam vos mutastis et illas)
s; primaque ab origine mundi
uum deducite tempora carmen.
et tellus et, quod tegit omnia, cœlum,
Naturæ vultus in orbe,
haos; rudis indigestaque moles;
nisi pondus iners; congestaque eodem
arum discordia semina rerum.
mundo præbebat lumina Titan;
endo reparabat cornua Phœbe;
so pendebat in aere tellus
rata suis: nec brachia longo
ram porrexerat Amphitrite:
llus, illic et pontus et aer:
ilis tellus, innabilis unda,
: nulli sua forma manebat.
iis aliud: quia corpore in uno
ant calidis, humentia siccis,
ris, sine pondere habentia pondus.
t melior litem Natura diremit:
as, et terris abscidit undas,
isso secrevit ab aere cœlum.
evolvit, cæcoque exemit acervo,
s concordi pace ligavit.
vis et sine pondere cœli
aque locum sibi legit in arce.
er illi levitate, locoque:
lus, elementaque grandia traxit;
avitate sui: circumfluus humor
it, solidumque coercuit orbem.
ositam, quisquis fuit ille Deorum,
uit, sectamque in membra redegit;
m, ne non æqualis ab omni
gni speciem glomeravit in orbis.
undi, rabidisque tumescere ventis
tæ circumdare litora terræ.
tes, immensaque stagna, lacusque;
liquis cinxit declivia ripis:
cis partim sorbentur ab ipsa,
iunt partim, campoque recepta
e, pro ripis litora pulsant.
li campos, subsidere valles,
vas, lapidosos surgere montes.
tra cœlum, totidemque sinistra
næ, quinta est ardentior illis;
um numero distinxit eodem
demque plagæ tellure premuntur.
edia est, non est habitabilis æstu:
uas: totidem inter utramque locavit;
e dedit, mixta cum frigore flamma.
r; qui, quanto est pondere terræ
vius, tanto est onerosior igni.
, illic consistere nubes
nas motura tonitrua mentes,

Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aera permisit: vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabatæaque regna recessit,
Persidaque, et radiis iuga subdita matutinis.
Vesper, et occiduo quæ litora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemque trionem
Horrifer invasit Boreas; contraria tellus
Nubibus adsiduis, pluvioque madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, et gravitate carentem,
Æthera, nec quidquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus dissepserat omnia certis,
Cum, quæ pressa diu massa latuere sub illa,
Sidera cœperunt toto effervescere cœlo.
Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæque Deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aer.
Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli.
Quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit; cœlumque tueri
Iussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quæ fuerat rudis et sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conversa figuras.
  Aurea prima sata est ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.
Pœna metusque aberant; nec verba minacia fixo
Ære legebantur; nec supplex turba timebant
Iudicis ora sui: sed erant sine iudice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas:
Nullaque mortales, præter sua, litora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis, erant: sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, et in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat;
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
  Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Iove mundus erat; subiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.
Iupiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hiemes, æstusque, et inæquales autumnos,
Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.
Tum primum siccis aer fervoribus ustus
Canduit: et ventis glacies adstricta pependit.
Tum primum subiere domos: domus an
Et densi frutices, et vinctæ corti
Semina tum primum longis C
Obruta sunt, pressique iug

Spinaque vindicta cetera tuta sua est.
Me, quia nec noceo, nec obuncis vindicor hamis,
Missa petunt avida saxa proterva manu.
Quid, si non aptas solem fugientibus umbras,
Finditur Icario cum cane terra, daremi?
Quid, nisi suffugium nimbos vitantibus essem,
Non expectata cum venit imber aqua?
Omnia cum faciam, cum præstem sedula cunctis
Officium, saxis officiosa petor.
Hæc mihi perpessæ, domini patienda querela est.
Causa habeor, quare sit lapidosus ager.
Dumque repurgat humum, collectaque saxa remittit,
Semper habent in me tela parata vias.
Ergo invisa aliis, uni mihi frigora prosunt:
Illo me tutam tempore præstat hiems.
Nuda quidem tunc sum; nudam tamen expedit esse:
Nec spolium de me, quod petat, hostis habet.
At simul induimus nostris sua munera ramis;
Saxa novos fructus grandine plura petunt.
Forsitan hic aliquis dicat: Quæ publica tangunt,
Carpere concessum est: hoc via iuris habet.
Si licet hoc, oleas destringite: cædite messes.
Improbe, vicinum carpe, viator, olus.
Intret et urbanas eadem petulantia portas;
Sitque tuis muris, Romule, iuris idem.
Quilibet argentum prima de fronte tabernæ
Tollat: et ad gemmas quilibet alter eat.
Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos;
Et quascumque potest tangere, tollat opes.
Sed neque tolluntur: nec, dum regit omnia Cæsar,
Incolumis, tanto præside, raptor erit.
At non ille Deus pacem intra mœnia finit:
Auxilium toto spargit in orbe suum.
Quid tamen hoc prodest, media si luce, palamque
Verberor, et tutæ non licet esse mihi?
Ergo nec nidos foliis hærere, nec ullam
Sedibus in nostris stare videtis avem.
At lapis, in ramo sedit quicumque bifurco,
Hæret, et ut capta victor in arce, manet.
Cetera sæpe tamen potuere admissa negari,
Et crimen nox est inficiata suum.
Nostra notat fusco digitos iniuria succo,
Cortice contactas inficiente manus.
Ille cruor meus est: illo maculata cruore
Non profectura dextra lavatur aqua.
O ego, cum longæ venerunt tædia vitæ,
Optavi quoties arida facta mori!
Optavi quoties, aut cæco turbine verti,
Aut valido missi fulminis igne peti!
Atque utinam subitæ raperent mea poma procellæ,
Vel possem fructus excutere ipsa meos!
Sic, ubi detracta est a te tibi causa pericli,
Quod superest, tutum, Pontice castor, habes.
Quid mihi tunc animi est, cum sumit tela viator,
Atque oculis plagæ destinat ante locum?
Nec vitare licet moto fera verbera trunco,
Quem sub humo radix vinclaque firma tenent.
Corpora præbemus plagis: ut sæpe sagittis,
Cum populus manicas deposuisse vetat:
Utve gravem candens ubi tolli vacca securim,
Aut stringi cultros in sua colla videt.
Sæpe meas vento frondes tremuisse putastis:
Sed metus in nobis causa tremoris erat.
Si merui, videorque nocens, imponite flammæ;
Nostraque fumosis urite membra focis.
Si merui, videorque nocens, excidite ferro;
Et liceat miseræ dedecus esse semel.
Si nec cur urar, nec cur excidar, habetis,
Parcite: sic cœptum perficiatis iter.

A. SABINI EPISTOL[illegible]

[illegible]

EPISTOLA I. *Ulixes Penelopæ.*

Pertulit ad miseram tandem tua carmina Ulixe
Penelope, chartis verba notata piis.
Agnovi caramque manum, gemmamque fidelem
Solamen longis illa fuere malis.
Arguis ut lentum: mallem quoque forsitan es
Quam tibi quæque tuli dicere, quæque fere
Non hoc obiecit mihi Græcia: cum tua fictu
Detinuit patrio litore vela furor.
Sed thalamis nec velle tuis, nec posse carerem
Causaque fingenda tu mihi mentis eras.
Nil tibi rescribam curæ est, properemque veni
Dum propero, adversi vela tulere Noti.
Non me Troia tenet, Graiis odiosa puellis;
Iam cinis, et tantum flebile, Troia, solum
Deiphobusque iacet, iacet Asius, et iacet He
Et quicumque tui causam timuerint erat.
Evasi et Thracum cæso duce prœlia Rhesi,
In mea captivis castra revectus equis:
Tutus et e media Phrygiæ Tritoniidis arce
Fatalis palmæ pignora capta tuli.
Nec timui commissus equo; male sedula quam
Clamabat vates, Urite, Troes, equum
Urite: mendaci celantur robore Achivis
Et Phrygas in miseros ultima bella ferunt
Perdiderat tumuli supremum munus Achill
Sed Thetidi est humeris redditus ille mei
Nec laudem Danai tanto renuere labori:
Erepti pretium corporis arma tuli.
Quid refert? pelago sunt obruta. Non mihi d
Non socii superant: omnia pontus habet.
Solus adhuc mecum, qui me tot casibus una
Duravit, patiens ad mala, perstat Amor.
Illum non avidis canibus Nisaia virgo
Fregit: non tumidis torta Charybdis aquis
Non ferus Antiphates, nec in uno corpore d
Parthenope, blandis insidiosa modis.
Non quod Colchiacis Circe tentaverit herb
Non quod sollemnes altera Diva toros.
Utraque se nobis mortalia demere fila
Spondebat: Stygias utraque posse vias.
Te tamen, hac etiam sprota mercede, petivi,
Passurus terra tot mala, totque mari.
Sed tu femineo nunc forsan nomine tacta,
Non secura leges cetera verba mea.
Quæque mihi Circe, quæ sit mihi causa Cal
Iamdudum ignoto sollicitere metu.
Certe ego cum Antinoum, Polybumque, Mel
Heu toto sanguis corpore nullus erat!
Tot iuvenes inter, tot vina licentia, semper
(Hei mihi! quo credam pignore?) casta m
Curve placent ulli, si sunt in fletibus ora,
Deperit et lacrimis non decor iste tibi?
Pacta quoque es thalamo, nisi mendax tela m
Et cœptum revoces callida semper opus.
Ars pia; sed quoties oculos frustrabere lum,
Successum toties ars dabit ista tibi?
Ah melius, Polypheme, tuo superatus in antr
Finissem ingratos ad mala tanta dies!
Threicio melius cecidissem milite victus,
Ismaron erranter cum tenuere rates:
Crudelemve illo satiassem tempore Ditem,
Quo redii Stygiis fata moratus aquis.
Vidi ubi (nequicquam quod me tua litera celat)

esso quæ mihi mater erat.
omnis eadem mala: meque querentem
mplexu ter resoluta meo.
vidi. Contemtis sortibus ille
Hectoreas intulit arma domos.
a cum coniuge! læta per umbras
fortes it comitata virum.
Lachesis dictos numeraverat annos:
ante suum sic cecidisse diem.
crimas oculi tenuere cadentes,
Atriden (hei mihi) cæde nova.
virum non læserat: ille furentem
Euboicos transieratque sinus.
animam per vulnera mille profudit,
i solvens debita vota Iovi.
s illi læso pro fœdere pœnas
; externos ipsa secuta viros.
uid prodest (captivas Teucridas inter
t coniux Hectoris, atque soror)
uben potius legisse sub annis,
pectus pellicis esset amor?
omen metuendum puppibus illa
membris ipsa reperta suis.
eras finivit mœsta querelas;
n rabidam protinus acta canem.
i placidum Thetis abstulit æquor,
fusis incubuitque Notis.
nc toto non felix differor orbe;
mque vocat fluctus et aura, feror.
as iam læti providus augur,
tax vates in mala nostra fuit;
elago, quidquid mihi triste canebat,
fato iam meliore vagor.
cio quo comitem se in litore iungit
hospitibus per loca tuta trahit.
m Pallas versæ post funera Troiæ
medium temporis ira tulit.
ilides commiserat, omnibus unius
Danais omnibus ira nocens.
ide, cuius modo foverat arma,
rato tu quoque ab orbe venis.
ne satum capta de coniuge Teucrum:
a, pro quo mille fuere rates.
mide, quacumque in sorte fuisti
um cara: non gravis illa fuit.
ere moras, sive æquora vobis;
st vester damna retentus amor.
enti certe tenuere, nec undæ:
ue in amplexus brachia semper erant.
rrarem: faceres tu mollia, coniux,
e socia nil mihi triste foret.
, Telemacho tecum mihi sospite lecto,
at animo iam leviora mala.
infestas rursus queror ire per undas,
Sparten, Nestoreamque Pylon.
ietas, cui tanta pericula subsunt:
commissos fluctibus ipse fuit.
fine est. Occursum in litore vates
amplexus, care, ferere tuos.
oli veniam tibi. Tu preme sollers
, et tacito gaudia conde sinu.
ndum, nec aperta in bella ruendum.
laurus ille monere suas.
e dapes, interque vacantia vina,
aretris utile tempus erit.
pectum subito mirentur Ulixen.
or, ut properet ille venire dies!
ovet qui lætus fœdera lecti:
incipias coniuge, cara, frui.

Epistola II. *Demophoon Phyllidi.*

Phyllidi Demophoon patria dimittit ab urbe:
Et patriam meminit muneris esse tui.
Nec face Demophoon alia, nec coniuge captus,
Sed tam non felix, quam tibi notus erat.
Thesea, (quo socero nequicquam, Phylli, tumebas;
Impuleritque ignes forsitan ille tuos)
Turpe pati nobis, regno ferus expulit hospes:
Hunc illi finem longa senecta dedit.
Qui modo peltiferas fudit Mæotidas armis,
Alcidæ magni, non minor ipse, comes.
Qui socerum Minoa gravi sibi fecit ab hoste,
Mirantem monstri cornua victa sui.
Arguor exsilii (quis credat?) caussa fuisse:
Nec tacitum frater me sinit esse reum:
Dum thalamos, inquit, dilectæ Phyllidos urgues,
Et tuus externo cessat in igne furor;
Fluxere interea pede tempora lapsa fugaci;
Prævenitque tuas flebilis hora moras.
Forsitan aut nondum fractis occurrere rebus,
Aut poteras fractis utilis esse tamen.
Cur potiora tibi Rhodopeia regna fuere,
Quæque magis regnis cara puella fuit?
Intonat his Acamas: eadem mox obiicit Æthra,
Infelix functæ iam prope sortis anus.
Et quod non condant nati sua lumina palmæ,
Fecisse hæc nostras arguit usque moras.
Non equidem inficior: multum clamavit uterque,
Staret Threiciis cum mihi puppis aquis:
Poscunt, Demophoon, (quid cessas?) carbasa venti:
Demophoon patrios respice dure Deos.
Respice: et exemplum, qua gaudes, Phyllida sume.
Sic amat, ut terra nolit abire sua.
Utque redire velis, non ut comitetur euntem,
Te rogat; et præfert barbara regna tuis.
Me tamen hæc inter tacitum convicia sæpe
Adversis memini vota tulisse Notis.
Sæpe abitura tuo ponentem brachia collo,
Gavisum in fluctus æquora mota truces.
Nec metuam hoc ipso coram genitore fateri:
Libertas meritis est mihi facta tuis;
Dicere, non duro dilectam Phyllida liqui
Pectore: nec præceps vela ferenda dedi.
Et flevi; et flentem solando sæpe, remansi,
Cum staret cursus iam mihi certa dies.
Denique Threicia veni rate. Non dare Phyllis
Quam potuit, iussit tardius ire ratem.
Ignosce et fasso; memor es Minoidos ipse:
Antiquus necdum pectore cessit amor.
Et quoties oculis circumdat sidera, dixit,
Quæ fulget cœlo, nostra puella fuit.
Illam dilecta Bacchus sibi cedere iussit
Coniuge: desertæ crimen at ille subit.
Exemploque patris periurus dicor et ipse:
Nec quæris causas, Sithoni dura, moræ:
Nec satis ampla putas rediturі pignora, si me
Non amor alterius, non amor ullus habet.
Nullane fama tibi turbatos, Phylli, penates
Theseos, et miseræ retulit acta domus?
Non laqueos audis caræ me flere parentis?
Flebilior laqueis (hei mihi!) causa subest.
Non fratrem Hippolytum? cecidit miserabilis ille,
Præceps attonitis per freta raptus equis.
Non tamen excuso reditus. Licet undique fata
Accumulent causas; tempora parva peto.
Thesea, quod superest, patrem tumulabimus ante:
Succedat tumulo non sine honore decens.
Da spatium veniamque, peto: non perfidus absum;

Nec mihi iam terra tutior ulla tua est,
Quidquid mite fuit post diruta Pergama, quidquid
Aut bella, aut pelagi detinuere moras;
Sola fuit Thrace. Patria quoque iactor in illa:
Auxilium superes casibus una meis.
Si modo mens eadem: nec quod sit iam mihi dives
Regia, Cecropia non minor arce, movet:
Nec patris offendunt casus; nec crimina matris;
Nec iam non felix omine Demophoon.
Quid? si Phœbeam peterem te coniuge Troiam,
Perque mare sequerer bella gerenda ducem?
Penelopen audis: toto laudatur in orbe,
Exemplum fidi non leve facta tori.
Illa pia (sic rumor ait) mendacia telæ
Struxit; et instantes distulit arte procos:
Cum properata palam revocaret stamina noctis,
Atque iterum in lanas omne rediret opus.
At tua ne fugiant spreti connubia Thraces,
Phylli, times: ulli nubere, dura, potes?
Estque tibi pectus cuiusque accedere tædæ?
Obstat perfidiæ nec metus iste tuæ?
Ah tibi quantus erit facti rubor! ah tibi quantus
Tum dolor, adspicies cum mea vela procul!
Damnabisque tuos sero temeraria questus!
Demophoon, dices, hei mihi, fidus erat!
Demophoon rediit, et sævos forsitan Euros
Passus, et hibernas dum quoque currit aquas.
Ah cur nescio quam properavimus (hei mihi!) culpam?
Rupi, quam ruptam sum mihi questa, fidem.
Sic tamen ah potius, sic perstes; quam mihi de te
Ulterior tangat pectora, Phylli, dolor!
Quos tibi (me miserum!) laqueos, quæ fata minaris?
Et nimis audaces gens habet ista Deos.
Parce, precor: famamque domus mihi crimen habentis
Perfidiæ, gemina ne preme, dura, nota.
Excuset patrem fatis in parte relicta
Gnosis: non merui, cur ferar ipse nocens.
Nunc venti mea verba ferant, qui vela tulerunt.
Est animus reditus: sed pia caussa tenet.

Epistola III. *Paris Œnonæ.*

Quæ satis apta tibi tam iuste, Nympha, querenti
Rescribam, fateor quærere verba manum.
Quærit, nec subeunt. Sensit sua crimina tantum:
Solvere, quæ sentit, non sinit alter amor.
Si levat hoc iras, ipso me iudice damnor.
Quid refert? causa tu meliore cales.
Damnatumque tibi me sub sua iura Cupido
Retrahit. Alterius sic quoque præda sumus.
Prima meis tu pacta toris: fassusque inventam
Te primum accepta est coniuge noster amor.
Nondum tantus eram. Quo me genitore superbum
Arguis; hoc dominus tunc retinendus eram:
Non ego Deiphobum sperabam, aut Hectora fratrem;
Cum pastos agerem, te comitante, greges:
Reginamque Hecuben, nisi matris nomine, noram:
Et fueras illi digna manere nurus.
Sed non est rationis amor. Te consule, Nympha.
Læsa es: sed læsam scribis amare tamen.
Cumque petant Satyri connubia, cum tua Panes;
Reiectæ memor es tu tamen usque facis.
Adde, quod hic fatis amor est adiutus, et illum
Præscia venturi viderat ante soror.
Nondum Tyndaridos nomen mihi sederat aure,
Nec cecinit Graios illa vocare viros.
Omnia vera vides. Superant mea vulnera tantum,
Utque tuam supplex poscere cogar opem.
Te penes arbitrium nostræ vitæque necisque:

Victuri iam nunc pectore semper ti
Floruisti, memini, tamen hæc in vers
Et, Mala, dixisti, sint precor ista
Nec sic fata ferant, tulerint sic ceter
Ut possim Œnone pendere laus. P
Tot superare metus, qui me, nec cred
(Ignoscas) idem te quoque fallit A
Imperat ille Deis: cum vult, in corn
Cum vult, in pennas destruit: ille
Non foret in terris tanto miranda de
Tyndaris; (heu flammis data puel
Si sua non cycno mutasset Iupiter o
Fluxerat in Danaes aureus ante si
Piniferamque Iden falsus lustravera
Inter Agenoreas constiteratque bo
Victorem Alciden domini quis pens
Crederet? at lanas nere coegit A
Dicitur et Œnone sedisse in paste puel
Illa Cleomeo tacta furore fuit.
Te memini Phœbum, Œnone, (mea
Fugisse, et nostros præposuisse to
Non ego præstabam Phœbo: sed tela
His in te voluit legibus ire sua.
Consolare tamen digna tua pellice da
Quam tibi prætulimus, nata puell
Sed quod nata Iove est, animum me
Quod non est facie pulchrior ulla,
Atque utinam formis index incallidu
Creditus Idæis, Pegasi Nympha, i
Non mihi Iunonis, nec obesset Pallad
Laudata est oculis quod Cytherea
Dividit hæc aliis flammas celeresque
Ut libitum est, nati temperat ipsa
Non tamen evaluit vitare domestica
Quos aliis arcus, et sibi dura tulit
Deprensam coniux illam in Mavorte
Testibus hic Divis cum Iove quest
Iam dolet et Mavors, terras ultroque
Prætulit Anchisen huic habitura
Anchisen propter voluit formosa vid
[Visaque post latam iacuit alta de
Quid mirum est potuisse Parin succu
Immunis sub quo non fuit ipsa par
Quam læsus Menelaus amat, non læs
Adiice, non lævo quod comes ipsa
Et magnos (video) cogit mihi rapta t
Armataque petunt Pergama mille
Non vereor belli ne non sit caussa pr
Est illi facies digna movere duces.
Si mihi nulla fides; armatos respice
Quam sibi sic repetunt, sic metue
Quod si vertendæ spem mentis conci
Cur cessant herbæ, carmina curve
Nam te nec Phœbi solertior artibus
Phœbeæque Hecates somnia vera
Tecum sideribus, tecum deducere L
Nubibus, et memini surripuisse d
Pascebam tauros: interque armenta
Obstupui, placidos vocibus ire tui
Quid retro Xanthum, retro Simoent
Adiiciam cursus non tenuisse suo
Ipse pater Cebren, natæ male tutus
Cantatas quoties restitit inter aq
Nunc locus Œnonæ est, nunc illam
Sive tuos ignes pellere, sive meos.

MORPH. LIB. XV.

NA NASONIS IN METAMORPHOSES

nte suo quicumque volumina tangis,
tem vestra detur in urbe locus.
agis faveas, non sunt hæc edita ab illo,
sed de domini funere rapta sui.
in his igitur vitii rude carmen habebit,
aturus, si licuisset, erat.

Liber primus

animus mutatas dicere formas
cœptis (nam vos mutastis et illas)
eis; primaque ab origine mundi
etuum deducite tempora carmen.
re et tellus et, quod tegit omnia, cœlum,
to Naturæ vultus in orbe,
Chaos; rudis indigestaque moles;
m, nisi pondus iners; congestaque eodem
ictarum discordia semina rerum.
mundo præbebat lumina Titan;
mundo reparabat cornua Phœbe;
pendebat in aere tellus
ibrata suis: nec brachia longo
rum porrexerat Amphitrite:
tellus, illic et pontus et aer:
abilis tellus, innabilis unda,
er: nulli sua forma manebat.
aliis aliud: quia corpore in uno
abant calidis, humentia siccis,
laris, sine pondere habentia pondus.
s et melior litem Natura diremit:
rras, et terris abscidit undas,
spisso secrevit ab aere cœlum.
m evolvit, cæcoque exemit acervo,
cis concordi pace ligavit.
i vis et sine pondere cœli
ustaque locum sibi legit in arce.
t aer illi levitate, locoque:
ellus, elementaque grandia traxit;
gravitate sui: circumfluus humor
edit, solidumque coercuit orbem.
positam, quisquis fuit ille Deorum,
ecuit, sectamque in membra redegit;
ram, ne non æqualis ab omni
magni speciem glomeravit in orbis.
fundi, rabidisque tumescere ventis
bitæ circumdare litora terræ.
ntes, immensaque stagna, lacusque;
obliquis cinxit declivia ripis:
locis partim sorbentur ab ipsa,
eniunt partim, campoque recepta
uæ, pro ripis litora pulsant.
di campos, subsidere valles,
ilvas, lapidosos surgere montes.
xtra cœlum, totidemque sinistra
Zonæ, quinta est ardentior illis;
usum numero distinxit eodem
idemque plagæ tellure premuntur.
media est, non est habitabilis æstu:
duas: totidem inter utramque locavit;
e dedit, mixta cum frigore flamma.
er; qui, quanto est pondere terræ
levius, tanto est onerosior igni.
s, illic consistere nubes
nes motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aera permisit: vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabatæaque regna recessit,
Persidaque, et radiis iuga subdita matutinis.
Vesper, et occiduo quæ litora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemque trionem
Horrifer invasit Boreas; contraria tellus
Nubibus adsiduis, pluvioque madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, et gravitate carentem,
Æthera, nec quidquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus dissepserat omnia certis,
Cum, quæ pressa diu massa latuere sub illa,
Sidera cœperunt toto effervescere cœlo.
Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæque Deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aer.
Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli.
Quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit; cœlumque tueri
Iussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quæ fuerat rudis et sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conversa figuras.
Aurea prima sata est ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.
Pœna metusque aberant; nec verba minacia fixo
Ære legebantur; nec supplex turba timebant
Iudicis ora sui: sed erant sine iudice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas:
Nullaque mortales, præter sua, litora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis, erant: sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, et in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat;
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Iove mundus erat; subiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.
Iupiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hiemes, æstusque, et inæquales autumnos,
Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.
Tum primum siccis aer fervoribus ustus
Canduit: et ventis glacies adstricta pependit.
Tum primum subiere domos: domus antra fuerunt,
Et densi frutices, et vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuvenci.

Tertia post illas successit aenea proles,
Sævior iugeniis, et ad horrida promtior arma;
Nec scelerata tamen: de duro est ultima ferro.
Protinus irrumpit venæ peioris in ævum
Omne nefas: fugere pudor, verumque, fidesque;
In quorum subiere locum fraudesque, dolique,
Insidiæque, et vis, et amor sceleratus habendi.
Vela dabant ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita: quæque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultavere carinæ;
Communemque prius, ceu lumina Solis et auras
Cautus humum longo signavit limite mensor.
Nec tantum segetes alimentaque debita dives
Poscebatur humus; sed itum est in viscera terræ:
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierant: prodit bellum, quod pugnat utroque;
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer a genero: fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet Pietas: et Virgo cæde madentes,
Ultima cœlestum, terras Astræa reliquit.
  Neve foret terris securior arduus æther;
Adfectasse ferunt regnum cœleste Gigantas:
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, et excussit subiecto Pelion Ossæ.
Obruta mole sua cum corpora dira iacerent:
Perfusam multo natorum sanguine Terram
Incaluisse ferunt, calidumque animasse cruorem:
Et, ne nulla suæ stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum: sed et illa propago
Contemtrix Superum, sævæque avidissima cædis,
Et violenta fuit: scires e sanguine natos.
  Quæ pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit. et, facto nondum vulgata recenti,
Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ,
Ingentes animo et dignas Iove concipit iras;
Consiliumque vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis, cœlo manifesta sereno:
Lactea nomen habet; candore notabilis ipso.
Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum: dextra lævaque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diversa locis: a fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuere penates.
Hic locus est; quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem; cum qua terram, mare, sidera, movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabant
Inüicere anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, et ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus: per flumina iuro
Infera, sub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei; sunt rustica numina Nymphæ,
Faunique, Satyrique, et monticolæ Silvani:

Quos quoniam cœli nondum dignamu
Quas dedimus, certe terras habitare s
An satis, o Superi, tutos fore crediti
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeo
Struxerit insidias, notus feritate, Ly
Confremuere omnes: studiisque arde
Talia deposcunt: sic, cum manus im
Sanguine Cæsareo Romanum exting
Attonitum tantæ subito terrore ruin
Humanum genus est; totusque perho
Nec tibi grata minus pietas, August
Quam fuit illa Iovi. Qui postquam v
Murmura compressit; tenuere silenti
Substitit ut clamor, pressus gravita
Iupiter hoc iterum sermone silentia
Ille quidem pœnas (curam hanc dimi
Quod tamen admissum, quæ sit vind
Contigerat nostras infamia temporis
Quam cupiens falsam, summo delab
Et Deus humana lustro sub imagine
Longa mora est, quantum noxæ sit ul
Enumerare: minor fuit ipsa infamia
Mænala transieram, latebris horren
Et cum Cyllene gelidi pineta Lycei.
Arcados hinc sedes et inhospita tecta
Ingredior, traherent cum sera crepus
Signa dedi venisse Deum; vulgusque
Cœperat: irridet primo pia vota Lyc
Mox, ait, experiar, Deus hic, discri
An sit mortalis; nec erit dubitabile v
Nocte gravem somno nec opina perde
Me parat: hæc illi placet experientia
Nec contentus eo, missi de gente Mo
Obsidis unius iugulum mucrone reso
Atque ita semineces partim ferventi
Mollit aquis, partim subiecto torruit
Quos simul imposuit mensis, ego vin
In dominum dignos everti tecta Penate
Territus ille fugit; nactusque silenti
Exululat, frustraque loqui conatur:
Colligit os rabiem, solitæque cupidi
Vertitur in pecudes: et nunc quoque s
In villos abeunt vestes, in crura lace
Fit lupus, et veteris servat vestigia f
Canities eadem est, eadem violentia
Idem oculi lucent: eadem feritatis im
Occidit una domus: sed non domus u
Digna fuit: qua terra patet, fera regn
In facinus iurasse putes: dent ocius o
Quas meruere pati (sic stat sententia
  Dicta Iovis pars voce probant, stim
Adiiciunt; alii partes adsensibus im
Est tamen humani generis iactura d
Omnibus: et, quæ sit terræ, mortali
Forma futura, rogant: quis sit latur
Tura? ferisne paret populandas trade
Talia quærentes (sibi enim fore cete
Rex Superum trepidare vetat, sobole
Dissimilem populo promittit origin
  Iamque erat in totas sparsurus ful
Sed timuit, ne forte sacer tot ab igni
Conciperet flammas, longusque arde
Esse quoque in fatis reminiscitur, ad
Quo mare, quo tellus, correptaque re
Ardeat; et mundi moles operosa labo
Tela reponuntur, manibus fabricata
Pœna placet diversa, genus mortale
Perdere, et ex omni nimbos dimitter
Protinus Æoliis Aquilonem claudit

que fugant inductas flamina nubes;
Notum: madidis Notus evolat alis,
picea tectus caligine vultum.
s nimbis: canis fluit unda capillis:
ent nebulæ: rorant pennæque, sinusque.
u lata pendentia nubila pressit,
hinc densi funduntur ab æthere nimbi.
onis, varios induta colores,
is aquas, alimentaque nubibus affert.
segetes, et deplorata coloni
; longique labor perit irritus anni.
ntenta suo Iovis ira: sed illum
ater iuvat auxiliaribus undis.
ic amnes: qui postquam tecta tyranni
i, Non est hortamine longo
tendum: vires effundite vestras.
: aperite domos: ac, mole remota,
s vestris totas immittite habenas.
redeunt, ac fontibus ora relaxant,
o volvuntur in æquora cursu.
e suo terram percussit: at illa
motuque sinus patefecit aquarum.
runt per apertos flumina campos;
tis arbusta simul, pecudesque, virosque,
cumque suis rapiunt penetralia sacris.
us mansit, potuitque resistere tanto
alo, culmen tamen altior huius
, pressæque labant sub gurgite turres.
re et tellus nullum discrimen habebant.
tus erant; deerant quoque litora ponto.
e collem: cymba sedet alter adunca,
mos illic, ubi nuper ararat.
getes, aut mersæ culmina villæ
e summa piscem deprendit in ulmo.
iridi (si fors tulit) anchora prato:
la terunt curvæ vineta carinæ.
a graciles gramen carpsere capellæ,
eformes ponunt sua corpora phocæ.
ub aqua lucos, urbesque, domosque
ilvasque tenent delphines, et altis
amis, agitataque robora pulsant.
nter oves: fulvos vehit unda leones:
tigres: nec vires fulminis apro,
blato prosunt velocia cervo.
e diu terris, ubi sidere detur,
atis volucris vaga decidit alis.
umulos immensa licentia ponti,
ue novi montana cacumina fluctus.
rs unda rapitur: quibus unda pepercit,
domant inopi ieiunia victu.
Aonios Actæis Phocis ab arvis,
, dum terra fuit; sed tempore in illo
et latus subitarum campus aquarum.
rticibus petit arduus astra duobus,
rnasus, superatque cacumine nubes.
ucalion (nam cetera texerat æquor)
te tori parva rate vectus adhæsit;
Nymphas, et numina montis adorant,
ue Themin, quæ nunc oracla tenebat.
elior quisquam, nec amantior æqui
t illa metuentior ulla Deorum.
iquidis stagnare paludibus orbem,
e videt de tot modo millibus unum,
e videt de tot modo millibus unam,
nbos, cultores numinis ambos;
ecit: nimbisque Aquilone remotis,
ras ostendit, et æthera terris.
ra manet; positoque tricuspide telo
s rector pelagi: supraque profundum

Exstantem, atque humeros innato murice tectum,
Cæruleum Tritona vocat; conchæque sonaci
Inspirare iubet; fluctusque et flumina signo
Iam revocare dato: cava buccina sumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit ut aera ponto,
Litora voce replet, sub utroque iacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, et cecinit iussos inflata receptus,
Omnibus audita est telluris et æquoris undis:
Et quibus est undis audita, coercuit omnes.
Iam mare litus habet: plenos capit alveus amnes;
Flumina subsidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis.
Postque diem longam nudata cacumina silvæ
Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum
Redditus orbis erat: quem postquam vidit inanem,
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion, lacrimis ita Pyrrham adfatur obortis:
O soror, o coniux, o femina sola superstes,
Quam commune mihi genus, et patruelis origo,
Deinde torus iunxit; nunc ipsa pericula iungunt:
Terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
Nos duo turba sumus: possedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante doleres?
Namque ego (crede mihi,) si te modo pontus haberet,
Te sequerer, coniux: et me quoque pontus haberet.
O utinam possim populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus,
(Sic visum Superis) hominumque exempla manemus.
Dixerat, et flebant: placuit cœleste precari
Numen; et auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas undas,
Ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Vestibus et capiti; flectunt vestigia sanctæ
Ad delubra Deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant musco; stabantque sine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit: et mersis fer opem, mitissima, rebus.
Mota Dea est; sortemque dedit: Discedite templo;
Et velate caput, cinctasque resolvite vestes:
Ossaque post tergum magnæ iactate parentis.
Obstupuere diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha prior; iussisque Deæ parere recusat:
Detque sibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Lædere iactatis maternas ossibus umbras:
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet; et, Aut fallax, ait, est solertia nobis;
Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.
Coniugis augurio quanquam Titania mota est;
Spes tamen in dubio est: adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Descendunt; velantque caput, tunicasque recingunt;
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa, (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)

Ponere duritiem cœpere, suumque rigorem;
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifesta, videri
Forma potest hominis; sed uti de marmore cœpto
Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum.
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa:
Quod modo vena fuit, sub eodem nomine mansit.
Inque brevi spatio, Superorum numine, saxa
Missa viri manibus faciem traxere virilem:
Et de femineo reparata est femina iactu.
Inde genus durum sumus, experiensque laborum,
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cætera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit; postquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis, cœnumque, udæque paludes
Intumuere æstu; fecundaque semina rerum,
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo,
Ætherioque recens exarsit sidere limus;
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, et in his quædam modo cœpta sub ipsum
Nascendi spatium: quædam imperfecta, suisque
Trunca vident numeris: et eodem in corpore sæpe
Altera pars vivit; rudis est pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem sumsere humorque calorque,
Concipiunt, et ab his oriuntur cuncta duobus:
Cumque sit ignis aquæ pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, et discors concordia fœtibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus ætheriis, altoque recanduit æstu;
Edidit innumeras species: partimque figuras
Retulit antiquas; partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque novis, incognita serpens,
Terror eras; tantum spatii de monte tenebas.
Hanc Deus arcitenens, et nunquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
Mille gravem telis, exhausta pene pharetra,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam possit delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitæ serpentis nomine dictos.
His iuvenum quicumque manu, pedibusve, rotave
Vicerat; æsculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Peneia; quem non
Fors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victa serpente superbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti.
Qui modo, pestifero tot iugera ventre prementem,
Stravimus innumeris, tumidum Pythona, sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores
Irritare tua: nec laudes adsere nostras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostra.
Dixit: et eliso percussis aere pennis
Impiger umbrosa Parnasi constitit arce:
Eque sagittifera promsit duo tela pharetra
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem.

Quod facit, auratum est, et cuspide fu
Quod fugat, obtusum est, et habet sub
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit; at
Læsit Apollineas traiecta per ossa me
Protinus alter amat; fugit altera nom
Silvarum latebris, captivarumque fe
Exuviis gaudens, innuptæque æmula
Vitta coercebat positos sine lege capi
Multi illam petiere: illa aversata pet
Impatiens expersque viri, nemorum
Nec quid Hymen, quid Amor, quid
Sæpe pater dixit: Generum mihi, fili
Sæpe pater dixit: Debes mihi, nata,
Illa, velut crimen, tædas exosa iugale
Pulchra verecundo suffunditur ora r
Inque patris blandis hærens cervice l
Da mihi perpetua, genitor carissime
Virginitate frui: dedit hoc pater ant
Ille quidem obsequitur: sed te decor i
Esse vetat; votoque tuo tua forma re
Phœbus amat; visæque cupit connub
Quæque cupit, sperat: suaque illum
Utque leves stipulæ demtis adolentu
Ut facibus sepes ardent, quas forte v
Vel nimis admovit, vel iam sub luce
Sic Deus in flammas abiit, sic pecto
Uritur, et sterilem sperando nutrit
Spectat inornatos collo pendere capi
Et, Quid si comantur? ait. Videt ig
Sideribus similes, oculos: videt oscu
Est vidisse satis: laudat digitosque,
Brachiaque, et nudos media plus part
Si qua latent, meliora putat. Fugit c
Illa levi; neque ad hæc revocantis ve
Nympha, precor, Penei, mane; non i
Nympha, mane. Sic agna lupum, sic
Sic aquilam penna fugiunt trepidant
Hostes quæque suos. Amor est mihi c
Me miserum! ne prona cadas, indign
Crura secent sentes; et sim tibi causa
Aspera, qua properas, loca sunt: mode
Curre, fugamque inhibe: moderatius
Cui placeas, inquire tamen: non inco
Non ego sum pastor; non hic armenta
Horridus observo. Nescis temeraria,
Quem fugias: ideoque fugis: mihi De
Et Claros, et Tenedos, Pataræaque r
Iupiter est genitor: per me, quod erit
Estque, patet: per me concordant car
Certa quidem nostra est: nostra tame
Certior, in vacuo quæ vulnera pector
Inventum medicina meum est; opife
Dicor; et herbarum subiecta potentia
Hei mihi, quod nullis amor est medic
Nec prosunt domino, quæ prosunt om
Plura locuturum timido Peneia curs
Fugit; cumque ipso verba imperfecta
Tum quoque visa decens. Nudabant c
Obviaque adversas vibrabant flamina
Et levis impexos retro dabat aura ca
Auctaque forma fuga est: sed enim n
Perdere blanditias iuvenis Deus: utq
Ipse Amor, admisso sequitur vestigi
Ut canis in vacuo leporem cum Galli
Vidit; et hic prædam pedibus petit, i
Alter inhæsuro similis, iam iamque
Sperat, et extento stringit vestigia r
Alter in ambiguo est, an sit deprens
Morsibus eripitur, tangentiaque ora

virgo est: hic spe celer, illa timore.
sequitur, pennis adiutus Amoris
quiemque negat: tergoque fugaci
crinem sparsum cervicibus adflat.
umis exsanguis illa: citæque
fugæ, spectans Peneidas undas,
quit, opem; si flumina numen habetis.
placui, tellus, aut hisce, vel istam,
lædar, mutando perde figuram.
illa, torpor gravis adligat artus:
itur tenui præcordia libro:
rines, in ramos brachia crescunt:
m velox, pigris radicibus hæret:
olat: remanet nitor unus in illa.
Phœbus amat: positaque in stipite dex-
trepidare novo sub cortice pectus. (tra
e suis ramos, ut membra, lacertis,
gno: refugit tamen oscula lignum.
coniux quoniam mea non potes esse,
rte, dixit, mea. Semper habebunt
itharæ, te nostræ, Laure, pharetræ.
Latiis aderis, cum læta triumphum
t longas visent Capitolia pompas.
gustis eadem fidissima custos
tabis; mediamque tuebere quercum.
m intonsis caput est iuvenile capillis;
perpetuos semper gere frondis honores.
an. Factis modo laurea ramis
que caput, visa est agitasse cacumen.
s Hæmoniæ, prærupta quod undique cla-
t Tempe; per quæ Peneus, ab imo (udit
do, spumosis volvitur undis:
gravi tenues agitantia fumos
ducit, summasque adspergine silvas
onitu plus quam vicina fatigat.
, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
oc, residens facto de cautibus antro,
dabat, Nymphisque colentibus undas.
illuc popularia flumina primum;
antur, consolenturne parentem,
perchios, et irrequietus Enipeus,
ne senex, lenisque Amphrysos, et Æas;
nes alii; qui, qua tulit impetus illos,
ducunt fessas erroribus undas.
s abest; imoque reconditus antro
get aquas; natamque miserrimus Io
missam: nescit vitane fruatur,
manes: sed quam non invenit usquam,
usquam, atque animo peiora veretur.
atrio redeuntem Iupiter Io
,O virgo Iove digna, tuoque beatum
n factura toro, pete, dixerat, umbras
emorum, et nemorum monstraverat um-
et medio Sol est altissimus orbe. (bras,
a times latebras intrare ferarum,
a Deo nemorum secreta subibis:
e Deo, sed qui cœlestia magna
nu teneo; sed qui vaga fulmina mitto.
fugiebat enim. Iam pascua Lernæ,
arboribus Lyrcæa reliquerat arva;
ndocta latas caligine terras
nuitque fugam, rapuitque pudorem.
lios Iuno despexit in agros:
ciem nebulas fecisse volucres
mirata die; non fluminis illas
menti sentit tellure remitti:
coniux, ubi sit, circumspicit; ut quæ
tics iam nosset furta mariti.
uam cœlo non reperit; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait: delapsaque ab æthere summo
Constitit in terris; nebulasque recedere iussit.
Coniugis adventum præsenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille iuvencam.
Bos quoque formosa est: speciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non et cuius, et unde,
Quove sit armento, veri quasi nescia, quærit.
Iupiter e terra genitam mentitur, ut auctor
Desinat inquiri: petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, suos addicere amores:
Non dare, suspectum: pudor est, qui suadeat illinc;
Hinc dissuadet amor: victus pudor esset amore.
Sed, leve si munus sociæ generisque torique
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum; timuitque Iovem, et fuit anxia furti;
Donec Arestoridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocumque modo; spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis aversus, habebat.
Luce sinit pasci: cum Sol tellure sub alta est,
Claudit, et indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arboreis, et amara pascitur herba:
Proque toro, terræ, non semper gramen habenti,
Incubat infelix; limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque sonos: propriaque exterrita voce est.
Venit et ad ripas, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: novaque ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, seque exterrata refugit.
Naides ignorant, ignorat et Inachus ipse,
Quæ sit: at illa patrem sequitur, sequiturque soro-
Et patitur tangi, seque admirantibus offert. (res:
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis;
Nec retinet lacrymas: et, si modo verba sequantur,
Oret opem; nomenque suum, casusque loquatur:
Litera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum! exclamat pater Inachus: inque gemen-
Cornibus, et niveæ pendens cervice iuvencæ, (tis
Me miserum! ingeminat: tunc es quæsita per om-
Nata, mihi terras? tu non inventa reperta (nes,
Luctus eras levior. Retices; nec mutua nostris
Dicta refers: alto tantum suspiria ducis
Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tædasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus haben-
Nec finire licet tantos mihi morte dolores: (dus.
Sed nocet esse Deum: præclusaque ianua leti
Æternum nostros luctus extendit in ævum.
Talia mœrenti stellatus submovet Argus,
Ereptamque patri diversa in pascua natam
Abstrahit: ipse procul montis sublime cacumen
Occupat: unde sedens partes speculetur in omnes.
Nec Superum rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre potest: natumque vocat; quem lucida partu
Pleias enixa est; letoque det, imperat, Argum.
Parva mora est, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi disposuit, patria Iove natus ab arce
Desilit in terras: illic tegimenque removit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hac agit, ut pastor, per devia rura capellas,

Dum venit, abductas; et structis cantat avenis.
Voce nova captus custos Iunonius, At tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior ullo
Herba loco est: aptamque vides pastoribus umbram.
Sedit Atlantiades, et euntem multa loquendo
Detinuit sermone diem; iunctisque canendo
Vincere arundinibus servantia lumina tentat:
Ille tamen pugnat molles evincere somnos:
Et, quamvis sopor est oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat: quærit quoque, (namque reperta
Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis sub montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit. Nymphæ Syringa vocabant.
Non semel et Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscumque Deos umbrosave silva, feraxve
Rus habet. Ortygiam studiis, ipsamque colebat
Virginitate Deam: ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, et credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat: redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert: Restabat verba referre;
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham;
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerit; hic illi cursum impedientibus undis,
Ut se mutarent, liquidas orasse sorores;
Panaque, cum prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres:
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemque querenti:
Arte nova, vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixisse, manebit:
Atque ita disparibus calamis compagine ceræ
Inter se iunctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos, adopertaque lumina somno.
Supprimit extemplo vocem: firmatque soporem,
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora: falcato nutantem vulnerat ense,
Qua collo confine caput: saxoque cruentum
Deiicit; et maculat præruptam sanguine cautem.
Arge, iaces: quodque in tot lumina lumen habebas
Exstinctum est; centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis
Collocat; et gemmis caudam stellantibus implet.
Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ,
Horriferamque oculis animoque obiecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, stimulosque in pectore cæcos
Condidit, et profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenso restabas, Nile, labori:
Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripæ
Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, et lacrimis, et luctisono mugitu
Cum Iove visa queri est, finemque orare malorum.
Coniugis ille suæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi causa doloris
Hæc erit: et Stygias iubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea est, vultus capit illa priores,
Fitque quod ante fuit: fugiunt e corpore setæ:
Cornua decrescunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humerique manusque;
Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.
De bove nil superest, formæ nisi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur; metuitque loqui, ne more iuvencæ
Mugiat; et timide verba [illegible]
Nunc Dea linigera colitur [illegible]
Huic Epaphus magni genitus [illegible]
Creditur esse Iovis: perque urbes [illegible]
Templa tenet: fuit huic animis [illegible]
Sole satus Phaethon, quem [illegible]
Nec sibi cedentem, Phœboque [illegible]
Non tulit Inachides, Matrique, ait, [illegible]
Credis; et es tumidus genitoris [illegible]
Erubuit Phaethon, iramque pudore [illegible]
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia [illegible]
Quoque magis doleas, genitrix, [illegible]
Ille ferox tacui: pudet hæc opprobria [illegible]
Et dici potuisse, et non potuisse refelli.
At tu, si modo sum cælesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis; meque assere [illegible]
Dixit; et implicuit materno brachia collo;
Perque suum, Meropisque caput, tædasque [illegible]
Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaethontis, [illegible]
Mota magis dicti sibi criminis; utraque [illegible]
Brachia porrexit: spectansque ad lumina [illegible]
Per iubar hoc, inquit, radiis insigne [illegible]
Nate, tibi iuro, quod nos auditque [illegible]
Hoc te, quem spectas, hoc te, qui [illegible]
Sole satum: si ficta loquor, neget [illegible]
Se mihi; sitque oculis lux ista [illegible]
Nec longus labor est patrios tibi [illegible]
Unde oritur, domus est terræ [illegible]
Si modo fert animus; gradere et [illegible]
Emicat extemplo lætus post talia [illegible]
Dicta suæ Phaethon, et concipit [illegible]
Æthiopasque suos, positosque sub [illegible]
Sidereis, transit, patriosque adit [illegible]

Liber secundus

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammasque imitant[illegible]
Cuius ebur nitidum fastigia summa [illegible]
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiem superabat opus, nam Mulciber [illegible]
Æquora cælarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cælumque, quod [illegible]
Cæruleos habet unda Deos; Tritona [illegible]
Proteaque ambiguum, balænarumque [illegible]
Ægæona suis immania terga lacertis,
Doridaque, et natas: quarum pars nare [illegible]
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quædam: facies non omnibus [illegible]
Nec diversa tamen; qualem decet esse [illegible]
Terra viros, urbesque gerit, silvasque, [illegible]
Fluminaque, et Nymphas, et cetera [illegible]
Hæc super imposita est cæli fulgentis [illegible]
Signaque sex foribus dextris, totidemque [illegible]
Quo simul acclivo Clymeneia limite [illegible]
Venit, et intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
Consistitque procul: neque enim propiora [illegible]
Lumina. Purpurea velatus veste sedebat
In solio Phœbus, claris lucente smaragdis.
A dextra, lævaque Dies, et Mensis, et [illegible]
Seculaque, et positæ spatiis æqualibus Horæ,
Verque novum stabat, cinctum florente [illegible]
Stabat nuda Æstas, et spicea serta gerebat:
Stabat et Autumnus, calcatis sordidus uvis,
Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis iuvenem, quibus adspicit omnia, [illegible]

æ tibi causa? quid hac, ait, arce petisti,
, Phaethon, haud inficianda parenti?
: O lux immensi publica mundi,
ter, si das huius mihi nominis usum,
Clymene culpam sub imagine celat;
a, genitor, per quæ tua vera propago
hunc animis errorem detrahe nostris.
At genitor circum caput omne micantes
radios: propiusque accedere iussit:
que dato, Nec tu meus esse negari
et Clymene veros, ait, edidit ortus.
mus dubites; quodvis pete munus: ut illud,
ate, feras: promissis testis adesto
a palus, oculis incognita nostris.
esierat: currus rogat ille paternos,
alipedum ius et moderamen equorum.
rasse patrem: qui terque quaterque
illustre caput, Temeraria, dixit,
cta tua est: utinam promissa liceret
Confiter solum hoc tibi, nate, negarem.
licet: non est tua tuta voluntas.
is, Phaethon; et quæ nec viribus istis
nveniant, nec tam puerilibus annis.
ortalis: non est mortale quod optas.
n, quam quod Superis contigere fas sit,
ffectas: placeat sibi quisque licebit;
n ignifero quisquam consistere in axe
excepto: vasti quoque rector Olympi,
terribili iaculatur fulmina dextra,
hos currus: et quid Iove maius habemus?
ima via est: et qua vix mane recentes
r equi: medio est altissima cœlo;
re et terras ipsi mihi sæpe videre
, et pavida trepidat formidine pectus.
ma via est, et eget moderamine certo.
m, quæ me subiectis excipit undis,
n præceps, Tethys solet ipsa vereri.
od assidua rapitur vertigine cœlum;
alta trahit, celerique volumine torquet.
dversum: nec me, qui cetera, vincit
et rapido contrarius evehor orbi.
s currus: quid agas? poterisne rotatis
e polis, ne te citus auferat axis?
et lucos illic, urbesque, domosque
animo: delubraque ditia donis
insidias iter est, formasque ferarum.
m teneas, nulloque errore traharis:
adversi gradieris cornua Tauri,
que arcus, violentique ora Leonis,
circuitu curvantem brachia longo
, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
uadrupedes animosos ignibus illis,
ectore habent, quos ore et naribus efflant,
regere est: vix me patiuntur, ut acres
animi; cervixque repugnat habenis.
esti ne sim tibi muneris auctor,
: dum resque sinit, tua corrige vota.
ut nostro genitum te sanguine credas,
erta petis: do pignora certa timendo;
pater esse metu probor: aspice vultus
utinamque oculos in pectora posses
et patrias intus deprendere curas!
quidquid habet dives, circumspice, mundus:
e tantis cœli, terræque, marisque
is aliquid: nullam patiere repulsam.
hoc unum; quod vero nomine pœna,
r est: pœnam, Phaethon, pro munere, poscis.
colla tenes blandis, ignare, lacertis?
, dabitur (Stygias iuravimus undas)
Quodcumque optaris: sed tu sapientius opta.
Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,
Propositumque tenet; flagratque cupidine currus.
Ergo, qua licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit iuvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
Per iuga chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaethon miratur, opusque
Perspicit, ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, et plena rosarum
Atria: diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, et cœli statione novissimus exit.
At pater ut terras mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremæ velut evanescere Lunæ,
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iussa Deæ celeres peragunt, ignemque vomentes,
Ambrosiæ succo saturos, præsepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntque sonantia frena.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit; et rapidæ fecit patientia flammæ:
Imposuitque comæ radios; præsagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes hic saltem monitis parere paternis,
Parce, puer, stimulis; et fortius utere loris.
Sponte sua properant: labor est inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
Zonarumque trium contentus fine; polumque
Effugito australem, iunctamque aquilonibus Arcton.
Hac sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes.
Utque ferant æquos et cœlum et terra calores,
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.
Altius egressus cœlestia tecta cremabis;
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene: fortunæ cetera mando;
Quæ iuvet, et melius, quam tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio positas in litore metas
Humida nox tetigit: non est mora libera nobis:
Poscimur: effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus, utere nostris,
Dum potes, et solidis etiamnum sedibus astas;
Dumque male optatos nondum premis inscius axes.
Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem iuvenili corpore currum;
Statque super; manibusque datas contingere habenas
Gaudet; et invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, Eous, et Æthon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Repulit, et facta est immensi copia mundi,
Corripuere viam, pedibusque per aera motis
Obstantes findunt nebulas, pennisque levati
Prætereunt ortos isdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitaque iugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ iusto sine pondere naves,
Perque mare, instabiles nimia levitate, feruntur;
Sic onere insueto vacuos dat in aera saltus,
Succutiturque alte, similisque est currus inani.
Quod simul ac sensere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadriiugi spatium, nec, quo prius, ordine currunt.
Ipse pavet; nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit qua sit iter; nec, si sciat, imperet illis.

Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito frustra tentarunt æquore tingui.
Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit: sumsitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote;
Quamvis tardus eras, et te tua plaustra tenebant.
Ut vero summo despexit ab æthere terras
Infelix Phaethon, penitus penitusque iacentes;
Palluit, et subito genua intremuere timore;
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et iam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
Iamque agnosse genus piget, et valuisse rogando:
Iam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Borea, cui victa remisit
Frena suus rector, quam Dis votisque reliquit.
Quid faciat? multum cœli post terga relictum:
Ante oculos plus est: animo metitur utrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non est,
Prospicit occasus: interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet: et nec frena remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula cœlo,
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios; et cauda flexisque utrimque lacertis
Porrigit in spatium signorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuspide vidit;
Mentis inops, gelida formidine lora remisit.
Quæ postquam summum tetigere iacentia tergum,
Exspatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaque impetus egit,
Hac sine lege ruunt: altoque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo summa petunt, modo per declive viasque
Præcipites spatio terræ propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos, ambustaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus;
Fissaque agit rimas, et succis aret ademtis.
Pabula canescunt: cum frondibus uritur arbos;
Materiamque suo præbet seges arida damno.
Parva queror: magnæ pereunt cum mœnibus urbes,
Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: silvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus, et Œte;
Et nunc sicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineusque Helicon, et nondum Œagrius Hæmos.
Ardet in immensum geminatis ignibus Ætne,
Parnasusque biceps, et Eryx, et Cynthus, et Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimasque,
Dindymaque, et Mycale, natusque ad sacra Cithæron.
Nec prosunt Scythiæ sua frigora: Caucasus ardet,
Ossaque cum Pindo, maiorque ambobus Olympus,
Aeriæque Alpes, et nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaethon cunctis e partibus orbem
Aspicit accensum; nec tantos sustinet æstus:
Ferventesque auras, velut e fornace profunda,
Ore trahit, currusque suos candescere sentit.
Et neque iam cineres eiectatamque favillam
Ferre potest; calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi sit, picea caligine tectus
Nescit; et arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora summa vocato,
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.
Tum facta est Libye, raptis humoribus æstu,
Arida; tum Nymphæ passis fontesque lacusque
Deflevere comis: quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec sortita loco distantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
Peneosque senex, Teuthranteusque Caicus,
Et celer Ismenos, cum Phocaico Erymantho,
Arsurusque iterum Xanthus, flavusque Lycorm
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis,
Mygdoniusque Melas, et Tænarius Eurotas,
Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
Thermodonque citus, Gangesque, et Pha[illegible]
Æstuat Alpheos: ripæ Spercheides ardent:
Quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus [illegible]
Et, quæ Mæonias celebrarant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet: ostia [illegible]
Pulverulenta vacant, septem sine flumine valles.
Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strym[illegible]
Hesperiosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Pa-
dumque,
Cuique fuit rerum promissa potentia, Thybris.
Dissilit omne solum; penetratque in Tartara [illegible]
Lumen, et infernum terret cum coniuge Re[illegible]
Et mare contrahitur: siccæque est campus [illegible]
Quod modo pontus erat: quosque altum te[illegible]
Existunt montes, et sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata iacent: ipsum quoque Nerea fam[illegible]
Doridaque, et natas, tepidis latuisse sub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exerere ausus erat: ter non tulit aeris æstus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractosque undique fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris;
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus;
Opposuitque manum fronti, magnoque tremore
Omnia concutiens paulum subsedit; et infra,
Quam solet esse, fuit: siccaque ita voce locuta [illegible]
Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina [illegible]
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo; clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo,
(Presserat ora vapor) tostos en adspice crines,
Inque oculis tantum, tantum super ora favillæ.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri,
Rastrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges
Humano generi, vobis quod tura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, et ab æthere longius absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cœli miserere tui: circumspice utrumque;
Fumat uterque polus: quos si vitiaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
Vixque suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia celi,
In chaos antiquum confundimur: eripe flammis,
Si quid adhuc superest, et rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: suumque
Retulit os in se, propioraque Manibus antra.
At pater omnipotens Superos testatus, et ipsum
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; summam petit arduus arcem,
Unde solet latis nubes inducere terris,

trus, vibrataque fulmina iactat.
osset terris inducere, nubes
, quos cœlo dimitteret, imbres.
libratum fulmen ab aure
pariterque animaque rotisque
compescuit ignibus ignes.
que et saltu in contraria facto
nt, abruptaque lora relinquunt.
, illic temone revulsus
fractarum parte rotarum;
te laceri vestigia currus.
tilos flamma populante capillos,
eps, longoque per aera tractu
lum de cœlo stella sereno,
potuit cecidisse videri.
tria diverso maximus orbe
, spumantiaque abluit ora.
iæ trifida fumantia flamma
mulo: signantque hoc carmine saxum:
ethon, currus auriga paterni;
uit, magnis tamen excidit ausis.
tos, luctu miserabilis ægro,
s et, si modo credimus, unum
deferunt: incendia lumen
isque malo fuit usus in illo.
quam dixit, quæcumque fuerunt
malis; lugubris et amens,
totum percensuit orbem:
us primo, mox ossa requirens,
en peregrina condita ripa;
nomenque in marmore lectum
, et aperto pectore fovit.
les fletus, et inania morti
rimas; et cæsæ pectora palmis,
miseras Phaethonta querelas,
ant: asternunturque sepulcro.
tis impleral cornibus orbem:
m morem fecerat usus)
ant: e quîs Phaethusa sororum
let terræ procumbere, questa est
ad quam conata venire
iè, subita radice retenta est.
em manibus laniare pararet,
hæc stipite crura teneri,
ngos sua brachia ramos.
ntur; complectitur inguina cortex:
erum, pectusque, humerosque, ma-

nt tantum ora vocantia matrem.
r, nisi, quo trahat impetus illam,
luc, et, dum licet, oscula iungat?
ncis avellere corpora tentat;
ous ramos abrumpere: at inde
nt, tamquam de vulnere, guttæ.
ter, quæcumque est saucia, clamat:
strum laniatur in arbore corpus.
tex in verba novissima venit.
rimæ: stillataque sole rigescunt
novis: quas lucidus amnis
us mittit gestanda Latinis.
onstro proles Stheneleia Cycnus,
o quamvis a sanguine iunctus,
aethon, propior fuit: ille relicto
opulos, et magnas rexerat urbes)
rides, amnemque querelis
rat, silvamque sororibus auctam:
ata viro; canæque capillos
ma: collumque a pectore longum
osque ligat iunctura rubentes;

Penna latus vestit; tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus avis; nec se cœloque, Iovique
Credit, ut iniuste missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, patulosque lacus: ignemque perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

Squalidus interea genitor Phaethontis, et expers
Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Esse solet; lucemque odit, seque ipse, diemque:
Datque animum in luctus; et luctibus adiicit iram,
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnesque Dei non posse fatentur;
Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant: missos quoque Iupiter ignes
Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, et adhuc terrore paventes,
Phœbus equos; stimuloque domans et verbere sævit:
Sævit enim, natumque obiectat, et imputat illis.

At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit: et, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat: quæ postquam firma, suique
Roboris esse videt, terras, hominumque labores
Perspicit. Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ: fontesque, et nondum audentia labi
Flumina restituit; dat terræ gramina, frondes
Arboribus; læsasque iubet revirescere silvas.
Dum redit, itque frequens, in virgine Nonacrina
Hæsit, et accepti caluere sub ossibus ignes.
Non erat huius opus lanam mollire trahendo;
Nec positu variare comas: ubi fibula vestem,
Vitta coercuerat neglectos alba capillos,
Et modo leve manu iaculum, modo sumserat arcum;
Miles erat Phœbes; nec Mænalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ: sed nulla potentia longa est.
Ulterius medio spatium Sol altus habebat;
Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentosque retendit
Arcus: inque solo, quod texerat herba, iacebat;
Et pictam posita pharetram cervice premebat.
Iupiter ut vidit fessam, et custode vacantem;
Hoc certe coniux furtum mea nesciet, inquit:
Aut si rescierit; sunto, sunt iurgia tanti?
Protinus induitur faciem cultumque Dianæ:
Atque ait. O comitum, virgo, pars una mearum,
In quibus es venata iugis? De cespite virgo
Se levat: et, Salve numen, me iudice, dixit,
Audiat ipse licet, maius Iove. Ridet, et audit;
Et sibi præferri se gaudet, et oscula iungit,
Nec moderata satis, nec sic a virgine danda.
Qua venata foret silva narrare parantem
Impedit amplexu: nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina possit,
(Aspiceres utinam, Saturnia, mitior esses!)
Illa quidem pugnat; sed quæ superare puella,
Quisve Iovem poterat? Superum petit æthera victor
Iupiter: huic odio nemus est, et conscia silva.
Unde, pedem referens, pene est oblita pharetram
Tollere cum telis, et, quem suspenderat, arcum.
Ecce, suo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, et cæde superba ferarum,
Aspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit,
Et timuit primo, ne Iupiter esset in illa.

Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos: numerumque accessit ad harum.
Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante solebat,
Iuncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:
Sed silet: et læsi dat signa rubore pudoris
Et (nisi quod virgo est) poterat sentire Diana
Mille notis culpam: nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, et attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit, summas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit: cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit: dubitanti vestis adempta est;
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibusque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia; deque suo iussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
Distuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Causa moræ nulla est: et iam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quo simul obvertit sævam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum restabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores: fieretque iniuria partu
Nota, Iovisque mei testatum dedecus esset.
Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram;
Qua tibi, quaque places nostro importuna marito.
Dixit: et, adversa prensis a fronte capillis,
Stravit humi pronam: tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvarique manus, et aduncos crescere in ungues,
Officioque pedum fungi; laudataque quondam
Ora Iovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, et verba potentia flectant,
Posse loqui eripitur: vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa;
Assiduoque suos gemitu testata dolores,
Qualescumque manus ad cœlum et sidera tollit:
Ingratumque Iovem, nequeat cum dicere, sentit.
Ah quoties, sola non ausa quiescere silva,
Ante domum, quondamque suis erravit in agris!
Ah quoties per saxa canum latratibus acta est,
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit visis, oblita quid esset;
Ursaque conspectos in montibus horruit ursos:
Pertimuitque lupos; quamvis pater esset in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adest, ter quinque fere natalibus actis:
Dumque feras sequitur; dum saltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem: quæ restitit Arcade viso,
Et cognoscenti similis fuit, ille refugit:
Immotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit: propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipsosque nefasque
Sustulit: et celeri raptos per inania vento
Imposuit cœlo, vicinaque sidera fecit.
Intumuit Iuno, postquam inter sidera pellex
Fulsit: et ad canam descendit in æquora Tethyn,
Oceanumque senem; quorum reverentia movit
Sæpe Deos, causamque viæ scitantibus infit:
Quæritis, ætheriis quare regina Deorum
Sedibus huc adsim? pro me tenet altera cœlum.

Mentiar, [illegible]
Nuper honoratas summo, [illegible]
Videritis stellas illic, [illegible]
Ultimus extremum, [illegible]
Est vero, cur quis [illegible]
Offensamque tremat, [illegible]
En ego quantum [illegible]
Esse hominem vetuit [illegible]
Sontibus imponi; [illegible]
Vindicet antiquam [illegible]
Detrahat; [illegible]
Cur non et [illegible]
Collocet in thalamo, [illegible]
At vos, si [illegible]
Gurgite cæruleo [illegible]
Sideraque in cœlo, [illegible]
Pellite: ne puro [illegible]
Di maris adnuerant: [illegible]
Ingreditur liquidum [illegible]
Tam nuper pictis cæso [illegible]
Quam tu nuper eras, [illegible]
Corve loquax, subito [illegible]
Nam fuit hæc quondam [illegible]
Ales, ut æquaret [illegible]
Nec servaturis vigili [illegible]
Cederet anseribus, [illegible]
Lingua fuit damno: [illegible]
Cui color albus erat, [illegible]
Pulchrior in tota, quam [illegible]
Non fuit Hæmonia: [illegible]
Dum vel casta fuit, vel [illegible]
Sensit adulterium Phœbeius: [illegible]
Detegeret culpam non [illegible]
Ad dominum tendebat iter: [illegible]
Consequitur pennis, [illegible]
Auditaque viæ causa, Non utile [illegible]
Inquit, iter; ne sperne meæ [illegible]
Quid fuerim, quid simque, vide; [illegible]
Invenies nocuisse fidem: nam tempore [illegible]
Pallas Erichthonium, prolem sine [illegible]
Clauserat Actæo texta de vimine cista: [illegible]
Virginibusque tribus, gemino de [illegible]
Hanc legem dederat, sua ne secreta [illegible]
Abdita fronde levi densa speculabar [illegible]
Quid facerent: commissa duæ sine [illegible]
Pandrosos, atque Herse: timidas [illegible]
Aglauros, nodosque manu diducit: [illegible]
Infantemque vident, apporrectumque [illegible]
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia [illegible]
Redditur, ut dicar tutela [illegible]
Et ponar post noctis avem: [illegible]
Admonuisse potest; ne voce pericula [illegible]
At puto, non ultro, nec quidquam [illegible]
Me petiit: ipsa licet hoc a Pallade [illegible]
Quamvis irata est, non hoc [illegible]
Nam me Phocaica clarus tellure [illegible]
(Nota loquor) genuit: fueramque ego [illegible]
Divitibusque procis (ne me contemne) [illegible]
Forma mihi nocuit: nam dum per litora [illegible]
Passibus, ut soleo, summa [illegible]
Vidit, et incaluit pelagi Deus: [illegible]
Tempora cum blandis consumsit [illegible]
Vim parat, et sequitur: fugio, [illegible]
Litus, et in molli nequicquam [illegible]
Inde Deos, hominesque voco: nec [illegible]
Vox mea mortalem: mota est pro virgine [illegible]
Auxiliumque tulit: tendebam brachia [illegible]
Brachia cœperunt levibus nigrescere [illegible]
Reiicere ex humeris vestem molibar; at [illegible]

cutem radices egerat imas.
iaconabar pectora palmis:
imas, nec pectora nuda gerebam.
t ante, pedes retinebat arena:
ar humo: mox acta per auras
m comes inculpata Minervæ.
rodest, si diro facta volucris
ene nostro successit honori?
tam res est notissima Lesbon,
st, patrium temerasse cubile
illa quidem; sed conscia culpæ
nque fugit, tenebrisque pudorem
s expellitur æthere toto.
Tibi, ait, revocamina, corvus,
malo: nos vanum spernimus omen.
ittit iter: dominoque iacentem
onio vidisse Coronida narrat.
t, audito crimine, amanti:
que Deo, plectrumque, colorque
mus tumida fervebat ab ira;
it; flexumque a cornibus arcum
ototies cum pectore iuncta
it pectora telo.
m, tractoque a vulnere ferro,
perfudit membra cruore:
enas tibi, Phœbe, dedisse;
e duo nunc moriemur in una.
ter vitam cum sanguine fudit.
ne frigus letale secutum est.
pœnæ crudelis amantem:
rit, quod sic exarserit, odit:
am crimen causamque dolendi
nervumque, arcumque, manumque
u, temeraria tela, sagittas.
el; seraque ope vincere fata
s exercet inaniter artes.
astra tentata, rogumque parari
upremis ignibus artus;
s, neque enim cœlestia tingui
, alto de corde petitos
r, quam cum, spectante iuvenca,
dextra libratus ab aure,
t claro cava malleus ictu.
s in pectora fudit odores,
, iniustaque iusta peregit,
es labi sua Phœbus eosdem
n flammis uteroque parentis
ue tulit Chironis in antrum:
i non falsæ præmia linguæ,
tuit considere corvum.
divinæ stirpis alumno
que oneri gaudebat honore.
humeros protecta capillis
am quondam Nympha Chariclo,
i ripis enixa, vocavit
artes contenta paternas
torum arcana canebat.
concepit mente furores,
quem clausum pectore habebat;
Totique salutifer orbi
t: tibi se mortalia sæpe
: animas tibi reddere ademptas
nel Dis indignantibus ausus,
rum flamma prohiberis avita:
ies exsangue: Deusque,
eras et bis tua fata novabis.
ater, non iam mortalis, et ævis
as, nascendi lege creatus,
tum, cum cruciabere diræ

Sanguine serpentis, per saucia membra recepto,
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient; triplicesque Deæ tua fila resolvent.
Restabat fatis aliquid: suspirat ab imis
Pectoribus, lacrimæque genis labuntur obortæ;
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vocisque meæ præcluditur usus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi; mallem nescisse futura.
Iam mihi subduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: iam latis currere campis
Impetus est: in equam, cognataque corpora, vertor.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars est extrema querelæ
Intellecta parum; confusaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec equæ sonus ille videtur,
Sed simulantis equam, parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus, et brachia movit in herbas.
Tum digiti coeunt, et quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula: crescit et oris,
Et colli spatium: longæ pars ultima pallæ
Cauda fit: utque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterque novata est
Et vox et facies: nomen quoque monstra dedere.
Flebat, opemque tuam frustra Philyreius heros,
Delphice, poscebat: sed nec rescindere magni
Iussa Iovis poteras: nec, si rescindere posses,
Tunc aderas: Elin, Messaniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te pastoria pellis
Texit, onusque fuit baculum silvestre sinistræ;
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dumque amor est curæ, dum te tua fistula mulcet,
Incustodita Pylios memorantur in agros
Processisse boves. Videt has Atlantide Maia
Natus, et arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure senex: Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic saltus herbosaque pascua Nelei,
Nobiliumque greges custos servabat equarum.
Hunc timuit, blandaque manu seduxit: et, Eia,
Quisquis es, hospes, ait, si forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
Nulla rependatur; nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit. Accepta voces has reddidit hospes:
Tutus eas: lapis iste prius tua furta loquatur.
Et lapidem ostendit. Simulat Iove natus abire.
Mox redit: et, versa pariter cum voce figura,
Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem furtoque silentia deme.
Iuncta suo pretium dabitur tibi femina tauro.
At senior, postquam merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt. Et erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades et, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: periuraque pectora vertit
In durum silicem; qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
Munychiosque volans agros, gratamque Minervæ
Despectabat humum, cultique arbusta Lycæi.
Illa forte die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes Deus aspicit ales: iterque
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eumdem.
Ut volucris visis rapidissima miluus extis,
Dum timet, et densi circumstant sacra ministri;
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire;
Spemque suam motis avidus circumvolat alis:
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces

Inclinat cursus, et eandem circuit auras.
Quanto splendidior, quam cetera sidera, fulget
Lucifer; et quanto te, Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat; eratque decus pompæ, comitumque suarum.
Obstupuit forma Iove natus: et æthere pendens
Non secus exarsit, quam cum Balearica plumbum
Funda iacit: volat illud, et incandescit eundo,
Et, quos non habuit, sub nubibus invenit ignes.
Vertit iter; cœloque petit diversa relicto:
Nec se dissimulat: tanta est fiducia formæ.
Quæ quanquam iusta est, cura tamen adiuvat illam:
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua somnos ducit et arcet,
Virga sit, ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus ebore et testudine cultas
Tres habuit thalamos, quorum tu, Pandrose, dextrum
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium; nomenque Dei scitarier ausa est,
Et causam adventus. Cui sic respondit Atlantis
Pleionesque genus: Ego sum, qui iussa per auras
Verba patris porto: pater est mihi Iupiter ipse:
Nec fingam causas: tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meæ matertera dici.
Herse causa viæ: faveas, oramus, amanti.
Aspicit hunc oculis isdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ:
Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat. Interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Ut pariter pectus, positamque in pectore forti
Ægida concuteret. Subit, hanc arcana profana
Detexisse manu tum, cum sine matre creatam
Lemnicolæ stirpem contra data fœdera vidit;
Et gratamque Deo fore iam, gratamque sorori,
Et ditem sumto, quod avara poposcerit, auro.
Protinus Invidiæ, nigro squalentia tabo,
Tecta petit. Domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento;
Tristis, et ignavi plenissima frigoris; et quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago,
Constitit ante domum, (neque enim succedere tectis
Fas habet) et postes extrema cuspide pulsat.
Concussæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam: visaque oculos avertit. At illa
Surgit humo pigre: semesarumque relinquit
Corpora serpentum; passuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formaque armisque decoram,
Ingemuit: vultumque ima ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet: macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno.
Risus abest, nisi quem visi movere dolores.
Nec fruitur somno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
Successus hominum: carpitque et carpitur una.
Suppliciumque suum est. Quamvis tamen oderat il-
Talibus adfata est breviter Tritonia dictis: (lam,
Infice tabe tua natarum Cecropis unam.
Sic opus est. Aglauros ea est. Haud plura locuta
Fugit; et impressa tellurem repulit hasta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit; successurumque Minervæ
Indoluit: baculumque capit; quod spinea totum

Vincula [illegible]
Quacunque ingreditur, florentia pr
Exuritque herbas, et summa cacum
Afflatuque suo populos, urbesque, d
Polluit: et tandem Tritonida conspi
Ingeniis, opibusque, et festa pace vi
Vixque tenet lacrimas, quia nil lacr
Sed postquam thalamos intravit Ce
Iussa facit; pectusque manu ferrugi
Tangit; et hamatis præcordia sentib
Inspiratque nocens virus, piceumque
Dissipat, et medio spargit pulmone
Neve mali spatium causæ per latius
Germanam ante oculos, fortunatum
Coniugium, pulchraque Deum sub i
Cunctaque magna facit. Quibus irri
Cecropis occulto mordetur; et anxia
Anxia luce gemit; lentaque miserrim
Liquitur, ut glacies incerto saucia s
Felicisque bonis non secius uritur H
Quam cum spinosis ignis supponitur
Quæ neque dant flammas, lenique te
Sæpe mori voluit; ne quidquam tale
Sæpe, velut crimen rigido narrare pa
Denique in adverso venientem limin
Exclusura Deum. Cui blandimenta,
Verbaque iactanti mitissima, Desine
Hinc ego me non sum nisi te motura
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius,
Cælataque fores virga patefecit. At i
Surgere conanti partes, quascumque
Flectimur, ignava nequeunt gravitat
Illa quidem recto pugnat se attollere
Sed genuum iunctura riget, frigusqu
Labitur; et pallent amisso sanguine
Utque malum late solet immedicabil
Serpere, et illæsas vitiatis addere pa
Sic letalis hiems paulatim in pectora
Vitalesque vias, et respiramina clau
Nec conata loqui est; nec, si conata f
Vocis haberet iter. Saxum iam colla
Oraque duruerant; signumque exsan
Nec lapis albus erat: sua mens infece
Has ubi verborum pœnas mentisq
Cepit Atlantiades, dictas a Pallade
Linquit, et ingreditur iactatis æthe
Sevocat hunc genitor; nec causam fa
Fide minister, ait, iussorum, nate, m
Pelle moram, solitoque celer delaber
Quæque tuam matrem tellus a parte
Suspicit, (indigenæ Sidonida nomin
Hanc pete: quodque procul montano
Armentum regale vides, ad litora ve
Dixit: et expulsi iamdudum monte n
Litora iussa petunt, ubi magni filia
Ludere, virginibus Tyriis comitata,
Non bene conveniunt, nec in una sed
Maiestas et amor: sceptri gravitate r
Ille pater rectorque Deûm; cui dext
Ignibus armata est, qui nutu concuti
Induitur faciem tauri: mixtusque iu
Mugit, et in teneris formosus obamb
Quippe color nivis est, quam nec ve
Calcavere pedis, nec solvit aquaticus
Colla toris extant: armis palearia pe
Cornua parva quidem, sed quæ conte
Facta manu, puraque magis perlucid
Nullæ in fronte minæ, nec formidab
Pacem vultus habet. Miratur Agen

sus, quod prælia nulla minetur.
item, metuit contingere primo:
us ad candida porrigit ora.
t, dum veniat sperata voluptas,
bus: vix ah! vix cætera differt.
, viridique exultat in herba:
lvis niveum deponit arenis;
ta dempto, modo pectora præbet
sda manu; modo cornua sertis
s. Ausa est quoque regia virgo,
meret, tergo considere tauri.
a, siccoque e litore, sensim
nis vestigia ponit in undis.
s, mediique per æquora ponti
ret hæc: litusque ablata relictum
ra cornum tenet, altera dorso
nulæ sinuantur flamine vestes.

Liber tertius

sita fallacis imagine tauri,
; Dictæaque rura tenebat.
us Cadmo perquirere raptam
m, si non invenerit, addit
ius et sceleratus eodem.
uis enim deprendere possit
fugus patriamque, iramque parentis
s; Phœbique oracula supplex
sit tellus habitanda, requirit.
s ait, solis occurret in arvis,
gum, curvique immunis aratri.
ias, et, qua requieverit herba,
s: Bœotiaque illa vocato.
o Cadmus descenderat antro:
ite videt ire iuvencam,
signum cervice gerentem.
ssuque legit vestigia gressu;
æ Phœbum taciturnus adorat.
i, Panopesque evaserat arva;
lens spatiosam cornibus altis
em, mugitibus impulit auras.
iens comites sua terga sequentes,
aque latus submisit in herba.
tes, peregrinæque oscula terræ
montes, agrosque salutat.
us erat: iubet ire ministros,
libandas fontibus undas.
t, nulla violata securi;
lio, virgis ac vimine densus,
m lapidum compagibus arcum;
lus aquis: hoc conditus antro
rat, cristis præsignis et auro.
i; corpus tumet omne veneno;
linguæ; triplici stant ordine dentes.
Tyria lucum de gente profecti
gradu; demissaque in undas
um; longum caput extulit antro
s; horrendaque sibila misit.
manibus: sanguisque relinquit
itos subitus tremor occupat artus.
squamosos nexibus orbes
iensos saltu sinuatur in arcus;
rte leves erectus in auras
emus tantoque est corpore, quanto,
, geminas qui separat Arctos.
icas (sive illi tela parabant,
ipse timor prohibebat utrumque)
rsu, longis complexibus illos;
s funesti tabe veneni.
iam Sol altissimus umbras:

Quæ mora sit sociis miratur Agenore natus;
Vestigatque viros. Tegimen derepta leoni
Pellis erat; telum splendenti lancea ferro,
Et iaculum; teloque animus præstantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextraque molarem
Sustulit; et magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent; serpens sine vulnere mansit:
Loricæque modo squamis defensus, et atræ
Duritia pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vincit eadem;
Quod medio lentæ fixum curvamine spinæ
Constitit; et toto descendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit:
Vulneraque aspexit, fixumque hastile momordit:
Idque, ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit; ferrum tamen ossibus hæret.
Tum vero, postquam solitas accessit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus;
Terraque rasa sonat squamis; quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse modo immensum spiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior exit.
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, et obstantes proturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum; spolioque leonis
Sustinet incursus; instantiaque ora retardat
Cuspide prætenta. Furit ille, et inania duro
Vulnera dat ferro; frangitque in acumine dentes.
Iamque venenifero sanguis manare palato
Cœperat; et virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat: quia se retrahebat ab ictu;
Læsaque colla dabat retro, plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
Usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
Obstitit; et fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, et imæ
Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis; (tum,
Vox subito audita est: (neque erat cognoscere promptum
Unde; sed audita est) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem spectas? et tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix, superas delapsa per auras,
Pallas adest; motæque iubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret. et, ut presso sulcum patefecit aratro,
Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
Inde (fide maius) glebæ cœpere moveri:
Primaque de sulcis acies apparuit hastæ:
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:
Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
Existunt: crescitque seges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,
Surgere signa solent: primumque ostendere vultum;
Cetera paulatim: placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus ense ferit: iaculo cadit eminus ipse

Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, et expirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba: suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Iamque brevis spatium vitæ sortita iuventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem,
Quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion.
Is sua iecit humi, monitu Tritonidis, arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque, deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes;
Cum posuit iussam Phœbeis sortibus urbem.
Iam stabant Thebæ. poteras iam, Cadme, videri
Exilio felix: soceri tibi Marsque Venusque
Contigerant: huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos, natasque, et, pignora cara, nepotes.
Hos quoque iam iuvenes: sed,scilicet, ultima semper
Expectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo supremaque funera debet.
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, secundas
Causa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes satiatæ sanguine herili.
At bene si quæras; Fortunæ crimen in illo,
Non scelus invenies: quod enim scelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum cæde ferarum:
Iamque dies rerum medias contraxerat umbras;
Et Sol ex æquo meta distabat utraque;
Cum iuvenis placido per devia lustra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum,
Fortunamque dies habuit satis. Altera lucem
Cum croceis evecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetamus opus. Nunc Phœbus utraque
Distat idem terra, finditque vaporibus arva.
Sistite opus præsens, nodosaque tollite lina.
Iussa viri faciunt, intermittuntque laborem.
Vallis erat, piceis, et acuta densa cupressu;
Nomine Gargaphie, succinctæ cura Dianæ:
Cuius in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nulla: simulaverat artem
Ingenio Natura suo; nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons sonat a dextra, tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hic Dea silvarum, venatu fessa, solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo postquam subiit; Nympharum tradidit uni
Armigeræ iaculum,pharetramque,arcusque retentos.
Altera depositæ subiecit brachia pallæ.
Vincla duæ pedibus demunt. Nam doctior illis
Ismenis Crocale, sparsos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
Et Psecas, et Phiale; funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur solita Titania lympha,
Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis passibus errans,
Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viso nudæ sua pectora Nymphæ
Percussere viro: subitisque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfusæque Dianam
Corporibus texere suis. Tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis adversi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ;
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.
Quæ quanquam comitum turba stipata suarum,
In latus obliquum tamen astitit: oraque retro
Flexit: et ut vellet promptas habuisse sagittas,

Quas habuit, sic hausit aquas, vultum
Perfudit: spargensque comas ultricibu
Addidit hæc cladis prænuntia verba f
Nunc tibi me posito visam velamine
Si poteris narrare, licet. Nec plura m
Dat sparso capiti vivacis cornua cerv
Dat spatium collo: summasque cacum
Cum pedibusque manus, cum longis b
Cruribus: et velat maculoso vellere co
Additus et pavor est: fugit Autonoeiu
Et se tam celerem cursu miratur in ip
Ut vero solitis sua cornua vidit in un
Me miserum! dicturus erat: vox null
Ingemuit; vox illa fuit: lacrimæque
Non sua fluxerunt: mens tantum pri
Quid faciat? repetatne domum, regal
An lateat silvis? timor hoc, pudor iu
Dum dubitat, videre canes: primusq
Ichnobatesque sagax, latratu signa d
Gnosius Ichnobates, Spartana gente
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
Pamphagus, et Dorceus, et Oribasus;
Nebrophonosque valens, et trux cum
Et pedibus Pterelas, et naribus utili
Hylæusque fero nuper percussus ab a
Deque lupo concepta Nape, pecudesq
Pœmenis, et natis comitata Harpyia
Et substricta gerens Sicyonius ilia L
Et Dromas, et Canace, Sticteque, et
Et niveis Leucon, et villis Asbolus a
Prævalidusque Lacon, et cursu fortis
Et Thous, et Cyprio velox cum fratre
Et nigram medio frontem distinctus
Harpalos, et Melaneus, hirsutaque cor
Et patre Dictæo, sed matre Laconide
Labros, et Agriodos, et acutæ vocis H
Quosque referre mora est. Ea turba cu
Per rupes, scopulosque, adituque care
Qua via difficilis, quaque est via nulla
Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe sec
Heu famulos fugit ipse suos! clamare
Actæon ego sum: dominum cognoscite
Verba animo desunt. resonat latratibu
Prima Melanchætes in tergo vulnera
Proxima Theridamas; Oresitrophos
Tardius exierant, sed per compendia
Anticipata via est. Dominum retinen
Cetera turba coit, confertque in corp
Iam loca vulneribus desunt: gemit ill
Et, si non hominis, quem non tamen
Cervus, habet: mœstisque replet iuga
Et genibus supplex pronis, similisque
Circumfert tacitos, tanquam sua brac
At comites rapidum solitis hortatibu
Ignari instigant, oculisque Actæona
Et velut absentem certatim Actæona
Ad nomen caput ille refert: ut abesse
Nec capere oblatæ segnem spectacula
Vellet abesse quidem; sed adest. velle
Non etiam sentire, canum fera facta s
Undique circumstant; mersisque in c
Dilacerant falsi dominum sub imagin
[Nec, nisi finita per plurima vulnera
Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.]
Rumor in ambiguo est: aliis violent
Visa Dea est: alii laudant, dignamque
Virginitate vocant. Pars invenit utra
Sola Iovis coniux non tam culpetne p
Eloquitur, quam clade domus ab Age

yria collectum pellice transfert
s odium: subit ecce priori
ravidamque dolet de semine magni
elen. Tum linguam ad iurgia solvit.
m toties per iurgia? dixit.
mihi est: ipsam, si maxima Iuno
rdam; si me gemmantia dextra
decet; si sum regina, Iovisque
rinx: certe soror. At, puto, furto est
halami brevis est iniuria nostri.
erat: manifestaque crimina pleno
mater, quod vix mihi contigit uni,
ri: tanta est fiducia formæ.
o: nec sum Saturnia, si non
suo Stygias penetrabit ad undas.
s solio; fulvaque recondita nube
meles: nec nubes ante removit,
it anum: posuitque ad tempora canos:
atem rugis: et curva trementi
passu: vocem quoque fecit anilem:
oe, Semeles Epidauria nutrix.
ato sermone, diuque loquendo,
ere Iovis; suspirat: et, Optem
ait: metuo tamen omnia. Multi
rum thalamos subiere pudicos.
e Iovis satis est: det pignus amoris,
is est: quantusque, et qualis ab alta
tur; tantus, talisque rogato
lexus: suaque ante insignia sumat.
aram Iuno Cadmeida dictis
gat illa Iovem sine nomine munus.
ge, ait: nullam patiere repulsam.
credas; Stygii quoque conscia sunto
ntis: timor et Deus ille Deorum.
minumque potens, perituraque amantis
ele, Qualem Saturnia, dixit,
ecti, Veneris cum fœdus initis,
em. Voluit Deus ora loquentis
xierat iam vox properata sub auras.
ue enim non hæc optasse, neque ille
test. Ergo mœstissimus altum
endit; nutuque sequentia traxit
nimbos, immixtaque fulgura ventis
nitrus, et inevitabile fulmen.
que potest, vires sibi demere tentat.
manum deiecerat igne Typhœa,
eo: nimium feritatis in illo.
s fulmen; cui dextra Cyclopum
mæque minus, minus addidit iræ:
ocant Superi. Capit illa; domumque
eam: corpus mortale tumultus
erios; donisque iugalibus arsit.
lhuc infans genetricis ab alvo
ioque tener (si credere dignum)
ri; maternaque tempora complet.
primis Ino matertera cunis
latum Nymphæ Niseides antris
; lactisque alimenta dedere.
per terras fatali lege geruntur,
niti sunt incunabula Bacchi;
memorant, diffusum nectare, curas
ves, vacuaque agitasse remissos
ocos; et, Maior vestra profecto est,
tingat maribus, dixisse, voluptas.
cuit, quæ sit sententia docti,
siæ: Venus huic erat utraque nota.
orum viridi coeuntia silva
tum baculi violaverat ictu:
ctus (mirabile) femina, septem

Egerat autumnos. Octavo rursus eosdem
Vidit: et, Est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet;
Nunc quoque vos feriam. Percussis anguibus isdem
Forma prior rediit, genitivaque rursus imago.
Arbiter hic igitur sumtus de lite iocosa,
Dicta Iovis firmat: gravius Saturnia iusto,
Nec pro materia fertur doluisse: suique
Iudicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cui-
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine ademto (quam
Scire futura dedit: pœnamque levavit honore.
Ille per Aonias, fama celeberrimus, urbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fide vocisque ratæ tentamina sumsit
Cærula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit; clausæque suis Cephisos in undis
Vim tulit. Enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis iam nunc qui posset amari;
Narcissumque vocat. De quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ;
Fatidicus vates, Si se non viderit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris. Exitus illam,
Resque probat, letique genus, novitasque furoris.
Iamque ter ad quinos unum Cephisius annum
Addiderat; poteratque puer, iuvenisque videri.
Multi illum iuvenes, multæ cupiere puellæ.
Sed fuit in tenera tam dira superbia forma;
Nulli illum iuvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aspicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: et tamen usum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Iuno: quia, cum deprendere posset
Sub Iove sæpe suo Nymphas in monte iacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Postquam Saturnia sensit;
Huius, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus.
Reque minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narcissum, per devia lustra vagantem,
Vidit, et incaluit, sequitur vestigia furtim.
Quoque magis sequitur, flamma propiore calescit;
Non aliter, quam cum summis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia sulfura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! Natura repugnat;
Nec sinit incipiat. Sed, quod sinit, illa parata est
Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adest? et, Adest, responderat Echo.
Hic stupet: utque aciem partes dimisit in omnes,
Voce, Veni, clamat magna. Vocat illa vocantem.
Respicit: et nullo rursus veniente, Quid, inquit,
Me fugis? et totidem, quot dixit, verba recepit.
Perstat: et, alternæ deceptus imagine vocis;
Huc coeamus, ait: nullique libentius unquam
Responsura sono, Coeamus, retulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis; egressaque silvis
Ibat, ut iniiceret sperato brachia collo.
Ille fugit: fugiensque, Manus complexibus aufer:
Ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia nostri.
Retulit illa nihil, nisi, Sit tibi copia nostri.
Spreta latet silvis: pudibundaque frondibus ora
Protegit: et solis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor; crescitque dolore repulsæ.

Attenuant vigiles corpus miserabile curæ:
Adducitque cutem macies; et in aera succus
Corporis omnis abit: vox tantum, atque ossa supersunt.
Vox manet: ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Inde latet silvis; nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur: sonus est, qui vivit in illa.
Sic hanc, sic alias, undis aut montibus ortas,
Luserat hic Nymphas, sic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis despectus ad æthera tollens,
Sic amet iste, licet, sic non potiatur amato,
Dixerat: assensit precibus Rhamnusia iustis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque pastores, neque pastæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus; quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Silvaque, sole lacum passura tepescere nullo.
Hic puer, et studio venandi lassus et æstu,
Procubuit; faciemque loci, fontemque secutus:
Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crevit:
Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ,
Spem sine corpore amat: corpus putat esse, quod umbra est.
Astupet ipse sibi, vultuque immotus eodem
Hæret, ut e Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus geminum, sua lumina, sidus,
Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines,
Impubesque genas, et eburnea colla, decusque
Oris, et in niveo mixtum candore ruborem;
Cunctaque miratur, quibus est mirabilis; ipse
Se cupit imprudens; et, qui probat, ille probatur.
Dumque petit, petitur; pariterque incendit, et ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
In medias quoties, visum captantia collum,
Brachia mersit aquas; nec se deprendit in illis!
Quid videat, nescit; sed, quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est.
Nil habet ista sui: tecumque venitque, manetque:
Tecum discedat, si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest: sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipse suos; paulumque levatus,
Ad circumstantes tendens sua brachia silvas,
Ecquis, io silvæ, crudelius, inquit, amavit?
Scitis enim, et multis latebra opportuna fuistis.
Ecquem, cum vestræ tot agantur secula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet, et video; sed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio: tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam; nec nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exigua prohibemur aqua: cupit ipse teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi. Minimum est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi; quid me, puer unice, fallis?
Quove petitus abis? Certe nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias; et amarunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum risi, arrides: lacrimas quoque sæpe notavi,
Me lacrimante, tuas. Nictu quoque signa remittis:
Et, quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers, aures non pervenientia nostras.
In te ego sum, sensi; nec me mea fallit imago.
Uror amore mei: flammas moveoque feroque.

Quid faciam? roger, anne rogem? quid
Quod cupio mecum est: inopem me copia
O utinam nostro secedere corpore posse
Votum in amante novum; vellem, quo
Iamque dolor vires adimit: nec tempor
Longa meæ superant: primoque extin
Nec mihi mors gravis est, posituro m
Hic, qui diligitur, vellem diuturnio
Nunc duo concordes anima moriemu
Dixit, et ad faciem rediit male sanu
Et lacrimis turbavit aquas; obscura
Reddita forma lacu est: quam cum
Quo fugis? o remane; nec me, crud
Desere, clamavit. Liceat, quod ta
Aspicere, et misero præbere alim
Dumque dolet, summa vestem d
Nudaque marmoreis percussit p
Pectora traxerunt tenuem pero
Non aliter, quam poma solent
Parte rubent: aut ut variis so
Ducere purpureum, nondum
Quæ simul aspexit liquefact
Non tulit ulterius; sed, ut i
Igne levi ceræ, matutinæ v
Sole tepente solent, sic att
Liquitur; et cæco paulati
Et neque iam color est mi
Nec vigor, et vires, et q
Nec corpus remanet, qu
Quæ tamen ut vidit, q
Indoluit: quotiesque p
Dixerat; hæc resonis i
Cumque suos manibu
Hæc quoque reddeba
Ultima vox solitam
Heu frustra dilecte
Verba lacus: dictu
Ille caput viridi f
Lumina nox clau
Tum quoque se,
In Stygia specta
Naides; et secto
Planxere et Dr
Iamque rogum
bant:
Nusquam co
Inveniunt, f
Cognita
Attulerat
Spernit E
Contento
Verba se
Obiicit.
Quam f
Orbus
Iamqu
Qua
Quer
Mil
Fœ
Ev
M
T
I

ıt? et adunco tibia cornu?
s? ut quos non belliger ensis,
iat, non strictis agmina telis;
t mota insania vino,
ss, et inania tympana vincant ?
ur? qui, longa per æquora vecti,
rofugos posuistis sede Penates;
Marte capi? vosne, acrior ætas,
rque meæ; quos arma tenere,
aque tegi, non fronde decebat?
nores, qua sitis stirpe creati:
, qui multos perdidit unus,
: pro fontibus ille lacuque
ro fama vincite vestra.
tes: vos pellite molles,
ate decus. Si fata vetabant
; utinam tormenta virique
t: ferrumque ignisque sonarent !
ine crimine: sorsque querenda,
t: lacrimæque pudore carerent.
Thebæ capientur inermi:
a iuvant, nec tela, nec usus equorum;
rrha crinis, mollesque coronæ,
ctis intextum vestibus aurum. (gam
pactutum, modo vos absistite, co-
trem, commentaque sacra fateri.
at animi, contemnere vanum
licas venienti claudere portas;
cum totis advena Thebis?
hoc imperat) ite, ducemque
ctum: iussis mora segnis abesto.
:Athamas, hunc cetera turba suo-
:frustraque inhibere laborant.(rum
est; irritaturque retenta,
remoraminaque ipsa nocebant.
n, qua nil obstabat eunti,
o strepitu decurrere vidi.
rabes obstructaque saxa tenebant,
eus, et ab obice sævior ibat.
deunt: et, Bacchus ubi esset,
), Bacchum vidisse negarunt. (rum
men comitem, famulumque sacro-
unt manibus post terga ligatis,
am Tyrrhena gente secutum.
culis Pentheus, quos ira tremendos
quam pœnæ vix tempora differt,
e aliis documenta dature
.um nomen, nomenque parentum,
.sque novi cur sacra frequentes.
Nomen mihi, dixit, Acœtes;
st: humili de plebe parentes.
uri colerent, pater, arva iuvenci,
es, non ulla armenta reliquit.
it: linoque solebat et hamo
mo salientes ducere pisces.
s erat. Cum traderet artem,
o, studii successor et heres,
eusque mihi nihil ille reliquit,
um hoc possum appellare paternum.
lis hærerem semper in iisdem,
s, dextra moderante, carinæ
iæ sidus pluviale capellæ,
adasque oculis Arctonque notavi,
mos, et portus puppibus aptos.
m, Chiæ telluris ad oras
ris adducor litora remis:
s: udæque innitor arenæ.
a est; Aurora rubescere primum
), laticesque inferre recentes

Admoneo; monstroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipse quid aura mihi tumulo promittat ab alto
Prospicio, comitesque voco, repetoque carinam.
Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes.
Utque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.
Ille, mero somnoque gravis, titubare videtur,
Vixque sequi. Specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.
Et sensi, et dixi sociis: Quod numen in isto
Corpore sit, dubito; sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, o faveas, nostrisque laboribus adsis.
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conscendere summas
Ocior antennas, prensoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus, proræ tutela, Melanthus, (que
Hoc probat Alcimedon: et, qui requiemque modum-
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
Hoc omnes alii. Prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima iuris.
Inque aditu obsisto. Furit audacissimus omni
De numero Lycabas qui Thusca pulsus ab urbe
Exilium, dira pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum resto, iuvenili guttura pugno
Rupit: et excussum misisset in æquora, si non
Hæsissem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor, ait? qua, dicite, nautæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, et quos contingere portus
Ede velis, dixit, terra sistere petita.
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros.
Illa mihi domus est; vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina iurant
Sic fore: meque iubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat. Dextra mihi lintea danti,
Quid facis, o demens? quis te furor, inquit, Acœte,
Pro se quisque, tenet? lævam pete: maxima nutu
Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui; Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque ministerio scelerisque artisque removi.
Increpor a cunctis, totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, Te scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est? ait. Et subit ipse: meumque
Explet opus: Naxoque petit diversa relicta. (dens
Tum Deus illudens, tanquam modo denique frau-
Senserit, e puppi pontum prospectat adunca.
Et flenti similis, Non hæc mihi litora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est;
Si puerum iuvenes, si multi fallitis unum?
Iamdudum flebam: lacrimas manus impia nostras
Ridet; et impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (nec enim præsentior illo
Est Deus) adiuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri maiora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quam si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; et gravidis distringunt vela corymbis.
Ipse, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacraque inania [illegible]
Pictarumque iacent fera corpor[illegible]
Exsiluere viri; sive hoc [illegible]

ve timor: primusque Medon nigrescere pinnis
orpore depresso, et spinæ curvamina flecti
ncipit. Huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? et lati rictus, et panda loquenti
Naris erat, squamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manus breve vidit; et illas
Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore desiluit: falcata novissima cauda est,
Qualia dividuæ sinuantur cornua Lunæ.
Undique dant saltus, multaque aspergine rorant:
Emerguntque iterum; redeuntque sub æquora rursus:
Inque chori ludunt speciem: lascivaque iactant
Corpora; et acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus: pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus; Excute; dicens,
Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam,
Accensis aris, Baccheia sacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit: ut ira mora vires absumere posset.
Præcipitem famuli rapite hunc: cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ demittite nocti.
Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: et dum crudelia iussæ
Instrumenta necis, ferrumque ignisque parantur;
Sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis
Sponte sua, fama est, nullo solvente, catenas.
Perstat Echionides: nec iam iubet ire, sed ipse
Vadit, ubi, electus facienda ad sacra, Cithæron
Cantibus et clara bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque assumit amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther
Movit: et audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio est, cingentibus ultima silvis,
Purus ab arboribus, spectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem sacra profanis
Prima videt, prima est insano concita motu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: Io, geminæ, clamavit, adeste sorores.
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coeunt, cunctæque sequuntur,
Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoe: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quid Actæon nescit; dextramque precanti
Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens disiectis corpora membris,
Aspice, mater, ait. Visis ululavit Agave;
Collaque iactavit, movitque per aera crinem:
Avulsumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites, opus hæc victoria nostrum est.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Iamque male hærentes alta rapit arbore ventus,
Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
Turaque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

Liber quartus

At non Alcithoe Minyeias orgia censet
Accipienda Dei; sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iovis: sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,

Immunesque op...
Pectora pelle tegi, crin
Serta coma, manibus fr
Iusserat: et sævam læsi
Vaticinatus erat. Pare
Telasque, calathosque,
Turaque dant: Bacchu
Lyæumque,
Ignigenamque, satumqu
Additur his Nyseus, in
Et cum Lenæo genialis
Nyctelius que, Eleleusq
Et quæ præterea per Gr
Nomina, Liber, habes.
Tu puer æternus, tu for
Conspiceris cœlo: tibi,
Virgineum caput est: C
Decolor extremo qua ti
Penthea tu, venerande,
Sacrilegos mactas: Tyr
Corpora. Tu biiugum p
Colla premis lyncum:
Quique senex ferula tit
Sustinet; aut pando no
Quacumque ingrederis
Femineæ voces, impuls
Concavaque æra sonant
Pacatus mitisque, roga
Iussaque sacra colunt.
Intempestiva turbante
Aut ducunt lanas, aut
Aut hærent telæ, famu
E quibus una levi dedu
Dum cessant aliæ, com
Nos quoque, quas Palla
Utile opus manuum va
Perque vices aliquid,
Non sinat, in mediun
Dicta probant, prima
Illa, quid e multis re
Cogitat; et dubia est
Derceti, quam vers
Stagna Palæstini c
An magis ut sumti
Extremos albis in
Naïs an ut cantu,
Verterit in tacit
Donec idem pass
Ut nunc nigra f
Hæc placet; ha
Talibus orsa m
Pyramus et
Altera, quas C
Contiguas ten
Coctilibus m
Notitiam, p
Tempore cr
Sed vetuere
Ex æquo ca
Conscius o
Quoque m
Fissus era
Cum fier
Id vitiu
(Quid n
Et voci
Murmu
Sæpe
Inque

it, paries, quid amantibus obstas?
,ut sineres nos toto corpore iungi!
imum, vel ad oscula danda pateres!
grati: tibi nos debere fatemur,
a verbis ad amicas transitus aures.
nequicquam sede loquuti,
ixere, Vale: partique dedere
ne sua, non pervenientia contra.
rna Aurora removerat ignes,
e radiis siccaverat herbas:
oere locum. Tum murmure parvo
uesti, statuunt, ut nocte silenti
des, foribusque excedere tentent.
o exierint, urbis quoque claustra relin-
ndum lato spatiantibus arvo, (quant;
ad busta Nini; lateantque sub umbra
bor ibi, niveis uberrima pomis,
s, erat, gelido contermina fonti.
it et lux, tarde decedere visa,
r aquis, et aquis nox surgit ab isdem.
enebras, versato cardine, Thisbe
allitque suos; adopertaque vultum
tumulum; dictaque sub arbore sedit.
iebat amor: venit ecce recenti
boum spumantes oblita rictus,
sitim vicini fontis in unda.
ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
curum trepido pede fugit in antrum:
it, tergo velamina lapsa relinquit.
itim multa compescuit unda,
silvas, inventos forte sine ipsa
o tenues laniavit amictus.
o, vestigia vidit in alto
feræ, totoque expalluit ore
vero vestem quoque sanguine tinctam
duos nox, inquit, perdet amantes:
fuit longa dignissima vita;
anima est. Ego te, miseranda, peremi,
netus qui iussi nocte venires:
veni. Nostrum divellite corpus,
ro consumite viscera morsu,
sub hac habitatis rupe, leones.
optare necem. Velamina Thisbes
actæ secum fert arboris umbram.
otæ lacrimas, dedit oscula vesti:
nquit, nostri quoque sanguinis haustus;
ccinctus, demittit in ilia ferrum.
venti moriens e vulnere traxit.
pinus humi, cruor emicat alte;
am cum vitiato fistula plumbo
tenues stridente foramine longe
uas; atque ictibus aera rumpit.
aspergine cædis in atram
iem: madefactaque sanguine radix
it pendentia mora colore.
ndum posito, ne fallat amantem,
uemque oculis, animoque requirit;
tarit narrare pericula gestit.
et versam cognovit in arbore formam;
rtam pomi color) hæret, an hæc sit.
tremebunda videt pulsare cruentum
a, retroque pedem tulit: oraque buxo
ens, exhorruit, æquoris instar,
exigua cum summum stringitur aura.
remorata suos cognovit amores,
nos claro plangore lacertos:
nas, amplexaque corpus amatum,
levit lacrimis, fletumque cruori
lidis in vultibus oscula figens,

Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame, responde. Tua te, carissime, Thisbe
Nominat: exaudi, vultusque attolle iacentes.
Ad nomen Thisbes oculos, iam morte gravatos,
Pyramus erexit, visaque recondidit illa.
Quæ postquam vestemque suam cognovit, et ense
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix. Est et mihi fortis in unum
Hoc manus; est et amor: dabit hic in vulnera vires.
Prosequar extinctum: letique miserrima dicar
Causa, comesque tui: quique a me morte revelli
Heu sola poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis estote rogati,
O multum miseri, meus illiusque, parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora novissima iunxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pullosque, et luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit: et aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro, quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes:
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis superest, una requiescit in urna.
Desierat: mediumque fuit breve tempus; et orsa est
Dicere Leuconoe: vocem tenuere sorores.
Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Iunonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monstravit: at illi
Et mens, et quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit: extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, et laqueos, quæ lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva sequantur,
Efficit: et lecto circumdata collocat apte.
Ut venere torum coniux et adulter in unum,
Arte viri, vinclisque nova ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admisitque Deos: illi iacuere ligati
Turpiter: atque aliquis de Dis non tristibus optat
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
Exigit indicii memorem Cythereia pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucotheen spectas: et virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. Modo surgis Eoo
Temperius cœlo: modo serius incidis undis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Transit; et obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles: facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneve, Rhodosve,
Nec tenet Ææa genetrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucothee multarum oblivia fecit.
Gentis odoriferæ quam formosissima m
Edidit Eurynome; sed, postquam fil

Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus: isque
Septimus a prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent: ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori;
Dumque ibi quadrupedes cælestia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos
Versus in Eurynomes faciem genetricis; et inter
Bis sex Leucotheen famulas ad lumina cernit
Levia versato ducentem stamina fuso.
Ergo ubi, ceu mater, caræ dedit oscula natæ;
Res, ait, arcana est: famulæ, discedite: neve
Arripite arbitrium matri secreta loquenti.
Paruerant, thalamoque, Deus, sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus: mihi, crede, places. Pavet illa; metuque
Et colus et fusus digitis cecidere remissis.
Ipse timor decuit. Nec longius ille moratus,
In veram rediit faciem, solitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posita vim passa querela est.
Invidit Clytie, (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) stimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium; diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox immansuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, et, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo; tumulumque super gravis addit arenæ.
Dissipat hunc radiis Hyperione natus; iterque
Dat tibi, quo possis defossos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terræ
Tollere, Nympha, caput; corpusque exsangue iacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post Phaethonteos vidisse dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentet revocare calorem.
Sed, quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare odorato spargit corpusque locumque:
Multaque præquestus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cælesti nectare corpus
Delicuit, terramque suo madefecit odore;
Virgaque per glebas sensim radicibus actis
Turea surrexit; tumulumque cacumine rupit.
At Clytien (quamvis amor excusare dolorem,
Indiciumque dolor poterat) non amplius auctor
Lucis adit: Venerisque modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo, dementer amoribus usa,
Nympharum impatiens; et sub Iove, nocte dieque,
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
Perque novem luces, expers undæque cibique,
Rore mero, lacrimisque suis ieiunia pavit;
Nec se movit humo: tantum spectabat euntis
Ora Dei: vultusque suos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæsisse solo: partemque coloris
Luridus exsangues pallor convertit in herbas.
Est in parte rubor: violæque simillimus ora
Flos tegit: illa suum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem: mutataque servat amorem.
Dixerat: et factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuisse negant: pars omnia veros
Posse Deos memorant: sed non et Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoe, postquam siluere sorores:
Quæ radio stantis percurrens stamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphe pellicis ira
Contulit in saxum: tantus dolor urit amantes.
Nec loquor, ut quondam naturæ iure novato

Ambiguus fuerit modo vir, modo fem
Te quoque, nunc adamas, quonda
Celmi, Iovi: largoque satos Curetas a
Et Crocon in parvos versum cum Sm
Prætereo; dulcique animos novitate
Unde sit infamis; quare male forti
Salmacis enervet, tactosque remollia
Discite: causa latet: vis est notissima
Mercurio puerum diva Cythereide n
Naides Idæis enutrivere sub antris;
Cuius erat facies, in qua materque pa
Cognosci possent: nomen quoque tra
Istria cum primum fecit quinquenni
Deseruit patrios: Idaque altrice relic
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque p
Caras adit. Videt hic stagnum lucen
Usque solum lymphæ: non illic can
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide
Perspicuus liquor est. Stagni tamen
Cespite cinguntur, semperque viren
Nympha colit: sed nec venatibus apt
Flectere quæ soleat, nec quæ contend
Solaque Naiadum celeri non nota Di
Sæpe suas illi fama est dixisse soror
Salmaci, vel iaculum, vel pictas sum
Et tua cum duris venatibus otia mis
Nec iaculum sumit, nec pictas illa p
Nec sua cum duris venatibus otia mi
Sed modo fonte suo formosos perluit
Sæpe Cytoriaco deducit pectine crin
Et quid se deceat, spectatas consulit
Nunc perlucenti circumdata corpus
Mollibus aut foliis, aut mollibus inc
Sæpe legit flores; et tunc quoque fort
Cum puerum vidit, visumque optavi
Nec tamen ante adiit, etsi properaba
Quam se composuit, quam circumsp
Et finxit vultum; et meruit formosa
Tunc sic orsa loqui: Puer o dignissim
Esse Deus; seu tu Deus es, potes esse
Sive es mortalis, qui te genuere beat
Et frater felix, et fortunata profecto
Si qua tibi soror est, et quæ dedit ub
Sed longe cunctis, longeque potentio
Si qua tibi sponsa est; si quam digna
Hæc tibi sive aliqua est; mea sit furt
Seu nulla est, ego sim; thalamumq
Nais ab his tacuit: pueri rubor ora
Nescia quid sit amor; sed et erubuis
Hic color aprica pendentibus arbor
Aut ebori tincto est, aut sub candor
Cum frustra resonant æra auxiliaria
Poscenti Nymphæ sine fine sororia
Oscula, iamque manus ad eburnea c
Desine, vel fugio, tecumque, ait, ist
Salmacis extimuit, Locaque hæc tib
Hospes, ait: simulatque gradu disce
Tum quoque respiciens, fruticumqu
Delituit; flexumque genu submisit:
Ut puer, et vacuis ut inobservatus i
Huc it; et hinc illuc: et in alludenti
Summa pedum, taloque tenus vestig
Nec mora; temperie blandarum capt
Mollia de tenero velamina corpore p
Tum vero obstupuit; nudæque
Salmacis exarsit flagr
Non aliter, quam cum

ali referitur imagine Phœbus.
n patitur: vix iam sua gaudia differt.
plecti: iam se male continet amens.
ex applauso corpore palmis,
ices alternaque brachia ducens
ranslucet aquis: ut eburnea si quis
laro, vel candida lilia, vitro.
meus est! exclamat Nais: et, omni
iacta, mediis immittitur undis:
e tenet, luctantiaque oscula carpit;
manus, invitaque pectora tangit:
uveni, nunc circumfunditur illac.
ntem contra, elabique volentem
erpens, quam regia sustinet ales;
e rapit: pendens caput illa, pedesque
uda spatiantes implicat alas.
ederæ longos intexere truncos;
quoribus deprensum polypus hostem
omni dimissis parte flagellis.
tiades; sperataque gaudia Nymphæ
premit; commissaque corpore toto
tat, Pugnes licet, improbe, dixit,
fugies: ita Di iubeatis, et istum
me, nec me diducat ab isto.
buere Deos; nam mixta duorum
guntur; faciesque inducitur illis
i quis conducta cortice ramos
ngi, pariterque adolescere cernat.
lexu coierunt membra tenaci,
, et forma duplex, nec femina dici, (tur.
ossint; neutrumque, et utrumque viden-
quidas, quo vir descenderat, undas
fecisse videt, mollitaque in illis
nus tendens, sed iam non voce virili,
itus ait: Nato date munera vestro,
netrix, amborum nomen habenti:
hos fontes vir venerit, exeat inde
actis subito mollescat in undis.
e parens, nati rata verba biformis
rto fontem medicamine tinxit.
dictis; et adhuc Minyeia proles
spernitque Deum, festumque profanat:
n subito non apparentia raucis
sonis; et adunco tibia cornu,
æra sonant: redolent myrrhæque, cro-
maior, corpere virescere telæ, (cique:
faciem pendens frondescere vestis.
vites: et quæ modo fila fuerunt,
antur: de stamine pampinus exit:
orem pictis accommodat uvis.
exactus erat, tempusque subibat,
tenebras, nec possis dicere lucem;
e tamen dubiæ confinia noctis.
e quati, pinguesque ardere videntur
rutilis collucere ignibus ædes:
arum simulacra ululare ferarum.
dudum latitant per tecta sorores;
locis ignes, ac lumina vitant.
unt latebras, parvos membrana per artus
enuique inducit brachia penna.
liderint veterem ratione figuram
tenebræ. Non illas pluma levavit:
amen se perlucentibus alis;
oqui, minimam pro corpore vocem
eraguntque levi stridore querelas;
on silvas, celebrant; lucemque perosæ
, seroque trahunt a vespere nomen.
totis Bacchi memorabile Thebis
; magnasque novi matertera vires

Narrat ubique Dei: de totque sororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecere sorores. (tem
Aspicit hanc natis, thalamoque Athamantis haben-
Sublimes animos, et alumno numine, Iuno;
Nec tulit: et secum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
Et triplices operire novis Minyeidas alis:
Nil poterit Iuno, nisi inultos flere dolores?
Idque mihi satis est? hæc una potentia nostra est?
Ipse docet quid agam; (fas est et ab hoste doceri;)
Quidque furor valeat, Penthea cæde satisque
Ac super ostendit. Cur non stimuletur, eatque
Per cognata suis exempla furoribus Ino?
Est via declivis, funesta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Descendunt illac, simulacraque functa sepulcris.
Pallor Hiemsque tenent late loca senta: novique,
Qua sit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, et apertas undique portas
Urbs habet. Utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore et ossibus umbræ:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquæ imitamina vitæ.
Sustinet ire illuc, cœlesti sede relicta,
(Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Iuno.
Quo simul intravit, sacroque a corpore pressum
Ingemuit limen: tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus simul edidit: illa sorores
Nocte vocat genitas, grave et implacabile numen.
(Carceris ante fores clausas adamante sedebant,
Deque suis atros pectebant crinibus angues.)
Quam simul agnorunt inter caliginis umbras,
Surrexere Deæ: Sedes scelerata vocatur.
Viscera præbebat Tityos lanianda; novemque
Iugeribus distentus erat. Tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion: et se sequiturque fugitque.
Moliri que suis letum patruelibus ausæ,
Assiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes acie postquam Saturnia torva
Vidit, et ante omnes Ixiona; rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas; Athamanta superbum
Regia dives habet; qui me cum coniuge semper
Sprevit? et exponit causas odiique viæque;
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; et in facinus traherent Athamanta sorores.
Imperium, promissa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas. Sic hæc Iunone locuta,
Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
Movit, et obstantes reiecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, infit.
Facta puta, quæcunque iubes: inamabile regnum
Desere; teque refer cœli melioris ad auras.
  Læta redit Iuno; quam cœlum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, et Terror, trepidoque Insania vultu
Limine constiterat: postes tremuisse ferunt-
Æolii; pallorque fores infecit acernas:

Solque locum fugit: monstris exterrita coniux,
Territus est Athamas: tectoque exire parabant.
Obstitit infelix, aditumque obsedit, Erinnys:
Nexaque vipereis distendens brachia nodis,
Cæsariem excussit: motæ sonuere colubræ:
Parsque iacent humeris, pars circum tempora lapsæ
Sibila dant, saniemque vomunt, linguasque corus-
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues; (cant.
Pestiferaque manu raptos immisit. At illi
Inoosque sinus Athamanteosque pererrant;
Inspirantque graves animas: nec vulnera membris
Ulla ferunt: mens est, quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
Oris Cerberei spumas, et virus Echidnæ;
Erroresque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et scelus, et lacrimas, rabiemque, et cædis amorem;
Omnia trita simul; quæ sanguine mixta recenti
Coxerat ære cavo, viridi versata cicuta.
Dumque pavent illi, vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaque intima movit.
Tum face iactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, iussique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumtumque recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat: Io, comites, his retia tendite silvis.
Hic modo cum gemina visa est mihi prole leæna.
Utque feræ, sequitur vestigia coniugis amens:
Deque sinu matris ridentem, et parva Learchum
Brachia tendentem, rapit, et bis terque per auras
More rotat fundæ: rigidoque infantia saxo
Discutit ossa ferox. Tum denique concita mater,
(Seu dolor hoc fecit, seu sparsi caussa veneni;)
Exululat; passisque fugit male sana capillis:
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evoe, Bacche! sonat. Bacchi sub nomine Iuno
Risit: et, Hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus scopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, et tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget, frontemque in apertum porrigit æ-
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino: (quor.
Seque super pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque suum: percussa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: O numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, potestas;
Magna quidem posco; sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso:
Et Dis adde tuis: aliqua et mihi gratia ponto est:
Si tamen in dio quondam concreta profundo,
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus; et abstulit illis,
Quod mortale fuit, maiestatemque verendam
Imposuit; nomenque simul faciemque novavit:
Leucotheeque Deum cum matre Palæmona dixit.
Sidoniæ comites, quantum valuere, secutæ
Signa pedum, primo videre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum, scissæ cum veste capillos.
Utque parum iustæ, nimiumque in pellice sævæ
Invidiam fecere Deæ. Convicia Iuno
Non tulit: et, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta secuta est.
Nam quæ præcipue fuerat pia, Persequar, inquit,
In freta reginam; saltumque datura, moveri
Haud usquam potuit, scopuloque affixa cohæsit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, man us ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas:
Huius, ut adreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subito digitos in crine videres.
Quo quæque in gestu deprenditur, hæsit in ill
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite
Æquora destringunt summis Ismenides alis.
Nescit Agenorides natam, parvumque nepo
Æquoris esse Deos. Luctu serieque malorum
Victus, et ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua; tanquam fortuna locorum,
Non sua se premeret; longisque erratibus act
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iamque malis annisque graves, dum prima ret
Fata domus, releguntque suos sermone labore
Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone profectu
Vipereos sparsi per humum, nova semina, den
Quem si cura Deûm tam certa vindicat ira,
Ipse precor serpens in longam porrigar alvum.
Dixit: et, ut serpens, in longam tenditur al
Duratæque cuti squamas increscere sentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
In pectusque cadit pronus; commissaque in u
Paulatim tereti sinuantur acumine crura.
Brachia iam restant: quæ restant, brachia ten
Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o coniux, accede, miserrima, dixit:
Dumque aliquid superest de me, me tange, m
Accipe, dum manus est; dum non totum occu
Ille quidem vult plura loqui; sed lingua repente
In partes est fissa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt: quotiesque aliquos parat edere que
Sibilat: hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monstris.
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt humeriqu
musque?
Et color, et facies, et, dum loquor, omnia? cur n
Me quoque, cœlestes, in eandem vertitis anguem
Dixerat: ille suæ lambebat coniugis ora:
Inque sinus caros, veluti cognosceret, ibat;
Et dabat amplexus; assuetaque colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur. At ill
Lubrica permulcet cristati colla draconis,
Et subito duo sunt; iunctoque volumine serpunt,
Donec in appositi nemoris subiere latebras. (d
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere
Quidque prius fuerint, placidi meminere dra
Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
Magna nepos fuerat: quem debellata colebat
India: quem positis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades, ab origine cretus eadem,
Acrisius superest, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ; contraque Deum ferat arma; genus
Non putet esse Iovis: neque enim Iovis esse p
Persea; quem pluvio Danae conceperat auro.
Mox tamen Acrisium, (tanta est præsentia v
Tam violasse Deum, quam non agnosse nepo
Pœnitet: impositus iam cœlo est alter; at alte
Viperei referens spolium memorabile monstri
Aera carpebat tenerum stridentibus alis.
Cumque super Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecide
Quas humus exceptas vari
Unde frequens illa est, inf
Inde per immensum ven
Nunc huc, nunc illuc, exe
Fertur, et ex alto sedu
Despectat terras; totu

rctos, ter Cancri brachia vidit:
sus, sæpe est ablatus in ortus.
te die, veritus se credere nocti,
perio, regnis Atlantis, in orbe;
petit requiem, dum Lucifer ignes
ræ, currus Aurora diurnos.
m cunctos ingenti corpore præstans
Atlas fuit: ultima tellus
, et pontus erat, qui Solis anhelis
dit equis, et fessos excipit axes.
illi, totidemque armenta per herbas
humum vicinia nulla premebant.
des, auro radiante virentes,
s, ex auro poma tegebant.
erseus illi, seu gloria tangit
gni; generis mihi Iupiter auctor:
or rerum, mirabere nostras.
quiemque peto. Memor ille vetustæ
Themis hanc dederat Parnasia sortem)
, veniet, tua quo spoliabitur auro
e prædæ titulum Iove natus habebit.
olidis pomaria clauserat Atlas
vasto dederat servanda draconi;
is externos finibus omnes.
, Vade procul, ne longe gloria rerum,
s, ait, longe tibi Iupiter absit.
s addit; foribusque expellere tentat
, et placidis miscentem fortia dictis.
ior, (quis enim par esset Atlanti
quoniam parvi tibi gratia nostra est;
, ait; lævaque a parte Medusæ
s squalentia prodidit ora.
, mons factus Atlas. Iam barba comæque
nt: iuga sunt humerique manusque.
nte fuit, summo est in monte cacumen.
t. Tum partes auctus in omnes
ensum, (sic Dî statuistis) et omne
ibus cœlum requievit in illo.
Hippotades æterno carcere ventos:
e operum cœlo clarissimus alto
erat. Pennis ligat ille resumptis
que pedes; teloque accingitur unco:
motis talaribus aera findit.
meris circumque infraque relictis,
pulos, Cepheia conspicit arva.
am maternæ pendere linguæ
pœnas immitis iusserat Ammon.
d duras religatam brachia cautes
ades; nisi quod levis aura capillos
repido manabant lumina fletu;
ratus esset opus. trahit inscius ignes,
isæ correptus imagine formæ,
tere est oblitus in aere pennas.
dixit, non istis digna catenis,
ter se cupidi iungantur amantes;
nti nomen terræque tuumque;
geras. Primo silet illa: nec audet
um virgo: manibusque modestos
s; si non religata fuisset.
d potuit, lacrimis implevit obortis.
ti, sua ne delicta fateri
r, nomen terræque suumque,
ternæ fuerit fiducia formæ,
ndum memoratis omnibus, unda
ensque immenso bellua ponto
tum sub pectore possidet æquor.
rgo: genitor lugubris, et amens
mbo miseri, sed iustius illa,
xilium, sed dignos tempore fletus,

Plangoremque ferunt; vinctoque in corpore adhærent.
Cum sic hospes ait: Lacrimarum longa manere (est.
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam
Hanc ego si peterem Perseus Iove natus, et illa,
Quam clausam implevit fœcundo Iupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, et alis,
Ætherias ausus iactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certe gener. Addere tantis
Dotibus et meritum (faveant modo numina) tento.
Ut mea sit, servata mea virtute, paciscor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) et orant,
Promittuntque super regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis, præfixo concita rostro,
Sulcat aquas, iuvenum sudantibus acta lacertis;
Sic fera, dimotis impulsu pectoris undis,
Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli:
Cum subito iuvenis, pedibus tellure repulsa,
Arduus in nubes abiit. Ut in æquore summo
Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.
Utque Iovis præceps, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat aversum: neu sæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri fissum præceps per inane volatu
Terga feræ pressit: dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læsa gravi modo se sublimis in auras
Attollit; modo subdit aquis; modo more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis:
Quaque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato verberat ense.
Bellua pœniceo mixtos cum sanguine fluctus
Ore vomit: maduere graves aspergine pennæ.
Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum; qui vertice summo
Stantibus exit aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisque tenens iuga prima sinistra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plausu clamor superasque Deorum
Implevere domos. Gaudent, generumque salutant,
Auxiliumque, domus servatoremque fatentur
Cassiope, Cepheusque pater. Resoluta catenis
Incedit virgo: pretiumque et causa laboris.
Ipse manus hausta victrices abluit unda:
Anguiferumque caput, dura ne lædat arena,
Mollit humum foliis: natasque sub æquore virgas
Sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens, bibulaque etiamnum viva medulla,
Vim rapuit monstri, tactuque induruit huius;
Percepitque novum ramis et fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant iactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura ramansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aere; quodque
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.
Dîs tribus ille focos totidem de cespite ponit;
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Iovis media est. Mactatur vacca Minervæ,
Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum.
Protinus Andromedan, et tanti præmia facti
Indotata rapit. Tædas Hymenæus Amorque
Præcipiunt: largis satiantur odoribus ignes:
Sertaque dependent tectis: lotique, lyræque.
Tibiaque, et cantus, animi felicia læti
Argumenta, sonant: reseratis aurea v

Atria tota patent, pulcroque instructa parata
Cephenum proceres ineunt convivia regis.
Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
Diffudere animos; cultusque habitusque locorum
Quærit Abantiades; quærenti protinus unus
[Narrat Lyncides, moresque, habitusque virorum.]
Quæ simul edocuit, Nunc, o fortissime, dixit,
Fare precor, Perseu, quanta virtute, quibusque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides, gelido sub Atlante iacentem
Esse locum, solidæ tutum munimine molis:
Cuius in introitu geminas habitasse sorores
Phorcydas, unius partitas luminis usum:
Id se solerti furtim, dum traditur, astu
Supposita cepisse manu: perque abdita longe,
Deviaque, et silvis horrentia saxa fragosis,
Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
Perque vias vidisse hominum simulacra, ferarumque,
In silicem ex ipsis visa conversa Medusa:
Se tamen horrendæ clypei, quod læva gerebat,
Ære repercusso formam adspexisse Medusæ: (bat,
Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tene-
Eripuisse caput collo, pennisque fugacem
Pegason, et fratrem, matris de sanguine natos.
Addidit et longi non falsa pericula cursus:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
Et quæ iactatis tetigisset sidera pennis.
Ante expectatum tacuit tamen. Excipit unus
E numero procerum, quærens, cur sola sororum
Gesserit alternis immixtos crinibus angues.
Hospes ait, Quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsiti causam. Clarissima forma,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior ulla capillis
Pars fuit. Inveni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervæ
Dicitur. Aversa est, et castos ægide vultus
Nata Iovis texit. Neve hoc impune fuisset,
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues.

Liber quintus

Dumque ea Cephenum medio Danaeius heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec coniugialia festa
Qui canat, est clamor; sed qui fera nuntiet arma:
Inque repentinos convivia versa tumultus
Assimulare freto possis, quod sæva quietum
Ventorum rabies motis exasperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam;
En, ait, en adsum præreptæ coniugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falsum versus in aurum
Iupiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam servatæ dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit,
Sed grave Nereidum numen, sed corniger Ammon,
Sed quæ visceribus veniebat bellua ponto
Exsaturanda meis: illo tibi tempore rapta est,
Quo peritura fuit. Nisi si, crudelis, id ipsum
Exigis, ut pereat: luctuque levabere nostro.
Scilicet haud satis est, quod, te spectante, revincta est;
Et nullam quod opem patruus sponsusve tulisti:
Insuper, a quoquam quod sit servata, dolebis;
Præmiaque eripies? quæ si tibi magna videntur;
Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses.
Nunc sine, qui petiit, per quem
Ferre, quod et meritis et voce est pactus
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra: sed et hunc, et Persea vultu
Alterno spectans, petat hunc ignoret, an illum;
Cunctatusque brevi, contortam viribus hastam
Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit.
Ut stetit illa toro; stratis tum denique Perseus
Exsiluit; teloque ferox inimica remisso
Pectora rupisset; nisi post altaria Phineus
Isset: et (indignum) scelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhoeti non irrita cuspis
Qui postquam cecidit, ferrumque ex osse
Palpitat, et positas aspergit sanguine mensas
Tum vero indomitas ardescit vulgus in iras,
Telaque coniiciunt; et sunt, qui Cephea
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus; testatus iusque, fidemque
Hospitiique Deos, ea, se prohibente, mo
Bellica Pallas adest et protegit ægide fra
Datque animos. Erat Indus Athis, quem
Edita, Limnate vitreis peperisse sub antris
Creditur, egregius forma: quam divite cu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis:
Indutus chlamydem Tyriam, quam lim
Aureus ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capil
Ille quidem iaculo quamvis distantia miss
Figere doctus erat; sed tendere doctior ar
Tum quoque lenta manu flectentem cornua
Stipite, qui media positus fumabat in ara,
Perculit, et fractis confudit in ossibus ora.
Hunc ubi laudatos iactantem in sanguine vul
Assyrius vidit Lycabas, iunctissimus illi.
Et comes, et veri non dissimulator amoris;
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vi
Deploravit Athin: quos ille tetenderat, arcu
Arripit: et, Mecum tibi sint certamina, dix
Nec longum pueri fato lætabere; quo plus
Invidiæ, quam laudis, habes. Hæc omnia non
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum;
Vitatumque, tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen, spectatam cæde Medu
Acrisioniades, adigitque in pectus: at ille
Iam moriens, oculis sub nocte natantibus atr
Circumspexit Athin; seque acclinavit in illu
Et tulit ad manes iunctæ solatia mortis.
Ecce Syenites; genitus Methione, Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere p
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis
Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipen
Telum erat, hamato Perseus petit ense; sed
Extantem signis, multæque in pondere mas
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infregitque viro: Rutilum vomit ille cruo
Et resupinus humum moribundo vertice p
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cre
Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque, L
Intonsumque comas Elycen, Phlegiamque, C
Sternit; et adstructos morientum calcat acer
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet iaculum: quo detulit error in Ida
Expertem frustra belli, et neutra arma secu
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accip
Quem fecisti hostem, pensaque hoc vulnere vul
Iamque remissurus tractum de corpore telum

cecidit collapsus in artus.
num post regem primus Odites
ni: Protenora perculit Hypseus;
: fuit et grandævus in illis
cultor, timidusque Deorum;
rohibent anni bellare, loquendo
it, scelerataque devovet arma.
plexo tremulis altaria palmis
pit, quod protinus incidit aræ:
mi verba execrantia lingua
animam expiravit in ignes.
res, Broteasque et cæstibus Ammon
possent cæstibus enses,
manu: Cererisque sacerdos
i velatus tempora vitta.
ide, non hos adhibendus in usus;
us, citharam cum voce moveres:
are dapes, festumque canendo.
i, plectrumque imbelle tenenti,
s, Stygiis cane cetera, dixit,
mucronem tempore figit.
is morientibus ille retentat
e canit miserabile carmen.
pune ferox cecidisse Lycormas:
ro robusta repagula posti
liæ cervicis: at ille
mactati more iuvenci.
levi quoque robora postis
s: tentanti dextera fixa est
dæ Corythi; lignoque cohæsit.
sit Abas: nec corruit ille,
num moriens e poste pependit.
elaus, Perseia castra secutus,
Dorylas ditissimus agri;
s, quo non possederat alter
m tollebat farris acervos.
missum stetit inguine ferrum:
Quem postquam vulneris auctor
mam, et versantem lumina vidit
eus, Hoc, quod premis, inquit, ha-
:corpusque exsangue reliquit. (beto
hastam calido de vulnere raptam
s: media quæ nare recepta
, in partesque eminet ambas. (que,
Fortuna iuvat; Clytiumque, Clanin-
diverso vulnere fudit.
trumque gravi librata lacerto
ur: iaculum Clanis ore momordit.
a Mendesius; occidit Astreus,
dubio genitore creatus.
quondam ventura videre,
s falsa; regisque Thoactes
genitore infamis Agyrtes.
sto superest: namque omnibus unum
imus. Coniurata undique pugnant
, meritum impugnante fidemque.
er frustra pius, et nova coniux,
vent, ululatoque atria complent.
m superat, gemitusque cadentum;
l multo Bellona Penates
lit; renovataque prælia miscet.
Phineus et mille secuti
nt hiberna grandine plura
latus, prætерque et lumen et aures.
meros ad magnæ saxa columnæ:
ens, adversaque in agmina versus,
s: instabant parte sinistra
s, dextra Nabathæus Ethemon.
diversa valle duorum

Exstimulata fame mugitibus armentorum,
Nescit, utro potius ruat; et ruere ardet utroque:
Sic dubius Perseus, dextra lævane feratur,
Molpea traiecti submovit vulnere cruris; (mon,
Contentusque fuga est. Neque enim dat tempus Ethe-
Sed furit: et, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: et extrema percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit, dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum causas satis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perseus, et inermia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam; vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest: et Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thescelus: utque manu iaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cælaverat auro,
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro. Pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et prosternite humi iuvenem magica arma moven-
Incursurus erat; tenuit vestigia tellus: (tem.
Immotusque silex, armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnam subiere: sed unus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
Quem ratus Astyages etiamnum vivere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages, naturam traxit eamdem;
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est media de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.
Pœnitet iniusti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? Simulacra videt diversa figuris;
Agnoscitque suos: et nomine quemque vocatos
Poscit opem: credensque parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant: avertitur; atque ita supplex,
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remove fera monstra; tuæque
Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Medusæ.
Tolle, precor: non nos odium, regnive cupido
Compulit ad bellum; pro coniuge movimus arma.
Causa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessisse piget. Nihil, o fortissime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cetera sunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, Quod, ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, et magnum munus inerti est,
(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum;
Inque domo soceri semper spectabere nostri,
Ut mea se sponsi soletur imagine coniux.
Dixit: et in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti sua flectere lumina e
Diriguit, saxoque oculorum induruit

Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
Submissæque manus, faciesque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
Intrat, et immeriti vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum: nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Prœtus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
Torva colubriferi superavit lumina monstri.
Te tamen, o parvæ rector, Polydecta, Seriphi,
Nec iuvenis virtus, per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudes: fictamque Medusæ
Arguis esse necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit: inde cava circumdata nube Seriphon
Deserit, a dextra Cythno Gyaroque relictis.
Quaque super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit, quo monte potita
Constitit, et doctas sic est adfata sorores:
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures;
Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi causa viæ. Volui mirabile monstrum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Urania: Quæcumque est causa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratissima nostro es.
Vera tamen fama est: et Pegasus huius origo
Fontis: et ad latices deducit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumspicit antiquarum.
Antraque, et innumeris distinctas floribus herbas:
Felicesque vocat pariter studiique locique
Mnemonidas. Quam sic affata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers; meritoque probas artesque locumque:
Et gratam sortem, tutæ modo simus, habemus.
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur: et nondum me tota mente recepi.
Daulia Threicio, Phocæaque milite rura
Ceperat ille ferox, iniustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia: vidit euntes:
Nostraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides, (cognorat enim) consistite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave sidus, et imbrem,
(Imber erat) vitare meo: subiere minores
Sæpe casas Superi. Dictis et tempore motæ
Annuimusque viro, primasque intravimus ædes.
Desierant imbres; victoque Aquilonibus Austro,
Fusca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit: claudit sua tecta Pyreneus,
Vimque parat; quam nos sumptis effugimus alis.
Ipse secuturo similis stetit arduus arce:
Quaque via est vobis, erit et mihi, dixit, eadem;
Seque iacit vecors e summæ culmine turris:
Et cadit in vultus, discussique ossibus oris
Tundit humum moriens, scelerato sanguine tinctam.
Musa loquebatur. Pennæ sonuere per auras:
Voxque salutantum ramis veniebat ab altis.
Suspicit; et linguæ quærit, tam certa loquentes,
Unde sonent: hominemque putat Iove nata loquutum.
Ales erat, numeroque novem, sua fata querentes,
Institerant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti sic orsa Deæ Dea: Nuper et istæ
Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Evippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum:
Perque tot Hæmonias, et per tot Achaidas urbe
Huc venit: et tali committunt prælia voce:
Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thespiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque sumus. Vel cedite victa
Fonte Meduseo, et Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivosos
Cedemus campis. Dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; sed cedere visum
Turpius. Electæ iurant per flumina Nymphæ,
Factaque de vivo pressere sedilia saxo.
Tunc, sine sorte prior, quæ se certare professa,
Bella canit Superum: falsoque in honore Giga
Ponit, et extenuat magnorum facta Deorum,
Emissumque ima de sede Typhoea terræ
Cœlitibus fecisse metum; cunctosque dedis
Terga fugæ: donec fessos Ægyptia tellus
Ceperit, et septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoque terrigenam venisse Typhoea narr
Et se mentitis Superos celasse figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Iupiter; unde recurv
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibu
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
Poscimur Aonides sed forsitan otia non sunt;
Nec nostris præbere vacat tibi cantibus aure
Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine carm
Pallas ait: nemorisque levi consedit in umbra.
Musa refert: Dedimus summam certaminis u
Surgit, et immissos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas:
Atque hæc percussis subiungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris sumus omnia mun
Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere p
Carmina digna Deæ! certe Dea carmine digna
Vasta giganteis ingesta est insula membris
Trinacris, et magnis subiectum molibus urget
Ætherias ausum sperare Typhoea sedes.
Nititur ille quidem, pugnatque resurgere sæp
Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro
Læva, Pachyne, tibi; Lilybæo crura premunt
Degravat Ætna caput: sub qua resupinus are
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoe
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Oppidaque, et magnos evolvere corpore mont
Inde tremit tellus; et Rex pavet ipse silentu
Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu,
Immissusque dies trepidantes terreat umbras
Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyra
Exierat; curruque atrorum vectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est loca nulla lab
Depositique metus: videt hunc Erycina va
Monte suo residens, natumque amplexa vol
Arma, manusque meæ, mea, nate, poten
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cu
Inque Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima reg
Tu Superos, ipsumque Iovem, tu numina
Victa domas, ipsumque regit qui numina
Tartara quid cessant? cur non matrisque

rs? agitur pars tertia mundi.
o, (quæ iam patientia nostra est!)
uecum vires tenuantur Amoris.
ides, iaculatricemque Dianam
n? Cereris quoque filia virgo,
it; nam spes affectat easdem.
si qua est mea gratia regno,
truo. Dixit Venus. Ille pharetram
io matris de mille sagittis
, sed qua nec acutior ulla,
rta est, nec quæ magis audiat arcum.
u curvavit flexile cornu:
a percussit arundine Ditem.
mæis lacus est a mœnibus altæ,
, aquæ. Non illo plura Caystros
um labentibus audit in undis.
uas, cingens latus omne; suisque
elo, Phœbeos submovet ictus.
i, Tyrios humus humida flores.
st. Quo dum Proserpina luco
las, aut candida lilia carpit;
i studio calathosque sinumque
les certat superare legendo;
est, dilectaque, raptaque Diti:
eratur amor. Dea territa mœsto
omites, sed matrem sæpius, ore
mma vestem laniarat ab ora,
nicis cecidere remissis.
licitas puerilibus adfuit annis,
gineum movit iactura dolorem.
rus, et nomine quemque vocatos
os: quorum per colla iubasque
tinctas ferrugine habenas.
os, et olentia sulfure fertur
m, rupta ferventia terra:
æ, bimari gens orta Corintho,
posuerunt mœnia portus.
anes, et Pisææ Arethusæ,
tis inclusum cornibus æquor.
stagnum quoque nomine dictum est,
Cyane celeberrima Nymphas;
dio summa tenus extitit alvo,
m: Nec longius ibitis, inquit:
æ Cereris gener esse: roganda,
it. Quod si componere magnis
st; et me dilexit Anapis.
, nec, ut hæc, exterrita nupsi.
tes diversas brachia tendens,
ultra tenuit Saturnius iram:
ortatus equos, in gurgitis ima
ido sceptrum regale lacerto
viam tellus in Tartara fecit;
s medio cratere recepit.
mque Deam, contemtaque fontis
s, inconsolabile vulnus
ita, lacrimisque absumitur omnis:
at magnum modo numen, in illas
as: molliri membra videres:
ungues posuisse rigorem:
a tenuissima quæque liquescunt,
digitique, et crura, pedesque:
elidas membris exilibus undas
Post hæc tergumque, humerique, la-
nues abeunt evanida rivos. (tusque,
o vitiatas sanguine venas
restatque nihil, quod prendere possis.
æ nequicquam filia matri
ris, omni quæsita profundo.
s veniens Aurora capillis

Cessantem vidit, non Hesperus: illa duabus
Flammifera pinus manibus succendit ab Ætna;
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus, ut alma dies hebetarat sidera, natam
Solis ad occasum, Solis quærebat ab ortu.
Fessa labore sitim collegerat; oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam stramine vidit
Forte casam; parvasque fores pulsavit: at inde
Prodit anus; Divamque videt, lymphamque roganti,
Dulce dedit, tosta quod coxerat ante polenta.
Dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
Constitit ante Deam: risitque, avidamque vocavit.
Offensa est: neque adhuc epota parte loquentem
Cum liquido mixta perfudit Diva polenta.
Combibit os maculas; et, qua modo brachia gessit,
Crura gerit: cauda est mutatis addita membris.
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvaque minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentemque, et tangere monstra parantem
Fugit anum; latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, et quas erraverit undas,
Dicere longa mora est. Quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. Dumque omnia lustrat eundo,
Venit et ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,
Omnia narrasset: sed et os et lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifesta dedit: notamque parenti,
Illo forte loco delapsam, gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit Diva capillos;
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nec scit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes;
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas.
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Reperit. Ergo illic sæva vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos
Ruricolasque boves leto dedit: arvaque iussit
Fallere depositum, vitiataque semina fecit.
Fertilitas terræ, latum vulgata per orbem,
Cassa iacet: primis segetes moriuntur in herbis:
Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber.
Sideraque, ventique nocent: avidæque volucres
Semina iacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas messes, et inexpugnabile gramen.
Cum caput Eleis Alpheias extulit undis;
Rorantesque comas a fronte removit ad aures;
Atque ait: O toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genetrix, immensos siste labores:
Neve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit: patuitque invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est et ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo; sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est. Hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem; quam tu, mitissima, serva.
Mota loco cur sim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiva meis; cum tu curisque levata,
Et vultus melioris eris. Mihi pervia tellus
Præbet iter: subterque imas ablata cavernas
Hic caput attollo, desuetaque sidera cerno.
Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voce

Attonitusque diu similis fuit: atque dolore
Pulsa gravi gravis est amentia, curribus auras
Exit in ætherias: ibi toto nubila vultu
Ante Iovem passis stetit invidiosa capillis.
Proque meo venio supplex tibi, Iupiter, inquit,
Sanguine, proque tuo: si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat: neu sit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod nostro est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas, amittere certius; aut si
Scire ubi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus:
Dummodo reddat eam; neque enim prædone marito
Filia digna tua est, si iam mea filia digna est.
Iupiter excepit: Commune est pignus onusque
Nata mihi tecum: sed, si modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verum amor est; neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modo, Diva, velis. Ut desint cetera; quantum est
Esse Iovis fratrem! quid quod nec cetera desunt,
Nec cedit nisi sorte mihi? sed, tanta cupido
Si tibi discidii est, repetet Proserpina cœlum:
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos; nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat: at Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt; quoniam ieiunia virgo
Solverat: et, cultis dum simplex errat in hortis,
Pœniceum curva decerpserat arbore pomum:
Sumptaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: solusque ex omnibus illud
Viderat Ascalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris.
Vidit: et indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi; testemque profanam
Fecit avem; sparsumque caput Phlegethontide lympha
In rostrum, et plumas, et grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus fulvis amicitur alis;
Inque caput crescit, longosque reflectitur ungues;
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio pœnam linguaque videri
Commeruisse potest. Vobis, Acheloides, unde
Pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vernos Proserpina flores,
In comitum numero mixtæ, Sirenes, eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus ut vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesque Deos habuistis, et artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet usum;
Virginei vultus, et vox humana remansit.
At medius fratrisque sui mœstæque sororis
Iupiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum coniuge menses.
Vertitur extemplo facies, et mentis, et oris;
Nam, modo quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta Deæ frons est: ut Sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata secura recepta,
Quæ tibi causa viæ: cur sis, Arethusa, sacer fons.
Conticuere undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput, viridesque manu siccata capillos
Fluminis Elei veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ sunt in Achaide, dixit,
Una fui: nec me studiosius altera saltus

Legit, nec posuit studiosius altera ca
Sed, quamvis formæ numquam mihi f
Quamvis fortis eram, formosæ nomin
Nec mea me facies nimium laudata iu
Quaque aliæ gaudere solent, ego rusti
Corporis erubui; crimenque placere p
Lassa revertebar (memini) Stymphali
Æstus erat: magnumque labor gemina
Invenio sine vortice aquas, sine murm
Perspicuas imo; per quas numerabilis
Calculus omnis erat; quas tu vix ire p
Cana salicta dabant, nutritaque popul
Sponte sua natas ripis declivibus umb
Accessi: primumque pedis vestigia tin
Poplite deinde tenus. Neque eo conte
Molliaque impono salici velamina cur
Nudaque mergor aquis. Quas dum fe
Mille modis labens, excussaque brachi
Nescio quod medio sensi sub gurgite m
Territaque insisto propioris margine
Quo properas, Arethusa? suis Alpheu
Quo properas? iterum rauco mihi dix
Sicut eram, fugio sine vestibus: altera
Ripa meas habuit. Tanto magis instat,
Et quia nuda fui, sum visa paratior ill
Sic ego currebam; sic me ferus ille pre
Ut fugere accipitrem penna trepidant
Ut solet accipiter trepidas agitare col
Usque sub Orchomenon, Psophidaque
Mænaliosque sinus, gelidumque Erim
Currere sustinui; nec me velocior ille.
Sed tolerare diu cursus ego, viribus i
Non poteram: longi patiens erat ille l
Per tamen et campos, per opertos arbo
Saxa quoque, et rupes, et qua via null
Sol erat a tergo: vidi præcedere longa
Ante pedes umbram; nisi si timor ill
Sed certe sonituque pedum terrebar;
Crinales vittas afflabat anhelitus oris
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprend
Armigeræ, Dictynna, tuæ; cui sæpe
Ferre tuos arcus, inclusaque tela pha
Mota Dea est; spississque ferens e nub
Me super iniecit. Lustrat caligine te
Amnis; et ignarus circum cava nubil
Bisque locum, quo me Dea texerat, i
Et bis, Io Arethusa, Io Arethusa, vo
Quid mihi tunc animi miseræ fuit?
Siqua lupos audit circum stabula alta
Aut lepori, qui vepre latens hostilia
Ora canum, nullosque audet dare co
Non tamen abscedit; neque enim ves
Longius ire pedum: servat nubemque
Occupat obsessos sudor mihi frigidu
Cæruleæque cadunt toto de corpore g
Quaque pedem movi, manat lacus: e
Ros cadit: et citius, quam nunc tibi
In laticem mutor. Sed enim cognosci
Amnis aquas, positoque viri, quod su
Vertitur in proprias, ut se mihi misc
Delia rupit humum. Cæcis ego mer
Advehor Ortygiam: quæ me, cognom
Grata meo, superas eduxit prima su
Hac Arethusa tenus. Geminos Dea
Curribus admovit; frenisque coercui
Et medium cœli terræque per aera ve
Atque levem currum Tritonida misi
Triptolemo; partimque rudi data se
Spargere humo, partim post tempora

en sublimis et Asida terras
nis; Scythicas advertitur oras.
erat. Regis subit ille penates.
amque viæ, nomenque rogatus,
ria est clara mihi, dixit, Athenæ,
men. Veni nec puppe per undas,
ras. patuit mihi pervius æther.
is; latos quæ sparsa per agros
s, alimentaque mitia reddant.
t: tantique ut muneris auctor
o recipit: somnoque gravatum
o. Conantem figere pectus
it: rursusque per aera misit
enem sacris agitare iugales.
e nobis maxima cantus.
isse Deas, Helicona colentes,
sono. Convicia victæ
Quoniam, dixit, certamine vobis
uisse parum est, maledictaque culpæ
est patientia libera nobis;
et, quo vocat ira, sequemur.
les, spernuntque minacia verba;
i, et magno clamore protervas
s, pennas exire per ungues
peri i brachia plumis:
ias rigido concrescere rostro
ereque novas accedere silvis.
plangi; per brachia mota levatæ,
, nemorum convicia, picæ.
alitibus facundia prisca remansit,
itas, studiumque immane loquendi.

Liber sextus

s Tritonia talibus aurem;
midum, iustamque probaverat iram.
udare parum est; laudemur et ipsæ,
rui sine pœna nostra sinamus.
mum fatis intendit Arachnes:
icæ non cedere laudibus artis
illa loco, nec origine gentis
fuit. Pater huic Colophonius Idmon
s tinguebat murice lanas.
r; sed et hæc de plebe, suoque
at. Lydas tamen illa per urbes
o nomen memorabile; quamvis
a, parvis habitabat Hypæpis.
rent opus admirabile, sæpe
ymphæ vineta Tymoli:
Nymphæ Pactolides undas.
n vestes spectare iuvabat;
m fierent; tantus decor adfuit arti.
mos lanam glomerabat in orbes;
gebat opus; repetitaque longo
t nebulas æquantia tractu;
n versabat pollice fusum;
u; scires a Pallade doctam.
a negat: tantaque offensa magistra,
um; nihil est quod victa recusem.
sulat: falsosque in tempora canos
aos baculo quoque sustinet artus.
uit: Non omnia grandior ætas,
habet; seris venit usus ab annis.
erne meum. Tibi fama petatur
aciendæ maxima lanæ.
amque tuis temeraria dictis
ga: veniam dabit illa roganti.
rvis, inceptaque fila relinquit;
retinens, confessaque vultibus iram,
ur resecuta est Pallada dictis:

Mentis inops, longaque venis confecta senecta:
Et nimium vixisse diu nocet. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est; si qua est tibi filia, voces;
Consilii satis est in me mihi: neve monendo
Profecisse putes; eadem sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamque removit anilem;
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
Mygdonidesque nurus: sola est non territa virgo:
Sed tamen erubuit; subitusque invita notavit
Ora rubor: rursusque evanuit: ut solet aer
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur;
Et breve post tempus candescere Solis ab ortu.
Perstat in incepto, stolidæque cupidine palmæ
In sua fata ruit. Neque enim Iove nata recusat:
Nec monet ulterius, nec iam certamina differt.
Haud mora; consistunt diversis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela iugo vincta est; stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtemen acutis,
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Utraque festinant: cinctæque ad pectora vestes,
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illic et Tyrium quæ purpura sensit aenum
Texitur, et tenues parvi discriminis umbræ:
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum,
In quo diversi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeo quod tangit idem est: tamen ultima distant.
Illic et lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
Pingit, et antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cœlestes, medio Iove, sedibus altis
Augusta gravitate sedent. Sua quemque Deorum
Inscribit facies: Iovis est regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
Exiluisse fretum; quo pignore vindicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus:
Percussamque sua simulat de cuspide terram
Prodere cum baccis fœtum canentis olivæ;
Mirarique Deos: operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threiciam Rhodopen habet angulus unus, et Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina summorum sibi qui tribuere Deorum.
Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet: hanc Iuno victam certamine iussit
Esse gruem; populisque suis indicere bellum.
Pingit et Antigonen, ausam contendere quondam
Cum magni consorte Iovis; quam regia Iuno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cinyran habet angulus orbum:
Isque gradus templi, natarum membra suarum,
Amplectens, saxoque iacens, lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operique sua facit arbore finem.
Mæonis elusam designat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare

Et comites clamare suos, tactumque vereri
Assilientis aquæ, timidasque reducere plantas.
Fecit et Asterien aquila luctante teneri:
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
Iupiter implerit gemino Nycteida fœtu:
Amphitryon fuerit, cum te, Tirynthia, cepit;
Aureus ut Danaen, Asopida luserit igneus;
Mnemosynen pastor, varius Deoida serpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, iuvenco
Virgine in Æolia posuit. Tu visus Enipeus
Gignis Aloidas, aries Bisaltida fallis.
Et te, flava comas, frugum mitissima Mater,
Sensit equum; te sensit avem crinita colubris
Mater equi volucris; sensit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque suam, faciemque locorum
Reddidit. Est illic agrestis imagine Phœbus:
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Gesserit: ut pastor Macareida luserit Issen.
Liber ut Erigonen falsa deceperit uva:
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. Doluit successu flava virago;
Et rupit pictas, cœlestia crimina, vestes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter, quater, Idmoniæ frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix: laqueoque animosa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit:
Atque ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem pœnæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Post ea discedens succis Hecateidos herbæ
Spargit; et extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxere comæ, cumque his et naris et auris:
Fitque caput minimum, totoque in corpore parva est.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
Cetera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen, et antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere Cœlitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec coniugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut sua progenies: et felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tiresia, venturi præscia, Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides, ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenisque duobus;
Cum prece tura pia: lauroque innectite crinem,
Ore meo Latona iubet. Paretur; et omnes
Thebaides iussis sua tempora frondibus ornant:
Turaque dant sanctis, et verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro:
Et, quantum ira sinit, formosa; movensque decoro
Cum capite immissos humerum per utrumque capillos
Constitit: utque oculos circumtulit alta superbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc sine ture meum est? Mihi Tantalus au-
Cui licuit soli Superorum tangere mensas: (ctor,
Pleiadum soror est genetrix mihi: maximus Atlas

Est avus, æthereum qui fert cervicil
Iupiter alter avus; socero quoque glo
Me gentes metuunt Phrygiæ: me reg
Sub domina est; fidibusque mei comm
Mœnia cum populis a meque viroque
In quamcumque domus adverto lumi
Immensæ spectantur opes. Accedit e
Digna Deæ facies. Huc natas adiice s
Et totidem iuvenes; et mox generosq
Quærite nunc, habeat quam nostra su
Nescio quoque audete satam Titanid
Latonam præferre mihi; cui maxima
Exiguam sedem parituræ terra negav
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea ve
Exul erat mundi; donec miserata vag
Hospita tu terris erras, ego, dixit, in
Instabilemque locum Delos dedit. Ill
Facta parens: uteri pars est hæc septi
Sum felix: quis enim neget hoc? felix
Hoc quoque quis dubitet? tutam me c
Maior sum, quam cui possit Fortuna
Multaque ut eripiat; multo mihi plu
Excessere metum mea iam bona. Fing
Huic aliquid populo natorum posse m
Non tamen ad numerum redigar spol
Latonæ turbæ: quæ quantum distat al
Ite sacris, properate sacris; laurumqu
Ponite. Deponunt; infectaque sacra r
Quodque licet, tacito venerantur mu
Indignata Dea est: summoque in vert
Talibus est dictis gemina cum prole l
En ego vestra parens, vobis animosa c
Et, nisi Iunoni, nulli cessura Dearum
An Dea sim, dubitor: perque omnia s
Arceor, o nati, nisi vos succurritis, a
Nec dolor hic solus: diro convicia fac
Tantalis adiecit vosque est postpone
Ausa suis; et me (quod in ipsam reci
Dixit; et exhibuit linguam scelerata
Adiectura preces erat his Latona rel
Desine, Phœbus ait, (pœnæ mora lon
Dixit idem Phœbe: celerique per aer
Contigerant tecti Cadmeida nubibu
Planus erat, lateque patens prope mo
Assiduis pulsatus equis; ubi turba r
Duraque mollierant subiectas ungula
Pars ibi de septem genitis Amphion
Conscendunt in equos, Tyrioque rub
Terga premunt; auroque graves mod
E quibus Ismenos, qui matri sarcina
Prima suæ fuerat, dum certum flecti
Quadrupedes cursus, spumantiaque c
Hei mihi! conclamat; medioque in p
Tela gerit, frenisque manu moriente
In latus a dextro paulatim defluit ar
Proximus, audito sonitu per inane p
Frena dabat Sipylus: veluti cum præ
Nube fugit visa, pendentiaque undiq
Carbasa deducit, ne qua levis effluat
Frena dabat: dantem non evitabile t
Consequitur; summaque tremens ce
Hæsit; et extabat nudum de gutture
Ille, ut erat pronus, per colla admiss
Volvitur; et calido tellurem sanguin
Phædimus infelix, et aviti nominis l
Tantalus, ut solito finem imponere
Transierant ad opus nitidæ iuvenile
Et iam contulerant arcto luctantia n
Pectora pectoribus, cum tento conci

i, traiecit utrumque sagitta.
; simul incurvata dolore
ucre; simul suprema iacentes
at; animam simul exhalarunt.
r, laniataque pectora plangens
ûs complexibus allevet artus:
fficio: nam Delius illi
umpit præcordia ferro.
tum, pars est pulmonis in hamis
nima cruor est effusus in auras.
simplex Damasichthona vulnus
t, qua crus esse incipit, et qua
facit internodia poples.
ntat trahere exitiabile telum,
m pennis tenus acta sagitta est.
nguis; seque eiaculatus in altum
terebrata prosilit aura.
s non profectura precando
at: Dîque o communiter omnes,
s non omnes esse rogandos)
rat, cum iam revocabile telum
ncus: minimo tamen occidit ille
a percusso corde sagitta.
dique dolor, lacrimæque suorum
trem certam fecere ruinæ,
se; irascentemque, quod ausi
ri, quod tantum iuris haberent.
hion, ferro per pectus adacto,
pariter cum luce dolorem.
e Niobe Niobe distabat ab illa,
s populum submoverat aris,
at gressus resupina per urbem,
nunc miseranda vel hosti!
is incumbit; et ordine nullo
natos suprema per omnes.
m liventia brachia tendens,
, nostro, Latona, dolore;
iaque meo tua pectora luctu;]
ia, dixit: per funera septem
ictrixque inimica triumpha.
x? miseræ mihi plura supersunt,
post tot quoque funera vinco.
t contento nervus ab arcu:
en unam, conterruit omnes.
x. Stabant cum vestibus atris
m demisso crine sorores:
hens hærentia viscere tela,
moribunda relanguit ore.
seram conata parentem,
duplicataque vulnere cæco est.
sit, nisi postquam spiritus exit.]
ns collabitur; illa sorori
hæc; illam trepidare videres.
, diversaque vulnera passis,
quam toto corpore mater,
, Unam, minimamque relinque;
am posco, clamavit, et unam.
o qua rogat, occidit. Orba resedit
atos, natasque, virumque:
s: nullos movet aura capillos.
sine sanguine: lumina mœstis
nis: nihil est in imagine vivi.
ius cum duro lingua palato
e desistunt posse moveri.
nec brachia reddere gestus,
: intra quoque viscera saxum est.
lidi circumdata turbine venti
est; ubi fixa cacumine montis
mas etiamnum marmora manant.

Tum vero tanti manifestam numinis iram
Femina virque timent: cultuque impensius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina Divæ.
Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres sprevere coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum;
Mira tamen. Vidi præsens stagnumque locumque
Prodigio notum; nam me iam grandior ævo,
Impatiensque viæ genitor deducere lectos
Iusserat inde boves; gentisque illius eunti
Ipse ducem dederat: cum quo dum pascua lustro,
Ecce lacus medio sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
Restitit; et pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus; et simili, Faveas, ego murmure dixi.
Naiadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei; cum talia reddidit hospes:
Non hac, o iuvenis, montanum numen in ara est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia Iuno
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis insula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur,
Inque suo portasse sinu, duo numina, natos.
Iamque Chimæriferæ, cum Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegit ab æstu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum iuncis, gratamque paludibus ulvam.
Accessit, positoque genu Titania terram
Pressit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetant. Dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? usus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec aera fecit,
Nec tenues undas: ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis supplex peto. Non ego nostros
Abluere hic artus, lassataque membra parabam;
Sed relevare sitim. Caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque est via vocis in illis.
Haustus aquæ mihi nectar erit; vitamque fatebor
Accepisse simul: vitam dederitis in unda.
Hi quoque vos moveant, qui nostro brachia tendunt
Parva sinu. Et casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere; minasque,
Ni procul abscedat, conviciaque insuper addunt.
Nec satis hoc: ipsos etiam pedibusque manuque
Turbavere lacus: imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum saltu movere maligno.
Distulit ira sitim. Neque enim iam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere sustinet ultra
Verba minora Dea. Tollensque ad sidera palmas,
Æternum stagno, dixit, vivatis in isto.
Eveniunt optata Deæ: iuvat esse sub undas;
Et modo tota cava summergere membra palude;
Nunc proferre caput: summo modo gurgite nare:
Sæpe super ripam stagni considere: sæpe
In gelidos resilire lacus. Et nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulsoque pudore,
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca est; inflataque colla tumescunt:
Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limosoque novæ saliunt in gurgite ranæ.

Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Retulit exitium; Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos derepta per artus:
Nec quidquam, nisi vulnus erat: cruor undique manat.
Detectique patent nervi: trepidæque sine ulla
Pelle micant venæ: salientia viscera possis
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ, silvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, et tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flerunt; et quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.
Talibus extemplo redit ad præsentia dictis
Vulgus; et extinctum cum stirpe Amphiona lugent.
Mater in invidia est: tamen hanc quoque dicitur unus
Flesse Pelops; humeroque suas ad pectora postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor hic humerus, nascendi tempore, dextro,
Corporeusque fuit. Manibus mox cæsa paternis
Membra ferunt iunxisse Deos, aliisque repertis,
Qui locus est iuguli medius, summique lacerti,
Defuit. Impositum est non comparentis in usum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coeunt: urbesque propinquæ
Oravere suos ire ad solatia reges,
Argosque, et Sparte, Pelopeiadesque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ,
Orchomenosque ferox, et nobilis ære Corinthos,
Messeneque ferax, Patræque, humilesque Cleonæ,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheia Trœzen,
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab isthmo.
Exteriusque sitæ bimari spectantur ab isthmo.
Credere quis possit? solæ cessatis Athenæ.
Obstitit officio bellum; subvectaque ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat; et clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes iunxit. Non pronuba Iuno,
Non Hymenæus adest, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides stravere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit.
Hac ave sunt iuncti Procne Tereusque; parentes
Hac ave sunt facti. Gratata est scilicet illis
Thracia; Disque ipsi grates egere; diemque,
Quaque data est claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, festam iussere vocari.
Usque adeo latet utilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Ulla mea est, vel me visendæ mitte sorori,
Vel soror huc veniat. Rediturum tempore parvo
Promittes socero. Magni mihi numinis instar
Germanam vidisse dabis. Iubet ille carinas
In freta deduci; veloque et remige portus
Cecropios intrat; Piræaque litora tangit.
Ut primum soceri data copia, dextraque dextræ
Iungitur; et fausto committitur omine sermo.
Cœperat, adventus causam, mandata referre

Coniugis; et celeres missæ spondeb
Ecce venit magno dives Philomela
Divitior forma; quales audire solem
Naidas et Dryadas mediis incedere
Si modo des illis cultus, similesque
Non secus exarsit conspecta virgine
Quam si quis canis ignem supponat
Aut frondem, positaque cremet fœ
Digna quidem facies. Sed et hunc i
Exstimulat: pronumque genus regi
In Venerem est. Flagrat vitio gent
Impetus est illi, comitum corrump
Nutricisque fidem: nec non ingenti
Sollicitare datis; totumque impend
Aut rapere, et sævo raptam defend
Et nihil est, quod non effreno captu
Ausit; nec capiunt inclusas pectora
Iamque moras male fert; cupidoque
Ad mandata Procnes; et agit sua vo
Facundum faciebat amor; quoties
Ulterius iusto, Procnen ita velle fa
Addidit et lacrimas; tanquam ma
Pro Superi, quantum mortalia pect
Noctis habent! ipso sceleris molimi
Creditur esse pius, laudemque a cri
Quid? quod idem Philomela cupit? p
Blanda tenens humeros, ut eat visu
Perque suam, contraque suam, peti
Spectat eam Tereus; præcontrectat
Osculaque, et collo circumdata bra
Omnia pro stimulis, facibusque, ci
Accipit; et quoties amplectitur ill
Esse parens vellet: neque enim min
Vincitur ambarum genitor prece.
Illa patri grates; et successisse dua
Id putat infelix, quod erit lugubre
Iam labor exiguus Phœbo restabat
Pulsabant pedibus spatium declivi
Regales epulæ mensis, et Bacchus i
Ponitur: hinc placido dantur sua c
At rex Odrysius, quamvis secessit
Æstuat, et repetens faciem, motus
Qualia vult fingit, quæ nondum v
Ipse suos nutrit, cura removente s
Lux erat; et, generi dextram com
Pandion comitem lacrimis comme
Hanc ego, care gener, quoniam pia
[Et voluere ambæ, voluisti tu quo
Do tibi: perque fidem, cognataque
Per Superos oro, patrio tuearis am
Et mihi sollicitæ lenimen dulce s
Quamprimum, omnis erit nobis m
Tu quoque quamprimum, satis e
Si pietas ulla est, ad me, Philome
Mandabat; pariterque suæ dedit o
Et lacrimæ mites inter mandata c
Utque fide pignus dextras utriusq
Inter seque datas iunxit; natamq
Absentes memori pro se iubet ore
Supremumque vale, pleno singult
Vix dixit: timuitque suæ præsagi
Ut semel imposita est pictæ Philo
Admotumque fretum remis, tellu
Vicimus, exclamat: mecum mea v
[Exsultatque, et vix animo sua gau
Barbarus; et nusquam lumen deto
Non aliter, quam cum pedibus pra
Deposuit nido leporem Iovis ales i
Nulla fuga est capto: spectat sua p

ctum; iamque in sua litora fessis
nt; cum rex Pandione natam
trahit, silvis obscura vetustis: (tem,
ntem, trepidamque, et cuncta timen-
rimis, ubi sit germana, rogantem,
sque nefas, et virginem, et unam
stra clamato sæpe parente,
s, magnis super omnia Divis.
ut agna pavens, quæ saucia cani
pi, nondum sibi tuta videtur:
s, suo madefactis sanguine plumis,
avidosque timet, quibus hæserat, un-
rdit; passos laniata capillos, (gues.
is, cæsis plangore lacertis,]
as, Pro diris, barbare, factis,
it, nec te mandata parentis
movere piis, nec cura sororis,
ilas, nec coniugialia iura?
i pellex ego facta sororis:
riux: non hæc mihi debita pœna.(stet,
hanc, ne quod facinus tibi, perfide, re-
tinam fecisses ante nefandos
scuas habuissem criminis umbras.
Superi cernunt; si numina Divum
si non perierunt omnia mecum;
e mihi pœnas dabis: ipsa, pudore
cta loquar: si copia detur,
am: si silvis clausa tenebor,
et conscia saxa, querelis.
her, et si Deus ullus in illo est.
postquam commota tyranni;
metus est: causa stimulatus utraque,
tus, vagina liberat ensem,
oma, flexis post terga lacertis,
it. Iugulum Philomela parabat;
ortis viso conceperat ense.
, et nomen patris usque vocanti,
qui, compressam forcipe linguam
ro. Radix micat ultima linguæ.
que tremens immurmurat atræ.
et mutilatæ cauda colubræ,
riens dominæ vestigia quærit.
t facinus (vix ausim credere) fertur
m repetisse libidine corpus.
cnen post talia facta reverti.
so germanam quærit: at ille
tos, commentaque funera narrat.
re fidem: velamina Procne
eris, auro fulgentia lato,
as vestes; et inane sepulcrum
isque piacula manibus infert:
lugendæ fata sororis.
ex acto lustraverat anno.
lomela? fugam custodia claudit:
olido stabulorum mœnia saxo:
caret indice. Grande dolori
iserisque venit solertia rebus.
ica suspendit callida tela;
otas filis intexuit albis,
is; perfectaque tradidit uni:
inæ gestu rogat. Ille rogata
rnen; nec scit quid tradat in illis.
evi matrona tyranni;
æ carmen miserabile legit:
isse) silet: dolor ora repressit:
nti satis indignantia linguæ
llere vacat. Sed fasque nefasque
pœnæque in imagine tota est.
o sacra solent Trieterica Bacchi

Sithoniæ celebrare nurus: nox conscia sacris.
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina; Deique
Ritibus instruitur; furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
Concita per silvas, turba comitante suarum,
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. Venit ad stabula avia tandem;
Exululatque, Evoeque sonat, portasque refringit;
Germanamque rapit: raptæque insignia Bacchi
Induit, et vultus hederarum frondibus abdit;
Attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit infelix, totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, sacrorum pignora demit,
Oraque develat miseræ pudibunda sorori;
Amplexuque petit: sed non attollere contra
Sustinet hæc oculos, pellex sibi visa sororis:
Deiectoque in humum vultu, iurare volenti,
Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit: ardet, et iram
Non capit ipsa suam Procne: fletumque sororis
Corripiens, Non est lacrimis hic, inquit, agendum,
Sed ferro; sed si quid habes, quod vincere ferrum
Possit: in omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
Artificem mediis immittam Terea flammis: (rem,
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudo-
Abstulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam: magnum, quodcumque
paravi.
Quid sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Procne,
Ad matrem veniebat Itys: quid possit, ab illo
Admonita est; oculisque tuens immitibus, Ah quam
Es similis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triste parat facinus; tacitaque exæstuat ira.
Ut tamen accessit natus, matrique salutem
Attulit, et parvis adduxit colla lacertis,
Mixtaque blanditiis puerilibus oscula iunxit;
Mota quidem est genetrix; infractaque constitit ira:
Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed simul ex nimia matrem pietate labare
Sensit, ab hoc iterum est ad vultus versa sororis;
Inque vicem spectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias; rapta silet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras, scelus est pietas in coniuge Tereo.
Nec mora; traxit Ityn, veluti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per silvas tigris opacas.
Utque domus altæ partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, et iam sua fata videntem,
Et, mater, mater, clamantem, et colla petentem,
Ense ferit Procne, lateri qua pectus adhæret.
Nec vultum avertit: Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: iugulum ferro Philomela resolvit.
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cavis exultat aenis:
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet coniux ignarum Terea mensis:
Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulosque removit.
Inde, sedens solio, Tereus, sublimis avito,
Vescitur: inque suam sua viscera congerit alvum.
Tantaque nox animi est, Ityn huc accersite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Procne;
Iamque suæ cupiens existere nuntia cladis;
Intus habes, quod poscis, ait. Circumspicit ille

Atque ubi sit quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiliit, Ityosque caput Philomela cruentum
Misit in ora patri: nec tempore maluit ullo
Posse loqui, et meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit,
Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
Et modo, si possit, reserato pectore diras
Egerere inde dapes, demersaque viscera gestit:
Flet modo, seque vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera silvas;
Altera tecta subit. Neque adhuc de pectore cædis
Effluxere notæ, signataque sanguine pluma est.
Ille dolore suo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ:
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum.
Nomen Epops volucri facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæque extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erech-
Iustitia dubium, validisne potentior armis. (theus;
Quatuor ille quidem iuvenes, tot idemque crearat
Feminеæ sortis: sed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te coniuge felix,
Procri fuit: Boreæ Tereus Thracesque nocebant;
Dilectaque diu caruit Deus Orithyia,
Dum rogat, et precibus mavult, quam viribus, uti.
Ast ubi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
Quæ solita est illi, nimiumque domestica, vento;
Et merito, dixit, quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, et vires, iramque, animosque minaces,
Admovique preces, quarum me dedecet usus?
Apta mihi vis est: vi tristia nubila pello:
Vi freta concutio, nodosaque robora verto,
Induroque nives, et terras grandine pulso.
Idem ego, cum fratres cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,
Ut medius nostris concursibus intonet æther;
Exiliantque cavis elisi nubibus ignes:
Idem ego, cum subii convexa foramina terræ,
Supposuique ferox imis mea terga cavernis;
Soll.cito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiisse: socerque
Non orandus erat, sed vi faciendus, Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora loquutus,
Excussit pennas. Quarum iactatibus omnis
Afflata est tellus; latumque perhorruit æquor.
Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam,
Verrit humum; pavidamque metu caligine tectus
Orithyian amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat, arserunt agitati fortius ignes;
Nec prius aerii cursus suppressit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, sua mœnia, raptor.
Illic et gelidi coniux Actæa tyranni,
Et genetrix facta est; partus enixa gemellos;
Cætera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has una memorant cum corpore natas;
Barbaque dum rutilis aberat submissa capillis;
Implumes Calaisque puer, Zethesque, fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flavescere malæ.
Ergo, ubi concessit tempus puerile iuventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non motum prima petiere carina.

Liber septimus

Iamque fretum Minyæ Pagasæa puppe secabant,
Perpetuaque trahens inopem sub noc
Phineus visus erat; iuvenesque Aqui
Virgineas volucres miseri senis ore f
Multaque perpessi claro sub Iasone, t
Contigerant rapidas limosi Phasidos
Dumque adeunt regem, Phryxeaque
Lexque datur numeris magnorum ho
Concipit interea validos Æetias igne
Et luctata diu, postquam ratione fur
Vincere non poterat, Frustra, Medea
Nescio quis Deus obstat, ait: mirumq
Aut aliquid certe simile huic, quod a
Nam cur iussa patris nimium mihi d
Sunt quoque dura nimis: cur, quem n
Ne pereat, timeo? quæ tanti causa tin
Excute virgineo conceptas pectore fla
Si potes, infelix: si possem, sanior es
Sed trahit invitam nova vis; aliudqu
Mens aliud suadet. Video meliora, pr
Deteriora sequor. Quid in hospite, re
Ureris? et thalamos alieni concipis or
Hæc quoque terra potest, quod ames, d
Occidat, in Dîs est; vivat tamen; idqu
Vel sine amore licet. Quid enim com
Quam, nisi crudelem, non tangat Ias
Et genus, et virtus? quam non, ut ca
Forma movere potest? certe mea pect
At, nisi opem tulero, taurorum afflab
Concurretque suæ segeti, tellure crea
Hostibus: aut avido dabitur fera præ
Hoc ego si patiar, tum me de tigride
Tum ferrum et scopulos gestare in co
Cur non et specto pereuntem? oculos
Conscelero? cur non tauros exhortor
Terrigenasque feros, insopitumque d
Dî meliora velint: quanquam non ist
Sed facienda mihi. Prodamne ego re
Atque ope nescio quis servabitur adv
Ut per me sospes, sine me, det lintea
Virque sit alterius; pœnæ Medea re
Si facere hoc, aliamve potest præpo
Occidat ingratus. Sed non is vultus i
Non ea nobilitas animo est, ea gratia
Ut timeam fraudem, meritique obli
Et dabit ante fidem; cogamque in fœ
Esse Deos. Quid tuta times? accinge
Pelle moram. Tibi se semper debebit
Te face sollemni iunget sibi: perque
Servatrix urbes matrum celebrabere
Ergo ego germanam, fratremque, pa
Et natale solum, ventis ablata, relin
Nempe pater sævus, nempe est mea b
Frater adhuc infans; stant mecum v
Maximus intra me Deus est. Non m
Magna sequar: titulum servatæ pub
Notitiamque loci melioris, et oppid
Hic quoque fama viget, cultusque, ar
Quemque ego cum rebus, quas totus
Æsoniden mutasse velim: quo coniu
Et Dîs cara ferar, et vertice sidera t
Quid? quod nescio qui mediis concu
Dicuntur montes, ratibusque inimi
Nunc sorbere fretum, nunc reddere;
Scylla rapax canibus Siculo latrare
Nempe tenens quod amo, gremioque i
Per freta longa trahar. Nihil illum a
Aut, si quid metuam, metuam de co
Coniugiumne vocas, speciosaque no
Imponis, Medea, tuæ? quin aspice q

s: et, dum licet, effuge crimen.
ulos rectum, pietasque, pudorque
victa dabat iam terga Cupido.
Hecates Perseidos aras,
rosum, secretaque silva tegebant.
t, pulsusque resederat ardor;
aiden; extinctaque flamma revixit.
; totoque recanduit ore.
alimenta assumere, quæque
ta latuit scintilla favilla,
eteres agitata resurgere vires:
mor, iam quem languere putares,
m, specie præsentis inarsit.
ormosior Æsone natus
sses ignoscere amanti.
ltu, veluti tum denique viso,
et; nec se mortalia demens
t; nec se declinat ab illo.
e loqui, dextramque prehendit
um submissa voce rogavit;
um; lacrimis sit illa profusis:
leo; nec me ignorantia veri
or. Servabere munere nostro:
sa dato. Per sacra triformis
e foret quod numen in illo,
ceri cernentem cuncta futuri,
, et tanta pericula iurat.
t cantatas protinus herbas,
m; lætusque in castra recessit.
t stellas Aurora micantes:
uli sacrum Mavortis in arvum;
ugis. Medio Rex ipse resedit
us sceptroque insignis eburno.
s Vulcanum naribus efflant
: tactæque vaporibus herbæ
olent pleni resonare camini,
silices fornace soluti
m liquidarum aspergine aquarum
s clausas volventia flammas,
sonant. Tamen illis Æsone natus
re truces venientis ad ora
s, præfixaque cornua ferro;
lum pede pulsavere bisulco;
um mugitibus implevere.
Minyæ. Subit ille; nec ignes
, (tantum medicamina possunt)
aci mulcet palearia dextra:
ugo pondus grave cogit aratri
tum ferro proscindere campum.
: Minyæ clamoribus implent,
imos. Galea tum sumit ahena
; et aratos spargit in agros.
umus, valido prætincta veneno:
ntque sati nova corpora dentes.
speciem materna sumit in alvo,
s numeros componitur infans;
s communes exit in auras:
s gravidæ telluris imago
nis, fœto consurgit in arvo:
mirum, simul edita concutit arma.
nt præacutæ cuspidis hastas
ii iuvenis torquere paratos;
ultumque animumque Pelasgi.
muit, quæ tutum fecerat illum:
em tot vidit ab hostibus unum,
sine sanguine frigida sedit.
ant a se data gramina, carmen
secretasque advocat artes.
lios silicem iaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi;
Victoremque tenent; avidisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
Obstitit incepto pudor: et complexa fuisses;
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris; agisque
Carminibus grates, et Dîs auctoribus horum.
Pervigilem superest herbis sopire draconem;
Qui crista linguisque tribus præsignis, et uncis
Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
Hunc postquam sparsit, Lethæi gramine succi;
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistant,
Somnus in ignotos oculos advenit: et auro
Heros Æsonius potitur; spolioque superbus,
Muneris auctorem secum, spolia altera, portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.
Hæmoniæ matres pro gnatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres; congestaque flamma
Tura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abest gratantibus Æson,
Iam propior leto, fessusque senilibus annis.
Tum sic Æsonides: O cui debere salutem
Confiteor, coniux, quanquam mihi cuncta dedisti,
Excessitque fidem meritorum summa tuorum;
Si tamen hoc possunt: quid enim non carmina pos-(sint?
Deme meis annis, et demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrimas. Mota est pietate rogantis:
Dissimilemque animum subiit Æeta relictus.
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, coniux, scelus? ergo ego cuiquam
Posse tuæ videar spatium transcribere vitæ?
Non sinat hoc Hecate; nec tu petis æqua; sed isto,
Quod petis, experiar maius dare munus, Iason.
Arte mea soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. Modo Diva triformis
Adiuvet; et præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,
Efficerentque orbem. Postquam plenissima fulsit,
Ac solida terras spectavit imagine Luna:
Egreditur tectis, vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucresque, ferasque
Solverat alta quies: nullo cum murmure sepes,
Immotæque silent frondes; silet humidus aer:
Sidera sola micant: ad quæ sua brachia tendens
Ter se convertit; ter sumptis flumine crinem
Irroravit aquis; ternis ululatibus ora
Solvit: et in dura submisso poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidissima, quæque diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus, astra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris
Adiutrixque venis, cantusque, artesque magarum,
Quæque magas, Tellus, pollentibus instruis herbis;
Auræque, et venti, montesque, amnesque, lacusque,
Dîque omnes nemorum, Dîque omnes noctis adeste:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos: concussaque sisto,
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco; ventos abigoque vocoque;
Vipereas rumpo verbis et carmine fauces:
Vivaque saxa, sua convulsaque robora terra,
Et silvas moveo; iubeoque tremiscere montes;
Et mugire solum, manesque exire sepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesæa labores
Æra tuos minuant. Currus quoque carmine nost

Pallet avi; pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetastis, et unco
Haud patiens oneris collum pressistis aratro.
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
Custodemque rudem somni sopistis; et aurum,
Vindice decepto, Graias misistis in urbes.
Nunc opus est succis, per quos renovata senectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis; neque enim micuerunt sidera frustra;
Nec frustra volucrum tractus cervice draconum
Currus adest. Aderat demissus ab æthere currus.
Quo simul ascendit, frenataque colla draconum
Permulsit, manibusque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur: subiectaque Thessala Tempe
Despicit, et Cretæis regionibus applicat angues:
Et quas Ossa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, et Pindo maior Olympus,
Perspicit: et placita partim radice revellit;
Partim succidit curvamine falcis ahenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi: neque eras immunis, Enipeu;
Nec non Peneæ, nec non Spercheides undæ
Contribuere aliquid, iuncosaque litora Bœbes.
Carpit et Euboica vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et iam nona dies curru pennisque draconum,
Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant tacti, nisi odore, dracones;
Et tamen annosæ pellem posuere senectæ.
Constitit adveniens citra limenque, foresque;
Et tantum cœlo tegitur; refugitque viriles
Contactus; statuitque aras e cespite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Iuventæ.
Quas ubi verbenis, silvaque incinxit agresti;
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit; cultrosque in guttura velleris atri
Coniicit; et patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super invergens liquidi carchesia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carchesia lactis,
Verba simul fundit, terrenaque numina poscit:
Umbrarumque rogat rapta cum coniuge regem,
Ne properent artus anima fraudare seniles.
Quos ubi placavit precibusque et murmure longo,
Æsonis effœtum proferri corpus ad auras
Iussit, et in plenos resolutum carmine somnos,
Exanimi similem, stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æsonidem, procul hinc iubet ire ministros;
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt iussi: sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras;
Multifidasque faces in fossa sanguinis atra
Tinguit, et intinctas geminis accendit in aris:
Terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustrat.
Interea validum posito medicamen aheno
Fervet, et exultat, spumisque tumentibus albet.
Illic Hæmonia radices valle resectas,
Seminaque, floresque, et succos incoquit acres.
Adiicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addit et exceptas Luna pernocte pruinas,
Et strigis infames, ipsis cum carnibus, alas;
Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui prosecta lupi. Nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Vivacisque iecur cervi: quibus insuper addit
Ora caputque novem cornicis secula passæ.
His et mille aliis postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo iampridem mitis olivæ

Omnia confundit, summisque immi
Ecce vetus calido versatus stipes aheno
Fit viridis primo; nec longo tempore
Induit; et subito gravidis oneratur ol
At quacumque cavo spumas eiecit ah
Ignis, et in terram guttæ cecidere cal
Vernat humus: floresque et mollia pa
Quod simul ac vidit; stricto Medea re
Ense senis iugulum: veteremque exir
Passa, replet succis. Quos postquam c
Aut ore acceptos, aut vulnere, barba c
Canitie posita nigrum rapuere colore
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque
Adiectoque cavæ supplentur sanguin
Membraque luxuriant. Æson miratu
Ante quater denos hunc se reminiscit
  Viderat ex alto tanti miracula mon
Liber: et admonitus iuvenes nutricib
Posse suis reddi, petit hoc Æetida mu
  Neve doli cessent; odium cum coni
Phasias assimulat: Peliæque ad limi
Confugit: atque illam (quoniam grav
Excipiunt natæ: quas tempore callida
Colchis amicitiæ mendacis imagine c
Dumque refert, inter meritorum ma
Æsonis esse situs; atque hac in parte
Spes est virginibus Pelia subiecta cre
Arte suum parili revirescere posse pa
Iamque petunt; pretiumque iubent si
Illa brevi spatio silet; et dubitare vi
Suspenditque animos ficta gravitate
Mox ubi pollicita est, Quo sit fiducia
Muneris huius, ait: qui vestras maxi
Dux gregis inter oves, agnus medica
Protinus innumeris effœtus laniger a
Attrahitur, flexo circum cava tempo
Cuius ut Hæmonio marcentia guttur
Fodit, et exiguo maculavit sanguine
Membra simul pecudis, validosque v
Mergit in ære cavo. Minuuntur corp
Cornuaque exuitur, nec non cum cor
Et tener auditur medio balatus ahen
Nec mora; balatum mirantibus, exil
Lascivitque fuga; lactantiaque uber
Obstupuere satæ Pelia; promissaque
Exhibuere fidem, tum vero impensi
Ter iuga Phœbus equis, in Ibero gur
Dempserat; et quarta radiantia noct
Sidera; cum rapido fallax Æetias ig
Imponit purum laticem, et sine viril
Iamque neci similis, resoluto corpor
Et cum rege suo custodes somnus hal
Quem dederant cantus, magicæque
Intrarant iussæ cum Colchide limin
Ambierantque torum. Quid nunc du
Stringite, ait, gladios; veteremque h
Ut repleam vacuas iuvenili sanguine
[In manibus vestris vita est, ætasque
Si pietas ulla est, nec spes agitatis in
Officium præstate patri: telisque sen
Exigite, et saniem coniecto emittite
His, ut quæque pia est, hortatibus i
Et ne sit scelerata, facit scelus. Hau
Ulla suos spectare potest; oculosque
Cæcaque dant sævis aversæ vulnera
Ille, cruore fluens, cubito tamen all
Semilacerque toro tentat consurgere
Tot medius gladios pallentia brachia
Quid facitis, gnatæ? quid vos in fata

dere illis animique manusque.
cum verbis guttura Colchis
dis lauiatum mersit ahenis.
natis serpentibus, isset in auras,
et pœnæ. Fugit alta, superque
n, Philyreiaque tecta, superque
tu veteris loca nota Cerambi.
rum sublatus in aera pennis,
so tellus foret obruta ponto,
ugit inobrutus undas
nen a læva parte relinquit,
o longi simulacra draconis:
s; quo, nati furta, iuvencum
falsi sub imagine cervi;
rythi parva tumulatus arena;
vo latratu terruit agros.
bem, qua Coœ cornua matres
cum discederat Herculis agmen:
hodon: et Ialysios Telchinas,
ipso vitiantes omnia visu
fraternis subdidit undis.
tiquæ Cartheia mœnia Ceæ,
amas placidam de corpore natæ
nasci potuisse columbam.
ries videt, et Cycneia Tempe,
bravit olor: nam Phyllius illic
olucresque ferumque leonem
itos: taurum quoque vincere iussus
to toties iratus amore,
i taurum suprema negarat.
Cupies dare, dixit; et alto
nneti cecidisse putabant:
is pendebat in aera pennis.
lyrie, servati nescia, flendo
mque suo de nomine fecit.
leuron: in qua trepidantibus alis
atorum vulnera Combe.
Letoides aspicit arva,
si cum coniuge conscia regis.
e est: in qua cum matre Menephron
rat, sævarum more ferarum.
al hinc deflentem fata nepotis,
dam Phocen ab Apolline versi:
um lugentis in aere natam.
reis Ephyren Pirenida pennis
o veteres mortalia primo
ant pluvialibus edita fungis.
olchis arsit nova nupta venenis,
domum regis mare vidit utrumque;
um perfunditur impius ensis:
le mater, Iasonis effugit arma.]
cis ablata draconibus, intrat
quæ te, iustissime Phineu,
eripha, pariter videre volantes,
vis neptem Polypemonis alis.
geus, facto damnandus in uno:
ium est, thalami quoque fœdere iun-
Theseus, proles ignara parenti; (git.
bimarem pacaverat isthmon.
m miscet Medea, quod olim
Scythicis aconiton ab oris.
memorant e dentibus ortum
us est tenebroso cæcus hiatu:
, per quam Tirynthius heros
traque diem radiosque micantes
ulos, nexis adamante catenis,
xit; rabida qui concitus ira
ternis latratibus auras,
es spumis albentibus agros.

Has concresse putant; nactasque alimenta feracis
Fœcundique soli, vires cepisse nocendi:
Quæ, quia nascuntur, dura vivacia caute,
Agrestes aconita vocant. Ea coniugis astu
Ipse parens Ægeus nato porrexit, ut hosti.
Sumserat ignara Theseus data pocula dextra;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa sui generis; facinusque excussit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quanquam lætatur sospite nato,
Attonitus tantum, leti discrimine parvo,
Committi potuisse nefas, fovet ignibus aras,
Muneribusque Deos implet: feriuntque secures
Colla torosa boum, vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies. Agitant convivia patres,
Et medium vulgus; nec non et carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theseu,
Mirata est Marathon Cretæi sanguine tauri:
Quodque Suis securus arat Cromyona colonus,
Munus, opusque tuum est. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit et immitem Cephesias ore Procrusten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus usus;
Qui poterat curvare trabes, et agebat ab alto
Ad terram late sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoen, Lelegeia mœnia, limes
Composito Scirone patet; sparsique latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ iactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos. Scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annosque tuos numerare velimus,
Facta premant annos. Pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusque faventum
Regia; nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usque adeo nulli sincera voluptas;
Sollicitique aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos; qui quanquam milite, quanquam
Classe valet, patria tamen est firmissimus ira:
Androgeique necem iustis ulciscitur armis.
Ante tamen bellum vires acquirit amicas;
Quaque potens habitus, volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi iungit, et Astypaleia regna;
Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello:
Hinc humilem Myconon, cretosaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seri-
phon,
Marmoreamque Paron, quamque impia prodidit Arne
Sithonis accepto, quod avara poposcerat, auro.
Mutata est in avem, quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymæque, et Tenos, et Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnosiacas iuvere rates. Latere inde sinistro
Œnopiam Minos petit, Æacideia regna.
Œnopiam veteres appellavere: sed ipse
Æacus Æginan genetricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoscere famæ
Expetit: occurrunt illi, Telamonque, minorque
Quam Telamon, Peleus, et proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur, tardus gravitate senili,
Æacus; et quæ sit veniendi causa requirit.
Admonitus patrii luctus suspirat, et illi
Dicta refert rector populorum talia centum:
Arma iuves oro pro gnato sumpta; piæque
Pars sis militiæ. Tumulo solatia posco.

ic Asopiades, Petis irrita, dixit, et urbi
ud facienda meæ: neque enim coniunctior ulla
ecropidis hac est tellus: ea fœdera nobis.
ristis abit; Stabuntque tibi tua fœdera magno,
ixit et utilius bellum putat esse minari,
uam gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
lassis ab Œnopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adest, in portusque intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæque simul mandata ferebat.
Æacidæ longo iuvenes post tempore visum
Agnovere tamen Cephalum; dextrasque dedere,
Inque patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
Ingreditur; ramumque tenens popularis olivæ,
Et dextra lævaque duos ætate minores
Maior habet, Clyton et Buten, Pallante creatos.
Postquam congressus primi sua verba tulerunt
Cecropidæ, Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium; fœdusque refert, et iura parentum;
Imperiumque peti totius Achaidos addit.
Sic ubi mandatam iuvit facundia causam;
Æacus in capulo sceptri nitente sinistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ.
Nec dubie vires, quas hæc habet insula, vestras
Ducite; et omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt: superat mihi miles, et hosti.
Gratia Dis; felix et inexcusabile tempus.
Immo ita sit, Cephalus, crescat tua civibus opto
Res, ait. Adveniens equidem modo gaudia cepi;
Cum tam pulchra mihi, tam par ætate iuventus
Obvia processit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.
Æacus ingemuit; tristique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna sequetur.
Hanc utinam possem vobis memorare sine illo!
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos:
Ossa, cinisque iacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues ira populis Iunonis iniquæ
Incidit, exosæ dictas a pellice terras.
Dum visum mortale malum, tantæque latebat
Causa nocens cladis; pugnatum est arte medendi.
Exitium superabat opem, quæ victa iacebat.
Principio cœlum spissa caligine terras
Pressit, et ignavos inclusit nubibus æstus.
Dumque quater iunctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem;
Letiferis calidi spirarunt flatibus Austri.
Constat et in fontes vitium venisse, lacusque,
Milliaque incultos serpentum multa per agros
Errasse, atque suis fluvios temerasse venenis.
Strage canum prima, volucrumque, oviumque, boumque,
Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros,
Sponte sua lanæque cadunt, et corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad præsepe gemit, leto moriturus inerti.
Non aper irasci meminit, nec fidere cursu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus ursi:
Omnia languor habet: silvisque, agrisque, viisque
Corpora fœda iacent: vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor: non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapsa liquescunt,
Afflatuque nocent, et agunt contagia late.
Pervenit ad miseros damno graviore colonos

Pestis, et in magnæ domina
Viscera torrentur primo; fl
Indicium rubor est, et duct
Aspera lingua tumet; tepidi
Ora patent; auræque graves
Non stratum, non ulla pati
Dura sed in terra ponunt pr
Corpus humo gelidum, sed h
Nec moderator adest; inque
Erumpit clades; obsuntque
Quo propior quisque est, se
In partem leti citius venit:
Spes abiit, finemque vident
Indulgent animis: et nulla,
Utile enim nihil est. Passim
Fontibus, et fluviis, puteis
Nec prius est extincta sitis,
Inde graves multi nequeunt
Immoriuntur aquis: aliquis
Tantaque sunt miseris invi
Prosiliunt: aut, si prohiben
Corpora devolvunt in humu
Quisque suos: sua cuique do
Et quia causa latet, locus est
Semanimes errare viis, dum
Aspiceres; flentes alios, ter
Lassaque versantes supremo
Membraque pendentis tend
Hic, illic ubi mors deprend
Quid mihi tunc animi fuit?
Ut vitam odissem, et cuper
Quo se cumque acies oculor
Vulgus erat stratum; velut
Poma cadunt ramis; agitat
Templa vides contra, grad
Iupiter illa tenet. Quis no
Irrita tura tulit? quoties p
Pro gnato genitor, dum ve
Non exoratis animam fin
Inque manu turis pars in
Admoti quoties templis,
Concipit, et fundit puru
Haud expectato ceciderv
Ipse ego sacra Iovi pro n
Cum facerem natis, mu
Edidit; et subito collap
Exiguo tinxit subiecto
Fibra quoque ægra not
Perdiderat: tristes pe
Ante sacros vidi proie
Ante ipsas, quo mors f
Pars animam laqueo c
Morte fugant; ultro
Corpora missa neci n
Funeribus; neque eu
Aut inhumata prem
Indotata rogos: et i
Deque rogis pugna
Qui lacriment, des
Natarum matrum
Nec locus in tumu
Attonitus tanto n
Iupiter o, dixi, si
Dicta, sub ample
Nec te, magne pa
Aut mihi redde
Ille notam fulgo
Accipio, Sintqu
Signa tuæ, dixi

a patulis rarissima ramis,
ercus de semine Dodonæo.
garaspeximus agmine longo
xiguo formicas ore gerentes,
m servantes cortice callem.
n miror, Totidem, pater optime, dixi,
es, et inania mœnia supple.
nisque sonum sine flamine motis
rcus: pavido mihi membra timore
abautque comæ: tamen oscula terræ,
dedi: nec me sperare fatebar;
en, atque animo mea vota fovebam.
curis exercita corpora somnus
oculos eadem mihi quercus adesse,
lem; totidemque animalia ramis
est; pariterque tremiscere motu:
e agmen subiectis spargere in arvis.
subito, et maius maiusque videri,
umo, rectoque assistere trunco;
merumque pedum, nigrumque colorem
anam membris inducere formam.
somno vigilans mea visa; querorque
esse nihil: at in ædibus ingens
vocesque hominum exaudire videbar,
etas. Dum suspicor has quoque somni;
amon properus; foribusque reclusis,
e, pater, dixit, maiora videbis.
edior, qualesque in imagine somni
disse viros; ex ordine tales
eque. Adeunt; regemque salutant.
, populisque recentibus urbem
uos priscis cultoribus agros;
ue voco, nec origine nomina frando.
: mores, quos ante gerebant,
abent; parcumque genus, patiensque la-
nax, et qui quæsita reservent. (borum,
pares annis animisque, sequentur;
qui te feliciter attulit, Eurus
tulerat) fuerit mutatus in Austros.
ue aliis longum sermonibus illi
n. Lucis pars ultima mensæ
omnis. Iubar aureus extulerat Sol:
Eurus, redituraque vela tenebat.
Pallante sati, cui grandior ætas,
halus, simul et Pallante creati
ed adhuc regem sopor altus habebat.
les illos in limine Phocus:
, fraterque, viros ad bella legebant.
rius spatium pulchrosque recessus
eit: cum quis simul ipse resedit,
len ignota ex arbore factum
culum, cuius fuit aurea cuspis.
ediis sermonibus ille loquutus,
studiosus, ait, cædisque ferinæ:
ilva teneas hastile recisum,
bito: certe, si fraxinus esset,
oret; si cornus, nodus inesset.
re; sed non formosius isto
i telum iaculabile nostri.
is e fratribus alter: et, Usum
e mirabere, dixit, in isto.
uodcumque petit; Fortunaque missum
evolat, nullo referente, cruentum.
nis Nereius omnia quærit:
le datum; quis tanti muneris auctor?
refert; sed, quæ narrare pudori est,
rcede, silet: tactusque dolore
ae, lacrimis ita fatur obortis:
Dea, (quis possit credere?) telum

Flere facit, facietque diu, si vivere nobis
Fata diu dederint: hoc me cum coniuge cara
Perdidit: hoc utinam caruissem munere semper!
Procris erat (si forte magis pervenit ad aures
Orithyia tuas) raptæ soror Orithyiæ.
Si faciem, moresque velis conferre duarum, (theus:
Dignior ipsa rapi: pater hanc mihi iunxit Erech-
Hanc mihi iunxit Amor. Felix dicebar, eramque:
(Non ita Dis visum est) ac nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra iugalia mensis;
Cum me, cornigeris tendentem retia cervis,
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris,
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace Deæ, quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis: ego Procrin amabam;
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coitusque novos, thalamosque recentes,
Primaque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Dea est; et, Siste tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. Quod si mea provida mens est,
Non habuisse voles. Meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto,
Esse metus cœpit, ne iura iugalia coniux
Non bene servasset. Faciesque ætasque iubebat
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram; sed et hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum; sed cuncta timemus amantes.
Quærere, quo doleam, studeo; donisque pudicam
Sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori:
Immutatque meam, videor sensisse, figuram.
Palladias ineo, non cognoscendus, Athenas;
Ingredior que domum: culpa domus ipsa carebat,
Castaque signa dabat, dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechtida facto,
Ut vidi, obstupui, meditataque pæne reliqui
Tentamenta fidei: male me, quin vera faterer,
Continui; male quin, ut oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat; sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderioque calebat
Coniugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
Repulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicumque est; uni mea gaudia servo?
Cui non ista fide satis experientia sano
Magna foret? Non sum contentus, et in mea pugno
Vulnera, dum census dare me pro nocte paciscor;
Muneraque augendo tandem dubitare coegi.
Exclamo: Male tectus ego en, male pactus adulter,
Verus eram coniux: me, perfida, teste teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Insidiosa malo cum coniuge limina fugit;
Offensaque mei genus omne perosa virorum
Montibus errabat, studiis operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit: orabam veniam, et peccasse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hoc mihi confesso, læsum prius ulta pudorem,
Redditur, et dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam se parva dedisset
Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia; currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul et iaculum, manibus quod, cernis, habemus.
Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe. Mirandi novitate movebere facti.
Carmina Laiades non intellecta priorum

Solverat ingeniis; et præcipitata iacebat,
Immemor ambagum, vates obscura, suarum.
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
Pestis; et exitio multi pecorumque suoque
Rurigenæ pavere feram: vicina iuventus
Venimus; et latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu;
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quas illa sequentes
Effugit, et volucri non segnius alite ludit.
Poscor et ipse meum consensu Lælapa magno.
Muneris hoc nomen: iamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat, nec iam poteramus, ubi esset,
Scire: pedum calidus vestigia pulvis habebat.
Ipse oculis ereptus erat. Non ocior illo
Hasta, nec excussæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii subiectis imminet arvis:
Tollor eo, capioque novi spectacula cursus:
Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est: nec limite callida recto,
In spatiumve fugit; sed decipit ora sequentis,
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet, et vacuos exercet in aera morsus.
Ad iaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis indere tento,
Lumina deflexi, revocataque rursus eodem
Retuleram; medio (mirum) duo marmora campo
Aspicio; fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine cursus
Esse Deus voluit; si quis Deus affuit illis.
Hactenus; et tacuit. Iaculo quod crimen in ipso?
Phocus ait: iaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam: iuvat o! meminisse beati
Temporis, Æacida, quo primos rite per annos
Coniuge eram felix; felix erat illa marito,
Mutua cura duos, et amor socialis habebat.
Nec Iovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Ulla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
Venatum in silvas iuveniliter ire solebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
Tutus eram iaculo: sed cum satiata ferinæ
Dextera cædis erat, repetebam frigus et umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram expectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam:
Meque iuves, intresque sinus, gratissima, nostros:
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æstus.
Forsitan addiderim (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: et, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sim solitus: tu me reficisque fovesque:
Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola; meque
Spiritus iste tuus semper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis: nomenque Auræ tam sæpe vocatum
Esse putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius auctor
Procrin adit, linguaque refert audita susurra.
Credula res amor est: subito collapsa dolore,
Ut sibi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui:
Deque fide questa est; et crimine concita va
Quod nihil est, metuit; metuit sine corpore n
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat; speratque miserrima fal
Iudicioque fidem negat; et, nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior, silvasque peto: victorque per herba
Aura veni, dixi, nostroque medere labori.
Et subito gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse: veni, tamen, optima, dix
Fronde levem rursus strepitum faciente cad
Sum ratus esse feram, telumque volatile mi
Procris erat; medioque tenens in pectore vu
Hei mihi! conclamat: vox est ubi cognita fi
Coniugis, ad vocem præceps amensque cucu
Semanimem, et sparsas fœdantem sanguine
Et sua (me miserum!) de vulnere dona tra
Invenio; corpusque meo mihi carius, ulnis
Sontibus attollo: scissaque a pectore veste
Vulnera sæva ligo; conorque inhibere cru
Neu me morte sua sceleratum deserat, o
Viribus illa carens, et iam moribunda, c
Hæc se pauca loqui: Per nostri fœdera l
Perque Deos supplex oro, superosque,
Per si quid merui de te bene; perque
Nunc quoque, cum pereo, causam mihi
Ne thalamis Auram patiare innubere
Dixit; et errorem tum denique nomin
Et sensi, et docui: sed quid docuisse iuva
Labitur; et parvæ fugiunt cum sanguine
Dumque aliquid spectare potest, me sp
Infelicem animam nostroque exhalat in o
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrimans heros memora
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite, quem Cephalus cum fortibus accipit a

Liber octavus

Iam nitidum retegente diem, noctisque fuga
Tempora Lucifero, cadit Eurus; et humida s
Nubila. Dant placidi cursum redeuntibus Æ
Æacidis, Cephaloque; quibus feliciter acti
Ante expectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeia litora vastat;
Prætentatque sui vires Mavortis in urbe
Alcathoi, quam Nisus habet; cui splendidus
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Phœbes
Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria penn
Regia turris erat vocalibus addita muris;
In quibus auratam proles Letoia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus eius inhæsit.
Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi;
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo,
Tum cum pax esset. Bello quoque sæpe sole
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamque mora belli procerum quoque nomi
Armaque, equosque, habitusque, Cydon
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plus etiam, quam nosse sat est. Hac iudice, M
Seu caput abdiderat cristata casside penni
In galea formosus erat: seu sumpserat auro
Fulgentem clypeum, clypeum sumpsisse dec
Torserat adductis hastilia lenta lacertis;
Laudabat virgo iunctam cum viribus arte
Imposito patulos calamo sinuaverat arcus:

mptis iurabat stare sagittis.
m dempto nudaverat ære,
albi stratis insignia pictis
t equi, spumantiaque ora regebat;
uæ virgo Niseia compos
elix iaculum, quod tangeret ille,
premeret, felicia frena vocabat.
, (liceat modo) ferre per agmen
ile gradus: est impetus illi,
mmis in Gnosia mittere corpus
tas hosti recludere portas:
nos aliud velit. Utque sedebat
i spectans tentoria regis;
lemne geri lacrimabile bellum,
Doleo, quod Minos hostis amanti est.
forent, numquid mihi cognitus esset?
epta poterat deponere bellum
mitem, me pacis pignus habere.
uit, talis, pulcherrime rerum,
, fuit; merito Deus arsit in illa.
, si pennis lapsa per auras
m castris insistere regis:
flammasque meas, qua dote, rogarem,
ntum patrias ne posceret arces.
potius sperata cubilia, quam sim
tens; quamvis sæpe utile vinci
di fecit clementia multis.
te pro nato bella peremto:
let, causamque tuentibus armis,
emur. Qui si manet exitus urbem;
illi reserabit mœnia Mavors,
amor? melius sine cæde, moraque,
i poterit superare cruoris.
erte, ne quis tua pectora, Minos,
udens: quis enim tam dirus, ut in te
item, nisi nescius, audeat hastam?
, et stat sententia tradere mecum
am, finemque imponere bello.
arum est. Aditus custodia servat;
ortarum genitor tenet: hunc ego solum
solus mea vota moratur.
ne patre forem! Sibi quisque profecto
vis precibus Fortuna repugnat.
lum succensa cupidine tanto
ret, quodcumque obstaret amori.
et me fortior? ire per ignes,
im: neque in hoc tamen ignibus ullis,
us est: opus est mihi crine paterno.
ro pretiosior: illa beatam
otique mei factura potentem.
curarum maxima nutrix
t; tenebrisque audacia crevit.
lerat, qua curis fessa diurnis
us habet: thalamos taciturna paternos
facinus!) fatali nata parentem
oliat; prædaque potita nefanda
dium sceleris; progressaque porta
tes (meritis fiducia tanta est)
gem; quem sic affata paventem:
cinus. Proles ego regia Nisi
do patriosque meosque Penates.
e o, nisi te. Cape pignus amoris
inem; nec me nunc tradere crinem,
bi crede caput: scelerataque dextra
it. Minos porrecta refugit;
ovi respondit imagine facti:
ant, o nostri infamia secli,
sque tibi pontusque negentur.
otiar Iovis incunabula Creten,
Quæ meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: et, ut leges captis iustissimus auctor
Hostibus imposuit, classis retinacula solvi
Iussit; et æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit,
Consumtis precibus violentam transit in iram:
Intendesque manus, sparsis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quo fugis, immitis? cuius victoria nostrum
Et scelus, et meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster movit amor, nec quod spes omnis in unum
Te mea congesta est? nam quo deserta revertar?
In patriam? superata iacet: sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. Patris ad ora?
Quæ tibi donavi. Cives odere merentem;
Finitimi exemplum metuunt. Obstruximus orbem
Terrarum, nobis ut Crete sola pateret.
Hac quoque si prohibes, si nos, ingrate, relinquis,
Non genetrix Europa tibi, sed inhospita Syrtis,
Armeniæve tigres, Austrove agitata Charybdis.
Nec Iove tu natus, nec mater imagine tauri
Ducta tua est: (generis falsa est ea fabula vestri)
Et ferus, et captus nullius amore iuvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas,
Nise pater: gaudete malis modo prodita nostris
Mœnia: nam fateor, merui; et sum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat. Cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? scelus hoc patriæque patrique,
Officium tibi sit. Te vere coniuge digna est,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
Discordemque utero fœtum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt; idemque tuas, ingrate, carinas?
Iam iam Pasiphaen non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miseram! properare iuvat: divulsaque remis
Unda sonat: mecum simul ah! mea terra recedit.
Nil agis, o frustra meritorum oblite meorum.
Insequar invitum, puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. Vix dixerat; insilit undas;
Consequiturque rates, faciente Cupidine vires,
Gnosiacæque hæret comes invidiosa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Halyæetos alis)
Ibat, ut hærentem rostro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ciris; et a tonso est hoc nomen adepta capillo.
  Vota Iovi Minos taurorum corpora centum
Solvit, ut egressus ratibus Curetida terram
Contigit; et spoliis decorata est regia fixis.
Creverat opprobrium generis, fœdumque patebat
Matris adulterium monstri novitate biformis.
Destinat hunc Minos thalamis removere pudorem,
Multiplicique domo, cæcisque includere tectis.
Dædalus, ingenio fabræ celeberrimus artis,
Ponit opus; turbatque notas, et lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non secus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
Ludit; et ambiguo lapsu refluitque fluitque;
Occurrensque sibi venturas aspicit undas;
Et nunc ad fontes, nunc in mare versus apertum,
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias; vixque ipse reverti
Ad limen potuit: tanta est fallacia tecti.

Quo postquam tauri geminam iuvenisque figuram
Clausit, et Actæo bis pastum sanguine monstrum
Tertia sors annis domuit repetita novenis;
Utque ope virginea, nullis iterata priorum,
Ianua difficilis filo est inventa relecto;
Protinus Ægides, rapta Minoide, Diam
Vela dedit; comitemque suam crudelis in illo
Litore deseruit. Desertæ, et multa querenti,
Amplexus et opem Liber tulit: utque perenni
Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cœlo. Tenues volat illa per auras;
Dumque volat; gemmæ subitos vertuntur in ignes;
Consistuntque loco, specie remanente Coronæ,
Qui medius nixique genu est, anguemque tenentis.
Dædalus interea Creten, longumque perosus
Exilium, tactusque soli natalis amore,
Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, et undas
Obstruat; at cœlum certe patet: ibimus illac.
Omnia possideat, non possidet aera Minos.
Dixit: et ignotas animum dimittit in artes;
Naturamque novat: nam ponit in ordine pennas,
A minima cœptas, longam breviore sequenti;
Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tum lino medias, et ceris alligat imas.
Atque ita compositas parvo curvamine flectit;
Ut veras imitentur aves: puer Icarus una
Stabat; et, ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat, lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœptis
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus; motaque pependit in aura.
Instruit et natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo; ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola: nec te spectare Booten,
Aut Helicen iubeo, strictumve Orionis ensem.
Me duce, carpe viam. Pariter præcepta volandi
Tradit; et ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genæ maduere seniles;
Et patriæ tremuere manus. Dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo; pennisque levatus
Ante volat; comitique timet: velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem producit in aera nido.
Hortaturque sequi, damnosasque erudit artes,
Et movet ipse suas, et nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivave innixus arator,
Vidit, et obstupuit: quique æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. Et iam Iunonia læva
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictæ:
Dextra Lebynthos erant, fœcundaque melle Calymne:
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruitque ducem, cœlique cupidine tractus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos,
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque cærulea, patrium clamantia nomen,
Excipiuntur aqua, quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec iam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas aspexit in undis,
Devovitque suas artes; corpusque sepulcro
Condidit, et tellus a nomine dicta sepulti.
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix;

Et plausit pennis, testataque gaudia ca
Unica tunc volucris, nec visa prioribus
Factaque nuper avis, longum tibi, Dæd
Namque huic tradiderat, fatorum igna
Progeniem germana suam, natalibus ac
Bis puerum senis, animi ad præcepta ca
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum; ferroque incidit a
Perpetuos dentes; et serræ reperit usum
Primus et ex uno duo ferrea brachia nod
Vinxit, ut, æquali spatio distantibus il
Altera pars staret; pars altera duceret o
Dædalus invidit; sacraque ex arce Mine
Præcipitem mittit, lapsum mentitus: a
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas; ave
Reddidit, et medio velavit in aere penn
Sed vigor ingenii quondam velocis, in al
Inque pedes abiit: nomen, quod et ante,
Non tamen hæc alte volucris sua corpo
Nec facit in ramis, altoque cacumine, n
Propter humum volitat, ponitque in se
Antiquique memor metuit sublimia ca
Iamque fatigatum tellus Ætnæa tene
Dædalon: et sumptis pro supplice Cocal
Mitis habebatur. Iam lamentabile Ath
Pendere desierant Thesea laude tribut
Templa coronantur; bellatricemque M
Cum Iove Diisque vocant aliis: quos san
Muneribusque datis, et acerris turis ad
Sparserat Argolicas nomen vaga Fama
Theseos: et populi, quos dives Achaia c
Huius opem magnis imploravere pericli
Huius opem Calydon, quamvis Meleag
Sollicita supplex petiit prece: causa pe
Sus erat, infestæ famulus vindexque D
Œnea namque ferunt, pleni successibus
Primitias, frugem Cereri, sua vina Ly
Palladios flavæ latices libasse Minerva
Cœptus ab agricolis Superos pervenit a
Invidiosus honos: solas sine ture relict
Præteritæ cessasse ferunt Letoidos ara
Tangit et ira Deos. At non impune fe
Quæque inhonoratæ, non et dicemur i
Inquit: et Œneos ultorem spreta per a
Misit aprum: quanto maiores herbida t
Non habet Epiros; sed habent Sicula a
Sanguine et igne micant oculi, riget a
Et setæ densis similes hastilibus horre
Stantque velut vallum, velut alta hast
Fervida cum rauco latos stridore per a
Spuma fluit: dentes æquantur dentibu
Fulmen ab ore venit; frondes afflatibus
Is modo crescenti segetes proculcat in h
Nunc matura metit fleturi vota coloni;
Et Cererem in spicis intercipit. Area f
Et frustra exspectant promissas horrea
Sternuntur gravidi longo cum palmite
Baccaque cum ramis semper frondentis
Sævit et in pecudes. Non has pastorve c
Non armenta truces possunt defendere t
Diffugiunt populi: nec se, nisi mœnibu
Esse putant tutos: donec Meleagros, et
Lecta manus iuvenum coiere cupidine l
Tyndaridæ gemini, spectatus cæstibus
Alter equo; primæque ratis molitor Ia
Et cum Pirithoo felix concordia Thes
Et duo Thestiadæ, prolesque Aphareia
Et velox Idas; et iam non femina Cæn
Leucippusque ferox, iaculoque insigni

ie, Dryasque, et cretus Amyntore Phœ-
pares, et missus ab Elide Phyleus. (uix
aberat, magnive creator Achillis;
etiade et Hyanteo Iolao
tion, et cursu invictus Echion,
Lelex, Panopeusque, Hyleusque, ferox-
rimis etiamnum Nestor in armis: (que
ocoon antiquis misit Amyclis;
socer, cum Parrhasio Ancæo,
e sagax, et adhuc a coniuge tutus
norisque decus Tegeæa Lycei.
ummam mordebat fibula vestem;
mplex, nodum collectus in unum:
udens resonabat eburnea lævo
os: arcum quoque læva tenebat.
tus: facies, quam dicere vere
puero, puerilem in virgine posses.
vidit, pariter Calydonius heros
ente Deo: flammasque latentes
felix, si quem dignabitur, inquit,
ec plura sinunt tempusque pudorque
opus magni certaminis urget.
s trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
o, devexaque prospicit arva.
m venere viri, pars retia tendunt:
adimunt canibus: pars pressa sequuntur
; cupiuntque suum reperire periclum.
is erat: qua se demittere rivi
vialis aquæ: tenet ima lacunæ
lvæque leves, iuncique palustres,
t longa parvæ sub arundine cannæ.
itus medios violentus in hostes
ussis elisi nubibus ignes.
rsu nemus, et propulsa fragorem
lamant iuvenes, prætentaque forti
extra, lato vibrantia ferro.
itque canes, ut quisque ruenti
iquo latrantes dissipat ictu.
io primum contorta lacerto
ncoque dedit leve vulnus acerno.
miis mittentis viribus usa
tergo visa est hæsura petito:
ctor teli Pagasæus Iason.
pycides, si te coluique coloque,
petitur, certo contingere telo.
recibus Deus annuit. Ictus ab illo,
re, aper: ferrum Diana volanti
ulo: lignum sine acumine venit.
st; nec fulmine lenius arsit:
oculis, spiratque e pectore flamma.
oles, adducto concita nervo,
muros, aut plenas milite turres;
to sic impete vulnificus sus
alamon Pelagonaque, dextra tuentes
ruit. Socii rapuere iacentes.
os effugit Enæsimus ictus,
atus. Trepidantem, et terga parantem
so liquerunt poplite nervi.
ylius citra Troiana perisset
sumpto posita conamine ab hasta,
it, quæ stabat proxima, ramis;
loco tutus, quem fugerat, hostem.
ferox in querno stipite tritis,
o, frendensque recentibus armis
ui rostro femur hausit adunco.
ndum cœlestia sidera, fratres,
ui, nive candidioribus ambo
quis: ambo vibrata per auras
mulo quatiebant spicula motu.

Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas
Nec iaculis, isset, nec equo loca pervia, silvas.
Persequitur Telamon: studioque incautus eundi;
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus; celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum destringit arundo
Corpus, et exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quam Meleagros erat. Primus vidisse putamur,
Et primus sociis visum ostendisse cruorem,
Et, Meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuere viri, seque exhortantur, et addunt
Cum clamore animos; iaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet iactis: et, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite femineis quid tela virilia præsteut,
O iuvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invita perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitemque manu tollens utraque securim,
Institerat digitis, primos suspensus in artus.
Occupat audacem, quaque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.
Ibat in adversum, proles Ixionis, hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui, Procul, Ægides, o me mihi carior, inquit,
Pars animæ consiste meæ: licet eminus esse
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: et ærata torsit grave cuspide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit et Æsonides iaculum: quod casus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, et, inter
Ilia coniectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Œnidæ variat; missisque duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum sævit, dum corpora versat in orbem,
Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit,
Vulneris auctor adest, hostemque irritat ad iram:
Splendidaque adversos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii clamore secundo;
Victricemque petunt dextræ coniungere dextram:
Immanemque ferum, multa tellure iacentem,
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant; sed tela tamen sua quisque cruentant.
Ipse pede imposito caput exitiabile pressit;
Atque ita: sume mei spolium, Nonacria, iuris,
Dixit; et in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias, rigidis horrentia setis
Terga dat, et magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor.
Invidere alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, femina, nostros,
Thestiadæ clamant: neu te fiducia formæ
Decipiat; longeque tuo sit captus amore
Auctor: et huic adimunt munus, ius muneris illi.
Non tulit, et tumida frendens Mavortius ira,
Discite, raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent: hausitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulcisci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu; calidumque priori
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.

Dona Deûm templis, nato victore, ferebat,
Cum videt extinctos fratres, Althæa, referri.
Quæ, plangore dato, mœstis ululatibus urbem
Implet, et auratas mutavit vestibus atris.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus, et a lacrimis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat, quem, cum partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuere sorores;
Staminaque impresso fatalia pollice nentes;
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
O modo nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessere Deæ, flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem, sparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatusque tuos, iuvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genetrix, tædasque in fragmina poni
Imperat, et positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit: pugnant materque sororque,
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus:
Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri;
Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem:
Et modo nescio quid similis crudele minanti
Vultus erat; modo quem misereri credere posses.
Cumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor,
Inveniebantur lacrimæ tamen. Utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vicem ponit, positamque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et, consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est; nam postquam pestifer ignis
Convaluit; Rogus iste cremet mea viscera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat,
Ante sepulcrales infelix astitit aras:
Pœnarumque Deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
Ulciscor, facioque nefas: mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Œneus nato victore fruetur,
Thestius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animæque recentes,
Officium sentite meum; magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Hei mihi! quo rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus. Meruisse fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
Ergo impune feret; vivusque, et victor, et ipso
Successu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus gelidæque iacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. Pereat sceleratus; et ille
Spemque patris, regnique trahat, patriæque ruinam.
Mens ubi materna est? ubi nunc pia vota parentum?
Et, quos sustinui, bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans:
Idque ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. Cape præmia facti,
Bisque datam, primum partu, mox stipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio, et nequeo. Quid agam? modo vulnera fra-
Ante oculos mihi sunt, et tantæ cladis imago: (trum
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miseram! male vincetis; sed vincite, fratres:
Dummodo, quæ dedero vobis solatia, vosque
Ipsa sequar. Dixit, dextraque aversa trementi
Funereum torrem medios coniecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse

Stipes; et invitis correptus ab ignibus a
Inscius atque absens flamma Meleagros
Uritur; et cæcis torreri viscera sentit
Ignibus; at magnos superat virtute dolo
Quod tamen ignavo cadat, et sine sangu
Mœret; et Ancæi felicia vulnera dicit.
Grandævumque patrem, fratresque, pi
Cum gemitu, sociamque tori vocat ore
Forsitan et matrem. Crescunt ignisque
Languescuntque iterum; simul est ext
Inque leves abiit paulatim spiritus aura
Alta iacet Calydon; lugent iuvenesque
Vulgusque proceresque gemunt; scissæq
Planguntur matres Calydonides Eveni
Pulvere canitiem genitor, vultusque sen
Fœdat humi fusus; spatiosumque increp
Nam de matre manus, diri sibi conscia f
Exegit pœnas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia l
Ingeniumque capax, totumque Helicona
Tristia persequerer miserarum dicta so
Immemores decoris liventia pectora tu
Dumque manet corpus, corpus refoventq
Oscula dant ipsi, posito dant oscula lect
Post cinerem, cineres haustos ad pector
Affusæque iacent tumulo; signataque sa
Nomine complexæ, lacrimas in nomine
Quas Parthaonia tandem Latonia clade
Exsatiata domus, præter Gorgenque, n
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pen
Allevat; et longas per brachia porrigit
Corneaque ora facit; versasque per aëra

VI. Interea Theseus sociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat a
Clausit iter, fecitque moras Achelous
Imbre tumens. Succede meis, ait, incly
Cecropida; nec te committe rapacibus
Ferre trabes solidas, obliquaque volver
Murmure saxa solent. Vidi contermin
Cum gregibus stabula alta trahi; nec fo
Profuit armentis, nec equis velocibus
Multa quoque hic torrens, nivibus de m
Corpora turbineo iuvenilia vortice me
Tutior est requies; solito dum flumina
Limite, dum tenues capiat suus alveus
Annuit Ægides: Utarque, Acheloe, do
Consilioque tuo, respondit; et usus ut
Pumice multicavo, nec levibus atria t
Structa subit: molli tellus erat humid
Summa lacunabant alterno murice co
Iamque duas lucis partes Hyperione m
Discubuere toris Theseus comitesque
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, raris iam sparsus tempor
Quosque alios parili fuerat dignatus h
Amnis Acarnanum, lætissimus hospit
Protinus appositas, nudæ vestigia, N
Instruxere epulis mensas; dapibusque
In gemma posuere merum. Tum maxi
Æquora prospiciens oculis subiecta, Q
Ille locus? (digitoque ostendit) et, ins
Quod gerat illa, doce; quanquam non
Amnis ad hæc, Non est, inquit, quod ce
Quinque iacent terræ: spatium discri
Quoque minus spretæ factum mirere
Naides hæ fuerant; quæ cum bis quinq
Mactassent, rurisque Deos ad sacra vo
Immemores nostri festas duxere chor
Intumui, quantusque feror, cum plur

pariterque animis immanis et undis,
, et ab arvis arva revelli.
Nymphas, memores tum denique nostri,
lvi. Fluctus nosterque marisque
duxit humum, partesque resolvit
ediis quot cernis Echinadas undis.
se vides, procul, en procul una recessit
ihi: Perimelen navita dicit.
meum dilectæ nomen ademi.
ippodamas ægre tulit: inque profundum
pulo pituræ corpora natæ.
nque ferens, O proxima cœlo
lixi, sortite, Tridentifer, undæ,
mus, quo sacri currimus amnes,
ue audi placidus, Neptune, precantem.]
m porto, nocui. Si mitis, et æquus,
odamas, aut si minus impius esset,
misereri, ignoscere nobis.
ersæque, precor, feritate paterna
locum: vel sit locus ipsa licebit;
complectar. Movit caput æquoreus rex,
suis omnes assensibus undas.
mphe: nabat tamen. Ipse natantis
ham trepido salientia motu:
ntrecto, totum durescere sensi
ducta condi præcordia terra.
, amplexa est artus nova terra natantes,
revit mutatis insula membris.
his tacuit. Factum mirabile cunctos
idet credentes; utque Deorum
mentisque ferox Ixione natus;
nimiumque putas, Acheloe, potentes
xit, si dant adimuntque figuras.
mnes; nec talia dicta probarunt:
ne Lelex, animo maturus et ævo,
nsa est, finemque potentia cœli
quicquid Superi voluere, peractum est;
s dubites, tiliæ contermina quercus
Phrygiis, modico circumdata muro.
di: nam me Pelopeia Pittheus
, suo quondam regnata parenti.
hinc stagnum; tellus habitabilis olim;
s mergis, fulicisque palustribus undæ,
specie mortali, cumque parente
iades positis caducifer alis.
adiere, locum requiemque petentes;
clausere seræ: tamen una recepit,
n, stipulis et canna tecta palustri:
s anus, parilique ætate Philemon
is iuncti iuvenilibus; illa
asa; paupertatemque fatendo
n, nec iniqua mente ferendam.
ominos illic, famulosne requiras,
duo sunt: idem parentque iubentque.
icolæ parvos tetigere penates,
humiles intrarunt vertice postes,
x posito iussit relevare sedili;
ecit textum rude sedula Baucis.
idum cinerem dimovit, et ignes
ernos; foliisque et cortice sicco
flammas anima producit anili:
e faces, ramaliaque arida tecto
inuit, parvoque admovit aheno.
coniux riguo collegerat horto,
foliis. Furca levat ille bicorni
suis, nigro pendentia tigno;
iu resecat de tergore partem
tamque domat ferventibus undis.
s fallunt sermonibus horas;
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, curva clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
Accipit. In medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda pedibusque salignis:
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant; sed et hæc vilisque vetusque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuere Dei. Mensam succincta tremensque
Ponitur anus: mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit; quæ postquam subdita clivum
Sustulit; æquatam mentæ tersere virentes.
Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,
Intubaque, et radix, et lactis massa coacti,
Ovaque, non acri leviter versata favilla;
Omnia fictilibus. Post hæc cælatus eadem
Sistitur argilla crater; fabricataque fago
Pocula, qua cava sunt flaventibus illita ceris.
Parva mora est; epulasque foci misere calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ;
Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
Hic nux, hic mixta est rugosis carica palmis,
Prunaque, et in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est: super omnia vultus
Accessere boni, nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon,
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anser erat, minimæ custodia villæ,
Quem Dîs hospitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat;
Eluditque diu; tandemque est visus ad ipsos
Confugisse Deos. Superi vetuere necari;
Dîque sumus; meritasque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt: vobis immunibus huius
Esse mali dabitur: modo vestra relinquite tecta,
Ac nostros comitate gradus, et in ardua montis
Ite simul. Parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexere oculos, et mersa palude
Cetera prospiciunt: tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur; dum deflent fata suorum:
Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subiere columnæ:
Stramina flavescunt, adopertaque marmore tellus,
Cælatæque fores, aurataque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, iuste senex, et femina coniuge iusto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Consilium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
Poscimus; et quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem; nec coniugis unquam
Busta meæ videam; neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur: templi tutela fuere,
Donec vita data est. Annis ævoque soluti
Ante gradus sacros cum starent forte, locique
Inciperent casus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Iamque super gelidos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O coniux, dixere simul, simul abdita texit
Ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneius illic
Incola de gemina vicinos arbore truncos.

Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narravere senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos, ponensque recentia, dixi:
Cura pii Dîs sunt, et, qui coluere, coluntur.
Desierat: cunctosque et res et moverat auctor:
Thesea præcipue; quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, o fortissime, quorum
Forma semel mota est; et in hoc renovamine mansit.
Sunt, quibus in plures ius est transire figuras;
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu:
Nam modo te iuvenem, modo te videre leonem;
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras; modo te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras; interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci coniux, Erisichthone nata,
Iuris habet. Pater huius erat, qui numina Divûm
Sperneret; et nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur; et lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus,
Una nemus: vittæ mediam, memoresque tabellæ,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas;
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum: mensuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat; nec non et cætera tanto
Silva sub hac, silva quanto iacet herba sub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeius illa
Abstinuit; famulosque iubet succidere sacrum
Robur: et ut iussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta Deæ solum, sed et ipsa licebit
Sit Dea, iam tanget frondente cacumine terram.
Dixit; et, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoia quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Cœpere; ac longi pallorem ducere rami.
Cuius ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit, discussa cortice, sanguis,
Quam solet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor e cervice profusus.
Obstupuere omnes, aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, sævamque inhibere bipennim.
Aspicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit
Thessalus; inque virum convertit ab arbore ferrum,
Detruncatque caput; repetitaque robora cædit.
Editus e medio sonus est cum robore talis:
Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima, ligno,
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia leti.
Persequitur scelus ille suum; labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, et multam prostravit pondere silvam.
Attonitæ Dryades damno nemorisque suoque,
Omnes germanæ, Cererem cum vestibus atris
Mœrentes adeunt; pœnamque Erisichthonis orant.
Annuit his; capitisque sui pulcherrima motu
Concussit gravidis oneratos messibus agros:
Molitur que genus pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestifera lacerare Fame. Quæ quatenus ipsi
Non adeunda Deæ, (neque enim Cereremque Famem-
Fata coire sinunt) montani numinis unam (que
Talibus agrestem compellat, Oreada, dictis:
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus;
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremor[illegible]
Et ieiuna Fames: ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata, iube: nec copia rerum
Vincat eam; superetque meas certamine vires.
Neve viæ spatium te terreat, accipe currus;
Accipe, quos frenis alte moderere, dracones.
Et dedit. Illa dato subvecta per aera curru
Devenit in Scythiam; rigidique cacumine mo[illegible]
(Caucason appellant) serpentum colla levavit;
Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus, et raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis; cava lumina; pallor in ore;
Labra incana situ; scabri rubigine dentes;
Dura cutis, per quam spectari viscera possent;
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis;
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, et a spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, et immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim est acce[illegible]
Ausa) refert mandata Deæ; paulumque mo[illegible]
Quanquam aberat longe, quanquam [illegible]
Visa tamen sensisse Famem; retroque dra[illegible]
Egit in Hæmoniam, versis sublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria [illegible]
Illius est operi) peragit; perque aera vento
Ad iussam delata domum est; et protinus int[illegible]
Sacrilegi thalamos; altoque sopore solutum,
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur [illegible]
Seque viro inspirat, faucesque, et pectus, et [illegible]
Afflat; et in vacuis spargit ieiunia venis.
Functaque mandato fœcundum deserit orbem,
Inque domos inopes assueta revertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona p[illegible]
Mulcebat. Petit ille dapes sub imagine som[illegible]
Oraque vana movet, dentemque in dente fat[illegible]
Exercetque cibo delusum guttur inani;
Proque epulis tenues nequicquam devorat [illegible]
Ut vero est expulsa quies, furit ardor edendi;
Perque avidas fauces, immensaque viscera r[illegible]
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod a[illegible]
Poscit; et appositis queritur ieiunia mensis;
Inque epulis epulas quærit: quodque urbibu[illegible]
Quodque satis populo poterat, non sufficit [illegible]
Plusque cupit, quo plura suam demittit in a[illegible]
Utque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit a[illegible]
Utque rapax ignis non unquam alimenta re[illegible]
Innumerasque trabes cremat; et, quo copia [illegible]
Est data, plura petit; turbaque voracior ip[illegible]
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis [illegible]
Causa cibi est; semperque locus fit inanis e[illegible]
Iamque fame patrias altique voragine vent[illegible]
Attenuarat opes; sed inattenuata manebat [illegible]
Tum quoque, dira fames; implacataque vi[illegible]
Flamma gulæ. Tandem, demisso in viscer[illegible]
Filia restabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum gen[illegible]
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. (Hæc Neptunus ha[illegible]
Qui prece non spreta, quamvis modo vis[illegible]
Esset hero, formamque novat, vultumque [illegible]
Induit, et cultus piscem capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia p[illegible]
Æra cibo celas, moderator arundinis, inq[illegible]
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in [illegible]
Credulus, et nullos, nisi fixus, sentiat ha[illegible]

n vili turbatis veste capillis
steterat, (nam stantem in litore vidi)
que enim vestigia longius extant.
s bene cedere sentit; et a se
ens, his est resecuta rogantem:
gnoscas; in nullam lumina partem
c flexi; studioque operatus inhæsi.
dubites, sic has Deus æquoris artes
rmo iamdudum litore in isto,
epto, nec femina constitit ulla.
erso dominus pede pressit arenam;
it: illi sua reddita forma est.
e suam transformia corpora sentit,
minis Triopeida vendit: at illa
nc ales, modo bos, modo cervus abibat;
avido non iusta alimenta parenti.
mali postquam consumserat omnem
deratque gravi nova pabula morbo,
s lacero divellere morsu
lix minuendo corpus alebat.
xternis? etiam mihi sæpe novandi
venes, numero finita potestas.
uod nunc sum, videor; modo flector in
dux vires in cornua sumo. (anguem;
potui; nunc pars caret altera telo
vides: gemitus sunt verba secuti.

Liber nonus

truncæque Deo Neptunius heros
ntis; cum sic Calydonius amnis
tos redimitus arundine crines:
unus: quis enim sua prœlia victus
e velit? referam tamen ordine: nec tam
ici, quam contendisse decorum est;
nobis tantus solatia victor.
suo tandem pervenit ad aures
; quondam pulcherrima virgo,
fuit spes invidiosa procorum.
t soceri domus est intrata petiti,
erum, dixi, Parthaone nate.
es. Alii cessere duobus.
rum dare se, famamque laborum,
æ referebat iussa novercæ.
rpe Deum mortali cedere duxi,
ille Deus) Regem me cernis aquarum,
uis intra tua regna fluentum:
rnis hospes tibi missus ab oris,
ero, et rerum pars una tuarum.
ceat, quod me nec regia Iuno
s abest iussorum pœna laborum.
ctas Alcmena matre creatum;
sus pater est, aut crimine verus.
io patrem petis. Elige, fictum
lis, an te per dedecus ortum.
n iamdudum lumine torvo
ensæ non fortiter imperat iræ,
eddit: Melior mihi dextera lingua.
gnando superem; tu vince loquendo.
ue ferox. Puduit modo magna locutum
viridem de corpore vestem,
posui, tenuique a pectore varas
nus; et pugnæ membra paravi.
to spargit me pulvere palmis,
lvæ tactu flavescit arenæ:
cem, modo crura micantia captat,
tes: omnique a parte lacessit.
it gravitas, frustraque petebar.
moles, quam magno murmure fluctus
anet illa, suoque est pondere tuta.
Digredimur paulum, rursumque ad bella coimus;
Inque gradu stetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes iunctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, et frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ, toto nitidissima saltu,
Expetitur coniux. Spectant armenta, paventque
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Reiicere Alcides a se mea pectora: quarto
Exuit amplexus, adductaque brachia solvit;
Impulsumque manu (certum mihi vera fateri)
Protinus avertit, tergoque onerosus inhæsit.
Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen exerui sudore fluentia multo
Brachia; vix solvi duros a corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibetque resumere vires;
Et cervice mea potitur. Tum denique tellus
Pressa genu nostro est, et arenas ore momordi.
Inferior virtute meas devertor ad artes;
Elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes,
Cumque fero movi linguam stridore bisulcam,
Risit, et illudens nostras Tyrinthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit; et, ut vincas alios, Acheloe, dracones,
Pars quota Lernææ serpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impune recisum;
Quin gemino cervix hærede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis e cæde colubris,
Crescentemque malo, domui, domitamque peremi.
Quid fore te credis, falsum qui versus in anguem
Arma aliena moves, quem forma precaria celat?
Dixerat; et summo digitorum vincula collo
Iniicit. Angebar, ceu guttura forcipe pressus,
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto restabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a læva parte lacertos,
Admissumque trahens sequitur, depressaque dura
Cornua figit humo, meque alta sternit arena.
Nec satis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncaque a fronte revelli.
Naides hoc, pomis et odoro flore repletum,
Sacrarunt; divesque meo bona Copia cornu est.
Dixerat: at Nymphe ritu succincta Dianæ
Una ministrarum, fusis utrimque capillis,
Incessit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, et mensas, felicia poma, secundas.
Lux subit: et, primo feriente cacumina Sole,
Discedunt iuvenes; neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, motæque residant,
Opperiuntur, aquæ. Vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Haud tamen ablati domuit iactura decoris;
Cetera sospes erat: capitis quoque, fronde saligna,
Aut super imposita celatur arundine, damnum.
At te, Nesse ferox, eiusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri traiectum terga sagitta.
Namque, nova repetens patrios cum coniuge muros,
Venerat Eveni rapidas Iove natus ad undas.
Uberius solito nimbis hiemalibus auctus,
Verticibusque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem
Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum;
Officioque meo ripa sistetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.

[Pallentemque metu, fluviumque, ipsumque timentem]
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso.
Mox, ut erat, pharetraque gravis, spolioque leonis,
(Nam clavam, et curvos trans ripam miserat arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec qua sit clementissimus amnis
Quærit; et obsequio deferri spernit aquarum.
Iamque tenens ripam, missos cum tolleret arcus,
Coniugis agnovit vocem; Nessoque parante
Fallere depositum, Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse biformis,
Dicimus: exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar. Ultima dicta
Re probat; et missa fugientia terga sagitta
Traiicit: extabat ferrum de pectore aduncum. (men
Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque fora-
Emicuit, mixtus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus. Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: et calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercæ.
Victor ab Œchalia Cenæo sacra parabat
Vota Iovi, cum Fama loquax præcessit ad aures,
Deianira, tuas, (quæ veris addere falsa
Gaudet, et e minimo sua per mendacia crescit)
Amphitryoniadem Ioles ardore teneri.
Credit amans: Venerisque novæ perterrita fama
Indulsit primo lacrimis; flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum; mox deinde: Quid autem
Flemus? ait: pellex lacrimis lætabitur istis:
Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidque
novandum est,
Dum licet, et nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
Forte paro facinus; quantumque iniuria possit,
Femineusque dolor, iugulata pellice testor?
Incursus animus varios habet. Omnibus illi
Prætulit imbutam Nesseo sanguine vestem
Mittere, quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit; blandisque miserrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Tura dabat primis, et verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali, resolutaque flammis
Herculeos abiit, late diffusa, per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam patientia, repulit aras;
Implevitque suis nemorosum vocibus Œten.
Nec mora; letiferam conatur scindere vestem:
Qua trahitur, trahit illa cutem; fœdumque relatu,
Aut hæret membris frustra tentata revelli;
Aut laceros artus, et grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridit; coquiturque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent avidæ præcordia flammæ,
Cæruleusque fluit toto de corpore sudor:
Ambustique sonant nervi; cæcaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad sidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, pascere nostris;
Pascere, et hanc pestem specta, crudelis, ab alto:
Corque ferum satia. Vel si miserandus et hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægra
Invisamque animam, natamque laboribus, aufe
Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona nove
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirin domui: sævoque alimenta parentis
Antæo eripui: nec me pastoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere,
Vosne manus validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet; vestrum Sty
Partheniumque nemus? vestra virtute rela
Thermodontiaco cælatus balteus auro;
Pomaque ab insomni male custodita dracon
Nec mihi Centauri potuere resistere, nec m
Arcadiæ vastator aper; nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminasque resume
Quid? cum Thracas equos, humano sangui
Plenaque corporibus laceris præsepia vidi,
Visaque deieci, dominumque ipsosque pe
His elisa iacet moles Nemeæa lacertis?
Hac cælum cervice tuli? defessa iubendo
Sæva Iovis coniux: ego sum indefessus ag
Sed nova pestis adest, cui nec virtute res
Nec telis armisve potest. Pulmonibus err
Ignis edax imis, perque omnes pascitur ar
At valet Eurystheus, et sunt, qui creder
Esse Deos? Dixit. Perque altum saucius Œ
Haud aliter graditur, quam si venabula tig
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frem
Sæpe retentantem totas infringere vestes,
Sternentemque trabes, irascentemque vi
Montibus, aut patrio tendentem brachia c
Ecce Lichan trepidum, et latitantem rupe
Aspicit: utque dolor rabiem collegerat o
Tune, Licha, dixit, feralia dona tulisti?
Tune meæ necis auctor eris? Tremit ille, pa
Pallidus, et timide verba excusantia dicit.
Dicentem, genibusque manus adhibere pa
Corripit Alcides; et terque quaterque rot
Mittit in Euboicas, tormento fortius, und
Ille per aerias pendens induruit auras:
Utque ferunt imbres gelidis concrescere v
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rot
Astringi, et spissa glomerari grandine cor
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exsanguemque metu, nec quidquam humori
In rigidas versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico scopulus brevis e
Gurgite, et humanæ servat vestigia formæ.
Quem, quasi sensurum, nautæ calcare ver
Appellantque Lichan. At tu, Iovis inclyta
Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Œte,
Inque pyram structis, arcus pharetramque
Regnaque visuras iterum Troiana sagittas,
Ferre iubes Pœante satum: quo flamma mi
Subdita: dumque avidis comprenditur i
Congeriem silvæ Nemeæo vellere summa
Sternis, et imposita clavæ cervice recumb
Haud alio vultu, quam si conviva iaceres,
Inter plena meri redimitus pocula sertis.
Iamque valens, et in omne latus diffusa s
Securosque artus, contemtoremque petebat
Flamma suum. Timuere Dii pro vindice t
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Iupiter alloquitur: Nostra est timor iste v
O Superi; totoque libens mihi pectore gra
Quod memoris populi dicor rectorque pat
Et mea progenies vestro quoque tuta favore
Nam quamquam ipsius datur hoc immani

amen: sed enim, ne pectora vano
eant, Œtæas spernite flammas.
cit, vincet, quos cernitis, ignes,
rna Volcanum parte potentem
rnum est, a me quod traxit, et expers,
ie necis, nullaque domabile flamma.
unctum terra cœlestibus oris
nctisque meum lætabile factum
do: si quis tamen Hercule, si quis
liturus erit, data præmia nolet:
dari sciet, invitusque probabit.
i. Coniux quoque regia visa est
uro, duro tamen ultima vultu
Iovis, seque indoluisse notatam.
cumque fuit populabile flammæ,
tulerat; nec cognoscenda remansit
ies, nec quidquam ab origine ductum
; tantumque Iovis vestigia servat.
serpens, posita cum pelle senecta,
let, squamaque virere recenti;
ales Tirynthius exuit artus,
iore viget, maiorque videri
gusta fieri gravitate verendus.
omnipotens, inter cava nubila raptum,
curru radiantibus intulit astris.
s pondus: neque adhuc Stheneleius iras
rystheus; odiumque in prole paternum
rox: at longis anxia curis
neue, questus ubi ponat aniles,
ati testatos orbe labores,
sus, Iolen habet. Herculis illam
lamoque, animoque receperat Hyllus;
uterum generoso germine: cui sic
ene: Faveant tibi numina saltem,
e meras, tum cum matura vocabis
imidis parientibus Ilithyiam,
ifficilem Iunonis gratia fecit.
riferi cum iam natalis adesset
ecimum premeretur sidere signum;
vitas uterum mihi: quodque ferebam,
, ut posses auctorem dicere tecti
Iovem: nec iam tolerare labores
ram: quin nunc quoque frigidus artus,
horror habet; parsque est meminisse
s.
r noctes, totidem cruciata diebus,
endensque ad cœlum brachia, magno
xosque pares, clamore vocabam.
enit, sed præcorrupta, meumque
aput Iunoni vellet iniquæ.
udit gemitus; subsedit in illa
, dextroque a poplite lævum
ligitis inter se pectine iunctis,
us. Tacita quoque carmina voce
ptos tenuerunt carmina partus.
ato facio convicia demens
pioque mori; moturaque duras
silices. Matres Cadmëides adsunt,
piunt, exhortanturque dolentem.
rum, media de plebe, Galanthis,
aderat, faciendis strenua iussis;
a suis. Ea sensit iniqua
unone geri; dumque exit, et intrat
ivam residentem vidit in ara;
genibus digitis connexa tenentem;
ue es, ait, dominæ gratare; levata est
ene: potiturque puerpera voto.
asque manus stupefacta remisit
teri. Vinclis levor ipsa remissis.

Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem, prensamque ipsis Dea sæva capillis
Traxit, et e terra corpus relevare volentem
Arcuit; inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet; nec terga colorem
Amisere suum: forma est diversa priori.
Quæ, quia mendaci parientem iuverat ore,
Ore parit; nostrasque domos, ut et ante, frequentat.
  Dixit: et, admonitu veteris commota ministræ,
Ingemuit; quam sic nurus est affata gementem:
Te tamen, o genetrix, alienæ sanguine vestro
Rapta movet facies: quid, si tibi mira sororis
Fata meæ referam? quamquam lacrimæque dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex alia genuit) notissima forma
Œchalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque Dei passam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon, et habetur coniuge felix.
Est lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris efficiens: summum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum nescia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus, tepidique ope lactis alebat.
Haud procul a stagno, Tyrios imitata colores,
In spem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores; et idem factura videbar;
Namque aderam. Vidi guttas e flore cruentas
Decidere, et tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agrestes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obscœna Priapi,
Contulerat versos, servato nomine, vultus.
  Nescierat soror hoc; quæ cum perterrita retro
Ire, et adoratis vellet discedere Nymphis;
Hæserunt radice pedes. Convellere pugnat: (imo,
Nec quidquam, nisi summa, movet. Succrescit ab
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit, conata manu laniare capillos, (bant.
Fronde manum implevit: frondes caput omne tene-
At puer Amphissos (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigescere sentit
Ubera; nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, opemque
Non poteram tibi ferre, soror: quantumque valebam,
Crescentem truncum ramosque amplexa, morabar:
Et (fateor) volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miserrimus, adsunt,
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Ostendi loton. Tepido dant oscula ligno:
Affusique suæ radicibus arboris hærent.
Nil nisi iam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara soror. Lacrimæ misero de corpore factis
Irrorant foliis; ac, dum licet, oraque præstant
Vocis iter, tales effundit in aera questus:
Si qua fides miseris, hoc me per numina iuro
Non meruisse nefas: patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: si mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes, et cæsa securibus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis;
Et date nutrici: nostraque sub arbore sæpe
Lac facitote bibat; nostraque sub arbore ludat.
Cumque loqui poterit, matrem facitote salutet,
Et tristis dicat: Latet hoc sub stipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores;
Et frutices omnes corpus putet esse Dearum.
Care, vale, coniux, et tu germana paterque.
Queis si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu frondes defendite nostras.

Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est,
Erigite huc artus, et ad oscula nostra venite,
Dum tangi possum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam iam per candida mollis
Colla liber serpit, summoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus: sine munere vestro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desierant simul ora loqui, simul esse; diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.
Dumque refert Iole factum miserabile, dumque
Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat
Alcmene, flet et ipsa tamen: compescuit omnem
Res nova tristitiam; nam limine constitit alto
Pæne puer, dubiaque tegens lanugine malas
Ora, reformatus primos Iolaus in annos.
Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe,
Victa viri precibus: quæ cum iurare pararet
Dona tributuram posthac se talia nulli;
Non est passa Themis. Nam iam discordia Thebæ
Bella movent, dixit, Capaneusque nisi ab Iove vinci
Haud poterit, ibuntque pares in vulnera fratres:
Subductaque suos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates; ultusque parente parentem
Natus, erit facto pius et sceleratus eodem;
Attonitusque malis, exul mentisque domusque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris;
Donec eum coniux fatale poposcerit aurum;
Cognatumque latus Phegeius hauserit ensis.
Tum demum magno petet hos Acheloia supplex
Ab Iove Callirhoe natis infantibus annos.
Iupiter his motus, privignæ dona nurusque
Præcipiet, facietque viros impubibus annis.
Hæc ubi fatidico venturi præscia dixit
Ore Themis; vario Superi sermone fremebant,
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Coniugis esse sui: queritur canescere mitis
Iasiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poscit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, et Anchisæ renovare paciscitur annos.
Cui studeat, Deus omnis habet; crescitque favore
Turbida seditio; donec sua Iupiter ora
Solvit; et, O, nostri si qua est reverentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne sibi quis posse videtur,
Fata quoque ut superet? Fatis Iolaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis revirescere debent
Callirhoe geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque, fata regunt: quæ si mutare valerem,
Nec nostrum seri curvarent Æacon anni:
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet,
Cum Minoe meo; qui propter amara senectæ
Pondera despicitur, nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Iovis movere Deos: nec sustinet ullus
(Cum videant fessos Rhadamanthon et Æacon annis,
Et Minoa) queri. Qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas, ipso quoque nomine, gentes.
Tunc erat invalidus, Deionidenque iuventæ
Robore Miletum, Phœboque parente superbum,
Pertimuit, credensque suis insurgere regnis,
Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus.
Sponte fugis, Milete, tua; celerique carina
Ægæas metiris aquas, et in Aside terra
Mœnia constituis, positoris habentia nomen.
Hic tibi, dum sequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri, toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanee, præstanti corpora forma,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ:
Byblis Apollinei correpta cupidine fr
Non soror ut fratrem, nec qua debeba
Illa quidem primo nullos intelligit ig
Nec peccare putat, quod sæpius oscula
Quod sua fraterno circumdet brachia
Mendacique diu pietatis fallitur umbr
Paulatim declinat amor; visuraque fr
Culta venit, nimiumque cupit formos
Et, si qua est illic formosior, invidet i
Sed nondum manifesta sibi est; nullor
Igne facit votum; verumtamen æstuat
Iam dominum appellat; iam nomina s
Byblida iam mavult, quam se vocet ill
Spes tamen obscœnas animo demittere
Ausa suo vigilans: placida resoluta qui
Sæpe videt, quod amat. Visa est quoque
Corpus, et erubuit, quamvis sopita iac
Somnus abit: silet illa diu; repetitque
Ipsa suæ speciem, dubiaque ita mente p
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noc
Quam nolim rata sit! cur hæc ego som
Ille quidem est oculis quamvis formos
Et placet, et possum, si non sit frater,
Et me dignus erat. Verum nocet esse s
Dummodo tale nihil vigilans commit
Sæpe licet simili redeat sub imagine s
Testis abest somno, nec abest imitata
Pro Venus, et tenera volucer cum mat
Gaudia quanta tuli! quam me manife
Contigit! ut iacui totis resoluta medu
Ut meminisse iuvat! quamvis brevis i
Noxque fuit præceps, et cœptis invid
O ego, si liceat mutato nomine iungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nur
Quam bene, Caune, meo poteras gener
Omnia, Dî facerent, essent communi
Præter avos. Tu me vellem generosior
Nescio quam facies igitur, pulcherrim
At mihi, quæ male sum, quos tu, sorti
Nil nisi frater eris. Quod obest, id hal
Quid mihi significant ergo mea visa?
Somnia pondus habent? an habent et
Dî melius! Dî nempe suas habuere so
Sic Saturnus Opim, iunctam sibi san
Oceanus Tethyn, Iunonem rector Ol
Sunt Superis sua iura: quid ad cœlesti
Exigere humanos, diversaque fœdera
Aut nostro vetitus de corde fugabitu
Aut, hoc si nequeo, peream, precor, a
Mortua componar, positæque det osc
Et tamen arbitrium quærit res ista d
Finge placere mihi: scelus esse videbi
At non Æolidæ thalamos timuere so
Unde sed hos novi? cur hæc exempla
Quo feror? obscœnæ procul hinc disce
Nec, nisi qua fas est germanæ, frater
Si tamen ipse mei captus prior esset a
Forsitan illius possem indulgere furo
Ergo ego, quæ fueram non reiectura p
Ipsa petam? poterisne loqui? poterisn
Coget amor, potero: vel, si pudor ora
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit senten
In latus erigitur, cubitoque innixa si
Viderit; insanos, inquit, fateamur a
Hei mihi! quo labor? quem mens mea c
Et meditata manu componit verba tr
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet al
Incipit, et dubitat: scribit, damnatqu

et: mutat, culpatque, probatque:
nptas ponit, positasque resumit.
orat: quidquid factura videtur,
lta est audacia mixta pudori.
erat: visum est delere Sororem,
ctis incidere talia ceris:
lederis, non est habitura salutem,
t amans: pudet ah, pudet edere nomen!
m quæris; sine nomine vellem
causa meo; nec cognita Byblis
am spes votorum certa fuisset.
si poterant tibi pectoris index,
cies, et vultus, et humida sæpe
usa suspiria mota patenti,
exus, et quæ, si forte notasti,
on esse sororia possent.
mvis animo grave vulnus habebam,
erat furor igneus, omnia feci,
testes) ut tandem sanior essem:
violenta Cupidinis arma
, et plus, quam ferre puellam
dura tuli. Superata fateri
tuam timidis exposcere votis.
s, tu perdere solus amantem.
cias. Non hoc inimica precatur:
ibi sit iunctissima, iunctior esse
lo tecum propiore ligari.
t; et quid liceatque, nefasque,
irant; legumque examina servent:
us est annis temeraria nostris.
cimus adhuc, et cuncta licere
quimur magnorum exempla Deorum.
us pater, aut reverentia famæ,
dient; tantum absit causa timendi.
sub nomine furta tegemus.
as tecum secreta loquendi,
exus, et iungimus oscula coram.
uod desit! miserere fatentis amorem,
, nisi cogeret ultimus ardor:
eo subscribi causa sepulcro.
am perarantem plena reliquit
mmusque in margine versus adhæsit.
ssa signat sua crimina gemma,
rimis: linguam defecerat humor:
m famulis pudibunda vocavit;
ndita, Fer has, fidissime, nostro,
it longo post tempore, fratri.
psæ manibus cecidere tabellæ.
est; misit tamen. Apta minister
s adit, traditque latentia verba.
ta iuvenis Mæandrius ira,
s, lecta sibi parte, tabellas;
retinens trepidantis ab ore ministri,
titæ scelerate libidinis auctor,
, si nostrum tua fata pudorem
secum, pœnas mihi morte dedisses.
us, dominæque ferocia Cauni
lles audita, Bybli, repulsa;
um glaciali frigore pectus.
rediit; pariter rediere furores;
tales icto dedit aere voces:
d enim temeraria vulneris huius
quid, quæ celanda fuerunt,
isi properatis verba tabellis?
guis animi sententia dictis
ihi. Ne non sequeretur euntem,
li, qualis foret aura, notare
que mari decurrere; quæ nunc
implevi lintea ventis.

Auferor in scopulos igitur, submersaque toto
Obruor Oceano; neque habent mea vela recursus.
Quid? quod et ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre iubenti
Excidit, et fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse monebat,
Signaque certa dabat, si non male sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram, præsensque meos aperire furores.
Vidisset lacrimas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo;
Amplectique pedes, affusaque poscere vitam:
Et, si reiicerer, potui moritura videri.
Omnia fecissem; quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia, mentem.
Forsitan et missi sit quædam culpa ministri.
Non adiit apte; non legit idonea, credo,
Tempora; nec petiit horamque animumque vacantem.
Hæc nocuere mihi. Neque enim de tigride natus;
Nec rigidas silices, solidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. Repetendus erit; nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, dum spiritus iste manebit.
Nam primum (si facta mihi revocare liceret)
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare, secundum est.
Quippe nec ille potest (ut iam mea vota relinquam)
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et, quia desierim, leviter voluisse videbor;
Aut etiam tentasse illum, insidiisque petisse.
Vel certe non hoc, qui plurimus ussit, et urit
Pectora nostra, Deo, sed victa libidine credar.
Denique iam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi, et petii; temerata est nostra voluntas.
Ut nihil adiiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina par-
Dixit: et (incertæ tanta est discordia mentis) (vum.
Cum pigeat tentasse, libet tentare; modumque
Exit, et infelix committit sæpe repelli.
Mox ubi finis abest, patriam fugit ille, nefasque:
Inque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum vero mœstam tota Miletida mente
Defecisse ferunt: tum vero a pectore vestem
Deripuit, planxitque suos furibunda lacertos:
Iamque palam est demens, inconcessamque fatetur
Spem Veneris, sine qua patriam, invisosque penates
Deserit, et profugi sequitur vestigia fratris.
Utque tuo motæ, proles Semeleia, thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos ululasse per agros
Bubasides videre nurus: quibus illa relictis
Caras, et armiferos Lelegas Lyciamque pererrat.
Iam Cragon, et Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimæra iugo mediis in partibus ignem,
Pectus et ora leæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt silvæ, cum tu lassata sequendo
Procidis, et, dura positis tellure capillis,
Bybli, iaces, frondesque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur; sæpe, ut moderetur amori,
Præcipiunt, surdæque adhibent solatia menti.
Muta iacet; viridesque suis terit unguibus herbas
Byblis; et humectat lacrimarum gramina rivo.
Naidas his venam, quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt. Quid enim dare maius habebant?
Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravida manat tellure bitumen;
Utve sub adventum spirantis lene Favoni

Sole remollescit, quæ frigore constitit unda,
Sic lacrimis consumta suis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ; nigraque sub ilice manat.
Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implesset monstri; si non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tulisset.
Proxima Gnosiaco nam quondam Phæstia regno
Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum,
Ingenua de plebe virum: nec census in illo
Nobilitate sua maior; sed vita fidesque
Inculpata fuit. Gravidæ qui coniugis aures
Vocibus his movit, cum iam prope partus adesset;
Quæ voveam duo sunt, minimo ut relevere labore;
Utque marem parias. Onerosior altera sors est;
Et vires fortuna negat. Quod abominor, ergo
Edita forte tuo fuerit si femina partu,
(Invitus mando; pietas, ignosce) necetur.
Dixerat: et lacrimis vultum lavere profusis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arto.
Certa sua est Ligdo sententia. Iamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
Cum medio noctis spatio, sub imagine somni,
Inachis ante torum, pompa comitata suorum,
Aut stetit, aut visa est. Inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis;
Quique premit vocem, digitoque silentia suadet;
Sistraque erant, nunquamque satis quæsitus Osiris,
Plenaque somniferi serpens peregrina veneni.
Cum, velut excussam somno, et manifesta videntem
Sic affata Dea est: Pars, o Telethusa mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cum te partu Lucina levarit,
Tollere quidquid erit. Dea sum auxiliaris, opemque
Exorata fero; nec te coluisse quereris
Ingratum numen. Monuit, thalamoque recessit.
Læta toro surgit, puraque ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Ut dolor increvit, seque ipsum pondus in auras
Expulit, et nata est ignaro femina patri;
Iussit ali mater, puerum mentita; fidemque
Res habuit; neque erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. Gavisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Imperceptа pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen:
Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleste.
Par ætas, par forma fuit: primasque magistris
Accepere artes, elementa ætatis, ab isdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus; et æquum
Vulnus utrique tulit: sed erat fiducia dispar.
Coniugii pactæque exspectat tempora tædæ,
Quamque virum putat esse, suum fore credit Ianthe.
Iphis amat, qua posse frui desperat, et auget
Hoc ipsum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrimas, Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigiosa, novæque
Cura tenet Veneris? Si Di mihi parcere vellent:
[Perdere debuerant: si non et perdere vellent,]

Naturale malum saltem et de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equaru
Urit oves aries; sequitur sua femina cervum.
Sic et aves coeunt; interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Cre
Monstra ferat; taurum dilexit filia Solis,
Femina nempe marem. Meus est furiosior ill
Si verum profitemur, amor. Tamen illa secuta
Spem Veneris: tamen illa dolis, et imagine va
Passa bovem est; et erat, qui deciperetur, adult
Huc licet e toto solertia confluat orbe,
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine doct
Artibus efficiet? num te mutabit, Ianthe?
Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iph
Consiliique inopes et stultos excutis ign
Quid sis nata vide: (nisi te quoque decip
Et pete quod fas est; et ama, quod femina
Spes est quæ capiat, spes est quæ pascat am
Hanc tibi res adimit: non te custodia car
Arcet ab amplexu, nec cauti cura magist
Non patris asperitas, non se negat ipsa ro
Nec tamen est potiunda tibi: nec, ut omn
Esse potes felix; ut Dique hominesque lab
Nunc quoque votorum pars una est vana
Dique mihi faciles, quidquid valuere, ded
Quodque ego, vult genitor, vult ipse, soce
At non vult Natura, potentior omnibus ist
Quæ mihi sola nocet. Venit ecce optabile te
Luxque iugalis adest, ut iam mea fiat Ianth
Nec mihi continget: mediis sitiemus in und
Pronuba quid Iuno, quid ad hæc, Hymenæe,
Sacra, quibus qui ducat abest, ubi nubimus
Pressit ab his vocem: nec lenius altera virgo
Æstuat; utque celer venias, Hymenæe, prec
Quod petit hæc, Telethusa timens, modo te
differt:
Nunc ficto languore moram trahit. Omina sæp
Visaque causatur; sed iam consumserat omne
Materiam ficti: dilataque tempora tædæ
Institerant; unusque dies restabat: at illa
Crinalem capiti vittam natæque sibique
Detrahit, et passis aram complexa capillis,
Isi, Paretonium, Mareoticaque arva, Pharon
Quæ colis, et septem digestum in cornua Nilum
Fer, precor, inquit, opem; nostroque medere ti
Te Dea, te quondam, tuaque hæc insignia vid
Cunctaque cognovi; comitesque, facesque, son
Sistrorum, memorique animo tua iussa notavi
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior,
Consilium, monitumque tuum est. Miserere d
Auxilioque iuva. Lacrimæ sunt verba secuta
Visa Dea est movisse suas (et moverat) aras;
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulserunt, crepuitque sonabile sistru
Non secura quidem, fausto tamen omine læta,
Mater abit templo: sequitur comes Iphis eunt
Quam solita est, maiore gradu: nec candor in
Permanet; et vires augentur; et acrior ipse est
Vultus, et incomptis brevior mensura capillis
Plusque vigoris adest, habuit quam femina. Iam
Femina nuper eras, puer es. Date munera templ
Nec timida gaudete fide. Dant munera templis
Addunt et titulum; titulus breve carmen hab
Dona puer solvit, quæ femina voverat, Iphis.
Postera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, et Iuno, sociosque Hymenæus ad ig
Conveniunt; potiturque sua puer Iphis Ianthe.

Liber decimus

um croceo velatus amictu
, Ciconumque Hymenæus ad oras
ea nequicquam voce vocatur.
m: sed nec solennia verba,
, nec felix attulit omen.
m tenuit, lacrimoso stridula fumo
osque invenit motibus ignes.
gravior; nam nupta, per herbas
lum turba comitata vagatur,
n serpentis dente recepto.
peras postquam Rhodopeius auras
e non tentaret et umbras,
ia est ausus descendere porta.
ulos, simulacraque functa sepulcris,
it, inamœnaque regna tenentem
inum: pulsisque ad carmina nervis
sub terra numina mundi,
us quidquid mortale creamur,
positis ambagibus oris,
s; non huc, ut opaca viderem
li; nec uti villosa colubris
vincirem guttura monstri.
: in quam calcata venenum
crescentesque abstulit annos.
nec me tentasse negabo.
era Deus hic bene notus in ora est;
bitet sed et hic tamen auguror esse.
em non est mentita rapinam,
xit Amor. Per ego hæc loca plena ti-

gens, vastique silentia regni,
roperata retexite fata.
vobis: paulumque morati,
sedem properamus ad unam.
rnes, hæc est domus ultima; vosque
longissima regna tenetis.
iustos matura peregerit annos,
pro munere poscimus usum.
ant veniam pro coniuge, certum est
i: leto gaudete duorum.
nervosque ad verba moventem,
t animæ. Nec Tantalus undam
n: stupuitque Ixionis orbis.
r volucres; urnisque vacarunt
o sedisti, Sisyphe, saxo.
rimis victarum carmine fama est
luisse genas: nec regia coniux
nec qui regit ima, negare:
cant. Umbras erat illa recentes
passu de vulnere tardo.
gem Rhodopeius accipit heros,
ua lumina; donec Avernas
ut irrita dona futura.
s per muta silentia trames,
s, caligine densus opaca.
runt telluris margine summæ.
, metuens, avidusque videndi,
los: et protinus illa relapsa est.
ndens, prendique et prendere cap-
infelix arripit auras. (tans,
oriens non est de coniuge quidquam
enim nisi se quereretur amatam?
le, quod iam vix auribus ille
revolutaque rursus eodem est.
it gemina nece coniugis Orpheus,
nidus, medio portante catenas,
quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se crimen traxit, voluitque videri
Olenos esse nocens: tuque o confisa figuræ,
Infelix Lethæa, tuæ; iunctissima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem, frustraque iterum transire volentem,
Portitor arcuerat: septem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit.
Cura, dolorque animi, lacrimæque alimenta fuere.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Hæ-
Tertius æquoreis inclusum Piscibus annum (mon.
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; seu quod male cesserat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Iungere se vati; multæ doluere repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque inventam
Ætatis breve ver, et primos carpere flores.
Collis erat, collemque super planissima campi
Area; quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat. Qua postquam parte resedit
Dîs genitus vates, et fila sonantia movit;
Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frontibus esculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, et innuba laurus:
Et coryli fragiles, et fraxinus utilis hastis,
Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque simul salices, et aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenuesque myricæ,
Et bicolor myrtus, et baccis cærula tinus:
Vos quoque flexipedes hederæ venistis, et una
Pampineæ vites, et amictæ vitibus ulmi:
Ornique, et piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, et lentæ, victoris præmia, palmæ:
Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus,
Grata Deûm matri: siquidem Cybeleius Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
Affuit huic turbæ, metas imitata, cupressus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, et nervis temperat arcus.
Namque sacer Nymphis, Carthæa tenentibus arva,
Ingens cervus erat: lateque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: parilesque ex ære nitebant,
Auribus in geminis, circum cava tempora, baccæ.
Isque metu vacuus, naturalique pavore
Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cyparisse, tibi. Tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo residens, huc lætus et illuc
Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Æstus erat, mediusque dies: Solisque vapore
Concava litorei fervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Cervus; et arborea ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens iaculo Cyparissus acuto
Fixit; et, ut sævo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit. Quæ non solatia Phœbus
Dixit? et ut leviter, pro materiaque doleret,
Admonuit. Gemit ille tamen; munusque supremum
Hoc petit a Superis; ut tempore lugeat omni.

Iamque, per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;
Et modo, qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæsaries fieri, sumptoque rigore
Sidereum gracili spectare cacumine cœlum.
Ingemuit, tristisque Deus, Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.
Tale nemus vates contraxerat; inque ferarum
Concilio medius, turba volucrumque sedebat.
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas;
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine rupit:
Ab Iove, Musa parens, (cedunt Iovis omnia regno)
Carmina nostra move. Iovis est mihi sæpe potestas
Dicta prius: cecini plectro graviore Gigantas,
Sparsaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leviore lyra: puerosque canamus
Dilectos Superis; inconcessisque puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex Superum Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit; et inventum est aliquid, quod Iupiter esse,
Quam quod erat, mallet: nulla tamen alite verti
Dignatur; nisi quæ possit sua fulmina ferre.
Nec mora: percusso mendacibus aere pennis,
Abripit Iliaden. Qui nunc quoque pocula miscet,
Invitaque Iovi nectar Iunone ministrat.
Te quoque, Amyclide, posuisset in æthere Phœbus,
Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Qua licet, æternus tamen es; quotiesque repellit
Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso;
Tu toties oreris, viridique in cespite vernas.
Te meus ante alios genitor dilexit; et orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi,
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ.
Immemor ipse sui non retia ferre recusat;
Non tenuisse canes; non per iuga montis iniqui
Isse comes; longaque alit assuetudine flammas.
Iamque fere medius Titan venientis et actæ
Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque;
Corpora veste levant, et succo pinguis olivi
Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
Quem prius aerias libratum Phœbus in auras
Misit, et oppositas disiecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus, et exhibuit iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercusso subiecit ab aere tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æque,
Ac puer, ipse Deus; collapsosque excipit artus;
Et modo te refovet, modo tristia vulnera siccat;
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant subito caput illa gravatum,
Nec se sustineant, spectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens iacet, et defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix, humeroque recumbit.
Laberis, Œbalide, prima fraudate iuventa,
Phœbus ait; videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum. Mea dextera leto
Inscribenda tuo est. Ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest; nisi culpa potest, et amasse, vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! sed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.

Te lyra, pulsa manu, te carmina nostra
Flosque novus scripto gemitus imitabe
Tempus et illud erit, quo se fortissimu
Addat in hunc florem, folioque legatur
Talia dum vero memorantur Apollinis
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat h
Desinit esse cruor; Tyrioque nitentior
Flos oritur; formamque capit, quam lil
Purpureus color huic, argenteus esset in
Non satis hoc Phœbo est, is enim fuit au
Ipse suos gemitus foliis inscribit; et ai
Flos habet inscriptum; funestaque liter
Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon
Durat in hoc ævi, celebrandaque more p
Annua prælata redeunt Hyacinthia pom
At si forte roges fœcundam Amathu
An genuisse velit Propœtidas, abnuat a
Atque illos, gemino quondam quibus as
Frons erat; unde etiam nomen traxere C
Ante fores horum stabat Iovis Hospitis
Lugubris sceleris: quam si quis sanguin
Advena vidisset, mactatos crederet illi
Lactentes vitulos, Amathusiacasve bid
Hospes erat cæsus. Sacris offensa nefand
Ipsa suas urbes, Ophiusiaque arva para
Deserere alma Venus. Sed quid loca grat
Peccavere mea? quod crimen, dixit, in i
Exilio pœnam potius gens impia pendat
Vel nece; vel si quid medium mortisque
Idque quid esse potest, nisi versæ pœna
Dum dubitat, quo mutet eos, ad cornua
Flexit: et admonita est hæc illis posse r
Grandiaque in torvos transformat mem
Sunt tamen obscenæ Venerem Propœ
Esse negare Deam: pro quo sua numinis
Corpora cum forma primæ vulgasse fer
Utque pudor cessit, sanguisque indurui
In rigidum parvo silicem discrimine v
Quas quia Pygmalion ævum per cri
Viderat, offensus vitiis, quæ plurima n
Femineæ Natura dedit, sine coniuge co
Vivebat; thalamique diu consorte care
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpit ebur, formamque dedit, qua fe
Nulla potest; operisque sui concepit am
Virginis est veræ facies, quam vivere c
Et, si non obstet reverentia, velle mov
Ars adeo latet arte sua. Miratur, et hau
Pectore Pygmalion simulati corporis i
Sæpe manus operi tentantes admovet, a
Corpus, an illud ebur; nec ebur tamen
Oscula dat, reddique putat; loquiturqu
Et credit tactis digitos insidere membi
Et metuit pressos veniat ne livor in art
Et modo blanditias adhibet; modo grat
Munera fert illi conchas, teretesque la
Et parvas volucres, et flores mille colo
Liliaque, pictasque pilas, et ab arbore l
Heliadum lacrimas. Ornat quoque vest
Dat digitis gemmas, longoque monilia
Aure leves baccæ, redimicula pectore p
Cuncta decent; nec nuda minus formos
Collocat hanc stratis, concha Sidonide
Appellatque tori sociam; acclinataque
Mollibus in plumis, tanquam sensura,
Festa dies Veneri, tota celeberrima Cy
Venerat; et pandis inductæ cornibus au
Conciderant ictæ nivea cervice iuvenca
Turaque fumabant: cum munere functu

mide, Si Dî dare cuncta potestis,
,(non ausus, eburnea virgo,
ion) similis mea, dixit, eburnæ.
suis aderat Venus aurea festis,
velint: et, amici numinis omen,
censa est, apicemque per aera duxit.
lacra suæ petit ille puellæ;
toro dedit oscula. Visa tepere est:
rum, manibus quoque pectora tentat.
lescit ebur; positoque rigore
s, ceditque; ut Hymettia sole
it, tractataque pollice multas
ies, ipsoque fit utilis usu.
t timide gaudet, fallique veretur,
rursusque manu sua vota retractat.
liant tentatæ pollice venæ.
bius plenissima concipit heros
Veneri grates agat: oraque tandem
lsa premit; dataque oscula virgo
uit: timidumque ad lumina lumen
ter cum cœlo vidit amantem.
l fecit, adest Dea. Iamque coactis
cornu novies lunaribus orbem,
uit, de quo tenet insula nomen.
lle est, qui, si sine prole fuisset,
inyras potuisset haberi.
atæ procul hinc, procul este parentes:
iras mulcebunt carmina mentes,
ihi parte fides; nec credite factum;
, facti quoque credite pœnam.
sum sinit hoc Natura videri,
riis, et nostro gratulor orbi;
erræ, quod abest regionibus illis,
uere nefas. Sit dives amomo,
stumque suam, sudataque ligno
esque alios Panchaia tellus;
yrrham. Tanti nova non fuit arbos.
isse tibi sua tela Cupido,
ue suas a crimine vindicat isto.
o, tumidisque afflavit Echidnis,
ror. Scelus est odisse parentem:
io maius scelus: undique lecti
eres; totoque Oriente iuventus
tamen adest. Ex omnibus unum
tibi; dum ne sit in omnibus unus.
tit; fœdoque repugnat amori:
mente feror? quid molior? inquit.
Pietas, sacrataque iura parentum,
nefas, scelerique resistite tanto;
elus est: sed enim damnare negatur
pietas; coëuntque animalia nullo
nec habetur turpe iuvencæ
rgo: fit equo sua filia coniux;
t, iniit pecudes, caper: ipsaque, cuius
ta est, ex illo concipit ales.
ista licent! humana malignas
s, et quod Natura remittit,
ant. Gentes tamen esse feruntur,
to genetrix, et nata parenti
tas geminato crescit amore.
uod non nasci mihi contigit illic,
ci lædor! Quid in ista revolvor?
r, discedite: dignus amari
r, est: ergo si filia magni
yræ, Cinyræ concumbere possem.
meus est, non est meus; ipsaque damno
nitas. Aliena potentior essem.
hinc, patriosque relinquere fines,
giam. Retinet malus error amantem;

Ut præsens spectem Cinyram, tangamque, loquarque,
Osculaque admoveam, si nil conceditur ultra.
Ultra autem sperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas et iura et nomina, sentis?
Tune eris et matris pellex, et adultera patris?
Tune soror gnati, genetrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue Sorores,
Quas, facibus sævis oculos atque ora petentes,
Noxia corda vident? At tu, dum corpore non es
Passa, nefas animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
Velle puta; res ipsa vetat. Pius ille, memorque
Iuris; et o vellem similis furor esset in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa,
Nominibus dictis, cuius velit esse mariti.
Illa silet primo, patriisque in vultibus hærens,
Æstuat, et tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
Flere vetat, siccatque genas, atque oscula iungit.
Myrrha datis nimium gaudet; consultaque, qualem
Optet habere virum, Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; et, Esto
Tam pia semper, ait. Pietatis nomine dicto,
Demisit vultus, sceleris sibi conscia, virgo.
Noctis erat medium; curasque et corpora somnus
Solverat: at virgo Cinyreia pervigil igni
Carpitur indomito, furiosaque vota retractat.
Et modo desperat; modo vult tentare: pudetque,
Et cupit; et, quod agat, non invenit. Utque securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quo cadat, in dubio est, omnique a parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat.
Huc levis, atque illuc; momentaque sumit utroque.
Nec modus, aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet. Erigitur: laqueoque innectere fauces
Destinat; et, zona summo de poste revincta,
Care vale Cinyra, causam te intellige mortis,
Dixit: et aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Pervenisse ferunt, limen servantis alumnæ.
Surgit anus, reseratque fores; mortisque paratæ
Instrumenta videns, spatio conclamat eodem,
Seque ferit, scinditque sinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere causam.
Muta silet virgo, terramque immota tuetur;
Et deprensa dolet tardæ conamina mortis.
Instat anus; canosque suos, et inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut sibi committat, quidquid dolet. Illa rogantem
Aversata gemit. Certa est exquirere nutrix:
Nec solam spondere fidem. Dic, inquit, opemque
Me sine ferre tibi; non est mea pigra senectus.
Seu furor est; habeo quæ carmine sanet, et herbis.
Sive aliquis nocuit; magico lustrabere ritu:
Sive est ira Deûm, sacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? certe fortuna domusque
Sospes, et in cursu est: vivunt genetrixque, pater-
Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo (que.
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas; aliquemque tamen præsentit amorem;
Propositique tenax, quodcumque sit, orat, ut ipsi
Indicet, et gremio lacrimantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis;
Sensimus, inquit; amas; et in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec sentiet unquam
Hoc pater. Exiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, Discede, precor, miseroque pudori

Parce, ait. Instanti, Discede, aut desine, dixit,
Quærere quid doleam. Scelus est, quod scire laboras.
Horret anus; tremulasque manus annisque metuque
Tendit, et ante pedes supplex procumbit alumnæ.
Et modo blanditur; modo, si non conscia fiat,
Terret, et indicium laquei cœptæque minatur
Mortis: et officium commisso spondet amori.
Extulit illa caput, lacrimisque implevit obortis
Pectora nutricis; conataque sæpe fateri,
Sæpe tenet vocem; pudibundaque vestibus ora
Texit: et, O, dixit, felicem coniuge matrem!
Hactenus; et gemuit. Gelidos nutricis in artus,
Ossaque (sensit enim) penetrat tremor; albaque toto
Vertice canities rigidis stetit hirta capillis:
Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit: at virgo scit se non falsa moneri:
Certa mori tamen est, si non potiatur amato.
Vive, ait hæc; potiere tuo; non ausa, parente,
Dicere, conticuit; promissaque numine firmat.
Festa piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatæ corpora veste
Primitias frugum dant, spicea serta, suarum;
Perque novem noctes Venerem, tactusque viriles
In vetitis numerant. Turba Cenchreis in illa
Regis abest coniux, arcanaque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum coniuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram male sedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores,
Et faciem laudat. Quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ. Quam postquam adducere iussa
Utque domum rediit: Gaude mea, dixit, alumna: (est,
Vicimus. Infelix non toto corpore sentit
Lætitiam virgo; præsagaque pectora mœrent.
Sed tamen et gaudet: tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent, interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa suum. Fugit aurea cœlo
Luna; tegunt nigræ latitantia sidera nubes;
Nox caret igne suo: primus tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen; et tenebræ minuunt, noxque atra pudorem;
Nutricisque manum læva tenet; altera motu
Cæcum iter explorat: thalami iam limina tangit;
Iamque fores aperit; iam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuere; fugitque
Et color, et sanguis, animusque relinquit euntem.
Quoque suo propior sceleri, magis horret, et ausi
Pœnitet, et vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deducit; et alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Ista tua est, Cinyra: devotaque corpora iunxit.
Accipit obscæno genitor sua viscera lecto;
Virgineosque metus levat; hortaturque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat:
Dicat et illa, Pater, sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: et impia diro
Semine fert utero; conceptaque crimina portat.
Postera nox facinus geminat; nec finis in illa est.
Cum tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, et natam; verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina deripit ensem.
Myrrha fugit, tenebris et cæcæ munere noctis
Intercepta neci; latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ;
Cum tandem terra requievit fessa Sabæa.

Vixque uteri portabat onus: tum nes
Atque inter mortisque metus, et tædi
Est tales exorsa preces: O si qua patet
Numina confessis, merui; nec triste r
Supplicium: sed, ne violem vivosque s
Mortuaque extinctos, ambobus pellit
Mutatæque mihi vitamque necemque
Numen confessis aliquod patet: ultim
Vota suos habuere Deos; nam crura lo
Terra supervenit; ruptosque obliqua p
Porrigitur radix, longi firmamina tr
Ossaque robur agunt; mediaque mane
Sanguis it in succos: in magnos brachi
In parvos digiti: duratur cortice pelli
Iamque gravem crescens uterum perst
Pectoraque obruerat, collumque operi
Non tulit illa moram: venientique ob
Subsedit: mersitque suos in cortice vu
Quæ, quamquam amisit veteres cum c
Flet tamen; et tepidæ manant ex arbo
Est honor et lacrimis: stillataque cort
Nomen herile tenent, nulloque tacebi
At male conceptus sub robore creve
Quærebatque viam, qua se, genetrice
Exsereret: media gravidus tumet arbo
Tendit onus matrem: nec habent sua
Nec Lucina potest parientis voce voc
Niteni tamen est similis; curvataque
Dat gemitus arbor: lacrimisque cade
Constitit ad ramos mitis Lucina dole
Admovitque manus: et verba puerper
Arbor agit rimas; et fissa cortice viv
Reddit onus; vagitque puer; quem mo
Naides impositum lacrimis unxere p
Laudaret faciem Livor quoque. Qual
Corpora nudorum tabula pinguntur
Talis erat: sed, ne faciat discrimina c
Aut huic adde leves, aut illis deme pl
Labitur occulte, fallitque volatilis æ
Et nihil est annis velocius. Ille soror
Natus avoque suo, qui conditus arbo
Nuper erat genitus; modo formosissi
Iam iuvenis, iam vir, iam se formosi
Iam placet et Veneri, matrisque ulci
Namque pharetratus dum dat puer o
Inscius extanti destrinxit arundine
Læsa manu natum Dea repulit: altiu
Vulnus erat specie: primoque fefelle
Capta viri forma non iam Cythereia
Litora: non alto repetit Paphon æqu
Piscosamque Gnidon, gravidamve Am
Abstinet et cœlo: cœlo præfertur Ad
Hunc tenet: huic comes est: assuetaqu
Indulgere sibi, formamque augere co
Per iuga, per silvas, dumosaque saxa
Nuda genu, vestem ritu succincta Di
Hortaturque canes; tutæque animali
Aut pronos lepores, aut celsum in co
Aut agitat damas: a fortibus abstinet
Raptoresque lupos, armatosque ungu
Vitat, et armenti saturatos cæde leo
Te quoque, ut hos timeas, (si quid pr
Possit,) Adoni, monet. Fortisque fug
Inquit: in audaces non est audacia tu
Parce meo, iuvenis, temerarius esse p
Neve feras, quibus arma dedit Natur
Stet mihi ne magno tua gloria. Non
Nec facies, nec quæ Venerem movere
Setigerosque sues, oculosque, animos

acres in aduncis dentibus apri:
ris, et vasta leonibus ira;
hi genus est. Quæ causa, roganti,
eteris monstrum mirabere culpæ.
tus iam me lassavit; et ecce
blanditur populus umbra;
espes: libet hac requiescere tecum,
umo: pressitque et gramen, et ipsum;
uis posita cervice reclinis
is interserit oscula verbis.
ieris aliquam certamine cursus
se viros: non fabula rumor
ibat enim: nec dicere posses,
formæne bono præstantior esset.
uic de coniuge, Coniuge, dixit,
alanta, tibi; fuge coniugis usum:
gies, teque ipsa viva carebis.
lei per opacas innuba silvas
tem turbam violenta procorum
at: Nec sum potiunda, nisi, inquit,
su. Pedibus contendite mecum.
oniux thalamique dabuntur;
ardis: ea lex certaminis esto.
uit is; sed (tanta potentia formæ est)
legem temeraria turba procorum.
menes cursus spectator iniqui:
quam per tanta pericula coniux?
nos iuvenum damnarat amores.
osito corpus velamine vidit,
el quale tuum, si femina fias;
eusque manus, Ignoscite, dixit,
avi: nondum mihi præmia nota,
erant. Laudando concipit ignem;
enum currat velocius, optat,
et. Sed cur certaminis huius
fortuna relinquitur? inquit.
ipse iuvat. Dum talia secum
enes, passu volat alite virgo.
Scythica non secius ire sagitta
iuveni; tamen ille decorem
; et cursus facit ipse decorem.
ata citis talaria plantis;
ntur crines per eburnea, quæque
erant picto genualia limbo;
corpus candore ruborem
d aliter, quam cum super atria velum
rcum simulatas inficit umbras.
: hospes, decursa novissima meta est:
victrix Atalanta corona.
victi, penduntque ex fœdere pœnas.
ntu iuvenum deterritus horum
edio; vultuque in virgine fixo,
itulum superando quæris inertes?
, ait: seu me fortuna potentem
o non indignabere vinci;
genitor Megareus Onchestius; illi
avus: pronepos ego regis aquarum;
a genus est. Seu vincar, habebis
eto magnum et memorabile nomen.
molli Schœneia vultu
bitat, superari an vincere malit.
s Deus hunc formosis, inquit, iniquus
caræque iubet discrimine vitæ
tere hoc? non sum, me iudice, tanti;
gor: poteram tamen hac quoque tangi.
nc puer est? non me movet ipse, sed æ-
t virtus, et mens interrita leti? (tas.
equorea numeratur origine quartus?
at, tantique putat connubia nostra,
Ut pereat, si me Fors illi dura negarit?
Dum licet, hospes, abi; thalamosque relinque cruentos.
Coniugium crudele meum est: tibi nubere nulla
Nolet, et optari potes a sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui, tot iam ante peremptis?
Viderit: intereat, quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est, agiturque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria nostra ferendæ:
Sed non culpa mea est: utinam desistere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam velocior esses!
At quam virgineus puerili vultus in ore est!
Ah, miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem!
Vivere dignus eras: quod si felicior essem,
Nec mihi coniugium fata importuna negarent,
Unus eras, cum quo sociare cubilia possem.
Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, et non sentit amorem.
Iam solitos poscunt cursus populusque paterque;
Cum me sollicita proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes. Cythereia, comprecor, ausis
Adsit, ait, nostris; et, quos dedit, adiuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas;
Motaque sum, fateor: nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Tamaseum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima: quem mihi prisci
Sacravere senes, templisque accedere dotem
Hanc iussere meis: medio nitet arbor in arvo,
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu; nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii, docuique, quis usus in illis.
Signa tubæ dederant; cum carcere pronus uterque
Emicat, et summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adiiciunt animos iuveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentum: Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene; propera: nunc viribus utere totis;
Pelle moram; vinces. Dubium Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties, cum iam posset transire, morata est;
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
Aridus e lasso veniebat anhelitus ore;
Metaque erat longe: tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo, nitidique cupidine pomi
Declinat cursus, aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes. Resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri, cessataque tempora, cursu
Corrigit; atque iterum iuvenem post terga relinquit.
Et rursus pomi iactu remorata secundi,
Consequitur, transitque virum. Pars ultima cursus
Restabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
Iecit ab obliquo nitidum iuveniliter aurum.
An peteret, virgo visa est dubitare; coegi
Tollere, et adieci sublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate moraque.
Neve meus sermo cursu sit tardior illo;
Præterita est virgo: duxit sua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
Ferret, Adoni, fui? Nec grates immemor egit,
Nec mihi tura dedit. Subitam convertor in iram;
Contemtuque dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caveo, meque ipsa exhortor in ambos.
Templa Deûm Matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,

Transibant; et iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiva cupido
Occupat Hippomenen, a numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
Speluncæ similis, nativo pumice tectus,
Religione sacer prisca: quo multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init; et vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos; turritaque Mater,
An Stygia sontes, dubitavit, mergeret unda.
Pœna levis visa est: ergo modo levia fulvæ
Colla iubæ velant; digiti curvantur in ungues;
Ex humeris armi fiunt; in pectora totum
Pondus abit; summæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet; pro verbis murmura reddunt;
Pro thalamis celebrant silvas; aliisque timendi
Dente premunt domito Cybeleia frena leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbent,
Effuge; ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit: iunctisque per aera cygnis
Carpit iter; sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris, vestigia certa secuti,
Excivere canes, silvisque exire parentem
Fixerat obliquo iuvenis Cinyreius ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo; trepidumque, et tuta petentem
Trux aper insequitur; totosque sub inguine dentes
Abdidit, et fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longe gemitum morientis, et albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque suo iactantem sanguine corpus,
Desiluit, pariterque sinus, pariterque capillos
Rupit, et indignis percussit pectora palmis:
Questaque cum fatis; At non tamen omnia vestri
Iuris erunt, inquit: luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei; repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur: an tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Persephone, licuit? nobis Cynereius heros
Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato spargit: qui tactus ab illo
Intumuit; sic, ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla solet. Nec plene longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolor ortus;
Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo;
Namque male hærentem, et nimia levitate caducum
Excutiunt idem, qui præstant nomina, venti.

Liber undecimus

Carmine dum tali silvas, animosque ferarum
Threicius vates, et saxa sequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum, tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea, percussis sociantem carmina nervis.
E quibus una, levem iactato crine per auram,
En, ait, en hic est nostri contemtor: et hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora.
Quæ foliis præsuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est; qui missus, in ipso
Aere concentu victus vocisque lyræque est;
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,
Ante pedes iacuit: sed enim temeraria crescunt
Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erinnys.
Cunctaque tela forent cantu mollita; sed ingens
Clamor, et inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plaususque, et Bacchei ululatus
Obstrepuere sono citharæ: tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
At primum attonitas et iamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque fera[...]
Mænades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris;
Et coeunt, ut aves, si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt; structoque ut rimque t[...]
Ceu matutina cervus periturus arena,
Præda canum est; vatemque petunt; et frond[...]
Coniiciunt thyrsos, non hæc in munera facta[...]
Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
Pars torquent silices: neu desint tela furori[...]
Forte boves presso subigebant vomere terra[...]
Nec procul hinc, multo fructum sudore pa[...]
Dura lacertosi fodiebant arva coloni;
Agmine qui viso fugiunt, operisque relin[...]
Arma sui; vacuosque iacent dispersa per [...]
Sarculaque, rastrique graves, longique l[...]
Quæ postquam rapuere feræ, cornuque m[...]
Divellere boves, ad vatis fata recurrunt;
Tendentemque manus et in illo tempore p[...]
Irrita dicentem, nec quidquam voce move[...]
Sacrilegæ perimunt: Perque os (pro Iupi[...]
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba fera[...]
Te rigidæ silices, tua carmina sæpe secuta[...]
Fleverunt silvæ: positis te frondibus arbor[...]
Tonsa comam, luxit: lacrimis quoque flu[...]
Increvisse suis; obscuraque carbasa pullo
Naïdes et Dryades, passosque habuere capil[...]
Membra iacent diversa locis: caput, Hebre, ly[...]
Excipis, et (mirum) medio dum labitur a[...]
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lin[...]
Murmurat exanimis; respondent flebile rip[...]
Iamque mare invectæ flumen populare relin[...]
Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit, et sparsos stillanti rore capillos.
Tandem Phœbus adest, morsusque inferre p[...]
Arcet, et in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat; et patulos (ut erant) indurat hiatus.
Umbra subit terras; et, quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoscit; quærensque per arva pi[...]
Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur u[...]
Hic modo coniunctis spatiantur passibus a[...]
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius a[...]
Eurydicenque suam iam tuto respicit Orph[...]
Non impune tamen scelus hoc sinit esse Ly[...]
Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in silvis matres Edonidas omnes,
Quæ fecere nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum quæque s[...]
Traxit; et in solidam detrusit acumine terr[...]
Utque suum laqueis, quos callidus abdidit a[...]
Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri[...]
Plangitur, ac trepidans astringit vincula m[...]
Sic, ut quæque solo defixa cohæserat harum,
Externata fugam frustra tentabat: at illam
Lenta tenet radix, exultantemque coercet:
Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, e[...]
Aspicit in teretes lignum succedere suras;
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percussit: pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri; porrectaque brachia veras
Esse putes ramos, et non fallere putando.

c Bacchoest: ipsosquoque deserit agros:
meliore, sui vineta Tymoli,
etit; quamvis non aureus illo
caris erat invidiosus arenis.
cohors Satyri, Bacchæque frequentant:
est. Titubantem annisque meroque
re Phryges, vinctumque coronis
xere Midan; cui Thracius Orpheus
rat, cum Cecropio Eumolpo.
novit socium comitemque sacrorum,
ntu festum genialiter egit
e dies, et iunctas ordine noctes.
um sublime coegerat agmen
imus, Lydos cum lætus in agros
iuveni Silenum reddit alumno.
tandi gratum, sed inutile, fecit
rium, gaudens altore recepto.
us donis, ait: Effice, quidquid
gero, fulvum vertatur in aurum.
s, nocituraque munera solvit
luit, quod non meliora petisset.
audetque malo Berecynthius heros;
e fidem tangendo singula tentat.
redens, non alta fronde virentem
virgam; virga aurea facta est.
saxum; saxum quoque palluit auro.
lebam: contactu gleba potenti
ntes Cereris decerpsit aristas
erat: demptum tenet arbore pomum:
onasse putes: si postibus altis
tos; postes radiare videntur.
ndis palmas ubi laverat undis,
almis Danaen eludere posset.
suas animo capit, aurea fingens
enti mensas posuere ministri,
ibus, nec tostæ frugis egentes.
re ille sua Cerealia dextra
gerat, Cerealia dona rigebant:
ido convellere dente parabat,
dapes, admoto dente, nitebant.
ris auctorem muneris undis,
tus aurum fluitare videres.
vitate mali, divesque, miserque,
t opes; et, quæ modo voverat, odit.
mem relevat: sitis arida guttur
o meritus torquetur ab auro.
e manus et splendida brachia tollens,
enææ pater; peccavimus, inquit;
, precor, speciosoque eripe damno.
umen Bacchus peccasse fatentem
ctamque fidem, data munera, solvit.
ptato maneas circumlitus auro,
magnis vicinum Sardibus amnem;
n montis labentibus obvius undis
donec venias ad fluminis ortus:
e tuum fonti, qua plurimus exit,
, corpusque simul, simul elue crimen.
ccedit aquæ: vis aurea tinxit
umano de corpore cessit in amnem.
iam veteris percepto semine venæ
auro madidis pallentia glebis.
us opes, silvas et rura colebat,
ntanis habitantem semper in antris.
ngenium mansit; nocituraque, ut ante,
domino stolidæ præcordia mentis.
rospiciens, late riget arduus alto
cessu, clivoque extentus utroque,
c, illinc parvis finitur Hypæpis.
teneris iactat sua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen;
Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Iudice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior iudex consedit; et aures
Liberat arboribus: quercu coma cærula tantum
Cingitur; et pendent circum cava tempora glandes.
Isque Deum pecoris spectans; In iudice, dixit,
Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delenit; post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phœbi: vultum sua silva secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnaside vinctus
Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
Distinctamque fidem gemmis, et dentibus Indis
Sustinet a læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto
Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana iubet Tmolus citharæ submittere cannas.
Iudicium sanctique placet sententia montis
Omnibus. arguitur tamen, atque iniusta vocatur
Unius sermone Midæ: nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in spatium, villisque albentibus implet,
Instabilesque imo facit, et dat posse moveri.
Cætera sunt hominis; partem damnatur in unam:
Induiturque aures lente gradientis aselli.
Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris:
Sed, solitus longos ferro resecare capillos,
Viderat hoc famulus: qui, cum nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit; humumque
Effodit, et, domini quales aspexerit aures,
Voce refert parva; terræque immurmurat haustæ.
Indiciumque suæ vocis tellure regesta
Obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit; et, ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab Austro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.
Ultus abit Tmolo, liquidumque per aera vectus
Angustum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedonteis Letoius astitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœtæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Troiæ
Laomedonta videt, susceptaque magna labore
Crescere difficili, nec opes exposcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Ædificant muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur, et addit
Perfidiæ cumulum falsis periuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: et omnes
Inclinavit aquas ad avaræ litora Troiæ.
Inque freti formam terras convertit; opesque
Abstulit agricolis; et fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc satis est: regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo. Quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides, promissaque munera, dictos
Poscit equos; tantique operis mercede negata;
Bis periura capit superatæ mœnia Troiæ.
Nec, pars militiæ, Telamon, sine honore recessit;
Hesioneque data potitur: nam coniuge Peleus
Clarus erat Diva; nec avi magis ille superbit
Nomine, quam soceri: siquidem Iovis esse nepoti
Contigit haud uni; coniux Dea contigit uni.
Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, un
Concipe: mater eris iuveni, qui fortibus actis

Acta patris vincet; maiorque vocabitur illo.
Ergo, ne quidquam mundus Iove maius haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes,
Iupiter æquoreæ Thetidis connubia vitat:
Inque suo Æaciden succedere vota nepotem
Iussit, et amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Hæmoniæ curvos falcatus in arcus;
Brachia procurrunt; ubi, si foret altior unda,
Portus erat: summis inductum est æquor arenis.
Litus habet solidum, quod nec vestigia servet;
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat alga.
Myrtea silva subest, bicoloribus obsita baccis.
Est specus in medio; natura factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quo sæpe venire
Frenato delphine sedens, Theti nuda, solebas.
Illic te Peleus, ut somno vincta iacebas,
Occupat: et quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod nisi venisses, variatis sæpe figuris,
Ad solitas artes, auso foret ille potitus.
Sed modo tu volucris; (volucrem tamen ille tenebat)
Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa
Territus Æacidas a corpore brachia solvit.
Inde Deos pelagi, vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, et fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacida, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modo, cum gelido sopita quiescet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quidquid erit, dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat hæc Proteus, et condidit æquore vultum;
Admisitque suos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Hesperium temone fretum; cum pulchra relicto
Nereïs ingreditur consueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaserat artus,
Illa novat formas: donec sua membra teneri
Sentit, et in partes diversas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, sine numine vincis:
Exhibita estque Thetis. Confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.
Felix et nato, felix et coniuge Peleus;
Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno sanguine sontem,
Expulsumque domo patria Trachinia tellus
Accipit. Hic regnum sine vi, sine cæde, tenebat
Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore mœstus,
Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademptum.
Quo postquam Æacides fessus curaque viaque
Venit; et intravit, paucis comitantibus, urbem;
Quosque greges pecorum, quæ secum armenta trahebat,
Haud procul a muris sub opaca valle reliquit.
Copia cum facta est adeundi prima tyranni;
Velamenta manu prætendens supplice, qui sit,
Quoque satus, memorat; tantum sua crimina celat.
Mentiturque fugæ causam, petit urbe, vel agro
Se iuvet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Nostra patent, Peleu; nec inhospita regna tenemus.
Adiicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumque Iovem: nec tempora perde precando:
Quod petis, omne feres: tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacumque vides. Utinam meliora videres!
Et flebat. Moveat quæ tantos causa dolores,
Peleusque comitesque rogant; quibus ille profatur:
Forsitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, et omnes
Terret aves, semper pennas habuisse putetis.
[Vir fuit: et tanta est animi constantia, [illegible]
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dædalion, illo genitore creatus,
Qui vocat Auroram, cœloque novissimus exit.
Culta mihi pax est, pacis mihi cura tenendæ,
Coniugiique fuit: fratri fera bella placebant.
[Illius virtus gentes, regesque subegit:
Quæ nunc Thisbæas agitat mutata [illegible]
Nata erat huic Chione, quæ dotatissima [illegible]
Mille procis placuit, bis septem nubilis [illegible]
Forte revertentes Phœbus, Maiaque creatus, [illegible]
Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem. [illegible]
Spem Veneris differt in tempora noctis [illegible]
Non tulit ille moras: virgaque movente [illegible]
Virginis os tangit. Tactu iacet illa [illegible]
Vimque Dei patitur. Nox cœlum [illegible]
Phœbus anum simulat, præceptaque [illegible]
Ut sua maturus complevit tempora [illegible]
Alipedis de stirpe Dei, versuta propago, [illegible]
Nascitur Autolycus, furtum [illegible]
Qui facere assuerat, patriæ non [illegible]
Candida de nigris, et de candentibus [illegible]
Nascitur e Phœbo (namque est enixa [illegible]
Carmine vocali clarus, citharaque [illegible]
Quid peperisse duos, et Dîs placuisse [illegible]
Et forti genitore, et progenitore [illegible]
Esse satam prodest? an obest quoque [illegible]
Obfuit huic certe: quæ se præferre [illegible]
Sustinuit, faciemque Deæ culpavit: at [illegible]
Ira ferox mota est: Factisque [illegible]
Nec mora; curvavit cornu, nervoque [illegible]
Impulit; et meritam traiecit arundine [illegible]
Lingua tacet: nec vox tentataque verba [illegible]
Conantemque loqui cum sanguine vita [illegible]
Quem (misera o pietas!) ego tum patruoque [illegible]
Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura [illegible]
Accipit; et natam delamentatur ademptam.
Ut vero ardentem vidit, quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus [illegible]
Concita membra fugæ mandat: similisque [illegible]
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Qua via nulla, ruit. Iam tum mihi currere [illegible]
Plus homine est; alasque pedes sumsisse [illegible]
[Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti]
Vertice Parnasi potitur. Miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, et subitis pendentem sustulit [illegible]
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus [illegible]
Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Et nunc accipiter, nullis satis æquus, in [illegible]
Sævit aves; aliisque dolens fit causa dolendi.
Quæ dum Lucifero genitus miracula [illegible]
De consorte suo; cursu festinus anhelo
Advolat armenti custos Phoceus Anetor.
Heu Peleu, Peleu, magnæ tibi nuntius [illegible]
Cladis! ait. Quodcumque ferat, iubet [illegible]
Pendet, et ipse metu trepidat Trachinius [illegible]
Ille refert: Fessos ad litora curva iuvencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse [illegible]
Parsque boum fulvis genua inclinarat arenis, [illegible]
Latarumque iacens campum spectabat aquarum;
Pars gradibus tardis illuc errabat et illuc:
Nant alii, celsoque extant super æquora [illegible]
Templa mari subsunt, nec marmore clara, [illegible]
Sed trabibus densis, lucoque umbrosa [illegible]

sque tenent. Hos navita templi
, dum retia litore siccat.
ic est, densis obsessa salictis,
atis fecit maris unda paludem.
avi strepitans, loca proxima terret,
pas; ulvisque palustribus exit,
is, et spisso sanguine rictus
ra suffusus lumina flamma.
sævit pariter rabieque fameque,
: neque enim ieiunia curat
ramque famem satiare, sed omne
tum, sternitque hostiliter omne.
nobis funesto saucia morsu,
s, leto est data. Sanguine litus
rubent, demugitæque paludes.
osa est, nec res dubitare remittit:
iquid, cuncti coeamus, et arma,
us, coniunctaque telâ feramus.
: nec Pelea damna movebant:
nissi, Nereida colligit orbam
ias extincto mittere Phoco.
ros, violentaque sumere tela
us; cum quis simul ipse parabat
e coniux excita tumultu
dum totos ornata capillos,
s; colloque infusa mariti,
um sine se, verbisque precatur,
masque duas ut servet in una.
lcbros, Regina, piosque
na est promissi gratia vestri.
mihi contra nova monstra moveri.
lum pelagi est. Erat ardua turris,
ma; patens loca grata carinis.
, stratosque in litore tauros
iciunt, vastatoremque cruento
os infectum sanguine villos.
dens in aperti litora ponti,
s Psamathen, ut finiat iram,
ferat: nec vocibus illa rogantis
dæ. Thetis hanc pro coniuge supplex
: sed enim irrevocatus ab acri
tat, dulcedine sanguinis asper;
tem laceræ cervice iuvencæ
vit: corpus, præterque colorem
: lapidis color indicat, illum
pum, iam non debere timeri.
profugum consistere Pelea terra
gnetas adit vagus exul, et illic
nio purgamina cædis Acasto.
isque sui, fratremque secutis
turbatus pectora Ceyx,
ras, hominum oblectamina, sortes,
at ire Deum: nam templa profanus
yis faciebat Delphica Phorbas.
nte sui, fidissima, certam
ne: cui protinus intima frigus
; buxoque simillimus ora
imisque genæ maduere profusis.
, ter fletibus ora rigavit;
s interrumpente querelas,
tuam, dixit, carissime, mentem
quæ cura mei prius esse solebat?
one securus abesse relicta;
acet; iam sum tibi carior absens.
ras iter est, tantumque dolebo;
am; curæque timore carebunt.
ent, et ponti tristis imago:
tabulas in litore vidi;
lis sine corpore nomina legi.

Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quod socer Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
Contineat ventos, et, cum velit, æquora placet.
Cum semel emissi tenuerunt æquora venti;
Nil illis vetitum est, incommendataque tellus
Omnis, et omne fretum. Cœli quoque nubila vexant,
Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, et sæpe paterna
Parva domo vidi) magis hoc reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, coniux, nimiumque es certus eundi,
Me quoque tolle simul: certe iactabimur una:
Nec, nisi quæ patiar, metuam; pariterque feremus
Quidquid erit; pariter super æquora lata feremur.
Talibus Æolidos dictis lacrimisque movetur
Sidereus coniux; neque enim minor ignis in ipso est;
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli,
Multaque respondit, timidum solantia pectus;
Nec tamen idcirco causam probat: addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora; sed tibi iuro
Per patrios ignes (si me modo fata remittent)
Ante reversurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promissis spes est admota recursus;
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique suis pinum iubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti præsaga futuri,
Horruit Halcyone; lacrimasque emisit obortas;
Amplexusque dedit; tristique miserrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapsaque corpore tota est.
Ast iuvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos;
Æqualique ictu scindunt freta: sustulit illa
Humentes oculos; stantemque in puppe recurva,
Concussaque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt, redditque notas. Ubi terra recessit
Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vultus,
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat, spatio submota, videri;
Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ponit: renovat lectusque locusque
Halcyonæ lacrimas, et quæ pars, admonet, absit.
Portubus exierant; et moverat aura rudentes.
Obvertit lateri pendentes navita remos;
Cornuaque in summa locat arbore; totaque malo
Carbasa deducit; venientesque excipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius æquor
Puppe secabatur, longeque erat utraque tellus,
Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus; et præceps spirare valentius Eurus.
Ardua, iamdudum, demittite cornua, rector
Clamat; et antennis totum subnectite velum.
Hic iubet: impediunt adversæ iussa procellæ;
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii subducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor:
Hic rapit antennas. Quæ dum sine lege geruntur,
Aspera crescit hiems; omnique e parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miscent.
Ipse pavet, nec se, qui sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector; nec quid iubeatve, vetetve:
Tanta mali moles, totaque potentior arte est.
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
Pontus, et inductas aspergine tingere nubes.

Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
Concolor est illis; Stygia modo nigrior unda:
Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modo sublimis, veluti de vertice montis,
Despicere in valles, imumque Acheronta videtur;
Nunc, ubi demissam curvum circumstetit æquor,
Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem;
Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries ballistave concutit arces.
Utque solent, sumptis in cursu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela leones;
Sic ubi se ventis admiserat unda coortis,
Ibat in arma ratis, multoque erat altior illis.
Iamque labant cunei, spoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres;
Inque fretum credas totum descendere cœlum;
Inque plagas cœli tumefactum ascendere pontum.
Vela madent nimbis; et cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ. Caret ignibus æther;
Cæcaque nox premitur tenebris hiemisque suisque.
Discutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque iam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus: et, ut miles, numero præstantior omni,
Cum sæpe assiluit defensæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus.
Sic ubi pulsarunt acres latera ardua fluctus,
Vastius insurgens decimæ ruit impetus undæ:
Nec prius absistit fessam oppugnare carinam,
Quam velut in captæ descendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum,
Pars maris intus erat. Trepidant haud secius omnes
Quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars: animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrimas; stupet hic; vocat ille beatos,
Funera quos maneant; hic votis numen adorat,
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem: subeunt illi fratresque parensque;
Huic cum pignoribus domus, et quod cuique relictum (est.
Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: et, cum desideret unam,
Gaudet abesse tamen. Patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
Verum ubi sit nescit. Tanta vertigine pontus
Fervet; et inducta piceis e nubibus umbra
Omne latet cœlum; duplicataque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor:
Frangitur et regimen; spoliisque animosa superstans
Unda, velut victrix, sinuatas despicit undas;
Nec levius, quam si quis Athon, Pindumve, revulsos
Sede sua, totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit; pariterque et pondere et ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neque in aera reddita, fato
Functa suo est. Alii partes et membra carinæ
Trunca tenent. Tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigii Ceyx; socerumque patremque
Invocat (heu!) frustra: sed plurima nantis in ore
Halcyone coniux: illam meminitque refertque:
Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
Optat; et exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.

Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur; et rupta mersum caput obruit unda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes; et iam, quas induat ille,
Festinat vestes; iam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat; reditusque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat;
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat;
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad [illegible]
Utque foret sospes coniux suus, utque [illegible]
Optabat, nullamque sibi præferret: at illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet; utque manus funestas arceat aris,
Iri, meæ, dixit, fidissima nuntia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam,
Extinctique iube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen, veros imitantia [illegible]
Dixerat. Induitur velamina mille [illegible]
Iris, et arquato cœlum curvamine [illegible]
Tecta petit iussi sub rupe latentia [illegible]
Est prope Cimmerios longo spelunca [illegible]
Mons cavus, ignavi domus et penetralia [illegible]
Quo nunquam radiis oriens, mediusve, [illegible]
Phœbus adire potest: nebulæ [illegible]
Exhalantur humo, dubiæque [illegible]
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram; nec voce silentia [illegible]
Sollicitive canes; canibusve sagacior [illegible]
Non fera, non pecudes, non moti [illegible]
Humanæve sonum reddunt convicia [illegible]
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab [illegible]
Rivus aquæ Lethes; per quem cum [illegible]
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ; quarum de lacte [illegible]
Nox legit, et spargit per opacas humida [illegible]
Ianua, quæ verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota; custos in limine nullus.
At medio torus est, ebeno sublimis in antro,
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipse Deus, membris languore [illegible]
Hunc circa passim, varias imitantia formas,
Somnia vana iacent totidem, quot messis [illegible]
Silva gerit frondes, eiectas litus arenas.
Quo simul intravit, manibusque obstantia [illegible]
Somnia dimovit: vestis fulgore reluxit
Sacra domus; tardaque Deus gravitate [illegible]
Vix oculos tollens; iterumque iterumque [illegible]
Summaque percutiens nutanti pectora [illegible]
Excussit tandem sibi se; cubitoque levatus,
Quid veniat (cognorat enim) scitatur. At [illegible]
Somne, quies rerum, placidissime Somne [illegible]
Pax animi, quem cura fugit; qui corda [illegible]
Fessa ministeriis mulces, reparasque [illegible]
Somnia, quæ veras æquent imitamine [illegible]
Herculea Trachine iube, sub imagine [illegible]
Halcyonen adeant, simulacraque [illegible]
Imperat hoc Iuno. Postquam mandata [illegible]
Iris, abit: neque enim ulterius tolerare [illegible]
Vim poterat: labique ut Somnum sensit [illegible]
Effugit; et remeat per quos modo [illegible]
At pater e populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatoremque figuræ
Morphea. Non illo iussos solertius alter
Exprimit incessus, vultumque, [illegible]

t consuetissima cuique
s homines imitatur: at alter
is, fit longo corpore serpens.
i, mortale Phobetora vulgus
m diversæ tertius artis (bemque,
umum, saxumque, undamque, tra-
ima, feliciter omnia transit.
asque suos ostendere vultus
los alii plebemque pererrant.
r; cunctisque e fratribus unum
gat Thaumantidos edita, Somnus
olli languore solutus
, stratoque recondidit alto.
repitus facientibus alis,
que moræ breve tempus in urbem
m: positisque e corpore pennis
it: formaque sub illa
similis, sine vestibus ullis,
m miseræ stetit. Uda videtur
sque gravis fluere unda capillis.
ens, fletu super ora refuso,
Ceyca, miserrima coniux?
facies nece? Respice; nosces:
o coniuge coniugis umbram.
, nobis tua vota tulerunt.
ibi me promittere noli.
rendit in æquore navim
iactatam flamine solvit:
m frustra clamantia nomen,
non hæc tibi nuntiat auctor
a vagis rumoribus audis:
æsens mea naufragus edo.
imas; lugubriaque indue: nec me
inania Tartara mitte.
Morpheus; quam coniugis illa
fletus quoque fundere veros
que manus Ceycis habebant.
e lacrimans, motatque lacertos
usque petens amplectitur auras:
e: quo te rapis? ibimus una.]
e viri, turbata soporem
si sit circumspicit illic,
t. Nam moti voce ministri
Postquam non invenit usquam,
, laniatque a pectore vestes,
rit. Nec crinem solvere curat;
quæ luctus causa, roganti,
e, nulla est, ait: occidit una
lantia tollite verba.
: vidi, agnovique, manusque
upiens retinere, tetendi.
umbra tamen manifesta, virique
quidem, si quæris, habebat
ec, quo prius ore, nitebat.
que, et adhuc humente capillo
t hoc miserabilis ipso
it, vestigia si qua supersint.
o quod divinante timebam;
ventos sequerere rogabam?
oniam periturus abibas,
s. Tecum fuit utile, tecum
m de vitæ tempore quidquam
, nec mors discreta fuisset.
, iactor nunc fluctibus absens:
tus habet. Crudelior ipso
go, si vitam ducere nitar
ugnem superesse dolori.
; nec te, miserande, relinquam;
n veniam comes; inque sepulcro,

Si non urna, tamen iunget nos litera: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni
Plangor, et attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad litus, et illum
Mœsta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula litore, dicit,
[Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque]
Prospicit; in liquida, spatio distante, tuetur
Nescio quid, quasi corpus, aqua; primoque, quid illud
Esset, erat dubium: postquam paulo appulit unda,
Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est,
Et tamquam ignoto lacrimas daret, Heu, miser, inquit,
Quisquis es, et si qua est coniux tibi! Fluctibus actum
Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur, (quæ
Hoc minus, et minus est amens sua. Iamque propin-
Admotum terræ, iam quod cognoscere posset,
Cernit. Erat coniux. Ille est, exclamat, et una
Ora, comas, vestem lacerat; tendensque trementes
Ad Ceyca manus, Sic, o carissime coniux,
Sic ad me, miserande, redis? ait. Adiacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris iras
Frangit, et incursus quæ prædelassat aquarum.
Insilit huc; mirumque fuit potuisse; volabat;
Percutiensque levem modo natis aera pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas.
Dumque volat, mœsto similem, plenumque querelæ
Ora dedere sonum, tenui crepitantia rostro.
[Ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.]
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat; at ille
Senserat: et tandem, Superis miserantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius isdem
Tunc quoque mansit amor; nec coniugiale solutum
Fœdus in alitibus: coeunt, fiuntque parentes;
Perque dies placidos, hiberno tempore, septem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, et arcet
Æolus egressu, præstatque nepotibus æquor.

Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat, et ad finem servatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si fors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem, substrictaque crura gerentem,
Aspicis, (ostendens spatiosum guttura mergum)
Regia progenies, et, si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quæris, sunt huius origo
Ilus, et Assaracus, raptusque Iovi Ganymedes,
Laomedonque senex, Priamusque novissima Troiæ
Tempora sortitus. Frater fuit Hectoris iste;
Qui, nisi sensisset prima nova fata iuventa,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis est illum proles enixa Dymantis.
Æsacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur Alexirhoe, Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes; nitidaque remotus ab aula
Secretos montes, et inambitiosa colebat
Rura; nec Iliacos cœtus, nisi rarus, adibat.
Non agreste tamen nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, silvas captatam sæpe per omnes
Aspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
Iniectos humeris siccantem sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longeque lacu deprensa relicto
Accipitrem fluvialis anas; quam Troius heros

Insequitur, celeremque metu celer urget amore.
Ecce latens herba coluber fugientis adunco
Dente pedem strinxit, virusque in corpore linquit.
Cum vita suppressa fuga est, Amplectitur amens
Exanimem, clamatque, Piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui; nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo: vulnus ab angue,
A me causa data est. Ego sim sceleratior illo,
Ni tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit; et e scopulo, quem rauca subederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit, nantemque per æquora pennis
Texit; et optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi,
Obstarique animæ, misera de sede volenti
Exire: utque novas humeris assumpserat alas,
Subvolat, atque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus. Furit Æsacos, inque profundum
Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem; longa internodia crurum,
Longa manet cervix; caput est a corpore longe.
Æquor amat, nomenque tenet, quia mergitur, illo.

Liber duodecimus

Nescius assumptis Priamus pater Æsacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi,
Postmodo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam: coniurataeque sequuntur
Mille rates, gentisque simul commune Pelasgæ:
Nec dilata foret vindicta, nisi æquora sævi
Invia fecissent venti, Bœotaque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Iovi cum sacra parassent,
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum, cœptis quæ stabat proxima sacris:
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa:
Quas simul, et matrem circum sua damna volantem,
Corripuit serpens, avidaque recondidit alvo.
Obstupuere omnes: at veri providus augur
Thestorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
Troia cadet; sed erit nostri mora longa laboris;
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, et servat serpentis imagine saxum.
  Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
Bellaque non transfert: et sunt, qui parcere Troiæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerat urbi.
At non Thestorides: nec enim nescitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Esse Deæ. Postquam pietatem publica causa,
Rexque patrem vicit, castumque datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
Victa Dea est, nubemque oculis obiecit; et inter
Officium turbamque sacri, vocesque precantum,
Supposita fertur mutasse Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit:
Accipiunt ventos a tergo mille carinæ;
Multaque perpessæ Phrygia potiuntur arena.
  Orbe locus medio est, inter terrasque, fretumque,
Cœlestesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce;
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, et nullis inclusit limina portis.

Nocte dieque patet. Tota est ex ære s
Tota fremit, vocesque refert, iteratq
Nulla quies intus, nullaque silentia p
Nec tamen est clamor, sed parvæ mu
Qualia de pelagi, si quis procul audia
Esse solent; qualemve sonum, cum Iu
Increpuit nubes, extrema tonitrua re
Atria turba tenent: veniunt leve vulg
Mixtaque cum veris passim comment
Millia rumorum; confusaque verba v
E quibus hi vacuas implent sermonib
Hi narrata ferunt alio, mensuraque fi
Crescit, et auditis aliquid novus adii
Illic Credulitas, illic temerarius Err
Vanaque Lætitia est, consternatique
Seditioque repens, dubioque auctore
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque g
Et tellure, videt, totumque inquirit i
  Fecerat hæc notum, Graias cum m
Adventare rates; neque inexpectatus
Hostis adest. Prohibent aditu, litusq
Troes; et Hectorea primus fataliter h
Protesilae, cadis: commissaque prælia
Stant Danais, fortisque animæ nece c
Nec Phryges exiguo, quid Achaia dex
Sanguine senserunt. Et iam Sigæa ru
Litora: iam leto, proles Neptunia, C
Mille viros dederat: iam curru instab
Troasque Peliacæ sternebat cuspidis i
Agmina: perque acies, aut Cycnum a
Congreditur Cycno: decimum dilatu
Hector erat: tum colla iugo candentia
Exhortatus equos, currum direxit in
Concutiensque suis vibrantia tela lac
Quisquis es, o iuvenis, solatia mortis
Dixit, ab Hæmonio quod sis iugulatu
Hactenus Æacides. Vocem gravis has
Sed quanquam certa nullus fuit erro
Nil tamen emissi profecit acumine fe
Utque hebeti pectus tantummodo co
Nate Dea, (nam te fama prænovimus
Ille, quid a nobis vulnus miraris abe
(Mirabatur enim.) Non hæc, quam c
Fulva iubis cassis, neque onus cava p
Auxilio mihi sunt; decor est quæsit
Mars quoque ob hoc capere arma sole
Tegminis officium; tamen indestrict
Est aliquid, non esse satum Nereide,
Nereaque, et natas, et totum tempera
Dixit; et hæsurum clypei curvamine
Misit in Æaciden, quod et æs, et pro
Terga novena boum: decimo tamen c
Excutit hoc heros, rursusque tremen
Tela manu torsit: rursus sine vulner
Sincerumque fuit; nec tertia cuspis
Et se præbentem valuit destringere
Haud secus exarsit, quam circo taur
Cum sua terribili petit irritamina c
Puniceas vestes, elusaque vulnera se
Num tamen exciderit ferrum conside
Hærebat ligno. Manus est mea debili
Quasque, ait, ante habuit vires, effu
Nam certe valuit, vel cum Lyrnesia
Mœnia desieci; vel cum Tenedonque
Eetioneas implevi sanguine Thebas;
Vel cum purpureus populari cæde Ca
Fluxit, opusque meæ bis sensit Tele
Hic quoque tot cæsis, quorum per lit
Et feci, et video, valuit mea dextra,

ctis veluti male crederet, hastam
m Lycia de plebe Menœten,
ul, subiectaque pectora rupit.
gravem moribundo vertice terram,
dem calido de vulnere telum, (hasta.
manus est, hæc, qua modo vicimus,
dem: sit in hoc precor exitus idem.
mque petit, nec fraxinus errat;
muit non evitata sinistro;
o solidave a caute, repulsa est.
s erat, signatum sanguine Cycnum
tra fuerat gavisus, Achilles:
lum: sanguis erat ille Menœtæ.
ps, curru fremebundus ab alto,
o securum cominus hostem
mam gladio, galeamque cavari
o lædi quoque corpore ferrum.
ius; clypeoque adversa reducto
viri, capulo cava tempora pulsat;
ens instat, turbatque, ruitque.
gat requiem. Pavor occupat illum,
natant tenebræ: retroque ferenti
nedio lapis obstitit arvo.
ulsum resupino pectore Cycnum
, terræque afflixit Achilles.
ibusque premens præcordia duris,
leæ; quæ presso subdita mento
et respiramen iterque
. Victum spoliare parabat:
let: corpus Deus æquoris album
erem, cuius modo nomen habebat.
c requiem multorum pugna dierum
is pars utraque substitit armis.
hrygios servat custodia muros,
as servat custodia fossas,
t, qua Cycni victor Achilles
placabat sanguine vaccæ.
it prosecta calentibus aris,
penetravit in æthera nidor;
m, pars est data cætera mensis.
s proceres, et corpora tosta
vinoque levant curasque sitimque;
æ, non illos carmina vocum,
ori delectat tibia buxi:
mone trahunt; virtusque loquendi
gnam referunt hostisque, suamque;
a, atque exhausta pericula sæpe
iuvat. Quid enim loqueretur Achilles?
magnum potius loquerentur Achil-
ue domito victoria Cycno (lem?
. Visum mirabile cunctis,
rpus nullo penetrabile telo,
l vulnera erat, ferrumque terebat.
cides; hoc mirabantur Achivi.
ait: Vestro fuit unicus ævo
i, nulloque forabilis ictu
olim patientem vulnera mille,
so, Perrhæbum Cænea vidi:
um, qui factis inclytus, Othryn
e id mirum magis esset in illo,
rat. Monstri novitate moventur,
, narretque rogant: quos inter Achil-
nctis eadem est audire voluntas, (les,
, ævi prudentia nostri,
neus, cur in contraria versus;
a, cuius certamine pugnæ
sit victus; si victus ab ullo est.
uamvis obstet mihi tarda vetustas,
giant, primis spectata sub annis,

Plura tamen memini, nec, quæ magis hæreat illa,
Pectore res nostro est, inter bellique domique
Acta tot: ac si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere, vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateia Cænis,
Thessalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis, Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos;
Sed iam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa tuæ. Nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos; secretaque litora carpens
Æquorei vim passa Dei est: ita Fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ;
Elige quid voveas. Eadem hoc quoque Fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc iniuria votum
Tale pati nil posse mihi: da, femina ne sim,
Omnia præstiteris. Graviore novissima dixit
Verba sono, poteratque viri vox illa videri:
Sicut erat. Nam iam voto Deus æquoris alti
Annuerat, dederatque super, ne saucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
Munere lætus abit; studiisque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneiaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus,
Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere iusserat antro.
Hæmonii proceres aderant; aderamus et ipsi;
Festaque confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, et ignibus atria fumant.
Cinctaque adest virgo matrum, nuruumque caterva,
Præsignis facie. Felicem diximus illa
Coniuge Pirithoum: quod pæne fefellimus omen.
Nam tibi, sævorum sævissime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine visa
Ardet; et ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversæ turbant convivia mensæ;
Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probarant,
Aut poterant, rapiunt; captæque erat urbis imago.
Femineo clamore sonat domus: Ocius omnes
Surgimus; et primus, Quæ te vecordia, Theseus,
Euryte, pulsat, ait; qui, me vivente, lacessas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
Submovet instantes, raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta potest; sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
Forte fuit iuxta, signis extantibus asper,
Antiquus crater; quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides, adversaque misit in ora. (que,
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merum-
Vulnere et ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat. Ardescunt germani cæde bimembres:
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: et prima pocula pugna
Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, tum bello et cædibus, aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis; et primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithæ Celadontis; et ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exiluere oculi; disiectisque ossibus oris

Acta retro naris, medioque infixa palato est.
Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, disiecto in pectora mento:
Cumque atro mixtos sputantem sanguine dentes,
Vulnere tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur istis?
Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, et medium Lapitharum iecit in agmen,
Depressitque duos, Brotean, et Orion. Orio
Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
Sæpe reluctanti constabat cornua Lunæ.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius, telique habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruiturque oculos: quorum pars cornibus hæret,
Pars fluit in barbam, concretaque sanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Pruniceum torrem, dextraque a parte Charaxi
Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines; et vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curva
Cum faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet, et in trepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit; inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas. Socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen:
Gaudia nec retinet Rhœtus: sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis castrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum stipite vulnus:
Terque quaterque gravi iuncturas verticis ictu
Rupit; et in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum Corythumque Dryantaque transit.
E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Corythus; Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Evagros ait: nec dicere Rhœtus
Plura sinit; rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur; sed non in te quoque constitit idem
Exitus: assiduæ successu cædis ovantem,
Qua iuncta est humero cervix, sude figis obusta.
Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
Rhœtus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit et Orneus, Lycabasque, et saucius armo
Dexteriore Medon, et cum Pisenore Thaumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto nunc vulnere tardius ibat;
Et Pholus, et Melaneus, et Abas prædator aprorum,
Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.
At non Eurynomus, Lycidasque, et Areos, et Im-
Effugere necem; quos omnes dextra Dryantis (breus
Perculit adversos. Adversum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tulisti:
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu, ductis sine fine iacebat
Sopitus venis, et inexperrectus Aphidas:
Languentique manu carchesia mixta tenebat,
Fusus in Ossææ villosis pellibus ursæ.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit amento digitos, Minimeque, dixit,
Cum Styge vina bibes, Phorbas: nec plura mora
In iuvenem torsit iaculum; ferrataque collo
Fraxinus, ut casu iacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu; plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum, conantem evellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibu
Et quatit huc illuc, labefactaque robora iacta
Lancea Pirithoi, costis immissa Petræi,
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant,
Pirithoi cecidisse Chromin: sed uterque
Victori titulum, quam Dictys Helopsque, de
Fixus Helops iaculo, quod pervia tempora fe
Et missum a dextra lævam penetravit in au
Dictys, ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixiona natu
Decidit in præceps, et pondere corporis or
Ingentem fregit, suaque induit ilia fracta
Ultor adest Aphareus, saxumque e monte
Mittere conatur: conantem stipite quern
Occupat Ægides, cubitique ingentia fran
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergoque Bienoris al
Insilit, haud solito quemquam portare, nisi
Opposuitque genu costis; prensamque sinist
Cæsariem retinens, vultum, minitantiaque
Robore nodoso, præduraque tempora, fregit
Robore Nedymnum, iaculatoremque Lycot
Sternit, et immissa protectum pectora barba
Hippason, et summis extantem Riphea silvis,
Tereaque, Hæmoniis qui prensos montibus
Ferre domum vivos, indignantesque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultra
Thesea Demoleon; solidoque revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit, præfractam misit in h
Sed procul a telo Theseus veniente recessit,
Pallados admonitu, (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit, nam Crantor
Abscidit iugulo pectusque, humerumque sinist
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector, bello superatus, Amy
Æacidæ dederat pacis pignusque, fidemque.
Hunc procul ut fœdo disiectum vulnere Pele
Vidit, At inferias, iuvenum gratissime Cran
Accipe, ait: validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus, h
Quæ laterum cratem perrumpit, et ossibus h
Intremuit. Trahit ille manu sine cuspide lig
Id quoque vix sequitur: cuspis pulmone ret
Ipse dolor vires animo dabat: æger in hostem
Erigitur, pedibusque virum proculcat equ
Excipit ille ictus galea clypeoque sonantes,
Defensatque humeros, prætentaque sustin
Perque armos uno duo pectora perforat ictu
Ante tamen leto dederat Phlegræon, et Hyl
Eminus; Hiphinoum collato Marte, Clani
Additur his Dorylas, qui tempora tecta ge
Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Aspice, dixi
Quantum concedant nostro tua cornua ferro
Et iaculum torsi; quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus: fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, et acerbo vulnere victum,
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub al

que ferox sua viscera traxit;
avit; calcataque rupit; et illis
mpediit, et inani concidit alvo.
em tua, Cyllare, forma redemit,
e formam concedimus illi.
piens: barbæ color aureus: aureaque
lios coma descendebat in armos;
igor; cervix, humerique, manusque,
ificum laudatis proxima signis,
ri est: nec equi mendosa sub illa
ro facies. Da colla, caputque:
erit. Sic tergum sessile, sic stant
oris totus pice nigrior atra:
tamen: color est quoque cruribus albus
stiere sua de gente; sed una
nome; qua nulla nitentior inter
habitavit femina silvis.
iis, et amando, et amare fatendo
enet. Cultus quoque quantus in illis
mbris; ut sit coma pectine lævis,
naris, modo se violave rosave
dum candentia lilia gestet;
is Pagasææ vertice silvæ
vet, bis flumine corpora tingat.
eceant, electarumque ferarum,
at lateri prætendat vellera lævo.
lis: errant in montibus una:
beunt: et tum Lapitheia tecta
ter, pariter fera bella gerebant.
rto est: iaculum de parte sinistra
ius, quam collo pectora subsunt,
t: parvo cor vulnere læsum
pto post tela educta refrixit.
nome morientes excipit artus:
anu vulnus fovet; oraque ad ora
e animæ fugienti obsistere tentat.
ctum, dictis, quæ clamor ad aures
s, telo, quod inhæserat illi,
ensque suum complexa maritum est.
at et ille meos, qui sena leonum
se connexis vellera nodis,
minemque simul protectus equumque:
so, quem vix iuga bina moverent
leniden a summo vertice fregit.
itas capitis latissima; perque os,
ares, oculosque, auresque, cerebrum
luti concretum vimine querno
liquor rari sub pondere cribri
imitur per densa foramina spissus.
arat hunc armis nudare iacentem,
enitor, gladium spoliantis in ima
thonius quoque, Teleboasque
stro. Ramum prior ille bifurcum
aculum: iaculo mihi vulnera fecit:
pparet adhuc vetus inde cicatrix.
eram capienda ad Pergama mitti:
magni, si non superare, morari
meis: illo sed tempore nullus,
tor erat: nunc me mea deficit ætas.
orem gemini Periphanta Pyreti;
referam? qui quadrupedantis Oecli
so cornum sine cuspide vultu.
nium Macareus in pectus adacto
lupum. Memini et venabula condi
eis manibus coniecta, Cymeli.
ris tantum cecinisse futura
lopsum. Mopso iaculante biformis
traque loqui tentavit Odites,
ingua, mentoque ad guttura fixo.

Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, securiferumque Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum nomenque notavi.
Provolat Emathii spoliis armatus Halesi,
Quem dederat leto, membrisque et corpore Latreus
Maximus: huic ætas inter iuvenemque, senemque;
Vis iuvenilis erat: variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque sarissa
Conspicuus; faciemque obversus in agmen utrumque,
Armaque concussit, certumque equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras:
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi femina semper,
Tu mihi Cænis eris: nec te natalis origo
Comminuit? mentemque subit, quo præmia facto,
Quaque viri falsam speciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid sis passa; columque,
I, cape cum calathis, et stamina pollice torque:
Bella relinque viris. Iactanti talia Cæneus
Extentum cursu missa latus eruit hasta,
Qua vir equo commissus erat. Furit ille dolore,
Nudaque Phyllei iuvenis ferit ora sarissa.
Non secus hæc resilit, quam tecti a culmine grando;
Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
Cominus aggreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non sunt.
Haud tamen effugies; medio iugulaberis ense,
Quandoquidem mucro est hebes; inquit: et in latus ensem
Obliquat, longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti,
Fractaque dissiluit percusso lamina collo.
Ut satis illæsos miranti præbuit artus,
Nunc age, ait Cæneus, nostro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus demisit in armos
Ensem fatiferum, cæcamque in viscera movit,
Versavitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vasto rabidi clamore bimembres,
Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
Tela retusa cadunt: manet imperfossus ab omni
Inque cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus superamur ab uno,
Vixque viro: quanquam ille vir est: nos segnibus actis,
Quod fuit ille, sumus. Quid membra immania prosunt?
Quid geminæ vires? quid, quod fortissima rerum
In nobis natura duplex animalia iunxit?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
Esse reor; qui tantus erat, Iunonis ut altæ
Spem caperet: nos semimari superamur ab hoste.
Saxa, trabesque super, totosque involvite montes;
Vivacemque animam missis elidite silvis.
Silva premat fauces: et erit pro vulnere pondus.
Dixit; et insani deiectam viribus Austri
Forte trabem nactus, validum coniecit in hostem:
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, sub pondere Cæneus
Æstuat arboreo, congestaque robora duris
Fert humeris: sed enim postquam super ora caputque
Crevit onus, neque habet, quas ducat, spiritus auras,
Deficit interdum: modo se super aera frustra
Tollere conatur, iactasque evolvere silvas:
Interdumque movet: veluti, quam cernimus, ecce;
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est: alii sub inania corpus
Tartara detrusum silvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides; medioque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire sub auras,

Quæ mihi tunc primum, tunc est conspecta supremum.
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, et ingenti circum clangore sonantem
Aspexit, pariterque oculis animoque secutus;
O salve, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxima, vir quondam, sed nunc avis unica, Caneu.
Credita res auctore suo est: dolor addidit iram;
Oppressumque ægre tulimus tot ab hostibus unum.
Nec prius abstitimus ferrum exercere cruore,
Quam data pars leto, partem fuga noxque removit.
Hæc inter Lapithas, et semihomines Centauros
Prælia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atque ait: Herculeæ mirum est oblivia laudis
Acta tibi, senior: certe mihi sæpe referre
Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.
Tristis ad hæc Pylius: Quid me meminisse malorum
Cogis, et obductos annis rescindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offensasque fateri?
Ille quidem maiora fide (Di!) gessit et orbem
Implevit meritis, quod mallem posse negari:
Sed neque Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus. Quis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor Messania mœnia quondam
Stravit; et immeritas urbes, Elinque Pylonque,
Diruit, inque meos ferrum flammasque penates
Impulit: utque alios taceam, quos ille peremit;
Bis sex Nelidæ fuimus, conspecta iuventus:
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus: atque alios vinci potuisse ferendum est.
Mira Periclymeni mors est; cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusque reponere sumptas
Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
Hic, ubi nequicquam est formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre solet pedibus, Divûm gratissima Regi.
Viribus usus avis, pennis rostroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri qua iungitur ala.
Nec grave vulnus erat: sed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: et qua levis hæserat alæ,
Corporis affixi pressa est gravitate sagitta,
Perque latus summum iugulo est exacta sinistro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, o Rhodiæ ductor pulcherrime classis?
Nec tamen ulterius, quam fortia facta silendo,
Ulciscar fratres; solida est mihi gratia tecum.
Hæc postquam dulci Neleius edidit ore:
A sermone senis, repetito munere Bacchi,
Surrexere toris: nox est data cætera somno.
At Deus, æquoreas qui cuspide temperat undas,
In volucrem corpus nati Stheneleida versum
Mente dolet patria, sævumque perosus Achillen
Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Iamque fere tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonsum compellat Smynthea, dictis:
O mihi de fratris longe gratissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Troiæ,
Ecquid, ut has iamiam, casuras aspicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa doles? ecquid, ne persequar omnes
Hectoris umbra subit, circum sua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipso,
Vivit adhuc, operis nostri populator, Achilles.
Det mihi se: faxo, triplici quid cuspide possim,
Sentiat: at quoniam concurrere cominus hosti [illegible]
Non datur, occulta nec opinum perde sagitta. [illegible]
Annuit; atque animo pariter patruoque suoque [illegible]
Delius indulgens, nebula velatus in agmen [illegible]
Pervenit Iliacum, mediaque in cæde virorum [illegible]
Rara per ignotos spargentem cernit Achivos [illegible]
Tela Parin: fassusque Deum, Quid spicula perdis [illegible]
Sanguine plebis? ait. Si qua est tibi cura tuorum [illegible]
Vertere in Æaciden, cæsosque ulciscere fratres [illegible]
Dixit: et ostendens sternentem Troia ferro [illegible]
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum, [illegible]
Certaque letifera direxit spicula dextra. [illegible]
Quod Priamus gaudere senex post Hectora [illegible]
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille [illegible]
Vinceris a timido Graiæ raptore maritæ. [illegible]
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum, [illegible]
Thermodontiaca malles cecidisse bipenni. [illegible]
Iam timor ille Phrygum, decus et tutela Pel[illegible]
Nominis, Æacides, caput insuperabile bell[illegible]
Arserat; armarat Deus idem, idemque cre[illegible]
Iam cinis est, et de tam magno restat Ach[illegible]
Nescio quid, parvam quod non bene comp[illegible]
At vivit, totum quæ gloria compleat or[illegible]
Hæc illi mensura viro respondet, et hac est [illegible]
Par sibi Pelides; nec inania Tartara sent[illegible]
Ipse etiam, ut cuius fuerit, cognoscere p[illegible]
Bella movet clypeus, deque armis arma fe[illegible]
Non ea Tydides, non audet Oileos Aiax, [illegible]
Non minor Atrides, non bello maior et ævo [illegible]
Poscere, non alii: soli Telamone creato, [illegible]
Laertaque, fuit tantæ fiducia laudis. [illegible]
A se Tantalides onus invidiamque removit, [illegible]
Argolicosque duces mediis considere castris [illegible]
Iussit, et arbitrium litis traiecit in omnes. [illegible]

Liber decimus tertius [illegible]

Consedere duces, et, vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis A[illegible]
Utque erat impatiens iræ, Sigeia torvo
Litora respexit, classemque in litore, vultu [illegible]
Intendensque manus, Agimus, pro Iupiter, [illegible]
Ante rates causam; et mecum confertur Uli[illegible]
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis, [illegible]
Quas ego sustinui, quas hac a classe fugavi. [illegible]
Tutius est fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu: sed nec mihi dicere pr[illegible]
Nec facere est isti: quantumque ego Marte f[illegible]
Quantum acie valeo, tantum valet iste lo[illegible]
Nec memoranda tamen vobis mea facta, P[illegible]
Esse reor: vidistis enim: sua narret Ulixes, [illegible]
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia [illegible]
Præmia magna peti fateor: sed demit hon[illegible]
Æmulus: Aiaci non est tenuisse superbum, [illegible]
Sit licet hoc ingens, quidquid speravit Uli[illegible]
Iste tulit pretium iam nunc certaminis h[illegible]
Quo cum victus erit, mecum certasse fere[illegible]
Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset, [illegible]
Nobilitate potens essem, Telamone creatus, [illegible]
Mœnia qui forti Troiana sub Hercule cepit, [illegible]
Litoraque intravit Pagasæa Colcha carina. [illegible]
Æacus huic pater est, qui iura silentibus illic [illegible]
Reddit, ubi Æoliden saxum grave Sisyphum [illegible]
Æacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Iupiter esse suam: sic ab Iove tertius Aiax.
Nec tamen hæc series in causa prosit, Achivi, [illegible]
Si mihi cum magno non est communis Achille. [illegible]
Frater erat; fraterna peto: quid sanguine cretus [illegible]
Sisyphio, furtisque, et fraude simillimus illi, [illegible]
Inserit Æacidis alienæ nomina gentis?

ma prior, nulloque sub indice veni,
a mihi? potiorque videbitur ille,
pit, detrectavitque furore
: donec solertior isto,
lior, timidi commenta retexit
imi, vitataque traxit in arma?
sumat, qui sumere noluit ulla:
ti, et donis patruelibus orbi,
i nos ad prima pericula, simus.
aut verus furor ille, aut creditus esset;
Phrygias unquam venisset ad arces
rum! non te, Pœantia proles,
emnos nostro cum crimine haberet;
memorant, silvestribus abditus antris,
mitu, Laertiadæque precaris
quæ (si Di sunt) non vana preceris.
idem nobis iuratus in arma,
ducum, quo successore sagittæ
tur, fractus morboque fameque,
iturque avibus; volucresque petendo
nis exercet spicula fatis.
it, quia non comitavit Ulixen.
ix Palamedes esse relictus!
erte letum sine crimine haberet:
victi nimium memor iste furoris
Danaam finxit; fictumque probavit
endit, quod iam præfoderat, aurum.
o vires subduxit Achivis,
ugnat, sic est metuendus, Ulixes.
uio fidum quoque Nestora vincat,
fficiet, desertum ut Nestora crimen
um; qui, cum imploraret Ulixem
s equi, fessusque senilibus annis,
io est. Non hæc mihi crimina fingi
lides; qui nomine sæpe vocatum
pidoque fugam exprobravit amico.
lis Superi mortalia iustis.
o, qui non tulit: utque reliquit,
s erat: legem sibi dixerat ipse.
cios: adsum, videoque trementem,
metu, ac trepidantem morte futura.
m clypei; texique iacentem;
nimam (minimum est hoc laudis) iner-
tare, locum redeamus in illum: (tem.
,vulnusque tuum, solitumque timorem,
quæ late: et mecum contende sub illo.
eripui, cui standi vulnera vires
t, nullo tardatus vulnere fugit.
secumque Deos in prælia ducit;
non tu tantum terreris, Ulixe;
am: tantum trahit ille timoris.
guineæ successu cædis ovantem
enti resupinum pondere fudi.
centem, cum quo concurreret, unus
temque meam vovistis, Achivi;
luere preces. Si quæritis huius
gnæ; non sum superatus ab illo.
Troes ferrumque, ignemque, Iovemque
asses: ubi nunc facundus Ulixes?
ille meo protexi pectore puppes,
editus: date tot pro navibus arma.
licet mihi dicere, quæritur istis,
maior honos: coniunctaque gloria nostra
armis, non Aiaci arma petuntur. (est,
Ithacus Rhesum, imbellemque Dolona,
ue Helenum rapta cum Pallade captum.
stum, nihil est Diomede remoto:
datis meritis tam vilibus arma,
maior pars sit Diomedis in illis.

Quo tamen hæc Ithaco, qui clam, qui semper inermis
Rem gerit; et furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ, claro radiantis ab auro,
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa gravisque
Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis:
Nec clypeus, vasti cælatus imagine mundi,
Conveniet timidæ, natæque ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,
Cur spolieris, erit; non cur metuaris ab hoste:
Et fuga (qua sola cunctos, timidissime, vincis)
Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
Adde, quod iste tuus, tam raro prælia passus,
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo:
Arma viri fortis medios mittantur in hostes;
Inde iubete peti; et referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus; vulgique secutum
Ultima murmur erat: donec Laertius heros
Astitit: atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres, expectatoque resolvit
Ora sono; neque abest facundis gratia dictis:
Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres;
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non æqua mihi vobisque negarunt
Fata, (manuque simul veluti lacrimantia tersit
Lumina) quis magno melius succedat Achilli,
Quam per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod, ut est, hebes esse videtur;
Neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi,
Profuit ingenium: meaque hæc facundia, si qua est,
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
Invidia careat: bona nec sua quisque recuset.
Nam genus, et proavos, et quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco: sed enim, quia retulit Aiax
Esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Iupiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater est, Arcesius illi, (exul.
Iupiter huic; neque in his quisquam damnatus et
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus est in utroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi, quod pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto: meritis expendite causam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Aiacis meritum non sit; nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honos spoliis quæratur in istis.
Aut si proximitas primusque requiritur hæres,
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam Scyronve ferantur:
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? num sperat, ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur,
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promptu mihi sit; rerum tamen ordine ducar.
Præscia venturi genetrix Nereia leti
Dissimulat cultu natum; deceperat omnes,
In quibus Aiacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego femineis, animum motura virilem,
Mercibus inserui: neque adhuc proiecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti,
Nate Dea, dixi, tibi se peritura reservant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Troiam?
Iniecique manum, fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt: ego Telephon hasta

Pugnantem domui; victum orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum est: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenque, et Cyllan, Apollinis urbes,
Et Syron cepisse: mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnesia mœnia dextra.
Utque alias taceam, qui sævum perdere posset
Hectora, nempe dedi: per me iacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos perveuit ad omnes,
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinæ;
Expectata diu, nulla, aut contraria classi,
Flamina sunt; duræque iubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, Divisque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est: ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides,
Difficilem tenui sub iniquo iudice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fratrisque, datique (est.
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine pen-
Mittor et ad matrem, quæ non hortanda, sed astu
Decipienda fuit: quo si Telamonius isset,
Orba suis essent etiamnum lintea ventis.
Mittor et Iliacas audax orator ad arces;
Visaque et intrata est altæ mihi curia Troiæ:
Plenaque adhuc erat illa viris: interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Græcia, causam:
Accusoque Parin, prædamque, Helenamque reposco;
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora iunctum.
At Paris, et fratres, et qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus (scis hoc, Menelae) nefandas;
Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quæ consilioque manuque
Utiliter feci spatiosi tempore belli.
Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prœlia nôsti?
Quis tuus usus erat? nam si mea facta requiris,
Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
Consolor socios, ut longi tædia belli
Mente ferant placida; doceo quo simus alendi,
Armandive modo: mittor quo postulat usus.
Ecce Iovis monitu, deceptus imagine somni,
Rex iubet incœpti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere causam.
Non sinat hoc Aiax, delendaque Pergama poscat;
Quodque potest, pugnet: cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc nimium nunquam nisi magna loquenti.
Quid, quod et ipse fugis? vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhonestaque vela parares.
Nec mora: quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, o socii, captam dimittere Troiam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipse disertum
Fecerat, aversos profuga de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quidquam
Ausit; at ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor, et trepidos cives exhortor in hostem,
Amissamque mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc, quodcumque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve petitve?
At sua Tydides mecum communicat acta;
Me probat; et socio semper confidit Ulixe.
Est aliquid, de tot Graiorum millibus, unus [illegible]
A Diomede legi: nec me sors ire iubebat: [illegible]
Sic tamen et spreto noctisque hostisque peri[illegible]
Ausum eadem, quæ nos, Phrygia de gente D[illegible]
Interimo: non ante tamen, quam cuncta [illegible]
Prodere, et edidici, quid perfida Troia pa[illegible]
Omnia cognoram, nec, quod specularer, [illegible]
Et iam promissa poteram cum laude rever[illegible]
Haud contentus ea, petii tentoria Rhesi, [illegible]
Inque suis ipsum castris comitesque [illegible]
Atque ita captivo victor votisque potitus, [illegible]
Ingredior curru lætos imitante triumph[illegible]
Cuius equos pretium pro nocte poposce[illegible]
Arma negate mihi; fueritque benignior [illegible]
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina [illegible]
Devastata meo? cum multo sanguine fudi [illegible]
Cœranon, Hippasiden, et Alastoraque, [illegible]
Alcandrumque, Haliumque, No[illegible]
ninque,
Exitioque dedi cum Chersidamante T[illegible]
Et Charopen, fatisque immitibus Enn[illegible]
Quique minus celebres nostra sub man[illegible]
Procubuere manu: sunt et mihi vulner[illegible]
Ipso pulchra loco: nec vanis credite ve[illegible]
Aspicite en! (vestemque manu diduci[illegible]
Pectora semper, ait, vestris exercita [illegible]
At nihil impendit per tot Telamoni[illegible]
Sanguinis in socios; et habet sine vul[illegible]
Quid tamen hoc refert, si se pro class[illegible]
Arma tulisse refert contra Troasque [illegible]
Confiteorque, tulit: neque enim bene [illegible]
Detrectare meum est: sed nec commun[illegible]
Occupet, atque aliquem vobisquoque [illegible]
Repulit Actorides, sub imagine tutus A[illegible]
Troas ab arsuris cum defensore carinis. [illegible]
Ausum etiam Hectoreo solum concurrere [illegible]
Se putat, oblitus regisque, ducumque, [illegible]
Nonus in officio, et prælatus munere [illegible]
Sed tamen eventus vestræ, fortissime, p[illegible]
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere [illegible]
Me miserum, quanto cogor meminisse d[illegible]
Temporis illius; quo, Graium murus, A[illegible]
Procubuit! nec me lacrimæ, luctusve, ti[illegible]
Tardarunt, quin corpus humo sublime [illegible]
His humeris, his, inquam, humeris ego [illegible]
Et simul arma tuli, quæ nunc quoque f[illegible]
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, [illegible]
Est animus vestros certe sensurus hono[illegible]
Scilicet idcirco pro gnato cærula mater [illegible]
Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona, [illegible]
Artis opus tantæ, rudis et sine pectore [illegible]
Indueret? neque enim clypei cælamina [illegible]
Oceanum et terras, cumque alto sidera [illegible]
Pleiadasque, Hyadasque, immunemque [illegible]
Diversasque urbes, nitidumque Orion[illegible]
Postulat, ut capiat, quæ non intelligit, [illegible]
Quid? quod me, duri fugientem muneris [illegible]
Arguit incœpto serum accessisse labori? [illegible]
Nec se magnanimo maledicere sentit A[illegible]
Si simulasse vocat crimen, simulavimus [illegible]
Si mora pro culpa est, ego sum maturior [illegible]
Me pia detinuit coniux; pia mater Achil[illegible]
Primaque sunt illis data tempora; cætera [illegible]
Haud timeo, si iam nequeo defendere cri[illegible]
Cum tanto commune viro. Deprensus Ul[illegible]
Ingenio tamen ille; at non Aiacis, Uliss[illegible]
Neve in me stolidæ convicia fundere ling[illegible]
Admiremur eum; vobis quoque digna pu[illegible]
Obiicit: an falso Palamedem crimine turp[illegible]

hi, vobis damnasse decorum est?
upliades facinus defendere tantum,
us, valoit; nec vos audistis in illo
istis: pretioque obiecta patebant.
den quod habet Vulcania Lemnos,
ui: factum defendite vestrum:
enim; nec me suasisse negabo,
eret bellique viæque labori,
feros requie lenire dolores.
it. Non hæc sententia tantum
lix; cum sit satis, esse fidelem.
m vates delenda ad Pergama poscunt,
nihi: melius Telamonius ibit,
irum morbis iraque furentem
liqua producet callidus arte.
imois fluet, et sine frondibus Ide
ilium promittet Achaia Troiæ,
te meo pro vestris pectore rebus,
Danais solertia prosit.
tus sociis, regique, mihique,
ete; licet execrere, meumque
fine caput, cupiasque dolenti
dari, nostrumque aurire cruorem,
hi, sic fiat tibi copia nostri;]
tediar: [mecumque reducere nitar.]
potiar (faveat Fortuna) sagittis,
ardanio, quem cepi, vate potitus:
a Deûm, Troianaque fata, retexi:
Phrygiæ signum penetrale Minervæ
diis. Et se mihi comparat Aiax?
roiam prohibebant fata sine illis.
Aiax? ubi sunt ingentia magni
ar hic metuis? cur audet Ulixes
as, et se committere nocti?
uses, non tantum mœnia Troum,
summas arces intrare, suaque
Deam, raptamque efferre per hostes?
ssem, frustra Telamone creatus
a taurorum tergora septem.
i Troiæ victoria parta est:
vici, cum vinci posse coegi.
den vultuque et murmure nobis
um: pars est sua laudis in illis.
ocia clypeum pro classe tenebas,
bi turba comes; mihi contigit unus.
nacem sciret sapiente minorem
omitæ deberi præmia dextræ,
æc peteret: peteret moderatior Aiax,
e ferox, claroque Andremone natus;
lomeneus, patriaque creatus eadem
teret maioris frater Atridæ.
forles (nec sunt tibi Marte secundi)
sere meis: tibi dextera bello
ium est, quod eget moderamine nostri.
mente geris; mihi cura futuri est.
potes; pugnandi tempora mecum
es: tu tantum corpore prodes;
uantoque ratem qui temperat, anteit
ium; quanto dux milite maior;
supero: nec non in corpore nostro
potiora manu: vigor omnis in illis.
ceres, vigili date præmia vestro;
morum curis, quas anxius egi,
meritis pensandum reddite nostris.
fine est; obstantia fata removi:
e capi faciendo, Pergama cepi.
socias, casuraque mœnia Troum,
oro, quos hosti nuper ademi;
uperest, quod sit sapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Troiæ fatis aliquid restare putatis;
Este mei memores: aut si mihi non datis arma,
Huic date; et ostendit signum fatale Minervæ.

Mota manus procerum est, et, quid facundia posset,
Re patuit; fortisque viri tulit arma disertus.
Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque, Iovemque
Sustinuit toties, unam non sustinet iram;
Invictumque virum vincit dolor: arripit ensem;
Et, Meus hic certe est: an et hunc sibi poscet Ulixes?
Hoc, ait, utendum est in me mihi; quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit;
Ne quisquam Aiacem possit superare, nisi Aiax.
Dixit; et in pectus, tum denique vulnera passum,
Qua patuit ferro, letalem condidit ensem;
Nec valuere manus infixum educere telum:
Expulit ipse cruor; rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui prius OEbalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque viroque
Inscripta est foliis: hæc nominis, illa querelæ.

Victor ad Hypsipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat, ut referat, Tirynthia tela, sagittas.
Quæ postquam ad Graios, domino comitante, revexit;
Imposita est sero tandem manus ultima bello.
Troia simul Priamusque cadunt: Priameia coniux
Perdidit infelix hominis post omnia formam;
Externasque novo latratu terruit auras.
Longus in angustum qua clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat; neque adhuc consederat ignis:
Exiguumque senis Priami Iovis ara cruorem
Combiberat. Tractata comis antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa Deorum,
Dum licet, amplexas, succensaque templa tenentes
Invidiosa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Astyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro se, proavitaque regna tuentem,
Sæpe videre patrem, monstratum a matre, solebat.
Iamque viam suadet Boreas; flatuque secundo
Carbasa mota sonant: iubet uti navita ventis.
Troia, vale: rapimur, clamant: dantque oscula terræ
Troades, et patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem (miserabile visu)
In mediis Hecube natorum inventa sepulcris.
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
Dulichiæ traxere manus. Tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem lacrimasque relinquit.
Est, ubi Troia fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
Regia dives erat, cui te commisit alendum (mis.
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab ar-
Consilium sapiens, sceleris nisi præmia magnas
Adiecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum, iuguloque sui defigit alumni:
Et, tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem e scopulo subiectas misit in undas.
Litore Threicio classem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hic subito, quantus, cum viveret, esse solebat,
Exit humo late rupta, similisque minaci,
Temporis illius vultum, referebat Achilles,
Quo ferus iniusto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei disceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque est mecum virtutis gratia nostræ?

Ne facite: utque meum non sit sine honore sepulcrum
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: et, immiti sociis parentibus umbræ,
Rapta sinu matris, quam iam prope sola fovebat,
Fortis, et infelix, et plus quam femina, virgo
Ducitur ad tumulum, diroque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est, sensitque sibi fera sacra parari,
Utque Neoptolemum stantem, ferrumque tenentem,
Inque suo vidit figentem lumina vultu,
Utere iamdudum generoso sanguine, dixit:
Nulla mora est. At tu iugulo, vel pectore, telum
Conde meo: iugulumque simul pectusque retexit.
Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem,
Aut per tale sacrum numen placabitur ullum?
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
Mater obest, minuitque necis mihi gaudia; quamvis
Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Este procul, si iusta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus: acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit sanguis: si quos tamen ultima nostri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat; genetrici corpus inemptum
Reddite; neve auro redimat ius triste sepulcri,
Sed lacrimis. Tunc, cum poterat, redimebat et auro.
Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet: ipse etiam flens invitusque sacerdos
Præbita coniecto rupit præcordia ferro.
Illa, super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet, castique decus servare pudoris.
Troades excipiunt, deploratosque recensent
Priamidas, et quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo; teque, o modo regia coniux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala sors quam victor Ulixes
Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Ediderat: dominum matri vix reperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natisque, viroque,
Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit;
Osculaque ore legit, consuetaque pectora plangit:
Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed et hæc, laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim superest?) dolor ultime matri,
Nata, iaces; videoque tuum, mea vulnera, vulnus.
En, ne perdiderim quemquam sine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes: at te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidisti et femina ferro:
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Troiæ, nostrique orbator Achilles.
At postquam Paridis cecidit Phœbique sagittis,
Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles;
Nunc quoque mi metuendus erat. Cinis ipse sepulti
In genus hoc sævit: tumulo quoque sensimus hostem:
Æacidæ fœcunda fui. Iacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita est publica clades,
Si finita tamen: soli mihi Pergama restant,
In cursuque meus dolor est. Modo maxima rerum,
Tot generis natisque potens, nuribusque viroque,
Nunc trahor exul, inops, tumulis avulsa meorum,
Penelopæ munus; quæ me, data pensa trahentem,
Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hectoris illa est
Clara parens: hæc est, dicet, Priameia coniux.
Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.

Inferias hosti peperi: quo ferrea resto?
Quidve moror? quo me servas, damnosa [illegible]
Quid, Di crudeles, nisi quo nova funera [illegible]
Vivacem differtis anum? quis posse putaret
Felicem Priamum, post diruta Pergama, [illegible]
Felix morte sua, nec te, mea nata, [illegible]
Aspicit, et vitam pariter regnumque [illegible]
At (puto) funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus [illegible]
Non hæc est Fortuna domus. Tibi munera [illegible]
Contingent fletus, peregrinæque haustus [illegible]
Omnia perdidimus; superest, cur vivere [illegible]
In breve sustineam, proles gratissima [illegible]
Nunc solus, quondam minimus de stirpe [illegible]
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera [illegible]
Abluere, et sparsos immiti sanguine [illegible]
Dixit: et ad litus passu processit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, [illegible]
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut [illegible]
Aspicit eiectum Polydori in litore [illegible]
Factaque Threiciis ingentia vulnera [illegible]
Troades exclamant: obmutuit illa [illegible]
Et pariter vocem, lacrimasque [illegible]
Devorat ipse dolor, duroque simillima [illegible]
Torpet, et adversa figit modo lumina [illegible]
Interdum torvos sustollit ad æthera [illegible]
Nunc positi spectat vultum, nunc [illegible]
Vulnera præcipue: seque armat et [illegible]
Qua simul exarsit, tanquam regina [illegible]
Ulcisci statuit, pœnæque in imagine [illegible]
Utque furit catulo lactente orbata [illegible]
Signaque nacta pedum, sequitur, [illegible]
Sic Hecube, postquam cum luctu [illegible]
Non oblita animorum, annorum oblita [illegible]
Vadit ad artificem diræ Polymestora [illegible]
Colloquiumque petit: nam se monstrare [illegible]
Velle latens illi, quod nato redderet, [illegible]
Credidit Odrysius, prædæque assuetus [illegible]
In secreta venit, cum blando callidus ore;
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera [illegible]
Omne fore illius quod das, quod et ante [illegible]
Per Superos iuro. Spectat truculenta [illegible]
Falsaque iurantem; tumidaque exæstuat [illegible]
Atque ita correptum captivarum agmine [illegible]
Involat; et digitos in perfida lumina [illegible]
Expoliatque genas oculis, (facit ira [illegible]
Immergitque manus, fœdataque [illegible]
Non lumen, neque enim superest, loca [illegible]
Clade sui Thracum gens irritata [illegible]
Troada telorum lapidumque incessere [illegible]
Cœpit: at hæc missum rauco cum [illegible]
Morsibus insequitur; rictuque in verba [illegible]
Latravit, conata loqui. Locus extat, et [illegible]
Nomen habet: veterumque diu memor [illegible]
Tum quoque Sithonios ululavit mœsta [illegible]
Illius Troasque suos, hostesque Pelasgos, [illegible]
Illius Fortuna Deos quoque moverat [illegible]
Sic omnes, ut et ipsa Iovis coniuxque, [illegible]
Eventus Hecubam meruisse negaverit [illegible]
Non vacat Aurora, quanquam iisdem [illegible]
Cladibus, et casu Troiæque Hecubæque [illegible]
Cura Deam propior, luctusque [illegible]
Memnonis amissi, Phrygiis quem lutea [illegible]
Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit; et ille color, quo matutina [illegible]
Tempora, palluerat: latuitque in [illegible]
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens: sed [illegible]

ni genibus procumbere non est
s, lacrimisque has addere voces.
ior, quas sustinet aureus æther,
t totum rarissima templa per orbem)
aio, non ut delubra, diesque
icos, caliturasque ignibus aras.
ias, quantum tibi femina præstem,
nova, noctis confinia servo,
putes: sed non ea cura, neque hic est
uroræ, meritos ut poscat honores.
mei venio; qui fortia frustra
t arma suo, primisque sub annis
sic vos voluistis, Achille.
c aliquem, solatia mortis, honorem,
ector, maternaque vulnera leni.
t; cum Memnonis arduus alto
gus, nigrique volumina fumi
veluti cum flumina natas
las, nec Sol admittitur infra.
lat, glomerataque corpus in unum
mque capit, sumitque calorem
ex igni: levitas sua præbuit alas.
s volucri, mox vera volucris
: pariter sonuere sorores
bus est eadem natalis origo.
ustrant: et consonus exit in auras
arto seducunt castra volatu.
a populi de parte feroces
strisque; et aduncis unguibus iras
ue adversaque pectora lassant:
nt cineri cognata sepulto
viro forti meminere creatas.
itis nomen facit auctor; ab illo
ctæ, cum Sol duodena peregit
i perituræ Marte rebellant.
se Dymantida flebile visum:
urora suis intenta, piasque
at lacrimas, et toto rorat in orbe.
ersam Troiæ cum mœnibus esse (trem,
ata sinunt: sacra, et sacra altera pa-
venerabile onus, Cythereius heros.
s prædam pius eligit illam,
uum; profugaque per æquora classe
ndro; scelerataque limina Thracum,
manantem sanguine terram
libus ventis æstuque secundo
eam, sociis comitantibus, urbem.
uo rege homines, antistite Phœbus
r, temploque domoque recepit;
endit, delubraque vota, duasque
m stirpes pariente retentas.
mis, vinoque in tura profuso,
oum fibris de more crematis,
unt; positique tapetibus altis
iquido capiunt Cerealia Baccho.
hises: O Phœbi lecte sacerdos,
atum, cum primum hæc mœnia vidi,
tas, quantum reminiscor, habebas?
iveis circumdata tempora vittis
tristis, ait: Non falleris, Heros
um vidisti quinque parentem;
anta homines rerum inconstantia ver-
sum. Quid enim mihi filius absens (sat,
dicta suo de nomine tellus
pro patre locumque et regna tenentem
m dedit huic; dedit altera Liber
voto maiora fideque
actu natarum cuncta mearum
icemque meri, baccamque Minervæ

Transformabantur; divesque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit, Troiæ populator, Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes,) armorum viribus usus,
Abstrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœlesti munere classem.
Effugiunt quo quæque potest. Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest, et, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia pectora pœnæ
Dedit: et ut timido possis ignoscere fratri,
Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat, per quos decimum durastis in annum.
Iamque parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem. Si miro perdere more
Ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possim.
Summa mali nota est; pennas sumsere, tuæque
Coniugis in volucrem, niveas abiere columbas.
Talibus atque aliis postquam convivia dictis
Implerunt, mensa somnum petiere remota:
Cumque die surgunt, adeuntque oracula Phœbi;
Qui petere antiquam matrem, cognataque iussit
Litora. Prosequitur Rex, et dat munus ituris;
Anchisæ sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Cratera Æneæ; quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses; fabricaverat Alcon
Myleus, et longo cælaverat argumento.
Urbs erat; et septem posses ostendere portas:
Hæ pro nomine erant, et, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulique, ignesque, rogique,
Effusæque comas et apertæ pectora matres
Significant luctum. Nymphæ quoque flere videntur,
Siccatosque queri fontes: sine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia saxa capellæ.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non femineum iugulo dare pectus aperto,
Illam demisso per fortia vulnera telo
Pro populo cecidisse suo; pulchrisque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat, iuvenes, quos fama Coronas
Nominat, et cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat asper acantho;
Nec leviora datis Troiani dona remittunt;
Dantque sacerdoti, custodem turis, acerram;
Dant pateram, clarumque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros a sanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere, locique
Ferre diu nequiere Iovem: centumque relictis
Urbibus, Ausonios optant contingere portus.
Sævit hiems, iactatque viros: Strophadumque rece- (ptos,
Portubus infidis exterruit ales Aello.
Et iam Dulichios portus, Ithacamque, Sameque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulixei,
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,
Vocalemque sua terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus, ubi nati rege Molosso
Irrita subiectis fugere incendia pennis.
Proxima Phæacum felicibus obsita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troia tenentur:
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli

Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora linguis:
E quibus imbriferos obversa Pachynos ad Austros:
Mollibus expositum Zephyris Lilybæon: at Arcton
Æquoris expertem spectat, Boreamque Peloros.
Hac subeunt Teucri, remisque æstuque secundo,
Sub noctem potitur Zanclæa classis arena.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infestant: vorat hæc raptas revomitque carinas:
Illa feris atram canibus succingitur alvum,
Virginis, ora gerens: et (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci; quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat, et elusos iuvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur, repetens suspiria, dictis:
Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
Expetit; utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam cærula Doris
Enixa est, quæ sum turba quoque tuta sororum,
Non nisi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: et lacrimæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo deterait pollice virgo;
Et solata Deam est; Refer, o carissima, dixit,
Neve tui causam tege (sum tibi fida) doloris.
Nereis his contra resecuta Cratæide natam:
Acis erat, Fauno Nymphaque Symæthide cretus,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas;
Nostra tamen maior: nam me sibi iunxerat uni
Pulcher; et, octonis iterum natalibus actis,
Signarat dubia teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat:
Nec, si quæsieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præsentior, edam.
Par utrumque fuit. Pro quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis, et ipsis
Horrendus silvis, et visus ab hospite nullo
Impune, et magni cum Dis contemtor Olympi,
Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum antrorumque suorum.
Iamque tibi formæ, iamque est tibi cura placendi;
Iam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos;
Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
Et spectare feros in aqua, et componere vultus.
Cædis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
Cessant, et tutæ veniuntque abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; lumenque, quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit Ulixes.
Risit, et, O vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera iam rapuit. Sic frustra vera monentem
Spernit; et aut gradiens ingenti litora passu
Degravat; aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda;
Huc ferus ascendit Cyclops, mediusque resedit:
Lanigeræ pecudes, nullo ducente, secutæ.
Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis;
Sumptaque arundinibus compacta est fistula centum;
Senserunt toti pastoria sibila montes;
Senserunt undæ. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi:
Candidior nivei folio, Galatea, ligustri;
Floridior pratis; longa procerior alno;
Splendidior vitro; tenero lascivior hædo;
Levior assiduo detritis æquore conchis;
Solibus hibernis, æstiva gratior umbra;
Nobilior pomis; platano conspectior alta;
Lucidior glacie; matura dulcior uva;
Mollior et cycni plumis, et lacte coacto;
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Sævior indomitis eadem Galatea iuvencis;
Durior annosa quercu; fallacior undis;
Lentior et salicis virgis, et vitibus albis;
His immobilior scopulis; violentior amne;
Laudato pavone superbior; acrior igni;
Asperior tribulis; feta truculentior ursa;
Surdior æquoribus; calcato immitior hydro
Et, quod præcipue vellem tibi demere
Non tantum cervo, claris latratibus acto,
Verum etiam ventis volucrique fugacior
At, bene si noris, pigeat fugisse; moraque
Ipsa tuas damnes, et me retinere labores.
Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in
Nec sentitur hiems: sunt poma gravantia
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ;
Sunt et purpureæ; tibi et has servamus,
Ipsa tuis manibus, silvestri nata sub
Mollia fraga leges; ipsa autumnalia corna,
Prunaque, non solum nigro liventia
Verum etiam generosa, novasque imit
Nec tibi castaneæ, me coniuge, nec tibi
Arborei fœtus: omnis tibi serviet arbos.
Hoc pecus omne meum est; multæque
Multas silva tegit; multæ stabulantur in
Nec, si forte roges, possim tibi dicere,
Pauperis est numerare pecus. De laudib
Nil mihi credideris; præsens potes ipsa vi
Ut vix sustineant distentum cruribus ube
Sunt, fœtura minor, tepidis in ovilibus
Sunt quoque, par ætas, aliis in ovilibus h
Lac mihi semper adest niveum: pars inde
Servatur, partem liquefacta coagula durant
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporesque, ca
Parve columbarum, demptusve cacumine
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
Villosæ catulos in summis montibus ursæ.
Inveni; et, Dominæ, dixi, servabimus istos.
Iam modo cæruleo nitidum caput exsere
Iam, Galatea, veni; nec munera despice
Certe ego me novi; liquidæque in imagine
Nuper aquæ; placuitque mihi mea forma
Aspice, sim quantus. Non est hoc corpore
Iupiter in cælo; nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Iovem. Coma plurima
Prominet in vultus; humerosque ut lucus,
Nec mihi quod rigidis horrent densissima
Corpora, turpe puta: turpis sine frondib
Turpis equus, nisi colla iubæ flaventia
Pluma tegit volucres: ovibus sua lana
Barba viros, hirtæque decent in corpore
Unum est in media lumen mihi fronte,
Ingentis clypei. Quid? non hæc omnia
Sol videt e cælo? Soli tamen unicus orbis
Adde, quod in vestro genitor meus æquore
Hunc tibi do socerum. Tantum miserere,
Supplicis exaudi: tibi enim succumbimus
Quique Iovem, et cælum sperno, et penetrabile
Nerei, te vereor: tua fulmine sævior ira est.
Atque ego contemtus essem patientior huius,
Si fugeres omnes: sed cur, Cyclope repulso,

eferſque meis amplexibus Acin?
ceatque sibi, placeatque licebit,
Galatea, tibi: modo copia detur;
ibi tanto pro corpore vires.
rabam, divulsaque membra per agros,
argam (sic se tibi misceat) undas.
susque exæstuat acrius ignis:
ideor translatam viribus Ætnam
oeo: nec tu, Galatea, moveris.
uam questus (nam cuncta videbam)
aurus vacca furibundus adempta
silvaque et notis saltibus errat.
aros, nec quidquam tale timentes,
e Acin: Videoque, exclamat, et ista
iam Veneri concordia vestræ.
, quantam Cyclops iratus habere
it: clamore perhorruit Ætne.
pavefacta sub æquore mergor.
lerat conversa Symæthius heros;
Galatea, precor, mihi; ferte parentes,
tris periturum admittite regnis.
lops, partemque e monte revulsam
emus quamvis pervenit ad illum
, totum tamen obruit Acin.
lum fieri per fata licebat,
es assumeret Acis avitas.
ole cruor manabat, et intra
uum rubor evanescere cœpit;
imo turbati fluminis imbre,
ora. Tum moles fracta dehiscit:
mas, properataque surgit arundo,
axi sonat exultantibus undis:
bito media tenus extitit alvo
is flexis nova cornua cannis,
maior, quod toto cærulus ore est,
ic quoque erat tamen Acis in amnem
quum tenuerunt flumina nomen.
atea loqui; cœtuque soluto
idisque natant Nereides undis.
que enim medio se credere ponto
ibula sine vestibus errat arena;
a est, seductos nacta recessus
sa sua membra refrigerat unda.
deus alti novus incola ponti,
ica versis Anthedone membris,
visæque cupidine virginis hæret:
putat fugientem posse morari,
ugit illa tamen, veloxque timore
mmum positi prope litora montis.
t ingens, apicem collectus in unum,
oribus convexus ad æquora vertex.
t tuta loco, monstrumne, Deusne
s, admiraturque colorem,
umeros, subiectaque terga, tegentem,
ipiat quod tortilis inguina piscis.
ens, quæ stabat proxima, moli,
ium, non sum fera bellua, virgo;
it, aquæ; nec maius in æquora Proteus
Triton, Athamantiadesve Palæmon.
rtalis eram: sed scilicet altis
bus, iam tum exercebar in illis.
ebam ducentia retia pisces;
deus moderabar arundine linum.
o confinia litora, quorum
is, pars altera cingitur herbis;
igeræ morsu læsere iuvencæ,
psistis oves, hirtæve capellæ.
lit collectos sedula flores;
piti genialia serta; nec unquam

Falciferæ secuere manus. Ego primus in illo
Cespite consedi, dum lina madentia sicco.
Utque recenserem captivos ordine pisces,
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res similis fictæ: sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus, terraque, ut in æquore, niti.
Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in undas
Turba suas, dominumque novum, litusque relinquunt.
Obstupui, dubiusque diu, quæ causa, requiro;
Num Deus hoc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos,
Cum subito trepidare intus præcordia sensi,
Alteriusque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare loco: Repetendaque nunquam
Terra, vale, dixi; corpusque sub æquora mersi.
Di maris exceptum socio dignantur honore:
Utque mihi, quæcumque feram, mortalia demant,
Oceanum, Tethynque rogant: ego lustror ab illis;
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus iubeor supponere centum.
Nec mora; diversis lapsi de partibus amnes,
Totaque vertuntur supra caput æquora nostrum.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus et memini: nec mens mea cætera sensit.
Quæ postquam rediit, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente, recepi.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam,
Cæsariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingentesque humeros, et cærula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species, quid Dis placuisse marinis,
Quid iuvat esse Deum, si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
Scylla Deum. Furit ille, irritatusque repulsa,
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

Liber decimus quartus

Iamque Giganteis iniectam faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri
Nescia, nec quidquam iunctis debentia bubus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat et Zanclen, adversaque mœnia Rhegi,
Navifragumque fretum, gemino quod litore pressum,
Ausoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magna Tyrrhena per æquora lapsus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole satæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam simul aspexit, dicta acceptaque salute,
Diva, Dei miserere, precor: nam sola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem:
Quanta sit herbarum, Titani, potentia, nulli,
Quam mihi, cognitius, qui sum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi sit causa furoris,
Litore in Italico, Messania mœnia contra,
Scylla mihi visa est: pudor est promissa, precesque,
Blanditiasque meas, contemtaque verba referre.
At tu, sive aliquid regni est in carmine, carmen
Ore move sacro: sive expugnacior herba est,
Utere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, sanesque hæc vulnera mando,
Fineque nil opus est: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium, seu causa est huius in ipsa,
Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno)
Talia verba refert: Melius sequerere volentem,

Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras: ultro poteras certeque rogari:
Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, absitque tuæ fiducia formæ:
En ego, cum Dea sim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum cum gramine possim;
Ut tua sim, voveo: spernentem sperne: sequenti
Redde vices; unoque duos ulciscere facto.
Talia tentanti, Prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, et in summis nascentur montibus algæ;
Sospite quam Scylla nostri mutentur amores.
Indignata Dea est; et lædere quatenus ipsum
Non poterat, nec vellet amans, irascitur illi,
Quæ sibi prælata est: Venerisque offensa repulsa,
Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, et tritis Hecateia carmina miscet:
Cærulaque induitur velamina; perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppositamque petens contra Zancleia saxa
Rhegion, ingreditur, ferventes æstibus undas;
In quibus, ut solida, ponit vestigia, ripa,
Summaque decurrit pedibus super æquora siccis.
Parvus erat gurges, curvos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quo se referebat ab æstu
Et maris et cœli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, et minimas a vertice fecerat umbras:
Hunc Dea prævitiat, portentiferisque venenis
Inquinat: huic fusos latices radice nocenti
Spargit; et obscurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediaque tenus descenderat alvo,
Cum sua fœdari latrantibus inguina monstris
Aspicit; ac primo non credens corporis illas
Esse sui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum: sed quos fugit, attrahit una;
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Statque canum rabies, subiectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque extante, coercet.
Flevit amans Glaucus; nimiumque hostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit: cumque est data copia primum,
In Circes odium sociis spoliavit Ulixen.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus extat,
Transformata foret: scopulum quoque navita vitat.
Hanc ubi Troianæ remis, avidamque Charybdin
Evicere rates, cum iam prope litus adessent
Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
Non bene discidium Phrygii latura mariti,
Sidonis: inque pyra, sacri sub imagine facta,
Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.
Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad sedemque Erycis, fidumque relatus Acesten,
Sacrificat, tumulumque sui genitoris honorat.
Quasque rates Iris Iunonia pæne cremarat,
Solvit; et Hippotadæ regnum, terrasque calenti
Sulfure fumantes, Acheloiadumque relinquit
Sirenum scopulos: orbataque præside pinus
Inarimen, Prochytenque legit, sterilique locatas
Colle Pithecusas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem, et periuria quondam
Cercopum exosus, gentisque admissa dolosæ,
In deformes viros animal mutavit, ut idem
Dissimiles homini possent, similesque videri.
Membraque contraxit, naresque a fronte resimas
Contudit, et rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo

Misit in has sedes: nec non prius abstulit usum
Verborum, et natæ dira in periuria linguæ;
Posse queri tantum rauco stridore reliquit.
Has ubi præteriit, et Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit, læva de parte canori
Æolidæ tumulum, et loca feta palustribus
Litora Cumarum, vivacisque antra Sibyllæ
Intrat; et, ut manes adeat per Averna pate
Orat: at illa diu vultus tellure morator
Erexit; tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cuius
Dextera per ferrum, pietas spectata per igne
Pone tamen, Troiane, metum: potiere peti
Elysiasque domos, et regna novissima
Me duce, cognosces, simulacraque cara pa
Invia virtuti nulla est via. Dixit; et aur
Fulgentem ramum silva Iunonis Avern
Monstravit, iussitque suo divellere tru
Paruit Æneas: et formidabilis Orci
Vidit opes, atavosque suos, umbramque
Magnanimi Anchisæ: didicit quoque iu
Quæque novis essent adeunda pericula
Inde ferens lassos averso tramite passu
Cum duce Cumæa fallit sermone labore
Dumque iter horrendum per opaca cre
Seu Dea tu præsens, seu Dîs gratissima
Numinis instar eris semper mihi: meq
Muneris esse tui, quæ me loca mortis a
Quæ loca me visæ voluisti evadere mor
Pro quibus aerias meritis evectus ad au
Templa tibi statuam, tribuam tibi thu
Respicit hunc vates, et suspiratibus hau
Nec Dea sum, dixit, nec sacri thuris ho
Humanum dignare caput: neu nescius
Lux æterna mihi, carituraque fine dab
Si mea virginitas Phœbo patuisset ama
Dum tamen hanc sperat, dum præcorrum
Me cupit: Elige, ait, virgo Cumæa, quid o
Optatis potiere tuis: ego pulveris hausti
Ostendens cumulum, quot haberet corpora
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit optarem iuvenes quoque protinus
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque iu
Si Venerem paterer: contemto munere Phœ
Innuba permaneo: sed iam felicior ætas
Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra
Quæ patienda diu est: nam iam mihi sæcu
Acta vides: superest, numeros ut pulveris
Ter centum messes, ter centum musta vide
Tempus erit, cum me de tanto corpore parv
Longa dies faciat, consumtaque membra se
Ad minimum redigantur onus: nec amata
Nec placuisse Deo; Phœbus quoque forsitan
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
Usque adeo mutata ferar: nullique videnda
Voce tamen noscar; vocem mihi fata relin
Talia convexum per iter memorante Si
Sedibus Euboicam Stygiis emergit in ur
Troius Æneas; sacrisque ex more litatis,
Litora adit, nondum nutricis habentia no
Hic quoque substiterat post tædia longa la
Neritius Macareus, comes experientis Ulix
Desertum quondam mediis sub rupibus Æ
Noscit Achæmeniden, improvisoque repert
Vivere miratus; Qui te casusve, Deusve,
Servat, Achæmenide? cur, inquit, barbar
Prora vehit? petitur vestra quæ terra cari
Talia quærenti iam non hirsutus amictu,
Iam suus, et spinis conserto tegmine nullis,

ænides: Iterum Polyphemon, et illos
dos humano sanguine rictus;
otior domus est Ithaceque carina;
ean veneror genitore, nec unquam
ero, præstem licet omnia, gratus.
et spiro, cœlumque, et lumina Solis
umne ingratus, et immemor esse?)
od non anima hæc Cyclopis in ora
umen iam nunc vitale relinquam,
aut certe non illa condar in alvo.
ic animi (nisi si timor abstulit omnem
umque)fuit,cum vos petere alta relictus
exi? Volui inclamare; sed hosti
imui: vestræ quoque clamor Ulixis
uit. Vidi, cum monte revulso
pulum medias permisit in undas.
veluti tormenti viribus acta,
o iaculantem saxa lacerto.
ieret fluctusve lapisve carinam,
n me non esse oblitus in illa.
os ab acerba morte removit,
tam fremebundus obambulat Ætnam,
manu silvas, et luminis orbus
rsat: fœdataque brachia tabo
ndens, gentem execratur Achivam,
i quis referat mihi casus Ulixen,
sociis, in quem mea sæviat ira,
edam, cuius viventia dextra
aniem, cuius mihi sanguis inundet
i trepident sub dentibus artus; (tæ!
,aut leve sit damnum mihi lucis adempferox. Me luridus occupat horror,
ultus etiamnum cæde madentes,
manus, et inanem luminis orbem,
t humano concretam sanguine barbam.
oculos;minimum tamen illa malorum:
rum, iamiam mea viscera rebar
am; mentique hærebat imago
us, quo vidi bina meorum
ligi sociorum corpora terræ.
e iacens, hirsuti more leonis,
t carnes, cumque albis ossa medullis,
ue artus avidam condebat in alvum.
vasit: stabam sine sanguine mœstus;
ue videns, eiectantemque cruentas
frusta mero glomerata vomentem,
m misero mihi fata parari:
ultos latitans, omnemque tremiscens
,mortemque timens,cupidusque moriri,
pellens, et mixta frondibus herba,
exspes, leto pœnæque relictus,
spexi longo post tempore navim:
am gestu, ad litusque cucurri:
iumque ratis Troiana recepit.
nde tuos, comitum gratissime, casus,
urbe, quæ tecum credita ponto est.
refert Tusco regnare profundo;
otaden, cohibentem carcere ventos;
clusos tergo, memorabile munus,
umsisse ducem; flatuque secundo
novem, et terram aspexisse petitam:
nonam cum sese Aurora moveret;
prædæque cupidine ductos,
rum, dempsisse ligamina ventis:
sse retro, per quas modo venerat undas,
em portus repetisse tyranni.
terem Læstrygonis, inquit, in urbem
tiphates terra regnabat in illa.
nc ego sum, numero comitante duorum:

Vixque fuga quæsita salus comitique, mihique.
Tertius e nobis Læstrygonis impia tinxit
Ora cruore suo: fugientibus instat, et agmen
Concitat Antiphates; coeunt, et saxa trabesque
Continuant, merguntque viros, merguntque carinas.
Una tamen, quæ nos, ipsumque vehebat Ulixen,
Effugit. Amissa sociorum parte, dolentes,
Multaque conquesti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis: procul hinc tibi, cerne, videnda est
Insula, visa mihi. Tuque, o iustissime Troum,
Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
Hostis es, Ænea) moneo, fuge litora Circes.
Nos quoque Circæo religata in litore pinu
Antiphatæ memores, immansuetique Cyclopis,
Ire negabamus, et tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti: sors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque simul, nimiique Elpenora vini,
Bisque novem socios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus, stetimusque in limine tecti,
Mille lupi, mixtæque lupis ursæque, leæque
Occursu fecere metum: sed nulla timenda,
Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movere per aera caudas,
Nostraque adulantes comitant vestigia; donec
Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa recessu,
Sublimis solio, pallamque induta nitentem.
Insuper aurato circumvelatur amictu:
Nereides Nymphæque simul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,
Gramina disponunt, sparsosque sine ordine flores,
Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa quis usus
Quoque sit in folio, quæ sit concordia mixtis,
Novit, et advertens pensas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque salute,
Diffudit vultus, et reddidit omnia votis.
Nec mora; misceri tosti iubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, et cum lacte coagula passo.
Quique sub hac lateant furtim dulcedine, succos
Adiicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit summos virga Dea dira capillos;
(Et pudet et referam) setis horrescere cœpi;
Nec iam posse loqui; pro verbis edere raucum
Murmur, et in terram toto procumbere vultu:
Osque meum sensi pando occallescere rostro;
Colla tumere toris: et qua modo pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa vestigia feci.
Cumque eadem passis (tantum medicamina possunt)
Claudor hara: solumque suis caruisse figura
Vidimus Eurylochum; solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitasset, pecoris pars una manerem
Nunc quoque setigeri: nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor venisset Ulixes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album:
Moly vocant Superi; nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul cœlestibus intrat
Ille domum Circes: et ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Repulit; et stricto pavidam deterruit ense.
Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus
Coniugii dotem, sociorum corpora, poscit.
Spargimur innocuæ succis melioribus herbæ,
Percutimurque caput conversæ verbere virgæ;
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: setæque cadunt; bifidosque relinquit

Rima pedes: redeunt humeri: subiecta lacertis
Brachia sunt. Flentem flentes amplectimur illum,
Hæremusque ducis collo: nec verba locuti
Ulla priora sumus, quam nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque præsens
Tempore tam longo vidi, multa auribus hausi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi retulit una
Quatuor e famulis, ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit iuvenile, gerens in vertice picum,
Æde sacra positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, et quare sacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, et scire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominæque potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ: tu dictis adiice mentem.
Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat: licet ipse decorem
Aspicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formæ: nec adhuc spectasse per annos
Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam.
Ille suos Dryadas, Latiis in montibus ortas,
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina, Naiades, quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquæ, cursuque brevissimus Almo,
Narque tulit præceps, et amœnæ Farfarus umbræ,
Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperisse Venilia Iano.
Hæc, ubi nubilibus primum maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta est. Silvas, et saxa movere,
Et mulcere feras, et flumina longa morari
Ore suo, volucresque vagas retinere solebat.
Quæ dum feminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros; tergumque premebat
Acris equi, lævaque hastilia bina ferebat,
Pœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.
Venerat in silvas et filia Solis easdem:
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo, Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac iuvenem, virgultis abdita, vidit,
Obstupuit: cecidere manu, quas legerat, herbæ;
Flammaque per totas visa est errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab æstu;
Quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,
Cursus equi fecit, circumfususque satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus; nec me mea carmina fallunt.
Dixit: et effigiem, nullo cum corpore, falsi
Finxit apri, præterque oculos transcurrere regis
Iussit, et in densum trabibus nemus ire videri,
Plurima qua silva est, et equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuo prædæ petit inscius umbram
Picus, equique celer fumantia terga relinquit;
Spemque sequens vanam, silva pedes errat in alta.
Concipit illa preces, et verba venefica dicit:
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo solet et niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tum quoque cantato densetur carmine cœlum,[1]
Et nebulas exhalat humus; cæcisque vagantur
Limitibus comites, et abest custodia regi.
Nacta locum tempusque; Per o tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, for
Quæ facit, ut supplex tibi sim, Dea; consule nostr
Ignibus, et socerum, qui pervidet omnia, Solem
Accipe, nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat: ille ferox ipsamque precesque repellit:
Et, Quæcumque es, ait, non sum tuus: altera cap
Me tenet, et teneat per longum, comprecor, æv
Nec Venere externa socialia fœdera lædam,
Dum mihi Ianigenam servabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania frustra,
Non impune feres, neque enim reddere Canenti;
Læsaque quid faciat, quid amans, quid femina, di
Rebus, ait: sed amans, et læsa, et femina Circe.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum:
Ter iuvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, sese solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque novam subito Latiis accedere silvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem.
Fibula quod fuerat, vestemque momorderat a
Pluma fit; et fulvo cervix præcingitur auro;
Nec quidquam antiqui Pico, nisi nomina, rest
Interea comites, clamato sæpe per agros
Nequicquam Pico, nullaque in parte reperto,
Inveniunt Circen; (nam iam tenuaverat aur
Passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi)
Criminibusque premunt veris, regemque rep
Vimque ferunt; sævisque parant incessere telis
Illa nocens spargit virus, succosque venen
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoqu
Convocat, et longis Hecaten ululatibus orat.
Exiluere loco (dictu mirabile) silvæ;
Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor;
Sparsaque sanguineis maduerunt pabula gutti
Et lapides visi mugitus edere raucos;
Et latrare canes; et humus serpentibus atri
Squalere, et tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pavet. Illa paven
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cuius ab attactu variarum monstra ferarum
In iuvenes veniunt: nulli sua mansit imago.
Presserat occiduus Tartessia litora Phœbus,
Et frustra coniux oculis animoque Canentis
Expectatus erat. Famuli populusque per omne
Discurrunt silvas, atque obvia lumina portant.
Nec satis est Nymphæ flere, et lacerare capillo
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia: se
Proripit, ac Latios errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
Per iuga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
Ultimus aspexit fessam luctuque viaque
Thybris, et in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis, ipso modulata dolore,
Verba, sono tenui mœrens, fundebat; ut olim
Carmina iam moriens canit exequialia cycn
Luctibus extremum tenues liquefacta medull
Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen signata loco est; quem rite Canent
Nomine de Nymphæ veteres dixere Camenæ.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visaque sunt. Resides, et desuetudin
Rursus inire fretum, rursus dare vela
Ancipitesque vias, et iter Titania va
Dixerat, et sævi restare pericula pont
Pertimui, fateor; nactusque hoc litus
Finierat Macareus; urnaque Æneia

norea, tumulo breve carmen habebat;
EN SOTAE PIETATIS ALUMNUS
PTAM, QUO DEBUIT IGNE CREMAVIT.
oso religatus ab aggere funis,
dias, infamatæque relinquunt
icosque petunt, ubi nubilus umbra
lava prorumpit Thybris arena.
e domo potitur nataque Latini,
te tamen: bellum cum gente feroci
ictaque furit pro coniuge Turnus.
tio Tyrrhenia tota; diuque
tis victoria quæritur armis.
e suas externo robore vires:
alos, multi Troiana tuentur
Æneas Evandri ad limina frustra:
agnam profugi Diomedis ad urbem
quidem sub Iapyge maxima Dauno
derat, dotaliaque arva tenebat.
Turni postquam mandata peregit,
petit; vires Ætolius heros
e soceri committere pugnæ
los, nec, quos e gente suorum
e viros. Neve hæc commenta putetis;
nquam luctus renovantur amaro
norare tamen. Postquam alta cremata
as paverunt Pergama flammas, (est
heros, a virgine, virgine rapta,
solus pœnam digessit in omnes;
ventis inimica per æquora rapti,
em, imbres, iram cœlique marisque
nai, cumulumque Capharea cladis.
eferens tristes ex ordine casus;
otuit Priamo quoque flenda videri.
iferæ servatum cura Minervæ
puit. Patriis sed rursus ab Argis
quo memores de vulnere pœnas
Venus; tantosque per alta labores
nui, tantos terrestribus armis,
es sint illi sæpe vocati,
nis hiems, importunusque Caphareus
vellemque horum pars una fuissem.
assi comites belloque fretoque,
emque rogant erroris. At Acmon
nio, tum vero et cladibus asper,
t, quod iam patientia vestra recuset
ixit. Quid habet Cytherea, quod ultra
faciat? nam dum peiora timentur,
cus: sors autem ubi pessima rerum,
timor est, securaque summa malorum,
licet; licet, ut facit, oderit omnes
e viros; odium tamen illius omnes
t parvo stat magna potentia nobis.
tam Venerem Pleuronius Acmon
erbis, veteremque resuscitat iram.
t paucis. Numeri maioris amici
ipimus: cui respondere paranti
vocisque via est tenuata: comæque
eunt: plumis nova colla teguntur,
et tergum: maiores brachia pennas
ubitque leves sinuantur in alas.
n digitos pars occupat: oraque cornu
nt, finemque in acumine ponunt.
hunc Idas, et cum Rhetenore Nycteus,
ur Abas; et dum mirantur, eandem
iem: numerusque ex agmine maior
remos plausis circumsonat alis.
quæ sit subitarum forma requiris;
rum, sic albis proxima cycnis.
has sedes, et Iapygis arida Dauni
Arva gener teneo, minima cum parte meorum.
Hactenus Œnides: Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque sinus, Messapiaque arva relinquit.
In quibus antra videt, quæ multa nubila silva,
Et levibus guttis manantia, semicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ:
Appulus has illa pastor regione fugatas
Terruit, et primo subita formidine movit.
Mox, ubi mens rediit, et contempsere sequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has pastor; saltuque imitatus agresti
Addidit obscœnis convicia rustica dictis:
Nec prius obticuit, quam guttura condidit arbor:
Arbore enim succoque licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.
Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutuli sine viribus illis
Bella instructa gerunt; multumque ab utraque cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: ignesque timent, quibus unda pepercit.
Iamque picem, et ceras, alimentaque cætera flammæ
Mulciber urebat, perque altum ad carbasa malum
Ibat, et incurvæ fumabant transtra carinæ:
Cum memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta Deûm genetrix, tinnitibus aera pulsi
Æris, et inflati complevit murmure buxi:
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita sacrilega iactas incendia dextra,
Turne, ait. Eripiam, nec, me patiente, cremabit
Ignis edax nemorum partes et membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrumque secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi;
Aeraque, et subitis tumidum concursibus æquor
Astræi turbant, et eunt in prælia, fratres.
E quibus alma parens, unius viribus usa,
Stuppea prærumpit Phrygiæ retinacula classis:
Fertque rates pronas, medioque sub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verso,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ:
In digitos abeunt, et crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus est: mediisque carina
Subdita navigiis, spinæ mutatur in usum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color est: quasque ante timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naides æquoreæ; durisque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant; nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quam multa pericula sævo
Pertulerint pelago, iactatis sæpe carinis
Supposuere manus, nisi si qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelasgos;
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus, et lætæ videre rigescere puppim
Cautibus Alcinoi, saxumque increscere ligno.
Spes erat, in Nymphas animata classe marinas,
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
Perstat, habetque Deos pars utraque, quique Deorum
Instar, habent animos. nec iam dotalia regna,
Nec soceri sceptrum, nec te, Lavinia virgo,
Sed vicisse petunt; deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt: Turnusque cadit; cadit Ardea, Turno
Sospite, dicta potens. Quam postquam barbarus ignis
Abstulit, et tepida latuerunt tecta favilla;
Congerie e media tum primum cognita præpes
Subvolat, et cineres plausis everberat alis.
Et sonus, et macies, et pallor, et omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque mansit in illa

Urbis: et ipsa suis deplangitur Ardea pennis.
Iamque Deos omnes, ipsamque Æneia virtus
Iunonem veteres finire coegerat iras:
Cum, bene fundatis opibus crescentis Iuli,
Tempestivus erat cœlo Cythereius heros;
Ambieratque Venus Superos; colloque parentis
Circumfusa sui, Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro;
Æneæque meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;
Dummodo des aliquod. Satis est inamabile regnum
Adspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Assensere Dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit, placatoque annuit ore.
Tum pater, Estis, ait, cœlesti munere digni, (optas.
Quæque petis, pro quoque petis: cape, nata, quod
Fatus erat: Gaudet, gratesque agit illa parenti:
Perque leves auras iunctis invecta columbis
Litus adit Laurens; ubi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc iubet Æneæ, quæcumque obnoxia morti,
Abluere, et tacito deferre sub æquora cursu.
Corniger exsequitur Veneris mandata: suisque,
Quidquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et respergit aquis. Pars optima restitit illi.
Lustratum genetrix divino corpus odore
Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta
Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem; temploque arisque recepit.
Inde sub Ascanii ditione binominis Alba,
Resque Latina fuit: succedit Silvius illi:
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro. Clarum subit Alba Latinum:
Epitos ex illo est; post hunc Capetusque, Capysque;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit; et in Tusci demersus fluminis undis
Nomina fecit aquæ. De quo Remulusque, feroxque
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino; qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet positus, tribuitque vocabula monti.
Iamque Palatinæ summam Proca gentis habebat.
Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit solertius hortos,
Nec fuit arborei studiosior altera fœtus:
Unde tenet nomen. Non silvas illa, nec amnes;
Rus amat, et ramos, felicia poma ferentes.
Nec iaculo gravis est, sed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit, et spatiantia passim
Brachia compescit; fissa modo cortice virgam
Inserit, et succos alieno præstat alumno.
Nec patitur sentire sitim; bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium; Venerisquoque nulla cupido.
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus; et accessus prohibet refugitque viriles.
Quid non et Satyri, saltatibus apta iuventus,
Fecere, et pinu præcincti cornua Panes,
Silvanusque, suis semper iuvenilior annis,
Quique Deus fures, vel falce, vel inguine terret,
Ut potirentur ea? Sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus; neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit; verique fuit messoris imago!
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Desectum poterat gramen versasse videri.
Sæpe manu stimulos rigida portabat, ut illum
Iurares fessos modo disiunxisse iuvencos.

Falce data, frondator erat, vitisque putator.
Induerat scalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piscator arundine sumpta,
Denique per multas aditum sibi sæpe figuras
Reperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, positis ad tempora canis,
Assimulavit anum, cultosque intravit in hortos,
Pomaque mirata est: Tantoque potentior, inquit,
Paucaque laudatæ dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedisset anus; glebaque incurva resedit,
Suspiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra spatiosa tumentibus uvis:
Quam socia postquam pariter cum vite probavit;
At si staret, ait, cælebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ iuncta vitis requiescit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata iaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius,
Concubitusque fugis, nec te coniungere curas
Atque utinam velles! Helene non pluribus esset
Sollicitata procis, nec quæ Lapitheia movit
Prœlia, nec coniux timidis audacis Ulixei.
Nunc quoque, cum fugias averserisque petentes,
Mille proci cupiunt; et Semideique, Deique,
Et quæcumque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te bene iungere, anumque
Hanc audire voles, (quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo) vulgares reiice tædas,
Vertumnumque tori socium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe: neque enim sibi notior
est,
Quam mihi: nec toto passim vagus errat in orbe;
Hæc loca sola colit: nec, uti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat: tu primus, et ultimus
Ardor eris; solique suos tibi devovet annos.
Adde, quod est iuvenis: quod naturale decoris
Munus habet; formasque apte fingetur in omnes
Et, quod erit iussus (iubeas licet omnia) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quæ tibi poma
Primus habet, lætaque tenet tua munera dextra?
Sed neque iam fœtus desiderat arbore demptos,
Nec, quas hortus alit, cum succis mitibus herbas,
Nec quidquam, nisi te. Miserere ardentis: et ipsum,
Qui petit, ore meo præsentem crede precari:
Ultoresque Deos, et pectora dura perosam
Idalien, memoremque time Rhamnusidis iram.
Quoque magis timeas, (etenim mihi multa vetustas
Scire dedit) referam tota notissima Cypro
Facta, quibus flecti facile et mitescere possis.
Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten, humili de stirpe creatus:
Viderat, et totis perceperat ossibus æstum.
Luctatusque diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit:
Et modo nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ:
Et modo de multis blanditus cuique ministris,
Sollicita petiit propensum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
Interdum madidas lacrimarum rore coronas
Postibus intendit, posuitque in limine duro
Molle latus, tristique seræ convicia fecit.
Surdior illa freto surgente, cadentibus H
Durior et ferro, quod Noricus excoquit ig
Et saxo, quod adhuc viva radice tenetur;
Spernit, et irridet; factisque immitibus ad
Verba superba ferox; et spe quoque fraudat
Non tulit impatiens longi tormenta dolor

te fores hæc verba novissima dixit:
xarete: neque erunt tibi tædia tandem
a mei. Lætos molire triumphos,
oca, nitidaque incingere lauro.
n; moriorque libens: age, ferrea, gaude.
il laudare mei cogeris, eritque
n gratus, meritumque fatebere nostrum.
ante tui curam cessisse memento,
n; geminaque simul mihi luce carendum.
ma mei ventura est nuntia leti;
dubites, adero, præsensque videbor,
xanimi crudelia lumina pascas.
Superi, mortalia fata videtis,
mores: nihil ultra lingua precari
longo facite ut memoremur in ævo;
psistis vitæ, date tempora famæ.
postes, ornatos sæpe coronis,
culos, et pallida brachia tendens,
laquei religaret vincula summi;
ta placent, crudelis et impia? dixit:
capit, sed tum quoque versus ad illam;!
infelix elisa fauce pependit.
notu trepidantum ut multa gementem
sonum est, adapertaque ianua factum
clamant famuli, frustraque levatum,
ciderat, referunt ad limina matris.
inu, complexaque frigida nati
postquam miserarum verba parentum
trum miserarum facta peregit,
bat mediam lacrimosa per urbem,
rsuro portabat membra feretro.
ina domus, qua flebilis ibat
duræque sonus plangoris ad aures
retes: quam iam Deus ultor agebat.
Videamus, ait, miserabile funus;
iit tectum sublime fenestris.
positum lecto prospexerat Iphin;
uli, calidusque e corpore sanguis,
re, fugit. Conataque retro
hæsit: conata avertere vultus,
non potuit: paulatimque occupat artus,
duro iampridem pectore, saxum.
putes, dominæ sub imagine signum
ic Salamis: Veneris quoque nomine
n
s habet: quorum memor, o mea, lentos
, fastus, et amanti iungere, Nymphe.
ernum nascentia frigus adurat
cutiant rapidi florentia venti.
icquam formas Deus aptus in omnes
venem rediit, et anilia demit
sibi; talisque apparuit illi,
positas nitidissima Solis imago
, nullaque obstante reluxit.
t: sed vi non est opus: inque figura
ymphe est, et mutua vulnera sentit.
Ausonias iniusti miles Amuli
Numitorque senex amissa nepotum
a capit; festisque Palilibus urbis
ntur. Tatiusque patresque Sabini
arcisque via Tarpeia reclusa
m pœna congestis exuit armis.
ibus, tacitorum more luporum,
voces, et corpora victa sopore
rtasque petunt; quas obiice firma
ades. Unam tamen ipsa recludit,
n verso Saturnia cardine fecit.
ortæ cecidisse repagula sensit;
uit; nisi quod rescindere nunquam

Dis licet acta Deûm. Iano loca iuncta tenebant
Naides Ausoniæ, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. Nec Nymphæ iusta petentem
Sustinuere Deam; venasque, et flumina fontis
Elicuere sui. Nondum tamen invia Iani
Ora patentis erant, neque iter præcluserat unda.
Lurida supponunt fœcundo sulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis; et Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes,
Portaque, nequicquam rigidis permissa Sabinis,
Fonte fuit præstructa novo; dum Martius arma
Indueret miles. Quæ postquam Romulus ultro
Obtulit, et strata est tellus Romana Sabinis
Corporibus, strata estque suis; generique cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis:
Pace tamen sisti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet, Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius, populisque æquata duobus,
Romule, iura dabas: posita cum casside Mavors
Talibus affatur Divumque hominumque parentem:
Tempus adest, genitor, (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, nec præside pendet ab uno)
Præmia, quæ promissa mihi dignoque nepoti,
Solvere, et ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præsente Deorum,
(Nam memoro, memorique animo pia verba notavi)
Unus erit, quem tu tolles in cærula cœli,
Dixisti. Rata sit verborum summa tuorum.
Annuit omnipotens, et nubibus aera cæcis
Occuluit, tonitruque, et fulgure terruit Urbem.
Quæ sibi promissæ sensit data signa rapinæ,
Innixusque hastæ, pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos Gradivus, et ictu
Verberis increpuit: pronumque per aera lapsus
Constitit in summo nemorosi colle Palati:
Reddentemque suo iam regia iura Quiriti
Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapsum tenues: ceu lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere cœlo.
Pulchra subit facies, et pulvinaribus altis
Dignior, et qualis trabeati forma Quirini,
Flebat ut amissum coniux; cum regia Iuno
Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
Imperat; et vacuæ sua sic mandata referre.
O et de Latia, o et de gente Sabina
Præcipuum, matrona, decus; dignissima tanti
Ante fuisse viri, coniux nunc esse Quirini,
Siste tuos fletus: et, si tibi cura videndi
Coniugis est, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, et templum Romani regis obumbrat.
Paret: et in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam iussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea, (namque mihi, nec quæ sis dicere promptum
Et liquet esse Deam) duc, o duc, inquit, et offer (est;
Coniugis ora mihi: quæ si modo posse videre
Fata semel dederint, cœlum accepisse fatebor.
Nec mora; Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi sidus ab æthere lapsum
Decidit in terras: a cuius lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit, et priscum pariter cum corpore nomen
Mutat; Oramque vocat, quæ nunc Dea iuncta Quirino est.

Liber decimus quintus

Quæritur interea, qui tantæ pondera molis
Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat, imperio clarum prænuntia, veri
Fama, Numam. Non ille satis cognosse Sabinæ
Gentis habet ritus; animo maiora capaci
Concipit, et quæ sit rerum natura requirit.
Huius amor curæ, patria Curibusque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis urbem.
Graia quis Italicis auctor posuisset in oris
Mœnia quærenti, sic e senioribus unus
Retulit indigenis, veteris non inscius ævi:
Dives ab Oceano bubus Iove natus Iberis
Litora felici tenuisse Lacinia cursu
Fertur: et, armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis
Intrasse; et requie longum relevasse laborem;
Atque ita discedens, Ævo, dixisse, nepotum
Hic locus urbis erit; promissaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myscelos, illius Dis acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur: Patrias, age, desere sedes:
I, pete diversi lapidosas Æsaris undas.
Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Post ea discedunt pariter somnusque Deusque.
Surgit Alemonides, tacitaque recentia mente
Visa refert, pugnatque diu sententia secum.
Numen abire iubet: prohibent discedere leges:
Pœnaque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat densissima sidereum Nox:
Visus adesse idem Deus est, eademque monere;
Et, nisi paruerit, plura et graviora minari.
Pertimuit, patriumque simul transferre parabat
In sedes penetrale novas: fit murmur in urbe,
Spretarumque agitur legum reus. Utque peracta est
Causa prior, crimenque patet sine teste probatum,
Squalidus ad Superos tollens reus ora manusque,
O cui ius cœli bis sex fecere labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpæ.
Nunc quoque sic lata est sententia tristis; et omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus e nigro color est mutatus in album:
Candidaque Herculeo sententia munere facta
Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ; ventisque faventibus æquor
Navigat Ionium: Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit, et Sybarin, Salentinumque Neæthum,
Thurinosque sinus, Temesenque, et Iapygis arva.
Vixque pererratis, quæ spectant litora, terris,
Invenit Æsarei fatalia fluminis ora:
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus: iussaque ibi mœnia terra
Condidit, et nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certa primordia fama
Esse loci, positæque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic, ortu Samius: sed fugerat una
Et Samon, et dominos; odioque tyrannidis exul
Sponte erat. Isque, licet cœli regione remotos,
Mente Deos adiit: et, quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
Cumque animo, et vigili perspexerat omnia cura,
In medium discenda dabat: cœtusque silentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum causas, et quid natura, docebat: [illegible]
Quid Deus; unde nives; quæ fulminis esset [illegible]
Iupiter, an venti, discussa nube tonarent;
Quid quateret terras; qua sidera lege mearent; [illegible]
Et quodcumque latet. Primus animalia mensis [illegible]
Arguit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non et credita, ve[illegible]
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis [illegible]
Corpora. Sunt fruges, sunt deducentia ram[illegible]
Pondere poma suo, tumidæque in vitibus u[illegible]
Sunt herbæ dulces, sunt, quæ mitescere fla[illegible]
Mollirique queant. Nec vobis lacteus hum[illegible]
Eripitur, nec mella thymi redolentia flor[illegible]
Prodiga divitias, alimentaque mitia tellus [illegible]
Suggerit: atque epulas sine cæde et sangui[illegible]
Carne feræ sedant ieiunia; nec tamen omn[illegible]
Quippe equus, et pecudes, armentaque gr[illegible]
At quibus ingenium est immansuetumque[illegible]
Armeniæque tigres, iracundique leones, [illegible]
Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine[illegible]
Heu quantum scelus est, in viscera visce[illegible]
Congestoque avidum pinguescere corpore[illegible]
Alteriusque animantem animantis vivere[illegible]
Scilicet in tantis opibus, quas optima ma[illegible]
Terra parit, nil te nisi tristia mandere sæ[illegible]
Vulnera dente iuvat, ritusque referre Cycl[illegible]
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis [illegible]
Et male morati poteris ieiunia ventris? [illegible]
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nom[illegible]
Fœtibus arboreis, et, quas humus educat, h[illegible]
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore. [illegible]
Tunc et aves tutas movere per aera pennas, [illegible]
Et lepus impavidus mediis erravit in agris [illegible]
Nec sua credulitas piscem suspenderat ha[illegible]
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fr[illegible]
Plenaque pacis erant. Postquam non utilis [illegible]
Victibus invidit, (quisquis fuit ille viroru[illegible]
Corporeasque dapes avidam demersit in alv[illegible]
Fecit iter sceleri: primaque e cæde ferarum [illegible]
Incaluisse putem maculatum sanguine fer[illegible]
Idque satis fuerat: nostrumque petentia let[illegible]
Corpora missa neci, salva pietate, fatemur; [illegible]
Sed quam danda neci, tam non epulanda fu[illegible]
Longius inde nefas abiit; et prima putatur [illegible]
Hostia sus meruisse mori, quia semina pan[illegible]
Eruerit rostro, spemque interceperit anni. [illegible]
Vite caper morsa Bacchi mactandus ad aras [illegible]
Ducitur ultoris. Nocuit sua culpa duobus. [illegible]
Quid meruistis oves, placidum pecus, inqu[illegible]
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere [illegible]
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas [illegible]
Præbetis, vitaque magis, quam morte iuva[illegible]
Quid meruere boves, animal sine fraude d[illegible]
Innocuum, simplex, natum tolerare labore[illegible]
Immemor est demum, nec frugum munere [illegible]
Qui potuit curvi dempto modo pondere a[illegible]
Ruricolam mactare suum; qui trita labore [illegible]
Illa, quibus toties durum renovaverat arv[illegible]
Tot dederat messes, percussit colla securi. [illegible]
Nec satis est, quod tale nefas committitur[illegible]
Inscripsere Deos sceleri, numenque supe[illegible]
Cæde laboriferi credunt gaudere iuvenci. [illegible]
Victima labe carens, et præstantissima fo[illegible]
(Nam placuisse nocet) vittis præsig[illegible]
Sistitur ante aras, auditque ignara [illegible]
Imponique suæ videt inter cornua f[illegible]
Quas coluit, fruges; percussaque [illegible]
Inficit in liquida prævisos forsita[illegible]
Protinus ereptas viventi pectore [illegible]

ntesque Deûm scrutantur in illis.
omini vetitorum tanta ciborum?
genus o mortale? quod, oro,
onitis animos advertite nostris.
dabitis cæsorum membra palato,
estros scite, et sentite colonos.
eus ora movet, sequar ora moventem
elphosque meos, ipsumque recludam
ustæ reserabo oracula mentis.
eniis evestigata priorum,
tuere, canam. Iuvat ire per alta
erris et inerti sede relictis,
idique humeris insistere Atlantis;
oimos passim ac rationis egentes
ecul, trepidosque, obitumque timentes
seriemque evolvere fati.
mitum gelidæ formidine mortis!
id tenebras, quid nomina vana timetis,
um, falsique piacula mundi?
ogus flamma, seu tabe vetustas
ala posse pati non ulla putetis.
nimæ, semperque, priore relicta
bitant domibus vivuntque receptæ.
nemini) Troiani tempore belli
phorbus eram, cui pectore quondam
so gravis hasta minoris Atridæ.
um, lævæ gestamina nostræ,
is templo Iunonis in Argis.
tur: nihil interit. Errat, et illinc
c illuc, et quoslibet occupat artus
feris humana in corpora transit,
ster, nec tempore deperit ullo.
cilis signatur cera figuris,
fuerat, nec formas servat easdem,
a eadem est: animam sic semper ean-
rias doceo migrare figuras. (dem
s sit victa cupidine ventris,
inor, cognatas cæde nefanda
imas, nec sanguine sanguis alatur.
agno feror æquore, plenaque ventis
il est toto quod perstet in orbe.
, omnisque vagans formatur imago.
siduo labuntur tempora motu
lumen. Neque enim consistere flumen,
a potest: sed, ut unda impellitur unda,
rior veniente, urgetque priorem,
ugiunt pariter, pariterque sequuntur,
emper: nam quod fuit ante, relictum est;
aud fuerat, momentaque cuncta novan-
rsas in lucem tendere noctes, (tur.
itidum nigræ succedere nocti.
idem cœlo, cum lassa quiete
media; cumque albo Lucifer exit
rursumque alius, cum prævia lucis
Phœbo Pallantis inficit orbem.
eus, terra cum tollitur ima,
erraque, rubet, cum conditur ima:
ummo est, melior natura quod illic
terræque procul contagia vitat.
adem nocturnæ forma Dianæ
quam: semperque hodierna sequente,
ior est; maior, si contrahit orbem.
species succedere quatuor annum
is peragentem imitamina nostræ?
lactens, puerique simillimus ævo
. Tunc herba nitens, et roboris expers
olida est, et spe delectat agrestem.
orent; florumque coloribus almus
que adhuc virtus in frondibus ulla est.

Transit in ætatem, post ver, robustior annus,
Fitque valens iuvenis: neque enim robustior ætas
Ulla, nec uberior, nec, quæ magis æstuet, ulla est.
Excipit autumnus, posito fervore iuventæ
Maturus, mitisque, inter iuvenemque senemque
Temperie medius, sparsis per tempora canis.
Inde senilis hiems tremulo venit horrida passu;
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper, requieque sine ulla,
Corpora vertuntur: nec, quod fuimusve, sumusve,
Cras erimus: fuit illa dies, qua semina tantum,
Spesque hominum primæ materna habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit, et angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit; eque domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem iacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum:
Paulatimque tremens, et nondum poplite firmo
Constitit, adiutis aliquo conamine nervis.
Inde valens velox que fuit; spatiumque iuventæ
Transit, et, emensis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subruit hæc ævi demoliturque prioris
Robora: fletque Milon senior, cum spectat inanes
Illos, qui fuerant solidorum mole tororum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculo rugas conspexit aniles,
Tyndaris, et secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
Omnia destruitis: vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta consumitis omnia morte. (mus.
Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa voca-
Quasque vices peragant, animos adhibete, docebo.
Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent, nulloque premente
Alta petunt, aer, atque aere purior ignis.
Quæ quanquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, et in ipsa cadunt: resolutaque tellus
In liquidas rorescit aquas, tenuatus in auras
Aeraque humor abit: dempto quoque pondere, rursus
In superos aer tenuissimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aera transit;
Hic in aquas: tellus glomerata cogitur unda.
Nec species sua cuique manet, rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam mihi credite mundo;
Sed variat, faciemque novat: nascique vocatur,
Incipere esse aliud, quam quod fuit ante, morique,
Desinere illud idem: cum sint huc forsitan illa,
Hæc translata illuc; summa tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum venistis ab auro
Secula: sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum: vidi factas ex æquore terras;
Et procul a pelago conchæ iacuere marinæ,
Et vetus inventa est in montibus anchora summis.
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: et eluvie mons est deductus in æquor:
Eque paludosa siccis humus aret arenis.
Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hic fontes Natura novos emisit, at illic
Clausit, et antiqui tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt; aut excæcata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
Existit procul hinc, alioque renascitur ore.

Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis:
Et Mysum capitisque sui ripæque prioris
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire, Caicum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit, interdum suppressis fontibus aret.
Ante bibebatur, nunc quas contingere nolis
Fundit Anigros aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavere bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa Pharosque,
Et Phœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circueunt. Zancle quoque iuncta fuisse
Dicitur Italiæ; donec confinia pontus
Abstulit, et media tellurem repulit unda.
Si quæras Helicen, et Burin, Achaidas urbes,
Invenies sub aquis: et adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis inclusa cavernis,
Expirare aliqua cupiens, luctataque frustra
Liberiore frui cœlo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Extentam tumefecit humum; ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut direpta bicorni
Terga capro. Tumor ille loco permansit; et alti
Collis habet speciem, longoque induruit ævo.
Plurima cum subeant, audita aut cognita vobis,
Pauca super referam. Quid? non et lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida est; ortuque obituque calescit.
Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum Luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, et huic Sybaris nostris conterminus arvis,
Electro similes faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita est; obscœnæ Salmacis undæ?
Æthiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut mirum patitur gravitate soporem.
Clitorio quicumque sitim de fonte levarit,
Vina fugit, gaudetque meris abstemius undis.
Seu vis est in aqua calido contraria vino,
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus,
Prœtidas attonitas postquam per carmen et herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Misit aquas: odiumque meri permansit in undis.
Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis,
Quem quicumque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.
Est lacus Arcadiæ (Pheneon dixere priores)
Ambiguis suspectus aquis, quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ; sine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus et flumina vires
Concipiunt. Tempusque fuit, quo navit in undis,
Nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus Argo
Undarum sparsas Symplegadas elisarum;
Quæ nunc immotæ perstant, ventisque resistunt.
Nec, quæ sulfureis ardet fornacibus, Ætne
Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
Nam sive est animal tellus, et vivit, habetque
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris,
Saxaque cum saxis, et habentem semina flammæ
Materiem iactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis frigida ventis:
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis ardescunt sulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flam
Non dabit, absumtis per longum viribus ævum,
Naturæque suum nutrimen deerit edaci,
Non feret illa famem, desertaque deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,
Qui soleant levibus velari corpora plumis,
Cum Tritoniacam novies subiere paludem.
Haud equidem credo: sparsæ quoque membra ven
Exercere artes Scythides memorantur easdem.
Si qua fides rebus tamen est addenda probatis,
Nonne vides, quæcumque mora fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res usu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes, quæ more parentum
Rura colunt, operique favent, in spemque labor
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concava litoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ; de parte sepulta
Scorpius exibit: caudaque minabitur unca.
Quæque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ, (res observata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus; mox apta natandi
Crura dat; utque eadem sint longis saltibus ap
Posterior partes superat mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit ursa recenti,
Sed male viva caro est: lambendo mater in ar
Fingit, et in formam, quantam capit ipsa, red
Nonne vides, quos cera tegit sexangula, fœtus
Melliferarum apium sine membris corpora na
Et serosque pedes, serasque assumere pennas?
Iunonis volucrem, quæ cauda sidera portat,
Armigerumque Iovis, Cythereiadasque colum
Et genus omne avium, mediis e partibus ovi
Ni sciret fieri, fieri quis posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulc
Mutari credant humanas angue medullas.
Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus:
Una est, quæ reparet, seque ipsa reseminet, ales
Assyrii Phœnica vocant: non fruge, nec herbis,
Sed turis lacrimis, et succo vivit amomi.
Hæc ubi quinque suæ complevit secula vitæ,
Ilicet in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus et pando nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias, et nardi lenis aristas,
Quassaque cum fulva substravit cinnama myr
Se super imponit, finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires, onerique ferendo est
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ,
Fertque pius cunasque suas, patriumque sepulc
Perque leves auras Hyperionis urbe p
Ante fores sacras Hyperionis æde rep
Si tamen est aliquid miræ novitatis
Alternare vices, et quæ modo femina
Passa marem est, nunc esse marem mir
Id quoque, quod ventis animal nutritu
Protinus assimulat tactu quoscumque

nifero lyncas dedit India Baccho:
t memorant, quidquid vesica remisit,
lapides, et congelat aere tacto.
ium, quo primum contigit auras
durescit: mollis fuit herba sub undis.
te dies, et in alto Phœbus anhelos
ngel equos, quam consequar omnia dictis
ranslata novas: sic tempora verti
atque illas assumere robora gentes,
has. Sic magna fuit censuque virisque,
em potuit tantum dare sanguinis annos,
ilis veteres tantummodo Troia ruinas,
tiis tumulos ostendit avorum.
Sparte magnæ viguere Mycenæ;
ecropiæ, nec non Amphionis arces.
Sparte est: altæ cecidere Mycenæ.
niæ quid sunt, nisi fabula, Thebæ?
ioniæ restant nisi nomen Athenæ?]
ue Dardaniam fama est consurgere Romam;
genæ quæ proxima Thybridis undis
genti rerum fundamina ponit.
formam crescendo mutat, et olim
put orbis erit: sic dicere vates,
e ferunt sortes: quantumque recordor,
Helenus flenti, dubioque salutis,
neæ, cum res Troiana labaret:
i nota satis præsagia nostræ
es, non tota cadet, te sospite, Troia.
ni ferrumque dabunt iter. Ibis; et una
pta feres, donec Troiæque tibique
patrio contingat amicius arvum.
am cerno Phrygios debere nepotes,
est, nec erit, nec visa prioribus annis.
roceres per sæcula longa potentem,
um rerum de sanguine natus Iuli
so, cum tellus erit usa, fruentur
des, cœlumque erit exitus illi.
um cecinisse penatigero Æneæ,
nor refero: cognataque mœnia lætor
utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
blitis ad metam tendere longe (est,
r equis; cœlum, et quodcumque sub illo
rmas, tellusque, et quidquid in illa est.
pars mundi, (quoniam non corpora solum,
m volucres animæ sumus, inque ferinas
re domos, pecudumque in pectora condi,)
uæ possint animas habuisse parentum,
n, aut aliquo iunctorum fœdere nobis,
um certe, tuta esse et honesta sinamus:
steis cumulemur viscera mensis.
consuescit, quam se parat ille cruori
nano, vituli qui guttura cultro
immotas præbet mugitibus aures!
gitus similes puerilibus hœdum
gulare potest; aut alite vesci,
se cibos! quantum est, quod desit in istis
facinus! quo transitus inde paratur!
t mortem senioribus imputet annis:
contra Borean ovis arma ministret:
saturæ manibus pressanda capellæ.
edicis, laqueosque artesque dolosas
volucrem viscata fallite virga:
atis cervos includite pinnis:
ibis uncos fallacibus hamos. (tum.
ua nocent: verum hæc quoque perdite tan-
epulis, alimentaque congrua carpant.
tque aliis instructo pectore dictis
remeasse ferunt, ultroque petitum
Numam populi Latialis habenas.

Coniuge qui felix Nympha, ducibusque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus, gentemque, feroci
Assuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Quem, postquam senior regnumque ævumque peregit,
Extinctum Latiæque nurus, populusque, patresque,
Deflevere Numam: nam coniux, urbe relicta,
Vallis Aricinæ densis latet abdita silvis,
Sacraque Oresteæ gemitu questuque Dianæ
Impedit. Ah quoties Nymphæ nemorisque lacusque,
Ne faceret, monuere; et consolantia verba
Dixere! ah quoties flenti Theseius heros,
Siste modum, dixit: neque enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus,
Mitius ista feres: utinamque exempla dolentem,
Non mea te possent relevare! sed et mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras (puto) contigit
Credulitate patris, sceleratæ fraude novercæ (aures:
Occubuisse neci. Mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaeia quondam
Tentatum frustra, patrium temerasse cubile
[Quod voluit, finxit voluisse, et crimine verso,]
(Indiciine metu magis, offensane repulsæ,)
Arguit: immeritumque pater proiecit ab urbe,
Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pittheam profugo curru Trœzena petebam;
Iamque Corinthiaci carpebam litora ponti;
Cum mare surrexit, cumulusque immanis aquarum
In montis speciem curvari et crescere visus,
Et dare mugitus, summoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus et patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum: mihi mens interrita mansit,
Exiliis contenta suis: cum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
Quadrupedes, monstrique metu turbantur, et altis
Præcipitant currum scopulis. Ego ducere vana
Frena manu, spumis albentibus oblita, luctor;
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum;
Ni rota, perpetuum qua circumvertitur axem,
Stipitis occursu fracta ac disiecta fuisset.
Excutior curru: lorisque tenentibus artus
Viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui,
Ossa gravem dare fracta sonum, fessamque videres
Exhalari animam, nullasque in corpore partes,
Noscere quas posses: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere nostræ,
Nympha, tuam? Vidi quoque luce carentia regna,
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, nisi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret: quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne præsens augerem muneris huius
Invidiam, densas obiecit Cynthia nubes:
Utque forem tutus, possemque impune videri,
Addidit ætatem, nec cognoscenda reliquit
Ora mihi: Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
Hic posuit, nomenque simul, quod possit equorum
Admonuisse, iubet deponere: Quique fuisti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo, de Disque minoribus unus
Numine sub dominæ lateo, atque accenseor illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent, montisque iacens radicibus imis
Liquitur in lacrimas: donec, pietate dolentis
Mota, soror Phœbi gelidum de corpore fontem

Fecit, et aeternas artus tenuavit in undas.
At Nymphas tetigit nova res; et Amazone natus
Haud aliter stupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis aspexit in arvis,
Sponte sua primum, nulloque agitante, moveri,
Sumere mox hominis, terraeque amittere formam,
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenae dixere Tagen: qui primus Etruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.
Utve Palatinis haerentem collibus olim,
Cum subito vidit frondescere Romulus hastam,
Quae radice nova, non ferro stabat adacto,
Et iam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus umbras.
Aut sua fluminea cum vidit Cipus in unda
Cornua, (vidit enim) falsamque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem saepe relatis,
Quae vidit, tetigit: nec iam sua lumina damnans
Restitit, et victor domito remeabat ab hoste.
Ad coelumque oculos, et eodem brachia tollens,
Quidquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,
Seu laetum est, patriae laetum, populoque Quirini;
Sive minax, mihi sit: viridique e caespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras;
Vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum,
Quid sibi significent, trepidantia consulit exta.
Quae simul inspexit Tyrrhenae gentis haruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
Non manifesta tamen: cum vero sustulit acre
A pecudum fibris ad Cipi cornua lumen;
Rex, ait, o salve: tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
Hic locus, et Latiae parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moram, portasque intrare patentes
Appropera: sic fata iubent: namque Urbe receptus
Rex eris, et sceptro tutus potiere perenni.
Retulit ille pedem, torvamque a moenibus Urbis
Avertens faciem, Procul, ah procul omina, dixit,
Talia Di pellant, multoque ego iustius aevum
Exul agam, quam me videant Capitolia regem.
Dixit: et extemplo populumque gravemque Senatum
Convocat: ante tamen pacali cornua lauro
Velat, et aggeribus factis a milite forti
Insistit, priscoque Deos e more precatus,
Est, ait, hic unus, quem vos nisi pellitis urbe,
Rex erit: is qui sit, signo, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit, quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia iura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;
Sed nos obstitimus: quamvis coniunctior illo
Nemo mihi est: vos Urbe virum prohibete, Quirites,
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Aequorei faciunt, si quis procul audiat illos;
Tale sonat populus: sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et spectant frontes, praedictaque cornua quaerunt.
Rursus ad hos Cipus, Quem poscitis, inquit, habetis:
Et, dempta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes; gemitumque dedere:
Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
Inviti videre caput: nec honore carere
Ulterius passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depresso subiectis bubus aratro
Complecti [illegible] ad finem Solis ab ortu.

Cornuaque aeratis, miram referentia formam,
Postibus insculpunt, longum mansura per aevum.
Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
Unde Coroniden circumflua Thybridis alveo
Insula Romuleae sacris adsciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exsangui squallebant corpora tabo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium coeleste petunt: mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi:
Utque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
Et locus, et laurus, et, quas habet illa, pharetrae,
Intremuere simul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses;
Et pete nunc propiore loco; nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est; sed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolemque accersite nostram.
Iussa Dei prudens postquam accepere Senatus,
Quam colat, explorant, iuvenis Phoebeius urbem:
Quique petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quae simul incurva missi tetigere carina,
Concilium Graiosque patres adiere: darentque
Oravere Deum; qui praesens funera gentis
Finiat Ausoniae: certas ita dicere sortes.
Dissidet, et variat sententia; parsque negandum
Non putat auxilium; multi renuere, suamque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant, seram pepulere crepuscula lucem,
[Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:]
Cum Deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in aede
Esse solet; baculumque tenens agreste sinistra,
Caesariem longae dextra deducere barbae,
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus; veniam, simulacraque nostra relinquam.
Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice, et usque nota visu, ut cognoscere possis.
Vertar in hunc; sed maior ero, tantusque videbor,
In quantum verti coelestia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit, somnique fugam lux alma secuta est.
Postera sidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt operosa Dei: quaque ipse morari
Sede velit, signis coelestibus indicet, orant.
Vix bene desierant, cum cristis aureus altis
In serpente Deus praenuntia sibila misit,
Adventuque suo signumque, arasque, foresque
Marmoreumque solum, fastigiaque aurea movit:
Pectoribusque tenus media sublimis in aede
Constitit; atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet: cognovit numina castos
Evinctus vitta crines albente sacerdos,
Et Deus en, Deus en; linguisque animisque favete,
Quisquis ades, dixit. Sis, o pulcherrime, visus
Utiliter; populosque iuves tua sacra colentes.
Quisquis adest, iussum venerantur numen; et omnes
Verba sacerdotis referunt geminata, piumque
Aeneadae praestant et mente et voce favorem.
Annuit his; motisque Deus rata pignora
Ter repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis delabitur, oraque
Flectit, et antiquas abiturus respicit aras,
Assuetasque domos, habitataque templa
Inde per iniectis adopertam floribus

, flectitque sinus, mediamque per ur-
rvo munitos aggere portus. (bem
;menque suum, turbæque sequentis
lo visus dimittere vultu,
mia posuit rate. Numinis illa
ressaque Dei gravitate carina
nt, cæsoque in litore tauro
e solvunt retinacula navi.
s aura ratem. Deus eminet alte,
remens puppim cervice recurvam,
ectat aquas; modicisque per æquor
ris sexto Pallantidos ortu
; præterque Lacinia templo
e, Scylaceaque litora fertur.
iam, levisque Amphissia remis
xtra prærupta Ceraunia parte,
e legit, Caulonaque, Naryciamque,
tum, Siculique angusta Pelori,
domos regis Themesesque metalla;
petit, tepidique rosaria Pæsti.
ress, promontoriumque Minervæ,
generosos palmite colles,
urbem, Stabiasque, et in otia natam
et ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
ites, lentisciferumque tenetur
ltamque trahens sub gurgite arenam
veisque frequens Sinuessa columbis,
graves, et quam tumulavit alumnus,
domus, Trachasque obsessa palude,
ea, et spissi litoris Antium.
ram nautæ advertere carinam,
m pontus erat) Deus explicat orbes,
rebros et magna volumina labens,
tis init, flavum tangentia litus.
o patrias Epidaurius aras
spitio iuncti sibi numinis usus
tu squamæ crepitantis arenam
ixus moderamine navis, in alta
osuit; donec Castrumque, sacrasque
Tiberinaque ad ostia venit.
puli passim, matrumque patrumque
uit, quæque ignes, Troica, servant,
etoque Deum clamore salutant.
lversas navis cita ducitur undas,
pas, aris ex ordine factis,
que sonant, et odorant aera fumis:
ctos incalfacit hostia cultros.
t rerum, Romanam intraverat urbem;
eus, summoque acclinis malo
sedesque sibi circumspicit aptas.
geminas partes circumfluus amnis:
habet; laterumque a parte duorum
les media tellure lacertos.
tia pinu Phœbeius anguis
inem, specie cœleste resumpta,
osuit, venitque salutifer Urbi.
accessit delubris advena nostris:
sua Deus est: quem Marte togaque
non bella magis finita triumphis,
gestæ, properataque gloria rerum
re novum, stellamque comantem,
genies. Neque enim de Cæsaris actis
opus, quam quod pater extitit huius.
reos plus est domuisse Britannos,
feri septemflua flumina Nili
se rates, Numidasque rebelles,
ue Iubam, Mithridateisque tumentem
ontum, populo adiecisse Quirini,
ruisse, aliquos egisse triumphos,

Quam tantum genuisse virum, quo præside rerum
Humano generi, Superi, cavistis abunde.
Ne foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille Deus faciendus erat: quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triste parari
Pontifici letum, et coniurata arma moveri.
Palluit, et cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiæ, quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
Solane semper ero iustis exercita curis?
Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret hasta,
Nunc male defensæ confundant mœnia Troiæ:
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Iactarique freto, sedesque intrare silentum,
Bellaque cum Turno gerere, aut, si vera fatemur,
Cum Iunone magis. Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
Non sinit. In me acui sceleratos cernitis enses;
Quos prohibete, precor, facinusque repellite; neve
Cæde sacerdotis flammas extinguite Vestæ.
 Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo (quam
Verba iacit, Superosque movet. Qui rumpere quan-
Ferrea non possunt veterum decreta Sororum,
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt nigras inter crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuisse nefas. Phœbi quoque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris;
Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cœrulus et vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat; sparsi Lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omnia bubo:
Mille locis lacrimavit ebur, cantusque feruntur
Auditi, sanctis et verba minacia lucis.
Victima nulla litat; magnosque instare tumultus
Fibra monet; cæsumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, et templa Deorum
Nocturnos ululasse canes, umbrasque silentum
Erravisse ferunt, motamque tremoribus urbem.
Non tamen insidias, venturaque vincere fata
Præmonitus potuere Deum: strictique feruntur
In templum gladii neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, cædem.
Tum vero Cytherea manu percussit utraque
Pectus; et ætheria molitur condere nube,
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor. Sola insuperabile fatum,
Nata, movere paras? Intres licet ipsa Sororum
Tecta trium; cernes illic molimine vasto
Ex ære, et solido rerum tabularia ferro;
Quæ neque concursum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.
Invenies illic inclusa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse, animoque notavi,
Et referam, ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua complevit (pro quo, Cytherea, laboras)
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cœlo, templisque colatur,
Tu facies, natusque suus; qui nominis hæres,
Impositum feret Urbis onus, cæsique parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum,
Æmathiaque iterum madefacti cæde Philippi;
Et magnum Siculis nomen superabitur undis;
Romanique ducis coniux Ægyptia, tædæ

Non bene fisa, cadet; frustraque erit illa minata,
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque iacentes
Oceano, numerem? quodcumque habitabile tellus
Sustinet, huius erit: pontus quoque serviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Iura suum, legesque feret iustissimus auctor:
Exemploque suo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem, venturorumque nepotum,
Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam
Ferre simul nomenque suum curasque iubebit.
Nec, nisi cum senior similes æquaverit annos,
Ætherias sedes, cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea cæso de corpore raptam,
Fac iubar, ut semper Capitolia nostra Forumque
Divus ab excelsa prospectet Iulius arce.
Vix ea fatus erat, media cum sede Senatus
Constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aera solvi
Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
Dumque tulit, numen capere atque ignescere sensit,
Emisitque sinu. Luna volat altius illa,
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat, natique videns bene facta, fatetur
Esse suis maiora, et vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nullisque obnoxia iussis,
Invitum præfert, unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic et Saturnus minor est Jove. Jupiter arces
Temperat ætherias, et mundi regna triformis:
Terra sub Augusto: pater est et rector uterque.
Di, precor, Æneæ comites, quibus ensis et ignis
Cesserunt, Dique Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, et invicti genitor, Gradive, Quirini,
Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates,
Et cum Cæsarea tu, Phœbe domestice, Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias, Iupiter, arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque;
Tarda sit illa dies, et nostro serior ævo,
Qua caput Augustum, quem temperat orbe relicto
Accedat cœlo, faveatque precantibus absens.
Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis huius
Ius habet, incerti spatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia secula fama,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.

FASTORUM LIB. SEX
Liber primus

Tempora cum causis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras, ortaque signa, canam.
Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus: et timidæ dirige navis iter.
Officiique levem non aversatus honorem,
In tibi devoto munere dexter ades.
Sacra recognosces Annalibus eruta priscis;
Et quo sit merito quæque notata dies.
Invenies illic et festa domestica vobis:
Sæpe tibi Pater est, sæpe legendus Avus.
Quæque ferunt illi pictos signantia Fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres
Cæsaris arma canant alii; nos Cæsaris aras,
Et quoscunque sacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum; dederis in carmine vires
Ingenium vultu statque caditque tuo.
Pagina iudicium docti subitura movetur
Principis, ut Clario missa legenda Deo.
Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus et, ad nostras cum se tulit impetus art
Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet, et fas est, vates rege vatis habenas
Auspice te felix totus ut annus eat.
Tempora digereret cum conditor Urbis, in a
Constituit menses quinque bis esse suo.
Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, n
Curaque finitimos vincere maior erat.
Est tamen et ratio, Cæsar, quæ moverit illu
Erroremque suum quo tueatur habet.
Quod satis est, utero matris dum prodeat inf
Hoc anno statuit temporis esse satis.
Per totidem menses a funere coniugis uxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.
Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
Cum rudibus populis annua iura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisque sec
Hæc generis princeps, ipsius ille pater.
Tertius a Senibus, Iuvenum de nomine quar
Qui sequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Ianum, nec avitas præterit um
Mensibus antiquis apposuitque duos.
Ne tamen ignores variorum iura dierum:
Non habet officii Lucifer omnis idem.
Ille Nefastus erit, per quem tria verba silent
Fastus erit, per quem lege licebit agi.
Neu toto perstare die sua iura putaris;
Qui iam Fastus erit, mane Nefastus erat.
Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fa
Verbaque honoratus libera Prætor habet.
Est quoque, quo populum ius est includere sep
Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.
Vindicat Ausonias Iunonis cura Kalendas:
Idibus alba Iovi grandior agna cadit.
Nonarum tutela Deo caret. Omnibus istis
(Ne fallare cave) proximus Ater erit.
Omen ab eventu est: illis nam Roma diebus
Damna sub adverso tristia Marte tulit.
Hæc mihi dicta semel, totis hærentia Fastis,
(Ne seriem rerum scindere cogar) erunt.
Ecce tibi faustum, Germanice, nuntiat annu
Inque meo primus carmine Ianus adest.
Iane biceps, anni tacite labentis origo,
Solus de Superis qui tua terga vides;
Dexter ades ducibus; quorum secura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit.
Dexter ades patribusque tuis, populoque Quiri
Et resera nutu candida templa tuo.
Prospera lux oritur: linguisque animisque fav
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures; insanaque protinus absint
Iurgia: differ opus, livida lingua, tuum.
Cernis, odoratis ut luceat ignibus æther;
Et sonet accensis spica Cilissa focis?
Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum summa spargit in æde iuba
Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:

festo concolor ipse suo est.
præeunt fasces; nova purpura fulget:
uspicuum pondera sentit ebur.
perum præbent ferienda iuvenci,
campis herba Falisca suis.
sua totum cum spectet in orbem,
manum, quod tueatur, habet.
ies, meliorque revertere semper,
erum digna potente coli.
esse Deum te dicam, Iane biformis?
ar nullum Græcia numen habet.
isam, cur de cœlestibus unus,
d a tergo, sitque quod ante, vides.
sumtis agitarem mente tabellis,
isa est, quam fuit ante, domus.
cipiti mirandus imagine, Ianus
s oculis obtulit ora meis.
sique metu riguisse capillos;
subito frigore pectus erat.
xtra baculum, clavemque sinistra,
nobis ore priore sonos:
osito, vates operose dierum,
, et voces percipe mente meas.
iqui, nam res sum prisca, vocabant.
m longi temporis acta canam.
er, et, quæ tria corpora restant,
, tellus, unus acervus erant.
rerum secessit lite suarum,
s abiit massa soluta domos;
altum; propior locus aera cepit:
edio terra fretumque solo.
fueram globus, et sine imagine moles,
edii dignaque membra deo.
, confusæ quondam nota parva figuræ,
est in me, postque videtur idem.
itæ quæ causa sit altera formæ;
l ut noris, officiumque meum.
que vides, cœlum, mare, nubila, terras,
t nostra clausa patentque manu.
num vasti custodia mundi:
endi cardinis omne meum est.
acem placidis emittere tectis;
petuas ambulat illa vias.
fero totus miscebitur orbis,
rigidæ condita bella seræ.
bus cœli cum mitibus Horis:
ficio Iupiter ipse meo.
nus: cui cum Cereale sacerdos
bum, mixtaque farra sali,
bis: modo namque Patulcius idem,
crifico Clusius ore vocor.
no voluit rudis illa vetustas
versas significare vices.
ata est: causam nunc disce figuræ.
hanc aliqua tu quoque parte vides.
geminas, hinc atque hinc, ianua frontes;
æc populum spectat; at illa Larem.
vester primi prope limina tecti,
essus introitusque videt;
icio, cœlestis ianitor aulæ,
, Hesperiasque simul.
ates in tres vergentia partes,
ternas compita secta vias.
exu cervicis tempora perdam,
moto corpore bina licet.
ltu, si plura requirere vellem,
icilem non fore, fassus erat:
n, gratesque Deo non territus egi:
um spectans pauca locutus humum.

Dic, age, frigoribus quare novus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent: tunc est nova temporis ætas;
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modo formatis amicitur frondibus arbos,
Prodit et in summum seminis herba solum;
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit et in pratis luxuriatque pecus.
Tum blandi soles; ignotaque prodit hirundo,
Et luteum celsa sub trabe fingit opus.
Tum patitur cultus ager, et renovatur aratro.
Hæc anni novitas iure vocanda fuit.
Quæsieram multis: non multis ille moratus,
Contulit in versus sic sua verba duos.
Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis:
Principium capiunt Phœbus et annus idem.
Post ea mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies. Causam percipe, Ianus ait.
Tempora commisi nascentia rebus agendis,
Totus ab auspicio ne foret annus iners.
Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quam solitum testificatur opus.
Mox ego; Cur, quamvis aliorum numina placem,
Iane, tibi primo tura merumque fero?
Ut per me possis aditum, qui limina servo,
Ad quoscumque velim prorsus, habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis,
Et damus alternas, accipimusque preces?
Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat,
Omina principiis, inquit, inesse solent.
Ad primam vocem timidas advertitis aures:
Et visam primum consulit augur avem.
Templa patent auresque Deûm: nec lingua caducas
Concipit ulla preces, dictaque pondus habent.
Desierat paucis: nec longa silentia feci;
Sed tetigi verbis ultima verba meis:
Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi,
Et data sub niveo candida mella cado?
Omen, ait, causa est, ut res sapor ille sequatur,
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur video: stipis adiice causam,
Pars mihi de festo ne labet ulla tuo.
Risit; et, O quam te fallunt tua sæcula, dixit,
Qui stipe mel sumta dulcius esse putes?
Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.
Vix ultra, quo iam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis;
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:
Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Iupiter angusta vix totus stabat in æde;
Inque Iovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Pascebatque suas ipse Senator oves.
Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,
Nec fœnum capiti supposuisse, fuit.
Iura dabat populis posito modo Consul aratro,
Et levis argenti lamina crimen erat.
At postquam Fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summos vertice Roma Deos;
Creverunt et opes, et opum furiosa cupido;
Et, cum possideant plurima, plura volunt.
Quærere ut absumant, absumpta requirere certant:
Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab unda,
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc est: dat census honores,

Non bene fisa, cadet; frustraque erit illa minata,
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque iacentes
Oceano, numerem? quodcumque habitabile tellus
Sustinet, huius erit: pontus quoque serviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Iura suum, legesque feret iustissimus auctor:
Exemploque suo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem, venturorumque nepotum,
Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam
Ferre simul nomenque suum curasque iubebit.
Nec, nisi cum senior similes æquaverit annos,
Æthereas sedes, cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea cæso de corpore raptam,
Fac iubar, ut semper Capitolia nostra Forumque
Divus ab excelsa prospectet Iulius arce.
Vix ea fatus erat, media cum sede Senatus
Constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aera solvi
Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
Dumque tulit, numen capere atque ignescere sensit,
Emisitque sinu. Luna volat altius illa,
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat, natique videns bene facta, fatetur
Esse suis maiora, et vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nullisque obnoxia iussis,
Invitum præfert, unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic et Saturnus minor est Jove. Jupiter arces
Temperat æthereas, et mundi regna triformis:
Terra sub Augusto: pater est et rector uterque.
Di, precor, Æneæ comites, quibus ensis et ignis
Cesserunt, Dique Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, et invicti genitor, Gradive, Quirini,
Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates,
Et cum Cæsarea tu, Phœbe domestice, Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias, Iupiter, arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque;
Tarda sit illa dies, et nostro serior ævo,
Qua caput Augustum, quem temperat orbe relicto
Accedat cœlo, faveatque precantibus absens.
Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis huius
Ius habet, incerti spatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia secula fama,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.

FASTORUM LIB. SEX

Liber primus

TEMPORA cum causis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras, ortaque signa, canam.
Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus: et timidæ dirige navis iter.
Officiique levem non aversatus honorem,
In tibi devoto munere dexter ades.
Sacra recognosces Annalibus eruta priscis;
Et quo sit merito quæque notata dies.
Invenies illic et festa domestica vobis:
Sæpe tibi Pater est, sæpe legendus Avus.
Quæque ferunt illi pictos signantia Fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.
Cæsaris arma canant alii; nos Cæsaris aras,
Et quoscumque sacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum; dederis in carmina vires
Ingenium vultu statque caditque tuo.
Pagina iudicium docti subitura movetur
Principis, ut Clario missa legenda Deo.
Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus et, ad nostras cum se tulit impetus art
Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet, et fas est, vates rege vatis habenas
Auspice te felix totus ut annus eat.
TEMPORA digereret cum conditor Urbis, in a
Constituit menses quinque bis esse suo.
Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, n
Curaque finitimos vincere maior erat.
Est tamen et ratio, Cæsar, quæ moverit il
Erroremque suum quo tueatur habet.
Quod satis est, utero matris dum prodeat in
Hoc anno statuit temporis esse satis.
Per totidem menses a funere coniugis uxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.
Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
Cum rudibus populis annua iura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisque se
Hæc generis princeps, ipsius ille pater.
Tertius a Senibus, Iuvenum de nomine qu
Qui sequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Ianum, nec avitas præterit u
Mensibus antiquis apposuitque duos.
Ne tamen ignores variorum iura dierum:
Non habet officii Lucifer omnis idem.
Ille Nefastus erit, per quem tria verba sil
Fastus erit, per quem lege licebit agi.
Neu toto perstare die sua iura putaris;
Qui iam Fastus erit, mane Nefastus erat.
Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia f
Verbaque honoratus libera Prætor habet.
Est quoque, quo populum ius est includere s
Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.
Vindicat Ausonias Iunonis cura Kalendas:
Idibus alba Iovi grandior agna cadit.
Nonarum tutela Deo caret. Omnibus istis
(Ne fallare cave) proximus Ater erit.
Omen ab eventu est: illis nam Roma diebus
Damna sub adverso tristia Marte tulit.
Hæc mihi dicta semel, totis hærentia Fastis,
(Ne seriem rerum scindere cogar) erunt.
Ecce tibi faustum, Germanice, nuntiat an
Inque meo primus carmine Ianus adest.
Iane biceps, anni tacite labentis origo,
Solus de Superis qui tua terga vides;
Dexter ades ducibus; quorum secura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit.
Dexter ades patribusque tuis, populoque Qui
Et resera nutu candida templa tuo.
Prospera lux oritur: linguisque animisque fa
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures; insanaque protinus absit
Iurgia: differ opus, livida lingua, tuum.
Cernis, odoratis ut luceat ignibus æther,
Et sonet accensis spica Cilissa focis?
Flamma nitore suo templorum verberat au
Et tremulum summa spargit in æde iubar.
Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:

festo concolor ipse suo est.
præeunt fasces; nova purpura fulget:
spicuum pondera sentit ebur.
perum præbent ferienda iuvenci,
campis herba Falisca suis.
ua totum cum spectet in orbem,
manum, quod tueatur, habet.
es, meliorque revertere semper,
rum digna potente coli.
esse Deum te dicam, Iane biformis?
ır nullum Græcia numen habet.
sam, cur de cœlestibus unus,
l a tergo, sitque quod ante, vides.
umtis agitarem mente tabellis,
sa est, quam fuit ante, domus.
cipiti mirandus imagine, Ianus
oculis obtulit ora meis.
sique metu riguisse capillos;
subito frigore pectus erat.
tra baculum, clavemque sinistra,
nobis ore priore sonos:
osito, vates operose dierum,
et voces percipe mente meas.
qui, nam res sum prisca, vocabant.
n longi temporis acta canam.
r, et, quæ tria corpora restant,
tellus, unus acervus erant.
rerum secessit lite suarum,
abiit massa soluta domos;
altum; propior locus aera cepit:
edio terra fretumque solo.
fueram globus, et sine imagine moles,
dii dignaque membra deo.
confusæ quondam nota parva figuræ,
st in me, postque videtur idem.
ce quæ causa sit altera formæ;
ut noris, officiumque meum.
que vides, cœlum, mare, nubila, terras,
nostra clausa patentque manu.
num vasti custodia mundi:
ndi cardinis omne meum est.
cem placidis emittere tectis;
etuas ambulat illa vias.
ero totus miscebitur orbis,
igidæ condita bella seræ.
ous cœli cum mitibus Horis:
cio Iupiter ipse meo.
us: cui cum Cereale sacerdos
um, mixtaque farra sali,
is: modo namque Patulcius idem,
rifico Clusius ore vocor.
o voluit rudis illa vetustas
ersas significare vices.
ta est: causam nunc disce figuræ.
ianc aliqua tu quoque parte vides.
eminas, hinc atque hinc, ianua frontes;
c populum spectat; at illa Larem.
vester primi prope limina tecti,
ssus introitusque videt;
io, cœlestis ianitor aulæ,
Hesperiasque simul.
ites in tres vergentia partes,
ternas compita secta vias.
xu cervicis tempora perdam,
moto corpore bina licet.
tu, si plura requirere vellem,
cilem non fore, fassus erat:
, gratesque Deo non territus egi:
m spectans pauca locutus humum.

Dic, age, frigoribus quare novus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent: tunc est nova temporis ætas;
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modo formatis amicitur frondibus arbos,
Prodit et in summum seminis herba solum;
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit et in pratis luxuriatque pecus.
Tum blandi soles; ignotaque prodit hirundo,
Et luteum celsa sub trabe fingit opus.
Tum patitur cultus ager, et renovatur aratro.
Hæc anni novitas iure vocanda fuit.
Quæsieram multis: non multis ille moratus,
Contulit in versus sic sua verba duos.
Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis:
Principium capiunt Phœbus et annus idem.
Post ea mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies. Causam percipe, Ianus ait.
Tempora commisi nascentia rebus agendis,
Totus ab auspicio ne foret annus iners.
Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quam solitum testificatur opus.
Mox ego; Cur, quamvis aliorum numina placem,
Iane, tibi primo tura merumque fero?
Ut per me possis aditum, qui limina servo,
Ad quoscumque velim prorsus, habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis,
Et damus alternas, accipimusque preces?
Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat,
Omina principiis, inquit, inesse solent.
Ad primam vocem timidas advertitis aures:
Et visam primum consulit augur avem.
Templa patent auresque Deûm: nec lingua caducas
Concipit ulla preces, dictaque pondus habent.
Desierat paucis: nec longa silentia feci;
Sed tetigi verbis ultima verba meis:
Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi,
Et data sub niveo candida mella cado?
Omen, ait, causa est, ut res sapor ille sequatur,
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur video: stipis adiice causam,
Pars mihi de festo ne labet ulla tuo.
Risit; et, O quam te fallunt tua sæcula, dixit,
Qui stipe mel sumta dulcius esse putes?
Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.
Vix ultra, quo iam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis;
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:
Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Iupiter angusta vix totus stabat in æde;
Inque Iovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Pascebatque suas ipse Senator oves.
Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,
Nec fœnum capiti supposuisse, fuit.
Iura dabat populis posito modo Consul aratro,
Et levis argenti lamina crimen erat.
At postquam Fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summos vertice Roma Deos;
Creverunt et opes, et opum furiosa cupido;
Et, cum possideant plurima, plura volunt.
Quærere ut absumant, absumpta requirere certant:
Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab unda,
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc est: dat census honores,

Census amicitias: pauper ubique iacet.
Tu tamen auspicium si sit stipis utile quæris,
Curque iuvent nostras æra vetusta manus.
Æra dabant olim; melius nunc omen in auro est:
Victaque concedit prisca moneta novæ.
Nos quoque templa iuvant, quamvis antiqua probemus,
Aurea: maiestas convenit ista Deo.
Laudamus veteres, sed nostris utimur annis:
Mos tamen est æque dignus uterque coli.
Finierat monitus: placidis ita rursus, ut ante,
Clavigerum verbis alloquor ipse Deum:
Multa quidem didici; sed cur navalis in ære
Altera signata est, altera forma biceps?
Noscere me duplici posses in imagine, dixit,
Ni vetus ipsa dies extenuaret opus.
Causa ratis superest: Thuscum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum:
Cœlitibus regnis ab Iove pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
Dicta quoque est Latium terra, latente Deo.
At bona posteritas puppim servavit in ære;
Hospitis adventum testificata Dei.
Ipse solum colui, cuius placidissima lævum
Radit arenosi Thybridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma est, incædua sylva virebat;
Tantaque res paucis pascua bubus erat.
Arx mea collis erat, quem cultrix nomine nostro
Nuncupat hæc ætas, Ianiculumque vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
Esset, et humanis numina mixta locis.
Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat:
Ultima de Superis illa reliquit humum.
Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat:
Nullus erat iustis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello: pacem postesque tuebar:
Et clavem ostendens, Hæc, ait, arma gero.
Presserat ora Deus. Tunc sic nostra ora resolvo,
Voce mea voces eliciente Dei.
Cum tot sint Iani, cur stas sacratus in uno,
Hic ubi iuncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Œbalii retulit arma Titi:
Utque levis custos, armillis capta Sabinis,
Ad summæ Tatium duxerit arcis iter.
Inde, velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
Arduus in valles et Fora clivus erat.
Et iam contigerat portam, Saturnia cuius
Dempserat appositas insidiosa seras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam,
Ipse meæ movi callidus artis opus.
Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi;
Sumque repentinas eiaculatus aquas.
Ante tamen gelidis subieci sulphura venis,
Clauderet ut Tatio fervidus humor iter,
Cuius ut utilitas pulsis percepta Sabinis;
Quæque fuit, toto reddita forma loco est;
Ara mihi posita est, parvo coniuncta sacello:
Hæc adolet flammis cum strue farra suis.
At cur pace lates, motisque recluderis armis?
Nec mora; quæsiti reddita causa mihi.
Ut populo reditus pateant ad bella profecto,
Tota patet demta ianua nostra sera.
Pace fores obdo, ne qua discedere possit:
Cæsareoque diu nomine clausus ero.
Dixit; et, attollens oculos diversa tuentes,
Aspexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat; et vestri, Germanice, causa triumphi
Tradiderat famulas iam tibi Rhenus aquas.
Iane, face æternos, Pacem Pacisque ministros:
Neve suum, præsta, deserat auctor opus.
Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere Fastis,
Sacravere patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphaque Coronide natum
Insula, dividua quam premit amnis aqua.
Iupiter in parte est. Cepit locus unus utrumque:
Iunctaque sunt magno templa nepotis avo.
Quid vetat et stellas, ut quæque oriturque cadi[t]
Dicere? promissi pars sit et ista mei.
Felices animos, quibus hæc cognoscere primis,
Inque domos superas scandere cura fuit!
Credibile est illos pariter vitiisque locisque
Altius humanis exeruisse caput.
Non Venus et vinum sublimia pectora fregit,
Officiumve fori, militiæve labor:
Nec levis ambitio, perfusaque gloria fuco,
Magnarumve fames sollicitavit opum.
Admovere oculis distantia sidera terris,
Ætheraque ingenio supposuere suo.
Sic petitur cœlum: non ut ferat Ossan Olymp[us],
Summaque Peliacus sidera tangat apex.
Nos quoque sub ducibus cœlum metabimur i[llis],
Ponemusque suos ad stata signa dies.
Ergo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparsaque cœlesti rore madebit humus;
Octipedis frustra quærentur brachia Cancri;
Præceps occiduas ille subivit aquas.
Institerint Nonæ: missi tibi nubibus atris
Signa dabunt imbres, exoriente Lyra.
Quatuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis esse potes succinctus causa minister,
Hostia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper, Agone? rogas; nec nisi iussus agit.
Pars, quia non veniant pecudes, sed agantur, a[b actu]
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum
Una sit ut proprio litera demta loco.
An, quia prævisos in aqua timet hostia cultros,
A pecoris lux est ista notata metu?
Pars etiam, fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Graia tulisse diem.
Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo;
Veraque iudicio est ultima causa meo.
Utque ea nunc certa est; ita Rex placare sac[rorum]
Numina lanigeræ coniuge debet ovis.
Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur:
Hostibus amotis hostia nomen habet.
Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, et puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrh[as]
Acta per æquoreas hospita navis aquas.
Tura nec Euphrates, nec miserat India cost[um],
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos, herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus adusta sono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui posset violas addere, dives erat.
Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gavisa est sanguine porcæ,
Ulta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata, vere novo, teneris lactentia sulcis,
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas. Exemplo territus huius
Palmite debueras abstinuisse, caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,

acito dicta dolore dedit:
ritem; tamen hinc, cum stabis ad aram,
l spargi cornua possit, erit.
equitur: noxæ tibi deditus hostis
affuso cornua, Bacche, mero.
cuit: nocuit quoque culpa capellæ.
quid placidæ commeruistis oves?
eus, quod apes cum stirpe necatas
cœptos destituisse favos.
genitrix ægre solata dolentem,
ec dictis ultima verba suis:
acrymas: Proteus tua damna levabit;
do repares, quæ periere, dabit.
e versis tamen ille figuris,
geminas vincula firma manus.
atem iuvenis; resolutaque somno
uorei brachia capta senis.
n transformis adulterat arte:
us vinclis in sua membra redit;
ea tollens rorantia barba,
, repares arte, requiris, apes?
ti corpus tellure iuvenci:
a nobis, obrutus ille dabit.
stor: fervent examina putri
ille animas una necata dedit.
atum. Verbenas improba carpsit,
Dis ruris ferre solebat anus.
erest; animam cum ponat in aris
que pecus, ruricolæque boves?
Persis radiis Hyperiona cinctum,
leri victima tarda Deo.
st triplici pro virgine cæsa Dianæ,
ue pro nulla virgine cerva cadit.
idi Triviæ libare Sapæos,
que tuas accolit, Hæme, nives.
gido Custodi ruris asellus:
enda quidem est, huic tamen apta Deo.
iferi celebrabas Græcia Bacchi,
e solito tempore bruma refert.
ltores in idem venere Lyæi,
que ioci non alienus erat:
Venerem Satyrorum prona iuventus,
lunt amnes, solaque rura, Deæ.
nior pando Silenus asello,
bro pavidas inguine terret aves.
ignum nemus in convivia nacti
vestitis accubuere toris.
Liber: tulerat sibi quisque coronam.
parce rivus agebat aquas.
is aliæ sine pectinis usu,
ant, positis arte manuque comis.
ras tunicam collecta ministrat:
suto pectus aperta sinu.
humerum: vestem trahit illa per herbas.
t teneros vincula nulla pedes.
atyris incendia mitia præbent:
qui pinu tempora nexa geris.
inextinctæ Silene libidinis, urunt:
est, quæ te non sinit esse senem.
ortorum decus et tutela, Priapus
ex illis Lotide captus erat.
hanc optat: sola suspirat in illa:
dat nutu, sollicitatque notis.
pulchris, sequiturque superbia formam:
ultu despicit illa suo.
, vino somnum faciente, iacebant
diversis victa sopore locis.
bosa, sub acernis ultima ramis,
t lusu fessa, quievit humo.

Surgit amans; animamque tenens, vestigia furtim
Suspenso digitis fert taciturna gradu.
Ut tetigit niveæ secreta cubilia Nymphæ,
Ipsa sui flatus ne sonet aura, cavet.
Et iam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena soporis erat.
Gaudet; et, a pedibus tracto velamine, vota
Ad sua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector asellus
Intempestivos edidit ore sonos.
Territa consurgens Nymphe manibusque Priapum
Reiicit, et fugiens concitat omne nemus.
At Deus, obscœna nimium quoque parte paratus,
Omnibus ad Lunæ lumina risus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris: et hinc est
Hellespontiaco victima grata Deo.
Intactæ fueratis aves, solatia ruris,
Adsuetum silvis, innocuumque genus;
Quæ facitis nidos, quæ plumis ova fovetis,
Et facili dulces editis ore modos.
Sed nihil ista iuvant, quia linguæ crimen habetis,
Dîque putant mentes vos aperire suas.
Nec tamen id falsum: nam, Dîs ut proxima quæque,
Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæsa est:
Iuveruntque Deos indicis exta sui.
Ergo sæpe suo coniux abducta marito
Uritur in calidis alba columba focis.
Nec defensa iuvant Capitolia, quo minus anser
Det iecur in lances, Inachi lauta, tuas.
Nocte Deæ Nocti cristatus cæditur ales,
Quod tepidum vigili provocat ore diem.
Interea Delphin, clarum super æquora sidus,
Tollitur, et patriis exerit ora vadis.
POSTERA lux hiemem medio discrimine signat,
Æquaque præteritæ, quæ superabit, erit.
PROXIMA prospiciet Tithono nupta relicto
Arcadiæ sacrum pontificale Deæ.
Te quoque lux eadem, Turni soror, æde recepit;
Hic ubi Virginea Campus obitur aqua.
Unde petam causas horum, moremque sacrorum?
Dirigat in medio quis mea vela freto?
Ipsa mone, quæ nomen habes a carmine ductum,
Propositoque fave, ne tuus erret honos.
Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.
Hic fuit Evander: qui, quamquam clarus utroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.
Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat vero carmina plena Dei.
Dixerat hæc, nato motus instare, sibique,
Multaque præterea, tempore nacta fidem.
Nam iuvenis, vera nimium cum matre, fugatus
Deserit Arcadiam, Parrhasiumque larem.
Cui genetrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
(Siste, puer, lacrymas) ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugavit,
Sed Deus: offenso pulsus es urbe Deo.
Non meriti pœnam pateris, sed Numinis iram.
Est aliquid magnis crimen abesse malis.
Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra
Pectora pro facto spemque metumque suo.
Nec tamen ut primus mœre mala talia passus,
Obruit ingentes ista procella viros.
Passus idem, Tyriis qui quondam pulsus ab oris,
Cadmus, in Aonia constitit exul humo.
Passus idem Tydeus, et idem Pagaseus Iason:
Et quos præterea longa referre mora est.
Omne solum forti patria est; ut piscibus æquor:

Ut volucri, vacuo quidquid in orbe patet.
Nec fera tempestas toto tamen horret in anno:
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
Vocibus Evander firmata mente parentis
Nave secat fluctus, Hesperiamque tenet.
Iamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat, et Thuscis obvius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Terenti,
Aspicit, et sparsas per loca sola casas.
Utque erat, immissis puppim stetit ante capillis;
Continuitque manum torva regentis iter:
Et procul in dextram tendens sua brachia ripam,
Pinea non sano ter pede texta ferit.
Neve daret saltum properans insistere terræ,
Vix est Evandri vixque retenta manu.
Dique petitorum, dixit, salvete locorum:
Tuque novos cœlo terra datura Deos:
Fluminaque, et Fontes, quibus utitur hospita tellus,
Et nemorum, Nimphæ, Naiadumque chori:
Este bonis avibus visi natoque mihique;
Ripaque felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraque ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?
Et iam Dardaniæ tangent hæc litora pinus.
Hic quoque causa novi femina Martis erit.
Care nepos, Palla, funesta quid induis arma?
Indue: non humili vindice cæsus eris.
Victa tamen vinces, eversaque Troia resurges:
Obruet hostiles ista ruina domos.
Urite victrices Neptunia Pergama flammæ:
Num minus hic toto est altior orbe cinis?
Iam pius Æneas sacra, et sacra altera patrem,
Afferet. Iliacos excipe, Vesta, Deos.
Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem,
Et fient ipso sacra colente Deo:
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperii frena tenere domum.
Inde nepos natusque Dei, licet ipse recuset,
Pondera cœlesti mente paterna feret.
Utque ego perpetuis olim sacrabor in aris,
Sic Augusta novum Iulia numen erit.
Talibus ut nostros dictis descendit in annos,
Substitit in medios præscia lingua sonos.
Puppibus egressus Latia stetit exul in herba.
Felix, exilium cui locus ille fuit!
Nec mora longa fuit: stabant nova tecta: nec alter
Montibus Ausoniis Arcade maior erat.
Ecce boves illuc Erytheidas applicat heros,
Emensus longi claviger orbis iter.
Dumque huic hospitium domus est Tegeæa, vagantur
Incustoditæ lata per arva boves.
Mane erat: excussus somno Tirynthius hospes
De numero tauros sentit abesse duos.
Nulla videt taciti quærens vestigia furti:
Traxerat aversos Cacus in antra feros;
Cacus, Aventinæ timor atque infamia silvæ,
Non leve finitimis hospitibusque malum.
Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
Grande: pater monstri Mulciber huius erat.
Proque domo longis spelunca recessibus ingens,
Abdita, vix ipsis invenienda feris.
Ora super postes affixaque brachia pendent,
Squalidaque humanis ossibus albet humus.
Servata male parte boum Iove natus abibat:
Mugitum rauco furta dedere sono.
Accipio revocamen, ait; vocemque secutus
Impia per silvas ultor ad antra venit.
Ille aditum fracti præstruxerat obice m
Vix iuga movissent quinque bis illud
Nititur hic humeris (cœlum quoque sed
Et vastum motu collabefactat onus.
Quod simul evulsum est, fragor æthera t
Ictaque subsedit pondere molis humu
Prima movet Cacus collata prælia dext
Remque ferox saxis stipitibusque ger
Quis ubi nil agitur; patrias male fortis
Confugit, et flammas ore sonante vo
Quas quoties proflat, spirare Typhoea c
Et rapidum Ætnæo fulgur ab igne ia
Occupat Alcides, adductaque clava trin
Ter quater adversi sedit in ore viri.
Ille cadit, mixtosque vomit cum sangui
Et lato moriens pectore plangit hum
Immolat ex illis taurum tibi, Iupiter, u
Victor, et Evandrum ruricolasque vo
Constituitque sibi, quæ Maxima dicitu
Hic ubi pars Urbis de bove nomen ha
Nec tacet Evandri mater, prope tempus
Hercule quo tellus sit satis usa suo.
At felix vates, ut Dis gratissima vixit,
Possidet hunc Iani sic Dea mense die
Idibus in magni castus Iovis æde sacerd
Semimaris flammis viscera libat ovi
Redditaque est omnis populo provincia
Et tuus Augusto nomine dictus avus
Perlege dispositas generosa per atria cer
Contigerunt nulli nomina tanta viro
Africa victorem de se vocat: alter Isau
Aut Cretum domitas testificatur ope
Hunc Numidæ faciunt, illum Messana
Ille Numantina traxit ab urbe notam
Et mortem et nomen Druso Germania f
Me miserum, virtus quam brevis illa
Si petat a victis, tot sumat nomina Cæ
Quot numero gentes maximus orbis i
Ex uno quidam celebres, aut torquis ad
Aut corvi titulos auxiliaris habent.
Magne, tuum nomen rerum mensura tu
Sed qui te vicit, nomine maior erat.
Nec gradus est ultra Fabios cognomini
Illa domus meritis Maxima dicta sui
Sed tamen humanis celebrantur honor
Hic socium summo cum Iove nomen
Sancta vocant augusta patres: augusta v
Templa, sacerdotum rite dicata man
Huius et augurium dependet origine v
Et quodcumque sua Iupiter auget ope
Augeat imperium nostri Ducis, augeat
Protegat et vestras querna corona fo
Auspicibusque Deis tanti cognominis h
Omine suscipiat, quo pater, orbis on
Respicit Titan actas ubi tertius Idus,
Fient Parrhasiæ sacra relata Deæ.
Nam prius Ausonias matres carpenta v
Hæc quoque ab Evandri dicta parent
Mox honor eripitur, matronaque desti
Ingratos nulla prole novare viros.
Neve daret partus, ictu temeraria cæco
Visceribus crescens excutiebat onus.
Corripuisse patres ausas immitia nupt
Ius tamen exemtum restituisse, feru
Binaque nunc pariter Tegeææ sacra pa
Pro pueris fieri virginibusque iuben
Scortea non illi fas est inferre sacello,
Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas ritus veteres, assiste prec

percipies non tibi nota prius.
ecantur Postvertaque, sive sorores,
comites, Manali Nympha, tuæ.
d porro fuerat, cecinisse putatur:
ersurum postmodo quidquid erat.
niveo posuit lux proxima templo,
ubfimes alta Moneta gradus:
rospicies Latiam, Concordia, turbam:
acratæ restituere manus.
quum populi superator Hetrusci
et voti solverat ante fidem.
a patribus sumtis secesserat armis
t ipsa suas Roma timebat opes.
s melior: passos Germania crines
uspiciis, Dux venerande, tuis.
batæ libasti munera gentis;
ue fecisti, quam colis ipse, Deæ.
stituit genitrix et rebus et ara,
magni digna reperta Iovis.
nsierint; Capricorno, Phœbe, relicto,
is curres signa gerentis aquam.
nc Oriens cum se demiserit undis,
toto iam Lyra nulla polo.
oc, ignis venienti nocte Leonis
t in medio pectore, mersus erit.
volvi signantes tempora Fastos;
ntiva est ulla reperta dies:
sensit enim, Lux hæc indicitur, inquit,
d a Fastis non stata sacra petis?
incerta sacro, sic tempora certa,
s iactis est ubi fœtus ager.
ti plenum ad præsepe iuvenci:
do vestrum vere redibit opus.
eritum palo suspendat aratrum:
ormidat frigida vulnus humus.
equiem terræ, semente peracta:
m, terram qui coluere, viris.
estum: pagum lustrate, coloni;
ganis annua liba focis.
atres frugum, Tellusque, Ceresque,
, gravidæ visceribusque suis.
mmune Ceres et Terra tuentur;
et causam frugibus, illa locum.
erum, per quas correcta vetustas,
e glans victa est utiliore cibo;
mensis avidos satiate colonos,
t cultus præmia digna sui.
petuos teneris sementibus auctus:
per gelidas herba sit usta nives.
s, cœlum ventis aperite serenis:
, ætheria spargite semen aqua.
cultis Cerealia dona cavete
esuro depopulentur aves.
subiectis, formicæ, parcite granis:
ens prædæ copia maior erit.
cat scabræ rubiginis expers,
cœli palleat ægra seges:
iciat macie neque pinguior æquo
ereat luxuriosa suis.
liis, oculos vitiantibus, agri;
is culto surgat avena solo:
tus, passuraque farra bis ignem,
e ingenti fœnore reddat ager.
vobis, hoc vos optate, coloni:
ue ratas utraque Diva preces.
uere viros: erat aptior ensis
edebat taurus arator equo.
bant; versique in pila ligones,
le rastri pondere cassis erat.

Gratia Dis, domuique tuæ: religata catenis
Iampridem nostro sub pede bella iacent.
Sub iuga bos veniat; sub terras semen aratas.
Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.
At, quæ venturas præcedet sexta Kalendas,
Hac sunt Ledæis templa dicata Diis.
Fratribus illa Deis fratres de gente Deorum
Circa Iuturnæ composuere lacus.
Ipsum nos carmen deducit Pacis ad aram.
Hæc erit a mensis fine secunda dies.
Frondibus Actiacis comtos redimita capillos,
Pax ades, et toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoque causa triumphi:
Tu ducibus bello gloria maior eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
Canteturque fera, nil nisi pompa, tuba.
Horreat Æneadas et primus et ultimus orbis:
Si qua parum Romam terra timebit, amet.
Tura, sacerdotes, pacalibus addite flammis;
Albaque percussa victima fronte cadat.
Utque domus, quæ præstat eam, cum Pace perennet,
Ad pia propensos vota rogate Deos.
Sed iam prima mei pars est exacta laboris;
Cumque suo finem mense libellus habet.

Liber secundus

Ianus habet finem. Cum carmine crescit et annus.
Alter ut hinc mensis, sic liber alter eat.
Nunc primum velis, Elegi, maioribus itis:
Exiguum, memini, nuper eratis opus.
Certe ego vos habui faciles in amore ministros;
Cum lusit numeris prima iuventa suis.
Idem sacra cano, signataque tempora Fastis.
Ecquis ad hæc illinc crederet esse viam?
Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus, arma:
Dextraque non omni munere nostra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto,
Nec bellatoris terga premuntur equi;
Nec galea tegimur, nec acuto cingimur ense;
His habilis telis quilibet esse potest.
At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar,
Nomina: per titulos ingredimurque tuos.
Ergo ades, et placido paulum mea munera vultu
Respice; pacando si quid ab hoste vacas.
Februa Romani dixere piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.
Pontifices ab Rege petunt et Flamine lanas,
Quis veteri lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina certis,
Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo, qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminicam poscentem februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.
Denique quodcumque est, quo pectora nostra piamur,
Hoc apud intonsos nomen habebat avos.
Mensis ab his dictus, secta quia pelle Luperci
Omne solum lustrant, idque piamen habent:
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulcris,
Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nefas, omnemque mali purgamina causam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris fuit: illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci
Cæde per Hæmonias solvit Acastus aquas.
Vectam frenatis per inane draconibus Ægeus
Credulus immerita Phasida iuvit ope.
Amphiaraides Naupactoo Acheloo,

Solve nefas, dixit: solvit et ille nefas.
Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
  Fluminea tolli posse putetis aqua!
Sed tamen, aut qui ne nescius ordinis erres,
  Primus, ut est, Iani mensis et ante fuit.
Qui sequitur Ianum, veteris fuit ultimus anni.
  Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.
Primus enim Iani mensis, quia ianua prima est;
  Qui sacer est imis Manibus, imus erat.
Postmodo creduntur spatio distantia longo
  Tempora bis quini continuasse Viri.
Principio mensis, Phrigiæ contermina Matri,
  Sospita delubris dicitur aucta novis.
Nunc ubi sint illis, quæris, sacrata Kalendis,
  Templa Deæ? longo procubuere die.
Cætera ne simili caderent labefacta ruina,
  Cavit sacrati provida cura Ducis:
Sub quo delubris sentitur nulla senectus,
  Nec satis est homines, obligat ille Deos.
Templorum positor, templorum sancte repostor,
  Sit Superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cœlestes, quot tu cœlestibus, annos:
  Proque tua maneant in statione domo.
Tum quoque vicini lucus celebratur Asyli,
  Qua petit æquoreas advena Thybris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitolinumque Tonantem,
  Inque Iovis summa cæditur arce bidens.
Sæpe graves pluvias adopertus nubibus Auster
  Concitat, aut posita sub nive terra latet.
Proximus Hesperias Titan abiturus in undas,
  Gemmea purpureis cum iuga demit equis;
Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum,
  Dicet, Ubi est hodie, quæ Lyra fulsit heri?
Dumque Lyram quæret; medii quoque terga Leonis
  In liquidas subito mersa notabit aquas.
Quem modo cælatum stellis Delphina videbas,
  Is fugiet visus nocte sequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:
  Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.
Quod mare non novit, quæ nescit Ariona tellus?
  Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe sequens agnam lupus est hac voce retentus:
  Sæpe avidum fugiens restitit agna lupum:
Sæpe canes leporesque umbra cubuere sub una;
  Et stetit in saxo proxima cerva leæ:
Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix
  Sedit; et accipitri iuncta columba fuit.
Cynthia sæpe tuis fertur, vocalis Arion,
  Tanquam fraternis obstupuisse modis.
Nomen Arionium Siculas impleverat urbes;
  Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit Arion,
  Atque ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan, infelix, ventos undamque timebas;
  At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator destricto constitit ense,
  Cæteraque armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege, navita, pinum;
  Non sunt hæc digitis arma tenenda tuis.
Ille metu vacuus, Mortem non deprecor, inquit;
  Sed liceat sumta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram: capit ille coronam,
  Quæ possit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
  Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus veluti numeris canentia dura
  Traiectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit undas:
  Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde, fide maius, tergo Delphina recurvo
  Se memorant oneri supposuisse novo.
Ille sedens citharamque tenet, pretiumque v
  Cantat, et æquoreas carmine mulcet aquas.
Di pia facta vident: astris Delphina recepit
  Iupiter; et stellas iussit habere novem.
Nunc mihi mille sonos, quoque est memora
  Vellem, Mæonide, pectus inesse tuum.
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas,
  Maximus hinc Fastis accumulatur honos.
Deficit ingenium, maioraque viribus urgent.
  Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies
Quid volui demens Elegis imponere tantum
  Ponderis? heroi res erat ista pedis.
Sancte Pater patriæ, tibi plebs, tibi Curia n
  Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen eq
Res tamen ante dedit. Sero quoque vera tuli
  Nomina: iampridem tu pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in æthere Iupiter al
  Nomen habes: hominum tu pater, ille Deo
Romule, concedas: facit hic tua magna tu
  Mœnia: tu dederas transilienda Remo.
Te Tatius, parvique Cures, Cæninaque se
  Hoc duce Romanum est Solis utrumque l
Tu breve nescio quid victæ telluris habeba
  Quodcumque est alto sub Iove, Cæsar hab
Tu rapis, hic castas duce se iubet esse mari
  Tu recipis luco, submovet ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent sub Cæsare leges.
  Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
Te Remus incusat; veniam dedit hostibus ill
  Cœlestem fecit te pater; ille patrem.
Iam puer Idæus media tenus eminet alvo,
  Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
En etiam, si quis Borean horrere solebat,
  Gaudeat: a Zephyris mollior aura venit.
Quintus ab æquoreis nitidum iubar extulit u
  Lucifer, et primi tempora veris eunt.
Ne fallare tamen; restant tibi frigora, restat
  Magnaque discedens signa relinquit hiem
Tertia nox veniat: Custodem protinus Urs
  Aspicies geminos exeruisse pedes.
Inter Hamadryadas, iaculatricemque Dian
  Callisto sacri pars fuit una chori.
Illa Deæ tangens arcus, Quos tangimus, arcu
  Este meæ testes virginitatis, ait.
Cynthia laudavit; Promissaque fœdera serva
  Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera servasset, si non formosa fuisset.
  Cavit mortales: de Iove crimen habet.
Mille feras Phœbe silvis venata redibat,
  Aut plus, aut medium Sole tenente diem.
Ut tetigit lucum (densa niger ilice lucus,
  In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
Hac, ait, in silva, virgo Tegeæa, lavemur.
  Erubuit falso virginis illa sono.
Dixerat et Nymphis; Nimphæ velamina pon
  Hanc pudet, et tardæ dat mala signa mor
Exuerat tunicas: uteri manifesta tumore,
  Proditur indicio ponderis ipsa sui;
Cui Dea, Virgineos, periura Lycaoni, cœtus
  Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.
Luna novum decies implerat cornibus orbem
  Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
Læsa furit Iuno, formam mutatque puellæ.
  Quid facis? Invito pectore passa Iovem est.
Utque feræ vidit turpes in pellice vultus;
  Huius in amplexus Iupiter, inquit, eat.
Ursa per incultos errabat squalida montes,

t summo nuper amanda Iovi.
ra puer furto conceptus agebat,
r nato est obvia facta suo.
anquam cognosceret, adstitit amens,
gemitus verba parentis erant.
narus iaculo fixisset acuto,
superas raptus uterque domos. (cton:
qua micant: prior est, quam dicimus Ar-
ax formam terga sequentis habet.
, canamque adiit Saturnia Tethyn,
tactis ne lavet Arcton aquis.
s fumant altaria Fauni,
cretas insula rumpit aquas.
dies, in qua Veientibus arvis
n Fabii, ter cecidere duo.
ires et onus susceperat Urbis:
ntiles arma professa manus.
tris miles generosus ab isdem;
fieri quilibet aptus erat.
rtæ dextro via proxima Iano est.
c noli, quisquis es; omen habet.
ert Fabios exisse trecentos;
t culpa; sed tamen omen habet.]
su Cremeram tetigere rapacem,
hibernis ille fluebat aquis)
munt: destrictis ensibus ipsi
n valido Marte per agmen eunt;
uam cum Libyca de rupe leones
parsos lata per arva greges.
stes, inhonestaque vulnera tergo
Thusco sanguine terra rubet.
ic sæpe cadunt. Ubi vincere aperte
, insidias armaque cæca parant.
campi claudebant ultima colles,
ontanas occulere apta feras.
cos, armentaque rara relinquunt:
gultis abdita turba latet.
orrens undis pluvialibus auctus,
uæ Zephyro victa tepente fluit,
ue vias fertur; nec, ut ante solebat,
lausas margine finit aquas:
s vallem discursibus implent;
ident sternunt, nec metus alter inest.
nerosa domus? male creditur hosti.
bilitas, perfida tela cave.
virtus: in apertos undique campos
hostes, et latus omne tenent.
pauci contra tot millia fortes?
od in misero tempore restet, habent?
vis longe Laurentibus actus
eleres dissipat ore canes;
pse perit: sic non moriuntur inulti;
e alterna dantque feruntque manu.
nos ad bellum miserat omnes:
missos perdidit una dies.
rculeæ superessent semina gentis,
st ipsos consuluisse Deos.
pubes, et adhuc non utilis armis,
bia gente relictus erat.
sses olim tu, Maxime, nasci;
ctando restituenda foret.
loco tria sidera, Corvus et Anguis,
Crater inter utrumque iacet.
ent: oriuntur nocte sequenti:
r tria sint consociata, canam.
tum Phœbus solemne parabat:
longas fabula nostra moras.
avis, ne quid pia sacra moretur,
vivis fontibus affer aquam.

Corvus inauratum pedibus cratera recurvis
Tollit, et aerium pervolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis:
Tentat eam rostro: non erat apta legi.
Immemor imperii sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Inde satur nigris longum rapit unguibus hydrum,
Ad dominumque redit, fictaque verba refert:
Hic mihi causa moræ, vivarum obsessor aquarum:
Hic tenuit fontes officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus; et audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi, dum lacteus hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit, et antiqui monumenta perennia facti
Anguis, Avis, Crater, sidera iuncta micant.
Tertia post Idus nudos Aurora Lupercos
Adspicit, et Fauni sacra bicornis eunt.
Dicite, Pierides, sacrorum quæ sit origo:
Attigerint Latias unde petita domos.
Pana Deum pecoris veteres coluisse feruntur
Arcades: Arcadiis plurimus ille iugis.
Testis erit Pholoe, testes Stymphalides undæ;
Quique citis Ladon in mare currit aquis;
Cinctaque pinetis nemoris iuga Nonacrini;
Altaque Cyllene, Parrhasiæque nives.
Pan erat armenti custos, Pan numen equarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oves.
Transtulit Evander silvestria numina secum.
Hic ubi nunc urbs est tum locus urbis erat.
Inde Deum colimus, devectaque sacra Pelasgis.
Flamen adhuc prisco more Dialis agit.
Cur igitur currant; et cur, sic currere mos est,
Nuda ferant posita corpora veste, rogas?
Ipse Deus velox discurrere gaudet in altis
Montibus, et subitas concitat ille feras.
Ipse Deus nudus nudos iubet ire ministros:
Nec satis ad cursum commoda vestis erat.
Ante Iovem genitum terras habuisse feruntur
Arcades, et Luna gens prior illa fuit.
Vita feræ similis, nullos agitata per usus:
Artis adhuc expers, et rude vulgus erant.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
Nullus anhelabat sub adunco vomere taurus:
Nulla sub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat usus equi: se quisque ferebat:
Ibat ovis lana corpus amicta sua.
Sub Iove durabant, et corpora nuda gerebant,
Docta graves imbres et tolerare Notos.
Nunc quoque detecti referunt monumenta vetusti
Moris, et antiquas testificantur opes.
Sed, cur præcipue fugiat velamina Faunus,
Traditur antiqui fabula plena ioci.
Forte comes dominæ iuvenis Tirynthius ibat:
Vidit ab excelso Faunus utrumque iugo.
Vidit, et incaluit, Montanaque numina, dixit,
Nil mihi vobiscum est: hæc meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfusa capillis
Mæonis, aurato conspicienda sinu.
Aurea pellebant rapidos umbracula soles;
Quæ tamen Herculeæ sustinuere manus.
Iamque nemus Bacchi, Tmoli vineta, tenebat:
Hesperus et fusco roscidus ibat equo.
Antra subit, tophis laqueataque pumice vivo:
Garrulus in primo limine rivus erat.
Dumque parant epulas potandaque vina ministri,
Cultibus Alciden instruit illa suis.
Dat tenues tunicas, Gætulo murice tinctas:

Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.
Ventre minor zona est: tunicarum vincla relaxat,
Ut posset vastas exeruisse manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Scindebant magnos vincula parva pedes.
Ipsa capit clavamque gravem, spoliumque leonis,
Conditaque in pharetra tela minora sua.
Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno,
Et positis iuxta secubuere toris.
Causa, repertori vitis pia sacra parabant,
Quæ facerent pure, cum foret orta dies.
Noctis erat medium: quid non amor improbus audet?
Roscida per tenebras Faunus ad antra venit:
Utque videt somno comites vinoque solutos,
Spem capit in dominis esse soporis idem.
Intrat, et huc illuc temerarius errat adulter:
Et præfert cautas subsequiturque manus.
Venerat ad strati captata cubilia lecti,
Et prima felix sorte futurus erat.
Ut tetigit fulvi setis hirsuta leonis
Vellera, pertimuit, sustinuitque manum;
Attonitusque metu rediit: ut sæpe viator
Turbatum viso retulit angue pedem.
Inde tori, qui iunctus erat, velamina tangit
Mollia, mendaci decipiturque nota.
Ascendit; spondaque sibi propiore recumbit;
Et rigido cornu durius inguen erat.
Interea tunicas ora subducit ab ima:
Horrebant densis aspera crura pilis.
Cætera tentantem cubito Tirynthius heros
Repulit: e summo decidit ille toro.
Fit sonus: inclamat comites, et lumina poscit
Mæonis. Illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto graviter deiectus ab alto,
Membraque de dura vix sua tollit humo.
Ridet et Alcides, et qui videre iacentem:
Ridet amatorem Lyda puella suum.
Veste Deus lusus fallentes lumina vestes
Non amat; et nudos ad sua sacra vocat.
Adde peregrinæ causam, mea Musa, Latinam:
Inque suo noster pulvere currat equus.
Cornipedi Fauno cæsa de more capella,
Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque sacerdotes verubus transuta salignis
Exta parant, medias Sole tenente vias;
Romulus, et frater, pastoralisque iuventus,
Solibus et campo corpora nuda dabant:
Cæstibus, et iaculis, et missi pondere saxi
Brachia per lusus experienda dabant.
Pastor ab excelso, Per devia rura iuvencos,
Romule, prædones, eripe, dixit, agunt.
Longum erat armari: diversis exit uterque
Partibus. Accursu præda recepta Remi.
Ut rediit, verubus stridentia detrahit exta:
Atque ait: Hæc certe non nisi victor edet.
Dicta facit, Fabiique simul. Venit irritus illuc
Romulus, et mensas ossaque nuda videt.
Risit; et indoluit Fabios potuisse Remumque
Vincere: Quinctilios non potuisse suos.
Fama manet facti: posito velamine currunt,
Et memorem famam, quod bene cessit, habet.
Forsitan et quæras, cur sit locus ille Lupercal;
Quæve diem tali nomine causa notet.
Ilia Vestalis cœlestia semina partu
Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is iubet auferri pueros, et in amne necari.
Quid facis? ex istis Romulus alter erit.
Iussa recusantes peragunt lacrymosa ministri:
Flent tamen, et geminos in loca iussa ferunt.
Albula, quam Tybrin mersus Tiberinus in unda
Reddidit; hibernis forte tumebat aquis.
Hic, ubi nunc Fora sunt, lintres errare videres,
Quaque iacent valles, Maxime Circe, tuæ.
Huc ubi venerunt, nec iam procedere possunt
Longius, ex illis unus, an alter, ait:
At quam sunt similes! at quam formosus uterque!
Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu, ni fallit imago,
Nescio quem vobis suspicor esse Deum.
At si quis vestræ Deus esset originis auctor,
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certe, si non ope mater egeret:
Quæ facta est uno mater et orba die.
Nata simul, peritura simul, simul ite sub undas
Corpora. Desierat; deposuitque sinu.
Vagierunt clamore pari: sentire putares.
Hi redeunt udis in sua tecta genis.
Sustinet impositos summa cavus alveus unda:
Heu quantum fati parva tabella vehit!
Alveus in limo silvis appulsus opacis,
Paulatim fluvio deficiente, sedet.
Arbor erat: remanent vestigia: quæque vocatur
Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
Venit ad expositos (mirum) lupa feta gemellos:
Quis credat pueris non nocuisse feram?
Non nocuisse parum est: prodest quoque
Perdere cognatæ sustinuere manus.
Constitit, et cauda teneris blanditur alumnis,
Et fingit lingua corpora bina sua.
Marte satos scires; timor abfuit: ubera ducunt,
Nec sibi promissi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit: locus ipse Lupercal.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid vetat Arcadio dictos a monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
Nupta, quid expectas? non tu pollentibus herbis,
Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fecundæ patienter verbera dextræ:
Iam socer optati nomen habebit avi.
Nam fuit illa dies, dura cum sorte maritæ
Reddebant uteri pignora rara sui.
Quid mihi, clamabat, prodest rapuisse Sabinas
Romulus: (hoc illo sceptra tenente fuit)
Si mea non vires, sed bellum iniuria fecit;
Utilius fuerat non habuisse nurus.
Monte sub Esquilio, multis incæduus annis,
Junonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi venerunt, pariter nuptæque virique
Suppliciter posito procubuere genu.
Cum subito motæ tremuere cacumina silvæ,
Et Dea per lucos mira locuta suos.
Italidas matres, inquit, caper hirtus inito.
Obstupuit dubio territa turba sono.
Augur erat; nomen longis intercidit annis.
Nuper ab Hetrusca venerat exul humo.
Ille caprum mactat: iussæ sua terga maritæ
Pellibus exsectis percutienda dabant.
Luna resumebat decimo nova cornua motu,
Virque pater subito, nuptaque mater erat.
Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus,
Aut quia principium tu, Dea, lucis habes.
Parce, precor, gravidis, facilis Lucina, puellis,
Maturumque utero molliter effer onus.
ORTA dies fuerit; tu desine credere ventis:
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non constant: et sex reserata diebus
Carceris Æolii ianua laxa patet.
Iam levis obliqua subsidit Aquarius urna:

ætherios excipe, Piscis, equos.
t fratremque tuum, nam iuncta micatis
s tergo sustinuisse Deos.
quondam fugiens Typhona Dione,
pro cœlo Iupiter arma tulit,
phratem comitata Cupidine parvo,
estinæ margine sedit aquæ.
cannæ riparum summa tenebant:
labant salices, hos quoque posse tegi.
intonuit vento nemus. Illa timore
hostiles credit adesse manus.
natum tenuit, Succurrite, Nymphæ,
xilium ferte duobus, ait.
rosiluit. Pisces subiere gemelli:
unc dignum sidera munus habent.
icunt genus hoc imponere mensis,
nt timidi piscibus ora Syri.
vacua est: at tertia dicta Quirino;
hoc nomen, Romulus ante fuit.
sta curis priscis est dicta Sabinis,
telo venit in astra Deus)
egi nomen posuere Quirites,
Romanis iunxerat ille Cures.
rmipotens, postquam nova mœnia vidit,
Romulea bella peracta manu,
uit, habet Romana potentia vires;
officio non eget illa mei.
natum: quamvis intercidit alter,
oque Remo, qui mihi restat, erit.
nem tu tolles in cærula cœli;
ixisti: sint rata dicta Iovis.
erat. Nutu tremefactus uterque
et cœli pondera sensit Atlas.
tiqui Capream dixere paludem:
illic, Romule, iura dabas.
removent subeuntia nubila cœlum,
effusis decidit imber aquis.
hinc missis abrumpitur ignibus æther.
Rex patriis astra petebat equis.
falsæque patres in crimine cædis.
que animis forsitan illa fides.
s Longa veniebat Iulius Alba;
fulgebat; nec facis usus erat.
motu nubes crepuere sinistræ.
le gradus, horrueruntque comæ.
umano maior, trabeaque decorus
in media visus adesse via:
mul: Prohibe lugere Quirites,
nt lacrimis numina nostra suis.
, placentque novum pia turba Quirinum;
artes militiamque colant.
tenues oculis evanuit auras.
hic populos, iussaque verba refert.
fiunt, collis quoque dictus ab illo:
t certi sacra paterna dies.
cur eadem Stultorum festa vocetur,
rva quidem causa, sed apta subest.
tellus doctos antiqua colonos:
agiles aspera bella viros.
gladio, quam curvo laudis aratro:
domino pauca ferebat ager.
veteres iaciebant, farra metebant:
Cereri farra resecta dabant.
oniti flammis torrenda dedere,
peccato damna tulere suo.
verrebant nigras pro farre favillas;
s igni corripuere casas.
t Fornax: læti fornace coloni
fruges temperet illa suas.

Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
Maximus indicit, nec stata sacra facit.
Inque Foro, multa circum pendente tabella,
Signatur certa Curia quæque nota.
Stultaque pars populi, quæ sit sua Curia, nescit:
Sed facit extrema sacra relata die.
Est honor et tumulis: animas placate paternas;
Parvaque in extinctas munera ferte pyras.
Parva petunt Manes: pietas pro divite grata est
Munere: non avidos Styx habet ima Deos.
Tegula proiectis satis est velata coronis;
Et sparsæ fruges, parcaque mica salis;
Inque mero mollita Ceres, violæque solutæ:
Hæc habeat media testa relicta via.
Nec maiora veto: sed et his placabilis umbra est.
Adde preces positis et sua verba focis.
Hunc morem Æneas, pietatis idoneus auctor,
Attulit in terras, iuste Latine, tuas.
Ille patris Genio solemnia dona ferebat;
Hinc populi ritus edidicere pios.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, Parentales deseruere dies.
Non impune fuit: nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis incaluisse rogis.
Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,
Et tacitæ questi tempore noctis avi.
Perque vias Urbis, Latiosque ululasse per agros
Deformes animas, vulgus inane, ferunt.
Post ea præteriti tumulis redduntur honores;
Prodigiisque venit funeribusque modus.
Dum tamen hæc fiunt, viduæ cessate puellæ:
Expectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri,
Comat virgineas hasta recurva comas.
Conde tuas, Hymenæe, faces, et ab ignibus atris
Aufer: habent alias mœsta sepulcra faces.
Dî quoque templorum foribus celentur opertis:
Ture vacent aræ, stentque sine igne foci.
Nunc animæ tenues, et corpora functa sepulcris
Errant: nunc posito pascitur umbra cibo.
Nec tamen hæc ultra, quam tot de mense supersint
Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.
Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem.
Ultima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis residens annosa puellis,
Sacra facit Tacitæ: vix tamen ipsa tacet;
Et digitis tria tura tribus sub limine ponit,
Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.
Tum cantata ligat cum fusco licia rhombo,
Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodque pice adstrinxit, quod acu traiecit ahena,
Obsutum mænæ torret in igne caput; (est,
Vina quoque instillat. Vini, quodcumque relictum
Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa, bibit.
Hostiles linguas inimicaque vinximus ora,
Dicit discedens, ebriaque exit anus.
Forsitan a nobis, quæ sit Dea Muta, requiras:
Disce, per antiquos quæ mihi nota senes.
Iupiter indomito Iuturnæ captus amore
Multa tulit, tanto non patienda Deo.
Illa modo in silvis inter coryleta latebat,
Nunc in cognatas desiliebat aquas. (bas;
Convocat hic Nymphas, Latium quotcumque tene-
Et iacit in medio talia verba choro:
Invidet ipsa sibi, vitatque, quod expedit illi,
Vestra soror summo iungere membra Deo.
Consulite ambobus: nam quæ mea magna voluptas,
Utilitas vestræ magna sororis erit.
Vos illi in prima fugienti obsistite ripa,

Ne sua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerunt Nymphæ Tiberinides omnes
  Quæque colunt thalamos, Ilia diva, tuos.
Forte fuit Nais, Lara nomine: prima sed illi
  Dicta bis antiquum syllaba nomen erat,
Ex vitio positum. Sæpe illi dixerat Almo,
  Nata, tene linguam: nec tamen illa tenet.
Quæ, simul ac tetigit Iuturnæ stagna sororis,
  Effuge, ait, ripas: dicta refertque Iovis.
Illa etiam Iunonem adiit; miserataque nuptam,
  Naida Iuturnam vir tuus, inquit, amat.
Iupiter intumuit: quaque est non usa modeste,
  Eripuit linguam; Mercuriumque vocat;
Duc, ait, ad Manes: locus ille silentibus aptus.
  Nympha, sed infernæ Nympha paludis, erit.
Iussa Iovis fiunt: accepit lucus euntes.
  Dicitur illa duci tum placuisse Deo.
Vim parat hic: vultu pro verbis illa precatur;
  Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitque gravis, geminosque parit, qui compita servant,
  Et vigilant nostra semper in æde, Lares.
PROXIMA cognati dixere Caristia cari,
  Et venit ad socias turba propinqua dapes.
Scilicet a tumulis, et, qui periere, propinquis,
  Protinus ad vivos ora referre iuvat:
Postque tot amissos, quidquid de sanguine restat,
  Adspicere, et generis dinumerare gradus.
Innocui veniant: procul hinc, procul impius esto
  Frater, et in partus mater acerba suos:
Cui pater est vivax, qui matris digerit annos,
  Quæ premit invisam socrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres absint, et Iasonis uxor,
  Et quæ ruricolis semina tosta dedit:
Et soror, et Procne, Tereusque duabus iniquus;
  Et quicumque suas per scelus auget opes.
Dis generis date tura bonis: concordia fertur
  Illo præcipue mitis adesse die.
Et libate dapes: ut grati pignus honoris
  Nutriat incinctos missa patella Lares.
Iamque ubi suadebit placidos nox ultima somnos,
  Parca precaturæ sumite vina manus.
Et, Bene nos, patriæ, bene te, pater, optime Cæsar,
  Dicite suffuso, per sacra verba, mero.
Nox ubi transierit, solito celebretur honore,
  Separat indicio qui Deus arva suo.
Termine, sive lapis, sive es defossus in agro
  Stipes ab antiquis, sic quoque numen habes.
Te duo diversa domini pro parte coronant;
  Binaque serta tibi, binaque liba ferunt.
Ara fit: huc ignem curto fert rustica testu,
  Sumtum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit, concisaque construit alte,
  Et solida ramos figere pugnat humo.
Dum sicco primas irritat cortice flammas,
  Stat puer, at manibus lata canistra tenet.
Inde, ubi ter fruges medios immisit in ignes,
  Porrigit incisos filia parva favos.
Vina tenent alii: libantur singula flammis.
  Spectant, et linguis candida turba favent.
Spargitur et cæsa communis Terminus agna;
  Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.
Conveniunt, celebrantque dapes vicinia simplex;
  Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
Tu populos, urbesque, et regna ingentia finis:
  Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est: nullo corrumperis auro.
  Legitima servas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram,
  Corpora non leto missa trecenta forent;
Nec foret Othryades congestis tectus in armis.
  O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid, nova cum fierent Capitolia? nempe D
  Cuncta Iovi cessit turba, locumque dedit.
Terminus, ut veteres memorant, conventus in
  Restitit; et magno cum Iove templa ten.
Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cer
  Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine, post illud levitas tibi libera non fuit:
  Qua positus fueris in statione, mane.
Nec tu vicino quidquam concede roganti;
  Ne videare hominem præposuisse Iovi.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris,
  Clamato, Meus est hic ager, ille tuus.
Est via, quæ populum Laurentes ducit in
  Quondam Dardanio regna petita duci.
Illac lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
  Sacra videt fieri sextus ab Urbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo;
  Romanæ spatium est Urbis et orbis idem.
Nunc dicenda mihi Regis fuga: traxit ab illa
  Sextus ab extremo nomina mense dies.
Ultima Tarquinius Romanæ gentis habebat
  Regna: vir iniustus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes;
  Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus, proles manifesta
  In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios: Occidite, dixit, inermem.
  Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga.
  Dicere ut hoc posset, verbera passus erat.
Luna fuit: spectant iuvenem, gladiosque re
  Tergaque, deducta veste, notata vident.
Flent quoque, et, ut secum tueatur bella, pr
  Callidus ignaris annuit ille viris.
Iamque potens, misso genitorem appellat
  Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
  Sectus humum rivo lene sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
  Accipit, et virga lilia summa metit.
Nuntius ut rediit, decussaque lilia dixit;
  Filius, Agnosco iussa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæsis ex urbe Gabina,
  Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce, nefas visu, mediis altaribus anguis
  Exit, et extinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus: sors est ita reddita: Matri
  Qui dederit princeps oscula, victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata tulerunt,
  Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
  Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
Ille tacens, pronus matri dedit oscula Terræ,
  Creditus offenso procubuisse pede.
Cingitur interea Romanis Ardea signis,
  Et patitur lentas obsidione moras.
Dum vacat, et metuunt hostes committere p
  Luditur in castris: otia miles agit.
Tarquinius iuvenis socios dapibusque
  Accipit, atque illis Rege creatus ait:
Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
  Nec sinit ad patrios arma referre Deos;
Ecquid in officio torus est socialis? et ecquid
  Coniugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudant: studiis certamina c
  Et fervent multo linguaque corque mero.
Surgit, cui clarum dederat Collatia nomen;

ist verbis, credite rebus, ait.
: tollamur equis, Urbemque petamus.
mt: frenis impediuntur equi.
lominos: regalia protinus illi
ut: custos in fore nullus erat.
Regis fusis per colla coronis
posito pervigilare mero.
su petitur Lucretia. Nebat;
n calathi, lanaque mollis, erant.
iguum famulæ data pensa trahebant:
tenui sic ait ipsa sono:
domino, nunc, nunc properate, puellæ,
um nostra facta lacerna manu.
udistis? nam plura audire soletis.
le bello dicitur esse super?
ta cades: melioribus, Ardea, restas,
uæ nostros cogis abesse viros.
reduces! Sed enim temerarius ille
t stricto quolibet ense ruit.
morior, quoties pugnantis imago
t gelidum pectora frigus habet.
rimas: intentaque fila remittit;
ultum deposuitque suum.
cuit: lacrymæ decuere pudicam;
nimo dignaque parque fuit.
venio, coniux ait: illa revixit,
collo dulce pependit onus.
is furiales regius ignes
t cæco raptus amore furit.
, niveusque color, flavique capilli;
rat nulla factus ab arte decor.
t, et vox; et quod corrumpere non est:
inor spes est, hoc magis ille cupit.
antum lucis prænuntius ales,
unt iuvenes in sua castra pedem.
nitos absentis imagine sensus
lauti plura magisque placent.
culta fuit: sic stamina nevit:
ollo sic iacuere comæ:
ultus: hæc illi verba fuere:
hæc facies, hic color oris erat.
gno fluctus languescere flatu;
a vento, qui fuit, unda tumet:
aberat placitæ præsentia formæ,
rat præsens forma, manebat amor.
usti stimulis agitatus amoris
indigno vimque metumque toro.
bio est: audebimus ultima, dixit.
dentes Forsne Deusne iuvet.
endo Gabios quoque. Talia fatus
cingit; tergaque pressit equi.
a iuvenem Collatia porta;
m vultus Sole parante suos.
spes, init penetralia Collatini:
cipitur: sanguine iunctus erat.
nis erroris inest! parat inscia rerum
las hostibus illa suis.
dapibus: poscunt sua tempora somni.
t tota lumina nulla domo.
atum vagina liberat ensem;
i thalamos, nupta pudica, tuos.
pressit; Ferrum, Lucretia, mecum est,
Regis, Tarquiniusque loquor.
que enim vocem viresque loquendi,
d toto pectore mentis habet.
t quondam stabulis deprensa relictis,
infesto cum iacet agna lupo.
pugnet? vincetur femina pugna.
; in dextra, qui necet, ensis adest.
Effugiat? positis urgetur pectora palmis;
Nunc primum externa pectora tacta manu.
Instat amans hostis precibus, pretioque, minisque:
Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.
Nil agis; eripiam, dixit, pro crimine vitam:
Falsus adulterii testis adulter erit.
Interimam famulum; cum quo deprensa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid, victor, gaudes? hæc te victoria perdet:
Heu quanto regnis nox stetit una tuis!
Iamque erat orta dies: passis sedet illa capillis;
Ut solet ad nati mater itura rogum.
Grandævumque patrem fido cum coniuge castris
Evocat: et posita venit uterque mora.
Utque vident habitum; quæ luctus causa requirunt;
Cui paret exsequias, quove sit icta malo.
Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu
Ora: fluunt lacrimæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc coniux lacrimas solantur, et orant
Indicet: et cæco flentque paventque metu.
Ter conata loqui, ter destitit: ausaque quarto,
Non oculos adeo sustulit illa suos.
Hoc quoque Tarquinio debebimus? eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipsa meum.
Quæque potest narrat. Restabant ultima; flevit,
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam facto genitor coniuxque coacto.
Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego.
Nec mora; celato figit sua pectora ferro,
Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.
Tunc quoque iam moriens, ne non procumbat honeste,
Respicit: hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce super corpus communia damna gementes,
Obliti decoris, virque paterque iacent.
Brutus adest; tandemque animo sua nomina fallit:
Fixaque semanimi corpore tela rapit.
Stillantemque tenens generoso sanguine cultrum,
Edidit impavidos ore minante sonos:
Per tibi ego hunc iuro fortem castumque cruorem,
Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt;
Tarquinium pœnas profuga cum stirpe daturum.
Iam satis est virtus dissimulata diu.
Illa iacens ad verba oculos sine lumine movit;
Visaque concussa dicta probare coma.
Fertur in exsequias animi matrona virilis;
Et secum lacrymas, invidiamque trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat, et Regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit: capit annua Consul
Iura: dies regnis illa suprema fuit.
Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo,
Et metuit, ne qua versa recurrat hiems?
Sæpe tamen, Progne, nimium properasse quereris;
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.
Iamque duæ restant noctes de mense secundo,
Marsque suos iunctis curribus urget equos:
Ex vero positum permansit Equiria nomen,
Quæ Deus in Campo prospicit ipse suo.
Iure venis, Gradive; locum tua tempora poscunt,
Signatusque tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto:
Naviget hinc alia iam mihi linter aqua.

Liber tertius

Bellice, depositis clypeo paulisper et hasta,
Mars, ades; et nitidas casside solve comas.
Forsitan ipse roges, quid sit cum Marte poetæ.
A te, qui canitur, nomina mensis habet.
Ipse vides manibus peragi fera bella Minervæ.

Num minus ingenuis artibus illa vacat?
Palladis exemplo ponendæ tempora sume
Cuspidis: invenies et quod inermis agas.
Tum quoque inermis eras, cum te Romana sacerdos
Cepit, ut huic urbi semina digna dares.
Silvia Vestalis, quid enim vetat inde moveri?
Sacra lavaturas mane petebat aquas.
Ventum erat ad molli declivem tramite ripam:
Ponitur e summa fictilis urna coma.
Fessa resedit humi; ventosque accepit aperto
Pectore; turbatas restituitque comas.
Dum sedet, umbrosæ salices, volucresque canoræ,
Fecerunt somnos, et leve murmur aquæ.
Blanda quies victis furtim subrepit ocellis,
Et cadit a mento languida facta manus.
Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupitam,
Et sua divina furta fefellit ope.
Somnus abit: iacet illa gravis: iam scilicet intra
Viscera, Romanæ conditor urbis, eras.
Languida consurgit, nec scit cur languida surgat:
Et peragit tales arbore nixa sonos:
Utile sit faustumque, precor, quod imagine somni
Vidimus: an somno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam: cum lapsa capillis
Decidit ante sacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ
Surgunt: ex illis altera maior erat:
Et gravibus ramis totum protexerat orbem,
Contigeratque nova sidera summa coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas,
Terreor admonitu, corque timore micat.
Martia Picus avis gemino pro stipite pugnant,
Et Lupa: tuta per hos utraque palma fuit.
Dixerat; et plenam non firmis viribus urnam
Sustulit. Impleral, dum sua visa refert.
Interea crescente Remo, crescente Quirino,
Cœlesti tumidus pondere venter erat.
Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
Restabant nitido iam duo signa Deo.
Silvia fit mater: vestæ simulacra feruntur
Virgineas oculis opposuisse manus.
Ara Deæ certe tremuit, pariente ministra;
Et subiit cineres territa flamma suos.
Hæc ubi cognovit contemtor Amulius æqui,
(Nam raptas fratri victor habebat opes)
Amne iubet mergi geminos. Scelus unda refugit.
In sicca pueri destituuntur humo.
Lacte quis infantes nescit crevisse ferino,
Et picum expositis sæpe tulisse cibos?
Non ego te, tantæ nutrix Larentia gentis,
Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
Vester honos veniet, cum Larentalia dicam:
Acceptus geniis illa December habet.
Martia ter senos proles adoleverat annos;
Et suberat flavæ iam nova barba comæ.
Omnibus agricolis armentorumque magistris
Iliadæ fratres iura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua rura boves.
Ut genus audierunt; animos pater editus auget;
Et pudet in paucis nomen habere casis.
Romuleoque cadit traiectus Amulius ense:
Regnaque longævo restituuntur avo.
Mœnia conduntur: quæ, quamvis parva fuerunt,
Non tamen expediit transiluisse Remo.
Iam, modo qua fuerant silvæ, pecorumque recessus,
Urbs erat æternæ cum pater Urbis ait:
Arbiter armorum, de cuius sanguine natus
Credor; et ut credar pignora certa dabo.
A te principium Romano ducimus anno:
Primus de patrio nomine mensis eat.
Vox rata fit, patrioque vocat de nomine mensem.
Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat studiis bellica turba suis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylea colit:
Iunonem Sparte, Pelopeiadesque Mycenæ:
Piniferum Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio venerandus erat, quia præsidet ar
Arma feræ genti remque decusque dabant.
Quod si forte vacas, peregrinos inspice Fastos:
Mensis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis; quintus fuit ille Faliscis;
Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
Inter Aricinos, Albanaque tempora constat
Factaque Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes, bis quintum Æquicolæ
A tribus hunc primum turba Curensis hab
Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
Convenit; hic genti quartus utrique Deus.
Romulus, hos omnes ut vinceret ordine
Sanguinis auctori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres, quot nunc, habuere Kal
Ille minor geminis mensibus annus erat.
Nondum tradideras victas victoribus artes,
Græcia; facundum, sed male forte, genus.
Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem:
Mittere qui poterat pila, disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Athant
Senserat, aut geminos esse sub axe polos?
Esse duas Arctos, quarum Cynosura petatur
Sidoniis, Helicen Graia carina notet?
Signaque quæ longo frater percenseat anno,
Ire per hæc uno mense sororis equos?
Libera currebant, et inobservata per annum
Sidera: constabat sed tamen esse Deos.
Non illi cœlo labentia signa movebant;
Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illaque de fœno; sed erat reverentia fœno,
Quantam nunc Aquilas cernis habere tuas.
Pertica suspensos portabat longa maniplos:
Unde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, et adhuc ratione car
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat, decimum cum Luna repleverat
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare sol
Seu quia bis quino femina mense parit;
Seu quod ad usque decem numero crescente v
Principium spatiis sumitur inde novis.
Inde pares centum denos secrevit in orbes
Romulus, hastatos instituitque decem.
Et totidem princeps, totidem Pilanus habe
Corpora: legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Titiensibus idem,
Quosque vocant Ramnes, Luceribusque d
Assuetos igitur numeros servavit in anno.
Hoc luget spatio femina mœsta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kal
Martis; ad hæc animum signa referre pote
Laurea Flaminibus, quæ toto perstitit anno,
Tollitur, et frondes sunt in honore novæ.
Ianua nunc Regis posita viret arbore Phœb
Ante tuas fit idem, Curia Prisca, fores.
Vesta quoque ut folio niteat velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde, quod arcana fieri novus ignis in æde

vires flamma refecta capit.
va fides, annos hinc esse priores,
hoc cœpta est mense Perenna coli.
teres initi memorantur honores
n belli, perfide Pœne, tui.
tus ab hoc fuerat Quintilis: et inde
umero nomina quisquis habet.
feris Romam deductus ab arvis,
menses sensit abesse duos.
mio doctus, qui posse renasci
Egeria sive monente sua.
rabant etiamnum tempora; donec
multis hæc quoque cura fuit.
Deus, tantæque propaginis auctor,
ficiis esse minora suis:
e sibi voluit prænoscere cœlum,
gnotas hospes inire domos.
is, quibus in sua signa rediret,
xactis disposuisse notis.
s tercentum et quinque diebus
pleno tempora quarta die.
lus est. In lustrum accedere debet,
mmatur partibus, una dies.
tos monitus audire Deorum
t certe fama licere putat;
is, Gradive, virilibus aptus,
matronæ cur tua festa colant.
osita dixit mihi casside Mavors;
in dextra missilis hasta fuit:
n studiis pacis, Deus utilis armis,
t gressus in nova castra fero.
epti: iuvat hac quoque parte morari:
ne se posse Minerva putet.
orum vates operose dierum,
; et memori pectore dicta nota.
prima velis elementa referre,
in parva spes tamen huius erat.
tabant, populis angusta futuris:
d turbæ tunc nimis ampla suæ.
ostri, si quæris, regia nati;
e canna straminibusque domum.
cidi carpebat munera somni;
x illo venit in astra toro.
maius nomen Romanus habebat:
x illi, nec socer ullus erat.
generos inopes vicinia dives;
edebar sanguinis auctor ego.
abitasse, boves pavisse, nocebat,
inculti pauca tenere soli.
æque suo coeunt volucresque feræque,
uam, de qua procreet, anguis habet.
ntur connubia gentibus: at, quæ
ellet nubere, nulla fuit.
iamque dedi tibi, Romule, mentem:
es, dixi: quod petis, arma dabunt.
onso: Consus tibi cætera dicet;
die quum sua sacra canet.
ures, et quos dolor attigit idem.
num generis intulit arma socer.
aptæ matrum quoque nomen habebant;
erant longa bella propinqua mora.
nuptæ dictam Iunonis in ædem:
r mea sic est nurus orsa loqui:
ptæ, quoniam hoc commune tenemus,
lente possumus esse piæ.
sed utra Di sint pro parte rogandi,
inc coniux, hinc pater arma tenent.
, viduæ fieri malimus an orbæ.
n vobis forte piumque dabo.

Consilium dederat. Parent, crinemque resolvunt;
Mœstaque funerea corpora veste tegunt.
Iam stabant acies ferro mortique paratæ:
Iam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cum raptæ veniunt inter patresque virosque;
Inque sinu natos, pignora cara, ferunt.
Ut medium campi passis tetigere capillis,
In terram posito procubuere genu:
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parva suos.
Qui poterat, clamabat avum, tum denique visum:
Et qui vix poterat, posse coactus erat.
Tela viris animusque cadunt; gladiisque remotis
Dant soceri generis, accipiuntque, manus.
Laudatasque tenent natas; scutoque nepotem
Fert avus: hic scuti dulcior usus erat.
Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas
Œbalides matres non leve munus habent.
An, quia committi strictis mucronibus ausæ,
Finierant lacrimis Martia bella suis;
Vel quod erat de me feliciter Ilia mater;
Rite colunt matres sacra, diemque meum.
Quid quod hiems, adoperta gelu, nunc denique cedit;
Et pereunt victæ Sole tepente nives.
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes;
Uvidaque e tenero palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc se qua tollat in auras,
Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc fecundus ager: pecoris nunc hora creandi:
Nunc avis in ramo tecta laremque parat.
Tempora iure colunt Latiæ fecunda parentes,
Quarum militiam votaque partus habet.
Adde, quod excubias Regi Romanus agebat,
Qua nunc Esquilias nomina collis habet.
Illic a nuribus Iunoni templa Latinis
Hac sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror, et variis onero tua pectora causis?
Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.
Mater amat nuptas: matris me turba frequentant.
Hæc nos præcipue tam pia causa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
Hæc Dea: de tenero cingite flore caput.
Dicite, Tu lucem nobis, Lucina, dedisti.
Dicite, Tu voto parturientis ades.
Si qua tamen gravida est, resoluto crine precetur,
Ut solvat partus molliter illa suos.
Quis mihi nunc dicat, quare cœlestia Martis
Arma ferant Salii, Mamuriumque canant?
Nympha, mone, nemori stagnoque operata Dianæ:
Nympha, Numæ coniux, ad tua facta veni.
Vallis Aricinæ silva præcinctus opaca
Est lacus, antiqua religione sacer.
Hic latet Hippolytus, furiis direptus equorum;
Unde nemus nullis illud initur equis.
Licia dependent, longas velantia sepes,
Et posita est meritæ multa tabella Deæ.
Sæpe potens voti, frontem redimita coronis,
Femina lucentes portat ab Urbe faces.
Regna tenent fortesque manu, pedibusque fugaces:
Et perit exemplo postmodo quisque suo.
Defluit incerto lapidosus murmure rivus:
Sæpe, sed exiguis haustibus, inde bibes.
Egeria est, quæ præbet aquas, Dea grata Camenis.
Illa Numæ coniux, consiliumque fuit.
Principio nimium promtos ad bella Quirites
Molliri placuit iure, Deûmque metu.
Inde datæ leges, ne firmior omnia posset:
Cœptaque sunt pure tradita sacr
Exuitur feritas, armisque potent

Et cum cive pudet conseruisse manus.
Atque aliquis, modo trux, visa iam vertitur ara,
Vinaque dat tepidis salsaque farra focis.
Ecce Deûm genitor rutilas per nubila flammas
Spargit, et effusis æthera siccat aquis.
Non alias missi cecidere frequentius ignes.
Rex pavet, et vulgi pectora terror habet.
Cui Dea, Ne nimium terrere; piabile fulmen
Est, ait; et sævi flectitur ira Iovis:
Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
Prodere, Romani numen uterque soli.
Nec sine vi tradent: adhibeto vincula captis.
Atque ita, qua possint, erudit, arte capi.
Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra,
Quo posses viso dicere, Numen inest.
In medio gramen, muscoque adoperta virenti
Manabat saxo vena perennis aquæ.
Inde fere soli Faunus Picusque bibebant.
Huc venit, et fonti rex Numa mactat ovem.
Plenaque odorati disponit pocula Bacchi;
Cumque suis antro conditus ipse latet.
Ad solitos veniunt silvestria numina fontes;
Et relevant multo pectora sicca mero.
Vina quies sequitur. Gelido Numa prodit ab antro;
Vinclaque sopitas addit in arta manus.
Somnus ut abscessit; tentando vincula pugnant
Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
Tum Numa, Dî nemorum, factis ignoscite nostris,
Si scelus ingenio scitis abesse meo.
Quoque modo possit fulmen monstrate piari
Sic Numa; sic quatiens cornua Faunus ait:
Magna petis; nec quæ monitu tibi discere nostro
Fas sit: habent fines numina nostra suos.
Dî sumus agrestes, et qui dominemur in altis
Montibus: arbitrium est in sua tela Iovi.
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo:
At poteris nostra forsitan usus ope.
Dixerat hæc Faunus: par est sententia Pici.
Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
Iupiter huc veniet, valida deductus ab arte:
Nubila promissi Styx mihi testis erit.
Emissi quid agant laqueis, quæ carmina dicant,
Quaque trahant superis sedibus arte Iovem;
Scire nefas homini. Nobis concessa canantur,
Quæque pio disci vatis ab ore licet.
Eliciunt cœlo te, Iupiter. Unde minores
Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
Constat Aventinæ tremuisse cacumina silvæ.
Terraque subsedit pondere pressa Iovis.
Corda micant Regis: totoque e pectore sanguis
Fugit; et hirsutæ diriguere comæ.
Ut rediit animus, Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum Rexque Paterque Deûm.
Si tua contigimus manibus donaria puris;
Hoc quoque, quod petitur, si pia lingua rogat.
Annuit oranti: sed verum ambage remota
Abdidit, et dubio terruit ore virum.
Cæde caput, dixit: cui Rex, Parebimus, inquit:
Cædenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hic, Hominis: Summos, ait ille, capillos.
Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.
Risit; et, His, inquit, facito mea tela procures,
O vir colloquio non abigende meo.
Sed tibi, protulerit cum totum crastinus orbem
Cynthius, imperii pignora certa dabo.
Dixit, et ingenti tonitru super æthera motum
Fertur, adorantem destituitque Numam.
Ille redit lætus, memoratque Quiritibus acta.
Tarda venit dictis difficilisque fides.
At certe credemur, ait, si verba sequatur
Exitus. En, audi crastina, quisquis ades.
Protulerit terris cum totum Cynthius orbem,
Iupiter imperii pignora certa dabit.
Discedunt dubii, promissaque tarda videntur;
Dependetque fides a veniente die.
Mollis erat tellus rorataque mane pruina;
Ante sui populus limina Regis adest.
Prodit, et in solio medius consedit acerno:
Innumeri circa stantque silentque viri.
Ortus erat summo tantummodo margine Phœ
Sollicitæ mentes speque metuque pavent.
Constitit, atque caput niveo velatus amictu,
Iam bene Dîs notas sustulit ille manus;
Atque ita, Tempus adest promissi muneris, i
Pollicitam dictis, Iupiter, adde fidem.
Dum loquitur, totum iam Sol emerserat orbe
Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit sine nube Deus, tria fulgura misit.
Credite dicenti: mira, sed acta, loquor.
A media cœlum regione dehiscere cœpit:
Submisere oculos cum duce turba suo.
Ecce levi scutum versatum leniter aura
Decidit: a populo clamor ad astra venit.
Tollit humo munus, cæsa prius ille iuvenca,
Quæ dederat nulli colla premenda iugo;
Idque ancile vocat, quod ab omni parte recis
Quaque notes oculis, angulus omnis abest.
Tum, memor imperii sortem consistere in ill
Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura,
Error ut ante oculos insidiantis eat.
Mamurius morum fabræne exactior artis,
Difficile est, illud, dicere, clausit opus.
Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixi
Si mea nota fides, irrita nulla petes.
Iam dederat Saliis (a saltu nomina ducunt)
Armaque, et ad certos verba canenda modos.
Tum sic Mamurius: Merces mihi gloria detur,
Nominaque extremo carmine nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promissa vetusto
Præmia persolvunt, Mamuriumque vocant.
Nubere si qua voles, quamvis properabitis am
Differ: habent parvæ commoda magna mora
Arma movent pugnam, pugna est aliena mariti
Condita cum fuerint, aptius omen erit.
His etiam coniux apicati cincta Dialis
Lucibus impexas debet habere comas.
TERTIA nox emersa suos ubi moverit ignes,
Conditus e geminis Piscibus alter erit.
Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus il
Proximus. A vento nomen uterque tenet.
CUM croceis rorare genis Tithonia coniux
Cœperit, et quintæ tempora lucis aget;
Sive est Arctophylax, sive est piger ille Boote
Mergetur, visus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor. Hoc quoque cau
Unde trahat sidus parva referre mora est.
Ampelon intonsum, Satyris Nymphaque cre
Fertur in Ismariis Bacchus amasse iugis.
[Tradidit huic vitem pendentem frondibus ul
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.]
Dum legit in ramo pictas temerarius uvas,
Decidit: amissum Liber in astra vehit.
SEXTUS ubi Oceano clivosum scandit Olymp
Phœbus, et alatis æthera carpit equis;
Quisquis ades, castæque colis penetralia Vest
Cratera Iliacis turaque pone focis.
Cæsaris innumeris, quem maluit ille mereri

tulis pontificalis honos.
nis æterni numina præsunt
nperii pignora iuncta vides.
roiæ dignissima præda favilla,
Æneas tutus ab hoste fuit;
ca tangit cognata sacerdos
ognatum, Vesta, tuere caput.
ovet ille manu, bene vivitis ignes,
stincti, flammaque, duxque, precor.
Marti: Nonis sacrata quod illis
tant lucos Veiovis ante duos.
axo lucum circumdedit alto;
Huc, inquit, confuge, tutus eris.
qui Romanus origine crevit!
s quam non invidiosa fuit!
aro novitas tibi nominis obstet,
iste Deus, curve vocetur ita.
venis: iuveniles adspice vultus:
nde manum: fulmina nulla tenet.
t ausos cœlum affectare Gigantas,
: primo tempore inermis erat.
novis, et Pelion altior Ossa
solida fixus Olympus humo.
Capra simul: Nymphæ pavisse feruntur
nfanti lac dedit illa Iovi.
d nomen: Vegrandia farra coloni,
reverunt, vescaque parva vocant.
i est, cur non ego Veiovis ædem,
magni suspicer esse Iovis?
eruleum variabunt sidera cœlum,
rgonei colla videbis equi.
æsæ gravida cervice Medusæ
spersis prosiluisse iubis.
bes et subter sidera lapso
terra, pro pede penna fuit.
nanti nova frena receperat ore,
Aonias ungula fodit aquas.
cœlo, quod pennis ante petebat;
stellis quinque decemque micat.
icies venienti nocte Coronam
heseo crimine facta Dea est.
ro mutarat coniuge Bacchum,
ingrato fila legenda viro.
deus, Quem flebam rustica, dixit,
bis perfidus ille fuit.
, depexus crinibus, Indos
Eoo dives ab orbe redit.
facie præstante puellas
s Baccho filia Regis erat.
coniux, spatiataque litore curvo
ltis talia verba comis:
niles, fluctus, audite querelas:
lacrimas accipe, arena, meas.
nini, periure et perfide Theseu!
dem crimina Bacchus habet.
nulla viro, clamabo, femina credat.
tato causa relata mea est.
sors, qua primum cœperat, isset!
præsenti tempore nulla forem!
tis perituram, Liber, arenis
otui dedoluisse semel.
eviorque tuis, quæ tempora cingunt
in lacrymas cognite Bacche meas;
culos adducta pellice nostros
mpositum sollicitare torum?
fides? ubi, quæ iurare solebas?
, quoties hæc ego verba loquor!
as, fallacemque ipse vocabas:
as turpius ipse tuo.

Ne sciat hoc quisquam, tacitisque doloribus urar;
Ne toties falli digna fuisse puter.
Præcipue cupiam celari Thesea, ne te
Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
At, puto, præposita est fuscæ mihi candida pellex.
Eveniat nostris hostibus ille color.
Quid tamen hoc refert, vitio si gratior ipso est?
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche, fidem præsta; nec præfer amoribus ullam
Coniugis, adsuetæ semper amare virum.
Ceperunt matrem formosi cornua tauri;
Me tua: at hic laudi est, ille pudendus amor.
Ne noceat quod amo: neque enim tibi, Bacche, noce-
Quod flammas nobis fassus es ipse tuas. (bat,
Nec, quod nos uris, mirum facis: ortus in igne
Diceris, et patria raptus ab igne manu.
Illa ego sum, cui tu solitus promittere cœlum.
Hei mihi, pro cœlo qualia dona fero!
Dixerat: audibat iamdudum verba querentis
Liber, ut a tergo forte secutus erat.
Occupat amplexu, lacrimasque per oscula siccat;
Et, Pariter cœli summa petamus, ait.
Tu mihi iuncta toro, mihi iuncta vocabula sumes.
Iam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ,
Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.
Dicta facit; gemmasque novem transformat in ignes.
Aurea per stellas nunc micat illa novem.
Sex ubi sustulerit, totidem demerserit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem:
Altera gramineo spectabis Equiria campo,
Quem Thybris curvis in latus urget aquis.
Qui tamen eiecta si forte tenebitur unda,
Cœlius accipiat pulverulentus equos.
Idibus est Annæ festum geniale Perennæ,
Haud procul a ripis, advena Thybri, tuis.
Plebs venit, ac virides passim disiecta per herbas
Potat, et accumbit cum pare quisque sua.
Sub Iove pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt, quibus e ramis frondea facta casa est:
Pars sibi pro rigidis calamos statuere columnis,
Desuper extentas imposuere togas.
Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,
Quot sumant cyathos; ad numerumque bibunt.
Invenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
Illic et cantant, quidquid didicere theatris;
Et iactant faciles ad sua verba manus;
Et ducunt posito duras cratere choreas,
Cultaque diffusis saltat amica comis.
Cum redeunt, titubant, et sunt spectacula vulgo;
Et fortunatos obvia turba vocant.
Occurri nuper: visa est mihi digna relatu
Pompa: senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc Dea sit (quoniam rumoribus errant)
Fabula proposito nulla tacenda meo.
Arserat Æneæ Dido miserabilis igne,
Arserat extructis in sua fata rogis:
Compositusque cinis, tumulique in marmore carmen
Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat:
Præbuit Æneas et causam mortis, et ensem:
Ipsa sua Dido concidit usa manu.
Protinus invadunt Numidæ sine vindice regnum,
Et potitur capta Maurus Iarba domo; (lissæ
Seque memor spretum, Thalamis tamen, inquit, E-
En ego, quem toties repulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrii, quo quemque agit error: ut olim
Amisso dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudandas acceperat area messes;

Inque cavos ierant tertia musta lacus;
Pellitur Anna domo; lacrimansque sororia linquit
Mœnia; germanæ iusta dat ante suæ.
Mixta bibunt molles lacrimis unguenta favillæ;
Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque, Vale, dixit: cineres ter ad ora relatos
Pressit, et est illis visa subesse soror.
Nacta ratem comitemque fugæ pede labitur æquo,
Mœnia respiciens, dulce sororis opus.
Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ
Insula, quam Libyci verberat unda freti.
Hanc petit hospitio regis confisa vetusto:
Hospes opum dives rex ibi Battus erat.
Qui postquam didicit casus utriusque sororis;
Hæc, inquit, tellus quantulacumque tua est.
Et tamen hospitii servasset ad ultima munus,
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recensuerat bis Sol sua: tertius ibat
Annus; et exulibus terra petenda nova est.
Frater adest, belloque petit. Rex arma perosus,
Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
Iussa fugit, ventoque ratem committit et undis.
Asperior quovis æquore frater erat.
Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes
Parvus ager: Cameren incola turba vocant.
Illuc cursus erat. Nec longius abfuit inde,
Quam quantum novies mittere funda potest.
Vela cadunt primo, et dubia librantur ab aura.
Findite remigio, navita dixit, aquas.
Dumque parant torto subducere carbasa lino,
Percutitur rapido puppis adunca Noto:
Inque patens æquor, frustra pugnante magistro,
Fertur, et ex oculis visa refugit humus.
Adsiliunt fluctus, imoque a gurgite pontus
Vertitur, et canas alveus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec iam moderator habenis
Utitur, at votis hic quoque poscit opem.
Iactatur tumidas exul Phœnissa per undas;
Humidaque opposita lumina veste tegit.
Tum primum Dido felix est dicta sorori,
Et quæcumque aliquam corpore pressit humum.
Figitur ad Laurens ingenti flamine litus
Puppis; et, expositis omnibus, hausta perit.
Iam pius Æneas regno nataque Latini
Auctus erat, populos miscueratque duos.
Litore dotali, solo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter;
Adspicit errantem, nec credere sustinet Annam
Esse. Quid in Latios illa veniret agros?
Dum secum Æneas: Anna est, exclamat Achates:
Ad nomen vultus sustulit illa suos.
Quo fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miseræ fata sororis erant.
Sensit, et alloquitur trepidam Cythereius heros;
Flet tamen admonitu mortis, Elissa, tuæ.
Anna, per hanc iuro, quam quondam audire solebas
Tellurem fato prosperiore dari;
Perque Deos comites, hac nuper sede locatos,
Sæpe meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen: metus abfuit iste.
Hei mihi! credibili fortior illa fuit.
Ne refer. Adspexi non illo pectore digna
Vulnera, Tartareas ausus adire domos.
At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
Sive Deus; regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores, nil non debemus Elissæ.
Nomine grata tuo, grata sororis, eris.
Talia dicenti (neque enim spes altera restat)
Credidit; errores exposuitque suos.

Utque domum intravit Tyrios induta paratus,
Incipit Æneas: (cætera turba silet.)
Hanc tibi cur tradam, pia causa, Lavinia coniux,
Est mihi: consumsi naufragus huius opes.
Orta Tyro, regnum Libyca possedit in ora;
Quam, precor, ut caræ more sororis ames.
Omnia promittit, falsumque Lavinia vulnus
Mente premit tacita, dissimulatque fremens.
Donaque cum videat præter sua lumina ferri
Multa palam, mitti clam quoque multa putat.
Non tamen exactum, quid agat. Furialiter odit;
Et parat insidias, et cupit ulta mori.
Nox erat: ante torum visa est adstare sororis,
Squalenti Dido sanguinolenta coma;
Et, Fuge, ne dubita, mœstum, fuge, dicere, tecta
Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exsilit; et velox humili super arva fenestra
Se iacit. Audacem fecerat ipse timor.
Quaque metu rapitur, tunica velata recincta,
Currit, ut auditis territa dama lupis.
Corniger hanc cupidis rapuisse Numicius undis
Creditur, et stagnis occuluisse suis.
Sidonis interea magno clamore per agros
Quæritur: adparent signa notæque pedum.
Ventum erat ad ripas: inerant vestigia ripis;
Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Nu[illegible]
Amne perenne latens Anna Perenna vocor.
Protinus erratis læti vescuntur in agris,
Et celebrant largo seque diemque mero.
Sunt quibus hæc Luna est, quia mensibus im[illegible]
Pars Themin, Inachiam pars putat esse bo[illegible]
Invenies, qui te Nymphen Atlantida dicant;
Teque Iovi primos, Anna, dedisse cibos.
Hæc quoque, quam referam, nostras pervenit a[illegible]
Fama, nec a veri dissidet illa fide.
Plebs vetus, et nullis etiamnum tuta tribunis,
Fugit; et in Sacri vertice montis abit.
Iam quoque, quem secum tulerant, defecerat i[illegible]
Victus, et humanis usibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna Bovillis
Pauper, sed multæ sedulitatis, anus.
Illa, levi mitra canos redimita capillos,
Fingebat tremula rustica liba manu.
Atque ita per populum fumantia mane solebat
Dividere: hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta signum posuere Perennæ,
Quod sibi defectis illa tulisset opem.
Nunc mihi, cur cantent, superest, obscœna p[illegible]
Dicere: nam coeunt, certaque probra canunt.
Nuper erat Dea facta; venit Gradivus ad An[illegible]
Et cum seducta talia verba facit:
Mense meo coleris; iunxi mea tempora tecum;
Pendet ab officio spes mihi magna tuo.
Armifer armiferæ correptus amore Minervæ
Uror; et hoc longo tempore vulnus alo.
Effice, Dî studio similes coeamus in unum.
Conveniunt partes hæ tibi, comis anus.
Dixerat. Illa Deum promisso ludit inani;
Et stultam dubia spem trahit usque mora.
Sæpius instanti, Mandata peregimus, inquit:
Evictas precibus vix dedit illa manus.
Gaudet amans, thalamosque parat: deducitur [illegible]
Anna tegens vultus, ut nova nupta, [illegible]
Oscula sumturus subito Mars adspicit A[illegible]
Nunc pudor elusum, nunc subit ira, D[illegible]
Ridet amatorem caræ nova Diva Minerv[illegible]
Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
Inde ioci veteres obscœnaque dicta canunt[illegible]

magno verba dedisse Deo.
m gladios in principe fixos,
is Vesta locuta focis:
inisse: meus fuit ille sacerdos:
is me petiere manus.
i, simulacraque nuda reliqui:
ferro, Cæsaris umbra fuit.
o positus Iovis atria servat;
Magno templa dicata Foro.
efas ausi, prohibente Deorum
luerant pontificale caput,
erita. Testes estote Philippi;
arsis ossibus albet humus.
ietas, hæc prima elementa fuerunt
sci iusta per arma patrem.
neras Aurora refecerit herbas,
ima parte videndus erit.
us lux est celeberrima Baccho.
vati, dum tua festa cano:
melen, ad quam nisi fulmina secum
ret, parvus inermis eras:
ses maturo tempore nasci,
trio corpore matris onus.
ythicos longum enumerare trium- (phos;
entes, turifer Inde, tuas.
banæ mala præda tacebere matris;
uriis acte, Lycurge, genu.
os pisces Tyrrhenaque monstra
on est carminis huius opus.
opus, causas expromere, quare
pulos ad sua liba vocet.
aræ sine honore fuerunt,
elidis herba reperta focis.
ange, totoque Oriente subacto,
gno seposuisse Iovi.
mus, captivaque tura, dedisti,
phato viscera tosta bove.
oris ducunt libamina nomen,
d sacris pars datur inde focis.
succis quia dulcibus ille
Baccho mella reperta ferunt.
tyris comitatus ab Hebro:
gratos fabula nostra iocos)
Rhodopen Pangæaque florida ven- (tum:
itum concrepuere manus.
nt volucres, tinnitibus actæ;
nt sonitus æra, sequuntur apes.
s, et in arbore claudit inani
enti præmia mellis habet.
que senex tetigere saporem,
avos per nemus omne favos.
stridorem examinis ulmo,
as, dissimulatque senex:
di tergo residebat aselli,
c ulmo corticibusque cavis.
uper ramoso stipite nixus:
trunco condita mella petit.
m coeunt, et vertice nudo
unt, oraque summa notant.
ps, et calce feritur aselli:
suos, auxiliumque rogat.
tyri, turgentiaque ora parentis
asso claudicat ille genu.
us; limumque inducere monstrat.
nitis, et linit ora luto.
tur; liboque infusa calenti
i candida mella damus.
stet, non est rationis opertæ.
yrso concitat ille choros.

Cur anus hoc faciat, quæris? vinosior ætas
Hæc est, et gravidæ munera vitis amans.
Cur hedera cincta est? hedera est gratissima Baccho:
Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.
Nysiades Nymphæ, puerum quærente noverca,
Hanc frondem cunis apposuere novis.
Restat, ut inveniam, quare toga libera detur
Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.
Sive, quod ipse puer semper iuvenisque videris,
Et media est ætas inter utrumque tibi:
Seu quia tu pater es, patres, sua pignora, natos
Commendant curæ numinibusque tuis.
Sive, quod es Liber, vestis quoque libera per te
Sumitur, et vitæ liberioris iter.
An quia, cum prisci colerent studiosius agros,
Et patrio faceret rure senator opus,
Et caperet fasces a curvo consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus;
Rusticus ad ludos populus veniebat in Urbem:
Sed Dîs, non studiis ille dabatur honos.
Luce sua ludos uvæ commentor habebat:
Quos cum tædifera nunc habet ipse Dea.
Ergo, ut tironem celebrare frequentia possit,
Visa dies dandæ non aliena togæ.
Mite, pater, caput huc placataque cornua vertas;
Et des ingenio vela secunda meo.
Itur ad Argeos, (qui sint, sua pagina dicet)
Hac, si commemini, præteritaque die.
Stella Lycaoniam vergit proclinis ad Arcton
Miluus: hæc illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri, si vis cognoscere, cœlum;
Saturnus regnis ab Iove pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma,
Quæque fuit fatis debita, poscit opem.
Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
Sors erat, æternos vincere posse Deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi;
Et iam iam flammis exta daturus erat.
Iupiter alitibus rapere imperat. Attulit illi
Miluus; et meritis venit in astra suis.
Una dies media est; et fiunt sacra Minervæ;
Nominaque a iunctis quique diebus habent.
Sanguine prima vacat; nec fas concurrere ferro:
Causa, quod est illa nata Minerva die.
Altera, tresque super strata celebrantur arena:
Ensibus exsertis bellica læta Dea est.
Pallada nunc pueri, teneræque ornate puellæ:
Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
Pallade placata, lanam mollire, puellæ:
Discant et plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit; et rarum pectine denset opus.
Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus aufers:
Hanc cole, velleribus quisquis ahena paras:
Nec quisquam invita faciat bene vincula plantæ
Pallade; sit Tychio doctior ille licet,
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior; irata Pallade mancus erit.
Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte Deæ.
Nec vos turba feri censu fraudata magistri
Spernite: discipulos attrahit illa novos;
Quique moves cœlum, tabulamque coloribus uris,
Quique facis docta mollia saxa manu.
Mille Dea est operum: certe Dea carminis illa est.

Si mereor, studiis adsit amica meis.
Cælius ex alto qua mons descendit in æquum,
Hic ubi non plana est, sed prope plana via est;
Parva licet videas Captæ delubra Minervæ,
Quæ Dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio causa est: capitale vocamus
Ingenium sollers: ingeniosa Dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo prosiluisse suo?
An, quia perdomitis ad nos captiva Faliscis
Venit, et hoc ipsum litera prisca docet?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
Ex illo iubeat furta reperta loco?
A quacumque trahis ratione vocabula, Pallas,
Pro ducibus nostris ægida semper habe.
Summa dies e quinque tubas lustrare canoras
Admonet, et forti sacrificare Deæ.
Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu;
Hic here Phryxeæ vellera pressit ovis.
Seminibus tostis sceleratæ fraude novercæ
Sustulerat nullas, ut solet, herba comas.
Mittitur ad tripodas, certa qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus, pro semine nuntiat Helles
Et iuvenis Phryxi funera sorte peti.
Utque recusantem cives, et tempus, et Ino
Compulerunt regem iussa nefanda pati;
Et soror, et Phryxus velati tempora vittis
Stant simul ante aras; iunctaque fata gemunt.
Adspicit hos, ut forte pependerat æthere, mater,
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem
Desilit; et natos eripit inde suos.
Utque fugam rapiant, aries nitidissimus auro
Traditur: ille vehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Femina, cum de se nomina fecit aquæ.
Pæne simul periit, dum vult succurrere lapsæ
Frater, et extentas porrigit usque manus.
Flebat, ut amissa gemini consorte pericli,
Cæruleo iunctam nescius esse Deo.
Litoribus tactis aries fit sidus: at huius
Pervenit in Colchas aurea lana domos.
Tres ubi Luciferos veniens præmiserit Eos,
Tempora nocturnis æqua diurna feres.
Inde quater pastor saturos ubi clauserit hædos,
Canuerint herbæ rore recente quater;
Ianus adorandus, cumque hoc Concordia mitis,
Et Romana Salus, araque Pacis erit.
Luna regit menses. Huius quoque tempora mensis
Finit Aventino Luna colenda iugo.

Liber quartus

Alma, fave vati, geminorum mater Amorum:
Ad vatem vultus retulit illa suos.
Quid tibi, ait, mecum? certe maiora canebas.
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis, Dea, respondi, de vulnere. Risit, et æther
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius, an sanus, numquid tua signa reliqui?
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit, primis sine crimine lusimus annis:
Nunc teritur nostris area maior equis.
Tempora cum causis, annalibus eruta priscis,
Lapsaque sub terras, ortaque signa cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem:
Et vatem, et mensem scis, Venus, esse tuos.
Mota Cytheriaca leviter mea tempora myrto
Contigit: et, Cœptum perfice, dixit, opus.

Sensimus; et subito causis patuere di
Dum licet, et spirant flamina, na
Si qua tamen pars te de Fastis tang
Cæsar, in Aprili, quo teneris, ha
Hic ad te magna descendit imagine n
Et fit adoptiva nobilitate tuum.
Hoc pater Iliades, cum longum scrib
Vidit; et auctores retulit ipse suo
Utque fero Marti primam dedit ordi
Quod sibi nascenti proxima causa
Sic Venerem gradibus multis in gen
Alterius voluit mensis habere loc
Principiumque sui generis, revoluta
Sæcula, cognatos venit ad usque D
Dardanon Electra nesciret Atlantid
Scilicet; Electram concubuisse Io
Huius Erichthonius: Tros est genera
Assaracon creat hic: Assaracusque
Proximus Anchisen; cum quo commu
Non dedignata est nomen habere V
Hinc satus Æneas, pietas spectata pe
Sacra, patremque humeris, altera s
Venimus ad felix aliquando nomen I
Unde domus Teucros Iulia tangit
Postumus huic; qui, quod silvis fuit
Silvius in Latia gente vocatus erat
Isque, Latine, tibi pater est: subit A
Proximus est titulis Epitos, Alba
Ille dedit Capyi recidiva vocabula T
Et tuus est idem, Calpete, factus a
Cumque patris regnum post hunc Til
Dicitur in Thuscæ gurgite mersus
Iam tamen Agrippam genitum, Remul
Viderat; in Remulum fulmina mi
Venit Aventinus post hos; locus und
Mons quoque. Post illum tradita r
Quem sequitur duri Numitor german
Ilia cum Lauso de Numitore sati.
Ense cadit patruo Lausus: placet Ilia
Teque parit, gemino iuncte Quiri
Ille suos semper Venerem Martemqu
Dixit; et emeruit vocis habere fid
Neve secuturi possent nescire nepote
Tempora Dis generis continuata d
Sed Veneris mensem Graio sermone
Auguror: a spumis est Dea dicta a
Nec tibi sit mirum Graio rem nomin
Itala nam tellus Græcia maior erat
Venerat Evander plena cum classe su
Venerat Alcides: Graius uterque
Hospes Aventinis armentum pavit in
Claviger; et tanto est Albula pota
Dux quoque Neritius: testes Læstry
Et quod adhuc Circes nomina litus
Et iam Telegoni, iam mœnia Tiburis
Stabant: Argolicæ quod posuere m
Venerat Atrides fatis agitatus Halæs
A quo se dictam terra Falisca putat
Adiice Troianæ suasorem Antenora p
Et generum Œniden, Appule Daun
Serus ab Iliacis, et post Antenora, fle
Attulit Æneas in loca nostra Deos.
Huius erat Solimus, Phrygia comes e
A quo Sulmonis mœnia nomen hab
Sulmonis gelidi, patriæ, Germanice,
Me miserum, Scythico quam procul
Ergo ego? tam longas sed supprime, M
Non tibi sunt mœsta sacra canenda
Quo non livor abit? sunt qui tibi men

velint, invideantque, Venus.
er aperit tunc omnia, densaque cedit
peritas, fœtaque terra patet;
norant ab aperto tempore dictum,
nus iniecta vindicat alma manu.
otum dignissima temperat orbem:
nullo regna minora Deo:
cœlo, terræ, natalibus undis;
s initus continet omne genus.
nes, longum enumerare, creavit:
ausas arboribusque dedit:
imos hominum contraxit in unum;
iungi cum pare quemque sua. (ptas?
nne creat volucrum, nisi blanda volu-
pecudes, si levis absit amor.
ux aries cornu decertat; at idem
ilectæ lædere parcit ovis.
rus sequitur feritate iuvencam,
saltus, quem nemus omne, tremuit.
ato quodcumque sub æquore vivit,
innumeris piscibus implet aquas.
abitus homini detraxit: ab illa
cultus mundaque cura sui.
s carmen vigilatum nocte negata
clausas concinuisse fores;
fuit duram exorare puellam:
causa quisque disertus erat.
c artes motæ; studioque placendi,
e prius, multa reperta ferunt.
m titulo mensis spoliare secundi
nobis sit procul iste furor.
bique potens, templisque frequentibus
n nostra ius Dea maius habet? (aucta,
omane, tua Venus arma ferebat,
it teneram cuspide læsa manum;
uas Troiano iudice vicit.
victas hoc meminisse Deas!)
urus dicta est, ut scilicet olim
leos Cæsar haberet avos.
mpus, quam ver, erat aptius ullum.
t terræ: vere remissus ager.
upta tellure cacumina tollunt;
o gemmas cortice palmes agit.
enus formoso tempore digna est;
., Marti continuata suo.
arvas materna per æquora puppes
ernas iam timuisse minas.
atiæ colitis matresque nurusque,
s vittæ longaque vestis abest.
reo redimicula solvite collo:
itias: tota lavanda Dea est.
redimicula reddite collo:
ores, nunc nova danda rosa est.
b viridi myrto iubet illa lavari;
ur iubeat, discite, certa subest. (
t rorantes nuda capillos.
atyri, turba proterva, Deam.
osita texit sua corpora myrto.
acto: vosque referre iubet.
, quare Fortunæ tura Virili
lida qui locus humet aqua.
cus posito velamine cunctas;
udi corporis omne videt.
celetque viros, Fortuna Virilis
hoc parvo ture rogata facit.
co tritum cum lacte papaver
expressis mella liquata favis.
cupido Venus est deducta marito,
ex illo tempore nupta fuit.
Supplicibus verbis illam placate: sub illa
Et forma, et mores, et bona fama manent.
Roma pudicitia proavorum tempore lapsa est:
Cumæam, veteres, consuluistis anum.
Templa iubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
Inde Venus verso nomina corde tenet.
Semper ad Æneadas placido, pulcherrima, vultu
Respice; totque tuas, Diva, tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ
Scorpios in virides præcipitatur aquas.
Nox ubi transierit, cœlumque rubescere primo
Cœperit, et tactæ rore querentur aves;
Semustamque facem vigilata nocte viator
Ponet, et ad solitum rusticus ibit opus;
Pliades incipiunt humeros relevare paternos:
Quæ septem dici, sex tamen esse solent.
Seu quod in amplexum sex hinc venere Deorum:
Nam Steropen Marti concubuisse ferunt:
Neptuno Halcyonen, et te, formosa Celæno:
Maian, et Electran, Taygetenque Iovi.
Septima mortali Merope tibi, Sisyphe, nupsit:
Pœnitet; et facti sola pudore latet.
Sive quod Electra Troiæ spectare ruinas
Non tulit: ante oculos opposuitque manum.
Ter sine perpetuo cœlum versetur in axe;
Ter iungat Titan, terque resolvat equos;
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit, et Idææ festa parentis erunt.
Ibunt semimares, et inania tympana tundent;
Æraque tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum cervice feretur,
Urbis per medias exululata vias.
Scena sonat, ludique vocant: spectate, Quirites;
Et Fora Marte suo litigiosa vacent.
Quærere multa libet: sed me sonus æris acuti
Terret, et horrendo lotos adunca sono.
Da, Dea, quas sciter, doctas, Cybeleia, neptes.
Audit; et has curæ iussit adesse meæ.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ,
Gaudeat adsiduo cor Dea Magna sono.
Sic ego. Sic Erato; mensis Cythereius illi
Cessit; quod teneri nomen Amoris habet:
Reddita Saturno sors hæc erat; optime regum,
A nato sceptris excutiere tuis.
Ille suam metuens, ut quæque erat edita, prolem
Devorat; immersam visceribusque tenet.
Sæpe Rhea questa est toties fecunda, nec unquam
Mater; et indoluit fertilitate sua.
Iupiter ortus erat. Pro magna teste vetustas
Creditur: acceptam parce movere fidem.
Veste latens saxum cœlesti viscere sedit:
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua iamdudum resonat tinnitibus Ide,
Tutus ut infanti vagiat ore puer.
Pars clypeos sudibus, galeas pars tundit inanes:
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem; priscique imitamina facti,
Æra Deæ comites raucaque terga movent.
Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant:
Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.
Desierat. Cœpi: Cur huic, genus acre, leones
Præbeat insolitas ad iuga curva iubas?
Desieram. Cœpit: feritas mollita per illam
Creditur; id curru testificata suo est.
At cur turrita caput est ornata corona?
An Phrygiis turres urbibus illa dedit?
Annuit. Unde venit, dixi, sua membra secandi
Impetus? Ut tacui, Pieris orsa loqui:
Phryx puer in silvis, facie spectabilis,

Turrigeram casto vinxit amore Deam.
Hunc sibi servari voluit sua templa tueri;
   Et dixit, Semper fac, puer esse velis.
Ille fidem iussis dedit, et, Si mentiar, inquit,
   Ultima, quam fallam, sit Venus illa mihi.
Fallit; et in Nympha Sagaritide desinit esse,
   Quod fuit: hinc pœnas exigit ira Deæ.
Naida vulneribus succidit in arbore factis.
   Illa perit: fatum Naidos arbor erat.
Hic furit: et, credens thalami procumbere tectum,
   Effugit, et cursu Dindyma summa petit.
Et modo, Tolle faces; Remove, modo, verbera, clamat:
   Sæpe Palæstinas iurat adesse Deas.
Ille etiam saxo corpus laniavit acuto;
   Longaque in immundo pulvere tracta coma est.
Voxque fuit, Merui: meritas do sanguine pœnas.
   Ah pereant partes, quæ nocuere mihi;
Ah pereant! dicebat adhuc: onus inguinis aufert;
   Nullaque sunt subito signa relicta viri.
Venit in exemplum furor hinc, mollesque ministri
   Cædunt iactatis vilia membra comis.
Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ
   Reddita quæsiti causa furoris erat.
Hoc quoque, dux operis, moneas, precor; unde petita
   Venerit: an nostra semper in urbe fuit?
Dindymon, et Cybelen, et amœnam fontibus Iden
   Semper, et Iliacas mater amavit opes.
Cum Troiam Æneas Italos portaret in agros;
   Est Dea sacriferas pæne secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua numina posci
   Senserat; assuetis substiteratque locis.
Post, ut Roma potens opibus iam sæcula quinque
   Vidit, et edomito sustulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
   Inspicit. Inspectum tale fuisse ferunt:
Mater abest; matrem iubeo, Romane, requiras:
   Cum veniet, casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant,
   Quæve parens absit, quove petenda loco.
Consulitur Pæan; Divûmque arcessite matrem,
   Inquit: in Idæo est invenienda iugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tum sceptra tenebat
   Attalus: Ausoniis rem negat ille viris.
Mira canam: longo tremuit cum murmure tellus;
   Et sic est adytis Diva locuta suis:
Ipsa peti volui. Ne sit mora: mitte volentem.
   Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.
Ille soni terrore pavens, Proficiscere, dixit:
   Nostra eris: in Phrygios Roma refertur avos.
Protinus innumeræ cædunt pineta secures
   Illa, quibus fugiens Phryx pius usus erat.
Mille manus coeunt: et picta coloribus ustis
   Cœlestum Matrem concava puppis habet.
Illa sui per aquas fertur tutissima nati;
   Longaque Phryxeæ stagna sororis adit:
Rhœteumque rapax, Sigeaque litora transit;
   Et Tenedum, veteres Etionis opes.
Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta,
   Quæque Caristeis frangitur unda vadis.
Transit et Icarium, lapsas ubi perdidit alas
   Icarus, et vastæ nomina fecit aquæ.
Tum læva Creten, dextra Pelopeidas undas
   Deserit; et Veneri sacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens ubi tingere ferrum
   Brontesque, et Steropes, Acmonidesque solent:
Æquoraque Afra legit, Sardoaque regna sinistris
   Prospicit a remis, Ausoniamque tenet.
Ostia contigerat, qua se Tiberinus in altum
   Dividit, et campo liberiore natat.

Omnis eques, mixtaque gravis cum plebe
   Obvius ad Thusci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, nataeque, nurusque,
   Quæque colunt sanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia lassant;
   Vix subit adversas hospita navis aquas.
Sicca diu tellus fuerat: sitis usserat herbas;
   Sedit limoso pressa carina vado.
Quisquis adest operi, plus quam pro parte
   Adiuvat et fortes voce sonante manus.
Illa velut medio stabilis sedet insula ponto:
   Attoniti monstro stantque paventque viri.
Claudia Quinta genus Clauso referebat ab
   Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem; sed non et credita.
   Læserat, et falsi criminis acta rea est.
Cultus, et ornatis varie prodisse capillis,
   Obfuit: ad rigidos promptaque lingua
Conscia mens recti famæ mendacia risit:
   Sed nos in vitium credula turba sumus.
Hæc ubi castarum processit ab agmine
   Et manibus puram fluminis hausit aquam;
Ter caput irrorat, ter tollit in æthera
   Quicumque adspiciunt, mente carere
Submissoque genu, vultus in imagine Divæ
   Figit, et hos edit, crine iacente, sonos:
Supplicis, alma, tuæ, genitrix fecunda
   Accipe sub certa conditione preces.
Casta negor. Si tu damnas; merui esse
   Morte luam pœnas iudice victa Dea.
Sed, si crimen abest, tu nostræ pignora vitæ
   Re dabis; et castas casta sequere manus.
Dixit: et exiguo funem conamine traxit.
   Mira, sed et scena testificata loquar.
Mota Dea est; sequiturque ducem,
   Index lætitiæ fertur in astra sonus.
Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina
   Ostia dixerunt, unde sinister abit.
Nox aderat: querno religant a stipite funem;
   Dantque levi somno corpora functa cibo.
Lux aderat: querno solvunt a stipite funem;
   Ante tamen posito tura dedere foco.
Ante coronatam puppim sine labe iuvencam
   Mactarunt, operum coniugiique rudem.
Est locus, in Tiberin qua lubricus
   Et nomen magno perdit ab amne minor.
Illic purpurea canus cum veste sacerdos
   Almonis Dominam sacraque lavit aquis.
Exululant comites, furiosaque tibia flatur;
   Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit, læto celeberrima vultu;
   Credita vix tandem teste pudica Dea.
Ipsa sedens plaustro porta est invecta
   Sparguntur iunctæ flore recente boves.
Nasica accepit: templi tunc extitit auctor.
   Augustus nunc est: ante Metellus erat.
Substitit hic Erato: mora fit, si cætera
   Dic, inquam, parva cur stipe quærat
Contulit æs populus; de quo delubra
   Fecit, ait: dandæ mos stipis inde
Cur vicibus factis ineant convivia,
   Tum magis, indictas concelebrentque
Quod bene mutarit sedem Berecynthia,
   Captant mutatis sedibus omen idem.
Institeram, quare primi Megalesia
   Urbe forent nostra: cum Dea
Illa Deos, inquit, peperit.
   Principiumque dati mater honoris
Cur igitur Gallos, qui se excidere,

hrygia Gallica distet humus?
em Cybelen altasque Celænas,
sana, nomine Gallus, aqua.
furit. Procul hinc discedite, quîs est
entis: qui bibit inde, furit.
posum, dixi, posuisse moretum
ensis? an sua causa subest?
eres usi memorantur et herbis,
quas terra ferebat, ait.
miscetur caseus herbæ;
iscos ut Dea prisca cibos.
elo motis Pallantias astris
iveos Luna levarit equos;
udam sacrata est colle Quirini
die Publica, verus erit.
mini, ludis erat: at mihi quidam
ior, contiguusque loco,
ies, Libycis qua Cæsar in oris,
animi contudit arma Iubæ.
r erat, sub quo meruisse tribunus
io præfuit ille meo.
ia sedem, tu pace parasti,
nos usus honore viros.
ubito seducimur imbre:
stes Libra movebat aquas.
iam summa dies spectacula sistat,
m æquore mersus erit.
cem cum Romam inspexerit Eos,
œbo stella fugata locum;
pa celeber, numeroque Deorum;
ntosis palma petetur equis.
non est opus indice causæ:
munus promeritumque patent.
imis virides mortalibus herbæ,
nullo sollicitante dabat.
aut vivaci cespite gramen;
enera fronde cacumen erant. (ta:
pata est. Bene erat iam glande reper-
nificas quercus habebat opes.
mini ad meliora alimenta vocato
ides utiliore cibo.
collum præbere coegit:
n soles eruta vidit humus.
io: chalybeia massa latebat.
rpetuo debuit illa tegi!
est: at vos optate, coloni,
acem, perpetuumque ducem.
æque licet salientis honorem
eteres turea grana focos:
nt, unctas accendite tædas.
Cereri, sint modo casta, placent.
i cultros removete ministri.
avam sacrificate suem.
ix non est ferienda securi:
lura sæpe laboret humo.
s, raptus ut virginis edam.
osces; pauca docendus eris.
opulis vastum procurrit in æquor
positu nomen adepta loci.
ereri: multas ibi possidet urbes,
culto fertilis Henna solo.
m matres Arethusa vocarat.
eras et Dea flava dapes.
ut erat comitata puellis,
per sua prata pede.
osa locus est, adspergine multa
to desilientis aquæ.
c, quot habet natura, colores;
imili flore nitebat humus.

Quam simul adspexit; Comites, accendite, dixit;
Et mecum vestros flore replete sinus.
Præda puellares animos prolectat inanis,
Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos e vimine textos:
Hæc gremium, laxos degravat illa sinus.
Illa legit calthas: huic sunt violaria curæ;
Illa papavereas subsecat ungue comas.
Has, Hyacinthe, tenes: illas, Amarante, moraris:
Pars thyma, pars casiam, pars meliloton amant.
Plurima lecta rosa est; et sunt sine nomine flores:
Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.
Carpendi studio paulatim longius itur;
Et dominam casu nulla secuta comes.
Hanc videt, et visam patruus velociter aufert;
Regnaque cæruleis in sua portat equis.
Illa quidem clamabat: Io, carissima mater,
Auferor; ipsa suos absciderat que sinus.
Panditur interea Diti via; iamque diurnum
Lumen inadsueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis, cumulatis flore canistris,
Persephone, clamant, ad tua dona veni.
Ut clamata silet, montes ululatibus implent;
Et feriunt mœsta pectora nuda manu.
Attonita est plangore Ceres; modo venerat Hennam;
Nec mora, Me miseram! filia, dixit, ubi es?
Mentis inops rapitur, quales audire solemus
Threicias fusis Mænadas ire comis.
Ut vitulo mugit sua mater ab ubere rapto,
Et quærit fœtus per nemus omne suos;
Sic Dea: nec retinet gemitus, et concita cursu
Fertur; et e campis incipit, Henna, tuis.
Inde puellaris nacta est vestigia plantæ,
Et pressam noto pondere vidit humum.
Forsitan illa dies errori summa fuisset,
Si non turbassent signa reperta sues.
Iamque Leontinos, Amenanaque flumina cursu
Præterit, et ripas, herbifer Aci, tuas:
Præterit et Cyanen, et fontem lenis Anapi;
Et te, verticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque,
Quaque Simetheas accipit æquor aquas,
Antraque Cyclopum, positis exusta caminis,
Quique locus curvæ nomina falcis habet: (que,
Himeraque, et Didymen, Acragantaque, Tauromenon-
Sacrorumque Melan pascua læta boum.
Hinc Camerinan adit, Thapsonque et Heloria tempe;
Quaque patet Zephiro semper apertus Eryx.
Iamque Peloriaden, Lylibeaque, iamque Pachynon
Lustrarat, terræ cornua prima suæ.
Quacumque ingreditur, miseris loca cuncta querelis
Implet: ut amissum cum gemit ales Ityn.
Perque vices modo, Persephone, modo, Filia, clamat.
Clamat, et alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Persephone Cererem, neque filia matrem
Audit, et alternis nomen utrumque perit.
Unaque, pastorem vidisset, an arva colentem,
Vox erat, Hac gressus si qua puella tulit?
Iam color unus inest rebus; tenebrisque teguntur
Omnia: iam vigiles conticuere canes.
Alta iacet vasti super ora Typhoeos Ætne,
Cuius anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris sacris nunc quoque tæda datur.
Est specus exesi structura pumicis asper;
Non homini regio, non adeunda feræ:
Quo simul ac venit, frenatos curribus angues
Iungit; et æquoreas sicca pererrat aquas.
Effugit et Syrtes, et te, Zanclæa Charybdi;

Et vos, Nisæi, naufraga monstra, canes;
Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon.
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum sedit gelido mœstissima saxo:
Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
Sub Iove duravit multis immota diebus,
Et Lunæ patiens, et pluvialis aquæ.
Fors sua cuique loco est: quo nunc Cerealis Eleusin,
Dicitur hoc Celei rura fuisse senis.
Ille domum glandes excussaque mora rubetis
Portat, et arsuris arida ligna focis.
Filia parva duas redigebat rupe capellas;
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo, (mota est Dea nomine matris)
Quid facis in solis incomitata iugis?
Restitit et senior, quamvis onus urget; et orat
Tecta suæ subeat quantulacumque casæ.
Illa negat: (simularat anum, mitraque capillos
Presserat) instanti talia dicta refert:
Sospes eas, semperque parens: mihi filia rapta est:
Heu melior quanto sors tua sorte mea!
Dixit: et, ut lacrymæ, neque enim lacrimare Deorum
Decidit in tepidos lucida gutta sinus. (est,
Flent pariter, molles animi, virgoque senexque.
E quibus hæc iusti verba fuere senis:
Sic tibi, quam raptam quereris, sit filia sospes:
Surge; nec exiguæ despice tecta casæ.
Cui Dea, Duc, inquit: scisti, qua cogere posses.
Seque levat saxo, subsequiturque senem.
Dux comiti narrat, quam sit sibi filius æger;
Nec capiat somnos, invigiletque malis.
Illa soporiferum, parvos initura penates,
Colligit agresti lene papaver humo.
Dum legit, oblito fertur gustasse palato,
Longamque imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit ieiunia noctis,
Tempus habent Mystæ sidera visa cibi.
Limen ut intravit, luctus videt omnia plena.
Iam spes in puero nulla salutis erat.
Matre salutata, mater Metanira vocatur,
Iungere dignata est os puerile suo.
Pallor abit, subitasque vigent in corpore vires:
Tantus cœlesti venit ab ore vigor.
Tota domus læta est, hoc est, materque, paterque
Nataque: tres illi tota fuere domus.
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pomaque, et in teneris aurea mella favis.
Abstinet alma Ceres, somnique papavera caussas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.
Noctis erat medium, placidique silentia somni;
Triptolemum gremio sustulit illa suo:
Terque manu permulsit eum: tria carmina dixit;
Carmina mortali non referenda sono.
Inque foco pueri corpus vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur somno stulte pia mater: et amens,
Quid facis? exclamat; membraque ab igne rapit.
Cui Dea; Dum non es, dixit, scelerata fuisti:
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
Et seret, et culta præmia tollet humo.
Dixit: et egrediens nubem trahit, inque dracones
Transit, et aligero tollitur axe Ceres.
Sunion expositum, Piræaque tuta recessu
Linquit; et in dextrum quæ iacet ora latus.
Hinc init Ægæum; quo Cycladas adspicit omnes;
Ioniumque rapax, Icariumque legit.
Perque urbes Asiæ longum petit Hellespontum:
Diversumque locis alta pererrat iter.
Nam modo turilegos Arabas, modo despicit Indo
Hinc Libys, hinc Meroe, siccaque terra subest.
Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumque, P
Teque future parens, Thybri, potentis aquæ.
Quo feror? immensum est erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat et in cœlo; liquidique immunia ponti
Alloquitur gelido proxima signa polo:
Parrhasides stellæ, (namque omnia nosse potesti
Æquoreas nunquam cum subeatis aquas)
Persephonen miseræ natam monstrate parenti.
Dixerat: huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacua est. Solem de virgine rapta
Consule, qui late facta diurna videt.
Sol aditus; Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Iovis fratri tertia regna tenet.
Questa diu secum sic est affata Tonantem:
(Maximaque in vultu signa dolentis erant)
Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata;
Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, sola est iniuria facti
Cognita: commissi præmia raptor habet.
At neque Persephone digna est prædone marit
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid gravius victore Gyge captiva tulissem,
Quam nunc, te cœli sceptra tenente, tuli?
Verum impune ferat: nos hæc patiamur inulta
Reddat, et emendet facta priora novis.
Iupiter hanc lenit, factumque excusat amore;
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior. Posita est mihi regia cœlo:
Possidet alter aquas: alter inane Chaos.
Sed si forte tibi non est mutabile pectus;
Statque semel iuncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus, siquidem ieiuna rem
Sin minus; inferni coniugis uxor erit.
Tartara iussus adit sumtis Caducifer alis:
Speque redit citius, visaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, solvit ieiunia granis,
Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Haud secus indoluit, quam si modo rapta fui
Mœsta parens; longa vixque refecta mor
Atque ita, Nec nobis cœlum est habitabile, di
Tænaria recipi me quoque valle iube.
Et factura fuit; pactus nisi Iupiter esset,
Bis tribus ut cœlo mensibus illa foret.
Tum demum vultusque Ceres animumque re
Imposuitque suæ spicea serta comæ.
Largaque provenit cessatis messis in arvis;
Et vix congestas area cepit opes.
Alba decent Cererem: vestes Cerealibus alba
Sumite: nunc pulli velleris usus abest.
Occupat Apriles Idus cognomine Victor
Iupiter: hac illi sunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nost
Atria Libertas cœpit habere sua.
Luce secutura tutos pete, navita, portus:
Ventus ab occasu grandine mixtus erit.
Sit licet et fuerit; tamen hac Mutinensia Cæ
Grandine militia contudit arma sua.
Tertia post Veneris cum lux surrexerit Idus;
Pontifices forda sacra litate bove.
Forda ferens bos est, fœcundaque, dicta
Hinc etiam fœtus nomen habere pu
Nunc gravidum pecus est: gravidæ n
Tellori plenæ victima plena datur
Pars cadit arce Iovis: ter denas Curi
Accipit; et largo sparsa cruore ma
Ast ubi visceribus vitulos rapuere m

sis exta dedere focis;
los, quæ natu maxima Virgo;
pulos purget ut ille cinis.
ta non respondente labori,
vota colentis erant.
s erat gelidis Aquilonibus annus;
dua luxuriabat aqua.
is dominum fallebat in herbis;
o stabat avena solo:
m partus edebat acerbos;
endo sæpe necabat ovem.
aque diu violata securi,
lio sacra relicta Deo.
animo responsa quieto
geminas rex Numa mactat oves.
no; leni cadit altera Somno:
uro vellus utrumque solo.
m fontana spargitur unda;
tempora fronde premit.
ris: nec fas animalia mensis
gitis annulus ullus inest.
n supra nova vellera corpus
per sua verba Deo.
redimita papavera frontem
ecum somnia nigra trahit.
iumque premens pede vellera duro,
o talia dicta toro:
, Rex, tellus placanda duarum:
mas una necata duas.
e quies; Numa visa revolvit;
ges cæcaque iussa refert.
n nemori gratissima coniux;
idæ posceris exta bovis.
r gravidæ: felicior annus
uctum terra pecusque ferunt.
ytherea diem properantius ire
ios præcipitavit equos;
rii quam primum luce sequenti
i prospera bella darent.
as quartus tibi Lucifer Idus
Hyades Dorida nocte petunt.
das cum lux erit orta remotas,
os Circus habebit equos.
vinctis ardentia tædis
ulpes, causa docenda mihi.
s, nec olivis apta ferendis,
egetes ingeniosus ager.
, natalia rura, petebam;
duis humida semper aquis.
solitas intravimus ædes:
ritis iam iuga Phœbus equis.
idem, sed et hæc, narrare solebat,
ræsens instrueretur opus:
o, campumque ostendit, habebat
duro parca colona viro.
at humum: sive usus aratri,
is, sive bidentis erat.
at stantem tibicine villam:
lumis ova fovenda dabat:
as, aut fungos colligit albos:
grato calfacit igne focum.
s exercet brachia telis;
minas frigoris arma parat.
primo lascivus in ævo;
annos ad duo lustra duos.
ulpem sub valle salicti:
ltas illa cohortis aves.
fœnoque involvit, et ignes
ntes effugit illa manus.

Qua fugit, incendit vestitos messibus agros:
Damnosis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit: monumenta manent: nam vivere captam
Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat.
Utque luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet:
Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.
Postera cum veniet terras visura patentes
Memnonis in roseis lutea mater equis:
E duce lanigeri pecoris, qui prodidit Hellen,
Sol abit: egresso victima maior adest.
Vacca sit, an taurus, non est cognoscere promtum:
Pars prior apparet: posteriora latent.
Seu tamen est taurus, sive est hoc femina signum;
Iunone invita munus amoris habet.
Nox abiit, oriturque Aurora. Palilia poscor.
Non poscor frustra, si favet alma Pales.
Alma Pales, faveas pastoria sacra canenti;
Prosequor officio si tua festa pio.
Certe ego de vitulo cinerem, stipulasque fabales,
Sæpe tuli plena, februa casta, manu.
Certe ego transilui positas ter in ordine flammas;
Virgaque roratas laurea misit aquas.
Mota Dea est; operique favet. Navalibus exi,
Puppis: habent ventos iam tua vela suos.
I, pete virginea, populus, suffimen ab ara:
Vesta dabit. Vestæ munere purus eris.
Sanguis equi suffimen erit, vitulique favilla:
Tertia res, duræ culmen inane fabæ.
Pastor, oves saturas ad prima crepuscula lustra.
Unda prius spargat, virgaque verrat humum.
Frondibus et fixis decorentur ovilia ramis;
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulei fiant vivo de sulfure fumi;
Tactaque fumanti sulfure balet ovis.
Ure mares oleas, tædamque, herbasque Sabinas;
Et crepet in mediis laurus adusta focis.
Libaque de milio milii fiscella sequatur:
Rustica præcipue est hoc Dea læta cibo.
Adde dapes mulctramque suas, dapibusque resectis;
Silvicolam tepido lacte precare Palen.
Consule, dic, pecori pariter pecorisque magistris:
Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
Sive sacra pavi, sedive sub arbore sacra;
Pabulaque in bustis inscia carpsit ovis:
Seu nemus intravi vetitum, nostrisve fugatæ
Sunt oculis Nymphæ, semicaperve Deus:
Seu mea falx ramo lucum spoliavit opaco,
Unde data est ægræ fiscina frondis ovi:
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obsit
Agresti fano supposuisse pecus.
Nec noceat turbasse lacus: ignoscite Nymphæ,
Mota quod obscuras ungula fecit aquas.
Tu, Dea, pro nobis Fontes fontanaque placa
Numina; tu sparsos per nemus omne Deos.
Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ;
Nec Faunum, medio cum premit arva die.
Pelle procul morbos: valeant hominesque gregesque;
Et valeant vigiles, provida turba, canes.
Neve minus multas redigam, quam mane fuerunt;
Neve gemam referens vellera rapta lupo.
Absit iniqua fames: herbæ, frondesque supersint:
Quæque lavent artus, quæque bibantur, aquæ.
Ubera plena premam: referat mihi caseus æra:
Dentque viam liquido vimina rara sero.
Sitque salax aries; conceptaque semina coniux
Reddat; et in stabulo multa sit agna meo.
Lanaque proveniat, nullas læsura puellas,
Mollis, et ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ precor, eveniant; et nos faciamus ad annum

Pastorum dominæ grandia liba Pali.
His Dea placanda est: hæc tu conversus ad ortus
Dic ter, et in vivo perlue rore manus.
Tum licet, apposita, veluti cratere, camella,
Lac niveum potes, purpureamque sapam.
Moxque per ardentes stipulæ crepitantis acervos
Traiicias celeri strenua membra pede.
Expositus mos est. Moris mihi restat origo.
Turba facit dubium; cœptaque nostra tenet.
Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis
Excoquit: idcirco cum duce purgat oves.
An, quia cunctarum contraria semina rerum
Sunt duo discordes, ignis et unda Dii;
Iunxerunt elementa patres: aptumque putarunt
Ignibus et sparsa tangere corpus aqua?
An, quod in his vitæ causa est; hæc perdidit exul:
His nova fit coniux: hæc duo magna putant?
Vix equidem credo: sunt qui Phaethonta referri
Credant, et nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque, cum saxis pastores saxa terebant,
Scintillam subito prosiluisse ferunt.
Prima quidem periit: stipulis excepta secunda est.
Hoc argumenti flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Hoc tamen est vero propius; cum condita Roma est,
Transferri iussos in nova tecta Lares:
Mutantesque domum tectis agrestibus ignem,
Et cessaturæ supposuisse casæ;
Per flammas saluisse pecus, saluisse colonos:
Quod fit natali nunc quoque, Roma, tuo.
Ipse locus causas vati facit. Urbis origo
Venit: ades factis, magne Quirine, tuis.
Iam luerat pœnas frater Numitoris, et omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes, et mœnia ponere utrique
Convenit. Ambigitur mœnia ponat uter.
Nil opus est, dixit, certamine, Romulus ullo.
Magna fides avium est: experiamur aves.
Res placet. Alter init nemorosi saxa Palati:
Alter Aventinum mane cacumen adit.
Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine: pacto
Statur: et arbitrium Romulus urbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
Sacra Palis suberant: inde movetur opus.
Fossa fit ad solidum: fruges iaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara;
Et novus accenso funditur igne focus.
Inde premens stivam designat mœnia sulco:
Alba iugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc Regis: Condenti Iupiter urbem,
Et genitor Mavors, Vestaque mater ades:
Quosque pium est adhibere Deos, advertite cuncti:
Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominæque potentia terræ;
Sitque sub hac oriens occiduusque dies.
Ille precabatur. Tonitru dedit omina lævo
Iupiter: et lævo fulmina missa polo.
Augurio læti iaciunt fundamina cives;
Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse vocarat;
Sintque, Celer, curæ, dixerat, ista tuæ.
Neve quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat, audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
Cœpit: et, His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, transiluit. Rutro Celer occupat ausum.
Ille premit duram sanguinolentus humum.

Hæc ubi Rex didicit, lacrymas introrsum obort
Devorat, et clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaque fortia serva
Sicque meos muros transeat hostis, ait.
Dat tamen exsequias: nec iam suspendere flet
Sustinet; et pietas dissimulata patet.
Osculaque applicuit posito suprema feretro;
Atque ait: Invito frater ademte, vale.
Arsurosque artus unxit: fecere, quod ille,
Faustulus, et mœstas Acca soluta comas.
Tum iuvenem nondum facti flevere Quirite
Ultima plorato subdita flamma rogo.
Urbs oritur (quis tunc hoc ulli credere pos
Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas; et sis magno sub Cæsare semp
Sæpe etiam plures nominis huius habe:
Et quoties steteris domito sublimis in orbe,
Omnia sint humeris inferiora tuis.
Dicta Pales nobis: idem Vinalia dicam.
Una tamen media est inter utramque di
Numina vulgares Veneris celebrate puellæ.
Multa professarum quæstibus apta Ven
Poscite ture dato formam, populique fav
Poscite blanditias, dignaque verba ioco.
Cumque sua dominæ date grata sisymbri
Textaque composita iuncea vincla rosa.
Templa frequentari Collinæ proxima port
Nunc decet: a Siculo nomina colle ten
Utque Syracusas Arethusidas abstulit ar
Claudius, et bello te quoque cepit, Eryx;
Carmine vivacis Venus est translata Siby
Inque suæ stirpis maluit urbe coli.
Cur igitur Veneris festum Vinalia dicunt,
Quæritis; et quare sit Iovis ista dies?
Turnus, an Æneas Latiæ gener esset Am
Bellum erat. Hetruscas Turnus adoptat
Clarus erat, sumtisque ferox Mezentius ar
Et vel equo magnus, vel pede maior erat.
Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere ten
Partibus. Hæc contra dux ita Tuscus ait:
Stat mihi non parvo virtus mea: vulnera te
Armaque, quæ sparsi sanguine sæpe meo.
Qui petis auxilium, non grandia divide mec
Præmia, de lacubus proxima musta tuis.
Nulla mora est operæ. Vestrum dare; vince
Quam velit Æneas ista negata mihi!
Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma:
Induit Æneas; alloquiturque Iovem:
Hostica Tyrrheno vota est vindemia Reg
Iupiter, e Latio palmite musta feres.
Vota valent meliora: cadit Mezentius in
Atque indignanti pectore plangit hum
Venerat Autumnus, calcatis sordidus uvis:
Redduntur merito debita vina Iovi.
Dicta dies hinc est Vinalia. Iupiter illam
Vindicat, et festis gaudet inesse suis.
Sex ubi, quæ restant, luces Aprilis habeb
In medio cursu tempora veris erunt.
Et frustra pecudem quæres Athamantid
Signaque dant imbres: exoriturque Can
Hac mihi Nomento Romam cum luce red
Obstitit in media candida pompa via.
Flamen in antiquæ lucum Robiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ovis.
Protinus accessi, ritus ne nescius essem.
Edidit hæc Flamen verba, Quirine, tuus:
Aspera Robigo, parcas Cerealibus herbis;
Et tremat in summa leve cacumen hum
Tu sata sideribus cœli nutrita secundi

m fiant falcibus apta, sinas.
ris est: quæ tu frumenta notasti,
missis illa colonus habet.
um Cereri nocuere, nec imbres;
moreo pallet adusta gelu;
ulmos Titan incalfacit udos.
est iræ, Diva timenda, tuæ.
scabrasque manus a messibus aufer;
ultis: posse nocere sat est.
getes, sed durum contere ferrum:
test alios perdere, perde prior.
s et tela nocentia carpes:
illis: otia mundus agit.
durusque bidens, et vomer aduncus,
niteant: inquinet arma situs.
iquis vagina ducere ferrum,
longa sentiat esse mora.
Cererem: semperque colonus
sit solvere vota tibi.
tra villis mantele solutis,
ri patera turis acerra fuit.
umque dedit, fibrasque bidentis,
bscænæ, vidimus, exta canis.
r detur sacris nova victima, quæris?
)causam percipe, Flamen ait:
rium dicunt, quo sidere moto
ellus, præcipiturque seges.
so canis hic imponitur aræ;
reat, nil nisi nomen habet.
ssaraci Titania fratre relicto
menso ter iubar orbe suum;
riis florum Dea nexa coronis:
orem liberioris habet.
as sacrum Florale Kalendas.
m: nunc me grandius urget opus.
iem: cognato Vesta recepta est
iussi constituere patres.
partem; Vestæ pars altera cessit:
st illis, tertius ipse tenet.
e laurus, prætextaque quercu
Æternos tres habet una Deos.

Liber quintus

le putem Maio data nomina mensi?
t liquido cognita causa mihi.
rtus qua sit sibi nescit eundum,
x omni parte viator iter:
datur diversas reddere causas,
noro: copiaque ipsa nocet.
ntes Aganippidos Hippocrenes
sæi signa tenetis equi.
e; quarum Polyhymnia cœpit
t aliæ, dictaque mente notant:
primum data sunt tria corpora mun-
species omne recessit opus; (do,
suo subsedit, et æquora traxit:
vitas in loca summa tulit.
m stellis nulla gravitate retentus,
res exsiluistis equi.
a diu cœlo, nec cætera Phœbo
bant: par erat omnis honos.
plio, quod tu, Saturne, tenebas,
rdia plebe sedere Deus.
o quisquam Deus advena iunxit:
xtremo sæpe recepta loco est.
placidoque decens Reverentia vultu
itimis imposuere toris.
estas; hos est Dea censa parentes:
partu est edita, magna fuit.

Nec mora: consedit medio sublimis Olympo,
Aurea, purpureo conspicienda sinu.
Consedere simul Pudor et Metus. Omne videres
Numen ad hanc cultus composuisse suos.
Protinus intravit mentes suspectus honorum:
Fit pretium dignis; nec sibi quisque placet.
Hic status in cœlo multos permansit in annos,
Dum senior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus, immania monstra, Gigantas
Edidit, ausuros in Iovis ire domum.
Mille manus illis dedit, et pro cruribus angues:
Atque ait: In magnos arma movete Deos.
Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
Et magnum bello sollicitare Iovem.
Fulmina de cœli iaculatus Iupiter arce
Vertit in auctores pondera vasta suos.
His bene Maiestas armis defensa Deorum
Restat; et ex illo tempore firma manet.
Assidet illa Iovi: Iovis est fidissima custos:
Et præstat sine vi sceptra tremenda Iovi.
Venit et in terras: coluerunt Romulus illam,
Et Numa: mox alii, tempore quisque suo.
Illa patres in honore pio matresque tuetur:
Illa comes pueris virginibusque venit:
Illa datos fasces commendat, eburque curule:
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia. Dicta probarunt
Clioque, et curvæ scita Thalia lyræ.
Excipit Uranie: fecere silentia cunctæ;
Et vox audiri nulla, nisi illa, potest:
Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus iuvenes animosaque bella gerebant;
Et pro Dîs aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis,
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros:
Nomen et ætatis mite senatus erat.
Iura dabat populo senior: finitaque certis
Legibus est ætas, unde petatur honos.
Et medius iuvenum, non indignantibus ipsis,
Ibat; et interior, si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere: censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit: selectaque pectora, Patres
Dixit. Ad hos Urbis summa relata novæ.
Hinc sua maiores posuisse vocabula Maio
Tangor, et ætati consuluisse suæ.
Et Numitor dixisse potest; da, Romule, mensem
Hunc senibus; nec avum sustinuisse nepos.
Nec leve præpositi pignus successor honoris
Iunius, a iuvenum nomine dictus, habet.
Tum sic, neglectos hedera redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopea chori:
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc sata Pleione cum cœlifero Atlante
Iungitur, ut fama est; Pleiadasque parit.
Quarum Maia suas forma superasse sorores
Traditur, et summo concubuisse Iovi.
Hæc enixa iugo cupressiferæ Cyllenes
Ætherium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonque rapax, et Mænalos ingens
Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exsul ab Arcadiis Latios Evander in agros
Venerat; impositos attuleratque Deos.
Hic, ubi nunc Roma est orbis caput, arbor et herbæ,
Et paucæ pecudes, et casa rara fuit.
Quo postquam ventum; Consistite, præscia mater,

Nam locus imperii rus erit istud, ait.
Et matri et vati paret Nonacrius heros;
Inque peregrina constitit hospes humo.
Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipedisque Dei.
Semicaper, coleris cinctutis, Faune, Lupercis;
Cum lustrant celebres vellera secta vias.
At tu materno donasti nomine mensem,
Inventor curvæ, furibus apte, fidis.
Nec pietas hæc prima tua est: septena putaris,
Pleiadum numerum, fila dedisse lyræ.
Hæc quoque desierat; laudataque voce proborum est.
Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit;
Nullaque laudetur plusve minusve mihi.
Ab Iove surgat opus. Prima mihi nocte videnda
Stella est in cunas officiosa Iovis.
Nascitur Oleniæ signum pluviale Capellæ:
Illa dati cœlum præmia lactis habet.
Nais Amalthea, Cretæa nobilis Ida,
Dicitur in silvis occuluisse Iovem.
Huic fuit hædorum mater formosa duorum,
Inter Dictæos conspicienda greges;
Cornibus aeriis, atque in sua terga recurvis,
Ubere, quod nutrix posset habere Iovis.
Lac dabat illa Deo: sed fregit in arbore cornu;
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc Nymphe: cinctumque recentibus herbis
Et plenum pomis ad Iovis ora tulit.
Ille, ubi res cœli tenuit, solioque paterno
Sedit, et invicto nil Iove maius erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu,
Fecit; quod dominæ nunc quoque nomen habet.
Præstitibus Maiæ Laribus videre Kalendæ
Aram constitui, signaque parva Deum.
Voverat illa quidem Curius; sed multa vetustas
Destruit, et saxo longa senecta nocet.
Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
Quod præstant oculis omnia tuta suis.
Stant quoque pro nobis, et præsunt mœnibus Urbis,
Et sunt præsentes, auxiliumque ferunt.
At canis ante pedes, saxo fabricatus eodem,
Stabat: quæ standi cum Lare causa fuit?
Servat uterque domum, domino quoque fidus uterque
Compita grata Deo: compita grata cani.
Exagitant et Lar, et turba Diania, fures;
Pervigilantque Lares, pervigilantque canes.
Bina gemellorum quærebam signa Deorum,
Viribus annosæ facta caduca moræ:
Mille Lares, Geniumque ducis, qui tradidit illos,
Urbs habet, et vici numina trina colunt.
Quo feror? Augustus mensis mihi carminis huius
Ius dabit: interea Diva canenda Bona est.
Est moles nativa: loco res nomina fecit.
Appellant saxum: pars bona montis ea est.
Huic Remus institerat frustra quo tempore fratri
Prima Palatinæ signa dedistis aves.
Templa Patres illic, oculos exosa viriles,
Leniter adclivi constituere iugo.
Dedicat hæc veteris Clausorum nominis hæres,
Virgineo nullum corpore passa virum.
Livia restituit; ne non imitata maritum
Esset, et ex omni parte secuta virum.
Postera cum roseam pulsis Hyperionis astris
In matutinis lampada tollit equis;
Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,
Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis:
At simul inducunt obscura crepuscula noctem,
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.

Ora micant Tauri septem radiantia f
Navita quas Hyadas Graius ab imb
Pars Bacchum nutrisse putat; pars cr
Tethyos has neptes, Oceanique se
Nondum stabat Atlas, humeros oner
Cum satus est forma conspiciendu
Hunc stirps Oceani maturis nixibus
Edidit, et Nymphas; sed prior ort
Dum nova lanugo, pavidos formidin
Terret, et est illi præda benigna le
At postquam virtus annis adolevit, i
Audet, et hirsutas cominus ire lea
Dumque petit latebras fetæ catulosq
Ipse fuit Lybycæ præda cruenta f
Mater Hyan, et Hyan mœstæ flevere
Cervicemque polo suppositurus At
Victus uterque parens tamen est piet
Illa dedit cœlum: nomina fecit Hy
Mater, ades, florum, ludis celebrand
Distuleram partes mense priore tu
Incipis Aprili: transis in tempora Ma
Alter te fugiens, cum venit alter, h
Cum tua sint, cedantque tibi confini
Convenit in laudes ille vel ille tua
Circus in hunc exit, clamataque pal
Hoc quoque cum circi munere carm
Ipsa doce quæ sis. Hominum sentent
Optima tu proprii nominis auctor
Sic ego: sic nostris respondit Diva ro
Dum loquitur, vernas efflat ab ore
Chloris eram, quæ Flora vocor: corr
Nominis est nostri litera Græca s
Chloris eram Nymphe campi felicis,
Rem fortunatis ante fuisse viris.
Quæ fuerit mihi forma, grave est na
Sed generum matri reperit illa D
Ver erat; errabam. Zephyrus conspe
Insequitur; fugio. Fortior ille fuit
Et dederat fratri Boreas ius omne ra
Ausus Erechthea præmia ferre do
Vim tamen emendat dando mihi no
Inque meo non est ulla querela tor
Vere fruor semper: per me nitidissi
Arbor habet frondes, pabula semp
Est mihi fecundus dotalibus hortus i
Aura fovet; liquidæ fonte rigatur
Hunc meus implevit generoso flore
Atque ait: Arbitrium tu, Dea, flo
Sæpe ego digestos volui numerare co
Nec potui: numero copia maior er
Roscida cum primum foliis excussa
Et variæ radiis intepuere comæ;
Conveniunt pictis incinctæ vestibu
Inque leves calathos munera nostr
Protinus arripiunt Charites, nectun
Sertaque cœlestes implicitura co
Prima per immensas sparsi nova se
Unius tellus ante coloris erat.
Prima Therapnæo feci de sanguine f
Et manet in folio scripta querela
Tu quoque nomen habes cultos, Nar
Infelix, quod non alter et alter era
Quid Crocon, aut Attin referam, Cin
De quorum per me vulnere surgit
Mars quoque, si nescis, per nostras e
Iupiter hoc ut adhuc nesciat, usqu
Sancta Iovem Iuno, nata sine matre
Officio doluit non eguisse suo.
Ibat, ut Oceano quereretur facta ma

tras fessa labore fores.
exi; Quid te, Saturnia, dixi,
nit, quem petat, illa locum.
m. Verbis solabar amicis;
erbis cura levanda mea est.
s neglecto coniugis usu
men solus utrumque tenet;
fieri sine coniuge mater;
to, dummodo casta, viro?
tis medicamina terris;
reos excutiamque sinus.
: vultum dubitantis habebam.
Nymphe, posse videris, ait.
tere opem, ter lingua retenta est:
i causa timoris erat.
lium, dixit; celabitur auctor:
en testificatur aquæ.
iis, inquam, mihi missus ab arvis
hortis unicus ille meis.
dixit, sterilem quoque tange iuven-
tigi: nec mora, mater erat. [cam;
em decerpsi pollice florem.
cto concipit illa sinu.
racen, et læva Propontidos intrat;
voti; Marsque creatus erat.
ti per me natalis, Habeto
ulea, dixit, in Urbe locum.
is tantum mea regna coronis
gunt numen et arva meum.
t segetes, erit area dives.
it vinea; Bacchus erit.
t oleæ nitidissimus annus;
ntum temporis huius habent.
pereunt viciæque fabæque;
tes, advena Nile, tuæ.
agnis operose condita cellis
ulæ dolia summa tegunt.
us: volucres ego mella daturas
cythisos, et thyma cana voco.
facimus: tunc cum iuvenilibus an-
mi, corporaque ipsa virent. (nis
citus mirabar: at illa,
di, si qua requiris, ait.
m, respondi, quæ sit origo.
ram; retulit illa mihi.
ondum instrumenta vigebant:
latam dives habebat humum.
les, hinc ipsa pecunia dicta est;
ito quisque parabat opes.
n populi depascere saltus:
t, pœnaque nulla fuit.
nullo sua publica vulgus:
vato pascere inertis erat.
delata licentia talis
mus defuit ante viris.
pit: mulctam subiere nocentes;
di publica cura fuit.
x parte mihi: magnoque favore
instituere novos.
m, qui tunc erat ardua rupes:
r est; Publiciumque vocant.
m spectacula facta; negavit:
tis altera verba suis.
it honor: festis gaudemus et aris;
estes ambitiosa sumus.
s peccando fecit iniquos;
hostia blanda fuit.
, cum iam sua mittere vellet
dato sustinuisse manum.

At si negligimur, magnis iniuria pœnis
Solvitur, et iustum præterit ira modum.
Respice Thestiaden: flammis absentibus arsit:
Causa est, quod Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantaliden: eadem Dea vela tenebat:
Virgo est; et spretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,
Cum consternatis dipereris equis.
Longa referre mora est correcta oblivia damnis:
Me quoque Romani præteriere patres.
Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris?
Exigerem nostræ qualia damna notæ?
Excidit officium tristi mihi: nulla tuebar
Rura, nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant: violas arere videres,
Filaque punicei languida facta croci.
Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ; venti nocuere protervi:
Florebant segetes; grandine læsa Ceres.
In spe vitis erat: cœlum nigrescit ab Austris,
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira:
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Convenere patres; et si bene floreat annus,
Numinibus nostris annua festa vovent.
Adnuimus voto. Consul cum consule ludos
Postumio Lænas persoluere mihi.
Quærere conabar, quare lascivia maior
His foret in ludis, liberiorque iocus:
Sed mihi succurrit, numen non esse severum,
Aptaque deliciis munera ferre Deam.
Tempora sutilibus cinguntur tota coronis;
Et latet iniecta splendida mensa rosa.
Ebrius incinctis philyra conviva capillis
Saltat, et imprudens utitur arte meri.
Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
Cantat: habent unctæ mollia serta comæ.
Nulla coronata peraguntur seria fronte;
Nec liquidæ vinctis flore bibuntur aquæ.
Donec eras mixtus nullis, Acheloe, racemis;
Gratia sumendæ non erat ulla rosæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam
Ex Ariadnæo sidere nosse potes.
Scena levis decet hanc: non est, mihi credite, non est
Illa cothurnatas inter habenda Deas.
Turba quidem cur hos celebret meretricia ludos,
Non ex difficili causa petenda subest.
Non est de tetricis, non est de magna professis:
Vult sua plebeio sacra patere choro.
Et monet ætatis specie, dum floreat, uti:
Contemni spinam, cum cecidere rosæ.
Cur tamen, ut dantur vestes Cerealibus albæ,
Sic est hæc cultu versicolore decens?
An quia maturis albescit messis aristis;
Et color et species floribus omnis inest?
Adnuit; et motis flores cecidere capillis:
Accidere in mensas ut rosa missa solet.
Lumina restabant, quorum me causa latebat;
Cum sic errores abstulit illa meos:
Vel quia purpureis collucent floribus agri;
Lumina sunt nostros visa decere dies:
Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma, colore,
Atque oculos in se splendor uterque trahit:
Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
Convenit. A vero tertia causa venit.
Est breve præterea, de quo mihi quærere restat,
Si liceat, dixi. Dixit et illa, Licet.
Cur tibi pro Lybicis claudantur rete leænis

Imbelles capreæ, sollicitúsque lepus.
Non sibi, respondit, silvas cessisse; sed hortos,
Arvaque pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat: tenues secessit in auras.
Mansit odor; posses scire fuisse Deam.
Floreat ut toto carmen Nasonis in ævo,
Sparge, precor, donis pectora nostra tuis.
Nocte minus quarta promet sua sidera Chiron
Semivir, et flavi corpore mixtus equi.
Pelion Hæmoniæ mons est obversus in Austros:
Summa virent pinu: cætera quercus habet.
Phillyrides tenuit: saxo stant antra vetusto,
Quæ iustum memorant incoluisse senem.
Ille manus, olim missuras Hectora leto,
Creditur in lyricis detinuisse modis.
Venerat Alcides exacta parte laborum;
Iussaque restabant ultima pæne viro.
Stare simul casu Troiæ duo fata videres,
Hinc puer Æacides, hinc Iove natus erat.
Excipit hospitio iuvenem Philyreius heros,
Et causam adventus hic rogat, ille docet.
Perspicit interea clavam spoliumque leonis:
Virque, ait, his armis, armaque digna viro.
Nec se, quin horrens auderet tangere setis
Vellus, Achillæ continuere manus.
Dumque senex tractat squalentia tela venenis;
Excidit, et lævo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron, traxitque e corpore ferrum:
Adgemit Alcides, Hæmoniusque puer.
Ipse tamen lectas Pagasæis collibus herbas
Temperat, et varia vulnera mulcet ope.
Virus edax superabat opem; penitusque recepta
Ossibus, et toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabant.
Stabat, ut ante patrem, lacrymis perfusus Achilles;
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Sæpe manus ægras manibus fingebat amicis:
[Morum, quos fecit, præmia doctor habet.]
Oscula sæpe dedit: dixit quoque sæpe iacenti;
Vive, precor; nec me, care, relinque, pater.
Nona dies aderat; cum tu, iustissime Chiron,
Bis septem stellis corpora cinctus eras.
Hunc Lyra curva sequi cuperet; sed idonea nondum
Est via: nox aptum tertia tempus erit.
Scorpios in cœlo, cum cras lucescere Nonas
Dicimus, a media parte notandus erit.
Hinc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phœbo sidera victa locum;
Ritus erit veteris, nocturna Lemuria, sacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat brevior; nec adhuc pia Februa norant;
Nec tu dux mensum, Iane biformis, eras.
Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant;
Compositique nepos busta piabat avi.
Mensis erat Maius, maiorum nomine dictus,
Qui partem prisci nunc quoque moris habet.
Nox ubi iam media est, somnoque silentia præbet;
Et canis, et variæ conticuistis aves;
Ille memor veteris ritus, timidusque Deorum
Surgit: habent gemini vincula nulla pedes.
Signaque dat digitis medio cum pollice iunctis;
Occurrat tacito ne levis umbra sibi.
Terque manus puras fontana perluit unda;
Vertitur, et nigras accipit ore fabas.
Aversusque iacit: sed dum iacit, Hæc ego mitto;
His, inquit, redimo meque meosque fabis.
Hoc novies dicit, nec respicit. Umbra putatur
Colligere, et nullo terga vidente sequi.

Rursus aquam tangit, Temesæaque c[…]
Et rogat, ut tectis exeat umbra sui[…]
Cum dixit novies, Manes exite pater[…]
Respicit, et pure sacra peracta put[…]
Dicta sit unde dies, quæ nominis exs[…]
Me fugit: ex aliquo est invenienda
Pleiade nate, mone, virga venerande
Sæpe tibi Stygii regia visa Iovis.
Venit adoratus Caducifer: accipe cau[…]
Nominis: ex ipso cognita causa De[…]
Romulus ut tumulo fraternas condid[…]
Et male veloci iusta soluta Remo;
Faustulus infelix, et passis Acca capi[…]
Spargebant lacrymis ossa perusta s[…]
Inde domum redeunt sub prima crep[…]
Utque erat, in duro procubuere to[…]
Umbra cruenta Remi visa est assiste[…]
Atque hæc exiguo murmure verba
En ego dimidium vestri, parsque alte[…]
Cernite sim qualis; qui modo quali[…]
Qui, modo si volucres habuissem reg[…]
In populo potui maximus esse meo.
Nunc elapsa rogi flammis, et inanis i[…]
Hæc est ex illo forma relicta Remo
Heu! ubi Mars pater est? si vos modo
Uberaque expositis ille ferina dedi[…]
Quem lupa servavit, manus hunc tem[…]
Perdidit. O quanto mitior illa fuit
Sæve Celer, crudelem animam per vu[…]
Utque ego, sub terras sanguinolent[…]
Noluit hoc frater. Pietas æqualis in i[…]
Quod potuit, lacrymas in mea fata
Hunc vos per lacrymas, per vestra ali[…]
Ut celebrem festo signet honore di[…]
Mandantem amplecti cupiunt, et bra[…]
Lubrica prensantes effugit umbra […]
Ut secum fugiens somnos adduxit im[…]
Ad regem voces fratris uterque fe[…]
Romulus obsequitur, lucemque Rem[…]
Illam, qua positis iusta feruntur a[…]
Aspera mutata est in lenem tempore
Litera, quæ toto nomine prima fu[…]
Mox etiam Lemures animas dixere […]
Is verbi sensus, vix ea vocis erat.
Fana tamen veteres illis clausere di[…]
Ut nunc ferali tempore operta vid[…]
Nec viduæ tædis eadem, nec virgini[…]
Tempora: quæ nupsit, non diutur[…]
Hac quoque de causa, si te proverbia
Mense malas Maio nubere vulgus […]
Sed tamen hæc tria sunt sub eodem […]
Inter se nullo continuata die.
Quorum si mediis Bœoton Oriona q[…]
Falsus eris: signi causa canenda […]
Iupiter, et, lato qui regnat in æquor[…]
Carpebant socias, Mercuriusque, […]
Tempus erat, quo versa iugo referun[…]
Et pronum saturæ lac bibit agnus
Forte senex Hyrieus, angusti cultor
Hos videt, exiguam stabat ut ante […]
Atque ita, Longa via est, nec temp[…]
Dixit; et hospitibus ianua nostra […]
Addidit et vultum verbis; iterumqu[…]
Parent promissis; dissimulantque
Tecta senis subeunt, nigro deformia
Ignis in hesterno stipite parvus era[…]
Ipse genu posito flammas exsuscitat […]
Et profert quassas comminuitque […]
Stant calices: minor inde fabas, olus

testu pressus uterque suo.
ra est, tremula dat vina rubentia dextra:
quoreus pocula prima Deus.
xhausit; Da nunc bibat ordine, dixit,
udito palluit ille Iove.
imus; cultorem pauperis agri
et magno torret in igne bovem.
r quondam primis diffuderat annis,
moso condita vina cado.
lumineam lino celantibus ulvam,
e non altis incubuere toris.
nunc posito mensæ nituere Lyæo.
bens crater, pocula fagus erant.
Iovis: Si quid fert impetus, opta:
res. Placidi verba fuere senis:
niux, primæ mihi cura iuventæ
nunc ubi sit quæritis? urna tegit.
ratus, vobis in verba vocatis,
, dixi, sola fruere meo.
servo; sed enim diversa voluntas
: nec coniux, et pater esse volo.
omnes: omnes ad terga iuvencæ
rant: pudor est ulteriora loqui.
iniecta texere madentia terra.
decem menses, et puer ortus erat.
us, quia sic genitus, vocat Uriona.
antiquum litera prima sonum.
mensum: comitem sibi Delia sumsit.
custos, ille satelles erat.
nt iras non circumspecta Deorum;
queam, dixit, vincere, nulla fera est.
misit Tellus. Fuit impetus illi
mellipare spicula ferre Deæ.
ion. Latona nitentibus astris
et, Meriti præmia, dixit, habe.
Orion, et cætera sidera mundo
stinant, noxque coartat iter?
citius liquido iubar æquore tollit
, Lucifero præveniente, dies?
rma sonant? Non fallimur: arma sonabant:
it; et veniens bellica signa dedit.
se suos cœlo descendit honores,
ue in Augusto conspicienda foro.
ingens, et opus: debebat in Urbe
r nati Mars habitare sui.
nteis hæc sunt delubra tropæis:
Gradivum bella movere decet:
Eoo nos impius orbe lacesset;
ab occiduo Sole domandus erit.
mipotens operis fastigia summi;
t invictos summa tenere Deos.
foribus diversæ tela figuræ;
terrarum milite victa suo.
Ænean oneratum pondere sacro,
leæ nobilitatis avos.
Iliaden humeris ducis arma ferentem,
dispositis acta subesse viris.
Augusto prætextum nomine templum,
, lecto Cæsare, maius opus.
c iuvenis tunc, cum pia sustulit arma:
princeps incipiendus erat.
tendens, hinc stanti milite iusto,
iuratis, talia dicta dedit:
landi pater est, Vestæque sacerdos
et ulcisci numen utrumque paro:
; et satia scelerato sanguine ferrum:
favor causa pro meliore tuus.
es, et, me victore, vocaberis Ultor.
et fuso lætus ab hoste redit.

Nec satis est meruisse semel cognomina Marti:
Persequitur Parthi signa retenta manu.
Gens fuit et campis, et equis, et tuta sagittis;
Et circumfusis invia fluminibus.
Addiderant animos Crassorum funera genti;
Cum periit miles, signaque, duxque simul.
Signa, decus belli, Parthus Romana tenebat;
Romanæque aquilæ signifer hostis erat.
Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, et longi dedecus ævi
Sustulit: agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ?
Quid loca, quid rapidi profuit usus equi?
Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus.
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.
Rite Deo templumque datum nomenque bis ulto,
Et meritus votis debita solvit honos.
Solemni ludos Circo celebrate, Quirites:
Non visa est fortem scena decere Deum.
PLEIADAS adspicies omnes, totumque sororum
Agmen, ubi ante Idus nox erit una super.
Tum mihi non dubiis auctoribus incipit æstas;
Et tepidi finem tempora veris habent.
IDIBUS ora prior stellantia tollere Taurum
Indicat; huic signo fabula nota subest.
Præbuit, ut taurus, Tyriæ sua terga puellæ
Iupiter, et falsa cornua fronte tulit.
Illa iubam dextra, læva retinebat amictus;
Et timor ipse novi causa decoris erat.
Aura sinus implet: flavos movet aura capillos.
Sidoni, sic fueras accipienda Iovi.
Sæpe puellares subducit ab æquore plantas;
Et metuit tactus adsilientis aquæ:
Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas;
Hæreat ut collo fortius illa suo.
Litoribus tactis stabat sine cornibus ullis
Iupiter: inque Deum de bove versus erat.
Taurus init cœlum: te, Sidoni, Iupiter implet:
Parsque tuum terræ tertia nomen habet.
Hoc alii signum Phariam dixere iuvencam;
Quæ bos ex homine est, ex bove facta Dea.
Tum quoque priscorum virgo simulacra virorum
Mittere roboreo scirpea ponte solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
Missa neci; sceleris crimine damnat avos.
Fama vetus: tum cum Saturnia terra vocata est,
Talia fatidici dicta fuere Dei:
Falcifero libata seni duo corpora, gentes,
Mittite; quæ Tuscis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva, quotannis
Tristia Leucadio sacra peracta modo.
Illum stramineos in aquam misisse Quirites:
Herculis exemplo corpora falsa iaci.
Pars putat, ut ferrent iuvenes suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes.
Thybri, doce verum: tua ripa vetustior Urbe:
Principium ritus tu bene nosse potes.
Thybris arundiferum medio caput extulit alveo,
Raucaque dimovit talibus ora sonis:
Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas:
Pascebat sparsos utraque ripa boves.
Et quem nunc gentes Tiberin noruntque timentque,
Tunc etiam pecori despiciendus eram.
Arcadis Evandri nomen tibi sæpe refertur:
Ille meas remis advena torsit aquas.
Venit et Alcides, turba comitatus Achiva:
Albula, si memini, tunc mihi nomen erat.
Excipit hospitio iuvenem Pallantius heros:

Et tandem Caco debita pœna venit.
Victor abit, secumque boves, Erytheida prædam,
Abstrahit: at comites longius ire negant.
Magnaque pars horum desertis venerat Argis:
Montibus his ponunt spemque Laremque suum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore;
Atque aliquis moriens hoc breve mandat opus:
Mittite me Tiberi: Tiberinis vectus ut undis
Litus ad Inachium pulvis inanis eam.
Displicet hæredi mandati cura sepulcri:
Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
Scirpea pro domino Tiberi iactatur imago,
Ut repetat Graias per freta longa domos.
Hactenus: ut vivo subiit rorantia saxo
Antra, leves cursum sustinuistis aquæ.
CLARE nepos Atlantis, ades: quem montibus olim
Edidit Arcadiis Pleias una Iovi:
Pacis et armorum superis imisque Deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter:
Læte lyræ pulsu, nitida quoque læte palæstra;
Quo didicit culte lingua favente loqui.
Templa tibi posuere patres spectantia circum
Idibus. Ex illo est hæc tibi festa dies.
Te, quicumque suas profitetur vendere merces,
Ture dato, tribuas ut sibi lucra, rogat.
Est aqua Mercurii, portæ vicina Capenæ:
Si iuvat expertis credere, numen habet.
Huc venit incinctus tunicas mercator; et urna
Purus suffita, quam ferat, haurit aquam.
Uda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab uda
Omnia, quæ dominos sunt habitura novos.
Spargit et ipse suos lauro rorante capillos;
Et peragit solita fallere voce preces.
Ablue præteriti periuria temporis, inquit:
Ablue præterita perfida verba die.
Sive ego te feci testem, falsove citavi
Non audituri numina magna Iovis;
Sive Deum prudens alium Divamve fefelli;
Abstulerint celeres improba dicta Noti.
Et pereant veniente die periuria nobis:
Nec curent Superi, si qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro:
Et face ut emtori verba dedisse iuvet.
Talia Mercurius poscentem ridet ab alto,
Se memor Ortygias surripuisse boves.
AT mihi pande, precor, tanto meliora petenti,
In Geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cum totidem de mense dies superesse videbis,
Quot sunt Herculei facta laboris, ait.
Dic, ego respondi, causam mihi sideris huius.
Causam facundo prodidit ore Deus.
Abstulerant raptas Phœben Phœbesque sororem
Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntque suas et frater et Idas;
Leucippo fieri pactus uterque gener.
His amor, ut repetant, illis, ut reddere nolint,
Suadet: et ex causa pugnat uterque pari.
Effugere Œbalidæ cursu potuere sequentes:
Sed visum celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus est, apta area pugnæ:
Constiterant illic: nomen Aphidna loco.
Pectora traiectus Lynceo Castor ab ense,
Non exspectato vulnere pressit humum.
Ultor adest Pollux; et Lyncea perforat hasta,
Qua cervix humeros continuata premit.
Ibat in hunc Idas, vixque est Iovis igne repulsus:
Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Iamque tibi cœlum, Pollux, sublime patebat;
Cum, Mea, dixisti, percipe verba, pater,
Quod mihi das uni, cœlum partire duobus:
Dimidium toto munere maius erit.
Dixit; et alterna fratrem statione redemit:
Utile sollicitæ sidus uterque rati.
Ad Ianum redeat, qui quærit Agonia quid sint
Quæ tamen in Fastis hoc quoque tempus hab
Nocte sequente diem canis Erigoneius exit;
Est alio signi reddita causa loco.
PROXIMA Vulcani lux est; Tubilustria dicunt:
Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ.
QUATUOR inde notis locus est; quibus ordine le
Vel mos sacrorum, vel Fuga Regis inest.
NEC te prætereo, populi Fortuna potentis
Publica, cui templum luce sequente datum.
Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite,
Grata Iovi fulvæ rostra videbis avis.
AUFERAT ex oculis veniens Aurora Booten;
Continuaque die sidus Hyantis erit.

Liber sextus

HIC quoque mensis habet dubias in nomine
Quæ placeant, positis omnibus, ipse legas
Facta canam; sed erunt, qui me finxisse loq
Nullaque mortali numina visa putent.
Est Deus in nobis: agitante calescimus illo:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.
Fas mihi præcipue vultus vidisse Deorum,
Vel quia sum vates, vel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum, secretus ab
Voce locus, si non obstreperetur aquis.
Hic ego quærebam, cœpti quæ mensis origo
Esset, et in cura nominis huius eram.
Ecce Deas vidi: non quas præceptor arandi
Viderat, Ascræas cum sequeretur oves;
Nec quas Priamides in aquosæ vallibus Idæ
Contulit; ex illis sed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, sui germana mariti:
Hæc erat, agnovi, quæ stat in arce Iovis.
Horrueram, tacitoque animum pallore fateba
Cum Dea, quos fecit, sustulit ipsa metus.
Namque, ait: O vates Romani conditor anni,
Ause per exiguos magna referre modos;
Ius tibi fecisti numen cœleste videndi,
Cum placuit numeris condere festa tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis;
Iunius a nostro nomine nomen habet.
Est aliquid nupsisse Iovi, Iovis esse sororem.
Fratre magis, dubito, glorier, anne viro.
Si genus adspicitur; Saturnum prima paren
Feci: Saturni sors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma
Hæc illi a cœlo proxima terra fuit.
Si torus in pretio est, dicor matrona Tonantis
Iunctaque Tarpeio sunt mea templa Iovi.
An potuit Maio pellex dare nomina mensi?
Hic honor in nobis invidiosus erit?
Cur igitur Regina vocor Princepsque Dearum
Aurea cur dextræ sceptra dedere meæ?
An faciant mensem luces, Lucinaque ab illis
Dicar et a nullo nomina mense traham?
Tunc me pœniteat posuisse fideliter iras
In genus Electræ, Dardaniamque domum.
Causa duplex iræ: rapto Ganymede dolebam
Forma quoque Idæo iudice victa mea est.
Pœniteat, quod non foveo Carthaginis arces;
Cum mea sint illo currus et arma loco.
Pœniteat Sparten, Argosque, measque My
Et veterem Latio supposuisse Samon.
Adde senem Tatium, Iunonicolasque Faliscos,

nanis succubuisse tuli.
leat: nec gens mihi carior ulla est.
: teneam cum Iove templa meo.
rs, Commendo mœnia, dixit,
pollens Urbe nepotis eris.
itur: centum celebramur in aris:
ovis est mihi mensis honor.
: nobis tantummodo præstat honorem
bani dant mihi munus idem.
beat nemoralis Aricia Fastos,
aurens, Lanuviumque meum:
Iunonius: inspice Tibur,
æ mœnia sacra Deæ:
empus: nec Romulus illas
nostri Roma nepotis erat.
Respeximus: Herculis uxor
vultu signa dolentis erant.
mater me cedere cœlo
ita matre morabor, ait.
m luctor de nomine temporis huius.
artes pæne rogantis ago;
is malim tenuisse precando;
sæ forsitan ipse meæ.
socio Capitolia templo
lebet, cum Iove summa tenet.
mihi contingit origine mensis:
e quo sollicitemur, honor.
itulum mensis, Romane, dedistis
ri, posteritasque memor?
ra aliquid debet mihi nomine magni
: captas appulit ille boves.
us flammis et dote prterna
nam sanguine tinxit humum.
or: populum digessit ab annis
partes distribuitque duas;
ium, pugnare paratior illa est:
lum suadet, at illa gerit.
sesque nota secrevit eadem.
venum; qui fuit ante senum.
n studio certaminis issent;
tas dissimulata foret.
a longas Concordia lauro
placidi numen opusque ducis.
it Tatium, fortemque Quirinum,
populis regna coisse suis;
ni soceros generosque receptos;
nctis Iunius, inquit, habet.
usa est; at vos ignoscite, Divæ:
io non dirimenda meo.
Perierunt iudice formæ
s lædunt, quam iuvat una, duæ.
, Carna, datur. Dea cardinis hæc est.
sa aperit, claudit aperta suo.
eat vires, obscurior ævo
nostro carmine certus eris.
i Tiberino lucus Helerni:
luc nunc quoque sacra ferunt.
ymphe, Granen dixere priores,
multis sæpe petita procis.
ulisque feras agitare solebat,
ava tendere valle plagas.
aretram: Phœbi tamen esse sororem
ec erat, Phœbe, pudenda tibi.
venum dixisset amantia verba;
es protinus illa sonos:
habent nimis, et cum luce pudoris,
gis ducis in antra, sequor.
subit: frutices hæc nacta resistit:
nullo est invenienda loco.

Viderat hanc Ianus; visæque cupidine captus
Ad duram verbis mollibus usus erat.
Nympha iubet quæri de more remotius antrum;
Utque comes sequitur, destituitque ducem.
Stulta, videt Ianus quæ post sua terga gerantur,
Nil agis en: latebras respicit ille tuas.
Nil agis en, dixi: nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu; teque potitus ait:
Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto:
Hoc pretium positæ virginitatis habe.
Sic fatus, virgam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt avidæ volucres, non quæ Phineia mensis
Guttura fraudabant; sed genus inde trahunt.
Grande caput: stantes oculi: rostra apta rapinæ:
Canities pennis, unguibus hamus inest.
Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis strigibus nomen: sed nominis huius
Causa, quod horrenda stridere nocte solent.
Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt,
Næniaque in volucres Marsa figurat anus;
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis,
Præda recens avium, quinque diebus erat:
Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis.
At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce sui nutrix adcurrit alumni;
Et rigido sectas invenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Esse solet seris, quas nova læsit hiems.
Pervenit ad Granen, et rem docet: illa, Timorem
Pone; tuus sospes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas: flebant materque paterque.
Sistite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit
Fronde; ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, et aquæ medicamen habebant,
Extaque de porca cruda bimestre tenet:
Atque ita, Noctis aves, extis puerilibus, inquit,
Parcite: pro parvo victima parva cadit.
Cor pro corde, precor, pro fibris sumite fibras.
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic ubi libavit, prosecta sub æthere ponit;
Quique sacris adsunt, respicere illa vetat.
Virgaque Ianalis de spina ponitur alba,
Qua lumen thalamis parva fenestra dabat.
Post illud nec aves cunas violasse feruntur;
Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis gustentur larda Kalendis,
Mixtaque cur calido sit faba farre, rogas?
Prisca Dea est, aliturque cibis, quibus ante solebat;
Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat,
Ostreaque in conchis tuta fuere suis:
Nec Latium norat, quam præbet Ionia dives,
Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet, avem;
Et præter pennas nihil in pavone placebat;
Nec tellus captas miserat ante feras.
Sus erat in pretio; cæsa sue festa colebant.
Terra fabas tantum, duraque farra dabat.
Quæ duo mixta simul sextis quicumque Kalendis
Ederit, huic lædi viscera posse negant.
Arce quoque in summa Iunoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
Ante domus Manlî fuerant; qui Gallica quondam
A Capitolino repulit arma Iove.
Quam bene (Dî magni) pugna cecidisset in illa

Defensor solii, Iupiter alte, tui!
Dixit, ut occiderat damnatus crimine regni:
Hunc illi titulum longa senecta dabat.
Lux eadem Marti festa est; quem prospicit extra
Adpositum Tectæ porta Capena viæ.
Te quoque, Tempestas, meritam delubra fatemur,
Cum pene est Corsis obruta classis aquis.
Hæc hominum monumenta patent. Si quæritis astra,
Tunc oritur magni præpes adunca Iovis.
Postera lux Hyadas, Taurinæ cornua frontis,
Evocat: et multa terra madescit aqua.
Mane ubi bis fuerit, Phœbusque iteraverit ortus,
Factaque erit posito rore bis uda seges;
Hac sacrata die Tusco Bellona duello
Dicitur; et Latio prospera semper adest.
Appius est auctor: Pyrrho qui pace negata
Multum animo vidit; lumine captus erat.
Prospicit a templo summum brevis area Circum.
Est ibi non parvæ parva columna notæ.
Hinc solet hasta manu, belli prænuntia, mitti;
In Regem et gentes cum placet arma capi.
Altera pars Circi custode sub Hercule tuta est:
Quod Deus Euboico carmine munus habet.
Muneris est tempus, qui Nonas Lucifer ante est.
Si titulos quæris, Sylla probavit opus.
Quærebam Nonas Sanco Fidione referrem,
An tibi, Semo pater: cum mihi Sancus ait:
Cuicumque ex illis dederis, ego munus habebo.
Nomina trina fero: sic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:
Inque Quirinali constituere iugo.
Est mihi (sitque, precor, nostris diuturnior annis)
Filia: qua felix sospite semper ero.
Hanc ego cum vellem genero dare, tempora tædis
Apta requirebam, quæque cavenda forent.
Tum mihi post sacras monstratur Iunius Idus
Utilis et nuptis, utilis esse viris.
Primaque pars huius thalamis aliena reperta est.
Nam mihi sic coniux sancta Dialis ait:
Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
Detulerit flavis in mare Thybris aquis;
Non mihi detonsos crines depectere buxo,
Non ungues ferro subsecuisse licet:
Non tetigisse virum; quamvis Iovis ille sacerdos,
Quamvis perpetua sit mihi lege datus.
Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet,
Ignea cum pura Vesta nitebit humo.
Tertia post Nonas removere Lycaona Phœbe
Fertur, et a tergo non habet Ursa metum.
Tunc ego me memini Ludos in gramine Campi
Adspicere; et didici, lubrice Thybri, tuos.
Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt parvis æra recurva cibis.
Mens quoque numen habet. Menti delubra videmus
Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne, rebellaras: et leto consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus expulerat; cum Menti vota senatus
Suscipit; et melior protinus illa venit.
Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
Illa dies, qua sunt vota soluta Deæ.
Vesta, fave: tibi nunc operata resolvimus ora:
Ad tua si nobis sacra venire licet.
In prece totus eram. Cœlestia numina sensi,
Lætaque purpurea luce refulsit humus.
Non equidem vidi, valeant mendacia vatum,
Te, Dea; nec fueras adspicienda viro.
Sed quæ nescieram, quorumque errore tenebar,
Cognita sunt nullo præcipiente mihi.

Dena quater [illegible]
Cum flammæ custos æde [illegible]
Regis opus placidi, quo non [illegible]
Numinis ingenium terra [illegible]
Quæ nunc ære vides, stipula tunc [illegible]
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ,
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Forma tamen templi, quæ nunc manet, [illegible]
Dicitur: et formæ causa probanda subest.
Vesta eadem est quæ Terra: subest vigil [illegible]
Significant sedem terra focusque suam.
Terra pilæ similis, nullo fulcimine nixa,
Aere subiecto tam grave pendet onus.
Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem:
Quique premat partes, angulus omnis abest.
Cumque sit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum plusve minusve latus;
Ni convexa foret, parti vicinior esset,
Nec medium terram mundus haberet [illegible]
Arce Syracosia suspensus in aere clauso
Stat globus, immensi parva figura poli:
Et quantum a summis, tantum secessit [illegible]
Terra: quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus. A pluvio vindicat imbre [illegible]
Cur sit virginea, quæris, Dea culta [illegible]
Inveniam causas hac quoque parte [illegible]
Ex Ope Iunonem memorant Cereremque [illegible]
Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
Utraque nupserunt; ambæ peperisse [illegible]
De tribus impatiens restitit una viri.
Quid mirum, virgo si virgine læta [illegible]
Admittit castas in sua sacra [illegible]
Nec tu aliud Vestam, quam vivam [illegible]
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur virgo est, quæ semina nulla [illegible]
Nec capit: et comites virginitatis habet.
Esse diu stultus Vestæ simulacra putavi;
Mox didici curvo nulla subesse tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo:
Effigiem nullam Vesta, nec ignis, habet.
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur:
Causaque par Graii nominis esse potest.
At focus a flammis, et quod fovet omnia [illegible]
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque vestibulum dici reor: inde [illegible]
Adfamur Vestam, Quæ loca prima tenet.
Ante foco olim longis considere scamnis
Mos erat; et mensæ credere adesse Deos.
Nunc quoque, cum fiunt antiquæ sacra V[illegible]
Ante Vacunales stantque sedentque focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
Fert missos Vestæ pura patella cibos.
Ecce, coronatis panis dependet asellis;
Et velant scabras florida serta molas.
Sola prius furnis torrebant farra coloni;
Et Fornacali sunt sua sacra Deæ.
Subpositum cineri panem focus ipse para[illegible]
Strataque erat tepido tegula quassa solo.
Inde focum servat pistor, dominamque fo[illegible]
Et quæ pumiceas versat asella molas.
Prætercam, referamne tuum, rubicunde P[illegible]
Dedecus? est multi fabula plena ioci.
Turrigera frontem Cybele redimita coronâ
Convocat æternos ad sua festa Deos.
Convocat et Satyros, et, rustica numina, [illegible]
Silenus, quamvis nemo vocarat, adest.
Nec licet, et longum est epulas narrare [illegible]

ox est pervigilata mero.
rabant in opacæ vallibus Idæ:
, et molli gramine membra levat.
os somnus habet; pars brachia nectit,
n celeri ter pede pulsat humum.
placidamque capit secura quietem,
positum cespite fulta caput.
rtorum custos Nymphasque Deasque
errantes fertque refertque pedes.
Vestam: dubium, Nymphamne putarit,
t Vestam; scisse sed ipse negat.
obscænam, furtimque accedere tentat;
spensos, corde micante, gradus.
, quo vectus erat, Silenus asellum
ad ripas lene sonantis aquæ.
peret longi Deus Hellesponti;
tivo cum rudit ille sono.
e gravi surgit Dea: convolat omnis
r infestas effugit ille manus.
hoc animal solita est mactare Priapo:
i flammis indicis exta damus.]
iva memor, de pane monilibus ornas:
us: vacuæ conticuere molæ.
am pretio celebratior, arce Tonantis,
istoris quid velit ara Iovis.
ebantur trucibus Capitolia Gallis:
bsidio iam diuturna famem.
olium superis regale vocatis,
t Marti. Protinus ille refert:
otum est, quæ sit fortuna meorum,
hic animi voce querentis eget?
t referam breviter mala iuncta pudori,
lpino Roma sub hoste iacet.
fuerat promissa potentia rerum,
nunc terris impositurus eras?
urbanos, Etruscaque contudit arma:
in cursu: nunc Lare pulsa suo est.
natos, ærata per atria, picta
iumphales occubuisse senes.
acæ transferri pignora Vestæ
ant aliquos scilicet esse Deos?
erent, qua vos habitatis in arce:
omos vestras obsidione premi;
cura scirent superesse Deorum,
llicita tura perire manu.
m pugnæ pateat locus! arma capessant;
poterunt exsuperare, cadant.
s victus, ignavaque fata timentes,
o clausos barbara turba premit.
, et lituo pulcher trabeaque Quirinus,
pro Latio multa locuta suo.
spondit, cura est pro mœnibus istis,
t pœnas Gallia victa dabit.
uæ desunt fruges, superesse putentur,
c sedes desere, Vesta, tuas.
ie est Cereris solidæ, cava machina frangat;
que manu duret in igne focus.
fratris virgo Saturnia iussis
t mediæ tempora noctis erant.
somnum dederat labor. Increpat illos
t sacro, quid velit, ore docet:
in medios de summis arcibus hostes
quam minime perdere vultis, opem.
t, quæruntque novis ambagibus acti,
uam nolint, et iubeantur, opem.
visa est: iaciunt Cerealia dona:
er galeas scutaque longa sonant.
vinci spes excidit: hoste repulso
Pistori ponitur ara Iovi.

Forte revertebar sacris Vestalibus illac,
Qua Nova Romano nunc via iuncta foro est.
Huc pede matronam vidi descendere nudo;
Obstupui tacitus sustinuique gradum.
Sensit anus vicina loci: iussumque sedere
Adloquitur, quatiens, voce tremente, caput.
Hoc, ubi nunc fora sunt, udæ tenuere paludes:
Amne redundatis fossa madebat aquis.
Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,
Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.
Qua Velabra solent in Circum ducere pompas,
Nil præter salices cassaque canna fuit.
Sæpe suburbanas rediens conviva per undas
Cantat, et ad nautas ebria verba iacit.
Nondum conveniens diversis iste figuris
Nomen ab averso ceperat amne Deus.
Hic quoque lucus erat, iuncis et arundine densus,
Et pede velato non adeunda palus.
Stagna recesserunt, et aquas sua ripa coercet;
Siccaque nunc tellus: mos tamen inde manet.
Reddiderat causam. Valeas, anus optima, dixi;
Quod superest ævi, molle sit omne, tui.
Cætera iampridem didici puerilibus annis:
Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:
Ilus adhuc Asiæ dives habebat opes.
Creditur armiferæ signum cœleste Minervæ
Urbis in Iliacæ desiluisse iuga.
Cura videre fuit: vidi templumque locumque.
Hoc superest illi: Pallada Roma tenet.
Consulitur Smintheus: lucoque obscurus opaco
Hos non mentito reddidit ore sonos:
Ætheriam servate Deam; servabitis Urbem:
Imperium secum transferet illa loci.
Servat, et inclusam summa tenet Ilus in arce:
Curaque ad heredem Laomedonta venit.
Sub Priamo servata parum: sic ipsa volebat;
Ex quo iudicio forma revicta suo est.
Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Ulixes,
Seu pius Æneas, eripuisse datur.
Auctor in incerto: res est Romana: tuetur
Vesta, quod adsiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuere Patres, quo tempore Vesta
Arsit, et est adytis obruta pæne suis!
Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes:
Mixtaque erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant, demisso crine, ministræ:
Abstulerat vires corporis ipse timor.
Provolat in medium, et magna, Succurrite, voce,
Non est auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
Me miserum! dubitatis? ait. Dubitare videbat,
Et pavidas posito procubuisse genu.
Haurit aquas; tollensque manus, Ignoscite, dixit,
Sacra: vir intrabo non adeunda viro.
Si scelus est, in me commissi pœna redundet:
Sit capitis damno Roma soluta mei.
Dixit, et irrupit: factum Dea rapta probavit;
Pontificisque sui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis sacræ sub Cæsare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, estque, focis.
Nullaque dicetur vittas temerasse sacerdos
Hoc duce; nec viva defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violavit, in illam
Conditur; et Tellus Vestaque numen idem est.
Tum sibi Callaico Brutus cognomen in hoste
Fecit, et Hispanam sanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miscentur tristia lætis,

Ne populum toto pectore festa iuvent.
Crassus ad Euphratem aquilas, natumque, suosque
Perdidit, et leto est ultimus ipse datus.
Parthe, quid exsultas? dixit Dea: signa remittes:
Quique necem Crassi vindicet, ultor erit.
At simul auritis violæ demuntur asellis,
Et Cereris fruges aspera saxa terunt;
Navita puppe sedens, Delphina videbimus, inquit;
Humida cum pulso nox erit orta die.
Iam, Phryx, a nupta quereris, Tithone, relinqui;
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite, bonæ matres, (vestrum Matralia festum)
Flavaque Thebanæ reddite liba Deæ.
Pontibus et magno iuncta est celeberrima Circo
Area, quæ posito de bove nomen habet.
Hac ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti
Sceptriferas Servî templa dedisse manus.
Quæ Dea sit; quare famulas a limine templi
Arceat: (arcet enim) libaque tosta petat;
Bacche, racemiferos hedera redimite capillos,
(Si domus illa tua est) dirige navis iter.
Arserat obsequio Semele Iovis. Accipit Ino
Te, puer; et summa sedula nutrit ope.
Intumuit Iuno, rapta quod pellice natum
Educet: at sanguis ille sororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas, et imagine falsa:
Tuque cadis patria, parve Learche, manu.
Mœsta Learcheas mater tumulaverat umbras;
Et dederat miseris omnia iusta rogis.
Hæc quoque, funestos ut erat laniata capillos,
Prosilit; et cunis te, Melicerta, rapit.
Est spatio contracta brevi, freta bina repellit,
Unaque pulsatur terra duabus aquis.
Huc venit insanis natum complexa lacertis;
Et secum e celso mittit in altâ iugo:
Excipit illæsos Panope, centumque sorores,
Et placido lapsu per sua regna ferunt.
Nondum Leucothee, nondum puer ille Palæmon
Verticibus densi Thybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semelæ Stimulæne vocetur;
Mænadas Ausonias incoluisse ferunt.
Quærit ab his Ino, quæ gens foret: arcadas esse
Audit; et Evandrum sceptra tenere loci.
Dissimulata Deam Latias Saturnia Bacchas
Instimulat fictis insidiosa sonis:
O nimium faciles, o toto pectore captæ,
Non venit hæc nostris hospes amica choris.
Fraude petit; sacrique parat cognoscere ritum.
Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene desierat; complent ululatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis:
Iniiciuntque manus, puerumque revellere pugnant.
Quos ignorat adhuc, invocat illa Deos:
Dîque, Deæque loci, miseræ succurrite matri:
Clamor Aventini saxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Œtæus Iberas:
Audit, et ad vocem concitus urget iter.
Herculis adventu, quæ vim modo ferre parabant,
Turpia femineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc, (cognorat enim) matertera Bacchi?
An numen quod me, te quoque vexat, ait?
Illa docet partim; partim præsentia nati
Continet: et furiis in scelus isse pudet.
Rumor, ut est velox, agitatis pervolat alis;
Estque frequens, Ino, nomen in ore tuum.
Hospita Carmentis fidos intrasse penates
Diceris, et longam deposuisse famem.
Liba sua properata manu Tegeæa sacerdos
Traditur in subito cocta dedisse foco.

Nunc quoque liba iuvant festis Matr
Rustica sedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, o vates, venientia fata resi
Qua licet: hospitiis hoc, precor, ad
Parva mora est: cœlum vates ac numi
Fitque sui toto pectore plena Dei.
Vix illam subito posses cognoscere; t
Sanctior, et tanto, quam modo, m
Læta canam: gaude, defuncta laborib
Dixit; et huic populo dextera semp
Numen eris pelagi: natum quoque po
In vestris aliud sumite nomen aqui
Leucothee Graiis, Matuta vocabere n
In portus nato ius erit omne tuo.
Quem nos Portunum, sua lingua Pala
Ite, precor, nostris æquus uterque l
Annuerant: promissa fides: posuere la
Nomina mutarunt: hic Deus, illa I
Cur vetet ancillas accedere, quæritis?
Principiumque odii, si sinat ipsa, c
Una ministrarum solita est, Cadmei,
Sæpe sub amplexus coniugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furtim dilex
Comperit agricolis semina tosta da
Ipsa quidem fecisse negat, sed fama re
Hoc est cur odio sit tibi serva manu
Non tamen hanc pro stirpe sua pia mat
Ipsa parum felix visa fuisse parens.
Alterius prolem melius mandabitis ill
Utilior Baccho quam fuit ipsa suis.
Hanc tibi, Quo properas, memorant d
Luce mea Marso consul ab hoste ca
Exitus accessit verbis; flumenque Tol
Purpureo mixtis sanguine fluxit aq
Proximus annus erat: Pallantide cæsu
Didius hostiles ingeminavit opes.
Lux eadem, Fortuna, tua est, auctorq
Sed super iniectis quis latet æde to
Servius est: hoc constat enim; sed cau
Discrepat; et dubium me quoque m
Dum Dea furtivos timide profitetur a
Cœlestemque homini concubuisse p
(Arsit enim magna correpta cupidine
Cæcaque in hoc uno non fuit illa vi
Nocte domum parva solita est intrare
Unde Fenestellæ nomina porta tene
Nunc pudet, et vultus velamine celat
Oraque sunt multa regia tecta toga.
An magis est verum, post Tullî funera
Confusam placidi morte fuisse duci
Nec modus ullus erat: crescebat imagi
Donec eam positis occuluere togis.
Tertia causa mihi spatio maiore cane
Nos tamen adductos intus agemus e
Tullia, coniugio, sceleris mercede, pe
His solita est dictis exstimulare vir
Quid iuvat esse pares, te nostræ cæde
Meque tui fratris, si pia vita placet
Vivere debuerant, et vir meus, et tua c
Si nullum ausuri maius eramus opu
Et caput et regnum facio dotale parent
Si vir es; i, dictas exige dotis opes.
Regia res scelus est. Socero cape regna
Et nostras patrio sanguine tinge ma
Talibus instinctus solio privatus in alt
Sederat. Attonitum vulgus ad arma
Hinc cruor, hinc cædes: infirmaque vi
Sceptra gener socero rapta Superbus
Ipse sub Esquiliis, ubi erat sua regia, c

in dura sanguinolentus humo.
nto patrios initura penates,
nedias alta feroxque vias.
lspexit, lacrymis auriga profusis
Hunc tali corripit illa sono:
spectas pretium pietatis amarum?
am, invitas ipsa per ora rotas.
acti: dictus Sceleratus ab illa
æterna res ea pressa nota.
hoc ausa est templum, monumenta paren-
mira quidem, sed tamen acta loquar. (tis,
t in solio residens sub imagine Tullî:
oc oculis opposuisse manum.
ta est: Vultus abscondite nostros,
rideant ora nefanda meæ.
egitur: vetat hanc Fortuna moveri;
emplo est ipsa locuta suo:
qua primum luce patebit
æc positi prima pudoris erit.
ronæ, vetitas attingere vestes:
atis est voce movere preces:
semper Romano tectus amictu,
n nostra septimus urbe fuit.
templum: signo tamen ille pepercit
n nato Mulciber ipse tulit.
er Tullî Vulcanus, Ocresia mater,
facie, Corniculana fuit.
Tanaquil, sacris de more paratis,
rnatum fundere vina focum.
eres obscœni forma virilis
ut visa est: sed fuit illa magis.
ptiva fovet. Conceptus ab illa
cœlo semina gentis habet.
genitor, tum cum caput igne corusco
iuque coma flammeus arsit apex.
agnifica, Concordia, dedicat æde
m caro præstitit illa viro.
, veniens ætas, ubi Livia nunc est
immensæ tecta fuisse domus.
lomus una fuit: spatiumque tenebat
us muris oppida multa tenent.
solo est, nullo sub crimine regni,
uxuria visa nocere sua.
tas operum subvertere moles,
as hæres perdere Cæsar opes.
usura, et sic exempla parantur;
ex, alios quod monet, ipse facit.
st, veniente die, quam dicere possis.
icto sunt data templa Iovi.
quatrus iubeor narrare minores.
o cœptis, flava Minerva, meis.
cedit tota tibicen in Urbe?
personæ, quid stola longa, volunt?
osita Tritonia cuspide dixit.
doctæ verba referre Deæ.
veterum tibicinis usus avorum
in magno semper honore fuit.
is, cantabat tibia ludis:
næstis tibia funeribus.
ercede labor; tempusque secutum,
to Graiæ frangeret artis opus.
Ædilis, pompam qui funeris irent,
olos iusserat esse decem.
nt Urbem, Tiburque recedunt:
quodam tempore Tibur erat:)
scena cava tibia; quæritur aris:
remos nænia nulla toros.
idam, quantolibet ordine dignus,
d longo tempore liber erat.

Rure dapes parat ille suo; turbamque canoram
Convocat. Ad festas convenit illa dapes.
Nox erat; et vinis oculique animique natabant,
Cum præcomposito nuntius ore venit.
Atque ita, Quid cessas convivia solvere? dixit:
Auctor vindictæ iam venit, ecce, tuæ.
Nec mora; convivæ valido titubantia vino
Membra movent: dubii stantque labantque pedes.
At dominus, Discedite, ait: plaustroque morantes
Sustulit. In plaustro sirpea lata fuit.
Alliciunt somnos tempus, motusque, merumque;
Potaque se Tibur turba redire putat.
Iamque per Esquilias Romanam intraverat urbem;
Et mane in medio plaustra fuere Foro.
Plautius, ut possent specie numeroque senatum
Fallere, personis imperat ora tegi;
Admiscetque alios: et, ut hunc tibicina cœtum
Augeat, in longis vestibus ire iubet.
Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur
Contra collegæ iussa redisse sui.
Res placuit: cultuque novo licet Idibus uti;
Et canere ad veteres verba iocosa modos.
Hæc ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit, agit tali mea nomine festa:
Estque sub inventis hæc quoque turba meis.
Prima terebrato per rara foramina buxo,
Ut daret effeci tibia longa sonos.
Vox placuit: liquidis faciem referentibus undis,
Vidi virgineas intumuisse genas:
Ars mihi non tanti est; valeas, mea tibia, dixi.
Excipit abiectam cespite ripa suo.
Inventam Satyrus primum miratur: at usum
Nescit, et inflatam sentit habere sonum.
Et modo dimittit digitis, modo concipit auras;
Iamque inter Nymphas arte superbus erat.
Provocat et Phœbum. Phœbo superante pependit:
Cæsa recesserunt a cute membra sua.
Sum tamen inventrix auctorque ego carminis huius.
Hoc est cur nostros ars colat ista dies.
Tertia lux veniat, qua tu, Dodoni Thyene,
Stabis Agenorei fronte videnda bovis.
Hæc est illa dies, qua tu purgamina Vestæ,
Thybri, per Etruscas in mare mittis aquas.
Si qua fides ventis; Zephiro date carbasa, nautæ:
Cras veniet vestris ille secundus aquis.
At pater Heliadum radios ubi tinxerit undis,
Et cinget geminos stella serena polos;
Tollet humo validos proles Hyriea lacertos:
Continua Delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volscos Æquosque fugatos
Viderat in campis, Algida terra, tuis.
Unde suburbano clarus, Tuberte, triumpho,
Vectus es in niveis, Postume, victor equis.
Iam sex, et totidem luces de mense supersunt:
Huic unum numero tu tamen adde diem.
Sol abit e Geminis, et Cancri signa rubescunt:
Cœpit Aventina Pallas in arce coli.
Iam tua, Laomedon, oritur nurus: ortaque noctem
Pellit; et e pratis uda pruina fugit.
Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur,
Tum, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.
Hanc quoque cum patriis Galatea receperit undis,
Plenaque securæ terra quietis erit;
Surgit humo iuvenis, telis adflatus avitis;
Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota est iniuria Thesei:
Devovit natum credulus ille suum.
[Non impune pius iuvenis Trœzena petebat.

Dividit obstantes pectore taurus aquas.]
Sollicit terrentur equi; frustraque retenti,
  Per scopulos dominum duraque saxa trahunt.
Exciderat curru, lorisque morantibus artus
  Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Ediderat que animam, multum indignante Diana.
  Nulla, Coronides, causa doloris, ait.
Namque pio iuveni vitam sine vulnere reddam;
  Et cedent arti tristia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis;
  Profuerant Glauci manibus illa prius:
[Tunc, cum observatas augur descendit in herbas;
  Usus et auxilio est anguis ab angue dato.]
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
  Depositum terra sustulit ille caput.
Lucus eum, nemorisque tui, Dictynna, recessus
  Celat: Aricino Virbius ille lacu.
At Clymenus Clothoque dolent, hæc fila reneri,
  Hic fieri regni iura minora sui.
Iupiter exemplum veritus, direxit in illum
  Fulmina, qui nimiæ moverat artis opem.
Phœbe, querebaris. Deus est: placare parenti.
  Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.
Non ego te; quamvis properabis vincere, Cæsar,
  Si vetet auspicium, signa movere velim.
Sint tibi Flaminius Trasymenaque litora testes,
  Per volucres æquos multa monere Deos.
Tempora si veteris quæris temeraria damni;
  Quartus ab extremo mense his ille dies.
Postera lux melior. Superat Masinissa Syphacem;
  Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.
Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis;
  Et fugiunt, freno non remorante, dies.
Quam cito venerunt Fortunæ Fortis honores!
  Post septem luces Iunius actus erit.
Ite, Deam læti Fortem celebrate, Quirites;
  In Tiberis ripa munera Regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba,
  Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ iuvenum convivia lintres;
  Multaque per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia, qui posuit de plebe fuisse
  Fertur, et ex humili sceptra tulisse loco.
Convenit et servis: serva quia Tullius ortus
  Constituit dubiæ templa propinqua Deæ.
Ecce, suburbana rediens male sobrius æde,
  Ad stellas aliquis talia verba iacit:
Zona latet tua nunc, et cras fortasse latebit:
  Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.
At si non esset potus, dixisset eadem
  Venturum tempus solstitiale die.
Lucifero subeunte, Lares delubra tulerunt,
  Hic ubi fit docta multa corona manu.
Tempus idem Stator ædis habet, quam Romulus olim
  Ante Palatini condidit ora iugi.
Tot restant de mense dies, quot nomina Parcis,
  Cum data sunt trabeæ templa, Quirine, tuæ.
Tempus Iuleis cras est natale Kalendis:
  Pierides, cœptis addite summa meis.
Dicite, Pierides, quis vos adiunxerit isti,
  Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego; sic Clio: clari monumenta Philippi
  Adspicit: unde trahit Marcia casta genus.
Marcia sacrifico deductum nomen ab Anco;
  In qua par facies nobilitate sua.
Par animo quoque forma suo respondet in illa;
  Et genus, et facies, ingeniumque simul.
Nec, quod laudamus formam, tam turpe putaris.
  Laudamus magnas hac quoque parte Deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæsar
  O decus, o sacra fœmina digna domo
Sic cecinit Clio: doctæ adsensere soro
  Adnuit Alcides, increpuitque lyra

TRISTIUM LIBRI
Liber primus

Elegia I.

Parve (nec invideo) sine me, Liber, i
  Hei mihi, quo domino non licet ire
Vade, sed incultus, qualem decet exsu
  Infelix, habitum temporis huius ha
Nec te purpureo velent vaccinia fuco:
  Non est conveniens luctibus ille co
Nec titulus minio, nec cedro charta n
  Candida nec nigra cornua fronte g
Felices ornent hæc instrumenta libell
  Fortunæ memorem te decet esse me
Nec fragili geminæ poliantur pumice
  Hirsutus passis ut videare comis.
Neve liturarum pudeat. Qui viderit il
  De lacrymis factas sentiet esse meis
Vade, Liber, verbisque meis loca grat
  Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis, ut in populo, nostri non imme
  Si quis, qui, quid agam, forte requi
Vivere me dices, salvum tamen esse n
  Id quoque, quod vivam, munus hab
Atque ita te tacitus, quærenti plura, l
  Ne, quod non opus est, forte loquar
Protinus admonitus repetet mea crim
  Et peragar populi publicus ore reus
Neu, cave, defendas, quamvis mordeb
  Causa patrocinio non bona peior eri
Invenies aliquem, qui me suspiret ad
  Carmina nec siccis perlegat ista gen
Et tacitus secum, ne quis malus audia
  Sit mea, lenito Cæsare, pœna mino
Nos quoque, quisquis erit, ne sit miser
  Placatos misero qui volet esse Deos
Quæque volet, rata sint; ablataque P
  Sedibus in patriis det mihi posse m
Ut peragas mandata, Liber, culpaber
  Ingeniique minor laude ferere mei.
Iudicis officium est, ut res, ita tempo
  Quærere. Quæsito tempore tutus e
Carmina proveniunt animo deducta s
  Nubila sunt subitis tempora nostr
Carmina secessum scribentis et otia q
  Me mare, me venti, me fera iactat
Carminibus metus omnis abest: ego p
  Hæsurum iugulo iam puto iamque
Hæc quoque quod facio, iudex mirabi
  Scriptaque cum venia qualiacumqu
Da mihi Mæoniden, et tot circumspi
  Ingenium tantis excidet omne mali
Denique securus famæ, Liber, ire me
  Nec tibi sit lecto displicuisse pudo
Non ita se nobis præbet Fortuna secu
  Ut tibi sit ratio laudis habenda tu
Donec eram sospes, tituli tangebar am
  Quærendique mihi nominis ardor
Carmina nunc si non studiumque, qu
  Sit satis: ingenio sic fuga parta me
I tamen, i, pro me tu, cui licet, adspi
  Di facerent, possem nunc meus esse
Nec te, quod venias magnam peregri

ppulo posse venire puta.
sas, ipso noscere colore:
e velis, te licet esse meum.
ntrato; ne te mea carmina lædant.
it quondam plena favoris erant.
ui te, quia sis meus, esse legendum
e gremio reiiciatque suo;
itulum: non sum præceptor Amoris:
t, pœnas iam dedit illud opus.
ectes, ut in alta palatia missum
iubeam, Cæsareamque domum.
usta mihi loca, Dîque locorum:
c illa fulmen ab arce caput.
nemini mitissima sedibus illis
d timeo, qui nocuere, Deos.
imo pennæ stridore columba,
ccipiter, saucia facta tuis.
tabulis audet secedere, si qua
avidi dentibus agna lupi.
n Phaethon, si viveret, et quos
lte, tangere nollet equos.
æ sensi, fateor Iovis arma timere:
sto, cum tonat, igne peti.
rgolica de classe Capharea fugit,
Euboicis vela retorquet aquis.
, semel vasta percussa procella,
æsa est, horret adire locum.
ber, timida circumspice mente,
edia sit tibi plebe legi.
irmis nimium sublimia pennis
iis nomina fecit aquis.
men, hic remis utaris, an aura,
silium resque locusque dabunt.
no tradi; si cuncta videbis
res fregerit ira suas;
ui te dubitantem et adire timentem
nte tamen pauca loquatur, adi.
minoque tuo felicior ipse
luc, et mala nostra leves.
nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
leo tollere more potest.
ceas, dum vis prodesse, videto:
t animi nostra timore minor.
cebant, ne mota resæviat ira,
sis altera causa, cave.
nostrum fueris penetrale receptus,
ue tuam, scrinia curva, domum;
positos ex ordine fratres,
m cunctos evigilavit idem.
palam titulos ostendet apertos,
ta nomina fronte geret.
scura latitantes parte videbis:
quod nemo nescit, amare docent.
as, vel, si satis oris habebis,
scito, Telegonosque voces.
moneo, si quæ tibi cura parentis,
m, quamvis ipse docebit, ames.
utatæ ter quinque volumina formæ,
sequiis carmina rapta meis:
as, inter mutata referri
ltum corpora posse meæ.
similis subito est effecta priori:
unc, aliquo tempore læta fuit.
mandare tibi, si quæris, habebam;
rdæ causa fuisse moræ.
ubeunt, tecum, Liber, omnia ferres,
ro magna futurus eras.
propera. Nobis habitabitur orbis
erra terra remota mea.

Elegia II.

Dî maris et cœli, quid enim nisi vota supersunt?
  Solvere quassatæ parcite membra ratis:
Neve, precor, magni subscribite Cæsaris iræ.
  Sæpe, premente Deo, fert Deus alter opem.
Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo:
  Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua, fuit.
Oderat Ænean propior Saturnia Turno;
  Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulixem;
  Eripuit patruo sæpe Minerva suo.
Et nobis aliquod, quamvis distamus ab illis,
  Quid vetat irato numen adesse Deo?
Verba miser frustra non proficientia perdo:
  Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ;
Terribilisque Notus iactat mea dicta; precesque,
  Ad quos mittuntur, non sinit ire Deos.
Ergo idem venti, ne causa lædar in una,
  Velaque nescio quo, votaque nostra ferunt?
Me miserum, quanti montes volvuntur aquarum!
  Iam iam tacturos sidera summa putes.
Quantæ diducto subsidunt æquore valles!
  Iam iam tacturas Tartara nigra putes.
Quocumque adspicias, nihil est nisi pontus et aer,
  Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti;
  Nescit, cui domino pareat, unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu;
  Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto:
  Nunc Notus adversa prælia fronte gerit.
Rector in incerto est: nec, quid fugiatve petatve,
  Invenit: ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus, nec spes, nisi vana, salutis:
  Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus; frustraque precanti
  Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exsule coniux:
  Hoc unum nostri scitque gemitque mali.
Nescit in immenso iactari corpora ponto;
  Nescit agi ventis; nescit adesse necem.
Dî bene, quod non sum mecum conscendere passus,
  Ne mihi mors misero bis patienda foret!
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
  Dimidia certe parte superstes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
  Quantus ab ætherio personat axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
  Quam grave balistæ mœnia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
  Posterior nono est, undecimoque prior.
Nec letum timeo: genus est miserabile leti:
  Demite naufragium, mors mihi munus erit.
Est aliquid, fatove suo ferrove cadentem
  In solida moriens ponere corpus humo:
Est mandata suis aliquid sperare sepulcra,
  Et non æquoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego solus
  Hic vehor: immeritos cur mea pœna trahit?
Pro Superi, viridesque Dei, quibus æquora curæ!
  Utraque iam vestras sistite turba minas.
Quamque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
  Hanc sinite infelix in loca iussa feram.
Si, quam promerui, pœnam me pendere vultis,
  Culpa mea est, ipso iudice, morte minor.
Mittere me Stygias si iam voluisset ad undas
  Cæsar, in hoc vestra non eguisset ope.
Est illi nostri non invidiosa cruoris
  Copia: quodque dedit, cum volet, ipse feret.

Vos modo, quos nullo certe puto crimine laesos,
  Contenti nostris, Di, precor, este malis.
Nec tamen, ut cuncti miserum servare velitis,
  Quod periit, salvum iam caput esse potest.
Ut mare considat, ventisque ferentibus utar;
  Ut mihi parcatis; num minus exsul ero?
Non ego, divitias avidus sine fine parandi,
  Latum mutandis mercibus aequor aro:
Nec peto, quas petii, quondam studiosus, Athenas:
  Oppida non Asiae, non loca visa prius:
Non ut, Alexandri claram delatus in urbem,
  Delicias videam, Nile iocose, tuas.
Quod faciles opto ventos, (quis credere possit?)
  Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
Obligor, ut tangam laevi fera litora Ponti;
  Quodque sit a patria tam fuga tarda, queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
  Exilem facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compescite fluctus;
  Pronaque sint nostrae numina vestra rati:
Seu magis odistis, iussae me advertite terrae.
  Supplicii pars est in regione mei.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea carbasa venti.
  Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Caesar: quid, quem fugat ille, tenetis?
  Adspiciat vultus Pontica terra meos.
Et iubet, et merui: nec, quae damnaverit ille,
  Crimina defendi iusve piumve puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt;
  A culpa facinus scitis abesse mea.
Immo ita; vos scitis. Si me meus abstulit error,
  Stultaque mens nobis, non scelerata, fuit:
Quamlibet e minimis, domui si favimus illi;
  Si satis Augusti publica iussa mihi;
Hoc Duce si dixi felicia secula; proque
  Caesare tura pius Caesaribusque dedi;
Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi:
  Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidae vanescere nubes,
  Victaque mutati frangitur ira maris?
Non casus, sed vos sub conditione vocati,
  Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

Elegia III.

Cum subit illius tristissima noctis imago,
  Quae mihi supremum tempus in Urbe fuit;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
  Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me discedere Caesar
  Finibus extremae iusserat Ausoniae.
Nec mens, nec spatium fuerant satis apta paranti:
  Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi servorum, comitis non cura legendi,
  Non aptae profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Iovis ignibus ictus
  Vivit, et est vitae nescius ipse suae.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipse removit,
  Et tandem sensus convaluere mei;
Adloquor extremum moestos abiturus amicos,
  Qui modo de multis unus et alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
  Imbre per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diversa sub oris,
  Nec poterat fati certior esse mei.
Quocumque adspiceres, luctus gemitusque sonabant;
  Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina, virque, meo pueri quoque funere moerent:
  Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti,
  Haec facies Troiae, cum caperetur, erat.
Iamque quiescebant voces hominumque canumque [illegible]
  Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, et ab hac Capitolia cernens [illegible]
  Quae nostro frustra iuncta fuere Lari;
Numina vicinis habitantia sedibus, inquam, [illegible]
  Iamque oculis nunquam templa videnda [illegible]
Dique relinquendi, quos Urbs habet alta Quirini, [illegible]
  Este salutati tempus in omne mihi.
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo, [illegible]
  Attamen hanc odiis exonerate fugam;
Coelestique viro, quis me deceperit error,
  Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
Ut, quod vos scitis, poenae quoque sentiat [illegible]
  Placato possum non miser esse Deo.
Hac prece adoravi Superos ego: pluribus [illegible]
  Singultu medios praepediente sonos.
Illa etiam ante Lares passis prostrata capillis [illegible]
  Contigit extinctos ore tremente focos:
Multaque in aversos effudit verba Penates, [illegible]
  Pro deplorato non valitura viro.
Iamque morae spatium nox praecipitata [illegible]
  Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos [illegible]
Quid facerem? blando patriae retinebar [illegible]
  Ultima sed iussae nox erat illa fugae.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid [illegible]
  Vel quo festines ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me sum mentitus habere [illegible]
  Horam, propositae quae foret apta viae.
Ter limen tetigi; ter sum revocatus: et ipse [illegible]
  Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Saepe, Vale dicto, rursus sum multa locutus, [illegible]
  Et quasi discedens oscula summa dedi.
Saepe eadem mandata dedi: meque ipse fefelli, [illegible]
  Respiciens oculis pignora cara meis.
Denique, Quid propero? Scythia est, quo [illegible]
  Roma relinquenda est: utraque iusta [illegible]
Uxor in aeternum vivo mihi viva negatur:
  Et domus, et fidae dulcia membra domus:
Quosque ego fraterno dilexi more sodales;
  O mihi Thesea pectora iuncta fide!
Dum licet, amplectar: nunquam fortasse li[illegible]
  Amplius. In lucro, quae datur hora, mihi [illegible]
Nec mora; sermonis verba imperfecta relinquo, [illegible]
  Complectens animo proxima quaeque me[illegible]
Dum loquor, et flemus; coelo nitidissimus [illegible]
  Stella gravis nobis, Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam si mea membra re[illegible]
  Et pars abrumpi corpore visa suo est.
[Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria v[illegible]
  Ultores habuit proditionis equos.]
Tum vero exoritur clamor gemitusque meor[illegible]
  Et feriunt moestae pectora nuda manus.
Tum vero coniux, humeris abeuntis inhaerens, [illegible]
  Miscuit haec lacrymis tristia dicta suis:
Non potes avelli: simul ah, simul ibimus, inquit: [illegible]
  Te sequar: et coniux exsulis exsul ero.
Et mihi facta via est: et me capit ultima tell[illegible]
  Accedam profugae sarcina parva rati.
Te iubet e patria discedere Caesaris ira;
  Me pietas; pietas haec mihi Caesar erit.
Talia tentabat: sic et tentaverat ante:
  Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior (sive illud erat sine funere ferri)
  Squalidus immissis hirta per ora comis.
Illa dolore mei, tenebris narratur obortis
  Semianimis media procubuisse domo.
Utque resurrexit, foedatis pulvere turpi
  Crinibus, et gelida membra levavit humo;

tos modo complorasse Penates;
epti sæpe vocasse viri;
ninus, quam si natæve meumve
ctos corpus habere rogos;
ri, et moriendo ponere sensus:
tamen non posuisse mei.
tem, quoniam sic fata tulerunt,
ilio sublevet usque suo.

Elegia IV.

no custos Erymanthidos Ursæ,
e suo sidere turbat aquas:
ium non nostra findimus æquor
udaces cogimur esse metu.
nantis increscunt æquora ventis;
imis fervet arena vadis!
rior, proræ puppique recurvæ
tos verberat unda Deos.
ant; pulsi stridore rudentes:
nostris ipsa carina malis.
us gelido pallore timorem,
victam, non regit arte, ratem.
alidus non proficientia rector
dæ frena remittit equo:
luit, sed quo rapit impetus undæ,
leo vela dedisse rati.
tas emiserit Æolus auras,
obis non adeunda ferar.
yriis læva de parte relictis,
ibi cernitur Italia.
tas, quæso, contendere terras,
agno pareat aura Deo.
cupio pariter timeoque revelli,
antis viribus unda latus!
i, vos parcite, numina ponti,
mihi sit satis esse Iovem.
evæ fessam subducite morti:
periit, non periisse potest.

Elegia V.

os nunquam memorande sodales,
ue sors mea visa sua est;
me, memini carissime, primus
oquio sustinuisse tuo;
lium vivendi mite dedisti,
misero pectore mortis amor;
licam, positis pro nomine signis;
te fallit, amice, tuum.
er erunt imis infixa medullis,
e animæ debitor huius ero.
uas prius hic tenuandus in auras
pido deseret ossa rogo;
animo meritorum oblivia nostro,
tas excidat ista die.
iles; et opis nullius egentem
æstent, dissimilemque meæ.
avis vento ferretur amico,
forsitan ista fides.
us non tam sensisset amicum,
as vivus adisset aquas.
lum veri Phocæus amoris,
riæ, tristis Oresta, tuæ.
s Rutulos cecidisset in hostes,
Niso gloria nulla foret.
vum spectatur in ignibus aurum,
duro est inspicienda fides.
ultu ridet Fortuna sereno,
uncta sequuntur opes.
uit, fugiunt: nec noscitur ulli,

Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
Vix duo tresve mihi de tot superestis, amici:
Cætera Fortunæ, non mea, turba fuit.
Quo magis, o pauci, rebus succurrite lapsis,
Et date naufragio litora tuta meo:
Neve metu falso nimium trepidate, timentes
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis,
Inque suis amat hanc Cæsar, in hoste probat.
Causa mea est melior, qui non contraria fovi
Arma; sed hanc merui simplicitate fugam.
Invigiles igitur nostris pro casibus oro,
Diminui si qua numinis ira potest.
Scire meos si quis casus desideret omnes,
Plus, quam quod fieri res sinit, ille petat.
Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent,
Parvaque quot siccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus maiora, ratamque,
Quamvis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet,
Meque velim possit dissimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius ære,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exsuperante meas.
Pro duce Neritio, docti mala nostra, poetæ
Scribite: Neritio nam mala plura tuli.
Ille brevi spatio multis erravit in annis
Inter Dulichias Iliacasque domos:
Nos, freta sideribus notis distantia mensos,
Sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.
Ille habuit fidamque manum, sociosque fideles:
Me profugum comites deseruere mei.
Ille suam lætus patriam victorque petebat;
A patria fugio victus et exsul ego:
Nec mihi Dulichium domus est, Ithaceve, Sameve:
(Pœna quibus non est grandis abesse locis;)
Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
Montibus imperii Roma Deûmque locus.
Illi corpus erat durum patiensque laborum:
Invalidæ vires ingenuæque mihi:
Ille erat adsidue sævis agitatus in armis:
Adsuetus studiis mollibus ipse fui:
Me Deus oppressit, nullo mala nostra levante:
Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Iove sit, tumidis qui regnat in undis,
Illum Neptuni, me Iovis ira premit.
Adde, quod illius pars maxima ficta laborum est;
Ponitur in nostris fabula nulla malis.
Denique quæsitos tetigit tamen ille Penates;
Quæque diu petiit, contigit arva tamen;
At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

Elegia VI.

Nec tantum Clario Lyde dilecta poetæ,
Nec tantum Coo Battis amata suo est;
Pectoribus quantum tu nostris, uxor, inhæres,
Digna minus misero, non meliore viro.
Te mea, supposita veluti trabe, fulta ruina est.
Si quid adhuc ego sum, muneris omne tui est;
Tu facis, ut spolium ne sim, neu nuder ab illis
Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax, stimulante fame, cupidusque cruoris
Incustoditum captat ovile lupus;
Aut ut edax vultur corpus circumspicit, ecquod
Sub nulla positum cernere possit humo;

Sic mea nescio quis, rebus male fidus acerbis,
In bona venturus, si paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus submovit amicos,
Nulla quibus reddi gratia digna potest.
Ergo quam miserâ, tam vero, teste probaris:
Hic aliquod pondus si modo testis habet.
Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,
Aut comes exstincto Laodamia viro.
Tu si Mæonium vatem sortita fuisses;
Penelopes esset fama secunda tuæ.
Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magistra;
Cumque nova mores sunt tibi luce dati:
Femina seu princeps, omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum coniugis esse bonæ:
Adsimilemque sui longa adsuetudine fecit;
Grandia si parvis adsimilare licet.
Hei mihi, non magnas quod habent mea carmina vires,
Nostraque sunt meritis ora minora tuis!
Si quid et in nobis vivi fuit ante vigoris,
Exstinctum longis occidit omne malis:
Prima locum sanctas heroidas inter haberes:
Prima bonis animi conspicerere tui.
Quantumcumque tamen præconia nostra valebunt,
Carminibus vives tempus in omne meis.

Elegia VII.

Si quis habes nostri similes in imagine vultus:
Deme meis hederas, Bacchica serta, comis.
Ista decent lætos felicia signa poetas:
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimulas, sentis tamen, optime, dici,
In digito qui me ferque referque tuo.
Effigiemque meam fulvo complexus in auro
Cara relegati, quæ potes, ora vides.
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
Quam procul a nobis Naso sodalis abest!
Grata tua est pietas: sed carmina maior imago
Sunt mea; quæ mando qualiacumque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego discedens, sicut bene multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Utque cremasse suum fertur sub stipite natum
Thestias, et melior matre fuisse soror;
Sic ego non meritos, mecum peritura, libellos
Imposui rapidis, viscera nostra, rogis.
Vel quod eram Musas, ut crimina nostra, perosus:
Vel quod adhuc crescens et rude carmen erat.
Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant;
Pluribus exemplis scripta fuisse reor;
Nunc precor ut vivant, et non ignava legentum
Otia delectent, admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo;
Nesciet his summam si quis abesse manum.
Ablatum mediis opus est incudibus illud,
Defuit et scriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto: laudatus abunde,
Non fastiditus si tibi, Lector, ero.
Hos quoque sex versus, in primi fronte libelli
Si præponendos esse putabis, habe.
Orba parente suo quicumque volumina tangis;
His saltem vestra detur in Urbe locus.
Quoque magis faveas, non sunt hæc edita ab ipso,
Sed quasi de domini funere rapta sui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, si licuisset, eram.

Elegia VIII.

In caput alta suum labentur ab æquore retro
Flumina: conversis Solque recurre
Terra feret stellas: coelum findetur ar
Unda dabit flammas: et dabit igni
Omnia naturæ præpostera legibus ib
Parsque suum mundi nulla tenebit
Omnia iam fient, fieri quæ posse neg
Et nihil est, de quo non sit habend
Hæc ego vaticinor; quia sum decepta
Laturum misero quem mihi rebar
Tantane te, fallax, cepere oblivia no
Adflictumne fuit tantus adire pud
Ut neque respiceres, nec solarere iace
Dure? neque exsequias prosequerer
Illud amicitiæ sanctum ac venerabile
Re tibi pro vili sub pedibusque iac
Quid fuit, ingenti prostratum mole a
Visere, et adloquii parte levare tui
Inque meos si non lacrymam dimitte
Pauca tamen ficto verba dolore que
Idque, quod ignoti faciunt, valedicere
Et vocem populi publicaque ora seq
Denique lugubres vultus, numquamqu
Cernere supremo, dum licuitque, d
Dicendumque semel toto non amplius
Accipere, et parili reddere voce, Va
At fecere alii nullo mihi fœdere iunct
Et lacrymas animi signa dedere sui
Quid? nisi convictu caussisque valenti
Temporis et longi vinctus amore ti
Quid? nisi tot lusus et tot mea seria n
Tot nossem lusus seriaque ipse tua?
Quid? si duntaxat Romæ mihi cognit
Adscitus toties in genus omne loci!
Cunctane in æquoreos abierunt irrita
Cunctane Lethæis mersa feruntur
Non ego te placida genitum reor urbe
Urbe, meo quæ iam non adeunda pe
Sed scopulis, Ponti quos hæc habet or
Inque feris Scythiæ Sarmaticisque
Et tua sunt silicis circum præcordia v
Et rigidum ferri semina pectus hab
Quæque tibi quondam, tenero ducend
Plena dedit nutrix ubera, tigris era
At mala nostra minus, quam nunc, al
Duritiæque mihi non agerere reus:
Sed quoniam accedit fatalibus hoc qu
Ut careant numeris tempora prima
Effice, peccati ne sim memor huius; e
Officium laudem, quo queror, ore t

Elegia IX.

Detur inoffensæ metam tibi tangere
Qui legis hoc nobis non inimicus o
Atque utinam pro te possint mea vot
Quæ pro me duros non tetigere De
Donec eris felix, multos numerabis a
Tempora si fuerint nubila, solus e
Adspicis, ut veniant ad candida tecta
Accipiat nullas sordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania nu
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Utque comes radios per Solis euntibu
Cum latet hic pressus nubibus, illa
Mobile sic sequitur Fortunæ lumina v
Quæ simul inducta nube teguntur,
Hæc precor ut semper possint tibi fals
Sunt tamen eventu vera fatenda me
Dum stetimus, turbæ quantum satis e
Nota quidem, sed non ambitiosa, do

ula est; omnes timuere ruinam:
ommuni terga dedere fugæ,
iror metuunt si fulmina, quorum
lari proxima quæque vident.
duris remanentem rebus amicum
inviso Cæsar in hoste probat.
ci, neque enim moderatior alter,
u adversis, si quid amavit, amat.
golici postquam cognovit Orestæ,
'yladen ipse probasse Thoas.
rridæ cum magno semper Achille,
ita est Hectoris ore fides.
manes Theseus comes isset amico,
dicunt indoluisse Deum.
ue fide tibi, Turne, relata,
t lacrymis immaduisse genas.
eris pietas, et in hoste probatur.
uam paucos hæc mea dicta movent!
c rerum nunc est fortuna mearum,
acrymis nullus adesse modus.
proprio quamvis mœstissima casu,
cessu facta serena tuo.
m iam tum, carissime, vidi,
c istam cum minor aura ratem.
norum, seu vitæ labe carentis
; nemo pluris habendus erit.
uas aliquis caput extulit artes;
loquio fit bona causa tuo.
otus, dixi tibi protinus ipsi;
t dotes grandis, amice, tuas.
ovium fibræ, tonitrusve sinistri,
ervatæ, pennave, dixit avis.
tio est, et coniectura futuri:
vi, notitiamque tuli.
rata sunt; tota mihi mente tibique
ngenium non latuisse tuum.
enebris utinam latuisset in imis!
studio lumen abesse meo.
osunt artes, facunde, severæ;
illis sic nocuere mihi.
bi nota mea est: scis artibus illis
ores abstinuisse sui.
iuveni lusum mihi carmen, et istos,
dandos, sic tamen esse iocos.
di nullo mea posse colore,
i crimina posse puto.
cusa; nec amici desere causam.
æpisti, sic pede semper eas.

Elegia X.

que, precor, flavæ tutela Minervæ
picta casside nomen habet.
velis; minimam bene currit ad auram:
st remo; remige carpit iter.
olucri contenta est vincere cursu;
ressas quamlibet ante rates.
ctus, fertque adsilientia longe
ec sævis icta fatiscit aquis.
iacis primum mihi cognita Cenchris,
t trepidæ duxque comesque fugæ.
entus, et iniquis concita ventis
alladio numine tuta fuit.
tuta, precor, vasti secet ostia Ponti;
tit, Getici litoris intret aquas.
Eoliæ mare me deduxit in Helles,
tenui limite fecit iter;
ævum cursus, et, ab Hectoris urbe
l portus, Imbria terra, tuos.
o Zerynthia litora nactis,
Threiciam tetigit fessa carina Samon.
Saltus ab hac terra brevis est Tempyra petenti.
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
Hellespontiacas illa relegit aquas.
Dardaniamque petit, auctoris nomen habentem,
Et te ruricola, Lampsace, tuta Deo.
Quaque per angustas vectæ male virginis undas
Seston Abydena separat urbe fretum.
Hincque Propontiacis hærentem Cyzicon oris;
Cyzicon, Hæmoniæ nobile gentis opus:
Quaque tenent Ponti Byzantia litora fauces.
(Hic locus est gemini ianua vasta maris.)
Hæc, precor, evincat, propulsaque flantibus Austris
Transeat instabiles strenua Cyaneas:
Thynniacosque sinus, et ab his per Apollinis urbem
Acta, sub Anchiali mœnia tendat iter.
Inde Mesembriacos portus, et Odesson, et arces
Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo:
Et quos Alcathoi memorant a mœnibus ortos
Sedibus his profugum constituisse Larem.
A quibus adveniat Miletida sospes ad urbem,
Offensi quo me compulit ira Dei.
Hanc si contigerit, meritæ cadet agna Minervæ.
Non facit ad nostras hostia maior opes.
Vos quoque Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres,
Mite, precor, duplici numen adeste viæ.
Altera namque parat Symplegadas ire per artas,
Scindere Bistonias altera puppis aquas.
Vos facite, ut ventos, loca cum diversa petamus,
Illa suos habeat, nec minus illa suos.

Elegia XI.

Litera quæcumque est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc me, gelidi tremerem cum mense Decembris
Scribentem mediis Hadria vidit aquis:
Aut, postquam bimarem cursu superavimus Isthmon
Alteraque est nostræ sumta carina fugæ.
Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægæas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animique marisque
Fluctibus, ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio, sive huic insania nomen;
Omnis ab hac cura mens relevata mea est.
Sæpe ego nimbosis dubius iactabar ab Hædis:
Sæpe minax Steropes sidere pontus erat:
Fuscabatque diem custos Erymanthidos Ursæ,
Aut Hyadas sævis auxerat Auster aquis:
Sæpe maris pars intus erat; tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacumque manu.
Nunc quoque contenti stridunt Aquilone rudentes;
Inque modum tumuli concava surgit aqua.
Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
Exposcit votis, immemor artis, opem.
Quocumque adspicio, nihil est, nisi mortis imago:
Quam dubia timeo mente, timensque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipso;
Plus habet infesta terra timoris aqua.
Nam simul insidiis hominum pelagique laboro,
Et faciunt geminos ensis et unda metus.
Ille meo vereor ne speret sanguine prædam:
Hæc titulum nostræ mortis habere velit.
Barbara pars læva est, avidæ succincta rapinæ,
Quam cruor, et cædes, bellaque semper habent.
Cumque sit hibernis agitatum fluctibus æquor,
Pectora sunt ipso turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoscere, candide lector,
Si spe sunt, ut sunt, inferiora tua.

Non hæc in nostris, ut quondam, scribimus hortis:
  Nec consuete meum, lectule, corpus habes.
Iactor in indomito, brumali luce, profundo:
  Ipsaque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems, indignaturque, quod ausim
  Scribere, se rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem: sed eodem tempore, quæso,
  Ipse modum statuam carminis, illa sui.

Liber secundus

Quid mihi vobiscum est, infelix cura, libelli,
  Ingenio perii qui miser ipse meo?
Cur modo damnatas repeto, mea crimina, Musas?
  An semel est pœnam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent
  Omine non fausto femina virque, meo.
Carmina fecerunt, ut me moresque notaret
  Iam demum visa Cæsar ab Arte meos.
Deme mihi studium; vitæ quoque crimina demes:
  Acceptum refero versibus, esse nocens.
Hoc pretium curæ vigilatorumque laborum
  Cepimus: ingenio pœna reperta meo.
Si saperem, doctas odissem iure sorores,
  Numina cultori perniciosa suo.
At nunc (tanta meo comes est insania morbo)
  Saxa malum refero rursus ad ista pedem.
Scilicet et victus repetit gladiator arenam;
  Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
  Sic mihi res eadem vulnus opemque feret:
Musaque, quam movit, motam quoque leniet iram:
  Exorant magnos carmina sæpe Deos.
Ipse quoque Ausonias Cæsar matresque nurusque
  Carmina turrigeræ dicere iussit Opi.
Iusserat et Phœbo dici; quo tempore ludos
  Fecit, quos ætas adspicit una semel.
His precor exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,
  Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem iusta est, nec me meruisse negabo:
  Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses?
  Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.
Si, quoties homines peccant, sua fulmina mittat
  Iupiter; exiguo tempore inermis erit.
Hic ubi detonuit, strepituque exterruit orbem,
  Purum discussis æra reddit aquis.
Iure igitur genitorque Deûm rectorque vocatur:
  Iure capax mundus nil Iove maius habet.
Tu quoque, cum patriæ rector dicare, paterque,
  Utere more Dei nomen habentis idem.
Idque facis: nec te quisquam moderatius umquam
  Imperii potuit frena tenere sui.
Tu veniam parti superatæ sæpe dedisti,
  Non concessurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos et honoribus auctos
  Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
  Parsque simul templis utraque dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
  Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet.
Causa mea est melior: qui nec contraria dicor
  Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina iuro,
  Per te, præsentem conspicuumque Deum;
Hunc animum favisse tibi, vir maxime: meque,
  Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optavi peteres cœlestia sidera tarde;
  Parsque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia tura dedi pro te: cumque omnibus unus
  Ipse quoque adiuvi publica vota meis.
Quid referam libros illos quoque, crimine n
  Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice maius opus, quod adhuc sine fine reliq
  In non credendos corpora versa modos:
Invenies vestri præconia nominis illic:
  Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus maior fit gloria, neque,
  Ut maior fiat, crescere possit, habet.
Fama Iovi superest: tamen hunc sua facta refe
  Et se materiam carminis esse, iuvat:
Cumque Gigantei memorantur prælia belli;
  Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alii quanto decet ore, tuasque
  Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centu
  Sic capitur minimo turis honore Deus.
Ah ferus, et nobis nimium crudeliter hostis,
  Delicias legit qui tibi cunque meas!
[Carmina ne nostris sic te venerantia libris
  Iudicio possint candidiore legi.]
Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
  Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cum cœpit quassata domus subsidere; partes
  In proclinatas omne recumbit onus:
Cunctaque Fortuna rimam faciente dehiscunt,
  Ipsa suo quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quæsitum odium mihi carmi
  Debuit, est vultus turba secuta tuos.
At, memini, vitamque meam moresque prob
  Illo, quem dederas, prætereuntis equo.
[Quod si non prodest, et honesti gratia nulla
  Redditur, at nullum crimen adeptus eram]
Nec male commissa est nobis fortuna reoru
  Lisque decem decies inspicienda viris.
Res quoque privatas statui sine crimine iud
  Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui, si non extrema nocerent,
  Iudicio tutus non semel esse tuo.
Ultima me perdunt: imoque sub æquore mer
  Incolumem toties una procella ratem:
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva: sed o
  Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
  Cur imprudenti cognita culpa mihi?
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:
  Præda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet in Superis etiam fortuna luenda est;
  Nec veniam, læso numine, casus habet.
Illa namque die, qua me malus abstulit error,
  Parva quidem periit, sed sine labe, domus.
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut æ
  Clara, nec ullius nobilitate minor:
Et neque divitiis, nec paupertate notanda:
  Unde fit in neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel censu parva, vel
  Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium iuveniliter us
  Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Nasonem novit, et aud
  Non fastiditis adnumerare viris.
Corruit hæc igitur Musis accepta, sub uno,
  Sed non exiguo, crimine lapsa domus:
Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo l
  Ematuruerit Cæsaris ira, queat.
Cuius in eventu pœnæ clementia tanta est,
  Ut fuerit nostro lenior illa metu.
Vita data est, citraque necem tua constit
  O princeps, parce viribus usa tuis.

it, te non adimente, paternæ,
a parum muneris esset, opes.
damnasti facta senatus:
to iudice iussa fuga est.
tus verbis, ita principe dignum,
sas, ut decet, ipse tuas.
tum, quamvis immane minaxque,
enæ nomine lene fuit.
s, non exsul, dicor in illo:
unæ sunt data verba meæ.
nno gravior mentisque potenti
m tanto displicuisse viro.
um fieri placabile numen:
lsa candidus ire dies.
eis oneratam vitibus ulmum,
evo fulmine tacta Iovis.
e vetes; sperabimus: atque
ri, te prohibente, potest.
a subit, cum te, mitissime princeps;
spicio cum mea fata, cadit.
agitantibus æquora non est
es, continuusque furor;
lunt, intermissique silescunt,
s illos deposuisse suam;
untque mei, variantque timores;
ndi dantque negantque tui.
tur, qui dent tibi longa, dabuntque,
manum si modo nomen amant;
æ te tuta et secura parente est;
opulo, pars ego nuper eram;
emper factis animoque mereris,
tæ debitus Urbis amor.
sociales compleat annos,
nullo coniuge digna fuit.
t cælebs te vita deceret:
i posses esse maritus, erat.
t natus quoque sospes; et olim
gat hoc cum seniore senex:
nt, sidus iuvenile, nepotes,
ue sui facta parentis eant.
semper Victoria castris
se præstet, notaque signa petat:
Ducem solitis circumvolet alis:
tida laurea serta coma.
geris, cuius nunc corpore pugnas;
ui das grande, Deosque tuos;
præsens hanc respicis Urbem:
ul es, sævaque bella geris.
eat superato victor ab hoste;
tis fulgeat altus equis;
ulmenque tuum, fera tela, reconde,
misero cognita tela mihi!
triæ: nec nominis immemor huius
li spem mihi tolle tui.
edeam: quamvis maiora petitis
magnos sæpe dedisse Deos.
a si das, propiusque roganti,
ma magna levata mea.
or, medios proiectus in hostes:
n patria longius exsul abest.
s missus septemplicis Istri,
lido virginis axe premor.
hi, Metereaque turba, Getæque,
iis vix prohibentur aquis.
sa tibi sint graviore fugati,
li, quam mihi, terra data est.
il est, nisi tantum frigus et hostis,
ricto quæ coit unda gelu.
i pars est Romana sinistri:

Proxima Basternæ Sauromatæque tenent.
Hæc est Ausonio sub iure novissima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.
Unde precor supplex ut nos in tuta releges;
Ne sit cum patria pax quoque demta mihi:
Ne timeam gentes, quas non bene submovet Ister:
Neve tuus possim civis ab hoste capi.
Fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum,
Cæsaribus salvis, barbara vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen et error;
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam non sum tanti, ut renovem tua vulnera, Cæsar;
Quem nimio plus est indoluisse semel.
Altera pars superest, qua turpi crimine tactus
Arguor obscæni doctor adulterii.
Fas ergo est aliqua cœlestia pectora falli;
Et sunt notitia multa minora tua?
Utque Deos, cœlumque simul sublime, tuenti
Non vacat exiguis rebus adesse Iovi;
A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii, princeps, statione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Lusibus ut possis advertere numen ineptis,
Excutiasque oculis otia nostra tuis.
Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda:
Rhætica nunc præbent Thraciaque arma metum:
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque signa manu.
Nunc te prole tua iuvenem Germania sentit;
Bellaque pro magno Cæsare Cæsar obit.
Denique, ut in tanto, quantum non exstitit unquam
Corpore, pars nulla est quæ labet imperii;
Urbs quoque te et legum lassat tutela tuarum,
Et morum, similes quos cupis esse tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præstas;
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
Nunquam te nostros evoluisse iocos?
At si, quod mallem, vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non esse severæ
Scripta, nec a tanto Principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria iussis
Sunt ea, Romanas erudiuntque nurus.
Neve quibus scribam possis dubitare, libellus
Quatuor hos versus e tribus unus habet:
» Este procul, vittæ tenues, insigne pudoris;
Quæque tegis medios instita longa pedes:
Nil, nisi legitimum, concessaque furta, canemus;
Inque meo nullum carmine crimen erit.»
Ecquid ab hac omnes rigide submovimus Arte,
Quas stola contingi vittaque sumta vetat?
At matrona potest alienis artibus uti;
Quoque trahat, quamvis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcumque attigerit, si qua est studiosa sinistri,
Ad vitium mores instruet inde suos.
Sumserit Annales; (nihil est hirsutius illis)
Facta sit unde parens Ilia nempe leget.
Sumserit, Æneadum genitrix ubi prima; requiret,
Æneadum genitrix unde sit alma Venus.
Persequar inferius, modo si licet ordine ferri,
Posse nocere animis carminis omne genus.
[Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit;
Nil prodest, quod non lædere possit idem.]

Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
 Comparat, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
 Quæque iuvans monstrat, quæque sit herba nocens.
Et latro, et cautus præcingitur ense viator:
 Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur, innocuas ut agat, facundia, causas:
 Protegit hæc sontes, immeritosque premit.
Sic igitur carmen, recta si mente legatur,
 Constabit nulli posse nocere meum.
At quiddam vitii quicumque hinc concipit, errat·
 Et nimium scriptis abrogat ille meis.
Ut tamen hoc fatear: ludi quoque semina præbent
 Nequitiæ. Tolli tota theatra iube:
Peccandi causam quæ multis sæpe dederunt,
 Martia cum durum sternit arena solum.
Tollatur circus; non tuta licentia circi:
 Hic sedet ignoto iuncta puella viro.
Cum quædam spatientur in hac, ut amator eadem
 Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus est templis augustior? hæc quoque vitet,
 In culpam si qua est ingeniosa suam.
Cum steterit Iovis æde; Iovis succurret in æde,
 Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Iunonia templa subibit,
 Pellicibus multis hanc doluisse Deam.
Pallade conspecta, natum de crimine virgo
 Sustulerit quare, quæret, Erichthonium.
Venerit in magni templum, tua munera, Martis,
 Stat Venus Ultori iuncta viro ante fores.
Isidis æde sedens, cur hanc Saturnia, quæret,
 Egerit Ionio Bosporioque mari.
In Venere Anchises, in Luna Latmius heros,
 In Cerere Iasion, qui referatur, erit.
Omnia perversas possunt corrumpere mentes:
 Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
At procul ab scripta solis meretricibus Arte
 Submovet ingenuas pagina prima nurus.
Quæcumque irrumpit, quo non sinit ire sacerdos,
 Protinus hoc vetiti criminis acta rea est.
Nec tamen est facinus molles evolvere versus:
 Multa licet castæ non facienda legant.
Sæpe supercilii nudas matrona severi,
 Et Veneris stantes ad genus omne, videt.
Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
 Nec domino pœnæ res ea causa fuit.
At cur in nostra nimia est lascivia Musa?
 Curve meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum, manifestaque culpa, fatendum est:
 Pœnitet ingenii iudiciique mei.
Cur non, Argolicis potius quæ concidit armis
 Vexata est iterum carmine, Troia, meo?
Cur tacui Thebas, et mutua vulnera fratrum?
 Et septem portas, sub duce quamque suo?
Nec mihi materiam bellatrix Roma negabat:
 Et pius est, patriæ facta referre, labor.
Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæsar,
 Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque trahunt oculos radiantia lumina Solis,
 Traxissent animum sic tua facta meum.
Arguor immerito. Tenuis mihi campus aratur.
 Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, si qua
 Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsitan et dubitem, numeris levioribus aptus
 Sim satis; in parvos sufficiamque modos.
At si me iubeas domitos Iovis igne Gigantas
 Dicere; conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii est immania Cæsaris acta
 Condere, materia ne superetur opu
Et tamen ausus eram: sed detrectare
 Quodque nefas, damno viribus ess
Ad leve rursus opus, iuvenilia carmir
 Et falso movi pectus amore meum.
Non equidem vellem: sed me mea fat
 Inque meas pœnas ingeniosus eram
Hei mihi, quod didici! quod me docu
 Literaque est oculos ulla morata m
Hæc tibi me invisum lascivia fecit, o
 Quas ratus es vetitos sollicitasse t
Sed neque me nuptæ didicerunt furt
 Quodque parum novit, nemo doce
Sic ego delicias, et mollia carmina fe
 Strinxerit ut nomen fabula nulla
Nec quisquam est adeo media de pleb
 Ut dubius vitio sit pater ille meo.
Crede mihi, mores distant a carmine
 Vita verecunda est, Musa iocosa, m
Magnaque pars operum mendax et fic
 Plus sibi permisit compositore suo
Nec liber indicium est animi, sed hor
 Plurima mulcendis auribus apta fe
Accius esset atrox; conviva Terentiu
 Essent pugnaces, qui fera bella can
Denique composui teneros non solus
 Composito pœnas solus amore dedi
Quid, nisi cum multo Venerem conf
 Præcepit Lyrici Teia Musa senis?
Lesbia quid docuit Sappho, nisi ama
 Tuta tamen Sappho, tutus et ille f
Nec tibi, Battiade, nocuit, quod sæp
 Delicias versu fassus es ipse tuas.
Fabula iucundi nulla est sine amore
 Et solet hic pueris virginibusque
Ilias ipsa quid est, nisi turpis adulte
 Inter amatorem pugna virumque f
Quid prius est illi flamma Chryseid
 Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyssea est, nisi femina, p
 Dum vir abest, multis una petita
Quis, nisi Mæonides, Venerem Mar
 Narrat, in obscæno corpora prensa
Unde, nisi indicio magni sciremus I
 Hospitis igne duas incaluisse Dea
Omne genus scripti gravitate Trago
 Hæc quoque materiam semper am
Nam quid in Hippolyto, nisi cæcæ fl
 Nobilis est Canace fratris amore s
Quid? non Tantalides, agitante Cup
 Pisæam Phrygiis vexit eburnus e
Tingeret ut ferrum natorum sanguir
 Concitus a læso fecit amore dolor
Fecit amor subitas volucres, cum pel
 Quæque suum luget nunc quoque
Si non Aeropen frater sceleratus am
 Aversos Solis non legeremus equo
Impia nec tragicos tetigisset Scylla
 Ni patrium crinem desecuisset am
Qui legis Electran, et egentem ment
 Ægisthi crimen Tyndaridosque
Nam quid de tetrico referam domito
 Quem leto fallax hospita pæne ded
Quid loquar Hermionen? quid te, Sc
 Teque, Mycenæo Phœbas amata d
Quid Danaen, Danaesque nurum, m
 Hæmonaque, et noctes
Quid generum Peliæ? quid
 Iliacam tetigit qui r

que parens; huc Herculis uxor,
las, Iliadesque puer.
tragicos si persequar ignes;
piat nomina nuda liber.
deflexa Tragœdia risus,
eriti verba pudoris habet.
, mollem qui fecit Achillem,
fortia facta modis.
Milesia crimina secum:
es nec tamen urbe sua.
t corrumpi semina matrum,
e conditor historiæ.
t nuper Sybaritida, fugit;
bitus non tacuere suos.
rum monumentis mixta virorum,
Ducum publica facta patent.
antum defendar ab armis;
bet multa iocosa liber.
n cecinit gravis Ennius ore;
maximus, arte rudis;
s rapidi Lucretius ignis,
iplex vaticinatur opus;
ntata est sæpe Catullo
lsum Lesbia nomen erat:
multos vulgavit amores,
uum fassus adulterium est.
milisque licentia Calvi,
qui sua furta modis. (quos
icidæ, quid Memmî carmen, apud
nis, nominibusque pudor?
comes est, Cinnaque procacior An-
cî, parque Catonis opus. (ser:
, modo dissimulata Perillæ
legitur dicta Metella tuo.
cas Argo qui duxit in undas,
neris furta tacere suæ.
ensî, nec sunt minus improba Servî
dubitet nomina tanta sequi?
Sisenna: nec obfuit illi
s inseruisse iocos:
o celebrasse Lycorida Gallo,
mio non tenuisse mero.
lurum putat esse Tibullus;
quod neget illa viro.
demum docuisse fatetur;
rum nunc ait arte premi.
am dominæ signumve probaret;
minit se tetigisse manum.
itis sæpe est nutuque locutus,
usæ duxit in orbe notam:
s abeat de corpore livor,
ui solet ore, docet.
to nimium petit ille marito,
ervet; peccet ut illa minus.
cum solus obambulat ipse:
sas exscreet ante fores.
is furti præcepta: docetque
sint fallere ab arte viros.
fraudi; legiturque Tibullus,
m te principe notus erat.
landi præcepta Propertî:
nima nec tamen ille nota est.
quoniam præstantia candor
um dissimulare iubet.
r, ne, qua tot iere carinæ,
atis omnibus, una foret.
æ, quibus alea luditur, artes:
tros non leve crimen avos.
; quo possis plurima iactu
Fingere; damnosos effugiasve canes.
Tessera quot numeros habeat: distante vocato
Mittere quo deceat, quo dare missa modo.
Discolor ut recto grasse tur limite miles,
Cum medius gemino calculus hoste perit.
Ut mage velle sequi sciat, et revocare priorem;
Ne tuto fugiens incomitatus eat.
Parva sedet ternis instructa tabella lapillis;
In qua vicisse est, continuasse suos.
Quique alii lusus, neque enim nunc persequar omnes,
Perdere rem caram, tempora nostra, solent.
Ecce canit formas alius iactusque pilarum;
Hic artem nandi præcipit, ille trochi.
Composita est aliis fucandi cura coloris:
Hic epulis leges hospitioque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat:
Quæque docet liquido testa sit apta mero.
Talia fumosi luduntur mense Decembris;
Quæ damno nulli composuisse fuit.
His ego deceptus non tristia carmina feci;
Sed tristis nostros pœna secuta iocos.
Denique nec video de tot scribentibus unum,
Quem sua perdiderit Musa: repertus ego.
Quid si scripsissem mimos, obscæna iocantes,
Qui semper ficti crimen amoris habent?
In quibus adsidue cultus procedit adulter;
Verbaque dat stulto callida nupta viro.
Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
Spectat; et e magna parte senatus adest.
Nec satis incestis temerari vocibus aures:
Adsuescunt oculi multa pudenda pati.
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
Plauditur, et magno palma favore datur.
Quoque minus prodest scena est lucrosa poetæ:
Tantaque non parvo crimina Prætor emit.
Inspice ludorum sumtus, Auguste, tuorum:
Emta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectasti, spectandaque sæpe dedisti:
Maiestas adeo comis ubique tua est.
Luminibusque tuis, totus quibus utimur orbis,
Scenica vidisti lentus adulteria.
Scribere si fas est imitantes turpia mimos;
Materiæ minor est debita pœna meæ.
An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum;
Quodque libet, mimis scena licere dedit?
Et mea sunt populo saltata poemata sæpe:
Sæpe oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
Artifici fulgent corpora picta manu;
Sic, quæ concubitus varios Venerisque figuras
Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
Utque sedet vultu fassus Telamonius iram,
Inque oculis facinus barbara mater habet:
Sic madidos siccat digitis Venus uda capillos:
Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella sonant alii, telis instructa cruentis:
Parsque tui generis, pars tua facta canunt.
Invida me spatio Natura coercuit arcto,
Ingenio vires exiguasque dedit.
Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor
Contulit in Tyrios arma virumque toros:
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quam non legitimo fœdere iunctus amor.
Phyllidis hic idem, tenerosque Amaryllidis ignes,
Bucolicis iuvenis luserat ante modis.
Nos quoque iampridem scripto peccavimus uno:
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram, cum te delicta notantem
Præterii toties iure quietus eques.

Ergo, quæ inveni mihi non nocitura putavi
 Scripta parum prudens, nunc nocuere seni?
Sera redundavit veteris vindicta libelli;
 Distat et a meriti tempore pœna sui.
Ne tamen omne meum credas opus esse remissum;
 Sæpe dedi nostræ grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos;
 Cumque suo finem mense volumen habet:
Idque tuo nuper scriptum sub nomine, Cæsar,
 Et tibi sacratum sors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis:
 Quæque gravis debet verba cothurnus habet:
Dictaque sunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
 Defuit, in facies corpora versa novas.
Atque utinam revoces animum paulisper ab ira,
 Et vacuo iubeas hinc tibi pauca legi!
Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi,
 In tua deduxi tempora, Cæsar, opus:
Adspicias, quantum dederis mihi pectoris ipse,
 Quoque favore animi teque tuosque canam.
Non ego mordaci destrinxi carmine quemquam,
 Nec meus ullius crimina versus habet.
Candidus a salibus suffusis felle refugi;
 Nulla venenato litera mixta ioco est.
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
 Quem mea Calliope læserit, unus ego.
Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
 Auguror, at multos indoluisse malis.
Nec mihi credibile est quemquam insultasse iacenti;
 Gratia candori si qua relata meo est.
His precor atque aliis possint tua numina flecti,
 O pater, o patriæ cura salusque tuæ.
Non ut in Ausoniam redeam, nisi forsitan olim,
 Cum longo pœnæ tempore victus eris.
Tutius exsilium, paulloque quietius, oro,
 Ut par delicto sit mea pœna suo.

Liber tertius Elegia I.

Missus in hanc venio timidi liber exsulis urbem;
 Da placidam fesso, lector amice, manum:
Neve reformida, ne sim tibi forte pudori;
 Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
 Infelix ullis dissimulare iocis.
Id quoque, quod viridi quondam male lusit in ævo,
 Heu nimium sero damnat et odit opus.
Inspice quid portem: nihil hic nisi triste videbis;
 Carmine temporibus conveniente suis.
Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
 Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque sum cedro flavus, nec pumice levis;
 Erubui domino cultior esse meo.
Litera suffusas quod habet, maculosa lituras,
 Læsit opus lacrymis ipse poeta suum.
Si qua videbuntur casu non dicta latine,
 In qua scribebat, barbara terra fuit.
Dicite, lectores, si non grave, qua sit eundum;
 Quasque petam sedes hospes in Urbe liber.
Hæc ubi sum lingua furtim titubante locutus;
 Qui mihi monstraret, vix fuit unus, iter.
Dî tibi dent, nostro quod non tribuere parenti,
 Molliter in patria vivere posse tua.
Duc age: namque sequor, quamvis terraque marique
 Longinquo referam lassus ab orbe pedem.
Paruit; et ducens, Hæc sunt Fora Cæsaris, inquit:
 Hæc est a Sacris quæ via nomen habet.
Hic locus est Vestæ, qui Pallada servat et ignem.
 Hic fuit antiqui regia parva Numæ.
Inde petens dextram, porta est, ait, ista Palatî:
 Hic Stator: hoc primum condita Roma loco
Singula dum miror, video fulgentibus armis
 Conspicuos postes, tectaque digna Deo.
An Iovis hæc, dixi, domus est? quod ut esse puta
 Augurium menti quernа corona dabat.
Cuius ut accepi dominum, Non fallimur, inquam
 Et magni verum est hanc Iovis esse domum.
Cur tamen adposita velatur ianua lauro;
 Cingit et augustas arbor opaca fores?
Num quia perpetuos meruit domus una triump
 An, quia Leucadio semper amata Deo?
Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?
 Quam tribuit terris, pacis an ista nota est?
Utque viret semper laurus, nec fronde caduca
 Carpitur, æternum sic habet illa decus?
Causaque subpositæ scripto testata coronæ,
 Servatos cives indicat huius ope.
Adiice servatis unum, pater optime, civem,
 Qui procul extremo pulsus in orbe iacet.
In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
 Non facinus causam, sed suus error habet.
Me miserum, vereorque locum, vereorque pote
 Et quatitur trepido litera nostra metu.
Adspicis exsangui chartam pallere colore?
 Adspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocumque, precor, nostro placata parenti
 Isdem sub dominis adspiciare domus.
Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
 Ducor ad intonsi candida templa Dei.
Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
 Belides, et stricto barbarus ense pater:
Quæque viri docto veteres cepere novique
 Pectore, lecturis inspicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
 Quos suus optaret non genuisse parens.
Quærentem frustra custos me, sedibus illis
 Præpositus, sancto iussit abire loco.
Altera templa peto, vicino iuncta theatro;
 Hæc quoque erant pedibus non adeunda me
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
 Atria Libertas tangere passa sua est.
In genus auctoris miseri fortuna redundat;
 Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.
Forsitan et nobis olim minus asper, et illi
 Evictus longo tempore Cæsar erit. [gu
Dî, precor, atque adeo, neque enim mihi tu
 Cæsar, ades voto, maxime Dive, meo.
Interea, statio quoniam mihi publica clausa e
 Privato liceat delituisse loco.
Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsæ
 Sumite plebeiæ carmina nostra manus.

Elegia II.

Ergo erat in fatis Scythiam quoque visere no
 Quæque Lycaonio terra sub axe iacet?
Nec vos, Pierides, nec stirps Latoia, vestro
 Docta sacerdoti turba tulistis opem?
Nec mihi, quod lusi vero sine crimine, prodest,
 Quodque magis vita Musa iocosa mea est?
Plurima sed pelago terraque pericula passum
 Ustus ab adsiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, securaque in otia natus,
 Mollis et impatiens
Ultima nunc patior;
 Perdere, diversæ ne
Suffecitque malis animus;
 Accepit vires, vixque f
Dum tamen et ventis dub
 Fallebat curas æg

st, et opus requievit eundi,
llus est mihi tacta meæ;
libet, nec nostro parcior imber
verna quam nive manat aqua.
ue subit, desideriumque locorum,
t amissa restat in Urbe mei.
d nostri toties pulsata sepulcri
nullo tempore aperta fuit!
idios fugi, totiesque minata
lix nulla procella caput?
ior nimium constanter iniquos,
ræ quos Deus unus habet;
precor, cessantia fata; meique
usas esse vetate fores.

Elegia III.

su miraris, epistola quare
gitis scripta sit: æger eram.
mis ignoti partibus orbis,
meæ pæne salutis eram.
c animi dira regione iacenti
matas esse Getasque putes?
timur, nec aquis adsuevimus istis;
escio quo non placet ipsa modo.
ta satis: non hic cibus utilis ægro:
ollinea qui levet arte malum:
r, non qui labentia tarde
rrando fallat, amicus adest.
emis iaceo populisque locisque;
'ecto nunc mihi, quidquid abest.
beant, vincis tamen omnia, coniux,
ostro pectore parte tenes.
ntem: te vox mea nominat unam:
sine te nox mihi, nulla dies.
c me dicunt aliena locutum,
enti nomen in ore tuum.
suppresso lingua palato;
to restituenda mero;
liquis dominam venisse, resurgam:
nobis causa vigoris erit.
vitæ dubius: tu forsitan illic
ostri nescia tempus agis?
rmo: liquet, o carissima, nobis,
sine me non nisi triste tibi.
evit mea sors, quos debuit, annos,
endi tam cito finis adest;
, o magni, perituro parcere, Divi,
atria contumularer humo!
ortis tempus dilata fuisset,
isset mors properata fugam.
otui nuper bene reddere lucem:
ciderem, nunc mihi vita data est.
notis igitur moriemur in oris,
tristia fata loco?
eto languescent corpora lecto?
nec me qui fleat, ullus erit?
crymis in nostra cadentibus ora
nimæ tempora parva meæ?
dabo? nec, cum clamore supremo,
ulos condet amica manus?
ibus caput hoc, sine honore sepulcri,
m barbara terra teget?
lieris, tota turbabere mente,
vida pectora fida manu?
frustra tendens tua brachia partes,
iseri nomen inane viri?
cerare genas; nec scinde capillos.
ne primum, lux mea, raptus ero.
misi, tum me periisse putato;
Et prior et gravior mors fuit illa mihi.
Nunc, si forte potes, sed non potes, optima coniux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quam potes, extenua forti mala corde ferendo,
Ad quæ iampridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ,
Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos!
Nam, si morte carens, vacuam volat altus in auram
Spiritus, et Samii sunt rata dicta senis;
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras,
Perque feros manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parva referantur in urna:
Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
Nec vetat hoc quisquam: fratrem Thebana peremtum
Supposuit tumulo, Rege vetante, soror.
Atque ea cum foliis et amomi pulvere misce;
Inque suburbano condita pone solo.
Quosque legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego qui iaceo, tenerorum lusor amorum,
Ingenio perii Naso poeta meo.
At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,
Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in titulo est. Etenim maiora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
Nomen, et auctori tempora longa suo.
Tu tamen exstincto feralia munera ferto;
Deque tuis lacrymis humida serta dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis,
Sentiet officium mœsta favilla pium.
Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo
Dictandi vires, siccaque lingua, negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

Elegia IV.

O mihi care quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuere meæ;
Usibus edocto si quidquam credis amico,
Vive tibi, et longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita:
Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quamquam soli possunt prodesse potentes;
Non prosit potius, si quis obesse potest.
Effugit hibernas demissa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela timoris habent.
Adspicis, ut summa cortex levis innatet unda,
Cum grave nexa simul retia mergat onus.
Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
In qua debueram forsitan urbe forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano, vix hoc tamen evenit ipsum,
Sic cadit, ut tacta surgere possit humo:
At miser Elpenor, tecto delapsus ab alto,
Occurrit Regi debilis umbra suo.
Quid fuit ut tutas agitarit Dædalus alas;
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quod hic alte, demissius ille volabat:
Nam pennas ambo non habuere suas?
Crede mihi; bene qui latuit, bene vixit: et intra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbus, si filius eius
Stultus Achilleos non adamasset equos:
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Cepisset genitor si Phaethonta Merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper
Propositique memor contrahe ve

Nam pede inoffenso spatium decurrere vitæ
Dignus es, et fato candidiore frui.
Quæ pro te ut voveam miti pietate mereris;
Hæsuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo:
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes;
Tempore quas uno, fidaque verba, bibi.
Nunc quoque submotum studio defendis amicum;
Et mala, vix ulla parte levanda, levas.
Vive sine invidia; mollesque inglorius annos
Exige: amicitias et tibi iunge pares.
Nasonisque tui, quod adhuc non exsulat unum,
Nomen ama. Scythicus cætera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos Ursæ
Me tenet, adstricto terra perusta gelu.
Bosporos et Tanais superant, Scythicæque paludes,
Vixque satis noti nomina pauca loci.
Ulterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quam vicina est ultima terra mihi!
At longe patria est, longe carissima coniux;
Quidquid et hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt, ut quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errant domus, urbs, et forma locorum;
Succeduntque suis singula facta locis.
Coniugis ante oculos, sicut præsentis, imago est:
Illa meos casus ingravat, illa levat.
Ingravat hoc, quod abest; levat hoc, quod præstat amorem:
Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis amici;
Dicere quos cupio nomine quemque suo:
Sed timor officium cautus compescit; et ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis; gratique erat instar honoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps, intra mea pectora quemque
Adloquar, et nulli causa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet. Occulte si quis amavit, amet.
[Scite tamen, quamvis longa regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.]
Et, quam quisque potest, aliqua mala nostra levate:
Fidam proiecto neve negate manum.
Prospera sic vobis maneat Fortuna: nec unquam
Contacti simili sorte rogetis opem.

ELEGIA V.

Usus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre posses dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses;
Nave mea vento forsan eunte suo.
Ut cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,
Versaque amicitiæ terga dedere meæ;
Ausus es igne Iovis percussum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,
Quod veterum misero vix duo tresve mihi.
Vidi ego confusos vultus, visosque notavi;
Osque madens fletu, pallidiusque meo:
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes;
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi:
Brachiaque accepi mœsto pendentia collo,
Et singultatis oscula mixta sonis.
Sum quoque, Chare, tuis defensus viribus absens:
Scis Charum veri nominis esse loco.
Multaque præterea manifesti signa favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi, posse tuos, tribuant, defendere semper,
Quos in materia prosperiore feres.
Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,
Quod te credibile est quærere, quæris, agam:
Spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli,
Tristia leniri numine posse Dei.
Seu temere exspecto, sive id contingere fas est;
Tu mihi, quod cupio, fas, precor, esse proba.
Quæque tibi linguæ est facundia, confer in illud,
Ut doceas votum posse valere meum.
Quo quis enim maior, magis est placabilis i[illegible]
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse le[illegible]
Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.
At lupus, et turpes instant morientibus ur[illegible]
Et quæcumque minor nobilitate fera est.
Maius apud Troiam forti quid habemus Ach[illegible]
Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Porus [illegible]
Præclarique docent funeris exsequiæ.
Neve hominum referam flexas ad mitius i[illegible]
Iunonis gener est, qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salute[illegible]
Cum pœnæ non sit causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessum dare cuncta, p[illegible]
Cæsareum caput est, quod caput orbis e[illegible]
Non aliquid dixi, violentaque lingua lo[illegible]
Lapsaque sunt nimio verba profana [illegible]
Inscia quod crimen viderunt lumina, p[illegible]
Peccatumque oculos est habuisse meum.
Non equidem totam possum defendere cu[illegible]
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum ut molliat i[illegible]
Mutati pœnam conditione loci.
Hunc utinam nitidi Solis prænuntius ort[illegible]
Adferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

Fœdus amicitiæ nec vis, carissime, nostræ,
Nec, si forte velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
Nec tibi me tota iunctior Urbe fuit.
Isque erat usque adeo populo testatus, ut e[illegible]
Pæne magis quam tu, quamque ego, notus [illegible]
Quique erat in caris animi tibi candor amici[illegible]
Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conscius essem;
Pectoribusque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam secreti quidquid h[illegible]
Excepto quod me perdidit, unus eras.
Id quoque si scisses, salvo fruerere sodali,
Consilioque forem sospes, amice, tuo.
[Sed mea me in pœnam nimirum fata tra[illegible]
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.]
Sive malum potui tamen hoc vitare cav[illegible]
Seu ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen, o nobis usu iunctissime longo,
Pars desiderii maxima pæne mei,
Sis memor; et, si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo.
Numinis ut læsi fiat mansuetior ira;
Mutatoque minor sit mea pœna loco.
Idque ita, si nullum scelus est in pectore [illegible]
Principiumque mei criminis error habet.
Nec leve, nec tutum est, quo sint mea, dic[illegible]
Lumina funesti conscia facta mali.
Mensque reformidat, veluti sua vulnera, [illegible]
Illud: et admonitu fit novus ipse dolor.
Et quæcumque adeo possunt adferre pu[illegible]
Illa tegi cæca condita nocte decet.

rram, nisi me peccasse; sed illo
cato nulla petita mihi:
: meum crimen debere vocari;
facto reddere vera velis.
a sunt; alium, quo longius absim,
urbana hæc sit mihi terra, locum.

Elegia VII.

m, subito perarata, Perillam
nonis fida ministra mei.
enies dulci cum matre sedentem,
ibros Pieridasque suas.
t, cum te scierit venisse, relinquet:
uid venias, quidve, requiret, agam.
es; sed sic, ut vivere nolim;
m longa nostra levata mora:
lusas, quamvis nocuere, reverti;
alternos cogere verba pedes.
c, studiis communibus ecquid inhæres,
on patrio carmina more canis?
fatis mores natura pudicos,
es ingeniumque dedit.
idas deduxi primus ad undas,
cundæ vena periret aquæ:
pexi teneris in virginis annis:
t, venæ duxque comesque fui.
nent ignes tibi pectoris idem,
vates Lesbia vincet opus.
: te mea nunc fortuna retardet;
os casus sit tibi pectus iners.
ua sæpe mihi, tibi nostra legebam:
dex, sæpe magister eram.
ebam factis modo versibus aures,
saras, causa ruboris eram.
nplo, quia me læsere libelli,
sis pœnæ fata secuta meæ.
, metum: tantummodo femina non sit
scriptis discat amare tuis.
remove, doctissima, causas,
s artes et tua sacra redi.
cies longis vitiabitur annis:
antiqua fronte senilis erit.
anum formæ damnosa senectus,
tum passu non faciente venit.
tis dicet: Fuit hæc formosa; dolebis:
m mendax esse querere tuum.
s modicæ, cum sis dignissima magnis:
mmensis censibus esse pares.
l cuicumque libet Fortuna, rapitque:
ubito, qui modo Crœsus erat.
referam? nil non mortale tenemus,
ceptis ingeniique bonis.
patria caream, vobisque, domoque,
sint, adimi quæ potuere, mihi;
n ipse meo comitorque fruorque:
oc potuit iuris habere nihil.
c sævo vitam mihi finiat ense;
exstincto fama superstes erit.
victrix omnem de montibus orbem
domitum Martia Roma, legar.
uam studii maneat felicior usus,
turos, qua potes, usque rogos.

Elegia VIII.

iptolemi cuperem conscendere currus,
notam qui rude semen humum;
deæ vellem frænare dracones,
it fugiens arce, Corinthe, tua:
tandas optarem sumere pennas,
Sive tuas, Perseu; Dedale, sive tuas.
Ut, tenera nostris cedente volatibus aura,
Adspicerem patriæ dulce repente solum:
Desertæque domus vultum, memoresque sodales,
Caraque præcipue coniugis ora meæ.
Stulte, quid o frustra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tibi, fertque, feretque, dies?
Si semel optandum est, Augustum numen adora,
Et quem sensisti, rite precare Deum.
Ille tibi pennasque potest currusque volucres
Tradere. Det reditum; protinus ales eris.
Si precer hæc, neque enim possim maiora precari,
Ne mea sint timeo vota modesta parum.
Forsitan hoc olim, cum se satiaverit ira,
Tum quoque sollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me iubeat quolibet ire locis.
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ;
Et mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis;
Sive mei causa est in regione mali:
Ut tetigi Pontum, vexant insomnia: vixque
Ossa tegit macies; nec iuvat ora cibus.
Quique per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ nova læsit hyems;
Is mea membra tenet: nec viribus adlevor ullis,
Et nunquam queruli causa doloris abest.
Nec melius valeo, quam corpore, mente; sed ægra est
Utraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret, et ante oculos, veluti spectabile corpus,
Adstat Fortunæ forma legenda meæ. (numque,
Cumque locum, moresque hominum, cultusque, so-
Cernimus; et quid sim, quid fuerimque subit;
Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris ira,
Quod non offensas vindicet ense suas.
At quoniam semel est odio civiliter usus,
Mutato levior sit fuga nostra loco.

Elegia IX.

Hic quoque sunt igitur Graiæ (quis crederet?) urbes,
Inter inhumanæ nomina barbariæ.
Huc quoque Mileto missi venere coloni,
Inque Getis Graias constituere domos.
Sed vetus huic nomen, positaque antiquius urbe,
Constat ab Absyrti cæde fuisse, loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas,
Impia desertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos adplicuisse vadis.
Quem procul ut vidit tumulo speculator ab alto;
Hospes, ait, nosco, Colchide, vela, venit.
Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis,
Dum sequitur celeres anchora tracta manus;
Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa atque ausura multa nefanda manu.
Et, quamquam superest ingens audacia menti,
Pallor in attonito virginis ore sedet.
Ergo ubi prospexit venientia vela; Tenemur,
Et pater est aliqua fraude morandus, ait.
Dum, quid agat, quærit, dum versat in omnia vultus;
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cuius ut oblata est præsentia, Vincimus, inquit.
Hic mihi morte sua causa salutis erit.
Protinus ignari, nec quidquam tale timentis,
Innocuum rigido perforat ense latus;
Atque ita divellit, divulsaque membra per agros
Dissipat, in multis invenienda locis.
Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
Pallentesque manus, sanguineumqu

…de inoffenso spatium decurrere vitæ
…gnus es, et fato candidiore frui.
Quæ pro te ut voveam miti pietate mereris;
Hæsuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo:
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes;
Tempore quas uno, fidaque verba, bibi.
Nunc quoque submotum studio defendis amicum;
Et mala, vix ulla parte levanda, levas.
Vive sine invidia; mollesque inglorius annos
Exige: amicitias et tibi iunge pares.
Nasonisque tui, quod adhuc non exsulat unum,
Nomen ama. Scythicus cætera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos Ursæ
Me tenet, adstricto terra perusta gelu.
Bosporos et Tanais superant, Scythicæque paludes,
Vixque satis noti nomina pauca loci.
Ulterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quam vicina est ultima terra mihi!
At longe patria est, longe carissima coniux;
Quidquid et hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt, ut quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errant domus, urbs, et forma locorum;
Succeduntque suis singula facta locis.
Coniugis ante oculos, sicut præsentis, imago est:
Illa meos casus ingravat, illa levat.
Ingravat hoc, quod abest; levat hoc, quod præstat amorem:
Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis amici;
Dicere quos cupio nomine quemque suo:
Sed timor officium cautus compescit; et ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis; gratique erat instar honoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps, intra mea pectora quemque
Adloquar, et nulli causa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet. Occulte si quis amavit, amet.
[Scite tamen, quamvis longa regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.]
Et, quam quisque potest, aliqua mala nostra levate:
Fidam proiecto neve negate manum.
Prospera sic vobis maneat Fortuna: nec unquam
Contacti simili sorte rogetis opem.

ELEGIA V.

Usus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre posses dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses;
Nave mea vento forsan eunte suo.
Ut cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,
Versaque amicitiæ terga dedere meæ;
Ausus es igne Iovis percussum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,
Quod veterum misero vix duo tresve mihi.
Vidi ego confusos vultus, visosque notavi;
Osque madens fletu, pallidiusque meo:
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes;
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi:
Brachiaque accepi mœsto pendentia collo,
Et singultatis oscula mixta sonis.
Sum quoque, Chare, tuis defensus viribus absens:
Scis Charum veri nominis esse loco.
Multaque præterea manifesti signa favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi, posse tuos, tribuant, defendere semper,
Quos in materia prosperiore iuves.
Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,
Quod te credibile est quærere, quæris, agam?
Spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli,
Tristia leniri numina posse Dei.
Seu temere exspecto, sive id contingere fas est;
Tu mihi, quod cupio, fas, precor, esse proba.
Quæque tibi linguæ est facundia, confer in illud,
Ut doceas votum posse valere meum.
Quo quis enim maior, magis est placabilis iræ;
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.
At lupus, et turpes instant morientibus ursi;
Et quæcumque minor nobilitate fera est.
Maius apud Troiam forti quid habemus Achille?
Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Porus,
Præclarique docent funeris exsequiæ.
Neve hominum referam flexas ad mitius iras;
Iunonis gener est, qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,
Cum pœnæ non sit causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessum dare cuncta, petitum
Cæsareum caput est, quod caput orbis erat:
Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est;
Lapsaque sunt nimio verba profana mero.
Inscia quod crimen viderunt lumina, plector:
Peccatumque oculos est habuisse meum.
Non equidem totam possum defendere culpam:
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum ut molliat ipse
Mutati pœnam conditione loci.
Hunc utinam nitidi Solis prænuntius ortum
Adferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

Fœdus amicitiæ nec vis, carissime, nostræ,
Nec, si forte velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
Nec tibi me tota iunctior Urbe fuit.
Isque erat usque adeo populo testatus, ut esset
Pæne magis quam tu, quamque ego, notus amor.
Quique erat in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conscius essem;
Pectoribusque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam secreti quidquid habebam,
Excepto quod me perdidit, unus eras.
Id quoque si scisses, salvo fruerere sodali,
Consilioque forem sospes, amice, tuo.
[Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.]
Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo;
Seu ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen, o nobis usu iunctissime longo,
Pars desiderii maxima pæne mei,
Sis memor; et, si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo.
Numinis ut læsi fiat mansuetior ira;
Mutatoque minor sit mea pœna loco.
Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro,
Principiumque mei criminis error habet.
Nec leve, nec tutum est, quo sint
Lumina funesti conscia facta
Mensque reformidat, veluti
Illud: et admonitu fit nov
Et quæcumque adeo possunt
Illa tegi cæca condita noct

ram, nisi me peccasse; sed illo
cato nulla petita mihi:
e meum crimen debere vocari;
facto reddere vera velis.
a sunt; alium, quo longius absim,
urbana hæc sit mihi terra, locum.

Elegia VII.

m, subito perarata, Perillam
nonis fida ministra mei.
enies dulci cum matre sedentem,
ibros Pieridasque suas.
t, cum te scierit venisse, relinquet:
uid venias, quidve, requiret, agam.
es; sed sic, ut vivere nolim;
m longa nostra levata mora:
Musas, quamvis nocuere, reverti;
alternos cogere verba pedes.
c, studiis communibus ecquid inhæres,
on patrio carmina more canis?
fatis mores natura pudicos,
tes ingeniumque dedit.
idas deduxi primus ad undas,
cundæ vena periret aquæ:
pexi teneris in virginis annis:
t, venæ duxque comesque fui.
nent ignes tibi pectoris idem,
vates Lesbia vincet opus.
te mea nunc fortuna retardet;
os casus sit tibi pectus iners.
ua sæpe mihi, tibi nostra legebam:
dex, sæpe magister eram.
ebam factis modo versibus aures,
saras, causa ruboris eram.
nplo, quia me læsere libelli,
sis pœnæ fata secuta meæ.
, metum: tantummodo femina non sit
scriptis discat amare tuis.
remove, doctissima, causas,
s artes et tua sacra redi.
cies longis vitiabitur annis:
antiqua fronte senilis erit.
anum formæ damnosa senectus,
tum passu non faciente venit.
uis dicet: Fuit hæc formosa; dolebis:
m mendax esse querere tuum.
s modicæ, cum sis dignissima magnis:
mmensis censibus esse pares.
l cuicumque libet Fortuna, rapitque:
subito, qui modo Crœsus erat.
referam? nil non mortale tenemus,
ceptis ingeniique bonis.
patria caream, vobisque, domoque,
int, adimi quæ potuere, mihi;
n ipse meo comitorque fruorque:
oc potuit iuris habere nihil.
c sævo vitam mihi finiat ense;
exstincto fama superstes erit.
victrix omnem de montibus orbem
domitum Martia Roma, legar.
uam studii maneat felicior usus,
turos, qua potes, usque rogos.

Elegia VIII.

iptolemi cuperem conscendere currus,
notam qui rude semen humum;
deæ vellem frænare dracones,
it fugiens arce, Corinthe, tua:
tandas optarem sumere pennas,
Sive tuas, Perseu; Dedale, sive tuas.
Ut, tenera nostris cedente volatibus aura,
Adspicerem patriæ dulce repente solum:
Desertæque domus vultum, memoresque sodales,
Caraque præcipue coniugis ora meæ.
Stulte, quid o frustra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tibi, fertque, feretque, dies?
Si semel optandum est, Augustum numen adora,
Et quem sensisti, rite precare Deum.
Ille tibi pennasque potest currusque volucres
Tradere. Det reditum; protinus ales eris.
Si precer hæc, neque enim possim maiora precari,
Ne mea sint timeo vota modesta parum.
Forsitan hoc olim, cum se satiaverit ira,
Tum quoque sollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me iubeat quolibet ire locis.
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ;
Et mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis;
Sive mei causa est in regione mali:
Ut tetigi Pontum, vexant insomnia: vixque
Ossa tegit macies; nec iuvat ora cibus.
Quique per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ nova læsit hyems;
Is mea membra tenet: nec viribus adlevor ullis,
Et nunquam queruli causa doloris abest.
Nec melius valeo, quam corpore, mente; sed ægra est
Utraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret, et ante oculos, veluti spectabile corpus,
Adstat Fortunæ forma legenda meæ. (numque,
Cumque locum, moresque hominum, cultusque, so-
Cernimus; et quid sim, quid fuerimque subit;
Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris ira,
Quod non offensas vindicet ense suas.
At quoniam semel est odio civiliter usus,
Mutato levior sit fuga nostra loco.

Elegia IX.

Hic quoque sunt igitur Graiæ (quis crederet?) urbes,
Inter inhumanæ nomina barbariæ.
Huc quoque Mileto missi venere coloni,
Inque Getis Graias constituere domos.
Sed vetus huic nomen, positaque antiquius urbe,
Constat ab Absyrti cæde fuisse, loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas,
Impia desertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos adplicuisse vadis.
Quem procul ut vidit tumulo speculator ab alto;
Hospes, ait, nosco, Colchide, vela, venit.
Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis,
Dum sequitur celeres anchora tracta manus;
Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa atque ausura multa nefanda manu.
Et, quamquam superest ingens audacia menti,
Pallor in attonito virginis ore sedet.
Ergo ubi prospexit venientia vela; Tenemur,
Et pater est aliqua fraude morandus, ait.
Dum, quid agat, quærit, dum versat in omnia vultus;
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cuius ut oblata est præsentia, Vincimus, inquit.
Hic mihi morte sua causa salutis erit.
Protinus ignari, nec quidquam tale timentis,
Innocuum rigido perforat ense latus;
Atque ita divellit, divulsaque membra per agros
Dissipat, in multis invenienda locis.
Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
Pallentesque manus, sanguineumque caput:

Ut genitor luctuque novo tardetur, et artus
  Dum legit exstinctos, triste moretur iter.
Inde Tomis dictus locus hic; quia fertur in illo
  Membra soror fratris consecuisse sui.

ELEGIA X.

Si quis adhuc istic meminit Nasonis ademti,
  Et superest sine me nomen in Urbe meum;
Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor
  Me sciat in media vivere barbarie.
Sauromatæ cingunt, fera gens, Bessique, Getæque:
  Quam non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro:
  Ille suis liquidus bella repellit aquis.
At cum tristis hyems squallentia protulit ora,
  Terraque marmoreo candida facta gelu est:
[Dum patet et Boreas et nix iniecta sub Arcto;
  Tum liquet has gentes axe tremente premi.]
Nix iacet: et iactam nec Sol pluviæve resolvunt:
  Indurat Boreas, perpetuamque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
  Et solet in multis bima manere locis.
Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
  Æquet humo turres, tectaque rapta ferat.
Pellibus, et sutis arcent male frigora braccis;
  Oraque de toto corpore sola patent.
Sæpe sonant moti glacie pendente capilli,
  Et nitent inducto candida barba gelu:
Nudaque consistunt, formam servantia testæ,
  Vina: nec hausta meri, sed data frusta bibunt.
Quid loquar, ut vincti concrescant frigore rivi,
  Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipse, papyrifero qui non angustior amne,
  Miscetur vasto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus, Ister
  Congelat, et tectis in mare serpit aquis.
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur: et undas
  Frigore concretas ungula pulsat equi.
Perque novos pontes, subter labentibus undis
  Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.
Vix equidem credar: sed cum sint præmia falsi
  Nulla, ratam testis debet habere fidem.
Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
  Lubricaque immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est: durum calcavimus æquor:
  Undaque non udo sub pede summa fuit.
Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset,
  Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque se pandi possunt delphines in auras
  Tollere: conantes dura coercet hyems;
Et quamvis Boreas iactatis insonet alis,
  Fluctus in obsesso gurgite nullus erit.
Inclusæque gelu stabunt, ut marmore, puppes:
  Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces hærere ligatos:
  Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas,
  Sive redundatas flumine cogit aquas;
Protinus, æquato siccis Aquilonibus Istro,
  Invehitur celeri barbarus hostis equo:
Hostis equo pollens, longeque volante sagitta,
  Vicinam late depopulatur humum.
Diffugiunt alii; nullisque tuentibus agros,
  Incustoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes parvæ, pecus, et stridentia plaustra;
  Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
  Respiciens frustra rura Laremque suum.
Pars cadit hamatis misere confixa sagittis:
  Nam volucri ferro tinctile virus ine
Quæ nequeunt secum ferre aut abduce
  Et cremat insontes hostica flamma
Tum quoque, cum pax est, trepidant fo
  Nec quisquam presso vomere sulcat
Aut videt, aut metuit locus hic, quem
  Cessat iners rigido terra relicta situ
Non hic pampinea dulcis latet uva sub
  Nec cumulant altos fervida musta l
Poma negat regio: nec haberet Aconti
  Scriberet hic dominæ verba legend
Adspiceres nudos sine fronde, sine arb
  Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo, tam late pateat cum maximus o
  Hæc est in pœnam terra reperta m

ELEGIA XI.

Si quis es, insultes qui casibus, impro
  Meque reum, demto fine, cruentus
Natus es e scopulis, nutritus lacte feri
  Et dicam silices pectus habere tuum
Quis gradus ulterior, quo se tua porri
  Restat? quidve meis cernis abesse m
Barbara me tellus, et inhospita litora
  Cumque suo Borea Mænalis ursa vi
Nulla mihi cum gente fera commerci
  Omnia solliciti sunt loca plena met
Utque fugax avidis cervus deprensus
  Cinctave montanis ut pavet agna lu
Sic ego, belligeris a gentibus undique
  Terreor, hoste meum pæne prement
Utque sit exiguum pœnæ, quod coniu
  Quod patria careo, pignoribusque n
Ut mala nulla feram, nisi nudam Cæ
  Nuda parum nobis Cæsaris ira mali
Et tamen est aliquis, qui vulnera cru
  Solvat et in mores ora diserta meos
In causa facili cuivis licet esse diserto
  Et minimæ vires frangere quassa v
Subruere est arces et stantia mœnia vi
  Quamlibet ignavi præcipitata ruun
Non sum ego quod fueram. Quid inane
  Quid cinerem saxis bustaque nostra
Hector erat, tunc cum bello certabat;
  Vinctus ad Hæmonios non erat Hec
Me quoque, quem noras olim, non esse
  Ex illo superant hæc simulacra viro
Quid simulacra, ferox, dictis incessis
  Parce, precor, manes sollicitare me
Omnia vera puta mea crimina: nil sit
  Quod magis errorem, quam scelus,
Pendimus en profugi, satia tua pector
  Exsilioque graves, exsiliique loco.
Carnifici fortuna potest mea flenda vi
  Te tamen est uno iudice mœsta par
Sævior es tristi Busiride; sævior illo,
  Qui falsum lento torruit igne boven
Quique bovem Siculis fertur donasse t
  Et dictis artes conciliasse suas.
Munere in hoc, Rex, est usus, sed imag
  Nec sola est operis forma probanda
Adspicis a dextris latus hoc adapertile
  Huc tibi, quem perdes, coniiciendus
Protinus inclusum lentis carbonibus u
  Mugiet, et veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere
  Da, precor, ingenio præmia digna m
Dixerat: at Phalaris, Pœnæ mirande re
  Ipse tuum præsens imbue, dixit, opu

stratis crudeliter ignibus ustus
erulos ore tremente sonos.
Siculis interScythiamqueGetasque?
uis is es, nostra querela redit:
stro possis explere cruore,
is, avido gaudia corde feras;
fugiens tellure, tot æquore passus,
t auditis posse dolere putem.
sit nobis collatus Ulixes,
or est, quam Iovis ira fuit.
e es, rescindere vulnera noli,
duras ulcere tolle manus:
am teneant oblivia culpæ,
em ducere nostra sine:
emor sortis, quæ tollit eosdem,
certas ipse verere vices.
ri quod nunquam posse putavi,
bus maxima cura meis;
meas: fortuna miserrima nostra est;
secum Cæsaris ira malum.
liqueat, neve hoc tibi fingere credar,
nas experiare meas.

ELEGIA XII.

ephyri minuunt; annoque peracto
iquis visa Mæotis hyems:
sibi qui non bene pertulit Hellen
cturnis æqua diurna facit.
erique legunt hilaresque puellæ,
nullo terra serente gerit.
scunt variorum flore colorum,
loquax gutture vernat avis:
imen matris deponat hirundo,
s cunas parvaque tecta facit.
latuit Cerealibus obruta sulcis,
ida molle cacumen humo.
t vitis, de palmite gemma movetur:
a Getico litore vitis abest.
t arbor, turgescit in arbore ramus:
a Geticis finibus arbor abest.
: iunctisque ex ordine ludis
si garrula bella fori.
est, levibus nunc luditur armis:
unc celeri volvitur orbe trochus:
sa est oleo labente iuventus,
s Virgine tingit aqua.
diisque favor distantibus ardet:
s resonant terna theatra foris.
oties non est numerare, beatum,
ta cui licet Urbe frui!
r nix verno sole soluta,
duro vix fodiantur aquæ.
escit glacie: nec, ut ante, per Istrum
romates plaustra bubulcus agit.
e tamen huc aduare carinæ,
n Ponti litore puppis erit;
am nautæ, dictaque salute,
, quæram, quisve, quibusve locis.
rum, ni de regione propinqua
inas tutus ararit aquas.
tantum mare navita transit:
in hæc portubus orba venit.
ia scierit, sive ille Latina
erte gratior huius erit.
re freti longæque Propontidos undis
certo vela dedisse Noto.
memori rumorem voce referre,
parsque gradusque potest.
los possit narrare triumphos
Cæsaris, et Latio reddita vota Iovi:
Teque rebellatrix tandem, Germania, magni
Triste caput pedibus supposuisse ducis.
Hæc mihi qui referet, quæ non vidisse dolebo,
Ille meæ domui protinus hospes erit.
Hei mihi! iamne domus Scythico Nasonis in orbe?
Iamque suum mihi dat pro Lare pœna locum?
Dî faciant, Cæsar non hic penetrale domumque,
Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

ECCE supervacuus (quid enim fuit utile gigni?)
Ad sua natalis tempora noster adest.
Dure, quid ad miseros veniebas exsulis annos?
Debueras illis imposuisse modum.
Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset,
Non ultra patriam me sequerere meam;
Quoque loco primum tibi sum male cognitus infans,
Illo tentasset ultimus esse mihi.
Iamque relinquenda, quod idem fecere sodales,
Tu quoque dixisses tristis in Urbe, Vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæsaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet exspectes soliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis?
Micaque solemni turis in igne sonet?
Libaque dem pro me genitale notantia tempus?
Concipiamque bonas ore favente preces?
Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,
Adventu possim lætus ut esse tuo.
Funeris ara mihi, ferali cincta cupresso,
Convenit, et structis flamma parata rogis.
Nec dare tura libet, nihil exorantia Divos:
In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum,
In loca ne redeas amplius ista, precor:
Dum me, terrarum pars pæne novissima, Pontus,
Euxini falso nomine dictus, habet.

ELEGIA XIV.

CULTOR et antistes doctorum sancte virorum,
Qui facis ingenio semper, amice, meo;
Ecquid, ut incolumem quondam celebrare solebas,
Nunc quoque, ne videar totus abesse, caves?
Suscipis exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus: artifici quæ nocuere suo?
Immo ita fac, vatum, quæso, studiose novorum:
Quaque potes, retine corpus in Urbe meum.
Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui domini pœnam non meruere pati.
Sæpe per extremas profugus pater exsulat oras;
Urbe tamen natis exsulis esse licet.
Palladis exemplo, de me sine matre creata
Carmina sunt. Stirps hæc progeniesque mea est.
Hanc tibi commendo: quæ, quo magis orba parente,
Hoc tibi tutori sarcina maior erit.
Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:
Cætera fac curæ sit tibi turba palam.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ.
Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
Certius a summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi pervenit in ora:
In populi quidquam si tamen ore meum est.
Hoc quoque nescio quid nostris adpone libellis,
Diverso missum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicumque leget, si quis leget, æstimet ante,
Compositum quo sit tempore, quoque loco.

Æquus erit scriptis; quorum cognoverit esse
 Exsilium tempus, barbariemque locum.
Inque tot adversis carmen mirabitur ullum
 Ducere me tristi sustinuisse manu.
Ingenium fregere meum mala; cuius et ante
 Fons infœcundus, parvaque vena fuit.
Sed quæcumque fuit, nullo exercente refugit,
 Et longo periit arida facta situ.
Non hic librorum, per quos inviter alarque,
 Copia: pro libris arcus et arma sonant.
Nullus in hac terra, recitem si carmina, cuius
 Intellecturis auribus utar, adest.
Nec, quo secedam, locus est. Custodia muri
 Submovet infestos, clausaque porta, Getas.
Sæpe aliquod verbum quæro, nomenque, locumque:
 Nec quisquam est, a quo certior esse queam.
Dicere sæpe aliquid conanti, turpe fateri,
 Verba mihi desunt; dedidicique loqui.
Threicio Scythicoque fere circumsonor ore:
 Et videor Geticis scribere posse modis.
Crede mihi; timeo, ne sint immixta Latinis,
 Inque meis scriptis Pontica verba legas.
Qualemcumque igitur venia dignare libellum:
 Sortis et excusa conditione meæ.

Liber quartus Elegia I.

Si qua meis fuerint, ut erunt, vitiosa libellis,
 Excusata suo tempore, lector, habe.
Exsul eram; requiesque mihi, non fama petita est:
 Mens intenta suis ne foret usque malis.
Hoc est, cur cantet vinctus quoque compede fossor,
 Indocili numero cum grave mollit opus:
Cantet et, innitens limosæ pronus arenæ,
 Adverso tardam qui trahit amne ratem.
Quique ferens pariter lentos ad pectora remos,
 In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus ut incubuit baculo, saxove resedit
 Pastor; arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
 Fallitur ancillæ decipiturque labor.
Fertur et abducta Lyrnesside tristis Achilles
 Hæmonia curas attenuasse lyra.
Cum traheret silvas Orpheus et dura canendo
 Saxa, his amissa coniuge mœstus erat.
Me quoque Musa levat, Ponti loca iussa petentem.
 Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec insidias hominum, nec militis ensem,
 Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cum perii, quis me deceperit error:
 Et culpam in facto, non scelus, esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua, quod obfuit ante,
 Cum mecum iuncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
 Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa Sororum:
 Et carmen demens, carmine læsus, amo.
Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
 Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.
Sentit amans sua damna fere; tamen hæret in illis,
 Materiam culpæ persequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli:
 Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
 Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum;
 Præsentis casus immemoremque facit.
Utque suum Bacchis non sentit saucia vulnus,
 Dum stupet Edonis exululata iugis;
Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrso,
 Altior humano spiritus ille malo est
Ille nec exsilium, Scythici nec litora p
 Ille nec iratos sentit habere Deos.
Utque soporiferæ biberem si pocula L
 Temporis adversi sic mihi sensus h
Iure Deas igitur veneror mala nostra l
 Sollicitæ comites ex Helicone fugæ
Et partim pelago, partim vestigia terr
 Vel rate dignatas, vel pede, nostra s
Sint precor hæ saltem faciles mihi: n
 Cætera cum magno Cæsare turba fa
Meque tot adversis cumulant, quot li
 Quotque fretum pisces, ovaque pisc
Vere prius flores, æstu numerabis aris
 Poma per autumnum, frigoribusqu
Quam mala, quæ toto patior iactatus
 Dum miser Euxini litora læva peto
Nec tamen, ut veni, levior fortuna ma
 Huc quoque sunt nostras fata secut
Hic quoque cognosco natalis stamina
 Stamina de nigro vellere facta mih
Utque nec insidias, capitisque pericu
 Vera quidem, vera sed graviora fid
Vivere quam miserum est inter Besso
 Illi, qui populi semper in ore fuit!
Quam miserum, porta vitam muroqu
 Vixque sui tutum viribus esse loci!
Aspera militiæ iuvenis certamina fug
 Nec nisi lusura movimus arma ma
Nunc senior gladioque latus, scutoqu
 Canitiem galeæ subiicioque meam.
Nam dedit e specula custos ubi signa
 Induimur trepida protinus arma m
Hostis, habens arcus, imbutaque tela
 Sævus anhelanti mœnia lustrat eq
Utque rapax pecudem, quæ se non tex
 Per sata, per silvas, fertque trahitq
Sic, si quem nondum portarum sepe r
 Barbarus in campis reperit hostis,
Aut sequitur captus, coniectaque vin
 Accipit, aut telo virus habente cad
Hic ego sollicitæ iaceo novus incola s
 Heu nimium fati tempora longa me
Et tamen ad numeros antiquaque sacr
 Sustinet in tantis hospita Musa m
Sed neque cui recitem quisquam est n
 Auribus accipiat verba Latina sui
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboq
 Tutaque iudicio litera nostra suo e
Sæpe tamen dixi, Cui nunc hæc cura
 An mea Sauromatæ scripta, Getæq
Sæpe etiam lacrymæ me sunt scribent
 Humidaque est fletu litera facta me
Corque vetusta meum, tanquam nova,
 Inque sinum mœstæ labitur imber
Cum vice mutata quid sim fuerimque
 Et tulerit quo me casus, et unde, su
Sæpe manus demens, studiis irata ma
 Misit in arsuros carmina nostra foc
Atque ita de multis, quoniam non mu
 Cum venia facito, quisquis es, ista l
Tu quoque non melius, quam sunt me
 Interdicta mihi, consule, Roma, bo

Elegia II.

Iam fera Cæsaribus Germania, totus
 Victa potes flexo succubuisse genu:
Altaque velentur fortasse Palati
 Turaque in igne sonent, infici

ddacta collum percussa securi
rpureo sanguine tingat humum:
corum templis promissa Deorum,
tores Cæsar uterque parent:
o iuvenes sub nomine crescunt,
rras ut domus ista regat:
nuribus pro sospite Livia nato
meritis, sæpe datura, Deis:
tres, et quæ sine crimine castos
rvant virginitate focos.
ique pia lætentur plebe senatus;
nus eram pars ego nuper, eques.
pulsos communia gaudia fallunt:
m longe non nisi parva venit.
terit populus spectare triumphos,
cum titulis oppida capta leget:
tiva Reges cervice gerentes
tos ire videbit equos:
us aliis pro tempore versos,
liis, immemoresque sui.
causas, et res, et nomina quæret:
, quamvis noverit ipsa parum:
o fulget sublimis in ostro,
belli: proximus ille duci.
in humo lumen miserabile figit,
ltu, cum tulit arma, fuit.
lis et adhuc hostilibus ardens,
gnæ consiliumque fuit.
ostros inclusit fraude locorum,
omissis qui tegit ora comis.
tur, dicunt mactata ministro
nti corpora capta Deo.
nontes, hæc tot castella, tot amnes,
cædis, plena cruoris erant.
quondam meruit cognomina terris,
rogenies digna parente fuit.
fractis viridi male tectus ab ulva,
e suo sanguine, Rhenus erit.
tiam fertur Germania passis,
victi sub pede mœsta sedet:
anæ præbens animosa securi
t illa, qua tulit arma, manu.
urru, Cæsar, victore veheris
populi rite per ora tui:
manibus circumplaudere tuorum;
ctato flore tegente vias.
bea lauro cingetur; Ioque,
agna voce, Triumphe, canet.
sque simul fremituque canentum
s cernes sæpe resistere equos.
m, delubra faventia votis;
nerito laurea vota Iovi.
tas, qua possum, mente videbo:
s ius habet illa loci.
sas spatiatur libera terras:
eri pervenit illa fuga.
s mediam deducit in Urbem;
nti nec sinit esse boni.
iam, qua currus spectet eburnos:
patria per breve tempus ero.
pulus capiet spectacula felix,
t præsens cum duce turba suo.
t: tantum, longeque remoto,
fructus percipiendus erit.
Latio diversum missus in orbem
cupido, vix erit, ista mihi.
serum referet veteremque triumphum.
audiero tempore, lætus ero.
t, mea qua lugubria ponam,
Causaque privata publica maior erit.

Elegia III.

Magna minorque feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates.
Omnia cum summo positæ videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas;
Ætheriamque suis cingens amplexibus arcem,
Vester ab intacta circulus exstet humo;
Adspicite illa, precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades transiluisse Remus:
Inque meam nitidos dominam convertite vultus:
Sitque memor nostri necne, referte mihi.
Hei mihi! cur, nimium quæ sunt manifesta, requiro?
Cur labat ambiguo spes mihi mixta metu?
Crede quod est, quod vis; ac desine tuta vereri:
Deque fide certa sit tibi certa fides.
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est;
Quodque potest, secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis, tanquam præsentis, inhæret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid, ut incubuit iusto mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectusque locusque
Tangit, et oblitam non sinit esse mei.
Et veniunt æstus, et nox immensa videtur;
Fessaque iactati corporis ossa dolent.
Non equidem dubito, quin hæc et cætera fiant;
Detque tuus casti signa doloris amor.
Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
Hectora Thessalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubito: nec dicere possum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es? indignor, quod sum tibi causa doloris:
Non es? ut amisso coniuge digna fores.
Tu vero tua damna dole, mitissima coniux,
Tempus et a nostris exige triste malis:
Fleque meos casus. Est quædam flere voluptas.
Expletur lacrymis egeriturque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, sed esset
Mors mea; morte fores sola relicta mea!
Spiritus hic per te patrias exisset in auras!
Sparsissent lacrymæ pectora nostra piæ!
Supremoque die notum spectantia cœlum
Texissent digiti lumina nostra tui!
Et cinis in tumulo positus iacuisset avito!
Tactaque nascenti corpus haberet humus!
Denique et, ut vixi, sine crimine mortuus essem!
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exsulis uxor,
Avertis vultus, et subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri!
Me miserum, si te iam pudet esse meam!
Tempus ubi est illud, quo te iactare solebas
Coniuge, nec nomen dissimulare viri?
Tempus ubi est, quo te, nisi si fugis illa referre,
Et dici memini, iuvit et esse meam?
Utque probæ dignum est, omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem præferres, ita res tibi magna videbar,
Quemve tuum malles esse, vir alter erat.
Nunc quoque ne pudeat, quod sis mihi nupta: tuusque
Non dolor hinc debet, debet abesse pudor.
Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu,
Num legis Evadnen erubuisse viro?
Nec, quia Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse tuis, Phaethon, inficiandus eras.

Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec, tibi, quod sævis ego sum Iovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in nostri curam consurge tuendi:
Exemplumque mihi coniugis esto bonæ:
Materiamque tuis tristem virtutibus imple:
Ardua per præceps gloria vadat iter.
Hectora quis nosset, si felix Troia fuisset?
Publica virtuti per mala facta via est.
Ars tua, Tiphy, iacet, si non sit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua, Phœbe, iacet.
Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
Adparet virtus arguiturque malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputque
Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere temporibus, quorum nunc munere freta es.
En patet in laudes area lata tuas.

Elegia IV.

O qui, nominibus cum sis generosus avitis,
Exsuperas morum nobilitate genus:
Cuius inest animo patrii candoris imago,
Non careat nervis candor ut iste suis:
Cuius in ingenio patriæ facundia linguæ est,
Qua prior in Latio non fuit ulla Foro:
Quod minime volui, positis pro nomine signis
Dictus es: ignoscas laudibus ista tuis.
Nil ego peccavi: tua te bona cognita produnt.
Si, quod es, adpares; culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
Principe tam iusto, posse nocere puta.
Ipse Pater Patriæ, (quid enim civilius illo?)
Sustinet in nostro carmine sæpe legi.
Nec prohibere potest, quia res est publica, Cæsar;
Et de communi pars quoque nostra bono est.
Iupiter ingeniis præbet sua numina vatum;
Seque celebrari quolibet ore sinit.
Causa tua exemplo Superorum tuta duorum est:
Quorum hic conspicitur, creditur ille Deus.
Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo:
Non fuit arbitrii litera nostra tui.
Nec nova, quod tecum loquor, est iniuria nostro,
Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
Quo vereare minus, ne sim tibi crimen amicus;
Invidiam, si qua est, auctor habere potest.
Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis,
Hoc noli certe dissimulare, pater:
Ingeniumque meum, potes hæc meminisse, probabat:
Plus etiam, quam me iudice dignus eram.
Deque meis illo referebat versibus ore,
In quo pars altæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
Sed prius auctori sunt data verba tuo.
Nec data sunt, mihi crede, tamen: sed in omnibus a-
Ultima si demas, vita tuenda mea est. (ctis,
Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
Si tanti series sit tibi nota mali.
Aut timor, aut error nobis, prius obfuit error,
Ah sine me fati non meminisse mei!
Neve retractando nondum coeuntia rumpam
Vulnera; vix illis proderit ipsa quies.
Ergo ut iure damus pœnas; sic abfuit omne
Peccato facinus consiliumque meo.
Idque Deus sentit: pro quo nec lumen ademtum est,
Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam, vivat modo, finiet olim,
Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio iubeat discedere; si non
Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exilium, paulloque propinquius, opt
Quique sit a sævo longius hoste, locum.
Quantaque in Augusto clementia, si quis ab il
Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini litora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque iactantur moderatis æquora venti
Nec placidos portus hospita navis adit.
Sunt circa gentes, quæ prædam sanguine qu
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pæne sub eiusdem sideris axe iacent.
Nec procul a nobis locus est, ubi Taurica di
Cæde pharetratæ pascitur ara Deæ.
Hæc prius, ut memorant, non invidiosa nefa
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic pro supposita virgo Pelopeia cerva
Sacra Deæ coluit qualiacumque suæ.
Quo postquam, dubium pius an sceleratus, O
Exactus furiis venerat ipse suis,
Et comes exemplum veri Phoceus amoris,
Qui duo corporibus, mentibus unus erat;
Protinus evincti Triviæ ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua ter
Alter ob alterius funera mœstus erat:
Et iam constiterat stricto mucrone sacerd
Cinxerat et Graias barbara vitta comas;
Cum vice sermonis fratrem cognovit, et illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Læta Deæ signum, crudelia sacra perosæ,
Transtulit ex illis, in meliora, locis.
Hæc igitur regio, magni pars ultima mundi,
Quam fugere homines Dique, propinqua m
Atque meam terram prope sunt funebria sa
Si modo Nasoni barbara terra sua est.
O utinam venti, quibus est ablatus Orestes,
Placato referant et mea vela Deo!

Elegia V.

O mihi dilectos inter sors prima sodales,
Unica fortunis ara reperta meis:
Cuius ab adloquiis anima hæc moribunda re
Ut vigil infusa Pallade flamma solet:
Qui veritus non es portus aperire fideles,
Fulmine percussæ confugiumque rati:
Cuius eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes:
Temporis oblitum dum me rapit impetus h
Excidit heu nomen quam mihi pæne tu
Te tamen agnoscis: tractusque cupidine lau
Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
Certe ego, si sineres, titulum tibi reddere
Et raram Famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine; neve
Intempestivi nominis obstet honos.
Quod licet et tutum est, intra tua pectora
Meque tui memorem, teque fuisse mei.
Utque facis, remis ad opem luctare feren
Dum veniat placido mollior aura Deo;
Et tutare caput nulli servabile; si non
Qui mersit Stygia, sublevet illud, aqua.
Teque, quod est rarum, præsta constanter
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua processus habeat fortuna perennes
Sic ope non egeas ipse, iuvesque tuos:
Sic æquet tua nupta virum bonitate pe
Incidat et vestro rara querela toro.

pper socius te sanguinis illo,
dfectu Castora frater amat:
imilisque tibi sit natus, et illum
noscat quilibet esse tuum:
faciat tæda te nata iugali,
n iuveni det tibi nomen avi.

Elegia VI.

icolæ patiens fit taurus aratri,
incurvo colla premenda iugo.
et equus lentis animosus habenis,
duros accipit ore lupos.
uorum compescitur ira leonum,
s animo, quæ fuit ante, manet:
nonitis obtemperat Inda magistri
vitium tempore victa subit.
xtentis tumeat facit uva racemis,
rum capiant grana, quod intus habent.
canas semen producit aristas,
tristi poma sapore facit.
entem terras renovantis aratri,
s silices, hoc adamanta terit.
vas paulatim mitigat iras:
t luctus, mœstaque corda levat.
t igitur tacito pede lapsa vetustas
m curas attenuare meas.
eo, bis frugibus area trita est:
udo pressa bis uva pede.
tamen spatio patientia longo est;
nali sensum nostra recentis habet.
teres fugiunt iuga curva iuvenci;
s fræno sæpe repugnat equus.
tiam præsens ærumna priore:
n sibi par, crevit, et aucta mora est.
mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt;
hoc, quo sunt cognitiora, gravant.
on minimum, vires adferre recentes,
nsumtum temporis esse malis.
lva novus est luctator arena,
sunt tarda brachia fessa mora.
elior nitidis gladiator in armis,
tela suo sanguine tincta rubent.
ecipites navis modo facta procellas;
exiguo solvitur imbre vetus.
quæ ferimus, tulimus patientius ante,
nt longo multiplicata die.
io, nostroque a corpore, quantum
ccedunt tempora parva malis:
nt vires, neque qui color ante solebat,
beo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
nens est ægro magis ægra, malique
pectu stat sine fine sui.
acies; absunt, mea cura, sodales:
lla mihi carior, uxor abest.
Scythicum, braccataque turba Geta-
uæ video, non videoque, nocent. (rum:
ces est, quæ me soletur in istis;
orte mea non diuturna mela.

Elegia VII.

it gelidæ post frigora brumæ,
m tacto Pisce peregit iter.
longo cur non tua dextera, versus
in paucos, officiosa fuit?
vit pietas, scribentibus illis,
bis cum quibus usus erat?
alicui chartæ sua vincula demsi,
vi nomen habere tuum?
sæpe tua sit epistola dextra
Scripta, sed e multis reddita nulla mihi!
Quod precor, esse liquet. Credam prius ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
Esse canes utero sub virginis: esse Chimæram,
A truce quæ flammis separet angue leam: (ctos:
Quadrupedesque hominum cum pectore pectora iun-
Tergeminumque virum, tergeminumque canem:
Sphingaque, et Harpyas, serpentipedesque Gigantas,
Centimanumque Gygen, semibovemque virum.
Hæc ego cuncta prius, quam te, carissime, credam
Mutatum curam deposuisse mei.
Innumeri montes inter me teque, viæque,
Fluminaque, et campi nec freta pauca, iacent.
Mille potest causis, a te quæ litera sæpe
Missa sit, in nostras nulla venire manus.
Mille tamen causas scribendo vince frequenter,
Excusem ne te semper, amice, mihi.

Elegia VIII.

Iam mea cycneas imitantur tempora plumas,
Inficit et nigras cana senecta comas:
Iam subeunt anni fragiles, et inertior ætas:
Iamque parum firmo me mihi ferre grave est.
Nunc erat, ut posito, deberem fine laborum
Vivere, me nullo sollicitante metu:
Quæque meæ semper placuerunt otia menti,
Carpere, et in studiis molliter esse meis:
Et parvam celebrare domum, veteresque Penates,
Et quæ nunc domino rura paterna carent:
Inque sinu dominæ, carisque nepotibus, inque
Securus patria consenuisse mea.
Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:
Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita Dìs visum, qui me terraque marique
Actum Sarmaticis exposuere locis.
In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
Ne temere in mediis dissoluantur aquis.
Ne cadat, et multas palmas inhonestet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles, ut emeritis non est satis utilis annis,
Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
Sic igitur, tarda vires minuente senecta,
Me quoque donari iam rude, tempus erat.
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cœlum,
Nec siccam Getico fonte levare sitim:
Sed modo, quos habui, vacuum secedere in hortos:
Nunc hominum visu rursus et Urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
Optabam placide vivere posse senex.
Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
Mollia præbuerint, posteriora gravant.
Iamque, decem lustris omni sine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul a metis, quas pæne tenere videbar,
Curriculo gravis est facta ruina meo.
Ergo illum demens in me sævire coegi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet?
Ipsaque delictis victa est clementia nostris;
Nec tamen errori vita negata meo?
Vita procul patria peragenda sub axe Boreo,
Qua maris Euxini terra sinistra iacet.
Hæc mihi si Delphi, Dodonaque diceret ipsa,
Esse viderentur vanus uterque locus.
Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud,
Ut maneat rapido firmius igne Iovis.
Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
Non sit ut inferius suppositumque Deo.
Nam quamquam vitio pars est contracta malorum,
Plus tamen exitii numinis ira dedit.

At vos admoniti nostris quoque casibus este,
Æquantem Superos emeruisse virum.

Elegia IX.

Si licet, et pateris, nomen facinusque tacebo,
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis:
Nostraque vincetur lacrymis clementia seris:
Fac modo te pateat pœnituisse tui.
Fac modo te damnes, cupiasque eradere vitæ
Tempora, si possis, Tisiphonæa tuæ.
Sin minus, et flagrant odio tua pectora nostro,
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem,
Nostra suas istuc porriget ira manus.
Omnia, si nescis, Cæsar mihi iura reliquit,
Et sola est patria pœna carere mea.
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo:
Sæpe Iovis telo quercus adusta viret.
Denique, vindictæ si sit mihi nulla facultas,
Pierides vires et sua tela dabunt.
Ut Scythicis habitem longe submotus in oris,
Siccaque sint oculis proxima signa meis:
Nostra per immensas ibunt præconia gentes,
Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.
Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:
Testis et Hesperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans latas audiar undas:
Et gemitus vox est magna futura mei.
Nec tua te sontem tantummodo sæcula norint:
Perpetuæ crimen posteritatis eris.
Iam feror in pugnas, et nondum cornua sumsi;
Nec mihi sumendi causa sit ulla velim.
Circus adhuc cessat: spargit tamen acer arenam
Taurus, et infesto iam pede pulsat humum.
Hoc quoque, quam volui, plus est. Cane, Musa, rece-
Dum licet huic nomen dissimulare suum. (ptus,

Elegia X.

Ille ego, qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
Quem legis, ut noris, accipe, posteritas.
Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
Millia qui novies distat ab Urbe decem:
Editus hic ego sum: necnon, ut tempora noris:
Cum cecidit fato consul uterque pari.
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis hæres;
Non modo Fortunæ munere factus eques.
Nec stirps prima fui; genito iam fratre creatus,
Qui tribus ante quater mensibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
Una celebrata est per duo liba dies.
Hæc est armiferæ festis de quinque Minervæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis,
Imus ad insignes Urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,
Fortia verbosi natus ad arma fori.
At mihi iam puero cœlestia sacra placebant,
Inque suum furtim Musa trahebat opus.
Sæpe pater dixit: Studium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis, totoque Helicone relicto,
Scribere conabar verba soluta modis.
Sponte sua numeros carmen veniebat ad aptos,
Et, quod tentabam dicere, versus erat.
Interea, tacito passu labentibus annis,
Liberior fratri sumta, mihique, toga est:
Induiturque humeris cum lato purpura clavo;
Et studium nobis, quod fuit ante, manet.
Iamque decem vitæ frater geminaverat annos,
Cum perit, et cœpi parte carere me
Cepimus et teneræ primos ætatis hon
E que viris quondam pars tribus u
Curia restabat; clavi mensura coacta
Maius erat nostris viribus illud on
Nec patiens corpus, nec mens fuit apt
Sollicitæque fugax ambitionis era
Et petere Aoniæ suadebant tuta Sor
Otia, iudicio semper amata meo.
Temporis illius colui fovique poetas;
Quotque aderant vates, rebar adess
Sæpe suos volucres legit mihi grandi
Quæque necet serpens, quæ iuvet h
Sæpe suos solitus recitare Propertius
Iure sodalitii qui mihi iunctus era
Ponticus Heroo, Bassus quoque claru
Dulcia convictus membra fuere m
Et tenuit nostras numerosus Horatiu
Dum ferit Ausonia carmina culta
Virgilium vidi tantum; nec avara Ti
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi, Galle; Prope
Quartus ab his serie temporis ipse
Utque ego maiores, sic me coluere mi
Notaque non tarde facta Thalia m
Carmina cum primum populo iuvenil
Barba resecta mihi bisve semelve f
Moverat ingenium, totam cantata pe
Nomine non vero dicta Corinna m
Multa quidem scripsi: sed quæ vitios
Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoque, cum fugerem, quæda
Iratus studio carminibusque meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile
Cor mihi, quodque levis causa mov
Cum tamen hoc essem, minimoque a
Nomine sub nostro fabula nulla fu
Pæne mihi puero nec digna, nec utili
Est data; quæ tempus perbreve nu
Illi successit, quamvis sine crimine,
Non tamen in nostro firma futura
Ultima, quæ mecum seros permansit
Sustinuit coniux exsulis esse viri.
Filia me mea bis prima fœcunda iuve
Sed non ex uno coniuge, fecit avum
Et iam complerat genitor sua fata, n
Addiderat lustris altera lustra no
Non aliter flevi, quam me fleturus ad
Ille fuit: matri proxima iusta tuli.
Felices ambo, tempestiveque sepultos
Ante diem pœnæ quod periere mea
Me quoque felicem, quod non viventi
Sum miser, et de me quod doluere
Si tamen exstinctis aliquid, nisi nom
Et gracilis structos effugit umbra r
Fama, parentales, si vos mea contigit,
Et sunt in Stygio crimina nostra f
Scite, precor, causam, nec vos mihi fa
Errorem iussæ, non scelus, esse fug
Manibus id satis est: ad vos studiosa r
Pectora, qui vitæ quæritis acta me
Iam mihi canities, pulsis melioribus a
Venerat, antiquas miscueratque co
Postque meos ortus Pisæa vinctus oli
Abstulerat decies præmia victor eq
Cum maris Euxini positos ad læva To
Quærere me læsi principis ira iube
Causa meæ cunctis nimium quoque no
Iudicio non est testificanda meo.

comitumque nefas, famulosque nocentes?
tuli non leviora fuga.
lis mens est succumbere; seque
nvictam viribus usa suis:
gæ, ductæque per otia vitæ,
i temporis arma manu.
rra casus pelagoque, quot inter
tellæ conspicuumque polum.
ndem, longis erroribus acto,
etratis Sarmatis ora Getis.
mis quamvis circumsoner armis,
o possum, carmine fata levo.
is nemo est, cuius referatur ad aures;
bsumo decipioque diem.
vo, durisque laboribus obsto,
icitæ tædia lucis habent,
, tibi: nam tu solatia præbes;
uies, tu medicina mali:
comes, tu nos abducis ab Istro;
e mihi das Helicone locum.
l rarum, vivo sublime dedisti
exsequiis quod dare Fama solet.
ctat præsentia, Livor iniquo
ostris dente momordit opus.
magnos cum sæcula nostra poetas,
genio Fama maligna meo.
æponam multos mihi; non minor illis
toto plurimus orbe legor.
t igitur vatum præsagia veri,
moriar, non ero, terra, tuus.
li, sive hanc ego carmine famam,
ates, candide lector, ago.

ber quintus Elegia I.

de Getico, nostri studiose, libellum
missis quatuor adde meis.
lis erit, qualis fortuna poetæ;
to carmine dulce nihil.
ter status est, ita flebile carmen,
ipto conveniente suæ.
s, læta et iuvenilia lusi;
unc me composuisse piget.
go subiti præconia casus,
umenti conditor ipse mei.
ipa deflere Caystrius ales
suam deficiente necem:
aticas longe proiectus in oras,
um ne mihi funus eat.
s lascivaque carmina quærit,
nunquam scripta quod ista legat.
allus, blandique Propertius oris,
enium come, Tibullus erit.
numero ne nos essemus in isto!
ur unquam Musa iocata mea est?
pœnas, Scythicique in finibus Istri
ati lusor Amoris abest.
, animos ad publica carmina flexi;
s iussi nominis esse sui.
bis aliquis, tam multa, requieret,
da canam: multa dolenda tuli.
uio, non hæc componimus arte.
propriis ingeniosa malis.
unæ pars est in carmine nostræ?
atitur, quæ numerare valet!
silvæ, quot flavus Thybris arenas,
Martis gramina campus habet:
ulimus: quorum medicina quiesque
in studio, Pieridumque mora est.
o, modus lacrymosi carminis? inquis.
  Idem, fortunæ qui modus huius erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat;
  Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si cara patriam cum coniuge reddas,
  Sint vultus hilares, simque quod ante fui;
Lenior invicti si sit mihi Cæsaris ira,
  Carmina lætitiæ iam tibi plena dabo.
Nec tamen ut lusit, rursus mea litera ludet:
  Sit semel illa meo luxuriata malo.
Quod probet ipse, canam: pœnæ modo parte levata
  Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant, nisi triste, libelli?
  Tibia funeribus convenit ista meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre silendo,
  Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur,
  Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
  Edere mugitus, et bovis ore queri.
Cum Priami lacrymis offensus non sit Achilles,
  Tu fletus inhibes, durior hoste, meos.
Cum faceret Nioben orbam Latoia proles,
  Non tamen et siccas iussit habere genas.
Est aliquid, fatale malum per verba levari:
  Hoc querulam Procnen Halcyonenque facit.
Hoc erat, in gelido quare Pæantius antro
  Voce fatigaret Lemnia saxa sua.
Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus:
  Cogitur et vires multiplicare suas.
Da veniam potius; vel totos tolle libellos;
  Hoc, mihi quod prodest, si tibi, lector, obest.
Sed neque obesse potest: ulli nec scripta fuerunt
  Nostra, nisi auctori perniciosa suo.
At mala sunt, fateor. Quis te mala sumere cogit?
  Aut quis deceptum ponere sumta vetat?
Ipse nec emendo: sed ut hic deducta legantur,
  Non sunt illa suo barbariora loco:
Nec me Roma suis debet conferre poetis:
  Inter Sauromatas ingeniosus ero.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
  Ingenio stimulos subdere Fama solet.
Nolumus adsiduis animum tabescere curis:
  Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
Cur scribam, docui: cur mittam, quæritis, istos?
  Vobiscum cupiam quolibet esse modo.

Elegia II.

Ecquid, ut e Ponto nova venit epistola, palles,
  Et tibi sollicita solvitur illa manu?
Pone metum; valeo: corpusque, quod ante laborum
  Impatiens nobis invalidumque fuit,
Sufficit, atque ipso vexatum induruit usu.
  An magis infirmo non vacat esse mihi?
Mens tamen ægra iacet, nec tempore robora sumsit:
  Adfectusque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora spatioque suo coitura putavi
  Vulnera, non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,
  Grandibus accedunt tempore damna malis.
Pæne decem totis aluit Pæantius annis
  Pestiferum tumido vulnus ab angue datum.
Telephus æterna consumtus tabe perisset,
  Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem.
Et mea, si facinus nullum commisimus, opto,
  Vulnera qui fecit, facta levare velit.
Contentusque mei iam tandem parte laboris,
  Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum restabit acerbi:
  Parsque meæ pœnæ totius instar erit.

Litora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quotve soporiferum grana papaver habet:
Silva feras quot alit, quot piscibus unda natatur;
Quot tenerum pennis aera pulsat avis;
Tot premor adversis: quæ si comprendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ:
Utque viæ casus, ut amara pericula ponti,
Ut taceam strictas in mea fata manus;
Barbara me tellus, orbisque novissima magni
Sustinet; et sævo cinctus ab hoste locus.
Hinc ego traiicerer, neque enim mea culpa cruenta
Esset, quæ debet, si tibi cura mei. [est,
Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est,
Sæpe suo victor lenis in hoste fuit.
Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogaque.
Cæsare nil ingens mitius orbis habet. [quunt?
Me miserum! quid agam, si proxima quæque relin-
Subtrahis effracto tu quoque colla iugo?
Quo ferar? unde petam lapsis solatia rebus?
Anchora iam nostram non tenet ulla ratem?
Viderit: ipse sacram, quamvis invisus, ad aram
Confugiam: nullas submovet ara manus.
Adloquor en absens præsentia numina supplex,
Si fas est homini cum Iove posse loqui.
Arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
Ausoniæ curam gentis habere Deos:
O decus, o patriæ per te florentis imago;
O vir non ipso, quem regis, orbe minor;
Sic habites terras, sic te desideret æther!
Sic ad pacta tibi sidera tardus eas!
Parce, precor: minimamque tuo de fulmine partem
Deme: satis pœnæ, quod superabit, erit.
Ira quidem moderata tua est; vitamque dedisti:
Nec mihi ius civis, nec mihi nomen abest.
Nec mea concessa est aliis fortuna: nec exsul
Edicti verbis nominor ipse tui.
Omniaque hæc timui, quia me meruisse videbam:
Sed tua peccato lenior ira meo est.
Arva relegatum iussisti visere Ponti,
Et Scythicum profuga findere puppe fretum.
Iussus ad Euxini deformia litora veni
Æquoris: hæc gelido terra sub axe iacet.
Nec me tam cruciat nunquam sine frigore cœlum,
Glebaque canenti semper obusta gelu;
Nesciaque est vocis quod barbara lingua Latinæ;
Graiaque quod Getico victa loquela sono;
Quam quod finitimo cinctus premor undique Marte;
Vixque brevis tutum murus ab hoste facit.
Pax tamen interdum, pacis fiducia nunquam est.
Sic nunc hic patitur, nunc timet arma, locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclæa Charybdis
Devoret, aque suis ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ:
Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
Quod petitur, pœna est: neque enim miser esse recu-
Sed precor, ut possim tutius esse miser. [so;

ELEGIA III.

ILLA dies hæc est, qua te celebrare poetæ,
Si modo non fallunt tempora Bacche, solent:
Festaque odoratis innectunt tempora sertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos, memini, dum me mea fata sinebant,
Non invisa tibi pars ego sæpe fui:
Quem nunc suppositum stellis Cynosuridos Ursæ
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem, vacuamque laboribus, egi
In studiis vitam, Pieridumque choro;
Nunc procul a patria Geticis circumsonor armis,
Multa prius pelago multaque passus humo.
Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum;
Nubila nascenti seu mihi Parca fuit;
Tu tamen e sacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quidquid cecinere Sorores,
Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
Ipse quoque ætherias meritis invectus es arces,
Qua non exiguo facta labore via est.
Nec patria est habitata tibi: sed ad usque nivo
Strymona venisti, Marticolamque Geten:
Persidaque, et lato spatiantem flumine Gange
Et quascumque bibit discolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
Ferrea sors vitæ difficilisque premit.
Illo nec levius cecidi, quem magna locutum
Repulit a Thebis Iupiter igne suo.
Ut tamen audisti percussum fulmine vatem,
Admonitu matris condoluisse potes.
Et potes, adspiciens circum tua sacra poetas,
Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
Fer, bone Liber, opem: sic altera degravet ul
Vitis, et incluso plena sit uva mero.
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava iuv
Adsit, et attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi
Impia nec pœna Pentheos umbra vacet.
Sic micet æternum, vicinaque sidera vincat,
Coniugis in cœlo Cressæ Corona tuæ.
Huc ades, et casus releves, pulcherrime, nost
Unum de numero me, memor, esse tuo.
Sunt Dis inter se commercia: flectere tent
Cæsareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque, consortes studii, pia turba, po
Hæc eadem sumto quisque rogate mero.
Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dic
Deponat lacrymis pocula mixta suis:
Admonitusque mei, cum circumspexerit om
Dicat: Ubi est nostri pars modo Naso chori
Idque ita; si vestrum merui candore favorem,
Nullaque iudicio litera læsa meo est.
Si, veterum digne veneror cum scripta viror
Proxima non illis esse minora reor.
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA IV.

LITORE ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassaque facta mari, lassaque facta via.
Qui mihi flens dixit: Tu, cui licet, adspice Ro
Heu, quanto melior sors tua sorte mea!
Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, ad
Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiæ causam si quis cognoscere quærit;
Ostendi solem postulat ille sibi.
Nec frondem in silvis, nec aperto mollia prat
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat, mirabitur, Hectore
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Di facerent utinam, talis status esset in illo,
Ut non tristitiæ causa dolenda foret.
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros
More nec indomiti fræna recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis ir
Conscius in culpa non scelus esse sua.
Sæpe refert, sit quanta Dei clementia, cu
Se quoque in exemplis adnumerare solet.

ses teneat patrias, quod nomina civis;
uod vivat, munus habere Dei.
si quid credis mihi carior, ille,
in toto pectore semper habet.
ctiaden, te qui comitavit Oresten,
Egiden, Euryalumque suum.
magis ille suam desiderat, et quæ
um patria sentit abesse sua;
, oculosque tuos, o dulcior illo
od in ceris Attica ponit apis!
mœrens tempus reminiscitur illud,
præventum morte fuisse dolet.
i fugerent subitæ contagia cladis,
at ictæ limen adire domus;
paucis meminit mansisse fidelem:
aliquis tresve duosve vocat.
onitus, sensit tamen omnia: nec te
adversis indoluisse suis.
vultumque tuum, gemitusque referre:
te suos immaduisse sinus.
ræstiteris, qua consolatus amicum
landus cum simul ipse fores.
dfirmat fore se memoremque piumque;
videat, sive tegatur humo.
se suum solitus iurare tuumque,
non illi vilius esse suo.
tantis referatur gratia factis:
ille tuos litus arare boves..
nstanter profugum tueare: quod ille,
te novit, non rogat; ipsa rogo.

Elegia V.

nctum Dominæ natalis honorem
e manus ad pia sacra meæ.
n festum Laertius egerit heros
extremo coniugis orbe diem.
ns adsit, longorum oblita malorum,
, dedidicit iam bona verba loqui:
nel toto vestis mihi sumitur anno,
fatis discolor alba meis.
nineo viridis de cespite fiat;
epidos nexa corona focos.
a, puer, pingues facientia flammas,
pio fusum stridat in igne merum.
lis, quamvis procul absumus, opto
huc venias, dissimilisque meo.
instabat dominæ miserabile vulnus,
ncta meis tempus in omne malis.
vi nuper plus quam quassata procella est,
erest, tutum per mare navis eat.
ataque sua, patriaque fruatur:
ec uni sit satis esse mihi.
non est in caro coniuge felix,
tristi cætera nube vacet.
que virum, quoniam sic cogitur, absens:
que annos, sed diuturna, suos.
t nostros: sed ne contagia fati
nt timeo, quos agit ipsa, mei.
certum est. Fieri quis posse putaret,
m in mediis hæc ego sacra Getis?
aura tamen fumos e ture coortos
Italas et loca dextra ferat.
t igitur nebulis, quas exigit ignis:
n fugiunt cætera pæne meum.
mmune sacrum cum fiat in ara
, alterna qui periere manu,
cors, tamquam mandetur ab illis,
in partes atra favilla duas.
i, quondam fieri non posse loquebar:
Et me Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo: cum tu non stultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Ausoniamque petas.
Hæc igitur lux est: quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis Heroisin æquos,
Queis erat Eetion Icariusque pater.
Nata pudicitia est, mores, probitasque, fidesque:
At non sunt ista gaudia nata die:
Sed labor, et curæ, fortunaque moribus impar:
Iustaque de viduo pæne querela toro.
Scilicet adversis probitas exercita rebus
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Ulixes;
Penelope felix, sed sine laude, foret.
Victor Echionias si vir penetrasset in arces,
Forsitan Evadnen vix sua nosset humus.
Cum Pelia tot sint genitæ; cur nobilis una est?
Nupta fuit misero nempe quod una viro.
Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodamia nihil cur referatur erit.
Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
Implessent venti si mea vela sui.
Di tamen, et Cæsar Dis accessure, sed olim,
Æquarint Pylios cum tua fata dies;
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

Elegia VI.

Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras;
Tu modo suscepti causam dimittis amici,
Officiique pium tam cito ponis onus?
Sarcina sum, fateor; quam si tu tempore duro
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis?
Ne fuge; neve tua sit minor arte fides.
Numquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit levitas Automedontis equos?
Quem semel excepit, numquid Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem?
Turpius eiicitur, quam non admittitur hospes;
Quæ patuit, dextræ firma sit ara meæ.
Nil, nisi me solum, primo tutatus es: at nunc
Me pariter serva, indiciumque tuum.
Si modo non aliqua est in me nova culpa: tuamque
Mutarunt subito crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis,
Quam tua delicto stringantur pectora nostro;
Et videar merito vilior esse tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Ut mea sit longis mens quoque mota malis.
Finge tamen motam: quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba proterva putas?
Nec procul a vero est, quod vel pulsarit amicum:
Mansit in officiis non minus ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quod solet obsequium.
Ceditur et cæcis, et quos prætexta verendos,
Virgaque cum verbis imperiosa, facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes:
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum minimumque laborum:
Isto, quo reris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celebrantur arundine fossæ,
Florida quam multas Hybla tuetur apes;
Quam multæ gracili terrena sub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta solent;

Tam me circumstant densorum turba malorum.
Crede mihi; vero est nostra querela minor.
His qui contentus non est; in litus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce timores,
Vela nec in medio desere nostra mari.

ELEGIA VII.

Quam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
Latus ubi æquoreis additur Ister aquis.
Si tibi contingit cum dulci vita salute;
Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet ut semper, quid agam, carissime, quæris:
Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
Sum miser: hæc brevis est nostrorum summa malorum:
Quisquis et offenso Cæsare vivet, erit.
Turba Tomitanæ quæ sit regionis, et inter
Quos habitem mores, discere cura tibi est?
Mixta sit hæc quamvis inter Graiosque Getasque,
A male pacatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ maior Geticæque frequentia gentis
Per medias in equis itque reditque vias.
In quibus est nemo, qui non corytum, et arcum,
Telaque vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, verissima Martis imago;
Non coma, non ulla barba resecta manu.
Dextera non segnis fixo dare vulnera cultro,
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his eheu! tenerorum oblitus amorum,
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus!
Atque utinam vivat, sed non moriatur in illis!
Absit ab invisis et tamen umbra locis!
Carmina quod pleno saltari nostra theatro,
Versibus et plaudi scribis, amice, meis:
Nil equidem feci, tu scis hoc ipse, theatris:
Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
Nec tamen ingratum est, quodcumque oblivia nostri
Impedit, et profugi nomen in ora refert.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
Carmina devoveo, Pieridasque meas.
Cum bene devovi, nequeo tamen esse sine illis,
Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
Quæque modo Euboicis lacerata est fluctibus, audet
Graia Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen ut lauder vigilo, curamque futuri
Nominis, utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, falloque dolores:
Experior curis et dare verba meis.
Quid potius faciam solis desertus in oris,
Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum specto; locus est inamabilis; et quo
Esse nihil toto tristius orbe potest.
Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni,
Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum;
Victaque pugnaci iura sub ense iacent.
Pellibus et laxis arcent male frigora braccis;
Oraque sunt longis horrida tecta comis.
In paucis remanent Graiæ vestigia linguæ:
Hæc quoque iam Getico barbara facta sono.
Unus in hoc populo nemo est, qui forte Latine
Quælibet e medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates, ignoscite Musæ,
Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, et fateor; iam desuetudine longa
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint et in hoc non pauca libello
Barbara: non hominis culpa, sed ista loci.
Ne tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea muta sono;
Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto,
Et studii repeto signa sinistra mei.
Sic animum tempusque traho; meque ipse reduco
A contemplatu, submoveoque, mali.
Carminibus quæro miserarum oblivia rerum:
Præmia si studio consequor ista, sat est.

ELEGIA VIII.

Non adeo cecidi, quamvis deiectus, ut infra
Te quoque sim: inferius quo nihil esse potest.
Quæ tibi res animos in me facit, improbe? cur
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumve iacenti
Nostra, quibus possint illacrymare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe
Numen, et exosæ verba superba Deæ?
Exiget ah dignas ultrix Rhamnusia pœnas!
Imposito calcas quid mea fata pede?
[Vidi ego naufragiumque viros et in æquore mergi,
Et, Nunquam, dixi, iustior unda fuit.
Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa, tenaxque loco:
Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in levitate sua est.
Nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus,
Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente;
Non est placandi spes mihi nulla Dei.
Vel quia peccavi citra scelus, utque pudore
Non caret, invidia sic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens ad finem Solis ab ortu,
Illo, cui paret, mitius orbis habet.
Scilicet ut non est per vim superabilis ulli,
Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemploque Deûm, quibus accessurus et ipse est,
[Cum pœnæ venia plura roganda petam.]
Si numeres anno Soles et nubila toto,
Invenies nitidum sæpius isse diem.
Ergo, ne nostra nimium lætere ruina,
Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri, lenito Principe, vultus
Ut videas media tristis in Urbe meos:
Utque ego te videam causa graviore fugatum.
Hæc sunt a primis proxima vota mihi.

ELEGIA IX.

O tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus, positus quam mihi sæpe foret!
Te solum meriti canerem memor; inque libello
Crevisset sine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota sciretur in urbe;
Exsul in amissa si tamen urbe legor.
Te præsens mitem, te nosset serior ætas;
Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector:
Hic tibi servato vate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras;
Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam; tu, quam dedit ille, tueris,
Et facis accepto munere posse frui.
Cumque perhorruerit casus pars maxima nostros,
Pars etiam credi pertimuisse velit,
Naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
Nec dederit nanti per freta sæva manum;
Seminecem Stygia revocasti solus ab unda.
Hoc quoque, quod memores possumus esse, tuum est.

ibuant cum Cæsare semper amicos:
it votum plenius esse meum.
rgutis, si tu paterere, libellis
a multa luce videnda labor.
unc, quamvis est iussa quiescere, quin te
invitum, vix mea Musa tenet.
n pavidæ nactum vestigia cervæ
m frustra copula dura tenet;
nondum reserati carceris acer
e, nunc ipsa fronte, lacessit equus;
e data vincta atque inclusa, Thalia
am vetiti nominis ire cupit.
ficio memoris lædaris amici,
ssis, parce timere, tuis
rem, nisi si meminisse putares.
non prohibet vox tua, gratus ero.
od o breve sit!) lumen solare videbo,
ficio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

ı Ponto, ter frigore constitit Ister:
Euxini dura ter unda maris.
a videor patria procul esse tot annis,
quot Graio Troia sub hoste fuit.
adeo procedunt tempora tarde,
t lentis passibus annus iter.
lstitium quidquam de noctibus aufert:
gustos nec mihi bruma dies.
obis rerum natura novata est;
neis curis omnia longa facit.
nt solitos communia tempora motus,
nagis vitæ tempora dura meæ?
Euxini mendax cognomine litus,
ici vere terra sinistra freti.
irca gentes fera bella minantur;
non rapto vivere turpe putant.
tum est: tumulus defenditur ægre
exiguis, ingenioque loci.
e credas; ut aves, densissimus hostis
et prædam vix bene visus agit.
muros clausis venientia portis
s legimus noxia tela vias.
rus, qui rus colere audeat: isque
nfelix, hac tenet arma manu.
stor iunctis pice cantat avenis;
po pavidæ bella verentur oves.
elli defendimur: et tamen intus
it Graiis barbara turba metum.
l nobis habitat discrimine nullo
et tecti plus quoque parte tenet.
timeas, possis odisse videndo
t longa tempora tecta coma.
qui geniti Graia creduntur ab urbe,
cultu Persica bracca tegit.
i sociæ commercia linguæ.
n res est significanda mihi.
: ego sum, quia non intelligor ulli:
stolidi verba Latina Getæ.
n de me tuto mala sæpe loquuntur:
biiciunt exsiliumque mihi.
me aliquid, si quid dicentibus illis
aquoties adnuerimque, putant.
iniustum rigido ius dicitur ense:
in medio vulnera sæpe foro.
chesin, quæ tam grave sidus habenti
vitæ non breviora meæ!
vultu, vestroque caremus, amici;
hic in Scythicis finibus esse queror;
a gravis: merui tamen Urbe carere;

Non merui tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere vitam
Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XI.

QUOD te nescio quis per iurgia dixerit esse
Exsulis uxorem, litera questa tua est.
Indolui; non tam mea quod fortuna male audit,
Qui iam consuevi fortiter esse miser:
Quam quia, cui minime vellem, sim causa pudoris;
Teque rear nostris erubuisse malis.
Perfer, et obdura: multo graviora tulisti,
Cum me surripuit Principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exsul:
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est, ipsum offendisse: priusque
Venisset mallem funeris hora mihi.
Quassa tamen nostra est, non fracta, nec obruta puppis:
Utque caret portu; sic tamen exstat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec ius mihi civis ademit;
Quæ merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
Nil nisi me patriis iussit abesse focis.
Utque aliis, numerum quorum comprendere non est,
Cæsareum numen, sic mihi, mite fuit.
Ipse relegati, non exsulis, utitur in me
Nomine: tuta suo iudice causa mea est.
Iure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili
Carmina nostra tuas qualiacumque canunt.
Iure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant,
Teque velint sine se, comprecor, esse Deum.
Optat idem populus: sed ut in mare flumina vastum,
Sic solet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cuius vocor exsul ab ore,
Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

SCRIBIS, ut oblectem studio lacrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra situ.
Difficile est, quod, amice, mones: quia carmina lætum
Sunt opus, et pacem mentis habere volunt.
Nostra per adversas agitur Fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
Exigis, ut Priamus natorum in funere ludat,
Et Niobe festos ducat ut orba choros.
Luctibus, an studio videor debere teneri,
Solus in extremos iussus abire Getas?
Des licet hic valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuisse reo;
Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ.
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Ut patriæ veniant, veniant oblivia vestri;
Omnis ut admissi sensus abesse queat;
At timor officio fungi vetat ipse quieto.
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet: et est multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis, adsiduo si non renovetur aratro,
Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo steterit, male curret, et inter
Carceribus missos ultimus ibit equos.
Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
Si qua diu solitis cymba vacarit aquis.
Me quoque despero, fuerim cum parvus et ante,
Illi, qui fueram, posse redire parem.
Contudit ingenium patientia longa laborum,
Et pars antiqui magna vigoris abest.

Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque, sumta tabella est;
Inque suos volui cogere verba pedes:
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis;
Digna sui domini tempore, digna loco.
Denique non parvas animo dat gloria vires;
Et fœcunda facit pectora laudis amor.
Nominis et famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ:
Si liceat, nulli cognitus esse velim.
An, quia cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, successus ut sequar ipse meos?
Pace, novem, vestra liceat dixisse, Sorores;
Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
Utque dedit iustas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse;
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
At puto, si demens studium fatale retentem,
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaque significent quid mea norit, adest.
Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ,
Omnia sunt Getici plena timore soni.
Ipse mihi videor iam dedidicisse Latine:
Iam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, et scriptos absumimus igne libellos:
Exitus est studii parva favilla mei.
Nec possum, et cupio non ullos ducere versus.
Ponitur idcirco noster in igne labor.
Nec nisi pars casu flammis erepta, dolove,
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres Ars mea versa foret.

ELEGIA XIII.

HANC tuus e Getico mittit tibi Naso salutem:
Mittere si quisquam, quo caret ipse, potest.
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi nequa vacet:
Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
Per numeros omnes hoc tueare caput;
Quod tua me raro solatur epistola, peccas:
Remque piam præstas, ni mihi verba neges.
Hoc, precor, emenda: quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accusem; fieri nisi possit, ut ad me
Litera non veniat; missa sit illa tamen.
Dî faciant, ut sit temeraria nostra querela;
Teque putem falso non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet: neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absinthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quam te quisquam convincat amici:
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut falsæ possis quoque pellere culpæ
Crimina; quod non es, ne videare, cave.
Utque solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermonem deficiente die;
Sic ferat ac referat tacitas nunc litera voces:
Et peragant linguæ charta manusque vices:
Quod fore ne nimium videar diffidere, sitque
Versibus hic paucis admonuisse satis;
Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis distent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

QUANTA tibi dederint nostri monumenta libelli,
O mihi me coniux carior, ipsa vides.
Detrahat auctori multum fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur;
Nec potes in mœstos omnis abire rogos.
Cumque viri casu possis miseranda videri;
Invenies aliquas, quæ, quod es, esse velint:
Quæ te, nostrorum cum sis in parte malorum,
Felicem dicant, invideantque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dedissem:
Nil feret ad manes divitis umbra suos.
Perpetui fructum donavi nominis: idque
Quo dare nil potui munere maius, habes.
Adde, quod, ut rerum sola es tutela mearum,
Ad te non parvi venit honoris onus.
Quod nunquam vox est de te mea muta, tuique
Iudiciis debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, præsta:
Et pariter serva meque piamque fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et laudem probitas irreprehensa tulit.
Par eadem nostra nunc est sibi facta ruina.
Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse bonam facile est, ubi, quod vetet esse, remotum est,
Et nihil officio nupta quod obstet habet.
Cum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum pietas, id socialis amor.
Rara quidem virtus, quam non Fortuna gubernet,
Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede:
Si qua tamen pretii sibi merces ipsa petiti,
Inque parum lætis ardua rebus adest;
Ut tempus numeres, per sæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Adspicis, ut longo maneat laudabilis ævo
Nomen inextinctum, Penelopæa fides?
Cernis ut Admeti cantetur, ut Hectoris uxor,
Ausaque in accensos Iphias ire rogos?
Ut vivat fama coniux Phylaceia, cuius
Iliacam celeri vir pede pressit humum?
Nil opus est leto pro me, sed amore fideque:
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te credideris, quia non facis, ista moneri:
Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias, quod iam facis, ille monendo
Laudat, et hortatu comprobat acta suo.

EPIST. EX PONTO L.I
Liber primus

EPISTOLA I. *Bruto.*

NASO Tomitanæ iam non novus incola terræ
Hoc tibi de Getico litore mittit opus.
Si vacat, hospitio peregrinos, Brute, libellos
Excipe, dumque aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monumenta venire,
Ne suus hoc illis clauserit auctor iter.
Ah quoties dixi: Certe nil turpe docetis!
Ite: patet castis versibus ille locus.
Non tamen accedunt: sed ut adspicis ipse, latere
Sub Lare privato tutius esse putant.
Quæris, ubi hos possis nullo componere læso?
Qua steterant Artes, pars vacat illa tibi.

novitate roges fortasse sub ipsa:
dcumque est, dummodo non sit amor.
avis non est miserabilis index,
hoc illo triste, quod ante dedi.
tulo differt, et epistola cui sit
to nomine missa docet.
iltis, sed nec prohibere potestis;
invitos officiosa venit.
t, adiunge meis. Nihil impedit ortos
atis legibus, Urbe frui.
ion est. Antoni scripta leguntur:
promtu scrinia Brutus habet.
ibus furiosus confero tantis.
ontra non tamen arma tuli.
eo, quod non desiderat ipse,
nostris ullus honore liber.
ae, laudes admitte Deorum:
emto nomine sume meum.
lo pacatæ ramus olivæ:
ctorem pacis habere nihil?
ese cervix subiecta parenti,
viro flamma dedisse viam.
aden: et non iter omne patebit?
iter hic; ipsius ille fuit.
udax, ut limine cogat abire
haria tinnula sistra manu?
atrem cornu tibicen adunco
exiguæ quis stipis æra neget?
erio fieri nil tale Dianæ:
vivat vaticinator habet.
imos Superorum numina nostros;
t tali credulitate capi.
tro, Phrygiique foramine buxi,
e nomina sancta fero.
neoque; locum date sacra ferenti:
ed magno poscitur ille Deo.
aerui, vel sensi principis iram,
m nolle putate coli.
eræ numen violasse fatentem
os ante sedere focos.
similem privatus lumine culpam,
edia, se meruisse, via.
fieri præconia gaudent,
valeant numina, teste probent.
enas, ereptaque lumina reddunt,
eccati pœnituisse vident.
uid miserorum creditur ulli
facto torqueor ipse meo!
silium, magis est mihi culpa dolori;
pœnas, quam meruisse, minus.
veant, quibus est manifestior ipse,
demi, culpa perennis erit.
te, ne sim, cum venerit, exsul;
arim, mors quoque non faciet.
um, si meus mihi tabida facta
nantis more liquescit aquæ.
a vitiata teredine navis;
pulos ut cavat unda salis;
bra positum rubigine ferrum;
tineæ carpitur ore liber:
uos curarum pectora morsus,
nullo conficiatur, habent.
entem stimuli, quam vita, relinquent:
t citius, quam dolor, ipse cadet.
peri, quorum sumus omnia, credent;
gua dignus habebor ope:
cythico vacuum mutabor ab arcu.
ri, si precer, oris ero.

EPISTOLA II. *Maximo.*

MAXIME, qui tanti mensuram nominis imples,
  Et geminas animi nobilitate genus;
Quo nasci ut posses, quamvis cecidere trecenti,
  Non omnes Fabios abstulit una dies;
Forsitan, hæc a quo mittatur epistola, quæras;
  Quique loquar tecum, certior esse velis.
Hei mihi! quid faciam? vereor, ne nomine lecto
  Durus, et aversa cætera mente legas.
Viderit hæc si quis; tibi me scripsisse fateri
  Audebo, et propriis ingemuisse malis.
Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,
  Atque modum culpæ notificare meæ.
Qui, cum me pœna dignum graviore fuisse
  Confitear, possum vix graviora pati.
Hostibus in mediis, interque pericula versor;
  Tanquam cum patria pax sit adempta mihi.
Qui, mortis sævo geminent ut vulnere causas,
  Omnia vipereo spicula felle linunt.
His eques instructus perterrita mœnia lustrat,
  More lupi clausas circueuntis oves.
At semel intentus nervo levis arcus equino,
  Vincula semper habens irresoluta manet.
Tecta rigent fixis veluti vallata sagittis,
  Portaque vix firma submovet arma sera.
Adde loci faciem, nec fronde, nec arbore læti,
  Et quod iners hyemi continuatur hyems.
Hic me pugnantem cum frigore, cumque sagittis,
  Cumque meo fato, quarta fatigat hyems.
Fine carent lacrymæ, nisi cum stupor obstitit illis,
  Et similis morti pectora torpor habet.
Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
  Quæ posuit sensum saxea facta mali!
Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
  Cortice velavit populus ora novo!
Ille ego sum, lignum qui non admittar in ullum:
  Ille ego sum, frustra qui lapis esse velim.
Ipsa Medusa oculis veniat licet obvia nostris,
  Amittat vires ipsa Medusa suas.
Vivimus, ut sensu nunquam careamus amaro;
  Et gravior longa fit mea pœna mora.
Sic inconsumtum Tityi semperque renascens
  Non perit, ut possit sæpe perire, iecur.
At, puto, cum requies, medicinaque publica curæ
  Somnus adest, solitis nox venit orba malis.
Somnia me terrent veros imitantia casus,
  Et vigilant sensus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,
  Aut dare captivas ad fera vincla manus;
Aut, ubi decipior melioris imagine somni,
  Adspicio patriæ tecta relicta meæ;
Et modo vobiscum, quos sum veneratus, amici,
  Et modo cum cara coniuge, multa loquor.
Sic, ubi percepta est brevis et non vera voluptas,
  Peior ab admonitu fit status iste boni.
Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit,
  Sive pruinosi Noctis aguntur equi;
Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis,
  Ignibus admotis ut nova cera solet.
Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem,
  Ne mea Sarmaticum contegat ossa solum.
Cum subit, Augusti quæ sit clementia, credo
  Mollia naufragiis litora posse dari.
Cum video, quam sint mea fata tenacia, frangor;
  Spesque levis, magno victa timore, cadit.
Nec tamen ulterius quidquam sperove precorve,
  Quam male mutato posse carere loco.
Aut hoc, aut nihil est, pro me tentare modeste
  Gratia quod salvo vestra pudore queat.

Suscipe, Romanæ facundia, Maxime, linguæ,
Difficilis causæ mite patrocinium.
Est mala, confiteor; sed te bona fiet agente.
Lenia pro misera fac modo verba fuga.
Nescit enim Cæsar, quamvis Deus omnia norit,
Ultimus hic qua sit conditione locus.
Magna tenent illud rerum molimina numen:
Hæc est cœlesti pectore cura minor.
Nec vacat, in qua sint positi regione Tomitæ,
Quærere, finitimo vix loca nota Getæ:
Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
Cultaque Oresteæ Taurica terra Deæ:
Quæque aliæ gentes, ubi frigore constitit Ister,
Dura meant celeri terga per amnis equo.
Maxima pars hominum nec te, pulcherrima, curant,
Roma, nec Ausonii militis arma timent.
Dant animos arcus illis, plenæque pharetræ;
Quamque libet longis cursibus aptus equus:
Quodque sitim didicere diu tolerare famemque:
Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.
Ira Dei mitis non me misisset in istam,
Si satis hæc illi nota fuisset, humum.
Nec me, nec quemquam Romanum gaudet ab hoste,
Meque minus, vitam cui dedit ipse, premi.
Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu:
Nil opus est ullis in mea fata Getis.
Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit ac-
Nec minus infestus, quam fuit, esse potest. (tum,
Tum quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coegi,
Pæne etiam merito parcior ira meo.
Dî faciant igitur, quorum mitissimus ipse est,
Alma nihil maius Cæsare terra ferat.
Utque diu sub eo sit publica sarcina rerum,
Perque manus huius tradita gentis eat.
At tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum,
Iudice pro lacrymis ora resolve meis.
Non petito ut bene sit, sed uti male tutius; utque
Exsilium sævo distet ab hoste meum.
Quamque dedere mihi præsentia numina vitam,
Non adimat stricto squalidus ense Getes.
Denique, si moriar, subeant pacatius arvum
Ossa, nec a Scythica nostra premantur humo.
Nec male compositos, ut scilicet exsule dignum,
Bistonii cineres ungula pulset equi:
Et ne, si superest aliquid post funera sensus,
Terreat hic manes Sarmatis umbra meos.
Cæsaris hæc animum poterant audita movere,
Maxime; movissent si tamen ante tuum.
Vox, precor, Augustas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepidis quæ solet esse reis:
Adsuetaque tibi doctæ dulcedine linguæ
Æquandi Superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromedon, crudusve rogabitur Atreus,
Quique suis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox:
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.
Qui vicit semper, victis ut parcere posset:
Clausit et æterna civica bella sera.
Multa metu pœnæ; pœna qui pauca coercet;
Et iacit invita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator missus ad aures,
Ut propior patriæ sit fuga nostra, roga.
Ille ego sum, qui te colui; quem festa solebat
Inter convivas mensa videre tuos.
Ille ego, qui duxi vestros Hymenæon ad ignes,
Et cecini fausto carmina digna toro.
Cuius te solitum memini laudare libellos,
Exceptis, domino qui nocuere suo.
Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas:
Ille ego, de vestra cui data nupta domo.
Hanc probat, et primo dilectam semper ab ævo
Est inter comites Marcia censa suas.
Inque suis habuit matertera Cæsaris ante:
Quarum iudicio si qua probata, proba est.
Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,
Claudia divina non eguisset ope.
Nos quoque præteritos sine labe peregimus annos
Proxima pars vitæ transilienda meæ.
Sed de me ut sileam, coniux mea sarcina vestra est:
Non potes hanc salva dissimulare fide.
Confugit hæc ad vos: vestras amplectitur aras,
Iure venit cultos ad sibi quisque Deos.
Flensque rogat, precibus lenito Cæsare vestris,
Busta sui fiant ut propiora viri.

EPISTOLA III. *Rufino.*

HANC tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem,
Qui miser est, ulli si suus esse potest.
Reddita confusæ nuper solatia menti
Auxilium nostris spemque tulere malis.
Utque Machaoniis Pæantius artibus heros
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente iacens, et acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et iam deficiens sic ad tua verba revixi,
Ut solet infuso vena redire mero.
Non tamen exhibuit tantas facundia vires,
Ut mea sint dictis pectora sana tuis.
Ut multum nostræ demas de gurgite curæ;
Non minus exhausto, quod superabit, erit.
Tempore ducetur longo fortasse cicatrix:
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non est in medico semper, relevetur ut æger:
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis, ut e molli sanguis pulmone remissus
Ad Stygias certo limite ducat aquas.
Adferat ipse licet sacras Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte;
Aut, ut sit, longa est extenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum præcepta iacentem,
Sumtaque sunt nobis pectoris arma tui;
Rursus amor patriæ, ratione valentior omni,
Quod tua texuerunt scripta, retexit opus.
Sive pium vis hoc, sive hoc muliebre vocari,
Confiteor misero molle cor esse mihi.
Non dubia est Ithaci prudentia; sed tamen optat
Fumum de patriis posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine captos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene sit clausæ cavea Pandione natæ,
Nititur in silvas illa redire suas.
Adsuetos tauri saltus, adsueta leones,
Nec feritas illos impedit, antra petunt.
Tu tamen exsilii morsus e pectore nostro
Fomentis speras cedere posse tuis.
Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
Talibus ut levius sit caruisse malum.
At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti,
In tamen humano contigit esse loco.
Orbis in extremi iaceo desertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces educat uvas:
Non salices ripa, robora monte virent.

rra laudes magis; æquora semper
ibie, solibus orba, tument.
spicias, campi cultore carentes,
æ nemo vindicet, arva iacent.
extra lævaque a parte timendus;
ietu terret utrumque latus.
ıs pars est sensura sarissas,
ıatica spicula missa manu.
um nobis exempla virorum,
ium mente tulere, refer:
animi robur mirare Rutili,
tus conditione dati.
tenuit, non Pontus et hostica tellus;
nullo Smyrna petenda loco.
ria Cynicus procul esse Sinopeus:
edes, Attica terra, tuas.
es qui Persica contudit armis,
mam sensit in urbe fugam:
es patria Lacedæmona fugit:
ubium, quæ prior esset, erat.
Patroclus Opunta reliquit,
ue adiit, hospes Achillis, humum.
onia Pirenida cessit ad undam,
ibs Colchas sacra cucurrit aquas.
ides Sidonia mœnia Cadmus,
uros in meliore loco.
stum Tydeus, Calydone fugatus;
Veneri grata recepit humus.
eteres Romanæ gentis, apud quos
llus ultima Tybur erat?
unctos, nulli datus omnibus ævis
a patria est, horridiorve locus.
scat sapientia vestra dolenti,
dictis non ita multa tuis.
cior, si possint nostra coire
eceptis posse coire tuis.
me frustra servare labores;
lmota perditus æger ope.
, quia sit maior prudentia nobis;
m medico, notior ipse mihi.
ta sit, munus tua grande voluntas
uit, consuliturque boni.

Eᴘɪsᴛᴏʟᴀ IV. *Uxori.*

ior canis adspergitur ætas,
vultus ruga senilis arat:
uasso languent in corpore vires;
lusus qui placuere, placent.
ito videas, agnoscere possis:
est tanta ruina meæ.
e hæc annos: sed et altera causa est,
imi, continuusque labor.
ongos si quis mala digerat annos,
Pylio Nestore maior ero.
uris (et quod bove firmius?) arvis
rum corpora frangat opus.
vacuo solita est cessare novali,
siduis lassa senescit humus.
rci si quis certamina semper,
issis cursibus, ibit equus.
licet, solvetur in æquore navis,
m liquidis sicca carebit aquis.
ilitat series immensa malorum,
tempus cogit et esse senem.
nt; animus quoque pascitur illis:
contra carpit utrumque labor.
partes quod venerit Æsone natus,
m a sera posteritate ferat.
nostro leviorque minorque,

Si modo non verum nomina magna premunt.
Ille est in Pontum, Pelia mittente, profectus,
Qui vix Thessaliæ fine timendus erat.
Cæsaris ira mihi nocuit, quem Solis ab ortu
Solis ad occasus utraque terra tremit.
Iunctior Hæmonia est Ponto, quam Roma, sinistro;
Et brevius, quam nos, ille peregit iter.
Ille habuit comites, primos telluris Achivæ:
At nostram cuncti destituere fugam.
Nos fragili vastum ligno sulcavimus æquor:
Quæ tulit Æsoniden, firma carina fuit.
Nec Tiphys mihi rector erat; nec Agenore natus
Quas sequerer, docuit, quas fugeremque, vias.
Illum tutata est cum Pallade regia Iuno:
Defendere meum numina nulla caput.
Illum furtivæ iuvere Cupidinis artes,
Quas a me vellem non didicisset Amor.
Ille domum rediit; nos his moriemur in arvis,
Perstiterit læsi si gravis ira Dei.
Durius est igitur nostrum, fidissima coniux,
Illo, quod subiit Æsone natus, onus.
Te quoque, quam iuvenem discedens Urbe reliqui,
Credibile est nostris insenuisse malis.
O ego, Dî faciant, talem te cernere possim,
Caraque mutatis oscula ferre genis;
Amplectique meis corpus non pingue lacertis;
Et, Gracile hoc fecit, dicere, cura mei:
Et narrare meos flenti flens ipse labores;
Sperato nunquam colloquioque frui:
Turaque Cæsaribus cum coniuge Cæsare digna,
Dîs veris, memori debita ferre manu!
Memnonis hanc utinam, lenito principe, mater
Quam primum roseo provocet ore diem!

Eᴘɪsᴛᴏʟᴀ V. *Maximo*

Iʟʟᴇ tuos quondam non ultimus inter amicos,
Ut sua verba legas, Maxime, Naso rogat:
In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
Nescius exsilii ne videare mei.
Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus;
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ:
Et mihi, si quis erat, ducendi carminis usus
Deficit, estque minor factus inerte situ.
Hæc quoque, quæ legitis, si quid mihi, Maxime, credis,
Scribimus invita, vixque coacta, manu.
Non libet in tales animum contendere curas,
Nec venit ad duros Musa vocata Getas.
Ut tamen ipse vides, luctor deducere versum;
Sed non fit fato mollior ille meo.
Cum relego, scripsisse pudet; quia plurima cerno,
Me quoque qui feci iudice, digna lini.
Nec tamen emendo: labor hic quam scribere maior,
Mensque pati durum sustinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Et sub iudicium singula verba vocem?
Torquet enim fortuna parum, nisi Nilus in Hebrum
Confluat? et frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti:
Subducant oneri colla perusta boves.
At, puto, fructus adest, iustissima causa laborum;
Et sata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis, repetas licet omnia, nullum
Profuit (atque utinam non nocuisset!) opus.
Cur igitur scribam miraris? miror et ipse;
Et mecum quæro sæpe, quid inde feram.
An populus vere sanos negat esse poetas,
Sumque fides huius maxima vocis ego?
Qui, sterili toties cum sim deceptus ab arvo,
Damnosa persto condere semen humo.

st cupidus studiorum quisque suorum
s et adsueta ponere in arte iuvat.
iurat pugnam gladiator, at idem
or antiqui vulneris, arma capit.
um pelagi dicit fore naufragus undis;
ucit remos, qua modo navit, aqua.
constanter studium non utile carpo;
peto, nollem quas coluisse, Deas.
tius faciam? non sum, qui segnia ducam
mors nobis tempus habetur iners.
at in lucem nimio marcescere vino;
net incertas alea blanda manus.
limus somno, quas corpus postulat, horas,
onam vigilans tempora longa modo?
n oblitus patrii, contendere discam
aticos arcus; et trahar arte loci?
que me studium prohibent adsumere vires;
ue magis gracili corpore nostra valet.
quæsieris, quid agam; magis utile nil est
s his, quæ nil utilitatis habent.
r ex illis casus oblivia nostri;
satis est messem si mea reddit humus.
vos acuat: vos ut recitata probentur
nina, Pieriis invigilate choris.
enit ex facili, satis est componere nobis;
nimis intenti causa laboris abest.
Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
An verear, ne non approbet illa Getes?
Forsitan audacter faciam, sed glorior Istrum
Ingenio nullum maius habere meo.
Hoc, ubi vivendum, satis est si consequor arvo,
Inter inhumanos esse poeta Getas.
Quo mihi diversum fama contendere in orbem?
Quem Fortuna dedit, Roma sit ille locus.
Hoc mea contenta est infelix Musa theatro.
Sic merui; magni sic voluere Dei.
Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
Quo Boreas penna deficiente venit.
Dividimur cœlo; quæque est procul urbe Quirini,
Adspicit hirsutos cominus Ursa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas, vix credere possim
Indicium studii transiluisse mei.
Finge legi, quodque est mirabile, finge placere:
Auctorem certe res iuvet ista nihil.
Quo tibi, si calida positus laudere Syene;
Aut ubi Taprobanen Indica cingit aqua?
Altius ire libet? si te distantia longe
Pleiadum laudent signa, quid inde feras?
Sed neque pervenio scriptis mediocribus istuc;
Famaque cum domino fugit ab Urbe suo.
Vosque, quibus perii, tunc cum mea fama sepulta est,
Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

Epistola VI. *Græcino.*

Ecquid ut audisti, nam te diversa tenebat
Terra, meos casus, cor tibi triste fuit?
Dissimules, metuasque licet, Græcine, fateri,
Si bene te novi, triste fuisse liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis istos;
Nec minus a studiis dissidet illa tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasque fugit.
Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
Qua sinit officium, militiæque labor.
Certe ego, cum primum potui sentire quid essem,
(Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
Hoc quoque fortunæ sensi, quod amicus abesses:
Qui mihi præsidium grande futurus eras.
Tecum tunc aberant ægræ solatia mentis
Magnaque pars animæ consiliique mei.
At nunc, quod superest, fer opem, precor, eminus,
Adloquioque iuva pectora nostra tuo.
Quæ, non mendaci si quidquam credis amico,
Stulta magis dici, quam scelerata, decet.
Nec leve, nec tutum, peccati quæ sit origo,
Scribere: tractari vulnera nostra timent.
Qualicumque modo mihi sint ea facta, rogare
Desine; non agites, si qua coire velis.
Quidquid id est, ut non facinus, sic culpa vocanda
Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?
Spes igitur menti pœnæ, Græcine, levandæ
Non est ex toto nulla relicta meæ.
Hæc Dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
In Dîs invisa sola remansit humo.
Hæc facit, ut vivat vinctus quoque compede fossor,
Liberaque a ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut, videat cum terras undique nullas,
Naufragus in mediis brachia iactet aquis.
Sæpe aliquem solers medicorum cura reliquit;
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem;
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc Dea quam multos laqueo sua colla ligantes
Non est proposita passa perire nece!
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arcuit, iniecta continuitque manu.
Quidque facis? lacrymis opus est, non sanguine, di
Sæpe per has flecti principis ira solet.
Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi sit, Græcine, precare:
Confer et in votum tu quoque verba meum.
Inque Tomitana iaceam tumulatus arena,
Si te non nobis ista vovere liquet.
Nam prius incipiant turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas,
Quam male se præstet veteri Græcinus amico:
Non ita sunt fatis omnia versa meis.

Epistola VII. *Messallino.*

Litera pro verbis tibi, Messalline, salutem,
Quam legis, a sævis attulit usque Getis.
Indicat auctorem locus? an, nisi nomine lecto,
Hæc me Nasonem scribere verba latet?
Ecquis in extremo positus iacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
Dî procul a cunctis, qui te venerantur amantque,
Huius notitiam gentis abesse velint.
Nos satis est inter glaciem Scythicasque sagitt
Vivere: si vita est mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cœlum;
Truxque Getes armis, grandine pulset hiems;
Nos habeat regio, nec pomo fœta, nec uvis;
Et cuius nullum cesset ab hoste latus.
Cætera sit sospes cultorum turba tuorum;
In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
Me miserum, si tu verbis offenderis istis:
Nosque negas ulla parte fuisse tuos!
Idque sit ut verum, mentito ignoscere debes;
Nil demit laudi gloria nostra tuæ.
Quis se Cæsaribus notis non fingit amicum?
Da veniam fasso; tu mih
Nec tamen irrumpo, quo n
Atria si nobis non patu
Utque tibi fuerit mecum
Nempe salutaris, qu
Nec tuus est genito
Hortator studii,

rmas, supremum in funere munus,
nedio scripta cauenda foro.
frater tanto tibi iunctus amore,
Atridis Tyndaridisque fuit.
tem, nec dedignatus amicum est;
c illi non nocitura putas.
uoque me mendacem parte fatebor.
potius tota sit ista domus.
lenda est; et nulla potentia vires
e quid peccet amicus, habet.
perem, culpam quoque posse negari,
emo nescit abesse mihi.
ti pars excusabilis esset,
ri pœna futura fuit.
it, qui pervidet omnia, Cæsar,
ici crimina posse mea.
misi, quaque est res passa, pepercit:
nodice fulminis igne sui:
opes, nec ademit posse reverti,
stras victa sit ira preces.
idi. Quid enim mirabile, si quis,
ssus non leve vulnus habet?
a vires inhiberet Achilles,
ictus Pelias hasta tulit.
igitur cum vindicis adsit,
ua me ianua nosse neget.
fateor, citra quam debuit, illa:
tis hoc quoque, credo, meis.
ium sensit magis altera nostrum:
stro sub Lare semper eram.
pietas; ut te non excolat ipsum,
ecum fratris amicus habet.
emeritis referenda est gratia semper,
uæ promeruisse tuæ?
tis nobis suadere, quid optes:
a reddas, plura, precare Deos.
antumque licet meminisse, solebas
m pluribus esse dati.
mero me, Messalline, repone:
rs vestræ non aliena domus:
em, quoniam meruisse videtur,
doles, at meruisse dole.

EPISTOLA VIII. *Severo.*

nissam Nasone salutem
animæ magna, Severe, meæ.
d agam: si persequar omnia, flebis.
nostri si tibi nota mali.
uis expertes pacis in armis,
rato bella movente Geta.
lsis sum miles in exsule solus:
video, cætera turba iacet.
nostros venia dignere libellos,
inctu carmina facta leges.
, ripæ vicina binominis Istri,
positu vix adeunda loci.
sos, de se si credimus ipsis,
proprio nomine dixit opus.
rysiis inopino Marte peremtis
Regem sustulit arma Getes.
gni generis, virtute quod auget,
umero milite cinctus adest:
ssit, merita quam cæde nocentum
iscens, exstitit ipse nocens.
ro, detur, fortissime nostro,
rata sceptra tenere manu.
præstat, quid enim tibi plenius optem?
magno Cæsare Roma probet.
le abii, queror, o iucunde sodalis,
Accedant nostris sæva quod arma malis.
Ut careo vobis, Stygias detrusus in oras,
Quatuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ
Quærere Nasonem: quærit et illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiscor, amici;
Nunc mihi cum cara coniuge nata subit:
Eque domo rursus pulchræ loca vertor ad Urbis,
Cunctaque mens oculis pervidet illa suis.
Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc subit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc Campi pulchros spectantis in hortos,
Stagnaque et Euripi, Virgineusque liquor.
At, puto, sic Urbis misero est erepta voluptas,
Quolibet ut saltem rure frui liceat.
Non meus amissos animus desiderat agros,
Ruraque Peligno conspicienda solo:
Nec quos piniferis positos in collibus hortos
Spectat Flaminiæ Clodia iuncta viæ.
Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam
Ad sata fontanas, nec pudet, addere aquas.
Sunt ibi, si vivunt, nostra quoque consita quondam,
Sed non et nostra poma legenda manu.
Pro quibus amissis utinam contingere possit
Hic saltem profugo gleba colenda mihi!
Ipse ego pendentes, liceat modo, rupe capellas,
Ipse velim baculo pascere nixus oves.
Ipse ego, ne solitis insistant pectora curis,
Ducam ruricolas sub iuga panda boves;
Et discam Getici quæ norint verba iuvenci:
Adsuetas illis adiiciamque minas.
Ipse manu capulum pressi moderatus aratri,
Experiar mota spargere semen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arva,
Et dare, quas sitiens combibat hortus, aquas.
Unde, sed hoc nobis, minimum quos inter et hostem
Discrimen murus clausaque porta facit?
At tibi nascenti, quod toto pectore lætor,
Nerunt fatales fortia fila Deæ.
Te modo campus habet, densa modo porticus umbra:
Nunc, in quo ponas tempora rara, Forum.
Umbria nunc revocat; nec non Albana potentem
Appia ferventi ducit in arva rota.
Forsitan hic optes, ut iustam supprimat iram
Cæsar; et hospitium; sit tua villa meum.
Ah nimium est, quod, amice, petis! moderatius opta,
Et voti, quæso, contrahe vela tui.
Terra velim propior, nullique obnoxia bello
Detur; erit nostris pars bona demta malis.

EPISTOLA IX. *Maximo*

Quæ mihi de rapto tua venit epistola Celso,
Protinus est lacrymis humida facta meis.
Quodque nefas dictu, fieri nec posse putavi,
Invitis oculis litera lecta tua est.
Nec quidquam ad nostras pervenit acerbius aures
Ut sumus in Ponto, perveniatque, precor.
Ante meos oculos tanquam præsentis imago
Hæret, et exstinctum vivere fingit amor.
Sæpe refert animus lusus gravitate carentes:
Seria cum liquida sæpe peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora densius illis,
Quæ vellem vitæ summa fuisse meæ:
Cum domus ingenti subito mea lapsa ruina
Concidit, in domini procubuitque caput.
Adfuit ille mihi, cum pars me magna reliquit,
Maxime, fortunæ nec fuit ipse comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quam si frater in igne foret.

Hæsit in amplexu, consolatusque iacentem est,
Cumque meis lacrymis miscuit usque suas.
O quoties vitæ custos invisus amaræ
Continuit promtas in mea fata manus!
O quoties dixit: Placabilis ira Deorum est:
Vive, nec ignosci tu tibi posse nega.
Vox tamen illa fuit celeberrima: respice, quantum
Debeat auxilii Maximus esse tibi.
Maximus incumbet; quaque est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
Cumque suis fratris vires adhibebit, et omnem,
Quo levius doleas, experietur opem.
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ:
Quæ tu, ne fuerint, Maxime, vana, cave.
Huc quoque venturum mihi se iurare solebat;
Non nisi te longæ ius sibi dante viæ.
Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
Crede mihi: multos habeas cum dignus amicos,
Non fuit e multis quolibet ille minor:
Si modo nec census, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit.
Iure igitur lacrymas Celso libamus ademto;
Cum fugerem, vivo quas dedit ille mihi.
Carmina iure damus, raros testantia mores;
Ut tua venturi nomina, Celse, legant.
Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab arvis:
Hoc solum est istic, quod liquet esse meum.
Funera nec potui comitare, nec ungere corpus:
Aque tuis toto dividor orbe rogis.
Qui potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
Præstitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exsequias, et magni funus honoris
Fecit, et in gelidos versit amoma sinus.
Diluit et lacrymis mœrens unguenta profusis;
Ossaque vicina condita texit humo.
Qui quoniam exstinctis, quæ debet, præstat amicis,
Et nos exstinctis adnumerare potest.

Epistola X. *Flacco.*

Naso suo profugus mittit tibi, Flacce, salutem:
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris
Non patitur vires languor habere suas.
Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis;
Et peragit soliti vena tenoris iter.
Os hebes est, positæque movent fastidia mensæ;
Et queror, invisi cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, adpone, quod educat aer;
Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
Nectar et ambrosiam, latices epulasque Deorum,
Det mihi formosa nava Iuventa manu;
Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum:
Stabit et in stomacho pondus inerte diu.
Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuivis
Scribere, delicias ne mala nostra vocent.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam possit ut esse locus.
Delicias illi precor has contingere, si quis,
Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore, somnus,
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilantque mei sine fine dolores;
Quorum materiam dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus:
Quoque ierit, quæras, qui fuit ante, color.
Parvus in exiles succus mihi pervenit artus:
Membraque sunt cera pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
Scis mihi quam solæ pene bibantur aquæ.
Non epulis oneror: quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas:
Non solet in mœstos illa venire toros.
Unda locusque nocent; causaque nocentior omni,
Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili cum fratre levares,
Vix mens tristitiæ mœsta tulisset onus.
Vos estis fragili tellus non dura phaselo;
Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.
Ferte, precor, semper, quia semper egebimus ill
Cæsaris offensum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
Suppliciter vestros quisque rogate Deos.

Liber secundus

Epistola I. *Germanico Cæsari.*

Huc quoque Cæsarei pervenit fama triumphi,
Languida quo fessi vix venit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi
Iam minus hic odio est, quam fuit ante, lo
Tandem aliquid pulsa curarum nube serenum
Vidi: fortunæ verba dedique meæ.
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæsar;
Velle potest cuivis hæc tamen una dari.
Di quoque, ut a cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa iubent.
Denique, quod certus furor est audere fateri,
Hac ego lætitia, si vetet ipse, fruar.
Iupiter utilibus quoties iuvat imbribus agros,
Mixta tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus, inutilis he
Numen; et invita sæpe iuvamur ope.
Gaudia Cæsareæ mentis pro parte virili
Sunt mea: privati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi: per quam spectata triump
Incluso mediis est mihi pompa Getis.
Indice te didici, nuper visenda coisse
Innumeras gentes ad ducis ora sui;
Quæque capit vastis immensum mœnibus orb
Hospitiis Romam vix habuisse locum.
Tu mihi narrasti, cum multis lucibus ante
Fuderit adsiduas nubilus Auster aquas,
Lumine cœlesti Solem fulsisse serenum,
Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita victorem, cum magno vocis honore,
Bellica laudatis dona dedisse viris:
Claraque sumturum pictas insignia vestes,
Tura prius sanctis imposuisse focis;
Iustitiamque sui caste placasse parentis;
Illo quæ templum pectore semper habet.
Quaque ierit, felix adiectum plausibus omen;
Saxaque roratis erubuisse rosis.
Protinus argento versos imitantia muros,
Barbara cum victis oppida lata viris;
Fluminaque, et montes, et in altis pascua silvis;
Armaque cum telis in strue mixta suis.
Deque triumphato, quod Sol incenderit, auro
Aurea Romani tecta fuisse fori.
Totque tulisse duces captivis addita collis
Vincula, pæne hostes quot satis esse fuit.
Maxima pars horum vitam veniamque tulere
In quibus et belli summa caputque Bato.
Cur ego posse negem minui mihi Numinis iram,
Cum videam mites hostibus esse Deos?
Pertulit huc idem nobis, Germanice, rumor
Oppida sub titulo nominis isse tui.

utra, nec muri mole, nec armis,
genio tuta fuisse loci.
inos! a te nam cætera sumes;
virtuti tempora longa tuæ.
veniet: sunt quiddam oracula vatum:
optanti prospera signa dedit.
torem Tarpeias scandere in arces
atis Roma videbit equis:
ater nati spectabit honores,
cipiens, quæ dedit ipse suis.
a me; iuvenum belloque togaque
cta tibi vaticinante nota.
carminibus referam fortasse trium-(phum:
stris si modo vita malis.
hicas si non prius ipse sagittas:
que ferox hoc caput ense Getes.
alvo, dabitur tibi laurea templis;
lices vera fuisse mea.

EPISTOLA II. *Messallino.*

estræ primis venerator ab annis
uxini Naso sinistra freti,
omitis hanc, Messalline, salutem,
us præsens est tibi ferre, Getis.
ecto vultus tibi nomine non est,
dubitas cætera perlegere!
necum pariter mea verba relega:
vestra versibus esse meis.
pi, si Pelion Ossa tulisset,
angi sidera posse manu.
ladi dementia castra secuti,
ominos movimus arma Deos.
didæ temeraria dextera fecit,
at telis ulla petita meis.
gravis, sed quæ me perdere solum
nullum maius adorta nefas.
sapiens possum timidusque vocari:
nt animi nomina vera mei.
ateor, meritam post Cæsaris iram,
precibus te quoque iure meis.
st pietas in totum nomen Iuli,
m quis læditur inde, putas.
a feras, et vulnera sæva mineris,
efficies, ut timeare mihi.
meniden Graium Troiana recepit:
Myso Pelias hasta duci.
rdum templi violator ad aram,
offensi numinis horret opem.
liquis tutum non esse; fatemur,
r placidas it mea puppis aquas.
lii: fortuna miserrima tuta est:
eventus deterioris abest.
atis, quid præter fata requirat?
molles aspera spina rosas.
pumante salo, sua brachia cauti
t spinas duraque saxa capit.
netuens pennis trepidantibus ales
umanos fessa venire sinus:
dubitat committere tecto,
infestos territa cerva canes.
ccessum lacrymis, mitissime, nostris,
s rigidam vocibus obde forem.
tra favens Romana ad Numina perfer,
arpeio culta Tonante minus.
nei legatus suscipe causam:
quamvis nomine causa bona est.
ositus, certe iam frigidus, ægre
er te, si modo server, ero.
lapsis nitatur gratia rebus,

Principis æternam quam tibi præstet amor.
Nunc tibi et eloquii nitor ille domesticus adsit,
Quo poteras trepidis utilis esse reis.
Vivit enim in vobis facundi lingua parentis;
Et res hæredem reperit illa suum.
Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro;
Non est confessi causa tuenda rei.
Num tamen excuses erroris imagine factum,
An nihil expediat tale movere, vide.
Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit,
Non contrectari tutius esse putem.
Lingua, sile: non est ultra narrabile quidquam:
Posse velim cineres obruere ipse meos.
Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
Verba face, ut vita, quam dedit ipse, fruar.
Cumque serenus erit, vultusque remiserit illos,
Qui secum terras imperiumque movent;
Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,
Detque solum miseræ mite, precare, fugæ.
Tempus adest aptum precibus: valet ipse, videtque
Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
Incolumis coniux sua pulvinaria servat:
Promovet Ausonium filius imperium.
Præterit ipse suos animo Germanicus annos,
Nec vigor est Drusi nobilitate minor.
Adde nurus, neptesque pias, natosque nepotum,
Cæteraque Augustæ membra valere domus:
Adde triumphatos modo Pæonas, adde quieti
Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
Nec dedignata est abiectis Illyris armis
Cæsareum famulo vertice ferre pedem.
Ipse super currum placido spectabilis ore
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobiscum proles comitavit euntem,
Digna parente suo, nominibusque datis.
Fratribus adsimilis, quos proxima templa tenentes
Divus ab excelsa Iulius æde videt.
His Messallinus, quibus omnia cedere debent,
Primum lætitiæ non negat esse locum.
Quidquid ab his superest, venit in certamen amoris:
Hac hominum nulli parte secundus eris.
Hunc colis, ante diem per quem decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
Et ducis ore Deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi,
Terraque pacis inops, undaque vincta gelu.
Si tamen hæc audis, et vox mea pervenit istuc,
Sit tua mutando gratia blanda loco.
Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,
Si quid habet sensus umbra diserta, petit.
Hoc petit et frater: quamvis fortasse veretur,
Servandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus petit hoc: nec tu potes ipse negare,
Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
Ingenii certe, quo nos male sensimus usos,
Artibus exceptis, sæpe probator eras.
Nec mea, si tantum peccata novissima demas,
Esse potest domui vita pudenda tuæ.
Sic igitur vestræ vigeant penetralia gentis;
Curaque sit Superis Cæsaribusque tui:
Mite, sed iratum merito mihi Numen, adora;
Eximat ut Scythici me feritate loci.
Difficile est, fateor, sed tendit in ardua virtus:
Et talis meriti gratia maior erit.
Nec tamen Ætnæus vasto Polyphemus in antro,
Accipiet voces Antiphatesve tuas:
Sed placidus facilisque parens, veniæque paratus;
Et qui fulmineo sæpe sine igne tonat.

Qui, cum triste aliquid statuit, fit tristis et ipse:
  Cuique fere pœnam sumere pœna sua est.
Victa tamen vitio est huius clementia nostro:
  Venit et ad vires ira coacta suas.
Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti,
  Nec licet ante ipsos procubuisse Deos;
Quos colis, ad Superos hæc fer mandata sacerdos:
  Adde sed et proprias in mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis.
  Ignoscas: timeo naufragus omne fretum.

EPISTOLA III. *Maximo.*

Maxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
  Nec sinis ingenium nobilitate premi:
Culte mihi (quid enim status hic a funere differt?)
  Supremum vitæ tempus ad usque meæ:
Rem facis, adflictum non aversatus amicum,
  Qua non est ævo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu, sed, si modo vera fatemur,
  Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prius est, quam quid sit honestum:
  Et cum Fortuna statque caditque fides.
Nec facile invenias multis in millibus unum,
  Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor, recte facti si præmia desint,
  Non movet, et gratis pœnitet esse probum.
Nil, nisi quod prodest, carum est. I, detrahe menti
  Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus iam quisque suos amat, et sibi quid sit
  Utile, sollicitis supputat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile numen
  Prostat, et in quæstu pro meretrice sedet.
Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis,
  Communis vitii te quoque labe trahi.
Diligitur nemo, nisi cui Fortuna secunda est:
  Quæ, simul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego, non paucis quondam munitus amicis,
  Dum flavit velis aura secunda meis;
Ut fera nimboso tumuerunt æquora vento,
  In mediis lacera puppe relinquor aquis.
Cumque alii nolint etiam me nosse videri,
  Vix duo proiecto tresve tulistis opem.
Quorum tu princeps: nec enim comes esse, sed auctor,
  Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.
Te, nihil ex acto, nisi non peccasse, ferentem,
  Sponte sua probitas officiumque iuvant.
Iudice te mercede caret, per seque petenda est
  Externis virtus incomitata bonis.
Turpe putas abigi, quia sit miserandus, amicum,
  Quodque sit infelix, desinere esse tuum.
Mitius est lasso digitum supponere mento,
  Mergere quam liquidis ora natantis aquis.
Cerne, quid Æacides post mortem præstet amico;
  Instar et hanc vitam mortis habere puta.
Pirithoum Theseus Stygias comitavit ad undas:
  A Stygiis quantum sors mea distat aquis!
Adfuit insano iuvenis Phocæus Orestæ:
  Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
  Utque facis, lapso, quam potes, adfer opem.
Si bene te novi; si, quod prius esse solebas,
  Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui;
Quo Fortuna magis sævit, magis ipse resistis,
  Utque decet, ne te vicerit illa, caves.
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hostis.
  Sic eadem prodest causa, nocetque mihi.
Scilicet indignum, iuvenis rarissime, ducis
  Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.
Firmus es; et, quoniam non sunt ea, qualia velles,
  Vela regis quassæ qualiacumque ratis.
Quæque ita concussa est, ut iam casura putetur,
  Restat adhuc humeris fulta ruina tuis.
Ira quidem primo fuerat tua iusta, nec ipso
  Lenior, offensus qui mihi iure fuit.
Quique dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
  Illum iurabas protinus esse tuum:
Ut tamen audita est nostræ tibi cladis origo,
  Diceris erratis ingemuisse meis.
Tum tua me primum solari litera cœpit,
  Et læsum flecti spem dare posse Deum.
Movit amicitiæ tum te constantia longæ:
  Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus,
  Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
  Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater, Latiæ facundia linguæ,
  Quæ non inferior nobilitate fuit,
Primus, ut auderem committere carmina famæ,
  Impulit: ingenii dux fuit ille mei.
Nec, quo sit primum nobis a tempore cultus,
  Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, ut unus
  Quolibet in casu gratia nostra fores.
Ultima me tecum vidit, mœstisque cadentes
  Excepit lacrymas Italis ora genis.
Cum tibi quærenti, num verus nuntius esset,
  Attulerat culpæ quem mala fama meæ;
Inter confessum dubie, dubieque negantem,
  Hærebam, pavidas dante timore notas:
Exemploque nivis, quam solvit aquaticus Auster,
  Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens, et quod mea crimina primi
  Erroris venia posse latere vides;
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum,
  Fomentisque iuvas vulnera nostra tuis.
Pro quibus optandi si nobis copia fiat,
  Tam bene promerito commoda mille precer.
Sed si sola mihi dentur tua vota, precabor,
  Ut tibi sit, salvo Cæsare, salva parens.
Hæc ego, cum faceres altaria pinguia ture,
  Te solitum memini prima rogare Deos.

EPISTOLA IV. *Attico.*

Accipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
  Attice, iudicio non dubitande meo.
Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici?
  Deserit an partes languida cura suas?
Non ita Di tristes mihi sunt, ut credere possim,
  Fasque putem iam te non meminisse mei.
Ante meos oculos tua stat, tua semper imago est:
  Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor;
  Nec data iucundis tempora pauca iocis.
Sæpe citæ longis visæ sermonibus horæ;
  Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies.
Sæpe tuas factum venit modo carmen ad aures,
  Et nova iudicio subdita Musa tuo est.
Quod tu laudaras, populo placuisse putabam.
  Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
Utque meus lima rasus liber esset amici,
  Non semel admonitu facta litura tuo est.
Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
  Nos via, nos iunctis curva theatra locis.
Denique tantus amor nobis, carissime, quantus
  Quantus in Æacidis Actoridæque fuit.
Non ego, securæ biberes si pocula Lethes,
  Excidere hæc credam pectore posse tuo.

us brumali sidere, noxque
rna solstitialis erit;
stum, nec frigora Pontus habebit,
estanas vincet odore rosas:
rarum veniant oblivia rerum,
fati candida nulla mei.
lici possit fiducia mendax,
edulitas nostra fuisse, cave:
ide veterem tutare sodalem,
quantum non onerosus ero.

EPISTOLA V. *Salano.*

ibus numeris ego Naso Salano
isi verba salute meo.
ipio, rebusque ut comprobet omen,
alvo possit, amice, legi.
ævo res intermortua pæne,
ciam talia vota, tuus.
iamvis modico tibi cognitus usu,
liis ingemuisse meis.
tremo legeres cum carmina Ponto,
it qualiacumque favor.
vem salvi mihi Cæsaris iram;
optari, si sciat, ipse sinat.
uis tam mitia vota dedisti:
dcirco sunt ea grata mihi.
moveare malis, doctissime, nostris,
fieri conditione loci.
ias totum, mihi crede, per orbem
Augusta pace fruatur, humum.
structos inter fera prælia versus
ectos ore favente probas.
o, vena quod paupere manat,
rivo flumina magna facis.
sunt hæc animo suffragia nostro;
n miseros posse placere putes.
rebus tentamus carmina parvis,
cili sufficit ingenium.
magni pervenit fama triumphi,
antæ sumere molis opus.
em rerum gravitasque nitorque;
epti pondera ferre mei.
ides, erit officiosa voluntas:
eria debilitata iacent.
iber vestras pervenit ad aures,
ando, sentiat ille tuam.
ro, vel si non ipse rogarem,
nulus gratia nostra levis.
ndus, sed sunt tua pectora lacte,
ta candidiora nive.
ios, cum sis mirabilis ipse,
artes, eloquiumque tuum.
rinceps, cui dat Germania nomen,
studii Cæsar habere solet.
quus, tu primis iunctus ab annis,
es æquiparante, places:
ius fit protinus impetus illi;
, elicias qui sua verba tuis.
, mortaliaque ora quierunt,
on longa conticuere mora;
uvenis cognomine dignus,
ois Lucifer ortus aquis.
adstat, status est vultusque diserti,
cens doctæ vocis amictus habet.
mora est, atque os cœleste solutum,
iures more solere loqui:
t, dicas, facundia principe digna:
tum nobilitatis inest.
laceas, et vertice sidera tangas,
Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
Scilicet ingeniis aliqua est concordia iunctis,
Et servat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ navita puppis amat.
Tu quoque Pieridum studio, studiose, teneris,
Ingenioque faves, ingeniose, meo.
Distat opus nostrum; sed fontibus exit ab isdem:
Artis et ingenuæ cultor uterque sumus.
Thyrsus enim vobis, gestata est laurea nobis;
Sed tamen ambobus debet inesse calor;
Utque meis numeris tua dat facundia nervos,
Sic venit a nobis in tua verba nitor.
Iure igitur studio confinia carmina vestro,
Et commilitii sacra tuenda putas.
Pro quibus ut maneat, de quo censeris, amicus,
Comprecor ad vitæ tempora summa tuæ;
Succedatque tuis orbis moderator habenis,
Quod mecum populi vota precantur idem.

EPISTOLA VI. *Græcino.*

CARMINE Græcinum, qui præsens voce solebat,
Tristis ab Euxinis Naso salutat aquis.
Exsulis hæc vox est. Præbet mihi litera linguam:
Et, si non liceat scribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, stulti peccata sodalis,
Et mala me meritis ferre minora doces.
Vera facis, sed sera, meæ convicia culpæ:
Aspera confesso verba remitte reo.
Cum poteram recto transire Ceraunia velo,
Ut fera vitarem saxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodest discere facto,
Quam mea debuerit currere cymba viam?
Brachia da lasso potius prendenda natanti:
Nec pigeat mento supposuisse manum.
Idque facis, faciasque precor. Sic mater et uxor,
Sic tibi sint fratres, totaque salva domus.
Quodque soles animo, quod semper voce precari,
Omnia Cæsaribus sic tua facta probes.
Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci:
Turpe laborantem deseruisse ratem.
Turpe sequi casum, et fortunæ cedere, amicum
Et, nisi sit felix, esse negare suum.
Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati:
Non hæc Ægidæ Pirithoique fides.
Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas:
In quorum plausus tota theatra sonant.
Tu quoque, per durum servato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.
Dignus es: et quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officii gratia surda tui.
Crede mihi, nostrum si non mortale futurum
Carmen, in ore frequens posteritatis eris.
Fac modo permaneas lapso, Græcine, fidelis;
Duret et in longas impetus iste moras.
Quæ tu cum præstes, remo tamen utor in aura.
Nil nocet admisso subdere calcar equo.

EPISTOLA VII. *Attico.*

Esse salutatum vult te mea litera primum
A male pacatis, Attice, missa Getis.
Proxima subsequitur; quid agas, audire voluptas:
Et si, quidquid agas, sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit; sed me timor ipse malorum
Sæpe supervacuos cogit habere metus.
Da veniam, quæso, nimioque ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
  Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem longe visum fugit agna, lupumque
  Credit, et ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum:
  Vanaque sollicitis incutit umbra metum.
Sic ego Fortunæ telis confixus iniquis,
  Pectore concipio nil nisi triste meo,
Iam mihi fata liquet, cœptos servantia cursus,
  Per sibi consuetas semper itura vias.
Observare Deos, ne quid mihi cedat amice;
  Verbaque Fortunæ vix puto posse dari.
Est illi curæ me perdere, quæque solebat
  Esse levis, constans et bene certa nocet.
Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
  Nec fraus in nostris casibus esse potest;
Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
  Altaque quam multis floreat Hybla thymis,
Et quot aves motis, nitantur in aera pennis,
  Quotque natent pisces æquore, certus eris:
Quam tibi nostrorum statuatur summa laborum,
  Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe:
  Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
Quæ tibi si memori coner perscribere versu,
  Ilias est fatis longa futura meis.
Non igitur vereor, quod te rear esse verendum,
  Cuius amor nobis pignora mille dedit;
Sed quia res timida est omnis miser, et quia longo
  Tempore lætitiæ ianua clausa meæ est.
Iam dolor in morem venit meus: utque caducis
  Percussu crebro saxa cavantur aquis;
Sic ego continuo Fortunæ vulneror ictu:
  Vixque habet in nobis iam nova plaga locum.
Nec magis adsiduo vomer tenuatur ab usu,
  Nec magis est curvis Appia trita rotis;
Pectora quam mea sunt serie cæcata laborum:
  Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæsita est gloria multis:
  Infelix perii dotibus ipse meis.
Vita prior vitio caret, et sine labe peracta:
  Auxilii misero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur sæpe suorum:
  Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adiuvat in duris alios præsentia rebus:
  Obruit hoc absens vasta procella caput.
Quæ non horruerint tacitam quoque Cæsaris iram?
  Addita sunt pœnis aspera verba meis.
Fit fuga temporibus levior: proiectus in æquor
  Arcturum subii, Pleiadumque minas.
Sæpe solent hiemem placidam sentire carinæ:
  Non Ithacæ puppi sævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
  Dilata est spoliis perfida turba meis.
Mitius exsilium faciunt loca: tristior ista
  Terra sub ambobus non iacet ulla polis.
Est aliquid patriis vicinum finibus esse:
  Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
Præstat et exsulibus pacem tua laurea, Cæsar:
  Pontica finitimo terra sub hoste iacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
  Non patitur verti barbarus hostis humum.
Temperie cœli corpusque animusque iuvantur:
  Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Est in aqua dulci non invidiosa voluptas:
  Æquoreo bibitur cum sale mixta palus.
Omnia deficiunt; animus tamen omnia vincit.
  Ille etiam vires corpus habere facit.
Sustineas ut onus, nitendum vertice pleno est;
  At flecti nervos si patiare, cadet.
Spes quoque, posse mora mitescere principis iram,
  Vivere ne nolim deficiamque, cavet.
Nec vos parva datis pauci solatia nobis,
  Quorum spectata est per mala nostra fides.
Cœpta tene, quæso; nec in æquore desere navem;
  Meque simul serva, iudiciumque tuum.

Epistola VIII. *Maximo Cottæ.*

Redditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
  Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos.
Utque suum munus numerum, quem debet, haberet,
  Est ibi Cæsaribus Livia iuncta suis.
Argentum felix, omnique beatius auro,
  Quod, fuerat pretium cum rude, numen erit.
Non mihi divitias dando maiora dedisses,
  Cœlitibus missis nostra sub ora tribus.
Est aliquid spectare Deos, et adesse putare,
  Et quasi cum vero numine posse loqui.
Præmia quanta, Dei! nec me tenet ultima tellus,
  Utque prius, media sospes in Urbe moror.
Cæsareos video vultus, velut ante videbam:
  Vix huius voti spes fuit ulla mihi.
Utque salutabam, numen cœleste saluto:
  Quod reduci tribuas, nil, puto, maius habes.
Quid nostris oculis, nisi sola Palatia desunt?
  Qui locus, ablato Cæsare, vilis erit.
Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romam:
  Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
Fallor? an irati mihi sunt in imagine vultus,
  Torvaque nescio quid forma minantis habet.
Parce, vir immenso maior virtutibus orbe,
  Iustaque vindictæ supprime lora tuæ.
Parce, precor, secli decus indelebile nostri;
  Terrarum dominum quem sua cura facit.
Per patriæ nomen, quæ te tibi carior ipso est;
  Per nunquam surdos in tua vota Deos;
Perque tori sociam, quæ par tibi sola reperta est,
  Et cui maiestas non onerosa tua est;
Perque tibi similem virtutis imagine natum,
  Moribus agnosci qui tuus esse potest;
Perque tuos, vel avo, vel dignos patre nepotes,
  Qui veniunt magno per tua vota gradu,
Parte leves minima nostras et contrahe pœnas;
  Daque, procul Scythico qui sit ab hoste, locum.
Et tua, si fas est, a Cæsare proxime Cæsar,
  Numina sint precibus non inimica meis.
Sic fera quamprimum pavido Germania vultu
  Ante triumphantes serva feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
  Vivant; et possis filius esse diu.
Tu quoque, conveniens ingenti nupta marito,
  Accipe non dura supplicis aure preces.
Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes,
  Cumque bonis nuribus, quas peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
  Pars fuerit partus sola caduca tui.
Sic tibi, Marte suo fraterni funeris ultor,
  Purpureus niveis filius instet equis.
Adnuite o timidis, mitissima numina, votis:
  Præsentes aliquid prosit habere Deos.
Cæsaris adventu tuta gladiator arena
  Exit; et auxilium non leve vultus habet.
Nos quoque vestra iuvet quod, qua licet, ora videmus:
  Intrata est Superis quod domus una tribus.
Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
  Quique Deûm coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
  Quos dedit ars votis, effigiemque colo.

e Deos, quos arduus æther
ur pro Iove forma Iovis.
um est, et erit sine fine, cavete,
vestra figura loco.
a citius cervice recedet,
lumen abire genis:
tis, o publica numina, vobis.
æ portus et ara fugæ.
r, Geticis si cingar ab armis:
quilas, vos mea signa sequar.
nimiaque cupidine ludor;
commodioris adest.
nus est facies in imagine tristis;
ctis adnuere ora meis.
t timidæ præsagia mentis;
is est, sit minor ira Dei.

toLA IX. *Cotyi Regi.*

cui nobilitatis origo
olpi pervenit usque, Coty;
ras si iam pervenit ad aures,
i parte iacere soli;
iuvenum mitissime, vocem:
profugo, nam potes, adfer opem.
de qua ne conquerar, hoc est,
no non inimica mihi.
n non duro litore nostrum,
tutior unda tua.
, res est, succurrere lapsis:
to, quantus es ipse, viro.
oc istam: quæ maxima cum sit,
mo vix tamen æqua tuo.
uam meliore potentia causa,
anas non sinit esse preces.
generis desiderat: hoc est
nobilitatis opus.
pus, generis clarissimus auctor,
po suadet Erichthonius.
ne Deo: quod uterque rogati
tris ferre soletis opem.
are solito dignemur honore
as velle iuvare Deos?
das si præbeat aures,
nplo cur cadat icta Iovis?
Pontus mihi præstet eunti,
cur ego tura feram?
i fallat vota coloni,
æ cur suis exta Ceres?
iugulum caper hostia Baccho,
cto si pede nulla fluant.
noderetur fræna precamur,
atriæ consulit ille suæ.
gnos hominesque Deosque
quoque favente suis.
sis intra tua castra iacenti,
ies digna parente tuo.
i est, hominem servare, voluptas;
quæritur arte favor.
ten Læstrygona devovet? aut quis
improbat Alcinoi?
eus pater est, gentisve Pheræ,
m torruit arte sua:
erox, et vinci nescius armis,
acta pace cruoris amans.
as didicisse fideliter artes,
nec sinit esse feros.
m magis est instructus ab illis,
iis tempora plura dedit.
; quæ, si tua nomina demas,

Threicium iuvenem composuisse negem.
Neve sub hoc tractu vates foret unicus Orpheus,
Bistonis ingenio terra superba tuo est.
Utque tibi est animus, cum res ita postulat, arma
Sumere, et hostili tingere cæde manum;
Atque, ut es, excusso iaculum torquere lacerto,
Collaque velocis flectere doctus equi;
Tempora sic data sunt studiis ubi iusta paternis
Utque suis humeris forte quievit opus;
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida Pieria tendis in astra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis adfert:
Eiusdem sacri cultor uterque sumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra sit exiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Pontica litora veni;
Mixtave sunt nostra dira venena manu:
Nec mea subiecta convicta est gemma tabella
Mendacem linis imposuisse notam.
Nec quidquam, quod lege veter committere, feci:
Et tamen his gravior noxa fatenda mihi est.
Neve roges quid sit; stultam conscripsimus Artem:
Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
Ecquid præterea peccarim, quærere noli;
Ut lateat sola culpa sub Arte mea.
Quidquid id est, habui moderatam vindicis iram:
Qui, nisi natalem, nil mihi demsit, humum.
Hac quoniam careo, tua nunc vicinia præstet,
Inviso possim tutus ut esse loco.

Epistola X. *Macro.*

Ecquid ab impressæ cognoscis imagine gemmæ
Hæc tibi Nasonem scribere verba, Macer?
Auctorisque sui si non est annulus index,
Cognitane est nostra litera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum?
Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæque manusque,
Exciderit tantum ne tibi cura mei.
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
Vel mea quod coniux non aliena tibi;
Vel studiis, quibus es, quam nos, sapientius usus;
Utque decet, nulla factus es Arte nocens.
Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troica bella manu.
Naso parum prudens, Artem dum tradit amandi
Doctrinæ pretium triste magister habet.
Sunt tamen inter se communia sacra poetis;
Diversum quamvis quisque sequamur iter. (esse,
Quorum te memorem, quanquam procul absumus
Suspicor, et casus velle levare meos.
Te duce, magnificas Asiæ perspeximus urbes;
Trinacris est oculis, te duce, nota meis.
Vidimus Ætnæa cœlum splendescere flamma,
Suppositus monti quam vomit ore gigas:
Hennæosque lacus, et olentia stagna Palici,
Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis. (nem,
Nec procul hinc Nymphen, quæ, dum fugit Elidis am-
Tecta sub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.
Eheu, quam dispar est locus ille Getis!
Et quota pars hæc sunt rerum, quas vidimus ambo,
Te mihi iucundas efficiente vias!
Seu rate cæruleas picta sulcavimus undas;
Esseda nos agili sive tulere rota.
Sæpe brevis nobis vicibus via visa loquendi;
Pluraque, si numeres, verba fuere gradu.
Sæpe dies sermone minor fuit; inque loquendum
Tarda per æstivos defuit hora dies.

Est aliquid, casus pariter timuisse marinos;
Iunctaque ad æquoreos vota tulisse Deos:
Et modo res egisse simul; modo rursus ab illis,
Quorum non pudeat, posse referre iocos.
Hæc tibi si subeant, absim licet, omnibus horis
Ante tuos oculos, ut modo visus, ero.
Ipse quidem extremi cum sim sub cardine mundi,
Qui semper liquidis altior exstat aquis,
Te tamen intueor, quo solo pectore possum,
Et tecum gelido sæpe sub axe loquor.
Hic es, et ignoras, et ades celeberrimus absens:
Inque Getas media visus ab Urbe venis.
Redde vicem; et, quoniam regio felicior ista est,
Illic me memori pectore semper habe.

EPISTOLA XI. *Rufo.*

Hoc tibi, Rufe, brevi properatum tempore mittit
Naso, parum faustæ conditor Artis, opus:
Ut, quanquam longe toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.
Nominis ante mei veniant oblivia nobis,
Pectore quam pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.
Grande voco lacrymas meritum, quibus ora rigabas,
Cum mea concreto sicca dolore forent.
Grande voco meritum, mœstæ solatia mentis,
Cum pariter nobis illa tibique dares.
Sponte quidem, per seque mea est laudabilis uxor;
Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Namque quod Hermiones Castor fuit, Hector Iuli,
Hoc ego te lætor coniugis esse meæ.
Quæ, ne dissimilis tibi sit probitate, laborat;
Seque tui vita sanguinis esse probat.
Ergo, quod fuerat stimulis factura sine ullis,
Plenius auctorem te quoque nacta facit.
Acer, et ad palmæ per se cursurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde, quod absentis cura mandata fideli
Perficis, et nullum ferre gravaris onus.
O referant grates, quoniam non possumus ipsi,
Di tibi: qui referent, si pia facta vident.
Sufficiatque diu corpus quoque moribus istis,
Maxima Fundani gloria, Rufe, soli.

Liber tertius

EPISTOLA I. *Uxori.*

Æquor Iasonio pulsatum remige primum,
Quæque nec hoste fero, nec nive, terra cares;
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
In minus hostilem iussus abire locum?
An mihi Barbaria vivendum semper in ista?
Inque Tomitana condar oportet humo?
Pace tua, (si pax ulla est tibi, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hostis equo;)
Pace tua dixisse velim, tu pessima duro
Pars es in exsilio, tu mala nostra gravas.
Tu neque ver sentis, cinctum florente corona;
Tu neque messorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas:
Cuncta sed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes: et in æquore piscis
Inclusus tecta sæpe natavit aqua.
Nec tibi sunt fontes, laticis nisi pœne marini;
Qui potus dubium sistat alatne sitim.
Rara, neque hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor; et in terra est altera forma maris.
Non avis obloquitur; silvis nisi si qua remotis
Æquoreas rauco gutture potat aquas.
Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
Conveniensque suo messis amara loco.
Adde metus, et quod murus pulsatur ab hoste,
Tinctaque mortifera tabe sagitta madet:
Quod procul hæc regio est, et ab omni devia cursu,
Nec pede quo quisquam, nec rate, tutus eat.
Non igitur mirum, finem quærentibus horum
Altera si nobis usque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc evincere, coniux;
Inque meis lacrymas posse tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc scilicet ipsum;
Invenies, vere si reperire voles.
Velle parum est: cupias, ut re potiaris, oportet;
Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos. Quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exsilium pace carere meum?
Pectore te toto cunctisque incumbere nervis,
Et niti pro me nocte dieque decet.
Utque iuvent alii, tu debes vincere amicos,
Uxor, et ad partes prima venire tuas.
Magna tibi imposita est nostris persona libellis,
Coniugis exemplum diceris esse bonæ.
Hanc cave degeneres. Ut sint præconia nostra
Vera vide; Famæ quo tuearis opus.
Ut nihil ipse querar, tacito me Fama queretur;
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Exposuit mea me populo fortuna videndum,
Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit.
Notior est factus Capaneus a fulminis ictu:
Notus humo mersis Amphiaraus equis.
Si minus errasset, notus minus esset Ulysses;
Magna Philoctetæ vulnere fama suo est.
Si locus est aliquis magna inter nomina parvis,
Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
Nec te nesciri patitur mea pagina, qua non
Inferius Coa Battide nomen habes.
Quidquid ages igitur; scena spectabere magna;
Et pia non parvis testibus uxor eris.
Crede mihi; quoties laudaris carmine nostro,
Quæ legit has laudes, an merearе rogat.
Utque favere reor plures virtutibus istis,
Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quare, tu præsta, ne livor dicere possit;
Hæc est pro miseri lenta salute viri.
Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum,
Fac tu sustineas debile sola iugum.
Ad medicum specto, venis fugientibus, æger:
Ultima pars animæ dum mihi restat, ades.
Quodque ego præstarem, si te magis ipse valerem,
Id mihi, cum valeas fortius, ipsa refer.
Exigit hoc, socialis amor, fœdusque maritum;
Moribus hoc, coniux, exigis ipsa tuis.
Hoc domui debes, de qua censeris, ut illam
Non magis officiis, quam probitate, colas.
Cuncta licet facias, nisi sis laudabilis, uxor,
Non poterit credi Marcia culta tibi.
Nec sumus indigni; nec, si vis vera fateri,
Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
Nec te, si cupiat lædere, livor habet.
Sed tamen hoc factis adiunge prioribus unum,
Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
Ut minus infesta iaceam regione, labora;
Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, sed non tamen invidiosa rogati,
Utque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro
Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo.

nevit tubicen prodesse, suoque
pugnantes incitat ore viros.
probitas, testataque tempus in omne:
etiam non probitate minor.
azonia est pro me sumenda securis,
levi pelta gerenda manu.
ndum est; non ut mihi fiat amicum,
iratum, quam fuit ante, minus.
la est, lacrymæ tibi gratia fient.
aut nulla, parte movere Deos.
lesint, bene per mala nostra cavetur:
o flendi copia dives adest.
es sunt; omni, puto, tempore flebis.
a tibi nostra ministrat opes.
redimenda tua, quod abominor, esset,
niux, quam sequereris, erat.
lopes fieres, si fraude pudica
elles fallere nupta procos.
incti manes sequerere mariti,
acti Laodamia tui.
ulos tibi erat ponenda, volenti
accensos mittere forte rogos.
et ho, nil Icariotide tela:
coniux ore precanda tuo;
virtute sua, ne prisca vetustas
citiæ sæcula nostra premat;
formam, mores Iunonis habendo,
lesti digna reperta toro.
s? quid adire times? non impia Progne,
tæ voce movenda tua est:
gypti, nec sæva Agamemnonis uxor;
uæ Sicelas inguine terret aquas:
rens vertendis nata figuris;
losas angue Medusa comas.
inceps, in qua Fortuna videre
t cæcæ crimina falsa tulit.
erris, ad finem Solis ab ortu,
cepto Cæsare, mundus habet.
is, captatum sæpe rogandi,
rsa ne tua navis aqua.
acras reddunt oracula sortes;
omni tempore fana patent.
rbis erit, qualem nunc auguror esse;
opuli contrahet ora dolor;
ugusti, Capitoli more colenda,
est, et sit) plenaque pacis erit;
aciant adeundi copia fiat,
aliquid tum tua verba puta.
maius, differ tua cœpta; caveque
nando præcipitare meam.
beo, dum sit vacuissima, quæras.
cultum vix vacat illa sui.
tribus fuerit stipata verendis,
turbam tu quoque oportet eas.
igerit vultum, Iunonis adire,
onæ, quam tueare, memor.
efende meum; mala causa silenda est.
licitæ sint tua verba preces.
s demenda mora est: submissaque terræ
rtales brachia tende pedes.
aliud, sævo nisi ab hoste recedam:
rtunam sit satis esse mihi.
subeunt; sed iam turbata timore
vix poteris ore tremente loqui.
damno tibi non fore: sentiat illa
tem pertimuisse suam.
u scindantur verba, nocebit:
acrymæ pondera vocis habent.
ptis facito bona talibus adsit,
Horaque conveniens, auspiciumque favens.
Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
Tura fer ad magnos vinaque pura Deos.
E quibus ante omnes Augustum numen adora,
Progeniemque piam, participemque tori.
Sint utinam mites solito tibi more, tuasque
Non duris lacrymas vultibus adspiciant.

EPISTOLA II. *Cottæ.*

QUAM legis a nobis missam tibi, Cotta, salutem,
Missa sit ut vere, perveniatque, precor.
Namque meis sospes multum cruciatibus aufers,
Utque sit e nobis pars bona salva, facis.
Cumque labent alii, iactataque vela relinquant;
Tu laceræ remanes anchora sola rati.
Grata tua est igitur pietas: ignoscimus illis,
Qui cum fortuna terga dedere fugæ.
Cum feriant unum, non unum fulmina terrent,
Iunctaque percusso turba pavere solet.
Cumque dedit paries venturæ signa ruinæ,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non e timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
Non odio, quidam destituere mei.
Non illis pietas, non officiosa voluntas
Defuit: adversos extimuere Deos.
Utque magis cauti possunt timidique videri,
Sic adpellari non meruere mali.
At meus excusat caros ita candor amicos,
Utque habeant de me crimina nulla, favet.
Sint hac contenti venia, signentque licebit,
Purgari factum, me quoque teste, suum.
Pars estis pauci potior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putastis opem.
Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
Cum cinis absumto corpore factus ero.
Fallar, et illa meæ superabit tempora vitæ,
Si tamen a memori posteritate legar.
Corpora debentur mœstis exsanguia bustis:
Effugiunt structos nomen honorque rogos.
Occidit et Theseus, et qui comitavit Oresten:
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.
Vos etiam seri laudabunt sæpe nepotes,
Claraque erit scriptis gloria vestra meis.
Hic quoque Sauromatæ iam vos novere Getæque,
Et tales animos barbara turba probat.
Cumque ego de vestra nuper probitate referrem,
(Nam didici Getice Sarmaticeque loqui)
Forte senex quidam, cœtu cum staret in illo,
Reddidit ad nostros talia verba sonos:
Nos quoque amicitiæ nomen bene novimus, hospes,
Quos procul a vobis frigidus Ister habet.
Est locus in Scythia, Tauros dixere priores,
Qui Getica longe non ita distat humo.
Hac ego sum terra, patriæ nec pœnitet, ortus.
Consortem Phœbi gens colit illa Deam.
Templa manent hodie, vastis innixa columnis;
Perque quater denos itur in illa gradus.
Fama refert, illic signum cœleste fuisse:
Quoque minus dubites, stat basis orba Dea.
Araque, quæ fuerat natura candida saxi,
Decolor adfuso tincta cruore rubet.
Femina sacra facit, tædæ non nota iugali,
Quæ superat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrificî genus est, sic instituere priores,
Advena virgineo cæsus ut ense cadat.
Regna Thoas habuit, Mæotide clar
Nec fuit Euxinis notior alter

Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras
  Nescio quam dicunt Iphigenian iter.
Quam levibus ventis sub nube per aera vectam
  Creditur his Phœbe deposuisse locis.
Præfuerat templo multos ea rite per annos,
  Invita peragens tristia sacra manu:
Cum duo velifera iuvenes venere carina,
  Presseruntque suo litora nostra pede.
Par fuit his ætas, et amor: quorum alter Orestes,
  Alter erat Pylades. Nomina fama tenet.
Protinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
  Evincti geminas ad sua terga manus.
Spargit aqua captos lustrali Graia sacerdos,
  Ambiat ut fulvas infula longa comas.
Dumque parat sacrum, dum velat tempora vittis,
  Dum tardæ causas invenit usque moræ:
Non ego crudelis, iuvenes ignoscite, dixit,
  Sacra suo facio barbariora loco.
Ritus is est gentis. Qua vos tamen urbe venitis?
  Quove parum fausta puppa petistis iter?
Dixit. et, audito patriæ pia nomine virgo,
  Consortes urbis comperit esse suæ.
Alter at e vobis, inquit, cadat hostia, sacri
  Ad patrias sedes nuntius alter eat.
Ire iubet Pylades carum periturus Oresten:
  Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.
Exstitit hoc unum, quo non convenerit illis:
  Cætera par concors et sine lite fuit.
Dum peragunt pulchri iuvenes certamen amoris;
  Ad fratrem scriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabuntur;
  Humanos casus adspice, frater erat.
Nec mora; de templo rapiunt simulacra Dianæ,
  Clamque per immensas puppe feruntur aquas.
Mirus amor iuvenum, quamvis abiere tot anni,
  In Scythia magnum nunc quoque nomen habet.
Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo,
  Laudarunt omnes facta piamque fidem.
Scilicet hac etiam, qua nulla ferocior, ora
  Nomen amicitiæ barbara corda movet.
Quid facere Ausonia geniti debetis in urbe,
  Cum tangant diros talia facta Getas?
Adde, quod est animus semper tibi mitis, et altæ
  Indicium mores nobilitatis habet.
Quos Volesus patrii cognoscat nominis auctor;
  Quos Numa maternus non neget esse suos:
Adiectique probent genitiva ad nomina Cottæ,
  Si tu non esses, interitura domus.
Digne vir hac serie, lapso succurrere amico
  Conveniens istis moribus esse puta.

EPISTOLA III. *Fabio Maximo.*

Si vacat exiguum profugo dare tempus amico,
  O sidus Fabiæ, Maxime, gentis, ades:
Dum tibi quæ vidi referam; seu corporis umbra,
  Seu veri species, seu fuit ille sopor.
Nox erat: et bifores intrabat Luna fenestras,
  Mense fere medio quanta nitere solet.
Publica me requies curarum somnus habebat,
  Fusaque erant toto languida membra toro:
Cum subito pennis agitatus inhorruit aer,
  Et gemuit parvo mota fenestra sono.
Territus in cubitum relevo mea membra sinistrum,
  Pulsus et e trepido pectore somnus abit.
Stabat Amor vultu, non quo prius esse solebat,
  Fulcra tenens læva tristis acerna manu:
Nec torquem collo, nec habens crinale capillis,
  Nec bene dispositas comtus, ut ante, comas.
Horrida pendebant molles super ora capilli;
  Et visa est oculis horrida penna meis.
Qualis in aeriæ tergo solet esse columbæ,
  Tractantum multæ quam tetigere manus.
Hunc, simul agnovi, neque enim mihi notior al
  Talibus adfata est libera lingua sonis:
O puer, exsilii decepto causa magistro,
  Quem fuit utilius non docuisse mihi;
Huc quoque venisti, pax est ubi tempore nullo,
  Et coit adstrictis barbarus Ister aquis?
Quæ tibi causa viæ? nisi uti mala nostra videres?
  Quæ sunt, si nescis, invidiosa tibi.
Tu mihi dictasti iuvenilia carmina primus:
  Apposui senis, te duce, quinque pedes.
Nec me Mæonio consurgere carmine, nec me
  Dicere magnorum passus es acta ducum.
Forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus et ignis
  Ingenii vires comminuere mei.
Namque ego dum canto tua regna, tuaque p
  In nullum mea mens grande vacavit opus.
Nec satis id fuerat; stultus quoque carmin
  Artibus ut posses non rudis esse meis;
Pro quibus exsilium misero mihi reddita
  Id quoque in extremis, et sine pace, locis.
At non Chionides Eumolpus in Orphea talis;
  In Phryga nec Satyrum talis Olympus
Præmia nec Chiron ab Achilli talia cepit,
  Pythagoræque ferunt non nocuisse N
Nomina neu referam longum collecta per
  Discipulo perii solus ab ipse meo.
Dum damus arma tibi, dum te, lascive,
  Hæc te discipulo dona magister habet.
Scis tamen, ut liquido iuratus dicere possis,
  Non me legitimos sollicitasse toros.
Scripsimus hæc istis, quarum nec vitta
  Contingit crines, nec stola longa pedes.
Dic, precor, ecquando didicisti fallere nuptas,
  Et facere incertum per mea iussa genus?
An sit ab his omnis rigide submota libellis,
  Quam lex furtivos arcet habere viros?
Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege severa
  Credor adulterii composuisse notas?
At tu, sic habeas ferientes cuncta sagittas;
  Sic nunquam rapido lampades igne vacent;
Sic regat imperium, terrasque coerceat omnes
  Cæsar, ab Ænea qui tibi fratre nepos;
Effice, sit nobis non implacabilis ira,
  Meque loco plecti commodiore velit.
Hæc ego visus eram puero dixisse volucri.
  Hos visus nobis ille dedisse sonos:
Per, mea tela, faces, et per, mea tela, sagittas,
  Per matrem iuro, Cæsareumque caput;
Nil, nisi concessum, nos te didicisse magistro,
  Artibus et nullum crimen inesse tuis.
Utque hoc, sic utinam defendere cætera p
  Scis aliud, quod te læserit, esse magis.
Quidquid id est, neque enim debet dolor il
  Non potes a culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres,
  Non gravior merito vindicis ira fuit.
Ut tamen adspicerem, consolarerque iacentem,
  Lapsa per immensas est mihi penna vias.
Hæc loca tum primum vidi, cum matre r
  Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post secula longa r
  Tu facis, o castris miles amice meis.
Pone metus igitur; mitescet Cæsaris ira,
  Et veniet votis mollior hora tuis.
Neve moram timeas, tempus, quod quærimus,
  Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.

t nati, dum mater Livia gaudet;
patriæ magne ducisque pater:
tur populus, totamque per urbem
tis ignibus ara calet:
itus præbet venerabile templum;
nostras posse valere preces.
le est tenues dilapsus in auras,
nsus aut vigilare mei.
in his faveas, o Maxime, dictis,
ycnos esse colore putem.
atur nigra pice lacteus humor:
at candens, fit terebinthus, ebur.
imo genus est tibi; nobile namque
erculeæ simplicitatis, habes.
tium, mores non exit in altos;
ima vipera serpit humo.
mis supra genus eminet ipsum:
genio nec tibi nomen inest.
nt miseris, opteutque timeri;
ordaci spicula felle gerant:
ibus domus est adsueta iuvandis;
umero me precor esse velis.

EPISTOLA IV. *Rufino.*

vanam portantia verba salutem,
ana mittit ab urbe tuus;
as mandat, Rufine, triumpho;
nit si tamen ille manus.
um, vastisque paratibus impar:
cumque est, ut tueare, rogo.
er se, nullumque Machaona quærunt:
dubius confugit æger opem.
agnis placido lectore poetis:
nvitum difficilemque tenent.
genium longi minuere labores,
ullum forsitan ante fuit,
i, vestro candore valemus:
si demas, omnia rapta putem.
n mea sint propenso nixa favore,
veniæ ius habet ille liber.
es alii scripsere triumphum:
memori visa notare manu.
lam vulgo captata per aurem
atque oculi fama fuere mei.
us similes, aut impetus idem,
litis conspicuisque venit?
nti, quem vos vidistis, et auri,
lefuerit, purpuraque illa, queror:
entes formatæ mille figuris
carmen, præliaque ipsa, meum.
tus, certissima pignora mentis,
qua forsitan illud opus.
sis populi, lætoque favore,
uodvis incaluisse potest.
msissem tali clangore vigorem,
audita miles ad arma tuba.
bis nivibus glacieque licebit,
quem patior, frigidiora loco:
s, in curru stantis eburno,
igus sensibus omne meis.
s, dubiisque auctoribus usus,
nio iure favoris opem.
ducum, nec sunt mihi nota locorum
teriam vix habuere manus.
antis rebus, quam Fama referre,
nobis scribere posset, erat?
ector, debes ignoscere, si quid
illic, præteritumve mihi.
iduam domini meditata querelam,

Ad lætum carmen vix mea versa lyra est.
Vix bona post tanto quærenti verba subibant,
Et gaudere aliquid, res mihi visa nova est.
Utque reformidant insuetum lumina Solem,
Sic ad lætitiam mens mea segnis erat.
Est quoque cunctarum novitas carissima rerum:
Gratiaque officio, quod mora tardat, abest.
Cætera certatim de magno scripta triumpho
Iampridem populi suspicor ore legi.
Illa bibit sitiens, lector mea pocula plenus:
Illa recens pota est, nostra tepescit aqua.
Non ego cessavi, nec fecit inertia serum:
Ultima me vasti sustinet ora freti.
Dum venit huc rumor, properataque carmina fiunt,
Factaque eunt ad vos, annus abisse potest.
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An sera carpas pæne relicta manu.
Quid mirum, lectis exhausto floribus horto,
Si duce non facta est digna corona suo?
Deprecor, hæc vatum contra sua carmina ne quis
Dicta putet: pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra poetæ,
In vestro miseris si licet esse choro.
Magnaque pars animæ mecum vixistis, amici:
Hac ego non absens vos quoque parte colo.
Sint igitur vestro mea commendata favori
Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.
Scripta placent a morte fere: quia lædere vivos
Livor, et iniusto carpere dente solet.
Si genus est mortis male vivere, terra moratur,
Et desunt fatis sola sepulcra meis.
Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat erit.
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hæc facit, ut veniat pauper, quoque gratus ad aras;
Et placeat cæso non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo
Iliados vati grande fuisset onus.
Ferre etiam molles elegi tam vasta triumphi
Pondera disparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia est sententia nobis:
Alter enim de te, Rhene, triumphus adest.
Irrita verorum non sunt præsagia vatum.
Danda Iovi laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui sum submotus ad Istrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis:
Ista Dei vox est: Deus est in pectore nostro:
Hæc duce prædico vaticinorque Deo.
Quid cessas currum pompamque parare triumphis,
Livia? iam nullas dant tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania proiicit hastas:
Iam pondus dices omen habere meum.
Crede, brevique fides aderit; geminabit honorem
Filius, et iunctis, ut prius, ibit equis.
Prome, quod iniicias humeris victoribus, ostrum:
Ipsa potest solitum nosse corona caput.
Scuta, sed et galeæ gemmis radientur et auro,
Stentque super vinctos trunca tropæa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
Fictaque res vero more putetur agi.
Squalidus immissos fracta sub arundine crines
Rhenus, et infectas sanguine portet aquas.
Barbara iam capti poscunt insignia Reges,
Textaque fortuna divitiora sua.
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
Sæpe parata tibi, sæpe paranda facit.
Dî, quorum monitu sumus eventura locuti,
Verba, precor, celeri nostra probate fide.

EPISTOLA V. *Maximo Cottæ.*

QUAM legis, unde tibi mittatur epistola, quæris?
Hinc, ubi cæruleis iungitur Ister aquis.
Ut regio dicta est, succurrere debet et auctor,
Læsus ab ingenio Naso poeta suo.
Qui tibi, quam mallet præsens adferre salutem,
Mittit ab hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
Legimus, o iuvenis, patrii non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Quæ, quanquam lingua mihi sunt properante per horas
Lecta satis multas, pauca fuisse queror.
Plura sed hæc feci relegendo sæpe; nec unquam
Non mihi, quam primo, grata fuere magis.
Cumque nihil toties lecta e dulcedine perdant,
Viribus illa suis, non novitate, placent.
Felices, quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui!
Nam quanquam sapor est adlata dulcis in unda,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ:
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælata sumere lance iuvat.
At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
Quod legi, tua vox exhibuisset opus.
Utque fui solitus, sedissem forsitan unus
De centum iudex in tua verba viris.
Maior et implesset præcordia nostra voluptas,
Cum traherer dictis adnueremque tuis.
Quem quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
Inter inhumanos maluit esse Getas:
Quod licet, ut videar tecum magis esse, legendo
Sæpe, precor, studii pignora mitte tui:
Exemploque meo, nisi dedignaris id ipsum,
Utere: quod nobis rectius ipse dares.
Namque ego, qui perii iampridem, Maxime, vobis,
Ingenio nitor non periisse meo.
Redde vicem; nec rara tui monumenta laboris
Accipiant nostræ, grata futura, manus.
Dic tamen, o iuvenis studiorum plene meorum,
Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
Ecquid, ubi aut recitas factum modo carmen amicis,
Aut, quod sæpe soles, exigis ut recitent,
Interdum quæritur tua mens, oblita quid absit?
(Nescio quid certe sentit abesse sui.)
Utque loqui de me multum præsente solebas,
Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est.
Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu,
Et sit periuri quam prope pœna vides,
Te nisi momentis video pæne omnibus absens.
Gratia Dis, menti quolibet ire licet.
Hac ubi perveni, nulli cernendus, in Urbem,
Sæpe loquor tecum, sæpe loquente fruor.
Tum, mihi difficile est, quam sit bene, dicere; quamque
Candida iudiciis hora sit illa meis.
Tum me (si qua fides) cœlesti sede receptum,
Cum fortunatis suspicor esse Deis.
Rursus, ut huc redii, cœlum Superosque relinquo;
A Styge nec longe Pontica distat humus.
Unde ego si fato nitor prohibente reverti,
Spem sine profecto, Maxime, tolle mihi.

EPISTOLA VI. *Amicorum cuidam.*

NASO suo, nomen posuit cui pæne, sodali
Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At, si cauta parum scripsisset dextra, quis esses,
Forsitan officio parta querela foret.
Cur tamen, hoc aliis tutum credentibus, unus,
Adpellent ne te carmina nostra rogas?
Quanta sit in media clementia Cæsaris ira,
Ex me, si nescis, certior esse potes.
Huic ego, quam patior, nil possem demere pœnæ,
Si iudex meriti cogerer esse mei.
Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis,
Nec prohibet tibi me scribere, teque mihi.
Nec scelus admittas, si consoleris amicum,
Mollibus et verbis aspera fata leves.
Cur, dum tuta times, facis ut reverentia talis
Fiat in Augustos invidiosa Deos?
Fulminis adflatos interdum vivere telis
Vidimus, et refici, non prohibente Iove.
Nec, quia Neptunus navem lacerarat Ulyssis,
Leucothee nanti ferre negavit opem.
Crede mihi, miseris cœlestia numina parcunt,
Nec semper læsos, et sine fine, premunt.
Principe nec nostro Deus est moderatior ullus:
Iustitia vires temperat ille suas.
Nuper eam Cæsar, facto de marmore templo,
Iampridem posuit mentis in æde suæ.
Iupiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pari:
Obruerit sævis cum tot Deus æquoris undis,
Ex illis mergi pars quota digna fuit?
Cum pereant acie fortissima quæque, sub ipso
Iudice, delectus Martis iniquus erit.
At, si forte velis in nos inquirere, nemo est,
Qui se, quod patitur, commeruisse neget.
Adde, quod exstinctos vel aqua, vel Marte, vi...
Nulla potest iterum restituisse dies.
Restituit multos, aut pœnæ parte levavit
Cæsar; et in multis me velit esse precor.
An tu, cum tali populus sub principe simus,
Adloquio profugi credis inesse metum?
Forsitan hæc domino Busiride iure timeres,
Aut solito clausos urere in ære viros.
Desine mitem animum vano infamare timore.
Sæva quid in placidis saxa vereris aquis?
Ipse ego, quod primo scripsi sine nomine vobis,
Vix excusari posse mihi videor.
Sed pavor attonito rationis ademerat usum:
Cesserat omne novis consiliumque malis.
Fortunamque meam metuens, non vindicis i...
Terrebar titulo nominis ipse mei.
Hactenus admonitus memori concede poetæ,
Ponat ut in chartis nomina cara suis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus u...
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere p...
Non ultra, quam vis, officiosus ero:
Teque tegam, qui sis, nisi cum permiseris ip...
Cogetur nemo munus habere meum.
Tu modo, quem poteras vel aperte tutus amare,
Si res est anceps ista, latenter ama.

EPISTOLA VII. *Amicis.*

VERBA mihi desunt eadem tam sæpe roganti,
Iamque pudet vanas fine carere preces.
Tædia consimili fieri de carmine vobis,
Quidque petam, cunctos edidicisse reor.
Nostra quid adportet iam nostis epistola, q...
Charta sit a vinclis non labefacta suis.
Ergo mutetur scripti sententia nostri,
Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
Quod bene de vobis speravi, ignoscite, amici:
Talia peccandi iam mihi finis erit.
Nec gravis uxori dicar: quæ scilicet in me
Quam proba, tam timida est, experiensque p...
Hæc quoque, Naso, feres: etenim peiora tulisti.
Iam tibi sentiri sarcina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum,

t et duro colla novella iugo.
adsuevit fatum crudeliter uti,
am pridem non sumus ulla rudes.
Geticos fines; moriamur in illis:
ad extremum, qua mea cœpit, eat.
amplecti; quæ non iuvat irrita semper;
ipias si qua, futura putes.
uic gradus est, bene desperare salutem,
iel vera scire perisse fide.
ri quædam maiora videmus
quæ melius non tetigisse fuit.
erit, subita qui mergitur unda;
qui tumidis brachia lassat aquis.
cepi Scythicis me posse carere
it terra prosperiore frui?
de me speravi lenius unquam?
ua mihi sic mea nota fuit?
gravius; repetitaque forma locorum
renovat triste, recensque facit.
tilius, studium cessasse meorum,
as admorint, non valuisse preces.
em res est, quam non audetis, amici:
s peteret, qui dare vellet, erat.
on vobis hoc Cæsaris ira negarit,
Euxinis immoriemur aquis.

Epistola VIII. *Maximo.*

ærebam, memorem testantia curam,
ditanus mittere posset ager.
gento, fulvo quoque dignior auro:
m donas, ista iuvare solent.
æc loca sunt ullo pretiosa metallo:
agricola vix sinit illa fodi.
e tuos fulgens prætexit amictus:
iarmatica tingitur illa manu.
ferunt pecudes, et Palladis uti
nitanæ non didicere nurus.
lana Cerealia munera frangit;
que gravem vertice portat aquam.
ipineis amicitur vitibus ulmus:
nunt ramos pondere poma suo.
rmes pariunt absinthia campi,
de fructu quam sit amara docet.
ta Ponti regione sinistri,
sedulitas mittere posset, erat.
n misi Scythica tibi tela pharetra:
ecor, fiant illa cruenta tuo.
ec calamos, hos hæc habet ora libellos:
in nostris, Maxime, Musa locis.
am misisse pudet, quia parva videntur;
hæc, quæso, consule missa boni.

Epistola IX. *Bruto.*

his eadem sententia, Brute, libellis,
nescio quem carpere nostra refers:
terra fruar ut propiore rogare;
sim denso cinctus ab hoste, queri.
multis vitium reprehenditur unum!
t solum si mea Musa, bene est.
orum video delicta meorum;
lus iusto carmina quisque probet.
laudat. Sic forsitan Agrius olim
facie dixerit esse bona.
men hic nostrum non decipit error:
uid genui, protinus illud amo.
i me videam delinquere, peccem,
cripto crimen inesse, rogas?
atio est, sentire et demere morbos:
st cunctis; tollitur arte malum.
Sæpe aliquod cupiens verbum mutare, relinquo;
Iudicium vires destituuntque meum.
Sæpe piget, quid enim dubitem tibi vera fateri?
Corrigere, et longi ferre laboris onus.
Scribentem iuvat ipse favor, minuitque laborem,
Cumque suo crescens pectore fervet opus.
Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
Magnus Aristarcho maior Homerus erat.
Sic animum lento curarum frigore lædit,
Ut cupidi cursor fræna retentat equi.
Atque ita Dî mites minuant mihi Cæsaris iram,
Ossaque pacata nostra tegantur humo;
Ut mihi conanti nonnunquam intendere curas,
Fortunæ species obstat acerba meæ.
Vixque mihi videor, faciam quod carmina, sanus;
Inque feris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen e scriptis magis excusabile nostris,
Quam sensus cunctis pæne quod unus inest.
Læta fere lætus cecini, cano tristia tristis.
Conveniens operi tempus utrumque suo est.
Quid, nisi de vitio scribam regionis amaræ?
Utque solo moriar commodiore, precer?
Cum toties eadem dicam, vix audior ulli:
Verbaque profecto dissimulata carent.
Et tamen hæc eadem cum sint, non scribimus isdem:
Unaque per plures vox mea tentat opem.
An, ne bis sensum lector reperiret eumdem,
Unus amicorum, Brute, rogandus erat?
Non fuit hoc tanti; confesso ignoscite, docti.
Vilior est operis fama salute mea.
Denique materiem quam quis sibi finxerit ipse,
Arbitrio variat multa poeta suo.
Musa mea est index nimium quoque vera malorum;
Atque incorruptæ pondera testis habet.
Nec liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur
Litera, propositum curaque nostra fuit.
Postmodo collectas, utcumque sine ordine, iunxi:
Hoc opus electum ne mihi forte putes.
Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis
Causa, sed utilitas officiumque, fuit.

Liber quartus

Epistola I. *Sexto Pompeio.*

Accipe, Pompei, deductum carmen ab illo,
Debitor est vitæ qui tibi, Sexte, suæ.
Qui si non prohibes a me tua nomina poni,
Accedet meritis hæc quoque summa tuis.
Sive trahis vultus, equidem peccasse fatebor:
Delicti tamen est causa probanda mei.
Non potuit mea mens, quin esset grata, teneri:
Sit, precor, officio non gravis ira pio.
O quoties ego sum libris mihi visus in istis
Impius, in nullo quod legerere loco!
O quoties, aliud vellem cum scribere, nomen
Retulit in ceras inscia dextra tuum!
Ipse mihi placuit mendis in talibus error;
Et vix invita facta litura manu est.
Viderit ad summum, dixi. Licet ipse queratur;
Hanc pudet offensam non meruisse prius!
Da mihi, si quid ea est, hebetantem pectora Lethen;
Oblitus potero non tamen esse tui.
Idque sinas oro; nec fastidita repellas
Verba; nec officio crimen inesse putes.
Et levis hæc meritis referatur gratia tantis:
Sin minus, invito te quoque gratus ero.
Nunquam pigra fuit nostris tua gratia rebus,
Nec mihi munificas arca negavit opes:
Nunc quoque nil subitis clementia territa fatis

Auxilium vitæ fertque feretque meæ.
Unde, rogas forsan, fiducia tanta futuri
Sit mihi? quod fecit, quisque tuetur opus.
Ut Venus artificis labor est et gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas:
Arcis ut Actææ vel eburna, vel ænea custos,
Bellica Phidiaca stat Dea facta manu;
Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum;
Ut similis veræ vacca Myronis opus;
Sic ego pars rerum non ultima, Sexte, tuarum,
Tutelæque feror munus opusque tuæ.

Epistola II. *Severo.*

Quod legis, o vates magnorum maxime Regum,
Venit ab intonsis usque, Severe, Getis.
Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
Si modo permittis dicere vera, pudet.
Orba tamen numeris cessavit epistola nunquam
Ire per alternas officiosa vices.
Carmina sola tibi memorem testantia curam
Non data sunt: quid enim, quæ facis ipse, darem?
Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerno,
Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interque Helicona colentes
Uberius nulli provenit ista seges.
Mittere carmen ad hunc, frondes erat addere silvis:
Hæc mihi cunctandi causa, Severe, fuit.
Nec tamen ingenium nobis respondet, ut ante:
Sed siccum sterili vomere litus aro.
Scilicet ut limus venas excæcat in undis,
Læsaque suppresso fonte resistit aqua;
Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit.
Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum,
Esset, crede mihi, factus et ille Getes.
Da veniam fasso; studiis quoque frena remisi,
Ducitur et digitis litera rara meis.
Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis esse solebat, abest.
Vix venit ad partes, vix sumtæ Musa tabellæ
Imponit pigras pæne coacta manus.
Parvaque, ne dicam scribendi nulla voluptas
Est mihi; nec numeris nectere verba iuvat.
Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
Principium nostri res sit ut ista mali:
Sive quod in tenebris numerosos ponere gressus,
Quodque legas nulli, scribere carmen, idem est.
Excitat auditor studium; laudataque virtus
Crescit; et immensum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem, nisi flavis scripta Corallis,
Quasque alias gentes barbarus Ister habet?
Sed quid solus agam? quaque infelicia perdam
Otia materia, subripiamque diem?
Nam quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ clam tacitum tempus abire solet;
Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra novata suo:
Quid, nisi Pierides, solatia frigida, restat,
Non bene de nobis quæ meruere Deæ?
At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
Utiliter studium quod tibi cedit, ama.
Sacraque Musarum merito cole: quodque legamus,
Huc aliquid curæ mitte recentis opus.

Epistola III. *Amico instabili.*

Conquerar, an taceam? ponam sine nomine crimen?
An notum, qui sis, omnibus esse velim?
Nomine non utar, ne commendere querela,
Quæraturque tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis,
Auxilio postquam scis opus esse tuo.
Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,
Quisque sit, audito nomine, Naso, rogas.
Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta
Pæne puer puero iunctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,
Qui tibi iucundis primus adesse iocis.
Ille ego convictor, densoque domesticus usu,
Ille ego iudiciis unica Musa tuis.
Idem ego sum, qui nunc an vivam, perfide, nescis,
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Sive fui nunquam carus, simulasse fateris:
Seu non fingebas, invenière levis.
Dic, age, dic aliquam, quæ te mutaverit, iram:
Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est.
Quæ te consimilem res nunc vetat esse priori?
An crimen, cœpi quod miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas,
Venisset verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, sed et insultare iacenti
Te mihi, nec verbis parcere, Fama refert.
Quid facis, ah demens? cur, si Fortuna recedat,
Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
Hæc Dea non stabili, quam sit levis, orbe fatetur,
Quem summum dubio sub pede semper habet.
Quolibet est folio, quavis incertior aura.
Par illi levitas, improbe, sola tua est.
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.
Divitis audita est cui non opulentia Crœsi?
Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracosia modo formidatus in urbe,
Vix humili duram repulit arte famem.
Quid fuerat Magno maius? tamen ille rogavit
Submissa fugiens voce clientis opem:
Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipse magis.
Ille Iugurthino clarus Cimbroque triumpho,
Quo victrix toties consule Roma fuit,
In cœno latuit Marius, cannaque palustri,
Pertulit et tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.
Litus ad Euxinum, si quis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu ne feriare Getæ;
I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,
Quidquid et in tota nascitur Anticyra.
Sum tamen hæc passus: nec si mortalia possem,
Et summi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque fac timeas; et, quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Epistola IV. *Sexto Pompeio.*

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis.
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mixta fere duris utilis herba rubis.
Nil adeo Fortuna gravis miserabile fecit,
Ut minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum,
Naufragus in Getici litoris actus aquas;
Qua tamen inveni vultum diffundere causam,
Possem, Fortunæ nec meminisse meæ.
Nam mihi, cum fulva tristis spatiarer arena,
Visa est a tergo penna dedisse sonum.
Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem;

men sunt hæc aure recepta mea:
rum venio tibi nuntia rerum,
r immensas aere lapsa vias.
mpeio, quo non tibi carior alter,
s et felix proximus annus erit.
t læto Pontum rumore replevit,
s alias hinc Dea vertit iter.
ilapsis inter nova gaudia curis,
sperilas huius iniqua loci.
ane biceps, longum reseraveris annum,
t a sacro mense December erit;
mpeium summi velabit honoris,
s quidquam debeat ille suis.
n videor rumpi penetralia turba,
um lædi, deficiente loco:
Tarpeiæ primum tibi sedis adiri;
aciles in tua vota Deos.
niveos certæ præbere securi,
it campis herba Falisca suis.
eos omnes, tum quos impensius æquos
cupias, cum Iove Cæsar erit.
cipiet, patresque e more vocati
t aures ad tua verba suas.
undo tua vox hilaraverit ore,
let, tulerit prospera verba dies;
eritas Superis cum Cæsare grates,
am, facias cur ita sæpe, dabit:
n repetes toto comitante senatu,
populi vix capiente domo.
a, turba quod non ego cernor in illa:
runt istis lumina nostra frui!
absentem, qua possum, mente videbo:
t vultus consulis illa sui.
aliquo subeat tibi tempore nostrum
t, Heu, dicas, quid miser ille facit?
rtulerit si quid mihi verba, fatebor
exsilium mollius esse meum.

PISTOLA V. *Eidem, iam Consuli.*

egi, doctas ad consulis aures,
e honorato ferte legenda viro.
st; nec vos pedibus proceditis æquis;
e brumali sub nive terra latet.
m Thracen, et opertum nubibus Hæmon,
Ionii transieritis aquas;
decima dominam venietis in Urbem,
atum non faciatis iter.
de domus vobis Pompeia petatur:
Augusto iunctior ulla Foro.
in populo, qui sitis, et unde, requiret,
decepta quælibet aure ferat.
a tutum, sicut reor esse, fateri,
inus certe ficta timoris habent.
obis ullo prohibente videndi
, ut limen contigeritis, erit.
lle suos dicendo iura Quirites,
num signis cum premet altus ebur:
reditus positam componet ad hastam,
magnæ non sinet Urbis opes:
nt patres in Iulia templa vocati,
dignis consule rebus aget:
Augusto solitam natoque salutem;
rum noto consulet officio.
his vacuum Cæsar Germanicus omne
a magnis hunc colit ille Deis.
a turba rerum requieverit harum,
ansuetas porriget ille manus:
rens ego vester agam, fortasse requiret.
s illi reddere verba velim.
Vivit adhuc, vitamque tibi debere fatetur,
Quam prius a miti Cæsare munus habet.
Te sibi, cum fugeret, memori solet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuisse vias.
Sanguine Bistonium quod non tepefecerit ensem,
Effectum cura pectoris esse tui.
Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuaret opes.
Pro quibus ut meritis referatur gratia, iurat,
Se fore mancipium, tempus in omne, tuum.
Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
Et freta velivolas non habitura rates,
Fluminaque in fontes cursu reditura supino,
Gratia quam meriti possit abire tui.
Hæc ubi dixeritis, servet sua dona, rogate:
Sic fuerit vestræ causa peracta viæ.

EPISTOLA VI. *Bruto.*

QUAM legis, ex illis tibi venit epistola, Brute,
Nasonem nolles in quibus esse, locis.
Sed, tu quod nolles, voluit miserabile fatum.
Hei mihi, plus illud, quam tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est·
Iam tempus lustri transit in alterius.
Perstat enim Fortuna tenax, votisque malignum
Opponit nostris insidiosa pedem.
Certus eras pro me, Fabiæ laus, Maxime, gentis,
Numen ad Augustum supplice voce loqui.
Occidis ante preces; causamque ego, Maxime, mortis,
Nec fueram tanti, me reor esse tuæ.
Iam timeo nostram cuiquam mandare salutem.
Ipsum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ;
Spem nostram, terras deseruitque simul.
Quale tamen potui de cœlite, Brute, recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ prosit pietas utinam mihi; sitque malorum
Iam modus, et sacræ mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido possum iurare, precari,
O mihi non dubia cognite, Brute, nota.
Nam cum præstiteris verum mihi semper amorem;
Hic tamen adverso tempore crevit amor.
Quique tuas pariter lacrymas nostrasque videret,
Passuros pœnam crederet esse duos.
Lenem te miseris genuit Natura, nec ulli
Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit:
Ut qui, quid valeas, ignoret, Marte forensi,
Posse tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet eiusdem est, quamvis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, sontibus esse trucem.
Cum tibi suscepta est legis vindicta severæ,
Verba velut tinctum singula virus habent.
Hostibus eveniat, quam sis violentus in armis
Sentire, et linguæ tela subire tuæ;
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Istius ingenium corporis esse negent.
At, si quem lædi Fortuna cernis iniqua,
Mollior est animo femina nulla tuo.
Hoc ego præcipue sensi, cum magna meorum
Notitiam pars est inficiata mei.
Immemor illorum, vestri non immemor unquam,
Qui mala solliciti nostra levastis, ero.
Et prius (heu nobis nimium conterminus!) Ister
In caput Euxino de mare vertet iter:
Utque Thyesteæ redeant si tempora mensæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas:
Quam quisquam vestrum, qui me doluistis ademtum,
Arguat ingratum non meminisse sui.

Epistola VII. *Vestali.*

Missus es Euxinas quoniam, Vestalis, ad undas,
Ut positis reddas iura sub axe locis;
Adspicis en, præsens, quali iaceamus in arvo:
Nec me testis eris falsa solere queri.
Accedet voci per te non irrita nostræ,
Alpinis iuvenis regibus orte, fides.
Ipse vides certe glacie concrescere Pontum;
Ipse vides rigido stantia vina gelu.
Ipse vides, onerata ferox ut ducat Iazyx
Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
Adspicis et mitti sub adunco toxica ferro,
Et telum causas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum spectata fuisset,
Non etiam proprio cognita Marte tibi!
Tenditis ad primum per densa pericula pilum:
Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
Sit licèt hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipsa tamen virtus ordine maior erat.
Non negat hoc Ister, cuius tua dextera quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat Ægypsos, quæ, te subeunte, recepta
Sensit in ingenio nil opis esse loci.
Nam dubium, positu melius defensa manuve,
Urbs erat in summo nubibus æqua iugo.
Sithonio Regi ferus interceperat illam
Hostis, et ereptas victor habebat opes.
Donec fluminea devecta Vitellius unda
Intulit, exposito milite, signa Getis.
At tibi, progenies alti fortissima Dauni,
Venit in adversos impetus ire viros.
Nec mora; conspicuus longe fulgentibus armis,
Fortia ne possint facta latere, caves:
Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
Saxaque brumali grandine plura, subis.
Nec te missa super iaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in casside pennis:
Parsque fere scuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus;
Sed minor est acri laudis amore dolor.
Talis apud Troiam Danais pro navibus Aiax
Dicitur Hectoreas sustinuisse faces.
Ut propius ventum est, commissaque dextera dextræ,
Resque fero potuit cominus ense geri;
Dicere difficile est, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quosque, quibusque modis.
Ense tuo factos calcabas victor acervos;
Impositoque Getes sub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum Primi minor ordine Pili:
Multaque fert miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
Vincitur Ægypsos; testataque tempus in omne
Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

Epistola VIII. *Suillio.*

Litera sera quidem, studiis exculte Suilli,
Huc tua pervenit, sed mihi grata tamen:
Qua, pia si possit Superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Ut iam nil præstes, animi sum factus amici
Debitor; et meritum, velle iuvare, voco.
Impetus iste tuus longum modo duret in ævum;
Neve malis pietas sit tua lassa meis.
Ius aliquod faciunt adfinia vincula nobis,
Quæ semper maneant illabefacta, precor.
Nam tibi quæ coniux, eadem mihi filia pæne est:
Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi, si lectis vultum tu versibus istis
Ducis, et adfinem te pudet esse meum!
At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
Præter Fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excuties; equites, ab origine prima,
Usque per innumeros inveniemur avos:
Sive velis, qui sint, mores inquirere nostri;
Errorem misero detrahe, labe carent.
Tu modo, si quid agi sperabis posse precando,
Quos colis, exora supplice voce Deos.
Dî tibi sunt Cæsar iuvenis: tua numina placa:
Hac certe nulla est notior ara tibi.
Non sinit illa sui vanas antistitis unquam
Esse preces: nostris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua si nos ea iuverit aura,
Obruta de mediis cymba resurget aquis.
Tunc ego tura feram rapidis solemnia flammis,
Et, valeant quantum numina, testis ero.
Nec tibi de Pario statuam, Germanice, templum
Marmore: carpsit opes illa ruina meas.
Templa domus vobis faciant urbesque beatæ:
Naso suis opibus, carmine, gratus erit.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro concessa verba salute damus.
Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec, quæ de parva Dîs pauper libat acerra,
Tura minus, grandi quam data lance, valent.
Agnaque tam lactens, quam gramine pasta Falisco
Victima, Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen, officio vatum per carmina facto,
Principibus res est gratior ulla viris.
Carmina vestrarum peragunt præconia laudum,
Neve sit actorum fama caduca cavent.
Carmine fit vivax virtus; expersque sepulcri
Notitiam seræ posteritatis habet.
Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas,
Nullaque res maius tempore robur habet.
Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contra, vel simul, arma tulit.
Quis Thebas septemque duces sine carmine nosset,
Et quidquid post hæc, quidquid et ante fuit?
Dî quoque carminibus, si fas est dicere, fiunt,
Tantaque maiestas ore canentis eget.
Sic Chaos, ex illa naturæ mole prioris,
Digestum partes scimus habere suas:
Sic adfectantes cœlestia regna Gigantes,
Ad Styga nimbifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Œchalia.
Et modo, Cæsar, avum, quem virtus addidit astris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur vivi, Germanice, nostro
Restat in ingenio, serviet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates:
Iudicio pretium res habet ista tuo.
Quod nisi te numen tantum ad maiora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis:
Nec tamen ex toto deserere illa potes.
Nam modo bella geris, numeris modo verba coerces,
Quodque aliis opus est, hoc tibi lusus erit.
Utque nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo,
Sed venit ad sacras nervus uterque manus;
Sic tibi nec docti, nec desunt principis artes:
Mixta sed est animo cum Iove Musa tuo.
Quæ quoniam nec nos unde submovit ab illo,
Ungula Gorgonei quam cava fecit equi;

nque ferat communia sacra fueri:
em studiis imposuisse manum:
tis nimium subiecta Corallis,
n sævos effugiamque Getas;
i misero patria est, ut ponar in ullo,
is Ausonia distet ab urbe, loco:
ossim laudes celebrare recentes,
e quam minima facta referre mora.
oc votum cœlestia, care Suilli,
pro socero pœne precare tuo.

Epistola IX. *Græcino.*

non unde iuvat, Græcine, salutem
Euxinis hanc tibi Naso vadis.
faciant Auroram occurrat ad illam,
fasces quæ tibi prima dabit.
sine me tanges Capitolia consul,
rbæ pars ego nulla tuæ,
beat partes, et præstet amici
usso litera nostra die:
fatis genitus melioribus essem,
ocero curreret axe rota;
stra manus per scriptum fungitur, esset
lotandi munere functa tui.
darem cum dulcibus oscula verbis:
s ille meus, quam tuus, esset honor.
or, sic essem luce superbus,
t fastus vix domus ulla meos.
us sancti cingit tibi turba senatus:
nte pedes ire viderer eques.
n cuperem semper tibi proximus esse,
lateri non habuisse locum.
, turba quamvis eliderer, essem:
populo tum mihi dulce premi.
gaudens, quantus foret agminis ordo,
quam longum turba teneret iter.
is noris quam me vulgaria tangant,
, qualis purpura te tegeret.
e in sella nossem formata curuli,
Numidæ sculptile dentis opus.
peias esses deductus in arces,
ret iussu victima sacra tuo;
ecreto grates sibi magnus agentem
, media qui sedet æde, Deus.
nte magis plena, quam lance, dedissem
r, imperii lætus honore tui.
entes inter numerarer amicos;
Urbis si modo fata darent.
i sola capitur nunc mente voluptas,
is etiam percipienda foret.
itibus visum est, et forsitan æquis:
l me pœnæ causa negata iuvet?
, quæ sola loco non exsulat, utar:
m, fasces adspiciamque tuos.
e populo reddentem iura videbit,
etis finget adesse locis.
reditus hastæ supponere lustri
t exacta cuncta locare fide.
in medio facundum verba senatu,
uærentem quid petat utilitas.
æsaribus, Superis decernere grates,
imorum colla ferire boum.
m, cum iam fueris potiora precatus,
lacetur numinis ira, roges!
ne vocem plena pius ignis ab ara;
num voto lucidus omen apex.
parte licet, ne cuncta queramur,
e te festum consule tempus agam.
iæ nec cedens causa priori,
Successor tanti frater honoris, erit.
Nam tibi finitum summo, Græcine, Decembri
Imperium, Iani suscipit ille die.
Quæque est in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris consul, bis consul et ille;
Inque domo bimus conspicietur honor.
Qui quanquam est ingens, et nullum Martia summo
Altius imperium consule Roma videt;
Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem,
Et maiestatem res data dantis habet.
Iudiciis igitur liceat Flaccoque tibique
Talibus Augusti tempus in omne frui.
Ut tamen a rerum cura propiore vacabit;
Vota precor votis addite vestra meis.
Et, si quem dabit aura sinum, laxate rudentes:
Exeat e Stygiis ut mea navis aquis.
Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus; et illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli:
Hic arcu fisos terruit ense Getas.
Hic captam Trosmin celeri virtute recepit,
Infecitque fero sanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cœli;
Et quam vicino terrear hoste, roga.
Sintne litæ tenues serpentis felle sagittæ:
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coeat duratus frigore Pontus;
Et teneat glacies iugera multa freti.
Hæc ubi narrarit, quæ sit mea fama, require;
Quoque modo peragam tempora dura, roga.
Nec sumus hic odio, nec scilicet esse meremur:
Nec cum Fortuna mens quoque versa mea est.
Illa quies animo, quam tu laudare solebas,
Ille vetus solito perstat in ore pudor.
Sic ego sum longe, sic hic, ubi barbarus hostis,
Ut fera plus valeant legibus arma, facit;
Rem queat ut nullam tot iam, Græcine, per annos
Femina de nobis, virve, puerve queri.
Hoc facit, ut misero faveant adsintque Tomitæ;
Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
Illi me, quia velle vident, discedere malunt:
Respectu cupiunt hic tamen esse sui.
Nec mihi credideris: exstant decreta, quibus nos
Laudat, et immunes publica cera facit.
Conveniens miseris hæc quanquam gloria non est,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est: videt hospita tellus
In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natusque pius, coniuxque sacerdos,
Numina iam facto non leviora Deo.
Neu desit pars ulla domus, stat uterque nepotum:
Hic aviæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum ture precantia verba,
Eoo quoties surgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet,
Officii testis, Pontica terra, mei.
Pontica me tellus, quantis hac possumus ora,
Natalem ludis scit celebrare Dei.
Nec minus hospitibus pietas est cognita talis,
Misit in has si quos longa Propontis aquas.
Is quoque, quo lævus fuerat sub præside Pontus,
Audierit frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec vestris damus hæc oculis, procul Urbe remoti:
Contenti tacita sed pietate sumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures:
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.

Tu certe scis hoc, Superis adscita, videsque,
Cæsar! at est oculis subdita terra tuis.
Tu nostras audis inter convexa locatus
Sidera, sollicito quas damus ore, preces.
Perveniant istuc et carmina forsitan illa,
Quæ de te misi cœlite facta novo.
Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
Immerito nomen mite parentis habes.

Epistola X. *Albinovano.*

Hæc mihi Cimmerio bis tertia ducitur æstas
Litore, pellitos inter agenda Getas.
Ecquos tu silices, ecquod, carissime, ferrum
Duritiæ confers, Albinovane, meæ?
Gutta cavat lapidem; consumitur annulus usu;
Et teritur pressa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdet?
Cessat duritia mors quoque victa mea.
Exemplum est animi nimium patientis Ulysses,
Iactatus dubio per duo lustra mari.
Tempora solliciti sed non tamen omnia fati
Pertulit, et placidæ sæpe fuere moræ.
An grave sex annis pulchram fovisse Calypso,
Æquoreæque fuit concubuisse Deæ?
Excipit Hippotades, qui dat pro munere ventos,
Curvet ut impulsos utilis aura sinus.
Nec bene cantantes labor est audisse puellas;
Nec degustanti lotos amara fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant oblivia, succos
Parte meæ vitæ, si modo dentur, emam.
Nec tu contuleris urbem Læstrygonis unquam
Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.
Nec vincet sævum Cyclops feritate Phyacen:
Qui quota terroris pars solet esse mei!
Scylla feris trunco quod latrat ab inguine monstris,
Heniochæ nautis plus nocuere rates.
Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis;
Ter licet epotum ter vomat illa fretum.
Qui quanquam dextra regione licentius errant,
Securum latus hoc non tamen esse sinunt.
Hic agri infrondes, hic spicula tincta venenis:
Hic freta vel pediti pervia reddit hyems.
Ut, qua remus iter pulsis modo fecerat undis,
Siccus contemta nave viator eat.
Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt.
Quam miser est, qui fert asperiora fide!
Crede tamen: nec te causas nescire sinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima sunt nobis plaustri præbentia formam,
Et quæ præcipuum sidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas, oræque domesticus huic est,
Et sumit vires a propiore loco.
At Notus, adverso tepidum qui spirat ab axe,
Est procul, et rarus languidiorque venit.
Adde quod hic clauso miscentur flumina Ponto,
Vimque fretum multo perdit ab amne suam.
Huc Lycus, huc Sagaris Peniusque, Hypanisque Cratesque
Influit, et crebro vortice tortus Halys:
Partheniusque rapax, et volvens saxa Cynapes
Labitur; et nullo tardior amne Tyras:
Et tu, femineæ Thermodon cognite turmæ;
Et quondam Graiis, Phasi, petite viris:
Cumque Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
Et tacite peragens lene Melanthus iter:
Quique duas terras, Asiam Cadmique sororem
Separat et cursus inter utramque facit:
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas,
Nec patitur vires æquor habere suas.
Quin etiam stagno similis, pigræque paludi,
Cæruleus vix est, diluiturque color.
Innatat unda freto dulcis, leviorque marina est,
Quæ proprium mixto de sale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis juvet hæc in modulis:
Detinui, dicam, tempus, curasque fefelli;
Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
Abfuimus solito, dum scribimus ista, dolore,
In mediis nec nos sensimus esse Getis.
At tu, non dubito, cum Thesea carmine laudes,
Materiæ titulos quin tueare tuæ;
Quemque refers, imitere virum. Vetat ille profecto
Tranquilli comitem temporis esse fidem.
Qui quanquam est factis ingens, et conditur a te
Vir tanto, quanto debuit ore cani;
Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
Inque fide Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro clavaque domandi,
Per quos vix ulli pervius Isthmos erat:
Sed præstandus amor, res non operosa volenti.
Quis labor est puram non temerasse fidem?
Hæc tibi, qui perstas indeclinatus amico,
Non est, quod lingua dicta querente putes.

Epistola XI. *Gallioni.*

Gallio, crimen erit vix excusabile nobis,
Carmine te nomen non habuisse meo.
Tu quoque enim, memini, cœlesti cuspide facta
Fovisti lacrymis vulnera nostra tuis.
Atque utinam, rapti jactura læsus amici,
Sensisses ultra, quod quererere, nihil!
Non ita Dis placuit, qui te spoliare pudicæ
Conjuge crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit,
Lectaque cum lacrymis sunt tua damna meis.
Sed neque prudentem solari stultior ausim,
Verbaque doctorum nota referre tibi:
Finitumque tuum, si non ratione, dolorem
Ipsa iam pridem suspicor esse mora.
Dum tua pervenit, dum litera nostra recurrens
Tot maria ac terras permeat, annus abit.
Temporis officium solatia dicere certi est,
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
At cum longa dies sedavit vulnera mentis,
Intempestive qui fovet illa, novat.
Adde quod atque utinam verum tibi venerit omen!
Conjugio felix iam potes esse novo.

Epistola XII. *Tuticano.*

Quo minus in nostris ponaris, amice, libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc dignarer honore,
Est aliquis nostrum si modo carmen honor.
Lex pedis officio, naturaque nominis obstat,
Quaque meos adeas, est via nulla, modos.
Nam pudet in geminos ita nomen findere versus,
Desinat ut prior hoc, incipiatque minor.
Et pudeat, si te, qua syllaba parte moratur,
Arctius adpellem, Tuticanumque vocem.
Nec potes in versum Tuticani more venire,
Fiat ut e longa syllaba prima brevis,
Aut producatur, quæ nunc correptius exit,
Et sit porrecta longa secunda mora.
His ego si vitiis ausim corrumpere nomen,
Ridear, et merito pectus habere neger.
Hæc mihi causa fuit dilati muneris hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddet ager.

quacumque nota: tibi carmina mittam,
puero cognite pæne puer,
norum seriem, quot habemus uterque,
quam fratri frater, amate minus.
ator, tu duxque comesque fuisti,
m tenera fræna novella manu.
xi sub te censore libellos;
lmonitu facta litura meo est:
iis Phæacida condere chartis
ides perdocuere tuæ.
viridi concordia cœpta iuventa
entes illabefacta comas.
oveant, duro tibi pectora ferro
victo clausa adamante putem.
desint et bellum et frigora terræ,
is quæ duo Pontus habet;
eas, et sit præfrigidus Auster,
um mollius esse meum;
lapso præcordia dura sodali.
s nostris absit, abestque, malis.
superos, quorum certissimus ille est,
sidue Principe crevit honor;
ti profugum pietate tuendo,
neam deserat aura ratem.
, quæras? peream, nisi dicere vix est.
i periit, ille perire potest.
invenio, nec quid nolimve, velimve:
ilitas est mea nota mihi.
iseros prudentia prima relinquit,
m re consiliumque fugit.
æras, qua sim tibi parte iuvandus:
n facias ad mea vota vado.

EPISTOLA XIII. *Caro.*

ios inter memorande sodales,
l es vere, Care, vocaris, ave.
, color hic tibi protinus index,
mei carminis esse potest.
ica est, sed quod nec publica certe:
cumque est, non latet esse meam.
chartæ titulum de fronte revellas,
s, videor dicere posse, tuum.
multis positus noscere libellis,
rvatas invenire notas.
em vires, quas Hercule dignas
que illi, quem canis esse pares.
otest proprio deprensa colore
is forsitan esse suis.
rsitan prohibebat forma latere,
ra Nireus conspiciendus erat.
i sint vitiosa, decebit
æ faciam pæne poeta Getes.
etico scripsi sermone libellum:
unt nostris barbara verba modis.
re mihi, cœpique poetæ
mos nomen habere Getas.
is? laudes de Cæsare dixi.
ovitas numine nostra Dei.
gusti docui mortale fuisse
therias numen abisse domos;
ute patri, qui fræna coactus
i ceperit imperii.
te Vestam, Livia, matrum,
ato dignior, anne viro.
es, firma adiumenta parentis,
animi pignora certa sui.
ria perlegi scripta Camœna,
igitos ultima charta meos;
as omnes movere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæsare, dixit,
Cæsaris imperio restituendus eras.
Ille quidem dixit; sed me iam, Care, nivali
Sexta relegatum bruma sub axe videt.
Carmina nil prosunt: nocuerunt carmina quondam:
Primaque tam miseræ causa fuere fugæ.
At tu per studii communia fœdera sacri,
Per non vile tibi nomen amicitiæ;
Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis,
Materiam vestris adferat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune Deorum,
Quos laus formandos est tibi magna datos;
Quanta potes præbe nostræ momenta saluti,
Quæ nisi mutato nulla futura loco est.

EPISTOLA XIV. *Tuticano.*

Hæc tibi mittuntur quem sum modo carmine questus
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc utcumque valemus,
Nil, te præterea quod iuvet, invenies.
Ipsa quoque est invisa salus: suntque ultima vota,
Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est, terra quam muter ut ista:
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
Mittite, præsenti dum careamus humo.
Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro:
Si quid et inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo,
Proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomitæ,
Iraque carminibus publica mota meis.
Ergo ego cessabo nunquam per carmina lædi,
Plectar et incauto semper ab ingenio?
Ergo ego, ne scribam, digitos incidere cunctor;
Telaque adhuc demens, quæ nocuere, sequor?
Ad veteres scopulos iterum devertor, ad illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admisi: nulla est mea culpa, Tomitæ;
Quos ego, cum loca sim vestra perosus, amo.
Quilibet excutiat nostri monumenta laboris;
Litera de vobis est mea questa nihil.
Frigus, et incursus omni de parte timendos,
Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
In loca, non homines, verissima crimina dixi.
Culpatis vestrum vos quoque sæpe solum.
Esset perpetuo sua quam vitabilis Ascra,
Ausa est agricolæ Musa docere senis.
At fuerat terra genitus, qui scripsit, in illa:
Intumuit vati nec tamen Ascra suo.
Quis patriam solerte magis dilexit Ulysse?
Hoc tamen asperitas indice nota loci est.
Non loca, sed mores dictis vexavit amaris
Scepsius Ausonios, actaque Roma rea est.
Falsa tamen passa est æqua convicia mente,
Obfuit auctori nec fera lingua suo:
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
Inque novum crimen carmina nostra vocat.
Tam felix utinam, quam pectore candidus, essem!
Exstat adhuc nemo saucius ore meo.
Adde, quod Illyrica si iam pice nigrior essem,
Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Molliter a vobis mea sors excepta, Tomitæ,
Tam mites Graios indicat esse viros.
Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
Non potuit nostris lenior esse malis.
Quem vix incolumi cuique salvoque daretis,
Is datus a vobis est mihi nuper honor.

S dhuc ego sum vestris immunis in oris;
ptis, si qui munera legis habent.
T ra sacrata mea sunt velata corona,
P icus invito quam favor imposuit.
Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus,
Erranti tutum quæ dedit una locum;
Tam mihi cara Tomis; patria quæ sede fugatis
Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
Dî modo fecissent, placidæ spem posset habere
Pacis, et a gelido longius axe foret.

EPISTOLA XV. *Sexto Pompeio.*

Si quis adhuc usquam nostri non immemor exstat,
Quidve relegatus Naso, requirit, agam;
Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem
Me sciat: a Superis hic mihi primus erit.
Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ,
A meritis huius pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
Punica sub lento cortice grana rubent;
Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos.
Confiteor: testere licet: signate, Quirites:
Nil opus est legum viribus: ipse loquor.
Inter opes et me, rem parvam, pone paternas.
Pars ego sim census quantulacumque tui.
Quam tua Trinacria est, regnataque terra Philippo,
Quam domus Augusto continuata foro;
Quam tua, rus oculis domini, Campania, gratum,
Quæque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes:
Tam tuus en ego sum: cuius te munere tristi
Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque utinam possis, et detur amicius arvum;
Remque tuam ponas in meliore loco!
Quod quoniam in Dîs est, tenta lenire precando
Numina, perpetua quæ pietate colis.
Erroris nam tu, vix est decernere, nostri
Sis argumentum maius, an auxilium.
Nec dubitans oro: sed flumine sæpe secundo
Augetur remis cursus euntis aquæ.
Et pudet, et metuo, semperque eademque precari;
Ne subeant animo tædia iusta tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido est.
Da veniam vitio, mitis amice, meo.
Scribere sæpe aliud cupiens delabor eodem:
Ipsa locum per se litera nostra rogat.
Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me
Dura iubet gelido Parca sub axe mori;
Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet esse tuum.
Audiet et cœlo posita est quæcumque sub illo:
Transit nostra feros si modo Musa Getas.
Teque meæ causam servatoremque salutis,
Meque tuum libra norit et ære magis.

EPISTOLA XVI. *Ad invidum.*

Invide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
Non solet ingeniis summa nocere dies.
Famaque post cineres maior venit: et mihi nomen
Tunc quoque, cum vivis adnumerarer, erat.
Cum foret et Marsus, magnique Rabirius oris,
Iliacusque Macer, sidereusque Pedo:
Et, qui Iunonem læsisset in Hercule, Carus;
Iunonis si non iam gener ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale Severus;
Et cum subtili Priscus uterque Numa.
Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
Sufficis; et gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopæ rescribere iussit Ulyssem,
Errantem sævo per duo lustra mari:
Quique suam Trœzena, imperfectumque dierum
Deseruit celeri morte Sabinus opus.
Ingeniique sui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium duxit in arva senem.
Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Tr
Quique sua nomen Phyllide Tuscus habet.
Velivolique maris vates, cui credere possis
Carmina cæruleos composuisse Deos.
Quique acies Libycas Romanaque prælia dixit;
Et Marius, scripti dexter in omne genus.
Trinacriusque suæ Perseidos auctor, et auctor
Tantalidæ reducis, Tyndaridosque, Lupus;
Et qui Mæoniam Phæacida vertit, et una
Pindaricæ fidicen tu quoque, Rufe, lyræ.
Musaque Turrani, tragicis innixa cothurnis;
Et tua cum socco Musa, Melisse, levis.
Cum Varus Gracchusque darent fera dicta tyra
Callimachi Proculus molle teneret iter:
Tityrus antiquas et erat qui pasceret herbas,
Aptaque venanti Gratius arma daret.
Naidas a Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cumque forent alii, quorum mihi cuncta refer
Nomina longa mora est, carmina vulgus hab
Essent et iuvenes, quorum quod inedita cura
Appellandorum nil mihi iuris adest:
Te tamen in turba non ausim, Cotta, silere,
Pieridum lumen, præsidiumque fori.
Maternos Cottas cui Messallasque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomina Musa,
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo submotum patria proscindere, livor,
Desine, neu cineres sparge, cruente, meos.
Omnia perdidimus: tantummodo vita relicta
Præbeat ut sensum materiamque malis.
Quid iuvat exstinctos ferrum dimittere in artu
Non habet in nobis iam nova plaga locum.

IBIS.

Tempus ad hoc, lustris iam his mihi quinque pe
Omne fuit Musæ carmen inerme meæ:
Nullaque, quæ possit, scriptis tot millibus, ext
Litera Nasonis, sanguinolenta legi.
Nec quemquam nostri, nisi nos, læsere libelli,
Artificis periit cum caput Arte sua.
Unus, et hoc ipsum est iniuria magna, peren
Candoris titulum non sinit esse mei.
Quisquis is est, nam nomen adhuc utcumque ta
Cogit inadsuetas sumere tela manus:
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus
Non sinit exsilio delituisse suo.
Vulneraque immitis requiem quærentia vexat,
Iactat et in toto nomina nostra foro:
Perpetuoque mihi sociatam fœdere lecti
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumque ego quassa meæ complectar membra
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas extinguere flammas,
Is prædam medio rapt
Nititur ut profugæ desi
Heu quanto nostris d
Dî melius! quorum lon
Qui nostras inop
Huic igitur merita
Pro tam mansue

Pontus: faciat quoque forsitan idem,
ut propior testificanda mihi.
asti qui me, violente, iacentem,
t et misero debitus hostis ero.
prius contrarius ignibus humor;
e cum Luna lumina Solis erunt;
em cœli Zephyros emittet et Euros;
s gelido flabit ab axe Notus;
erno veniet concordia fumo;
us accensa separat ira pyra;
umno, Brumæ miscebitur Æstas;
dem regio Vesper et Ortus erunt:
sit tecum positis, quæ sumsimus, armis,
ommissis, improbe, rupta tuis:
hic unquam spatio evanescere possit,
t odium tempus et hora meum.
c nobis, donec mihi vita manebit,
re infirmo quæ solet esse lupis.
em cœpto committam prælia versu:
nt quamvis hoc pede bella geri.
primo plenum flaventis arenæ
calfacti velitis hasta solum;
rro nondum iaculabor acuto;
invisum nec petet hasta caput.
men in hoc, nec dicam facta libello:
evi, qui sis, dissimulare sinam.
perges, in te mihi liber Iambus
ycambeo sanguine tela dabit.
Battiades inimicum devovet Ibin,
evoveo teque tuosque modo.
historiis involvam carmina cæcis:
m quamvis hoc genus ipse sequi.
es imitatus in Ibide, dicar
oris iudiciique mei.
, qui sis, nondum quærentibus edo;
erea tu quoque nomen habe.
versus aliquantum noctis habebunt,
ries tota sit atra tuæ.
tali faxo Ianique Kalendis
tituro quilibet ore legat.
terræ, quique his meliora tenetis
ersos cum Iove regna polos;
, huc vestras omnes advertite mentes,
optatis pondus inesse meis.
Tellus, ipsum cum fluctibus Æquor,
Æther accipe summe preces:
et radiis circumdata Solis imago;
, quæ nunquam, quo prius, ore micas;
ebrarum specie reverenda tuarum;
ratum triplici pollice netis opus;
infernas horrendo murmure valles
atæ laberis amnis aquæ;
runt torto vittatis angue capillis
obscuras ante sedere fores; (sque,
plebs Superum, Fauni, Satirique, Lare-
que, et Nymphæ, Semideumque genus;
antiquo Divi veteresque novique,
m cuncti tempus adeste, Chao.
m capiti malefido dira canuntur,
unt partes ira dolorque suas:
tatis omnes ex ordine nostris;
it voti nulla caduca mei.
cor, fiunt: ut non mea dicta, sed illa
s generi verba fuisse putet.
o transiero pœnas, patiatur et illas:
ngenio sit miser ille meo.
valeant fictum exsecrantia nomen
nus magnos commoveantve Deos:
voveo, quem mens intelligit, Ibin;

Qui se scit factis has meruisse preces.
Nulla mora est in me; peragam rata vota sacerdos.
Quisquis ades sacris, ore favete, meis.
Quisquis ades sacris, lugubria dicite verba,
Et fletu madidis Ibin adite genis:
Ominibusque malis, pedibusque occurrite lævis:
Et nigræ vestes corpora vestra tegant.
Tu quoque, quid dubitas ferales sumere vittas?
Iam stat, ut ipse vides, funeris ara tui.
Pompa parata tibi est: votis mora tristibus absit:
Da iugulum cultris, hostia dira, meis.
Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas:
Deneget afflatus ventus et aura suos.
Nec tibi Sol clarus; nec sit tibi lucida Phœbe;
Destituant oculos sidera cuncta tuos.
Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aer;
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
Exsul, inops erres, alienaque limina lustres:
Exiguumque petas ore tremente cibum.
Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolore:
Noxque die gravior sit tibi, nocte dies.
Sisque miser semper; nec sis miserabilis ulli.
Gaudeat adversis femina virque tuis.
Accedat lacrymis odium, dignusque putere,
Qui mala, cum tuleris plurima, plura feras.
Sitque, quod est rarum, solito defecta favore
Ærumnæ facies invidiosa tuæ.
Causaque non desit, desit tibi copia mortis:
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatusque diu cruciatos spiritus artus
Deserat, et longa torqueat ante mora.
Evenient. Dedit ipse mihi modo signa futuri
Phœbus; et a læva mœsta volavit avis.
Certe ego, quæ voveo, Superos motura putabo:
Speque tuæ mortis, perfide, semper alar.
Finiet illa dies, quæ te mihi subtrahet olim:
Finiet illa dies, quæ mihi tarda venit.
Et prius hanc animam, nimium tibi sæpe petitam,
Auferat illa dies, quæ mihi sera venit:
Quam dolor hic unquam spatio evanescere possit,
Leniat aut odium tempus et hora meum.
Pugnabunt iaculis dum Thraces, Iazyges arcu,
Dum tepidus Ganges, frigidus Ister erit;
Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
Dum Tiberis flavas Tuscus habebit aquas;
Bella geram tecum: nec mors mihi finiet iras;
Sæva sed in manes manibus arma dabit.
Tum quoque, cum vacuas fuero dilapsus in auras,
Exanimis mores oderit umbra tuos.
Tum quoque factorum veniam memor umbra tuorum,
Insequar et vultus ossea larva tuos.
Sive ego, quod nolim, longis consumtus ab annis,
Sive manu facta morte solutus ero:
Sive per immensas iactabor naufragus undas;
Nostraque longinquus viscera piscis edet:
Sive peregrinæ carpent mea membra volucres;
Sive meo tingent sanguine rostra lupi:
Sive aliquis dignatus erit supponere terræ,
Et dare plebeio corpus inane rogo.
Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris,
Et tendam gelidas ultor in ora manus.
Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in umbris
Excutiam somnos, visus adesse, tuos.
Denique quidquid ages, ante os oculosque volabo;
Et querar, et nulla sede quietus eris.
Verbera torta dabunt sonitum, nexæque colubris
Conscia fumabunt semper ad ora faces.
His vivus furiis agitabere: mortuus Isdem.
Et brevior pœna vita futura tua est.

Nec tibi contingent funus lacrymaeque tuorum:
Indeploratum proiiciere caput.
Carnificisque manu, populo plaudente, traheris;
Infixusque tuis ossibus uncus erit.
Ipsae te fugient, quae carpunt omnia, flammae:
Respuet invisum iusta cadaver humus.
Unguibus et rostro tardus trahet ilia vultur:
Et scindent avidae perfida corda canes.
Deque tuo fiet, licet hac sis laude superbus,
Insatiabilibus corpore rixa lupis.
In loca ab Elysiis diversa fugabere campis;
Quasque tenet sedes noxia turba, coles.
Sisyphus est illic saxum volvensque petensque;
Quique agitur rapidae vinctus ab orbe rotae:
Quaeque gerunt humeris perituras Belides undas,
Exsulis Ægypti, turba cruenta, nurus.
Poma pater Pelopis praesentia quaerit, et idem
Semper eget, liquidis semper abundat aquis;
Iugeribusque novem qui summus distat ab imo,
Visceraque adsiduae debita praebet avi.
Hic tibi de Furiis scindet latus una flagello,
Ut sceleris numeros confiteare tui:
Altera Tartareis sectos dabit anguibus artus:
Tertia fumantes incoquet igne genas.
Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuasque
Æacus in poenas ingeniosus eris.
In te transcribet veterum tormenta reorum:
Manibus antiquis causa quietis eris.
Sisyphe, cui tradas revolubile pondus, habebis:
Versabunt celeres nunc nova membra rotae.
Hic erit, et ramos frustra qui captet et undas:
Hic inconsumto viscere pascet avem.
Nec mortis poenas mors altera finiet huius:
Horaque erit tantis ultima nulla malis.
Inde ego pauca canam; frondes ut si quis ab Ida,
Aut summam Libyco de mare carpat aquam.
Nam neque quot flores Sicula nascantur in Hybla,
Quotve ferat, dicam, terra Cilissa crocos.
Nec cum tristis hyems Aquilonis inhorruit alis,
Quam multa fiat grandine canus Athos.
Nec mala voce mea possint tua cuncta referri;
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Tot tibi, vae misero, venient talesque ruinae,
Ut cogi in lacrymas me quoque posse putem.
Illae me lacrymae facient sine fine beatum:
Dulcior hic risu tunc mihi fletus erit.
Natus es infelix; ita Di voluere; nec ulla
Commoda nascenti stella levisque fuit.
Non Venus adfulsit, non illa Iupiter hora;
Lunave non apto, Solve fuere loco.
Nec satis utiliter positos tibi praebuit ignes
Quem peperit magno, lucida Maia, Iovi.
Te fera, nec quidquam placidum spondentia, Martis
Sidera presserunt, falciferique senis.
Lux quoque natalis, ne quid, nisi triste, videres;
Turpis, et inductis nubibus atra fuit.
Haec est, in Fastis cui dat gravis Allia nomen,
Quaeque dies Ibin, publica damna tulit.
Qui simul, impura matris prolapsus ab alvo,
Cinyphiam foedo corpore pressit humum;
Sedit in adverso nocturnus culmine bubo,
Funereoque graves edidit ore sonos.
Protinus Eumenides lavere palustribus ulvis,
Qua cava de Stygiis fluxerat unda vadis;
Pectoraque unxerunt Erebeae felle colubrae;
Terque cruentatas increpuere manus:
Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino,
Hic primus pueri venit in ora cibus.
Perbibit inde suo rabiem nutricis alumnus

Latrat et in toto verba canina foro.
Membraque vinxerunt tinctis ferrugi
A male deserto quos repetere rogo.
Et, ne non fultum nudo tellure iaceret,
Molle super silices imposuere caput.
Iamque recessurae viridi de stipite fac
Admorunt oculis usque sub ora fac
Flebat, ut est infans fumis contactus
De tribus est cum sic una locuta sor
Tempus in immensum lacrymas tibi
Quae semper causae sufficiente cadent
Dixerat: At Clotho iussit promissa va
Nevit et infecta stamina pulla manu
Et ne longa suo praesagia diceret hora
Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
Ille ego sum vates ex me tua vulnera d
Di modo dent vires in meae verba su
Carminibusque meis accedant ponder
Quae rata per luctus experiare tuos.
Neve sine exemplis aevi cruciere priori
Sint tua Troianis non leviora malis.
Quantaque clavigeri Poeantius Hercul
Tanta venenato vulnere crure geras.
Nec levius doleas, quam qui bibit ube
Armatique tulit vulnus, inermis op
Quique ab equo praeceps in Aleia decid
Exitio facies cui sua paene fuit.
Id, quod Amyntorides, videas, trepidu
Praetentes baculo, luminis orbus, ite
Nec plus adspicias, quam quem sua fili
Expertus scelus est cuius uterque pa
Qualis erat postquam est index de lite i
Sumtus, Apollineae clarus in arte sen
Qualis et ille fuit, quo praecipiente col
Est data Palladiae praevia duxque ra
Quique oculis caruit, per quos male vi
Inferias nato quos dedit orba parens.
Pastor ut Ætnaeus, cui casus ante futur
Telemus Eurymides vaticinatus erat
Ut duo Phinidae, quibus idem lumen a
Qui dedit: ut Thamyrae, Demodociq
Sic aliquis tua membra secet, Saturnu
Subsecuit partes, unde creatus erat.
Nec tibi sit melior tumidis Neptunus i
Quam cui sunt subitae frater et uxor
Sollertique viro, lacerae quem fracta te
Membra ratis Semeles est miserata
Vel tua ne poenae genus hoc cognoverit
Viscera diversis scissa ferantur equi
Vel quae, qui redimi Romano turpe pu
A duce Puniceo pertulit, ipse feras.
Nec tibi subsidio sit praesens numen, u
Cui nihil Hercaei profuit ara Iovis.
Utque dedit saltus de summo Thessala
Tu quoque saxoso praecipitere iugo.
Aut velut Euryali, qui sceptrum cepit
Sint artus avidis anguibus esca tui:
Vel tua maturet, sicut Minoia fata,
Per caput infusae fervidus humor aq
Utque parum miti, sed non impune, Pr
Aerias volucres sanguine fixus alat:
Ac, velut Etracides magno ter ab Herc
Caesus in immensum proiiciare fretu
Aut, ut Amyntiaden, turpi dilectus am
Oderit, et saevo vulnerat ense puer
Nec tibi fida magis miscere pocula possi
Quam qui cornigero de Iove natus erat
More vel intereas capti suspensus Achai
Qui miser aurifera teste pependit aq

dæ cognato nomine clarum
ostili tegula iacta manu.
Pyrrhi, felicius ossa quiescant,
mbracias quæ iacuere vias.
acidæ, iaculis moriaris adactis:
c Cereri dissimulare nefas.
cti nostro modo carmine regis
n succos dante parente bibas:
dicatur adultera, sicut,
Leucon vindice, dicta pia est.
cum carissima pignora mittas;
vitæ Sardanapalus habet.
byci templum violare parantis,
altus condat arena tuos.
m Darei fraude secundi,
dens devoret ora cinis.
a quondam Sycione fugato,
rtis causa famesque tuæ.
tes, insutus pelle iuvenci
lominum præda ferare tuum.
mo ritu iugulere Pheræi,
t leto coniugis ense suæ.
fidos, ut Larissæus Alevas,
fidos experiare tuo.
ub quo cruciata est Pisa tyranno,
ultas præcipiteris aquas.
mantum, Phliasia regna tenentem,
runt, te quoque tela petant.
iacis quondam Lenæus ab oris,
lea destituaris humo.
ydamas ter circum busta Thrasylli
s raptus ab hoste rotis;
erat tutatus mœnia sæpe,
ravit non diuturna suo:
assa genus Hippomeneide pœnæ,
ctæa fertur adulter humo:
os invisa reliquerit artus,
nt turpe cadaver equi.
uis scopulus tua figat, ut olim
oico Graia fuere sinu.
riit et fulmine et æquore raptor;
ras adiuvet ignis aquas.
c Furiis vecors agitetur, ut ulli,
to corpore vulnus erat.
idæ Rhodopeia regna tenenti,
spar cui pede cultus erat.
quondam, generoque draconum,
patri, Callirhoesque viro.
gat matrona pudicior illa,
ydeus erubuisse nuru.
nerem iunxit cum fratre mariti,
illæ dissimulata necem.
faciant possis gaudere fideli
m Talai, Tyndareique gener.
suis letum patruelibus ausæ,
lua colla premuntur aqua.
aces, sicut facit, ardeat igne:
crimen, sit tibi nota soror.
it quod Pelopea Thyestæ,
patri, Nyctimeneque suo:
sit, capitique parentis amica,]
l, Pterela, vel tibi, Nise, fuit:
um sceleris quæ nomine fecit,
luctis membra paterna rotis.
as, quorum fastigia vultus
ustinuere foris.
n miserorum sæpe procorum
us sanguine tinxit humum.
i periit auriga tyranni,

Qui nova Myrtoæ nomina fecit aquæ.
Ut qui velocem frustra petiere puellam;
Dum capta est pomis tardior illa tribus.
Ut qui tecta, novi formam celantia monstri,
Intrarunt cæcæ non redeunda domus;
Ut quorum Æacides misit violentus in altos
Corpora cum senis altera sena rogos.
Ut quos, obscuri lusos ambagibus oris,
Legimus infandæ Sphinga dedisse neci.
Ut qui Bistoniæ templo cecidere Minervæ.
Propter quod facies nunc quoque tecta Deæ est.
Ut qui Threicii quondam præsepia regis
Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
Therodamanteos ut qui sensere leones,
Quique Thoanteæ Taurica sacra Deæ.
Ut quos Scylla vorax, Scyllæque adversa Charybdis,
Dulichiæ pavidos eripuere rati:
Ut quos demisit vastam Polyphemus in alvum:
Ut Læstrygonias qui subiere domos.
Ut quos dux Pœnus mersit putealibus undis,
Et iacto canas pulvere fecit aquas.
Sex bis ut Icarides famulæ periere, procique,
Inque caput domini qui dabat arma procis.
Ut iacet Aonio luctator ab hospite fusus,
Qui, mirum, victor, cum cecidisset, erat.
Ut quos Antæi fortes pressere lacerti;
Quosque feræ morti Lemnia turba dedit.
Ut qui post longum sacri monstrator iniqui
Elicuit pluvias victima cæsus aquas.
Frater ut Antæi, quo sanguine debuit, aras
Tinxit, et exemplis occidit ipse suis.
Ut qui terribiles pro gramen habentibus herbis
Impius humano viscere pavit equos;
Ut duo diversis sub eodem vindice cæsi
Temporibus Nessus, Dexamenique gener.
Ut pronepos, Saturne, tuus, quem reddere vitam
Urbe Coronides vidit ab ipse sua.
Ut Sinis, et Sciron, et de Polypemone natus,
Quique homo parte sui, parte iuvencus erat.
Quique trabes pressas ab humo mittebat in auras,
Æquoris adspiciens huius et huius aquas.
Quæque Ceres vidit læto pereuntia vultu
Corpora Thesea Cercyonea manu.
Hæc tibi, quem meritis precibus mea devovet ira,
Eveniant, aut his non leviora malis.
Qualis Achæmenides Sicula desertus in Ætna,
Troica cum vidit vela venire, fuit.
Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
Quique tenent pontem, quæ tibi peior erit.
Filius et Cereris frustra tibi semper ametur,
Destituatque tuas usque petitus opes.
Utque per alternos unda labente recursus
Subtrahitur presso mollis arena pedi;
Sic tua nescio quo semper fortuna liquescat,
Lapsaque per medias effluat usque manus.
Utque pater solitæ varias mutare figuras
Plenus inextincta conficiare fame,
Nec dapis humanæ subeant fastidia: quaque
Parte potes, Tydeus temporis huius eris.
Atque aliquid facias, a vespere rursus ad ortus
Cur exsternati Solis agantur equi.
Fœda Lycaoniæ repetes convivia mensæ,
Tentabisque cibi fallere fraude Iovem.
Teque aliquis posito tentet vim numinis opto:
Tantalides tu sis, Tereidesque puer.
Et tua sic latos spargantur membra per agros,
Tamquam quæ patrias detinuere vias.
Ære Perilleo veros imitere iuvencos,
Ad formam tauri conveniente sono.

Utve ferox Phalaris, lingua prius ense resecta,
　More bovis, Paphio clausus in ære gemas.
Dumque redire voles ævi melioris in annos,
　Ut vetus Admeti decipiare socer.
Atque eques in medii mergare voragine cœni,
　Dummodo sint fati nomina nulla tui.
Atque utinam pereas, veluti de dentibus orti
　Sidonia iactis Graia per arva manu.
Et quæ Penthides fecit, fraterque Medusæ,
　Eveniant capiti vota sinistra tuo.
Et quibus exiguo volucris devota libello est,
　Corpora proiecta quæ sua purgat aqua.
Vulnera totque feras, quot dicitur ille tulisse,
　Cuius ab inferiis culter abesse solet.
Attonitusque seces, ut quos Cybeleia mater
　Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.
Deque viro fias nec femina, nec vir, ut Attys;
　Et quatias molli tympana rauca manu.
Inque pecus subito magnæ vertare parentis,
　Victor ut est celeri victaque versa pede.
Solaque Limone pœnam ne senserit illam,
　Et tua dente fero viscera carpat equus.
Aut, ut Cassandreus, domino non mitior illo,
　Saucius ingesta contumuleris humo.
Aut, ut Abantiades, aut ut Cycneius heros,
　Clausus in æquoreas præcipiteris aquas.
Victima vel Phœbo sacras macteris ad aras,
　Quam tulit a sævo Theudotus hoste necem.
Aut te devoveat certis Abdera diebus,
　Saxaque devotum grandine plura petant.
Aut Iovis infesti telo feriare trisulco,
　Ut satus Hipponoo, Dosithoesque pater.
Ut soror Autonoes, ut cui matertera Maia est:
　Ut temere optatos qui male rexit equos.
Ut ferus Æolides, ut sanguine cretus eodem,
　Quo genita est, liquidis quæ caret Arctos aquis.
Ut Macedo rapidis icta est cum coniuge flammis;
　Sic, precor, ætherii vindicis igne cadas.
Prædave sis illis, quibus est Latonia Delos
　Ante diem rapto non adeunda Thraso.
Quique verecundæ speculantem labra Dianæ,
　Quique Crotopiaden diripuere Linon.
Neve venenato levius feriaris ab angue,
　Quam senis Œagri Calliopesque nurus:
Quam puer Hypsipyles: quam qui cava primus acuta
　Cuspide suspecti robora fixit equi.
Neve gradus adeas Elpenore cautius altos,
　Vimque feras vini, quo tulit ille modo. [cantem
Tamque cadas domitus, quam quisquis ad arma vo-
　luvit inhumanum Thiodamanta Dryops.
Quam ferus ipse suo periit mactatus in antro
　Proditus inclusæ Cacus ab ore bovis.
Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno,
　Euboicasque suo sanguine tinxit aquas.
Vel de præcipiti venias in Tartara saxo,
　Ut qui Socraticum de nece legit opus.
Ut qui Theseæ fallacia vela carinæ
　Vidit: ut Iliaca, missus ab arce puer.
Ut teneri nutrix, eadem matertera, Bacchi:
　Ut cui causa necis serra reperta fuit.
Lydia se scopulis ut virgo misit ab altis,
　Dixerat invito quæ mala verba Deo.
Fœta tibi occurrat patrio popularis in arvo,
　Sitque Phayllææ causa leæna necis.
Quique Lycurgiden letavit, et arbore natum,
　Idmonaque audacem, te quoque rumpat aper.
Isque vel exanimis faciat tibi vulnus: ut illi,
　Ora super fixi quem cecidere suis.
Sive idem simili pinus quem morte peremit:
　Phryx et venator sis Berecynthiades.
Si tua contigerit Minoas puppis arenas;
　Te Corcyræum Cressia turba putet.
Lapsuramque domum subeas, ut sanguis Alev
　Stella Leoprepidæ cum fuit æqua viro.
Utque vel Evenus torrenti flumine mersus
　Nomina des rapidæ, vel Tiberinus, aquæ.
Astacidæque modo decisa cadavere trunco,
　Digna feris, homini sit caput esca tuum.
Quodque ferunt Brotean fecisse cupidine mort
　Des tua succensæ membra cremanda pyræ.
Inclususque necem caveæ patiaris, ut ille
　Non profecturæ conditor historiæ.
Utque repertori nocuit pugnacis Iambi,
　Sic sit in exitium lingua proterva tuum.
Utque parum stabili qui carmine læsit Athen
　Invisus pereas, deficiente cibo,
Utve lyræ vates fertur periisse severæ,
　Causa sit exitii dextera læsa tui.
Utque Agamemnonio vulnus dedit anguis Or
　Tu quoque de morsu virus habente cadas.
Sit tibi coniugii nox prima novissima vitæ
　Eupolis hoc periit, et nova nupta, modo.
Utque cothurnatum cecidisse Licophron
　Hæreat in fibris fixa sagitta tuis.
Aut lacer in sylva manibus spargare tuorum,
　Sparsus ut est Thebis angue creatus avo,
Perque feros montes tauro rapiente traharis,
　Ut tracta est coniux imperiosa Lyci.
Quodque suæ passa est pellex invita sorori,
　Excidat ante pedes lingua resecta tuos.
Conditor ut tardæ, Blæsus cognomine, Cyr
　Orbis in innumeris inveniare locis.
Inque tuis opifex, vati quod fecit Achæo,
　Noxia luminibus spicula condat apis.
Fixus et in duris carparis viscera saxis,
　Ut cui Pyrrha sui filia fratris erat.
Ut puer Harpagides referas exempla Thyestæ,
　Inque tui cæsus viscera patris eas.
Trunca geras sævo mutilatis partibus ense,
　Qualia Mimnermi membra fuisse ferunt.
Utve Syracosio præstricta fauce poetæ,
　Sic animæ laqueo sit via clausa tuæ.
Nudave derepta pateant tua viscera pelle,
　Ut Phrygium cuius nomina flumen habet.
Saxificæ videas infelix ora Medusæ,
　Cephenum multos quæ dedit una neci.
Potniadum morsus subeas, ut Glaucus, equarum
　Inque maris salias, Glaucus ut alter, aquas.
Utque duobus idem dictis modo nomen haben
　Præfocent animæ Gnosia mella viam.
Sollicitoque bibas, Anyti doctissimus olim
　Imperturbato quod bibit ore reus.
Nec tibi, siquid amas, felicius Hæmone cedat,
　Utque sua Macareus, sic potiare tua.
Vel videas, quod iam, cum flammæ cuncta te
　Hectoreus patria vidit ab arce puer.
Sanguine probra luas, ut avo genitore creatus,
　Per facinus soror est cui sua facta parens.
Ossibus inque tuis teli genus hæreat illud,
　Traditur Icarii quo cecidisse gener.
Utque loquax in equo est elisus guttur acerno,
　Sic tibi claudatur pollice vocis iter.
Aut ut Anaxarchus pila minuaris in alta,
　Ictaque pro solitis frugibus ossa sonent.
Utque patrem Psamathes, condat te Phœbus i
　Tartara; quos natæ fecerat ille suæ.
Inque tuos ea pestis eat, quam dextra Chorœbi
　Vicit, opem miseris Argolicisque tulit.

Æthræ, Veneris periturus ob iram,
ttonitis excutiaris equis.
magnas ut perdidit hospes alumnum,
exiguas te tuus hospes opes.
fratres sex cum Damasichthone cæsos,
cum sic genus omne tuum.
dicen miseris sua funera natis,
at vitæ tædia iusta tuæ.
elopis, saxo dureris oborto,
ngua Battus ab ipse sua.
vacuum iaculabere disco,
Ebalides, ictus ab orbe cadas.
ernos pulsabitur unda lacertos,
ydena sit tibi peior aqua.
nediis periit, dum nabat, in undis,
Stygius strangulet ora liquor.
osum superaris naufragus æquor,
ereas, ut Palinurus, huma.
rnatum vatem, tutela Dianæ,
vigilum te quoque turba canum.
crius, salias super ora gigantis,
ua flammas Sicanis Ætna vomit.
tuos insanis unguibus artus
e matres, Orpheos esse ratæ.
thææ flammis absentibus arsit,
rdescat stipitis igne rogus.
siaca comprensa est nupta corona,
er nuptæ, cumque parente domus.
rculeos abiit diffusus in artus,
estiferum sic tua virus edat.
thiden proles est ulta Lycurgum,
at teli te quoque plaga novi.
, robur diducere fissile tentes,
captas inde referre manus.
Muneribusque tuis lædaris, ut Icarus, in quem
Intulit armatas ebria turba manus.
Quodque dolore necis patriæ pia filia fecit,
Vincula per laquei fac tibi guttur eant.
Obstructoque famem patiaris limine tecti,
Ut legem pœnæ cui dedit ipsa parens.
Illius exemplo violes simulacra Dianæ,
Aulidis a portu qui leve vertit iter.
Naupliadæve modo ficto pro crimine pœnas
Morte luas; nec te non meruisse iuvet.
Æthalion vita spoliavit ut Isidis hospes,
Quem memor a sacris nunc quoque pellit Ion.
Utque Melanthea tenebris a cæde latentem
Prodidit officio luminis orba parens;
Sic tua coniectis fodiantur pectora telis;
Sic, precor, auxiliis impediare tuis.
Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achilles,
Acta Phrygi timido est, nox tibi talis eat.
Nec tu, quam Rhesus, somno meliore fruaris,
Quam comites Rhesi tum necis, ante viæ:
Ut quos cum Rutulo morti Rhamnete dederunt
Impiger Hyrtacides, Hyrtacidæque comes.
Cliniadæque modo circumdatus ignibus atris
Membra feras Stygiæ semicremata rati.
Utque Remo muros auso transire recentes,
Noxia sint capiti rustica tela tuo.
Denique Sarmaticas inter Geticasque sagittas
His, precor, ut vivas et moriare locis.
Hæc tibi tantisper subito sint missa libello,
Immemores ne nos esse querare tui.
Pauca quidem, fateor, sed Dî dent plura rogatis,
Multiplicentque suo vota favore mea.
Postmodo plura leges, et nomen habentia verum,
Et pede quo debent acria bella geri.

MARCUS MANILIUS

M. Manilius, aut Manlius, Romam externis ex regionibus advenisse, et extrema Augusti ætate vixi[illegible] tur: sed multiplex de eo, atque igitur incerta sententia. Astronomicon scripsit, quo in Poemate i[illegible] sissimus, et nitidissimus scriptor, fertilitate, indulgentia et verborum iteratione interdum nimi[illegible] ret. Eius carmina, quæ supersunt, barbarie fere deperdita, et maximis mendis affecta, Poggius Fl[illegible] nus primus ingeniosa solertia ex Germania produxit.

M. Manilii Astronomicon Lib. V. iuxta editionem Bentlei[illegible]

LIBER PRIMUS

Carmine divinas artes, et conscia fati
Sidera diversos hominum variantia casus,
Cælestis rationis opus, deducere mundo
Aggredior; primusque novis Helicona movere
Cantibus, ad viridi nutantes vertice silvas
Hospita sacra ferens nulli memorata priorum.
Tu mihi, tu, Cæsar, patriæ princepsque paterque,
Qui regis augustis parentem legibus orbem,
Concessumque patri mundum deus ipse mereris,
Das animos, viresque facis ad tanta canenda.
Iamque favet mundus propius scrutantibus ipsum,
Et cupit æthereos per carmina pandere census.
Hoc sub pace vacat: iam nunc iuvat ire per altum
Aera, et immenso spatiantem vivere cælo,
Signaque, et adversos stellarum noscere cursus.
Quod solum novisse parum est: impensius ipsa
Scire iuvat magni penitus præcordia mundi:
Quaque regat terrena suis animalia signis
Cernere, et in numerum Phœbo modulante referre.
Bina mihi positis lucent altaria flammis:
Ad duo templa precor, duplici circumdatus æstu,
Carminis et rerum: certa cum lege canentem
Mundus et immenso vatem circumstrepit orbe,
Vixque soluta suis immittit verba figuris.
Quem primum interius licuit cognoscere cælum,
Munere cælestum? quis enim, nolentibus illis,
Cepisset furto mundum, quo cuncta reguntur?
Quis foret humano conatus pectore tantum,
Invitis ut diis cuperet deus ipse videri?
Tu princeps auctorque sacri, Cyllenie, tanti:
« Per te iam cælum interius, iam sidera nota,
« Sublimes aperire vias, imumque sub orbem,
« Et per inane suis parentia finibus astra,
« Nominaque, et cursus signorum, pondera, vires.
« Maior uti facies mundi foret, et veneranda
« Non species tantum, sed et ipsa potentia rerum:
« Sentirentque deum gentes, quam maximus esset,
« Quis sua disposuit per tempora, cognita ut essent
« Omnibus et mundi facies, cælumque supernum.
Et natura dedit vires, seque ipsa reclusit;
Regales animos primum dignata movere,
Proxima tangentes rerum fastigia cælo:
Qui domuere feras gentes oriente sub ipso,
« Quas secat Euphrates; in quas et Nilus inundat,
Qua mundus redit, et nigras supervolat urbes.
Tum qui templa sacris coluerunt omne per ævum,
Delectique sacerdotes in publica vota
Officio vinxere deum; quibus ipsa potentis
Numinis accendit castam præsentia mentem,
Inque deum deus ipse tulit patuitque ministris.
Hi tantum movere decus; primique per artem
Sideribus videre vagis pendentia fata.
Singula nam proprio signarunt tempora casu,
Longa per assiduas complexi sæcula curas:
Nascenti quæ cuique dies, quæ vita fuisset:
In quas fortunæ leges quæque hora valeret:
Quantaque quam parvi facerent discrimina [illegible]
Postquam omnis cæli species, redeuntibus [illegible]
Descripta in proprias sedes, et reddita cuiq[illegible]
Fatorum ordinibus sua cuique potentia [illegible]
Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam; speculataque [illegible]
Deprendit tacitis dominantia legibus astra,
Et totum alterna mundum ratione moveri,
Fatorumque vices certis discurrere signis.
Nam rudis ante illos nullo discrimine vita
In speciem conversa, operum ratione carebat,
Et stupefacta novo pendebat lumine mundi:
Tum velut amissis mœrens, tum læta renatis
Sideribus; variosque dies, incertaque noctis
Tempora nec similes umbras, iam sole [illegible]
Iam propiore, suis impar discernere causis.
Necdum etiam doctas solertia fecerat artes,
Terraque sub rudibus cessabat vasta colonis.
Tumque in desertis habitabat montibus aur[illegible]
Immotusque novos pontus subduxerat orbes.
Nec vitam pelago, nec ventis credere vota
Audebant, se quisque satis novisse putabant.
Sed cum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miseris dedit, et sua quem[illegible]
Advigilare sibi iussit fortuna premendo:
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcumque sagax tentando repperit usus,
In commune novum commentum læta dederu[illegible]
Tunc et lingua suas accepit barbara leges,
Et fera diversis exercita frugibus arva,
Et vagus in cæcum penetravit navita pontum,
Fecit et ignotis iter in commercia terris.
Tum belli pacisque artes commenta vetustas.
Semper enim ex aliis alia proseminat usus.
Ne vulgata canam; linguas didicere volucrum,
Consultare fibras, et rumpere vocibus angues,
Sollicitare umbras, imumque Acheronta mov[illegible]
In noctemque dies, in lucem vertere noctes.
Omnia conando docilis solertia vicit:
Nec prius imposuit rebus finemque [illegible]
Quam cælum ascendit ratio, cepitque prof[illegible]
Naturam rerum claustris, viditque quod [illegible]
Nubila cur tanto quaterentur pulsa fragore,
Hiberna æstiva nix grandine mollior esset,
Arderent terræ, solidusque tremisceret [illegible]
Cur imbres ruerent, ventos quæ causa [illegible]
Pervidit; solvitque animis miracula re[illegible]
Eripuitque Iovi fulmen viresque tonand[illegible]
Et sonitum ventis concessit, nubibus ig[illegible]
Quæ postquam in proprias deduxit sig[illegible]

lto mundi cognoscere molem
mque animo comprendere cælum:
suas formas, sua nomina signis;
agerent, certa sub sorte notavit:
numen mundi faciemque moveri,
io mutantibus ordine fata.
git opus, non ullis ante sacratum
aveat magno fortuna labori,
lli contingat vita senecta;
um tantas evincere moles,
n parvis simili percurrere cura.
cælo descendit carmen ab alto,
rras fatorum conditus ordo,
num naturæ forma canenda est,
sua totus sub imagine mundus:
nullis repetentem semina rebus
egere placet, semperque fuisse
ipio pariter fatoque carentem:
chaos rerum primordia quondam
tu, mundumque enixa nitentem
nas caligo pulsa tenebras:
nis, in idem reditura soluta,
tura manet, post sæcula mille; (rum,
ihilo sumptum est nihilumque futu-
teries cælum perfecit et orbem:
ricavit opus, flammæque micantes,
cere oculos, habitantque per omne
ælo vibrantia fulmina fingunt:
peperit, sine quo riget arida rerum
mque creat, quo solvitur, ignem:
ra patrem novit, nec flamma, nec aer,
ciuntque deum per quattuor artus,
xere globum, prohibentque requiri
uam: cum per se cuncta creentur;
lidis desint, aut humida siccis,
lidis; sitque hæc discordia concors,
biles, et opus generabile fingit,
artus elementa capacia reddit.
nus in pugna; dubiumque manebit,
tantum supra est hominemque deum-
cumque tamen sub origine rerum[que.
rto digestum est ordine corpus.
as volucer se sustulit oras;
mplexus stellantis culmina cæli,
allo naturæ mœnia fecit.
nues secessit spiritus auras,
dit medium per inania mundi:
alat vicinis subditus astris.
das stravit fluctusque natantes,
udit toto nascentia ponto:
let, tenues atque evomat auras,
oducentem semina pascat.
it glomerato pondere tellus,
agis permixtus limus arenis,
mmum tenui fugiente liquore.
puras humor secessit in auras,
is strinxerunt æquora terræ,
vis fluidum convallibus æquor;
s montes, orbisque per undas
lausus tamen undique ponto.
ctis mediam tenet undique sedem.
net stabilis, quia totus ab illo
fugit mundus: fecitque cadendo
deret: medium totius et imum est.
actis consistunt corpora plagis,
do prohibent in longius ire.
to penderet pondere tellus,
rus, mundi subeuntibus astris,
su, et nunquam remearet ad ortus:

»Lunave submersos regeret per inania cursus:
Nec matutinis fulgeret Lucifer horis,
Hesperos emenso dederat qui lumen olympo.
Nunc, quia non imo tellus deiecta profundo,
Sed medio suspensa manet, sunt pervia cuncta;
Qua cadat, et subeat cælum, rursusque resurgat.
Nam neque fortuitos ortus surgentibus astris,
Nec toties possum nascentem credere mundum,
Solisve assiduos partus et fata diurna:
Cum facies eadem signis per sæcula constet;
Idem Phœbus eat cæli de partibus iisdem;
Lunaque per totidem luces mutêtur, et orbes;
Et natura vias servet, quas fecerat ipsa,
Nec tirocinio peccet; circumque feratur
Æterna cum luce dies, qui tempora monstrat
Nunc his, nunc illis eadem regionibus orbis.
Semper et ulterior vadentibus ortus ad ortum
Occasumve obitus cælum cum sole pererret.
Nec vero tibi natura admiranda videri
Pendentis terræ debet, cum pendeat ipse
Mundus, et in nullo ponat vestigia fundo:
»Quod patet ex ipso motu, cursuque volantis:
Cum suspensus eat Phœbus, currusque reflectat
Huc illuc agiles, et servet in æthere metas:
Cum luna et stellæ volitent per inania mundi:
Terra quoque aerias leges imitata pependit.
Est igitur mediam tellus sortita cavernam
Aeris, e toto pariter sublata profundo;
Nec patulas distenta plagas, sed condita in orbem
Undique surgentem pariter, pariterque cadentem.
Hæc et naturæ facies: sic mundus et ipse
In convexa volans teretes facit esse figuras
Stellarum; solisque orbem, lunæque rotundum
Aspicimus, tumido quærentis corpore lumen,
Quod globus obliquos totus non accipit ignes.
Hæc æterna manet, divisque simillima forma,
Cui neque principium est usquam, nec finis in ipsa;
Sed similis toto ore sibi, perque omnia par est.
»Sic stellis glomerata manet, mundoque figura.
Idcirco terris non omnibus omnia signa
Conspicimus: nusquam invenies fulgere canopum,
Donec Niliacas per pontum veneris oras.
Sed quærent helicen, quibus ille supervenit ignis,
Quod laterum tractus obstant, medioque tumore
Eripiunt terræ cælum, visusque coercent.
Te testem dat, luna, sui glomeraminis orbis:
Quæ cum mersa nigris per noctem deficis umbris,
Non omnes pariter confundis sidere gentes,
Sed prius eoæ quærunt tua lumina terræ.
»Post, medio subiecta polo quæcumque coluntur.
»Ultima ad Hesperios infectis volveris alis:
Seraque in extremis quatiuntur finibus æra.
Quod si plana foret tellus; semel orta per omnem
Deficeres toti pariter miserabilis orbi.
Sed quia per teretem deducta est terra tumorem,
His modo, post illis apparet Delia terris.
Exoriens simul atque cadens: quia fertur in orbem
Ventris, et acclivis pariter declivia iungit,
Atque alios superat gyros, aliosque relinquit.
»Ex quo colligitur terrarum forma rotunda.
Hanc circum variæ gentes hominum atque ferarum,
Aeriæque colunt volucres: pars eius ad arctos
Eminet, austrinis pars est habitabilis oris;
Sub pedibusque iacet nostris, supraque videtur
Ipsa sibi; fallente solo declivia longa,
Et pariter surgente via, pariterque cadente.
Hanc ubi ad occasus nostros sol aspicit ortus,
Illic alma dies sopitas excitat urbes,
Et cum luce refert operum vadimonia terris.

»Nos in nocte sumus, somno sic membra locamus.
Pontus utrasque suis disiungit et alligat undis.
Hoc opus immensi constructum corpore mundi,
Membraque naturæ diversa condita forma
Aeris atque ignis terræ pelagique iacentis,
Vis animæ divina regit; sacroque meatu
Conspirat deus, et tacita ratione gubernat,
Mutuaque in cunctas dispensat fœdera partes,
Altera ut alterius vires faciatque, feratque,
Summaque per varias maneat cognata figuras.
Nunc tibi signorum lucentes undique flammas
Ordinibus certis referam, primumque canentur
Quæ medium obliquo præcingunt ordine mundum,
Solemque alternis vicibus per tempora portant,
Atque alia adverso luctantia sidera mundo.
Omnia quæ possis cælo numerare sereno.
E quibus et ratio fatorum ducitur omnis:
Ut sit idem primum, mundi quod continet arcem.
Aurato princeps aries in vellere fulgens,
Respicit, admirans aversum surgere taurum,
Submisso vultu geminos et fronte vocantem.
Quos sequitur cancer, cancrum leo, virgo leonem.
Æquato tum libra die cum tempore noctis
Attrahit ardenti fulgentem scorpion astro:
In cuius caudam contentum dirigit arcum
Mixtus equo, volucrem iam mittens iamque sagittam.
Tum venit angusto capricornus sidere frigens.
Post hunc inflexam defundit aquarius urnam,
Piscibus assuetas avide subeuntibus undas;
Quos aries tangit claudentes ultima signa.
Hæc igitur texunt æquali sidera tractu
Ignibus in varias cælum laqueantia formas.
Altius his nihil est: hæc sunt fastigia mundi.
Publica naturæ domus his contenta tenetur
Finibus, amplectens pontum terrasque iacentes.
Omnia concordi tractu veniuntque, caduntque,
Qua semel incubuit cælum, versumque resurgit.
At qua fulgentes cælum consurgit ad arctos,
Omnia quæ e summo despectant sidera mundo,
»Nec norunt obitus, unoque in vertice, tantum
»In diversa sitæ, cælumque et sidera torquent;
Aera per gelidum tenuis deducitur axis,
Libratumque regit diverso cardine mundum:
Sidereus circa medium quem volvitur orbis,
Æthereosque rotat cursus; immotus at ille
Austrinas arctos magni per inania mundi,
Perque ipsum terræ directus conspicit orbem.
Nec vero solidus stat robore corporis axis,
Nec grave pondus habet, quod onus ferat ætheris alti.
Sed cum aer omnis semper volvatur in orbem,
Quoque semel cœpit, totus volet undique in ipsum:
Quodcumque in medio est, circa quod cuncta moven-
Usque adeo tenue, ut verti non possit in ipsum, [tur,
»Nec iam inclinari, nec se convertere in orbem,
Hoc dixere axem, quia motum non habet ullum:
Ipse videt circa volitantia cuncta moveri.
Summa tenent eius miseris notissima nautis
Signa, per inmensum cupidos ducentia pontum:
Maioremque helice maior decircinat arcum.
Septem illam stellæ certantes lumine signant:
Qua duce per fluctus Graiæ dant vela carinæ.
Angusto cynosura brevis torquetur in orbe,
Quam spatio, tam luce minor: sed iudice vincit
Maiorem Tyrio. Pœnis hæc certior auctor
Non apparentem pelago quærentibus oram.
Nec paribus positæ sunt frontibus: utraque caudam
Vergit in alterius rostrum, sequiturque sequentem.
Has inter fusus, circumque amplexus utramque
Dividit, et iungit squamis ardentibus anguis;
Ne coeant, abeantve suis a sedibus unquam.
Hunc inter, mediumque orbem, quo sidera se
Per bis sena volant contra nitentia signa,
Mixta ex diversis consurgunt viribus astra,
Hinc vicina gelu, cælique hinc proxima flammi
Quæ, quia dissimilis, qua pugnat, temperat ae
Frugiferum sub se reddunt mortalibus orbem.
Proxima fulgentes arctos, boreamque rigentem
Nixa venit species genibus, sibi conscia causæ.
A tergo nitet arctophylax; idemque bootes,
Quod stimulis iunctis instat de more iuvencis,
Arcturumque rapit medio sub pectore secum.
At parte ex alia claro volat orbe corona,
Luce micans varia: nam stella vincitur una
Circulus, in media radiat quæ maxima fronte;
Candidaque ardenti distinguit lumina flamma,
Gnossia desertæ quondam monumenta puellæ.
At lyra diductis per cælum cornibus inter
Sidera conspicitur, qua quondam ceperat Orphe
Omne quod attigerat cantu, manesque per ipsos
Fecit iter, domuitque infernas carmine leges.
Hinc cælestis honos, similisque potentia causæ
Tunc silvas et saxa trahens, nunc sidera ducit,
Et rapit immensum mundi revolubilis orbem.
Serpentem Graiis ophiuchos nomine dictus
Dividit, atque etiam toto ingens corpore corpus
Explicat, et nodos sinuataque terga per orbes.
Respicit ille tamen molli cervice reflexus,
Et redit, elusis per laxa volumina palmis.
»Semper erit paribus bellum, quia viribus æq
Proxima sors cygni, quem cælo Iuppiter ipse
Imposuit, formæ pretio, qua cepit amantem:
Cum deus in niveum descendit versus olorem,
Tergaque fidenti subiecit plumea Ledæ.
Nunc quoque diductas volitat stellatus in ala
Hinc imitata nitent cursumque habitumque s
Sidera: tum magni Iovis ales fertur in altum,
Assueto volitans gestet ceu fulmina mundo;
Digna Iove, et cælo quod sacris instruit armis.
Tum quoque de ponto surgit delphinus ad astra,
Oceani cælique decus, per utrumque sacratus.
Quem rapido conatus equus comprendere cursu
Festinat, pectus fulgenti sidere clarus;
Et finitur in Andromeda: »quam Perseus armis
»Excipit, et sociat sibi: cui »succedit iniquo
Divisum spatio, quod tertia linea dispar
Conspicitur paribus, deltoton nomine sidus,
Ex simili dictum. Cepheusque, et Cassiopia
In pœnas signata suas: iuxtaque relicta
Andromede vastos metuat iam pristis hiatus,
»Expositam ponto deflet, scopulisque revinctam,
Ni veterem Perseus cælo quoque servet amorem,
Auxilioque iuvet, fugiendaque Gorgonis ora
Sustineat, spoliumque sibi, pestemque videnti.
Tum vicina ferens nixo vestigia tauro
Heniochus, studio mundumque et nomen adeptus,
Quem primum curru volitantem Iuppiter alto
Quadriiugis conspexit equis, cæloque sacravit.
Tunc subeunt hædi claudentes sidere pontum
Nobilis et mundi nutrito rege capella:
Cuius ab uberibus magnum ille ascendit Olympum,
Lacte fero crescens ad fulmina vimque tonandi.
Hanc ergo æternis merito sacravit in astris
Iuppiter, et cæli cælum mercede rependit.
»Pleiades, hyadesque feri pars utraque tauri
»In boream scandunt. Hæc sunt aquilonia si
Aspice nunc, intra solis surgentis currus,
Quæ super exustas labuntur sidera terras;
Quæque intra gelidum capricorni sidus, et

m vertuntur lumina mundum:
rbis sub quis iacet invia nobis,
minum gentes, nec transita regna,
uno lumen ducentia sole;
umbras, lævaque cadentia signa,
tus cælo spectantia verso.
t illis mundus, nec lumine peior,
a minus nascuntur sidera in orbem.
edunt: uno vincuntur in astro
us nostro qui contigit orbi;
erris, post cælo maximus auctor.
um geminis licet oriona
eli pandentem brachia partem,
tento surgentem ad sidera passu:
entes humeros cui lumina signant,
iquis demissus ducitur ensis.
n excelso immersus olympo
ucto signatur lumina vultu:
ra minus, sed quod magis alta recedant.
notium decurrunt sidera mundum.
rapido contenta canicula cursu,
terris violentius advenit astrum.
s cedit; nec horrens frigore surgit.
mque movet mundum, et contraria red-
n solis fulgentem deserit orbem. (dit,
gentem, primo cum redditur ortu,
celso speculantur vertice Tauri,
ugum varios, et tempora discunt;
tudo veniat, concordia quanta.
acemque refert, varieque revertens
t vidit, mundum, vultuque gubernat.
oc posse, color cursusque micantis
sole minor; nisi quod procul hærens
leo contorquet lumina vultu.
ntur specie, nec clarius astrum
eano, cælumve revisit ab undis.
, veloxque lepus; tum nobilis argo
ducta mari quod prima cucurrit,
agnis tandem defuncta periclis:
facta deos; cui proximus anguis
positis imitatur tergora flammis;
cer ales; et una gratus Iaccho
plici centaurus imagine fulget,
, tergo pectus commissus equino.
undi templum est, victrixque solutis
ris, vastos cum terra gigantas
ibunda tulit; cum di quoque magnos
eos: dubitavit Iuppiter ipse,
t non posse timens; cum surgere terram
verti naturam crederet omnem;
que aliis aggestos crescere montes,
as fugientia sidera moles:
rtantes et rupta matre creatos,
vultu, permixtaque corpora, partus.
tile sibi quicquam, nec numina norat
maiora suis, tunc Iuppiter aræ
ituit, quæ nunc quoque maxima fulget.
r cetus convolvens squamea terga
rgit tortis, et fluctuat alvo:
norsum, similis iam iamque tenenti,
positæ fatum Cepheidos olim
nieus ultra sua litora pontum.
iscis venti de nomine dictus
parte noti; qua fusa feruntur
entes stellarum flumina gyros.
iti coniungit aquarius undas
medium coeunt, et sidera miscent.
solisque vias, arctosque latentes
undi stridentem pondere torquent,

Orbe peregrino cælum depingitur astris;
Quæ notia antiqui dixerunt sidera vates.
Ultima, quæ mundo semper volvuntur in imo,
Quis innixa manent cæli fulgentia templa,
Nusquam in conspectum redeuntia cardine verso,
Sublimis speciem mundi, similesque figuras
Astrorum referunt, et versas frontibus arctos.
» Uno distingui medias, claudique dracone
» Credimus exemplo: quia vis fulgentia visus
» Hunc orbem cæli vertentis sidera cursu
» Cardine tam simili fultum, quam vertice fingit.
Hæc igitur magno divisas æthere sedes
Signa tenent, totum mundi diducta per orbem.
Tu modo corporeis similes ne quære figuras;
Omnia ut æquali fulgentia membra colore
Deficiat nihil, aut vacuum quid lumine cesset.
Non poterit mundus sufferre incendia tanta,
Omnia si plenis ardebunt sidera membris.
Quicquid subduxit, sibimet natura pepercit,
Succubitura oneri; formas distinguere tantum
Contenta, et filis ostendere sidera certis.
Linea designat species, atque ignibus ignes
Respondent; media extremis, atque ultima summis
Redduntur: satis est, si se non omnia celant.
Præcipue, medio cum luna implebitur orbe,
Certa nitent mundo: cum luna conditur omne
Stellarum vulgus: fugiunt sine nomine turba.
Pura licet vacuo tum cernere sidera cælo:
Nec fallunt numero, parvis nec mixta feruntur.
Et, quo clara magis possis cognoscere signa,
Non varios obitus norunt, variosve recursus,
Certa sed in proprias oriuntur singula luces,
Natalesque suos occasumque ordine servant.
Nec quicquam in tanta magis est mirabile mole,
Quam ratio, et certis quod legibus omnia parent.
Nusquam turba nocet, nihil ullis partibus errat,
Laxius aut brevius, mutatove ordine fertur.
Quid tam confusum specie, quid tam vice certum est?
Ac mihi tam præsens ratio non ulla videtur,
Qua pateat mundum divino numine verti,
Atque ipsum esse deum: nec forte coisse magistra;
Ut voluit credi, qui primus mœnia mundi
Seminibus struxit minimis, inque illa resolvit:
E quis et maria et terras et sidera cæli
Ætheraque inmensis fabricantem finibus orbes
Solventemque alios constare; et cuncta reverti
In sua principia, et rerum mutare figuras.
» Quis credat tantas operum sine numine moles
» Ex minimis, cæcoque creatum fœdere mundum?
Si fors ista dedit nobis, fors ipsa gubernet.
At cur dispositis vicibus consurgere signa,
Et velut imperio præscriptos reddere cursus,
Cernimus; ac nullis properantibus ulla relinqui?
Cur eadem æstivas exornant sidera noctes
Semper, et hibernas eadem? certamque figuram
Quisque dies reddit mundo, certamque relinquit?
Iam tum, cum Graiæ verterunt Pergama gentes,
Arctos et orion adversis frontibus ibant:
Hæc contenta suos in vertice flectere gyros;
Ille ex diverso vertentem surgere contra
Obvius, et notio semper decurrere mundo.
Temporaque obscuræ noctis deprendere signis
Iam poterant: cælumque suas distinxerat horas.
Quot post excidium Troiæ sunt eruta regna?
Quot capti populi? quoties fortuna per orbem
Servitium imperiumque tulit, varieque revertit?
Troianos cineres in quantum oblita refovit
Imperium? fatis Asiæ iam Græcia pressa est.
Sæcula dinumerare piget, quotiesque recurren-

Lustrarit mundum vario sol igneus orbe.
Omnia mortali mutantur lege creata;
Nec se cognoscunt terræ vertentibus annis.
» Exutæ variant faciem per sæcula gentes.
At manet incolumis mundus; suaque omnia servat;
Quæ nec longa dies auget, minuitve senectus;
» Nec motus puncto currit, cursusque fatigat.
Idem semper erit, quoniam semper fuit idem.
Non alium videre patres, aliumve nepotes
Aspicient: deus est, qui non mutatur in ævo.
Numquam transversas solem decurrere ad arctos;
Nec mutare vias, et in ortum vertere cursus,
Auroramque novis nascentem ostendere terris;
Nec lunam certos excedere luminis orbes,
Sed servare modum, quo crescat, quove recedat;
Nec cadere in terram pendentia sidera cælo,
Sed dimensa suis consumere tempora signis;
Non casus opus est, magni sed numinis ordo.
Ipse autem quantum convexo mundus olympo
Obtineat spatium, quantis bis sena ferantur
Finibus astra, docet ratio; cui nulla resistunt
Claustra, nec immensæ moles, cæcive recessus;
Omnia succumbunt, ipsum est penetrabile cælum.
Nam quantum a terris atque æquore signa recedunt,
Tantum bina patent: quacumque inciditur orbis
Per medium, pars efficitur tum tertia gyri,
Exiguo dirimens solidam discrimine summam.
Summum igitur cælum bis bina refugit ab imo
Astra, e bis senis ut sit pars tertia signis.
Sed quia per medium est tellus suspensa profundum,
Binis a summo signis discedit et imo.
Hinc igitur quacumque supra te suspicis ipse,
Qua per inane meant oculi, quaque ire recusant,
Binis æquandum est signis: sex tanta rotundæ
Efficiunt orbem zonæ; qua signa feruntur
Bis sex, æquali spatio texentia cælum.
Nec mirere vagos partus eadem esse per astra,
Et mixtum ingenti generis discrimine fatum:
Singula cum tantum teneant, tantoque ferantur
Tempore, vix toto surgentia sidera mense.
Restat, ut æthereos fines tibi reddere coner,
Filaque dispositis vicibus comitantia cælum,
Per quæ dirigitur signorum flammeus ordo.
Circulus ad boream fulgentem sustinet arcton,
Sexque fugit solidas a cæli vertice partes.
Alter, ad extremi decurrens sidera cancri,
In quo consummat Phœbus lucemque moramque,
Tardaque per longos circumfert lumina flexus,
Æstivi medio nomen sibi sumit ab æstu;
Temporis et titulo potitur: metamque volantis
Solis et extremos designat fervidus axes;
Et quinque in partes aquilonis distat ab orbe.
Tertius in media mundi regione locatus
Ingenti spira totum præcingit olympum,
Parte ab utraque videns axem: quo culmine Phœbus
Componit paribus numeris noctemque diemque,
Veris et autumni currens per tempora mixta.
Hic medium æquali distinguit limite cælum:
Quattuor et gradibus sua fila reducit ab æstu.
Proximus hunc ultra, brumalis nomine gaudens,
Ultima designat fugientis limina solis;
Invida cum obliqua radiorum munera flamma
Dat per iter minimum nobis: sed finibus illis,
Quos super incubuit, longa stant tempora luce;
Vixque dies transit candentem extenta per æstum.
Bisque iacet binis summotus partibus orbis.
Unus ab his superest extremo proximus axi
Circulus, austrinas qui stringit et obsidet arctos.
Hic quoque brumalem per partes quinque relinquit:
Et quantum a nostro sublimis cardine gyrus
Distat, ab adverso tantundem proximus illi.
Sic per tricenas vertex a vertice partes
Divisus, duplici summa circumdat olympum;
Et per quinque notat signantes tempora fines.
His eadem est via, quæ mundo; pariterque [illegible]
Inclines, sociosque ortus occasibus æquant:
Quandoquidem secti, qua totus volvitur orbis,
Fila trahunt alti cursum comitantia cæli;
Intervalla pari servantes limite semper,
Divisosque semel fines, sortemque dicatam.
Sunt duo quos recipit ductos a vertice vertex,
Inter se adversi, qui cunctos ante relatos,
Seque secant, gemino coeuntes cardine mundi;
Transversoque polo rectum ducuntur in axem:
Tempora signantes anni, cælumque per astra
Quattuor in partes divisum mensibus æquis.
Alter ab excelso decurrens limes olympo
Serpentis caudam siccas et dividit arctos,
Et iuga chelarum medio volitantia gyro:
Extremamque secans hydram, mediumque [illegible]
Centaurum, adverso consurgit rursus ab axe,
Et redit in cælum; squamosaque tergora ceti,
Lanigerique notat fines, clarumque trigonum,
Andromedæque sinus imos, vestigia matris,
Principiumque suum repetito cardine claudit.
Alter in hunc medium summumque incumbit [illegible]
Perque pedes primos cervicem transit et [illegible]
Quam septem stellæ primam, iam sole remoto,
Producunt, nigræ præbentem lumina nocti:
Et geminis cancrum dirimit, stringitque [illegible]
Ore canem, clavumque ratis, quæ vicerat æqu[illegible]
Inde axem occultum per gyri signa prioris
Transversa; atque illo rursus de limite tangit
Te, capricorne, tuisque aquilam designat ab [illegible]
Perque lyram inversam currens spirasque d[illegible]
Posteriora pedum cynosuræ præterit astra;
Transversamque secat vicino cardine caudam.
Hic iterum coit ipse sibi, memor unde profectus.
Atque hæc æterna fixerunt tempora sede,
Immotis per signa locis statione perenni.
Hos volucres fecere duos: namque alter ab ipsa
Consurgens helice medium præcidit olympum,
Discernitque diem, sextamque examinat horam,
Et paribus spatiis occasus cernit et ortus.
Hic mutat per signa vices: nam seu quis eoos,
Seu petit hesperios, supra se circinat orbem
Verticibus superastantem, mediumque secantem
Cælum, et diviso signantem culmine mundum:
Cumque loco terræ cælumque ac tempora mutat,
Quando aliis aliud medium est: volat hora per [illegible]
Atque ubi se primis extollit Phœbus ab undis,
Illis sexta manet, quos tum premit aureus orbis;
Rursus ad hesperios sexta est, ubi cedit in [illegible]
Nos primam ac summam sextam numeramus [illegible]
Et gelidum extremo lumen sentimus ab igne.
Alterius fines si vis cognoscere gyri,
Circumfer faciles oculos, vultumque per orbem:
Quicquid erit cælique imum terræque [illegible]
Qua coit ipse sibi nullo discrimine mundus,
Redditque aut recipit fulgentia sidera ponto,
Præcingit tenui transversum limite mundum.
Hæc quoque per totum volitabit linea cælum,
« Nunc tantum ad medium vergens, [illegible]
« Orbem, nunc septem ad stellas, nunc [illegible]
Nam quacumque vagæ tulerint vestigia [illegible]
Has modo terrarum nunc has gradientis [illegible]
Semper erit novus, et terris mutabitur [illegible]
(Quippe aliud cælum ostendens aliudque [illegible]

tegit et profert) varioque notabit
m visu pariter sua fila movente.
stris erit, quia terram amplectitur, orbis,
am plano præcingit limite gyrus,
ne trahens titulum, memoratur horizon.
obliquos, adversaque fila trahentes
os: quorum fulgentia signa
per quæ Phœbus moderatur habenas:
rque suo solem vaga Delia curru:
adverso luctantia sidera mundo
rias naturæ lege choreas.
a summo cancer, capricornus ab imo:
lucem qui circulus æquat et umbras,
libræ signo sua fila secantem.
gyros inflexus ducitur orbis,
vexo fallit vestigia clivo.
ciemque fugit, tantumque notari
t, sicut cernuntur mente priores:
genti stellatus balteus orbe,
e facit cælato lumine mundum,
as partes patet atque trecentas
bis sex latescit fascia partes,
t vario labentia sidera cursu.
ersum positus succedit ad arctos,
boreæ gyro sua fila reducit,
inversæ per sidera Cassiepiæ.
liquum descendens, tangit olorem;
secat fines, aquilamque supinam,
e æquantem gyrum, zonamque ferentem
inter caudam, qua scorpius ardet,
ue sagittari lævam, atque sagittam.
nuat flexus per crura pedesque
terius: rursusque ascendere cælum
ivamque ratem per aplustria summa,
mundi gyrum, geminosque per ima
s subit heniochum; teque unde profectus,
eteus super ipsum Persea transit;
x illa cœptum concludit in ipsa:
at medios gyros, et signa ferentem
inis, quotiens præciditur ipse.
dus erit: visos incurrit in ipsos
seque ipse docet cogitque notari.
cæruleo candens nitet orbita mundo,
diem subito, cælumque recludens.
ride: discernit semita campos,
assiduo renovans iter orbita tractu;
sas æquabilis est via partes:
escunt sulcum ducente carina,
ue viam fluctus spumantibus undis,
erso movit se gurgite vertex:
nigro lucet sic trames olympo,
pingens ingenti lumine mundum.
rcus per nubila circinat Iris,
cumbit signato culmine limes
t resupina facit mortalibus ora;
er cæcam mirantur lumine noctem,
ne sacras humano pectore causas.
uctis conetur solvere moles
, raraque labent compagine rimæ,
ue novum laxato tegmine lumen.
n timeant? magni cum vulnera cæli
, feriatque oculos iniuria mundi.
lius, duplicisque extrema cavernæ
, cælique oras et segmina iungant;
fiat nexus manifesta cicatrix,
iens: mundi stipatus et orbis,
ebulam crassa compagine versus,
ti cogat fundamina cæli.
anet illa fides, per sæcula prisca

Illac solis equos diversis cursibus isse,
Atque aliam trivisse viam: longumque per ævum
Exustas sedes, incoctaque sidera flammis
Cæruleam verso speciem mutasse colore;
Infusumque loco cinerem, mundumque sepultum.
Fama etiam antiquis ad nos descendit ab annis,
Phæthontem patrio curru per signa volantem,
(Dum nova rimatur propius spectacula mundi,
Et puer in cælo ludit, curruque superbus
Luxuriat nitido, cupit et maiora parente)
Monstratas liquisse vias, aliamque recentem
Imposuisse polo: nec signa insueta tulisse
Errantes meta flammas, currumque solutum.
« Deflexum solito cursu, curvisque quadrigis.
Quid querimur flammas totum sævisse per orbem?
Terrarumque rogum cunctas arsisse per urbes?
Cum vaga dispersi fluitarunt fragmina currus,
Et cælum exustum est: luit ipse incendia mundus,
Et vicina novis flagrarunt sidera flammis,
Nunc quoque præteriti faciem referentia casus.
Nec mihi celanda est fama vulgata vetusta
Fabula, de niveo lactis fluxisse liquorem
Pectore reginæ divûm, cælumque colore
Infecisse suo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, et nomen causa descendit ab ipsa.
Anne magis densa stellarum turba corona
Contexit flammas, et crasso lumine candet,
Et fulgore nitet collato clarior orbis?
An fortes animæ dignataque numina cælo,
Corporibus resoluta suis, terraque remissa,
Huc migrant ex orbe; suumque habitantia cælum
Æthereos vivunt annos, mundoque fruuntur?
Atque hic Æacidas, hic et veneramur Atridas,
Tydidenque ferum; terræque marisque triumphis
Naturæ victorem Ithacum; Pyliumque senecta
Insignem triplici; Danaumque ad Pergama reges;
Assaracum atque Ilum, totamque sub Hectore Troiam:
Auroræque nigrum partum, stirpemque Tonantis
Rectorem Liciæ: nec te, Mavortia virgo,
Prætercam; regesque alios, quos Græcia misit
Atque Asiæ gentes et Magno maxima Pella.
Quique animi vires et strictæ pondera mentis
Prudentes habuere viri; quibus omnis in ipsis
Census erat; iustusque Solon, fortisque Lycurgus,
Æthereusque Platon, et qui fabricaverat illum,
Damnatusque suas melius damnavit Athenas:
Persidos et victor, strarat quæ classibus æquor:
Romanique viri, quorum iam maxima turba est:
Tarquinioque minus reges; et Horatia proles,
Tota acies partus: necnon et Scævola trunco
Nobilior, maiorque viris et Clœlia virgo;
Et Romana ferens quæ texit mœnia Cocles:
Et commilitio volucris Corvinus adeptus
Et spolia et nomen, qui gestat in alite Phœbum:
Et Iove qui meruit cælum, Romamque Camillus
Servando posuit; Brutusque a rege receptæ
Conditor; et Pyrrhi per bella Papirius ultor:
Fabricius, Curiique pares. et tertia palma
Marcellus; Cossusque prior de rege necato;
Certantes Decii votis, similesque triumphis:
Invictusque mora Fabius: victorque nefandi
Livius Hasdrubalis, socio per bella Nerone:
Scipiadæque duo, fatum Carthaginis unum:
Pompeiusque orbis domitor, per tresque triumphos
Ante diem princeps: et censu Tullius oris
Emeritus fasces: et Claudi magna propago,
Æmiliæque domus proceres, clarique Metelli:
Et Cato fortunæ victor; matrisque sub ulnis
Miles Agrippa suæ: Venerisque ab origine proles

Iulia descendit cælo, cælumque replevit;
Quod regit Augustus socio per signa Tonante;
Cernit et in cœtu divum magnumque Quirinum,
Altius ætherei quam candet circulus orbis.
Illa deis sedes: hæc illis proxima divûm
Qui virtute sua similes vestigia tangunt.
» Sunt alia adverso pugnantia sidera mundo,
» Quæ cælum terramque inter volitantia pendent,
» Saturni, iovis et martis, solisque: sub illis
» Mercurius venerem inter agit lunamque locatus.
Nunc prius, incipiam stellis quam reddere vires,
Signorumque canam fatalia carmine iura;
Implenda est mundi facies, censusque per omne.
« Quidquid ubique nitet, vigeat quandoque, notan-
Sunt etenim raris orti natalibus ignes (dum est.
Aera per liquidum: natosque perire cometas
Protenus, et raptim subitas candescere flammas,
Rara per ingentes viderunt secula motus.
Sive quod, ingenitum terra spirante vaporem,
Humidior sicca superatur spiritus aura;
Nubila cum longo cessant depulsa sereno,
Et solis radiis arescit torridus aer,
Apta alimenta sibi dimissus corripit ignis;
Materiamque sui deprendit flamma capacem.
Et quia non solidum est corpus, sed rara vagantur
Principia aurarum, volucrique simillima fumo,
In breve vivit opus; citraque incendia limen
Subsistunt; pariterque cadunt surguntque cometæ.
Quod nisi vicinos agerent occasibus ortus,
Et tam parva forent accensis tempora flammis;
Alter nocte dies esset, cælumque rediret
Immersum, et somno totum deprenderet orbem.
Tum quia non una specie dispergitur omnis
Aridior terræ vapor, et comprenditur igni;
Diversas quoque per facies accensa feruntur
Lumina, quæ subitis existunt nata tenebris.
Nam modo, ceu longi fluitent de vertice crines,
Flamma comas imitata volat; tenuesque capillos
Diffusus radiis ardentibus explicat ignis.
Nunc prior hæc species dispersis crinibus exit,
Et glomus ardentis sequitur sub imagine barbæ.
Interdum æquali laterum compagine ductus,
Quadratamve trabem fingit, teretemve columnam.
Quinetiam tumidis exæquat dolia flammis,
Procere distenta uteros; parvasque capellas
Mentitur, parvos ignis glomeratus in orbes
Hirta figurantes tremulo sub lumine menta:
Lampadas et fissas ramosos fundit in ignes.
Præcipitant stellæ, passimque volare videntur;
Cum vaga per nitidum scintillant lumina mundum;
Et tenuem longis iaculantur tractibus ignem,
Excurruntque procul volucres imitata sagittas;
Arida cum gracili tenuatur semita filo.
Sunt autem cunctis permixti partibus ignes:
Qui gravidas habitant fabricantes fulmina nubes;
Et penetrant terras, Ætnamque minantur olympo;
Et calidas reddunt ipsis in fontibus undas;
Ac silice in dura, viridique in cortice sedem
Inveniunt, cum silva sibi collisa crematur:
Ignibus usque adeo natura est omnis abundans.
Ne mirere faces subitas erumpere cælo;
Aeraque accensum flammis lucere coruscis,
Arida complexum spirantis semina terræ,
Quæ volucer pascens ignis sequiturque, fugitque;
Fulgura cum videas tremulum vibrantia lumen
Imbribus e mediis; et cælum fulmine ruptum.
Sive igitur raro præbentes semina terræ
In volucres ignes, possunt generare cometas,
Sive illas natura faces ut cuncta creavit
Sidera, perpetuis cælo lucentia flammis:
Sed trahit ad semet rapido Titanius æstu,
Involvitque suo flammantes igne cometas;
Ac modo dimittit: sicut Cyllenius orbis,
Et venus, accenso cum ducit vespere noctem,
Sæpe latent, falluntque oculos, rursumque redi
Seu deus, instantis fati miseratus, in orbem
Signa per affectus cælique incendia mittit.
Nunquam futilibus excanduit ignibus æther:
Squalidaque elusi deplorant arva coloni,
Et steriles inter sulcos defessus arator
Ad iuga mœrentes cogit frustrata iuvencos.
Aut gravibus morbis, et lenta corpora tabe
Corripit exustis letalis flamma medullis,
Labentesque rapit populos; totasque per urbe
Publica succensis peraguntur iusta sepulcris.
Qualis Erechteos pestis populata colonos
Extulit antiquas per funera pacis Athenas,
Alter in alterius labens cum colla ruebant.
Nec locus artis erat medicæ, nec vota valeba
Cesserat officium morbis; et funera deerant
Mortibus, et lacrimæ: lassus defecerat ignis,
» Et coacervatis ardebant corpora membris:
Ac tanto quondam populo vix contigit hæres.
Talia significant gaudentes clade cometæ:
Funera cum facibus veniunt, terrisque mina
Ardentes sine fine rogos, cum mundus et ips
Ægrotet natura novum sortita sepulchrum.
Quin et bella canunt ignes, subitosque tum
Et clandestinis surgentia fraudibus arma:
Externas modo per gentes; ut fœdere rupto
Cum fera ductorem rapuit Germania Varum,
Infecitque trium legionum sanguine campos;
Arserunt toto passim volitantia mundo
Lumina, et ipsa tulit bellum natura per igne
Opposuitque suas vires, finemque minata est.
Nec mirere graves rerumque hominumque ru
Sæpe domi culpa est: nescimus credere cælo.
Civiles etiam motus, cognataque bella
Significant: nec plura alias incendia mundus
Sustinuit, quam cum ducibus iurata cruentis
Arma Philippeos implerunt agmine campos.
Vixque etiam sicca miles Romanus arena
Ossa virum, lacerosque (nefas) superstitit a
Imperiumque suis conflixit viribus ipsum,
Perque patris pater Augustus vestigia vicit.
Necdum finis erat: restabant Actia bella
Dotali commissa acie, repetitaque rerum
Alea, et in ponto quæsitus rector olympi:
Femineum sortita iugum cum Roma pependit,
Atque ipsa Isiaco certarunt fulmina sistro.
Restabant profugo servilia milite bella;
Cum patrios armis imitatus filius hostes,
Æquora Pompeius cepit defensa parenti.
Sed satis hoc fatis fuerit: iam bella quiescant:
Atque adamanteis discordia vincta catenis
Æternos habeat frenos in carcere clausa.
Sit pater invictus patriæ; sit Roma sub illo:
Cumque deum cælo dederit, non quærat in o

Liber secundus

Maximus Iliacæ gentis certamina vates,
Et quinquaginta regum regemque patremq
» Hectoreamque facem, tutamque sub fl
Erroremque ducis totidem, quot vicerat, a
Iactati pelago, geminataque Pergama parti
Ultimaque in patria captivaque penatibus a
Ore sacro cecinit: patriam cui Græcia, septe
Dum dabat, eripuit; cuinque sed ore profun

tas latices in carmina duxit,
tenues ausa est diducere rivos,
bonis: sed proximus illi
norat divos divumque parentes,
um terras, orbemque sub illo
rimos titubantia sidera partus:
nes, Iovis et cunabula magni:
iri nomen, sine fratre parentis,
patrio nascentem corpore Bacchum,
menso volitantia numina mundo.
ris cultus legesque novandi,
soli; quod colles Bacchus amaret,
Ceres campos, quod Pallas utrumque;
a vagis essent quod adultera pomis;
e deos, sacrataque numina nymphas,
agnos naturæ condit in usus.
dam varias dixere figuras,
fuso passim labentia cælo
cuiusque genus causasque tulere:
lromeden pœna, matremque dolentem,
patrem; raptuque Lycaone natam,
is cynosuram, lacte capellam,
um, pietate ad sidera ductam
uque nepam, spolioque leonem,
crum, pisces Cythereide versa,
icto ducentem sidera ponto.
variis pendentia casibus astra
ummum voluerunt fixa revolvi.
ainibus nihil est nisi fabula cælum,
posuit cælum, quæ pendet ab illo.
tus pastorum, et Pana sonantem
icula memorat tellure creatus:
estre canit, perque horrida motus
lces, musamque inducit in antra.
tas volucres, ac sæcla ferarum,
s angues, hic gramina et herbas
tamve sua radice ferentes.
nebris immersum Tartaron atris
octe vocant; orbemque revolvunt
um, naturæ fœdere rupto.
rerum doctæ cecinere sorores.
essus Heliconis semita trita est.
si manant de fontibus amnes;
haustum, turbamque ad nota ruentem.
amus rorantes prata per herbas,
ccultis meditantem murmur in antris;
durato gustarint ore volucres,
reo Phœbus libaverit igni.
r: nulli vatum debebimus orsa:
sed opus veniet; soloque volamus
urru; propria rate pellimus undas.
m tacita naturam mente potentem;
deum cælo terrisque fretoque,
uali moderantem fœdere molem:
terno consensu vivere mundum,
gi motu: cum spiritus unus
abitet partes, atque irriget orbem
litans, corpusque animale figuret.
gnatis membris contexta maneret
mposito pareret tota magistro,
undi regeret prudentia censum;
tio terris, non ambitus astris:
vagus mundus, standoque rigeret:
positos servarent sidera cursus,
a diem fugeret, rursumque fugaret:
lerent terras, non æthera venti,
ravidas nubes, nec flumina pontum,
fontes: nec staret summa per omnes
artes æquo digesta parente:

Ut neque deficerent undæ, nec sideret orbis,
Nec cælum iusto maiusve minusve volaret.
Motus alit, non mutat opus: sic omnia toto
Dispensata manent mundo, dominumque sequuntur.
Hic igitur deus, et ratio quæ cuncta gubernat,
Ducit ab æthereis terrena animalia signis:
Quæ quamquam longo condit submota recessu,
Sentiri tamen, ut vitas ac fata ministrent
Gentibus, ac proprios per singula corpora mores.
Nec nimis est quærenda fides: si temperat arva
Cælum; si varias fruges redditque, rapitque:
Si pontum movet, ac terris immittit et aufert:
Atque hæc seditio pelagus nunc sidere lunæ
Mota tenet, nunc diverso stimulata recessu,
Nunc anni spatio Phœbum comitata volantem:
Si submersa fretis, concharum et carcere clausa,
Ad lunæ motum variant animalia corpus;
Et tua damna, tuasque imitantur, Delia, vires:
Tu quoque fraternis si perdis in oribus ora,
Atque iterum ex iisdem repetis: quantumque reliquit
Aut dedit ille, refers; et sidus sidere constas;
Denique si pecudes et muta animalia terris,
Cum maneant ignara sui legisque per ævum,
Natura tamen ad mundum revocante parentem,
Attollunt animos, cælumque et sidera servant;
Corporaque ad lunæ nascentis cornua lustrant;
Venturasque vident hyemes, reditura serena;
Quis dubitet post hæc hominem coniungere cælo,
Cui xenium natura dedit linguamque capaxque [num
Ingenium, volucremque animum? quem denique in u-
Descendit deus atque habitat, seque ipse requirit?
Mitto alias artes, quarum haud permissa facultas;
Infidas adeo, nec nostri munera census.
Mitto, quod æquali nihil est sub lege tributum.
»Quo patet auctoris summam, non corporis esse.
Mitto, quod et certum est, et inevitabile fatum;
Materiæque datum est cogi, sed cogere mundo.
Quis cælum posset, nisi cæli munere, nosse?
Et reperire deum, nisi qui pars ipse deorum est?
Quisve hanc convexi molem sine fine patentis,
Signorumque choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum et stellis adversus sidera bellum
»Ac terras cæloque fretum, subiectaque utrisque
Cernere, et angusto sub pectore claudere posset?
Ni tacitos animis stimulos natura dedisset,
Cognatamque suæ mentem vertisset ad ipsam,
Et tantum dictasset opus? cæloque veniret,
Quod vocat in cælum, sacra ad commercia rerum?
»Et primas quas dant leges nascentibus astra?
Quis neget esse nefas invitum prendere mundum,
Et velut in semet captum deducere in orbem?
Sed ne circuitu longo manifesta probentur,
Ipsa fides operi faciet pondusque fidemque.
Nam neque decipitur ratio, nec decipit umquam.
Arte secanda via est, a veris tradita causis,
Eventusque datur, qualis prædicitur ante.
Quod fortuna ratum faciat quis dicere falsum
Audeat, et tantæ suffragia vincere sortis?
Hæc ego divino cupiam cum ad sidera flatu
Ferre, nec in terram, nec turbæ carmina condam:
»Sed, solus vacuo veluti vectatus in orbe,
»Verbere agam currus; non occursantibus ullis,
»Nec per iter socios commune regentibus actus.
Sed cælo noscenda canam, mirantibus astris,
Et gaudente sui mundo per carmina vatis:
Vel quibus illa sacros non invidere meatus,
Notitiamque sui, minima est quæ turba per orbem.
»Illa fluit, quæ divitias, quæ diligit aurum,
»Imperia, et fasces, mollemque per otia luxum,

»Et blandis diversa sonis, dulcemque per aures
»Affectum, ut modico noscenda ad fata labore.
Hoc quoque fatorum est legem perdiscere fati.
Et primum astrorum varia est natura notanda
Nominibus per utrumque genus; nam mascula sex
Diversi totidem generis sub principe tauro: [sunt,
Cernis, ut aversos redeundo surgat in artus?
Alternant secus et vicibus variantur in orbem.
Humanas etiam species in parte videbis:
Nec mores distant: pecudum pars atque ferarum
Ingenium facient, quædam signanda sagaci
Singula sunt animo, propria quæ sorte feruntur:
Nunc binis insiste: dabunt geminata potentes
Per socium effectus: multum comes addit et aufert:
Ambiguisque valent, quis sunt collegia, fatis
Ad meritum noxamque: duos per sidera pisces,
Et totidem geminos nudatis aspice membris.
His coniuncta meant alterno brachia nexu:
Dissimile est illis iter in contraria versis.
Par numerus; sed enim dispar positura notanda est.
Atque hæc ex paribus toto gaudentia censu
Signa meant; nihil exterius mirantur in ipsis,
Amissumve dolent: quædam sunt parte recisa,
Atque ex diverso commissis corpore membris;
Ut capricornus, et hic, qui intentum dirigit arcum
Iunctus equo: pars huic hominis, sed nulla priori.
»Hoc quoque servandum est alta discrimen in arte:
»Distat enim, gemina duo sint, duplane figura.
Quinetiam Erigone binis numeratur in astris:
Et facie et ratione duplex: nam desinit æstas,
Incipit autumnus, media sub virgine utrimque.
Idcirco tropicis præcedunt omnibus astra
Bina; ut lanigero, chelis, cancroque, caproque;
Quod duplices retinent connexo tempore vires.
Ut, quos subsequitur cancer per sidera fratres,
E geminis alter florentia tempora veris
Sufficit, æstatem sitientem provehit alter.
Nudus uterque tamen, sentit quia uterque calorem;
Ille senescentis veris, subeuntis et ille
Æstatis: par est primæ sors ultima sorti.
Quinetiam arcitenens, qui te, capricorne, sub ipso
Promittit, duplici formatus imagine fertur.
Mitior autumnus molles tibi vindicat artus,
Materiamque hominis: fera tergo membra rigentem
Excipiunt hiemem; mittuntque in tempora signum.
Quosque aries præ se mittit, duo tempora pisces
Bina dicant: hiemem hic claudit, ver inchoat alter.
Cum sol æquoreis revolans decurrit in astris,
Hiberni coeunt cum vernis roribus imbres:
Utraque sors humoris habet fluitantia signa.
Quin tria signa novem serie coniuncta repugnant,
Et quasi seditio cælum tenet: aspice taurum
Clunibus, et geminos pedibus, testudine cancrum
Surgere; cum rectis oriantur cetera membris.
Nec mirere moras, cum sol adversa per astra
Æstivum tardis attollat mensibus annum.
Nec te prætereat, nocturna diurnaque signa
Quæ sint, perspicere; et propria deducere lege,
Non tenebris aut luce suam peragentia sortem:
Nam commune foret nullo discrimine nomen,
Omnia quod certis vicibus per tempora fulgent:
»Et nunc illa dies, nunc noctes illa sequuntur.
Sed quibus illa parens mundi natura sacratas
Temporis attribuit partes statione perenni.
Namque sagittari signum, rabidique leonis,
Et sua respiciens aurato vellere terga,
Tunc pisces, et cancer, et acri scorpios ictu,
Aut vicina loco, divisa aut partibus æquis,
Omnia dicuntur simili sub sorte diurna:

»Cetera nec numero consortia, nec vic
Interiecta locis totidem nocturna feru
Quinetiam sex continuis dixere diurn
Esse vices astris, quæ sunt a principe a
Lanigeri; sex a chelis nocturna videri.
Sunt quibus esse diurna placet, quæ ma
Femineam sortem noctis gaudere teneb
Quin nonnulla tibi nullo monstrant
Neptuno debere genus, populosus in un
Cancer, et effuso gaudentes æquore pisc
Ut quæ terrena censentur sidera sorte,
Princeps armenti taurus, regnoque sup
Lanigeri gregis est aries, pestisque duo
Prædatorque leo, et dumosis scorpios a
Sunt etiam mediæ legis communia sign
Ambiguus terræ capricornus, aquarius
Humida terrenis æquali fœdere mixta:
»Paraque mari nitens fundentis semper
Non licet a minimis animum deflecte
Nec quicquam rationis eget, frustrave c
Fecundum est proprie cancri genus, ac
Scorpios, et partu complentes æquora p
Sed sterilis virgo est, simili coniuncta
Nec capit, aut captos effundit aquarius
Inter utramque manet capricornus cor
Et qui Cretæo fulget centaurus in arcu:
Communisque aries æquantem tempora
Et geminos, taurumque pari sub sorte
Nec tu nulla putes in eo momenta loc
Naturam rerum, quod sunt currentia q
Ut leo et arcitenens, ariesque in cornu
Aut quæ recta suis librantur stantia m
Ut virgo et gemini, fundens et aquario
Vel quæ fessa sedent pigras referentia
Taurus depositis collo sopitus aratris,
Libra sub emenso considens orbe labor
Tuque tuo, capricorne, gelu contractus
Strata iacent, cancer patulam distentu
Scorpios incumbens plano sub pectore
In latus obliqui pisces semperque iacen
Quod si solerti circumspicis omnia c
Fraudata invenies amissis sidera mem
Scorpios in libra consumit brachia: ta
Succidit incurvo claudus pede: lumin
Desunt: centauro superest, et quæritur
Sic nostros casus solatur mundus in ast
Exemploque docet patienter damna su
Omnis cum cælo fortunæ pendeat ordo,
Ipsaque debilibus formentur sidera me
Temporibus quoque sunt propriis po
Æstas a geminis, autumnus virgine su
Bruma sagittifero, ver piscibus incipit
Quattuor in partes scribuntur sidera t
Hiberna æstivis, autumnis verna repu
Nec satis est proprias signorum nosc
Consensu quoque fata movent, et fœde
Atque alias alia succedunt sorte locoqu
Circulus ut flexo signorum clauditur o
In tres æquales discurrit linea ductus,
Inque vicem extremis iungit se finibus
Et quæcumque ferit, dicuntur signa tri
In tria partitus quod ter cadit angulus
Quæ divisa manent ternis distantia sig
Laniger e paribus spatiis duo signa, le
Atque sagittari, diverso conspicit ortu.
Virginis et tauri capricorno consonat a
Cetera sunt simili ratione triangula sig
Per totidem partes: adesunt quæ condit
»Sed discrimen erit dextris, seu causa,

t: quæ præcedunt, dextra esse feruntur.
auro capricornus, virgo sinistra.
emplo est »: at quæ divisa quaternis
ali laterum stant condita ductu,
gnat normalis virgula sedes,
feruut: libram capricornus, et illum
c aries, atque ipsum a partibus æquis
nc læva subeuntis sidera libræ:
dextris censentur signa priora.
tidem partes deducere cuncta,
senis quadrata effingere signis,
osito reddentur in ordine vires.
contentus erit numerasse quadrata,
iguis mundum putet esse quaternis,
quinis signis formare trigonum,
es et amicos exigat ortus,
nveniat mundi cognata per astra,
am quina licet sint undique signa,
signis, quæ quinto quoque feruntur
erint nati, sentire trigoni
t vires, licet illud nomine servent:
dotes, numerisque repugnant.
t partes orbis per signa trecentæ
e, quas Phœbi circuit ardor;
ius numeri latus efficit unum
cti partes per signa trigoni.
numeri non reddit linea summam,
igno, non pars a parte notetur.
is duo sunt ternis dirimentibus astra,
remum lævi primumque prioris
rre voles, numerumque notare;
genas implebunt ordine partes.
merus formam, finesque sequentis
ctus: licet ergo signa trigona
rtes non servant illa trigonas.
pecies fallet per signa quadrata:
tius numeri qui construit orbem
adrum partes per sidera reddant,
ima signi de parte prioris
summam ducatur virga sequentis,
s faciat: sin summa prioris
rtur subiuncti prima, duorum
quadro numerum transitque refertque;
licat partes, pars tertia deerit:
uartum a quarto quis computet astrum,
facient partes unius in ipsis.
tis est quinis numerasse trigonum,
dem quæri per signa quaterna;
orte voles effingere formam,
ribus facies cum membra trigoni.
intam partem centesima summa:
decimam: sic convenit ordo.
ue quater iunctus favet angulus usque,
in triplici signarit linea ductu,
viæ linquet compendia rectæ;
dit communi fœdera lege,
ffectus, et mutua iura favoris.
omnis habet genitura trigonis
uctus: licet ergo signa trigonæ
rtis, non servant illa trigonis
ignis: nec cum sunt forte quadrata,
er se servant commercia rerum.
partes consumat linea iustas,
modum numeri, quem circulus ambit:
iciat, nunc quattuor undique ductus,
iubet ratio procedere signa
am sunt numeris memorata per orbem.
ior vis est per signa trigonis, [tis.
est titulus sub quarto quoque quadra-

Altior est horum submoto linea templo:
Illa magis vicina meat, cæloque recedit,
Et propius terris accedit visus eorum,
Aeraque infectum nostras demittit ad auras.
At dubia alternis data sunt commercia signis,
Mutua nec magno consensu fœdera servant,
Invita angusto quod linea flectitur orbe.
Nam cum pertransit formatus singula limes
Sidera, et alterno devertitur angulus astro,
Sexque per anfractus curvatur virgula in orbem;
A tauro venit in cancrum: tum virgine tacta
Scorpion ingreditur; tum te, capricorne, rigentem,
Et geminos a te pisces, aversaque tauri
Sidera contingens finit, qua cœperat, orbem.
Alterius ductus locus est per transita signa:
Utque ea prætereas quæ sunt mihi singula dicta,
Flexibus hic totidem similis fit circulus illi.
Transversos igitur fugiunt sexangula visus,
Quod nimis inclinant aciem, limisque videntur,
Vicinoque latent: ex recto certior ictus.
»Tertia convexo conduntur signa recessu.
At quîs accedit convexo linea cælo,
Singula circuitu quæ tantum transeat astra;
Visus eis procul est, altoque vagatur olympo,
Et tenues vires ex longo mittit in orbem.
Sed tamen est illis fœdus sub lege propinqua,
Quod non diversum est genus, alternantibus astris;
Mascula sed maribus respondent: cætera sexus
Feminei secum iungunt commercia mundi.
Sic quamquam alternis paret natura figuris,
Et cognata iacent generis sub legibus astra.
Iam vero nulla est hærentibus addita signis
Gratia: nam consensus hebet, quia visus ademptus.
In seducta ferunt animos, quæ cernere possunt.
Sunt etiam adversi generis connexa per orbem
Mascula femineis, semperque obsessa vicissim:
Disparibus non ulla datur concordia signis.
Sexta quoque in nullas numerantur commoda vires,
Virgula per totum quod par non ducitur orbem:
Sed duo signa ferit mediis submota quaternis:
Tertius absumto ductus non sufficit orbe.
At quæ diversis e partibus astra refulgent
Per medium adverso mundum tendentia vultu,
Et toto divisa manent contraria cælo;
Septima quæque, loco quamvis submota feruntur,
Ex longo tamen illa valent, viresque ministrant
Vel bello vel pace suas, ut tempora poscunt,
Nunc fœdus stellis, nunc et dictantibus iras.
Quod si forte libet, quæ sint contraria, signa
Per titulos celebrare suos sedesque; memento
Solstitium brumæ, capricornum opponere cancro,
Lanigerum libræ: par nox in utroque diesque:
Piscibus Erigonen, iuvenique urnæque leonem:
Scorpios e summo cum fulget, taurus in imo est:
Et cadit arcitenens, geminis orientibus orbi.
»Observant inter sese contraria cursus.
Sed quamquam adversis fulgent contraria signis;
Natura tamen interdum sociata feruntur,
Et generis vinclis concordia mutua surgit;
Mascula quod maribus, vel quod diversa suorum
Respondent generi: pisces sic virginis astro
Adversi volitant; sed amant communia iura:
Et vincit natura locum: sed vincitur ipsa
Temporibus; cancerque tibi, capricorne, repugnat
Femina femineo, quia brumæ dissidet æstas.
Hinc rigor et glacies, nivibusque albentia rura:
Hinc sitis et sudor, nudusque in solibus orbis;
Æstivosque dies æquat nox frigida brumæ.
Sic bellum natura gerit, discordat et annus;

Ne mirere in ea pugnantia sidera parte.
At non lanigeri signum libræque repugnant
In totum, quia ver autumno tempore differt:
Fructibus hoc implet maturis, floribus illud.
»Sed ratione par est æquatis nocte diebus,
Tempora nam efficiunt simili concordia texta,
Par nox, parque dies, mediis hiemem inter et æstum
Articulis, unum servans utrimque tenorem,
Quo minus infesto decertent sidera bello.
»Talis erit ratio diversis addita signis.
His animadversis, restat (quæ proxima cura)
Noscere tutelas, adiectaque numina signis,
Et quæ cuique deo rerum natura dicavit,
Cum divina dedit magnis virtutibus ora,
Condidit et varias sacro sub nomine vires,
Pondus uti rebus persona imponere possit.
Lanigerum Pallas, taurum Cytherea tuetur,
Formosos Phœbus geminos: Cyllenie, cancrum,
Tuque pater cum matre deûm regis ipse leonem:
Spicifera est virgo Cereris, fabricataque libra
Vulcani: pugnax Mavorti scorpios hæret:
Venantem Diana virum, sed partis equinæ:
Atque angusta fovet capricorni sidera Vesta:
E Iovis adverso Iunonis aquarius astrum est:
Agnoscitque suos Neptunus in æthere pisces.
Hinc quoque magna tibi venient momenta futuri.
Cum ratio tibi per stellas et sidera curret,
Argumenta petes omni de parte viaque,
Artis ut ingenio divina potentia surgat,
Exæquentque fidem cælo mortalia corda.
Accipe divisas hominis per sidera partes,
Singulaque in propriis parentia membra figuris;
In quis præcipuas toto de corpore vires
Exercent: aries caput est ante omnia princeps
Sortitus, censusque sui pulcherrima colla
Taurus, et in geminos æquali brachia sorte
Scribuntur connexa humeris; pectusque locatum
Sub cancro est; laterum regnum scapulæque leonis;
Virginis in propriam concedunt ilia sortem;
Libra regit clunes; et scorpios inguine gaudet;
Centauro femina accedunt; capricornus utrisque
Imperitat genibus; crurumque humentis aquari
Arbitrium est; piscesque pedum sibi iura reposcunt.
Quinetiam propriis inter se legibus astra
Conveniunt, ut certa gerant commercia rerum;
Inque vicem præstant visus, atque auribus hærent,
Aut odium fœdusve gerunt; conversaque quædam
In semet proprio ducuntur plena favore.
Idcirco adversis nonnumquam est gratia signis;
Et bellum sociata gerunt: alienaque sede
Inter se generant coniunctos omne per ævum,
Utrique aut sorti pugnant, fugiuntque vicissim.
Quod deus, in leges mundum cum conderet omnem,
Affectus quoque divisit variantibus astris,
Atque aliorum oculos, aliorum contulit aures;
Iunxit amicitias horum sub fœdere certo,
Cernere ut inter se possent audireque; quædam
Diligerent, aliis noxas bellumque moverent:
His etiam propriæ foret indulgentia sortis,
Ut se diligerent semper, sibique ipsa placerent.
Sicut naturas hominum plerasque videmus,
Qui genus ex signis ducunt formantibus ortus. [est,
Consilium ipse suum est aries, ut principe dignum
Audit se; libramque videt: frustratur amando
Taurum; lanigero qui fraudem nectit, et ultra
Fulgentes videt, atque audit per sidera pisces,
Virgine mens capitur: sic quondam vexerat ante
Europam dorso retinentem cornua læva,
Indutusque Iovi est: geminorum ducitur auris

Ad iuvenem æternas fundentem piscib
Inque ipsos animus pisces, oculique hor
Cancer, et adverso capricornus condita
In semet vertunt oculos; in mutua tend
Auribus; et cancri captatur aquarius a
At leo cum geminis aciem coniungit, e
Centauro gemino, capricorni diligit ast
Erigone taurum spectat, sed scorpion a
Atque sagittifero conatur nectere fraud
Libra suos sequitur sensus, solumque vi
Lanigerum, atque animo complexa est
Ille videt pisces, oditque per omnia libr
Necnon arcitenens magno parere leoni
Auribus, atque oculis sinum fundentis a
Conspicere assuevit, solumque ex omnib
Diligit Erigonen: contra capricornus in
Convertit visus; quid enim mirabitur al
Maius, in Augusti felix cum fulserit ort
Auribus et summi captat fastigia cancri.
At nudus geminis intendit aquarius aur
Sublimemque colit cancrum, spectatque
Tela sagittiferi: pisces ad scorpion acre
Direxere aciem, cupiuntque attendere t
Has natura vices tribuit, cum sidera fixi
His orti similes referunt per mutua sens
Audire ut cupiant alios, aliosque videre
Horum odio, nunc horum iidem ducantu
Illis insidias tendant, captentur ab illis
Quin adversa meant et tota trigona tr
Alteraque in bellum diverso limite duci
Linea: sic veri per totum consonat ord
Namque aries leo et arcitenens, sociata
Signa, negant chelis fœdus totique trig
Quod gemini excipiunt fundens et aqu
Idque duplex ratio cogit verum esse fate
Quod tria signa tribus signis contraria
Quodque æterna manent hominum bell
Humana est facies libræ, diversa leoni.
Idcirco et cedunt pecudes: quod viribus
Consilium est maius: victus leo fulget i
Aurea lanigero concessit sidera pellis.
Ipse feræ partis centaurus tergore cedit
» Usque adeo est hominis victus, quod
» Nascentis libræ superari posse trigon
Quinetiam brevior ratio est per signa s
Nam quæcumque nitent humana condit
Astra, manent illis inimica et victa fer
Sed tamen in proprias secedunt singula
Et privata gerunt secretis hostibus arm
Lanigero genitis bellum est cum virgin
Et libra, et geminis, et si quos protulit
In partus tauri sub cancro nata feruntu
Pectora, et in chelis, et quæ dat scorpio
Et pisces; at quos geminorum sidera for
His cum lanigero bellum est eiusque tri
In cancro genitos capricorni semina læd
Et libræ partus, et quos dat virginis ast
Quique sub aversi numerantur sidere ta
Lanigeri communis erit rabidique leon
Hostis, et in totidem bellum subscribit
Erigone cancrumque timet, geminosqu
Centaurum, et pisces, et te, capricorne,
Maxima turba petit libram, capricornus
Adversus cancer, chelis quod utrumqu
Quæque in lanigeri numerantur signa t
Scorpios in totidem fecundus creditur b
Æquoreum iuvenem, geminos, rabidumq
Erigonen, libramque fugit, metuendus
Quique sagittari venient de sidere parte

s nati libraque et virgine et urna
volunt: naturæ et lege iubente,
, capricorne, tuis inimica feruntur.
rnis perfundit aquarius undis,
Nemeæus agit, totumque trigonum;
anius iuvenis virtute ferarum.
ortos vicinus aquarius urget,
ratres, et quos dat virginis astrum,
ttari descendunt sidere nati.
ratio, quæ dat nascentibus arma,
n generat partus, et mutua velle:
que manent inimica tertia quæque
nsversum vultu defixa maligno;
nent quæcumque loco contraria signa,
e gerunt inter se septima visus,
que illinc utriusque trigona feruntur.
ndum si fœdus non datur astris,
dversi signis cognata trigoni.
orum species contraria surgunt
tque modis, totiens inimica creantur.
il ex semet natura creavit
icitiæ maius, nec rarius umquam.
Pylades; unus qui mallet Orestes
is una fuit per sæcula mortis:
raperet fatum, non cederet alter.
potuere sequi vestigia; tum cum
reum sponsor non posse reverti;
e reus timuit, ne solveret ipsum.
ætates hominum, tot tempora et annos,
t varios etiam sub pace labores,
a fidem quærat, vix invenit usquam.
est scelerum moles per sæcula cuncta?
nus invidiæ non excusabile terris?
d fata patres, matrumque sepulchra.
Phœbus noctem, terrasque reliquit.
r eversas urbes, et prodita templa?
acis clades, et mixta venena?
fori, cædesque in mœnibus ipsis,
itiæ grassantem nomine turbam?
celus est, et abundant cuncta furore.
e nefas mixtum; legesque per ipsas
ities: pœnas iam noxia vincit.
multis quoniam discordia signis
scuntur, pax est sublata per orbem;
um fœdus, paucisque tributum.
cælum, sic tellus dissidet ipsi;
inum gentes inimica sorte feruntur.
et cognata cupis dignoscere signa,
nt animos, et amica sorte ferantur;
rtus cum toto iunge trigono.
tamen est aries, meliusque leone
r genitos, et te, centaure, creatos,
tur: namque est natura mitius astrum,
que suæ noxæ; nec fraudibus ullis,
ingenio molli, quam vellere, constans.
itas signis, prædæque cupido,
animos, nonnumquam et vendere cogit
ate fidem, nec longa est gratia facti.
anigeri partu sub utroque trigono
is: sed rara gerit pro tempore bella,
itas utriusque magis pro tempore cogit.
in duplici numerandum est roboris esse,
xtus homo est, quam te, Nemææ, sub uno.
ax est signis, et mixta querela.
tauri capricorno iungitur astrum;
llorum coeunt ad fœdera mentes.
etiam partus, qui cumque creantur
plecti cupiunt: sed sæpe queruntur.
abunt gemini chelæque et aquarius ortus,
Unum pectus habent, fideique immobile vinclum:
» Magnus erit geminis amor, et concordia duplex.
Magnus et in multos veniet successus amicos.
Scorpios et cancer fraterna in nomina ducunt
Ex semet genitos: nec non et piscibus orti
Concordant illis: sæpe est et subdolus astus;
Scorpios aspergit noxas sub nomine amici.
At quibus in lucem pisces venientibus adsunt,
His non una manet semper sententia cordi.
Commutant animos interdum, et fœdera rumpunt,
Ac repetunt: tectæque lues sub fronte vagantur.
Sic erit e signis odium tibi paxque notanda:
In terris geniti tali sub lege creantur.
Nec satis hoc tantum solis insistere signis:
» Contemplare locum cæli, sedemque vagarum.
Parte genus variant, et vires linea mutat.
Nam sua quadratis veniunt, sua iura trigonis,
Et quæ per senos decurrit virgula tractus,
Quæque secat medium transverso limite cælum.
Hinc modo dat mundus vires, modo deterit idem:
Quæque illic sumunt iras, huc acta reponunt.
»Distat enim, surgantne eadem, subeantne, cadantne.
Crebrius adversis odium est: cognate quadratis
Corpora censentur signis, et amica trigonis.
Nec ratio obscura est: nam quartum quodque locavit
Eiusdem generis signum natura per orbem.
Quattuor æquali cælum discrimine signant,
In quibus articulos anni deus ipse creavit.
Ver aries, cererem cancer, bacchumque ministrans
Libra, caper brumam genitosque ad frigora menses.
Necnon et duplici quæ sunt connexa figura,
Quartum quæque locum retinent: duo cernere pisces,
Et geminos iuvenes, duplicemque in virgine formam,
Et duo centauri licet uno corpora textu.
Sic et simplicibus signis stat forma quadrata.
Nam neque taurus habet comitem, nec iungitur ulli
Horrendus leo, nec meruit sibi nectere quemquam
Scorpios, atque uno censetur aquarius astro.
Sic quæcumque manent quadrato condita templo
Signa, parem referunt numeris, aut tempore sortem.
Hæc veluti cognata manent sub fœdere tali:
Idcirco affines signant, gradibusque propinquis
Accedunt, unoque tenent ab sanguine natos.
Proxima vicinis subscribunt; tertia quæque
Hospitibus: sic astrorum servabitur ordo;
Quotquot cardinibus, serie variante, moventur.
Quæ quamquam in partes divisi quattuor orbis
Altera quadrata efficiunt; non lege quadrati
Censentur: minor est numeri, quam cardinis usus.
Longior in spatium porrecta est linea maius,
Quæ tribus emensis signis facit astra trigona:
Hæc ad amicitias, imitantes iura gradumque
Sanguinis, atque animis hærentia fœdera ducunt.
Utque ipsa ex longo coeunt submota recessu,
Sic nos coniungunt maioribus intervallis.
Hæc meliora putant, mentes quæ iungere possunt,
Quam quæ nonnumquam fœdus sub sanguine fallunt.
Adde suas partes signis, sua partibus astra:
Nam nihil in totum servit sibi: mixta feruntur.
Ipsis dant vires astris, capiuntque vicissim:
Quæ mihi mox certo digesta sub ordine surgent.
Omnibus ex istis ratio est repetenda per artem,
Pacata infestis signant dignoscere possis.
Perspice nunc tenuem visu rem, pondere magnam,
Et tantum Graio dignari nomine passam,
Dodecatemoria in titulo signantia causas.
Nam cum tricenas per partes sidera constent,
Rursus bis senis numerus diducitur omnis.
Ipsa igitur ratio binas in partibus esse

Dimidiasque docet partes: his finibus esse
Dodecatemorium constat; bis senaque cuncta
Omnibus in signis: quæ mundi conditor ille
Attribuit totidem numero fulgentibus astris;
Ut sociata forent alterna sidera sorte,
Et similis sibi mundus, et omnia in omnibus astra;
Quorum mixturis regeret concordia corpus,
Et tutela foret communi mutua causa.
Idcirco quamquam signis nascantur eisdem,
Diversos referunt mores, inimicaque vota.
» Et sæpe in pecudes errat natura, marcuque
» Femina subsequitur, miscentur sidere partus,
Singula divisis variant quod partibus astra,
Dodecatemoriis proprias mutantia vires.
Nunc quæ sint cuiusque canam, quove ordine constent
Ne vagus ignotis signorum partibus erres.
Ipsa suo retinent primas in corpore partes
Sidera: vicinæ subeuntibus attribuuntur.
Cetera pro numero ducunt ex ordine sortes;
Ultima et extremis ratio conceditur astris.
Singula sic retinent binas in sidere quoque
Dimidiasque sibi partes; et summa repletur
Partibus exactis triginta sidere in omni.
 Nec genus est unum, ratio nec prodita simplex;
Pluribus inque modis verum natura locavit,
Diduxitque vias; voluitque per omnia quæri.
Hæc quoque comperta est ratio sub nomine eodem.
Quacumque in parti nascentum tempore luna
Constiterit, numeris hanc ter dispone quaternis,
Sublimi totidem quia fulgent sidera mundo.
Inde suas illi signo, quo luna refulsit,
Quæque hinc defuerant, partes numerare memento.
Proxima tricenas pariterque sequentia ducunt.
» Hic ubi deficiet numerus, tunc summa relicta
» In binas sortes adiecta parte locetur
» Dimidia, reliquis tribuatur ut ordine signis.
In quo destituent, eius tum luna tenebit
Dodecatemorium signi: post cetera ducet
Ordine quæque suo, sicut stant astra locata.
 Hæc quoque te ratio ne fallat, perspice paucis.
Maior in effectu, minor est: quod partibus ipsis
Dodecatemorii quid sit quod dicitur esse
Dodecatemorium: namque id per quinque notatur
Partes: nam totidem præfulgent sidera cælo,
Quæ vaga dicuntur: ducunt et singula sortes
Dimidias, viresque in eis et iura capessunt.
In quocumque igitur stellæ quandoque locatæ
Dodecatemorio fuerint, spectare decebit.
Cuius enim stella in fines in sidere quoque
Inciderit, dabit effectus pro viribus eius.
Undique ducenda est ratio per quam omnia constant.
Verum hæc posterius proprio cuncta ordine reddam.
Nunc satis est docuisse suos ignota per usus:
Ut cum perceptis steterit fiducia membris,
Hinc totum corpus facili ratione notetur,
Et bene de summa veniat post singula carmen.
Ut rudibus pueris monstratur litera primum,
» Per faciem, nomenque suum: tum ponitur usus,
Tunc et vincta suis formatur syllaba nodis.
Hinc verbi structura venit per membra legendi.
Tunc rerum vires, atque artis traditur usus,
Perque pedes proprios nascentia carmina surgunt,
Singulaque in summam prodest didicisse priora.
Quæ nisi constiterint primis fundata elementis,
Vel sua præpropere dederint præcepta magistri,
Effluat in vanum rerum præposterus ordo.
Sic mihi per totum volitanti carmine mundum;
Obrutaque abstrusa penitus caligine fata,
Pieridum numeris etiam modulata, canenti;
Quaque deus regnat revocanti numen ab arce;
Per partes ducenda fides, et singula rerum
Sunt gradibus tradenda suis: ut cum omnia certa
Notitia steterint, proprios revocentur ad usus.
Ac velut in nudis cum surgunt montibus urbes;
Conditor, ut vacuos muris circumdare colles
Destinat, ante manu quam tentet scindere fossas,
Versat opus: ruit ecce nemus, saltusque vetusti
Procumbunt; solemque novum, nova sidera cernunt
Pellitur omne loco volucrum genus, omne ferarum
Antiquasque domos et nota cubilia linquunt.
Ast alii silicem in muros, et marmora templis
Rimantur; ferrique rigor per tempora nota
Quæritur: huc artes, huc omnis convenit usus.
Tunc demum consurgit opus, cum cuncta suprema
Ne medios rumpat cursus præpostera cura.
Sic mihi cunctanti tantæ succedere moli
Materies primum rerum, ratione remota,
Tradenda est; ratio sit ne post irrita, neve
Argumenta novis stupeant nascentia rebus.
 Ergo age noscendis animum compone sagacem
Cardinibus, qui per mundum sunt quattuor omnes
Dispositi semper, mutantque volantia signa.
Unus ab exortu cæli nascentis in orbem,
Qui primum terras æquali limite cernit.
Alter ab adversa respondens ætheris ora,
Unde fugit mundus, præcepsque in tartara tendit.
Tertius excelsi signat fastigia cæli;
Quo defessus equis Phœbus subsistit anhelis,
Discernitque diem, mediamque examinat horam.
Ima tenet quartus fundato nobilis orbe;
In quo principium est reditus, finisque cadendi
Sideribus; pariterque occasus cernit et ortus.
Hæc loca præcipuas vires, summosque per artem
Fatorum effectus referunt: quod totus in illis
Nititur æternis veluti compagibus orbis.
Quæ nisi perpetuis alterna sorte volantem
Cursibus excipiant, nectantque in vincula, hinc
Per latera, atque imum templi summumque
Dissociata fluat resoluto machina mundo.
 Sed diversa tamen vis est in cardine quoque,
Et pro sorte loci variant, atque ordine distant.
Primus erit, summi qui regnat culmine cæli,
Et medium tenui partitur limite mundum;
Quem capit excelsa sublimem gloria sede.
Scilicet hæc tutela decet fastigia summa,
Quicquid ut emineat sibi vindicet, et decus o
Asserat, et varios tribuendo regnet honores.
Hinc favor, et species, atque omnis gratia vulgi
Reddere iura foro, componere legibus orbem:
Fœderibusque suis externas iungere gentes:
Et pro sorte sua cuiusque extollere nomen.
Proximus, est ima quamquam statione locatus,
Sustinet æternis nixum radicibus orbem:
Effectu minor in speciem, sed maior in usum
Fundamenta tenet rerum, censusque gubernat.
» Quam rata sint fossis, scrutatur, vota metallis
» Atque ex occulto quantum contingere possit.
Tertius æquali pollens in parte, nitentem
Qui tenet exortum, qua primum sidera surgunt,
Unde dies redit, et tempus describit in horas
Hinc inter Graias horoscopos editur urbes:
Nec capit externum, proprio quia nomine g
Hic tenet arbitrium vitaï, hic regula mor
Fortunamque dabit rebus, ducetque per
Qualiaque excipiant nascentes tempora
Quos capiant cultus, quali sint sede cre
Utcumque admixtis subscribent viribus ast
Ultimus, emenso qui condit sidera mundo,

ɪens submersum despicit orbem;
un summas, finemque laborum,
epulas, extremaque tempora vitæ,
us hominum, cultusque deorum.
is eris percepto cardine quoquam.
n memori sunt mente notanda,
mensa, suas reddentia vires.
ortu summum curvatur in orbem,
m nascentesque asserit annos.
remitur devexum culmine mundi,
us veniat; puerilibus annis
amque regit sub sede iuventam,
us infra est, imumque sub orbem
it hæc maturæ tempora vitæ,
varioque exercita cursu.
ur cursus quadrante sub imo,
um lassatis viribus arcum
os demum complectitur annos,
liem vitæ, tremulamque senectam.
n signum sub qualicumque figura
tur mundi: locus imperat astris,
ave facit: vertuntur in orbem
ipiunt vires, ultroque remittunt.
atura genus, legesque ministrat
priis, et prætereuntia cogit
vario nunc ditia honore,
œnam referentia sidera sedis.
rtum est a summo tertia cælo,
ebusque inimica futuris,
la nimis: nec sola, sed illi
so quæ fulget sidere sedes.
casu, neu præstet cardine mundi,
nta fertur deiecta ruina:
rit; scandendum est, atque cadendum.
er occasus, contraque sub ortu
ndi: præceps hæc illa superne
etuit vicino cardine finem,
adet: merito Typhonis habentur
, quem tellus sæva profudit,
elo peperit: vix matre minores
tus; sed fulmine rursus in alvum
atesque super rediere cadentes;
nulum belli vitæque Typhœus.
ter flagrantem monte sub Ætnæ.
tis sequitur fastigia cæli,
si cedat cui iungitur astro;
lmamque petens, victrixque priorum
t, summæ comes addita fini:
nent cursus, nec vota supersunt.
me est mirum, si proxima summæ
nterior, fortunæ sorte dicatur,
ti; censum sic proxima Graiæ
nguæ, vertitque a nomine nomen.
abitat: fortunæ crede regenti.
sum similis deiecta sub orbe,
si contingens culmina mundi,
arte nitet; defessa peracta
que novo devota labori,
itura iugum sortemque potentem,
onus mundi, iam sperat honorem.
norant Graii: Romana per ora
rsu titulus: tu corde sagaci
numenque dei nomenque potentis.
rius magnos revocentur ad usus.
nanent nostræ plerumque salutis,
orum cæcis pugnantia telis,
na in geminis casusque deique,
illuc sortem mutantis utramque.
st articulum, curvataque primum

Culmina nutantis summo de vertice mundi,
Degere Phœbus amat: sub quo quoque corpora nostra
Dotes et vitia et fortunam ex viribus eius
Concipiunt: deus ille locus sub nomine Graio
Dicitur: huic adversa nitens, quæ prima resurgit
Sedibus ex imis iterumque reducit olympum,
Pars mundi furvumque nitet, mortesque gubernat;
Et dominam agnoscit Phœben, fraterna videntem
Terga, per adversas cæli fulgentia partes.
» Fataque damnosis imitantem finibus oris.
Huic parti dea nomen erit Romana per ora:
Græcia voce sua titulum designat eundem.
Arce sed in cæli, qua summa acclivia finem
Inveniunt, qua principium declivia sumunt,
Culminaque insurgunt occasus inter et ortus,
Suspenduntque suo libratum examine mundum;
Asserit hanc Cytherea sibi per sidera sedem,
Et velut in facie mundi sua collocat ora,
Per quas humana regit, propria est hæc reddita parti
Vis, ut connubia et thalamos tedasque gubernet.
Hæc tutela decet Venerem, sua tela movere.
Nomen erit fortuna loco; quod percipe mente,
Ut brevia in longo compendia carmine præstem.
At qua subsidit converso cardine mundus,
Fundamenta tenens, adversum et suspicit orbem,
Ac media sub nocte iacet; Saturnus in illa
Parte suas agitat vires, deiectus et ipse
Imperio quondam mundi solioque deorum;
Et pater in patrios exercet numina casus,
Fortunamque senum: prima est tutela duorum,
Nascentum atque patrum, quæ tali condita parte est.
Asper, et attentus, titulum cui Græcia fecit
Dæmonium, signatque suas pro nomine vires.
Nunc age surgentem primo de cardine mundum
Respice, qua solitos nascentia signa recursus
Incipiunt; udus gelidis ut Phœbus ab undis
Enatat, et fulvo paulatim accenditur igne:
Hæc tua templa ferunt, Maia Cyllenie nate,
» O facies signata nota, quod nomen et ipsi
» Auctores tibi dant artis, quæ ducit olympum:
In quis fortunam natorum condidit omnem
Natura, eque illis suspendit vota parentum.
Unus in occasu locus est super: ille ruentem
Præcipitat mundum, tenebris et sidera mergit,
Tergaque prospectat Phœbi, qui viderat ora.
Ne mirere, nigri si Ditis ianua fertur,
Et finem vitæ retinet, mortique dicatur.
Hic etiam ipse dies moritur, terrasque per orbem
Subripit, et noctis cælum sub carcere claudit.
Necnon et fidei tutelam vindicat ipsam,
Pectoris et pondus: tanta est in sede potestas,
Quæ vocat et condit Phœbum, recipitque refertque,
Continuatque diem: tali sub sorte notandæ
Templorum tibi sunt vires, quæ pervolat omnis
Astrorum series, ducitque et commodat illis
Ipsa suas leges; stellæque ex ordine certo,
Ut natura sinit, lustrant; variasque locorum
Efficiunt vires; utcumque aliena capessunt
Regna, et in externis subsidunt hospita castris.
Hæc mihi sub certa stellarum parte canentur.
Nunc satis est cæli partes titulosque notasse,
Effectusque loci per se cuiusque, deosque,
Cui parti nomen posuit, qui condidit artem,
Octo topos; per quos stellæ in diversa volantes
Quos reddant motus, proprio venit ordine rerum.

Liber tertius

In nova surgentem, maioraque viribus ausum,
Nec per inaccessos metuentem vadere saltus

Ducite Pierides: vestros extendere fines
Conor, et inriguos in gramina ducere fontes.
Non ego in excidium cæli nascentia bella,
Fulminis et flamma partus in matre sepultos;
Non coniuratos reges, Troiaque cadente
Hectora venalem cineri, Priamumque ferentem;
Colchida nec referam, vendentem regna parentis
Et lacerum fratrem stupro; segetesque virorum,
Taurorumque truces flammas, vigilemque draconem
Et reduces annos, auroque incendia facta,
Et male conceptos partus, peiusque necatos:
Non annosa canam Messanæ bella nocentis;
Septenosve duces, ereptaque fulmine flammis
Mœnia Thebarum, et victam, quia vicerat, urbem:
Germanosve patris referam, matrisque nepotes;
Natorumve epulas, conversaque sidera retro,
Ereptumque diem; nec Persica bella profundo
Indicta, et magna pontum sub classe latentem,
Immissumque fretum terris, iter æquoris undis:
Non regis magni spatio maiore canenda,
Quam sint acta, loquar: Romanæ gentis origo,
Totque duces urbis, tot bella atque otia, et omnis
In populi unius leges ut cesserit orbis,
Differtur: facile est ventis dare vela secundis:
Fecundumque solum varias agitare per artes;
Auroque atque ebori decus addere, cum rudis ipsa
Materies niteat: speciosis condere rebus
Carmina vulgatum est opus, et componere simplex.
At mihi per numeros ignotaque nomina rerum,
Temporaque, et varios casus, momentaque mundi,
Signorumque vices, partesque in partibus ipsis, [est?
Luctandum est: quæ nosse nimis, quid? dicere, quantum
Ordine quid proprio? pedibus quid iungere certis?
Huc ades, o quicumque meis advertere cœptis
Aurem oculosque potes, veras et percipe voces;
Intendas animum: nec dulcia carmina quæras;
Ornari res ipsa negat, contenta doceri.
Et si qua externa referentur nomina lingua,
Hoc operis, non vatis erit. Non omnia flecti
Possunt, et propria melius sub voce notantur.
Nunc age subtili rem summam perspice cura,
Quæ tibi præcipuos usus monstrata ministret,
Et certas det in arte vias ad fata videnda,
Si bene constiterit vigilanti condita sensu.
Principium rerum et custos natura latentum,
Cum tantas strueret moles per mœnia mundi,
Et circumfusis orbem concluderet astris
Undique pendentem in medium, diversaque membra
Ordinibus certis sociaret corpus in unum,
Aeraque et terras flammamque undamque natantem
Mutua in alternum præbere alimenta iuberet;
Ut tot pugnantes regeret concordia causas,
Staretque æterno religatus fœdere mundus;
Exceptum a summa ne quid ratione maneret,
Et quod erat mundi, mundo regeretur ab ipso;
Fata quoque et vitas hominum suspendit ab astris:
Quæ summas operum partes, quæ lucis honorem,
Quæ famam assererent, quæ numquam fessa volarent:
Quæ, quasi per mediam mundi præcordia partem
Disposita obtineant, Phœbum lunamque vagasque
Evincant stellas, necnon vincantur et ipsa.
His regimen natura dedit, propriasque sacravit
Unicuique vices, sanxitque per omnia, summam
Undique uti fati ratio traheretur in unam. [rum,
Nam quodcumque genus rerum, quodcumque labo-
Quæque opera atque artes, quicumque per omnia ca-
Humanæ in vitæ poterant contingere sorte, [sus
Complexa est: tot et in partes, quot et astra locarat,
Disposuit; certasque vices, sua munia cuique

Attribuit; totumque hominis per sider
Ordine sub certo duxit, pars semper ut
Confinis parti vicinis staret in arvis.
Horum operum sortes ad singula signa
Non ut in æterna cæli statione maneret
Et cunctos hominum pariter traherent
Ex iisdem repetita locis; sed tempore a
Nascentum acciperent proprias, signisq
Atque alias alii sors quæque accederet a
Ut caperet genitura novam per sidera fa
Nec tamen incerto confunderet omnia c
Sed cum pars operum, quæ prima condit
Accepit propriam nascentis tempore se
Cetera succedunt, signisque sequentibu
Ordo ducem sequitur, donec venit orbi
Has autem facies rerum per signa locat
In quibus omnis erit fortunæ condita s
Utcumque aut stellæ septem laduntve
Cardinibusve movet divina potentia m
Sic felix aut triste venit per singula fat
Talis et ullius sors est speranda negoti.
Hæc mihi sollemni sunt ordine cuncta
Et titulis signanda suis rerumque figu
Ut pateat positura operum nomenque g
Fortunæ sors prima data est: hoc ill
Censetur titulo, quia proxima contine
Fundamenta domus, domuique hæren
Qui modus in servis, qui sit concessus
Quaque datum magnas operum compo
Ut vaga fulgentis concordant sidera c
Posthinc militiæ locus est; qua quicq
Quodve peregrinas inter versantibus u
Accidere assuevit, titulo comprendit
Tertia ad urbanos statio est numeran
Hoc quoque militiæ genus est, civilib
Compositum, fideique tenet parentia
Format amicitias, et sæpe cadentia f
Officia; et, cultus contingant præmia
Edocet; appositis cum mundus conso
Iudiciorum opus in quarta natura lo
Fortunamque fori, fundentem verba
Pendentemque reum lingua voltuque
Composito; et populo nudantem cond
Atque expensa sua solventem iurgia
Cum iudex veri nihil amplius advoca
Quicquid propositas inter facundia le
Efficit, hoc totum partem concessit in
Atque, utcumque regunt dominantia
Quintus coniugio gradus est per signa
Et socios tenet et consortes, hospitiis
Fungitur, et similes coniungit fœdere
In sexta dives numeratur copia sede,
Atque adiuncta salus rerum: quarum
Contingant usus, monet; altera, quan
Sidera ut inclinant vires, et templa g
Septima censetur sævis horrenda peri
Si male subscribant stellæ per signa l
Nobilitas tenet octavam; qua constat
Conditio, et famæ modus, et genus, et
Gratia prætextu: nonus locus occupat
Gnatorum sortem dubiam, patriosqu
Omniaque infantum mixta nutritia t
Huic vicinus erit, vitæ qui continet a
In quo sortimur mores, et qualibus o
Formetur domus exemplis; quaque o
Ad sua compositi discedant munera s
Præcipua undecima pars est in sorte l
Quæ summam nostri semper, viresqu
Quæque valetudo constat, nunc libera

movent ut mundum sidera cumque.
es, tempusve genusve medendi
at, vel cuius tempore præstet
æ succos miscere salubres.
m concludens ordine summam
s labor est, qui continet omnes
is, et quæ sibi quisque suisque
atque artes, hæc irrita ne sint:
m, nutus blanditus in omnes:
per litem iurgia tentet,
at pelago, ventisque sequatur:
ena vincentem credita messe,
chum per pinguia musta fluentem:
les, inque hac momenta dabuntur;
ient stellæ per signa sequentes:
sterius vires in utrumque valentes
o reddam, cum pandere earum
us: nunc ne permixta legentem
dis satis est insistere membris.
certo digestos orbe labores,
numerum, viresque exegimus omnes;
raii; quod cuncta negotia rerum
tes bis sex divisa coercent: [est.
cendant signis quandoque, cavendum
e enim sedes, eademve per omnes
s retinent: sed tempore mutant,
illuc signorum mota per orbem;
n ut maneat, qui conditus ordo est.
sa variet genitura figura,
voles revocare ad signa laborem,
ire locum per sidera cuncta:
rs est numero sic dicta sub athlis.
erit certa ratione repertus,
o subeuntibus ordine signis
eant proprias ut singula sedes.
is fortunæ quærere sedem
ci certam ratione capesse.
ntis percepto tempore, forma
i, stellis ad signa locatis,
œbus si cardine celsior ibit,
um, vel qui demergit in umbras,
t affirmes natum esse diei.
Phœbus fulgebit in astris
lævaque tenentibus orbem
ctis fuerit per tempora natus.
erint certo discrimine nota,
ies nascentem exceperit alma,
a numerabis in ordine partes
ivo totidem de cardine duces,
titis memorant horoscopon athlis.
igitur numerus pervenerit astrum,
: iunges tunc cetera signis
to subeuntibus ordine cunctis.
a nigris nox orbem texerit alis,
i tum materna excesserit alvo,
t naturæ vertitur ordo.
hœben imitantem lumina fratris,
roprio regnantem tempore noctis.
Phœbus partes et signa recedit,
ubet fulgens horoscopos a se.
ocum teneat subeuntibus athlis,
sicut sunt cuncta locata.
uæras agili rem corde notandam,
eas a tali tempore nati
nerso surgentem horoscopon orbe.
li visum ratione tenetur,
unt artis, nec consonat ordo:
niam falsis, qui cuncta gubernant,
n mundus, nec constat origo,

Flexaque momento variantur sidera templi.
Sed quanta effectu res est, tam plena laboris,
Cursibus æternis mundum per signa volantem,
Ut totum lustret curvatis arcubus orbem,
Exprimere; et vultus eius componere certos;
Ac tantæ molis minimum comprendere punctum:
Quæ pars exortum, vel quæ fastigia mundi,
Aut seros obitus, aut imum obsederit orbem.
Nec me vulgatæ rationis præterit ordo,
Quæ binas tribuit signis surgentibus horas,
Et paribus spatiis æqualia digerit astra:
Ut parte ex illa, qua Phœbi cœperit orbis,
Discedat numerus, summamque accommodet astris,
Donec perveniat nascentis tempus ad ipsum:
Atque ubi substiterit, signum dicatur oriri.
Sed iacet obliquo signorum circulus orbe,
Atque alia inflexis oriuntur sidera membris:
Ast illis magis est rectus surgentibus ordo,
Ut propius nobis aliquod, vel longius astrum est.
Vix finit luces cancer, vix bruma reducit:
Quam brevis ille iacet, tam longus circulus hic est.
Libra ariesque parem reddunt noctemque diemque.
Sic media extremis pugnant, postremaque primis.
Nec nocturna minus variant, quam tempora lucis:
Sed tantum adversis idem stat mensibus ordo.
In tam dissimili spatio, variisque dierum
Umbrarumque modis, quis possit credere in auras
Omnia signa pari mundi sub lege meare?
Adde quod incerta est horæ mensura, neque ullam
Altera par sequitur: sed sicut summa dierum
Vertitur; et partes surgunt, rursusque recedunt:
Cum tamen in quocumque dies deducitur astro,
Sex habeat supra terras, sex signa sub illis.
Quo fit ut in binas non possint omnia nasci,
Cum spatium non sit tantum brumalibus horis;
Si modo bis senæ serventur luce sub omni,
Quem numerum debet ratio, sed non capit usus.
Nec tibi constabunt aliter vestigia veri,
Ni, lucem noctemque pares dimensus in horas,
In quantum vario pateant sub tempore noris;
Regulaque exacta primum formetur in hora,
Quæ sub lance dies æqua perpendat et umbras.
Hæc erit, in libra cum lucem vincere noctes
Incipiunt, vel cum medio concedere vere.
Tunc etenim solum bis senas tempora in horas
Æqua patent, medio quod currit Phœbus olympo.
Is cum per gelidas hiemes submotus in austros
Fulget in octava capricorni parte biformis;
Tunc angusta dies vernales fertur in horas
Dimidiam atque novem: sed nox oblita diei
Bis septem, apposita numerus ne claudicet hora
Dimidia: sic in duodenas exit utrimque,
Et redit in solidum naturæ condita summa.
Inde cadunt noctes, surguntque in tempora luces;
Donec ad ardentis pugnarunt sidera cancri.
Atque ibi conversis vicibus mutantur in horas
Brumales; noctemque dies, lucemque tenebræ
Hibernam referunt, alternaque tempora vincunt;
Nunc huc nunc illuc gradibus per sidera certis
Impulsæ: quarum ratio manifesta per artem
Collecta est, venietque suo per carmina textu.
Atque hæc Niliacas demum est mensura per oras,
Qua rigat æstivis gravidus torrentibus arva
Amnis, et erumpens imitatur sidera mundi
Per septem fauces, atque ora fugantia pontum.
Nunc age, quot stadiis et quanto tempore surgant
Sidera, quotque cadant, animo cognosce sagaci;
Ne magna in brevibus pereant compendia dictis.
Nobile lanigeri sidus, quod cuncta sequuntur,

Dena quater stadia exoriens, duplicataque ducit
Cum cadit: atque horam surgens eiusque trientem
Occupat; occiduus geminat: tum cetera signa
Octonis crescunt stadiis orientia in orbem,
Et totidem amittunt gelidas vergentia in umbras.
Hora novo crescit per singula signa quadrante,
Tertiaque in quinas partes pars ducitur eius.
Hæc sunt ad libræ sidus surgentibus astris
Incrementa: pari momento damna trahuntur,
Cum subeunt orbem: rursusque a sidere libræ,
Ordine mutato, paribus per tempora versa
Momentis redeunt; nam per quot creverat astrum
Lanigeri stadia aut horas, tot libra recedit.
Occiduusque aries spatium tempusque cadendi
Quod tenet, in tantum chelæ consurgere perstant.
Eius in exemplum se signa sequentia vertunt.
Hæc ubi constiterint vigilanti condita mente,
Iam facile est tibi, quod quandoque horoscopet astrum,
Noscere: cum liceat certis surgentia signa
Ducere temporibus, propriisque ascribere in horas
Partibus; ut ratio signis ducatur ab illis,
In quis Phœbus erit; quorum mihi reddita summa est.
Sed neque per terras omnes mensura dierum
Umbrarumque eadem est, simili nec tempora summa
Mutantur; modus est varius statione sub una.
Nam qua Phryxæi ducuntur vellera signi,
Chelarumque fides, iustæque examina libræ;
Omnia consurgunt binas ibi signa per horas:
Quod medius recto præcingitur ordine mundus,
Æqualique super transversum vertitur axem.
Illic perpetua iunguntur pace diebus
Obscuræ noctes: æquo stat fœdere tempus.
»Nec manifesta patet falsi fallacia mundi,
»Nec similis simili toto nox redditur ævo.
Omnibus autumnus signis, ver omnibus unum,
Una quod æquali lustratur linea Phœbo.
Nec refert tunc quo Phœbus decurrat in astro;
Litoreumne coquat cancrum, contrane feratur?
»Sideribus mediis, an quæ sint quattuor inter.
Quod, quamquam per tres signorum circulus arcus
Obliquus iaceat, recto tamen ordine zonæ
Consurgunt, supraque caput subterque feruntur;
Et paribus spatiis per singula puncta resurgunt:
Ac bene diviso mundus latet orbe patetque.
At simul ex illa terrarum parte recedas,
Quicquid ad extremos temet deverteris axes,
Per convexa trahens gressum fastigia terræ,
Quam tereti natura solo decircinat orbem
In tumidum, et mediam mundo suspendit ab omni:
Ergo ubi conscendes orbem, scandensque rotundum
Degrediere simul; fugiet pars altera terræ,
Altera reddetur: sed quantum inflexerit orbis,
Tantum inclinabit cæli positura volantis.
Et modo quæ fuerant surgentia limite recto
Sidera, curvato ducentur in æthera tractu.
Atque erit obliquo signorum balteus orbe,
Qui transversus erat: statio quando illius una est,
Nostræ mutantur sedes: ergo ipsa moveri
Tempora iam ratio cogit, varioque referre
Sub tali regione dies; cum sidera flexo
Ordine conficiant cursus obliqua malignos:
Longius atque aliis aliud propiusve recumbat.
Pro spatio mora cuique datur: quæ proxima nobis
Consurgunt, longos cæli visuntur in orbes.
Ultima quæ fulgent, citius merguntur in umbras.
Et quanto ad gelidas propius quis venerit arctos,
Tam magis effugiunt oculos brumalia signa:
Vixque ortis occasus erit: si longius inde
Procedat, toto condentur singula mense,

Tricenasque trahet commune tempore
»Et totidem luces adimentur: sic parva d
»Efficitur mora, et attritis consumitur
»Paulatimque perit statio fulgentibus
Pluraque, per partes subrepto tempore,
Quærentur medio terræ celata tenus
Abducentque simul Phœbum, texentque
Mensibus ereptis donec sit debilis annu
Si vero natura sinat sub vertice cæli,
Quem gelidus rigidis fulcit compagibu
Æternas super ire nives, horrensque rig
Prona Lycaoniæ spectantem membra p
Stantis erit cæli species: laterumque u
Turbinis in morem recta vertigine curr
Inde tibi obliquo sex tantum signa pate
Circuitu, nullos umquam fugientia vis
Sed teretem inclini mundum comitanti
Hic erit una dies per totos undique m
Dimidiumque trahens contextis lucibu
Numquam erit occiduus quod tunc te tem
Dum bis terna suis perlustrat curribus
Sed circumvolitans recto nitetur ab a
At simul e medio præceps descenderit te
Inferiora petens deverso sidera curru,
Et dabit in pronum lunas effusus habe
Per totidem menses iunget nox una te
Vertice sub cæli: nam quisquis spectat
Dimidium e toto tantum videt orbe ro
Pars latet inferior: neque enim circum
Recta acies, mediaque tenus distinguit
Effugit ergo oculos summo spectantis a
Dum sex submersis vectatur Phœbus i
Sideribus, donec totidem quot mensibu
Cesserat unda, redit; geminasque secu
Adducitque simul luces, tenebrasque
Hic locus in binas annum noctesque di
Per duo partitas dirimit divortia terr

Et quoniam quanto variantur temp
Et quibus e causis, dictum est; nunc a
Quot surgant in quoque loco, cedantq
Partibus ut prendi possint orientia c
Ne falsus dubia ratione horoscopos err
Atque hoc in totum certa sub lege sequ
Singula quod nequeunt, per tot distan
Temporibus numerisque suis exacta r
A me sumat: iter positum sibi quisque
Perque meos tendens gressus mihi deb
Quacumque hoc parte in terrarum qui
Deducat proprias noctemque diemque
Maxima sub cancro minimis quæ cingi
Et sextam summæ, fuerit quæ forte, d
Vicino tribuat post cancri templa leo
At quæ nocturnis fuerit mensura tenu
In totidem partes simili ratione secan
Ut, quantum una ferat, tantum tribu
Temporis averso nascentis sidere taur
Has inter, quasque accipiet Nemeæus i
Quod discrimen erit, per tres id divid
Tertia ut accedat geminis, quæ tempo
Vinciat, atque eadem cancro, similisq
Sic erit ad summam ratio perducta pr
Quam modo divisis Nemeæus duxerat
Inde pari virgo procedat temporis auc
Sed certa sub lege, prioris semper ut a
Incolumem servent summam, crescan
His usque ad chelas horarum partibus
Per totidem a libra decrescent sidera p
Et quantis utrimque modis tollentur a
Diversam in sortem tantis merguntur

um ratio ducenda per orbem,
s oriantur quæque cadantque:
utum numeris vicenaque constent,
mmæ partes, quot ademit utrimque
ris æstivæ nomine lucis,
mo peragit dum Phœbus olympo.
uperat demptis, id didito in æquas
tamque ardenti trade leoni.
erit numerus sub nomine noctis,
tauri pars illa dicanda.
exuperat partem, superatur ab illa,
duas medio discrimine summas;
s numero superaddita tauri
minis: simili tunc cetera lucro
meros semper tutata priores;
novo vicinas munere summas,
ant ad iustæ sidera libræ:
n per partes sic breviantur,
es: conversaque omnia lege
luntque pares cedentia sortes.
rabit stadiorum ponere summas,
nos ortus per sidera cuncta.
a propriis simul acceptaveris horis,
regione horoscopos umquam;
certis numerari singula signa
arte ex illa quam Phœbus habebit.
s hiberni momentis surgere menses
que enim paribus per sidera cuncta
dibus, nivei dum vellera signi
quum luces cogentia et umbras
magna est ratio, breviterque docenda.
ienda tibi est mensura diei, [ras
m capricornus agit; noctisque per ho-
m: quoque ab iusto superaverit umbra,
uces, eius pars tertia signo
medio: qua semper sorte retenta;
ncat primum, vincatur et ipsum
m in partes ita digere tempus.
ria signa valent, sed summa prioris
eri coniuncta sequentibus astris.
rnis fuerit si longior horis
forte die, capricornus in hora
llat luces; et aquarius horæ
tem ducat, summæque priori
ces tantum sibi temporis ipsi
tantum accipiant de sorte priorum;
letis horis, noctemque diemque
lant æquandam tempore veris.
a tempus procedere parte
uplicant vires hærentia signa;
ceptas triplicant: ita summa diebus
uato solvuntur fœnere noctes:
ipiunt propria de sorte diebus
rsa labentia tempora lege.
s totidem deducit noctibus horas,
stulerant proprio sub nomine pisces.
uro: cumulentque ut damna priora,
iungunt gemini: sic ultima primis
pariterque illis quæ proxima fulgent:
uatis censentur viribus astra.
ue gerunt varianda ad tempora motus,
endunt noctes a sidere brumæ,
e dies; annique invertitur ordo,
rdi dum fit sub sidere cancri,
em brumæ nox æquat, tempora noctis
similique redit, quam creverat, actu.
erit nascens via ducere ad astrum,
que vadis emissum redditur orbi.
t lucis, si luce requiritur, hora

Aspicies; atque hunc numerum revocabis in ipsum
Multiplicans decies; adiectis insuper eidem
Quinque tamen summis: quia qualicumque sub hora
Ter quinas mundi se tollunt sidera partes.
Hic ubi constiterit numerus, coniungere et illas,
Quæ superent Phœbo partes per signa, memento.
Ex hac tricenas summa per sidera partes
Distribues; primamque vicem, quo Phœbus in astro
Fulserit. inde aliis, solem quæcumque sequentur.
Tum quo subsistet numerus consumptus in astro,
Quave in parte suam summam momenve relinquit,
Hæc erit exoriens et pars, et forma: per ignes
Continua partes: ubi summam feceris unam,
Tricenas dabis ex illa per singula signa,
Donec deficiat numerus: quaque ille sub astri
Parte cadat, credas illam cum corpore natam
Esse hominis, pariterque orbem vidisse per ignes.
Sic erit ipse tibi rapidis quærendus in astris
Natalis mundi, certoque horoscopos ortu:
Ut cum exacta fides steterit sub cardine primo,
Fallere non possint summi fastigia cæli,
Non seri te obitus: stent fundamenta sub imo;
» Stent veri stellarum ortus, verique subortus.
Omniaque in proprias vires sortesque recedant.
Nunc sua reddentur generatim tempora signis,
Quæ divisa etiam proprios ducuntur in annos,
Et menses, lucesque suas, horasque dierum,
Per quas præcipuas ostendunt singula vires.
Primus erit signi, quo sol effulserit, annus;
Annua quod lustrans consumit tempora mundum.
Proximus atque alii subeuntia signa sequuntur.
Luna dabit menses, peragit quod menstrua cursum.
Tutelæque suæ primas horoscopos horas
Asserit atque dies, traditque sequentibus astris.
Sic annum, mensesque suos natura diesque,
Atque ipsas voluit numerari signa per horas:
Omnia ut omne foret divisum tempus in astra,
Perque aliena suos variaret sidera motus,
Ut cuiusque vices ageret redeuntis in orbem.
Idcirco tanta est rerum discordia in ævo,
Et subtexta malis bona sunt, lacrimæque sequuntur
Vota, nec in cunctos servat fortuna tenorem.
Usque adeo permixta fluit, nec permanet usquam;
Amisitque fidem variando cuncta per omnes.
Non annis anni, nec menses mensibus usque
Conveniunt, seque ipse dies, aliumque revisit;
Horaque non ulli similis producitur horæ.
Tempora quod non stant propriis parentia signis,
Per numeros omnes ævi divisa volantis:
Talesque efficiunt vires, casusve minantur,
Qualia sunt, quorum vicibus tum vertimur, astra.
Sunt quibus et cæli placeat nascentis ab ortu,
» Sidere, quem memorant horoscopon, inventuris
Parte quod ex illa describitur hora diebus,
Omne genus rationis agi per tempora et astra;
Et capite ex uno menses annosque diesque
Incipere atque horas: tradique sequentibus astris:
Et quamquam socia nascuntur origine cuncta,
Diversas tamen esse vices; quod tardius illa,
Hæc citius peragunt orbem: venit omnis ad astrum
Hora die bis, mense dies semel, unus in anno
Mensis, et exactis bis sex iam mensibus annus:
Difficile est in idem tempus concurrere cuncta,
Unius ut signi pariter sit mensis et annus.
» Asperiorem ut agat mensem: si mensis in astrum
Lætius inciderit, signum sit triste diei:
Si fortuna diem foveat, sit durior hora.
Idcirco nihil in totum sibi credere fas est;
Non annos signis, menses vertentibus annis,

Mensibus aut luces, aut omnes lucibus horas:
Quod nunc illa nimis properant, nunc illa morantur;
Et modo deest aliis, modo adest; vicibusque recedit
Aut redit; atque alio mutatur tempore tempus
Interpellatum variata sorte dierum.
Et quoniam docui, per singula tempora, vitæ
Quod quandoque genus veniat, cuiusque sit astri
Quisque annus, cuius mensis simul hora, diesque;
Altera nunc ratio, quæ summam continet ævi,
Reddenda est, quot quæque annos dare signa ferantur.
Quæ tibi, cum finem vitæ per sidera quæris,
Respicienda manet ratio, numerisque notanda.
Bis quinos annos aries, unumque triente
Fraudatum dabit: appositis tu, taure, duobus
Vincis; sed totidem geminorum vinceris astro.
Tuque bis octonos, cancer, binosque trientes:
Bisque novem, Nemeæe, dabis, bessemque sub illis.
Erigone geminatque decem, geminatque trientem.
Nec plures fuerint libræ, quam virginis anni.
Scorpios æquabit tribuentem dona leonem.
Centauri fuerint eadem, quæ munera cancri.
Ter quinos, capricorne, dares, si quattuor essent
Appositi menses: triplicabit aquarius annos
Quattuor, et menses vitam producet in octo.
Lanigero pisces et sorte et finibus hærent;
Lustra duo tribuent solidis cum mensibus octo.
Nec satis est annos signorum noscere certos,
Ne lateat ratio finem quærentibus ævi:
Templa quoque et partes cæli sua munera norunt,
Et proprias tribuunt certo discrimine summas,
Cum bene constiterit stellarum conditus ordo.
Sed mihi templorum tantum nunc iura canentur:
Mox veniet mixtura suis cum viribus omnis.
Cum bene materies steterit præcognita rerum,
Non interpositis turbabitur undique membris.
Si bene constiterit primo sub cardine luna,
Qua redit in terras mundus, nascensque tenebit
Exortum, octonos decies ducetur in annos,
Si duo decedant: at cum sub culmine summo
Consistet, tribus hic numerus fraudabitur annis.
Bis quadragenis occasus dives in ortos
Solus erat, numero nisi deesset olympias una.
Imaque tricenos bis fundamenta per annos,
Censentur, bis sex adiectis mensibus ævo.
Quodque prius natum fuerit dextrumque trigonum,
Hoc sexagenos tribuit, duplicatque quaternos.
Quod fuerit lævum prælataque signa sequetur,
Tricenos annos duplicat, tres insuper addit.
Quæque super signum nascens a cardine primum
Tertia forma est, et summo iam proxima cælo,
Hæc ter vicenos geminat, tres abstrahit annos.
Quæque infra veniet spatio divisa sub æquo,
Per quinquagenas complet sua munera brumas.
Quemque locum superat nascens horoscopos, ille
Dena quater revocat vertentis tempora solis,
Accumulatque duos cursus, iuvenemque relinquit.
At qui præcedit surgentis cardinis horam,
Vicenos ternosque dabit nascentibus annos,
Vix degustatam rapiens sub flore iuventam.
Quod super occasus templum est, hoc dena remittit
Annorum spatia, et decimum tribus ampliat annum.
Inferius puerum interimet: bis sexque peracti
Immatura trahent natales corpora morti.
Sed tamen in primis memori sunt mente notanda,
Partibus adversis quæ surgunt condita signa,
Divisumque tenent æquo discrimine cælum;
Quæ tropica appellant, quod in illis quattuor anni
Tempora vertuntur signis, nodosque resolvunt;
Totumque emittunt converso cardine mundum,
Inducuntque novas operum, rerumque figuras.
Cancer ad æstivæ fulget fastigia zonæ,
Extenditque diem summum, parilique [illegible]
Destruit: at, quanto fraudavit tempore luces,
In tantum noctes auget: stat summa per omne.
Tunc Cererem fragili properant destringere [illegible]
Graius et in patrias denudat membra palæstras;
Et tepidum pelagus siccatis languet in undis.
Tunc et bella fero tractantur Marte cruenta;
Nec Scythiam defendit hiems: Germania sicca
Iam tellure fugit; Niliaque tumescit in arva.
Hic rerum status est, cancri cum sidere Phœbus
Solstitium facit, et summo vectatur olympo.
Parte ex adversa brumæ capricornus [illegible]
Per minimas surgit luces, et maxima noctis
Tempora; producitque diem, tenebrasque [illegible]
Inque vicem nunc damna facit, nunc tempora [illegible]
Tunc riget omnis ager, clausum mare, [illegible]
Nec tolerant medias hiemes sudantia saxa.
Statque uno natura loco, paulumque quiescit.
Proxima in effectu, et similes referentia [illegible]
Esse ferunt luces æquantia signa tenebris.
Namque aries Phœbum repetentem sidera [illegible]
Inter principium reditus finemque coercet,
Tempora diviso iungens concordia mundo:
Convertitque vices, victumque a sidere [illegible]
Exsuperare diem iubet, et succumbere [illegible]
Æstivi donec veniant ad sidera cancri.
Tunc primum miti pelagus consternitur [illegible]
Et varios audet flores emittere tellus.
Tunc pecudum volucrumque genus per pabula [illegible]
In Venerem pastumque ruit, totumque [illegible]
Voce nemus loquitur, frondemque virescit [illegible]
Viribus in tantum segnis natura movetur.
Huic ex adverso simili cum sorte refulget
Libra, diem noctemque pari cum fœdere [illegible]
Tantum quod victas usque ad se vincere [illegible]
Ex ipsa iubet ad brumam, cum tempore [illegible]
Tum Liber gravida descendit lenis ab ulmo,
Pinguiaque e pressis exspumant musta racemis.
Mandant et sulcis Cererem, dum terra tepens
Autumni resoluta patet, dum semina ducit.
Quattuor hæc et in arte valent; ut tempora [illegible]
Sic hos aut illos rerum flectentia casus,
Nec quicquam in prima patientia sede moveri.
Sed non per totas æqua est versura figuras,
Omnia nec plenis flectuntur tempora signis.
Una dies sub utroque æquat sibi sidere noctem,
Dum libra atque aries autumnum verque figurant.
Una dies toto cancri longissima signo,
Cui nox æqualis capricorni sidere fertur.
Cetera nunc urgent vicibus, nunc tempore [illegible]
Una ergo in tropicis pars est cernenda figuris,
Quæ moveat mundum, quæ rerum tempora [illegible]
Facta novet, consulta alios declinet in usus,
Omnia in adversum flectat, contraque revolvat.
Has quidam vires octava in parte reponunt.
Sunt quibus esse placet decimam: nec defuit [illegible]
Qui primæ momenta daret frenosque dierum.

Liber quartus

Quid tam sollicitis vitam consumimus annis,
Torquemurque metu, cæcaque cupidine rerum,
Æternisque senes curis, dum quærimus ævum
Perdimus: et nullo votorum fine beati
Victuros agimus semper, nec vivimus unquam?
Pauperiorque bonis quisque est, quo plura [illegible]
Nec quod habet, numerat: tantum quod [illegible]
Cumque sibi parvos usus natura reposcat,

ruimus magnæ per vota ruinæ?
ne lucris emimus, luxuque rapinas?
census pretium est effundere censum?
rtales, animos, curasque levate,
rvacuis vitam deplete querelis.
orbem, certa stant omnia lege,
proprios signantur tempora casus.
orimur, finisque ab origine pendet.
et regna fluunt, et sæpius orta
rtesque datæ, moresque creatis,
lades, damna, et compendia rerum.
dato poterit, nec habere negatum;
suis invitam prendere votis,
ustantem: sors est sua cuique ferenda.
darent leges vitæque necisque,
nes Æneam? Troia sub uno
viro fatis vicisset in ipsis?
ectos nutrisset Martia fratres?
nata foret? pecudumque magistri
os duxissent fulmina montes?
a potuisset Iuppiter arce?
aptis orbis foret igne sepulto?
victor repetisset Mucius urbem?
ositis clausisset Horatius armis
mque simul? rupisset fœdera virgo?
unius fratres virtute iacerent?
antum vicit: pendebat ab uno
egnumque orbis sortita iacebat.
Cannas, admotaque mœnibus arma?
e fuga magnum (quod vivere possit
Thrasimene lacus) Fabiumque moran-
ugum victas Carthaginis arces? [do,
Hannibalem nostris cecidisse catenis
gi furtiva morte luisse?
nque Italas acies, Romamque suismet
nembris: adice et civilia bella;
n Mario, Mariumque in Cæsare victum:
totiens, exul; quod de exule consul;
Libycis compar iactura ruinis,
nibus cepit Carthaginis orbem;
darent, numquam fortuna tulisset.
co periturum litore, Magne,
Iithridatis opes, pelagusque receptum,
so meritos ex orbe triumphos,
m posses alium componere Magnum,
corpus sepeliret naufragus ignis,
gum facerent fragmenta carinæ?
mutare potest sine numine fati?
lo genitus, cæloque receptus,
npositis victor civilibus armis
eret, totiens prædicta cavere
potuit: toto spectante senatu,
tra retinens nomenque, cruore
io; possent ut vincere fata.
m eversas urbes rerumque ruinas?
ræsum; Priamumque in litore truncum,
rogus? quid Xerxem, maius et ipso
pelago? quid Graio sanguine regem
tum? raptosque ex ignibus ignes,
viro flammam, quæ templa ferebat?
veniunt validorum in corpora mortes?
rsus fugiunt, errantque per omnes.
am elati rediere sepulchris:
a duplex, illis vix contigit una.
imit morbus, graviorque remittit:
artes, rationis vincitur usus.
essare iuvat: mora sæpe malorum
eduntque cibi, parcuntque venena.
ati patribus, vincuntque parentes,

Ingeniumque suum retinent: transitque per illum,
Ex illo fortuna venit: furit alter amore,
Et pontum tranare potest, et vertere Troiam.
Alterius sors est scribendis legibus apta.
Ecce patrem nati perimunt, natosque parentes:
Mutuaque armati coeunt in vulnera fratres.
Non hominum hoc scelus est: coguntur tanta moveri;
Inque suas ferri pœnas, lacerandaque membra.
Quod Decios non omne tulit, non omne Camillos
Tempus, et invicta devictum mente Catonem;
Materies in rem superat, res lege repugnat.
Et neque paupertas breviores excipit annos,
Nec sunt immensis opibus venalia fata.
Sed rapit ex tecto funus fortuna superbo,
Indicitque rogum summis, statuitque sepulchrum.
Quantum est hoc regnum, quod regibus imperat ipsis?
Quin etiam infelix virtus, et noxia felix:
Et male consultis pretium est, prudentia fallit:
Nec fortuna probat causas, sequiturque merentes;
Sed vaga per cunctos nullo discrimine fertur.
Scilicet est aliud, quod nos cogatque regatque,
Maius; et in proprias ducat mortalia leges;
Attribuatque suos ex se nascentibus annos,
Fortunæque vices: permiscet sæpe ferarum
Corpora cum membris hominum: non seminis ille
Partus erit; quid enim nobis commune, ferisque?
Quisve in portenti noxam peccarit adulter?
Astra novant formas, cælumque interpolat ora.
» Denique si non est, fati cur traditur ordo,
» Cunctaque temporibus certis ventura canuntur?
Nec tamen hæc ratio facinus defendere pergit,
Virtutemve suis fraudare in præmia donis.
Nam neque mortiferas quisquam magis ederit herbas,
Quod non arbitrio veniunt, sed semine certo:
Gratia nec levior tribuetur dulcibus escis,
Quod natura dedit fruges, non nostra voluntas.
Sic hominum meritis tanto sit gratia maior,
Quod cælo gaudente venit: rursusque nocentes
Oderimus magis, in culpam pœnasque creatos.
Nec refert, scelus unde cadat: scelus esse fatendum.
Hoc quoque fatale est, sic ipsum expendere fatum.
» Quod quoniam docui, superest nunc ordine certo
» Cælestes fabricare gradus, qui ducere flexo
» Tramite prudentem valeant ad sidera vatem.

Nunc tibi signorum mores, summumque colorem;
Et studia et varias artes, ex ordine reddam.
Dives fecundis aries in vellera lanis,
Exuviisque novus rursum, spem semper habebit:
Naufragiumque inter subitum censusque beatos
Crescendo cadet, et votis in damna feretur:
In iugulumque dabit fructus, et mille per artes
Vellera diversos ex se parientia quæstus:
Nunc glomerare rudes, nunc rursus solvere lanas,
Nunc tenuare levi filo, nunc ducere tela:
Nunc emere, et varias in quæstum vendere vestes,
Queis sine non poterant ullæ subsistere gentes.
Vel sine luxuria tantum est opus: ipsa suismet
Asseruit Pallas manibus, dignumque putavit,
Seque in Arachnea magnum portasse triumphum.
Hæc studia et similes dicet nascentibus artes;
Sed dubia in trepido præcordia pectore finget,
Seque sua semper cupientia vendere laude.

Taurus simplicibus dictabit rura colonis;
Pacatique labor veniet: nec præmia laudis,
Sed terræ tribuet partus: submittit in astris
Colla, iugumque suis poscit cervicibus ipse.
Ille, suis Phœbi portat cum cornibus orbem,
Militiam dicit terris, et segnia rura
In veteres revocat cultus, dux ipse laboris;

Nec iacet in sulcis, volvitque in pulvere pectus.
Serranos Curiosque tulit, fascesque per arva
Tradidit; eque suo dictator venit aratro.
Laudis amor, tacitæ mentes, et corpora tarda
Mole valent, habitatque puer sub fronte Cupido.
Mollius e geminis studium est, et mitior ætas;
Per varios cantus, modulataque vocibus ora,
Et graciles calamos, et nervis insita verba,
Ingenitumque sonum: labor est etiam ipsa voluptas.
Arma procul, lituosque volunt, tristemque senectam:
Otia, et æternam peragunt in amore iuventam.
Inveniunt et in astra vias, numerisque modisque
Consummant orbem, postque ipsos sidera linquunt.
Natura ingenio minor est, perque omnia servit.
In tot fecundi gemini commenta feruntur.
Cancer ad ardentem fulgens in cardine metam,
Quam Phœbus summis revocatus curribus ambit,
Articulum mundi retinet, lucesque reflectit.
Ille tenax animi, nulloque effusus in usus,
Attribuit varios quæstus artemque lucrorum:
Merce peregrina fortunam ferre per urbes,
Et gravia annonæ speculantem incendia ventis
Credere opes, orbique orbis bona vendere posse,
Totque per ignotas commercia iungere terras,
Atque alio sub sole novas exquirere prædas,
Et rerum pretio subitos componere census.
Navigat, et celeres optando sortibus annos,
Dulcibus usuris, æquo quoque, tempora vendit.
Ingenium solers, suaque in compendia pugnax.
Quis dubitet vasti quæ sit natura leonis?
Quasque suo dictet signo nascentibus artes?
Ille novas semper pugnas, nova bella ferarum
Apparat, et spolio vivit pecorumque rapinis:
Hic labor, hoc studium, postes ornare superbos
Pellibus, et captas domibus præfigere prædas,
Et pacare metu silvas, et vivere rapto.
Sunt quorum similes animos nec mœnia frenent,
Sed pecudum in mortes media grassantur in urbe,
Ut laceros artus suspendant fronte tabernæ,
Luxuriæque parent cœnam, moresque lucrentur.
Ingenium ad subitas iras, facilesque receptus
Æquale: et puro sententia pectore simplex.
At quibus Erigone dixit nascentibus ævum,
Apta magisterio, nodoque coercita virgo,
Ab studio ducet mores, et pectora doctis
Artibus instituet: nec tam compendia census,
Quam causas viresque dabit perquirere rerum.
Illa decus linguæ faciet, regnumque loquendi;
Atque oculos mentis, qui possint cernere cuncta,
Quamvis occultis naturæ condita causis.
Hic et scriptor erit velox, cui litera verbum est,
Quique notis linguam superet, cursimque loquentis
Excipiat longas nova per compendia voces.
Ingenio bonus: at teneros pudor impedit annos,
Magnaque naturæ cohibendo munera frenat.
Nec fecundus erit (quid mirum in virgine?) partus.
Librantes noctem chelæ cum tempore lucis,
Cum nova maturi gustamus munera Bacchi,
Mensuræ tribuent usus, ac pondera rerum,
Et Palamedeis certantem viribus ortum,
Qui primus numeros rebus, qui nomina summis
Imposuit, certumque modum, propriasque figuras.
Hic etiam legum tabulas, et condita iura
Noverit, atque notis levibus pendentia verba;
Et licitum sciet, et vetitum quæ pœna sequatur,
Perpetuus populi privato in limine prætor.
Non alio potius genitus sit Servius astro,
Qui leges proprias posuit, cum iura retexit.
Denique [illegible] ambiguum fuerit quodcumque locatum,
Et rectoris egens, diriment examina libræ.
Scorpios armatæ metuendus cuspide caudæ,
Qua, sua cum Phœbi currum per sidera ducit,
Rimatur terras, et sulcis semina miscet,
In bellum ardentes animos, et Martia corda
Efficit, et multo gaudentem sanguine Syllam:
Nec præda, quam cæde magis, quin ipsa sub armis
Pax agitur: capiunt saltus, silvasque pererrant.
Nunc hominum, nunc bella gerunt violenta ferarum:
Nunc caput in mortem vendunt, et funus arenæ;
Atque hostem sibi quisque parat, cum bella quiescunt.
Sunt quibus et simulacra placent, et ludus in armis:
Tantus amor pugnæ, discuntque per otia bellum,
Et quodcumque nepæ studium producitur astro.
At quis semifero centauri in corpore sors est
Nascendi concessa, libet subiungere currus,
Ardentes et equos ad mollia ducere frena,
Et totis armenta sequi pascentia campis,
Quadrupedum omne genus positis domitare
Exarmare tigres, rabiemque auferre leoni,
Cumque elephante loqui, tantamque aptare
Artibus humanis varia ad spectacula molem.
Quippe feræ mixtum est hominis per sidera corpus,
Impositumque manet: quocirca regnat in illa.
Quodque intenta gerit curvato spicula cornu;
Et nervos tribuit membris, et acumina cordi,
Et celeres motus, nec delassabile pectus.
Vesta tuos, capricorne, fovet penetralibus
Hinc artes studiumque trahis: nam quicquid in
Ignis eget, poscitque novas ad munia flammas,
Sub te censendum est: scrutari cæca metalla,
Depositas et opes terrarum exquirere venis,
Materiamque manu certa duplicarier arte:
Quicquid et argento fabricetur, quicquid et
Quod ferrum calidi solvant atque æra camini,
Consummentque foci Cererem, tua munera
Addis et in vestes studium, mercemque fugacem,
Frigore brumalem servans per sæcula sortem,
Qua retrahis ductas summa ad fastigia noctes,
Nascentemque foves revocatis lucibus annum.
Hinc et mobilitas rerum, mutataque sæpe
Mens natat: at melior iuncta sub priste senectæ
Pars prior at Veneri mixto cum crimine servit.
Ille quoque, inflexa fontem qui proiicit urna,
Cognatas tribuit iuvenilis aquarius artes.
Cernere sub terris undas, inducere terris,
Ipsaque conversis aspergere fluctibus astra,
Litoribusque novis per luxum illudere
Et varios fabricare lacus, et flumina ficta,
Et peregrinantes domibus suspendere rivos.
Mille sub hoc habitant artes, quas [illegible]
Quas per aquas veniunt operum, [illegible]
Quippe etiam mundi faciem, [illegible]
Sidereas, cælumque novum [illegible]
Mite genus, dulcesque fluunt ab sidere [illegible]
Pectora nec sordent: faciles in [illegible]
Nec deest, nec superest census: sic [illegible]
Ultima quos gemini producunt [illegible]
His erit in pontum studium, [illegible]
Credent, et puppes, aut [illegible]
Quicquid et in proprios [illegible]
Innumeræ veniunt artes: vix [illegible]
Sufficiunt: tot sunt [illegible]
Adde gubernandi studium [illegible]
Et pontum cælo coniunxit: [illegible]
Fluminaque et portus [illegible]
Iamque huc atque illuc [illegible]
Et frenare ratem, [illegible]
Aut remos agitare, [illegible]

uctis everrere retibus æquor,
is populos exponere captos;
cibis, aut carcere fraudem:
ignas, pendentia bella
gique infectos sanguine fluctus.
s est natis, et amica voluptas,
, mutataque cuncta per ævum.
nores, atque has nascentibus artes
opria pollentia signa.
et totum valet: omnia vires
nt signis sub sortibus æquis,
, mundi commercia iungunt,
as partes retinentibus astris.
iæ dixere Decania gentes.
positum est, quod partibus astra
triplici sub sorte feruntur,
s in se coeuntibus astris,
is habitantur singula signis.
nanet consepta tenebris,
est, multaque ambagine rerum.
is, nec amat compendia cælum.
opposita est et fallit imago,
s vires, et munia celat:
lis, alta sed mente fuganda est
e deus, non fronte notandus.
niuncta quibus quove ordine red-
ires aliena per astra. [dam;
mam sortem sibi vindicat ipsi:
, geminis sors tertia cedit.
ivisum ducitur astrum;
es, dominos quotcumque recepit.
ratio est, nec sorte sub ulla
primam, mediamque leoni,
næ tribuit: natura per astrum
oprias miscet per singula vires.
es geminorum prima capessit;
as: centauri tertia sors est.
mero discernitur: ordine cedit.
um capricorni dirigit astrum,
m partes dignatus in illo
lo, sub quo censetur et ipse;
es luces brumalibus umbris,
rit diverso in cardine legem.
rfundit aquarius ignes,
sces extremo sidere cancri,
meminit, sub lege trigoni,
ucem recipit; taurumque quadrato
: sub geminis sors tertia fertur:
ngit per senos linea flexus.
one cancro concedit honorem,
uit sortem: vicina relicta est
, tibi: sors ipsius ima est,
cessa est iure potiri.
o gaudet, pariterque regentem
s diversa in tempore secum
tur: veris iuga temperat ille:
componit lucibus horas.
rimam, traditque sequenti
centauri tertia summa est.
a capricornum sorte locavit:
m fecit, cui nomen ab undis:
partes sub piscibus esse.
minitatur spicula nervo,
tradit sub iure trigoni,
partes, geminisque supremas.
us capricornus crimine turpi,
t cancro, recipitque receptus,
i donat: coniuncta leonis
mmas partes at virginis esse.

Fontibus æternis gaudens urnaque fluenti
Iura sui libræ permittit prima regenda:
Hærentesque decem partes nepa vindicat ipsi:
Summas centaurus retinet iuvenile per astrum.
Iam superant gemini pisces, qui sidera claudunt.
Lanigero primos tradunt in finibus usus.
Perque decem medias partes tu, taure, receptus.
Quod superest, ipsi sumunt: utque orbe feruntur
Extremo, sic et sortis pars ultima cedit.
Hæc ratio retegit latitantis robora mundi,
In pluresque modos repetitaque munia cælum
Dividit, et melius sociat, quo sæpius, orbem.
Nec tua sub titulis fallantur pectora notis:
Dissimulant, non se ostentant mortalibus astra.
Altius est acies animi mittenda sagacis;
Inque alio quærenda manent, iunctisque sequentum
Viribus: et cuius signi quis sorte creatur,
Eius habet mores, atque illo nascitur astro.
Talis per denas sortes natura feretur.
Testis erit varius sub eodem sidere fœtus,
Quodque in tam multis animantum millibus, uno
Quæ veniunt signo, tot sunt, quot corpora, mores;
Et genus externum referunt aliena per astra,
Confusique fluunt partus hominum, atque ferarum.
Scilicet in sortes iunguntur condita plures,
Diversasque ferunt proprio sub nomine leges.
Nec tantum lanas aries, nec taurus aratra,
Nec gemini musas, nec merces cancer amabit,
Nec leo venator veniet, nec virgo magistra,
Mensuris aut libra potens, aut scorpios armis,
Centaurusque feris, igni capricornus, et undis
Ipse suis iuvenis, geminique per æquora pisces;
Mixta sed in plures sociantur sidera vires.
Multum, inquis, tenuemque iubes me ferre laborem,
Rursus et in magna mergis caligine mentem;
Cernere cum facili lucem ratione viderer.
Quod quæris, deus est: conaris scandere cælum,
Fataque fatali genitus cognoscere lege,
Et transire tuum pectus, mundoque potiri?
Pro pretio labor est, nec sunt immunia tanta.
Nec mirere viæ flexus, rerumque catenas.
Admitti potuisse sat est: sint cetera nostra.
At nisi perfossis fugiet te montibus aurum,
Obstabitque suis opibus superaddita tellus.
»Ut veniant gemmæ, totus transibitur orbis.
Nec lapidum pretio pelagus cepisse pigebit.
Annua solliciti consummant vota coloni:
Et quantæ mercedis erunt fallacia rura?
Quæremus lucrum navi, Martemque sequemur
In prædas? pudeat tanto bona velle caduca:
Luxuriæ quoque militia est, vigilatque culinis
Venter: et, ut pereant, suspirant sæpe nepotes.
Quid cælo dabimus? quantum est, quo veneat omne?
Impendendus homo est, deus esse ut possit in ipso.
Hac tibi nascentum mores sunt lege notandi.
Nec satis est signis dominantia discere signa
Per denos numeros, et quæ sint insita cuique.
Sed proprias partes ipsas spectare memento,
Vel glacie rigidas, vel quas exusserit ignis,
Et steriles utroque modo, quis largior humor,
Quisve minor iusto nocuit: namque omnia mixtis
Viribus, et vario consurgunt sidera textu.
Est æquale nihil: terrenos aspice tractus,
Et maris, et pronis fugientia flumina rivis.
Crimen ubique frequens; et laudi noxia iuncta est.
Sic sterilis lætis rubigo intervenit arvis,
Ac subito perimit parvos discrimine fœtus:
Et modo portus erat pelagi, iam vasta Charybdis,
Laudatique cadit post paulum gratia ponti:

Et nunc per scopulos, nunc campis labitur amnis;
Aut faciens iter, aut quærens curritve reditve.
Sic etiam cœli partes variantur in astris.
Ut signum a signo, sic a se discrepat ipsum;
Momentoque negat vires, auramque salubrem.
Quodque per has geritur partes, sine fruge creatur;
Aut cadit, aut multis sentit bona mixta querelis.
Hæ mihi signandæ proprio sunt ordine partes.
Sed quis tot numeros totiens sub lege referre,
Tot partes iterare queat, tot dicere summas,
Proque artis causis faciem mutare loquendi?
Incipimus si verba, piget; quod gratia deerit:
In vanumque labor cedit, quem despicit auris.
Sed mihi per carmen fatalia iura ferenti,
Et sacros cœli monitus, ad iussa loquendum est:
Nec fingenda datur, tantum monstranda figura.
Ostendisse deum nimis est: dabit ipse sibimet
Pondera: nec fas est verbis splendescere mundum:
Rebus erit maior: nec parva est gratia nostri
Oris, si tantum poterit signare cavenda.
Accipe, damnandæ quæ sint per sidera partes.
Lanigeri pars quarta nocet, nec sexta salubris.
Septima par illi ac decima est, decimæque secunda,
Quæque duas duplicant summas septemque novemque,
Unaque viginti numeris pars addita lædit,
Et quinta, et duram consummans septima partem.
Tauri nona mala est, similis quoque tertia pars est
Post decimam, necnon decimæ pars septima iuncta:
Bisque undena nocens, et bis duodena nocentes,
Quæque decem tresque ingeminat, fraudatque duobus
Triginta numeros, et tum tricesima summa.
Pestifera in geminis pars prima, et tertia signis.
Septima non melior: ter quinæ noxia par est.
Unaque bis denis brevior nocet, unaque maior:
Et similis noxæ veniet vicesima quinta:
Cumque duæ subeunt, vel cum se quattuor addunt.
Nec cancri prima immunis, nec tertia pars est,
Nec sexta: octava est similis: decimaque peracta
Prima rabit: nec ter quinæ clementior usus.
Septima post decimam luctum, et vicesima, portat:
Et quinta accedens, et septima, nonaque summa.
Tu quoque contactu primo, Nemeæe, timendus:
Et quarta sub parte premis: bis quina salubri
Terque caret cœlo: vicesima et altera lædit:
Et tribus appositis vitium est, totidemque secutis:
Ultima nec prima melior tricesima pars est.
Erigones nec pars prima est, nec sexta, nec una
Ad decimam, nec quarta, nec octava utilis unquam.
Proxima viginti numeris, et quarta timenda est;
Et quæ ter decimam claudit sors ultima partem.
At quinta in chelis, et septima inutilis æstu.
Tertia et undecimæ, decimæque et septima iuncta:
Quartaque bis denis actis, et septima; et ambæ
Quæ numerum claudunt nona et tricesima partes.
Scorpios in prima reus est, cui tertia par est,
Ut sexta et decima est, et quæ ter quina notatur:
Undecimam et geminans, et quæ vicesima quinta est,
Octavoque manet numero, nonumque capessit.
Si te fata sinant, quartam ne selige partem
Centauri, fuge et octavam: bis sexque peractis,
Octo bis aut denis metuendus ducitur aer.
Cumque iterum duodena refert, aut terna decemque,
Aut septena quater, vel cum ter dena figurat.
Nec pars optanda est capricorni septima: nona
Consentit, decimamque sequens quam tertia signat:
Et tribus, aut una quæ te, vicesima, fraudat:
Quæve auget quinta, numero vel sexta feretur.
Pars est prima nocens humentis semper aquarii:
Damnanda et decimæ succedens prima peractæ,
Tertiaque et quinta, et numero quæ condita nona est,
Et post viginti prima, et vicesima quinta;
Cumque illa quartam accumulans vicesima nona.
Tertia per geminos et quinta et septima pisces,
Undecima, et decimæ metuenda est septima iuncta,
Et quinta in quinos numeros revocata, duasque
Accipiens ultra summas, metuenda feretur.
Hæ partes sterilem ducunt et frigore et igni
Aera, vel sicco, vel quod superaverit humor:
Seu rapidos Mavors ignes iaculatur in illum,
Saturnusve suam glaciem, Phœbusve vapores.
Nec te perceptis signorum cura relinquat
Partibus: in tempus quædam mutantur, et ortu
Accipiunt proprias vires, ultraque remittunt.
Namque ubi se summis aries extollit ab undis,
Et cervice prior flexa, quam cornibus ibit;
Non contenta suo generabit pectora censu,
Et dabit in prædas animos, solvetque pudorem.
Tantum audere iuvat: sic ipse in cornua fertur,
Ut ruat aut vincat: non illos sedibus isdem
Mollia per placidam delectant otia vitam;
Sed iuvat ignotas semper transire per urbes,
Scrutarique novum pelagus, totius et esse
Orbis in hospitio: testis sibi laniger ipse,
Cum vitreum findens tranavit pectore pontum,
Orbatumque sua Phrixum per fata sorore
Phasidos ad ripas et Colchida tergore vexit.
At quos prima creant nascentis sidera tauri,
Feminei incedunt: nec longe causa petenda est,
Si modo per causas naturam quærere fas est.
Aversus venit in cælum, divesque puellis,
Pleiadum parvo referens glomeramine sidus.
Accedunt et ruris opes; propriaque iuvencum
Dote per inversos exercent vomere campos.
Sed geminos æqua cum profert unda tegitque
Parte, dabit studia, et doctas producet ad artes.
Nec triste ingenium, sed dulci tincta lepore
Corda creat: vocisque bonis citharæque sonantis
Instruit, et dotem cantus cum pectine iungit.
At niger obscura cancer cum nube feretur,
Quæ velut extinctus Phœbeis ignibus ignis
Deficit, et multa fuscat caligine sidus;
Lumina deficient partus, geminamque creatis
Mortem fata dabunt: se quisque, et vivit, et effert.
Sed cui per summas avidus produxerit undas
Ora leo, et scandat malis hiscentibus orbem;
Ille patri natisque reus, quas ceperit ipse,
Non legabit opes, censumque immerget in ipso.
» Tanta fames animumque cibi tam dira cupido
» Corripit, ut capiat semet, neque compleat unquam,
Inque epulas funus rediget pretiumque sepulcri.
Erigone surgens, quæ rexit secula prisca
Iustitia, rursusque eadem labentia fugit;
Alta per imperium tribuit fastigia summum:
Rectoremque dabit legum iurisque sacrati,
Sancta pudicitia divorum templa colentem.
Sed cum autumnales cœperunt surgere chelæ,
Felix æquato genitus sub pondere libræ,
Iudex examen sistet vitæque necisque;
Imponetque iugum terris, legesque rogabit.
Illum urbes et regna trement, nutuque regentur
Unius, et cæli post terras iura manebunt.
Scorpios extremæ cum tollit lumina caudæ,
Si quis erit stellis tum suffragantib
Urbibus augebit terras; iunctisq
Mœnia subcinctus curvo describ
Aut sternet positas urbes, inque
Oppida, et in domibus maturas r
Tanta erit et virtus, et cum virtute p

tenens prima cum veste resurgit,
abit bello, magnisque triumphis
trias victorem ducet ad arces:
tatuet, nunc idem mœnia vertet.
dulgens rebus fortuna secundis,
, sævitque asperrima fronti.
o Trebiam, Cannasque, Lacumque
i pensabat imagine ductor.
audæ capricornus acumine summo
dictat, puppisque colendæ
a, et vitæ discrimen inertis. (que,
nctumque velis, castumque, probum-
ur cum primus aquarius exit.
s primos producere pisces.
sa datur, linguæque venenum
novas mussantis semper ad aures.
pulum populi seret ore bilingui.
it natis, sed summa libido
lios animum iubet ire per ignes.
m sese Cytherea novavit,
ças submersa profugit in undas,
alatis humeris Typhona furentem,
s squamosis piscibus ignes.
t, geminis sub piscibus ortus:
lcisve soror, materve duorum.
ersis dominantia sidera terris
nma est rerum referenda figura.
rtes cæli describitur orbis,
umque diem mediosque calores
totidem venti de partibus isdem
umque gerunt per inania bellum.
it Boreas; furit Eurus ab ortu;
dium solem, Zephyrusque profectum.
mediis e partibus auræ
iles mutato nomine flatus.
s pelagi lustrata corona.
um liquidis amplexibus orbem:
atum recipit, qui vespere ab atro
tra Numidas Libyamque calentem
næ quondam Carthaginis arces;
yrtes revocans sinuata vadosas,
ad Nilum directis fluctibus exit.
lant Hispanas æquora gentes;
is hærentem, Gallia, terris;
s, dextram sinuantis in undam
, Scylla, tuos, avidamque Charybdin.
num porta mare fudit, aperto
axasque vagatur in undas.
am se effundens circuit omnem
co mutatum nomina ponto,
bit fluctus: dehinc æquore lævum
ironque lavat, claramque Corinthon,
i patulas circumvolat oras.
vum refluit, vastoque recessu
s, et Achaica præterit arva.
enisque fretum mersæque puellæ
tum, faucesque Propontidos artas
ponto, et Mæotidos undis,
iuncta manet, pontumque ministrat.
gustas revocatus navita fauces
s iterum se fluctibus effert,
umque secat, lævaque nitentes
os Asiæ, totidemque tropæa (tem
innumeras gentes, taurumque minan-
ylicum populos, Syriamque perustam,
u fugientes æquora terras;
ptum redeunt curvata per undas
is iterum morientia ripis.
erris circumdat linea pontum,

Atque his undarum tractum constringit habenis.
Mille iacent mediæ diffusa per æquora terræ.
Sardiniam in Libyco signant vestigia plantæ:
Trinacria Italia tantum præcisa recessit:
Adversa Euboicos miratur Græcia montes,
Et genetrix Crete civem sortita Tonantem:
Ægypti Cypros pulsatur fluctibus amnis.
Totque minora sola, et tamen emergentia ponto,
Prætereo; Ægæas Cycladas, Delonque, Rhodonque,
Aulidaque, et Tenedon, vicinaque Corsica tristi
Litora Sardiniæ, primumque intrantis in orbem
Oceani victricem Ebusum, et Balearica rura.
Innumeri surgunt scopuli, montesque per altum.
Nec tantum ex una pontus sibi parte reclusit
Obiicibus ruptis orbem (nam litora plura
Impulit oceano) potius sed montibus altis
Est vetitus, totam ne mergeret æquore terram.
Namque inter borean ortumque æstate nitentem,
In Corum angusto penetrabilis æquore fluctus
Pervenit, et patulis tum demum funditur arvis,
Caspiaque Euxini pelage facit æmula ponti.
Altera sub medium solem duo bella per undas
Intulit oceanus terris: nam Persica fluctus
Arva tenet, titulum pelagi prædatus ab isdem
Quæ rigat ipse locis, latoque infunditur ore.
Nec procul in molles Arabas terramque ferentem
Delicias variæque novos radicis odores,
Leniter adfundit gemmantia litora pontus;
Et terræ mare nomen habet: media illa duobus.

*Multa * desunt.*

Quondam Carthago regnum sortita sub armis,
Ignibus Alpinas cum contudit Hannibal arces,
Fecit et æternum Trebiam, Cannasque sepulchris
Obruit, et Libyen Italas infudit in urbes.
Huic varias pestes, diversaque monstra ferarum
Concessit sæclis natura infesta futuris.
Horrendos angues, habitataque membra veneno,
Et mortis pastu viventia, crimina terræ,
» Et vastos elephantas habet, sævosque leones
In pœnas fecunda suas parit horrida tellus;
Et portentosos cercopum ludit in ortus,
Ac sterili peior siccas incestat arenas,
Donec ad Ægypti ponat sua iura colonos.
Inde Asiæ populi, divesque per omnia tellus,
Auratique fluunt amnes, gemmisque relucet
Pontus: odoratæ spirant medicamina silvæ.
India notitia maior, Parthisque vel orbis
Alter, et in cælum surgentis culmina Tauri.
Totque illum circa diverso nomine gentes
Ad Tanaim Scythicis dirimentem fluctibus orbes:
» Mæotisque lacus, Euxinique aspera ponti
» Æquora, et extremum Propontidos Hellespontum
Hunc Asiæ metam posuit natura potentis.
Quod superest Europa tenet, quæ prima natantem
Fluctibus excepitque Iovem, taurumque resolvit,
» Ille puellari donavit nomine fluctus,
» Et monumenta sui titulo sacravit amoris.
» Princeps illa domus Troiani Græcia belli,
Maxima terra viris, et fecundissima doctis
Urbibus, in regnum florentes oris Athenæ;
Sparta manu, Thebæ divis, et rege vel uno
Thessalia Epirosque potens; vicinaque Cadmum
Illyris, et Thrace Martem sortita colonum;
Et stupefacta suos inter Germania partus:
Gallia per census; Hispania maxima belli;
Italia in summa, quam rerum maxima Roma
Imposuit terris, cæloque adiungitur ipsa.
Hos erit in fines orbis pontusque notandus,
Quem Deus in partes per singula dividit astra,

Ac sua cuique dedit tutelæ regna per orbem,
Et proprias gentes atque urbes addidit altas,
In quibus exercent præstantes sidera vires.
Ac velut humana est signis descripta figura;
Et, quamquam communis est tutela per omne
Corpus, et in proprium divisis artubus exit:
Namque aries capiti, taurus cervicibus hæret;
Brachia sub geminis censentur, pectora cancro;
Te scapulæ, Nemeæe, vocant, teque ilia, virgo;
Libra colit clunes; et scorpios inguine regnat;
At femina arcitenens, genua et capricornus amavit;
Cruraque defendit iuvenis, vestigia pisces:
Sic alias aliud terras sibi vindicat astrum.
Idcirco in varias leges, variasque figuras
Dispositum genus est hominum; proprioque colore
Formantur gentes, sociataque iura per artus
Materiamque parem privato fœdere signant.
Flava per ingentes surgit Germania partus.
Gallia vicino minus est infecta rubore.
Asperior solidos Hispania contrahit artus.
Martia Romanis urbis pater induit ora,
Gradivumque Venus miscens bene temperat artus.
Perque coloratas subtilis Græcia gentes
Gymnasium præfert vultu, fortesque palæstras.
Et Syriam produnt torti per tempora crines.
Æthiopes maculant orbem tenebrisque figurant
Per fuscas hominum gentes: minus India tostas
Progenerat; mediumque facit moderata tenorem.
Iam proprio tellus gaudens Ægyptia Nilo
Lenius inriguis infuscat corpora campis.
Phœbus arenosis Afrorum pulvere terris
Exsiccat populos: et Mauritania nomen
Oris habet, titulumque suo fert ipsa colore.
Adde sonos totidem vocum, totidem insere linguas,
Et mores pro sorte pares, ritusque locorum.
Adde genus proprium simili sub semine frugum,
Et Cererem varia redeuntem messe per urbes,
Nec paribus siliquas referentem viribus omnes:
Nec te, Bacche, pari donantem munere terras,
Atque alias aliis fundentem collibus uvas:
Cinnama nec totis passim nascentia campis:
Diversas pecudum facies, propriasque ferarum,
Et duplici clausos elephantas carcere terræ.
Quot partes orbis, totidem sub partibus ora;
Ut certis descripta nitent regionibus astra,
Perfunduntque suo subiectas æthere gentes.
Laniger in medio sortitus sidera mundo
Cancrum inter gelidumque caprum per tempora veris
Adserit in vires pontum, quem vicerat ipse,
Virgine delapsa cum fratrem ad litora vexit;
Et minui deflevit onus, dorsumque levari.
Illum etiam venerata colit vicina Propontis,
Et Syriæ gentes, et laxo Persis amictu,
Vestibus ipsa suis hærens, Nilusque tumescens
In cancrum, et tellus Ægypti iussa natare.
Taurus habet Scythiæ montes, Asiamque potentem,
Et molles Arabas, silvarum ditia regna.
Euxinus Scythicos pontus sinuatus in arcus
Sub geminis te, Phœbe, colit post brachia fratris;
Ultimus et colit hos Ganges et decolor Indus.
Ardent Æthiopes cancro, cui plurimus ignis:
Hoc color ipse docet. Phrygia, Nemeæe, potiris,
Idææ matris famulus, regnoque feroci
Cappadocum, Armeniæque iugis: Bithynia dives
Te colit, et Macetum tellus, quæ vicerat orbem.
Virgine sub casta felix terraque marique
Est Rhodos, hospitium recturi principis orbem;
Tumque domus vere solis, cui tota sacrata est,
Cum caperet lumen magni sub Cæsare mundi:

Ioniæ quoque sunt urbes, et Dorica ru
Arcades antiqui, celebrataque Caria fa
Quod potius colat Italiam, si seligis, a
Quam quod cuncta regit, quod rerum p
Designat summas, et iniquum separat
Tempora quo pendent, coeunt quo nox
Hesperiam sua libra tenet, qua condita
Urbis in imperio retinet discrimina re
Lancibus et positis gentes tollitve pre
»Qua genitus cum fratre Remus hanc co
Et propriis frenat pendentem nutibus
Inferius victæ sidus Carthaginis arces,
Et Libyam, Ægyptique latus, donataq
» Tyrrhenas lacrimis radiatus scorpio
Eligit; Italiæque tamen respectat ad u
Sardiniamque tenet, fusasque per æqu
Non ita Trinacriam; quæ dantem iura
Subsequitur gaudens, sub eodem condi
Proximaque Italiæ et tenui divisa prof
Ora, pares sequitur leges, nec sidere ru
Gnosia centauro tellus, circumdata po
Paret, et in geminum Minois filius astr
Ipse venit geminus: celeres hinc Creta s
Asserit, intentosque imitatur sideris ar
» Tu, capricorne, regis, quicquid sub so
» Expositum, gelidamque helicen quod t
Hispanas gentes, et quot fert Gallia div
Teque feris dignam tantum, Germania,
Asserit ambiguum sidus terræque mari
Æstibus assiduis pontum terrasque tene
Sed iuvenis nudos formatus mollior art
Ægyptum tepidam Tyriasque recedit a
Et Cilicum gentes, vicinaque Caridos a
Piscibus Euphrates datus est, ubi pisce
Cum fugeret Typhona, Venus subsedit i
Magna iacet tellus, magnis circumdata
Parthis, et a Parthis domitæ per secula
Bactraque, et Hyrcani, Babylon, et Sus
Nominaque innumeris vix amplectenda
Et Tigris, et rubri radiantia litora pont
Sic divisa manet tellus per sidera cunct
E quibus in proprias partes sunt iura tr
Namque eadem, quæ sunt signis, comme
Utque illa inter se coeunt, odiove repug
Nunc adversa polo, nunc et coniuncta t
Quæve alia in varios affectus causa gube
Sic terræ terris respondent, urbibus ur
Litora litoribus, regnis contraria regna
Sic erit et sedes fugienda, petendave cui
Sic speranda fides, sic et metuenda peric
Ut genus in terram cælo descendit ab alt
Percipe nunc etiam, quæ sint ecliptic
Nomine, quod certos quasi delassata per
Nonnumquam cessant sterili torpentia
Scilicet immenso nihil est æquale sub æ
Perpetuosque tenet flores, unumque te
Mutantur sed cuncta die, variantque pe
Et fecunda suis absistunt frugibus arva,
Continuosque negant partus, effœta crea
Rursus quæ fuerant steriles ad semina t
Post nova sufficiunt, nullo mandante, tr
Concutitur tellus validis compagibus ha
Subducitque solum pedibus: natat orbis
Et vomit oceanus pontum, sitiensque re
Nec sese ipse capit: sic quondam merser
Humani generis cum solus constitit her
Deucalion, scopuloque orbem possedit i
Necnon cum patrias Phaethon tentavit l
Arserunt gentes, luit ipsum incendia cæl

is radiantia sidera flammis,
condi natura sepulchro.
mutantur tempore cuncta,
emet redeunt: sic fœdere certo
ittunt vires, sumuntque receptas.
, luna quibus defecit in astris,
noctisque immersa tenebris,
bi radios intercipit orbis,
m, quo fulget, Delia lumen;
suo pariter cum sidere languent
solitoque exuta vigore,
hœben in funere lugent.
causas: ecliptica signa
ariter sed bina laborant;
ed quæ contraria fulgent:
nc tantum deficit orbe,
versis currentem non videt astris.
languescunt tempore cuncta:
tus totus producitur annus,
ata manent, nunc longius astra,
Phœbeia tempora casu. [tur,
um est spatium quod cuique dica-
s certa statione labores
n cælum fulgentia signa;
t ipsis hærentia signa,
as veniunt, terrasque relinquunt:
guet contrarius orbis;
agit cursus, inclinat et ipse,
vires; nec munera tanta,
t noxas: locus omnia vertit.
nui prodest ratione nitentem
, si mens sua cuique repugnat,
llit, prohibetque a limine cæli?
nquit, vasto natura recessu,
visus, et pectora nostra:
st, quod fatis cuncta reguntur,
possit ratione videri.
et sua per convicia ferri?
, quæ nec deus invidet ipse?
tura, oculos deponere mentis?
m: cur non est munere cæli
uperest rationem discere noctis?
s mundi descendere census;
s tantam componere molem;
a per nutritia ferre;
ui pontum, terræque subire
, et toto vivere in orbe?
ura latet: pervisimus omne,
mundo, nostrumque parentem
imus, genitique accedimus astris.
bitare deum sub pectore nostro?
re animas, cæloque venire?
i constructus corpore mundus,
summi, terræque, marisque;
rapido quæ iussa gubernans:
errenæ corpora sortis,
s animo, qui cuncta gubernat, [dum
iinem? quid mirum, noscere mun-
es, quibus est et mundus in ipsis;
quisque est in imagine parva?
tos, nisi cælo, credere fas est
iecta iacent animalia muta
s vadis, vel in aere pendent:
n non est, et lingua remissa;
s, venter, somnusque per artus.
rerum, viresque loquendi,
x, variasque educitur artes.
cta regit, secessit in urbes,
d fruges, animalia cepit,
Imposuitque viam ponto, stetit unus in arcem
Erectus capitis, victorque ad sidera mittit
Sidereos oculos, propiusque aspectat olympum,
Inquiritque Iovem: nec sola fronte deorum
Contentus manet, at cæca scrutatur in alvo,
Cognatumque sequens corpus se quærit in astris:
Huic in fata fidem petimus, quam sæpe volucres
Accipiunt, trepidæque boum sub pectore fibræ.
An minus est sacris rationem ducere signis,
Quam pecudum mortes, aviumque attendere cantus?
Atque ideo faciem cæli non invidet orbi
Ipse deus; vultusque suos corpusque recludit
Semper volvendo, seque ipse inculcat et offert;
Ut bene cognosci possit, pateatque videndus,
Qualis eat, doceatque suas attendere leges.
Ipse vocat nostros animos ad sidera mundus:
Nec patitur, quia non condit, sua iura latere.
Quis putet esse nefas nosci, quod cernere fas est?
Nec contemne tuas quasi parvo in corpore vires:
Quod valet, immensum est: sic auri pondera parva
Exsuperant pretio numerosos æris acervos.
Sic adamas, punctum lapidis, pretiosior auro est.
Parvula sic totum pervisit pupula cælum. [nant.
Quoque vident oculi, minimum est, cum maxima cer-
Sic animi sedes tenui sub corde locata
Per totum angusto regnat de limite corpus.
Materiæ ne quære modum; sed perspice vires,
Quas ratio, non pondus habet: ratio omnia vincit.
Ne dubites homini divinos credere visus:
Iam facit ipse deos, mittitque ad sidera numen,
Maius et Augusto crescit sub principe cælum.

Liber quintus

Hic alius finisset iter; signisque relatis,
Quîs adversa meant stellarum numina quinque,
Quadriiugis et Phœbus equis, et Delia bigis,
Non ultra struxisset opus, cæloque rediret.
»Ac per descensum medios decurreret ignes
»Saturni, iovis, et martis, solisque sub illis:
»Post venerem et Maia natum, te, luna, vagantem.
Me superare viam mundus iubet omnia circum
Sidera vectatum, et toto decurrere cælo;
Cum semel æthereos iussus conscendere currus
Summum contigerim sua per fastigia culmen.
Hinc vocat orion magni pars maxima cæli,
Et ratis heroum quæ nunc quoque navigat astris,
Fluminaque errantes late sinuantia flexus,
»Et biferum cetum squamis, atque ore tremendo,
Hesperidumque vigil custos et divitis horti,
Et canis in totum portans incendia mundum,
Araque divorum cui votum solvit olympus.
Illinc per geminas anguis qui labitur arctos,
Heniochusque memor currus, plaustrique bootes,
Atque Ariadneæ cælestia dona coronæ,
Victor et invisæ Perseus cum falce Medusæ, [pheus,
Andromedamque negans genitor cum coniuge Ce-
Inque alas stellatus equus, celerique sagittæ
Delphinus certans, et Iuppiter alite tectus,
Ceteraque in toto passim labentia cælo.
Quæ mihi per proprias vires sunt cuncta canenda;
Quid valeant ortu, quid cum merguntur in undas,
Et quota de bis sex astris pars quodque reducat.
»Has stellis proprias vires et tempora rerum
»Constituit magni quondam fabricator olympi.
Vir gregis et ponti victor, cui parte relicta
Nomen onusque dedit, nec pelle immunis ab ipsa;
Colchidos et magicas artes qui visere Iolcon
Medeæ iussit, movitque venena per orbem;
Nunc quoque vicinam puppim, ceu naviget, argo

A dextri lateris ducit regione per astra.
Sed tum prima suos puppis consurgit in ignes,
Quattuor in partes cum corniger extulit ora:
Illa quisquis erit terris oriente creatus,
Rector erit puppis, clavoque immobilis hærens
Mutabit pelago terras, ventisque sequetur
Fortunam, totumque volet tranare profundum
Classibus, atque alios Minyas, aliumque videre
Phasin, et in cautes Tiphyn superare trementem.
Tolle istos ortus hominum sub sidere tali;
Sustuleris bellum Troiæ, classemque solutam
Sanguine et appulsam terris: non invehet undis
Persida, nec pelagus Xerxes facietque tegetque:
Vera Syracusis Salamis non merget Athenas:
Punica nec toto fluitabunt æquore transtra:
Actiacosve sinus inter suspensus utrimque
Orbis, et in ponto cæli fortuna natabit.
His ducibus cæco discurrunt æquore classes,
Et coit ipsa sibi tellus, totusque per usus
Diversos rerum ventis arcessitur orbis.
Sed decima lateris surgens de parte sinistri
Maximus orion, magnumque amplexus olympum;
(Quo fulgente super terras cælumque trahente,
Ementita diem nigras nox contrahit alas)
Solertes animos, velocia corpora finget,
Atque agilem officio mentem, curasque per omnes
Indelassato properantia corda vigore.
Instar erit populi, totaque habitabit in urbe
Limina pervolitans, unumque per omnia verbum
Mane salutandi portans communis amicus.
Sed cum se terris aries ter quinque peractis
Partibus extollit, primum iuga tollit ab undis
Heniochus, clivoque rotas convellit ab imo,
Qua gelidus boreas aquilonibus instat acutis.
Ille dabit proprium studium, cæloque retentans,
Quas prius in terris agitator amaverat, artes:
Stare levi curru, moderantem quattuor ora
Spumigeris frenata lupis, et flectere equorum
Prævalidas vires, ac torto stringere gyro:
Aut, cum laxato fregerunt cardine claustra,
Exagitare feros, pronumque anteire volantes,
Vixque rotis levibus summum contingere campum,
Vincentem pedibus ventos: vel prima tenentem
Agmina in obliquum currus agitare malignos,
Obstantemque mora totum præcludere circum:
Vel medium turbæ, nunc dextros ire per orbes
Fidentem campo; nunc meta currere acuta,
Spemque sub extremo dubiam suspendere calce.
Necnon alterno desultor sidere dorso
Quadrupedum, et stabiles poterit defigere plantas;
Perque volabit equos, ludens per terga volantum:
Aut solo vectatus equo, nunc arma movebit;
Nunc ciet in longo per cursus prælia circo:
Quicquid de tali studio formatur, habebit.
Hinc mihi Salmoneus (qui cælum imitatus in urbe
Pontibus impositis, missisque per æra quadrigis
Expressisse sonum mundi sibi visus, et ipsum
Admovisse Iovem terris; male fulmina fingi
Sensit, et immissos ignes super ipse secutus
Morte Iovem didicit) generatus possit haberi.
Hoc genitum credas de sidere Bellerophonten
Imposuisse viam mundo per signa volantem:
Cui cælum campus fuerat; terræque fretumque
Sub pedibus: non ulla tulit vestigia cursor.
His erit heniochi surgens tibi forma notanda.
Cumque decem partes aries duplicaverit ortu,
Incipient hœdi tremulum producere mentum,
Hirtaque tum demum terris promittere terga,
Qua dexter boreas spirat: ne crede severæ

Frontis opus signo, strictas in colla sec
Abreptumque patri Torquatum, et Ho
Maius onus signo est; hœdis nec tanta p
Conveniunt: levibus gaudent, lascivaq
Pectora: et in cursus alacres, agilemque
Desudant: vario ducunt in amore iuve
In vulnus numquam virtus, sed sæpe li
Impellit; turpisque emitur vel morte
» Et minimum cecidisse malum est, s
Necnon et cultus pecorum nascentibus
Pastoremque suum generant, cui fistul
Hæreat, et voces alterna per oscula duc
Sed cum bis denas augebit septima par
Lanigeri, surgent hyades: quo tempore
Nulla quies placet; in nullo sunt otia f
Sed populum turbamque petunt, rerum
Seditio clamorque iuvat; Gracchosque
Rostra volunt, montemq: sacrum raros
Pacis bella probant; furtimque alimenta
Immundosve greges agitant per sordida
Et fidum Laertiadæ genuere syboten.
Hos generant hyades mores surgentibus
Ultima lanigeri cum pars excluditur or
Quæ totum ostendit terris, atque eruit
Olenie servans prægressos tollitur hœdo
»E gelido stellata polo quæ dextera pars
Officio magni mater Iovis: illa Tonanti
Nutrimenta dedit, pectusque implevit h
Lacte suo, dedit et dignas ad fulmina vi
Hinc timidæ mentes, tremebundaque co
Suspensa in strepitus, levibusque obnox
His tamen ingenita est visendi ignota c
Ut nova per montes quærunt arbusta ca
Semper et ulterius pascentes tendere ga
Taurus, in aversos præceps cum tollit
Sexta parte sui certantes luce sorores
Pleiadas ducit: quibus aspirantibus, alm
In lucem eduntur Bacchi Venerisque se
Perque dapes, mensamque super petulan
Et sale mordaci dulces quærentia risus.
Illis cura sui cultus, frontisque decoræ
Semper erit: tortos in fluctum ponere c
Aut vinclis revocare comas, et vertice d
Fingere, et appositis caput emutare capi
Pumicibusque cavis horrentia membra p
Atque odisse virum, sterilesque optare
Femineæ vestes; nec in usum tegmina pl
Sed speciem; fractique placent ad mollia
Naturæ pudet, atque habitat sub pector
Ambitio, et morbum virtutis nomine ia
Semper amare parum est: cupient et ama
Iam vero geminis fraterna ferentibus
In cælum, summoque natantibus æquore
Septima pars leporem tollit: quo sidere
Vix alas natura negat volucrumque mea
Tantus erit per membra vigor referentia
Ille prius victor stadio, quam missus, ab
Ille cito motu rigidos eludere cæstus;
Nunc exire levis missas, nunc mittere p
Ille pilam celeri fugientem reddere plan
Et pedibus pensare manus, et ludere foll
Mobilibusque citos ictos glomerare lace
Ille potens turba perfundere membra pil
Per totumque vagas corpus dispone
Ut teneat tantos orbes, sibique in
Et velut edoctos iubeat volit
Invigilant curis: somnos i
Otia per varios exercent
Nunc cancro vicina ca

: quibus aspirantibus orti
ut flammis absentibus ustum,
: post mortem mutua matri;
a paulatim vita sepulta est: !
onatum ferre labores:
ntem rupe puellam,
s; et, quam potuisse videre
, stringentem vulnere primo:
n silvis imitandus, et ante
a præda fuit: ducuntur et ipsi
it vastos formidine montes,
it foveas, laqueosque tenaces,
pedicarum compede nectunt,
e necant, prædasque reportant.
itum studium est, cepisse natan-
cæco mersa profundo (tum
onstrorum corpora arenis,
s in bella lacessere phocas,
uctis retibus amnes,
dubias vestigia prædas.
a parum, fastidiet orbem
am Nereus ex æquore pascet.
, cum iam vicesima cancri
is pars sese emergit in astra,
aidem, verum arma creatis
atulos nutrire sagaces,
mores numerare per urbes;
venabula cuspide fixa,
s formare hastilia nodis;
et venandi poscere cura
re dabit venalia quæstus.
tos surget Nemeæus hiatus;
, latratque canicula flammas,
geminatque incendia solis:
n terris, radiosque movente,
orbis, fatumque supremum
ue suis Neptunus in undis,
sanguis decedit, et herbis.
orbes animalia quærunt:
s mundus: natura suismet
nimios obsessa per æstus,
antus per sidera fervor
o se accendunt lumine cuncta.
er pronas extulit oras,
n pelagi perstrinxerit unda,
violentaque pectora finget,
luctus, odiumque, metumque
urrunt verba loquentes:
: nec magnis concita causis
ingua rabit, latratque loquendo:
s dentes in voce relinquit.
um, viresque ministrat
mam sævas exsuscitat iras.
timent, unguesve leonis,
ri dentes, aut cornua tauri:
concesso in robore flammas.
rtes sub sidere tali:
tiam sidus venetur in astris?
it leporem comprendere cursu.
i cum tollitur orbe leonis,
git cælatus ab astris.
nque genus moresque, sequetur
pos, amnesque, lacusque:
nubentem iunget ad ulmos,
imitatus fronde choreas;
fidentem in brachia ducet,
Semeleve a matre resectum
getemque intersereret uvis:
neri cultus est forma per orbem,
Pro regione colet: nec parce vina recepta
Hauriet e cratere, et fructibus ipse fruetur,
Gaudebitque mero, mergetque in pocula mentem.
Nec solum terræ spem credet in annua vota:
Annonæ quoque vectigal, mercesque sequetur,
Præcipue quas humor alit; nec deserit unda.
Tales effinget crater humoris amator.
Iam subit Erigone: quæ cum tibi quinque feretur
Partibus ereptis ponto, tollentur ab undis
Clara Ariadneæ quondam monumenta coronæ,
Et molles tribuent artes: hinc dona puellæ
Namque nitent; illinc oriens est ipsa puella.
Ille colet nitidis gemmantem floribus hortum,
Pallentes violas, et purpureos hyacinthos,
Liliaque et Tyrios imitata papavera fucos,
Vernantisque rosæ rubicundo sanguine florem.
Cæruleumque oleis: viridemve in palmite collem
Conseret, et veris depinget prata figuris:
Aut varios nectet flores, sertisque locabit;
Effingetque suum sidus: quin mutua pressos
Incoquet, eque Arabum silvis miscebit odores;
Et Medos unguenta dabit referentia flatus,
Ut sit adulterio succorum gratia maior:
Munditiæ cultusque placent, artesque decoræ,
Et lenocinium vitæ, præsensque voluptas.
Virginis hoc anni poscunt, floresque coronæ.
At cum, per decimam consurgens horrida partem,
Spica feret præ se vallantes corpus aristas,
Arvorum ingenerat studium rurisque colendi;
Seminaque in fœnus sulcatis credere terris;
Usuramque sequi maiorem sorte, receptis
Frugibus innumeris; atque horrea quærere messi:
(Quod solum decuit mortales nosse metallum:
Nulla fames, non ulla forent ieiunia terris.)
» Dives erat census saturatis gentibus orbis,
Et si forte labor ruris tardaverit artes,
Queis sine nulla Ceres, non ullus seminis usus,
Subdere fracturo silici frumenta, superque
Ducere pendentes orbes, et mergere farra,
Ac torrere focis, hominumque alimenta parare,
Atque unum genus in multas variare figuras.
Et quia dispositis habitatur spica per artem
Frugibus, et structo similis componitur ordo,
Seminibusque suis cellas atque horrea præbet;
Sculpentem faciet sanctis laquearia templis,
Condentemque novum cælum per tecta Tonanti.
Hæc fuerat quondam divis concessa figura:
At iam luxuriæ paret: triclinia templis
Concertant; tectique auro iam vescimur auro.
Sed parte octava su..entem cerne sagittam
Chelarum: dabit hæc iaculum torquere lacertis,
Et calamum nervis, glebas et mittere virgis;
Pendentemque suo volucrem deprendere cælo,
Cuspide vel triplici securum figere piscem.
Quod potius dederim Teucro sidusve, genusve?
Teve Philoctete, cui malim credere parti?
Hectoris ille faces arcu de classe fugavit,
» Mittebat qui vos, ignes, in mille carinas:
Hic sortem pharetra Troiæ bellique gerebat,
Maior at armatis hostis subsederat exul.
Quinetiam ille pater tali de sidere cretus
Esse potest, qui serpentem super ora cubantem,
Infelix, nati, somnumque animamque bibentem,
Sustinuit misso petere ac prosternere telo.
Ars erat esse patrem: vicit natura periclum,
Et pariter iuvenem somnoque ac morte levavit,
Tunc iterum natum, et fato per somnia raptum.
At cum secretis improvidus hœdus in arvis
Erranti similis fratrum vestigia quærit,

Postque gregem longo producitur intervallo;
Solertes animos, agitataque pectora in usus
Effingit varios, nec deficientia curis,
Nec contenta domo: populi sunt illa ministra,
Perque magistratus, et publica iura feruntur.
Nam illo coram digitos quæsiverit hasta;
Defueritve bonis sector, pœnamve lucretur
Noxius, aut patriam fraudarit debitor æris.
Cognitor est urbis: necnon lascivit amores
In varios, ponitque forum, suadente Lyæo;
Mobilis in saltus, et scenæ mollior arte.
Nunc surgente nepa, testudinis enatat undis
Forma, per heredem tantum post fata sonantis,
Qua quondam mentemque feris Œagrius Orpheus,
Et sensus scopulis, et silvis addidit aures,
Et Diti lacrimas, et Parcis denique filum.
Hinc venient vocis dotes citharæque sonantis,
Garrulaque in modulos diversa tibia forma,
Et quodcumque manu loquitur, flatuve movetur.
Ille dabit cantus inter convivia dulces,
Mulcebitque sono Bacchum, noctesque tenebit.
Quinetiam curas inter, secreta movebit
Carmina, furtivo modulatus murmure vocem:
Solus et ipse suas semper cantabit ad aures.
» Chelarum surget cum pars vicesima sexta
» Hinc distante lyra, quæ cornua ducit in astra,
Sed regione nepæ vix partes octo trahentis,
Ara ferens turis, stellis imitantibus, ignem,
(In qua devoti quondam cecidere gigantes,
Nec prius armavit violento fulmine dextram
Iuppiter, ante focos quam constitit ipse sacerdos;)
Quos potius finget partus, quam templa colentes,
Atque auctoratos in tertia iura ministros,
Divorumque sacra venerantes numina voce,
Pene deos, et qui possunt ventura videre?
Quattuor appositis centaurus partibus effert
Sidera, et ex ipso mores nascentibus addit.
Hic mulos aget aut mannos, mixtoque iugabit
Semine quadrupedes, aut curru celsior ibit;
Aut ornabit equos phaleris, aut ducet in arma.
Ille tenet medicas herbas ad membra ferorum:
Hoc est artis opus non expectare gementes,
Sed non auditos mutorum tollere morbos,
Et sibi non ægros iamdudum credere tales.
Nunc subit arcitenens, cuius pars quinta nitentem
Arcturum ostendit cælo; quo tempore natis
Fortuna ipsa suos audet committere census,
Regales ut opes, et sancta æraria servent,
Regnantes sub rege suo, rerumque ministri:
Tutelamve gerant populi, domibusve regendis
Præpositi, curas alieno limine claudant.
Arcitenens cum se totum produxerit undis
Ter decima sub parte feri; formantibus astris,
Plumeus in cælum nitidis olor evolat alis:
Quo surgente trahens lucem, matremque relinquens,
Ipse quoque aerios populos, cæloque dicatum
Alituum genus in studium censusque vocabit.
Mille fluent artes, aut bellum indicere mundo,
Et medios inter volucrem prensare meatus:
Aut nido captare suo, ramove sedentem,
Pascentemve super surgentia ducere lina.
Atque hæc in luxum: iam ventri longius itur,
Quam modo militiæ. Numidarum pascimur oris,
Phasidos et lucis: arcessitur inde macellum,
Unde aurata novo convecta est remige pellis.
Quinetiam linguas hominum sensusque docebit
Aerias volucres, novaque in commercia ducet,
Verbaque præcipiet naturæ lege negata.
Ipse deum cycnus condit vocemque sub illo;
Non totus volucer, secumque immura
Nec te prætereant, clausas qui culmin
Pascere aves Veneris gaudent, et crede
Ac certis revocare notis; totamve per u
Qui gestant caveis volucres ad iussa pa
Quorum omnis parvo consistit passere
Has erit et similes tribuens olor aureu
Anguitenens magno circumdatus or
Cum ver, in regione tuæ, capricorne, fi
Non inimica facit serpentum membra
Accipient sinibusque suis, peploque flu
Osculaque horrendis iungent impune v
At cum se patrio producet ab æquore p
In cælumque ferens alieuis finibus ibit,
Quisquis erit tali capiens sub tempore
Litoribus ripisque suos circumferet au
Pendentem et cæco captabit in æquore
Cumque suis domibus concha valloque
Protrahet immersus: nihil est audere n
Quæstus naufragio petitur, corpusque p
Immissum pariter cum præda exquiritu
Nec semper tanti merces est parva labor
Censibus æquantur conchæ, rapidumque
Vix quisquam est locuples; oneratur terr
Tali sorte suas artes per litora tractat,
Aut emit externas pretio: mutatque labo
Institor æquoreæ varia sub imagine mer
Cumque fidis magno succedunt sidera mu
Quæsitor scelerum veniet, vindexque reo
Qui commissa suis rimabitur argumentis
In lucemque trahet tacita latantia fraude
Hinc etiam immitis tortor, pœnæque mi
Et quisquis vero favit, culpamve perodit
Proditor; atque alto qui iurgia pectore to
Cæruleus ponto cum se delphinus in astr
Erigit, et squamam stellis imitantibus e
Ambiguus terræ partus, pelagoque creat
Nam velut ipse citis perlabitur æquora pi
Nunc summum scindens pelagus, nunc alt
Et sinibus gyros glomerat, fluctumque fi
Sic, venit ex illo quisquis, volitabit in u
Hic alterna ferens in lentos brachia tract
Nunc plausa resonabit aqua; nunc æquor
Diducet palmas, furtivus remus in ipso:
Nunc in aquas rectus veniet, passuque n
Et vada mentitus reddet super æquore c
Aut immota ferens in tergus membra lat
Non onerabit aquas, summisque accumb
Pendebitque super; totus sine remige vel
Illis in ponto iucundum est quærere pont
Corporaque immergunt undis, ipsumque
Nerea, et æquoreas conantur visere nym
Exportantque maris prædas, et rapta pro
Naufragia, atque imas avidi scrutantur a
Par ex diverso studium sociatur utrumq
In genus, atque uno digestum semine surg
Adnumeres etiam illa licet cognata per ar
Corpora, quæ valido saliunt excussa peta
Alternosque cient motus: delatus et ille
Huc iacet, atque huius casu suspenditur i
Membrave, per flammas orbesque emissa
Molliter ut liquidis per humum ponuntu
Delphinumque suo per inane imitantia m
Et viduata volant pennis, et in aere lud
At si deficient artes, remanebit in illis
Materies tamen apta: dabit natura vigor
Atque alacres cursus, campoque volantis
Sed regione means Cepheus humentis a
Non dabit in lusum mores: facit ora seve

ltus componit pondere mentis.
ris, veterumque exempla revolvent
tiqui laudabunt verba Catonis,
percilium, patruive rigorem.
neros etiam qui nutriat annos,
dominus prætextæ lege sequatur,
, id credat, stupefactus imagine iuris.
agico præstabunt verba cothurno.
amquam in chartis stilus ipse cruentus.
scelerum facie, rerumque tumultu
ivi bustum memorare sepulchri,
e patrem natos, solemque reversum,
e luce diem: Thebana iuvabit
teri, mixtumque in fratre parentem:
æ natos, fratremque, patremque:
lammas illinc pro munere missas,
gam, iunctosque in curribus angues.
rum species in carmina ducent.
etiam Cepheus referetur in actus:
dio scribendi mitior ibit,
onet lætis spectacula ludis.
nes, raptasque in amore puellas,
es, agilesque per omnia servos,
a suam produxit sæcula vitam
e sua linguæ sub flore Menander,
ndit vitam, chartisque sacravit.
perum vires commenta negarint,
en aptus erit nunc voce poetis,
estu; referetque affectibus ora,
o faciet; solusque per omnes
, et turbam reddet in uno:
s Heroas aget, scenisque togatas.
æ vultum per membra reducet,
choros gestu cogetque videre
roism, Priamumque ante ora cadentem.
læ sidus referam, quæ parte sinistra
nis, quem terris sustulit ipsa,
tentis prædam circumvolat alis.
sa refert, et cælo militat ales,
e notat partem fluvialis aquari.
s orientis tempore natus
artas surget vel cæde rapinas. (rum:
minum dederit strages, dabit ille fera-
bello, civem discernet ab hoste.
st; et qua fert cumque voluntas,
res: laus est contendere cuncta.
nis accesserit impetus ausis,
et virtus, et condere bella,
triam poterit decorare triumphis.
ractat volucris, sed suggerit, arma;
refert ignes, et fulmina reddit;
gnive ducis per bella minister,
uis præstabit viribus usus.
ope, bis denis partibus actis,
nis dextra de parte resurgit,
faciet; qui mille figuris
possint, caræque acquirere dotem
pidum vivos miscere colores,
nitent sacratis munera templis,
is certantia culmina flammis,
ue iubar, radiantes lucibus ignes.
manent veteris monimenta triumphi,
eos vultus induta tropæa.
t regnum, pelagus fuit: una malorum
a lues, semperque recentia flammis.
um formæ, cultusque repertus
ue auro quæsita est gratia frontis,
docti lapides, per colla, manusque,
eis fulserunt aurea vincla.

Quid potius matrona velit tractare creatos,
Quam factum revocare suos quod possit ad usus?
Ac ne materies tali sub munere desit,
Quærere sub terris aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemque invertere prædæ
Imperat, et glebas inter deprendere gazam,
Invitamque novo tandem producere cælo.
Ille etiam fulvas avidus numerabit arenas,
Perfundetque novo stillantia litora ponto,
Magnaque ramentis faciet momenta minutis.
» Protulit, ut legeret census spumantis in aurum,
» Et perlucentes cuperet prensare lapillos.
Vorticibus mediis oculos immittet avaros.
Et coquet argenti glebas, venamque latentem
Eruet, et silicem rivo saliente liquabit.
Aut facti mercator erit per utrumque metalli,
Alterum et alterius semper mutabit ad usus.
Talia Cassiope nascentum pectora finget.
   Andromedæ sequitur sidus, quæ, piscibus ortis
Bis sex in partes, cælo venit aurea dextro.
Hanc quondam pœnæ dirorum culpa parentum
Prodidit, infestus totis cum finibus omnis
Incubuit pontus, timuit Maurusia tellus.
Proposita est merces, vesano dedere ponto
Andromedam, teneros ut bellua manderet artus.
Hic Hymenæus erat: solataque publica damna
Privatis lacrimis ornatur victima pœnæ,
Induiturque sinus non hæc ad vota paratos,
Virginis et vivæ rapitur sine funere funus.
Ac simul infesti ventum est ad litora ponti,
Mollia per duras panduntur brachia cautes:
» Astrinxere pedes scopulis, iniectaque vincla,
Et cruce virginea moritura puella pependit.
Servatur tamen in pœna cultusque pudorque.
Supplicia ipsa decent, nivea cervice reclinis
Molliter ipsa, suæ custos est ipsa figuræ.
Defluxere sinus humeris, fugitque lacertos
Vestis, et effusi scapulis lusere capilli.
Te circum Alcyones pennis planxere volantes,
Fleveruntque tuos miserando carmine casus,
Et tibi contextas umbram fecere per alas.
Ad tua sustinuit fluctus spectacula pontus,
Assuetasque sibi desiit perfundere ripas.
Extulit et liquido Nereis ab æquore vultus;
Et casus miserata tuos roravit et undas.
Ipsa levi flatu refovens pendentia membra
Aura per extremas resonavit flebile rupes.
Tandem Gorgonei victorem Persea monstri
Felix illa dies redeuntem ad litora duxit.
Isque, ubi pendentem vidit de rupe puellam,
Diriguit, facies quem non stupefecerat hostis:
Vixque manu spolium tenuit, victorque Medusæ
Victus in Andromeda est: iam cautibus invidet ipsis
Felicesque vocat, teneant quæ membra, catenas.
At postquam pœnæ causam cognovit ab ipsa,
Destinat in thalamos per bellum vadere ponti,
Altera si Gorgo veniat, non territus ire.
Concitat aerios cursus, flentesque parentes
Promissu vitæ recreat pactusque maritum
Ad litus remeat: gravidus iam surgere pontus
Cœperat, et longo fugiebant agmine fluctus
Impellentis onus monstri: caput eminet undas
Scandentis, pelagusque vomit: circumsonat æquor
Dentibus, inque ipso rapidum mare navigat ore.
Hinc vasti surgunt immensis torquibus orbes,
Tergaque consumunt pelagus, sonat undique Syrtis,
Atque ipsi metuunt montes scopulique ruentem.
Infelix virgo, quamvis sub vindice tanto,
Quæ tua tunc fuerat facies? quam fugit in auras

Spiritus? ut toto caruerunt sanguine membra?
Cum tua fata cavis e rupibus ipsa videres,
Adnantemque tibi pœnam, pelagusque ferentem,
Quantula præda maris? plausis hic subvolat alis
Perseus et cælo pendens sic fertur in hostem,
Gorgoneo tinctum defigens sanguine ferrum.
Illa subit contra, versamque a gurgite frontem
Erigit, et tortis innitens orbibus alte
Emicat, ac toto sublimis corpore fertur.
Sed quantum illa subit, seque eiaculata profundo est,
Is tantum revolat, laxumque per æthera ludit.
» Perseus, et Ceti subeuntis verberat ora.
Nec cedit tamen illa viro, sed sævit in auras
Morsibus, et vani crepitant sine vulnere dentes.
Efflat in cælum pelagus, mergitque volantem
Sanguineis undis, pontumque extollit in astra.
Spectabat pugnam pugnandi causa puella;
Iamque oblita sui, metuit pro vindice tali
Suspirans, animoque magis quam corpore pendet.
Tandem confossis subsedit bellua membris,
Plena maris, summasque iterum remeavit ad undas,
Et magnum vasto contexit corpore pontum,
Tunc quoque terribilis, nec virginis ore videnda.
Perfundit liquido Perseus in marmore corpus,
Maior et ex undis ad cautes provolat altas,
Solvitque hærentem vinclis de rupe puellam,
Desponsam pugna, nupturam dote mariti.
Hic dedit Andromedæ cælum, stellisque sacravit
Mercedem tanti belli, quo concidit ipsa
Gorgone non levius monstrum, pelagusque levavit.
Quisquis in Andromedæ surgentis tempora ponto
Nascitur, immitis veniet, pœnæque minister,
Carceris et duri custos, quo stante, superbo
Prostratæ iaceant miserorum in limine matres,
Pernoctesque patres cupient extrema suorum
Oscula, et in proprias animam transferre medullas:
Carnificisque venit mortem vendentis imago,
Accensosque rogos, et tinctas cæde secures.
Supplicium vectigal erit: qui denique posset
Pendentem e scopulis ipsam spectare puellam:
Interdum pœnis innoxia corpora servat,
Vinctorum dominus, sociusque in parte catenæ.
Piscibus exortis, cum pars vicesima prima
Signabit terræ limen, fulgebit et orbi:
Aerius nascetur equus cæloque volabit,
Velocesque dabit sub tali tempore partus,
Omne per officium vigilantia corda ferentes.
Hic glomerabit equo gyros, dorsoque superbus
Ardua bella geret rector cum milite mixtus.
Hic stadium fraudare fide, poteritque videri
Mentitus passus, et campum tollere cursu.
» Quamvis extremo citius revolaverit orbe
Nuntius extremum velox penetraverit orbem.
Vilibus ille etiam sanabit vulnera succis
Quadrupedum: et medicas herbas in membra ferorum
Noverit, humanos et quæ nascentur ad usus.
Nixa genu species, et Graio nomine dicta
Engonasi (ignota facies sub origine constat)
Dextra per extremos attollit lumina pisces.
Hinc fuga nascentum, dolus, insidiæque creantur,
Grassatorque venit media metuendus in urbe,
Et si forte aliquas animis exsurget in artes,
In prærupta dabit studium, vendetque periclo
Ingenium: ac tenues ausus sine limite gressus
Certa per extentos ponet vestigia funes;
At cæli meditatus iter vestigia perdet
Pene sua, et pendens populum suspendet ab ipso.
Læva sub extremis consurgunt sidera ceti
Piscibus, Andromedam ponto cæloque sequentis.

Hic trahit in pelagi cædes et vulnera
Squamigeri gregis extentis laqueare
Retibus, et pontum vinclis arctare fa
Et velut in laxo securas æquore phoca
Carceribus claudunt raris, et comped
Incautosque trahunt macularum lumi
Nec cepisse sat est: luctantur rumper
Expectantque novas acies, ferroque ne
Inficiturque suo permixtus sanguine
Tum quoque, cum toto iacuerunt lito
Altera fit cædis cædes: scinduntur in
Corpore et ex uno varius describitur
Illa datis melior succis pars; illa rete
Hinc sanies pretiosa fluit, floremque c
Evomit, et mixto gustum sale tempera
Illa putris turba est: strages confundit
Permiscetque suas alterna in damna fi
Communemque cibis usum, succumqu
Aut cum cæruleo stetit ipsa simillima
Squamigerûm nubes, turbaque immob
Excipitur vasta circumvallata sagena,
Ingentesque lacus et Bacchi dolia com
Humorisque vomit socias per mutua d
Et fluit in liquidam tabem resoluta me
Quinetiam magnas poterunt celebrare
Et pontum coquere, et ponti secernere
Cum solidum certo distendunt margin
Adpelluntque suo deductum ex æquore
Claudendoque negant: tum demum sus
Area, tum posito per solem humore nit
Congeritur siccum pelagus, mensisque
Canities seposta maris; spumæque rige
Ingentes faciunt cumulos; pelagique ve
Quo perit usus aquæ succo corruptus an
Vitali sale permutant: redduntque sal
At revoluta polo cum pronis vultibus a
Ad sua perpetuos revocat vestigia pass
Numquam tincta vadis, sed semper fle
Aut cynosura minor cum prima luce re
Et pariter vastusve leo, vel scorpios ac
Nocte sub extrema permittunt iura di
Non inimica feræ tali sub tempore nat
Ora ferent, placidasque regent comme
Ille manu vastos poterit frenare leones
Et palpare lupos, pantheris ludere cap
Nec fugiet validas cognati sideris ursa
Ille elephanta premet dorso, stimulisq
Inque artes hominum, perversaque mu
Turpiter in tanto scandentem pondere
Ille tigrim rabie solvet, pacique doma
Quæque alia infestant silvis animalia
Iunget amicitia secum, catulosque sag

* * * * * *

*Multa * * * Desunt,*

Tertia pleiadas dotavit forma sorores,
Cæruleum rubro vultum suffusa pyrop
Invenitque parem sub te, cynosura, col
Et quos delphinus iaculatur quattuor i
Deltotonque tribus facibus, similique
Luce aquilam, et flexos per lubrica ter
Tum quartum quintumque genus disc
E numero, summamque gradus disiung
Maxima pars numero censu concludit
Quæ neque per cunctas noctes, neque te
Resplendet, vasto cæli submota profun
Sed cum clara suos avertit Delia curru
Cumque vagæ stellæ terris sua lumina
Mersit et ardentes orion aureus ignes,
Signaque transgressus mutat per temp

, et nocte accenditur astra.
cet cæli fulgentia templa
us densis, totumque micare
mundum; nec cedere summa
er curvum per litus arenæ:
nper nascentes æquore fluctus,
aut foliorum millia silvis,
es numero volitare per orbem.
tes populus describitur urbes, [ster
atres retinent, et proximum eque-
Ordo locum; populumque equiti, populoque subire
Vulgus iners videas, et iam sine nomine turbam.
Sic etiam in magno quædam respublica mundo est;
Quam natura facit, quæ cælo condidit urbem.
Sunt stellæ procerum similes, sunt proxima primis
Sidera, suntque gradus, atque omnia iura priorum.
Maximus est populus, minimo qui lumine fertur,
Cui si pro numero vires natura dedisset,
Ipse suas æther flammas sufferre nequiret,
Totus et accenso mundus flagraret olympo.

PHAEDRUS AUGUSTI LIBERT.

Thracius, prima ætate Romam captivus est deductus; et dehinc maximam ob ingenii vim, o manumissus. Deinde sub Tiberio vixit, quo teterrimo tempore, quamvis omne periculo- tasset, tamen quod Agrippæ et Germanico fidem servaverat, odium Seiani perpessus, eius ias incidit calamitates. Se ab his solaturus; ut et Seiani vitia perstringeret, et virtutem deret, Fabulas senariis versibus miro candore et elegantia exposuit; in quibus illarum as Æsopus græce conscripserat, est imitatus. Seiano fuit superstes, et summam attigit se- anno tamen supremum diem obierit, non liquet.

bularum Aesopiarum Lib. V. ex editione Schwabii

LIBER PRIMUS

Prologus.
r quam materiam reperit,
versibus senariis.
os est; quod risum movet,
ti vitam consilio monet.
uis autem voluerit,
loquantur, non tantum feræ;
meminerit fabulis.

ula I. *Lupus et Agnus.*
em lupus et agnus venerant,
uperior stabat lupus,
or agnus: tunc fauce improba
iurgii causam intulit.
buleutam fecisti mihi
Laniger, contra, timens,
æso, facere, quod quereris, Lupe?
meos haustus liquor.
ritatis viribus,
nses male, ait, dixisti, mihi.
s: Equidem natus non eram.
us, inquit, maledixit mihi:
ptum lacerat iniusta nece.
illos scripta est homines fabula,
s innocentes opprimunt.

. *Ranæ Regem petentes.*
rerent æquis legibus,
civitatem miscuit,
rit pristinum licentia.
tis factionum partibus,
as occupat Pisistratus.
rvitutem flerent Attici,
lelis ille, sed quoniam grave
onus) et cœpissent queri;
um fabellam retulit.
es liberis paludibus,
regem petiere a Iove,
mores vi compesceret.
risit, atque illis dedit
m; missum quod subito vadi,
Motu sonoque terruit pavidum genus.
Hoc mersum limo cum lateret diutius;
Forte una tacite profert e stagno caput,
Et, explorato rege, cunctas evocat.
Illæ, timore posito, certatim adnatant;
Lignumque supra turba petulans insilit:
Quod cum inquinassent omni contumelia,
Alium rogantes regem, misere ad Iovem;
Inutilis quoniam esset, qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere cœpit singulas: frustra necem
Fugitant inertes; vocem præcludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Iovem,
Afflictis ut succurrat. Tunc contra Deus,
Quia noluistis vestrum ferre, inquit, bonum;
Malum perferte. Vos quoque, o cives, ait,
Hoc sustinete, maius ne veniat malum.

III. *Graculus superbus et Pavo.*
Ne gloriari libeat alienis bonis,
Suoque potius habitu vitam degere,
Æsopus nobis hoc exemplum prodidit.
Tumens inani Graculus superbia
Pennas, Pavoni quæ deciderant, sustulit,
Seque exornavit: deinde, contemnens suos,
Formoso se Pavonum immiscuit gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantque rostris. Male mulcatus Graculus
Redire mœrens cœpit ad proprium genus:
A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
Contentus nostris si fuisses sedibus,
Et, quod natura dederat, voluisses pati;
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

IV. *Canis per fluvium carnem ferens.*
Amittit merito proprium, qui alienum appetit.
Canis, per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum:
Aliamque prædam ab alio ferri putans,

...uit: verum decepta aviditas
...tenebat ore, dimisit cibum;
...petebat, adeo potuit attingere.

V. *Vacca, et Capella, Ovis et Leo.*

...am est fidelis cum potente societas:
... hæc fabella propositum meum.
...t Capella, et patiens Ovis iniuriæ,
...e cum Leone in saltibus.
... cepissent cervum vasti corporis,
... est locutus, partibus factis, Leo:
Ego primam tollo nominor quia Leo;
Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi:
Tum quia plus valeo, me sequetur tertia:
Malo afficietur, siquis quartam tetigerit.
Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

VI. *Ranæ ad Solem.*

Vicini furis celebres vidit nuptias
Æsopus, et continuo narrare incipit:
Uxorem quondam Sol cum vellet ducere,
Clamorem Ranæ sustulere ad sidera.
Convicio permotus, quærit Iupiter
Causam querelæ. Quædam tum stagni incola,
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus,
Cogitque miseras arida sede emori:
Quidnam futurum est, si crearit liberos?

VII. *Vulpis ad personam tragicam.*

Personam tragicam forte Vulpis viderat;
O! quanta species, inquit, cerebrum non habet!
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

VIII. *Lupus et Gruis.*

Qui pretium meriti ab improbis desiderat,
Bis peccat; primum, quoniam indignos adiuvat;
Impune abire deinde quia iam non potest.
Os devoratum fauce cum hæreret Lupi;
Magno dolore victus, cœpit singulos
Illicere pretio, ut illud extraherent malum.
Tandem persuasa est iureiurando Gruis;
Gulæque credens colli longitudinem,
Periculosam fecit medicinam Lupo.
Pro quo cum pactum flagitaret præmium,
Ingrata es, inquit, ore quæ nostro caput
Incolume abstuleris, et mercedem postules.

IX. *Passer et Lepus.*

Sibi non cavere, et aliis consilium dare,
Stultum esse, paucis ostendamus versibus.
Oppressum ab Aquila, fletus edentem graves,
Leporem obiurgabat Passer: Ubi pernicitas
Nota, inquit, illa est? quid ita cessarunt pedes?
Dum loquitur, ipsum Accipiter nec opinum rapit,
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semianimus, mortis in solatio:
Qui modo securus nostra irridebas mala,
Simili querela fata deploras tua.

X. *Lupus et Vulpis, iudice Simio.*

Quicumque turpi fraude semel innotuit,
Etiam si verum dicit, amittit fidem.
Hoc attestatur brevis Æsopi fabula.
Lupus arguebat Vulpem furti crimine:
Negabat illa se esse culpæ proximam:
Tunc iudex inter illos sedit Simius.
Uterque causam cum perorassent suam,
Dixisse fertur Simius sententiam:
Tu non videris perdidisse, quod petis:
Te credo surripuisse, quod pulchre negas.

XI. *Asinus et Leo venantes.*

Virtutis expers, verbis iactans gloriam,
Ignotos fallit, notis est derisui.
Venari, Asello comite, cum vellet Leo,
Contexit illum frutice; et admonuit simul,
Ut insueta voce terreret feras;
Fugientes ipse exciperet. Hic Auritulus
Clamorem subito totis tollit viribus;
Novoque turbat bestias miraculo;
Quæ, dum paventes exitus notos petunt,
Leonis affliguntur horrendo impetu.
Qui, postquam cæde fessus est, Asinum evocat;
Iubetque vocem premere: tunc ille insolens,
Qualis videtur opera tibi vocis meæ?
Insignis, inquit; sic, ut, nisi nossem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu.

XII. *Cervus ad Fontem.*

Laudatis utiliora, quæ contemseris,
Sæpe inveniri, testis hæc exerit narratio.
Ad fontem Cervus, cum bibisset, restitit;
Et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi, dum ramosa mirans laudat cornua,
Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantum subito vocibus conterritus,
Per campum fugere cœpit, et cursu levi
Canes elusit. Silva tum excepit ferum:
In qua retentis impeditus cornibus,
Lacerari cœpit morsibus sævis canum.
Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
O me infelicem! qui nunc demum intelligo,
Utilia mihi quam fuerint, quæ despexeram;
Et, quæ laudaram, quantum luctus habuerint.

XIII. *Vulpis et Corvus.*

Qui se laudari gaudent verbis subdolis,
Sera dant pœnas turpes pœnitentia.
Cum de fenestra Corvus raptum caseum
Comesse vellet, celsa residens arbore;
Hunc vidit Vulpis, deinde sic cœpit loqui:
O qui tuarum, Corve, pennarum est nitor!
Quantum decoris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille stultus dum vult vocem ostendere,
Emisit ore caseum; quem celeriter
Dolosa Vulpis avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit Corvi deceptus stupor.
[Hac re probatur, ingenium quantum valet,
Virtute et semper prævalet sapientia.]

XIV. *Ex Sutore Medicus.*

Malus cum Sutor, inopia deperditus,
Medicinam ignoto facere cœpisset loco,
Et venditaret falso antidotum nomine;
Verbosis acquisivit sibi famam strophis.
Hic, cum iaceret morbo confectus gravi
Rex urbis, eius experiendi gratia,
Scyphum poposcit: fusa dein simulans aqua
Antidoto miscere illius se toxicum,
Combibere iussit ipsum, posito præmio.
Timore mortis, ille tum confessus est,
Non artis ulla medicæ se prudentia,
Verum stupore vulgi, factum nobilem.
Rex, advocata concione, hæc edidit:
Quantæ putatis esse vos dementiæ,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes?
Hoc pertinere vere ad illos dixerim,
Quorum stultitia quæstus impudentiæ est.

XV. *Asinus ad senem Pastorem.*

In principatu commutan...
Nil, præter domini nome...
Id esse verum parva hæc...
Asellum in prato ti...
Is, hostium clamore s...
Suadebat Asino fuge...

...s: Quæso, num binas mihi
...positurum victorem putas?
...it. Ergo, quid refert mea,
..., clitellas dum portem meas?

XVI. *Cervus et Ovis.*

...ominem cum vocat sponsum improbum,
...pedire, sed malum dare expetit.
...abat Cervus modium tritici,
...re: at illa, præmetuens dolum:
...e abire semper adsuevit Lupus;
...ectu fugere veloci impetu:
...iram, cum dies advenerit?

XVII. *Ovis, Canis, et Lupus.*

...laces luere pœnas malefici.
...tor ab Ove cum peteret Canis,
...endasse panem se contenderet;
...us testis, non unum modo
...t, verum affirmavit decem.
...ta falso testimonio,
...ebebat, solvit. Post paucos dies
...tem in fovea prospexit Lupum:
..., merces fraudis a Superis datur.

XVIII. *Mulier parturiens.*

...ter recolit, qui læsit, locum.
...artu, mulier, actis mensibus,
...at, flebiles gemitus ciens.
...atus, corpus lecto reciperet,
...e melius quo deponeret.
...quit, illo posse confido loco
...i, quo conceptum est initio.

XIX. *Canis parturiens.*

...dias hominis blanditiæ mali:
...mus, versus subiecti monent.
...turiens cum rogasset alteram,
... eius tugurio deponeret,
...travit: dein reposcenti locum
...vit, tempus exorans breve,
...res catulos posset ducere.
...consumto, flagitare validius
...it. Si mihi et turbæ meæ
..., esse potueris, cedam loco.

XX. *Canes famelici.*

...nsilium non modo effectu caret,
...iciem quoque mortales devocat.
...lepressum in fluvio viderunt Canes:
...se extractum possent facilius,
...ere ebibere: sed rupti prius
...m, quod petierant, contingerent.

...*Leo senex, Aper, Taurus et Asinus.*

... amisit dignitatem pristinam,
...m iocus est in casu gravi.
...s annis, et defectus viribus,
...eret, spiritum extremum trahens,
...eis ad eum venit dentibus,
...it ictu veterem iniuriam:
...rus mox confodit cornibus
...us. Asinus, ut vidit ferum
...i, calcibus frontem extudit.
...irans: Fortes indigne tuli
...are: te, naturæ dedecus,
...certe cogor, bis videor mori.

XXII. *Mustela et Homo.*

Homine prensa, cum instantem necem
...llet, Parce, quæso, inquit, mihi,
...olestis muribus purgo domum.
...lle: Faceres si causa mea,
...et, et dedissem veniam supplici:
...laboras, ut fruaris reliquiis,
...osuri, simul et ipsos devores,
Noli imputare vanum beneficium mihi.
Atque ita locutus improbam leto dedit.
Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata servit utilitas sibi,
Et meritum inane iactat imprudentibus.

XXIII. *Canis fidelis.*

Repente liberalis stultis gratus est;
Verum peritis irritos tendit dolos.
Nocturnus cum Fur panem misisset Cani,
Obiecto tentans an cibo possit capi:
Heus, inquit, linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini? multum falleris.
Namque ista subita me iubet benignitas
Vigilare, facias ne mea culpa lucrum.

XXIV. *Rana rupta et Bos.*

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam Rana conspexit Bovem,
Et, tacta invidia tantæ magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem: tum natos suos
Interrogavit, an Bove esset latior.
Illi negarunt. Rursus intendit cutem
Maiore nisu; et simili quæsivit modo,
[Quis maior esset. Illi dixerunt, Bovem.]
Novissime indignata, dum vult validius
Inflare sese, rupto iacuit corpore.

XXV. *Canis et Corcodilus.*

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A Corcodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur cum currens bibere cœpisset Canis,
Sic Corcodilus: Quam libet lambe otio,
Noli vereri. At ille: Facerem, mehercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ.

XXVI. *Vulpis et Ciconia.*

Nulli nocendum; si quis vero læserit,
Multandum simili iure, fabella admonet.
Ad cœnam Vulpis dicitur Ciconiam
Prior invitasse, et illi in patina liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit Ciconia.
Quæ Vulpem cum revocasset, intrito cibo
Plenam lagenam posuit: huic rostrum inserens,
Satiatur ipsa, et torquet convivam fame.
Quæ cum lagenæ collum frustra lamberet,
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
Sua quisque exempla debet æquo animo pati.

XXVII. *Canis et thesaurus et Vulturius.*

[Hæc res avaris esse conveniens potest,
Et qui, humiles nati, dici locupletes student.]
Humana effodiens ossa, thesaurum Canis
Invenit, et violarat quia Manes Deos,
Iniecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ religioni penderet.
Itaque aurum dum custodit, oblitus cibi,
Fame est consumtus; quem stans Vulturius super
Fertur locutus: O Canis, merito iaces,
Qui concupisti subito regales opes,
Trivio conceptus, educatus stercore.

XXVIII. *Vulpis et Aquila.*

Quamvis sublimes debent humiles metuere,
Vindicta docili quia patet solertiæ.
Vulpinos catulos Aquila quondam sustulit,
Nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
Hanc persecuta mater orare incipit,
Ne tantum miseræ luctum importaret sibi.
Contemsit illa, tuta quippe ipso loco.
Ab ara Vulpis rapuit ardentem facem,
Totamque flammis arborem circumdedit,

Hosti dolorem damno miscens sanguinis.
Aquila, ut periclo mortis eriperet suos,
Incolumes natos supplex Vulpi tradidit.

XXIX. *Asinus irridens Aprum.*

Plerumque stulti, risum dum captant levem,
Gravi destringunt alios contumelia,
Et sibi nocivum concitant periculum.
Asellus, Apro cum fuisset obvius,
Salve, inquit, frater. Ille indignans repudiat
Officium, et quærit, cur sic mentiri velit?
Asinus, demisso pene: Similem si negas
Tibi me esse, certe simile est hoc rostro tuo.
Aper cum vellet facere generosum impetum,
Repressit iram; et: Facilis vindicta est mihi;
Sed inquinari nolo ignavo sanguine.

XXX. *Ranæ metuentes Taurorum prœlia.*

Humiles laborant, ubi potentes dissident.
Rana in palude pugnam Taurorum intuens,
Heu, quanta nobis instat pernicies! ait.
Interrogata ab alia, cur hoc diceret,
De principatu cum decertarent gregis,
Longeque ab illis degerent vitam boves:
Est statio separata, ac diversum genus;
Sed, pulsus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula,
Et proculcatas obteret duro pede:
Caput ita ad nostrum furor illorum pertinet.

XXXI. *Milvus et Columbæ.*

Qui se committit homini tutandum improbo,
Auxilia dum requirit, exitium invenit.
Columbæ sæpe cum effugissent Miluum,
Et celeritate pennæ vitassent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolo:
Quare sollicitum potius ævum ducitis,
Quam regem me creatis icto fœdere,
Qui vos ab omni tutas præstem iniuria?
Illæ credentes tradunt sese Miluo:
Qui, regnum adeptus, cœpit vesci singulas,
Et exercere imperium sævis unguibus.
Tunc de reliquis una: Merito plectimur.

Liber secundus

PROLOGUS.

Exemplis continetur Æsopi genus,
Nec aliud quidquam per fabellas quæritur,
Quam corrigatur error ut mortalium,
Acuatque sese diligens industria.
Quicunque fuerit ergo narrantis iocus,
Dum capiat aurem, et servet propositum suum,
Re commendatur, non auctoris nomine.
Equidem omni cura morem servabo senis;
Sed, si libuerit aliquid interponere
Dictorum, sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes, lector, accipias, velim,
[Ita si rependet illam brevitas gratiam:]
Cuius verbosa ne sit commendatio,
Attende, cur negare cupidis debeas;
Modestis etiam offerre, quod non petierint.

FABULA I. *Iuvencus, Leo, et Prædator.*

Super Iuvencum stabat deiectum Leo.
Prædator intervenit, partem postulans.
Darem, inquit, nisi soleres per te sumere:
Et improbum reiecit. Forte innoxius
Viator est deductus in eundem locum,
Feroque viso, retulit retro pedem.
Cui placidus ille: Non est, quod timeas, ait,
Et, quæ debetur pars tuæ modestiæ,
Audacter tolle. Tunc, diviso tergore,
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus et laudabile
Verum est aviditas dives, et pauper pudor.

II. *Repente Calvus.*

A feminis utcumque spoliari viros,
Ament, amentur, nempe exemplis discimus.
Ætatis mediæ quendam mulier non rudis
Tenebat, annos celans elegantia:
Animosque eiusdem pulchra iuvenis ceperat
Ambæ, videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere cœpere invicem.
Cum se putaret fingi cura mulierum,
Calvus repente factus est; nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

III. *Homo et Canis*

Laceratus quidam morsu vehementis Canis,
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Æsopus: Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Cum scierint esse tale culpæ præmium.
Successus improborum plures allicit.

IV. *Aquila, Feles, et Aper.*

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat:
Feles, cavernam nacta, in media pepererat:
Sus nemori cultrix fetum ad imam posuerat.
Tum fortuitum Feles contubernium
Fraude et scelesta sic evertit malitia:
Ad nidum scandit Volucris. Pernicies, ait,
Tibi paratur, forsan et miseræ mihi.
Nam, fodere terram quod vides quotidie
Aprum insidiosum, quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facile progeniem opprimat.
Terrore offuso, et perturbatis sensibus,
Derepit ad cubile setosæ Suis:
Magno, inquit, in periclo sunt nati tui.
Nam, simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi.
Hunc quoque timore postquam complevit locum,
Dolosa tuto condidit sese cavo:
Inde evagata noctu suspenso pede,
Ubi esca se replevit et prolem suam,
Pavorem simulans, prospicit toto die.
Ruinam metuens, Aquila ramis desidet:
Aper, rapinam vitans, non prodit foras.
Quid multa? inedia sunt consumti cum suis,
Felique et catulis largam præbuerunt dapem.
Quantum homo bilinguis sæpe concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

V. *Cæsar ad Atriensem.*

Est ardelionum quædam Romæ natio,
Trepide concursans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi molesta et aliis odiosissima:
Hanc emendare, si tamen possum, volo
Vera fabella: pretium est operæ attendere.
Cæsar Tiberius cum petens Neapolim
In Misenensem villam venisset suam,
Quæ, monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum et despicit Tuscum mare;
Ex alticinctis unus Atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat destricta, cirris dependentibus,
Perambulante læta Domino viridia,
Alveolo cœpit ligneo conspergere
Humum æstuantem, come officium iactitans;
Sed deridetur. Inde, notis flexibus,
Præcurrit alium in xystum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit.

se nescio quid boni:
ominus. Ille enimvero adsilit,
er certæ gaudio.
est tanti maiestas Ducis:
isti, et opera nequicquam periit:
lapæ mecum veneunt.

quila, Cornix, et Testudo.

nemo est munitus satis;
consiliator maleficus,
quidquid oppugnant, ruit.
dime sustulit Testudinem:
isset cornea corpus domo,
ædi posset condita;
Cornix, et, propter volans:
ædam rapuisti unguibus,
aro quid sit facendum tibi,
am te lassabit pondere.
suadet ut scopulum super,
duram illidat corticem,
facile vescatur cibo.
Aquila monitis paruit,
ræ large divisit dapem.
turæ fuerat munere,
occidit tristi nece.

II. *Muli et Latrones.*

arcinis, ibant duo:
cos cum pecunia,
multo saccos hordeo.
, celsa cervice eminet,
o iactat tintinnabulum:
quitur, et placido gradu.
s ex insidiis advolant,
ferro Mulum trusitant,
nos, negligunt vile hordeum.
casus cum fleret suos,
t alter, me contemtum gaudeo:
i, nec sum læsus vulnere.
to, tuta est hominum tenuitas;
unt opes obnoxiæ.

III. *Cervus et Boves.*

sis excitatus latibulis,
ugeret instantem necem,
ximam villam petit,
e bubuli condidit.
: Quidnam voluisti tibi,
i ad necem cucurreris,
ecto spiritum commiseris?
Vos modo, inquit, parcite,
s erumpam data.
ctis excipiunt vices.
cus affert, nec ideo videt,
redeunt omnes rustici,
rit: transit etiam villicus,
am sentit. Tum gaudens ferus
gere cœpit gratias,
rso quod præstiterint tempore.
: Salvum te cupimus quidem,
los centum habet, si venerit,
o vita vertetur tua.
dominus a cœna redit:
tos viderat nuper boves,
epe: Cur frondis parum est?
nt? Tollere hæc aranea
boris? Dum scrutatur singula,
ta conspicatur cornua:
a iubet occidi familia,
lit. Hæc significat fabula,
e plurimum in rebus suis.

EPILOGUS

Æsopi ingenio statuam posuere Attici,
Servumque collocarunt æterna in basi,
Patere honori scirent ut cuncti viam;
Nec generi tribui, sed virtuti, gloriam.
Quoniam occuparat alter, ut primus forem,
Ne solus esset, studui, quod superfuit.
Nec hæc invidia, verum est æmulatio.
Quod si labori faverit Latium meo,
Plures habebit, quos opponat Græciæ.
Si livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.
Si nostrum studium ad aures pervenit tuas,
Et arte fictas animus sentit fabulas,
Omnem querelam submovet felicitas.
Sin autem doctus illis occurrit labor,
Sinistra quos in lucem Natura extulit,
[Nec quidquam possunt, nisi meliores carpere,]
Fatale [exitium] corde durato feram,
Donec Fortunam criminis pudeat sui.

Liber tertius

PROLOGUS AD EUTYCHUM

Phædri libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
Verum, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horæ pereat officiis meis.
Non ergo causa est manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices: Aliquæ venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quæso, potius viles nænias,
Impendas curam quam rei domesticæ,
Reddas amicis tempora, uxori vaces,
Animum relaxes, otium des corpori,
Ut adsuetam fortius præstes vicem?
Mutandum tibi propositum est et vitæ genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est iugo,
In quo tonanti sancta Mnemosyne Iovi,
Fecunda novies, Artium peperit chorum,
Quamvis in ipsa natus sim pæne schola,
Curamque habendi penitus corde eraserim,
Et laude multa vitam in hanc incubuerim,
Fastidiose tamen in cœtum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quærit omni vigilia,
Docto labori dulce præponens lucrum?
Sed iam, quodcumque fuerit, (ut dixit Sinon,
Ad regem cum Dardaniæ perductus foret)
Librum exarabo tertium Æsopi stylo,
Honori et meritis dedicans illum tuis.
Quem si leges, lætabor; sin autem minus,
Habebunt certe, quo se oblectent posteri.
Nunc, fabularum cur sit inventum genus,
Brevi docebo. Servitus obnoxia,
Quia, quæ volebat, non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit iocis.
Ego illius pro semita feci viam,
Et cogitavi plura, quam reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.
Quod si accusator alius Seiano foret,
Si testis alius, iudex alius denior
Dignum faterer esse me tan
Nec his dolorem delenirem
Suspicione si quis errabi
Et rapiet ad se, quod eri

Stulte nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilominus:
Neque enim notare singulos mens est mihi,
Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere.
Rem me professum dicet fors aliquis gravem.
Si Phryx Æsopus potuit, si Anacharsis Scytha,
Æternam famam condere ingenio suo;
Ego, litteratæ qui sum propior Græciæ,
Cur somno inerti deseram patriæ decus?
Threissa cum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit, et domuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci mora.
Ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas,
Quoniam sollennis mihi debetur gloria.
Induxi te ad legendum; sincerum mihi
Candore noto reddas iudicium peto.

FABULA I. *Anus ad amphoram.*

Anus iacere vidit epotam amphoram,
Adhuc falerna fæce e testa nobili
Odorem quæ iucundum late spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus:
O suavis anima! quale in te dicam bonum
Antehac fuisse, tales cum sint reliquiæ?
Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.

II. *Panthera et Pastores.*

Solet a despectis par referri gratia.
Panthera imprudens olim in foveam decidit,
Videre agrestes: alii fustes congerunt,
Alii onerant saxis: quidam contra miseriti,
Perituræ quippe, quamvis nemo læderet,
Misere panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est: abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa, vires ut refecit languidas,
Veloci saltu fovea sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat,
Pecus trucidat, ipsos pastores necat,
Et cuncta vastans, sævit irato impetu.
Tum sibi timentes qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantum pro vita rogant.
At illa: Memini, qui me saxo petierit,
Qui panem dederit: vos timere absistite:
Illis revertor hostis, qui me læserunt.

III. *Æsopus et Rusticus.*

Usu peritus hariolo velocior
Vulgo esse fertur; causa sed non dicitur:
Notescet quæ nunc primum fabella mea.
Habenti cuidam pecora pepererunt oves
Agnos humano capite. Monstro exterritus,
Ad consulendos currit mærens hariolos.
Hic pertinere ad domini respondet caput,
Et avertendum victima periculum.
Ille autem affirmat, coniugem esse adulteram,
Et insitivos significari liberos:
Sed expiari posse maiori hostia.
Quid multa? variis dissident sententiis,
Hominisque curam cura maiore aggravant.
Æsopus ibi stans, naris emunctæ senex,
Natura nunquam verba cui potuit dare;
Si procurare vis ostentum, Rustice,
Uxores, inquit, da tuis pastoribus.

IV. *Simii caput.*

Pendere ad lanium quidam vidit Simium
Inter reliquas merces atque opsonia:
Quæsivit, quidnam saperet? Tum Lanius iocans:
Quale, inquit, caput est, talis præstatur sapor.
Ridicule magis hoc dictum quam vere æstimo:
Quando et formosos sæpe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

V. *Æsopus et Petulans.*

Successus ad perniciem multos devocat.
Æsopo quidam petulans lapidem impegerat.
Tanto, inquit, melior. Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus: Plus non habeo mehercule,
Sed unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives et potens; huic similiter
Impinge lapidem, et dignum accipies præmium.
Persuasus ille fecit, quod monitus fuit;
Sed spes fefellit impudentem audaciam:
Comprensus namque pœnas persolvit cruce.

VI. *Musca et Mula.*

Musca in temone sedit, et Mulam increpans,
Quam tarda es! inquit: non vis citius progredi?
Vide, ne dolone collum compungam tibi.
Respondit illa: Verbis non moveor tuis;
Sed istum timeo, sella qui prima sedens
Iugum flagello temperat lento meum,
Et ora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolam insolentiam:
Namque, ubi tricandum, et ubi cursandum est, scio.
Hac derideri fabula merito potest,
Qui sine virtute vanas exercet minas.

VII. *Canis et Lupus.*

Quam dulcis sit libertas, breviter prologuar.
Cani perpasto macie confectus Lupus
Forte occurrit: dein salutans, invicem
Ut restiterunt: Unde sic, quæso, nites?
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?
Ego, qui sum longe fortior, pereo fame.
Canis simpliciter: Eadem est conditio tibi,
Præstare domino si par officium potes.
Quod? inquit ille: Custos ut sis liminis,
A furibus tuearis, et noctu, domum.
Ego vero sum paratus: nunc patior nives
Imbresque, in silvis asperam vitam trahens.
Quanto est facilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo satiari cibo?
Veni ergo mecum. Dum procedunt, adspicit
Lupus a catena collum detritum Cani.
Unde hoc, amice? Nihil est. Dic, quæso, tamen.
Quia videor acer, alligant me interdiu,
Luce ut quiescam, et vigilem nox cum venerit:
Crepusculo solutus, qua visum est, vagor.
Affertur ultro panis; de mensa sua
Dat ossa dominus; frusta iactat familia,
Et quod fastidit quisque pulmentarium.
Sic sine labore venter impletur meus.
Age, si quo abire est animus, est licentia?
Non plane est, inquit. Fruere quæ laudas, Cane:
Regnare nolo, liber ut non sim mihi.

VIII. *Frater et Soror.*

Præcepto monitus, sæpe te considera.
Habebat quidam filiam turpissimam,
Idemque insignem et pulchra facie filium.
Hi speculum, in cathedra matris ut positum [illegible]
Pueriliter ludentes, forte inspexerant.
Hic se formosum iactat; illa irascitur,
Nec gloriantis sustinet fratris iocos,
Accipiens (quid enim?) cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem decurrit, læsura invicem,
Magnaque invidia criminatur filium,
Vir natus, quod rem feminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque, et carpens oscula,
Dulcemque in ambos caritatem partiens,
Quotidie, inquit, speculo vos uti volo:
Tu, formam ne corrumpas nequitiæ malis;

istam moribus vincas bonis.

IX. *Socrates ad amicos.*

i nomen, sed rara est fides.
s ædes sibi fundasset Socrates,
gio mortem, si famam adsequar,
æ dummodo absolvar cinis)
iescio quis, ut fieri solet:
ngustam talis vir ponis domum?
uit, veris hanc amicis impleam!

ieta de credere, et non credere.

est credere, et non credere.
emplum breviter exponam rei.
obiit, quia novercæ creditum est:
ia non creditum, ruit Ilium.
nda est veritas multum, prius
prave iudicet sententia.
ne vetustate elevem,
memoria quod factum est mea.
idam cum diligeret coniugem,
ram iam pararet filio,
ecretum a liberto est suo,
edem suffici se proximum.
ero multa mentitus foret,
gitiis castæ mulieris,
uod sentiebat maxime
nanti, ventitare adulterum,
pi pollui famam domus.
also uxoris crimine,
r ad villam, clamque in oppido
ide noctu subito ianuam
cubiculum uxoris petens,
e mater natum iusserat,
am servans diligentius.
lumen, dum concursant familia,
npetum non sustinens,
lit, tentat in tenebris caput.
um, gladio pectus transigit,
ns, dum dolorem vindicet.
, simul adspexit filium,
xorem dormientem cubiculo,
quæ nil somno senserat,
in se pœnam facinoris,
uit, quod credulitas strinxerat.
ostularunt mulierem,
rtraxerunt ad centumviros.
tem deprimit suspicio,
ssideat: stant patroni fortiter
es innocentis feminæ.
o tunc petiere iudices,
urisiurandi fidem,
or implicuisset criminis.
tenebras dispulit calumniæ,
atem veritatis reperit,
pœnas causa libertus mali.
n nato simul et privatam viro
otius, quam damnandam existimo.
perscrutatus crimina
esset, si mendacium
asset, a radicibus
t scelere funesto domum.
auris, nec tamen credat statim:
m et illi peccant, quos minime putes,
ccant, impugnantur fraudibus.
ere simplices etiam potest,
rius ne quid ponderent.
ue dissidens mortalium
bscribit, aut odio suo.
, quem per te cognoveris.
tus sum propterea pluribus,
Brevitate nimia quoniam quosdam offendimus.

XI. *Eunuchus ad Improbum.*

Eunuchus litigabat cum quodam improbo,
Qui, super obscœna dicta et petulans iurgium,
Damnum insectatus est amissi corporis.
En, ait, hoc unum est, cur laborem validius,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid fortunæ, stulte, delictum arguis?
Id demum est homini turpe, quod meruit pati.

XII. *Pullus ad Margaritam.*

In sterquilino pullus gallinaceus
Dum quærit escam, Margaritam repperit.
Iaces indigno, quanta res, inquit, loco!
Hoc siquis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redisses ad splendorem pristinum.
Ego, qui te inveni, potior cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse, nec mihi quicquam potes.
Hoc illis narro, qui me non intelligunt.

XIII. *Apes et Fuci, Vespa iudice.*

Apes in alta quercu fecerant favos.
Hos Fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, Vespa iudice.
Quæ genus utrumque nosset cum pulcherrime,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
Non inconveniens corpus, et par est color,
In dubium plane res ut merito venerit.
Sed, ne religio peccet imprudens mea,
Alvos accipite, et ceris opus infundite,
Ut ex sapore mellis, et forma favi,
De quis nunc agitur, auctor horum appareat.
Fuci recusant: Apibus conditio placet.
Tunc illa talem protulit sententiam:
Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit.
Quapropter Apibus fructum restituo suum.
Hanc præterissem fabulam silentio:
Si pactam Fuci non recusassent fidem.

XIV. *Æsopus ludens.*

Puerorum in turba quidam ludentem Atticus
Æsopum nucibus cum vidisset, restitit,
Et, quasi delirum, risit. Quod sensit simul,
Derisor potius quam deridendus, senex;
Arcum retensum posuit in media via:
Heus, inquit, sapiens, expedi, quid fecerim.
Concurrit populus. Ille se torquet diu,
Nec quæstionis positæ causam intelligit:
Novissime succumbit. Tum victor Sophus:
Cito rumpes arcum, semper si tensum habueris:
At, si laxaris, cum voles, erit utilis.
Sic ludus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

XV. *Canis ad Agnum.*

Inter capellas Agno balanti Canis,
Stulte, inquit, erras, non est hic mater tua:
Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quæro, quæ, cum libitum est, concipit,
Dein portat onus ignotum certis mensibus,
Novissime prolapsam effundit sarcinam;
Verum illam, quæ me nutrit admoto ubere,
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi.
Tamen illa est potior, quæ te peperit. Non ita est.
Unde illa scivit, niger an albus nascerer?
Age porro, scisset: cum crearer masculus,
Beneficium magnum sane natali dedit,
Ut exspectarem lanium in horas singulas.
Cuius potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hac sit potior, quæ iacentis miserita est,
Dulcemque sponte præstat benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas.
His demonstrare voluit auctor versibus,

re homines legibus, meritis capi.

XVI. *Cicada et Noctua.*

nitati qui se non accommodat,
e pœnas oppetit superbiæ.
icerbum Noctuæ convicium
solitæ victum in tenebris quærere,
amo capere somnum interdiu.
st ut taceret, multo validius
cœpit: rursus admota prece,
magis est. Noctua, ut vidit sibi
n esse auxilium, et verba contemni sua,
t aggressa garrulam fallacia:
nire quia me non sinunt cantus tui,
nare cithara quos putes Apollinis,
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit: si non fastidis, veni;
Una bibamus. Illa, quæ ardebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupide advolavit. Noctua, egressa e cavo
Crepitantem consectata est, et leto dedit.
Sic, viva quod negarat, tribuit mortua.

XVII. *Arbores in Deorum tutela.*

Olim, quas vellent esse in tutela sua,
Divi legerunt arbores. Quercus Iovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phœbo laurea,
Pinus Cybebæ, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit. Causam dixit Iupiter:
Honorem fructu ne videamur vendere.
At me Hercules narrabit, quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tunc sic Deorum genitor atque hominum sator:
O nata, merito sapiens dicere omnibus:
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere, quod non prosit, fabella admonet.

XVIII. *Pavo ad Iunonem.*

Pavo ad Iunonem venit, indigne ferens
Cantus luscinii quod sibi non tribuerit:
Illum esse cunctis auribus admirabilem,
Se derideri, simul ac vocem miserit.
Tunc consolandi gratia dixit Dea:
Sed forma vincis, vincis magnitudine;
Nitor zmaragdi collo præfulget tuo,
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas.
Quo mi, inquit, mutam speciem, si vincor sono?
Fatorum arbitrio partes sunt vobis datæ;
Tibi forma, vires aquilæ, luscinio melos,
Augurium corvo, læva cornici omina,
Omnes quæ propriis sunt contentæ dotibus.
Noli affectare, quod tibi non est datum,
Delusa ne spes ad querelam recidat.

XIX. *Æsopus ad Garrulum.*

Æsopus domino solus cum esset familia,
Parare cœnam iussus est maturius.
Ignem ergo quærens aliquot lustravit domos,
Tandemque invenit ubi lucernam accenderet.
Tum circumeunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque recta per forum
Cœpit redire. Et quidam e turba garrulus:
Æsope, medio sole quid cum lumine?
Hominem, inquit, quæro, et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum retulit,
Sensit profecto, se hominem non visum seni,
Intempestive qui occupato alluserit.

EPILOGUS

Supersunt mihi, quæ scribam, sed parco sciens:
Primum, esse ne tibi videar molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas;
Dein, si quis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui.
Quamvis materiæ tanta abundet copia,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitati nostræ præmium ut reddas, peto,
Quod es pollicitus: exhibe vocis fidem.
Nam vita morti propior est quotidie:
Et hoc minus perveniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.
Si cito rem perages, usus fiet longior:
Fruar diutius, si celerius cepero.
Languentis ævi dum sunt aliquæ reliquiæ,
Auxilio locus est: olim senio debilem
Frustra adiuvare bonitas nitetur tua;
Cum iam desierit esse beneficio utilis,
Et mors vicina flagitabit debitum.
Stultum admovere tibi preces existimo,
Proclivis ultro cum sit misericordia.
Sæpe impetravit veniam confessus reus:
Quanto innocenti iustius debet dari?
Tuæ sunt partes, fuerunt aliorum prius;
Dein simili gyro venient aliorum vices.
Decerne, quod religio, quod patitur fides,
Et gratulari me fac iudicio tuo.
Excedit animus, quem proposuit, terminum;
Sed difficulter continetur spiritus,
Integritatis qui sinceræ conscius
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint, requires: apparebunt tempore.
Ego, quondam legi quam puer sententiam,
Palam muttire plebeio piaculum est,
Dum sanitas constabit, pulchre meminero.

Liber quartus

PROLOGUS AD PARTICULONEM

Cum destinassem terminum operi statuere,
In hoc, ut aliis esset materiæ satis,
Consilium tacitus corde damnavi [meum.]
Nam, si quis talis etiam est tituli [appetens,]
Quo pacto divinabit quidnam omiserim,
Ut illud ipsum cupiat famæ tradere;
Sua cuique cum sit animi cogitatio,
Colorque proprius? Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio, causam scribendi dedit.
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis,
(Quas Æsopeas, non Æsopi, nomino:
Paucas ostendit ille, ego plures dissero,
Usus vetusto genere, sed rebus novis)
Quartum libellum, nunc vacive perleges.
Hunc obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi parta laus est, quod tu, quod similes tui,
Vestras in chartas verba transfertis mea,
Dignumque longa indicatis memoria.
Illiteratum plausum nec desidero.

FABULA I. *Asinus et Galli.*

II. adiecta. *De Mustela et Muribus.*

Qui natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit, verum, post obitum quoque,
Persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybebes circum in quæstus ducere
Asinum solebant baiulantem sarcinas.
Is cum labore et plagis esset mortuus,
Detracta pelle, sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
Quidnam fecissent; hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore;
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo.
Ioculare tibi videtur: et sane leve,
Dum nihil habemus maius, calamo ludimus;

ntuere has nænias;
llis utilitatem reperies?
sunt, quæ videntur: decipit
ultos, rara mens intelligit,
condidit cura angulo.
sine mercede existimer,
iam de Mustela et Muribus.
annis et senecta debilis
non valeret assequi,
na, et obscuro loco
nter. Mus, escam putans,
pressus occubuit neci:
periit, deinde et tertius.
, venit et retorridus,
s et muscipula effugerat:
lias cernens hostis callidi,
it, ut farina es, quæ iaces.

III. *Vulpis et Uva.*

ulpis alta in vinea
, summis saliens viribus.
t non potuit, discedens ait:
a est, nolo acerbam sumere.
uæ non possunt, verbis elevant,
debebunt exemplum sibi.

IV. *Equus et Aper.*

litus quo fuerat sitim,
volutat, turbavit vadum.
t. Sonipes, iratus fero,
t Hominis; quem dorso levans,
m. Iactis hunc telis eques
fecit, sic locutus traditur:
xilium me precibus tuis;
pi, et didici quam sis utilis.
frenos invitum pati.
le. Parvæ vindictam rei
nens, servitutem reperi.
os admonebit fabula,
lædi, quam dedi alteri.

V. *Poeta.*

sæpe, quam in turba boni,
teris tradam brevi.
dens tres reliquit filias;
m et oculis venantem viros;
ificam, et frugi, rusticam;
ertiam, et turpissimam.
natrem fecit hæredem Senex,
, totam ut fortunam tribus
ribuat, sed tali modo:
ant aut fruantur; tum, simul
erint quas acceperint,
conferant sestertia.
implet. Mater sedula
nsulit: nemo expedit,
possideant, quod fuerit datum,
iant: deinde, quæ tulerint nihil,
e conferant pecuniam.
umta est temporis longi mora,
potuit sensus colligi,
it, iure neglecto, parens.
e vestem, mundum muliebrem,
genteam, eunuchos, glabros:
, pecora, villam, operarios,
, et instrumentum rusticum:
antiquis apothecam cadis,
m, et delicatos hortulos.
are cum vellet singulis,
populus, qui illas noverat,
subito in turba constitit:
udito sensus patri,
Quam graviter ferret, quod voluntatem suam
Interpretari non potuissent Attici!
Rogatus deinde, solvit errorem omnium.
Domum et ornamenta, cum venustis hortulis,
Et vina vetera, date lanificæ rusticæ:
Vestem, uniones, pedisequos, et cetera
Illi assignate, vitam quæ luxu trahit:
Agros, vites, et pecora cum pastoribus
Donate mœchæ. Nulla poterit perpeti,
Ut moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum paret;
Agros abiiciet mœcha, ut ornatum paret;
At illa, gaudens pecore, et lanæ dedita,
Quacumque summa tradet luxuriæ domum.
Sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam,
Ex pretio rerum, quas vendiderint singulæ.
Ita, quod multorum fugit imprudentiam,
Unius hominis reperit solertia.

VI. *Pugna Murium et Mustelarum.*

Cum victi Mures Mustelarum exercitu
(Historia quorum in tabernis pingitur)
Fugerent, et arctos circum trepidarent cavos;
Ægre recepti, tamen evaserunt necem.
Duces eorum, qui capitibus cornua
Suis ligarant, ut conspicuum in prœlio
Haberent signum, quod sequerentur, milites,
Hæsere in portis, suntque capti ab hostibus;
Quos immolatos victor avidis dentibus
Capacis alvi mersit tartareo specu.
Quemcunque populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum,
Minuta plebes facili præsidio latet.

VII. *Poeta.*

Tu, qui, nasute, scripta destringis mea,
Et hoc iocorum legere fastidis genus,
Parva libellum sustine patientia,
Severitatem frontis dum placo tuæ,
Et in cothurnis prodit Æsopus novis.
Utinam nec unquam Pelii nemoris iugo
Pinus bipenni concidisset Thessala!
Nec ad professæ mortis audacem viam
Fabricasset Argus opere Palladio ratem,
Inhospitalis prima quæ Ponti sinus
Patefecit, in perniciem Graiûm et Barbarûm.
Namque et superbi luget Æetæ domus,
Et regna Peliæ scelere Medeæ iacent:
Quæ, sævum ingenium variis involvens modis,
Illic per artus fratris explicuit fugam;
Hic, cæde patris, Peliadum infecit manus.
Quid tibi videtur? Hoc quoque insulsum est, ais,
Falsoque dictum; longe quia vetustior
Ægea Minos classe perdomuit freta,
Iustoque vindicavit exemplo impetum.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellæ te iuvant nec fabulæ?
Noli molestus esse omnino literis,
Maiorem exhibeant ne tibi molestiam.
Hoc illis dictum est, qui stultitia nauseant,
Et, ut putentur sapere, cœlum vituperant.

VIII. *Vipera et Lima.*

Mordaciorem qui improbo dente appetit,
Hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri venit Vipera:
Hæc cum tentaret si qua res esset cibi,
Limam momordit. Illa contra contumax,
Quid me, inquit, stulta, dente captas lædere,
Omne adsuevi ferrum quæ corrodere?

IX. *Vulpis et Hircus.*

Homo in periclum simul ac venit callidus,
Reperire effugium alterius quærit malo.
Cum decidisset Vulpis in puteum inscia,
Et altiore clauderetur margine,
Devenit Hircus sitiens in eundem locum;
Simul rogavit, esset an dulcis liquor,
Et copiosus? Illa fraudem moliens:
Descende, amice, tanta bonitas est aquæ,
Voluptas ut satiari non possit mea.
Immisit se Barbatus. Tum Vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit hærentem vado.

X. *De Vitiis Hominum*

Peras imposuit Iupiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus;
Alii simul delinquunt, censores sumus.

XI. *Fur Aram compilans.*

Lucernam Fur accendit ex ara Iovis,
Ipsumque compilavit ad lumen suum.
Onustus sacrilegio cum discederet,
Repente vocem sancta misit Religio:
Malorum quamvis ista fuerint munera;
Mihique invisa, ut non offendar subripi;
Tamen, sceleste, spiritu culpam lues,
Olim cum adscriptus venerit pœnæ dies.
Sed, ne ignis noster facinori præluceat,
Per quem verendos excolit pietas Deos,
Veto esse tale luminis commercium.
Ita hodie nec lucernam de flamma Deûm,
Nec de lucerna fas est accendi sacrum.
Quot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicabit alius, quam qui reperit.
Significat primo sæpe, quos ipse alueris,
Tibi inveniri maxime contrarios;
Secundo ostendit, scelera, non ira Deûm,
Fatorum dicto sed puniri tempore:
Novissime interdicit, Ne cum malefico
Usum bonus consociet ullius rei.

XII. *Malas esse divitias. Hercules et Plutus.*

Opes invisæ merito sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
Cœlo receptus propter virtutem Hercules,
Cum gratulantes persalutasset Deos;
Veniente Pluto, qui Fortunæ est filius,
Avertit oculos. Causam quæsivit Pater.
Odi, inquit, illum, quia malis amicus est,
Simulque obiecto cuncta corrumpit lucro.

XIII. *Leo regnans.*

Utilius homini nihil est quam recte loqui;
Probanda cunctis est quidem sententia,
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
Cum se ferarum regem fecisset Leo,
Et æquitatis vellet famam consequi,
A pristina deflexit consuetudine,
Atque inter illas, tenui contentus cibo,
Sancta incorrupta iura reddebat fide.
Postquam labare cœpit pœnitentia
* * *Desunt reliqua.* * *

XIV. *Prometheus.*

* * * * * * * *

Afflictione veretri linguam mulieris,
Affinitatem traxit inde obscœnitas.
Rogavit alter, tribadas et molles mares
Quæ ratio procreasset? exposuit senex.
Idem Prometheus auctor vulgi fictilis,
Qui simul offendit ad fortunam, frangitur,
Naturæ partes, veste quas celat pudor,
Cum separatim toto finxisset die,
Aptare mox ut posset corporibus suis,
Ad cœnam est invitatus subito a Libero.
Ubi irrigatus multo venas nectare,
Sero domum est reversus titubanti pede.
Tum, semisomno corde et errore ebrio,
Applicuit virginale generi masculo,
Et masculina membra applicuit fœminis.
Ita nunc libido pravo fruitur gaudio.

XV. *Capellæ et Hirci.*

Barbam Capellæ cum impetrassent ab Iove,
Hirci mœrentes indignari cœperunt,
Quod dignitatem fœminæ æquassent suam.
Sinite, inquit, illas gloria vana frui,
Et usurpare vestri ornatum muneris,
Pares dum non sint vestræ fortitudinis.
Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
Habitu esse similes, qui sunt virtute impares.

XVI. *Gubernator et Nautæ.*

Cum de fortunis quidam quereretur suis,
Æsopus finxit consolandi gratia:
Vexata sævis navis tempestatibus,
Inter vectorum lacrymas et mortis metum,
Faciem ad serenam subito ut mutatur dies,
Ferri secundis tuta cœpit flatibus,
Nimiaque nautas hilaritate extollere.
Factus periclo tum gubernator sophus:
Parce gaudere oportet, et sensim queri,
Totam quia vitam miscet dolor et gaudium.

XVII. *Canum Legati ad Iovem.*

Canes legatos olim misere ad Iovem,
Melioris vitæ tempus oratum suæ,
Ut sese eriperet hominum contumeliis,
Furfuribus sibi conspersum quod panem darent,
Fimoque turpi maximam explerent famem.
Profecti sunt legati non celeri pede,
Dum naribus scrutantur escam in stercore.
Citati non respondent. Vix tandem invenit
Eos Mercurius, et turbatos attrahit.
Tum vero vultum magni ut viderunt Iovis,
Totam timentes concacarunt regiam.
Propulsi vero fustibus, vadunt foras:
Vetat dimitti magnus illos Iupiter.
Mirati sibi legatos non revertier,
Turpe æstimantes aliquid commissum a suis,
Post aliquod tempus alios adscribi iubent.
Rumor legatos superiores prodidit.
Timentes, rursus aliquid ne simile accidat,
Odore canibus anum, sed multo, replent,
Mandata dant, legati mittuntur, statim
Abeunt. Rogantes aditum continuo impetrant.
Consedit genitor tum Deorum maximus,
Quassatque fulmen: tremere cœpere omnia.
Canes confusi, subitus quod fuerat fragor,
Repente odorem, mixtum cum merdis, cacant.
Reclamant omnes, vindicandam iniuriam.
Sic est locutus ante pœnam Iupiter:
Legatos non est regis non dimittere,
Nec est difficile pœnas culpæ imponere.
Non veto dimitti, verum cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum.
Et hoc feretis pro iudicio præmium.
Illi autem, qui miserunt vos tam futiles,
Nunquam carebunt hominis contumelia.
Ita nunc legatos expectant et posteri.
Novum venire qui videt, culum olfacit.

XVIII. *Homo et Colubra.*

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.

em quidam colubram sustulit
, contra se ipse misericors.
fecta est, necuit hominem protinus.
i rogaret causam facinoris,
e quis discat prodesse improbis.

XIX. *Vulpis et Draco.*

fodiens dum terram eruit,
s altius cuniculos,
raconis speluncam intimam,
ui thesauros abditos.
dspexit: Oro, ut imprudentiæ
veniam; deinde, si pulchre vides
ıveniens aurum sit vitæ meæ,
ementer. Quem fructum capis
, quodve tantum est præmium,
no, et ævum in tenebris exigas?
it ille: verum hoc a summo mihi
m est. Ergo nec sumis tibi,
quidquam? Sic fatis placet.
, libere si dixero:
natus, qui est similis tibi.
uc, quo priores abierunt,
eca miserum torques spiritum?
re, gaudium hæredis tui,
eros, ipsum te fraudas cibo;
dis musicum citharæ sonum;
m macerat iucunditas;
retia cui gemitum exprimunt;
lrantes aggeras patrimonio,
s sordido periurio;
lis omnem impensam funeri,
uid de tuo faciat lucri.

XX. *Phædrus.*

cogitet livor, modo
let, pulchre tamen intelligo.
abit esse dignum memoriæ,
i quid minus arriserit,
et fictum quovis pignore.
elli iam nunc responso meo:
um, sive laudandum est opus,
ostra perfecit manus.
ur cœptum propositi ordinem.

XI. *Naufragium Simonidis.*

n se semper divitias habet.
qui scripsit egregium melos,
tem sustineret facilius,
t urbes Asiæ nobiles,
ta laudem victorum canens.
æstus postquam locuples factus est,
iam voluit cursu pelagio,
atus, ut aiunt, in Cea insula.)
em, quam tempestas horrida
tas medio dissolvit mari.
es pretiosas colligunt,
e. Quidam curiosior,
x opibus nil sumis tuis?
, mea sunt cuncta. Tunc pauci enatant,
ere degravati perierant.
nt, rapiunt quod quisque extulit,
unt. Forte Clazomenæ prope
rbs, quam petierunt naufragi.
quidam studio deditus,
sæpe versus legerat,
tis admirator maximus,
so cognitum cupidissime
veste, nummis, familia
rnavit. Cæteri tabulam suam
ntes victum. Quos casu obvios
vidit: Dixi, inquit, mea
Mecum esse cuncta: vos quod rapuistis, perit.

XXII. *Mons parturiens.*

Mons parturibat, gemitus immanes ciens;
Eratque in terris maxima expectatio.
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
Qui magna cum minaris, extricas nihil.

XXIII. *Formica et Musca.*

Formica et Musca contendebant acriter,
Quæ pluris esset. Musca sic cœpit prior:
Conferre nostris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta prægusto Deûm,
Moror inter aras, templa perlustro omnia.
In capite regis sedeo, cum visum est mihi.
Et matronarum casta delibo oscula,
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit, rustica?
Est gloriosus sane convictus Deûm,
Sed illi qui invitatur, non qui invisus est.
Aras frequentas: nempe abigeris, quo venis.
Reges commemoras, et matronarum oscula:
Super etiam iactas, tegere quod debet pudor.
Nihil laboras: ideo, cum opus est, nil habes.
Ego granum in hiemem cum studiose congero,
Te circa murum pasci video stercore.
Æstate me lacessis; cum bruma est, siles.
Mori contractam cum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto retudi superbiam.
Fabella talis hominum discernit notas,
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exibet solidum decus.

XXIV. *Simonides a Diis servatus.*

Quantum valerent inter homines literæ,
Dixi superius: quantus nunc illis honos
A superis sit tributus, tradam memoriæ.
Simonides, idem ille de quo retuli,
Victori laudem cuidam pyctæ ut scriberet,
Certo conduxit pretio. secretum petît.
Exigua cum frenaret materia impetum,
Usus poetæ ut moris est licentia,
Atque interposuit gemina Ledæ sidera,
Auctoritatem similis referens gloriæ.
Opus approbavit: sed mercedis tertiam
Accepit partem. Cum reliquum posceret,
Illi, inquit, reddent, quorum sunt laudes duæ.
Verum, ut ne irate dimissum te sentiam,
Ad cœnam mihi promitte, cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi.
Fraudatus quamvis, et dolens iniuria,
Ne male dimissus gratiam corrumperet,
Promisit. Rediit hora dicta, recubuit.
Splendebat hilare poculis convivium.
Magno apparatu læta resonabat domus:
Duo cum repente iuvenes, sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes corpore,
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandant, ut ad se provocet Simonidem;
Illius interesse ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simonidem.
Unum promorat vix pedem triclinio,
Ruina camaræ subito oppressit cæteros;
Nec ulli iuvenes sunt reperti ad ianuam.
Ut est vulgatus ordo narratæ rei,
Omnes scierunt Numinum præsentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

EPILOGUS

Adhuc supersunt multa, quæ possim loqui,
Et copiosa abundat rerum varietas;
Sed temperatæ suaves sunt argutiæ,

Immodicæ offendunt. Quare, vir sanctissime,
Particulo, chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium litteris.
Si non ingenium, certe brevitatem approba,
Quæ commendari tanto debet iustius,
Quanto poetæ sunt molesti validius.

Liber quintus

Prologus

Æsopi nomen sicubi interposuero,
Cui reddidi iam pridem quicquid debui,
Auctoritatis esse scito gratia:
Ut quidam artifices nostro faciunt sæculo,
Qui pretium operibus maius inveniunt, novo
Si marmori adscripserunt Praxitelen suo,
Trito Myronem argento. Fabulæ exaudiant
Adeo fugatæ. Plus vetustis nam favet
Invidia mordax, quam bonis præsentibus.
Sed iam ad fabellam talis exempli feror.

Fabula I. *Demetrius et Menander.*

Demetrius, qui dictus est Phalereus,
Athenas occupavit imperio improbo.
Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt,
Feliciter! succlamant. Ipsi principes
Illam osculantur, qua sunt oppressi, manum,
Tacite gementes tristem fortunæ vicem.
Quin etiam resides et sequentes otium,
Ne defuisse noceat, repunt ultimi:
In quis Menander, nobilis comœdiis,
Quas, ipsum ignorans, legerat Demetrius,
Et admiratus fuerat ingenium viri,
Unguento delibutus, vestitu affluens,
Veniebat gressu delicato et languido.
Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine:
Quisnam cinædus ille in conspectu meo
Audet venire? Responderunt proximi:
Hic est Menander scriptor. Mutatus statim
* * * * * * *

II. *Viatores et Latro.*

Duo cum incidissent in latronem milites,
Unus profugit, alter autem restitit,
Et vindicavit sese forti dextera.
Latrone occiso, timidus accurrit comes,
Stringitque gladium, dein reiecta pænula,
Cedo, inquit, illum; iam curabo sentiat,
Quos attentarit. Tunc, qui depugnaverat:
Vellem istis verbis saltem adiuvisses modo,
Constantior fuissem, vera existimans,
Nunc conde ferrum, et linguam pariter futilem,
Ut possis alios ignorantes fallere.
Ego, qui sum expertus quantis fugias viribus,
Scio, quam virtuti non sit credendum tuæ.
Illi assignari debet hæc narratio,
Qui re secunda fortis est, dubia fugax.

III. *Calvus et Musca.*

Calvi momordit musca nudatum caput:
Quam opprimere captans, alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa irridens: Punctum volucris parvulæ
Voluisti morte ulcisci; quid facies tibi,
Iniuriæ qui addideris contumeliam?
Respondit: Mecum facile redeo in gratiam,
Quia non fuisse mentem lædendi scio.
Sed te, comtemti generis animal improbum,
Quæ delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel maiore incommodo.
Hoc argumentum veniam ei dari docet,
Qui casu peccat. Nam, qui consilio est nocens,
Illum esse quamvis dignum pœna iudico.

IV. *Homo et Asinus.*

Quidam immolasset verrem cum sancto Hercu[li]
Cui pro salute votum debebat sua,
Asello iussit reliquias poni hordei.
Quas aspernatus ille sic locutus est:
Tuum libenter prorsus appeterem cibum,
Nisi, qui nutritus illo est, iugulatus foret.
Huius respectu fabulæ deterritus,
Periculosum semper reputavi lucrum.
Sed dicis, Qui rapuere divitias, habent.
Numeremus agedum, qui deprensi perierint;
Maiorem turbam punitorum reperies.
Paucis temeritas est bono, multis malo.

V. *Scurra et Rusticus.*

Pravo favore labi mortales solent,
Et, pro iudicio dum stant erroris sui,
Ad pœnitendum rebus manifestis agi.
Facturus ludos dives quidam et nobilis,
Proposito cunctos invitavit præmio,
Quam quisque posset ut novitatem ostenderet.
Venere artifices laudis ad certamina:
Quos inter Scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculi,
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat:
Paullo ante vacua turbam deficiunt loca.
In scena vero postquam solus constitit,
Sine apparatu, nullis adiutoribus,
Silentium ipsa fecit expectatio.
Ille in sinum repente demisit caput,
Et sic porcelli vocem est imitatus sua,
Verum ut subesse pallio contenderent,
Et excuti iuberent. Quo facto simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus,
Hominemque plausu prosequuntur maximo.
Hoc vidit fieri Rusticus. Non mehercule
Me vincet, inquit: et statim professus est,
Idem facturum melius se postridie.
Fit turba maior. Iam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi sedent.
Uterque prodit. Scurra degrunnit prior,
Movetque plausus, et clamores suscitat.
Tunc simulans sese vestimentis Rusticus
Porcellum obtegere (quod faciebat scilicet,
Sed, in priore quia nil compererant, latens)
Pervellit aurem vero, quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturæ exprimit.
Acclamat populus, Scurram multo similius
Imitatum, et cogit Rusticum trudi foras.
At ille profert ipsum porcellum e sinu,
Turpemque aperto pignore errorem probans,
En! hic declarat, quales sitis iudices.

VI. *Duo Calvi.*

Invenit calvus forte in trivio pectinem:
Accessit alter, æque defectus pilis,
Eia, inquit, in commune, quodcunque est lu[cri]
Ostendit ille prædam, et adiecit simul:
Superûm voluntas favit; sed fato invido
Carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus.
Quem spes delusit, huic querela convenit.

VII. *Princeps Tibicen.*

Ubi vanus animus, aura captus frivola,
Arripuit insolentem sibi fiduciam,
Facile ad derisum stulta levitas [illegible]
Princeps Tibicen notior paul[illegible]
Operam Bathyllo solitus in scena dare.
Is forte ludis (non satis memini quibus,)
Dum pegma rapitur, concidit casu gravi
Nec opinans, et sinistram fregit tibiam,

...tras maluisset perdere.
...ublatus, et multum gemens
...tur. Aliquot menses transeunt,
...dum venit curatio,
...um mos est, et lepidum genus,
...epit, cuius flatibus
...ari saltantis vigor.
...s ludos quidam nobilis,
... ingredi Princeps. Eum
...io, precibus, ut tantummodo
... ostenderet sese die.
...venit, rumor de Tibicine
...eatro: quidam affirmant mortuum,
...nspectum proditurum sine mora.
..., devolutis tonitrubus,
...i more translatitio.
... ignotum et modo reducto canticum
...ius hæc fuit sententia:
...lumis Roma, salvo Principe.
...nsurrectum est. Iactat basia
...ulari fautores putat.
... stultum errorem intelligit,
...u canticum repeti iubet.
.... Homo meus se in pulpito
...ruit: plaudit illudens eques;
...us hunc coronam existimat.
...s notuit res omnibus,
...ito crure nivea fascia,
...icis, niveis etiam calceis,
...onore divinæ domus,
...capite et protrusus foras.

VIII. *Occasio depicta.*

...i pendens in novacula,
...sa fronte, nudo corpore,
...paris, teneas; elapsum semel
...it Iupiter reprehendere,
...erum significat brevem.
...pediret ne segnis mora,
...ui talem effigiem Temporis.

IX. *Taurus et Vitulus.*

...litu Taurus, luctans cornibus,
...re posset ad præsepia,
...itulus, quo se pacto plecteret.
... ante hoc novi, quam tu natus es.
...rem emendat, sibi dici putet.

X. *Venator et Canis.*

...es fortis veloces feras
...mino semper fecisset satis,
...it annis ingravantibus.
...iectus hispidi pugnæ suis,
...m: sed cariosis dentibus
...sit. Hic tum Venator dolens
...gabat. Cui latrans contra senex:
...uit animus, sed vires meæ.
... laudasti; iam damnas, quod sumus.
...hilete, scripserim, pulchre vides.

Appendix

...ABULA I. *Miluus Ægrotans.*

...nenses ægrotasset Miluus,
...ret esse vitæ spem suæ,
...at, sancta circumiret loca,
...vota faceret maxima.
...it, fili; sed, opem ne non impetrem,
...vereor. Sed qui delubra omnia
...ncta polluisti altaria,
...llis parcens, nunc quid vis rogem?

II. *Lepores vitæ pertæsi.*

... non potest suum malum,
Alios inspiciat, et discat tolerantiam.
Aliquando in silvis strepitu magno conciti,
Lepores clamant, se propter assiduos metus,
Finire velle vitam. Sic quemdam ad lacum
Venerunt; miseri quo se præcipites darent.
Adventu quorum postquam ranæ territæ
Virides in algas misere fugientes ruunt:
Heu, inquit unus, sunt et alii, quos timor
Vexat malorum. Ferte vitam, ut cæteri.

III. *Vulpis et Iupiter.*

Naturam turpem nulla fortuna obtegit.
Humanam in speciem cum vertisset Iupiter
Vulpem, regali pellex ut sedit throno,
Scarabeum vidit prorepentem ex angulo,
Notamque ad prædam celeri prosiluit gradu.
Superi risere, magnus erubuit Pater,
Repudiatam turpemque pellicem expulit;
His prosecutus: Vive, quo digna es, modo,
Quæ nostris uti meritis digne non potes.

IV. *Leo et Mus.*

Ne quis minores lædat, fabula hæc monet.
Leone in silva dormiente, rustici
Luxuriantes mures, unus ex iis
Super cubantem casu quodam transiit;
Expergefactus miserum Leo celeri impetu
Arripuit; ille veniam sibi dari rogat,
Crimen supplex fatetur, peccatum imprudentiæ.
Hoc Rex ulcisci gloriosum non putans,
Ignovit, et dimisit. Post paucos dies,
Leo dum vagatur noctu, in foveam decidit.
Captum ut se agnovit laqueis, voce maxima
Rugire cœpit: cuius immanem ad sonum
Mus subito accurrens, Non est quod timeas, ait,
Beneficio magno gratiam reddam parem.
Mox omnes artus, artuum et ligamina,
Lustrare cœpit; cognitosque dentibus
Nervos rodendo, laxat ingenia artuum.
Sic captum Mus Leonem silvis reddidit.

V. *Homo et Arbores.*

Pereunt, suis auxilium qui dant hostibus.
Facta bipenni, quidam ab arboribus petit,
Manubrium ut darent e ligno quod foret
Firmum: iusserunt omnes oleastrum dari.
Accepit munus, aptans et manubrium
Cœpit securi magna excidere robora.
Dumque eligebat quæ vellet, sic Fraxino
Dixisse fertur Quercus: Merito cædimur.

VI. *Mus et Rana.*

Mus, quo transire posset flumen facilius,
Auxilium ranæ petit. Hæc muris alligat
Lino priorem crus ad posterius pedem.
Amnem natantes vix medium devenerant,
Cum rana subito fundum fluminis petens
Se mergit, muri ut vitam eriperet perfide.
Qui dum, ne mergeretur, tendit validius;
Prædam conspexit Miluus propter volans,
Muremque fluctuantem rapuit unguibus,
Simulque ranam colligatam sustulit.
Sic sæpe intereunt aliis meditantes necem.

VII. *Galli duo et Accipiter.*

Gallus cum Gallo sæpe pugnam conserens,
Accipitrem victus iudicem litis petit.
Hic, ambo si venirent, mente concipit
Spem devorandi, qui exiberet se prior.
Mox cum venisse, causam ut orarent suam,
Vidit, prehendit illum, qui primus forum
Deduxit ad suum litem. Ille clamitans,
Ne plectar ego, sed ille, quis fugam petit.
Cui ales: Hodie ne te credas unguibus

Æternæ cæcitatem noctis imprecor.
Qui verbis blandus, fraudem celat pectore,
Hoc argumento se describi intelligat.

XXIV. *Homines duo, fallax, verax, et Simii.*

Agentes mendax et simul verax iter,
In Simiorum forte terram venerant;
E turba ut vidit unus, qui se fecerat
Regem, teneri iussit illos, sciret ut
De se quid homines dicerent: simul iubet
Omnes adstare Simios longo ordine
Dextra lævaque; sed sibi poni thronum,
Ut hominum reges quondam facere viderat.
Mox iussos homines in medium adduci rogat:
Qualisnam vobis esse videor, hospites?
Respondit mendax: Rex videris maximus.
Quid hi, quos apparere nunc vides mihi?
Hi comites, hi legati, et militum duces.
Mendacio laudatus cum turba sua
Adulatori munus imperat dari.
Hic secum Verax, tanta si mendacio
Sit merces, quanto non ego, dixit, munere
Donabor, verum si pro more dixero?
Hinc ad Veracem Simius. Et qualis tibi
Videor et illi, quos stare ante me vides?
Respondit ille: Verus es tu Simius,
Et Simii omnes illi, qui similes tui.
Iratus illum dentibus Rex imperat
Lacerari et unguibus, quod vera dixerat.
Blandum laudatur a malis mendacium;
Bonis honesta fert exitium veritas.

XXV. *Homo et Leo.*

Homo certabat cum Leone, fortior
Quis esset, litisque huius testimonium
Dum quærunt, ad sepulcrum tandem venerunt,
Et sic in quo ab homine pictum faucibus
Leonem ostendit, argumentum virium.
Leo respondit, humana hoc pictum manu.
Videres hominem deiectum, si pingere
Leones scirent. Sed ego testimonium
Debo virtutis certius. Ad spectaculum
Induxit hominem, monstrans ubi bona fide
Enectos a leonibus homines, ait,
Non est colorum testimoniis opus,
Hic exhibetur vera virtus actibus.
Colore frustra mendaces uti docet
Fabella, certa cum datur probatio.

XXVI. *Ciconia, Anser et Accipiter.*

Venisset notum ad stagnum cum Ciconia,
Mergentem invenit se frequenter Anserem
Sub undis: quærit cur hoc faceret. Ille ait,
Hæc nobis consuetudo est, et in luto
Reperimus escam, et Accipitris simul impetum
Venientis ad nos tuti sic evadimus.
Sum multo Accipitre fortior, Ciconia
Inquit, amicitiam si vis mecum iungere,
Illi insultare victor poteris credulus.
Et protinus auxilium petens Anser, simul
In agrum prodit; ilico supervenit
Accipiter, et compressum sævis unguibus
Fugiente devorat Anserem Ciconia.
Cui Anser: Qui patrono se tam debili
Credit, peiore finiri debet nece.

XXVII. *Ovis et Cornix.*

In tergo Cornix otiose considens
Ovis, tundebat illud rostro; cum diu
Fecisset, inquit patiens Ovis iniuriæ,
Hanc si fecisses contumeliam Cani,
Eius latratum haud ferres. At Cornix Ovi,
Collo tam forti nunquam mordeo, nam scio

Quos debeam lacessere, annis callida;
Acribus amica, at importuna inermibus.
Sic me creatum Di voluerunt vivere.
His, qui lacessunt innocentes infimi,
Vexare fortes metuunt, scripta est fabula.

XXVIII. *Formica et Cicada.*

Hiemis Formica grana tempore e cavo,
Trahens siccabat, quæ prudens collegerat
Æstate. Esuriens hanc, ut aliquid sibi daret,
Rogat Cicada. Cui Formica, Æstate quid
Agebas? inquit. Illa, non erat otium,
Ut de futuro cogitarem tempore:
Errabam cantans per sepes et pascua.
Ridens Formica, et grana referens, sic ait:
Æstate quæ cantasti, age, salta frigore.
Piger laboret certo semper tempore,
Ne, cum nil habeat, poscens accipiat nihil.

XXIX. *Equus et Asinus.*

Equum rogabat Asinus paullulum hordei.
Libenter, ait; et, si superesset, largiter
Pro dignitate nostra tribuerem tibi:
Simul sed nostra vespere ad præsepia
Venero, mox plenum farre sacculum dabo.
Asellus inquit: Nunc qui rem parvam negas,
Quid in maiore te facturum existimem?
Qui, magna cum promittunt, parva denegant,
In dando se tenaciores indicant.

XXX. *Leo senex et Vulpis.*

Defectus annis, languorem finxit Leo.
Ægrotum ad regem visitandum bestiæ
Plures venerunt; devorat quas protinus.
Sed cauta Vulpis ante speluncam procul
Stabat salutans regem. Quam rogat Leo,
Cur non intraret: Video quod vestigia
Intrantium multa, at nulla exeuntium.
Prodesse cautis pericula aliorum solent.

XXXI. *Pulex et Camelus.*

Pulex Cameli dorso forte considens,
Gravatus multis qui incedebat sarcinis,
Sibi placebat, longe visus altior.
Iter cum longum facerent, vespera simul
Ad stabulum venerunt, Pulex leviter statim
Ad terram saliens, Ecce, dixit, ocius
Descendo attritum ne gravem diutius.
At ille, Gratum est, inquit, sed nec pondere
Te imposito, me gravari sentire potui,
Nec te deiecto, habere quid levaminis.
Qui se sublimi, nullo cum sit ordine
Iactat, notatus in despectum devenit.

XXXII. *Hœdus et Lupus.*

Capella, fœtum ut custodiret, exiens
Pastum, imprudentem monuit Hœdum, ne
Aperiret, multas quod sciret stabula feras
Circuire pecorum. Ut abiit, advenit Lupus,
Adsimulans vocem matris, et iubet fores
Sibi reserari; ut Hœdus audivit, Lupe
Per rimam spectans, inquit, audio sonum
Matris, sed fallax atque inimicus es mihi;
Sub voce matris nostrum quæris sanguinem
Potare, et nostra carne satiari. Vale.
Laus magna natis, obsequi parentibus.

XXXIII. *Pauper et Serpens.*

Serpens in ædibus cuiusdam Pauperis
Venire semper ad mensam consueverat,
Et inde micis pascebatur largiter.
Dives post paullo factus, irasci incipit
Serpenti, et vulnerat securi; tempore
Ad pristinam interposito egestatem redit.
Pro sorte varia serpentis postquam videt

nutari suam, blande petit,
peccanti; cui serpens ait,
it sceleris, usque dum mea
usa fuerit; at tamen optima
t hac noli amicum credere.
en hac lege in gratiam volo,
quam perfidæ si meminerim.
sse debet, qui læsit semel,
nper integranda gratia.

XXXIV. *Aquila et Milvus.*

tis sederat cum Miluo
id vultu te tam mœsto, Miluus,
Quæro, dixit illa, coniugem
inveuire possum. Me accipe,
Te multo qui sum fortior. Quid? an potes
Ex rapto victum quærere? Unguibus meis
Struthiocamelum rapui prensum sæpius.
Inducta verbis Aquila coniugem capit.
Parvo post nuptias transacto tempore
Aquila: Abi, et prædam promissam mihi rape.
Volans in altum, soricem immundissimum
Et longo Miluus affert putridum situ.
Hæcne est polliciti, Aquila dixit, fides tui?
Cui Miluus: Ego, ut pervenirem nuptias
Ad regias, nihil non posse me fidem
Dedissem, quamvis me nequire noverim.
  Qui se maiores cupidi quærunt coniuges,
Dolent decepti se post iunctos vilibus.

AULUS PERSIUS FLACCUS

lo Persio Flacco, et incerta. Volaterris anno vigesimo primo Imper. Tiberii natus, post passio-ini tertio, Romæ Annæum Cornutum Philosophum cum Lucano audivit. Parvum, sed pretio-arum librum scripsit; in quibus magna vi, nimia sæpe obscuritate, suorum temporum vitia re-nnos fere triginta natus diem obiit supremum.

A. Persii Satirae iuxta editionem G. L. Koenig.

PROLOGUS

labra prolui caballino,
cipiti somniasse Parnasso
repente sic poeta prodirem.
que pallidamque Pirenen
, quorum imagines lambunt
aces: ipse semipaganus
um carmen affero nostrum.
vit psittaco suum Χαῖρε,
cuit verba nostra conari?
tis, ingenique largitor,
tas artifex sequi voces.
si spes refulserit nummi,
s et poetrias picas
las Pegaseium nectar.

SATIRA I.

ninum! O quantum est in rebus inane!
ec? Min' tu istud ais? Nemo hercule. Ne-
nemo: turpe et miserabile. Quare? (mo?
ydamas et Troiades Labeonem
? nugæ. Non, si quid turbida Roma
das, examenve improbum in illa
tina, nec te quæsiveris extra.
quis non? ah, si fas dicere! sed fas (ste
d canitiem et nostrum istud vivere tri-
ucibus facimus quæcumque relictis,
s patruos; tunc, tunc ignoscite. Nolo.
? sed sum petulanti splene cachinno.
s inclusi, numeros ille, hic pede liber,
uid, quod pulmo animæ prælargus anhe-
populo, pexusque togaque recenti, (let.
tandem cum sardonyche, albus
elsa, liquido cum plasmate guttur
ueris, patranti fractus ocello.
nore probo videas neque voce serena
pidare Titos, cum carmina lumbum
remulo scalpuntur ubi intima versu.
e, auriculis alienis colligis escas?
uibus et dicas cute perditus, ohe? (tus
se, nisi hoc fermentum, et quæ semel in-
Innata est, rupto iecore exierit caprificus?
En pallor seniumque! O mores! usque adeone
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, et dicier, Hic est!
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poemata narrent. (est,
Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum et plorabile si quid,
Eliquat, et tenero supplantat verba palato.
Assensere viri: nunc non cinis ille poetæ
Felix? non levior cippus nunc imprimit ossa?
Laudant convivæ: nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo fortunataque favilla
Nascentur violæ? Rides, ait, et nimis uncis
Naribus indulges. An erit, qui velle recuset
Os populi meruisse? et, cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?
Quisquis es, o modo quem ex adverso dicere feci,
Non ego, cum scribo, si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara avis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti finemque extremumque esse recuso
Euge tuum et Belle. Nam Belle hoc excute totum:
Quid non intus habet? non hic est Ilias Acci
Ebria veratro? non si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres? non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis? Calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna;
Et, Verum, inquis, amo: verum mihi dicite de me.
Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi, calve,
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
O Iane! a tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis altas,
Nec linguæ, quantum sitiat canis Appula, tantum!
Vos, o patricius sanguis, quos vivere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ. (molli
  Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina
Nunc demum numero fluere, ut per leve severos
Effundat iunctura ungues. Scit tendere versum

Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno.
Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere, res grandes nostro dat Musa poetæ.
Ecce modo heroas sensus afferre videmus
Nugari solitos Græce; nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
Et focus, et porci, et fumosa Palilia fœno:
Unde Remus, sulcoque terens dentalia, Quinti,
Cum trepida ante boves dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit: euge poeta!
Est nunc, Brisæi quem venosus liber Acci,
Sunt quos Pacuviusque et verrucosa moretur
Antiopa, *ærumnis cor luctificabile fulta.*
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quærisne, unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exsultat tibi per subsellia levis?
Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, Decenter?
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis: doctas posuisse figuras (ves?
Laudatur: bellum hoc: hoc bellum? an, Romule, ce-
Men' moveat? quippe et, cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes. Verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querela.
Sed numeris decor est et iunctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit, *Berecynthius Attin;*
Et, *Qui cæruleum dirimebat Nerea delphin:*
Sic, *Costam longo subduximus Apennino.*
Arma virum, nonne hoc spumosum et cortice pingui?
Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.
Quidnam igitur tenerum, et laxa cervice legendum?
Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis:
Et, *Raptum vitulo caput ablatura superbo*
Bassaris: et *Lyncem Mænas flexura corymbis,*
Euion ingeminat: reparabilis assonat Echo.
Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis? summa delumbe saliva
Hoc natat in labris, et in udo est Mænas et Attin:
Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide sis, ne maiorum tibi forte
Limina frigescant: sonat hic de nare canina
Litera. Per me equidem sint omnia protinus alba,
Nil moror. Euge! omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc iuvat? Hic, inquis, veto quisquam faxit oletum.
Pinge duos angues: pueri, sacer est locus: extra
Meiite: discedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te, Lupe, te, Muci; et genuinum fregit in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, et admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso. (quam.
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? Nus-
Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle;
Auriculas asini Mida rex habet. Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil nulla tibi vendo
Iliade. Audaci, quicumque, afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Aspice et hæc, si forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferveat aure;
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit
Sordidus, et lusco qui possit dicere, Lusce,
Sese aliquem credens, italo quod honore supinus
Fregerit heminas Aretî ædilis iniquas;
Nec qui abaco numeros, et secto in pulvere metas,
Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Callirhoen do.

SATIRA II.

Hunc, Macrine, diem numera melior
Qui tibi labentes apponit candidus a
Funde merum Genio. Non tu prece p
Quæ nisi seductis nequeas committer
At bona pars procerum tacita libavit
Haud cuivis promtum est, murmurq
Tollere de templis et aperto vivere vo
Mens bona, fama, fides, hæc clare, et ut
Illa sibi introrsum et sub lingua imm
Ebullit patruus, præclarum funus! et,
Sub rastro crepet argenti mihi seria,
Hercule! pupillumve utinam, quem p
Impello, expungam? namque est scabi
Bile tumet. Nerio iam tertia ducitur
Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurg
Mane caput bis terque, et noctem flum
Heus age, responde: minimum est,
De Iove quid sentis? estne ut præponer
Huncce inam? cuinam? vis Staio? an s
Quis potior iudex, puerisve quis aptio
Hoc igitur, quo tu Iovis aurem impell
Dic agedum Staio: pro Iupiter! o bone
Iupiter! at sese non clamet Iupiter ip
Ignovisse putas, quia, cum tonat, ocyu
Sulfure discutitur sacro, quam tuque
An quia non fibris ovium Ergennaque
Triste iaces lucis evitandumque bide
Idcirco stolidam præbet tibi vellere b
Iupiter? aut quidnam est, qua tu mer
Emeris auriculas? pulmone et lactibu
Ecce avia, aut metuens Divûm mat
Exemit puerum, frontemque atque u
Infami digito et lustralibus ante saliv
Expiat, urentes oculos inhibere perit
Tunc manibus quatit, et spem macran
Nunc Licini in campos, nunc Crassi
Hunc optent generum rex et regina! p
Hunc rapiant! quicquid calcaverit hi
Ast ego nutrici non mando vota: nega
Iupiter, hæc illi, quamvis te albata r
Poscis opem nervis corpusque fideli
Esto, age: sed grandes patinæ tucetaq
Annuere his Superos vetuere, Iovemq
Rem struere exoptas cæso bove, Me
Arcessis fibra: Da fortunare penates!
Da pecus, et gregibus fœtum! quo, pes
Tot tibi cum in flammis iunicum ome
Et tamen hic extis et opimo vincere f
Intendit: iam crescit ager, iam crescit
Iam dabitur, iam iam: donec deceptus
Nequicquam fundo suspirat nummus
Si tibi crateras argenti incusaque p
Auro dona feram, sudes, et pectore læ
Excutiat guttas lætari prætrepidum c
Hinc illud subiit, auro sacras quod o
Perducis facies: nam, fratres inter aen
Somnia pituita qui purgatissima mitt
Præcipui sunto; sitque illis aurea bar
Aurum vasa Numæ Saturniaque im
Vestalesque urnas et Tuscum fictile m
O curvæ in terras animæ, et cœlestium
Quid iuvat hoc, templis nostros immit
Et bona Dis ex hac scelerata ducere pu
Hæc sibi corrupto casiam dissolvit oli
Et Calabrum coxit vitiato murice vell
Hæc baccam conchæ rasisse, et stringe
Ferventis massæ crudo de pulvere iussi
Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utit

es, in sacro quid facit aurum?
d Veneri donatæ a virgine puppæ.
Superis, de magna quod dare lance
gni Messalæ lippa propago,
s fasque animo, sanctosque recessus
ctum generoso pectus honesto.
moveam templis, et farre litabo.

SATIRA III.

due? iam clarum mane fenestras
stâs extendit lumine rimas.
mitum quod despumare Falernum
ta dum linea tangitur umbra.
iccas insana Canicula messes
uit, et patula pecus omne sub ulmo est:
um. Verumne? itane? ocyus adsit
mon'? Turgescit vitrea bilis:
diæ pecuaria rudere credas.
bicolor, positis membrana capillis,
artæ nodosaque venit arundo.
, crassus calamo quod pendeat humor;
usa vanescat sepia lympha;
r geminet quod fistula guttas.
ue dies ultra miser! huccine rerum
ur non potius, teneroque palumbo
m pueris, pappare minutum
s mammæ lallare recusas?
eam calamo? Cui verba? quid istas
es? tibi luditur: effluis amens.
onat vitium percussa, maligne
di non cocta fidelia limo. (acri
lutum es, nunc nunc properandus, et
fine rota. Sed rure paterno
dicum, purum et sine labe salinum,
)cultrixque foci secura patella.
eceat pulmonem rumpere ventis,
d Tusco ramum millesime ducis,
um vel quod trabeate salutas?
aleras: ego te intus et in cute novi.
norem discincti vivere Nattæ?
vitio, et fibris increvit opimum
ulpa: nescit, quid perdat; et, alto
ma non rursus bullit in unda.
Divûm, sævos punire tyrannos
ne velis, cum dira libido
um, ferventi tincta veneno,
nt, intabescantque relicta.
uli gemuerunt æra iuvenci,
tis pendens laquearibus ensis
er cervices terruit, *imus*,
, quam si sibi dicat, et intus
, quod proxima nesciat uxor?
memini tangebam parvus olivo,
em morituri verba Catonis
o multum laudanda magistro,
ctis sudans audiret amicis:
summum, quid dexter senio ferret,
to: damnosa canicula quantum
æ collo non fallier orcæ;
ior buxum torquere flagello.
xpertum curvos deprendere mores,
apiens, brachatis illita Medis,
nis quibus et detonsa iuventus
is et grandi pasta polenta:
mios diduxit litera ramos,
ro monstravit limite callem.
xumque caput compage soluta
m; dissutis undique malis?
tendis, et in quod dirigis arcum?

An passim sequeris corvos testaque lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
Helleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas: venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Discite, io, miseri, et causas cognoscite rerum!
Quid sumus, et quidnam victuri gignimur? ordo
Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, et unde?
Quis modus argento? quid fas optare? quid asper
Utile nummus habet? patriæ carisque propinquis
Quantum elargiri deceat? quem te Deus esse
Iussit, et humana qua parte locatus es in re?
Disce; nec invideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
Et piper, et pernæ, Marsi monumenta clientis,
Mænaque quod prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircosa centurionum
Dicat, Quod satis est, sapio mihi: non ego curo
Esse, quod Arcesilas ærumnosique Solones,
Obstipo capite, et figentes lumine terram,
Murmura cum secum et rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est?
His populus ridet: multumque torosa iuventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, et ægris
Faucibus exsuperat gravis halitus: inspice, sodes,
Qui dicit medico, iussus requiescere, postquam
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De maiore domo modice sitiente lagena,
Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
Heus, bone, tu palles. Nihil est. Videas tamen istud,
Quicquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis.
At tu deterius palles: ne sis mihi tutor:
Iam pridem hunc sepeli: tu restas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
Gutture sulfureas lente exhalante mephites:
Sed tremor inter vina subit, calidumque triental
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti:
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandemque beatulus alto
Compositus lecto, crassisque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit. at illum
Hesterni capite induto subiere Quirites.
Tange miser venas, et pone in pectore dextram:
Nil calet hic: summosque pedes attinge manusque:
Non frigent. Visa est si forte pecunia, sive
Candida vicini subrisit molle puella,
Cor tibi rite salit? Positum est algente catino
Durum olus, et populi cribro decussa farina:
Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, cum excussit membris tremor albus aristas;
Nunc face supposita fervescit sanguis, et ira
Scintillant oculi; dicisque facisque, quod ipse,
Non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes.

SATIRA IV.

REM populi tractas? (barbatum hæc crede magistrum
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ:)
Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium et rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda tacendaque calles.
Ergo ubi commota fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Maiestate manus. Quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puta, non iustum est: illud male: rectius illud.

Scis etenim iustum gemina suspendere lance
Ancipitis libræ: rectum discernis, ubi inter
Curva subit, vel cum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.
Quin tu igitur, summa nequicquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam iactare popello
Desinis, Anticyras melior sorbere meracas.
Quæ tibi summa boni est? uncta vixisse patella
Semper, et assiduo curata cuticula sole.
Expecta: haud aliud respondeat hæc anus. I nunc;
Dinomaches ego sum, suffla: *sum candidus*. Esto:
Dum ne deterius sapiat pannucea Baucis,
Cum bene discincto cantaverit ocima vernæ.
Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
Quæsieris, Nostin' Vectidi prædia? cuius?
Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.
Hunc ais? hunc Dîs iratis genioque sinistro?
Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, *Hoc bene sit*, tunicatum cum sale mordens
Cæpe; et farrata, pueris plaudentibus, olla
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti.
At si unctus cesses, et figas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, et acre
Despuat in mores; penemque arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio extat?
Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixasque nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
Vivitur hoc pacto: sic novimus. Ilia subter,
Cæcum vulnus habes: sed lato balteus auro
Prætegit: ut mavis, da verba, et decipe nervos,
Si potes. Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? Viso, si palles, improbe, nummo;
Si facis, in penem quicquid tibi venit amarum;
Si puteal multa cautus vibice flagellas;
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Respue, quod non es: tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, et noris, quam sit tibi curta supellex.

SATIRA V.

VATIBUS hic mos est, centum sibi poscere voces,
Centum ora, et linguas optare in carmina centum
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ
Fervebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos; nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum grave cornicaris inepte;
Nec stloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, iunctura callidus acri
Ore teres modico, pallentes radere mores
Doctus, et ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe, quæ dicas, mensamque relinque Mycenis
Cum capite et pedibus, plebeiaque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur. Tibi nunc, hortante Camœna,
Excutienda damus præcordia: quantaque nostræ
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
Ostendisse iuvat. Pulsa, dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, et pictæ tectoria li
His ego centenas ausim deposcere voces,
Ut, quantum mihi te sinuoso in pectore f
Voce traham pura, totumque hoc verba r
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cum primum pavido custos mihi purp
Bullaque succinctis laribus donata pepen
Cum blandi comites, totaque impune Sul
Permisit sparsisse oculos iam candidus u
Cumque iter ambiguum est, et vitæ nesci
Diducit trepidas ramosa in compita ment
Me tibi supposui. Teneros tu suscipis an
Socratico, Cornute, sinu. Tunc fallere s
Apposita intortos extendit regula mores,
Et premitur ratione animus, vincique lal
Artificemque tuo ducit sub pollice vultu
Tecum etenim longos memini consumere
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Unum opus et requiem pariter disponim
Atque verecunda laxamus seria mensa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœd
Consentire dies, et ab uno sidere duci.
Nostra vel æquali suspendit tempora Lib
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Dividit in Geminos concordia fata duoru
Saturnumque gravem nostro Iove frangi
Nescio quod certe est, quod me tibi tempe
Mille hominum species, et rerum disco
Velle suum cuique est, nec voto vivitur u
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, et pallentis grana cumini
Hic satur irriguo mavult turgescere somn
Hic Campo indulget: hunc alea decoquit:
In Venerem est putris: sed cum lapidosa c
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi;
Tunc crassos transisse dies, lucemque pal
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam
At te nocturnis iuvat impallescere char
Cultor enim iuvenum purgatas inseris au
Fruge Cleanthea. Petite hinc, iuvenesque
Finem animo certum, miserisque viatic
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. Quid? quasi
Nempe diem donas? Sed cum lux altera v
Iam cras hesternum consumsimus: ecce a
Egerit hos annos, et semper paulum erit
Nam quamvis prope te, quamvis temone
Vertentem sese, frustra sectabere canthu
Cum rota posterior curras, et in axe secu
Libertate opus est, non hac, quam ut qu
Publius emeruit, scabiosum tesserula far
Possidet. Heu steriles veri, quibus una Q
Vertigo facit! Hic Dama est non tressis
Vappa et lippus, et in tenui farragine me
Verterit hunc dominus, momento turbi
Marcus Dama. Papæ! Marco spondente,
Credere tu nummos? Marco sub iudice p
Marcus dixit: ita est. Assigna, Marce, t
Hæc mera libertas: hoc nobis pilea dona
An quisquam est alius liber, nisi ducere v
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, viver
Liberior Bruto? Mendose colligis, inqui
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: *licet* illud et *ut v*
Vindicta postquam meus a prætore rece
Cur mihi non liceat, iussit quodcumque
Excepto, si quid Masuri rubrica vetavit
Disce! sed ira cadat naso rugosaque sa
Dum veteres avias tibi de pulmone revel
Non prætoris erat stultis dare tenuia re

um rapidæ permittere vitæ.
us caloni aptaveris alto.
io, et secretam gannit in aurem,
id, quod quis vitiabit agendo.
ninum naturaque continet hoc fas,
s inscitia debilis actus.
um, certo compescere puncto
? vetat hoc natura medendi.
t sibi peronatus arator
exclamet Melicerta perisse
us. Tibi recto vivere talo
ri speciem dignoscere calles,
o mendosum tinniat auro?
da forent, et quæ vitanda vicissim,
, mox hæc carbone, notasti?
i? presso lare? dulcis amicis?
gas, iam nunc granaria laxes?
n possis transcendere nummum,
ere salivam Mercurialem?
t, teneo, cum vere dixeris, esto
iens, prætoribus ac Iove dextro.
ris nostræ paulo ante farinæ,
rem retines, et fronte politus
servas sub pectore vulpem;
upra, repeto, funemque reduco.
it ratio: digitum exsere, peccas.
vum est? sed nullo thure litabis,
is brevis ut semuncia recti.
fas: nec, cum sis cætera fossor,
numeros satyri moveare Bathylli.
e datum hoc sumis, tot subdite rebus?
noras, nisi quem vindicta relaxat?
iles Crispini ad balnea defer:
ssas nugator? servitium acre
lit: nec quicquam extrinsecus intrat,
itet: sed si intus et in iecore ægro
ini, quî tu impunitior exis, (rilis?
n ad strigiles scutica et metus egit he-
tertis: Surge, inquit avaritia: eia
nstat: Surge, inquit. Non queo. Surge.
Rogitas? saperdas advehe Ponto,
ppas, ebenum, thus, lubrica Coa.
rimus piper e sitiente camelo.
iura. Sed Iupiter audiet. Eheu!
m digito terebrare salinum
ges, si vivere cum Iove tendis.
em succinctus et œnophorum aptas:
n: nihil obstat, quin trabe vasta
, nisi solers luxuria ante
eat: Quo deinde, insane, ruis? quo?
calido sub pectore mascula bilis
n non extinxerit urna cicutæ?
silias? tibi, torta cannabe fulto,
astro? Veientanumque rubellum
læsum pice fissilis obba?
nummi, quos hic quincunce modesto
gant avidos sudare deunces?
carpamus dulcia: nostrum est,
nis et manes et fabula fies. (est.
ti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde
? duplici in diversum scinderis hamo:
nc sequeris? subeas alternus oportet
uio dominos; alternus oberres.
stiteris semel, instantique negaris
, Rupi iam vincula, dicas.
canis nodum abripit: attamen illi,
llo trahitur pars longa catenæ.
oc credas iubeo, finire dolores
litor: (crudum Chærestratus unguem
Abrodens ait hæc.) An siccis dedecus obstem
Cognitis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscœnum frangam, dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge, puer, sapias: Dîs depellentibus agnam
Percute. Sed censen', plorabit, Dave, relicta?
Nugaris: solea puer obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.
Nunc ferus et violens: at, si vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum arcessor, et
Supplicat, accedam? Si totus et integer illinc (ultro
Exieras, ne nunc. Hic, hic, quem quærimus, hic est,
Non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, et cicer ingere large
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes. Quid pulchrius? At cum
Herodis venere dies, unctaque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino;
Labra moves tacitus, recutitaque sabbata palles.
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto:
Hinc grandes Galli, et cum sistro lusca sacerdos,
Incussere Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaveris allî.
Dixeris hæc inter varicosos centuriones;
Continuo crassum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.

Satira VI.

Admovit iam bruma foco te, Basse, Sabino?
Iamne lyra et tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ;
Mox iuvenes agitare iocos, et pollice honesto
Egregios lusisse senes! Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, et multa littus se valle receptat.
Lunai portum est operæ cognoscere, cives.
Cor iubet hoc Ennî, postquam destertuit esse
Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.
Hic ego securus vulgi, et quid præparet Auster
Infelix pecori, securus et, angulus ille
Vicini nostro quia pinguior; etsi adeo omnes
Ditescant orti peioribus; usque recusem
Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius. Geminos, horoscope, varo
Producis genio. Solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice emta,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego, utar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem sollers turdarum nosse salivam.
Messe tenus propria vive; et granaria, fas est,
Emole. Quid metuas? Occa, et seges altera in herba
Ast vocat officium: trabe rupta Bruttia saxa (est.
Prendit amicus inops, remque omnem surdaque vota
Condidit Ionio: iacet ipse in littore, et una
Ingentes de puppe Dei, iamque obvia mergis
Costa ratis laceræ. Nunc et de cespite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cœrulea in tabula. Sed cœnam funeris hæres
Negliget iratus, quod rem curtaveris: urnæ
Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casiæ, nescire paratus.
Tune bona incolumis minuas? Et Bestius
Doctores Graios: Ita fit, postquam

Cum pipere et palmis venit vestrum hoc maris expers
Fœnisecas crasso vitiarunt unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas? at tu, meus hæres
Quisquis eris, paulum a turba seductior audi.
O bone, num ignoras? missa est a Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, et aris
Frigidus excutitur cinis: ac iam postibus arma,
Iam chlamydes regum, iam lutea gausapa captis,
Essedaque, ingentesque locat Cæsonia Rhenos.
Dis igitur genioque ducis centum paria, ob res
Egregie gestas, induco. Quis vetat? aude.
Væ, nisi connives! Oleum artocreasque popello
Largior. An prohibes? dic clare. Non adeo, inquis.
Exossatus ager iuxta est. Age, si mihi nulla
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Deque avia nihilum superest, accedo Bovillas,
Clivumque ad Virbî. præsto est mihi Manius hæres,
Progenies terræ! Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte, dicam tamen. Adde etiam u-
Unum etiam: terræ est iam filius; et mihi ritu [num,

Manius hic generis prope maior avuncul
Qui prior es, cur me in decursu lampada p
Sum tibi Mercurius: venio Deus hic ego,
Pingitur. An renuis? vin' tu gaudere relict
Deest aliquid summæ. Minui mihi: sed tibi t
Quicquid id est. Ubi sit, fuge quærere, q
Legarat Tadius: nec dicta repone paterna: (
Fœneris accedat merces: hinc exime sumtu
Quid reliquum est? Reliquum? nunc nunc i
Unge, puer, caules. Mihi festa luce coquatu
Urtica, et fissa fumosum sinciput aure?
Ut tuus iste nepos olim, satur anseris extis,
Cum morosa vago singultiet inguine vena,
Patriciæ immeiat vulvæ? mihi trama figur
Sit reliqua, ast illi tremat omento popa ven
Vende animam lucro: mercare, atque exc
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
Cappadocas rigida pingues plausisse catast
Rem duplica. Feci: iam triplex, iam mihi q
Iam decies redit in rugam. Depunge, ubi si
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

M. ANNAEUS LUCANUS.

M. Annæus Lucanus, M. Annæi Melæ filius, Senecæ nepos, genere eques, natione Cordubensis, p
carmina Pharsaliam, ad Iul. Cæsaris victoriam de Romanorum libertate celebrandam, scrip
poemate multa digna Virgilio reperias, nimium interdum tumorem, ac in Neronem adulation
bendes. Romæ, sævissimo Nerone imperante, vixit. Hic primum Lucano favit; sed sibi hunc
bus antecellere sentiens, tantam ingenii præstantiam omni contumelia multabat. Quapropte
iræ suæ, quam prudentiæ parens, Pisonianæ coniurationi se addidit. Postquam hæc patef
poeta sibi mortem consciscere iussus, venas suas resolvit. Anno ætatis suæ 27, post I. C. 65, n
maturæ, raptus, obiit. Quosdam Pharsaliæ versus eiusmodi mortis imaginem exprimentes r
moriendo rettulit; eaque illi suprema vox fuit.

M. An. Lucani Pharsaliae Libri X, iuxta edit. Oudendor

LIBER PRIMUS

Bella per Emathios plus quam civilia campos,
Iusque datum sceleri canimus, populumque potentem
In sua victrici conversum viscera dextra;
Cognatasque acies; et rupto fœdere regni
Certatum totis concussi viribus orbis,
In commune nefas; infestisque obvia signis
Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.
Quis furor, o cives? quæ tanta licentia ferri,
Gentibus invisis Latium præbere cruorem?
Cumque superba foret Babylon spolianda trophæis
Ausoniis, umbraque erraret Crassus inulta;
Bella geri placuit nullos habitura triumphos?
Heu, quantum potuit terræ, pelagique parari
Hoc, quem civiles hauserunt, sanguine, dextræ!
Unde venit Titan, et nox ubi sidera condit,
Quaque dies medius flagrantibus æstuat horis,
Et qua bruma rigens, ac nescia vere remitti,
Astringit Scythicum glaciali frigore pontum:
Sub iuga iam Seres, iam barbarus isset Araxes,
Et gens si qua iacet nascenti conscia Nilo.
Tunc, si tantus amor belli tibi, Roma, nefandi,
Totum sub Latias leges cum miseris orbem,
In te verte manus: nondum tibi defuit hostis.
At nunc semirutis pendent quod mœnia tectis
Urbibus Italiæ, lapsisque ingentia muris
Saxa iacent, nulloque domus custode tenentur,

Rarus et antiquis habitator in urbibus err
Horrida quod dumis, multosque inarata p
Hesperia est, desuntque manus poscentib
Non tu, Pyrrhe ferox, nec tantis cladibus
Pœnus erit; nulli penitus discindere ferro
Contigit: alta sedent civilis vulnera dextr
Quod si non aliam venturo fata Neroni
Invenere viam, magnoque æterna parantur
Regna deis, cœlumque suo servire Tonanti
Non nisi sævorum potuit post bella gigant
Iam nihil, o Superi, querimur: scelera ip
Hac mercede placent: diros Pharsalia camp
Impleat, et Pœni saturentur sanguine man
Ultima funesta concurrant prœlia Munda.
His, Cæsar, Perusina fames, Mutinæque la
Accedant fatis, et quas premit aspera, cla
Leucas, et ardenti servilia bella sub Ætna.
Multum Roma tamen debet civilibus armis,
Quod tibi res acta est. Te, cum statione pe
Astra petes serus, prælati regia cœli
Excipiet, gaudente polo: seu sceptra tenere,
Seu te flammigeros Phœbi conscendere curr
Telluremque, nihil mutato sole timentem,
Igne vago lustrare iuvet; tibi numine ab o
Cedetur, iurisque tui natura relinquet,
Quis deus esse velis, ubi regnum ponere m

Arctoo sedem tibi legeris orbe:
ersi calidus qua mergitur Austri;
ideas obliquo sidere Romam.
ensi partem si presseris unam,
nus: librati pondera cœli
dio: pars ætheris illa sereni
ullæque obstent a Cæsare nubes.
umanum positis sibi consulat armis,
gens omnis amet: pax missa per orbem
ri compescat limina Iani.
numen: nec, si te pectore vates
rrhæa velim secreta moventem
eum, Bacchumque avertere Nysa.
ndas Romana in carmina vires.
s causas tantarum expromere rerum:
ie aperitur opus, quid in arma furentem
alum, quid pacem excusserit orbi.
m series, summisque negatum
nioque graves sub pondere lapsus,
erens: sic, cum compage soluta
ndi suprema coegerit hora,
etens iterum chaos; omnia mixtis
ua concurrent; ignea pontum
tellus extendere littora nolet,
retum: fratri contraria Phœbe
um bigas agitare per orbem
em poscet sibi: totaque discors
lsi turbabit fœdera mundi.
unt: lætis hunc numina rebus
uere modum; nec gentibus ullis
populum, terræ pelagique potentem
tuna suam. Tu causa malorum,
lominis communis Roma, nec unquam
ssi feralia fœdera regni:
rdes, nimiaque cupidine cæci,
iuvat vires, orbemque tenere
n terra fretum, terramque levabit
rolvent Titana labores,
cœlo totidem per signa sequetur;
gni sociis, omnisque potestas
sortis erit: nec gentibus ullis
onge fatorum exempla petantur:
ni maduerunt sanguine muri.
tanti tellus, pontusque furoris
iguum dominos commisit asylum.
ngusti mansit concordia discors,
on sponte ducum; nam sola futuri
elli medius mora. Qualiter undas
geminum gracilis mare separat Isthmos;
onferre fretum: si terra recedat,
frangat mare: sic, ubi sæva
dirimens, miserando funere Crassus
o maculavit sanguine Carras,
anos solverunt damna furores.
s acie, quam creditis, actum est,
llum victis civile dedistis.
ro regnum; populique potentis,
æ terras, quæ totum possidet orbem,
tuna duos; nam pignora iuncti
diro ferales omine tedas
anes, Parcarum, Iulia, sæva
nu: quod si tibi fata dedissent
e moras, tu sola furentem
teras, atque hinc retinere parentem;
manus excusso iungere ferro,
eris mediæ iunxere Sabinæ.
ussa fides, bellumque movere
t ducibus: si modos dedit æmula virtus.
eteres obscurent acta triumphos,

Et victis cedat piratica laurea Gallis,
Magne, times: te iam series, ususque laborum
Erigit, impatiensque loci fortuna secundi.
Nec quenquam iam ferre potest, Cæsarve priorem,
Pompeiusve parem. Quis iustius induit arma,
Scire nefas: magno se iudice quisque tuetur:
Victrix causa Deis placuit, sed victa Catoni.
Nec coiere pares: alter, vergentibus annis
In senium, longoque togæ tranquillior usu,
Dedidicit iam pace ducem: famæque petitor
Multa dare in vulgus: totus popularibus auris
Impelli, plausuque sui gaudere theatri:
Nec reparare novas vires; multumque priori
Credere fortunæ: stat magni nominis umbra,
Qualis frugifero quercus sublimis in agro
Exuvias veteres populi, sacrataque gestans
Dona ducum: nec iam validis radicibus hærens,
Pondere fixa suo est; nudosque per aera ramos
Effundens, trunco, non frondibus, efficit umbram:
At quamvis primo nutet casura sub Euro,
Tot circum silvæ firmo se robore tollant,
Sola tamen colitur. Sed non in Cæsare tantum
Nomen erat, nec fama ducis; sed nescia virtus
Stare loco: solusque pudor non vincere bello.
Acer, et indomitus; quo spes, quoque ira vocasset,
Ferre manum, et nunquam temerando parcere ferro:
Successus urgere suos; instare favori
Numinis: impellens quicquid sibi summa petenti
Obstaret; gaudensque viam fecisse ruina.
Qualiter expressum ventis per nubila fulmen
Ætheris impulsi sonitu, mundique fragore
Emicuit, rupitque diem, populosque paventes
Terruit, obliqua præstringens lumina flamma;
In sua templa furit: nullaque exire vetante
Materia, magnamque cadens, magnamque revertens
Dat stragem late, sparsosque recolligit ignes.
Hæ ducibus causæ suberant: sed publica belli
Semina, quæ populos semper mersere potentes.
Namque ut opes nimias mundo fortuna subacto
Intulit, et rebus mores cessere secundis,
Prædaque et hostiles luxum suasere rapinæ:
Non auro, tectisve modus; mensasque priores
Aspernata fames: cultus, gestare decoros
Vix nuribus, rapuere mares: fœcunda virorum
Paupertas fugitur; totoque accersitur orbe,
Quo gens quæque perit: tunc longos iungere fines
Agrorum, et quondam duro sulcata Camilli
Vomere, et antiquos Curiorum passa ligones
Longa sub ignotis extendere rura colonis.
Non erat is populus, quem pax tranquilla iuvaret,
Quem sua libertas immotis pasceret armis.
Inde iræ faciles, et, quod suasisset egestas,
Vile nefas; magnumque decus, ferroque petendum,
Plus patria potuisse sua: mensuraque iuris
Vis erat: hinc leges, et plebiscita coactæ;
Et cum consulibus turbantes iura tribuni:
Hinc rapti pretio fasces, sectorque favoris
Ipse sui populus, letalisque ambitus urbi;
Annua venali referens certamina Campo:
Hinc usura vorax, avidumque in tempora fœnus,
Et concussa fides, et multis utile bellum.
Iam gelidas Cæsar cursu superaverat Alpes;
Ingentesque animo motus, bellumque futurum,
Ceperat: ut ventum est parvi Rubiconis ad undas,
Ingens visa duci patriæ trepidantis imago,
Clara per obscuram vultu mœstissima noctem,
Turrigero canos effundens vertice crines,
Cæsarie lacera, nudisque adstare lacertis,
Et gemitu permixta loqui: Quo tenditis ultra?

uo fertis mea signa viri? si iure venitis,
i cives, hucusque licet. Tunc perculit horror
lembra ducis, riguere comæ, gressumque coercens
anguor in extrema tenuit vestigia ripæ.
Mox ait: O magnæ qui mœnia prospicis urbis
Tarpeia de rupe tonans, Phrygiique penates
Gentis Iuleæ, et rapti secreta Quirini,
Et residens celsa Latialis Iupiter Alba,
Vestalesque foci, summique o numinis instar
Roma, fave cœptis: non te furialibus armis
Persequor: en adsum victor terraque, marique
Cæsar, ubique tuus (liceat modo), nunc quoque miles.
Ille erit, ille nocens, qui me tibi fecerit hostem.
Inde moras solvit belli, tumidumque per amnem
Signa movet propere. Sic cum squalentibus arvis
Æstiferæ Libyes viso leo comminus hoste
Subsedit dubius, totam dum colligit iram;
Mox ubi se sævæ stimulavit verbere caudæ,
Erexitque iubam, et vasto grave murmur hiatu
Infremuit: tum torta levis si lancea Mauri
Hæreat, aut latum subeant venabula pectus,
Per ferrum tanti securus vulneris exit.
Fonte cadit modico, parvisque impellitur undis
Puniceus Rubicon, cum fervida canduit æstas;
Perque imas serpit valles, et Gallica certus
Limes ab Ausoniis disterminat arva colonis.
Tunc vires præbebat hyems, atque auxerat undas
Tertia iam gravido pluvialis Cynthia cornu,
Et madidis Euri resolutæ flatibus Alpes.
Primus in obliquum sonipes opponitur amnem
Excepturus aquas; molli tum cetera rumpit
Turba vado fracti faciles iam fluminis undas.
Cæsar, ut adversam superato gurgite ripam
Attigit, Hesperiæ vetitis et constitit arvis,
Hic, ait, hic, pacem, temerataque iura relinquo;
Te Fortuna sequor: procul hinc iam fœdera sunto.
Credidimus fatis, utendum est iudice bello.
Sic fatus, noctis tenebris rapit agmina ductor
Impiger, et torto Balearis verbere fundæ
Ocyor, et missa Parthi post terga sagitta:
Vicinumque minax invadit Ariminum, ut ignes
Solis lucifero fugiebant astra relicto.
Iamque dies primos belli visura tumultus
Exoritur: seu sponte deum, seu turbidus Auster
Impulerat mœstam, tenuerunt nubila lucem.
Constitit ut capto iussus deponere miles
Signa foro, stridor lituum, clangorque tubarum
Non pia concinuit cum rauco classica cornu.
Rupta quies populi, stratisque excita iuventus
Diripiunt sacris affixa penatibus arma,
Quæ pax longa dabat: nuda iam crate fluentes
Invadunt clipeos, curvataque cuspide pila,
Et scabros nigræ morsu rubiginis enses.
Ut notæ fulsere aquilæ, Romanaque signa,
Et celsus medio conspectus in agmine Cæsar,
Diriguere metu, gelidus pavor alligat artus,
Et tacito mutos volvunt sub pectore questus:
O male vicinis hæc mœnia condita Gallis!
O tristi damnata loco! pax alta per omnes,
Et tranquilla quies populos: nos præda furentum,
Primaque castra sumus: melius fortuna dedisses
Orbe sub Eoo sedem, gelidaque sub Arcto,
Errantesque domos, Latii quam claustra tueri.
Nos primi Senonum motus, Cimbrumque ruentem
Vidimus, et Martem Libyes, cursumque furoris
Teutonici: quoties Romam fortuna lacessit,
Hac iter est bellis: gemitu sic quisque latenti,
Non ausus timuisse palam: vox nulla dolori
Credita: sed quantum, volucres cum bruma coercet,
Rura silent, mediusque iacet sine murmure pontus;
Tanta quies. Noctis gelidas lux solverat umbras:
Ecce, faces belli, dubiæque in prœlia menti
Urgentes addunt stimulos, cunctasque pudoris
Rumpunt fata moras: iustos Fortuna laborat
Esse ducis motus, et causas invenit armis.
Expulit ancipiti discordes urbe tribunos
Victo iure minax iactatis curia Gracchis.
Hos iam mota ducis vicinaque signa petentes
Audax venali comitatur Curio lingua;
Vox quondam populi, libertatemque tueri
Ausus, et armatos plebi miscere potentes.
Utque ducem varias volventem pectore curas,
Conspexit: Dum voce tuæ potuere iuvari
Cæsar, ait, partes, quamvis nolente senatu
Traximus imperium tunc, cum mihi Rostra tenere
Ius erat, et dubios in te transferre Quirites.
Sed postquam leges bello siluere coactæ,
Pellimur e patriis laribus, patimurque volentes
Exilium; tua nos faciat victoria cives.
Dum trepidant nullo firmatæ robore partes,
Tolle moras: semper nocuit differre paratis.
Par labor atque metus pretio maiore petuntur.
Bellantem geminis tenuit te Gallia lustris,
Pars quota terrarum: facili si prœlia pauca
Gesseris eventu, tibi Roma subegerit orbem.
Nunc neque te longi remeantem pompa triumphi
Excipit, aut sacras poscunt Capitolia laurus:
Livor edax tibi cuncta negat: gentesque subactas
Vix impune feres: socerum depellere regno
Decretum est genero: partiri non potes orbem:
Solus habere potes. Sic postquam fatus, et ipsi
In bellum prono tantum tamen addidit iræ,
Accenditque ducem, quantum clamore iuvatur
Eleius sonipes, quamvis iam carcere clauso
Immineat foribus, pronusque repagula laxet.
Convocat armatos extemplo ad signa maniplos
Utque satis trepidum turba coeunte tumultum
Composuit vultu, dextraque silentia iussit:
Bellorum o socii, qui mille pericula Martis
Mecum (ait) experti, decimo iam vincitis an
Hoc cruor Arctois meruit diffusus in arvis,
Vulneraque, et mortes, hiemesque sub Alpi
Non secus ingenti bellorum Roma tumult
Concutitur, quam si Pœnus transcenderet
Annibal: implentur valido tirone cohorte
In classem cadit omne nemus: terraque m
Iussus Cæsar agi. Quid? si mihi signa iac
Marte sub adverso, ruerentque in terga f
Gallorum populi? nunc, cum Fortuna se
Mecum rebus agat, Superique ad summ
Tentamur: veniat longa dux pace solut
Milite cum subito, partesque in bella t
Marcellusque loquax, et nomina vana
Scilicet extremi Pompeium, emtique
Continuo per tot satiabunt tempora re
Ille reget currus nondum patientibus
Ille semel raptos nunquam dimittet h
Quid iam rura querar totum suppress
Ac iussam servire famem? quis castr
Nescit mixta foro? gladii cum triste
Iudicium insolita trepidum cinxere
Atque auso medias perrumpere mili
Pompeiana reum clauserunt signa I
Nunc quoque ne lassum teneat priv
Bella nefanda parat suetus civilib
Et docilis Syllam scelerum vicisse
Utque feræ tigres nunquam posue
Quas nemore Hyrcano, matrum du

rum pavit cruor armentorum;
uum solito tibi lambere ferrum
ne, sitis: nullus semel ore receptus
titur sanguis mansuescere fauces.
n inveniet tam longa potentia finem?(gno
um modus est? ex hoc iam te, improbe, re-
tem doceat discedere Sylla.
sne vagos, et lassi Pontica regis
barico vix consummata veneno,
mpeio dabitur provincia, Cæsar;
victrices aquilas deponere iussus,
mihi si merces erepta laborum est,
longi, non me duce, præmia belli
miles sub quolibet iste triumphet.
anguis quo se post bella senectus?
rit emeritis? quæ rura dabuntur?
veteranus aret? quæ mœnia fessis?
ient piratæ, Magne, coloni?
pridem victricia, tollite signa:
ndum est, quas fecimus: arma tenenti
qui iusta negat: nec numina desunt.
præda meis, neque regnum quæritur ar-
dominos urbi servire paratæ. (mis:
dubium non claro murmure vulgus
rta fremit: pietas patriique penates,
cæde feras mentes, animosque tumentes,
ed diro ferri revocantur amore,
e metu. Summi tum munera pili
eritique gerens insignia doni,
s referentem præmia quercum;
lamat, Romani maxime rector
fas est veras expromere voces;
nta tuas tenuit patientia vires
ur: deeratne tibi fiducia nostri?
hic calidus spirantia corpora sanguis,
valent fortes torquere lacerti,
patiere togam, regnumque senatus?
miserum est civili vincere bello?
Scythiæ populos, per inhospita Syrtis
calidas Libyæ sitientis arenas.
,ut victum post terga relinqueret orbem,
idas remo compescuit undas:
rctoo spumantem vortice Rhenum.
tam posse mihi, quam velle necesse est.
eus est, in quem tua classica Cæsar,
r signa decem felicia castris,
iuro quocumque ex hoste triumphos;
atris gladium, iuguloque parentis,
iubeas, plenæque in viscera partu
vita peragam tamen omnia dextra.
Deos, ignemque immittere templis,
scebit castrensis flamma Monetæ:
r Tusci si ponere Tibridis undas,
udax veniam metator in agros.
nque voles in planum effundere muros,
tus disperget saxa lacertis:
nitus tolli quam iusseris urbem,
lis cunctæ simul assensere cohortes,
lte, quæcumque ad bella vocaret,
manus. It tantus ad æthera clamor,
niferi Boreas cum Thracius Ossæ
cubuit, curvato robore pressæ
ut rursus redeuntis in æthera silvæ.
ceptum tam prono milite bellum,
re videt, ne quo languore moretur
sparsas per Gallica rura cohortes
Romam motis petit undique signis.
avo tentoria fixa Lemano,
uæ Vogesi curvam super ardua rupem,
Pugnaces pictis cohibebant Lingonas armis
Hi vada liquerunt Isaræ; qui gurgite ductus
Per tam multa suo, famæ maioris in amnem
Lapsus, ad æquoreas nomen non pertulit undas.
Solvuntur flavi longa statione Ruteni:
Mitis Atax Latias gaudet non ferre carinas,
Finis et Hesperiæ promoto limite Varus:
Quaque sub Herculeo sacratus nomine portus
Urget rupe cava pelagus: non Corus in illum
Ius habet, aut Zephirus: solus sua littora turbat
Circius, et tuta prohibet statione Monœci.
Quaque iacet littus dubium, quod terra, fretumque
Vendicat alternis vicibus, cum funditur ingens
Oceanus, vel cum refugis se fluctibus aufert:
Ventus ab extremo pelagus sic axe volutet,
Destituatque ferens; an sidere mota secundo
Tethyos unda vagæ lunaribus æstuet horis;
Flammiger an Titan, ut alentes hauriat undas,
Erigat Oceanum, fluctusque ad sidera tollat,
Quærite, quos agitat mundi labor: at mihi semper
Tu, quæcumque moves tam crebros caussa meatus,
Ut superi voluere, late. Tunc rura Nemosi
Qui tenet, et ripas Aturi, qua littore curvo
Molliter admissum claudit Tarbellicus æquor,
Signa movet, gaudetque amoto Santonus hoste:
Et Biturix, longisque leves Suessones in armis:
Optimus excusso Leucus Rhemusque lacerto,
Optima gens flexis in gyrum Sequana frænis:
Et docilis rector rostrati Belga covini;
Arvernique ausi Latio se fingere fratres,
Sanguine ab Iliaco populi; nimiumque rebellis
Nervius, et cæsi pollutus sanguine Cottæ;
Et qui te laxis imitantur Sarmata braccis
Vangiones; Batavique truces, quos ære recurvo
Stridentes acuere tubæ: qua Cinga pererrat
Gurgite: qua Rhodanus raptum velocibus undis
In mare fert Ararim: qua montibus ardua summis
Gens habitat cana pendentes rupe Gebennas:
Pictones immunes subigunt sua rura; nec ultra
Instabiles Turonas circumsita castra coercent:
In nebulis Meduana tuis marcere perosus
Andus, iam placida Ligeris recreatur ab unda.
Inclyta Cæsareis Genabos dissolvitur alis.
Tu quoque lætatus converti prœlia Trevir;
Et nunc tonse Ligur, quondam per colla decora
Crinibus effusis toti prælate Comatæ;
Et quibus immitis placatur sanguine diro
Theutates, horrensque feris altaribus Esus;
Et Taranis Scythicæ non mitior ara Dianæ.
Vos quoque, qui fortes animas belloque peremtas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina, Bardi.
Et vos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.
Solis nosse Deos, et cœli numina vobis,
Aut solis nescire datum: nemora alta remoti
Incolitis luci: vobis auctoribus, umbræ
Non tacitas Erebi sedes Ditisque profundi
Pallida regna petunt: regit idem spiritus artus
Orbe alio: longæ (canitis si cognita) vitæ
Mors media est: certe populi, quos despicit Arctos,
Felices errore suo, quos ille timorum
Maximus, haud urget leti metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: et ignavum rediturae parcere vitæ.
Et vos crinigeros bellis arcere Caycos
Oppositi, petitis Romam, Rhenique feroces
Deseritis ripas, et apertum gentibus orbem.
Cæsar, ut immensæ collecto robore vires

Audendi maiora fidem fecere, per omnem
Spargitur Italiam, vicinaque mœnia complet.
Vana quoque ad veros accessit fama timores,
Irrupitque animos populi, cladem que futuram
Intulit, et velox properantis nuntia belli
Innumeras solvit falsa in præconia linguas.
Est qui, tauriferis ubi se Mevania campis
Explicat, audaces ruere in certamina turmas
Afferat, et qua Nar Tyberino illabitur amni
Barbaricas sævi discurrere Cæsaris alas;
Ipsum omnes aquilas, collataque signa ferentem,
Agmine non uno, densisque incedere castris.
Nec, qualem meminere, vident: maiorque, ferusque
Mentibus occurrit, victoque immanior hoste.
Hunc inter Rhenum populos Alpesque iacentes,
Finibus Arctois patriaque a sede revulsos,
Pone sequi, iussamque feris a gentibus Urbem,
Romano spectante, rapi: sic quisque pavendo
Dat vires famæ: nulloque auctore malorum
Quæ finxere, timent: nec solum vulgus inani
Percussum terrore pavet; sed curia, et ipsi
Sedibus exiliere patres, invisaque belli
Consulibus fugiens mandat decreta senatus.
Tum quæ tuta petant; et quæ metuenda relinquant,
Incerti, quo quemque fugæ tulit impetus, urgent
Præcipitem populum, serieque hærentia longa
Agmina prorumpunt: credas aut tecta nefandas
Corripuisse faces, aut iam quatiente ruina
Nutantes pendere domos: sic turba per urbem
Præcipiti lymphata gradu, velut, unica rebus
Spes foret afflictis patrios excedere muros,
Inconsulta ruit. Qualis cum turbidus Auster
Reppulit a Libycis immensum Syrtibus æquor,
Fractaque veliferi sonuerunt pondera mali,
Desilit in fluctus deserta puppe magister,
Navitaque, et nondum sparsa compage carinæ,
Naufragium sibi quisque facit: sic urbe relicta
In bellum fugitur: nullum iam languidus ævo
Evaluit revocare parens, coniuxve maritum
Fletibus, aut patrii, dubiæ dum vota salutis
Conciperent, tenuere Lares: nec limine quisquam
Hæsit, et extremo tunc forsitan urbis amatæ
Plenus abit visu: ruit irrevocabile vulgus.
O faciles dare summa Deos, eademque tueri
Difficiles! urbem populis victisque frequentem
Gentibus, et generis, coeat si turba, capacem
Humani, facilem venturo Cæsare prædam
Ignavæ liquere manus: cum pressus ab hoste
Clauditur externis miles Romanus in oris,
Effugit exiguo nocturna pericula vallo;
Et subitus rapti munimine cespitis agger
Præbet securos intra tentoria somnos.
Tu tantum audito bellorum murmure Roma
Desereris; nox una tuis non credita muris.
Danda tamen venia est tantorum danda pavorum:
Pompeio fugiente timent. Tum ne qua futuri
Spes saltem trepidas mentes levet, addita fati
Peioris manifesta fides, Superique minaces,
Prodigiis terras implerunt, æthera, pontum.
Ignota obscuræ viderunt sidera noctes,
Ardentemque polum flammis, cœloque volantes
Obliquas per inane faces, crinemque timendi
Sideris, et terris mutantem regna cometen.
Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno;
Et varias ignis denso dedit aere formas.
Nunc iaculum longo, nunc sparso lumine lampas
Emicuit cœlo: tacitum sine nubibus illis
Fulmen, et Arctois rapiens de partibus ignem,
Percussit Latiale caput: stellæque minores

Per vacuum solitæ noctis decurrere te
In medium venere diem; cornuque coa
Iam Phœbe toto fratrem cum redderet
Terrarum subita percussa expalluit um
Ipse caput medio Titan cum ferret Oly
Condidit ardentes atra caligine currus,
Involvitque orbem tenebris, gentesque
Desperare diem: qualem fugiente per o
Sole Thyesteæ noctem duxere Mycenæ
Ora ferox Siculæ laxavit Mulciber Æt
Nec tulit in cœlum flammas, sed vertic
Ignis in Hesperium cecidit latus: atra C
Sanguineum fundo torsit mare: flebile
Latravere canes. Vestali raptus ab ara
Ignis, et ostendens confectas flamma La
Scinditur in partes, geminoque cacumi
Thebanos imitata rogos: tum cardine t
Subsedit, veteremque iugis nutantibus
Discussere nivem. Tethys maioribus u
Hesperiam Calpen, summumque imple
Indigetes flevisse Deos, Urbisque labor
Testatos sudore Lares, delapsaque tem
Dona suis, dirasque diem fœdasse voluc
Accipimus; silvisque feras sub nocte re
Audaces media posuisse cubilia Roma.
Tum pecudum faciles humana ad mur
Monstrosique hominum partus, numer
Membrorum; matremque suus conterr
Diraque per populum Cumanæ carmin
Vulgantur: tum, quos sectis Bellona la
Sæva movet, cecinere Deos: crinemque
Sanguinei populis ulularunt tristia Ga
Compositis plenæ gemuerunt ossibus u
Tum fragor armorum, magnæque per a
Auditæ nemorum; et venientes comin
Quique colunt iunctos extremis mœni
Diffugiunt: ingens Urbem cingebat Er
Excutiens pronam flagranti vertice pi
Stridentesque comas: Thebanam quali
Impulit, aut sævi contorsit tela Lycur
Eumenis: aut qualem iussu Iunonis ini
Horruit Alcides, viso iam Dite, Megæ
Insonuere tubæ, et quanto clamore coh
Miscentur, tantum nox atra silentibus
Edidit: et medio visi consurgere Cam
Tristia Syllani cecinere oracula mane
Tollentemque caput gelidas Anienis a
Agricolæ fracto Marium fugere sepulc
Hæc propter placuit Tuscos de more v
Acciri vates: quorum qui maximus æv
Aruns incoluit desertæ mœnia Lunæ,
Fulminis edoctus motus, venasque cale
Fibrarum, et monitus volitantis in ae
Monstra iubet primum, quæ nullo sem
Protulerat natura, rapi, sterilique nef
Ex utero fœtus infaustis urere flammis
Mox iubet et totam pavidis a civibus U
Ambiri, et festo purgantes mœnia lust
Longa per extremos pomœria cingere f
Pontifices, sacri quibus est permissa po
Turba minor ritu sequitur succincta G
Vestalemque chorum ducit vittata sac
Troianam soli cui fas vidisse Minerva
Tum qui fata Deûm secret
Et lotam parvo revocant A
Et doctus volucres augur s
Septemvirque epulis fest
Et Salius læto portan
Et tollens apicem ger

fusam longis anfractibus urbem
Aruns dispersos fulminis ignes
ræ mœsto cum murmure condit,
omen, sacris tunc admovet aris
marem: iam fundere Bacchum
uoque molas inducere cultro;
diu non grati victima sacri,
icti premerent cum torva ministri,
m præbebat poplite collum.
cuit solitus; sed vulnere largo
o nigrum pro sanguine virus.
tus sacris feralibus Aruns;
perum raptis quæsivit in extis.
lor vatem: nam pallida tetris
notis, gelidoque infecta cruore,
rso variabat sanguine livor.
cur madidum; venasque minaces
te videt: pulmonis anheli
rvusque secat vitalia limes.
niem per hiantes viscera rimas
duntque suas omenta latebras.
s) nullis impune apparuit extis,
iti fibrarum increscere molem
is: pars ægra et marcida pendet,
celeri venas movet improba pulsu.
it magnorum fata malorum,
fas Superi quæcunque monetis,
pulis: neque enim tibi summe litavi
crum: cæsique in viscera tauri
Dei: non fanda timemus;
aiora metu. Dî visa secundent,
lla fides; sed conditor artis
ages: flexu sic omina Tuscus
ltaque tegens ambage canebat.
i cura Deos secretaque cœli
em non stellarum Ægyptia Memphis
, numerisque moventibus astra,
ait) nulla cum lege per ævum
certo discurrunt sidera motu:
vent, orbi generique paratur
ra lues. Terræ ne dehiscent,
urbes? an tollet fervidus aer
egetes tellus infida negabit?
sis miscebitur unda venenis?
enus, o Superi? qua peste paratis
tremi multorum tempus in unum
s: summo si frigida cœlo
nigros Saturni accenderet ignes;
fudisset Aquarius imbres,
so latuisset in æquore tellus.
iis Nemeæum Phœbe Leonem
s, toto fluerent incendia mundo,
suis flagrasset curribus æther.
es: tu qui flagrante minacem
ndis cauda, chelasque peruris,
Gradive paras? nam mitis in alto
premitur, Venerisque salubre
notuque celer Cyllenius hæret,
rs solus habet: cur signa meatus
s, mundoque obscura feruntur:
um fulget latus Orionis?
orum rabies: ferrique potestas
omne manu: scelerique nefando
irtus: multosque exibit in annos
Superos quid prodest poscere finem?
pax ista venit: duc Roma malorum
riem, cladem que in tempora multa
li tantum iam libera bello.
atis hæc pavidam præsagia plebem:

Sed maiora premunt: nam qualis vertice Pindi
Edonis Ogygio decurrit plena Lyæo,
Talis et attonitam rapitur matrona per urbem,
Vocibus hic prodens urgentem pectora Phœbum.
Quo feror o Pæan? qua me super æthera raptum
Constituis terra? video Pangæa nivosis
Cana iugis, latosque Hæmi sub rupe Philippos.
Quis furor hic, o Phœbe, doce: quæ tela manusque
Romanæ miscent acies, bellumque sine hoste est?
Quo diversa feror? primos me ducis in ortus,
Qua mare Lagæi mutatur gurgite Nili.
Hunc ego, fluminea deformis truncus arena
Qui iacet, agnosco: dubiam super æquora Syrtim,
Arentemque feror Libyen, quo tristis Erinnys
Transtulit Emathias acies: nunc desuper Alpis
Nubiferæ colles, atque aeriam Pyrenen,
Abripimur: patriæ sedes remeamus in urbis:
Impiaque in medio peraguntur bella senatu.
Consurgunt partes iterum, totumque per orbem
Rursus eo: nova da mihi cernere littora ponti,
Telluremque novam: vidi iam Phœbe Philippos,
Hæc ait: et lasso iacuit defecta furore.

Liber secundus

Iamque iræ patuere Deûm, manifestaque belli
Signa dedit mundus: legesque, et fœdera rerum,
Præscia monstrifero vertit natura tumultu,
Indixitque nefas: cur hanc tibi, rector Olympi,
Sollicitis visum mortalibus addere curam,
Noscant venturas ut dira per omina clades?
Sive parens rerum, cum primum informia regna,
Materiamque rudem flamma cedente recepit,
Fixit in æternum causas, qua cuncta coercet,
Se quoque lege tenens, et secula iussa ferentem
Fatorum immoto divisit limite mundum:
Sive nihil positum est, sed fors incerta vagatur,
Fertque refertque vices, et habent mortalia casum:
Sit subitum quodcunque paras: sit cæca futuri
Mens hominum fati: liceat sperare timenti.
Ergo ubi concipiunt quantis sit cladibus Urbi
Constatura fides Superum, ferale per urbem
Iustitium: latuit plebeio tectus amictu
Omnis honos: nullos comitata est purpura fasces.
Tum questus tenuere suos, magnusque per omnes
Erravit sine voce dolor: sic funere primo
Attonitæ tacuere domus, cum corpora nondum
Conclamata iacent, nec mater crine soluto
Exigit ad sævos famulorum brachia planctus:
Sed cum membra premit fugiente rigentia vita,
Vultusque exanimes, oculosque in morte iacentes;
Necdum est ille dolor, sed iam metus: incubat amens
Miraturque malum. Cultus matrona priores
Deposuit: mœstæque tenent delubra catervæ.
Hæ lacrimis sparsere Deos, hæ pectora duro
Afflixere solo: lacerasque in limine sacro
Attonitæ fudere comas: votisque vocari
Assuetas crebris feriunt ululatibus aures.
Nec cunctæ summi templo iacuere Tonantis:
Divisere Deos: et nullis defuit aris
Invidiam factura parens; quarum una madentes
Scissa genas, planctu liventes atra lacertos,
Nunc, ait, o miseræ contundite pectora matres,
Nunc laniate comas, neve hunc differte dolorem,
Et summis servate malis: nunc flere potestas
Dum pendet fortuna ducum: cum vicerit alter,
Gaudendum est: his se stimulis dolor ipse lacessit.
Nec non bella viri, diversaque castra petentes,
Effundunt iustas in numina sæva querelas.
O miseræ sortis, quod non in Punica nati

Tempora Cannarum fuimus, Trebiaque, iuventus.
Non pacem petimus Superi: date gentibus iras:
Nunc urbes excite feras: coniuret in arma
Mundus: Achæmeniis decurrant Medica Susis
Agmina: Massagetas Scythicus non alliget Ister:
Fundat ab extremo flavos Aquilone Suevos
Albis, et indomitum Rheni caput: omnibus hostes
Reddite nos populis: civile avertite bellum:
Hinc Dacus premat, inde Getes: occurrat Hiberis
Alter: ad Eoas hic vertat signa pharetras.
Nulla vacet tibi Roma manus: vel perdere nomen
Si placet Hesperium Superi, collapsus in ignes
Plurimus ad terram per fulmina decidat æther.
Sæve parens, utrasque simul partesque ducesque,
Dum nondum meruere, feri. tantone novorum
Proventu scelerum quærunt, uter imperet Urbi?
Vix tanti fuerat civilia bella moveri,
Ut neuter. Tales pietas peritura querelas
Egerit: at miseros angit sua cura parentes,
Oderuntque gravis vivacia fata senectæ,
Servatosque iterum bellis civilibus annos.
Atque aliquis, magno quærens exempla timori,
Non alios, inquit, motus tunc fata parabant,
Cum post Teutonicos victor, Libycosque triumphos,
Exul limosa Marius caput abdidit ulva.
Stagna avidi texere soli, laxæque paludes
Depositum Fortuna tuum: mox vincula ferri
Exedere senem, longusque in carcere pædor.
Consul, et eversa felix moriturus in urbe
Pœnas ante dabat scelerum: mors ipsa refugit
Sæpe virum, frustraque hosti concessa potestas
Sanguinis invisi: primo qui cædis in ictu
Diriguit, ferrumque manu torpente remisit;
Viderat immensam tenebroso in carcere lucem,
Terribilesque Deos scelerum; Mariumque futurum:
Audieratque pavens: Non hæc contingere fas est
Colla tibi: debet multas hic legibus ævi,
Ante suam, mortes: vanum depone furorem.
Si libet ulcisci deletæ funera gentis,
Hunc Cimbri servate senem: non ille favore
Numinis, ingenti Superum protectus ab ira,
Vir ferus, et Romam cupienti perdere fato
Sufficiens: idem pelago delatus iniquo
Hostilem in terram, vacuisque mapalibus actus,
Nuda triumphati iacuit per regna Iugurthæ,
Et Pœnos pressit cineres: solatia fati
Carthago, Mariusque tulit: pariterque iacentes
Ignovere Deis. Libycas ibi colligit iras,
Ut primum fortuna redit: servilia solvit
Agmina: conflato sævas ergastula ferro
Exseruere manus: nulli gestanda dabantur
Signa ducis, nisi qui scelerum iam fecerat usum,
Attuleratque in castra nefas: proh fata! quis ille,
Quis fuit ille dies, Marius quo mœnia victor
Corripuit? quantoque gradu mors sæva cucurrit?
Nobilitas cum plebe perit: lateque vagatur
Ensis: et a nullo revocatum est pectore ferrum.
Stat cruor in templis: multaque rubentia cæde
Lubrica saxa madent: nulli sua profuit ætas.
Non senis extremum piguit vergentibus annis
Præcipitasse diem: nec primo in limine vitæ
Infantis miseri nascentia rumpere fata.
Crimine quo parvi cædem potuere mereri?
Sed satis est iam posse mori: trahit ipse furoris
Impetus: et visum est lenti, quæsisse nocentem.
In numerum pars magna perit; rapuitque cruentus
Victor ab ignota vultus cervice recisos
Dum vacua pudet ire manu: spes una salutis
Oscula pollutæ fixisse trementia dextræ.

Mille licet gladii mortis nova signa
Degener o populus! vix secula longa
Sic meruisse viris, nedum breve ded
Et vitam, dum Sylla redit: cui funer
Flere vacet? vix te sparsum per visce
Innumeras inter carpentis membra
Discessisse manus: aut te præsage m
Antoni, cuius laceris pendentia cani
Ora ferens miles festæ rorantia men
Imposuit: truncos laceravit Fimbri
Sæva tribunitio maduerunt robora
Te quoque neglectum violatæ, Scæv
Ante ipsum penetrale Deæ, semperq
Mactavere focos: parvum sed fessa s
Sanguinis effudit iugulo, flammisqu
Septimus hæc sequitur, repetit is fa
Ille fuit vitæ Mario modus, omnia p
Quæ peior fortuna potest, atque om
Quæ melior: mensoque, homini qui
Iam quot apud Sacri cecidere cadave
Aut collina tulit stratas quot porta
Tunc cum pene caput mundi, rerum
Mutavit translata locum, Romanaque
Ultra Caudinas speravit vulnera Fu
Sylla quoque immensis accessit clad
Ille quod exiguum restabat sanguini
Hausit; dumque nimis iam putrida
Excessit medicina modum, nimiumq
Qua morbi duxere manus: periere n
Sed cum iam soli possent superesse
Tunc data libertas odiis, resolutaqu
Frænis ira ruit, non uni cuncta dab
Sed fecit sibi quisque nefas: semel o
Iusserat: infandum domini per visc
Exegit famulus: nati maduere pater
Sanguine: certatum est, cui cervix c
Cederet: in fratrum ceciderunt præ
Busta repleta fuga, permixtaque viv
Corpora: nec populum latebræ cepe
Hic laqueo fauces, elisaque guttura f
Hic se præcipiti iaculatus pondere d
Dissiluit percussus humo: mortesque
Victori rapuere suas: hic robora bus
Extruit ipse sui, necdum omni sang
Desilit in flammas, et, dum licet, oc
Colla ducum pilo trepidam gestata p
Et medio congesta foro: cognoscitur
Quicquid ubique latet scelerum: non
Vidit Bistonii stabulis pendere tyra
Postibus Antæi Libye; nec Græcia
Tot laceros artus Pisæa flevit in aul
Cum iam tabe fluunt, confusaque te
Amisere notas, miserorum dextra p
Colligit, et pavido subducit cognita
Meque ipsum memini cæsi deformia
Ora rogo cupidum, vetitisque impo
Omnia Syllanæ lustrasse cadavera p
Perque omnes truncos, cum qua cervi
Conveniat, quæsisse caput. Quid sa
Placatos Catuli referam? cui victim
Inferias Marius, forsan nolentibus u
Pendit, inexpleto non fanda piacula
Cum laceros artus æquataque vulner
Vidimus, et toto quamvis in corpore
Nil animæ letale datum, moremque
Dirum sævitiæ, pereuntis parcere m
Avulsæ cecidere manus, exsectaque li
Palpitat, et muto vacuum ferit aera
Hic aures, alius spiramina naris ad

avis evolvit sedibus orbes,
dit spectatis lumina membris.
les, tam sævi criminis unum
sse caput: sic mole ruinæ
nti miscentur pondere membra:
mes veniunt ad littora trunci,
ere freto: quid perdere fructum
em, Marii confundere vultum?
yllæ, cædesque ostensa placeret,
at. Vidit Fortuna colonos
cunctos simul ense recisos,
pereuntem tempore mortis.
riæ, Latii iam sola iuventus,
seræ maculavit ovilia Romæ.
to iuvenes occumbere leto,
agique furor, subitæque ruinæ,
que lues, aut bellica clades,
fuit: densi vix agmina vulgi
es immissa morte catervas,
e manus: vix cæde peracta
biaque labant cervice: sed illos
trages: peraguntque cadavera partem
ves elidunt corpora trunci.
i sedit securus ab alto
is: miseri tot millia vulgi
sse mori: congesta recepit
us Syllana cadavera gurges.
i cecidere, in corpora summi.
re rates, et strage cruenta
is fluxit prior amnis in æquor;
t unda sequens: nam sanguinis alti
r, campumque effusa per omnem,
ens Tiberina ad flumina rivo
it aquas: nec iam alveus amnem,
pæ, redeuntque cadavera campo.
enas vix eluctatus in undas,
eum torrenti dividit æquor.
rum, Felix his Sylla vocari,
ulum medio sibi tollere Campo?
enda manent: hoc ordine belli
it civilibus exitus armis.
ant graviora metus, multoque coitur
maiore in prælia damno.
s bellorum maxima merces
it: nec plus victoria Syllæ
as penitus quam tollere partes.
a vocas; olimque potentes
uter civilia bella moveret,
Sylla fuit. Sic mœsta senectus
emor flebat: metuensque futuri.
animi percussit pectora Bruti
nta pavidi formidine motus
entis erat: sed nocte sopora,
uos Helice cum verteret axes,
ulsat non ampla Catonis.
a volventem publica cura
susque Urbis, cunctisque timentem,
i; farique his vocibus orsus;
sæ terris, olimque fugatæ
ola fides, quam turbine nullo
na tibi; tu mente labantem
ium certo tu robore firma.
agnum, vel Cæsaris arma sequantur:
o solus erit: pacem ne tueris,
ens dubio vestigia mundo?
cibus scelerum, populique furentis
xtum civile absolvere bellum?
rapiunt scelerata in prælia causæ:
nus, legesque in pace timendæ;

Hos ferro fugienda fames mundique ruinæ
Permiscenda fides: nullum furor egit in arma.
Castra petunt magna victi mercede: tibi uni
Per se bella placent? quid tot durasse per annos
Profuit immunem corrupti moribus ævi?
Hoc solum longæ pretium virtutis habebis?
Accipient alios, facient te bella nocentem.
Ne tantum o Superi liceat feralibus armis,
Has etiam movisse manus: nec pila lacertis
Missa tuis cæca telorum in nube ferantur:
Nec tanta incassum virtus eat: ingeret omnis
Se belli fortuna tibi: quis nolet ab isto
Ense mori, quamvis alieno vulnere labens,
Et scelus esse tuum? melius tranquilla sine armis
Otia solus ages, sicut cœlestia semper
Inconcussa suo volvuntur sidera lapsu.
Fulminibus propior terræ succenditur aer,
Imaque telluris ventos, tractusque coruscos
Flammarum, accipiunt: nubes excedit Olympus
Lege Deûm: minimas rerum discordia turbat:
Pacem summa tenent: quam læte Cæsaris aures
Accipient, tantum venisse in prælia civem!
Nam prælata suis nunquam diversa dolebit
Castra ducis Magni: nimium placet ipse, Catoni
Si bellum civile placet: pars magna senatus,
Et duce privato gesturus prælia consul,
Sollicitant, proceresque alii; quibus adde Catonem
Sub iuga Pompeii; toto iam liber in orbe
Solus Cæsar erit: quod si pro legibus arma
Ferre iuvat patriis, libertatemque tueri:
Nunc neque Pompeii Brutum, neque Cæsaris hostem,
Post bellum victoris habe. Sic fatur: at illi
Arcano sacras reddit Cato pectore voces:
Summum Brute nefas civilia bella fatemur:
Sed, quo fata trahunt, virtus secura sequetur.
Crimen erit Superis, et me fecisse nocentem.
Sidera quis, mundumque velit spectare cadentem
Expers ipse metus? quis, cum ruat arduus æther,
Terra labet, mixto coeuntis pondere mundi,
Complosas tenuisse manus? gentes ne furorem
Hesperium ignotæ, Romanaqua bella sequentur,
Deductique fretis alio sub sidere reges?
Otia solus agam? procul hunc arcete furorem,
O Superi motura Dacas ut clade, Getasque
Securo me Roma cadat: ceu morte parentem
Natorum orbatum, longum producere funus
Ad tumulum iubet ipse dolor: iuvat ignibus atris
Inseruisse manus, constructoque aggere busti
Ipsum atras tenuisse faces; non ante revellar,
Exanimem quam te complectar, Roma, tuumque
Nomen Libertas, et inanem prosequar umbram.
Sic eat: immites Romana piacula divi
Plena ferant: nullo fraudemus sanguine bellum.
O utinam cœlique Deis Erebique liberet,
Hoc caput in cunctas damnatum exponere pœnas!
Devotum hostiles Decium pressere catervæ:
Me geminæ figant acies, me barbara telis
Rheni turba petat: cunctis ego pervius hastis
Excipiam medius totius vulnera belli.
Hic redimat sanguis populos: hac cæde luatur,
Quicquid Romani meruerunt pendere mores.
Ad iuga cur faciles populi, cur sæva volentes
Regna pati pereunt? me solum invadite ferro,
Me frustra leges et inania iura tuentem:
Hic dabit, hic pacem iugulus, finemque laborum
Gentibus Hesperiis: post me regnare volenti
Non opus est bello, quin publica signa, ducemque
Pompeium sequimur? nec, si fortuna favebit,
Hunc quoque totius sibi ius promittere mundi,

Non bene compertum est: ideo me milite vincat,
Ne sibi se vicisse putet. Sic fatur; et acres
Irarum movit stimulos: iuvenisque calorem
Excitat in nimios belli civilis amores.
Interea, Phoebo gelidas pellente tenebras,
Pulsatae sonuere fores; quas sancta relicto
Hortensi moerens irrupit Marcia busto.
Quondam virgo toris melioris iuncta mariti:
Mox ubi connubii pretium, mercesque soluta est,
Tertia iam soboles, alios fecunda penates
Impletura datur; geminas e sanguine matris
Permixtura domos, sed postquam condidit urna
Supremos cineres, miserando concita vultu,
Effusas laniata comas, concussaque pectus
Verberibus crebris, cineresque ingesta sepulcri,
Non aliter placitura viro, sic moesta profatur:
Dum sanguis inerat, dum vis materna, peregi
Iussa Cato, et geminos excepi foeta maritos.
Visceribus lassis, partuque exhausta, revertor
Iam nulli tradenda viro: da foedera prisci
Illibata tori: da tantum nomen inane
Connubii: liceat tumulo scripsisse, Catonis
Marcia; nec dubium longo quaeratur in aevo,
Mutarim primas expulsa, an tradita, tedas.
Non me laetorum sociam, rebusque secundis
Accipis: in curas venio, partemque laborum.
Da mihi castra sequi: cur tuta in pace relinquar,
Et sit civili propior Cornelia bello?
Hae flexere virum voces, et tempora quanquam
Sint aliena toris, iam fato in bella vocante,
Foedera sola tamen, vanaque carentia pompa
Iura placent, sacrisque Deos admittere testes.
Festa coronato non pendent limine serta;
Infulaque in geminos discurrit candida postes,
Legitimaeque faces, gradibusque acclivis eburnis
Stat torus, et picto vestes discriminat auro:
Turritaque premens frontem matrona corona,
Tralata vetuit contingere limina planta.
Non timidum nuptae leviter tectura pudorem
Lutea demissos velarunt flammea vultus:
Balteus haud fluxos gemmis astrinxit amictus,
Colla monile decens; humerisque haerentia primis
Suppara nudatos cingunt angusta lacertos.
Sic ut erat, moesti servans lugubria cultus,
Quoque modo natos, hoc est amplexa maritum.
Obsita funerea celatur purpura lana.
Non soliti lusere sales; nec more Sabino
Excepit tristis convicia festa maritus.
Pignora nulla domus, nulli coiere propinqui,
Iunguntur taciti, contentique auspice Bruto.
Ille nec horrificam sancto dimovit ab ore
Caesariem, duroque admisit gaudia vultu:
(Ut primum tolli feralia viderat arma,
Intonsos rigidam in frontem descendere canos
Passus erat: moestamque genis increscere barbam.
Uni quippe vacat, studiisque odiisque carenti,
Humanum lugere genus) nec foedera prisci
Sunt tentata tori: iusto quoque robur amori
Restitit: hi mores, haec duri immota Catonis
Secta fuit, servare modum, finemque tenere,
Naturamque sequi, patriaeque impendere vitam;
Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.
Huic epulae, vicisse famem: magnique penates,
Submovisse hyemem tecto: pretiosaque vestis,
Hirtam membra super Romani more Quiritis,
Induxisse togam: Venerisque huic maximus usus,
Progenies; Urbi pater est, Urbique maritus:
Iustitiae cultor, rigidi servator honesti:
In commune bonus: nullosque Catonis in actus
Subrepsit, partemque tulit sibi nata voluptas.
Interea trepido discedens agmine Magnus,
Moenia Dardanii tenuit Campana coloni.
Haec placuit belli sedes, hinc summa moventis
Hostis in occursum sparsas extendere partes,
Umbrosis mediam qua collibus Appenninus
Erigit Italiam, nullo qua vertice tellus
Altius intumuit, propiusque accessit Olympo.
Mons inter geminas medius se porrigit undas
Inferni Superique maris: collesque coercent
Hinc Tyrrhena vado frangentes aequora Pisae,
Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Fontibus hic vastis immensos concipit amnes,
Fluminaque in gemini spargit divortia ponti.
In laevum cecidere latus, veloxque Metaurus,
Crustuminusque rapax, et iunctus Isapis Isauro,
Senaque et Adriacas qui verberat Aufidus undas:
Quoque magis nullum tellus se solvit in amnem,
Eridanus fractasque evolvit in aequora silvas,
Hesperiamque exhaurit aquis. Hunc fabula primum
Populea fluvium ripas umbrasse corona:
Cumque diem pronum transverso limite ducens
Succendit Phaeton flagrantibus aethera loris,
Gurgitibus raptis penitus tellure perusta,
Hunc habuisse pares Phoebeis ignibus undas.
Non minor hic Nilo, si non per plana iacentis
Aegypti, Libycas Nilus stagnaret arenas.
Non minor hic Histro, nisi quod, dum permeat orbem,
Hister, casuros in quaelibet aequora fontes
Accipit, et Scythicas exit non solus in undas.
Dexteriora petens montis declivia Tybrim
Unda facit, Rutubamque cavum: delabitur inde
Vulturnusque celer, nocturnaeque editor aurae
Sarnus, et umbrosae Liris per regna Maricae
Vestinis impulsus aquis, radensque Salerni
Culta Siler, nullasque vado qui Macra moratus
Alnos, vicinae procurrit in aequora Lunae.
Longior educto qua surgit in aera dorso,
Gallica rura videt, devexasque excipit Alpes.
Tunc Umbris Marsisque ferax, domitusque Sabello
Vomere, piniferis amplexus rupibus omnes
Indigenas Latii populos, non deserit ante
Hesperiam, quam cum Scyllaeis clauditur undis,
Extenditque suas in templa Lacinia rupes,
Longior Italia, donec confinia pontus
Solveret incumbens, terrasque repelleret aequor.
At postquam gemino tellus elisa profundo est,
Extremi colles Siculo cessere Peloro.
Caesar in arma furens, nullas, nisi sanguine fuso,
Gaudet habere vias; quod non terat hoste vacantes
Hesperiae fines, vacuosque irrumpat in agros,
Atque ipsum non perdat iter, consertaque bellis
Bella gerat: non tam portas intrare patentes
Quam fregisse iuvat; nec tam patiente colono
Arva premi, quam si ferro populetur et igni.
Concessa pudet ire via, civemque videri.
Tunc urbes Latii dubiae, varioque favore
Ancipites, quanquam primo terrore ruentis
Cessurae belli, denso tamen aggere firmant
Moenia, et abrupto circumdant undique vallo:
Saxorumque orbes, et quae super eminus hostem
Tela petant, altis murorum turribus aptant.
Pronior in Magnum populus, pugnatque minaci
Cum terrore fides: ut cum mare possidet Auster
Flatibus horrisonis, hunc aequora tota sequuntur:
Si rursus tellus pulsu laxata tridentis
Aeolii, tumidis immittat fluctibus Eurum,
Quamvis icta novo, ventum tenuere priorem
Aequora, nubiferoque polus cum cesserit Euro,

la Notum. Facilis sed vertere mentes
dubiamque fidem fortuna ferebat.
a fuga trepidi nudata Libonis;
lso iam perdidit Umbria Thermo.
piciis civilia bella paternis
to conversus nomine Sylla.
notæ pulsarunt Auximon alæ,
uens neglecto mœnia tergo,
ia saxa, fugit: depellitur arce
ulea: victor cedentibus instat,
acies; solusque ex agmine tanto
nullas ducentia signa cohortes.
udatam commissæ deseris arcem,
iæ: quanquam fortissima pubes
stris, iampridem Cæsaris armis
ubducta metu: quæ Gallica damna
agnus, dumque ipse ad bella vocaret,
io Romani sanguinis usum.
iui validis circumdata muris
pugnax Domiti: tua classica servat
ondam polluto tiro Miloni.
mensam campo consurgere nubem,
acies percussis sole corusco
lis, Socii decurrite, dixit,
ripas, undæque immergite pontem;
iis totus nunc fontibus exi,
trahe gurges aquas, ut spumeus alnos
ipage feras: hoc limite bellum
iostis lentus terat otia ripa.
ohibete ducem: victoria nobis
stans Cæsar erit: nec plura locutus,
idum nequicquam mœnibus agmen.
campis, ut conspicit amne soluto
r iter, calida prolatus ab ira,
muris latebras quæsisse pavori?
mpos, fluviis arcere paratis,
i tumido me gurgite Ganges
stabit iam flumine Cæsar in ullo,
iis aquas: equitum properate catervæ:
dites: ruiturum ascendite pontem.
a, levis totas accepit habenas
onipes: crebroque simillima nimbo
validi torserunt tela lacerti.
ulsa fluvium statione vacantem
tutas hostis compellitur arces.
ras ingentia pondera turres
ediis subrepsit vinea muris.
elli, reseratis agmina portis
axere ducem, civisque superbi
te pedes: vultu tamen alta minaci
ta ferrum cervice poposcit.
pœnamque peti, veniamque timeri.
olis, et nostro munere, dixit,
victis iam spes bona partibus esto,
e mei; vel, si libet, arma retenta;
venia, si viceris ipse, paciscor.
trictis laxari vincula palmis
quanto melius, vel cæde peracta,
iano potuit fortuna pudori!
tremum civi, quod castra secutus
Magnumque ducem, totumque senatum,
nit ille graves interritus iras:
mamne petes, pacisque recessus,
medios belli non ire furores
moriture, paras? rue certus, et omnes
moras, et Cæsaris effuge munus.
iterea capti ducis arma parabat
dmixto firmaret robore partes.
uro iussurus classica Phœbo,
Tentandasque ratus moturi militis iras,
Alloquitur tacitas veneranda voce cohortes:
O scelerum ultores, melioraque signa secuti:
O vere Romana manus: quibus arma senatus
Non privata dedit, votis deposcite pugnam.
Ardent Hesperii sævis populatibus agri:
Gallica per gelidas rabies effunditur Alpes:
Iam tetigit sanguis pollutos Cæsaris enses.
Dî melius, belli tulimus quod damna priores:
Cœperit inde nefas: iamiam me præside Roma
Supplicium pœnamque petat: neque enim ista vocari
Prœlia iusta decet, patriæ sed vindicis iram.
Nec magis hoc bellum est, quam cum Catilina paravit
Arsuras in tecta faces, sociusque furoris
Lentulus, exertique manus vesana Cethegi.
O rabies miseranda ducis! cum fata Camillis
Te Cæsar, magnisque velint miscere Metellis,
Ad Cinnas Mariosque venis: sternere profecto,
Ut Catulo iacuit Lepidus, nostrasque secures
Passus, Sicanio tegitur qui Carbo sepulcro,
Quique feros movit Sertorius exul Iberos.
Quanquam, si qua fides, his te quoque iungere Cæsar
Invideo, nostrasque manus quod Roma furenti
Opposuit. Parthorum utinam post prœlia sospes,
Et Scythicis Crassus victor remeasset ab oris,
Ut simili causa caderes, qua Spartacus hostis.
Te quoque si Superi titulis accedere nostris
Iusserunt, valet in torquendo dextera pilo:
Fervidus hæc iterum circa præcordia sanguis
Incaluit: disces non esse ad bella fugaces,
Qui pacem potuere pati: licet ille solutum,
Defectumque vocet, ne vos mea terreat ætas.
Dux sit in his castris senior, dum miles in illis.
Quo potuit civem populus perducere liber,
Ascendi, supraque nihil nisi regna reliqui.
Non privata cupit, Romana quisquis in urbe
Pompeium transire parat: hinc consul uterque,
Hinc acies statura ducum. Cæsarne senatus
Victor erit? non tam cæco trahis omnia cursu,
Teque nihil Fortuna pudet. Multisne rebellis
Gallia iam lustris, ætasque impensa labori
Dant animos? Rheni gelidis quod fugit ab undis,
Oceanumque vocans incerti stagna profundi;
Territa quæsitis ostendit terga Britannis?
An vanæ tumuere minæ, quod fama furoris
Expulit armatam patriis e sedibus urbem?
Heu demens! non te fugiunt, me cuncta sequuntur:
Qui cum signa tuli toto fulgentia ponto,
Ante bis exactum quam Cynthia conderet orbem,
Omne fretum metuens pelagi pirata reliquit,
Angustaque domum terrarum in sede poposcit.
Idem per Scythici profugum divortia Ponti
Indomitum regem, Romanaque fata morantem,
Ad mortem, Sylla felicior, ire coegi.
Pars mundi mihi nulla vacat: sed tota tenetur
Terra meis quocunque iacet sub sole, trophæis.
Hinc me victorem gelidas ad Phasidos undas
Arctos habet: calida medius mihi cognitus axis
Ægypto, atque umbras nusquam flectente Syene.
Occasus mea iura timet, Tethynque fugacem
Qui ferit, Hesperius post omnia flumina Bætis.
Me domitus cognovit Arabs, me Marte feroces
Heniochi, notique erepto vellere Colchi.
Cappadoces mea signa timent, et dedita sacris
Incerti Iudæa Dei, mollisque Sophene.
Armenios, Cilicasque feros, Taurosque subegi.
Quod socero bellum, præter civile, reliqui?
Verba ducis nullo partes clamore sequuntur,
Nec matura petunt promissæ classica pugnæ.

Sensit et ipse metum Magnus; placuitque referri
Signa, nec in tantæ discrimina mittere pugnæ,
Iam victum fama non visi Cæsaris agmen.
Pulsus ut armentis primo certamine taurus
Silvarum secreta petit, vacuosque per agros
Exul in adversis explorat cornua truncis;
Nec redit in pastus, nisi cum cervice recepta
Excussi placuere tori: mox reddita victor
Quos libet in saltus comitantibus agmina tauris
Invito pastore trahit: sic viribus impar
Tradidit Hesperiam, profugusque per Appula rura
Brundusii tutas concedit Magnus in arces.
Urbs est Dictæis olim possessa colonis,
Quos Creta profugos vexere per æquora puppes
Cecropiæ, victum mentitis Thesea velis.
Hanc latus angustum iam se cogentis in arctum
Hesperiæ, tenuem producit in æquora linguam,
Hadriacas flexis claudit quæ cornibus undas.
Nec tamen hoc artis immissum faucibus æquor
Portus erat, si non violentos insula Coros
Exciperet saxis, lassasque refunderet undas.
Hinc illinc montes scopulosæ rupis aperto
Opposuit natura mari, flatusque removit,
Ut tremulo starent contentæ fune carinæ.
Hinc late patet omne fretum, seu vela ferantur
In portus, Corcyra, tuos, seu læva petatur
Illyris Ionias vergens Epidamnos in undas.
Huc fuga nautarum, cum totas Hadria vires
Movit, et in nubes abiere Ceraunia, cumque
Spumoso Calaber perfunditur æquore Sason.
Ergo ubi nulla fides rebus post terga relictis,
Nec licet ad duros Martem convertere Hiberos,
Cum mediæ iaceant inmensis tractibus Alpes:
Tunc sobole e tanta natum, cui firmior ætas,
Affatur: Mundi iubeo tentare recessus.
Euphratem, Nilumque move, quo nominis usque
Nostri fama venit, quas est vulgata per urbes
Post me Roma ducem: sparsos per rura colonos
Redde mari Cilicas: Pharios hinc concute reges,
Tigranemque meum: nec Pharnacis arma relinquas,
Admoneo, nec tu populos utraque vagantes
Armenia, Pontique feras per littora gentes,
Riphæasque manus, et quas tenet æquora denso
Pigra palus Scythici patiens Mæotica plaustri.
Et quid plura moror? totos mea, nate, per ortus
Bella feres, totoque urbes agitabis in orbe
Perdomitas: omnes redeant in castra triumphi.
At vos, qui Latios signatis nomine fastos,
Primus in Epirum Boreas agat; inde per arva
Graiorum Macedumque novas adquirite vires:
Dum paci dat tempus hyems. Sic fatur: et omnes
Iussa gerunt, solvuntque cavas a litore puppes.
At nunquam patiens pacis, longæque quietis
Armorum, ne quid fatis mutare liceret,
Assequitur, generique premit vestigia Cæsar.
Sufficerent aliis primo tot mœnia cursu
Rapta, tot oppressæ deiectis hostibus arces:
Ipsa caput mundi, bellorum maxima merces,
Roma capi facilis: sed Cæsar in omnia præceps,
Nil actum credens, dum quid superesset agendum,
Instat atrox: et adhuc, quamvis possederit omnem
Italiam, extremo sedeat quod littore Magnus,
Communem tamen esse dolet: nec rursus aperto
Vult hostes errare freto, sed molibus undas
Obstruit, et latum deiectis rupibus æquor.
Cedit in immensum cassus labor: omnia pontus
Haurit saxa vorax montesque immiscet arenis:
Ut maris Ægæi medias si celsus in undas
Depellatur Eryx, nullæ tamen æquore rupes
Emineant, vel si convulso vertice Gaurus
Decidat in fundum penitus stagnantis Averni.
Ergo ubi nulla vado tenuit sua pondera moles,
Tunc placuit cæsis innectere vincula silvis,
Roboraque immensis late religare catenis.
Tales fama canit tumidum super æquora Xerxem
Construxisse vias, multum cum pontibus ausus,
Europamque Asiæ, Sestonque admovit Abydo,
Incessitque fretum rapidi super Hellesponti,
Non Eurum Zephyrumque timens, cum vela [illegible]
In medium deferret Athon: sic ora profundi
Arctantur casu nemorum: tunc aggere multo
Surgit opus, longæque tremunt super æquora [illegible]
Pompeius, tellure nova compressa profundi [illegible]
Ora videns, curis animum mordacibus angit,
Ut reseret pelagus, spargatque per æquora [illegible]
Sæpe Noto plenæ, tensisque rudentibus actæ
Ipsa maris per claustra rates fastigia molis
Discussere salo, spatiumque dedere carinis:
Tortaque per tenebras validis ballista lacertis,
Multifidas iaculata faces. Ut tempora tandem
Furtivæ placuere fugæ, ne littora clamor
Nauticus exagitet, neu buccina dividat horas,
Neu tuba præmonitos perducat ad æquora [illegible]
Præcepit sociis: iam cœperat ultima Virgo
Phœbum laturas ortu præcedere Chelas,
Cum taciti solvere rates: non anchora vocem
Movit, dum spissis avellitur uncus arenis:
Dum iuga curvantur mali, dumque ardua [illegible]
Erigitur, pavidi classis siluere magistri:
Strictaque pendentes deducunt carbasa [illegible]
Nec quatiunt validos, ne sibilet aura, [illegible]
Dux etiam votis hoc te, Fortuna, precatur,
Quam retinere vetas, liceat sibi perdere [illegible]
Italiam: vix fata sinunt; nam murmure vasto
Impulsum rostris sonuit mare, fluctuat unda,
Totque carinarum permixtis æquora sulcis.
Ergo hostes portis, quas omnes solverat [illegible]
Cum fato conversa fides, murisque recepti,
Præcipiti cursu flexi per cornua portus
Ora petunt, pelagusque dolent contingere [illegible]
Heu pudor, exigua est fugiens victoria [illegible]
Angustus puppes mittebat in æquora limes
Arctior Euboica, qua Chalcida verberat, [illegible]
Hic hæsere rates geminæ, classique paratas
Excepere manus: tractoque in littora bello,
Hic primum rubuit civili sanguine Nereus.
Cætera classis abit summis spoliata carinis:
Ut Pagasæa ratis peteret cum Phasidos [illegible]
Cyaneas tellus emisit in æquora cautes,
Rapta puppe minor subducta est montibus [illegible]
Vanaque percussit pontum Symplegas [illegible]
Et statura redit: iam Phœbum urgere [illegible]
Non idem Eoi color ætheris, albaque [illegible]
Lux rubet, et flammas propioribus eripit [illegible]
Et iam Pleias hebet, flexi iam plaustra [illegible]
In faciem puri redeunt languentis cœli,
Maioresque latent stellæ, calidumque [illegible]
Lucifer ipse diem: pelagus iam Magnus [illegible]
Non ea fata ferens, quæ, cum super æquora [illegible]
Prædonem sequerere mari: lassata triumphis [illegible]
Descivit Fortuna tuis; cum coniuge pulsus
Et natis, totosque trahens in bella penates,
Vadis adhuc ingens populis comitantibus [illegible]
Quæritur indignæ sedes longinqua ruinæ
Non quia te Superi patrio privare sepulchro
Maluerint: Phariis busto damnantur arenæ,
Parcitur Hesperiæ, procul hoc ut in orbe
Abscondat Fortuna nefas, Romanoque [illegible]

sui servetur sanguine Magni.

Liber tertius

classem velis cedentibus Auster
nediumque rates tenuere profundum,
iios spectabat navita fluctus:
peria non flexit lumina terra
ı patrios partus, dum littora nunquam
itura suos, tectumque cacumen
lubios cernit vanescere montes.
ro cesserunt languida somno
is diri tum plena horroris imago
cestum per hiantes Iulia terras
censo furialis stare sepulcro.
iis, campoque expulsa piorum
nquit) tenebras, manesque nocentes,
ivile trahor: vidi ipsa tenentes
uaterent quas vestris lampadas armis.
umeras puppes Acherontis adusti
multas laxantur Tartara pœnas.
ctæ dextra properante sorores
ssant rumpentes stamina Parcas.
ætos duxisti Magne triumphos:
nutata toris: semperque potentes
cladem fato damnata maritos
do pellex Cornelia busto.
uis per bella, per æquora signis,
iros liceat mihi rumpere somnos,
stro vacuum sit tempus amori,
esarque dies, et Iulia noctes.
eæ, coniux, oblivia ripæ
fecere tui, regesque silentum
jui: veniam, te bella gerente,
es: nunquam tibi Magne per umbras,
manes generum non esse licebit.
ıstra ferro tua pignora: bellum
le meum. Sic fata, refugit
nplexus trepidi dilapsa mariti.
uamvis cladem, manesque minentur,
ia ruit, certa cum mente malorum.
) vani terremur imagine visus?
sensus animis a morte relictum,
a nihil. Titan iam pronus in undas
feri tantum demerserat orbis,
esse solet lunæ seu plena futura est,
a fuit: tunc obtulit hospita tellus
ressus faciles: legere rudentes,
nis petierunt littora malo.
emissas venti rapuere carinas,
e fretum classes, et littore solus
lesperio, non illum gloria pulsi
agni: queritur, quod tuta per æquor
hostes: neque enim iam sufficit ulla
rtuna viro: nec vincere tanti,
ifferret, erat: tunc pectore curas
orum, pacique intentus agebat,
lo vanos populi conciret amores,
arum causas, et summa favoris
nenta trahi: namque asserit urbes
mitur que metus, cum segne potentes
t: nescit plebes ieiuna timere.
ias transcendere iussus in urbes,
llurem subitis aut obruit undis,
t medias fecit sibi littora terras.
ens pelagi, semperque laborant
rupti repetant confinia montes:
lcas etiam sparguntur in oras.
giferis est insula nobilis arvis,
speriam longinquis messibus ullæ,

Nec Romana magis complerunt horrea terræ.
Ubere vix glebæ superat, cessantibus Austris,
Cum medium nubes Borea cogente sub axem,
Effusis magnum Libye tulit imbribus annum.
Hæc ubi sunt provisa duci, tunc agmina victor
Non armata trahens, sed pacis habentia vultum,
Tecta petit patriæ: proh, si remeasset in urbem,
Gallorum tantum populis, Arctoque subacta,
Quam seriem rerum longa præmittere pompa,
Quas potuit belli facies! ut vincula Rheno,
Oceanoque daret! celsos ut Gallia currus
Nobilis, et flavis sequeretur mixta Britannis
Perdidit o qualem vincendo plura triumphum!
Non illum lætis vadentem cætibus urbes,
Sed tacitæ videre metu: non constitit usquam
Obvia turba duci: gaudet tamen esse timori
Tam magno populis, et se non mallet amari.
Iamque et præcipites superaverat Anxuris arces,
Et qua Pontinas via dividit uda paludes,
Qua sublime nemus, Scythicæ qua regna Dianæ;
Quaque iter est Latiis ad summam fascibus Albam:
Excelsa de rupe procul iam conspicit Urbem,
Arctoi toto non visam tempore belli:
Miratusque suæ, sic fatur, mœnia Romæ:
Tene, Deum sedes, non ullo Marte coacti
Deseruere viri! pro qua pugnabitur urbe?
Dii melius, quod non Latias Eous in oras
Nunc furor incubuit; nec iuncto Sarmata velox
Pannonio, Dacisque Getes admistus: habenti
Tam pavidum tibi Roma ducem Fortuna pepercit,
Quod bellum civile fuit. Sic fatur, et Urbem
Attonitam terrore subit: namque ignibus atris
Creditur, ut captæ, rapturus mœnia Romæ,
Sparsurusque Deos: Fuit hæc mensura timoris:
Velle putant, quodcumque potest: non omnia festa,
Non fictas læto voces simulare tumultu:
Vix odisse, vacat. Phœbea palatia complet
Turba Patrum, nullo cogendi iure senatus,
Et latebris educta suis: non consule sacræ
Fulserunt sedes: non proxima lege potestas
Prætor adest: vacuæque loco cessere curules.
Omnia Cæsar erat: privatæ curia vocis
Testis adest: sedere patres censere parati,
Si regnum, si templa sibi, iugulumque senatus,
Exiliumque petat: melius, quod plura iubere
Erubuit; quam Roma pati: tamen exit in iram,
Viribus an possent obsistere iura per unum
Libertas experta virum: pugnaxque Metellus,
Ut videt ingenti Saturnia templa revelli
Mole, rapit gressus, et Cæsaris agmina rumpens,
Ante fores nondum reseratæ constitit ædis.
(Usque adeo solus ferrum mortemque timere
Auri nescit amor: pereunt discrimine nullo
Amissæ leges: sed pars vilissima rerum,
Certamen movistis, opes) prohibensque rapina
Victorem, clara testatur voce tribunus:
Non nisi per nostrum vobis percussa patebunt
Templa latus, nullasque feres nisi sanguine sacro
Sparsas, raptor, opes: certe violata potestas
Invenit ista Deos. Crassumque in bella secutæ
Sæva tribunitiæ noverunt prœlia diræ. (est
Detege iam ferrum: neque enim tibi turba verenda
Spectatrix scelerum: deserta stamus in Urbe.
Non feret e nostro sceleratus præmia miles:
Sunt quos prosternas populi, quæ mœnia dones.
Pacis ad exhaustæ spolium non cogit egestas:
Bellum Cæsar habes. His magnam victor in iram,
Vocibus accensus: Vanam spem mortis honestæ
Concipis: haud (inquit) iugulo se polluet isto

Nostra, Metelle, manus: dignum te Cæsaris ira
Nullus honor faciet: te vindice, tuta relicta est
Libertas? non usque adeo permiscuit imis
Longus summa dies, ut non, si voce Metelli
Serventur leges, malint a Cæsare tolli.
Dixerat: et nondum foribus cedente tribuno
Acrior ira subit: sævos circumspicit enses,
Oblitus simulare togam: tum Cotta Metellum
Compulit audaci nimium desistere cœpto.
Libertas, inquit, populi, quem regna coercent,
Libertate perit; cuius servaveris umbram,
Si, quicquid iubeare, velis: tot rebus iniquis
Paruimus victi: venia est hæc sola pudoris
Degenerisque metus, nil iam potuisse negari.
Ocius avertant diri mala semina belli.
Damna movent populos, si quos sua iura tuentur,
Non sibi, sed domino gravis est, quæ servit, egestas.
Protinus abducto patuerunt templa Metello.
Tunc rupes Tarpeia sonat, magnoque reclusas
Testatur stridore fores: tunc conditus imo
Eruitur templo multis intactus ab annis
Romani census populi, quem Punica bella,
Quem dederat Perses, quem victi præda Philippi:
Quod tibi Roma fuga Pyrrhus trepidante reliquit,
Quo te Fabricius regi non vendidit auro,
Quicquid parcorum mores servastis avorum,
Quod dites Asiæ populi misere tributum,
Victorique dedit Minoia Creta Metello,
Quod Cato longinqua vexit super æquora Cypro.
Tunc Orientis opes captorumque ultima regum
Quæ Pompeianis prælata est gaza triumphis
Egeritur: tristi spoliantur templa rapina;
Pauperiorque fuit tunc primum Cæsare Roma.
Interea totum Magni fortuna per orbem
Secum casuras in prælia moverat urbes.
Proxima vicino vires dat Græcia bello.
Phocaicas Amphissa manus, scopulosaque Cyrrha;
Parnassusque iugo misit desertus utroque.
Bœoti coiere duces, quos impiger ambit
Fatidica Cephissos aqua, Cadmeaque Dirce,
Pisæque manus, populisque per æquora mittens
Sicaniis Alpheos aquas. Tunc Mænala liquit
Arcas, et Herculeam miles Trachinius Oeten.
Thesproti Dryopesque ruunt, quercusque silentes
Chaonio veteres liquerunt vertice Sellæ.
Exhausit totas quamvis delectus Athenas,
Exiguæ Phœbea tenent navalia puppes,
Tresque petunt veram credi Salamina carinæ.
Iam dilecta Iovi centenis venit in arma
Creta vetus populis, Gnosasque agitare pharetras
Docta, nec Eois peior Gortyna sagittis.
Tunc qui Dardaniam tenet Oricon; et vagus altis
Dispersus silvis Athamas, et nomine prisco
Encheliæ, versi testantes funera Cadmi.
Colchis et Hadriacas spumans Absyrtos in undas,
Et Penei qui rura colunt, quorumque labore
Thessalus Hæmoniam vomer proscindit Iolcon.
Inde lacessitum primo mare, cum rudis Argo
Miscuit ignotas temerato littore gentes,
Primaque cum ventis, pelagique furentibus undis,
Composuit mortale genus, fatisque per illam
Accessit mors una ratem: tunc linquitur Hæmus
Thracius, et populum Pholoe mentita biformem.
Deseritur Strymon tepido committere Nilo
Bistonias consuetus aves, et Barbara Cone
Sarmaticas ubi perdit aquas, sparsamque profundo
Multifidi Peucen unum caput alluit Istri:
Mysiaque, et gelido tellus perfusa Caico
Idalis, et nimium glebis exilis Arisbe.
Quique colunt Pitanen, et quæ tua munera Pallas
Lugent damnatæ Phœbo victore Celænæ;
Qua celer erectis descendens Marsya ripis
Errantem Mæandron adit, mixtusque refertur:
Passaque ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon: qua culta secat non vilior Hermus
Iliacæ quoque signa manus, perituraque castra
Ominibus petiere suis: nec fabula Troiæ
Continuit, Phrygiique ferens se Cæsar Iuli.
Accedunt Syriæ populi, desertus Orontes,
Et felix, sic fama, Ninos: ventosa Damascos,
Gazaque, et arbusto palmarum dives Idume.
Et Tyros instabilis, pretiosaque murice Sidon.
Has ad bella rates non flexo limite ponti,
Certior haud ullis duxit Cynosura carinis.
Phœnices primi, famæ si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.
Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Noverat; et saxis tantum, volucresque ferasque,
Sculptaque servabant magicas animalia linguas.
Deseritur Taurique nemus, Perseaque Tarsos,
Coryciumque patens exesis rupibus antrum,
Mallos, et extremæ resonant navalibus Ægæ.
Itque Cilix iusta iam non pirata carina.
Movit et Eoos bellorum fama recessus,
Qua colitur Ganges, toto qui solus in orbe
Ostia nascenti contraria solvere Phœbo
Audet, et adversum fluctus impellit in Eurum.
Hic, ubi Pellæus post Tethyos æquora ductor
Constitit, et magno vinci se fassus ab orbe est.
Quaque ferens rapidum diviso gurgite fontem
Vastis Indus aquis mixtum non sentit Hydaspen;
Quique bibunt tenera dulces ab arundine succos;
Et qui tingentes croceo medicamine crines,
Fluxa coloratis astringunt carbasa gemmis.
Quique suas struxere pyras vivique calentes
Conscendere rogos: proh quanta est gloria genti
Iniecisse manum fatis, vitaque repletos,
Quod superest, donasse Deis! Venere feroces
Cappadoces, duri populus nunc cultor Amani.
Armeniusque tenens volventem saxa Niphaten:
Æthera tangentes silvas liquere Coastræ.
Ignotum vobis Arabes venistis in orbem,
Umbras mirati nemorum non ire sinistras.
Tunc furor extremos movit Romanus Oretas,
Carmanosque duces, quorum devexus in Austros
Æther non totam mergi tamen aspicit Arcton.
Lucet et exigua velox ibi nocte Bootes.
Æthiopumque solum, quod non premeretur ab ullo
Signiferi regione poli, nisi poplite lapso
Ultima curvati procederet ungula Tauri.
Quaque caput rapido tollit cum Tigride magnus
Euphrates, quos non diversis fontibus edit
Persis, et incertum, tellus si misceat amnes,
Quod potius sit nomen aquis: sed sparsus in agros
Fertilis Euphrates Pharie vice fungitur undæ.
At Tigrim subito tellus absorbet hiatu,
Occultosque tegit cursus, rursusque renatum
Fonte novo flumen pelagi non abnegat undis.
Inter Cæsareas acies, diversaque signa.
Pugnaces dubium Parthi tenuere favorem,
Contenti fecisse duos, tinxere sagittas
Errantes Scythiæ populi, quos gurgite Bactros
Includit gelido, vastisque Hyrcania silvis.
Hinc Lacedæmonii moto gens aspera freno
Heniochi, sævisque affinis Sarmata Moschis,
Colchorum qua rura secat ditissima Phasis
Qua Crœso fatalis Halys, qua vertice lapsus
Rhiphæo Tanais diversi nomina mundi

, Asiæque, et terminus idem
æ dirimens confinia terræ,
nc illum, qua flectitur, ampliat orbem.
n torrens Mæotidos egerit undas
rculeis aufertur gloria metis,
negat solas admittere Gades.
uiæ gentes, auroque ligatas
Arimaspe comas: hunc fortis Arius,
matici solvens ieiunia belli
o fugit equo; volucresque Geloni.
lemnoniis deducens agmina regnis
is numerato milite telis
ses, fraternique ultor amoris
antis percussit classibus, unum
uere ducem: coiere nec unquam
ltu gentes, tam dissona vulgi
nsæ comites mistura ruinæ
os, et dignas funere Magni
una dedit: non corniger Ammon
aricas cessavit in arma catervas:
cciduis Libye patet arida Mauris,
nias Eoa ad littora Syrtes.
ix ne non semel omnia Cæsar,
ariter Pharsalia præstitit orbem.
ruit trepidantis mœnia Romæ,
eram rapto superevolat Alpem:
amæ populi terrore paverent,
biis ausa est servare iuventus
itate fidem, signataque iura,
fata, sequi: tamen ante furorem
uramque viri deflectere mentem
ne parant, hostemque propinquum
æ prælata fronde Minervæ.
xternis populo communia vestro
llis testatur fata tulisse,
t Latiis quæcunque annalibus ætas.
to si quos petit orbe triumphos,
s externa in prœlia dextras.
acies, si dira paratis
des, lacrimas civilibus armis,
damus: tractentur vulnera nulla
i cœlicolis furor arma dedisset,
uæ tentarent astra gigantes,
deret pietas humana vel armis,
desse Iovi: sortisque Deorum
tale genus, per fulmina tantum
cœlo solum regnare Tonantem.
numeræ concurrunt undique gentes,
t iners scelerum contagia mundus,
ant civilia bella coactis.
quidem cunctis, ut vestra recusent
alius committat prœlia miles.
ecto languebit dextra parente?
rsi prohibebunt spargere fratres.
rum, si non committitis illis
fas est: nobis hæc summa precandi,
uilas, infestaque signa relinquas
nostrisque velis te credere muris,
nas admisso Cæsare bellum.
ptus sceleri, magnoque tibique
ictæ fatum si consulat Urbi,
ceant, si quo veniatis inermes.
vocent discrimina Martis Hiberi,
deflectis iter? non pondera rerum,
sumus: nunquam felicibus armis
triæ primis a sedibus exul,
as exustæ Phocidos arces,
uis alieno in littore tuti,
sola fides: si claudere muros
Obsidione paras, et vi perfringere portas,
Excepisse faces tectis, et tela parati,
Undarum raptos aversis fontibus haustus
Quærere, et effossam sitientes lambere terram:
Et desit si larga Ceres, tunc horrida cerni,
Fœdaque contingi maculato carpere morsu.
Nec pavet hic populus pro libertate subire,
Obsessum Pœno gessit quod Marte Saguntum.
Pectoribus rapti matrum, frustraque trahentes
Ubera sicca fame medios mittentur in ignes:
Uxor et a caro poscet sibi fata marito.
Vulnera miscebunt fratres, bellumque coacti
Hoc potius civile gerent. Sic Graia iuventus
Finierat: cum turbato iam prodita vultu
Ira ducis, tandem testata est voce dolorem.
  Vana movet Graios nostri fiducia cursus.
Quamvis Hesperium mundi properemus ad axem,
Massiliam delere vacat: gaudete cohortes:
Obvia præbentur fatorum munere bella.
Ventus ut amittit vires, nisi robora densæ
Occurrant silvæ, spatio diffusus inani:
Utque perit magnus nullis obstantibus ignis,
Sic hostes mihi deesse nocet: damnumque putamus
Armorum, nisi, qui vinci potuere, rebellent.
Sed si solus eam dimissis degener armis,
Tunc mihi tecta patent: iam non excludere tantum,
Inclusisse volunt: at enim contagia belli
Dira fugant: dabitis pœnas pro pace petita:
Et nihil esse meo discetis tutius ævo,
Quam duce me bellum. Sic postquam fatus, ad urbem
Haud trepidam convertit iter: tum mœnia clausa
Conspicit; et densa iuvenum vallata corona.
  Haud procul a muris tumulus surgentis in altum
Telluris, parvum diffuso vertice campum
Explicat: hæc patiens longo munimine cingi
Visa duci rupes, tutisque aptissima castris.
Proxima pars urbis celsam consurgit in arcem
Par tumulo, mediisque sedent convallibus arva.
Tunc res immenso placuit statura labore,
Aggere diversos vasto committere colles.
Sed prius ut totam, qua terra cingitur, urbem
Clauderet, a summis perduxit ad æquora castris
Longum Cæsar opus, fontesque et pabula campi
Amplexus fossa, densas tollentia pinnas
Cespitibus, crudaque extruxit brachia terra.
  Iam satis hoc Graiæ memorandum contigit urbi,
Æternumque decus, quod non impulsa, nec ipso
Strata metu, tenuit flagrantis in omnia belli
Præcipitem cursum: raptisque a Cæsare cunctis,
Vincitur una mora: quantum est quod fata tenentur!
Quodque virum toti properans imponere mundo
Hos perdit Fortuna dies! tunc omnia late
Procumbunt nemora, et spoliantur robore silvæ:
Ut, cum terra levis mediam virgultaque molem
Suspendant, structa laterum compago ligatam
Arctet humum, pressus ne cedat turribus agger.
  Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo,
Obscurum cingens connexis aera ramis,
Et gelidas alte summotis solibus umbras.
Hunc non ruricolæ Panes, nemorumque potentes
Sylvani, Nymphæque tenent, sed barbara ritu
Sacra Deum, structæ sacris feralibus aræ;
Omnis et humanis lustrata cruoribus arbos.
Si qua fidem meruit Superos mirata vetustas,
Illis et volucres metuunt insistere ramis,
Et lustris recubare feræ: nec ventus in illas
Incubuit silvas, excussaque nubibus atris
Fulgura: non illis frondem præbentibu-
Arboribus suus horror inest: tum pluri

Fontibus unda cadit; simulacraque mœsta Deorum
Arte carent, cæsisque extant informia truncis.
Ipse situs, putrique facit iam robore pallor
Attonitos: non vulgatis sacrata figuris
Numina sic metuunt: tantum terroribus addit,
Quos timeant non nosse Deos: iam fama ferebat,
Sæpe cavas motu terræ mugire cavernas,
Et procumbentes iterum consurgere taxos,
Et non ardentis fulgere incendia silvæ,
Roboraque amplexos circumfluxisse dracones.
Non illum cultu populi propiore frequentant,
Sed cessere Deis: medio cum Phœbus in axe est,
Aut cœlum nox atra tenet, pavet ipse sacerdos
Accessus, dominumque timet deprendere luci.
Hanc iubet immisso silvam procumbere ferro:
Nam vicina operi, belloque intacta priori
Inter nudatos stabat densissima montes.
Sed fortes tremuere manus, motique verenda
Maiestate luci, si robora sacra ferirent,
In sua credebant redituras membra secures.
Implicitas magno Cæsar terrore cohortes
Ut vidit, primus raptam librare bipennem
Ausus, et aeriam ferro proscindere quercum,
Effatur merso violata in robora ferro:
Iam ne quis vestrum dubitet subvertere silvam,
Credite me fecisse nefas. Tunc paruit omnis
Imperiis, non sublato secura pavore
Turba, sed expensa Superorum et Cæsaris ira.
Procumbunt orni, nodosa impellitur ilex,
Silvaque Dodones, et fluctibus aptior alnus,
Et non plebeios luctus testata cupressus,
Tunc primum posuere comas, et fronde carentes
Admisere diem: propulsaque robore denso
Sustinuit se silva cadens: gemuere videntes
Gallorum populi: muris sed clausa iuventus
Exultat: quis enim læsos impune putaret
Esse Deos? servat multos Fortuna nocentes:
Et tantum miseris irasci numina possunt.
Utque satis cæsum nemoris, quæsita per agros
Plaustra ferunt: curvoque soli cessantis aratro
Agricolæ raptis annum flevere iuvencis.
Dux tamen, impatiens hæsuri ad mœnia Martis
Versus ad Hispanas acies, extremaque mundi,
Iussit bella geri: stellatis axibus agger
Erigitur, geminasque æquantes mœnia turres
Accipit: hæ nullo fixerunt robore terram,
Sed per iter longum causa repsere latenti.
Cum tantum nutaret onus, telluris inanes
Concussisse sinus quærentem erumpere ventum
Credidit, et muros mirata est stare iuventus.
Illinc tela cadunt excelsas urbis in arces.
Sed maior Graio Romana in corpora ferro
Vis inerat: neque enim solis excussa lacertis
Lancea, sed tenso ballistæ turbine rapta,
Haud unum contenta latus transire, quiescit:
Sed pandens perque arma viam, perque ossa, relicta
Morte, fugit: superest telo post vulnera cursus.
At saxum quoties ingenti ponderis ictu
Excutitur, qualis rupes, quam vertice montis
Abscidit impulsu ventorum adiuta vetustas,
Frangit cuncta ruens: nec tantum corpora pressa
Exanimat: totos cum sanguine dissipat artus.
Ut tamen hostiles densa testudine muros
Tecta subit virtus, armisque innexa priores
Arma ferunt, galeamque extensus protegit umbo,
Quæ prius ex longo nocuerunt missa recussu,
Iam post terga cadunt: nec Graiis flectere iactum,
Aut facilis labor est, longinqua ad tela parati
Tormenti mutare modum: sed pondera solo
Contenti, nudis evolvunt saxa lacertis.
Dum fuit armorum series, ut grandine tecta
Innocua percussa sonant, sic omnia tela
Respuit: at postquam virtus incensa virorum
Perpetuam rupit defesso milite cratem,
Singula continuis cesserunt ictibus arma.
Tunc adoperta levi procedit vinea terra,
Sub cuius pluteis et tecta fronte latentes
Moliri nunc ima parant, et vertere ferro
Mœnia: nunc aries suspenso fortior ictu
Incussus densi compagem solvere muri
Tentat, et impositis unum subducere saxis.
Sed super et flammis, et magnæ fragmine mol
Et sudibus crebris, et adusti roboris ictu
Percussæ cedunt crates, frustraque labore
Exhausto fessus repetit tentoria miles.
Summa fuit Graiis, starent ut mœnia, voti.
Ultro acies inferre parant: armisque coruscas
Nocturni texere faces; audaxque iuventus
Erupit; non hasta viris, non letifer arcus,
Telum flamma fuit, rapiensque incendia vent
Per Romana tulit celeri munimina cursu.
Nec, quamvis viridi luctetur robore, lentas
Ignis agit vires: tæda sed raptus ab omni
Consequitur nigri spatiosa volumina fumi:
Nec solum silvas: sed saxa ingentia solvit,
Et crudæ putri fluxerunt pulvere cautes.
Procubuit, maiorque iacens apparuit agger.
Spes victis telluris abit, placuitque profund
Fortunam tentare mari: non robore picto
Ornatos decuit fulgens tutela carinas,
Sed rudis, et qualis procumbit montibus arb
Conseritur stabilis navalibus area bellis.
Et iam turrigeram Bruti comitata carinam
Venerat in fluctus Rhodani cum gurgite clas
Stœchados arva tenens: nec non et Graia iuv
Omne suum fatis voluit committere robur:
Grandævosque senes mixtis armavit ephebis.
Accepit non sola viros: quæ stabat in undis
Classis; et emeritas repetunt navalibus alnos.
Ut matutinos spargens super æquora Phœbus
Fregit aquis radios, et liber nubibus æther,
Et posito Borea, pacemque tenentibus Austris,
Servatum bello iacuit mare, movit ab omni
Quisque suam statione ratem, paribusque la
Cæsaris hinc pubes, hinc Graio remige class
Tollitur: impulsæ tonsis tremuere carinæ,
Crebraque sublimes convellunt verbera pupp
Cornua Romanæ classis, validæque trirem
Quasque quater surgens extructi remigis ord
Commovet, et plures quæ mergunt æquore pi
Multiplices cinxere rates: hoc robur aperto
Oppositum pelago: lunata fronte recedunt,
Ordine contentæ gemino crevisse liburnæ.
Celsior at cunctis Bruti prætoria puppis
Verberibus senis agitur, molemque profundo
Invehit, et summis longe petit æquora remis.
Ut tantum medii fuerat maris, utraque cla
Quod semel excussis posset transcurrere ton
Innumeræ vasto miscentur in æthere voces:
Remorumque sonus premitur clamore; nec u
Audiri potuere tubæ: tum cærula verrunt,
Atque in transtra cadunt, et remis pectora pu
Ut primum rostris crepuerunt obvia rostris:
In puppim rediere rates, emissaque tela
Aera texerunt, vacuumque cadentia pontum.
Et iam diductis extendunt cornua proris,
Diversasque rates laxata classe receptant.
Ut, quoties æstus Zephyris Eurisque repug

luctus, illuc mare: sic ubi puppes
os duxerunt gurgite tractus,
la ratis remis, hæc reppulit æquor.
abiles, pugnamque lacessere pinus,
gam, nec longo frangere gyro
tarde flectenti cedere clavo.
atis stabilem præbere carinam
rræ similem bellantibus usum.
ifera residenti puppe magistro
terisne acies errare profundo?
rtas pelagi? iam consere bellum:
dias rostris oppone carinas.
uas et præbuit hostibus alnos.
que ratis tentavit robora Bruti,
, percussæ capta cohæsit.
icæque ligant, teretesque catenæ,
remis: tecto stetit æquore bellum.
cussis torquentur tela lacertis,
a cadunt iaculato vulnera ferro:
e manus: navali plurima bello
at quisque suæ de robore puppis
versos ictus: multique peremti
idere suis: cruor altus in undis
ducto concrescunt sanguine fluctus.
ssi traxerunt vincula ferri,
t iungi conserta cadavera puppes:
lii vastum subiere profundum,
e suo permixtum sanguine pontum.
animam lenta cum morte trahentes,
bita ratium periere ruina.
as peragunt in gurgite cædes:
ue cadit frustrato pondere ferrum,
diis invenit vulnus in undis.
mana ratis vallata carinis,
to dextrum, lævumque tuetur
latus: cuius dum pugnat ab alta
, Graiumque audax aplustre retentat,
ariter missis et pectora telis
medio concurrit pectore ferrum,
rtus flueret quo vulnere sanguis,
ue simul largus cruor expulit hastas,
imam, sparsitque in vulnera letum.
uppim miseri quoque dextra Telonis,
nelius, pelago turbante, carinæ
uum: nec lux est notior ulli
Phœbum videat, seu cornua lunæ,
ris componere carbasa ventis.
stro compagem ruperat alni:
edium venere trementia pectus,
tem morientis dextra magistri.
sociam Gyareus erumpere puppim,
issum suspensa per ilia ferrum,
ti, telo retinente, pependit.
ni fratres, fecundæ gloria matris,
ariis genuerunt viscera fatis:
rs sæva viros: unumque relictum
seri, sublato errore, parentes,
am lacrimis: tenet ille dolorem
issum fratrem lugentibus offert:)
r, mixtis obliquo pectine remis
æ Graia de puppe carinæ
um: sed eam gravis insuper ictus
tamen nixu, quo prenderat, hæsit,
enens strictis immortua nervis.
rsis virtus: plus nobilis iræ
t: fortique instaurat prœlia læva,
suam procurrit in æquora dextram.
um toto manus est abscissa lacerto.
isque carens, non conditur ima

Puppe: sed expositus, fraternaque pectore nudo
Arma tegens, crebra confixus cuspide perstat:
Telaque multorum leto casura suorum
Emerita iam morte tenet: tum vulnere multo
Effugientem animam lassos collegit in artus:
Membraque contendit toto, quicunque manebat
Sanguine, et hostilem, defectis robore membris,
Insiluit, solo nociturus pondere, puppim.
Strage virûm cumulata ratis, multoque cruore
Plena, per obliquum crebros latus accipit ictus.
At postquam ruptis pelagus compagibus hausit,
Ad summos repleta foros, desedit in undas,
Vicinum involvens contorto vertice pontum.
Æquora discedunt mersa diducta carina,
Inque locum puppis cecidit mare: multaque ponto
Præbuit illa dies varii miracula fati.
  Ferrea dum puppi rapidos manus inserit uncos,
Affixit Lycidam: mersus foret ille profundo,
Sed prohibent socii, suspensaque crura retentant.
Scinditur avulsus: nec, sicut vulnere, sanguis
Emicuit lentus: ruptis cadit undique venis,
Discursusque animæ diversa in membra meantis
Interceptus aquis, nullius vita peremti
Est tanta dimissa via: pars ultima trunci
Tradidit in letum vacuos vitalibus artus,
At tumidus qua pulmo iacet, qua viscera fervent,
Hæserunt ibi fata diu: luctataque multum
Hac cum parte viri vix omnia membra tulerunt.
  Dum nimium pugnax unius turba carinæ
Incumbit prono lateri, vacuamque relinquit,
Qua caret hoste, ratem: congesto pondere puppis
Versa, cava texit pelagus nautasque carina.
Brachia nec licuit vasto iactare profundo,
Sed clauso periere mari. Tunc unica diri
Conspecta est leti facies, cum forte natantem
Diversæ rostris iuvenem fixere carinæ.
Discessit medium tam vastos pectus ad ictus:
Nec prohibere valent obtritis ossibus artus,
Quo minus æra sonent, eliso ventre, per ora
Eiectat saniem permixtus viscera sanguis.
Postquam inhibent remis puppes, ac rostra recedunt,
Disiectum in pelagus, perfosso pectore corpus
Vulneribus transmisit aquas: pars maxima turbæ
Naufraga, iactatis morti obluctata lacertis,
Puppis ad auxilium sociæ concurrit: at illi
Robora cum vetitis prensarent altius ulnis,
Nutaretque ratis populo peritura recepto:
Impia turba super medios ferit ense lacertos:
Brachia linquentes Graia pendentia puppe,
A manibus cecidere suis: non amplius undæ
Sustinuere graves in summo gurgite truncos.
Iamque, omni fusis nudato milite telis,
Invenit arma furor: remum contorsit in hostem
Alter: at hi tortum validis aplustre lacertis,
Avulsasque rotant excusso remige sedes.
In pugnam fregere rates: sidentia pessum
Corpora cæsa tenent, spoliantque cadavera ferro.
Multi inopes teli, iaculum letale revulsum
Visceribus traxere suis, et vulnera læva
Oppressere manu, validos dum præbeat ictus
Sanguis, et hostilem cum torserit exeat hastam.
  Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades,
Quam pelago diversa lues: nam pinguibus ignis
Affixus tedis, et tecto sulfure vivax
Spargitur: at faciles præbere alimenta carinæ
Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera.
Nec flammas superant undæ: sparsique per æquor
Iam ratibus, fragmenta ferus sibi vendicat ignis.
Hic recipit fluctus, extinguat ut æquore flammas:

Hi, ne mergantur, tabulis ardentibus hærent.
Mille modos inter leti, mors una timori est,
Qua cœpere mori. Nec cessat naufraga virtus.
Tela legunt deiecta mari, ratibusque ministrant:
Incertasque manus ictu languente per undas
Exercent: nunc rara datur si copia ferri,
Utuntur pelago: sævus complectitur hostem
Hostis, et implicitis gaudent subsidere membris,
Mergentesque mori. Pugna fuit unus in illa
Eximius Phoceus animam servare sub undis,
Scrutarique fretum, si quid mersisset arenis,
Et nimis affixos unci convellere morsus,
Adductum quoties non senserat anchora funem.
Hic ubi compressum penitus deduxerat hostem,
Victor et incolumis summas remeabat in undas,
Sed, se per vacuos credit dum surgere fluctus,
Puppibus occurrit, tandemque sub æquore mansit.
Hi super hostiles iecerunt brachia remos,
Et ratium tenuere fugam. Non perdere letum
Maxima cura fuit, multus sua vulnera puppi
Affixit moriens, et rostris abstulit ictus.
Stantem sublimi Tyrrhenum culmine proræ
Lygdamus excussa, Balearis tortor habenæ
Glande petens, solido fregit cava tempora plumbo.
Sedibus expulsi postquam cruor omnia rupit
Vincula, procumbunt oculi: stat lumine rapto
Attonitus, mortisque illas putat esse tenebras.
At postquam membris sensit constare vigorem,
Vos, ait, o socii, sicut tormenta soletis,
Me quoque mittendis rectum componite telis.
Egere, quod superest animæ Tyrrhene per omnes
Bellorum casus: ingentem militis usum
Hoc habet ex magna defunctum parte cadaver:
Viventis feriere loco: sic fatus, in hostem
Cæca tela manu, sed non tamen irrita, mittit.
Excipit hæc iuvenis generosi sanguinis Argus,
Qua iam non medius descendit in ilia venter,
Adiuvitque suo procumbens pondere ferrum.
Stabat diversa victæ iam parte carinæ
Infelix Argi genitor, (non ille iuventæ
Tempore Phocaicis ulli cessurus in armis:
Victum ævo robur cecidit, fessusque senecta
Exemplum, non miles erat); qui funere viso,
Sæpe cadens longæ senior per transtra carinæ
Pervenit ad puppim, spirantesque invenit artus.
Non lacrimæ cecidere genis, non pectora tundit,
Distentis toto riguit sed corpore palmis.
Nox subit, atque oculos vastæ obduxere tenebræ,
Et miserum cernens agnoscere desinit Argum.
Ille caput labens, et iam languentia colla
Viso patre levat: vox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantum petit oscula vultu.
Invitatque patris claudenda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit, viresque cruentus
Cœpit habere dolor, Non perdam tempora, dixit,
A sævis permissa Deis, iugulumque senilem
Confodiam: veniam misero concede parenti,
Arge, quod amplexus, extrema quod oscula fugi.
Nondum destituit calidus tua vulnera sanguis;
Semianimisque iaces, et adhuc potes esse superstes.
Sic fatus, quamvis capulum per viscera missi
Polluerat gladii, tamen alta sub æquora tendit
Præcipiti saltu: letum præcedere nati
Festinantem animam morti non credidit uni.
Inclinant iam fata ducum: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: Graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast aliæ mutato remige puppes
Victores vexere suos: navalia paucæ
Præcipiti tenuere fuga. Quis in urbe parentum
Fletus erat! quantus matrum per littora planct
Coniux sæpe sui, confusis vultibus unda,
Credidit ora viri, Romanum amplexa cadaver:
Accensisque rogis miseri de corpore trunco
Certavere patres: at Brutus in æquore victor
Primus Cæsareis pelagi decus addidit armis.

Liber quartus

At procul extremis terrarum Cæsar in oris
Martem sævus agit non multa cæde nocentem,
Maxima sed fati ducibus momenta daturum.
Iure pari rector castris Afranius illis,
Ac Petreius erat: concordia duxit in æquas
Imperium commune vices, tutelaque valli
Pervigil, alterno paret custodia signo.
His præter Latias acies erat impiger Astur,
Vectonesque leves, profugique a gente vetusta
Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis.
Colle tumet modico, lenique excrevit in alt
Pingue solum tumulo: super hunc fundata vet
Surgit Ilerda manu: placidis prælabitur und
Hesperios inter Sicoris non ultimus amnes,
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu,
Hibernas passurus aquas: at proxima rupes
Signa tenet Magni: nec Cæsar colle minore
Castra levat: medius dirimit tentoria gurg
Explicat hinc tellus campos effusa patentes,
Vix oculo prendente modum, camposque co
Cinga rapax, vetitus fluctus, et littora cursu
Oceani pepulisse suo: nam gurgite mixto,
Qui præstat terris, aufert tibi nomen Iberus.
Prima dies belli cessavit Marte cruento,
Spectandasque ducum vires, numerosaque sig
Exposuit: piguit sceleris: pudor arma fure
Continuit: patriæque et ruptis legibus unum
Donavere diem: prono cum Cæsar Olympo
In noctem subita circumdedit agmina fossa,
Dum primæ prestant acies, hostemque fefelli
Et prope consertis obduxit castra manipulis.
Luce nova collem subito conscendere cursu,
Qui medius tutam castris dirimebat Ilerdam,
Imperat, huc hostem pariter terrorque, pud
Impulit: et rapto tumulum prior agmine cep
His virtus, ferrumque locum promittit: at
Ipse locus: miles rupes oneratus in altas
Nititur: adversoque acies in monte supina
Hæret, et in tergum casura, umbone sequen
Erigitur: nulli telum vibrare vacabat,
Dum labat, et fixo firmat vestigia pilo,
Dum scopulos stirpesque tenent, atque hos
Cædunt ense viam: vidit lapsura ruina
Agmina dux, equitemque iubet succedere b
Munitumque latus lævo producere gyro.
Sic pedes ex facili, nulloque urgente rec
Irritus, et victor subducto Marte pependit.
Hactenus armorum discrimina: cætera bel
Fata dedit variis incertus motibus aer.
Pigro bruma gelu, siccisque Aquilonibus hæ
Æthere constricto pluvias in nube tenebat.
Urebant montana nives, camposque iacentes
Non duraturæ conspecto sole pruinæ:
Atque omnis, proprior mergenti sidera cœlo
Aruerat tellus, hiberno dura sereno.
Sed postquam vernus calidum Titana recep
Sidera respiciens delapsæ portitor Helles,
Atque iterum æquatis ad iustæ pondera Libr
Temporibus vicere dies: tunc, sole relicto,
Cynthia quo primum cornu dubitanda refulsi
Exclusit Borean, flammasque accepit ab Euro

uascunque invenit in axe,
ıum Nabatæis flatibus orbem.
rabs, et quas Gangetica tellus
s, quicquid concrescere primus
cquid cœli fuscator Eoi
s, quicquid defenderat Indos:
nubes oriente remotæ,
ere graves incumbere mundo,
uere fuga: vacat imbribus Arctos,
lam Calpen fluit humidus aer.
hyri fines, et summus Olympi
hyn, vetitæ transcurrere densos
s, congestumque aeris atri
ium, quod separat æthere terram.
ssæ largos densantur in imbres;
unt: nec servant fulmina flammas
a micent; extinguit fulgura nimbus].
o complectitur aera gyro
variatus luce colorem,
bit, raptosque ad nubila fluctus
o diffusum reddidit æquor.
æ quas nunquam solvere Titan
nives, fractoque madescunt
quæ solitis e fontibus exit,
vias: tam largas alveus omnis
quas: iam naufraga campo
tant, impulsaque gurgite multo
lto restagnant flumina vallo.
ptus faciles, non pabula mersi
: tectarum errore viarum
s sparsus populator in agros.
mper magnorum prima malorum
rat: nulloque obsessus ab hoste
census non prodigus emit
em. Proh lucri pallida tabes!
to ieiunus venditor auro.
llesque latent: iam flumina cuncta
lus, vastaque voragine mersit.
tus rupes, ac tecta ferarum
psas hausit: subitisque frementes
torsit equos, et reppulit æstus
nec Phœbum surgere sentit
olo: rerum discrimina miscet
acies, iunctæque tenebræ.
ima iacet, quam zona nivalis,
emunt hyemes: non sidera cœlo
ili non quicquam frigore gignit,
ios signorum temperat ignes.
rens mundi, sic sorte secunda
facias Neptune tridentis:
impendas aera nimbis:
es, quoscunque emiseris æstus.
nes declivem ad littora cursum,
ntur aquis: concussaque tellus
iis hos campos Rhenus inundet,
vastos obliquent flumina fontes.
lve nives, huc stagna, lacusque,
unque iacent, effunde paludes:
is civilibus eripe terras.
rtuna viri contenta pavore,
itoque magis favere secundi,
uere Dei: iam clarior aer,
aquis, densas in vellera nubes
octes ventura luce rubebant;
o rerum, discessit ab astris
petit, quicquid pendebat aquarum.
mas: stagnis emergere colles
que die durescere valles.
t ripas Sicoris, camposque reliquit,
Primum cana salix madefacto vimine parvam
Texitur in puppim, cæsoque inducta iuvenco
Vectoris patiens tumidum superenatat amnem.
Sic Venetus stagnante Pado, fusoque Britannus
Navigat Oceano: sic, cum tenet omnia Nilus,
Conseritur bibula Memphitis cymba papyro.
His ratibus traiecta manus festinat utrimque
Succisum curvare nemus: fluviique ferocis
Incrementa timens, non primis robora ripis
Imposuit: medios pontem distendit in agros;
Ac ne quid Sicoris repetitis audeat undis,
Spargitur in sulcos, et scisso gurgite rivis
Dat pœnas maioris aquæ. Postquam omnia fatis
Cæsaris ire videt, celsam Petreius Ilerdam
Deserit: et noti diffisus viribus orbis,
Indomitos quærit populos, et semper in arma
Martis amore feros, et tendit in ultima mundi.
Nudatos Cæsar colles desertaque castra
Conspiciens, capere arma iubet: nec quærere pontem,
Nec vada, sed duris fluvium superare lacertis.
Paretur: rapuitque ruens in prœlia miles,
Quod fugiens timuisset, iter: mox uda receptis
Membra fovent armis, gelidosque a gurgite cursu
Restituunt artus, donec decresceret umbra
In medium surgente die: iamque agmina summa
Carpit eques, dubiique fugæ pugnæque tenentur.
Attollunt campo geminæ iuga saxea rupes
Valle cava media: tellus hinc ardua celsos
Continuat colles: tutæ quos inter opaco
Anfractu latuere viæ: quibus hoste potito
Faucibus, emitti terrarum in devia Martem,
Inque feras gentes Cæsar videt. Ite sine ullo
Ordine, ait, raptumque fuga convertite bellum,
Et faciem pugnæ, vultusque inferte minaces:
Nec liceat pavidis ignava occumbere morte:
Excipiant recto fugientes pectore ferrum.
Dixit: et ad montes tendentem prævenit hostem.
Illic exiguo paulum distantia vallo
Castra locant: postquam spatio languentia nullo
Mutua conspicuos habuerunt lumina vultus,
[Et fratres natosque suos videre patresque;]
Deprensum est civile nefas: tenuere parumper
Ora metu: tantum nutu, motoque salutant
Ense suos: mox, ut stimulis maioribus ardens
Rupit amor leges, audet transcendere vallum
Miles, in amplexus effusas tendere palmas.
Hospitis ille ciet nomen; vocat ille propinquum:
Admonet hunc studiis consors puerilibus ætas:
Nec Romanus erat, qui non agnoverat hostem.
Arma rigant lacrymis, singultibus oscula rumpunt:
Et quamvis nullo maculatus sanguine miles,
Quæ potuit fecisse, timet. Quid pectora pulsas?
Quid vesane gemis? fletus quid fundis inanes?
Nec te sponte tua sceleri parere fateris?
Usque adeone times, quem tu facis ipse timendum?
Classica det bello; sævos tu neglige cantus:
Signa ferat; cessa: iam iam civilis Erinnys
Concidet, et Cæsar generum privatus amabit.
Nunc ades, æterno complectens omnia nexu,
O rerum, mixtique salus Concordia mundi,
Et sacer orbis amor: magnum nunc secula nostra
Venturi discrimen habent: periere latebræ
Tot scelerum: populo venia est erepta nocenti:
Agnovere suos: proh numine fata sinistro,
Exigua requie tantas augentia clades!
Pax erat, et miles castris permixtus utrisque
Errabat: duro concordes cespite mensas
Instituunt, et permixto libamina Baccho.
Graminei luxere foci: iunctoque cubili

Extrahit insomnes bellorum fabula noctes:
Quo primum steterint campo, qua lancea dextra
Exierit: dum, quæ gesserunt fortia, iactant,
Et dum multa negant, quod solum fata petebant,
Est miseris renovata fides, atque omne futurum
Crevit amore nefas: nam postquam fœdera pacis
Cognita Petreio, seque, et sua tradita venum
Castra videt, famulas scelerata ad prœlia dextras
Excitat, atque hostes turba stipatus inermes
Præcipitat castris, iunctosque amplexibus ense
Separat, et multo disturbat sanguine pacem.
Addidit ira ferox moturas prœlia voces:
Immemor o patriæ, signorum oblite tuorum,
Non potes hoc causæ miles præstare senatus,
Assertor victo redeas ut Cæsare: certe
Ut vincare potes: dum ferrum, incertaque fata,
Quique fluat, multo non deerit vulnere sanguis,
Ibitis ad dominum? damnataque signa feretis?
Utque habeat famulos nullo discrimine Cæsar
Exorandus erit? ducibus quoque vita petenda est?
Nunquam nostra salus pretium, mercesque nefandæ
Proditionis erit: non hoc civilia bella,
Ut vivamus, agunt: trahimur sub nomine pacis.
Non chalybem gentes penitus fugiente metallo
Eruerent, nulli vallarent oppida muri,
Non sonipes in bella ferox, non iret in æquor
Turrigeras classis pelago sparsura carinas,
Si bene libertas unquam pro pace daretur.
Hostes nempe meos sceleri iurata nefando
Sacramenta tenent: at vobis vilior hoc est
Vestra fides, quod pro causa pugnabitis æqua.
Sed veniam sperare licet: proh dira pudoris
Funera! nunc toto fatorum ignarus in orbe
Magne paras acies, mundique extrema tenentes
Sollicitas reges, cum forsan fœdere nostro
Iam tibi sit promissa salus. Sic fatur, et omneis
Concussit mentes, scelerumque reduxit amorem.
  Sic ubi desuetæ silvis in carcere clauso
Mansuevere feræ, et vultus posuere minaces,
Atque hominem didicere pati: si torrida parvus
Venit in ora cruor, redeunt rabiesque furorque,
Admonitæque tument gustato sanguine fauces:
Fervet, et a trepido vix abstinet ira magistro.
Itur in omne nefas: et quæ Fortuna Deorum
Invidia cæca bellorum in nocte tulisset,
Fecit nostra fides: inter mensasque, torosque,
Quæ modo complexu foverunt pectora, cædunt.
Et quamvis primo ferrum strinxere gementes,
Ut dextræ iusti gladius dissuasor adhæsit,
Dum feriunt, odere suos, animosque labantes
Confirmant ictu: fervent iam castra tumultu,
[Et scelerum turba: rapiuntur colla parentum].
Ac velut occultum pereat scelus, omnia monstra
In faciem posuere ducum: iuvat esse nocentes.
  Tu Cæsar, quamvis spoliatus milite multo,
Agnoscis Superos: neque enim tibi maior in arvis
Emathiis fortuna fuit, nec Phocidos undis
Massiliæ, Phario nec tantum est æquore gestum.
Hoc siquidem solo civilis crimine belli
Dux causæ melioris eris: polluta nefanda
Agmina cæde duces iunctis committere castris
Non audent, altæque ad mœnia rursus Ilerdæ
Intendere fugam: campos eques obvius omnes
Abstulit, et siccis inclusit collibus hostem.
Tunc inopes undæ prærupta cingere fossa
Cæsar avet, nec castra pati contingere ripas,
Aut circum largos curvari brachia fontes.
  Ut leti videre viam, conversus in iram
Præcipitem timor est: miles non utile clausis

Auxilium mactavit equos; tandemqu
Spe posita damnare fugam, casurus i
Fertur. Ut effuso Cæsar decurrere pa
Vidit, et ad certam devotos tendere m
Tela tene iam miles, ait, ferrumque
Subtrahe: non ullo constet mihi sang
Vincitur haud gratis, iugulo qui prov
En sibi vilis adest invisa luce iuvent
Iam damno peritura meo: non sentiet
Incumbet gladiis, gaudebit sanguine
Deserat hic fervor mentes, cadat imp
Perdant velle mori. Sic deflagrare m
Incassum, et vetito passus languescer
Substituit merso dum nox sua lumin
Inde, ubi nulla data est miscendæ co
Paulatim cadit ira ferox mentesque
Saucia maiores animos ut pectora ges
Dum dolor est, ictusque recens, et m
Conamen calidus præbet cruor, ossaq
Abduxere cutem: si conscius ensis ad
Stat victor, tenuitque manus; tum fri
Alligat, atque animum subducto robo
Postquam sicca rigens astrinxit vulne
  Iamque inopes undæ, primum tellu
Occultos latices, abstrusaque flumina
Nec solum rastris, durisque ligonibus
Sed gladiis fodere suis: puteusque cav
Montis ad irrigui premitur fastigia ca
Non se tam penitus, tam longe luce re
Merserit Assyrii scrutator pallidus a
Non tamen aut tectis sonuerunt cursib
Aut micuere novi, percusso pumice, fo
Antra nec exiguo stillant sudantia ror
Aut impulsa levi turbatur glarea vena.
Tunc exhausta super multo sudore iuv
Extrahitur, duris silicum lassata met
Quoque minus possent siccos tolerare
Quæsitæ fecistis aquæ: nec languida fe
Corpora sustentant epulis, mensasque
Auxilium fecere famem: si mollius ar
Prodidit humorem, pingues manus ut
Exprimit ora super. Nigro si turbida l
Colluvies immota iacet, cadit omnis i
Certatim obscœnos miles: moriensque
Quas nollet victurus, aquas: rituque fe
Distentas siccant pecudes, et lacte neg
Sordidus exhausto sorbetur ab ubere
Tunc herbas, frondesque terunt, et ro
Distringunt ramos: et si quos palmite
Arboris aut tenera succos pressere med
  O fortunati, fugiens quos barbarus h
Fontibus immixto stravit per rura ven
Hos licet in fluvios saniem tabemque f
Pallida Dictæis, Cæsar, nascentia saxis
Infundas aconita palam, Romana iuve
Non decepta bibet: torrentur viscera f
Oraque sicca rigent squamosis aspera li
Iam marcent venæ, nulloque humore ri
Aeris alternos angustat pulmo meatus,
Rescissoque nocent suspiria dura palat
Pandunt ora sibi, nocturnumque aera c
Expectant imbres, quorum modo cunct
Impulsu, et siccis vultus in nubibus h
Quoque magis miseros undæ ieiunia s
Non super arentem Meroen, Cancrique
Qua nudi Garamantes arant, sedere: sed
Stagnantem Sicorim, et rapidum depre
Spectat vicinos sitiens exercitus amn
  Iam domiti cessere duces, pacisque pe

tis supplex Afranius armis,
castra trahens hostilia turmas,
ante pedes: servata precanti
fracta malis, interque priorem
usque novos, gerit omnia victi,
eniam securo pectore poscit.
eri stravissent fata sub hoste,
tis rapiendo dextera leto:
ihi est orandæ causa salutis,
da, Cæsar, te credere vita.
diis agimur, nec sumpsimus arma
ca tuis: nos denique bellum
uces: causæque priori,
rvata fides: nil fata moramur.
erias gentes, aperimus Eoas,
bis patimur post terga relicti.
us campis tibi bella peregit,
sæque manus: hoc hostibus unum,
nosce tuis: nec magna petuntur.
vitam patiaris inermem
ribuis: campis prostrata iacere
putes: nec enim felicibus armis
ta decet, partemque triumphi
i: turba hæc sua fata peregit.
ictos ne tecum vincere cogas.
cilis Cesar, vultuque serenus
e usum belli pœnamque remittit.
tæ placuerunt fœdera pacis,
currit miles ad amnes;
, permissaque flumina turbat.
tis subitarum tractus aquarum
s vacuis discurrere venis,
itque animam: nec fervida pestis
d morbus egens iam gurgite plenis
poscit aquas: mox robora nervis,
e viris. O prodiga rerum
quam parvo contenta paratu,
terra pelagoque ciborum
es, et lautæ gloria mensæ!
parvo liceat producere vitam,
tura petat: non erigit ægros
diffusus consule Bacchus:
rbaque bibunt: sed gurgite puro
s est populis fluviusque Ceresque,
i bella gerunt! Tunc arma relinquens
poliato pectore tutus,
as curarum liber in urbes
antum donata pace potitos,
m ferrum vibrasse lacertis
asse sitim, frustraque rogasse
Deos: nempe usis Marte secundo
ant acies, tot in orbe labores:
rtuna labet successibus anceps,
ies: terras fundendus in omneis
esar per tot sua fata sequendus.
it mundi nutante ruina,
scire loco: non prœlia fessos
rtos non rumpunt classica somnos.
tique rudes, et sordida tecta,
s recipit sua terra colonos.
uris oneris Fortuna remisit,
ti quod abest favor: ille salutis
t ille fuit: sic prœlia soli
ectant civilia voto.
elli totum fortuna per orbem
rtes aliquid sed Cæsaris ausa est,
iaci longas ferit unda Salonas,
molles Zephyros excurrit Iader.
fisas gente Curetum,

Quos alit Adriacotellus circumflua ponto,
Clauditur extrema residens Antonius ora,
Cautus ab incursu belli, si sola recedat,
Expugnat quæ tuta, fames: non pabula tellus
Pascendis submittit equis, non proserit ullam
Flava Ceres segetem: spoliabat gramine campum
Miles, et attonso miseris iam dentibus arvo
Castrorum siccas de cespite vulserat herbas.
Ut primum adversæ socios in littore terræ,
Et Basilum videre ducem: nova furta per æquor
Exquisita fugæ: neque enim de more carinas
Extendunt, puppesque levant, sed firma gerendis
Molibus insolito contexunt robora ductu.
Namque ratem vacuæ sustentant undique cuppæ,
Quarum porrectis series constricta catenis
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos.
Nec gerit expositum telis in fronte patenti
Remigium: sed, quod trabibus circumdedit æquor,
Hoc ferit, et taciti præbet miracula cursus,
Quod nec vela ferat, nec apertas verberet undas.
Tunc freta servantur, dum se declivibus undis
Æstus agat, refluoque mari nudentur arenæ.
Iamque relabenti crescebant littora ponto;
Missa ratis prono defertur lapsa profundo,
Et geminæ comites: cunctas super ardua turris
Eminet, et tremulis tabulata minantia pinnis.
Noluit Illyricæ custos Octavius undæ
Confestim tentare ratem, celeresque carinas
Continuit, cursu crescat dum præda secundo:
Et temere ingressos repetendum invitat ad æquor
Pace maris. Sic, dum pavidos formidine cervos
Claudat odoratæ metuentes aera pennæ:
Aut, dum dispositis attollat retia varis
Venator, tenet ora levis clamosa Molossi;
Spartanos, Cretasque ligat; nec creditur ulli
Silva cani, nisi qui presso vestigia rostro
Colligit, et præda nescit latrare reperta,
Contentus tremulo monstrasse cubilia loro.
Nec mora: complentur moles, avideque petitis
Insula deseritur ratibus: quo tempore primas
Impulit ad noctem iam lux extrema tenebras.
At Pompeianus fraudes innectere ponto
Antiqua parat arte Cilix, passusque vacare
Summa freti, medio suspendit vincula ponto,
Et laxas fluitare sinit; religatque catenas
Rupis ab Illyricæ scopulis: nec prima, nec illa,
Quæ sequitur tardata ratis: sed tertia moles
Hæsit, et ad cautes adducto fune secuta est.
Impendent cava saxa mari: ruituraque semper
Stat (mirum) moles: et silvis æquor inumbrat.
Huc fractas Aquilone rates, submersaque pontus
Corpora sæpe tulit, cæcisque abscondit in antris:
Restituit rupes tectum mare, cumque cavernæ
Evomuere fretum, contorti verticis undæ
Tauromenitanam vincunt fervore Charybdim.
Hic Opiterginis moles onerata colonis
Constitit: hanc omni puppes statione solutæ
Circueunt: alii rupes, ac littora complent.
Vulteius tacitas sensit sub gurgite fraudes.
(Dux erat ille ratis) frustra qui vincula ferro
Rumpere conatus, poscit spe prœlia nulla,
Incertus qua terga daret, qua pectora bello.
Hoc tamen in casu, quantum deprensa valebat,
Effecit virtus: inter tot millia captæ
Circumfusa rati, et plenam vix inde cohortem,
Pugna fuit, non longa quidem: nam condidit atra
Nox lucem dubiam, pacemque habuere t...
Tunc sic attonitam, ventura
Rexit magnanima Vulteius v

Libera non ultra parva quam nocte iuventus,
Consuluit extremis angusto in tempore rebus.
Vita brevis nulli superest, qui tempus in illa
Quærendæ sibi mortis habet: nec gloria leti
Inferior, iuvenes, admoto occurrere fato.
Omnibus incerto venturæ tempore vitæ
Par animi laus est, et quos speraveris annos
Perdere, et extremæ momentum abrumpere lucis,
Accersas dum fata manu: non cogitur ullus
Velle mori: fuga nulla patet. stant undique nostris
Intenti cives iugulis: decernite letum,
Et metus hinc abesit: cupias quodcunque necesse est.
Non tamen in cæca bellorum nube cadendum est,
Ut cum permixtis acies sua tela tenebris
Involvunt: conserta iacent cum corpora campo,
In medium mors omnis abit: perit obruta virtus.
Nos in conspicua sociis hostique carina
Constituere Dei: præbebunt æquora testes,
Præbebunt terræ, summis dabit insula saxis.
Spectabunt geminæ diverso e littore partes.
Nescio quod nostris magnum et memorabile fatis
Exemplum, Fortuna, paras: quæcunque per ævum
Exhibuit monimenta fides, servataque ferro
Militiæ pietas, transibit nostra iuventus.
Namque suis pro te gladiis incumbere Cæsar
Esse parum scimus: sed non maiora supersunt
Obses sis, tanti quæ pignora demus amoris.
Abscindit nostræ multum sors invida laudi,
Quod non cum senibus capti natisque tenemur.
Indomitos sciat esse viros, timeatque furentes,
Et morti faciles animos: et gaudeat hostis
Non plures hæsisse rates: tentare parabunt
Fœderibus, turpique volent corrumpere vita.
O utinam, quo plus habeat mors unica famæ,
Promittant veniam, iubeant sperare salutem:
Ne nos, cum calido fodiemus viscera ferro,
Desperasse putent: magna virtute merendum est,
Cæsar ut, amissis inter tot millia paucis,
Hoc damnum cladem que vocet: dent fata recessum,
Emittantque licet, vitare instantia nolim.
Proieci vitam comites, totusque futuræ
Mortis agor stimulis: furor est: agnoscere solis
Permissum est, quos iam tangit vicinia fati,
Victurosque Dei celant, ut vivere durent,
Felix esse mori. Sic cunctas sustulit ardor
Nobilium mentes iuvenum: cum sidera cœli,
Ante ducis voces, oculis humentibus omnes
Aspicerent, flexoque Ursæ temone paverent:
Iidem cum fortes animos præcepta subissent,
Optavere diem: nec segnis mergere ponto
Tunc erat astra polus: nam sol Ledæa tenebat
Sidera, vicino cum lux altissima Cancro est:
Nox tum Thessalicas urgebat parva sagittas.
Detegit orta dies stantes in rupibus Histros,
Pugnacesque mari Graia cum classe Liburnos.
Tentavere prius suspenso vincere bello
Fœderibus, fieret captis si dulcior ipsa
Mortis vita mora: stabat devota iuventus,
Damnata iam luce ferox, securaque pugnæ
Promisso sibi fine manu: nullique tumultus
Excussere viris mentes ad summa paratas:
Innumerasque simul pauci terraque marique
Sustinuere manus: tanta est fiducia mortis.
Utque satis bello visum est fluxisse cruoris,
Versus ab hoste furor: primus dux ipse carinæ
Vulteius iugulo poscens iam fata retecto,
Ecquis, ait, iuvenum est, cuius sit dextra cruore
Digna meo, certaque fide per vulnera nostra
Testetur se velle mori? nec plura locuto

Viscera non unus iamdudum transigit
Collaudat cunctos: sed eum, cui vulne
Debebat, grato moriens interficit icto.
Concurrunt alii, totumque in partibus
Bellorum fecere nefas: sic semine Cadm
Emicuit Dircæa cohors, ceciditque su
Vulneribus, dirum Thebanis fratribu
Phasidos et campis insomni dente crea
Terrigenæ, missa magicis e cantibus ir
Cognato tantos implerunt sanguine sul
Ipsaque, inexpertis quod primum fecer
Expavit Medea nefas: sic mutua pacti
Fata cadunt iuvenes: minimumque in m
Mors virtutis habet: pariter sternuntq
Vulnere letali: nec quenquam dextra fe
Cum feriat moriente manu: nec vulnus
Debetur gladiis: percussum est pectore
Et iugulis pressere manum. Cum sorte
Fratribus incurrunt fratres, natusque p
Haud trepidante tamen toto cum ponde
Exegere enses: pietas ferientibus una,
Non repetisse, fuit: iam latis viscera la
Semianimes traxere foris, multumque
Infudere mari: despectam cernere lucer
Victoresque suos vultu spectare superb
Et mortem sentire iuvat: iam strage cr
Conspicitur cumulata ratis: bustisque
Corpora victores, ducibus mirantibus,
Esse ducem tanti: nullam maiore locut
Ore ratem, totum discurrens fama per
Non tamen ignavæ post hæc exempla vi
Percipient gentes, quam sit non ardua
Servitium fugisse manu: sed regna tim
Ob ferrum, et sævis libertas uritur arm
Ignoratque datos, ne quisquam serviat,
Mors utinam pavidos vitæ subducere n
Sed virtus te sola daret. Non segnior il
Marte fuit, qui tunc Libycis exarsit in
Namque rates audax Lilybæo littore so
Curio: nec forti velis Aquilone recepto
Inter semirutas magnæ Carthaginis ar
Et Clupeam, tenuit stationis littora no
Primaque castra locat cano procul æqu
Bagrada lentus agit siccæ sulcator aren
Inde petit tumulos, exesasque undique
Antæi quæ regna vocat non vana vetust
Nominis antiqui cupientem noscere ca
Cognita per multos docuit rudis incola
Nondum post genitos Tellus effeta gig
Terribilem Libycis partum concepit i
Nec tam iusta fuit terrarum gloria Ty
Aut Tityos Briareusque ferox: cœloqu
Quod non Phlegræis Antæum sustulit
Hoc quoque tam vastas cumulavit mun
Terra sui fœtus, quod, cum tetigere par
Iam defecta vigent, renovato robore, m
Hæc illi spelunca domus: latuisse sub al
Rupe ferunt, epulas raptos habuisse leo
Ad somnos non terga feræ præbere cubi
Assuerunt, non silva torum: viresque re
In nuda tellure iacens: periere coloni
Arvorum Libyes: pereunt, quos appulit
Auxilioque diu virtus non usa cadendi,
Terræ spernit opes: invictus robore cu
Quamvis staret, erat: tandem vulgata c
Fama mali, terras monstris æquorque l
Magnanimum Alciden Libycas excivit
Ille Cleonei proiecit terga leonis,
Antæus Libyci: perfudit membra liqu

apiacæ servato more palæstræ.
lens pedibus contingere matrem,
mbris calidas infudit arenas.
anus, et muito brachia nexu.
ribus frustra tentata lacertis:
caput fixa cum fronte tenetur.
habuisse parem: nec viribus uti
o voluit certamine totis,
virum: quod creber anhelitus illi
elidus fesso de corpore sudor.
assata quati: tunc pectore pectus
obliqua percussa labare
iam terga viri cedentia victor
edium compressis ilibus arctat:
nsertis pedibus distendit, et omnem
membra virum: rapit arida tellus
ido complentur sanguine venæ.
ri, totosque induruit artus,
novo laxavit corpore nodos.
ides stupefactus robore tanto:
iis, quamvis rudis esset, in undis
uit reparatis anguibus hydram.
res, telluris viribus ille,
quam sævæ sperare novercæ
det exhaustos sudoribus artus,
viri siccam, cum ferret Olympum.
fessis iniecit brachia membris,
is Antæus viribus hostis,
maiorque accepto robore surgit.
t terris, infessos spiritus artus
usque viro luctante laborat.
xilium tactæ prodesse parentis
t, standum est tibi, dixit, et ultra
olo, sternique vetabere terra:
sis intra mea pectora membris:
ades: sic fatus, sustulit alte
terras iuvenem: morientis in artus
ati Tellus summittere vires.
um tenuit: iam pectora pigro
terrisque diu non credidit hostem.
eris custos famosa vetustas,
sui signavit nomine terras.
edit cognomina collibus istis,
Latiis revocavit ab arcibus hostem.
edes Libyca tellure potito
veteris cernis vestigia valli.
rimum tenuit victoria campos.
tus, tanquam Fortuna locorum
ervetque ducum sibi fata priorum,
sta loco tentoria ponens,
is, et collibus abstulit omen,
feros non æquis viribus hostes.
nis quæ cesserat Africa signis,
b iure fuit: qui robore quanquam
io, regis tamen undique vires
cæ gentes, extremaque mundi
omitata Iubam: non fusior ulli
mino: qua sunt longissima regna,
ciduo vicinus Gadibus Atlas
nedio, confinis Syrtibus Ammon.
cet, vasti plaga fervida regni
anum, zonæque exusta calentis
tio, populi tot castra sequuntur,
amidæque vagi, semperque paratus
lus equo: tum concolor Indo
s Nasamon, misti Garamante perusto
olucres, æquaturusque sagittas
emulum cum torsit missile, Mazax:
nudo residens Massylia dorso,

Ora levi flectit frenorum nescia virga:
Et solitus vacuis errare mapalibus Afer
Venator, ferrique simul fiducia non est,
Vestibus iratos laxis operire leones.
Nec solum studiis civilibus arma parabat,
Privatæ sed bella dabat Iuba concitus iræ.
Hunc quoque, quo superos humanaque polluit anno,
Lege tribunitia solio depellere avorum
Curio tentarat, Libyamque auferre tyranno,
Dum regnum te Roma facit: memor ille doloris
Hoc bellum sceptri fructum putat esse retenti.
Hac igitur regis trepidat iam Curio fama,
Et quod Cæsareis nunquam devota iuventus
Illa nimis castris, nec Rheni miles in undis
Exploratus erat, Corfini captus in arce,
Infidusque novis ducibus, dubiusque priori,
Fas utrumque putat: sed, postquam languida segni
Cernit cuncta metu, nocturnaque munia valli
Desolata fuga, trepida sic mente profatur:
Audendo magnus tegitur timor: arma capessam
Ipse prior: campum miles descendat in æquum,
Dum meus est: variam semper dant otia mentem.
Eripe consilium pugna: cum dira voluntas
Ense subit preuso, galeæ texere pudorem,
Quis conferre duces meminit? quis pendere causas?
Qua stetit, inde favet: veluti fatalis arenæ
Muneribus non ira vetus concurrere cogit
Productos: odere pares. Sic fatus, apertis
Instruxit campis acies: quem blanda futuris
Deceptura malis belli fortuna recepit.
Nam pepulit Varum campo, nudataque fœda
Terga fuga, donec vetuerunt castra, cecidit.
Tristia sed postquam superati prœlia Vari
Sunt audita Iubæ: lætus quod gloria belli
Sit rebus servata suis, rapit agmina furtim,
Obscuratque suam per iussa silentia famam;
Hoc solum metuens incautus ab hoste timeri.
Mittitur, exigua qui prœlia prima lacessat,
Eliciatque manu, Numidis a rege secundus,
Ut sibi commissi simulator Sabura belli:
Ipse cava regni vires in valle retentat:
Aspidas ut Pharias cauda solertior hostis
Ludit, et iratas incerta provocat umbra:
Obliquansque caput vanas serpentis in auras
Effusæ toto comprendit guttura morsu
Letiferam citra saniem: tunc irrita pestis
Exprimitur, faucesque fluunt pereunte veneno.
Fraudibus eventum dederat fortuna: feroxque,
Non exploratis occulti viribus hostis,
Curio nocturnum castris erumpere cogit,
Ignotisque equitem late decurrere campis.
Ipse sub Auroræ primos excedere motus
Signa iubet castris, multum, frustraque rogatus
Ut Libycas metuat fraudes, infectaque semper
Punica bella dolis. leti fortuna propinqui
Tradiderat fatis iuvenem: bellumque trahebat
Auctorem civile suum: super ardua ducit
Saxa, super cautes abrupto limite signa.
Cum procul e summis conspecti collibus hostes
Fraude sua cessere parum, dum colle relicto
Effusam patulis aciem committeret arvis.
Ille fugam credens simulatæ nescius artis,
Ut victor, medios aciem proiecit in agros.
Tunc primum patuere doli, Numidæque fugaces
Undique completis clauserunt montibus agmen.
Obstupuit dux ipse simul, perituraque turba.
Non timidi petiere fugam, non prœlia fortes:
Quippe ubi non sonipes motus clan
Saxa quatit pulsu, rigidos vexant

Ora terens, spargitque iubas, et surrigit aures,
Incertoque pedum pugnat non stare tumultu.
Fessa iacet cervix: fumant sudoribus armi:
Oraque proiecta squalent arentia lingua:
Pectora rauca gemunt, quæ creber anhelitus urget:
Et defecta gravis longe trahit ilia pulsus:
Siccaque sanguineis durescit spuma lupatis.
Iamque gradum neque verberibus stimulisque coacti,
Nec, quamvis crebris iussi calcaribus, addunt.
Vulneribus coguntur equi, nec profuit ulli
Cornipedis rupisse moras: neque enim impetus illis
Incursusque fuit: tantum profertur ad hostes,
Et, spatium iaculis oblato vulnere donat.
At vagus Afer equos ut primum emisit in agmen:
Tunc campi tremuere sono: terraque soluta,
Quantus Bistonio torquetur turbine pulvis,
Aera nube sua texit, traxitque tenebras.
Ut vero in pedites fatum miserabile belli
Incubuit, nullo dubii discrimine Martis
Ancipites steterunt casus, sed tempora pugnæ
Mors tenuit: neque enim licuit procurrere contra,
Et miscere manus: sic undique septa iuventus
Cominus obliquis, et rectis eminus hastis
Obruitur: non vulneribus, nec sanguine, solum
Telorum nimbo peritura, et pondere ferri.
Ergo acies tantæ parvum spissantur in orbem:
Ac, si quis metuens medium correpsit in agmen,
Vix impune suos inter convertitur enses,
Densaturque globus, quantum pede prima relato
Constrinxit gyros acies: non arma movendi
Iam locus est pressis: stipataque membra teruntur.
Frangitur armatum colliso pectore pectus.
Non tam læta tulit victor spectacula Maurus
Quam fortuna dabat: fluvios non ille cruoris,
Membrorumque videt lapsum, et ferientia terram
Corpora: compressum turba stetit omne cadaver.
Excitet invisas diræ Carthaginis umbras
Inferiis fortuna novis: ferat ista cruentus
Annibal, et Pœni tam dira piacula manes.
Romanam, Superi, Libyca tellure ruinam
Pompeio prodesse, nefas, votisque senatus.
Africa nos potius vincat sibi. Curio fusas
Ut vidit campis acies, et cernere tantas
Permisit clades compressus sanguine pulvis,
Non tulit afflictis animam producere rebus,
Aut sperare fugam: ceciditque in strage suorum
Impiger ad letum, et fortis virtute coacta.
Quid nunc rostra tibi prosunt turbata, forumque,
Unde tribunitia plebeius signifer arce
Arma dabas populis? quid prodita iura senatus,
Et gener, atque socer bello concurrere iussi?
Ante iaces, quam dira duces Pharsalia confert,
Spectandumque tibi bellum civile negatum est.
Has Urbi miseræ vestro de sanguine pœnas
Ferre datis: luitis iugulo sic arma potentes.
Felix Roma quidem, civesque habitura beatos,
Si libertatis Superis tam cura placeret,
Quam vindicta placet. Libycas, en nobile corpus
Pascit aves, nullo contectus Curio busto.
At tibi nos (quando non proderit ista silere
A quibus omne ævi senium sua fama repellit,)
Digna damus, iuvenis, meritæ præconia vitæ.
Haud alium tanta civem tulit indole Roma,
Aut cui plus leges deberent recta sequenti.
Perdita tunc Urbi nocuerunt secula, postquam
Ambitus, et luxus, et opum metuenda facultas
Transverso mentem dubiam torrente tulerunt;
Momentumque fuit mutatus Curio rerum,
Gallorum captus spoliis, et Cæsaris auro,

Ius licet in iugulos nostros sibi fecerit
Sylla potens, Mariusque ferox, et Cin
Cæsareamque domus series, cui tanta p
Concessa est: emere omnes, hic vendi

Liber quintus

Sic alterna duces bellorum vulnera p
In Macedum terras, miscens adversa
Servavit Fortuna pares. Iam sparsera
Bruma nives, gelidusque cadens Atlan
Instabatque dies, qui dat nova nomin
Quique colit primus ducentem temp
Dum tamen emeriti remanet pars ult
Consul uterque vagos belli per munia
Elicit Epirum: peregrina ac sordida
Romanos cepit proceres: secretaque r
Hospes in externis audivit curia tect
Nam quis castra vocet tot strictas iur
Tot fasces? docuit populos venerabili
Non Magni partes, sed Magnum in pa
Ut primum mœstum tenuere silent
Lentulus ex celsa sublimis sede profat
Indole si dignum Latia, si sanguine p
Robur inest animis; non qua tellure c
Quamque procul tectis captæ sedeam
Cernite: sed vestræ faciem cognoscite
Cunctaque iussuri primum hoc decern
Quod regnis populisque liquet, nos es
Nam, vel Hyperboreæ plaustrum glaci
Vel plaga qua torrens, claususque vap
Nec patitur noctes, nec iniquos cresce
Si fortuna ferat, rerum nos summa seq
Imperiumque comes. Tarpeia sede per
Gallorum facibus, Veiosque habitant
Illic Roma fuit: non unquam perdidit
Mutato sua iura solo: mœrentia tecta
Cæsar habet, vacuasque domos, legesq
Clausaque iustitio tristi fora: curia so
Illa videt Patres, plena quos urbe fuga
Ordine de tanto quisquis non exulat, l
Ignaros scelerum, longaque in pace qui
Bellorum primus sparsit furor: omnia
Membra loco redeunt: en totis viribus
Hesperiam pensant Superi: iacet hosti
Obrutus Illyricis: Libyæ squalentibus
Curio Cæsarei cecidit pars magna sena
Tollite signa duces: fatorum impellite
Spem vestram præstate Deis: fortunaq
Det vobis animos, quantos fugientibu
Causa dabat: nostrum exhausto ius cla
Vos, quorum finem non est sensura pot
Consulite in medium Patres, Magnum
Esse ducem. Læto nomen clamore sena
Excipit: et Magno fatum patriæque, su
Imposuit. Tunc in reges populosque m
Sparsus honos, pelagique potens Phœb
Exornata Rhodos, gelidique inculta iu
Taygeti: fama veteres laudantur Athe
Massiliæque suæ donatur libera Phocis
Tunc Sadalen, fortemque Cotyn, fide
Deiotarum, et gelidæ dominum Rhasyp
Collaudant: Libyamque iubent auctor
Sceptrifero parere Iubæ: proh tristis f
Et tibi non fidæ gentis dignissime regn
Fortunæ, Ptolemæe pudor, crimenque
Cingere Pellæo pressos diademate crin
Permissum: sævum in populos puer acc
Atque utinam in populos! donata est r
Accessit Magni iugulus

roque nefas: iam turba soluto
quæ cum populique, ducesque
et cæca sorte pararent,
s metuit descendere Martis
inemque expromere rerum
s, multosque obducta per annos
reserat penetralia Phœbi.
m, quantum semotus Eoo
us gemino petit æthera colle,
omioque sacer: cui numine misto,
æ referunt trieterica Bacchæ.
terras mergente cacumen
ue fuit discrimen, et astris.
mmam seductus ab æquore rupem
e iugo Parnasse latebas.
premerent cum viscera partus
dibus Pæan Pythona sagittis
gna Themis, tripodasque teneret.
tos telluris hiatus
fidem, ventosque loquaces
acris se condidit antris,
o, vates ibi factus, Apollo.
perum quod numen ab æthere pres-
clusum habitare cavernas? (sum
patitur Deus, omnia cursus
nens, mundique futuri
lis sese proferre paratus,
ens hominis, magnusque, potensque,
seu quod iubet ipse canendo
n terris inserta regendis,
cuo quæ sustinet orbem,
a Iovis Cirrhæa per antra
rahitur connexa Tonanti.
conceptum est pectore numen,
s animam sonat, oraque vatis
us flammis urgentibus Ætnam,
pana fremens ceu saxa vaporat,
es æterna mole Typhoeus.
ositum cunctis, nullique negatum
ni solum se labe furoris
llic tacito mala vota susurro
fixa canens, mutandaque nulli,
vetat: iustisque benignus
totas mutantibus urbes,
ille minas impellere belli,
n meminit mare: sustulit iras
monstrato fine: resolvit
non ullo secula dono
iore Deum, quam Delphica sedes
quam reges timuere futura,
re loqui: nec voce negata
t vates, templique fruuntur
ua Deus sub pectora venit,
a est mors immatura recepti,
ippe stimulo fluctuque furoris
a labat, pulsusque Deorum
iles animas. Sic tempore longo
s, vastæque silentia rupis
scrutator ad ultima fati,
sedes laxare verendas
nque Deis immittere vatem,
latices, nemorumque recessus,
re vagam, curisque vacantem,
ue fores irrumpere templi.
metuens consistere Phœbas,
n noscendi ardore futura
at: quid spes (ait) improba veri
it? muto Parnassus hiatu
tque Deum: seu spiritus istas

Destituit fauces, mundique in devia versum
Duxit iter: seu barbarica cum lampade Pytho
Arsit, in inmensas cineres abiere cavernas,
Et Phœbi tenuere viam: seu sponte Deorum
Cirrha silet fatique sat est arcana futuri
Carmine longævæ vobis commissa Sibyllæ:
Seu Pæan solitus templis arcere nocentes,
Ora quibus solvat nostro non invenit ævo.
Virginei patuere doli, fecitque negatis
Numinibus, metus ipse fidem: tunc torta priores
Stringit vitta comas, crinesque in terga solutos
Candida Phocaica complectitur infula lauro.
Hærentem, dubiamque premens in templa sacerdos
Impulit: illa pavens adyti penetrale remoti
Fatidicum, prima templorum in parte resistit:
Atque Deum simulans, sub pectore ficta quieto
Verba refert, nullo confusæ murmure vocis
Instinctam sacro mentem testata furore,
Haud æque læsura ducem, cui falsa canebat,
Quam tripodas Phœbique fidem: non rupta trementi
Verba sono, nec vox antri complere capacis
Sufficiens spatium, nulloque horrore comarum
Excussæ laurus, immotaque culmina templi,
Securumque nemus, veritam se credere Phœbo
Prodiderant: sentit tripodas cessare, furensque
Appius: et nobis meritas dabis impia pœnas,
Et Superis, quos fingis, ait, nisi mergeris antris,
Deque orbis trepidi tanto consulta tumultu
Desinis ipsa loqui. Tandem conterrita virgo
Confugit ad tripodas, vastisque adducta cavernis
Hæsit, et insueto concepit pectore numen,
Quod non exhaustæ per tot iam secula rupis
Spiritus ingessit vati: tandemque potitus
Pectore Cirrhæo, non unquam plenior artus
Phœbados irrupit Pæan: mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto sibi cedere iussit
Pectore: bacchatur demens aliena per antrum
Colla ferens, vittasque Dei, Phœbeaque serta
Erectis discussa comis, per inania templi
Ancipiti cervice rotat, spargitque vaganti
Obstantes tripodas, magnoque exæstuat igne,
Iratum te Phœbe ferens: nec verbere solo
Uteris, et stimulis; flammas in viscera mergis.
Accipit et frenos: nec tantum prodere vati,
Quantum scire, licet: venit ætas omnis in unam
Congeriem: miserumque premunt tot secula pectus.
Tanta patet rerum series, atque omne futurum
Nititur in lucem: vocemque petentia fata
Luctantur: non prima dies, non ultima mundi,
Non modus Oceani, numerus non deerat arenæ.
Talis in Euboico vates Cumana recessu,
Indignata suum multis servire furorem
Gentibus ex tanta fatorum strage superba
Excerpsit Romana manu: sic plena laborat
Phemonoe Phœbo, dum te consultor operti
Castalia tellure Dei vix invenit, Appi,
Inter fata diu quærens tam magna latentem.
Spumea tunc primum rabies vesana per ora
Effluit, et gemitus, et anhelo clara meatu
Murmura: tunc mœstus vastis ululatus in antris,
Extremæque sonant domita iam virgine voces.
Effugis ingentes, tanti discriminis expers,
Bellorum Romane minas: solusque quietem
Euboici vasta lateris convalle tenebis.
Cætera suppressit, faucesque obstruxit Apollo.
Custodes tripodes fatorum, arcan
Tuque potens veri Pæan, nullun
A Superis celate diem, suprem
Imperii, cæsosque duces, et fu

Et tot in Hesperio collapsas sanguine gentes,
Cur aperire times? an nondum numina tantum
Decrevere nefas? et adhuc dubitantibus astris
Pompeii damnare caput, tot fata tenentur?
Vindicis an gladii facinus, pœnasque furorum
Regnaque ad ultores iterum redeuntia Brutos,
Ut peragat fortuna, taces? tunc pectore vatis
Impactæ cessere fores, exclusaque templis
Prosiluit: perstat rabies, nec cuncta locuta est.
Quem non emisit, superest Deus: ille feroces
Torquet adhuc oculos, totoque vagantia cœlo
Lumina: nunc vultu pavido, nunc torva minaci,
Stat nunquam facies: rubor igneus inficit ora,
Liventesque genas: nec, qui solet esse timenti,
Terribilis sed pallor inest: nec fessa quiescunt
Corda; sed ut tumidus Boreæ post flamina pontus
Rauca gemit; sic multa levant suspiria vatem.
  Dumque a luce sacra, qua vidit fata, refertur
Ad vulgare iubar, mediæ venere tenebræ.
Immisit Stygiam Pæan in viscera Lethen,
Quæ raperet secreta Deum: tum pectore verum
Fugit, et ad Phœbi tripodas rediere futura:
Vixque refecta cadit: nec te vicinia leti
Territat ambiguis frustratum sortibus Appi:
Iure sed incerto mundi, subsidere regnum
Chalcidos Euboicæ, vana spe rapte, parabas.
Heu demens, nullum belli sentire fragorem,
Tot mundi caruisse malis, præstare Deorum,
Excepta quis morte potest! secreta tenebis
Littoris Euboici, memorando condite busto,
Qua maris angustat fauces saxosa Carystos,
Et tumidis infesta colit qua numina Rhamnos,
Arctatus rapido fervet qua gurgite pontus,
Euripusque trahit, cursum mutantibus undis,
Chalcidicas puppes ad iniquam classibus Aulim.
  Interea domitis Cæsar remeabat Hiberis,
Victrices aquilas alium laturus in orbem:
Cum prope fatorum tantos per prospera cursus
Avertere Dei: nullo nam Marte subactus,
Intra castrorum timuit tentoria ductor
Perdere successus scelerum: cum pæne fideles
Per tot bella manus satiatæ sanguine tandem
Destituere ducem: seu mœsto classica paulum
Intermissa sono, claususque, et frigidus ensis
Expulerat belli furias: seu, præmia miles
Dum maiora petit, damnat causamque, ducemque,
Et scelere imbutos, etiam nunc venditat enses.
Haud magis expertus discrimine Cæsar in ullo est,
Quam non e stabili, tremulo sed culmine cuncta
Despiceret staretque super titubantia fultus,
Tot raptis truncus manibus, gladioque relictus
Pæne suo, qui tot gentes in bella trahebat,
Scit non esse ducis strictos, sed militis, enses.
Non pavidum iam murmur erat, nec pectore tecto
Ira latens: nam quæ dubias constringere mentes
Causa solet dum quisque pavet, quibus ipse timori
Seque putat solum regnorum iniusta gravari, (est,
Haud retinet quippe ipsa metus exolverat audax
Turba suos: quicquid multis peccatur, inultum est.
Effudere minas: Liceat discedere Cæsar
A rabie scelerum: quæris terraque marique
His ferrum iugulis, animasque effundere viles
Quolibet hoste paras: partem tibi Gallia nostri
Eripuit: partem duris Hispania: bellis:
Pars iacet Hesperia; totoque exercitus orbe,
Te vincente perit. Terris fudisse cruorem
Qvid iuvat Arctois, Rhodano, Rhenoque subactis?
Tot mihi pro bellis bellum civile dedisti.
Cepimus expulso patriæ cum tecta Senatu,

Quos hominum, vel quos licuit spoliar
Imus in omne nefas, manibus ferroque
Paupertate pii. Finis quis quæritur arr
Quid satis est, si Roma parum? iam res
Invalidasque manus, et inanes cerne la
Usus abit vitæ: bellis consumsimus æv
Ad mortem dimitte senes: en inproba
Non duro liceat morientia cespite mer
Ponere, non anima galeam fugiente fe
Atque oculos morti clausuram quærer
Coniugis illabi lacrymis, unique para
Scire rogum: liceat morbis finire sene
Sit præter gladios aliquod sub Cæsare
Quid, velut ignaros ad quæ portenta pa
Spe trahis? usque adeo soli civilibus ar
Nescimus cuius sceleris sit maxima me
Nil actum est bellis, si nondum comp
Omnia posse manus: nec fas, nec vincu
Hoc audere vetant. Rheni mihi Cæsar
Dux erat, hic socius. Facinus quos inq
Adde, quod ingrato meritorum iudice v
Nostra perit: quicquid gerimus, fortur
Nos fatum sciat esse suum: licet omne I
Obsequium speres, irato milite, Cæsar,
Pax erit. Hæc fatus, totis discurrere ca
Cœperat, infestoque ducem deposcere v
  Sic eat, o Superi, quando pietasque fi
Destituunt, moresque malos sperare rel
Finem civili faciat discordia bello.
Quem non ille ducem potuit terrere tu
Fata sed in præceps solitus demittere C
Fortunamque suam per summa pericula
Exercere, venit: nec, dum desæviat ira,
Expectat: medios properat tentare furo
Non illis urbes, spoliandaque templa n
Tarpeiamque Iovis sedem, matresque se
Passurasque infanda nurus. Vult omnia
A se sæva peti, vult præmia Martis ama
Militis indomiti tantum mens sana tim
Non pudet, heu Cæsar, soli tibi bella pl
Iam manibus damnata tuis? hos ante pi
Sanguinis? bis ferri grave ius erit? ipse
Fasque nefasque rues? lassare, et disce s
Posse pati: liceat scelerum tibi ponere
Sæve, quid insequeris? quid iam nolent
Bellum te civile fugit. Stetit aggere ful
Cespitis, intrepidus vultu, meruitque t
Non metuens: atque hæc ira dictante pr
  Qui modo in absentem vultu dextraq
Miles, habes nudum, promtumque ad vu
Hic fuge, si belli finis placet, ense relict
Detegit imbelles animos nil fortiter aus
Seditio, tantumque fugam meditata iuv
Ac ducis invicti rebus lassata secundis.
Vadite, meque meis ad bella relinquite
Invenient hæc arma manus, vobisque re
Tot reddet Fortuna viros, quot tela vac
Anne fugam Magni tanta cum classe seq
Hesperiæ gentes, nobis victoria turbam
Non dabit, impulsi tantum quæ præmia
Auferat, et vestri rapta mercede laboris
Lauriferos nullo comitetur vulnere cur
Vos defecta senes, exhaustaque sa
Cernetis nostros, iam plebs R
Cæsaris an cursus vestræ senti
Damnum posse fugæ? veluti, si
Flumina, quos miscent pela
Non magis ablatis unquam
Quam nunc crescit, aquis:

mihi? nunquam sic cura Deorum
it vestræ morti, vestræque saluti,
.Procerum motus hæc cuncta sequuntur,
paucis vivit genus: orbis Hiberi
Arctoi, nostro sub nomine miles,
te fugeres duce: fortis in armis
bienus erat: nunc transfuga vilis
rælato terras, atque æquora lustrat.
mihi vestra fides, si bella nec hoste,
e geritis, quisquis mea signa reliquit,
ianis tradit sua partibus arma,
m vult esse meus: sunt ista profecto
Deis, qui me committere tantis,
itato voluerunt milite, bellis.
m Fortuna humeris iam pondere fessis
ous! sperantes omnia dextras
atur, quibus hic non sufficit orbis.
ibi bella geram: discedite castris:
tra viris ignavi signa Quirites.
uibus hæc rabies auctoribus arsit,
sed pœna tenet: procumbite terræ:
caput, feriendaque tendite colla.
lo stabunt iam robore castra
specta pœnas, et disce ferire,
Tremuit sæva sub voce minantis
s: unumque caput tam magna iuventus
ctura timet: velut ensibus ipsis
vito moturus milite ferrum.
ne tela sibi dextræque negentur
oc, Cæsar: vicit patientia sævi
, et iugulos, non tantum præstitit enses.
ssuetas sceleri quam perdere mentes,
e timet. tam diro fœderis ictu
, pœnaque redit placata iuventus.
um decimis iubet hanc attingere castris,
vocare rates, quas avius Hidrus,
e Taras, secretaque littora Leucæ,
t Salapina palus, et subdita Sipus
Ausoniam qua torquens frugifer oram,
Boreæ Calabroque obnoxius Austro,
riacas exit Garganus in undas.
trepidam tutus sine milite Romam,
servire togæ: populoque precanti
ulgens, summum dictator honorem
lætos fecit se consule fastos.
neis voces, per quas iam tempore tanto
lominis, hæc primum repperit ætas,
ferri ius ullum Cæsar abesset,
luit gladiis miscere secures.
faces aquilis, et nomen inane
iens, signavit tempora digna
: nam quo melius Pharsalicus annus
us erit? fingit solennia campus,
issæ dirimit suffragia plebis,
e tribus, et vana versat in urna.
servare licet: tonat augure surdo,
antur aves, bubone sinistro.
rimum quondam veneranda potestas,
careat tantum ne nomine tempus,
n fastos distinguit secula consul.
cæ numen quod præsidet Albæ,
um Latio solemnia sacra subacto
nifera confectas nocte Latinas.
t cursus, et, quæ piger Appulus arva
tris, et inerti tradidit herbæ,
li flammis, et tigride fœta
t: curvique tenens Minoia tecta
clausas ventis brumalibus undas
pavidas hiberno sidere classes.

Turpe duci visum est rapiendi tempora belli
In segnes exisse moras, portuque teneri,
Dum pateat tutum vel non felicibus æquor.
Expertes animos pelagi sic robore complet:
Fortius hiberni flatus cœlumque fretumque
Cum cepere, tenent, quam quos incumbere certos
Perfida nubiferi vetat incostantia veris.
Nec maris anfractus, lustrandaque littora nobis,
Sed recti fluctus, soloque Aquilone secandi.
Hic utinam summi curvet carchesia mali,
Incumbatque furens, et Graia ad mœnia perflet,
Ne Pompeiani Phæacum e littore toto
Languida iactatis comprendant carbasa remis:
Rumpite, quæ retinent felices vincula proras.
Iamdudum nubes, et sævas perdimus undas.
Sidera prima poli Phœbo labente sub undas
Exierant, et luna suas iam fecerat umbras:
Cum pariter solvere rates, totosque rudentes
Laxavere sinus: et flexo navita cornu
Obliquat lævo pede carbasa, summaque pandens
Suppara velorum perituras colligit auras.
Ut primum levior propellere lintea ventus
Incipit, exiguumque tument, mox reddita malo
In mediam cecidere ratem: terraque relicta,
Non valet ipsa sequi puppes, quæ vexerat aura.
Æquora lenta iacent alto torpore ligata.
Pigrius immotis hæsere paludibus undæ,
Sic stat iners Scythicas astringens Bosporus undas,
Cum glacie retinente fretum non impulit Hister,
Immensumque gelu tegitur mare: comprimit unda,
Deprendit quascumque rates: nec pervia velis
Æquora frangit eques, fluctuque latente sonantem
Orbita migrantis scindit Mæotida Bessi.
Sæva quies pelagi, mœstoque ignava profundo
Stagna iacentis aquæ, veluti deserta rigente
Æquora natura cessant: Pontusque vetustas
Oblitus servare vices non commeat æstu,
Non horrore tremit, non solis imagine vibrat.
Casibus innumeris fixæ patuere carinæ.
Illinc infestæ classes, et inertia tonsis
Æquora moturæ; gravis hinc languore profundi
Obsessis ventura fames: nova vota timori
Sunt inventa novo, fluctus nimiasque precari
Ventorum vires, dum se torpentibus unda
Excutiat stagnis, et sit mare: nubila nusquam,
Undarumque minæ: cœlo languente, fretoque
Naufragii spes omnis abit: sed nocte fugata
Læsum nube diem iubar extulit, imaque sensim
Concussit pelagi, movitque Ceraunia nautis.
Inde rapi cœpere rates, atque, æquora classem
Curva sequi, quæ iam vento fluctuque secundo
Lapsa, Palæstinas uncis confixit arenas.
Prima duces vidit iunctis consistere castris
Tellus, quam volucer Genusus, quem mollior Apsus,
Circumeunt ripis. Apso gestare carinas
Causa palus, leni quam fallens egerit unda.
At Genusum nunc sole nives, nunc imbre solutæ
Præcipitant: neuter longo se gurgite lassat,
Sed minimum terræ vicino littore novit.
Hoc Fortuna loco tantæ duo nomina famæ
Composuit: miserique fuit spes irrita mundi,
Posse duces parva campi statione diremtos
Admotum damnare nefas: nam cernere vultus,
Et voces audire datur: multosque per annos
Dilectus tibi, Magne, socer, post pignora tanta,
Sanguinis infausti sobolem, mortemque nepotis,
Te nisi Niliaca propius non vidit arena.
Cæsaris attonitam miscenda ad prœlia mentem
Ferre moras scelerum partes iussere relictæ.

Ductor erat cunctis audax Antonius armis,
Iam tum civili meditatus Leucada bello.
Illum sæpe minis Cæsar, precibusque morantem
Evocat: O mundi tantorum causa malorum,
Quid Superos et fata tenes? sunt cætera cursu
Acta meo, summam rapti per prospera belli
Te poscit Fortuna manum: Num rupta vadosis
Syrtibus incerto Libye nos dividit æstu?
Numquid inexperto tua credimus arma profundo?
Inque novos traheris casus? ignave, venire
Te Cæsar, non ire, iubet: prior ipse per hostes
Percussi medias alieni iuris arenas.
Tu mea castra times? pereuntia tempora fati
Conqueror: in ventos impendo vota, fretumque.
Ne retine dubium cupientes ire per æquor:
Si bene nota mihi est, ad Cæsaris arma iuventus
Naufragio venisse volet: iam voce doloris
Utendum est: non ex æquo divisimus orbem.
Epirum Cæsarque tenet, totusque senatus:
Ausoniam tu solus habes: his terque quaterque
Vocibus excitum postquam cessare videbat,
Dum se deesse Deis, at non sibi numina, credit:
Sponte per incautas audet tentare tenebras,
Quod iussi timuere, fretum: temeraria prono
Expertus cessisse Deo: fluctusque verendos
Classibus, exigua sperat superare carina.
Solverat armorum fessas nox languida curas:
Parta quies miseris, in quorum pectora somno
Dat vires fortuna minor: iam castra silebant:
Tertia iam vigiles commoverat hora secundos,
Cæsar sollicito per vasta silentia gressu
Vix famulis audenda parat; cunctisque relictis,
Sola placet Fortuna comes: tentoria postquam
Egressus vigilum, somno cedentia membra
Transiluit, questus tacite quod fallere posset;
Litora curva legit, primisque invenit in undis
Rupibus exesis hærentem fune carinam.
Rectorem dominumque ratis secura tenebat
Haud procul inde domus, non ullo robore fulta,
Sed sterili iunco, cannaque intexta palustri,
Et latus inversa nudum munita phaselo.
Hæc Cæsar bis terque manu quassantia tectum
Limina commovit: molli consurgit Amyclas,
Quem dabat, alga, toro. Quisnam mea naufragus, in-
Tecta petit? aut quem nostræ Fortuna coegit (quit,
Auxilium sperare casæ? Sic fatus, ab alto
Aggere iam tepidæ sublato fune favillæ,
Scintillam tenuem commotos pavit in ignes,
Securus belli: prædam civilibus armis
Scit non esse casas. O vitæ tuta facultas
Pauperis, angustique lares! o munera nondum
Intellecta Deûm! quibus hoc contingere templis,
Aut potuit muris, nullo trepidare tumultu
Cæsarea pulsante manu? tum poste recluso,
Dux ait: Expecta votis maiora modestis,
Spesque tuas laxa iuvenis, si iussa secutus
Me vehis Hesperiam, non ultra cuncta carinæ
Debebis, manibusque inopem duxisse senectam.
Ne cessa præbere Deo tua fata, volenti
Angustos opibus subitis implere Penates.
Sic fatur: quanquam plebeio tectus amictu,
Indocilis privata loqui: tum pauper Amyclas:
Multa quidem prohibent nocturno credere ponto.
Nam sol non rutilas deduxit in æquora nubes,
Concordesque tulit radios: Noton altera Phœbi,
Altera pars Borean diducta luce vocabat.
Orbe quoque exhaustus medio, languensque recessit,
Spectanteis oculos infirmo lumine passus.
Lunaque non gracili surrexit lucida cornu,
Aut orbis medii puros exesa recessus:
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu,
Ventorumque nota rubuit: tum lurida pallens
Ora tulit vultu sub nubem tristis ituro.
Sed mihi nec motus nemorum, nec litoris ictus,
Nec placet incertus, qui provocat æquora, delphin:
Aut siccum quod mergus amat: quodque ausa volare
Ardea sublimis pennæ confisa natanti;
Quodque caput spargens undis, velut occupet imbrem,
Instabili gressu metitur litora cornix.
Sed si magnarum poscunt discrimina rerum,
Haud dubitem præbere manus: vel litora tangam
Iussa, vel hoc potius pelagus flatusque negabunt.
Hæc fatur, solvensque ratem dat carbasa ventis:
Ad quorum motus non solum lapsa per altum
Aera dispersos traxere cadentia sulcos
Sidera: sed summis etiam quæ fixa tenentur
Astra polis, sunt visa quati: niger inficit horror
Terga maris: longo per multa volumina tractu
Æstuat unda minax: flatusque incerta futuri,
Turbida testantur conceptos æquora ventos.
Tunc rector trepidæ fatur ratis: Aspice sævum
Quanta paret pelagus; Zephyrosne intendat, an Austros
Incertum est: puppim dubius ferit undique pontus.
Nubibus et cœlo Notus est: si murmura ponti
Consulimus, Cori verrent mare: gurgite tanto,
Nec ratis Hesperias tanget, nec naufragus oras.
Desperare viam, et vetitos convertere cursus,
Sola salus: liceat vexata littora puppe
Prendere, ne longe nimium sit proxima tellus.
Fisus cuncta sibi cessura pericula Cæsar,
Sperne minas, inquit, pelagi, ventoque furenti
Trade sinum. Italiam si cœlo auctore recusas,
Me pete: sola tibi causa hæc est iusta timoris,
Vectorem non nosse tuum; quem numina nunquam
Destituunt; de quo male tunc Fortuna meretur,
Cum post vota venit: medias perrumpe procellas
Tutela secure mea; cœli iste fretique,
Non puppis nostræ labor est: hanc Cæsare pressam
A fluctu defendet onus: nec longa furori
Ventorum sævo dabitur mora: proderit undis
Ista ratis; ne flecte manum: fuge proxima velis
Littora: tum Calabro portu te crede potitum,
Cum iam non poterit puppi, nostræque saluti
Altera terra dari: quid tanta strage paretur
Ignoras? quærit pelagi cœlique tumultu
Quid præstet Fortuna mihi. Non plura locuto
Avulsit laceros percussa puppe rudentes
Turbo rapax, fragilemque supervolitantia malo
Vela tulit; sonuit victis compagibus alnus.
Inde ruunt toto concita pericula mundo.
Primus ab Oceano caput exeris Atlanteo,
Core, movens æstus: iam te tollente furebat
Pontus, et in scopulos totas erexerat undas.
Occurrit gelidus Boreas, pelagusque retundit:
Et dubium pendet, vento cui concidat, æquor.
Sed Scythici vicit rabies Aquilonis, et undas
Torsit, et abstrusas penitus vada fecit arenas.
Nec perfert pontum Boreas ad saxa, suumque
In fluctus Cori frangit mare: motaque possunt
Æquora subductis etiam concurrere ventis.
Non Euri cessasse minas, non imbribus atrum
Æolii iacuisse Notum sub carcere saxi
Crediderim: cunctos solita de parte ruentes
Defendisse suas violento turbine terras,
Sic pelagus mansisse loco: nam parva procellis
Æquora rapta ferunt: Ægæas transit in undas
Tyrrhenum; sonat Ionio vagus Adria ponto.
Ah quoties frustra pulsatos æquore montes

lies! quam celsa cacumina pessum
dedit! non ullo littore surgunt
fluctus, alioque ex orbe voluti
nere mari, mundumque coercens
s agit unda sinus. Sic rector Olympi
terna lassatum in secula fulmen
gnoque accessit terra secundo,
involvit gentes, cum littora Tethys
pati, cœlo contenta teneri.
e tanta maris moles crevisset in astra,
rector pressisset nubibus undas.
x illa fuit: latet obsitus aer
lore domus, nimbisque gravatus
, fluctusque in nubibus accipit imbrem.
netuenda perit, nec fulgura currunt
bscurum nimbosus dissilit aer.
um convexa tremunt atque arduus axis
otaque poli compage laborant.
atura chaos: rupisse videntur
lementa moras, rursusque redire
mixtura Deis: spes una salutis,
mundi nondum periere ruina.
eucadio placidus de vertice pontus
tantum nautæ videre trementes
summis præceps mare: cumque tumentes
t undæ, vix eminet æquore malus.
untur velis, et terra carina.
s, qua parte sedet, non celat arenam
in cumulos, omnisque in fluctibus unda
vicere metus: nescitque magister (est.
at, cui cedat aquæ: discordia ponti
iseris, fluctusque evertere puppim
n fluctus: victum latus unda repellens
e omni surgit ratis ardua vento.
m Sasona vadis, non littora curvæ
axosa pavent, oræque malignos
ortus: scopulosa Ceraunia nautæ
ent. Credit iam digna pericula Cæsar
is: tantusne evertere, dixit,
labor est; parva quem puppe sedentem
petiere mari? si gloria leti
lonata mei, bellisque negamur;
quamcunque datis mihi numina, mortem
Licet ingentes abruperit actus
es fatis; sat magna peregi.
nui gentes: inimica subegi
: vidit Magnum mihi Roma secundum.
tuli fasces per bella negatos:
aberit titulis Romana potestas.
quisquam, nisi tu, quæ sola meorum
orum es, me, quamvis plenus honorum,
eam Stygias, et consul ad umbras,
Fortuna, mori: mihi funere nullo
Superi: lacerum retinete cadaver
n mediis: desint mihi busta, rogusque,
r semper, terraque expecter ab omni.
decimus, dictu mirabile, fluctus
m puppe levat: nec rursus ab alto
ecit pelagi, sed pertulit unda,
ue angusta vacant ubi littora saxis,
erræ: pariter tot regna, tot urbes
ue suam tacta tellure recepit.
m remeans Cæsar iam luce propinqua,
a sua castra fuga, comitesque fefellit.
duci flevit, gemituque suorum,
ratas incessit turba querelis.
e, tulit virtus temeraria Cæsar?
s viles animas in fata relinquens,
rgenda dabas tua membra procellis?
Cum tot in hac anima populorum vita, salusque
Pendeat, et tantus caput hoc sibi fecerit orbis,
Sævitia est voluisse mori: nullusne tuorum
Emeruit comitum, fatis non posse superstes
Esse tuis? cum te raperet mare, corpora segnis
Nostra sopor tenuit: pudet heu: tibi causa petendæ
Hæc fuit Hesperiæ? visum est committere quenquam
Tam sævo crudele mari? sors ultima rerum
In dubios casus, et prona pericula mortis,
Præcipitare solet: mundi iam summa tenentem
Permisisse mari! tantum quid numina lassas?
Sufficit ad fatum belli favor iste, laborque
Fortunæ, quod te nostris impegit arenis?
Hinc usus placuere Deum, non rector ut orbis,
Nec dominus rerum, sed felix naufragus esses?
Talia iactantes, discussa nocte, serenus
Oppressit cum sole dies, fessumque tumentes
Composuit pelagus, ventis patientibus undas.
Nec non Hesperii, lassatum fluctibus æquor
Ut videre duces, purumque insurgere cœlo,
Fracturum pelagus, Boream, solvere carinas,
Quas ventus, doctæque pari moderamine dextræ,
Permixtas habuere diu: latumque per æquor,
Ut terrestre coit, consertis puppibus, agmen.
Sed nox sæva modum venti velique tenorem
Eripuit nautis, excussitque ordine puppes.
Strymona sic gelidum, bruma pellente, relinquunt
Poturæ te, Nile, grues, primoque volatu
Effingunt varias, casu monstrante, figuras.
Mox ubi percussit tensas Notus altior alas:
Confusos temere immixtæ glomerantur in orbes,
Et turbata perit dispersis littera pennis.
Cum primum redeunte die violentior aer
Puppibus incubuit, Phœbeo concitus ortu,
Prætereunt frustra tentati littora Lissi,
Nymphæumque tenent: nudas Aquilonibus undas.
Succedens Boreæ iam portum fecerat Auster.
Undique collatis in robur Cæsaris armis,
Summa videns duri Magnus discrimina Martis
Iam castris instare suis: seponere tutum
Coniugii decrevit onus, Lesboque remotam
Te procul a sævi strepitu Cornelia belli
Occulere. Heu quantum mentes dominatur in æquas
Iusta Venus! dubium, trepidumque ad prœlia, Magne,
Te quoque fecit amor: quod nolles stare sub ictu
Fortunæ, quo mundus erat, Romanaque fata,
Coniux sola fuit. mentem iam verba paratam
Destituunt, blandæque iuvat ventura trahentem
Indulgere moræ, et tempus subducere fatis.
Nocte sub extrema, pulso torpore quietis,
Dum fovet amplexu gravidum Cornelia curis
Pectus, et aversi petit oscula grata mariti:
Humentes mirata genas, percussaque cæco
Vulnere, non audet flentem deprendere Magnum.
Ille gemens, Non nunc, vita mihi dulcior, inquit,
Cum tædet vitæ, læto sed tempore, coniux,
Venit mœsta dies, et quam nimiumque, parumque,
Distulimus: iam totus adest in prœlia Cæsar.
Cedendum est bellis, quorum tibi tuta latebra
Lesbos erit: desiste preces tentare: negavi
Iam mihi: non longos a me patiere recessus.
Præcipites aderunt casus: properante ruina,
Summa cadunt: satis est audisse pericula Magni:
Meque tuus decepit amor, civilia bella
Si spectare potes: nam me iam Marte parato
Securos cepisse pudet cum coniuge somnos,
Eque tuo, miserum quatiunt cum classica mundum,
Surrexisse sinu: vereor civilibus armis
Pompeium nullo tristem committere damno.

Ductor erat cunctis audax Antonius armis,
Iam tum civili meditatus Leucada bello.
Illum sæpe minis Cæsar, precibusque morantem
Evocat: O mundi tantorum causa malorum,
Quid Superos et fata tenes? sunt cætera cursu
Acta meo, summam rapti per prospera belli
Te poscit Fortuna manum: Num rupta vadosis
Syrtibus incerto Libye nos dividit æstu?
Numquid inexperto tua credimus arma profundo?
Inque novos traheris casus? ignave, venire
Te Cæsar, non ire, iubet: prior ipse per hostes
Percussi medias alieni iuris arenas.
Tu mea castra times? pereuntia tempora fati
Conqueror: in ventos impendo vota, fretumque.
Ne retine dubium cupientes ire per æquor:
Si bene nota mihi est, ad Cæsaris arma iuventus
Naufragio venisse volet: iam voce doloris
Utendum est: non ex æquo divisimus orbem.
Epirum Cæsarque tenet, totusque senatus:
Ausoniam tu solus habes: his terque quaterque
Vocibus excitum postquam cessare videbat,
Dum se deesse Deis, at non sibi numina, credit;
Sponte per incautas audet tentare tenebras,
Quod iussi timuere, fretum: temeraria prono
Expertus cessisse Deo: fluctusque verendos
Classibus, exigua sperat superare carina.
Solverat armorum fessas nox languida curas:
Parta quies miseris, in quorum pectora somno
Dat vires fortuna minor: iam castra silebant:
Tertia iam vigiles commoverat hora secundos,
Cæsar sollicito per vasta silentia gressu
Vix famulis audenda parat; cunctisque relictis,
Sola placet Fortuna comes: tentoria postquam
Egressus vigilum, somno cedentia membra
Transiluit, questus tacite quod fallere posset;
Litora curva legit, primisque invenit in undis
Rupibus exesis hærentem fune carinam.
Rectorem dominumque ratis secura tenebat
Haud procul inde domus, non ullo robore fulta,
Sed sterili iunco, cannaque intexta palustri,
Et latus inversa nudum munita phaselo.
Hæc Cæsar bis terque manu quassantia tectum
Limina commovit: molli consurgit Amyclas,
Quem dabat, alga, toro. Quisnam mea naufragus, in-
Tecta petit? aut quem nostræ Fortuna coegit (quit,
Auxilium sperare casæ? Sic fatus, ab alto
Aggere iam tepidæ sublato fune favillæ,
Scintillam tenuem commotos pavit in ignes,
Securus belli: prædam civilibus armis
Scit non esse casas. O vitæ tuta facultas
Pauperis, angustique lares! o munera nondum
Intellecta Deûm! quibus hoc contingere templis,
Aut potuit muris, nullo trepidare tumultu
Cæsarea pulsante manu? tum poste recluso,
Dux ait: Expecta votis maiora modestis,
Spesque tuas laxa iuvenis, si iussa secutus
Me vehis Hesperiam, non ultra cuncta carinæ
Debebis, manibusque inopem duxisse senectam.
Ne cessa præbere Deo tua fata, volenti
Angustos opibus subitis implere Penates.
Sic fatur: quanquam plebeio tectus amictu,
Indocilis privata loqui: tum pauper Amyclas:
Multa quidem prohibent nocturno credere ponto.
Nam sol non rutilas deduxit in æquora nubes,
Concordesque tulit radios: Noton altera Phœbi,
Altera pars Borean diducta luce vocabat.
Orbe quoque exhaustus medio, languensque recessit,
Spectantes oculos infirmo lumine passus.
Lunaque non gracili surrexit lucida cornu,
Aut orbis medii puros exesa recessus:
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu
Ventorumque nota rubuit: tum lurida p
Ora tulit vultu sub nubem tristis ituro.
Sed mihi nec motus nemorum, nec litori
Nec placet incertus, qui provocat æquor
Aut siccum quod mergus amat: quodque
Ardea sublimis pennæ confisa natanti;
Quodque caput spargens undis, velut occu
Instabili gressu metitur litora cornix.
Sed si magnarum poscunt discrimina rer
Haud dubitem præbere manus: vel litora t
Iussa, vel hoc potius pelagus flatusque neg
Hæc fatur, solvensque ratem dat carbasa v
Ad quorum motus non solum lapsa per alt
Aera dispersos traxere cadentia sulcos
Sidera: sed summis etiam quæ fixa tenent
Astra polis, sunt visa quati: niger inficit
Terga maris: longo per multa volumina tr
Æstuat unda minax: flatusque incerta fut
Turbida testantur conceptos æquora vento
Tunc rector trepidæ fatur ratis: Aspice sæ
Quanta paret pelagus; Zephyrosne intenda
Incertum est: puppim dubius ferit undiqu
Nubibus et cœlo Notus est: si murmura po
Consulimus, Cori verrent mare: gurgite t
Nec ratis Hesperias tanget, nec naufragus
Desperare viam, et vetitos convertere cur
Sola salus: liceat vexata littora puppe
Prendere, ne longe nimium sit proxima t
Fisus cuncta sibi cessura pericula Cæsar,
Sperne minas, inquit, pelagi, ventoque fu
Trade sinum. Italiam si cœlo auctore rec
Me pete: sola tibi causa hæc est iusta tim
Vectorem non nosse tuum; quem numina
Destituunt; de quo male tunc Fortuna m
Cum post vota venit: medias perrumpe p
Tutela secure mea: cœli iste fretique,
Non puppis nostræ labor est: hanc Cæsar
A fluctu defendet onus: nec longa furori
Ventorum sævo dabitur mora: proderit u
Ista ratis: ne flecte manum: fuge proxima
Littora: tunc Calabro portu te crede pot
Cum iam non poterit puppi, nostræque s
Altera terra dari: quid tanta strage paret
Ignoras? quærit pelagi cœlique tumultu
Quid præstet Fortuna mihi. Non plura l
Avulsit laceros percussa puppe rudentes
Turbo rapax, fragilemque supervolitant
Vela tulit: sonuit victis compagibus alnu
Inde ruunt toto concita pericula mundo.
Primus ab Oceano caput exeris Atlanteo,
Core, movens æstus: iam te tollente furel
Pontus, et in scopulos totas erexerat unda
Occurrit gelidus Boreas, pelagusque retu
Et dubium pendet, vento cui concidat, æ
Sed Scythici vicit rabies Aquilonis, et u
Torsit, et abstrusas penitus vada fecit ar
Nec perfert pontum Boreas ad saxa, sum
In fluctus Cori frangit mare: motaque po
Æquora subductis etiam concurrere ven
Non Euri cessasse minas, non imbribus
Æolii iacuisse Notum sub carcere saxi
Crediderim: cunctos solita de parte ruen
Defendisse suas violento turbine terras,
Sic pelagus mansisse loco: nam parva pro
Æquora rapta ferunt: Ægæas transit in
Tyrrhenum; sonat Ionio vagus Adria po
Ah quoties frustra pulsatos æquore mon

uam celsa cacumina pessum
t! non ullo littore surgunt
s, alioque ex orbe voluti
nari, mundumque coercens
unda sinus. Sic rector Olympi
lassatum in secula fulmen
e accessit terra secundo,
vit gentes, cum littora Tethys
cœlo contenta teneri.
a maris moles crevisset in astra,
or pressisset nubibus undas.
fuit: latet obsitus aer
omus, nimbisque gravatus
usque in nubibus accipit imbrem.
nda perit, nec fulgura currunt
um nimbosus dissilit aer.
onvexa tremunt atque arduus axis
e poli compage laborant.
chaos: rupisse videntur
ita moras, rursusque redire
ra Deis: spes una salutis,
li nondum periere ruina.
lio placidus de vertice pontus
m nautæ videre trementes
is præceps mare: cumque tumentes
æ, vix eminet æquore malus.
velis, et terra carina.
parte sedet, non celat arenam
mulos, omnisque in fluctibus unda
e metus: nescitque magister (est.
i cedat aquæ: discordia ponti
s, fluctusque evertere puppim
tus: victum latus unda repellens
i surgit ratis ardua vento.
sona vadis, non littora curvæ
pavent, oræque malignos
: scopulosa Ceraunia nautæ
Credit iam digna pericula Cæsar
ntusne evertere, dixit,
est; parva quem puppe sedentem
ere mari? si gloria leti
a mei, bellisque negamur;
cunque datis mihi numina, mortem
ingentes abruperit actus
tis; sat magna peregi.
entes: inimica subegi
t Magnum mihi Roma secundum.
asces per bella negatos:
t titulis Romana potestas.
quam, nisi tu, quæ sola meorum
es, me, quamvis plenus honorum,
Stygias, et consul ad umbras,
na, mori: mihi funere nullo
ri: lacerum retinete cadaver
diis: desint mihi busta, rogusque,
per, terraque expecter ab omni.
nus, dictu mirabile, fluctus
ppe levat: nec rursus ab alto
elagi, sed pertulit unda,
gusta vacant ubi littora saxis,
pariter tot regna, tot urbes
am tacta tellure recepit.
neans Cæsar iam luce propinqua,
castra fuga, comitesque fefellit.
i flevit, gemituque suorum,
incessit turba querelis.
lit virtus temeraria Cæsar?
es animas in fata relinquens,
a dabas tua membra procellis?

Cum tot in hac anima populorum vita, salusque
Pendeat, et tantus caput hoc sibi fecerit orbis,
Sævitia est voluisse mori: nullusne tuorum
Emeruit comitum, fatis non posse superstes
Esse tuis? cum te raperet mare, corpora segnis
Nostra sopor tenuit: pudet heu: tibi causa petendæ
Hæc fuit Hesperiæ? visum est committere quenquam
Tam sævo crudele mari? sors ultima rerum
In dubios casus, et prona pericula mortis,
Præcipitare solet: mundi iam summa tenentem
Permisisse mari! tantum quid numina lassas?
Sufficit ad fatum belli favor iste, laborque
Fortunæ, quod te nostris impegit arenis?
Hinc usus placuere Deum, non rector ut orbis,
Nec dominus rerum, sed felix naufragus esses?
Talia iactantes, discussa nocte, serenus
Oppressit cum sole dies, fessumque tumentes
Composuit pelagus, ventis patientibus undas.
Nec non Hesperii, lassatum fluctibus æquor
Ut videre duces, purumque insurgere cœlo,
Fracturum pelagus, Boream, solvere carinas,
Quas ventus, doctæque pari moderamine dextræ,
Permixtas habuere diu: latumque per æquor,
Ut terrestre coit, consertis puppibus, agmen.
Sed nox sæva modum venti velique tenorem
Eripuit nautis, excussitque ordine puppes.
Strymona sic gelidum, bruma pellente, relinquunt
Poturæ te, Nile, grues, primoque volatu
Effingunt varias, casu monstrante, figuras.
Mox ubi percussit tensas Notus altior alas:
Confusos temere immixtæ glomerantur in orbes,
Et turbata perit dispersis littera pennis.
Cum primum redeunte die violentior aer
Puppibus incubuit, Phœbeo concitus ortu,
Prætereunt frustra tentati littora Lissi,
Nymphæumque tenent: nudas Aquilonibus undas.
Succedens Boreæ iam portum fecerat Auster.
Undique collatis in robur Cæsaris armis,
Summa videns duri Magnus discrimina Martis
Iam castris instare suis: seponere tutum
Coniugii decrevit onus, Lesboque remotam
Te procul a sævi strepitu Cornelia belli
Occulere. Heu quantum mentes dominatur in æquas
Iusta Venus! dubium, trepidumque ad prœlia, Magne,
Te quoque fecit amor: quod nolles stare sub ictu
Fortunæ, quo mundus erat, Romanaque fata,
Coniux sola fuit. mentem iam verba paratam
Destituunt, blandæque iuvat ventura trahentem
Indulgere moræ, et tempus subducere fatis.
Nocte sub extrema, pulso torpore quietis,
Dum fovet amplexu gravidum Cornelia curis
Pectus, et aversi petit oscula grata mariti:
Humentes mirata genas, percussaque cæco
Vulnere, non audet flentem deprendere Magnum.
Ille gemens, Non nunc, vita mihi dulcior, inquit,
Cum tædet vitæ, læto sed tempore, coniux,
Venit mœsta dies, et quam nimiumque, parumque,
Distulimus: iam totus adest in prœlia Cæsar.
Cedendum est bellis, quorum tibi tuta latebra
Lesbos erit: desiste preces tentare: negavi
Iam mihi: non longos a me patiere recessus.
Præcipites aderunt casus: properante ruina,
Summa cadunt: satis est audisse pericula Magni:
Meque tuus decepit amor, civilia bella
Si spectare potes: nam me iam Marte parato
Securos cepisse pudet cum coniuge somnos,
Eque tuo, miserum quatiunt cum classica mundum,
Surrexisse sinu: vereor civilibus armis
Pompeium nullo tristem committere damno.

Tutior interea populis, et tutior omni
Rege late, positamque procul fortuna mariti
Non tota te mole premat: si numina nostras
Impulerint acies, maneat pars optima Magni;
Sitque mihi, si fata premant, victorque cruentus,
Quo fugisse velim. Vix tantum infirma dolorem
Cepit, et attonito cesserunt pectore sensus.
Tandem, ut vox mœstas potuit proferre querelas:
Nil mihi de fatis thalami, Superisque relictum est,
Magne, queri: nostros non rumpit funus amores,
Nec diri fax summa rogi: sed sorte frequenti,
Plebeiaque nimis careo dimissa marito.
Hostis ad adventum rumpamus fœdera tedæ:
Placemus Socerum. Sic est tibi cognita, Magne,
Nostra fides? credisne aliquid mihi tutius esse,
Quam tibi? nonne olim casu pendemus ab uno?
Fulminibus me, sæve, iubes, tantæque ruinæ
Absentem præstare caput? secura videtur
Sors tibi, cum facias etiam nunc vota, perisse,
Ut nolim servire malis: sed morte parata,
Te sequar ad manes: feriat dum mœsta remotas
Fama procul terras, vivam tibi nempe superstes.
Adde, quod adsuescis fatis, tantumque dolorem
Crudelis me ferre doces: ignosce fatenti:
Posse pati, timeo: quod si sunt vota, Deisque
Audior, eventus rerum sciet ultima coniux.
Sollicitam rupes iam te victore tenebunt,
Et puppim, quæ fata feret tam læta, timebo.
Nec solvent audita metus mihi prospera belli,
Cum vacuis proiecta locis a Cæsare possim
Vel fugiente capi: notescent littora clari
Nominis exilio, positaque ibi coniuge Magni,
Quis Mitylenæas poterit nescire latebras?
Hoc precor extremum, si nil tibi victa relinquent
Tutius arma fuga, cum te commiseris undis,
Quolibet infaustum potius deflecte carinam:
Littoribus quærere meis. Sic fata, relictis
Exiluit stratis amens, tormentaque nulla
Vult differre mora: non mœsti pectora Magni
Sustinet amplexu dulci, non colla tenere:
Extremusque perit tam longi fluctus amoris:
Præcipitantque suos luctus: neuterque recedens
Sustinuit dixisse Vale, vitamque per omnem
Nulla fuit tam mœsta dies: nam cætera damna
Durata iam mente malis, firmaque tulerunt.
Labitur infelix, manibusque excepta suorum
Fertur ad æquoreas, ac se prosternit, arenas,
Littoraque ipsa tenet, tandemque illata carinæ est.
Non sic infelix patriam, portusque reliquit
Hesperios, sævi premerent cum Cæsaris arma.
Fida comes Magni vadis duce sola relicto,
Pompeiumque fugis: quæ nox tibi proxima venit,
Insomnis: viduo tum primum frigida lecto,
Atque insueta quies uni, nudumque marito
Non hærente latus: somno quam sæpe gravata
Deceptis vacuum manibus complexa cubile est,
Atque oblita fugæ quæsivit nocte maritum!
Nam, quamvis flamma tacitas urente medullas,
Non iuvat in toto corpus iactare cubili:
Servatur pars illa tori: caruisse timebat
Pompeio: sed non Superi tam læta parabant.
Instabat, miseræ Magnum quæ redderet, hora.

Liber sextus

Postquam castra duces, pugnæ iam mente propinqui,
Imposuere iugis, admotaque cominus arma,
Parque suum videre Dei; capere omnia Cæsar
Mœnia Graiorum spernit, Martemque secundum
Iam nisi de genero fatis debere recusat.

Funestam mundo votis petit omnibus ho
In casum quæ cuncta ferat: placet alea fati
Alterutrum mersura caput: ter collibus o
Explicuit turmas, et signa minantia pug
Testatus, nunquam Latiæ se deesse ruinæ
Ut videt ad nullos exciri posse tumultus
In pugnam generum, sed clauso fidere vall
Signa movet, tectusque via dumosa per ar
Dyrrhachii præceps rapiendas tendit ad a
Hoc iter æquoreo præcepit limite Magnus,
Quemque vocat collem Taulantius incola
Insedit castris, Ephyreaque mœnia servat
Defendens tutàm vel solis turribus urbem
Non opus hanc veterum, nec moles structa
Humanusque labor, facilis, licet ardua to
Cedere vel bellis, vel cuncta moventibus
Sed munimen habet nullo quassabile ferr
Naturam, sedemque loci: nam clausa prof
Undique, præcipiti, scopulisque vomentil
Exiguo debet, quod non est insula, colli.
Terribiles ratibus sustentant mœnia cau
Ioniumque furens rapido cum tollitur au
Templa, domosque quatit, spumatque in c
Hinc avidam belli rapuit spes improba
Cæsaris, ut vastis diffusum collibus host
Cingeret ignarum, ducto procul aggere v
Metitur terras oculis: nec cespite tantùm
Contentus fragili subitos attollere muro
Ingentes cautes avulsaque saxa metallis,
Graiorumque domos, direptaque mœnia
Extruitur, quod non aries impellere sæv
Quod non ulla queat violenti machina b
Franguntur montes, planumque per ard
Ducit opus: pandit fossas, turritaque su
Disponit castella iugis, magnoque recess
Amplexus fines, saltus, nemorosaque te
Et silvas, vastasque feras indagine claud
Non desunt campi, non desunt pabula M
Castraque Cæsareo circumdatus aggere
Flumina tot cursus illic exorta fatigant,
Illic mersa suos: operumque ut summa r
Defessus Cæsar mediis intermanet agris
Nunc vetus Iliacos attollat fabula muro
Ascribatque Deis: fragili circumdata te
Mœnia mirentur refugi Babylonia Part
En quantum Tigris, quantum celer amb
Assyriis quantum populis telluris Eoæ
Sufficit in regnum, subitum, bellique tu
Raptum clausit opus: tanti periere labor
Tot potuere manus adiungere Seston Ab
Ingestoque solo Phryxeum elidere pont
Aut Pelopis latis Ephyren abrumpere re
Et ratibus longæ flexus donare Maleæ,
Aut aliquem mundi, quamvis Natura ne
In melius mutare locum: coit area belli:
Hic alitur sanguis terras fluxurus in om
Hic et Thessalicæ clades, Libycæque te
Æstuat angusta rabies civilis arena.
Prima quidem surgens operum structu
Pompeium: veluti mediæ qui tutus in ar
Sicaniæ rapidum nescit latrare Pelorum
Aut vaga cum Tethys, Rutupinaque litte
Unda Caledonios fallit turbata Britann
Ut primum vasto septas videt aggere ter
Ipse quoque a tuta deducens agmina Petr
Diversis spargit tumulis, ut Cæsaris arm
Laxet, et effuso claudentem milite tend
Ac tantum septi vallo sibi vendicat agri,
Parva Mycenæ quantum sacrata Diana

elsa nemoralis Aricia Romæ
) Romæ prælapsus mœnia Tybris
ndit, si nusquam torqueat amnem.
a sonant, iniussaque tela vagantur:
fas, iaculum tentante lacerto.
ices miscendis abstrahit armis.
haustæ præbenda ad pabula terræ,
obtrivit eques, gradibusque citatis
lentem discussit cornea campum.
isis sonipes defessus in arvis,
plena ferant præsepia culmos,
cens moribundus labitur herbas,
edios abrumpit poplite gyros.
solvit tabes, et digerit artus.
cœlum fluidæ contagia pestis
nubem: tali spiramine Nesis
ium nebulosis aera saxis,
feri rabiem Typhonis anhelant.
opuli, cœloque paratior unda
rus, duravit viscera cœno.
a cutis, distentaque lumina rumpit:
ultus, et sacro fervida morbo
ssumque caput se ferre recusat.
que magis præceps agit omnia fatum:
imunt morbi vitamque, necemque:
um morte venit, turbaque cadentum
um mixta iacent incondita vivis
miseros ultra tentoria cives
s erat: tamen hos minuere labores
us, pulsusque Aquilonibus aer,
t plenæ peregrina messe carinæ.
erræ spatiosis collibus hostis
o, nec inertibus angitur undis:
evam, veluti circumdatus arcta
mem: nondum surgentibus altam
lmis, cernit miserabile vulgus
ecidisse cibos, et carpere dumos,
iare nemus, letumque minanteis,
notis dubias radicibus herbas:
queunt flamma, quæ frangere morsu,
brasas utero demittere fauces,
umanis antehac incognita mensis,
es, saturum tamen obsidet hostem.
libuit ruptis evadere claustris
ctasque sibi permittere terras:
etit latebrosæ tempora noctis,
rto soceri cessantibus armis
ter: latis exire ruinis
ipulso turres confringere vallo,
s gladios, et qua via cæde paranda est.
men valli pars visa propinqui,
castella vocant, et confraga densis
meta tegunt: huc pulvere nullo
en agit, subitusque ad mœnia venit.
mpis Latiæ fulsere volucres:
ubæ: ne quid victoria ferro
r attonitos confecerat hostes.
aluit virtus, iacuere peremti,
o stare loco: qui vulnera ferrent,
nimbusque ferens tot tela peribat.
olvunt immissæ lampadis ignes:
utant turres, lapsumque minantur.
cti crebros gemit agger ad ictus.
iæ celsi super ardua valli
llæ: iam mundi iura petebant.
lle simul turmis, nec Cæsare toto
una locum, victoribus unus
tque capi: seque arma tenente,
rato, Magnum vicisse negavit.

Scæva viro nomen: castrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes: ibi sanguine multo
Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.
Pronus ad omne nefas, et qui nesciret, in armis
Quam magnum virtus crimen civilibus esset.
Hic, ubi quærentes socios iam Marte relicto
Tuta fugæ cernit, Quo vos pavor, inquit, abegit
Impius; et cunctis ignotus Cæsaris armis?
[O famuli turpes servum pecus absque cruore]
Terga datis morti? cumulo vos deesse virorum
Non pudet, et bustis, interque cadavera quæri?
Non ira saltem iuvenes, pietate remota,
Stabitis? e cunctis, per quos erumperet hostis,
Nos sumus electi: non parvo sanguine Magni
Ista dies ierit: peterem felicior umbras
Cæsaris in vultu: testem hunc Fortuna negavit:
Pompeio laudante cadam: confringite tela
Pectoris incursu, iugulisque retundite ferrum.
Iam longinqua petit pulvis, sonitusque ruinæ,
Securasque fragor concussit Cæsaris aures.
Vincimus o socii; veniet qui vindicet arces
Dum morimur: movit tantum vox illa furorem,
Quantum non primo succendunt classica cantu:
Mirantesque virum, atque avidi spectare, sequuntur
Scituri iuvenes, numero deprensa, locoque,
An plus quam mortem virtus daret: ille ruenti
Aggere consistit, primumque cadavera plenis
Turribus evolvit, subeuntesque obruit hostes
Corporibus: totæque viro dant tela ruinæ,
Roboraque, et moles; hosti seque ipse minatur.
Nunc sude, nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris, et valli summa tenentes
Amputat ense manus: caput obterit: ossaque saxo,
Ac male defensum fragili compage cerebrum
Dissipat: alterius flamma crinesque, genasque
Succendit: strident oculis ardentibus ignes.
  Ut primum cumulo crescente cadavera murum
Admovere solo; non segnior extulit illum
Saltus, et in medias iecit super arma catervas,
Quam per summa rapit celerem venabula pardum.
Tunc densos inter cuneos compressus, et omni
Vallatus bello vincit, quem respicit, hostem,
Iamque hebes, et crasso non asper sanguine mucro
Percussum Scævæ frangit, non vulnerat, hostem.
Perdidit ensis opus, frangit sine vulnere membra.
Illum tota premit moles, illum omnia tela.
Nulla fuit non certa manus, non lancea felix:
Parque novum Fortuna videt concurrere, bellum,
Atque virum: fortis crebris sonat ictibus umbo,
Et galeæ fragmenta cavæ compressa perurunt
Tempora: nec quicquam nudis vitalibus obstat
Iam, præter stantes in summis ossibus hastas.
  Quid nunc vesani iaculis, levibusque sagittis
Perditis hæsuros nunquam vitalibus ictus?
Hunc aut tortilibus vibrata falarica nervis
Obruat, aut vasti muralia pondera saxi:
Hunc aries ferro, ballistaque limine portæ
Summoveat. stat non fragilis pro Cæsare murus,
Pompeiumque tenet: iam pectora non tegit armis:
Ac veritus credi clypeo, lævaque vacasse,
Aut culpa vixisse sua, tot vulnera belli
Solus obit, densamque ferens in pectore silvam,
Iam gradibus fessis in quem cadat, eligit hostem,
[Par pelagi monstris. Libycæ sic bellua terræ,]
Getulus densis Elephas oppressus ab armis
Omne repercussum squalenti missile tergo
Frangit, et hærentes mota cute discutit hastas.
Viscera tuta latent penitus, citraque cruorem
Confixæ stant tela feræ: tot facta sagittis,

Tot iaculis, unam non explent vulnera mortem.
Dictæa procul ecce manu Gortynis arundo
Tenditur in Scævam, quæ voto certior omni,
In caput, atque oculi lævum descendit in orbem.
Ille moras ferri, nervorum et vincula rumpit,
Affixam vellens oculo pendente sagittam
Intrepidus, telumque suo cum lumine calcat.
Pannonis haud aliter post ictum sævior ursa,
Cum iaculum parva Libys amentavit habena,
Se rotat in vulnus; telumque irata receptum
Impetit, et secum fugientem circuit hastam.
Perdiderat vultum rabies. stetit imbre cruento
Informis facies. lætus fragor æthera pulsat
Victorum: maiora viris de sanguine parvo
Gaudia non faceret conspectum in Cæsare vulnus.
Ille tegens alta suppressum mente dolorem,
Mitis, et a vultu penitus virtute remota,
Parcite, ait, cives: procul hinc avertite ferrum:
Collatura meæ nil sunt iam vulnera morti:
Non eget ingestis, sed vulsis pectore telis.
Tollite, et in Magni viventem ponite castris:
Hoc vestro præstate duci: sit Scæva relicti
Cæsaris exemplum potius, quam mortis honestæ.
Credidit infelix simulatis vocibus Aulus:
Nec vidit recto gladium mucrone tenentem:
Membraque captivi pariter laturus, et arma,
Fulmineum mediis excepit faucibus ensem.
Incaluit virtus; atque una cæde refectus
Solvat, ait, pœnas, Scævam quicunque subactum
Speravit: pacem gladio si quærit ab isto
Magnus, adorato submittat Cæsare signa.
An similem vestri, segnemque ad fata putastis?
Pompeii vobis minor est, causæque senatus,
Quam mihi mortis amor. Simul hæc effatus, et altus
Cæsareas pulvis testatur adesse cohortes.
Dedecus hic belli Magno, crimenque remisit,
Ne solum totæ fugerent te, Scæva, catervæ:
Subducto qui Marte ruis; nam sanguine fuso
Vires pugna dabat: labentem turba suorum
Excipit, atque humeris defectum imponere gaudet.
Ac velut inclusum perfosso in pectore numen,
Et vivam magnæ speciem Virtutis adorant:
Telaque confixis certant evellere membris,
Exornantque Deos, ac nudum pectore Martem
Armis Scæva tuis: felix hoc nomine famæ
Si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset
Cantaber exiguis, aut longis Teutonus armis.
Non tu bellorum spoliis ornare Tonantis
Templa potes, non tu lætis ululare triumphis.
Infelix, quanta dominum virtute parasti!
  Nec magis hac Magnus castrorum parte repulsus
Intra claustra piger dilato Marte quievit,
Quam mare lassatur, cum se tollentibus Euris,
Frangentem fluctus scopulum ferit, aut latus alti
Montis adest, seramque sibi parat unda ruinam.
Hinc vicina petens placido castella profundo
Incursu gemini Martis rapit: armaque late
Spargit, et effuso laxat tentoria campo;
Mutandæque iuvat permissa licentia terræ.
Sic pleno Padus ore tumens super aggere tutas
Excurrit ripas, et totos concutit agros.
Succubuit si qua tellus, cumulumque furentem
Undarum non passa, ruit: tum flumine toto
Transit, et ignotos aperit sibi gurgite campos.
Illos terra fugit dominos, his rura colonis
Accedunt, donante Pado: vix prœlia Cæsar
Senserat, elatus specula quæ prodidit ignis.
Invenit impulsos presso iam pulvere muros
Frigidaque ut veteris deprendit signa ruinæ;

Accendit pax ipsa loci, movitque furo
Pompeiana quies, et victo Cæsare somn
Ire vel in clades properat, dum gaudia t
Torquato ruit inde minax: qui Cæsari
Segnius haud vidit, quam malo nauta t
Omnia Circeæ subducit vela procellæ:
Agminaque interius muro breviore rec
Densius ut parva disponeret arma coro
  Transierat primi Cæsar munimina v
Cum super e totis emisit collibus agme
Effuditque acies obseptum Magnus in h
Non sic Ætnæis habitans in vallibus h
Enceladum spirante Noto, cum tota ca
Egerit, et torrens in campos defluit Æt
Cæsaris ut miles glomerato pulvere vic
Ante aciem, cæci trepidus sub nube tim
Hostibus occurrit fugiens, inque ipsa p
Fata ruit: totus mitti civilibus armis
Usque vel in pacem potuit cruor: ipse f
Dux tenuit gladios: felix, ac libera legu
Roma fores, iurisque tui, vicisset in ill
Si tibi Sylla loco: dolet heu, semperqu
Quod scelerum Cæsar prodest tibi sum
Cum genero pugnasse pio. Proh tristia
Non Uticæ Libye clades, Hispania Mu
Flesset, et infando pollutus sanguine N
Nobilius Phario gestasset rege cadaver:
Nec Iuba Marmaricas nudus pressisset
Pœnorumque umbras placasset sanguin
Scipio: nec sancto caruisset vita Caton
Ultimus esse dies potuit tibi Roma mal
Exire e mediis potuit Pharsalia fatis.
  Deserit adverso possessam numine se
Cæsar, et Emathias lacero petit agmin
Arma secuturum soceri, quacunque fu
Tentavere sui comites devertere Magn
Hortati, patrias sedes, atque hoste care
Ausoniam peteret. Nunquam me Cæsa
Exemplo reddam patriæ, nunquamque
Me, nisi dimisso redeuntem milite Ro
Hesperiam potui, motu surgente, tener
Si vellem patriis aciem committere tem
Ac medio pugnare foro: dum bella rel
Extremum Scythici transcendam frig
Ardentesque plagas: victor tibi, Roma,
Eripiam, qui, ne premerent te prœlia,
Ah potius, ne quid bello patiaris in ist
Te Cæsar putet esse suam: sic fatus, in
Phœbeos convertit iter, terræque secu
Devia, qua vastos aperit Candavia salt
Contigit Emathiam, bello quam fata pa
  Thessaliam, qua parte diem brumali
Attollit Titan, rupes Ossæa coercet.
Cum per summa poli Phœbum trahit a
Pelion opponit radiis nascentibus umb
At medios ignes cœli, rabidique Leoni
Solstitiale caput nemorosus submovet
Excipit adversos Zephyros, et Iapyga P
Et maturato præcidit vespere lucem.
Nec metuens imi Borean habitator Oly
Lucentem totis ignorat noctibus Arcto
Hos inter montes media qui valle prem
Perpetuis quondam latuere paludibus a
Flumina dum campi retinent, nec pervi
Dant aditus pelago, stagnumque imple
Crescere cursus erat: postquam discessi
Herculea gravis Ossa manu, subitæque
Sensit aquæ Nereus: melius mansura s
Emathis æquorei regnum Pharsalos Ac

a Rhœteia littora pinu
ylace, Pteleosque, et Dorion ira
m; Trachin, pretioque nefandæ
aleis fortis Melibœa pharetris:
issa potens: ubi nobile quondam
os arant: veteres ubi fabula Thebas
nias: ubi quondam Pentheos exul,
fereus supremo tradidit igni,
: solum nato rapuisset Agave.
palus multos discessit in amnes.
, parvi sed gurgitis, Æas
mari: nec fortior undis
ater Isidis, et tuus, Œneu,
is oblimat Echinadas undis:
maculatus sanguine Nessi
a secat: ferit amne citato
ios aquas: et flumine puro
sos famulantis pascua Phœbi.
entes nebulas, nec rore madentem
ventos suspirat Anauros.
o per se non cognitus amnis
quas: it gurgite rapto
iamque celer, nisi mistus, Enipeus.
cursus, Phœnixque, Melasque.
nomen cum venerit undæ,
sus aquas, lapsusque superne
ro siccis utitur arvis.
tygiis manare paludibus amnem,
rem, fluvii contagia vilis
rumque sibi servare timorem.
nissis patuerunt omnibus arva,
discessit vomere sulcus:
extra pressum descendit aratrum.
sque solum fregere coloni,
is, Minyæ gens cognita remis.
xionidas Centauros
iis nubes effudit in antris.
es frangentem Monyche saxa,
o torquentem vertice vulsas,
as vix Boreas inverteret, ornos:
e magni, Phole: teque per amnem
as vector passure sagittas:
iron, gelido qui sidere fulgens
in maiorem Scorpion arcu.
ri micuerunt semina Martis.
rea percussis cuspide saxis
pes bellis feralibus omen
chalybem, frænosque momordit,
vis Lapithæ domitoris habenis.
cindens Pagasæo littore pinus,
as hominem proiecit in undas.
icæ rector telluris Itonus
æ percussit pondera massæ;
um flammis, aurumque moneta
nsis coxit fornacibus æra.
los scelerata impegit in arma,
re datum est: hinc maxima serpens
on, Cirrhæaque fluxit in antra:
licæ veniunt ad Pythia laurus.
dem superis immisit Aloeus,
rope se cum Pelion astris,
as incumbens abstulit Ossa.
ata fatis tellure locarunt
nctos belli præsaga futuri
mmique gravem discriminis horam
n est: propius iam fata moveri 416
dant animi, peioraque versant.
præsumto robore casus
que ferunt. Turbæ sed mistus inerti

Sextus erat, Magno proles indigna parente,
Qui mox Scyllæis exul grassatus in undis,
Polluit æquoreos Siculus pirata triumphos.
Qui stimulante metu fati prænoscere cursus,
Impatiensque moræ, venturisque omnibus æger;
Non tripodas Deli, non Pythia consulit antra,
Nec quæsisse libet, primis quid frugibus altrix
Ore Iovis Dodona sonet, quis noscere fibra
Fata queat, quis prodat aves, quis fulgura cœli
Servet, et Assyria scrutetur sidera cura,
Aut si quid tacitum, sed fas, erat: ille supernis
Detestanda Deis, sævorum arcana Magorum
Noverat, et tristeis sacris feralibus aras,
Umbrarum, Ditisque fidem: miseroque liquebat
Scire parum Superos: vanum sævumque furorem
Adiuvat ipse locus, vicinaque mœnia castris
Hæmonidum, ficti quas nulla licentia monstri
Transierat, quarum, quicquid non creditur, ars est.
Thessala quinetiam tellus herbasque nocenteis
Rupibus ingenuit, sensuraque saxa canentes
Arcanum ferale Magos: ibi plurima surgunt
Vim factura Deis; et terris hospita Colchis
Legit in Hæmoniis, quas non advexerat, herbas.
Impia, tot populis, tot surdas gentibus aures
Cœlicolum, diræ convertunt carmina gentis.
Una per æthereos exit vox illa recessus,
Verbaque ad invitum perfert cogentia numen,
Quod non cura poli, cœlique volubilis unquam
Avocat: infandum tetigit cum sidera murmur,
Tunc Babylon Persea licet, secretaque Memphis
Omne vetustorum solvat penetrale Magorum:
Abducit superos alienis Thessalis aris.
Carmine Thessalidum dura in præcordia fluxit
Non fatis adductus amor: flammisque severi
Illicitis arsere senes: nec noxia tantum
Pocula perficiunt, aut cum turgentia succo
Frontis amaturæ subducunt pignora fetæ.
Mens hausti nulla sanie polluta veneni
Excantata perit: quos non concordia misti
Alligat ulla tori, blandæque potentia formæ,
Traxerunt torti magica vertigine fili.
Cessavere vices rerum: dilataque longa
Hæsit nocte dies: legi non paruit æther.
Torpuit et præceps audito carmine mundus:
Axibus et rapidis impulsos Iupiter urgens
Miratur non ire polos: nunc omnia complent
Imbribus, et calido producunt nubila Phœbo:
Et tonat ignaro cœlum Iove: vocibus iisdem
Humentes late nebulas, nimbosque solutis
Excussere comis: ventis cessantibus, æquor
Intumuit: rursus vetitum sentire procellas
Conticuit turbante Noto: puppimque ferentes
In ventum tumuere sinus: de rupe pependit
Abscissa fixus torrens: amnisque cucurrit,
Non qua pronus erat. Nilum non extulit æstas:
Mæander direxit aquas: Rhodanumque morantem
Præcipitavit Arar: submisso vertice montes 476
Explicuere iugum: nubes suspexit Olympus:
Solibus et nullis Scythicæ, cum bruma rigeret,
Dimaduere nives: impulsam sidere Tethyn
Repulit Hæmonidum, defenso littore, carmen.
Terra quoque immoti concussit ponderis axem,
Et medium vergens nisu titubavit in orbem.
Tantæ molis onus percussum voce recessit,
Prospectumque dedit circumlabentis Olympi.
Omne potens animal leti, genitumque nocere,
Et pavet Hæmonias, et mortibus instruit arteis.
Has avidæ tigres, et nobis ira leonum
Ore fovent blando: gelidos hic explicat orbes,

Inque pruinoso coluber distenditur arvo.
Viperei coeunt, abrupto corpore, nodi:
Humanoque cadit serpens afflata veneno.
 Quis labor hic Superis, cantus herbasque sequendi,
Spernendique timor? cuius commercia pacti
Obstrictos habuere Deos, parere necesse est,
An iuvat? ignota tantum pietate merentur?
An tacitis valuere minis? hoc iuris in omneis
Est illis Superos? an habent hæc carmina certum
Imperiosa Deum, qui mundum cogere, quicquid
Cogitur ipse, potest? illis et sidera primum
Præcipiti deducta polo: Phœbeque serena
Non aliter diris verborum obsessa venenis
Palluit, et nigris, terrenisque ignibus arsit,
Quam si fraterna prohiberet imagine tellus,
Insereretque suas flammis cœlestibus umbras.
Et patitur tantos cantu depressa labores
Donec suppositas propior despumet in herbas.
 Hos scelerum ritus, hæc diræ carmina gentis
Effera damnarat nimiæ pietatis Erichtho,
Inque novos ritus pollutam duxerat artem.
Illi namque nefas urbis submittere tecto
Aut laribus ferale caput: desertaque busta
Incolit, et tumulos expulsis obtinet Umbris,
Grata Deis Erebi: cœtus audire silentum,
Nosse domos Stygias, arcanaque Ditis operti,
Non Superi, non vita vetat: tenet ora profanæ
Fœda situ macies, cœloque ignota sereno.
Terribilis Stygio facies pallore gravatur,
Impexis onerata comis: si nimbus, et atræ
Sidera subducunt nubes, tunc Thessala nudis
Egreditur bustis, nocturnaque fulgura captat.
Semina fœcundæ segetis calcata perussit,
Et non letiferas spirando perdidit auras.
Nec Superos orat, nec cantu supplice numen
Auxiliare vocat, nec fibras illa litanteis
Novit: funereas aris imponere flammas
Gaudet, et accenso rapuit quæ thura sepulcro.
Omne nefas Superi prima iam voce precantis
Concedunt, carmenque timent audire secundum.
Viventes animas, et adhuc sua membra regentes,
Infodit busto: fatis debentibus annos
Mors invita subit: perversa funera pompa
Rettulit a tumulis: fugere cadavera letum.
Fumantes iuvenum cineres, ardentiaque ossa
E mediis rapit illa rogis, ipsamque, parentes
Quam tenuere, facem: nigroque volantia fumo
Feralis fragmenta tori, vestesque fluentes
Colligit in cineres, et olentes membra favillas.
Ast ubi servantur saxis, quibus intimus humor
Ducitur, et tracta durescunt tabe medullæ,
Corpora; tunc omneis avide desævit in artus,
Immersitque manus oculis: gaudetque gelatos
Effodisse orbes: et siccæ pallida rodit
Excrementa manus: laqueum, nodosque nocenteis
Ore suo rupit: pendentia corpora carpsit,
Abrasitque cruces: percussaque viscera nimbis
Vulsit, et incoctas admisso sole medullas.
Insertum manibus chalybem, nigramque per artus
Stillantis tabi saniem, virusque coactum
Sustulit, et nervo morsus retinente pependit.
Et quacunque iacet nudum tellure cadaver,
Ante feras, volucresque sedet: nec carpere membra
Vult ferro, manibusque suis, morsusque luporum
Expectat, siccis raptura e faucibus artus.
Nec cessant a cæde manus, si sanguine vivo
Est opus, erumpat iugulo qui primus aperto.
Nec refugit cædes, vivum si sacra cruorem,
Extaque funereæ poscunt trepidantia mensæ:

Vulnere sic ventris, non, qua Natura vo
Extrahitur partus, calidis po[illegible] in
Et quoties sævis opus est, ac fortibus u
Ipsa facit manes: hominum mors omnis
Illa genæ florem primævo corpore vulsit
Illa comam læva morienti abscidit ephe
Sæpe etiam caris cognato in funere dira
Thessalis incubuit membris: atque oscul
Truncavitque caput, compressaque dent
Laxavit: siccoque hærentem gutture ling
Præmordens, gelidis infudit murmura l
Arcanumque nefas Stygias mandavit ad
 Hanc ut fama loci Pompeio prodidit: a
Nocte poli, Titan medium quo tempore
Sub nostra tellure diem: deserta per arva
Carpit iter: fidi scelerum, suetique mini
Effractos circum tumulos, ac busta vagat
Conspexere procul prærupta in caute sed
Qua iuga devexus Pharsalica porrigit Æ
Illa Magis, magicisque Deis incognita ve
Tentabat, carmenque novos fingebat in u
Namque timens, ne Mars alium vagus in
Emathis et tellus tam multa cæde careret
Pollutos cantu, dirisque venefica succis
Conspersos, vetuit transmittere bella Ph
Tot mortes habitura suas, usuraque mu
Sanguine: cæsorum truncare cadavera Re
Sperat, et Hesperiæ cineres avertere ge
Ossaque nobilium, tantosque acquirere
Hic ardor, solusque labor, quid corpore
Proiecto rapiat, quos Cæsaris involet ar
Quam prior affatur Pompeii ignava pro
O decus Hæmonidum, populis quæ pand
Quæque suo ventura potes devertere cur
Te precor, ut certum liceat mihi noscere
Quem belli fortuna paret: non ultima tu
Pars ego Romanæ, Magni clarissima pro
Vel dominus rerum, vel tanti funeris he
Mens dubiis percussa pavet, rursusque p
Certos ferre metus: hoc casibus eripe iu
Ne subiti, cæcique ruant: vel numina to
Vel tu parce Deis, et Manibus exprime v
Elysias resera sedes, ipsamque vocatam,
Quos petat e nobis, Mortem tibi coge fat
Non humilis labor est: dignum, quod qu
Vel tibi, quo tanti præponderet alea fati
Impia lætatur vulgatæ nomine famæ
Thessalis, et contra: Si fata minora mov
Pronum erat, o iuvenis, quos velles (inq
Invitos præbere Deos: conceditur arti,
Unam cum radiis presserunt sidera mor
Inseruisse moras: et, quamvis fecerit o
Stella senem, medios herbis abrumpimu
At simul a prima descendit origine mu
Causarum series, atque omnia fata labor
Si quicquam mutare velis, unoque sub i
Stat genus humanum: tunc, Thessala tu
Plus Fortuna potest: sed si prænoscere c
Contentus, faciles aditus, multique pat
Ad verum: tellus nobis, ætherque, chao
Æquoraque, et campi, Rhodopeaque sa
Sed pronum, cum tanta novæ sit copia
Emathiis unum campis attollere corpus,
Ut modo defuncti, tepidique cadaveris
Plena voce sonent: ne membris sole per
Auribus incertum feralis strideat umb
Dixerat: et noctis geminatis arte tenebr
Mœstum tecta caput squalenti nube, pe
Corpora cæsorum, tumulis proiecta ne

lupi, fugere revulsis
tæ volucres, dum Thessala vatem
s leto scrutata medullas,
stantes sine vulnere fibras
n defuncto in corpore quærit.
ım pendent iam multa virorum,
vocasse velit: si tollere totas
is acies, et reddere bello:
rebi, monstroque potenti
o populus pugnasset Averno,
traiecto gutture corpus
laqueis feralibus unco,
erum trahitur, per saxa cadaver
isque cavi, quem tristis Erichtho
, alta sub rupe locatur.
Ditis cæcis depressa cavernis
dit humus: quam pallida pronis
is, et nullo vertice cœlum
bo non pervia taxus opacat.
tenebræ, pallensque sub antris
us, nunquam, nisi carmine factum,
on Tænareis sic faucibus aer
stum mundi confine latentis,
on metuunt emittere manes
uam quamvis Thessala vates
, dubium est, quod traxerit illuc
, an quod descenderit, umbras.
io furialis cultus amictu
que aperitur crine soluto,
s substringitur horrida sertis.
nis comites, ipsumque trementem
imi defixum lumina vultu:
ida conceptos mente timores:
era reddetur vita figura:
idi possint audire loquentem.
que lacus, ripamque sonantem
m, si me præsente videri
int, villosaque colla colubris
ens, et vincti terga Gigantes;
avi, metuentes cernere manes.
primum ferventi sanguine supplet
ta novis: taboque medullas
large lunare ministrat.
tu genuit Natura sinistro
puma canum, quibus unda timori est,
cis, non diræ nodus hyænæ
pasti serpente medulla:
ineus, Euro tendente rudentes,
is aquis, oculique draconum,
feta tepefacta sub alite saxa:
lucer serpens, innataque rubris
tos pretiosæ vipera conchæ,
huc Libyci membrana cerastæ,
ositi Phœnicis in ara.
viles, et habentes nomina pestes
do saturatas carmine frondes,
rum nascentibus inspuit, herbas
cquid mundo dedit ipsa veneni.
thæos cunctis pollentior herbis
s, confundit murmura primum
anæ multum discordia linguæ.
illa canum, gemitusque luporum.
bubo, quod strix nocturna queruntur,
ululantque feræ, quod sibilat anguis,
anctus illisæ cautibus undæ,
num, fractæque tonitrua nubis.
una fuit: mox cætera cantu
nio, penetratque in Tartara lingua.
tygiumque nefas, pœnæque nocentum,
Et Chaos innumeros avidum confundere mundos,
Et Rector terræ, quem longa in secula torquet
Mors dilata Deum, Styx, et, quos nulla meretur
Thessalis, Elysios, cœlum, matremque perosa
Persephone, nostræq: Hecates pars ultima, per quam
Manibus et mihi sunt tacitæ commercia linguæ:
Ianitor et sedis laxæ, qui viscera sævo
Spargis nostra cani: repetitaque fila sorores
Fracturæ: tuque o flagrantis portitor undæ
Iam lassate senex ad me redeuntibus umbris:
Exaudite preces, si vos satis ore nefando,
Pollutoque voco, si nunquam, hæc carmina fibris
Humanis ieiuna cano si pectora plena
Sæpe dedi, et lavi calido prosecta cerebro:
Si quis, qui vestris caput, extaque lancibus infans
Imposuit, victurus erat, parete precanti.
Non in Tartareo latitantem poscimus antro,
Assuetamque diu tenebris, modo luce fugata
Descendentem animam: primo pallentis hiatu
Hæret adhuc Orci: licet has exaudiat herbas
Ad manes ventura semel. Ducis omina nato
Pompeiana canat noti modo militis umbra,
Si bene de vobis civilia bella merentur.
Hæc ubi fata caput, spumantiaque ora levavit,
Aspicit astantem proiecti corporis umbram,
Exanimes artus, invisaque claustra timentem
Carceris antiqui: pavet ire in pectus apertum,
Visceraque, et ruptas letali vulnere fibras.
Ah miser, extremum cui mortis munus iniquæ
Eripitur, non posse mori: miratur Erichtho
Has fatis licuisse moras, irataque morti
Verberat immotum vivo serpente cadaver:
Perque cavas terræ, quas egit carmine, rimas
Manibus illatrat, regnique silentia rumpit.
Tisiphone, vocisque meæ secura Megæra,
Non agitis sævis Erebi per inane flagellis
Infelicem animam? iam vos ego nomine vero
Eliciam, Stygiasque canes in luce superna
Destituam: per busta sequar, per funera custos,
Expellam tumulis, abigam vos omnibus urnis.
Teque Deis, ad quos alio procedere vultu
Ficta soles, Hecate, pallenti tabida forma,
Ostendam, faciemque Erebi mutare vetabo.
Eloquar immenso terræ sub pondere, quæ te
Contineant, Ennæa, dapes, quo fœdere mœstum
Regem noctis ames, quæ te contagia passam
Noluerit revocare Ceres: tibi pessime mundi
Arbiter immittam ruptis Titana cavernis,
Et subito feriere die. Paretis? an ille
Compellandus erit, quo nunquam terra vocato
Non concussa tremit, qui Gorgona cernit apertam,
Verberibusque suis trepidam castigat Erinnym,
Indespecta tenet vobis qui Tartara; cuius
Vos estis Superi; Stygias qui peierat undas?
Protinus adstrictus caluit cruor, atraque fovit
Vulnera, et in venas extremaque membra cucurrit.
Percussæ gelido trepidant sub pectore fibræ:
Et nova desuetis subrepens vita medullis,
Miscetur morti: tunc omnis palpitat artus:
Tenduntur nervi: nec se tellure cadaver
Paulatim per membra levat, terraque repulsum est,
Erectumque semel: distento lumina rictu
Nudantur: nondum facies viventis in illo,
Iam morientis erat: remanet pallorque rigorque;
Et stupet illatus mundo: sed murmure nullo
Ora astricta sonant: vox illi, linguaque tantum
Responsura datur: dic, inquit Thessala, magna,
Quod iubeo, mercede mihi: nam vera locutum
Immunem toto mundi præstabimus ævo

Artibus Hæmoniis: tali tua membra sepulcro,
Talibus exuram Stygio cum carmine silvis,
Ut nullos cantata magos exaudiat umbra.
Sit tanti vixisse iterum: nec verba, nec herbæ
Audebunt longæ somnum tibi solvere Lethes,
A me morte data: tripodas, vatesque Deorum
Sors obscura tenet: certus discedit, ab umbris
Quisquis vera petit, duræque oracula mortis
Fortis adit: ne parce, precor: da nomina rebus,
Da loca, da vocem qua mecum fata loquantur.
Addidit et carmen, quo, quicquid consulit umbram,
Scire dedit. Mœstum fletu manante cadaver,
Tristia non equidem Parcarum stamina, dixit,
Respexi, tacitæ revocatus ab aggere ripæ:
Quod tamen e cunctis mihi noscere contigit umbris,
Effera Romanos agitat discordia manes,
Impiaque infernam ruperunt arma quietem.
Elysias alii sedes, ac Tartara mœsta
Diversi liquere duces: quid fata pararent,
Hic fecere palam: tristis felicibus umbris
Vultus erat: vidi Decios, natumque, patremque,
Lustrales bellis animas, flentemque Camillum,
Et Curios; Syllam de te Fortuna querentem.
Deplorat Libycis periturum Scipio terris
Infaustam sobolem: maior Carthaginis hostis,
Non servituri mœret Cato fata nepotis.
Solum te consul depulsis prime tyrannis
Brute pias inter gaudentem vidimus umbras.
Abruptis Catilina minax, fractisque catenis
Exultat, Mariique truces, nudique Cethegi.
Vidi ego lætantes popularia nomina Drusos;
Legibus immodicos, ausosque ingentia Gracchos.
Æternis chalybum nodis, et carcere Ditis
Constrictæ plausere manus: camposque piorum
Poscit turba nocens: regni possessor inertis
Pallentes aperit sedes, abruptaque saxa
Asperat, et durum vinclis adamanta, paratque
Pœnam victori: refer hæc solatia tecum,
O iuvenis, placido manes, patremque, domumque,
Expectare sinu, regnique in parte serena
Pompeio servare locum: nec gloria parvæ
Sollicitet vitæ: veniet quæ misceat omneis
Hora duces: properate mori, magnoque superbi
Quamvis e parvis animo descendite bustis,
Et Romanorum manes calcate Deorum.
Quem tumulum Nili, quem Tybridis abluat unda,
Quæritur, et ducibus tantum de funere pugna est.
Tu fatum ne quære tuum cognoscere: Parcæ,
Me reticente, dabunt: tibi certior omnia Vates
Ipse canet Siculis genitor Pompeius in arvis:
Ille quoque incertus quo te vocet, unde repellat,
Quas iubeat vitare plagas, quæ sidera mundi.
Europam miseri, Libyamque, Asiamque timete:
Distribuit tumulos vestris fortuna triumphis.
O miseranda domus, toto nihil orbe videbis
Tutius Emathia. Sic postquam fata peregit;
Stat vultu mœstus tacito, mortemque reposcit.
Carminibus magicis opus est, herbisque cadaver
Ut cadat, et nequeunt animam sibi reddere fata
Consumto iam iure semel. Tum robore multo
Extruit illa rogum: venit defunctus ad ignes:
Accensa iuvenem positum strue linquit Erichtho,
Tandem passa mori. Sextoque ad castra parentis
It comes: et, cœlo lucis ducente colorem,
Dum ferrent tutos intra tentoria gressus,
Iussa tenere diem densas nox præstitit umbras.

Liber septimus

Segnior Oceano, quam lex æterna vocabat,
Luctificus Titan numquam magis æthe
Egit equos, currumque polo rapiente re
Defectusque pati voluit, raptasque labe
Lucis: et attraxit nubes, non pabula fla
Sed ne Thessalico purus luceret in orbe
At nox felicis Magno pars ultima vit
Sollicitos vanas decepit imagine somn
Nam Pompeiani visus sibi sede theatri
Innumeram effigiem Romanæ cernere p
Attollique suum lætis ad sidera nomen
Vocibus, et plausu cuneos certare sonan
Qualis erat populi facies, clamorque fav
Olim cum iuvenis, primique ætate triu
Post domitas gentes, quas torrens ambi
Et quæcunque fugax Sertorius impulit
Vespere pacato, pura venerabilis æque
Quam currus ornante toga, plaudente S
Sedit adhuc Romanus eques. Seu fine bo
Anxia venturis ad tempora læta refugit:
Sive per ambages solitas contraria visis
Vaticinata quies, magni tulit omina pla
Seu vetito patrias ultra tibi cernere sed
Sic Romam Fortuna dedit. Ne rumpite
Castrorum vigiles, nullas tuba verberet
Crastina dira quies, et imagine mœsta d
Undique funestas acies feret, undique b
Unde pares somnos populi, noctemque b
O felix, si te vel sic tua Roma videret.
Donassent utinam Superi, patriæque tib
Unum, Magne, diem, quo fati certus ut
Extremum tanti fructum caperetis amo
Tu velut Ausonia vadis moriturus in u
Illa rati semper de te sibi conscia voti
Hoc scelus haud unquam fatis hærere pu
Sic se dilecti tumulum quoque perdere l
Te mixto flesset luctu, iuvenisque, sene
Iniussusque puer: lacerasset crine soluto
Pectora femineum, ceu Bruti funere, vu
Nunc quoque tela licet paveant victoris
Nuntiet ipse licet Cæsar tua funera, fle
Sed dum thura ferent, dum laurea serta
O miseri, quorum gemitus edere dolore
Qui te non pleno pariter planxere theat
Vicerat astra iubar, cum misto murmur
Castrorum fremuit, fatisque trahentibu
Signa petit pugnæ: miseri pars maxima
Non totum visura diem, tentoria circu
Ipsa ducis queritur, magnoque accensa
Mortis vicinæ properanteis admovet ho
Dira subit rabies: sua quisque, ac public
Præcipitare cupit: segnis, pavidusque v
Ac nimium patiens soceri Pompeius, et
Indulgens regno, qui tot simul undique
Iuris habere sui vellet, pacemque timer
Nec non et reges, populique queruntur l
Bella trahi, patriaque procul tellure ten
Hoc placet, o Superi, cum vobis vertere
Propositum, nostris erroribus addere cr
Cladibus irruimus, nocituraque poscim
In Pompeianis votum est Pharsalia castr
Cunctorum voces Romani maximus auc
Tullius eloquii, cuius sub iure, togaque
Pacificas sævus tremuit Catilina secure
Pertulit, iratus bellis, cum rostra foru
Optaret, passus tam longa silentia mile
Addidit invalidæ robur facundia caus
Hoc pro tot meritis solum te, Magne,
Uti se Fortuna velis, proceresque tuoru
Castrorum, regesque tui cum supplice m

:erum patiare rogamus.
tam longo tempore bellum
ito, Pompeium vincere lente,
;num est, a transcurrente subactis.
abit? aut quo fiducia fati?
ate times? causamque Senatus
bitas? ipsæ sua signa revellent,
cies: pudeat vidisse coactum.
, si nobis bella geruntur,
ique velint concurrere campo.
idios a sanguine Cæsaris arces?
anus: vix signa morantia quisquam
era, ne te tua classica linquant.
vet, miles te, Magne, sequatur,
muit Rector, sensitque Deorum
ta suæ contraria menti.
iquit, cunctis, si milite Magno,
is eget, nil ultra fata morabor.
s una Fortuna ruina,
m magnæ lux ista novissima parti.
men Magnum, quo cuncta perirent,
: potuit tibi vulnere nullo
i: potuit sine cæde subactum,
ucem violatæ tradere Paci.
eci, scelerum? Civilia bella
nt, ne non cum sanguine vincant.
ras, exclusimus æquore toto,
segetum ieiuna rapinas
limus, votumque effecimus hosti
i gladiis, mortesque suorum
s: belli pars magna peracta est
ctum est, ne pugnam tiro paveret:
is stimulis, iræque calore
multos in summa pericula misit
ipse mali: fortissimus ille est,
netuenda pati, si comminus instent,
st: placet hæc tam prospera rerum
uæ? gladio permittere mundi
;nare ducem, quam vincere, malunt.
mas dederas fortuna regendas:
, et cæco in Marte tuere.
men erit, nec gloria bellum.
peros votis me Cæsar iniquis:
tum scelerum, quantumque malorum
sta feret! quot regna iacebunt!
uo quam turbidus ibit Enipeus!
put hoc funesti lancea belli,
o rerum, partisque ruina
riat: neque enim victoria Magno
ulis invisum, hac clade peracta,
peius erit miserabile nomen.
icti, quod sors feret ultima rerum,
toris erit. Sic fatur, et arma
lis, frænosque furentibus ira
tus violento navita Coro
ntis, ignavumque arte relicta
hitur: trepido confusa tumultu
, animique truces sua pectora pulsant
: multorum pallor in ore
: est, faciesque simillima fato.
, qui fatum rebus in ævum
nis, et quæri Roma quid esset,
m est: sua quisque pericula nescit,
re metu: quis littora ponto
mmis cernens in montibus æquor,
erras deiecto sole cadentem,
n, timeat sibi? non vacat ullos
us: Urbi, Magnoque timetur.
uere fidem, nisi cotibus asper

Exarsit mucro: tunc omnis lancea saxo
Erigitur: tendunt nervis melioribus arcus:
Cura fuit lectis pharetras implere sagittis.
Auget eques stimulos, frænorumque aptat habenas.
Si liceat Superis hominum conferre labores,
Non aliter, Phlegra rabidos tollente Gigantes,
Martius incaluit Siculis incudibus ensis:
Et rubuit flammis iterum Neptunia cuspis,
Spiculaque extenso Pæan Pythone recoxit,
Pallas Gorgoneos diffudit in ægida crines,
Pallenæa Iovi mutavit fulmina Cyclops.
Non tamen abstinuit venturos prodere casus
Per varias Fortuna notas: nam Thessala rura
Cum peterent, totus venientibus obstitit æther:
Inque oculis hominum fregerunt fulmina nubes:
Adversasque faces, immensoque igne columnas,
Et trabibus mixtis avidos typhonas aquarum
Detulit, atque oculos ingesto fulgure clausit.
Excussit cristas galeis, capulosque solutis
Perfudit gladiis, ereptaque pila liquavit:
Æthereoque nocens fumavit sulfure ferrum.
Nec non innumero cooperta examine signa,
Vixque revulsa solo, maiori pondere pressum
Signiferi mersere caput, rorantia fletu,
Usque ad Thessaliam Romana, et publica signa.
Admotus Superis discussa fugit ab ara
Taurus, et Emathios præceps se iecit in agros;
Nullaque funestis inventa est victima sacris.
At tu, quos scelerum Superos? quas rite vocasti
Eumenides Cæsar? Stygii quæ numina regni?
Infernumque nefas? et mersos nocte furores?
Impia tam sæve gesturus bella litasti?
Iam dubium monstrisne Deum, nimione pavori
Crediderint: multis concurrere visus Olympo
Pindus, et abruptis mergit convallibus Æmus,
Edere nocturnas belli Pharsalia voces,
Ire per Ossæam rapidus Bœbeida sanguis:
Inque vicem vultus tenebris mirantur opertos,
Et pallere diem, galeisque incumbere noctem,
Defunctosque patres, et cunctas sanguinis umbras
Ante oculos volitare suos: sed mentibus unum
Hoc solamen erat, quod voti turba nefandi
Conscia, quæ patrum iugulos, quæ pectora fratrum
Sperabat, gaudet monstris, mentisque tumultu,
Atque omen scelerum subitos putat esse furores.
Quid mirum, populos, quos lux extrema manebat
Lymphato trepidasse metu? præsaga malorum
Si data mens homini est, Tyriis qui Gadibus hospes
Adiacet, Armeniumque bibit Romanus Araxen:
Sub quocunque die, quocunque est sidere mundi,
Mœret, et ignorat causas, animumque dolentem
Corripit: Emathiis, quid perdat, nescit in arvis.
Euganeo, si vera fides memorantibus, Augur
Colle sedes, Aponus terris ubi fumifer exit,
Atque Antenorei dispergitur unda Timavi,
Venit summa dies, geritur res maxima, dixit:
Impia concurrunt Pompeii et Cæsaris arma.
Seu tonitrus, ac tela Iovis præsaga notavit:
Aera seu totum discordi obsistere cœlo,
Prospexitque polos: seu lumen in æthere mœstum,
Solis in obscuro pugnam pallore notavit.
Dissimilem certe cunctis, quos explicat, egit
Thessalicum Natura diem: si cuncta perito
Augure mens hominum cœli nova signa notasset,
Spectari e toto potuit Pharsalia mundo.
O summos hominum, quorum Fortuna per orbem
Signa dedit, quorum fatis cœlum omne vocavit.
Hæc et apud seras gentes, populosque nepotum,
Sive sua tantum venient in secula fama,

aliquid magnis nostri quoque cura laboris
ıinibus prodesse potest: cum bella legentur,
Spesque metusque simul, perituraque vota move-
Attonitique omnes veluti venientia fata, (bunt.
Non transmissa legent, et adhuc tibi, Magne, fave-
Miles ut adverso Phœbi radiatus ab ictu
Descendens totos perfudit lumine colles,
Non temere immissus campis: stetit ordine certo
Infelix acies: cornus tibi cura sinistri
Lentule, cum prima, quæ tum fuit optima bello,
Et quarta legione, datur: tibi numine pugnax
Adverso, Domiti, dextri frons tradita Martis.
At medii robur belli fortissima densant
Agmina, quæ Cilicum terris deducta tenebat
Scipio, miles in hoc, Libyco dux primus in orbe.
At iuxta fluvios, et stagna undantis Enipei,
Cappadocum montana cohors, et largus habenis
Ponticus ibat eques: sicci sed plurima campi
Tetrarchæ, regesque tenent, magnique tyranni,
Atque omnis Latio quæ servit purpura ferro.
Illuc, et Libye Numidas, et Creta Cydonas
Misit: Ituræis cursus fuit inde sagittis:
Inde truces Galli solitum prodistis in hostem:
Illic pugnaces commovit Iberia cetras.
Eripe victori gentes, et sanguine mundi
Fuso, Magne semel, totos consume triumphos.
Illo forte die Cæsar, statione relicta,
Ad segetum raptus moturus signa, repente
Conspicit, in planos hostem descendere campos,
Oblatumque videt votis sibi mille petitum
Tempus, in extremos quo mitteret omnia casus.
Æger quippe moræ, flagransque cupidine regni,
Cœperat exiguo tractu civilia bella
Ut lentum damnare nefas: discrimina postquam
Adventare ducum, supremaque prœlia vidit,
Casuram et fati sensit nutare ruinam,
Illa quoque in ferrum rabies promptissima, paulum
Languit, et casus audax spondere secundos
Mens stetit in dubio, quam nec sua fata timere,
Nec Magni sperare sinunt: formidine mersa,
Prosilit hortando melior fiducia vulgo.
O domitor mundi, rerum fortuna mearum,
Miles, adest toties optatæ copia pugnæ.
Nil opus est votis: iam fatum arcessite ferro.
In manibus vestris, quantus sit Cæsar, habetis.
Hæc est illa dies, mihi quam Rubiconis ad undas
Promissam memini, cuius spe movimus arma,
In quam distulimus vetitos remeare triumphos.
Hæc eadem est hodie, quæ pignora, quæque penates
Reddat, et emerito faciat vox Marte colonos.
Hæc, fato quæ teste probet, quis iustius arma
Sumserit, hæc acies victum factura nocentem est.
Si pro me patriam ferro flammisque petistis,
Nunc pugnate truces, gladioque exsolvite culpa.
Nulla manus belli, mutato iudice, pura est.
Non mihi res agitur, sed vos, ut libera sitis
Turba, precor, gentes ut ius habeatis in omneis.
Ipse ego privatæ cupidus me reddere vitæ,
Plebeiaque toga modicum componere civem:
Omnia dum vobis liceant, nihil esse recuso.
Invidia regnate mea: nec sanguine multo
Spem mundi petitis: Graiis delecta iuventus
Gymnasiis aderit, studioque ignava palæstræ,
Et vix arma ferens, aut mistæ dissona turbæ
Barbaries; non illa tubas, non agmine moto
Clamorem latura suum: civilia paucæ
Bella manus facient: pugnæ pars magna levabit
His orbem populis, Romanumque obteret hostem.
Ite per ignavas gentes, famosaque regna,
Et primo ferri motu prosternite mundum
Sitque palam, quas tot duxit Pompeius i
Curribus, unius gentes non esse triumphi
Armeniosne movet, Romana potentia cui
Sit ducis? aut emptum minimo vult sanj
Barbarus Hesperiis Magnum præponere r
Romanos odere omnes, dominosque grava
Quos novere, magis: sed me Fortuna meor
Commisit manibus, quorum me Gallia te
Tot fecit bellis: cuius non militis ensem
Agnoscam? cœlumque tremens cum lance
Dicere non fallar, quo sit vibrata lacerto.
Quod si signa ducem nunquam fallentia
Conspicio, faciesque truces, oculosque mi
Vicistis: videor fluvios spectare cruoris,
Calcatosque simul Reges, sparsumque Sen
Corpus, et immensa populos in cæde natat
Sed mea fata moror, qui vos in tela ruent
Vocibus his teneo: veniam date bella trah
Spe trepido: haud unquam vidi tam magi
Tam prope me Superos: camporum limit
Absumus votis: ego sum, cui Marte perac
Quæ populi, Regesque tenent, donare lice
Quone poli motu, quo cœli sidere verso,
Thessalicæ tantum, Superi, permittitis
Aut merces hodie bellorum, aut pœna par
Cæsareas spectate cruces, spectate catena
Et caput hoc positum rostris, effusaque m
Septorumque nefas, et clausi prœlia cam
Cum duce Syllano gerimus civilia bella.
Vestri cura movet: nam me secura maneb
Sors quæsita manu: fodientem viscera ce
Me mea, qui nondum victo respexerit hos
Dii, quorum curas abduxit ab æthere tel
Romanusque labor, vincat, quicunque ne
Non putat in victos sævum distringere f
Quique suos cives, quod signa adversa tul
Non credit fecisse nefas. Pompeius in arc
Agmina vestra loco vetita virtute move
Cum tenuit, quanto satiavit sanguine fe
Vos tamen hoc oro iuvenes, ne cædere qui
Hostis terga velit: civis, qui fugerit, esto
Sed dum tela micant, non vos pietatis in
Ulla, nec adversa conspecti fronte parent
Commoveant: vultus gladio turbate vere
Sive quis infesto cognata in pectora ferr
Ibit, seu nullum violabit vulnere pignus
Ignoti iugulum tanquam scelus imputet
Sternite iam vallum, fossasque implete r
Exeat ut plenis acies non sparsa manipli
Parcite ne castris: vallo tendetis in illo,
Unde acies peritura venit: vix cuncta loc
Cæsare, quemque suum munus trahit, arm
Sumta viris: celeres capiunt præsagia be
Calcatisque ruunt castris: stant ordine n
Arte ducis nulla: permittunt omnia fatis
Si totidem Magni soceros, totidemque pe
Urbis regna suæ funesto in Marte locasse
Non tam præcipiti ruerent in prœlia cur
Vidit ut hostiles in rectum exire cater
Pompeius, nullasque moras permittere b
Sed Superis placuisse diem: stat corde ge
Attonitus: tantoque duci sic arma timen
Omen erat: premit inde me... totu
Sublimi provectus equo: Q... ...ari
Vestra diem virtus, finis ci
Quem quæsistis, adest: tot
Extremum ferri superest
Hora trahit: quisquis pat

c thalamos, desertaque pignora quærit,
edio posuit Deus omnia campo.
elior Superos sperare secundos:
t per viscera Cæsaris, ipsi
ire volent hoc sanguine leges.
regna meo, mundumque pararent,
eam fatis potuere senectam.
populis urbique Deorum est
vare ducem: quæ vincere possent,
imus: subiere pericula clari
craque antiquus imagine miles.
ata darent reducesque Camillos
Deciosque caput fatale voventes,
primo gentes oriente coactæ,
urbes, quantas in prœlia nunquam
is: toto simul utimur orbe.
iferi comprensum id limite cœli (mus.
Boream hominum sumus, arma move-
isis collectum cornibus hostem
bimus? paucas victoria dextras
es tantum clamore catervæ
Cæsar nostris non sufficit armis.
ntes e summis mœnibus urbis
is hortari in prœlia matres.
evum, vetitumque ætate Senatum
cros pedibus prosternere canos:
omini metuentem occurrere Romam.
unc est, populum, populumque futurum
rre preces: hæc libera nasci,
a mori: si quis post pignora tanta
est, cum prole et coniuge supplex,
i maiestate liceret,
pedes. Magnus, nisi vincitis, exul,
ceri, vester pudor, ultima fata
turpes extremi cardinis annos,
vire senex. Tam mœsta locuti
grant animi, Romanaque virtus
uitque mori, si vera timeret.
que pari concurrunt agmina motu
s hos regni, spes excitat illos.
xtræ, quicquid non expleat ætas
anum reparet genus omnibus annis,
ro: gentes Mars iste futuras
pulos ævi venientis in orbem
feret: tunc omne Latinum
a erit: Gabios, Veiosque, Coramque
ctæ poterunt monstrare ruinæ,
ares, Laurentinosque penates
quod non habitet nisi nocte coacta
usque Numam iussisse, Senator.
carpsit edax, monimentaque rerum
uit: crimen civile videmus,
bes. Generis quo turba redacta est
populi qui nascimur orbe,
plere viris, nec possumus agros.
capit: vincto fossore coluntur
tes: stat tectis putris avitis
ura domus: nulloque frequentem
am, sed mundi fæce repletam,
imus, ne tanto in tempore bellum
vile geri: Pharsalia tanti
edant feralia nomina Cannæ,
iu Romanis Allia fastis.
avit leviorum Roma malorum:
nescire diem: proh tristia fata!
um tractu, morbosque fluentes,
famem, permissasque ignibus urbes;
præceps laturos plena tremores
plere viri: quos undique traxit
In miseram Fortuna necem, dum munera longi
Explicat eripiens ævi, populosque, ducesque,
Constituit campis: per quos tibi Roma ruenti
Ostendat quam magna cadas: quo latius orbem
Possedit, citius per prospera fata cucurrit.
Omne tibi bellum gentes dedit omnibus annis:
Te geminum Titan procedere vidit in axem.
Haud multum terræ spatium restabat Eoæ,
Ut tibi nox, tibi tota dies, tibi curreret æther,
Omniaque errantes stellæ Romana viderent.
Sed retro tua fata tulit par omnibus annis
Emathiæ funesta dies: hac luce cruenta
Effectum, ut Latios non horreat India fasces,
Nec vetitos errare Daas in mœnia ducat:
Sarmaticumque premat succinctus consul aratrum:
Quod semper sævas debet tibi Parthia pœnas,
Quod fugiens civile nefas, redituraque nunquam
Libertas, ultra Tigrim, Rhenumque recessit,
Ac, toties nobis iugulo quæsita, negatur,
Germanum Scythicumque bonum: nec respicit ultra
Ausoniam: vellem, populis incognita nostris:
Vulturis ut primum lævo fundata volatu,
Romulus infami complevit mœnia luco,
Usque ad Thessalicas servisses Roma ruinas.
De Brutis, Fortuna, queror: quid tempora legum
Egimus, aut annos a Consule nomen habentes?
Felices Arabes, Medique, Eoaque tellus,
Quam sub perpetuis tenuerunt fata Tyrannis.
Ex populis, qui regna ferunt, sors ultima nostra est,
Quos servire pudet. Sunt nobis nulla profecto
Numina: cum cæco rapiantur secula casu,
Mentimur regnare Iovem: spectabit ab alto
Æthere Thessalicas, teneat cum fulmina, cædes?
Scilicet ipse petet Pholoen? petet ignibus Œten,
Immeritæque nemus Rhodopes, pinusque minanteis?
Cassius hoc potius feriet caput? astra Thyestæ
Abstulit, et subitis damnavit noctibus Argos:
Tot similes fratrum gladios, patrumque gerenti
Thessaliæ dabit ille diem? mortalia nulli
Sunt curata Deo: cladis tamen huius habemus
Vindictam, quantam terris dare numina fas est.
Bella pares Superis facient civilia Divos:
Fulminibus manes, radiisque ornabit, et astris,
Inque Deûm templis iurabit Roma per umbras.

Ut rapido cursu fati suprema morantem,
Consumsere locum: parva tellure dirempti,
Inde manum spectant, vultusque agnoscere quærunt,
Quo sua pila cadant, aut qua sibi fata minentur,
Inde manum spectant, tempus, quo noscere possent,
Facturi quæ monstra forent: videre parentes
Frontibus adversis, fraternaque comminus arma,
Nec libuit mutare locum: tamen omnia torpor
Pectora constrinxit: gelidusque in viscera sanguis,
Perculsa pietate coit: totæque cohortes
Pila parata diu tensis tenuere lacertis.
Dii tibi non mortem, quæ cunctis pœna paratur,
Sed sensum post fata tuæ dent, Crastine, morti,
Cuius torta manu commisit lancea bellum,
Primaque Thessaliam Romano sanguine tinxit.
O præceps rabies, cum Cæsar tela teneret,
Inventa est prior ulla manus! tunc stridulus aer
Elisus lituis, conceptaque classica cornu:
Tunc ausæ dare signa tubæ: tunc æthera tendit,
Extremique fragor convexa irrumpit Olympi:
Unde procul nubes, quo nulla tonitrua durant.
Excepit resonis clamorem vallibus Æmus,
Peliacisque dedit rursus geminare cavernis:
Pindus agit gemitus, Pangæaque saxa resultant,
Œtææque gemunt rupes, vocesque furoris

Expiravere sui tota tellure relatas.
Spargitur innumerum diversis missile votis.
Vulnera pars optat, pars terræ figere tela,
Ac puras servare manus: rapit omnia casus;
Atque incerta facit, quos vult, Fortuna nocentes.
Sed quota pars cladis iaculis, ferroque volanti
Exacta est? odiis solus civilibus ensis
Sufficit, et dextras Romana in viscera ducit.
Pompeii densis acies stipata catervis,
Iunxerat in seriem nexis umbonibus arma.
Vixque habitura locum dextras, ac tela movendi
Constiterat, gladiosque suos compressa tenebat.
Præcipiti cursu vesanum Cæsaris agmen
In densos agitur cuneos: perque arma, per hostem
Quærit iter, qua torta graves lorica catenas
Opponit, tutoque latet sub tegmine pectus.
Hac quoque perventum est ad viscera: totque per arma
Extremum est, quod quisque ferit: civilia bella
Una acies patitur, gerit altera: frigidus inde
Stat gladius; calet omne nocens a Cæsare ferrum.
Nec Fortuna diu rerum tot pondera vergens,
Abstulit ingenteis fato torrente ruinas.
Ut primum toto diduxit cornua campo
Pompeianus eques, bellique per ultima fudit:
Sparsa per extremos levis armatura maniplos
Insequitur, sævasque manus immittit in hostem.
Illic quæque suo miscet gens prœlia telo:
Romanus cunctis petitur cruor: inde sagittæ,
Inde faces, et saxa volant, spatioque solutæ
Aeris, et calido liquefactæ pondere glandes.
Tunc et Ituræi Medique Arabesque, soluto
Arcu turba minax, nusquam rexere sagittas:
Sed petitur solus, qui campis imminet aer:
Inde cadunt mortes: sceleris sed crimine nullo
Externum maculant chalybem; stetit omne coactum
Circa pila nefas: ferro subtexitur æther,
Noxque super campos telis conserta pependit.
Tum Cæsar metuens, ne frons sibi prima labaret
Incursu, tenet obliquas post signa cohortes:
Inque latus belli, qua se vagus hostis agebat,
Immittit subitum non motis cornibus agmen.
Immemores pugnæ, nulloque pudore timendi
Præcipites fecere palam, civilia bella
Non bene barbaricis unquam commissa catervis.
Ut primum sonipes transfixus pectora ferro,
In caput effusi calcavit membra regentis:
Omnis eques cessit campis, glomerataque pubes
In sua conversis præceps ruit agmina frænis.
Perdidit inde modum cædes, ac nulla secuta est
Pugna: sed hinc iugulis, hinc ferro bella geruntur:
Nec valet hæc acies tantum prosternere, quantum
Inde perire potest. Utinam Pharsalia campis
Sufficiat cruor iste tuis, quem barbara fundunt
Pectora, non alio mutentur sanguine fontes.
Hic numerus totos tibi vestiat ossibus agros:
Aut si Romano compleri sanguine mavis,
Istis parce precor: vivant Galatæque, Syrique,
Cappadoces, Gallique, extremique orbis Iberi,
Armenii, Cilices: nam post civilia bella
Hic populus Romanus erit. Semel ortus in omneis
It timor, et fatis datus est pro Cæsare cursus.
Ventum erat ad robur Magni, mediasque catervas;
Quod totos errore vago perfuderat agros:
Constitit hic bellum, fortunaque Cæsaris hæsit.
Non illic regum auxiliis collecta iuventus
Bella gerit, ferrumque manus movere rogatæ:
Ille locus fratres habuit, locus ille parentes.
Hic furor, hic rabies, hic sunt tua crimina Cæsar.
Hanc fuge mens partem belli, tenebrisque relinque,
Nullaque tantorum discat, me vate, malorum,
Quam multum bellis liceat civilibus, ætas.
Ah potius pereant lacrymæ, pereantque [illegible]
Quicquid in hac acie gessisti, Roma, tacebo.
Hic Cæsar, rabies populi, stimulusque [illegible]
Ne qua parte sui pereat scelus, agmina circum[illegible]
It vagus, atque ignes animis flagrantibus ad[illegible]
Inspicit et gladios, qui toti sanguine manent;
Qui niteant primo tantum mucrone cruenti,
Quæ presso tremat ense manus, quis langui[illegible]
Quis contenta ferat, quis præstet bella iu[illegible]
Quem pugnare iuvet, quis vultum cive pe[illegible]
Mutet: obit latis proiecta cadavera campi[illegible]
Vulnera multorum totum fusura cruore[illegible]
Obposita premit ipse manu: quacunque va[illegible]
Sanguineum veluti quatiens Bellona fla[illegible]
Bistonas aut Mavors agitans, si verbere sæ[illegible]
Palladia stimulet turbatos ægide currus,
Nox ingens scelerum, et cæde[illegible]tur, et [illegible]
Immensæ vocis gemitus, et pondere lapsi
Pectoris arma sonant, confractique ense[illegible]
Ipse manu subicit gladios, ac tela ministrat,
Adversosque iubet ferro confundere vultus.
Promovet ipse acies: impellit terga suorum [illegible]
Verbere conversæ cessantes excitat hastæ.
In plebem vetat ire manus, monstratque [illegible]
Scit cruor imperii qui sit, quæ viscera le[illegible]
Unde petat Romam, libertas ultima mundi
Quo steterit ferienda loco: permixta secun[illegible]
Ordine nobilitas, venerandaque corpora f[illegible]
Urgentur: cædunt Lepidos, cæduntque [illegible]
Corvinosque simul. Torquataque nomin[illegible]
Sæpe duces, summosque hominum te, Ma[illegible]
Illic plebeia contectus casside vultus,
Ignotusque hosti, quod ferrum Brute ten[illegible]
O decus imperii, spes o suprema Senatus,
Extremum tanti generis per secula nomen,
Ne rue per medios nimium temerarius ho[illegible]
Nec tibi fatales admoveris ante Philippos,
Thessalia periture tua: nil proficis istic,
Cæsaris intentus iugulo: nondum attigit a[illegible]
Iuris, et humanum culmen, quo cuncta p[illegible]
Egressus, meruit fatis tam nobile letum:
Vivat, et, ut Bruti procumbat victima, r[illegible]
Hic patriæ perit omne decus: iacet agg[illegible]
Patritium campis commixta plebe cadaver.
Mors tamen eminuit clarorum in strage vi[illegible]
Pugnacis Domiti; quem clades fata per [illegible]
Ducebant: nusquam Magni fortuna sine il[illegible]
Succubuit: victus toties a Cæsare, salva
Libertate perit: tunc mille in vulnera læ[illegible]
Labitur, ac venia gaudet caruisse secunda.
Viderat in crasso versantem sanguine [illegible]
Cæsar, et increpitans; Iam Magni depo[illegible]
Successor Domiti: sine te iam bella ge[illegible]
Dixerat: ast illi suffecit pectora puls[illegible]
Spiritus in vocem, morientiaque ora re[illegible]
Non te funesta scelerum mercede potitu[illegible]
Sed dubium fati Cæsar, generoque mino[illegible]
Aspiciens, Stygias Magno duce liber ad [illegible]
Et securus eo: te sævo Marte subactum,
Pompeioque graveis pœnas, nobisque da[illegible]
Cum moriar, sperare licet: non plura lo[illegible]
Vita fugit, densæque oculos pressere te[illegible]
Impendisse pudet lacrymas in funere [illegible]
Mortibus innumeris, ac singula fata seq[illegible]
Quærere, letiferum per cuius viscera vu[illegible]
Exierit; quis fusa solo vitalia calcet;
Ore quis adverso, demissum faucibus ens[illegible]

ens animam: quis corruat ictu,
um membra cadunt: qui pectora telis
aut quos campis affixerit hasta:
ssus perruperit aera venis,
lat arma sui: quis pectora fratris
otum possit spoliare cadaver,
mittat caput: ora parentis
miaque probet spectantibus ira
non esse patrem: mors nulla querela
ullosque hominum lugere vacamus.
it pugnæ Pharsalia parteis,
s: illic per fata virorum
Roma perit: quod militis illic,
erat: sanguis ibi fluxit Achæus,
rius: cunctos hærere cruores
pisque vetat consistere torrens:
ie, quam quod sua secula ferrent,
populi: plus est quam vita, salusque,
totum mundi prosternimur ævum.
ladiis omnis, quæ serviet, ætas.
oboles, aut quid meruere nepotes
i? pavide num gessimus arma?
gulos? alieni pœna timoris
e sedet: post prœlia natis
rtuna dabas, et bella dedisses.
transisse Deos, Romanaque fata,
x: tota vix clade coactus
nare suam: stetit aggere campi
omneis sparsas per Thessala rura
es, quæ bello obstante latebant.
a peti, tot corpora fusa,
o pereuntem sanguine vidit.
est miseris, trahere omnia secum
entesque suæ miscere ruinæ:
se vivat pars maxima turbæ,
os etiam nunc credere votis
itque sui solatia casus:
aperi cunctas prosternere gentes:
undo, Romaque superstite, Magnus
lura iuvant mea vulnera, coniux
nati; dedimus tot pignora fatis.
est bello, si meque, meosque
e clades sumus, orbe remoto?
ceras? quid perdere cuncta laboras?
ortuna meum: sic fatur: et arma,
flictas omni iam parte catervas
ocat matura in fata ruentes,
nti: nec deerat robur in enses
oque pati, vel pectore letum:
to miles ne corpore Magni
praque ducem procumberet orbis;
alis voluit subducere mortem,
infelix, socero spectare volenti (niux
st ubicunque caput: sed tu quoque co-
lt usque tui: fatisque probatum,
ori. Tunc Magnum concitus aufert
, non tergo tela paventem,
nimos extrema in fata ferentem.
non fletus erat, salvaque verendus
r, qualem te, Magne, decebat
are malis: non impare vultu
iam: nec te videre superbum
rum, nec fractum adversa videbunt:
læto per treis infida triumphos,
ortuna minor. Iam pondere fati
us abis: nunc tempora læta
at: spes nunquam implenda recessit:
nc scire licet: fuge prœlia dira,
s, nullum qui perstet in armis,

Iamtibi Magne mori: ceu flebilis Africa damnis,
Et ceu Munda nocens, Pharioque a gurgite clades,
Sic et Thessalicæ post te pars maxima pugnæ.
Non iam Pompeii nomen populare per orbem,
Nec studium belli: sed par, quod semper habemus,
Libertas et Cæsar erunt: teque inde fugato
Ostendet moriens, sibi se pugnasse, Senatus.
  Nonne iuvat pulsum bellis cessisse, nec istud
Prospectare nefas? spumanteis cæde catervas
Respice, turbatos incursu sanguinis amnes,
Et soceri miserere tui: quo pectore Romam
Intrabit factus campis felicior istis?
Quicquid in ignotis solus regionibus exul,
Quicquid sub Phario positus patiere tyranno;
Crede Deis, longo fatorum crede favori.
Vincere peius erat. Prohibe lamenta sonare,
Flere veta populos: lacrymas, luctusque remitte.
Tam mala Pompeii, quam prospera mundus adoret.
Aspice securus, vultu non supplice reges:
Aspice possessas urbes, donataque regna,
Ægyptum Libyamque, et terras elige morti.
  Vidit, prima tuæ testis Larissa ruinæ,
Nobile: nec victum fatis caput: omnibus illa
Civibus effudit totas per mœnia vires
Obvia ceu læto: præmittunt munera flentes:
Pandunt templa, domos: socios se cladibus optant.
Scilicet immenso superest ex nomine multum,
Teque minor solo, cunctas impellere gentes
Rursus in arma potes, rursusque in fata redire.
Sed quid opus victo populis, aut urbibus, inquit?
Victori præstate fidem. Tu Cæsar in alto
Cædis adhuc cumulo patriæ per viscera vadis:
At tibi iam populos donat gener: avehit inde
Pompeium sonipes: gemitus lacrymæque sequuntur,
Plurimaque in sævos populi convicia Divos.
Nunc tibi vera fides quæsiti Magne favoris
Contigit, ac fructus: felix se nescit amari.
  Cæsar ut Hesperio vidit satis arva natare
Sanguine, parcendum ferro, manibusque suorum
Iam ratus, ut viles animas, perituraque frustra
Agmina permisit vitæ: sed castra fugatos
Ne revocent, pellatque quies nocturna pavorem;
Protinus hostili statuit succedere vallo,
Dum fortuna calet, dum conficit omnia terror,
Non veritus, grave ne fessis, ac Marte subactis,
Hoc foret imperium: non magno hortamine miles
In prædam ducendus erat: victoria nobis
Plena viri dixit: superest pro sanguine merces,
Quam monstrare meum est: nec enim donare vocabo,
Quod sibi quisque dabit: cunctis en plena metallis
Castra patent: raptum Hesperiis e gentibus aurum
Hic iacet: Eoasque premunt tentoria gazas.
Tot regum fortuna simul, Magnique coacta
Expectat dominos: propera procedere miles
Quos sequeris: quascunque tuas Pharsalia fecit,
A victis rapiuntur opes: nec plura locutus
Impulit amentes, aurique cupidine cæcos
Ire super gladios, supraque cadavera patrum,
Et cæsos calcare duces: quæ fossa, quis agger
Sustineat pretium belli scelerumque petentes?
Scire volunt, quanta fuerint mercede nocentes.
  Invenere quidem spoliato plurima mundo,
Bellorum in sumptus congestæ pondera massæ:
Sed non impleruut cupientes omnia mentes.
Quicquid fodit Iber, quicquid Tagus expulit auri,
Quodque legit dives summis Arimaspus arenis,
Ut rapiant, parvo scelus hoc venisse putabunt,
Cum sibi Tarpeias victor desponderit arces:
Cum spe Romanæ promiserit omnia prædæ,

Decipitur, quod castra rapit: capit impia plebes
Cespite patricio somnos vacuumque cubile
Regibus infandus miles premit: inque parentum,
Inque toris fratrum posuerunt membra nocentes:
Quos agitat vesana quies, somnique furentes:
Thessalicam miseri versant in pectore pugnam.
Invigilat cunctis sævum scelus, armaque tota
Mente agitant, capuloque manus absente moventur.
Ingemuisse putes campos, terramque nocentem
Inspirasse animas, infectumque aere totum
Manibus, et superam Stygia formidine noctem.
Exigit a meritis tristeis victoria pœnas,
Sibilaque et flammas infert sopor: umbra perempti
Civis adest: sua quemque premit terroris imago.
Ille senum vultus, iuvenum videt ille figuras:
Hunc agitant totis fraterna cadavera somnis:
Pectore in hoc pater est, omnes in Cæsare manes.
Haud alios, nondum Scythica purgatus in ara,
Eumenidum vidit vultus Pelopeus Orestes:
Nec magis attonitos animi sensere tumultus,
Cum fureret, Pentheus; aut cum desisset, Agave.
Hunc omnes gladii, quos aut Pharsalia vidit,
Aut ultrix visura dies, stringente Senatu,
Illa nocte premunt: hunc infera monstra flagellant.
Et quantum pœnæ misero mens conscia donat,
Quod Styga, quod manes, infestaque Tartara somnis
Pompeio vivente videt! Tamen omnia passo,
Postquam clara dies Pharsalica damna retexit,
Nulla loci facies revocat feralibus arvis
Hærentes oculos: cernit propulsa cruore
Flumina, et excelsos cumulis æquantia colles
Corpora, sidentes in tabem spectat acervos,
Et Magni numerat populos: epulisque paratur
Ille locus, vultus ex quo, faciesque iacentum
Agnoscat: iuvat Emathiam non cernere terram,
Et lustrare oculis campos sub clade latenteis.
Fortunam, Superosque suos in sanguine cernit.
Ac ne læta furens scelerum spectacula perdat,
Invidet igne rogi miseris, cœloque nocenti
Ingerit Emathiam: non illum Pœnus humator
Consulis, et Libyca succensæ lampade Cannæ
Compellunt, hominum ritus ut servet in hostes:
Sed meminit, nondum satiata cædibus ira,
Cives esse suos. Petimus non singula busta,
Discretosque rogos: unum da gentibus ignem:
Non interpositis urantur corpora flammis.
Aut generi si pœna iuvat, nemus extrue Pindi:
Erige congestas Œtæo robore silvas,
Thessalicam videat Pompeius ab æquore flammam.
Nil agis hac ira: tabesne cadavera solvat,
An rogus, haud refert: placido Natura receptat
Cuncta sinu, finemque sui sibi corpora debent.
Hos, Cæsar, populos si nunc non usserit ignis,
Uret cum terris, uret cum gurgite ponti.
Communis mundo superest rogus, ossibus astra
Misturus: quocunque tuam Fortuna vocabit,
Hæ quoque eunt animæ: non altius ibis in auras,
Non meliore loco Stygia sub nocte iacebis.
Libera Fortunæ mors est: capit omnia tellus
Quæ genuit: cœlo tegitur, qui non habet urnam.
Tu, cui dant pœnas inhumato funere gentes,
Quid fugis hanc cladem? quid olentes deseris agros?
Has trahe, Cæsar, aquas: hoc, si potes, utere cœlo.
Sed tibi tabentes populi Pharsalica rura
Eripiunt, camposque tenent victore fugato.
Non solum Hæmonii funesta ad pabula belli
Bistonii venere lupi, tabemque cruentæ
Cædis odorati Pholoen liquere leones.
Tunc ursi latebras, obsceni tecta, domosque
Deseruere canes, et quicquid nare saga
Aera non sanum, motumque cadavere a
Iamque diu volucres civilia castra secut
Conveniunt: vos, quæ Nilo mutare sole
Threicias hyemes, ad mollem serius Au
Istis aves: nunquam se tanto vulture cœ
Induit, aut plures presserunt aera penn
Omne nemus misit volucres, omnisque c
Alite sanguineis stillavit roribus arbor.
Sæpe super vultus victoris, et impia sig
Aut cruor, aut alto defluxit ab æthere t
Membraque deiecit iam lassis unguibus
Sic quoque non omnis populus pervenit
Inque feras discerptus abit: non intima c
Viscera, nec totas avide sorbere medulla
Degustant artus. Latiæ pars maxima tu
Fastidita iacet; quam sol, nimbique, die
Longior Emathiis resolutam miscuit arv
Thessalica infelix quo tanto crimine t
Læsisti Superos, ut te tot mortibus uno
Tot scelerum fatis premerent? quod suffi
Immemor ut donet belli tibi damna vetu
Quæ seges infecta surget non decolor her
Quo non Romanos violabis vomere mane
Ante novæ venient acies, scelerique secu
Præstabis nondum siccos hoc sanguine c
Omnia maiorum vertamus busta licebit,
Et stantes tumulos, et qui radice vetust
Effudere suas, victis compagibus urnas
Plus cinerum Hæmoniæ sulcis telluris a
Pluraque ruricolis feriuntur dentibus e
Nullus ab Emathio religasset littore fun
Navita, nec terram quisquam movisset a
Romani bustum populi: fugerentque col
Umbrarum campos, gregibus dumeta ca
Nullusque auderet pecori permittere pas
Vellere surgentem de nostris ossibus her
Ac, velut impatiens hominum, vel solis
Limite, vel glacie nuda, atque ignota ia
Si non prima nefas belli, sed sola tulisse
O Superi, liceat terras odisse nocenteis.
Quid totum premitis, quid totum absol
Hesperiæ clades, et flebilis unda Pachyn
Et Mutina, et Leucas puros fecere Phili

Liber octavus

IAM super Herculeas fauces, nemorosaqu
Hæmoniæ deserta petens dispendia silv
Cornipedem, exhaustum cursu stimulisq
Magnus agens, incerta fugæ vestigia tur
Implicitasque errore vias: pavet ille fra
Motorum ventis nemorum, comitumqu
Qui post terga venit, trepidum lateriqu
Exanimat: quamvis summo de culmine l
Nondum vile sui pretium scit sanguinis
Seque memor fati tantæ mercedis haber
Credit adhuc iugulum, quantum pro Ca
Avulsa cervice daret: deserta sequentes
Non patitur tutis fatum celare latebris
Clara viri facies: multi Pharsalica castr
Cum peterent, nondum fama prodente r
Occursu stupuere ducis, vertigine rerum
Attoniti: cladisque suæ vix ipse fidelis
Auctor erat: gravis est Magno, quicunq
Testis adest: cunctis ignotus gentibus e
Mallet, et obscuro tutus transire per orb
Nomine: sed longi pœnas Fortuna favori
Exigit a misero, quæ tanto pondere fam
Res premit adversas, fatisque prioribus

nimium sibi sentit honores,
æ damnat Sullana iuventæ.
s classes, et Pontica signa,
nisse piget; sic longius ævum
eis animos, et vita superstes
nma dies cum fine bonorum
prævertit tristia leto,
tuna prior: quisquamne secundis
audet, nisi morte parata?
rat, per quæ Peneius amnis
rubens exibat in æquor.
lum, ventis et fluctibus impar,
ita vadis evexit in altum:
nis quatitur Corcyra, sinusque
m dominus, terræque Liburnæ,
pavidus correpsit in alnum.
n secreta in littora Lesbi
bes, qua tum tellure latebas
liis quam si, Cornelia, campis
tristeis præsagia curas
da quatitur formidine somnus:
omnis habet; tenebrisque remotis,
e scopulos, extremaque currens
iens fluctus, nutantia longe
ides venientis vela carinæ,
icquam de fato coniugis audes.
estros quæ tendit carbasa portus,
ras: sed nunc tibi summa pavoris
um tristis, rumorque sinister.
iux: quid perdis tempora luctus?
flere, times: tunc puppe propinqua
nque Deum crudele notavit,
ore ducem, vultusque prementem
tro squalentes pulvere vestes.
ræ cœlum, lucemque tenebris
animam clausit dolor: omnia nervis
labant: riguerunt corda, diuque
pta iacet: iam fune ligato
trat vacuas Pompeius arenas.
propius famulæ videre fideles,
tus tacitos incessere fata
frustraque attollere terra
mantur heram: quam pectore Magnus
ctos refovet complexibus artus.
mum revocato sanguine corpus
manus, mœstamque mariti
m: prohibet succumbere fatis
nodicos castigat voce dolores.
bor Fortunæ vulnere primo,
rum titulis insignis avorum,
aditum mansuræ in secula famæ,
exu, non legum iura, nec arma,
st, coniux miser: erige mentem,
s pietas decertet, et ipsum,
s, ama: nunc sum tibi gloria maior.
es, et quod pia turba senatus,
ssit regum manus: incipe Magnum
rmis, adhuc vivente marito
geri vetitus dolor; ultima debet
e virum: tu nulla tulisti
o: vivit post prœlia Magnus,
rit: quod defles, illud amasti.
correpta viri, vix ægra levavit
leis gemitu rumpente querelas:
alamos invisi Cæsaris issem
et nulli læta marito!
lo: me pronuba duxit Erinnys,
mbræ, devotaque manibus illis,
tra tuli civilia casus:

Præcipitesque dedi populos, cunctosque fugavi
A causa meliore Deos: o maxime coniux,
O thalamis indigne meis, hôc iuris habebat
In tantum Fortuna caput! cur impia nupsi,
Si miserum factura fui? nunc accipe pœnas,
Sed quas sponte luam: quo sit tibi mollius æquor,
Certa fides regum, totusque paratior orbis,
Sparge mari comitem: mallem felicibus armis
Dependisse caput: nunc clades denique lustra
Magne tuas: ubicumque iaces civilibus armis
Nostros ulta toros, ades huc, atque exige pœnas,
Iulia crudelis, placataque pellice cæsa,
Magno parce tuo: sic fata, iterumque refusa
Coniugis in gremium, cunctorum lumina solvit
In lacrymas: duri flectuntur pectora Magni,
Siccaque Thessaliæ confudit lumina Lesbos.
Tunc Mitylenæum pleno iam litore vulgus
Affatur Magnum: Si maxima gloria nobis
Semper erit tanti pignus servasse mariti,
Tu quoque devotos sacro tibi fœdere muros,
Oramus, sociosque lares dignare vel una
Nocte tua: fac Magne locum, quem cuncta revisant
Secula; quem veniens hospes Romanus adoret.
Nulla tibi subeunda magis sunt mœnia victo.
Omnia victoris possunt sperare favorem: (to,
Hæc iam crimen habent: quid, quod iacet insula pon-
Cæsar eget ratibus? Procerum pars magna coibit
Certa loci: noto reparandum est litore fatum.
Accipe templorum cultus, aurumque Deorum
Accipe: si terris, si puppibus ista iuventus
Aptior est, tota, quantum valet, utere Lesbo.
[Accipe: ne Cæsar rapiat, tu victus habeto.]
Hoc solum crimen meritæ bene detrahe terræ,
Ne nostram videare fidem felixque secutus,
Et damnasse miser: tali pietate virorum
Lætus, in adversis et mundi nomine gaudens
Esse fidem, Nullum toto mihi, dixit, in orbe
Gratius esse solum, non parvo pignore vobis
Ostendi: tenuit nostros hac obside Lesbos
Affectus: hic sacra domus, carique penates,
Hic mihi Roma fuit: non ulla in litora puppim
Ante dedi fugiens, sævi cum Cæsaris iram
Iam scirem meritam, servata coniuge, Lesbon,
Non veritus tantam veniæ committere vobis
Materiam: sed iam satis est fecisse nocentes:
Fata mihi totum mea sunt agitanda per orbem.
Heu nimium felix æterno nomine Lesbos,
Sive doces populos, regesque admittere Magnum,
Seu præstas mihi sola fidem: nam quærere certum est
Fas quibus in terris, ubi sit scelus: accipe numen,
Si quod adhuc mecum es, votorum extrema meorum:
Da similes Lesbo populos, qui Marte subactum
Non intrare suos infesto Cæsare portus,
Non exire vetent: dixit, mœstamque carinæ
Imposuit comitem: cunctos mutare putares
Tellurem patriæque solum: sic littore toto
Plangitur, infestæ tenduntur in æthera dextræ:
Pompeiumque minus, cuius Fortuna dolorem
Moverat, ast illam, quam toto tempore belli
Ut civem videre suam, discedere cernens
Ingemuit populus: quam vix si castra mariti
Victoris peteret, siccis dimittere matres
Iam poterant oculis: tanto devinxit amore
Hos pudor, hos probitas, castique modestia vultus,
Quod submissa nimis, nulli gravis hospita turbæ,
Stantis adhuc fati vixit, quasi coniuge victo.
Iam pelago medios Titan demissus ad ignes,
Nec quibus abscondit, nec si quibus exerit orbem,
Totus erat: vigiles Pompeii in pectore curæ

Nunc socias adeunt Romani fœderis urbes,
Et varias regum mentes, nunc invia mundi
Arva super nimios soles Austrumque iacentia.
Sæpe labor mœstus curarum, odiumque futuri
Proiecit fessos incerti pectoris artus
Rectoremque ratis de cunctis consulit astris;
Unde notet terras; quæ sit mensura secandi
Æquoris in cœlo; Syriam quo sidere servet:
Aut quotus in plaustro Libyam bene dirigat ignis,
Doctus ad hæc fatur taciti servator Olympi:
Signifero quæcunque fluunt labentia cœlo,
Nunquam stante polo, miseros fallentia nautas
Sidera non sequimur: sed qui non mergitur undis
Axis inoccidaus, gemina clarissimus Arcto,
Ille regit puppes: hic cum mihi semper in altum
Surget, et instabit summis minor Ursa ceruchis;
Bosporon, et Scythiæ curvantem littora Pontum
Spectamus: quicquid descendet ab arbore summa
Arctophylax, propiorque mari Cynosura feretur,
In Syriæ portus tendet ratis: inde Canopos
Excipit Australi cœlo contenta vagari,
Stella timens Borean: illa quoque perge sinistra,
Trans Pharum: in medio tanget ratis æquore Syrtim.
Sed quo vela dari, quo nunc pede carbasa tendi
Nostra iubes? dubio contra cui pectore Magnus,
Hoc solum toto, respondit, in æquore serva,
Ut sit ab Emathiis semper tua longius oris
Puppis, et Hesperiam pelago cœloque relinquas:
Cætera da ventis: comitem, pignusque recepi
Depositum: tunc certus eram, quæ littora vellem;
Nunc portum Fortuna dabit. Sic fatur: at ille
Iusto vela modo pendentia cornibus æquis
Torsit, et in lævum puppim dedit, utque secaret
Quas Asinæ cautes, et quas Chios asperat, undas,
Hos dedit in proram, tenet hos in puppe rudentes.
Æquora senserunt motus, aliterque secante
Iam pelagus rostro, nec idem spectante carina,
Mutavere sonum: non sic moderator equorum,
Dexteriore rota lævum cum circuit orbem,
Cogit inoffensæ currus accedere metæ.
Ostendit terras Titan, et sidera texit.
Sparsus ab Emathia fugit quicunque procella,
Assequitur Magnum: primusque a littore Lesbi
Occurrit natus, procerum mox turba fidelis.
Nam neque deiecto fatis, acieque fugato
Abstulerat Magno reges Fortuna ministros:
Terrarum dominos, et sceptra Eoa tenentes
Exul habet comites: iubet ire in devia mundi
Deiotarum, qui sparsa ducis vestigia legit.
Quando, ait, Emathiis amissus cladibus orbis,
Qua Romanus erat, superest, fidissime regum
Eoam tentare fidem, populosque bibentes
Euphraten, et adhuc securum a Cæsare Tigrim:
Ne pigeat Magno quærentem fata, remotas
Medorum penetrare domos, Scythicosque recessus,
Et totum mutare diem, vocesque superbo
Arsacidæ perferre meas: si fœdera nobis
Prisca manent, mihi per Latium iurata Tonantem,
Per vestros astricta magos, implete pharetras,
Armeniosque arcus Geticis intendite nervis:
Si vos, o Parthi, peterem cum Caspia claustra,
Et sequerer duros æterni Martis Alanos,
Passus Achæmeniis late decurrere campis,
In tutam trepidos nunquam Babylona coegi:
Arva super Cyri, Chaldæique ultima regni,
Qua rapidus Ganges, et qua Nysæus Hydaspes
Accedunt pelago, Phœbi surgentis ab igne
Iam propior, quam Persis, eram: tamen omnia vincens
Septimui nostris vos tantum deesse triumphis,
Solusque e numero regum telluris Eo
Ex æquo me Parthus adit: nec munere
Stant semel Arsacidæ: quis enim post
Assyriæ, iustas Latii compescuit iras?
Tot meritis obstricta meis, nunc Part
Excedat claustris vetitam per secula ri
Zeugmaque Pellæum. Pompeio vincite
Vinci Roma volet: regem parere iubent
Ardua non piguit; positisque insignibu
Egreditur famuli raptos indutus amict
In dubiis tutum est inopem simulare ty
Quanto igitur mundi dominis securius
Verus pauper agit! dimisso in litore re
Ipse per Icariæ scopulos, Ephesumque r
Et placidi Colophona maris, spumantia
Radit saxa Sami: spirat de littore Coo
Aura fluens: Gnidon inde fugit, claram
Sole Rhodon, magnosque sinus Telmes
Compensat medio pelagi. Pamphylia p
Occurrit tellus: nec se committere mur
Ausus adhuc ullis, te primum parva Ph
Magnus adit: nam te metui vetat incola
Exhaustæque domus populis, maiorque
Quam tua turba fuit: tandem hinc carb
Iam Taurum, Tauroque videt Dipsant
Crederet hoc Magnus, pacem cum pr
Et sibi consultum? Cilicum per littora
Parva puppe fugit: sequitur pars magna
Ad profugum collecta ducem: parvisqu
Quo portu mittitque rates recipitque S
In procerum cœtu tandem mœsta ora re
Vocibus his Magnus: Comites bellique,
Atque instar patriæ, quamvis in littor
In Cilicum terra, nullis circumdatus a
Consultem, rebusque novis exordia qu
Ingenteis præstate animos: non omnis i
Emathiis cecidi, nec sic mea fata prem
Ut nequeam relevare caput, cladesque r
Excutere: an Libycæ Marium potuere r
Erigere in fasces, plenis et reddere fast
Me pulsum leviore manu Fortuna tenel
Mille meæ Graio volvuntur in æquore
Mille duces: sparsit potius Pharsalia n
Quam subvertit opes: sed me vel sola tu
Fama potest rerum, toto quas gessimus
Et nomen, quod mundus amat: vos pend
Viribus, atque fide, Libyen, Parthosqu
Quænam Romanis deceat succurrere re
Ast ego curarum, proceres, arcana me
Expromam, mentisque meæ quo ponder
Ætas Niliaci nobis suspecta tyranni est
Ardua quippe fides robustos exigit ann
Hinc anceps dubii terret sollertia Mau
Namque memor generis Carthaginis im
Imminet Hesperiæ, multusque in pecto
Hannibal, obliquo maculat qui sanguis
Et Numidas contingit avos: iam suppl
Intumuit, viditque loco Romana secund
Quare agite, Eoum, comites, properem
Dividit Euphrates ingenti gurgite mun
Caspiaque immensos seducunt claustra r
Et polus Assyrias alter noctesque, dies
Vertit, et abruptum est nostro mare dis
Oceanusque suus: regnandi sola volupta
Celsior in campis sonipes, et fortior arc
Nec puer, aut senior letales tendere nerv
Segnis, et a nulla mors est incerta sagitt
Primi Pellæas arcu fregere sarissas,
Bactraque, Medorum sedem, murisque

ylona, domos: nec pila timentur
Parthis, audentque in bella venire,
nicas, Crasso pereunte, pharetras.
lo spargunt fidentia ferro;
multo saturantur tela veneno.
nocent, fatumque in sanguine summo
tanta mihi fiducia sævis (est.
cidis! fatis nimis æmula nostris
Medos, multumque in gente Deorum est.
ulos alia tellure revulsos,
is immittam sedibus ortus.
na fides, et barbara fallunt
ti supra commercia mundi
ortuna ferat, non regna precabor,
nagna feram solatia mortis
o, nil hæc in membra cruente,
cisse pie: sed cuncta revolvens
, semper venerabilis illa
: quantus Mæotida supra,
Tanaim toto conspectus in ortu!
terras nostrum felicibus actis
ut unde redit maiore triumpho?
ptis: quid enim tibi lætius unquam
uperi, quam, si civilia Partho
ras, tantam consumere gentem,
cere malis? Cum Cæsaris arma
edis, aut me Fortuna necesse est
Crassum: sic fatus, murmure sentit
nasse viros; quos Lentulus omneis,
lis et nobilitate dolendi
nasque tulit modo consule voces:
alicæ mentem fregere ruinæ?
i damnavit fata? secundum
tanta datur? iacet omne cruenti
lium? solos tibi, Magne, reliquit
rtuna pedes? quid transfuga mundi
s tractus, cœlumque perosus,
olos, alienaque sidera quæris,
ure focos et barbara sacra
nulus? quid causa obtenditur armis
or? miserum quid decipis orbem,
s? te, quem Romana regentem
, quem captos ducere reges
anis, Indoque a littore, silvis,
, humilem fractumque videbit,
imos Latium vesanus in orbem,
omam Pompeio supplice mensus?
tisque tuis effabere dignum:
s Latiæ commercia linguæ,
, Magne, roges: patimurne pudoris
ades ut Parthia vindicet ante
m Roma suas? civilibus armis
e ducem: quid vulnera nostra
pargis populos, cladesque latenteis?
transire doces? solatia tanti
nali, nullos admittere reges,
re suo: iuvat ire per orbem
as Romana in mœnia gentes,
Euphrate cum Crassis capta sequentem?
m, fato celante favorem,
iæ, nunc tantas ille lacesset
is opes, aut iungere fata
e, volet? non hæc fiducia genti est.
ois populus quicunque pruinis
mitus bellis et Martis amator.
oos tractus, mundique teporem
llit gentes clementia cœli.
estes, et fluxa virorum
les. Parthus per Medica rura,
Sarmaticos inter campos, effusaque plano
Tigridis arva solo, nulli superabilis hosti est
Libertate fugæ: sed non, ubi terra tumebit,
Aspera conscendet montis iuga; nec per opacas
Bella geret tenebras incerto debilis arcu,
Nec franget nando violenti vorticis amnem,
Nec tota in pugna perfusus sanguine membra,
Exiget æstivum calido sub pulvere solem.
Non aries illis, non ulla est machina belli:
Haud fossas implere valent: Parthoque sequente
Murus erit, quodcunque potest obstare sagittæ.
Pugna levis, bellumque fugax, turmæque vagantes,
Et melior cessisse loco, quam pellere, miles.
Illita tela dolis: nec Martem comminus unquam
Ausa pati virtus, sed longe tendere nervos,
Et, quo ferre velint, permittere vulnera ventis.
Ensis habet vires, et gens quæcunque virorum est,
Bella gerit gladiis: nam Medos prœlia prima
Exarmant, vacuæque iubent remeare pharetræ.
Nulla manus illis; fiducia tota veneni est.
Credis, Magne, viros, quos in discrimina belli
Cum ferro venisse parum est? tentare pudendum
Auxilium tanti est, toto divisus ut orbe
A terra moriare tua? tibi barbara tellus
Incumbat? te parva tegant, ac vilia busta,
Invidiosa tamen, Crasso quærente sepulcrum.
Sed tua sors levior, quoniam mors ultima pœna est,
Nec metuenda viris: at non Cornelia letum
Infando sub rege timet: num barbara nobis
Est ignota Venus, quæ ritu cæca ferarum
Polluit innumeris leges et fœdera tædæ
Coniugibus? thalamique patent secreta nefandi
Inter mille nurus? epulis vesana, meroque
Regia, non ullos exceptos legibus horret
Concubitus: tot femineis complexibus unum
Non lassat nox tota marem. Iacuere sorores
In regum thalamis, sacrataque pignora matres.
Damnat apud gentes sceleris non sponte peracti
Œdipodionias infelix fabula Thebas:
Parthorum dominus quoties sic sanguine mixto
Nascitur Arsacides? cui fas implere parentem,
Quid rear esse nefas? proles tam clara Metelli
Stabit barbarico coniux millesima lecto.
Quanquam non ulli plus regia, Magne, vacabit
Sævitia stimulata Venus, titulisque virorum.
Nam quo plura iuvent Parthum portenta, fuisse
Hanc sciet et Crassi: ceu pridem debita fatis
Assyriis, trahitur cladis captiva vetustæ
Hæreat Eoæ vulnus miserabile sortis;
Non solum auxilium funesto a rege petisse,
Sed gessisse prius bellum civile pudebit.
Nam quod apud populos crimen socerique, tuumque
Maius erit, quam quod vobis miscentibus arma,
Crassorum vindicta perit? incurrere cuncti
Debuerant in Bactra duces et ne qua vacarent
Arma, vel Arctoum Dacis Rhenique catervis
Imperii nudare latus, dum perfida Susa
In tumulos prolapsa ducum, Babylonque iacerent.
Assyriæ paci finem, Fortuna, precamur:
Et, si Thessalia bellum civile peractum est,
Ad Parthos, qui vicit, eat: gens unica mundi est,
De qua Cæsareis possim gaudere triumphis.
Non tibi, quam primum gelidum transibis Araxem,
Umbra senis mœsti, Scythicis confixa sagittis,
Ingeret has voces? Tu, quem post funera nostra
Ultorem cinerum nudæ speravimus umbræ,
Ad fœdus pacemque venis? tum plurima cladis
Occurrent monimenta tibi: quæ mœnia trunci
Lustrarunt cervice duces, ubi nomina tanta

Nunc socias adeunt Romani fœderis urbes,
Et varias regum mentes, nunc invia mundi
Arva super nimios soles Austrumque iacentia.
Sæpe labor mœstus curarum, odiumque futuri
Proiecit fessos incerti pectoris artus
Rectoremque ratis de cunctis consulit astris;
Unde notet terras; quæ sit mensura secandi
Æquoris in cœlo; Syriam quo sidere servet:
Aut quotus in plaustro Libyam bene dirigat ignis,
Doctus ad hæc fatur taciti servator Olympi:
Signifero quæcunque fluunt labentia cœlo,
Nunquam stante polo, miseros fallentia nautas
Sidera non sequimur: sed qui non mergitur undis
Axis inoccidaus, gemina clarissimus Arcto,
Ille regit puppes: hic cum mihi semper in altum
Surget, et instabit summis minor Ursa ceruchis;
Bosporon, et Scythiæ curvantem littora Pontum
Spectamus: quicquid descendet ab arbore summa
Arctophylax, propiorque mari Cynosura feretur,
In Syriæ portus tendet ratis: inde Canopos
Excipit Australi cœlo contenta vagari,
Stella timens Borean: illa quoque perge sinistra,
Trans Pharum: in medio tanget ratis æquore Syrtim.
Sed quo vela dari, quo nunc pede carbasa tendi
Nostra iubes? dubio contra cui pectore Magnus,
Hoc solum toto, respondit, in æquore serva,
Ut sit ab Emathiis semper tua longius oris
Puppis, et Hesperiam pelago cœloque relinquas:
Cætera da ventis: comitem, pignusque recepi
Depositum: tunc certus eram, quæ littora vellem;
Nunc portum Fortuna dabit. Sic fatur: at ille
Iusto vela modo pendentia cornibus æquis
Torsit, et in lævum puppim dedit, utque secaret
Quas Asinæ cautes, et quas Chios asperat, undas,
Hos dedit in proram, tenet hos in puppe rudentes.
Æquora senserunt motus, aliterque secante
Iam pelagus rostro, nec idem spectante carina,
Mutavere sonum: non sic moderator equorum,
Dexteriore rota lævum cum circuit orbem,
Cogit inoffensæ currus accedere metæ.
Ostendit terras Titan, et sidera texit.
Sparsus ab Emathia fugit quicunque procella,
Assequitur Magnum: primusque a littore Lesbi
Occurrit natus, procerum mox turba fidelis.
Nam neque deiecto fatis, acieque fugato
Abstulerat Magno reges Fortuna ministros:
Terrarum dominos, et sceptra Eoa tenentes
Exul habet comites: iubet ire in devia mundi
Deiotarum, qui sparsa ducis vestigia legit.
Quando, ait, Emathiis amissus cladibus orbis,
Qua Romanus erat, superest, fidissime regum,
Eoam tentare fidem, populosque bibentes
Euphraten, et adhuc securum a Cæsare Tigrim:
Ne pigeat Magno quærentem fata, remotas
Medorum penetrare domos, Scythicosque recessus,
Et totum mutare diem, vocesque superbo
Arsacidæ perferre meas: si fœdera nobis
Prisca manent, mihi per Latium iurata Tonantem,
Per vestros astricta magos, implete pharetras,
Armeniosque arcus Geticis intendite nervis:
Si vos, o Parthi, peterem cum Caspia claustra,
Et sequerer duros æterni Martis Alanos,
Passus Achæmeniis late decurrere campis,
In tutam trepidos nunquam Babylona coegi:
Arva super Cyri, Chaldæique ultima regni,
Qua rapidus Ganges, et qua Nysæus Hydaspes
Accedunt pelago, Phœbi surgentis ab igne
Iam propior, quam Persis, eram: tamen omnia vincens
Sustinui nostris vos tantum deesse triumphis,

Solusque e numero regum telluris E
Ex æquo me Parthus adit: nec muner
Stant semel Arsacidæ: quis enim po
Assyriæ, iustas Latii compescuit ira
Tot meritis obstricta meis, nunc Pa
Excedat claustris vetitam per secula
Zeugmaque Pellæum. Pompeio vinci
Vinci Roma volet: regem parere iube
Ardua non piguit; positisque insigni
Egreditur famuli raptos indutus am
In dubiis tutum est inopem simulare
Quanto igitur mundi dominis securi
Verus pauper agit! dimisso in litore r
Ipse per Icariæ scopulos, Ephesumqu
Et placidi Colophona maris, spumar
Radit saxa Sami: spirat de littore Co
Aura fluens: Gnidon inde fugit, clar
Sole Rhodon, magnosque sinus Tel
Compensat medio pelagi. Pamphylia
Occurrit tellus: nec se committere m
Ausus adhuc ullis; te primum parva
Magnus adit: nam te metui vetat inc
Exhaustæque domus populis; maiorq
Quam tua turba fuit: tandem hinc c
Iam Taurum, Tauroque videt Dipsa
Crederet hoc Magnus, pacem cum
Et sibi consultum? Cilicum per litto
Parva puppe fugit: sequitur pars mag
Ad profugum collecta ducem: parvis
Quo portu mittitque rates recipitqu
In procerum cœtu tandem mœsta ora
Vocibus his Magnus: Comites belliq
Atque instar patriæ, quamvis in litt
In Cilicum terra, nullis circumdatu
Consultem, rebusque novis exordia q
Ingentis præstate animos: non omn
Emathiis cecidi, nec sic mea fata pre
Ut nequeam relevare caput, cladesqu
Excutere: an Libycæ Marium potuer
Erigere in fasces, plenis et reddere fa
Me pulsum leviore manu Fortuna te
Mille meæ Graio volvuntur in æquo
Mille duces: sparsit potius Pharsalia
Quam subvertit opes: sed me vel sola
Fama potest rerum, toto quas gessim
Et nomen, quod mundus amat: vos pe
Viribus, atque fide, Libyen, Parthos
Quænam Romanis deceat succurrere
Ast ego curarum, proceres, arcana m
Expromam, mentisque meæ quo pond
Ætas Niliaci nobis suspecta tyranni
Ardua quippe fides robustos exigit an
Hinc anceps dubii terret sollertia M
Namque memor generis Carthaginis
Imminet Hesperiæ, multusque in pec
Hannibal, obliquo maculat qui sangu
Et Numidas contingit avos: iam sup
Intumuit, viditque loco Romana secu
Quare agite, Eoum, comites, propere
Dividit Euphrates ingenti gurgite m
Caspiaque immensos seducunt claustr
Et polus Assyrias alter noctesque, di
Vertit, et abruptum est nostro mare
Oceanusque suus: regnandi sola volup
Celsior in campis sonipes, et fortior
Nec puer, aut senior letales tendere n
Segnis, et a nulla mors est incerta sag
Primi Pellæas arcu fregere sarissas,
Bactraque, Medorum sedem, marisqu

ibylona, domos: nec pila timentur
s Parthis, audentque in bella venire,
thicas, Crasso pereunte, pharetras.
solo spargunt fidentia ferro;
l multo saturantur tela veneno.
va nocent, fatumque in sanguine summo
n tanta mihi fiducia sævis (est.
acidis! fatis nimis æmula nostris
Medos, multumque in gente Deorum est.
pulos alia tellure revulsos,
uis immittam sedibus ortus.
Eoa fides, et barbara fallunt
gati supra commercia mundi
Fortuna ferat, non regna precabor,
l magna feram solatia mortis
lio, nil hæc in membra cruente,
fecisse pie: sed cuncta revolvens
æ, semper venerabilis illa
ui: quantos Mæotida supra,
d Tanaim toto conspectus in ortu!
n terras nostrum felicibus actis
aut unde redit maiore triumpho?
ceptis: quid enim tibi lætius unquam
Superi, quam, si civilia Partho
geras, tantam consumere gentem,
iscere malis? Cum Cæsaris arma
Medis, aut me Fortuna necesse est
Crassum: sic fatus, murmure sentit
mnasse viros; quos Lentulus omneis,
ulis et nobilitate dolendi
gnasque tulit modo consule voces:
salicæ mentem fregere ruinæ?
ndi damnavit fata? secundum
s tanta datur? iacet omne cruenti
ilium? solos tibi, Magne, reliquit
ortuna pedes? quid transfuga mundi
tos tractus, cœlumque perosus,
polos, alienaque sidera quæris,
ture focos et barbara sacra
mulus? quid causa obtenditur armis
nor? miserum quid decipis orbem,
es? te, quem Romana regentem
tu, quem captos ducere reges
canis, Indoque a littore, silvis,
is, humilem fractumque videbit,
nimos Latium vesanus in orbem,
Romam Pompeio supplice mensus?
fatisque tuis effabere dignum:
nus Latiæ commercia linguæ,
se, Magne, roges: patimurne pudoris
clades ut Parthia vindicet ante
uam Roma suas? civilibus armis
pe ducem: quid vulnera nostra
spargis populos, cladesque latenteis?
s transire doces? solatia tanti
mali, nullos admittere reges,
ire suo: iuvat ire per orbem
vas Romana in mœnia gentes,
Euphrate cum Crassis capta sequentem?
rum, fato celante favorem,
hiæ, nunc tantas ille lacesset
ris opes, aut iungere fata
ue, volet? non hæc fiducia genti est.
ctois populus quicunque pruinis
domitus bellis et Martis amator.
Eoos tractus, mundique teporem
ollit gentes clementia cœli.
vestes, et fluxa virorum
ides. Parthus per Medica rura,
Sarmaticos inter campos, effusaque plano
Tigridis arva solo, nulli superabilis hosti est
Libertate fugæ: sed non, ubi terra tumebit,
Aspera conscendet montis iuga; nec per opacas
Bella geret tenebras incerto debilis arcu,
Nec franget nando violenti vorticis amnem,
Nec tota in pugna perfusus sanguine membra,
Exiget æstivum calido sub pulvere solem.
Non aries illis, non ulla est machina belli:
Haud fossas implere valent: Parthoque sequente
Murus erit, quodcunque potest obstare sagittæ.
Pugna levis, bellumque fugax, turmæque vagantes,
Et melior cessisse loco, quam pellere, miles.
Illita tela dolis: nec Martem comminus unquam
Ausa pati virtus, sed longe tendere nervos,
Et, quo ferre velint, permittere vulnera ventis.
Ensis habet vires, et gens quæcunque virorum est,
Bella gerit gladiis: nam Medos prœlia prima
Exarmant, vacuæque iubent remeare pharetræ.
Nulla manus illis; fiducia tota veneni est.
Credis, Magne, viros, quos in discrimina belli
Cum ferro venisse parum est? tentare pudendum
Auxilium tanti est, toto divisus ut orbe
A terra moriare tua? tibi barbara tellus
Incumbat? te parva tegant, ac vilia busta,
Invidiosa tamen, Crasso quærente sepulcrum.
Sed tua sors levior, quoniam mors ultima pœna est,
Nec metuenda viris: at non Cornelia letum
Infando sub rege timet: num barbara nobis
Est ignota Venus, quæ ritu cæca ferarum
Polluit innumeris leges et fœdera tædæ
Coniugibus? thalamique patent secreta nefandi
Inter mille nurus? epulis vesana, meroque
Regia, non ullos exceptos legibus horret
Concubitus: tot femineis complexibus unum
Non lassat nox tota marem. Iacuere sorores
In regum thalamis, sacrataque pignora matres.
Damnat apud gentes sceleris non sponte peracti
Œdipodionias infelix fabula Thebas:
Parthorum dominus quoties sic sanguine mixto
Nascitur Arsacides? cui fas implere parentem,
Quid rear esse nefas? proles tam clara Metelli
Stabit barbarico coniux millesima lecto.
Quanquam non ulli plus regia, Magne, vacabit
Sævitia stimulata Venus, titulisque virorum.
Nam quo plura iuvent Parthum portenta, fuisse
Hanc sciet et Crassi: ceu pridem debita fatis
Assyriis, trahitur cladis captiva vetustæ
Hæreat Eoæ vulnus miserabile sortis;
Non solum auxilium funesto a rege petisse,
Sed gessisse prius bellum civile pudebit.
Nam quod apud populos crimen socerique, tuumque
Maius erit, quam quod vobis miscentibus arma,
Crassorum vindicta perit? incurrere cuncti
Debuerant in Bactra duces et ne qua vacarent
Arma, vel Arctoum Dacis Rhenique catervis
Imperii nudare latus, dum perfida Susa
In tumulos prolapsa ducum, Babylonque iacerent.
Assyriæ paci finem, Fortuna, precamur:
Et, si Thessalia bellum civile peractum est,
Ad Parthos, qui vicit, eat: gens unica mundi est,
De qua Cæsareis possim gaudere triumphis.
Non tibi, quam primum gelidum transibis Araxem,
Umbra senis mœsti, Scythicis confixa sagittis,
Ingeret has voces? Tu, quem post funera nostra
Ultorem cinerum nudæ speravimus umbræ,
Ad fœdus pacemque venis? tum plurima cladis
Occurrent monimenta tibi: quæ mœnia trunci
Lustrarunt cervice duces, ubi nomina tanta

Obruit Euphrates, et nostra cadavera Tigris
Detulit in terras, ac reddidit: ire per ista
Si potes, in media socerum quoque, Magne, sedentem
Thessalia placare potes: quin respicis orbem
Romanum? si regna times proiecta sub Austro
Infidumque Iubam, petimus Pharon, arvaque Lagi.
Syrtibus hinc Libycis tuta est Ægyptus: at inde
Gurgite septeno rapidus mare submovet amnis:
Terra suis contenta bonis, non indiga mercis,
Aut Iovis, in solo tanta est fiducia Nilo.
Sceptra puer Ptolemæus habet tibi debita, Magne,
Tutelæ commissa tuæ: quis nominis umbram
Horreat? innocua est ætas: ne iura fidemque,
Respectumque Deum veteris speraveris aulæ.
Nil pudet assuetos sceptris: mitissima sors est
Regnorum sub rege novo. Non plura locutus
Impulit huc animos. quantum spes ultima rerum
Libertatis habet! victa est sententia Magni.
Tunc Cilicum liquere solum, Cyproque citatas
Immisere rates, nullas cui prætulit aras
Unda Diva memor Paphiæ, si numina nasci
Credimus, aut quemquam fas est cœpisse Deorum.
Hæc ubi deseruit Pompeius littora, totos
Emensus Cypri scopulos, quibus exit in Austrum,
Inde maris vasti transfuso vertitur æstu:
Nec tenuit Casium nocturno lumine montem,
Infimaque Ægypti pugnaci littora velo
Vix tetigit, qua dividui pars maxima Nili,
In vada decurrit Pelusia septimus amnis.
Tempus erat, quo Libra pares examinat horas
Non uno plus æqua die, noctique rependit
Lux minor hibernæ verni solatia damni.
Comperit ut regem Casio se monte tenere,
Flectit iter: nec Phœbus adhuc, nec carbasa languent.
Iam rapido speculator eques per litora cursu
Hospitis adventu pavidam compleverat aulam.
Consilii vix tempus erat: tamen omnia monstra
Pellææ coiere domus; quos inter Achoreus,
Iam placidus senio, fractisque modestior annis,
(Hunc genuit custos Nili crescentis in arva
Memphis vana sacris; illo cultore Deorum
Lustra suæ Phœbes non unus vixerat Apis;)
Consilii vox prima fuit, meritumque, fidemque,
Sacraque defuncti iactavit pignora patris.
Sed melior suadere malis, et nosse tyrannos,
Ausus Pompeium leto damnare Pothinus;
Ius et fas multos faciunt Ptolemæe nocentes.
Dat pœnas laudata fides, cum sustinet, inquit,
Quos Fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
Et cole felices, miseros fuge: sidera terra
Ut distant, et flamma mari, sic utile recto.
Sceptrorum vis tota perit, si pendere iusta
Incipit: evertitque arces respectus honesti.
Libertas scelerum est, quæ regna invisa tuetur,
Sublatusque modus gladiis: facere omnia sæve
Non impune licet, nisi dum facis: exeat aula
Qui volet esse pius: virtus, et summa potestas
Non coeunt: semper metuet, quem sæva pudebunt.
Non impune tuos Magnus contempserit annos;
Qui te nec victos arcere a litore nostro
Posse putat: neu te sceptris privaverit hospes,
Pignora sunt propiora tibi: Niloque, Pharonque,
Si regnare piget, damnatæ redde sorori.
Ægyptum certe Latiis tueamur ab armis.
Quicquid non fuerit Magni, dum bella geruntur,
Nec victoris erit: toto iam pulsus ab orbe,
Postquam nulla manet rerum fiducia, quærit
Cum qua gente cadat: rapitur civilibus umbris.
Nec soceri tantum arma fugit: fugit ora Senatus,

Cuius Thessalicas saturat pars magna v
Et metuit gentes, quas uno in sanguine
Deseruit: regesque timet, quorum omni
Thessaliaque reus, nulla tellure recepti
Sollicitat nostrum quem nondum perdi
Iustior in Magnum nobis, Ptolemæe, qu
Causa data est: quid sepositam semperq
Criminibus bellorum [illegible] Pharon, arv
Victori suspecta facis? cur sola cadenti
Hæc placuit tellus, in quam Pharsalica f
Conferres, pœnasque tuas? iam crimen h
Purgandum gladio, quod nobis sceptra S
Te suadente dedit, votis tua fovimus ar
Hoc ferrum, quod fata iubent proferre,
Non tibi, sed victo: feriam tua viscera,
[illegible] socer: rapimur, quo cuncta f
Tene mihi dubitas an sit violare necess
Cum liceat? quæ te nostri fiducia regni
Huc agit infelix? populum non cernis in
Arvaque vix refugo fodientem mollia Ni
Metiri sua regna decet, viresque fateri.
Tu Ptolemæe potes Magni fulcire ruin
Sub qua Roma iacet? bustumque cineresqu
Thessalicos audes, bellumque in regna v
Ante aciem Emathiam nullis accessimus
Pompeii nunc castra placent, quæ deseri
Nunc victoris opes, et cognita fata laces
Adversis non deesse decet, sed læta secut
Nulla fides unquam miseros elegit amic
Assensere omnes sceleri. lætatur hon
Rex puer insueto, quod iam sibi tanta i
Permittunt famuli: sceleri delectus Ac
Perfida qua tellus Casiis excurrit areni
Et vada testantur iunctas Ægyptia Syr
Exiguam sociis monstri gladiisque cari
Instruit. O superi, Nilusne, et barbara
Et Pelusiaci tam mollis turba Canopi
Hos animos? sic fata premunt civilia m
Sic Romana iacent? ullusne in cladibus
Est locus Ægypto, Phariusque admittit
Hanc certe servate fidem, civilia bella:
Cognatas præstate manus, externaque m
Pellite, si meruit tam claro nomine Ma
Cæsaris esse nefas: tanti Ptolemæe ruin
Nominis haud metuis, cæloque tonante
Inseruisse manus, impure ac semivir au
Non domitor mundi, nec ter Capitolia
Invectus, regumque potens, vindexque S
Victorisque gener; Phario satis esse tyr
Quod poterat, Romanus erat: quid visc
Scrutaris gladio? nescis puer improbe,
Quo tua sit fortuna loco: iam iure sine
Nili sceptra tenes: cecidit civilibus arm
Qui tibi regna dedit. Iam vento vela neg
Magnus, et auxilio remorum infanda pet
Littora: quem contra non longa vecta bi
Appulerat scelerata manus: Magnoque p
Fingens regna Phari, celsæ de puppe cari
In parvam iubet ire ratem, littusque mal
Incusat, bimaremque vadis frangentibus
Qui vetet externas terris advertere clas
Quod nisi fatorum leges, intentaque iuss
Ordinis æterni miseræ vicinia mortis
Damnatum leto traherent ad litora Mag
Non ulli comitum sceleris præsagia dee
Quippe fides si pura foret, si regia Mag
Sceptrorum auctori vera pietate pateret
Venturum tota Pharium cum classe tyr
Sed cedit fatis, classemque relinquere iu

nque iuvat præferre timori.
præceps Cornelia puppim,
iens egresso deesse marito,
les: remane, temeraria coniux.
r, longeque e littore casus
et in hac cervice tyranni
; dixit: sed surda vetanti
as amens Cornelia palmas:
lelis abis? iterumne relinquor
nota malis? nunquam omine læto
seri: poteras non flectere puppim,
, latebrisque relinquere Lesbi;
s si nos arcere parabas?
ctus placeo comes? Hæc ubi frustra
endet tamen anxia puppe:
u nec quoquam avertere visus,
ectare potest: stetit anxia classis
m, metuens non arma, nefasque;
precibus Pompeius adoret
ta manu: transire parantem
miles de puppe salutat
proh superum pudor! arma satelles
sito deformia pilo,
tus, atrox, nullaque ferarum
quis non, Fortuna, putasset
is, quod bello hæc dextra vacasset,
ocul tam noxia tela fugasses?
, ne quo non fiat in orbe,
ile tibi: victoribus ipsis
quam Superum caritura pudore
s Regi sic paruit ensis,
gladio tibi colla recidit,
posteritas in secula mittet
? scelus hoc quo nomine dicent,
e nefas? iam venerat horæ
mæ, Phariamque ablatus in alnum
iura sui: tum stringere ferrum
arant: ut vidit comminus enses,
atque indignatus apertum
e caput, tunc lumina pressit,
imam, ne quas effundere voces
m fletu corrumpere famam.
crone latus funestus Achillas
gemitu consensit ad ictum:
as, servatque immobile corpus,
riens, atque hæc in pectore volvit:
nunquam tacitura labores
nque sequens speculatur ab omni
riamque fidem: nunc consule famæ.
luxerunt prospera vitæ.
, si non in morte probaris,
sa pati: ne cede pudori,
le fati: quacunque feriris,
ceri: spargant, lacerentque licebit.
peri, felix, nullique potestas
: mutantur prospera vita:
miser: videt hanc Cornelia cædem,
eus: tanto patientius oro
nitus: natus, coniuxque peremptum
ant: talis custodia Magno
hoc animi morientis habebat.
eus Cornelia cernere, sævum
efas, miserandis æthera complet
x, ego te scelerata peremi:
ssa moræ fuit avia Lesbos,
pervenit littora Cæsar.
sceleris? sed quisquis in istud
sse caput, vel Cæsaris iræ,
iens, nescis crudelis, ubi ipsa
Viscera sint Magni: properas, atque ingeris ictus,
Qua votum est victo: pœnas non morte minores
Pendat, et ante meum videat caput: haud ego culpa
Libera bellorum, quæ matrum sola per undas,
Et per castra comes, nullis absterrita fatis,
Victum, quod reges etiam timuere, recepi.
Hoc merui coniux in tuta puppe relinqui?
Perfide, parcebas? te fata extrema petente
Vita digna fui? moriar, nec munere regis.
Aut mihi præcipitem nautæ permittite saltum:
Aut laqueum collo tortosque aptare rudentes:
Aut aliquis Magno dignus comes exigat ensem.
Pompeio præstare potest, quod Cæsaris armis
Imputet: o sævi, properantem in fata tenetis?
Vivis adhuc coniux, et iam Cornelia non est
Iuris, Magne, sui: prohibent arcessere mortem:
Servor victori: sic fata, interque suorum
Lapsa manus, rapitur, trepida fugiente carina.
At Magni cum terga sonent, et pectora ferro,
Permansisse decus sacræ venerabile formæ,
Iratamque Deis faciem, nihil ultima mortis
Ex habitu, vultuque viri mutasse, fatentur
Qui lacerum videre caput: nam sævus in ipso
Septimius sceleris maius scelus invenit actu:
Ac retegit sacros, scisso velamine, vultus
Semianimis Magni, spirantiaque occupat ora,
Collaque in obliquo ponit languentia transtro.
Tunc nervos venasque secat, nodosaque frangit
Ossa diu: nondum artis erat caput ense rotare.
At postquam trunco cervix abscissa recessit,
Vendicat hoc Pharius dextra gestare satelles.
Degener, atque operæ miles Romane secundæ,
Pompeii diro sacrum caput ense recidis,
Ut non ipse feras? o summi fata pudoris!
Impius ut Magnum nosset puer, illa verenda
Regibus hirta coma, et generosa fronte decora
Cæsaries compressa manu est; Pharioque veruto,
Dum vivunt vultus, atque os in murmura pulsant
Singultus animæ, dum lumina nuda rigescunt,
Suffixum caput est, quo nunquam bella iubente
Pax fuit: hoc leges, campumque, et rostra movebat.
Hac facie Fortuna tibi Romana placebas.
Nec satis infando fuit hoc vidisse tyranno:
Vult sceleri superesse fidem: tunc arte nefanda
Submota est capiti tabes, raptoque cerebro
Adsiccata cutis, putrisque effluxit ab alto
Humor, et infuso facies solidata veneno est.
Ultima Lageæ stirpis, perituraque proles
Degener incestæ sceptris cessure sororis,
Cum tibi sacrato Macedon servetur in antro,
Et regum cineres exstructo monte quiescant,
Cum Ptolemæorum manes, seriemque pudendam,
Pyramides claudant, indignaque mausolea:
Littora Pompeium feriunt, truncusque vadosis
Huc illuc iactatus aquis: adeone molesta
Totum cura fuit socero servare cadaver?
Hac Fortuna fide Magni tam prospera fata
Pertulit: hac illum summo de culmine rerum
Morte petit: cladesque omneis exegit in uno
Sæva die, quibus immunes tot præstitit annos:
Pompeiusque fuit, qui nunquam mista videret
Læta malis: felix, nullo turbante Deorum,
Et nullo parcente, miser: semel impulit illum
Dilata Fortuna manu: pulsatur arenis,
Carpitur in scopulis hausto per vulnera fluctu
Ludibrium pelagi: nullaque manente figura,
Una nota est Magno capitis iactura revulsi.
Ante tamen Pharias victor quam tangat arenas,
Pompeio raptim tumulum Fortuna paravit,

Ne iaceat nullo, vel non meliore sepulcro.
E latebris pavidus decurrit ad aequora Cordus,
Quaestor ab Idalio Cinyreae littore Cypri
Infaustus Magni fuerat comes: ille per umbras
Ausus ferre gradum, victum pietate timorem
Compulit, ut mediis quaesitum corpus in undis
Duceret ad terram, traheretque ad littora Magnum.
Lucis maesta parum per densas Cynthia nubes
Praebebat; cano sed discolor aequore truncus
Conspicitur: tenet ille ducem complexibus arctis,
Eripiente mari; nunc victus pondere tanto
Expectat fluctus, pelagoque iuvante cadaver
Impellit: postquam sicco iam littore sedit,
Incubuit Magno, lacrymasque effudit in omne
Vulnus, et ad Superos, obscuraque sidera fatur:
Non pretiosa petit cumulato ture sepulcra
Pompeius, Fortuna, tuus: non pinguis ad astra
Ut ferat e membris Eoos fumus odores,
Ut Romana suum gestent pia colla parentem,
Praeferat ut veteres feralis pompa triumphos,
Ut resonent cantu tristi fora; totus ut ignem
Proiectis maerens exercitus ambiat armis.
Da vilem Magno plebeii funeris arcam,
Quae lacerum corpus siccos effundat in ignes.
Robora non desint misero, nec sordidus ustor.
Sit satis, o Superi, quod non Cornelia fuso
Crine iacet, subicique facem complexa maritum
Imperat, extremo sed abest a munere busti
Infelix coniux, nec adhuc a littore longe est.
Sic fatus, parvos iuvenis procul aspicit ignes,
Corpus vile suis, nullo custode cremantes.
Inde rapit flammas, semiustaque robora membris
Subducens, Quaecunque es (ait) neglecta, nec ulli
Cara tuo, sed Pompeio felicior umbra,
Quod iam compositum violat manus hospita bustum;
Da veniam: si quid sensus post fata relictum est:
Cedis et ipsa rogo, paterisque haec damna sepulcri,
Teque pudet, sparsis Pompeii manibus, uri.
Sic fatur: plenusque sinus ardente favilla
Pervolat ad truncum: qui fluctu paene relatus
Littore pendebat: summas dimovit arenas,
Et collecta procul lacerae fragmenta carinae
Exigua trepidus posuit scrobe: nobile corpus
Robora nulla premunt, nulla strue membra recumbunt:
Admotus Magnum, non subditus, accipit ignis.
Ille sedens iuxta flammas, O maxime, dixit,
Ductor, et Hesperii maiestas nominis una,
Si tibi iactatu pelagi, si funere nullo
Tristior iste rogus; manes animamque potentem
Officiis averte meis: iniuria fati
Hoc fas esse iubet; ne ponti bellua quicquam,
Ne fera, ne volucres, ne saevi Caesaris ira
Audeat: exiguam, quantum potes, accipe flammam
Romana succense manu. Fortuna recursus
Si det in Hesperiam, non hac in sede quiescent
Tam sacri cineres: sed te Cornelia, Magne,
Accipiet, nostraque manu transfundet in urnam.
Interea parvo signemus littora saxo,
Ut nota sit busti; si quis placare peremptum
Forte volet, plenos et reddere mortis honores,
Inveniat trunci cineres, et norit arenas,
Ad quas, Magne, tuum referat caput: haec ubi fatus,
Excitat invalidas admoto fomite flammas.
Carpitur, et lentum Magnus distillat in ignem,
Tabe fovens bustum: sed iam percusserat astra
Aurorae promissa dies: ille, ordine rupto
Funeris, attonitus latebras in littore quaerit.
Quam metuis demens isto pro crimine poenam,
Quo te fama loquax omnes accepit in annos?
Condita laudabit Magni socer impiu
I modo securus veniae, fassusque sepul
Posce caput: cogit pietas imponere fi
Officio: semiusta rapit, resolutaque n
Ossa satis, nervis, et inustis plena m
Aequorea restinguit aqua, congestaqu
Parva clausit humo: tum ne levis aura
Auferret cineres, saxo compressit aren
Nautaque ne bustum religato fune mo
Inscripsit sacrum semiusto stipite nom
Hic situs est Magnus: placet hoc, Fort
Dicere Pompeii: quo condi maluit illu
Quam terra caruisse socer? temeraria
Cur obicis Magno tumulum, manesqu
Includis? situs est, qua terra extrema
Pendet in Oceano. Romanum nomen,
Imperium Magno est tumuli modus: o
Crimine plena Dolus: si tota est Herc
Et iuga tota vacant Bromio Nysaeia; qu
Unus in Aegypto Magno lapis? omnia
Rura tenere potest, si nullo caespite no
Haeserit: erremus populi, cinerumque
Magne, metu nullas Nili calcemus are
Quod si tam sacro digneris nomine sa
Adde actus tantos, monimentaque ma
Adde truces Lepidi motus, Alpinaque
Armaque Sertori revocato consule vic
Et currus, quos egit eques: commercia
Gentibus, et pavidos Cilicas maris: ad
Barbariem, gentesque vagas, et quicqu
Regnorum, Boreaque iacet: dic, semp
Civilem repetisse togam; ter curribus
Contentum patriae multos donasse tri
Quis capit haec tumulus? surgit misera
Non ullis plenum titulis, non ordine t
Fastorum: solitumque legi super alta D
Culmina, et extructos spoliis hostilib
Haud procul est ima Pompeii nomen a
Depressum tumulo, quod non legat adv
Quod nisi monstratum Romanus tran

Noxia civili tellus Aegyptia fato,
Haud equidem immerito Cumanae car
Cautum, ne Nili Pelusia tangeret ora
Hesperius miles, ripasque aestate tume
Quid tibi saeva precer pro tanto crimi
Vertat aquas Nilus, quo nascitur orbe,
Et steriles egeant hibernis imbribus a
Totaque in Aethiopum putres solvaris
Nos in templa tuam Romana accepimu
Semideosque canes, et sistra iubentia
Et quem tu plangens hominem testaris
Tu nostros Aegypte tenes in pulvere M
Tu quoque cum saevo dederis iam temp
Nondum Pompeii cineres o Roma peti
Exul adhuc iacet umbra ducis: si secul
Victoris timuere minas; nunc excipe s
Ossa tui Magni si nondum subruta fluc
Invisa tellure sedent: quis busta time
Quis sacris dignam movisse verebitur u
Imperet hoc nobis utinam scelus, et ve
Nostro Roma sinu: satis o nimiumque
Si mihi contingat manes transferre rev
Ausoniam, si tale ducis violare sepulcr
Forsitan aut sulco sterili cum poscere f
A Superis, aut Roma volet feralibus A
Ignibus aut nimiis, aut terrae tecta mo
Consilio, iussuque Deum transibis in u
Magne, tuam, summusque feret tua bu
Nam quis ad exustam Cancro torrente

ra siccas sub Pleiade Thebas
: quis rubri stagna profundi,
ortus mercis mutator Eoæ,
quem non tumuli venerabile saxum,
mis forsan turbatus arenis
esque tuos placare iubebit,
rre Iovi? nil ista nocebunt
æ: templis, auroque sepultus,
ores: nunc est pro numine summo,
ortuna, iacens: augustius aris
o pulsatur ab æquore saxum.
epe Deis sua tura negarunt,
venerantur cespite fulmen.
olim, quod non mansura sepulcri
reo surrexit pondere moles.
sparget non longa vetustas
stumque cadet, mortisque peribunt
: veniet felicior ætas,
des saxum monstrantibus istud:
yptus populis fortasse nepotum
agni tumulo, quam Creta Tonantis.

Liber nonus

ria manes iacuere favilla,
us tantam compescuit umbram:
, semustaque membra relinquens,
rogum, sequitur convexa Tonantis.
iferis connectitur axibus aer:
terras inter, lunæque meatus,
habitant, quos ignea virtus
patientes ætheris imi
os animam collegit in orbes.
positi, nec ture sepulti
lic postquam se lumine vero
asque vagas miratur, et astra
it, quanta sub nocte iaceret
sitque sui ludibria trunci.
athiæ campos, et signa cruenti
rsas volitavit in æquore classes;
ndex in sancto pectore Bruti
ti posuit se mente Catonis.
bant casus, dubiumque manebat,
ominum facerent civilia bella,
num, quamvis comes isset in arma
us patriæ, ductuque Senatus.
licas clades iam pectore toto
at: patriam tutore carentem
i trepidantia membra refovit,
us proiectos reddidit enses:
piens gessit civilia bella,
nens. Nil causa fecit in armis
ost Magni funera partes
t; quas ne per littora fusas
do victoria Cæsaris actu,
a petit, ac mille carinis
hiæ secum fragmenta ruinæ.
s tantis fugientia crederet ire
pelagus victas arctasse carinas?
alean, et apertam Tænaron umbris,
etit: Boreaque urgente carinas,
ictæa legit, cedentibus undis,
usum classi præcludere portus
vas meritum Phycunta rapinas
c placidis alto delabitur auris
ure tuum: (neque enim æquore tantum
menta tenes; portusque quietos
e Phrygio placuisse magistro.)
alto tendentes vela carinæ
ere animos, sociosne malorum,
An veherent hostes: præceps facit omne timendum
Victor, et in nulla non creditur esse carina.
Ast illæ puppes luctus, planctusque ferebant,
Et mala vel duri lacrymas motura Catonis.
Nam, postquam frustra precibus Cornelia nautas
Privignique fugam tenuit, ne forte repulsus
Littoribus Phariis remearet in æquora truncus,
Ostenditque rogum non iusti flamma sepulcri:
Ergo indigna fui, dixit, Fortuna, marito
Accendisse rogum, gelidos effusa per artus
Incubuisse viro, laceros exurere crines,
Membraque dispersi pelago componere Magni?
Vulneribus cunctis largos infundere fletus?
Ossibus, et tepida vestes implere favilla?
Quicquid ab extincto licuisset tollere busto,
In templis sparsura Deûm: sine funeris ullo
Ardet honore rogus: manus hoc Ægyptia forsan
Obtulit officium grave manibus. O bene nudi
Crassorum cineres! Pompeio contigit ignis
Invidia maiore Deûm. Similisne malorum
Sors mihi semper erit? nunquam dare busta licebit
Coniugibus: nunquam plenas plangemus ad urnas?
Quid porro tumulis opus est, aut ulla requiris
Instrumenta, dolor? non toto pectore portas
Impia Pompeium? non imis hæret imago
Visceribus? quærat cineres victura superstes.
Nunc tamen hic, longe qui fulget luce maligna,
Ignis, adhuc aliquid, Phario de littore surgens,
Ostendit mihi, Magne, tui: iam flamma resedit,
Pompeiumque ferens vanescit solis ad ortus
Fumus, et invisi tendunt mihi carbasa venti.
Non mihi nunc tellus Pompeio si qua triumphos
Victa dedit, non alta terens Capitolia currus,
Gratior: elapsus felix de pectore Magnus:
Hunc volumus, quem Nilus habet, terræque nocenti
Non hærere queror: crimen commendat arenas.
Linquere, si qua fides, Pelusia littora nolo.
Tu pete bellorum casus, et signa per orbem,
Sexte, paterna move: namque hæc mandata reliquit
Pompeius vobis in nostra condita cura,
Me cum fatalis leto damnaverit hora,
Excipite, o nati, bellum civile, nec unquam,
Dum terris aliquis nostra de stirpe manebit,
Cæsaribus regnare vacet: vel sceptra, vel urbes,
Libertate sua validas impellite fama
Nominis: has vobis parteis, hæc arma relinquo.
Inveniet classes quisquis Pompeius in undas
Venerit, et noster nullis non gentibus hæres
Bella dabit: tantum indomitos, memoresque paterni
Iuris habete animos: uni parere decebit,
Si faciet partes pro libertate, Catoni.
Exsolvi tibi, Magne, fidem, mandata peregi.
Insidiæ valuere tuæ, deceptaque vixi,
Ne mihi commissas auferrem perfida voces.
Iam nunc te per inane chaos, per Tartara, coniux,
Si sunt ulla, sequar: quam longo tradita leto,
Incertum est: pœnas animæ vivacis ab ipsa
Ante feram: potuit cernens tua vulnera, Magne,
Non fugere in mortem: planctu contusa peribit,
Effluet in lacrymas: nunquam veniemus ad enses,
Aut laqueos, aut præcipites per inania iactus.
Turpe mori post te solo non posse dolore.
Sic ubi fata, caput ferali obducit amictu,
Decrevitque pati tenebras, puppisque cavernis
Delituit: sævumque arcte complexa dolorem
Perfruitur lacrymis, et amat pro coniuge luctum.
Illam non fluctus, stridensque rudentibus Eurus
Movit, et exurgens ad summa pericula clamor:
Votaque sollicitis faciens contraria nautis,

Composita in mortem iacuit, favitque procellis.
Prima ratem Cypros spumantibus accipit undis:
Inde tenens pelagus, sed iam moderatior, Eurus
In Libycas egit sedes, et castra Catonis.
Tristis ut in multo mens est præsaga timore
Aspexit patrios comites a littore Magnus,
Et fratrem: medias præceps tunc fertur in undas.
Dic ubi sit, germane, parens: stat summa, caputque
Orbis, an occidimus? Romanaque Magnus ad umbras
Abstulit? hæc fatur: quem contra talia frater:
O felix, quem sors alias dispersit in oras,
Quique nefas audis: oculos, germane, nocentes
Spectato genitore fero. Non Cæsaris armis
Occubuit, dignoque perit auctore ruinæ.
Rege sub impuro, Nilotica rura tenente,
Hospitii fretus superis, et munere tanto
In proavos, cecidit donati victima regni.
Vidi ego magnanimi lacerantes pectora patris:
Nec credens Pharium tantum potuisse tyrannum,
Littore Niliaco socerum iam stare putavi.
Sed me nec sanguis, nec tantum vulnera nostri
Affecere senis, quantum gestata per urbes
Ora ducis, quæ transfixo sublimia pilo
Vidimus: hæc, fama est, oculis victoris iniqui
Servari, scelerisque fidem quæsisse tyrannum.
Nam corpus Phariæne canes, avidæque volucres
Distulerint, an furtivus, quem vidimus, ignis
Solverit, ignoro: quæcunque iniuria fati
Abstulit hos artus, Superis hæc crimina dono:
Servata de parte queror. Cum talia Magnus
Audisset, non in gemitus lacrymasque dolorem
Effudit; iustaque furens pietate profatur:
Præcipitate rates e sicco littore nautæ;
Classis in adversos erumpat remige ventos:
Ite duces mecum: nunquam civilibus armis
Tanta fuit merces, inhumatos condere manes,
Sanguine semiviri Magnum satiare tyranni.
Non ego Pellæas arces, adytisque retectum
Corpus Alexandri pigra Mareotide mergam?
Non mihi Pyramidum tumulis evulsus Amasis,
Atque alii reges Nilo torrente natabunt?
Omnia dent pœnas nudo tibi, Magne, sepulcra:
Evolvam busto iam numen gentibus Isin,
Et tectum lino spargam per vulgus Osirim,
Et sacer in Magni cineres mactabitur Apis,
Suppositisque Deis uram caput. Has mihi pœnas
Terra dabit: linquam vacuos cultoribus agros;
Nec, Nilus cui crescat, erit; solusque tenebis
Ægyptum, genitor, populis Superisque fugatis.
Dixerat, et classem sævas rapiebat in undas.
Sed Cato laudatam iuvenis compescuit iram.
Interea totis, audito funere Magni,
Littoribus sonuit, percussus planctibus, æther:
Exemploque carens, et nulli cognitus ævo
Luctus erat, mortem populos deflere potentis.
Sed magis, ut visa est lacrymis exhausta, solutas
In vultus effusa comas, Cornelia puppe
Egrediens, rursus geminato verbere plangunt.
Ut primum in sociæ pervenit littora terræ,
Collegit vestes, miserique insignia Magni,
Armaque, et impressas auro, quas gesserat olim,
Exuvias, pictasque togas, velamina summo
Ter conspecta Iovi, funestoque intulit igni.
Ille fuit miseræ Magni cinis: accipit omnis
Exemplum pietas, et toto littore busta
Surgunt Thessalicis reddentia manibus ignem.
Sic, ubi depastis submittere gramina campis,
Et renovare parans hibernas Appulus herbas,
Igne fovet terras, simul et Garganus, et arva
Vulturis, et calidi lucent buceta Matini.
Non tamen ad Magni pervenit gratius umbras
Omne quod in Superos audet convicia vulgus,
Pompeiumque Deis obicit, quam pauca Catonis
Verba, sed a pleno venientia pectore veri.
Civis obit, inquit, multo maioribus impar
Nosse modum iuris, sed in hoc tamen utilis ævo,
Cui non ulla fuit iusti reverentia, salva
Libertate potens, et solus plebe parata
Privatus servire sibi, rectorque Senatus,
Sed regnantis, erat: nil belli iure poposcit:
Quæque dari voluit, voluit sibi posse negari.
Immodicas possedit opes: sed plura retentis
Intulit: invasit ferrum, sed ponere norat.
Prætulit arma togæ: sed pacem armatus
Iuvit sumta ducem, iuvit dimissa potestas.
Casta domus, luxuque carens, corruptaque
Fortuna domini: clarum, et venerabile
Gentibus, et multum nostræ quod prod
Olim vera fides, Sylla Marioque receptis,
Libertatis obit: Pompeio rebus adempto,
Nunc et ficta perit: non iam regnare pudebit:
Nec color imperii, nec frons erit ulla Senatus.
O felix, cui summa dies fuit obvia victo,
Et cui quærendos Pharium scelus obtulit
Forsitan in soceri potuisses vivere regno.
Scire mori, sors prima viris, sed proxima
Et mihi, si fatis aliena in iura venimus,
Da talem, Fortuna, Iubam: non deprecor
Servari, dum me servet, cervice recisa.
Vocibus his maior, quam si Romana
Rostra ducis laudes, generosam venit ad
Mortis honos: fremit interea discordia vulgi
Castrorum, bellique piget post funera Mag
Cum Tarcho in motu linquendi signa Cat
Sustulit; hunc rapta fugientem classe sec
Littus in extremum, tali Cato voce notavit:
O nunquam pacate Cilix! iterumne rapinas
Vadis in æquoreas? Magnum Fortuna rem
Iam pelago pirata redis. Tunc respicit om
In cœtu, motuque viros: quorum unus aperta
Mente fugæ, tali compellat voce regentem:
Nos, Cato, da veniam, Pompeii duxit in
Non belli civilis amor, partesque favore
Fecimus: ille iacet, quem paci prætulit orbis,
Causaque nostra perit: patrios permitte p
Desertamque domum, dulcesque revisere
Nam quis erit finis, si nec Pharsalia, pugna
Nec Pompeius erit? periere tempora vitæ,
Mors eat in tutum: iustas sibi nostra sen
Prospiciat flammas: bellum civile sepulcra
Vix ducibus præstare potest. Non barbara
Regna manent: non Armenium mihi sæv
Aut Scythicum Fortuna iugum: sub iura t
Civis eo: quisquis Magno vivente secundus,
Hic mihi primus erit: sacris præstabitur
Summus honor: dominum, quem clades cog
Nullum, Magne, ducem: te solum in bell
Post te, fata sequar; neque enim sperare
Fas mihi, nec liceat. Fortuna cuncta t
Cæsaris: Emathium sparsit victoria ferrum,
Clausa fides miseris, et toto solus in orbe
Qui velit, ac possit victis præstare salutem
Pompeio, scelus est bellum civile, per
Quo fuerat vivente fides. Si publica iura,
Si semper patriam sequeris, Cato, signa p
Romanus quæ consul habet: sic ille profat
Insiluit puppi, iuvenum comitante tumult
Actum Romanis fuerat de rebus, et omnis

rvebat littore plebes;
cro de pectore voces:
gessisti bella iuventus
ominis, et Pompeiana fuisti,
nus? quod non in regna laboras,
cibus, vivis, moriensque quod orbem
uod iam tibi vincere tutum est,
isque iugum cervice vacante,
e pati: nunc causa pericli
ro potuit Pompeius abuti
atriæ iugulos ensesque negatis,
as: unum Fortuna reliquit
inis: pudeat: plus regia Nili
, et Parthi militis arcus.
Ptolemæi manus et arma
stras ulla putet esse nocenteis
let facileis tibi terga dedisse,
is primos fugisse Philippis.
ruistis iudice vitam
is, non obsidione subacti.
domini post fata prioris
cur non maiora mereri,
iamque, libet? rapiatur in undas
aiux, prolesque Metelli;
; Ptolemæi vincite munus.
viso quisquis feret ora tyranno,
de dabit: sciat ista iuventus
ene se mea signa secutam.
gna meritum cum cæde parate:
st tantum fuga: dixit: et omneis
o revocavit ab æquore puppes,
as linquunt examina ceras,
non miscent nexibus alas,
olat, nec iam degustat amarum
m: tum si sonus increpat æris,
fugam, studiumque laboris
t, et sparsi mellis amorem:
o securus gramine pastor
casæ: sic voce Catonis
sti patientia Martis.
lli, non doctas ferre quietem,
s, serieque agitare laborum.
miles lassatur arenis.
os et mœnia Cyrenarum
s nulla se vindicat ira:
s sola est, vicisse, Catoni.
Libyci contermina Mauris
ter mediis Natura negabat
ax sperat sibi cedere virtus.
m mundo Natura figuram
bio pelagi terræque reliquit.
edit penitus, quo stagna profundi
defendit ab æquore tellus:
loci iacet invia sedes:
dis, abruptaque terra profundo,
ant proiecti littora fluctus.
, nullosque exegit in usus
ra sui.) Vel pleuior alto
pelago, penitusque natabat;
n ponto sua lumina pascens,
zonæ vicina perustæ;
lhuc Phœbo siccante repugnat:
um radios admoverit ævum,
: nam iam brevis unda superne
ritarum deficit æquor.
nis actum mare propulit omne
is fremuit niger imbribus Auster
s: tentatum classibus æquor
, longeque a Syrtibus undas
Egit, et illato confregit littore pontum.
Tum quarum recto deprendit carbasa malo
Eripuit nautis, frustraque rudentibus ausis
Vela negare Noto, spatium vicere carinæ,
Atque ultra proram tumuit sinus: omnia siquis
Providus antennæ suffixit lintea summæ,
Vincitur, et nudis avertitur armamentis.
Sors melior classi, quæ fluctibus incidit altis,
Et certo iactata mari: quæcumque, levatæ
Arboribus cæsis flatum effudere prementem:
Abstulit has ventis liber contraria volvens
Æstus, et obnixum victor detrusit in Austrum.
Has vada destituunt, atque interrupta profundo
Terra ferit puppes; dubioque obnoxia fato
Pars sedet una ratis, pars altera pendet in undis.
Tunc magis impactum brevibus mare, terraque sævit
Obvia consurgens: quamvis elisus ab Austro,
Sæpe tamen cumulos fluctus non vincit arenæ.
Eminet in tergo pelagi procul omnibus arvis,
Inviolatus aqua, sicci iam pulveris agger,
Stant miseri nautæ, terræque hærente carina,
Littora nulla vident: sic partem intercipit æquor:
Pars ratium maior regimen, clavumque secuta est,
Tuta fuga, nautasque loci sortita peritos,
Torpentem Tritonos adit illæsa paludem.
Hanc, ut fama, Deus, quem toto littore pontus
Audit ventosa perflantem murmura concha,
Hanc et Pallas amat: patrio quæ vertice nata
Terrarum primam Libyen (nam proxima cœlo est,
Ut probat ipse calor) tetigit; stagnique quieta
Vultus vidit aqua, posuitque in margine plantas,
Et se dilecta Tritonida dixit ab unda.
Quam iuxta Lethes tacitus prælabitur amnis
Infernis, ut fama, trahens oblivia venis:
Atque insopiti quondam tutela draconis,
Hesperidum pauper spoliatis frontibus hortus.
Invidus, annoso famam qui derogat ævo,
Qui vates ad vera vocat. Fuit aurea silva,
Divitiisque graves et fulvo germine rami,
Virgineusque chorus nitidi custodia luci,
Et nunquam somno damnatus lumina serpens,
Robora complexus rutilo curvata metallo.
Abstulit arboribus pretium, nemorique laborem
Alcides: passusque inopes sine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.
His igitur depulsa locis, eiectaque classis
Syrtibus, haud ultra Garamantidas attigit undas:
Sed duce Pompeio Libyes melioris in oris
Mansit: at impatiens virtus hærere Catonis
Audet in ignotas agmen committere gentes,
Armorum fidens, et terra cingere Syrtim.
Hæc eadem suadebat hyems, quæ clauserat æquor.
Et spes imber erat, nimios metuentibus ignes:
Ut neque sole viam, nec duro frigore sævam,
Inde polo Libyes, hinc bruma temperet annus:
Atque ingressurus steriles, sic fatur arenas.

O quibus una salus placuit mea castra secutis
Indomita cervice mori, componite mentes
Ad magnum virtutis opus, summosque labores.
Vadimus in campos steriles, exustaque mundi,
Qua nimius Titan, et raræ in frontibus undæ,
Siccaque letiferis squalent serpentibus arva,
Durum iter ad leges, patriæque ruentis amorem.
Per mediam Libyen veniant, atque invia tentent,
Si quibus in nullo positum est evadere voto,
Si quibus ire sat est: neque; enim mihi fallere quen-
Est animus, tectoque metu perducere vulgus. (quam
Hi mihi sint comites, quos ipsa pericula ducent,
Qui me teste, pati, vel quæ tristissima, pulcrum,

anumque putant: at qui sponsore salutis
s eget, capiturque animæ dulcedine, vadat
.ominum meliore via: dum primus arenas
ediar, primusque gradus in pulvere ponam,
calor æthereus feriat, mihi plena veneno
..currat serpens; fatoque pericula vestra
Prætentate meo: sitiat quicumque bibentem
Viderit: aut umbras nemorum quicunque petentem,
Æstuet: aut equitem peditum præcedere turmas,
Deficiat; si quo fuerit discrimine notum,
Dux, an miles eam: serpens, sitis, ardor, arenæ,
Dulcia virtuti: Gaudet patientia duris.
Lætius est, quoties magno sibi constat, honestum.
Sola potest Libye turbam præstare malorum,
Ut deceat fugisse viros. Sic ille calentes
Incendit virtute animos, et amore laborum,
Irreducemque viam deserto limite carpit:
Et sacrum parvo nomen clausura sepulcro
Invasit Libye securi fata Catonis.
Tertia pars rerum Libye, si credere famæ
Cuncta velis: at si ventos cœlumque sequaris,
Pars erit Europæ: nec enim plus littora Nili,
Quam Scythicus Tanais primis a Gadibus absunt;
Unde Europa fugit Libyen, et littora flexu
Oceano fecere locum: sed maior in unam
Orbis abit Asiam: nam cum communiter istæ
Effundant Zephyrum, Boreæ latus illa sinistrum
Contingens, dextrumque Noti, discedit in ortus,
Eurum sola tenens. Libycæ quod fertile terræ est,
Vergit in occasus: sed et hæc non fontibus ullis
Solvitur: Arctoos raris Aquilonibus imbres
Accipit, et nostris reficit sua rura serenis.
In nullas vitiatur opes: non ære, nec auro
Excoquitur, nullo glebarum crimine, pura,
Et penitus terra est: tantum Maurusia genti
Robora divitiæ, quarum non noverat usum:
Sed citri contenta comis vivebat, et umbra.
In nemus ignotum nostræ venere secures:
Extremoque epulas, mensasque petimus ab orbe.
At quæcunque vagam Syrtim complectitur ora
Sub nimio proiecta die, vicina perusti
Ætheris, exurit messes, et pulvere Bacchum
Enecat, et nulla putris radice tenetur.
Temperies vitalis abest: et nulla sub illa
Cura Iovis terra est: Natura deside torpet
Orbis, et immotis annum non sentit arenis.
Hoc tam segne solum raras tamen exerit herbas,
Quas Nasamon gens dura legit, qui proxima ponto
Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis
Syrtis alit: nam littoreis populator arenis
Imminet, et nulla portus tangente carina,
Novit opes: sic cum toto commercia mundo
Naufragiis Nasamones habent: hac ire Catonem
Dura iubet virtus: illic secura iuventus,
Ventorum, nullasque timens tellure procellas,
Æquoreos est passa metus: nam littore sicco,
Quam pelago, Syrtis violentius excipit Austrum,
Et terræ magis ille nocet, non montibus ortum
Adversis frangit Libye, scopulisque repulsum
Dissipat, et liquidas e turbine solvit in auras;
Nec ruit in silvas, annosaque robora torquens
Lassatur: patet omne solum, liberque meatu
Æoliam rabiem totis exercet habenis:
Et non imbriferam cum torto pulvere nubem
In flexum violentus agit: pars plurima terræ
Tollitur, et nunquam resoluto vertice pendet.
Regna videt pauper Nasamon errantia vento,
Discussasque domos: volitantque a culmine raptæ,
Detecto Garamante casæ: non altius ignis

Rapta vehit: quantumque licet consurge
Et violare diem, tantum tenet aera pulv
Tum quoque Romanum solito violentior
Aggreditur, nullusque potest consistere
Instabilis raptis etiam, quas calcat, aren
Concuteret terras, orbemque a sede mov
Si solida Libye compage, et pondere dur
Clauderet exesis Austrum scopulosa cave
Sed quia mobilibus facilis turbatur aren
Nusquam luctando stabilis manet; imaq
Stat, quia summa fugit: galeas et scuta vi
Pilaque contorsit violento spiritus actu,
Intentusque tulit magni per inania cœli.
Illud in externa forsan longeque remota
Prodigium tellure fuit: delapsaque cœlo
Arma timent gentes, hominumque erept
A Superis demissa putant: sic illa profect
Sacrifico cecidere Numæ, quæ lecta iuve
Patritia cervice movet: spoliaverat Aust
Aut Boreas populos, ancilia nostra ferent
Sic orbem torquente Noto Romana inven
Procubuit, metuensque rapi, constrinxit
Inseruitque manus terræ: nec pondere sol
Sed nixu iacuit, vix sic immobilis Austr
Qui super ingenteis cumulos involvit are
Atque operit tellure viros: vix tollere m
Membra valet, multo congestu pulveris
Alligat et stantes affusæ magnus arenæ
Agger, et immoti terra surgente tenentu
Saxa tulit penitus discussis proruta mur
Effuditque procul miranda sorte maloru
Qui nullas videre domos, videre ruinas:
Iamque iter omne latet; nec sunt discrim
Ulla, nisi ætheriæ medio velut æquore fl
Sideribus novere vias: nec sidera tota
Ostendit Libycæ finitor circulus oræ,
Multaque devexo terrarum margine cela
Utque calor solvit, quem torserat aer
Incensusque dies, manant sudoribus art
Arent ora siti: conspecta est parva mali
Unda procul vena: quam vix e pulvere m
Corripiens, patulum galea confudit in o
Porrexitque duci: squalebant pulvere f
Cunctorum: minimumque tenens dux ip
Invidiosus erat. Mene, inquit, degener
Miles in hac turba vacuum virtute puta
Usque adeo mollis, primisque caloribus
Sum visus? quanto pœna tu dignior ista,
Qui populo sitiente bibas! sic concitus i
Excussit galeam, suffecitque omnibus u
Ventum erat ad templum, Libycis quo
Inculti Garamantes habent: stat cornig
Iupiter, ut memorant, sed non aut fulmi
Aut similis nostro, sed tortis cornibus,
Non illic Libycæ posuerunt ditia gente
Templa: nec Eois splendent donaria ge
Quamvis Æthiopum populis, Arabumq
Gentibus, atque Indis unus sit Iupiter A
Pauper adhuc Deus est, nullis violata p
Divitiis delubra tenens: morumque pri
Numen Romano templum defendit ab a
Esse locis Superos, testatur silva per om
Sola virens Libyen: nam quicquid pulv
Separat ardentem tepida Berenicida Le
Ignorat frondes: solus nemus extulit Am
Silvarum fons causa loco, qui putria ter
Alligat, et domitas unda connectit are
Sic quoque nil obstat Phœbo, cum card
Stat librata dies: truncum vix protegit

nedium radiis compellitur umbra,
hunc esse locum, qua circulus alti
m signorum percutit orbem.
eant, nec Tauro Scorpius exit
ies donat sua tempora Libræ,
pet lentos descendere Pisces.
hiron, et idem quod Carcinos ardens
ceros: nec plus Leo tollitur Urna.
aque es Libyco gens igne diremta,
a cadit, quæ nobis exit in Arcton.
sura subit: tu sicca profundo
putas, nullumque in vertice semper
mune maris: procul axis uterque est,
m medio rapit omnia cœlo.
fores populi, quos miserat Eos,
ovis monitu nova fata petebant:
re duci; comitesque Catonem
t Libycum memorata per orbem
na tam longi iudicet ævi.
ator scrutandi voce Deorum
nus erat: sors obtulit, inquit,
, tam magni numinis ora,
Dei: tanto duce possumus uti
llique datos cognoscere casus.
derim Superos arcana daturos,
agis, quam sancto vera Catoni?
semper directa supernas
risque Deum: datur ecce loquendi
tas: inquire in fata nefandi
riæ venturos excute mores:
s uti legumque licebit,
ile perit: tua pectora sacra
ræ saltem virtutis amator
virtus, et posce exemplar honesti.
nus, tacita quem mente gerebat,
adytis e pectore voces.
biene iubes? an liber in armis
im potius, quam regna videre?
il, sed longam differat ætas?
lla bono? Fortunaque perdat
te minas? laudandaque velle
quam successu crescat honestum?
nobis non altius inseret Ammon.
ti Superis, temploque tacente,
n sponte Dei: nec vocibus ullis
ixitque semel nascentibus auctor
licet: sterileis nec legit arenas,
cis, mersitque hoc pulvere verum:
s nisi terra, et pontus, et aer,
irtus? Superos quid quærimus ultra?
dcunque vides, quocunque moveris.
nt dubii, semperque futuris
tes: me non oracula certum,
facit: pavido fortique cadendum est.
xisse Iovem. Sic ille profatur:
templi, discedit ab aris,
m populis Ammona relinquens.
a pila gerens, præcedit anheli
les: monstrat tolerare labores,
ulla vehitur cervice supinus,
lens: somni parcissimus ipse est,
or aquæ: cum tandem fonte reperto,
latices potare iuventus,
bibat. Si veris magna paratur
si successu nuda remoto
tus, quicquid laudamus in ullo
una fuit: quis Marte secundo,
eruit populorum sanguine nomen?
yrtes Libyæque extrema triumphum
Ducere maluerim, quam ter Capitolia curru
Scandere Pompeii, quam frangere colla Iugurthæ.
Ecce parens verus patriæ, dignissimus aris
Roma tuis; per quem nunquam iurare pudebit,
Et quem, si steteris unquam cervice soluta,
Tunc olim factura deum. Iam spissior ignis,
Et plaga quam nullam Superi mortalibus ultra
A medio fecere die, calcatur, et unda
Rarior: inventus mediis fons unus arenis
Largus aquæ: sed quem serpentum turba tenebat,
Vix capiente loco: stabant in margine siccæ
Aspides, in mediis sitiebant Dipsades undis.
Ductor, ut aspexit perituros fonte relicto,
Alloquitur: Vana specie conterrite leti
Ne dubita miles tutos haurire liquores:
Noxia serpentum est admixto sanguine pestis:
Morsu virus habent, et fatum dente minantur:
Pocula morte carent: dixit; dubiumque venenum
Hausit: et in tota Libyæ fons unus arena
Ille fuit, de quo primus sibi posceret undam.
Cur Libycus tantis exundet pestibus aer
Fertilis in mortes, aut quid secreta nocenti
Miscuerit Natura solo, non cura, laborque
Noster scire valet; nisi quod vulgata per orbem
Fabula pro vera decepit secula causa.
Finibus extremis Libyes, ubi fervida tellus
Accipit oceanum demisso sole calentem,
Squalebant late Phorcynidos arva Medusæ,
Non nemorum protecta coma, non mollia sulco,
Sed dominæ vultu conspectis aspera saxis.
Hoc primum natura nocens in corpore sævas
Eduxit pestes: illis e faucibus angues
Stridula fuderunt vibratis sibila linguis,
Femineæ qui more comæ per terga soluti,
Ipsa flagellabant gaudentis colla Medusæ,
Surgunt adversa subrectæ fronte colubræ,
Vipereumque fluit depexo crine venenum.
Hoc habet infelix, cunctis impune, Medusa,
Quod spectare licet: nam rictus oraque monstri
Quis timuit? quem, qui recto se lumine vidit,
Passa Medusa mori est? rapuit dubitantia fata,
Prævenitque metus: anima periere retenta
Membra: nec emissæ riguere sub ossibus umbræ.
Eumenidum crines solos movere furores:
Cerberus Orpheo lenivit sibila cantu:
Amphitryoniades vidit, cum vinceret, Hydram:
Hoc monstrum timuit genitor, numenque secundum
Phorcus aquis, Cetosque parens, ipsæque sorores
Gorgones: hoc potuit cœlo pelagoque minari
Torporem insolitum, mundoque obducere terram.
E cœlo volucres subito cum pondere lapsæ:
In scopulis hæsere feræ: vicina colentes
Æthiopum totæ riguerunt marmore gentes.
Nullum animal visus patiens, ipsique retrorsum
Effusi faciem vitabant Gorgonis angues.
Illa sub Hesperiis stantem Titana columnis
In cautes Atlanta dedit: cœloque timente
Olim Phlegræo stantes serpente gigantes,
Erexit montes, bellumque immane Deorum
Pallados e medio confecit pectore Gorgon.
Quo postquam, partu Danaes et divite nimbo
Ortum, Parrhasiæ vexerunt Persea pennæ
Arcados auctoris citharæ, liquidæque palestræ,
Et subitus præpes Cyllenida sustulit Harpen,
Harpen alterius monstri iam cæde rubentem,
A Iove dilectæ fuso custode iuvencæ:
Auxilium volucri Pallas tulit innuba fratri,
Pacta caput monstri: terræque in fine Libyssæ
Persea Phœbeos converti iussit ad ortus,

Gorgonis averso sulcantem regna volatu!
Et clypeum lævæ fulvo dedit ære nitentem,
In quo saxificam iussit spectare Medusam,
Quam sopor æternam tracturus morte quietem
Obruit haud totam: vigilat pars magna comarum,
Defendantque caput protenti crinibus hydri:
Pars iacet in medios vultus, oculique tenebras.
Ipsa regit trepidum Pallas, dextraque tremente
Perseos aversi Cyllenida dirigit Harpen,
Lata colubriferi rumpens confinia colli.
Quos habuit vultus lunati vulnere ferri
Cæsa caput Gorgon! quanto spirasse veneno
Ora rear! quantumque oculos effundere mortis!
Nec Pallas spectare potest: vultusque gelassent
Perseos adversi, si non Tritonia densos
Sparsisset crines, texissetque ora colubris.
Aliger in cœlum, sic rapta Gorgone, fugit.
Ille quidem pensabat iter, propiusque secabat
Æthera, si medias Europæ scinderet urbes;
Pallas frugiferas iussit non lædere terras,
Et parci populis. Quis enim non præpete tanto
Æthera respiceret? Zephyro convertitur ales,
Itque super Libyen, quæ, nullo consita cultu,
Sideribus, Phœboque vacat: premit orbita solis,
Exuritque solum: nec terra celsior ulla
Nox cadit in cœlum, lunæque meatibus obstat,
Si flexus oblita vagi per recta cucurrit
Signa, nec in Borean, aut in Notos effugit umbram.
Illa tamen sterilis tellus, fecundaque nulli
Arva bono, virus stillantis tabe Medusæ
Concipiunt, dirosque fero de sanguine rores,
Quos calor adiuvit, putrique incoxit arenæ.
Hic, quæ prima caput movit de pulvere, tabes
Aspida somniferam tumida cervice levavit.
Plenior huic sanguis, et crassi gutta veneni
Decidit: in nulla plus est serpente coactum.
Ipsa caloris egens gelidum non transit in orbem
Sponte sua, Niloque tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libycæ mortes, et fecimus aspida mercem.
At non stare suum miseris passura cruorem,
Squamiferos ingens Hæmorrhois explicat orbes:
Natus et ambiguæ coleret qui Syrtidos arva,
Chersydros, tractique via fumante Chelydri:
Et semper recto lapsurus limite Cenchris:
Pluribus ille notis variatam pingitur alvum,
Quam parvis tinctus maculis Thebanus Ophites:
Concolor exustis, atque indiscretus arenis
Ammodytes; spinaque vagi torquente Cerastæ;
Et Scytale sparsis etiam nunc sola pruinis
Exuvias positura suas; et torrida Dipsas;
Et gravis in geminum surgens caput Amphisbæna;
Et Natrix, violator aquæ, Iaculique volucres,
Et contentus iter cauda sulcare Pareas;
Oraque distendens avidus spumantia Prester:
Ossaque dissolvens cum corpore tabificus Seps.
Sibilaque effundens cunctas terrentia pestes,
Ante venena nocens, late sibi submovet omne
Vulgus, et in vacua regnat Basiliscus arena.
Vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones,
Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aera cum pennis, armentaque tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros.
Nec tutus spatio est Elephas: datis omnia leto:
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.
Has inter pestes duro Cato milite siccum
Emetitur iter: tot tristia fata suorum,
Insolitasque videns parvo cum vulnere mortes.

Signiferum iuvenem Tyrrheni sang
Torta caput retro Dipsas calcata mo
Vix dolor, aut sensus dentis fuit: ip
Frons caret invidia: nec quicquam pl
Ecce subit virus tacitum, carpitque
Ignis edax, calidaque incendit viscer
Ebibit humorem, circum vitalia fus
Pestis, et in sicco linguam torrere pa
Cœpit: defessos iret qui sudor in artu
Non fuit, atque oculos lacrymarum v
Non decus imperii, non mœsti iura C
Ardentem tenuere virum, quin sparg
Auderet, totisque furens exquireret
Quas poscebat aquas, sitiens in corde
Ille vel in Tanain missus, Rhodanum
Arderet, Nilumque bibens, per rura
Accessit morti Libye, fatique minor
Famam Dipsas habet terris adiuta p
Scrutatur venas penitus squalentis ar
Nunc redit ad Syrtes, et fluctus acci
Æquoreusque placet, sed non et suffi
Nec sentit fatique genus, mortemque
Sed putat esse sitim: ferroque aperire
Sustinuit venas, atque os implere cr
Iussit signa rapi propere Cato: discen
Permissum est hoc posse sitim: sed t
Mors erat ante oculos: miserique in c
Seps stetit exiguus, quem flexo dente t
Avulsitque manu, piloque affixit are
Parva modo serpens; sed qua non ull
Tantum mortis habet; nam plagæ pr
Fugit rupta cutis, pallentiaque ossa r
Iamque sinu laxo nudum est sine cor
Membra natant sanie: suræ fluxere: s
Tegmine poples erat: femorum quoqu
Liquitur, et nigra distillant inguina
Dissiluit stringens uterum membran
Viscera: nec, quantum toto de corpor
Effluit in terras: sævum sed membra
Decoquit: in minimum mors contrah
Vincula nervorum, et laterum textu
Pectus, et abstrusum fibris vitalibus,
Quicquid homo est, aperit pestis: nat
Morte patet: manant humeri, fortesq
Colla caputque fluunt: calido non oc
Nix resoluta cadit, nec solem cera seq
Parva loquor; corpus sanie stillasse p
Hoc et flamma potest. Sed quis rogus
Hæc quoque discedunt, putresque sec
Nulla manere sinunt rapidi vestigia f
Cinyphias inter pestes tibi palma noc
Eripiunt omnes animam, tu sola cada
Ecce subit facies leto diversa fluenti.
Nasidium Marsi cultorem torridus ag
Percussit Prester: illi rubor igneus or
Succendit, tenditque cutem, pereunte
Miscens cuncta tumor, toto iam corpo
Humanumque egressa modum super o
Efflatur sanies, late tollente veneno,
Ipse latet penitus congesto corpore m
Nec lorica tenet distenti corporis auct
Spumeus accenso non sic exundat ahe
Undarum cumulus; nec tantos carbas
Curvavere sinus: tumidos iam non ca
Informis globus, et confuso pondere tr
Intactum volucrum rostris, epulasque
Haud impune feris, non ausi tradere b
Nondum stante modo, crescens fugere
Sed maiora parant Libycæ spectacul

tes Hæmorrhois aspera Tullo
veni, miratorique Catonis.
riter totis se effundere signis
ra croci: sic omnia membra
rutilum pro sanguine virus.
lacrymæ; quæcunque foramina novit
largus manat cruor: ora redundant,
s: sudor rubet: omnia plenis
t venis; totum est pro vulnere corpus.
iser fixus præcordia pressit
te cruor; nulloque dolore
us subita caligine mortem
gias somno descendis ad umbras.
i corrumpunt pocula leto,
ro virgas mentita Sabinas
i carpunt matura Sabæi.
sævus sterilis se robore trunci
isit (Iaculum vocat Africa) serpens:
auli transactaque tempora fugit.
git: rapuit cum vulnere fatum.
quæ funda rotat, quam lenta volaret,
cythicæ strideret arundinis aer.
iseri Basiliscus cuspide Murri
lox currit per tela venenum,
num: quam protinus ille retecto
que simul dimittit ab armo:
ui spectans miserabile leti
ante manu: quis fata putaret
vires maturæ mortis habere?
s, et recto verbere sævus,
o victi decus Orionis.
tuas metuat Solpuga latebras?
ygiæ ius in sua fila sorores.
dies, nec nox dabat atra quietem,
is in qua tellure iacebant.
gestæ struxere cubilia frondes,
rere tori: sed corpora fatis
ntur humo, calidoque vapore
as nocturno frigore pestes:
u rictus torpente veneno
ovent; nec, quæ mensura viarum,
orunt, cœlo duce: sæpe querentes,
amant, miseris, quæ fugimus, arma:
liam: patimur cur segnia fata
a manus? pro Cæsare pugnant
agunt civilia bella Cerastæ.
ona rubens, atque axis inustus
t ætheriis adscribere causis
celoque mori: nil Africa de te,
a queror: tot monstra ferentem,
um dederas serpentibus orbem;
olum Cereris, cultore negato
ie homines voluisti deesse venenis.
m nos venimus: accipe pœnas,
perum commercia nostra perosus,
daga, dubiis hinc Syrtibus orbem
dio posuisti limite mortes.
ui bellum civile recessus
i miles tibi conscius orbis
nundi: forsan maiora supersunt
at ignes stridentibus undis,
tura poli: sed longius ista
us, quam fama cognita nobis
bæ. Quæremus forsitan istas
ras: habet hoc solatia cœlum:
quid: patriæ non arva requiro,
ios soles, Asiamque videntem.
li, qua te tellure reliqui
s etiam nunc bruma rigebat

Exiguane via legem convertimus anni?
Imus in adversos axes; evolvimur orbe;
Terga damus ferienda Noto: nunc forsitan ipsa est
Sub pedibus iam Roma meis: solatia fati
Hæc petimus: veniant hostes, Cæsarque sequatur
Qua fugimus: sic dura suos patientia questus
Exonerat: cogit tantos tolerare labores
Summa ducis virtus, qui nuda fusus arena
Excubat, atque omni Fortunam provocat hora.
Omnibus unus adest fatis: quocunque vocatur,
Advolat, atque ingens meritum, maiusque salute
Contulit, in letum vires: puduitque gementem
Illo teste mori. quod ius habuisset in ipsum
Ulla lues? casus alieno in pectore vincit,
Spectatorque docet magnos nil posse dolores.
Vix miseris serum tanto lassata periclo
Auxilium Fortuna dedit: gens unica terras
Incolit a sævo serpentum innoxia morsu,
Marmaridæ Psylli: par lingua potentibus herbis:
Ipse cruor tutus, nullumque admittere virus,
Vel cantu cessante, potest. Natura locorum
Iussit, ut immunes misti serpentibus essent.
Profuit in mediis sedem posuisse venenis.
Pax illis cum morte data est: fiducia tanta est
Sanguinis: in terram parvus cum decidit infans,
Ne qua sit externæ Veneris mistura timentes
Letifica dubios explorant aspide partus.
Utque Iovis volucer, calido cum protulit ovo
Implumes natos, solis convertit in ortus:
Qui potuere pati radios, et lumine recto
Sustinuere diem cœli, servantur in usus,
Qui Phœbo cessere, iacent: sic pignora gentis
Psyllus habet, si quis tactos non horruit angues,
Si quis donatis lusit serpentibus infans.
Nec solum gens illa sua contenta salute,
Excubat hospitibus, contraque nocentia monstra
Psyllus adest populis: qui tunc Romana secutus
Signa, simul iussit statui tentoria ductor,
Primum quas valli spatium comprendit arenas
Expurgat cantu, verbisque fugantibus angues.
Ultima castrorum medicatus circuit ignis.
Hic ebulum stridet, peregrinaque galbana sudant,
Et tamarix non læta comis, Eoaque costos,
Et panacea potens, et Thessala centaurea:
Peucedanumque sonat flammis, Erycinaque thapsos,
Et larices, fumoque gravem serpentibus urunt
Abrotanum, et longe nascentis cornua cervi.
Sic nox tuta viris: at si quis peste diurna
Fata trahit, tunc sunt magicæ miracula gentis,
Psyllorumque ingens et rapti pugna veneni.
Nam primum tacta designat membra saliva,
Quæ cohibet virus, retinetque in vulnere pestem.
Plurima tum volvit spumanti carmina lingua
Murmure continuo, nec dat suspiria cursus
Vulneris, aut minimum patiuntur fata tacere.
Sæpe quidem pestis, nigris inserta medullis,
Excantata fugit: sed si quod tardius audit
Virus, et elicitum, iussumque exire, repugnat;
Tunc superincumbens pallentia vulnera lambit,
Ore venena trahens, et siccat dentibus artus,
Extractamque tenens gelido de corpore mortem
Exspuit: et cuius morsus superaverit anguis,
Iam promptum Psyllis vel gustu nosse veneni.
Hoc igitur levior tandem Romana iuventus
Auxilio, late squalentibus errat in arvis.
Bis positis Phœbe flammis, bis luce recepta,
Vidit arenivagum, surgens fugiensque Catonem.
Iamque illis magis atque magis durescere pulvis
Cœpit, et in terram Libye spissata redire.

Iamque procul nemorum raras se tollere frondes;
Surgere congesto non culta mapalia culmo.
Quanta dedit miseris meliores gaudia terras,
Cum primum sævos contra videre leones!
Proxima Leptis erat, cuius statione quieta
Exegere hyemem nimbis flammisque carentem.
Cæsar, ut Emathia satiatus clade recessit,
Cætera curarum proiecit pondera, soli
Intentus genero: cuius vestigia frustra
Terris sparsa legens, fama duce tendit in undas,
Threiciasque legit fauces, et amore notatum
Æquor et Heroas lacrymoso littore turres,
Qua pelago nomen Nepheleias abstulit Helle.
Non Asiam brevioris aquæ disterminat usquam
Fluctus ab Europa, quamvis Byzantion arcto
Pontus, et ostriferam dirimat Chalcedona cursu,
Euxinumque ferens parvo ruat ore Propontis.
Sigæasque petit famæ mirator arenas,
Et Simoentis aquas, et Graio nobile busto
Rhoetion, et multum debentes vatibus umbras.
Circuit exustæ nomen memorabile Troiæ,
Magnaque Phœbei quærit vestigia muri.
Iam silvæ steriles et putres robore trunci,
Assaraci pressere domos, et templa Deorum
Iam lassa radice tenent; ac tota teguntur
Pergama dumetis; etiam periere ruinæ.
Aspicit Hesiones scopulos, silvæque latentes
Anchisæ thalamos; quo iudex sederit antro;
Unde puer raptus cœlo; quo vertice Nais
Luserit Œnone: nullum est sine nomine saxum.
Inscius in sicco serpentem pulvere rivum
Transierat, qui Xanthus erat: securus in alto
Gramine ponebat gressus; Phryx incola manes
Hectoreos calcare vetat: discussa iacebant
Saxa, nec ullius faciem servantia sacri;
Herceas, monstrator ait, non respicis aras?
O sacer, et magnus vatum labor, omnia fato
Eripis, et populis donas mortalibus ævum.
Invidia sacræ, Cæsar, ne tangere famæ;
Nam, si quid Latiis fas est promittere Musis,
Quantum Smyrnæi durabunt vatis honores,
Venturi me, teque legent: Pharsalia nostra
Vivet, et a nullo tenebris damnabitur ævo.
Ut ducis implevit visus veneranda vetustas,
Erexit subitas congestu cespitis aras,
Votaque thuricremos non irrita fudit in ignes.
Dii cinerum, Phrygias colitis quicunque ruinas,
Æneæque mei, quos nunc Lavinia sedes
Servat et Alba lares, et quorum lucet in aris
Ignis adhuc Phrygius, nullique aspecta virorum
Pallas, in abstruso pignus memorabile templo,
Gentis Iuleæ vestris clarissimus aris
Dat pia thura nepos, et vos in sede priori
Rite vocat: date felices in cætera cursus:
Restituam populos: grata vice mœnia reddent
Ausonidæ Phrygibus, Romanaque Pergama surgent.
Sic fatus, repetit classes, et tota secundis
Vela dedit Coris, avidusque urgente procella
Iliacas pensare moras, Asiamque potentem
Prævehitur, pelagoque Rhodon spumante relinquit.
Septima nox, Zephyro nunquam laxante rudentes
Ostendit Phariis Ægyptia littora flammis.
Sed prius orta dies nocturnam lampada texit,
Quam tutas intraret aquas: ibi plena tumultu
Littora, et incerto turbatas murmure voces
Accipit; ac dubiis veritus se credere regnis,
Abstinuit tellure rates: sed dira satelles
Regis dona ferens, medium provectus in æquor,
Colla gerit Magni, Phario velamine tecta;
Ac prius infanda commendat crimina voce:
Terrarum domitor, Romanæ maxime gentis, [illegible]
Et, quod adhuc nescis, genero securo perempto; [illegible]
Rex tibi Pellæus terræ pelagique labores
Donat, et Emathiis quod solum defuit armis,
Exhibet: absenti bellum civile peractum est.
Thessalicas Magnus quærens reparare ruinas, [illegible]
Ense iacet nostro: tanto te pignore Cæsar
Emimus: hoc tecum percussum est sanguine [illegible]
Accipe regna Phari, nullo quæsita cruore: [illegible]
Accipe Niliaci ius gurgitis: accipe quidquid [illegible]
Pro Magni cervice dares; dignumque clientem [illegible]
Castris crede tuis, cui tantum fata licere
In generum voluere tuum: nec vile putaris
Hoc meritum, facili nobis quod cæde pe[illegible]
Hospes avitus erat: depulso sceptra parenti
Reddiderat: quid plura feram? tu nomina [illegible]
Invenies operi, vel famam consule mundi. [illegible]
Si scelus est, plus te nobis debere fateris,
Quod scelus hoc non ipse facis: sic fatus, op[illegible]
Detexit, tenuitque caput: iam languida [illegible]
Effigies habitum noti mutaverat oris.
Non primo Cæsar damnavit munera visu, [illegible]
Avertitque oculos: vultus, dum crederet, [illegible]
Utque fidem vidit sceleris, tutumque pu[illegible]
Iam bonus esse socer; lacrymas non sp[illegible]
Effudit, gemitusque expressit pectore læ[illegible]
Non aliter manifesta putans abscondere [illegible]
Gaudia, quam lacrymis: meritumque imm[illegible]
Destruit, et generi mavult lugere revulsum, [illegible]
Quam debere caput: qui duro membra [illegible]
Calcarat vultu, qui sicco lumine campos [illegible]
Viderat Emathios, uni tibi Magne negare [illegible]
Non audet gemitus: o sors durissima fati! [illegible]
Hunccine tu Cæsar scelerato Marte petisti, [illegible]
Qui tibi flendus erat? non mixti fœdera t[illegible]
Te generis? nec nata iubet mœrere, nep[illegible]
Credis apud populos Pompeii nomen am[illegible]
Hoc castris prodesse tuis? fortasse tyranni [illegible]
Tangeris invidia, captique in viscera Magni [illegible]
Hoc alii licuisse doles, quererisque perisse [illegible]
Vindictam belli, raptumque e iure superbi [illegible]
Victoris generum: quisquis te flere coegit
Impetus, a vera longe pietate recessit.
Scilicet hoc animo terras, atque æquora lu[illegible]
Necubi suppressus pereat gener: o bene ra[illegible]
Arbitrio mors ista tuo! quam magna re[illegible]
Crimina Romano tristis Fortuna pudori, [illegible]
Quod te non passa est misereri, perfide, M[illegible]
Viventis! nec non his fallere vocibus au[illegible]
Acquirisque fidem simulati fronte dolo[illegible]
Aufer ab aspectu nostro funesta satelles [illegible]
Regis dona tui: peius de Cæsare vestrum, [illegible]
Quam de Pompeio, meruit scelus, unica [illegible]
Præmia civilis, victis donare salutem, [illegible]
Perdidimus: quod si Phario germana ty[illegible]
Non invisa foret, potuissem reddere regi [illegible]
Quod meruit; fratrique tuum pro mun[illegible]
Misissem, Cleopatra, caput: secreta qu[illegible]
Movit, et inseruit nostro sua tela labori? [illegible]
Ergo in Thessalicis Pellæo fecimus ar[illegible]
Ius gladio? vestris quæsita licentia r[illegible]
Non tuleram Magnum mecum Roma[illegible]
Te Ptolemæe feram? frustra civilib[illegible]
Miscuimus gentes, si qua est hoc orb[illegible]
Altera quam Cæsar: si tellus ulla du[illegible]
Vertissem Latias a vestro littore pr[illegible]
Famæ cura vetat, ne non damnasse [illegible]
Sed videar timuisse Pharon. [illegible]

em: nobis quoque tale paratum
tium: nec sic mea colla gerantur,
una facit: maiore profecto,
oterat, discrimine gessimus arma:
rique minas, Romanique timebam:
olemæus erat: sed parcimus annis,
efas: sciat hac pro cæde tyrannus
posse dari: vos condite busto
cis: sed non, ut crimina tantum
llus: iusto date thura sepulcro,
at, cineresque in littore fusos
e unam sparsis date manibus urnam.
tum soceri, vocesque querentis
pias: dum nobis omnia præfert,
ario mavult debere clienti,
a est populis: concordia mundo
aruere Deis mea vota secundis,
as, positis felicibus armis
veteres, vitamque rogarem,
dignaque satis mercede laborum
r esse tibi: tunc pace fideli
ictus posses ignoscere Divis,
oma mihi: nec talia fatus
comitem, nec turba querenti
ondunt gemitus, et pectora læta
, hilaresque nefas spectare cruentum
as) cum Cæsar lugeat, audent.

Liber decimus

erras Pompeii colla secutus
ras calcavit Cæsar arenas:
una ducis, fatumque nocentis
um Lagi Romana sub arma
ret mundo Memphiticus ensis
ique caput: tua profuit umbra
cerum rapuere a sanguine manes,
st te Nilum Romanus haberet.
iam fertur securus in urbem,
evi sceleris, sua signa sequutus.
ulgi, fasces et iura querentis
na suis, discordia sensit
cipites animos, Magnumque perisse
vultu semper celante timorem,
perum sedes, et templa vetusti
quas Macetum testantia vires,
lla captus dulcedine rerum,
ltuque Deum, non mœnibus urbis,
ulis cupide descendit in antrum.
roles vesana Philippi
iacet: terrarum vindice fato
tis totum spargenda per orbem
posuere adytis: Fortuna pepercit
egni duravit ad ultima fatum.
rtas unquam si redderet orbem,
ratus erat, non utile mundo
plum, terras tot posse sub uno
cetum fines, latebrasque suorum
tasque patri despexit Athenas:
populos fatis urgentibus actus
strage ruit, gladiumque per omnes
ignotos miscuit amnes,
phraten, Indorum sanguine Gangen:
ale malum, fulmenque, quod omnes
iter populos, et sidus iniquum
eano classes inferre parabat
ri: non illi flamma, nec undæ,
ibye, nec Syrticus obstitit Ammon.
s, mundi devexa secutus,
Polos, Nilumque a fonte bibisset:

Occurrit suprema dies, naturaque solum
Hunc potuit finem vesano ponere regi,
Qui secum invidia, qua totum ceperat orbem,
Abstulit imperium; nulloque hærede relicto,
Totius fati lacerandas præbuit urbes.
Sed cecidit Babylone sua, Parthoque verendus.
Proh pudor! Eoi propius timuere sarissas, (clon,
Quam nunc pila timent populi: licet usque sub Ar-
Regnemus, Zephyrique domos, terrasque premamus
Flagrantis post terga Noti: cedemus in ortus
Arsacidum domino: non felix Parthia Crassis
Exiguæ secura fuit provincia Pellæ.
Iam Pelusiaco veniens a Gurgite Nili
Rex puer, imbellis populi sedaverat iras,
Obside quo pacis Pellæa tutus in aula
Cæsar erat: cum se parva Cleopatra biremi,
Corrupto custode Phari laxare catenas,
Intulit Emathiis ignaro Cæsare tectis:
Dedecus Ægypti, Latio feralis Erinnys,
Romano non casta malo: quantum impulit Argos,
Iliacasque domos facie Spartana nocenti,
Hesperios auxit tantum Cleopatra furores.
Terruit illa suo, si fas, Capitolia sistro,
Et Romana petit imbelli signa Canopo,
Cæsare captivo Pharios ductura triumphos:
Leucadioque fuit dubius sub gurgite casus,
An mundum ne nostra quidem matrona teneret.
Hoc animi nox illa dedit, quæ prima cubili
Miscuit incestam ducibus Ptolemaida nostris.
Quis tibi vesani veniam non donet amoris,
Antoni? durum cum Cæsaris hauserit ignis
Pectus, et in media rabie, medioque furore,
Et Pompeianis habitata manibus aula,
Sanguine Thessalicæ cladis perfusus adulter
Admisit Venerem curis, et miscuit armis
Illicitosque toros, et non ex coniuge partus?
Prò pudor! oblitus Magni, tibi Iulia fratris
Obscœna de matre dedit: partesque fugatas
Passus in extremis Libyes coalescere regnis,
Tempora Niliaco turpis dependit amori,
Dum donare Pharon, dum non sibi vincere mavult.
Quem formæ confisa suæ Cleopatra sine ullis
Tristis adit lacrymis, simulatum comta dolorem,
Quem decuit, veluti laceros dispersa capillos,
Et sic orsa loqui: Si qua est o maxime Cæsar
Nobilitas, Pharii proles clarissima Lagi,
Exul in æternum sceptris depulsa paternis,
Si tua restituat veteri me dextera fato,
Complector regina pedes: tu gentibus æquum
Sidus ades nostris: non urbes prima tenebo
Femina Niliacas: nullo discrimine sexus
Reginam scit ferre Pharas. lege summa peremti
Verba patris, qui iura mihi communia regni
Et thalami cum fratre dedit: puer ipse sororem,
Sit modo liber, amat: sed habet sub iure Pothini
Affectus, ensesque suos; nil ipsa paterni
Iuris habere peto: culpa tantoque pudore
Solve domum: remove funesta satellitis arma,
Et regem regnare iube: quantosne tumores
Mente gerit famulus, Magni cervice revulsa!
Iam tibi (sed procul hoc avertant fata) minatur.
Sat fuit indignum, Cæsar, mundoque tibique,
Pompeium facinus meritumque fuisse Pothini
Nequicquam duras tentasset Cæsaris aures:
Vultus adest precibus, faciesque incesta perorat.
Exigit infandam corrupto iudice noctem.
Pax ubi parta duci, donisque ingentibus emta est;
Excepere epulæ tantarum gaudia rerum;
Explicuitque suos magno Cleopatra tumultu,

Nondum translatos Romana in secula luxus.
Ipse locus templi, quod vix corruptior ætas
Extruat, instar erat; laqueataque tecta ferebant
Divitias, crassumque trabes absconderat aurum.
Nec summis crustata domus, sectisque nitebat
Marmoribus: stabatque sibi non segnis Achates,
Purpureusque lapis, totaque effusus in aula
Calcabatur onyx: ebenus Mareotica vastos
Non operit postes, sed stat pro robore vili
Auxilium, non forma domus: ebur atria vestit,
Et suffixa manu foribus testudinis Indæ
Terga sedent, crebro maculas distincta Smaragdo.
Fulget gemma toris, et iaspide fulva supellex:
Strata micant: Tyrio quorum pars maxima succo
Cocta diu, virus non uno duxit aheno;
Pars auro plumata nitet; pars ignea cocco,
Ut mos est Phariis miscendi licia telis.
Tum famulæ numerus turbæ, populusque minister.
Discolor hos sanguis, alios distinxerat ætas:
Hæc Libycos, pars tam flavos gerit altera crines,
Ut nullas Cæsar Rheni se dicat in arvis
Tam rutilas vidisse comas: pars sanguinis usti
Torta caput, refugosque gerens a fronte capillos.
Nec non infelix ferro mollita iuventus,
Atque execta virum: stat contra fortior ætas,
Vix ulla fuscante tamen lanugine malas.
Discubuere toris reges, maiorque potestas
Cæsar: et immodice formam fucata nocentem,
Nec sceptris contenta suis, nec fratre marito,
Plena maris rubri spoliis, colloque, comisque
Divitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.
Candida Sidonio perlucent pectora filo,
Quod Nilotis acus compressum pectine Serum
Solvit, et extenso laxavit stamina velo.
Dentibus hic niveis, sectos Atlantide silva,
Imposuere orbes; quales ad Cæsaris ora
Nec capto venere Iuba: proh cæcus, et amens
Ambitione furor, civilia bella gerenti
Divitias aperire suas, incendere mentem
Hospitis armati: non sit licet ille nefando
Marte paratus opes mundi quæsisse ruina:
Pone duces priscos, et nomina pauperis ævi,
Fabricios Curiosque graves: hic ille recumbat
Sordidus Hetruscis abductus consul aratris,
Optabit patriæ talem duxisse triumphum.
Infudere epulas auro, quod terra, quod aer,
Quod pelagus, Nilusque dedit, quod luxus inani
Ambitione furens toto quæsivit in orbe.
Non mandante fame, multas volucresque ferasque
Ægypti posuere Deos: manibusque ministrat
Niliacas crystallus aquas; gemmæque capaces
Excepere merum, sed non Mareotidos uvæ,
Nobile sed paucis senium cui contulit annis
Indomitum Meroe cogens spumare Falernum.
Accipiunt sertas nardo florente coronas,
Et nunquam fugiente rosa: multumque madenti
Infudere comæ, quod nondum evanuit aura,
Cinnamon, externa nec perdidit aera terra:
Advectumque recens vicinæ messis Amomum.
Discit opes Cæsar spoliati perdere mundi,
Et gessisse pudet genero cum paupere bellum,
Et causas Martis Phariis cum gentibus optat.
Postquam epulis Bacchoque modum lassata voluptas
Imposuit, longis Cæsar producere noctem
Inchoat alloquiis; summaque in sede iacentem
Linigerum placidis compellat Achorea dictis:
O sacris devote senex, quodque arguit ætas,
Non neglecte Deis, Phariæ primordia gentis,
Terrarumque situs, vulgique edissere mores,
Et ritus, formasque Deûm: quodcunq
Insculptum est adytis profer, noscique
Prode Deos: si Cecropium sua sacra P
Maiores docuere tui: quis dignior unq
Hoc fuit auditu, mundique capacior h
Fama quidem generi Pharias me duxit
Sed tamen et vestri: media inter prœli
Stellarum, cœlique plagis, Superisque
Nec meus Eudoxi vincetur fastibus a
Sed cum tanta meo vivat sub pectore v
Tantus amor veri, nihil est, quod nosc
Quam fluvii causas per secula tanta la
Ignotumque caput: spes sit mihi certa
Niliacos fontes; bellum civile relinqu
Finierat, contraque sacer sic orsus Ac
Fas mihi magnorum Cæsar secreta
Prodere, ad hoc ævi populis ignota pr
Sit pietas aliis, miracula tanta silere:
Ast ego cœlicolis gratum reor, ire per
Hoc opus, et sacras populis notescere
Sideribus, quæ sola fugam moderantu
Occurruntque polo, diversæ potentia
Mundi lege data est. Sol tempora divi
Mutat nocte diem, radiisque potenti
Ire vetat, cursusque vagos statione m
Luna suis vicibus Tethyn, terrenasqu
Frigida Saturno glacies, et zona niva
Cessit: habet ventos, incertaque fulm
Sub Iove temperies, et nunquam turb
At fecunda Venus cunctarum semina
Possidet: immensæ Cyllenius arbiter
Hunc ubi pars cœli tenuit, qua mixta
Sidera sunt Cancro, rapidosque Siri
Exerit, et varii mutator circulus anni
Ægoceron, Cancrumque tenet, cui su
Ora latent: quæ cum dominus percuss
Igne superiecto, tunc Nilus fonte solu
Exit, ut Oceanus lunaribus increment
Iussus adest: auctusque suos non ante
Quam nox æstivas a sole receperit hor
Vana fides veterum, Nilo, quo cres
Æthiopum prodesse nives: non Arctos
Montibus, aut Boreas: testis tibi sole
Ipse color populi, calidique vaporibus
Adde, quod omne caput fluvii, quodcu
Præcipitat glacies, ingresso vere tume
Prima tabe nivis: Nilus neque suscita
Ante Canis radios, nec ripis alligat u
Ante parem nocti Libra sub iudice Ph
Inde etiam leges aliarum nescit aquar
Nec tumet hibernus, cum longe sole r
Officiis caret unda suis: dare iussus ini
Temperiem cœlo, mediis æstatibus ex
Sub torrente plaga, ne terras dissipet
Nilus adest mundo, contraque incens
Ora tumet; Cancroque suam torrente S
Imploratus adest; nec campos liberat u
Donec in autumnum declinet Phœbus,
Extendat Meroe: quis causas reddere p
Sic iussit Natura parens decurrere Nil
Sic opus est mundo. Zephyros quoque
His adscripsit aquis, quorum statu tem
Continuique dies, et in æra longa pote
Vel quod ab occiduo [illegible]
Trans Notos, et fluvio [illegible]
Vel quod aquas toties [illegible]
Assidue feriunt; [illegible]
Ille mora cursus, [illegible]
[illegible]

agnosque cavæ compagis hiatus.
penitus tacitis discursibus unda
too medium revocata sub axem,
pressit Meroen, tellusque perusta
as, trahitur Gangesque, Padusque,
undi: tunc omnia flumina Nilus
ens non uno gurgite perfert.
)ceano, qui terras alligat omnes,
cul violentum erumpere Nilum,
sales longo mitescere tractu.
ano pasci Phœbumque polumque
c, calidi tetigit cum brachia Cancri,
e undæ plus, quam quod digerat aer
noctes referunt, Niloque refundunt.
ntam ius est mihi solvere litem,
ar, aquas post mundi sera peracti,
sis terrarum erumpere venis,
Deo, quasdam compage sub ipsa
se reor, quas ille creator,
erum certo sub iure coercet.
scendi Nilum Romane cupido est,
rsisque fuit, Macetumque tyrannis:
etas voluit conferre futuris
vincit adhuc natura latendi.
nder regum quos Memphis adorat,
nisitque per ultima terræ
tos: illos rubicunda perusti
it; Nilum videre calentem.
m, mundique extrema Sesostris,
rus regum cervicibus egit: (que,
stros amnes, Rhodanumque, Padum-
e fonte bibit: vesanus in ortus
i populos pervenit ad ævi,
ulis, et pastus cæde suorum,
, redit: non fabula mendax
fonte tuo est, ubicunque videris,
lli contingit gloria genti,
suo: tua flumina prodam,
rum celator, Nile, tuarum
edit: medio consurgis ab axe,
tem ripas attollere Caucrum;
ctus aquis, mediumque Booten;
us flexu torquetur, et ortus,
populis, Libycis nunc æquus arenis:
imi, quærunt tamen hi quoque, Seres,
feris alieno gurgite campos:
nescit cui debeat orbis.
a caput non prodidit ulli,
lis parvum te, Nile, videre,
us, et gentes maluit ortus
osse tuos: consurgere in ipsis
is, aliena crescere bruma,
adferre tuas: solique vagari
utrosque polos: hic quæritur ortus,
late tibi gurgite rupto
Meroe fecunda colonis,
ni: quæ, quamvis arbore multa
tem nulla sibi mitigat umbra:
um mundi ferit illa Leonem.
ebi, damnum non passsus aquarum,
erilesque diu metiris arenas,
um vires collectus in amnem,
spargens facilem tibi cedere ripam.
das revocat piger alveus undas,
Arabum populis Ægyptia rura
Philæ: mox te deserta secantem,
nostrum rubro commercia Pontum,
git: quis te tam lene fluentem
s violenti gurgitis iras,
Nile, putet? sed cum lapsus abrupta viarum
Excepere tuos, et præcipites cataractæ,
Ac nusquam vetitis ullas obsistere cautes
Indignaris aquis: spuma tunc astra lacessis:
Cuncta fremunt undis: ac multo murmure montis,
Spumeus invictis canescit fluctibus amnis.
Hinc, Abaton quam nostra vocat veneranda vetustas,
Terra potens, primos sentit percussa tumultus,
Et scopuli, placuit fluvii quos dicere venas,
Quod manifesta novi primum dant signa tumoris.
Hinc montes Natura vagis circumdedit undis,
Qui Libyæ te, Nile, negant: quos inter ut alta
In convalle tacens stat molibus unda receptis.
Prima tibi campos permittit, apertaque Memphis
Rura, modumque vetat crescendi ponere ripas.
Sic velut in tuta securi pace trahebant
Noctis iter mediæ: sed non vesana Pothini
Mens imbuta semel sacra tam cæde, vacabat
A scelerum motu. Magno nihil ille perempto
Iam putat esse nefas: habitant sub pectore manes,
Ultricesque Deæ dant in nova monstra furorem.
Dignatur viles isto quoque sanguine dextras,
Quo Fortuna parat victos perfundere Patres;
Pœnaque civilis belli, et vindicta Senatus,
Pene data est famulo: procul hoc avertite fata
Crimen, ut hæc Bruto cervix absente secetur.
In scelus it Pharium Romani pœna tyranni,
Exemplumque perit: struit audax irrita fatis,
Nec parat occultæ cædem committere fraudi;
Invictumque ducem detecto Marte lacessit.
Tantum animi delicta dabant, ut colla ferire
Cæsaris, et socerum iungi tibi, Magne, iuberet:
Atque hæc dicta monet famulos perferre fideles
Ad Pompeianæ socium sibi cædis Achillam,
Quem puer imbellis cunctis præfecerat armis,
Et dederat ferrum, nullo sibi iure retento,
In cunctos, in seque simul. Tu mollibus, inquit,
Nunc incumbe toris, et pingues exige somnos:
Invasit Cleopatra domum: nec prodita tantum est,
Sed donata Pharos: cessas accurrere solus
Ad dominæ thalamos? nubet soror impia fratri:
Nam Latio iam nupta duci est: interque maritos
Discurrens Ægypton habet, Romamque meretur.
Expugnare senem potuit Cleopatra venenis.
Crede miser puero: quem nox si iunxerit una,
Et semel amplexus incesto pectore passus
Hauserit obscœnum titulo pietatis amorem,
Meque, tuumque caput, per singula forsitan illi
Oscula donabit: crucibus, flammisque luemus
Si fuerit formosa soror: nil undique restat
Auxilii: rex hinc coniux, hinc Cæsar adulter;
Et sumus, ut fatear, tam sæva iudice sontes.
Quem non e nobis credet Cleopatra nocentem
A quo casta fuit? per te quod fecimus una,
Perdidimusque nefas, perque ictum sanguine Magni
Fœdus, ades: subito bellum molire tumultu:
Irrue: nocturnas rumpamus funere tedas,
Crudelemque toris dominam mactemus in ipsis
Cum quocunque viro: nec nos deterreat ausis
Hesperii Fortuna ducis: quæ sustulit illum,
Imposuitque orbi, communis gloria nobis:
Nos quoque sublimes Magnus facit: aspice littus,
Spem nostri sceleris: pollutos consule fluctus
Quid liceat nobis: tumulumque e pulvere parvo
Aspice Pompeii non omnia membra tegentem
Quem metuis, par huius erat: non sanguine clari:
Quid refert? nec opes populorum ac regna movemus.
Ad scelus ingentis fati sumus: adtrahit illos
In nostras Fortuna manus: en altera venit

Victima nobilior: placemus cæde secunda
Hesperias gentes: iugulus mihi Cæsaris haustus
Hoc præstare potest, Pompeii cæde nocentes
Ut populus Romanus amet: quid nomina tanta
Horremus, viresque ducis, quibus ille relictis
Miles erit? nox hæc peraget civilia bella,
Inferiasque dabit populis, et mittet ad umbras,
Quod debetur adhuc mundo, caput: ite feroces
Cæsaris in iugulum: præstet Lagea iuventus
Hoc regi, Romana sibi: tu parce morari:
Plenum epulis, madidumque mero, Venerique para-
Invenies: aude: Superi tot vota Catonum, (tum
Brutorumque tibi tribuent. Non lentus Achillas
Suadenti parere nefas: haud clara movendis,
Ut mos, signa dedit castris, nec prodidit arma
Ullius clangore tubæ: temere omnia sævi
Instrumenta rapit belli: pars maxima turbæ
Plebis erat Latiæ: sed tanta oblivio mentes
Cepit, in externos corrupto milite mores,
Ut duce sub famulo, iussuque satellitis irent,
Quos erat indignum Phario parere tyranno.
Nulla fides, pietasque viris, qui castra sequuntur,
Venalesque manus: ibi fas, ubi maxima merces:
Ære merent parvo: iugulumque in Cæsaris ire
Non sibi dant: proh fas! ubi non civilia bella
Invenit imperii fatum miserabile nostri?
Thessaliæ subducta acies in littore Nili
More furit patrio: quid plus te, Magne, recepto
Ausa foret Lagea domus? dat scilicet omnis
Dextera, quod debet Superis: nullique vacare
Fas est Romano. Latium sic scindere corpus
Diis placitum: non in generi, socerique favorem
Discedunt populi: civilia bella satelles
Movit, et in partem Romanam venit Achillas.
Et nisi fata manus a sanguine Cæsaris arcent,
Hæ vincent partes: aderat maturus uterque:
Et districta epulis ad cunctas aula patebat
Insidias: poteratque cruor per regia fundi
Pocula Cæsareus, mensæque incumbere cervix.
Sed metuunt belli trepidos in nocte tumultus,
Ne cædes confusa manu, permissaque fatis
Te, Ptolemæe, trahat: tanta est fiducia ferri.
Non rapuere nefas: summi contemta facultas
Est operis: visum famulis reparabile damnum,
Illam mactandi dimittere Cæsaris horam.
Servatur pœnas in aperta luce daturus.
Donata est nox una duci, vixitque Pothini
Munere Phœbeos Cæsar dilatus in ortus.
Lucifer a Casia prospexit rupe, diemque
Misit in Ægyptum primo quoque sole calentem:
Cum procul a muris acies non sparsa maniplis,
Nec vaga conspicitur, sed iustos qualis ad hostes
Recta fronte venit: passuri cominus arma,
Laturique ruunt: at Cæsar mœnibus urbis
Diffisus, foribus clausæ se protegit aulæ,
Degeneres passu latebras: nec tota vacabat
Regia compresso: minima collegerat arma
Parte domus: tangunt animos iræque, metusque:
Et timet incursus, indignaturque timere.
Sic fremit in parvis fera nobilis abdita claustris,
Et frangit rabidos præmorso carcere dentes.
Non secus in Siculis fureret tua flamma cavernis,
Obstrueret summam si quis tibi Mulciber Ætnam.
Audax Thessalici qui nuper rupe sub Æmi,
Hesperiæ cunctos proceres, aciemque Senatus,
Pompeiumque ducem, causa sperare vetante,
Non timuit, fatumque sibi promisit iniquum,
Expavit servile nefas, intraque penates
Obruitur telis; quem non violasset Alanus,
Non Scytha, non fixo qui ludit in hospi
Hic, cui Romani spatium non sufficit o
Parvaque regna putat Tyriis cum Gadi
Ceu puer imbellis, ceu captis femina u
Quærit tuta domus: spem vitæ in limin
Ponit, et incerto lustrat vagus atria cu
Non sine rege tamen; quem ducit in om
Sumturus pœnas et grata piacula morti
Missurusque tuum, si non sint tela, nec
In famulos Ptolemæe caput: sic barbara
Creditur ultorem metuens regnique, fu
Ense suo, fratrisque simul cervice perat
Expectasse patrem: cogunt tamen ultin
Spem pacis tentare ducem: missusque a
Regius, ut sævos absentis voce tyranni
Corriperet famulos, quo bellum auctor
Sed neque ius mundi valuit, nec fœdera
Gentibus: orator regis, pacisque seques
Æstimat in numero scelerum ponenda
Tot monstris Ægypte nocens: non The
Vastaque regna Iubæ, non Pontus, et in
Pharnacis et gelido circumfluus orbis II
Tantum ausus scelerum, non Syrtis ha
(tum
Delitias fecere tuæ: premit undique bell
Inque domum iam tela cadunt, quassant
Non aries uno moturus limina pulsu,
Fracturusque domum; non ulla est mac
Nec flammis mandatur opus: sed cæco i
Consilii, vastos ambit divisa penates,
Et nusquam totis incurrat viribus agm
Fata vetant, murique vicem fortuna te
Necnon et ratibus tentatur regia, qua s
Protulit in medios audaci margine lux
Luxuriosa domus: sed adest defensor u
Cæsar, et hos aditus gladiis, hos ignib
Obsessusque gerit (tanta est constantia
Expugnantis opus: piceo iubet unguine
Lampadas immitti iunctis in bella cari
Nec piger ignis erat per stuppea vincul
Manantes cera tabulas: et tempore eod
Transtraque nautarum summique arse
Iam prope semustæ merguntur in æquo
Iamque hostes et tela natant: nec puppi
Incubuit solis: sed quæ vicina fuere
Tecta mari longis rapuere vaporibus ig
Et cladem favere Noti, percussaque fla
Turbine, non alio motu per tecta cucur
Quam solet ætherio lampas decurrere a
Materiaque carens, atque ardens aere s
Illa lues clausa paulum revocavit ab
Urbis in auxilium populos: nec tempor
Perdidit in somnos, sed cæca nocte cari
Insiluit Cæsar, semper feliciter usus
Præcipiti cursu bellorum, et tempore r
Tunc claustrum pelagi cepit Pharon: in
In medio stetit illa mari, sub tempore v
Proteos: at nunc est Pellæis proxima m
Illa duci geminos ad bellorum præstitit
Abstulit excursus et fauces æquoris ho
Cæsaris auxiliis aditus et libera ponti
Ostia permisit: nec pœnas inde Pothini
Distulit ulterius: sed non qua debuit i
Non cruce, non flammis, rabido non de
Heu facinus, cervix gladio male cæsa p
Magni morte perit: necnon subrepta pe
A famulo Ganymede dolis pervenit ad h
Cæsaris Arsinoe: quæ castra carentia s
Ut proles Lagea tenet, famulumque Ty

iusto transegit Achillea ferro.
ne tuis iam victima mittitur umbris.
c Fortuna putat: procul absit, ut ista
t summa tuæ: non ipse tyrannus
enas, non omnis regia Lagi.
veniant in viscera Cæsaris enses
tus erit: sed non auctore furoris
dit rabies; nam rursus in arma
anymedis eunt: ac multa secundo
e gerunt: potuit discrimine summo
dies in famam et secula mitti.
xiguæ spatio stipantibus armis,
Dum parat in vacuas Martem transferre carinas
Dux Latius, tota subiti formidine belli
Cingitur: hinc densæ prætexunt littora classes,
Hinc tergo insultant pedites: via nulla salutis;
Non fuga, non virtus, vix spes quoque mortis honestæ.
Non acie fusa, nec magnæ stragis acervo
Vincendus tunc Cæsar erat, sed sanguine nullo.
Captus sorte loci pendet, dubiusne timeret,
Optaretne mori; respexit in agmine denso
Sævam perpetuæ meritum iam nomina famæ
Ad campos Epidamne tuos; ubi solus apertis
Obsedit muris calcantem mœnia Magnum.

CAIUS SILIUS ITALICUS

icus, cuius patriam ignoramus, genere nobilissimus, Romæ summa eloquentiæ laude floruit, et luit. Novissimus a Nerone factus est consul; et, ut volunt, tertio hunc honorem est consequutus. atum Asiæ non sine gloria gessit, et in Vitellium sapienter se habuit. Ex Asia redux, suaden-s, in Campaniam ad otium litterarum secessit. Huc imitatus Virgilium, sua Poemata exaravit, na magis historicus, quam poeta, iudice Plinio, maiori cura, quam ingenio scribebat. Villam miam Ciceronis, et alteram quæ sepulchrum Virgilii habebat, in ambos observantia notus e-giliauis manibus quotannis solemniter lustrabat. Annos 75 natus sibi mortem inedia conscivit. mata Poggius Florentinus anno I. C. 1416 ex Germania produxit.

lii Italici Punicorum Libri xvii. ex editione G. A. Ruperti

LIBER PRIMUS

na, quibus cœlo se gloria tollit
atiturque ferox Œnotria iura
a, Musa, decus memorare laborum
speriæ, quantosque ad bella crearit,
a viros, sacri cum perfida pacti
a super regno certamina movit;
ue diu, qua tandem poneret arce
ortuna caput. Ter Marte sinistro
Iovi fœdus, conventaque Patrum
ere duces; atque impius ensis
n suasit temerando rumpere pacem.
nem bello excidiumque vicissim
es; propiusque fuere periclo,
re datum. Reseravit Dardanus arces
noreas: obsessa Palatia vallo
c muris defendit Roma salutem.
n causas irarum, odiumque perenni
tudio, et mandata nepotibus arma,
mihi, superasque recludere mentes.
magni repetam primordia motus.
ueis quondam per cærula terris,
giens fraterno crimine regnum,
Libyes appellitur oræ:
o mercata locos, nova mœnia ponit,
secto permissum litora tauro.
ale Argos, sic credidit alta vetustas,
emnoniam gratissima tecta Mycenen,
fugis æternam condere gentem.
magnanimis Romam caput urbibus alte
missas etiam trans æquora classes
a videt victricia ferre per orbem,
metuens, bellandi corda furore
exstimulat. Sed enim conamine primæ
guæ, fractisque in gurgite cœptis
Sicanio Libycis, iterum instaurata capessens
Arma remolitur. Dux agmina sufficit unus
Turbanti terras, pontumque movere paranti.
Iamque Deæ cunctas sibi belliger induit iras
Hannibal: hunc audet solum componere fatis.
Sanguineo tum læta viro, atque in regna Latini
Turbine mox sævo venientum haud inscia cladum,
Intulerit Latio, spreta me, Troius, inquit,
Exsul Dardaniam, et, bis numina capta, Penates,
Sceptraque fundarit victor Lavinia Teucris;
Dum Romana tuæ, Ticine, cadavera ripæ
Non capiant, similisque mihi per Celtica rura
Sanguine Pergameo Trebia, et stipantibus armis
Corporibusque virûm, retro fluat, ac sua largo
Stagna reformidet Trasymenus turbida tabo;
Dum Cannas tumulum Hesperiæ, campumque cruore
Ausonio mersum sublimis Iapyga cernam,
Teque, vadi dubium, coeuntibus, Aufide, ripis,
Per clypeos galeasque virûm, cæsosque per artus,
Vix iter Adriaci rumpentem ad litora ponti.
Hæc ait, ac iuvenem facta ad Mavortia flammat.
Ingenio motus avidus, fideique sinister,
Is fuit; exsuperans astu, sed devius æqui;
Armato nullus Divûm pudor; improba virtus,
Et pacis despectus honos; penitusque medullis
Sanguinis humani flagrat sitis: his super, ævi
Flore virens, avet Ægates abolere, parentum
Dedecus, ac Siculo demergere fœdera ponto.
Dat mentem Iuno, ac laudum spe corda fatigat.
Iamque aut nocturno penetrat Capitolia visu,
Aut rapidis fertur per summas passibus Alpes.
Sæpe etiam famuli, turbato ad limina somno,
Expavere trucem per vasta silentia vocem,
Ac largo sudore virûm invenere futuras

Miscentem pugnas, et inania bella gerentem.
Hanc rabiem in fines Italûm Saturniaque arva
Addiderat quondam puero patrius furor. Ortus
Sarrana prisci Barcæ de gente, vetustos
A Belo numerabat avos: namque, orba marito
Cum fugeret Dido famulam Tyron, impia diri
Belides iuvenis vitaverat arma tyranni,
Et se participem casus sociarat in omnes.
Nobilis hoc ortu, et dextra spectatus Hamilcar,
Ut fari primamque datum distinguere lingua
Hannibali vocem, sollers nutrire furores,
Romanum sevit puerili in pectore bellum.
Urbe fuit media, sacrum genitricis Elissæ
Manibus, et patria Tyriis formidine cultum,
Quod taxi circum et piceæ squalentibus umbris
Abdiderant, cœlique arcebant lumine, templum.
Hoc sese (ut perhibent) curis mortalibus olim
Exuerat regina loco. Stant marmore mœsto
Effigies, Belusque parens, omnisque nepotum
A Belo series; stat, gloria gentis, Agenor,
Et qui longa dedit terris cognomina Phœnix.
Ipsa sedet, tandem æternum coniuncta Sichæo:
Ante pedes ensis Phrygius iacet. Ordine centum
Stant aræ cœlique Deis Ereboque potenti.
Hic, crine effuso, atque Hennææ numina Divæ,
Atque Acheronta vocat Stygia cum veste sacerdos.
Immugit tellus, rumpitque horrenda per umbras
Sibila; inaccensi flagrant altaribus ignes.
Tum magico volitant cantu per inania Manes
Exciti; vultusque in marmore sudat Elissæ.
Hannibal hæc, patrio iussu, ad penetralia fertur:
Ingressique habitus atque ora explorat Hamilcar.
Non ille evantis Massylæ palluit iras,
Non diros templi ritus, adspersaque tabo
Limina, et audito surgentes carmine flammas.
Olli permulcens genitor caput, oscula libat,
Attollitque animos hortando, et talibus implet:
Gens recidiva Phrygum Cadmeæ stirpis alumnos
Fœderibus non æqua premit: si fata negarint
Dedecus id patriæ nostra depellere dextra,
Hæc tua sit laus, nate, velis: age! concipe bella
Latura exitium Laurentibus. Horreat ortus
Iam pubes Tyrrhena tuos, partusque recusent,
Te surgente, puer, Latiæ producere matres.
His acuit stimulis; subicitque haud mollia dictu:
Romanos terra atque undis, ubi competet ætas,
Ferro ignique sequar: Rhœteaque fata revolvam.
Non Superi mihi, non Martem cohibentia pacta,
Non celsæ obstiterint Alpes, Tarpeiaque saxa.
Hanc mentem iuro nostri per numina Martis,
Per Manes, regina, tuos. Tum nigra triformi
Hostia mactatur Divæ, raptimque recludit
Spirantes artus, poscens responsa, sacerdos,
Ac fugientem animam properatis consulit extis.
Ast, ubi quæsitas, artis de more vetustæ,
Intravit mentes Superûm, sic deinde profatur:
Ætolos late consterni milite campos,
Idæoque lacus flagrantes sanguine, cerno.
Quanta procul moles scopulis ad sidera tendit,
Cui iuxta aerio pendent tua vertice castra!
Iamque iugis agmen rapitur; trepidantia fumant
Mœnia, et Hesperio tellus porrecta sub axe
Sidoniis lucet flammis. Fluit, ecce, cruentus
Eridanus: iacet ore truci super arma virosque,
Tertia qui tulerat sublimis opima Tonanti.
Heu! quænam subitis horrescit turbida nimbis
Tempestas, ruptoque polo micat igneus æther?
Magna parant Superi: tonat alti regia cœli,
Bellantemque Iovem cerno. Venientia fata

Scire ultra vetuit Iuno; fibræque repente
Conticuere: latent casus, longique labor
Sic clausum linquens arcano pectore bel
Atque hominum finem Gades, Calpenque
Dum fert Herculeis Garamantica signa
Occumbit sævo Tyrius certamine ducto
Interea rerum Hasdrubali traduntur h
Occidui qui solis opes, et vulgus Iberum
Bæticolasque viros furiis agitabat iniqui
Tristia corda ducis, simul immedicabili
Et fructus regni feritas erat: asper amor
Sanguinis, et metui demens credebat ho
Nec nota docilis pœna satiare furores.
Ore excellentem, et spectatum fortibus a
Antiqua de stirpe Tagum, Superûmque h
Immemor, erecto suffixum robore mœsti
Ostentabat ovans populis sine funere re
Auriferi Tagus adscito cognomine fonti
Perque antra et ripas Nymphis ululatus
Mæonium non ille vadum, non Lydia
Stagna sibi, nec, qui riguo perfunditur
Campum, atque illatis Hermi flavescit
Primus inire manu, postremus ponere M
Cum rapidum effusis ageret sublimis hal
Quadrupedem, non ense virum, non emi
Sistere erat: volitabat ovans, aciesque p
Iam Tagus auratis agnoscebatur in armi
Quem postquam diro suspensum robore
Deformem leti famulus, clam corripit e
Dilectum domino, permixque irrumpit i
Atque immite ferit geminato vulnere pe
At Pœni, succensi ira, turbataque lucti
Et sævis gens læta, ruunt, tormentaque
Non ignes candensque chalybs, non verb
Ictibus innumeris lacerum scindentia co
Carnificesve manus, penitusve infusa m
Pestis, et in medio lucentes vulnere flam
Cessavere; ferum visu dictuque, per arte
Sævitiæ extenti, quantum tormenta iub
Creverunt artus; atque, omni sanguine
Ossa liquefactis fumarunt fervida memb
Mens intacta manet: superat ridetque d
Spectanti similis, fessosque labore mini
Increpitat, dominique crucem clamore
Hæc inter spretæ miseranda piacula p
Erepto trepidus ductore exercitus una
Hannibalem voce, atque alacri certamin
Hinc studia accendit patriæ virtutis im
Hinc fama in populos iurati didita belli,
Hinc virides ausis anni fervorque decor
Atque armata dolis mens, et vis insita f
Primi ductorem Libyes clamore salut
Mox et Pyrenes populi et bellator Iberu
Continuoque ferox oritur fiducia menti,
Cessisse imperio tantum terræque mari
Æoliis candens Austris et lampade Phœ
Æstifero Libye torquetur subdita Canc
Aut ingens Asiæ latus, aut pars tertia t
Terminus huic roseos amnis Lagæus ad
Septeno impellens tumefactum gurgite
At, qua diversas clementior adspicit Ar
Herculeo dirimente freto, diducta prop
Europes videt arva iugis: altera [illegible]
Nec patitur nomen proferri longius Ath
Atlas subducta [illegible]
Sidera nubiferum fulcit caput [illegible]
Erigit æternum compage [illegible]
Canet barba gelu; [illegible]
Pinea silva [illegible]

ut spumantia flumina rictu.
erum cautes maria alta fatigant;
equos Titan immersit anhelos,
ndunt fumanti gurgite currum.
s squalentibus Africa tendit,
coquitur fecunda veneno.
es mitis plaga temperat agros,
ma, Phario nec victa colono.
tant Nomades, gens inscia freni;
as per ludum mobilis aures
ctit non cedens virga lupatis.
bellatorumque virorum
s nudo sine fraudibus ensi.
bant Hispanæ castra cohortes,
genitoris parta tropæis.
ipes campos hinnitibus implet,
edes erecti bellica raptant:
mpo ferventior axis.
mas, et properare facillima mortem.
uscendit florentes viribus annos,
ernit novisse senectam,
dextra est. Hic omne metallum:
allent de semine venæ;
ybis fetus humus horrida nutrit:
usas operit Deus. Astur avarus
e telluris mergitur imis,
effosso concolor auro.
ctole, tibi Duriusque Tagusque,
avios lucentes volvit arenas,
referens oblivia Lethes.
indocilis, nec inhospita Baccho,
a sese magis arbore tollit.
Tyrio gentes cessere tyranno,
a freni, nunc arte paterna
armis consulta senatus
nis: primus sumsisse laborem,
sisse pedes, partemque subire,
pus: nec cætera segnis,
audem stimulant: somnumque negabat
que vigil ducebat in armis;
us humi, turbæque Libyssæ,
duris certare maniplis:
no præcedens agmine ductor,
re suum: tum vertice nudo
imbres, cœlique ruinam.
i, tremuitque exercitus Astur,
a tela Iovem, permixtaque nimbis
ssos ventorum flatibus ignes,
et equo: nec pulvere fessum
labefecit Sirius astro.
lus radiis cum exusta dehiscit,
bo medius coquit æthera fervor,
inventa iacuisse sub umbra:
, et spectato fonte recedit.
ernacem ad prœlia frenis
, et famam letalis amare lacerti;
tranare sonantia saxa,
ocios arcessere ripa.
primus stetit aggere muri;
o rapidus fera prœlia miscet,
m, latus rubet æquore limes.
tis, et, rumpere fœdera certus,
ea Romam comprendere bello
mis pulsat Capitolia terris.
as turbarunt classica portas;
iro belli maioris amore.
erculei tollunt se litore muri,
nte iugo, quis nobile nomen
sacravit colle Zacynthos.

Hic, comes Alcidæ, remeabat in agmine Thebas
Geryone exstincto, cœloque ea facta ferebat.
Tres animas namque id monstrum, tres corpore dextras
Armarat, ternaque caput cervice gerebat.
Haud alium vidit tellus, cui ponere finem
Non posset mors una viro, duræque Sorores
Tertia bis rupto torquerent stamina filo.
Hinc spolia ostentabat ovans, captivaque victor
Armenta ad fontes medio fervore vocabat,
Cum tumidas fauces, accensis sole venenis,
Calcatus rupit letali vulnere serpens,
Inachiumque virum terris prostravit Iberis.
Mox profugi, ducente Noto, advertere coloni,
Insula quos genuit Graio circumflua ponto,
Atque auxit quondam Laertia regna, Zacynthos.
Firmavit tenues ortus mox Daunia pubes,
Sedis inops, misit largo quam dives alumno,
Magnanimis regnata viris, nunc Ardea nomen.
Libertas populis pacto servata decusque
Maiorum, et Pœnis urbi imperitare negatum.
Admovet abrupto flagrantia fœdere ductor
Sidonius castra, et latos quatit agmine campos.
Ipse, caput quassans, circumlustravit anhelo
Muros sævus equo; mensusque paventia tecta,
Pandere iamdudum portas ac cedere vallo
Imperat, et longe clausis sua fœdera, longe
Ausoniam fore, nec veniæ spem Marte subactis;
Scita Patrum, et leges, et iura, fidemque, Deosque,
In dextra nunc esse sua. Verba ocyus acer
Intorto sancit iaculo, figitque per arma
Stantem pro muro, et minitantem vana, Caicum.
Concidit exacti medius per viscera teli,
Effusisque simul prærupto ex aggere membris,
Victori moriens tepefactam retulit hastam.
At, multo ducis exemplum clamore secuti,
Involvunt atra telorum mœnia nube.
Clara nec in numero virtus latet: obvia quisque
Ora duci portans, ceu solus, bella capessit.
Hic crebram fundit Baleari verbere glandem,
Terque levi ducta circum caput altus habena
Permissum ventis abscondit in aere telum.
Hic valido librat stridentia saxa lacerto:
Huic impulsa levi torquetur lancea nodo.
Ante omnes ductor, patriis insignis in armis,
Nunc picea iactat fumantem lampada flamma,
Nunc sude, nunc iaculo, nunc saxis impiger instat,
Aut hydro imbutas, bis noxia tela, sagittas
Contendit nervo, atque insultat fraude pharetræ:
Dacus ut armiferis Geticæ telluris in oris,
Spicula qui patrio gaudens acuisse veneno
Fundit apud ripas inopina binominis Istri.
Cura subit, collem turrita cingere fronte,
Castelloque urbem circumvallare frequenti.
Heu, priscis numen populis, at nomine solo
In terris iam nota, Fides! stat dura iuventus,
Ereptamque fugam, et claudi videt aggere muros.
Sed dignam Ausonia mortem putat esse Sagunto,
Servata cecidisse fide. Iamque acrius omnes
Intendunt vires: adductis stridula nervis
Phocais effundit vastos ballista molares;
Atque eadem, ingentis mutato pondere teli,
Ferratam excutiens ornum, media agmina rumpit.
Alternus resonat clangor: certamine tanto
Conseruere acies, veluti circumdata vallo
Roma foret; clamatque super: Tot millia, gentes
Inter tela satæ, iam capto stamus in hoste?
Anne pudet cœpti? pudet ominis? en bona virtus,
Primitiæque ducis! Taline implere paramus
Italiam fama? tales præmittere pugnas?

Accensæ exsultant mentes, haustusque medullis
Hannibal exagitat, stimulantque sequentia bella.
Invadunt manibus vallum, cæsasque relinquunt
Deiecti muris dextras. Subit arduus agger,
Imponitque globos pugnantum desuper urbi.
Armavit clausos, ac portis arcuit hostem
Librari multa consueta falarica dextra,
Horrendum visu robur, celsisque nivosæ
Pyrenes trabs lecta iugis, cui plurima cuspis;
Vix muris toleranda lues: sed cætera pingui
Uncta pice, atque atro circumlita sulfure, fumant.
Fulminis hæc ritu, summis e mœnibus arcis
Incita, sulcatum tremula secat aera flamma.
Qualis sanguineo præstringit lumina crine,
Ad terram cælo decurrens, ignea lampas.
Hæc, ictu rapido, pugnantum sæpe per auras,
Attonito ductore, tulit fumantia membra.
Hæc vastæ lateri turris ceu turbine fixa,
Dum penitus pluteis Vulcanum exercet adesis,
Arma virosque simul pressit flagrante ruina.
Tandem condensis actæ testudinis armis,
Subducto Pœni vallo, cæcaque latebra,
Pandunt prolapsam suffossis mœnibus urbem.
Terribilem in sonitum procumbens, aggere victo
Herculeus labor, atque immania saxa resolvens,
Mugitum ingentem cœlo dedit. Alpibus altis
Aeriæ rupes, scopulorum mole revulsa,
Haud aliter scindunt resonanti fragmine montem.
Surgebat cumulo certatim prorutus agger;
Obstabatque iacens vallum, ni protenus instent
Hinc atque hinc acies media pugnare ruina.
Emicat ante omnes, primævo flore iuventæ
Insignis Rutulo Murrus de sanguine; at idem
Matre Saguntina Graius, geminoque parente
Dulichios Italis miscebat prole nepotes.
Hic magno socios Aradum clamore vocantem,
Qua corpus loricam inter galeamque patescit:
Conantis motus speculatus, cuspide sistit,
Prostratumque premens telo, voce insuper urget:
Fallax Pœne, iaces; certe Capitolia primus
Scandebas victor! quæ tanta licentia voti?
Nunc Stygio fer bella Iovi. Tum fervidus hastam
Adversi torquens defigit in inguine Iberi;
Oraque dum calcat iam singultantia leto,
Hac iter est, inquit, vobis ad mœnia Romæ,
O metuenda manus: sic, quo properatis, eundum.
Mox instaurantis pugnam circumsilit arma,
Et rapto nudum clypeo latus haurit Iberi.
Dives agri, dives pecoris, famæque negatus,
Bella feris arcu iaculoque agitabat Iberus.
Felix, heu, nemorum, et vitæ laudandus opacæ,
Si sua per patrios tenuisset spicula saltus.
Hunc miseratus, adest infesto vulnere Ladmus.
Cui, sævum arridens, Narrabis Hamilcaris umbris
Hanc, inquit, dextram, quæ iam, post funera vulgi,
Hannibalem vobis comitem dabit; et ferit alte
Insurgens gladio cristatæ cassidis æra,
Perque ipsum tegimen crepitantia dissipat ossa.
Tum frontem Chremes intonsam umbrante capillo
Septus, et horrentes effingens crine galeros,
Tum Masulus, crudaque virens ad bella senecta
Carthalo, non pavidus fetas mulcere leænas,
Flumineaque urna cælatus Bagrada parmam,
Et vastæ Nasamon Syrtis populator Hiempsal,
Audax in fluctu laceras raptare carinas,
Una omnes dexraque cadunt iraque peremti.
Necnon serpentem diro exarmare veneno
Doctus Athyr, tactuque graves sopire chelydros,
Ac dubiam admoto sobolem explorare ceraste.

Tu quoque, fatidicis Garamanticus a[...]
Insignis flexo galeam per tempora corn[...]
Heu, frustra reditum sortes tibi sæpe [...]
Mentitumque Iovem increpitans, occu[...]
Et iam corporibus cumulatus creverat [...]
Perfusisque atra fumabant cæde ruina[...]
Tum ductorem avido clamore in præli[...]
Fulmineus ceu Spartanis latratibus a[...]
Cum silvam occursu venantum perdid[...]
Horrescit setis dorso, et postrema cap[...]
Prœlia, canentem mandens aper ore cr[...]
Iamque gemit, geminans contra venab[...]
At parte ex alia, qua se insperata in[...]
Extulerat portis, ceu spicula nulla ma[...]
Vim ferre exitiumve queant, permixt[...]
Hannibal agminibus passim furit, et q[...]
Cantato nuper senior quem fecerat ign[...]
Litore ab Hesperidum Temisus, qui cu[...]
Fidebat magica ferrum crudescere ling[...]
Quantus Bistoniis late Gradivus in or[...]
Belligero rapitur curru, telumque cor[...]
Titanum quo pulsa cohors, flagrantia [...]
Cornipedum afflatu tonat, et stridorib[...]
Iamque Hostum, Rutulumque Pholu[...]
que Metiscum,
Iam Lygdum, Duriumque simul, flavum[...]
Et geminos, Chromin atque Gyan, dem[...]
Daunum etiam, grata quo non spectati[...]
Voce movere fora, atque orando finger[...]
Nec legum custos sollertior, aspera teli[...]
Dicta admiscentem: Quænam te, Pœn[...]
Huc adigunt Furiæ? Non hæc Sidonia [...]
Feminea fabricata manu, pretiove para[...]
Exsulibusve datum dimensis litus aren[...]
Fundamenta Deûm, Romanaque fœder[...]
Ast illum, toto iactantem talia campo,
Ingenti raptum nisu, medioque virorun[...]
Avulsum inter tela globo, et post terga [...]
Hannibal ad pœnam lentæ mandaverat [...]
Increpitansque suos, inferri signa iube[...]
Perque ipsos cædis cumulos, stragemqu[...]
Monstrabat furibundus iter, cunctosq[...]
Nomine, et in prædas stantem dabat im[...]
Sed, postquam a trepidis allatum, f[...]
Diversam Marte infausto, Murroque s[...]
Hunc Superos tribuisse diem, ruit ocy[...]
Lymphato cursu, atque ingentes descri[...]
Letiferum nutant fulgentes vertice cri[...]
Crine ut flammifero terret fera regna c[...]
Sanguineum spargens ignem; vomit atr[...]
Fax cœlo radios, ac sæva luce coruscum [...]
Scintillat sidus, terrisque extrema min[...]
Præcipiti dant tela viam, dant signa, vi[...]
Atque ambæ trepidant acies: iacit igne[...]
Dirum lumen apex, ac late fulgurat um[...]
Talis ubi Ægæo surgente ad sidera pon[...]
Per longum vasto Cori cum murmure fl[...]
Suspensum in terras portat mare, frigid[...]
Corda tremunt: sonat ille procul, fla[...]
Curvatis pavidas transmittit Cycladas [...]
Non cuncta e muris unum incessentia te[...]
Fumantesque ante ora faces, non saxa p[...]
Tormentis excussa tenent. Ut tegmina [...]
Fulgentis galeæ conspexit, et arma cre[...]
Inter solem auro rutilantia, turbidus in[...]
Eu, qui res Libycas, inceptaque tanta r[...]
Romani Murrus belli mora! Fœdera, fa[...]
Iam noscas, quid vana queant, et vester [...]
Fer tecum castamque fidem, servataque[...]

ibi linque Deos. Cui talia Murrus:
ides: mens olim prœlia poscit,
lagrat capitis: fer debita fraudum
Italiam tellure inquire sub ima.
Dardanios fines iter, atque nivalem
lpesque, tibi mea dextera donat.
r, cernens subeuntem comminus hostem,
que loci fidum sibi, corripit ingens
vulso saxum, et nitentis in ora
onoque silex ruit incitus ictu.
ro concussus fragmine muri.
accendit mentem, nec conscia fallit
a loco; frendens luctatur, et ægro
dversum per saxa vetantia nisu.
m propior vicino lumine fulsit,
ole tulit, velut incita clausum
norum cingant, et cuncta paventem
ant, lato Murrus caligat in hoste.
dextræ densusque micare videtur
umeræ nutare in casside cristæ.
utrimque acies, ceu tota Saguntos
trahit instanti languentia leto
ens Murrus, supremaque vota capessit:
cide, cuius vestigia sacra
erræ minitantem averte procellam,
gui defenso mœnia dextra.
t, cœloque attollit lumina supplex,
n nostra longe Tirynthius ausis
rit. Ni displicet æmula virtus,
similem, Alcide, primoribus annis
victe, tuis: fer nomen amicum,
uondam primis memorate ruinis,
Phrygiæ delenti stirpis alumnos.
pressumque ira simul exigit ensem,
tatuere moræ; teloque relato
entis perfunditur arma cruore.
enti casu turbata iuventus
ota arma viri corpusque superbo
liare negant. Coit aucta vicissim
nanus, et glomerata mole feruntur.
alea, hinc clypeus sonat æreus hastis:
dibus, librataque pondera plumbi
ciunt: decisæ vertice cristæ
ne decus nutantum in cæde iubarum.
ur largus per membra fluentia sudor,
icæ squamis horrentia tela:
, tegimenve datur mutare sub ictu.
t, fessique humeri gestamina laxant.
, penitusque trahens suspiria, sicco
e vapor; nisuque elisus anhelo
nitus, fractumque in casside murmur.
rsa domat, gaudetque nitescere duris
t decoris pretio discrimina pensat.
us scisso densa inter nubila cœlo
iens terram fragor; et super ipsas
tonuit geminato fulmine pugnas.
ubes ventorum turbine cæco
sti vibravit lancea belli,
dverso librata cuspide sedit.
pes Superisque habitabile saxum,
inea lucentes semper in ara,
æ Troiana altaria flammæ,
m vobis fallacis imagine teli
Dei! propius si pressa furenti
clausæ starent mortalibus Alpes,
mene, tuis nunc Alliæ cederet undis.
adspectans Pyrenes vertice celsæ
enta, et primos in Marte calores,
pressum coniecta cuspide vulnus,

Advolat, obscura circumdata nube, per auras,
Et validam duris evellit ab ossibus hastam.
Ille tegit clypeo fusum per membra cruorem;
Tardaque paulatim et dubio vestigia nisu
Alternata trahens, aversus ab aggere cedit.
Nox tandem optatis terras pontumque tenebris
Condidit, et pugnas erepta luce diremit.
At duræ invigilant mentes, molemque reponunt,
Noctis opus. Clausos acuunt extrema pericli,
Et fractis rebus violentior ultima virtus.
Hinc puer invalidique senes, hinc femina ferre
Certat opem in dubiis miserando nava labori;
Saxaque mananti subvectat vulnere miles.
Iam Patribus clarisque senum sua munia curæ:
Concurrunt, lectosque viros hortantur, et orant,
Defessis subeant rebus, revocentque salutem,
Et Latia extremis implorent casibus arma.
Ite citi, remis velisque impellite puppim,
Saucia dum castris clausa est fera: tempore Martis
Utendum est rapto, et grassandum ad clara pericli.
Ite citi, deflete fidem, murosque ruentes;
Antiquaque domo meliora arcessite fata.
Mandati summa est: dum stat, remeate, Saguntos.
Ast illi celerant, qua proxima litora, gressum,
Et fugiunt tumido per spumea cærula velo.
Pellebat somnos Tithoni roscida coniux,
Ac rutilus primis sonipes hinnitibus altos
Afflarat montes, roseasque movebat habenas.
Iam celsa e muris, exstructa mole, iuventus
Clausam nocturnis ostentat turribus urbem.
Rerum omnes pendent actus, et, milite mœsto,
Laxata obsidio, ac pugnandi substitit ardor;
Inque ducem versæ tanto discrimine curæ.
Interea Rutulis longinqua per æquora vectis
Herculei ponto cœpere exsistere colles,
Et nebulosa iugis attollere saxa Monœci.
Tracius hos Boreas scopulos, immitia regna,
Solus habet; semperque rigens, nunc litora pulsat,
Nunc ipsas alis plangit stridentibus Alpes;
Atque, ubi se terris glaciali fundit ab Arcto,
Haud ulli contra fiducia surgere vento.
Vorticibus torquet rapidis mare; fractaque anhelant
Æquora, et iniecto conduntur gurgite montes: (lit.
Iamque volans Rhenum Rhodanumque in nubila tol-
Hunc postquam Boreæ dirum evasere furorem,
Alternos mœsti casus bellique marisque,
Et dubium rerum eventum, sermone volutant.
O patria! o Fidei domus inclyta! quo tua nunc sunt
Fata loco? Sacræne manent in collibus arces?
An cinis (heu Superi!) tanto de nomine restat?
Ferte leves auras, flatusque ciete secundos,
Si nondum insultat templorum Pœnicus ignis
Culminibus, Latiæque valent succurrere classes.
Talibus illacrymant noctemque diemque querelis,
Donec Laurentes puppis defertur ad oras,
Qua pater, acceptis Aniensis ditior undis,
In pontum flavo descendit gurgite Tibris.
Hinc consanguineæ subeunt iam mœnia Romæ.
Concilium vocat augustum, castaque beatos
Paupertate Patres, ac nomina parta triumphis,
Consul, et æquantem Superos virtute senatum.
Facta animosa viros, et recti sacra cupido,
Attollunt, hirtæque togæ, neglectaque mensa,
Dexteraque a curvis capulo non segnis aratris;
Exiguo faciles, et opum non indiga corda,
Ad parvos curru remeabant sæpe penates.
In foribus sacris, primoque in limine templi,
Captivi currus, belli decus, armaque rapta
Pugnantum ducibus, sævæque in Marte secures,

Perfossi clypei, et servantia tela cruorem,
Claustraque portarum, pendent. Hic, Punica bella,
Ægates cernas, fusaque per æquora classe,
Exactam ponto Libyen testantia rostra:
Hic galeæ Senonum, pensatique improbus auri
Arbiter ensis inest, Galliaque ex arce fugatis,
Arma, revertentis pompa gestata Camilli:
Hic spolia Æacidæ, hic Epirotica signa,
Et Ligurum horrentes coni, parmaque relatæ
Hispana de gente rudes, Alpinaque gæsa.
Sed postquam clades patefecit et horrida bella
Orantûm squalor, præsens adstare Saguntì
Ante oculos visa est extrema precantis imago.
Tum senior mœsto Sicoris sic incipit ore:
Sacrata gens clara fide, quam rite fatentur
Marte satam populi ferro parere subacti,
Ne crede emensos levia ob discrimina pontum.
Vidimus obsessam patriam, murosque trementes;
Et, quem insana freta aut cœtus genuere ferarum,
Vidimus Hannibalem. Procul his a mœnibus, oro,
Arcete, o Superi: nostroque in Marte tenete
Fatiferæ iuvenem dextræ. Qua mole sonantes
Exigit ille trabes! et quantus crescit in armis!
Trans iuga Pyrenes, medium indignatus Iberum,
Excivit Calpen, et mersos Syrtis arenis
Molitur populos, maioraque mœnia quærit.
Spumeus hic, medio qui surgit ab æquore, fluctus,
Si prohibere piget, vestras effinget in urbes.
An tanti pretium motus, ruptique per enses
Fœderis, hoc iuveni, iurata in bella ruenti,
Creditis, ut statuat superatæ iura Sagunto?
Ocyus ite, viri, et nascentem extinguite flammam,
Ne seræ redeant post aucta pericula curæ.
Quamquam o, si nullus terror, non obruta iam nunc
Semina fumarent belli; vestrane Sagunto
Spernendum consanguineam protendere dextram?
Omnis Iber, omnis rapidis fera Gallia turmis,
Omnis ab æstifero sitiens Libys imminet axe.
Per vos culta diu Rutulæ primordia gentis,
Laurentemque Larem, et genitricis pignora Troiæ,
Conservate pios, qui permutare coacti
Acrisioneis Tiryuthia culmina muris.
Vos etiam Zanclen, Siculi contra arma tyranni,
Iuvisse egregium; vos et Campana tueri
Mœnia, depulso Samnitum robore, dignum
Sigeis duxistis avis. Vetus incola Dauni,
Testor vos, fontes et stagna arcana Numici,
Cum felix nimium dimitteret Ardea pubem,
Sacra domumque ferens, et avi penetralia Turni,
Ultra Pyrenen Laurentia nomina duxi.
Cur, ut decisa atque avulsa a corpore membra,
Despiciar, vesterque luat cur fœdera sanguis?
Tandem, ut finitæ voces, (miserabile visu)
Submissi palmas, lacerato tegmine vestis,
Affigunt proni squalentia corpora terræ.
Inde agitant consulto Patres, curasque fatigant.
Lentulus, ut cernens accensa tecta Sagunti,
Poscendum pœnæ iuvenem, celerique negantis
Exuri bello Carthaginis arva iubebat.
At Fabius, cauta speculator mente futuri,
Nec lætus dubiis, parcusque lacessere Martem,
Et melior clauso bellum producere ferro,
Prima super tantis rebus pensanda; ducisne
Cœperit arma furor, Patres an signa moveri
Censuerint; mittique viros, qui exacta reportent.
Providus hæc, ritu vatis, fundebat ab alto
Pectore præmeditans Fabius surgentia bella:
Ut sæpe e celsa grandævus puppe magister,
Prospiciens signis venturum in carbasa Corum,
Somno iamdudum substringit lintea
Sed lacrymas atque ira mixtus dolor
Præcipitare latens fatum; lectique se
Qui ductorem adeant: si perstet surd
Pactorum, vertant inde ad Carthagin
Nec Divûm oblitis indicere bella mo

Liber secundu

Cærulea provecta vadis, iam Dardan
Tristia magnanimi portabat iussa sen
Primoresque Patrum. Fabius, Tiryn
Ter centum memorabat avos, quos ta
Abstulit una dies, cum Fors, non æqu
Patricio Cremeram maculavit sanguine
Huic comes æquato sociavit munere c
Poplicola, ingentis Volesi Spartana p
Is, cultam referens insigni nomine ple
Ausonios atavo ducebat consule fasces
Hos ut depositis portum contingere
Allatum Hannibali, consultaque ferre
Iam medio seram bello poscentia pac
Ductorisque simul conceptas fœdere p
Ocyus armatas passim per litora turm
Ostentare iubet minitantia signa, rec
Perfusos clypeos, et tela rubentia cæd
Haud dictis nunc esse locum; strepere
Tyrrhenæ clangore tubæ, galeasque
Dum detur, relegant pontum, neu se a
Festinent: notum, quid cædis calentib
Quantum iræ liceat, motæve quid aud
Sic ducis afflatu per inhospita litora p
Converso Tyrios petierunt remige Pa
Hic alto Pœnus fendentem vela car
Incessens dextra, Nostrum, pro Iupit
Nostrum ferre caput parat ille per æqu
Heu cæcæ mentes, tumefactaque corda
Armatum Hannibalem pœnæ petit im
Ne deposce; adero: dabitur tibi copia
Ante expectatum; portisque focisque
Quæ nunc externos defendis, Roma, p
Tarpeios iterum scopulos præruptaqu
Scandatis licet, et celsam migretis in
Nullo iam capti vitam pensabitis auro
Incensi dictis animi, et furor additu
Conditur extemplo telorum nubibus
Et densa resonant saxorum grandine
Ardor agit, provecta queant dum carin
Inque oculis profugæ Martem exercere
Ipse autem incensus promissa piacula
Flagitat, insignis nudato vulnere, duc
Ac repetens questus furibundo person
Poscimur, o socii! Fabiusque e puppe
Ostentat, dominique vocat nos ira sen
Si tædet cœpti, culpandave movimus
Ausoniam ponto propere revocate cari
Nil moror: evincta lacerandum tradit
Nam cur, Eoi deductus origine Beli,
Tot Libyæ populis, tot circumfusus I
Servitium perferre negem? Rhœteius
Imperet æternum, et populis antiqu
Regna ferox: nox ista virum mutaqu
Effundunt gemitus, atque ostia tri
In stirpem Æneadum, ac stimulant cla
Discinctos inter Libyas populosque
Marmaricis audax in bella Cæsotris si
Venerat Asbyte, proles Garamantis I
Hammone hic genitus, Phorcynidas
Cinyphiumque Macem, et iniquos s
Battiadas, late imperio sceptrisque re

samon, æternumque arida Barce,
tololum, atque infidæ litora Syrtis,
aque levis Gætulus habena.
rat thalamos Tritonide nympha;
pavumque Iovem regina ferebat,
repetebat nomina luco.
ri, vacuoque assueta cubili,
s primos [defenderat] annos:
mollita manus, operatave fuso,
saltus, et anhelum impellere planta
c stravisse feras, immitis amabat.
læ Rhodopen Pangæaque lustrant
alta iugis, cursuque fatigant
ta manus: spreti Ciconesque Getæque,
, et lunatis Bistones armis.
insignis patrio, religata fluentem
no crinem, dextrumque feroci
rti, ac fulgentem tegmine lævam
ca munita in prœlia pelta,
idis quatiebat cursibus axem.
i iugo curru, pars cætera dorso
cuon Veneris iam fœdera passæ
nt: sed virgine densior ala est.
gibus per longa mapalia lectos,
entabat equos, tumuloque propinquo
yris campum, vibrata per auras
quens summa ponebat in arce.
oties intrantem mœnia, Mopsus
lsis senior Gortynia muris
gat nervo, liquidasque per auras
letalia vulnera ferro.
nis Curetum advectus ab antris,
puer levioribus annis
assuetus arundine Mopsus.
demisit sæpe volucrem;
po linquentem retia cervum
t; rueretque inopina sub ictu
to, quam sibila poneret arcus.
retra iactavit iustius ulla,
certet Gortyna sagittis.
levior venatu extendere vitam
rctæ res exegere per æquor,
eroe natisque; inglorius hospes
m, fato ducente, Saguntum.
ex humeris calamique paterni
cerque chalybs, Minoia tela.
enum, Massylæ gentis in agmen
fundebat spicula cornu.
audacemque Thyrum, pariterque ruentes
mque Bagam, indignumque sagittæ,
, tam certæ occurrere Lyxum,
a tractabat bella pharetra.
tendens telumque in virginis ora,
rata Iovem per vota vocabat.
feros converti prospicit arcus,
insidiis Nasamonias Harpe
it letum; calamumque volantem,
tulo excipiens transmisit hiatu;
n a tergo videre sorores.
dens casu, labentia virgo
arvaque oculos iam luce natantes
; totisque annisa doloris
uet letalem in mœnia cornum.
rum rapido transverberat ictu
e (iunctis iam cornibus arcus,
nervi complente sagitta)
los resoluto pollice ferrum.
vulnus præceps devolvitur altis
iuxtaque cadentia membra,
Effusi versa calami fluxere pharetra.
Exclamat paribus frater vicinus in armis
Icarus, ulciscique parat lacrymabile fatum:
Atque illum, raptim promentem in prœlia telum,
Hannibal excussi prævertit turbine saxi.
Labuntur gelido torpentia frigore membra;
Deficiensque manus pharetræ sua tela remisit.
  At pater, in gemino natorum funere, Mopsus
Correptos arcus ter mœsta movit ab ira:
Ter cecidit dextra, et notas dolor abstulit artes.
Pœnitet, heu! sero, dulces liquisse penates:
Arreptoque avide, quo concidis, Icare, saxo,
Postquam ævum senior percussaque pectora frustra
Sentit, et, ut tantos compescat morte dolores,
Nil opis in dextra, vastæ se culmine turris
Præcipitem iacit, et delapsus pondere prono,
Membra super nati moribundos explicat artus.
  Dum cadit externo Gortynius advena bello,
Iam nova molitus stimulato milite Theron,
Alcidæ templi custos aræque sacerdos,
Non exspectatum Tyriis effuderat agmen,
Et fera miscebat reserata prœlia porta.
Atque illi non hasta manu, non vertice cassis;
Sed, fixus latis humeris et mole iuventæ,
Agmina vastabat clava, nihil indigus ensis.
Exuviæ capiti impositæ, tegimenque leonis,
Terribilem attollunt excelso vertice rictum.
Centum angues idem Lernæaque monstra gerebat
In clypeo, et sectis geminam serpentibus Hydram.
Ille Iubam, Thapsumq; patrem, clarumq; Micipsam
Nomine avi, Maurumque Sacen, a mœnibus actos,
Palantesque fuga, præceps ad litora cursu
Egerat; atque una spumabant æquora dextra.
Nec contentus Idi leto, letoque Cothonis,
Marmaridæ nec cæde Rothi, nec cæde Iugurthæ,
Asbytes currum et radiantis tegmina lunæ
Poscebat votis, gemmataque lumina peltæ;
Atque in belligera versabat virgine mentem.
Quem ruere ut telo vidit regina cruento,
Obliquos detorquet equos, lævumque per orbem
Fallaci gyro campum secat, ac, velut ales,
Averso rapitur sinuata per æquora curru.
Dumque ea se ex oculis aufert, atque, ocyor Euro,
Incita pulveream campo trahit ungula nubem,
Adversum late stridens rota proterit agmen;
Ingerit et crebras virgo trepidantibus hastas.
Hic cecidere Lycus, Thamyrisque, et nobile nomen
Eurydamas, clari deductum stirpe parentis,
Qui, thalamos ausus quondam sperare superbos,
Heu demens! Ithacique torum: sed enim, arte pudica,
Fallacis toties revoluto stamine telæ
Deceptus, mersum pelago iactarat Ulyssem:
Ast Ithacus vero, ficta pro morte, loquacem
Affecit leto: tædæque ad funera versæ.
Gens extrema viri campis deletur Iberis,
Eurydamas, Nomados dextra; superinstrepit ater,
Et servat cursum perfractis ossibus, axis.
  Iamque aderat remeans virgo, inter prœlia postquam
Distringi Therona videt, sævamque bipennem
Perlibrans mediæ fronti, spolium inde superbum,
Herculeasque tibi exuvias, Dictynna, vovebat.
Nec segnis, Theron tantæ spe laudis in ipsos
Adversus consurgit equos, villosaque fulvi
Ingerit obiectans trepidantibus ora leonis.
Attoniti terrore novo rictuque minaci,
Quadrupedes iactant resupino pondere currum.
Tum saltu Asbyten conantem linquere pugnas
Occupat, incussa gemina inter tempora clava;
Ferventesque rotas, turbataque frena pavore,

Disiecto spargit collisa per ossa cerebro;
Ac rapta properans caedem ostentare bipenni,
Amputat e curru revolutae virginis ora.
Necdum irae positae: celsa nam figitur hasta
Spectandum caput; id gestent ante agmina Poeni,
Imperat, et propere currus ad moenia vertant.
Haec, caecus fati, Divûmque abeunte favore,
Vicino Theron edebat proelia leto.
Namque aderat, toto ore ferens iramque minasque,
Hannibal, et caesam Asbyten, fixique tropaeum
Infandum capitis, furiata mente dolebat.
Ac, simul aerati radiavit luminis umbo,
Et concussa procul membris velocibus arma
Letiferum intonuere, fugam perculsa repente
Ad muros trepido convertunt agmina cursu:
Sicut agit levibus per sera crepuscula pennis
E pastu volucres ad nota cubilia Vesper;
Aut, ubi Cecropius formidine nubis aquosae
Sparsa super flores examina tollit Hymettos,
Ad dulces ceras et odori corticis antra
Mellis apes gravidae properant, densoque volatu
Raucum connexae glomerant ad limina murmur.
Praecipitat metus attonitos, caecique feruntur.
Heu blandum coeli lumen! tantone cavetur
Mors reditura metu, nascentique addita fata?
Consilium damnant, portaque atque aggere tuto
Erupisse gemunt: retinet vix agmina Theron:
Interdumque manu, interdum clamore minisque,
State, viri: meus ille hostis: mihi gloria magna,
State, venit pugnae. Muro tectisque Sagunti
Hunc abigam Poenos dextra: spectacula tantum
Ferte, viri: vel, si cunctos metus acer in urbem
(Heu deforme!) rapit, soli mihi claudite portas.
At Poenus rapido praeceps ad moenia cursu,
Dum pavitant trepidi rerum fessique salutis,
Tendebat: stat primam urbem murosque patentes,
Postposita caede et dilata invadere pugna.
Id postquam Herculeae custos videt impiger arae,
Emicat, et velox formidine praevenit hostem.
Gliscit Elissaeo violentior ira tyranno.
Tu solve interea nobis, bone ianitor urbis,
Supplicium, ut pandas, inquit, tua moenia leto.
Nec plura effari sinit ira, rotatque coruscum
Mucronem: sed contortum prior impete vasto
Daunius huic robur iuvenis iacit; arma, fragore
Icta gravi, raucum gemuere; altoque resultant,
Aere illisa cavo, nodosae pondera clavae.
At, viduus teli, et frustrato proditus ictu,
Pernici velox cursu rapit incita membra,
Et celeri fugiens perlustrat moenia planta.
Instat atrox, terga increpitans fugientia, victor.
Conclamant matres; celsoque e culmine muri
Lamentis vox mixta sonat: nunc nomine noto
Appellant, seras fesso nunc pandere portas
Posse volunt: quatit hortantûm praecordia terror,
Ne simul accipiant ingentem moenibus hostem.
Incutit umbonem fesso, assultatque ruenti
Poenus, et ostentans spectantem e moenibus urbem,
I, miseram Asbyten leto solare propinquo.
Haec dicens, iugulo optantis dimittere vitam
Infestum condit mucronem, ac regia laetus
Quadrupedes spolia, abreptos a moenibus ipsis,
Queis aditum portae trepidantûm sepserat agmen,
Victor agit, curruque volat per ovantia castra. (di
At Nomadum furibunda cohors miserabile human-
Deproperat munus, tumulique adiungit honorem,
Et rapto cineres ter circum corpore lustrat.
Hinc letale viri robur, tegimenque tremendum,
In flammas iaciunt; ambustoque ore genisque,

Deforme alitibus liquere cadaver Ibe
Poenorum interea quis rerum summ
Consultant bello super, et quae dicta f
Ausoniae a populis, oratorumque min
Adventu trepidant. Movet hinc foed
Et testes Superi, iurataque pacta par
Hinc popularis amor coeptantis magn
Et sperare iuvat belli meliora. Sed, c
Doctorem infestans odiis gentilibus,
Sic adeo increpitat studia, incautum
Cuncta quidem, Patres (neque enim c
Irae se valuere) premunt formidine v
Haud tamen abstiterim, mortem lic
Testabor Superos, et coelo nota relin
Quae postrema salus rerum patriaequ
Nec nunc, obsessa demum et flammate
Haec serus vates Hannon canit: anxi
Pectora; ne castris innutriretur et a
Exitiale caput, monui, et, dum vita,
Ingenitum noscens vires, flatusque p
Ut, qui stellifero speculatur sidera c
Venturam pelagi rabiem Caurique fu
Praedicit miseris haud vanus flamina
Consedit solio rerumque invasit habe
Ergo armis foedus, fasque omne, abru
Oppida quassantur, longeque in moen
Aeneadum arrectae mentes; disiectaq
Exagitant Manes iuvenem furiaeque
Ac funesta sacra, et conversi foedere
In caput infidum Superi, Massylaque
An nunc ille, novi caecus caligine reg
Externas arces quatit? haud Tirynth
(Sic propria luat hoc poena, nec misc
Fata suis) nunc hoc, inquam, hoc in
Oppugnat, Carthago, tuos, teque ob
Lavimus Hennaeas animoso sanguine
Et vix conducto produximus arma L
Nos ratibus laceris Scyllaea replevim
Classibus et refluo spectavimus aequo
Contorta e fundo revomentem trans
Respice, pro, demens! pro, pectus ina
Aegates, Libyaeque procul fluitantia
Quo ruis? et patriae exitio tibi nomi
Scilicet immensae, visus iuvenilibus
Subsident Alpes, subsidet mole nival
Alpibus aequatum attollens caput Ap
Sed campos fac, vane, dari; num gen
Mortales animi? aut ferro flammave
Haud tibi Neritia cernes cum prole l
Pubescit castris miles, galeaque teru
Nondum signata flava lanugine, mal
Nec requies aevi nota; exsanguesque
Stant prima inter signa senes, lat
Ipse ego Romanos perfosso corpore tu
Tela intorquentes correpta e vulnere
Vidi animos mortesque virûm, decu
Si bello abscistis, nec te victoribus eff
Quantum, heu Carthago! donat tibi
Gestar ad haec: namque, impatiens
Iamdudum immites iras, mediumque
Bis conatus erat turbando abrumpe
Concilione, inquit, Libyae, Tyriique
Pro Superi! Ausonius miles sedet? an
Haud dum sumta vires?
Nunc geminas Alpes, Apenninumque
Nunc freta Sicaniae, et Scyllaei
Nec procul est, quin iam Manes
Dardanias: tanta accumulat
Vulneribusque viridis, ne

rede, (licet formidine turpi
nant) mortalem sumimus hostem.
minas arctis post terga catenis
vulgo traheretur ovante
ras spes et fiducia gentis
: vidi, cum, robore pendens,
sublimis spectaret ab alta.
puerilia protenus ora
sæ properata casside malæ.
egni summus. Adspice, turmæ
tant annos anteire labore,
r equis. Ipse, adspice, ductor,
ro vocem proferret ab ore,
s, ac flammis urere gentem
, atque animo patria arma movebat.
cant Alpes, astrisque coruscos
opulos; per saxa nivesque, (tem
stimulent atram vel inania men-
pandat iter: pudet Hercule tritas
udemque timere secundam.
et primi incendia belli
rum pro libertate labores
t. Ponat formidinis æstus,
nus imbellis femina servet (stem,
mam: nos, nos contra ibimus ho-
ia dominos depellere Byrsa,
o, fixum est. Sin fata repugnant,
essit Carthagine Mavors,
; nec te, patria inclyta, dedam
m; liberque Acheronta videbo.
peri! Fabius iubet? Ocyus arma
escendite ab arce Sagunti;
us scutorum incendat acervos,
, ac toto absistite ponto.
erita est nunquam si talia plecti
ete nefas, nostrique solutas
manus. Ut deinde resedit,
li, Patrum de more, potestas;
i propere certamine rapta
m violati fœderis addi.]
i, ceu templo irrumperet hostis,
Latioque id verteret omen,
t postquam discordia sentit
s ad Martem vergere mentes;
Fabius rexisse dolorem,
it propere; Patribusque vocatis
sinu pacemque profatus,
e, ambiguis neu fallere dictis,
neutrum renuente senatu,
gremioque effunderet arma,
m Libyæ, eventuque priori
m, et laxos effundit amictus.
tit, pugnandi nuntius, arces.
rofugæ regnis agitantur Elissæ,
ulis, quis ægra lababat
rte fides, prædaque gravatus,
revocaverat arma Sagunti.
peum, sævo fulgore micantem,
tori dona ferebant,
pus, galeamque coruscis
, vibrant cui vertice coni
emulo nutamine pennæ;
ltis fatalem millibus hastam;
nodis auroque trilicem
imen penetrabile telo.
halybis perfecta metallo,
usa Tagi, per singula lætis
lis, et gaudet origine regni.
Dido Carthaginis arces;

Instabatque operi, subducta classe, iuventus.
Molibus hi claudunt portus, his tecta domusque
Partiris, iustæ Bitia venerande senectæ.
Ostentant caput effossa tellure repertum
Bellatoris equi, atque omen clamore salutant.
Has inter species, orbatum classe suisque,
Ænean, pulsum pelago, dextraque precantem,
Cernere erat. Fronte hunc avide regina serena,
Infelix, ac iam vultu spectabat amico.
Hinc et speluncam furtivaque fœdera amantum
Callaicæ fecere manus: it clamor ad auras,
Latratusque canum; subitoque exterrita nimbo,
Occultant alæ venantum corpora silvis.
Nec procul Æneadum, vacuo iam litore, classis
Æquora nequidquam revocante petebat Elissa.
Ipsa pyram super ingentem stans saucia Dido
Mandabat Tyriis ultricia bella futuris;
Ardentemque rogum media spectabat ab unda
Dardanus, et magnis pandebat carbasa fatis.
Parte alia supplex infernis Hannibal aris
Arcanum Stygia libat cum vate cruorem,
Et primo bella Æneadum iurabat ab ævo.
At senior Siculis exsultat Hamilcar in arvis;
Spirantem credas certamina anhela movere.
Ardor inest oculis, torvumque minatur imago.
Necnon et lævum clypei latus aspera signis
Implebat Spartana cohors: hanc ducit ovantem
Ledæis veniens victor Xanthippus Amyclis.
Iuxta, triste decus, pendet sub imagine pœnæ
Regulus, et fidei dat magna exempla Sagunto.
Lætior at circa facies, agitata ferarum
Agmina venatu, et cælata mapalia fulgent.
Nec procul, usta cutem, nigri soror horrida Mauri
Assuetas patrio mulcet sermone leænas.
It liber campi pastor, cui, fine sine ullo,
Invetitum saltus penetrat pecus: omnia Pœnum
Armenti vigilem patrio de more sequuntur,
Gæsaque, latratorque Cydon, tectumque, focique
In silicis venis, et fistula nota iuvencis.
Eminet excelso consurgens colle Saguntos,
Quam circum immensi populi condensaque cingunt
Agmina certantum, pulsantque trementibus hastis.
Extrema clypei stagnabat Iberus in ora,
Curvatis claudens ingentem flexibus orbem.
Hannibal, abrupto transgressus fœdere ripas,
Pœnorum populos Romana in bella vocabat.
Tali sublimis dono, nova tegmina latis
Aptat concutiens humeris, celsusque profatur:
Heu, quantum Ausonio sudabitis, arma, cruore!
Quas, belli iudex, pœnas mihi, Curia, pendes!
Iamque senescebat vallatis mœnibus hostis,
Carpebatque dies urbem, dum signa manusque
Exspectant fessi socias. Tandem æquore vano
Avertunt oculos frustrataque litora ponunt,
Et propius suprema vident. Sedet acta medullis
Iamdudum, atque inopes penitus coquit, intima pe-
Est furtim lento misere durantia tabo (stis.
Viscera, et exurit siccatas sanguine venas,
Per longum celata, fames: iam lumina retro
Exesis fugere genis; iam lurida, sola
Tecta cute, et venis male iuncta trementibus, ossa
Extant, consumtis visu deformia membris.
Humentis rores noctis terramque madentem
Solamen fecere mali, cassoque labore
E sicco frustra presserunt robore succos.
Nil temerare piget: rabidi ieiunia ventris
Insolitis adigunt vesci, resolutaque, nudos
Linquentes clypeos, armorum tegmina mandunt.
Desuper hæc cœlo spectans Tirynthius alt

Illacrymat fractæ nequidquam casibus urbis.
Namque metus magnique tenent præcepta parentis,
Ne sævæ tendat contra decreta novercæ.
Sic igitur, cœpta occultans, ad limina sanctæ
Contendit Fidei, secretaque pectora tentat.
Arcanis Dea læta polo tum forte remoto
Cœlicolum magnas volvebat conscia curas:
Quam tali alloquitur Nemeæ pacator honore:
Ante Iovem generata, decus Divumque hominumque,
Qua sine non tellus pacem, non æquora norunt,
Iustitiæ consors, tacitumque in pectore numen,
Exitiumne tam dirum spectare Saganti,
Et tot pendentem pro te, Dea, cernere pœnas
Urbem, læta potes? Moritur tibi vulgus; et unam
Te matres, vincente fame, te mœsta virorum
Ora vocant, primaque sonant te voce minores.
Fer cœlo auxilium, et fessis da surgere rebus.
Hæc satus Alcmena: contra cui talia virgo: (pl;
Cerno equidem, nec pro nihilo est mihi fœdera rum-
Statque dies, ausis olim tam tristibus ultor.
Sed me, pollutas properantem linquere terras,
Sedibus his, tectisque novis succedere adegit
Fecundum in fraudes hominum genus: impia liqui,
Et, quantum terrent, tantum metuentia regna,
Ac furias auri, nec vilia præmia fraudum,
Et, super hæc, ritu horrificos, ac more ferarum
Viventes rapto populos, luxuque solutum
Omne decus; multaque oppressum nocte pudorem.
Vis colitur, iurisque locum sibi vindicat ensis;
Et probris cessit virtus. En, adspice gentes:
Nemo insons, pacem servant commercia culpæ.
Sed, secura tua fundata ut mœnia dextra
Dignum te servent memorando fine vigorem,
Dedita nec fessi transmittant corpora Pœno;
(Quod solum nunc fata sinunt, seriesque futuri)
Extendam leti decus, atque in sæcula mittam;
Ipsaque laudatas ad Manes prosequar umbras.
Inde severa, levi decurrens æthere, virgo
Luctantem fatis petit inflammata Saguntum.
Invadit mentes, et pectora nota pererrat,
Immittitque animis numen: tum fusa medullis,
Implicat, atque sui flagrantem inspirat amorem.
Arma volunt, tentantque ægros ad prœlia nisus.
Insperatus adest vigor, interiusque recursat
Dulcis honos Divæ, et sacrum pro virgine letum.
It tacitus fessis per ovantia pectora sensus,
Vel leto graviora pati, sævasque ferarum
Attentare dapes, et mensis addere crimen.
Sed prohibet culpa pollutam extendere lucem
Casta Fides, paribusque famem compescere membris.
Quam simul invisæ gentis conspexit in arce
Forte ferens sese Libycis Saturnia castris,
Virgineum increpitat miscentem bella furorem,
Atque, ira turbata gradum, ciet ocyus atram
Tisiphonem, imos agitantem verbere Manes;
Et palmas tendens; Hos, inquit, Noctis alumna,
Hos muros impelle manu, populumque ferocem
Dextris æterne suis; Iuno iubet: ipsa propinqua
Effectus studiumque tuum de nube videbo:
Illa Deos summumque Iovem turbantia tela, (dros,
Quis Acheronta moves, flammam immanesque chely-
Stridoremque tuum, quo territa comprimit ora
Cerberus, ac mixto quæ spumant felle, venena,
Et quidquid scelerum, pœnarum quidquid et iræ
Pectore fecundo coquitur tibi, congere præceps
In Rutulos, totamque Erebo demitte Saguntum.
Hac mercede Fides constet delapsa per auras.
Sic voce instimulans, dextra Dea concita sævam
Eumenida incussit muris; tremuitque repente

Mons circum, et gravior ... per l
Sibilat; insurgens capiti, et turgenti
Multus colla micat squalenti tergum
Mors graditur, vasto pandens cava g
Cavernoque inhiat populo: tunc Luct
Pectora circumstant Planctus, Mœro
Atque omnes adsunt Pœnæ; formaqu
Personat insomnis lacrymosum ianito
Protinus adsimilat faciem mutabile n
Tiburnæ, gressumque simul, sonitum
Hæc bello vacuos et sævi turbine Ma
Lugebat thalamos, Murro spoliata m
Clara genus, Daunique trahens a sang
Cui vultus iudata pares, disiectaque c
Eumenis in medios irrumpit turbida
Et, mœstas lacerata genas, Quis terra
Sat Fidei proavisque datum! Vidi ips
Ipsa meum vidi lacerato vulnere nost
Terrentem Murrum noctes, et dira so
Eripe te, coniux, miserandis casibus
Et fuge (si terras adimit victoria Pœn
Ad Manes, Tiburna, meos. Cecidere p
Occidimus Rutuli; tenet omnia Pœni
Mons horret, nec adhuc oculis absisti
Nullane iam posthac tua tecta, Sagun
Felix, Murre, necis, patriæque supers
At nos, Sidoniis famulatum matribus
Post belli casus vastique pericula pon
Carthago adspiciet victrix, tandemqu
Nocte obita, Libyæ gremio captiva i
Sed vos, o iuvenes, vetuit quos consci
Posse capi, quis telum ingens contra a
Vestris servitio manibus subducite m
Ardua virtutem profert via. Pergite p
Nec facilem populis, nec notam, invad
His ubi turbatas hortatibus impuli
Inde petit tumulum, summo quem ver
Amphitryoniades spectandum ex æqu
Struxerat, et grato cineres decorarat
Excitus sede (horrendum) prorumpit
Cæruleus, maculis auro squalentibus
Ignea sanguinea radiabant lumina flan
Oraque vibranti stridebant sibila ling
Isque inter trepidos cœtus, mediamqu
Volvitur, et muris propere delabitur
Ac similis profugo, vicina ad litora te
Spumantisque freti præceps immergit
Tum vero excussæ mentes, ceu prod
Expulsi fugiant Manes, umbræque rec
Captivo iacuisse solo. Sperare saluti
Pertæsum, damnantque cibos; agit adi
Haud gravior duris Divûm inclementi
Quam leti proferre moras: abrumpere
Ocyus attoniti quærunt, lucemque gra
Certatim structus subrectæ molis ad
In media stetit urbe rogus; portantque
Longæ pacis opes, quæsitaque præmia
Callaico vestes distinctas matribus au
Armaque Dulichia proavis portata Zac
Et prisca advectos Rutulorum ex arbe
Huc, quidquid superest captis, clipeos
Infaustos iaciunt enses, et condita bell
Effodiunt penitus terra, gaudentque
Victoris prædam flammis donare super
Quæ postquam congesta videt ferali
Lampada flammiferis tinctam Phlegeth
Quassat, et inferna superos caligine
Inde opus aggressi, toto quod nobilem
Æternum invictis infelix gloria sæc

iphone, lentum indignata parentem,
s capulum, cunctantemque impulit en-
onuit Stygio bis terque flagello. (sem,
lant cognato sanguine dextras,
nefas aversa mente peractum,
ri illacrymant. Hic, turbidus ira,
um perpessæque ultima vitæ,
sat materna per ubera visus:
librans dilectæ in colla securim
repitat sese, mediumque furorem
nat, stupefactus membra, bipenni.
asisse datur· nam verbera Erinnys
e atros insibilat ore tumores.
ugit omnis amor; dulcesque marito
i, et subiere oblivia tædæ.
is connisus viribus, ægrum
rpus, densum qua turbine nigro
um piceus caligine vertex.
inter cœtus, pietate sinistra,
reue, furis, Pœnoque parentis
s auferre necem, reddentia formam
ras, temerasque simillima membra.
mo gemini cecidistis in ævo,
ratrem et fratrem mentite Lycorma,
, dulcisque labor sua nomina natis
vultu genitrici stare suorum.
ulo culpa te solverat ensis,
inter miseræ lamenta senectæ;
s turbata parens, deceptaque visis,
ferrum, clamat, converte, Lycorma;
gulum perfoderat ense Lycormas.
inam, Eurymedon, furor iste? sonabat
geminæque nota decepta figuræ,
o revocabat nomine mater;
cto tremebunda per ubera ferro,
nbiguos cecidit super inscia natos.
is casus, laudandaque monstra,
, et tristia fata piorum,
ens, lacrymis? Vix Punica fletu
tra, ac miserescere nescius hostis.
a diu Fidei, cœloque parentem
tens, ruit inter perfida gentis
atque immania facta suorum,
ta Deis: furit ensis et ignis;
lamma, scelerum est locus! Erigit atro
mo rogus alta ad sidera nubem.
lso proceri vertice montis
rius bellis: hinc Punica castra,
otam soliti spectare Saguntum:
Deûm; resplendet imagine flammæ
remulo vibrant incendia ponto.
medios cædum Tiburna furores,
am mucrone armata mariti,
ardentem lampada quassans,
e erecta comam, ac liventia planctu
is ostendens sæva lacertis,
Murri super ipsa cadavera fertur.
ferni dirum tonat aula parentis,
s exercet regia Manes,
ante Dei sedemque tremendam,
erata Iovi, pœnasque ministrat.
lto nuper defensa cruore,
lo illacrymans; Manesque precata,
e, flagrantem lampada subdit.
letum, Tibi ego hæc, ait, optime, co-
ipsa fero. Sic ense recepto, (niux,
it, et flammas invadit hiatu.
ta iacet nullo discrimine passim
permixto funere, turba,

Ceu, stimulante fame, cum victor ovilia tandem
Faucibus invasit siccis leo, mandit hianti
Ore fremens imbelle pecus; patuloque redundat
Gutture ructatus large cruor; incubat atris
Semesæ stragis cumulis, aut, murmure anhelo
Infrendens, laceros inter spatiatur acervos.
Late fusa iacent pecudes, custosque Molossus,
Pastorumque cohors, stabulique gregisque magister,
Totaque vastatis disiecta mapalia tectis.
Irrumpunt vacuam Pœni tot cladibus arcem.
Tum demum ad Manes, perfecto munere, Erinnys,
Iunoni laudata, redit, magnamque superba
Exsultant rapiens secum sub Tartara turbam.
At vos, sidereæ, quas nulla æquaverit ætas,
Ite, decus terrarum, animæ, venerabile vulgus;
Elysium et castas sedes decorate piorum.
Cui vero non æqua dedit victoria nomen,
(Audite, o gentes, neu rumpite fœdera pacis,
Nec regnis postferte fidem!) vagus exsul in orbe
Errabit toto, patriis proiectus ab oris;
Tergaque vertentem trepidans Carthago videbit.
Sæpe, Saguntinis somnos exterritus umbris,
Optabit cecidisse manu; ferroque negato,
Invictus quondam Stygias bellator ad undas
Deformata feret liventi membra veneno.

Liber tertius

Postquam rupta fides Tyriis, et mœnia castæ,
Non æquo Superûm genitore, eversa Sagunti;
Extemplo positos finiti cardine mundi
Victor adit populos, cognataque limina, Gades.
Nec vatum mentes agitare et præscia corda
Cessatum super imperio: citus æquore Bostar
Vela dare, et rerum prænoscere fata iubetur.
Prisca fides adytis longo servatur ab ævo,
Qua, sublime sedens, Cirrhæis æmulus antris,
Inter anhelantes Garamantas corniger Hammon
Fatidico pandit venientia sæcula luco.
Hinc omen cœptis, et casus scire futuros,
Ante diem, bellique vices novisse petebat.
Exin clavigeri veneratus numinis aras
Captivis onerat donis, quæ nuper ab arce
Victor fumantis rapuit semiusta Sagunti.
Vulgatum (nec cassa fides), ab origine fani
Impositas durare trabes, solasque per ævum
Condentum novisse manus. Hinc credere gaudent
Consedisse Deum, seniumque repellere templis.
Tum, quis fas et honos adyti penetralia nosse,
Femineos prohibent gressus, ac limine curant
Setigeros arcere sues: nec discolor ulli
Ante aras cultus; velantur corpora lino,
Et Pelusiaco præfulget stamine vertex.
Discinctis mos thura dare, atque, e lege parentum,
Sacrificam lato vestem distinguere clavo.
Pes nudus, tonsæque comæ, castumque cubile:
Irrestincta focis servant altaria flammæ.
Sed nulla effigies, simulacrave nota Deorum,
Maiestate locum et sacro implevere timore.
In foribus labor Alcidæ, Lernæa, recisis
Anguibus, hydra iacet; nexuque elisa leonis
Ora Cleonæi patulo cælantur hiatu.
At Stygius, sævis terrens latratibus umbras,
Ianitor, æterno tum primum tractus ab antro,
Vincla indignatur; metuitque Megæra catenas.
Iuxta traces equi, pestisque Erymanthia, et altos
Æripedis ramos superantia cornua cervi:
Nec levior vinci Libycæ telluris alu
Matre super; stratique genus del
Centauri; frontemque minor nu

Inter quæ fulget sacratis ignibus Œte,
Ingentemque animam rapiunt ad sidera flammæ.
Postquam oculos varia implevit virtutis imago,
Mira dehinc cernit: surgentis mole profundi
Iniectum terris subitum mare, nullaque circa
Litora, et infuso stagnantes æquore campos.
Nam, qua cæruleis Nereus evolvitur antris,
Atque imo freta contorquet Neptunia fundo,
Proruptum exundat pelagus, cæcosque relaxans
Oceanus fontes, torrentibus ingruit undis.
Tum vada, ceu sævo penitus permota tridenti,
Luctantur terris tumefactum imponere pontum.
Mox remeat gurges, tractoque relabitur æstu,
Ac ratis erepto campis deserta profundo;
Et fusi transtris exspectant æquora nautæ.
Cymothoes ea regna vagæ, pelagique labores
Luna movet: Luna, immissis per cærula bigis, (thys.
Fertque refertque fretum, sequiturque reciproca Te-
Hæc propere spectata duci: nam multa fatigant.
Curarum prima exercet, subducere bello
Consortem thalami, parvumque sub ubere natum.
Virgineis iuvenem tædis primoque Hymenæo
Imbuerat coniux, memorique tenebat amore.
At puer, obsessæ generatus in ore Sagunti,
Bisseuos lunæ nondum compleverat orbes.
Quos ut seponi stetit et secernere ab armis,
Affatur ductor: Spes o Carthaginis altæ,
Nate, nec Æneadum levior metus, amplior, oro,
Sis patrio decore, et factis tibi nomina condas,
Quis superes bellator avum; iamque ægra timoris,
Roma tuos numeret lacrymandos matribus annos.
Ni præsaga meos ludunt præcordia sensus,
Ingens hic terris crescit labor: ora parentis
Agnosco, torvaque oculos sub fronte minaces,
Vagitumque gravem, atq: irarum elementa mearum.
Si quis forte Deûm tantos inciderit actus,
Ut nostro abrumpat leto primordia rerum;
Hoc pignus belli, coniux, servare labora:
Cumque datum fari, duc per cunabula nostra;
Tangat Elissæas palmis puerilibus aras,
Et cineri iuret patrio Laurentia bella.
Inde, ubi flore novo pubescet firmior ætas,
Emicet in Martem, et, calcato fœdere, victor
In Capitolina tumulum mihi vindicet arce.
Tu vero, tanti felix quam gloria partus
Exspectat, veneranda fide, discede periclis
Incerti Martis, durosque relinque labores.
Nos clausæ nivibus rupes, suppostaque cœlo
Saxa manent; nos Alcidæ, mirante noverca,
Sudatus labor, et, bellis labor acrior, Alpes.
Quod si promissum vertat Fortuna favorem,
Lævaque sit cœptis, te longa stare senecta,
Ævumque extendisse velim: tua iustior ætas,
Ultra me improperæ ducant cui fila Sorores.
Sic ille. At contra Cirrhæi sanguis Imilce
Castalii, cui materno de nomine dicta
Castulo Phœbei servat cognomina vatis,
Atque ex sacrata repetebat stirpe parentes:
Tempore quo Bacchus populos domitabat Iberos,
Concutiens thyrso atque armata Mænade Calpen,
Lascivo genitus Satyro nymphaque Myrice,
Milichus indigenis late regnarat in oris,
Cornigeram attollens genitoris imagine frontem.
Hinc patriam clarumque genus referebat Imilce,
Barbarica paulum vitiato nomine lingua.
Quæ tunc sic, lacrymis sensim manantibus, infit:
Mene, oblite tua nostram pendere salute,
Abnuis inceptis comitem? sic fœdera nota
Primitiasque tori, gelidos ut scandere tecum

Deficiam montes coniux tua? Crede vi
Femineæ: castum haud superat labor a
Sin solo adspicimur sexu, fixumque re
Cedo equidem, nec fata moror: Deus a
I felix, i numinibus votisque secundis
Atque, acies inter flagrantiaque arma
Coniugis et nati curam servare memen
Quippe nec Ausonios tantum, nec tel
Quantum te, metuo: ruis ipsos acer in
Obiectasque caput telis; nec te ulla sec
Eventu satiat virtus: tibi gloria soli
Fine caret; credisque viris ignobile let
Belligeris in pace mori. Tremor impli
Nec quemquam horresco, qui se tibi c
Sed tu, bellorum genitor, miserere, n
Averte, et serva caput inviolabile Te
Iamque adeo egressi steterant in lit
Et promota ratis, pendentibus arbore
Aptabat sensim pulsanti carbasa vent
Cum, lenire metus properans, ægramq
Attonitis mentem curis, sic Hannibal
Omnibus parce et lacrymis, fidissim
Et pace et bello cunctis stat terminus
Extremumque diem primus tulit: ire
Nomen in æternum paucis mens ignea
Quos Pater æthereis Cœlestum destin
An Romana iuga, et famulas Carthagi
Perpetiar? Stimulant Manes, noctisq
Increpitans genitor: stant aræ atque b
Ante oculos; brevitasque vetat mutabi
Prolatare diem. Sedeamne, ut noverit
Me tantum Carthago? et, qui sim, nes
Gens hominum? letique metu decorna
Quantum etenim distant a morte sile
Nec tamen incautos laudum exhorresc
Et nobis est lucis honos; gaudetque se
Gloria, cum longo titulis celebratur i
Te quoque magna manent suscepti pr
Dent modo se Superi, Tibris tibi serv
Iliacæque nurus, et dives Dardanus a
Dumque ea permixtis inter se fletil
Confisus pelago celsa de puppe magist
Cunctantem ciet: abripitur divulsa m
Hærent intenti vultus, et litora serva
Donec, iter liquidum volucri rapient
Consumsit visus pontus, tellusque rec
At Pœnus belli curis avertere amor
Apparat, et repetit properato mœnia
Quæ dum perlustrat crebroque obit o
Tandem sollicito cessit vis dura labo
Belligeramque datur somno compone
Tum Pater omnipotens gentem exe
Dardaniam, et fama sævorum tollere
Bellorum meditans, priscosque referr
Præcipitat consulta viri, segnemque q
Terret, et immissa rumpit formidine
Iamque per humentem noctis Cyllenit
Aligero lapsu portabat iussa parentis.
Nec mora: mulcentem securo membra
Aggreditur iuvenem, ac monitis inces
Turpe duci totam somno consumere n
O rector Libyæ: vigili stant bella sag
Iam maria effusas cernes turbare cari
Et Latiam toto pubem volitare prof
Dum, lentus cœpti, terra cunctaris Ib
Scilicet id satis est decoris memorand
Quod tanto cecidit molimine Graia S
En age, si quid inest animo par fortib
Fer gressus agiles mecum, et comitat

t hoc Pater ille Deorum:
atuam te mœnia Romæ.
lextram iniectare, graduque
Saturnia regna citato,
gor, et vibrata per auras
go sibila linguis;
um præcepta paventi
batus lumina flectit.
lvas, ac robora vasto
actasque per invia rupes,
t turbine serpens:
erlustrat flexibus Arctos,
lus circumligat anguis;
didacit hiatu,
imbosis montibus æquat.
upti violentia cœli,
em permixta grandine torquet.
(neque enim sopor ille, nec al-
gaque fugante tenebras (tæ
uo Deus)ardua quæ sit,
sque urgentia membra
n populos deposcat hiatu.
lenes editus antris:
i: te maxima bella,
, te moto turbida cœlo
virum, magnæque ruinæ
osaque fata sequuntur.
populatis montibus actas
ialenti tergore serpens,
as spumante veneno;
lecurrens Alpibus, atro
n, tantoque fragore
ternes oppida muris.
is liquere Deusque soporque.
ador; lætoque pavore
ni, noctemque retractat.
Martique, sub omine fausto
veoque, ante omnia tauro
itor Cyllenius aris.
vellere signa; repensque
permixtis dissona linguis.
famæ, quos horrida cœpta
lerintque in regna Latini;
bes armarit Iberis,
lomerarit litore turmas
m deposcere frenos,
im. Non ulla, nec umquam
mpestas acta procellis:
m dirum] mille carinis
pidumque exterruit orbem.
t Tyria Carthagine pubes,
ue decus fraudata superbum
allendi: et nectere tectos
. Rudis his tunc parma, brevique
tigia nuda, sinusque
et rubræ velamine vestis
um occuluisse cruorem.
tro, super altior omnes
nibalis, gratoque tumultu
et fratrem spirat in armis.
Utica est effusa maniplis,
ue ante arces condita Byrsæ.
æcinxit litora muro,
vatis turribus, Aspis.
rterat ora Sichæus,
ui vano corda tumore
genus, et resonare superbo
am cessabat avunculus ore.
us Berenicide miles;

Nec tereti dextras in pugnam armata dolone,
Destituit Barce sitientibus arida venis.
Necnon Cyrene Pelopei stirpe nepotis
Battiadas pravos fidei stimulavit in arma;
Quos trahit, antiquo laudatus Hamilcare quondam,
Consilio viridis, sed belli serus, Ilertes.
Sabratha tum Tyrium vulgus, SarranaqueLeptis,
Œaque Trinacrios Afris permixta colonos,
Et Tingin rapido mittebat ab æquore Lixus.
Tum Vaga et antiquis dilectus regibus Hippo,
Quæque procul cavit non æquos Ruspina fluctus,
Et Zama, et uberior Rutulo nunc sanguine Thapsus.
Ducit tot populos, ingens et corpore et armis,
Herculeam factis servans ac nomine famam,
Antæus, celsumque caput super agmina tollit.
Venere Æthiopes, gens haud incognita Nilo,
Qui magneta secant: solis honor ille metalli,
Intactum chalybem vicino ducere saxo.
His simul, immitem testantes corpore solem,
Exusti venere Nubæ: non ærea cassis,
Nec lorica riget ferro; non tenditur arcus;
Tempora multiplici mos est defendere lino,
Et lino munire latus, scelerataque succis
Spicula dirigere, et ferrum infamare veneno.
Tum primum castris Phœnicum tendere ritu
Cinyphii didicere Macæ: squalentia barba
Ora viris, humerosque tegunt velamine capri
Setigero; panda manus est armata cateia:
Versicolor contra cætra, et falcatus ab arte
Ensis Adyrmachidis, ac lævo tegmina crure.
Sed mensis asper populus victuque maligno;
Nam calida tristes epulæ torrentur arena.
Quin et Massyli fulgentia signa tulere,
Hesperidum veniens lucis domus ultima terræ.
Præfuit, intortos demissus vertice crines
Bocchus atrox, qui sacratas in litore silvas,
Atque inter frondes revirescere viderat aurum.
Vos quoque desertis in castra mapalibus itis,
Misceri gregibus Gætulia sueta ferarum,
Indomitisque loqui et sedare leonibus iras.
Nulla domus; plaustris habitant: migrare per arva
Mos, atque errantes circumvectare penates.
Hinc mille alipedes turmæ, velocior Euris
Et doctus virgæ sonipes, in castra ruebant:
Ceu pernix cum densa vagis latratibus implet,
Venator dumeta Lacon, aut exigit Umber
Nare sagax e calle feras, perterrita late
Agmina præcipitant volucres formidine cervi.
Hos agit, haud læto vultu nec fronte serena,
Asbytes nuper cæsæ germanus, Acherras.
Marmaridæ, medicum vulgus, strepuere catervis;
Ad quorum cantus serpens oblita veneni,
Ad quorum tactum mites iacuere cerastæ.
Tum, chalybis pauper, Baniuræ cruda iuventus.
Contenti parca durasse hastilia flamma,
Miscebant avidi trucibus fera murmura linguis.
Necnon Autololes, levibus gens ignea plantis,
Cui sonipes cursu, cui cesserit incitus amnis;
Tanta fuga est: certant pennæ; campumque volatu
Cum rapuere, pedum frustra vestigia quæras.
Spectati castris, quos succo nobilis arbor
Et dulci pascit lotos nimis hospita bacca.
Quique atro rabidas effervescente veneno
Dipsadas immensis horrent Garamantes arenis.
Fama docet, cæsæ rapuit cum Gorgonis ora
Perseus, in Libyam dirum fluxisse cruorem;
Inde Medusæis terram exundasse chelydris.
Millibus his ductor spectatus Marte Choaspes,
Neritia Meninge satus, cui tragula semp

Fulmineam armabat, celebratum missile, dextram.
Hinc coit æquoreus Nasamon, invadere fluctu
Audax naufragia, et prædas avellere ponto:
Hinc, qui stagna colunt Tritonidos alta paludis,
Qua virgo, ut fama est, bellatrix edita lympha
Invento primam Libyen perfudit olivo.
Necnon totūs adest Vesper, populique reposti.
Cantaber ante omnes, hiemisque æstusque famisque
Invictus, palmamque ex omni ferre labore.
Mirus amor populo, cum pigra incanuit ætas,
Imbelles iamdudum annos prævertere saxo,
Nec vitam sine Marte pati: quippe omnis in armis
Lucis causa sita, et damnatum vivere paci.
Venit, et Auroræ lacrymis perfusus, in orbem
Diversum, patrias fugit cum devius oras,
Armiger Eoi non felix Memnonis Astyr.
His parvus sonipes, nec Marti natus: at idem
Aut inconcusso glomerat vestigia dorso,
Aut molli pacata celer rapit esseda collo.
Cydnus agit, iuga Pyrenes venatibus acer
Metiri, iaculove extendere prœlia Mauro.
Venere et Celtæ sociati nomen Iberis.
His pugna cecidisse decus, corpusque cremari
Tale nefas: cœlo credunt Superisque referri,
Impastus carpat si membra iacentia vultur.
Fibrarum et pennæ divinarumque sagacem
Flammarum misit nives Callæcia pubem,
Barbara nunc patriis ululantem carmina linguis,
Nunc, pedis alterno percussa verbere terra,
Ad numerum resonas gaudentem plaudere cetras.
Hæc requies ludusque viris, ea sacra voluptas.
Cætera femineus peragit labor: addere sulco
Semina, et impresso tellurem vertere aratro,
Segne viris: quidquid duro sine Marte gerendum,
Callaici coniux obit irrequieta mariti.
Hos Viriathus agit, Lusitanumque remotis
Extractum lustris; primo Viriathus in ævo,
Nomen Romanis factum mox nobile damnis.
Nec Cerretani, quondam Tirynthia castra,
Aut Vasco, insuetus galeæ, ferre arma morati.
Non, quæ Dardanios post vidit, Ilerda, furores,
Nec qui Massageten monstrans feritate parentem
Cornipedis fusa satiaris, Concane, vena.
Iamque Ebusus Phœnissa movet, movet Arbacus ar-
Aclyde vel tenui pugnax instare veruto: (ma,
Jam cui Tlepolemus sator, et cui Lindus origo,
Funda bella ferens Baliaris et alite plumbo;
Et quos nunc Gravios, violato nomine Graium,
Œneæ misere domus Ætolaque Tyde.
Dat Carthago viros, Teucro fundata vetusto;
Phocaicæ dant Emporiæ: dat Tarraco pubem
Vitifera, et Latio tantum cessura Lyæo.
Hos inter, clara thoracis luce nitebat
Sedetana cohors, quam Sucro rigentibus undis
Atque altrix celsa mittebat Sætabis arce,
Sætabis et telas Arabum sprevisse superba,
Et Pelusiaco filum componere lino.
Mandonius populis, domitorque insignis equorum
Imperitat Cæso, et socio stant castra labore.
At Vettonum alas Balarus probat æquore aperto.
Hic adeo, cum ver placidum, flatusque tepescit,
Concubitus servans tacitos, grex perstat equarum,
Et Venerem occultam genitali concipit aura.
Sed non multa dies generi, properatque senectus;
Septimaque his stabulis longissima ducitur ætas.
At non Sarmaticos attollens Uxama muros
Tam levibus persultat equis: hinc venit in arma
Haud ævi fragilis sonipes, crudoque vigore
Asper frena pati, aut iussis parere magistri.

Rhyndacus his ductor: telum sparus
Et rictu horrificant galeas; venatibu
Transigitur, vel more patrum vis ra
Fulgent præcipuis Parnassia Cast
Et celebre Oceano atque alternis æstu i
Ac Nebrissa [Dionysiis concita] thy
Quam Satyri coluere leves, redimitaq
Nebride et arcano Mænas nocturna L
Arganthoniacos armat Cartsia nepot
Rex proavis fuit humani ditissimus a
Ter denos decies emensus belliger ann
Armat Tartessos, stabulanti conscia l
Et Munda, Emathios Italis paritura l
Nec decus auriferæ cessavit Corduba t
Hos duxere viros flaventi vertice Pho
Spiciferisque gravis bellator Arauric
Æquales ævi, genuit quos ubere ripa
Palladio Bætis umbratus cornua ramo
Talia Sidonius per campos agmina c
Pulvere nigrantes raptat; lustransque
Qua visu comprendere erat fulgentia a
Ibat ovans, longaque umbram tellure
Non aliter, quoties perlabitur æquora
Extremamque petit, Phœbea cubilia,
Frenatis Neptunus equis, fluit omnis
Nereidum chorus, et, sueto certamine
Candida perspicuo connectunt brachi
At Pyrenæi frondosa cacumina mo
Turbata Pœnus terrarum pace petebat
Pyrene celsa nimbosi verticis arce
Divisos Celtis late prospectat Iberos,
Atque æterna tenet magnis divortia te
Nomen Bebrycia duxere a virgine coll
Hospitis Alcidæ crimen, qui, sorte lab
Geryonæ peteret cum longa tricorpori
Possessus Baccho sæva Bebrycis in aul
Lugendam formæ sine virginitate reli
Pyrenen; letique Deus, si credere fas e
Causa fuit leti miseræ Deus. Edidit al
[Namque ut serpentem, patriasque ext
Confestim dulces liquit turbata penat
Tum noctem Alcidæ solis plangebat in
Et promissa viri silvis narrabat opacis,
Donec mœrentem ingratos raptoris am
Tendentemque manus, atque hospitis ar
Diripuere feræ. Laceros Tirynthius a
Dum remeat victor, lacrymis perfudit,
Palluit invento dilectæ virginis ore.
At, voce Herculea percussa, cacumina
Intremuere iugis: mœsto clamore cieba
Pyrenen; scopulique omnes, ac lustra f
Pyrenen resonant. Tumulo tum memb
Supremum illacrymans; nec honos inte
Defletumque tenent montes per secula
Iamque, per et colles et densos abiete
Bebryciæ Pœnus fines transcenderat a
Inde ferox quæsitum armis per inhospit
Volcarum populatur iter, tumidique
Accedit Rhodani festino milite ripas.
Aggeribus caput Alpinis et rupe nivali
Proserit in Celtas, ingentemque extra
Spumanti Rhodanus proscindens gurgit
Ac propere in pontum lato ruit incitus
Auget opes, stanti similis, tacitoque li
Mixtus, Arar, quem gurgitibus compl
Cunctantem immergit pelago, raptum
Ferre vetat patrium vicina ad litora
Invadunt alacres inimicum pontibus
Nunc celso capite et cervicibus

ges certatim frangitur ulnis.
religatus ducitur alno,
tardante Libyssa timore;
da, et iniecta tellure repertum
trabes, ac ducere in altum
solutis aggere vinclis.
fremebundo territus, atras
hodanus, stagnisque refusis,
imitantia marmura fundo.
tinis intendit finibus agmen;
s, iam rura Vocuntia carpit.
ucis saxisque Druentia lætum
t] iter: namque, Alpibus ortus,
idesi fragmina montis
us, fertur latrantibus undis,
mutat fallacia cursu,
patulis non puppibus æquus;
ceus fuso, correpta sub armis
irum spumanti vortice torquens,
aceris deformia membris.
itos ultra meminisse labores
s demsere paventibus Alpes.
que æternum grandine tecta,
n cohibent: riget ardua montis
argentique obvia Phœbo,
mmis mollire pruinas.
eus regni pallentis hiatus
que atræ stagna paludis
patet; tam longa per auras
t cœlum intercipit umbra.
m, nullique æstatis honores.
t diris, sedesque tuetur
nis hiems: illa undique nubes
mixtos cum grandine nimbos.
ventique furentia regna
omo. Caligat in altis
euntque in nubila montes.
uro, Rhodopeque adiuncta Mimanti,
io, cumque Hæmo cesserit Othrys.
s adiit Tirynthius arces.
s, frangentemque ardua montis
i, longisque ab origine sæclis
magna vi saxa domantem.
o tardat vestigia gressu,
in fines arma per orbem,
te, ferant, Divisque repugnent.
or: (non Alpibus ille, nec ullo
loci; sed languida monstris
t hortando, revocatque vigorem:
io Superum fessosque secundis,
tque acies, dare terga nivosis
es submittere rupibus arma?
ii, dominantis mœnia Romæ
numque Iovis conscendere culmen.
am, dabit hic in vincula Tibrim.
otum promissis ditibus agmen
et vestigia linquere nota
agni, crudisque locorum
proprio turmas evadere calle.
s aditus, atque ardua primus
mque vocat de rupe cohortes.
concreto frigore collis
r caneuti semita clivo,
glaciem premit: haurit hiatu
s; altoque e culmine præceps,
operit delapsa ruina.
glomeratas turbine Corus
fuscis agit horridus alis:
ani stridens avulsa procella,

Nudatis rapit arma viris, volvensque per orbem
Contorto rotat in nubes sublimia flatu.
Quoque magis subiere iugo, atque, evadere nisi
Erexere gradum, crescit labor. Ardua supra
Sese aperit fessis, et nascitur altera moles,
Unde nec edomitos exsudatosque labores
Respexisse libet; tanta formidine plana
Exterrent repetita oculis, atque una pruinæ
Canentis, quacumque datur permittere visus,
Ingeritur facies. Medio sic navita ponto,
Cum dulces liquit terras, et inania nullos
Inveniunt ventos securo carbasa malo,
Immensas prospectat aquas, ac, victa profundis
Æquoribus, fessus renovat sua lumina cœlo.
Iamque, super cautes atque importuna locorum,
Illuvie rigidæque comæ squalore perenni
Horrida semiferi promunt e rupibus ora,
Atque effusa cavis exesi pumicis antris
Alpina invadit manus, assuetoque vigore
Per dumos notasque nives atque invia pernix
Clausum montivagis infestat cursibus hostem.
Mutatur iam forma locis. Hic sanguine multo
Infectæ rubuere nives: hic, nescia vinci,
Paulatim glacies cedit tepefacta cruore;
Dumque premit sonipes duro vestigia cornu,
Ungula perfossis hæsit comprensa pruinis.
Nec pestis lapsus simplex: abscisa relinquunt
Membra gelu; fractosque asper rigor amputat artus.
Bis senos soles, totidem per vulnera sævas
Emensi noctes, optato vertice sidunt,
Castraque præruptis suspendunt ardua saxis.
At Venus, ancipiti mentem labefacta timore,
Affatur genitorem, et rumpit mœsta querelas:
Quis pœnæ modus, aut pereundi terminus, oro,
Æneadis erit? Et quando terrasque fretumque
Emensis sedisse dabis? Cur pellere nostros
A te concessa Pœnus parat urbe nepotes?
Alpibus imposuit Libyen, finemque minatur
Imperio: casus metuit iam Roma Sagunti.
Quo Troiæ extremos cineres, sacramque ruinam,
Assaracique larem, et Vestæ secreta, feramus,
Da sedem, genitor, tutisque iacere. Parumne est,
Exsilia errantes totum quæsisse per orbem?
Anne iterum capta repetentur Pergama Roma?
His Venus; et contra genitor sic deinde profatur:
Pelle metus, neu te Tyriæ conamina gentis
Turbarint, Cytherea: tenet, longumque tenebit
Tarpeias arces sanguis tuus. Hac ego Martis
Mole viros spectare paro, atque expendere bello.
Gens ferri patiens, ac læta domare labores,
Paulatim antiquo patrum desuescit honori;
Atque ille, haud unquam parcus, pro laude, cruoris,
Et semper famæ sitiens, obscura sedendo
Tempora agit, mutum volvens inglorius ævum,
Sanguine de nostro populus; blandoque veneno
Desidiæ virtus paulatim evicta senescit.
Magnæ molis opus, multoque labore parandum,
Tot populos inter, soli sibi poscere regna.
Iamque tibi veniet tempus, quo maxima rerum
Nobilior sit Roma malis. Hinc nomina nostro
Non indigna polo refert labor; hinc tibi Paulus,
Hinc Fabius, gratusque mihi Marcellus opimis.
Hi tantum parient Latio per vulnera regnum,
Quod luxu, et multum mutata mente, nepotes
Non tamen evertisse queant. Iamque ipse creatus,
Qui Pœnum revocet patriæ, Latioque repulsum
Ante suæ muros Carthaginis exuat armis.
Hinc, Cytherea, tuis longo regnabitur ævo.
Exin se Curibus virtus cœlestis ad astra

Efferet; et sacris augebit nomen Iulis
Bellatrix gens baccifero nutrita Sabino.
Hinc pater ignotam donabit vincere Thulen,
Inque Caledonios primus trahet agmina lucos;
Compescet ripis Rhenum: reget impiger Afros:
Palmiferamque senex bello domitabit Idumen.
Nec Stygis ille lacus viduataque lumine regna,
Sed Superum sedes, nostrosque tenebit honores.
Tum iuvenis, magno præcellens robore mentis,
Excipiet patriam molem, celsusque feretur,
Æquatum imperio tollens caput. Hic fera gentis
Bella Palæstinæ primo delebit in ævo.
At tu transcendes Germanice, facta tuorum,
Iam puer auricomo præformidate Batavo.
Nec te terruerint Tarpeii culminis ignes:
Sacrilegas inter flammas servabere terris:
Nam te longa manent nostri consortia mundi.
Huic laxos arcus olim Gangetica pubes
Submittet; vacuasque ostendent Bactra pharetras,
Hic et ab Arctoo currus aget axe per Urbem;
Ducet et Eoos, Baccho cedente, triumphos.
Idem, indignantem transmittere Dardana signa,
Sarmaticis victor compescet sedibus Istrum.
Quin et Romuleos superabit voce nepotes,
Quis erit eloquio partum decus: huic sua Musæ
Sacra ferent, meliorque lyra, cui substitit Hebrus,
Et venit Rhodope, Phœbo miranda loquetur.
Ille etiam, qua prisca, vides, stat regia nobis,
Aurea Tarpeia ponet Capitolia rupe,
Et iunget nostro templorum culmina cœlo.
Tunc, o nate Deûm, Divosque dature, beatas
Imperio terras patrio rege. Tarda senectam
Hospitia excipient cœli; solioque Quirinus
Concedet, mediumque parens fraterque locabunt:
Siderei iuxta radiabunt tempora nati.
Dum pandit seriem venturi Iupiter ævi,
Ductor Agenoreus, tumulis delatus iniquis,
Lapsantem dubio devexa per invia nisu
Firmabat gressum, atque humentia saxa premebat.
Non acies hostisve tenet, sed prona minaci
Prærupto turbant, et cautibus obvia rupes.
Stant clausi; mœrentque moras, et dura viarum.
Nec refovere datur torpentia membra quiete:
Noctem operi iungunt, et robora ferre coactis
Approperant humeris, ac raptas collibus ornos.
Iamque ubi nudarunt silva densissima montis,
Aggessere trabes; rapidisque, accensus in orbem,
Excoquitur flammis scopulus. Mox proruta ferro
Dat gemitum putris resoluto pondere moles,
Atque aperit fessis antiqui regna Latini.
His tandem ignotas transgressus casibus Alpes,
Taurinis ductor statuit tentoria campis.
Interea, voces Iovis atque oracula portans,
Emensis aderat Garamantum lætus arenis
Bostar, et ut viso stimulabat corda Tonante:
Maxime Belide, patriis qui mœnibus arces
Servitium dextra, Libycas penetravimus aras.
Nos tulit ad Superos perfundens sidera Syrtis:
Nos pæne æquoribus tellus violentior hausit.
Ad finem cœli medio tenduntur ab orbe
Squalentes campi. Tumulum natura negavit
Immensis spatiis, nisi quem, cava nubila torquens,
Construxit turbo, impacta glomeratus arena:
Vel si, perfracto populatus carcere terras,
Africus, aut pontum spargens super aera Corus,
Invasere truces capientem prœlia campum,
Inque vicem ingesto cumularunt pulvere montes.
Has observatis valles enavimus astris:
Namque dies confundit iter; peditemque, profundo
Errantem campo, et semper media arv
Sidoniis Cynosura regit fidissima na
Verum, ubi defessi lucos, nemorosque
Corniger lovis, et fulgentia templa a
Exceptos hospes tectis inducit Arisba
Stat fano vicina (novum et memorabi
Quæ nascente die, quæ deficiente, tep
Quæque riget, medius cum sol accend
Atque eadem rursum nocturnis fervet
Tum loca plena Deo, dites sine vomer
Ostentat senior, lætaque ita mente pr
Has umbras nemorum, et connexa cae
Calcatosque Iovi lucos, prece, Bostar,
Nam cui dona Iovis non divulgata per
In gremio Thebes geminas sedisse col
Quarum, Chaoniæ pennis quæ contigi
Implet fatidico Dodonida murmure qu
At quæ, Carpathium super æquor vect
In Libyen nigris tranavit concolor ali
Hanc sedem templo Cythereia condidi
Hic, ubi nunc aram lucosque videtis o
Ductore electo gregis, (admirabile dic
Lanigeri capitis media inter cornua pe
Marmaricis ales populis responsa cane
Mox subitum nemus atque annoso rob
Exsiluit; qualesque premunt nunc sid
A prima venere die: prisco inde pavor
Arbor numen habet, coliturque tepent
Dumque ea miramur, subito stridore t
Impulsæ patuere fores; maiorque repe
Lux oculos ferit. Ante aras stat veste a
Effulgens nivea, et populi concurrere o
Inde ubi mandatas effudi pectore voce
Ecce intrat subitus vatem Deus. Alta a
Collisis trabibus, volvuntur murmura
Ac maior nota iam vox prorumpit in a
Tenditis in Latium, belloque agitare p
Assaraci prolem, Libyes. Cœpta asper
Gradivumque trucem currus iam scan
In latus Hesperium flammam exspirar
Cornipedes, multoque fluentia sangui
Tu, qui pugnarum eventus, extremaqu
Deposcis claroque ferox das vela labor
Iuvade Ætoli ductoris Iapyga campun
Sidonios augebis avos; nullique relin
Altius Ausoniæ penetrare in viscera g
Donec victa tibi trepidabunt Dardana
Nec ponet pubes unquam Saturnia cur
Dum carpet superas in terris Hannibal
Talia portabat lætis oracula Bostar,
Implebatque viros pugnæ propioris a

Liber quartus

Fama per Ausoniæ turbatas spargitur
Nubiferos montes et saxa minantia cœl
Accepisse iugum, Pœnosque per invia v
Æmulaque Herculei iactantem facta la
Descendisse ducem. Diros canit impro
Et gliscit gressu; volucrique citatior E
Terrificis quatit attonitas rumoribus a
Adstruit auditis, docilis per inania r
Pascere rumorem vulgi pavor: itur in a
Bellorum raptim curas; subitasque per
Ausoniam Mavors strepit, et ciet arm
Pila novant; ac, detersa rubigine, aur
Induitur ferro splendor: niveumque su
Instaurant galeæ coni decus: hasta inu
Amento: revocantque nova fornace lig
Conseritur tegimen laterum impenetrab

atque irrita vulnera thorax.
laut; domitat pars verbere anhelum
yros, saxoque exasperat ensem.
quibus est luctata vetustas,
opem: subvectant saxa, cavasque
es, edit quas longior ætas.
unt arces; ac robora portis,
obices arcessere silva:
sas. Haud segnis cuncta magister
r, ac vastis trepidatur in arvis.
: portant cervicibus ægras
; ducentesque ultima fila
iere senes: tum, crine soluto,
ux: dextra lævaque trahuntur
comitantes ordine, nati.
untque metus: nec poscitur auctor.
amquam exterrent immania cœpta,
m, atque Alpes et pervia saxa
crudam contra aspera mentem,
nt animos. Iuvat ire periclis
tra memorandum condere nomen,
quam rebus Fortuna secundis.
ctor tuto fovet agmina vallo,
ultoque gelu torpentia nervos:
s, lætis ostentat ad Urbem
resse viam, Romamque sub ictu.
curas consultaque belli
lusque nequit perferre quietem.
lam, prisca inter tempora, gentes
sere latus, sedesque beatas;
re manu. Mox impia bella
et capti sensere Quirites.
tat donis, et inania corda
m gentem fovet, armaque iungit,
ucri pervectus litora classe,
s sese referebat ab oris:
es, pelagi terræque laborem
sos, propiora pericula vallo
næque aderant primordia cladis.
latis admoto Consule castris,
una moras, signumque furoris
scebant hoste cohortes:
l, quæcumque vocantur Iberis,
numerosa per agmina ductor
Pyrenen Rhodanumve ferocem
os; Rutulam fumasse Saguntum;
tas iter; et, qua ponere gressum
e fuerit labor, isse sub armis
s; equitemque, per ardua vectum,
et fremuisse hinnitibus Alpes.
ra suos vocat ad discrimina Consul:
habes fractum ambustumque nivosis
ægre torpentia membra trahentem,
os montes, rupesque profundas
at, quanto stat celsius arce
; et, maius sit, scandere colles,
se globos. Det inania famæ;
o pugna, retroque ruenti,
obstent Alpes. Super ardua ductum
Latios ut sanguine fines
sque hostilis conderet ossa.
nunc nobis atque altera bellum
eadem mittat, quæ, mersa sub æquor,
asto iacet obruta ponto.
e agmen Ticini flectit ad undas.
us aquas, et stagna vadoso
at turbari nescia fundo,
idi lente trahit amne liquorem.
; ripis tam mitis opacis,

Argutos inter volucrum certamine cantus,
Somniferam ducit lucenti gurgite lympham.
Iamque, sub extremum noctis fugientibus umbris,
Lux aderat, Somnusque suas confecerat horas.
Explorare locos Consul, collisque propinqui
Ingenium, et campis quæ sit natura, parabat.
Par studium Pœno, similesque in pectore curæ.
Ergo aderant, rapidis equitum comitantibus alis.
Verum, ubi commoto docuerunt pulvere nubes,
Hostem ferre gradum, et propius propiusque sonoro
Quadrupedum cornu tellus gemit, ac simul acer
Vincentum lituos hinnitus sævit equorum;
Arma, viri, rapite arma, viri! dux instat uterque.
Ambobus velox virtus, geminusque cupido
Laudis, et ad pugnas Martemque insania concors.
Haud mora: iam tantum campi dirimebat ab ictu,
Quantum impulsa valet comprendere lancea nodo;
Cum subitum, liquida, non ullis nubibus, æthra,
Augurium mentes oculosque ad sidera vertit.
Accipiter, medio tendens a limite solis
Dilectas Veneri, notasque ab honore Diones,
Turbabat violentus aves; atque unguibus idem,
Idem nunc rostro, duris nunc ictibus alæ,
Ter quinas dederat sæva inter vulnera leto.
Nec finis satiasve; novi sed sanguinis ardor
Gliscere; et urgebat trepidam iam cæde priorum,
Incertamque fugæ, pluma labente, columbam;
Donec Phœbeo veniens Iovis ales ab ortu
In tenues tandem nubes dare terga coegit.
Tum victrix lætos signa ad Romana volatus
Convertit; prolesque ducis qua parte decora
Scipio quassabat puerilibus arma lacertis,
Clangorem bis terque dedit, rostroque coruscæ
Præstringens conum galeæ, se reddidit astris.
Exclamat Liger: (huic Superos sentire monentes
Ars fuit, ac penna monstrare futura magistra:)
Pœne, bis octonos Italis in finibus annos,
Audaci similis volucri, sectabere pubem
Ausoniam, multamque feres cum sanguine prædam:
Sed compesce minas: renuit tibi Daunia regna
Armiger, ecce, Iovis. Nosco te, summe Deorum,
Adsis o, firmesque tuæ, pater, alitis omen.
Nam tibi servantur, ni vano cassa volatu
Mentitur Superos præpes, postrema subactæ
Fata, puer, Libyæ, et maius Carthagine nomen.
Contra, læta Bogus Tyrio canit omina regi;
Et faustum accipitrem, cæsasque in nube volucres
Æneadis cladem, et Veneris portendere genti.
Tum dictis comitem contorquet primus in hostes,
Ceu suadente Deo, et fatorum conscius, hastam.
Illa, volans patuli longe per inania campi,
Ictum perdiderat spatio, ni, fusus habenas,
Dum primæ decus affectat decerpere pugnæ,
Obvia quadrupedis præceps Catus ora tulisset.
Sic elanguescens, ac iam casura, petitum
Invenit vulnus, cædemque accepit ab hoste,
Cornus, et oblatæ stetit inter tempora frontis.
Incurrunt acies, magnoque fragore per æquor
Suspendunt cuncti frenis sublime reductos
Cornipedes, ultroque ferunt. Erectus in auras
It sonipes; rapidaque volans per aperta procella,
Tenuia vix summo vestigia pulvere signat.
Boiorum, ante alias, Cryxo duce, mobilis ala
Arietat in primos, obicitque immania membra.
Ipse, tumens atavis, Brenni se stirpe ferebat
Cryxus, et in titulos Capitolia capta trahebat;
Tarpeioque iugo demens et vertice sacro
Pensantes aurum Celtas umbone gerebat.
Colla viri fulvo radiabant lactea torque,

Auro virgatæ vestes; manicæque rigebant
Ex auro; et simili vibrabat crista metallo.
Sternitur impulsu vasto perculsa Camertum
Prima phalanx; spissæque ruunt conferta per arma
Undæ Boiorum: sociata examina densent
Infandi Senones; collisaque quadrupedantum
Pectoribus toto volvuntur corpora campo.
Arva natant; altusque virum cruor, altus equorum,
Lubrica belligeræ sorbet vestigia turmæ,
Seminecum letum peragit gravis ungula pulsu,
Et circumvolitans tetros a sanguine rores
Spargit humo, miserisque suo lavit arma cruore.
Spicula prima, puer, tumidi, Tyrrhene, Pelori
Purpureo moriens victricia sanguine tingis.
Nam tibi, dum stimulas cornu, atque in prœlia mentes
Accendis, renovasque viros ad vulnera cantu,
Hæsit barbaricum sub anhelo gutture telum;
Et clausit raucum letali vulnere murmur.
At sonus, extremo morientis fusus ab ore,
Flexa pererravit mutis iam cornua labris.
Cryxus Picentem, Laurumque, nec eminus ambo;
Sed gladio Laurum: Picenti rasilis hasta,
Ripis lecta Padi, letum tulit. Avia namque
Dum petit, ac lævo meditatur fallere gyro,
Hasta viri femur et pariter per anhela volantis
Ilia sedit equi, et geminam dedit horrida mortem.
Idem, sanguinea Venuli cervice revellens,
Sternit præcipitem tepido te, Farfare, telo:
Et te, sub gelido nutritum, Tulle, Velino,
Egregium Ausoniæ decus, ac memorabile nomen,
Si dent fata moras, aut servent fœdera Pœni.
Tum Remulum, atque olim celeberrima nomina bel-
Tiburtes Magios, Hispellatemque Metaurum, (lo,
Et Clanium, dubia meditatus cuspide vulnus.
Nec locus est Tyriis belli pugnæve; sed omnem
Celticus implevit campum furor; irrita nulli
Spicula torquentur; statque omne in corpore ferrum.
Hic, inter trepidos, immane Quirinius audens,
Cui fugere ignotum, atque invicta mente placebat
Rebus in adversis exceptum pectore letum,
Cuspide flammat equum, ac dispergit gæsa lacerto;
Si reserare viam, atque ad regem rumpere ferro
Detur iter; certusque necis, petit omnibus ausis,
Quod nequeat sentire, decus. Cadit inguine fosso
Teutalus; et vasto quatitur sub pondere tellus.
Occumbit Sarmens, flavam qui ponere victor
Cæsariem crinemque tibi, Gradive, vovebat,
Auro certantem, et rutilum sub vertice nodum.
Sed Parcæ intonsa, non exaudita voventem,
Ad Manes traxere coma: per candida membra
It fumans cruor; et tellus perfusa rubescit.
At, non tardatus iaculo occurrente, Ligaunus
Irruit, adversumque viro rotat obvius ensem;
Et ferit insurgens, humero qua brachia lenti
Annectunt nervi; decisaque vulnere læva
Laxatis paulum moribunda pependit habenis:
Dumque micans tremulo conatu lora retentat,
Flectentem adsuetos imitatur nescia frenos.
Demetit aversi Vogesus tum colla, iubaque
Suspensam portans galeam, atque inclusa peremti
Ora viri, patrio Divos clamore salutat.
Dumque ea Gallorum populi dant funera campo,
Accitas propere castris in prœlia Consul
Raptabat turmas, primusque ruebat in hostem,
Candenti sublimis equo. Trahit undique lectum
Divitis Ausoniæ iuvenem, Marsosque, Coramque,
Laurentumque decus, iaculatoremque Sabellum,
Et Gradivicolam celso de colle Tudertem,
Indutosque simul gentilia lina Faliscos;
Quosque sub Herculeis taciturno flu
Pomifera arva creant Anienicolæ Ca
Quosque in prægelidis duratos Herni
Mittebant saxa, et nebulosi rura Ca
Ibant in Martem terræ dominantis al
Damnati Superis, nec iam reditura in
Scipio, qua medius pugnæ vorat agm
Infert cornipedem, atque, instinctus
Inferias cæsis mactat Labarumque P
Et Caunum, et multo vix fusum vuln
Gorgoneoque Larum torquentem lum
Occidis et tristi, pugnax Lepontice, f
Nam, dum frena ferox obiecto corpore
Atque æquat celsus residentis Consuli
Ipse pedes, frontem in mediam gravis
Et divisum humeris iacuit caput. At I
Qui iactatur equo, parmaque incursib
Ictu quadrupedis fulva porrectus aren
Elisa incussis amisit calcibus ora.
Perfurit Ausoniis turbata per æqu
Ceu Geticus Boreas, totum cum sustul
Icarium fundo victor mare; navita vas
Iactatur sparsus, lacerata classe, profu
Cunctaque canenti perfunditur æquor
Cryxus, ut in tenui spes, exiguumque
[Iam videt esse super, mortemque a
Armat contemtu mentem necis: horri
Sanguinea rutilat spuma, rictusque fu
Albet, et affuso squalent a pulvere cri
Invadit Tarium, vicino Consule pugn
Miscentem, sævisque virum circumsto
Volvitur ille solo: nam pronum effund
Fata extrema ferens, abies, rapiturque
Tractus equi vinctis connexa ad cingul
Longa cruor sparso linquit vestigia ca
Et tremulos cuspis ductus in pulvere si
Laudabat leti iuvenem, egregiosque pa
Ulcisci Consul Manes: cum dira per au
Vox venit, et Cryxum ferri clamoribu
Haud notum vultu. Surgit violentior
Comminus, atque oculos optato in corp
Tum stimulans grato plausæ cervicis h
Cornipedem alloquitur: Vulgum Mart
[Hactenus, et leto dedimus sine nomin
Mox, Gargane, vocant Superi ad maio
Quantus est Cryxus? Iam nunc tibi pr
Illum, Sidonio fulgentem ardore, tape
Barbaricum decus; et fulvis donabere f
Sic fatus, magno Cryxum clamore ci
In pugnam, ac vacuo poscebat prœlia c
Nec detrectantem par ira accenderat h
Ut iussæ cessere retro, spatiumque ded
Hinc atque hinc alæ, et medio stetit a
Quantus Phlegræis telluris alumnus in
Movit signa Mimas, et cœlum exterrui
Tantus semifero Cryxus sub pectore m
Torquet, et horrisonis ululatibus erig
Nemone incensæ captæque superfuit u
Ut tibi, quas Brenni populus ferremus
Narraret, dextras? Disce, en, nunc, im
Contorquet nodis et obusto robore dira
Vel portas quassare trabem. Sonat illa
Ac nimio iactu servasse improvida cæ
Distantis spatium, propiorem transvol
Cui Consul: Ferre hæc umbris proavq
Quam procul occumbas Tarpeia sede: t
Haud licitum sacri Capitolia cernere u
Tum nodo cursuque levi simul adiuvat
Dignum mole viri nisus. Fugit illa pr

i, subtextaque tegmina nervis,
ota metitur cuspide pectus.
a porrectus in arva ruina,
nit tellus ingentibus armis.
ructo Tyrrhena ad litora saxo,
tis subter cæcisque procellis,
onans, impingitur ardua ponto:
eus, divisaque cærula pulsu
unt irata sub æquora montem.
isso, pedibus se credere Celtæ:
a tantusque pependerat ardor.
no venator densa Picano
gitat, spississque cubilibus atram
m dumosa per invia pestem;
ires et flammam colligit ignis,
s sensim caligine vortex
ngui contorquet nubila fumo;
toto lucent incendia monte;
gere feræ, fugere volucres,
ge trepidant in valle iuvencæ.
vertisse globos, primumque laborem,
i est, cassum videt, arma suorum
pugnas equitem vocat. Undique nudi
is, infrenatique manipli.
ergum versis referuntur habenis,
yrias retro pavor avehit alas:
s lunatis flexibus orbes,
sinuant in cornua gyros:
glomerata volumina cursu,
efuga cedentes arte resolvunt.
ce, ubi exercet discordia ventos,
urusque refert, molemque profundi
no, nunc illuc, flamine gestant.
ato præfulgens murice ductor
ique Metus, Terrorque, Furorque.
ici radiantem tegminis orbem
guo percussit lumine campos,
cadunt; trepidaque a mente recedit
udor: nec leti cura decori,
cum est, terræque optantur hiatus.
siis tigris se protulit antris,
mpi, et tutas petit omne latebras
no vultu pecus: illa pererrat
x valles: iamque ora reducto
t rictu, ut præsentia mandens
mani stragem meditatur hiatu.
abus, non illum celsior Ufens,
; quamvis hic alite planta,
edis, totis ferretur habenis.
ad Manes demisit cuspide fulgens
tem collapsum poplite cæso
demque pedum cum sanguine ademit.
eto Sthenium, Laurumque, domoque
la, vitreo quem Fucinus antro
leratque lacum transmittere nando.
coniecta Massicus hasta,
generatus vertice montis,
tus aquis, qui fonte quieto
rsum, ac, nullo mutabilis imbri,
citas gemmanti gurgite ripas.
s cædum, ac vix tela furori
itur iunctis umbonibus umbo,
premit, et nutantes casside cristæ
ulo pulsant conamine frontem.
imam ante aciem, fera prœlia fratres
os Ledæo Sidonia Barce
ix uteri, inter bella crearat.
torque parens, ac nobile Amyclæ
ctus Spartanis colla catenis
Regulus, inflabant veteri præcordia fama:
Marte probare genus, factisque Lacona parentem,
Ardebant, gelidosque dehinc invisere montes
Taygeta, et tandem bellis innare subactis
Eurotan patrium, ritusque videre Lycurgi.
Sed Spartam penetrare Deus fratresque negarunt
Ausonii, totidem numero, quos miserat altis
Egeriæ genitos immitis Aricia lucis,
Ætatis mentisque pares: at non dabat ultra
Clotho dura lacus aramque videre Dianæ.
Namque, ut in adversos, impacti turbine pugnæ,
Eumachus et Critias et lætus nomine patris
Xanthippus iunxere gradus, ceu bella leones
Inter se furibunda movent, et murmure anhelo
Squalentes campos et longa mapalia complent;
Omnis in occultas rupes atque avia pernix
Maurus saxa fugit, coniuxque Libyssa profuso,
Vagitum cohibens, suspendit ab ubere natos;
Illi dira fremunt, perfractaque in ore cruento
Ossa sonant, pugnantque feris sub dentibus artus.
Haud secus Egeriæ pubes, hinc Virbius acer,
Hinc Capys, adsiliunt, paribusque Albanus in armis.
Subsidens paulum perfossa proruit alvo
Albanum Critias: (ast illi cuncta repente
Implerunt clypeum miserando viscera lapsu)
Eumachus inde Capyn: sed tota mole tenebat
Ceu fixum membris tegimen; tamen improbus ensis
Annexam parmæ decidit vulnere lævam:
Inque suo pressa est, non reddens tegmina, nisu
Infelix manus, atque hæsit labentibus armis.
Ultima restabat fusis iam palma duobus
Virbius. Huic, trepidos simulanti ducere gressus,
Xanthippus gladio, rigida cadit Eumachus hasta,
Et tandem æquatæ geminato funere pugnæ.
Inde alterna viris transegit pectora mucro,
Inque vicem erepta posuerunt prœlia vita.
Felices leti, pietas quos addidit umbris!
Optabunt similes venientia sæcula fratres,
Æternumque decus memori celebrabitur ævo,
Si modo ferre diem, serosque videre nepotes,
Carmina nostra valent, nec famam invidit Apollo.
At Consul toto palantes æquore turmas
Voce tenet, dum voce viget: Quo signa refertis?
Quis vos, heu, vobis pavor abstulit? Horrida primi
Si sors visa loci, pugnæque lacessere frontem;
Post me state, viri, et, pulsa formidine, tantum
Adspicite. Has dextras capti genuere parentes.
Quo fugitis? Quæ spes victis? Alpesne petemus?
Ipsam turrigero portantem vertice muros
Credite submissas Romam nunc tendere palmas.
Natorum passim raptus, cædemque parentum,
Vestalesque focos exstingui sanguine cerno.
Hoc arcete nefas! Postquam, inter talia, crebro
Clamore obtusæ crassoque a pulvere fauces,
Hinc læva frenos, hinc dextra corripit arma,
Et latum obiectat pectus, strictumque minatur
Nunc sibi, nunc trepidis, ni restent, comminus ensem.
Quas acies alto genitor dum spectat Olympo,
Consulis egregii movere pericula mentem.
Gradivum vocat, et patrio sic ore profatur:
Magnanimi me, nate, viri, ni bella capessis,
Haud dubie extremus terret labor: eripe pugnæ
Ardentem, oblitumque sui dulcedine cædum
Siste ducem Libyæ. Nam plus petit improbus uno
Consulis exitio, tota quam strage cadentum.
Præterea, (cernis) teneræ qui prœlia dextræ
Iam credit puer, atque annos transcendere factis
Molitur, longumque putat pubescere bello;
Te duce primitias pugnæ, te magna magistro

Disiecto spargit collisa per ossa cerebro;
Ac rapta properans cædem ostentare bipenni,
Amputat e curru revolutæ virginis ora.
Necdum iræ positæ: celsa nam figitur hasta
Spectandum caput; id gestent ante agmina Pœnum,
Imperat, et propere currus ad mœnia vertant.
Hæc, cæcus fati, Divûmque abeunte favore,
Vicino Theron edebat prælia leto.
Namque aderat, toto ore ferens iramque minasque,
Hannibal, et cæsam Asbyten, fixique tropæum
Infandum capitis, furiata mente dolebat.
Ac, simul ærati radiavit luminis umbo,
Et concussa procul membris velocibus arma
Letiferum intonuere, fugam perculsa repente
Ad muros trepido convertunt agmina cursu:
Sicut agit levibus per sera crepuscula pennis
E pastu volucres ad nota cubilia Vesper;
Aut, ubi Cecropius formidine nubis aquosæ
Sparsa super flores examina tollit Hymettos,
Ad dulces ceras et odori corticis antra
Mellis apes gravidæ properant, densoque volatu
Raucum connexæ glomerant ad limina murmur.
Præcipitat metus attonitos, cæcique feruntur.
Heu blandum cœli lumen! tantone cavetur
Mors reditura metu, nascentique addita fata?
Consilium damnant, portaque atque aggere tuto
Erupisse gemunt: retinet vix agmina Theron:
Interdumque manu, interdum clamore minisque,
State, viri: meus ille hostis: mihi gloria magna,
State, venit pugnæ. Muro tectisque Sagunti
Hac abigam Pœnos dextra: spectacula tantum
Ferte, viri: vel, si cunctos metus acer in urbem
(Heu deforme!) rapit, soli mihi claudite portas.
At Pœnus rapido præceps ad mœnia cursu,
Dum pavitant trepidi rerum fessique salutis,
Tendebat: stat primam urbem murosque patentes,
Postposita cæde et dilata invadere pugna.
Id postquam Herculeæ custos videt impiger arcis,
Emicat, et velox formidine prævenit hostem.
Gliscit Elissæo violentior ira tyranno.
Tu solve interea nobis, bone ianitor urbis,
Supplicium, ut pandas, inquit, tua mœnia leto.
Nec plura effari sinit ira, rotatque coruscum
Mucronem: sed contortum prior impete vasto
Daunius huic robur iuvenis iacit; arma, fragore
Icta gravi, raucum gemuere; altèque resultant,
Ære illisa cavo, nodosæ pondera clavæ.
At, viduus teli, et frustrato proditus ictu,
Perniciv velox cursu rapit incita membra,
Et celeri fugiens perlustrat mœnia planta.
Instat atrox, terga increpitans fugientis, victor.
Conclamant matres; celsoque e culmine muri
Lamentis vox mixta sonat: nunc nomine noto
Appellant, seras fesso nunc pandere portas
Posse volunt: quatit hortantûm præcordia terror,
Ne simul accipiant ingentem mœnibus hostem.
Incutit umbonem fesso, assultatque ruenti
Pœnus, et ostentans spectantem e mœnibus urbem,
I, miseram Asbyten leto solare propinquo.
Hæc dicens, iugulo optantis dimittere vitam
Infestum condit mucronem, ac regia lætus
Quadrupedes spolia, abreptos a mœnibus ipsis,
Quis aditum portæ trepidantûm seperat agmen,
Victor agit, curruque volat per ovantia castra.
At Nomadum furibunda cohors miserabile humandi
Deproperat munus, tumulique adiungit honorem,
Et rapto cineres ter circum corpore lustrat.
Hinc letale viri robur, tegimenque tremendum,
In flammas iaciunt; ambustoque ore genisque,

Deformes alitibus liquere cadaver H
Pœnorum interea quis rerum sum
Consultant bello super, et quæ dicta
Ausoniæ a populis, oratorumque m
Adventu trepidant. Movet hinc fœ
Et testes Superi, iurataque pacta p
Hinc popularis amor captantis mag
Et sperare iuvat belli meliora. Sed,
Doctorem infestans odiis gentilibu
Sic adeo increpitat studia, incautu
Cuncta quidem, Patres (neque enim
Iræ se valuere) premunt formidine
Haud tamen abstiterim, mortem li
Testabor Superos, et cœlo nota reli
Quæ postrema salus rerum patriæqu
Nec nunc, obsessa demum et fumant
Hæc serus vates Hannon canit: anx
Pectora; ne castris innutriretur et
Exitiale caput, monui, et, dum vita
Ingenitum nocens virus, flatusque
Ut, qui stellifero speculatur sidera
Venturam pelagi rabiem Caurique
Prædicit miseris haud vanus flumin
Consedit solio rerumque invasit ha
Ergo armis fœdus, fasque omne, ab
Oppida quassantur, longeque in mo
Æneadum arrectæ mentes; disiecta
Exagitant Manes iuvenem furiisqu
Ac funesta sacra, et conversi fœder
In caput infidum Superi, Massylaq
An nunc ille, novi cæcus caligine r
Externas arces quatit? haud Tiryn
(Sic propria luat hoc pœna, nec mis
Fata suis) nunc hoc, inquam, hoc i
Oppugnat, Carthago, tuos, teque o
Lavimus Hennæas animoso sangui
Et vix conducto produximus arma
Nos ratibus laceris Scyllæa replevi
Classibus et refluo spectavimus æqu
Contorta e fundo revomentem tran
Respice, pro, demens! pro, pectus in
Ægates, Libyæque procul fluitanti
Quo ruis? et patriæ exitio tibi nom
Scilicet immensæ, visis iuvenilibu
Subsident Alpes, subsidet mole niv
Alpibus æquatum attollens caput A
Sed campos fac, vane, dari; num ge
Mortales animi? aut ferro flammave
Haud tibi Neritia cernes cum prole
Pubescit castris miles, galeaque ter
Nondum signata flava lanugine, m
Nec requies ævi nota; exsanguesqu
Stant prima inter signa senes, letu
Ipse ego Romanos perfosso corpore t
Tela intorquentes correpta e vulne
Vidi animos mortesque virûm, dec
Si bello absistis, nec te victoribus
Quantum, heu Carthago! donat tibi
Gestar ad hæc: namque, impatiens
Iamdudum immites iras, mediisqu
Bis conatus erat turbando abrump
Concilione, inquit, Libyæ, Tyriisq
Pro Superi! Ausonius miles sedet?
Haud dum sumta viro? nam cuncta
Nunc geminas Alpes Apenninumq
Nunc freta Sicaniæ, et Scyllæi litt
Nec procul est, quin iam Manes ad
Dardaniæ: tanta accumulet præmi
Vulneribusque virûm, ac tollit ab

:rede, (licet formidine turpi
nant) mortalem sumimus hostem.
minas arctis post terga catenis
vulgo traheretur ovante
ras spes et fiducia gentis
: vidi, cum, robore pendens,
sublimis spectaret ab alta.
puerilia protenus ora
sæ properata casside malæ.
egni sumus. Adspice, turmæ
tant annos anteire labore,
equis. Ipse, adspice, ductor,
ero vocem proferret ab ore,
s, ac flammis urere gentem
,atque animo patria arma movebat.
cant Alpes, astrisque coruscos
opulos; per saxa nivesque, (tem
stimulent atram vel inania men-
pandat iter: pudet Hercule tritas
ulemque timere secundam.
et primi incendia belli
rum pro libertate labores
t. Ponat formidinis æstus,
nus imbellis femina servet (stem,
mam: nos, nos contra ibimus ho-
ia dominos depellere Byrsa,
o, fixum est. Sin fata repugnant,
essit Carthagine Mavors,
s; nec te, patria inclyta, dedam
m; liberque Acheronta videbo.
peri! Fabius iubet? Ocyus arma
escendite ab arce Sagunti;
us scutorum incendat acervos,
, ac toto absistite ponto.
erita est nunquam si talia plecti
ete nefas, nostrique solutas
manus. Ut deinde resedit,
di, Patrum de more, potestas;
i propere certamine rapta
m violati fœderis addi.]
i, ceu templo irrumperet hostis,
Latioque id verteret omen,
t postquam discordia sentit
s ad Martem vergere mentes;
Fabius rexisse dolorem,
it propere; Patribusque vocatis
sinu pacemque profatus,
e, ambiguis neu fallere dictis,
neutrum renuente senatu,
gremioque effunderet arma,
m Libyæ, eventuque priori
m, et laxos effundit amictus.
tit, pugnandi nuntius, arces.
rofugæ regnis agitantur Elissæ,
ulis, quis ægra lababat
rte fides, prædaque gravatus,
revocaverat arma Sagunti.
peum, sævo fulgore micantem,
tori dona ferebant,
pus, galeamque coruscis
, vibrant cui vertice coni
emulo nutamine pennæ;
ltis fatalem millibus hastam;
nodis auroque trilicem
imen penetrabile telo.
halybis perfecta metallo,
usa Tagi, per singula lætis
lis, et gaudet origine regni.
æ Dido Carthaginis arces;

Instabatque operi, subducta classe, iuventus.
Molibus hi claudunt portus, his tecta domusque
Partiris, iustæ Bitia venerande senectæ.
Ostentant caput effossa tellure repertum
Bellatoris equi, atque omen clamore salutant.
Has inter species, orbatum classe suisque,
Ænean, pulsum pelago, dextraque precantem,
Cernere erat. Fronte hunc avide regina serena,
Infelix, ac iam vultu spectabat amico.
Hinc et speluncam furtivaque fœdera amantum
Callaicæ fecere manus: it clamor ad auras,
Latratusque canum; subitoque exterrita nimbo,
Occultant alæ venantum corpora silvis.
Nec procul Æneadum, vacuo iam litore, classis
Æquora nequidquam revocante petebat Elissa.
Ipsa pyram super ingentem stans saucia Dido
Mandabat Tyriis ultricia bella futuris;
Ardentemque rogum media spectabat ab unda
Dardanus, et magnis pandebat carbasa fatis.
Parte alia supplex infernis Hannibal aris
Arcanum Stygia libat cum vate cruorem,
Et primo bella Æneadum iurabat ab ævo.
At senior Siculis exsultat Hamilcar in arvis;
Spirantem credas certamina anhela movere.
Ardor inest oculis, torvumque minatur imago.
Necnon et lævum clypei latus aspera signis
Implebat Spartana cohors: hanc ducit ovantem
Ledæis veniens victor Xanthippus Amyclis.
Iuxta, triste decus, pendet sub imagine pœnæ
Regulus, et fidei dat magna exempla Sagunto.
Lætior at circa facies, agitata ferarum
Agmina venatu, et cælata mapalia fulgent.
Nec procul, usta cutem, nigri soror horrida Mauri
Assuetas patrio mulcet sermone leænas.
It liber campi pastor, cui, fine sine ullo,
Invetitum saltus penetrat pecus: omnia Pœnum
Armenti vigilem patrio de more sequuntur,
Gæsaque, latratorque Cydon, tectumque, focique
In silicis venis, et fistula nota iuvencis.
Eminet excelso consurgens colle Saguntos,
Quam circum immensi populi condensaque cingunt
Agmina certantum, pulsantque trementibus hastis.
Extrema clypei stagnabat Iberus in ora,
Curvatis claudens ingentem flexibus orbem.
Hannibal, abrupto transgressus fœdere ripas,
Pœnorum populos Romana in bella vocabat.
Tali sublimis dono, nova tegmina latis
Aptat concutiens humeris, celsusque profatur:
Heu, quantum Ausonio sudabitis, arma, cruore!
Quas, belli iudex, pœnas mihi, Curia, pendes!
Iamque senescebat vallatis mœnibus hostis,
Carpebatque dies urbem, dum signa manusque
Exspectant fessi socias. Tandem æquore vano
Avertunt oculos frustrataque litora ponunt,
Et propius suprema vident. Sedet acta medullis
Iamdudum, atque inopes penitus coquit, intima pe-
Est furtim lento misere durantia tabo (stis.
Viscera, et exurit siccatas sanguine venas,
Per longum celata, fames: iam lumina retro
Exesis fugere genis; iam lurida, sola
Tecta cute, et venis male iuncta trementibus, ossa
Extant, consumtis visu deformia membris.
Humentis rores noctis terramque madentem
Solamen fecere mali, cassoque labore
E sicco frustra presserunt robore succos.
Nil temerare piget: rabidi ieiunia ventris
Insolitis adigunt vesci, resolutaque, nudos
Linquentes clypeos, armorum tegmina mandunt.
Desuper hæc cœlo spectans Tirynthius alto

Illacrymat fractæ nequidquam casibus urbis.
Namque metus magnique tenent præcepta parentis,
Ne sævæ tendat contra decreta novercæ.
Sic igitur, cœpta occultans, ad limina sanctæ
Contendit Fidei, secretaque pectora tentat.
Arcanis Dea læta polo tum forte remoto
Cœlicolum magnas volvebat conscia curas:
Quam tali alloquitur Nemeæ pacator honore:
Ante Iovem generata, decus Divumque hominumque,
Qua sine non tellus pacem, non æquora norunt,
Iustitiæ consors, tacitumque in pectore numen,
Exitiumne tuæ dirum spectare Sagunti,
Et tot pendentem pro te, Dea, cernere pœnas
Urbem, læta potes? Moritur tibi vulgus; et unam
Te matres, vincente fame, te mœsta virorum
Ora vocant, primaque sonant te voce minores.
Fer cœlo auxilium, et fessis da surgere rebus.
Hæc satus Alcmena: contra cui talia virgo:
Cerno equidem, nec pro nihilo est mihi fœdera rumpi;
Statque dies, ausis olim tam tristibus ultor.
Sed me, pollutas properantem linquere terras,
Sedibus his, tectisque novis succedere adegit
Fecundum in fraudes hominum genus: impia liqui,
Et, quantum terrent, tantum metuentia regna,
Ac furias auri, nec vilia præmia fraudum,
Et, super hæc, ritu horrificos, ac more ferarum
Viventes rapto populos, luxuque solutum
Omne decus; multaque oppressum nocte pudorem.
Vis colitur, iurisque locum sibi vindicat ensis;
Et probris cessit virtus. En, adspice gentes:
Nemo insons, pacem servant commercia culpæ.
Sed, secura tua fundata ut mœnia dextra
Dignum te servent memorando fine vigorem,
Dedita nec fessi transmittant corpora Pœno;
(Quod solum nunc fata sinunt, seriesque futuri)
Extendam leti decus, atque in sæcula mittam;
Ipsaque laudatas ad Manes prosequar umbras.
Inde severa, levi decurrens æthere, virgo
Luctantem fatis petit inflammata Saguntum.
Invadit mentes, et pectora nota pererrat,
Immittitque animis numen: tum fusa medullis,
Implicat, atque sui flagrantem inspirat amorem.
Arma volunt, tentantque ægros ad prœlia nisus.
Insperatus adest vigor, interiusque recursat
Dulcis honos Divæ, et sacrum pro virgine letum.
It tacitus fessis per ovantia pectora sensus,
Vel leto graviora pati, sævasque ferarum
Attentare dapes, et mensis addere crimen.
Sed prohibet culpa pollutam extendere lucem
Casta Fides, paribusque famem compescere membris.
Quam simul invisæ gentis conspexit in arce
Forte ferens sese Libycis Saturnia castris,
Virgineum increpitat miscentem bella furorem,
Atque, ira turbata gradum, ciet ocyus atram
Tisiphonem, imos agitantem verbere Manes;
Et palmas tendens; Hos, inquit, Noctis alumna,
Hos muros impelle manu, populumque ferocem
Dextris sterne suis; Iuno iubet: ipsa propinqua
Effectus studiumque tuum de nube videbo:
Illa Deos summumque Iovem turbantia tela,
Quis Acheronta moves, flammam immanesque chelydros,
Stridoremque tuum, quo territa comprimit ora
Cerberus, ac mixto quæ spumant felle, venena,
Et quidquid scelerum, pœnarum quidquid et iræ
Pectore fecundo coquitur tibi, congere præceps
In Rutulos, totamque Erebo demitte Saguntum.
Hac mercede Fides constet delapsa per auras.
Sic voce instimulans, dextra Dea concita sævam
Eumenida incussit muris; tremuitque repente

Mons circum, et gravius sonuit per l
Sibilat; insurgens capiti, et turgent
Multus colla micat squalenti tergo
Mors graditur, vasto pandens cava g
Casuroque inhiat populo: tunc Luct
Pectora circumstant Planctus, Mær
Atque omnes adsunt Pœnæ; formaq
Personat insomnis lacrymosæ ianit
Protinus adsimilat faciem mutabile
Tiburnæ, gressumque simul, sonitu
Hæc bello vacuos et sævi turbine Ma
Lugebat thalamos, Murro spoliata m
Clara genus, Daunique trahens a san
Cui vultus induta pares, disiectaque
Eumenis in medios irrumpit turbida
Et, mœstas lacerata genas, Quis term
Sat Fidei proavisque datum! Vidi ip
Ipsa meum vidi lacerato vulnere nost
Terrentem Murrum noctes, et dira v
Eripe te, coniux, miserandis casibus
Et fuge (si terras adimit victoria Pœ
Ad Manes, Tiburna, meos. Cecidere
Occidimus Rutuli; tenet omnia Puni
Mens horret, nec adhuc oculis absist
Nullane iam posthac tua tecta, Sagu
Felix, Murre, necis, patriæque super
At nos, Sidoniis famulatum matribu
Post belli casus vastique pericula po
Carthago adspiciet victrix, tandemq
Nocte obita, Libyæ gremio captiva i
Sed vos, o iuvenes, vetuit quos consci
Posse capi, quis telum ingens contra
Vestris servitio manibus subducite
Ardua virtutem profert via. Pergite
Nec facilem populis, nec notam, inva
His ubi turbatas hortatibus impul
Inde petit tumulum, summo quem ve
Amphitryoniades spectandum ex æq
Struxerat, et grato cineres decorarat
Excitus sede (horrendum) prorumpit
Cæruleus, maculis auro squalentibu
Ignea sanguinea radiabant lumina fla
Oraque vibranti stridebant sibila lin
Isque inter trepidos cœtus, mediamq
Volvitur, et muris propere delabitur
Ac similis profugo, vicina ad litora t
Spumantisque freti præceps immergi
Tum vero excussæ mentes, ceu pro
Expulsi fugiant Manes, umbræque re
Captivo iacuisse solo. Sperare saluti
Pertæsum, damnantque cibos; agit ad
Haud gravior duris Divûm inclement
Quam leti proferre moras: abrumpere
Ocyus attoniti quærunt, lucemque gr
Certatim structus subrectæ molis a
In media stetit urbe rogus; portantqu
Longæ pacis opes, quæsitaque præmi
Callaico vestes distinctas matribus a
Armaque Dulichia proavis portata Za
Et prisca advectos Rutulorum ex urbe
Huc, quidquid superest captis, clypei
Infaustos iaciunt enses, et condita bel
Effodiunt penitus terra, gaudentque a
Victoris prædam flammis donare sup
Quæ postquam congesta videt ferali
Lampada flammiferis tinctam Phleg
Quassat, et inferna superos caligine
Inde opus aggressi, toto quod nobile
Æternum invictis infelix gloria servi

phone, lentum indignata parentem,
capulum, cunctantemque impulit en-
nuit Stygio bis terque flagello. (sem,
lant cognato sanguine dextras,
nefas aversa mente peractum,
ri illacrymant. Hic, turbidus ira,
um perpessæque ultima vitæ,
at materna per ubera visus:
ibrans dilectæ in colla securim
repitat sese, mediumque furorem
nat, stupefactus membra, bipenni.
asisse datur· nam verbera Erinnys
atros insibilat ore tumores.
git omnis amor; dulcesque marito
, et subiere oblivia tædæ.
s connisus viribus, ægrum
rpus, densum qua turbine nigro
m piceus caligine vertex.
inter cœtus, pietate sinistra,
rene, furis, Pœnoque parentis
auferre necem, reddentia formam
ras, temerasque simillima membra.
mo gemini cecidistis in ævo,
atrem et fratrem mentite Lycorma,
dulcisque labor sua nomina natis
vultu genitrici stare suorum.
lo culpa te solverat ensis,
nter miseræ lamenta senectæ;
s turbata parens, deceptaque visis,
ferrum, clamat, converte, Lycorma;
gulum perfoderat ense Lycormas.
inam, Eurymedon, furor iste? sonabat
geminæque nota decepta figuræ,
revocabat nomine mater;
cto tremebunda per ubera ferro,
biguos cecidit super inscia natos.
is casus, laudandaque monstra,
, et tristia fata piorum,
ens, lacrymis? Vix Punica fletu
ra, ac miserescere nescius hostis.
diu Fidei, cœloque parentem
tens, ruit inter perfida gentis
tque immania facta suorum,
ta Deis: furit ensis et ignis;
amma, scelerum est locus! Erigit atro
no rogus alta ad sidera nubem.
so proceri vertice montis
rius bellis: hinc Punica castra,
otam soliti spectare Saguntum:
eûm; resplendet imagine flammæ
remulo vibrant incendia ponto.
nedios cædum Tiburna furores,
am mucrone armata mariti,
ardentem lampada quassans,
e erecta comam, ac liventia planctu
s ostendens sæva lacertis,
urri super ipsa cadavera fertur.
erni dirum tonat aula parentis,
s exercet regia Manes,
ante Dei sedemque tremendam,
erata Iovi, pœnasque ministrat.
lto nuper defensa cruore,
o illacrymans; Manesque precata,
e, flagrantem lampada subdit.
letum, Tibi ego hæc, ait, optime, co-
ipsa fero. Sic ense recepto, (niux,
it, et flammas invadit hiatu.
a iacet nullo discrimine passim
permixto funere, turba,

Ceu, stimulante fame, cum victor ovilia tandem
Faucibus invasit siccis leo, mandit hianti
Ore fremens imbelle pecus; patuloque redundat
Gutture ructatus large cruor; incubat atris
Semesæ stragis cumulis, aut, murmure anhelo
Infrendens, laceros inter spatiatur acervos.
Late fusa iacent pecudes, custosque Molossus,
Pastorumque cohors, stabulique gregisque magister,
Totaque vastatis disiecta mapalia tectis.
Irrumpunt vacuam Pœni tot cladibus arcem.
Tum demum ad Manes, perfecto munere, Erinnys,
Iunoni laudata, redit, magnamque superba
Exsultant rapiens secum sub Tartara turbam.
  At vos, sidereæ, quas nulla æquaverit ætas,
Ite, decus terrarum, animæ, venerabile vulgus;
Elysium et castas sedes decorate piorum.
Cui vero non æqua dedit victoria nomen,
(Audite, o gentes, neu rumpite fœdera pacis,
Nec regnis postferte fidem!) vagus exsul in orbe
Errabit toto, patriis proiectus ab oris;
Tergaque vertentem trepidans Carthago videbit.
Sæpe, Saguntinis somnos exterritus umbris,
Optabit cecidisse manu; ferroque negato,
Invictus quondam Stygias bellator ad undas
Deformata feret liventi membra veneno.

Liber tertius

Postquam rupta fides Tyriis, et mœnia castæ,
Non æquo Superûm genitore, eversa Sagunti;
Extemplo positos finiti cardine mundi
Victor adit populos, cognataque limina, Gades.
Nec vatum mentes agitare et præscia corda
Cessatum super imperio: citus æquore Bostar
Vela dare, et rerum prænoscere fata iubetur.
Prisca fides adytis longo servatur ab ævo,
Qua, sublime sedens, Cirrhæis æmulus antris,
Inter anhelantes Garamantas corniger Hammon
Fatidico pandit ventientia sæcula luco.
Hinc omen cœptis, et casus scire futuros,
Ante diem, bellique vices novisse petebat.
  Exin clavigeri veneratus numinis aras
Captivis onerat donis, quæ nuper ab arce
Victor fumantis rapuit semiusta Sagunti.
Vulgatum (nec cassa fides), ab origine fani
Impositas durare trabes, solasque per ævum
Condentum novisse manus. Hinc credere gaudent
Consedisse Deum, seniumque repellere templis.
Tum, quîs fas et honos adyti penetralia nosse,
Femineos prohibent gressus, ac limine curant
Setigeros arcere sues: nec discolor ulli
Ante aras cultus; velantur corpora lino,
Et Pelusiaco præfulget stamine vertex.
Discinctis mos thura dare, atque, e lege parentum,
Sacrificam lato vestem distinguere clavo.
Pes nudus, tonsæque comæ, castumque cubile:
Irrestincta focis servant altaria flammæ.
Sed nulla effigies, simulacrave nota Deorum,
Maiestate locum et sacro implevere timore.
In foribus labor Alcidæ, Lernæa, recisis
Anguibus, hydra iacet; nexuque elisa leonis
Ora Cleonæi patulo cælantur hiatu.
At Stygius, sævis terrens latratibus umbras,
Ianitor, æterno tum primum tractus ab antro,
Vincla indignatur; metuitque Megæra catenas.
Iuxta traces equi, pestisque Erymanthia, et altos
Æripedis ramos superantia cornua cervi:
Nec levior vinci Libycæ telluris alumnus
Matre super; stratique genus deforme, bimembres
Centauri; frontemque minor nunc amnis Acarnan.

Inter quæ fulget sacratis ignibus Œte,
Ingentemque animam rapiunt ad sidera flammæ.
Postquam oculos varia implevit virtutis imago,
Mira dehinc cernit: surgentis mole profundi
Iniectum terris subitum mare, nullaque circa
Litora, et infuso stagnantes æquore campos.
Nam, qua cæruleis Nereus evolvitur antris,
Atque imo freta contorquet Neptunia fundo,
Proruptum exundat pelagus, cæcosque relaxans
Oceanus fontes, torrentibus ingruit undis.
Tum vada, ceu sævo penitus permota tridenti,
Luctantur terris tumefactum imponere pontum.
Mox remeat gurges, tractoque relabitur æstu,
Ac ratis erepto campis deserta profundo;
Et fusi transtris exspectant æquora nautæ.
Cymothoes ea regna vagæ, pelagique labores,
Luna movet: Luna, immissis per cærula bigis, (thys.
Fertque refertque fretum, sequiturque reciproca Te-
Hæc propere spectata duci: nam multa fatigant.
Curarum prima exercet, subducere bello
Consortem thalami, parvumque sub ubere natum.
Virgineis iuvenem tædis primoque Hymenæo
Imbuerat coniux, memorique tenebat amore.
At puer, obsessæ generatus in ore Sagunti,
Bissenos lunæ nondum compleverat orbes.
Quos ut seponi stetit et secernere ab armis,
Affatur ductor: Spes o Carthaginis altæ,
Nate, nec Æneadum levior metus, amplior, oro,
Sis patrio decore, et factis tibi nomina condas,
Quis superes bellator avum; iamque ægra timoris,
Roma tuos numeret lacrymandos matribus annos.
Ni præsaga meos ludunt præcordia sensus,
Ingens hic terris crescit labor: ora parentis
Agnosco, torvaque oculos sub fronte minaces,
Vagitumque gravem, atq; irarum elementa mearum.
Si quis forte Deûm tantos inciderit actus,
Ut nostro abrumpat leto primordia rerum;
Hoc pignus belli, coniux, servare labora:
Cumque datum fari, duc per cunabula nostra;
Tangat Elissæas palmis puerilibus aras,
Et cineri iuret patrio Laurentia bella.
Inde, ubi flore novo pubescet firmior ætas,
Emicet in Martem, et, calcato fœdere, victor
In Capitolina tumulum mihi vindicet arce.
Tu vero, tanti felix quam gloria partus
Exspectat, veneranda fide, discede periclis
Incerti Martis, durosque relinque labores.
Nos clausæ nivibus rupes, suppostaque cœlo
Saxa manent; nos Alcidæ, mirante noverca,
Sudatus labor, et, bellis labor acrior, Alpes.
Quod si promissum vertat Fortuna favorem,
Lævaque sit cœptis, te longa stare senecta,
Ævumque extendisse velim: tua iustior ætas,
Ultra me improperæ ducant cui fila Sorores.
Sic ille. At contra Cirrhæi sanguis Imilce
Castalii, cui materno de nomine dicta
Castulo Phœbei servat cognomina vatis,
Atque ex sacrata repetebat stirpe parentes:
Tempore quo Bacchus populos domitabat Iberos,
Concutiens thyrso atque armata Mænade Calpen,
Lascivo genitus Satyro nymphaque Myrice,
Milichus indigenis late regnarat in oris,
Corniferam attollens genitoris imagine frontem.
Hinc patriam clarumque genus referebat Imilce,
Barbarica paulum vitiato nomine lingua.
Quæ tunc sic, lacrymis sensim manantibus, infit:
Mene, oblite tua nostram pendere salute,
Abnuis inceptis comitem? sic fœdera nota
Primitiæque tori, gelidos ut scandere tecum

Deficiam montes coniux tua? Crede vi
Femineo: castum haud superat labor u
Sin solo adspicimur sexu, fixumque rel
Cedo equidem, nec fata moror: Deus a
I felix, i numinibus votisque secundis;
Atque, acies inter flagrantiaque arma,
Coniugis et nati curam servare memen
Quippe nec Ausonios tantum, nec tela
Quantum te, metuo: ruis ipsos acer in
Obiectasque caput telis; nec te ulla sec
Eventu satiat virtus: tibi gloria soli
Fine caret; credisque viris ignobile let
Belligeris in pace mori. Tremor implic
Nec quemquam horresco, qui se tibi co
Sed tu, bellorum genitor, miserere, ne
Averte, et serva caput inviolabile Te
Iamque adeo egressi steterant in lito
Et promota ratis, pendentibus arbore
Aptabat sensim pulsanti carbasa vento
Cum, lenire metus properans, ægramq
Attonitis mentem curis, sic Hannibal
Ominibus parce et lacrymis, fidissima
Et pace et bello cunctis stat terminus
Extremumque diem primus tulit: ire
Nomen in æternum paucis mens ignea
Quos Pater æthereis Cœlestum destin
An Romana iuga, et famulas Carthagi
Perpetiar? Stimulant Manes, noctisqu
Increpitans genitor: stant aræ atque b
Ante oculos; brevitasque vetat mutabi
Prolatare diem. Sedeamne, ut noverit
Me tantum Carthago? et, qui sim, nes
Gens hominum? letique metu decora a
Quantum etenim distant a morte silen
Nec tamen incautos laudum exhorresc
Et nobis est lucis honos; gaudetque se
Gloria, cum longo titulis celebratur i
Te quoque magna manent suscepti pra
Dent modo se Superi, Tibris tibi serv
Iliacæque nurus, et dives Dardanus a
Dumque ea permixtis inter se fleti
Confisus pelago celsa de puppe magiste
Cunctantem ciet: abripitur divulsa m
Hærent intenti vultus, et litora serva
Donec, iter liquidum volucri rapiente
Consumsit visus pontus, tellusque re
At Pœnus belli curis avertere amor
Apparat, et repetit properato mœnia g
Quæ dum perlustrat crebroque obit o
Tandem sollicito cessit vis dura labor
Belligeramque datur somno componer
Tum Pater omnipotens gentem exe
Dardaniam, et fama sævorum tollere
Bellorum meditans, priscosque referr
Præcipitat consulta viri, seguemque q
Terret, et immissa rumpit formidine
Iamque per humentem noctis Cylleni
Aligero lapsu portabat iussa parentis.
Nec mora: mulcentem securo membra
Aggreditur iuvenem, ac monitis ince
Turpe duci totam somno consumere
O rector Libyæ: vigili stant bella ma
Iam maria effusas cernes turbare cari
Et Latiam toto pubem volitare profu
Dum, lentus cœpti, terra cunctari
Scilicet id satis est decoris memo
Quod tanto cecidit molimine Gr
En age, si quid inest animo par f
Fer gressus agiles mecum, et co

ionet hoc Pater ille Deorum:
e statuam te mœuia Romæ.
ur dextram iniectare, graduque
in Saturuia regna citato,
fragor, et vibrata per auras
tergo sibila linguis;
Divum præcepta paventi
turbatus lumina flectit.
s silvas, ac robora vasto
, tractasque per invia rupes,
lebat turbine serpens:
s perlustrat flexibus Arctos,
sidus circumligat anguis;
uces diducit hiatu,
t nimbosis montibus æquat.
us rupti violentia cœli,
iemem permixta grandine torquet.
stro (neque enim sopor ille, nec al-
; virgaque fugante tenebras (tæ
somuo Deus) ardua quæ sit,
errasque urgentia membra
nam populos deposcat hiatu.
Cyllenes editus antris:
tibi: te maxima bella,
um, te moto turbida cœlo
que virum, magnæque ruinæ
ymosaque fata sequuntur.
pos populatis montibus actas
squalenti tergore serpens,
terras spumante veneno;
tis decurrens Alpibus, atro
liam, tantoque fragore
rosternes oppida muris.
nulis liquere Deusque soporque.
s sudor; lætoque pavore
somni, noctemque retractat.
gi, Martique, sub omine fausto
; niveoque, ante omnia tauro
monitor Cyllenius aris.
onvellere signa; repensque
nor permixtis dissona linguis.
pe, famæ, quos horrida cœpta
s, tulerintque in regna Latini;
s urbes armarit Iberis,
io glomerarit litore turmas
erum deposcere frenos,
iugum. Non ulla, nec umquam
s tempestas acta procellis:
[tam dirum] mille carinis
, trepidumque exterruit orbem.
tulit Tyria Carthagine pubes,
sique decus fraudata superbum
is fallendi: et nectere tectos
olos. Rudis his tunc parma, brevique
vestigia nuda, sinusque
m; et rubræ velamine vestis
fusum occuluisse cruorem.
s ostro, super altior omnes
Iannibalis, gratoque tumultu
us, et fratrem spirat in armis.
iis Utica est effusa maniplis,
isque ante arces condita Byrsæ.
præcinxit litora muro,
curvatis turribus, Aspis.
uverterat ora Sichæus,
es, cui vano corda tumore
bat genus, et resonare superbo
quam cessabat avunculus ore.
cretus Berenicide miles;

Nec tereti dextras in pugnam armata dolone,
Destituit Barce sitientibus arida venis.
Necnon Cyrene Pelopei stirpe nepotis
Battiadas pravos fidei stimulavit in arma;
Quos trahit, antiquo laudatus Hamilcare quondam,
Consilio viridis, sed belli serus, Ilertes.
Sabratha tum Tyrium vulgus, SarranaqueLeptis,
Œaque Trinacrios Afris permixta colonos,
Et Tingin rapido mittebat ab æquore Lixus.
Tum Vaga et antiquis dilectus regibus Hippo,
Quæque procul cavit non æquos Ruspina fluctus,
Et Zama, et uberior Rutulo nunc sanguine Thapsus.
Ducit tot populos, ingens et corpore et armis,
Herculeam factis servans ac nomine famam,
Antæus, celsumque caput super agmina tollit.
Venere Æthiopes, gens haud incognita Nilo,
Qui magneta secant: solis honor ille metalli,
Intactum chalybem vicino ducere saxo.
His simul, immitem testantes corpore solem,
Exusti venere Nubæ: non ærea cassis,
Nec lorica riget ferro; non tenditur arcus;
Tempora multiplici mos est defendere lino,
Et lino munire latus, scelerataque succis
Spicula dirigere, et ferrum infamare veneno.
Tum primum castris Phœnicum tendere ritu
Cinyphii didicere Macæ: squalentia barba
Ora viris, humerosque tegunt velamine capri
Setigero; pauda manus est armata cateia:
Versicolor contra cætra, et falcatus ab arte
Ensis Adyrmachidis, ac lævo tegmina crure.
Sed mensis asper populus victuque maligno;
Nam calida tristes epulæ torrentur arena.
Quin et Massyli fulgentia signa tulere,
Hesperidum veniens lucis domus ultima terræ.
Præfuit, intortos demissus vertice crines
Bocchus atrox, qui sacratas in litore silvas,
Atque inter frondes revirescere viderat aurum.
Vos quoque desertis in castra mapalibus itis,
Misceri gregibus Gætulia sueta ferarum,
Indomitisque loqui et sedare leonibus iras.
Nulla domus; plaustris habitant: migrare per arva
Mos, atque errantes circumvectare penates.
Hinc mille alipedes turmæ, velocior Euris
Et doctus virgæ sonipes, in castra ruebant:
Ceu pernix cum densa vagis latratibus implet,
Venator dumeta Lacon, aut exigit Umber
Nare sagax e calle feras, perterrita late
Agmina præcipitant volucres formidine cervi.
Hos agit, haud læto vultu nec fronte serena,
Asbytes nuper cæsæ germanus, Acherras.
Marmaridæ, medicum vulgus, strepuere catervis;
Ad quorum cantus serpens oblita veneni,
Ad quorum tactum mites iacuere cerastæ.
Tum, chalybis pauper, Baniuræ cruda iuventus.
Contenti parca durasse hastilia flamma,
Miscebant avidi trucibus fera murmura linguis.
Necnon Autololes, levibus gens ignea plantis,
Cui sonipes cursu, cui cesserit incitus amnis;
Tanta fuga est: certant pennæ; campoque volatu
Cum rapuere, pedum frustra vestigia quæras.
Spectati castris, quos succo nobilis arbor
Et dulci pascit lotos nimis hospita bacca.
Quique atro rabidas effervescente veneno
Dipsadas immensis horrent Garamantes arenis.
Fama docet, cæsæ rapuit cum Gorgonis ora
Perseus, in Libyam dirum fluxisse cruorem;
Inde Medusæis terram exundasse chelydris.
Millibus his ductor spectatus Marte Choaspes,
Neritia Meninge satus, cui tragula semper

Fulmineam armabat, celebratum missile, dextram.
Hinc coit æquoreus Nasamon, invadere fluctu
Audax naufragia, et prædas avellere ponto:
Hinc, qui stagna colunt Tritonidos alta paludis,
Qua virgo, ut fama est, bellatrix edita lympha
Invento primam Libyen perfudit olivo.
Necnon totus adest Vesper, populique reposti.
Cantaber ante omnes, hiemisque æstusque famisque
Invictus, palmamque ex omni ferre labore.
Mirus amor populo, cum pigra incanuit ætas,
Imbelles iamdudum annos prævertere saxo,
Nec vitam sine Marte pati: quippe omnis in armis
Lucis causa sita, et damnatum vivere paci.
Venit, et Auroræ lacrymis perfusus, in orbem
Diversum, patrias fugit cum devius oras,
Armiger Eoi non felix Memnonis Astyr.
His parvus sonipes, nec Marti natus: at idem
Aut inconcusso glomerat vestigia dorso,
Aut molli pacata celer rapit esseda collo.
Cydnus agit, iuga Pyrenes venatibus acer
Metiri, iaculove extendere prœlia Mauro.
Venere et Celtæ sociati nomen Iberis.
His pugna cecidisse decus, corpusque cremari
Tale nefas: cœlo credunt Superisque referri,
Impastus carpat si membra iacentia vultur.
Fibrarum et pennæ divinarumque sagacem
Flammarum misit nives Callæcia pubem,
Barbara nunc patriis ululantem carmina linguis,
Nunc, pedis alterno percussa verbere terra,
Ad numerum resonas gaudentem plaudere cætras.
Hæc requies ludusque viris, ea sacra voluptas.
Cætera femineus peragit labor: addere sulco
Semina, et impresso tellurem vertere aratro,
Segne viris: quidquid duro sine Marte gerendum,
Callaici coniux obit irrequieta mariti.
Hos Viriathus agit, Lusitanumque remotis
Extractum lustris; primo Viriathus in ævo,
Nomen Romanis factum mox nobile damnis.
Nec Cerretani, quondam Tirynthia castra,
Aut Vasco, insuetus galeæ, ferre arma morati.
Non, quæ Dardanios post vidit, Ilerda, furores,
Nec qui Massageten monstrans feritate parentem
Cornipedis fusa satiaris, Concane, vena.
Iamque Ebusus Phœnissa movet, movet Arbacus arma,
Aclyde vel tenui pugnax instare veruto:
Iam cui Tlepolemus sator, et cui Lindus origo,
Funda bella ferens Baliaris et alite plumbo;
Et quos nunc Gravios, violato nomine Graium,
Œneæ misere domus Ætolaque Tyde.
Dat Carthago viros, Teucro fundata vetusto;
Phocaicæ dant Emporiæ: dat Tarraco pubem
Vitifera, et Latio tantum cessura Lyæo.
Hos inter, clara thoracis luce nitebat
Sedetana cohors, quam Sucro rigentibus undis
Atque altrix celsa mittebat Sætabis arce,
Sætabis et telas Arabum sprevisse superba,
Et Pelusiaco filum componere lino.
Mandonius populis, domitorque insignis equorum
Imperitat Caeso, et socio stant castra labore.
At Vettonum alas Balarus probat æquore aperto.
Hic adeo, cum ver placidum, flatusque tepescit,
Concubitus servans tacitos, grex perstat equarum,
Et Venerem occultam genitali concipit aura.
Sed non multa dies generi, properatque senectus;
Septimaque his stabulis longissima ducitur æstas.
At non Sarmaticos attollens Uxama muros
Tam levibus persultat equis: hinc venit in arma
Haud ævi fragilis sonipes, crudoque vigore
Asper frena pati, aut iussis parere magistri.

Rhyndacus his ductor: telum sparus
Et rictu horrificant galeas; venatibu
Transigitur, vel more patrum vis ra
Fulgent præcipuis Parnassia Cast
Et celebre Oceano atque alternis æsti
Ac Nebrissa [Dionysæis concita] thy
Quam Satyri coluere leves, redimita
Nebride et arcano Mænas nocturna I
Arganthoniacos armat Carteia nepo
Rex proavis fuit humani ditissimus
Ter denos decies emensus belliger an
Armat Tartessos, stabulanti conscia
Et Munda, Emathios Italis paritura I
Nec decus auriferæ cessavit Corduba
Hos duxere viros flaventi vertice Ph
Spiciferisque gravis bellator Arauri
Æquales ævi, genuit quos ubere ripa
Palladio Bætis umbratus cornua ram
Talia Sidonius per campos agmina
Pulvere nigrantes raptat; lustransqu
Qua visu comprendere erat fulgentia
Ibat ovans, longaque umbram tellure
Non aliter, quoties perlabitur æquor
Extremamque petit, Phœbea cubilia,
Frenatis Neptunus equis, fluit omnis
Nereidum chorus, et, sueto certamin
Candida perspicuo connectunt brach
At Pyrenæi frondosa cacumina mo
Turbata Pœnus terrarum pace peteb
Pyrene celsa nimbosi verticis arce
Divisos Celtis late prospectat Iberos,
Atque æterna tenet magnis divortia t
Nomen Bebrycia duxere a virgine co
Hospitis Alcidæ crimen, qui, sorte la
Geryonæ peteret cum longa tricorpor
Possessus Baccho sæva Bebrycis in aul
Lugendam formæ sine virginitate rel
Pyrenen; letique Deus, si credere fas e
Causa fuit leti miseræ Deus. Edidit a
[Namque ut serpentem, patriasque ex
Confestim dulces liquit turbata penat
Tum noctem Alcidæ solis plangebat i
Et promissa viri silvis narrabat opaci
Donec mœrentem ingratos raptoris an
Tendentemque manus, atque hospitis a
Diripuere feræ. Laceros Tirynthius a
Dum remeat victor, lacrymis perfudit
Palluit invento dilectæ virginis ore.
At, voce Herculea percussa, cacumina
Intremuere iugis: mœsto clamore cieb
Pyrenen; scopulique omnes, ac lustra f
Pyrenen resonant. Tumulo tum memb
Supremum illacrymans; nec honos int
Defletumque tenent montes per sæcula
Iamque, per et colles et densos abiete
Bebryciæ Pœnus fines transcenderat a
Inde ferox quæsitum armis per inhospi
Volcarum populatur iter, tumidique
Accedit Rhodani festino milite ripas.
Aggeribus caput Alpinis et rupe nivali
Proserit in Celtas, ingentemque extra
Spumanti Rhodanus proscindens gurg
Ac propere in pontum lato ruit incitus
Auget opes, stanti similis, tacitoque li
Mixtus, Arar, quem gurgitibus compl
Cunctantem immergit pelago, raptumq
Ferre vetat patrium vicina ad litora no
Invadunt alacres inimicum pontibus a
Nunc celso capite et cervicibus arma t

es certatim frangitur ulnis.
religatus ducitur alno,
tardante Libyssa timore;
la, et iniecta tellure repertum
trabes, ac ducere in altum
olutis aggere vinclis.
fremebundo territus, atras
danus, stagnisque refusis,
ntantia marmura fundo.
inis intendit finibus agmen;
s, iam rura Vocuntia carpit.
cis saxisque Druentia lætum
] iter: namque, Alpibus ortus,
desi fragmina montis
us, fertur latrantibus undis,
mutat fallacia cursu,
patulis non puppibus æquus;
ceus fuso, correpta sub armis
rum spumanti vortice torquens,
ceris deformia membris.
tos ultra meminisse labores
s demsere paventibus Alpes.
ne æternum grandine tecta,
cohibent: riget ardua montis
rgentique obvia Phœbo,
nmis mollire pruinas.
eus regni pallentis hiatus
que atræ stagna paludis
atet; tam longa per auras
cœlum intercipit umbra.
m, nullique æstatis honores.
diris, sedesque tuetur
nis hiems: illa undique nubes
mixtos cum grandine nimbos.
ventique furentia regna
mo. Caligat in altis
untque in nubila montes.
ro, Rhodopeque adiuncta Mimanti,
o, cumque Hæmo cesserit Othrys.
s adiit Tirynthius arces.
s, frangentemque ardua montis
i, longisque ab origine sæclis
magna vi saxa domantem.
tardat vestigia gressu,
n fines arma per orbem,
e, ferant, Divisque repugnent.
r: (non Alpibus ille, nec ullo
loci; sed languida monstris
t hortando, revocatque vigorem:
io Superum fessosque secundis,
que acies, dare terga nivosis
es submittere rupibus arma?
ii, dominantis mœnia Romæ
numque Iovis conscendere culmen.
m, dabit hic in vincula Tibrim.
tum promissis ditibus agmen
t vestigia linquere nota
gni, crudisque locorum
roprio turmas evadere calle.
s aditus, atque ardua primus
que vocat de rupe cohortes.
concreto frigore collis
r canenti semita clivo,
laciem premit: haurit hiatu
; altoque e culmine præceps,
perit delapsa ruina.
glomeratas turbine Corus
fuscis agit horridus alis:
ani stridens avulsa procella,

Nudatis rapit arma viris, volvensque per orbem
Contorto rotat in nubes sublimia flatu.
Quoque magis subiere iugo, atque, evadere nisi
Erexere gradum, crescit labor. Ardua supra
Sese aperit fessis, et nascitur altera moles,
Unde nec edomitos exsudatosque labores
Respexisse libet; tanta formidine plana
Exterrent repetita oculis, atque una pruinæ
Canentis, quacumque datur permittere visus,
Ingeritur facies. Medio sic navita ponto,
Cum dulces liquit terras, et inania nullos
Inveniunt ventos securo carbasa malo,
Immensas prospectat aquas, ac, victa profundis
Æquoribus, fessus renovat sua lumina cœlo.
Iamque, super cautes atque importuna locorum,
Illuvie rigidæque comæ squalore perenni
Horrida semiferi promunte rupibus ora,
Atque effusa cavis exesi pumicis antris
Alpina invadit manus, assuetoque vigore
Per dumos notasque nives atque invia pernix
Clausum montivagis infestat cursibus hostem.
Mutatur iam forma locis. Hic sanguine multo
Infectæ rubuere nives: hic, nescia vinci,
Paulatim glacies cedit tepefacta cruore;
Dumque premit sonipes duro vestigia cornu,
Ungula perfossis hæsit comprensa pruinis.
Nec pestis lapsus simplex: abscisa relinquunt
Membra gelu; fractosque asper rigor amputat artus.
Bis senos soles, totidem per vulnera sævas
Emensi noctes, optato vertice sidunt,
Castraque præruptis suspendunt ardua saxis.
At Venus, ancipiti mentem labefacta timore,
Affatur genitorem, et rumpit mœsta querelas:
Quis pœnæ modus, aut pereundi terminus, oro,
Æneadis erit? Et quando terrasque fretumque
Emensis sedisse dabis? Cur pellere nostros
A te concessa Pœnus parat urbe nepotes?
Alpibus imposuit Libyen, finemque minatur
Imperio: casus metuit iam Roma Sagunti.
Quo Troiæ extremos cineres, sacramque ruinam,
Assaracique larem, et Vestæ secreta, feramus,
Da sedem, genitor, tutisque iacere. Parumne est,
Exsilia errantes totum quæsisse per orbem?
Anne iterum capta repetentur Pergama Roma?
His Venus; et contra genitor sic deinde profatur:
Pelle metus, neu te Tyriæ conamina gentis
Turbarint, Cytherea: tenet, longumque tenebit
Tarpeias arces sanguis tuus. Hac ego Martis
Mole viros spectare paro, atque expendere bello.
Gens ferri patiens, ac læta domare labores,
Paulatim antiquo patrum desuescit honori;
Atque ille, haud unquam parcus, pro laude, cruoris,
Et semper famæ sitiens, obscura sedendo
Tempora agit, mutum volvens inglorius ævum,
Sanguine de nostro populus; blandoque veneno
Desidiæ virtus paulatim evicta senescit.
Magnæ molis opus, multoque labore parandum,
Tot populos inter, soli sibi poscere regna.
Iamque tibi veniet tempus, quo maxima rerum
Nobilior sit Roma malis. Hinc nomina nostro
Non indigna polo refert labor; hinc tibi Paulus,
Hinc Fabius, gratusque mihi Marcellus opimis.
Hi tantum parient Latio per vulnera regnum,
Quod luxu, et multum mutata mente, nepotes
Non tamen evertisse queant. Iamque ipse creatus,
Qui Pœnum revocet patriæ, Latioque repulsum
Ante suæ muros Carthaginis exuat armis.
Hinc, Cytherea, tuis longo regnabitur ævo.
Exin se Curibus virtus cœlestis ad astra

Efferet; et sacris augebit nomen Iulis
Bellatrix genus baccifero nutrita Sabino.
Hinc pater ignotam donabit vincere Thulen,
Inque Caledonios primus trahet agmina lucos;
Compescet ripis Rhenum: reget impiger Afros:
Palmiferamque senex bello domitabit Idumen.
Nec Stygis ille lacus viduataque lumine regna,
Sed Superum sedes, nostrosque tenebit honores.
Tum iuvenis, magno præcellens robore mentis,
Excipiet patriam molem, celsusque feretur,
Æquatum imperio tollens caput. Hic fera gentis
Bella Palæstinæ primo delebit in ævo.
At tu transcendes Germanice, facta tuorum,
Iam puer auricomo præformidate Batavo.
Nec te terruerint Tarpeii culminis ignes:
Sacrilegas inter flammas servabere terris:
Nam te longa manent nostri consortia mundi.
Huic laxos arcus olim Gangetica pubes
Submittet; vacuasque ostendent Bactra pharetras,
Hic et ab Arctoo currus aget axe per Urbem;
Ducet et Eoos, Baccho cedente, triumphos.
Idem, indignantem transmittere Dardana signa,
Sarmaticis victor compescet sedibus Istrum.
Quin et Romuleos superabit voce nepotes,
Quis erit eloquio partum decus: huic sua Musæ
Sacra ferent, meliorque lyra, cui substitit Hebrus,
Et venit Rhodope, Phœbo miranda loquetur.
Ille etiam, qua prisca, vides, stat regia nobis,
Aurea Tarpeia ponet Capitolia rupe,
Et iunget nostro templorum culmina cœlo.
Tunc, o nate Deûm, Divosque dature, beatas
Imperio terras patrio rege Tarda senectam
Hospitia excipient cœli; solioque Quirinus
Concedet, mediumque parens fraterque locabunt:
Siderei iuxta radiabunt tempora nati.

Dum pandit seriem venturi Iupiter ævi,
Ductor Agenoreus, tumulis delatus iniquis,
Lapsantem dubio devexa per invia nisu
Firmabat gressum, atque humentia saxa premebat.
Non acies hostisve tenet, sed prona minaci
Prærupto turbant, et cautibus obvia rupes.
Stant clausi; mœrentque moras, et dura viarum.
Nec refovere datur torpentia membra quiete:
Noctem operi iungunt, et robora ferre coactis
Approperant humeris, ac raptas collibus ornos.
Iamque ubi nudarunt silva densissima montis,
Aggessere trabes; rapidisque, accensus in orbem,
Excoquitur flammis scopulus. Mox proruta ferro
Dat gemitum putris resoluto pondere moles,
Atque aperit fessis antiqui regna Latini.
His tandem ignotas transgressus casibus Alpes,
Taurinis ductor statuit tentoria campis.

Interea, voces Iovis atque oracula portans,
Emensis aderat Garamantum lætus arenis
Bostar, et ut viso stimulabat corda Tonante:
Maxime Belide, patriis qui mœnibus arces
Servitium dextra, Libycas penetravimus aras.
Nos tulit ad Superos perfundens sidera Syrtis:
Nos pæne æquoribus tellus violentior hausit.
Ad finem cœli medio tenduntur ab orbe
Squalentes campi. Tumulum natura negavit
Immensis spatiis, nisi quem, cava nubila torquens,
Construxit turbo, impacta glomeratus arena:
Vel si, perfracto populatus carcere terras,
Africus, aut pontum spargens super aera Corus,
Invasere truces capientem prœlia campum,
Inque vicem ingesto cumularunt pulvere montes.
Has observatis valles enavimus astris:
Namque dies confundit iter; peditemque, profundo

Errantem campo, et semper mediis arv
Sidoniis Cynosura regit fidissima nau
Verum, ubi defessi lucos, nemorosque
Corrigeri Iovis, et fulgentia templa a
Exceptos hospes tectis inducit Arisba
Stat fano vicina (novum et memorabil
Quæ nascente die, quæ deficiente, tepe
Quæque riget, medius cum sol accendi
Atque eadem rursum nocturnis fervet
Tum loca plena Deo, dites sine vomer
Ostentat senior, lætaque ita mente pr
Has umbras nemorum, et connexa cac
Calcatosque Iovi lucos, prece, Bostar,
Nam cui dona Iovis non divulgata per
In gremio Thebes geminas sedisse colu
Quarum, Chaonias pennis quæ contigi
Implet fatidico Dodonide murmure qu
At quæ, Carpathium super æquor vect
In Libyen nigris tranavit concolor ali
Hanc sedem templo Cythereia condidi
Hic, ubi nunc aram lucosque videtis o
Ductore electo gregis, (admirabile dict
Lanigeri capitis media inter cornua pe
Marmaricis ales populis responsa cane
Mox subitum nemus atque annoso rob
Exsiluit; qualesque premunt nunc side
A prima venere die: prisco inde pavor
Arbor numen habet, coliturque tepent
Dumque ea miramur, subito stridore t
Impulsæ patuere fores; maiorque repe
Lux oculos ferit. Ante aras stat veste
Effulgens nivea, et populi concurrere
Inde ubi mandatas effodi pectore voce
Ecce intrat subitus vatem Deus. Alta
Collisis trabibus, volvuntur murmura
Ac maior nota iam vox prorumpit in
Tenditis in Latium, belloque agitare
Assaraci prolem, Libyes. Cœpta asper
Gradivumque trucem currus iam scan
In latus Hesperium flammam exspirar
Cornipedes, multoque fluentia sangui
Tu, qui pugnarum eventus, extremaqu
Deposcis claroque ferox das vela labor
Iuvade Ætoli ductoris Iapyga campun
Sidonios augebis avos; nullique relin
Altius Ausoniæ penetrare in viscera g
Donec victa tibi trepidabunt Dardana
Nec ponet pubes unquam Saturnia cur
Dum carpet superas in terris Hannibal

Talia portabat lætis oracula Bostar,
Implebatque viros pugnæ propioris an

Liber quartus

Fama per Ausoniæ turbatas spargitur
Nubiferos montes et saxa minantia cœl
Accepisse iugum, Pœnosque per invia
Æmulaque Herculei iactantem facta la
Descendisse ducem. Diros canit impro
Et gliscit gressu; volucrique citatior E
Terrificis quatit attonitas rumoribus

Adstruit auditis, docilis per inania
Pascere rumorem vulgi pavor: itur in
Bellorum raptim curas; subitasque per
Ausoniam Mavors strepit, et ciet arm
Pila novant; ac, detersa rubigine, sæv
Induitur ferro splendor: niveasque ju
Instaurant galeæ coni decus: hasta inve
Amento: revocantque nova fornace lip
Conseritur tegimen laterum impensis

atque irrita vulnera thorax.
lant; domitat pars verbere anhelum
yros, saxoque exasperat ensem.
quibus est luctata vetustas,
opem: subvectant saxa, cavasque
es, edit quas longior ætas.
unt arces; ac robora portis,
obices arcessere silva:
sas. Haud segnis cuncta magister
r, ac vastis trepidatur in arvis.
: portant cervicibus ægras
; ducentesque ultima fila
ere senes: tum, crine soluto,
ux: dextra lævaque trahuntur
comitantes ordine, nati.
untque metus: nec poscitur auctor.
amquam exterrent immania cœpta,
m, atque Alpes et pervia saxa
crudam contra aspera mentem,
nt animos. Iuvat ire periclis
tra memorandum condere nomen,
quam rebus Fortuna secundis.
ctor tuto fovet agmina vallo,
ultoque gelu torpentia nervos:
s, lætis ostentat ad Urbem
resse viam, Romamque sub ictu.
curas consultaque belli
lusque nequit perferre quietem.
lam, prisca inter tempora, gentes
sere latus, sedesque beatas;
re manu. Mox impia bella
et capti sensere Quirites.
tat donis, et inania corda
m gentem fovet, armaque iungit,
ucri pervectus litora classe,
s sese referebat ab oris:
es, pelagi terræque laborem
sos, propiora pericula vallo
næque aderant primordia cladis.
atis admoto Consule castris,
una moras, signumque furoris
scebant hoste cohortes:
l, quæcumque vocantur Iberis,
numerosa per agmina ductor
Pyrenen Rhodanumve ferocem
s; Rutulam fumasse Saguntum;
tas iter; et, qua ponere gressum
e fuerit labor, isse sub armis
s; equitemque, per ardua vectum,
et fremuisse hinnitibus Alpes.
ra suos vocat ad discrimina Consul:
habes fractum ambustumque nivosis
ægre torpentia membra trahentem,
os montes, rupesque profundas
at, quanto stat celsius arce
; et, maius sit, scandere colles,
se globos. Det inania famæ;
o pugna, retroque ruenti,
, obstent Alpes. Super ardua ductum
Latios ut sanguine fines
que hostilis conderet ossa.
nunc nobis atque altera bellum
eadem mittat, quæ, mersa sub æquor,
asto iacet obruta ponto.
e agmen Ticini flectit ad undas.
s aquas, et stagna vadoso
at turbari nescia fundo,
idi lente trahit amne liquorem.
ripis tam mitis opacis,

Argutos inter volucrum certamine cantus,
Somniferam ducit lucenti gurgite lympham.
Iamque, sub extremum noctis fugientibus umbris,
Lux aderat, Somnusque suas confecerat horas.
Explorare locos Consul, collisque propinqui
Ingenium, et campis quæ sit natura, parabat.
Par studium Pœno, similesque in pectore curæ.
Ergo aderant, rapidis equitum comitantibus alis.
Verum, ubi commoto docuerunt pulvere nubes,
Hostem ferre gradum, et propius propiusque sonoro
Quadrupedum cornu tellus gemit, ac simul acer
Vincentum lituos hinnitus sævit equorum;
Arma, viri, rapite arma, viri! dux instat uterque.
Ambobus velox virtus, geminusque cupido
Laudis, et ad pugnas Martemque insania concors.
Haud mora: iam tantum campi dirimebat ab ictu,
Quantum impulsa valet comprendere lancea nodo;
Cum subitum, liquida, non ullis nubibus, æthra,
Augurium mentes oculosque ad sidera vertit.
Accipiter, medio tendens a limite solis
Dilectas Veneri, notasque ab honore Diones,
Turbabat violentus aves; atque unguibus idem,
Idem nunc rostro, duris nunc ictibus alæ,
Ter quinas dederat sæva inter vulnera leto.
Nec finis satiasve; novi sed sanguinis ardor
Gliscere; et urgebat trepidam iam cæde priorum,
Incertamque fugæ, pluma labente, columbam;
Donec Phœbeo veniens Iovis ales ab ortu
In tenues tandem nubes dare terga coegit.
Tum victrix lætos signa ad Romana volatus
Convertit; prolesque ducis qua parte decora
Scipio quassabat puerilibus arma lacertis,
Clangorem bis terque dedit, rostroque coruscæ
Præstringens conum galeæ, se reddidit astris.
Exclamat Liger: (huic Superos sentire monentes
Ars fuit, ac penna monstrare futura magistra:)
Pœne, bis octonos Italis in finibus annos,
Audaci similis volucri, sectabere pubem
Ausoniam, multamque feres cum sanguine prædam:
Sed compesce minas: renuit tibi Daunia regna
Armiger, ecce, Iovis. Nosco te, summe Deorum,
Adsis o, firmesque tuæ, pater, alitis omen.
Nam tibi servantur, ni vano cassa volatu
Mentitur Superos præpes, postrema subactæ
Fata, puer, Libyæ, et maius Carthagine nomen.
Contra, læta Bogus Tyrio canit omina regi;
Et faustum accipitrem, cæsasque in nube volucres
Æneadis cladem, et Veneris portendere genti.
Tum dictis comitem contorquet primus in hostes,
Ceu suadente Deo, et fatorum conscius, hastam.
Illa, volans patuli longe per inania campi,
Ictum perdiderat spatio, ni, fusus habenas,
Dum primæ decus affectat decerpere pugnæ,
Obvia quadrupedis præceps Catus ora tulisset.
Sic elanguescens, ac iam casura, petitum
Invenit vulnus, cædemque accepit ab hoste,
Cornus, et oblatæ stetit inter tempora frontis.
Incurrunt acies, magnoque fragore per æquor
Suspendunt cuncti frenis sublime reductos
Cornipedes, ultroque ferunt. Erectus in auras
It sonipes; rapidaque volans per aperta procella,
Tenuia vix summo vestigia pulvere signat.
Boiorum, ante alias, Cryxo duce, mobilis ala
Arietat in primos, obicitque immania membra.
Ipse, tumens atavis, Brenni se stirpe ferebat
Cryxus, et in titulos Capitolia capta trahebat;
Tarpeioque iugo demens et vertice sacro
Pensantes aurum Celtas umbone gerebat.
Colla viri fulvo radiabant lactea torque,

Auro virgatæ vestes; manicæque rigebant
Ex auro; et simili vibrabat crista metallo.
Sternitur impulsu vasto perculsa Camertum
Prima phalanx; spissæque ruunt conferta per arma
Undæ Boiorum: sociata examina densent
Infandi Senones; collisaque quadrupedantum
Pectoribus toto volvuntur corpora campo.
Arva natant; altusque virum cruor, altus equorum,
Lubrica belligeræ sorbet vestigia turmæ,
Seminecum letum peragit gravis ungula pulsu,
Et circumvolitans tetros a sanguine rores
Spargit humo, miserisque suo lavit arma cruore.
Spicula prima, puer, tumidi, Tyrrhene, Pelori
Purpureo moriens victricia sanguine tingis.
Nam tibi, dum stimulas cornu, atque in prœlia mentes
Accendis, renovasque viros ad vulnera cantu,
Hæsit barbaricum sub anhelo gutture telum;
Et clausit raucum letali vulnere murmur.
At sonus, extremo morientis fusus ab ore,
Flexa pererravit mutis iam cornua labris.
Cryxus Picentem, Laurumque, nec eminus ambo;
Sed gladio Laurum: Picenti rasilis hasta,
Ripis lecta Padi, letum tulit. Avia namque
Dum petit, ac lævo meditatur fallere gyro,
Hasta viri femur et pariter per ambela volantis
Ilia sedit equi, et geminam dedit horrida mortem.
Idem, sanguinea Venuli cervice revellens,
Sternit præcipitem tepido te, Farfare, telo:
Et te, sub gelido nutritum, Tulle, Velino,
Egregium Ausoniæ decus, ac memorabile nomen,
Si dent fata moras, aut servent fœdera Pœni.
Tum Remulum, atque olim celeberrima nomina bel-(lo,
Tiburtes Magios, Hispellatemque Metaurum,
Et Clanium, dubia meditatus cuspide vulnus.
Nec locus est Tyriis belli pugnæve; sed omnem
Celticus implevit campum furor: irrita nulli
Spicula torquentur; statque omne in corpore ferrum.
Hic, inter trepidos, immane Quirinius audens,
Cui fugere ignotum, atque invicta mente placebat
Rebus in adversis exceptum pectore letum,
Cuspide flammat equum, ac dispergit gæsa lacerto;
Si reserare viam, atque ad regem rumpere ferro
Detur iter; certusque necis, petit omnibus ausis,
Quod nequeat sentire, decus. Cadit inguine fosso
Teutalus; et vasto quatitur sub pondere tellus.
Occumbit Sarmens, flavam qui ponere victor
Cæsariem crinemque tibi, Gradive, vovebat,
Auro certantem, et rutilum sub vertice nodum.
Sed Parcæ intonsa, non exaudita voventem,
Ad Manes traxere coma: per candida membra
It fumans cruor; et tellus perfusa rubescit.
At, non tardatus iaculo occurrente, Ligaunus
Irruit, adversumque viro rotat obvius ensem;
Et ferit insurgens, humero qua brachia lenti
Annectunt nervi; decisaque vulnere læva
Laxatis paulum moribunda pependit habenis:
Dumque micans tremulo conatu lora retentat,
Flectentem adsuetos imitatur nescia frenos.
Demetit aversi Vogesus tum colla, iubaque
Suspensam portans galeam, atque inclusa peremti
Ora viri, patrio Divos clamore salutat.
Dumque ea Gallorum populi dant funera campo,
Accitas propere castris in prœlia Consul
Raptabat turmas, primusque ruebat in hostem,
Candenti sublimis equo. Trahit undique lectum
Divitis Ausoniæ iuvenem, Marsosque, Coramque,
Laurentumque decus, iaculatoremque Sabellum,
Et Gradivicolam celso de colle Tudertem,
Indutosque simul gentilia lina Faliscos;
Quosque sub Herculeis taciturno flu
Pomifera arva creant Anienicolæ Cat
Quosque in prægelidis duratos Hernic
Mittebant saxa, et nebulosi rura Cas
Ibant in Martem terræ dominantis al
Damnati Superis, nec iam reditura iu
Scipio, qua medius pugnæ vorat agmi
Infert cornipedem, atque, instinctus
Inferias cæcis mactat Laberumque Pa
Et Caunum, et multo vix fusum vulne
Gorgoneoque Larum torquentem lumi
Occidis et tristi, pugnax Lepontice, fa
Nam, dum frena ferox obiecto corpore
Atque æquat celsus residentis Consuli
Ipse pedes, frontem in mediam gravis i
Et divisum humeris iacuit caput. At B
Qui luctatur equo, parmaque incursib
Ictu quadrupedis fulva porrectus arena
Elisa incussis amisit calcibus ora.
Perfurit Ausoniis turbata per æquo
Ceu Geticus Boreas, totum cum sustuli
Icarium fundo victor mare; navita vast
Iactatur sparsus, lacerata classe, profu
Cunctaque canenti perfunditur æquore
Cryxus, ut in tenui spes, exiguumque
[Iam videt esse super, mortemque ad
Armat contemtu mentem necis: horri
Sanguinea rutilat spuma, rictusque fu
Albet, et affuso squalent a pulvere cria
Invadit Tarium, vicino Consule pugn
Miscentem, sævisque virum circumto
Volvitur ille solo: nam pronum effundi
Fata extrema ferens, abies, rapiturque
Tractus equi vinctis connexa ad cingul
Longa cruor sparso linquit vestigia ca
Et tremulos cuspis ductus in pulvere si
Laudabat leti iuvenem, egregiosque pa
Ulcisci Consul Manes: cum dira per au
Vox venit, et Cryxum ferri clamoribus
Haud notum vultu. Surgit violentior i
Comminus, atque oculos optato in corp
Tum stimulans grato plausæ cervicis h
Cornipedem alloquitur: Vulgum Mart
[Hactenus, et leto dedimus sine nomin
Mox, Gargane, vocant Superi ad maio
Quantus est Cryxus? Iam nunc tibi pr
Illum, Sidonio fulgentem ardore, tape
Barbaricum decus; et fulvis donabere f
Sic fatus, magno Cryxum clamore ci
In pugnam, ac vacuo poscebat prœlia c
Nec detrectantem par ira accenderat b
Ut iussæ cessere retro, spatiumque ded
Hinc atque hinc alæ, et medio stetit æq
Quantus Phlegræis telluris alumnus in
Movit signa Mimas, et cœlum exterruit
Tantus semifero Cryxus sub pectore m
Torquet, et horrisonis ululatibus erig
Nemone incensæ captæque superfuit ur
Ut tibi, quas Brenni populus ferreum i
Narraret, dextras? Disce, en, nunc, iu
Contorquet nodis et obusto robore dira
Vel portas quassare trabem. Sonat illa
Ac nimio iactu servasse improvida cu
Distantis spatium, propiorem transvola
Cui Consul: Ferre hæc umbris proavoq
Quam procul occumbes Tarpeia sede: ti
Haud licitum sacri Capitolia cernere m
Tum nodo cursuque levi simul adiuvat h
Dignum mole viri nisus. Fugit illa per

ubtextaque tegmina nervis,
metitur cuspide pectus.
rrectus in arva ruina,
tellus ingentibus armis.
to Tyrrhena ad litora saxo,
ubter cæcisque procellis,
us, impingitur ardua ponto:
, divisaque cærula pulsu
irata sub æquora montem.
, pedibus se credere Celtæ:
ntusque pependerat ardor.
venator densa Picano
at, spissisque cubilibus atram
lumosa per invia pestem;
et flammam colligit ignis,
ensim caligine vortex
i contorquet nubila fumo;
lucent incendia monte;
e feræ, fugere volucres,
repidant in valle iuvencæ.
rtisse globos, primumque laborem,
, cassum videt, arma suorum
unas equitem vocat. Undique nudi
nfrenatique manipli.
um versis referuntur habenis,
as retro pavor avehit alas:
natis flexibus orbes,
ant in cornua gyros:
omerata volumina cursu,
ga cedentes arte resolvunt.
ubi exercet discordia ventos,
sque refert, molemque profundi
, nunc illuc, flamine gestant.
præfulgens murice ductor
e Metus, Terrorque, Furorque.
radiantem tegminis orbem
percussit lumine campos,
dunt; trepidaque a mente recedit
or: nec leti cura decori,
n est, terræque optantur hiatus.
tigris se protulit antris,
i, et tutas petit omne latebras
vultu pecus: illa pererrat
alles: iamque ora reducto
ictu, ut præsentia mandens
ni stragem meditatur hiatu.
us, non illum celsior Ufens,
amvis hic alite planta,
is, totis ferretur habenis.
Manes demisit cuspide fulgens
n collapsum poplite cæso
nque pedum cum sanguine ademit.
Sthenium, Laurumque, domoque
vitreo quem Fucinus antro
tque lacum transmittere nando.
iecta Massicus hasta,
eratus vertice montis,
aquis, qui fonte quieto
n, ac, nullo mutabilis imbri,
s gemmanti gurgite ripas.
edum, ac vix tela furori
r iunctis umbonibus umbo,
mit, et nutantes casside cristæ
pulsant conamine frontem.
m ante aciem, fera prœlia fratres
Ledæo Sidonia Barce
uteri, inter bella crearat.
que parens, ac nobile Amyclæ
s Spartanis colla catenis

Regulus, inflabant veteri præcordia fama:
Marte probare genus, factisque Lacona parentem,
Ardebant, gelidosque dehinc invisere montes
Taygeta, et tandem bellis innare subactis
Eurotan patrium, ritusque videre Lycurgi.
Sed Spartam penetrare Deus fratresque negarunt
Ausonii, totidem numero, quos miserat altis
Egeriæ genitos immitis Aricia lucis,
Ætatis mentisque pares: at non dabat ultra
Clotho dura lacus aramque videre Dianæ.
Namque, ut in adversos, impacti turbine pugnæ,
Eumachus et Critias et lætus nomine patris
Xanthippus iunxere gradus, ceu bella leones
Inter se furibunda movent, et murmure anhelo
Squalentes campos et longa mapalia complent;
Omnis in occultas rupes atque avia pernix
Maurus saxa fugit, coniuxque Libyssa profuso,
Vagitum cohibens, suspendit ab ubere natos;
Illi dira fremunt, perfractaque in ore cruento
Ossa sonant, pugnantque feris sub dentibus artus.
Haud secus Egeriæ pubes, hinc Virbius acer,
Hinc Capys, adsiliunt, paribusque Albanus in armis.
Subsidens paulum perfossa proruit alvo
Albanum Critias: (ast illi cuncta repente
Implerunt clypeum miserando viscera lapsu)
Eumachus inde Capyn: sed tota mole tenebat
Cen fixum membris tegimen; tamen improbus ensis
Annexam parmæ decidit vulnere lævam:
Inque suo pressa est, non reddens tegmina, nisu
Infelix manus, atque hæsit labentibus armis.
Ultima restabat fusis iam palma duobus
Virbius. Huic, trepidos simulanti ducere gressus,
Xanthippus gladio, rigida cadit Eumachus hasta,
Et tandem æquatæ geminato funere pugnæ.
Inde alterna viris transegit pectora mucro,
Inque vicem erepta posuerunt prœlia vita.
Felices leti, pietas quos addidit umbris!
Optabunt similes venientia sæcula fratres,
Æternumque decus memori celebrabitur ævo,
Si modo ferre diem, serosque videre nepotes,
Carmina nostra valent, nec famam invidit Apollo.
At Consul toto palantes æquore turmas
Voce tenet, dum voce viget: Quo signa refertis?
Quis vos, heu, vobis pavor abstulit? Horrida primi
Si sors visa loci, pugnæque lacessere frontem;
Post me state, viri, et, pulsa formidine, tantum
Adspicite. Has dextras capti genuere parentes.
Quo fugitis? Quæ spes victis? Alpesne petemus?
Ipsam turrigero portantem vertice muros
Credite submissas Romam nunc tendere palmas.
Natorum passim raptus, cædemque parentum,
Vestalesque focos exstingui sanguine cerno.
Hoc arcete nefas! Postquam, inter talia, crebro
Clamore obtusæ crassoque a pulvere fauces,
Hinc læva frenos, hinc dextra corripit arma,
Et latum obiectat pectus, strictumque minatur
Nunc sibi, nunc trepidis, ni restent, comminus ensem.
Quas acies alto genitor dum spectat Olympo,
Consulis egregii movere pericula mentem.
Gradivum vocat, et patrio sic ore profatur:
Magnanimi me, nate, viri, ni bella capessis,
Haud dubie extremus terret labor: eripe pugnæ
Ardentem, oblitumque sui dulcedine cædum
Siste ducem Libyæ. Nam plus petit improbus uno
Consulis exitio, tota quam strage cadentum.
Præterea, (cernis) teneræ qui prœlia dextræ
Iam credit puer, atque annos transcendere factis
Molitur, longumque putat pubescere bello;
Te duce primitias pugnæ, te magna magistro

Audeat, et primum hoc vincat, servasse parentem.
Hæc rerum sator. At Mavors in prœlia currus
Odrysia tellure vocat: tum fulminis atri
Spargentem flammas clypeum, galeamque Deorum
Haud ulli facilem, multoque labore Cyclopum
Sudatum thoraca capit, quassatque per auras
Titanum bello satiatam sanguinis hastam,
Atque implet cursu campos. Exercitus una
Irarum, Eumenidesque simul, letique cruenti
Innumeræ facies, frenisque operata regendis,
Quadriiugos atro stimulat Bellona flagello.
Fertur ab immenso tempestas horrida cœlo,
Nigrantesque globos et turbida nubila torquens,
Involvit terras: quatitur Saturnia sedes,
Ingressu tremefacta Dei; ripasque relinquit,
Audito curru, fontique relabitur amnis.
Ductorem Ausonium telis Garamantica pubes
Cinxerat, et Tyrio regi nova dona parabat,
Armorum spolium, et rorantia Consulis ora.
Stabat Fortunæ non cedere certus, et acri
Mole retorquebat, crudescens cædibus, hastas.
Iamque suo, iamque hostili, perfusa cruore
Membra madent: cecidere iubæ; gyroque per orbem
Arctato, Garamas iaculis propioribus instat,
Et librat sæva coniectum cuspide ferrum.
Hic, puer ut patrio defixum corpore telum
Conspexit, maduere genæ, subitoque trementem
Corripuit pallor, gemitumque ad sidera rupit.
Bis conatus erat præcurrere fata parentis,
Conversa in semet dextra: bis transtulit iras
In Pœnos Mavors. Fertur per tela, per hostes,
Intrepidus puer, et Gradivum passibus æquat.
Continuo cessere globi, latusque repente
Apparet campo limes. Metit agmina tectus
Cælesti clypeo, et sternit, super arma iacentum
Corporaque, auctorem teli, multasque, paternos
Ante oculos, animas, optata piacula, mactat.
Tunc, rapta propere duris ex ossibus hasta,
Innixum cervice ferens humeroque parentem,
Emicat. Attonitæ tanta ad spectacula turmæ
Tela tenent: ceditque loco Libys asper, et omnis
Late cedit Iber, pietasque insignis et ætas
Belligeris fecit miranda silentia campis.
Tum celso e curru Mavors, Carthaginis arces
Exscindes, inquit, Tyriosque ad fœdera coges:
Nulla tamen longo tanta exorietur in ævo
Lux tibi, care puer. Macte, o, macte indole sacra,
Vera Iovis proles: et adhuc maiora supersunt:
Sed nequeunt meliora dari. Tum nubila Mavors,
Ætheraque, emenso terras iam sole, capessit;
Et fessas acies castris clausere tenebræ.
Condebat noctem devexo Cynthia curru,
Fraternis afflata rotis; et ab æquore Eoo
Surgebant roseæ media inter cœrula flammæ.
At Consul tristis, campos Pœnisque secundam
Planitiem metuens, Trebiam collesque petebat.
Iamque dies rapti cursu navoque labore,
Et medio abruptus fluitabat in amne solutis
Pons vinclis, qui Dardanium transvexerat agmen;
Eridani rapidas aderat cum Pœnus ad undas.
Dumque vada et molles aditus, per devia flexo
Circuitu, petit, et stagni languentia quærit,
Interdum, rapta vicinis saltibus alno,
Flumineam texit, qua transvehat agmina, classem;
Ecce aderat, Trebiæque simul vicina tenebat,
Trinacrio accitus pes cærula longa Peloro,
Gracchorum proles, Consul. Gens inclyta magno
Atque animosa viro; multusque in imagine claris
Præfulgebat avus titulis bellique domique.

Nec Pœni, positis trans amnem i
Deerant: namque animos stimulal
Increpitansq; super ductor: Quis te
Iam superest Consul? Quænam alte
Sicania? En omnes Latiæ, Dauniq
Convenere manus. Feriant nunc fo
Ductores Italum, ac leges et pacta r
At tu, donata tela inter Martia luc
Infelix anima, sic, sic vivasque, tu
Des iterum hanc laudem nato: nec,
Oppetere in bello datur, cum fata vo
Pugnantem cecidisse meum est. Hæc
Inde levi iaculo, Massylumque impi
Castra sub ipsa datis, irritat et elici
Nec Latius vallo miles debere sal
Fas putat, aut classes pulsari cuspid
Erumpunt, cunctisque prior volat a
Degener haud Gracchis Consul. Qu
Cassidis Auruncæ cristas, humeroq
Sanguinei patrium saguli decus. Ag
Respectans clamore vocat; quaque o
Arctat turba globos, rumpens iter,
Ut torrens celsi præceps e vertice Pi
Cum sonitu ruit in campos, magnoq
Avulsum montis volvit latus: obvia
Armenta, immanesque feræ, silvæqu
Spumea saxosis clamat convallibus u
Non, mihi Mæoniæ redeat si glori
Centenasque pater det Phœbus fund
Tot cædes proferre queam, quot dext
Consulis, aut contra Tyriæ furor edi
Murranum doctor Libyæ, ductorqu
Ausonius, gnaros belli, veteresque l
Alter in alterius fuderant comminus
Monte procelloso Murranum miserat
Tritonis niveo te sacra, Phalante, pr
Ut primum insigni fulsit velamin
Quamquam orbus partem visus, unoq
Lumine sufficiens bellis, citat improl
Et summam figit tremebundam margi
Cui Consul, namque ira coquit: Pone
Restat in ore fero, et truncata fronte
Sic ait, intorquens directo turbine r
Et dirum tota transmittit cuspide lu
Nec levior dextra generatus Hamil
Huic cadit infelix niveis Varenus in
Mevanas Varenus, arat cui divitis ub
Campi Fulginia, et patulis Clitumnu
Candentes gelido perfundit flumine t
Sed tristes Superi, atque ingrata ma
Victima Tarpeio frustra nutrita To
Instat Iber levis, et levior discurrere
Hinc pila, hinc Libycæ certant subte
Densa nube polum: quantumque inte
Ad ripas campi, tantum vibrantia co
Tela, nec arctatis locus est in morte c
Allius, Argyripa Daunique profect
Venator, rudibus iaculis et Iapyge c
Persultabat equo; medioque invectu
Appula non vana torquebat spicula de
Huic horret thorax Samnitis pellibus
Et galea annosi vallatur dentibus apri
Verum, ubi turbantem, solo ceu lustra
In nemore, aut agitet Gargano terga f
Hinc Mago, hinc sævus, pariter vide
Ut, subigente fame, diversis rupibus
Invadunt trepidum gemina inter pr
Nec partem prædæ patitur furor: ha
Hinc atque hinc iaculo devolvitur Alli

trumque latus Maurusia taxus:
io sonuerunt spicula corde;
it, letum cui cederet hastæ.
rsis Romana per agmina signis,
d ripas (miserabile) Pœnus
dos, fluvioque immergere certat.
fausto nova prœlia gurgite fessis
ibus Iunonis suscitat undas.
is fugientum corpora tellus,
rostrata voragine sorbet:
que datur convellere limo
nitus vestigia: labe tenaci
i gressus, resolutaque ripa
ca prosternit fraude paludis.
per atque alius per lubrica surgens,
e viam per inextricabile litus
ri luctatur cespite, lapsi
eque sua pressere ruina.
, iam iamque apprendere tuta
elso connisus corpore, prensat
manu, liquidisque emergit ab undis,
endens affigitur hasta.
atus telo, complectitur ulnis,
ado permixta morte coercet.
facies. Ligus occidit arvis;
i lymphis fluvialibus ora
serunt longis singultibus amnem.
medio vix gurgite pulcher
que manus clamore vocabat,
atus aquis, et vulnere multo,
nus, fessumque sub æquora mersit:
es, subito conspecta per undas,
m turrito concita dorso.
ræceps rapitur, ceu proruta cautes
Trebiamque insueta timentem
git, spumantique incubat alveo.
ersa viros, perque aspera duro
m virtus interrita clivo.
ratam Fibrenus perdere mortem,
, impatiens, Spectabimur, inquit;
eum condes sub gurgite letum.
in terris, domitare quod ensis
nius, Tyrrhenave permeet hasta.
gens, dextroque in lumine sistit
e, telumque in vulnere linquit.
no penetrantem cuspidis ictum
ur, laceramque cruore profuso
, ac lapso dat terga magistro.
unt iaculis crebraque sagitta,
necem; immensosque per armos,
tus, venit atra cuspide vulnus.
rgo et nigranti lancea dorso,
tem, concusso corpore, vibrat;
is longo certamine telis,
sit magna vada pressa ruina.
rsum, quamquam tardata morantur
virum, subit implacabilis amnem
eris infestat cædibus hostem.
isque simul, galeisque cadentum,
ia; et vix cernere linquitur undas.
Gestar prosternitur ense:
vis, Cyrenes incola, Telgon.
ido correptum e gurgite pilum,
go ferri tenuata rigore
per hiantia transigit ora.
uere in vulnere dentes.
quies. Turgentia membra
, Eridanus dedit æquoris undis.
pse, cadis, tumulo post fata negato.

Quid domus Hesperidum, aut luci iuvere Dearum,
Fulvos aurifera servantes arbore ramos?
Intumuit Trebia, et stagnis se sustulit imis:
Iamque ferox totum propellit gurgite fontem,
Atque omnes torquet vires. Furit unda sonoris
Vorticibus; sequiturque novus cum murmure torrens.
Sensit, et accensa ductor violentius ira,
Magnas, o Trebia, et meritas mihi, perfide, pœnas
Exsolves, inquit. Lacerum per Gallica rivis
Dispergam rura, atque amnis tibi nomina demam:
Quoque aperis te fonte, premam: nec tangere ripas,
Illabique Pado, dabitur. Quænam ista repente
Sidonium, infelix, rabies te reddidit amnem?
Talia iactantem consurgens agger aquarum
Impulit, atque humeros curvato gurgite pressit.
Arduus, adversa mole incurrentibus undis,
Stat ductor, clypeoque ruentem sustinet amnem.
Necnon a tergo fluctus stridente procella
Spumeus irrorat summas adspergine cristas.
Ire vadis, stabilemque vetat defigere gressum,
Subducta tellure, Deus: percussaque longe
Raucum saxa sonant; undæque, ad bella parentis
Excitæ, pugnant; et ripas perdidit amnis.
Tum madidos crines, et glauca fronte revinctum
Attollit cum voce caput: Pœnasne superbas
Insuper, et nomen Trebiæ delere minaris,
O regnis inimice meis? Quot corpora porto
Dextra fusa tua! Clypeis galeisque virorum,
Quos mactas, arctatus, iter cursumque reliqui.
Cæde (vides) stagna alta rubent, retroque feruntur.
Adde modum dextræ, aut campis incumbe propinquis.
Hæc, Venere adiuncta, tumulo spectabat ab alto
Mulciber, obscuræ tectus caligine nubis.
Ingravat ad cœlum sublatis Scipio palmis:
Dî patrii, quorum auspiciis stat Dardana Roma,
Talin' me leto tanta inter prœlia nuper
Servastis? Fortine animam hanc exscindere dextra
Indignum est visum? Redde o me, nate, periclis;
Redde hosti. Liceat bellanti arcessere mortem,
Quam patriæ fratrique probem. Tum, percita dictis,
Ingemuit Venus, et rapidas direxit in amnem
Coniugis invicti vires. Agit undique flammam
Dispersus ripis ignis, multosque per annos
Nutritas fluvio populatur fervidus umbras.
Uritur omne nemus: lucosque effusus in altos
Immissis crepitat victor Vulcanus habenis.
Iamque ambusta comas abies, iam pinus, et alni;
Iam, solo restans trunco, dimisit in altum
Populus adsuetas ramis habitare volucres.
Flamma vorax imo penitus de gurgite tractos
Absorbet latices; sævoque urgente vapore,
Siccus inarescit ripis cruor. Horrida late
Scinditur in rimas, et hiatu rupta dehiscit,
Tellus; ac stagnis altæ sedere favillæ.
Miratur pater æternos cessare repente
Eridanus cursus: Nympharumque intima mœstus
Implevit chorus attonitis ululatibus antra.
Ter caput ambustum conantem attollere, iacta
Lampade, Vulcanus mersit fumantibus undis:
Ter correpta Dei crines nudavit arundo.
Tum demum admissæ voces, et vota precantis;
Orantique datum ripas servare priores:
Ac tandem a Trebia revocavit Scipio fessas
Monitum in collem, Graccho comitante, cohortes.
At Pœnus, multo fluvium veneratus honore,
Gramineas undis statuit socialibus aras;
Nescius, heu! quanto Superi maiora moverent,
Et quos Ausoniæ luctus, Trasymene, parares.

piorum nuper popolos turbaverat armis
ninius; facilisque viro tum gloria belli,
e levem atque astus inopem contundere gentem.
abor haud idem Tyrio certasse tyranno.
_e, levis Urbi genitum ad fatalia damna
Ominibus, parat imperio Saturnia fesso
Ductorem, dignumque virum veniente ruina.
Inde, ubi prima dies iuris, clavumque regendæ
Invasit patriæ, ac sub nutu castra fuere;
Ut pelagi rudis, et pontum tractare per artem
Nescius, accepit miseræ si iura carinæ,
Ventorum tenet ipse vicem, cunctisque procellis
Dat iactare ratem. Fertur vaga gurgite puppis
Ipsius in scopulos dextra impellente magistri.
Ergo agitur raptis præceps exercitus armis
Lydorum in populos, sedemque ab origine prisci
Sacratam Corythi, iunctosque a sanguine avorum
Mæonios Italis permixta stirpe colonos.
Nec regem Afrorum noscenda ad cœpta moratur
Laude super tanta monitor Deus. Omnia somni
Condiderant, ægrisque dabant oblivia curis;
Cum Iuno in stagni numen conversa propinqui,
Et madidæ frontis crines circumdata fronde
Populea, stimulat subitis præcordia curis,
Ac rumpit ducis haud spernenda voce quietem:
O felix famæ, et Latio lacrymabile nomen,
Hannibal, Ausonia si te Fortuna creasset,
Ad magnos venture Deos! cur fata tenemus?
Pelle moras. Brevis est magni fortuna favoris.
Quantum vovisti, cum Dardana bella parenti
Iurares, luet Ausonio tibi corpore tantum
Sanguinis, et patrias satiabit cædibus umbras.
Nobis persolves meritos securus honores.
Namque ego sum celsis quem cinctum montibus ambit
Tmolo missa manus, stagnis Trasymenus opacis.
His agitur monitis, et lætam numine pubem
Protinus aerii præceps rapit aggere montis.
Horrebat glacie saxa inter lubrica, summo
Piniferum cœlo miscens caput, Apenninus.
Condiderat nix alta trabes, et vertice celso
Canus apex structa surgebat ad astra pruina.
Ire iubet: Prior extingui labique videtur
Gloria, post Alpes si stetur montibus ullis.
Scandunt prærupti nimbosa cacumina saxi;
Nec superasse iugum finit mulcetve laborem.
Plana natant, putrique gelu liquentibus undis
Invia limosa restagnant arva palude.
Iamque ducis nudus tanta inter inhospita vertex
Sævitia quatitur cœli, manante per ora
Perque genas oculo. Facilis sprevisse medentes,
Optatum bene credit emi quocumque periclo
Bellandi tempus. Non frontis parcit honori,
Dum ne perdat iter: non cætera membra moratur
In pretium belli dare, si victoria poscat:
Satque putat lucis, Capitolia cernere victor
Qua queat, atque Italum feriat qua cominus hostem.
Talia perpessi tandem inter sæva locorum
Optatos venere lacus; ubi deinde per arma
Sumeret amissi numerosa piacula visus.
Ecce autem Patres aderant Carthagine missi;
Causa viæ non parva viris, nec læta ferebant.
Mos fuit in populis, quos condidit advena Dido,
Poscere cæde Deos veniam, ac flagrantibus aris
(Infandum dictu!) parvos imponere natos.
Urna reducebat miserandos annua casus,
Sacra Thoanteæ ritusque imitata Dianæ.
Cui fato sortique Deûm de more petebat
Hannibalis prolem discors antiquitus Hannon.
Sed propior metus armati ductoris ab ira,
Et magna ante oculos stabat genitoris
Asperat hæc, fœdata genas, lacerat
Atque urbem complet mœsti clamori
Edonis ut Pangæa super trieteride mo
It iuga, et inclusum suspirat pectore l
Ergo inter Tyrias, facibus ceu subdit
Clamat: Io, coniux! quocumque in ca
Bella moves, huc signa refer. Violent
Hic hostis propior. Tu nunc fortasse
Urbis Dardaniæ muris vibrantia tela
Excipis increpidus clypeo, sævamque
Lampada Tarpeiis infers incendia tec
Interea tibi prima domus atque unica
Heu! gremio in patriæ Stygias raptat
I nunc! Ausonios ferro populare pena
Et vetitas molire vias: i, pacta resign
Per cunctos iurata Deos: sic præmia r
Carthago, et tales iam nunc tibi solvit
Quæ porro hæc pietas, delubra adsper
Heu! primæ scelerum causæ mortalib
Naturam nescire Deûm. Iusta ite prec
Thure pio, cædumque feros avertite r
Mite et cognatum est homini Deus. H
Sit satis ante aras cæsos vidisse iuven
Aut si velle nefas Superos, fixumque s
Me, me, quæ genui, vestris absumite v
Cur spoliare iuvat Libycas hac indole
An flendæ magis Ægates, et mersa pr
Punica regna forent, olim si sorte cru
Esset tanta mei virtus prærepta mari
Hæc dubios vario Divûmque homin
Ad cauta illexere Patres; ipsique reli
Abnueret sortem, an Superum parere
Tum vero trepidare metu vix compos
Magnanimi metuens immitia corda n
His avide auditis, ductor sic deind
Quid tibi pro tanto non impar muner
Hannibal æquatus Superis? Quæ præ
Inveniam, Carthago parens? Noctemq
Arma feram; templisque tuis hinc plu
Hostia ab Ausonio veniat generosa Qu
At puer armorum et belli servabitur h
Spes, o nate, meæ, Tyriarumque unic
Hesperia minitante, salus, terraque fr
Certare Æneadis, dum stabit vita, me
Perge, patent Alpes; nostroque incum
Vos quoque, Di patrii, quorum delub
Cædibus, atque coli gaudent formidin
Huc lætos vultus totasque advertite m
Namque paro sacra, et maiores molior
Tu, Mago, adversi conside in vertic
Tu lævos propior colles accede, Choa
Ad claustra et fauces ducat per opaca
At ego te, Trasymene, vago cum mili
Lustrabo, et Superis quæram libamin
Namque haud parva Deus promissis sp
Quæ spectata, viri, patriam referatis

Liber quintus

CEPERAT Etruscos occulto milite colle
Sidonius ductor, perque alta silentia
Silvarum anfractus cæcis insiderat ar
At, parte e dextra, restagnans gurgite
Effigiem in pelagi, lacus humectabat,
Et late multo fœdabat proxima limo
Quæ vada Faunigenæ regnata antiqui
Nunc, volvente die, Trasymeni
Lydius huic genitor, Tmoli dec
Mæoniam quondam in Latias ad

m, dederatque vocabula terris:
hæ monstravit murmura primus
lis ignava silentia rupit.
ti natum ad maiora fovebat.
nero, castumque exuta pudorem,
tare Deis, Trasymene, valeres)
m, stagnis demisit Agylle,
um primævo lubrica mentem
alia lenta incaluisse sagitta.
nitus fovere sub antro
s undosaque regna trementem.
s nomen, lateque, Hymenæo
Trasymenus dicitur unda.
alo nigram nox roscida metam
se thalamis Tithonia coniux
atque nitens in limine primo;
nerit noctem desisse viator,
iem; Consul carpebat iniquas,
na ipsa, vias; omnisque ruebat
ec discretis levia arma maniplis,
pedites, et inutile Marti
, præsago cuncta tumultu
iam fugientum more petebant.
lacus, densam caligine cæca
m, late corruperat omnem
eris; atque atræ noctis amictu
m picea inter nubila cœlum.
nere doli. Sedet, ense reposto,
is properantem occursibus arcet.
ue patet, ceu pace quieta,
nox irremeabile, litus.
ustas arctato limite fauces
bat iter; geminumque receptis
pes, hinc undæ claustra premebant.
servabat vertice montis
um, refugos habitura sub ictu.
treas sollers piscator ad undas,
texens de vimine nassam,
a ligat, mediamque per alvum,
, compressa cacumina nectit;
i remeare foraminis arcet
, quem traxit ab æquore, piscem.
propelli signa iubebat
fatorum turbine mentem;
rum tollentes æquore currum,
re diem. Iamque, orbe renato,
Titan, sensimque fluebat
nitido resoluta sereno.
m populis de more Latinis
bella parant, mentesque Deorum
eventu, ceu præscia luctus,
planctuque alimenta refugit.
cessavit flebile ad aras
pressamque ad colla bipennem
erens, altaria liquit.
a certant dum vellere mole,
a nitentum erupit in ora
et cædis documenta futuræ
is gremio dedit atra cruento:
ivûm genitor, terrasque fretumque
ru, Cyclopum rapta caminis
nas Trasymeni torsit in undas:
per stagna patentia flamma,
que arserunt fluctibus ignes.
, frustraque morantia Parcas
is Superi certasse minores!
us linguæ, nomenque superbum,
a sedet cui casside falva
avitæ insignia pugnæ,
Plenus et ipse Deum, et socium terrente pavore,
Immiscet precibus monita, atque his vocibus infit:
Iliacas per te flammas, Tarpeiaque saxa,
Per patrios, Consul, muros, suspensaque nostræ
Eventu pugnæ natorum pignora, cedas,
Oramus, Superis, tempusque ad prœlia dextrum
Opperiare. Dabunt idem camposque diemque
Pugnandi: tantum, ne dedignare secundos
Exspectare Deos. Cum fulserit hora, cruentam
Quæ stragem Libyæ portet, tum signa sequentur
Nulla vulsa manu; vescique interritus ales
Gaudebit; nullosque vomet pia terra cruores.
An te præstantem belli fugit, improba quantum
Hoc possit Fortuna loco? Sedet obvius hostis
Adversa fronte; at circa nemorosa minantur
Insidias iuga; nec læva, stagnantibus undis,
Effugium patet, et tenui stant tramite fauces.
Si certare dolis, et bellum ducere cordi est,
Interea rapidis aderit Servilius armis,
Cui par imperium, et vires legionibus æquæ.
Bellandum est astu. Levior laus in duce dextræ.
Talia Corvinus, primoresque addere passim
Orantum verba; et divisus quisque timore,
Nunc Superos, [ne] Flaminio, nunc deinde precari
Flaminium, ne Cœlicolis contendere perstet.
Acrius hoc accensa ducis surrexerat ira;
Auditoque furens, socias non defore vires:
Siccine nos, inquit, Boiorum in bella ruentes
Spectastis, cum tanta lues vulgusque tremendum
Ingrueret, rupesque iterum Tarpeia paveret?
Quas ego tunc animas dextra, quæ corpora fudi,
Irata tellure sata, et vix vulnere vitam
Reddentes uno! Iacuere ingentia membra
Per campos: magnisque premunt nunc ossibus arva.
Scilicet has sera ad laudes Servilius arma
Adiungat, nisi diviso vicisse triumpho
Ut nequeam, et decoris contentus parte quiescam?
Quippe monent Superi. Similes ne fingite vobis,
Classica qui tremitis, Divos. Sat magnus in hostem
Augur adest ensis; pulchrumque et milite dignum
Auspicium Latio, quod in armis dextera præstat.
An, Corvine, sedet, clausum se Consul inerti
Ut teneat vallo? Pœnus nunc occupet altos
Arreti muros, Corythi nunc diruat arcem?
Hinc Clusina petat? postremo ad mœnia Romæ
Illæsus contendat iter? Deforme sub armis
Vana superstitio est. Dea sola in pectore Virtus
Bellantum viget. Umbrarum me noctibus atris
Agmina circumstant, Trebiæ qui gurgite, quique
Eridani volvuntur aquis, inhumata iuventus.
Nec mora: iam medio cœtu, signisque sub ipsis,
Postrema aptabat, nulli exorabilis, arma.
Ære atque æquorei tergo flavente iuvenci
Cassis erat munita viro: cui vertice surgens
Triplex crista iubas effundit crine Suevo:
Scylla super, fracti contorquens pondera remi,
Instabat, sævosque canum pandebat hiatus:
Nobile Gargeni spolium, quod, rege superbus
Boiorum cæso, capiti illacerabile victor
Aptarat, pugnasque decus portabat in omnes.
Loricam induitur: tortos huic nexilis hamos
Ferro squama rudi, permixtoque asperat auro.
Tum clypeum capit, adspersum quem cædibus olim
Celticus ornarat cruor: humentique sub antro,
Ceu fetum, lupa permulcens puerilia membra,
Ingentem Assaraci cœlo nutribat alumnum.
Hinc ensem lateri, dextræque accommodat hastam.
Stat sonipes, vexatque ferox humentia frena,
Caucaseam instratus virgato corpore tigrim.

Inde exceptus equo, qua dant angusta viarum,
Nunc hos, nunc illos adit, atque hortatibus implet:
Vestrum opus est, vestrumque decus, suffixa per Ur-
Pœni ferre ducis spectanda parentibus ora. (bem
Unum hoc pro cunctis sat erit caput. Aspera quisque
Hortamenta sibi referat; Meus, heu! meus atris
Ticini frater ripis iacet: at meus alta
Metitur stagna Eridani, sine funere, natus.
Hæc sibi quisque: sed est vestrum cui nulla doloris
Privati rabies, is vero ingentia sumat
E medio, fodiant quæ magnas pectus in iras,
Perfractas Alpes, passamque infanda Saguntum,
Quosque nefas vetiti transcendere nomen Iberi,
Tangere iam Tibrim: nam dum vos augur, et extis
Quæsitæ fibræ, vanusque moratur haruspex,
Solum iam superest, Tarpeio imponere castra.
Turbidus hæc, visoque arctis in millibus atras
Bellatore iubas aptante, Est, Orphite, munus,
Est, ait, hoc certare tuum, quis opima volenti
Dona Iovi portet feretro suspensa cruento.
Nam cur hæc alia pariatur gloria dextra?
Hinc prævectus equo, postquam inter prœlia notam
Accepit vocem, Procul hinc te Martius, inquit
Murrane, ostendit clamor; videoque furentem
Iam Tyria te cæde: venit laus quanta! sed, oro,
Hæc angusta loci ferro patefacta relaxa.
Tum Soracte satum, præstantem corpore et armis,
Æquanum noscens, (patrio cui ritus in arvo,
Cum pius Arcitenens accensis gaudet acervis,
Exta ter innocuos lætum portare per ignes)
Sic in Apollinea semper vestigia pruna
Inviolata teras, victorque vaporis, ad aras
Dona serenato referas sollemnia Phœbo:
Concipe, ait, dignum factis, Æquane, furorem,
Vulneribusque tuis. Socio te cædis et iræ,
Non ego Marmaridum mediam penetrare phalangem
Ciniphiæque globos dubitarim irrumpere turmæ.
Nec iam ultra monitus et verba morantia Martem
Ferre valet longo Æneadis quod flebitur ævo.
Increpuere simul feralia classica signum,
Ac tuba terrificis fregit stridoribus auras.
Heu dolor! heu lacrymæ, nec tot post sæcula seræ!
Horresco, ut pendente malo, ceu ductor ad arma
Exciret Tyrius: latebrosis collibus Astur,
Et Libys, et torta Balearis sævus habena, (que:
Erumpunt, multusque Maces, Garamasque, Nomas-
Tum, quo non alius venalem in prœlia dextram
Ocyor attulerit, conductaque bella probarit,
Cantaber, et galeæ contemto tegmine Vasco.
Hinc pariter rupes, lacus hinc, hinc arma, simulque
Consona vox urget, signum clamore vicissim
Per colles Tyria circumfundente corona.
Avertere Dei vultus, fatoque dederunt
Maiori, non sponte, locum. Stupet ipse tyranni
Fortunam Libyci Mavors, disiectaque crinem
Illacrymat Venus, et Delum pervectus Apollo
Tristem mœrenti solatur pectine luctum.
Sola, Apennini residens in vertice, diras
Exspectat cædes immiti pectore Iuno.
Primæ Picentum, rupto ceu turbine fusa
Agmina, et Hannibalem ruere ut videre, cohortes
Invadunt ultro, et pœnas pro morte futura,
Turbato victore, petunt accensa iuventus:
Et, velut erepto, metuendi libera, cœlo,
Manibus ipsa suis præsumta piacula mittit.
Funditur unanimo nisu et concordibus ausis
Pilorum in Pœnos nimbus, fixosque repulsi
Submittunt clypeos curvato pondere teli.
Acrius hoc rursum Libys, ut præsentia sævi

Extimulat ducis: hortantes se quisq
Incumbunt, pressoque impellunt p
Ipsa, facem quatiens, ac flavam s
Sparsa comam, medias acies Bellon
Stridit Tartareæ nigro sub pectore
Letiferum murmur; feralique horr
Buccina lymphatas agit in certami
His iras adversa fovent; crudusque,
Fortuna, stimulus spem proiecisse
Hos dexter Deus, et læto Victoria
Arridens acuit, Martisque favore fr
Abreptus pulchro cædum Latera
Dum sequitur dextram, in medios p
Quem postquam florens æquali Len
Conspexit, nimium pugnæ, nimium
Infestas inter non æquo Marte cater
Fata irritantem; nisu se concitat acr
Immitemque Bagam, qui iam vicina
Vulnera pugnantis tergo, velocior h
Occupat, et socium duris se casibus
Tunc alacres arma agglomerant, gen
Fronte micant: paribus fulgent capi
Actus in adversos casu (namque o
Arma quis auderet, nisi quem Deus
Damnasset Stygiæ nocti?) præfracta
Syrticus excelso decurrens robora m
Et quatiens acer nodosi pondera ram
Flagrabat geminæ nequidquam cædi
Non hic Ægates, infidaque litora na
O iuvenes, motumque novis sine Ma
Fortunam bello pelagus dabit: æquo
Victores, media sit qualis, discite, t
Bellator Libys, et meliori cedite reg
Ac simul infesto Lateranum vulner
Arboris urgebat, iungens convicia p
Lentulus huic, frendens ira: Trasym
Adscendet citius colles, quam sangui
Iste pio ramus: subsidensque ilia nis
Conantis suspensa fodit: Tum fervid
Pulmone exundat per hiantia viscera
Nec minus, accensis in mutua funera
Parte alia campi sævit furor. Altus l
Obtruncat Nerium: Rullo ditissimus
Occumbis, generose Volunx; nec clau
Pondera thesauris, patrio nec regia q
Præfulgens ebore, et possessa mapali
Profuerunt. Quid rapta iuvant? Qui
Nunquam exstincta sitis? Modo quem
Congestis opibus donisque refersit op
Nudum Tartarea portabit navita cy
Iuxta bellator iuvenilibus Appius
Pandebat campum cæde: atque, ubi
Nullique adspirare vigor, decus inde
Obvius huic Atlas, Atlas a litore Ibe
Nequidquam extremæ longinquus cu
Impetit os hasta; leviterque e corpore
Degustat cuspis generosum extrema c
Intonuere minæ; violentaque lumina
Exarsere novis: furit, et diffulminat
Obstantum turbam: at clausum sub c
Martia commendat mananti sanguine
Tum vero adspiceres pavitantem, et c
Nitentem in sociis iuvenem; ceu tigri
Hyrcana cum pressa tremit; vel territa
Colligit, accipitrem cernens in nube,
Aut dumis subit, albenti si sensit in a
Librantem nisus aquilam, lepus o
Ense ferit tum colla viri. dextram
Demetit; ac mutat, suo

gentem portans in bella bipennem,
icerique miser Magonis inire
am ante oculos, spe laudis, Isalces,
lus sponsa, vanoque superbus
issæ post Dardana prœlia tædæ.
t atrox violentas Appius iras;
ravem fronti librare securim,
ens, galeam super exigit ictum.
lido conamine solvitur ensis
hio: nec dispar sortis Isalces
erto detersit futilis ictu.
imo haud unquam valuisset tollere sa-
ira daret, contorquet anhelans (xum,
su resupino in terga cadentem
copuli, perfractisque ossibus urget.
cto miscens certamina campo,
er, et lacrymæ sub casside fusæ
rapidusque ruit: data fœdera nuper
imos, exspectatique nepotes.
clypeumque viri, atque immania mem-
u: propiorque a fronte coruscæ (bra,
as paulum tardaverat iras.
specula præceps delatus opaca,
ipo submissos contrahit artus,
ucis conspexit cornua tauri,
a fames stimulet, leo: nunc ferus alta
rice toros, nunc torva sub hirta
ur fronte; ac iam signa moventem,
as meditantem spectat arena.
rquens telum sic Appius infit:
tas, ictum ne desere fœdus,
omitare, socer. Per tegmina velox
e moras, lævo stetit hasta lacerto.
a dicta Libys, sed fervidus hastam
gni donum memorabile fratris,
tor sub mœnibus ille Saganti
ria, ac spectatæ nobile pugnæ
rat portare in prœlia pignus
perque arma viri, perque ora, doloris
, letalem pertulit ictum;
viri conantis vellere ferrum
lere manus. Iacet æquore nomen
io, atque Italæ pars magna ruinæ,
nuere lacus, corpusque refugit
asymenus aquis: telum ore cruento
nit, atque admorsæ immurmurat has-
lior Mamercus corpore toto (tæ.
s, nulli non saucius hosti.
lversos, qua Lusitana ciebat
anus, raptum cum sanguine cæsi
na vexillum mole ferebat,
dix revocabat signa suorum.
nors, ausisque accensa superbis,
psa manu gestabat missile, quidquid
is, sparsis vix pervia telis.
, pluresque in corpore nullo
n, perfossis ossibus, hastæ.
erea, fraterni vulneris ira
yæ ductor visaque cruore,
spis, num toto pondere telum
emque amens sociosque rogabat.
leti procul, et leviora pavore
prio tectum gestamine præceps
it tutis a turbine pugnæ
tris. Medicas hinc ocyus artes,
em Synhali, vocat: ungere vulnus
succis, ferrumque e corpore cantu
unum tacto misisse chelydro,
tos; nomenque erat inde per urbes,

Perque Parætoniæ celebratum litora Syrtis.
Ipse olim antiquo primum Garamanticus Hammon
Scire pater dederat Synhalo morsusque ferarum,
Telorumque graves ictus, sedare medendo.
Atque is deinde suo, moriens, cœlestia dona
Monstravit nato; natusque hæredis honori
Transmisit patrias artes: quem deinde secutus
Haud levior fama Synhalus Garamantica sollers
Monstrata augebat studio, multaque vetustum
Hammonis comitem numerabat imagine patrem.
Tum, proavita ferens leni medicamina dextra,
Ocyus, intortos de more adstrictus amictus,
Mulcebat lympha purgatum sanguine vulnus.
At Mago, exuvias secum cæsique volutans
Hostis mente necem, fraternas pectore curas
Pellebat dictis, et casum laude levabat:
Parce metu, germane. Meis medicamina nulla
Adversis maiora feres: iacet Appius, hasta
Ad Manes pulsus nostra. Si vita relinquat,
Sat nobis actum est; sequar hostem lætus ad umbras.
Quæ dum turbatos avertunt æquore campi
Ductores, valloque tenent; ex agmine Pœnum
Cedentem Consul tumulo speculatus ab alto,
Atque atram belli castris se condere nubem,
Turbidus extemplo trepidantes milite mœsto
Invadit cuneos, subitoque pavore relaxat
Iam rarescentes acies: tum voce feroci
Poscit equum, ac mediæ ruit in certamina vallis
Sic, ubi torrentem crepitanti grandine nimbum
Illidit terris, molitus Iupiter altas
Fulmine nunc Alpes, nunc mixta Ceraunia cœlo;
Intremuere simul tellus, et pontus, et æther;
Ipsaque commoto quatiuntur Tartara mundo.
Incidit attonitis inopino turbine Pœnis
Haud secus improvisa lues, gelidusque sub ossa
Pervasit miseris conspecti Consulis horror.
It medius, ferroque ruens densissima, latum
Pandit iter. Clamor vario discrimine vocum
Fert belli rabiem ad Superos, et sidera pulsat.
Ceu pater Oceanus cum sæva Tethye Calpen
Herculeam ferit, atque exesa in viscera montis
Contortum pelagus latrantibus ingerit undis.
Dant gemitum scopuli, fractasque in rupibus undas
Audit Tartessos latis distermina terris:
Audit non parvo divisus gurgite Lixus.
Ante omnes, iaculo tacitas fallente per auras
Occumbit Bogus, infaustum qui primus ad amnem
Ticini rapidam in Rutulos contorserat hastam.
Ille sibi longam Clotho, turbamque nepotum,
Crediderat, vanis deceptus in alite signis.
Sed non augurio Parcarum impellere metas
Concessum cuiquam. Ruit inter tela, cruentis
Suspiciens oculis cœlum, Superosque reposcit
Tempora promissæ media iam morte senectæ.
Nec Pagaso exsultare datur, ne impune relictum,
Consulis ante oculos vita spoliasse Libonem.
Laurigeris decus illud avis navaque iuventa
Florebat: sed Massylus succiderat ensis
Pubescente caput mala, properoque virentes
Delerat leto bellator barbarus annos.
Flaminium implorasse tamen iam morte suprema
Haud frustra fuit: avulsa est nam protinus hosti
Ore simul cervix; iuvit punire feroci
Victorem exemplo, et monstratum reddere letum.
Quis Deus, o Musæ, paribus tot funera verbis
Evolvat? tantisque umbris in carmine digna
Quis lamenta ferat? certantes laude cadendi
Primævos iuvenes, mortisque in limine cruda
Facta virum, et fixis rabiem sub pectore telis?

Sternitur alternus vastis concursibus hostis:
Nec spoliare vacat, prædæque advertere mentem.
Urget amor cædum, clausis dum detinet hostem
Fraternum castris vulnus: funditque, ruitque,
Nunc iaculis, nunc ense, modo inter millia Consul
Bellantum conspectus equo; modo, Marte feroci
Ante aquilas et signa pedes. Fluit impia rivis
Sanguineis vallis, tumulique et concava saxa
Armorum sonitus flatusque imitantur equorum.
  Miscebat campum, membrorum in prœlia portans
Celsius humano robur, visaque paventes
Mole gigantei vertebat corporis alas
Othrys Marmarides: lati super agmen utrumque
Ingens tollebant humeri caput, hirtaque torvæ
Frontis cæsaries, et crinibus æmula barba
Umbrabat rictus: squalore huic hispida diro
Et villosa feris horrebant pectora setis.
Adspirare viro, propioremque addere Martem,
Haud ausum cuiquam. Laxo, ceu bellua, campo,
Incessebatur tutis ex agmine telis.
Tandem, vesanos palantum in terga ferenti
Cum fremitu vultus, tacita per nubila penna
Intravit torvum Gortynia lumen arundo,
Avertitque virum. Fugientis ad agmina Consul
Intorquet tergo iaculum, quod tegmine nudas
Irrupit costas, hirtoque a pectore primum
Mucronem ostendit. Rapidus convellere tentat,
Qua nasci ferrum fulgenti cuspide cernit;
Donec, abundanter defuso sanguine, late,
Procubuit moriens, et telum vulnere pressit.
Spiritus exundans vicinum pulvere moto
Perflavit campum, et nubem dispersit in auras.
  Nec minor interea tumulis silvisque fremebat
Diversis Mavors, variaque per ardua pugna,
Et saxa et dumi rorantes cæde nitebant.
Exitium trepidis, letique et stragis acerbæ
Causa Sichæus erat: Murranum ille eminus hasta
Perculerat, quo non alius, cum bella silerent,
Dulcius Œagrios pulsabat pectine nervos.
Occubuit silva in magna, patriosque sub ipso
Quæsivit montes leto, ac felicia Baccho
Æquana, et Zephyro Surrentum molle salubri.
Addiderat misero comitem, pugnæque ferocis
Gaudebat tristi victor novitate Sichæus:
Palantes nam dum sequitur, pervaserat altam
In silvam, et priscæ reclinis ab ictibus ulmi
Terga tuebatur trunco, frustraque relictos
Tauranus comites suprema voce ciebat.
Transegit iuvenem, ac perfossis incita membris
Hæsit in opposito cuspis Sidonia ligno.
Quid vobis? Quænam ira Deûm, vel mente sinistra
Quæ sedit formido, viri? qui Marte relicto,
Ramorum quæsistis opem. Non æquus in arctis
Nimirum rebus suasor metus. Arguit asper
Exitus evento pravi consulta timoris.
Annosa excelsos tendebat in æthera ramos
Æsculus, umbrosum magnas super ardua silvas
Nubibus insertans altis caput, instar (aperto
Si staret campo) nemoris, lateque tenebat
Frondosi nigra tellurem roboris umbra.
Par iuxta quercus, longum molita per ævum
Vertice canenti proferre sub astra cacumen,
Diffusas patulo laxabat stipite frondes,
Umbrabatque coma summi fastigia montis.
Huc Hennæa cohors, Triquetris quam miserat oris
Rex, Arethusa, tuus, defendere nescia morti
Dedecus, et mentem nimio mutata pavore,
Certatim sese tulit, adscendensque vicissim,
Pressit nutantes incerto pondere ramos.

Mox alius super atque alius consiste
Dum certant, pars excussi (nam frag
Ramorum et senio malefida fefellere
Pars trepidi celso inter tela cacumin
  Turbatos una properans consume
Corripit æratam iamdudum in bella
Deposito clypeo mutatus tela, Sicha
Incumbunt sociæ dextræ, magnoque
Pulsa gemit, crebris succumbens icti
Fluctuat infelix concusso stipite tu
Ceu Zephyrus quatit antiquos ubi fl
Fronde super tremuli vix tota cacun
Iactatur, nido pariter nutante, volu
Procubuit tandem multa devicta sec
Suffugium infelix miseris et inhospi
Elisitque virum spatiosa membra ru
  Inde aliæ cladum facies: contermi
Collucet, rapidoque involvitur æscu
Iamque inter frondes, arenti robore
Verticibus sævis, torquet Vulcanus
Cum fervore globos flammarum, et c
Nec tela interea cessant. Semusta ge
Atque amplexa cadunt ardentes corp
Hæc inter miseranda virûm certami
Ecce aderat, volvens iram exitiumq
At iuvenis, dubio tantæ discrimine
Occupat eventum telo tentare priore
Cui medio leviter clypeo stetit æris
Cuspis, et oppositas vetita est transi
Sed non et Consul misso concredere
Fortunam optatæ cædis parat, ac lat
Haurit; nec crudæ tardarunt tegmin
Labitur infelix, atque appetit ore cr
Tellurem exspirans. Tum, diffunde
Frigore se Stygio, manantem in vis
Accipit, et longo componit lumina s
  Atque ea dum variis permixtus tr
Casibus alternat, iam castris Mago r
Iam Libyæ ductor, properantia sign
Raptabant cursu, et cessata reponere
Tempora cæde virum, ac multo pens
It globus intorquens nigranti turbin
Pulveris, et surgit sublatis campus a
Quaque ferens gressum flectit vestig
Undanti circum tempestas acta proc
Volvitur, atque altos operit caligine
Occubuere femur Fontanus, Buta ca
Transfixi guttur, pressoque e vulnere
Prospexit terga. Hunc tristes luxere
Multiplicem proavis; hunc mater A
  Haud dispar fortuna tibi, Lævine
Non eadem: neque enim Tyrio conc
Tentas; sed lectus par ad certamen I
(Autololum moderator erat) quem p
Dum spolias, gravis immiti cum tur
Fraxinus irrupit; collapsaque memb
Hoste super fuso, subita cecidere rui
  Nec Sidicina cohors defit. Viridas
Mille viros, nulli victus vel ponere c
Vel iunxisse ratem, duroque resolve
Ariete, et in turrim subitos immitte
Quem postquam Libyæ ductor virtu
Exsultare videt (namque illi, vulnere
Terga dabat levibus diffisus Araurici
Acrius hoc pulchro Mavorte accensu
Et dignum sese ratus in certamina s
Comminus ire viro, referenti e corpo
Advolat, et fodiens pectus, Laudand
Quisquis es, haud alia decuit te occu

ɔerfer decus. Itala gentis
rel; vita donatus abires.
tit, et veterem bellare Labicum,
ndam terris congressus, Hamilcar
o dederat certamine nomen.
rum, seniumque oblitus, in arma
da mente, et viridissimus iræ,
rigentem in Marte senectam
s: stipula crepitabat inani
iamque dabat sine robore flammam.
n[adspexit]patrio monstrante super-
um ductor, Certamina primæ (bus
nquit, pugnæ: te notus Hamilcar
lanes dextra. Tum librat ab aure
lum, et versantem in vulnere sese
racta fœdavit cuspide sanguis
agos finivit morte labores.
minium primis obtruncat in armis,
symene, tuos prædantibus hamis
, patriæque alimenta senectæ
ɔ per stagna iacentia lino.
mem mœsti super arma Sichæum
i, corpusque in castra ferebant.
xit tristi clamore ruentes
o percussus pectora luctu,
t, dolor, o socii? quemve ira Deorum
Num te, dulcedine laudis
nimio primi Mavortis amore,
ies properato funere carpsit?
itu lacrymæ adsensere ferentum,
r cædis mœrentibus auctor;
erso pulchrum sub pectore vulnus
. Dignus Carthagine, dignus
manes ibis: nec te optima mater
ebit avis, Stigiave sub umbra
iens noster vitabit Hamilcar.
iius, tam mœsti causa doloris,
et luctus: hæc pompa sequetur
que emtum volet impia Roma,
i corpus mucrone Sichæi.
s torquet fumantem ex ore vaporem,
m proturbat pectore murmur:
iis fervore exuberat undis,
sto liquor indignatur aeno.
it in medios, solumque fatigat
sseus: nec dicto segnius ille
; propiorque insurgere Mavors
po iunctus iam stabat uterque;
saxa fragor, motique repente
olles, et summa cacumina, totis
s; nutant in vertice silvæ
que ruunt super agmina rupes.
s convulsis ima cavernis
, nec parvos rumpit hiatus:
ate Stygias immensa vorago
it patulis; Manesque profundi
rere diem. Lacus ater, in altos
s, et sede excussus avita,
s ignota adspergine silvas.
opulos magnorumque oppida regum
ra lues stravitque, tulitque.
eflui pugnarunt montibus amnes,
torsit mare. Monte relicto
ugere ad litora Fauni.
(heu belli vecordia!) miles,
ite solo; tremebundaque tela,
e ruens, torquebat in hostem;
ns cursus ad litora vertit,
agnisque illata est, Daunia pubes.
Quis Consul terga increpitans, nam turbine motæ
Ablatis terræ inciderat, Quid deinde, quid, oro,
Restat, Io, profugis? Vos, en, ad mœnia Romæ
Ducitis Hannibalem: vos in Tarpeia Tonantis
Tecta faces ferrumque datis. Sta, miles, et acres
Disce ex me pugnas: vel, si pugnare negatum,
Disce mori. Dabit exemplum non vile futuris
Flaminius; ne terga Libys, ne Cantaber, unquam
Consulis adspiciat. Solus, si tanta libido
Est vobis rabiesque fugæ, tela omnia solus
Pectore consumo, et moriens, fugiente per auras
Hac anima, vestras revocabo ad prœlia dextras.
Dumque ea commemorat, densosque obit obvius ho-
Advolat ora ferus mentemque Ducarius: acri (stes,
Nomen erat gentile viro; fusisque catervis
Boiorum quondam patriis, antiqua gerebat
Vulnera barbaricæ mentis: noscensque superbi
Victoris vultus, Tune, inquit, maximus ille
Boiorum terror? Libet hoc cognoscere telo;
Corporis an tanti manet de vulnere sanguis.
Nec vos pœniteat, populares, fortibus umbris
Hoc mactare caput. Nostros hic curribus egit
Insistens victos alta ad Capitolia patres.
Ultrix hora vocat. Pariter tunc undique fusis
Obruitur telis; nimboque ruente per auras
Contectus, nulli dextra iactare reliquit
Flaminium cecidisse sua. Nec pugna peremto
Ulterior ductore fuit: namque, agmine denso,
Primores iuvenum, læva ob discrimina Martis
Infensi Superis dextrisque, et cernere Pœnum
Victorem plus morte rati, super ocyus omnes
Membra ducis stratosque artus, certamine magno,
Telaque, corporaque, et non fausto Marte cruentas
Iniecere manus. Sic, densi, cædis acervo,
Ceu tumulo; texere virum. Tum, strage per undas,
Per silvas sparsa, perque altam sanguine vallem,
In medias fratre invectus comitante catervas
Cæsorum iuvenum Pœnus, Quæ vulnera cernis!
Quas mortes! inquit. Premit omnis dextera ferrum;
Armatusque iacet servans certamina miles.
Hos, en, hos obitus nostræ spectate cohortes.
Fronte minæ durant, et stant in vultibus iræ.
Et vereor, ne, quæ tanta creat indole tellus
Magnanimos fecunda viros, huic fata dicarint
Imperium, atque ipsis devincat cladibus orbem.
Sic fatus cessit nocti; finemque dedere
Cædibus, infusæ, subducto sole, tenebræ.

Liber sextus

Iam, Tartessiaco quos solverat æquore, Titan,
In noctem diffusus, equos iungebat Eois
Litoribus; primique novo Phaethonte retecti,
Seres lanigeris repetebant vellera lucis:
Et fœda ante oculos strages, propiusque patebat
Insani Mavortis opus: simul arma virique,
Ac mixtus sonipes, dextræque, in funere, cæsæ,
Hærentes hastis: passim clypeique iubæque,
Atque artus trunci capitum, fractusque iacebat
Ossibus in duris ensis: nec cernere deerat
Frustra seminecum quærentia lumina cœlum.
Tum spumans sanie lacus, et fluitantia summo,
Æternum tumulis orbata cadavera ponto.
Nec tamen adversis fuerat fracta Itala virtus.
Bruttius ingenti miserandæ cædis acervo,
Non æquum ostentans confosso corpore Martem,
Extulerat vix triste caput, truncosque trahebat
Per stragem, nervis interlabentibus, artus;
Tenuis opum, non patre nitens, linguave; sed asper
Ense, nec e Volsca quisquam vir gente redemit

Plus ævi: nec magnanima puer addere sese,
Pubescente gena, castris optarat, et acri
Flaminio spectatus erat, cum Celtica victor
Obrueret bello Divis melioribus arma.
Inde honor, ac sacræ custodia Marte sub omni
Alitis: hinc causam nutrivit gloria leti.
Namque, necis certus, captæ prohibere nequiret.
Cum Pœnos aquilæ, postquam subsidere fata
Viderat, et magna pugnam inclinare ruina,
Occulere interdum et terræ mandare parabat.
Sed subitis victus telis, labentia membra
Prostravit super, atque iniecta morte tegebat.
Verum ubi lux nocte e Stygia miseroque sopore
Reddita, vicini de strage cadaveris hasta
Erigitur, soloque vigens conamine, late
Stagnantem cæde et facilem discedere terram
Ense fodit, clausamque aquilæ infelicis adorans
Effigiem, palmis languentibus æquat arenas.
Supremus fessi tenues tum cessit in auras
Halitus, et magnam misit sub Tartara mentem.
Iuxta cernere erat meritæ sibi poscere carmen
Virtutis sacram rabiem. Lævinus ab alto
Priverno, vitis Latiæ præsignis honore,
Exanimum Nasamona Tyren super ipse iacebat
Exanimis: non hasta viro, non ensis; in arctis
Abstulerat fors arma: tamen certamine nudo
Invenit Marti telum dolor: ore cruento
Pugnatum ferrique vicem deus præbuit iræ.
Iam laceræ nares, fœdataque lumina morsu,
Iam truncum raptis caput auribus, ipsaque diris
Frons depasta modis, et sanguine abundat hiatus:
Nec satias, donec maudentia linqueret ora
Spiritus, et plenos rictus mors atra teneret.
  Talia dum præbet tristis miracula virtus,
Diverso interea fugientes saucia turba
Iactantur casu, silvisque per avia cæcis
Ablati furtim multo cum vulnere solos
Per noctem metantur agros: sonus omnis et aura
Exterrent, pennaque levi commota volucris.
Non sopor, aut menti requies: agit asper acerba
Nunc Mago attonitos, nunc arduus Hannibal hasta.
  Serranus, clarum nomen, tua Regule, proles,
Qui, longum semper fama gliscente per ævum,
Infidis servasse fidem memorabere Pœnis,
Flore nitens primo, patriis, heu! Punica bella
Auspiciis ingressus erat, miseramque parentem
Et dulces tristi repetebat sorte penates
Saucius: haud illi comitum super ullus, et atris
Vulneribus qui ferret opem, per devia, fractæ
Innitens hastæ, furtoque ereptus opacæ
Noctis, iter tacitum Perusina ferebat in arva,
Ac fessus parvi (quæcumque ibi fata darentur)
Limina pulsabat tecti: cum membra cubili
Evolvens non tarda Marus (vetus ille parentis
Miles, et haud surda tractarat prœlia fama)
Procedit renovata focis et paupere Vesta
Lumina prætendens: utque ora agnovit, et ægrum
Vulneribus duris, ac, lamentabile visu,
Lapsantes fultum truncata cuspide gressus,
Funesti rumore mali iam saucius aures,
Quod scelus, o nimius vitæ, nimiumque ferendis
Adversis genitus cerno? te, maxime, vidi,
Ductorum, cum captivo Carthaginis arcem
Terreres vultu, crimen culpamque Tonantis,
Occidere, atque ausi, quem non Sidonia tecta
Expulerint eversa meo de corde, dolorem.
Estis ubi, en, iterum, Superi? dat pectora ferro
Regulus, ac stirpem tantæ periura recidit
Surgentem Carthago domus. Inde ægra reponit

Membra toro, nec ferre rudis medic
Callebat bellis) nunc purgat vulner
Nunc mulcet succis: ligat inde, ac v
Circumdat tactu, et torpentes mitig
Exin cura seni tristem depellere fess
Ore sitim, et parca vires arcessere n
Quæ postquam properata, sopor sua
Applicat, et mitem fundit per meml
Necdum exorta dies, Marus instat v
Expertis medicare modis, gratumqu
Exutus senium, trepida pietate mun
  Hic iuvenis, mœstos tollens ad sid
Cum gemitu lacrymisque simul: Si c
Tarpeia exosus damnasti sceptra Qu
Extremas Italum res Ausoniamque r
Adspice, ait, genitor: tandemque ad
Æquos Iliacis oculos. Amisimus Alp
Nec deinde adversis modus est, Tici
Stragibus Eridanus, tuque insignite
Sidoniis Trebia, et tellus lacrymabi
Sed quid ego hæc? gravior quanto vi
Vidi crescentes Trasymeni cædibus
Prostrataque virum mole: inter tela
Vidi Flaminium. Testor, mea numi
Dignam me pœnæ tum nobilitate pat
Strage hostis quæsisse necem, ni tri
Ut quondam patri, nobis quoque fat
Cætera acerbantem questu lenire la
Effatur senior: Patrio, fortissime, n
Quicquid adest duri, et rerum incli
Talis lege Deum clivoso tramite vit
Per varios præceps casus rota volvit
Sat tibi, sat magna, et totum vulgat
Stant documenta domus: sacer ille,
Inferior, tuus ille parens decora alta
Restando adversis: nec virtutem ex
Ante, reluctantes liquit quam spiri
Vix puerile mihi tempus confecerat
Cum primo malas signabat Regulus
Accessi comes, atque omnes sociavi
Donec Dis Italæ visum est extingue
Gentis, in egregio cuius sibi pectore
Ceperat alma Fides, mentemque am
Ille ensem nobis magnorum hunc in
Virtutisque ergo dedit, et sordentia
Quæ cernis nunc, frena, sed est arge
Fulgor: nec cuiquam Marus est post
Non prælatus eques. Verum superav
Omnes hasta meos: cui me libare Ly
Quod cernis latices, dignum est cogu
  Turbidus arentes lento pede sulca
Bagrada, non ullo Libycis in finibus
Victus limosas extendere latius und
Et stagnante vado patulos involvere
Hic studio laticum, quorum est han
Per ripas læti sævis consedimus arvi
Lucus iners iuxta Stygium pallenti
Servabat sine sole nemus, crassosque
Halitus erumpens tetrum exspirabat
Intus dira domus, curvoque immani
Sub terras specus, et tristes sine luc
Horror mente redit: monstrum exiti
Telluris genitum, cui par vix viderit
Ulla virum, serpens centum porrect
Letalem ripam et lucos habitabat A
Ingluviem immensi ventris gravida
Alvum deprensi satiabant fonte leo
Aut acta ad fluvium torrenti lamp
Armenta, et tractæ fœda gravitate p

ſolucres. Semesa iacebant
, lateque repletus et asper
nigro ructabat in antro.
concepta incendia pastu
rapido et spumantibus undis,
to demersus corpore in amnem
ponebat margine ripæ.
pestis gradiebar, Aquino
ue Umbro comitatus Avente;
mque loci explorare, libebat.
uantum tacitus penetravit in artus
riguerunt frigore membra.
et Nymphas numenque precamur
repidosque et multa paventes
demus credere luco.
rimisque e faucibus antri
tque insano sævior Euro
vastoque e gutture fusa
, mixtam stridore procellam
ens. Pavefacti clade vicissim
nare solum, tellusque moveri,
ere, et visi procedere Manes.
elum petiere Gigantes
ntus Lernæ lassavit in undis
n serpens; qualisque comantes
nos Iunonius anguis;
ellure, sub astra coruscum
caput, atque in nubila primam
, et cœlum fœdavit hiatu.
emque metu conamur anheli
frustra: nam sibila totum
. At, subita formidine cæcus,
lus, Avens (sed fata trahebant)
ingenti robore sese
m si possit fallere monstrum.
: spiris ingentibus arctæ
t molem, penitusque revulsam
radicibus eruit imis.
c socios extrema voce cientem,
austu sorbens et faucibus atris
obscœna condidit alvo.
e et torrentibus undis
ique fuga iam nabat Aquinus.
sit fluctu, ripæque relatos
dum leti!) depascitur artus.
is et lamentabile monstrum
Quantum mens ægra sinebat,
m, et ductori singula pando.
uvenum miseratus acerbos. (tem,
gnas, et Martem, et prœlia, et hos-
audendi flagrabat amore,
et spectatum Marte sub omni
equitem. Ruit ipse, citatum
nta fodiens, scutataque raptim
o manus, et muralia portat
ta graves, suetamque movere
mmensæ cuspidis hastam.
alem strepitu circumtonat aulam
m persultans ungula campum;
, serpens evolvitur antro,
fumanti exsibilat ore.
o de lumine fulgurat ignis:
e et procera cacumina saltus
æ: trifido vibrata per auras
tu, atque assultans æthera lambit.
ere tubæ, conterritus alte
lit corpus, tergoque residens
lomerat sub pectore gyris.
lla ruit; rapideque resolvens
Contortos orbes, directo corpore totam
Extendit molem, subitoque propinquus in ora
Lato distantum spatio venit: omnis anhelat,
Attonitus serpentis, equus, frenoque teneri
Impatiens, crebros exspirat naribus ignes.
Arduus ille super tumidis cervicibus altum
Nutat utroque caput: trepidos inde, incitus ira,
Nunc sublime rapit, nunc vasto pondere gaudet
Elisisse premens. Tunc, fractis ossibus, atram
Absorbet saniem, et, tabo manante per ora,
Mutat hians hostem, semesaque membra relinquit.
Cedebant iam signa retro, victorque catervas
Longius avectas afflatus peste premebat;
Cum ductor, propere revocatam in prœlia turmam
Vocibus impellens, Serpentine Itala pubes
Terga damus, Libycisque parem non esse fatemur
Anguibus Ausoniam? Si debellavit inertes
Halitus, ac viso mens ægra effluxit hiatu,
Ibo alacer, solusque manus componere monstro
Sufficiam. Clamans hæc, atque interritus, hastam
Fulmineo volucrem torquet per inane lacerto.
Venit in adversam non vano turbine frontem
Cuspis, et, haud paulum vires adiuta ruentis
Contra ardore feræ, capiti tremebunda resedit.
Clamor ad astra datur: vocesque repente profusæ
Æthereas adiere domos. Furit ilicet ira
Terrigena, impatiens dare terga, novusque dolori,
Et chalybem longo tum primum passus in ævo.
Nec frustra rapidi, stimulante dolore, fuisset
Impetus, ablato ni Regulus arte regendi
Instantem elusisset equo, rursusque secutum
Cornipedis gyros flexi curvamine tergi,
Detortis læva celer effugisset habenis.
At non spectator Marus inter talia segni
Torpebat dextra. Mea tanto in corpore monstri
Hasta secunda fuit. Iam iamque extrema trisulca
Lambebat lingua fessi certamine terga
Quadrupedis: torsi telum, atque urgentia velox
In memet sævi serpentis prœlia verto.
Hinc imitata cohors certatim spicula dextris
Congerit, alternasque ferum diducit in iras:
Donec murali ballista coercuit ictu.
Tum fractus demum vires: nec iam amplius ægra
Consuetum ad nisus spina præstante rigorem,
Et solitum in nubes tolli caput, acrius instat.
Iamque alvo penitus demersa falarica sedit,
Et geminum volucres lumen rapuere sagittæ:
Iam patulis vasto sub vulnere faucibus aer
Tabificam exspirat saniem: [spes ultima iamque
Ingentis cauda,] et iaculis et pondere conti,
Hæret humi, lassoque tamen minitatur hiatu:
Donec, tormentis stridens, magnoque fragore,
Discussit trabs acta caput; longoque resolvens
Aggere se ripæ, tandem exhalavit in auras
Liventem nebulam fugientis ab ore veneni.
Erupit tristi fluvio mugitus, et imis
Murmura fusa vadis; subitoque et lucus, et antrum,
Et resonæ silvis ulularunt flebile ripæ.
Heu, quantis luimus mox tristia prœlia damnis!
Quantaque supplicia et quales exhausimus iras!
Nec tacuere pii vates; famulumque sororum
Naiadum, tepida quas Bagrada nutrit in unda,
Nos violasse manu, seris monuere periclis.
Hæc tunc hasta, decus nobis pretiumque secundi
Vulneris, a vestro, Serrane, tributa parente,
Princeps quæ sacro bibit e serpente cruorem.
Iamdudum vultus lacrymis atque ora rigabat
Serranus, medioque viri sermone profatur:
Huic si vita duci nostrum durasset in ævum,

Non Trebia infaustas superasset sanguine ripas;
Nec, Trasymene, tuus premeret tot nomina gurges.
Tunc senior, Magnas, inquit, de sanguine pœnas
Percepit Tyrio, et præsumta piacula mortis.
Nam, defecta viris, et opes attrita, supinas
Africa tendebat palmas, cum, sidere diro,
Misit Agenoreis ductorem animosa Therapne.
Nulla viro species, decorisque et frontis egenum
Corpus; in exiguis vigor (admirabile) membris
Vividus, et uisu magnos qui vinceret artus.
Iam Martem regere, atque astus adiungere ferro,
Et durus facilem per inhospita ducere vitam,
Haud isti, quem nunc penes est sollertia belli,
Cederet Hannibali. Vellem hunc, o tristia nobis
Taygeta! hunc unum non durassetis opacis
Eurotæ ripis. Vidissem mœnia flammis
Phœnissæ ruere; aut certe non horrida fata
Flevissem ducis, et nulla quos morte nec igni
Exutos servans portabo in Tartara luctus.
Consertæ campis acies, multusque per arva
Fervebat Mavors; nec mens erat ulla sine ira.
Hic, inter medios, memorandis Regulus ausis
Laxabat ferro campum, inque pericla ruebat,
Nec repetenda dabat letali vulnera dextra.
Sic, ubi nigrantem torquens stridentibus Austris
Portat turbo globum, piceaque e nube ruinam
Pendentem terris pariter pontoque minatur;
Omnis et agricola, et nemoroso vertice pastor,
Et pelago trepidat subductis navita velis.
At, fraudem nectens, socios ubi concava saxa
Claudebant, vertit subito certamine Graius,
Et dat terga celer, ficta formidine, ductor.
Haud secus ac, stabulis procurans otia, pastor
In foveam parco tectam velamine frondis
Ducit nocte lupos positæ balatibus agnæ.
Abripuit traxitque virum, fax mentis honestæ,
Gloria, et incerti fallax fiducia Martis.
Non socios, comitumve manus, non arma sequentum
Respicere; insano pugnæ tendebat amore
Iam solus: nubes subito cum densa Laconum
Saxosis latebris intento ad prœlia circum
Funditur, et Pœna insurgit vis sæva virorum.
O diram Latio lucem, fastisque notandam!
Dedecus, o Gradive, tuum! Tibi dextera et urbi
Nata tuæ tristi damnatur sorte catenæ.
Haud unquam absistam gemitu. Te, Regule, vidit
Sidonius carcer? Tuque huic sat magna triumpho
Visa es, Carthago, Superis? Quæ pœna sequetur
Digna satis tali pollutos Marte Laconas?
At nova Elissæi iurato fœdera Patres
Consultant mandare duci, pacisque sequestrem
Mittere, poscentes vinctam inter prœlia pubem,
Captivamque manum, ductore rependere nostro.
Nec mora: iam stabat primis in litoris undis
Navali propulsa ratis: iam nautica pubes
Aut silvis stringunt remos, aut abiete secta
Transtra novant: his intortos aptare rudentes,
His studium erecto componere carbasa malo.
Unca locant prora curvati pondera ferri.
Ante omnes, doctus pelagi rectorque carinæ,
Puppim aptat clavumque Cothon. Micat æreus alta
Fulgor aqua trifidi splendentis in æquore rostri.
Tela simul variamque ferunt, contra aspera ponti,
Rerum ad tempus, opem. Mediæ stat margine puppis,
Qui voce alternos nautarum temperet ictus,
Et remis dictet sonitum, pariterque relatis
Ad numerum plaudat resonantia cærula tonsis.
Postquam confectum nautis opus, horaque cursus,
Atque armata ratis, ventoque dedere profundum;

Omnis turba ruit, matres, puerique,
Per medios cœtus trahit, atque inim
Spectandum Fortuna ducem. Fert lu
Pacatus frontem; qualis, cum litora
Attigit appulsa rector Sidonia classe
Accessi comes, haud ipso renuente; r
Impositus, mœstis socium me casibu
Illuviem, atque inopes mensas, duru
Et certare malis urgentibus, hoste pu
Devicto maius; nec tam fugisse caven
Adversa egregium, quam perdomuiss
Spes tamen una mihi (quamquam bene
Atrox illa fides) Urbem, murosque, d
Tangere si miseris licuisset, corda m
Posse viri, et vestro certe mitescere f
Claudebam sub corde metus, lacryma
Esse viro, et nostræ similem inter tri
Cum tandem patriæ Tiberino allabin
Servabam vultus ducis, ac prudentia
Lumina, et obtutu perstabam intent
Si qua fides, unum, puer, inter mille
Unum etiam in patria, sævaque in A
Atque unum vidi pœnæ quoque temp
Obvia captivo cunctis simul urbibus
Ausonia; et, campum turba vincente,
Implentur colles: strepit altis Albula
Ipsi Pœnorum proceres immitia co
Ad patrios certant cultus revocare; to
Addebatur honos. Stetit, illacryman
Et matrum turba, iuvenumque dolor
Inter tot gemitus immobilis. Aggere
Tendebat dextram, et patria vestigia
Ponentem terra occursu celebrabat a
Collegit gressum; monitusque recede
Nec summum violare decus: cingente
Pœnorum turba, captivoque agmine s
Ibat, et invidiam cœlo Divisque fere
Ecce, trahens geminum natorum M
Infelix nimia magni virtute mariti,
Squalentem crinem et tristes lacerab
Agnoscisne diem? an teneris non hæsi
Atque ea, postquam habitu iuxta et v
Deformem adspexit, fusis ululatibus
Labitur; et gelidos mortis color occu
Si qua Deis pietas, tales, Carthago, v
Dent tibi Sidonias matres! Me voce q
Affatus, iubet et vestros et coniugis un
Arcere amplexus: [patet] impenetrabi
Luctibus, et nunquam submissus colla
Hic alto iuvenis gemitu, lacrymisq
Magne parens, inquit, quo maius num
Tarpeia nec in arce sedet, si iura quer
Sunt concessa piis, cur hoc matrique n
Solamen, vel cur decus hoc, o dure, ne
Tangere sacratos vultus, atque oscula
Libavisse tuo? Dextram mihi prender
Non licitum? Leviora forent hæc vuln
Si ferre ad Manes infixos mente daretu
Amplexus, venerande, tuos! Sed vana
Ni, Mare, (nam primo tunc hærebamu
Humana maior species erat: horrida ca
Vertice descendens ingentia colla tege
Cæsaries, frontique coma squalente se
Terribilis decor, atque animi venerab
Nil posthac oculis simile incidit. Exci
Iam Marus, atque, inhibens convellere
Quid, cum præteritis invisa penatibus,
Hospitia et sedes Pœnorum intravit ac
Affixi clypei, currusque, et spicula no

s, magni monimenta triumphi,
s, coniuxque in limine primo
ers gressus? Non Punicus hic est,
gias, carcer. Vestigia nostri
s et patrium sine crimine servat
Semel hic, iterumque (quid, oro,
bis?) prolem, gratante senatu
nixa tibi. Tua (respice) sedes
gens humeris fulgentibus ostro
onsul procedere fasces;
tem, quo capta referre solebas,
suspendere postibus arma.
tus et sanctæ fœdera tædæ,
eto. Patrios damnare Penates
fas duc concedere noctem.
s, innctus vestigia Pœnis,
Tyrio, questusque reliquit.
es summa lustrabat in Œta
enta rogi, cum consul adire
Libyas. Tum limina templi
em. Quæ consultata senatus,
s extremum Curia mœrens
o nobis ipse edidit ore.
s, certatim voce manuque
n et vestigia nota vocabant.
mque loci adspernatus honorem est.
on secius undique dextram
triæ ductorem nomine tanto
nt; captiva posse redemtum
c Tyrias tum iustius arces
fuerit quæ vincta catenis.
imul attollens ac lumina cœlo:
e dator, qui cuncta gubernas,
Diva Fides, Sarranaque Iuno,
tes iurata mente vocavi,
igna loqui, Latiosque tueri
d Tyrios non segnior, inquit,
tus, et salvo fœdere pœnæ.
exitio desistite honorem
llis, totque annis fregimus ævum:
lis et longo carcere torpent
vires. Fuit ille, nec unquam,
cessavit munere Martis,
qui spectatis corpore nomen.
o, fraudum domus, inscia quantum
uvenes parat, aspera ferro
s nostra pensare senecta.
gensque astu fallere læta
o, quantum tibi, Roma, supersit.
t, nisi quæ de more parentum
unt Libyes, nobisque dedere
pari libeat si pendere bellum
quo geminas conscribere leges.
gios ante intravisse penates,
am ferientes pacta Latinos.
riæ sese iam reddidit iræ;
rnente graves fidosque senatu,
sa cohors. Quæ, mœsta repulsa,
to, patrias properabat ad oras.
gus Patres; ac planctibus ingens
u Campus. Revocare libebat
sto raptum retinere dolore.
t subito ceu stans in funere, coniux,
properantem intrare, tremendum
rem gressum referebat ad undas:
yes, comitem pœnæque necisque.
ux, uteri per pignora nostri
t tecum quoscumque ferentem
ique pati cœlique labores.
Non ego Amyclæum ductorem in prœlia misi,
Nec nostris tua sunt circumdata colla catenis.
Cur usque ad Pœnos miseram fugis? Accipe mecum
Hanc prolem. Forsan duras Carthaginis iras
Flectemus lacrymis: aut, si præcluserit aures
Urbs inimica suas, eadem tunc hora manebit
Teque tuosque simul: vel, si stat rumpere vitam,
In patria moriamur: adest comes ultima fati.
Has inter voces, vinclis resoluta, moveri
Paulatim, et ripa cœpit decedere puppis.
Tum vero infelix, mentem furiata dolore,
Exclamat, fessas tendens ad litora palmas:
En, qui se iactat Libyæ populisque nefandis
Atque hosti servare fidem! Data fœdera nobis,
Ac promissa fides thalamis ubi, perfide, nunc est?
Ultima vox duras hæc tunc penetravit ad aures:
Cætera percussi vetuerunt noscere remi.
Tum fluvio raptim ad pelagi devolvimur oras,
Ac legimus pontum, pinuque immane cavata
Æquor, et immensas curva trabe findimus undas.
Ludibrium necis horrescens, vis aspera ponti
Obrueret, scopulisque ratem furor improbus Euri
Frangeret, optabam: letum id commune fuisset.
Sed nos ad pœnam moderato flamine lenes
Vexerunt Zephyri, Tyrioque dedere furori.
Infelix vidi, patriamque remissus in urbem,
Narrator pœnæ, dura mercede reverti.
Nec tibi nunc, ritus imitantem irasque ferarum,
Pygmalioneam tentarem expromere gentem,
Si maius quidquam toto vidisset in orbe
Gens hominum, quam quod vestri veneranda parentis
Edidit exemplum virtus. Pudet addere questus
Suppliciis, quæ spectavi placido ore ferentem.
Tu quoque, care puer, dignum te sanguine tanto
Fingere ne cessa, atque orientes comprime fletus.
Præfixo paribus ligno mucronibus omnes
Armantur laterum crates, densumque per artem
Texitur erecti stantisque ex ordine ferri
Infelix stimulus; somnisque hac fraude negatis,
Quocumque inflexum, producto tempore, torpor
Inclinavit iners, fodiunt ad viscera corpus.
Absiste, o iuvenis, lacrymis. Patientia cunctos
Hæc superat currus. Longo virescet in ævo
Gloria, dum cœli sedem terrasque tenebit
Casta Fides; dum virtutis venerabile nomen
Vivet; eritque dies, tua quo, dux inclyte, fata
Audire horrebunt, a te calcata, minores.
Hæc Marus, et mœsta refovebat vulnera cura.
Interea, rapidas perfusa cruoribus alas,
Sicut sanguinea Trasymeni tinxerat unda,
Vera ac ficta simul spargebat Fama per Urbem.
Allia, et infandi Senones, captæque recursat
Attonitis arcis facies. Excussit habenas
Luctificus pavor, et tempestas aucta timendo.
Hic raptim ruit in muros: vox horrida fertur,
Hostis adest; iaciuntque sudes et inania tela.
Ast aliæ laceris canentes crinibus alta
Verrunt tecta Deûm, et seris, post fata suorum,
Sollicitant precibus. Requiem tenebræque diesque
Amisere: iacent portis, ululantque dolore,
Dispersum vulgus; remeantumque ordine longo
Servat turba gradus: pendent ex ore loquentum;
Nec lætis sat certa fides; iterumque morantur
Orando, et, vultu interdum, sine voce, precati,
Quod rogitant, audire pavent. Hinc fletus, ubi aures
Percussæ graviore malo: metus inde, negatum
Si scire, et dubius responsi nuntius hæsit.
Iamque ubi conspectu redeuntum visa propinquo
Corpora, sollicitæ læti funduntur, et ipsis

Oscula vulneribus figunt, Superosque fatigant.
Hic, inter trepidos, curæ venerandus, agebat
Serranum Marus: atque olim post fata mariti
Non egressa domum vitato Marcia cœtu,
Et lucem causa natorum passa, ruebat
In luctum similem antiquo: turbata repente,
Agnoscensque Marum, Fidei comes inclyte magnæ,
Hunc certe mihi reddis, ait. Leve vulnus? an alte
Usque ad nostra ferus penetravit viscera mucro?
Quidquid id est, dum non vinctum Carthago catenis
Abripiat, pœnasque instauret monstra paternæ,
Gratum est, o Superi. Quoties, heu, nate, petebam,
Ne patrias iras animosque in prœlia ferres,
Neu te belligeri stimularet in arma parentis
Triste decus. Nimium vivacis dura senectæ
Supplicia expendi. Quæso, iam parcite, si qua
Numina pugnastis nobis. At cladis acerbæ
Discussa ceu nube, Patres conquirere fessis
Iam rebus meditantur opem; atque ad munera belli
Certatur; pulsusque timor graviore periclo.
Maxima curarum, rectorem ponere castris,
Cui Latium et moles rerum quassata recumbat,
Spectante occasum patria. Iovis illa ruenti
Ausoniæ atque Italis tempus protendere regnis
Cura fuit: nam Tyrrhenos Pœnumque secundis
Albana surgens respexerat arce tumentem,
Qui ferre in muros victricia signa parabat.
Tum quassans caput, Haud unquam tibi Iupiter, inquit,
O iuvenis, dederit portas transcendere Romæ,
Atque inferre pedem. Tyrrhenas sternere valles
Cædibus, et ripas fluviorum exire Latino
Sanguine fas fuerit. Tarpeium accedere collem,
Murisque adspirare, veto. Quater inde coruscum
Contorsit dextra fulmen, quo tota reluxit
Mæonidum tellus; atramque per æthera volvens
Abrupto fregit cœlo super agmina nubem.
Nec Pœnum avertisse satis: dat, numine magno,
Æneadis gentem gremio deponere tuto
Romuleam tandem, Fabioque salutis habenas
Credere ductori. Cui postquam tradita belli
Iura videt; Non hunc, inquit, superaverit unquam
Invidia, aut blando popularis gloria fuco:
Non astus fallax, non præda, aliusve cupido.
Bellandi vetus, ac laudum cladumque quieta
Mente capax; par ingenium castrisque togæque.
Sic genitor Divûm, recipitque ad sidera gressum.
Hic, circumspectis nulli deprensus in armis,
Laudatusque Iovi, Fabius mirabile quantum
Gaudebat reducem patriæ annumerare reversus,
Duxerat egrediens quam secum in prœlia, pubem.
Nec membris quisquam natove pepercit amato
Acrius, aut vidit socium per bella cruorem
Tristior. Atque idem, perfusus sanguine victor
Hostili, plenis repetebat mœnia castris.
Stirpe genus clarum, cœloque affinis origo.
Nam remeans longis olim Tirynthius oris,
Et triplicis monstri famam et spectacula captas
Mira boves hac, qua fulgent nunc mœnia Romæ,
Egit ovans. Tunc Arcadius (sic fama) locabat
Inter desertos fundata Palatia dumos
Paupere sub populo ductor; cum regia virgo,
Hospite victa sacro, Fabium de crimine læto
Procreat, et magni commiscet seminis ortus
Arcas in Herculeos mater ventura nepotes.
Ter centum domus hæc Fabios armavit in hostem,
Limine progressos uno; pulcherrima quorum
Cunctando Fabius superavit facta, ducemque
Hannibalem æquando. Tantus tunc, Pœne, fuisti.
Dum se perculsi renovant in bella Latini,

Turbatus Iove, et exuta spe mœnia R
Pulsandi, colles Umbros atque arva
Hannibal, excelso summi qua vertic
Devexum lateri pendet Tuder, atqu
Proiecta in campis nebulas exhalat i
Et sudet ingentem pascens Mevania
Dona Iovi; tum Palladios se fundit i
Picenum dives prædæ, atque, erranti
Quo spolia invitant, transfert popul
Donec pestiferos mitis Campania cu
Tardavit, bellumque sinu indefensa
Hic dum stagnosi spectat templum
Literni ductor, varia splendentia ce
Pictura, belli patribus monimenta p
Exhausti; nam porticibus signata ma
Quis inerat longus rerum et spectabil
Primus bella truci suadebat Regulus
Bella neganda, viro si noscere fata da
At princeps Pœnis indicta more pare
Appius adstabat pugna, lauroque revi
Iustum Sarrana ducebat cæde triump
Æquoreum iuxta decus, et navale tro
Rostra gerens, nivea surgebat mole c
Exuvias Marti donumque Duilius, al
Ante omnes mersa Pœnorum classe, d
Cui, nocturnus honos, funalia clara
Post epulas tibicen adest; castosque p
Insignis læti repetebat murmure cant
Cernit et extremos defuncti civis h
Scipio ductoris celebrabat funera Pœ
Sardoa victor terra. Videt inde ruent
Litoribus Libycis dispersa per agmin
Instabat crista fulgens, et terga prem
Regulus: Autololes, Nomadesque, et M
Et Garamas, positis dedebant oppida
Lentus arenoso spumabat Bagrada ca
Viperea sanie, turmisque minantibu
Pugnabat serpens, et cum duce bella g
Necnon proiectum puppi, frustraque
Numina, Amyclæum mergebat perfid
Rectorem manus, et seras tibi, Regul
Xanthippus digni pendebat in æquor
Addiderant geminas medio consurge
Ægates; laceræ circum fragmenta vid
Classis, et effusos fluitare in gurgite
Possessor pelagi, pronaque Lutatius a
Captivas puppes ad litora victor ageb
[Hæc inter cinctus legatorum ordine
Ductoris genitor, cunctarum ab imagi
Totius in sese vulgi converterat ora.
Sed pacis faciem, et pollutas fœderis
Deceptumque Iovem, ac dictantes iur
Cernere erat. Strictas trepida cervice
Horrebat Libys; ac, submissis ordine
Orantes veniam, iurabant irrita pacta
Hæc Eryce e summo spectabat læta Di
Quæ postquam infesto percensuit o
Arridens Pœnus, lenta proclamat ab i
Non leviora dabis nostris inscribere t
Acta meæ dextræ; captam, Carthago,
Da spectare, simul ferro flammaque r
Perfodiant patres natorum membra:
Exiguus domitas capiet locus: ardua c
Persultet iuga victor equis Garama
Addes Ticini spumantes sanguine rip
Et nostrum Trebiam, et Trasymeni li
Clausa cadaveribus: ruat ingens corpo
Flaminius: fugiat Consul, manante cr
Scipio, et ad socios nati cervice vehit

populos; et adhuc maiora dabuntur,
ullinges facibus, Carthago, Libyssis
iectum Tarpeia rupe Tonantem.
it dignum est, ista, ocyus ite,
iorum dextris mihi tanta geruntur,
nimenta date, atque involvite flammis.

Liber septimus

idis Fabius spes unica rebus
ocios atque ægram vulnere præceps
mabat; viridique ad dura laborum
o, iam castra movebat in hostem.
mana maior, nec tela nec enses,
ectabat equos. Tot millia contra
victumque ducem, tot in agmina, solus
e cuncta arma virosque gerebat.
eni vis, impressumque fuisset,
uamcunctando adversa foventem,
lanii transisset nominis ætas.
iuperis in Punica castra favoris
ibyæ finem inter prospera bella
tuit. Tumefactum cladibus ille
to Pœnum moderamine lusit.
m, qui regna iterum labentia Troiæ,
ii res, maiorumque labores,
tis opes, et regna Evandria servas,
t emerito sacrum caput insere cœlo.
ductor, postquam nova nomina lecto
gent, raptim mutata Latinis
i frustra reputans, cognoscere avebat,
viro, quodnam decus; ultima fessis
'abius, quem post tot Roma procellas
itet esse parem. Fervore carentes
ni, fraudique inaperta senectus.
m captivo ex agmine poscit
itusque ducis, dextræque laborem.
rreti Tyrrhenis ortus in oris,
m erat: sed læva adduxerat hora
em ripis; fususque ruentis
, Libycis præbebat colla catenis.
xtrema malis, et rumpere vitam:
minio tibi res, nec fervida Gracchi
onsulta, inquit. Tirynthia gens est:
tuis genuissent, Hannibal, oris,
perium Carthaginis arce videres.
nga serie per singula ducam:
Nosces Fabios certamine ab uno.
puli violata pace negabant
um; ac vicino Marte furebat
llum, consulque ciebat ad arma.
ti, privataque castra penates
levere: domo (mirabile) ab una
ctis exercitus ibat in armis.
xsiluere duces: quocumque liberet,
duis rexisses bella magistro.
gressis omen, Scelerata minaci
nitu tremuerunt limina portæ;
lerculei mugivit numinis ara.
em, numerarique aspera virtus
a viros, et plures milite cædes.
ensi, sæpe et per devia passim
ere, vicis meritique labore
lli quisquam virtute secundus,
stum Tarpeia ad templa triumphos.
laces, oblitaque corda caducum,
cumque datur. Grex ille virorum,
nte incolumi, deforme putabat
geri, pariter cecidere Deorum
is circumvenientibus armis.

Nec tamen occisos est cur lætere. Supersunt,
Quod tibi sit Libyæque satis: certavei it unus
Ter centum dextris: tam vivida membra, laborque
Providus, et cauta sollertia tecta quiete.
Nec vero, calidi, nunc tu, cui sanguinis ætas,
Foderis in pugna velocius ilia planta
Bellatoris equi, frenisque momorderis ora.
Quem cernens avidum leti post talia Pœnus,
Nequidquam nostras, demens, ait, elicis iras,
Et captiva paras moriendo evadere vincla.
Vivendum est. Arcta serventur colla catena.
Hæc iuvenis, Divisque tumens ausisque secundis.
At Patres Latiasque nurus raptabat ad aras
Cura Deûm. Mœsto suffusæ lumina vultu,
Femineus matres graditur chorus; ordine longo,
Iunoni pallam conceptaque vota dicabant:
Huc ades, o regina Deûm, gens casta precamur;
Et ferimus, digno quæcumque est nomine, turba
Ausonidum, pulchrumque, et acu subtemine fulvo,
Quod nostræ nevere manus, venerabile donum.
Ac, dum decrescat matrum metus, hoc tibi, Diva,
Interea velamen erit. Si pellere nostris
Marmaricam terris nubem dabis, omnis in auro
Pressa tibi varia fulgebit gemma corona.
Necnon et proprio venerantur Pallada dono, (onen,
Phœbumque, armigerumque Deum, primamque Di-
Tanta adeo, cum res trepidæ, reverentia Divûm
Nascitur: at raræ fumant felicibus aræ.
Dum Roma antiquos templis indicit honores,
Iam Fabius, tacito procedens agmine, et arte
Bellandi lento similis, præcluserat omnes
Fortunæque hostique vias. Discedere signis
Haud licitum: summumque decus, quo tollis ad astra
Imperii, Romane, caput, parere docebat.
Verum, ubi prima satis conspecta in montibus altis
Signa procul, fulsitque novis exercitus armis,
Adrectæ spes Sidoniæ; fervetque secundis
Fortunæ iuvenis. Vincendi sola videtur,
Quod nondum steterint acies, mora: Pergite, clamat:
Ite citi; ruite ad portas; propellite vallum
Pectoribus. Quantum campi distamus, ad umbras
Tantum hosti superest. Resides ad bella vocantur,
Quis pudeat certare, senes. Quodcumque videtis,
Hoc reliquum est, primo damnatum, ut inutile, bello.
En, ubi nunc Gracchi, atque ubi nunc sunt fulmina
Scipiadæ? Pulsi Ausonia, non ante paventem (gentis
Dimisere fugam, quam terror ad ultima mundi
Oceanumque tulit: profugus nunc errat uterque,
Nomina nostra tremens, et ripas servat Iberi.
Est etiam, cur Flaminio mihi gloria cæso
Creverit, et titulis libeat cur figere nostris
Crudum Marte viri nomen. Quot demere noster
Huic annos Fabio gladius valet? et tamen audet.
Audeat. Haud ultra, faxo, spectetur in armis.
Talia vociferans, volucri rapit agmina cursu,
Ac, prævectus equo, nunc dextra provocat hostem,
Nunc voce increpitat: missa nunc eminus hasta,
Fertur ovans, pugnæque agitat simulacra futuræ:
Ut Thetidis proles Phrygiis Vulcania campis
Arma tulit, clypeo amplexus terramque polumque,
Maternumque fretum, totumque in imagine mundum.
Cassarum sedet irarum spectator, et alti
Celsus colle iugi, domat exsultantia corda;
Infractasque minas dilato Marte fatigat
Sollers cunctandi Fabius: ceu nocte sub atra
Munitis pastor stabulis per ovilia clausum,
Impavidus somni, servat pecus: effera sævit,
Atque impasta truces ululatus turba luporum
Exercet, morsuque quatit restantia claustra.

Non Trebia infaustas superasset sanguine ripas;
Nec, Trasymene, tuus premeret tot nomina gurges.
Tunc senior, Magnas, inquit, de sanguine pœnas
Percepit Tyrio, et præsumta piacula mortis.
Nam, defecta viris, et opes attrita, supinas
Africa tendebat palmas, cum, sidere diro,
Misit Agenoreis ductorem animosa Therapne.
Nulla viro species, decorisque et frontis egenum
Corpus; in exiguis vigor (admirabile) membris
Vividus, et uisu magnos qui vinceret artus.
Iam Martem regere, atque astus adiungere ferro,
Et durus facilem per inhospita ducere vitam,
Haud isti, quem nunc penes est sollertia belli,
Cederet Hannibali. Vellem hunc, o tristia nobis
Taygeta! hunc unum non durassetis opacis
Eurotæ ripis. Vidissem mœnia flammis
Phœnissæ ruere; aut certe non horrida fata
Flevissem ducis, et nulla quos morte nec igni
Exutos servans portabo in Tartara luctus.
Consertæ campis acies, multusque per arva
Fervebat Mavors; nec mens erat ulla sine ira.
Hic, inter medios, memorandis Regulus ausis
Laxabat ferro campum, inque pericla ruebat,
Nec repetenda dabat letali vulnera dextra.
Sic, ubi nigrantem torquens stridentibus Austris
Portat turbo globum, piceaque e nube ruinam
Pendentem terris pariter pontoque minatur;
Omnis et agricola, et nemoroso vertice pastor,
Et pelago trepidat subductis navita velis.
At, fraudem nectens, socios ubi concava saxa
Claudebant, vertit subito certamine Graius,
Et dat terga celer, ficta formidine, ductor.
Haud secus ac, stabulis procurans otia, pastor
In foveam parco tectam velamine frondis
Ducit nocte lupos positæ balatibus agnæ.
Abripuit traxitque virum, fax mentis honestæ,
Gloria, et incerti fallax fiducia Martis.
Non socios, comitumve manus, non arma sequentum
Respicere; insano pugnæ tendebat amore
Iam solus: nubes subito cum densa Laconum
Saxosis latebris intento ad prœlia circum
Funditur, et Pœna insurgit vis sæva virorum.
O diram Latio lucem, fastisque notandam!
Dedecus, o Gradive, tuum! Tibi dextera et urbi
Nata tuæ tristi damnatur sorte catenæ.
Haud unquam absistam gemitu. Te, Regule, vidit
Sidonius carcer? Tuque huic sat magna triumpho
Visa es, Carthago, Superis? Quæ pœna sequetur
Digna satis tali pollutos Marte Laconas?
At nova Elissæi iurato fœdera Patres
Consultant mandare duci, pacisque sequestrem
Mittere, poscentes vinctam inter prœlia pubem,
Captivamque manum, ductore rependere nostro.
Nec mora: iam stabat primis in litoris undis
Navali propulsa ratis: iam nautica pubes
Aut silvis stringunt remos, aut abiete secta
Transtra novant: his intortos aptare rudentes,
His studium erecto componere carbasa malo.
Unca locant prora curvati pondera ferri.
Ante omnes, doctus pelagi rectorque carinæ,
Puppim aptat clavumque Cothon. Micat æreus alta
Fulgor aqua trifidi splendentis in æquore rostri.
Tela simul variamque ferunt, contra aspera ponti,
Rerum ad tempus, opem. Mediæ stat margine puppis,
Qui voce alternos nautarum temperet ictus,
Et remis dictet sonitum, pariterque relatis
Ad numerum plaudat resonantia cærula tonsis.
Postquam confectum nautis opus, horaque cursus,
Atque armata ratis, ventoque dedere profundum;

Omnis turba ruit, matres, puerique,
Per medios cœtus trahit, atque inimi
Spectandum Fortuna ducem. Fert lu
Pacatus frontem; qualis, cum litora p
Attigit appulsa rector Sidonia classe.
Accessi comes, haud ipso renuente; r
Impositus, mœstis socium me casibu
Illuviem, atque inopes mensas, durun
Et certare malis urgentibus, hoste pu
Devicto maius; nec tam fugisse caven
Adversa egregium, quam perdomuiss
Spes tamen una mihi (quamquam bene
Atrox illa fides) Urbem, murosque, d
Tangere si miseris licuisset, corda m
Posse viri, et vestro certe mitescere fl
Claudebam sub corde metus, lacryma
Esse viro, et nostræ similem inter tri
Cum tandem patriæ Tiberino allabim
Servabam vultus ducis, ac prudentia
Lumina, et obtutu perstabam intentu
Si qua fides, unum, puer, inter mille l
Unum etiam in patria, sævaque in Ag
Atque unum vidi pœnæ quoque tempo
Obvia captivo cunctis simul urbibus i
Ausonia; et, campum turba vincente,
Implentur colles: strepit altis Albula
Ipsi Pœnorum proceres immitia co
Ad patrios certant cultus revocare; t
Addebatur honos. Stetit, illacrymant
Et matrum turba, iuvenumque dolor
Inter tot gemitus immobilis. Agger
Tendebat dextram, et patria vestigia
Ponentem terra occursu celebrabat an
Collegit gressum; monitusque receder
Nec summum violare decus: cingente
Pœnorum turba, captivoque agmine se
Ibat, et invidiam cœlo Divisque fereb
Ecce, trahens geminum natorum M
Infelix nimia magni virtute mariti,
Squalentem crinem et tristes laceraba
Agnoscisne diem? an teneris non hæsit
Atque ea, postquam habitu iuxta et v
Deformem adspexit, fusis ululatibus a
Labitur; et gelidos mortis color occu
Si qua Deis pietas, tales, Carthago, vi
Dent tibi Sidonias matres! Me voce q
Affatus, iubet et vestros et coniugis un
Arcere amplexus: [patet] impenetrabil
Luctibus, et nunquam submissus colla
Hic alto iuvenis gemitu, lacrymisq
Magne parens, inquit, quo maius num
Tarpeia nec in arce sedet, si iura quere
Sunt concessa piis, cur hoc matrique m
Solamen, vel cur decus hoc, o dure, ne
Tangere sacratos vultus, atque oscula
Libavisse tuo? Dextram mihi prendere
Non licitum? Leviora forent hæc vuln
Si ferre ad Manes infixos mente daretu
Amplexus, venerande, tuos! Sed vana
Ni, Mare, (nam primo tunc hærebamus
Humana maior species erat: horrida ca
Vertice descendens ingentia colla tege
Cæsaries, frontique coma squalente se
Terribilis decor, atque animi venerabil
Nil posthac oculis simile incidit. Excip
Iam Marus, atque, inhibens convellere
Quid, cum præteritis invisa penatibus,
Hospitia et sedes Pœnorum intravit ac
Affixi clypei, currusque, et spicula nota

s, magni monimenta triumphi,
, coniuxque in limine primo
ers gressus? Non Punicus hic est,
gias, carcer. Vestigia nostri
s et patrium sine crimine servat
Semel hic, iterumque (quid, oro,
ois?) prolem, gratante senatu
iixa tibi. Tua (respice) sedes
gens humeris fulgentibus ostro
onsul procedere fasces;
tem, quo capta referre solebas,
suspendere postibus arma.
tus et sanctæ fœdera tædæ,
eto. Patrios damnare Penates
fas duc concedere noctem.
s, inctus vestigia Pœnis,
Tyrio, questusque reliquit.
es summa lustrabat in Œta
enta rogi, cum consul adire
Libyas. Tum limina templi
em. Quæ consultata senatus,
s extremum Curia mœrens
nobis ipse edidit ore.
s, certatim voce manuque
n et vestigia nota vocabant.
mque loci adspernatus honorem est.
on secius undique dextram
riæ ductorem nomine tanto
ut; captiva posse redemtum
c Tyrias tum iustius arces
fuerit quæ vincta catenis.
imul attollens ac lumina cœlo:
dator, qui cuncta gubernas,
Diva Fides, Sarranaque luno,
tes iurata mente vocavi,
igna loqui, Latiosque tueri
d Tyrios non segnior, inquit,
us, et salvo fœdere pœnæ.
exitio desistite honorem
llis, totque annis fregimus ævum:
lis et longo carcere torpent
vires. Fuit ille, nec unquam,
cessavit munere Martis,
qui spectatis corpore nomen.
o, fraudum domus, inscia quantum
uvenes parat, aspera ferro
s nostra pensare senecta.
gensque astu fallere læta
o, quantum tibi, Roma, supersit.
t, nisi quæ de more parentum
unt Libyes, nobisque dedere
pari libeat si pendere bellum
quo geminas conscribere leges.
gios ante intravisse penates,
am ferientes pacta Latinos.
riæ sese iam reddidit iræ;
rnente graves fidosque senatu,
sa cohors. Quæ, mœsta repulsa,
to, patrias properabat ad oras.
gus Patres; ac planctibus ingens
Campus. Revocare libebat
sto raptum retinere dolore.
t subito ceu stans in funere, coniux,
roperantem intrare, tremendum
rem gressum referebat ad undas:
yes, comitem pœnæque necisque.
ux, uteri per pignora nostri
t tecum quoscumque ferentem
ique pati cœlique labores.

Non ego Amyclæum ductorem in prœlia misi,
Nec nostris tua sunt circumdata colla catenis.
Cur usque ad Pœnos miseram fugis? Accipe mecum
Hanc prolem. Forsan duras Carthaginis iras
Flectemus lacrymis: aut, si præcluserit aures
Urbs inimica suas, eadem tunc hora manebit
Teque tuosque simul: vel, si stat rumpere vitam,
In patria moriamur: adest comes ultima fati.
Has inter voces, vinclis resoluta, moveri
Paulatim, et ripa cœpit decedere puppis.
Tum vero infelix, mentem furiata dolore,
Exclamat, fessas tendens ad litora palmas:
En, qui se iactat Libyæ populisque nefandis
Atque hosti servare fidem! Data fœdera nobis,
Ac promissa fides thalamis ubi, perfide, nunc est?
Ultima vox duras hæc tunc penetravit ad aures:
Cætera percussi vetuerunt noscere remi.
Tum fluvio raptim ad pelagi devolvimur oras,
Ac legimus pontum, pinuque immane cavata
Æquor, et immensas curva trabe findimus undas.
Ludibrium necis horrescens, vis aspera ponti
Obrueret, scopulisque ratem furor improbus Euri
Frangeret, optabam: letum id commune fuisset.
Sed nos ad pœnam moderato flamine lenes
Vexerunt Zephyri, Tyrioque dedere furori.
Infelix vidi, patriamque remissus in urbem,
Narrator pœnæ, dura mercede reverti.
Nec tibi nunc, ritus imitantem irasque ferarum,
Pygmalioneam tentarem expromere gentem,
Si maius quidquam toto vidisset in orbe
Gens hominum, quam quod vestri veneranda parentis
Edidit exemplum virtus. Pudet addere questus
Suppliciis, quæ spectavi placido ore ferentem.
Tu quoque, care puer, dignum te sanguine tanto
Fingere ne cessa, atque orientes comprime fletus.
Præfixo paribus ligno mucronibus omnes
Armantur laterum crates, densumque per artem
Texitur erecti stantisque ex ordine ferri
Infelix stimulus; somnisque hac fraude negatis,
Quocumque inflexum, producto tempore, torpor
Inclinavit iners, fodiunt ad viscera corpus.
Absiste, o iuvenis, lacrymis. Patientia cunctos
Hæc superat currus. Longo revirescet in ævo
Gloria, dum cœli sedem terrasque tenebit
Casta Fides; dum virtutis venerabile nomen
Vivet; eritque dies, tua quo, dux inclyte, fata
Audire horrebunt, a te calcata, minores.
Hæc Marus, et mœsta refovebat vulnera cura.
Interea, rapidas perfusa cruoribus alas,
Sicut sanguinea Trasymeni tinxerat unda,
Vera ac ficta simul spargebat Fama per Urbem.
Allia, et infandi Senones, captæque recursat
Attonitis arcis facies. Excussit habenas
Luctificus pavor, et tempestas aucta timendo.
Hic raptim ruit in muros: vox horrida fertur,
Hostis adest; iaciuntque sudes et inania tela.
Ast aliæ laceris canentes crinibus alta
Verrunt tecta Deûm, et seris, post fata suorum,
Sollicitant precibus. Requiem tenebræque diesque
Amisere: iacent portis, ululantque dolore,
Dispersum vulgus; remeantumque ordine longo
Servat turba gradus: pendent ex ore loquentum;
Nec lætis sat certa fides; iterumque morantur
Orando, et, vultu interdum, sine voce, precati,
Quod rogitant, audire pavent. Hinc fletus, ubi aures
Percussæ graviore malo: metus inde, negatum
Si scire, et dubius responsi nuntius hæsit.
Iamque ubi conspectu redeuntum visa propinqua
Corpora, sollicita læti funduntur, et ipsis

Oscula vulneribus figunt, Superosque fatigant.
Hic, inter trepidos, curæ venerandus, agebat
Serranum Marus: atque olim post fata mariti
Non egressa domum vitato Marcia cœtu,
Et lucem causa natorum passa, ruebat
In luctum similem antiquo: turbata repente,
Agnoscensque Marum, Fidei comes inclyte magnæ,
Hunc certe mihi reddis, ait. Leve vulnus? an alte
Usque ad nostra ferus penetravit viscera mucro?
Quidquid id est, dum non vinctum Carthago catenis
Abripiat, pœnasque instauret monstra paternæ,
Gratum est, o Superi. Quoties, heu, nate, petebam,
Ne patrias iras animosque in prœlia ferres,
Neu te belligeri stimularet in arma parentis
Triste decus. Nimium vivacis dura senectæ
Supplicia expendi. Quæso, iam parcite, si qua
Numina pugnastis nobis. At cladis acerbæ
Discussa ceu nube, Patres conquirere fessis
Iam rebus meditantur opem; atque ad munera belli
Certatur; pulsusque timor graviore periclo.
Maxima curarum, rectorem ponere castris,
Cui Latium et moles rerum quassata recumbat,
Spectante occasum patria. Iovis illa ruenti
Ausoniæ atque Italis tempus protendere regnis
Cura fuit: nam Tyrrhenos Pœnumque secundis
Albana surgens respexerat arce tumentem,
Qui ferre in muros victricia signa parabat.
Tum quassans caput, Haud unquam tibi Iupiter, inquit,
O iuvenis, dederit portas transcendere Romæ,
Atque inferre pedem. Tyrrhenas sternere valles
Cædibus, et ripas fluviorum exire Latino
Sanguine fas fuerit. Tarpeium accedere collem,
Murisque adspirare, veto. Quater inde coruscum
Contorsit dextra fulmen, quo tota reluxit
Mæonidum tellus; atramque per æthera volvens
Abrupto fregit cœlo super agmina nubem.
Nec Pœnum avertisse satis: dat, numine magno,
Æneadis gentem gremio deponere tuto
Romuleam tandem, Fabioque salutis habenas
Credere ductori. Cui postquam tradita belli
Iura videt; Non hunc, inquit, superaverit unquam
Invidia, aut blando popularis gloria fuco:
Non astus fallax, non præda, aliusve cupido.
Bellandi vetus, ac laudum cladumque quieta
Mente capax; par ingenium castrisque togæque.
Sic genitor Divûm, recipitque ad sidera gressum.
Hic, circumspectis nulli deprensus in armis,
Laudatusque Iovi, Fabius mirabile quantum
Gaudebat reducem patriæ annumerare reversus,
Duxerat egrediens quam secum in prœlia, pubem.
Nec membris quisquam natove pepercit amato
Acrius, aut vidit socium per bella cruorem
Tristior. Atque idem, perfusus sanguine victor
Hostili, plenis repetebat mœnia castris.
Stirpe genus clarum, cœloque affinis origo.
Nam remeans longis olim Tirynthius oris,
Et triplicis monstri famam et spectacula captas
Mira boves hac, qua fulgent nunc mœnia Romæ,
Egit ovans. Tunc Arcadius (sic fama) locabat
Inter desertos fundata Palatia dumos
Paupere sub populo ductor; cum regia virgo,
Hospite victa sacro, Fabium de crimine læto
Procreat, et magni commiscet seminis ortus
Arcas in Herculeos mater ventura nepotes.
Ter centum domus hæc Fabios armavit in hostem,
Limine progressos uno; pulcherrima quorum
Cunctando Fabius superavit facta, ducemque
Hannibalem æquando. Tantus tunc, Pœne, fuisti.
Dum se perculsi renovant in bella Latini,

Turbatus Iove, et exuta spe mœnia R
Pulsandi, colles Umbros atque arva
Hannibal, excelso summi qua vertice
Devexum lateri pendet Tuder, atque
Proiecta in campis nebulas exhalat in
Et audet ingentem pascens Mevania t
Dona Iovi; tum Palladios se fundit in
Picenum dives prædæ, atque, erranti
Quo spolia invitant, transfert popul
Donec pestiferos mitis Campania cur
Tardavit, bellumque sinu indefensa
Hic dum stagnosi spectat templum
Literni ductor, varia splendentia cer
Pictura, belli patribus monimenta p
Exhausti; nam porticibus signata ma
Quis inerat longus rerum et spectabil
Primus bella truci suadebat Regulus
Bella neganda, viro si noscere fata dar
At princeps Pœnis indicta more pare
Appius adstabat pugna, lauroque revi
Iustum Sarrana ducebat cæde triump
Æquoreum iuxta decus, et navale tro
Rostra gerens, nivea surgebat mole co
Exuvias Marti donumque Duilius, al
Ante omnes mersa Pœnorum classe, d
Cui, nocturnus honos, funalia clara s
Post epulas tibicen adest; castosque p
Insignis læti repetebat murmure cant
Cernit et extremos defuncti civis h
Scipio ductoris celebrabat funera Pœ
Sardoa victor terra. Videt inde ruent
Litoribus Libycis dispersa per agmin
Instabat crista fulgens, et terga prem
Regulus: Autololes, Nomadesque, et M
Et Garamas, positis dedebant oppida
Lentus arenoso spumabat Bagrada ca
Viperea sanie, turmisque minantibus
Pugnabat serpens, et cum duce bella g
Necnon proiectum puppi, frustraque
Numina, Amyclæum mergebat perfid
Rectorem manus, et seras tibi, Regule
Xanthippus digni pendebat in æquore
Addiderant geminas medio consurger
Ægates; laceræ circum fragmenta vid
Classis, et effusos fluitare in gurgite P
Possessor pelagi, pronaque Lutatius a
Captivas puppes ad litora victor ageba
[Hæc inter cinctus legatorum ordine
Ductoris genitor, cunctarum ab imagi
Totius in sese vulgi converterat ora.
Sed pacis faciem, et pollutas fœderis a
Deceptumque Iovem, ac dictantes iur
Cernere erat. Strictas trepida cervice
Horrebat Libys; ac, submissis ordine
Orantes veniam, iurabant irrita pacta.
Hæc Eryce e summo spectabat læta Di
Quæ postquam infesto percensuit o
Arridens Pœnus, lenta proclamat ab ir
Non leviora dabis nostris inscribere te
Acta meæ dextræ; captam, Carthago, S
Da spectare, simul ferro flammaque ru
Perfodiant patres natorum membra: se
Exiguus domitas capiet locus: ardua ce
Persultet iuga victor equis Garamasq
Addes Ticini spumantes sanguine rip
Et nostrum Trebiam, et Trasymeni lit
Clausa cadaveribus: ruat ingens corpor
Flaminius: fugiat Consul, manante cru
Scipio, et ad socios nati cervice vehetur

opulos; et adhuc maiora dabuntur,
inges facibus, Carthago, Libyssis
ectum Tarpeia rupe Tonantem.
dignum est, ista, ocyus ite,
rum dextris mihi tanta geruntur,
imenta date, atque involvite flammis.

Liber septimus

dis Fabius spes unica rebus
ios atque ægram vulnere præceps
abat; viridique ad dura laborum
iam castra movebat in hostem.
ana maior, nec tela nec enses,
tabat equos. Tot millia contra
ictumque ducem, tot in agmina, solus
cuncta arma virosque gerebat.
i vis, impressumque fuisset,
amcunctando adversa foventem,
nii transisset nominis ætas.
peris in Punica castra favoris
byæ finem inter prospera bella
it. Tumefactum cladibus ille
Pœnum moderamine lusit.
, qui regna iterum labentia Troiæ,
res, maiorumque labores,
opes, et regna Evandria servas,
merito sacrum caput insere cœlo.
ctor, postquam nova nomina lecto
nt, raptim mutata Latinis
rustra reputans, cognoscere avebat,
ro, quodnam decus; ultima fessis
bius, quem post tot Roma procellas
t esse parem. Fervore carentes
, fraudique inaperta senectus.
captivo ex agmine poscit
sque ducis, dextræque laborem.
eti Tyrrhenis ortus in oris,
erat: sed læva adduxerat hora
a ripis; fususque ruentis
Libycis præbebat colla catenis.
trema malis, et rumpere vitam:
inio tibi res, nec fervida Gracchi
sulta, inquit. Tirynthia gens est:
is genuissent, Hannibal, oris,
erium Carthaginis arce videres.
a serie per singula ducam:
osces Fabios certamine ab uno.
li violata pace negabant
m; ac vicino Marte furebat
m, consulque ciebat ad arma.
, privataque castra penates
vere domo (mirabile) ab una
is exercitus ibat in armis.
siluere duces: quocumque liberet,
us rexisses bella magistro.
essis omen, Scelerata minaci
tu tremuerunt limina portæ;
erculei mugivit numinis ara.
n, numerarique aspera virtus
viros, et plures milite cædes.
si, sæpe et per devia passim
re, vicis meritique labore
i quisquam virtute secundus,
um Tarpeia ad templa triumphos.
ces, oblitaque corda caducum,
umque datur. Grex ille virorum,
te incolumi, deforme putabat
eri, pariter cecidere Deorum
s circumvenientibus armis.

Nec tamen occisos est cur lætere. Supersunt,
Quod tibi sit Libyæque satis: certaverit unus
Ter centum dextris: tam vivida membra, laborque
Providus, et cauta sollertia tecta quiete.
Nec vero, calidi, nunc tu, cui sanguinis ætas,
Foderis in pugna velocius ilia planta
Bellatoris equi, frenisque momorderis ora.
Quem cernens avidum leti post talia Pœnus,
Nequidquam nostras, demens, ait, elicis iras,
Et captiva paras moriendo evadere vincla.
Vivendum est. Arcta serventur colla catena.
Hæc iuvenis, Divisque tumens ausisque secundis.
At Patres Latiasque nurus raptabat ad aras
Cura Deûm. Mœsto suffusæ lumina vultu,
Femineus matres graditur chorus; ordine longo,
Iunoni pallam conceptaque vota dicabant:
Huc ades, o regina Deûm, gens casta precamur;
Et ferimus, digno quæcumque est nomine, turba
Ausonidum, pulchrumque, et acu subtemine fulvo,
Quod nostræ nevere manus, venerabile donum.
Ac, dum decrescat matrum metus, hoc tibi, Diva,
Interea velamen erit. Si pellere nostris
Marmaricam terris nubem dabis, omnis in auro
Pressa tibi varia fulgebit gemma corona.
Necnon et proprio venerantur Pallada dono, (onen.
Phœbumque, armigerumque Deum, primamque Di-
Tanta adeo, cum res trepidæ, reverentia Divûm
Nascitur: at raræ fumant felicibus aræ.
Dum Roma antiquos templis indicit honores,
Iam Fabius, tacito procedens agmine, et arte
Bellandi lento similis, præcluserat omnes
Fortunæque hostique vias. Discedere signis
Haud licitum: summumque decus, quo tollis ad astra
Imperii, Romane, caput, parere docebat.
Verum, ubi prima satis conspecta in montibus altis
Signa procul, fulsitque novis exercitus armis,
Adrectæ spes Sidoniæ; fervetque secundis
Fortunæ iuvenis. Vincendi sola videtur,
Quod nondum steterint acies, mora: Pergite, clamat:
Ite citi; ruite ad portas; propellite vallum
Pectoribus. Quantum campi distamus, ad umbras
Tantum hosti superest. Resides ad bella vocantur,
Quis pudeat certare, senes. Quodcumque videtis,
Hoc reliquum est, primo damnatum, ut inutile, bello.
En, ubi nunc Gracchi, atque ubi nunc sunt fulmina
Scipiadæ? Pulsi Ausonia, non ante paventem (gentis
Dimisere fugam, quam terror ad ultima mundi
Oceanumque tulit: profugus nunc errat uterque,
Nomina nostra tremens, et ripas servat Iberi.
Est etiam, cur Flaminio mihi gloria cæso
Creverit, et titulis libeat cur figere nostris
Crudum Marte viri nomen. Quot demere noster
Huic annos Fabio gladius valet? et tamen audet.
Audeat. Haud ultra, faxo, spectetur in armis.
Talia vociferans, volucri rapit agmina cursu,
Ac, prævectus equo, nunc dextra provocat hostem,
Nunc voce increpitat: missa nunc eminus hasta,
Fertur ovans, pugnæque agitat simulacra futuræ:
Ut Thetidis proles Phrygiis Vulcania campis
Arma tulit, clypeo amplexus terramque polumque,
Maternumque fretum, totumque in imagine mundum.
Cassarum sedet irarum spectator, et alti
Celsus colle iugi, domat exsultantia corda;
Infractasque minas dilato Marte fatigat
Sollers cunctandi Fabius: ceu nocte sub atra
Munitis pastor stabulis per ovilia clausum,
Impavidus somni, servat pecus; effera sævit,
Atque impasta truces ululatus turba luporum
Exercet, morsuque quatit restantia claustra.

Irritus incepti, movet inde, atque Appula tardo
Arva Libys passu legit, ac nunc valle residit
Conditus occulta, si præcipitare sequentem,
Atque inopinata detur circumdare fraude:
Nunc nocturna parat cacæ celantibus umbris
Furta viæ; retroque abitum fictosque timores
Assimulat: tum castra citus deserta relicta
Ostentat præda, atque invitat prodigus hostem:
Qualis Mæonia passim Mæandrus in ora,
Cum sibi gurgitibus flexis revolutus oberrat.
Nulla vacant incepta dolis: simul omnia versat,
Miscetque, exacuens varia ad conamina mentem:
Sicut aquæ splendor, radiatus lampade solis,
Dissultat per tecta, vaga sub imagine vibrans
Luminis, et tremula laquearia verberat umbra.
Iamque, dolore furens, ita secum immurmurat iræ:
Obvia si primus nobis hic tela tulisset,
[Nulla essent Trebiæ et Trasymeni nomina; nulli]
Lugerent Itali. Nunquam Phaethontius amnis
Sanguinea pontum turbasset decolor unda.
Inventum, dum se cohibet, terimurque sedendo,
Vincendi genus est. Quoties, velut obvius iret,
Discinxit ratione dolos, fraudesque resolvit!
Hæc secum, mediam somni cum buccina noctem
Divideret; iamque, excubias sortitus iniquas,
Tertius abrupta vigil iret ad arma quiete.
Vertit iter, Daunique retro tellure relicta,
Campanas remeat notus populator in oras.
Hic vero, intravit postquam uberis arva Falerni,
(Dives ea, et nunquam tellus mentita colono)
Addunt frugiferis inimica incendia ramis.
Haud fas, Bacche, tuos tacitum transmittere honores,
Quamquam magna incepta vocant. Memorabere, sacri
Largitor laticis, gravidæ cui nectare vites
Nulli dant prelis nomen præferre Falernis.
Massica sulcabat meliore Falernus in ævo,
Ensibus ignotis, senior iuga. Pampinus umbras
Nondum uva virides nudo texebat in arvo;
Pocula nec norant succis mulcere Lyæi,
Fonte sitim et pura soliti defendere lympha.
Attulit hospitio, pergentem ad litora Calpes
Extremumque diem, pes dexter et hora Lyæum;
Nec pigitum parvosque lares humilisque subire
Limina cœlicolam tecti: cepere volentem
Fumosi postes, et, ritu pauperis ævi,
Ante focos mensæ: lætus nec senserat hospes
Advenisse Deum; sed enim, de more parentum,
Grato cursabat studio, instabatque senectæ;
Donec opes festas puris nunc poma canistris
Composuit, nunc irriguis citus extulit hortis
Rorantes humore dapes. Tum lacte favisque
Distinxit dulces epulas; nulloque cruore
Polluta castus mensa cerealia dona
Attulit, ac primum Vestæ decerpsit honorem
Undique, et in mediam iecit libamina flammam.
Deesse tuos latices, hac sedulitate senili
Captus, Iacche, vetas. Subito (mirabile dictu)
Fagina pampineo spumarunt pocula succo,
Pauperis hospitii pretium: vilisque rubenti
Fluxit mulctra mero; et, querca in cratera cavata,
Dulcis odoratis humor sudavit ab uvis.
En, cape, Bacchus ait, nondum tibi nota, sed olim
Viticolæ nomen pervulgatura Falerni,
Munera; et haud ultra latuit Deus. Inde nitentem
Lumine purpureo frontem cinxere corymbi,
Et fusæ per colla comæ, dextraque pependit
Cantharus; ac vitis, thyrso delapsa virenti,
Festas Nysæo redimivit palmite mensas.
Nec facilis læto certasse, Falerne, sapori,
Postquam iterata tibi sunt pocula, ia
Iam lingua titubante, moves; patriqu
Tempora quassatus, grates et præmia
Vix intellectis conaris reddere verbis
Donec composuit luctantia lumina So
Somnus, Bacche, tibi comes additus.
Ungula dispersit rores Phaethontia F
Uviferis late florebat Massicus arvis,
Miratus nemora et lucentes sole race
Id monti decus: atque ex illo tempore
Tmolus, et ambrosiis Ariusia pocula
Ac Methymna ferox, lacubus cessere l
Hæc tum vasta dabat, terrisque infest
Hannibal, et sicci stimulabant sangui
Ludificante ducem Fabio; iamque im
Ausoniis vota, et pugnandi prava libi
Gliscebat; proni decurrere monte para
Da famæ, da, Musa, virum, cui vin
Concessum castra, et geminos domitar
Fervida si nobis corda abruptumque p
Ingenium Patres, et si clamoribus, in
Turbari facilem mentem; non ultima
Et deplorati mandassent Martis haben
Stat pensata diu belli sententia: vincu
Servare invitos, urgentesque ultima f
Nulli per Fabium e vobis cecidisse lic
Si lucis piget, et supremis esse cupido
Nominis Ausonii, tædetque in tempor
Nullum clade nova claraque fragore r
Insignem fecisse locum; revocandus ab
Flaminius vobis est sedibus. Ille ruend
Iamdudum properans signum auspicim
An nondum præceps, vicinaque fata, v
Una, ut debellet, satis est victoria Pæ
State, viri, et sentite ducem. Cum opt
Deposcet dextras, tunc ista ferocia dic
Æquentur factis. Non est, mihi credit
Arduus in pugnas ferri labor. Una recl
Omnes iam portis in campum effuderit
Magnum illud, solisque datum, quos m
Iupiter adspexit, magnum est, ex hoste
Fortunæ Libys incumbit, flatuque sec
Fidit agens puppim. Dum desinat aura
Destituat tumidos subducto flamine ve
In rem cunctari fuerit. Non ulla perer
Amplexu Fortuna fovet. Iam copia qu
Arctior est nullo Tyriis certamine! Q
Detritum est famæ! Quin, inter cætera,
Haud laude abfuerit, modo qui.... Sed
Sit melius. Iam vos acies et prœlia et h
Poscitis? O, maneat, Superi, fiducia ta
Interea, exclusa maioris sorte pericli,
Me solum, quæso, toti me opponite bell
His dictis fractus furor, et rabida ar
Ut, cum turbatis placidum caput extul
Neptunus, totumque videt, totique vid
Regnator ponto; sævi fera murmura ve
Dimittunt, nullasque movent in fronti
Tum, sensim infusa tranquilla per æqu
Languentes tacito lucent in litore fluct
Sensit cura sagax Pœni, fraudisque v
Aggreditur mentes. Pauca, atque hæc r
Iugera, nec multis Fabius vertebat arat
Massicus uviferis addebat nomina glebi
Hinc pestem placitum moliri, et sparge
In castra ambiguas. Ferro flammisque p
Suspectamque loco pacem dedit, arte m
Ceu clandestino traheretur fœdere bell
Intellectus erat Fabio, Tyriosque vid

olos: at non vacat ægre
inter lituosque, timere,
amæ depellere pugna;
, et nequidquam sæpe trahendo
c scrutantem prœlia Pœnum,
a et scopulosi vertice colles
t, sparsa ad divortia turma.
e saxoso monte premebant
dosis squalida terris:
s: nec ferri aut militis usum
ptos sed fraude locorum
s miseræ exactura Sagunti,
aderat Carthaginis armis.
rras et lati stagna profundi,
s, positoque labore dierum,
n mortalibus orbis agebat.
curis flagrantia corda
que metus haurire sinebant
octis: nam membra cubili
rcumdat pelle leonis,
os, proiectus gramine campi,
os. Tunc ad tentoria fratris
a citos: nec degener ille
urino membra iacebat
mulcebat tristia somno.
viri terræ defixa propinquæ,
endebat cuspide cassis:
loricaque, et ensis, et arcus,
simul tellure quiescunt.
, iuvenes in Marte probati,
carpebat gramina dorso.
em intrantis vestigia somnum,
terque manus ad tela ferebat,
fessum, germane, fatigat?
t, sociosque in cespite fusos
strorum ad munera planta.
: Fabius me, noctibus ægris,
s excitat: illa senectus,
a meis currentibus obstat.
circumfundare corona,
llectos miles in orbe.
quoniam res arctæ, percipe porro,
hi. Latos correpta per agros
belli de more, sequuntur.
edicam innectere ramos,
fronti religare maniplos:
vorem disperserit ignis,
nt stimulante dolore iuvenci,
cervice incendia iactent.
o trepidus, laxabit iniquas
aioraque nocte timebit.
, (moras extrema recusant)
Gemino tentoria gressu
ns, clypeo cervice reposta,
que viros, interque iacebat
a et rorantia cæde, Maraxes;
o, ceu bella capesseret, amens
rte dabat, dextraque tremente
m quærebat fervidus ensem.
versa quatiens ut dispulit hasta
m: Tenebris, fortissime ductor,
que in lucem prœlia differ.
ltamque fugam, tutosque receptus,
lum est. Arentes nectere frondes
accensa immittere silvis
i reserent quo claustra manipli,
atque obsessa evellere castra.
e Fabio persuadeat astus,
. Nihil hinc cunctante, sed acris

Incepti læto iuvene, ad tentoria Acherræ
Festinant; cui parca quies, minimumque soporis;
Nec notum somno noctes æquare: feroci
Pervigil inservibat equo, fessumque levabat
Tractando, et frenis ora exagitata fovebat.
At socii renovant tela, arentemque cruorem
Ferro detergunt, et dant mucronibus iras.
Quid fortuna loci poscat, quid tempus, et ipsi
Quænam agitent, pandunt; et cœptis ire ministrum
Haud segnem hortantur. Discurrit tessera castris:
Intentique docent, quæ sint properanda, monentque
Quisque suos: instat trepidis, stimulatque ruentes
Navus abire timor, dum cæca silentia, dumque
Maiores umbræ. Rapida iam subdita peste
Virgulta atque altis surgunt e cornibus ignes.
Hic vero ut, gliscente malo, et quassantibus ægra
Armentis capita, adiutæ pinguescere flammæ
Cœpere, et vincens fumos erumpere vertex;
Per colles dumosque (lues agit atra), per altos
Saxosi scopulos montis, lymphata feruntur
Corpora anhela boum, atque, obsessis naribus igni,
Luctantur frustra rabidi mugire iuvenci.
Per iuga, per valles, errat Vulcania pestis,
Nusquam stante malo; vicinaque litora fulgent:
Quam multa, affixus cœlo, sub nocte serena,
Fluctibus e mediis sulcator navita ponti
Astra videt; quam multa videt, fervoribus atris
Cum Calabros urunt ad pinguia pabula saltus,
Vertice Gargani residens incendia pastor.
At facie subita volitantum montibus altis
Flammarum, quis tunc cecidit custodia sorti,
Horrere, atque ipsos, nullo spargente, vagari
Credere, et indomitos pasci sub collibus, ignes.
Cœlone exciderint, et magna fulmina dextra
Torserit Omnipotens, an cæcis rupta cavernis
Fuderit egestas accenso sulfure flammas
Infelix tellus, media in formidine quærunt.
Iamque abeunt: faucesque viæ citus occupat armis
Pœnus, et in patulos exsultans emicat agros.
Huc tamen usque vigil processerat arte regendi
Dictator, Trebiam et Tusci post stagna profundi,
Esset ut Hannibali Fabium Romanaque tela
Evasisse satis. Quin et vestigia pulsi,
Et gressus premeret castris, nisi sacra vocarent
Ad patrios veneranda Deos. Tum, versus ad Urbem,
Alloquitur iuvenem, cui mos transmittere signa,
Et belli summam primasque iubebat habenas;
Atque his præformat dictis, fingitque monendo:
Si factis nondum, Minuci, te cauta probare
Erudiit Fortuna meis; nec ducere verba
Ad verum decus, ac pravis arcere valebunt.
Vidisti clausum Hannibalem: nil miles at alæ
Iuvere, aut densis legio conferta maniplis.
[Testor te, solus clausi; nec deinde morabor:]
Dis sine me libare dapem, et sollennia ferre. (1is
Tunc iterum atque iterum vinctum vel montibus al-
Amnibus aut rapidis, modo pugna absistite, tradam.
Interea (crede experto; non fallimus) ægris
Nil movisse salus rebus. Sit gloria multis,
Et placeat, quippe egregium, prosternere ferro
Hostem; sed Fabio sic vos servasse triumphus.
Plena tibi castra, atque intactus vulnere miles
Creditur: hos nobis (erit hæc tibi gloria) redde.
Iam cernes Libycum hunc vallo adsultare leonem,
Iam prædas offerre tibi, iam vertere terga,
Respectantem adeo, atque irascum fraude coquentem
Claude, oro, castra; et cunctas spes eripe pugnæ.
Hæc monuisse satis. Sed, si compescere corda
Non datur oranti, magno te iure pioque

Dictator capere arma veto. Sic castra relinquens
Vallarat monitis, ac se referebat ad Urbem.
Ecce autem flatu classis Phœnissa secundo
Litora Caietæ Læstrygoniosque recessus
Sulcabat rostris portusque intrarat apertos;
Ac totus multo spumabat remige pontus;
Cum trepidæ fremitu vitreis e sedibus antri
Æquoreæ pelago simul emersere sorores,
Ac possessa vident infestis litora proris.
Tum, magno perculsa metu, Nereia turba,
Attonitæ propere refluunt ad limina nota,
Teleboum medio surgunt qua regna profundo,
Pumiceæque procul sedes. Immanis in antro
Conditur abrupto Proteus, ac spumea late
Cautibus obiectis reiectat cærula vates.
Is postquam (sat gnarus enim rerumque metusque)
Per varias lusit formas, et terruit atri
Serpentis squamis, horrendaque sibila torsit;
Aut fremuit torvo mutatus membra leone;
Dicite, ait, quæ causa viæ? Quisve ora repente
Pervasit pallor? Cur scire futura libido?
Ad quæ Cymodoce, Nympharum maxima natu
Italidum, Nosti nostros, præsage, timores.
Quid Tyriæ classes, ereptaque litora nobis,
Portendunt? Num migrantur Rhoeteia regna
In Libyam Superis? Aut hos Sarranus habebit
Navita iam portus? Patria nam sede fugatæ,
Atlantem et Calpen extrema habitabimus antra?
Tum sic, involvens repetita exordia, retro
Incipit ambiguus vates, reseratque futura:
Laomedonteus Phrygia cum sedit in Ida
Pastor, et, errantes dumosa per avia tauros
Arguta revocans ad roscida pascua canna,
Audivit sacræ lentus certamina formæ;
Tum matris currus niveos agitabat olores,
Tempora sollicitus litis servasse, Cupido.
Parvulus ex humero corytos et aureus arcus
Fulgebat, nutuque vetans trepidare parentem,
Monstrabat gravidam telis se ferre pharetram.
Ast alius nivea comebat fronte capillos;
Purpureos alius vestis religabat amictus;
Cum sic suspirans roseo Venus ore decoros
Alloquitur natos: Testis certissima vestræ,
Ecce, dies pietatis adest. Quis credere salvis
Hoc ausit vobis? de forma atque ore (quid ultra
Iam superest rerum?) certat Venus. Omnia parvis
Si mea tela dedi blando medicata veneno,
Si vester, cœlo ac terris qui fœdera sancit,
Stat supplex, cum vultis, avus, victoria nostra
Cypron Idumæas referat de pallade palmas;
De Iunone Paphos centum mihi fumet in aris.
Dumque hic aligeris instat Cytherea, sonabat
Omne nemus gradiente Dea. Iam bellica virgo,
Ægide deposita, atque adsuetum casside crinem
Involvi tum comta tamen, pacemque serenis
Condiscens oculis, ibat, lucoque ferebat
Prædicto sacræ vestigia concita plantæ.
Parte alia intrabat iussis Saturnia silvis,
Iudicium Phrygis et fastus pastoris et Idæ
Post fratris latura toros: postrema nitenti
Affulsit vultu ridens Venus. Omnia circa
Et nemora et penitus frondosis rupibus antra
Spirantem sacro traxerunt vertice odorem.
Nec iudex sedisse valet; fessique nitoris
Luce cadunt oculi, ac metuit dubitasse videri.
Sed victæ fera bella Deæ vexere per æquor;
Atque excisa suo pariter cum iudice Troia est.
Tum pius Æneas, terris iactatus et undis,
Dardanios Itala posuit tellure Penates.

Dum cete ponto innabunt, dum sid
Lucebunt, dum Sol Indo se litore t
Hic regna, et nullæ regnis per sæcu
At vos, o natæ, currit dum immobi
Adriaci fugite infaustas Sasonis ar
Sanguineis tumidus ponto miscebit
Aufidus, et rubros impellet in æquo
Damnatoque Deûm quondam per ca
Ætolæ, rursus Teucris pugnabitis,
Punica Romuleos quatient mox spi
Multaque Hasdrubalis fulgebit stra
Hinc ille e furto genitus patruique
Idem ultor patriaque necem; tum li
Implebit flammis; avelletque itala
Viscera torrentem, et propriis super
Huic Carthago armis, huic Africa n
Hic dabit ex sese, qui tertia bella fi
Et cinerem Libyæ ferat in Capitoli
Quæ dum arcana Deûm vates evol
Iam monita et Fabium bellique equit
Exuerat mente, ac præceps tendebat
Pascere nec Pœno pravum ac nutrir
Deerat; et, ut parvo maiora ad prœl
Eliceret, dabat interdum simulanti
Non aliter, quam qui sparsa per sta
Evocat e liquidis piscem penetralib
Cumque levem summa vidit iam na
Ducit sinuato captivum ad litora lin
Fama furit versos hostes, Pœnum
Invenisse fuga: liceat si vincere, fine
Promitti cladum: sed enim ditione
Virtutem, et pœnas vincentibus ess
Clausurum iam castra ducem, rursu
Vaginæ insuetum enses, reddatur in
Ut ratio, et purget miles, cur vicerit
Hæc vulgus: necnon Patrum Saturn
Invidiæ stimulo fodit et popularibu
Tunc indigna fide censent, optanda
Quæ mox haud parvo luerent damna
Dividitur miles: Fabioque equitu
Imperia æquantur penitus. Cerneba
Irarum senior, magnas ne penderet
Erroris pœnas patria inconsulta, ti
Ac tum, multa putans secum, ut rem
Partitus socias vires, vicina propinq
Signa iugis locat, et specula sublimi
Non Romana minus servat, quam P
Nec mora: disiecto Minuci vecordia
Perdendi simul et pereundi ardebat
Quem postquam rapidum vidit proc
Hinc Libys, hinc Fabius; simul acce
In subitum curas. Propere capere ar
Edicit, vallique tenet munimine tur
Ausonius. Torquet totas in prœlia vi
Pœnorum ductor, propellitque agmi
Dum dictator abest, rape, miles, tem
Non sperata diu, plano certamina ca
Offert, ecce, Deus. Quoniam data co
Detergete situm ferro; multoque cru
Exsatiate, viri, plenos rubiginis ens
Atque ea Cunctator pensabat ab ag
Perlustrans campos oculis: tantoque
Discere, quinam esset Fabius, te, Ro
Cui natus, iuncta arma ferens, Dabit
Quas dignum, pœnas; qui per suffragi
Invasit nostros hæc ad discrimina fa
Insanæ, spectate, tribus! Pro lubrica
Et vanis fora læta viris! Nunc mu
Æquent imperio, et solum concedere

s. Magna mercede piabunt
et nostrum violasse parentem.
tiens hastam, lacrymisque coortis:
um, iuvenis, tam tristia dicta
bi. Patiarne ante ora manusque
tras? Aut vincere Pœnum,
iam? Nos æquavisse minori,
i sunt mihi talia corda.
ubites) longævi, nate, parentis
fixum sub pectore serva:
patriæ: nec fœdior ulla
is fertur mortalibus umbras.
. Quantus qualisque fuisti,
et extorris, Capitolia curru
ibi corpora cæsa, Camille,
nt dextra! Pacata fuissent
mensque impenetrabilis iræ;
um sceptris Æneia regna,
ares terrarum vertice, Roma.
, meas. Socia arma feramus;
n. Iamque intermixta sonabant
usque viros colliserat acer.
a manu portæ Dictator et altos
upitque in prœlia cursum.
vent venti certamina mole,
t Syrtim tollere pollens
um bella furentia torquent,
n; ac diversa ad litora volvunt
num; sequitur, stridente procella,
luc, raptum mare, et intonat undis.
et ullus honos, tellusque subacta
rthago ruens, iniuria quantum
ecoris tulit: omnia namque
ta viro, metus, Hannibal, iræ,
a Fama et Fortuna subactæ.
lso rapidos decurrere vallo
e iræ, ceciditque repente
haud dubiæ præsumta ruinæ:
so circumvallaverat orbe,
coniectis undique telis.
ius pravo certamine ductor
nas intrarat mente tenebras.
iliumque viri sperare pudebat;
no complexus prœlia cornu,
œnorum terga corona:
tes aciem, nunc extima, cingens
t. Maiorem surgere in arma,
t cervi Tirynthius. Altæ
e, et (mirum) velocibus ingens
bris venit vigor: ingerit hastas,
it telorum nubibus hostem.
nem, nondum subeunte senecta,
s bellis ætate secunda.
urin, et Buten, et Narin, et Arsen,
e manus conferre Mahalcen,
, et quæsitum cuspide nomen.
argumque comæ prosternit Adher-
uperantem vertice Thylin, (ben,
prensabat in aggere pinnas.
io Sapharum, gladioque Monæsum,
nas æris stridore cientem;
edit cui letifer ictus;
e decurrens vulnere malæ,
opulsus murmure sanguis.
iaculo Nasamonius occidit Idmon.
ido lapsantem sanguine, et ægra
nequidquam evadere planta,
it equo, trepideque levantem
olo pressa violentius hasta

Implicuit terræ, telumque in cæde reliquit.
Hæret humi cornus motu tremefacta iacentis,
Et campis servat mandatum affixa cadaver.
Necnon exemplo laudis furiata iuventus,
Sullæque, Crassique simul, iunctusque Metello
Furnius, ac melior dextræ Torquatus, inibant
Prœlia, et unanimi vel morte emisse volebant
Spectari Fabio. Miser hinc vestigia retro
Dum rapit, et molem subducto corpore vitat
Intorti Bibulus saxi, atque in terga refertur,
Strage super lapsus socium, qua fibula morsus
Loricæ crebro laxata resolverat ictu,
Accepit lateri, penitusque in viscera adegit;
Exstabat fixo quod forte cadavere, ferrum.
Heu sortem necis! evasit Garamantica tela
Marmaridumque manus, ut inerti cuspide fusus
Occideret, telo non in sua vulnera misso.
Volvitur exanimis, turpatque decora iuventa
Ora novus pallor; membris dimissa solutis
Arma fluunt, erratque niger per lumina somnus.
Venerat ad bellum Tyria sidone, nepotum
Excitus prece, et auxilio socia arma ferebat,
Eoa tumidus pharetrati militis ala,
Gens Cadmi, Cleadas; fulva cui plurima passim
Casside, et aurato fulgebat gemma monili.
Qualis ubi Oceani renovatus Lucifer unda
Laudatur Veneri, et certat maioribus astris.
Ostro ipse, ac sonipes ostro, totumque per agmen
Purpura Agenoreis saturata micabat aenis.
Hic, avidum pugnæ, et tam clarum excindere nomen
Brutum exoptantem, varie nunc lævus in orbem,
Nunc dexter levibus flexo per devia gyris
Ludificatus equo, volucrem post terga sagittam
Fundit, Achæmenio detrectans prœlia ritu.
Nec damnata manus; medio sed flebile mento
Armigeri Cascæ penetrabilis hæsit arundo;
Obliquumque secans surrecta cuspide vulnus,
Uventi ferrum admovit tepefacta palato.
At Brutus, diro casu turbatus amici,
Ausum multa virum, et spargentem in vulnera sævos
Fraude fugæ calamos, iam nullis cursibus instat
Prendere cornipedis, sed totam pectoris iram
Mandat atrox hastæ telumque volatile nodo
Excutit, ac summum, qua laxa monilia crebro
Nudabant versu, transmittit cuspide pectus.
Labitur intento cornu transfossus, et una
Arcum læva cadens, dimisit dextra sagittam.
At non tam tristi sortitus prœlia Marte
Phœbei Soractis honor Carmelus agebat:
Sanguine quippe suo iam Bagrada tinxerat ensem,
Dux rectorque Nubæ populi; iam fusus eidem
Zeusis, Amyclæi stirps impacata Phalanti,
Quem tulerat mater claro Phœnissa Laconi.
Talia dum metuit, nec pugnæ fisus in hoste
Tam rapido, nec deinde fugæ, suadente pavore,
Per dumos miser in vicina cacumina quercus
Repserat, atque alta sese occultabat in umbra
Hampsicus, insistens tremulis sub pondere ramis.
Hunc longa: multa orantem, Carmelus, et altos
Mutantem saltu ramos, transverberat hasta:
Ut, qui viscatos populatur arundine lucos,
Dum nemoris celsi procera cacumina sensim
Substructa certat tacitus contingere meta,
Sublimem calamo sequitur crescente volucrem.
Effudit vitam, atque alte manante cruore,
Membra pependerunt curvato exanguina ramo.
Iamque in palantes, ac versos terga feroces
Pugnabant Itali, subitus cum mole pavenda
Terrificis Maurus prorumpit Tunger in armis.

Nigra viro membra, et furvi iuga celsa trahebant
Cornipedes; totusque novæ formidinis arte
Concolor æquabat liventia currus equorum
Terga; nec erectis similes imponere cristis
Cessarat pennas, aterque tegebat amictus.
Ceu quondam æternæ regnator noctis, ad imos
Cum fugeret thalamos, Hennæa virgine rapta,
Egit nigrantem Stygia caligine currum.
At Cato, tum prima sparsus lanugine malas,
Quod peperere decus Circæo Tuscula dorso
Mœnia, Laertæ quondam regnata nepoti,
Quamquam tardatos turbata fronte Latinos
Collegisse gradum videt, imperterritus ipse
Ferrata calce atque effusa largus habena
Cunctantem impellebat equum. Negat obvius ire,
Et trepidat cassa sonipes exterritus umbra.
Tum, celer in pugnam dorso delatus ab alto,
Alipedem planta currum premit, atque volanti
Adsilit a tergo. Cecidere et lora repente,
Et stimuli: ferrumque super cervice tremiscens,
Palluit infelix subducto sanguine Maurus.
Ora rapit gladio, præfixaque cuspide portat.
At, sævo Mavorte ferox, perrumpit anhelum
Dictator cum cæde globum. Miserabile visu,
Vulneribus fessum, ac multo labente cruore
Ductorem cernit suprema ac fœda precantem,
Manavere genis lacrymæ: clipeoque paventem
Protegit, et natum stimulans, Fortissime, labem
Hanc pellamus, ait; Pœnoque, ob mitia facta,
Quod nullos nostris ignes disperserit arvis,
Dignum expendamus pretium. Tunc, arte paterna
Ac stimulis gaudens, iuvenis circumdata Pœnum
Agmina deturbat gladio, campumque relaxat;
Donec Sidonius decederet æquore ductor:
Ceu, stimulante fame, rapuit cum Martius agnum
Averso pastore lupus, fetumque trementem
Ore tenet presso; tum, si vestigia cursu
Auditis celeret balatibus obvia pastor,
Iam sibimet metuens, spirantem dentibus imis
Reiectat prædam, et vacuo fugit æger hiatu.
Tum demum turmis, quas circumfuderat atra
Tempestas, Stygiæ tandem fugere tenebræ.
Torpebant dextræ, et sese meruisse negabant
Servari; subitisque bonis mens ægra natabat.
Ut, qui collapsa pressi iacuere ruina,
Eruta cum subito membra, et nox atra recessit,
Connivent, solemque pavent agnoscere visu.
Quis actis, senior, numerato milite lætus,
Colles et tuto repetebat in aggere castra.
Ecce autem e media iam morte renata iuventus,
Clamorem tollens ad sidera, et ordine longo
Ibat ovans, Fabiumque decus, Fabiumque salutem,
Certatim, et magna memorabant voce parentem
Tum, qui partitis dissederat ante manipulis,
Sancte, ait, o genitor, revocato ad lucis honorem
Si fas vera queri, cur nobis castra virosque
Dividere est licitum? Patiens cur arma dedisti,
Quæ solus rexisse vales? Hoc munere lapsi,
Æternas, multo cum sanguine, vidimus umbras.
Ocyus huc aquilas servataque signa referte.
Hic patria est: murique Urbis stant pectore in uno,
Tuque dolos, Pœne, atque astus tandem exue notos:
Cum solo tibi iam Fabio sunt bella gerenda.
Hæc ubi dicta dedit, mille hinc venerabile visu
Cespite de viridi surgunt properantius aræ.
Nec prius aut epulas, aut munera grata Lyæi
Fas cuiquam tetigisse fuit, quam, multa precatus,
In mensam Fabio sacrum libavit honorem.

Liber octavus

Primus Agenoridum cedentia terga
Æneadis dederat Fabius: Romana pa
Solum castra vocant, solum vocat H
Impatiensque moræ, fremit. Ut sit c
Exspectanda viri fata, optandumque
Parcarum auxilium; namque, hac spi
Nequidquam sese Latium sperare cru
Iam vero concors miles, signisque rel
Indivisus honos, iterumque et rursus
Soli obluctandum Fabio, maioribus a
Angebant curis. Lentando fervida be
Dictator, cum multa adeo, tum miles
Cunctarum ut rerum Tyrius foret, a
Egerat: et, quamquam finis pugnaque
Haud dum partus erat, iam bello vice
Quin etiam, ingenio fluxi, sed prin
Vaniloquum, Celtæ, genus ac mutabi
Respectare domos. Mœrebant, cæde s
(Insolitum sibi) bella geri, siccasque
Inter tela siti Mavortis hebescere dex
His super, internæ labes et civica vul
Invidia augebant: lævus conatibus Ha
Ductor, non ulla domo submittere Pa
Auxilia, aut ullis opibus iuvisse, sine
Quis lacerum curis et rerum extrema
Ad spes armorum et furialia vota redu
Præscia Cannarum Iuno, atque elata
Namque hac accitam stagnis Laure
Affatur voce, et blandis hortatibus im
Sanguine cognato iuvenis tibi, Diva,
Hannibal, a vestro nomen memorabile
Perge, age, et insanos curarum compri
Excute sollicito Fabium: sola illa Lati
Sub iuga mittendi mora. Iam discingit
Cum Varrone manus, et cum Varrone
Prœlia. Ne desit fatis ad signa movend
Ipsa adero. Tendat iamdudum in Iapy
Huc Trebiæ rursum et Trasymeni fata
Tum Diva, indigetis castis conterm
Haud, inquit, tua ius nobis præcepta n
Sit fas, sit tantum, quæso retinere fav
Antiquæ patriæ, mandataque magna s
Quamquam inter Latios Annæ stet nu
Multa retro rerum iacet, atque amb
Obtegitur densa caligine mersa vetust
Cur Sarrana dicent Œnotri numina t
Regnisque Æneadum germana colatur
Sed pressis stringam revocatam ab ori
Narrandi metis, breviterque antiqua
Iliaco postquam deserta est hospite
Et spes abruptæ, mediis penetralibus a
Festinat furibunda pyram. Tum corri
Certa necis, profugi donum exitiale m
Despectus tædæ, regnis se imponit Iarb
Et tepido fugit Anna rogo. Quis rebus
Ferret opem, Nomadum late terrente t
Battus Cyrenen molli tum forte fove
Imperio, mitis Battus, lacrymasque de
Casibus humanis facilis. Qui, supplic
Intremuit regum eventus, dextramque
Atque ea, dum flavas bis tondet messor
Servata interea sedes: nec longius uti
His opibus Battoque fuit. Nam ferre pe
Exitium miseræ iam Pygmaliona docel
Ergo agitur pelago, Divis inimica sibi
Quod se non dederit comitem in supre
Donec iactatam, laceris miserabile veli

n Laurentes expulit oras.
illa soli, non guara colentum,
ia trepidabat naufraga terra.
Æneas, sacro comitatus Iulo,
pos, noto sese ore ferebat.
xam oculos, et multa timentem,
psam genibus lacrymantis Iuli,
que manu intra limina ducit.
casus adversorumque pavorem
it honos, tum discere mœsta
letum infelicis Elissæ.
trahens largis cum fletibus, Anna
udas addit pro tempore voces:
s regni lucisque fuisti
usa meæ. Mors testis: et ille
idem mihi tum?) rogus. Ora videre
reptum miseræ tua, litore sedit
it interdum; ventosque secuta
magno clamore vocabat
emque tuæ se imponere solam
re rati. Mox turbida anhelum
lamos cursum, subitoque tremore
acrum timuit tetigisse cubile.
nc sideream fulgentis Iuli
amplexu: nunc, tota repente
versa tuos, ab imagine pendet,
e tibi, et sperat responsa remitti.
pem ponit amor. Iam tecta domumque
sus portus furibunda revisit,
nt converso flamine venti.
iam fallax atque improba gentis
s descendere compulit artes.
m errores! Dum numina noctis
dentque novis medicamina curis,
epta, nefas! Congessit in atram
nimenta pyram, et non prospera dona.
eas, dulci repetitus amore:
iuro, vota inter nostra frequenter
; iuro caput, Anna, tibique
uæ dilecti, invitus, Iuli,
erque animi, tum regna reliqui
scessem thalamo, ni, magna minatus,
ibus dextra imposuisset, et alto
s classem Cyllenius Euris.
ri monitus!) cur, tempore tali,
vire dedistis amori?
nfit, volvens vix murmur anhelum
, labiisque trementibus, Anna:
i, cui tertia regna laborant,
æ thalami, nova sacra parabam,
ntem et trepidantia corda levaret
a tori; furvasque trahebam
perans, ad visa pianda, bidentes.
somno dirus me impleverat horror,
Dido, ter cum clamore vocarat;
ns ostenderat ora Sichæus.
omenti et sub lucem, ut visa secundent,
ac vivo purgor in amni;
pervecta ad litora, mutæ
teras, bis terque infixit arenæ.
a sinu late vestigia fovit;
rbatæ pressant ad pectora matres.
ræceps cursu, resolutaque crinem,
in celsam, quam struxerat ante
yram: cuius de sede dabatur
freta et totam Carthaginis urbem.
n vestem et baccatum induta monile,
m infelix hausit, quo munera primum
, diem, et convivia mente reduxit,

Festasque adventu mensas, teque ordine Troiæ
Narrantem longos, se pervigilante, labores,
In portus amens rorantia lumina flexit:
[Atque hæc, sparsa comam, Divis in morte profudit:]
Dî longæ noctis, quorum iam numina nobis
Mors instans maiora facit, precor, inquit, adeste,
Et placidi victos ardore admittite Manes.
Æneæ coniux, Veneris nurus, ulta maritum,
Vidi constructas nostræ Carthaginis arces:
Nunc ad vos magni descendet corporis umbra.
Me quoque fors dulci quondam vir notus amore
Exspectat, curas cupiens æquare priores.
Hæc dicens, ensem media in præcordia adegit,
Ensem Dardanii quæsitum in pignus amoris.
Viderunt comites, tristique per atria planctu
Concurrunt: magnis resonant ululatibus ædes.
Accepi infelix, dirisque exterrita fatis,
Ora manu lacerans, lymphato regia cursu
Tecta peto, celsosque gradus evadere nitor.
Ter diro fueram conata incumbere ferro;
Ter cecidi exanimæ membris revoluta sororis.
Iamque ferebatur vicina per oppida rumor.
Tum Cyrenæam, fatis agitantibus, urbem
Devenio; hinc vestris pelagi vis appulit oris.
Motus erat, placidumq: animum mentemque quie-
Troius in miseram rector susceperat Annam. (tam
Iamque omnes luctus omnesque e pectore curas
Dispulerat; Phrygiis nec iam amplius advena tectis
Illa videbatur. Tacito nox atra sopore
Cuncta per et terras et lati stagna profundi
Condiderat, tristi cum Dido, ægerrima vultu
Has visa in somnis germanæ effundere voces:
His, soror, in tectis longæ indulgere quieti,
Heu! nimium secura, potes? Nec, quæ tibi fraudes
Tendantur, quæ circumstent discrimina, cernis?
Ac nondum nostro infaustos generique soloque
Laomedonteæ noscis telluris alumnos?
Dum cœlum rapida stellas vertigine volvet,
Lunaque fraterno lustrabit lumine terras,
Pax nulla Æneadas inter Tyriosque manebit.
Surge, age! Iam tacitas suspecta Lavinia fraudes
Molitur, dirumque nefas sub corde volutat.
Præterea (ne falsa putes hæc fingere somnum)
Haud procul hinc, parvo descendens fonte, Numicus
Labitur, et leni per valles volvitur amne.
Huc rapies, germana, viam, tutosque receptus.
Te sacra excipient hilares in flumina Nymphæ;
Æternumque Italis numen celebrabere in oris.
Sic fata, in tenuem Phœnissa evanuit auram.
Anna novis somno excutitur perterrita visis,
Itque timor totos gelido sudore per artus.
Tunc, ut erat, tenui corpus velamine tecta,
Prosiluit stratis, humilique egressa fenestra,
Per patulos currit plantis pernicibus agros;
Donec arenoso (sic fama) Numicius illam
Suscepit gremio, vitreisque abscondidit antris.
Orta dies totum radiis impleverat orbem,
Cum nullam Æneadæ thalamis Sidonida nacti,
Et Rutulum magno errantes clamore per agrum,
Vicini ad ripas fluvii manifesta sequuntur
Signa pedum: dumque inter se mirantur, ab alto
Amnis aquas cursumque rapit. Tum sedibus imis
Inter cæruleas visa est residere sorores
Sidonis, et placido Teucros affarier ore.
Ex illo, primis anni celebrata diebus,
Per totam Ausoniam venerando numine culta est.
Hanc postquam in tristes Italûm Saturnia pugnas
Hortata est, celeri superum petit æthera curru,
Optatum Latii tandem potura cruorem.

Diva Deæ parere parat, magnumque Libyssæ
Ductorem gentis, nulli conspecta, petebat.
Ille, virum cœtu tum forte remotus ab omni,
Incertos rerum eventus bellique volutans,
Anxia ducebat vigili suspiria voce.
Cui Dea sic dictis curas solatur amicis:
Quid tantum ulterius, rex o fortissime gentis
Sidoniæ, ducis cura ægrescente dolorem?
Omnis iam placata tibi manet ira Deorum;
Omnis Agenoridis rediit favor. Eia, age! segnes
Rumpe moras, rape Marmaricas in prœlia vires.
Mutati fasces. Iam bellum atque arma, senatus
Ex inconsulto, posuit Tirynthius heros;
Cumque alio tibi Flaminio sunt bella gerenda.
Me tibi, ne dubites, summi matrona Tonantis
Misit. Ego Œnotris æternum numen in oris
Concelebror, vestri generata e sanguine Beli.
Haud mora sit: rapido belli rape fulmina cursu,
Celsus Iapygios qua se Garganus in agros
Explicat. Haud longe tellus. Huc dirige signa.
[Hæc, ut Roma cadat, sat erit victoria Pœnis.]
Dixit, et in nubes humentia sustulit ora.
Cui dux, promissæ revirescens pignore laudis:
Nympha, decus generis, quo non sacratius ullum
Numen, ait, nobis, felix oblata secundes.
Ast ego te, compos pugnæ, Carthaginis arce
Marmoreis sistam templis, iuxtaque dicabo
Æquatam gemino simulacri munere Dido.
Hæc fatus, socios stimulat tumefactus ovantes:
Pone graves curas tormentaque lenta sedendi,
Fatalis Latio miles. Placavimus iras
Cœlicolum: redeunt Divi. Finita maligno
Hinc Fabio imperia, et mutatos Consule fasces,
Nuntio. Nunc dextras mihi quisque atque illa referto
Quæ, Marte exclusus, promittere magna solebas.
En, numen patrium spondet maiora peractis.
Vellantur signa, ac, Diva ducente, petamus,
Infaustum Phrygibus Diomedis nomine campum.
Dumque Arpos tendunt instincti pectora Pœni,
Subnixus rapte plebeii muneris ostro,
Sævit iam Rostris Varro, ingentique ruinæ
Festinans aperire locum, fata admovet Urbi.
Atque illi sine luce genus, surdumque parentum
Nomen, et immodice vibrabat in ore canoro
Lingua procax. Hinc auctus opes, largusque rapinæ,
Infima dum vulgi fovet, oblatratque senatum,
Tantum in quassata bellis caput extulit urbe,
Momentum ut rerum et fati foret arbiter unus,
Quo conservari Latium victore puderet.
Hunc, Fabios inter, sacrataque nomina Marti
Scipiadas, interque Iovi spolia alta ferentem
Marcellum, fastis labem suffragia cæca
Addiderant, Cannasque malum exitiale fovebat
Ambitus, et Graio funestior æquore Campus.
Idem, ut turbarum sator, atque accendere sollers
Invidiam, pravusque togæ, sic debilis arte
Belligera, Martemque rudis versare, nec ullo
Spectatus ferro, lingua sperabat adire
Ad dextræ decus, atque e Rostris bella ciebat.
Ergo alacer, Fabiumque moræ increpitare professus,
Ad vulgum in Patres et ovantia verba ferebat;
Vos, quorum imperium est, Consul præcepta mo-
Bellandi posco. Sedeone, an montibus erro, (dumque
Dum mecum Garamas et adustus corpora Maurus
Dividit Italiam? An ferro, quo cingitis, utor?
Exaudi, bone Dictator, quid Martia plebes
Imperitet. Pelli Libyas, Romamque levari
Hoste, iubet. Num festinant, quos plurima passos
Tertius exurit lacrymosis casibus annus?

Ite igitur, capite arma, viri. Mora so
Parvum iter est. Quæ prima dies oste
Et Patrum regna et Pœnorum bella r
Ite alacres: Latia devinctum colla ca
Hannibalem, Fabio, ducam, spectant
Hæc postquam increpuit, portis arm
Impellitque moras; veluti cum, carce
Auriga indocilis totas effundit haben
Et, præceps trepida pendens in verbe
Impar fertur equis; fumat male concit
Ac frena incerto fluitant discordia cu
Cernebat Paulus (namque huic comm
Iura atque arma tulit) labi, mergente
Consule, res, pessumque dari: sed mo
Turbati volgi, signataque mente cica
Undantes ægro frenabat corde dolore
Nam, cum perdomita est armis iuven
Illyris ora viri, nigro allatraverat ore
Victorem invidia, et ventis iactarat
Hinc inerat metus et duræ reverentia
Sed genus admotum Superis, summo
Attingebat avos cœlum. Numerare p
Assaracum retro præstabat Amulius
Assaracusque Iovem: nec, qui spectas
Abnueret genus. Huic Fabius iam cas
Si tibi cum Tyrio credis fore maxima
Ductore, invitus vocem hanc e pector
Frustraris, Paule, Ausoniam. Te præ
Teque hostis castris gravior manet: au
Nequidquam didici casus prænoscere
Spondentem audivi, (piget, heu! tæde
Si, quas prospicio, restat passura ruin
Cum duce tam fausti Martis, qua vide
Sumturum pugnam. Quantum nunc,
Absumus exitio, vocem hanc si Consul
Audivit Pœnus! iam fatis obvia, cred
Stat campis acies, exspectaturque sub i
Alter Flaminius. Quantos, insane, cie
Varro, viros! Tu, pro Superi! tu protii
Tu campum noscas ante, exploresque t
[Qui ritus hostis.] Tu non, quæ copia
Quæ natura loci, quod sit, rimabere s
Armorum genus? Et stantem super om
Fortunam adspicies? Fer, Paulle, in de
Pectora: cur, uni patriam si affligere fa
Uni sit servare nefas? Eget improbus
Iam victu Libys; et, belli fervore retu
Laxa fides sociûm est. Non hic domus
Invitat patrio; non fidæ mœnibus urbe
Excipiunt, renovatque pari se pube iu
Tertia vix superest, crudo quæ venit l
Turba virum. Persta, et lenti meditan
Cautus ama. Siqua interea invitaverit
Annueritque Deus, velox accede secun
Cui breviter mœsto Consul sic ore vi
Mecum erit hæc prorsus pietas, menten
In Pœnos, invicte, tuam. Nec me unica
Cunctandi ratio, qua, te grassante, se
Hannibal oppressum vidit considere b
Sed quænam ira Deûm? Consul datus a
Ausoniæ est, alter Pœnis. Trahit omni
Et metuit demens, alio ne Consule Ro
Concidat. E Tyrio consortem accite se
Non tam sæva volet. Nullus, qui portet
Sufficit insano sonipes. Incedere noctis
Quæ tardent cursum, tenebras dolet: it
Tantum non strictis mucronibus, ulla n
Ne pugnas mora, dum vagina ducitur e
Tarpeiæ rupes, cognataque sanguine no

æque arce sua nunc stantia linquo
atriæ, quocumque vocabit
estor, spreto discrimine, iturum.
ihi pugnabunt castra monenti,
ltra, nati, dulcemque morabor
ite domum: similemve videbit
im redeuntem saucia Roma.
ersa turbati mente, petebant
At prædictis iam sederat arvis,
servans ad prœlia campos.
re virum, maiore sub armis
edum concussa est Itala tellus.
a simul gentique Urbique timebant;
idi plus uno Marte dabatur.
ocio bella invasere Sicano,
utuli, servant qui Daunia regna,
omo gaudent, et fonte Numici:
, Phrygibusque gravis quondam Ardea
exa iugo Iunonia sedes (misit,
ue altrix casti Collatia Bruti;
nemus Triviæ, quique ostia Tusci
tepidoque fovent Almone Cybeben.
, Catille, tuum, sacrisque dicatum
este iugis, Antemnaque prisco
r, atque habiles ad aratra Labici:
iferi qui potant Tibridis undam,
is habent ripas, gelidoque rigantur
trisque domant Æquicula rura.
onitor: tenero tunc Scaurus in ævo;
dabat nascens in sæcula virtus.
im crispare hastilia campo,
geris pharetram implevisse sagittis;
evibusque habiles mucronibus enses:
, surgunt super agmina cristis.
us mensis seposta Lyæi
bri miserunt valle Velitræ,
s spumans immiti Signia musto,
ra Pomptini uligine campi
bulosa palus restagnat, et atro
per squalida turbidus arva
fens, atque inficit æquora limo,
llens, nec dextra indignus avorum,
iræ cælatur laudis honora
: flagrant altaribus ignes;
lli medio stat Mucius ira
, sævitque in imagine virtus.
pecie, pavitare hoc bella magistro]
iens ardentem Porsena dextram.
iuga, et scopulosi verticis Anxur,
presso raduntur vomere saxa,
guis sulcaris Anagnia gleba,
uis Privernatumque maniplis
l excitis. Soræque iuventus
at telis. Hic Scaptia pubes,
æ vulgus; nec monte nivoso
tina aberat, detritaque bellis
duro Frusino haud imbellis aratro.
o miscentem flumina, Lirim
citisque vadis ad litora lapsum,
nas, accita pube Venafro
dextris: socia hispidus arma
que viris ingens exhaurit Aquinum.
raptabat in agmina turmas,
es et Tullo sanguis ab alto:
anta iuvenis, quantumque daturus
lis ventura in sæcula civem!
gen, super exauditus et Indos,
s voce; et furialia bella
escet linguæ; nec deinde relinquet

Par decus eloquio cuiquam sperare nepotum.
Ecce inter primos, Therapnæo a sanguine Clausi,
Exsultat rapidis Nero non imitabilis ausis.
Hunc Amiterna cohors, et Bactris nomina ducens
Casperia, hunc Foruli, magnæque Reate dicatum
Cœlicolum Matri, necnon habitata pruinis
Nursia, et a Tetrica comitantur rupe cohortes.
Cunctis hasta decus, clypeusque refertur in orbem
Cunique implumes, ac lævo tegmina crure.
Ibant, et læti pars Sancum voce canebant,
Auctorem gentis; pars laudes ore ferebant,
Sabe, tuas, qui, de proprio cognomine, primus
Dixisti populos magna ditione Sabinos.
Quid, qui Picenæ stimulat telluris alumnos,
Horridus et squamis et equina Curio crista?
Pars belli quam magna venit! Non æquore verso
Tam creber fractis albescit fluctus in undis:
Nec cœtu leviore, ubi mille per agmina virgo
Lunatis acies imitatur Martia peltis,
Perstrepit et tellus, et Amazonius Thermodon.
Hic et, quos pascunt scopulosæ rura Numanæ,
Et quîs litoreæ fumant altaria Cupræ,
Quique Truentinas servant cum flumine turres,
Cernere erat: clypeata procul sub sole corusco
Agmina, sanguinea vibrant in nubila luce.
Stat fucare colus nec Sidone vilior Ancon,
Murice nec Libico; statque humectata Vomano
Adria, et inclemens hirsuti signifer Ascli.
Hoc Picus, quondam nomen memorabile ab alto
Saturno, statuit genitor, quem carmine Circe,
Exutum formæ, volitare per æthera iussit,
Et sparsit plumis croceum fugientis honorem.
Ante (ut fama docet) tellus possessa Pelasgis.
Quis Æsis regnator erat, fluvioque reliquit
Nomen, et a sese populos tum dixit Asilos.
Sed non ruricolæ firmarunt robore castra
Deteriore, cavis venientes montibus, Umbri.
Hos Æsis Sapisque lavant, rapidasque sonanti
Vortice contorquens undas per saxa Metaurus,
Et lavat ingentem perfundens flumine sacro
Clitumnus taurum, Narque albescentibus undis
In Tibrim properans, Tiniæque inglorius humor,
Et Clanis, et Rubico, et Senonum de nomine Sena.
Sed pater ingenti medios illabitur amne
Albula, et admota perstringit mœnia ripa.
His urbes Arna, et lætis Mevania pratis,
Hispellum, et duro monti per saxa recumbens
Narnia, et infestum nebulis humentibus olim
Iguvium, patuloque iacens sine mœnibus arvo
Fulginia: his populi fortes, Amerinus, et armis
Vel rastris laudande Camers, his Sassina dives
Lactis, et haud parci Martem coluisse Tudertes.
Ductor Piso viros spernaces mortis agebat,
Ora puer, pulcherque habitum: sed corde sagaci
Æquabat senium, atque astu superaverat annos.
Is primam ante aciem pictis radiabat in armis;
Arsacidum ut fulvo micat ignea gemma monili.
Iamque per Etruscos legio completa maniplos
Rectorem magno spectabat nomine Galbam.
Huic genus orditur Minos, illusaque tauro
Pasiphae: clarique dehinc stant ordine patres.
Lectos Cære viros, lectos Cortona superbi
Tarcontis domus et veteres misere Graviscæ.
Necnon Argolico dilectum litus Haleso
Alsium, et obsessæ campo squalente Fregellæ.
Adfuit et sacris interpres fulminis alis
Fæsula, et antiquus Romanis mœnibus horror,
Clusinum vulgus; cum, Porsena magne, iubebas
Nequidquam pulsos Romæ imperitare Superbos.

Tunc, quos a niveis exegit Luna metallis,
Insignis portu, quo non spatiosior alter
Innumeras cepisse rates, et claudere pontum,
Mæoniæque decus quondam Vetulonia gentis.
Bissenos hæc prima dedit præcedere fasces,
Et iunxit totidem tacito terrore secures.
Hæc altas eboris decoravit honore curules,
Et princeps Tyrio vestem prætexuit ostro:
Hæc eadem pugnas accendere protulit ære.
His mixti Nepesina cohors Æquique Falisci,
Quique tuos, Flavina, focos, Sabatia quique
Stagna tenent, Ciminique lacum, qui Sutria tecta
Haud procul, et sacrum Phœbo Soracte, frequentant.
Spicula bina gerunt; capiti cudone ferino
Sat cautum; Lycios damnant hastilibus arcus.
Hæ bellare acies norant. At Marsica pubes
Et bellare manu, et chelydris cantare soporem,
Vipereumque herbis hebetare et carmine dentem.
Æetæ prolem, Anguitiam, mala gramina primam
Monstravisse ferunt, tactuque domare venena,
Et lunam excussisse polo, stridoribus amnes
Frenantem, ac silvis montes nudasse vocatis.
Sed populis nomen posuit metuentior hospes,
Cum fugeret Phrygias trans æquora Marsya Crenas,
Mygdoniam Phœbi superatus pectine loton.
Marruvium, veteris celebratum nomine Marri,
Urbibus est illis caput, interiorque per udos
Alba sedet campos, pomisque rependit aristas.
Cætera in obscuro famæ, et sine nomine, vulgi
Sed numero castella valent; coniungitur acer
Pelignus, gelidoque rapit Sulmone cohortes.
Nec cedit studio Sidicinus sanguine miles,
Quem genuere Cales. Non parvus conditor urbi
(Ut fama est) Calais, Boreæ quem, rapta per auras,
Orithyia vago Geticis nutrivit in antris.
Haud ullo levior bellis Vestina iuventus
Agmina densavit, venatu dura ferarum:
Quæ, Fiscelle tuas arces, Pinnamque virentem,
Pascuaque haud tarde redeuntia tondet Aveiæ;
Marrucina simul Frentanis æmula pubes
Corfini populos, magnumque Teate trahebat.
Omnibus in pugna fertur sparus, omnibus alto
Assuetæ volucrem cœlo demittere fundæ.
Pectora pellis obit cæsi venatibus ursi.
Iam vero, quos dives opum, quos dives avorum,
E toto dabat ad bellum Campania tractu,
Ductorum adventu vicinis sedibus Osci
Servabant; Sinuessa tepens, fluctuque sonorum
Vulturnum, quasque evertere silentia, Amiclæ,
Fundique, et regnata Lamo Caieta, domusque
Antiphatæ compressa freto, stagnisque palustre
Liternum, et quondam fatorum conscia Cyme:
Illic Nuceria, et Gaurus navalibus aptus;
Prole Dicarchea, multo cum milite Graia
Illic Parthenope, ac Pœno non pervia Nola,
Allifæ, et Clanio contemtæ semper Acerræ:
Sarrastes etiam populos, totasque videres
Sarni mitis opes: illic, quos sulfure pingues
Phlegræi legere sinus, Misenus, et ardens
Ore giganteo sedes Ithacesia Baii;
Non Prochyte, non ardentem sortita Typhoea
Inarime, non antiqui saxosa Telonis
Insula, nec parvis aberat Calatia muris;
Surrentum, et pauper sulci cerealis Abella:
In primis Capua, heu! rebus servare serenis
Inconsulta modum, et pravo peritura tumore.
Lætos rectoris formabat Scipio bello.
Ille viris pila, et ferro circumdare pectus
Addiderat; leviora domo de more parentum
Gestabant tela, ambustas sine cuspide
Aclydis usus erat, factæque ad rura bi
Ipse, inter medios, venturæ ingentia la
Signa dabat, vibrare sudem, transmitt
Murales fossas, undosum frangere nan
Indutus thoraca, vadum: spectacula ta
Ante acies virtutis erant. Sæpe, alite p
Ilia perfossum, et campi per aperta vol
Ipse pedes prævertit equum: sæpe ardu
Castrorum spatium et saxo transmisit
Martia frons, facilesque comæ, nec pon
Cæsaries brevior flagrabant lumina: mi
Adspectu, gratusque inerat visentibus
Adfuit et Samnis nondum vergente f
Ad Pœnos; sed nec veteri purgatus ab i
Qui Batulum, Nucrasque metunt, Bov
Exagitant lustra, aut Caudinis faucibu
Et quos aut Rufræ, quos aut Æsernia,
Obscura incultis Herdonia misit ab ag
Bruttius haud dispar animorum, unaq
Lucanis excita iugis. Hirpinaque pube
Horrebat telis, et tergo hirsuta feraru
Hos venatus ait. Lustra incoluere, siti
Avertunt fluvio; somnique labore para
Additur his Calaber, Sallentinaque
Necnon Brundisium, quo desinit Itala
Parebat legio audaci permissa Cethego;
Cui socias vires, atque indiscreta man
Arma recensebant; nunc sese ostendere
Leucosiæ e scopulis, nunc quem Picent
Misit, et exhaustæ mox Pœno Marte C
Nunc Silarus quos nutrit aquis, quo gu
Duritiem lapidum mersis inolescere ra
Ille et pugnacis laudavit tela Salerni,
Falcatos enses, et quæ Buxentia pubes
Aptabat dextris irrasæ robora clavæ.
Ipse, humero exsertus gentili more par
Difficili gaudebat equo, roburque iuve
Flexi cornipedis duro exercebat in ore.
Vos etiam, accisæ desolatæque viroru
Eridani gentes, nullo attendente Deor
Votis tunc vestris, casura ruistis in ar
Certavit Mutinæ quassata Placentia b
Mantua mittenda certavit pube Crem
Mantua Musarum domus, atque ad sid
Evecta Aonio, et Smyrnæis æmula ple
Tum Verona Athesi circumflua, et n
Arva coronantem nutrire Faventia pi
Vercellæ, fuscique ferax Pollentia vill
Et quondam Teucris comes in Laurent
Ocni prisca domus, parvique Bononia
Quique gravi remo, limosis segniter u
Lenta paludosæ proscindunt stagna R
Tum Troiana manus, tellure antiquit
Euganea, profugique sacris Antenoris
Necnon cum Venetis Aquileia superflu
Tum pernix Ligus, et sparsi per saxa V
In decus Hannibalis duros misere nepo
Maxima tot populis rector fiducia Bru
Ibat, et hortando notum accendebat in
Læta viro gravitas, ac mentis amabile
Et sine tristitia virtus. Non ille rigor
Ingratas laudes, nec nubem frontis am
Nec famam lævo quærebat limite vitæ.
Addiderat ter mille viros, in Marte sa
Expertos, fidus Sicula regnator ab Æt
Non totidem Ilva viros, sed lætos strin
Armarat patrio, quo nutrit bella, meta
Ignosset, quamvis avido committere

nque simul tot tela videret.
us Rhœteo litore quondam
gnæ Troiam invasere Mycenæ,
Leandrius Hellespontus.
Cannas, urbis vestigia priscæ,
gua infelicia vallo.
risiamque impendente ruina,
ri vicinas prodere clades.
onitis pila exarsere maniplis;
ciderunt aggere pinnæ;
as prostravit vertice silvas
oque imo mugivit anhelans
gno late distantia ponto,
dos accensa Ceraunia nautas.
er, subducta luce repente
ris, et terram et litora Sipus:
uens castrorum limina bubo.
dis apium se involvere nubes
is: non unus crine corusco,
or, rubuit letale cometes.
t vallum rabidæ sub nocte silenti
ptique ante ora paventum
is sparserunt membra per agros.
tiam terroris imagine somnos,
ustis erumpere Manes:
ne solo penitus tremuere revulsæ
tque atro sanguine flumen
templis, lacrymæque vetusta
ge fluxere Quirini:
cis sese extulit Allia ripis.
e loco, non nocte dieve
tetit Apenninus hiatus.
o, Libyes a parte, coruscæ
re faces; ruptusque fragore
, et vultus patuere Tonantis.
contorquens e cautibus ignes,
t; scopulisque in nubila iactis
it trepidantia sidera vertex.
edios, belli præsagus, et ore
ue simul, clamoribus implet
is, et anhelat clade futura:
s Superi! iam stragis acervis
; video per densa volantem
em Libyæ, currusque citatos
per atque artus et signa trahentem.
it insanis, et prœlia ventus
ue ora rotat. Cadit immemor ævi
rasymene, tuis Servilius oris
, Varro, fugis? Pro Iupiter! ictu
, fessis spes ultima, Paulus.
rebia exitio. Pons ecce cadentum
itur; reicitque cadavera fumans
rix insultat bellua campis.
us nostro de more secures
rsos lictor fert sanguine fasces.
onii portatur pompa triumphi.
am, Superi, vidisse iubetis?
quodcumque avellitur, auro
victrix Carthago ruinas.

Liber nonus

ris Latio, cladisque futuræ
iam prodentibus irrita Divis,
i fausta forent et prospera pugnæ
, Consul traducere noctem
nque manu vibrare per umbras,
m Paullum increpitare, modo acres
octurnaque classica velle.
eno properi certaminis ardor.
Erumpunt vallo, Fortuna urgente sinistra,
Consertæque manus: iam, sparsi ad pabula campis
Viciuis raptanda, Macæ fudere volucrem
Telorum nubem. Ante omnes invadere bella
Mancinus gaudens, hostilique ungere primus
Tela cruore, cadit; cadit et numerosa iuventus.
Nec, pecudum fibras, Varro, et contraria Paullo
Auspicia incusante Deûm, compesceret arma,
Ni sors alterni iuris, quo castra reguntur,
Arbitrium pugnæ properanti in fata negasset;
Quæ tamen haud valuit perituris millibus una
Plus donasse die. Rediere in castra, gemente
Haud dubie Paulo, qui crastina iura videret
Amenti cessura viro, frustraque suorum
Servatas a cæde animas: nam, turbidus ira,
Infensusque moræ, dilata ob prœlia, ductor:
Siccine, sic, inquit, grates pretiumque rependis,
Paulle, tui capitis? Meruerunt talia, qui te
Legibus atque urnæ dira eripuere minanti?
Tradant immo hosti revocatos ilicet enses,
Tradant arma, iube, aut pugnantum deripe dextris.
Sed vos, quorum oculos atque ora humentia vidi,
Vertere cum Consul terga, et remeare iuberet,
Ne morem et pugnæ signum expectate petendæ:
Dux sibi quisque viam rapito, cum spargere primis
Incipiet radiis Gargana cacumina Phœbus. (hunc
Pandam egomet propere portas. Ruite ocyus, atque
Ereptum revocate diem. Sic turbidus ægra
Pestifero pugnæ castra incendebat amore.
At Paulus, iam non idem nec mente nec ore,
Sed qualis stratis deleto milite campis
Post pugnam stetit, ante oculos atque ora futuro
Obversante malo; ceu iam spe lucis ademta,
Cum stupet exanimata parens, natique tepentes
Nequidquam fovet extremis amplexibus artus:
Per toties, inquit, concussæ mœnia Romæ,
Perque has, nox Stygia quas iam circumvolat umbra,
Insontes animas, cladi parce obvius ire:
Dum transit Divum furor, et consumitur ira
Fortunæ, novus, Hannibalis, sat nomina ferre
Si discit miles, nec frigidus adspicit hostem.
Nonne vides, cum vicinis auditur in arvis,
Quam subitus linquat pallentia corpora sanguis?
Quamque fluant arma ante tubas? Cunctator et æger,
Ut rere, in pugnas Fabius quoscumque sub illis
Culpatis duxit signis, nunc arma capessunt.
At, quos Flaminius . . . Sed dira avertite, Divi!
Sin nostris animus monitis precibusque repugnat;
Aures pande Deo. Cecinit Cumæa per orbem
Hæc olim vates; et te, præsaga, tuosque
Vulgavit terris, proavorum ætate, furores.
Iamque alter tibi, nec perplexo carmine, coram
Fata cano vates; sistis ni crastina signa,
Firmabis nostro Phœbeæ dicta Sibyllæ
Sanguine. Nec Graio posthac Diomede ferentur,
Sed te, si perstas, insignes Consule campi.
Hæc Paulus, lacrymæque oculis ardentibus ortæ.
Necnon et noctem sceleratus polluit error.
Xanthippo captus, Libycis tolerarat in oris
Servitium Satricus, mox inter præmia regi
Autololum dono datus ob virtutis honorem:
Huic domus et gemini fuerant Sulmone relicti
Matris in uberibus nati, Mancinus, et una
Nomine Rhœteo Solimus: nam Dardana origo,
Et Phrygio genus a proavo, qui, sceptra secutus
Æneæ, claram muris fundaverat urbem,
Ex sese dictam Solimon: celebrata colonis
Mox Italis, paulatim attrito nomine Sulmo.
Ac tum barbaricis Satricus cum rege catervis

Advectus, quo non spretum, si posceret usus,
Noscere Gætulis Latias interprete voces.
Postquam posse datum Peligna revisere tecta,
Et patrium sperare larem, ad conamina noctem
Advocat, ac furtim castris evadit iniquis.
Sed fuga nuda viri: sumto nam prodere cœpta
Vitabat clypeo, et dextra remeabat inermi.
Exuvias igitur prostrataque corpora campo
Lustrat, et exutis Mancini cingitur armis.
Iamque metus levior: verum, cui demta ferebat
Exsangui spolia, et cuius nudaverat artus,
Natus erat, paulo ante Maca prostratus ab hoste.
Ecce, sub adventum noctis primumque soporem,
Alter natorum, Solymus, vestigia vallo
Ausonio vigil extulerat, dum sorte vicissim
Alternat portæ excubias, fratrisque petebat
Mancini stratum sparsa inter funera corpus,
Furtiva cupiens miserum componere terra.
Nec longum celerarat iter, cum tendere in armis
Aggere Sidonio venientem conspicit hostem.
Quodque dabat Fors in subitis necopina, sepulcro
Ætoli condit membra occultata Thoantis.
Inde, ubi nulla sequi propius pone arma, virumque
Incomitata videt vestigia ferre per umbras,
Prosiliens tumulo, contorquet nuda parentis (tum
In terga, haud frustra, iaculum; Tyriamque sequen-
Satricus esse manum et Sidonia vulnera credens,
Auctorem cæci trepidus circumspicit ictus.
Verum, ubi victorem iuvenili robore cursus
Attulit, et notis fulsit lux tristis ab armis,
Fraternusque procul, luna prodente, retexit
Ante oculos sese, et radiavit comminus umbo;
Exclamat iuvenis, subita flammatus ab ira:
Non sim equidem Salmone satus tua, Satrice, proles,
Nec frater, Mancine, tuus; fatearque nepotem
Pergameo indignum Solymo, si evadere detur
Huic nostras impune manus. Tu nobile gestes
Germani spolium ante oculos, referasque superba,
Me spirante, domus Pelignæ perfidus arma?
Hæc tibi, cara parens Acca, ad solatia luctus,
Dona feram, nati ut figas æterna sepulcro.
Talia vociferans stricto mucrone ruebat.
Ast illi iam tela manu, iamque arma fluebant,
Audita patria, natisque, et coniuge, et armis;
Ac membra et sensus gelidus stupefecerat horror.
Tum vox semianimi miseranda effunditur ore:
Parce, precor, dextræ, non ut mihi vita supersit,
(Quippe nefas hac velle frui) sed sanguine nostro
Ne damnes, o nate, manus. Carthaginis ille
Captivus, patrias nunc primum advectus in oras,
Ille ego sum Satricus, Solymi genus. Haud tua, nate,
Fraus ulla est. Iaceres in me cum fervidus hastam,
Pœnus eram. Verum, castris elapsus acerbis,
Ad vos et caræ properabam coniugis ora.
Hunc rapui exanimi clypeum: sed iam, unice nobis,
Hæc fratris tumulis arma excusata reporta.
Curarum tibi prima tamen sit, nate, referre
Ductori monitus Paullo, producere bellum
Nitatur, Pœnoque neget certamina Martis.
Augurio exsultat Divûm, immensamque propinqua
Stragem acie sperat. Quæso, cohibete furentem
Varronem: namque hunc fama est impellere signa.
Sat magnum hoc miseræ fuerit mihi cardine vitæ
Solamen, cavisse meis. Nunc ultima, nate,
Invento simul atque amisso redde parenti
Oscula. Sic fatus, galeam exuit, atque rigentis
Invadit nati tremebundis colla lacertis;
Attonito et nitens verbis sanare pudorem
Vulneris impressi, telum excusare laborat:

Quis testis nostris, quis conscius, affui
Non nox errorem nigranti condidit uml
Cur trepidas? Da, nate, magis, da iunge
Absolvo pater ipse manum; atque, in fi
Hac condas oculos dextra, precor. At m
Pectore suspirans, iuvenis non verba vi
Alloquio vocemve refert; sed sanguinis
Sistere festinat cursum, laceroque liga
Ocyus illacrymans altum velamine vul
Tandem inter gemitus miseræ erupe
Siccine te nobis, genitor, Fortuna redo
In patriam? sic te nato, natumque pare
Impia restituit? Felix, o, terque quater
Frater, cui fatis genitorem agnoscere a
Ast ego, Sidoniis imperditus, ecce, par
Vulnere cognosco. Saltem hoc, Fortun
Solamen culpæ, dubia ut mihi signa de
Infausti generis. Verum linquetur ini
Non ultra Superis nostros celare labor
Hæc dum amens queritur, iam, deficie
In vacuas senior vitam disperserat aur
Tum iuvenis, mœstum attollens ad sid
Pollutæ dextræ et facti, Titania, testis
Infandi, quæ nocturno mea lumine tel
Dirigis in patrium corpus, non amplic
His oculis et damnato violabere visu.
Hæc memorat, simul ense fodit præcor
Sustentans vulnus, manante sanguine
In clypeo mandata patris, Fuge prœlia
Ac summi tegimen suspendit cuspide t
Defletumque super prosternit membra
Talia venturæ mittebant omina pug
Ausoniis Superi; sensimque abeuntibu
Conscia nox sceleris roseo cedebat Eoo.
Ductor in arma suos Libys, et Roman
Excibant de more suos: Pœnisque redil
Qualis nulla dies omni surrexerit ævo.
Non verborum, inquit, stimulantum, P
Herculeis iter a metis ad Iapygis agros
Vincendo emensi: nusquam est animos
Concessere Alpes: pater ipse superbus
Ausonidum, Eridanus captivo defluit
Strage virum [mersus] Trebia est, atq
Lydia Flaminio premitur; lateque refu
Ossibus, ac nullo sulcantur vomere can
Clarior his titulus, plusque allatura cr
Lux oritur. Mihi magna satis, sat vero
Bellandi merces sit gloria: cætera vobi
Vincantur. Quidquid diti devexit Iber
Quidquid in Ætnæis iactavit Roma tri
Quin etiam Libyco siquid de litore rap
Condidit, in vestros veniet sine sortib
Ferte domos, quod dextra dabit: nil, de
Ex opibus posco. Raptor per sæcula lon
Dardanus edomitum vobis spoliaverit
Qui Tyria ducis Sarranum ab origine
Seu Laurens tibi, Sigeo sulcata colono,
Arridet tellus, seu sunt Byzacia cordi
Rura magis, centum Cereri fruticantia
Electos optare dabo inter præmia camp
Addam etiam, flava Tibris quas irriga
Captivis late gregibus depascere ripas.
Qui vero, externo socius mihi sanguine
Signa moves, dextram Ausonia si cæde
Attolles, hinc iam civis Carthaginis es
Neu vos Garganus Daunique fefellerit
Ad muros statis Romæ: licet avia longe
Urbs agat, et nostro procul a certamine
Hic hodie ruet. Atque ultra te ad prœli

ie tende in Capitolia cursum.
Tum, propulso munimine valli,
e moras; aciemque, locorum
ccommodat ordine ripis.
tetit ad certamina cornu
, unaque immanior artus (cesque,
Maurus atrox, Garamasque, Ma-
, et ferro vivere lætum
hidæ pariter, gens accola Nili,
dico servans nigrantia Phœbo:
minibus caput imperiumque Neal-
ra, sinuat qua flexibus undam (ces.
circumerrat gurgite ripas,
re leves, quos horrida misit
arioque auxere tumultu
: effulget cetrata iuventus;
os, nec tectus tempora Vasco,
Balearis prœlia plumbo,
. Celsus media ipse coercet
rio firmavit milite, quæque
o perfusis sæpe catervis.
s retro labentibus undis
uneos munimine vallat,
c propugnacula dorso
estans, ceu mobilis agger,
attollit ad æthera muros.
idis circumvolitare, vagosque
is, et toto fervere campo.
censo dispensat milite vires,
rumatque iterum insatiabilis urget
uis, et se cognoscere iactat,
nt stridentis sibila teli;
is, nulli se defore testem;
a vallo legione, movebat
a; ac, pallenti lætus in unda,
enturis portitor umbris.
quos sanguineæ pendente vetabant
defixique omine torpent.
acies; miseranda iacebant
exu; natusque in pectore patris
dextra letale tegebat.
Mancinique inde reversus
rte dolor, tum triste movebat
niles defuncto in corpore vultus.
lpam deflendaque fata
t, atque arma vetantia pugnam.
i, Ferte hæc, ait, omina Paullo:
ui femineo stant corde timores,
nus, quæ, cæde imbuta nefanda,
terent pœnas, fortasse paterno
s sceleratum sanguine carmen.
s propere describit munera pugnæ;
rus gentes aciemque Nealces
ese Marso cum milite, cumque
nit signis, et Iapyge alumno.
(namque hac in parte videbat
yæ) Servilius obvia adire
es Umbrosque inferre iubetur.
habet dextro certamina cornu.
ias contra Nomadumque volucrem
re manum: quæque arte dolisque
næ, prædicit spargere bellum.
nquabant acies: agilique virorum
que simul calefacta per ora (mis,
nitu, et multum strepitantibus ar-
turbata per agmina murmur.
novent pelago certamina venti,
ac sparsuras astra procellas
eti; fundoque emota, minaces

Exspirat per saxa sonos, atque, acta cavernis,
Torquet anhelantem spumanti vertice pontum.
Nec vero, fati tam sævo in turbine, solum
Terrarum fuit ille labor: Discordia demens
Intravit cœlo, Superosque ad bella coegit.
Hinc Mavors, hinc Gradivum comitatus Apollo,
Et domitor tumidi pugnat maris: hinc Venus amens,
Hinc Vesta, et captæ stimulatus cæde Sagunti
Amphitryoniades, pariter veneranda Cybebe,
Indigetesque Dei, Faunusque, satorque Quirinus,
Alternusque animæ mutato Castore Pollux.
Contra, cincta latus ferro, Saturnia Iuno,
Et Pallas, Libycis Tritonidos edita lymphis,
Ac patrius flexis per tempora cornibus Hammon,
Multaque præterea Divorum turba minorum.
Quorum ubi mole simul venientum et gressibus alma
Intremuit tellus, pars implevere propinquos
Divisi montes, pars sedem nube sub alta
Ceperunt: vacuo descensum ad prœlia cœlo.
Tollitur immensus deserta ad sidera clamor,
Phlegræis quantas effudit ad æthera voces
Terrigena in campis exercitus; aut sator ævi
Quanta Cyclopas nova fulmina voce poposcit
Iupiter, exstructis vidit cum montibus ire
Magnanimos raptum cœlestia regna Gigantas.
Nec vero prima in tantis concursibus hasta
Ulla fuit. Stridens nimbus, certante furore,
Telorum simul effusus, cupidæque cruoris
Hinc atque hinc animæ gemina cecidere procella.
Acrius insanus dextra qua ducitur ensis,
Bellantum pars magna iacet. Super ipsa suorum
Corpora consistunt avidi, calcantque gementes.
Nec magis aut Libyco protrudi Dardana nisu
Avertive potest pubes, aut ordine pelli
Fixa suo Sarrana manus, quam vellere sede
Si cœptet Calpen, impacto gurgite, pontus.
Amisere ictus spatium; nec, morte peracta,
Arctatis cecidisse licet. Galea horrida flictu
Adversæ ardescit galeæ, clypeusque fatiscit
Impulsu clypei, atque ensis contunditur ense.
Pes pede, virque viro teritur: tellusque videri
Sanguine operta nequit; cœlumque et sidera pendens
Abstulit ingestis nox densa sub æthere telis.
Quis adstare loco dederat Fortuna secundo,
Contorum longo et proceræ cuspidis ictu,
Ceu primas agitent acies, certamina miscent.
At quos deinde tenet retrorsum inglorius ordo,
Missilibus certant pugnas æquare priorum.
Ultra clamor agit bellum; milesque, cupiti
Martis inops, sævis impellit vocibus hostem.
Non ullum defit teli genus. Hi sude pugnas,
Hi pinu flagrante cient, hi pondere pili:
At saxis fundaque alius, iaculoque volucri.
Interdum stridens per nubila fertur arundo,
Interdumque ipsis metuenda falarica muris.
Speramusne, Deæ, quarum mihi sacra coluntur,
Mortali totum hunc aperire in sæcula voce
Posse diem? Tantumne datis confidere linguæ,
Ut Cannas uno ore sonem? Si gloria vobis
Nostra placet, neque vos magnis avertitis ausis,
Huc omnes cantus Phœbumque vocate parentem.
Verum utinam posthac animo, Romane, secunda,
Quanto tunc adversa, feras! sitque hactenus, oro,
Nec libeat tentare Deis, an Troia proles
Par bellum tolerare queat. Tuque, anxia fati,
Pone, precor, lacrymas, et adora vulnera, laudes
Perpetuas paritura tibi: nam tempore, Roma,
Nullo maior eris. Mox sic labere secundis,
Ut sola cladum tuearis nomina fama.

Iamque, inter varias, Fortuna, utrimque virorum
Alternata vices, incerto eluserat iras
Eventu; mediaque diu pendente per ambas
Spe gentes, paribus Mavors flagrabat in armis.
Mitia ceu virides agitant cum flamina culmos,
Necdum maturas impellit ventus aristas,
Huc atque huc it summa seges, nutansque vicissim
Alterno lente motu incurvata nitescit.
Tandem barbaricis perfractam viribus acri
Dissipat incurrens aciem clamore Nealces:
Laxati cunei, perque intervalla citatus
Irrupit trepidis hostis. Tum turbine nigro
Sanguinis exundat torrens: nullumque sub una
Cuspide procumbit corpus. Dum vulnera tergo
Bellator timet Ausonius, per pectora sævas
Exceptat mortes, et leto dedecus arcet.
Stabat cum primis mediæ certamine pugnæ,
Aspera semper amans, et par cuicumque periclo,
Scævola; nec tanta vitam iam strage volebat,
Sed dignum proavo letum, et sub nomine mortem.
Is, postquam frangi res, atque augescere vidit
Exitium, Brevis hoc vitæ quodcumque relictum,
Extendamus, ait: nam virtus futile nomen,
Ni decori sat sint pariendo tempora leti.
Dixit: et in medios, qua dextera concita Pœni
Limitem agit, vasto connixus turbine fertur.
Hic exsultantem Caralim, atque erepta volentem
Induere excelso cæsi gestamina trunco,
Ense subit, capuloque tenus ferrum impulit ira.
Volvitur ille ruens, atque arva hostilia morsu
Appetit, et mortis premit in tellure dolores.
Nec Gabari Sicchæque virum tenuere furentes
Concordi virtute manus; sed perdidit acer,
Dum stat, decisam Gabar inter prœlia dextram.
At Siccha auxilium, magno turbante dolore,
Dum temere accelerat, calcato improvidus ense,
Succidit, ac nudæ sero vestigia plantæ
Damnavit, dextraque iacet morientis amici.
Tandem convertit fatalia tela Nealcæ
Fulminei gliscens iuvenis furor. Exsilit ardens,
Nomine tam claro stimulante, ad præmia cædis.
Tum silicem scopulo avulsum, quem montibus altis
Depulerat torrens, raptum contorquet in ora
Turbidus. Incusso crepuerunt pondere malæ,
Ablatusque viro vultus: concreta cruento
Per nares cerebro sanies fluit; atraque manant
Orbibus elisis et trunca lumina fronte.
Sternitur unanimo Marius succurrere Capro
Conatus, metuensque viro superesse cadenti.
Lucis idem auspicium, ac patrium et commune duobus
Paupertas; sacro iuvenes Præneste creati
Miscuerant studia, et iuncta tellure serebant.
Velle ac nolle ambobus idem, sociataque toto
Mens ævo, ac parvis dives concordia rebus.
Occubuere simul: votisque ex omnibus unum
Id Fortuna dedit, iunctam inter prœlia mortem.
Arma fuere decus victori bina Symætho.
Sed longum tanto lætari munere casus
Haud licitum Pœnis. Aderat terrore minaci
Scipio, conversæ miseratus terga cohortis,
Et cuncti fons Varro mali, flavusque comarum
Curio, et a primo descendens consule Brutus.
Atque, his fulta viris, acies repararet ademtum
Mole nova campum, subito ni turbine Pœnus
Agmina frenasset iam procurrentia ductor.
Isque ut Varronem procul inter prœlia vidit,
Et iuxta sagulo circumvolitare rubenti
Lictorem: Nosco pompam, atque insignia nosco:
Flaminius modo talis, ait. Tum fervidus acrem

Ingentis clypei tonitru prænuntiat in
Heu miser! æquari potuisti funere
Si tibi non ira Superum tunc esset ad
Hannibalis cecidisse manu. Quam sæ
Varro, Deis, quod Sidonium defuger
Nam, rapido subitam portans in mort
Procursu, cœpta in sese discrimina ve
Scipio. Nec Pœnum, quamquam est e
Cædis honor, mutasse piget maiore s
Prœlia, et erepti Ticina ad flumina p
Exigere, oblato tandem certamine, p
Stabant educti diversis orbis in oris,
Quantos non alio vidit concurrere tel
Marte, viri, dextraque pares; sed cæt
Anteibat Latius, melior pietate fideq
Desiluere cava turbati ad prœlia n
Mavors Scipiadæ metuens, Tritonia P
Adventuque Deûm, intrepidis ductor
Contremuere acies. Ater, qua pectora
Pallas, Gorgoneo late micat ignis ab
Sibilaque horrificis torquet serpentib
Fulgent sanguinei, geminum vibrare
Ut credas, oculi: summâque in cassid
Undantes volvit flammas ad sidera ve
At Mavors, moto proturbans aera tel
Et clypeo campum involvens, Ætnæa
Munere fundentem loricam incendia
Ac pulsat fulva consurgens æthera cri
Ductores, pugnæ intenti, quantum
Audere est, propius mensi, tamen arm
Sensere advenisse Deos; et, lætus uter
Spectari Superis, addebant mentibus
Iamque ictu valido libratam a pecto
Pallas in obliquum dextra detorserat
Et Gradivus, opem Divæ portare fero
Exemplo doctus, porgebat protinus e
Ætnæum in pugnas iuveni, ac maiora
Tum virgo, ignescens penitus, violent
Suffudit flammis ora, atque, obliqua
Lumina, turbato superavit Gorgona v
Erexere omnes immania membra chel
Ægide commota, primique furoris ad
Rettulit ipse pedem sensim a certamin
Hic Dea convulsam rapido conamine p
Vicini montis, scopulisque horrentia
In Martem furibunda iacit; longeque
Expavit sonitus, tremefacto litore, Sa
At non hæc Superum fallebant prœl
Demittit propere succinctam nubibus
Quæ nimios frenet motus, ac talia fat
I, Dea, et Œnotrîs velox allabere terri
Germanoque truces, dic, Pallas mitige
Nec speret fixas Parcarum vertere lege
Dic etiam, Ni desistis, (nam virus et
Flammiferæ novi mentis) nec colligis i
Ægide præcellant quantum horrida ful
Quæ postquam accepit dubitans Tri
Nec sat certa diu, patriis an cederet ar
Absistemus, ait, campo: sed, Pallade p
Num fata avertet? cœloque arcebit aha
Cernere Gargani ferventia cædibus arv
Hæc effata, cava Pœnum in certamina
Sublatum diversa tulit, terrasque reli
At Gradivus atrox remeantis in æth
Abscessu revocat mentes, fusosque per
Ipse manu magna, nebulam circumdat
Restituit pugnæ. Convertunt signa, no
Instaurant Itali, versa formidine, cæd
Cum ventis positus custos, cui flamina

ressa tenet, cœlumque ruentes
reæ parent, Corique Notique,
ius, promissa haud parva ferentis,
tolis Vulturnum in prœlia campis
t hic iræ exitiabilis ultor.
am Ætnæ mersit candente barathro,
gues, et flammea protulit ora,
do stridore, ac Daunia regna
cæcam glomerato pulvere nubem.
s auræ, vocemque, manusque:
o candentes (flebile dictu)
globos Italum, et bellare maniplis
abie. Tum, mole ruinæ,
lure et miles et arma tubæque,
etro, flatu occursante, refertur
ergum Rutulis cadit irritus ictus.
tus Pœnorum tela secundant;
to contorta, hastilia turbo,
yrias impellit stridulus hastas.
ces præclusus pulvere, miles
m compresso mœret hiatu.
um caligine conditus atra,
ltaque comam perfusus arena,
it a tergo stridentibus alis,
in frontem veniens clamante procella,
uatit, patuloque insibilat ore.
atos pugnæ, et iam iamque ferentes
ferrum, conamine ducto
amque ipso de vulnere vellit.
nias passim fœdare cohortes;
nit immixtas mugitibus auras;
mas vibravit turbine cristas.
omuleis exercet prœlia turmis
et Martem succendit in iras,
socia Iunone, parentem:
ivus fluctus in Punica castra
quantisque furens se cædibus implet!
terris descendere non placet Irim?
non Teucros, (nostro cum pignore re-
dio sedes hac urbe locarim) (gnet
lelere aderam; sed lumen alumnæ
ibyæ pelli, florentibus annis,
tinggui primordia tanta, negabam.
luno, longique laboris ab ira,
oscant gentes, immania quantum
leant, cunctisque potentia quantum
ax, Superis tua, discute telo
oramus) Carthaginis arces;
ciem vasto telluris hiatu
erge vadis, aut obrue ponto.
miti respondet Iupiter ore:
et spes extenditis ægras.
eus cui tela inimica ferebas,
rios iuvenis, ac nomina gentis
ream feret in Capitolia laurum.
iux, cui das animosque decusque,
rtet populis Laurentibus arma.
is metæ: venit hora diesque,
uam transisse optaverit Alpes.
rim propere demittit Olympo,
lartem, iubeatque abscedere pugna.
tatus, abit Gradivus in altas
ubes, quamquam lituique, tubæque,
sanguis, et clamor, et arma iuvarent.
er Superum certamine tandem,
o campus, ruit æquore ab imo
sim cœlestia fugerat arma,
hens equitemque, virosque, feræque
em, tormentorumque labores.

Atque, ubi turbantem leviores ense catervas
Agnovit iuvenem, scintillavitque cruentis
Ira genis, Quænam Furiæ, quisve egit in hostem,
En, Minuci, Deus, ut rursum te credere nobis
Auderes? inquit. Genitor tibi natus ab armis
Ille meis, ubi nunc Fabius? Semel, improbe, nostras
Sit satis evasisse manus; atque inde superbis
Hasta comes dictis murali turbine pectus
Transforat, et voces venturas occupat ictu.
Nec ferro sævire sat est. Appellitur atra
Mole fera; et monstris componitur Itala pubes.
Nam, prævectus equo, moderantem cuspide Lucas
Maurum in bella boves stimulis maioribus ire,
Ac raptare iubet Libycarum armenta ferarum.
Immane stridens agitur, crebroque coacta
Vulnere, bellatrix properos fert bellua gressus.
Liventi dorso turris, flammaque virisque
Et iaculis armata, sedet: procul aspera grando
Saxorum super arma ruit, passimque volanti
Celsus telorum fundit Libys aggere nimbum.
Stat niveis longum stipata per agmina vallum
Dentibus; atque, ebori præfixa comminus hasta,
Fulget ab incurvo derecta cacumine cuspis.
Hic, inter trepidos rerum, per membra, per arma,
Exigit Ufentis sceleratum bellua dentem;
Clamantemque ferens calcata per agmina portat.
Nec levius Tadio lævum qua tegmine thorax
Multiplicis lini claudit latus, improba sensim,
Corpore non læso, penetrarunt spicula dentis,
Et sublime virum clypeo resonante tulerunt.
Haud excussa novi virtus terrore pericli.
Utitur ad laudem casu, geminumque citato,
Vicinus fronti, lumen transverberat ense.
Exstimulata gravi sese fera tollit ad auras
Vulnere, et erectis excussam cruribus alte
Pone iacit volvens reflexo pondere turrim.
Arma virique simul, spoliataque bellua visu,
Sternuntur subita (miserandum) mixta ruina.
Spargi flagrantes contra bellantia monstra
Dardanius tædas ductor iubet, et facis atræ,
Quos fera circumfert, compleri sulfure muros.
Nec iusso mora: collectis fumantia lucent
Terga elephantorum flammis; pastusque sonoro
Ignis edax vento per propugnacula fertur.
Non aliter, Pindo Rhodopeve incendia pastor
Cum iacit, et silvis spatiatur fervida pestis,
Frondosi ignescunt scopuli; subitoque per alta
Collucet iuga dissultans Vulcanius ardor.
It fera, candenti torrente bitumine corpus,
Amens, et laxo diducit limite turmas.
Nec cuiquam virtus propiora capessere bella:
Longinquis audent iaculis, et arundinis ictu.
Uritur impatiens, et, magni corporis æstu,
Huc atque huc iactas accendit bellua flammas;
Donec vicini tandem se fluminis undis
Præcipitem dedit, et, tenui decepta liquore
Stagnantis per plana vadi, tulit incita longis
Exstantem ripis flammam; tum denique sese
Gurgitis immersit molem capiente profundo.
At, qua pugna datur, necdum Maurusia pestis
Igne calet, circumfusi Rhœteia pubes
Nunc iaculis, nunc et saxis, nunc alite plumbo,
Eminus incessunt: ut qui castella per altos
Oppugnat munita locos, atque assidet arces.
Ausus digna viro, fortuna digna secunda,
Extulerat dextram atque adversum comminus ensem
Mincius, infelix ausi: sed stridula, anhelum
Fervorem effundens, monstri manus abstulit acri
Implicitum nexu, diroque ligamine torsit,

Et, superas alte miserum iaculata per auras,
Telluri elisis afflixit (flebile) membris.
Has inter clades, viso Varrone sub armis,
Increpitans Paullus, Quin imus comminus, inquit,
Ductori Tyrio, quem, vinctum colla catenis,
Staturum ante tuos currus promisimus Urbi?
Heu patria! heu plebes scelerata, et prava favoris!
Haud unquam expedies, tam dura sorte malorum,
Quem tibi non nasci fuerit per vota petendum,
Varronem, Hannibalemve magis. Dum talia Paullus,
Urget præcipites Libys, atque in terga ruentum
Ante oculos, cunctas ductoris concitat hastas.
Pulsatur galea, et quatiuntur Consulis arma.
Acrius hoc Paullus medios ruit asper in hostes.
Tum vero, excussus mentem, in certamina Paullo
Avia diducto, convertit Varro, manuque
Cornipedem inflectens, Das, inquit, patria, pœnas,
Quæ, Fabio incolumi, Varronem ad bella vocasti.
Quænam autem mentis, vel quæ discordia fati,
Parcarumque latens fraus est? Abrumpere cuncta
Iamdudum cum luce libet. Sed comprimit ensem
Nescio qui Deus, et meme ad graviora reservat.
Vivamne? et fractos, sparsosque cruore meorum,
Hos referam populo fasces? atque ora per urbes
Iratas spectanda dabo? et, quo sævius ipse
Hannibal haud possit, fugiam, et te, Roma, videbo?
Plura indignantem telis propioribus hostes
Egere, et sonipes rapuit laxatos habenas.

Liber decimus

PAULLUS, ut adversam videt increbescere pugnam,
Ceu fera, quæ, telis circumcingentibus, ultro
Assilit in ferrum, et per vulnera colligit hostem,
In medios fert arma globos, seseque periclis
Ingerit, atque omni letum molitur ab ense.
Increpat horrendum, Perstate, et fortiter, oro,
Pectoribus ferrum accipite, ac sine vulnere terga
Ad Manes deferte, viri. Nisi gloria mortis,
Nil superest. Idem, sedes adeuntibus imas,
Hic vobis dux Paullus erit. Velocius inde
Hæmonio Borea, pennaque citatior, ibat,
Quæ redit in pugnas fugientis arundine Parthi;
Atque, ubi certamen primi ciet immemor ævi,
Fetus Gradivo mentem, Cato, fertur in hostes;
Ac iuvenem, quem Vasco levis, quem spicula densus
Cantaber urgebat, letalibus eripit armis.
Abscessere retro, pavidique in terga relatos
Abduxere gradus. Ut lætus, valle remota,
Cum capream venator agit, fessamque propinquo
Insequitur cursu, et sperat iam tangere dextra,
Si ferus adverso subitum se protulit antro,
Et stetit ante oculos frendens leo, deserit una
Et color, et sanguis, et tela minora periclo:
Nec iam speratæ cura est in pectore prædæ.
Nunc instantes mucronem comminus urget,
Nunc trepidos, ac terga mala formidine versos,
Assequitur telis. Furere, ac decorare labores,
Et sævire iuvat: cadit ingens, nominis expers,
Uni turba viro: atque, alter si detur in armis
Paullus Dardaniis, amittant nomina Cannæ.
Tandem inclinato cornu, sine more ruebat
Prima acies, non parca fugæ. Labienus et Ocris
Sternuntur leto atque Opiter, quos Setia colle
Vitifero, celsis Labienum Cingula saxa
Miserunt muris. Iunxit fera tempora leti
Sidonius non consimili discrimine miles:
Nam Labienus obit penetrante per ilia cornu;
Fratres, hic humero, cecidere, hic poplite, cæsis.
Oupetis et Tyrio super inguina fixo veruto

Mæcenas, cui Mæonia venerabile terra,
Et sceptris olim celebratum nomen Etr
Per medios agitur, proiecto lucis amor
Hannibalem lustrans, Paullus. Sors una
Aspera, si occumbat ductore superstite
Quam metuens molem (neque enim, cer
Tempestas tanta et rabies impune fuisse
In faciem pavidi Iuno conversa Metelli,
Quid vanos, inquit, Latio spes unica C
Incassumque moves, fato renuente, furo
Si superest Paullus, restant Æneia regn
Sin secus, Ausoniam tecum trahis. Ire t
Tu contra iuvenem, et caput hoc abscide
Turbatis, o Paulle, paras? Nunc Hanni
(Tam lætus bello est) ausit certare Ton
Et iam, conversis (vidi nam flectere) ha
Evasit Varro, ac sese ad meliora reserva
Sit spatium fatis: et, dum datur, eripe l
Hanc nostris maiorem animam: mox bel
Ad quæ suspirans ductor, Mortemne s
Cur poscam, causa ista parum est, quod
Pertulerunt aures suadentem monstra M
I, demens, i, carpe fugam. Non hostica
Excipias tergo, Superos precor. Integer,
Intactusque abeas, atque intres mœnia R
Cum Varrone simul. Talin', pavidissim
Me vita, pulchraque indignum morte pu
Quippe furit Pœnus, qui nunc contraria
Ipsi ferre Iovi valeat! Pro degener altæ
Virtutis patrum! Quando certamen inir
Cuive virûm mallem memet componere,
Et victus dabit et victor per sæcula nom
Talibus increpitat, mediosque aufertur
Ac retro cursum tendentem ad crebra su
Agmina, et in densis furantem membra
Per conferta virûm et stipata umbonibu
Consequitur melior planta, atque obtr
Ut canis occultos agitat cum Belgicus a
Erroresque feræ sollers per devia mersa
Nare legit, tacitoque premens vestigia r
Lustrat inaccessos venantum indagine s
Nec sistit, nisi, conceptum sectatus odo
Deprendit spissis arcana cubilia dumis.
At coniux Iovis, ut Paullum depeller
Nequidquam fuit, et Consul non desini
In faciem Mauri rursus mutata Gelesta
Avocat ignarum sævo a certamine Pœn
Huc tela, huc, inquit, dextram implor
O decus æternum Carthaginis! Horrida
Stagnantes Consul molitur prœlia ripa
Et laus haud alio maior datur hoste per
Hæc ait; et iuvenem diversa ad prœlia
Flumineo Libycam turbabat in agge
Cristæ nomen erat. Bis terni iuncta fer
Arma, senem circa, nati: pauperque pe
Sed domus haud obscura Tuder, notus
Bellator populos, factis et cæde docebat
Natorum armigeram pugnas tractare c
Unanima inde phalanx, crudo ducente
Postquam hominum satiata nece est, pr
Innumero cum turre feram; facibusque
Ardentem monstri spectabat læta ruina
Cum subitus galeæ fulgor, conoque coru
Maiore intremuere iubæ: nec tarda sene
(Agnovit nam luce virum) rapit agmine
Sæva parens ultro in certamina, et adde
Tela iubet. nec manantes ex ore feroci,
Aut quæ flagrarent galea, exhorrescere f
Armiger haud aliter magni Iovis, aux

t gestanda ad fulmina fetus,
s ora ad Phaethontia prolem,
'hœbea lampade natos.
ut pugnæ documenta vocatis,
is vibravit viribus hastam,]
m velox prætervolat auras.
non alte cuspis in auro,
lo dependens prodidit ictu.
am ad cassos furor impulit ictus
dextram? Vix prima momordit
cornus tremebunda metalli.
tibi: memorabilis ista
scet bellare iuventus.
i transfigit pectora corno.
dum) bis terna spicula dextra
ibusque ruunt conatibus hastæ.
yca fetam tellure leænam
bsesso cum Maurus in antro,
amdudum, et inania tentant
catuli certamina dente.
tela, et, collectus in arma,
crepitantibus ictibus hastas
nec iam per vulnera credit,
, actum satis; iraque anhelat,
virûm, iungatque parenti,
at miseros cum stirpe penates. (ra
afflatur; namque una hic armiger i-
em, atque omnes comes ibat in actus;
ela. Vadis liventis Averni
lle cupit, qui nostra lacessat
ltæ fructus pietatis habebit.
Lucam, qui maximus ævi,
ssa iuvenis cum cuspide labens
um resupino concidit ore.
manu properantem vellere ferrum
iamque hoc de strage iacentum
sternit per tegmina nare.
lido lapsantem in sanguine fratrum,
o: plenamque (heu barbara virtus!)
apitis, ceu missile telum,
a iacit. Telesinus, ad ossa
ina interstruit artus,
sque videt labentia membra
n funda procul per inane voluta
premam Telesinus in auras
t dubitantia lumina condit.
ore simul, cursuque, metuque,
æ vacuus, non certa per æquor,
ns, Perusinus membra ferebat.
raptam Libyci per terga iacentis
at monstri, super inguina fixum
uque premit violentus obusta.
s sævum lenire furorem:
os implevit fervor hiatus,
s demisit anhelitus ignem.
cecidit grege, nomen in Umbro
diu populo. Ceu fulmine celsa
oavis ab origine cognita, quercus
ssa Iovi, sacrosque per ævum
populantur sulfure flammæ:
, late procumbit, et omnem
spatioso stipite prolem.
iuxta Tyrius stagna Aufida ductor
, numerosa cæde futuram
m, ceu victor, bella gerebat
. Iacet ingens Phorcys ab antris
, cælatus Gorgone parmam,
ique Deæ manabat origo.
n sese, atque antiqua tumentem
Nomina saxificæ monstrosa e stirpe Medusæ,
Dum lævum petit incumbens violentius inguen,
Detrahit, excelsi correptum vertice coni,
Afflictumque premens, tergo qua balteus imo
Sinuatur, coxaque sedet munimen utraque,
Coniecto fodit ense super: vomit ille calentem
Sanguinis effundens per hiantia viscera rivum,
Et subit Ætolos Atlanticus accola campos.
Has inter strages, rapido terrore coorti
Invadunt terga, atque averso turbine miscent
Bella inopina viri, Tyrius quos fallere doctos
Hanc ipsam pugnæ rector formarat ad artem;
Succinctique dolis, fugerent ceu Punica castra,
Dediderant dextras. Tum totis mentibus actam
In cædes aciem, pone atque in terga ruentes,
Præcipitant. Non hasta viro, non deficit ensis.
E strage est ferrum, atque evulsa cadavere tela.
Raptum Galba procul (neque enim virtutis amorem
Adversa exemisse valent) ut vidit ab hoste
Auferri signum, connisus corpore toto,
Victorem assequitur, letalique occupat ictu.
Ac, dum comprensam cæso de corpore prædam
Avellit, tardeque manus moribunda remittit,
Transfixus gladio propere accurrentis Amorgi,
Occidit, immoriens magnis non prosperus ausis.
Hæc inter, veluti nondum satiasset Enyo
Iras sæva truces, sublatum pulvere campum
Vulturnus rotat, et candentes torquet arenas.
Iamque reluctantes stridens immane procella
Per longum tulit ad campi suprema, cavisque
Afflictos ripis tumidum demersit in amnem.
Hic tibi finis erat, metas hic Aufidus ævi
Servabat tacito, non felix Curio, leto.
Namque, furens animi dum consternata moratur
Agmina, et opposita membrorum sistere certat,
In præceps magna propulsus mole ruentum,
Turbatis hauritur aquis, fundoque volutus,
Adriaca iacuit, sine nomine mortis, arena.
Ingens ferre mala, et Fortunæ subdere colla
Nescius, adversa fronte incurrebat in arma
Vincentum Consul; pereundi Martius ardor,
Atque animos iam sola dabat fiducia mortis:
Cum Viriathus agens telis, regnator Iberæ
Magnanimus terræ, iuxta atque ora ante furentis
Obtruncat Paulli fessum certaminis hostem.
Heu dolor! heu lacrymæ! Servilius, optima belli,
Post Paullum belli pars optima, corruit ictu
Barbarico, magnamque cadens leto addidit uno
Invidiam Cannis. Tristem non pertulit iram
Consul; et, insani quamquam contraria venti
Exarmat vis, atque obtendit pulvere lucem,
Squalentem rumpens ingestæ torvus arenæ
Ingreditur nimbum, ac ritu iam moris Iberi
Carmina pulsata fundentem barbara cætra
Invadit, lævæque fodit vitalia mammæ.
Hic fuit extremus cædum labor. Addere bello
Haud ultra licuit dextram; nec tanta relictum est
Uti, Roma, tibi posthac ad prœlia Paullo.
Saxum ingens, vasto libratum pondere, cæca
Venit in ora manu, et, perfractæ cassidis æra
Ossibus infodiens, complevit sanguine vultus.
Inde pedem referens, labentia membra propinquo
Imposuit scopulo, atque, undanti vulnere anhelans,
Sedit terribilis clypeum super, ore cruento:
Immanis ceu, depulsis levioribus hastis,
Accepit leo cum tandem per pectora ferrum,
Stat, teli patiens, media tremebundus arena,
Ac, manante iubis rictuque et naribus unda
Sanguinis, interdum languentia murmura torquens,

Effundit patulo spumantem ex ore cruorem.
Tum vero incumbunt Libyes super: ipse citato
Ductor equo, qua flatus agit, qua pervius ensis,
Qua sonipes, qua belligero fera bellua dente.
Obrutus hic telis, ferri per corpora Piso
Rectorem ut vidit Libyæ, connisus in hastam
Ilia cornipedis subrecta cuspide transit,
Collapsoque super nequidquam incumbere cœptat:
Cum Pœnus, propere collecto corpore, quamquam
Cernuus inflexo sonipes effuderat armo;
Umbræne Ausoniæ rediviva in bella retractant
Post obitum dextras? nec in ipsa morte quiescunt?
Sic ait, atque ægrum cœptanti attollere corpus,
Arduus insurgens, totum permiscuit ensem.
Ecce, Cydonea violatus arundine plantam,
Lentulus effusis campum linquebat habenis;
Cum videt in scopulo rorantem saxa cruore,
Torvoque obtutu labentum in Tartara, Paullum.
Mens abiit; puduitque fugæ. Tum visa cremari
Roma viro, tunc ad portas iam stare cruentus
Hannibal; et totum tunc primum ante ora fuere
Sorbentes Latium campi. Quid deinde relictum,
Crastina cur Tyrios lux non deducat ad Urbem,
Deseris in tantis puppim si, Paulle, procellis?
Testor Cœlicolas, inquit, ni damna gubernas
Crudelis belli, vivisque in turbine tanto
Invitus, plus, Paulle, (dolor verba aspera dictat)
Plus Varrone noces. Cape, quæso, hunc, unice rerum
Fessarum, cape cornipedem: languentia membra
Ipse levabo humeris, et dorso tuta locabo.
Hæc inter, lacero manantem ex ore cruorem
Eiectans, Consul, Macte, o, virtute paterna!
Nec vero spes angustæ, cum talia restent
Pectora Romuleo regno. Calcaribus aufer,
Qua vulnus permittit, equum; atque hinc ocyus Ur-
Claudantur portæ. Ruet hæc ad mœnia pestis. (bis.
Dic, oro, rerum Fabio tradantur habenæ.
Nostris pugnavit monitis furor. Amplius acta
Quid superest vita, nisi cæcæ ostendere plebi
Paullum scire mori? Feror an consumtus in Urbem
Vulneribus? Quantine emtum velit Hannibal, ut nos
Vertentes terga adspiciat? Nec talia Paullo
Pectora, nec Manes tam parva intramus imago.
Ille ego . . . Sed vano quid enim te demoror æger,
Lentule, conquestu? Perge, atque hinc cuspide fessum
Eripe quadrupedem propere. Tum Lentulus Urbem,
Magna ferens mandata, petit: nec Paullus inultum,
Quod superest de luce, sinit. Ceu vulnere tigris
Letifero cedens tandem, proiectaque corpus,
Luctatur morti, et languentem pandit hiatum
In vanos morsus: nec sufficientibus iræ
Ictibus, extrema lambit venabula lingua.
Iamque coruscanti telum, propiusque ferenti
Gressum exsultantem, et securo cædis lertæ
Non exspectatam surgens defixerat ensem;
Sidoniumque ducem circumspectabat, in illa
Exoptans animam certantem ponere dextra.
Sed vicere virum coeuntibus undique telis (stur.
Et Nomas, et Garamas, et Celtæ, et Maurus, et A-
Hic finis Paullo. Iacet altum pectus et ingens
Dextera, quem, soli si bella agitanda darentur,
Æquares forsan Fabio. Mors additur Urbi
Pulchra decus, misitque viri inter sidera nomen.
Postquam spes Italum mentesque in Consule lapsæ,
Ceu truncus capitis, sævis exercitus armis
Sternitur, et victrix toto fremit Africa campo.
Hic Picentum acies, hic Umber Martius, illic
Sicana procumbit pubes, hic Hernica turma.
Passim signa iacent, quæ Samnis belliger, et quæ
Sarrastes populi, Marsæque tulere col
Transfixi clypei, galeæque, et inutile
Fractaque conflictu parmarum tegmi
Cornipedum derepta fero spumantia f
Sanguineus tumidas in campos Aufid
Eiectat, redditque furens sua corpora
Sic Lagea ratis, vasto velut insula po
Conspecta, illisit scopulis ubi nubifer
Naufragium spargens operit freta: ian
Et transtra, et mali, laceroque aplustr
Ac miseri fluitant revomentes æquora
At Pœnus, per longa diem certami
Cædibus emensus, postquam eripuere
Insignem tenebræ lucem, tum deniqu
Dimisit, tandemque suis in cæde pepe
Sed mens invigilat curis, noctisque q
Ferre nequit. Stimulat, dona inter ta
[Hortatur nudi] portas intrasse Quiri
Proxima lux placet: hinc strictos ferr
Dum fervet cruor, et perfusæ cæde col
Destinat; ac iam claustra manu, iam
Occupat, et iungit Tarpeia incendia C
Quo turbata viri coniux Saturnia c
Irarumque Iovis Latiique haud inscia
Incautum ardorem, atque avidas ad fu
Spes iuvenis, frenare parat. Ciet inde
Regnantem tenebris Somnum; quo sæ
Edomita inviti componit lumina fratr
Atque huic arridens, Non te maioribu
Ausis, Dive, voco: nec posco, ut molli
Des victum mihi, Somne, Iovem. Non
Sunt oculi tibi, nec, sperniens tua nun
Inachiæ multa super audus nocte iuve
Ductori, precor, immittas nova somn
Ne Romam et vetitos cupiat nunc vis
Quos intrare dabit nunquam regnator
Imperium celer exsequitur, curvoq
Per tenebras portat medicata papaver
Ast ubi, per tacitum allapsus, tentori
Barcæi petiit iuvenis, quatit inde sop
Devexo capiti pennas, oculisque quiet
Irrorat, tangens Lethæa tempora vir
Exercent rabidam truculenta insomni
Iamque videbatur multo sibi milite
Cingere, et insultans adstare ad mœni
Ipse refulgebat Tarpeiæ culmine rupi
Elata torquens flagrantia fulmina de
Iupiter; et lati fumabant sulfure cam
Ac gelidis Anio trepidabat cærulus u
Et densi ante oculos, iterumque iter
Vibrabant ignes. Tunc vox effusa per
Sat magno, o iuvenis! prensa est tibi
Siste gradum; neque enim sacris irr
Pœne, magis dabitur, nostrum quam s
Attonitum visis, maioraque bella
Post confecta, Sopor, Iunonia iussa,
Nec lux terribili purgavit imagine
Quos inter motus somni vanosque tu
Dedita per noctem, reliquo cum mili
Nuntiat, et prædam pleno trahit agm
Huic ductor lætas Tarpeio vertice m
Spondenti, cum quinta diem nox orbe
Celatis Superum monitis, clausoque p
Vulnera et exhaustas sævo certamine
Ac nimium lætis excusat fid— rebus.
Tum spe deiectus iuvenis,
Terga inberetur muris
Tanta mole, inquit,
Sed Varro est victus

is fato, patriamque moraris?
et eques: iuro hoc caput, accipe muros
que tibi sine Marte patentes.
Mago fremit cauto non credita fratri,
e Canusina in mœnia miles
rofugos vicino cingere vallo,
rebus facies inhonora sinistris!
on signa viris, non Consulis altum
subnixæ lictore secures.
ægra metu, ceu magna elisa ruina,
bus nituntur sistere membris.
:peus, et sæpe silentia fixis
tis; nudæ plerisque sinistræ,
: desunt pugnacibus enses:
eques: galeis carpsere superbum
us, et damnarunt Martis honores.
ax perfossus cuspide; et hærens
um Maurusia pendet arundo.
to socios clamore requirunt.
Piso, et, leto non dignus inerti,
ir; gravis illic Scævola bello.
Paulli pariter, ceu dira parentis
t vera mali præsentia nunquam
:, et Varronis sistere mentem;
uc toties nequidquam averterit Urbi;
antus dextra. Sed cura futuri
ut fossas instant præd ucere muris,
aditus (ut rerum est copia) firmant.
ampus planis ingressibus hosti,
ustis imitantur cornua ramis,
tur, cæcum in vestigia telum.
lades et non medicabile vulnus,
i, atque imperdita corpora Pœnis,
, ac maior iactabat Erinnys.
Tyrios enses atque arma parabant
nibalem, mutato evadere cœlo.
io collectis Marte Metellus,
d parvi cognominis. Is mala bello
terensque manum, ad deformia agebat
e alio positas spectabat in orbe,
erent, terras: quo nomina nulla
patriæ penetraret fama relictæ.
am accepit flammata Scipio mente,
nium contra, fera prœlia miscens,
it in campis, rapit ocyus ensem,
e malum Latioque extrema coquebant
ptis foribus sese arduus infert.
strictum cum voce ante ora paventum
rpeia, Pater, qui templa secundam
sedem, et Saturnia nondum
malis, tuque aspera pectus
neos virgo succincta furores,
Dei, sponte inter numina nostra,
nullo levius mihi numine, patris
ro, nunquam Lavinia regna
linqui patiar, dum vita manebit.
are Deos, si mœnia tædis
bycis, nullas te ferre, Metelle,
rras gressus. Ni talia sancis,
et cuius somnos formidine rumpis,
armatus adest: moriere; nec ullo
ior parietur gloria cæso.
cepta minis: iamque ordine iusso
nimas patriæ, dictataque iurant
eis, et purgant pectora culpa.
m Rutulis turbata mente geruntur,
pos, et sævæ tristia dextræ
at, pertractans vulnera visu,
magna circumstipante caterva,
Dulcia præbebat trucibus spectacula Pœnis.
Quas strages inter, confossus pectora telis,
Seminecem extremo vitam exhalabat in auras
Murmure deficiens iam Clœlius, oraque nisu
Languida vix ægro et dubia cervice levabat.
Agnovit sonipes, arrectisque auribus acrem
Hinnitum effundens, sternit tellure Vagesum,
Quem tunc captivo portabat in agmina dorso.
Hinc, rapidum glomerans cursum, per lubrica pingui
Stante cruore soli et mulctata cadavera cæde,
Evolat, ac domini consistit in ora iacentis.
Inde, inclinatus colla, et submissus in armos,
De more inflexis præbebat scandere terga
Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.
Milite non illo quisquam felicius acri
Insultarat equo, vel si resupina citato
Proiectus dorso ferret sua membra, vel idem
Si nudo staret tergo, dum rapta volucris
Transigeret cursu sonipes certamina campi.
At Libys, humanos æquantem pectore sensus
Haud parce miratus equum, quinam ille sinistræ
Depugnet morti iuvenis, nomenque decusque,
Erogitat, letique simul compendia donat.
Hic Cinna (ad Tyrios namque is sua verterat arma,
Credulus adversis, et tum comes ibat ovanti)
Auribus huic, inquit, ductor fortissime, origo est
Non indigna tuis. Quondam sub regibus illa,
Quæ Libycos renuit frenos, sub regibus olim
Roma fuit. Sed enim, solium indignata Superbi,
Ut sceptra exegit, confestim ingentia bella
Clusina venere domo: si Porsena fando
Auditus tibi, si Cocles, si Lydia castra:
Ille, ope Mæonia et populo succinctus Etrusco,
Certabat pulsos per bella reponere reges.
Multa adeo nequidquam ausi: pressitque tyrannus
Ianiculum incumbens. Ubi mox, iam pace probata,
Compressere odia, et positum cum fœdere bellum,
Obsidibusque obstricta fides, mansuescere corda
Nescia, pro Superi! et nil non immite parata
Gens Italum pro laude pati! Bis Clœlia senos
Nondum compleral primævi corporis annos,
Una puellarum Laurentum, et pignora pacis,
Inter virgineas regi transmissa catervas:
(Facta virum sileo) rege hæc, et fœdere, et annis,
Et fluvio spretis, mirantem interrita Tibrim
Tranavit, frangens undam puerilibus ulnis.
Cui si mutasset sexum Natura, reverti
Forsan Tyrrhenas tibi non licuisset in oras,
Porsena. Sed iuveni (ne sim tibi longior) hinc est
Et genus, et clara memorandum virgine nomen.
Talia dum pandit, vicinus parte sinistra
Per subitum erumpit clamor. Permixta ruina
Inter et arma virùm et lacerata cadavera, Paulli
Eruerant corpus media de strage iacentum.
Heu quis erat! quam non similis modo Punica telis
Agmina turbanti! vel cum Taulantia regna
Vertit, et Illyrico sunt addita vincla tyranno!
Pulvere canities atro, arentique cruore
Squalebat barba, et perfracti turbine dentes
Muralis saxi, tum toto corpore vulnus.
Quæ postquam adspexit, geminatus gaudia, ductor
Sidonius; Fuge, Varro, inquit, fuge, Varro superstes,
Dum iaceat Paullus. Patribus, Fabioque sedenti,
Et populo, Consul totas edissere Cannas.
Concedam hanc iterum, si lucis tanta cupido est,
Concedam tibi, Varro, fugam. At, cui fortia, et hoste
Me digna, haud parvo caluerunt corda vigore,
Funere supremo et tumuli decoretur honore.
Quantus, Paulle, iaces qui tot mihi millibus unus

Maior lætitiæ causa es. Cum fata vocabunt,
Tale precor nobis, salva Carthagine, letum.
Hæc ait: et socium mandari corpora terræ,
Postera cum thalamis Aurora rubebit apertis,
Imperat; armorumque iubet consurgere acervos,
Arsuros, Gradive, tibi. Tum munera iussa,
Defessi quamquam, accelerant, sparsoque propinquos
Agmine prosternunt lucos: sonat acta bipenni
Frondosis silva alta iugis. Hinc ornus et albæ
Populus alma comæ, validis accisa lacertis,
Scinditur, hic ilex proavorum condita sæclo.
Devolvunt quercus, et amantem litora pinum,
Ac, ferale decus, mœstas ad busta cupressos.
Funereas tum deinde pyras certamine texunt;
Officium infelix, et munus inane peremtis:
Donec anhelantes stagna in Tartessia Phœbus
Mersit equos fugiensque polo Titania cæcam
Orbita nigranti traxit caligine noctem.
Post, ubi fulserunt primis Phaethontia frena
Ignibus, atque sui terris rediere colores,
Supponunt flammam et manantia corpora tabo
Hostili tellure cremant. Subit horrida mentem
Formido incerti casus, tacitusque pererrat
Intima corda pavor, si fors ita Martis iniqui
Mox ferat, hac ipsis inimica sede iacendum.
Ast, tibi, Bellipotens, sacrum, constructus acervo
Ingenti, mons armorum surgebat ad astra.
Ipse, manu celsam pinum flammaque comantem
Attollens, ductor Gradivum in vota ciebat:
Primitias pugnæ, et læti libamina belli,
Hannibal Ausonio cremat hæc de nomine victor,
Et tibi, Mars genitor, votorum haud surde meorum;
Arma electa dicat spirantum turba virorum.
Tum, face coniecta, populatur fervidus ignis
Flagrantem molem; et, rupta caligine, in auras
Actus apex claro perfundit lumine campos.
Hinc citus ad tumulum donataque funera Paullo
Ibat, et hostilis leti iactabat honorem.
Sublimem eduxere pyram, mollesque virenti
Stramine composuere toros. Superaddita dona,
Funereum decus: expertis invisus et ensis, (bum,
Et clypeus, [terror Nomadum;] atque insigne super-
Tum laceri fasces, captæque in Marte secures.
Non coniux native aderant, non iuncta propinquo
Sanguine turba virum; aut celsis de more feretris
Præcedens prisca exsequias decorabat imago.
Omnibus exuviis nudo iamque Hannibal unus
Sat decoris laudator erat; fulgentia pingui
Murice suspirans inicit velamina, et auro
Intextam chlamydem, ac supremo affatur honore:
I, decus Ausoniæ, quo fas est ire superbas
Virtute et factis animas. Tibi gloria leto
Iam parta insigni. Nostros Fortuna labores
Versat adhuc, casusque iubet nescire futuros.
Hæc Libys; atque repens crepitantibus undique flam-
Æthereas anima exsultans evasit in auras. (mis,
Fama dehinc gliscente sono iam sidera adibat;
Iam maria ac terras primamque intraverat Urbem.
Diffidunt muris. Solam pavitantibus arcem
Speravisse sat est. Nec enim superesse iuventam,
Ac stare Ausoniæ vacuum sine corpore nomen.
Quodque adeo nondum portis irruperit hostis,
Contemtu cessare putant. Iam tecta cremari,
Ac delubra capi, cædesque ante ora nefandæ
Natorum, septemque arces fumare videntur.
Lux una eversas bis centum in strage curules,
Ac iuvenum bis tricenis orbata gemebat
[illegible] s exhaustæ nutantia mœnia Romæ:
[illegible] a, post Trebiam, post Tusci stagna profundi;

Nec socium numero pariter leviore p
Sed vero, sed enim reliqui pia turb
Munera sortito invadunt. Celer omn
Clamitat attonitis Fabius: Non ulla
(Credite) cunctandi ratio. Approper
Nequidquam armatos ausit succeder
Dura inter pavidos alitur fortuna sed
Et gliscunt adversa metu. Ite ocyus,
Deripite, o pubes, templis. Vos atria
Nudate, et clypeos in bella refigite ca
Sat patriæ sumus, e numero si ad pro
Nil minuit pavor. In patulis illa hor
Sit metuenda lues: muros haud frege
Exsultare levis nudato corpore, Mau
Dum Fabius lapsas acuit formidin
Varronem adventare vagus per mœn
Spargit, et occulto perfundit pector
Haud secus, ac fractæ rector si forte
Litoribus solus vacuis ex æquore sos
Adnatet, incerti trepidant, tendantv
Iactato dextras: ipsamque odere salut
Unius amissa superantis puppe magis
Quam restare vir labem, qui accedere
Audeat, ac dirum veniat pavitantib
Hos mulcens questus Fabius, defor
Cladibus irasci; vulgumque arcebat a
Adversis etenim frangi non esse viro
Qui Martem inscribant genti, non p
Condere, et ex pœna solatia poscere l
Si vero exprobrare sinant, sibi trist
Illuxisse diem, quo castris viderit ir
Varronem, quam quo videat remeare
His dictis sedere minæ, et conversa r
Pectora: nunc fati miseret; nunc gaud
Consulibus reputant cæsis erepta duc
Ergo omne effundit longo iam se agm
Gratantum; magnaque actum se cred
Testantur, quod, fisus avis sceptrisq
Laomedontiadum non desperaverit
Nec minus infelix culpæ, grandique
Turbatus, Consul titubantem ad mœ
Portabat lacrymans. deiectum attoll
Ac patriam adspicere, et luctus renov
Quod vero reduci tum se populusque
Offerrent, non gratari, sed poscere na
Quisque suos, fratresque simul, mise
Ire videbantur laceranda ad Consulis
Sic igitur muto lictore invectus in U
Damnatum Superis adspernabatur ho
At Patres Fabiusque, procul mœro
Præcipitant curas. Raptim, delecta i
Servitia armantur; nec claudit castra,
Postpositus, pudor. Infixum est Ænei
Parcarum in leges quacumque reducer
Proque arce et sceptris, et libertatis h
Vel famulas armare manus. Primæva s
Corpora prætexto spoliant velamine, e
Insolitis cingunt. Puerilis casside vul
Clauditur, atque hostis pubescere cæd
Idem obsecrantes, captivum vulgus ut
Pensarent parvo, (nec pauca fuere prec
Millia) miranti durarunt prodere Pœn
Cuncta adeo scelera et noxam superave
Armatum potuisse capi. Tunc terga de
Damnatis Siculas longe meritare per o
Impositum, donec Latio decederet host
Hæc tum Roma fuit; post te cui verter
Si stabat fatis, potius, Cart

iber undecimus

s clades insignis Iapyge campo
byam populos Sarranaque castra,
t nulla diu mortalibus usquam,
nte, fides, adiungere dextras
m rumpenti fœdera Pœno,
iciles læsis diffidere rebus:
os iras servasse repostas,
enovare ferox in tempore, Samnis.
ro pressurus fata pudore,
guis fallax mox Appulus armis.
ini vana, indocilisque quieti,
gna fidem: ceu dira per omnes
los fœdi contagia morbi.
la suas, iamque et Calatia adegit,
netu, Pœnorum in castra cohortes.
levitas animosa Tarento
re iugum. Patefecit amicas
rtas, Afrisque ad barbara iussa
cuit submittere colla nepotes.
ros habuit furor. Ora vadosi
s maior qua Græcia muros
luitur curvata profundo,
e et fortunam e more secuta,
Tyrio sua prœlia Marti.
dani tumidissimus accola, Celtæ
Italum, veteresque doloris,
operarunt iungere mole.
, fas impia bella referre
populis: Capuæne furorem,
genti, placuisse? et Dardana ab ortu
o Nomadum sociata tyranno
o tantum nunc tempore, credat?
s nutrita ignavia lustris,
udor peccando, unisque relictus
us honor, lacerabat hiantem
; ac resolutam legibus urbem.
uculenta superbia agebat.
t vires. Non largior ulli
(sic tum Fortuna fovebat)
que modus: madefacta veneno
vestis, medioque dierum
tque ortu convivia solis
la macula non illita vita.
Patres, plebesque senatus
collidens dissona corda
n interea temeraria pubis
pollutior ipsa, senectus.
nus despectaque lucis origo
e sibi et deposcere primi
, ac patriæ pereuntis habenas.
larare viris convivia cæde
cere epulis spectacula dira
, sæpe et super ipsa cadentum
non parco sanguine mensis.
essus, quo verteret acrius ægras
es, quia nulla sorte daturam
am, neque enim impetrata volebat,
d obscurum crimine nomen)
partem deposcere iuris,
sociato consule fasces:
uant sedisse curuli,
cus geminasque videre secures,
ulos atque ora adstare repulsæ.
s gressu fert dicta citato.
præcellens Virrius ore;
um, nullique furore secundus:
tu Patrum ingentique senatu
Impia dementis vulgi, ac vix tota, profudit
Consulta et tumidis incendit vocibus aures;
Concordi fremitu renuentum effunditur asper
Toto e concilio clamor. Tum quisque fatigat
Increpitans, vocumque tremit certamine templum.
Hic Torquatus, avum fronte æquavisse severa
Nobilis, Heu! Capua portantes talia dicta,
Romuleis durastis, ait, succedere muris?
Ad quos non ausi Carthago atque Hannibal arma
Post Cannas afferre suas? Nunquamne per aures
It vestras in Tarpeia cum sede Latini
Orarent paria, haud verbis, haud voce, sed acri
Propulsum dextra, qui tum mandata superbo
Ore apportabat, tanto per limina templi
Turbique præcipitem revoluti corporis actum,
Ut, sævo afflictus saxo, spectante piaret
Tristia dicta Iove, et lueret verba impia leto?
En, ego progenies eius, qui sede Tonantis
Expulit orantem, et nuda Capitolia consul
Defendit dextra. Rabidum hinc, palmasque virorum
Intentantem oculis, proavitaque facta parantem,
Ut vidit maiore adeo crudescere motu,
Excipit his frendens Fabius: Pro cuncta pudendi!
Sedes, ecce, vacat belli viduata procella:
Quem (quæso) e vobis huic imposuisse paratis?
Inque locum Paulli quemnam datis? An tua, Virri,
Prima atque ante alios sors, concedente senatu,
Te citat, ac nostris æquat iam purpura Brutis?
I, demens, i, quo tendis: tibi perfida fasces
Det Carthago suos. Medio fervore loquentis,
Impatiens ultra gemitu cohibere furorem,
Fulminea torvum exclamat Marcellus ab ira:
Quæ tandem, et quam lenta tenet patientia mentem,
O confuse nimis Gradivi turbine Varro,
Ut perferre queas furibunda insomnia consul?
Nonne exturbatos iamdudum limine templi
Præcipites agis ad portas? et discere cogis
Semiviros quod sit nostro de more creati
Consulis imperium? Non unquam sobria pubes,
Et peritura brevi, moneo, ocyus Urbe facesse.
Muros ante tuos (ut par est) debita ductor
Armatus responsa dabit. Consurgere cuncti
Hinc pariter, magnoque viros clamore premebant.
Necnon et foribus propere Campana iuventus
Extulit ipsa gradum; tantæque dolore repulsæ
Concitus, Hannibalem volvebat Virrius ore.
Fulvius, (huic nam spondebant præsagia mentis
Venturum decus; et Capuæ pereuntis imago
Iam tum erat ante oculos), Non, si Carthaginis, inquit,
Ductorem vestris devinctum colla catenis
Romam victor agis, posthac intrare Quirini
Sacratas dabitur sedes. Tende ocyus, oro,
Quo mens ægra vocat. Referunt hæc inde citati
Mixta minis et torva trucis responsa senatus.
Tantane, Omnipotens, caligine mersa latere
Fata placet? Veniet quondam felicior ætas,
Cum pia Campano gaudebit consule Roma,
Et, per bella diu fasces perque arma negatos,
Ultro ad magnanimos referet secura nepotes.
Pœna superborum tamen hæc durabit avorum,
Quod non ante suos Capua ad suffragia mittet,
Quam Carthago suos. Postquam nunc dicta senatus,
Nunc facta exposuit, tum veris falsa per artem
Virrius admiscens cecinit fatale cruenti
Turbatis signum belli. Furiata iuventus
Arma, arma, Hannibalemque volunt. Ruit undique (vulgus,
Et Pœnos in tecta vocant: ingentia facta
Sidonii iuvenis celebrant, ut ruperit Alpes,
Herculei socius decoris, Divisque propinquas

Transierit cursu rupes: ut cæde referta
Clauserit Eridani victor vada: victor ut idem
Lydia Romano turbarit stagna cruore:
Ut Trebiæ ripas æterno nomine famæ
Tradiderit, Paullumque idem inter prœlia, et idem
Flaminium, proceres rerum, demiserit umbris.
His super, excisam primori Marte Saguntum,
Et iuga Pyrenes, et Iberum, et sacra parentis,
Iuratumque viro bellum puerilibus annis,
Accumulant. Unum, ducibus tot cæde peremtis,
Tot fusis acie, stare inter prœlia nullis
Attactum telis. Superum cum munere detur
Huic sociare viro dextras et fœdere iungi;
Fastus exsanguis populi vanumque tumorem,
Nimirum Capua, et dominatum perferat Urbis,
Ceu famulis, fasces æquataque iura negantis?
Prorsus enim tanto potiorem nomine habendum
Varronem, ut fugiat consul fulgentior ostro.
Talia iactantes iam lectam sorte parabant
Mittere, quæ Tyrios adiungat fœdere, pubem.
Sed non invictum ponebat pectore robur
Tum solum Decius Capuæ decus. Isque receptus
In medios cœtus, neque enim differre dabatur,
Itis, ait, cives, violanda ad iura parentum?
Damnatumque caput temerati fœderis aris
Iungitis hospitio? Quæ tanta oblivio recti?
Sacram atque in magnis positam populisque virisque
Adversam ostentare fidem? Nunc tempus inire
Prœlia pro Rutulis: nunc signa aciemque movere,
Dum trepidæ res, et medicinam vulnera poscunt:
Is locus officio, cum cessant prospera, cumque
Dura ad opem Fortuna vocat. Nam læta fovere,
Haudquaquam magni est animi decus: huc, age, adeste.
Novi Dis animas similes, et pectora magnis
Nunquam angusta malis: capiunt, mihi credite, Cannas,
Et Trasymena vada, et Paulli memorabile letum.
Hi sunt, qui vestris infixum mœnibus hostem
Deiecere manu, et Capuam eripuere superbis
Samnitum iussis. Hi sunt, qui iura dedere,
Terrore expulso, Sidicinaque bella remorunt.
Quos fugitis socios? quosve additis? Ille ego sanguis
Dardanius: cui sacra pater, cui nomina liquit
Ab Iove ducta Capys, magno cognatus Iulo;
Ille ego, semihomines inter Nasamonas, et inter
Sævum atque æquantem ritus Garamanta ferarum,
Marmarico ponam tentoria mixtus alumno?
Ductoremque feram, cui nunc, pro fœdere proque
Iustitia, est ensis, solæque e sanguine laudes?
Non ita, non Decio permixtum fasque nefasque,
Hæc ut velle queat. Nullo nos invida tanto
Armavit Natura bono, quam ianua mortis
Quod patet, et vita non æqua exire potestas.
Hæc vana aversas Decius iactavit ad aures.
Ast delecta manus iungebant fœdera Pœno.
Iamque aderant, præmissa duci turbante tumultu,
Autololes, numerosa cohors. Ipse agmine magno
Festinata citus per campos signa movebat.
Et Decius, Nunc hora, viri, nunc tempus: adeste,
Dum Capua dignum, dum, me duce, dextera vindex
Molitur facinus: procumbat barbara pubes.
Pro se quisque alacres rapite hoc decus. Hostis adire
Si parat, obstructas replete cadavere portas,
Et ferro purgate nefas. Hic denique solus
Eluerit sanguis maculatas crimine mentes.
Dumque ea nequidquam, non ulli læta, profatur,
Audita asperitate viri cœptoque feroci,
Multa feta gerens ira præcordia, Pœnus
Adstabat muris, propereque arcessere lectos
...tem castris Decium iubet. Horrida virtus,
Armatumque fide pectus rectique c...
Et maior Capua mens imperterrita,
Invicta stabat, torvoque minacia vu...
Iussa ducis, verbisque etiam incesse...
Quem Libyæ rector, tot signa tot a...
Spernentem, increpitans magno cla...
Post Paullum, post Flaminium, co...
Vecordi Decio, mecum certasse vol...
In decus et famam leti. Rapite, ite c...
Signa, duces. Pateatne mihi Campa...
Urbs Decio, explorare libet, nova b...
Cui patuere Alpes, saxa impellentia...
Atque uni calcata Deo. Suffuderat o...
Sanguis; et a torvo surgebant lumin...
Tum rictus spumans, et anhelis fau...
Versabant penitus dirum suspiria m...
Sic urbem invectus, toto comitante...
Et vulgo ad spectanda ducis simul o...
Effundit cunctam rabiem, irarumqu...
Necnon et Decio propiora pericula...
Flammarant; tempusque adeo cerne...
Quo laudes ducis invicti superaret i...
Non illum fuga, non clausi occuluer...
Sed liber, veluti nullus penetrasset ...
Hannibal, intrepido servaverat otia...
Cum iuvenem sævis, horrendum co...
Invadunt globus, et pedibus sublime...
Ductoris sistunt. Tonat inde feroci...
Incessens victor dictis, Solusne rue...
Fulcire, et revocare paras a funere, R...
O demens! en, qui Divum mihi mun...
Eripiat. Decio prorsus servabar me...
Vincendus, Decio imbelli, cui femi...
Orta in Agenoreis nostræ Carthagi...
Cesserit: huic! agedum, (nam cur in...
Magnanime o miles, meritas innecte...
Dixerat hæc: necdum finem convicia...
[Cum fera gens Decii constanti pect...
Invadit, vincitque manus post terga...
Illatus velut armentis super ardua c...
Cum sese imposuit, victorque imma...
Infremuit leo, et immersis gravis un...
Mandit anhelantem pendens cervice...
At Decius, dum vincla ligant, Nec...
(Nam sic Hannibalem decet intravi...
Fœderis infausti pretium. Sic victi...
Digna cadat Decius. Nec enim te, s...
Humano, sit fas cæsis placasse iuven...
En dextra! en fœdus! Nondum tibi ...
Templorum intrati postes: iam pau...
Imperio carcer. Perge, ac primordia...
Accumula paribus factis. Mihi fama...
Te feret oppressum Capuæ cecidisse ...
Nec plura effari concessum. Obnubi...
Veste caput trahiturque ferox ante...
Exin victor ovans, sedato pectore ...
Spectandis urbis tectis templisque s...
Lætus circumfert oculos, et singula ...
Quis muris sator, et pubes sit quanta...
Quotque auri pateant bello argenti...
Nunc, qualis frenata acies, nunc dei...
Copia quanta viris. Monstrant Capi...
Stellatesque docent campos, Cerere...
Iamque diem ad metas defessis Ph...
Impellebat equis, fuscabat et Hesper...
Paulatim infusa properantem ad lito...
Instituunt de more epulas, festamqu...
Regifice exstructis celebrant convi...
Ipse, Deum cultu et sacro dignatus b...

que procul splendentibus ostro,
toris: non una ministri
isse dapes his addita cura;
his ordine pocula ferre.
ruitur penus. Aspera mensa
gent antiquitus auri.
e noctem, strepituque moventum
mus. Stupet inconsuetus opimæ
iles, faciemque superbi
lis mirantibus haurit.
s, et tantos damnat honores
que coli tanto agmine mensas:
, et Bacchi munera duram
. Tum fronti reddita demum
graviores pectore curæ.
Teuthras testudine, Cymes
immiti murmure sævæ
ermulcet cantibus aures.
t lætos per furta canebat amores,
Atlantidos: unde creatus,
n, tum Dardanus: isque Tonanti
ium magna de stirpe nepotem.
us, generis tunc ordine longo
ue minor famave manuve
mus dederit sua nomina muris.
su pariter Sidonia pubes,
us. Ante omnes, ductor honori
libat carchesia ritu:
itur, Bacchique ex more liquorem
ba, ardescitque Lyæo.
resoluta in gaudia cœtu
nim, iuvenis non digne sileri,
cœpta libens, famamque negabo,
fectis, magnæ tamen indolis, ausis)
a mero, nullisque venenis
, decus pugnæque, necisque
lvebat pectore molem.
anda magis tam sacra libido,
patrias damnaverat artes.
um epulis, atque atria tardo
u, comitatus pone parentem.
atum meditata aperire, novosque
et liber, parte relicta
patuit locus, Accipe digna
, inquit, consulta: togaque
udat latus. Hoc ego bellum
o; atque avulsum ferre Tonanti
ictor caput. Hic erit ille,
iam fœdera sanciet, ensis.
spectacula tanta senectus,
s lasso maioribus ævo,
ede penatibus, et me
ti : summum quod credis, et æquas
ris, o quantum nomine maior
tus erit! Vibrabat ab ore
usque viri iam bella gerebat:
pondus conaminis ægra
re ferens; tremebundus ibidem
bus crebro pavida oscula figens,
st vitæ, per iura parentis,
a potiorem, nate, salutem,
oro: ne sanguine cernam
c tabo repleta cruento
pugnæ certamine mensas.
a non acies, non mœnia et urbes
frons propior lumenque corusco
lla viri, quæ vertice fundit,
is; si viso intorserit ense
per campos agmina, vocem?

Fallit te, mensas inter quod credis inermem.
Tot bellis quæsita viro, tot cædibus armat
Maiestas æterna ducem. Si admoveris ora,
Cannas et Trebiam ante oculos, Trasymenaque busta
Et Paulli stare ingentem miraberis umbram.
Quid? tanto in casu, comitum iuxtaque iacentum
Torpebunt dextræ? Parce, oro, et desine velle,
Cui nequeas victor superesse. An tristia vincla,
Et Decius, non erudiunt componere mentem?
  Talia commemorans, famæ maioris amore
Flagrantem ut vidit iuvenem, surdumque timori:
Nil ultra posco; refer in convivia gressum:
Approperemus, ait. Non iam tibi pectora pubis
Sidoniæ fodienda manu tutantia regem: (rum,
Hoc iugulo dextram explora. Namque hæc tibi fer-
Si Pœnum invasisse paras, per viscera ferrum
Nostra est ducendum. Tardam ne sperne senectam:
Opponam membra, atque ensem extorquere negatum
Morte mea eripiam. Lacrymæ tunc ore profusæ,
Et magna Superum cura servatus in arma
Scipiadæ Pœnus: nec tantum fata dederunt
Externa peragi dextra. Pulcherrimus iræ,
Et dignus fieri compos memorabilis ausi,
Amisit quantam posito conamine laudem,
Cui tantum est voluisse decus! Tum reddere sese
Festinant epulis, et tristia fronte serenant:
Donec læta virum solvit convivia somnus.
  Postera lux Phaetontis equas proferre parabat,
Iam rapido summis curru splendente sub undis;
Et iuvenis, magno generatus Hamilcare, duras
Iamdudum exercet curas. Carthaginis arces
Ire ferox Mago, et Patribus portare iubetur
Nuntia facta ducis. Præda et captiva leguntur
Corpora, dereptæque viris sub Marte cruento
Exuviæ, fausti Superis libamina belli.
Altera curarum Libycis demittitur oris,
Heu! Decius, reduci lentas servatus ad iras,
Ni pœnæ iuvenem indignæ miseratus ab alto,
Iupiter antiquam Batti vertisset ad urbem.
Hic Pellea virum Ptolemæi sceptra vehentum
Eripuere minis, resolutaque vincula collo:
Atque eadem, vitæ custos, mox deinde quieto
Accepit tellus ossa inviolata sepulcro.
  Nec Venerem interea fugit exoptabile tempus
Pœnorum mentes cæco per læta premendi
Exitio, et luxu corda importuna domandi.
Spargere tela manu passim fallentia natis
Imperat, et tacitas in pectora mittere flammas.
Tum pueris dulce arridens: Eat improba Iuno,
Et nos (nec mirum, quid enim sumus?) acta secundis
Despiciat. Valet illa manu; valet illa lacertis:
Parvula nos arcu puerili spicula sensim
Fundimus, et nullus nostro de vulnere sanguis.
Verum, agite, o mea turba, precor, nunc tempus, a-
Et Tyriam pubem tacitis exurite telis. (deste,
Amplexu, multoque mero, somnoque, virorum
Profliganda acies, quam non perfregerit ensis,
Non ignes, non immissis Gradivus habenis.
Combibat illapsos ductor per viscera luxus,
Nec pudeat picto fultum iacuisse cubili,
Nec crinem Assyrio perfundere pugnet amomo.
Ille, sub hiberno somnos educere cœlo
Iactator, tectis malit consumere noctes;
Ac ponat ritus vescendi, sæpe citato,
Dum residet sub casside, equo; discatque Lyæo
Imbellem donare diem. Tum deinde madenti
Post epulas sit grata chelys, segnisque soporas,
Aut nostro vigiles ducat sub numine noctes.
Hæc postquam Venus, applaudit lascivus; et alto

Mittit se cœlo niveis exercitus alis.
Sentit flammiferas pubes Maurusia pennas,
Et pariter fusis tepuerunt pectora telis.
Bacchi dona volunt, epulasque, et carmina rursus
Pieria liquefacta lyra. Non acer aperto
Desudat campo sonipes: non ulla per auras
Lancea nudatos exercet torta lacertos.
Mollitæ flammis lymphæ languentia somno
Membra fovent; miserisque bonis perit horrida vir-
Ipse etiam, afflatus fallente Cupidine, ductor (tus.
Instaurat mensas dapibus, repetitque volentum
Hospitia et patrias paulatim decolor artes
Exuit, occulta mentem vitiante sagitta.
Altera iam patria, atque æquo sub honore vocatur
Altera Carthago Capua; intactumque secundæ
Fortunæ ingenium vitia allatrantia quassant.
Nec luxus ullus merseque libidine vitæ
Campanis modus: accumulant, variasque per artes
Scenarum, certant epulas distinguere ludo:
Ut strepit assidue Phrygiam ad Nilotica loton
Memphis Amyclæo passim lasciva Canopo.
In primis dulcem, Pœno lætante, per aures
Nunc voce infundi Teuthras, nunc pectine, cantum.
Isque ubi mirantem resonantia pollice fila
Ductorem vidit Libyæ, canere inde superbas
Aoniæ laudes sensim testudinis orsus,
Concordem citharæ movit per carmina linguam,
Vincere linquentes vitam quæ possit olores.
Atque hæc e multis carpsit mollissima mensæ
[Facta antiqua virum, placidas quis mulceat aures.]
Argolicis quondam populis (mirabile dictu!)
Exaudita chelys, lapidem testudine felix
Ducere, et in muros posuisse volentia saxa.
Hæc Amphionio vallavit pectine Thebas;
Ac, silice aggeribus per se scandente vocatis,
Iussit in immensum cantatas surgere turres.
Altera, turbatum plectro moderata profundum,
Et tenuit phocas, et in omni Protea forma
Traxit, et æquoreo portavit Ariona dorso.
Iam, quæ Peliaca formabat rupe canendo
Heroum mentes et magni pectora Achillis,
Centauro dilecta chelys compesceret iras,
Percussa fide, vel pelagi vel tristis Averni.
Namque chaos; cæcam quondam sine sidere molem,
Non surgente die, ac mundum sine luce canebat.
Tum, Deus ut liquidi discisset stagna profundi,
Tellurisque globum media compage locasset:
Ut celsum Superis habitare dedisset Olympum,
Castaque Saturni monstrabat sæcula patris:
Sed, quos pulsabat Rhipæum ad Strymona, nervi,
Auditus Superis, auditus Manibus Orpheus,
Emerito fulgent clara inter sidera cœlo.
Hunc etiam mater, tota comitante sororum
Aonidum turba, mater mirata canentem.
Non illo Pangæa iuga aut Mavortius Hæmus,
Non, illo modulante sonos, stetit ultima Thrace:
Cum silvis venere feræ, cum montibus amnes.
Immemor et dulcis nidi, positoque volatu,
Non mota volucris captiva pependit in æthra.
Quin etiam Pagasæa ratis, cum cœrula nondum
Cognita terrigenis, pontoque intrare negarent,
Ad puppim sacræ, cithara eliciente, carinæ
Adductum cantu vidit mare. Pallida regna
Bistonius vates, flammisque Acheronta sonantem,
Placavit plectro, et fixit revolubile saxum.
O diræ Ciconum matres, Geticique furores,
Et damnata Deis Rhodope! tulit ora revulsa
In pontum, ripis utraque sequentibus Hebrus.
quoque, cum rapidi caput a cervice recisum

Portarent fluctus, subito emicuere per
Ad murmur cete toto exsultantia pont
Sic tum Pierius bellis durata viror
Pectora Castalio frangebat carmine T
Interea placida attulerant iam flam
Magonem Libycis. Lauro redimita su
Optatos puppis portus; pelagoque mic
Captiva arma procul celsa fulgentia pr
At, patulo surgens iamdudum ex æquo
Nauticus implebat resonantia litora cl
Et, simul adductis percussa ad pectora
Centeno fractus spumabat verbere pon
Nec lentum in medios rapienda ad g
Procurrit fluctus, elataque turba favo
Certatim ingenti celebrant nova gaud
Æquatur rector Divis: illum undique
Illum turba minor moniti gaudere nep
Et senior manus; et iuxta populusque
Mactatis Superum dignantur honore i
Sic patriam Mago et portas ingressus,
Fraternæ laudis fama. Ruit inde senat
Et multo Patrum stipatur curia cœtu.
Tum, Divos veneratus avum de more v
Martem, ait, egregium et fractas, quis
Nitebatur, opes, pars ipse haud parva
Nuntio. Pugnatum Superis in vota sec
Est locus, Ætoli signat quem gloria re
Possessus quondam prisca inter sæcula
Humentes rapido circumdat gurgite ca
Aufidus, et stagnis intercipit arva refu
Mox fluctus ferit Adriacos, magnoque
Cedentem impellit retrorsus in æquor
Hic Varro, et magnum Latia inter nom
Nomen, quis rerum ducibus permissa p
Vix dum depulsa nigræ caligine noctis,
Invadunt campum, et late fulgentibus
Accendunt ultro lucem surgentis Eoi.
Nos contra, nam germanum furor acer
Optatæ pugnæ castris cita signa mover
Intremit et tellus, et pulsus mugit Oly
Hic fluvium et campos abscondit cæde
Ductor, quo nunquam maiorem ad bell
Rectorem terræ. Vidi, cum turbine sæ
Ausonia, et sonitu bellantis, fusa per
Uni terga daret. Vidi, cum Varro cita
Auferretur equo; proiectis degener ar
Quin et magnanimum, perfosso corpo
Strage super socium, vidi te, Paulle, c
Ægates ille et servilia fœdera larga
Ultus cæde dies; non plus optasse liber
Quam tum concessit dexter Deus. Alt
Si talis redeat, populis sis omnibus u
Tum, Carthago, caput, terrasque col
Testes hi stragis, quos, signum illustr
Mos læva gestare viris. Tum funditur
Ora admirantum præfulgens annulus
Datque fidem verbis haud parvo insig
Hinc iterum repetens: Restat nunc sed
Vertenda atque æquanda solo iam sub
Annitamur, ait, vires refovere tot ba
Casibus, ut pateant non parca æraria d
Quas emimus bello. Defit iam bellua, t
Ausoniis terror: necnon alimenta fati
Atque ea dum memorat, torvo conve
Hamonis vultu, quem gliscens gloria p
Ductoris studio iamdudum agitabat a
Iamne tibi dextras inceptaque nostra p
Iam fas Dardanio me non servire colon
Anne iterum Hannibalem dedi placet?

undantia pectora felle,
is totque exorata tropæis,
extra en, en dextera, quam tu
dabas, et litora et amnes,
implevit sanguine campos.
animos favor haud obscurus alebat.
lia atque ira stimulantibus, Hanno:
nis convicia miror
met ingenio; fraternaque corda
as, et virus futile linguæ.
m vanis absistere credat,
dum, nunc improba fœdere rupto
m, et bellum exitiale cavendum,
e adeo vosmet perpendite, quæso.
aliud nobis censere relictum est.
m, classes, alimenta precatur,
ram. Victus [non plura dedissem.]
io Rutulos saturavimus agros
s Latium. Deponere curas
e, da, victor; liceatque sedere
non exhaurire rapacis
cuatos sæpe penates.
quam, falsa ut præsagia nostra
ue augurio ludatur inani,
mesta dies. Atrocia novi
io natas e cladibus iras.
o, Cannæ. Submittite signa;
e, agedum, ac deposcite pacem:
at ille dolor, mihi credite, maius
citiusque hæc fœdera victor,
it. Atque adeo, qui tanta superbo
t spumanti turbine perflas
s, dic, en, germanus in armis
divo, per sæcula tellus
quam ductorem in bella creavit,
cur nondum viderit urbis?
matrum rapiamus in hostem
lis habiles gravioribus armis?
amus mille carinas,
yæ queratur bellua terris:
, atque armatos proroget annos
num trahat usque in tempora fati?
enim occulto circumdamur astu)
e domos; castrisque potentum
cite modum. Pax, optima rerum
isse datum est, pax una triumphis
r: pax, custodire salutem
otens revocetur in arces
s; et fama fugetur ab urbe
sa, tua. Si tanta libido
atque enses non reddere perstat
uil suppeditare furori
tri Magonem dicta referre.
tem (neque enim satiaverat iras
turbat diversa volentum:
haud ulli superabilis armis,
tibi, destituemus ad ipsas
nec opum adiumenta feremus?
ptra ut iam parta retardet?
ibuunt, quæ belli posceret usus:
iactant sub teste favorem.
s placitum traducere Iberis,
ectat facta immortalia livor.
ductoris crescere laudes.

ber duodecimus

e caput, fecundaque nimbis
rifero nebulosam vertice frontem,
t hiems; blandisque salubre
Ver Zephyris tepido mulcebat rura sereno.
Prorumpit Capua Pœnus, vicinaque late
Præmisso terrore quatit. Ceu condida bruma
Dum Rhipæa rigent Aquilonis flamina, tandem
Evolvit serpens arcano membra cubili,
Et splendente die novus emicat, atque coruscum
Fert caput, et saniem sublatis faucibus efflat.
At Libyci ducis ut fulserunt signa per agros,
Desolato metu cuncta, et, suadente pavore,
Vallo se clausere simul; trepidique salutis,
Expectant ipsis metuentes mœnibus hostem.
Sed non ille vigor, qui ruptis Alpibus arma
Intulerat, dederatque vias, Trebiaque potitus
Mæonios Italo sceleravit sanguine fluctus,
Tunc inerat. Molli luxu madefacta meroque,
Illecebris somni torpentia membra fluebant:
Quis gelidas suetum noctes thorace gravatis
Sub Iove non æquo trahere, et tentoria sæpe
Spernere, ubi biberna ruerent cum grandine nimbi,
Ac ne nocte quidem clypeive ensesve reposti,
Non pharetræ aut iacula; et pro membris arma fuere;
Tunc grave cassis onus, maioraque pondera visa
Parmarum, ac nullis fusæ stridoribus hastæ.
Prima instaurantem sensit certamina mitis
Parthenope, non dives opum, non spreta vigoris:
Sed portus traxere ducem, secura volentem
Æquora, quæ peteret veniens Carthagine puppis.
Nunc molles urbi ritus, atque hospita Musis
Otia, et exemtum curis gravioribus ævum.
Sirenum dedit una suum memorabile nomen
Parthenope muris Acheloias; æquore cuius
Regnavere diu cantus, cum dulce per undas
Exitium miseris caneret non prospera nautis.
Hæc pone aggressus (nam frontem clauserat æquor)
Mœnia, non ullas valuit perfringere Pœnus
Tota mole vias: frustraque, ingloriusausi,
Pulsavit quatiens obstructas ariete portas.
Stabat Cannarum Graia ad munimina victor
Nequidquam, et cautæ mentis consulta probabat
Eventu, qui, post Dauni stagnantia regna
Sanguine, Tarpeias ire abstinuisset ad arces.
En, qui nos segnes, et nescire addere cursum
Fatis iactastis, quod vobis scandere nuper
Non acie ex ipsa concessum mœnia Romæ;
Intrate, atque epulas promissas sede Tonantis
His, quæ Graia manus defendit, reddite tectis.
Talia iactabat, famæque pudore futuræ,
Irritus incepta primus si absisteret urbe,
Audebat cuncta, atque acuebat fraudibus enses.
Sed subitæ muris flammæ, totoque fluebant
Aggeris anfractu tela improvisa per auras.
Haud secus occuluit saxi quos vertice fetus
Ales fulva Iovis, tacito si ad culmina nisu
Evasit serpens, terretque propinquus hiatu;
Illa, hostem rostro, atque assuetis fulmina ferre
Unguibus, incessens, nidi circumvolat orbem.
Tandem ad vicinos Cumarum vertere portus
Defessum subiit, varioque lacessere motu
Fortunam, et famæ turbando obstare sinistræ.
Sed custos urbi Gracchus, tutela vel ipsis
Certior, arcebat, muris, iterumque sedere
[Portis,] atque aditus iterum sperare vetabat.
Lustrat inops animi, rimaturque omnia circum
Alite vectus equo, rursusque hortatibus infit
Laudum agitare suos: Pro Di, quis terminus, inquit,
Ante urbes standi Graias, oblite tuorum
Factorum miles? quis erit modus? Alpibus adstat
Nimirum maior moles, et scandere cœlum
Pulsantes iubeo scopulos: quamquam, altera detur

Si similis tellus, aliæque repente sub astra
Exsurgant rupes, non ibis, et arduus arma,
Me ducente, feres? Tene, heu! Cannæus hiantem
Agger adhuc maruusque tenet? Gracchumque, moveri
Non ausum portis, parvo in discrimine cerno?
An vobis gentes, quascumque labore parastis,
Casu gesta patent? Per vos, Tyrrhena faventum
Stagna Deum, per ego et Trebiam, cineresque Sagunti,
Obtestor, dignos iam vosmet reddite vestra,
Quam trahitis, fama, et revocate in pectora Cannas.
Sic ductor fessas luxu attritasque secundis
Erigere, et verbis tentabat sistere mentes.
Atque hic, perlustrans aditus, fulgentia cernit
Arcis templa iugo, quorum tum Virrius, altæ
Immitis ductor Capuæ, primordia pandit;
Non est hoc, inquit, nostri, quod suspicis, ævi:
Maiores fecere manus. Cum bella timeret
Dictæi regis, sic fama est, linquere terras
Dædalus invenit, nec toto signa sequenti
Orbe dare, æthereas aliena tollere in auras
Ausus se penna, atque homini monstrare volatus.
Suspensum hic librans media inter nubila corpus
Enavit, Superosque novus conterruit ales.
Natum etiam docuit, falsæ sub imagine plumæ,
Attentare vias volucrum; lapsumque solutis
Pennarum remis, et non felicibus alis,
Turbida plaudentem vidit freta. Dumque dolori
Indulget subito, motis ad pectora palmis,
Nescius heu! planctu duxit moderante volatus.
Hic pro nubivago gratus pia templa meatu
Instituit Phœbo, atque audaces exuit alas.
Virrius hæc. Sed enim ductor numerabat inertes,
Atque actos sine Marte, dies; ac stare pudebat.
Ingemit adversis, respectansque irrita tecta,
Urbe Dicarchea parat exsatiare dolorem.
Hic quoque nunc pelagus, nunc muri saxea moles
Officit audenti, defensantumque labores.
Dumque tenet socios, dura atque obsepta viarum
Rumpere nitentes, lentus labor; ipse propinqua
Stagnorum terræque simul miracula lustrat:
Primores adsunt Capuæ; docet ille, tepentes
Unde ferant nomen Baiæ; comitemque dedisse
Dulichiæ puppis stagno sua nomina monstrat.
Ast hic Lucrino mansisse vocabula quondam
Cocyti memorat; medioque in gurgite ponti
Herculeum commendat iter, qua discidit æquor
Amphitryoniades, armenti victor Iberi.
Ille, olim populis dictum Styga, nomine verso, (num;
Stagna inter celebrem nunc mitia, monstrat Aver-
Tum, tristi nemore atque umbris nigrantibus hor-
Et formidatus volucri, letale vomebat (rens,
Suffuso virus cœlo; Stygiaque per urbes
Relligione sacer, sævum retinebat honorem.
Hinc vicina palus (fama est, Acherontis ad undas
Pandere iter) cæcas stagnante voragine fauces
Laxat, et horrendos aperit telluris hiatus;
Interdumque novo perturbat lumine Manes.
At iuxta caligantes, longumque per ævum
Infernis pressas nebulis, pallente sub umbra
Cimmerias iacuisse domos, noctemque profundam
Tartareæ narrant urbis: tum sulfure et igni
Semper anhelantes coctoque bitumine campos
Ostentant. Tellus, atro exundante vapore,
Suspirans, ustisque diu calefacta medullis,
Æstuat, et stygios exhalat in aera flatus:
Parturit, et tremulis metuendum exsibilat antris.
Interdumque, cavas luctatus rumpere sedes,
Aut exire fretis, sonitu lugubre minaci
Mulciber immugit, lacerataque viscera terræ

Mandit, et exesos labefactat murmur...
Tradunt Herculea prostratos mole Gi...
Tellurem iniectam quatere, et spiram...
Torreri late campos; quotiesque mina...
Rumpere compagem impositam, expal...
Apparet Prochyte, sævum sortita Mi...
Apparet procul Inarime, quæ turbine...
Fumantem premit Iapetum, flammas...
Ore eiectantem; et, si quando evadere...
Bella Iovi rursus Superisque iterare v...
Monstrantur Vesuina iuga, atque in...
Depasti flammis scopuli, stratusque r...
Mons circum, atque Ætnæ fatis certa...
Nec non Misenum servantem Idæa sep...
Nomina, et Herculeos videt ipso in l...
Miratur pelagique minas, terræque l...
Quæ postquam perspecta viro, regres...
Inde Pherecydæum muros, frondenti...
Palmite devastat Nysæa cacumina G...
Hinc ad Calcidicam transfert cites a...
Campo Nola sedet, crebris circum...
Turribus, et celso facilem tutatur ad...
Planitiem vallo: sed, qui non turribu...
Defendenda daret, verum ultro mœni...
Protegeret, Marcellus opem auxilium...
Isque, ubi Agenoream procul adventa...
Et ferri ad muros, nubem videt; Arm...
Hostis adest, capite arma, viri, clam...
Circumstant rapidi iuvenes, aptantq...
Sanguineas de more iubas: sonat inde...
Agmina disponens passu, Tu limina d...
Servabis portæ, Nero: tu converte co...
Ad lævam patrias et Larinatia signa, ...
Clarum Volscorum, Tulli, decus: ad...
Per tacitum ruptis subita vi fundite...
Telorum in campos nimbum. Ferar i...
In medios, equitumque traham certa...
Dumque ea Marcellus, iam claustra r...
Et scalis spretos tentabant rumpere...
Insonuere tubæ passim, clamorque...
Hinnitusque, simul litui, raucoque t...
Cornua, et in membris concussa fure...
Fertur acerba lues disiectis undique...
Effusæque ruunt inopino flumine tu...
Improbus ut fractis exundat molibu...
Propulsum ut Borea scopulis impingi...
Ut rupto terras invadunt carcere ve...
Nec torrente, Libys, viso armorumq...
Deiectus, sperare valet. Dux Dardan...
Attonito, prægressus equo, tergisque...
Incumbens hasta, socios nunc voce f...
Perge, age; fer gressus: dexter Deus; h...
Hac iter ad muros Capuæ. Nunc rur...
Conversus, Sta. Quo raperis? Non te...
Te, ductor Libyæ, increpito. Sta: C...
Et Mars in manibus. Dimitto a cæde...
Spectemur soli: Marcellus prœlia po...
Sic rector Latius: iuvenique invad...
Barcæo suadebat honor, pretiumque...
Sed non hæc placido cernebat pect...
Cœptoque avertit suprema in fata ru...
Sistere perculsos ille, et revocare, lab...
Talesne e gremio Capuæ, tectisque s...
Egredimur? State, o miseri! quis glo...
Dedecori est: Nil vos hodie (mihi cr...
Vertentes fidum exspectat. Meruisti...
Ingruat Ausonia; et sævo Mavorte p...
Nequa spes fusos pacis vitæque ma...
Vincebat clamore tubas, vocisque vi...

ructas sævus penetrabat in aures.
teis iuvenis Pedianus in armis
atrox, Troianaque semina et ortus,
rea sese de stirpe ferebat,
eneris fama, sacroque Timavo
aneis dilectum nomen in oris.
idanus, Venetæque ex ordine gentes,
gaudens populus, seu bella cieret,
cidus doctæque silentia vitæ
rio plectro mulcere labores,
tere parem, nec notior alter
tis, nec Phœbo notior alter.
, effusis urgens vestigia frenis
ta galeam atque insigne peremti
um Paulli: puer illa gerebat,
us ductoris munere, Cinyps,
Cinyps, quo gratior ora
ulla nituit plus fronte decoris. (ra
:mperque novum est, quod Tiburis au-
el qui, miro candoris honore,
lapis, Rubris advectus ab undis.
m, egregium cristis, et casside nota
tremo Pedianus in agmine vidit,
e oculos Paulli emersisset imago
tis, amissaque posceret arma,
ns: Tune, ignavissime, sacri
is, quæ non sine crimine vester,
ùm, gestaret tegmina ductor?
ocat inde viri ad spectacula Manes,
git costis penetrabile telum.
equo, galeam atque insignia magni
apit dextra, spoliatque videntem.
decus leto, niveosque per artus
r, et formæ populatur honores.
dere comæ, violataque cervix
i iugulum, collo labente, recumbit.
eano rediens Cythereius ignis,
ri iactat splendore refecto,
lat nubes, hebetatur, et atris,
nebris languentia lumina condit.
apta, Pedianus, casside, nudos
et ad vultus, irasque coercet.
nagno socium clamore reportans,
iebat equum, spumantia sævo
ntem morsu, cui turbidus armis
us rapido tulit ora tumultu:
, Decus macte, o, virtutis avitæ,
ride; nunc, inquit, rapta petamus,
, Libyci ductoris tegmina; et ardens
m fundit stridoribus hastam.
i vanus foret, obvia ni vis
ito tenuisset corpore telum.
is ductorem protegit armis,
n hunc sitiens gravis hasta cruorem;
inas mutata morte peregit.
m ductor, discrimine leti
umque furens ad castra capessit.
mmodicus, tendit certamine gressum
rsis Pœnorum exercitus armis.
is hostis, longasque viritim
cladum; cœloque cruentos
tant, et Dîs ultoribus, enses.
s docuit, (quod credere nemo
is) Martis certamine sisti
ibyæ. Raptant currusque virosque,
eram; et vivis avulsa reportant
ntum, atque abeunt, sub cuspide terga
se ducis. Tum Martis adæquant
ori. Graditur, comitante triumpho,
Maior, quam ferret cum victor opima Tonanti.
Inde furens, postquam vallo vix depulit hostem,
Ductor Agenoreus, Quando hanc, quantoque cruore
Hostili, labem eluerim? Mea terga videre
Contigit Ausoniæ? Mene, inquit, summe Deorum,
Post Trebiam, statuis tam turpi funere dignum?
Vosque, invicta diu, nunc, heu! sine Marte, iuventus
Debellata bonis Capuæ, non degener ipse
Gestorum, Ausoniis verti victricia signa;
Vobis terga dedi. Vidi, cum ad bella vocarem,
Non secus atque Italo fugere a ductore paventes.
Quid reliquum prisci Martis tibi, qui dare terga,
Me revocante, potes? Fundebat talia Pœnus:
Et Latiæ sese Nolana ad mœnia turmæ,
Portantes spolia insigni clamore, ferebant.
At, consueta graves per longum audire suorum
Eventus, Roma, et nunquam recreata secundis,
Allato tandem faustæ certamine pugnæ,
Erigitur, primoque Deûm se munere tollit.
Ante omnes pigra in Martem, fugiensque laborum,
Dum bellum tonat, et sese furata iuventus,
Dat pœnas latebræ: tum, qui dulcedine vitæ
Invenere dolos, iurataque fœdera Pœno
Corrupere, notant, et purgant crimine gentem.
Punitur, patriam meditati linquere terram,
Consilium infelix, scelerataque culpa Metelli.
Talia corda virum. Sed enim nec femina cessat
Mente æquare viros, et laudis poscere partem.
Omnis, præ sese portans capitisque manusque
Antiquum decus, ac derepta monilia collo,
Certatim matrona ruit, belloque ministrant.
Haud tanta cessisse viros in tempore tali
Laudis sorte piget; factoque in secula ituro
Lætantur tribuisse locum. Tum celsa senatus
Subsequitur turba. In medium certamine magno
Privatæ cumulantur opes. Nudare penates,
Ac nihil arcanos vitæ melioris ad usus
Seposuisse iuvat. Coit et sine nomine vulgus.
Corpore sic toto ac membris Roma omnibus usa,
Exsangues rursus tollebat ad æthera vultus.
Addunt spem miseris dulcem Parnassia Cirrha
Portantes responsa viri. Nam læta ferebant
Exaudisse adytis, sacra cum voce tonaret
Antrum, et mugiret Phœbo iam intrata sacerdos:
Solvite, gens Veneris, graviores corde timores:
Adversa, et quidquid duri sub Marte manebat,
Exhaustum est vobis. Restant leviora laborum,
Et sine pernicie terror. Dîs vota precesque
Ferte modo, et tepidos aris libate cruores.
Neu date terga malis. Aderit Gradivus, et ipse
Delius avertet propiora pericula vates,
Troianos notus semper minuisse labores.
Sed vero, sed enim, ante omnes, altaria fument
Centum festa Iovi: centum cadat hostia cultris.
Ille trucem belli nubem sævasque procellas
In Libyam violentus aget; spectabitis ipsi
Ægida turbato quatientem in prœlia mundo.
Atque ea Parnassi postquam clamata sub antris
Allatum, vulgique Deus pervenit ad aures;
In Capitolinas certatim scanditur arces;
Sternunturq: Iovi, et delubrum sanguine honorant,
Tum Pæana canunt, responsaque fida precantur.
Interea assuetis senior Torquatus in armis,
Sardoas patrio quatiebat milite terras.
Namque, ortum Iliaca iactans ab origine nomen,
In bella Hampsagoras Tyrios renovata vocarat.
Proles pulchra viro, nec tali digna parente,
Hostus erat; cuius fretus fulgente iuventa,
Ipse asper paci, crudos sine viribus annos,

Barbarici studio ritus, refovebat in armis.
Jamque ubi Torquatum rapt im properata ferentem
Signa videt, pugnasque avidas accendere dextras,
Fraude loci nota, latebrosa per avia saltus
Evolat, et, provisa fugæ compendia carpens,
Virgulta tegitur valle ac frondentibus umbris.
Insula, fluctisono circumvallata profundo,
Castigatur aquis, compressaque gurgite, terras
Enormes cohibet, nudæ sub imagine plantæ.
Inde Ichnusa prius Graiis memorata colonis,
Mox, Libyci, Sardus, generoso sanguine fidens
Herculis, ex sese mutavit nomina terræ.
Affluxere etiam, et sedes posuere coactas,
Dispersi pelago, post eruta Pergama, Teucri.
Nec parvum decus, advecto cum classe paterna
Agmine Thespiadum, terris, Iolae, dedisti.
Fama est, cum laceris Actæon flebile membris
Supplicium lueret spectatæ in fonte Dianæ,
Attonitum novitate mali fugisse parentem
Perfreta Aristæum, et Sardoos isse recessus:
Cyrenen monstrasse ferunt nova litora matrem.
Serpentum tellus pura, ac viduata venenis;
Sed, tristis cœlo, et multa vitiata palude,
Qua videt Italiam, saxoso torrida dorso
Exercet scopulis late freta, pallidaque intus
Arva coquit nimium, Cancro fumantibus Austris.
Cætera propensæ Cereris nutrita favore.
Hoc habitu terræ, nemorosa per invia crebro
Torquatum eludens hostis, Sidonia pugnæ
Tela exspectabat, sociosque laboris Iberos.
Qui postquam appulsis animos auxere carinis,
Haud mora, prorumpit latebris; adversaque late
Agmina inhorrescunt, longumque coire videtur,
Et conferre gradum. Media intervalla patentis
Corripiunt campi properatis eminus hastis:
Donec ad exsertos enses, fidissima tela,
Perventum: dira inde lues; cæduntque, caduntque,
Alternique animas sævo in mucrone relinquunt.
Non equidem innumeras cædes, totque horrida facta,
Sperarim tanto digne pro nomine rerum
Pandere, nec dictis bellantum æquare calorem.
Sed vos, Calliope, nostro donate labori,
Nota parum magni longo tradantur ut ævo
Facta viri, et meritum vati sacremus honorem.
Ennius, antiqua Messapi ab origine regis,
Miscebat primas acies; Latiæque superbum
Vitis adornabat dextram decus: hispida tellus,
Miserunt Calabri; Rudiæ genuere vetustæ:
Nunc Rudiæ solo memorabile nomen alumno.
Is prima in pugna (vates ut Thracius olim,
Infestam bello quateret cum Cyzicus Argo,
Spicula deposito Rhodopeia pectine torsit)
Spectandum sese non parva strage virorum
Fecerat, et dextræ gliscebat cædibus ardor.
Advolat, æternum sperans fore, pelleret Hostus
Si tantam labem, ac perlibrat viribus hastam.
Risit, nube sedens, vani conamina cœpti,
Et telum procul in ventos dimisit Apollo.
Ac super his: Nimium, iuvenis, nimiumque superbi
Sperata hausisti. Sacer hic, ac magna sororum
Aonidum cura est, et dignus Apolline vates.
Hic canet illustri primus bella Itala versu,
Attolletque duces cœlo; resonare docebit
Hic Latiis Helicona modis, nec cedet honore
Ascræo famave seni. Sic Phœbus, et Hosto
Ultrix per geminum transcurrit tempus arundo.
Vertuntur iuvenis casu perculsa per agros
Agmina, et effusæ pariter dant terga catervæ.
Tum pater, audita nati nece, turbidus ira,

Barbaricam atque immane gemens, tr
Pectus, et ad Manes urget vestigia nati
At Libyæ ductor, Marcello fractus,
Contusus pugna, campos damnarat; et
Verterat ad miseras non æqui Martis
Inde, ubi permisit flammis atque ensib
Nuceriæ, nihilo levior nec parcior ira,
Incussit sese, atque æquavit mœnia ter
Post Casilina sibi, multum oblectatus
Defendentum armis, ægre reseraverat
Limina, et obsessis vitam pensaverat a
Iamque, in Dauniacos transfundens ag
Flectebat rabiem, quo præda vel ira vo
Fumabat versis incensa Petilia tectis,
Infelix fidei, miseraque secunda Sagu
At quondam Herculeam servare superb
Verterat et mentem Tyria ad consta
Portisque intrarant Pœni. Sed unica ar
Fisa loco, manus Ausoniæ stipata sede
Hic, miranda movens, classem, quæ co
Adstabat, (namque angustis e faucibus
Erumpit, scopulos inter, patuloque rec
Infundit campis secretum gurgite pont
Inclusam igitur, quibus haud enare deb
Arce superposita, claustris maris extoll
Perque aversa tulit portatas arva carin
Lubrica roboreis aderant subetrami
Atque, recens cæsi tergo prolapsa iuven
Æquoream rota ducebat per gramina p
Et iam, per colles dumosque ad litus ad
Innabat pelago veniens sine remige cla
Nuntius interea, vectis non more cu
Terrentem freta, curarum fervoribus i
Dum procul Œbalios amet expugnare
Et primus rostris sulcet navalibus arv
Assessos Capuæ muros, claustra ipsa re
Portarum, ac totum miseris incurrere
Linquit cœpta ferox; pennasque adden
Atque ira simul, immani per proxima
Evolat, et minitans avida ad certamin
Haud secus, amisso tigris si concita fet
Emicet, attonitæ paucis lustratur in h
Caucasus, et saltu transmittitur alite
Donec fulmineo partus vestigia cursu
Colligat, et rabiem prenso consumat i
Obvius huic sparso Centenius agmine
Funditur, audendi pravus, facilisque p
Sed parvum decus Hannibali: nam, vi
Perfunctus Latiæ, subito stimularat a
Semermemque manum sternendam ol
Bis septem demissa neci, nec substitit
Millia; bis septem, quæ, non sollertio
Sed genus insignis, iustis ducebat in a
Fulvius; ast æque per corpora fusa iace
Raptum iter est, victorque moram non
Exsequiæ tantum famam nomenque ve
Mitificæ mentis tenuerunt funere læto
Namque per insidias (infandum!) et ab
Colloquium et promissa petit dum per
Lucanæ, Gracchus, cæco circumdatus
Occiderat. laudemque Libys rapiebat
Sed non, ut scitum celerare ad meni
Adstabat res ulla loco. Iam Consul ut
Præcipites aderant; Nola vis omnis; et
Ævi floridior Fabius rapida arma fere
Hinc Nero, et hinc volucres Silanus
Impellebat agens properata ad bella c
Undique conveniunt, pariterque opp
Uni ductores iuveni placet. Arduus

, propior qua mœnibus instat
nulis subiectam despicit urbem.
t sese circumfundentibus armis,
m portas, unaque negari
, Capuæque erumpere, cernit,
tus, nunc ferro frangere cœtum
ditatur: init nunc avia cœpto
e astu quærit tot millia portis
ctatis, cinctosque resolvere muros.
cum, curasque ita corde fatigat:
a, vocas? Rursusne pericula sumam,
ione loci? Capuaque vidente,
, residens vicini vertice montis,
oculos patiar socialia tecta?
erti Fabius Fabiique magister
esperio cum clausos milite colles
parsosque per arva iuvencos
s stimulavi cornibus ignes.
nes abiere doli. Defendere nobis
ptum est, dabitur circumdare Romam.
m placita, et tenuit sententia mentem,
o, Titan dum gurgite lucem
ferret equos, impellit in agmen
viros, et cœpta immania pandit:
ce omnem, miles, virtute laborem;
mmani possunt se tendere passus,
ra. Romam petis. Hoc iter Alpes,
ravere tibi. Eia! incute muris
cis, Capuæque rependere ruinas;
erit cadere, ut Palatia cernas,
m Tarpeia sede Tonantem.
omerant gressus. Roma auribus hæret,
reduntque ducis sollertibus actis
tum, quam si duxisset ab ipso
is campo. Vulturna citata
alno vada, postremique relinquunt
lis corruptas igne carinas.
legunt pernicibus arva maniplis,
Calen, vestras a nomine nati,
nos. Hinc Allifanus Iaccho
s ager, Nymphisque habitata Casinis
ur: mox et vicinus Aquinas,
tem texere giganta, Fregellæ,
ntur volucri. Fert concitus inde
gradum, duris qua rupibus hæret
ino, et surgit suspensa tumenti
ris Cerealis Anagnia glebis.
o est campos ingressus et arva Labici,
egoni pulsatos ariete muros,
, inter tanta, moram. Nec amœna reten-
xta Iunonis tecta Gabinæ. (tant
pas immani turbine fertur,
lus qua serpit leniter undis
Anio labens, sine murmure, Tibrim.
rox dimensaque castra locavit,
efecit eques, perterrita pulsis
lis sacro se coniugis antro
unctæ fugerunt gurgite Nymphæ.
tiæ, ceu mœnia nulla supersint,
m furibundis gressibus errant.
adstant laceræ trepidantibus umbræ,
m ad Trebiam, quæque ad Ticina fluen-
em: Paullus Gracchusque cruenti, (ta
simul, miseris ante ora vagantur.
vias. Stat celsus et asper ab ira,
uetum torvo domat ore, Senatus.
en erumpunt sub casside fusæ
crymæ: quidnam Fortuna minetur,
Superi? Pubes dispersa per altas

Stat turres, atque huc ventum sub corde volutat,
Ut iam Roma satis credat defendere muros.
Pœnus ut ad somnos vix totam cursibus actæ
Indulsit pubi noctem, vigil ipse, nec ullam
Ad requiem facilis, credensque abscedere vitæ,
Quod sopor eripiat, tempus; radiantibus armis
Induitur, Nomadumque iubet prorumpere turmas.
Inde, levis frenis, circum pavitantia fertur
Quadrupedante sono perculsæ mœnia Romæ.
Nunc aditus lustrat, clausas nunc cuspide pulsat
Infesta portas, fruiturque timore paventum.
Nunc, lentus celsis adstans in collibus, intrat
Urbem oculis, discitque locos, causasque locorum.
Ac legeret visu cuncta, et penetraret in omnes
Spectando partes, ni magno turbine adesset
Fulvius, haud tota Capuæ obsidione relicta.
Tum demum castris turmas inflexit ovantes,
Spectata, ductor, satiatus pectora Roma.
Atque, ubi nox depulsa polo, primaque rubescit
Lampade Neptunus, revocatque Aurora labores,
Effundit rupto persultans agmina vallo,
Et, quantum clamare valet, Per plurima nostra,
O socii! decora, et sacras in sanguine dextras,
Vobis ite pares, et tantum audete sub armis, (lem;
Quantum Roma timet. Reliquam hanc exscindite mo-
Nil, quod vincatis, toto restabit in orbe.
Neu populi vos Martigenæ tardarit origo;
Intratam Senonum capietis millibus urbem,
Assuetamque capi. Fortasse curulibus altis,
Iam vos, exemplo proavorum, ad nobile letum
Exspectant de more senes, mortique parantur.
Talibus hinc Pœnus: sed contra Œnotria pubes
Non ullas voces ducis aut præcepta requirit.
Sat matres stimulant, natique, et cara supinas
Tendentum palmas lacrymantiaque ora parentum.
Ostentant parvos, vagituque incita pulsant
Corda virûm: armatis infigunt oscula dextris.
Ire volunt, et pro muris opponere densi
Pectora; respectantque suos, fletumque resorbent.
Ut vero impulso patefactæ cardine portæ,
Et simul erupit motis exercitus armis,
Funditur immixtus gemitu precibusque per altos
Ad cœlum muros plangor, sparsæque solutis
Crinibus exululant matres, atque ubera nudant.
Fulvius antevolans agmen, Quis nesciat, inquit,
Non sponte ad nostros Pœnum venisse penates?
A portis fugit Capuæ. Subnectere plura
Conantem tristis cœli cum murmure vasto
Turbavit fragor, et subita de nube procellæ.
Iupiter, Æthiopum remeans tellure, minantem
Romuleo Pœnum ut vidit succedere vallo,
Cœlicolis raptim excitis, defendere tecta
Dardana, et in septem discurrere iusserat arces.
Ipse e Tarpeio sublimis vertice cuncta,
Et ventos simul, et nubes, et grandinis iras,
Fulminaque, et tonitrus, et nimbos conciet atros.
Concussi tremuere poli, cœlumque tenebris
Clauditur; et terras cæco nox condit amictu.
Instat tempestas oculis, hostique propinquo
Roma latet. Iactæ in turmas per nubila flammæ
Stridorem servant, membrisque insibilat ignis.
Hinc Notus, hinc Boreas, hinc fuscis Africus alis,
Bella movent, quantis animos et pectora possint
Irati satiare Iovis. Fluit agmen aquarum,
Turbine confusum piceo et nigrante procella,
Atque omnes circa campos spumantibus undis
Involvit. Celsus, summo de culmine montis,
Regnator Superum sublata fulmina dextra
Libravit, clypeoque ducis, non cedere certi,

Da, pater, ut sacro Libys inter prœlia telo
Concidat: haud alia potis est occumbere dextra.
Sic adeo orantes pressere silentia, postquam
Abstulerat terras nigrantibus Hesperus umbris:
Quem simul, attollens rutilantem lampada, Titan
Obruit, et vitæ rediit mortalibus usus,
Pœnus adest, nec se castris Œnotria pubes
Continet. Haud dum enses stricti, mediumque iacebat
Tantum ad bella loci, quantum transmittere iactæ
Sufficerent hastæ, cum fulgor hebescere cœli
Per subitum cœpit, densasque subire tenebras;
Atque dies fugere, atque armari ad prœlia rursus
Iupiter. Incumbunt venti, crassusque, rotante
Austro, nimborum fervet globus. Intonat ipse, Atlas.
Quo tremat et Rhodope, Taurusque, et Pindus, et A-
Audivere lacus Erebi; mersusque profundis
Agnovit tenebris cœlestia bella Typhoeus.
Invadit Notus, ac, piceam cum grandine multa
Intorquens nubem, cunctantem et vana minantem
Circumagit, castrisque ducem succedere cogit.
Verum, ubi depositis sepsit sese aggere telis,
Læta serenati facies aperitur Olympi,
Nullaque tam mitem credas habuisse Tonantem
Fulmina, nec placido commota tonitrua cœlo.
Durat, et, affirmans, non ultra spondet in ipsos
Venturam cœli rabiem, modo patria virtus
In dextras redeat, nec Romam exscindere Pœni
Credant esse nefas. Ubi nam tunc fulmina tandem
Invicti latuisse Iovis, cum sterneret ensis
Ætolos campos? ubi, cum Tyrrhena naterent
Stagna cruore virûm? Pugnat pro mœnibus, inquit,
Si rector Superum tot iactis fulmine telis,
Inter tot motus cur me contra arma ferentem
Afflixisse piget? Ventis hiemique fugaces
Terga damus. Remeet, quæso, mens illa vigorque,
Qua vobis, cum pacta Patrum, cum fœdera adessent,
Integrare acies placitum. Sic pectora flammat,
Donec equum Titan spumantia frena resolvit.
Nec nox composuit curas, somnusve frementem
Ausus adire virum, et redeunt cum luce furores.

Molis Aventinæ, viden' ut Latonia
Accensas quatiat Phlegethontis gurg
Exsertos avide pugnæ nudata lacerto
Parte alia, cerne, ut sævis Gradivus
Impleerit dictum proprio de nomine
Hinc Ianus movet arma manu, movet
Quisque suo de colle Deus. Sed enim
Ægida commoveat nimbos flammas
Iupiter, et quantis pascat feras ignil
Huc vultus flecte, atque aude specta
Quas hiemes, quantos, concusso vert
Sub nutu tonitrus! oculis qui fulgur
Cede Deis tandem, et Titania desine
Sic effata, virum indocilem pacisque
Mirantem Superum vultus et flamma
Abstrahit, ac pacem terris cœloque
Respectans abit, et castris avulsa
Signa iubet ductor, remeaturumque
Redditur extemplo flagrantior æthe
Et tremula infuso resplendent cœrul
At procul e muris videre ut signa rev
Æneadæ, versumque ducem; tacita
Ostentant, nutuque docent, quod cre
Non audent hærente metu; nec abir
Sed fraudem insidiasque putant, et
Ac tacitæ natis infigunt oscula matr
Donec procedens oculis sese abstulit
Suspectosque dolos, dempto terrore,
Tum vero passim sacra in Capitol
Inque vicem amplexi, permixta voce
Tarpeii clamant Iovis, ac delubra co
Iamque omnes pandunt portas; ruit
Non sperata potens dudum sibi gaud
Hi spectant, quo fixa loco tentoria r
Adstiterint: hi, qua celsus de sede v
Afflatus fuerit turmas; ubi belliger A
Atque ubi atrox Garamas, sævusque
Corpora nunc viva sparguntur gurgit
Nunc Anienicolis statuunt altaria N
Tum festam renetant lustrat is mœ

ua, et concussa est Daunia tellus
tro, quas exanimatus in oras
)ui mucro tuum, quæ lancea tandem
? Si nunc exsisteret alma
culos, turrita celsa figura,
iles, causas, illæse, dedisses?
a, et mixtos cum grandine nimbos,
io. Procul hanc expellite gentis
iæ labem, nisi luce serena
ida Mavortem agitare sub æthra.
c inerat Superum, ac redolentia in ar-
te oculos irati pugna Tonantis. (mis
, et cuicumque incumbere iusso
ac, sensim diffusus ad aures,
di crescebat in agmine fervor.
it stagnantem calculus undam,
per prima volumina gyros;
n vibrans motu gliscente liquorem,
bros sinuati gurgitis orbes;
o laxatis circulus oris
inas patulo curvamine ripas. (que
gyripæ pravum decus, (inclyta nam-
a ductoris stirpe trahebat
it haud ignobile nomen;
d clauda fides, seseque calenti
o, Latiæ diffisus habenæ.
rum memorata antiqua parentum,
it, quateret cum Teucria bello
muros staret sine sanguine Mavors,
as (nam sic fortissimus heros
sæpe inter pocula Dauno
ri Diomedes condita mente)
nais, nisi clausum e sedibus arcis
nt simulacrum avellere Divæ,
firmat Therapnæis Ilion armis
Ledæ rediturum nomen Amyclas.
sum, ne cui perrumpere detur,
unquam possederit, urbes.
ncto monstratam evasit in arcem
, et, dextra molitus in ipso
templi, cœleste reportat
ostris aperit mala Pergama fatis.
Œnotris fundavit finibus urbem,
hrygium placare colendo
os parat exorare Penates.
plum celsa surgebat in arce,
edes ingrata Minervæ:
ter somnos altamque quietem,
m, et minitans, Tritonia virgo:
le, tantæ pro laudis honore
n Garganus nec Daunia tellus
. Quære in Laurentibus arvis,
locant melioris mœnia Troiæ.
umque refer penetrale parentum.
ontis Saturnia regna capessit.
debat Lavinia Pergama victor,
enti figebat Troia luco.
rheni perventum ad fluminis undas,
ides posuit fulgentia ripa,
mnere metu. Tum, pignora pacis
tra ramum canentis olivæ,
gener, inter murmura Teucrum:
de, memores irasque metusque:
æos Xanthum Simoentaque, nobis
um, Scææque ad limina portæ,
st: egere Dei duræque Sorores.
superest, cur non melioribus, ævi,
ris? Dextras iungamus inermes.
c testis erit: veniamque precatus,

Troianam ostentat trepidis de puppe Minervam.
Hæc ausos Celtas irrumpere mœnia Romæ
Corripuit leto; neque tot de millibus unum
Ingentis populi patrias dimisit ad aras.
His fractus, ductor convelli signa maniplis
Optato lætis abitu iubet. Itur in agros,
Dives ubi ante omnes colitur Feronia luco,
Et sacer humectat fluvialia rura Capenas.
Fama est, intactas longævi ab origine fani
Crevisse, in medium congestis undique donis
Immensum per tempus opes, lustrisque relictum
Innumeris aurum, solo servante pavore.
Hac avidas mentes et barbara corda rapina
Polluit, atque armat contemtu pectora Divûm.
Avia tunc longinqua placent, quæ sulcat aratro
Ad freta porrectis Trinacria Bruttius arvis.
Dum Libys haud lætus Rhegina ad litora tendit,
Victor, submoto patriis a finibus hoste,
Fulvius infaustam Campana ad mœnia clausis
Portabat famam, miserisque extrema movebat. (mis,
Tum prensans passim, cuicumque est nomen in ar-
Dedecus hoc defende manu: cur perfida, et urbi
Altera Carthago nostræ, post fœdera rupta,
Et missum ad portas Pœnum, post iura petita
Consulis alterni, stat adhuc, et turribus altis
Hannibalem ac Libycas exspectat lenta cohortes?
Miscebat dictis facta; et nunc robore celsas
Educi turres, quis vinceret ardua muri,
Cogebat, nunc coniunctas adstringere nodis
Instabat ferroque trabes, quo frangeret altos
Portarum postes, quateretque morantia claustra.
Hic latera intextus stellatis axibus agger,
Hic gravida armato surgebat vinea dorso.
At postquam properata satis, quæ commonet usus,
Dat signum, atque alacer scalis transcendere muros
Imperat, ac sævis urbem terroribus implet;
Cum subito dextrum offulsit conatibus omen.
Cerva fuit, raro terris spectata colore,
Quæ candore nivem, candore anteiret olores.
Hanc agreste Capys donum, cum mœnia sulco
Signaret, grato parvæ mollitus amore,
Nutrierat, sensusque hominis donarat alendo.
Inde, exuta feram, docilisque accedere mensis,
Atque ultro blanda attactu gaudebat herili.
Aurato matres assuetæ pectine mitem
Comere, et humenti fluvio revocare colorem.
Numen erat iam cerva loci: famulamque Dianæ
Credebant, ac thura Deûm, de more, dabantur.
Hæc, ævi vitæque tenax, felixque senectam
Mille indefessos viridem duxisse per annos,
Sæclorum numero Troianis condita tecta
Æquabat; sed enim longo nox venerat ævo.
Nam, subito incursu sævorum agitata luporum,
Qui noctis tenebris urbem (miserabile bello
Prodigium) intrarant, primos ad luminis ortus
Extulerat sese portis, pavidaque petebat
Consternata fuga positos ad mœnia campos.
Exceptam læto iuvenum certamine ductor
Mactat, Diva, tibi, tibi enim hæc gratissima sacra,
Fulvius, atque, adsis, orat, Latonia, cœptis.
Inde, alacer fidensque Dea, circumdata clausis
Arma movet, quaque obliquo curvantur in orbem
Mœnia flexa sinu, spissa vallata corona
Alligat, et telis in morem indaginis ambit.
Dum pavitant, spumantis equi fera corda fatigans,
Evehitur porta sublimis Taurea cristis
Bellator; cui Sidonius superare lacerto
Ductor et Autololas dabat et Maurusia tela.
Is, trepido ac lituum tinnitu stare neganti

Imperitans violenter equo, postquam auribus hostis
Vicinum sese videt, et clamore propinquo,
Claudius huic, inquit, (præstabat Claudius arte
Bellandi, et merita mille inter prœlia fama)
Huic, inquit, solum, si qua est fiducia dextræ,
Det sese campo, atque ineat certamina mecum.
  Una mora Æneadæ, postquam vox attigit aures,
Dum daret auspicium, iusque in certamina, ductor:
Prævetitum namque et capital, committere Martem
Sponte viris. Erumpit ovans, ut Fulvius arma
Imperio solvit; patulumque invectus in æquor,
Erigit undantem glomerato pulvere nubem.
Indignatus opem amenti, socioque iuvare
Expulsum nodo iaculum, atque arcessere vires,
Taurea vibrabat nudis conatibus hastam.
Inde, ruens ira, telum contorquet in auras.
At non idem animus Rutulo: speculator, et omni
Corpore perlustrat, qua sit certissima ferro
In vulnus via. Nunc vibrat, nunc comprimit hastam,
Mentiturque minas; mediam tunc transiit icta
Parmam: sed grato fraudata est sanguine cuspis.
Tum strictum propere vagina deripit ensem.
Et iam ferrata rapiebat calce volantem
Taurea cornipedem, fugiens minitantia fata.
Nec Rutulus levior cedentis [perdere] terga:
Nam profugo rapidus fusis instabat habenis.
Utque metus victum, sic ira et gloria portis
Victorem immisit, meritique cupido cruoris.
Ac, dum vix oculis, vix credunt mentibus, hostem
Confisum nullo comitante irrumpere tectis,
Per mediam propere trepidantum interritus urbem
Egit equum, adversaque evasit ad agmina porta.
  Hinc ardore pari nisuque incurrere muris
Ignescunt animi, penetrataque tecta subire.
Tela simul flammæque micant. Tunc saxeus imber
Ingruit, et summis adscendunt turribus hastæ.
Nec pronum audendi virtute excellere cuiquam:
Æquarunt iræ dextras. Dictæa per auras
Tranat, et in medium perlabitur urbis, arundo.
Lætatur, non hortandi, non plura monendi,
Fulvius esse locum. Rapiunt sibi quisque laborem.
Quos ubi tam erectos animi videt, et superesse
Fortunæ sibi quemque ducem; ruit impete vasto
Ad portam, magnæque optat discrimina famæ.
  Tres claustra æquævo servabant corpore fratres,
Quis delecta manus centeni cuique ferebant
Excubias, unaque locum statione tenebant.
Forma ex his Numitor, cursu plantaque volucri
Præstabat Laurens, membrorum mole Laburnus.
Sed non una viris tela. Hic mirabilis arcu,
Ille hastam quatere, ac medicatæ cuspidis ictu
Prœlia moliri, et nudo non credere ferro;
Tertius aptabat flammis ac sulfure tædas.
Qualis Atlantiaco memoratur litore quondam
Monstrum, Geryones, immane tricorporis iræ;
Cui tres in pugnam dextræ varia arma gerebant.
Una ignes sævos, ast altera pone sagittas
Fundebat; validam torquebat tertia cornum;
Atque uno diversa dabat tria vulnera nisu.
Hos ubi non æquis variantes prœlia Consul
Conspexit telis, et portæ limina circum
Stragem, ac perfusos subeuntum sanguine postes,
Concitat intortam furiatis viribus hastam.
Letum triste ferens, auras secat Itala taxus,
Et, qua nudarat, dum fundit spicula ab alto,
Arcum protendens, Numitor latus, ilia transit.
At, non obsepto contentus limine Martem
Exercere levis bello, sed turbidus ausi,
Virrius incauto fervore eruperat amens

Reclusa in campum porta, miser
Vincentum obtulerat pubem. Ru
Scipio, et oblatum metit insatiab
  Tifata umbrifero generatum m
Nutrierant, audere trucem. Nec
Mens erat inferior. Subsidere sæ
Nudus inire caput pugnas, certa
Atque obliqua trucis deducere c
Assuerat, crudoque aliqua se atto
Is, dum præcipites expellit Virr
Seu spreto, seu ne fieret mora, nu
Thorace exierat, leviorque prem
Pondere loricæ, et palantes victo
Iamque Veliternum media transe
Iam, solitum æquali ludo commi
Scipiadæ pugnas, Marium tellur
Perculerat saxo. Miser implorab
Cum gemitu, exspirans; scopulus
Sed, validas sævo vires duplicant
Effudit lacrymas pariter cornum
Scipio, solamen properans optab
Hostem prostrato morientem ost
Tranavit, liquidas volucris ceu s
Hasta viri pectus, rupitque imma
Quanta est vis agili per cærula su
Quæ, pariter quoties revocatæ ad
Percussere fretum, ventis fugit oc
Quam longa est, uno remorum p
  Ascanium Volesus, proiectis o
Quo levior peteret muros, per ap
Assequitur planta. Deiectum pro
Ante pedes domini iacuit caput: i
Corruit ulterior procursus impe
Nec spes obsessis ultra reserata t
Mœnia. Convertunt gressus, reci
(Infandum!) excludunt socios. T
Obnixi torquent obices, munimi
Acrius hoc instant Itali, clausosq
Et, ni cæca sinu terras nox conde
Perfractæ rapido patuissent mili
Sed non in requiem pariter cesse
Hinc sopor impavidus, qualem v
At Capua, aut mœstis ululantum
Questibus, aut gemitu trepidantu
Tormentis finem, metamque lab
Mussat, perfidiæ ductorque caput
Virrius. A Pœno nullam docet e
Vociferans, pulsis vivendi e pect
Speravi sceptra Ausoniæ, pepigiq
Si dexter Pœnis Deus et Fortuna
Ut Capuam Iliaci migrarent regn
Qui quaterent muros Tarpeiaque
Nec mihi poscendi vigor abfuit, a
Portaret fasces nostro de nomine
Hactenus est vixisse satis. Dum c
Cui cordi comes æterna est Ache
Libertas, petat ille meas mensasq
Et, victus mentem fuso per memb
Sopitoque necis morsu, medicam
Hauriat, ac placidis exarmet fata
Hæc ait, et turba repetit comitan
  Ædibus in mediis consurgens i
Extruitur rogus, hospitium comm
Nec vulgum cessat furiare dolorq
Nunc menti seræ Decius redit, et
Exsilio punita truci. Despectat a
Sacra Fides, agitatque virûm fall
Vox occulta subit, passim diffus
Fœdera, mortales, ne sævo rump

: Fidem. Fulgentibus ostro
Dubio qui frangere rerum
tenues spes linquet amici,
t coniux, aut vita manebit (per
ctus, lacrymæq. Aget, æquore sem-
s, aget ægrum nocte dieque
Fides. Adit omnia iamque
s contingit, et, abdita nube,
, epulaturque improba Erinnys.
pumantia pocula tabo
œnas letumque ministrat.
m dat penetrare medullas (ret
ue pyram, atque amplexibus hæ-
subici iubet ocyus ignes.
ebræ metas, victorque ruebat.
em muro, sociosque Milonem
pubes Campana videbat.
ortas, trepidoque capessunt
du, quîs leto avertere pœnas
atet urbs, confessa furorem,
aculatas hospite sedes.
ruunt, mœstumque senatus
e hominum lacrymabile vulgus.
s exercitus omnis,
os, et læta et tristia ferre
pexis in pectora barbis
unc fœdantes in pulvere crinem
lacryma precibusque pudendis
lulatum fundere in auras.
iles miratur inertia facta,
sternendi mœnia signum,
percurrit pectora sensu
omponit numine mentes;
que velint, ne templa sub uno
rogo. Subit intima corda,
mitis Deus. Ille, superbæ
posuisse antiquitus urbi,
, passim monet: ille, refusis
um campis, habitanda relinqui
Paulatim atrocibus iræ
is, et vis mollita senescit.
erat, servari tecta volente
nilis Pan semper, et imo
s terræ vestigia cornu.
sa Tegeatide capra
ns festa per compita cauda.
, et opacat tempora, pinus;
t rubicunda cornua fronte:
e cadit barba hispida mento.
lum, pellisque sinistrum
neræ de corpore damæ.
m tam prona et inhospita cautes,
corpus, similisque volanti,
t præcisa per avia plantam.
medio nascentia tergo
irtæ ludibria caudæ.
um, solem infervescere fronti
perlustrat pascua visu.
data Dei perfecta, malamque
permulsit corda furentum,
altus et amata revisit
is longe de vertice sacro
s, ducit stabula omnia cantu.
lum, flammas ductore iubente
tesque relinquere muros,
)condunt ensesque facesque.
lis domibusque nitentibus auro
victus alimenta superbi,
ere, virûm de corpore vestes

Femineæ, mensæque alia tellure petitæ,
Poculaque Eoa luxum irritantia gemma.
Nec modus argento, cælataque pondera facti
Tantum epulis auri; tum passim corpora longo
Ordine captiva, et domibus depromta talenta,
Pascere longinquum non deficientia bellum,
Immensique greges famulæ ad convivia turbæ.
Fulvius, ut finem spoliandis ædibus, ære
Belligero revocante, dedit, sublimis ab alto
Suggestu, magnis fautor non futilis ausis,
Lanuvio generate, inquit, quem Sospita Iuno
Dat nobis, Milo, Gradivi cape victor honorem,
Tempora murali cinctus turrita corona.
Tum sontes procerum, meritosque piacula prima,
Acciit, et iusta punit commissa securi.
Hic atrox virtus, (nec enim occuluisse probarim
Spectatum vel in hoste decus) clamore feroci,
Taurea, Tune, inquit, ferro spoliabis inultus
Te maiorem animam? Et, iusso lictore recisa,
Ignavos cadet ante pedes fortissima cervix?
Haud unquam hoc vobis dederit Deus. Inde, minaci
Obtutu torvum contra et furiale renidens,
Bellatorem alacer per pectora transigit ensem.
Cui ductor, Patriam moriens comitare cadentem
Qui nobis animus, quæ dextera, quidve viritim,
Decernet Mavors. Tibi, si rebare pudendum
Iussa pati licuit pugnanti occumbere letum.
Dum Capua infaustam luit, haud sine sanguine cul-
Interea geminos terra crudelis Ibera (pam,
Fortuna abstulerat permiscens tristia lætis,
Scipiadas, magnumque decus, magnumque dolorem.
Forte Dicarchea iuvenis dum sedit in urbe
Scipio, post belli repetens extrema penates,
Huc tristis lacrymas et funera acerba suorum
Fama tulit. Duris quamquam non cedere suetus,
Pulsato lacerat violenter pectore amictus.
Non comites tenuisse valent, non ullus honorum
Militiæve pudor. Pietas, irata sinistris
Cœlicolis, furit; atque odit solatia luctus.
Iamque dies, iterumque dies absumta querelis.
Versatur species ante ora oculosque parentum.
Ergo excire parat Manes animasque suorum,
Alloquioque virûm tantos mulcere dolores.
Hortatur vicina palus, ubi signat Averni
Squalentem introitum stagnans Acherusius humor.
Noscere venturos agitat mens protinus annos.
Sic ad Cymæam, quæ tum, sub nomine Phœbi,
Autonoe tripodas sacros antrumque tenebat
Fert gressus iuvenis, consultaque pectoris ægri
Pandit et adspectus orat contingere patrum.
Nec cunctata diu vates. Mactare repostis
Mos umbris, inquit, consueta piacula, nigras
Sub lucem pecudes, reclusæque abdere terræ
Manantem iugulis spirantum cæde cruorem.
Tunc populos tibi regna suos pallentia mittent.
Cætera quæ poscis, maiori vate canentur.
Namque tibi Elysio repetita oracula campo
Eliciam, veterisque dabo inter sacra Sibyllæ
Cernere fatidicam Phœbei pectoris umbram.
Vade, age, et, a medio cum se nox humida cursu
Flexerit, ad fauces vicini castus Averni
Duc prædicta sacris duro placamina Diti:
Mella simul tecum, et puri fer dona Lyæi.
Hoc alacer monitu, et promissæ nomine vatis,
Apparat occulto monstrata piacula cœpto.
Inde, ubi nox iussam procedens contigit horam,
Et spatia æquarunt tenebras transacta futuras,
Consurgit stratis, pergitque ad turbida portæ
Ostia Tartareæ: penitus quîs abdita vates

Promissa implerat, Stygioque sedebat in antro.
Tum qua se primum rupta tellure recludit
Invisum cœlo specus, atque eructat acerbam
Cocyti laxo suspirans ore paludem,
Inducit iuvenem, ferroque cavare refossam
Ocyus urget humum; atque, arcanum murmur anhelans,
Ordine mactari pecudes iubet. Ater operto
Ante omnes taurus Regi, tum proxima Divæ
Cæditur Hennææ casta cervice iuvenca.
Inde tibi, Alecto, tibi, nunquam læta Megæra,
Corpora lanigerum procumbunt lecta bidentum.
Fundunt mella super, Bacchique et lactis honorem.
Sta, iuvenis; faciemque, Erebo quæ surgit ab omni,
Exclamat vates, patere. Accedentia cerno
Tartara, et ante oculos adsistere tertia regna.
Ecce ruunt variæ species, et quidquid ab imo
Natum hominum exstinctumque Chao est. Iam cuncta videbat,
Cyclopas, Scyllamque, et pastos membra virorum
Odrysiæ telluris equos. Contende tueri,
Eductumque tene vagina interritus ensem.
Quæcumque ante animæ tendent potare cruorem,
Disiice, dum castæ procedat imago Sibyllæ.
Interea cerne, ut gressus inhumata citatos
Fert umbra, et properat tecum coniungere dicta:
Cui datur, ante atros absumti corporis ignes,
Sanguine non tacto, solitas effundere voces.
Adspicit, et subito turbatus Scipio visu,
Quinam te, qui casus, ait, dux maxime, fessæ
Eripuit patriæ, cum tales horrida poscant
Bella viros? Nec enim dextra concesserit ulli
Appius, aut astu. Decimum lux rettulit ortum,
Ut te, cum Capua remearem, vulnera vidi
Mulcentem, hoc uno mœstum, quod adire nequires
Saucius ad muros, et Martis honore careres.
Contra quæ ductor: Fesso mi proxima tandem
Lux gratos Phaethontis equos avertit, et atris
Æternum demisit aquis. Sed lenta meorum,
Dum vanos ritus, cura, et sollemnia vulgi
Exsequitur, cessat flammis imponere corpus,
Ut portet tumulis per longum membra paternis.
Quod te per nostri Martis precor æmula facta,
Arce, quæ putres artus, medicamina, servant:
Daque vago portas quamprimum Acherontis adire.
Tum iuvenis: Gens o veteris pulcherrima Clausi,
Haud ulla ante tuam quamquam non parva fatigent,
Curarum prior extiterit. Namque ista per omnes
Discrimen servat populos, variatque iacentum
Exsequias tumuli et cinerum sententia discors.
Tellure, ut perhibent, is mos antiquus Ibera,
Exanima obscœnus consumit corpora vultur.
Regia cum lucem posuerunt membra probatum est
Hyrcanis adhibere canes. Ægyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora, et a mensis exsanguem haud separat umbram.
Exhausto instituit Pontus vacuare cerebro
Ora virum, et longum medicata reponit in ævum.
Quid, qui reclusa nudos Garamantes arena
Infodiunt? Quid, qui sævo sepelire profundo
Exanimos mandant Libycis Nasamones in oris?
At Celtæ vacui capitis circumdare gaudent
Ossa (nefas!) auro, ac mensis ea pocula servant.
Cecropidæ ob patriam Mavortis sorte peremtos
Decrevere simul communibus urere flammis.
At gente in Scythica suffixa cadavera truncis
Lenta dies sepelit, putri liquentia tabo.
Talia dum memorant, umbra veniente Sibyllæ,
Autonoe; Finem hic, inquit, sermonibus adde
Alternis, Hæc, hæc veri fecunda sacerdos:

Cui tantum patuit rerum, quantum
Plus novisse Deus. Me iam comita
Tempus abire globo, et pecudes im
At gravida arcanis Cymes anus
Postquam sacrificum, delibavitque
In decus egregiæ vultus intenta iu
Æetherea fruerer cum luce, haud se
Cymæo populis vox nostra sonabat
Tunc te permixtum sæclis rebusqu
Æneadum cecini. Sed non sat dign
Cura tuis vocum. Nec enim conqui
Aut servare, fuit proavis sollertia
Verum age, disce, puer (quando cog
Iam tua, deque tuis pendentia Dar
Namque tibi cerno properatum ora
Hinc petere, et patrios visu contin
Armifero victor patrem ulcisceris
Creditus ante annos Marti; ferroq
Gaudia Pœnorum, et missum lætat
Omen, Iberiacis victa Carthagine
Maius ad imperium post hæc capie
Iupiter absistet cura, quam cuncta
In Libyam bella, et vincendum du
Sidonium tibi rectorem. Pudet ur
Quod, post hæc, decus hoc patriaqu
Sic vates, gressumque lacus verteb
Tum iuvenis, Quæcumque datu
Obnitemur, ait; culpa modo pecto
Sed, te oro, quando vitæ tibi causa
Humanos iuvisse fuit, siste, incly
Paulisper gressum, et nobis Manes
Enumera, Stygiæque aperi formid
Annuit illa quidem: sed, Non opta
Regna, ait. Hic tenebras habitant, v
Innumeri quondam populi. Domus
In medio vastum late se tendit ina
Huc, quidquid terræ quidquid fret
Nutrivit primo mundi genitalis a
(Mors communis agit) descendunt
Campus iners, quantum interiit, re
Cingunt regna decem portæ: quaru
Belligeros, dura Gradivi sorte crea
Altera, qui leges posuere atque inc
Gentibus, et primas fundarunt mo
Tertia ruricolas Cereris, iustissim
Quæ venit ad Manes, et fraudum i
Exin, qui lætas artes vitæque colen
Invenere viam, nec dedignanda par
Carmina fuderunt Phœbo, sua limi
Proxima quos venti sævæque hause
Naufraga porta rapit; sic illam no
Finitima huic, noxa gravido et pec
Vasta patet populo. Pœnas Rhadam
Expetit introitu, mortemque exerc
Septima femineis reseratur porta c
[Liventes] ubi casta fovet Proserpi
Infantum hinc gregibus, versasque
Passis virginibus, turbæque in limi
Est iter exstinctæ, et vagitu ianua
Tum, seducta loco, et laxata lucida
Claustra nitent, quæ secreti per lim
Elysios ducunt campos. Hic turba
Nec Stygio in regno, cœli nec posta
Verum, ultra Oceanum sacro conte
Lethæos potat latices, oblivia men
Extrema hinc, auro fulgens, iam lu
Sentit, et admoto splendet ceu side
Hac animæ cœlum repetunt; ac, mi
Oblitæ Ditem, redeunt in corpora,

rum pandens Mors lurida rictum
vias, et portis omnibus errat.
spatium sine corpore pigra vorago,
s: late exundantibus urit
iis Phlegethon, et turbine anhelo
sonans, saxosa incendia torquet.
ns Cocytos sanguinis atri
it, et spumanti gurgite fertur.
per Divis regique Deorum
palus, picis horrida rivo,
vit Styx inter sulfura limum.
cheron sanie crassoque veneno
dam eructans cum murmure arenam,
a lentus per stagna palude.
iem non uno Cerberus ore:
nes sunt pocula; et atra Megæra
nullo rabies restinguitur haustu.
it lacrymarum fontibus amnis
que aditus, et inexorabile limen.
, omni stabulante per atria monstro,
nes permixto murmure terret!
laciesque, malis comes addita morbis
s fletu, et sine sanguine Pallor, (ctus
diæque, atque hinc queribunda Sene-
raque manu sua guttura Livor,
lum, ac sceleri proclivis, Egestas,
o gressu, et Discordia gaudens
tum cœlo; sed et ostia Ditis
s Briareus recludere palmis,
gineos rictus infecta cruore,
taurique truces, umbræque Gigantum.
uptis peragrat cum Tartara vinclis,
o, nec feta furore Megæra,
rum, dum, fractis mille catenis,
s circumligat ilia cauda.
a comas nemorosaque brachia fundit
rigua frondosior unda.
res, pastusque cadavere vultur,
, ac sparsis strix sanguine pennis,
vent nidos, atque omnibus hærent
s: sævit stridoribus arbor.
as coniux Iunonis Avernæ,
ns, cognoscit crimina regum.
roque piget sub iudice culpæ:
Furiæ pœnarumque omnis imago.
nunquam sceptris fulsisse superbis!
imperio non digna nec æqua
si, Manes: quæque ante profari
vis, tandem permissa queruntur.
is religatur rupe catenis:
it saxum contra ardua montis:
hunc æterna Megæra flagello.
restant patienda tyrannis.
s tempus cognoscere vultus,
nit non tardis passibus umbra.
da Iovis Pomponia furto.
ognovit Latio surgentia bella
us, insidias anteire laborans
nsim per pectora patrem
ma. Quæ ni provisa fuissent,
nunc virgo accenderet aras.
status cruor, admonuitque Sibylla,
os ambobus noscere vultus;
or: O, magni mihi numinis instar,
am, te ut nobis vidisse liceret,
ias vel leto intrare tenebras!
a fuit, cui te, cum prima subiret,
nore dies, et funere carpsit?
ter: Nullos, o nate, labores

Mors habuit nostra: æthereo dum pondere partum
Exsolvor, miti dextra Cyllenia proles
Imperio Iovis Elysias deduxit in oras;
Attribuitque pares sedes, ubi magna moratur
Alcidæ genitrix, ubi sacro munere Leda.
Verum age, nate, tuos ortus, ne bella pavescas
Ulla, nec in cœlum dubites te tollere factis,
Quando aperire datur nobis, nunc denique disce.
Sola die caperem medio cum forte petitos
Ad requiem somnos, subitus mihi membra ligavit
Amplexus, non ille, meo veniente marito,
Adsuetus facilisque mihi: tum, luce corusca,
Implebat quamquam languentia lumina somnus,
Vidi, crede, Iovem. Nec me mutata fefellit
Forma Dei, quod, squalentem conversus in anguem,
Ingenti traxit curvata volumina gyro.
Sed mihi, post partum, non ultra ducere vitam
Concessum. Heu, quantum gemui, quod spiritus ante,
Hæc tibi quam noscenda darem, discessit in auras!
His alacer colla amplexu materna petebat:
Umbraque, ter frustra per inane petita, fefellit.
Succedunt simulacra virum concordia, patris
Unanimique simul patrui. Ruit ipse per umbram,
Oscula vana petens, iuvenis; fumoque volucri
Et nebulis similes, animas apprendere certat:
Quis te, care pater, quo stabant Itala regna,
Exosus Latium Deus abstulit? Hei mihi! nam cur
Ulla fuere adeo, quibus a te sævus abessem,
Momenta? Opposito mutassem pectore mortem.
Quantos funeribus vestris gens Itala passim
Dat gemitus! Tumulus vobis, censente senatu,
Mavortis geminus surgit per gramina campo.
Nec passi plura, in medio sermone loquentis
Sic adeo incipiunt; prior hæc genitoris imago:
Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces;
Dulce tamen venit ad Manes, cum gratia vitæ
Durat apud superos, nec edunt oblivia laudem.
Verum age, fare, decus nostrum, te quanta fatiget
Militia. Heu! quoties intrat mea pectora terror,
Cum repeto, quam sævus eas, ubi magna pericla
Contingunt tibi! Per nostri, fortissime, leti
Obtestor causas, Martis moderare furori.
Sat tibi sint documenta domus. Octava terebat
Arentem culmis messem crepitantibus æstas,
Ex quo cuncta mihi calcata, meoque subibat
Germano devexa iugum Tartessia tellus.
Nos miseræ muros et tecta renata Sagunto,
Nos dedimus Bætin nullo potare sub hoste.
Nobis indomitus convertit terque quaterque
Germanus terga Hannibalis. Pro barbara nunquam
Impolluta fides! Peterem cum victor adesum
Cladibus Hasdrubalem; subito venale, cohortes
Hispanæ, vulgus, [Libici quas fecerat auri]
Hasdrubal, abrupto liquerunt agmine signa.
Tunc hostis socio desertos milite, multum
Ditior ipse viris, spisso circumdedit orbe.
Non segnis nobis nec inultis, nate, peracta est
Illa suprema dies; et laude inclusimus ævum.
Excipit inde suos frater coniungere casus,
Excelsæ turris, post ultima, rebus in arctis
Subsidium optaram, suprema bella ciebam.
Fumantes tædas, ac lata incendia passim,
Et mille iniecere faces. Nil nomine leti (cro
De Superis queror. Haud parvo data membra sepul-
Nostra cremaverunt, in morte hærentibus armis.
Sed me luctus habet, geminæ ne clade ruinæ
Cesserit affusis oppressa Hispania Pœnis.
Contra quæ iuvenis turbato fletibus ore:
Di, quæso, ut merita est, dignas pro talibus ausis

Carthago expendat pœnas. Sed continet acres
Pyrenes populos, qui, vestro Marte probatus,
Excepit fessos, et notis Marcius armis
Successit bello. Fusos quoque fama ferebat
Victores acie, atque exacta piacula cædis.
His læti rediere duces loca amœna piorum;
Prosequiturque oculis puer adveneratus euntes.
Iamque aderat, multa vix agnoscendus in umbra,
Paullus, et epoto fundebat sanguine verba:
Lux Italum, cuius spectavi Martia facta,
Multum uno maiora viro, descendere nocti
Atque habitanda semel subigit quis visere regna?
Cui contra tales effundit Scipio voces:
Armipotens ductor, quam sunt tua fata per Urbem
Lamentata diu! Quam pæne ruentia tecum
Traxisti ad Stygias Œnotria tecta tenebras!
Tum tibi defuncto tumulum Sidonius hostis
Constituit, laudemque tuo quæsivit honore.
Dumque audit lacrymans hostilia funera Paullus,
Ante oculos iam Flaminius, iam Gracchus, et ægro
Absumtus Cannis stabat Servilius ore.
Appellare viros erat ardor, et addere verba:
Sed raptabat amor priscos cognoscere Manes.
Nunc meritum sæva Brutum immortale securi
Nomen, nunc Superos æquantem laude Camillum,
Nunc auro Curium non unquam cernit amicum.
Ora Sibylla docet venientum, et nomina pandit:
Hic fraudes pacis Pyrrhumque a limine portæ
Deiecit, visus orbus. Tulit ille ruentem
Tibridis in ripas regem, solusque revulso
Pone ferox ponte exclusit redeuntia regna.
Si tibi dulce virum, primo qui fœdera bello
Phœnicum pepigit, vidisse; hic inclytus ille
Æquoreis victor cum classe Lutatius armis (bram;
Si studium et sævam cognoscere Hamilcaris um-
Illa est, (cerne procul) cui frons, nec morte remissa,
Irarum servat rabiem. Si iungere cordi est
Colloquium; sine, gustato det sanguine vocem.
Atque, ubi permissum, et sitiens se implevit imago,
Sic prior increpitat non miti Scipio vultu:
Taliane, o fraudum genitor, sunt fœdera vobis?
Aut hæc Sicania pepigisti captus in ora?
Bella tuus toto natus, contra omnia pacta,
Exercet Latio, et, perruptis molibus, Alpes
Eluctatus, adest: fervet gens Itala Marte
Barbarico, et refluunt obstructi stragibus amnes.
Post quæ Pœnus ait: Decimum modo cœperat annum
Excessisse puer, nostro cum bella Latinis
Concepit iussu: licitum nec fallere Divos
Iuratos patri. Quod si Laurentia vastat
Nunc igni regna, et Phrygias res vertere tentat,
O pietas, o sancta fides, o vera propago!
Atque utinam amissum reparet decus! Inde citato
Celsus abit gressu, maiorque recessit imago.
Exin designat vates, qui iura sub armis
Poscenti dederint populo, primique petitas
Miscuerint Italis Piræo litore leges.
Lætatur, spectatque virum insatiabilis ora
Scipio; et appellet cunctos, ni magna sacerdos
Admoneat turbæ innumeræ: Quot millia toto
Credis in orbe, puer, lustras dum singula visu,
Descendisse Erebo? Nullo non tempore abundans
Umbrarum huc agitur torrens; vectatque capaci
Agmina mole Charon, et sufficit improba puppis.
Post hæc, ostendens iuvenem, sic virgo profatur:
Hic ille est, tellure vagus qui victor in omni
Cursu signa tulit; cui pervia Bactra, Dahæque;
Qui Gangem bibit, et Pellæo ponte Niphaten
Astrinxit; cui stant sacro sua mœnia Nilo.

Incipit Æneades: Libyci certissi
Hammonis, quando exsuperat tua gl
Indubitata duces, similique cupidin
Pectora nostra calent, quæ te via, fa
Ad decus et summas laudum perdux
Ille sub hæc: Turpis lenti sollerti
Audendo bella expedias. Pigra extol
Haud unquam sese virtus. Tu magna
Præcipita tempus: mors atra impend
Hæc effatus abit. Crœsi mox advolat
Dives apud superos; sed mors æquara
Atque hic, Elysio tendentem limi
Effigiem iuvenis castam, cui vitta lig
Purpurea effusos per colla nitentia cr
Dic, ait, hic quinam, virgo? nam luc
Præcipua frons sacra viro, multæque
Mirantes animæ, et læto clamore freq
Qui vultus! quam, si Stygia non esse
Dixissem facile esse Deum! Non fall
Docta comes Triviæ: meruit Deus es
Et fuit in tanto non parvum pectore
Carmine complexus terram, mare, si
Et cantu Musas et Phœbum æquavit
Atque hæc cuncta, prius quam cernen
Prodidit, et vestram tulit usque ad si
Scipio, perlustrans oculis lætantibus
Si nunc fata darent, ut Romula facta
Hic caneret vates, quanto maiora fut
Facta eadem intrarent, hoc inquit, te
Felix Æacide, cui tali contigit ore
Gentibus ostendi! Crevit tua carmine
Sed, quæ tanta adeo gratantum tur
Heroum effigies maioresque accipit ur
Inde viro stupet Æacide, stupet Hect
Aiacisque gradum, venerandaque Ne
Miratur; geminos adspectat lætus At
Iamque Ithacum, corde æquantem Pel
Victuram hinc cernit Ledæi Castoris
Alternam lucem peragebat in æthere
Sed subito vultus monstrata Lavinia
Nam virgo admonuit, tempus cognosc
Femineos, ne cunctantem lux alma v
Felix hæc, inquit, Veneris nurus ord
Troiugenas iunxit sociata prole Latin
Vis et Martigenæ thalamos spectar
Hersiliam cerne: hirsutos cum sperne
Gens vicina procos, pastori rapta mar
Intravitque casæ, culmique e stramin
Pressit læta torum, et soceros revocav
Adspice Carmentis gressus. Evandria
Hæc fuit, et vestros tetigit præsaga la
Vis et, quos Tanaquil vultus gerat? Hæ
Augurio valuit mentis, venturaque di
Regna viro, et dextros agnovit in alit
Ecce, pudicitiæ Latium decus, incl
Fert frontem atque oculos terræ Lucr
Non datur, heu! tibi, Roma, nec est, qu
Hanc laudem retinere diu. Virginia u
(Cerne) cruentato vulnus sub pectore s
Tristia defensi ferro monimenta pudo
Et patriam laudat miserando in vulne
Illa est, quæ Tibrim, quæ fregit Lydia
Nondum passa marem, quales optabat
Quondam Roma viros, contemtrix Cl
Cum, subito adspectu turbatus, Scip
Quæ pœnæ causa, et qui sint in crimine
Tum virgo: Patrios fregit quæ curribus
Et stetit adductis super ora tr
Tullia, non ullos satis exhau

ethonte natat. Fornacibus atris
furit, atque ustas sub gurgite cautes
pulis pulsat flagrantibus ora.
æ tondetur præcordia rostro
autum resonat plangentibus alis
stus rediens Iovis!) hostibus arcem
e nefas!) adamato prodidit auro
ctis reseravit claustra Sabinis.
ides? neque enim leviora domantur
rat iciunis faucibus Orthrus,
dam custos immanis Iberi,
t, et polluto eviscerat ungue.
tamen sceleri: sacraria Vestæ
sibi virginitate, sacerdos.
ec vidisse, satis: mox deinde videnti
tibi, quæ potant oblivia, paucas
asse paro, et remeare tenebris.
ec multa dies iam restat ituro
lucem) veniet tibi origine parva
perium consul: nec Sulla morari
ut amne diu potare soporo.
nulli Divûm mutabile fatum.
primus rapiet: sed gloria culpæ,
olus: nec tanto in nomine quisquam
æ qui se velit esse secundum.
subrigitur coma fronte, decorum
ris Magnus caput: ille Deûm gens,
ttollens apicem, Troianus Iulo
autas moles, cum, sede reclusa
rumpent, terraque marique movebunt!
uoties toto pugnabitur orbe!
es, quam victus, crimina victor.
is lacrymans, Restare hæc ordine duro
us Latiis: sed, luce remota,
nia, et merito mors ipsa laborat,
us quibus aut Phlegethontis in undis
scelus, aut quæ digna renatos
um laniabit morsibus artus?
lamat vates: non vita sequetur
um: patria non ossa quiescent.
fractus opum, magnæ certamine pugnæ
ci, turpemque orare salutem,
olet Macetum instaurare sub armis,
doli, desertis coniuge fida
, linquet Carthaginis arces,
fugus lustrabit cærula puppe,
Tauri saxosa cacumina viset.
levius mortalibus ægra subire (que,
e hiemes, æstusque, fugamque, fretum-
, quam posse mori! Post Itala bella,
lus regi, falsosque cupiti
s, dubio petet æquora velo;
cas delatus segniter oras,
a imbelli patietur in ævo,
munus regni. Perstantibus inde
lique sibi poscentibus hostem,
o rapiet properata veneno;
ras longa formidine solvet.
Erebique cavis se reddidit umbris.
cios iuvenis portumque revisit.

er decimus quartus

c vestros, Heliconis numina, cantus
us Siculique ad litoris urbes.
estri labor est, modo Daunia regna
do Sicanios accedere portus,
lustrare domos et Achaia rura,
ioo vestigia tingere fluctu,
ondam regnata mapalia genti,
Extremumve diem et terrarum invisere metas.
Sic poscit sparsis Mavors agitatus in oris.
Ergo, age, qua litui, qua ducunt bella, sequamur.
Ausoniæ pars magna iacet Trinacria tellus,
Ut semel, expugnante Noto et vastantibus undis,
Accepit freta, cæruleo propulsa tridente.
Namque per occultum cæca vi turbinis olim
Impactum pelagus laceratæ viscera terræ
Discidit, et, medio perrumpens arva profundo,
Cum populis pariter convulsas transtulit urbes.
Ex illo, servans rapidus divortia, Nereus
Sævo dividuos coniungi pernegat æstu.
Sed spatium, quod dissociat consortia terræ,
Latratus fama est (sic arcta intervenit unda)
Et matutinos volucrum transmittere cantus.
Multa solo virtus. Iam reddere fœnus aratris,
Iam montes umbrare olea, dare nomina Baccho,
Cornipedemque citum lituis generasse ferendis,
Nectare Cecropias Hyblæo accedere ceras.
Hic et Pæonios arcano sulfure fontes,
Hic Phœbo digna et Musis venerabere vatum
Ora excellentum, sacras qui carmine silvas,
Quique Syracosia resonant Helicona Camœna.
Promtæ gens linguæ: ast eadem, cum bella cieret,
Portus æquoreis sueta insignire tropæis.
Post dirum Antiphatæ sceptrum et Cyclopia regna,
Vomere verterunt primum nova rura Sicani.
Pyrene misit populos, qui nomen ab amne
Adscitum patrio terræ imposuere vacanti.
Mox Ligurum pubes, Siculo ductore, novavit
Possessis bello mutata vocabula regnis.
Nec Cres dedecori fuit accola; duxerat actos
Mœnibus e centum non fausta ad prœlia Minos,
Dædaleam repetens pœnam. Qui fraude nefanda
Postquam perpetuas iudex concessit ad umbras
Cocalidum insidiis, fesso Minoia turba
Bellandi studio Siculis subsedit in oris.
Miscuerunt Phrygiam prolem Troianus Acestes,
Troianusque Helymus, structis qui, pube secuta,
In longum ex sese donarunt nomina muris.
Nec Zanclæa gerunt obscuram mœnia famam,
Dextera quam tribuit posito Saturnia telo.
Sed decus Hennæis haud ullum pulchrius oris,
Quam quæ Sisyphio fundavit nomen ab Isthmo,
Et multum ante alias Ephyræis fulget alumnis.
Hic Arethusa suum piscoso fonte receptat
Alpheon, sacræ portantem signa coronæ.
At non æquus amat Trinacria Mulciber antra.
Nam Lipare, vastis subter depasta caminis,
Sulfureum vomit exeso de vertice fumum.
Ast Ætna eructat tremefactis cautibus ignis
Inclusi gemitus; pelagique imitata furorem,
Murmure per cæcos tonat irrequieta fragores
Nocte dieque simul; fonte e Phlegethontis ut atro
Flammarum exundat torrens, piceaque procella
Semiambusta rotat liquefactis saxa cavernis.
Sed, quamquam largo flammarum exæstuet intus
Turbine, et assidue subnascens profluat ignis,
Summo cana iugo cohibet (mirabile dictu!)
Vicinam flammis glaciem; æternoque rigore
Ardentes horrent scopuli: stat vertice celsi
Collis hiems, calidaque nivem tegit atra favilla.
Quid referam Æolio regnatas nomine terras,
Ventorumque domos, atque addita claustra procellis?
Hic versi penitus Pelopea ad regna Pachyni
Pulsata Ionio respondent saxa profundo.
Hic contra Libyamque situm Caurosque furentes,
Cernit devexas Lilybæon nobile Chelas.
At, qua diversi lateris frons tertia terris

Vergit in Italiam prolato ad litora dorso,
Celsus arenosa tollit se mole Pelorus.
His longo mitis placide dominator in ævo
Præfuerat terris Hieron, tractare sereno
Imperio vulgum pollens, et pectora nullo
Parentum exagitare metu; pactamque per aras
Haud facilis temerare fidem, socialia iura
Ausoniis multos servarat casta per annos.
Verum, ubi fata virum fragili solvere senecta,
Primævo cessit sceptrum exitiale nepoti;
Et placida indomitos accepit regia mores.
Namque, bis octonis nondum rex præditus annis,
Caligare alto in solio, nec pondera regni
Posse pati, et nimium fluxis confidere rebus.
Iamque brevi nullum, delicta tuentibus armis,
Fas notum, ignotumque nefas: vilissima regi
Cura pudor. Tam præcipiti materna furori
Pyrrhus origo dabat stimulos, proavique superbum
Æacidæ genus, atque æternus carmine Achilles.
Ergo ardor subitus Pœnorum incepta fovendi;
Nec sceleri mora. Coniungit nova fœdera, pacto,
Cederet ut Siculis victor Sidonius oris.
Sed stabant pœnæ, tumulumque negabat Erinnys,
Qua modo pactus erat socium non cernere, terra.
Sævos namque pati fastus, iuvenemque cruento
Flagrantem luxu, et miscentem turpia diris,
Haud ultra faciles, quos ira metusque coquebat,
Iurati obtruncant: nec iam modus ensibus: addunt
Femineam cædem, atque insontum rapta sororum
Corpora prosternunt ferro. Nova sævit in armis
Libertas, iactatque iugum. Pars Punica castra,
Pars Italos et nota, volunt: nec turba furentum
Desit, quæ neutro sociari fœdere malit.
Tali Trinacriæ motu, rebusque Sicanis
Exitio regis trepidis, sublimis honore
(Tertia nam Latios renovarat purpura fasces)
Marcellus classem Zanclæis appulit oris.
Atque, ubi cuncta viro, cædesque exposta tyranni,
Ambiguæque hominum mentes; Carthaginis arma
Quos teneant, et quanta, locos; quod vulgus amicum
Duret Troiugenis; quantos Arethusa tumores
Concipiat, perstetque suas non pandere portas;
Incumbit bello, ac totam per proxima raptim
Armorum effundit flammato pectore pestem.
Non aliter Boreas, Rhodopes a vertice præceps
Cum sese immisit, decimoque volumine pontum
Expulit in terras, sequitur cum murmure molem
Eiecti maris, et stridentibus affremit alis.
Prima Leontinos vastarunt prœlia campos,
Regnatam diro quondam Læstrygone terram.
Instabat ductor, cui tarde vincere Graias
Par erat, ac vinci, turmas. Ruit æquore toto;
(Femineum credas maribus concurrere vulgum)
Et Cereri placitos fecundat sanguine campos.
Sternuntur passim; pedibusque evadere letum
Eripuit rapidus Mavors. Ut cuique salutem
Promisit fuga, præveniens dux occupat ense.
Ite, gregem metite imbellem, ac succidite ferro,
Clamat, cunctantes urgens umbone catervas.
Pigro luctandi studio certamen in umbra
Molle pati docta, et gaudens splendescere olivo,
Stat, mediocre decus vincentum, ignava iuventus.
Hæc laus sola datur, si viso vincitis hoste.
Ingruit, audito ductore, exercitus omnis;
Solaque, quod superest, secum certamina norunt,
Quis dextra antistet, spoliisque excellat opimis.
Euboici non, per scopulos illisa Caphareo,
Euripi magis unda furit; pontumve sonantem
Eiicit angusto violentius ore Propontis;
Nec fervet maiore fretum rapiturque
Quod ferit Herculeas extremo Sole co
Mite tamen dextræ decus inter pro
Enituit fama. Miles Tyrrhenus, (Asil
Nomen erat) captus quondam ad Trasy
Servitium facile et dominantis mollis
Expertus Beryæ, patrias remearat ad c
Sponte faventis heri; repetitisque imp
Tum veteres Siculo casus Mavorte pial
Atque is, dum, medios inter, fera prœl
Illatus Beryæ, cui, pacta ad regia misso
Pœnorum a populis, sociataque bella g
Ærato cassis munimine clauserat ora,
Invadit ferro iuvenem, trepideque fere
Instabiles retro gressus prosternit are
At miser, audita victoris voce, tremen
Cunctantemque animam Stygia ceu se
Cassidis a mento malefidæ vincula rum
Iungebatque preces, atque addere verba
Sed, subito adspectu et noto conterrito
Tyrrhenus ferrumque manu revocavit,
Talia cum gemitu lacrymis effudit ob
Ne, quæso, supplex lucem dubiusque pr
Fas hostem servare mihi. Multo optim
Militiæ, cui postremum est primumqu
Inter bella fidem. Tu letum evadere no
Das prior, et servas, nondum servatus
Haud equidem indignum memet, quæ
Abnuerim, dignumque iterum in pei
Si tibi, per medios ignes mediosque per
Non dederit mea dextra viam. Sic fata
Attollit, vitaque exæquat munera vita
At, compos Siculæ primum certamin
Cœpti, Marcellus victricia signa, quie
Agmine progrediens, Ephyræa ad mœ
Inde Syracosias castris circumdedit ar
Sed ferri languebat amor. Sedare mo
Pectora cæca virum, atque iras evelle
Nec (renuant si forte sibi, et si mitia n
Credant esse metum) laxis servatur om
Obsidio claustris; quin contra intenti
Invigilat cautis, frontem imperterritu
Et struit arcana necopina pericula cun
Haud secus Eridani stagnis ripave Cay
Innatat albus olor, pronoque immobil
Dat fluvio, et pedibus tacitas eremigat
Interea, dum incerta labat sententia
Exciti populi atque urbes socia arma fe
Incumbens Messana freto, minimumq
Discreta Italia, atque Osco memorabil
Tum Catane, nimium ardenti vicina
Et generasse Pios quondam celeberrim
Et, cui non licitum fatis, Camarina, m
Tum, quæ nectareis vocat ad certamen
Audax Hybla, favis, [palmæque] arbus
Et, iusti quondam portus, nunc litore
Subsidium infidum fugientibus æquor
Necnon altus Eryx, necnon et vertice o
Centuripæ, largoque virens Entella Ly
Entella, Hectoreo dilectum nomen Ace
Non Thapsos, non e tumulis glacialibu
Defuerunt: Agyrena manus, geminoqu
Tyndaris attollens sese adfluat. Altor e
Mille rapit turmam, atque hinnitibus a
Pulveream volvens Agragas ad inania
Ductor Grosphus erat, cuius cæla
Taurum parma trucem,
Ille, ubi torreret subi
Mutabat gemitus mug

ıalis armenta effundere voces.
ıidem; nam diræ conditor artis
ı immugit flebile tauro.
ne trahens nomen, Gela; venit Ha-
ı domitant periura, Palici, (læsa,
o Troianaque venit Acesta;
ıæos Acis petit æquora fines,
Nereida perluit unda.
ı quondam, Polypheme, calori,
tem violenti pectoris iram,
ctus aquas, evasit et hostem,
n Galatea, immiscuit undam.
nt Hypsamque Alabimque sonoros,
splendenti gurgite Achaten:
Chrysa, tuos, et pauperis alvei
ilem superari gurgite parco
idique colunt vada flava Symæthi.
ıarum, prisca dotata Camœna,
qua mergitur Himera ponto
iduas se scindit in oras;
us petit incita, quam petit ortus.
i nutrit divortia fontis,
ia non surgit ditior umbræ.
lucis sacram dedit ardua dextram,
ntem laxans telluris hiatum,
Menes tenebroso limite pandit,
as Hymenæus venit in oras,
ndam, stimulante Cupidine, rector
n: mœstoque Acheronte relicto,
currum per inania terras.
eps Hennæa virgine flexit
visu, lucemque paventes,
equos, et prædam condidit umbris.
ræa duces, Romana petivit
lis, lapidosique Enguion arvi,
etumque simul, telaque superba
, et litus piscosa Calacte,
oso Cephalœdias ora profundo
campis pascentia cete,
s sorbentem verticis haustu,
fundo iaculantem ad sidera, puppes,
cernunt de sede Charybdim.
nus et Laurentia signa movebat.
aderat gens Sicana votis.
rna dedit, perflataque Trogilos Au-
sedes Facelina Dianæ. (stris,
t numero fecunda Panormos,
feras, seu retibus æquor
lo libeat traxisse volucrem.
ers, non Naulocha pigra pericli
rondosis Morgentia campis
e infido: comitata Menæis
viris, et parvo nomine Tisse,
ıtyce, pubesque liquentis Achæti,
ıe, atque undæ clamosus Helorus,
astata Triocala bello,
ferox, et celsus Ietas,
docilis, Cossyraque parva,
ra Mute, concordibus ausis
Gaulum spectabile ponto,
yones cantu, nidosque natantes
opitis fluctibus, unda.
e patulos urbs inclyta muros
ariisque impleverat armis.
n impelli lætamque tumultus
m furiabant insuper ore:
intratos muros, et quatuor arces;
quantam Eoisque tropæis
rbs invia fecerit umbram!

Spectatum proavis, ter centum ante ora triremes
Unum naufragium, mersasque impune profundo
Clade pharetrigeri subnixas regis Athenas.
Flammabant vulgum geniti Carthagine fratres,
Pœni matre genus; sed quos, sub crimine pulsus
Urbe Syracosia, Libycis eduxerat oris
Trinacrius genitor, geminaque a stirpe parentum
Astus miscebant Tyrios levitate Sicana.
Quæ cernens ductor, postquam immedicabile visum
Seditio, atque ultro bellum surgebat ab hoste,
Testatus Divos Siculorum, amnesque, lacusque,
Et fontes, Arethusa, tuos, ad bella vocari
Invitum; quæ sponte diu non sumserit, hostem
Induere arma sibi; telorum turbine vasto
Aggreditur muros, atque armis intonat urbi.
Par omnes simul ira rapit; certantque, ruuntque.
Turris, multiplici surgens ad sidera tecto,
Exibat, tabulata decem cui crescere Graius
Fecerat, et multas nemorum consumserat umbras.
Armatam hinc igni pinum et devolvere saxa
Certabant, calidæque picis diffundere pestem.
Huic procul ardentem iaculatus lampada Cimber
Coniicit, et lateri telum exitiabile figit.
Pascitur adiutus Vulcanus turbine venti,
Gliscentemque trahens turris per viscera labem,
Perque altam molem et toties crescentia tecta,
Scandit ovans, rapidisque vorat crepitantia flammis
Robora; et, ingenti simul exundante vapore
Ad cœlum, victor nitentia culmina lambit.
Implentur fumo, et nebula caliginis atræ;
Nec cuiquam evasisse datur; ceu fulminis ictu
Correptæ rapido, in cineres abiere ruinæ.
Par contra pelago miseris fortuna carinis.
Namque, ubi se proprius tectis urbique tulere,
Qua portus muris pacatas applicat undas,
Improvisa novo pestis conterruit astu.
Trabs fabre teres, atque, erasis undique nodis,
Navali similis malo, præfixa gerebat
Uncæ tela manus: ea celso ex aggere muri
Bellantes curvi rapiebat in aera ferri
Unguibus, et mediam revocata ferebat in urbem.
Nec solos vis illa viros, quin sæpe triremem
Belligeræ rapuere trabes, cum desuper actum
Incuterent puppi chalybem morsusque tenaces.
Qui, simul affixo vicina in robora ferro
Sustulerant sublime ratem, (miserabile visu!)
Per subitum rursus laxatis arte catenis,
Tanta præcipitem reddebant mole profundo,
Ut totam haurirent undæ cum milite puppim.
His super insidiis angusta foramina murus
Arte cavata dabat, per quæ confundere tela
Tutum erat, opposito mittentibus aggere valli.
Nec sine fraude labos, arcta ne rursus eodem
Spicula ab hoste via vicibus contorta redirent.
Calliditas Graia, atque astus pollentior armis,
Marcellum tantasque minas terraque marique
Arcebat; stabatque ingens ad mœnia bellum.
Vir fuit Isthmiacis decus immortale colonis,
Ingenio facile ante alios telluris alumnos,
Nudus opum; sed cui cœlum terræque paterent.
Ille, novus pluvias Titan ut proderet ortu
Fuscatis tristis radiis; ille, hæreat, anne
Pendeat instabilis tellus; cur fœdere certo
Hunc affusa globum Tethys circumliget undis,
Noverat, atque una pelagi lunæque labores,
Et pater Oceanus qua lege effunderet æstus.
Non illum mundi numerasse capacis arenas
Vana fides: puppes etiam constructaque saxa
Feminea traxisse ferunt contra ardua dextra.

Promissa implerat, Stygioque sedebat in antro.
Tum qua se primum rupta tellure recludit
Invisum cœlo specus, atque eructat acerbam
Cocyti laxo suspirans ore paludem,
Inducit iuvenem, ferroque cavare refossam (lans,
Ocyus urget humum; atque, arcanum murmur anhe-
Ordine mactari pecudes iubet. Ater operto
Ante omnes taurus Regi, tum proxima Divæ
Cæditur Hennææ casta cervice iuvenca.
Inde tibi, Alecto, tibi, nunquam læta Megæra,
Corpora lanigerum procumbunt lecta bidentum.
Fundunt mella super, Bacchique et lactis honorem.
Sta, iuvenis; faciemque, Erebo quæ surgit ab omni,
Exclamat vates, patere. Accedentia cerno
Tartara, et ante oculos adsistere tertia regna.
Ecce ruunt variæ species, et quidquid ab imo
Natum hominum exstinctumque Chao est. Iam cun-
cta videbat,
Cyclopas, Scyllamque, et pastos membra virorum
Odrysiæ telluris equos. Contende tueri,
Eductumque tene vagina interritus ensem.
Quæcumque ante animæ tendent potare cruorem,
Disiice, dum castæ procedat imago Sibyllæ.
Interea cerne, ut gressus inhumata citatos
Fert umbra, et properat tecum coniungere dicta:
Cui datur, ante atros absumti corporis ignes,
Sanguine non tacto, solitas effundere voces.
Adspicit, et subito turbatus Scipio visu,
Quinam te, qui casus, ait, dux maxime, fessæ
Eripuit patriæ, cum tales horrida poscant
Bella viros? Nec enim dextra concesserit ulli
Appius, aut astu. Decimum lux rettulit ortum,
Ut te, cum Capua remearem, vulnera vidi
Mulcentem, hoc uno mœstum, quod adire nequires
Saucius ad muros, et Martis honore careres.
Contra quæ ductor: Fesso mi proxima tandem
Lux gratos Phaethontis equos avertit, et atris
Æternum demisit aquis. Sed lenta meorum,
Dum vanos ritus, cura, et sollemnia vulgi
Exsequitur, cessat flammis imponere corpus,
Ut portet tumulis per longum membra paternis.
Quod te per nostri Martis precor æmula facta,
Arce, quæ putres artus, medicamina, servant:
Daque vago portas quamprimum Acherontis adire.
Tum iuvenis: Genus o veteris pulcherrima Clausi,
Haud ulla ante tuam quamquam non parva fatigent,
Curarum prior exstiterit. Namque ista per omnes
Discrimen servat populos, variatque iacentum
Exsequias tumuli et cinerum sententia discors.
Tellure, ut perhibent, is mos antiquus Ibera,
Exanima obscœnus consumit corpora vultur.
Regia cum lucem posuerunt membra probatum est
Hyrcanis adhibere canes. Ægyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora, et a mensis exsanguem haud separat um-
Exhausto instituit Pontus vacuare cerebro (bram.
Ora virum, et longum medicata reponit in ævum.
Quid, qui reclusa nudos Garamantes arena
Infodiunt? Quid, qui sævo sepelire profundo
Exanimos mandant Libycis Nasamones in oris?
At Celtæ vacui capitis circumdare gaudent
Ossa (nefas!) auro, ac mensis ea pocula servant.
Cecropidæ ob patriam Mavortis sorte peremtos
Decrevere simul communibus urere flammis.
At gente in Scythica suffixa cadavera truncis
Lenta dies sepelit, putri liquentia tabo.
Talia dum memorant, umbra veniente Sibyllæ,
Autonoe; Finem hic, inquit, sermonibus adde
Alternis, Hæc, hæc veri fecunda sacerdos:

Cui tantum patuit rerum, quantum i
Plus novisse Deus. Me iam comitant
Tempus abire globo, et pecudes imp
At gravida arcanis Cymes anus at
Postquam sacrificum, delibavitque,
In decus egregiæ vultus intenta iuve
Ætherea fruerer cum luce, haud seg
Cymæo populis vox nostra sonabat i
Tunc te permixtum sæclis rebusque
Æneadum cecini. Sed non sat digna
Cura tuis vocum. Nec enim conquir
Aut servare, fuit proavis sollertia v
Verum age, disce, puer (quando cogn
Iam tua, deque tuis pendentia Dard
Namque tibi cerno properatum orac
Hinc petere, et patrios visu conting
Armifero victor patrem ulcisceris I
Creditus ante annos Marti; ferroque
Gaudia Pœnorum, et missum læta be
Omen, Iberiacis victa Carthagine te
Maius ad imperium post hæc capiere
Iupiter absistet cura, quam cuncta f
In Libyam bella, et vincendum duxe
Sidonium tibi rectorem. Pudet urbi
Quod, posthæc, decus hoc patriaque
Sic vates, gressumque lacus vertebat
Tum iuvenis, Quæcumque datur
Obnitemur, ait; culpa modo pectora
Sed, te oro, quando vitæ tibi causa l
Humanos iuvisse fuit, siste, inclyta
Paulisper gressum, et nobis Manesq
Enumera, Stygiæque aperi formidi
Annuit illa quidem: sed, Non optan
Regna, ait. Hic tenebras habitant, vo
Innumeri quondam populi. Domus o
In medio vastum late se tendit inan
Huc, quidquid terræ quidquid freta,
Nutrivit primo mundi genitalis ab
(Mors communis agit) descendunt c
Campus iners, quantum interiit, rest
Cingunt regna decem portæ: quarun
Belligeros, dura Gradivi sorte creat
Altera, qui leges posuere atque incly
Gentibus, et primas fundarunt mœn
Tertia ruricolas Cereris, iustissima
Quæ venit ad Manes, et fraudum illa
Exin, qui lætas artes vitæque colend
Invenere viam, nec dedignanda pare
Carmina fuderunt Phœbo, sua limin
Proxima quos venti sævæque hauser
Naufraga porta rapit; sic illam nomi
Finitima huic, noxa gravido et pecca
Vasta patet populo. Pœnas Rhadama
Expetit introitu, mortemque exerce
Septima femineis reseratur porta ca
[Liventes] ubi casta fovet Proserpina
Infantum hinc gregibus, versasque ad
Passis virginibus, turbæque in limin
Est iter exstinctæ, et vagitu ianua no
Tum, seducta loco, et laxata lucida m
Claustra nitent, quæ secreti per limit
Elysios ducunt campos. Hic turba pi
Nec Stygio in regno, cœli nec posta su
Verum, ultra Oceanum sacro contern
Lethæos potat latices, oblivia mentis.
Extrema hinc, auro fulgens, iam lucis
Sentit, et admoto splendet ceu sidere l
Hac animæ cœlum repetunt; ac, mille
Oblitæ Ditem, redeunt in corpora, lus

grum pandens Mors lurida rictum
vias, et portis omnibus errat.
a spatium sine corpore pigra vorago,
us: late exundantibus urit
uis Phlegethon, et turbine anhelo
esonans, saxosa incendia torquet.
ens Cocytos sanguinis atri
it, et spumanti gurgite fertur.
aper Divis regique Deorum
palus, picis horrida rivo,
lvit Styx inter sulfura limum.
cheron sanie crassoque veneno
idam eructans cum murmure arenam,
ra lentus per stagna palude.
iem non uno Cerberus ore:
ones sunt pocula; et atra Megæra
nullo rabies restinguitur haustu.
pit lacrymarum fontibus amnis
tque aditus, et inexorabile limen.
, omni stabulante per atria monstro,
anes permixto murmure terret!
Maciesque, malis comes addita morbis
us fletu, et sine sanguine Pallor, (ctus
idiæque, atque hinc queribunda Sene-
traque manu sua guttura Livor,
alum, ac sceleri proclivis, Egestas,
lo gressu, et Discordia gaudens
tum cœlo; sed et ostia Ditis
s Briareus recludere palmis,
rgineos rictus infecta cruore,
taurique truces, umbræque Gigantum.
ruptis peragrat cum Tartara vinclis,
to, nec feta furore Megæra,
rum, dum, fractis mille catenis,
ns circumligat ilia cauda.
ta comas nemorosaque brachia fundit
i rigua frondosior unda.
cres, pastusque cadavere vultur,
o, ac sparsis strix sanguine pennis,
ovent nidos, atque omnibus hærent
is: sævit stridoribus arbor.
nas coniux Iunonis Avernæ,
lens, cognoscit crimina regum.
eroque piget sub iudice culpæ:
Furiæ pœnarumque omnis imago.
nunquam sceptris fulsisse superbis!
imperio non digna nec æqua
ssi, Manes: quæque ante profari
ivis, tandem permissa queruntur.
is religatur rupe catenis:
it saxum contra ardua montis:
t hunc æterna Megæra flagello.
restant patienda tyrannis.
os tempus cognoscere vultus,
enit non tardis passibus umbra.
nda Iovis Pomponia furto.
ognovit Latio surgentia bella
uus, insidias anteire laborans
ensim per pectora patrem
ma. Quæ ni provisa fuissent,
s nunc virgo accenderet aras.
status cruor, admonuitque Sibylla,
nos ambobus noscere vultus;
ior: O, magni mihi numinis instar,
uam, te ut nobis vidisse liceret,
gias vel leto intrare tenebras!
ra fuit, cui te, cum prima subiret,
nore dies, et funere carpsit?
ter: Nullos, o nate, labores

Mors habuit nostra: æthereo dum pondere partum
Exsolvor, miti dextra Cyllenia proles
Imperio Iovis Elysias deduxit in oras;
Attribuitque pares sedes, ubi magna moratur
Alcidæ genitrix, ubi sacro munere Leda.
Verum age, nate, tuos ortus, ne bella pavescas
Ulla, nec in cœlum dubites te tollere factis,
Quando aperire datur nobis, nunc denique disce.
Sola die caperem medio cum forte petitos
Ad requiem somnos, subitus mihi membra ligavit
Amplexus, non ille, meo veniente marito,
Adsuetus facilisque mihi: tum, luce corusca,
Implebat quamquam languentia lumina somnus,
Vidi, crede, Iovem. Nec me mutata fefellit
Forma Dei, quod, squalentem conversus in anguem,
Ingenti traxit curvata volumina gyro.
Sed mihi, post partum, non ultra ducere vitam
Concessum. Heu, quantum gemui, quod spiritus ante,
Hæc tibi quam noscenda darem, discessit in auras!
His alacer colla amplexu materna petebat:
Umbraque, ter frustra per inane petita, fefellit.
Succedunt simulacra virum concordia, patris
Unanimique simul patrui. Ruit ipse per umbram,
Oscula vana petens, iuvenis; fumoque volucri
Et nebulis similes, animas apprendere certat:
Quis te, care pater, quo stabant Itala regna,
Exosus Latium Deus abstulit? Hei mihi! nam cur
Ulla fuere adeo, quibus a te sævus abessem,
Momenta? Opposito mutassem pectore mortem.
Quantos funeribus vestris gens Itala passim
Dat gemitus! Tumulus vobis, censente senatu,
Mavortis geminus surgit per gramina campo.
Nec passi plura, in medio sermone loquentis
Sic adeo incipiunt; prior hæc genitoris imago:
Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces;
Dulce tamen venit ad Manes, cum gratia vitæ
Durat apud superos, nec edunt oblivia laudem.
Verum age, fare, decus nostrum, te quanta fatiget
Militia. Heu! quoties intrat mea pectora terror,
Cum repeto, quam sævus eas, ubi magna pericla
Contingunt tibi! Per nostri, fortissime, leti
Obtestor causas, Martis moderare furori.
Sat tibi sint documenta domus. Octava terebat
Arentem culmis messem crepitantibus æstas,
Ex quo cuncta mihi calcata, meoque subibat
Germano devexa iugum Tartessia tellus.
Nos miseræ muros et tecta renata Sagunto,
Nos dedimus Bætin nullo potare sub hoste.
Nobis indomitus convertit terque quaterque
Germanus terga Hannibalis. Pro barbara nunquam
Impolluta fides! Peterem cum victor adesum
Cladibus Hasdrubalem; subito venale, cohortes
Hispanæ, vulgus, [Libici quas fecerat auri]
Hasdrubal, abrupto liquerunt agmine signa.
Tunc hostis socio desertos milite, multum
Ditior ipse viris, spisso circumdedit orbe.
Non segnis nobis nec inultis, nate, peracta est
Illa suprema dies; et laude inclusimus ævum.
Excipit inde suos frater coniungere casus,
Excelsæ turris, post ultima, rebus in arctis
Subsidium optaram, suprema bella ciebam.
Fumantes tædas, ac lata incendia passim,
Et mille iniecere faces. Nil nomine leti (cro
De Superis queror. Haud parvo data membra sepul-
Nostra cremaverunt, in morte hærentibus armis.
Sed me luctus habet, geminæ ne clade ruinæ
Cesserit affusis oppressa Hispania Pœnis.
Contra quæ iuvenis turbato fletibus ore:
Di, quæso, ut merita est, dignas pro talibus ausis

Carthago expendat pœnas. Sed continet acres
Pyrenes populos, qui, vestro Marte probatus,
Excepit fessos, et notis Marcius armis
Successit bello. Fusos quoque fama ferebat
Victores acie, atque exacta piacula cædis.
His læti rediere duces loca amœna piorum;
Prosequiturque oculis puer adveneratus euntes.
Iamque aderat, multa vix agnoscendus in umbra,
Paullus, et epoto fundebat sanguine verba:
Lux Italum, cuius spectavi Martia facta,
Multum uno maiora viro, descendere nocti
Atque habitanda semel subigit quis visere regna?
Cui contra tales effundit Scipio voces:
Armipotens ductor, quam sunt tua fata per Urbem
Lamentata diu! Quam pæne ruentia tecum
Traxisti ad Stygias Œnotria tecta tenebras!
Tum tibi defuncto tumulum Sidonius hostis
Constituit, laudemque tuo quæsivit honore.
Dumque audit lacrymans hostilia funera Paullus,
Ante oculos iam Flaminius, iam Gracchus, et ægro
Absumtus Cannis stabat Servilius ore.
Appellare viros erat ardor, et addere verba:
Sed raptabat amor priscos cognoscere Manes.
Nunc meritum sæva Brutum immortale securi
Nomen, nunc Superos æquantem laude Camillum,
Nunc auro Curium non unquam cernit amicum.
Ora Sibylla docet venientum, et nomina pandit:
Hic fraudes pacis Pyrrhumque a limine portæ
Deiecit, visus orbus. Tulit ille ruentem
Tibridis in ripas regem, solusque revulso
Pone ferox ponte exclusit redeuntia regna.
Si tibi dulce virum, primo qui fœdera bello
Phœnicum pepigit, vidisse; hic inclytus ille
Æquoreis victor cum classe Lutatius armis (bram;
Si studium et sævam cognoscere Hamilcaris um-
Illa est, (cerne procul) cui frons, nec morte remissa,
Irarum servat rabiem. Si iungere cordi est
Colloquium; sine, gustato det sanguine vocem.
Atque, ubi permissum, et sitiens se implevit imago,
Sic prior increpitat non miti Scipio vultu:
Taliane, o fraudum genitor, sunt fœdera vobis?
Aut hæc Sicania pepigisti captus in ora?
Bella tuus toto natus, contra omnia pacta,
Exercet Latio, et, perruptis molibus, Alpes
Eluctatus, adest: fervet gens Itala Marte
Barbarico, et refluunt obstructi stragibus amnes.
Post quæ Pœnus ait: Decimum modo cœperat annum
Excessisse puer, nostro cum bella Latinis
Concepit iussu: licitum nec fallere Divos
Iuratos patri. Quod si Laurentia vastat
Nunc igni regna, et Phrygias res vertere tentat,
O pietas, o sancta fides, o vera propago!
Atque utinam amissum reparet decus! Inde citato
Celsus abit gressu, maiorque recessit imago.
Exin designat vates, qui iura sub armis
Poscenti dederint populo, primique petitas
Miscuerint Italis Piræo litore leges.
Lætatur, spectatque virum insatiabilis ora
Scipio; et appellet cunctos, ni magna sacerdos
Admoneat turbæ innumeræ: Quot millia toto
Credis in orbe, puer, lustris dum singula visu,
Descendisse Erebo? Nullo non tempore abundans
Umbrarum huc agitur torrens; vectatque capaci
Agmina mole Charon, et sufficit improba puppis.
Post hæc, ostendens iuvenem, sic virgo profatur:
Hic ille est, tellure vagus qui victor in omni
Cursu signa tulit; cui pervia Bactra, Dahæque;
Qui Gangem bibit, et Pellæo ponte Niphaten
Adstrinxit; cui stant sacro sua mœnia Nilo.

Incipit Æneades: Libyci certissin
Hammonis, quando exsuperat tua glo
Indubitata duces, similique cupidin
Pectora nostra calent, quæ te via, fa
Ad decus et summas laudum per duxe
Ille sub hæc: Turpis lenti sollertia
Audendo bella expedias. Pigra extoli
Haud unquam sese virtus. Tu magna
Præcipita tempus: mors atra impende
Hæc effatus abit. Crœsi mox advolat
Dives apud superos; sed mors æquarat
Atque hic, Elysio tendentem limit
Effigiem iuvenis castam, cui vitta lig
Purpurea effusos per colla nitentia cri
Dic, ait, hic quinam, virgo? nam luce
Præcipua frons sacra viro, multæque s
Mirantes animæ, et læto clamore freq
Qui vultus! quam, si Stygia non esset
Dixissem facile esse Deum! Non falle
Docta comes Triviæ: meruit Deus ess
Et fuit in tanto non parvum pectore n
Carmine complexus terram, mare, sid
Et cantu Musas et Phœbum æquavit h
Atque hæc cuncta, prius quam cernere
Prodidit, et vestram tulit usque ad sid
Scipio, perlustrans oculis lætantibus
Si nunc fata darent, ut Romula facta p
Hic caneret vates, quanto maiora futu
Facta eadem intrarent, hoc inquit, tes
Felix Æacide, cui tali contigit ore
Gentibus ostendi! Crevit tua carmine
Sed, quæ tanta adeo gratantum turb
Heroum effigies maioresque accipit um
Inde viro stupet Æacide, stupet Hecto
Aiacisque gradum, venerandaque Nest
Miratur; geminos adspectat lætus Atr
Iamque Ithacum, corde æquantem Pel
Victuram hinc cernit Ledæi Castoris
Alternam lucem peragebat in æthere l
Sed subito vultus monstrata Lavinia t
Nam virgo admonuit, tempus cognosc
Femineos, ne cunctantem lux alma vo
Felix hæc, inquit, Veneris nurus ordi
Troiugenas iunxit sociata prole Latini
Vis et Martigenæ thalamos spectare
Hersiliam cerne: hirsutos cum sperner
Gens vicina procos, pastori rapta mari
Intravitque casæ, culmique e stramine
Pressit læta torum, et soceros revocavi
Adspice Carmentis gressus. Evandria
Hæc fuit, et vestros tetigit præsaga lab
Vis et, quos Tanaquil vultus gerat? Hæc
Augurio valuit mentis, venturaque di
Regna viro, et dextros agnovit in alite
Ecce, pudicitiæ Latium decus, incly
Fert frontem atque oculos terræ Lucre
Non datur, heu! tibi, Roma, nec est, quo
Hanc laudem retinere diu. Virginia iu
(Cerne) cruentato vulnus sub pectore se
Tristia defensi ferro monimenta pudor
Et patriam laudat miserando in vulner
Illa est, quæ Tibrim, quæ fregit Lydia l
Nondum passa marem, quales optabat h
Quondam Roma viros, contemtrix Clœl
Cum, subito adspectu turbatus, Scipi
Quæ pœnæ causa, et qui sint in crimine
Tum virgo: Patrios fregit quæ curribus
Et stetit adductis super ora trementis fi
Tullia, non ullos satis exhaustura labore

gethonte natat. Fornacibus atris
furit, atque ustas sub gurgite cautes
polis pulsat flagrantibus ora.
uæ tondetur præcordia rostro
iantum resonat plangentibus alis
astus rediens Iovis!) hostibus arcem
ie nefas!) adamato prodidit auro
ictis reseravit claustra Sabinis.
vides? neque enim leviora domantur
rat ieiunis faucibus Orthrus,
udam custos immanis Iberi,
t, et polluto eviscerat ungue.
i tamen sceleri: sacraria Vestæ
sibi virginitate, sacerdos.
ec vidisse, satis: mox deinde videnti
tibi, quæ potant oblivia, paucas
rasse paro, et remeare tenebris.
iec multa dies iam restat ituro
lucem) veniet tibi origine parva
perium consul: nec Sulla morari
ut amne diu potare soporo.
nulli Divûm mutabile fatum.
: primus rapiet: sed gloria culpæ,
solus: nec tanto in nomine quisquam
læ qui se velit esse secundum.
subrigitur coma fronte, decorum
rris Magnus caput: ille Deûm gens,
ttollens apicem, Troianus Iulo
iantas moles, cum, sede reclusa
rumpent, terraque marique movebunt!
quoties toto pugnabitur orbe!
ies, quam victus, crimina victor.
iis lacrymans, Restare hæc ordine duro
bus Latiis: sed, luce remota,
enia, et merito mors ipsa laborat,
ius quibus aut Phlegethontis in undis
r scelus, aut quæ digna renatos
ium laniabit morsibus artus?
clamat vates: non vita sequetur
um: patria non ossa quiescent.
fractus opum, magnæ certamine pugnæ
nci, turpemque orare salutem,
volet Macetum instaurare sub armis.
e doli, desertis coniuge fida
, linquet Carthaginis arces,
ofugus lustrabit cærula puppe.
Tauri saxosa cacumina viset.
o levius mortalibus ægra subire (que,
ie hiemes, æstusque, fugamque, fretum-
, quam posse mori! Post Itala bella,
ilus regi, falsosque cupiti
us, dubio petet æquora velo;
acas delatus segniter oras,
ia imbelli patietur in ævo,
munus regni. Perstantibus inde
dique sibi poscentibus hostem,
o rapiet properata veneno;
rras longa formidine solvet.
Erebique cavis se reddidit umbris.
cios iuvenis portumque revisit.

er decimus quartus

ic vestros, Heliconis numina, cantus
gus Siculique ad litoris urbes.
vestri labor est, modo Daunia regna
odo Sicanios accedere portus,
n lustrare domos et Achaia rura,
doo vestigia tingere fluctu,
iondam regnata mapalia genti,
Extremumve diem et terrarum invisere metas.
Sic poscit sparsis Mavors agitatus in oris.
Ergo, age, qua litui, qua ducunt bella, sequamur.
Ausoniæ pars magna iacet Trinacria tellus,
Ut semel, expugnante Noto et vastantibus undis,
Accepit freta, cæruleo propulsa tridente.
Namque per occultum cæca vi turbinis olim
Impactum pelagus laceratæ viscera terræ
Discidit, et, medio perrumpens arva profundo,
Cum populis pariter convulsas transtulit urbes.
Ex illo, servans rapidus divortia, Nereus
Sævo dividuos coniungi pernegat æstu.
Sed spatium, quod dissociat consortia terræ,
Latratus fama est (sic arcta intervenit unda)
Et matutinos volucrum transmittere cantus.
Multa solo virtus. Iam reddere fœnus aratris,
Iam montes umbrare olea, dare nomina Baccho,
Cornipedemque citum lituis generasse ferendis,
Nectare Cecropias Hyblæo accedere ceras.
Hic et Pæonios arcano sulfure fontes,
Hic Phœbo digna et Musis venerabere vatum
Ora excellentum, sacras qui carmine silvas,
Quique Syracosia resonant Helicona Camœna.
Promtæ gens linguæ: ast eadem, cum bella cieret,
Portus æquoreis sueta insignire tropæis.
Post dirum Antiphatæ sceptrum et Cyclopia regna,
Vomere verterunt primum nova rura Sicani.
Pyrene misit populos, qui nomen ab amne
Adscitum patrio terræ imposuere vacanti.
Mox Ligurum pubes, Siculo ductore, novavit
Possessis bello mutata vocabula regnis.
Nec Cres dedecori fuit accola; duxerat actos
Mœnibus e centum non fausta ad prœlia Minos,
Dædaleam repetens pœnam. Qui fraude nefanda
Postquam perpetuas iudex concessit ad umbras
Cocalidum insidiis, fesso Minoia turba
Bellandi studio Siculis subsedit in oris.
Miscuerunt Phrygiam prolem Troianus Acestes,
Troianusque Helymus, structis qui, pube secuta,
In longum ex sese donarunt nomina muris.
Nec Zanclæa gerunt obscuram mœnia famam,
Dextera quam tribuit posito Saturnia telo.
Sed decus Hennæis haud ullum pulchrius oris,
Quam quæ Sisyphio fundavit nomen ab Isthmo,
Et multum ante alias Ephyræis fulget alumnis.
Hic Arethusa suum piscoso fonte receptat
Alpheon, sacræ portantem signa coronæ.
At non æquus amat Trinacria Mulciber antra.
Nam Lipare, vastis subter depasta caminis,
Sulfureum vomit exeso de vertice fumum.
Ast Ætna eructat tremefactis cautibus ignis
Inclusi gemitus; pelagique imitata furorem,
Murmure per cæcos tonat irrequieta fragores
Nocte dieque simul; fonte e Phlegethontis ut atro
Flammarum exundat torrens, piceaque procella
Semiambusta rotat liquefactis saxa cavernis.
Sed, quamquam largo flammarum exæstuet intus
Turbine, et assidue subnascens profluat ignis,
Summo cana iugo cohibet (mirabile dictu!)
Vicinam flammis glaciem; æternoque rigore
Ardentes horrent scopuli: stat vertice celsi
Collis hiems, calidaque nivem tegit atra favilla.
Quid referam Æolio regnatas nomine terras,
Ventorumque domos, atque addita claustra procellis?
Hic versi penitus Pelopea ad regna Pachyni
Pulsata Ionio respondent saxa profundo.
Hic contra Libyamque situm Caurosque furentes,
Cernit devexas Lilybæon nobile Chelas.
At, qua diversi lateris frons tertia terris

Vergit in Italiam prolato ad litora dorso,
Celsus arenosa tollit se mole Pelorus.
His longo mitis placide dominator in ævo
Præfuerat terris Hieron, tractare sereno
Imperio vulgum pollens, et pectora nullo
Parentum exagitare metu; pactamque per aras
Haud facilis temerare fidem, socialia iura
Ausoniis multos servarat casta per annos.
Verum, ubi fata virum fragili solvere senecta,
Primævo cessit sceptrum exitiale nepoti;
Et placida indomitos accepit regia mores.
Namque, bis octonis nondum rex præditus annis,
Caligare alto in solio, nec pondera regni
Posse pati, et nimium fluxis confidere rebus.
Iamque brevi nullum, delicta tuentibus armis,
Fas notum, ignotumque nefas: vilissima regi
Cura pudor. Tam præcipiti materna furori
Pyrrhus origo dabat stimulos, proavique superbum
Æacidæ genus, atque æternus carmine Achilles.
Ergo ardor subitus Pœnorum incepta fovendi;
Nec sceleri mora. Coniungit nova fœdera, pacto,
Cederet ut Siculis victor Sidonius oris.
Sed stabant pœnæ, tumulumque negabat Erinnys,
Qua modo pactus erat socium non cernere, terra.
Sævos namque pati fastus, iuvenemque cruento
Flagrantem luxu, et miscentem turpia diris,
Haud ultra faciles, quos ira metusque coquebat,
Iurati obtruncant: nec iam modus ensibus: addunt
Femineam cædem, atque insontum rapta sororum
Corpora prosternunt ferro. Nova sævit in armis
Libertas, iactatque iugum. Pars Punica castra,
Pars Italos et nota, volunt: nec turba furentum
Deerat, quæ neutro sociari fœdere mallit.
Tali Trinacriæ motu, rebusque Sicanis
Exitio regis trepidis, sublimis honore
(Tertia nam Latios renovarat purpura fasces)
Marcellus classem Zanclæis appulit oris.
Atque, ubi cuncta viro, cædesque exposta tyranni,
Ambiguæque hominum mentes; Carthaginis arma
Quos teneant, et quanta, locos; quod vulgus amicum
Duret Troiugenis; quantos Arethusa tumores
Concipiat, perstetque suas non pandere portas;
Incumbit bello, ac totam per proxima raptim
Armorum effundit flammato pectore pestem.
Non aliter Boreas, Rhodopes a vertice præceps
Cum sese immisit, decimoque volumine pontum
Expulit in terras, sequitur cum murmure molem
Eiecti maris, et stridentibus affremit alis.
Prima Leontinos vastarunt prœlia campos,
Regnatam diro quondam Læstrygone terram.
Instabat ductor, cui tarde vincere Graias
Par erat, ac vinci, turmas. Ruit æquore toto;
(Femineum credas maribus concurrere vulgum)
Et Cereri placitos fecundat sanguine campos.
Sternuntur passim; pedibusque evadere letum
Eripuit rapidus Mavors. Ut cuique salutem
Promisit fuga, præveniens dux occupat ense.
Ite, gregem metite imbellem, ac succidite ferro,
Clamat, cunctantes urgens umbone catervas.
Pigro luctandi studio certamen in umbra
Molle pati docta, et gaudens splendescere olivo,
Stat, mediocre decus vincentum, ignava iuventus.
Hæc laus sola datur, si viso vincitis hoste.
Ingruit, audito ductore, exercitus omnis;
Solaque, quod superest, secum certamina morunt,
Quis dextra antistet, spoliisque excellat opimis.
Euboici non, per scopulos illisa Caphareo,
Euripi magis unda furit; pontumve sonantem
Eiicit augusto violentius ore Propontis;

Nec fervet maiore fretum rapiturque
Quod ferit Herculeas extremo Sole co
Mite tamen dextræ decus inter pro
Enituit fama. Miles Tyrrhenus, (Asil
Nomen erat) captus quondam ad Tras
Servitium facile et dominantis molli
Expertus Beryæ, patrias remearat ad
Sponte faventis heri; repetitisque im
Tum veteres Siculo casus Mavorte pia
Atque is, dum, medios inter, fera prœl
Illatus Beryæ, cui, pacta ad regia miss
Pœnorum a populis, sociataque bella g
Ærato cassis munimine clauserat ora.
Invadit ferro iuvenem, trepideque fer
Instabiles retro gressus prosternit are
At miser, audita victoris voce, tremen
Cunctantemque animam Stygia ceu se
Cassidis a mento malefidæ vincula rum
Iungebatque preces, atque addere verb
Sed, subito adspectu et noto conterrit
Tyrrhenus ferrumque manu revocavit,
Talia cum gemitu lacrymis effudit obo
Ne, quæso, supplex lucem dubiusque p
Fas hostem servare mihi. Multo opti
Militiæ, cui postremum est primumqu
Inter bella fidem. Tu letum evadere no
Das prior, et servas, nondum servatos
Haud equidem indignum memet, quæ
Abnuerim, dignumque iterum in peio
Si tibi, per medios ignes mediosque p
Non dederit mea dextra viam. Sic fat
Attollit, vitaque exæquat munera vit
At, compos Sicula primum certami
Cœpti, Marcellus victricia signa, qui
Agmine progrediens, Ephyræa ad mo
Inde Syracosias castris circumdedit a
Sed ferri languebat amor. Sedare mo
Pectora cæca virum, atque iras eveller
Nec (remeant si forte sibi, et si mitia
Credant esse metum) laxis servatur o
Obsidio claustris; quin contra intenti
Invigilat cautis, frontem imperterrit
Et struit arcana necopina pericula cu
Haud secus Eridani stagnis ripave Ca
Innatat albus olor, pronoque immobil
Dat fluvio, et pedibus tacitas eremigat
Interea, dum incerta labat sententi
Exciti populi atque urbes socia arma f
Incumbens Messana freto, minimumq
Discreta Italia, atque Osco memorabi
Tum Catane, nimium ardenti vicina
Et generasse Pios quondam celeberri
Et, cui non licitum fatis, Camarina, m
Tum, quæ nectareis vocat ad certame
Audax Hybla, favis, [palmæque] arbu
Et, iusti quondam portus, nunc litore
Subsidium infidum fugientibus æquor
Necnon altus Eryx, necnon et vertice
Centuripæ, largoque virens Entella Ly
Entella, Hectoreo dilectum nomen Ac
Non Thapsos, non e tumulis glacialibu
Defuerunt: Agyrena manus, geminoqu
Tyndaris attollens sese adfluit. Alto r
Mille rapit turmam, atque hinnitibus
Pulveream volvens Agragas ad inania
Ductor Grosphus erat, cuius cælata ge
Taurum parma trucem, pœnæ monim
Ille, ubi torreret subiectis corpora flam
Mutabat gemitus mugitibus: actaque

abulis armenta effundere voces.
quidem: nam diræ conditor artis
ns immugit flebile tauro.
mne trahens nomen, Gela; venit Ha-
ti domitant periura, Palici, (læsa,
cio Troianaque venit Acesta;
tnæos Acis petit æquora fines,
n Nereida perluit unda.
o quondam, Polypheme, calori,
estem violenti pectoris iram,
factus aquas, evasit et hostem,
em Galatea, immiscuit undam.
tant Hypsamque Alabimque sonoros,
n splendenti gurgite Achaten:
ge Chrysa, tuos, et pauperis alvei
cilem superari gurgite parco
pidique colunt vada flava Symæthi.
marum, prisca dotata Camœna,
, qua mergitur Himera ponto
viduas se scindit in oras;
asus petit incita, quam petit ortus.
ui nutrit divortia fontis,
nia non surgit ditior umbræ.
n lucis sacram dedit ardua dextram,
gentem laxans telluris hiatum,
Menes tenebroso limite pandit,
otas Hymenæus venit in oras,
uondam, stimulante Cupidine, rector
em: mœstoque Acheronte relicto,
s currum per inania terras.
eceps Hennæa virgine flexit
i visu, lucemque paventes,
s equos, et prædam condidit umbris.
etræa duces, Romana petivit
olis, lapidosique Enguion arvi,
getumque simul, telaque superba
ite, et litus piscosa Calacte,
lloso Cephalœdias ora profundo
et campis pascentia cete,
tas sorbentem verticis haustu,
e fundo iaculantem ad sidera, puppes,
a cernunt de sede Charybdim.
anus et Laurentia signa movebat.
is aderat gens Sicana votis.
yrna dedit, perflataque Trogilos Au-
æ sedes Facelina Dianæ. (stris,
it numero fecunda Panormos,
re feras, seu retibus æquor
elo libeat traxisse volucrem.
iners, non Naulocha pigra pericli
frondosis Morgentia campis
rte infido: comitata Menæis
a viris, et parvo nomine Tisse,
Mutyce, pubesque liquentis Achæti,
ane, atque undæ clamosus Helorus,
i vastata Triocala bello,
la ferox, et celsus Ietas,
as docilis, Cossyraque parva,
gara Mute, concordibus ausis
to Gaulum spectabile ponto,
lcyones cantu, nidosque natantes
, sopitis fluctibus, unda.
ssæ patulos urbs inclyta muros
variisque impleverat armis.
em impelli lætamque tumultus
bem furiabant insuper ore:
te intratos muros, et quatuor arces;
is quantam Eoisque tropæis
s urbs invia fecerit umbram!

Spectatum proavis, ter centum ante ora triremes
Unum naufragium, mersasque impune profundo
Clade pharetrigeri subnixas regis Athenas.
Flammabant vulgum geniti Carthagine fratres,
Pœni matre genus; sed quos, sub crimine pulsus
Urbe Syracosia, Libycis eduxerat oris
Trinacrius genitor, geminaque a stirpe parentum
Astus miscebant Tyrios levitate Sicana.
Quæ cernens ductor, postquam immedicabile visum
Seditio, atque ultro bellum surgebat ab hoste,
Testatus Divos Siculorum, amnesque, lacusque,
Et fontes, Arethusa, tuos, ad bella vocari
Invitum; quæ sponte diu non sumserit, hostem
Induere arma sibi; telorum turbine vasto
Aggreditur muros, atque armis intonat urbi.
Par omnes simul ira rapit; certantque, ruuntque.
Turris, multiplici surgens ad sidera tecto,
Exibat, tabulata decem cui crescere Graius
Fecerat, et multas nemorum consumserat umbras.
Armatam hinc igni pinum et devolvere saxa
Certabant, calidæque picis diffundere pestem.
Huic procul ardentem iaculatus lampada Cimber
Coniicit, et lateri telum exitiabile figit.
Pascitur adiutus Vulcanus turbine venti,
Gliscentemque trahens turris per viscera labem,
Perque altam molem et toties crescentia tecta,
Scandit ovans, rapidisque vorat crepitantia flammis
Robora; et, ingenti simul exundante vapore
Ad cœlum, victor nitentia culmina lambit.
Implentur fumo, et nebula caliginis atræ;
Nec cuiquam evasisse datur; ceu fulminis ictu
Correptæ rapido, in cineres abiere ruinæ.
Par contra pelago miseris fortuna carinis.
Namque, ubi se proprius tectis urbique tulere,
Qua portus muris pacatas applicat undas,
Improvisa novo pestis conterruit astu.
Trabs fabre teres, atque, erasis undique nodis,
Navali similis malo, præfixa gerebat
Uncæ tela manus: ea celso ex aggere muri
Bellantes curvi rapiebat in aera ferri
Unguibus, et mediam revocata ferebat in urbem.
Nec solos vis illa viros, quin sæpe triremem
Belligeræ rapuere trabes, cum desuper actum
Incuterent puppi chalybem morsusque tenaces.
Qui, simul affixo vicina in robora ferro
Sustulerant sublime ratem, (miserabile visu!)
Per subitum rursus laxatis arte catenis,
Tanta præcipitem reddebant mole profundo,
Ut totam haurirent undæ cum milite puppim.
His super insidiis angusta foramina murus
Arte cavata dabat, per quæ confundere tela
Tutum erat, opposito mittentibus aggere valli.
Nec sine fraude labos, arcta ne rursus eodem
Spicula ab hoste via vicibus contorta redirent.
Calliditas Graia, atque astus pollentior armis,
Marcellum tantasque minas terraque marique
Arcebat; stabatque ingens ad mœnia bellum.
Vir fuit Isthmiacis decus immortale colonis,
Ingenio facile ante alios telluris alumnos,
Nudus opum; sed cui cœlum terræque paterent.
Ille, novus pluvias Titan ut proderet ortu
Fuscatis tristis radiis; ille, hæreat, anne
Pendeat instabilis tellus; cur fœdere certo
Hunc affusa globum Tethys circumliget undis;
Noverat, atque una pelagi lunæque labores,
Et pater Oceanus qua lege effunderet æstus.
Non illum mundi numerasse capacis arenas
Vana fides: puppes etiam constructaque saxa
Feminea traxisse ferunt contra ardua dextra.

Hic dum Italum ductorem astu Teucrosque fatigat,
Adnabat centum late Sidonia velis
Classis subsidio, et scindebat cærula rostris.
Erigitur subitas in spes Arethusia proles,
Adiungitque suas, portu progressa, carinas.
Nec contra Ausonius tonsis aptare lacertos
Addubitat, mersisque celer fodit æquora remis.
Verberibus torsere fretum: salis icta frequenti
Albescit pulsu facies; perque æquora late
Spumat canenti sulcatus gurgite limes.
Insultant pariter pelago: ac Neptunia regna
Tempestate nova trepidant. Tum vocibus æquor
Personat, et clamat scopulis clamoris imago.
Ac iam diffusus vacua bellator in unda
Cornibus ambierat patulos ad prœlia fluctus,
Navali claudens humentem indagine campum.
At simili curvata sinu, diversa ruebat
Classis, et arctabat lunato cœrula gyro.
Nec mora: terrificis sævæ stridoribus æris,
Per vacuum late cantu resonante profundum,
Increpuere tubæ, quis excitus æquore Triton
Expavit tortæ certantia murmura conchæ.
Vix meminere maris; tam vasto ad prœlia nisu
Incumbunt proni, positisque in margine puppis
Extremæ plantis, nutantes spicula torquent.
Sternitur effusis pelagi media area telis,
Celsaque anhelatis exsurgens ictibus alnus
Cærula nigranti findit spumantia sulco.
Ast aliæ latere atque incussi roboris ictu
Detergent remos: aliæ per viscera pinus
Transmissis ipso retinentur vulnere rostris,
Quo retinent. Medias inter, sublimior ibat
Terribilis visu puppis, qua nulla per omne
Egressa est Libycis maior navalibus ævum.
Sed quater hæc centum numeroso remige pontum
Pulsabat tonsis: veloque superba capaci
Cum rapidum hauriret Borean, et cornibus omnes
Colligeret flatus, lento se robore agebat,
Intraret fluctus solis si pulsa lacertis.
Procurrunt levitate agili, docilesque regentis
Audivisse manum, Latio cum milite, puppes.
Has ut per lævum venientes æquor Himilco
In latus obliquas iussamque incurrere proram
Conspexit, propere, Divis in vota vocatis
Æquoris, intento volucrem de more sagittam
Assignat nervo: utque oculis libravit in hostem,
Et calamo monstravit iter, diversa relaxans
Brachia, deduxit vultu comitante per auras
In vulnus telum, ac residentis puppe magistri
Affixit plectro dextram: nec deinde regenda
Puppe manus valuit, flectenti immortua clavo.
Dumque ad opem accurrit, ceu capta, navita, puppe,
Ecce iterum fatoque pari nervoque sagitta
In medium perlapsa globum, transverberat ictu
Orba gubernacli subeuntem munera Taurum.
Irrumpit Cumana ratis, quam Corbulo ductor
Lectaque complebat Stabiarum litore pubes.
Numen erat celsæ puppis vicina Dione.
Sed superingestis propior quæ subdita telis
Bella capessebat, media subsedit in unda,
Divisitque fretum. Clamantum spumeus ora
Nereus implet aquis, palmæque, trahente profundo,
Luctantum frustra summis in fluctibus exstant.
Hic, audax ira, magno per cœrula saltu
Corbulo transgressus (nam textam robore turrim
Appulerant nexæ ferri compage triremes)
Evadit tabulata super, flammaque comantem
Multifida pinum celso de culmine quassat.
Inde atros alacer pastosque bitumine torquet,

Amentante Noto, Pœnorum aplustr
Intrat diffusos pestis Vulcania pa
Atque implet dispersa foros: trepid
Summis remigio; sed enim tam rebu
Fama mali nondum tanti penetrarat
At rapidus fervor, per pingues ungu
Illapsus, flammis victricibus insonat
Qua nondum tamen impulerat vim I
Parcebatque vapor, saxorum grandin
Arcebat, fatumque ratis retinebat, H
Hic miser, igniferam dum ventilata
Murali saxo per lubrica sanguine tra
Volvitur in fluctus, Lychæi vulnere
Fax nidore gravi fœdavit comminus
Ambusto instridens pelago. Ferus in
Missile adorata contorquet Sabratha
Hammon numen erat Libycæ gentile
Cornigeraque sedens spectabat cœru
Fer, pater, afflictis, fer, ait, Garama
Rebus opem, inque Italos da certa eff
Has inter voces, tremulo venit agmi
Et Neptunicolæ transverberat ora T
Urgebant nihilo levius iam in lim
Quos fuga præcipites partem glomer
Puppis, adhuc vacuam tædæ: sed, pr
Fulmineo populatus, inevitabilis ar
Correptam flammis involvit ovantib
Primus, ope æquorei funis delapsus i
Qua nondum Stygios glomerabat M
Ambustus, socium remis aufertur H
Proxima nudarunt miserandi fata B
Desertam ductore ratem. Bonus ille
Crudo luctari pelago, atque exire pr
Idem, quid Boreas, quid vellet crast
Anteibat: nec pervigilem tu fallere
Obscuro quamvis cursu, Cynosura,
Is, postquam adversis nullus modus,
Hammon, sanguinem, ait, spectator
Atque, acto in pectus gladio, dextra
Excipit, et large sacra inter cornua
Hos inter Daphnis, deductum ab o
Antiqua, fuit infelix; cui linquere s
Et mutare casas infido marmore, vis
At princeps generis quanto maiora p
Intra pastorem sibi nomina! Daphni
Sicelides Musæ: dexter donavit aven
Phœbus Castalia, et iussit, proiectus
Si quando caneret, lætos per prata, p
Ad Daphnin properare greges, rivosq
Ille ubi, septena modulatus arundine
Mulcebat silvas, non unquam tempo
Siren assuetos effudit in æquore cant
Scyllæi tacuere canes: stetit atra Cha
Et lætus scopulis [audivit] iubila Cyc
Progeniem hauserunt et nomen amab
Innatat ecce super transtris fumant
Ornytos, ac longam sibimet facit æqu
Qualis Oiliades, fulmen iaculante Mi
Surgentes domuit fluctus ardentibus
Transigitur valida medius, dum se al
Cuspide Marmarides Sciron. Pars sub
Membrorum, pars exstat aquis; totum
Portatur, rigido (miserandum!) immo
Accelerant puppes utrimque, atque or
Sanguinei feriunt remorum adspergin
Ipse adeo senis ductor Rhœteius ibat
Pulsibus, et valido superabat remige
Quam rapidis puppem manibus frenare
Dum tentat, sæva truncatur membra

es trabibus ratis incita palmas.
liden portabant transtra Podætum.
quam nondum excessisset ephebos,
re Dei, seu fervida corda,
us laudum) bellique cupido,
eis aptarat picta lacertis,
bat celsa turbare Chimæra.
Rutula, super et Garamantide pinu,
lior remo meliorque sagitta:
rum demerserat æquore Nessum:
lesuada rudi nova gloria pugnæ!)
aleæ trucis exuviasque precatur
llo Superos temerarius, hasta
a vulnus letale remissa.
splendentem sub sidera nisu
m, iaculo seu nubila supra
ras ferret seu pulvere plantas
limensi spatia improba campi
x saltu, decuere labores.
t erat decoris discrimine tuto,
r fata, puer, maiora petebas?
ntem pepulerunt tela sub undas,
fraudatum naufraga busto,
a; fleverunt Cyclopia saxa,
napus, et Ortygie Arethusa.
rseus (puppim hanc Tiberinus agebat)
tur Crantor Sidonius, Io,
iecta ligant hinc vincula ferri
teteruntque rates ad prœlia nexe.
longe certatur arundine fusa;
ladio terrestria prœlia miscent.
ali, qua cædes prima reclusit,
e viam. Vastas hic mole catenas
s et vincla abrumpere ferri,
li resoluta puppe receptos
ribus pelago diducere ab armis.
phemus erat nutritus in antro;
iquæ nomen feritatis amabat.
rat parvo lupa: corporis alti
es, mens aspera, vultus in ira
ædes Cyclopia corde libido.
s membrorum pondere vinclis,
pim, et mergebat gurgite tonsas:
tem, pressa Laronius hasta
o, nitentem exsurgere, velox
o. Vix morte incepta remittit.
s servat dum suetos languida ductus,
a attraxit super æquora remum.
Pœni densentur in unum,
e, latus: subito cum pondere victus,
i, submergitur alveus undis.
, cristæque, et inerti spicula ferro,
m, fluitant. Hic robore fracto
halybis, seseque in prœlia rursus
io: remis male fervidus ille
re ratem, discrimine nullo
rdum convulsa sedilia torquens.
tis, aut frangendæ in vulnera proræ,
lago repetuntur nantia tela.
tulis intrat mare. Mox sua ponto
ima propulsa refunditur unda.
qui correptos amplexibus arctis
ago, et, iaculis cessantibus, hostem
mant. Remeantum gurgite mentes
, pro ferro, stat fluctibus uti.
eus contorta cadavera vortex.
emitus illinc, mortesque, fugæque,
ragor, flictuque sonantia rostra.
fervet mare. Fessus acerbis,
Terga fuga celeri Libyæ convertit ad oras,
Exigua sese furatus Himilco carina.
Concessere mari tandem Graiusque Libysque;
Et iam captivæ vinclis ad litora longo
Ordine ducuntur puppes. Flagrantibus alto
Stant aliæ tædis. Splendet lucente profundo
Mulciber, et tremula vibratur imagine pontus.
Ardet nota fretis Cyane, pennataque Siren:
Ardet et Europe, nivei sub imagine tauri
Vecta Iovi, ac prenso transmittens æquora cornu:
Et quæ, fusa comas, curvum per cœrula piscem
Nereis humenti moderatur roscida freno.
Uritur undivagus Python, et corniger Hammon,
Et, quæ Sidonios vultus portabat Elissæ,
Bis ternis ratis ordinibus grassata per undas.
At vinclis trahitur cognata in litora Anapus,
Gorgoneasque ferens ad sidera Pegasus alas.
Ducitur et Libyæ puppis signata figuram,
Et Triton captivus, et ardua rupibus Ætne,
Spirantis rogus Enceladi, Cadmeaque Sidon.
Nec mora, quin trepidos hac clade irrumpere muros,
Signaque ferre Deûm templis, iam iamque fuisset,
Ni subito importuna lues inimicaque pestis,
Invidia Divûm pelagique labore parata,
Polluto, miseris rapuisset gaudia, cœlo.
Criniger æstiferis Titan fervoribus auras,
Et patulam Cyanen lateque palustribus undis
Stagnantem, Stygio Cocyti opplevit odore;
Temporaque auctumni, lætis florentia donis,
Fœdavit, rapidoque accendit fulminis igni.
Fumabat crassus nebulis caliginis aer:
Squalebat tellus, vitiato fervida dorso,
Nec victum dabat, aut ullas languentibus umbras:
Atque ater picea vapor exspirabat in æthra.
Vim primi sensere canes: mox nubibus atris
Fluxit deficiens, penna labente, volucris:
Inde feræ silvis sterni: tum serpere labes
Tartarea, atque haustis populari castra maniplis.
Arebat lingua, et gelidus per viscera sudor
Corpore manabat tremulo: descendere fauces
Abnuerant siccæ iussorum alimenta ciborum.
Aspera pulmonem tussis quatit, et per anhela
Igneus efflatur sitientum spiritus ora.
Lumina, ferre gravem vix sufficientia lucem,
Unca nare iacent, saniesque immixta cruore
Exspuitur, membrisque cutis tegit ossa peresis.
Heu dolor! insignis notis bellator in armis
Ignavo rapitur leto. Iactantur in ignem
Dona superba virûm, multo Mavorte parata.
Succubuit medicina malis. Cumulantur acervo
Labentum, et magno cineres sese aggere tollunt.
Passim etiam deserta iacent inhumataque late
Corpora, pestiferos tetigisse timentibus artus.
Serpit pascendo crescens Acherusia pestis;
Nec leviore quatit Trinacria mœnia luctu;
Pœnorumque parem castris fert atra laborem.
Æquato par exitio, et communis ubique
Ira Deûm, atque eadem leti versatur imago.
Nulla tamen Latios fregit vis dura malorum,
Incolumi ductore, viros; cladenque rependit
Unum inter strages tutum caput. Ut gravis ergo
Primum letiferos repressit Sirius æstus,
Et minuere avidæ mortis contagia pestes;
Ceu, sidente Noto cum se maria alta reponunt,
Propulsa invadit piscator cœrula cymba;
Sic tandem ereptam morbis grassantibus armat
Marcellus pubem, lustratis rite maniplis.
Circumstant alacres signa; auditisque tubarum
Respirant læti clangoribus. Itur in hostem;

Et, si fata ferant, iuvat inter prœlia ferro
Posse mori. Socium miseret, qui, sorte pudenda
In morem pecudum effudere cubilibus atris
Illaudatam animam. Tumulos inhonoraque busta
Respiciunt, et, vel nullo iacuisse sepulcro,
Quam debellari morbis, placet. Ardua primus
Ad muros dux signa rapit. Tenuata iacendo
Et macie, galeis abscondunt ora; malusque,
Ne sit spes hosti, velatur casside pallor.
Infundunt rapidum convulsis mœnibus agmen,
Condensique ruunt: tot bellis invia tecta,
Totque uno introitu capiuntur militis arces.
Totum, qua vehitur Titan, non alia per orbem
Tam sese Isthmiacis æquassent oppida tectis.
Tot delubra Deùm, totque intra mœnia portus;
Adde fora, et celsis suggesta theatra columnis,
Certantesque mari moles: adde ordine longo
Innumeras spatioque domos, æquare superbas
Rura. Quid, inclusos porrecto limite longis
Porticibus, sacros iuvenum certamine lucos?
Quid tot captivis fulgentia culmina rostris?
Armaque fixa Deis, aut quæ Marathonius hostis
Perdidit, aut Libya quæ sunt advecta subacta?
Hic Agathocleis sedes ornata tropæis:
Hic mites Hieronis opes: hic sancta vetustas
Artificum manibus. Non usquam clarior illo
Gloria picturæ sæclo. Non [æra iuvabat
Quem adcire ex Ephyre; fulvo certaverit auro]
Vestis, spirantes referens subtemine vultus,
Quæ radio cælat Babylon, vel murice picto
Læta Tyros, quæque Attalicis variata per artem
Aulæis scribuntur acu, aut Memphitide tela.
Iam simul argento fulgentia pocula, mixta
Queis gemma quæsitus honos; simulacra Deorum,
Numen ab arte datum servantia: munera Rubri
Præterea ponti, depexaque vellera ramis,
Femineus labor. His tectis opibusque potitus
Ausonius ductor, postquam sublimis ab alto
Aggere despexit trepidam clangoribus urbem,
Inque suo positum nutu, stent mœnia regum,
An nullos oriens videat lux crastina muros,
Ingemuit nimium iuris; tantumque licere
Horruit; et, propere revocata militis ira,
Iussit stare domos, indulgens templa vetustis
Incolere atque habitare Deis. Sic parcere victis
Pro præda fuit; et, sese contenta, nec ullo
Sanguine pollutis plausit Victoria pennis.
Tu quoque ductoris lacrymas, memorande, tulisti,
Defensor patriæ. Meditantem in pulvere formas,
Nec turbatum animi, tanta feriente ruina,
[Ignarus miles vulgi te sorte peremit.]
At reliquum vulgus, resoluta in gaudia mente,
Certarunt victi victoribus. Æmulus ipse
Ingenii Superum, servando condidit urbem.
Ergo extat sæclis, stabitque insigne tropæum,
Et dabit antiquos ductorum noscere mores.
Felices populi! si, quondam ut bella solebant,
Nunc quoque inexhaustas pax nostra relinqueret urbes.
At, ni cura viri, qui nunc dedit otia mundo,
Effrenum arceret populandi cuncta furorem,
Nudassent avidæ terrasque fretumque rapinæ.

Liber decimus quintus

AT nova Romuleum carpebat cura senatum,
Quis trepidas gentes Martemque subiret Iberum,
Attritis rebus. Geminus iacet hoste superbo
Scipio, belligeri, Mavortia pectora, fratres.
Hinc metus, in Tyrias ne iam Tartessia leges
Concedat tellus, propioraque bella pavescat.
Anxia turba Patrum quasso medica
Imperio circumspectant, Divosque
Qui laceris ausit ductor succedere c
Absterret iuvenem, patrios patru
Optantem Manes, tristi conterrita
Et reputans annos, cognato sanguin
Si gentem petat infaustam, inter b
Decertandum hosti, qui fregerit ar
Qui consulta ducum, ac flagret meli
Nec promtum teneris immania bell
Moliri, regimenque rudi deposcere
Has, lauri residens iuvenis virid
Ædibus extremis, volvebat pector
Cum subito adsistunt, dextra lævaq
Allapsæ, haud paulum mortali ma
Hinc Virtus, illinc virtuti inimica
Altera Achæmenium spirabat vert
Ambrosias diffusa comas, et veste re
Ostrum qua fulvo Tyrium suffuder
Fronte decor quæsitus acu, lascivaq
Ancipiti motu iaciebant lumina fla
Alterius dispar habitus, frons hirta
Composita mutata coma: stans vult
Incessuque viro propior, lætique pu
Celsa humeros, niveæ fulgebat stam
Occupat inde prior, promissis fisa
Quis furor hic, non digne puer, con
Florem ævi? Cannæne tibi, gravior
Mæonius Stygia lacus excessere, Pa
Quem tandem ad finem bellando fat
Tune etiam tentare paras Atlantica
Sidoniasque domos? Moneo, certare
Desine, et armisonæ caput obiectare
Ni fugis hos ritus, Virtus te sæva i
Per medias volitare acies, mediosqu
Hæc patrem patrumque tuos, hæc p
Hæc Decios, Stygias Erebi detrusit
Dum cineri titulum, memorandaqu
Prætendit, nec sensuræ, quid gesse
At, si me comitere, puer, non limit
Iam tibi decurrat concessi temporis
Haud unquam trepidos abrumpet b
Non glaciem Arctoam, non experie
Ardorem Cancri, nec mensas sæpe c
Gramine compositas: aberunt sitis a
Sub galea pulvis, partique timore la
Sed current albusque dies, horæque
Et molli dabitur victu sperare sene
Quantas ipse Deus lætos generavit i
Res homini, plenaque dedit bona ga
Atque idem, exemplar lenis mortali
Imperturbata placidus tenet otia me
Illa ego sum, Anchisæ Venerem Sim
Quæ iunxi, generis vobis unde edit
Illa ego sum, verti Superum quæ sæ
Nunc avis in formam, nunc torvi in
Huc adverte aures. Currit mortalib
Nec nasci bis posse datur: fugit hora,
Tartareus torrens; ac secum ferre su
Siqua animo placuere, negat. Quis,
Dimisisse meas sero non ingemit ho
Postquam conticuit, finisque est a
Tum Virtus: Quasnam iuvenem flore
Pellicis in fraudes annis, vitæque le
Cui ratio et magnæ cœlestia semina
Munere sunt concessa Deùm? Mortal
Quantum Cœlicolæ, tantum de mani
Præcellunt cunctis. Tribuit namque
Hos terris Natura Deo: sed fœdere c

ris animas damnavit Avernis.
servatur seminis ortus,
. Referam quid cuncta domantem
n? quid, cui, post Seras et Indos,
m signa referret ab Euro,
duxere per oppida tigres?
magno in discrimine nautis
fratres, vestrumque Quirinum?
ninum ut celsos ad sidera vultus
ac sublimia finxerit ora, (rum,
lucrumque genus, formasque fera-
scœnam passim stravisset in alvum?
m, capiat si munera Divum
hominum genus. Huc, age, paulum
ge repetam) modo Roma minanti
ontentaque crescere asylo,
t dextris: idem adspice, late
am luxus quas verterit urbes!
Deum tantum, nec tela, nec hostes,
ces animis illapsa Voluptas.
comes, tibi Luxus, et atris
olitans Infamia pennis:
c Laudes, et læto Gloria vultu,
is Victoria concolor alis.
producit ad astra triumphus.
s, et celso stant colle penates:
ducit semita clivo.
(nec enim mihi fallere mos est)
r. Annitendum intrare volenti;
lum, quæ Fors infida dedisse,
uisse, valet. Mox celsus ab alto
minum genus. Omnia contra
ut, quam spondet blanda Voluptas.
us duro, patiere sub astris
frigusque famemque domabis.
ltor, quæcumque capesses,
stare arbitrabere Divos.
triæ rerumque pericula poscent,
as: primus te in mœnia tolles
o mentem vincere, nec auro.
rrio vitiatas murice vestes,
me viro fragrantis amomi:
trum sævo nunc Marte fatigat
are manu, laurumque superbam
xcisis deponere Pœnis.
cecinit sacrato pectore Virtus,
, vultuque audita probantem,
m. Sed enim indignata Voluptas
. Nil vos iam demoror ultra,
nt, venient mea tempora quondam,
ris magno certamine Roma
, et honos mihi habebitur uni.
nt, in nubes se sustulit atras.
nus monitis, ingentia corde
e calet virtutis amore.
it, nullo fera bella volente;
is deposcit munera Martis.
m animi. Pars lumina patris,
vos patrui revirescere vultus. (clis
instinctis, tacitus tamen ægra peri-
terror, molemque paventes
, et numerat favor anxius annos.
fuso percenset murmure vulgus,
m cœli, squalentibus auro
s, ferri inter nubila visus
ti radiare per aera sulco,
eri tendit plaga litus Atlantis,
e polo. Bis terque coruscum
fulmen pater, et vaga late

Per subitum moto strepuere tonitrua mundo.
Tum vero capere arma iubent, genibusque salutant
Submissi augurium; ac iret, qua ducere Divos
Perspicuum, et patrio monstraret semita signo.
Certatim comites rerum bellique ministros
Agglomerant sese, atque acres sociare labores
Exposcunt, laudemque loco est isdem esse sub armis.
Tum nova cæruleum descendit classis in æquor.
It comes Ausonia, atque in terras transit Iberas.
Ut, cum sæva fretis immisit prœlia, Corus
Isthmon curvata sublime suberigit unda.
Et, spumante ruens per saxa gementia fluctu,
Ionium Ægæo miscet mare. Celsus in arma
Emicat, ac prima stans Scipio puppe profatur:
Dive tridentipotens, cuius maria ire per alta
Ordimur, si iusta paro, decurrere classi
Da, pater, ac nostros ne sperne iuvare labores.
Per pontum pia bella veho. Levis inde, secunda
Adspirans aura, propellit carbasa flatus.
Iamque agiles, Tyrrhena sonant qua cærula, puppes
Ausonium evasere latus, Ligurumque citatis
Litora transmittunt proris. Hinc gurgite ab alto
Tellurem procul irrumpentem in sidera cernunt,
Aerias Alpes. Occurrunt mœnia, Graiis
Condita, Massiliæ. Populis hæc cincta superbis,
Barbarus immani cum territet accola ritu,
Antiquæ morem patriæ cultumque habitumque
Phocais armiferas inter tenet hospita gentes.
Hinc legit Ausonius sinuatos gurgite ductor
Anfractus pelagi. Nemoroso vertice celsus
Apparet collis, fugiuntque in nubila silvæ
Pyrenes: tunc Emporiæ, veteresque per ortus
Graiorum vulgus, tunc hospita Tarraco Baccho.
Considunt portu: securæ gurgite clauso
Stant puppes: positusque labor terrorque profundi.
Nox similes morti dederat placidissima somnos:
Visa viro stare effigies ante ora parentis,
Atque hac adspectu turbatum voce monere:
Nate, salus quondam genitoris, nate, parentis
Et post fata decus, bellorum dira creatrix
Evastanda tibi tellus, et cæde superbi
Ductores Libyæ cauta virtute domandi,
Qui sua nunc trinis diducunt agmina castris.
Si conferre manum libeat, coeantque vocatæ
Hinc atque hinc acies, valeat quis ferre ruentes
Tergemina cum mole viros? Absiste labore
Ancipiti; sed nec segnis potiora capesse.
Urbs colitur, Teucro quondam fundata vetusto,
Nomine Carthago; Tyrius tenet incola muros.
Ut Libyæ sua, sic terris memorabile Iberis
Hæc caput est. Non ulla opibus certaverit auri,
Non portu, celsove situ, non dotibus arvi
Uberis, aut agili fabricanda ad tela vigore.
Invade aversis, nate, hanc ductoribus urbem.
Nulla acies famæ tantum prædæve pararit.
Talia monstrabat genitor, propiusque monebat;
Cum iuvenem sopor et dilapsa reliquit imago.
Surgit, et infernis habitantia numina lucis
Ac supplex patrios compellat nomine Manes:
Este duces bello, et monstratam ducite ad urbem:
Vobis ultor ego; et, Sarrano murice fulgens,
Inferias mittam, fusis insignis Iberis,
Et tumulis addam sacros certamine ludos.
Progreditur, celeratque vias, et corripit agmen
Pernici rapidum cursu, camposque fatigat.
Sic, ubi prosiluit Pisæo carcere præceps,
Non solum ante alios, sed enim (mirabile dictu!)
Ante suos, it victor equus; currumque per auras
Haud ulli durant visus æquare volantem.

Iamque Hyperionia lux septima lampade surgens
Sensim attollebat propius subeuntibus arces
Urbis; et admoto crescebant culmina gressu;
Ac, pelago vectus, servata Lælius hora,
Quam dederat ductor subigendæ ad mœnia classi,
A tergo affusis cingebat tecta carinis.
Carthago, impenso naturæ adiuta favore,
Excelsos tollit pelago circumflua muros.
Arctatas ponti fauces modica insula claudit,
Qua Titan ortu terras adspergit Eoo.
At, qua prospectat Phœbi iuga sera cadentis,
Pigram in planitiem stagnantes egerit undas,
Quas auget veniens refluusque reciprocat æstus.
Sed gelidas a fronte sedet sublimis ad Arctos
Urbs imposta iugo, pronumque excurrit in æquor,
Et tuta æterno defendit mœnia fluctu.
Audax, ceu plano gradiens victricia campo
Ferret signa, iugum certabat scandere miles.
Aris ductor erat, qui contra, amplexus in arctis
Auxilium atque excelsa loci, præsepserat arcem.
Pugnabat natura soli: parvoque superne
Bellantum nisu passim per prona voluti
Truncato instabiles fundebant corpore vitam.
Verum, ubi concessit pelagi revolubilis unda,
Et fluctus rapido fugiebat in æquora lapsu,
Quaque modo excelsæ sulcarant cærula puppes,
Hac impune dabat Nereus transcurrere planta;
Hinc tacite nitens informidatus adire
Ductor Dardanius, subitam trahit æquore pubem,
Perque undas muris pedes advolat. Inde citati
A tergo accelerant, qua fisus fluctibus Aris
Incustoditam sine milite liquerat urbem.
Tum prostratus humi, (miserandum!) victa catenis
Pœnus colla dedit, populumque addixit inermem.
Hanc oriens vidit Titan, cum surgeret, urbem
Vallari castris, captamque adspexit eamdem
Ocyus, Hesperio quam gurgite tingeret axem.
Aurora ingrediens terris exegerat umbras.
Principio statuunt aras. Cadit ardua taurus
Victima Neptuno pariter, pariterque Tonanti.
Tum merita æquantur donis, ac præmia virtus
Sanguine parta capit. Phaleris hic pectora fulget;
Hic torque aurato circumdat bellica colla;
Ille nitet celsus muralis honore coronæ.
Lælius ante omnes, cui dextera clara domusque,
Ter dena bove et æquorei certaminis alto
Donatur titulo, Pœnique recentibus armis
Rectoris. Tunc hasta viris, tunc Martia cuique
Vexilla, ut meritum, et prædæ libamina, dantur.
Postquam perfectæ laudes hominumque Deumque,
Captivæ spectantur opes, digestaque præda.
Hoc aurum Patribus, bello hæc Martique talenta,
Hoc regum donis, Divum hoc ante omnia templis:
Cætera bellantum dextræ pulchroque labori.
Quinetiam accitus populi regnator Iberi,
Cui sponsa, et sponsæ defixus in ossibus ardor;
Hanc, notam formæ, concessit lætus ovansque
Indelibata gaudenti virgine donum.
Tum, vacui curis, vicino litore mensas
Instituunt, festoque agitant convivia ludo.
Lælius affatur: Macte, o venerande, pudici,
Ductor, macte animi. Cedat tibi gloria lausque
Magnorum heroum, celebrataque carmine virtus.
Mille Mycenæus qui traxit in æquora proras
Rector, et Inachiis qui Thessala miscuit arma,
Femineo socium violarunt fœdus amore.
Nullaque tum Phrygio steterant tentoria campo,
Captivis non plena toris: tibi barbara soli
Sanctius Iliaca servata est Phœbade virgo.

Hæc, atque his paria, alterno ser
Donec nox, atro circumdata corp
Nigrantes invexit equos, suasitq
Emathio interea tellus Ætola
Fervebat, Macetum subitis perc
Proximus hinc hosti dextras iun
Causa novi motus, Pœnis regique
In bellum Ausonium sociatæ fœd
Hic, gente egregius, veterisque al
Æacidum sceptris proavoque tun
Ille et nocturnis conterruit Oric
Quaque per Illyricum Taulantiu
Exiguos habitat non ullo nomine
Turbidus incessit telis. Ille, æqu
Nunc et Phæacum Thesprotiaque
Epirum cassis lustrabat futilis a
Nunc et Anactoria signa ostent
Ambraciosque sinus Pellæaque li
Perfudit rapido. Pepulit vada fer
Leucatæ, et Phœbi vidit citus A
Nec portus Ithacæ, Laertia regn
Liquit inaccessam, fluctuque son
Saxa Cephallenum, et scopulosis
Ille etiam, Pelopis sedes et Achai
Mœnia prægaudens, tristem Caly
Œneasque domos, Curetica tecta,
Promittens contra Hesperiam su
Tum lustrata Ephyre, Patræqu
Parnassusque biceps, Phœboque l
Ac, sæpe ad patrios bello revocan
Cum modo Sarmaticus regna infe
Aspera nunc Dolopum vis exunda
Incepto tamen haud facilis desist
Belli per Graias umbram circum
Donec, nunc pelago, nunc terra e
Spem positam in Tyriis, et suppl
Dardana; nec legem regno accepis
Tunc et Tyndarei Latias Fort
Auxit opes laudemque simul. Na
Urbs Fabio devicta seni, postrem
Ductoris titulus cauti. Sollertia t
Tum quoque adepta decus, captis
Namque, ut compertum, qui Puni
Feminea exuri flamma, tacitusqu
Exin virtuti placuit dolus: ire so
(Nam castris erat in Rutulis) ger
Cogitur, et magnis muliebria vin
Pollicitis, si reclusas transmitte
Concedat Libycus rector; votique
Evicto Fabius Pœno circumdata t
Incustodita penetravit mœnia noc
Sed quisnam aversos Phœbum tu
Romulea dubitaret equos, qui tem
Marcellum acciperet letum oppeti
Moles illa viri, calidoque habitat
Pectora, et haud ullis unquam tre
(Heu! quantum Hannibalem clara
Procubuere. Iacet campis Carthag
Forsan Scipiadæ confecti nomina
Rapturus, si quis paulum Deus ad
Collis Agenoreum dirimebat ab
Ausonio: (Dauni Mavors conseder
Curarum comes, et summi Crispin
Marcello socius, communia bella c
Ad quem Marcellus: Gestit lustra
Mens silvas, medioque viros impo
Ne Libys occultis tumulum prior
Si cordi est, te p
Esse velim: nun

re, ardentes attollere sese
ant in equos. Marcellus, ut arma
m adspexit lætumque tumultu,
ros mirando ardore vigores.
felix labor. Urbe Sicana
, nondum permitteret ætas
meo tractantem prœlia vultu.
, nostrum, lateri te iunge paterno;
um Martem tentare magistro.
olla amplectens, sic pauca precatur:
Libyco, faxis, de præside, nunc his,
i opima feram! Nec plura; sereno
t cum Iupiter æthere rores,
a adspersit non prospera guttis.
intrarant vocibus arctas
auces, cum, turba volucris,
des iaculis, nimboque feruntur
s, cæca fundente latebra
a globos. Circumdata postquam
t virtus, quod debeat ultra
gnum secum portare sub umbras
vet. Tortæ nunc eminus hastæ
, nunc sævit comminus ense.
sset rapidi freta sæva pericli,
os nati venisset in artus.
muere manus; laxataque luctu
is arma infelicia palmis.
trasmittit lancea pectus;
resso signavit gramina mento.
Tyrius sæva inter prœlia ductor
vidit sub pectore telum,
at: Latias, Carthago, timere
: iacet exitiabile nomen,
n regni. Sed dextera, nostræ
n obscuras mittatur ad umbras.
idia virtus caret. Alta sepulcri
itur, cœloque educitur, ara.
is ingentia robora: credas
sse ducem. Tum thura dapesque,
sque viri, pompa ultima, fertur.
ens, Laus, inquit, parta perennis:
alimus Latio! Deponere forsan
dem arma velit. Vos ite superbæ
e, et cinerem donate supremi
nunquam hoc tibi, Roma, negabo.
ue eadem fortuna laborum
num sonipes ad signa revexit.
nia. Sed non et talis Iberis
us campis. Carthaginis omnes
tæ pernix victoria late
. Ducibus spes una salutis,
t vires. Ingentibus orsum
em, ceu patria gestet in armis
i vallatam vertice montis
, cumulatam strage virorum,
e die, qua Martius ille
a consumto verterit anno,
dam, nec opum ubertate, Saguntum.
licito saxosis aggere silvis,
is spirans ingentia facta,
obur, mixtusque rebellibus Afris
lucri Mauro pernicior Astur:
as terra rectoris Ibera,
tus Laurenti terror in ora.
cum Tyriis sollemnis honorem
primum orsi Carthaginis altæ
vam cœpere mapalibus urbem:
s gentis primordia, ductor
gitabat gaudia signis,
Pacificans Divos. Fraternum læna nitebat
Demissa ex humeris donum, quam fœderis arcti
Trinacrius Libyco rex, inter munera, pignus
Miserat, Æoliis gestatum insigne tyrannis.
Aurata puerum rapiebat ad æthera penna
Per nubes aquila, intexto librata volatu.
Antrum ingens iuxta, quod acus simulavit in ostro,
Cyclopum domus. Hic recubans, manantia tabo
Corpora letifero sorbet Polyphemus hiatu.
Circa fracta iacent excussaque morsibus ossa.
Ipse manu extenta Laertia pocula poscit,
Permiscetque mero ructatos ore cruores.
Conspicuus Siculi Tyrius subteminis arte,
Gramineas pacem Superum poscebat ad aras:
Ecce, inter medios, hostilia nuntius arma,
Quadrupedante invectus equo, adventare ferebat.
Turbatæ mentes, imperfectusque Deorum
Cessit honos: ruptis linquunt altaria sacris;
Clauduntur vallo: tenuemque ut roscida misit
Lucem Aurora polo, rapiunt certamina Martis.
Audax Scipiadæ stridentem Sabbura cornum
Excepit; geminæque acies velut omine motæ.
Exclamat Latius ductor: Prima hostia vobis,
Sacrati Manes, campo iacet. En, age, miles,
In pugnam et cædes, qualis spirantibus ire
Adsueras ducibus, talis rue. Dumque ea fatur,
Incumbunt. Myconum Lænas, Cirtamque Latinus,
Et Thysdrum Maro, et incestum Catilina Nealcen
Germanæ thalamo obtruncat. Cadit obvius acri
Carthalo Nasidio, Libycæ regnator arenæ.
Te quoque Pyrenes vidit conterrita tellus
Permixtum Pœnis, et vix credenda furentem,
Magnum Dardaniæ, Læli, decus; omnia felix
Cui natura dedit, nullo renuente Deorum.
Ille, foro auditus, cum dulcia solverat ora,
Æquabat Pyliæ Neleia mella senectæ.
Ille, ubi suspensi Patres, et curia vocem
Posceret, ut cantu, ducebat corda senatus.
Idem, cum subitum campo perstrinxerat aures
Murmur triste tubæ, tanto fervore ruebat
In pugnam atque acies, ut natum ad sola liqueret
Bella: nihil vitæ peragi sine laude placebat.
Tunc e furtiva tractantem prœlia luce
Deiecit Galam. Sacris Carthaginis illum
Supposito mater partu subduxerat olim.
Sed stant nulla diu deceptis gaudia Divis.
Tunc Alabim, Murrum, atque Dracen, demisit ad umbras,
Femineo clamore Dracen extrema rogantem:
Huius cervicem gladio, inter verba precesque,
Amputat: absciso durabant murmura collo.
At non ductori Libyco par ardor in armis.
Frondosi collis latebras ac saxa capessit
Avia: nec cædes extremave damna movebant
Agminis. Italiam profugus spectabat et Alpes,
Præmia magna fugæ. Tacitum dat tessera signum:
Dimissa in colles pugna silvasque ferantur
Dispersi, et summam, quicumque evaserit, arcem
Pyrenes culmenque petat. Tum primus, honore
Armorum exuto, et parma celatus Ibera,
In montes abit, atque volens palantia linquit
Agmina. Desertis Latius victricia signa
Immittit miles castris. Non urbe recepta
Plus ulla partum prædæ; tenuitque moratas
A cæde, ut Libycus ductor providerat, iras,
Fluminei veluti deprensus gurgitis undis,
Avulsa parte inguinibus causaque pericli,
Enatat intento prædæ fiber avius hoste.
Impiger occultis Pœnus postquam abditur umbris,
Saxosæ fidens silvæ, maiora petuntur

Rursus bella retro, et superari certior hostis.
Pyrenes tumulo clypeum cum carmine figunt,
HASDRUBALIS SPOLIUM GRADIVO SCIPIO VICTOR.
Terrore interea posito, trans ardua montis
Bebrycia populos armabat Pœnus in aula,
Mercandi dextras largus, belloque parata
Prodigere in bellum facilis. Præmissa feroces
Augebant animos argenti pondera et auri,
Parta metalliferis longo discrimine terris.
Hinc nova complerunt haud tardo milite castra
Venales animæ, Rhodani qui gurgite gaudent,
Quorum serpit Arar per rura pigerrimus undæ.
Iamque, hieme affecta, mitescere cœperat annus.
Inde, iter ingrediens rapidum per Celtica rura,
Miratur domitas Alpes, ac pervia montis
Ardua, et Herculeæ quærit vestigia plantæ;
Germanique vias diviuis comparat ausis.
Ut vero ventum in culmen, castrisque resedit
Hannibalis, Quos Roma, inquit, quos altius, oro,
Attollit muros, qui, post hæc mœnia fratri
Victa meo, stent incolumes? Sit gloria dextræ
Felix tanta, precor: neve usque ad sidera adisse
Invideat lævus nobis Deus. Agmine celso
Inde alacer, qua munitum declivis ab alto
Agger monstrat iter, properatis devolat armis.
Non tanto strepuere metu primordia belli:
Nunc geminum Hannibalem, nunc iactant bina coire
Hinc atque hinc castra, et pastos per prospera bella
Sanguine ductores Italo coniungere Martem,
Et duplicare acies; venturum ad mœnia cursu
Hostem præcipiti, et visurum hærentia porta
Spicula, Elissæis nuper contorta lacertis.
His super infrendens sic secum Œnotria tellus:
Tantone, heu Superi! spernor contemta furore
Sidoniæ gentis, quæ quondam, sceptra timentem
Nati, Saturnum nostris considere in oris,
Et regnare, dedi? Decima hæc iam vertitur æstas,
Ex quo proterimur. Iuvenis, cui sola supersunt
In Superos bella, extremo de litore rapta
Intulit arma mihi; temeratisque Alpibus, ardens
In nostros descendit agros. Quot corpora texi
Cæsorum, stratis toties deformis alumnis!
Nulla mihi floret baccis felicibus arbor;
Immatura seges rapido succiditur ense;
Culmina villarum nostrum delapsa feruntur
In gremium, fœdantque suis mea regna ruinis.
Hunc etiam, vastis qui nunc sese intulit oris,
Perpetiar, miseras quærentem exurere belli
Relliquias? Tum me scindat vagus Afer aratro,
Et Libys Ausoniis commendet semina sulcis,
Ni cuncta, exsultant quæ latis agmina campis,
Uno condiderim tumulo. Dum talia versat,
Et thalamos clausit nox atra hominumque Deumque,
Tendit Amyclæi præceps ad castra nepotis.
Is tum, Lucanis cohibentem finibus arma,
Pœnum vicini servabat cæspite valli.
Hic iuvenem aggreditur Latiæ telluris imago:
Clausorum decus, atque erepto maxima Romæ
Spes Nero, Marcello, rumpe atque expelle quietem.
Magnum aliquid tibi, si patriæ vis addere fatis,
Audendum est, quod, depulso quoque mœnibus hoste,
Victores fecisse tremant. Fulgentibus armis
Pœnus inundavit campos, qua Sena relictum
Gallorum a populis servat per sæcula nomen.
Ni propere alipedes rapis ad certamina turmas,
Serus deletæ post auxilia bere Romæ.
Surge, age; fer gressus. Patulos regione Metauri
Damnavi tumulis Pœnorum atque ossibus agros.
His dictis, abit, atque abscedens visa paventem

Attrahere, et fractis turmas propel
Rumpit, flammato turbatus cord
Ac supplex, geminas tendens ad sid
Tellurem Noctemque, et cœlo spars
Astra, ducemque viæ tacito sub lum
Inde legit dignas tanta ad conamin
Quaque iacet Superi Larinas accol
Qua duri bello gens Marrucina, fid
Exuere indocilis sociis Frentanus i
Tum, qua vitiferos domitat Prætut
Læta laboris, agros, et penna, et ful
Hibernis, et Achæmenio velocior a
Evolat. Hortator sibi quisque: Age
Ausoniæ ancipites Superi, et, stet
In pedibus posuere tuis, clamantqu
Hortandi genus acer habet præcede
Illum augent cursus annisi æquare
Atque indefessi noctemque diemqu
At Roma, adversi tantum mala
Accipiens, trepidare metu, nimium
Speravisse queri, atque uno sibi vu
Auferri restantem animam. Non ar
Nec pubem, nec, quem fundant, su
Scilicet Hasdrubalem invadat, qui
Hannibali satis esse nequit? Iam ru
Avertisse suo cognorit devia vallo,
Hæsurum portis Pœnum: venisse, s
Qui fratri certet, cui maxima glori
Urbis deletæ. Fremit amens corde
Ordo Patrum, ac magno interea me
Servandi decoris, quonam se fine m
Servitio eripiat, Divosque evadat i
Hos inter gemitus, obscuro nocti
Succedit castris Nero, quæ coniunc
Livius Hasdrubali, vallo custode, t
Belliger is quondam, scitusque ac
Floruerat primo clarus pugnator in
Mox, falso læsus non æqui crimine
Secretis ruris tristes absconderat a
Sed, postquam gravior moles terro
Poscebat propiore virum, revocatus
Tot cæsis ducibus, patriæ donavera
At non Hasdrubalem fraudes lat
Armorum, quamquam tenebris nox
Pulveris in clypeis vestigia visa mo
Et, properi signum accursus, sonipe
Substricti corpus; bis clarum bucc
Præterea geminо prodebant iuncta
Castra regi. Verum, fratri si vita s
Qui tandem licitum socias coniung
Consulibus? Sed enim solum (dum
Cunctandi restare dolum, Martemq
Nec consulta fugæ segni formidine
Nox, somni genitrix, mortalia pe
Purgarat, tenebræque horrenda sile
Erepit, suspensa ferens vestigia, cas
Et muta elabi tacito iubet agmina p
Illunem nacti per rura tacentia noct
Accelerant, vitantque sonos: sed pe
Sub tanto motu tellus nequit. Impli
Cæco errore vias; umbrisque ferent
Circumagit spatio sua per vestigia d
Nam, qua curvatas sinuosis flexibus
Obliquat ripas, refluoque per aspera
In sese redit, hac, casso ducente lab
Exiguum involvunt frustratis gressi
Inque errore viæ tenebrarum moue
Lux urget, panditque fugam. Rui
Turbo equitum portis; atque omnis

rit campos. Nondum arma manusque
i tela bibunt præmissa cruorem.
enum fugientem sistere, pennæ
at; hinc lancea turbine nigro
cumque viro, quem prenderit ictus.
us curam, trepidique coactas
ties, et spes ad prœlia vertunt.
adios (nam rerum dura videbat)
or, tergo sublimis ab alto
is equi, tendens vocemque manusque,
remo vobis quæsita sub axe,
des oro, venisse probemus
nnibalis. Latio Fortuna laborat
menta dare, atque ostendere, quantus
tulos domitor telluris Iberæ,
uleas miles bellare columnas.
gnas veniet germanus in ipsas.
gna, obtestor, spectacula pleno
operate solo. Quicumque timeri
rat, fratri iacet: unica nunc spes,
ebris infracto Livius ævo
ertur vobis caput. Ite, agite, oro:
rem, cum quo concurrere fratri
arpi finem donate senectæ.
ero: Quid cessas clusisse labores
Pedibus tibi gloria, miles,
nunc accumula cœpta ardua dextra.
ducto liquisti robore castra,
lvit victoria. Præcipe laudem:
isse tuo memorabitur hostis.
signis nudatis casside canis,
venes, huc me spectate ruentem
ntumque meus patefecerit ensis,
e loci; et tandem præcludite ferro
tulas Pœnis grassantibus Alpes.
prosternimus agmina Marte,
tum Carthaginis Hannibal adsit,
rnis quemquam nostrum eximat um-
ite accepta, dicta horrida ferro (bris?
ectus senium, fera prœlia miscet.
os et per densissima campi,
atem leto quot spicula torsit,
Macæ, fugere feroces
danique comas intonsa iuventus.
ibis veniens Hammonis arenis
bat securus prœlia fati,
o; ac patriis spolia Itala templis
tumidus promiserat ore.
a Garamantide cœrula vestis,
micant stellarum lumina cœlo;
am, clypeumque accenderat auro.
era dependens infula sacros
Divumque ferebat honorem.
retræque viro, atque incocta cerastis
atus peragebat bella veneno.
edis tergo de more repostus,
u per campum pondera conti
a adver os urgebat in hostes.
ansfixum telo per membra, per arma,
culos, magno clamore Sabellum
ns, et ovans Hammona canebat.
iram tantosque in corde tumores
or, telumque intorsit; et una
mque simul victori victor ademit.
tristis clamore ruinæ,
eptantem Arabum raptare peremto
lium cultus, auroque rigentes
m a tergo perlibrat ad ossa.
aiser geminis velamina palmis

Carpebat propere, et tepidos nudaverat artus.
Concidit, et sacras vestes atque aurea fila
Reddidit exanimo, spoliatum lapsus in hostem.
At Canthus Rutulum, Canthus possessor arenæ
Qua celebre invicti nomen posuere Philæni,
Ditem ovium Rutulum obtruncat, cui mille sub altis
Lanigeræ balant stabulis. Ipse, otia molli
Exercens cura, gelido nunc flumine soles
Frangebat nimios pecori, nunc lætus in herba
Tondebat niveæ splendentia vellera lanæ,
Aut, pecus e pastu cum sese ad tecta referret,
Noscentes matrem spectabat ovilibus agnos.
Occubuit clypei transfixo proditus ære,
Et sero ingemuit stabulis exire paternis.
Acrius hoc Italum pubes incurrit, et urget:
Ut torrens, ut tempestas, ut flamma corusci
Fulminis, ut Boream pontus fugit, ut cava currunt
Nubila, cum pelago cœlum permiscuit Eurus.
Proceræ stabant, Celtarum signa, cohortes,
Prima acies; hos impulsu cuneoque feroci
Laxat vis subita, et fessos errore viarum,
Nec soli faciles, longique laboris anhelos,
Avertit patrius genti pavor. Addere tergo
Hastas Ausonius, teloque instare sequaci,
Nec donare fugam. Cadit uno vulnere Thyrmis,
Non uno Rhodanus; profligatumque sagitta
Lancea deturbat Morinum, et iam iamque cadentem.
Cedentes urget, totas largitus habenas,
Livius acer equo, et turmis abeuntibus infert
Cornipedem. Tunc aversi turgentia colla
Diripit ense Mosæ. Percussit pondere terram,
Cum galea ex alto lapsum, caput; ac residentem
Turbatus rapuit sonipes in prœlia truncum.
Hic Cato (nam medio vibrabat et ipse tumultu)
Si, primas, inquit, bello cum amisimus Alpes,
Hic iuveni oppositus Tyrio foret! Hei mihi! quanta
Cessavit Latio dextra! et quot funera Pœnis
Donarunt pravi suffragia tristia Campi!
Iamque inclinabant acies, cunctisque pavorem
Gallorum induerat pavor, et Fortuna ruebat
Sidonia; ad Rutulos Victoria verterat alas.
Celsus, ceu prima reflorescente iuventa,
Ibat Consul ovans, maior maiorque videri.
Ecce, trahens secum canentem pulvere turmam,
Ductor Agenoreus subit, intorquensque lacertis
Tela, sonat: Cohibete fugam! Cui cedimus hosti?
Nonne pudet? Conversa senex marcentibus annis (mi
Agmina agit: nunc, quæso, mihi nunc dextera in ar-
Degenerat, nostrique piget? Mihi Belus avorum
Principium, mihi cognatum Sidonia Dido (car
Nomen, et, ante omnes, bello annumerandus Hamil-
Est genitor: mihi, cui cedunt montesque lacusque,
Et campi atque amnes, frater: me magna secundum
Carthago putat Hannibali: me Bætis in oris
Æquant germano passæ mea prœlia gentes.
Talia dum memorat, medios ablatus in hostes,
Ut nova conspecti fulserunt Consulis arma,
Hastam præpropero nisu iacit. Illa, per oras
Ærati clypei et loricæ tegmina, summo
Incidit, haud felix, humero; parceque petitum
Perstrinxit corpus, nec multo tincta cruore:
Vana sed optanti promisit gaudia Pœno.
Turbati Rutuli, confusaque pectora visu
Terrifico. Tunc increpitans conamina Consul:
Femineis læsum vana inter cornua corpus
Unguibus, aut palmis credas puerilibus ictum,
Ite, docete, viri, Romanæ vulnera suerint
Quanta afferre manus. Tum vero effunditur ingens
Telorum vis, et densa sol vincitur umbra.

Iamque per extentos alterna strage virorum
Corpora fusa iacent campos, demersaque in undam
Inuxerunt cumulo crescente cadavera ripas.
Ut, cum venatu saltus exercet opacos
Dictynna, et læta præbet spectacula matri,
Aut Pindi nemora excutiens, aut Mænala lustrans,
Omnis Naiadum plenis comitata pharetris
Turba ruit, striduntque sagittiferi coryti.
Tum per saxa feræ, perque ipsa cubilia fusæ,
Per valles, fluviosque, atque antra virentia musco,
Multa strage iacent: exsultat vertice montis
Gratam perlustrans oculis Latonia prædam.
 Audito ante alios senioris vulnere, rumpit
Per medios Nero sævus iter, visaque virorum
Æquali pugna, Quid enim, quid deinde relictum est
Italiæ fatis? Hunc si non vincitis hostem,
Hannibalem vincetis? ait. Ruit ocyus amens
In medios: Tyriumque ducem inter prima frementem
Agmina ut adspexit, rabidi ceu bellua ponti,
Per longum sterili ad pastus iactata profundo,
Cum procul in fluctu piscem male saucia vidit,
Æstuat, et, lustrans nantem sub gurgite prædam,
Absorbent late permixtum piscibus æquor.
Non telo mora, non dictis. Haud amplius, inquit,
Elabere mihi. Non hic nemora avia fallent
Pyrenes; nec promissis frustrabere vanis,
Ut quondam, terra fallax depressus Ibera,
Evasti nostram mentito fœdere dextram.
 Hæc Nero, et intorquet iaculum: nec futilis ictus.
Nam latere extremo cuspis librata resedit.
Invadit stricto super hæc interritus ense;
Collapsique premens umbone trementia membra,
Siqua sub extremo casu mandata referri
Germano vis forte tuo, portabimus, inquit.
Contra Sidonius: Leto non terreor ullo.
Utere Marte tuo, dum nostris Manibus adsit
Arctutum vindex. Mea si suprema referre
Fratri verba paras, mando, Capitolia victor
Exurat, cinerique Iovis permisceat ossa
Et cineres nostros. Cupientem annectere plura,
Ferventemque ira mortis, transverberat ense,
Et rapit infidum victor caput. Agmina fuso
Sternuntur duce, non ultra fidentia Marti.
 Iamque diem solisque vias nox abstulit atra;
Cum vires parco victu somnoque reducunt:
Ac, nondum remeante die, victricia signa,
Qua ventum, referunt clausis formidine castris.
 Tum Nero, procera sublimia cuspide portans
Ora ducis cæsi, Cannas pensavimus, inquit,
Hannibal, et Trebiam, et Trasymeni litora tecum,
Fraterno capite. I, duplica nunc perfida bella,
Et geminas arcesse acies. Hæc premia restant,
Qui tua transmissis optarint Alpibus arma.
Compressit lacrymas Pœnus, minuitque ferendo
Constanter mala; et, inferias in tempore dignas
Missurum fratri, clauso commurmurat ore.
Tum, castris procul amotis, adversa quiete
Dissimulans, dubia exclusit certamina Martis.

Liber decimus sextus

BRUTTIA mœrentem casus patriæque suosque
Hannibalem accepit tellus. Hic, aggere septus,
In tempus posita ad renovandum bella coquebat:
Abditus ut silva, stabulis cum cesset ademtis,
Amisso taurus regno gregis, avia clauso
Molitur saltu certamina; iamque feroci
Mugitu nemora exterret, perque ardua cursu
Saxa ruit; sternit silvas, rupesque lacessit
Irato rabidus cornu; tremit omnis, ab alto

Prospectans scopulo, pastor nova be
Sed vigor, hausurus Latium, si cæt
Adiumenta forent, prava obtrectant
Invidia revocare animos, ac stare n
Cogebatur ope, et senio torpescere r
Parta tamen formido manu, et tot ca
Quæsitus terror, velut inviolabile t
Servabant sacrumque caput: proque
Et castrorum opibus, dextrisque re
Hannibalis sat nomen erat. Tot diss
Agmina, barbarico tot discordantia
Corda virum, mansere gradu; rebus
Fidas ductoris tenuit reverentia me
 Nec vero Ausonia tantum se lætu
Dardanidis Mavors; iam terra cedit
Auriferis tandem Phœnix depulsus
Iam Mago, exutus castris, agitante p
In Libyam propero transmisit cœru
 Ecce, aliud decus, haud uno conte
Nutribat Fortuna duci. Nam concit
Adventabat, agens crepitantibus ag
Barbara, et indigenas serus raptabat
Non ars, aut astus belli, vel dextera
Si non Scipiadæ concurreret. Omni
Magna adeo Ausonius maiori mole p
Ut Phœbe stellas, ut fratris lumina
Exsuperant, montesque Atlas, et flu
Ut pater Oceanus Neptunia cœrula
Vallantem castra (obscuro nam Ves
Fundere non æquam trepidanti cœp
Aggreditur Latius rector; subitoqu
Cæduntur passim cœpti munimina
Imperfecta. Supercontexere herbid
Pondera, et in tumuli concessit cæs
 Vix uni mens digna viro, novisse
Quam deceat, pretiumque operis sit
Cantaber ingenio membrorum et m
Vel nudus telis, poterat Larus. Hic
More, securigera miscebat prœlia de
Et, quamquam fundi se circum puls
Agmina, deleta gentilis pube caterv
Cæsorum implebat solus loca: seu fo
Comminus, expleri gaudebat vulner
Adversæ: seu læva acies in bella voc
Obliquo telum reflexum Marte rota
At, cum pone ferox aversi in terga v
Victor, nil trepidans retro iactare b
Callebat, nulla belli non parte time
Huic ducis invicti germanus turbin
Scipio contorquens hastam, cudone
Disiecit crines. Namque altius acta
Cuspis, et elata procul est eiecta sec
 At iuvenis, cui telum ingens acce
Barbaricam, adsiliens magno clamo
Incutit. Intremuere acies, sonuitqu
Pondere belligero pulsati tegminis
Haud impune quidem; remeans nam
Decisa est gladio, ac dilecto immort
Qui postquam murus miseris ruit, a
Avertit fuga confestim dispersa per
Nec pugnæ species, sed pœnæ tristis
Illa erat, hinc tantum cædentum, atq
Per medios Hannon, palmas post ter
Ecce trahebatur, lucemque (heu dul
Lumina!) captivus, lucem inter vinc
Cui rector Latius: Tanta, en, qui reg
Quis cedat toga et armiferi sens sacr
Servitio si tam faciles.
 Hæc inter, celerare

ignarum cladis, prænuntius affert
ues: raptat dux obvia signa.
optatam lætus contingere pugnam
um magno venientia cursu
ciens cœlum, Nihil amplius, inquit,
o, Superi. Protraxtis ad arma
, satis est. In dextra cætera nobis
ite! ite! precor. Vocat, ecce, furentes
inc patruus. Gemina o mihi numina

; sequor. Dignas spectabitis, haud me
fallit, vestro iam nomine cædes.
tandem campis telluris Iberæ
s? En, unquam lucebit in orbe
e armorum, Carthago, meorum
itus admotaque bella trementem?
raucus stridenti murmure clangor
uere feris clamoribus astra.
uantumque rapit violentia ponti,
oreas, et inexorabilis Auster,
plenas tumefacta sub æquora classes;
ros accendens Sirius ignes,
atem sævis ardoribus orbem;
hominumque ferox discordia ferro
l ullus terrarum æquarit hiatus
nna: haud strages per inhospita lustra
ederit rabies horrenda ferarum.
lesque madent, hebetataque tela:
buere et amantes Martis Iberi.
a loco perfossis debilis armis,
cies, qua concutit Hasdrubal hastam.
et ille dies animosaque virtus,
ro loricæ tegmine arundo,
num violasset vulnere corpus,
ugam. Rapido certamina linquit
ctus equo, noctisque per umbram
os tendit per litora portus.
a pugna ductori Marte manuque
adum fuerat; mox fœdere longo
adum nomen Masinissa superbum.
s dura fuga et nox suaserat atra,
os, subitus rutilante coruscum
apex, crispamque involvere visa est
comam, atque hirta se spargere fronte.
muli, et serpentes tempora circum
dis restinguere fontibus ignes.
Deûm prænoscens omina, mater,
olæ: portentaque vestra secundi
Duret capiti per sæcula lumen.
ate, Deûm tu læta pavesce
sacras metue inter tempora flammas.
niæ promittit fœdera gentis;
dabit, regnis maiora paternis,
iget Latiis tua nomina fatis.
nisque animum tam clara movebant
Pœnis ulli virtutis honores.
etiam iam iamque modestior armis
, Martisque liquescere fama.]
uri tergebat nubila cœli,
iadum rubefecerat ora sororum:
onios, et adhuc hostilia castra.
vallo intulerat, ductorque benigno
s vultu, rex talibus infit:
nita et sacræ responsa parentis,
Rutulum rector, gratissima virtus,
iis huc me duxere volentem.
nes tua contra fulmina sæpe
us, dignam te, nate Tonantis,
tram. Nec nos aut vana subegit

Incertæ mentis levitas, et mobile pectus;
Aut spes et læti sectamur præmia Martis.
Perfidiam fugio, et periuram ab origine gentem.
Tu, quando Herculeis finisti prœlia metis,
Nunc ipsam belli nobiscum invade parentem.
Ille tibi, qui iam gemino Laurentia lustro
Possedit regna, et scalas ad mœnia Romæ
Admovet, in Libyam flammis ferroque trahendus.
Sic Nomadum ductor. Tunc dextra Scipio dextram
Amplexus, Si pulchra tibi Mavorte videtur,
Pulchrior est gens nostra fide. Dimitte bilingues
Ex animo socios. Magna hinc te præmia clare
Virtutis, Masinissa, manent: citiusque vel armis,
Quam gratæ studio, vincetur Scipio, mentis.
Cætera quæ in Libyam portari incendia suades,
Expediet tempus: nec enim sunt talia rerum
Non meditata mihi, et mentem Carthago fatigat.
Hinc iuveni dona insignem velamine picto
Dat chlamydem, stratumq; ostro, quem ceperat ipse
Deiecto victor Magone, animique probarat,
Cornipedem: tum, qua Divum libabat ad aras
Hasdrubal, ex auro pateram, galeamque comantem.
Exin, firmato sociali fœdere regis,
Vertendas agitat iam nunc Carthaginis arces.
Massylis regnator erat ditissimus oris
Nec nudus virtute, Syphax: quo iura petebant
Innumeræ gentes, extremaque litore Tethys.
Multa viro terra, ac sonipes, et bellua, terror
Bellorum, necnon Marti delecta iuventus.
Nec foret, aut ebore aut solido qui vinceret auro,
Gætulisve magis fucaret vellus ahenis.
Has adiungere opes avidus, reputansque laborem,
Si vertat rex ad Pœnos, dare vela per altum
Imperat, atque animo iam tum Africa bella capessit.
Verum, ubi perventum, et portus tenuere carinæ,
Iam, trepida fugiens per proxima litora puppe,
Hasdrubal afflictis aderat nova fœdera quærens
Rebus, et ad Tyrios Massylia signa trahebat.
Audito, pariter populorum in regna duorum
Advenisse duces, qui tota mole laborent,
Disceptentque armis, terrarum uter imperet orbi,
Celsus mente Syphax acciri in tecta benigne
Imperat, et tanto regni se tollit honore.
Tum, lætos volvens oculos adversa per ora,
Sic Latium affatur iuvenem, ac prior incipit ultro:
Quam te, Dardanida pulcherrime, mente serena
Accipio, intueorque libens! quamque ora recordor
Lætus Scipiadæ! Revocat tua forma parentem.
Nam repeto, Herculeas Erythia ad litora Gades
Cum studio pelagi et spectandis æstibus undæ,
Venissem, magnos vicina ad flumina Bætis
Ductores miro quondam me cernere amore.
Tum mihi dona viri præda delecta tulere,
Arma simul, regnoque meo tum cognita primum
Cornipedum frena, atque arcus, qui cedere nostra
Non norunt iacula; veteres tribuere magistros
Militiæ, qui dispersas sine lege catervas
Vestro formarent ritu ad certamina Martis.
Ast ego, cum vestro (in nostris quæ copia regnis)
Nunc auri ferrem, nivei nunc munera dentis,
Nil valui precibus. Solos sibi cepit uterque,
Quos cohibebat ebur vaginæ sectilis, enses.
Quare, age, lætus habe nostros intrare penates,
Ac, mea quando affert Libycum fortuna per undas
Ductorem, facili, quæ dicam, percipe mente.
Et vos, qui Tyriæ regitis Carthaginis arces,
Hasdrubal, huc aures, huc, quæso, advertite sensus.
Quanta per Ausonios populos, torrentibus armis,
Tempestas ruat, et Latio supremum iniiciatur,

Utque bibant Tyrium bis quinos sæva per annos
Sicana nunc tellus, nunc litora Ibera cruorem.
Cui nescire licet? Quin ergo tristia tandem
Considunt bella, et depositis arma volentes?
Tu Libya, tu te Ausonia, cohibere memento.
Haud deformis erit vobis ad fœdera versis
Pacator mediusque Syphax. Subiungere plura
Non passus, gentis morem arbitriumque senatus
Scipio demonstrat; vanique absistere cœpti
Spe iubet; et Patres docet hæc expendere solos.
Suadendi modus hic: quodque est de parte diei
Exacti super, ad mensas et pocula vertunt.
Atque, epulis postquam finis, dant corpora somno,
Et dura in noctem curarum vincula solvunt.
Iamque novum terris pariebat limine primo
Egrediens Aurora diem, stabulisque subibant
Ad iuga solis equi, necdum ipse adscenderat axem,
Sed prorupturis rutilabant æquora flammis:
Exigit e stratis corpus, vultuque sereno
Scipio contendit Massyli ad limina regis.
Illi mos patrius fetus nutrire leonum,
Et catulis rabiem atque iras expellere alendo.
Tum quoque fulva manu mulcebat colla iubasque,
Et fera tractabat ludentum interritus ora.
Dardanium postquam ductorem accepit adesse,
Induitur chlamydem, regnique insigne vetusti
Gestat læva decus: cinguntur tempora vitta
Albente, ac lateri de more adstringitur ensis.
Hinc in tecta vocat, secretisque ædibus hospes
Sceptrigero cum rege pari sub honore residunt.
Tum prior his infit terræ pacator Iberæ:
Prima mihi, domitis Pyrenes gentibus, ire
Ad tua regna fuit properantem et maxima cura,
O sceptri venerande Syphax! nec me æquore sævus
Tardavit medio pontus. Non ardua regnis
Quæsumus aut inhonora tuis: coniunge Latinis
Unanimum pectus, sociusque accede secundis.
Non tibi Massylæ gentes, extentaque tellus
Syrtibus, et latis proavita potentia campis,
Amplius attulerint decoris, quam Romula virtus
Certa iuncta fide, et populi Laurentis honores.
Cætera quid referam? Non ullus scilicet ulli
Æquus Cœlicolum, qui Dardana læserit arma.
Audivit læto Massylus et annuit ore,
Complexusque virum, Firmemus prospera, dixit,
Omina; nec votis Superi concordibus absint;
Corniger umque Iovem Tarpeiumque ore vocemus.
Et simul exstructis cæspes sorrexerat aris;
Victimaque admotæ stabat subiecta bipenni,
Cum subito abruptis fugiens altaria taurus
Exsiluit vinclis, mugituque excita late
Implevit tecta, et, fremitu suspiria rauco
Congeminans, trepida terrorem sparsit in aula.
Vittaque, maiorum decoramen, fronte sine ullo
Delapsa attactu, nudavit tempora regis.
Talia Cœlicolæ casuro tristia regno
Signa dabant, sævique aderant gravia omina fati.
Hic fractum bello regem solioque revulsum,
Tempus erit, cum ducet agens ad templa Tonantis,
Qui tunc orabat socialia fœdera supplex.
His actis repetit portum, puppesque secundo
Dat vento, et notis reddit se Scipio terris.
Concurrere avidæ gentes, variosque subacta
Pyrene misit populos. Mens omnibus una.
Concordes regem appellant, regemque salutant.
Scilicet hunc summum norunt virtutis honorem.
Sed, postquam miti reiecit munera vultu,
Ausonio non digna viro, patriosque vicissim
Edocuit ritus, et Romam nomina regum

Monstravit nescire pati, tum versus
Quæ restat, curam nullo super hoste
Et Latios simul et vulgum Bætisque
Convocat, ac medio in cœtu sic deind
Quando ita Cœlicolum nobis prop
Annuit, extremo Libys ut deiectus a
Aut his occideret campis, aut, axe re
Hesperio, patrias exsul lustraret are
Iam vestra tumulos terra celebrare m
Est animus, pacemque dare exposcent
Mente favete pari, atque aures adver
Septima cum solis renovabitur orbit
Quique armis ferroque valent, quiqu
Quadriiugos pollent currus, quis vin
Spes est, et studium iaculis impeller
Adsint, et pulchræ certent de laude c
Præmia digna dabo, e Tyria spolia i
Nec quisquam nostri discedet muner
Sic donis vulgum laudumque cupidi
Iamque dies prædicta aderat, cœt
Innumero campus simulatasque ordi
Exsequias rector lacrymis ducebat o
Omnis Iber, omnis Latio sub nom
Dona ferunt, tumulisque super flagra
Ipse, tenens nunc lacte, sacro nunc p
Pocula, odoriferis adspergit floribus
Tum Manes vocat excitos; laudesque
Cum fletu canit, et veneratur facta ia
Inde refert sese circo, et certamina p
Inchoat, et rapidos cursus proponit e
Fluctuat æquoreo fremitu rabieque f
Carceribus nondum reseratis, mobile
Atque fores oculis et limina servat eq
Iamque, ubi prolato sonuere repagu
Et toto prima emicuit vix ungula corr
Tollitur in cœlum furiali turbine cla
Pronique, ac similes certantibus, ore
Quisque suos currus, magnaque vola
Voce loquuntur equis. Quatitur certa
Certantum, ac nulli mentem non abst
Instant præcipites, et equos clamore
Fulvus, arenosa surgens tellure, suba
Erigitur globus, atque operit caligine
Cornipedumque vias, aurigarumque l
Hic studio furit acris equi, furit ille
Hos patriæ favor, hos accendit nobile
Antiqui stabuli. Sunt, quos spes grat
Et nova ferre iugum cervix. Sunt, cr
Quos iuvet, et longo sonipes spectatus
Evolat ante omnes, rapidoque per aera
Callaicus Lampon fugit, atque ingenti
Exsultans spatia, et ventos post terga
Conclamant, plausuque fremunt, voti
Maiorem credunt præcepto limite par
At, quis interior cura, et prudentia ci
Altior, effusas primo certamine vires
Damnare et cassis longe increpitare qu
Indispensato lassantem corpora nisu:
Quo nimius, quo, Cyrne, ruis? (nam C
Verbera dimitte, et revoca moderatus
Heu surdas aures! Fertur securus equo
Nec meminit, quantum campi decurre
Proximus, a primo distans, quantum
Occupat ipse, loci tantum, sed proxim
Astur Panchates: patrium frons alba n
Insigne, et patrio pes omnis concolor a
Ingentes animi, membra haud procera,
Corporis exiguum; sed tum sibi fecerat
Concitus, atque ibat campo indignatu

nem, atque augeri membra putares.
or cocco radiabat Iberus.
currebat fronte Peloro
asper, nec qui cervicis amaret
dos sonitus clausumque cruento
rsu gauderet mandere ferrum.
reni, et melior parere, Pelorus
ffusum sinuabat devius axem:
ior stringebat tramite metam,
cervice, et plurimus idem
olla iubæ; mirabile dictu,
er; ad Zephyri nova flamina campis
tum genitrix effuderat Harpe.
Durius stimulabat in æquore currum:
uo fidebat Atlante magistro,
vago Diomedi condita, Tyde
tum Troiana ab origine equorum
os Æneæ, Simoentis ad undas,
s magnis abduxerat ausis.
edium evecti certamine campum,
ant: nisusque apprendere primos
nosus equos, super altior ire,
n iam iamque adscendere currum
; curvatisque ungula prima
tiens pulsabat calcibus axem.
s Atlas; sed non et segnior ibat
io: pacis de more putares
et concordi currere freno.
astas, qui proximus ibat, Iberus
i vires, nec, ut ante, salire
rrum, et fumantes verbere cogi
ter equos, ceu monte procella
alto ruit, usque ad colla repente
otentus, et in capita ardua pendens,
tem, quod ferret lora secundus,
esque addit cum verbere mixtas:
tante, feret quisquis æquore palmam
rge, vola; perlabere campum
pennis. Decrescit anhelo
tus Lampon: nec restat hianti,
metas, iam spiritus. Hæc ubi dicta,
s, ceu tunc e carcere primo
tium, et, nitentem opponere curvos
dus, Cyrnum post terga relinquit.
cælum, et percussus vocibus altis
cus. Fertur sublime per auras,
s cervicem victor ovantem,
osque trahit prior ipse iugales.
Atlas, Durius postremus in orbem
lævos nunc appetit ille
ille premit, certatque subire
ni nequidquam fallere tentant:
primævæ flore iuventæ
ius conversis pronus habenis
m, atque eversum propulit axem
nvalidi, sed iusta querentis:
ainam hic rabidi certaminis est mos?
is letum commune laboras.
clamat, perfracto volvitur axe
iter fusi (miserabile!) campo
untur equi: quatit æquore aperto
r, mediaque Pelorus arena
m fugiens Atlanta relinquit.
rni defessos prendere currus.
unctantem, et sero moderamina equorum
ido prætervolat incitus axe:
n clamor vocesque faventum.
orso atque humeris trepidantis Iberi
sonipes, flatusque vapore
Terga premi, et spumis auriga calescere sentit.
Incubuit campo Durius, misitque citatos
Verbere quadrupedes, nec frustra: æquare videtur,
Aut etiam æquavit, iuga præcedentia dexter.
Attonitus tum spe tanta, Genitore, Pelore,
Te Zephyro eductum, nunc nunc ostendere tempus.
Discant, qui pecudum ducunt ab origine nomen,
Quantum divini præcellat seminis ortus.
Victor dona dabis, statuesque altaria patri,
Et, ni successu nimio lætoque pavore,
Proditus elapso foret inter verba flagello,
Forsan sacrasset Zephyro, quas voverat, aras.
Tum vero infelix, veluti delapsa corona
Victoris capiti foret, in se versus ab ira,
Auratam medio discindit pectore vestem,
Ac lacrymæ simul et questus ad sidera fusi.
Nec iam subducto parebat verbere currus:
Pro stimulis, dorso quatiuntur inania lora.
Interea metis, certus iam laudis, agebat
Sese Panchates, et præmia prima petebat
Arduus. Effusas lenis per colla, per armos,
Ventilat aura iubas: tum, mollia crura superbi
Attollens gressus, magno clamore triumphat.
Par donum solido argento cælata bipennis
Omnibus, at vario distantia cætera honore.
Primus equum volucrem, Massyli munera regis
Haud spernenda, tulit: tulit huic virtute secundus,
E Tyria, quæ multa iacet, duo pocula, præda;
Aurifero perfusa Tago. Villosa leonis
Terga feri, et cristis horrens Sidonia cassis.
Tertius inde honor: et postremo munere Atlanta,
Quamvis perfracto senior subsederat axe,
Accitum donat ductor, miseratus et ævum
Et sortem casus. Famulus florente iuventa
Huic datur, adiuncto gentilis honore galeri.
His actis, ductor læta ad certamina plantæ
Invitat, positisque accendit pectora donis:
Hanc primus galeam; hac acies terrebat Iberas
Hasdrubal: hunc ensem, cui proxima gloria cursus,
Accipiet; cæso pater hunc detraxit Hyempsæ.
Tertius extremam tauro solabere palmam.
Cætera contenti discedent turba duobus
Quisque ferox iaculis, quæ dat gentile metallum.
Fulgentes pueri Tartessos et Hesperos, ora
Ostendere simul, vulgi clamore secundo.
Hos Tyria misere domo, patria inclyta, Gades.
Mox subit, adspersus prima lanugine malas,
Bæticus: hoc dederat puero cognomen ab amne
Corduba: et haud parvo certamina leta fovebat.
Inde, comam rutilus, sed cum fulgore nivali
Corporis, implevit caveam clamoribus omnem
Eurytus: excelso nutritum colle crearat
Sætabis, atque aderant trepidi pietate parentes.
Tum Lamus, et Sicoris, proles bellacis Ilerdæ,
Et Theron potator aquæ, sub nomine Lethes
Quæ fluit, immemori perstringens gurgite ripas.
Qui, postquam, adrecti plantis et pectora proni,
Pulsantesque æstu laudum exsultantia corda,
Accepere tuba spatium, exsiluere per auras
Ocyus effusis, nervo exturbante, sagittis.
Diversa et studia et clamor, pendentque faventes
Unguibus; atque suos, ut cuique est gratia, anheli
Nomine quemque cient. Grex inclytus æquore fertur
Nullaque transmissa vestigia signat arena.
Omnes primævi, flaventiaque ora decori,
Omnes ire leves, atque omnes vincere digni.
Extulit, incumbens medio iam limite, [illegible]
Eurytus, et primus brevibus, sed primus, [illegible]
Præcedens spatiis. Instat non segnis [illegible]

Hesperos, ac prima stringit vestigia planta
Progressæ calcis. Satis est huic esse priori;
Huic sperare sat est, fieri se posse priorem.
Acrius hoc tendunt gressus, animique vigore
Corpora agunt: auget pueris labor ipse decorem.
Ecce, levi nisu, postremoque agmine currens,
Postquam sat visus sibi concepisse vigoris,
Celsus inexhaustas effundit turbine vires
Non exspectato, subitusque erumpit, et auras
Prævehitur Theron. Credas Cyllenida plantam
Æthereo nexis cursu talaribus ire.
Iamque hos, iamque illos, populo mirante, relinquit,
Et, modo postremus, nunc ordine tertia palma,
Hesperon infestat sua per vestigia pressum:
Nec iam, quem sequitur tantum, sed prima coronæ
Spes trepidat tantis venientibus Eurytus alis.
Quartus sorte loci, sed, si tres ordine servent
Inceptos cursus, nequidquam vana laborans,
Tartessos fratrem, medio Therone, premebat.
Nec patiens ultra, tollit sese æquore Theron
Igneus, et plenum prætervolat Hesperon iræ.
Unus erat super, et metæ propioribus ægros
Urebat finis stimulis: quascumque reliquit
Hinc labor, hinc penetrans pavor in præcordia, vires,
Dum sperare licet, brevia ad conamina uterque
Advocat. Æquantur cursus: pariterque ruebant.
Et forsan gemina meruissent præmia palma,
Pervecti simul ad metas, ni, terga secutus
Theronis, fusam late per lactea colla,
Hesperos ingenti tenuisset sævus ab ira,
Traxissetque comam. Tardato lætus ovansque
Eurytus evadit iuvene, atque ad præmia victor
Emicat, et galeæ fert donum insigne coruscæ.
Cætera promisso donata est munere pubes,
Intonsasque comas viridi redimita corona,
Bina tulit patrio quatiens hastilia ferro.
Hinc graviora virum certamina, comminus ensis
Destrictus, bellique feri simulacra cientur.
Nec, quos culpa tulit, quos crimina noxia vitæ,
Sed virtus animusque ferox ad laudis amorem,
Hi crevere pares ferro; spectacula digna
Martigena vulgo, suetique laboris imago.
Hos inter gemini (quid iam non regibus ausum?
Aut quod iam regnis restat scelus?) impia Circo
Innumero fratres, cavea damnante furorem,
Pro sceptro armatis inierunt prœlia dextris.
Is genti mos dirus erat: patriumque petebant
Orbati solium lucis discrimine fratres.
Concurrere animis, quantis confligere par est,
Quos regni furor exagitat: multoque cruore
Exsatiata simul portantes corda sub umbras,
Occubuere. Pari nisu per pectora adactus
Intima descendit mucro: superaddita sævis
Ultima vulneribus verba; et convicia volvens,
Dirus in invitas effugit spiritus auras.
Nec Manes pacem passi: nam corpora iunctus
Una cum raperet flamma rogus, impius ignis
Dissiluit cineresque simul iacuisse negarunt.
Cætera distincto donata est munere turba,
Ut virtus et dextra fuit. Duxere iuvencos
Impressis dociles terram proscindere aratris:
Duxere assuetos lustra exagitare ferarum
Venatu iuvenes, quos dat Maurusia præda.
Necnon argenti, necnon insignia vestis
Captivæ pretia, et sonipes, et crista nitenti
Insurgens cono, spolia exuviæque Libyssæ.
Tum iaculo petiere decus, spectacula circi
Postrema; et metæ certarunt vincere finem.
Burrus avis pollens, quem misit ripa metalli,
Qua Tagus auriferis pallet turbatus
Et Glagus, insignis ventos anteire l
Et, cuius nunquam fugisse hastilia c
Prærapida potuere fuga, venator A
Indibilisque, diu lætus bellare Lati
Iam socius; volucresque vagas depr
Adsuetus iaculis, idem et bellator, l
Laus Burri prima, infixit qui spicul
Est donum serva, albentes invertere
Murice Gætulo docta. At, quem pr
Præmia, vicinam metæ qui propulit
Accepto lætus puero discessit Ilerd
Cui ludus, nullam cursu non tollere
Tertia palma habuit geminos insign
Nec timidos agitare canes latratibu
Quos postquam clamor plaususquepr
Germanus ducis, atque effulgens Læ
Nomina magna vocant læti Manesq
Atque hastas simul effundunt. Cele
Sacratos cineres, atque hoc decus ad
Ipse etiam, mentis testatus gaudia v
Ductor ut æquavit meritis pia pect
Et frater thoraca tulit multiplicis a
Lælius Asturica rapidos de gente iu
Contorquet magnis victricem virib
Consurgens, umbrisque dari testat
Hasta volans (mirum dictu!) medio i
Substitit ante oculos, et terræ infix
Tum subitæ frondes, celsoque cacu
Et latam spargens quercus, dum na
Ad maiora iubent præsagi tendere v
Id monstrare Deos, atque hoc porte
Quo super augurio, pulsis de litore
Hesperio Pœnis, ultor patriæque do
Ausoniam repetit, fama ducente tri
Nec Latium curis ardet flagranti
Quam iuveni Libyam et summos pe
Sed frigens animis, nec bello prosp
Ancipiti senior temeraria cœpta vet
Magnosque horrebant cauta formidi
Ergo, ubi delato Consul sublimis ho
Ad Patres consulta refert, deturque
Orat, delendæ Carthaginis, altius o
Hoc grandæva modo Fabius pater o
Haud equidem metuisse queam, sati
Et decoris, cui tam superest et glori
Ne credat nos invidiæ certamine co
Laudibus obtrectare suis. Satis incl
Gestat fama meum, nec egent tam p
Facta nova: verum et patriæ, dum vi
Deesse nefas, animumque nefas scele
Bella nova in Libyæ moliris ducere t
Hostis enim deest Ausoniæ: nec vinc
Est satis Hannibalem! Petitur quæ g
Litore Elissæo? Stimuli si laudis ag
Hanc segetem mete. Composuit prop
Dignum te Fortuna parem. Vult Ital
Ductoris sævi, vult tandem, haurire
Quo Martem, aut quo signa trahis? R
Ardentem Italiam. Tu fessos obvius h
Deseris, ac septem denudas proditor
An, cum tu Syrtim ac steriles vastab
Non dira illa lues notis iam mœnibu
Adsiliet? vacuumque Iovem, sine pub
Invadet? Quanti, ut cedas, Romanq
Emerito, est? Tanto perculsi fulmine
Siccine te, ut nuper Capua est accit
Fulvius, æquoreis Libyæ revocabim
Vince domi, et trinis mœrentem fe

ga bello. Tum tende remotos
is iter, Nasamoniacosque triumphos
stæ prohibent nunc talia cœpta
er ille tuus, qui nomina vestræ
seguis genti, cum consul Iberi
ipas, revocato milite, primus
vide superatis Alpibus ultro
Hannibali. Tu consul abire
is hoste, atque avellere nobis
stu Pœnum? Si deinde sedebit
ec te in Libyam tuaque arma sequetur,
iis consulta improvida Roma.
um convertere signa, tuæque
qui; nempe idem erit Hannibal, idem,
m vidisti e mœnibus Urbis.
eniorque manus paria ore fremebant.
Consul: Cæsis ductoribus olim
eto gemino, cum tota subisset
sessa iugum Tartessia tellus,
on, quis eadem est sententia cordi,
pem verso, fateor, primoribus annis
belli; solusque ruenti
put, atque in me omnia verti.
a manus, puero male credita bella,
ic vates, temeraria cœpta canebat.
demque fero, sub numine quorum
sumus: puer ille, et futilis ætas,
nni, necdum maturus ad arma
it terras illæsus Iberas
epulit Pœnos, solisque secutus
Atlanta vias, exegit ab orbe
en Libyæ; nec rettulit [Urbi]
uam fumantes circa æquora vidit
bum solventem litore currus.
s idem. Nunc ultimus actis
go nostris labor: hoc sator ævi
i monet. Hannibali ecce senectus
ægros simulat mentita timores,
gis tandem peperisse ruinis
ulus. Certe iam dextera nobis
bur florentibus auximus annis.
ale moras; sed currere sortem
ad veterum delenda opprobria cladum,
rvavere Dei. Sat gloria cauto
lchra est Fabio, peperitque sedendo
itor nobis: nec Mago, nec Hannon,
atus, nec Hamilcare, terga dedissent,
so traheremus prœlia vallo.
uer, vix pubescente iuventa,
tuit populos et Troia adire
utemque sacro cum gurgite Tibrim?
tium longo depascere bello?
rris transmittere signa pigebit,
tare domos? Secura pericli
stent, et opima pace quieta
Timeat tandem Carthago, timeri
obis, quamvis Œnotria nondum
va vacent, superesse intelligat arma.
em vosmet cauti, consultaque vestra,
re senem, cui tertia large
strum ducuntur lustra cruorem,
incensas, trepidantem et sera paventem,
riæ sedes. An Roma videbit
oreæ muris vestigia dextræ?
munis nostros secura labores
rea, et portis bellabit apertis?
lset nostras iterum improbus hostis
io turres, si templa suorum
dierit Rutulis crepitantia flammis.
Talibus accensi Patres; fatoque vocante,
Consulis annuerunt dictis, faustumque precati
Ut foret Ausoniæ, transmittere bella dederunt.

Liber decimus septimus

Hostis ut Ausoniis discederet advena terris,
Fatidicæ fuerant oracula prisca Sibyllæ,
Cœlicolum Phrygia Genitricem sede petitam
Laomedonteæ sacrandam mœnibus urbis:
Advectum exciperet numen, qui, lectus ab omni
Concilio Patrum, præsentis degeret ævi
Optimus. Heu nomen melius maiusque triumphis!
Iamque petita aderat, Latia portante, Cybebe,
Puppe; [atque innocuus, magno censente senatu,]
Obvius accitis properabat Scipio sacris,
Qui, genitus patruo ductoris ad Africa bella
Tunc lecti, multa fulgebat imagine avorum.
Isque ubi longinquo venientia numina ponto
Accepit supplex palmis, Tuscique sonora
Tibridis adducit sublimis ad ostia puppim,
Femineæ tum deinde manus subiere, per amnem
Quæ traherent celsam religatis funibus alnum.
Circum arguta cavis tinnitibus æra, simulque
Certabant rauco resonantia tympana pulsu;
Semivirique chori, gemino qui Dindyma monte
Casta colunt; qui Dictæo bacchantur in antro;
Quique Idæa iuga et lucos novere silentes.
Hos inter fremitus ac læto vota tumultu,
Substitit, adductis renuens procedere vinclis,
Sacra ratis, subitisque vadis immobilis hæsit.
Tum puppe e media magno clamore sacerdos:
Parcite pollutis contingere vincula palmis,
Et procul hinc, moneo, procul hinc, quæcumque profanæ,
Ferte gradus, nec vos casto miscete labori,
Dum satis est monuisse Deæ. Quod si qua pudica
Mente valet, si qua illæsi sibi corporis adstat
Conscia, vel sola subeat pia munera dextra.
Hic, prisca ducens Clausorum ab origine nomen,
Claudia, non æqua populi mala credita fama,
In puppim versis palmisque oculisque, profatur:
Cœlicolum Genitrix! numen, quod numina nobis
Cuncta creas, cuius proles terramque fretumque,
Sideraque et Manes, regnorum sorte gubernant,
Si nostrum nullo violatum est crimine corpus,
Testis, Diva, veni, et facili me absolve carina.
Tum secura capit funem: fremitusque leonum
Audiri visus subito, et graviora per auras,
Nulla pulsa manu, sonuerunt tympana Divæ.
Fertur prona ratis, (ventos impellere credas)
Contraque adversas ducentem prævenit undas.
Extemplo maior cunctis spes pectora mulcet,
Finem armis tandem, finemque venire periclis.
Ipse alacer Sicula discedens Scipio terra,
Abscondit late propulsis puppibus æquor:
Cui numen pelagi placaverat hostia taurus,
Iactaque cæruleis innabant fluctibus exta.
Tunc a sede Deûm purumque per æthera lapsæ
Armigeræ Iovis ante oculos cœpere volucres
Æquoreas monstrare vias, ac ducere classem.
Augurium clangor lætum dabat. Inde, secuti
Tantum progressos liquida sub nube volatus,
Quantum non frustra speculantum lumina servant,
Litora Agenoreæ tenuerunt perfida terræ.
Nec segnis, tanta in semet veniente procella,
Africa, terribilem magno sub nomine molem,
Regis opes contra et Massyla paraverat arma.
Spesque Syphax Libycis una, et Laurentibus unus
Terror erat. Campos pariter vallesque refusas,
Litoraque implerat, nullo decorare tapete

Cornipedem Nomas adsuetus; densæque per auras
Condebant iaculis stridentibus æthera nubes.
Immemoris dextræque datæ, iunctique per aras
Fœderis, et mensas testes, atque hospita iura,
Fasque fidemque simul, pravo mutatus amore,
Ruperat, atque toros regni mercede pararat.
Virgo erat eximia specie claroque parente,
Hasdrubalis proles, thalamis quam cepit ut altis,
Ceu face succensus prima tædaque iugali,
Vertit opes gener ad Pœnos, Latiæque soluto
Fœdere amicitiæ, dotalia transtulit arma.
Sed non Ausonio curarum extrema Syphacem
Ductori monuisse fuit, missique minantur
Observet fœdus, neu pacis iura resolvat;
Stet regno, reputet Superos, pacta hospita servet:
Longe coniugia, ac longe Tyrios hymenæos
Inter Dardanias acies fore. Sanguine quippe,
Si renuat, blando nimium facilique marito
Statura obsequia et thalami flagrantis amores.
Sic Latius permixta minis, at cassa, movebat
Ductor; nam surdas coniux obstruxerat aures.
Ergo asper, monitis frustra nitentibus, enses
Advocat, et, castas polluti fœderis aras
Testatus, varia Martem movet impiger arte.
Castra, levi calamo cannaque intexta palustri,
Qualia Maurus amat dispersa mapalia pastor,
Aggreditur, furtum armorum tutantibus umbris,
Ac tacita spargit celata incendia nocte.
Inde ubi collecti rapidam diffundere pestem
Cœperunt ignes, et se per pinguia magno
Pabula ferre sono, clare exspatiantur in auras,
Et frenos volucri propellunt lumine flammæ:
It totis inimica lues, cum turbine, castris,
Atque alimenta vorat strepitu Vulcanus anhelo
Arida; et ex omni manant incendia tecto.
Sentitur plerisque prius, quam cernitur, ignis
Excitis somno; multorumque ora vocantum
Auxilium invadunt flammæ. Fluit undique victor
Mulciber, et rapidis amplexibus arma virosque
Corripit: exundat pestis, semustaque castra
Ardenti volitant per nubila summa favilla.
Ipsius ingenti regis tentoria saltu,
Lugubre increpitans, late circumvolat ardor:
Hausissetque virum, trepidus ni clade satelles
E somno ac stratis rapuisses multa precantem.
Verum, ubi mox iuncto sociarunt aggere vires
Massylus Tyriusque duces, accitaque regno
Lenierat pubes infaustæ vulnera noctis,
Ira pudorque dabant, et coniux, tertius ignis,
Immanes animos: afflataque barbarus ora
Castrorum flammis, et se velamine nullo
Vix inter trepidas ereptum ex hoste catervas,
Frendebat minitans: sed enim non luce Syphacem,
Nec claro potuisse die, nec sole tuente,
A quoquam vinci. Iactarat talia vecors:
Sed iam claudebat flatus, nec plura sinebat
Atropos, et tumidæ properantur stamina linguæ.
Namque, ubi prosiluit castris, ceu turbidus amnis,
Qui, silvas ac saxa trahens, per devia præceps
Volvitur, et ripas spumanti gurgite laxat,
Ante omnes prævectus equo, trahit agmina voce.
Contra nava manus Rutuli, celsusque ruebat,
Viso rege procul, raptis exercitus armis. (mo
Ac sibi quisque, Videsne? videsne, ut in agmine pri-
Massylus volitet, deposcens prœlia, rector?
Fac nostrum hoc, mea dextra, decus! Violavit et aras
Cælicolum, et casti ductoris fœdera rupit.
Sit satis hunc castris semel effugisse crematis.
Sic secum taciti, et certatim spicula fundunt.

Prima in cornipedis sedit spirantibu
Naribus hasta volans, erexitque ore c
Quadrupedem, elatis pulsantem calci
Corruit asper equus, confixaque cuspi
Huc illuc iactans, rectorem prodidit
Invadunt, vanumque fugæ, atque att
Annitentem artus, revocato a vulner
Corripiunt: tum vincla viro manicæqu
Addita, et, exemplum non unquam
Sceptriferas arcta palmas vinxere cat
Ducitur ex alto deiectus culmine r
Qui modo sub pedibus terras et scept
Litora ad Oceani sub nutu viderat æ
Prostratis opibus regni, Phœnissa m
Agmina, et invisus Marti, notusque
Vertit terga citus damnatis Hasdrub
Stabat Carthago, truncatis undique
Uni nixa viro; tantoque fragore ruent
Hannibal absenti retinebat nomine
Id reliquum fessos opis auxiliique cie
Rerum extrema iubent: huc confuger
Postquam se Superum desertos numi
Nec mora: propulsa sulcant vada sals
Qui revocent, patriæque ferant mand
Ne lentus nullas videat Carthaginis a
Quarta Aurora ratem Dauni devex
Et fera ductoris turbabant somnia me
Namque, gravis curis, carpit dum no
Cernere Flaminium Gracchumque, t
Visus erat simul adversos mucronibu
Destrictis ruere, atque Itala depellere
Omnisque a Cannis, Trasymenique
In pontum impellens, umbrarum exe
Ipse, fugam capiens, notas evadere ad
Quærebat, terræque, ulnis amplexus
Hærebat Latiæ: donec vis sæva profu
Traderet, et rapidis daret asportare p
His ægrum visis adeunt, mandata f
Legati, patriæque extrema pericula p
Massyla ut ruerint arma, ut cervice c
Regnator tulerit Libyæ, letoque nega
Servetur, nova pompa Iovi: Carthago
Ut trepidi Hasdrubalis, qui rerum agi
Non una concussa fuga: se (triste prof
Vidisse, arderent cum bina in nocte si
Castra, et luceret sceleratis Africa fla
Prærapidum iuvenem minitari, Brutt
Litora dum Pœnus, detracturum igni
In quam se referat, patriam, suaque in
Hæc postquam dicta, et casus patuere
Effundunt lacrymas, dextramque, ut
Audivit torvo obtutu defixus, et ægr
Expendit tacite cura secum ipse volut
An tanti Carthago foret: sic deinde pr
O dirum exitium mortalibus! o nihil
Crescere, nec magnas patiens exurgere
Invidia! Eversam iampridem exscinde
Atque æquasse solo, potui, traducere c
Servitum gentem, Latioque imponere
Dum sumtus, dumque arma duci, fesso
Submisso tirone negant recreare mani
Dumque etiam Cerere et victu fraudas
Hannoni placet, induitur tota Africa f
Pulsat Agenoreas Rhœteia lancea porta
Nunc patriæ decus, et patriæ nunc Ha
Subsidium: nunc in nostra spes ultima
Vertentur signa, ut Patres statuere; si
Et patriæ muros, et te servabimus, Ha
Hæc ubi detonuit, celsas e litore pop

mquegemens movet æquora classem.
sus cedentum invadere quisquam,
rum: cuncti præstare videntur,
cedat, Superi, tandemque resolvat
tos optant, et litora ab hoste
est. Ceu flamina comprimit Auster
cedens reddit mare, navita parco
n auras poscit amicas,
isse Noto; pacemque quietam
reputat salis. Omnis in altum
converterat undique miles;
Itala tellure tenebat
, manantesque ora rigabant
rymæ, et suspiria crebra ciebat.
patriam pulsus dulcesque penates,
ristes exsul traheretur in oras.
sis puppes procedere ventis,
re procul subsidere montes, (lus;
Hesperia, et nusquam iam Daunia tel-
endens: Mentisne ego compos, et hoc
, qui memet finibus unquam (nunc
iæ? Flagrasset subdita tædis
tius cecidisset nomen Elissæ.
compos, qui non ardentia tela
npla tuli Tarpeia, Iovemque
Sparsissem incendia montes
o vacuos, gentique superbæ
n et proavorum fata dedissem.
angant? Nunc, nunc invadere ferro
rursumque ad mœnia tendere gressus?
m relegens monimenta meorum,
ihi est, remeabo Anienis ad undas.
iam proras, avertite classem;
a revocetur Scipio Roma.
entem furiis Neptunus ut alto
ique rates ad litora vidit,
leum genitor caput æquora fundo
dum movet ultra litora pontum.
tos, imbresque, et rupe procellas
s, ac nubibus æthera condit.
elo molitus regna tridenti
casu Tethyn impellit et Ortu,
ni turbat caput. Æquora surgunt
su scopulos tremit omnis aquarum.
ttollens Nasamonum sedibus, Auster
m correpta nubilus unda.
lime ferens nigrantibus alis
eas ponti latus: intonat acer
, et partem rapit æquoris, Eurus.
oare poli, atque hinc crebra micare
classem ruere implacabile cœlum.
es, nimbique, et fluctus, et ira
ctemque freto imposuere tenebræ.
Noto, veniensque a rupe, procella
ugit, stridorque immite rudentum
ilem monti, nigrante profundo,
git super ora trementia fluctum.
vens oculos cœloque fretoque:
, Divisque æquate cadendo,
regium fortis cui dextera in armis
rit letum, et cui fata dedere
remo tellurem apprendere morsu.
arum campis, ubi Paullus, et illæ
uere animæ, dimittere vitam
vel, cum ferrem in Capitolia flammas,
ad Manes descendere telo.
ncœret, diversis flatibus acta
uit unda latus, puppimque sub atris
ribus tenuit, ceu turbine, mersam.
Mox, nigris alte pulsa exundantis arenæ
Vorticibus, ratis æthereas remeavit ad auras,
Et fluctus supra, vento librante, pependit.
At geminas Notus in scopulos atque horrida saxa
Dura sorte rapit (miserandum et triste,) biremes.
Increpuere ictu proræ. Tum murice acuto
Dissiliens sonuit, rupta compage, carina.
Hic varia ante oculos facies: natat æquore toto,
Arma inter galeasque virum cristasque rubentes,
Florentis Capuæ gaza, et seposta triumpho
Laurens præda ducis, tripodes, mensæque Deorum,
Cultaque nequidquam miseris simulacra Latinis.
Cum Venus, emoti facie conterrita ponti,
Talibus alloquitur regem maris: Hoc satis iræ
Interea, genitor: satis ad maiora minarum.
Cætera parce, precor, pelago: ne tollat acerba
Hoc Carthago decus, nullo superabile bello
Progenuisse caput, nostrosque in funera Pœni
Æneadas undis totoque eguisse profundo.
Sic Venus: et tumidi considunt gurgite fluctus;
Obviaque adversis propellunt agmina castris.
  Dux, vetus armorum, scitusque accendere corda
Laudibus, ignifero mentes furiabat in iram
Hortatu, decorisque urebat pectora flammis:
Tu mihi Flaminii portas rorantia cæsi
Ora ducis: nosco dextram. Tu primus in ictus
Ingentis Paulli ruis, ac defigis in ossa
Mucronem. Tibi pugnacis gestantur opima
Marcelli, Gracchusque cadens tibi proluit ensem.
Ecce manus, quæ te pulsantem, belliger Appi,
Mœnia sublimis Capuæ de culmine muri
Excelso fusa moribundum propulit hasta.
Ecce aliud fulmen dextræ, quo, nobile nomen,
Fulvius excepit non unum pectore vulnus.
Huc prima te siste acie, cui Consul in armis
Crispinus cecidit. Me tu comitare per hostes,
Qui nobis (memini) ad Cannas, lætissimus iræ,
Servili fers ora ducis suffixa veruto.
Cerno flagrantes oculos, vultumque timendum
Non ipso minus ense tuum, fortissime Pœnûm
O iuvenis, qualem vidi, cum flumine sævo
Insignis Trebiæ, complexum ingentibus ulnis
Mersisti fundo luctantem vana tribunum.
At tu, qui gelidas Ticini primus ad undas
Scipiadæ patris tinxisti sanguine ferrum,
Incepta exsequere, et nati mihi redde cruorem.
Horrescamne ipsos, veniant ad prœlia, Divos,
Cum stetis turmæ, vidi certantia cœlo
Quas iuga calcantes, summas volitare per Alpes?
Cum videam, quorum ferro manibusque capaces
Arsere Argyripæ campi? Num segnior ibis
Nunc mihi, qui primus torques in mœnia telum
Dardana, nec nostræ facilis concedere laudi?
Te vero, te, te exstimulem, qui fulmina contra,
Et nimbos tonitrusque, ac summi numinis iras
Cum starem, perferre ferox hæc vana iubebas
Nubila, et ante ducem Capitolia celsa petebas?
Quid vos, quis claro deletum est Marte Saguntum,
Exhorter, quos nobilitant primordia belli?
Ut meque et vobis dignum, defendite, quæso,
Præteritas dextræ laudes. Divûm ipse favore,
Vincendoque senex, patriam post trina labantem
Lustra, et non visos tam longa ætate penates,
Ac natum, et fidæ iampridem coniugis ora,
Confisus vobis, repeto. Non altera restat
Iam Libye; nec Dardaniis pugna altera restat.
Certatus nobis hodie dominum accipit orbis.
  Hannibal hæc: sed non patiens remorantia verba
Ausonius miles, quoties dux cœperat ora

Solvere ad affatus, signum pugnamque petebant.
Hæc procul aeria speculantem nube sororem
Ut vidit Divum genitor, mœstosque sub acri
Obtutu vultus, sic ore effatus amico est:
Qui te mentis edunt morsus, da noscere, coniux:
Num Pœni casus ducis, et Carthaginis angit
Cura tuæ? Sed enim reputa tecum ipsa furores
Sidonios, gentem contra et fatalia regna
Teucrorum quis erit, quæso, germana, rebelli
Fractis fœderibus populo modus? Ipsa malorum
Non plus Carthago tulit, exhausitque laboris,
Quam pro Cadmea tu exercita gente tulisti.
Turbasti maria ac terras, iuvenemque ferocem
Immixti Latio; tremuerunt mœnia Romæ;
Perque bis octonos primus fuit Hannibal annos
Humani generis. Tempus componere gentem.
Ad finem ventum: et claudenda est ianua belli.
Tum supplex Iuno: Neque ego, mutare laborans,
Quæ est fixa dies, pendenti nube resedi;
Nec revocare acies, bellumve extendere quæro,
Quæ donare potes, quoniam mihi gratia languet,
Et cecidit iam primus amor, nil, fila Sororum
Adversus, posco. Vertat terga Hannibal hosti
Ut placet, et cineres Troiæ Carthagine regnent.
Illud te, gemini per mutua pignora amoris,
Et soror et coniux oro, tranare pericla
Magnanimum patiare ducem, vitamque remittas,
Neve sinas captum Ausonias perferre catenas.
Stent etiam contusa malis mea mœnia, fracto
Nomine Sidonio, et nostro serventur honori.
Sic Iuno; et contra breviter sic Iupiter orsus:
Do spatium muris, ut vis, Carthaginis altæ;
Stent lacrymis precibusque tuis. Sed percipe, coniux,
Quatenus indulsisse vacet. Non longa supersunt
Fata urbi; venietque pari sub nomine ductor,
Qui, nunc servatas, evertat funditus arces.
Æthereas quoque, uti poscis, trahat Hannibal auras,
Ereptus pugnæ. Miscere hic sidera ponto,
Et terra implere volet redeuntibus armis.
Novi feta viri bello præcordia: sed lex
Muneris hæc esto nostri: Saturnia regna
Ne posthac videat, repetat neve amplius unquam
Ausoniam. Nunc instanti raptum avehe leto;
Ne, si miscebit latis fera prœlia campis,
Romulei nequeas iuvenis subducere dextræ.
Dum statuit fata Omnipotens urbique ducique,
Invadunt acies pugnam, et clamore lacessunt
Sidera. Non alio graviores tempore vidit
Aut populos tellus, aut, qui patria arma moverent,
Maiores certare duces. Discriminis alta
In medio merces, quidquid tegit undique cœlum.
Ibat Agenoreus præfulgens ductor in ostro,
Excelsumque caput penna nutante levabat
Crista rubens. Sævus magno de nomine terror
Præcedit, Latioque micat bene cognitus ensis.
At contra ardenti radiabat Scipio cocco,
Terribilem ostentans clypeum, quo patris et una
Cælarat patrui spirantes prœlia dira
Effigies: flammam ingentem frons alta vomebat.
Sub tanta cunctis vi telorumque virumque,
In ducibus stabat spes et victoria solis.
Quin etiam, favor ut subigit plerosque metusve,
Scipio si Libycis esset generatus in oris,
Sceptra ad Agenoreos credunt ventura nepotes:
Hannibal Ausonia genitus si sede fuisset,
Haud dubitant terras Itala in ditione futuras.
Contremuere auræ, rapido vibrantibus hastis
Hinc, et horrificam traxere per æthera nubem.

Inde ensis, propiorque acies, et comm
Admota, ac dira flagrantia lumina fl
Sternitur in medium comtemtrix tu
Quæ primis se præcipitem tulit obvi
Gentilemque bibit tellus invita cruo
Fervidus ingenii Masinissa, et fervid
In primas Macetum turmas immania
Infert, et iaculo circumvolat alite ca
Cœrulus haud aliter, cum dimicat, in
Agmina falcifero circumvenit arcta
Graia phalanx patrio densarat more
Innexisque adstat nulli penetrabilis
Immemor has pacti, post fœdus, in a
Miserat, et quassam refovebat Agen
Rarescit multo laxatus vulnere mile
Atque aperit patulas prostrato corpo
Inter tela vias. Irrumpit mole ruinæ
Ausonius globus, et periuria Graia r
Archemorum Rullus, Teucrum Nor
Mantua labenti genitrix dimiserat a
Obtruncat Samium bellacis dextra C
At Clytium Sulius, Pellæum, et van
Ad nomen patriæ Clytium; sed glori
Haud valuit misero defendere Dauni
Sævior his Latios vastabat Brutti
Lælius increpitans: Adeone Œnotri
Detestanda fuit, quam per maria asp
Insanos Tyrio fugeretis remige fluct
Sed fugisse satis fuerit. Latione cru
Insuper externas petitis perfundere
Hæc dicens Silarum, meditantem in
Prævenit. Hasta volans imo sub gutt
Et vitæ vocisque vias simul incita cl
Virgilio Caudinus, acerbo Sarris A
Sternitur. Accendunt iras vultusqu
Armorumque habitus noti, et vox co
Quos ubi nudantes conspexit Hamilc
Terga fugæ, State, ac nostram ne pr
Vociferans subit, et convertit prœlia
Qualis in æstiferis Garamantum fet
Attollit campis ferventi pastus arena
Colla Paretonius serpens, lateque pe
Undantem torquet, perfundens nubil
Continuo infesta portantem cuspide
Impedit antevolans Herium, cui nob
Marrucina domus, clarumque Teate
Atque illi magnum nitenti, et laudib
Adrecto, capuli ad finem manus [inci
Quærebatque miser morienti lumine
Cum iuvenis subit, et, leto stimulatu
Pleminius sævum mucronem ante ora
Ac fratrem magno minitans clamore
Huic proles Barcæ; Germanum red
Si placet, haud renuo; maneant modo
Hasdrubalem revocari umbris. Ego
nam,
Unquam in Romanos odia? aut mansu
Nostra sinam? parcamque viro, quem
Itala? Tum Manes inimicos sede repel
Æterna, socioque abigat me frater A
Sic ait, et clypei propulsum pondere
Lubrica qua tellus lapsantis sanguine
Fallebat nisus, prosternit, et occupat
Extendit labens palmas, Heriumque
Amplexus, iuncta lenivit morte dolor
Tum Libys invadit mixtæ certamin
Convertitque ruens per longum hostili
Ut, cum fulminibus permixta tonitrua
Terrificant, summique labat domus all

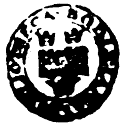
ín terris trepidat genus, ipsaque
et præsens adstare viritim
perculsis Iupiter igne.
sola forent discrimina campo,
ns truculentus Scipio Martem,
ras varia sub imagine leti
nse iacet prostratus adacto;
a gemit lacrymabilis ossa;
) pavor fusos proiecit in ora;
edit Gradivo pectora virtus.
es ductor Rhœteius instat;
lum currus quatit altior Hebrum,
ferventi sanguine Mavors
, glaciemque Aquilonibus actam
us sub pondere belliger axis.
ci lustrans fortissima quæque
: claris spectata per orbem
it late inter tela iuventus:
e tuos, miserasque nefandi
fecere, Sagunte, ruinas;
ymene, lacus, Phaethontia quique
tagna; ac fiducia tanta
erum regi soliumque domosque
nactantur comminus uno
ue animas, temerata ferebant
, et primo reserasse negatas
is Alpes. Formidinis huius
re retro exanimata ruebat.
tis urbis Vulcania pestis
, rapidusque incendia flatus
res spargit per culmina flammas;
it subita formidine vulgus,
passim trepidatur in urbe.
ari tædet dispersa virorum
, et leviori Marte teneri;
belli auctoremque malorum
tandem placet: Hannibal unus
si muris Carthaginis ignis
e cadant exercitus omnis,
contra, si concidat unus,
Agenoreis cuncta arma virosque.
ans, circumfert lumina campo,
m. Iuvat in certamina summa
peretque viro concurrere, tota
ia. Celsus clamore feroci
tans hostem, et nova prœlia poscit.
audivit voces conterrita Iuno,
impavidas ferrentur ad aures,
t Latiam, propereque coruscis
ddit clypeumque iubasque
tque humeris imponit honorem
dat gressum habitusque cientis
s adicit sine corpore motus.
fallacis imagine vana
randa cito per devia passu
ad speciem certaminis, umbræ.
nte oculos exsultat, et ultro
nulatus tela coruscat.
ctore ante ora Latino,
us sperans ingentia, Pœnus,
s imponit velocia membra,
n properati turbinis hastam.
campo fugiens, volat ales imago,
acies. Tum vero, ut victor, et alti
, ferrata calce cruentat
largas Pœnus quatit asper habenas.
s nostris te cedere regnis?
a latebra est, o Scipio, terra.

Hæc ait, et stricto sequitur mucrone volantem,
Donec longinquo frustratum duxit in arva
Diversa spatio procul a certamine pugnæ.
Tum fallax subito simulacrum in nubila cessit.
Fulmineus ductor, Quisnam se numine cæco
Composuit nobis, inquit, Deus? aut latet idem
Cur monstro? Tantumne obstat mea gloria Divis?
Sed non avelles unquam, quicumque secundus
Cœlicolum stas Ausoniæ, non artibus hostem
Eripies verum nobis. Frena inde citati
Convertit furibundus equi, campumque petebat,
Cum subito occultæ pestis collapsa tremore
Cornipedis moles ruit, atque efflavit anhelo
Pectore, Iunonis curis, in nubila vitam.
Tum vero impatiens, Vestra est hæc altera, vestra
Fraus, inquit, Superi: non fallitis. Æquore mersum
Texissent scopuli, pelagusque hausisset et undæ.
Anne huic servabar leto? Mea signa secuti,
Quis pugnæ auspicium dedimus, cæduntur, et absens
Accipio gemitus vocesque et verba vocantum
Hannibalem. Quis nostra satis delicta piabit
Tartareus torrens? Simul hæc fundebat, et una
Spectabat dextram, ac leti fervebat amore.
Tum Iuno, miserata virum, pastoris in ora
Vertitur, ac silvis subito procedit opacis,
Atque his alloquitur versantem ingloria fata:
Quænam te silvis accedere causa subegit
Armatum nostris? Num dura ad prœlia tendis,
Magnus ubi Ausoniæ reliquos domat Hannibal armis?
Si velox gaudes ire, et compendia grata
Sunt tibi, vicino in medios te tramite ducam.
Annuit, atque onerat promissis pectora largis
Pastoris, Patresque docet Carthaginis altæ
Magna repensuros, nec se leviora daturum.
Præcipitem et vasto superantem proxima saltu
Circumagit Iuno, et, fallens regione viarum,
Non gratam invito servat celata salutem.
Interea Cadmea manus, deserta pavensque,
Non ullum Hannibalem, nusquam certamina cernit
Sævi nota ducis; pars ferro occumbere credunt,
Pars damnasse aciem, et Superis cessisse sinistris.
Ingruit Ausonius, versosque agit æquore toto,
Rector; iamque ipsæ trepidant Carthaginis arces.
Impletur terrore vago cuncta Africa pulsis
Agminibus, volucrique fuga sine more ruentes,
Tendunt attonitos extrema ad litora cursus,
Ac Tartessiacas profugi sparguntur in oras.
Pars Batti petiere domos, pars flumina Lagi.
Sic ubi, vi cæca tandem devictus, ad astra
Evomuit pastos per sæcula Vesbius ignes,
Et pelago et terris fusa est Vulcania pestis,
Videre Eoi (monstrum admirabile!) Seres
Lanigeros cinere Ausonio canescere lucos.
At fessum tumulo tandem regina propinquo
Sistit Iuno ducem, facies unde omnis, et atræ
Apparent admota oculis vestigia pugnæ.
Qualem Gargani campum, Trebiæque paludem,
Et Tyrrhena vada, et Phaetontis viderat amnem
Strage virûm undantem; talis (miserabile visu!)
Prostratis facies aperitur dira maniplis.
Tum superas Iuno sedes turbata revisit.
Iamque propinquabant hostes, tumuloque subibant,
Cum secum Pœnus: Cœlum licet omne soluta
In caput hoc compage ruat, terræque dehiscant,
Non ullo Cannas abolebis, Iupiter, ævo.
Decedesque prius regnis, quam nomina gentes
Aut facta Hannibalis sileant. Nec deinde relinquo

Securam te, Roma, mei: patriæque superstes,
Ad spes armorum vivam tibi. [Nam modo pugna
Præcellis, resident hostes:] mihi satque superque,
Ut me Dardaniæ matres atque Itala tellus,
Dum vivam, exspectent, nec pacem pectore norint.
Sic rapitur, paucis fugientum mixtus, et altos
Inde petit retro montes tutasque latebras.
Hic finis bello. Reserantur protinus arces
Ausonio iam sponte duci. Iura improba ademta,
Armaque, et incisæ leges, opibusque superbis
Vis fracta; et posuit gestatas bellua turres.
Excelsæ tum sæva rates spectacula Pœnis
Flammiferam accepere facem; subitaque procella
Arserunt maria, atque expavit lumina Nereus.
Mansuri compos decoris per sæcula rector,
Devictæ referens primus cognomina terræ,
Securus sceptri, repetit per cærula Romam,
Et patria invehitur sublimi tecta triumpho.
Ante Syphax, feretro residens, captiva premebat
Lumina, et auratæ servabant colla catenæ.
Hic Hannon, clarique genus Phœnissa iuventa,
Et Macetum primi, atque incocti corpora Mauri,
Tum Nomades, notusque sacro, cum lustrat arenas,
Hammoni Garamas, et semper naufraga Syrtis.
Mox victas tendens Carthago ad sidera palmas
Ibat, et effigies oræ iam lenis Iberæ,
Terrarum finis Gades, ac laudibus olim
Terminus Herculeis Calpe, Bætisque lavare
Solis equos dulci consuetus fluminis unda:
Frondosumque apicem subigens ad sidera, mater
Bellorum, fera Pyrene; nec mitis Iberus,
Cum simul illidit ponto, quos attulit, amnes.
Sed non ulla magis mentesque oculosque tenebat,
Quam visa Hannibalis campis fugientis imago.
Ipse, adstans curru, atque auro decoratus et ostro,
Martia præbebat spectanda Quiritibus ora.
Qualis odoratis descendens Liber ab Indis
Egit pampineos frenata tigride currus:
Aut, cum Phlegræis confecta mole Gigantum,
Incessit campis tangens Tirynthius astra.
Salve, invicte parens, non concessure Quirino
Laudibus, ac meritis non concessure Camillo!
Nec vero, cum te memorat de stirpe Deorum,
Prolem Tarpeii mentitur Roma Tonantis.

POETAE

LATINI VETERES

PUBLIUS PAPINIUS STATIUS

inius Statius, doctissimi rhetoris et poetæ filius, Domitiani tempore floruit. Summa polluit ex ore dicendi carmina facultate, et maximo studio audiebatur. Varia poemata confecit, et in Sylvis itus, in Thebaide sublimis, in Achilleide blandus, sæpe turgidus, Virgilii impar æmulator, et in itianum periculosus assentator apparet. In Albanis ludis cum aliis poetis congressus pluries coro- obtinuit; at in Romanis quinquennalibus ludis, primo victor, altero concursu fuit victus. Pauper- quamvis vir summa laude cumulatus, laborabat, et carmina in scenis recitanda, ut viveret, ven- bat; quamobrem Iuvenalis:

Esurit intactam Paridi nisi vendat Agaven.

o I. C. 96. periisse fertur.

P. Papinii Statii opera ex editione Bipontina.

SYLVARUM LIBRI V.

Liber primus

Statius Stellæ suo salutem.

nultumque dubitavi, Stella iuvenis optime, tudiis nostris eminentissime qua parte volui- hos libellos, qui mihi subito calore et quadam ndi voluptate fluxerunt, cum singuli de sinu odiissent, congregatos ipse dimitterem. Quid *oportet hujus*] quoque auctoritate editionis i, cum adhuc pro Thebaide mea (quamvis me rit) timeo? Sed et Culicem legimus, et Batra- omachiam etiam agnoscimus; nec quisquam strium poetarum, qui non aliquid operibus lo remissiore præluserit. Quid, quod hæc se- it continere, cum illa vos certe, quorum ho- ta sunt, haberetis? Sed, apud ceteros, necesse ltum illis pereat ex venia, cum amiserint, lam habuerunt, gratiam celeritatis. Nullum illis biduo longius tractum; quædam et sin- ebus effusa: quamvis metuo, ne verum istuc uoque ipsi de se probent. Primus libellus sa- tum habet testem: sumendum enim erat a incipium. Ceterum, hos versus, quos in E- laximum feci, indulgentissimo Imperatori die, quam dedicatum erat opus tradere ius- . Potuisti illud (dicet aliquis) et ante vidis- ondebis illi tu, Stella carissime, qui Epitha- tuum, quod mihi iniunxeras, scis biduo scri- udacter, mehercule; sed tamen CCLXXVII tros habet. At fortasse tu pro collega meu- Manlius certe Vopiscus, vir eruditissimus, et cipue vindicat a situ literas iam pæne fu- , solet ultro quoque nomine meo gloriari, m Tiburtinam suam descriptam a nobis uno uitur libellus Rutilio Gallico Valenti dedi- e quo nihil dico, ne videar defuncti testis oc- mentiri. Nam Claudi Hetrusci testimonium Balneolum a me suum intra moram cœnæ . In fine sunt Calendæ Decembres; quibus u- reditor: noctem enim illam felicissimam ha- voluptatibus publicis inexpertam.

I. *Equus Maximus Domitiani.*

perimposito moles geminata Colosso
itium complexa forum? Cælone peractum
opus? Siculis an conformata caminis
, lassum Steropem Brontemque reliquit?
Palladiæ talem, Germanice, nobis
re manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus, et attoniti vidit domus ardua Daci?
Nunc age, fama prior notum per secula nomen
Dardanii miretur equi, cui vertice sacro
Dindymon, et cæsis decrevit frondibus Ida:
Hunc neque divisis cepissent Pergama muris,
Nec grege permixto pueri innuptæque puellæ,
Ipse nec Æneas, nec magnus duceret Hector.
Adde, quod ille nocens, sævosque amplexus Achivos;
Hunc mitis commendat eques: iuvat ora tueri
Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem.
Nec veris maiora putes; par forma decorque,
Par honor: exhaustis Martem non altius armis
Bistonius portat sonipes, magnoque superbit
Pondere; nec tardo raptus prope flumina cursu
Fumat, et ingenti propellit Strymona flatu.
Par operi sedes: hinc obvia limina pandit,
Qui, fessus bellis, adscitæ munere prolis,
Primus iter nostris ostendit in æthera Divis.
Discitur e vultu, quantum tu mitior armis;
Qui, nec in externos facilis sævire furores,
Das Cattis Dacisque fidem. Te signa ferente,
Et minor in leges iret gener, et Cato castris.
At laterum passus hinc Iulia tecta tuentur,
Illinc belligeri sublimis regia Pauli.
Terga pater, blandoque videt Concordia vultu.
Ipse autem, puro celsum caput aere septus,
Templa superfulges, et prospectare videris,
An nova contemtis surgant Pallatia flammis
Pulchrius: an tacita vigilet face Troicus ignis,
Atque exploratas iam laudet Vesta ministras.
Dextra vetat pugnas: lævam Tritonia virgo
Non gravat, et sectæ prætendit colla Medusæ,
Ceu stimulis accendat equum: nec dulcior usquam
Lecta Deæ sedes; nec si, Pater, ipse teneres.
Pectora, quæ mundi valeant evolvere curas,
Et quis se totis Temese dedit hausta metallis.
It tergo demissa chlamys: latus ense quieto
Securum: magnus quanto mucrone minatur
Noctibus hibernis, et sidera terret, Orion.
At sonipes, habitus animosque imitatus equestres,
Acrius attollit vultus, cursumque minatur:
Cui rigidis stant colla iubis, vivusque per armos
Impetus; et tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent. Vacuæ pro cespite terræ,
Ærea captivi crinem terit ungula Rheni.
Hunc et Adrastæus visum extimuisset Arion;
Et pavet adspiciens Ledæus ab æde propinqua
Cyllarus: hic domini nunquam mutabit habenas
Perpetuus frenis; atque uni serviet astro.

Vix sola sufficiunt, insessaque pondere tanto
Subter anhelat humus: nec ferro aut ære laborat,
Sed Genio; teneat quamvis æterna crepido,
Quæ superingesti portaret culmina montis,
Cœliferique attrita genu durasset Atlantis.
Nec longæ traxere moræ: iuvat ipsa labores
Forma Dei præsens; operique intenta iuventus
Miratur plus posse manus. Strepit ardua pulsu
Machina continuo: septem per culmina montes
It fragor, et magnæ vincit vaga murmura Romæ.
Ipse loci custos, cuius sacrata vorago
Famosique lacus nomen memorabile servant,
Innumeros æris sonitus, et verbere crebro
Ut sensit mugire forum, movet horrida saucto
Ora situ, meritaque caput venerabile quercu.
Ac primum ingentes habitus lucemque coruscam
Expavit maioris equi; terque ardua mersit
Colla lacu trepidus: lætus mox præside viso,
Salve, magnorum proles genitorque Deorum,
Auditum longe numen mihi! Nunc mea felix,
Nunc veneranda palus, cum te prope nosse, tuumque
Immortale iubar vicina sede tueri
Concessum. Semel auctor ego inventorque salutis
Romuleæ; tu bella Iovis, tu prœlia Rheni,
Tu civile nefas, tu tardum in fœdera montem,
Longo Marte domas. Quod si te nostra tulissent
Secula, tentasses, me non audente, profundos
Ire lacus: sed Roma tuas tenuisset habenas.
Cedat equus, Latiæ qui contra templa Diones
Cæsarei stat sede fori; [quem tradere es ausus
Pellæo, Lysippe, duci, mox Cæsaris ora
Aurata cervice tulit]; vix lumine fesso
Explores, quam longus in hunc despectus ab illo.
Quis rudis usque adeo, qui non, ut viderit ambos,
Tantum dicat equos, quantum distare regentes?
Non hoc imbriferas hiemes opus, aut Iovis ignem
Tergeminum, Æolii non agmina carceris horret,
Annorumve moras: stabit dum terra, polusque,
Dum Romana dies. Huc et sub nocte silenti,
Cum Superis terrena placent, tua turba relicto
Labetur cœlo, miscebitque oscula iuxta:
Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque,
Et soror: una locum cervix dabit omnibus astris.
Utere perpetuum populi magnique senatus
Munere: Apelleæ cuperent te scribere ceræ,
Optassetque novo similem te ponere templo
Atticus Elæi senior Iovis; et tua mitis
Ora Taras, tua sidereas imitantia flammas
Lumina, contemto mallet Rhodos aspera Phœbo.
Certus ames terras, et quæ tibi templa dicamus
Ipse colas; nec te cœli iuvet aula; tuosque
Lætus huic dono videas dare thura nepotes.

II. *Epitalamion Stellæ et Violantillæ.*

Unde sacro Latii sonuerunt carmine montes?
Cui, Pæan, nova plectra moves, humeroque comanti
Facundum suspendis ebur? Procul ecce canoro
Demigrant Helicone Deæ, quatiuntque novena
Lampade solennem thalamis coeuntibus ignem,
Et de Pieriis vocalem fontibus undam.
Quas inter vultu petulans Elegia propinquat,
Celsior assueto; Divasque hortatur, et ambit
Alternum factura pedem; decimamque videri
Se cupit, et medias fallit permixta sorores.
Ipsa manu nuptam genitrix Æneia ducit,
Lumina demissam, et dulci probitate rubentem:
Ipsa toros et sacra parat; cinctuque Latino
Dissimulata Deam, crinem, vultumque, genasque
Temperat, atque nova gestit minor ire marita.

Nosco diem, causamque sacri: te con
(Pande fores) te, Stella, chorus tibi
Et de Mæonia volucer Tegeaticus
Serta ferunt: nec blandus Amor, ne
Amplexum niveos optatæ coniugis
Floribus innumeris et olenti sparge
Tu modo fronte rosas, violis modo
Excipis; et dominæ niveis a vultibu
Ergo dies aderat Parcarum conditu
Vellere, quo Stellæ Violantillæque
Clamaretur Hymen. Cedant curæq
Cessent mordaces obliqui carminis
Fama, tace: subiit leges, et frena m
Ille solutus amor: consumta est fab
Et narrata diu viderunt oscula cive
Tu tamen attonitus (quamvis data
Sortis) adhuc optas, permissaque n
Vota paves. Pone o dulcis suspiria v
Pone, tua est: licet expositum per li
Ire, redire, gradu: iam nusquam ian
Aut pudor: amplexu tandem satiare
Coniugis, et duras pariter reminisc
Digna quidem merces, et si tibi Iun
Herculeos, Stygiis et si concurrere
Fata darent, si Cyaneos raperere pe
Hanc propter, tanti Pisæa lege trem
Currere, et Œnomai fremitus audir
Nec, si Dardania pastor temerarius
Sedisses, hæc dona forent: nec si ala
Te potius prensa veheret Tithonia
Sed, quæ causa toros inopinaque ga
Attulit, hic mecum, dum fervent ag
Atriaque, et multa pulsantur limin
Hic, Erato iucunda, doce: vacat apt
Colloquia: et docti norunt audire P
Forte, serenati qua stat plaga lact
Alma Venus thalamo, pulsa modo n
Amplexu duro Getici resoluta mari
Fulcra, torosque Deæ, tenerum pre
Signa petunt: quas ferre faces, quæ
Imperet; an terris sævire, an malit
An miscere Deos, an adhuc vexare
Ipsi animus nondum, nec cordi fixa
Fusa iacet stratis, ubi quondam, co
Lemnia rupserunt deprenso vincula
Hic puer e turba volucrum, cui plur
Ore, manuque levi nunquam frustra
Agmine de medio, tenera sic dulce p
Voce: (pharetrati pressere silentia f
Scis, ut, mater, ait, nulla mihi dext
Militia: quemcumque hominum Di
Uritur: at tandem lacrymis et suppl
Et votis precibusque viri concede m
O genitrix; duro nec enim ex adama
Sed tua turba sumus. Clarus de gent
Est iuvenis, quem, patritiis maiorib
Nobilitas gavisa tulit; præsagaque f
Protinus e nostro posuit cognomina
Hunc egomet tota quondam (tibi dul
Improbus, et densa trepidantem cus
Quamvis Ausoniis multum gener ill
Matribus, edomui victum; dominæq
Ferre iugum, et longos iussi sperare
Ast illam summa leviter (sic nunqu
Lampade, parcentes, et inerti strinxi
Ex illo quantos iuvenis premat æstu
Testis ego, attonitus quantum me n
Urgentem ferat: haud ulli vehement
Incubui, genitrix, iterataque vulnera

iti cupidum decurrere campo
ec sic meta pallebat in ima:
i iuvenis certantia remis
ique manus, et sæpe natanti
ille calor, quo sæva tepebant
res, iuvenis, transgressus amores:
s stupui durasse per æstus,
mos, blandisque madentia plumis
. Quoties mihi questus Apollo,
ere suum! Iam, mater, amatos
os: noster comes ille, piusque
eros poterat memorare labores,
irum, et torrentes sanguine campos:
dedit, mitisque incedere vates
a laurum subtexere myrto.
osus, suaque, haud extrema, revolvit
anta est Paphii reverentia, mater,
stræ deflevit fata Columbæ.
nera matris cervice pependit
otis tepefecit pectora pennis.
n non adspernata rogari:
, rarumque viris, quos ipsa probavi,
uvenis capit: hanc ego, formæ
a decus, cui gloria patrum
bat honos, tellure cadentem
sinu; nec colla genasque
gui crinem deducere amomo,
ite, manus. Mihi dulcis imago
procul adspice frontis honores
omæ: Latias, metire, quid ultra
; quantum Latonia nymphas
quantumque egomet Nereidas exsto.
mecum consurgere digna
stra potuit confidere concha:
as potuisset scandere sedes,
lomos, ipsi erraretis, Amores.
eusus dederim largita beatos,
no: queritur iam Seras avaros
asse nemus, Clymeneaque deesse
irides satis illacrimare sorores:
iam pauca rubescere tabo,
is nivibus crystalla gelari.
fulvoque Tagum decurrere limo,
ltus) huic Inda monilia Glaucum
e omnem Nereida, quærere iussi.
icos vidisses, Phœbe, per agros,
secura: in litore Naxi
foret hæc conspecta cubile,
am profugus liquisset et Evan.
ugis placasset Iuno querelis,
as et cornua sumeret æthræ
vero cecidisset Iuppiter auro.
eni, cui tu, mea summa potestas,
lami quamvis iuga ferre secundi
rens. Ipsam iam cedere sensi,
uisse viro. Sic fata, levavit
thalamique egressa superbum
eos ad frena citavit olores.
etamque vehens per nubila matrem
ne sedet. Iam Tybridis arces
itidos Venus alma penates;
ntes plauserunt limina cygni.
s, nitidis nec sordet ab astris.
rygiusque silex, hic dura Laconum
flexus onyx, et concolor alto
esque nitent, quis purpura sæpe
ii moderator livet abeuni.
eris fastigia nixa columnis;
ico lucent satiata metallo:

Excludunt radios sylvis decussa vetustis
Frigora; perspicui vivunt in marmore fontes.
Nec servat Natura vices; hic Sirius alget,
Bruma tepet, versumque domus sibi temperat annum.
Exsultat visu, tectisque potentis alumnæ (to,
Non secus alma Venus, quam si Paphon æquore ab al-
Idaliasve domos, Erycinave templa, subiret.
Tunc ipsam solo reclinem affata cubili:
Quonam hic usque sopor, vacuique modestia lecti,
O mihi Laurentes inter dilecta puellas?
Quis morum fideique modus? nunquamne virili
Submittere iugo? veniet iam tristior ætas;
Exerce formam, et fugientibus utere donis.
Non ideo tibi tale decus vultusque superbos,
Meque dedi, viduos ut transmittare per annos,
Ceu non cara mihi. Satis, o, nimiumque, priores
Despexisse procos: at enim hic, tibi sanguine toto
Deditus, unam omnes inter miratur amatque,
Nec formæ, nec stirpis egens: nam docta per urbem
Carmina qui iuvenes, quæ non didicere puellæ?
Hunc et bis senos (sic indulgentia pergat
Præsidis Ausonii) cernes attollere fasces
Ante diem: certe iam nunc Cybeleia novit
Limina, et Euboicæ carmen legit ille Sibyllæ.
Iamque parens Latius (cuius prænoscere mentem
Fas mihi) purpureos habitus, iuvenique curule
Indulgebit ebur: Dacas (quæ gloria maior)
Exuvias, laurosque dabit celebrare recentes.
Ergo age, iunge toros, atque otia deme iuventæ.
Quas ego non mentes, quæ non face corda iugavi?
Alituum pecudumque mihi, durique ferarum
Non renuere greges: ipsum in connubia terræ
Æthera, cum pluviis rarescunt nubila, solvo:
Sic rerum series, mundique revertitur ætas.
Unde novum Troiæ decus, ardentumque Deorum
Raptorem, Phrygio si non ego iuncta marito?
Lydius unde meos iterasset Tybris Iulos?
Quis septemgeminæ posuisset mœnia Romæ,
Imperii Latiale caput, nisi Dardana furto
Cepisset Martem (nec me prohibente) sacerdos?
His mulcet dictis, tacitumque inspirat amorem
Connubii: redeunt animo iam vota precesque,
Et lacrymæ, vigilesque viri prope limina questus,
Asteris et, vati totam cantata per urbem;
Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu;
Quantum non clamatus Hylas: iamque aspera cœpit
Flectere corda libens, et iam sibi dura videri.
Macte toris, Latios inter placidissime vates,
Qui, durum permensus iter cœptosque labores,
Prendisti portus. Tumidæ sic transfuga Pisæ
Amnis, in externos longe flammatus amores,
Flumina demerso trahit intemerata canali,
Donec Sicanios, tandem prolatus, anhelo
Ore bibat fontes: miratur dulcia Nais
Oscula, nec credit pelago venisse maritum.
Quis tibi tunc alacri, cœlestum munere, clare
Stella, dies? quanto salierunt pectora voto,
Dulcia cum dominæ dexter connubia vultus
Annuit? Ire polo, nitidosque errare per axes,
Visus. Amyclæis minus exsultavit arenis
Pastor, ad Idæas Helena veniente carinas:
Thessala nec talem viderunt Pelea Tempe,
Cum Thetin Æmoniis Chiron accedere terris
Erecto prospexit equo. Quam longa morantur
Sidera! quam segnis votis Aurora maritis!
At, procul ut Stellæ thalamos sensere parari
Latous vatum pater, et Semeleius Evan;
Hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nysa;
Huic Lycii montes, gelidæque umbracula Thymbræ,

Et, Parnasse, sonas; illi Pangea resultant;
Ismaraque, et quondam genialis litora Naxi.
Tunc caras iniere fores, comitique canoro
Hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo,
Hic thyrsos, hic plectra, ferunt: hic enthea lauro
Tempora, Minoa crinem premit ille corona.
Vixdum emissa dies, et iam socialia præsto
Omina; iam festa fervet domus utraque pompa:
Fronde virent postes; effulgent compita flammis;
Et pars immensæ gaudet celeberrima Romæ.
Omnis honos, cuncti veniunt ad limina fasces:
Omnis plebeio teritur prætexta tumultu;
Hic eques, hic iuvenum cœtu stola mixta laborat.
Felices utrosque vocant: sed in agmine plures
Invidere viro. Iamdudum poste reclinis
Quærit Hymen thalamis intactum dicere carmen,
Quo vatem mulcere queat: dat Iuno verenda
Vincula, et insigni geminat Concordia tæda.
Hic fuit ille dies: noctem canat ipse maritus,
Quantum nosse licet. Sic, victa sopore doloso,
Martia fluminea posuit latus Ilia ripa:
Non talis niveos strinxit Lavinia vultus,
Cum, Turno spectante, rubet: non Claudia talis
Respexit populos, mota iam virgo carina.
Nunc opus, Aonidum comites, tripodumq; ministri,
Diversis certare modis. Eat enthea, vittis
Atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
Quisque lyra: sed præcipue, qui nobile gressu
Extremo fraudatis epos, date carmina festis
Digna toris: hunc ipse, Coo plaudente, Philetas,
Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro,
Ambissent laudare diem; nec tristis in ipsis
Naso Tomis, divesque foco lucente Tibullus.
Me certe non unus amor, simplexque canendi
Causa trahit: tecum similes iunctæque Camœnæ,
Stella, mihi; multumque pares bacchamur ad aras,
Et sociam doctis haurimus ab amnibus undam.
At te nascentem gremio mea prima recepit
Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
Reptasti. Nitidum consurgat ad æthera tellus
Eubois, et pulchra tumeat Sebetos alumna:
Nec tibi sulfureis Lucrinæ Naides antris,
Nec Pompeiani placeant magis otia Sarni.
Eia age, præclaros Latio properate nepotes,
Qui leges, qui castra legant, qui carmina ludant.
Acceleret partu decimum bona Cynthia mensem:
Sed parcat Lucina, precor: tuque ipse parenti
Parce, puer; ne mollem uterum, ne stantia lædas
Pectora. Cumque tuos tacito Natura recessu
Formarit vultus, multum de patre decoris,
Plus de matre, feras. At tu, pulcherrima forma
Italidum, tandem merito possessa marito,
Vincla diu quæsita fove. Sic damna decoris
Nulla tibi; longæ virides sic flore iuventæ
Perdurent vultus, tardeque hæc forma senescat.

III. *Villa Tiburtina Manlii Vopisci.*

CERNERE facundi Tibur glaciale Vopisci
Si quis, et inserto geminos Aniene penates,
Aut potuit sociæ commercia noscere ripæ,
Certantesque sibi dominum defendere villas;
Illum nec calido latravit Sirius astro,
Nec gravis aspexit Nemees frondentis alumnus:
Talis hiems tectis, frangunt sic improba solem
Frigora, Pisæoque domus non æstuat anno.
Visa manu tenera tectum scripsisse Voluptas;
Tunc Venus Idaliis unxit fastigia succis,
Permulsitque comis, blandumque reliquit honorem
Sedibus, et volucres vetuit discedere natos.
O longum memoranda dies! quæ mente reporto
Gaudia! quam lassos per tot miracula visus!
Ingenium quam mite solo! quæ forma beatis
Arte manus concessa locis! non largius usquam
Indulsit Natura sibi. Nemora alta citatis
Incubuere vadis; fallax responsat imago
Frondibus, et longas eadem fugit unda per umbras.
Ipse Anien, (miranda fides) infraque superque
Saxeus, hic tumidam rabiem, spumosaque ponit
Murmura, ceu placidi veritus turbare Vopisci
Pieriosque dies, et habentes carmina somnos.
Litus utrumque domi: nec te mitissimus amnis
Dividit; alternas servant prætoria ripas
Non externa sibi; fluviumve obstare queruntur.
Sestiacos nunc fama sinus, pelagusque natatum,
Iactet, et audaci iunctos delphinas ephebo:
Hic æterna quies; nullis hic iura procellis;
Nusquam fervor aquis. Datur hic transmittere
Et voces et pæne manus. Sic Chalcida fluctus
Expellunt fluvii: sic dissociata profundo
Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.
Quid primum mediumve canam? quo fine qui
Auratasne trabes, an Mauros undique postes,
An picturata lucentia marmora vena,
Mirer, en emissas per cuncta cubilia nymphas!
Huc oculis, huc mente trahor. Venerabile
Lucorum senium? te, quæ vada fluminis infra
Cernis? an ad silvas quæ respicis, aula,
Qua tibi tota quies, offensaque turbine nullo
Nox silet, aut teneros invitant murmura
An, quæ graminea suscepta crepidine fumant
Balnea, et impositum ripis algentibus ignem?
Quique vaporiferis iunctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes vicino flumine Nymphas?
Vidi artes, veterumque manus, variisque
Viva modis: labor est auri memorare figuras,
Aut ebur, aut dignas digitis contingere gemmas,
Quidquid et argento primum vel in ære Myro
Lusit, et enormes manus est experta Colossos.
Dum vagor aspectu, visusque per omnia duco,
Calcabam necopinus opes: nam splendor ab alto
Defluus, et nitidum referentes aera testæ
Monstravere solum; varias ubi picta per artes
Gaudet humus superare novis asarota figuris.
Expavere gradus. Quid nunc ingentia mirer,
Aut quid partitis distantia tecta trichoris?
Quid te, quæ, mediis servata penatibus, arbor,
Tecta per et postes liquidas emergis in auras,
Quo non sub domino sævas passura bipennes?
Et nunc ignaræ forsan vel lubrica Nais,
Vel non abruptos tibi debet Hamadryas annos.
Quid referam alternas gemino super aggere
Albentesque lacus, altosque in gurgite fontes?
Teque, per obliquum penitus quæ laberis
Marcia, et audaci transcurris flumina plumbo?
Non solum Ioniis sub fluctibus Elidis
Dulcis ad Ætnæos deducit semita portus.
Illis ipse antris Anienus, fonte relicto,
Nocte sub arcana, glaucos exutus amictus,
Huc illuc fragili prosternit pectora musco;
Aut ingens in stagna cadit, vitreasque natatu
Plaudit aquas: illa recubat Tiburnus in umbra,
Illic sulfureos cupit Albula mergere crines.
Hæc domus Ægeriæ Nemorale
Et Dryadum viduare choris al
Taygeta, et silvis arcesser
Quod ni templa darent alia
Et Prænestinæ poterant mig
Quid bifera Alcinoi laudem p

vacui prodistis in æthera, rami?
oni, cedant Laurentia Turni
uæque domus, litusque cruenti
dant vitreæ iuga perfida Circes
lata lupis, arcesque superbi
edes, Phrygio quas mitis alumno
edant, quæ te, iam solibus arctis,
a revocabunt littora brumæ.
li meditantur pondera mores:
fœcunda quies, virtusque serena
, sanusque decor, luxuque carentes
ipse suis digressus Athenis,
o senior Gargettius horto.
gæas hiemes, Pliadumque nivosum
nis dignum petiisse sub astris.
lenda ratis, Siculosque per æstus
culis sordet vicina voluptas?
rtes Faunos chelys, et iuvat ipsum
umque lyra maiore Catillum:
aricis animus contendere plectris,
llas heroa ad robora, sive
tiram nigra rubigine turbes:
lta splendescat epistola cura.
Crœsique bonis, et Perside gaza,
uimi! cuius stagnantia rura
is Hermus transcurrere ripis,
lente Tagus: sic docta frequentes
i detersus pectora nube,
eæ, precor, egrediare senectæ.

. *Soteria Rutilii Gallici.*

ri, nec inexorabile Clotho
videt alma pios Astræa, Iovique
lit: dubitataque sidera cernit
celo, Dis es, Germanice, cordi,
ubuit tanto spoliare ministro
rtuna tuum: stat proxima cervix
ensi, damnosaque fila senectæ
lios melior revirescit in annos.
uæ signa colunt urbana, cohortes,
uæ sæpe tuum fora turbida questum
eges, urbesque ubicumque togatæ,
inquis implorant iura querelis,
ia; nosseque ex ordine collis
sileant peioris murmura famæ:
t, longumque ævo redeunte manebit,
ntrepidæ mitis custodia Romæ.
nduerint fatis nova secula crimen,
i peccaverit ara Terenti.
hœbum (quanquam mihi surda sine illo
Aonias, decima cum Pallade Divas,
egeæ, Dircesve hortabor alumnum;
esque novas animumque ministra,
lextro nec enim sine numine tantus
ra ampla togæ, centumque dedisti
temque viris: licet enthea vatis
nplea sitim, nec conscia detur
s potior mihi gurges in haustus,
e fonte tuo: seu plana solutis
a modis, seu qua tibi dulcis in artem
nostras curat facundia leges.
Cereri sua dona, merumque Lyæo,
dives prædæ, tamen accipit omni
a tholo, captivaque tela
ec tu, quando tibi, Gallice, maius
ndique opibus sublimis abundas,
nuiore lyra: vaga cingitur astris
ceanum rivi cecidere minores.
icitus persolvit præmia morum

Urbis amor? quæ tum Patrumque Equitumque notâvi
Lumina, et ignaræ plebis lugere potentes?
Non labente Numa timuit sic curia felix,
Pompeio nec celsus eques, nec femina Bruto.
Hoc illud; tristes invitum audire catenas,
Parcere verberibus, nec qua iubet alta potestas
Ire, sed armatas multum sibi demere vires,
Dignarique manus humiles, et verba precantum;
Reddere iura foro, nec proturbare curules,
Et ferrum mulcere toga: sic itur in alta
Pectora, sic mixto reverentia se dat amori.
Ipsa etiam cunctos gravis inclementia fati
Terruit, et subiti præceps iuvenile pericli,
Nil cunctante malo. Non illud culpa senectæ,
(Quippe ea bissenis vix dum orsa excedere lustris)
Sed labor intendens, animique in membra vigentis
Imperium, vigilesque suo pro Cæsare curæ,
Dulce opus: hinc fessos penitus surrepsit in artus
Insidiosa quies, et pigra oblivia vitæ.
Tunc Deus, Alpini qui iuxta culmina dorsi
Signat Apollineo sanctos cognomine lucos,
Respicit, heu tanti pridem securus alumni
Perpessusque moras: huc mecum, Epidauria proles,
Huc, altis gaudens; datur aggredienda facultas
Ingentem recreare virum: teneamus adorti
Tendentes iam fila colos: nec fulminis atri
Sit metus; has ultro laudabit Iuppiter artes:
Nam neque plebeiam, aut dextro sine numine cretam
Servo animam: atque adeo, breviter, dum tecta subimus,
Expediam. Genus ipse suis, præmissaque retro
Nobilitas: nec origo latet, sed luce sequente
Vincitur, et magno gaudet cessisse nepoti.
Prima togæ virtus: illa quoque clarus, et ingens
Eloquio: mox, innumeris exercita castris,
Occiduas, primasque domos, et sole sub omni
Promeruit iurata manus: nec in otia pacis
Permissum laxare animos, ferrumque recingi.
Hunc Galatia vigens ausa est incessere bello:
Hunc quoque perque novem timuit Pamphylia messes
Pannoniusque ferox, arcuque horrenda fugaci
Armenia, et patiens Latii iam pontis Araxes.
Quid geminos fasces, magnæque iterata revolvam
Iura Asiæ? velit illa quidem ter habere, quaterque
Hunc sibi; sed revocant fasti, maiorque curulis,
Nec permissa semel. Libyci quid mira tributi
Obsequia, et missum media de pace triumphum
Laudem, et opes quantas nec qui mandaverat ausus
Exspectare fuit? Gaudet Trasimenus, et Alpes,
Cannensesque animæ: primusque insigne tributum
Ipse palam lacera poscebat Regulus umbra.
Non vacat Arctoas acies, Rhenumque rebellem,
Captivæque preces Veledæ, et (quæ maxima nuper
Gloria) depositam Dacis pereuntibus arcem
Pandere; cum tanti, lectus, rectoris habenas,
Gallice, fortuna non adversante, subisti.
Hunc igitur (si digna loquor) rapiamus iniquo,
Nate, Iovi: rogat hoc Latiæ pater inclytus urbis;
Et meruit (neque enim frustra mihi nuper honora
Carmina patritio pueri sonuistis in ostro)
Si qua salutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quodcumque tibi Troiana recondit
Pergamus, aut medicis felix Epidaurus arenis
Educat; Idæa profert quam Creta sub umbra
Dictamni florentis opem, quoque anguis abundat
Spumatu: iungam ipse manus, atque omne benignum
Virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis
Aut Amphrysiaco pastor de gramine carpsi.
Dixerat: inveniunt positos iam segniter artus,
Pugnantemque animam; ritu se cingit uterque

Pæonio, monstrantque simul, parentque volentes;
Donec letiferas vario medicamine pestes,
Et suspecta mali ruperunt nubila somni.
Adiuvat ipse Deos, morboque valentius omni
Occupat auxilium: citius non arte refectus
Telephus Æmonia; nec, quæ metuentis Atridæ
Sæva Machaonio coierunt vulnera succo.
Quis mihi, tot questus inter populique patrumque,
Sit curæ votique locus? tamen ardua testor
Sidera, teque, pater vatum Thymbræe, quis omni
Luce mihi, quis nocte timor; dum, postibus hærens
Assiduus, nunc aure vigil, nunc lumine, cuncta
Aucupor: immensæ veluti connexa carinæ
Cymba minor, cum sævit hiems, pro parte, furentes
Parva receptat aquas, et eodem volvitur Austro.
Nectite nunc lætæ candentia fila sorores,
Nectite: nemo modum transmissi computet ævi:
Hic vitæ natalis erit. Tu Troica dignus
Secula, et Euboici transcendere pulveris annos,
Nestoreosque situs. Qua nunc tibi pauper acerra
Digna litem? nec si vacuet Mevania valles,
Aut præstent niveos Clitumna novalia tauros,
Sufficiam: sed sæpe Deis, hos inter honores
Cespes, et exiguo placuerunt farra salino.

V. *Balneum Claudii Etrusci.*

Non Helicona gravi pulsat chelys enthea plectro,
Nec lassata voco toties mihi numina Musas.
Et te, Phœbe, choris, et te dimittimus, Evan:
Tu quoque muta feræ, volucer Tegeæe, sonoræ
Terga premas: alios poscunt mea carmina cœtus.
Naidas undarum dominas, regemque corusci
Ignis, adhuc fessum, Siculaque incude rubentem,
Elicuisse satis. Paulum arma nocentia Thebæ,
Ponite: dilecto volo lascivire sodali.
Iunge, puer, cyathos, sed ne numerare labora,
Cunctantemque intende chelyn: discede, laborque,
Curaque, dum nitidis canimus gemmantia saxis
Balnea; dumque procax, myrtis hederisque soluta
Fronte, verecundo Clio mea ludit Etrusco.
Ite, Deæ virides, liquidosque advertite vultus,
Et vitreum teneris crinem redimite corymbis,
Veste nihil tectæ: quales emergitis altis
Fontibus, et visu Satyros torquetis amantes.
Non vos, quæ culpa decus infamastis aquarum,
Sollicitare iuvat: procul hinc, et fonte doloso
Salmacis, et viduæ Cebrenidos arida luctu
Flumina, et Herculei prædatrix cedat alumni.
Vos mihi, quæ Latium, septenaque culmina, Nymphæ
Incolitis, Tybrimque novis attollitis undis,
Quas præceps Anien, atque exceptura natatus
Virgo iuvat, Marsasque nives et frigora ducens
Marcia, præcelsis quarum vaga molibus unda
Cessit, et innumero pendens transmittitur arcu,
Vestrum opus aggredimur; vestra est, quam carmine molli
Pando, domus: non unquam aliis habitastis in antris
Ditius. Ipsa manus tenuit Cytherea mariti,
Monstravitque artes: neu vilis flamma caminos
Ureret, ipsa faces volucrum succendit Amorum.
Non huc admissæ Thasos, aut undosa Carystos;
Mœret onyx longe; queriturque exclusus ophites:
Sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
Purpura, sola cavo Phrygiæ quam Synnados antro
Ipse cruentavit maculis liventibus Attys;
Quasque Tyrus niveas secat, et Sidonia rupes.
Vix locus Eurotæ, viridis cum regula longo
Synnada distinctu variat: non limina cessant;
Effulgent cameræ; vario fastigia vitro
In species animosque nitent: stupet i
Circumplexus opes, et parcius imper
Multus ubique dies, radiis ubi culmi
Perforat, atque alio sol improbus uri
Nil ibi plebeium: nusquam Temesæa
Æra; sed argento felix propellitur un
Argentoque cadit, labrisque nitentil
Delicias mirata suas, et abire recusat
Extra autem niveo qui margine cœru
Vivit, et in summum fundo patet om
Cui non ire lacu, pigrosque exsolvere
Suadeat? Hoc mallet nasci Cytherea
Hic te perspicuum melius, Narcisse,
Hic velox Hecate velit, et deprensa, l
Quid nunc strata solo referam tabula
Auditura pilas, ubi languidus ignis i
Ædibus, et tenuem volvunt hypocau
Nec, si Baianis veniat novus hospes a
Talia despiciat; (fas sit componere m
Parva) Neronea nec qui modo lotus in
Hic iterum sudare neget. Macte, oro,
Ingenio, curaque, puer: tecum ista se
Et tua iam melior discat fortuna ren

VI. *Calendæ Decembres* [*Sat*

Et Phœbus pater, et severa Pallas,
Et Musæ procul ite feriatæ:
Iani vos revocabimus Calendis.
Saturnus mihi compede exsoluta,
Et multo gravidus mero December,
Et ridens locus, et Sales protervi,
Adsint, dum refero diem beatam
Læti Cæsaris, ebriamque noctem.
Vix Aurora novos movebat ortus,
Iam bellaria adorea pluebant.
Hunc rorem veniens profudit Eos.
Quidquid nobile Ponticis nucetis
Fœcundis cadit aut iugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damascu
Et quod percoquit Ebosia cannis,
Largis gratuitum cadit rapinis.
Molles caseoli, lucunculique,
Et massis Amerina non perustis,
Et mustaceus, et latente palma
Prægrandes caryotides cadebant.
Non tantis Hyas inserena nimbis
Terras obruit, aut soluta Pleias,
Quali per cuneos hiems Latinos
Plebem grandine concutit sedente
Ducat nubila Iuppiter per orbem,
Et lætis pluvias minetur agris,
Dum nostri Iovis hi ferantur imbre
Ecce autem caveas subit per omnes,
Insignis specie, decora cultu
Plebes altera non minor sedente.
Hi panaria, candidasque mappas,
Subvectant, epulasque lautiores;
Illi marcida vina largiuntur:
Idæos totidem putes ministros.
Orbem, qua melior severiorque est,
Et gentes alis insimul togatas;
Et, cum tot populos beata pascas,
Hunc, Annona, diem superba nescis.
I nunc, secula compara, Vetustas,
Antiqui Iovis, aureumque tempus;
Non sic libera vina tunc fluebant
Nec tardum seges occupabat an
Una vescimur omnis ordo m
Parvi, Femina, Plebs, Eque

verentiam remisit.
etiam (quis hoc rogare,
ttere posset hoc Deorum?)
ocias dapes inisti.
quis is est) inops, beatus,
lucis esse gloriatur,
emitus, novosque luxus,
evis effugit voluptas.
udis, insciusque ferri,
ipit improbus viriles.
anaim, ferumve Phasin,
tiaca scalere turmas.
ubit ordo pumilonum,
a brevi statu peractos
mel in globum ligavit.
era, conseruntque dextras,
sibi (qua manu!) minantur.
pater, et cruenta Virtus:
vagis grues rapinis,
milos ferociores.
propioribus sub umbris
io quos agit tumultus!
faciles emi puellæ:
tur omne, quod theatris
placet, aut probatur arte.
ut grege Lydiæ tumentes,
a, tinnulæque Gades:
confremunt Syrorum,
enica, quique comminutis
vitreis gregale sulfur.
ubito cadunt volatu
olucrum per astra nubes,
sacer, horridusque Phasis,
umidæ legunt sub Austro.
rapiant; sinusque pleni
um nova lucra comparantur.
umeras ad astra voces,
Principis sonantes;
minum favore clamant:
etuit licere Cæsar.
rula nox subibat orbem,
edia nitens arena
meus orbis inter umbras,
osiacæ facem coronæ.
us ignibus, nihilque
titur licere nocti.
Quies; inersque Somnus,
, alias abit in urbes.
cula, quis iocos licentes,
ia, quis dapes inemtas,
na quis canat Lyæi?
cio, tuoque Baccho
hor ebrius soporem.
ocul hic dies per annos!
sacer exolescet ævo!
s Latii, paterque Tybris,
tua Roma, dumque terris
, Capitolium manebit.

Liber secundus

Ad Meliorem Atedium

as nostra, qua gaudeo, Melior vir opti- in iudicio litterarum, quam in omni sissime, et ipsa opusculorum, quæ tibi o sic posita est, ut totus hic alter liber e epistola exspectetur. Primum enim m nostrum, cuius gratissimam infan- plerumque infelices sortiuntur, apud te complexus amabam. Iam vero tibi huius amissi recens vulnus (ut scis) Epicedio prosecutus sum, adeo festinante, ut excusandam habuerim affectibus tuis celeritatem: nec nunc eam apud te iacto, qui nosti: sed et ceteris indico; ne quis asperiore lima carmen examinet, et a confuso scriptum, et dolenti datum; cum pæne supervacua sint tarda solatia. Pollii mei Villa Surrentina, quæ sequitur, debuit a me vel in honorem eloquentiæ eius diligentius dici: sed amicus ignovit. In Arborem certe tuam, Melior, et Psittacum, scis a me leves libellos, quasi epigrammatis loco, scriptos. Eamdem exigebat stili facilitatem Leo mansuetus, quem in Amphitheatro prostratum, frigidum erat sacratissimo Imperatori ni statim traderem. Ad Ursum quoque nostrum, iuvenem candidissimum, et sine iactura desidiæ doctissimum, scriptam de puero amisso Consolationem, super ea, quæ ipsi debeo, huic libro libenter inserui, quia honorem eius tibi laturus acceptum. Excludit volumen Genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria, clarissima uxorum, cum hunc diem forte consecraremus, imputari sibi voluit. Ego non potui maiorem tanti auctoris habere reverentiam, quam quod, laudes eius dicturus, hexametros meos timui. Hæc, qualiacumque sunt, Melior carissime, si tibi non displicuerint, a te publicum accipiant; sin minus, ad me revertantur.

1. *Glaucias Atedii Melioris delicatus.*

Quod tibi prærepti, Melior, solamen alumni,
Improbus ante rogos, et adhuc vivente favilla,
Ordiar? Abruptis etiamnum flebile venis
Vulnus hiat, magnæque patet via lubrica plagæ.
Cum iam egomet cantus et verba medentia sævus
Confero, tu planctus, lamentaque fortia mavis;
Odistique chelyn, surdaque averteris aure.
Intempesta cano: citius me tigris abactis
Fœtibus, orbatique velint audire leones.
Nec, si tergeminum Sicula de virgine carmen
Affluat, aut sylvis chelys intellecta ferisque,
Mulceat insanos gemitus: stat pectore demens
Luctus, et admoto latrant præcordia tactu.
Nemo vetat: satiare malis; ægrumque dolorem
Libertate doma: iam flendi expleta voluptas?
Iamne preces fessus non indignaris amicas?
Iamne canam? lacrymis en et mea carmina in ipso
Ore natant, tristesque cadunt in verba lituræ.
Ipse etenim tecum nigræ solennia pompæ,
Spectatumque urbi scelus, et puerile feretrum
Produxi: et sævos damnati thuris acervos,
Plorantemque animam supra sua funera vidi; (trum,
Teque, patrum gemitus superantem et brachia ma-
Complexumque rogos, ignemque haurire parantem,
Vix tenui, similis comes, offendique tenendo.
Et nunc (heu) vittis, et frontis honore soluto,
Infaustus vates, verso mea pectora tecum:
Plango lyra. En! duri comitem sociumque doloris
(Si merui, luctusque tui consortia sensi)
Iam lenis patiare, precor. Me fulmine in ipso
Audivere patres: ego iuxta busta profusis
Matribus, atque piis cecini solatia natis,
Et mihi; cum proprios gemerem defectus ad ignes
(Quem, Natura!) patrem. Nec te lugere severus
Arceo: sed confer gemitus, pariterque fleamus.
Iamdudum dignos aditus, laudumque tuarum,
O merito dilecte puer, primordia quærens,
Distrahor: hinc anni stantes in limine vitæ,
Hinc me forma rapit; rapit inde modestia præcox,
Et pudor et tenero probitas maturior ævo.

O ubi purpureo suffusus sanguine candor,
Sidereique orbes, radiataque lumina cœlo,
Et castigatæ collecta modestia frontis,
Ingenuique super crines, mollisque decoræ
Margo comæ? blandis ubinam ora arguta querelis,
Osculaque impliciti vernos redolentia flores,
Et mixtæ risu lacrymæ penitusque loquentis
Hyblæis vox tincta favis? cui sibila serpens
Poneret, et sævæ vellent servire novercæ,
Nil veris affingo bonis: ubi lactea colla,
Brachiaque, et nunquam domini sine pondere cervix?
O ubi venturæ spes non longinqua iuventæ,
Atque genis optatus honos, iurataque multum
Barba tibi? cuncta in cineres gravis intulit hora,
Hostilisque dies: nobis meminisse relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
Pectora? quis curas, mentisque arcana remittet?
Accensum quis bile fera, famulisque tumentem,
Leniet, ardentique in se deflectet ab ira?
Inceptas quis ab ore dapes, libataque vina,
Auferet, et dulci turbabit cuncta rapina?
Quis matutinos abrumpet murmure somnos
Impositus stratis, abitusque morabitur arctis
Nexibus, atque ipso revocabit ad oscula poste?
Obvius intranti rursus quis in ora, manusque,
Prosiliet, brevibusque humeros circumdabit ulnis?
Muta domus pariter, desolatique penates,
Et situs in thalamis, et mœsta silentia mensis.
Quid mirum, tanto si te pius altor honorat
Funere? tu domino requies, portusque senectæ;
Tu modo deliciæ, dulces modo pectore curæ.
Non te barbaricæ versabat turbo catastæ,
Nec mixtus Phariis venalis mercibus infans,
Compositosque sales, meditataque verba locutus,
Quæsisti lascivus herum, tardeque parasti:
Hinc domus, hinc ortus: dominique penatibus olim
Carus uterque parens atque in tua gaudia liber,
Ne quererere genus. Raptum te protinus alvo
Sustulit exultans, ac prima lucida voce
Astra salutantem dominus sibi mente dicavit,
Amplexusque sinu tulit, et genuisse putavit.
Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
Tuque, oro, Natura, sinas, cui prima per orbem
Iura animis sociare datum: non omnia sanguis
Proximus, aut serie generis demissa propago,
Alligat: interius nova sæpe adscitaque serpunt
Pignora connexis: natos genuisse necesse est,
At legisse iuvat: tenero sic blandus Achilli
Semifer Æmonium vincebat Pelea Chiron.
Nec genitor Peleus natum comitatus in arma
Troica, sed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ovantes
Evander, fidus pugnas spectabat Acœtes.
Cumque procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctivagus volucrem comebat Persea Dictys.
Quid referam altricum victos pietate parentes?
Quid te, post cineres, deceptaque fulmina matris,
Tutius Inoo reptantem pectore, Bacche?
Iam secura parens Thuscis regnabat in undis
Ilia, portantem lassabat Romulus Accam.
Vidi ego transertos aliena in robora ramos,
Altius ire suis. Et te iam fecerat illi
Mens animusque patrem; necdum moresve, decorve:
Tu tamen et motas etiam tum in murmura voces,
Vagitumque rudem, fletusque infantis amabas.
Ille, velut primos exspiraturus ad Austros,
Mollibus in pratis alte flos improbus extat,
Sic tener, ante diem, vultu gressuque superbo
Vicerat æquales, multumque reliquerat annos.

Sive catenatis nudatus membra palæstris
Staret, Amyclæa conceptum matre putares;
Œbaliden illo præceps mutaret Apollo;
Alcides pensaret Hylan: seu, [illegible]
Attica facundi decurreret ora Menandri,
Laudaret gavisa sonum, crinemque decoro
Pressisset roseo lasciva Thalia corona:
Mæonium sive ille senem, Troiæque labores,
Diceret, aut casus tarde remeantis Ulyssei;
Ipse pater sensus, ipsi stupuere magistri.
Scilicet infausta Lachesis cunabula dextra
Attigit; et gremio puerum complexa fovebat
Invidia: illa genas et adultum comere crinem,
Et monstrare artes, et verba refringere, [illegible]
Plangimus. Herculeos annis æquare labores [illegible]
Cœperat assurgens, et adhuc infantia [illegible]
Iam tamen et validi gressus, [illegible]
Cultibus; et visa puero decrescere vestis. [illegible]
Cum tibi, quas vestes, quæ non gestamina [illegible]
Festinabat herus? brevibus constringere [illegible]
Pectora, et angusta telas inserere lacerna [illegible]
Enormi non ille sinens, sed semper ad [illegible]
Texta legens, modo Puniceo velabat amictu,
Nunc herbas imitante sinu, nunc [illegible]
Murice, nunc vivis digitos incendere [illegible]
Gaudebat: non turba comes, non [illegible]
Sola verecundo deerat prætexta deco[illegible]
Hæc fortuna domus: subitas inimica [illegible]
Parca manus: quo Diva feros gravis [illegible]
Non te forma movet? non te lacrymabili[illegible]
Hunc nec sæva viro potuisset carpere [illegible]
Nec fera crudeles Colchis duraret in [illegible]
Editus Æolia nec si foret iste Creusa [illegible]
Torvus ab hoc Athamas insanos flecteret [illegible]
Hunc, quanquam Hectoreos cineres Trojam[illegible]
Turribus e Phrygiis flesset missurus Ulyss[illegible]
Septima lux: et iam frigentia lumina torpe[illegible]
Iam complexa manu crinem tenet infera [illegible]
Ille tamen, Parcis fragiles urgentibus [illegible]
Te vultu moriente videt, linguaque cadente [illegible]
Murmurat: in te omnes vacui iam pectoris [illegible]
Relliquias: solum meminit, solumque [illegible]
Exaudit: tibique ora movet, tibi verba [illegible]
Et prohibet gemitus, consolaturque dolent[illegible]
Gratum est, Fata, tamen, quod non mors [illegible]
Exedit puerile decus, manesque subivit [illegible]
Integer, et nullo temeratus corpora damno,
Qualis erat. Quid ego exequias, et prodiga [illegible]
Dona loquar, mœstoque ardentia funera [illegible]
Quod tibi purpureo tristis torus aggere [illegible]
Quod Cilicum flores, quod munera gra[illegible]
Quodque Arabes, Phariique, Palæstini[illegible]
Arsuram lavere comam: cupit omnia ferre [illegible]
Prodigus, et totos Melior succendere [illegible]
Desertas exosus opes: sed non capit ignis [illegible]
Invidus, atque arctæ desunt in munera [illegible]
Horror habet sensus: qualem te funere [illegible]
Atque rogum iuxta, Melior placidissime, [illegible]
Extimui! tune ille hilaris, comisque videri [illegible]
Unde animi, sævæque manus, et barbara [illegible]
Tu modo fusus humi, lucem aversaris ini[illegible]
Nunc torvus, pariter vestes et pectora rup[illegible]
Dilectosque premis visus, et frigida libas
Oscula: erant illic genitor, materque iacentis
Mœsta; sed attoniti te spectavere parentes.
Quid mirum? plebs cuncta nefas, et prævia [illegible]
Agmina, Flaminio quas limite Mulvius [illegible]
Transvehit, immeritus flammis dum tradi[illegible]
Traditur, et gemitum forma [illegible]

os prolatus ab æquore portus,
ta iacuit sub matre Palæmon:
e ludentem gramine Lernæ,
nis, rabidus tulit anguis Ophelten.
ue minas desiste vereri:
trabit Cerberus ore:
nis, nulla assurgentibus hydris
e avidæ trux navita cymbæ
ipas et adusta subibit
lura ascendisse facultas.
ati proles Cyllenia virga
quid tam sævo in tempore lætum?
generosique ardua Blæsi
pe domi nova serta ligantem
s tergentem pectore curas.
lustrantem gurgitis oras,
oceres seriemque Quirini
rimum vestigia iungit
mmosque lacessit amictus; (tem
ur; neque enim magis ille trahen-
credit de stirpe nepotum.
, et rari pignus amici
uerum solatia Blæsi;
naque ligat cervice, diuque
s vehit; et, quæ munera mollis
mos, mutasque volucres
pallentes germine flores.
ninisse tui; sed pectora blandus
m puero partitur amorem.
uin tu iam vulnera sedas,
luctu caput? omnia functa,
es; obeunt noctesque, diesque,
idis prodest sua machina terris.
rtale genus, plebisque caducæ
as? Hos bella, hos æquora poscunt:
furor his, et sæva cupido.
; hos ora rigentia Brumæ,
talis Sirius igni,
fero pallens Autumnus hiatu.
ortus, finem timet: ibimus omnes,
s urnam quatit Æacus ulnis.
nimus, felix, hominesque Deosque,
t cæcæ lubrica vitæ,
fati: non ille rogavit,
itve mori. Nos, anxia plebes,
as unde dies suprema, quis ævi
; quibus instet fulmen ab astris,
sonent. Nil flecteris istis?
s. Ades huc emissus ab atro
uncta impetrare facultas,
sontes animas nec portitor arcet,
lle feræ) tu pectora mulce,
re genas; noctesque beatas
is, et vivis vultibus imple:
desolatamque sororem,
eros perge insinuare parentes.

Surrentina Pollii Felicis.

irenum nomine muros,
æ templis onerata Minervæ,
peculatrix villa profundi,
ctus ager, collesque per altos
non invidet uva Falernis.
ii lætum quinquennia lustri,
igra quies, canusque sederet
cias conversa gymnade frondes,
tum placidi facundia Polli
e iuvenilis gratia Pollæ,
dum gressus, qua limite noto
Appia longarum teritur regina viarum.
Sed iuvere moræ. Placido lunata recessu
Hinc atque hinc curvas perrumpunt æquora rupes:
Dat Natura locum; montique intervenit udum
Litus, et in terras, scopulis pendentibus, exit.
Gratia prima loci, gemina testudine fumant
Balnea; et e terris occurrit dulcis amaro (nes
Nympha mari. Levis hic Phorci chorus, udaque cri-
Cymodoce, viridisque cupit Galatea lavari.
Ante domum tumidæ moderator cœrulus undæ
Excubat, innocui custos laris: huius amico
Spumant templa salo: felicia rura tuetur
Alcides; gaudet gemino sub numine portus.
Hic servat terras, hic sævis fluctibus obstat.
Mira quies pelagi: ponunt hic lassa furorem
Æquora, et insani spirant clementius Austri.
Hic præceps minus audet hiems; nulloque tumultu
Stagna modesta iacent, dominique imitantia mores.
Inde per obliquas erepit porticus arces,
Urbis opus; longoque domat saxa aspera dorso.
Qua prius obscuro permixti pulvere soles,
Et feritas inamœna viæ, nunc ire voluptas:
Qualis, si subeas Ephyres Baccheiados altum
Culmen, ab Inoo fert semita tecta Lechæo.
Non, mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes,
Et superet Pimplea sitim, largeque volantis
Ungula se det equi, reseretque arcana pudicos
Phemonoe fontes, vel quos meus, auspice Phœbo,
Altius immersa turbavit Pollius urna,
Innumeras valeam species cultusque locorum
Pieriis æquare modis: vix ordine longo
Suffecere oculi; vix dum per singula ducor,
Suffecere gradus. Quæ rerum turba! locine (tus
Ingenium, an domini, mirer prius? hæc domus Or-
Prospicit, et Phœbi tenerum iubar; illa cadentem
Detinet, exactamque negat dimittere lucem,
Cum iam fessa dies, et in æquora montis opaci
Umbra cadit, vitreoque natant prætoria ponto.
Hæc pelagi clamore fremunt; hæc tecta sonoros
Ignorant fluctus, terræque silentia malunt.
His favit Natura locis: his victa, colenti
Cessit, et ignotos docilis mansuevit in usus.
Mons erat hic, ubi plana vides: hæc lustra fuerunt,
Quæ nunc tecta subis. Ubi nunc nemora ardua cer-
Hic nec terra fuit: domuit possessor, et illum (nis,
Formantem rupes, expugnantemque, secuta
Gaudet humus: nunc cerne iugum discentia saxa,
Intrantesque domos, iussumque recedere montem.
Iam Methymnæi vatis manus, et chelys una
Thebais et Getici cedat tibi gloria plectri.
Et tu saxa moves, et te nemora alta sequuntur.
Quid referam veteres ceræque ærisque figuras?
Si quid Apellei gaudent animasse colores;
Si quid adhuc vacua tamen admirabile Pisa
Phidiacæ rasere manus; quod ab arte Myronis,
Aut Polycletæo iussum est quod vivere cælo.
Æraque ab Isthmiacis auro potiora favillis:
Ora ducum, et vatum, sapientumque ora priorum,
Quos tibi cura sequi, quos toto pectore sentis,
Expers turbarum, atque animum virtute quieta
Compositus, semperque tuus. Quid mille revolvam
Culmina, visendique vices? sua cuique voluptas,
Atque omni proprium thalamo mare: transque ia-
Nerea, diversis servit sua terra fenestris. (centem
Hæc videt Inarimen, illi Prochyta aspera paret:
Armiger hinc magni patet Hectoris: inde malignum
Aera respirat pelago circumflua Nesis:
Inde vagis omen felix Euplœa carinis,
Quæque ferit curvos exerta Megalia fluctus.

Angitur et domino contra recubante, procul qui
Surrentina tuus spectat prætoria Limon.
Ante tamen cunctas procul eminet una diætas,
Quæ tibi Parthenopen directo limite ponti
Ingerit: hic Graiis penitus desecta metallis
Saxa: quod Eoæ respergit vena Syenes;
Synnade quod mœsta Phrygiæ fodere secures
Per Cybeles lugentis agros, ubi marmore picto
Candida purpureo distinguitur area gyro.
Hic et Amyclæi cæsum de monte Lycurgi
Quod viret, et molles imitatur rupibus herbas.
Hic Nomadum lucent flaventia saxa, Thasosque,
Et Chios, et gaudens fluctu certare Carystos.
Omnia Chalcidicas turres obversa salutant.(quentas
Macte animo, quod Graia probas, quod Graia fre-
Arva: nec invideant, quæ te genuere Dicarchi
Mœnia: nos docto melius potiemur alumno.
Quid nunc ruris opes, pontoque novalia dicam
Iniecta, et madidas Baccheo nectare rupes?
Sæpe per autumnum, iam pubescente Lyæo,
Conscendit scopulos, noctisque occulta sub umbra
Palmite maturo rorantia lumina tersit
Nereis, et dulces rapuit de collibus uvas.
Sæpe et vicino sparsa est vindemia fluctu;
Et Satyri cecidere vadis; nudamque per undas
Dorida montani cupierunt prendere Panes.
Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
Mygdonii Pyliique senis: nec nobile mutes
Servitium; nec te cultu Tirynthia vincat
Aula, Dicarcheique sinus: nec sæpius istis
Blanda Therapnæi placeant vineta Galesi.
Hic seu sidereas exercet Pollius artes,
Seu volvit monitus, quos dat Gargettius auctor,
Seu nostram quatit ille chelyn, seu dissona nectit
Carmina, sive minax ultorem stringit iambon;
Hinc levis e scopulis meliora ad carmina Siren
Advolat, hinc motis audit Tritonia cristis.
Tunc rabidi ponunt flatus, maria ipsa vetantur
Obstrepere: emergunt pelago, doctamque trahuntur
Ad chelyn, et blandi scopulis delphines aderrant.
Vive, Midæ gazis et Lydo ditior auro,
Troica et Euphratæa super diademata felix:
Quem non ambigui fasces, non mobile vulgus,
Non leges, non castra tenent; quid pectore magno
Spemque metumque domas, vitio sublimior omni,
Exemtus fatis, indignantemque refellens
Fortunam: dubium quem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies; sed abire paratum,
Ac plenum vita. Nos, vilis turba, caducis
Deservire bonis, semperque optare parati,
Spargimur in casus: celsa tu mentis ab arce
Despicis errantes, humanaque gaudia rides.
Tempus erat, cum te geminæ suffragia terræ
Diriperent, celsusque duas veherere per urbes;
Inde Dicarchæis multum venerande colonis,
Hinc adscite meis; pariterque his largus et illis,
Ac iuvenile calens, plectrique errore superbus.
At nunc, discussa rerum caligine, verum
Adspicis: illo alii rursus iactentur in alto;
At tua securos portus, blandamque quietem
Intravit non quassa ratis: sic perge; nec unquam
Emeritam in nostras puppem dimitte procellas.
Vivite securi, quorum de pectore mixtæ
In longum coiere faces, sanctusque pudicæ
Servat amicitiæ leges amor: ite per annos
Seculaque, et priscæ titulos præcedite famæ.
Tuque, nurus inter longe pulcherrima, cuius
Non frontem vertere minæ, sed candida semper
Gaudia, et in vultu curarum ignara voluptas:

Non tibi sepositas infelix strangul
Divitias, avidive animum dispenc
Fœnoris: expositi census, et docta
Temperies: non ulla Deo meliore
Pectora, non alias decuit Concordi

III. *Arbor Atedii Mel*

Stat, quæ perspicuas nitidi Melio
Arbor aquas, complexa lacus: ea ro
Curvata, enodis redit inde, cacumi
Ardua: ceu mediis iterum nascatur
Atque habitet vitreum tacitis radi
Quid Phœbum tam parva rogem? v
Naides, et faciles (satis est) date ca
Nympharum teneræ fugiebant P
Ille quidem it, cunctas tamquam vel
In Pholoen: sylvis ea fluminibusqu
Nunc hirtos gressus, nunc improba
Iamque et belligerum Iani nemus,
Rura, Quirinalesque fuga suspensa
Cœlica tecta subit: tum demum, vi
Fessa metu, qua nunc placidi Melic
Stant sine fraude lares, fluidos coll
Arctius, et niveæ posuit se margin
Insequitur velox pecorum Deus et
Connubia, ardenti iamiam suspiri
Pectore, iam prædæ levis imminet:
Advertit Diana gradus, dum per iu
Errat, Aventinæque legit vestigia
Pœnituit vidisse Deam; conversaq
Ad comites: Nunquamne avidis ar
Hoc petulans fœdumque pecus? sem
Decrescet mihi turba chori? Sic de
Depromit pharetra telum breve, q
Cornibus, aut solito torquet stridor
Emisit contenta manu, lævumque s
Naidos aversa fertur tetigisse sagit
Illa Deam pariter, surgens, hostem
Vidit; et in fontem, niveos ne pand
Sicut erat, cum veste ruit: stagnisq
Pana sequi credens, ima latus impl
Quid faceret subito deceptus præd
Credere corpus aquis hirtæ sibi con
Pellis, et a tenero nandi rudis. Om
Immitem Brimo, stagna invida, et
Primævam visu platanum, cui long
Innumeræque manus, et iturus in a
Deposuit iuxta, vivamque aggessit
Optatisque aspergit aquis; et talia
Vive diu, nostri pignus memora
Arbor; et hæc duræ latebrosa cubili
Tu saltem declinis ama; et preme f
Illa quidem meruit; sed ne, precor,
Æstuet aut dura feriatur grandine:
Spargere tu laticem, et foliis turba
Tunc ego teque diu recolam, domin
Sedis, et illæsa tutabor utramque s
Et Iovis, et Phœbi frondes, et disco
Populus, et nostræ stupeant tua ger
Sic ait. Illa Dei veteres imitata
Uberibus stagnis, obliquo pendula t
Incubat; atque umbris tutatur ama
Sperat et amplexus; sed aquarum sp
Nec patitur tactus. Tandem eluctat
Libratur fundo, rursusque enode ca
Ingeniosa levat, veluti descendat in
Stirpe lacus alia. Iam nec Phœbeia N
Odit, et exclusos invita
Hæc tibi, parva quide

ti forsan victura sub ævo,
o posuere in pectore sedem (tus:
hilarisque, tamen cum pondere, Vir-
ies, nec iniqua potentia, nec spes
edius per honesta et dulcia limes;
n, nullosque experte tumultus,
n; qui digeris ordine vitam;
contemtor, et optimus idem
, opibusque immittere lucem.
ens animi morumque iuventa,
enes, et vincere persta,
io, genitrix quos detulit annos.
oravere sorores;
teste, situm fugitura tacentem,
mi revirescit gloria Blæsi.

. *Psittacus Melioris.*

olucrum, domini facunda voluptas,
imitator, Psittace, linguæ,
bito præclusit murmura fato?
rande, dapes moriturus in isti
ratæ carpentem munera mensæ,
ris, mediæ plus tempore noctis
s etiam, meditataque verba,
unc æterna silentia Lethes
es. Cedat Phaethontia vulgi
celebrant sua funera cygni.
lomus rutila testudine fulgens,
ori virgarum argenteus ordo,
stridentia limina cornu?
sponte fores! vacat ille beatus
ti nusquam convicia tecti.
itur aves, quis nobile fandi
t: plangat Phœbeius ales:
nor penitus demittere voces
io versæ certamine picæ:
ingens iterata vocabula perdix;
queritur soror orba cubili.
itus, cognataque ducite flammis
nctæ miserandum addiscite carmen:
e celeberrima gloria gentis,
lagæ viridis regnator Eoæ;
nata volucris Iunonia cauda
, gelidi non Phasidis ales,
ti Numidæ rapuere sub Austro.
gum, nomenque locutus
eruli quondam vice functus amici;
evis, monstrataque reddere verba
tu, Melior dilecte, recluso,
eras. At non inglorius umbris
io cineres adolentur amomo,
m respirant gramina plumæ,
os: senio nec fessus inerti
s Phœnix felicior ignes.

. *Leo mansuetus Imp.*

ata mansuescere profuit ira?
anasque animo dediscere cædes,
ti, et domino parere minori?
e domo, rursusq; in claustra reverti
a iam sponte recedere præda,
us laxo dimittere morsu?
vastator sæve ferarum,
lo curvaque indagine clausus,
upra venabula saltu
foveæ deceptus hiatu;
le fera. Stat cardine aperto
clausis circum undique portis,
s pavidi timuere leones.

Tunc cunctis cecidere iubæ, puduitque relatum
Aspicere, et torvas duxere in lumina frontes.
At te non primo fusum novus obruit ictu
Ille pudor; mansere animi, virtusque cadenti
A media iam morte redit: nec protinus omnes
Terga dedere minæ. Sicut, sibi conscius alti
Vulneris, adversum moriens it miles in hostem
Attollitque manum, et ferro labente minatur:
Sic piger ille gradu, solitoque exutus honore (rit.
Firmat hians oculos animumque, hostemque requi-
Magna tamen subiti tecum solatia leti,
Victe, feres, quod te mœsti populusque Patresque,
Ceu notus caderes tristi gladiator arena,
Ingemuere mori: magni quod Cæsaris ora,
Inter tot Scythicas, Libycasque, et litore Rheni,
Et Pharia de gente feras, quas perdere vile est,
Unius amissi tetigit iactura leonis.

VI. *Consolatio ad Flavium Ursum de amissione pueri delicati.*

Sæve nimis, lacrymis quisquis discrimina ponis,
Lugendique modos: miserum est primæva parenti
Pignora, surgentesque (nefas) accendere natos:
Durum et deserti, prærepta coniuge, partem
Conclamare tori: mœsta et lamenta sororum,
Et fratrum gemitus: arcte tamen, et procul intrat
Altius in sensus, maioraque vulnera vincit (ca
Plaga minor. Famulum (quoniam rerum omnia cæ-
Sic miscet Fortuna manu, nec pectora novit)
Sed famulum gemis, Urse, pium: sed amore fideque
Has meritum lacrymas; cui maior stemmate iuncto
Nobilitas ex mente fuit: ne comprime fletus,
Ne pudeat: rumpat frenos dolor iste, (Deisque
Si tam dura placent) hominem gemis (hei mihi! subdo
Ipse faces) hominem, Urse, tuum cui dulce volenti
Servitium, cui triste nihil: qui sponte, sibique
Imperiosus erat. Quisnam hæc in funera missos
Castiget luctus? gemit inter bella peremtum
Parthus equum, fidosque canes flevere Molossi,
Et volucres habuere rogum, cervusque Maronis.
Quid si nec famulus? vidi ipse, animosque notavi
Te tantum capientis herum: sed maior in ore
Spiritus, et tenero manifesti in sanguine mores.
Optarent multum Graiæ, cuperentque Latinæ,
Sic peperisse nurus. Non talem Cressa superbum
Callida sollicito revocavit Thesea filo:
Nec Paris Œbalios talis visurus amores
Rusticus invisas deiecit in æquora pinus.
Non fallo, aut cantus assueta licentia ducit:
Vidi, et adhuc video, qualem nec bella caventem
Litore virgineo Thetis occultavit Achillem:
Nec, circum sævi fugientem mœnia Phœbi,
Troilon Æmoniæ deprendit lancea dextræ.
Qualis eras procul heu! cunctis puerisque virisque
Pulchrior, et tantum domino minor! illius unus
Ante decor, quantum præcedit clara minores
Luna faces, quantumq; alios premit Hesperus ignes.
Non tibi femineum vultu decus, oraque supra
Mollis honos; (quales dubiæ discrimine formæ
De sexu transire iubent) parvoque virilis
Gratia, nec petulans acies, blandique severo
Igne oculi; (qualis, bellis iam casside missa
Parthenopæus erat) simplexque horrore decoro
Crinis, et obsessæ nondum, primoque micantes
Flore genæ: talem Ledæo gurgite pubem
Educat Eurotas; teneri sic integer ævi
Elin adit, primosque Iovi puer approbat annos.
Nam pudor ingenuæ mentis, tranquillaque morum
Temperies, teneroque animus maturior ævo,

Carmina quæ donasse queant? Sæpe ille volentem
Castigabat herum, studioque altisque iuvabat
Consiliis; tecum tristisque, hilarisque, nec unquam
Ille suus, vultumque tuo sumebat ab ore;
Dignus et Æmonium Pyladen præcedere fama,
Cecropiamque fidem: sed laudum terminus esto,
Quem fortuna sinit. Non mente fidelior ægra
Speravit tardi reditus Eumæus Ulyxi.
Quis Deus, aut quisnam tam tristia vulnera casus
Eligit? unde manus Fatis tam certa nocendi?
O quam, divitiis censuque exutus opimo,
Fortior, Urse, fores! si vel fumante ruina
Ructassent dites Vesuvina incendia Locros,
Seu Pollentinos mersissent flumina saltus;
Seu Lucanus ager, seu Tybridis impetus, altas
In dextrum torsisset aquas, paterere serena
Fronte Deos: sive alma fidem messesque negasset
Cretaque, Cyreneque, et qua tibi cumque beato
Larga redit Fortuna sinu. Sed, gnara dolorum,
Invidia infelix animi vitalia vidit,
Lædendique vias. Vitæ modo limine adultæ
Nectere tendebat iuvenum pulcherrimus ille
Cum tribus Eleis unam trieterida lustris.
Attendit torvo tristis Rhamnusia vultu:
Ac primum implevitque toros, oculisque nitorem
Addidit, et solito sublimius ora levavit,
(Heu! misero letale favens) seseque videndo
Torsit, et invitam Mortem complexa, iacenti
Iniecit nexus, carpsitque immitis adunca
Ora verenda manu: quinta vix Phosphorus hora
Rorantem sternebat equum; iam litora duri
Sæva, Philete, senis, dirumque Acheronta videbas,
Quo domini clamate sono! non secius atros
Nigrasset planctu genitrix tibi sæva lacertos,
Nec pater: et certe, qui vidit funera, frater
Erubuit vinci: sed nec servilis ademto
Ignis: odoriferos exhausit flamma Sabæos
Et Cilicum messes, Phariæque exemta volucri
Cinnama, et Assyrio manantes gramine succos,
Et domini fletus: hos tantum hausere favillæ,
Hos bibit usque rogus: nec quod tibi Setia canos
Restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa
Quod vallavit onyx, miseris acceptius umbris,
Quam gemitus: sed et ipse iuvat. Quid terga dolori,
Urse, damus? quid damna foves, et pectore iniquo
Vulnus amas? ubi nota reis facundia raptis?
Quid caram crucias tam seris luctibus umbram?
Eximius licet ille animi, meritusque dolorem,
Solvisti: subit ille pios, carpitque quietem
Elysiam; carosque illic fortasse parentes
Invenit: aut illi per amœna silentia Lethes
Forsan Avernales alludunt undique mixtæ
Naides, obliquoque notat Proserpina vultu.
Pone, precor, questus; alium tibi Fata Phileton,
Forsan et ipse dabit; moresque habitusque decoros
Monstrabit gaudens, similemque docebit amorem.

VII. *Genethliacon Lucani.*

LUCANI proprium diem frequentet,
Quisquis collibus Isthmiæ Diones,
Docto pectora concitatus œstro,
Pendentis bibit ungulæ liquorem.
Ipsi, quos penes est honor canendi,
Vocalis citharæ repertor Arcas,
Et tu, Bassaridum rotator Evan,
Et Pæan, et Hyantiæ sorores,
Lætæ purpureas novate vittas:
Crinem comite; candidamque vestem
Perfundant hederæ recentiores.
Docti largius evagentur amnes,
Et plus Aoniæ virete sylvæ;
Et, si qua patulam diem recepit,
Sertis mollibus expleatur umbra.
Centum Thespiacis odora lucis
Stent altaria, victimæque centum,
Quas Dirce lavat, aut alit Cithær
Lucanum canimus: favete linguis:
Vestra est ista dies; favete, Musæ,
Dum, qui vos geminas tulit per art
Et vinctæ pede vocis, et solutæ,
Romani colitur chori sacerdos.
Felix, heu, nimis, et beata tellus,
Quæ pronos Hyperionis meatus
Summis Oceani vides in undis,
Stridoremque rotæ cadentis audis
Quæ Tritonide fertiles Athenas
Unctis, Bætica, provocas trapetis.
Lucanum potes imputare terris;
Hoc plus quam Senecam dedisse m
Aut dulcem generasse Gallionem.
Attollat refluos in astra fontes
Graio nobilior Melete Bætis.
Bætin, Mantua, provocare noli.
Natum protinus, atque humum p
Primo murmure dulce vagientem,
Blando Calliope sinu recepit.
Tum primum posito remissa luct
Longos Orpheos exuit dolores:
Et dixit: Puer o dicate Musis,
Longævos cito transiture vates,
Non tu flumina, nec greges feraru
Nec plectro Geticas movebis orn
Sed septem iuga, Martiumque Ty
Et doctos Equites, et eloquente
Cantu purpureum trahes Senatu
Nocturnas alii Phrygum ruinas,
Et tarde reducis vias Ulyxi,
Et puppem temerariam Minervæ,
Trita vatibus orbita, sequantur:
Tu, carus Latio, memorque genti
Carmen fortior exeres togatum.
Ac primum, teneris adhuc in ann
Ludes Hectora, Thessalosque cur
Et supplex Priami potentis auru
Tu sedes reserabis inferorum.
[Ingratus Nero dulcibus theatris]
Et noster tibi præferetur Orpheu
Dices, culminibus Remi vagantes
Infandos domini nocentis ignes.
Tu castæ titulum decusque Polla
Iucunda dabis allocutione.
Mox, cœpta generosior iuventa,
Albos ossibus Italis Philippos,
Et Pharsalica bella detonabis,
Quod fulmen ducis inter arma Di
Libertate gravem pia Catonem,
Et gratum popularitate Magnum
Tu Pelusiaci scelus Canopi
Deflebis pius; et Pharo cruenta
Pompeio dabis altius sepulcrum.
Hæc primo iuvenis canes sub ævo,
Ante annos Culicis M
Cedet Musa rudis
Et docti furor ar
Et qui per freta d
Et qui corpora pri
Quin maius loquor:
Æneis venerabitur

bo carminis nitorem,
ialibus dicabo
e ingenio suo decoram;
a Venus, daretque Iuno.
icitate, comitate,
ne, gratia, decore.
menæon ante postes
bus ipsa personabo.
m gravesque Parcæ!
ata festa longa summis!
a, casibus patetis?
magna non senescunt?
samonii Tonantis,
tusque fulminatos,
lon premit sepulcro.
idis manu trementi
is horruit cadentem.
murmurantis Hebri
aput Orpheos sequebar,
di nefas tyranni!)
item subire Lethen,
canis, arduaque voce
randibus sepulcris,
lus! o scelus!) tacebis.
, leviterque decidentes
mas nitente plectro.
pidum poli per axem
us arduis levatus,
animæ potentiores,
cis, et sepulcra rides;
rito nemus reclusum
tenes in oris,
ica turba congregatur;
armen insonantem
itantur, et Catones;
cer et superbus umbra
ron, et procul nocentum
a pallidumque visa
de respicis Neronem,
; et, vocante Polla,
, diem Deos silentum
hoc patere limen
deuntibus maritis.
iasis procax dolosis
s induit figura;
it, et frequentat ipsum
situm medullis:
a subministrat
simili notatus auro,
tet, excubatque somno
ul hinc abite, mortes;
italis est origo:
trox, genisque manent
crymæ; dolorque festus,
verat ante, nunc adoret.

Liber tertius

ius Pollio suo Salutem.

dulcissime, et hac, cui tam fideliter dignissime, non habeo probandam storum temeritatem, cum scias mulu tuo subito natos, et hanc audaciam enter expaveas, quoties in illius fatrale seductus, altius literas intro, et diorum sinus ducor. Securus itaque rum nostrarum liber ad te mittitur. m et secundus testem; sed hic habet primum limen eius Hercules Surrenem, in litore tuo consecratum, statim ut videram, his versibus adoravi. Sequitur libellus, quo splendidissimum et mihi iucundissimum iuvenem, Metium Celerem, a sacratissimo Imperatore missum ad legionem Syriacam, quia sequi non poteram, sic prosecutus sum. Merebatur et Claudii Etrusci mei pietas aliquod ex studiis nostris solatium, cum lugeret veris (quod amarissimum est) lacrymis senem patrem. Earinus præterea, Germanici nostri libertus, scit quamdiu desiderium eius moratus sim, cum petiisset, ut Capillos suos, quos, cum gemmata pyxide et speculo, ad Pergamenum Asclepium mittebat, versibus dedicarem. Summa est Ecloga, qua mecum secedere Neapolim Claudiam meam exhortor. Hic, si verum dicimus, sermo est; et quidem securus, ut cum uxore, et qui persuadere malit, quam placere. Huic præcipue libello favebis, cum scias habere destinationem quietis meæ, et tibi maxime intendere; meque non tam in patriam, quam ad te, secedere.

I. *Hercules Surrentinus Pollii Felicis.*

Intermissa tibi renovat, Tirynthie, sacra
Pollius; et causas designat desidis anni,
Quod coleris maiore tholo; nec litora pauper
Nuda tenes, tectumque vagis habitabile nautis,
Sed nitidos postes, Graiisque effulta metallis
Culmina; ceu, tædis iterum lustratus honesti
Ignis, ab Œtæa conscenderis æthera flamma.
Vix oculis animoque fides: tune ille reclusi
Liminis, et parvæ custos inglorius aræ?
Unde hæc aula recens, fulgorque inopinus agresti
Alcidæ? sunt fata Deum, sunt fata locorum.
O velox pietas! steriles hic nuper arenas,
Aspersum pelago montis latus, hirtaque dumis
Saxa, nec ulla pati faciles vestigia terras,
Cernere erat: quænam subito fortuna rigentes
Divisit scopulos? Tyrione hæc mœnia plectro,
An Getica venere lyra? Stupet ipse labores
Annus, et augusto bisseni limite menses
Longævum mirantur opus. Deus affuit, arces
Erexitque suas, atque obluctantia saxa
Submovit nitens, et magno pectore montem
Reppulit; immitem credas iussisse novercam.
Ergo, age, seu patrios, liber iam legibus, Argos
Incolis, et mersum tumulis Eurysthea calcas;
Sive tui solium Iovis, et virtute parata
Astra tenes, haustumque tibi succincta beati
Nectaris excluso melior Phryge, porrigit Hebe:
Huc ades, et genium templis nascentibus infer.
Non te Lerna nocens, nec pauperis arva Molorchi,
Nec formidatus Nemees ager, antrave poscunt
Thracia, nec Pharii polluta altaria regis;
Sed felix simplexque domus, fraudumque malarum
Inscia, et hospitibus Superis dignissima sedes.
Pone truces arcus, agmenque immite pharetræ,
Et regum multo perfusum sanguine robur,
Instratumque humeris dimitte gerentibus hostem.
Hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
Texitur; et signis crescit torus asper eburnis.
Pacatus mitisque veni; nec turbidus ira,
Nec famulare timens; sed quem te Mænalis Auge
Confectum thiasis, et multo fratre madentem,
Detinuit; qualemque vagæ post crimina noctis
Thestius obstupuit, toties socer. Hic tibi festa
Gymnas, et insontes iuvenum sine cæstibus iræ,
Annua veloci peragunt certamina lustro.
Hic templis inscriptus, avo gaudente, sacerdos
Parvus adhuc, similisque tui, cum prima novercæ
Monstra manu premeres, atque exanimata doleres.

Sed quænam subiti veneranda exordia templi,
Dic age, Calliope: socius tibi grande sonabit
Alcides, tensoque modos imitabitur arcu.
  Tempus erat, cœli cum torrentissimus axis
Incumbit terris, ictusque Hyperione multo
Acer anhelantes incendit Sirius agros.
Iamque dies aderat, profugis cum regibus aptum
Fumat Aricinium Triviæ nemus, et face multa
Conscius Hippolyti splendet lacus: ipsa coronat
Emeritos Diana canes, et spicula tergit,
Et tutas sinit ire feras; omnisque pudicis
Itala terra focis Hecateias excolit idus.
Ast ego, Dardaniæ quamvis sub collibus Albæ
Rus proprium, magnique ducis mihi munere currens
Unda domi, curas mulcere, æstusque levare
Sufficerent; notas Sirenum nomine rupes,
Facundique larem Pollî non hospes habebam;
Assidue moresque viri, pacemque novosque
Pieridum flores, intactaque carmina discens.
Forte diem Triviæ dum litore ducimus udo,
Angustasque fores assuetaque tecta gravati
Frondibus et patula defendimus arbore soles;
Delituit cœlum; et subitis lux candida cessit
Nubibus; et tenuis graviore Favonius Austro
Immaduit: qualem Libyæ Saturnia nimbum
Attulit, Iliaco dum dives Elissa marito
Donatur, testesque ululant per devia Nymphæ.
Diffugimus; festasque dapes redimitaque vina
Abripiunt famuli: nec quo convivia migrent;
(Quamvis innumeræ gaudentia rura superne
Insedere domus, et multo culmine dives
Mons nitet) instantes sed proxima quærere nimbi
Suadebant, læsique fides reditura sereni.
Stabat dicta sacris tenuis casa nomine templi,
Et magnum Alciden humili lare parva premebat,
Fluctivagos nautas, scrutatoresque profundi,
Vix operire capax: huc omnis turba coimus;
Huc epulæ, ditesque tori, cœtusque ministrum
Stipantur, nitidæque cohors gratissima Pollæ.
Non cepere fores, angustaque deficit ædes.
Erubuit risitque Deus, dilectaque Pollî
Corda subit, blandisque animum complectitur ulnis:
Tune, inquit, largitor opum, qui mente profusa
Tecta Dicarcheæ pariter, iuvenemque replesti
Parthenopen? nostro qui tot fastigia monti,
Tot virides lucos, tot saxa imitantia vultus,
Æraque, tot scripto viventes lumine ceras
Fixisti? quid enim ista domus, quid terra, priusquam
Te gauderet, erant? longo tu tramite nudos
Texisti scopulos; fueratque ubi semita tantum,
Nunc ibi distinctis stat porticus alta columnis,
Ne sorderet iter: curvi tu litoris ora
Clausisti calidas gemina testudine nymphas.
Vix opera enumerem: mihi pauper et indigus uni
Pollius? et tales ilaris tamen intro penates,
Et litus, quod pandis, amo: sed proxima sedem
Despicit, et tacite ridet mea numina, Iuno.
Da templum, dignasque tuis conatibus aras,
Quas puppes velis nolint transire secundis;
Quo Pater ætherius, mensisque accita Deorum
Turba, et ab excelso veniat soror hospita tecto.
Nec te, quod solidus contra riget umbo maligni
Montis, et immenso non unquam excisus ab ævo,
Terreat; ipse adero, et conamina tanta iuvabo,
Asperaque invitæ perfringam viscera terræ.
Incipe, et, Herculeis fidens hortatibus, aude.
Non Amphioniæ steterint velocius arces,
Pergameusve labor. Dixit, mentemque reliquit.
Nec mora, conscripta formantur imagine templa:

Innumeræ coiere manus: his cæder
Et levare trabes: illis immergere c
Fundamenta solo. Coquitur pars
Protectura hiemes, atque exclusur
Indomitusque silex curva fornace
Præcipuus sed enim labor est exsci
Oppositas rupes, et saxa negantia
Hic pater ipse loci positis Tirynth
Insudat, validaque solum deforme
Cum grave nocturna cœlum subte
Ipse fodit: dites Capreæ, viridesqu
Taurubulæ, et terris ingens redit a
Non tam grande sonat motis incud
Cum Brontes Steropesque ferit: ne
Lemniacis fragor est, ubi flammeu
Mulciber, et castis exornat Pallad
Decrescunt scopuli; et rosea sub lu
Artifices mirantur opus. Vix annu
Alter, et ingenti dives Tirynthius
Despectat fluctus, et iunctæ tecta n
Provocat, et dignis invitat Pallada
Iam placidæ dant signa tubæ; iam
Fumat arena sacris: hos nec Pisæus
Iupiter, aut Cirrhæ pater aspernet
Nil his triste, locis: cedat lacrymal
Cedat atrox Nemee: litat hic felici
Ipsæ pumiceis virides Nereides ant
Exsiliunt ultro, et scopulis uventi
Nec pudet occulte nudas spectare p
Spectat et Icario nemorosus palmit
Sylvaque, que cinctam pelago Nesi
Et placidus Limon, omenque Eupl
Et Lucrina Venus; Phrygioque e v
Asciscis, Misene, tubas: ridetque b
Parthenope gentile sacrum, nodosq
Certatus, et parva suæ simulacra co
Quin age, et ipse libens proprii cert
Invicta dignare manu: seu nubila d
Findere, seu volucres Zephyros pra
Seu tibi dulce manu liquidas nodar
Indulge his sacris: et si tibi poma s
Hesperidum, gremio venerabilis in
Nam capit, et tantum non degener
Quod si dulce decus viridesque resu
(Da veniam, Alcide,) fors huic et p
Hæc ego nascentes lætum bacchatus
Libamenta tuli: nunc ipsum in limi
Solventem voces, et talia dicta fere
  Macte animis opibusque, meos in
Qui rigidas rupes, infecundæque po
Naturæ deserta domas, et vertis in
Lustra habitata feris, fœdeque later
Numina. Quæ tibi nunc meritorum
Quas referam grates? Parcarum fila
Extendamque colus: duram scio vin
Avertam luctus, et tristia damna ve
Teque nihil læsum viridi renovabo s
Concedamque diu iuvenes spectare n
Donec et hic sponsæ maturus, et illa
Rursus et ex illis soboles nova, grex
Nunc humeris irreptet avi, nunc agm
Certatim placidæ concurrat ad oscul
Nam templis nunquam statuetur ter
Dum me flammigeri portabit machi
Nec mihi plus Nemee, priscumve hab
Nec Tiburna domus, Solisve cubilia
  Sic ait, et, tangens surgentem
Populeaque movens albent
Et Styga et ætherei iuravi

Propempticon Metio Celeri.

daces amor est servare carinas,
osi mulcere pericula ponti,
e fretum, placidumque advertite votis
lenis non obstrepat unda precanti.
rumque damus, Neptune, profundo
ivenis dubiæ committitur alno
animæ partem super æquora nostræ
isferre parat: proferte benigna
ennæ gemino considite cornu,
s: vobis pontusque polusque
e longe nimbosa sororis
precor, totoque excludite cœlo.
æruleum, divæ Nereides, agmen,
t regni cessit fortuna secundi,
nagni fas sit mihi sidera ponti)
reis spumosæ Doridos antris,
nus, et fœta tepentibus undis
illo certatim ambite natatu,
i celsa ratis, quam scandere gaudet
niæ Celer armipotentis alumnus.
diu: modo nam, trans æquora, terris
beis Pharium gravis intulit annum:
it Capreas, et margine dextro
ıenæ Mareotica vina Minervæ.
que latus molli præcingite gyro;
ces, vos stuppea tendite mali
ummis annectite suppara velis;
aperite sinus: pars transtra reponat,
aquis curvæ moderamina puppis.
xploret rupes gravis arte molybdis,
uram religent post terga phaselon,
nersæ penitus retinacula vellant.
æstus, pelagusque incliuet ad Ortus:
glaucarum nulla sororum.
roteus, geminoque huic corpore Triton
ubitis qui perdidit inguina monstris
c quoties patriis allabitur oris
ida feriens Anthedona cauda.
e omnes, Diva cum matre Palæmon,
ras amor est mihi pandere Thebas,
neri Phœbeum Amphiona plectro.
io frangit qui carcere ventos,
s, omnisque per æquora ponti
e hiemes nimbosaque nubila parent,
to Borean, Eurumque, Notumque
: soli Zephiro sit copia cœli;
pes, summasque supernatet undas
go; donec tua, turbine nullo,
iis assignet carbasa ripis.
ocat ipse ratem, nautasque morantes
meum timido iam frigore pectus
queo, quamvis movet ominis horror,
ensos oculorum in margine fletus.
terris divisit fune soluto
ustum deiecit in æquora pontem:
pi longo clamore magister
exus, atque oscula fida revellit;
ra licet in cervice morari.
rras e plebe novissimus omni
iar nisi iam cedente carina.
bscissum miseris animantibus æquor
idæque pios telluris alumnos
tus, pelagoque immisit hiantes?
; nec enim temeraria virtus
mæ gelidum quæ Pelion Ossæ
temque iugis bis pressit Olympum.
parum lentas transire paludes,
Stagnaque et angustos submittere pontibus amnes?
Imus in abruptum; gentilesque undique terras
Fugimus, exigua clausi trabe, et aere nudo.
Inde furor ventis, indignatæque procellæ,
Et cœli fremitus, et fulmina plura Tonanti.
Ante rates, pigro torpebant æquora somno;
Nec spumare Thetis, nec spargere nubila fluctus
Audebant: visis tumuerunt puppibus undæ,
Inque hominem surrexit hiems. Tunc nubila Pleias,
Oleniumque pecus: solito tunc peior Orion.
Iusta queror: fugit ecce vagas ratis acta per undas,
Paulatim minor, et longe servantia vincit
Lumina, tot gracili ligno complexa timores;
Teque super reliquos, te, nostri pignus amoris,
Portatura, Celer: quos nunc ego pectore somnos,
Quosve queam perferre dies? quis cuncta paventi
Nuntius, an facili te prætermiserit unda
Lucani rabida ora maris? num torva Charybdis
Fluctuet, aut Siculi populatrix virgo profundi?
Quos tibi currenti præceps ferat Adria mores?
Quæ pax Carpathio? quali te subvehat aura
Doris, Agenorei furtis blandita iuvenci?
Sed merui questus: quid enim, te castra petente,
Non vel ad ignotos ibam comes impiger Indos,
Cimmeriumque Chaos? starem prope bellica regis
Signa mei, seu tela manu, seu frena teneres,
Armatis seu iura dares; operumque tuorum,
Etsi non socius, certe mirator adessem.
Si quondam magno Phœnix reverendus Achilli
Litus ad Iliacum Thymbræaque Pergama venit
Imbellis, tumidoque nihil iuratus Atridæ,
Cur nobis ignavus amor? sed pectore fido
Nusquam abero; longisque sequar tua carbasa votis.
Isi, Phoroneis quondam stabulata sub antris,
Nunc regina Phari, numenque Orientis anheli,
Excipe multisono puppem Mareotida sistro:
Ac iuvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
Signa, Palæstinasque dedit frenare cohortes,
Ipsa manu placida per limina festa sacrosque
Duc portus, urbesque tuas: te præside, noscat
Unde paludosi fœcunda licentia Nili:
Cur vada desidant, et ripa coerceat undas
Cecropio signata luto; cur invida Memphis,
Curve Therapnæi lasciviat ora Canopi;
Cur servet Pharias Lethæus ianitor aras;
Vilia cur magnos æquent animalia Divos;
Quæ sibi præsternat vivax altaria Phœnix,
Quos dignetur agros, aut quo se gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis pastoribus Apis.
Duc et ad Æmathios manes, ubi belliger urbis
Conditor, Hyblæo perfusus nectare, durat:
Anguiferamque domum, blando qua mersa veneno
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.
Usque et in Assyrias sedes mandataque castra
Prosequere, et Marti juvenem, Dea, trade Latino.
Nec novus hospes erit: puer his sudavit in arvis,
Notus adhuc tantum maioris munere clavi:
Iam tamen et turmas facili prævertere gyro
Fortis, et Eoas iaculo damnare sagittas.
Ergo erit illa dies, qua te, maiora daturus,
Cæsar ab emerito iubeat discedere bello?
At nos, hoc iterum stantes in litore, vastos
Cernemus fluctus, aliasque rogabimus auras.
O tum quantus ego! aut quanta votiva movebo
Plectra lyra! cum me magna cervice ligatum
Attolles humeris, atque in mea pectora primum
Incumbes e puppe novus, servataque reddes
Colloquia, inque vicem medios narrabimus ann
Tu, rapidum Euphraten, et regia Bactra, sac

Antiquæ Babylonis opes, et Zeugma, Latinæ
Pacis iter; qua dulce nemus florentis Idumes;
Quo pretiosa Tyros rubeat, quo purpura fuco
Sidoniis iterata cadis: quo germine primum
Candida felices sudent opobalsama virgæ:
Ast ego, devictis dederim quæ iusta Pelasgis,
Quæque laboratas claudat mihi pagina Thebas.

III. *Lacrymæ Claudii Etrusci.*

SUMMA Deum, Pietas, cuius, gratissima cœlo,
Rara profanatas inspectant numina terras,
Huc, vittata comam, niveoque insignis amictu,
Qualis adhuc præsens, nullaque expulsa nocentum
Fraude, rudes populos atque aurea regna colebas,
Mitibus exequiis ades; et lugentis Etrusci
Cerne pios fletus, laudataque lumina terge.
Nam quis inexpleto rumpentem pectora questu,
Complexumque rogos, incumbentemque favillis,
Aspiciens, non aut primævæ funera plangi
Coniugis, aut nati modo pubescentia credat
Ora rapi flammis? Pater est, qui fletur: adeste,
Diq; hominesq; sacris: procul hinc, procul ite, nocen-(tes;
Si cui corde nefas tacitum, fessique senectus
Longa patris; si quis pulsatæ conscius umbram
Matris, et inferna rigidum timet Æacon urna.
Insontes castosque voco. Tenet ecce seniles
Leniter applicitos vultus, sanctamque parentis
Canitiem spargit lacrymis, animæque supremum
Frigus amat: celeres genitoris filius annos,
(Mira fides) pigrasque putat properasse sorores.
Exultent placidi Lethæa ad flumina Manes,
Elysiæ gaudete domus: date serta per aras,
Festaque pallentes hilarent altaria lucos.
Felix, heu nimium felix, plorataque nato,
Umbra venit. Longe Furiarum sibila, longe
Tergeminus custos. Penitus via longa patescat
Manibus egregiis: eat, horrendumque silentis
Accedat domini solium, gratesque supremas
Perferat, et totidem iuveni roget anxius annos.
Macte pio gemitu! dabimus solatia dignis
Luctibus; Aoniasque tuo sacrabimus ultro
Inferias, Etrusce, seni. Tu largus Eoa
Germina, tu messes Cilicumque Arabumq; superbis
Merge rogis: ferat ignis opes hæredis; et alto
Aggere, missuri nitido pia nubila cœlo,
Stipentur cineres: nos non arsura feremus
Munera; venturosque tuus durabit in annos,
Me monstrante, dolor: neque enim mihi flere paren-(tem
Ignotum, et similes gemui proiectus ad ignes.
Ille mihi tua damna dies compescere cantu
Suadet; et ipse tuli, quos nunc tibi confero, questus.
Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
Linea, nec proavis demissum stemma: sed ingens
Supplevit fortuna genus, culpamque parentum
Occuluit: neque enim dominos de plebe tulisti,
Sed, quibus Occasus pariter famulantur et Ortus.
Nec pudor iste tibi: quid enim terrisque poloque
Parendi sine lege manet? vice cuncta reguntur,
Alternisque regunt. Propriis sub regibus omnis
Terra: premit felix regum diademata Roma;
Hanc ducibus frenare datum: mox crescit in illos
Imperium Superis: sed habent et numina legem:
Servit et astrorum velox chorus, et vaga servit
Luna, nec iniussi toties redit orbita solis.
Et (modo si fas est æquare iacentia summis)
Pertulit et sævi Tirynthius horrida regis
Pacta; nec erubuit famulantis fistula Phœbi.
Sed neque barbaricis Latio transmissus ab oris:
Urna tibi gentile solum, potusque verendo

Fonte Meles, Hermique vadum; quo l
Bacchus, et aurato reficit sua cornua l
Læta dehinc series, variisque ex ordin
Auctus honos; semperque gradus prop
Cæsareum coluisse latus, sacrisque D
Arcanis hærere datum. Tibereia prin
Aula tibi, vix dum ora nova mutante
Panditur: hic, annis multa super ind
Libertas oblata venit: nec proximus l
Immitis quanquam et furiis agitatus,
Hunc et in Arctoas tenuis comes usq
Terribilem affatu passus visuque tyr
Immanemque suis, ut qui metuenda f
Corda domant, mersasque iubent iam
Reddere ab ore manus, et nulla viver
Præcipuos sed enim merito subvexit i
Nondum stelligerum senior dimissus
Claudius, et longo transmisit habere
Quis, Superos metuens, pariter tot te
Promeruisse datur? summi Iovis alig
Nuntius: imbrifera potitur Thaumar
Stat celer obsequio iussa ad Neptunia
Tu toties mutata ducum iuga rite tuli
Integer; inque omni felix tua cymba
Iamque piam lux alta domum, præcel
Intravit Fortuna gradu: iam creditur
Sanctarum digestus opum, sparsæque
Divitiæ populos, magnique impendia
Quidquid ab auriferis eiectat Iberia f
Dalmatico quod monte nitet, quod me
Verritur, æstiferi quidquid terit are
Quodque legit mersus pelagi scrutato
Et Lacedæmonii pecuaria culta Gale
Perspicuæque nives Massylaque robo
Dentis honos: uni parent commissa n
Quæ Boreas, quæque Eurus atrox, qu
Invehit: hibernos citius numeraveris
Silvarumque comas. Vigil iste animi
Exitus evolvit, quantum Romana sul
Pila die, quantumque Tribus: quid te
Undarum cursus, quid propugnacula
Æquoris, aut longe series porrecta vi
Quod Domini celsis niteat laquearib
Quæ Divum in vultus igni formanda l
Massa: quid Ausoniæ scriptum crepet
Hinc tibi rara quies, animoque exclus
Exiguæque dapes, et nunquam læsa p
Cura mero: sed iura tamen genialia c
Et mentem vincire toris, et iungere f
Connubia, et fidos domino genuisse cl
Quis sublime decus formamque insign
Nesciat? haud unquam proprio mihi c
Sed decus eximium formæ par reddit i
Vultibus, et simili natorum gratia m
Nec vulgare genus: fasces, summamqu
Frater, et Ausonios enses, mandataqu
Signa tulit, cum prima truces amenti
Impulit, et magno gens est damnata t
Sic, quidquid patrio cessatum a sangu
Reddidit; obscurumque latus claresc
Connubio gavisa domus: nec pignora l
Quippe bis ad partus venit Lucina: m
Ipsa levi gravidos tetigit f
Felix, ah! si longa dies,
Natorum, viridesque g
Stamina! sed media
Gaudia, florentesqu
Qualia pallentes
Pubentesve rosæ

vis expirat purpura pratis.
rcumvolitastis, Amores,
que rogos unxistis amomo:
enuis laceris aut crinibus ignem
eque pyram struxere pharetræ.
as, aut quæ lamenta dedisses
ce, rogis, qui funera patris
tas, atque hos pius ingemis annos?
u superas nunc temperat arces,
n terris partitus et astris,
onavit honore triumphi:
victricis et ordine pompæ
esque nihil minuere parentes.
uneos populum cum duxit equestres,
s, lævæque ignobile ferrum
torum æquavit honori.
is fluxerunt sæcula lustris,
ibe tenor. Quam dives in usus
e volens excedere censu,
i nitor inde assuetus Etrusci,
iles dedit indulgentia mores.
nplexu semper revocante tenebas
rio nunquam pater: huius honori
m gaudebat cedere frater.
iuvenes, pro patre renato,
rates, aut quæ pia vota rependant?
rebusque exhausta senectus
da diu Fortuna regressum
m, et venturi fulminis ictus
tru tantum lenique procella
sse senem: cumque horrida supra
socius, procul Itala rura
olles Campani litoris oras,
cedere iussus in arces,
exul erat: nec plura moratus,
s iterum, Germanice, limen,
ves, inclinatosque penates
um, Ductor placidissime; quando
s parcentia fœdera Cattis,
cis donat clementia montem:
manos post horrida bella vagosque
io non est dignata triumpho.
es, et inexorabile pensum
i pietas me poscit Etrusci,
e moderantur carmina rupes,
as olor, sævique marita
tis lassantem brachia vidi
ono fusum super oscula vultu!
tesque tenent; vix arduus ignis
aliter gemuit periuria Theseus
deceperat Ægea velis.
mens, fœdatusque ora, tepentes
ur nos, fidissime, linquis,
e, pater? Modo numina magni
reves Superum pacavimus iras,
que orbatus muneris usu,
e, fugis: nec flectere Parcas,
datur aspera numina Lethes?
patrem cervice vehenti
atuit reverentia flammæ!
is genitorem Scipio Pœnis
pietas temeraria Lausi.
i coniux pensare mariti
m potuit Styga vincere supplex
ato melius pro parte liceret!
tamen, nec funera mittam
es, hic intra tecta tenebo.
isque laris: tibi cuncta tuorum
minor, semperque secundus,
Assiduas libabo dapes et pocula sacris
Manibus, effigiesque colam: te lucida saxa,
Te similem doctæ referet mihi linea ceræ:
Nunc ebur, et fulvum vultus imitabitur aurum.
Inde viam morum, longæque examina vitæ,
Afflatusque pios, monituraque somnia, poscam.
Talia dicentem genitor dulcedine læta
Audit, et immites lente descendit ad umbras;
Verbaque dilectæ fert narraturus Etruscæ.
Salve supremum, senior mitissime patrum,
Supremumque vale: qui nunquam, sospite nato,
Triste Chaos, mœstique situs patiere sepulcri.
Semper odoratis spirabunt floribus aræ,
Semper et Assyrios felix bibet urna liquores,
Et lacrymas, qui maior honos: hic sacra litabit
Manibus, iuque tua tumulum tellure levabit. (xit,
Nostra quoque, exemplo meritus, tibi carmina san-
Hoc etiam gaudens cinerem donasse sepulcro.

IV. *Capilli Flavii Earini.*

Ite, comæ, facilemque precor transcurrite pontum;
Ite, coronato recubantes molliter auro:
Ite, dabit cursus mitis Cytherea secundos,
Placabitque Notos: fors et de puppe timenda
Transferet, inque sua ducet super æquora concha.
Accipe laudatos, iuvenis Phœbeie, crines,
Quos tibi Cæsareus donat puer: accipe lætus,
Intonsoque ostende patri: sine, dulce nitentes
Comparet, atque diu fratris putet esse Lyæi.
Forsan et ipse comæ nunquam labentis honorem
Proferet, atque alio clausum tibi ponet in auro.
Pergame, pinifera multum felicior Ida!
Illa licet sacræ placeat sibi laude rapinæ;
(Nempe dedit Superis illum, quem turbida semper
Iuno videt, refugitque manum, nectarque recusat:)
At tu, grata Deis, pulchroque insignis alumno,
Misisti Latio, placida quem fronte ministrum
Iuppiter Ausonius pariter Romanaque Iuno
Aspiciunt, et uterque probant. Nec tanta potenti
Terrarum Domino Divum sine mente voluptas.
Dicitur Idalios Erycis de vertice lucos
Dum petit, et molles agitat Venus aurea cycnos,
Pergameas intrasse domos, ubi maximus ægris
Auxiliator adest, et, festinantia sistens
Fata, salutifero mitis Deus incubat angui.
Hic puerum egregiæ præclarum sidere formæ
Ipsius ante Dei ludentem conspicit aras.
Ac primum, subita paulum decepta figura,
Natorum de plebe putat: sed non erat illi
Arcus, et ex humeris nullæ fulgentibus umbræ.
Miratur puerile decus; vultumque comasque
Aspiciens, Tune Ausonias, ait, ibis ad arces,
Neglectus Veneri? tu sordida tecta, iugumque
Servitii vulgare, feres? procul absit: ego isti, (cum,
Quem meruit, formæ dominum dabo. Vade age me-
Vade, puer; ducam volucri per sidera curru
Donum immane duci: nec te plebeia manebunt
Iura; Palatino famulus deberis amori.
Nil ego, nil, fateor, toto tam dulce sub orbe
Aut vidi aut genui. Cedat tibi Latmius ultro
Sangariusque puer; quemque irrita fontis imago,
Et sterilis consumsit amor. Te cœrula Nais
Mallet, et apprensa traxisset fortius urna.
Tu, puer, ante omnes; solus formosior ille,
Cui daberis. Sic orsa, leves secum ipsa per auras
Tollit, olorinaque iubet considere biga.
Nec mora: iam Latii montes, veteris[illegible] ates
Evandri, quos mole nova pater inclyt[illegible]
Excolit, et summis æquat Germani[illegible]

Tunc propior iam cura Deæ, quæ forma capillis
Optima, quæ vestis roseos accendere vultus
Apta; quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat cœlestes oculos ducis; ipsaque tædas
Iunxerat, et plena dederat connubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus;
Dat radios, ignemque suum: cessere priores
Deliciæ, famulumque greges: hic pocula magno
Prima duci, myrrhasque graves crystallaque portat
Candidiore manu: crescit nova gratia Baccho.
Care puer, Superis qui prælibare verendum
Nectar, et ingentem toties contingere dextram
Electus, quam nosse Getæ, quam tangere Persæ,
Armeniique, Indique, petunt! O sidere dextro
Edite! multa tibi Divum indulgentia favit!
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
Spargeret, et pulchræ fuscaret gratia formæ,
Ipse Deus patriæ celsam trans æquora liquit
Pergamon: haud ulli puerum mollire potestas
Credita; sed tacita iuvenis Phœbeius arte
Leniter, et nullo concussum vulnere corpus
De sexu transire iubet: tamen anxia curis
Mordetur, puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia cœperat ortu
Intactos servare mares; nunc frangere sexum,
Atque hominem mutare nefas; gavisaque solos
Quos genuit Natura videt; nec lege sinistra
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.
Tu quoque, nunc iuvenis, genitus si tardius esses,
Umbratusque genas, et adultos fortior artus,
... unum gaudens Phœbea ad limina munus
...isses: patrias nunc vertex solus ad aras
...iget: hunc multo Paphie saturabat amomo,
... nova tergemina repetebat Gratia dextra.
... et purpurei cedat coma saucia Nisi,
...uam Sperchio tumidus servabat Achilles.
...i, cum primum niveam præcerpere frontem
Decretum est, humerosque manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre volucres,
Expediuntque comas, et serica pectore ponunt
Pallia: tunc iunctis crinem incidere sagittis,
Atque auro gemmisque locant: rapit ipsa cadentes
Mater, et arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
Nobile gemmato speculum portaverat auro,
Hoc quoque demus, ait; patriis nec gratius ullum
Munus erit templis, ipsoque potentius auro.
Tu modo fige aciem, et vultus hos usque relinque.
Sic ait, et speculum seclusit imagine rapta.
At puer, egregias tendens ad sidera palmas,
His mihi pro donis, hominum mitissime custos,
(Si merui) longa dominum renovare iuventa,
Atque orbi servare velis! Hoc sidera mecum,
Hoc undæ terræque rogant: eat, oro, per annos
Iliacos, Pyliosque situs; propriosque penates
Gaudeat, et secum Tarpeia senescere templa.
Sic ait, et motas miratur Pergamos aras.

V. *Ad Claudiam uxorem.*

QUID mihi mœsta die, sociis quid noctibus, uxor,
Anxia, pervigili ducis suspiria cura?
Non metuo, ne læsa fides, aut pectore in isto
Alter amor: nullis in te datur ire sagittis,
(Audiat infesto licet hæc Rhamnusia vultu)
Non datur: et si egomet patrio de litore raptus,
Quatuor emeritis per bella, per æquora, lustris
Errarem, tu mille procos intacta fugares;
Non intersectas commenta retexere telas,
Sed sine fraude palam, thalamisque orbata, negasses

Dic tamen, unde alia mihi fronte, et n
Anne quod Euboicos fessus remeare pe
Auguror, et patria senium componere
Cur hoc triste tibi? certe lascivia cord
Nulla; nec aut rapidi mulcent te præli
Aut intrat sensus clamosi turba theatr
Sed probitas, et opaca quies, et sordida
Gaudia. Quas autem comitem te rapto
Quanquam, et si gelidas irem mansuru
Vel super Hesperiæ vada caligantia Th
Aut septemgemini caput haud penetral
Hortarere vias. Etenim tua, (nempe b
Quam mihi sorte Venus iunctam florer
Servet et in senium;) tua, (quæ me vul
Intactum thalamis, et adhuc iuvenile v
Fixisti) tua frena libens docilisque rec
Et, semel insertas non mutaturus habe
Usque premo. Ter me nitidis Albana
Dona comis, sanctoque indutum Cæsar
Visceribus complexa tuis; sertisque de
Oscula anhela meis. Tu, cum Capitoli
Inficiata lyræ, sævum ingratumque do
Mecum victa, Iovem: tu procurrentia
Carmina nostra sonis, motasque in mu
Aure rapis vigili: longi tu sola laboris
Conscia, cumque tuis crevit mea Theb
Qualem te nuper, Stygias prope raptu
Cum iam Lethæos audirem comminu
Aspexi! tenuique oculos iam morte ca
Scilicet exhausti Lachesis mihi temp
Te tantum miserata dedit, Superique
Invidiam timuere tuam; post ista, pr
Nunc iter, optatosque sinus, comes ir
Heu ubi nota fides, totque explorata p
Qua veteres Latias Graiasque Heroid
Isset ad Iliacas (quid enim deterret an
Penelope gavisa domos, si passus Ulyx
Questa est Ægiale, questa est Melibœ
Et quanquam sævi fecerunt Mænada
Nec minor his tu nosse fidem, firmam
Reddere: sic certe cineres, umbramqu
Quæris adhuc: sic exequias amplexa c
Coniugis, ingentes iteras de pectore pl
Iam mea. Nec pietas alia est tibi, cur
Sic ut mater amas, sic nunquam corde
Nata tuo; fixamque animi penetralib
Nocte dieque tenes: non sic Trachinia
Alcione veros, non sic Philomela pen
Circuit, amplexusque animamque in
Et nunc illa tenet viduum quod sola c
Otia tam pulchræ terit infœcunda iuv
Sed venient, plenis venient connubia
Sic certe, formæque bonis, animique
Sive chelyn complexa ferit, seu voce p
Discendum Musis sonat, et mea carmi
Candida seu molli diducit brachia mot
Ingenium probitas, artemque modesti
Nonne leves pueros, non te, Cytherea,
Hoc cessare decus? Nec tantum Roma
Conciliare toros, festasque accendere
Fertilis; et nostra generi tellure dabun
Non adeo Vesuvinus apex, et flamme
Montis hiems, trepidas exhausit civib
Stant, populisque vigent: hic auspice
Tecta, Dicarchei portus, et litora mu
Hospita: et hic, magnæ tractus im
Quæ Capys advectis implevit mu
Nostra quoque haud propri...
Parthenope, cui mite solun

nstravit Apollo columba.
(nam nec mihi barbara Thrace,
ale solum) transferre laboro:
iems, et frigida temperat æstas:
etum torpentibus alluit undis.
s, et desidis otia vitæ,
rbata quies, somnique peracti.
es, aut strictæ iurgia leges
iris solum, et sine fascibus, æquum.
nificas species, cultusque locorum,
innumeris spatia interstincta colu-
dem nudi tectique theatri, (mnis,
Quinquennia proxima lustris;
isus, libertatemque Menandri,
honos et Graia licentia miscent?
iæ circum oblectamina vitæ;
s, blandissima litora, Baias,
e seu visere tecta Sibyllæ
oque iugum memorabile remo:
ei vineta madentia Gauri,
omos; trepidis ubi dulcia nautis
agæ tollit Pharus æmula lunæ:
olli iuga Surrentina Lyæo,
alios habitator Pollius auget:
us medicos, Statinasque renatas.
ræ referam telluris amores:
oniux, satis hoc dixisse, creavit
ium longos astrinxit in annos.
borum genitrix altrixque videri
ratus qui plura adnecto, tuisque
ito: venies, carissima coniux,
etiam: sine me, tibi ductor aquarum
iferi sordebunt tecta Quirini.

Liber quartus

Ad Marcellum.

, Marcelle carissime, quem pietati tuæ
or equidem aliter, quam invocato nu-
mperatoris, nullum opusculum meum
ic liber tres habet. Sequitur quarta,
m tuum pertinet. Primo autem septi-
Germanici nostri consulatum adora-
gratias egi, sacratissimis eius epulis
rtio Viam Domitianam miratus sum,
iam arenarum moram exemit; cuius
oque maturius epistolam eam accipies,
oc libro a Neapoli scribo. Proximum
rmen ad Septimium Severum, iuve-
inter ornatissimos secundi ordinis,
tiam condiscipulum; sed mihi, contra
, arctissime carum: nam Vindicis no-
Epitrapezion, secundum honorem
t de ipsis studiis meretur, imputare
sum. Maximum Iunium dignitatis et
niue a nobis diligi, satis eram testatus
ad illum de editione Thebaidos meæ
nunc quoque eum reverti maturius e
. Iuncta est Ecloga ad municipem
Menecratem, splendidum iuvenem,
enerum; cui gratulor, quod Neapolim
ero liberorum honestaverit. Plotio
ris gradus iuveni, dignius opusculum
terim hendecasyllabos, quos Saturna-
us, huic volumini inserui. Quare ergo
Sylvarum, quam in prioribus? Ne se
egisse, qui reprehenderunt (ut audio),
enus edidissem. Primum, supervacu-
ere rem factam. Deinde, multa ex illis
iam Domino Cæsari dederam; et quanto hoc plus est, quam edere? Exercere autem iocos non licet? si secreto, inquit. Sed et sphæromachias spectamus, et pilaris lusio admittitur: novissime, quisquis ex meis invidus aliquid legit, statim se profitetur adversum: itaque consilio eius accedam? In summa, nempe ego sum, qui traducor: taceat, et gaudeat. Hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes. Et, si videtur, hactenus: sin minus, reprehendemur.

I. *XVII Consulatus Imp. Aug. Germanici Domitiani.*

Læta bis octonis accedit purpura fastis
Cæsaris, insignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cum sole novo, cum grandibus astris
Clarius ipse nitens, et primo maior Eoo.
Exultent leges Latiæ: gaudete, curules;
Et septemgemino iactantior æthera pulset
Roma iugo: plusque ante alias Evandrius arces
Collis ovet: subiere novi Palatia fasces,
Et requiem bis sextus honos, precibusque receptis,
Curia Cæsareum gaudet vicisse pudorem.
Ipse etiam immensi reparator maximus ævi
Attollit vultus, et utroque a limine grates
Ianus agit: quem tu, vicina Pace ligatum,
Omnia iussisti componere bella, novique
In leges iurare fori: levat, ecce, supinas
Hinc atque inde manus, geminaque hæc voce profatur:
Salve, magne parens: mundi, qui sæcula mecum
Instaurare paras: talem te cernere semper
Mense meo tua Roma cupit: sic tempora nasci,
Sic annos intrare decet: da gaudia fastis
Continua; hos humeros multo sinus ambiat ostro,
Et properata tuæ manibus prætexta Minervæ.
Aspicis ut templis alius nitor, altior aris
Ignis, et ipsa meæ tepeant tibi sidera brumæ.
Moribus atque tuis gaudent turmæque, tribusque,
Purpureique Patres; lucemque a consule ducit
Omnis honos: quid tale, precor, prior annus habebat?
Dic age, Roma potens; et mecum longa Vetustas
Dinumera fastos; nec parva exempla recense,
Sed quæ sola meus dignetur vincere Cæsar.
Ter Latios deciesque tulit, labentibus annis,
Augustus fasces; sed cœpit sero mereri
Tu iuvenis prægressus avos. En quanta recusas,
Quanta vetas! flectere tamen; precibusque senatus
Permittes hanc sæpe diem: manet insuper ordo
Longior, et totidem felix tibi Roma curules
Terque quaterque dabit: mecum altera sæcula condes
Et tibi longævi revocabitur ara Terenti.
Mille trophæa feres: tantum permitte triumphos.
Restat Bactra novis, restat Babylona tributis
Frenari; nondum in gremio Iovis Indica laurus,
Nondum Arabes, Seresque rogant; nondum omnis honorem
Annus habet, cupiuntque decem tua nomina menses.
Sic Ianus, clausosque libens se poste recepit.
Tunc omen plausere fores, lætoque dederunt
Signa polo; longamque tibi, Dux magne, iuventam
Annuit, atque suos promisit Iupiter annos.

II. *Eucharisticon ad Imp. Aug. Germanicum Domitianum.*

Regia Sidoniæ convivia laudat Elisæ,
Qui magnum Æneam Laurentibus intulit arvis:
Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat,
Æquore qui lento reducem consumsit Ulixem:
Ast ego, cui sacræ Cæsar nova gaudia cœnæ
Nunc primum, dominaque dedit consurgere mensa,

Qua celebrem mea vota lyra, quas solvere grates
Sufficiam? non, si pariter mihi vertice læto
Nectat adoratas et Smyrna et Mantua lauros,
Digna loquar: mediis videor discumbere in astris
Cum Iove, et iliaca porrectum sumere dextra
Immortale merum: steriles transmisimus annos;
Hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ.
Tene ego, regnator terrarum, orbisque subacti
Magne parens, te, spes hominum, te, cura Deorum,
Cerno iacens? Datur hæc iuxta, datur ora tueri
Vina inter mensasque, et non assurgere fas est? (mnis,
Tectum augustum, ingens, non centum insigne colu-
Sed quantæ Superos cœlumque, Atlante remisso,
Sustentare queant: stupet hoc vicina Tonantis
Regia, teque pari lætantur sede locatum
Numina, ne magnum properes escendere cœlum:
Tanta patet moles, effusæque impetus aulæ
Liberior, campi multumque amplexus aperti
Ætheros, et tantum domino minor: ille penates
Implet, et ingenti Genio iuvat. Æmulus illic
Mons Libys Iliacusque nitent, et multa Syene,
Et Chios, et glauca certantia Doride saxa,
Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
Longa super species: fessis vix culmina prendas
Visibus, auratique putes laquearia cœli.
Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæsar
Agmina mille simul iussit discumbere mensis,
Ipsa sinus accincta Ceres, Bacchusque, laborant
Sufficere: ætherei felix sic orbita fluxit
intolemi: sic vitifero sub palmite nudos
ravit colles et sobria rura Lyæus.
nihi non epulas, Indisve innixa columnis
Maurorum, famulasve ex ordine turmas;
ipsum cupido tantum spectare vacavit
illum vultus, et maiestate serena
ntem radios, summittentemque modeste
næ vexilla suæ: tamen ore nitebat
ssimulatus honos: talem quoque barbarus hostis
Posset, et ignotæ conspectum agnoscere gentes.
Non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit
Dimissis Gradivus equis: sic lubrica ponit
Membra Therapnæa resolutus gymnade Pollux:
Sic iacet ad Gangen, Indis ululantibus, Evan:
Sic gravis Alcides, post horrida iussa novercæ
Gaudebat strato latus acclinare leoni.
Parva loquor, nec dum æquo tuos, Germanice, vultus:
Talis ubi Oceani finem, mensasque revisit
Æthiopum, sacros diffusus nectare vultus,
Dux Superum, secreta iubet dare carmina Musas,
Et Pallenæos Phœbum laudare triumphos.
Di tibi (namque animas sæpe exaudire minores
Dicuntur) patriæ bis terque exire senectæ
Annuerint fines! rata numina miseris astris,
Templaque des, habilesque domos! sæpe annua pandas
Limina, sæpe novo Ianum lictore salutes;
Sæpe coronatis iteres Quinquennia lustris!
Qua mihi felices epulas mensæque dedisti
Sacra tuæ, talis longo post tempore venit
Lux mihi; Troianæ qualis sub collibus Albæ
Cum modo Germanas acies, modo Daca sonantem
Prœlia, Palladio tua me manus induit auro.

III. *Via Domitiana.*

Quis duri silicis gravisque ferri
Immanis sonus æquori propinquum
Saxosæ latus Appiæ replevit?
Certe non Libycæ sonant catervæ,
Nec dux advena, peierate bello,
Campanos quatis inquietus agros:
Nec frangit vada, montibusque ca
Inducit Nero sordidas paludes.
Sed qui limina bellicosa Iani
Iustis legibus, et foro coronat:
Qui castæ Cereri diu negata
Reddit iugera, sobriasque terras:
Qui fortem vetat interire sexum;
Et censor prohibet mares adultos
Pulchræ supplicium timere formæ
Qui reddit Capitolio Tonantem;
Et Pacem propria domo reponit;
Qui genti patriæ futura semper
Sancit limina, Flaviumque cœlum
Hic, cœno bibulo viam gravante,
Et campis iter amne detinente,
Longos eximit ambitus, novoque
Iniectu solidat graves arenas;
Gaudens Euboicæ domum Sibyllæ
Gauranosque sinus, et æstuantes
Septem montibus admovere Baias.
Hic quondam piger, axe vectus ul
Nutabat cruce pendula viator;
Sorbebatque rotas maligna tellus;
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala navigationis:
Nec cursus agiles, et impeditum
Tardabant iter orbitæ tacentes,
Dum, pondus nimium querens sub
Repit languida quadrupes statera:
At nunc, quæ solidum diem tereba
Horarum via facta vix duarum.
Non tensæ volucrum per astra pen
Nec velocius ibitis, carinæ.
Hic primus labor inchoare sulcos,
Et rescindere limites, et alto
Egestu penitus cavare terras:
Mox, haustas aliter replere fossas,
Et summo gremium parare dorso,
Ne nutent sola, ne maligna sedes,
Et pressis dubium cubile saxis.
Tunc umbonibus hinc et hinc coac
Et crebris iter alligare gomphis.
O quantæ pariter manus laborant!
Hi cædunt nemus, exuuntque mont
Hi ferro scopulos trabesque levant;
Illi saxa ligant, opusque texunt
Cocto pulvere sordidoque topho:
Hi siccant bibulas manu lacunas,
Et longe fluvios agunt minores.
Hæ possent et Athon cavare dextræ,
Et mœstum pelagus gementis Helle
Intercludere ponte non natanti.
His parvus, Lecheo nihil vetante,
Inous freta miscuisset Isthmos.
Fervent litora, mobilesque sylvæ;
It longus medias fragor per urbes:
Atque echo simul hinc et inde fract
Gauro Massicus uvifer remittit.
Miratur sonitum quieta Cyme,
Et Literna palus, pigerque Savo.
At flavum caput humidumque late
Crinem mollibus impeditus ulvis,
Vulturnus levat ora, maximoque
Pontis Cæsarei reclinis arcu
Raucis talia faucibus redundat:
Camporum bone conditor meorum,
Qui me, vallibus aviis refusum
Et ripas habitare nesc
Recti legibus alvei lig

ego turbidus, minaxque,
lubias prius carinas,
fero, perviusque calcor;
rapere, et rotare sylvas
pudet), amnis esse cœpi:
o, servitusque tanti est,
duce, te iubente cessi;
ximus arbiter, meæque
etuus legere ripæ.
ite me colis beato,
sinis, malumque late
rilis soli pudorem;
vereum, gravemque cœno
nus obruet profundi;
yphius, tacente ripa,
ada serpit inter agros)
rar, ut nitente cursu
m mare proximumque possim
e provocare Lirim.
pariterque se levabat
a marmorata dorso:
, prosperumque limen
igeri ducis tropæis
urum nitens metallis,
bila qui coronat imbri.
r exitus viarum;
se dolet relinqui.
or acriorque cursus,
iuvat impetus iugales.
bi remigum lacertis
basa ventilatis, auræ.
, age, quæ sub axe primo
itis fidem parentis,
e commeate gentes.
venite laurus;
cupidis; nihil moratur.
Tyberim reliquit ortu,
ere navigat Lucrinum.
ue viæ recentis imo,
rat veteres Apollo Cumas,
ibus infulisque cerno?
ur? an sacris ab antris
lcidicas Sibylla laurus?
hely, iam repone cantus:
ior incipit: tacendum est.
rotat, novisque late
spatiis, viamque replet.
irgineo profatur ore:
veniet (manete, campi,
is) veniet, favente cœlo,
nemus et putres arenas
ibus et via levabit.
Deus; hunc iubet beatis,
piter imperare terris,
gnior has subit habenas,
duce, præscios Averni
de futura quærens,
netravit, et reliquit.
nus, hic timendus armis,
lior, potentiorque.
miferos teneret axes,
dia, nubibus maderes,
ibye, teperet Æmus.
hominum, et parens Deorum,
mihi, cognitumque numen!
tribus evoluta chartis
ece Quindecim virorum
nea dicta; sed canentem
inus (ut mereris) audi:
Vidi quam seriem morantis ævi
Pronectant tibi candidæ sorores:
Magnus te manet ordo sæculorum.
Natis longior abnepotibusque,
Annos perpetua geres iuventa,
Quot fertur placidos obisse Nestor,
Quot Tithonia computat senectus,
Et quantos ego Delium poposci.
Iuravit tibi iam nivalis Arctos;
Nunc magnos Oriens dabit triumphos.
Ibis, qua vagus Hercules et Evan,
Ultra sidera, flammeumque solem,
Et Nili caput, et nives Atlantis:
Et laudum cumulo beatus omni
Scandes belliger, abnuesque currus;
Donec Troicus ignis, et renatæ
Tarpeius Pater intonabit aulæ;
Hæc donec via, te regente terras,
Annosa magis Appia senescat.

IV. *Ad Victorium Marcellum Epistola.*

CURRE per Euboicos non segnis, epistola, campos;
Hac ingressa vias, qua nobilis Appia crescit
In latus, et molles solidus premit agger arenas.
Atque, ubi Romuleas velox penetraveris arces,
Continuo dextras flavi pete Tybridis oras,
Lydia qua penitus stagnum navale coercet
Ripa, suburbanisque vadum prætexitur hortis.
Illic egregium formaque animisque videbis
Marcellum, et celso præsignem vertice nosces.
Cui primum, solito vulgi de more salutem,
Mox inclusa modis hæc reddere verba memento:
Iam terras volucremque polum fuga veris aquosi
Laxat, et Icariis cœlum latratibus urit:
Ardua iam densæ rarescunt mœnia Romæ.
Hos Præneste sacrum, nemus hos glaciale Dianæ,
Algidus aut horrens, aut Tuscula protegit umbra;
Tiburis hi lucos, Anienaque frigora, captant.
Te quoque clamosæ quænam plaga mitior urbi
Subtrahit? æstivos quo decipis aere soles?
Quid, tuus ante omnes, tua cura potissima Gallus,
Nec non noster amor, (dubium, morumne probandus
Ingeniine bonis) Latiis æstivat in oris?
Anne metalliferæ repetit iam mœnia Lunæ,
Tyrrhenasque domos? Quod si tibi proximus hæret,
Non ego nunc vestro procul a sermone recedo:
Certum est: inde sonus geminas mihi circuit aures.
Sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat
Torva Cleonæi iuba sideris, exue curis
Pectus, et assiduo temet furare labori.
Et sontes operit pharetras, arcumque retendit,
Parthus; et Eleos auriga, laboribus actis,
Alpheo permulcet equos: et nostra fatiscit
Laxaturque chelys: vires instigat, alitque
Tempestiva quies: maior post otia virtus.
Talis, cantata Briseide, venit Achilles
Acrior, et positis erupit in Hectora plectris.
Te quoque flammabit tacite repetita parumper
Desidia, et solitos novus exultabis in actus.
Certe iam Latiæ non miscent iurgia leges;
Et pacem piger annus habet; messesque reversæ
Dimisere forum: nec iam tibi turba reorum
Vestibulo, querulive rogant exire clientes.
Cessat centeni moderatrix iudicis hasta,
Qua tibi sublimi iam nunc celeberrima fama
Eminet, et iuvenes facundia præterit annos.
Felix curarum! cui non Heliconia cordi
Serta, nec imbelles Parnasi e vertice laurus;
Sed viget ingenium, et magnos accinctus in

Fert animus quascumque vices: nos otia miti
Solamur cantu, ventosaque gaudia famæ
Quærimus. En egomet, somnum et geniale secutus
Litus, ubi Ausonio se condidit hospita portu
Parthenope, tenues ignavo pollice chordas
Pulso, Maroneique sedens in margine templi,
Sumo animum, et magni tumulis adcanto magistri:
At tu, si longi cursum dabit Atropos ævi,
(Detque, precor) Latiique ducis si numina pergent,
(Quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante
Quique tuos alio subtexit munere fasces,
Et spatia antiquæ mandat renovare Latinæ)
Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes,
Aut Rheni populos, aut nigræ litora Thules,
Aut Istrum servare latus, metuendave portæ
Limina Caspiacæ: nec enim tibi sola potentis
Eloquii virtus; sunt membra accommoda bellis,
Quique gravem tardi subeant thoraca lacerti.
Seu campo pedes ire paras, est agmina supra
Nutaturus apex; seu frena sonantia flectes,
Serviet asper equus. Nos, facta aliena canendo,
Vergimur in senium: propriis tu pulcher in armis
Ipse canenda geres, patriæque exempla parabis.
Magna pater, dignosque etiamnum belliger actus
Poscit avus, præstatque domi novisse triumphos.
Surge agedum, iuvenemq; puer deprende parentem,
Stemmate materno felix, virtute paterna.
Iam te blanda sinu Tyrio sibi Curia felix
Educat, et cunctas gaudet spondere curules.
ec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
oribus, fractas ubi Vesbius erigit iras,
ula Trinacriis volvens incendia flammis.
a fides! credetne virum ventura propago,
n segetes iterum, cum iam hæc deserta virebunt,
ra urbes populosque premi, proavitaque toto
aura abiisse mari? nec dum letale minari
Cessat apex. Procul ista tuis, Tifata, Teate,
Nec Marrucinos agat hæc insania montes.
Nunc si forte meis quæ sint exordia Musis
Scire petis, iam Sidonios emensa labores,
Thebais optato collegit carbasa portu:
Parnasique iugis, sylvaque Heliconide, festis
Thura dedit flammis, et virginis exta iuvencæ;
Votiferaque meas suspendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio subit infula nexu:
Troia quidem, magnusque mihi tentatur Achilles;
Sed vocat arcitenens alio pater, armaque monstrat
Ausonii maiora ducis: trahit impetus illo
Iam pridem, retrahitque timor: stabuntne sub illa
Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an sueta minores
Nosse, ratis nondum Ioniis credenda periclis?
Iamque vale, et penitus noti tibi vatis amorem
Corde exire veta: nec enim Tirynthius almæ
Pectus amicitiæ: cedit tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa mœnia Troiæ
Priamidem cæso solatia traxit amico.

V. *Carmen Lyricum ad Septimium Severum.*

Parvi beatus ruris honoribus,
Qua prisca Teucros Alba colit lares,
Fortem atque facundum Severum
Non solitis fidibus saluto.
Iam trux ad Arctos Parrhasias hiems
Concessit, altis obruta solibus:
Iam pontus ac tellus renident,
Iam Zephyris Aquilo refractus.
Nunc cuncta veruans frondibus annuis
r arbos; nunc volucrum novi

Questus, inexpertumque ca
Quod tacita statuere bru
Non parca tellus, pervigil et f
Culmenque multo lumine sord
Solatur, exemtusque testa
Qua modo ferbuerat, Ly
Non mille balant lanigeri greg
Nec vacca dulci mugit adulter
Unique si quando canenti
Mutus ager domino recla
Sed terra primis post patriam
Dilecta curis: hic mea carmin
Regina bellorum virago
Cæsareo decoravit auro:
Cum tu sodalis dulce periculu
Connisus omni pectore tollere
Ut Castor ad cunctos treme
Bebryciæ strepitus arenæ
Tene in remotis Syrtibus avia
Leptis creavit? iam feret Indi
Messes, odoratisque rara
Cinnama præripiet Sabæi
Quis non in omni vertice Rom
Reptasse dulcem Septimium p
Quis fonte Iuturnæ, relictis
Uberibus, neget esse pastu
Nec mira virtus: protinus Aus
Portus, dolosæ nescius Africæ
Intras; adoptatusque Tuscis
Gurgitibus puer innatasti
Hic parvus, inter pignora Curi
Contentus arcto lumine purpu
Crescis; sed immensos labor
Indole patricia secutus.
Non sermo Pœnus, non habitu
Externa non mens: Italus, Itali
Sunt Urbe Romanisque tur
Qui Libyam decorant alu
Est et frequenti vox habilis for
Venale sed non eloquium tibi;
Ensisque vagina quiescit,
Stringere ni iubeant amic
Sed rura cordi sæpius et quies,
Nunc in paternis sedibus et sol
Veiente, nunc frondosa supr
Hernica, nunc Curibus vet
Hic plura pones vocibus et modi
Passu solutis: sed, memor inter
Nostri, verecundo latentem
Barbiton ingemina sub ant

VI. *Hercules Epitrapezios Non*

Forte remittentem curas, Phœboque
Pectora, cum patulis tererem vagus o
Iam morient die, rapuit me cœna be
Vindicis. Hæc, imos animi perlapsa r
Inconsumta manet; neque enim ludibr
Hausimus, aut epulas diverso e sole pe
Vinaque perpetuis ævo certantia fasti
Ah miseri! quos nosse iuvat, quid Pha
Distet ab hiberna Rhodopes grue; quis
Exta ferat: cur Tuscus aper generosior
Lubrica qua recubent conchylia molli
Nobis verus amor, medioque Helicone
Sermo, hilaresque ioci, brumalem abs
Suaserunt, mollemque oculis expeller
Donec ab Elysiis prospexit sedibus alt
Castor, et hesternas risit Tithonia me
O bona nox! iunctaque utinam Tiryth

æ Thetidis signanda lapillis,
liu, geniumque habitura perennem.
ecies ærisque eborisque vetusti,
mentito corpore ceras
mque oculis certaverit usquam
um veteres cognoscere ductus,
s auctorem reddere signis?
to multum vigilata Myroni
vivant quæ marmora cælo
l ebur Pisæo pollice rasum,
s iussum est spirare caminis,
em longe fateatur Apellem,
que hæc, quoties chelyn exuit ille,
Aoniis amor avocat antris.
Genius tutelaque mensæ
es, multo mea cepit amore
go satiavit lumina visu:
eri, finesque inclusa per arctos
ille, Deus; seseque videndum
e, tibi, parvusque videri
s: et, cum mirabilis intra
dem, tamen exclamare libebit,
nbra feras,) Hoc pectore pressus
; hæc exitiale ferebant
s frangebant brachia remos.
magna, brevi, mendacia formæ!
xtra, quanta experientia docti
ariter gestamina mensæ
tes animo versare colossos!
uidquam Telchines in antris,
tes, nec qui polit arma Deorum
potuisset ludere massa.
s, epulisque aliena remissis;
domus admirata Molorchi,
idit Tegeæa sacerdos:
emissus in astra favillis
va lætus Iunone bibebat:
, veluti de pectore gaudens
: tenet hæc marcentia fratris
avæ meminit manus: aspera sedes
m Nemeæo tegmine saxum.
una sacro: Pellæus habebat
umen venarabile mensis,
sus secum portabat et Ortus:
bens, modo qua diademata dextra
ratque, et magnas verterat urbes.
imos in crastina bella petebat,
semper narrabat opimas,
romio detraxerat Indos,
na Babylona refregerat hasta,
as libertatemque Pelasgam
magnoque ex agmine laudum
s tantum excusasse triumphos.
os fatis rumpentibus actus,
tale merum, iam mortis opaca
tus alios in numine caro,
s tenuit sudantia mensis.
co decus admirabile regi
que Deo libavit honores
xtra, periuroque ense superbus
e perfusum sanguine gentis,
is portantem incendia tectis
pulas, et cum Lenæa dicaret
ris mœrens, comes isse nefandis.
crilega face miscuit arces
sque domos ac templa Sagunti
is furias immisit honestas.
l letum ducis, ære potita
domus: convivia Syllæ
Comebat, semper claros intrare penates
Assuetum, et felix dominorum stemmate, signum.
Nunc quoque (si mores humanaque pectora curæ
Nosse Deis) non aula quidem, Tirynthie, nec te
Regius ambit honos: sed casta, ignaraque culpæ,
Mens domini, cui prisca fides, cœptæque perenne
Fœdus amicitiæ: scit adhuc florente sub ævo
Par magnis Vestinus avis, quem nocte dieque
Spirat, et in caræ vivit complexibus umbræ.
Hic igitur tibi læta quies, fortissime Divûm
Alcide: nec bella vides pugnasque feroces,
Sed chelyn, et vittas, et amantes carmina laurus.
Hic tibi solenni memorabit carmine quantus
Iliacas Geticasque domos, quantusque nivalem
Stymphalon, quantusque iugis Erimanthon aquosis
Terrueris; quem te pecoris possessor Iberi,
Quem tulerit sævæ Mareoticus arbiter aræ.
Hic penetrata tibi spoliataque limina Mortis
Concinet, et flentes Libyæ Scythiæque puellas.
Nec te regnator Macetum, nec barbarus unquam
Hannibal, aut sævi posset vox horrida Syllæ
His celebrare modis. Certe tu, muneris auctor,
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

VII. *Lyricum ad Maximum Iunium.*

Iam diu lato spatiata campo,
Fortis heroos, Erato, labores
Differ: atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.
Tuque, regnator lyricæ cohortis,
Da novi paulum mihi iura plectri,
Si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas.
Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonsa capienda myrto
Serta; nec maior sitis; et bibendus
Castior amnis.
Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes? ubi, Dite viso,
Pallidus fossor redit, erutoque
Concolor auro.
Ecce me, natum propiore terra,
Non tamen portu retinent amœno
Desides Baiæ, liticemve notus
Hectoris armis.
Torpor est nostris, sine te, Camœnis;
Tardius sueto venit ipse Thymbræ
Rector, et primis meus ecce metis
Hæret Achilles.
Quippe, te fido monitore, nostra
Thebais, multa cruciata lima,
Tentat audaci fide Mantuanæ
Gaudia famæ.
Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundasti vacuos penates.
O diem lætum! venit ecce nobis
Maximus alter.
Orbitas omni fugienda nisu,
Quam premit votis inimicus hæres,
Optimo poscens (pudet heu) propinquum
Funus amico.
Orbitas nullo tumulata fletu.
Stat domo capta cupidus superstes,
Imminens leti spoliis, et ipsum
Computat ignem.
Duret in longum generosus infans,
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores patrios, avumque
Provocet actis!

Fert animus quascumque vices: nos otia miti
Solamur cantu, ventosaque gaudia famæ
Quærimus. En egomet, somnum et geniale secutus
Litus, ubi Ausonio se condidit hospita portu
Parthenope, tenues ignavo pollice chordas
Pulso, Maroneique sedens in margine templi,
Sumo animum, et magni tumulis adcanto magistri:
At tu, si longi cursum dabit Atropos ævi,
(Detque, precor) Latiique ducis si numina pergent,
(Quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante
Quique tuos alio subtexit munere fasces,
Et spatia antiquæ mandat renovare Latinæ)
Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes,
Aut Rheni populos, aut nigræ litora Thules,
Aut Istrum servare latus, metuendave portæ
Limina Caspiacæ: nec enim tibi sola potentis
Eloquii virtus; sunt membra accommoda bellis,
Quique gravem tardi subeant thoraca lacerti.
Seu campo pedes ire paras, est agmina supra
Nutaturus apex; seu frena sonantia flectes,
Serviet asper equus. Nos, facta aliena canendo,
Vergimur in senium: propriis tu pulcher in armis
Ipse canenda geres, patriæque exempla parabis.
Magna pater, dignosque etiamnum belliger actus
Poscit avus, præstatque domi novisse triumphos.
Surge agedum, iuvenemq; puer deprende parentem,
Stemmate materno felix, virtute paterna.
Iam te blanda sinu Tyrio sibi Curia felix
Educat, et cunctas gaudet spondere curules.
..ec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
..toribus, fractas ubi Vesbius erigit iras,
..mula Trinacriis volvens incendia flammis.
..ira fides! credetne virum ventura propago,
..m segetes iterum, cum iam hæc deserta virebunt,
..fra urbes populosque premi, proavitaque toto
Rura abiisse mari? nec dum letale minari
Cessat apex. Procul ista tuis, Tifata, Teate,
Nec Marrucinos agat hæc insania montes.
Nunc si forte meis quæ sint exordia Musis
Scire petis, iam Sidonios emensa labores,
Thebais optato collegit carbasa portu:
Parnasique iugis, sylvaque Heliconide, festis
Thura dedit flammis, et virginis exta iuvencæ;
Votiferaque meas suspendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio subit infula nexu:
Troia quidem, magnusque mihi tentatur Achilles;
Sed vocat arcitenens alio pater, armaque monstrat
Ausonii maiora ducis: trahit impetus illo
Iam pridem, retrahitque timor: stabuntne sub illa
Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an sueta minores
Nosse, ratis nondum Ioniis credenda periclis?
Iamque vale, et penitus noti tibi vatis amorem
Corde exire veta: nec enim Tirynthius almæ
Pectus amicitiæ: cedit tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa mœnia Troiæ
Priamidem cæso solatia traxit amico.

V. *Carmen Lyricum ad Septimium Severum.*

Parvi beatus ruris honoribus,
Qua prisca Teucros Alba colit lares,
Fortem atque facundum Severum
Non solitis fidibus saluto.
Iam trux ad Arctos Parrhasias hiems
Concessit, altis obruta solibus:
Iam pontus ac tellus renident,
Iam Zephyris Aquilo refractus.
Nunc cuncta vernans frondibus annuis
Crinitur arbos; nunc volucrum novi
Questus, inexpertumque c
Quod tacita statuere br
Non parca tellus, pervigil et
Culmenque multo lumine so
Solantur, exemtusque test
Qua modo ferbuerat, L
Non mille balant lanigeri gr
Nec vacca dulci mugit adulte
Unique si quando canenti
Mutus ager domino recl
Sed terra primis post patriam
Dilecta curis; hic mea carmi
Regina bellorum virago
Cæsareo decoravit auro:
Cum tu sodalis dulce pericul
Connisus omni pectore toller
Ut Castor ad cunctos trem
Bebryciæ strepitus aren
Tene in remotis Syrtibus avi
Leptis creavit? iam feret Ind
Messes, odoratisque rara
Cinnama præripiet Saba
Quis non in omni vertice Ro
Reptasse dulcem Septimium
Quis fonte Iuturnæ, relict
Uberibus, neget esse pas
Nec mira virtus: protinus A
Portus, dolosæ nescius Afric
Intras; adoptatusque Tusci
Gurgitibus puer innatas
Hic parvus, inter pignora Cu
Contentus arcto lumine purp
Crescis; sed immensos labo
Indole patricia secutus.
Non sermo Pœnus, non habit
Externa non mens: Italus, Ita
Sunt Urbe Romanisque tu
Qui Libyam decorant alu
Est et frequenti vox habilis fo
Venale sed non eloquium tibi;
Ensisque vagina quiescit,
Stringere ni iubeant ami
Sed rura cordi sæpius et quies,
Nunc in paternis sedibus et so
Veiente, nunc frondosa sup
Hernica, nunc Curibus ve
Hic plura pones vocibus et mod
Passu solutis: sed, memor inte
Nostri, verecundo latentem
Barbiton ingemina sub an

VI. *Hercules Epitrapezios No*

Forte remittentem curas, Phœboqu
Pectora, cum patulis tererem vagus
Iam moriente die, rapuit me cœna b
Vindicis. Hæc, imos animi perlapsa
Inconsumta manet: neque enim ludi
Hausimus, aut epulas diverso e sole p
Vinaque perpetuis ævo certantia fast
Ah miseri! quos posse iuvat, quid Ph
Distet ab hiberna Rhodopes grue; qu
Exta ferat: cur Tuscus aper generosi
Lubrica qua recubent conchylia moll
Nobis verus amor, medioque Helicon
Sermo, hilaresque ioci, brumalem al
Suaserunt, mollemque oculis expellen
Donec ab Elysiis prospexit sedibus al
Castor, et hesternas risit Tithonis
O bona nox! iunctaque utinam Sy

ræ Thetidis signanda lapillis,
diu, geminique habitura perennem.
species ærisque eborisque vetusti,
as mentito corpore ceras
iamque oculis certaverit usquam
licum veteres cognoscere ductus,
tis auctorem reddere signis?
octo multum vigilata Myroni
i vivant quæ marmora cælo
od ebur Pisæo pollice rasum,
eis iussum est spirare caminis,
erem longe fateatur Apellem,
mque hæc, quoties chelyn exuit ille,
c Aoniis amor avocat antris.
æ Genius tutelaque mensæ
des, multo mea cepit amore
ngo satiavit lumina visu:
operi, finesque inclusa per arctos
s ille, Deus; seseque videndum
ppe, tibi, parvusque videri
eus: et, cum mirabilis intra
edem, tamen exclamare libebit,
embra feras,) Hoc pectore pressus
es; hæc exitiale ferebant
os frangebant brachia remos.
n magna, brevi, mendacia formæ!
dextra, quanta experientia docti
pariter gestamina mensæ
entes animo versare colossos!
quidquam Telchines in antris,
ntes, nec qui polit arma Deorum
ia potuisset ludere massa.
ies, epulisque aliena remissis;
rci domus admirata Molorchi,
vidit Tegeæa sacerdos:
is emissus in astra favillis
orva lætus Iunone bibebat:
is, veluti de pectore gaudens
as: tenet hæc marcentia fratris
clavæ meminit manus: aspera sedes
tum Nemeæo tegmine saxum.
rtuna sacro: Pellæus habebat
numen venerabile mensis,
casus secum portabat et Ortus:
ibens, modo qua diademata dextra
leratque, et magnas verterat urbes.
animos in crastina bella petebat,
or semper narrabat opimas,
Bromio detraxerat Indos,
agna Babylona refregerat hasta,
ras libertatemque Pelasgam
: magnoque ex agmine laudum
ios tantum excusasse triumphos.
uos fatis rumpentibus actus,
etale merum, iam mortis opaca
ultus alios in numine caro,
nis tenuit sudantia mensis.
iaco decus admirabile regi
tique Deo libavit honores
lextra, periuroque ense superbus
icæ perfusum sanguine gentis,
leis portantem incendia tectis
epulas, et cum Lenæa dicaret
tris mœrens, comes isse nefandis.
sacrilega face miscuit arces
tasque domos ac templa Sagunti
alis furias immisit honestas.
nil letum ducis, ære potita
domus: convivia Syllæ
Comebat, semper claros intrare penates
Assuetum, et felix dominorum stemmate, signum.
Nunc quoque (si mores humanaque pectora curæ
Nosse Deis) non aula quidem, Tirynthie, nec te
Regius ambit honos: sed casta, ignaraque culpæ,
Mens domini, cui prisca fides, cœptæque perenne
Fœdus amicitiæ: scit adhuc florente sub ævo
Par magnis Vestinus avis, quem nocte dieque
Spirat, et in caræ vivit complexibus umbræ.
Hic igitur tibi læta quies, fortissime Divûm
Alcide: nec bella vides pugnasque feroces,
Sed chelyn, et vittas, et amantes carmina laurus.
Hic tibi solenni memorabit carmine quantus
Iliacas Geticasque domos, quantusque nivalem
Stymphalon, quantusque iugis Erimanthon aquosis
Terrueris; quem te pecoris possessor Iberi,
Quem tulerit sævæ Mareoticus arbiter aræ.
Hic penetrata tibi spoliataque limina Mortis
Concinet, et flentes Libyæ Scythiæque puellas.
Nec te regnator Macetum, nec barbarus unquam
Hannibal, aut sævi posset vox horrida Syllæ
His celebrare modis. Certe tu, muneris auctor,
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

VII. *Lyricum ad Maximum Iunium.*

IAM diu lato spatiata campo,
Fortis heroos, Erato, labores
Differ: atque ingens opus in minores
    Contrahe gyros.
Tuque, regnator lyricæ cohortis,
Da novi paulum mihi iura plectri,
Si tuas cantu Latio sacravi,
    Pindare, Thebas.
Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonsa capienda myrto
Serta; nec maior sitis; et bibendus
    Castior amnis.
Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes? ubi, Dite viso,
Pallidus fossor redit, erutoque
    Concolor auro.
Ecce me, natum propiore terra,
Non tamen portu retinent amœno
Desides Baiæ, liticemve notus
    Hectoris armis.
Torpor est nostris, sine te, Camœnis;
Tardius sueto venit ipse Thymbræ
Rector, et primis meus ecce metis
    Hæret Achilles.
Quippe, te fido monitore, nostra
Thebais, multa cruciata lima,
Tentat audaci fide Mantuanæ
    Gaudia famæ.
Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundasti vacuos penates.
O diem lætum! venit ecce nobis
    Maximus alter.
Orbitas omni fugienda nisu,
Quam premit votis inimicus hæres,
Optimo poscens (pudet heu) propinquum
    Funus amico.
Orbitas nullo tumulata fletu.
Stat domo capta cupidus superstes,
Imminens leti spoliis, et ipsum
    Computat ignem.
Duret in longum generosus infans,
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores patrios, avumque
    Provocet actis!

Tu tuos parvo memorabis enses,
Quos ad Eoum tuleris Orontem
Signa frenatæ moderatus alæ
Castore dextro:
Ille ut invicti rapidum secutus
Cæsaris fulmen, refugis amaram
Sarmatis legem dederit, sub uno
Vivere cœlo.
Sed tuas artes puer ante discat.
Omne quis mundi senium remensus
Orsa Sallustî brevis, et Timavi
Reddis alumnum.

VIII. *Ad Iulium Menecratem ob prolem.*

Pande fores Superum, vittataque templa Sabæis
Nubibus et pecudum fibris spirantibus imple,
Parthenope: clari genus ecce Menecratis auget
Tertia iam soboles: procerum tibi nobile vulgus
Crescit, et insani solatur damna Vesevi.
Nec solum festas secreta Neapolis aras
Ambiat: et socii portus, dilectaque mitis
Terra Dicarchei, nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo, sertis altaria cingat;
Materni qua litus avi, quem turba nepotum
Circuit, et similes contendit reddere vultus.
Gaudeat et Libyca præsignis avunculus hasta;
Quæque sibi genitos putat, attollitque benigno
Polla sinu: macte, o iuvenis, qui tanta merenti
Lumina das patriæ. Dulci fremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus: procul atra recedat
Invidia, atque alio liventia pectora flectat.
His senium, longæque decus virtutis, et alba
Atropos, et patrius lauros promittit Apollo.
Ergo, quod Ausoniæ pater augustissimus urbis
Ius tibi tergeminæ dederat lætabile prolis,
Omen erat: venit toties Lucina, piumque
Intravit repetita larem: sic fertilis, oro,
Stet domus, et donis nunquam nudata sacratis.
Macte, quod et proles tibi sæpius aucta virili
Robore: se iuveni lætam dat virgo parenti:
Aptior his virtus, citius dabit illa nepotes.
Qualis maternis Helene iam digna palæstris
Inter Amyclæos reptabat candida fratres;
Vel qualis cœli facies, ubi nocte serena
Admovere iubar mediæ duo sidera lunæ.
Sed queror haud faciles, iuvenum rarissime, questus,
Irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
Tantane me decuit vulgari gaudia fama
Noscere? cumque tibi vagiret tertius infans,
Protinus ingenti non venit nuntia cursu
Litera, quæ festos cumulare altaribus ignes,
Et redimire chelyn, postesque ornare, iuberet,
Albanoque cadum sordentem promere fumo,
Et creta signare diem? sed tardus inersque
Nunc demum mea vota cano? Tua culpa, tuusque
Hic pudor. Ulterius sed enim producere questus
Non licet: en hilaris circumstat turba tuorum,
Defensatque patrem: quem non hoc agmine vincas?
Dî patrii, quos auguriis super æquora magnis
Litus ad Ausonium devexit Abantia classis;
Tu, ductor populi longe emigrantis, Apollo,
Cuius adhuc volucrem, læva cervice sedentem,
Respiciens, blande felix Eumelis adorat;
Tuque, Actæa Ceres, cursu cui semper anhelo
Votivam taciti quassamus lampada mystæ:
Et vos, Tyndaridæ, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta, umbrosæve magis coluere Therapnæ,
Hos, cum plebe sua, patrii servate Penates.
Sint, qui fessam ævo crebrisque laboribus urbem
Voce opibusque iuvent, viridique in
His placidos genitor mores, largusque
Monstret avus; pulchræ studium virtu
Quippe et opes et origo sinunt, hanc l
Patritias intrare fores; hos, pube sub
(Si modo prona bonis invicti Cæsaris
Numina) Romulei limen pulsare senat

IX. *Risus Saturnalitius ad Plotiu*

Est sane iocus iste, quod libellu
Misisti mihi, Gryphe, pro libell
Urbanum tamen hoc potest vide
Si, post hoc, aliquid mihi remitt
Nam, si ludere, Gryphe, persever
Non ludis: licet, ecce, computem
Noster, purpureus novusque cha
Et binis decoratus umbilicis,
Præter me, mihi constitit decuss
Tu rosum tineis, situque putrem
Quales aut Libycis madent olivi
Aut thus Niliacum piperve serva
Aut Byzantiacos olent lacertos;
Nec saltem tua dicta continente
Quæ trino iuvenis foro tonabas,
Aut centum prope iudices, prius
Te Germanicus arbitrum sequen
Annonæ dedit, omniumque late
Præfecit stationibus viarum;
Sed Bruti senis oscitationes,
De capsa miseri libellionis
Emtum, plus minus, asse Caiano
Donas: usque adeone defuerunt
Scissis pilea suta de lacernis?
Vel mantilia, luridæve mappæ?
Chartæ, Thebaicæve, caricæve?
Nusquam turbine conditus ruen
Prunorum globus, atque coctano
Non ellychnia sicca, non replict
Bulborum tunicæ, nec ova tantu
Non leves alicæ, nec asperum far
Nusquam Cinyphiis vagata camp
Curvarum domus uda cochlearu
Non lardum breve, debilisve per
Non Lucanica, non graves Falis
Non sal, oxygarumve, caseusve,
Aut panes viridantis aphronitri,
Vel passum psythiis suis recoctu
Dulci defruta vel lutosa cœno?
Quantum vel dare cereos olentes,
Cultellum, tenuesve codicillos?
Ollares, rogo, non licebat uvas,
Cumano patinas vel orbe tortas,
Aut unam dare synthesin (quid
Alborum calicum, atque caccabo
Sed, certa velut æquus in statera,
Nil mutas, sed idem nihil repend
Quid? si cum bene mane semicrud
Illatam tibi dixero salutem,
Et tu me vicibus domi salutes?
Aut, cum me dape iuveris opima,
Expectes similes et ipse cœnas?
Irascor tibi, Gryphe. Sed valebi
Tantum ne mihi, quo soles lepore
Et nunc hendecasyllabos remitta

Liber quintus

Ad Abascantium.

Omnibus affectibus prosequenda sunt

rosint. Pietas, quam Priscillæ tuæ
m tuorum pars est, et nulli non con-
ipue marito, potest. Uxorem enim
oluptas est, defunctam, religio. Ego
ri non ut unus e turba, nec tantum
, assilui; amavit enim uxorem meam
iando fecit mihi illam probatiorem.
tus sum, si lacrymas tuas transeo.
s omne divinæ domus semper demere-
diocritate connitor: nam, qui bona
, amat et sacerdotes. Sed, quamvis
m amicitiæ tuæ iampridem cuperem,
nondum intervenisse materiam.***
unt.

cantii in Priscillam pietas.

imiles docilis mihi fingere ceras,
essis aurumve animare figuris:
, tuo solatia grata marito
mque egregia pietate meretur,
vultus signata colore,
ta manu, reddare dolenti:
is umbram conatur, et ingens
Morte gerit; curasque fatigat
ue omni te quærit amare metallo.
nos, agilis quem dextra laborat.
ti iuvenis rarissima coniux,
curum finem latura, perenni
e iusta lyra: modo dexter Apollo,
uncto mihi semper Apolline Cæsar,
lio melius condere sepulcro.
nto struitur medicina dolori,
ucrem Phœbi rota torqueat annum:
recens, et adhuc in vulnere primo
uestu, miseramque accessus ad aurem
i, tunc flere et scindere vestes
are greges, et vincere planctus,
ustos rabidis pulsare querelis
men erat: licet ipse, levandos
ylvis comitatus et amnibus, Orpheus
omnis pariter matertera vatem,
eus tegeret Bacchique sacerdos;
fila, Deis pallentis Averni
e audita comis, mulcere valerent:
uito regnabat pectore luctus!
planctus refugit iam plana cicatrix
gravibusque oculis uxorius instat
e pios etiamnum hæc lumina fletus?
ius genitrix Sipylea feretur
as; citius Tithonida mœsti
s, aut exsiccata fatiscet
is hiemes affrangere bustis.
otat ista Deus, qui flectit habenas
anos, propior Iove, digerit actus;
videt, lectique arcana ministri
cumenta capit, quod diligis umbram,
ias: hic est castissimus ardor;
nino meritus censore probari.
vos collato pectore mixtos
pta Concordia longa catena.
uptuque prior, tædasque marito
te ceu virginitate iugatum
tis, animoque amplexa fovebat.
vo sociatam palmite vitem
iscetque nemus, ditemque precatur
t caris gaudet redimita racemis.
avis, seu pulchræ munere formæ,
aruere bonis, falsaque potentes
eræ; tibi, quamquam et origo niteret

Et felix species, multumque optanda maritis,
Ex te maior honos, unum novisse cubile,
Unum secretis agitare sub ossibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiasset raptor amorem,
Dulichiive proci; nec qui fraternus adulter
Casta Mycenæo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydæ si pondera gazæ,
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
Divitias, mallet cum paupertate pudica
Intemerata mori, vitamque rependere famæ.
Nec frons triste rigens, nimiusq; in moribus horror;
Sed simplex hilarisque fides, et mixta pudori
Gratia: quod si anceps metus ad maiora vocasset,
Illa vel armiferas pro coniuge læta catervas,
Fulmineosque ignes, mediique pericula ponti,
Exciperet: melius, quod non adversa probarunt,
Quæ tibi cura tori, quantus pro coniuge pallor.
Sed meliore via dextros tua vota marito
Promeruere Deos; dum nocte dieque fatigas
Numina, dum cunctis supplex advolveris aris,
Et mitem Genium Domini præsentis adoras.
Audita es: venitque gradu Fortuna benigno.
Vidit quippe pii iuvenis navamque quietem,
Intactamque fidem, succinctaque pectora curis,
Et vigiles sensus, et digna evolvere tantas
Sobria corda vices; vidit, qui cuncta suorum
Novit, et inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille ortus obitusque; quid Auster,
Quid Boreas hibernus agat; ferrique togæque
Consilia; atque ipsam mentem probat: ille subactis
Molem immensam humeris, et vix tractabile pondus
Imposuit, (nec enim numerosior altera sacra
Cura domo) magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis; viresque modosque
Imperii tractare manu; quæ laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Istri,
Quid Rheni vexilla ferant; quantum ultimus orbis
Cesserit, et refluo circumsona gurgite Thule.
Omnia nam lætas pila attollentia frondes,
Nullaque famosa signatur lancea pinna.
Præterea, fidos Dominus si dividat enses,
Pandere, quis centum valeat frenare maniplis
Intermixtus equos: quis præcepisse cohorti;
Quem deceat clari præstantior ordo tribuni:
Quisnam frænigeræ signum dare dignior alæ.
Mille etiam prænosse vices: an merserit agros
Nilus, an imbrifero Libye sudaverit Austro:
Cunctaque si numerem, non plura interprete virga
Nuntiat e celsis ales Tegeaticus astris;
Quæque cadit liquidas Iunonia virgo per auras,
Et picturato pluvium ligat aera gyro;
Quæque tuas laurus volucri, Germanice, curru
Fama vehit, prægressa diem, tardumque sub astris
Arcada, et in medio linquens Thaumantida cœlo.
Qualem te Superi, Priscilla, hominesque benigno
Aspexere die, cum primum ingentibus actis
Admotus coniux! Vicisti gaudia certe
Ipsius, affuso dum pectore prona sacratos
Ante pedes avide Domini tam magna merentis
Volveris. Aonio non sic in vertice gaudet,
Quam pater arcani præfecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui ius venerabile thyrsi
Bacchus, et attonitæ tribuit vexilla catervæ.
Nec tamen hic mutata quies, probitasve secundis
Intumuit: tenor idem animo, moresque modesti,
Fortuna crescente, manent: fovet anxia curas
Coniugis, hortaturque simul, flectitque labores.
Ipsa dapes modicas et sobria pocula tradit,
Exemplumque ad herile monet: velut Appula coniux

Agricolæ parci, vel sole infecta Sabina,
Quæ videt emeriti, iam prospectantibus astris,
Tempus adesse viri, propere mensasque torosque
Instruit, expectatque sonum redeuntis aratri.
Parva loquor: tecum gelidas comes illa per Arctos,
Sarmaticasque hiemes, Istrumque, et pallida Rheni
Frigora tecum omnes animo durare per æstus,
Et, si castra darent, vellet gestare pharetras,
Vellet Amazonia latus intercludere pelta;
Dum te pulverea bellorum in nube videret
Cæsarei prope fulmen equi, divinaque tela
Librantem, et magnæ sparsum sudoribus hastæ.
Hactenus alma chelys: tempus nunc ponere frondes,
Phœbe, tuas, mœstaque comam damnare cupresso.
Quisnam implacata consanguinitate ligavit
Fortunam Invidiamque Deus? quis iussit iniquas
Æternum bellare Deas? Nullamne notavit
Illa domum, torvo quam non hæc lumine figat
Protinus, et sæva perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares inconcussique penates;
Nil mœstum: quid enim, quamvis infida levisque,
Cæsare tam dextro, posset Fortuna timeri?
Invenere viam liventia Fata, piumque
Intravit vis sæva larem. Sic plena maligno
Afflantur vineta Noto: sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapidæ sic obvia puppi
Invidet, et velis annubilat aura secundis.
Carpitur eximium fato Priscilla decorem:
Qualiter alta comam, sylvarum gloria, pinus,
Seu Iovis igne malo, seu iam radice soluta,
Deficit, et nulli spoliata remurmurat auræ.
Quid probitas, aut casta fides, quid numina prosunt
Culta Deûm? furvæ miseram circum undique leti
Vallavere plagæ: tenuantur dura sororum
Licia, et exacti superest pars ultima fili.
Nil famuli cœtus, nil ars operosa medentum
Auxiliata malis: comites tamen undique ficto
Spem simulant vultu: flentem notat illa maritum.
Ille modo infernæ nequidquam flumina Lethes
Incorrupta rogat: nunc anxius omnibus aris
Illacrymat, signatque fores, et pectore terget
Limina; nunc magni vocat exorabile numen
Cæsaris. Heu durus Fati tenor! estne quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Accessisse moræ, si tu, Pater, omne teneres
Arbitrium? cæco gemeret Mors clusa barathro,
Longius et vacuæ posuissent stamina Parcæ.
Iamque cadunt vultus, oculisque novissimus error,
Obtusæque aures, nisi cum vox sola mariti
Noscitur: illum unum, media de morte reversa,
Mens videt; illum ægris circumdat fortiter ulnis,
Immotas obversa genas; nec sole supremo
Lumina, sed dulci mavult satiare marito.
Tunc sic unanimum moriens solatur amantem:
Pars animæ victura meæ, cui linquere possem
O utinam, quos dura mihi rapit Atropos, annos,
Parce, precor, lacrymis; sævo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram.
Linquo equidem thalamos (salvo tamen ordine) mœsti,
Quod prior: exegi longa potiora senecta
Tempora; vidi omni te pridem in flore nitentem,
Vidi altæ propius propiusque accedere dextræ.
Non in te Fatis, non iam Cœlestibus ullis
Arbitrium: mecum ista fero. Tu limite cœpto
Tende libens, sacrumque latus Geniumque potentem
Irrequietus ama: nunc, quod cupis ipse iuberi,
Da Capitolinis æternum sedibus aurum,
Quo niteant sacri centeno pondere vultus
Cæsaris, et propriæ signa cultricis amorem.
Sic ego nec Furias, nec deteriora vid
Tartara, et Elysias felix admittar in
Hæc dicit labens, sociosque ample
Hærentemque animum non tristis in
Transtulit, et cara pressit sua lumin
At iuvenis, magno flammatus pector
Nunc implet sævo viduos clamore p
Nunc ferrum laxare cupit; nunc ard
In loca: vix retinent comites: nunc o
Incubat amissæ, mersumque in cord
Sævus agit: qualis, conspecta coniuge
Odrysius vates, positis ad Strymona
Obstupuit, tristemque rogum sine c
Ille etiam certæ rupisset tempora vit
Ne tu Tartareum Chaos incomitata
Sed prohibet mens fida Duci, iurataq
Imperiis, et maior amor. Quis carm
Exequias et dona malæ feralia pomp
Perlegat? omne illic, stipatum exam
Ver Arabum Cilicumque fluit, flore
Indorumque arsura seges, præreptaq
Tura, Palæstini simul Hebræique liq
Coryciæque comæ, Cinyreæque germ
Ipsa toris Serum Tyrioque umbrata
Tegmine: sed toto spectatur in agmin
Solus; in hunc magnæ flectuntur lum
Ceu iuvenes natos suprema ad busta f
Is dolor in vultu; tantum crinesque g
Sordis habent. Illam tranquillo fine
Felicemque vocant; lacrymas fudere
Est locus ante Urbem, qua primum a
Appia; quaque Italo gemitus Almone
Ponit, et Idæos iam non reminiscitu
Hic te, Sidonio velatam molliter ost
Eximius coniux (nec enim fumantia
Clamoremque rogi potuit perferre) b
Composuit, Priscilla, toro: nil longi
Carpere, nil ævi poterunt vitiare lab
Siccatam membris; tantas venerabil
Spirat opes: mox in varias mutata no
Effigies: hoc ære Ceres, hoc lucida Gn
Illo Maia tholo, Venus hoc non impr
Accipiunt vultus, haud indignata, d
Numina: circumstant famuli, consue
Obsequiis: tum rite tori mensæque p
Assiduæ. Domus ista, domus; quis tr
Dixerit? Hac merito visa pietate mar
Protinus exclames: Est hic, agnosco,
Illius, æternæ, modo qui sacraria gen
Condidit, inque alio posuit sua sider
Sic, ubi magna novum Phario de lito
Solvit iter, iamque innumeros utrim
Lataque veliferi porrexit brachia ma
Invasitque vias; in eodem angusta ph
Æquore, et immensi partem sibi vind
Quid nunc immodicos, iuvenum lecti
Corde foves, longumque vetas exire d
Nempe times, ne Cerbereos Priscilla
Latratus? tacet ille piis: ne tardior ad
Navita, proturbetque vadis? vehit ill
Protinus, et manes placidus locat hosp
Præterea, si quando pio laudata marit
Umbra venit, iubet ire faces Proserpi
Egressasque sacris veteres Heroidas a
Lumine purpureo tristes laxare tenebr
Sertaque et Elysios animæ prætender
Sic Manes Priscilla subit; ubi supplic
Pro te Fata rogat; reges tibi tristis Av
Placat, ut expletis humani finibus

ras Dominum, iuvenemque, relinquas
tæ iurant in vota Sorores.

Protrepticon ad Crispinum.

rrhena petit, saltusque Tagetis,
: longa mora est, aut avia tellus;
to velluntur pectora morsu,
ntes impellunt lumina guttæ,
eas hiemes abeuntis amici
pectemque ratem iam fessus ab altis
ne oculos longo querar aere vinci.
æ iam te, puer inclyte, primæ
ata, et castrorum dulce vocaret
uanto manarent gaudia fletu,
n amplexus! et nunc optanda propin-
tonos bis iam tibi circuit orbes (quant
astis animus robustior annis,
e oneri, et mentem sua non capit ætas.
on te series inhonora parentum
oavis, et priscæ lucis egentem,
rpe tulit: non sanguine cretus
eaque Remi; nec paupere clavo
em et Latii penetrale senatus
sti; sed præcedente tuorum
ulei qualis per munera Circi,
visu et titulis generosus avitis,
quus, cuius de stemmate longo
os habet admissura parentes:
cuunt plausus, illum ipse volantem
rvæ gaudent agnoscere metæ:
uer, genitum sibi Curia sensit,
ritia clausit vestigia luna.
x more sinus, tunicamque potentem,
neri. Sed enim tibi magna parabat
mpla pater: quippe ille, iuventam
ediens, pharetratum invasit Araxem
ocilemque fero servire Neroni
gidi summam Mavortis agebat
omitem belli sociumque laborum
gregiis multum miratus in armis
ne illi curarum asperrima suetus
irique metus: quod tempus amicum
erto quænam bona tempora bello,
fides aut quæ fuga vera ferocis
anus iter prænosse timendum,
iuga quærere commoda castris,
us agros, aperire malignas
emorumque moras, tantamque verendi
ere ducis, iussisque ingentibus unus
virum norat iam barbara tellus:
apex bellorum, et proxima cassis.
attoniti, quamquam Nemeæa viderent
usque acies impelleret arcus
ide, tamen et Telamona timebant.
nec enim externo monitore petendus
pulcher amor: cognata ministret
aliis Decii reducesque Camilli
tu disce patrem; quantusque nigrantem
iduis fessoque Hyperione Thulem
data gerens; quantusque potentis
siæ sortito rexerit anno,
lcente toga. Bibe talia pronis
certent tibi conciliare propinqui:
omites præcepta, senesque paterni.
nolirisiter, nec deside passu
dum validæ tibi signa iuventæ
s: et adhuc decor integer ævi.
xta; fatis namque haustus iniquis
eminam prolem sine præside linquens.

Nec saltem teneris ostrum puerile lacertis
Exuit, albentique humeros induxit amictu.
Quem non corrumpit pubes effrena, novæque
Libertas properata togæ? ceu nescia falcis
Sylva comas tollit, fructumque expirat in umbras.
At tibi Pieriæ tenero sub pectore curæ,
Et pudor, et docti legem sibi dicere mores;
Tunc hilaris probitas, et frons tranquilla, nitorque
Luxuriæ confine timens, pietasque per omnes
Dispensata modos; æquævo cedere fratri,
Mirarique patrem, miseræque ignoscere matri.
Admonuit fortuna domus: tibine illa nefanda
Pocula, letalesque manu componere succos
Evaluit, qui voce potes prævertere morsus
Serpentum, atque omnes vultu placare novercas?
Infestare libet Manes, meritoque precatu
Pacem auferre rogis: sed te, puer optime, cerno
Flectentem iustis, et talia dicta parantem:
  Parce, precor, cineri: fatum illud, et ira nocentum
Parcarum, crimenque Dei, mortalia quisquis
Pectora sero videt, nec primo in limine sistit
Conatus scelerum, atque animos infanda parantes.
Excidat illa dies ævo, nec postera credant
Sæcula! nos certe taceamus; et obruta multa
Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.
Exegit pœnas, hominum cui cura suorum,
Quo Pietas auctore redit terrasque revisit,
Quem timet omne nefas: satis hæc, lacrymandaque (nobis
Ultio; quin sævas utinam exorare liceret
Eumenidas, timidæque avertere Cerberon umbræ,
Immemoremque tuis citius dare Manibus amnem.
Macte animo, iuvenis! sic crescunt crimina matris.
Nec tantum pietas, sed protinus ardua virtus
Affectata tibi: nuper cum forte sodalis
Immeritæ falso palleret crimine famæ,
Erigeretque forum, succinctaque iudice multo
Surgeret, et castum libraret Iulia fulmen;
Tu, quamquam non ante forum legesque severas
Passus, sed tacita studiorum occultus in umbra,
Defensare metus, adversaque tela subisti
Pellere, inermis adhuc et tiro, paventis amici.
Haud unquam tales aspexit Romulus annos
Dardaniique senes, medii bellare togata
Strage fori: stupuere Patres tentamina tanta,
Conatusque tuos: pro te reus ipse timebat.
Par vigor et membris; promtæque ad fortia vires
Sufficiunt animo, atque ingentia iussa sequuntur.
Ipse ego te nuper Tyberino ut litore vidi,
Qua Tyrrhena vadis Laurentibus æstuat unda,
Pendentem in cursus, vexantemque ilia nudo
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem;
Si qua fides dictis, stupui, Martemque putavi.
Getulo sic pulcher equo, Troianaque quassans
Tela, novercales ibat venator in agros
Ascanius, miseramque patri flagrabat Elisam.
Troilus haud aliter gyro breviore minantes
Eludebat equos: aut quem de turribus altis,
Arcadas Ogygio versantem in pulvere turmas,
Spectabant Tyriæ non torvo lumine matres.
Ergo age, nam magni Ducis indulgentia pulsat,
Certaque dat votis hilaris vestigia frater,
Surge, animo et fortes castrorum concipe curas.
Monstrabunt acies Mavors, Actæaque virgo; (nus,
Flectere Castor equos, humeris quatere arma Quiri-
Qui tibi tam tenero permisit plaudere collo
Nubigenas clypeos, intactaque cædibus æra.
Quasnam igitur terras, quem Cæsaris ibis in orbem?
Arctoosne amnes, et Rheni fracta natalis
Flumina? an æstiferis Libyæ sudabis in arvis?

An iuga Pannoniæ mutatoresque domorum
Sauromatas quaties? an te septenus habebit
Ister, et undoso circumflua coniuge Peuce?
An Solymum cinerem, palmetaque capta subibis
Non sibi felices sylvas ponentis Idumes?
Quod si te magne tellus frenata parenti
Accipiat, quantum ferus exultabit Araxes!
Quanta Calydonios attollet gloria campos!
Cum tibi longævus referet trucis incola terræ,
Hic suetus dare iura parens; hoc cæspite turmas
Affari: vigiles speculas, castellaque longe
Prospicis? ille dedit; cinxitque hæc mœnia fossa:
Belligeris hæc dona Deis, hæc tela dicavit;
Cernis adhuc titulos: hunc ipse, vocantibus armis,
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.
Qualiter in Teucros victricia bella paranti,
Ignotum Pyrrho Phœnix narrabat Achillem.
Felix, qui viridi fidens cœptaque iuventa,
Durabis quascumque vices, vallumque subibis
Forsan et ense latus (si numina principis adsint)
Cinctus, et unanimi comes indefessus amici;
Quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit
Bella Menœtiades: quippe hæc concordia vobis,
Hic amor est; duretque, precor! nos fortior ætas
Iam fugit; hinc votis animum precibusque iuvabo.
Hei mihi, sed cœtus solitos si forte ciebo,
Et mea Romulei venient ad carmina patres,
Tu deeris, Crispine, mihi; cuneosque per omnes
Te meus absentem circumspectabit Achilles.
Sed venies melior; (vatum non irrita currunt
Omina) quique aquilas tibi nunc et castra recludit,
Idem omnes perferre gradus, cingique superbis
Fascibus, et patrias dabit insedisse curules.
Sed quis ab excelsis Troianæ collibus Albæ,
(Unde suæ iuxta prospectat mœnia Romæ
Proximus ille Deus) fama velocior intrat
Nuntius, atque tuos implet, Crispine, penates?
Dicebam certe, vatum non irrita currunt
Auguria: en! ingens reserat tibi limen honorum
Cæsar, et Ausonii committit munia ferri.
Vade, puer, tantisque enixus suffice donis.
Felix, qui magno iam nunc sub præside iuras,
Cuique sacer primum tradit Germanicus ensem!
Non minus hoc, fortis quam si tibi panderet ipse
Bellipotens aquilas torvaque induceret ora
Casside: vade alacer, maioraque disce mereri.

III. *Epicedion in patrem suum.*

Ipse malas vires, et lamentabile carmen
Elysio de fonte mihi, pulsumque sinistræ
Da, genitor perdocte, lyræ: neque enim antra movere
Delia, nec solitam fas est impellere Cirrham,
Te sine. Corycia quidquid modo Phœbus in umbra,
Quidquid ab Ismariis monstrabat collibus Evan,
Dedidici: fugere meos Parnasia crines
Vellera; funestamque hederis irrepere taxum
Extimui, trepidamque (nefas) arescere laurum,
Ille ego, magnanimum qui facta attollere regum
Ibam altum spirans, Martemque æquare canendo.
Quis sterili mea corda situ, quis Apolline verso,
Frigida damnatæ præduxit nubila menti?
Stant circum attonitæ vatem, et nil dulce sonantes
Nec digitis nec voce Deæ: dux ipsa, silenti
Fulta caput cithara, qualis post Orphea raptum
Adstitit, Hebre, tibi, cernens iam surda ferarum
Agmina, et immotos sublato carmine lucos.
At tu, seu membris emissus in ardua tendis,
Fulgentesque plagas, rerumque elementa recenses,
Quis Deus, unde ignes, quæ ducat semita Solem,
Quæ minuat Phœben, quæque integ
Causa queat doctique modos extend
Seu tu Lethæi secreto in gramine ca
Concilia heroum iuxta Manesque b
Mæonium Ascræumque senem, non
Accolis, alternumque sonas, et carm
Da vocem magno, Pater, ingeniumq
Nam me ter relegens cœlum, terque
Luna videt residem, nullaque Helic
Solantem curas, tuus ut mihi vultib
Irrubuit, cineremque oculis humen
Vilis honos studiis: vix hæc in mun
Primum animum; tacitisque situm
Nunc etiam trepidante manu nec lu
Ordior, acclinis tumulo, quo molle
Iugera nostra tenens; ubi post Ænei
Solatus, Latiis ingessit montibus A
Ascanius, Phrygio dum pingues sang
Odit, et infaustæ regnum dotale nov
His ego te (nam Sicanii non mitius l
Aura croci, dites nec sicubi rara Sab
Cinnama, odoratas nec Arabs decerp
Insertum cum laude locis, te carmin
Pierio: sume hos gemitus, et munera
Et lacrymas, cari quas nunquam hab
Atque utinam fortuna mihi dare Ma
Par templis opus, aeriamque educere
Cyclopum scopulos ultra, atque auda
Pyramidum, et magno tumulum præ
Illic et Siculi superassem dona sepul
Et Nemees lucum, et Pelopis solemni
Illic Œbalio non finderet aera disco
Graiorum vis ulla virum; non arva r
Sudor equum, aut putri sonitum dare
Sed Phœbi simplex chorus. Hic fron
Præmia laudato, genitor, tibi rite di
Ipse, madens lacrymis, umbrarum a
Præciperem reditum, cui te nec Cer
Ore, nec Orpheæ quirent avertere le
Meque, habitus moresque tuos et fact
Fors et magniloquo non posthabuisse
Tenderet et torvo pietas æquare Mar
Cur magis incessat Superos et aena S
Stamina, quæ tepido genitrix super
Orba sedet? vel quæ primævi coniugi
Aspicit, obstantesque manus, turba
Vincit, in ardentem (liceat) moritur
Maior certe illis Superos et Tartara
Invidia: externis etiam miserabile vi
Funus eat. Sed nec modo se Natura d
Nec Pietas iniusta dedit: mihi limine
Fatorum, et viridi, genitor, ceu rapt
Tartara dura subis: nec enim Marath
Parcius extinctum sævorum crimine
Fleverit Icarium, Phrygia quam tur
Astyanacta parens. Laqueo quin illa
Inclusit gemitus: at te, post funera m
Hectoris, Hæmonio pudor est servisse
Non ego quas fati certus sibi voce can
Inferias præmittit olor; nec rupe quo
Tyrrhenæ volucres nautis prædulce m
In patrios adhibebo rogos; non murmu
Quod gemit, et diræ queritur Philom
Nota nimis vati: quis non in funera cu
Heliadum ramos, lacrymosaque germi
Et Phrygium silicem, atque ausum co
Carmina, nec fœda gavisam Pallada b
Te pietas oblita virum, revocataque c
Iustitia, et gemina planget facundia li

cohors Heliconia Phœbi,
seno pede ducere cantus,
carmen testudine mensis
que fuit: quosque orbe sub omni
erat Sapientia fama:
ue dolos, aversaque cœlo
er intonuere cothurno:
s tenuare Thalia
ressu truncare tenores.
mo complexus, et omnibus auctor
patet: sive orsa libebat
lis, seu voce soluta
nimbos æquare profatu.
esuvino fulgere vultus,
nque afflato monte sepulti
s, et magni funus alumni,
e quidquam præstantius arces,
parteve animosa creavit.
famæque obscura iaceres,
, illo te cive probares
ico maiorum sanguine duci.
sit sua tempora sertis;
caneret Quinquennia versu,
ylii senis, oraque regis
e comam subnexus utraque.
obscuri sanguinis ortus,
; (quanquam fortuna parentum
tenim te divite ritu
nfantia adegit amictus
os, et nobile pectoris aurum.
xtrum risere sorores
chelyn summisit, et ora
, iam tum tibi blandus, Apollo.
decus, et natalis origo
geminæ certamine terræ.
atiis ascita colonis
(Phrygius qua puppe magister
miser evigilavit in undis);
m longo probat ordine vitæ.
* * * * *
e aliis natalibus urbes
que probant: non omnibus ille
immanis gloria falsi.
fers annos, vitamque salutas,
raperis certamina lustri
s, laudum festinus, et audax
imæva ad carmina plebes
monstravere parentes.
æ, nulloque ingloria sacro
es victorem Castora gyro,
virides plausere Therapnæ.
domi; quid Achæa mereri
is Phœbi, nunc germine Lernæ,
protectum tempora pinu?
, tamen nusquam avia frondes
n tetigit Victoria crinem.
um credi, generosaque pubes
moresque et facta priorum
Troiæ: quam tardus Ulixes;
nasque virum decurrere versu
mque pios ditarit agrestes
ue senex: qua lege recurrat
a lyræ, volucrumque precator
Alcman cantatus Amyclis,
ox, actusque egressa viriles,
eraria Leucade Sappho:
ata chelys: tu pandere docti
, latebrasque Lycophronis atri,
citum, tenuisque arcana Corinnæ;

(Sed quid parva loquor?) tu par assuetus Homero
Ferre iugum, senosque pedes æquare solutis
Vocibus, et nunquam passu breviore relinqui.
Quid mirum, patria si te petiere relicta,
Quos Lucanus ager, rigidi quos iugera Dauni,
Quos Veneri plorata domus, neglectaque tellus
Alcidæ, vel quos e vertice Surrentino
Mittit Tyrrheni speculatrix virgo profundi;
Quos propriore sinu lituo remoque notatus
Collis, et Ausonii pridem laris hospita Cyme;
Quosque Dicarchei portus Baianaque mittunt
Litora, qua mediis alte permixtus anhelat
Ignis aquis, et operta animos incendia servant.
Sic ad Avernales scopulos, et opaca Sibyllæ
Antra, rogaturæ veniebant undique gentes.
Illa minas Divum, Parcarumque acta canebat,
Quamvis decepto vates non irrita Phœbo.
Mox et Romuleam stirpem, proceresque futuros
Instruis, inque patrum vestigia ducere perstas.
Sub te Dardanius facis explorator opertæ,
Qui Diomedei celat penetralia furti,
Crevit, et inde sacrum didicit puer. Arma probare
Monstrasti Saliis, præsagumque æthera certis
Auguribus; cui Chalcidicum fas volvere carmen,
Laena cui Phrygii est coma flaminis; et tua multum
Verbera succincti formidavere Luperci.
Et nunc ex illo forsan grege, gentibus alter
Iura dat Eois, alter compescit Iberos,
Alter Achæmenium secludit Zeugmate Persen:
Hi dites Asiæ populos, hi Pontica frenant,
Hi fora pacificis emendant fascibus: illi
Castra pia statione tenent: tu laudis origo.
Non tibi certassent iuvenilia fingere corda
Nestor, et indomiti Phœnix moderator alumni;
Quique tubas acres, lituosque audire volentem,
Æaciden alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, subitam civilis Erinnys
Tarpeio de monte facem, Phlegræaque movit
Prœlia. Sacrilegis lucent Capitolia tædis,
Et Senonum furias Latiæ sumsere cohortes.
Vix requies flammæ; nec dum rogus ille Deorum
Siderat, excisis cum tu solatia templis,
Impiger, et multum facibus velocior ipsis,
Concipis ore pio, captivaque fulmina defles.
Mirantur Latii proceres, ultorque Deorum
Cæsar, et e medio Divum Pater annuit igni.
Iamque et flere pio Vesuvina incendia cantu
Mens erat, et gemitum patriis impendere damnis;
Cum Pater exemtum terris ad sidera montem
Sustulit, et late miseras deiecit in urbes.
Me quoque, vocales lucos lustrataque Tempe
Pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi,
Admisere Deæ: nec enim mihi sidera tanti,
Æquoraque et terras, quam vos, debere parenti.
Tu decus hoc quodcunque lyræ, primusque dedisti
Non vulgare loqui, et famam sperare sepulcro.
Qualis eras, Latios quoties ego carmine patres
Mulcerem, felixque tui spectator adesses
Muneris! heu quali confusus gaudia fletu,
Vota piosque metus inter, lætumque pudorem!
Quam tuus ille dies! quam non mihi gloria maior!
Talis, Olympiaca iuvenem cum spectat arena,
Qui genuit, plus ipse ferit, plus corde sub alto
Cæditur: attendunt cunei; spectatur athletes
Ille magis, crebro dum lumina pulveris haustu
Obruit, et prensa vovet exspirare corona.
Hei mihi! quod tantum patrias ego vertice frondes,
Solaque Chalcidicæ Cerealia dona coronæ,
Te sub teste tuli! qualem te Dardanus Albæ

Tunc propior iam cura Deæ, quæ forma capillis
Optima, quæ vestis roseos accendere vultus
Apta; quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat cœlestes oculos ducis; ipsaque tædas
Iunxerat, et plena dederat connubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus;
Dat radios, ignemque suum: cessere priores
Deliciæ, famulumque greges: hic pocula magno
Prima duci, myrrhasque graves crystallaque portat
Candidiore manu: crescit nova gratia Baccho.
Care puer, Superis qui prælibare verendum
Nectar, et ingentem toties contingere dextram
Electus, quam nosse Getæ, quam tangere Persæ,
Armeniique, Indique, petunt! O sidere dextro
Edite! multa tibi Divum indulgentia favit!
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
Spargeret, et pulchræ fuscaret gratia formæ,
Ipse Deus patriæ celsam trans æquora liquit
Pergamon: haud ulli puerum mollire potestas
Credita; sed tacita iuvenis Phœbeius arte
Leniter, et nullo concussum vulnere corpus
De sexu transire iubet: tamen anxia curis
Mordetur, puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia cœperat ortu
Intactos servare mares; nunc frangere sexum,
Atque hominem mutare nefas; gavisaque solos
Quos genuit Natura videt; nec lege sinistra
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.
Tu quoque, nunc iuvenis, genitus si tardius esses,
Umbratusque genas, et adultos fortior artus,
unum gaudens Phœbea ad limina munus
isses: patrias nunc vertex solus ad aras
iget: hunc multo Paphie saturabat amomo,
nova tergemina repetebat Gratia dextra.
et purpurei cedat coma saucia Nisi,
uam Sperchio tumidus servabat Achilles.
, cum primum niveam præcerpere frontem
ecretum est, humerosque manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre volucres,
Expediuntque comas, et serica pectore ponunt
Pallia: tunc iunctis crinem incidere sagittis,
Atque auro gemmisque locant: rapit ipsa cadentes
Mater, et arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
Nobile gemmato speculum portaverat auro,
Hoc quoque demus, ait; patriis nec gratius ullum
Munus erit templis, ipsoque potentius auro.
Tu modo fige aciem, et vultus hos usque relinque.
Sic ait, et speculum seclusit imagine rapta.
At puer, egregias tendens ad sidera palmas,
His mihi pro donis, hominum mitissime custos,
(Si merui) longa dominum renovare iuventa,
Atque orbi servare velis! Hoc sidera mecum,
Hoc undæ terræque rogant: eat, oro, per annos
Iliacos, Pyliosque situs; propriosque penates
Gaudeat, et secum Tarpeia senescere templa.
Sic ait, et motas miratur Pergamos aras.

V. *Ad Claudiam uxorem.*

Quid mihi mœsta die, sociis quid noctibus, uxor,
Anxia, pervigili ducis suspiria cura?
Non metuo, ne læsa fides, aut pectore in isto
Alter amor: nullis in te datur ire sagittis,
(Audiat infesto licet hæc Rhamnusia vultu)
Non datur: et si egomet patrio de litore raptus,
Quatuor emeritis per bella, per æquora, lustris
Errarem, tu mille procos intacta fugares;
Non intersectas commenta retexere telas,
Sed sine fraude palam, thalamisque orbata, negasses
Dic tamen, unde alia mihi fronte, et
Anne quod Euboicos fessus remeare p
Auguror, et patria senium componere
Cur hoc triste tibi? certe lascivia cor
Nulla; nec aut rapidi mulcent te præl
Aut intrat sensus clamosi turba theat
Sed probitas, et opaca quies, et sordid
Gaudia. Quas autem comitem te rapt
Quanquam, et si gelidas irem mansur
Vel super Hesperiæ vada caligantia T
Aut septemgemini caput haud penetra
Hortarere vias. Etenim tua, (nempe h
Quam mihi sorte Venus iunctam flore
Servet et in senium;) tua, (quæ me vu
Intactum thalamis, et adhuc iuvenile
Fixisti) tua frena libens docilisque re
Et, semel insertas non mutaturus hab
Usque premo. Ter me nitidis Albana
Dona comis, sanctoque indutum Cæsa
Visceribus complexa tuis; sertisque d
Oscula anhela meis. Tu, cum Capitol
Inficiata lyræ, sævum ingratumque d
Mecum victa, Iovem: tu procurrentia
Carmina nostra sonis, motasque in m
Aure rapis vigili: longi tu sola laboris
Conscia, cumque tuis crevit mea Thel
Qualem te nuper, Stygias prope raptu
Cum iam Lethæos audirem comminu
Aspexi! tenuique oculos iam morte ca
Scilicet exhausti Lachesis mihi temp
Te tantum miserata dedit, Superique
Invidiam timuere tuam; post ista, pr
Nunc iter, optatosque sinus, comes ir
Heu ubi nota fides, totque explorata p
Qua veteres Latias Graiasque Heroid
Isset ad Iliacas (quid enim deterret a
Penelope gavisa domos, si passus Uly
Questa est Ægiale, questa est Melibo
Et quanquam sævi fecerunt Mænada
Nec minor his tu nosse fidem, firmam
Reddere: sic certe cineres, umbramqu
Quæris adhuc: sic exequias amplexa c
Coniugis, ingentes iteras de pectore p
Iam mea. Nec pietas alia est tibi, cur
Sic ut mater amas, sic nunquam cord
Nata tuo; fixamque animi penetralib
Nocte dieque tenes: non sic Trachinia
Alcione veros, non sic Philomela pen
Circuit, amplexusque animamque in
Et nunc illa tenet viduum quod sola c
Otia tam pulchræ terit infœcunda iu
Sed venient, plenis venient connubia
Sic certe, formæque bonis, animique
Sive chelyn complexa ferit, seu voce p
Discendum Musis sonat, et mea carm
Candida seu molli diducit brachia mo
Ingenium probitas, artemque modesti
Nonne leves pueros, non te, Cytherea,
Hoc cessare decus? Nec tantum Roma
Conciliare toros, festasque accendere t
Fertilis; et nostra generi tellure dabu
Non adeo Vesuvinus apex, et flamme
Montis hiems, trepidas exhausit civi
Stant, populisque vigent: hic auspice
Tecta, Dicarchei portus, et litor
Hospita: et hic, magnæ tractus in
Quæ Capys advectis implevit m
Nostra quoque haud propr
Parthenope, cui mite solu

onstravit Apollo columba.
s(nam nec mihi barbara Thrace,
ale solum) transferre laboro:
hiems, et frigida temperat aestas:
etum torpentibus alluit undis.
s, et desidis otia vitæ,
rbata quies, somnique peracti.
ies, aut strictæ iurgia leges
iris solum, et sine fascibus, æquum.
gnificas species, cultusque locorum,
innumeris spatia interstincta colu-
olem nudi tectique theatri, (mnis,
Quinquennia proxima lustris;
isus, libertatemque Menandri,
s honos et Graia licentia miscent?
iæ circum oblectamina vitæ;
s, blandissima litora, Baias,
æ seu visere tecta Sibyllæ
oque iugum memorabile remo:
ei vineta madentia Gauri,
lomos; trepidis ubi dulcia nautis
agæ tollit Pharus æmula lunæ:
olli iuga Surrentina Lyæo,
e alios habitator Pollius auget:
cus medicos, Statinasque renatas.
ræ referam telluris amores:
oniux, satis hoc dixisse, creavit
cium longos astrinxit in annos.
borum genitrix altrixque videri
ratus qui plura adnecto, tuisque
bito: venies, carissima coniux,
etiam: sine me, tibi ductor aquarum
iferi sordebunt tecta Quirini.

Liber quartus

Ad Marcellum.

, Marcelle carissime, quem pietati tuæ or equidem aliter, quam invocato nu- Imperatoris, nullum opusculum meum ic liber tres habet. Sequitur quarta, m tuum pertinet. Primo autem septi- Germanici nostri consulatum adora- gratias egi, sacratissimis eius epulis rtio Viam Domitianam miratus sum, nam arenarum moram exemit; cuius oque maturius epistolam eam accipies, hoc libro a Neapoli scribo. Proximum rmen ad Septimium Severum, iuve- inter ornatissimos secundi ordinis, etiam condiscipulum; sed mihi, contra , arctissime carum: nam Vindicis no- Epitrapezion, secundum honorem et de ipsis studiis meretur, imputare ssum. Maximum Iunium dignitatis et mine a nobis diligi, satis eram testatus n ad illum de editione Thebaidos meæ l nunc quoque eum reverti maturius e o. Iuncta est Ecloga ad municipem Menecratem, splendidum iuvenem, generum; cui gratulor, quod Neapolim iero liberorum honestaverit. Plotio oris gradus iuveni, dignius opusculum iterim hendecasyllabos, quos Saturna- ius, huic volumini inserui. Quare ergo o Sylvarum, quam in prioribus? Ne se l egisse, qui reprehenderunt (ut audio), genus edidissem. Primum, supervacu- ere rem factam. Deinde, multa ex illis iam Domino Cæsari dederam; et quanto hoc plus est, quam edere? Exercere autem iocos non licet? si secreto, inquit. Sed et sphæromachias spectamus, et pilaris lusio admittitur: novissime, quisquis ex me- is iuvidus aliquid legit, statim se profitetur adver- sum: itaque consilio eius accedam? In summa, nempe ego sum, qui traducor: taceat, et gaudeat. Hunc ta- men librum tu, Marcelle, defendes. Et, si videtur, hactenus: sin minus, reprehendemur.

I. *XVII Consulatus Imp. Aug. Germanici Domitiani.*

Læta bis octonis accedit purpura fastis
Cæsaris, insignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cum sole novo, cum grandibus astris
Clarius ipse nitens, et primo maior Eoo.
Exultent leges Latiæ: gaudete, curules;
Et septemgemino iactantior æthera pulset
Roma iugo: plusque ante alias Evandrius arces
Collis ovet: subiere novi Palatia fasces,
Et requiem bis sextus honos, precibusque receptis,
Curia Cæsareum gaudet vicisse pudorem.
Ipse etiam immensi reparator maximus ævi
Attollit vultus, et utroque a limine grates
Ianus agit: quem tu, vicina Pace ligatum,
Omnia iussisti componere bella, novique
In leges iurare fori: levat, ecce, supinas
Hinc atque inde manus, geminaque hæc voce profatur:
Salve, magne parens: mundi, qui sæcula mecum
Instaurare paras: talem te cernere semper
Mense meo tua Roma cupit: sic tempora nasci,
Sic annos intrare decet: da gaudia fastis
Continua; hos humeros multo sinus ambiat ostro,
Et properata tuæ manibus prætexta Minervæ.
Aspicis ut templis alius nitor, altior aris
Ignis, et ipsa meæ tepeant tibi sidera brumæ.
Moribus atque tuis gaudent turmæque, tribusque,
Purpureique Patres; lucemque a consule ducit
Omnis honos: quid tale, precor, prior annus habebat?
Dic age, Roma potens; et mecum longa Vetustas
Dinumera fastos; nec parva exempla recense,
Sed quæ sola meus dignetur vincere Cæsar.
Ter Latios deciesque tulit, labentibus annis,
Augustus fasces; sed cœpit sero mereri
Tu iuvenis prægressus avos. En quanta recusas,
Quanta vetas! flectere tamen; precibusque senatus
Permittes hanc sæpe diem: manet insuper ordo
Longior, et totidem felix tibi Roma curules
Terque quaterque dabit: mecum altera sæcula condes
Et tibi longævi revocabitur ara Terenti.
Mille trophæa feres: tantum permitte triumphos.
Restat Bactra novis, restat Babylona tributis
Frenari; nondum in gremio Iovis Indica laurus,
Nondum Arabes, Seresque rogant; nondum omnis ho- norem
Annus habet, cupiuntque decem tua nomina menses.
Sic Ianus, clausosque libens se poste recepit.
Tunc omen plausere fores, lætoque dederunt
Signa polo; longamque tibi, Dux magne, iuventam
Annuit, atque suos promisit Iupiter annos.

II. *Eucharisticon ad Imp. Aug. Germanicum Domitianum.*

Regia Sidoniæ convivia laudat Elisæ,
Qui magnum Æneam Laurentibus intulit arvis:
Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat,
Æquore qui lento reducem consumsit Ulixen:
Ast ego, cui sacræ Cæsar nova gaudia cœnæ
Nunc primum, dominaque dedit consurgere mensa,

Tunc propior iam cura Deæ, quæ forma capillis
Optima, quæ vestis roseos accendere vultus
Apta; quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat cœleste oculos ducis; ipsaque tædas
Iunxerat, et plena dederat connubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus;
Dat radios, ignemque suum: cessere priores
Deliciæ, famulumque greges: hic pocula magno
Prima duci, myrrhasque graves crystallaque portat
Candidiore manu: crescit nova gratia Baccho.
Care puer, Superis qui prælibare verendum
Nectar, et ingentem toties contingere dextram
Electus, quam nosse Getæ, quam tangere Persæ,
Armeniique, Indique, petunt! O sidere dextro
Edite! multa tibi Divum indulgentia favit!
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
Spargeret, et pulchræ fuscaret gratia formæ,
Ipse Deus patriæ celsam trans æquora liquit
Pergamon: haud ulli puerum mollire potestas
Credita; sed tacita iuvenis Phœbeius arte
Leniter, et nullo concussum vulnere corpus
De sexu transire iubet: tamen anxia curis
Mordetur, puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia cœperat ortu
Intactos servare mares; nunc frangere sexum,
Atque hominem mutare nefas; gavisaque solos
Quos genuit Natura videt; nec lege sinistra
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.
Tu quoque, nunc iuvenis, genitus si tardius esses,
Umbratusque genas, et adultos fortior artus,
...on unum gaudens Phœbea ad limina munus
...isses: patrias nunc vertex solus ad aras
...iget: hunc multo Paphie saturabat amomo,
...nova tergemina repetebat Gratia dextra.
...t purpurei cedat coma saucia Nisi,
...m Sperchio tumidus servabat Achilles.
...i, cum primum niveam præcerpere frontem
Decretum est, humerosque manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre volucres,
Expediuntque comas, et serica pectore ponunt
Pallia: tunc iunctis crinem incidere sagittis,
Atque auro gemmisque locant: rapit ipsa cadentes
Mater, et arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
Nobile gemmato speculum portaverat auro,
Hoc quoque demus, ait; patriis nec gratius ullum
Munus erit templis, ipsoque potentius auro.
Tu modo fige aciem, et vultus hos usque relinque.
  Sic ait, et speculum seclusit imagine rapta.
At puer, egregias tendens ad sidera palmas,
His mihi pro donis, hominum mitissime custos,
(Si merui) longa dominum renovare iuventa,
Atque orbi servare velis! Hoc sidera mecum,
Hoc undæ terræque rogant: eat, oro, per annos
Iliacos, Pyliosque situs; propriosque penates
Gaudeat, et secum Tarpeia senescere templa.
Sic ait, et motas miratur Pergamos aras.

V. *Ad Claudiam uxorem.*

QUID mihi mœsta die, sociis quid noctibus, uxor,
Anxia, pervigili ducis suspiria cura?
Non metuo, ne læsa fides, aut pectore in isto
Alter amor: nullis in te datur ire sagittis,
(Audiat infesto licet hæc Rhamnusia vultu)
Non datur: et si egomet patrio de litore raptus,
Quatuor emeritis per bella, per æquora, lustris
Errarem, tu mille procos intacta fugares;
Non intersectas commenta retexere telas,
Sed sine fraude palam, thalamisque orbata, negasses

Dic tamen, unde alia mihi fronte, et
Anne quod Euboicos fessus remeare p
Auguror, et patria senium componen
Cur hoc triste tibi? certe lascivia cor
Nulla; nec aut rapidi mulcent te præ
Aut intrat sensus clamosi turba thea
Sed probitas, et opaca quies, et sordi
Gaudia. Quas autem comitem te rapt
Quanquam, et si gelidas irem manso
Vel super Hesperiæ vada caligantia T
Aut septemgemini caput haud penetr
Hortarere vias. Etenim tua, (nempe
Quam mihi sorte Venus iunctam flor
Servet et in senium;) tua, (quæ me vi
Intactum thalamis, et adhuc iuvenile
Fixisti) tua frena libens docilisque re
Et, semel insertas non mutaturus hal
Usque premo. Ter me nitidis Alban
Dona comis, sanctoque indutum Cæs
Visceribus complexa tuis; sertisque d
Oscula anhela meis. Tu, cum Capito
Inficiata lyræ, sævum ingratumque d
Mecum victa, Iovem: tu procurrentia
Carmina nostra sonis, motasque in m
Aure rapis vigili: longi tu sola labori
Conscia, cumque tuis crevit mea The
Qualem te nuper, Stygias prope rapt
Cum iam Lethæos audirem commin
Aspexi! tenuique oculos iam morte c
Scilicet exhausti Lachesis mihi temp
Te tantum miserata dedit, Superiqu
Invidiam timuere tuam; post ista, p
Nunc iter, optatosque sinus, comes i
Heu ubi nota fides, totque explorata
Qua veteres Latias Graiasque Heroi
Isset ad Iliacas (quid enim deterret a
Penelope gavisa domos, si passus Uly
Questa est Ægiale, questa est Melib
Et quanquam sævi fecerunt Mænada
Nec minor his tu nosse fidem, firma
Reddere: sic certe cineres, umbramq
Quæris adhuc: sic exequias amplexa
Coniugis, ingentes iteras de pectore
Iam mea. Nec pietas alia est tibi, cu
Sic ut mater amas, sic nunquam cord
Nata tuo; fixamque animi penetrali
Nocte dieque tenes: non sic Trachini
Alcione veros, non sic Philomela pe
Circuit, amplexusque animamque in
Et nunc illa tenet viduum quod sola
Otia tam pulchræ terit infœcunda iu
Sed venient, plenis venient connubia
Sic certe, formæque bonis, animique
Sive chelyn complexa ferit, seu voce
Discendum Musis sonat, et mea carm
Candida seu molli diducit brachia m
Ingenium probitas, artemque modest
Nonne leves pueros, non te, Cytherea,
Hoc cessare decus? Nec tantum Roma
Conciliare toros, festasque accendere
Fertilis; et nostra generi tellure dabu
Non adeo Vesuvinus apex, et flamme
Montis hiems, trepidas exhausit civi
Stant, populisque vigent: hic auspice
Tecta, Dicarchei portus, et litora m
Hospita: et hic, magnæ tractus imita
Quæ Capys advectis implevit mœnia
Nostra quoque haud propriis tenuis, n
Parthenope, cui mite solum trans æq

onstravit Apollo columba.
s(nam nec mihi barbara Thrace,
tale solum) transferre laboro:
hiems, et frigida temperat æstas:
retum torpentibus alluit undis.
s, et desidis otia vitæ,
rbata quies, somnique peracti.
ies, aut strictæ iurgia leges
iris solum, et sine fascibus, æquum.
gnificas species, cultusque locorum,
innumeris spatia interstincta colu-
olem nudi tectique theatri, (mnis,
Quinquennia proxima lustris;
isus, libertatemque Menandri,
s honos et Graia licentia miscent?
iæ circum oblectamina vitæ;
s, blandissima litora, Baias,
æ seu visere tecta Sibyllæ
oque iugum memorabile remo:
ei vineta madentia Gauri,
domos; trepidis ubi dulcia nautis
agæ tollit Pharus æmula lunæ:
molli iuga Surrentina Lyæo,
e alios habitator Pollius auget:
cus medicos, Statinasque renatas.
ræ referam telluris amores:
coniux, satis hoc dixisse, creavit
cium longos astrinxit in annos.
borum genitrix altrixque videri
ratus qui plura adnecto, tuisque
bito: venies, carissima coniux,
etiam: sine me, tibi ductor aquarum
iferi sordebunt tecta Quirini.

Liber quartus

Ad Marcellum.

, Marcelle carissime, quem pietati tuæ sor equidem aliter, quam invocato nu- Imperatoris, nullum opusculum meum iic liber tres habet. Sequitur quarta, m tuum pertinet. Primo autem septi- ı Germanici nostri consulatum adora- gratias egi, sacratissimis eius epulis rtio Viam Domitianam miratus sum, nam arenarum moram exemit; cuius oque maturius epistolam eam accipies, ıoc libro a Neapoli scribo. Proximum rmen ad Septimium Severum, iuve- inter ornatissimos secundi ordinis, tiam condiscipulum; sed mihi, contra , arctissime carum: nam Vindicis no- Epitrapezion, secundum honorem t de ipsis studiis meretur, imputare ssum. Maximum Iunium dignitatis et mine a nobis diligi, satis eram testatus n ad illum de editione Thebaidos meæ nunc quoque eum reverti maturius e ›. Iuncta est Ecloga ad municipem Menecratem, splendidum iuvenem, enerum; cui gratulor, quod Neapolim ero liberorum honestaverit. Plotio ris gradus iuveni, dignius opusculum terim hendecasyllabos, quos Saturna- ius, huic volumini inserui. Quare ergo o Sylvarum, quam in prioribus? Ne se egisse, qui reprehenderunt (ut audio), genus edidissem. Primum, supervacu- ere rem factam. Deinde, multa ex illis iam Domino Cæsari dederam; et quanto hoc plus est, quam edere? Exercere autem iocos non licet? si secreto, inquit. Sed et sphæromachias spectamus, et pilaris lusio admittitur: novissime, quisquis ex meis iuvidus aliquid legit, statim se profitetur adversum: itaque consilio eius accedam? In summa, nempe ego sum, qui traducor: taceat, et gaudeat. Hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes. Et, si videtur, hactenus: sin minus, reprehendemur.

I. *XVII Consulatus Imp. Aug. Germanici Domitiani.*

Læta bis octonis accedit purpura fastis
Cæsaris, insignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cum sole novo, cum grandibus astris
Clarius ipse nitens, et primo maior Eoo.
Exultent leges Latiæ: gaudete, curules;
Et septemgemino iactantior æthera pulset
Roma iugo: plusque ante alias Evandrius arces
Collis ovet: subiere novi Palatia fasces,
Et requiem bis sextus honos, precibusque receptis,
Curia Cæsareum gaudet vicisse pudorem.
Ipse etiam immensi reparator maximus ævi
Attollit vultus, et utroque a limine grates
Ianus agit: quem tu, vicina Pace ligatum,
Omnia iussisti componere bella, novique
In leges iurare fori: levat, ecce, supinas
Hinc atque inde manus, geminaque hæc voce profatur:
Salve, magne parens: mundi, qui sæcula mecum
Instaurare paras: talem te cernere semper
Mense meo tua Roma cupit: sic tempora nasci,
Sic annos intrare decet: da gaudia fastis
Continua; hos humeros multo sinus ambiat ostro,
Et properata tuæ manibus prætexta Minervæ.
Aspicis ut templis alius nitor, altior aris
Ignis, et ipsa meæ tepeant tibi sidera brumæ.
Moribus atque tuis gaudent turmæque, tribusque,
Purpureique Patres; lucemque a consule ducit
Omnis honos: quid tale, precor, prior annus habebat?
Dic age, Roma potens; et mecum longa Vetustas
Dinumera fastos; nec parva exempla recense,
Sed quæ sola meus dignetur vincere Cæsar.
Ter Latios deciesque tulit, labentibus annis,
Augustus fasces; sed cœpit sero mereri
Tu iuvenis prægressus avos. En quanta recusas,
Quanta vetas! flectere tamen; precibusque senatus
Permittes hanc sæpe diem: manet insuper ordo
Longior, et totidem felix tibi Roma curules
Terque quaterque dabit: mecum altera sæcula condes
Et tibi longævi revocabitur ara Terenti.
Mille trophæa feres: tantum permitte triumphos.
Restat Bactra novis, restat Babylona tributis
Frenari; nondum in gremio Iovis Indica laurus,
Nondum Arabes, Seresque rogant; nondum omnis honorem
Annus habet, cupiuntque decem tua nomina menses.
Sic Ianus, clausosque libens se poste recepit.
Tunc omen plausere fores, lætoque dederunt
Signa polo; longamque tibi, Dux magne, iuventam
Annuit, atque suos promisit Iupiter annos.

II. *Eucharisticon ad Imp. Aug. Germanicum Domitianum.*

Regia Sidoniæ convivia laudat Elisæ,
Qui magnum Æneam Laurentibus intulit arvis:
Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat,
Æquore qui lento reducem consumsit Ulixen:
Ast ego, cui sacræ Cæsar nova gaudia cœnæ
Nunc primum, dominaque dedit consurgere mensa,

Qua celebrem mea vota lyra, quas solvere grates
Sufficiam? non, si pariter mihi vertice læto
Nectat adoratas et Smyrna et Mantua lauros,
Digna loquar: mediis videor discumbere in astris
Cum Iove, et Iliaca porrectum sumere dextra
Immortale merum: steriles transmisimus annos;
Hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ.
Tene ego, regnator terrarum, orbisque subacti
Magne parens, te, spes hominum, te, cura Deorum,
Cerno iacens? Datur hæc iuxta, datur ora tueri
Vina inter mensasque, et non assurgere fas est?(mnis,
Tectum augustum, ingens, non centum insigne colu-
Sed quantæ Superos cœlumque, Atlante remisso,
Sustentare queant: stupet hoc vicina Tonantis
Regia, teque pari lætantur sede locatum
Numina, ne magnum properes escendere cœlum:
Tanta patet moles, effusæque impetus aulæ
Liberior, campi multumque amplexus aperti
Ætheros, et tantum domino minor: ille penates
Implet, et ingenti Genio iuvat. Æmulus illic
Mons Libys Iliacusque nitent, et multa Syene,
Et Chios, et glauca certantia Doride saxa,
Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
Longa super species: fessis vix culmina prendas
Visibus, auratique putes laquearia cœli.
Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæsar
Agmina mille simul iussit discumbere mensis,
Ipsa sinus accincta Ceres, Bacchusque, laborant
Sufficere: ætherei felix sic orbita fluxit
-iptolemi: sic vitifero sub palmite nudos
-bravit colles et sobria rura Lyæus.
-mihi non epulas, Indisve innixa columnis
-Maurorum, famulasve ex ordine turmas;
-ipsum cupido tantum spectare vacavit
-illum vultus, et maiestate serena
-utem radios, summittentemque modeste
-unæ vexilla suæ: tamen ore nitebat
-issimulatus honos: talem quoque barbarus hostis
Posset, et ignotæ conspectum agnoscere gentes.
Non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit
Dimissis Gradivus equis: sic lubrica ponit
Membra Therapnæa resolutus gymnade Pollux:
Sic iacet ad Gangen, Indis ululantibus, Evan:
Sic gravis Alcides, post horrida iussa novercæ
Gaudebat strato latus acclinare leoni.
Parva loquor, nec dum æquo tuos, Germanice, vultus:
Talis ubi Oceani finem, mensasque revisit
Æthiopum, sacros diffusus nectare vultus,
Dux Superum, secreta iubet dare carmina Musas,
Et Pallenæos Phœbum laudare triumphos.
Dî tibi (namque animas sæpe exaudire minores
Dicuntur) patriæ bis terque exire senectæ
Annuerint fines! rata numina miseris astris,
Templaque des, habilesque domos! sæpe annua pandas
Limina, sæpe novo Ianum lictore salutes;
Sæpe coronatis iteres Quinquennia lustris!
Qua mihi felices epulas mensæque dedisti
Sacra tuæ, talis longo post tempore venit
Lux mihi; Troianæ qualis sub collibus Albæ
Cum modo Germanas acies, modo Daca sonantem
Prœlia, Palladio tua me manus induit auro.

III. *Via Domitiana.*

Quis duri silicis gravisque ferri
Immanis sonus æquori propinquum
Saxosæ latus Appiæ replevit?
Certe non Libycæ sonant catervæ,
Nec dux advena, peierate bello,
Campanos quatit inquietus agros:
Nec frangit vada, montibusque c
Inducit Nero sordidas paludes.
Sed qui limina bellicosa Iani
Iustis legibus, et foro coronat:
Qui castæ Cereri diu negata
Reddit iugera, sobriasque terras:
Qui fortem vetat interire sexum;
Et censor prohibet mares adultos
Pulchræ supplicium timere forma
Qui reddit Capitolio Tonantem;
Et Pacem propria domo reponit;
Qui genti patriæ futura semper
Sancit limina, Flaviumque cœlun
Hic, cœno bibulo viam gravante,
Et campis iter amne detinente,
Longos eximit ambitus, novoque
Iniectu solidat graves arenas;
Gaudens Euboicæ domum Sibylla
Gauranosque sinus, et æstuantes
Septem montibus admovere Baias
Hic quondam piger, axe vectus ad
Nutabat cruce pendula viator;
Sorbebatque rotas maligna tellus;
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala navigationis:
Nec cursus agiles, et impeditum
Tardabant iter orbitæ tacentes,
Dum, pondus nimium querens sub
Repit languida quadrupes statera:
At nunc, quæ solidum diem tereba
Horarum via facta vix duarum.
Non tensæ volucrum per astra pen
Nec velocius ibitis, carinæ.
Hic primus labor inchoare sulcos,
Et rescindere limites, et alto
Egestu penitus cavare terras:
Mox, haustas aliter replere fossas,
Et summo gremium parare dorso,
Ne nutent sola, ne maligna sedes,
Et pressis dubium cubile saxis.
Tunc umbonibus hinc et hinc coac
Et crebris iter alligare gomphis.
O quantæ pariter manus laborant!
Hi cædunt nemus, exuuntque mon
Hi ferro scopulos trabesque levant;
Illi saxa ligant, opusque texunt
Cocto pulvere sordidoque topho:
Hi siccant bibulas manu lacunas,
Et longe fluvios agunt minores.
Hæ possent et Athon cavare dextræ
Et mœstum pelagus gementis Helle
Intercludere ponte non natanti.
His parvus, Lecheo nihil vetante,
Inous freta miscuisset Isthmos.
Fervent litora, mobilesque sylvæ;
It longus medias fragor per urbes:
Atque echo simul hinc et inde fract
Gauro Massicus uvifer remittit.
Miratur sonitum quieta Cyme,
Et Literna palus, pigerque Savo.
At flavum caput humidumque late
Crinem mollibus impeditus ulvis,
Vulturnus levat ora, maximoque
Pontis Cæsarei reclinis arcu
Raucis talia faucibus redundat:
Camporum bone conditor meorum,
Qui me, vallibus aviis refusum,
Et ripas habitare nescientem
Recti legibus alvei ligatis;

ego turbidus, minaxque,
lubias prius carinas,
fero, perviusque calcor;
apere, et rotare sylvas
pudet), amnis esse cœpi:
o, servitusque tanti est,
duce, te iubente cessi;
ximus arbiter, meæque
etuus legere ripæ.
ite me colis beato,
sinis, malumque late
rilis soli pudorem;
ereum, gravemque cœno
nus obruet profundi;
yphius, tacente ripa,
ada serpit inter agros)
ar, ut nitente cursu
n mare proximumque possim
e provocare Lirim.
pariterque se levabat
a marmorata dorso:
, prosperumque limen
geri ducis tropæis
urum nitens metallis,
bila qui coronat imbri.
r exitus viarum;
se dolet relinqui.
or acriorque cursus,
iuvat impetus iugales.
bi remigum lacertis
pasa ventilatis, auræ.
, age, quæ sub axe primo
itis fidem parentis,
e commeate gentes.
venite laurus;
upidis; nihil moratur.
Tyberim reliquit ortu,
ere navigat Lucrinum.
ue viæ recentis imo,
rat veteres Apollo Cumas,
ibus infulisque cerno?
ur? an sacris ab antris
lcidicas Sibylla laurus?
hely, iam repone cantus:
ior incipit: tacendum est.
rotat, novisque late
patiis, viamque replet.
rgineo profatur ore:
eniet (manete, campi,
is) veniet, favente cœlo,
nemus et putres arenas
ibus et via levabit.
Deus; hunc iubet beatis,
piter imperare terris,
gnior has subit habenas,
duce, præscios Averni
de futura quærens,
netravit, et reliquit.
nus, hic timendus armis,
lior, potentiorque.
niferos teneret axes,
lia, nubibus maderes,
ibye, teperet Æmus.
hominum, et parens Deorum,
mihi, cognitumque numen!
tribus evoluta chartis
ce Quindecim virorum
nea dicta; sed canentem
mus (ut mereris) audi:
Vidi quam seriem morantis ævi
Pronectant tibi candidæ sorores:
Magnus te manet ordo sæculorum.
Natis longior abnepotibusque,
Annos perpetua geres iuventa,
Quot fertur placidos obisse Nestor,
Quot Tithonia computat senectus,
Et quantos ego Delium poposci.
Iuravit tibi iam nivalis Arctos;
Nunc magnos Oriens dabit triumphos.
Ibis, qua vagus Hercules et Evan,
Ultra sidera, flammeumque solem,
Et Nili caput, et nives Atlantis:
Et laudum cumulo beatus omni
Scandes belliger, abnuesque currus:
Donec Troicus ignis, et renatæ
Tarpeius Pater intonabit aulæ;
Hæc donec via, te regente terras,
Annosa magis Appia senescat.

IV. *Ad Victorium Marcellum Epistola.*

CURRE per Euboicos non segnis, epistola, campos;
Hac ingressa vias, qua nobilis Appia crescit
In latus, et molles solidus premit agger arenas.
Atque, ubi Romuleas velox penetraveris arces,
Continuo dextras flavi pete Tybridis oras,
Lydia qua penitus stagnum navale coercet
Ripa, suburbanisque vadum prætexitur hortis.
Illic egregium formaque animisque videbis
Marcellum, et celso præsignem vertice nosces.
Cui primum, solito vulgi de more salutem,
Mox inclusa modis hæc reddere verba memento:
Iam terras volucremque polum fuga veris aquosi
Laxat, et Icariis cœlum latratibus urit:
Ardua iam densæ rarescunt mœnia Romæ.
Hos Præneste sacrum, nemus hos glaciale Dianæ,
Algidus aut horrens, aut Tuscula protegit umbra:
Tiburis hi lucos, Anienaque frigora, captant.
Te quaque clamosæ quænam plaga mitior urbi
Subtrahit? æstivos quo decipis aere soles?
Quid, tuus ante omnes, tua cura potissima Gallus,
Nec non noster amor, (dubium, morumne probandus
Ingeniine bonis) Latiis æstivat in oris?
Anne metalliferæ repetit iam mœnia Lunæ,
Tyrrhenasque domos? Quod si tibi proximus hæret,
Non ego nunc vestro procul a sermone recedo:
Certum est: inde sonus geminas mihi circuit aures.
Sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat
Torva Cleonæi iuba sideris, exue curis
Pectus, et assiduo temet furare labori.
Et sontes operit pharetras, arcumque retendit,
Parthus; et Eleos auriga, laboribus actis,
Alpheo permulcet equos: et nostra fatiscit
Laxaturque chelys: vires instigat, alitque
Tempestiva quies: maior post otia virtus.
Talis, cantata Briseide, venit Achilles
Acrior, et positis erupit in Hectora plectris.
Te quoque flammabit tacite repetita parumper
Desidia, et solitos novus exultabis in actus.
Certe iam Latias non miscent iurgia leges;
Et pacem piger annus habet; messesque reversæ
Dimisere forum: nec iam tibi turba reorum
Vestibulo, querulive rogant exire clientes.
Cessat centeni moderatrix iudicis hasta,
Qua tibi sublimi iam nunc celeberrima fama
Eminet, et iuvenes facundia præterit annos.
Felix curarum! cui non Heliconia cordi
Serta, nec imbelles Parnasi e vertice laurus;
Sed viget ingenium, et, magnos accinctus in usus

Fert animus quascumque vices: nos otia miti
Solamur cantu, ventosaque gaudia famæ
Quærimus. En egomet, somnum et geniale secutus
Litus, ubi Ausonio se condidit hospita portu
Parthenope, tenues ignavo pollice chordas
Pulso, Maroneique sedens in margine templi,
Sumo animum, et magni tumulis adcanto magistri:
At tu, si longi cursum dabit Atropos ævi,
(Detque, precor) Latiique ducis si numina pergent,
(Quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante
Quique tuos alio subtexit munere fasces,
Et spatia antiquæ mandat renovare Latinæ)
Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes,
Aut Rheni populos, aut nigræ litora Thules,
Aut Istrum servare latus, metuendave portæ
Limina Caspiacæ: nec enim tibi sola potentis
Eloquii virtus; sunt membra accommoda bellis,
Quique gravem tardi subeant thoraca lacerti.
Seu campo pedes ire paras, est agmina supra
Nutaturus apex; seu frena sonantia flectes,
Serviet asper equus. Nos, facta aliena canendo,
Vergimur in senium: propriis tu pulcher in armis
Ipse canenda geres, patriæque exempla parabis.
Magna pater, dignosque etiamnum belliger actus
Poscit avus, præstatque domi novisse triumphos.
Surge agedum, iuvenemq; puer deprende parentem,
Stemmate materno felix, virtute paterna.
Iam te blanda sinu Tyrio sibi Curia felix
Educat, et conctas gaudet spondere curules.
[illegible]ec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
[illegible]oribus, fractas ubi Vesbius erigit iras,
[illegible]nula Trinacriis volvens incendia flammis.
[illegible]ra fides! credetne virum ventura propago,
[illegible]m segetes iterum, cum iam hæc deserta virebunt,
[illegible]ra urbes populosque premi, proavitaque toto
[illegible]ura abiisse mari? nec dum letale minari
Cessat apex. Procul ista tuis, Tifata, Teate,
Nec Marrucinos agat hæc insania montes.
Nunc si forte meis quæ sint exordia Musis
Scire petis, iam Sidonios emensa labores,
Thebais optato collegit carbasa portu:
Parnasique iugis, sylvaque Heliconide, festis
Thura dedit flammis, et virginis exta iuvencæ;
Votiferaque meas suspendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio subit infula nexu:
Troia quidem, magnusque mihi tentatur Achilles;
Sed vocat arcitenens alio pater, armaque monstrat
Ausonii maiora ducis: trahit impetus illo
Iam pridem, retrahitque timor: stabuntne sub illa
Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an sueta minores
Nosse, ratis nondum Ioniis credenda periclis?
Iamque vale, et penitus noti tibi vatis amorem
Corde exire veta: nec enim Tirynthius almæ
Pectus amicitiæ: cedit tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa mœnia Troiæ
Priamidem cæso solatia traxit amico.

V. *Carmen Lyricum ad Septimium Severum.*

Parvi beatus ruris honoribus,
Qua prisca Teucros Alba colit lares,
Fortem atque facundum Severum
Non solitis fidibus saluto.
Iam trux ad Arctos Parrhasias hiems
Concessit, altis obruta solibus:
Iam pontus ac tellus renident,
Iam Zephyris Aquilo refractus.
Nunc cuncta veruans frondibus annuis
Crinitur arbos; nunc volucrum novi

Questus, inexpertumque c[illegible]
Quod tacita statuere br[illegible]
Non parca tellus, pervigil et[illegible]
Culmenque multo lumine so[illegible]
Solantur, exemtusque test[illegible]
Qua modo ferbuerat, Ly[illegible]
Non mille balant lanigeri gr[illegible]
Nec vacca dulci mugit adult[illegible]
Unique si quando canenti
Mutus ager domino recl[illegible]
Sed terra primis post patriam[illegible]
Dilecta curis; hic mea carmi[illegible]
Regina bellorum virago
Cæsareo decoravit auro:
Cum tu sodalis dulce pericul[illegible]
Connisus omni pectore toller[illegible]
Ut Castor ad cunctos trem[illegible]
Bebrycii strepitus arena[illegible]
Tene in remotis Syrtibus avi[illegible]
Leptis creavit? iam feret Ind[illegible]
Messes, odoratisque rara
Cinnama præripiet Saba[illegible]
Quis non in omni vertice Ro[illegible]
Reptasse dulcem Septimium [illegible]
Quis fonte Iuturnæ, relict[illegible]
Uberibus, neget esse past[illegible]
Nec mira virtus: protinus A[illegible]
Portus, dolosæ nescius Afric[illegible]
Intras; adoptatusque Tusci[illegible]
Gurgitibus puer innatast[illegible]
Hic parvus, inter pignora Cu[illegible]
Contentus arcto lumine purp[illegible]
Crescis; sed immensos labo[illegible]
Indole patricia secutus.
Non sermo Pœnus, non habit[illegible]
Externa non mens: Italus, Ital[illegible]
Sunt Urbe Romanisque tu[illegible]
Qui Libyam decorant alu[illegible]
Est et frequenti vox habilis fo[illegible]
Venale sed non eloquium tibi;
Ensisque vagina quiescit,
Stringere ni iubeant ami[illegible]
Sed rura cordi sæpius et quies,
Nunc in paternis sedibus et so[illegible]
Veiente, nunc frondosa sup[illegible]
Hernica, nunc Curibus ve[illegible]
Hic plura pones vocibus et mod[illegible]
Passu solutis: sed, memor inter[illegible]
Nostri, verecundo latentem
Barbiton ingemina sub an[illegible]

VI. *Hercules Epitrapezios No[illegible]*

Forte remittentem curas, Phœboqu[illegible]
Pectora, cum patulis tererem vagus [illegible]
Iam moriente die, rapuit me cœna b[illegible]
Vindicis. Hæc, imos animi perlapsa [illegible]
Inconsumta manet; neque enim ludi[illegible]
Hausimus, aut epulas diverso e sole p[illegible]
Vinaque perpetuis ævo certantia fast[illegible]
Ah miseri! quos nosse iuvat, quid Ph[illegible]
Distet ab hiberna Rhodopes grue; qu[illegible]
Exta ferat: cur Tuscus aper generosi[illegible]
Lubrica qua recubent conchylia molli[illegible]
Nobis verus amor, medioque Helicon[illegible]
Sermo, hilaresque ioci, brumalem ab[illegible]
Suaserunt, mollemque oculis expellere[illegible]
Donec ab Elysiis prospexit sedibus al[illegible]
Castor, et hesternas risit Tithonia m[illegible]
O bona nox! iunctaque [illegible] Tiryn[illegible]

rææ Thetidis signanda lapillis,
a diu, geminmque habitura perennem.
: species ærisque eborisque vetusti,
ras mentito corpore ceras
namque oculis certaverit usquam
ficum veteres cognoscere ductus,
ptis auctorem reddere signis?
octo multum vigilata Myroni
ri vivant quæ marmora cælo
iod ebur Pisæo pollice rasum,
teis iussum est spirare caminis,
erem longe fateatur Apellem,
amque hæc, quoties chelyn exuit ille,
ic Aoniis amor avocat antris.
tæ Genius tutelaque mensæ
ides, multo mea cepit amore
ongo satiavit lumina visu:
operi, finesque inclusa per arctos
is ille, Deus; seseque videndum
ppe, tibi, parvusque videri
;eus: et, cum mirabilis intra
pedem, tamen exclamare libebit,
iembra feras,) Hoc pectore pressus
ces; hæc exitiale ferebant
oos frangebant brachia remos.
n magna, brevi, mendacia formæ!
dextra, quanta experientia docti
, pariter gestamina mensæ
entes animo versare colossos!
quidquam Telchines in antris,
ontes, nec qui polit arma Deorum
ia potuisset ludere massa.
ies, epulisque aliena remissis;
rci domus admirata Molorchi,
vidit Tegeæa sacerdos:
is emissus in astra favillis
orva lætus Iunone bibebat:
as, veluti de pectore gaudens
as: tenet hæc marcentia fratris
clavæ meminit manus: aspera sedes
tum Nemeæo tegmine saxum.
rtuna sacro: Pellæus habebat
numen venarabile mensis,
casus secum portabat et Ortus:
libens, modo qua diademata dextra
leratque, et magnas verterat urbes.
animos in crastina bella petebat,
or semper narrabat opimas,
Bromio detraxerat Indos,
iagna Babylona refregerat hasta,
rras libertatemque Pelasgam
: magnoque ex agmine laudum
nos tantum excusasse triumphos.
quos fatis rumpentibus actus,
letale merum, iam mortis opaca
ultus alios in numine caro,
nis tenuit sudantia mensis.
iaco decus admirabile regi
tique Deo libavit honores
lextra, periuroque ense superbus
icæ perfusum sanguine gentis,
leis portantem incendia tectis
epulas, et cum Lenæa dicaret
stris mœrens, comes isse nefandis.
sacrilega face miscuit arces
itæque domos ac templa Sagunti
ulis furias immisit honestas.
nil letum ducis, ære potita
a domus: convivia Syllæ
Comebat, semper claros intrare penates
Assuetum, et felix dominorum stemmate, signum.
Nunc quoque (si mores humanaque pectora curæ
Nosse Deis) non aula quidem, Tirynthie, nec te
Regius ambit honos: sed casta, ignaraque culpæ,
Mens domini, cui prisca fides, cœptæque perenne
Fœdus amicitiæ: scit adhuc florente sub ævo
Par magnis Vestinus avis, quem nocte dieque
Spirat, et in caræ vivit complexibus umbræ.
Hic igitur tibi læta quies, fortissime Divûm
Alcide: nec bella vides pugnasque feroces,
Sed chelyn, et vittas, et amantes carmina laurus.
Hic tibi solenni memorabit carmine quantus
Iliacas Geticasque domos, quantusque nivalem
Stymphalon, quantusque iugis Erimanthon aquosis
Terrueris; quem te pecoris possessor Iberi,
Quem tulerit sævæ Mareoticus arbiter aræ.
Hic penetrata tibi spoliataque limina Mortis
Concinet, et flentes Libyæ Scythiæque puellas.
Nec te regnator Macetum, nec barbarus unquam
Hannibal, aut sævi posset vox horrida Syllæ
His celebrare modis. Certe tu, muneris auctor,
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

VII. *Lyricum ad Maximum Iunium.*

Iam diu lato spatiata campo,
Fortis heroos, Erato, labores
Differ: atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.
Tuque, regnator lyricæ cohortis,
Da novi paulum mihi iura plectri,
Si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas.
Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonsa capienda myrto
Serta; nec maior sitis; et bibendus
Castior amnis.
Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes? ubi, Dite viso,
Pallidus fossor redit, erutoque
Concolor auro.
Ecce me, natum propiore terra,
Non tamen portu retinent amœno
Desides Baiæ, liticemve notus
Hectoris armis.
Torpor est nostris, sine te, Camœnis;
Tardius sueto venit ipse Thymbræ
Rector, et primis meus ecce metis
Hæret Achilles.
Quippe, te fido monitore, nostra
Thebais, multa cruciata lima,
Tentat audaci fide Mantuanæ
Gaudia famæ.
Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundasti vacuos penates.
O diem lætum! venit ecce nobis
Maximus alter.
Orbitas omni fugienda nisu,
Quam premit votis inimicus hæres,
Optimo poscens (pudet heu) propinquum
Funus amico.
Orbitas nullo tumulata fletu.
Stat domo capta cupidus superstes,
Imminens leti spoliis, et ipsum
Computat ignem.
Duret in longum generosus infans,
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores patrios, avumque
Provocet actis!

Tu tuos parvo memorabis enses,
Quos ad Eoum tuleris Orontem
Signa frenatæ moderatus alæ
Castore dextro:
Ille ut invicti rapidum secutus
Cæsaris fulmen, refugis amaram
Sarmatis legem dederit, sub uno
Vivere cœlo.
Sed tuas artes puer ante discat.
Omne quis mundi senium remensus
Orsa Sallusti brevis, et Timavi
Reddis alumnum.

VIII. *Ad Iulium Menecratem ob prolem.*

Pande fores Superum, vittataque templa Sabæis
Nubibus et pecudum fibris spirantibus imple,
Parthenope: clari genus ecce Menecratis auget
Tertia iam suboles: procerum tibi nobile vulgus
Crescit, et insani solatur damna Vesevi.
Nec solum festas secreta Neapolis aras
Ambiat: et socii portus, dilectaque mitis
Terra Dicarchei, nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo, sertis altaria cingat;
Materni qua litus avi, quem turba nepotum
Circuit, et similes contendit reddere vultus.
Gaudeat et Libyca præsignis avunculus hasta;
Quæque sibi genitos putat, attollitque benigno
Polla sinu: macte, o iuvenis, qui tanta merenti
Lumina das patriæ. Dulci fremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus: procul atra recedat
Invidia, atque alio liventia pectora flectat.
His senium, longæque decus virtutis, et alba
Atropos, et patrius lauros promittit Apollo.
Ergo, quod Ausoniæ pater augustissimus urbis
Ius tibi tergeminæ dederat lætabile prolis,
Omen erat: venit toties Lucina, piumque
Intravit repetita larem: sic fertilis, oro,
Stet domus, et donis nunquam nudata sacratis.
Macte, quod et proles tibi sæpius aucta virili
Robore: se iuveni lætam dat virgo parenti:
Aptior his virtus, citius dabit illa nepotes.
Qualis maternis Helene iam digna palæstris
Inter Amyclæos reptabat candida fratres;
Vel qualis cœli facies, ubi nocte serena
Admovere iubar mediæ duo sidera lunæ.
Sed queror haud faciles, iuvenum rarissime, questus,
Irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
Tantane me decuit vulgari gaudia fama
Noscere? cumque tibi vagiret tertius infans,
Protinus ingenti non venit nuntia cursu
Litera, quæ festos cumulare altaribus ignes,
Et redimire chelyn, postesque ornare, iuberet,
Albanoque cadum sordentem promere fumo,
Et creta signare diem? sed tardus inersque
Nunc demum mea vota cano? Tua culpa, tuusque
Hic pudor. Ulterius sed enim producere questus
Non licet: en hilaris circumstat turba tuorum,
Defensatque patrem: quem non hoc agmine vincas?
Di patrii, quos auguriis super æquora magnis
Litus ad Ausonium devexit Abantia classis;
Tu, ductor populi longe emigrantis, Apollo,
Cuius adhuc volucrem, læva cervice sedentem,
Respiciens, blande felix Eumelis adorat;
Tuque, Actæa Ceres, cursu cui semper anhelo
Votivam taciti quassamus lampada mystæ:
Et vos, Tyndaridæ, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta, umbrosæve magis coluere Therapnæ,
Hos, cum plebe sua, patrii servate Penates.
Sint, qui fama avo crebrisque laboribus urbem
Voce opibusque iuvent, viridique inn
His placidos genitor mores, largumqu
Monstret avus; pulchræ studium virt
Quippe et opes et origo sinunt, hanc l
Patritias intrare fores; hos, pube sub
(Si modo prona bonis invicti Cæsaris
Numina) Romulei limen pulsare sena

IX. *Risus Saturnalitius ad Plotiu*

Est sane iocus iste, quod libellu
Misisti mihi, Gryphe, pro libell
Urbanum tamen hoc potest vide
Si, post hoc, aliquid mihi remit
Nam, si ludere, Gryphe, perseve
Non ludis: licet, ecce, computen
Noster, purpureus novusque cha
Et binis decoratus umbilicis,
Præter me, mihi constitit decus
Tu rosum tineis, situque putren
Quales aut Libycis madent oliv
Aut thus Niliacum piperve serv
Aut Byzantiacos olent lacertos;
Nec saltem tua dicta continente
Quæ trino iuvenis foro tonabas,
Aut centum prope iudices, prius
Te Germanicus arbitrum sequen
Annonæ dedit, omniumque late
Præfecit stationibus viarum;
Sed Bruti senis oscitationes,
De capsa miseri libellionis
Emtum, plus minus, asse Caianc
Donas: usque adeone defuerunt
Scissis pilea suta de lacernis?
Vel mantilia, luridæve mappæ?
Chartæ, Thebaicæve, caricæve?
Nusquam turbine conditus ruen
Prunorum globus, atque coctano
Non ellychnia sicca, non replict
Bulborum tunicæ, nec ova tantu
Non leves alicæ, nec asperum far
Nusquam Cinyphiis vagata camp
Curvarum domus uda cochlearu
Non lardum breve, debilisve per
Non Lucanica, non graves Falis
Non sal, oxygarumve, caseusve,
Aut panes viridantis aphronitri
Vel passum psythiis suis recoctu
Dulci defruta vel lutosa cœno?
Quantum vel dare cereos olentes
Cultellum, tenuesve codicillos?
Ollares, rogo, non licebat uvas,
Cumano patinas vel orbe tortas,
Aut unam dare synthesin (quid l
Alborum calicum, atque caccabo
Sed, certa velut æquus in statera
Nil mutas, sed idem nihil repend
Quid? si cum bene mane semicru
Illatam tibi dixero salutem,
Et tu me vicibus domi salutes?
Aut, cum me dape iuveris opima,
Expectes similes et ipse cœnas?
Irascor tibi, Gryphe. Sed valebis
Tantum ne mihi, quo soles lepore
Et nunc hendecasyllabos remitte

Liber quintus

Ad Abascantium.

Omnibus affectibus prosequenda sunt b

prosint. Pietas, quam Priscillæ tuæ
rum tuorum pars est, et nulli non con-
ecipue marito, potest. Uxorem enim
voluptas est, defunctam, religio. Ego
peri non ut unus e turba, nec tantum
s, assilui: amavit enim uxorem meam
mando fecit mihi illam probatiorem.
ratus sum, si lacrymas tuas transeo.
us omne divinæ domus semper demere-
ediocritate connitor: nam, qui bona
t, amat et sacerdotes. Sed, quamvis
tum amicitiæ tuæ iampridem cuperem,
n nondum intervenisse materiam.***
sunt.

scantii in Priscillam pietas.

similes docilis mihi fingere ceras,
ressis aurumve animare figuris:
a, tuo solatia grata marito
iamque egregia pietate meretur,
o vultus signata colore,
iata manu, reddare dolenti:
gis umbram conatur, et ingens
Morte gerit; curasque fatigat
que omni te quærit amare metallo.
honos, agilis quem dextra laborat.
ati iuvenis rarissima coniux,
scurum finem latura, perenni
re iusta lyra: modo dexter Apollo,
iuncto mihi semper Apolline Cæsar,
alio melius condere sepulcro.
anto struitur medicina dolori,
ducrem Phœbi rota torqueat annum:
recens, et adhuc in vulnere primo
questu, miseramque accessus ad aurem
ti, tunc flere et scindere vestes
sare greges, et vincere planctus,
iustos rabidis pulsare querelis
amen erat: licet ipse, levandos
ylvis comitatus et amnibus, Orpheus
omnis pariter matertera vatem,
neus tegeret Bacchique sacerdos;
l fila, Deis pallentis Averni
ue audita comis, mulcere valerent:
onito regnabat pectore luctus!
l planctus refugit iam plana cicatrix
, gravibusque oculis uxorius instat
e pios etiamnum hæc lumina fletus?
tius genitrix Sipylea feretur
uas; citius Tithonida mœsti
s, aut exsiccata fatiscet
is hiemes affrangere bustis.
notat ista Deus, qui flectit habenas
anos, propior Iove, digerit actus;
e videt, lectique arcana ministri
cumenta capit, quod diligis umbram,
ias: hic est castissimus ardor;
mino meritus censore probari.
vos collato pectore mixtos
pta Concordia longa catena.
uptuque prior, tædasque marito
te ceu virginitate iugatum
tis, animoque amplexa fovebat.
evo sociatam palmite vitem
miscetque nemus, ditemque precatur
t caris gaudet redimita racemis.
avis, seu pulchræ munere formæ,
aruere bonis, falsaque potentes
eræ; tibi, quamquam et origo niteret

Et felix species, multumque optanda maritis,
Ex te maior honos, unum novisse cubile,
Unum secretis agitare sub ossibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiasset raptor amorem,
Dulichiive proci; nec qui fraternus adulter
Casta Mycenæo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydæ si pondera gazæ,
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
Divitias, mallet cum paupertate pudica
Intemerata mori, vitamque rependere famæ.
Nec frons triste rigens, nimiusque in moribus horror;
Sed simplex hilarisque fides, et mixta pudori
Gratia: quod si anceps metus ad maiora vocasset,
Illa vel armiferas pro coniuge læta catervas,
Fulmineosque ignes, mediique pericula ponti,
Exciperet: melius, quod non adversa probarunt,
Quæ tibi cura tori, quantus pro coniuge pallor.
Sed meliore via dextros tua vota marito
Promeruere Deos; dum nocte dieque fatigas
Numina, dum cunctis supplex advolveris aris,
Et mitem Genium Domini præsentis adoras.
Audita es: venitque gradu Fortuna benigno.
Vidit quippe pii iuvenis navamque quietem,
Intactamque fidem, succinctaque pectora curis,
Et vigiles sensus, et digna evolvere tantas
Sobria corda vices; vidit, qui cuncta suorum
Novit, et inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille ortus obitusque; quid Auster,
Quid Boreas hibernus agat; ferrique togæque
Consilia; atque ipsam mentem probat: ille subactis
Molem immensam humeris, et vix tractabile pondus
Imposuit, (nec enim numerosior altera sacra
Cura domo) magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis; viresque modosque
Imperii tractare manu; quæ laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Istri,
Quid Rheni vexilla ferant; quantum ultimus orbis
Cesserit, et refluo circumsona gurgite Thule.
Omnia nam lætas pila attollentia frondes,
Nullaque famosa signatur lancea pinna.
Præterea, fidos Dominus si dividat enses,
Pandere, quis centum valeat frenare maniplis
Intermixtus equos: quis præcepisse cohorti;
Quem deceat clari præstantior ordo tribuni:
Quisnam frænigeræ signum dare dignior alæ.
Mille etiam prænosse vices: an merserit agros
Nilus, an imbrifero Libye sudaverit Austro:
Cunctaque si numerem, non plura interprete virga
Nuntiat e celsis ales Tegeaticus astris;
Quæque cadit liquidas Iunonia virgo per auras,
Et picturato pluvium ligat aera gyro;
Quæque tuas laurus volucri, Germanice, curru
Fama vehit, prægressa diem, tardumque sub astris
Arcada, et in medio linquens Thaumantida cœlo.
Qualem te Superi, Priscilla, hominesque benigno
Aspexere die, cum primum ingentibus actis
Admotus coniux! Vicisti gaudia certe
Ipsius, affuso dum pectore prona sacratos
Ante pedes avide Domini tam magna merentis
Volveris. Aonio non sic in vertice gaudet,
Quam pater arcani præfecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui ius venerabile thyrsi
Bacchus, et attonitæ tribuit vexilla catervæ.
Nec tamen hic mutata quies, probitasve secundis
Intumuit: tenor idem animo, moresque modesti,
Fortuna crescente, manent: fovet anxia curas
Coniugis, hortaturque simul, flectitque labores.
Ipsa dapes modicas et sobria pocula tradit,
Exemplumque ad herile monet: velut Appula coniux

Agricolæ parci, vel sole infecta Sabinæ,
Quæ videt emeriti, iam prospectantibus astris,
Tempus adesse viri, propere mensasque torosque
Instruit, expectatque sonum redeuntis aratri.
Parva loquor: tecum gelidas comes illa per Arctos,
Sarmaticasque hiemes, Istrumque, et pallida Rheni
Frigora tecum omnes animo durare per æstus,
Et, si castra darent, vellet gestare pharetras,
Vellet Amazonia latus intercludere pelta;
Dum te pulverea bellorum in nube videret
Cæsarei prope fulmen equi, divinaque tela
Librantem, et magnæ sparsum sudoribus hastæ.
Hactenus alma chelys: tempus nunc ponere frondes,
Phœbe, tuas, mœstaque comam damnare cupresso.
Quisnam implacata consanguinitate ligavit
Fortunam Invidiamque Deus? quis iussit iniquas
Æternum bellare Deas? Nullamne notavit
Illa domum, torvo quam non hæc lumine figat
Protinus, et sæva perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares inconcussique penates;
Nil mœstum: quid enim, quamvis tumida levisque,
Cæsare tam dextro, posset Fortuna timeri?
Invenere viam liventia Fata, piumque
Intravit vis sæva larem. Sic plena maligno
Afflantur vineta Noto: sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapidæ sic obvia puppi
Invidet, et velis annubilat aura secundis.
Carpitur eximium fato Priscilla decorem:
Qualiter alta comam, sylvarum gloria, pinus,
Seu Iovis igne malo, seu iam radice soluta,
Deficit, et nulli spoliata remurmurat auræ.
Quid probitas, aut casta fides, quid numina prosunt
Culta Deûm? furvæ miseram circum undique leti
Vallavere plagæ: tenuantur dura sororum
Licia, et exacti superest pars ultima fili.
Nil famuli coetus, nil ars operosa medentum
Auxiliata malis: comites tamen undique ficto
Spem simulant vultu: flentem notat illa maritum.
Ille modo infernæ nequidquam flumina Lethes
Incorrupta rogat: nunc anxius omnibus aris
Illacrymat, signatque fores, et pectore terget
Limina: nunc magni vocat exorabile numen
Cæsaris. Heu durus Fati tenor! estne quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Accessisse moræ, si tu, Pater, omne teneres
Arbitrium? cæco gemeret Mors clusa barathro,
Longius et vacuæ posuissent stamina Parcæ.
Iamque cadunt vultus, oculisque novissimus error,
Obtusæque aures, nisi cum vox sola mariti
Noscitur: illum unum, media de morte reversa,
Mens videt; illum ægris circumdat fortiter ulnis,
Immotas obversa genas; nec sole supremo
Lumina, sed dulci mavult satiare marito.
Tunc sic unanimum moriens solatur amantem:
Pars animæ victura meæ, cui linquere possem
O utinam, quos dura mihi rapit Atropos, annos,
Parce, precor, lacrymis; sævo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram.
Linquo equidem thalamos (salvo tamen ordine) mœ-
Quod prior: exegi longa potiora senecta (sti,
Tempora; vidi omni te pridem in flore nitentem,
Vidi altæ propius propiusque accedere dextræ.
Non in te Fatis, non iam Cœlestibus ullis
Arbitrium: mecum ista fero. Tu limite cœpto
Tende libens, sacrumque latus Geniumque poten-
Irrequietus ama: nunc, quod cupis ipse iuberi, (tem
Da Capitolinis æternum sedibus aurum,
Quo niteant sacri centeno pondere vultus
Castrensis, et propriæ signa cultricis amorem.

Sic ego nec Furias, nec deteriora vid
Tartara, et Elysias felix admittar in
Hæc dicit labens, sociosque amplex
Hærentemque animam non tristis in
Transtulit, et cara pressit sua lumin
At iuvenis, magno flammatus pector
Nunc implet sævo viduos clamore pe
Nunc ferrum laxare cupit; nunc ard
In loca: vix retinent comites: nunc o
Incubat amissæ, mersumque in corde
Sævus agit: qualis, conspecta coniuge
Odrysius vates, positis ad Strymona
Obstupuit, tristemque rogum sine ca
Ille etiam certæ rupisset tempora vit
Ne tu Tartareum Chaos incomitata
Sed prohibet mens fida Duci, iurataq
Imperiis, et maior amor. Quis carmi
Exequias et dona malæ feralia pomp
Perlegat? omne illic, stipatum exam
Ver Arabum Cilicumque fluit, flores
Indorumque arsura seges, præreptaq
Tura, Palæstini simul Hebræique liq
Coryciæque comæ, Cinyreæque germ
Ipsa toris Serum Tyrioque umbrata r
Tegmine: sed toto spectatur in agmin
Solus; in hunc magnæ flectuntur lumi
Ceu iuvenes natos suprema ad busta f
Is dolor in vultu; tantum crinesque g
Sordis habent. Illam tranquillo fine
Felicemque vocant; lacrymas fudere
Est locus ante Urbem, qua primum s
Appia; quaque Italo gemitus Almone
Ponit, et Idæos iam non reminiscitu
Hic te, Sidonio velatam molliter ost
Eximius coniux (nec enim fumantia
Clamoremque rogi potuit perferre) b
Composuit, Priscilla, toro: nil longio
Carpere, nil ævi poterunt vitiare lab
Siccatam membris; tantas venerabil
Spirat opes: mox in varias mutata no
Effigies: hoc ære Ceres, hoc lucida Gn
Illo Maia tholo, Venus hoc non impr
Accipiunt vultus, haud indignata, d
Numina: circumstant famuli, consue
Obsequiis: tum rite tori mensæque p
Assiduæ. Domus ista, domus; quis tr
Dixerit? Hac merito visa pietate mari
Protinus exclames: Est hic, agnosco,
Illius, æternæ, modo qui sacraria gen
Condidit, inque alio posuit sua sider
Sic, ubi magna novum Phario de litor
Solvit iter, iamque innumeros utrim
Lataque veliferi porrexit brachia mal
Invasitque vias; in eodem angusta pha
Æquore, et immensi partem sibi vind
Quid nunc immodicos, iuvenum lectis
Corde foves, longumque vetas exire do
Nempe times, ne Cerbereos Priscilla
Latratus? tacet ille piis: ne tardior ads
Navita, proturbetque vadis? vehit ille
Protinus, et manes placidus locat hosp
Præterea, si quando pio laudata marit
Umbra venit, iubet ire faces Proserpi
Egressasque sacris veteres Heroidas a
Lumine purpureo tristes laxare tenebr
Sertaque et Elysios animæ prosterne
Sic Manes Priscilla subit; ubi supplice
Pro te Fata rogat; reges tibi tristis Av
Placat, ut expletis humani finibus æv

as Dominum, iuvenemque, relinquas
tæ iurant in vota Sorores.

Protrepticon ad Crispinum.

rrhena petit, saltusque Tagetis,
longa mora est, aut avia tellus;
o velluntur pectora morsu,
ntes impellunt lumina guttæ,
eas hiemes abeuntis amici
pectemque ratem iam fessus ab altis
ie oculos longo querar aere vinci.
æ iam te, puer inclyte, primæ
ita, et castrorum dulce vocaret
uanto manarent gaudia fletu,
n amplexus! et nunc optanda propin-
touos bis iam tibi circuit orbes (quant
istis animus robustior annis,
e oneri, et mentem sua non capit ætas.
on te series inhonora parentum
avis, et priscæ lucis egentem,
pe tulit: non sanguine cretus
eaque Remi; nec paupere clavo
em et Latii penetrale senatus
sti; sed præcedente tuorum
ulei qualis per munera Circi,
viso et titulis generosus avitis,
nus, cuius de stemmate longo
os habet admissura parentes:
cuunt plausus, illum ipse volantem
rvæ gaudent agnoscere metæ:
ier, genitum sibi Curia sensit,
ritia clausit vestigia luna.
x more sinus, tunicamque potentem,
neri. Sed enim tibi magna parabat
mpla pater; quippe ille, iuventam
ediens, pharetratum invasit Araxem
cilemque fero servire Neroni
gidi summam Mavortis agebat
omitem belli sociumque laborum
regiis multum miratus in armis
ue illi curarum asperrima suetus
irique metus; quod tempus amicum
erto quænam bona tempora bello,
fides aut quæ fuga vera ferocis
nus iter prænosse timendum,
iuga quærere commoda castris,
is agros, aperire malignas
emorumque moras, tantamque verendi
ere ducis, iussisque ingentibus unus
virum norat iam barbara tellus:
pex bellorum, et proxima cassis,
attoniti, quamquam Nemeæa viderent
usque acies impelleret arcus
ide, tamen et Telamona timebant.
nec enim externo monitore petendus
pulcher amor: cognata ministret
aliis Decii reducesque Camilli
tu disce patrem; quantusque nigrantem
iduis fessoque Hyperione Thulem
data gerens; quantusque potentis
siæ sortito rexerit anno,
lcente toga. Bibe talia pronis
certent tibi conciliare propinqui:
omites præcepta, senesque paterni.
noliris iter, nec deside passu
dum validæ tibi signa iuventæ
is: et adhuc decor integer ævi.
ixta; fatis namque haustus iniquis
geminam prolem sine præside linquens.

Nec saltem teneris ostrum puerile lacertis
Exuit, albentique humeros induxit amictu.
Quem non corrumpit pubes effrena, novæque
Libertas properata togæ? ceu nescia falcis
Sylva comas tollit, fructumque expirat in umbras.
At tibi Pieriæ tenero sub pectore curæ,
Et pudor, et docti legem sibi dicere mores;
Tunc hilaris probitas, et frons tranquilla, nitorque
Luxuriæ confine timens, pietasque per omnes
Dispensata modos; æquævo cedere fratri,
Mirarique patrem, miseræque ignoscere matri.
Admonuit fortuna domus: tibine illa nefanda
Pocula, letalesque manu componere succos
Evaluit, qui voce potes prævertere morsus
Serpentum, atque omnes vultu placare novercas?
Infestare libet Manes, meritoque precatu
Pacem auferre rogis: sed te, puer optime, cerno
Flectentem iustis, et talia dicta parantem:
Parce, precor, cineri: fatum illud, et ira nocentum
Parcarum, crimenque Dei, mortalia quisquis
Pectora sero videt, nec primo in limine sistit
Conatus scelerum, atque animos infanda parantes.
Excidat illa dies ævo, nec postera credant
Sæcula! nos certe taceamus; et obruta multa
Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.
Exegit pœnas, hominum cui cura suorum,
Quo Pietas auctore redit terrasque revisit,
Quem timet omne nefas; satis hæc, lacrymandaque (nobis
Ultio; quin sævas utinam exorare liceret
Eumenidas, timidæque avertere Cerberon umbræ,
Immemoremque tuis citius dare Manibus amnem.
Macte animo, iuvenis! sic crescunt crimina matris.
Nec tantum pietas, sed protinus ardua virtus
Affectata tibi: nuper cum forte sodalis
Immeritæ falso palleret crimine famæ,
Erigeretque forum, succinctaque iudice multo
Surgeret, et castum libraret Iulia fulmen;
Tu, quamquam non ante forum legesque severas
Passus, sed tacita studiorum occultus in umbra,
Defensare metus, adversaque tela subisti
Pellere, inermis adhuc et tiro, paventis amici.
Haud unquam tales aspexit Romulus annos
Dardaniique senes, medii bellare togata
Strage fori: stupuere Patres tentamina tanta,
Conatusque tuos; pro te reus ipse timebat.
Par vigor et membris; promtæque ad fortia vires
Sufficiunt animo, atque ingentia iussa sequuntur.
Ipse ego te nuper Tyberino in litore vidi,
Qua Tyrrhena vadis Laurentibus æstuat unda,
Pendentem in cursus, vexantemque ilia nudo
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem;
Si qua fides dictis, stupui, Martemque putavi.
Getulo sic pulcher equo, Troianaque quassans
Tela, novercales ibat venator in agros
Ascanius, miseramque patri flagrabat Elisam.
Troilus haud aliter gyro breviore minantes
Eludebat equos: aut quem de turribus altis,
Arcadas Ogygio versantem in pulvere turmas,
Spectabant Tyriæ non torvo lumine matres.
Ergo age, nam magni Ducis indulgentia pulsat,
Certaque dat votis hilaris vestigia frater,
Surge, animo et fortes castrorum concipe curas.
Monstrabunt acies Mavors, Actæaque virgo; (nus,
Flectere Castor equos, humeris quatere arma Quiri-
Qui tibi tam tenero permisit plaudere collo
Nubigenas clypeos, intactaque cædibus æra.
Quasnam igitur terras, quem Cæsaris ibis in orbem?
Arctoosne amnes, et Rheni fracta natabis
Flumina? an æstiferis Libyæ sudabis in arvis?

An iuga Pannoniæ mutatoresque domorum
Sauromatas quaties? an te septemus habebit
Ister, et undoso circumflua coniuge Peuce?
An Solymum cinerem, palmetaque capta subibis
Non sibi felices sylvas ponentis Idumes?
Quod si te magne tellus frenata parenti
Accipiat, quantum ferus exultabit Araxes!
Quanta Calydonios attollet gloria campos!
Cum tibi longævus referet trucis incola terræ,
Hic suetus dare iura parens; hoc cæspite turmas
Affari: vigiles speculas, castellaque longe
Prospicis? ille dedit; cinxitque hæc mœnia fossa:
Belligeris hæc dona Deis, hæc tela dicavit;
Cernis adhuc titulos: hunc ipse, vocantibus armis,
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.
Qualiter in Teucros victricia bella paranti,
Ignotum Pyrrho Phœnix narrabat Achillem.
Felix, qui viridi fidens cœptaque iuventa,
Durabis quascumque vices, vallumque subibis
Forsan et ense latus (si numina principis adsint)
Cinctus, et unanimi comes indefessus amici;
Quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit
Bella Menœtiades: quippe hæc concordia vobis,
Hic amor est; duretque, precor! nos fortior ætas
Iam fugit; hinc votis animum precibusque iuvabo.
Hei mihi, sed cœtus solitos si forte ciebo,
Et mea Romulei venient ad carmina patres,
Tu deeris, Crispine, mihi; cuneosque per omnes
Te meus absentem circumspectabit Achilles.
Sed venies melior; (vatum non irrita currunt
Omina) quique aquilas tibi nunc et castra recludit,
Idem omnes perferre gradus, cingique superbis
Fascibus, et patrias dabit insedisse curules.
Sed quis ab excelsis Troianæ collibus Albæ,
(Unde suæ iuxta prospectat mœnia Romæ
Proximus ille Deus) fama velocior intrat
Nuntius, atque tuos implet, Crispine, penates?
Dicebam certe, vatum non irrita currunt
Auguria: en! ingens reserat tibi limen honorum
Cæsar, et Ausonii committit munia ferri.
Vade, puer, tantisque enixus suffice donis.
Felix, qui magno iam nunc sub præside iuras,
Cuique sacer primum tradit Germanicus ensem!
Non minus hoc, fortis quam si tibi panderet ipse
Bellipotens aquilas torvaque induceret ora
Casside: vade alacer, maioraque disce mereri.

III. *Epicedion in patrem suum.*

Ipse malas vires, et lamentabile carmen
Elysio de fonte mihi, pulsumque sinistræ
Da, genitor perdocte, lyræ: neque enim antra movere
Delia, nec solitam fas est impellere Cirrham,
Te sine. Corycia quidquid modo Phœbus in umbra,
Quidquid ab Ismariis monstrabat collibus Evan,
Dedidici: fugere meos Parnasia crines
Vellera; funestamque hederis irrepere taxum
Extimui, trepidamque (nefas) arescere laurum,
Ille ego, magnanimum qui facta attollere regum
Ibam altum spirans, Martemque æquare canendo.
Quis sterili mea corda situ, quis Apolline verso,
Frigida damnatæ præduxit nubila menti?
Stant circum attonitæ vatem, et nil dulce sonantes
Nec digitis nec voce Deæ: dux ipsa, silenti
Fulta caput cithara, qualis post Orphea raptum
Adstitit, Hebre, tibi, cernens iam surda ferarum
Agmina, et immotos sublato carmine lucos.
At tu, seu membris emissus in ardua tendis,
Fulgentesque plagas, rerumque elementa recenses,
Quis Deus, unde ignes, quæ ducat semita Solem,
Quæ minuat Phœben, quæque integ
Causa queat doctique modos extend
Seu tu Lethæi secreto in gramine ca
Concilia heroum iuxta Manesque he
Mæonium Ascræumque senem, non
Accolis, alternumque sonas, et carm
Da vocem magno, Pater, ingeniumq
Nam me ter relegens cœlum, terque
Luna videt residem, nullaque Helic
Solantem curas, tuus ut mihi vultib
Irrubuit, cineremque oculis humen
Vilis honos studiis: vix hæc in mun
Primum animum; tacitisque situm
Nunc etiam trepidante manu nec lu
Ordior, accliuis tumulo, quo molle
Iugera nostra tenens; ubi post Ænei
Solatus, Latiis ingessit montibus A
Ascanius, Phrygio dum pingues sang
Odit, et infaustæ regnum dotale nov
His ego te (nam Sicanii non mitius l
Aura croci, dites nec sicubi rara Sab
Cinnama, odoratas nec Arabs decerp
Insertum cum laude locis, te carmin
Pierio: sume hos gemitus, et munera
Et lacrymas, cari quas nunquam hab
Atque utinam fortuna mihi dare Ma
Par templis opus, aeriamque educere
Cyclopum scopulos ultra, atque auda
Pyramidum, et magno tumulum præ
Illic et Siculi superassem dona sepul
Et Nemees lucum, et Pelopis solemni
Illic Œbalio non finderet aera disco
Graiorum vis ulla virum; non arva r
Sudor equum, aut putri sonitum dare
Sed Phœbi simplex chorus. Hic fron
Præmia laudato, genitor, tibi rite di
Ipse, madens lacrymis, umbrarum a
Præciperem reditum, cui te nec Cerb
Ore, nec Orpheæ quirent avertere leg
Meque, habitus moresque tuos et fact
Fors et magniloquo non posthabuisse
Tenderet et torvo pietas æquare Mar
Cur magis incessat Superos et aena S
Stamina, quæ tepido genitrix super a
Orba sedet? vel quæ primævi coniugi
Aspicit, obstantesque manus, turba
Vincit, in ardentem (liceat) moritura
Maior certe illis Superos et Tartara p
Invidia: externis etiam miserabile vi
Funus eat. Sed nec modo se Natura d
Nec Pietas iniusta dedit: mihi limine
Fatorum, et viridi, genitor, ceu raptu
Tartara dura subis: nec enim Maratho
Parcius extinctum sævorum crimine
Fleverit Icarium, Phrygia quam turr
Astyanacta parens. Laqueo quin illa s
Inclusit gemitus: at te, post funera ma
Hectoris, Hæmonio pudor est servisse
Non ego quas fati certus sibi voce cano
Inferias præmittit olor; nec rupe quod
Tyrrhenæ volucres nautis prædulce m
In patrios adhibebo rogos; non murmu
Quod gemit, et diræ queritur Philome
Nota nimis vati: quis non in funera co
Heliadum ramos, lacrymosaque germi
Et Phrygium silicem, atque ausum co
Carmina, nec fœda gavisam Pallada bu
Te pietas oblita virum, revocataque co
Iustitia, et gemina planget facundia li

que cohors Heliconia Phœbi,
ios seno pede ducere cantus,
lia carmen testudine mensis
enque fuit: quosque orbe sub omni
umerat Sapientia fama:
nque dolos, aversaque cœlo
uper intonuere cothurno:
ires tenuare Thalia
s gressu truncare tenores.
nimo complexus, et omnibus auctor
ta patet: sive orsa libebat
odis, seu voce soluta
m nimbos æquare profatu.
s Vesuvino fulgere vultus,
hemque afflato monte sepulti
dos, et magni funus alumni,
hiæ quidquam præstantius arces,
, Sparteve animosa creavit.
s, famæque obscura iaceres,
ns, illo te cive probares
boico maiorum sanguine duci.
essit sua tempora sertis;
to caneret Quinquennia versu,
s Pylii senis, oraque regis
que comam subnexus utraque.
es obscuri sanguinis ortus,
ius; (quanquam fortuna parentum
) etenim te divite ritu
s infantia adegit amictus
atos, et nobile pectoris aurum.
dextrum risere sorores
ue chelyn summisit, et ora
ro, iam tum tibi blandus, Apollo.
riæ decus, et natalis origo
uo geminæ certamine terræ.
Latiis ascita colonis
le (Phrygius qua puppe magister
is miser evigilavit in undis);
uum longo probat ordine vitæ.
* * * * * *
que aliis natalibus urbes
tæque probant: non omnibus ille
s immanis gloria falsi.
rofers annos, vitamque salutas,
ii raperis certamina lustri
ris, laudum festinus, et audax
primæva ad carmina plebes
e monstravere parentes.
lmæ, nulloque ingloria sacro
ties victorem Castora gyro,
u virides plausere Therapnæ.
sse domi; quid Achæa mereri
mis Phœbi, nunc germine Lernæ,
ea protectum tempora pinu?
a, tamen nusquam avia frondes
um tetigit Victoria crinem.
trum credi, generosaque pubes
i, moresque et facta priorum
us Troiæ: quam tardus Ulixes;
ugnasque virum decurrere versu
tumque pios ditarit agrestes
sque senex: qua lege recurrat
exa lyræ, volucrumque precator
s Alcman cantatus Amyclis,
erox, actusque egressa viriles,
emeraria Leucade Sappho:
nata chelys: tu pandere docti
æ, latebrasque Lycophronis atri,
licitum, tenuisque arcana Corinnæ;
(Sed quid parva loquor?) tu par assuetus Homero
Ferre iugum, senosque pedes æquare solutis
Vocibus, et nunquam passu breviore relinqui.
Quid mirum, patria si te petiere relicta,
Quos Lucanus ager, rigidi quos iugera Dauni,
Quos Veneri plorata domus, neglectaque tellus
Alcidæ, vel quos e vertice Surrentino
Mittit Tyrrheni speculatrix virgo profundi;
Quos propriore sinu lituo remoque notatus
Collis, et Ausonii pridem laris hospita Cyme;
Quosque Dicarchei portus Baianaque mittunt
Litora, qua mediis alte permixtus anhelat
Ignis aquis, et operta animos incendia servant.
Sic ad Avernales scopulos, et opaca Sibyllæ
Antra, rogaturæ veniebant undique gentes.
Illa minas Divum, Parcarumque acta canebat,
Quamvis decepto vates non irrita Phœbo.
Mox et Romuleam stirpem, proceresque futuros
Instruis, inque patrum vestigia ducere perstas.
Sub te Dardanius facis explorator opertæ,
Qui Diomedei celat penetralia furti,
Crevit, et inde sacrum didicit puer. Arma probare
Monstrasti Saliis, præsagumque æthera certis
Auguribus; cui Chalcidicum fas volvere carmen,
Lanea cui Phrygii est coma flaminis; et tua multum
Verbera succincti formidavere Luperci.
Et nunc ex illo forsan grege, gentibus alter
Iura dat Eois, alter compescit Iberos,
Alter Achæmenium secludit Zeugmate Persen:
Hi dites Asiæ populos, hi Pontica frenant,
Hi fora pacificis emendant fascibus: illi
Castra pia statione tenent: tu laudis origo.
Non tibi certassent iuvenilia fingere corda
Nestor, et indomiti Phœnix moderator alumni;
Quique tubas acres, lituosque audire volentem,
Æaciden alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, subitam civilis Erinnys
Tarpeio de monte facem, Phlegræaque movit
Prœlia. Sacrilegis lucent Capitolia tædis,
Et Senonum furias Latiæ sumsere cohortes.
Vix requies flammæ; nec dum rogus ille Deorum
Siderat, excisis cum tu solatia templis,
Impiger, et multum facibus velocior ipsis,
Concipis ore pio, captivaque fulmina defles.
Mirantur Latii proceres, ultorque Deorum
Cæsar, et e medio Divum Pater annuit igni.
Iamque et flere pio Vesuvina incendia cantu
Mens erat, et gemitum patriis impendere damnis;
Cum Pater exemtum terris ad sidera montem
Sustulit, et late miseras deiecit in urbes.
Me quoque, vocales lucos lustrataque Tempe
Pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi,
Admisere Deæ: nec enim mihi sidera tanti,
Æquoraque et terras, quam vos, debere parenti.
Tu decus hoc quodcunque lyræ, primusque dedisti
Non vulgare loqui, et famam sperare sepulcro.
Qualis eras, Latios quoties ego carmine patres
Mulcerem, felixque tui spectator adesses
Muneris! heu quali confusus gaudia fletu,
Vota piosque metus inter, lætumque pudorem!
Quam tuus ille dies! quam non mihi gloria maior!
Talis, Olympiaca iuvenem cum spectat arena,
Qui genuit, plus ipse ferit, plus corde sub alto
Cæditur: attendunt cunei; spectatur athletes
Ille magis, crebro dum lumina pulveris haustu
Obruit, et prensa vovet exspirare corona.
Hei mihi! quod tantum patrias ego vertice frondes,
Solaque Chalcidicæ Cerealia dona coronæ,
Te sub teste tuli! qualem te Dardanus Alba

Vix cepisset ager, si per me serta tulisses
Cæsarea donata manu! quod subdere robur
Illa dies, quantum potuit demsisse senectæ?
Heu quod me mixta quercus non pressit oliva,
Et fugit speratus honos, cum Lustra parentis
Invida Tarpeii canerem! Te nostra magistro
Thebais urgebat priscorum exordia vatum:
Tu cantus stimulare meos, tu pandere facta
Heroum, bellique modos, positusque locorum
Monstrabas. Labat incerto mihi limite cursus
Te sine, et orbatæ caligant vela carinæ.
Nec solum larga memet pietate fovebas:
Talis et in thalamos: una tibi cognita tæda
Connubia, unus amor: certe seiungere matrem
Iam gelidis nequeo bustis; te sentit, habetque,
Te videt, et tumulos ortuque obituque salutat
Ut Pharios aliæ ficta pietate dolores
Mygdoniosque colunt, et non sua funera plorant.
Quid referam expositos servato pondere mores?
Quæ pietas? quam vile lucrum? quæ cura pudoris?
Quantus amor recti? rursusque, ubi dulce remitti,
Gratia quæ dictis? animo quam nulla senectus?
His tibi pro meritis, famam laudesque benignas
Index cura Deum, nulloque e vulnere tristes,
Concessit: raperis, genitor, non indigus ævi,
Non nimius; trinisque decem quinquennia lustris
Iuncta ferens: sed me pietas numerare, dolorque
Non sinit: o Pylias ævi transcendere metas,
Et Teucros æquare senes, o digne videre
Me similem! sed nec leti tibi ianua tristis:
Quippe leves causæ; nec segnis tabe senili
Exitus instanti præmisit membra sepulcro;
Sed te torpor iners, et mors imitata quietem,
Explicuit, falsoque tulit sub Tartara somno.
Quos ego tunc gemitus! comitum manus anxia vidit:
Vidit et exemplum genitrix, gavisaque vovit
Quæ lamenta tuli: veniam concedite, Manes;
Fas dixisse, Pater: non tu mihi plura dedisses.
Felix ille patrem vacuis circumdedit ulnis,
Vellet et, Elysia quamvis in sede locatum,
Abripere, et Danaas iterum portare per umbras;
Tentantem et vivos molitum in Tartara gressus,
Detulit infernæ vates longæva Dianæ.
Si chelyn Odrysiam pigro transmisit Averno
Causa minor; si Thessalicas Admeton in oras,
Si coniux retro Phylaceida rettulit umbram;
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua Manes,
Aut mea? Fas mihi sit patrios contingere vultus,
Fas iunxisse manus; et lex quæcumque sequatur.
At vos, umbrarum reges, Ennæaque Iuno,
(Si laudanda precor) tædas auferte comasque
Eumenidum: nullo sonet asper ianitor ore: (stra
Centauroeque, Hydræque greges, Scylleaque mon-
Aversæ celent valles; umbramque senilem
Invitet ripis, discussa plebe, supremis
Vector, et in media componat molliter alga.
Ite, pii Manes, Graiumque examina vatum,
Illustremque animam Lethæis spargite sertis;
Et monstrate nemus, quo nulla irrupit Erinnys,
In quo falsa dies, cœloque simillimus aer.
Inde tamen venias melior, qua porta malignum
Cornea vincit ebur; somnique in imagine monstra,
Quæ solitus. Sic sacra Numæ, ritusque colendos
Mitis Aricino dictabat Nympha sub antro:
Scipio sic plenos Latio Iove ducere somnos
Creditur Ausoniis, et non sine Apolline Sylla.

IV. *Ad Somnum.*

Crimine quo merui iuvenis, placidissime Divum,
Quove errore miser, donis ut solu
Somne, tuis? Tacet omne pecus,
Et simulant fessos curvata cacumi
Nec trucibus fluviis idem sonus;
Æquoris, et terris maria acclinat
Septima iam rediens Phœbe mihi
Stare genas; totidem Œtææ Paphi
Lampades, et toties nostros Titho
Præterit, et gelido tangit miserata
Unde ego sufficiam? non, si mihi lu
Quæ sacer alterna tantum statione
Argus, et haud unquam vigilabat c
Et nunc fors aliquis, longa sub noc
Brachia nexa tenens, ultro te, Son
Inde veni, nec te totas infundere p
Luminibus compello meis; (hoc tu
Lætior) extremo me tange cacumi
(Sufficit) aut levior suspenso popli

V. *Epicedion in puerum*

Me miserum (neque enim verbis sol
Incipiam nunc, Castaliæ vocalibus
Invisus, Phœboque gravis) quæ ves
Orgia, Pieriæ, quas incestavimus a
Dicite: post pœnam liceat commis
Numquid inaccesso posui vestigia l
Num vetito de fonte bibi? quæ cul
Quem luimus tantis mœroribus? ec
Viscera nostra tenens animamque,
Non de stirpe quidem, nec qui mea
Oraque; non fueram genitor: sed ce
Liventesque genas; et credite planc
Orbus ego. Huc patres, et aperto pe
Conveniant, cineresque oculis, et n
Si qua sub uberibus plenis ad funer
Ipsa gradu labente tulit, madidumq
Pectus, et ardentes restinxit lacte f
Quisquis adhuc teneræ signatum fl
Immersit cineri iuvenem, primaqu
Serpere crudeles vidit lanugine flam
Adsit, et alterno mecum clamore fa
Vincetur lacrymis, et te, Natura, p
Tanta mihi feritas, tanta est insani
Hoc quoque cum [*meditor*] ter deus
Acclinis tumulo, luctus in carmina
Discordesque modos, et singultanti
Molior. Orsa [*dolor prohibet*] est:
Impatiens: sed nec solitæ mihi verti
Nec fronti vittatus honos, en taxea
Sylva comis, hilaresque hederas plor
Excludit ramis: ignavo pollice chor
Pulso: sed incertum digitis errantib
Tundo chelyn: iuvat heu, iuvat illa
Fundere, et incomte miserum laudar
Sic merui; sic me cantuque habituqu
Aspiciant Superi: pudeat Thebasque
Æaciden: nil iam placitum manabit
Ille ego, qui toties blandus matrumq
Vulnera, qui vivos potui mulcere dol
Ille ego lugentum mitis solator, acer
Auditus tumulis, et descendentibus
Deficio, medicasque manus fomentaq
Vulneribus (sed summa) meis. Nunc
(Quorum ego manantes oculos et sauc
Pectora) reddere opem, sævasque ex
Nimirum tunc vestra domans ego vul
Increpui: nunc, damna dolens alter
Infelix lacrymas, et mitia carmina q
Verum erat: absumtæ vires, et copia

umque nihil mens fulmine tanto
or vox omnis, et omnia sordent
puer: tu me caligine mersum
viso sic vulnere caræ
it caneret quod Thracius Orpheus
usta Lini complexus Apollo
nius fortasse, avidusque doloris
ymis iustum excessisse pudorem.
gemitus lamentaque nostra repren-
, nimium crudelis, et expers (dit?
a, tui, qui dicere legem
es audet censere dolendi!
nctus: potius fugientia ripas
as, rapidis aut ignibus obstes,
ugere vetes: tamen ille severus
) nostræ cognoscat vulnera causæ.
tus Pharia de pube loquaces
mque sui convicia Nili
a nimium, salibusque protervum
e, meus: tellure cadentem
um genitali carmine fovi;
novas tremulis ululatibus auras
id plus tribuere parentes?
s, libertatemque sub ipsis
parve, dedi: tu munera nostra
s adhuc. Properaverit ille,
perabat, amor; ne perderet ullum
rva diem: nonne horridus ipsos
s iniustaque Tartara pulsem?
e, care puer? quo sospite, natos
o gremium cui protinus ortu
e meum: cui verba, sonosque
tusque et murmura cæca resolvens;
olo, demissus ad oscula, dextra
e sinus iam iamque natantes
, dulcesque arcessere somnos.
prima meum, ludusque tenello
o veniebant gaudia vultu.
tera.

IDOS LIBRI XII.

TA LIBRORUM XII. THEBAIDOS
ustissimo Codice Toletano.

imo fratrum concordia libro.
s, repetitaque regna *Secundus*.
bus inflammat Dorica castra.
ors bello rapit undique Graios.
sipyles luctus, narratque dolores.
tus ludos ad funera ducit.
as Thebas, vatisque sepulcrum.
Menalippi cuspide Tydeus.
solo dat *Nonus* et Arcada telo.
ea *Decimus* Capanea terebat.
ili germanos funere iungit.
as dat vincere Thesea Thebas.

Liber primus

s, alternaque regna profanis
, sontesque evolvere Thebas,
lor incidit. Unde iubetis
isne canam primordia diræ?
, et inexorabile pactum
? scrutantemque æquora Cadmum?
ies, trepidum si Martis operti
dis condentem prœlia sulcis
tusque sequar, quo carmine muris
on Tyrios accedere montes.
Unde graves iræ cognata in mœnia Baccho,
Quod sævæ Iunonis opus; cui sumserit arcum
Infelix Athamas, cur non expaverit ingens
Ionium, socio casura Palæmone, mater.
Atque adeo iam nunc gemitus et prospera Cadmi
Præteriisse sinam: limes mihi carminis esto
Œdipodæ confusa domus: quando Itala nondum
Signa, nec Arctoos ausim sperare triumphos,
Bisque iugo Rhenum, bis adactum legibus Istrum,
Et coniurato deiectos vertice Dacos;
Aut defensa prius vix pubescentibus annis
Bella Iovis. Tuque, o Latiæ decus addite famæ,
Quem, nova maturi subeuntem exorsa parentis,
Æternum sibi Roma cupit: licet arctior omnes
Limes agat stellas, et te plaga lucida cœli,
Pleiadum Boreæque et hiulci fulminis expers,
Sollicitet; licet ignipedum frenator equorum
Ipse tuis alte radiantem crinibus arcum
Imprimat, aut magni cedat tibi Iuppiter æqua
Parte poli; maneas hominum contentus habenis,
Undarum terræque potens, et sidera dones.
Tempus erit, cum Pierio tua fortior œstro
Facta canam: nunc tendo chelyn: satis arma referre
Aonia, et geminis sceptrum exitiale tyrannis,
Nec furiis post fata modum, flammasque rebelles
Seditione rogi, tumulisque carentia regum
Funera, et egestas alternis mortibus urbes.
Cœrula cum rubuit Lernæo sanguine Dirce,
Et Thetis, arentes assuetum stringere ripas,
Horruit ingenti venientem Ismenon acervo.
Quem prius heroum, Clio, dabis? immodicum iræ
Tydea? laurigeri subitos an vatis hiatus?
Urget et hostilem propellens cædibus amnem
Turbidus Hippomedon, plorandaque bella protervi
Arcados, atque alio Capaneus horrore canendus.
Impia iam merita scrutatus lumina dextra,
Merserat æterna damnatum nocte pudorem
Œdipodes, longaque animam sub morte tenebat.
Illum, indulgentem tenebris, imæque recessu
Sedis, inaspectos cœlo radiisque penates
Servantem, tamen assiduis circumvolat alis
Sæva dies animi, scelerumque in pectore Diræ.
Tunc vacuos orbes, crudum ac miserabile vitæ
Supplicium, ostentat cœlo; manibusque cruentis
Pulsat inane solum, sævaque ita voce precatur:
Dî, sontes animas, angustaque Tartara pœnis,
Qui regitis, tuque, umbrifero Styx livida fundo,
Quam video multumque mihi consueta vocari,
Annue, Tysiphone, perversaque vota secunda:
Si bene quid merui, si me de matre cadentem
Fovisti gremio, et traiectum vulnere plantas
Firmasti: si stagna petii Cyrrhæa bicorni
Interfusa iugo possem cum degere falso
Contentus Polybo, trifidæque in Phocidos arcto
Longævum implicui regem, secuique trementis
Ora senis, dum quæro patrem; si Sphingos iniquæ
Callidus ambages, te præmonstrante, resolvi;
Si dulces furias, et lamentabile matris
Connubium gavisus ivi; noctemque nefandam
Sæpe tuli, natosque tibi (scis ipsa) paravi;
Mox, avidus pœnæ, digitis cædentibus ultro
Incubui, miseraque oculos in matre reliqui;
Exaudi, si digna precor, quæque ipsa furenti
Subiiceres. Orbum visu regnisque parentem
Non regere, aut dictis mœrentem flectere adorti
Quos genui, quocumque toro: quin ecce superbi,
(Pro dolor!) et nostro iamdudum funere reges,
Insultant tenebris, gemitusque odere paternos.
Hisne etiam funestus ego? et videt ista Deorum

Ignavus genitor? tu saltem, debita vindex,
Huc ades, et totos in pœnam ordire nepotes.
Indue, quod madidum tabo diadema cruentis
Unguibus arripui, votisque instincta paternis
I media in fratres, generis consortia ferro
Dissiliant: da Tartarei regina barathri
Quod cupiam vidisse nefas. Nec tarda sequetur
Mens iuvenum, modo digna veni, mea pignora nosces.
Talia iactanti crudelis Diva severos
Advertit vultus. Inamœnum forte sedebat
Cocyton iuxta resolutaque vertice crines,
Lambere sulfureas permiserat anguibus undas.
Ilicet igne Iovis, lapsisque citatior astris,
Tristibus exsiluit ripis. Discedit inane
Vulgus, et occursus dominæ pavet: illa per umbras,
Et caligantes animarum examine campos,
Tenariæ limen petit irremeabile portæ,
Sensit adesse dies: piceo nox obvia nimbo
Lucentes turbavit equos: procul arduus Atlas
Horruit, et dubia cœlum cervice remisit.
Arripit extemplo, Maleæ de valle resurgens,
Notum iter ad Thebas: neque enim velocior ullas
Itque reditque vias, cognataque Tartara mavult.
Centum illi stantes umbrabant ora cerastæ,
Turba minor diri capitis: sedet intus abactis
Ferrea lux oculis: qualis per nubila Phœbes
Atracia rubet arte labor: suffusa veneno
Tenditur, ac sanie gliscit cutis: igneus atro
Ore vapor; quo longa sitis, morbique, famesque,
Et populis mors una venit: riget horrida tergo
Palla, et cærulei redeunt in pectore nodi.
Atropos hos atque ipsa novat Proserpina cultus.
Tum geminas quatit illa manus: hæc igne rogali
Fulgurat, hæc vivo manus aera verberat hydro.
Ut stetit, abrupta qua plurimus arce Cithæron
Occurrit cœlo, fera sibila crine virenti
Congeminat, signum terris, unde omnis Achæi
Ora maris late, Pelopeiaque regna resultant.
Audiit et medius cœli Parnassus, et asper
Eurotas, dubiamque iugo fragor impulit Œten
In latus, et geminis vix fluctibus obstitit Isthmos.
Ipsa suum genitrix, curvo delphine vagantem,
Arripuit frenis, gremioque Palæmona pressit.
Atque ea Cadmeo præceps ubi limine primum
Constitit, assuetaque infecit nube penates:
Protinus attoniti fratrum sub pectore motus,
Gentilisque animos subiit furor, ægraque lætis
Invidia, atque parens odii metus: inde regendi
Sævus amor: ruptæque vices, iurisque secundi
Ambitus impatiens, et summo dulcius unum
Stare loco; sociisque comes discordia regni.
Sic, ubi delectos per torva armenta iuvencos
Agricola imposito sociare affectat aratro:
Illi indignantes, quis nondum vomere multo
Ardua nodosos cervix descendit in armos,
In diversa trahunt, atque æquis vincula laxant
Viribus, et vario confundunt limite sulcos:
Haud secus indomitos præceps discordia fratres
Asperat: alterni placuit sub legibus anni
Exsilio mutare ducem: sic iure maligno
Fortunam transire iubent, ut sceptra tenentem
Fœdere præcipiti semper novus angeret heres.
Hæc inter fratres pietas erat: hæc mora pugnæ
Sola, nec in regem perduratura secundum.
Et nondum crasso laquearia fulva metallo,
Montibus aut alte Graiis effulta nitebant
Atria, congestos satis explicitura clientes.
Non impacatis regum advigilantia somnis
Pila, nec alterna ferri statione gementes

Excubiæ, nec cura mero committen
Atque aurum violare cibis: sed nud
Armavit fratres: pugna est de paupe
Dumque, uter angustæ squalentia i
Verteret, aut Tyrii solio non altus c
Exulis, ambigitur; periit ius, fasque
Et vitæ mortisque pudor. Quo tend
Ah miseri? quid, si peteretur crimin
Limes uterque poli, quem Sol emiss
Cardine, quem porta vergens prospe
Quasque procul terras obliquo sidere
Avius, aut Borea gelidas, madidive t
Igne Noti? quid, si Tyriæ Phrygiæv
Convectentur opes? loca dira, arcesq
Suffecere odio, furtisque immanibus
Œdipodæ sedisse loco. Iam sorte car
Dilatus Polynicis honos: quis tum ti
Quis fuit ille dies, vacua cum solus i
Respiceres ius omne tuum, cunctosq
Et nusquam par stare caput? Iam mu
Plebis Echioniæ, tacitumque a prin
Dissidet, et (qui mos populis) ventur
Atque aliquis, cui mens humili læsis
Summa, nec impositos unquam cervi
Ferre duces: Hancne Ogygiis, ait, as
Fata tulere vicem? toties mutare tin
Alternoque iugo dubitantia subdere
Partiti versant populorum fata, ma
Fortunam fecere levem: semperne vi
Exulibus servire dabor? tibi, summe
Terrarumque sator, sociis hanc adde
Sedit? an inde vetus Thebis extendit
Ex quo, Sidonii nequidquam blanda
Pondera, Carpathio iussus sale quæ
Exul Hyanteos invenit regna per ag
Fraternasque acies fœtæ telluris hiat
Augurium seros dimisit adusque ne
Cernis, ut erectum torva sub fronte
Sævior assurgens, demto consorte, p
Quas gerit ore minas! quanto premit
Hicne unquam privatus erit? Tamen
Mitis, et affatu bonus et patientior a
Quid mirum? non solus erat: non vil
Promta manus casus, domino cuicun
Qualiter hinc gelidus Boreas, hinc n
Vela trahunt, nutat mediæ fortuna c
Heu dubio suspensa metu, toleranda
Aspera sors populis! hic imperat: ill
At, Iovis imperiis, rapidi super at
Lectus concilio Divum convenerat o
Interiore polo. Spatiis hinc omnis iu
Primæque occiduæque domus, effusa
Terra atque unda die: mediis sese ar
Ipse Deis, placido quatiens tamen o
Stellantique locat solio: nec protinus
Cœlicolæ, veniam donec pater ipse se
Tranquilla iubet essse manu: mox tu
Semideum, et summis cognati nubib
Et compressa metu servantes murmu
Aurea tecta replent, mixta convexa
Maiestate tremunt: radiant maiore
Culmina, et arcano florentes lumine
Postquam iussa quies, siluitque ex
Incipit ex alto (grave et immutabile
Pondus adest verbis, et vocem Fata
Terrarum delicta, nec exsuperabile
Ingenium mortale queror: quonam
Exigar in pœnas? Tædet sævire cor
Fulmine: iam pridem Cyclopum ope

desunt incudibus ignes.
a falso rectore solutos
que rotis errantibus uri,
undum squalere favilla.
ie, tu valida quod cuspide late
lago, germane, dedisti.
ire domos, quis sanguinis auctor
Perseos alter in Argos
fluit hic ab origine Thebas.
sta manet: quis funera Cadmi
xcitam a sedibus imis
se aciem? mala gaudia matrum,
emorum, et reticenda Deorum
s spatio, vix noctis abactæ,
mores, gentemque profanam.
m talamos hc impius heres
æ gremium incestare parentis
monstro revolutus in ortus.
æterna piacula solvit
nec iam amplius æthere nostro
facinus sine more!) cadentes
iam iam rata vota tulisti,
re tuæ, meruere, tenebræ
vem. Nova sontibus arma
tumque a stirpe revellam
lli mihi semina sunto
Superis adiuncta sinistris
iam pœnis incessere gentem
nim arcano de pectore fallax
periit in iniuria mensæ.
otens: ast illi, saucia dictis,
inopinum corde dolorem,
Mene, o iustissime Divum,
bes? scis semper ut arces
que Phoroneos inclyta fama
usque iuvem, licet improbus illic
, somno letoque, invencæ
et turribus aureus intres.
oris: illam odimus urbem,
ssus adis; ubi, conscia magni
s agis, et mea fulmina torques.
e: cur hostes eligis Argos?
est thalami discordia sancti,
res armis exscinde Mycenas:
: cur usquam sanguine festo
cumulo cur thuris Eoi,
s votis Mareotica fumat
lugentia flumina Nili.
nt auctorum crimina gentes,
sera hæc sententia curis,
ium; quo tempore tandem
bolere, et sæcula retro
Iamdudum ab sedibus illis
qua præterlabitur unda
gens Alpheus amores.
ec pudor est?) delubra nefastis
llic Mavortius axis
ue pecus stabulare sub Æmo
, etiamnum inhumata procorum
ra rigent: tamen hic tibi templi
cet Ida nocens, mentitaque Manes
ntaleis consistere tectis,
lia est? belli deflecte tumultus,
sce tui. Sunt impia late
s generos passura nocentes.
s precibus convicia Iuno.
, dictis, quamquam aspera, motus,
idem haud rebar te mente secunda
mque tuos (licet æquus) in Argos

Consulerem; neque me (detur si copia) fallit
Multa super Thebis Bacchum, ausuramque Dionem
Dicere, sed nostri reverentia ponderis obstat.
Horrendos etenim latice, Stygia æquora fratris
Obtestor, mansurum et non revocabile verum,
Nil fore quo dictis flectar: quare impiger ales
Portantes præcede Notos Cyllenia proles,
Aera per liquidum, regnisque illapsus opacis,
Dic patruo: superas senior se tollat ad auras
Laius, extinctum nati quem vulnere, nondum
Ulterior Lethes accepit ripa, profundi
Lege Erebi: ferat hæc diro mea iussa nepoti:
Germanum exilio fretum, Argolicisque tumentem
Hospitiis, quod sponte cupit, procul impius aula
Arceat, alternum regni infitiatus honorem:
Hinc causæ irarum: certo reliqua ordine ducam.
Paret Atlantiades dictis genitoris; et inde
Summa pedum propere plantaribus illigat alis,
Obnubitque comas, et temperat astra galero.
Tum dextræ virgam inseruit, qua pellere dulces
Aut suadere iterum somnos, qua nigra subire
Tartara, et exsangues animare assueverat umbras.
Desiluit; tenuique exceptus inhorruit aura.
Nec mora, sublimes raptim per inane volatus
Carpit, et ingenti designat nubila gyro.
Interea patriis olim vagus exul ab oris,
Œdipodionides furto deserta pererrat
Aoniæ: iam iamque animis male debita regna
Concipit; et longum signis cunctantibus annum
Stare gemit: tenet una dies noctesque recursans
Cura virum, si quando humilem decedere regno
Germanum, et semet Thebis, opibusque potitum
Cerneret, hac ævum cupiat pro luce pacisci.
Nunc queritur ceu tarda fugæ dispendia: sed mox
Attollit flatus ducis, et sedisse superbum
Deiecto se fratre putat: spes anxia mentem
Extrahit, et longo consumit gaudia voto.
Tunc sedet Inachias urbes, Danaeiaque arva,
Et caligantes abrupto sole Mycenas,
Ferre iter impavidum: seu prævia ducit Erinnys,
Seu fors illa viæ, sive hac immota vocabat
Atropos, Ogygiis ululata furoribus antra
Deserit, et pingues Baccheo sanguine colles.
Inde plagam, qua molle sedens in plana Cithæron
Porrigitur, lassumque inclinat ad æquora montem,
Præterit: hinc arcte scopuloso in limite pendens,
Infames Scirone petras, Scyllæaque rura
Purpureo regnata seni, mitemque Corinthon
Linquit, et in mediis audit duo litora campis.
Iamque per emeriti surgens confinia Phœbi
Titanis, late mundo subvecta silenti
Rorifera gelidum tenuaverat aera biga.
Iam pecudes volucresque tacent: iam somnus avaris
Inserpit curis, pronusque per aera nutat,
Grata laboratæ referens oblivia vitæ.
Sed nec puniceo rediturum nubila cœlo
Promisere iubar, nec rarescentibus umbris,
Longa repercusso nituere crepuscula Phœbo.
Densior a terris, et nulli pervia flammæ
Subtexit nox atra polos: iam claustra rigentis
Æoliæ percussa sonant; venturaque rauco
Ore minatur hiems, venti transversa frementes
Confligunt, axemque emoto cardine vellunt,
Dum cœlum sibi quisque rapit: sed plurimus Auster
Inglomerat noctem, et tenebrosa volumina torquet,
Defunditque imbres: sicco quos asper hiatu
Persolidat Boreas: nec non abrupta tremiscunt
Fulgura, et attritus subita face rumpitur æther.
Iam Nemea, iam Tænareis contermina lucis

Arcadiæ capita alta madent: ruit agmine facto
Inachus, et gelidas surgens Erasinus ad Arctos.
Pulverulenta prius calcandaque flumina nullæ
Aggeribus tenuere moræ; stagnoque refusa est
Funditus, et veteri spumavit Lerna veneno.
Frangitur omne nemus: rapiunt antiqua procellæ
Brachia silvarum, nullisque aspecta per ævum
Solibus, umbrosi patuere æstiva Lycæi.
Ille tamen modo saxa iugis fugientia ruptis
Miratur, modo nubigenas e montibus amnes
Aure pavens, passimque insano turbine raptas
Pastorum pecorumque domos: non segnius amens,
Incertusque viæ, per nigra silentia, vastum
Haurit iter: pulsat metus undique, et undique frater.
Ac velut hiberno deprensus navita ponto,
Cui neque temo piger, neque amico sidere monstrat
Luna vias, medio cœli, pelagique tumultu
Stat rationis inops: iam iamque aut saxa malignis
Expectat submersa vadis, aut vertice acuto
Spumantes scopulos erectæ incurrere proræ:
Talis, opaca legens nemorum, Cadmeius heros
Accelerat, vasto metuenda umbone ferarum
Excutiens stabula, et prono virgulta refringit
Pectore: dat stimulos animo vis mœsta timoris,
Donec ab Inachiis victa caligine tectis
Emicuit lucem devexa in mœnia fundens
Larissæus apex: illo, spe concitus omni,
Evolat: hinc celsæ Iunonis templa Prosymnæ
Lævus habet, hinc Herculeo signata vapore
Lernæi stagna atra vadi: tandemque reclusis
Infertur portis: actutum regia cernit
Vestibula: hic artus imbri ventoque rigentes
Proiicit, ignotæque acclinis postibus aulæ
Invitat tenues ad dura cubilia somnos.
Rex ibi, tranquillæ medio de limite vitæ
In senium vergens, populos Adrastus habebat,
Dives avis, et utroque Iovem de sanguine ducens.
Hic sexus melioris inops, sed prole virebat
Feminea, gemino natarum pignore fultus.
Cui Phœbus generos (monstrum exitiabile dictu!
Mox adaperta fides), ævo ducente, canebat
Setigerumque suem, et fulvum adventare leonem.
Hæc volvens, non ipse pater, non, docte futuri
Amphiarae, vides: etenim vetat auctor Apollo.
Tantum in corde sedens ægrescit cura parentis.
Ecce autem, antiquam fato Calydona relinquens,
Olenius Tydeus (fraterni sanguinis illum
Conscius horror agit) eadem sub nocte sopora
Lustra terit, similesque Notos dequestus et imbres,
Infusam tergo glaciem, et liquentia nimbis
Ora comasque gerens, subit uno tegmine, cuius
Fusus humo gelida, partem prior hospes habebat.
Hic vero ambobus rabiem fortuna cruentam
Attulit: haud passi sociis defendere noctem
Culminibus: paulum alternis in verba minasque
Cunctantur: mox ut iactis sermonibus iræ
Intumuere satis, tum vero erectus uterque
Exertare humeros, nudamque lacessere pugnam.
Celsior ille gradu procera in membra, simulque
Integer annorum: sed non et viribus infra
Tydea fert animus; totosque infusa per artus,
Maior in exiguo regnabat corpore virtus.
Iam crebros ictus ora et cava tempora circum
Obnixi ingeminant, telorum aut grandinis instar
Rhipheæ, flexoque genu vacua ilia tundunt.
Non aliter quam Pisæo sua lustra Tonanti
Cum redeunt, crudisque virum sudoribus ardet
Pulvis, at hinc teneros caveæ dissensus ephebos
Concitat, exclusæque expectant præmia matres.

Sic alacres odio, nullaque cupidi
Accensi incurrunt, scrutatur et i
Unca manus; penitusque oculis ce
Forsan et accinctos lateri (sic ira
Nudassent enses, meliusque hosti
Lugendus fratri, iuvenis Theban
Ni rex insolitum clamorem, et pe
Stridentes gemitus, noctis mirat
Movisset gressus; magnis cui sobr
Pendebat somno iam deteriore se
Isque ubi progrediens numerosa l
Atria, dimotis adverso limite cla
Terribilem dictu faciem, lacera o
Sanguineo videt imbre genas: Qua
Externi iuvenes? (neque enim me
Civis in usque manus) quisnam im
Exturbare odiis tranquilla silenti
Usque adeone angusta dies? et tris
Pacem animo somnumque pati? se
Unde orti? quo fertis iter? quæ iu
Haud humiles tanta ira docet, gen
Magna per effusum clarescunt sign
Vix ea, cum mixto clamore obli
Incipiunt una: Rex o mitissime A
Quid verbis opus? ipse undantes s
Aspicis: hæc passim turbatis vocis
Confudere sonis: inde orsus in ord
Continuat, mœsti cupiens solatia
Monstriferæ Calydonis opes, Ach
Deserui: vestris hic me ecce in fin
Nox operit: tecto cœlum prohiber
Arcuit? an quoniam prior hæc ad l
Molitur gressus? pariter stabulare
Centauros, unaque ferunt Cyclopa
Compositos, sunt et rabidis iura in
Fasque suum: nobis sociare cubilia
Sed quid ego? Aut hodie spoliis ga
Quisquis es, his: aut me, si non eff
Sanguis hebet luctu, magni de stir
Œneos, et Marti non degenerare p
Accipies. Nec nos animi nec stirpi
Ille refert contra, sed mens, sibi co
Cunctatur proferre patrem: tunc m
Immo agite, et positis, quas nox in
Aut virtus, aut ira, minis, succedit
Iam pariter coeant animorum in pi
Non hæc incassum, Divisque absen
Forsan et has venturus amor præm
Ut meminisse iuvet: nec vana voce
Fata senex: siquidem hanc perhib
Esse fidem, quanta partitum extre
Thesea Pirithoo, vel inanem ment
Opposito rabidam Pylade vitasse M
Tunc quoque mulcentem dictis cor
Iam faciles (ventis ut decertata resi
Æquora, laxatisque diu tamen aura
Immoritur velis) passi subiere pena
Hic primum lustrare oculis cultu
Telaque magna vacat, tergo videt hu
Impexis utrimque iubis horrere leo
Illius in speciem, quem per Theum
Amphitryoniades fractum iuvenili
Ante Cleonæi vestitur prœlia mons
Terribiles contra setis ac dente rec
Tydea per latos humeros ambire lab
Exuviæ, Calydonis honos: stupet o
Defixus senior, divina oracula Phœ
Agnoscens, monitusque datos vocali
Obtutu gelida ora premit, lætusque

sit manifesto numine ductos
tis ambagibus augur Apollo
os, vultu fallente ferarum,
sic tendens ad sidera palmas:
rrarum cœlique amplexa labores,
o transmittis sidera lapsu,
are animum, dum proximus ægris
agiles animantibus ortus,
tis quæsitam erroribus ultro
dem, veterisque exordia fati
s operi, tuaque omina firmes.
am dimensis orbibus anni
olet: nigri tibi, Diva, litabunt
reges; lustraliaque exta
usus edet Vulcanius ignis.
es tripodum, obscurique recessus,
una, Deos. Sic fatus; et, ambos
bus, tecta ulterioris ad aulæ
nis etiamnum altaribus ignes
m, et tepidi libamina sacri
ere focos, epulasque recentes
t: dictis parere ministri
rant: vario strepit icta tumultu
o tenues auroque sonantes
altosque inferre tapetas,
are manu ac disponere mensas.
s et opacam vincere noctem
nt auratis vincula lychnis.
to torrere exsanguia ferro
m pecudum: his cumulare canistris
to Cererem. Lætatur Adrastus
re domum: iamque ipse superbis
, solioque effultus eburno.
es, siccati vulnera lymphis
mul ora notis fœdata tuentur,
oscunt: tunc rex longævus Acesten
ltrix, eadem et fidissima custos
stæ Veneri occultare pudorem)
tacitaque immurmurat aure.
ptis; cum protinus utraque virgo,
thalamo, (mirabile visu)
næ, pharetratæque ora Dianæ
rrore minus. Nova deinde pudori
es: pariter pallorque, ruborque
ere genas: oculique verentes (sæ
liere patrem: postquam ordine men-
nis perfectam auroque nitentem
famulos ex more poposcit,
are Deis seniorque Phoroneus
hæc operum cælata figuras:
mam præsecto Gorgona collo
iamque vagas (ita visus) in auras
es oculos languentiaque ora
roque etiam pallescit in auro.
fulvis venator tollitur alis:
nt surgenti, et Troia recedit:
nites, frustraque sonantia laxant
ramque petunt, et nubila latrant.
ero fundens, vocat ordine cunctos
bum ante alios, Phœbum omnis ad a-
itum, famulumq; evincta pudica (ras
cui festa dies, largoque refecti
s lucent altaribus ignes.
venes, quæ sint ea sacra, quibusque
is Phœbi obtestemur honorem,
nt animi. Non inscia suasit
s exercita cladibus olim
ant: animos advertite, pandam:
ei sinuosa volumina monstri,

Terrigenam Pythona, Deus septem orbibus atris
Amplexum Delphos, squammisque annosa terentem
Robora, Castaliis dum fontibus ore trisulco
Fusus hiat, nigro sitiens alimenta veneno,
Perculit, absumtis numerosa in vulnera telis,
Cirrhæique dedit centum per iugera campi
Vix tandem explicitum, nova deinde piacula cædi
Perquirens, nostri tecta haud opulenta Crotopi
Attigit: huic primis, et pubem ineuntibus annis
Mira decore pio servabat nata penates
Intemerata toris; felix, si Delia nunquam
Furta, nec occultum Phœbo sociasset amorem.
Namque, ut passa Deum Nemeæi ad fluminis undam,
Bis quinos plena cum fronte resumeret orbes
Cynthia, sidereum Latonæ fœta nepotem
Edidit: ac pœnæ metuens (neque enim ille coactis
Donasset thalamis veniam pater) avia rura
Eligit, ac natum septa inter ovilia furtim
Montivago pecoris custodi mandat alendum.
Non tibi digna, puer, generis cunabula tanti
Gramineos dedit herba toros, et vimine querno
Texta domus: clausa arbutei sub cortice libri
Membra tepent, suadetque leves cava fistula somnos,
Et pecori commune solum, sed fata nec illum
Concessere larem: viridi nam cespite terræ
Proiectum temere, et patulo cœlum ore trahentem
Dira canum rabies, morsu depasta cruento,
Disiicit: hic vero attonitas ut nuntius aures
Matris adit, pulsi ex animo genitorque pudorque,
Et metus: ipsa ultro sævis plangoribus amens
Tecta replet, vacuumque ferens velamine pectus,
Occurrit confessa patri; nec motus, et atro
Imperat, infandum! cupientem occumbere leto.
Sero memor thalami, mœstæ solatia morti,
Phœbe, paras: monstrum infandis Acheronte sub imo
Conceptum Eumenidum thalamis: cui virginis ora,
Pectoraque, æternum stridens a vertice surgit,
Et ferrugineam frontem discriminat anguis.
Hæc tam dira lues nocturno squalida passu
Illabi thalamis, animasque a stirpe recentes
Abripere altricum gremiis, morsuque cruento
Devesci, et multum patrio pinguescere luctu.
Haud tulit armorum præstans animique Corœbus,
Seque ultro lectis iuvenum, qui robore primi,
Famam posthabita faciles extendere vita,
Obtulit: illa novos ibat populata penates
Portarum in bivio: lateri duo corpora parvum
Dependent, et iam unca manus vitalibus hæret,
Ferratique ungues tenero sub corde tepescunt.
Obvius huic latus omne virum stipante corona
It iuvenis, ferrumque ingens sub pectore diro
Condidit: atque imas animæ mucrone corusco
Scrutatus latebras, tandem sua monstra profundo
Reddit habere Iovi. Iuvat ire, et visere iuxta
Liventes in morte oculos, uterique nefandam
Proluviem, et crasso squalentia pectora tabo,
Qua nostræ cecidere animæ: stupet Inacha pubes:
Magnaque, post lacrymas, etiamnum gaudia pallent.
Hi trabibus duris solatia vana dolori,
Proterere exanimes artus, asprosque molares
Deculcare genis, nequit iram explere potestas.
Illam et nocturno circum stridore volantes,
Impastæ fugistis, aves, rabidamque canum vim,
Oraque sicca ferunt trepidorum inhiasse luporum.
Sævior in miseros fatis ultricis ademtæ
Delius insurgit, summaque biverticis umbra
Parnassi residens, arcu crudelis iniquo
Pestifera arma iacit, camposque, et celsa Cyclopum
Tecta, superiecto nebularum incendit amictu.

Labuntur dulces animæ: mors fila Sororum
Ense metit, captamque tenens fert Manibus urbem.
Quærenti, quæ causa, duci; quis ab æthere lævus
Ignis, et in totum regnaret Sirius annum?
Idem auctor Pæan rursus iubet ire cruento
Inferias monstro iuvenes, qui cæde potiti.
Fortunate animi, longumque in sæcula digne
Promeriture diem! non tu pia degener arma
Occulis, aut certæ trepidas occurrere morti.
Cominus ora ferens, Cirrhæi in limine templi
Constitit, et sacras ita vocibus asperat iras:
Non missus, Thymbræe, tuos supplexve penates
Advenio: mea me pietas, et conscia virtus
Has egere vias. Ego sum, qui cæde subegi,
Phœbe, tuum mortale nefas, quem nubibus atris
Et squalente die, nigra quem tabe sinistri
Quæris, inique, poli: quod si monstra effera magnis
Cara adeo Superis, iacturaque vilior orbis,
Mors hominum, et sævo tanta inclementia cœlo est;
Quid meruere Argi? Me, me, Divum optime, solum
Obiecisse caput fatis præstabit: an illud
Lene magis cordi, quod desolata domorum
Tecta vides? ignique datis cultoribus, omnis
Lucet ager? sed quid fando tua tela manusque
Demoror? Expectant matres, supremaque fundunt
Vota mihi: satis est: merui, ne parcere velles.
Proinde move pharetras, arcusque intende sonoros;
Insignemque animam leto demitte: sed illum
Pallidus Inachiis qui desuper imminet Argis,
Dum morior, depelle globum. Fors æqua merentes
Respicit: ardentem tenuit reverentia cædis
Latoidem, tristemque viro summissus honorem
Largitur vitæ: nostro mala nubila cœlo
Diffugiunt: at tu stupefacti a limine Phœbi
Exoratus abis: inde hæc stata sacra quotannis
Solennes recolunt epulæ, Phœbeiaque placat
Templa novatus honos. Has forte invisitis aras
Vos, quæ progenies? quamquam Calydonius Œneus,
Et Parthaoniæ (dudum si certus ad aures
Clamor iit) tibi iura domus; tu pande, quis Argos
Advenias, quando hæc variis sermonibus hora est.
  Deiecit mœstos extemplo Ismenius heros
In terram vultus, taciteque ad Tydea læsum
Obliquare oculos; tum longa silentia movit:
Non super hos Divum tibi sum quærendus honores
Unde genus, quæ terra mihi: quis defluat ordo
Sanguinis antiqui, piget inter sacra fateri.
Sed, si præcipitant miserum cognoscere curæ,
Cadmus origo patrum, tellus Mavortia Thebe,
Et genitrix Iocasta mihi. Tum motus Adrastus
Hospitiis (agnovit enim), Quid nota recondis?
Scimus, ait; nec sic aversum fama Mycenis
Volvit iter. Regnum, et furias, oculosque pudentes
Novit, et Arctois si quis de solibus horret,
Quique bibit Gangen, aut nigrum occasibus intrat
Oceanum, et si quos incerto littore Syrtes
Destituunt, ne perge queri, casusque priorum
Annumerare tibi. Nostro quoque sanguine multum
Erravit pietas: nec culpa nepotibus obstat.
Tu modo dissimilis rebus mereare secundis
Excusare tuos: sed iam temone supino
Languet Hyperboreæ glacialis portitor Ursæ.
Fundite vina focis, servatoremque parentum
Latoiden votis iterumque iterumque canamus.
  Phœbe parens, seu te Lyciæ Pataræa nivosis
Exercent dumeta iugis, seu rore pudico
Castaliæ flavos amor est tibi mergere crines;
Seu Troiam Thymbræus habes, ubi fama volentem
Ingratis Phrygios humeris subiisse molares;
Seu iuvat Ægæum feriens Latonius
Cynthus, et assiduam pelago non qu
Tela tibi, longeque feros lentandos
Arcus, et ætherii dono cessere paren
Æternum florere genas: tu doctus in
Parcarum prænosse manus, fatumqu
Et summo placitura Iovi; quis letif
Bella quibus populis, mutent quæ sc
Tu Phryga submittis citharæ: tu m
Terrigenam Tityon Stygiis extendi
Te viridis Python, Thebanaque ma
Horruit in pharetris: ultrix tibi tor
Ieiunum Phlegyam, subter cava saxa
Æterno premit accubitu, dapibusqu
Instimulat: sed mixta famem fastidi
Adsis o memor hospitii, Iunoniaque
Dexter ames; seu te roseum Titana v
Gentis Achæmeniæ ritu, seu præsta
Frugiferum, seu Persei sub rupibus
Indignata sequi torquentem cornua

Liber secundu

INTEREA gelidis Maia satus aliger un
Iussa gerens magni remeat Iovis: und
Ire vetant nubes, et turbidus implic
Nec Zephyri rapuere gradum: sed fu
Aura poli. Styx inde novem circum
Hinc obiecta vias torrentum incendi
Pone senex trepida succedit Laius u
Vulnere tardus adhuc: capulo nam l
Transabiit costas cognatis ictibus e
Impius, et primas Furiarum pertuli
It tamen, et medica firmat vestigia v
Tum steriles luci, possessaque Mani
Et ferrugineum nemus adstupet, ips
Miratur patuisse retro: nec livida ta
Invidiæ, functis quamquam et iam h
Defuit: unus ubi ante alios, cui læva
Semper, et ad Superos hinc est gravi
Insultare malis, rebusque ægrescere
Vade, ait, o felix, quoscumque vocar
Seu Iovis imperio, seu maior adegit
Ire diem contra, seu te furiata sacerd
Thessalis arcano iubet emigrare sep
Heu dulces visure polos, solemque re
Et virides terras, et puros fontibus a
Tristior has iterum tamen intrature
  Illos ut cæco recubans in limine se
Cerberus, atque omnes capitum subr
Sævus et intranti populo: iam nigra
Colla minax, iam sparsa solo turbave
Ni Deus horrentem Lethæo vimine m
Ferrea tergemino domuisset lumina
  Est locus Inachiæ, dixerunt Tænar
Qua formidatum Maleæ spumantis in
It caput, et nullos admittit culmine v
Stat sublimis apex, ventosque imbres
Despicit, et tantum fessis insiditur a
Illic exhausti posuere cubilia venti:
Fulminibusque iter est: medium cava
Insumsere latus: summos nec præpeti
Plausus adit colles, nec rauca tonitru
Ast ubi prona dies, longos super æquo
Exigit, atque ingens medio natat umb
Interiore sinu frangentia litora curva
Tænaros, expositos non audax scande
Illic Ægæo Neptunus gurgite fessos
In portum deducit equos: prior hauri
Ungula; postremi solvuntur in æquo

pallentes devius umbras
que Iovis vacua atria ditat
perhibent si vera coloni,
itus pœnarum, atroque tumultu
Eumenidum vocesque manusque
diem, letique triformis
mpis auditus abegit.
olucer Deus obsitus umbra
, infernaque nubila vultu
fflatibus ora serenat.
, mediæque silentia Lunæ
sque meat. Sopor obvius illi
s, trepidusque assurgit honori
lecedit limite cœli.
ra Deo, præreptaque noscit
ique sui. Iamque ardua Cirrhæ,
espectat Phocida busto.
Thebas: gemuit prope limina nati
ctatur inire penates.
amet iuga nixa columnis
tiamnum sanguine currus,
s abit: nec summa Tonantis
retinent spiramina virgæ.
ioto signata Tonantis
i cum te, tener Evie, partus
. Tyriis ea causa colonis
tatim educere noctem
ssim per tecta, per agros,
sque mero crateras anhelum
Deum: tum plurima buxus,
onitu vincentia pulsus.
nemorosa per avia sanas
Baccho meliore Cithæron.
en rapido convivia cœtu
æ ponunt convallibus Ossæ.
pecus, excussaque leonum
novo domuisse cruorem
i quando afflavit Iacchi
axa manu, tunc pocula pulchrum
rito sociorum sanguine fuso,
estasque reponere mensas.
volucer Cyllenius aura
atis allapsus, ubi ingens
exstructa tapetibus alto
! gnara nihil mortalia fati
le dapes, habet ille soporem.
ussus agit, neu falsa videri
t, longævi vatis opacos
cemque, et vellera nota
comæ, propexaque mento
e suus: sed falsa cucurrit
glaucæque innexus olivæ
it honos: dehinc tangere ramo
sus Fatorum exprimere voces:
mpus iners, qui nocte sub alta
ces: ingentia dudum
mque graves, ignave, paratus.
n si iam tollentibus Austris
at sub nube magister,
m, versantisque æquora clavi,
e ille, novis (scit fama) superbus
ue parat, quis regna capessat,
suo senium sibi destinat aula.
augurio fatalis Adrastus,
necnon in fœdera vitæ
fraterno sanguine Tydeus.
ngus fratri promitteris exul.
r tibi me, miseratus, ab alto
bas; cæcumque cupidine regni,
Ausurumque eadem, germanum expelle; nec ultra
Fraternos inhiantem obitus sine fidere cœptis
Fraudibus, aut Cadmo dominas inferre Mycenas.
Dixit, et abscedens, (etenim iam pallida turbant
Sidera lucis equi) ramos ac vellera fronti
Deripuit, confessus avum, dirique nepotis
Incubuit stratis: iugulum mox cæde patentem
Nudat, et undanti perfundit vulnere somnum.
Illi rupta quies: attollit membra, toroque
Erigitur plenus monstris; vanumque cruorem
Excutiens, simul horret avum, fratremque requirit.
Qualis ubi, audito venantum murmure, tigris
Horruit in maculas, somnosque excussit inertes;
Bella cupit, laxatque genas, et temperat ungues:
Mox ruit in turmas, natisque alimenta cruentis
Spirantem fert ore virum: sic excitus ira
Ductor, in absentem consumit prœlia fratrem.
Et iam, Mygdoniis elata cubilibus alto
Impulerat cœlo gelidas Aurora tenebras,
Rorantes excussa comas, multumque sequenti
Sole rubens: illi roseus per nubila seras
Advertit flammas, alienumque æthera tardo
Lucifer exit equo, donec pater igneus orbem
Impleat, atque ipsi radios vetet esse sorori;
Cum senior Talaonides, nec longa morati
Dircæusque gradum pariterque Acheloius heros
Corripuere toris: illos, post verbera fessos
Exceptamque hiemem, cornu perfuderat omni
Somnus: at Inachio tenuis sub pectore regi
Tracta quies, dum mente Deos, inceptaque versat
Hospitia, et quæ sint generis adscita repertis
Fata movet: postquam mediis in sedibus aulæ
Congressi, inque vicem dextras iunxere, locumque,
Quo serere arcanas aptum atque evolvere curas,
Insidunt; prior his dubios compellat Adrastus:
Egregii iuvenum; quos, non sine numine, regnis
Invexit nox dextra meis, quibus ipse per imbres,
Fulminibus mixtos, intempestumque Tonantem,
Has meus usque domos vestigia fecit Apollo;
Non equidem obscurum vobis plebique Pelasgæ
Esse reor, quantis connubia nostra procorum
Turba petant studiis: geminæ mihi namque, nepotum
Læta fides, æquo pubescunt sidere natæ.
Quantus honos, quantusque pudor, (ne credite patri)
Et super hesternas licuit cognoscere mensas.
Has tumidi solio, et late dominantibus armis
Optavere viri (longum enumerare Pharæos
Œbaliosque duces), et Achæa per oppida matres,
Spem generis, nec plura tuus despexerat Œneus
Fœdera, Pisæisque socer metuendus habenis.
Sed mihi nec Sparta genitos, nec ab Elide missos,
Iungere fas generos: vobis hic sanguis, et aulæ
Iura meæ, longo promittitur ordine fati.
Di bene, quod tales stirpemque animosque venitis,
Ut responsa iuvent: hic duræ tempore noctis
Partus honos: hæc illa venit post verbera merces.
Audierant: fixosque oculos per mutua paulum
Ora tenent, visque inter sese ordine fandi
Cedere: sed cunctis Tydeus audentior actis
Incipit: O quam te parcum in præconia famæ
Mens agitat matura tuæ, quantumque ferentem
Fortunam virtute domas! cui cedat Adrastus
Imperiis? quis te solio Sicyonis avitæ
Excitum infrænos componere legibus Argos
Nesciat? atque utinam his manibus permittere gentes,
Iupiter æque, velis, quas Doricus alligat undis
Isthmos, et alterno quas margine submovet infra:
Non fugeret diras lux intercisa Mycenas,
Sæva nec Eleæ gemerent certamina valles,

Eumenidesque aliis aliæ sub regibus, et quæ
Tu potior, Thebane, queri: nos vero volentes,
Expositique animis. Sic interfatus: et alter
Subiicit: Anne aliquis soceros accedere tales
Abnuat? exulibus quamquam patriaque fugatis
Nondum læta Venus, tamen omnis corde resedit
Tristitia, affixique animo cessere dolores.
Nec minus hæc læti trahimus solatia, quam si
Præcipiti convulsa Noto prospectet amicam
Puppis humum. Iuvat ingressos felicia regni
Omina, quod superest fati vitæque laborum
Fortuna transire tua. Nec plura morati,
Consurgunt: dictis impensius aggerat omne
Promissum Inachius pater; auxilioque futurum,
Et patriis spondet reduces inducere regnis.
  Ergo alacres Argi, fuso rumore per urbem
Advenisse duci generos, primisque Hymenæis
Egregiam Argian, nec formæ laude secundam
Deipylen, tumida iam virginitate, iugari,
Gaudia mente parant: socias it fama per urbes,
Finitimisque agitatur agris, procul usque Lycæos
Partheniosque super saltus, Ephyreaque rura.
Nec minus Ogygias eadem Dea turbida Thebas
Insilit, et totis perfundit mœnia pennis;
Labdaciumque ducem, præmissæ consona nocti
Territat, hospitia, et thalamos, et fœdera regni,
Permixtumque genus, (quæ tanta licentia monstro?
Quis furor est?) iam bella canit. Diffuderat Argos
Expectata dies: læto regalia cœtu
Atria complentur: species est cernere avorum
Cominus, et vivis certantia vultibus æra:
Tantum ausæ perferre manus: pater ipse bicornis
In lævum prona nixus sedet Inachus urna.
Hunc tegit Iasiusque senex, placidusque Phoroneus,
Et bellator Abas, indignatusque Tonantem
Acrisius, nudoque ferens caput ense Corœbus,
Torvaque iam Danai facinus meditantis imago:
Exin mille duces; foribus cum immissa superbis
Unda fremit vulgi: procerum manus omnis, et alto
Quis propior de rege gradus, stant ordine primi:
Interior sacris calet, et sonat aula tumultu
Femineo: casta matres cinxere corona
Argolides: pars virginibus circum undique fusæ
Fœdera conciliant nova, solanturque timorem.
  Ibant insignes vultuque habituque verendo,
Candida purpureum fusæ super ora ruborem,
Deiectæque genas: tacite subit ille supremus
Virginitatis amor; primæque modestia culpæ
Confundit vultus: tunc ora rigantur honestis
Imbribus, et teneros lacrymæ iuvere parentes.
Non secus ac supero pariter si cardine lapsæ
Pallas et asperior Phœbi soror, utraque telis,
Utraque torva genis, flavoque in vertice nodo
Illa suas Cyntho comites agat, hæc Aracyntho:
Tunc, si fas oculis, non unquam longa tuendo
Expedias, cui maior honos, cui gratior, aut plus
De Iove, mutatosque velint transumere cultus,
Et Pallas deceat pharetras, et Delia cristas.
Certant lætitia, Superosque in vota fatigant
Inachidæ, quæ cuique domus, sacrique facultas.
Hi fibris, animaque litant, hi cespite nudo:
Nec minus auditi, si mens accepta meretur
Thure Deos, fractisque obtendunt limina sylvis.
  Ecce metu subito (Lachesis sic dira iubebat)
Impulsæ mentes; excussaque gaudia patris,
Et turbata dies; innuptam limine adibant
Pallada; Munychiis cui non Argiva per urbes
Posthabita est Larissa iugis: hic, more parentum,
Iasides, thalamis ubi casta adolesceret ætas,

Virgineas libare comas, primos
Excusare toros: celsam subeunti
In gradibus summi delapsum cu
Arcados Evippi spolium, cadit a
Præmissasque faces, festum nu
Obruit, eque adytis simul exaud
Nondum ausos firmare gradum
In regem conversi omnes formid
Mox audisse negant: cunctos ta
Dira movent, variisque metum
Nec mirum: nam tu infaustos, d
Ornatus, Argia geris, dirumque
Harmonies: longa est series, sed
Prosequar, unde novis tam sæva
  Lemnius hæc, ut prisca fides M
Furta dolens, capto postquam ni
Pœna, nec ultrices castigavere c
Harmonies dotale decus sub luce
Struxerat: hoc, docti quamquam
Cyclopes, notique operum Telch
Certatim iuvere manu: sed pluri
Sudor: ibi arcano florentes igne
Cingit, et infaustas percussum a
Gorgoneosque orbes, Siculaque i
Fulminis extremi cineres, virid
Lucentes a fronte iubas: hic flebi
Hesperidum, et dirum Phryxei v
Tum varias pestes, raptumque in
Tisiphones de crine ducem, et qu
Vis probat: hæc circum spumis L
Callidus, atque hilari perfundit
Non hoc Pasithea, blandarum pri
Non Decor, Idaliusque puer, sed
Et Dolor, et tota pressit Discordi
Prima fides operi, Cadmum comi
Harmonie, versis in sibila dira q
Illyricos longo sulcavit pectore c
Improba mox Semele vix dona no
Induit, et fallax intravit limina
Teque etiam, infelix, perhibent,
Possedisse nefas: vultus hac laude
Heu quibus, heu placitura toris! p
Tum donis Argia nitet, vilesque
Ornatus sacro præculta superveni
Viderat hoc coniux perituri vatis
Ante omnes epulasque trucem sec
Invidiam, sævis detur si quando p
Cultibus, heu nihil auguriis adiut
Quos optat gemitus! quantas cupit
Digna quidem, sed quid miseri dec
Arma? quid insontes nati meruere
  Postquam regales epulas et gaud
Bisseni clausere dies, Ismenius her
Respicere ad Thebas, iamque et su
Quippe animum subit illa dies: qu
Fratris, Echionia steterat privatu
Respiciens descisse Deos, trepidoq
Dilapsos comites, nudum latus om
Fortunæ: namque una soror produ
Exulis ausa vias, etiam hanc in lim
Liquerat, et magna lacrymas inclu
Tunc quos excedens hilares, quis c
Præcipuus ducis, et profugo quos ip
Ingemuisse sibi, per noctem ac luce
Digerit: exedere animum dolorinq
Et, qua non gravior mortalibus add
Spes, ubi longa venit: talem sub pec
Consilio volvens, Dircen, Cadmiq
Apparat ire domos: veluti dux tauri

ulsum solitoquem grámine victor
longe mugire iuvenca:
acuere tori, cervixque recepto
a redit, fractæque in pectora vires:
usque, et capta armenta reposcit,
orma melior; pavet ipse reversum
iti vix agnovere magistri.
a iuvenis Theumesius iras
d fida vias, arcanaque, coniux
toris primo complexa iacebat
virum, Quos, callide, motus,
moliris? ait: nil transit amantes.
les acuunt suspiria questus,
ce sopor: quoties hæc ora natare
gnas latrantia pectora curas
do manu? Nil, fœdere rapto
per; moveor, viduaque iuventa;
or, nec dum post flammea toti
tua me, properabo fateri,
lus. Tune, incomitatus, inermis,
terisque tuis decedere Thebis,
illum solers deprendere semper
nidum narrat, raptoque superbum,
ibi: nec dum consumserat annum.
c vates, nunc exta minantia Divos,
us, aut turbida noctis imago
nemini, nunquam mihi falsa per um- (bras
o tendis iter? ni conscius ardor
hebas melior socer. Hic breve tandem
s iuvenis, tenerumque dolorem
xu solatur, et oscula mœstis
is posuit, lacrymasque repressit:
mo, dabitur, mihi crede, merentum
uilla dies: te fortior annis
ecet. Sciat hæc Saturnius olim
ulosque polo dimittere si quos
um terris defendere curat.
illa tibi, qua mœnia cernes
ninas ibis regina per urbes.
o raptim se limine profert.
m cœptis, iam pectore fido
as (tantos, post iurgia, mentes
ocerumque affatur tristis Adrastum.
io: cum, multa moventibus, una
tis sedit sententia, fratris
m, tutosque in regna precando
s. Audax ea munera Tydeus
ec non et te, fortissime gentis
m lacrymis conata morari
ssa patris, tutique regressus
e preces vicere sororis.
sus iter sylvis ac litore durum,
us, ambustaque sontibus alte
vadis, et qua vix carmine raro
mea, nondum pastoribus ausis,
Ephyres quod vergit ad Euros,
dent portus; irataque terræ
nio secluditur unda Lechæo.
ctus Nisum, et te, mitis Eleusin,
mque arva gradu Theumesia, et arces
as: ibi durum Eteoclea cernit
, septumque horrentibus armis.
lo, trans legem ac tempora regni,
arte, dabat. Sedet omne paratus
riturque fidem tam sero reposci.
mediis: ramus manifestat olivæ
asque viæ nomenque, rogatus,
rudis fandi, pronusque calori
stis miscens tamen aspera, cœpit:

Si tibi plana fides, et dicti cura maneret
Fœderis, ad fratrem, completo iustius anno
Legatos hinc ire fuit; teque ordine certo
Fortunam exuere, et lætum descendere regno;
Ut vagus ille diu, passusque haud digna per urbes
Ignotas, pactæ tandem succederet aulæ.
Sed, quia dulcis amor regni, blandumque potestas,
Posceris: astriferum velox iam circulus orbem
Torsit, et amissæ redierunt montibus umbræ,
Ex quo frater inops, ignota per oppida tristes
Exul agit casus, et te iam tempus aperto
Sub Iove ferre dies, terrenaque frigora membris
Ducere, et externos, summissum ambire penates.
Pone modum lætis. Satis auro dives, et ostro
Conspicuus, tenuem germani pauperis annum
Risisti. Moneo, regnorum gaudia temet
Dedoceas; patiensque fugæ, mereare reverti.
Dixerat. Ast illi tacito sub pectore dudum
Ignea corda fremunt: iacto velut aspera saxo
Cominus erigitur serpens, cui subter inanes
Longa sitis latebras, totosque agitata per artus,
Convocat in fauces et squammea colla venenum:
Cognita si dubiis fratris mihi iurgia signis
Ante forent, nec clara odiorum arcana paterent,
Sufficeret vel sola fides, qua torvus, et illum
Mente gerens, ceu septa novus iam mœnia laxet
Fossor, et hostiles inimicent classica turmas,
Præfuris: in medios si cominus orsa tulisses
Bistonas, aut refugo pallentes sole Gelonos,
Parcior alloquio, et medii reverentior æqui
Inciperes: neque te furibundæ crimine mentis
Arguerim, mandata refers: nunc, omnia quando
Plena minis, nec sceptra fide nec pace sequestra
Poscitis, et capulo propior manus; hæc mea regi
Argolico, nondum æqua tuis, vice dicta reporta:
Quæ sors iusta mihi, quæ non indebitus annis
Sceptra dicavit honos, teneo, longumque tenebo.
Te penes Inachiæ dotalis regia dono
Coniugis, et Danaæ (quid enim maioribus actis
Invideam?) cumulentur opes. Felicibus Argos
Auspiciis, Lernamque regas: nos horrida Dirces
Pascua, et Euboicis arctatas fluctibus oras,
Non indignati miserum dixisse parentem
Œdipoden. Tibi larga (Pelops, et Tantalus auctor)
Nobilitas, propiorque fluat de sanguine iuncto
Iupiter: anne feret, luxu consueta paterno,
Hunc regina larem? nostræ cui iure sorores
Anxia pensa trahant? longo quam sordida luctu
Mater, et eximis auditus forte tenebris,
Offendat socer ille senex: iam pectora vulgi
Assuevere iugo. Pudet, heu, plebisque patrumque,
Ne toties incerta ferant, mutentque gementes
Imperia, et dubio pigeat parere tyranno.
Non parcit populis regnum breve. Respice quantus
Horror, et attoniti nostro in discrimine cives.
Hosne ego, quis certa est sub te duce pœna, relinquam?
Iratus, germane, venis: fac velle; nec ipsi
(Si modo notus amor, meritique est gratia) patres
Reddere regna sinent. Non ultra passus, et orsa
Iniecit mediis sermonibus obvia: Reddes,
Ingeminat, reddes: non, si te ferreus agger
Ambiat; aut triplices alio tibi carmine muros
Amphion auditus agat: nil tela nec ignes
Obstiterint, quin ausa luas, nostrisque sub armis
Captivo moribundus humum diademate pulses.
Tu merito: ast horum miseret, quos sanguine viles,
Coniugibus natisque infanda ad prœlia raptos
Proiicis excidio, bone rex. O quanta Cithæron
Funera, sanguineisque vadis, Ismene, rotabis!

Hæc pietas, hæc magna fides: nec crimina gentis
Mira equidem duco: sic primus sanguinis auctor,
Incestique patrum thalami; sed fallit origo:
Œdipodes tu solus eris: hæc præmia morum
Ac sceleris, violente, feres: nos poscimus annum.
Sed moror. Hæc audax etiamnum in limine retro
Vociferans, iam tunc impulsa per agmina præceps
Evolat. Œneæ vindex sic ille Dianæ
Erectus setis, et aduncæ fulmine malæ,
Cum premeret Pelopea phalanx, saxa obvia volvens,
Fractaque perfossis arbusta Acheloia ripis,
Iam Telamona solo, iam stratum Ixiona linquens,
Te, Meleagre, subit: ibi demum cuspide lata
Hæsit, et obnixo ferrum laxavit in armo.
Talis adhuc trepidum liquit Calidonius heros
Concilium, infrendens, ipsi ceu regna negentur:
Festinatque vias, ramumque precantis olivæ
Abiicit: attonitæ tectorum ex culmine summo
Prospectant matres, sævoque infanda precantur
Œnidæ, tacitoque simul sub pectore regi.
Nec piger ingenio scelerum fraudisque nefandæ
Rector eget. Iuvenum fidos, lectissima bello
Corpora nunc pretio, nunc ille hortantibus ardens
Sollicitat dictis, nocturnaque prælia sævus
Instruit, et sanctum populis per sæcula nomen
Legatum insidiis, tacitoque invadere ferro
(Quid regnis non vile?) cupit: quas quæreret artes,
Si fratrem, Fortuna, dares? O cæca nocentum
Consilia! o semper timidum scelus! exit in unum
Plebs ferro iurata caput: ceu castra subire
Apparet, aut celsum crebris arietibus urbis
Inclinare latus: densi sic agmine facto,
Quinquaginta altis funduntur in ordine portis.
Macte animi, tantis dignus qui crederis armis.
Fert via per dumos propior, qua calle latenti
Præcelerant, densæque legunt compendia sylvæ.
Lecta dolis sedes: gemini, procul urbe, malignis
Faucibus urgentur colles, quos umbra superni
Montis, et incurvis claudunt iuga frondea sylvis:
Insidias natura loco, cæcamque latendi
Struxit opem: medias arcte secat aspera rupes
Semita, quam subter campi, devexaque latis
Arva iacent spatiis: contra importuna crepido,
Œdipodioniæ domus alitis: hic fera quondam,
Pallentes erecta genas, suffusaque tabo
Lumina, concretis infando sanguine plumis,
Reliquias amplexa virum, semesaque nudis
Pectoribus stetit ossa premens, visuque trementi
Collustrat campos, si quis concurrere dictis
Hospes inexplicitis, aut cominus ire viator
Audeat, et duræ commercia iungere linguæ.
Nec mora, quin acuens exertos protinus ungues,
Liventesque manus, fractosque in vulnere dentes,
Terribili applausu circum hospita surgeret ora.
Et latuere doli, donec, de rupe cruenta
Heu simili deprensa viro, cessantibus alis
Tristis inexpletam scopulis affligeret alvum.
Monstrat sylva nefas, horrent vicina iuvenci
Gramina; damnatis avidum pecus abstinet herbis.
Non Dryadum placet umbra choris, non commoda sacris
Faunorum; diræque etiam fugere volucres
Prodigiale nemus: tacitis huc gressibus acti
Deveniunt peritura cohors: hostemque superbum,
Annixi iaculis; et humi posita arma tenentes,
Expectant, densaque nemus statione coronant.
Cœperat humenti Phœbum subtexere palla
Nox, et cœruleam terris infuderat umbram.
Ille propinquabat sylvis; et ab aggere celso,
Scuta virum galeasque videt rutilare comantes,
Qua laxant rami nemus, adversaque sub umbra
Flammeus æratis lunæ tremor errat in armis.
Obstupuit visis: ibat tamen, horrida tantum
Spicula, et inclusum capulo tenus admovet ense
Ac prior, unde viri? quidve occultatis in armis?
Non humili terrore rogat: nec reddita contra
Vox, fidamque negant suspecta silentia pacem.
Ecce autem, vasto Chthonii contorta lacerto,
Quo duce freta cohors, fuscas intervolat auras
Hasta: sed audenti Deus et Fortuna recessit.
Per tamen Olenii tegimen suis, atraque setis
Terga, super lævos humeros, vicina cruori,
Effugit, et viduo iugulum ferit irrita ligno.
Tunc horrere comæ, sanguisque in corde gelari
Huc ferus atque illuc animum; pallentiaque in
Ore ferens, nec tanta putat sibi bella parari.
Ferte gradum contra, campoque erumpite ap
Quis timor audendi? quæ tanta ignavia? solus,
Solus in arma voco: neque in his mora; quo
Quam ratus, innumeris videt excursare lat
Hos prodire iugis, illos e vallibus imis
Crescere, nec paucos campo, totumque sub ar
Collucere iter, (ut clausas indagine profert
In medium vox prima feras) quæ sola meden
Turbata ratione via est, petit ardua diræ
Sphingos, et abscisis infringens cautibus
Exsuperat iuga dira manus, scopuloque poti
Unde procul tergo metus, et via prona noc
Saxum ingens, quod vix plena cervice ge
Vertere humo, murisque valent inferre iu
Rupibus avellit: dein toto sanguine nixus
Sustinet, immanem quærens librare ruinam;
Qualis in adversos Lapithas erexit inanem
Magnanimus cratera Pholus: stupet obvia le
Turba super stantem, atque emissi turbine
Obruitur; simul ora virum, simul arma,
Fractaque commixto sederunt pectora ferro.
Quatuor hic adeo, deiecti mole sub una
Congemuere: fuga tremefactum protinus
Excutitur cœptis: neque enim temnenda i
Funera, fulmineus Dorylas, quem regibus
Æquabat virtus, Martisque e semine Theron
Terrigenas confisus avos; nec vertere cuiqu
Frena secundus Halys, sed tunc pedes occ
Pentheumque trahens nondum te Phædim
Bacche, genus: quorum ut subitis exterrita
Agmina turbatam vidit laxare catervam;
Quæ duo sola manu gestans acclinia monti
Fixerat, intorquet iacula, et fugientibus
Mox in plana libens, nudo ne pectore tela
Inciderent, saltu præceps defertur: et orbem,
Quem procul oppresso vidit Therone volutum,
Corripuit, tergoque et vertice tegmine
Septus, et hostili propugnans pectora parma
Constitit: inde iterum densi glomerantur i
Ogygidæ, firmantque gradum: trahit ocyus
Bistonium Tydeus, Mavortia munera mag
Œneos: et partes pariter divisus in omnes,
Hos obit, atque illos, ferroque micantia tela
Decutit: impeditant numero, seque ipsa vi
Arma premunt: nec vis conatibus ulla; sed
In socios errare manus, et corpora turba
Involvi prolapsa sua: manet ille cruentis
Angustus telis, et inexp
Non aliter (Geticæ si fa
Armatum immensus Bri
Hinc Phœbi pharetras,
Inde Pelethroniam præf
Martis; at hinc lasso

quidquam obsessus Olympo,
manus: non segnius ardet
ectaus, seque ipse recedens
pidis occurrit, et instat
peo quæ plurima toto
que virum, sæpe aspera passum
vitæ in secreta receptum,
alet. Rotat ipse furentem
que illi iubet ire sub umbras
tantem bella securi,
t Echionium Lycophontem.
ant, numerantque, nec idem
ue dolent rarescere turbam.
demissus origine Cadmi,
Dryope Phœnissa gravato,
onerisque oblita ferebat:
is taurum tibi cornibus Evan,
niis conatibus infans)
t capti pelle leonis,
at robora clava,
viri, tot cædibus unus
credet fama reverso.
nus, nulla arma valebunt?
ydon, hæc, Lampe, dabamus?
e cavo Theumesia cornus,
: atque illi, voce repleta,
upto in sanguine lingua.
transmissa morte per artus
cadens obmutuit hasta.
dæ, cur infitiatus honora
is moribunda levabat
s, (nil indole clarius illa,
marcentia colla
e latus. Singultibus arctum
or: nec vincla coercent
m, cum multa gementi
rfringit lancea costas.
gnataque pectora telo
etiamnum in luce natantes
mani morte, resolvit.
t adhuc in vulnere vires,
æc dent, ait, oscula nati.
is (miserabile votum
userunt lumina dextra.
iaculo parmaque Menœtem
epidis vestigia retro
donec defecit iniqua
que manus distractus in ambas
ntem sustinet hastam:
interlabentibus umbras,
que tuam. Sine, tristia Thebis
vulgique per ora paventis
am. Sic irrita nobis
e tuum penetrabile ferro
tor reveharis amico.
l vultum mutatus, inanes
s, et tu (ni fallor) iniquo
duci. Nunc arma, diemque
s timidæ compendia vitæ?
hæc, et crassum sanguine telum
dictis infensus amaris
Non hæc Trieterica vobis
enit; non Orgia Cadmi
Bacchum scelerare parentes.
hyrsos portare putastis
n, maribusque incognita veris
ittere prœlia buxo?
furor: ite sub umbras
Hæc intonat: ast tamen illi

Membra negant, lassusque ferit præcordia sanguis.
Iam sublata manus cassos defertur in ictus,
Tardatique gradus: clypeum nec sustinet umbo
Mutatum spoliis: gelidus cadit imber anhelo
Pectore: tum crines, ardentiaque ora cruentis
Roribus, et tetra morientum aspergine manant.
Ut leo, qui campis, longe custode fugato
Massylas depastus oves, ubi sanguine multo
Luxuriata fames, cervixque, et tabe gravatæ
Consedere iubæ, mediis in cædibus adstat
Æger hians, victusque cibis: nec iam amplius iræ
Crudescunt: tantum vacuis ferit aera malis,
Molliaque eiecta delambit vellera lingua.
Ille etiam Thebas, spoliis et sanguine plenus,
Isset, et attonitis sese populoque ducique
Ostentasset ovans, ni tu, Tritonia virgo,
Flagrantem, multaque operis caligine plenum,
Consilio dignata virum. Sate gente superbi
Œneos, absentes cui dudum vincere Thebas
Annuimus, iam pone modum, nimiumque secundis
Parce Deis. Huic una fides optanda labori.
Fortuna satis usus, abi. Restabat, acerbis
Funeribus, socioque gregi non sponte superstes,
Hemonides (ille hæc præviderat, omina doctus
Aeros, et nulla deceptus ab alite) Mæon,
Nec veritus prohibere ducem: sed fata monentem
Privavere fide: vita miserandus inerti
Damnatur: trepido Tydeus immitia mandat:
Quisquis es Aonidum, quem crastina, munere nostro,
Manibus exemtum mediis Aurora videbit,
Hæc iubeo perferre duci: cinge aggere portas;
Tela nova: fragiles ævo circumspice muros:
Præcipue stipare viros, densasque memento
Multiplicare acies: fumantem hunc aspice late
Ense meo campum: tales in bella venimus.
Hæc ait, et meritæ pulchrum tibi, Pallas, honorem
Sanguinea de strage parat, prædamque iacentem
Comportat gaudens, ingentiaque acta recenset.
Quercus erat, teneræ iam longum oblita iuventæ,
Aggere camporum medio, quam plurimus ambit
Frondibus incurvis et crudo robore cortex;
Huic leves galeas; perfossaque vulnere crebro
Inserit arma ferens, huic truncos ictibus enses
Subligat, et fractas membris spirantibus hastas.
Corpora tunc atque arma simul cumulata superstans
Incipit: oranti nox et iuga longa resultant.
Diva ferox, magni decus, ingeniumque parentis
Bellipotens, cui torva genis horrore decoro
Cassis, et asperso crudescit sanguine Gorgon,
Nec magis ardentes Mavors, hastataque pugnæ
Impulerit Bellona tubas; huic annue sacro;
Seu Pandionio nostras invisere cædes
Monte venis, sive Aonia devertis Ithone
Læta choris, seu tu Libyco Tritone repexas
Lota comas, qua te biiugo temone frementem
Intemeratarum volucer rapit axis equarum:
Nunc ibi fracta virum spolia informesque dicamus
Exuvias; at, si patriis Parthaonis arvis
Inferar, et reduci pateat mihi Martia Pleuron;
Aurea tunc mediis urbis tibi templa dicabo
Collibus, Ionias qua despectare procellas
Dulce sit, et flavo tollens ubi vertice pontum,
Turbidus obiectas Achelous Echinadas exit.
Hic ego maiorum pugnas, vultusque tremendos
Magnanimum effingam regum, figamque superbis
Arma tholis: quæque ipse meo quæsita revexi
Sanguine, quæque dabis captis Tritonia Thebis.
Centum ibi virgineis votæ Calydonides aris
Actæas tibi rite faces, et ab arbore casta

Nectent purpureas niveo discrimine vittas:
Pervigilemque focis ignem longæva sacerdos
Nutriet, arcanum nunquam inspectura pudorem.
Tu bellis, tu pace feres de more frequentes
Primitias operum, non indignante Diana.
Dixerat; et dulces iter instaurabat ad Argos.

Liber tertius

At non Aoniæ moderator perfidus aulæ,
Nocte sub ancipiti, quamvis humentibus astris
Longus ad Auroram superet labor, otia somni
Accipit: invigilant animo, scelerisque parati
Supplicium exercent curæ: tunc plurima versat,
Pessimus in dubiis augur timor: hei mihi! clamat,
Unde moræ? (nam prona ratus, facilemque tot armis
Tydea, nec numero virtutem animumque rependit)
Num regio diversa viæ? num missus ab Argis
Subsidio globus? an sceleris data fama per urbes
Finitimas? paucosne, pater Gradive, manuve
Legimus indecores? at enim fortissimus illic
Et Chromis, et Dorylas, et nostris turribus æqui
Thespiadæ, totos raperent mihi funditus Argos.
Nec tamen ille meis reor impenetrabilis armis,
Ære gerens solidoque datos adamante lacertos,
Venerat: heu segnes, quorum labor hæret in uno,
Si conserta manus: vario sic turbidus æstu
Angitur, ac sese culpat super omnia, qui non
Orantem in mediis legatum cœtibus ense
Perculerit, fœdasque palam satiaverit iras.
Iam pudet incepti, iam pœnitet: ac velut ille
Fluctibus Ioniis Calabræ datus arbiter alno,
Nec rudis undarum, portus sed linquere amicos
Purior Olenii frustra gradus impulit astri;
Cum fragor hiberni subitus Iovis, omnia mundi
Claustra tonant, multusque polos inclinat Orion;
Ipse quidem mallet terras, pugnatque reverti;
Fert ingens a puppe Notus: tunc, arte relicta,
Ingemit, et cæcas sequitur iam nescius undas:
Talis Agenoreus ductor, cœloque morantem
Luciferum, et seros mœrentibus increpat ortus.
  Ecce, sub occiduas versæ iam noctis habenas,
Astrorumque obitus, ubi primum maxima Tethys
Impulit Eoo cunctantem Hyperiona ponto,
Ima flagellatis, signum lugubre malorum,
Ponderibus trepidavit humus, motusque Cithæron
Antiquas dedit ire nives: tunc visa levari
Culmina, septenæque iugo concurrere portæ.
Et prope sunt causæ: gelido remeabat Eoo
Iratus fatis, et tristis morte negata,
Hemonides: necdum ora patent; dubiusque notari,
Signa dabat magnæ longe manifesta ruinæ,
Planctuq; et gemitu: lacrymas nam protinus omnes
Fuderat: haud aliter saltu devertitur orbus
Pastor ab agrestum nocturna strage luporum,
Cuius herile pecus sylvis inopinus abegit
Imber, et hibernæ ventosa cacumina lunæ.
Luce patent cædes: domino perferre recentes
Ipse timet casus; haustaque informis arena,
Questibus implet agros, stabulique silentia magni
Odit, et amissos longo ciet ordine tauros.
Illum congestæ portarum ad limina matres
Ut solum videre, (nefas!) nulla agmina circum,
Magnanimosque duces nihil ausæ quærere, tollunt
Clamorem, bello qualis supremus apertis
Urbibus, aut pelago iam descendente carina.
  Ut primum invisi cupido data copia regis:
Hanc tibi de tanto donat ferus agmine Tydeus
Infelicem animam, sive hæc sententia Divum,
Seu fortuna fuit: seu, quod pudet ire fateri,

Vis invicta viri: vix credo et n
Procubuere omnes: noctis vaga
Et socium Manes, et te, mala p
Qua redeo: non hanc lacrymis n
Crudelem veniam, atque inhon
Sed mihi iussa Deum, placitoqu
Atropos, atque olim non hæc da
Eripuere necem. Iamque ut mih
Pectora; et extremam nihil horr
Aspicias; bellum infandum, om
Movisti, funeste, aciem, dum pe
Et consanguineo gliscis regnare
Exule: te series orbarum excisa d
Planctibus assiduis, te diro horr
Quinquaginta animæ circum, no
Assilient: neque enim ipse moror
Rex ferus, et tristes ignescunt sa
Inde ultro Phlegyas, et non cunc
Labdacus, (hos regni ferrum pen
Proturbare parant: sed iam nuda
Magnanimus vates; et nunc truci
Nunc ferrum aspectans, nunquan
Ius erit, aut magno feries imperd
Pectora. Vado equidem exultans,
Insequor, et comites feror expect
Te Superis, fratrique: et iam med
Abstulerat plenum capulo latus; i
Pugnat, et ingentem nixu duplica
Corruit: extremisque animæ sing
Alternus nunc ore venit, nunc vul
  Excussæ procerum mentes, turl
Concilia: ast illum coniux fidique
Servantem vultus, et torvum in m
Nec longum reducem lætati, in te
Sed ducis infandi rabidæ non hact
Stare queunt: vetat igne rapi; pac
Impius ignaris nequidquam Manil
Tu tamen egregius fati, mentisqu
Indignum passure situm, qui comi
Vadere contemtum regis, quaque a
Libertas, sancire viam; quo carmi
Quo satis ore tuis famam virtutib
Augur amate Deis? Non te cœlesti
Edocuit, lauroque sua dignatus Ap
Et nemorum Dodona parens, Cirr
Audebit tacito populos suspendere
Nunc quoque Tartareo multum di
Elysias, i, carpe plagas: ubi Manib
Invius Ogygiis, nec sontis iniqua t
Iussa valent. Durant habitus et me
Inviolata feris, nudoque sub axe ia
Et nemus, et tristis volucrum rever
  At nuptæ exanimes, puerique, a
Mœnibus effusi per plana, per invia
Quisque suas avidi ad lacrymas mi
Certamen: quos densa gradu comita
Millia solandi studio; pars visere fl
Unius acta viri, et tantos in nocte l
Fervet iter gemitu, et plangoribus a
Ut vero infames scopulos sylvamqu
Perventum, ceu nulla prius lamenta
Manassent imbres, sic ore miserrim
Exoritur fragor; aspectuque accensa
Turba furit. Stat sanguineo disciss
Luctus atrox, cæsoque invitat
Scrutantur galeas frigentum, i
Corpora, procidua super ext
Hæ pressant in tabe co
Vulneraq; alta replen

parcente trahunt; pars molliter aptant
ca loco, et cervicibus ora reponunt.
r dumos, vacuique in pulvere campi
s iuvenum, gemini tunc funeris, Ide
sublata comam, liventiaque ora
us, nec iam infelix miserandaq;, verum
lacrymis, per et arma et corpora passim
pexam dira tellure volutans,
natos, omnique in corpore plangit.
id aliter bello gavisa recenti,
efas hominem revocare cavendo
olleus antiqua lumina cedro,
ampos, versatque in sanguine functum
plorat Manes, cui plurima busto
uperos: animarum mœsta queruntur
igri pater indignatur Averni.
pariter sub rupe iacebant
una dies, manus abstulit una;
ibus media trabe pectora nexi.
rymisque oculi patuere profusis:
nplexus, genitrix, hæc oscula, nati,
ic vos extremo in fine ligavit
dele necis? quæ vulnera tractem,
premam? vosne illa potentia matris,
una mei? qua tangere Divos
gias titulis anteire parentes.
lius, dextraque in sorte iugatæ,
halami, nulloque ululata dolore
na domum: mihi quippe malorum
ed nec bellorum in luce patenti
tis, æternaque gentibus ausi,
eræ vulnus memorabile matri:
bscuram, miserandaque funera passi.
rto cruor, et sine laude iacetis!
dextras miseris complexibus ausim
nti consortia rumpere leti:
, indiscretique supremis
os urna confundite Manes.
nterea, digesta strage suorum,
um coniux, hinc mater Penthea clamat
rique rudes tua, Phædime, proles,
cere patrem, Marpissaque pactum
neumque lavant Acamanta sorores.
egunt sylvas, collisque propinqui
cant apicem, qui, conscius actis
exit gemitus; ibi grandior ævo,
m quisque suo nequit igne revelli,
ustum dictis mulcebat Alethes:
nfelix, varioque exercita ludo
nostra ruit, Sidonius ex quo
ios iecit sata ferrea sulcos;
us, et formidata colonis
nec, veteris cum regia Cadmi
cinerem monitis Iunonis iniquæ
e funerea cum laude potitus
as trepido de monte veniret,
eu læto referens clamore Learchum;
hebis: nec tempore clarius illo
ere domus, cum lassa furorem
nitum lacrymas expavit Agave.
is fato specieque malorum
magniloquos luit impia flatus
meris cum circumfusa ruinis,
eret terra, tot quæreret ignes.
i status; et sic, urbe relicta,
nes, et longo examine matres,
xere Deis, miseroque tumultu
tes stipabant funera portas.
emini (nec dum apta doloribus ætas)
Flesse tamen, gemituque meos æquasse parentes.
Illa tamen Superi: nec quod tibi Delia castos
Prolapsum ad fontes, specula temerante profana,
Heu dominum insani non agnovere Molossi,
Defleverim magis, aut verso quod sanguine fluxit
In subitos regina lacus. Sic dira Sororum
Pensa dabant, visumque Iovi: nunc, regis iniqui
Ob noxam, immeritos patriæ tot culmina cives
Exuimus, nec adhuc calcati fœderis Argos
Fama subit, et iam bellorum extrema dolemus.
Quantus equis, quantusque viris, in pulvere crasso
Sudor! io quanti crudele rubebitis amnes!
Viderit hæc bello viridis manus: ast ego doner,
Dum licet igne meo, terraque insternar avita.
Hæc senior: multumque nefas Eteoclis acerbat,
Crudelem infandumque vocans, pœnasque daturum.
Unde ea libertas? iuxta illi finis, et ætas
Tota retro, seræque velit decus addere morti.
Hæc sator astrorum iamdudum e vertice mundi
Prospectans, primoque imbutas sanguine gentes,
Gradivum acciri propere iubet. Ille furentes
Bistonas, et Geticas populatus cædibus urbes,
Turbidus ætherias currus urgebat ad arces,
Fulmine cristatum galeæ iubar, armaque in auro
Tristia, terrificis monstrorum animata figuris,
Incutiens: tonat axe polus, clypeique cruenta
Lux rubet, et solem longe ferit æmulus orbis.
Hunc ubi Sarmaticos etiamnum efflare labores
Iuppiter, et tota perfusum pectora belli
Tempestate videt: talis mihi, nate, per Argos,
Talis abi: sic ense madens, ac nubilus ira.
Exturbent resides frænos; et cuncta perosi,
Te cupiant; tibi præcipites animasque manusque
Devoveant: rape cunctantes, et fœdera turba,
Quæ dedimus: tibi fas ipsos incendere bello
Cœlicolas, pacemque meam: iam semina pugnæ
Ipse dedi: remeat portans immania Tydeus
Ausa ducis, scelus et turpis primordia belli,
Insidias, fraudesque, suis quas ultus in armis.
Adde fidem: vos, o Superi, meus ordine sanguis,
Ne pugnate odiis, neu me tentare precando
Certetis: sic fata mihi, nigræque Sororum
Iuravere colus: manet hæc ab origine mundi
Fixa dies bello, populique in prœlia nati.
Quid ni me veterum pœnas sancire malorum
Gentibus, et diros sinitis punire nepotes?
Arcem hanc æternam, mentis sacraria nostræ,
Testor, et Elysios etiam mihi numina fontes,
Ipse manu Thebas, correptaque mœnia fundo
Excutiam; versasque solo super Inacha tecta
Effundam turres, ac stagna in cœrula vertam
Imbre superiecto: licet ipsa in turbine rerum
Iuno suos colles templumque amplexa laboret.
Dixit; et attoniti iussit, (mortalia credas
Pectora) sic cuncti vocemque animosque tenebant.
Non secus ac longa ventorum pace solutum
Æquor, et imbelli recubant ubi litora somno,
Sylvarumque comas, et abacto flumine nubes
Mulcet iners æstas: tunc stagna, lacusque sonori
Detumuere: tacent exhausti solibus amnes.
Gaudet ovans iussis, et adhuc temone calenti
Fervidus, in lævum torquet Gradivus habenas.
Iamque iter extremum, cœlique abrupta tenebat,
Cum Venus ante ipsos nulla formidine gressum
Figit equos: cessere retro, iam iamque rigentes
Suppliciter posuere iubas: tunc pectora summo
Acclinata iugo, vultumque obliqua madentem,
Incipit (interea, dominæ vestigia iuxta
Spumantem proni mandunt adama

Eumenidesque aliis aliæ sub regibus, et quæ
Tu potior, Thebane, queri: nos vero volentes,
Expositique animis. Sic interfatus: et alter
Subiicit: Anne aliquis soceros accedere tales
Abnuat? exulibus quamquam patriaque fugatis
Nondum læta Venus, tamen omnis corde resedit
Tristitia, affixique animo cessere dolores.
Nec minus hæc læti trahimus solatia, quam si
Præcipiti convulsa Noto prospectet amicam
Puppis humum. Iuvat ingressos felicia regni
Omina, quod superest fati vitæque laborum
Fortuna transire tua. Nec plura morati,
Consurgunt: dictis impensius aggerat omne
Promissum Inachius pater; auxilioque futurum,
Et patriis spondet reduces inducere regnis.
Ergo alacres Argi, fuso rumore per urbem
Advenisse duci generos, primisque Hymenæis
Egregiam Argian, nec formæ laude secundam
Deipylen, tumida iam virginitate, iugari,
Gaudia mente parant: socias it fama per urbes,
Finitimisque agitatur agris, procul usque Lycæos
Partheniosque super saltus, Ephyreaque rura.
Nec minus Ogygias eadem Dea turbida Thebas
Insilit, et totis perfundit mœnia pennis;
Labdaciumque ducem, præmissa consona nocti
Territat, hospitia, et thalamos, et fœdera regni,
Permixtumque genus, (quæ tanta licentia monstro?
Quis furor est?) iam bella canit. Diffuderat Argos
Expectata dies: læto regalia cœtu
Atria complentur: species est cernere avorum
Cominus, et vivis certantia vultibus æra:
Tantum ausæ perferre manus: pater ipse bicornis
In lævum prona nixus sedet Inachus urna.
Hunc tegit Iasiusque senex, placidusque Phoroneus,
Et bellator Abas, indignatusque Tonantem
Acrisius, nudoque ferens caput ense Corœbus,
Torvaque iam Danai facinus meditantis imago:
Exin mille duces; foribus cum immissa superbis
Unda fremit vulgi: procerum manus omnis, et alto
Quis propior de rege gradus, stant ordine primi:
Interior sacris calet, et sonat aula tumultu
Femineo: casta matres cinxere corona
Argolides: pars virginibus circum undique fusæ
Fœdera conciliant nova, solanturque timorem.
Ibant insignes vultuque habituque verendo,
Candida purpureum fusæ super ora ruborem,
Deiectæque genas: tacite subit ille supremus
Virginitatis amor; primæque modestia culpæ
Confundit vultus: tunc ora rigantur honestis
Imbribus, et teneros lacrymæ iuvere parentes.
Non secus ac supero pariter si cardine lapsæ
Pallas et asperior Phœbi soror, utraque telis,
Utraque torva genis, flavoque in vertice nodo
Illa suas Cyntho comites agat, hæc Aracyntho:
Tunc, si fas oculis, non unquam longa tuendo
Expedias, cui maior honos, cui gratior, aut plus
De Iove, mutatosque velint transumere cultus,
Et Pallas deceat pharetras, et Delia cristas.
Certant lætitia, Superosque in vota fatigant
Inachidæ, quæ cuique domus, sacrique facultas.
Hi fibris, animaque litant, hi cespite nudo:
Nec minus auditi, si mens accepta meretur
Thure Deos, fractisque obtendunt limina sylvis.
Ecce metu subito (Lachesis sic dira iubebat)
Impulsæ mentes; excussaque gaudia patris,
Et turbata dies; innuptam limine adibant
Pallada; Munychiis cui non Argiva per urbes
Posthabita est Larissa iugis: hic, more parentum,
Iasides, thalamis ubi casta adolesceret ætas,

Virgineas libare comas, primos
Excusare toros: celsam subeunti
In gradibus summi delapsum cu
Arcados Evippi spolium, cadit a
Præmissasque faces, festum mul
Obruit, eque adytis simul exauc
Nondum ausos firmare gradum
In regem conversi omnes formic
Mox audisse negant: cunctos tar
Dira movent, variisque metum
Nec mirum: nam tu infaustos, d
Ornatus, Argia geris, dirumque
Harmonies: longa est series, sed
Prosequar, unde novis tam sæva
Lemnius hæc, ut prisca fides
Furta dolens, capto postquam ni
Pœna, nec ultrices castigavere c
Harmonies dotale decus sub luce
Struxerat: hoc, docti quamquam
Cyclopes, notique operum Telch
Certatim iuvere manu: sed pluri
Sudor: ibi arcano florentes igne s
Cingit, et infaustas percussum a
Gorgoneosque orbes, Siculaque i
Fulminis extremi cineres, virid
Lucentes a fronte iubas: hic flebi
Hesperidum, et dirum Phryxei v
Tum varias pestes, raptumque in
Tisiphones de crine ducem, et qu
Vis probat: hæc circum spumis L
Callidus, atque hilari perfundit
Non hoc Pasithea, blandarum pri
Non Decor, Idaliusque puer, sed
Et Dolor, et tota pressit Discord
Prima fides operi, Cadmum comi
Harmonie, versis in sibila dira q
Illyricos longo sulcavit pectore c
Improba mox Semele vix dona no
Induit, et fallax intravit limina l
Teque etiam, infelix, perhibent,
Possedisse nefas: vultus hac laude
Heu quibus, heu placitura toris! p
Tum donis Argia nitet, vilesque
Ornatus sacro præculta superveni
Viderat hoc coniux perituri vatis
Ante omnes epulasque trucem sec
Invidiam, sævis detur si quando p
Cultibus, heu nihil auguriis adiut
Quos optat gemitus! quantas cupi
Digna quidem, sed quid miseri de
Arma? quid insontes nati meruere
Postquam regales epulas et gaud
Bisseni clusere dies, Ismenius her
Respicere ad Thebas, iamque et su
Quippe animum subit illa dies: qu
Fratris, Echionia steterat privatu
Respiciens descisse Deos, trepidoq
Dilapsos comites, nudum latus om
Fortunæ: namque una soror produ
Exulis ausa vias, etiam hanc in lim
Liquerat, et magna lacrymas inclu
Tunc quos excedens hilares, quis c
Præcipuus ducis, et profugo quos ip
Ingemuisse sibi, per noctem ac luc
Digerit: exedere animum dolor iraq
Et, qua non gravior mortalibus add
Spes, ubi longa venit: talem sub pe
Consilio volvens, Dircen, Cadmiqu
Apparat ire domos: veluti dux taur

pulsum solitoque quem gramine victor
a longe mugire iuvenca:
placuere tori, cervixque recepto
ua redit, fractæque in pectora vires:
ltusque, et capta armenta reposcit,
cornu melior; pavet ipse reversum
uiti vix agnovere magistri.
ta iuvenis Theumesius iras
ed fida vias, arcanaque, coniux
e toris primo complexa iacebat
e virum, Quos, callide, motus,
n moliris? ait: nil transit amantes.
iles acuunt suspiria questus,
ace sopor: quoties hæc ora natare
agnas latrantia pectora curas
ndo manu? Nil, fœdere rupto
uper; moveor, viduaque iuventa;
mor, nec dum post flammea toti
) tua me, properabo fateri,
alus. Tune, incomitatus, inermis,
oterisque tuis decedere Thebis,
e illum solers deprendere semper
amidum narrat, raptoque superbum,
tibi: nec dum consumserat annum.
nc vates, nunc exta minantia Divos,
sus, aut turbida noctis imago
memini, nunquam mihi falsa per um-
uo tendis iter? ni conscius ardor (bras
hebas melior socer. Hic breve tandem
us iuvenis, tenerumque dolorem
lexu solatur, et oscula mœstis
nis posuit, lacrymasque repressit:
imo, dabitur, mihi crede, merentum
quilla dies: te fortior annis
decet. Sciat hæc Saturnius olim
culosque polo dimittere si quos
tum terris defendere curat.
illa tibi, qua mœnia cernes
minas ibis regina per urbes.
ro raptim se limine profert.
ium cœptis, iam pectore fido
ras (tantus, post iurgia, mentes
socerumque affatur tristis Adrastum.
lio: cum, multa moventibus, una
ctis sedit sententia, fratris
em, tutosque in regna precando
tus. Audax ea munera Tydeus
Nec non et te, fortissime gentis
tum lacrymis conata morari
iussa patris, tutique regressus
que preces vicere sororis.
nsus iter sylvis ac litore durum,
alus, ambustaque sontibus alte
vadis, et qua vix carmine raro
Nemea, nondum pastoribus ausis,
s Ephyres quod vergit ad Euros,
edent portus; irataque terræ
onio secluditur unda Lechæo.
ectus Nisum, et te, mitis Eleusin,
ıamque arva gradu Theumesia, et arces
reas: ibi durum Eteoclea cernit
io, septumque horrentibus armis.
oulo, trans legem ac tempora regni,
parte, dabat. Sedet omne paratus
ier iturque fidem tam sero reposci.
n mediis: ramus manifestat olivæ
ssasque vitæ nomenque, rogatus,
e rudis fandi, pronusque calori
iustis miscens tamen aspera, cœpit:

Si tibi plana fides, et dicti cura maneret
Fœderis, ad fratrem, completo iustius anno
Legatos hinc ire fuit; teque ordine certo
Fortunam exuere, et lætum descendere regno;
Ut vagus ille diu, passusque haud digna per urbes
Ignotas, pactæ tandem succederet aulæ.
Sed, quia dulcis amor regni, blandumque potestas,
Posceris: astriferum velox iam circulus orbem
Torsit, et amissæ redierunt montibus umbræ,
Ex quo frater inops, ignota per oppida tristes
Exul agit casus, et te iam tempus aperto
Sub Iove ferre dies, terrenaque frigora membris
Ducere, et externos, summissum ambire penates.
Pone modum lætis. Satis auro dives, et ostro
Conspicuus, tenuem germani pauperis annum
Risisti. Moneo, regnorum gaudia temet
Dedoceas; patiensque fugæ, mereare reverti.
Dixerat. Ast illi tacito sub pectore dudum
Ignea corda fremunt: iacto velut aspera saxo
Cominus erigitur serpens, cui subter inanes
Longa sitis latebras, totosque agitata per artus,
Convocat in fauces et squammea colla venenum:
Cognita si dubiis fratris mihi iurgia signis
Ante forent, nec clara odiorum arcana paterent,
Sufficeret vel sola fides, qua torvus, et illum
Mente gerens, ceu septa novus iam mœnia laxet
Fossor, et hostiles inmicent classica turmas,
Præfuris: in medios si cominus orsa tulisses
Bistonas, aut refugo pallentes sole Gelonos,
Parcior alloquio, et medii reverentior æqui
Inciperes: neque te furibundæ crimine mentis
Arguerim, mandata refers: nunc, omnia quando
Plena minis, nec sceptra fide nec pace sequestra
Poscitis, et capulo propior manus; hæc mea regi
Argolico, nondum æqua tuis, vice dicta reporta:
Quæ sors iusta mihi, quæ non indebitus annis
Sceptra dicavit honos, teneo, longumque tenebo.
Te penes Inachiæ dotalis regia dono
Coniugis, et Danaæ (quid enim maioribus actis
Invideam?) cumulentur opes. Felicibus Argos
Auspiciis, Lernamque regas: nos horrida Dirces
Pascua, et Euboicis arctatas fluctibus oras,
Non indignati miserum dixisse parentem
Œdipoden. Tibi larga (Pelops, et Tantalus auctor)
Nobilitas, propiorque fluat de sanguine iuncto
Iupiter: anne feret, luxu consueta paterno,
Hunc regina larem? nostræ cui iure sorores
Anxia pensa trahant? longo quam sordida luctu
Mater, et ex imis auditus forte tenebris,
Offendat socer ille senex: iam pectora vulgi
Assuevere iugo. Pudet, heu, plebisque patrumque,
Ne toties incerta ferant, mutentque gementes
Imperia, et dubio pigeat parere tyranno.
Non parcit populis regnum breve. Respice quantus
Horror, et attoniti nostro in discrimine cives.
Hosne ego, quis certa est sub te duce pœna, relinquam?
Iratus, germane, venis: fac velle; nec ipsi
(Si modo notus amor, meritique est gratia) patres
Reddere regna sinent. Non ultra passus, et orsa
Iniecit mediis sermonibus obvia: Reddes,
Ingeminat, reddes: non, si te ferreus agger
Ambiat; aut triplices alio tibi carmine muros
Amphion auditus agat: nil tela nec ignes
Obstiterint, quin ausa luas, nostrisque sub armis
Captivo moribundus humum diademate pulses.
Tu merito: ast horum miseret, quos sanguine viles,
Coniugibus natisque infanda ad prœlia raptos
Proiicis excidio, bone rex. O quanta Cithæron
Funera, sanguineisque vadis, Ismene, rotabis!

Hæc pietas, hæc magna fides: nec crimina gentis
Mira equidem duco: sic primus sanguinis auctor,
Incestique patrum thalami; sed fallit origo:
Œdipodes tu solus eris: hæc præmia morum
Ac sceleris, violente, feres: nos poscimus annum.
Sed moror. Hæc audax etiamnum in limine retro
Vociferans, iam tunc impulsa per agmina præceps
Evolat. Œneæ vindex sic ille Dianæ
Erectus setis, et aduncæ fulmine malæ,
Cum premeret Pelopea phalanx, saxa obvia volvens,
Fractaque perfossis arbusta Acheloia ripis,
Iam Telamona solo, iam stratum Ixiona linquens,
Te, Meleagre, subit: ibi demum cuspide lata
Hæsit, et obnixo ferrum laxavit in armo.
Talis adhuc trepidum liquit Calidonius heros
Concilium, infrendens, ipsi ceu regna negentur:
Festinatque vias, ramumque precantis olivæ
Abiicit: attonitæ tectorum ex culmine summo
Prospectant matres, sævoque infanda precantur
Œnidæ, tacitoque simul sub pectore regi.
  Nec piger ingenio scelerum fraudisque nefandæ
Rector eget. Iuvenum fidos, lectissima bello
Corpora nunc pretio, nunc ille hortantibus ardens
Sollicitat dictis, nocturnaque prælia sævus
Instruit, et sanctum populis per sæcula nomen
Legatum insidiis, tacitoque invadere ferro
(Quid regnis non vile?) cupit: quas quæreret artes,
Si fratrem, Fortuna, dares? O cæca nocentum
Consilia! o semper timidum scelus! exit in unum
Plebs ferro iurata caput: ceu castra subire
Apparet, aut celsum crebris arietibus urbis
Inclinare latus: densi sic agmine facto,
Quinquaginta altis funduntur in ordine portis.
Macte animi, tantis dignus qui crederis armis.
  Fert via per dumos propior, qua calle latenti
Præcelerant, densæque legunt compendia sylvæ.
Lecta dolis sedes: gemini, procul urbe, malignis
Faucibus urgentur colles, quos umbra superni
Montis, et incurvis claudunt iuga frondea sylvis:
Insidias natura loco, cæcamque latendi
Struxit opem: medias arcte secat aspera rupes
Semita, quam subter campi, devexaque latis
Arva iacent spatiis: contra importuna crepido,
Œdipodioniæ domus alitis: hic fera quondam,
Pallentes erecta genas, suffusaque tabo
Lumina, concretis infando sanguine plumis,
Reliquias amplexa virum, semesaque nudis
Pectoribus stetit ossa premens, visuque trementi
Collustrat campos, si quis concurrere dictis
Hospes inexplicitis, aut cominus ire viator
Audeat, et duræ commercia iungere linguæ.
Nec mora, quin acuens exertos protinus ungues,
Liventesque manus, fractosque in vulnere dentes,
Terribili applausu circum hospita surgeret ora.
Et latuere doli, donec, de rupe cruenta
Heu simili deprensa viro, cessantibus alis
Tristis inexpletam scopulis affligeret alvum.
Monstrat sylva nefas, horrent vicina iuvenci
Gramina; damnatis avidum pecus abstinet herbis.
Non Dryadum placet umbra choris, non commoda
Faunorum; diræque etiam fugere volucres (sacris
Prodigiale nemus: tacitis huc gressibus acti
Deveniunt peritura cohors: hostemque superbum,
Annixi iaculis; et humi posita arma tenentes,
Expectant, densaque nemus statione coronant.
  Cœperat humenti Phœbum subtexere palla
Nox, et cœruleam terris infuderat umbram.
Ille propinquabat sylvis; et ab aggere celso,
Scuta virum galeasque videt rutilare comantes,
Qua laxant rami nemus, adversaque su
Flammeus æratis lunæ tremor errat in
Obstupuit visis: ibat tamen, horrida t
Spicula, et inclusum capulo tenus adm
Ac prior, unde viri? quidve occultatis i
Non humili terrore rogat: nec reddita
Vox, fidamque negant suspecta silenti
Ecce autem, vasto Chthonii contorta l
Quo duce freta cohors, fuscas intervola
Hasta: sed audenti Deus et Fortuna re
Per tamen Olenii tegimen suis, atraqu
Terga, super lævos humeros, vicina cru
Effugit, et viduo iugulum ferit irrita li
Tunc horrere comæ, sanguisque in cor
Huc ferus atque illuc animum: pallenti
Ore ferens, nec tanta putat sibi bella pa
Ferte gradum contra, campoque erump
Quis timor audendi? quæ tanta ignavia
Solus in arma voco: neque in his mora;
Quam ratus, innumeris videt excursar
Hos prodire iugis, illos e vallibus imis
Crescere, nec paucos campo, totumque
Collucere iter, (ut clausas indagine pro
In medium vox prima feras) quæ sola m
Turbata ratione via est, petit ardua di
Sphingos, et abscisis infringens cautib
Exsuperat iuga dira manus, scopuloque
Unde procul tergo metus, et via prona
Saxum ingens, quod vix plena cervice g
Vertere humo, murisque valent inferre
Rupibus avellit: dein toto sanguine ni
Sustinet, immanem quærens librare ru
Qualis in adversos Lapithas erexit ina
Magnanimus cratera Pholus: stupet ob
Turba super stantem, atque emissi tur
Obruitur; simul ora virum, simul arma
Fractaque commixto sederunt pectora
Quatuor hic adeo, deiecti mole sub una
Congemuere: fuga tremefactum protin
Excutitur cœptis: neque enim temnend
Funera, fulmineus Dorylas, quem regi
Æquabat virtus, Martisque e semine T
Terrigenas confisus avos; nec vertere c
Frena secundus Halys, sed tunc pedes o
Pentheumque trahens nondum te Phæd
Bacche, genus: quorum ut subitis exter
Agmina turbatam vidit laxare catervat
Quæ duo sola manu gestans acclinia m
Fixerat, intorquet iacula, et fugientibu
Mox in plana libens, nudo ne pectore te
Inciderent, saltu præceps defertur: et o
Quem procul oppresso vidit Therone v
Corripuit, tergoque et vertice tegmine
Septus, et hostili propugnans pectora p
Constitit: inde iterum densi glomerant
Ogygidæ, firmantque gradum: trahit o
Bistonium Tydeus, Mavortia munera
Œneos: et partes pariter divisus in omn
Hos obit, atque illos, ferroque micantia
Decutit: impeditant numero, seque ips
Arma premunt: nec vis conatibus ulla;
In socios errare manus, et corpora turb
Involvi prolapsa sua: manet ille cruent
Angustus telis, et inexpugnabilis obsta
Non aliter (Geticæ si fas est credere Ph
Armatum immensus Briareus stetit æth
Hinc Phœbi pharetras, hinc torvæ Pall
Inde Pelethroniam præfixa cuspide pin
Martis; at hinc lasso mutata Pyracmon

quidquam obsessus Olympo,
manus: non segnius ardet
iectans, seque ipse recedens
epidis occurrit, et instat
peo quæ plurima toto
que virum, sæpe aspera passum
vitæ in secreta receptum,
ralet. Rotat ipse furentem
que illi iubet ire sub umbras
tantem bella securi,
t Echionium Lycophontem.
unt, numerantque, nec idem
que dolent rarescere turbam.
demissus origine Cadmi,
Dryope Phœnissa gravato,
onerisque oblita ferebat:
is taurum tibi cornibus Evan,
miis conatibus infans)
t capti pelle leonis,
at robora clava,
, viri, tot cædibus unus
credet fama reverso.
nus, nulla arma valebunt?
Cydon, hæc, Lampe, dabimus?
re cavo Theumesia cornus,
: atque illi, voce repleta,
rupto in sanguine lingua.
transmissa morte per artus
e cadens obmutuit hasta.
dæ, cur infitiatus honora
ris moribunda levabat
s, (nil indole clarius illa,
a marcentia colla
e latus. Singultibus arctum
or: nec vincla coercent
am, cum multa gementi
erfringit lancea costas.
gnataque pectora telo
etiamnum in luce natantes
rmani morte, resolvit.
t adhuc in vulnere vires,
hæc dent, ait, oscula nati.
is (miserabile votum
userunt lumina dextra.
iaculo parmaque Menœtem
repidis vestigia retro
donec defecit iniqua
rque manus distractus in ambas
entem sustinet hastam:
interlabentibus umbras,
que tuam. Sive, tristia Thebis
vulgique per ora paventis
am. Sic irrita nobis
e tuum penetrabile ferro
ctor reveharis amico.
il vultum mutatus, inanes
s, et tu (ni fallor) iniquo
duci. Nunc arma, diemque
is timidæ compendia vitæ?
hæc, et crassum sanguine telum
dictis infensus amaris
Non hæc Trieterica vobis
venit; non Orgia Cadmi
Bacchum scelerare parentes.
thyrsos portare putastis
n, maribusque incognita veris
nittere prœlia buxo?
s furor: ite sub umbras
Hæc intonat: ast tamen illi

Membra negant, lassusque ferit præcordia sanguis.
Iam sublata manus cassos defertur in ictus,
Tardatique gradus: clypeum nec sustinet umbo
Mutatum spoliis: gelidus cadit imber anhelo
Pectore: tum crines, ardentiaque ora cruentis
Roribus, et tetra morientum aspergine manant.
Ut leo, qui campis, longe custode fugato
Massylas depastus oves, ubi sanguine multo
Luxuriata fames, cervixque, et tabe gravatæ
Consedere iubæ, mediis in cædibus adstat
Æger hians, victusque cibis: nec iam amplius iræ
Crudescunt: tantum vacuis ferit aera malis,
Molliaque eiecta delambit vellera lingua.
Ille etiam Thebas, spoliis et sanguine plenus,
Isset, et attonitis sese populoque ducique
Ostentasset ovans, ni tu, Tritonia virgo,
Flagrantem, multaque operis caligine plenum,
Consilio dignata virum. Sate gente superbi
Œneos, absentes cui dudum vincere Thebas
Annuimus, iam pone modum, nimiumque secundis
Parce Deis. Huic una fides optanda labori.
Fortuna satis usus, abi. Restabat, acerbis
Funeribus, socioque gregi non sponte superstes,
Hemonides (ille hæc præviderat, omina doctus
Aeros, et nulla deceptus ab alite) Mæon,
Nec veritus prohibere ducem: sed fata monentem
Privavere fide: vita miserandus inerti
Damnatur: trepido Tydeus immitia mandat:
Quisquis es Aonidum, quem crastina, munere nos-
Manibus exemtum mediis Aurora videbit, (tro,
Hæc iubeo perferre duci: cinge aggere portas;
Tela nova: fragiles ævo circumspice muros:
Præcipue stipare viros, densasque memento
Multiplicare acies: fumantem hunc aspice late
Ense meo campum: tales in bella venimus.
Hæc ait, et meritæ pulchrum tibi, Pallas, honorem
Sanguinea de strage parat, prædamque iacentem
Comportat gaudens, ingentiaque acta recenset.
Quercus erat, teneræ iam longum oblita iuventæ,
Aggere camporum medio, quam plurimus ambit
Frondibus incurvis et crudo robore cortex;
Huic leves galeas; perfossaque vulnere crebro
Inserit arma ferens, huic truncos ictibus enses
Subligat, et fractas membris spirantibus hastas.
Corpora tunc atque arma simul cumulata superstans
Incipit: oranti nox et iuga longa resultant.
Diva ferox, magni decus, ingeniumque parentis
Bellipotens, cui torva genis horrore decoro
Cassis, et asperso crudescit sanguine Gorgon,
Nec magis ardentes Mavors, hastataque pugnæ
Impulerit Bellona tubas; huic annue sacro:
Seu Pandionio nostras invisere cædes
Monte venis, sive Aonia devertis Ithone
Læta choris, seu tu Libyco Tritone repexas
Lota comas, qua te biiugo temone frementem
Intemeratarum volucer rapit axis equarum:
Nunc ibi fracta virum spolia informesque dicamus
Exuvias; at, si patriis Parthaonis arvis
Inferar, et reduci pateat mihi Martia Pleuron;
Aurea tunc mediis urbis tibi templa dicabo
Collibus, Ionias qua despectare procellas
Dulce sit, et flavo tollens ubi vertice pontum,
Turbidus obiectas Achelous Echinadas exit.
Hic ego maiorum pugnas, vultusque tremendos
Magnanimum effingam regum, figamque superbis
Arma tholis: quæque ipse meo quæsita revexi
Sanguine, quæque dabis captis Tritonia Thebis.
Centum ibi virgineis votæ Calydonides aris
Actæas tibi rite faces, et ab arbore casta

Nectent purpureas niveo discrimine vittas:
Pervigilemque focis ignem longæva sacerdos
Nutriet, arcanum nunquam inspectura pudorem.
Tu bellis, tu pace feres de more frequentes
Primitias operum, non indignante Diana.
Dixerat; et dulces iter instaurabat ad Argos.

Liber tertius

At non Aoniæ moderator perfidus aulæ,
Nocte sub ancipiti, quamvis humentibus astris
Longus ad Auroram superet labor, otia somni
Accipit: invigilant animo, scelerisque parati
Supplicium exercent curæ: tunc plurima versat,
Pessimus in dubiis augur timor: hei mihi! clamat,
Unde moræ? (nam prona ratus, facilemque tot armis
Tydea, nec numero virtutem animumque rependit)
Num regio diversa viæ? num missus ab Argis
Subsidio globus? an sceleris data fama per urbes
Finitimas? paucosne, pater Gradive, manuve
Legimus indecores? at enim fortissimus illic
Et Chromis, et Dorylas, et nostris turribus æqui
Thespiadæ, totos raperent mihi funditus Argos.
Nec tamen ille meis reor impenetrabilis armis,
Ære gerens solidoque datos adamante lacertos,
Venerat: heu segnes, quorum labor hæret in uno,
Si conserta manus: vario sic turbidus æstu
Angitur, ac sese culpat super omnia, qui non
Orantem in mediis legatum cœtibus ense
Perculerit, fœdasque palam satiaverit iras.
Iam pudet incepti, iam pœnitet: ac velut ille
Fluctibus Ioniis Calabræ datus arbiter alno,
Nec rudis undarum, portus sed linquere amicos
Purior Olenii frustra gradus impulit astri;
Cum fragor hiberni subitus Iovis, omnia mundi
Claustra tonant, multusque polos inclinat Orion;
Ipse quidem mallet terras, pugnatque reverti;
Fert ingens a puppe Notus: tunc, arte relicta,
Ingemit, et cæcas sequitur iam nescius undas:
Talis Agenoreus doctor, cœloque morantem
Luciferum, et seros mœrentibus increpat ortus.
Ecce, sub occiduas versæ iam noctis habenas,
Astrorumque obitus, ubi primum maxima Tethys
Impulit Eoo cunctantem Hyperiona ponto,
Ima flagellatis, signum lugubre malorum,
Ponderibus trepidavit humus, motusque Cithæron
Antiquas dedit ire nives: tunc visa levari
Culmina, septenæque iugo concurrere portæ.
Et prope sunt causæ: gelido remeabat Eoo
Iratus fatis, et tristis morte negata,
Hemonides: necdum ora patent; dubiusque notari,
Signa dabat magnæ longe manifesta ruinæ,
Planctuq; et gemitu: lacrymas nam protinus omnes
Fuderat: haud aliter saltu devertitur orbus
Pastor ab agrestum nocturna strage luporum,
Cuius herile pecus sylvis inopinus abegit
Imber, et hibernæ ventosa cacumina lunæ.
Luce patent cædes: domino perferre recentes
Ipse timet casus; haustaque informis arena,
Questibus implet agros, stabulique silentia magni
Odit, et amissos longo ciet ordine tauros.
Illum congestæ portarum ad limina matres
Ut solum videre, (nefas!) nulla agmina circum,
Magnanimosque duces nihil ausæ quærere, tollunt
Clamorem, bello qualis supremus apertis
Urbibus, aut pelago iam descendente carina.
Ut primum invisi cupido data copia regis:
Hanc tibi de tanto donat ferus agmine Tydeus
Infelicem animam, sive hæc sententia Divum,
Seu fortuna fuit: seu, quod pudet ire fateri,

Vis invicta viri: vix credo et nu
Procubuere omnes: noctis vaga l
Et socium Manes, et te, mala pro
Qua redeo: non hanc lacrymis me
Crudelem veniam, atque inhonor
Sed mihi iussa Deum, placitoque
Atropos, atque olim non hæc data
Eripuere necem. Iamque ut mihi
Pectora; et extremam nihil horre
Aspicias; bellum infandum, omi
Movisti, funeste, aciem, dum pell
Et consanguineo gliscis regnare s
Exule: te series orbarum excisa do
Planctibus assiduis, te diro horror
Quinquaginta animæ circum, noc
Assilient: neque enim ipse moror.
Rex ferus, et tristes ignescunt san
Inde ultro Phlegyas, et non cuncta
Labdacus, (hos regni ferrum penes
Proturbare parant: sed iam nudave
Magnanimus vates; et nunc trucis
Nunc ferrum aspectans, nunquam t
Ius erit, aut magno feries imperdit
Pectora. Vado equidem exultans, e
Insequor, et comites feror expectat
Te Superis, fratrique: et iam medi
Abstulerat plenum capulo latus: il
Pugnat, et ingentem nixu duplicat
Corruit: extremisque animæ singul
Alternus nunc ore venit, nunc vuln
Excussæ procerum mentes, turba
Concilia: ast illum coniux fidique p
Servantem vultus, et torvum in mo
Nec longum reducem lætati, in tect
Sed ducis infandi rabidæ non hacte
Stare queunt: vetat igne rapi; pacem
Impius ignaris nequidquam Manibu
Tu tamen egregius fati, mentisque,
Indignum passure situm, qui comin
Vadere contemtum regis, quaque am
Libertas, sancire viam; quo carmine
Quo satis ore tuis famam virtutibus
Augur amate Deis? Non te cœlestia
Edocuit, lauroque sua dignatus Apol
Et nemorum Dodona parens, Cirrha
Audebit tacito populos suspendere P
Nunc quoque Tartareo multum divis
Elysias, i, carpe plagas: ubi Manibu
Iuvius Ogygiis, nec sontis iniqua tyr
Iussa valent. Durant habitus et mem
Inviolata feris, nudoque sub axe iace
Et nemus, et tristis volucrum reveret
At nuptæ exanimes, puerique, agri
Mœnibus effusi per plana, per invia,
Quisque suas avidi ad lacrymas miser
Certamen: quos densa gradu comitant
Millia solandi studio; pars visere flag
Unius acta viri, et tantos in nocte lab
Fervet iter gemitu, et plangoribus ar
Ut vero infames scopulos sylvamque
Perventum, ceu nulla prius lamenta,
Manassent imbres, sic ore miserrimu
Exoritur fragor; aspectuque accensa
Turba furit. Stat sanguineo discissus
Luctus atrox, cæsoque invitat pectore
Scrutantur galeas frigentum, inventa
Corpora, procidua super externosque
Hæ pressant in tabe comas, hæ lumina
Vulnera, & alta replent lacrymis. Pars

parcente trahunt; pars molliter aptant
ca loco, et cervicibus ora reponunt.
r dumos, vacuique in pulvere campi
s iuvenum, gemini tunc funeris, Ide
sublata comam, liventiaque ora
rus, nec iam infelix miserandaq;, verum
lacrymis, per et arma et corpora passim
pexam dira tellure volutans,
s natos, omnique in corpore plangit.
ad aliter bello gavisa recenti,
efas hominem revocare cavendo
olleus antiqua lumina cedro,
campos, versatque in sanguine functum
plorat Manes, cui plurima busto
uperos: animarum mœsta queruntur
ugri pater indignatur Averni.
pariter sub rupe iacebant
una dies, manus abstulit una;
ribus media trabe pectora nexi.
rymisque oculi patuere profusis:
mplexus, genitrix, hæc oscula, nati,
sic vos extremo in fine ligavit
delе necis? quæ vulnera tractem,
premam? vosne illa potentia matris,
tuna mei? qua tangere Divos
gias titulis anteire parentes.
lius, dextraque in sorte iugatæ,
thalami, nulloque ululata dolore
ina domum: mihi quippe malorum
ed nec bellorum in luce patenti
tis, æternaque gentibus ausi,
seræ vulnus memorabile matri:
bscuram, miserandaque funera passi.
urto cruor, et sine laude iacetis!
dextras miseris complexibus ausim
anti consortia rumpere leti:
, indiscretique supremis
ros urna confundite Manes.
interea, digesta strage suorum,
um coniux, hinc mater Penthea clamat
rique rudes tua, Phædime, proles,
cere patrem, Marpissaque pactum
neumque lavant Acamanta sorores.
egunt sylvas, collisque propinqui
ncant apicem, qui, conscius actis
pexit gemitus; ibi grandior ævo,
m quisque suo nequit igne revelli,
faustum dictis mulcebat Alethes:
infelix, varioque exercita ludo
nostra ruit, Sidonius ex quo
ios iecit sata ferrea sulcos;
tus, et formidata colonis
nec, veteris cum regia Cadmi
cinerem monitis Iunonis iniquæ
ue funerea cum laude potitus
as trepido de monte veniret,
heu læto referens clamore Learchum;
hebis: nec tempore clarius illo
ere domus, cum lassa furorem
nitum lacrymas expavit Agave.
lis fato specieque malorum
a magniloquos luit impia flatus
umeris cum circumfusa ruinis,
peret terra, tot quæreret ignes.
i status; et sic, urbe relicta,
nes, et longo examine matres,
xere Deis, miseroque tumultu
tes stipabant funera portas.
emini (nec dum apta doloribus ætas)
Flesse tamen, gemituque meos æquasse parentes.
Illa tamen Superi: nec quod tibi Delia castos
Prolapsum ad fontes, specula temerante profana,
Heu dominum insani non agnovere Molossi,
Deflerim magis, aut verso quod sanguine fluxit
In subitos regina lacus. Sic dira Sororum
Pensa dabant, visumque Iovi: nunc, regis iniqui
Ob noxam, immeritos patriæ tot culmina cives
Exuimus, nec adhuc calcati fœderis Argos
Fama subit, et iam bellorum extrema dolemus.
Quantus equis, quantusque viris, in pulvere crasso
Sudor! io quanti crudele rubebitis amnes!
Viderit hæc bello viridis manus: ast ego doner,
Dum licet igne meo, terraque insternar avita.
Hæc senior: multumque nefas Eteoclis acerbat,
Crudelem infandumque vocans, pœnasque daturum.
Unde ea libertas? iuxta illi finis, et ætas
Tota retro, seræque velit decus addere morti.
Hæc sator astrorum iamdudum e vertice mundi
Prospectans, primoque imbutas sanguine gentes,
Gradivum acciri propere iubet. Ille furentes
Bistonas, et Geticas populatus cædibus urbes,
Turbidus ætherias currus urgebat ad arces,
Fulmine cristatum galeæ iubar, armaque in auro
Tristia, terrificis monstrorum animata figuris,
Incutiens: tonat axe polus, clypeique cruenta
Lux rubet, et solem longe ferit æmulus orbis.
Hunc ubi Sarmaticos etiamnum efflare labores
Iuppiter, et tota perfusum pectora belli
Tempestate videt: talis mihi, nate, per Argos,
Talis abi: sic ense madens, ac nubilus ira.
Exturbent resides frænos; et cuncta perosi,
Te cupiant; tibi præcipites animasque manusque
Devoveant: rape cunctantes, et fœdera turba,
Quæ dedimus: tibi fas ipsos incendere bello
Cœlicolas, pacemque meam: iam semina pugnæ
Ipse dedi: remeat portans immania Tydeus
Ausa ducis, scelus et turpis primordia belli,
Insidias, fraudesque, suis quas ultus in armis.
Adde fidem: vos, o Superi, meus ordine sanguis,
Ne pugnate odiis, neu me tentare precando
Certetis: sic fata mihi, nigræque Sororum
Iuravere colus: manet hæc ab origine mundi
Fixa dies bello, populique in prœlia nati.
Quid ni me veterum pœnas sancire malorum
Gentibus, et diros sinitis punire nepotes?
Arcem hanc æternam, mentis sacraria nostræ,
Testor, et Elysios etiam mihi numina fontes,
Ipse manu Thebas, correptaque mœnia fundo
Excutiam; versasque solo super Inacha tecta
Effundam turres, ac stagna in cœrula vertam
Imbre superiecto: licet ipsa in turbine rerum
Iuno suos colles templumque amplexa laboret.
Dixit; et attoniti iussit, (mortalia credas
Pectora) sic cuncti vocemque animosque tenebant.
Non secus ac longa ventorum pace solutum
Æquor, et imbelli recubant ubi litora somno,
Sylvarumque comas, et abacto flumine nubes
Mulcet iners æstas: tunc stagna, lacusque sonori
Detumuere: tacent exhausti solibus amnes.
Gaudet ovans iussis, et adhuc temone calenti
Fervidus, in lævum torquet Gradivus habenas.
Iamque iter extremum, cœlique abrupta tenebat,
Cum Venus ante ipsos nulla formidine gressum
Figit equos: cessere retro, iam iamque rigentes
Suppliciter posuere iubas: tunc pectora summo
Acclinata iugo, vultumque obliqua madentem,
Incipit (interea, dominæ vestigia iuxta
Spumantem proni mandunt adamanta iugales):

Bella etiam in Thebas, socer o pulcherrime, bella
Ipse paras, ferroque tuos abolere nepotes?
Nec genus Harmonies, nec te connubia cœlo (tur?
Festa, nec hæ quidquam lacrymæ, furibunde, moran-
Criminis hæc merces? hoc fama, pudorque relictus,
Hoc mihi Lemniacæ de te meruere catenæ?
Perge libens. At non eadem Vulcania nobis
Obsequia, et læsi servit tamen ira mariti.
Illum ego perpetuis mihi desudare caminis
Si iubeam, vigilesque operi transmittere noctes,
Gaudeat, ornatusque novos, ipsique laboret
Arma tibi: tu: sed scopulos et ahena precando
Flectere corda paro: solum hoc tamen anxia, solum
Obtestor, quid me Tyrio sociare marito
Progeniem caram, infaustisque dabas Hymenæis?
Dum fore præclaros armis, et vivida rebus
Pectora, vipereo Tyrios de sanguine iactas,
Demissumque Iovis serie genus: ah mea quanto
Sithonia mallem nupsisset virgo sub Arcto
Trans Boream, Thracasque tuos: indigna parumne
Pertulimus? divæ Veneris quod filia longum
Reptat, et Illyricas eiectat virus in herbas?
Nunc gentem immeritam. Lacrymas non pertulit ul-
Bellipotens: hastam læva transumit, et alto (tra
(Haud mora) desiluit curru; clypeoque receptam
Lædit in amplexu, dictisque ita mulcet amicis:
O mihi bellorum requies, et sacra voluptas,
Unaque pax animo; soli cui tanta potestas
Divorumque hominumque meis occurrere telis
Impune, et media quamvis in cæde frementes,
Hos assistere equos, hunc ensem avellere dextra.
Nec mihi Sidonii genitalia fœdera Cadmi,
Nec tua cara fides (ne falsa incessere gaude)
Exciderunt: prius in patrui Deus infera mergar
Stagna, et pallentes agar exarmatus ad umbras.
Sed nunc Fatorum monitus, mentemque supremi
Iussus obire Patris, (neque enim Vulcania tali
Imperio manus apta legi) quo pectore contra
Ire Iovem, dictasque parem contemnere leges?
Cui modo, pro vires! terras, cœlumque, fretumque,
Attremere oranti, tantosque ex ordine vidi
Delituisse Deos: sed ne mihi corde supremos
Concipe: cara, metus: quando hæc mutare potestas
Nulla datur: cum iam Tyriis sub mœnibus ambæ
Bellabunt gentes, adero, et socia arma iuvabo.
Tunc me sanguineo late defervere campo
Res super Argolicas, haud sic deiecta, videbis.
Hoc mihi ius, nec Fata vetant. Sic orsus, aperto
Flagrantes immisit equos. Non ocyus alti
In terras cadit ira Iovis, si quando nivalem
Othryn, et Arctoæ gelidum caput institit Ossæ,
Armavitque in nube manum: volat ignea moles
Sæva Dei mandata ferens, cœlumque trisulca
Territat omne coma, iamdudum aut ditibus agris
Signa dare, aut ponto miseros involvere nautas.
Iamque remensus iter fesso Danaeia Tydeus
Arva gradu, viridisque legit devexa Prosymnæ,
Terribilis visu. Stant fulti pulvere crines:
Squallidus ex humeris cadit alta in vulnera sudor;
Insomnesque oculos rubor excitat, oraque retro
Sorbet anhela sitis: mens altum spirat honorem
Conscia factorum. Sic nota in pascua taurus
Bellator redit, adverso cui colla, suoque
Sanguine, proscissisque natant palearibus armi.
Tunc quoque lassa tumet virtus, multumque super-
Pectore despecto: vacua iacet hostis arena (bit
Turpe gemens, crudosque vetat sentire dolores.
Talis erat: medias etiam non destitit urbes,
Quidquid et Asopon veteresque interiacet Argos

Inflammare odiis: multumque et ob
Legatum sese Graia de gente petend
Isse super regnis profugi Polynicis,
Vim, noctem, scelus, arma, dolos, e
Regis Echionii, fratri sua iura negan
Prona fides populis. Deus omnia
Armipotens, geminatque acceptos F
Utque introgressus portas (et forte
Concilio pater ipse duces cogebat A
Improvisus adest, iam illinc a postil
Vociferans: Arma, arma, viri, tuque
Doctor, magnanimum si quis tibi s
Arma para. Nusquam pietas, non ge
Fas, aut cura Iovis: melius legatus a
Sauromatas avidos, servatoremque
Bebrycii nemoris. Nec iussa incuso,
Officii: iuvat isse, iuvat, Thebasque
Explorasse manu. Bello me, credite
Ceu turrim validam, aut arctam con
Delecti insidiis, instructique omni
Nocte doloque viri, nudum ignarum
Nequidquam clausere: iacent in sang
Ante urbem vacuam. Nunc, o, nunc t
Dum trepidi, exanguesq; metu, dum
Dum capulo nondum manus excidit
Quinquaginta illis heroum immanil
Vulneraque ista ferens putri insicca
Protinus ire peto. Trepidi de sedib
Inachidæ; cunctisque prior Cadmei
Accurrit, vultum deiectus, et, En e
Invisus, vitæque nocens, hæc vulner
Integer? hosne mihi reditus, german
In me hæc tela dabas? pro vitæ fœda
Infelix, facinus fratri tam grande n
Et nunc vestra quidem maneant in
Mœnia; nec vobis tanti sim causa tu
Hospes adhuc: scio, nec me adeo res
Quam durum natis, thalamoque quam t
Quam patria. Non me ullius domus
Respectentque truces obliquo lumin
Ibo libens certusque mori; licet opti
Auditusque iterum revocet socer: h
Hunc, germane, tibi iugulum, et ti
Debeo. Sic variis prætentat pectora
Obliquatque preces: commotæ quest
Et mixtus lacrymis caluit dolor: om
Non iuvenum modo, sed gelidis et h
Pectoribus mens una subit, viduare
Finitimas adhibere manus; iamque
Consiliis pater, imperiique haud fle
Inscius: Ista quidem Superis, curæq
Linquite quæso meæ: nec te german
Sceptra geret: neque vos avidi prom
At nunc egregium, tantoque in sang
Excipite Œniden, animosque et pect
Sera quies, nobis dolor haud ration
Turbati extemplo comites, et pallida
Tydea circum omnes fessum bellique
Stipantur: lætus mediis in sedibus a
Constitit, ingentique exceptus terg
Vulnera dum lymphis Epidaurius ed
Nunc velox ferro, nunc ille potentib
Mitior; ipse alta seductus mente res
Principia irarum, quæque orsus ute
Quis locus insidiis, tacito quæ temp
Qui contra, quanti que duces, ubi ma
Sudor, et iudicio servatum Mæona tr
Exponit: cui fida manus proceresque
Adstupet oranti, Tyriusque incendi

i devexo margine ponti
onus equos, rutilamque lavabat
comam: cui turba profundi
accurrunt passibus Horæ;
tæ textum sublime coronæ
t roseis humentia loris
itos vertunt ad molle iugales
o currum temone supinant.
que hominum motusque ferarum
oque polos involvit amictu.
is, sed non tibi mitis, Adraste,
i: nam Tydea largus habebat
virtutis imagine somnus.
gas inter Deus armiger umbras
e fines, Nemeæaque rura,
cumen, Apollineasque Therapnas,
u ferit, et trepidantia corda
: comunt Furor Iraque cristas,
equis Pavor armiger: at vigil omni
s rerum succincta tumultus,
m; flatuque impulsa gementum
las denso cum murmure plumas
im stimulis auriga cruentis
qui; curruque infestus ab alto
DeæScythica pater increpat hasta.
o dimissos carcere ventos
unus agit, magnoque volantes
istis comitatus eunti
nunt, nimbique hiemesque profundæ
lso terrarum sordida fundo
æ motis radicibus obstant
a Mycono Gyaroque revelli,
nique fidem testaris alumni.
nitidum terris Aurora Deisque
re diem; Perseius heros
cana senior sese extulit aula.
lo generisque tumentibus amens,
mi, daret armis iura, ferosque
ret stimulos, an frena teneret
capulis adstringeret enses.
illa movent, atque inde pudori
tique nova dulcedine pugnæ
. Dubio sententia tandem
am mentes ac provida veri
eum: solers tibi cura futuri,
ur; iuxtaque Amythaone cretus,
nente virens Phœboque, Melampus
dubium, cui dexter Apollo,
satiarit largius unda.
pecudumque in sangine Divos
tum pavidis maculosa bidentum
iraque nefas minitantia vena.
oque sedet petere omina cœlo.
laci seductus in æthera dorso,
ei memorant Aphesanta coloni)
icis olim sacer: inde ferebant,
celerem temerasse volatu
tos pueri perterrita mater
e gradus ac pæne secuta est.
s sanctam canentis olivæ
et niveis ornati tempora vittis
: madidos ubi lucidus agros
es laxavit sole pruinas.
es solita prece numen amicat:
tens: nam te pernicibus alis
m, volucresque implere futuri,
usas cœlo deferre latentes
Cirrha Deum promiserit antro
dens lucis quas fama Molossis
Chaonias sonuisse tibi: licet aridus Hammon
Invideat, Lyciæque parent contendere sortes,
Niliacumque pecus, patrioque æqualis honori
Branchus, et undosæ qui rusticus accola Pisæ
Pana Lycaonia nocturnum exaudit in umbra.
Ditior ille animi: cui tu, Dictæe, secundas
Impuleris manifestus aves: mirum unde, sed olim
Hic honor alitibus: superæ seu conditor aulæ
Sic dedit, effusum Chaos in nova semina texens;
Seu quia mutatæ, nostraque ab origine versis
Corporibus subiere Notos; seu purior axis,
Amotumque nefas, et rarum insistere terris,
Vera docent; tibi summa, sator terræque Deumque,
Scire licet: nos Argolicæ primordia pugnæ,
Venturumque sinas cœlo prænosse laborem.
Si datur, et duris sedet hæc sententia Parcis,
Solvere Echionias Lernæa cuspide portas,
Signa feras, lævusque tones: tunc omnis in astris
Consonet arcana volucris bona murmura lingua.
Si prohibes, hic necte moras: dextrisque profundum
Alitibus prætexe diem. Sic fatus, et alto
Membra locat scopulo: tunc plura ignotaque iungit
Numina, et immensi fruitur caligine mundi.
Postquam rite diu partiti sidera, cunctas
Perlegere animis oculisque sequacibus auras:
Tunc Amythaonius longo post tempore vates,
Nonne sub excelso spirantis limite cœli,
Amphiarae, vides, cursus ut nulla serenos
Ales agat? liquidoque polum complexa meatu
Pendeat, aut fugiens placabile planxerit omen?
Non comes obscurus tripodum, non fulminis ardens
Vector adest, flavæque sonans avis unca Minervæ,
Non venit auguriis melior: quin vultur, et altis
Desuper accipitres exsultavere rapinis.
Monstra volant, diræ strident in nube volucres,
Nocturnæque gemunt striges, et feralia bubo
Damna canens: quæ prima Deum portenta sequemur
Hisne dari, Thymbræe, polum? Simul ora recurvo
Ungue secant rabidæ, planctumque imitantibus alis
Exagitant Zephyros, et plumea pectora cædunt.
Ille sub hæc: Equidem varii, pater, omina Phœbi
Sæpe tuli: iam tunc prima cum pube virentem
Semideos inter pinus me Thessala reges
Duceret: hic casus terræque marisque canentem
Obstupuere duces: nec me ventura locuto
Sæpius, in dubiis, auditus Iasone Mopsus.
Sed similes non ante metus, aut astra notavi
Prodigiosa magis: quamquam maiora parantur.
Huc adverte animum: clara regione profundi
Ætheros, innumeri statuerunt agmina cygni:
Sive hos Strymonia Boreas eiecit ab Arcto;
Seu fœcunda refert placidi clementia Nili.
Fixerunt cursus; hac rere in imagine Thebas.
Nam sese immoti gyro, atque in pace silentes,
Ceu muris valloque tenent: sed fortior ecce
Adventat per inane cohors septem ordine fulvo
Armigeros summi Iovis exsultante caterva
Intuor. Inachii sunt hi tibi (concipe) reges.
Invasere globum nivei gregis, uncaque pandunt
Cædibus ora novis, et strictis unguibus instant.
Cernis inexperto rorantes sanguine ventos,
Et plumis stillare diem? quam sæva repente
Victores agitat leto Iovis ira sinistri?
Hic, excelsa petens, subita face Solis inarsit,
Submisitque animos: illum vestigia adortum
Maiorum volucrum, teneræ deponitis alæ.
Hic hosti implicitus, pariter ruit; hunc fuga retro
Volvit agens, sociæ linquentem fata catervæ.
Hic nimbo glomeratus obit: hic præpete viva

Pascitur immoriens: spargit cava nubila sanguis.
Quid furtim lacrymas? illum, venerande Melampu,
Qui cadit, agnosco. Trepidos sic mole futuri,
Cunctaque iam rerum certa sub imagine passos
Terror habet vates: piget irrupisse volantum
Concilia, et cœlo mentem insertasse vetanti.
Auditique odere Deos. Unde iste per orbem
Primus venturi miseris animantibus æger
Crevit amor? Divumne feras hoc munus, an ipsi
Gens avida, et parto non unquam stare quieti?
Eruimus quæ prima dies ubi terminus ævi,
Quid bonus ille Deum genitor, quid ferrea Clotho
Cogitet: hinc fibræ, et volucrum per nubila sermo,
Astrorumque vices, numerataque semita Lunæ,
Thessalicumque nefas. At non prior aureus ille
Sanguis avum, scopulisque satæ vel robore gentes
Mentibus hoc ausæ. Sylvas amor unus, humumque
Edomuisse manu: quid crastina volveret ætas
Scire nefas homini. Nos pravum ac debile vulgus,
Scrutati penitus Superos. Hinc pallor et iræ,
Hinc scelus, insidiæque, et nulla modestia voti.
  Ergo manu vittas, damnataque vertice serta
Deripit, abiectaque inhonorus fronde sacerdos
Inviso de monte redit. Iam bella tubæque
Cominus, absentesque fremunt sub pectore Thebæ.
Ille nec aspectum vulgi, nec fida tyranni
Colloquia, aut cœtus procerum perferre, sed atra
Sede tegi, et Superum clausus negat acta fateri.
Te pudor et curæ retinent per rura, Melampu.
Bisseno premit ora die, populumque ducesque
Extrahit incertis: et iam suprema Tonantis
Iussa fremunt, agrosque viris, annosaque vastant
Oppida: bellipotens præ se Deus agmina passim
Mille rapit: liquere domos, dilectaque læti
Connubia, et primo plorantes limine natos.
Tantus in attonitos cecidit Deus. Arma paternis
Postibus, et fixos Superum ad penetralia currus,
Vellere amor: tunc fessa putri rubigine tela,
Horrentesque situ gladios in sæva recurvant
Vulnera, et attrito cogunt iuvenescere saxo.
Hi teretes galeas, magnorumque ærea suta
Thoracum, et tunicas chalybum squalore crepantes,
Pectoribus tentare, alii Gortynia lentant
Cornua. Iam falces avidis et aratra caminis,
Rastraque, et incurvi sævum rubuere ligones.
Cædere nec validas sanctis e stirpibus hastas,
Nec pudor emerito clypeum vestisse iuvenco.
Irrupere Argos, mœstique ad limina regis
Bella animis, bella ore fremunt; it clamor ad auras,
Quantus Tyrrheni gemitus salis, aut ubi tentat
Enceladus mutare latus: procul igneus antris
Mons tonat: exundant apices, fluctusque Pelorus
Contrahit, et sperat tellus abrupta reverti.
  Atque hic ingenti Capaneus Mavortis amore
Excitus, et longam pridem indignantia pacem (sco
Corda tumens, (huic ampla quidem de sanguine pri-
Nobilitas; sed enim ipse manu prægressus avorum
Facta, diu tuto Superum contemtor, et æqui
Impatiens, largusque animæ, modo suaserit ira)
Unus ut e sylvis Pholoes habitator opacæ
Inter et Ætnæos æquus consurgere fratres,
Ante fores, ubi turba ducum, vulgique frementis,
Amphiarae, tuas, Quæ tanta ignavia, clamat,
Inachidæ? vosque o socio de sanguine Achivi
Unius (heu pudeat) plebeia ad limina civis,
Tot ferro accinctæ gentes, animisque paratæ,
Pendemus? non si ipse cavo sub vertice Cirrhæ,
Quisquis is est timidis, famæque ita visus, Apollo
Mugiat, insano penitus seclusus in antro,

Expectare queam, dum pallida vi
Nuntiet ambages. Virtus mihi nu
Quem teneo: iamque hic timida c
Exeat, aut hodie volucrum quæ ta
Experiar. Lætum fremit, assensu
Implet Achæa manus. Tandem pr
Œclides, alio curarum agitante t
Non equidem effreno iuvenis clan
Dictorumque metu, licet hic insa
Elicior tenebris: alio mihi debita
Summa dies, vetitumque dari mo
Sed me vester amor, nimiusque a
Phœbus agit. Vobis ventura, atque
Pandere mœstus eo: nam te, vesan
Ante nefas, unique silet tibi noste
Quo miseri, Fatis Superisque obst
Quo rapitis? quæ vos Furiarum ve
Exagitant? Adeone animarum tæd
Exosi? nil dulce domi? nulla omin
Quid me Persei secreta ad culmin
Ire gradu trepido superosque irru
Egistis? potui pariter nescire, qui
Casus, et atra dies, quæ fati exordi
Quæ mihi. Consulti testor penetra
Et volucrum afflatus, et te, Thymb
Non alias tam sæve mihi, quæ sign
Pertulerim: vidi ingentis portenta
Vidi hominum, Divumque nefas, h
Et Lachesim putri vacuantem sæc
Proiicite arma manu. Deus ecce fu
Ecce Deus. Miseri quid pulchrum
Aoniam et diri saturare novalia C
Sed quid vana cano? quid fixos arc
Ibimus. Hic presso gemuit simul
Illum iterum Capaneus: Tuus o fur
Ista tibi, ut serves vacuos inglorius
Et tua non unquam Tyrrhenus tem
Clangor eat. Quid vota virum mel
Scilicet ut vanis avibus, natoque, d
Et thalamis potiare iacens sileamu
Tydeos egregii perfossum pectus? e
Fœderis abrupti? quod si bella effer
Ferre vetas, i Sidonias legatus ad u
Hæc pacem tibi serta dabunt, tua p
Verba polo causas, abstrusaque sem
Eliciunt? miseret Superum, si carm
Humanasque preces. Quid inertia p
Primus in orbe Deos fecit timor: et
Nunc eat iste furor. Sed prima ad c
Hostilem Ismenon galeis Dircenque
Ne mihi tunc, moneo, lituos atque
Obvius ire pares, ventisque aut alit
Bellorum proferre diem. Procul hæc
Infula, terrificique aberit dementia
Illic augur ego, et mecum quicumqu
Insanire manu. Rursus fragor inton
Hortantum, et vasto subter volat ast
Ut rapidus torrens, animos cui veru
Flumina, et exuti concreto frigore c
Cum vagus in campos frustra prohib
Obiicibus, resonant permixto turbin
Arva, armenta, viri, donec stetit im
Colle minor, magnoque invenit in a
  Hæc alterna ducum nox interfus
At gemitus Argia viri non amplius
Corde ferens, sociumque animo mise
Sicut erat pridem laceris turbata cap
Et fletu signata genas, ad celsa vere
Ibat tecta patris, parvumque sub ube

portabat avo, iam nocte suprema
us, ubi sola superstite plaustro,
uum fugientibus invidet astris.
it, magnoque affusa parenti est:
crymis, mœsto sine coniuge, supplex
petam, cessem licet ipsa profari,
l iura Deum genitalia testor,
u ille iubet; sed pervigil angor,
Hymen, movitque infausta sinistram
nper lacrymis gemituque propinquo
s. Non, si mihi tigridis horror,
uper rigeant præcordia cautes,
u solus opem, tu summa medendi
ella, pater, generique iacentis
iles, atque hanc, pater, aspice prolem
lim generis pudor, obvia prima
ictæ testato numine dextræ.
uem Fata dabant, quem dixit Apollo.
citos Veneris furata calores,
cem, tua iussa verenda, tuosque
. Nunc qua feritate dolentis
tus? nescis, pater optime, nescis,
causæ misero nupsisse marito.
quidem grave et illætabile munus
eamque, rogo. Sed, cum oscula rum-
n rauca dabunt abeuntibus armis (pet
raque genas fulgebitis auro,
areus, iterum fortasse rogabo.
ti carpens pater oscula vultu,
as unquam culparim, nata, querelas:
danda rogas, nec digna negari.
Dei (nec tu sperare, quod urges,
netus, regnique volubile pondus,
no. Veniet, qui debitus istis,
ec te incassum flevisse quereris.
n: neu sint dispendia iustæ
gnos cunctamur, nata, paratus.
. Dicentem talia nascens
gentesque iubent assurgere curæ.

Liber quartus

tem Zephyris laxaverat annum
astum cogebat limite verno
m, cum fracta impulsaque fatis
dem miseris data copia belli.
tilam de vertice Larissæo
a facem, dextraque trabalem
t ageus; liquido quæ stridula cœlo
æ celso stetit aggere Dirces.
bit, ferroque, auroque coruscis
male fremit: dat euntibus enses:
vocat ad portas: hortamina fortes
midisque etiam brevis addita virtus.
erat: cadit ingens rite Tonanti
us: nullisque secundus in extis,
is simulat sperare sacerdos.
cum pueri, innuptæque, patresque,
ti, summisque a postibus obstant.
crymis: rorant clypeique, iubæque
m, et cunctis dependet ab armis
us: galeis iuvat oscula clausis
uque truces deducere conos.
modo, quis mors ipsa placebat,
actæque labant singultibus iræ.
s longum super æquor ituris,
Noti, et scisso redit ancora fundo,
nus; certant innectere collo
esque oculos: hinc oscula turbant,
go maris: tandemque relicti,
Stant in rupe tamen: fugientia carbasa visu
Dulce sequi, patriosque dolent crebrescere ventos:
Stant tamen, et notam puppem de rupe salutant.
Nunc mihi, fama prior, mundique arcana vetustas,
Cui meminisse ducum, vitasque extendere curæ,
Pande viros: tuque o nemoris regina sonori,
Calliope, quas ille manus, quæ moverit arma
Gradivus, quantas populis solaverit urbes,
Sublata molire lyra: nec enim altior ulli
Mens hausto de fonte venit. Rex tristis, et æger
Pondere curarum, propiorque abeuntibus annis,
Inter adhortantes vix sponte incedit Adrastus,
Contentus ferro cingi latus: arma manipli
Pone ferunt: volucres portis auriga sub ipsis
Comit equos, et iam inde iugo luctatur Arion.
Huic armat Larissa viros, huic celsa Prosymne,
Aptior armentis Midea, pecorosaque Phyllos,
Quæque pavet longa spumantem valle Charadron
Neris, et ingenti turritæ mole Cleonæ,
Et Lacedæmonium Thyre lectura cruorem.
Iunguntur memores transmissi ab origine regis,
Qui Drepani scopulos, et oliviferæ Sicyonis
Culta serunt, quos pigra vado Langia tacenti
Lambit, et anfractu riparum incurvus Elissos.
Sævus honos fluvio: Stygias lustrare severis
Eumenidas perhibetur aquis: huc mergere suetæ
Ora, et anhelantes tuto Phlegethonte cerastas;
Seu Thracum vertere domos, seu tecta Mycenis
Impia, Cadmeumve larem: fugit ipse natantes
Amnis, et innumeris livescunt stagna venenis.
It comes Inoas Ephyre solata querelas,
Cenchreæque manus, vatum qua conscius amnis
Gorgoneo percussus equo, quaque obiacet alto
Isthmos, et a terris maria inclinata repellit.
Hæc manus Adrastum numero ter mille secuti
Exultant: pars gesa manu, pars robora flammis
Indurata diu, (non unus namque maniplis
Mos, neque sanguis inest) teretes pars vertere fundas
Assueti, vacuoque diem præcingere gyro.
Ipse annis sceptrisque subit venerabilis æque:
Ut possessa diu taurus meat arduus inter
Pascua, iam laxa cervice, et inanibus armis,
Dux tamen: haud illum bello attentare iuvencis
Sunt animi, nam trunca vident de vulnere multo
Cornua, et ingentes plagarum in pectore nodos.
Proxima longævo profert Dircæus Adrasto
Signa gener, cui bella favent; cui commodat iras
Cuncta cohors. Huic et patria de sede volentes
Advenere viri; seu quos movet exul, et hæsit
Tristibus aucta fides, seu quis mutare potentes
Præcipuum: multi, melior quos causa querenti
Conciliat. Dederat nec non socer ipse regendas
Ægion, Arenenque, et quas Theseia Trœzen
Addit opes, ne rara movens inglorius iret
Agmina, neu raptos patriæ sentiret honores.
Idem habitus, eadem arma viro, quæ debitus hospes
Hiberna sub nocte tulit. Theumesius implet
Terga leo; gemino lucent hastilia ferro:
Aspera vulnifico subter latus ense riget Sphynx.
Iam regnum, matrisque sinus, fidasque sorores,
Spe votisque tenet: tamen et de turre suprema
Attonitam, totoque extantem corpore longe
Respicit Argian: hæc mentem oculosque reducit
Coniugis, et dulces avertit pectore Thebas.
Ecce inter medios patriæ ciet agmina gentis
Fulmineus Tydeus: iam lætus, et integer artus,
Ut primum strepuere tubæ: ceu lubricus alta
Anguis humo verni blanda ad spiramina solis
Erigitur liber senio, et squallentibus annis

Exutus, lætisque minax intervirel herbis:
Ah miser, agrestum si quis per gramen hianti
Obvius, et primo siccaverit ora veneno.
Huic quoque præstantes Ætolis urbibus affert
Belli fama viros: sensit scopulosa Pylene,
Fletaque cognatis avibus Meleagria Pleuron,
Et præceps Calydon, et quæ Iove provocat Iden
Olenos. Ioniis et fluctibus hospita portu
Chalcis, et Herculea turpatus gymnade vultus
Amnis: adhuc imis vix truncam attollere frontem
Ausus aquis, glaucoque caput submersus in antro,
Mœret: anhelantes ægrescunt pulvere ripæ
Omnibus æratæ propugnant pectora crates,
Pilaque sæva manu, patrius stat casside Mavors.
Undique magnanimum pubes delecta coronant
Œniden, hilarem bello, notisque decorum
Vulneribus. Non ille minis Polynicis, et ira
Inferior, dubiumque adeo, cui bella gerantur.
Maior at inde novis it Doricus ordo sub armis,
Qui ripas, Lyrice, tuas, tua litora multo
Vomere suspendunt, fluviorum ductor Achivum,
Inache: (Persea neque enim violentior exit (sas
Amnis humo, cum Taurum, aut Pliadas hausit aquo-
Spumeus, et genero tumuit Iove) quos celer ambit
Asterion, Dryopumque trahens Erasinus aristas:
Et qui rura domant Epidauria: dexter Iaccho
Collis, at Ennææ Cereri negat. Avia Dyme
Mittit opes, densasque Pylos, Neleia turmas,
Nondum nota Pylos, iuvenisque ætate secunda
Nestor, et ire tamen peritura in castra negavit.
Hos agitat, pulchræque docet virtutis amorem
Arduus Hippomedon. Capiti tremit ærea cassis,
Ter nivea scandente iuba: latus omne sub armis
Ferrea suta terunt: humeros ac pectora late
Flammeus orbis habet, perfectaque vivit in auro
Nox Danai: sontes furiarum lampade nigra
Quinquaginta ardent thalami: pater ipse cruentis
In foribus laudatque nefas, atque inspicit enses.
Illum Palladia sonipes Nemeæus ab arce
Devehit arma pavens, umbraque immane volanti
Implet agros, longoque attollit pulvere campum.
Non aliter sylvas humeris et utroque refringens
Pectore, montano duplex Hyleus ab antro
Præcipitat: pavet Ossa vias, pecudesque, feræque
Procubuere metu; non ipsis fratribus horror
Abfuit, ingenti donec Peneia saltu
Stagna subit, magnumque obiectus detinet amnem.
Quis numerum ferri, gentesque, et robora dicto
Æquarit mortale sonans? suus excit in arma
Antiquam Tiryntha Deus: non fortibus illa
Infœcunda viris, famaque immanis alumni
Degenerat: sed lapsa situ fortuna, neque addunt
Robur opes. Rarus vacuis habitator in arvis
Monstrat Cyclopum ductas sudoribus arces.
Dat tamen hæc iuvenum tercentum pectora, vulgus
Innumerum bello, quibus haud amenta, nec enses
Triste micant: flavent capiti tergoque leonum
Exuviæ, gentilis honos, et pineus armat
Stipes, inexhaustis arctantur tela pharetris.
Herculeum Pæana canunt, vastataque monstris
Omnia: frondosa longum Deus audit ab Œta.
Dat Nemea comites, et quas in prœlia vires
Sacra Cleonæi cogunt vineta Molorchi.
Gloria nota casæ, foribus simulata salignis
Hospitis arma Dei, parvoque ostenditur arvo,
Robur ubi et laxos qua reclinaverit arcus
Ilice, qua cubiti sedeant vestigia terra.
At pedes, et toto despectans vertice bellum,
Quatuor indomitis Capaneus erepta iuvencis

Terga, superque rigens iniectu moli
Versat onus; squallet triplici ramosa
Hydra recens obitu: pars anguibus a
Argento cælata micat: pars arte rep
Conditur, et fulvo moriens ignescit
Circum amnis torpens, et ferro cæru
At laterum tractus, spatiosaque pect
Nexilis innumero chalybum subtem
Horrendum, non matris opus, galea
Prominet arce gigas, atque uni miss
Cuspide præfixa stat frondibus orba
Huic parere dati, quos fertilis Amph
Planaque Messene, montanaque nut
Quos Thrion, et summis ingestum
Quos Helos, et Pteleon, Getico quos
Dorion. Hic, fretus doctas anteire ca
Aonidas, mutos Thamyris damnatu
Ore simul, citharaque (quis obvia nu
Conticuit præceps, qui non certamin
Nosset, et illustres Satyro pendente
Iamque et fatidici mens expugnata
Auguris. Ille quidem casus, et dira v
Signa, sed ipsa manu cunctanti inieo
Atropos, obrueratque Deum: nec con
Insidiæ, vetitoque domus iam fulgur
Hoc aurum vati fata exitiale moneba
Argolico: scit et ipse nefas, sed perfid
Dona viro mutare velit, spoliisque p
Imminet Argiæ, raptoque excellere c
Illa libens (nam regum animos et pon
Hac nutare videt, pariter ni providu
Militet) ipsa sacros gremio Polynicis
Deposuit nexus haud mœsta, atque in
Non hæc apta mihi nitidis ornatibus
Tempora, nec miseræ placeant insign
Te sine: sat dubium cœtu solante tim
Fallere, et incultos aris adverrere cri
Scilicet (heu Superi) cum tu cludare
Casside, ferratusque sones, ego diviti
Harmoniæ dotale geram? Dabit aptio
Fors Deus, Argolicasque habitu præs
Cum regis coniux, cum te mihi sospit
Votivis implenda choris: nunc induat
Quæ petit, et bellante potest gaudere
Sic Eriphylæos aurum fatale penat
Irrupit, scelerumque ingentia semina
Et grave Tisiphone risit gavisa futur
Tænareis hic celsus equis, quam dispa
Cyllarus, ignaro generarat Castore p
Quassat humum: vatem cultu Parnas
Vellera, frondenti crinitur cassis oli
Albaque puniceas interplicat infula c
Arma simul, prensasque iugo modera
Hinc atque inde moræ iaculis, et ferr
Sylva tremit: procul ipse gravi metu
Eminet, et clypeo victum Pythona c
Huius Apollineæ currum comitantur
Quos Pylos, et dubiis Malea vitata ca
Plaudentique habiles Caryæ resonare
Quos Pharis, volucrumque parens Cy
Taygetique phalanx, et oliviferi Eur
Dura manus. Deus ipse viros in pulve
Arcas alit, nudæque modos virtutis,
Ingenerat: vigor inde animis, et mor
Dulce sacrum: gaudent natorum fata
Hortanturque mori; deflet i
Turba, coronato contenta es
Frena tenent, duplexque
Exerti ingentes humero

apex: non hi tibi solum,
erent: auget resupina maniplos
populus subit incola Pisæ,
atant terris, Alphee, Sicanis
ugo non unquam infecte profundo.
neris late putria arva lacessunt,
ta domant: ea gloria genti
e, et fractis durat ab usque
ai: strident spumantia morsu
ssas niveus rigat imber arenas.
hasias ignara matre catervas
um, (tantum nova gloria suadet)
pis: tum saltus forte remotos
eq; enim hæc iuveni foret ire potestas)
gelidique aversa Lycei.
ulli triste ad discrimen ituro
iæ tanta indulgentia formæ:
ui, veniat modo fortior ætas.
aces nemorum, fluviisque dicata
aguo non impulit igne Napæas?
puerum cum vidit in umbra,
signantem gramina passu,
comiti, Dictæaque tela
Læas humeris aptasse pharetras.
Martis percussus amore,
dire calens, et pulvere belli
ere comam, captoque referri
let nemorum, titulumque nocentem
ui pudor est nescire sagittas.
es auro micat, igneus ostro,
inum nodis irrugat Iberis,
ictus Calydonia matris
va sonat arcus, et aspera plumis
a corytos arundine pulsat,
et iaspide clarus Eoa.
pidos suetum prævertere cervos
æ deiectu lyncis, et arma
ioris heri sublimis agebat,
iridique genas spectabilis ævo.
eteres astris Lunaque priores,
tis: nemorum vos stirpe rigenti
a prima pedum vestigia tellus
nondum arva, domusque, nec urbes,
odus: quercus, laurique ferebant
a, ac populos umbrosa creavit
ta viridis puer excidit orno.
se vices, noctisque feruntur
luum longe Titana secuti,
n. Rarescunt alta colonis
nium fugitur nemus: agmina bello
ratie, ventosaque donat Enispe.
ipsa Deo vacat alite felix
umque Aleæ nemorale Minervæ,
on, et qui tibi, Pythie, Ladon
denaque iugis Lampia nivosis,
ro Styga mittere credita Diti.
ululatibus æmulos Azan,
ces, et quæ risistis, Amores,
to Nonacria rura Tonanti,
nenos pecorum, et Cynosura ferarum.
ardor agros, et Psophida celsam
uleo vulgatos robore montes, (phaton.
ue Erymanthon, et ærisonum Stym-
s una viris, sed dissona cultu
aphias myrtos a stirpe recurvant,
ditantur prœlia trunco:
la sudes: hic casside crines
morem tenet ille galeri:
ictu caput asperat ursæ.

Hos belli cœtus, iurataque pectora Marti,
Milite vicinæ nullo iuvere Mycenæ.
Funereæ tum namque dapes, mediique recursus
Solis, et hic alii miscebant prœlia fratres.
Iamque Atalantæas implerat nuntius aures
Ire ducem bello, totamque impellere natum
Arcadiam: tremuere gradus, elapsaque iuxta
Tela: fugit sylvas pernicior alite vento,
Saxa per et plenis obstantia flumina ripis,
Qualis erat, correpta sinus, et vertice flavum
Crinem sparsa noto: raptis velut aspera natis
Prædatoris equi sequitur vestigia tigris.
Ut stetit, adversisque impegit pectora frenis:
(Ille ad humum pallens) Unde hæc furibunda cupido,
Nate, tibi? teneroque unde improba pectore virtus?
Tu bellis aptare viros? tu pondera ferre
Martis, et ensiferas inter potes ire catervas?
Quanquam utinam vires! nuper te pallida vidi,
Dum premis obnixo venabula cominus apro,
Poplite succiduo resupinum, ac pæne ruentem:
Et ni curvato torsissem spicula cornu,
Nunc ubi bella tibi? nil te me tela iuvabunt,
Nec teretes arcus, maculis nec discolor atris
Hic, cui fidis, equus: magnis conatibus instas,
Vix Dryadum thalamis Erymanthiadumque furori
Nympharum mature puer: sunt omina vera.
Mirabar, cur templa mihi tremuisse Dianæ
Nuper, et inferior vultu Dea visa, sacrisque
Exuviæ cecidere tholis: hinc segnior arcus,
Difficilesque manus, et nullo in vulnere certæ.
Expecta, dum maior honos, dum firmius ævum,
Dum roseis venit umbra genis, vultusque recedunt
Ore mei: tunc bella tibi, ferrumque, quod ardes,
Ipsa dabo, et nullo matris revocabere fletu.
Nunc refer arma domum: vos autem hunc ire sinetis,
Arcades? o saxis nimirum, et robore nati!
Plura cupit: fusi circum natusque, ducesque
Solantur, minuuntq; metus, et iam horrida clangunt
Signa tubæ: nequit illa pio dimittere natum
Complexu, multumque duci commendat Adrasto.
At parte ex alia Cadmi Mavortia plebes,
Mœsta ducis furiis, nec molli territa fama,
(Quando his vulgatum descendere viribus Argos)
Tardius illa quidem, regis, causæque pudore,
Verum bella movet: nulli distringere ferrum
Impetus, aut humeros clypeo clausisse paterno
Dulce, nec alipedum iuga comere, qualia belli
Gaudia: deiecti trepidas sine mente, sine ira,
Promisere manus: hic ægra in sorte parentem
Unanimum, hic dulces primævæ coniugis annos,
Ingemit, et gremio miseros accrescere natos.
Bellator nulli caluit Deus: ipsa vetusto
Mœnia lassa situ, magnæque Amphionis arces,
Iam fessum senio nudant latus, et fide sacra
Æquatos cœlo, surdum, atque ignobile, muros
Firmat opus: tamen et Bœotis urbibus ultrix
Aspirat ferri rabies, nec regis iniqui
Subsidio, quantum socia pro gente moventur.
Ille velut pecoris lupus expugnator opimi,
Pectora tabenti saniе gravis, hirtaque setis
Ora cruentata deformis hiantia lana,
Decedit stabulis, huc, illuc turbida versans
Lumina, si duri comperta clade sequantur
Pastores, magnique fugit non inscius ausi.
Accumulat crebros turbatrix fama pavores.
Hic iam dispersos errare Asopide ripa
Lernæos equites: hic te, bacchate Cithæron,
Ille rapi Theumeson, ait, noctisque per umbras
Nuntiat excubiis vigiles arsisse Platæas.

Nam Tyrios sudasse lares, et sanguine Dircen
Irriguam, fœtusque novos, iterumque locutam
Sphinga petris, cui non et scire licentia passim,
Et vidisse fuit? novus his super anxia turbat
Corda metus: sparsis subito correpta canistris,
Silvestris regina chori, decurrit in æquum
Vertice ab Ogygio, trifidamque huc tristis, et illuc,
Luminis sanguineo pinum deiectat, et ardens
Erectam attonitis implet clamoribus urbem:
Omnipotens Nisæe pater, cui gentis avitæ
Pridem lapsus amor, tu nunc horrente sub arcto
Bellica ferrato rapidus quatis Ismara thyrso,
Pampineumque iubes nemus irreptare Lycurgo,
Aut tumidum Gangen, aut claustra novissima rubræ
Tethyos, Eoasque domos flagrante triumpho
Perfuris, aut Hermi de fontibus aureus exis.
At tua progenies, positis gentilibus armis
Quæ tibi festa litat, bellum, lacrymasque, metumque,
Cognatumque nefas, iniusti munera regni,
Pendimus: æternis potius me, Bacche, pruinis
Trans et Amazoniis ululatum Caucason armis, (nam
Siste ferens, quam monstra ducum stirpemque profa-
Eloquar: en urges: alium tibi, Bacche, furorem
Iuravi: similes video concurrere tauros;
Idem ambobus honos, unusque ab origine sanguis:
Ardua collatis obnixi cornua miscent
Frontibus, alternaque truces moriuntur in ira.
Tu peior, tu cede nocens, qui solus avita
Gramina, communemque petis defendere montem.
Ah miseri morum! bellatis sanguine tanto,
Et saltus dux alter habet: sic fata, gelatis
Vultibus, et Baccho iam demigrante quievit.
At trepidus monstro, et variis terroribus impar,
Longævi rex vatis opem, tenebrasque sagaces
Tiresiæ (qui mos incerta paventibus) æger
Consulit: ille Deos non larga cæde iuvencum,
Non alacri penna, aut verum spirantibus extis,
Nec tripode implicito, numerisque sequentibus astra,
Thurea nec supra volitante altaria fumo,
Tam penitus, duræ quam mortis limite manes
Elicitos patuisse, refert, Lethæaque sacra
Et mersum Ismeni subter confluia ponto
Miscentis, parat ante ducem circumque bidentum
Visceribus laceris, et odori sulfuris aura,
Graminibusque novis, et longo murmure purgat.
Sylva capax ævi, validaque incurva senecta,
Æternum intonsæ frondis stat pervia nullis
Solibus: haud illam brumæ minuere, Notusve
Ius habet, aut Getica Boreas impactus ab Ursa.
Subter opaca quies, vacuusque silentia servat
Horror, et exclusæ pallet mala lucis imago.
Nec caret umbra Deo: nemori Latonia cultrix
Additur: hanc piceæ, cedrique, et robore in omni
Effictam, sanctis occultat sylva tenebris.
Huius inaspectæ luco stridere sagittæ,
Nocturnique canum gemitus, ubi limina patrui
Effugit, inque novæ melior redit ora Dianæ.
Ast ubi fessa iugis, dulcesque altissima somnos
Lux movet, hic late iaculis circum undique fixis,
Effusam pharetra cervicem excepta quiescit.
Extra immane patent, tellus Mavortia, campi,
Fœtus ager Cadmo, durus qui vomere primo
Post consanguineas acies sulcosque nocentes,
Ausus humum versare, et putria sanguine prata
Eruit: ingentes infelix terra tumultus
Lucis adhuc medio, solaque in nocte per umbras
Expirat, nigri cum vana in prælia surgunt
Terrigenæ: fugit incepto tremebundus ab arvo
Agricola, insanique domum rediere iuvenci.

Hic senior vates (Stygiis accommoda
Terra sacris, multoque placent sub
Velleris obscuri pecudes armentaq
Atra movet: quæcumque gregum pu
Ducitur: ingemuit Dirce, mœstusq
Et nova clamosæ stupuere silentia v
Tum fera cæruleis intexit cornua se
Ipse manu tractans, notaque in lim
Principio largos novies tellure cava
Inclinat Bacchi latices, et munera v
Lactis, et Actæos imbres, suadumq
Manibus: aggeritur, quantum bibit
Trunca dehinc nemora advolvit, mœ
Tres Hecatæ, totidemque satis Ach
Virginibus iubet esse focos: tibi, re
Quanquam infossus humo, superat ta
Pineus: hunc iuxta cumulo minor ar
Erigitur Cereris frondes; atque omn
Intexit plorata latus: iamque ardua f
Signati capita, et frugum libamine p
In vulnus cecidere greges. Tunc inn
Exceptum pateris prælibat sanguine
Ter circum acta pyræ sancti de more
Semineces fibras, et adhuc spirantia
Viscera: nec rapidas cunctatur frond
Subiectare faces: atque ipse sonantia
Virgulta, et tristes crepuisse ut sensi
Tiresias (illi nam plurimus ardor ad
Ante genas, impletque cavos vapor ig
Exclamat: (tremuere rogi, et vox imp
Tartareæ sedes, et formidabile regn
Mortis inexpletæ, tuque, o sævissim
Cui servire dati Manes, æternaque s
Supplicia, atque imi famulatur regi
Solvite pulsanti loca muta, et inane
Persephones, vulgusque cava sub noc
Elicite, et plena redeat Styga portit
Ferte simul gressus: nec simplex Ma
In lucem remeare modus: tu separe c
Elysios Persei pios, virgaque potenti
Nubilus Arcas agat: contra per crimi
Qui plures Erebo, pluresque e sangui
Angue ter excusso, et flagranti prævi
Tisiphone, dux pande diem, nec lucis
Cerberus occursu capitum detorquea
Dixerat: et pariter senior Phœbeiqu
Erexere animos: illi formidine nulla,
(Quippe in corde Deus) solum tremor
Œdipodioniden, vatisque horrenda c
Nunc humeros, nunc ille manus, et ve
Anxius, inceptisque velit desistere sa
Qualis Gætulæ stabulantem ad confi
Venator longo motum clamore leone
Expectat, firmans animum, et sudant
Tela premens: gelat ora pavor, grem
Quis veniat, quantusque: sed horrida si
Accipit, et cæca metitur murmura cu
Atque hic Tiresias nondum adventant
Testor, ait, Divæ, quibus hunc saturo
Lævaque convulsæ dedimus carchesia
Iam nequeo tolerare moram: cassusne
Audior? an rabido iubeat si Thessala c
Ibitis? et Scythicis quoties armata ve
Colchis aget, trepido pallebunt Tartar
Nostri cura minor, si non attollere bu
Corpora, nec plenas antiquis ossibus u
Egerere, et mixtos cœlique, Ereboque s
Funestare Deos libet? aut exsanguis fa
Ora sequi, aut ægras functorum carpere

s, nubemque hanc frontis opacæ,
oneo, et nobis sævire facultas.
t quidquid dici, noscique timetis,
aten, ni te, Thymbrææ, vererer:
undi summum, quem scire nefastum
: prohibet tranquilla senectus. (est.
: avide subicit Phœbeia Manto:
or, vulgusque exsangue propinquat.
ium Chaos, et telluris opertæ
capax, sylvæque, et nigra patescunt
ites Acheron eiectat arenas.
adis Phlegethon incendia volvit,
tis interflua Manibus obstat.
m solio, circumque ministras
erum Eumenidas, Stygiæque severos
os, et mœsta cubilia cerno.
rs atra sedet, dominisque silentes
pulos: maior supereminet ordo.
ra versat Gortynius urna,
cens, adigitque expromere vitas
t tandem pœnarum lucra fateri.
tra Erebi, Scyllas, et inane furentes
doque intorta adamante gigantum
ustam centeni Ægæonis umbram?
stræ regimen, viresque senectæ,
i. Quis enim remeabile saxum,
cus, Tytionque alimenta volucrum,
longis Ixiona gyris
tiam, melior cum sanguis, opertas
Hecate ducente, priusquam
s, totamque in pectora lucem
cas magis huc appelle precando,
nimas: alias avertere gressus
arsas, mœstoque excedere luco,
c quis vultus, habitusque, quis ardor
i, gens utra superbior adsit,
stramque move per singula noctem.
menque serit, quo dissipet umbras,
arsas: qualis si crimina demas,
o simulatrix litore Circe.
lcum dictis affata parentem:
eo summittit inertia Cadmus
que virum Cythereia proles.
m geminus de vertice serpens.
ites illos, gens Martia, cingunt.
a dies: manus omnis in armis,
pulo: prohibent, obstantq;, ruuntque
e: nec tristi incumbere sulco
um cuperent haurire cruorem.
am manus est, fletique nepotes.
onoen, et anhelam cernimus Ino
rcus, et ad ubera dulce prementem
sitis Semelen a ventre lacertis.
ctis genitrix Cadmeia thyrsis,
eo, pectusque adaperta cruentum,
ctu: fugit ille per avia Lethes,
rosque lacus, ubi mitior illum
cerum componit corpus Echion.
Lycum, dextramq; in terga reflexum
ro iactantem funus onusto.
t habitus, aut versæ crimina formæ
genitus: frons aspera cornu,
citque canes in vulnus hiantes.
gua subit invidiosa caterva
ido percenset funera luctu,
is: iuvat effugisse Deorum
anæ plus iam permittere linguæ.
i cauit intemerata sacerdos,
mefacta assurgere vittis

Canities, tenuique impelli sanguine vultus.
Nec iam firmanti baculo, nec virgine fida
Nititur: erectusque solo, Desiste canendo,
Nata, ait, externæ satis est mihi lucis, inertes
Discedunt nebulæ, et vultum niger exuit aer.
Umbrisne, an supero me missus Apolline complet
Spiritus? en video quæcumque audita: sed ecce
Mœrent Argolici deiecto lumine Manes.
Torvus Abas, Prœtusque nocens, mitisq; Phoroneus,
Truncatusque Pelops, et sævo pulvere sordens
Œnomaus, largis humectant imbribus ora.
Auguror hinc Thebis belli meliora: quid autem
Hi grege condenso (quantum arma et vulnera mon-
Pugnaces animæ) nobis in sanguine multo (strant,
Oraque, pectoraque, et falso clamore levatas
Intendunt sine pace manus? Rex, fallor, an hi sunt
Quinquaginta illi? cernis Chthoniumque Chromin-
Phægeaque, et nostra præsignem Mæona lauro. (que,
Ne sævite, duces: nihil hic mortalibus ausum
Credite consiliis: hos ferrea neverat annos
Atropos: existis casus: bella horrida nobis,
Atque iterum Tydeus. Dixit, vittaque ligatis
Frondibus instantes abigit, monstratque cruorem.
Stabat inops comitum Cocyti in litore mœsto
Laius, immiti quem iam Deus ales Averno
Reddiderat, dirumque tuens obliqua nepotem,
(Noscit enim vultu) non ille aut sanguinis haustus,
Cetera ceu plebes, aliumve accedit ad imbrem,
Immortale odium spirans: sed prolicit ultro
Aonius vates: Tyriæ dux inclyte Thebes,
Cuius ab interitu non ulla Amphionis arces
Vidit amica dies: o iam satis ulte cruentum
Exitium, et multum placata minoribus umbra,
Quos, miserande, fugis? iacet ille in funere longo,
Quem premis, et iunctæ sentit confinia mortis,
Obsitus exhaustos pedore et sanguine vultus,
Eiectusque die: sors leto durior omni,
Crede mihi: quænam immeritum vitare nepotem
Causa tibi? confer vultum, et satiare litanti
Sanguine, venturasque vices, et funera belli
Pande, vel infensus, vel res miserate tuorum.
Tunc ego te optata vetitam transmittere Lethen
Puppe dabo, placidumque pia tellure reponam,
Et Stygiis mandabo Deis. Mulcetur honoris
Muneribus, tingitque genas, dehinc talia reddit:
Cur tibi versanti manes, æquæve sacerdos,
Lectus ego augurio? tantisque potissimus umbris,
Qui ventura loquar? satis est meminisse priorum.
Nostrane præclari (pudeat) consulta nepotes
Poscitis? illum illum sacris adhibete nefastis,
Qui læto fodit ense patrem, qui semet in ortus
Vertit, et indignæ regerit sua pignora matri.
Et nunc ille Deos, furiarumque atra fatigat
Concilia, et nostros rogat hæc in prœlia Manes.
Quod si adeo placui deflendo in tempora vates,
Dicam equidem, quo me Lachesis, quo torva Megæra
Usque sinunt: bellum innumero venit undique bel-
Agmine, Lernæosque trahit fatalis alumnos (lum
Gradivus stimulis: hos terræ monstra, Deumque
Tela manent, pulchrique obitus, et ab igne supremo
Sontes lege moræ: certa est victoria Thebis,
Ne trepida, nec regna ferox germanus habebit.
Sed furiæ, geminumque nefas, miserosque per enses
(Hei mihi) crudelis vincet pater. Hæc ubi fatus,
Labitur, et flexa dubios ambage reliquit.
Interea gelidam Nemeen, et conscia laudis
Herculeæ dumeta, vaga legione tenebant
Inachidæ: iam Sidonias avertere prædas,
Sternere, ferre domos ardent, instantque. Quis iras

Flexerit, unde moræ, medius quis euntibus error,
Phœbe, doce: nos rara manent exordia famæ.
Marcidus edomito bellum referebat ab Hæmo
Liber, ibi armiferos geminæ iam sidere brumæ
Orgia ferre Getas, canumque virescere dorso
Othryn, et Icaria Rhodopen assueverat umbra,
Et iam pampineos materna ad mœnia currus
Promovet: effrænæ dextra lævaque sequuntur
Lynces, et uda mero lambunt retinacula tigres.
Post exultantes spolia armentalia portant
Seminecesque lupos, scissasque Mimallones ursas.
Nec comitatus iners, sunt illic Ira, Furorque,
Et Metus, et Virtus, et nunquam sobrius Ardor,
Succiduique gradus, et castra simillima regi.
Isque ubi pulverea Nemeen effervere nube
Conspicit, et solem radiis ignescere ferri,
Necdum compositas belli in certamina Thebas:
Concussus visis, quanquam ore et pectore marcet,
Æraque tympanaque, et biforem reticere tumultum
Imperat, attonitas qui circum plurimus aures.
Atque ita: Me manus ista, meamque exscindere gentem
Apparat: et longe recalet furor: hoc mihi sævum
Argos, et indomitæ bellum ciet ira novercæ.
Usque adeone parum cineri data mater iniquo?
Natalesque rogi? quæque ipse micantia sensi
Fulgura? reliquias etiam fusæque sepulcrum
Pellicis, et residem ferro petit improba Theben.
Nectam fraude moras: illum, illum tendite campum,
Tendite, io, comites. Hyrcana ad signa iugales
Intumuere iubas, dicto prius adstitit arvis.
Tempus erat, medii cum solem in culmina mundi
Tollit anhela dies, ubi tardus hiantibus arvis
Stat vapor, atque omnes admittunt æthera luci.
Undarum vocat ille Deas, mediusque silentum
Incipit: Agrestes, fluviorum numina Nymphæ,
Et nostri pars magna gregis, perferte laborem,
Quem damus. Argolicos paulum mihi fontibus amnes,
Stagnaque, et errantes obducite pulvere rivos.
Præcipuus Nemees, qua nostra in mœnia bellis
Nunc iter, ex alto fugiat liquor, adiuvat ipse
Phœbus ad hoc summo (cesset ni vestra voluntas)
Limite: vim cœptis indulgent astra, meæque
Æstifer Erigones spumat canis: ite volentes,
Ite in operta soli: post vos ego gurgite pleno
Eliciam, et quæ dona meis amplissima sacris
Vester habebit honos: nocturnaque furta licentum
Cornipedum, et cupidas Faunorum arcebo rapinas.

Dixerat: ast illis tenuior percurrere visus
Ora situs, viridisque comis exhorruit humor.
Protinus Inachios haurit sitis ignea campos.
Diffugere undæ: squallent fontesque, lacusque,
Et cava ferventi durescunt flumina limo.
Ægra solo macies, tenerique in origine culmi
Inclinata seges: deceptum margine ripæ
Stat pecus, atque amnes quærunt armenta natatos.
Sic, ubi se magnis refluus suppressit in antris
Nilus, et Eoæ liquentia pabula brumæ
Ore premit, fumant desertæ gurgite valles,
Et patris undosi sonitus expectat hiulca
Ægyptos, donec Phariis alimenta rogatus
Donet agris, magnumque inducat messibus annum.
Aret Lerna nocens, aret Lyrcius, et ingens
Inachus, adverrensque natantia saxa Charadrus,
Et nunquam in ripis audax Erasinus, et æquus
Fluctibus Asterion: ille alta per avia notus
Audiri, et longe pastorum rumpere somnos.
Una tamen tacitas (sed iussu numinis) undas,
Hæc quoque secreta, nutrit Langia, sub umbra.
Nondum illi raptus dederat lacrymabile nomen

Archemorus, nec fama Deæ; tam
Et nemus, et fluvium: manet inge
Cum tristem Hypsipylen ducibu
Ludus, et atra sacrum recolit tri
Ergo, nec ardentes clypeos vecta
Thoracum nexus (tantum sitis h
Sufficiunt: non ora modo, angust
Faucibus, interior sed vis quatit:
Corda: gelant venæ, et siccis cru
Visceribus: tunc sole putris, tun
Exhalat calidam nubem: non spu
Manat equum: siccis illidunt ora
Ora catenatas procul exertantia l
Nec legem dominosve pati, sed p
Flammatum pecus: hoc illuc imp
Exploratores, si stagna Lycimni
Si quis Amymones superet liquor
Ignibus hausta sedent; nec spes h
Ceu flavam Libyen desertaque po
Collustrent, nullaque umbratam
Tandem inter sylvas (sic Evius i
Errantes, subitam pulchro in mo
Hypsipylen: illi quamvis et ab ul
Non suus, Inachii proles infausta
Dependet, neglecta comam, nec d
Regales tamen ore notæ, nec mer
Exstat honos: tunc hæc adeo stup
Diva potens nemorum, (nam te vu
Mortali de stirpe negant) quæ læt
Igne poli non quæris aquas, succu
Gentibus: arcitenens seu te Lato
De grege transmisit thalamis, seu
Non humilis fecundat amor (neq
Arbiter, Argolidum thalamis nov
Agmina: nos ferro meritas exscin
Mens tulit: imbelli sed nunc sitis
Submittitque animos, et inertia
Da fessis in rebus opem, seu turbi
Seu tibi fœda palus: nihil hac in
Nil humile est: tu nunc ventis plu
Pro Iove: tu refugas vires, et pect
Exanimata reple: sic hoc tibi side
Crescat onus: tantum reduces det
Iupiter, o quanta belli donabere p
Dircæos tibi Diva greges, numeru
Plebis; et hic magna lucus signabi
Dixit, et orantis media inter anh
Verba rapit, cursuque animæ laba
Idem omnes pallorque viros, flatu
Oris habet: reddit demisso Lemni
Diva quidem vobis, et si cœlestis
Unde ego? mortales utinam haud t
Luctibus! altricem mandati cerni
Pignoris: at nostris an quis sinus,
Scit Deus: et nobis regnum tamen
Sed quid ego hæc? fessosque optati
Mecum age nunc: si forte vado Lan
Servat aquas: solet et rapidi sub li
Semper, et Icarii quamvis iuba ful
Ire tamen: simul hærentem, ne tar
Dux foret, ah miserum vicino cesp
(Sic Parcæ voluere) locat, ponitque
Floribus aggestis, et amico murmu
Solatur lacrymas: qualis Berecynti
Dum circa parvum iubet exultare I
Curetas trepidos: illi certantia pla
Orgia, sed magnis resonat vagitibu
At puer in gremio vernæ telluris,
Gramine, nunc faciles sterni proc

s: caram modo lactis egeno
preciens, iterumque renidens,
taus verba illuctantia labris,
m strepitus, aut obvia carpit,
t ore diem: nemorisque malorum
nultum securus inerrat.
ia Mavors nive, sic puer ales
o, talis per litora reptans
iæ latus inclinabat Apollo.
, et opaca virentibus umbris
nt, pars arcta plebe sequuntur,
icem. Medium subit illa per agmen,
ina modo: iamque amne propinquo
is, saxosumque impulit aures
ultans conclamat ab agmine primo,
is tollens vexilla maniplis,
gusque virum super ora cucurrit
c Ambracii per litora ponti
is iuvenum monstrante magistro
vicem contra percussa reclamat
cum Leucada pandit Apollo.
is passim discrimine nullo
mique: nequit secernere mixtos
nata suis in curribus intrant
i dominis armisque feruntur
s turbo rapax, hos lubrica fallunt
tos fluvio reverentia reges
ersisse vado clamantis amici
dæ, longusque a fontibus amnis
lene virens, et gurgite puro
sordet aquis egestus ab imo
s riparum et proruta turbant
assus cœnoque et pulvere torrens,
ta sitis, bibitur tamen: agmina bel-
iustumque in gurgite Martem (lo
tam tolli victoribus urbem.
um, medio circumfluus amni:
e, longe regina virentum,
quam nunc, non Herculis actis
di cum colla minantia monstri
dos animam angustaret in artus:
populorum incepta tuorum
cunctis insuete domari
argitor corniger undæ,
mque domo gelida ora resolvis
is: neque enim tibi cana repostas
tasque alio de fonte refundit
ridive indulgent nubila Cori:
ruis expugnabilis astro.
s Ladon, nec Xanthus uterque,
nax, centaureusque Lycormas
pace mihi, tu nube sub ipsa
que super celebrabere mensas.
onos: bellis modo lætus ovantes
e libens iterum hospita pandas
isque velis agnoscere turmas.

Liber quintus

, populataque gurgitis alveum
nt ripas, amnemque minorem:
n sonipes rapit, et pedes arva
iere viris animique minæque,
eis mixtum ceu fontibus ignem
magnasque in prœlia mentes.
as rursus, legemque severi
e ante locus, ductorque, monentur
ellus iam pulvere primo
m transmittunt fulgura sylvæ.
tum Phariis defensa serenis
Rauca Parætonio decedunt agmina Nilo,
Cum fera ponit hiems: illæ, clangore fugaci,
Umbra fretis arvisque volant: sonat avius æther.
Iam Borean imbresque pati, iam nare solutis
Amnibus, et nudo iuvat æstivare sub Hæmo.
Hic rursus, simili procerum vallante corona,
Dux Talaionides, antiqua ut forte sub orno
Stabat, et admoti nixus Polynicis in hastam:
At tamen o quæcumque es, ait, cui gloria tanta
Venimus innumeræ fatum debere cohortes,
Quem non ipse Deum sator aspernetur honorem,
Dic age, quando tuis alacres adsistimus undis, (tris?
Quæ domus, aut tellus, animam quibus hauseris as-
Dic, quis et ille pater? neq; enim tibi numina longe,
Transierit fortuna licet: maiorque per ora
Sanguis, et afflicto spirat reverentia vultu.
Ingemit, et paulum fletu cunctata modesto,
Lemnias orsa refert: Immania vulnera, rector,
Integrare iubes, Furias, et Lemnon, et arctis
Arma inserta toris, debellatosque pudendo
Ense mares: redit ecce nefas, et frigida cordi
Eumenis. O miseræ, quibus hic furor additus! o nox!
O pater! illa ego sum (pudeat ne forte benignæ
Hospitis) illa, duces, raptum quæ sola parentem
Occului. Quid longa malis exordia necto?
Et vos arma vocant, magnique in corde paratus.
Hoc memorasse sat est; claro generata Thoante,
Servitium Hypsipyle vestri fero capta Lycurgi.
Advertere animos, maiorque, et honora videri
Parque operi tanto. Cunctis tunc noscere casus
Ortus amor: pater ante alios hortatur Adrastus.
Immo age, dum primi longe damus agmina vulgi,
Nec facilis Nemee latas evolvere vires,
Quippe obtenta comis, et ineluctabilis umbra,
Pande nefas, laudesque tuas, gemitusque tuorum,
Unde hos advenias regno deiecta labores.
Dulce loqui miseris, veteresque reducere questus.
Incipit: Ægæo premitur circumflua Nereo
Lemnos, ubi ignifera fessus respirat ab Ætna
Mulciber: ingenti tellurem proximus umbra
Vestit Athos, nemorumq; obscurat imagine pontum.
Thraces arant contra: Thracum fatalia nobis
Litora, et inde nefas: florebat dives alumnis
Terra, nec illa Samo fama, Delove sonanti
Peior, et innumeris quas spumifer assilit Ægon.
Dis visum turbare domos: nec pectora culpa
Nostra vacant: nullos Veneri sacravimus ignes:
Nulla Deæ sedes. Movet et cœlestia quondam
Corda dolor, lentoque irrepunt agmine pœnæ.
Illa, Paphon veterem centumque altaria linquens,
Nec vultu, nec crine prior, solvisse iugalem
Ceston, et Idalias procul ablegasse volucres
Fertur. Erant certe, media quæ noctis in umbra
Divam alios ignes, maioraque tela gerentem,
Tartareas inter thalamis volitasse sorores
Vulgarent: utque implicitis arcana domorum
Anguibus, et sæva formidine cuncta replevit
Limina, nec fidi populum miserata mariti;
Protinus a Lemno teneri fugistis Amores:
Motus Hymen, versæque faces, et frigida iusti
Cura tori. Nullæ redeunt in gaudia noctes;
Nullus in amplexu sopor est. Odia aspera ubique,
Et Furor, et medio recubat Discordia lecto.
Cura viris tumidos adversa Thracas in ora
Eruere, et sævam bellando frangere gentem.
Cumque domus contra, stantesque in litore nati,
Dulcius Edonas hiemes Arctonque frementem
Excipere, aut tandem tacita post prælia nocte,
Fractorum subitas torrentum audire ruinas.

Illæ autem tristes (nam me tunc libera curis
Virginitas, annique tegunt) sub nocte, dieque
Assiduis ægræ lacrymis, solantia miscent (cen.
Colloquia, aut sævam spectant trans æquora Thra-
Sol operum medius summo librabat Olympo
Lucentes, ceu staret, equos: quater axe sereno
Intonuit: quater antra Dei fumantis anhelos
Exeruere apices; ventisque absentibus Ægon
Motus, et ingenti percussit litora ponto:
Cum subito horrendas ævi matura Polyxo
Tollitur in furias, thalamisque insueta relictis
Evolat: insano veluti Theumesia Thyas
Rapta Deo, cum sacra vocant, Idæaque suadet
Buxus, et a summis auditus montibus Evan:
Sic erecta genas, aciemque effusa trementi
Sanguine, desertam rabidis clamoribus urbem
Exagitat, clausasque domos et limina pulsans,
Concilium vocat: infelix comitatus eunti
Hærebant nati; atque illæ non segnius omnes
Erumpunt tectis; summasque ad Pallados arces
Impetus: huc propere stipamur, et ordine nullo
Congestæ: stricto mox ense silentia iussit
Hortatrix scelerum, et medio sic ausa profari est:
Rem summam instinctu Superum, meritique doloris,
O viduæ (firmate animos, et pellite sexum)
Lemniades, sancire paro: si tædet inanes
Æternum servare domos, turpemque iuventæ
Flore situm, et longis steriles in luctibus annos:
Inveni, promitto viam, nec numina desunt,
Qua renovanda Venus: modo par insumite robur
Luctibus; atque adeo primum hoc mihi noscere detur.
Tertia canet hiems, cui connubialia vincla,
Aut thalami secretus honos? quod coniuge pectus
Intepuit? cuius vidit Lucina labores?
Dicite; vel iustos cuius pulsantia menses
Vota tument? qua pace feras volucresque iugari
Mos datus: heu segnes! potuitne ultricia Graiis
Virginibus dare tela pater, lætusque dolorum,
Sanguine securos iuvenum perfundere somnos?
At nos vulgus iners; quod si propioribus actis
Est opus, ecce animos doceat Rhodopeia coniux,
Ulta manu thalamos, pariterque epulata marito.
Nec vos immunis scelerum, securave cogo.
Plena mihi domus, atque ingens, en cernite, sudor.
Quatuor hos una, decus et solatia patris,
In gremio (licet amplexu lacrymisque morentur)
Transadigam ferro; saniemque et vulnera fratrum
Miscebo, patremque super spirantibus addam.
Ecqua tot in cædes animum promittit? Agebat
Pluribus; adverso nituerunt vela profundo.
Lemnia classis erat: rapuit gavisa Polyxo
Fortunam, atque iterat: Superisne vocantibus ultro
Desumus? Ecce rates! Deus hos, Deus ultor in iras
Apportat, cœptisque favet: nec imago quietis
Vana meæ: nudo stabat Venus ense, videri
Clara mihi, somnosque super. Quid perditis ævum?
Inquit: age aversis thalamos purgate maritis.
Ipsa faces alias, melioraque fœdera iungam.
Dixit: et hoc ferrum stratis, hoc (credite) ferrum
Imposuit: quin o miseræ, dum tempus agit rem,
Consulite: en validis spumant eversa lacertis
Æquora. Bistonides veniunt fortasse maritæ.
Hinc stimuli ingentes, magnusque advolvitur astris
Clamor. Amazonio Scithiam fervere tumultu,
Lunatumque putes agmen descendere, ubi arma
Indulget pater, et sævi movet ostia belli.
Nec varius fremor, aut studia in contraria rapti
Dissensus, ut plebe solet: furor omnibus idem,
Idem animus solare domos, iuvenumque senumque

Præcipitare colos, plenisque affrangere
Uberibus, ferroque omnes exire per a
Tunc viridis late lucus, iuga celsa Mir
Propter, opacat humum niger ipse,
Mons premit, et gemina pereunt caligi
Hic sanxere fidem, tu Martia testis En
Atque inferna Ceres; Stygiæque, Ache
Ante preces venere Deæ. Sed fallit ubi
Mixta Venus: Venus arma tenet: Venus
Nec de more cruor: natum Caropeia co
Obtulit: accingunt sese, et mirantia fe
Pectora, congestisque avidæ simul und
Perfringunt, ac dulce nefas in sanguin
Coniurant, matremque recens circum
Talia cernenti mihi quantus in ossibu
Quisve per ora color! qualis cum cerva
Circumventa lupis, nullum cui pector
Robur, et in volucri tenuis fiducia cur
Præcipitat suspensa fugam: iam iamq
Credit, et elusos audit concurrere mo
Illi aderant: primis iamque offendere c
Litoribus: certant saltu contingere te
Præcipites: miseri, quos non aut horr
Marte sub Odrysio, aut medii incleme
Hauserit! alta etiam Superum delubr
Promissasque trahunt pecudes. Niger
Ignis, et in nullis spirat Deus integer
Tardius humenti noctem deiecit Oly
Iupiter, et versum miti, reor æthera c
Sustinuit, dum fata vetant: nec longi
Cessavere novæ perfecto sole tenebræ.
Sera tamen mundo venerunt astra; se
Et Paros, et nemorosa Thasos, crebra
Cyclades: una gravi penitus latet obru
Lemnos: in hanc tristes nebulæ, et pl
Texitur: una vagis Lemnos non agnit
Iam domibus fusi, et nemorum per o
Ditibus indulgent epulis, vacuantque
Aurum immane mero: dum quæ per
Quis Rhodope, gelidove labor sudatu
Enumerare vacat. Necnon manus imp
Serta inter, festasque dapes, quo maxi
Quæque iacent: dederat mites Cyther
Nocte viros, longoque brevem post te
Nequidquam, et miseros perituro affl
Conticuere chori: dapibus ludoque lic
Fit modus, et primæ decrescunt mur
Cum consanguinei mixtus caligine le
Rore madens Stygio, morituram amp
Somnus, et implacido fundit gravia o
Secernitque viros: vigilant nuptæque
In scelus, atque hilares acuunt fera te
Invasere nefas: cuncto sua regnat Eri
Pectore: non aliter Scythicos armen
Hyrcanæ clausere leæ, quas exigit or
Prima fames, avidique implorant ube
Quos tibi (nam dubito) scelerum de
Expediam casus? Helimum temeraria
Evinctum ramis, altaque in mole tap
Efflantem somno crescentia vina, sup
Vulnera disiecta rimatur veste: sed il
Infelix sopor admota sub morte refug
Turbidus, incertumque oculis vigila
Occupat amplexu, nec segnius illa te
Pone adigit costas, donec sua pectora
Tangeret: is demum sceleri modus: o
Blandus adhuc, oculisque tremens et
Quærit, et indigno non solvit brachi
Non ego nunc vulgi, quanquam crud

ria luctus de stirpe recordor:
don, quod te per colla refusis
e, comis (quibus ubera mecum
atre genus) fortemque, timebam
Gyau, vidi lapsare cruentæ
onis:quodque inter serta chorosque
n fodiebat Opopea mater?
um soror exarmata Lycaste
niles perituro in corpore vultus
que genæ, et quas finxerat auro,
sæva parens, iam coniuge fuso,
tque minis, atque inserit ensem.
ido rabiem desueta magistro,
vet, stimulisque, et verbere crebro
e suos: sic illa iacenti
nque sinu collapsa cruorem
s premit in nova vulnera crines.
en etiamnum in murmure truncos
s, et egentem sanguinis ensem
e comæ, atque in viscera sævus
ille Thoas, mea dira videri
emplo thalamis turbata paternis
em dudum (quis magna tuenti
rsans secum (etsi lata recessit
am strepitus?quæ murmura noctis?
quies?Trepido scelus ordine pando,
animi: vis nulla arcere furentes:
iserande: premunt, aderuntque mo-
e cades. His motus, et artus (ranti,
erimur per devia vastæ
tem nocturnæ cædis acervum
e sacris crudelis vespera lucis
a speculamur nube latentes.
is ora, exstantesque reclusis
s, magnarum et fragmina trunca
ro laceras per corpora vestes,
epulasque in cæde natantes
ulisque modo torrentis apertis
xto redeuntem in pocula Bacchum.
us, et nullis violabilis armis
tique patrum super ora gementum
trepidas in limine vitæ
s. Gelida non sævius Ossa
harum epulæ, siquando profundo
e mero: vix primus ab ira
is surgunt ad prœlia mensis.
e trepidis sub nocte Thyoneus
tans extrema Thoanti
a subitus eum luce refulsit.
quidem turgentia sertis
va crinem distinxerat uva,
mque oculis liquentibus imbrem
fata dabant tibi, nate, potentem
nis etiam servare timendam
nquam iusto mea cura labori
erunt tristes crudelia Parcæ
tis, supplex quæ plurima fudi
ra, lacrymisque avertere luctus
am natæ concessit honorem.
. Tuque, o mea digna propago,
atrem, gemini qua brachia muri
qua rara silentia, porta
us, ferroque accincta furentes
anus? unde hæc Mavortia Divæ
patrem committe profundo.
Ita fatus, in aera rursus
um, visus arcentibus umbris,
laravit limite flammæ.
quor: dein curvo robore clausum

Dis pelagi, ventisque, et Cycladas Ægæoni
Amplexo, commendo patrem: nec fletibus unquam
Sit modus alternis, ni iam dimittat Eoo
Lucifer astra polo: tum demum litore rauco,
Multa metu reputans, et vix confisa Lyæo
Dividor, ipsa gradu nitens, sed et anxia retro
Pectora, nec requies, quin et surgentia cœlo
Flamina, et e cunctis prospectem collibus undas.
Exoritur pudibunda dies; cœlumque retexens,
Aversum Lemno iubar, et declinia Titan
Opposita iuga nube refert. Patuere furores
Nocturni, lucisque novæ formidine cunctis (ræ
(Quanquam inter similes) habitus rubor. Impia ter-
Infodiunt scelera, aut festinis ignibus urunt.
Iam manus Eumenidum, captasque refugerat arces
Exsaturata Venus: licuit sentire, quid ausæ,
Et turbare comas, et lumina tingere fletu.
Insula dives agris, opibusque, armisque, virisque,
Nota situ, et Getico nuper ditata triumpho,
Non maris incursu, non hoste, nec æthere lævo,
Perdidit una omnes orbata, excisaque mundo
Indigenas: non arva viri, non æquora vertunt:
Conticuere domus: cruor altus, et oblita crasso
Cuncta rubent tabo: magnæque in mœnibus urbis
Nos tantum: et sævi spirant per culmina Manes.
Ipsa quoque arcanis tecti in penetralibus alto
Molior igne pyram: sceptrum super armaque patris
Iniicio, et notas regum gestamina vestes
Ac prope mœsta rogum confusis ignibus adsto
Ense cruentato, fraudemque et inania busta
Plango metu, si forte premant, cassumque parenti
Omen et hac dubios leti precor ire timores.
His mihi pro meritis, (ut falsi criminis astu
Parta fides) regno, et solio considere patris
Supplicium datur: anne illis obsessa negarem?
Accessi, sæpe ante Deos testata, fidemque,
Immeritasq; manus. Subeo, pro dira potestas! (non.
Exsangue imperium, et mœstam sine culmine Lem-
Iam magis atque magis vigiles dolor angere sensus,
Et gemitus elari, et paulatim invisa Polyxo,
Iam meminisse nefas: iam ponere Manibus aras
Concessum, et multum cineres iurare sepultos.
Sic ubi ductorem trepidæ stabulique maritum,
Quem penes et saltus et adultæ gloria gentis,
Massylo frangi stupuere sub hoste iuvencæ,
It truncum sine honore pecus, regemque peremtum
Ipse ager, ipsi amnes, et muta armenta queruntur.
Ecce autem ærata dispellens æquora prora,
Pelias intacti late subit hospita ponti
Pinus: agunt Minyæ: geminus fragor ardua canet
Per latera, arruptam credas radicibus ire
Ortygiam, aut fractum pelago decurrere montem.
Ast ubi suspensis siluerunt æquora tonsis,
Mitior et senibus cygnis et pectine Phœbi,
Vox media de puppe venit; maria ipsa carinæ
Accedunt (post nosse datum est) Œagrius illic,
Acclinis malo, mediis intersonat Orpheus
Remigiis, tantosque iubet nescire labores.
Illis in Scythicum Borean iter, oraque primum
Cyaneis arctata vadis: nos Thracia visu
Bella ratæ, vario tecta incursare tumultu,
Densarum pecudum aut fugientum mare volucrum.
Heu ubi nunc furiæ? portus, amplexaque litus
Mœnia, qua longe pelago despectus aperto,
Scandimus, et celsas turres: huc saxa, sudesque,
Armaque mœsta virum, atque infectos cædibus enses
Subvectant trepidæ. Quin et squallentia texta
Thoracum, et vultu galeas intrare soluto,
Non pudet. Audaces rubuit mirata catervas

Dum labor ille viris, fretaque indignantur, et Austri,
Desuper invalidis fluitant in tela lacertis,
(Quid non arma manent?) Telamona et Pelea contra
Spargimus, et nostro petitur Tirynthius arcu.
Illi quippe simul bello pelagoque laborant.
Pars clypeis munire ratem: pars aequora fundo
Egerere: ast alii pugnant; sed inertia motu
Corpora, suspensaeque carent conamine vires.
Instamus iactu telorum, et ferrea nimbis
Certat hiems: vastaeque sudes, fractique molares
Spiculaque, et multa crinitum missile flamma,
Nunc pelago, nunc puppe cadunt. Dat operta fragorem
Pinus, et abiunctis regemunt tabulata cavernis.
Talis Hyperborea virides nive verberat agros
Iupiter: obruitur campis genus omne ferarum;
Deprensaeque cadunt volucres; et messis amaro
Strata gelu: fragor inde iugis, inde amnibus irae.
Ut vero elisit nubes Iove tortus ab alto
Ignis, et ingentes patuere in limine nautae,
Diriguere animi; manibusque horrore remissis
Arma aliena cadunt: redeunt in pectora sexus.
Cernimus Aeacidas, marisque immane minantem
Ancaeum, et longa pellentem cuspide rupes
Iphiton. Attonito manifestus in agmine supra est
Amphitryoniades, puppemque alternus utrimque
Ingravat, et medias ardet descendere in undas.
At levis, et miserae nondum mihi notus, Iason
Transtra per et remos, impressaque terga virorum,
Nunc magnum Oeniden, nunc illic hortatibus Idam,
Et Talaum, et cana rorantem aspergine ponti
Tyndariden iterans, gelidique in nube parentis
Vela laborantem Calain subnectere malo,
Voce manuque rogat: quatiunt impulsibus illi
Nunc freta, nunc muros, sed nec spumantia cadunt
Aequora, et incussae redeunt a turribus hastae.
Ipse graves fluctus, clavumque audire negantem
Lassat agens Tiphys, palletque, et plurima mutat
Imperia, ac laevas dextrasque obtorquet in undas
Proram, navifragis avidam concurrere saxis:
Donec ab extrem [illegible]

Lemniadum pertentat amor; [illegible]
Arma, habitusque virum, [illegible]
Mentibus [illegible]
Hospitibus patuere fores: [illegible]
Ignis, et infaudis venere oblivi [illegible]
Tunc epulae, felixque sopor, [illegible]
Nec Superum sine mente, reor, [illegible]
Forsitan et nostrae fatum [illegible]
Noscere cura, duces: cinerum, [illegible]
Testor, ut externos non sponte [illegible]
Attigerim (scit quae Deum) [illegible]
Virginibus dare vincla novis [illegible]
Phasin habent: alios Colchi [illegible]
Iamque exuta gelu [illegible]
Solibus, et velox in terga [illegible]
Iam nova progenies, [illegible]
Et non speratis Lemnos [illegible]
Nec non ipsa tamen, [illegible]
Enitor geminos, [illegible]
Nomen avi [illegible]
Nosse datum: iam [illegible]
Si modo fata sinunt, [illegible]
Detumuere animi [illegible]
Vela vocat: ratis ipsa [illegible]
Odit, et [illegible] tendit [illegible]
Inde fugam Minyae, [illegible]
Efferus, o [illegible]
Praetervectus aquis, [illegible]
Non promissa fides: [illegible]
Gentibus, aequorei [illegible]
Ut stata lux pelago, [illegible]
Tiphys, et occidui [illegible]
Heu iterum gemitus, [illegible]
Vix reserata dies, [illegible]
Ire iubet, primoque [illegible]
Illos, e scopulis et [illegible]
Spumea porrecti [illegible]
Prosequimur visu, [illegible]
Lux oculos longumque [illegible]
Aequor, et extremi [illegible]

nor, funestaque mœnia linquo,
patris; sed non iterum obvius Evan:
num manus huc appulsa tacentem
tras famulam transmittit in oras.
is iterat dum regibus exul
uga solatur damna querela,
utis (sic Di suasistis) alumni:
los, languentiaque ora comanti
fessusque diu puerilibus actis,
mos, prensa manus hæret in herba.
, nemoris sacer horror Achæi,
itur serpens, tractuque soluto
vehit, ac post terga relinquit.
lis: tumidi stat in ore veneni (ci
ter lingua vibrat, terna agmina adun-
tæ crudelis gloria frontis
hio sanctum dixere Tonanti
ura loci, et sylvestribus aris
Nunc ille Dei circumdare templa
us, miseræ nunc robora sylvæ
tas tenuat complexibus ornos.
ios geminæ iacet aggere ripæ
amisque incisus adæstuat amnis.
gii iussis quando omnis anhelat
pidæque latent in pulvere Nymphæ,
u laterum sinuosa retorquens
ique nocens furit igne veneni.
ntesque lacus, fontesque repressos
cuis fluviorum in vallibus errat:
i, liquidum nunc aera lambit
nunc arva gementia radens
t humo, si quid viridantia sudent
usta calidis afflatibus herbæ,
adunt, moriturque ad sibila campus.
ctois discriminat æthera plaustris
e Notos, alienumque exit in orbem.
sacri spiris intorta movebat
si, donec tibi, Delie, fixus
am centeno vulnere sylvam.
e, Deus tam magni pondera fati
ne hoc vix prima ad limina vitæ,
ut inde sacer per sæcula Graiis
nto dignus morerere sepulcro?
æ destrictus verbere caudæ
puer: fugit ilicet artus
olam patuerunt lumina mortem.
onito moriens vagitus in auras
tis immutuit ore querelis,
as peragunt insomnia voces,)
yle, facilemque negantia cursum
ægra rapit: iam certa malorum
rio, sparsoque per omnia visu,
n quærens, et nota vocabula parvo
geminans: nusquam ille, et prata re-
viridi piger accubat hostis (centes
spatiosaque iugera complet,
ua cervicem expostus in alvo.
lix visu, longoque profundum
re nemus: nec territus ille,
licas ululatus flebilis aures
plo monitu ducis advolat ardens
sumque refert. Tum squammea demum
rum radios fremitumque virorum
pit ingenti conamine saxum,
ger, vacuasque impellit in auras,
edon, quo turbine bellica quondam
portarum claustra molares.
us: nam mollia colla refusus
ns venientem exhauserat ictum.

Dat sonitum tellus, nemorumque per aera densi
Dissultant nexus. At non mea vulnera, clamat,
(Et trabe fraxinea Capaneus subit obvius,) unquam
Effugies, seu tu pavidi ferus incola luci,
Sive Deis, utinamque Deis concessa voluptas:
Non, si consertum super hæc mihi membra Giganta
Subveheres: volat hasta tremens, et hiantia monstri
Ora subit, linguæque secat fera vincla trisulcæ:
Perque iubas stantes, capitisque insigne corusci
Emicat, et nigri sanie perfusa cerebri,
Figitur alta solo: longus vix tota peregit
Membra dolo, rapido celer ille volumine telum
Circuit, avulsumque ferens, in opaca refugit
Templa Dei: hic magno tellurem pondere mensus,
Implorantem animam dominis assibilat aris.
Illum et cognatæ stagna indignantia Lernæ,
Floribus et vernis assuetæ spargere Nymphæ,
Et Nemees raptatus ager, lucosque per omnes
Sylvicolæ, fracta, gemuistis, arundine, Fauni.
Ipse etiam summa iam tela poposcerat æthra
Iupiter, et dudum nimbique hiemesque coibant,
Ni minor ira Deo, gravioraque tela mereri
Servatus Capaneus: moti tamen aura cucurrit
Fulminis, et summas libavit vertice cristas.
Iamque pererratis infelix Lemnia campis,
Liber ut angue locus, modico super aggere longe
Pallida sanguineis infectas roribus herbas
Prospicit. huc magno cursum rapit effera luctu,
Agnoscitque nefas; terræque illisa nocenti
Fulminis in morem, non verba in funere primo,
Non lacrymas habet: ingeminat misera oscula tantum
Incumbens, animæque fugam per membra tepentem
Quærit hians. Non ora loco, non pectora restant.
Rapta cutis, tenuia ossa patent, nexusque madentes
Sanguinis imbre novi, totumque in vulnere corpus.
Ac velut aligeræ sedem fœtusque parentis
Cum piger umbrosa populatus in ilice serpens,
Illa redit, querulæque domus mirata quietem
Stat super impendens, advectosque horrida mœsto
Excutit ore cibos: cum solus in arbore cara
Sanguis, et errantes per capta cubilia plumæ.
Ut laceros artus gremio miseranda recepit,
Intexitque comis, tandem laxata dolore
Vox invenit iter, gemitusque in verba soluti:
O mihi desertæ natorum dulcis imago,
Archemore: o rerum et patriæ solamen ademtæ,
Servitiique decus, qui te, mea gaudia, sontes
Extinxere Dei? modo quem digressa reliqui
Lascivum et prono vexantem gramina cursu?
Heu ubi siderei vultus? ubi verba ligatis
Imperfecta sonis? risusque et murmura soli
Intellecta mihi? Quoties tibi Lemnon, et Argo
Sueta loqui, et longa somnum suadere querela?
Sic equidem luctus solabar, et ubera parvo
Iam materna dabam, cui nunc venit irritus ori
Lactis, et infelix in vulnera liquitur imber.
Nosco Deos: o dura mei præsagia somni,
Nocturnique metus, et nunquam impune per umbras
Attonitæ mihi visa Venus! Quos arguo Divos?
Ipse ego te (quid enim timeam moritura fateri?)
Exposui fatis: quæ mentem insania traxit?
Tantane me tantæ tenuere oblivia curæ?
Dum patrios casus, famæque exorsa retracto
Ambitiosa meæ, pietas hæc magna, fidesque!
Exsolvi tibi, Lemne, nefas. Ubi letifer anguis,
Ferte, duces; meriti si qua est mihi gratia duri,
Si quis honos dictis: aut vos exstinguite ferro,
Ne tristes dominos, orbamque inimica revisam
Eurydicen: quanquam haud illi mea cura dolendo

Casserit: hocne ferens onus illaetabile matris
Transfundam gremio? quae me prius ima sub umbras
Mergat humus? Simul haec terraque, et sanguine vul-
Sordida, magnorum circa vestigia regum (tum
Vertitur, et tacite maerentibus imputat undas.
Et iam sacrifici subitus per tecta Lycurgi
Nuntius impleral lacrymis ipsumque domumque,
Ipsum adventantem Persei vertice sancto
Montis, ubi adverso dederat prosecta Tonanti,
Et caput iratis rediens quassabat ab extis.
Hic sese Argolicis immunem servat ab armis
Haud animi vacuus, sed templa, araque tenebant.
Necdum etiam responsa Deum, monitusque vetusti
Exciderant, voxque ex adytis accepta profundis,
Prima, Lycurge, dabis Dircaeo funera bello.
Id cavet, et maestus vicini pulvere Martis,
Angitur ad lituos, perituriisque invidet armis.
Ecce fides Superum! lacera scumitata Thoantis
Advenit exequias: contra subit obvia mater,
Femineas cuctas plangentiaque agmina ducens.
At non magnanimo pietas ignava Lycurgo:
Fortior ille malis; lacrymasque immua resorbet
Ira patris: longo rapit arva morantia passu
Vociferans: Illa autem ubinam, cui parva cruoris
Laetave damna mei? vivitne? impellite raptam,
Ferte citi, comites: faxo, omnis fabula Lemni,
Et pater, et tumidae generis mendacia sacri
Exciderint: ibat, letumque inferre parabat
Ense furens rapto: venienti Oeneius heros
Impiger obiecta proturbat pectora parma.
Ac simul infrendens: Siste hanc, vesane, furorem
Quisquis es: et pariter Capaneus, acerque reducto
Assuit Hippomedon, rectoque Erymanthius ense;
Ac saevum multo perstringunt lumine: at inde
Agrestum pro rege manus: quos inter Adrastus
Mitior, et sociae veritus commercia vittae
Amphiaraus ait: Ne, quaeso; absistite ferro
Unus avum sanguis; neve indulgete furori:
Tuque prior: sed non sedato pectore Tydeus
Subiicit: Anne ducem, servatricemque cohortis
Inachiae ingratis coram tot millibus, audes
Mactare in tumulos? (quanti pro funeris ultor!)
Cui regnum, genitorque Thoas, et lucidus Evan
Stirpis avus: timidone parum, quod gentibus actis
Undique in arma tuis, inter rapida agmina pacem
Solus habes? habeasque, et te victoria Graium
Inveniat tumulis etiamnum haec fata gementem.
Dixerat: et tandem cunctante modestior ira
Ille refert: Equidem non vos ad moenia Thebes
Rebar, et hostiles huc advenisse catervas.
Pergite in excidium socii (si tanta voluptas)
Sanguinis, imbuite arma domi, atque haec irrita dudum
Templa Iovis (quid enim haud licitum?) ferat impius
Si vilem, tanti premerent cum pectora luctus, (ignis
In famulam ius esse ratus, dominoque ducique.
Sed videt hoc, videt ille Deum regnator, et ausis
Sera quidem, manet ira tamen. Sic fatus, et arces
Respicit, atque illic alio certamine belli
Tecta fremunt: volucres equitum praeverterat alas
Fama recens, geminos alis amplexa tumultus,
Illi ad fata rapi, atque illi iam occumbere leto,
Sic meritam Hypsipylen iterant, creduntque, nec ira
Fit mora: iamque faces et tela penatibus instant.
Vertere regna fremunt, raptumque auferre Lycurgum,
Cum Iove, cum aris: resonant ululatibus aedes
Femineis, versasque dolor dat terga timori.
Alipedum curru sed enim sublimis Adrastus
Secum, ante ora virum fremebunda, Thoantida por-
It medium turmis, et, Parcite, parcite, clamat. (tans,

Nil actum saevus [illegible]
Eacidium, gratique inventrix [illegible]
Sic ubi diversis maria evertere procellis
Hinc Boreas, Eurusque, illinc [illegible]
Pulsa dies, regnantque hiatus; venit [illegible]
Rex sublimis equis, geminaeque [illegible]
Frena natans, late pelago dat signa [illegible]
Et iam plana Thetis, montesque et [illegible]
Quis Superum tanto solatus [illegible]
Pensavit lacrymas? inopinaque [illegible]
Rettulit Hypsipylae? Tu gentis [illegible]
Qui geminos iuvenes Lemni de litore [illegible]
Iutuleras Nemeen, mirandaque fata [illegible]
Cauta vix genitrix; nec inhospita tecta [illegible]
Praebuerant aditus; et protinus ille tyr[illegible]
Nuntius extinctae miserando vulnere [illegible]
Ergo adsunt comites, (pro! fors, et [illegible]
Mens hominum!) regia, [illegible]
Ut primum, dictaque Thoas per [illegible]
Irruerunt, matremque avidis [illegible]
Diripiunt flentes, alternaque pectora [illegible]
Illa velut rupes immota [illegible]
Haeret, et expertis non audet [illegible]
Ut vero et vultus, et signa Argoa [illegible]
Ensibus, atque humeris [illegible]
Conserunt luctus, turbataque [illegible]
Corruit, atque alio [illegible]
Addita signa polo; [illegible]
Tergaque et aera Dei [illegible]
Tunc pius Oeclides, ut [illegible]
Mollior ira dedit, [illegible]
Audite, o ductor Nemees, [illegible]
Inachidae, quae certus agi [illegible]
Ista quidem Argolicis haud [illegible]
Luctus adest: [illegible]
Et sitis interitu fluviorum, et [illegible]
Et puer, heu nostri signatus [illegible]
Archemorus; cuncta haec Superum [illegible]
Mente fluunt: differte animos, [illegible]
Ponite: mansuris donandus honoribus [illegible]
Et meruit: det pulchra suis libamina [illegible]
Manibus, atque utinam plures [illegible]
Phoebe, moras, semperque novis [illegible]
Casibus, et semper Thebe funesta [illegible]
At vos, magnorum transgressi fata [illegible]
Felices, longum quibus hinc per [illegible]
Dum Lernaea palus, et dum pater [illegible]
Dum Nemee tremulas campis [illegible]
Ne fletu violate sacrum, ne plangite [illegible]
Nam Deus iste, Deus; Pylii nec [illegible]
Maluerit, Phrygiis aut degere [illegible]
Finierat, caeloque cavum non [illegible]

Liber sextus

Nuntia multivago Danaus [illegible]
Fama gradu, sancire novo [illegible]
Inachidas, ludumque super, quo [illegible]
Praesudare parent, [illegible]
Graium ex more decus: [illegible]
Hunc pius Alcides Pelopi [illegible]
Pulverulumque fera crinem [illegible]
Proxima vipereo celebravit [illegible]
Phocis Apollineae [illegible]
Mox circum tristes servata [illegible]
Nigra superstitio, quoties [illegible]
Leucotheae gemitus, et [illegible]
Tempestate venit: planctu [illegible]
Isthmos; Echioniae respondent [illegible]
Et nunc eximii regum, quibus [illegible]

quorumque ingentia tellus
aspirant nomina matres,
asque movent in prœlia vires.
ræ trans alta ignota biremes,
hiemem,seu stagna Ægæa lacessunt,
arma lacu, clavumque, levesque
, atque ipsa pericula discunt.
obors, tum pontum irrumpere fretæ
que oculis non quærere terras.
os cœlo Tithonia currus
sque Deæ pallentis habenas
fugiebat Somnus inani.
, gemitu iam regia mugit
longe nemora avia frangunt,
sonos: sedet ipse exutus honoro
enitor squalentiaque ora
tam ferali pulvere barbam.
planctusque egressa viriles
premit, hortaturque volentes
erasque super procumbere nati
totiesque avulsa refertur:
r: mox, ut mœrentia dignis
penetrarunt limina reges,
des, et primo saucius infans
e irrumperet atria serpens;
, quanquam lassata, fragorem
nant; integratoque resultant
fores. Sensere Pelasgi
ymis excusant crimen abortis.
ies, intercisoque tumultu
acta domus, solatur Adrastus
rem ultro; nunc fata recensens
duras, et inexorabile pensum;
em, mansuraque numine dextro
orsis modus, et lamenta redibant.
as non mollius audit amicos,
i rabies clamantia ponto
tenues curant vaga fulmina nimbos.
ramis teneraque cupresso
æ torus, et puerile feretrum
ent agresti stramina cultu.
eis operosior area sertis,
rituris floribus agger.
s Arabum strue tollitur ordo,
opes, incanaque glebis
quo durantia cinnama Belo.
auro, Tyrioque attollitur ostro
m: teretes hoc undique gemmæ
Linus intertextus acantho,
s: opus admirabile semper
ulos flectebat ab omine mater
eterum exuvias circumdat avorum
lis, afflictæque ambitus aulæ,
iis onus, atque immensa ferantur
l cassa tamen sterilisque dolentes
vique augescunt munere Manes.
ymis honor, et miseranda voluptas,
neres annis graviora feruntur,
haretras brevioraque tela dicarat
ter, insontesque sagittas.
stabulis de gente probatos
at equos, cinctusque sonantes,
s expectatura lacertos.
non in nomen credula vestes
cultusque insignia regni
rumque minus? Cuncta ignibus atris
aque ipse parens gestamina ferri,
um queat exsaturare dolorem.
ri monitis exercitus instat

Auguris, aeriam truncis nemorumque ruina
Montis onus cumulare pyram; quæ crimina cæsi
Anguis, et infausti cremet atra piacula belli.
His labor accisam Nemeen, umbrosaque Tempe
Præcipitare solo, lucosque ostendere Phœbo.
Sternitur extemplo veteres incidua ferro
Sylva comas, largæ qua non opulentior umbræ,
Argolicos inter saltusque educta Lycæos,
Extulerat super astra caput: stat sacra senecta
Numine, nec solos hominum transgressa veterno
Fertur avos, Nymphas etiam mutasse superstes,
Faunorumque greges: aderat miserabile luco
Excidium: fugere feræ, nidosque tepentes
Absiliunt (metus urget) aves: cadit ardua fagus:
Chaoniumque nemus, brumæque illæsa cupressus;
Procumbunt piceæ, flammis alimenta supremis,
Ornique, iliceæque trabes, metuendaque succo
Taxus, et infandos belli potura cruores
Fraxinus, atque situ non expugnabile robur.
Hinc audax abies, et odoro vulnere pinus
Scinditur, acclinant intonsa cacumina terræ
Alnus amica fretis, nec inhospita vitibus ulmus.
Dat gemitum tellus. Non sic eversa feruntur
Ismara, cum fracto Boreas caput extulit antro:
Non grassante Noto citius nocturna peregit
Flamma nemus. Linquunt flentes dilecta locorum
Otia, cana Pales, Silvanusque arbiter umbræ,
Semideumque pecus: migrantibus adgemit illis
Sylva, nec amplexæ dimittunt robora Nymphæ.
Ut cum possessas avidis victoribus arces
Dux raptare dedit, vix signa audita, nec urbem
Invenias: ducunt, sternuntq; abiguntque, feruntque
Immodici: minor ille fragor, quo bella geruntur.
Iamq; pari cumulo geminas, hanc tristibus Umbris,
Ast illam Superis æquus labor auxerat aras,
Cum signum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia, cui teneros suetum producere Manes
Lege Phrygum mœsta. Pelopem monstrasse ferebant
Exequiale sacrum, carmenque minoribus umbris
Utile, quo geminis Niobe consumta pharetris
Squallida bissenas Sipylon deduxerat urnas.
Portant inferias arsuraque fercula primi
Graiorum, titulisque pios testantur honores
Gentis quisque suæ. Longo post tempore surgit
Colla super iuvenum (numero dux legerat omni)
Ipse fero clamore torus: cinxere Lycurgum
Lernæi proceres, genitricem mollior ambit
Turba, nec Hypsipyle raro subit agmine: vallant
Inachidæ memores; sustentant livida nati
Brachia, et inventæ concedunt plangere matri.
Illic infaustos ut primum egressa penates
Eurydice, nudo vocem de pectore rumpit,
Planctuque, et longis præfata ululatibus infit:
Non hoc Argolidum cœtu circumdata matrum
Speravi te, nate, sequi, nec talia demens
Fingebam votis annorum elementa tuorum,
Nil sævum reputans: etenim, his in finibus ævi,
Unde ego bella tibi Thebasque ignara timerem?
Cui Superum nostro committere sanguine pugnas
Dulce? quis hoc armis vovit scelus? at tua nondum,
Cadme, domus, nullus Tyrio grege plangitur infans.
Primitias egomet lacrymarum, et cædis acerbæ
Ante tubas ferrumque tuli, dum deside cura
Credo sinus fidos altricis, et ubera mando.
Quidni ego? narrabat servatum fraude parentem,
Insontesque manus: en! quam ferale putemus
Abiurasse sacrum, et Lemni gentilibus unam
Immunem furiis. Hæc illa, et creditis ausæ?
Hæc pietate potens? solis abiecit in arvis,

Ogygiæ: sternit crines, iteratque precando,
Reddite: nec vero crudelem, avidamque vocate
Sanguinis: occumbam pariter, dum vulnere iusto
Exsaturata oculos, unum impellamur in ignem.
Talia vociferans alia de parte gementem
Hypsipyleu (neq; enim illa comas nec pectora servat)
Agnovit longe, et socium indignata dolorem,
Hoc saltem, o proceres, tuque o cui pignore nostro
Partus honos, prohibete nefas: auferte supremis
Invisam exequiis: quid se funesta parenti
Miscet? et in nostris spectatur et ipsa ruinis?
Cui luget, complexa suos? Sic fata repente
Concidit, abruptisque obmutuit ore querelis.
Non secus ac primo fraudatum lacte iuvencum,
Cui trepidæ vires, et solus ab ubere sanguis,
Seu fera, seu duras avexit pastor ad aras;
Nunc vallem spoliata parens, nunc flumina questu,
Nunc armenta movet, vacuosque interrogat agros:
Tunc piget ire domum, mœstoque novissima campo
Exit, et oppositas impasta avertitur herbas.
At genitor sceptrique decus, cultusque Tonantis
Iniicit ipse rogis, tergoque et pectore fusam
Cæsariem ferro minuit, sectisque iacentis
Obnubit tenuia ora comis, ac talia fletu
Verba pio miscens: Alio tibi, perfide, pacto,
Iupiter, hunc crinem voti reus ante dicaram,
Si pariter virides nati libare dedisses
Ad tua templa genas: sed non ratus ore sacerdos,
Damnataque preces: ferat hæc, quæ dignior umbra (est.
Iam face subiecta primis in frondibus ignis
Exclamat: labor insanos arcere parentes.
Stant iussi Danai, atque obtentis eminus armis
Prospectu visus interclusere nefasto.
Ditantur flammæ: non unquam opulentior illic
Ante cinis: crepitant gemmæ, atq; immane liquescit
Argentum, et pictis exsudat vestibus aurum;
Necnon Assyriis pinguescunt robora succis,
Pallentique croco strident ardentia mella;
Spumantesque mero pateræ verguntur, et atri
Sanguinis et rapti gratissima cymbia lactis.

(Mirum opus accelerasse manu
Templum ingens, cineri, rerum
Ordo docet casus: fessis hic flum
Hypsipyle Danais? hic reptat
Hic iacet: extremum tumuli cir
Squammeus expectes morientis
Sibila, marmorea sic volvitur
Iamque avidum pugnas visen
Fama vocat: cunctis arvis, ac m
Exciti: illi etiam, quis belli ind
Quos effœta domi, quos prima r
Conveniunt: non aut Ephyreo i
Unquam, aut Œnomai frement
Collibus incurvis viridique ob
Vallis in amplexu nemorum se
Stant iuga: et obiectus geminis
Campum exire vetat, longo qua
Gramineæ frondes, sinuataque
Mollia non subitis augent fasti
Illic conferti, iam sole rubenti
Bellatrix sedere cohors: ibi cor
Metiri numerum, vultusque, h
Dulce viris, tantique iuvat fidu
Centum ibi nigrantis, armen
Lenta mole trahunt, idem num
Matribus, et nondum lunatis fr
Exin magnanimum series antiq
Invehitur, miris in vultum ani
Primus anhelantem duro Tiryn
Pectoris attritu sua frangit in e
Haud illum impavidi, quamvis
Inachidæ videre decus. Pater on
Lævus, arundineæ recubansque
Cernitur, emissaque indulgens
Io post tergum, iam prona, dolo
Spectat inocciduis stellatum vi
Ast illam melior Pharis erecta
Iupiter, atque hospes iam tunc A
Tantalus inde parens, non qui fl
Imminet, aut refugæ sterilem ra

nai manifestum agnoscere ficto
isque malæ noctisque futuræ.
pecies. Tandem satiata voluptas,
e viros vocat ad sua præmia virtus.
or equis. Dic, inclyte Phœbe, regentum
psos: neque enim generosior unquam
lata acies; ceu præpete cursu
nsæ volucres, aut litore in uno
statuat certamina ventis.
te omnes rutilæ manifestus Arion
ptunus equo, si certa priorum
primus teneris læsisse lupatis
o domitasse in pulvere fertur,
rcens; etenim insatiatus eundi
erno par inconstantia ponto.
um Libycumque natantibus ire
quis, omnesque assuetus in oras
ferre patrem: stupuere relicta
ntes Eurique Notique sequuntur.
terris, bella Eurysthea gerentem
aden alto per gramina sulco
tiam ferus, indocilisque teneri.
dono, regis dignatus Adrasti
ultum mediis mansueverat annis.
enero Polynici indulget agendum,
s, ubi fervor equo, qua suetus ab arte
eva manus, ne liber habenis
e alios, inquit, stimulisque minisque;
s ipse voles: sic ignea lora
rapido Sol natum imponeret axi,
crymans astra insidiosa docebat,
eri zonas, mediamque polorum
Pius ille quidem, et formidine cauta,
luræ prohibebant discere Parcæ.
blimis agit, spes proxima palmæ,
quos: tua furto lapsa propago,
Scythici diversus ad ostia ponti
læas remo permutat habenas.
lveus: nivei dant colla iugales:
lbis et cassis, et infula, cristis.
alicis felix Admetus ab oris
mpescit equas, Centaurica dicunt
, adeo sexum indignantur, et omnis
ta Venus, noctemque diemque
naculis interni grantibus albæ;
e color: credi nec deneger illo
aliæ, stupuit qui sibila cannæ
ito contemsit Apolline pasci.
nidæ iuvenes, nova gloria matris
biere iugo, quo vectus uterque.
ntile Thoas, atque omine dictus
: geminis eadem omnia, vultus,
vestes, par et concordia voti,
lo cupiunt a fratre relinqui.
yppodamusque, alter satus Hercule ma-
mao: dubites, uter effera presset (guo,
Getici pecus hic Diomedis; at ille
tris habet: crudelibus ambo
que imbuti sanguine currus.
ar erant, hinc nudo robore quercus,
xuta comas, hinc saxeus umbo,
olis. Finem iacet inter utrumque,
iaculo spatium ter arundine vincas,
Musarum nobile mulcens
itharæque manus insertus, Apollo
mo spectabat ab æthere terras,
nam sæpe Iovem, Phlegramque, suique
fratrumque pius cantarat honores)
quis fulmen agat, quis sidera ducat
Spiritus, unde animi fluviis, quæ pabula ventis,
Quo fonte immensum vivat mare, quæ via solis
Præcipitet, noctem quæ porrigat, imane tellus,
An media, et rursus mundo succincta latenti.
Finis erat, differt avidas audire Sorores:
Dumque chelyn lauro, textumque illustre coronæ
Subligat, et picto discingit pectora limbo,
Haud procul Herculeam Nemeen clamore reductus
Aspicit, atque illic ingens certaminis instar
Quadriiugi. Noscit cunctos, et forte propinquo
Constiterant Admetus et Amphiaraus in arvo.
Tunc secum, Quisnam iste duos, fidissima Phœbo
Nomina, commisit Deus in discrimina reges?
Ambo pii, carique ambo: nequeam ipse priorem
Dicere. Peliacis, hic cum famularer in arvis,
(Sic Iovis imperia et nigræ voluere Sorores)
Thura dabat famulo, nec me sentire minorem
Ausus; at hic tripodum comes, et pius artis alumnus
Æthereæ: potior meritis tamen ille; sed huius
Extrema iam fila colo: datur ordo senectæ
Admeto, serumque mori: tibi nulla supersunt
Gaudia, iam Thebæ iuxta, et tenebrosa vorago.
Scis miser, et nostræ pridem cecinere volucres.
Dixit, et os fletu pæne inviolabile tinctus
Extemplo Nemeen radiante per æthera saltu
Ocyor et patrio venit igne, suisque sagittis.
Ipse olim in terris, cœlo vestigia durant,
Claraque per Zephyros etiamnum semita lucet.
Et iam sortitus Prothous versarat ahena
Casside: iamque locus cuique est, et liminis ordo.
Terrarum decora ampla viri, decora ampla iugales,
Divum utrumque genus, stant uno margine clausi;
Spesque, audaxque una metus, et fiducia pallens.
Nil fixum cordi: pugnant exire, paventque:
Concurrit summos animosum frigus in artus.
Qui dominis, idem ardor equis: face lumina surgunt,
Ora sonant morsu, spumisque, et sanguine ferrum
Uritur, impulsi nequeunt obsistere postes,
Claustraque, compressæ transfumat anhelitus iræ.
Stare adeo miserum est: pereunt vestigia mille
Ante fugam, absentemque ferit gravis ungula campum.
Circumstant fidi, nexusque, et torta iubarum
Expediunt, firmantque animos, et plurima monstrant.
Insonuit contra Tyrrhenum murmur, et omnes
Exsiluere loco: quæ tantum carbasa ponto?
Quæ bello sic tela volant? quæ nubila cœlo?
Amnibus hibernis minor est, minor impetus igni:
Tardius astra cadunt: glomerantur tardius imbres:
Tardius e summo decurrunt flumina monte.
Emissos videre, atque agnovere Pelasgi.
Et iam rapti oculis, iam cæco pulvere mixti
Una in nube latent, vultusque umbrante tumultu,
Vix inter sese clamore et nomine noscunt.
Evolvere globum, et spatio quo quisque valebat
Diducti: delet sulcus iterata priores
Orbita: nunc avidi prono iuga pectore tangunt,
Nunc pugnante genu pressis duplicantur habenis:
Colla toris crinita tument, stantesque repectit
Aura iubas: bibit albentes humus arida nimbos.
Fit sonus, immanisque pedum, tenuisque rotarum.
Nulla manus requies, densis insibilat aer
Verberibus. Gelida non crebrior exilit Arcto
Grando, nec Oleniis manant tot cornibus imbres.
Senserat adductis alium præsagus Arion
Stare ducem loris, dirumque expaverat insons
Œdipodioniden: iam illinc a limine discors,
Iratusque oneri insolito, truculentior ardet.
Inachidæ credunt accensum laudibus: ille
Aurigam fugit, aurigæ furiale minatur

[illegible]
Sed nec lora regit, nec verbera pallidus addit
Labdacides: lassa veluti ratione magister
In fluctus, in saxa ruit; nec iam amplius astra
Respicit, et victam proiecit casibus artem.
Rursus præcipites in recta ac devia campi
Obliquant, tenduntque vias; iterum axibus axes
Inflicti, radiisque rotæ: pax nulla, fidesque.
Bella geri ferro levius: bella horrida crudas:
Is furor in laude est: trepidant, mortemque minantur,
Multaque transversis præstringitur ungula campis.
Nec iam sufficiunt stimuli, non verbera: voce
Nominibusque cient Pholoen Admetus, et Irin,
Funalemque Thoen; rapidum Danaeius augur
Aschetos increpitans, meritumque vocabula Cygnum.
Audit et Herculeum Strymon Cromin, Euneon audit
Igneus Æchion: tardum Calydona lacessit
Hippodamus, variumque Thoas rogat ire Podarcem.
Solus Echionides errante silentia curru
Mæsta tenet, trepidaque timet se voce fateri.
Vixdum cœptus equis labor, et iam pulvere quarto
Campum ineunt: iamque et tepidis sudoribus artus
Effœti, et crassum rapit eiectatque vaporem
Cornipedum flammata sitis: nec iam integer illis
Impetus, et longi suspendunt ilia flatus.
Hic anceps fortuna diu decernere primum
Ausa venit: ruit, Hæmonium dum fervidus instat
Admetum superare, Thoas: nec prætulit ullam
Frater opem: velit ille quidem; sed Martius ante
Obstitit Hippodamus, mediasque immisit habenas.
Mox Chromis Hippodamum metæ interioris ad or-
Viribus Herculeis, et toto robore patris (bem
Axe tenet prenso: luctantur abire iugales
Nequidquam, frenosque et colla rigentia tendunt:
Ut Siculas siquando rates tenet æstus, et ingens
Auster agit, medio stant vela tumentia ponto.
Tunc ipsum fracto curru deturbat, et isset
Ante Chromis; sed Thraces equi ut videre iacentem
Hippodamum, redit illa fames; iam iamque trementem
Partiti furiis; ni frena, ipsosque frementes,

[illegible]
Præmia, cum vacuus domino p
Ardet adhuc, cupiens vel inan
Dat vires, refovetque Deus vo
Ceu modo carceribus dimissus
Verberibusque iubas, et terga
Aschetou increpitansque lever
Nunc saltem, dum nemo prior,
Axis, et effossæ longe spargunt
Dat gemitum tellus, et iam tu
Forsitan et victo prior isset A
Sed vetat æquoreus vinci pater
Gloria mansit equo, cessit vict
Huic pretium palmæ, gemini c
Herculeum iuvenes. Illum Tir
Ferre manu sola, spumantemq
Vertere, seu monstri victor, se
Centauros habet arte truces, a
Terribile: hic mixta Lapithar
Saxa, faces, aliique iterum cra
Ingentes morientum iræ: tenet
Hylæum, et torta molitur robo
At tibi Mæonio fertur circum
Pro meritis, Admete, chlamys
Murice. Phryxei natat hic con
Æquoris, et picta translucet c
In latus ire manus, mutaturus
Brachia; nec siccum speres in a
Contra autem frustra sedet au
Sestias in speculis: moritur pr
Has Adrastus opes dono victori
Imperat: at generum famula sol
Sollicitat tunc ampla viros ad p
Præceleres: agile studium, et le
Pacis opus, cum sacra vocant; n
Subsidium, si dextra neget: pr
Nuper Olympiacis umbratus
Prosilit: excipiunt plausu Pisa
Eleaque manus: sequitur Sicyo
Et bis in Isthmiaca victor clam

hissum cursu deprendere telum.
ectatus volucri super agmina saltu
rto chlamydem dissibulat auro.
s, membrorumque omnis aperta est
gnesque humeri, nec pectora nudis
is; latuitque in corpore vultus.
rmæ laudem aspernatur, et arcet
c Palladios non inscius haustus
guique cutem fuscatur olivo,
more Dymas, aliique nitescunt.
uillo pellucent sidera ponto,
fretis cœli stellantis imago,
nitent: sed clarior omnia supra
rcet radios; quantusque per altum
leis tantus monstratur in undis.
orma, nec multum segnior Idas
ue ævo iuxta prior: attamen illi
ingues florem induxere palæstræ;
enis, nec se lanugo fatetur
ube comæ: tunc rite citatos
ountque gradus; variasque per artes
octo languentia membra tumultu.
flexo sidunt, nunc lubrica forti
unt plausu: nunc ignea tollunt
aque fugam necopino fine reponunt.
: æquum summisit regula limen,
ves spatium, campoque refulsit
volucres isdem modo tardius arvis
qui. Credas e plebe Cydonum,
e fuga, totidem exsiluisse sagittas.
eres Hyrcana per avia cervi
npasti fremitum accepere leonis,
apit attonitos fuga cæca, metusque
longum dant cornua mixta fragorem.
ilos rapida puer ocyor aura
m deinde gradu premit horridus Idas,
mero; flatuque et pectoris umbra
Post ambiguo discrimine tendunt
ue Dymas: illis celer imminet Alcon.
nso pendebat vertice crinis
rimis Triviæ pascebat ab annis
gio victor cum Marte redisset,
atriis audax promiserat aris.
u, lateque in terga solutus,
ri retro fugit, et simul ipsum
toque volans obtenditur Idæ.
enis, fraudique accommoda sensit
finem iuxta, dum limina victor
init, correpto crine reductum
gæ primus ferit ostia portæ.
fremunt, armis defendere regem,
s, et meriti reddantur honores,
toque parant decedere circo.
placeat dolus: ipse regesta
humo vultumq; oculosque madentes
t lacrymarum gratia formæ.
œreus, nunc ora indigna cruento
eritamq; comam: furit undiq; clamor
gnumque senis cunctatur Adrasti
ndem ipse refert: Compescite litem,
iterum tentanda: sed ite
latus hoc conceditur Idæ,
fraus cursibus omnis abesto.
toque manent. Mox numina supplex
venis Tegeæus adorat:
norum (tibi enim, hic tibi crinis honori
o venit hæc iniuria voto)
nitrix, si quid venatibus ipse
puæso) sinas hoc omine Thebas
Ire, nec Arcadiæ tantum meruisse pudorem.
Auditum manifesta fides: vix campus euntem
Sentit, et exilis plantis intervenit aer,
Raraque non fracto vestigia pulvere pendent,
Irrupit clamore fores, clamore recurrit
Ante ducem, prensaque levat suspiria palma.
Finiti cursus, operumque insignia præsto.
Arcas equum dono, clypeum gerit improbus Idas,
Cætera plebs Lyciis gaudet contenta pharetris.
Tunc vocat, emisso si quis decernere disco
Impiger, et vires velit ostentare superbas.
It iussus Pterelas, et ahenæ lubrica massæ
Pondera, vix toto curvatus corpore iuxta
Deiicit. Inspectant taciti, expenduntque laborem,
Inachidæ. Mox turba ruunt, duo gentis Achææ,
Tres Ephyreiadæ, Pisa satus unus, Acarnan
Septimus: et plures agitabat gloria, ni se
Arduus Hippomedon cavea stimulante tulisset
In medios, lateque ferens sub pectore dextro
Orbem alium: Hunc potius, iuvenes, qui mœnia saxis
Frangere, qui Tyrias deiectum vaditis arces,
Hunc rapite: ast illud cui non iaculabile dextræ
Pondus? et abreptum nullo conamine iecit
In latus. Absistunt procul, attonitique fatentur
Cedere: vix unus Phlegyas, acerque Menestheus
(Hos etiam pudor, et magni tenuere parentes)
Promisere manum. Concessit cætera pubes
Sponte, et adorato rediit ingloria disco.
Qualis Bistoniis clypeus Mavortis in arvis
Luce mala Pangæa ferit, solemque refulgens
Territat, incussaque Dei grave mugit ab hasta.
Pisæus Phlegyas opus inchoat, et simul omnes
Abstulit in se oculos exhausto corpore virtus
Promissa: ac primum terra, discumque manumque
Asperat: excusso mox circum pulvere versat,
Quod latus in digitos, mediæ quod certius ulnæ
Conveniat; non artis egens: hic semper amori
Ludus erat, patriæ non tantum ubi laudis obiret
Sacra, sed alternis Alpheon utrimque solebat
Metiri ripis, et qua latissima distant,
Non unquam merso transmittere flumina disco.
Ergo operum fidens, non protinus horrida campi
Iugera, sed cœlo dextram metitur, humique
Pressus utroque genu, collecto sanguine discum
Ipse super sese rotat, atque in nubila condit.
Ille citus sublime petit, similisque cadenti
Crescit in adversum, tandemque exhaustus ab alto,
Tardior in terram redit, atque immergitur arvis.
Sic cadit, attonitis quoties avellitur astris,
Solis opaca soror: procul auxiliantia gentes
Æra crepant, frustraque timent: at Thessala victrix
Ridet anhelantes audito carmine bigas.
Collaudant Danai: sed non tibi molle tuenti
Hippomedon; maiorque manus speratur in æquo.
Atque illi extemplo, cui spes infringere dulce
Immodicas, Fortuna venit: quid numina contra
Tendere fas homini? spatium iam immane parabat,
Iam cervix conversa, et iam latus omne redibat:
Excidit ante pedes elapsum pondus, et ictus
Destituit, frustraque manum dimisit inanem.
Ingemuere omnes, rarisque ea visa voluptas.
Inde ad conatus timida subit arte Menestheus
Cautior, et multum te, Maia nate, rogato
Molis prægravidæ castigat pulvere lapsus.
Illa manu magna, et multum felicior exit,
Nec partem exiguam circi transvecta quievit.
Fit sonus, et fixa signatur terra sagitta.
Tertius Hippomedon valida ad certamina tardos
Molitur gressus; namque illum corde sub alto

Et casus Phlegyæ monet, et fortuna Menesthei.
Erigit assuetum dextræ gestamen, et alte
Sustentans, rigidumque latus fortesque lacertos
Consulit, ac vasto contorquet turbine, et ipse
Prosequitur: fugit horrendo per inania saltu,
Iamque procul meminit dextræ, servatque tenorem
Discus: nec dubia iunctave Menesthea victum
Transabiit meta. longe super æmula signa
Consedit, viridesque humeros et opaca theatri
Culmina ceu latæ tremefecit mole ruinæ.
Quale vaporifera saxum Polyphemus ab Ætna
Lucis egente manu, tamen in vestigia puppis
Auditæ, iuxtaque inimicum exegit Ulyxen.
Sic et Aloidæ, cum iam celaret Olympum
Desuper Ossa rigens, ipsum glaciale ferebant
Pelion, et trepido sperabant iungere cœlo.
  Tunc genitus Talao victori tigrin inanem
Ire iubet, fulvo quæ circumfusa nitebat
Margine, et extremos auro mansueverat ungues:
Gnossiacos arcus habet, et vaga tela Menestheus.
At tibi, ait, Phlegya, casu frustrate sinistro,
Hunc quondam nostri decus auxiliumque Pelasgi,
Ferre damus, neque enim Hippomedon inviderit, en- (sem.
Nunc opus est animis infestos tollere cæstus
Cominus: hæc bellis et ferro proxima virtus.
Constitit, immanis cerui, immanisque teneri
Argolicus Capaneus: ac dum nigrantia plumbo
Tegmina cruda boum, non mollior ipse, lacertis
Induitur, Date tot iuvenum de millibus unum
Huc ait; atque utinam potius de stirpe veniret
Æmulus Aonia, quem fas demittere leto:
Nec mea crudelis civili sanguine virtus.
  Obstupuere animi, fecitque silentia terror.
Tandem insperatus nuda de plebe Laconum
Prosilit Alcidamas: mirantur Dorica regum
Agmina: sed socii fretum Polluce magistro
Norant, et sacras inter crevisse palæstras.
Ipse Deus posuitque manus, et brachia finxit
Materiam: (suadebat amor) tunc sæpe locavit
Cominus, et simili stantem miratus in ira
Sustulit exultans, nudumque ad pectora pressit.
Illum indignatur Capaneus, ridetque vocantem,
Ut miserans, poscitque alium: tandemque coactus
Restitit; et stimulis iam languida colla tumescunt.
Fulmineas alte suspensi corpora plantis,
Erexere manus: tuto procul ora recessu
Armorum in speculis, aditusque ad vulnera clusi.
Hic, quantus Stygiis Tityos consurgat ab arvis,
Si torvæ patiantur aves, tanta undique pandit
Membrorum spatia, et tantis ferus ossibus exstat.
Hic paulo ante puer, sed enim maturius ævo
Robur, et ingentes spondet tener impetus annos:
Quem vinci haud quisquam, sævo nec sanguine tingi
Malit, et erecto timeat spectacula voto.
Ut sese permensi oculis, et uterque priorem
Speravere locum, non protinus ira, nec ictus:
Alternus paulum timor, et permixta furori
Consilia: inclinant tantum contraria iactu
Brachia, et explorant cæstus, hebetantque terendo.
Doctior hic differt animum, metuensque futuri,
Cunctatus vires dispensat: at ille, nocendi
Prodigus, incautusque sui, ruit omnis, et ambas
Consumit sine lege manus, atque irrita frendit
Insurgens, seque ipse premit: sed providus astu,
Et patria vigil arte, Lacon hos reiicit ictus,
Hos cavet: interdum nutu, capitisque citati
Integer obsequio, manibus nunc obvia tela
Discutiens, instat gressu, vultuque recedit:
Sæpe etiam iniustis collatum viribus hostem

(Is vigor ingenio, tanta experientia
Ultro audax animis intratque et ob
Assilit: ut præceps cumulo salit un
In scopulos, et fracta redit, sic ille
Circuit expugnans: levat ecce, diuq
In latus, inque oculos: illum rigida
Avocat, et manibus necopinum int
Callidus, ac mediam designat vulne
Iam cruor, et tepido signantur tem
Nescit adhuc Capaneus, subitumq
Miratur: verum, ut fessam super o
Forte manum, et summo maculas i
Non leo, non iaculo tantum indigna
Tigris, agit toto cedentem fervidus
Præcipitatq; retro iuvenem, atque i
Dentibus horrendum stridens, gem
Multiplicatque manus: rapiunt con
Pars cadit in cæstus. Motu Spartan
Mille cavet lapsas circum cava tem
Auxilioque pedum: sed, non tamen i
Adversus fugit, et fugiens tamen ict
Et iam utrumque labor suspiriaque
Tardius ille premit; nec iam hic abs
Defectique ambo genibus, pariterqu
Sic ubi longa vagos lassarunt æquor
Et signo de puppe dato posuere parum
Brachia; vix requies, iam vox ciet al
Ecce iterum immodice venientem e
Sponte ruens, mersusque humeris c
In caput: assurgentem alio puer imp
Perculit, eventoque impalluit ipse
Clamorem Inachidæ, quantum non
Non nemora: illum ab humo conan
drastus,
Tollentemque manus, et non toleran
Ite, oro, socii, furit: ite, opponite d
Festinate, furit, palmamque, et præ
Non prius effracto quam misceat ora
Absistet, video: moriturum auferte.
  Nec mora, prorumpit Tydeus; nec
Hippomedon: tunc vix ambo conatib
Restringunt cohibentq; manus, ac pl
Vincis, abi: pulchrum est vitam don
Noster et hic, bellique comes: nil fra
Ramumque oblatumque manu thora
Vociferans: Liceat! non has ego pulv
Atque cruore genas, meruit quibus i
Semivir infodiam? mittamque infor
Corpus? et Œbalio donem lugere mag
  Dixit: at hunc socii tumidum et v
Avertunt: contra laudant insignis al
Taygeti, longeque minas risere Laco
Iamdudum variæ laudes et conscia vi
Tydea magnanimum stimulis ingent
Ille quidem et disco bonus, et conte
Nec cæstu bellare minor: sed corde l
Ante alios, erat uncta pale: sic otia M
Degere, et armiferas laxare assueve
Ingentes contra ille viros, Acheloia c
Litora, felicesque Deo monstrante pa
Ergo, ubi luctandi iuvenes animos c
Gloria, terrificos humeris Ætolus a
Exuitur, patriumque suem: levat ar
Membra, Cleonææ scirpis iactat
Herculea nec mole minor: sic gra
Insurgens humeris, hominem su
Sed non ille rigor, patriumne
Luxuriant artus, effus
Membra natant: unde l

m: quanquam ipse videri
amen, nodisque lacerti
unc animum Natura minori
usa est includere vires.
isa cutis, petit æquor uterque
que hausta vestitur arena.
lterno pulvere siccant,
umeris, et brachia late
nc astu deducit in æquum
rocurvat Agyllea Tydeus
genibus vicinus arenæ.
luti regina cupressus
rvicem inclinat in Austros,
s, terræque propinquat,
eadem reditura sub auras;
rtus præcelsus Agylleus (stem:
umque gemens duplicatur in ho-
s, frontemq;, humerosq;, latusq;.
, et vitantia crura lacessit.
dent per mutua fulti
igitorum vincula frangunt.
nini gregis horrida tauri
coniux stat candida prato
s: rumpunt obnixa furentes
r stimulos, et vulnera sanat.
ues, sic hispida turpes
it complexibus ursi.
Nec sole, aut pulvere fessa
t arcta cutis, durisque laborum
tra non integer ille
roque effetus hiatu,
sudoris arenas,
entat pectora terra.
, fictumque in colla minatus,
non evaluere potiri
manus: venit arduus ille
que ingentis mole ruinæ
r collis scrutator Iberi
e diem, vitamque reliquit,
s ager, subitumque fragorem
atet intus monte soluto
fractum obductumque cadaver
m propriis non reddidit astris.
animisque et pectore supra est.
lis onerique elapsus iniquo
et tergo nec opinus inhæret:
celer implicat ilia nexu;
de premens evadere nodos
eri dextram insertare parantem
m visu ac mirabile pondus
pressum sic fama lacertis
Libyn, cum fraude reperta,
, nec iam spes ulla cadendi,
atrem contingere planta.
ttollunt agmina plausus.
opinum sponte remisit,
, procumbentemque secutus
pedibus simul inguina vinxit.
loque pudore repugnat.
i, pronamque extensus in alvum
mœstus post tempore surgit,
uens vestigia terra.
tra, lævaque nitentia dono
s, Quid si non sanguinis huius
m (scitis) Dircæus haberet
per Thebarum fœdera plagæ?
s, quæsitaque præmia laudum
neglectus Agyllea thorax.
subeant concurrere ferro.
Iamque aderant instructi armis Epidaurius Agreus,
Et nondum fatis Dircæus agentibus exul.
Dux vetat Iasides: Manet ingens copia leti,
O iuvenes: servate animos, avidumque furorem
Sanguinis adversi: tuque o, quem propter avita
Iugera, dilectas cui desolavimus urbes,
Ne, precor, ante aciem, ius tantum casibus esse,
Fraternisque sinas (abigant hoc numina!) votis.
Sic ait: atque ambos aurata casside ditat.
Tunc genero, ne laudis egens, iubet ardua necti
Tempora, Thebarumque ingenti voce citari
Victorem. Diræ retinebant omina Parcæ.
Ipsum etiam proprio certamina festa labore
Dignari, et tumulo supremum hunc addere honorem,
Hortantur proceres: ac ne victoria desit
Una ducum numero, fundat vel Lycia cornu
Tela rogant, tenui vel nubila transeat hasta.
Obsequitur gaudens, viridique ex aggere in æquum
Stipatus summis iuvenum, descendit: at illi
Pone leves portat pharetras et cornua iussus
Armiger. Ingentem iactu transmittere circum
Eminus, et dictæ dare vulnera destinat orno.
Quis fluere occultis rerum neget omina causis?
Fata patent homini: piget inservare, peritque
Venturi promissa fides: sic omina casum
Fecimus, et vires auxit Fortuna nocendi.
Campum emensa brevi fatalis ab arbore tacta,
Horrendum visu, per quas modo fugerat auras,
Venit arundo retro, versumque a fine tenorem
Pertulit, et notæ iuxta ruit ora pharetræ.
Multa duces errore serunt: hi nubila, et altos
Occurrisse Notos: adverso roboris ictu
Tela repulsa alii. Penitus latet exitus ingens,
Monstratumque nefas: uni remeabile bellum,
Et tristes domino spondebat arundo recursus.

Liber septimus

Atque ea cunctantes Tyrii primordia belli
Iupiter haud æquo respexit corde Pelasgos,
Concussitque caput, motu quo celsa laborant
Sidera, proclamatque adici cervicibus Atlas.
Tunc ita velocem Tegees affatur alumnum:
I, medium rapido Boream illabere saltu
Bistonias super usque domus, axemque nivosi
Sideris; Oceano vetitum qua Parrhasis ignem
Nubibus hibernis et nostro pascitur imbri.
Atque ibi, seu posita respirat cuspide Mavors,
(Quanquam invisa quies) seu, quod reor, arma tu-
Insatiatus habet, caræque in sanguine gentis (basq;
Luxuriat: propere monitus iramque parentis
Ede, nihil parcens. Nempe olim accendere iussus
Inachias acies, atque omne quod Isthmius umbo
Distinet, et raucæ circumtonat ira Maleæ.
Illi, vix muros limenque egressa iuventus,
Sacra colunt: credas bello rediisse, tot instant
Plausibus, offensique sedent ad iusta sepulcri.
Hicne tuus, Gradive, furor? sonat orbe recusso
Discus, et Œbalii coeunt in prœlia cæstus.
At si ipsi rabies, ferrique insana voluptas
Qua tumet: immeritas cineri dabit impius urbes,
Ferrum ignemque ferens, implorantesque Tonantem
Sternet humi populos, miserumq; exhauriet orbem.
Nunc lenis belli, nostraque remittitur ira.
Quod nisi præcipitat pugnas, dictoque iubentis
Ocyus impingit Tyriis Danaa agmina muris,
(Nil equidem crudele minor) sit mite bonumque
Numen, et effreni laxentur in otia mores.
Reddat equos, ensemque mihi, nec sanguinis ultra
Ius erit: aspiciam terras, pacemque iubebo

Stat medio; lætusque Furor, vultuque cruento
Mors armata sedet: bellorum solus in aris
Sanguis, et incensis qui raptus ab urbibus ignis:
Terrarum exuviæ circum, et fastigia templi
Captæ insignibant gentes, cælataque ferro
Fragmina portarum, bellatricesque carinæ,
Et vacui currus, protritaque curribus ora:
Pæne etiam gemitus: adeo vis omnis, et omne
Vulnus: ubique ipsum, sed non usquam ore remisso,
Cernere erat: talem divina Mulciber arte
Ediderat: nondum radiis monstratus adulter
Fœda catenato luerat connubia lecto.
Quærere templorum regem vix cœperat ales
Mænalius; tremit ecce solum, et mugire refractis
Corniger Hebrus aquis: tunc, quod pecus utile bellis
Vallem infestabat, trepidas spumare per herbas,
Signa adventantis; clausæque adamante perenni
Dissiluere fores. Hyrcano in sanguine pulcher
Ipse subit curru, diraque aspergine latos
Mutat agros, spolia a tergo, flentesque catervæ.
Dant sylvæ, nixque alta locum: regit atra iugales
Sanguinea Bellona manu, longaque fatigat
Cuspide: diriguit visu Cyllenia proles,
Summisitque genas: ipsi reverentia patri,
Si prope sit, dematque minas, nec talia mandet.
Quod Iovis imperium? magno quid ab æthere portas?
Occupat Armipotens: neq; enim hunc, germane, sub (axem
Sponte venis, hiemesq; meas, cui roscida iuxta
Mænala, et æstivi clementior aura Lycæi.
Ille refert consulta patris: nec longa moratus,
Sicut anhelabant, iuncto sudore volantes
Mars impellit equos, residesque in prœlia Graios
Ipse etiam indignans: vidit Pater altus, et ira
Iam levior, tardo flectebat pondere vultum.
Ut si quando ruit, debellataque relinquit
Eurus aquas, pax ipsa tumet, pontumque iacentem
Exanimis iam volvit hiems: nondum arma carinis
Omnia, nec toto respirant pectore nautæ.
Finierat pugnas honor exequialis inermes,
Necdum aberant cœtus,

Terribilemque vagus ululatum
Exsiluere animi, dubiumque i
Pendet: ubi iste fragor? ut falli
Pulvereo stant astra globo? nu
Miles? Ita est: veniunt: tanta
An dubitent? agedum inferias
Hæc Pavor attonitis: variosq
Induitur, nunc Pisæis e milli
Nunc Pylius, nunc ore Lacon,
Adiurat, turmasque metu con
Nil falsum trepidis: ut vero a
Incidit, et sacræ circum fastig
Turbine prævectus rapido, te
Ter concussit equos, clypeum
Arma, arma insani, sua quisqu
More rapit, mutant galeas, ali
Ad iuga cornipedes: ferus omni
Mortis amor, cædisque: nihil
Præcipitant, redimuntque mo
Incipiente, fremunt, fugitur c
Vela fluunt, laxi iactantur ubi
Iamque natant remi; mutat om
Ancora; iam dulcis medii de g
Respicitur tellus, comitesque a
Viderat Inachias rapidum g
Bacchus iter; gemuit Tyrium c
Altricemque domum, et patrio
Purpureum tristi turbatus pect
Non crines, non serta loco; dex
Thyrsus, et intactæ ciderunt
Ergo ut erat lacrymis, ...
Ante Iovem (et tunc forte ...
Constitit, haud unquam facie c
(Nec causæ latuere patri) ...
Exscindisne tuos, Divum sator
Sæva adeo coniux? nec te tellu
Deceptique ...
Esto olim invitum ...
Credimus: en iterum atra ...

ıyrsos nuptarum, et prœlia matrum.
ırtemque pati? quin fervidus ecce
Quid si ille tuos Curetas in arma
:uis iubeat decernere peltis?
isos (sic hostis defuit?) Argos
genitor, graviora periclis
es ruimus ditare Mycenas.
Quo sacra tamen, ritusque peremtæ
ımulos, si quid male fœta reliquit
bes? Thracen, sylvasque Lycurgi?
ıtos fugiam captivus ad ludos?
go: potuit Latonia frater
leo) defigere Delon, et imis
etis: cara submovit ab arce
is aquas: vidi ipse potentem
Epaphum dare iura, nec ullas
tubas, Minoave curat
iutum nostris offenderis aris?
lo minor iam nostra potentia) noctes
tusque vagæ Nycteidos ardor,
ıus, et nostro felicior igne
eos saltem tutare nepotes.
t pater, et iam poplite flexum,
manus tranquillus ad oscula tollit,
cida orsa refert: non coniugis ista
re) puer, nec sæva roganti
›. Immoto deducimur orbe
es, seræque in prœlia causæ.
uies irarum? aut sanguinis usus
? videt axis, et ista per ævum
lomus, quoties iam torta reponam
rarus terris hic imperet ignis.
itus magna ulciscendaque passis
larti, aut veterem Calydona Dianæ
: meaque est iactura, pigetque
nas, tot reddere corpora vitæ.
Pelopisque a stirpe nepotes
mihi. Scis ipse, ut crimina mittam
omtæ Superos incessere Thebæ.
uoniam vetus excidit ira, silebo.
atrio respersus sanguine Pentheus,
lerasse toris, aut crimine fratres
, lacero tua lustra replevit
us? ubi tunc ars tanta precandi?
rio diros impendo dolori
: rogat hoc tellusque, polusque,
ı fides, naturaque, et ipsi
res: sed tu super urbe moveri
oc statui sub tempore rebus
: veniet suspectior ætas,
nunc regia Iuno queretur.
mentemque habitumque recepit.
o, tristique rosaria pallent
ra dies, Zephyrique refecit
it omnis honos, emissaque lucent
rmes ornat sua gloria virgas.
as iamdudum Etheoclis ad aures
s, longo docet agmine Graios
m Aoniis procul abfore campis:
essi tremere, ac miserescere cunctos
tirpe refert, qui nomine, et armis.
lens, audire exposcit, et odit
e dictis socios stimulare, suasque
ppes. Exciverat omnem
mque, et Phocidos arva propinquæ
ovi: longo fugit ordine velox
unt acies, seseque sub armis
unt campo, qui proximus urbi
patet, expectatque furores.

Nondum hostis circa, trepido tamen agmine matres
Conscendunt muros, inde arma nitentia natis
Et formidandos monstrant sub casside patres.
Turre procul sola nondum concessa videri
Antigone populi, teneras defenditur atra
Veste genas, iuxtaque comes, quo Laius ibat
Armigero, tunc virgo senem regina veretur.
Quæ sic orsa prior: Spesne obstatura Pelasgis
Hæc vexilla, pater? Pelopis descendere totas
Audimus gentes: dic, o precor, extera regum
Agmina: nam video, quæ noster signa Menœceus,
Quæ noster gerat arma Creon, quam celsus ahena
Sphynge per ingentes Homoloidas exeat Hæmon.
Sic rudis Antigone: senior cui talia Phorbas:
Mille sagittiferos gelidæ de colle Tanagræ
Promovet ecce Dryas: hic, cui nivea arma tridentem,
Atque auro rude fulmen habent, Orionis alti,
Non falsus virtute nepos: procul, oro, paternum
Omen, et innuptæ vetus excidat ira Dianæ.
Iungunt se castris, regisque in nomen adoptant
Ocaleæ, Medeonque, et confertissima lucis
Nysa, Dionæisque avibus circumsona Thisbe.
Proximus Eurymedon, cui pastoralia Fauni
Arma patris, pinusque iubas imitatur equinas
Terribilis sylvis: reor et Mavorte cruento
Talis erit: dites pecorum comitantur Erythræ,
Qui Scolon, densamque iugis Etheonon iniquis,
Qui breve litus Hyles, Atalantæumque superbi
Schœnon habent, notique colunt vestigia campi.
Fraxineas vibrant Macetum de more sarissas:
Sævaque difficiles excludere vulnera peltas.
Ecce autem clamore ruunt Neptunia plebes
Onchesti, quos pinigeris Mycalessos in agris,
Palladiusque Melas, Hecatæaque gurgite nutrit
Gargaphye: quorumque novis Haliartos aristis
Invidet, et nimia sata læta supervenit herba.
Tela rudes trunci, galeæ vacua ora leonum,
Arborei dant scuta sinus: hos regis egenos
Amphion en noster agit, (cognoscere pronum,
Virgo) lyra galeam tauroque insignis avito.
Macte animo iuvenis, medios parat ire per enses,
Nudaque pro caris opponere pectora muris.
Vos etiam nostris, Heliconia turba, venitis
Addere rebus opem: tuque, o Permesse, canoris
Et, felix Olmie, vadis, armatis alumnos
Bellorum resides. Patriis concentibus audis
Exultare gregem: quales, cum pallida cedit
Bruma, renidentem deducunt Strymona cygni.
Ite alacres, nunquam vestri morientur honores,
Bellaque perpetuo memorabunt carmine Musæ.
Dixerat, et paulum virgo interfata docenti:
Illi autem, quanam iunguntur origine fratres?
Sic certe paria arma viris, sic exit in auras
Cassidis æquus apex: utinam hæc concordia nostris!
Cui senior ridens: Non prima errore videndi
Falleris, Antigone: multi hos (nam decipit ætas)
Dixerunt fratres: pater est, natusque; sed ævi
Confudere modos; puerum Lapithonia nympha
Dircetis, expertem thalami, crudumque maritis
Ignibus, ante diem cupido violavit amore,
Improba connubii: nec longum, et pulcher Alathreus
Editus, ac primæ genitorem in flore iuventæ
Consequitur, traxitque notas, et miscuit annos.
Et nunc sic fratres mentito nomine gaudent:
Plus pater, hunc olim iuvat et ventura senectus.
Tercentum genitor, totidemque in prœlia natus
Exercent equites: hi deseruisse feruntur
Exilem Glisanta, Coroniamque, ferace
Messe Coroniam, Baccho Glisanta c

Sed potius celsos umbrantem hunc adspice late
Hypsea quadriiugos, clypei septemplice tauro
Læva, ter insuto servantem ingentia ferro
Pectora: nam tergo nunquam metus: hasta vetustum
Sylvarum decus, emissæ cui pervia semper
Armaque, pectoraque, et nunquam manus irrita voti.
Asopos genuisse datur, dignusque videri
Tunc pater, abruptis cum torrentissimus exit
Pontibus, aut natæ tumidus cum virginis ultor
Flumina concussit, generum indignata Tonantem.
Namque ferunt raptam patriis Æginam ab undis
Amplexu latuisse Iovis. Furit amnis, et astris
Infensus bellare parat (nondum ista licebant
Nec Superis) stetit audaces effusus in iras,
Conseruitque manus, nec quem imploraret habebat,
Donec, vi tonitrus summotus et igne trisulco,
Cessit: adhuc ripis animosus gurges anhelis
Fulmineum cinerem, magnæque insignia pœnæ
Gaudet, et Ætnæos in cœlum efflare vapores.
Tamen Cadmeo mirabimur Hypsea campo,
Si modo placavit felix Ægina Tonantem.
Ducit Ithonæos et Alalcomenæa Minervæ
Agmina, quos Mide, quos humida suggerit Arne,
Aulida qui Græamque serunt, viridesque Platæas,
Et sulco Peteona domant, refluumque meatu
Euripum, qua noster abit, teque ultima tractu
Anthedon, ubi gramineo de litore Glaucus
Poscentes irrupit aquas, iam crine genisque
Cærulus, et mixtos expavit ab inguine pisces.
Glandibus et torta Zephyros incidere funda
Cura: Cydoneas anteibunt gesa sagittas.
Tu quoque præclarum forma, Cephisse, dedisses
Narcissum, sed Thespiacis iam pallet in agris
Trux puer: orbata florem pater alluit unda.
Quis tibi Phœbæas acies veteremque revolvat
Phocida? qui Panopen, qui Daulida, qui Cyparisson,
Et valles, Lebadea, tuas, et Hyampolin acri
Subnixam scopulo, vel qui Parnasson utrumque
Aut Cirrham tauris, Anemoriamque supinant
Coryciumque nemus? propellentemque Lilæam
Cephissi glaciale caput, quo suetus anhelam
Ferre sitim Python, amnemque avertere ponto.
Omnibus immixtas cono super aspice lauros,
Armaque, vel Tityon, vel Delon habentia, vel quas
Hic Deus innumera laxavit cæde pharetras.
Iphitus acer agit, genitor cui nuper ademtus,
Naubolus Hippasides, tuus, o mitissime Lai,
Hospes, adhuc currus, securaque lora tenebat,
Cum tua subter equos iacuit, convulsa cruentis
Ictibus, o utinam nostro cum sanguine, cervix!
Dicentis maduere genæ, vultumque per omnem
Pallor iit, vocisque repens singultus apertum
Intercepit iter: refovet fringentis amicum
Pectus alumna senis: redit, atque exile profatur:
O mihi sollicitum decus ac suprema voluptas,
Antigone! seras tibi demoror improbus umbras,
Fors eadem scelera et cædes visurus avitas.
Donec te thalamis habilem, integramque resignem,
Hoc satis, et fessum vita dimittite, Parcæ.
Sed dum labor iners, quanti nunc ecce reviso
Transabiere duces. Clonium, atq; in terga comantes
Non ego Abantiadas, non te, saxosa Caryste,
Non humiles Ægas, altumque Capharea dixi.
Et iam acies obtusa negat, cunctique resistunt:
Et tuus armatis iubet ecce silentia frater.
Vix ea turre senex, cum ductor ab aggere cœpit:
Magnanimi reges, quibus haud parere recusem
Ductor, et ipse meas miles defendere Thebas,
Non ego vos stimulare parem (nam liber in arma

Impetus, et meritas ultro iurastis in ir
Nec laudare satis, dignasque rependere
Sufficiam: referent Superi, vestræque
Hoste manus: urbem socia de gente sub
Tutari, quam non aliis populator ab or
Belliger, externave satus tellure, sed h
Indigena assultat, cui castra adversa re
Hic pater, hic genitrix, hic iunctæ stir
Hic erat et frater: cerne en ubicumque
Excidium moliris avis: venere volente
Aoniæ populi, nec sum tibi, sæve, reli
Quid velit ista cohors, et te sentire de
Reddere regna vetant. Sic fatus, et om
Disponit, qui bella gerant, qui mœni
Quas in fronte manus, medio quas rob
Perspicuas sic luce fores, et virgea pas
Claustra levat, dum terra recens: iub
Ire duces, media stipantur plebe mari
Ipse levat gravidas, et humum tactura
Ubera, succiduasque apportat matrib
Interea Danai noctemque diemque
Noctem iterum rursusque diem (sic ir
Ingeminant. Contemta quies, vix aut
Aut epulæ fecere moram: properatur i
More fugæ: nec monstra tenent, quæ p
Prodigiale canens, certi fors prævia fa
Quippe ferunt diros monitus, volucre
Sideraque, aversique suis decursibus
Infestumque tonat Pater, et mala fulg
Terrificæque adytis voces, clausæque
Sponte fores: nunc sanguineus, nunc
Et subiti Manes, flentumque occursus
Tunc et Apollineæ tacuere oracula Ci
Et non assuetis pernox ululavit Eleus
Mensibus, et templis Sparte præsaga
Vidit Amyclæos (facinus!) concurrere
Arcades insanas latrare Licaonis umb
Nocte ferunt tacita: sævo decurrere ca
Œnomaum sua Pisa refert. Acheloon
Deformem cornu vagus infamabat Ac
Perseos effigiem mœstam, exorantque
Confusum Iunonis ebur: mugire poten
Inachon agricolæ, gemini maris incola
Thebanum toto planxisse Palæmona p
Hæc audit Pelopea phalanx: sed bellic
Consiliis obstat Divum, prohibetque
Iam ripas, Asope, tuas, Bœotaque vent
Flumina: non ausæ transmittere proti
Hostilem fluvium: forte et trepidant il
Descendebat agris, animos sive imbrif
Seu montana dedit nubes, seu fluminis
Mens fuit, obiectusque vado pater arm
Tunc ferus Hippomedon, magno cum fr
Cunctantem deiecit equum; ducibusq
Gurgite de medio frenis suspensus, et a
Ite viri, clamat: sic vos in mœnia prim
Ducere, sic clausas voveo perfringere T
Præcipitant cuncti fluvio, puduitque s
Ac velut ignotum si quando armenta p
Pastor agit, stat triste pecus, procul al
Omnibus, et late medius timor: ast ub
Taurus init, fecitque vadum, tunc mol
Tunc faciles saltus, visæque accedere
Haud procul inde iugum
Arva notant, unde url
Sidonias. Placuit sed
Colle per excelsum p
Arva sinu, nulliq
Despectus. Nec lo

loco mirum Natura favebat.
tæ rupes, devexaque fossis
uito ductæ quater aggere pinnæ:
psi, donec sol montibus omnis
sque dedit sopor otia fessis.
attonitas dictis ostendere Thebas?
spectu belli suprema parantem
mnem nox atra, diemque minatur.
uris: nil septum, horrore sub illo,
s, invalidæque Amphionis arces.
e altus, pluresque annuntiat hostes,
mor: spectant tentoria contra
nosque suis in montibus ignes.
estuque Deos: hi Martia tela
hortantur equos: hi pectora fletu
, miserique rogos et crastina mandant
uis demisit lumina somnus,
nodo lucra moræ, modo tædia vitæ
emque timent, lucemque precantur.
cutiens anguem, et bacchatur utrisque
tris: fratrem huic, fratrem ingerit illi,
trem. Procul ille penatibus imis,
rat Furias, oculosque reposcit.
Phœben et caligantia primus
dies, cum iam tumet igne futuro
ue novo Titane reclusum
utum radiis subsidit equorum.
ulos sordentibus obsita canis
Iocasta genas, et brachia planctu
amumque oleæ cum velleris atri
enidum velut antiquissima, portis
gna cum maiestate malorum.
c natæ melior, iam sexus aniles
artus, et plusquam posset euntem,
uit aute hostes, et pectore nudo
sa ferit, tremulisque ululatibus orat
are viam rogat impia belli
liquod ius execrabile castris
trepidi visam expavere manipli,
agis: remeat iam missus Adrasto
uunt iussi: mediosque per enses
duces ut primum adspexit Achivos,
rendum luctu furiata resolvit:
res, hei quis monstraverit hostem,
uanam, inveniam, mihi dicite, natum
it attonitæ Cadmeius heros
am lacrymis gaudentibus implet.
ens, atque inter singula matrem,
nunc ipsam urgens, nunc cara sororum
ixta fletus anus asperat ira:
crymas, veneraudaque nomina fingis,
ibi? quid colla amplexibus ambis,
ris ferrato pectore matrem?
vagus? et miserabilis hospes
noveas? Longe tua iussa cohortes
ltoque latus præfulgurat ense.
tres! hunc te, noctesque, diesque,
erba tamen monitusque tuorum
castra silent suspensaque bellum
s, genitrix iubeoque, rogoque,
iosque Deos, arsuraque saltem
tremq; (quid aufers lumina?) fratrem
egnum iam me sub iudice posce.
ferrum causa meliore resumes.
forte doli, et te conscia mater
sic miseros fas omne penates
Edipode ducente timeres
, peperique nefas: sed diligo tales,
stros etiamnum excuso furores.

Quod si adeo perstas, ultro tibi, sæve, triumphum
Detulimus: religa captas in terga sorores,
Iniice vincla mihi: gravis huc utcumque feretur
Et pater: ad vestrum gemitus nunc verto pudorem,
Inachidæ: liquistis enim parvosque senesque,
Et lacrymas has quisque domi: sua credite matri
Viscera: si vobis hic parvo in tempore carus,
(Sitque precor) quid me, oro, decet? quidve ista, Pela-
Ubera? ab Hyrcanis hoc Odrysisque tulissem (-gi,
Regibus, et siqui nostros vicere furores.
Annuite, aut natum complexa superstite bello
Hic moriar. Tumidas frangebant dicta cohortes,
Nutantesque virum galeas et sparsa videres
Fletibus arma piis: quales, ubi tela virosque
Pectoris impulsu rapidi stravere leones:
Protinus ira minor, gaudentque in corpore capto
Securam differre famem: sic flexa Pelasgum
Corda labant, ferrique avidus mansueverat ardor.
Ipse etiam ante omnes nunc matris ad oscula versus,
Nunc rudis Ismenes, nunc flebiliora precantis
Antigones; variaque animum turbante procella,
Exciderat regnum: cupit ire, et mitis Adrastus
Non vetat: hic iustæ Tydeus memor occupat iræ:
Me potius socii, qui fidum Eteoclea nuper
Expertus, (nec frater eram) me opponite regi,
Cuius adhuc pacem egregiam, et bona fœdera gesto
Pectore in hoc: ubi tunc fidei pacisque sequestra
Mater eras, pulchris cum me nox vestra morata est
Hospitiis? nempe hæc trahis ad commercia natum?
Duc illum in campum, vestro qui sanguine pinguis
Spirat adhuc, pinguisque meo: tu porro sequeris?
Heu nimium mitis, nimiumque oblite tuorum!
Scilicet, infestæ cum te circum undique dextræ
Nudabunt enses, hæc flebit, et arma quiescent?
Tene ille heu demens, semel intra mœnia clausum,
Possessumque odiis argiva in castra remittet?
Ante hæc excusso frondescet lancea ferro,
Inachus ante retro, nosterque Achelous abibunt.
Sed mite alloquium, et sævis pax quæritur armis,
Hæc quoque castra patent: necdum meruere timeri:
An suspectus ego? abscedo, et mea vulnera dono.
Intret, et hic genitrix eadem, mediæque sorores.
Finge autem pactis evictum excedere regnis,
Nempe iterum reddes? Rursus mutata trahuntur
Agmina consiliis; subito ceu turbine cœli
Obvius adversum Boreæ Notus abstulit æquor.
Arma iterum furiæq; placent: fera tempus Erinnys
Arripit, et primæ molitur semina pugnæ.
Errabant geminæ Dircæa ad flumina tigres,
Mite iugum, belli quondam vastator Eoi
Currus, Erythræis quas nuper victor ab oris
Liber in Aonios meritas dimiserat agros.
Illas turba Dei, seniorque ex more sacerdos.
Sanguinis oblitas, atque Indum gramen olentes,
Palmite maturo variisque ornare corymbis
Curat, et alterno maculas interligat ostro.
Iamque ipsi colles, ipsa has (quis credat?) amabant
Armenta, atque ausæ circum mugire iuvencæ.
Quippe nihil grassata fames; manus obvia pascit,
Expectantque cibos, fusoque horrenda supinant
Ora mero; vaga rure quies: si quando benigno
Urbem iniere gradu, domus omnis et omnia sacris
Templa calent, ipsumque fides intrasse Lyæum.
Has ubi vipereo tactas ter utramque flagello
Eumenis in furias animumque redire priorem
Impulit, erumpunt, non agnoscentibus Argis.
Ceu duo diverso pariter si fulmina cœlo
Rupta cadant, longumque trahant per
Non aliter cursu rapidæ atque im

Transiliunt campos, aurigamque impete vasto,
Amphiarae, tuum (nec deum omen, heriles
Forte is primus equos stagna ad vicina trahebat)
Corripiunt: mox Tænarium qui proximus Idam
Ætolumq; Acamanta premunt: fuga torva per agros
Cornipedum, visa donec flammatus Aconteus
Strage virum, cui sueta feras prosternere virtus,
(Arcas erat) densis iam fida ad mœnia versas
Insequitur telis, multumque hastile resumens
Ter, quater, adducto per terga, per ilia telo
Transigit. Illæ autem longo cum limite fusi
Sanguinis, ad portas utrimque extantia ducunt
Spicula semianimes, gemituque imitante querelas,
Saucia dilectis acclinant pectora muris.
Templa putes, urbemque rapi, facibusque nefandis
Sidonios ardere lares: sic clamor apertis
Exoritur muris. Mallent cunabula magni
Herculis, aut Semeles thalamum, aut penetrale ruis-
Harmonies. Cultor Bacchæus Acontea Phegeus (se
Iam vacuum telis, geminoque in sanguine ovantem,
Cominus ense petit: subeunt Tegeæa iuventus
Auxilio tardi: iam supra sacra ferarum
Corpora, mœrenti iuvenis iacet ultio Baccho.
Rumpitur et Graium subito per castra tumultu
Consilium: fugit externos Iocasta per hostes
Iam non ausa preces: natas, ipsamque repellunt,
Qui modo tam mites, et præceps tempore Tydeus
Utitur. Ite age, nunc pacem sperate, fidemque
Nunc saltem differre nefas? potuitne morari,
Dum genitrix dimissa redit? Sic fatus, aperto
Ense, vocat socios. Sævus iam clamor, et iræ
Hinc atque inde calent; nullo venit ordine bellum:
Confusique duces vulgo, et neglecta regentum
Imperia: una equites mixti, peditumque catervæ,
Et rapidi currus: premit indigesta ruentes
Copia, nec sese vacat ostentare, nec hostem
Noscere: sic subitis Thebana, Argivaque pubes
Conflixere globis: retro vexilla, tubæque
Post tergum, et litui bellum invenere secuti.
Tantus ab exiguo crudescit sanguine Mavors.
Ventus uti primas struit inter nubila vires
Lenis adhuc, frondesque, et aperta cacumina gestat:
Mox rapuit nemus, et montes patefecit opacos.
Nunc age, Pieriæ (non vos longinqua sorores
Consulimus) vestras acies, vestramque referte
Aoniam (vidistis enim) dum Marte propinquo
Horrent Tyrrhenos Heliconia plectra tumultus.
Sidonium Pterelan sonipes malefidus in armis,
Rumpentem frenos, diversa per agmina raptat
Iam liber; sic fessa manus: venit hasta per armos
Tydeos, et lævum iuvenis transverberat inguen,
Labentemque affigit equo: fugit ille peremto
Consertus domino nec iam arma aut frena tenentem
Portat adhuc: ceu, nondum anima defectus utraque,
Cum sua Centaurus moriens in terga recumbit.
Certat opus ferri: sternuntque alterna furentes
Hippomedon Sybarin Pylium, Periphanta Menœceus,
Parthonopæus Ityn: Sybaris iacet ense cruento,
Cuspide trux Periphas, Itys insidiante sagitta.
Cæneos Inachii ferro Mavortius Hæmon
Colla rapit: cui dividuum trans corpus hiantes
Truncum oculi quærunt, animus caput. Arma iacen-
Iam rapiebat Abas; cornu deprensus Achivo (tis
Dimisit moriens clypeum hostilemque, suumque.
Quis tibi Bacchæos, Eunæe, relinquere cultus?
Quis lucos? vetitus quibus emansisse sacerdos,
Suasit, et assuetum Bromio mutare furorem?
Quem terrere queas? clypei penetrabile textum
Pallentes hederæ, Nysæque serta coronant.

Candida pampineo subnectitur insti[...]
Crine latent humeri: crescunt lanugi[...]
Et rubet imbellis Tyrio subtemine th[...]
Brachiaque in manicis, et picta vincul[...]
Carbaseique sinus, et fibula rasilis au[...]
Tænariam fulva mordebat iaspide pal[...]
Quam super a tergo velox corytus, et [...]
Pendentesque sonant aurata lynce ph[...]
It lymphante Deo media inter millia [...]
Vociferans: Prohibete manus, hæc om[...]
Mœnia Cirrhæa monstravit Apollo iu[...]
Parcite; in hæc ultro scopuli venere v[...]
Gens sacrata sumus: gener huic est Iu[...]
Gradivusque socer: Bacchum haud me[...]
Et magnum Alciden. Iactanti talia fr[...]
Turbidus seria Capaneus occurrit in h[...]
Qualis, ubi primam leo mane cubili[...]
Erexit rabiem, et sævo speculatur ab a[...]
An cervam, aut nondum bellantem fro[...]
It fremitu gaudens, licet arma, gregesq[...]
Venantum: prædam videt, et sua vuln[...]
Sic tunc congressu Capaneus gavisus i[...]
Librabat magna venturam mole cupre[...]
Ante tamen, Quid femineis ululatibus [...]
Terrificas, moriture, viros? Utinam ij[...]
Cui furis! hæc Tyriis cane matribus; e[...]
Expulit: illa volans, ceu vis non alla n[...]
Obvia, vix sonuit clypeo, et iam terga[...]
Arma fluunt, longisque crepat singul[...]
Eruptusque sinus vicit cruor: occidis[...]
Occidis Aonii puer altera cura Lyæi.
Marcida te fractis planxerunt Ismara [...]
Te Tmolos, te Nysa ferax, Theseaque [...]
Et Thebana metu iuratus in orgia Ga[...]
Nec anguem Argolicæ sensere Eteocle[...]
Parcior ad cives Polinicis inhorruit e[...]
Eminet ante alios iam formidantibus [...]
Amphiaraus equis, ac multo pulvere v[...]
Campum indignantem. Famulo decus [...]
Mœstus, et extremos obitus illustrat [...]
Ille etiam clypeum, galeamque incend[...]
Sidere: nec tarde fratri, Gradive, ded[...]
Ne qua manus vatem, nequid mortali[...]
Lædere tela queant: sanctum, et vene[...]
Funus eat. Talis medios infertur in b[...]
Certus et ipse necis: vires fiducia leti
Suggerit: inde viro maioraque membr[...]
Lætior, et nunquam tanta experienti[...]
Si vacet: avertit morti contermina V[...]
Ardet inexpleto sævi Mavortis amore
Et fruitur dextra, atque anima flagra[...]
Hic hominum casus lenire, et demere [...]
Iura frequens, quantum subito divers[...]
Qui tripodas laurusque sequi, qui doc[...]
Nube, salutato volucrem cognoscere P[...]
Innumeram ferro plebem, ceu letifer [...]
Aut iubar adversi grave sideris, imm[...]
Ipse suis: iaculo Phlegyam, iaculoque [...]
Phylea, falcato Chromin et Cremeto[...]
Cominus hunc stantem metit, hunc ap[...]
Cuspide demissa Chromin, Iphinou[...]
Intonsumque Gyan, sacrumque Lyco[...]
Invitus: iam fraxineum dimiserat ha[...]
Robur, et excussis apparuit infula cri[...]
Alchathoum saxo, cui circum stagna [...]
Et domus et coniux, et amantes litora [...]
Vixerat ille diu pauper scrutator aqu[...]
Decepit tellus: moriens hiemesque No[...]
Laudat, et experti meliora pericula p[...]

onge iamdudum Asopius Hypseus
es, ardetque avertere pugnam:
d ipse minus curru Tirynthia fundit
præsens minor augure sanguis.
imisque cupit: prohibebat iniquo
tum cunei latus: inde superbus
electum missile ripis.
dum dives largitor aquarum,
s etiamnum, Asope, favillis,
ræ: rogat hoc natusque, tuique
a vadi: fas et me spernere Phœbum,
Divum sator: omnia mergam
tuis, tristesque sine augure vittas.
itor: vetat indulgere volentem
igam iaculum detorquet in Hersen.
ipse vagis succedit habenis,
simulans Aliagmona vultu.
nti non ulla obsistere tentant
lo terrore, et vulnera citra
gnava venit: dubiumque tuenti
os onus, impuleritne iugales.
um montis latus, aut nova ventis
ut victa situ non pertulit ætas;
lus campo timor, arma, virosque,
o, longævaque robora secum
andemque exhaustus turbine fesso,
at, aut medios intercipit amnes.
ntique viro magnoque gravatus
nc hoc, nunc illo in sanguine fervet.
is, pariterque ministrat habenis
cet iactus, adversaque flectit
iamque hastis venientibus aufert.
ræ Mænales pedes, Antiphus alto
quo, genitusque Heliconide Nympha
que infamis fratre Polites,
ris vittatam attingere Manto
nc sacras Phœbus dedit ipse sagittas.
des trepida ac moribunda reflantes
ntur terras; omnisque per artus
sis altum rubet orbita membris.
antes terit impius axis, at illi
eces (nec devitare facultas)
er ora vident. Iam lubrica tabo
isti madidus dat temo, rotæque
ciles, et tardior ungula fossis
unc ipse furens in morte relicta
nediis extantes ossibus hastas
unt animæ, currumque sequuntur.
aulo summum confessus Apollo,
, longamque, ait, indue famam,
unctum mors irrevocata veretur.
mites scis nulla revolvere Parcas
diu populis promissa voluptas
non perpessure Creontis
etito nudus iaciture sepulcro.
tra, et paulum respirat ab armis:
hæc pater, peritura sedentem
tantus miseris honor?) axe trementi
tantes quonam usque morabere Manes?
idæ cursum Stygis, atraque Ditis
eminosque mali custodis hiatus.
ssum capiti decus, accipe laurus,
ferre nefas. Nunc, voce suprema,
ro debetur gratia vati,
i, Phœbe, larem, pœnasque nefandæ
ulchrum nati commendo furorem.
erens, lacrymasque avertit, Apollo.
emuit currusque, orbique iugales.
co nocturni turbine Cori

Scit peritura ratis, cum iam damnata sororis
Igne, Therapnæi fugerunt carbasa fratres.
Iamque recessuræ paulatim horrescere terræ,
Summaque terga quati; graviorque effervere pulvis
Cœperat. Inferno mugit iam murmure campus.
Bella putant trepidi, bellique hunc esse fragorem,
Hortanturque gradus: alius tremor arma, virosque,
Mirantesque inclinat equos: iam frondea nutant
Culmina, iam muri, ripisque Ismenos apertis
Effugit; exciderunt iræ, nutantia figunt
Tela solo, dubiasque vagi nituntur in hastas
Cominus, inque vicem viso pallore recedunt.
Sic, ubi navales miscet super æquora pugnas
Contemto Bellona mari; si forte benigna
Tempestas; sibi quisque cavent, ensesque recondit,
Mors alia, et socii pacem fecere timores.
Talis erat campo belli fluitantis imago.
Sive laborantes concepto flamine terræ
Ventorum rabiem, et clausum eiecere furorem;
Exedit seu putre solum, carpsitque terendo
Unda latens; sive hac volventis machina cœli
Incubuit; sive omne fretum Neptunia movit
Cuspis, et extremas gravis mare torsit in oras:
Seu vati datus ille fragor, seu terra minata est
Fratribus; ecce alte præceps humus ore profundo
Dissilit; inque vicem tremuerunt sidera, et umbræ.
Illum ingens haurit specus, et transire parantes
Mergit equos. Non arma manu, non frena remisit:
Sicut erat, rectos defert in Tartara currus,
Respexitque cadens cœlum, campumque coire
Ingemuit: donec levior distantia rursus
Miscuit arva tremor, lucemque exclusit Averno.

Liber octavus

UT subitus vates pallentibus incidit Umbris,
Letiferasque domos, orbisque arcana sepulti
Rupit, et armato turbavit funere Manes;
Horror habet cunctos, Stygiis mirantur in oris (tus
Tela et equos, corpusq; novum: neq; enim ignibus ar-
Conditus, aut mœsta niger adventabat ab urna;
Sed belli sudore calens: clypeumque cruentis
Roribus, et scissi respersus pulvere campi.
Necdum illum aut trunca lustraverat obvia taxo
Eumenis, aut furvo Proserpina poste notarat
Cœtibus assumtum functis: quin cominus ipsa
Fatorum deprensa colus: visoque paventes
Augure, tunc demum rumpebant stamina Parcæ.
Illum et securi circumspexere fragorem
Elysii, et si quos procul inferiore barathro
Altera nox, aliisque gravat plaga cæca tenebris.
Tunc regemunt pigrique lacus, ustæque paludes;
Umbriferæque fremit sulcator pallidus undæ,
Dissiluisse novo penitus telluris hiatu
Tartara, et admissos non per sua flumina Manes.
Forte sedens media regni infelicis in arce,
Dux Erebi, populos poscebat crimina vitæ,
Nil hominum miserans, iratusque omnibus umbris.
Stant Furiæ circum, variæque ex ordine Mortes,
Sævaque multisonas exercet Pœna catenas.
Fata ferunt animas, et eodem pollice damnant.
Vincit opus: iuxta Minos, cum fratre verendo,
Iura bonus meliora monet, regemque cruentum
Temperat: assistunt lacrymis atque igne tumentes
Cocytos Phlegethonque: et Styx periuria Divum
Arguit. Ille autem, supera compage soluta,
Nec solitus sentire metus, expavit oborta
Sidera, iucundaque offensus luce, profatur:
Quæ Superum labes inimicum impegit Averno
Æthera? quis rumpit tenebras? vitæque silentes

Admovet? undæ minæ? uter hæc mihi prœlia fratrum?
Congredior, pereant agedum discrimina rerum.
Nam cui dulce magis? magno me tertia victum
Deiecit fortuna polo, mundumque nocentem
Servo: nec iste meus, dirisque en pervius astris
Inspicitur. Tumidusne meas regnator Olympi
Explorat vires? Habeo iam quassa Gigantum
Vincula, et æthereum cupidos exire sub axem
Titanas, miserumque patrem: quid me otia mœsta,
Sævus, et implacidam prohibet perferre quietem,
Amissumque odisse diem? Pandam omnia regna,
Si placet, et Stygio prætextam Hyperiona cœlo.
Arcada nec Superis (quid enim mihi nuntius ambas
Itque reditque domos?) remittam, et utrumq; tenebo
Tyndariden: cur autem avidis Ixiona frango
Vorticibus? cur non exspectant Tantalon undæ?
Anne profanatum toties Chaos hospite vivo
Perpetiar? me Pirithoi temerarius ardor
Tentat, et audaci Theseus iuratus amico:
Me ferus Alcides, tunc cum custode remoto
Ferrea Cerbereæ tacuerunt limina portæ.
Odrysiis etiam pudet heu patuisse querelis
Tartara: vidi egomet, blanda inter carmina turpes
Eumenidum lacrymas, iterataque pensa Sororum.
Me quoque: sed duræ melior violentia legis.
Ast ego vix unum, nec celsa ad sidera furto
Ausus iter, Siculo rapui connubia campo:
Nec licuisse ferunt; iniustæque ab Iove leges
Protinus, et sectum genitrix mihi computat annum.
Sed quid ego hæc? I, Tartareas ulciscere sedes,
Tisiphone, et si quando novis asperrima monstris,
Triste, insuetum, ingens, quod nondum viderit æ-
Ede nefas, quod mirer ego, invideantq; Sorores. (ther,
Atque adeo fratres (nostrisque hæc omina sunto
Prima odiis) fratres alterna in vulnera læto
Marte ruant: sit, qui rabidarum more ferarum
Mandat atrox hostile caput, quique igne supremo
Arceat exanimes, et Manibus æthera nudis
Commaculet: iuvet ista ferum spectare Tonantem.
Præterea, ne sola furor mea regna lacessat,
Quære Deis qui bella ferat, qui fulminis ignes,
Infestumque Iovem, clypeo fumante repellat.
Faxo haud sit cunctis levior metus, atra movere
Tartara, frondenti quam iungere Pelion Ossæ.
Dixerat; atque illi iamdudum regia tristis
Attremit oranti, suaque, et quæ desuper urget,
Nutabat tellus: non fortius æthera vultu
Torquet, et astriferos inclinat Iupiter axes.
At tibi quos (inquit) Manes, qui limite præceps
Non licito per inane ruis? Subit ille minantem
Iam tenuis visu, iam vanescentibus armis,
Iam pedes: extincto tamen interceptus in ore
Augurii perdurat honos, obscuraque fronti
Vitta manet, ramumque tenet morientis olivæ.
Si licet, et sanctis hic ora resolvere fas est
Manibus, o cunctis finitor maxime rerum,
At mihi, qui quondam causas elementaque noram,
Et sator! oro, minas, stimulataque corda remulce,
Neve ira dignare hominem, et tua iura timentem.
Nam nec ad Herculeos (unde hæc mihi pectora?) ra-
ptus,
Nec Venerem illicitam (crede his insignibus) ausi
Intramus Lethen: fugiat nec tristis in antrum
Cerberus, aut nostros timeat Proserpina currus.
Augur Apollineis modo dilectissimus aris,
Testor inane Chaos, (quid enim hic iurandus Apollo?)
Crimine non ullo subeo nova fata: nec alma
Sic merui de luce rapi: scit iudicis urna
Dictæi, verumque potest deprendere Minos.
Coniugis insidiis, et iniquo vendit
Argolicas acies, unde hæc tibi turba
Umbrarum, et nostræ veniunt quoq
Non ignarus ini: subito me turbine
(Horret adhuc animus) mediis e mil
Nox tua: quæ mihi mens, dum per ca
Vado diu pendens, et in aere volvor
Hei mihi! nil ex me sociis patriæque
Vel captum Thebis: non iam Lerna
Tecta, nec attonito saltem cinis ibo
Non tumulo, non igne miser, lacrym
Productus, toto pariter tibi funere
Nil istis ausurus equis; nec depreco
Accipere, et tripodum iam non mem
Nam tibi præsagi quisnam super au
Cum Parcæ tua iussa trahant? Sed p
Et melior sis, quæso, Deis: si quand
Huc aderit coniux, illi funesta reser
Supplicia: illa tua, rector bone, dig
Accipit ille preces, indignaturque m
Ut leo, Massyli cum lux stetit obvi
Tunc iras, tunc arma citat: si decida
Ire super satis est, vitamque relinq
Interea vittis, lauruque insignis opi
Currus, et egregiis modo formidatus
Luce palam fusus nulli, nullique fu
Quæritur: absistunt turmæ, suspect
Omnibus: infidi miles vestigia camp
Circumit, atque avidæ tristis locus
Cessat, et inferni vitatur honore sep
Nuntius hortanti diversa in parte
Adrasto, vix ipse ratus vidisse, Pala
Advolat, et trepidans (steterat nam
Proximus) inspectoque miser palleb
Verte gradum: fuge, rector ait, si D
Terra loco, patriæque manent, ubi li
Non armis, non sanguine opus: quid
Stringimus in Thebas? Currus hum
Armaque bellantesque viros: fugere
Hic etiam, quo stamus, ager: vidi ip
Noctis iter, ruptaque soli compage
Illum, heu, præsagis quo nullus amic
(Ecliden, frustraque manus cum voc
Mira loquor; sulcos etiamnum, rect
Fumantemq; locum, et spumis madid
Nec commune malum est: tellus agn
Stat Thebana acies: stupet hæc, et cr
Cunctatur; sed Mopsus idem, trepid
Actor idem: nam fama novis terrorib
Non unum cecidisse refert: sponte ag
Non expectato revocantum more tub
Præcipitant: sed torpet iter, fallantq
Genua viros, ipsique (putes sensisse)
Cornipedes, nulloque truces hortami
Nec celerare gradum, nec tollere hum
Fortius incursant Tyrii: sed Vesp
Lunares iam ducit equos: data fœder
Mœsta viris requies, et nox auctura t
Quæ tibi tunc facies, postquam permi
Copia! qui fletus galeis cecidere soluti
Nil solitum fessos iuvat: abiecere ma
Sicut erant, clypeos: nec quisquam sp
Nec laudavit equum, nitidæ nec cass
Comsit adornavitque iubam: vix mag
Vulnera, et efflantes libet internecte
Tantus ubique dolor: mensas, alimen
Debita, nec pugnæ suasit timor omni
Amphiarae, tuas, fœcundaqu
Commemorant lacrymis, et

Deos, delapsaque numina castris.
geri currus? sollemniaque arma?
tus apex? hoc antra, lacusque
odumque fides? sic gratus Apollo?
ereos lapsus, mentemque sinistri
cæsis saliat quod numen in extis,
unde moræ, quæ sævis utilis armis,
agis hora velit, quis iam omne futurum
cum quo volucres mea fata loquentur?
ellorum casus nobisque, tibique,
(quanta sacro sub pectore virtus?)
n, et miseris comes additus armis.
us, fatalisque hora vocaret,
es, adversaque signa, vacasti
nc etiam media de morte timendum
staque abeuntem vidimus hasta.
is casus habet? poterisne reverti
giis, altaque erumpere terra?
laris iuxta tua numina Parcas?
rdi discis ventura, docesque?
lucos miseratus Averni
ysias dedit inservare volucres?
æternus Phœbo dolor, et nova clades
nutisque diu plorabere Delphis.
Cirrhamque dies, partuque ligatam
nsi cludet penetralia Branchi.
ac luce fores, Didymæaque quisquam
Lyciam supplex consultor adhibit.
geri vatis nemus, atque Molossi
la Iovis, Troianaq; Thymbra tacebit.
sæque volent arescere laurus.
tum sagis clangoribus æther
nulla ferientur ab alite nubes.
le dies, quo te quoque conscia fati
t, reddatque tuus responsa sacerdos.
ico peragunt sollemnia regi,
ad dona rogo, tristesque rependant
llique animam tellure reponant.
cunctis, aversaque pectora bello.
ryas subito cum funere Tiphys
a arma sequi, non ferre videtur
ipsique minus iam ducere venti.
itu paulatim corda levabat
rmone dolor, noxque addita curas
ilis lacrymis irrepere somnus.
iam diversa in parte per urbem
ario producunt sidera ludo
utraque: ipsæque ad mœnia marcent
ina æra sonant, Idæaque terga,
onum vario spiramine buxus.
Superos, atq; omne ex ordine alumnum
ue sacri resonant Pæanes, ubique
tumque merum. Nunc funera rident
i, contraque in pectore certant
lare suum: nunc facta revolvunt
eresque canunt ab origine Thebas.
nium, manibusque attrita Tonantis
genti sulcatum Nerea tauro;
lassamque bovem, fœtosque cruenti
alii Tyriam reptantia saxa
t duras animantem Amphiona cautes:
Semelen: illi Cythereia laudant
multa deductam lampade fratrum
nullis deest sua fabula mensis:
miferum thyrso populatus Hydaspen,
s, nigri vexilla triumphi
tos populis ostenderet Indos.
ad cœtus, sociæque ad fœdera mensæ,
pectum, diraque in sede latentem,
Œdipoden exisse ferunt, vultuque sereno
Caniciem nigram squallore, et sordida fusis
Ora comis laxasse manu, sociumque benignos
Adfatus, et abacta prius solatia, passum:
Quin hausisse dapes, insiccatumque cruorem
Deiecisse genis: cunctos auditque, refertque,
Qui Ditem et Furias tantum, et si quando regentem
Antigonen, mœstis solitus pulsare querelis.
Causa latet: non hunc Tyrii fors prospera belli;
Tantum bella iuvant: natum hortaturq;, probatque,
Nec vicisse velit; sed primos cominus enses,
Et scelerum tacito rimatur semina voto.
Inde epulæ dulces, ignotaque gaudia vultu.
Qualis post longæ Phineus ieiunia pœnæ,
Nil stridere domi volucres ut sensit abactas,
(Necdum tota fides) hilaris, mensasque, torosque,
Nec turbata feris tractavit pocula pennis.
Cætera Graiorum curis armisque iacebat
Fessa cohors: alto castrorum ex aggere Adrastus
Lætificos tenui captabat corde tumultus,
Quanquam æger senio; sed agit miseranda potestas
Invigilare malis: illum æreus undique clamor
Thebanique urunt sonitus, et amara lacessit
Tibia, tum nimio voces marcore superbæ,
Incertæque faces, et iam male pervigil ignis.
Sic ubi per fluctus uno ratis obruta somno
Conticuit, tantique maris secura iuventus
Mandavere animas: solus stat puppe magister
Pervigil, inscriptaque Deus qui navigat alno.
Tempus erat, iunctos cum iam soror ignea Phœbi
Sentit equos, penitusque cavam sub luce parata
Oceani mugire domum, seseque vagantem
Colligit, et moto leviter fugat astra flagello.
Concilium rex triste vocat: quæruntque gementes,
Quis tripodas successor agat: quo prodita laurus
Transeat, atq; orbum vittæ decus: haud mora, cuncti
Insignem fama, sanctoque Melampode cretum,
Thiodamanta volunt; quicum ipse arcana Deorum
Partiri, et visas uni sociare solebat
Amphiaraus aves, tantæque haud invidus artis,
Gaudebat dici similem, iuxtaque secundum.
Illum ingens confundit honos, inopinaque turbat
Gloria, et oblatas frondes submissus adorat,
Seque oneri negat esse parem, cogique meretur.
Sicut Achæmenius solium gentesque paternas
Excepit si forte puer, cui vivere patrem
Tutius, incerta formidine gaudia librat,
An fidi proceres, ne pugnet vulgus habenis;
Cui latus Euphratæ, cui Caspia limina mandet.
Sumere tunc arcus, ipsumque onerare veretur
Patris equum, visusque sibi nec sceptra capaci
Sustentare manu, nec adhuc implere tiaram.
Atque is ubi intorto signavit vellere crinem,
Convenitque Deis, hilari per castra tumultu
Vadit ovans; ac prima sui documenta, sacerdos
Tellurem placare parat: nec futile mœstis
Id visum Danais. Geminas ergo ilicet aras
Arboribus vivis, et adulto cæspite texi
Imperat, innumerosque Deæ sua munera flores,
Et cumulos frugum, et quidquid novat integer an-
Addit, et intacto spargens altaria lacte (nus,
Incipit: O hominum Divumque æterna creatrix,
Quæ fluvios, sylvasque, animarum et semina mundi
Cuncta, Prometheasque manus, Pyrrhæaque saxa
Gignis, et impastis quæ prima alimenta dedisti,
Mutastique vices, quæ pontum ambisque, vehisque,
Te penes et pecudum gens mitis, et ira ferarum,
Et volucrum requies, firmum atq; immobile mundi
Robur inoccidui! te velox machina cœli

Aere pendentem vacuo, te currus uterque
Circumit: o rerum media, indivisaque magnis
Fratribus! ergo simul tot gentibus alma, tot altis
Urbibus, ac populis, subterque, ac desuper una
Sufficis; astriferumque domos Atlanta supernas
Ferre laborantem, nullo vehis ipsa labore.
Nos tantum portare negas?, nos, Diva, gravaris?
Quod, precor, ignari luimus scelus? an quia plebes
Externa, Inachiis huc adventamus ab oris?
Omne homini natale solum: nec te, optima, sævo
Tanquam humiles populos, deceat distinguere fine,
Undique ubique tuos: maneas communis, et arma
Hinc atque inde feras: liceat, precor, ordine belli
Pugnaces efflare animas, et reddere cœlo.
Ne rape tam subitis spirantia corpora bustis,
Ne propera: venienus enim, quo limite cuncti,
Qua licet ire via: tantum exorata Pelasgis
Siste levem campum, celeres neu præcipe Parcas.
At tu, care Deis, quem non manus ulla, nec enses
Sidonii, sed magno sinu Natura soluto,
Ceu te Cirrhæo meritum tumularet hiatu,
Sic amplexa coit; hilaris des, oro, precatus
Nosse tuos, cœloque, et vera monentibus aris
Concilies, et, quæ populis proferre parabas,
Me doceas. Tibi sacra feram præsaga, tuique
Numinis interpres, te Phœbo absente vocabo.
Ille mihi Delo Cirrhaque potentior omni,
Quo ruis, ille adytis melior locus. Hæc ubi dicta,
Nigrantes terra pecudes, obscuraque mergit
Armenta, ac vivis cumulos undantis arenæ
Aggerat, et vati mortis simulacra rependit.
Talia apud Graios, cum iam Mavortia contra
Cornua, iam sævus fragor æreus excitat enses.
Addit acerba sonum, Teumesi e vertice crinem
Incutiens, acuitque tubas et sibila miscet
Tisiphone: stupet insolito clangore Cithæron
Marcidus, et turres carmen non tale secutæ.
Iam trepidus Bellona fores, armataque pulsat
Limina: iam multo laxantur cardine Thebæ.
Turbat eques pedites, currus properantibus obstant,
Ceu Danai post terga premant: sic omnibus alæ
Arctantur portis, septemque excursibus hæsent.
Ogygiis it sorte Creon, Eteoclea mittunt
Neitæ, celsas Hamoloidas occupat Hæmon,
Hypsea Prœtides; celsum fudere Dryanta
Electræ, quatit Hypsistas manus Eurymedontis;
Culmina magnanimus stipat Dircæa Menœceus.
Qualis ubi adversi secretus pabula cœli
Nilus, et Eoas magno bibit ore pruinas,
Scindit fontis opes, septemque patentibus arvis
In mare fert hiemes: penitus cessere fugatæ
Nereides, dulcique timent occurrere ponto.
Tristis et inde gradum tarde movet Inacha pubes,
Præcipue Eleæ Lacedæmoniæque cohortes,
Et Pylii: subitum nam Thiodamanta sequuntur,
Augure fraudati; necdum accessere regenti.
Nec tua te, princeps tripodum, sola agmina quærunt:
Cuncta phalanx sibi deesse putat: minor ille per alas
Septimus extat apex: liquido velut æthere, nubes
Invida Parrhasiis unum si detrahat astris,
Truncus honor plaustri: nec idem nitet igne reciso
Axis, et incerti numerant sua sidera nautæ.
Sed iam bella vocant: alias nova suggere vires
Calliope, maiorque chelyn mihi tendat Apollo.
Fatalem populis ultro poscentibus horam
Admovet atra dies: Stygiisque emissa tenebris
Mors fruitur cœlo, bellatoremque volando
Campum operit, nigroque viros invitat hiatu,
Nil vulgare legens: sed, quæ dignissima vita

Funera, præcipuos annis animisque c
Angue notat; iamq; in miseros pensum
Scinditur, et Furiæ rapuerunt licia P
Stat medius campis, etiamnum cuspi
Bellipotens; iamque hos clypeum, iam
Arma ciens, abolet que domos, connub
Pellitur et patriæ, et qui mente novis
Lucis amor: tenet in capulis, hastisqu
Ira manus; animusque ultra thoracas
Conatur, galeæque tremunt horrore c
Quid mirum caluisse viros? flammant
Cornipedes, niveoque rigant sola putri
Corpora ceu mixti dominis, irasque se
Induerint: sic frena terunt, sic prœlia
Hinnitu, tolluntque armos, equitemq
Iamque ruunt, primusque virum conc
Incipit, et spatiis utrimque æqualibus
Adventant, mediumque vident decres
Iam clypeus clypeis, umbone repellitu
Ense minas ensis, pede pes, et cuspide c
Sic obnixa acies pariter suspiria firma
Admotæque nitent aliena in casside cr
Pulcher adhuc belli vultus: stant vert
Plena armenta viris; nulli sine præsid
Arma loco, splendent clypei, pharetra
Cingulaque, et nondum deforme cruor
At postquam rabies, et vitæ prodiga v
Emisere animos, non tanta cadentibus
Aeriam Rhodopen solida nive verbera
Nec fragor Ausoniæ tantus, cum Iupit
Arce tonat; tanta qualitur nec grandi
Cum Libyæ Boreas Italos niger attulit
Exclusere diem telis; stant ferrea cœlo
Nubila, nec iaculis arctatus sufficit aer
Hi pereunt missis, illi redeuntibus ha
Concurrunt per inane sudes, et mutua
Vulnera: concurrunt hastæ, stridentia
Saxa pluunt; volucres imitantur fulgu
Et formidandæ non una morte sagitta
Nec locus ad terram telis: in corpora f
Omne cadit: sæpe ignari perimuntque,
Casus agit Virtutis opus: nunc turba r
Nunc premit, ac vicibus tellurem amit
Ut ventis nimbisque minax cum solvit
Iupiter, affligitque alterno turbine mu
Stat cœli diversa acies, nunc fortior A
Nunc Aquilonis hiems, donec pugna
Aut nimiis hic vicit aquis, aut ille se
Principium pugnæ turmas Asopius
(Ebalias (namque hæ, magnum et gen
Euboicum duris rumpunt umbonibus
Reppulit, erepto cunei ductore Menak
Hic et mente Lacon, crudi torrentis ab
(Nec turpavit avos) hastam intra pecto
(Ne pudor in tergo) per et ossa et visce
Extrahit, atque hosti dextra labente re
Sanguineam: dilecta genis morientis o
Taygeta, et pugnæ, laudataque verber
Phædimon Iasiden arcu Dircæus Amy
Destinat; heu celeres Parcæ! iam palpi
Phædimus, et certi nondum tacet arcu
Abstulit ex humero dextram Calydoni
Phegeos: illa suum terra tenet impro
Et movet: extimuit sparsa inter tela i
Progrediens, truncamque tamen perc
Iphin atrox Athamas, Argum ferus im
Stravit Abanta Pheres: diversaque vul
[Guttur Iphis, latus Argus, Abas in fro
Iphis eques, pedes Argus, Abas auriga

ui geminos ex sanguine Cadmi
(sæva ignorantia belli)
ro: sed dum spolia omnia cæsis
re nefas, et mœstus uterque
trem, pariterque errasse queruntur.
e, cultorem Daphnea Cirrhæ
ravit equis: hunc laudat ab alto
ardus frustra miseratur Apollo.
na viros illustrat utrimque
verso. Danaos Cadmeius Hæmon
furens: sequitur Tyria agmina Tydeus.
æsens, illum Tirynthius implet.
ni summis duo montibus amnes
minaque cadunt in plana ruina.
tes, uter arva, arbustaque tollat,
ret pontes: ecce una receptas
allis aquas: sibi quisque superbus
oque negant descendere mixti.
quatiens Onchestius Idas
nedios, turbabatque agmina Graium,
pens; magno quem cominus ictu
eri discussa casside fixit.
erga iacet, stat fronte superstes
sæ veniunt in tempora flammæ.
ydeus: Sævos ne dixeris Argos:
bane, rogum concedimus, arde.
mo tigris gavisa cruore
it ire pecus; sic Aona saxo,
Chromin ense, duos Helicaonas hasta
ææ Veneris quos Mæra sacerdos
ibente Dea: vos præda cruenti
is etiamnum mater ad aras.
rculeum contra vagus Hæmona ducit
leto rapitur per millia ferro,
Calydonis opes, nunc torva Pylenes
mœstæ fundens Pleuronis alumnos:
ium fessa iam cuspide Buten
urmis obversum et abire vetantem
uer ille, puer, malasque comamque
o cui tunc Thebana bipennis
ata venit: finduntur utrimque
iduique cadunt in brachia crines,
tuens inopino limite vita
flavum Hypanin, flavumque Politen,
ebo, crinem hic pascebat Iaccho:
Deus) victis Hyperenora iungit,
fuga Damasum: sed lapsa per armos
s pectus abit, parmamque tenenti
uma fugiens in cuspide portat.
rsus etiamnum Ismenius Hæmon
n tela regit, viresque ministrat,
ides) sævum sed Tydea contra
nque adverso venere favore
acido prior hæc Tirynthius ore:
enam hunc belli caligine nobis
ortuna tulit? num regia Iuno
fas? Citius me fulmina contra
ere, et magno bellare parenti
us huic: sed mitto agnoscere, quando
es: nec si ipsum cominus Hyllum
ui, Stygioque ex orbe remissum
petat: teneo, æternumque tenebo,
Diva manus, quoties sudaverit ægis
is famulus cum casibus omnes
erras: ipsa, heu comes, invia mecum
peros Acheron excluderet, isses.
lumque mihi: quis tanta relatu
otas, si mens exscindere Thebas.
veniamque precor. Sic orsus abibat.

Pallada mulcet honos: rediit ardore remisso
Vultus, et erecti sederunt pectoris angues.
Sentit abisse Deum; levius Cadmeius Hæmon
Tela rotat, nulloque manum cognoscit in ictu.
Tunc magis atque magis vires animusque recedunt;
Nec pudor ire retro: cedentem Acheloius heros
Impetit, et librans uni sibi missile telum,
Direxit iactus, summæ qua margine parmæ
Ima sedet galea, et iuguli vitalia lucent.
Nec frustrata manus, mortemque invenerat hasta;
Sed prohibet, paulumque humeri libare sinistri
Præbuit, et merito parcit Tritonia fratri.
Ille tamen nec stare loco, nec cominus ire
Amplius, aut vultus audet perferre cruenti
Tydeos: ægra animo vis, ac fiducia cessit.
Qualis setigeram Lucana cuspide frontem
Strictus aper, penitus cui non infossa cerebro
Vulnera, nec felix dextræ tenor, in latus iras
Frangit, et expertæ iam non venit obvius hastæ.
Ecce, ducem turmæ certa indignatus in hostem
Spicula, felici Prothoum torquere lacerto
Turbidus Œnides, una duo corpora pinu
Cornipedemque equitemque ferit. Ruit ille ruentem
In Prothoum, lapsasque manu quærentis habenas
In vultus galeam, clypeumque in pectora calcat,
Saucius extremo donec cum sanguine frenos
Respuit, et iuncta domino cervice recumbit.
Sic ulmus, vitisque, duplex iactura coloni
Gaurano de monte cadunt: sed mœstior ulmus
Quærit utrumque nemus, nec tam sua brachia labens
Quam gemit assuetas invitaque proterit uvas.
Sumserat in Danaos Heliconius arma Corœbus,
Ante comes Musis, Stygii cui conscia pensi
Ipsa diu inspectis letum prædixerat astris
Uranie: cupit ille tamen, pugnasque virosque
Forsitan ut caneret: longa iacet ipse canendus
Laude, sed amissum mutæ flevere sorores.
Pactus Agenoream primis Atys ibat ab annis
Ismenen (Tyrii iuvenis non advena belli,
Quamvis Cirrha domus; soceros nec tristibus actis
Adversatus erat), sponsam cui castus amanti
Squallor, et indigni commendat gratia luctus.
Ipse quoque egregius; nec pectora virginis illi
Diversa, inque vicem, sineret Fortuna, placebant.
Bella vetant tædas, iuvenique hinc maior in hostes
Ira: ruit primis immixtus, et agmina Lernæ,
Nunc pedes ense vago, prensis nunc celsus habenis,
Ceu spectetur, agit. Triplici velaverat ostro
Surgentes etiamnum humeros, et levia mater
Pectora: tunc auro phaleras, auroque sagittas
Cingulaque, et manicas (ne coniuge vilior iret)
Presserat, et mixtum cono crispaverat aurum.
Talibus heu fidens, vocat ultro in prælia Graios.
Ac primum faciles grassatus cuspide turmas,
Arma refert sociis, et in agmina fida, peracta
Cæde, redit: sic Hyrcana leo Caspius umbra
Nudus adhuc, nulloque iubæ flaventis honore
Terribilis, magnique etiamnum sanguinis insons,
Haud procul a stabulis captat, custode remoto
Segne pecus, teneraque famem consumit in agna.
Mox ignotum armis, ac solo corpore mensus,
Tydea non timuit: fragilique lacessere telo
Sæpius infrendentem aliis, aliosque sequentem
Ausus erat: tandem invalidos Ætolus ad ictus
Forte refert oculos, et formidabile ridens:
Iamdudum video, magnum cupis, improbe, leti
Nomen, ait: simul audacem non ense, nec hasta
Dignatus, leviter digitis imbelle solutis
Abiecit iaculum: latebras tamen inguinis alte

Missile, ceu totis intortum viribus, hausit.
Præterit haud dubium fati, et spoliare superbit (las,
Œnides: Neque enim has Marti, aut tibi, bellica Pal-
Exuvias figemus, ait: procul arceat ipsum
Ferre pudor: vix, si bellum comitata relictis
Deipyle thalamis, illi illudenda tulissem.
Sic ait: et belli maiora ad præmia mente
Ducitur: innumeris veluti leo forte potitus
Cædibus, imbelles vitulos mollesque iuvencas
Transmittit: magno furor est in sanguine mergi,
Nec nisi regnantis cervice recumbere tauri.
At non semianimi clamore Menœceos lapsus
Fallit Atys: prævertit equos, curruque citato
Desilit: instabat pubes Tegeæa iacenti;
Nec prohibent Tyrii. Pudeat, Cadmea iuventus,
Terrigenas mentita patres, quo tenditis, inquit,
Degeneres? meliusne iacet pro sanguine nostro
Hospes Atys? tantum hospes adhuc, et coniugis ultor
Infelix nondum iste suæ: nos pignora tanta
Prodimus? Insurgunt iusto firmata pudore
Agmina, cuique suæ rediere in pectora curæ.
Interea thalami secreta in parte sorores,
Par aliud morum, miserique innoxia proles
Œdipodæ, varias miscent sermone querelas.
Nec mala quæ iuxta, sed longa ab origine fati,
Hæc matris tædas, oculos ast illa paternos,
Altera regnantem, profugum gemit altera fratrem,
Bella ambæ: gravis hinc miseri cunctatio voti.
Nutat utroque timor, quemnam hoc certamine victum,
Quem vicisse velint: tacite præponderat exul.
Sic Pandionis repetunt ubi fida volucres
Hospitia, atque larem bruma pulsante relictum,
Stantque super nidos, veteresque exordia fati
Enarrant tectis, et truncum ac flebile murmur
Verba putant; voxque illa tamen non dissona verbis.
Atque ibi, post lacrymas et longa silentia, rursus
Inchoat Ismene: Quisnam hic mortalibus error?
Quæ decepta fides? curam invigilare quieti,
Claraque per somnos animis simulacra reverti?
Ecce ego, quæ thalamos, nec si pax alta maneret,
Tractarem sensu, (pudet heu) connubia vidi
Nocte, soror: (sponsum unde?) mihi sopor attulit a-
Vix notum visu: semel his in sedibus illum, (mens
Dum mea nescio quo spondentur fœdera pacto
Respexi non sponte, soror: turbata repente
Omnia cernebam, subitusque intercidit ignis,
Meque sequebatur rabido clamore reposcens
Mater Atyn. Quænam hæc dubiæ præsagia cladis?
Nec timeo, dum tuta domus, milesque recedat
Doricus, et tumidos liceat componere fratres.
Talia nectebant, subito cum pigra tumultu
Expavit domus, et multo sudore receptus
Fertur Atys, servans animam iam sanguine nullo,
Cui manus in plaga, dependet languida cervix
Exterior clypeo, crinesque a fronte supini.
Prima videt, caramque tremens Iocasta vocabat
Ismenen: namque hoc solum moribunda precatur
Vox generi: solum hoc gelidis iam nomen inerrat
Faucibus. Exclamant famulæ: tollebat in ora
Virgo manus: tenuit sævus pudor: attamen ire
Cogitur: indulget summum hoc Iocasta iacenti,
Ostenditque offertque: quater, iam morte sub ipsa
Ad nomen visus deiectaque fortiter ora
Sustulit: illam unam neglecto lumine cœli
Aspicit, et vultu non exsatiatur amato.
Tunc, quia nec genitrix iuxta, positusque beata
Morte pater, sponsæ munus miserabile tradunt,
Declinare genas: ibi demum, teste remoto,
Fassa pios gemitus, lacrymasque in lumina fudit.

Dumque ea per Thebas, aliis serpenti
Et face mutata bellum integrabat Er
Arma volunt, primos veluti modo ce
Sustulerint, omnisque et immensum lu
Eminet Œnides, quamvis et arundi
Parthenopæus agat, morientumque o
Hippomedon proculcet equo, Capane
Iam procul Aoniis volet agnoscendus
Tydeos illa dies: illum fugientque, t
Clamantem: Quo terga datis? licet co
Ulcisci socios, mactatumque rependere
Ille ego, inexpletis solus qui cædibus
Quinquaginta animas: totidem, tali
Ferte manus; nulline patres, nulline
Unanimi fratres? quæ tanta oblivia l
Quam pudet Inachias contentum abi
Hinc super Thebis? hæc robora regia
Egregius dux ille mihi? simul ordine
Ipsum exhortantem cuneos, capitisqu
Insignem fulgore videt: nec segnius a
Accurrit, niveo quam flammiger ales
Imminet, et magna trepidum circum
Tunc prior: Aonias rex o iustissime p
Imus in arma palam, tandemque oste
An noctem et solitas placet exspectare
Ille nihil contra, sed stridula cornu
It referens mandata ducis, quem prov
Iam iam in fine viæ percussum oblique
Telum ingens avide, et quanto non an
Impulit: ibat atrox, finem positura d
Lancea: convertere oculos utrimque
Sidonii Graiique Dei: crudelis Erin
Obstat, et infando differt Eteoclea fr
Cuspis in armigerum Phlegyam pecc
Pugna virum: stricto nam sævior irru
Ætolus, retroque datum Thebana te
Arma docens: sic densa lupum iam nc
Arcet ab appenso pastorum turba in
Improbus erigitur contra, nec cura ve
Impetere, illum, illum, semel in quem
Non secus obiectas acies, turbamque
Dissimulat, transitque manu, tamen
Pectora Deilochi, Clonii latus, ilia to
Perforat Hippotadæ: truncis sua me
Interdum galeasque rotat per nubila p
Et iam corporibus sese, spoliisque ca
Clauserat: unum acies circum consum
Omnia tela vovent: summis hæc ossib
Pars frustrata cadunt, partem Trito
Multa rigent clypeo: densis iam consil
Ferratum quatit umbo nemus, tergoq
Atque humeris gentilis aper, nusquam
Gloria, quique apicem torvæ Gradiv
Cassidis, haud lætum domino ruit om
Temporibus nuda æra sedent; circum
Vertice percusso, volvuntur in arma
Iam cruor in galea, iam saucia prolui
Pectora, permixtus sudore, et sanguin
Respicit hortantes socios, et Pallada f
Longius opposita celantem lumina pa
Ibat enim magnum lacrymis inflectur
Ecce, secat Zephyros ingentem fra
Fortunamque ferens: teli non eminus
Astacides Melanippus erat; nec prodid
Et vellet latuisse manum: sed gaudia l
Monstrabant trepidum: nam flexum i
Summissum latus, et clypei laxavit
Clamorem Aonii miscent, gemitumq
Obiectantque manus, indignanteque

longe rimatus, amarum,
imæ se cogit in ictum
e iacit, quod proximus Hopleus
xpressus conamine sanguis.
upidum bellare, (quis ardor!)
as, mediaque in morte negantem
, summique in margine campi,
atera inclinantia parma
diturum ad prœlia Martis
: sed et ipse recedere cœlum,
s extremo frigore labi
terræ, Miserescite, clamat,
a precor referantur ut Argos,
nec enim mihi cura supremi
fragilemque hunc corporis usum,
. Caput, o caput, o mihi si quis
ppe, tuum! nam volveris arvis:
: me virtus suprema fefellit.
quid tibi sanguinis unquam,
, o primis puer inclyte bellis
e Capaneu iam maxime turmæ.
primus abit, primusque repertum
Capaneus e pulvere tollit
ue super cervice reportat,
n concussi vulneris unda.
rediit Tirynthius antro,
n clamantibus intulit Argis.
vultuque occurrit, et amens
, ut singultantia vidit
los, seseque agnovit in illo;
porgi, lævaque receptum
ile caput, gliscitque tepentis
ens, et adhuc dubitantia figi.
erat: plus exigit ultrix
e inflexo Tritonia patre
o decus immortale ferebat,
cti perfusum tabe cerebri
elerantem sanguine fauces.
re valent: stetit aspera Gorgo
rectique ante ora cerastæ
git aversata iacentem,
bit, quam mystica lampas, et insons
avit lumina lympha.

Liber nonus

abies audita cruenti
n minus ingemuere iacentem
tque virum, et rupisse queruntur
Divum implacidissime, quanquam
cædis opus, Gradive, furebas,
ferunt: nec cominus ipsum
os retro torsisse iugales.
Melanippi funus acerbo
sultum Cadmeia pubes
is, quam si turbata sepulcris
nstrisque datæ crudelibus urnæ.
super: Quisquamne Pelasgis
iuemque gerit? iam morsibus uncis
adeo tela exsatiavimus?) artus
e Hyrcanis bellare putatis
os Libyæ contraire leones?
, (pulchra o solatia leti!)
e caput, dulcique nefandus
nos ferrum mite, facesque:
t feritas iam non eget armis.
di, claraque hac luce fruantur, (pos
summe Pater: sed enim hiscere cam-
sque fugam miserantur: an istos
mus? Magno sic fatus agebat
Procursu fremituque viros: furor omnibus idem
Tydeos invisi spoliis, raptoque potiri
Corpore: non aliter subtexunt astra catervæ
Incestarum avium, longe quibus aura nocentem
Aera, desertasque tulit sine funere mortes:
Illo avidæ cum voce ruunt, sonat arduus æther
Plausibus, et cœlo volucres cessere minores.
Fama per Aonium rapido vaga murmure campum
Spargitur in turmas, solito pernicior index,
Cum lugenda refert; donec cui maxima fando
Damna vehit, trepidas lapsa est Polynicis ad aures.
Diriguit iuvenis, lacrymæque hæsere paratæ,
Et cunctata fides; nimium nam cognita virtus
Œnidæ, credi letum suadetque vetatque.
Sed postquam haud dubio clades auctore reperta est,
Nox oculos, mentemque rapit tum sanguine fixo
Membra simul, simul arma ruunt: madet arduus fletu
Iam galea, atque ocreæ clypeum excepere cadentem.
It mœstus genua ægra trahens, hastamque sequentem,
Vulneribus ceu mille gravis, totosque per artus
Saucius: assistunt socii, monstrantque gementes.
Tandem ille abiectis vix quæ portaverat armis,
Nudus in egregii vacuum iam corpus amici
Procidit, et tali lacrymas cum voce profudit:
Hasne tibi, armorum spes, o suprema meorum,
Œnide, grates? hæc præmia digna rependi?
Nudus ut invisa Cadmi tellure iaceres,
Sospite me? Nunc exul ego, æternumque fugatus,
Quando alius misero, ac melior, mihi frater ademtus.
Nec iam sortitus veteres, regnique nocentis
Periurum diadema peto: quo gaudia tanti
Emta mihi? aut sceptrum, quod non tua dextera tra- (det?
Ite, viri, solumque fero me linquite fratri.
Nil opus arma ultra tentare, et perdere mortes:
Ite, precor: quid iam dabitis mihi denique maius?
Tydea consumsi: quanam hoc ego morte piabo?
O socer, o Argi! et primæ bona iurgia noctis,
Alternæque manus, et longi pignus amoris
Ira brevis: non me ense tuo tunc, maxime Tydeu,
(Et poteras) nostri mactatum in limine Adrasti?
Quin etiam Thebas, me propter, et impia fratris
Tecta, libens, unde haud alius remeasset adisti:
Ceu tibimet sceptra et proprios laturus honores.
Iam Telamona pium, iam Thesea fama tacebat.
Qualis et ecce iaces? quæ primum vulnera mirer?
Quis tuus hic, quis ab hoste cruor? quæ te agmina,
Innumeri stravere globi? Ni fallor, et ipse (quive
Invidit pater, et tota Mars impulit hasta.
Sic ait, et mœrens etiamnum lubrica tabo
Ora viri tergit lacrymis, dextramque reponit.
Tune meos hostes hucusque exosus? et ultra
Sospes ego? Exuerat vagina turbidus ensem,
Aptabatque neci: comites tenuere, socerque
Castigat; bellique vices ac fata revolvens,
Solatur tumidum, longeque a corpore caro
Paulatim, unde dolor, letique animosa voluntas,
Amovet, ac tacite ferrum inter verba reponit.
Ducitur, amisso qualis consorte laborum
Deserit inceptum media inter iugera sulcum
Taurus iners, colloque iugum deforme remisso
Parte trahit, partem lacrymans sustentat arator.
Ecce autem hortatus Etheoclis et arma secuti,
Lecta manus, iuvenes, quos nec Tritonia bello,
Nec prope collata sprevisset cuspide Mavors,
Adventant. Contra, collecta ut pectora parmæ
Fixerat, atque hastam longe protenderat, hæret
Arduus Hippomedon: ceu fluctibus obvia rupes,
Cui neque de cœlo metus, et fracta æquora cedunt;
Stat cunctis immota minis: timet ipse rigentem

Corpus amat: corpus servans, circumque supraque
Vertitur: imbellem non sic amplexa iuvencum,
Infestante lupo, cum primum fusa tuetur
Mater, et ancipiti circumfert cornua gyro;
Ipsa nihil metuens, sexusque oblita minoris
Spumat, et ingentes imitatur fœmina tauros.
Tandem intermissa iaculantum nube potestas
Reddere tela fuit: namque et Sicyonius Alcon
Venerat auxilio, Pisæaque præpetis Idæ
Turba subit, cuneumq; replent: his fretus, in hostes
Lernæam iacit ipse trabem: volat illa sagittis
Æqua fuga, mediumque nihil cunctata Politen
Transabit, et iuncti clypeum cavat improba Mopsi.
Phocea tunc Cydona, Tanagræumque Phalantum,
AtqueErycem, hunc retro conversum, et tela peten-
Dum spes nulla necis, crinito a vertice figit. (tem,
Faucibus ille cavis hastam non ore receptam
Miratur moriens, pariterque et murmure plenus
Sanguis, et expulsi salierunt cuspide dentes.
Ausus erat furto dextram iniectare Leonteus,
Pone viros atque arma latens, positumque trahebat
Prenso crine caput: vidit, quanquam undiq; crebræ,
Hippomedon ante ora minæ; sævoque protervam
Abstulit ense manum: simul increpat: Hanc tibi Ty-
Tydeus ipse rapit: post et confecta virorum (deus,
Fata time, magnosque miser fuge tangere Manes.
Ter Cadmea phalanx torvum abduxere cadaver;
Ter retrahunt Danai: Siculi velut anxia puppis
Seditione maris, nequidquam obstante magistro,
Errat, et averso redit in vestigia velo.
Non ibi Sidoniæ valuissent pellere cœpto
Hippomedonta manus: non illum impacta moverent
Tormenta oppositum; formidatique superbis
Turribus impulsus tentato umbone redissent.
Sed memor Elysii regis, noxasque retexens
Tydeos, in medios astu subit impia campos
Tisiphone: sensere acies, subitusque cucurrit
Sudor equis, sudorque viris: quamquam ore remisso
Inachium fingebat Halyn: nusquam impius ignis,

Limes utrimq; datus: [illegible]
Nulla viri feritas: iuvat ora ri[…]
Et formidatos impune lacessere […]
Hic amor, hoc una timidi fort[…]
Nobilitare manus, infectaque […]
Coniugibus servant, parvisque […]
Sic ubi Maura diu populatum r[…]
Quem propter, clausiq; greges, […]
Pastorum lassæ debellavere col[…]
Gaudet ager; magno subeunt cl[…]
Præcerpuntque iubas, immanis[…]
Damnaque commemorant, seu i[…]
Excubat, antiquo seu pendet gl[…]
At ferus Hippomedon quanqu[…]
Auxilium, et seram rapto pro c[…]
It tamen, et cæcum rotat irrue[…]
Vix socios hostemque nihil d[…]
Secernens: sed cæde nova iam l[…]
Armaque, semineceque viri, c[…]
Impediunt, lævumque femur, […]
Regis Echionii, seu dissimula v[…]
Sive ibi nescierat: mœstum vi[…]
Tydeos hic magni fidus comes, […]
Armiger: alipedem prona cervi[…]
Fatorum ignarum domini, sol[…]
Quod vacet; inque acies audent[…]
Hunc aspernantem tumide nov[…]
(Unam quippe manum domiti[…]
Corripit, affaturque: Quid, o m[…]
Infelix sonipes? nusquam tibi d[…]
Regis onus: non iam Ætolo ant[…]
Gaudentemque iubam per stag[…]
Quod superest, caros, i, saltem[…]
Aut sequere; extorrem non tuq[…]
Captivos, tumidumque equitem[…]
Audisse, accensumque putes: h[…]
Abstulit, et similes minus indi[…]
Semifer aeria talis Centaurus […]
Desilit in valles: ipsum nemor[…]

ostiles saltu maiore per undas
tis, (longum dimittere habenas)
nutum, viridi defixa parumper
uleo commendat spicula trunco.
animes tradunt rapientibus ultro
alii dimissa casside, quantum
atus animæ valuere sub undis,
. Multi fluvium transmittere nando
l vincla tenent, laterique repugnat
adidus deducit pectora thorax.
ruleis tumido sub gurgite terror
ani quoties devexa profundi
delphina videut: fugit omnis in imos
viridesque metu stipantur in algas;
ersi, quam summa per æquora flexus
sis malit certare carinis.
arsos, mediisque in fluctibus heros
pariter, pariter regit arma, pedumque
entat equum; consuetaque campo
mersas levis ungula quærit arenas.
Chromis, Chromin Antiphos, Antiphon
yagen, evasurumque relicto (Hypseus,
n, ni fata vetent, et stamine primo
lure mori: premit agmina Thebes
: turbat Danaos Asopius Hypseus,
nque timet: crasso vada mutat uterque
a fluvio neutri fatale reverti.
onis volvuntur cursibus artus,
bscisæ redeunt in pectora dextræ.
clypeosque leves arcusque remissos
galeasque vetant descendere cristæ.
s late sternuntur flumina telis,
ic luctantur corpora leto,
animas retro premit obvius amnis.
rapiente vado puer Agrius ulmum
nsignes humeros ferus ense Menœceus
e cadens, nondum conamine ademto,
excelsis spectat sua brachia ramis.
a Sagen ingenti vulnere mersit:
ndo, rediit pro corpore sanguis.
s fratrem rapturus Agenor
t tenuit; sed saucius ille levantem
plexu: poterat resolutus Agenor
dis, puduit sine fratre reverti.
extra Chaletum, vulnusque minantem
idus nodato gurgite vortex:
m crine latet, iam dextera nusquam,
uptas ensis descendit in undas.
leti miseros mors una fatigat.
o Mycalesia cuspis Agyrten:
squam auctor erat; sed concita tractu
ngiens invenerat hasta cruorem.
lidos sonipes Ætolus in armos,
alte vi mortis, et aera pendens
ud tamen est turbatus flumine ductor:
r equum, magnoque e vulnere telum
mens, et sponte remisit habenas.
petit pugnas, gressuque, manuque
gnem Nomium, fortemque Mimanta,
e Lichan, Anthedoniumque Lycetum
rro geminisque e fratribus unum
eadem poscenti fata Panemo,
es, ait, diræque ad mœnia Thebes
iseros non decepture parentes.
d pugnas rapidum deiecit in amnem
ellona manu: trahit unda timentes
ili, nuda nec flebilis umbra
tros Tydeus inhumatus ad ignes.
is crudelia pabula monstris:
Illum terra vehit, suaque in primordia solvit.
Sic premit adversos, et acerbat vulnera dictis.
Ac nunc ense furit, nunc tela natantia raptans
Ingerit: innuptæ comitem Therona Dianæ,
Ruricolamque Gyan, cum fluctivago Ergino,
Intonsumque Hersen contemtoremque profundi
Crethea, nimbosam qui sæpe Caphareos arcem,
Euboicasque hiemes, parva transfugerat alno.
Quid non fata queant? traiectus pectora ferro
Volvitur in fluctus: heu cuius naufragus undæ!
Te quoque sublimi transnantem flumina curru,
Dum socios, Pharsale, petis, resupinat ademtis
Dorica cuspis equis: illos violentia sævi
Gurgitis, infelixque iugi concordia mergit.
Nunc age, quis tumidis magnum expugnaverit undis
Hippomedonta labor, cur ipse excitus in arma
Ismenos, doctæ nosse indulgete sorores:
Vestrum opus ire retro, et senium defendere famæ.
Gaudebat Fauno Nymphaque Ismenide natus,
Maternis bellare tener Crenæus in undis;
Crenæus, cui prima dies in gurgite fido,
Et natale vadum, et virides cunabula ripæ.
Ergo ratus nihil Elysias ibi posse sorores,
Lætus adulantem nunc hoc nunc margine ab illo
Transit avum: levat unda gradus, seu defluus ille,
Sive obliquus eat; nec cum subit obvius, ullas
Stagna dedere moras, pariterque revertitur amnis.
Non Anthedonii tegit hospitis inguina pontus
Blandior, æstivo nec se magis æquore Triton
Exerit, aut caræ festinus ad oscula matris
Cum remeat, tardumque ferit delphina Palæmon.
Arma decent humeros, clypeusque insignis, et auro
Lucidus, Aoniæ cælatur origine gentis.
Sidonis hic blandi per candida terga iuvenci
Iam secura maris, teneris iam cornua palmis
Non tenet: extremis alludunt æquora plantis.
Ire putes clypeo, fluctusque secare iuvencum.
Adiuvat unda fidem, pelago nec discolor amnis.
Tunc audax pariter telis et voce proterva
Hippomedonta petit; non hæc fœcunda veneno
Lerna, nec Herculeis haustæ serpentibus undæ.
Sacrum amnem, sacrum, (et, miser, experiere) Deum-
Altrices irrumpis aquas. Nihil ille, sed ibat (que
Cominus: opposuit cumulo se densior amnis,
Tardavitque manum: vulnus tamen illa retentum
Pertulit, atque animæ tota in penetralia sedit.
Horruit unda nefas: sylvæ flevistis utræque;
Et graviora cavæ sonuerunt murmura ripæ.
Ultimus ille sonus moribundo emersit ab ore,
Mater! in hanc miseri ciciderunt flumina vocem.
At genitrix cœtu glaucarum cincta sororum
Protinus icta malo, vitrea de valle solutis
Exiliit foribunda comis, ac verbere crebro
Oraque pectoraque et viridem scidit horrida vestem.
Utque erupit aquis, iterumque, iterumque trementi
Ingeminat, Crenæe, sono: nusquam ille; sed index
Desuper, ah miseræ nimium noscenda parenti,
Parma natat: iacet ipse procul, qua mixta supremum
Ismenon primi mutant confinia ponti.
Fluctivagam sic sæpe domum, madidosque penates
Halcyone deserta gemit, cum pignora sævus
Auster, et algentes rapuit Thetis invida nidos.
Mergitur orba iterum, penitusque occulta sub undis
Limite non uno, liquidum qua subter eunti
Lucet iter, miseri nequidquam funera nati
Vestigat, plangitque tamen: sæpe horridus amnis
Obstat, et obducto caligant sanguine visus.
Illa tamen præceps in tela offendit et ·
Scrutaturque manu galeas, et prom

Non mihi? nec tantæ pudet (heu) miseretque ruinæ,
Dure parens? quæ te alta et ineluctabilis imo
Condidit amne palus? quo iam nec cruda nepotis
Funera, nec nostri valeant perrumpere planctus?
Ecce furit, iactatque tuo se in gurgite maior
Hippomedon: illum ripæque undæque tremiscunt.
Illius impulsu nostrum bibit unda cruorem.
Tu piger, et trucibus facilis servire Pelasgis,
Ad cineres saltem supremaque iusta tuorum
Sæve veni, non hic solum accensure nepotem.
His miscet planctus, multumque indigna cruentat
Pectora: cœruleæ referunt lamenta sorores.
Qualiter Isthmiaco nondum Nereida portu
Leucotheen planxisse ferunt, dum pectore anhelo
Frigidus in matrem sævum mare respuit infans.
At pater arcano residens Ismenos in antro,
Unde auræ, nubesque bibunt, atque imbrifer Arcus
Pascitur, et Tyrios melior venit annus in agros,
Ut lamenta procul (quanquam obstrepit ipse) novos-
Accepit natæ gemitus, levat aspera musco (que
Colla, gravemque gelu crinem: ceciditque soluta
Pinus adulta manu, dimissaque volvitur urna.
Illum, per ripas annoso scrupea limo
Ora exertantem sylvæ, fluviique minores
Mirantur: tantus tumido de gurgite surgit,
Spumosum attollens apicem, lapsuque sonoro
Pectora cœruleæ rivis manantia barbæ.
Obvia cognatos gemitus, casumque nepotis, (tum
Nympharum docet una patrem, monstratque cruen-
Auctorem, dextramque premit: stetit arduus alto
Amne; manuque genas, et nexa virentibus ulvis
Cornua concutiens, sic turbidus ore profundo
Incipit: Huncne mihi, Superum regnator, honorem,
Quod toties hospesque tuis et conscius actis,
(Nec memorare timor) falsa nunc improba fronte
Cornua, nunc vetitam currus disiungere Phœben,
Dotalesque rogos, deceptaque fulmina vidi,
Præcipuosque alui natorum? An vilis et illis
Gratia? Ad hunc certe repsit Tirynthius amnem:
Hac tibi flagrantem Bromium restinximus unda.

Miratur crevisse vadum, ...
Hinc atque hinc tumidi fluctu...
Tempestas instar pelagi, cum ...
Aut nigrum trepidis impingit ...
Non secus æquoreo iactat The...
Hippomedonta salo, semperque ...
Tollitur, et clypeum nigrante ...
Spumeus assultans, fractaque ...
Et cumulo maiore redit: nec ...
Contentus, carpit patres serva...
Arbusta; annosasque trabes, ...
Saxa rotat: stat pugna impar ...
Indignante Deo: nec enim dat ...
Frangitur ille minis, veniente...
Intrat, et obiecta dispellit flu...
Stant terra fugiente gradus, ...
Lubrica saxa natant, genibusq...
Subruta fallaci servat vestigia...
Sic etiam increpitans: Unde h...
Ira tibi? quove has traxisti ge...
Imbelli famulante Deo? solum...
Fœmineis experte choris, cum...
Buxus, et insanæ maculant tri...
Dixerat: atque illi sese Deu...
Turbidus imbre genas, et nub...
Nec sævit dictis, trunca sed p...
Ter, quater, oppositi, quantum...
Impulit assurgens: tandem vi...
Excussumque manu tegimen, ...
Terga refert: instant undæ, ...
Amnis ovans: nec non saxis et ...
Desuper infestant Tyrii, gemi...
Aggere: quid faciat, bellis ob...
Nec fuga iam misero, nec mag...
Stabat gramineo productus ...
Undarum ac terræ dubio, sed ...
Fraxinus, ingentique vadum p...
Huius opem (nam quæ terras i...
Arripuit dextra: nec pertulit i...
Sed maiore supra, quam stabat...

istos, subiti torrentis iniquis
quis? adeone occumbere ferro
andem precibus commota Tonantem
ionam miseros, sator inclyte Divum,
juam usque premes? iam Pallas et odit
pto tacuerunt augure Delphi.
omedon, cui gentis origo Mycenæ,
ares, numenque ante omnia Iuno,
neis?) pelagi crudelibus ibit
erte tumulos, supremaque victis
bi Cecropiæ post prœlia flammæ?
ibi est? Non speruit coniugis æquas
iterque oculos ad mœnia Cadmi
sederunt flumina nutu.
s humeri, et perfossa patescunt
utis alte cum elata, resedit
gunt scopuli, quæsitaque nautis
festis descendunt æquora saxis.
isse iuvat? premit undique nimbo
issa cohors: nec tegmina membris
patet leto: tunc vulnera manant,
ne diu stupuit cruor, aere nudo
ues venarum laxat hiatus,
nt undarum frigore gressus.
tico qualis procumbit in Hæmo
is, putri seu robore quercus
nas, ingentemque aera laxat.
nemus, et mons ipse tremiscit,
at, quas obruat ordine sylvas.
ensem galeamve audacia cuiquam,
edunt oculis, ingentiaque horrent
rictis accedunt cominus armis.
Hypseus, capulumq; in morte tenenti
vos laxavit casside vultus:
s alte mucrone corusco
utans galeam, et clamore superbit:
medon; hic formidabilis ultor
, debellatorque cruenti
vit longe, pressitque dolorem,
ipaneus, telumque immane lacerto
s: Ades o mihi, dextera, tantum
is, et inevitabile numen:
m Superum contemtor adoro.
i sese facit ipse potentem.
bies, clypeum per et ærea terga
que animam sub pectore magno
haud alio quam celsa fragore
umeros penitus quassata per ictus
amque aperit victoribus urbem.
ens, Non infitiamur honorem
r huc oculos, ego vulneris auctor.
umque aliis iactantior umbris.
leamque rapit, clypeumque revellit
mque tenens super Hippomedonta,
l hostiles, dux magne, tuasque
cineri decus, et suus ordo
a iustos dum reddimus ignes,
ueus operit tua membra sepulcro.
belli vice mutua Graiis
ul nectebat vulnera Mavors.
medon, illic non segnior Hypseus
i præbent solatia luctus.
a somnum turbata figuris
i mater Tegeatis Ephebi,
m, plantisque ex more solutis,
las ibat Ladonis ad undas
m fluvio vivente soporem.
nitas curarum pondere noctes
adytis, quas ipsa dicarat,

Exuvias, seque ignotis errare sepulcris
Extorrem nemoris, Dryadumque a plebe fugatam,
Sæpe novos nati bello rediisse triumphos,
Armaque, et alipedem notum, comitesque videbat,
Nusquam ipsum: nunc ex humeris fluxisse pharetras,
Effigiesque suas, simulacraque nota cremari.
Præcipuos sed enim illa metus portendere visa
Nox miseræ, totoque erexit pectore matrem.
Nota per Arcadias felici robore sylvas
Quercus erat, Triviæ quam desacraverat ipsa
Electam turba nemorum, numenque colendo
Fecerat: hic arcus, et fessa reponere tela,
Armaque curva suum, et vacuorum terga leonum
Figere, et ingentes æquantia cornua sylvas.
Vix ramis locus: agrestes adeo omnia cingunt
Exuviæ, et viridem ferri nitor impedit umbram.
Hanc, ut forte iugis longo defessa redibat
Venatu, modo rapta ferox Erymanthidos ursæ
Ora ferens, multo proscissam vulnere cernit
Deposuisse comam, et rorantes sanguine ramos
Expirasse solo: quærenti Nympha cruentas
Mænadas, atque hostem dixit sævisse Lyæum.
Dum gemit, et planctu circumdat pectus inani,
Abrupere oculi noctem, mœstoque cubili
Exsilit, et falsos quærit per lumina fletus.
Ergo ut in amne nefas merso ter crine piavit,
Verbaque sollicitas matrum solantia curas
Addidit, armatæ ruit ad delubra Dianæ,
Rore sub Eoo, notasque ex ordine sylvas
Et quercum gavisa videt: tunc limine Divæ
Adstitit, et tali nequidquam voce precatur:
Virgo potens nemorum, cuius non mollia signa
Militiamque trucem, sexum indignata frequento
More nihil Graio: nec te genus aspera ritu
Colchis, Amazoniæve magis coluere catervæ;
Si mihi non unquam thyasi, ludusve protervæ
Noctis, et, inviso quamvis temerata cubili,
Non tamen aut teretes thyrsos, aut mollia gessi
Pensa, sed in tetricis et post connubia lustris,
Sic quoque venatrix, animumque innupta, rem ansi;
Nec mihi secretis culpam occultare sub antris
Cura, sed ostendi natum, posuique trementem
Ante tuos confessa pedes; nec degener ille
Sanguinis, inque meos reptavit protinus arcus,
Tela puer lacrymis et prima voce poposcit;
Hunc mihi (quid trepidæ noctes somnusq; minantur?)
Hunc, precor, audaci qui nunc ad prœlia voto
Heu nimium tibi fisus abit, da visere belli
Victorem, vel si ampla peto, da visere tantum.
Hic sudet, tuaque arma ferat: preme, Diva, malorum
Signa: quid in nostris, nemoralis Delia, sylvis
Mænades hostiles, Thebanaque numina regnant?
Hei mihi! cur penitus (simque augur cassa futuri)
Cur penitus, magnoque interpretor omine quercum?
Quod si vera sopor miseræ præsagia mittit,
Per te maternos, mitis Dictynna, labores,
Fraternumque decus, iustis hunc fige sagittis
Infelicem uterum: miseræ sine funera matris
Audiat ille prior. Dixit, fletuque soluto,
Aspicit et niveæ saxum maduisse Dianæ.
Illam Diva ferox etiamnum in limine sacro
Expositam, et gelidas verrentem crinibus aras,
Linquit, et in mediis frondentem Mænalon astris
Exsuperat gressu, saltumque ad mœnia Cadmi
Destinat, interior cœli qua semita lucet
Dis tantum, et cunctas iuxta videt ardua terras.
Iamque fere medium Parnassi frondea præter
Colla tenebat iter, cum fratrem in nube corusca
Aspicit haud solitum visu: remeabat abarn

Insontis pueri scelerarit sanguine dextram
Impius: et nostris fas sit sævire sagittis.
Sic effata movet gressus, libandaque fratri
Parcius ora tulit, Thebasque infesta petivit.
At pugna ereptis maior crudescit utrinque
Regibus, alternosque ciet vindicta furores.
Hypseos hinc turmæ, desolatumque magistro
Agmen, at hinc gravius fremit Hippomedontis adem-
Orba cohors: præbent obnixi pectora ferro: (ti
Idem ardor rabidis externum haurire cruorem,
Ac fudisse suum: nec se vestigia mutant.
Stat cuneo defixa acies, hostique cruento
Dant animas, et terga negant: cum lapsa per auras
Vertice Dircæi velox Latonia montis
Adstitit: agnoscunt colles, notamque tremiscit
Sylva Deam, sævis ubi quondam exerta sagittis
Fœcundam lasso Nioben consumserat arcu.
Illum acies inter medias, iam cæde superbum,
Nescius armorum, et primas tunc passus habenas
Venator raptabat equus, quem discolor ambit
Tigris, et auratis adverberat unguibus armos.
Colla sedent, nodis et castigata iubarum
Libertas, nemorisque notæ sub pectore primo
Iactantur, niveo lunata monilia dente.
Ipse bis Œbalio saturatam murice pallam,
Lucentesque auro tunicas (hoc neverat unum
Mater opus) tenui collectus in ilia vinclo
Cornipedis lævo clypeum demiserat armo,
Ense gravis nimio; tereti iuvat aurea morsu
Fibula, pendentes circum latera aspera cinctus,
Vaginæque sonum, tremulumque audire pharetræ
Murmur, et a collo missas in terga catenas,
Interdum cristas hilaris iactare comantes,
Et pictum gemmis galeæ iubar: ast ubi pugna
Cassis anhela calet; resoluto vertice nudus
Exoritur: tunc dulce comæ, radiisque micantes
Dulce nitent visus, et, quas dolet ipse morari,
Nondum mutatæ roseæ lanugine malæ.
Nec formæ sibi laude placet, multumque severis

Nocte docet, monstratque fer
Tunc vero exerto circumvola
Nec se mente regit, patriæ, m
Immemor, et nimium cælesti
Ut leo, cui parvo mater Gæt
Suggerit ipsa cibos, cum prim
Colla iubis, torvusque novos
Indignatur ali, tandemque ef
Liber amat campos, et nescit
Quos, age, Parrhasio sternis,
Prima Tanagræum turbavit
Extremo galeæ, primoque in
Angusta transmissa via: stat
Sanguinis, et sacri facies rub
Sævius Eurytion, cui lumini
Aspera tergeminis acies se co
Ille trahens oculo plenam lab
Ibat in auctorem: sed Divum
Tela queant? alio geminatum
Explevit tenebras; sequitur t
Qua meminit, fusum donec p
Decidit: hic sævi miser inter
Palpitat, et mortem socioqu
Addit Abantiadas, insignem
Et male dilectum miseræ Cyd
Illi perfossum telo patefecer
Huic geminum obliqua traiec
Extitit hac ferrum, velox hac
Fluxit utrinque cruor; nulli
Dant veniam: non forma La
Non pubescentes texerunt Æ
Figitur ora Lamus, flet saucia
Perfossam telo niveam gemis
Te præceps Eubœa tulit, te ca
Miserat, hunc virides, non ex
Nunquam cassa manus, nulla
Missile: nec requies dextræ, s
Iungit arundo sequens: unam
Aut unam sævire manum? mo

liam, mixtusque æqualibus illic,
vero desævit pulvere Mavors,
mi: quod si te mœsta sepulcri
labimus, leto moriere virorum.
ic contra stimulis gravioribus ardet
ades, nec dum ille quieverat, infit:
Thebas, quarum hic exercitus, arma
am adeo puer, ut bellare recuset
liæ stirpem, et fera semina gentis,
vides: non me sub nocte silenti
o genitrix famulata Lyæo
nquam deformes vertice mitras
bique manu iactavimus hastam.
ictos didici reptare per amnes,
domos magnarum intrare ferarum:
oquar? ferrum mea semper et arcus
estri feriunt cava tympana patres.
hion, vultumque et in ora loquentis
rotat: sed ferri lumine diro
es, sese dominumque retorsit
avidam transmisit devius hastam.
nem stricto mucrone petebat
se medio Latonia campo
dos: omni stetit obvia vultu.
i devinctus amore pudico
eus, cui bella, suumque timorem
es pueri mandaverat annos.
um Dea dissimulata profatur:
ias satis infestasse catervas,
atis: miseræ iam parce parenti,
cunque favent. Nec territus ille,
nec plura petam) fidissime Dorceu,
qui tela meis gerit æmula telis,
us, et frena sonantia iactat.
ultus, Triviæ pendebitis alto
is matrem donabo pharetris.
o risit Latonia fletu.
eli iamdudum in parte remota
plexa Venus: dumque anxia Thebas
Cadmumque viro, caræque nepotes
ssum tacito sub corde dolorem
vet. Nonne hanc, Gradive, protervam
es mediam se ferre virorum
acies audax, et Martia signa
tiam donat, præbetque necandos
nte viros: huic tradita virtus,
estes superest tibi figere damas.
commotus in arma querelis
sola vagum per inane ruenti
ui sudant ad bella Furores.
mœstam monitu Latoida duro
us: Non hæc tibi prœlia Divum
iferum ni protinus improba campum
quam nosces nec Pallada dextræ.
tra? premit hinc Mavortia cuspis,
parve, colus, Iovis inde severi
o post hæc devicta pudore.
as Mavors circumspicit alas,
Dryanta movet, cui sanguinis auctor
, comitesque odisse Dianæ.
um: hic turbatos arripit ense
atque ducem: cadit agmine longo
s, Tegeesque habitator opacæ,
es fugiunt, Pheneique phalanges.
lassa fidit prosternere dextra,
s: etenim huc iam fessus et illuc,
s: urgent præsagia mille
ræ præcedunt nubila mortis.
aros comites, verumque videbat
Dorcea, iam vires paulatim abscedere sentit,
Sentit et exhaustas humero leviore pharetras.
Iam minus atque minus fert arma, puerque videtur
Et sibi, cum torva clypei metuendus obarsit
Luce Dryas: tremor ora repens ac viscera torsit
Arcados: utque feri vectorem fulminis albus
Cum supra respexit olor, cupit hiscere ripam
Strymonos, et trepidas in pectora contrahit alas:
Sic iuvenem sævi conspecta mole Dryantis,
Iam non ira subit, sed leti nuntius horror.
Arma tamen, frustra superos Triviamque precatus,
Molitur pallens, et surdos expedit arcus.
Iamque instat telis, et utramque obliquus in ulnam
Cornua contingit mucrone, et pectora nervo.
Cum ducis Aonii magno cita turbine cuspis
Fertur in adversum, nervique obliqua sonori
Vincla secat, pereunt ictus, manibusque remissis
Vana supinato ceciderunt spicula cornu.
Tunc miser et frenos turbatus, et arma remisit,
Vulneris impatiens, humeri qua tegmina dextri
Intrarat, facilemque cutem: subit altera cuspis,
Cornipedisque fugam succiso poplite sistit.
Tunc cadit ipse Dryas, (mirum) nec vulneris usquam
Conscius, olim auctor teli, causæque patebant.
At puer, infusus sociis, in devia campi
Tollitur, (heu simplex ætas!) moriensque iacentem
Flebat equum: cecidit laxata casside vultus,
Ægraque per trepidos expirat gratia visus,
Et prensis concussa comis, ter colla, quaterque
Stare negant, ipsisque nefas lacrymabile Thebis,
Ibat purpureus niveo de pectore sanguis.
Tandem hæc singultu verba incidente profatur:
Labimur, i, miseram, Dorceu, solare parentem.
Illa quidem, si vera ferunt præsagia curæ,
Aut somno iam triste nefas, aut omine vidit.
Tu tamen arte pia trepidam suspende, diuque
Decipito; neu tu subitus, neve arma tenenti
Veneris, et tandem, cum iam cogere fateri,
Dic: Merui, genitrix, pœnas, invita capessens
Arma puer rapui, nec te retinente quievi:
Nec tibi sollicitæ saltem inter bella peperci.
Vive igitur, potiusque animis irascere nostris:
Et iam pone metus: frustra de colle Lycæi
Anxia prospectas, si quis per nubila longe
Aut sonus, aut nostro sublatus ab agmine pulvis.
Frigidus in nuda iaceo tellure, nec usquam
Tu prope, quæ vultus, efflantiaque ora teneres.
Hunc tamen, orba parens, crinem (dextraq; secandum
Præbuit) hunc toto capies pro corpore crinem,
Comere quem frustra me dedignante solebas.
Huic dabis exequias: atque inter iusta memento,
Ne quis inexpertis hebetet mea tela lacertis,
Dilectosque canes ullis agat amplius antris.
Hæc autem primis arma infelicia castris
Ure, vel ingratæ munus suspende Dianæ.

Liber decimus

OBRUIT Hesperia Phœbum nox humida porta,
Imperiis properata Iovis: nec castra Pelasgum
Aut Tyrias miseratus opes, sed triste, tot extra
Agmina et immeritas ferro decrescere gentes.
Panditur immenso deformis sanguine campus.
Illic arma, et equos, ibant quibus ante superbi,
Funeraq; orba rogis, neglectaq; membra relinquunt.
Tunc inhonora cohors laceris insignibus ægras
Secernunt acies, portæque, ineuntibus arma
Angustæ populis, late cepere reversos.
Par utrinque dolor: sed dant solatia Thebis
Quatuor errantes Danaum sine præside turmæ,

Ceu mare per tumidum viduæ moderantibus alni,
Quas Deus, et casus, tempestatesque gubernant.
Inde animus Tyriis, non iam sua castra, sed ultro
Hostilem servare fugam, ne forte Mycenas,
Contenti rediisse petant. Dat tessera signum
Excubiis, positæque vices. Dux noctis opertæ
Sorte Meges, ultroque Lycus: iamque ordine iusso
Arma, dapes, ignemque ferunt: rex firmat euntes:
Victores Danaum (nec enim lux crastina longe,
Nec quæ pro timidis intercessere tenebræ
Semper erunt) augete animos, et digna secundis
Pectora ferte Deis: iacet omnis gloria Lernæ.
Præcipuæque manus: subiit ultricia Tydeus
Tartara: mors subitam nigri stupet auguris umbram:
Ismenos raptis tumet Hippomedontis opimis:
Arcada belligeris pudet annumerare tropæis.
In manibus merces: nusquam capita ardua belli
Monstrantque ducum septena per agmina cristæ.
Scilicet Adrasti senium, fraterque iuventa
Peior, et insanis Capaneus metuendus in armis?
Ite age, et obsessis vigiles circumdate flammas.
Nulli ex hoste metus: prædam asservatis opesque
Iam vestras. Sic ille truces hortatibus implet
Labdacidas: iuvat exhaustos iterare labores.
Sicut erat pulvis sudorque cruorque per artus
Mixtus adhuc, vertere gradum: vix obvia passi
Colloquia, amplexus etiam, dextrasque suorum
Excussere humeris: tunc frontem, aversaque terga
Partiti, laterumque sinus, vallum undique cingunt
Ignibus infestis: rabidi sic agmine mixto
Sub noctem coiere lupi, quos omnibus agris
Nil non ausa fames longo tenuavit hiatu.
Iam stabula ipsa premunt: torquet spes irrita fauces,
Balatusque tremens, pinguesque ab ovilibus auræ.
Quod superest, duris affrangunt postibus ungues,
Pectoraque, et siccos minuunt in limine dentes.
At procul Argolici supplex in margine templi
Cœtus, et ad patrias fusæ Pelopeides aras
Sceptriferæ Iunonis opem, reditumque suorum
Exposcunt, pictasque fores, et frigida vultu
Saxa terunt, parvosque docent procumbere natos.
Condiderant iam vota diem: nox addita curas
Iungit, et aggestis vigilant altaria flammis.
Peplum etiam dono, cuius mirabile textum
Nulla manus sterilis, nec dissociata marito
Versarat, calathis castæ velamina Divæ
Haud spernenda ferunt, variis ubi plurima floret
Purpura picta modis, mixtoque incenditur auro.
Ipsa illic magni thalamo desponsa Tonantis
Expers connubii, et timide positura sororem,
Lumine demisso pueri Iovis oscula libat
Simplex, et nondum furtis offensa mariti.
Hoc tunc Argolicæ sanctum velamine matres
Induerant ebur, et lacrymis questuque rogabant:
Adspice sacrilegas Cadmeæ pellicis arces,
Siderei regina poli, tumulumque rebellem
Disiice, et in Thebas aliud (potes) excute fulmen.
Quid faciat? scit fata suis contraria Graiis,
Aversumque Iovem: sed nec periisse precatus
Tantaque dona velit: tempus tamen obvia magni
Fors dedit auxilii: videt alto ex æthere clausa
Mœnia, et insomni vallum statione teneri.
Horruit irarum stimulis, motaque verendum
Turbavit diadema coma: non sævius arsit
Herculeæ cum matris onus, geminosque Tonantis
Concubitus, vacuis indignaretur in astris.
Ergo intempesta somni dulcedine captos
Destinat Aonios leto præbere: suamque
Orbibus accingi solitis iubet Irin, et omne

Mandat opus: paret iussis Dea cla
Linquit, et in terras longo suspend
Stat super occiduæ nebulosa cub
Æthiopasque alios, nulli penetrabi
Lucus iners: subterque cavis grave
It vacuum in montem, qua desidis a
Securumque larem, segnis Natura l
Limen opaca Quies et pigra Oblivia
Et nunquam vigili torpens Ignavia
Otia vestibulo, pressisque Silentia
Muta sedent, abiguntque truces a cu
Et ramos errare vetant, et murmur
Alitibus: non hic pelagi, licet omni
Litora, non illic cœli fragor: ipse, p
Vallibus effugiens, speluncæ proxim
Saxa inter scopulosque, tacet: nigra
Armenta, omne solo recubat pecus,
Germina, terrarumque inclinat spi
Mille intus simulacra Dei cælavera
Mulciber, hic hæret lateri redimit
Hic comes in requiem vergens Labo
Est ubi Martigenæ socium pulvina
Obtinet: interius tectum in penetr
Et cum Morte iacet: nullique ea tri
Ipse autem, vacuus curis, humentia
Antra, soporifero stipatus flore, ta
Incubat: exhalant vestes, et corpor
Strata calent, supraque torum nig
Ore vapor: manus hæc fusos a tem
Sustentat crines; hæc cornu oblita
Adsunt innumero circum vaga som
Vera simul falsis, permixtaque tristi
Noctis opaca cohors, trabibusque
Aut tellure iacent: tenuis, qui circ
Invalidusque nitor, primosque hor
Languida succiduis expirant lumin
Huc se cœruleo libravit ab æther
Discolor: effulgent sylvæ, tenebros
Arrisere Deæ, et zonis lucentibus i
Evigilat domus. Ipsa autem, nec la
Nec sonitu, nec voce Deæ perculsus
More iacet; donec radios Thaumant
Impulit, inque oculos penitus desce
Tunc sic orsa loqui nimborum fulv
Sidonios te Iuno duces, mitissime I
Somne, iubet populumque trucis de
Qui nunc eventu belli tumefactus,
Pervigil asservat vallum, et tua ius
Da precibus tantis, (rara est hoc pos
Placatumque Iovem dextra Iunone
Dixit, et increpitans languentia pec
Ne pereant voces, iterumque, iterum
Ille Deæ iussis dubium, mixtumque
Annuit: excedit gravior nigrantibu
Iris, et obtusum multo iubar excitat
Ipse quoque et volucrem gressum, et
Tempora, et obscuri sinuatam frigo
Implevit chlamydem, tacitoque per
Fertur, et Aoniis longe gravis immi
Illius aura solo volucres pecudesque
Explicat, et penitus, quacumque sup
Languida de scopulis sidunt freta, p
Nubila, demittunt extrema cacumin
Pluraque laxato ceciderunt sidera c
Primus adesse Deum subita cali
Campus, et innumeræ voce fre
Submisere sonum: cum ver
Incubuit, piceaque ha
Castra subit, errare c

erba imperfecta relinqui.
clypeos et sæva remittunt
que caduut in pectora vultus.
leut: ipsi iam stare recusant
ossubitus cinis abstulit igues.
idis eadem sopor otia Graiis
tis arcet sua nubila castris
auda Dei; stant undique in armis,
utes noctem, vigilesque superbos.
eris animum lymphantibus, horror
bit, formidandoque tumultu
et: sive hanc Saturnia mentem,
item bonus instigabat Apollo.
os, visu audituque tremendus,
ei, fragili quem mente receptum
dant stimuli, nudusque per ora
epidas incerto sanguine reddit,
as: acies huc errat et illuc;
comis sparsa cervice flagellat.
ificis Genitrix Idæa cruentum
, consumtaque brachia ferro
tit ille sacras in pectora pinus,
rotat crines, et vulnera cursu
t omnis ager, respersaque cultris
iti currum erexere leones.
ilii penetrale, domumque verendam
nis ubi dudum cladibus æger
movens, frustra consultat Adrastus.
abiti proceres, ut quisque peremto
agnis loca desolata tuentur
eti, seque huc crevisse dolentes.
so medium cum præside puppis
it ad vidui moderamina clavi,
stos, aut quem penes obvia ponto
et ipsa ratis, tardeque sequuntur
dit domino tutela minori.
repidos sic erigit augur Achivos:
andata, duces, monitusque verendos
n hæ nostro de pectore voces.
e famulari, et sumere vittas
so non discordante, subegit.
perum, pulchræq; accommoda fraudi
io Divum. Vocat obvia virtus,
na manus. Stupet obruta somno
: tempus nunc funera regum
mque diem: rapite arma, morasque
rum: sociis hoc subdere flammas,
uos: equidem hoc, et Marte diurno,
tæ, pulsique in terga redimus,
ro, et rapti nova fata magistri)
ucres circum plausere secundæ.
fides: modo me, sub nocte silenti,
gens iterum tellure soluta,
los infecerat umbra iugales)
dit: vanæ nec monstra quietis,
aperta loquor. Tune, inquit, inertes
de hæc Parnassia serta, meosque
ntam patiere amittere noctem,
egomet cœli secreta, vagosque
? Vade eia, ulciscere ferro
xit, meque hæc ad limina visus,
a, totoque impellere curru.
tendum Superis: non cominus hostes
lum iacet, et sævire potestas.
? quos ingenti se attollere fama
m fata sinunt? Iterum ecce benignæ
equor, et comitum licet agmina ces-
: venit ille, et quassat habenas. (sent,
raus, noctem exturbabat, euntque

Non secus accensi proceres, quam si omnibus idem
Corde Deus: flagrant comitari, et iungere casus.
Ter denos numero, turmarum robora, iussus
Ipse legit: circa fremit indignata iuventus
Cætera, cur maneant castris, ignavaque servent
Otia: pars sublime genus, pars facta suorum,
Pars sua: sortem alii clamant, sortem undiq; poscunt.
Gaudet in adversis, animoque assurgit, Adrastus.
Vertice sic Pholoes volucrum nutritor equorum,
Cui fetura gregem pecoroso vere novavit,
Lætatur, cernens hos montis in ardua niti,
Hos innare vadis, certare parentibus illos.
Tunc vacuo sub corde movet, qui molle domandi
Ferre iugum, qui terga boni, quis in arma tubasque
Natus, ad Eleas melior quis surgere palmas.
Talis erat turmæ ductor longævus Achivæ.
Nec deest cœptis: Unde hæc tam sera repente
Numina? qui fractos Superi redistis ad Argos?
Estne hic infelix virtus? gentique superstes
Sanguis, et in miseris animorum semina durant?
Laudo equidem, egregii iuvenes, pulchraq; meorum
Seditione fruor: sed fraudem et operta paramus
Prœlia, celandi motus: nunquam apta latenti
Turba dolo: servate animos: venit ultor in hostes
Ecce dies: tunc arma palam, tunc ibimus omnes.
His tandem virtus iuvenum frenata quievit.
Non aliter, moto quam si pater Æolus antro
Portam iterum saxo premat imperiosus, et omne
Claudat iter, iam iam sperantibus æquora ventis.
Insuper Herculeum sibi iungit Agyllea vates,
Actoraque: hic aptus suadere, hic robora iactat
Non cessisse patri: comites tribus ordine deni,
Horrendum Aoniis, et contra stantibus, agmen.
Ipse, novi gradiens furta ad Mavortia belli,
Ponit adoratas Phœbea insignia frondes,
Longævique ducis gremio commendat honorem
Frontis; et oblatam Polynicis munere grato
Loricam, galeamque subit: ferus Actora magno
Ense gravat Capaneus, ipse haud dignatus in hostem
Ire dolo, Superosque sequi: permutat Agylleus
Arma trucis Nomii: quid enim, fallentibus umbris,
Arcus et Herculeæ iuvissent bella sagittæ?
Inde per abruptas castrorum ex aggere pinnas,
Ne gravis exclamet portæ mugitus ahenæ,
Præcipitant saltu: nec longum, et protinus ingens
Præda solo; ceu iam exanimes, multoque peracti
Ense iacent. Ite, o socii, quacumque voluptas
Cædis inexhaustæ: Superisque faventibus, oro,
Sufficite, hortatur clara iam voce sacerdos:
Cernitis expositas turpi marcore cohortes.
Pro pudor! Argolicas hinc ausi obsidere portas?
Hi servare viros? Sic fatus, et exuit ensem
Fulmineum, rapidaque manu morientia transit
Agmina: quis numeret cædes? aut nomine turbam
Exanimem signare queat? subit ordine nullo
Tergaque, pectoraque, et galeis inclusa relinquit
Murmura; permiscetque vagos in sanguine Manes.
Hunc temere explicitum stratis, hunc sero remissis
Gressibus illapsum clypeo, et male tela tenentem:
Cœtibus hos mediis vina inter et arma iacentes;
Acclines clypeis alios, ut quemque ligatum
Infelix tellure sopor, supremaque nubes
Obruerat: nec numen abest; armataque Iuno,
Lunarem quatiens exerta lampade dextra
Pandit iter, firmatque animos, et corpora monstrat.
Sentit adesse Deam tacitus, sed gaudia celat,
Thiodamas: iam tarda manus, iam debile ferrum,
Et caligantes nimiis successibus iræ.
Caspia non aliter, magnorum in strage iuve

Colla reflexa lyra, ferrum per pectus Agyleus
Exigit, aptatamque cava testudine dextram
Percutit et digitos inter sua fila trementes.
Proturbat mensas dirus liquor: undique manant
Sanguine permixti latices, et Bacchus in altos
Crateras paterasque redit: ferus occupat Actor
Implicitum fratri Thamyrum. Tagus haurit Ethecli
Terga coronati. Danaus caput amputat Hebri.
Nescius, heu rapitur fatis, hilarisque sub umbras
Vita fugit, mortisque feræ lucrata dolores.
Stratus humo gelida subter iuga fida rotasque
Palpetus, Aonios gramen gentile metentes,
Prollatu terrebat equos: madida ora redundant,
Accensusque mero sopor æstuat: ecce iacentis
Inachius vates iugulum fodit: expulit ingens
Vina cruor, fractumque perit in sanguine murmur.
Fors illi præsaga quies, nigrasque gravatus
Per somnum Thebas, et Thiodamanta videbat.
Quarta soporiferæ superabant tempora nocti,
Cum vacuæ nubes, et honor non omnibus astris,
Afflatusque fugit curru maiore Bootes.
Iamque ipsum defecit opus, cum providus Actor
Thiodamanta vocat: Satis hæc inopina Pelasgis
Gaudia: vix ullos tanto reor agmine sævam
Effugisse necem, ni quos deformis in alto
Sanguine degeneres occultat vita: secundis
Pone modum: sunt et diris sua numina Thebis.
Forsitan et nobis modo quæ favere, recedunt.
Paruit, et madidas tollens ad sidera palmas:
Phœbe, tibi exuvias monstratæ præmia noctis, (vi,
Nondum ablutus aquis, tibi enim hæc ego sacra lita-
Trado ferus miles tripodum, fidusque sacerdos.
Si non dedecui tua iussa, tulique prementem,
Sæpe veni: sæpe hanc dignare irrumpere mentem.
Nunc tibi crudus honos, trunca arma, cruorque viro-
At patrias si quando domos, optataque, Pæan, (rum:
Templa, Lycie, dabis, tot ditia dona sacratis
Postibus, et totidem voti memor exige tauros.
Dixerat, et lætis socios revocabat ab armis.
Venerat hos inter fato Calydonius Hopleus,

[illegible]
Mutua lætantes, et amicum p
Ceu reduces vitæ, sævaque a
Subiecta cervice levant: nec v
Flere diu: prope sæva dies, in
Ortus: eunt taciti per mœsta
Passibus, exhaustasque dolen
Invida fata piis, et fors ingen
Rara comes: iam castra viden
Et decrescit onus: subiti cum
Et sonus a tergo: monitu duc
Amphion equites, noctem vi
Explorare datus, primusque
Usque procul (nec dum totas
Nescio quid visu dubium, in
Corporaque ire videt: subitus
Exclamat: Cohibete gradum
Esse patet: miseri pergunt an
Non sibi: tunc mortem tre
Expulit, ac vanos alte levat e
Affectans errare manus. Stet
Ante oculos, qui forte prior,
At non magnanimus curavit
Æpytus, et fixo transverbera
Pendentesque etiam perstriu
Labitur, egregii nondum du
Expiratque tenens: felix, si c
Nesciat, ac sævas talis descen
Viderat hoc retro conversus,
Iuncta Dymas, dubius precib
Instantes: arma ira dabat; for
Non audere iubet: neutri fidu
Distulit ira preces; ponit mise
Ante pedes: tergoque graves, q
Tigridis exuvias ir
Exsertum obiecta
Versus, et ad cæd
Ut lea, quam sæv
Venantes Numid
Mente sub incerta,

usti puero date pulveris haustus,
icem. Rogat, en rogat ipse iacentis
andas potior satiare volucres.
ris: ego bella audere coegi.
phion, regem si tanta cupido
imidis belli mens, ede, Pelasgis,
sanguesque parent: cuncta ocyus effer,
oque ducis donatus, abito.
toto præcordia protinus Arcas
o. Summumne hoc cladibus, inquit,
ctos turparem ego proditor Argos?
nti; nec sic velit ipse cremari.
no proscissum vulnere pectus
supremaque murmura volvens:
erea caro potiere sepulcro.
egum in complexibus ambo,
mis Ætolus, et inclytus Arcas,
t animas, letoque fruuntur.
rati, quamvis mea carmina surgant
memores superabitis annos.
nites non adspernabitur umbras
ygiique admittet gloria Nisi.
phion, regi qui facta reportent,
olum, captivaque corpora reddant,
Clausis ipse iusultare Pelasgis
isos sociorum ostendere vultus.
cem murorum e culmine Graii
vident: nec iam erumpentia celant
rtos enses, et cæde recenti
otant: novus assilit æthera magnus
mmo pendent cupida agmina vallo,
e suos: volucrum sic turba recentum,
longo prospexit in æthere matrem,
a, summaque e margine nidi,
am iamque cadat, ni pectore toto
parens, et amantibus increpet alis.
rcanum, et taciti compendia Martis
tisque suos complexibus implent,
irunt, tardumq; Dymanta queruntur,
iuxta dux concitus alæ
ion: non longum cæde recenti
innumeris fervere catervis
e una gentem exspirare ruina.
icita cœli de lampade tactos,
em, pariterque horrore sub uno
guisque perit, gemitusque parantem
ertit equus: fugit ala retorto
m illi Thebarum claustra subibant,
cohors nocturno freta triumpho
pos: per et arma, et membra iacentum,
erie sola, semianimumque cruorem,
ique ruunt. Gravis exterit artus
eus lavat imber, et impedit axes.
ire via, ceu tecta superbi
ipsas calcent in pulvere Thebas.
paneus: Satis occultata, Pelasgi,
: nunc nunc mihi vincere pulchrum
um clamore et pulvere aperto
nes: sunt et mihi provida dextræ
endi stricto mucrone furores.
tes alacer succendit Adrastus,
ener: sequitur iam tristior augur.
nt muros et adhuc nova funera narrat
ramque intrabant protinus urbem,
pecula citus exclamasset ab alta:
ubeunt hostes: claude undique portas.
es nimius timor: ocyus omnis
s dum tardius arctat Echion
animi Spartana iuventus
Irrupit, cæsique ruunt in limine primo,
Incola Taygeti Panopeus, rigidique natator
Œbalus Eurotæ: tuque, o spectate palæstris
Omnibus, et nuper Nemæo in pulvere felix,
Alcidama, primis quem cæstibus ipse ligarat
Tyndarides, nitidi moriens convexa magistri
Respici: averso pariter Deus occidit astro.
Te nemus Œbalium, te lubrica ripa Lacænæ
Virginis, et falso gurges cantatus olore
Flebit; Amyclæis Triviæ lugebere Nymphis:
Et quæ te leges præceptaque fortia belli
Erudiit genitrix, nimium dedicisse queretur.
  Talis Echionio Mavors in limine sævit.
Tandem humeris obnixus Acron, et pectore toto
Pronus Alimenides, ferratæ robora portæ
Torserunt; quanta pariter cervice gementes
Profringunt inarata diu Pangæa iuvenci.
Par operis iactura lucro: quippe hoste retento
Exclusere suos: cadit intra mœnia Graius
Ormenus, et pronas tendentis Amyntoris ulnas
Fundentisque preces, penitus cervice recisa
Verba solo, vultusque cadunt, colloque decorus
Torquis in hostiles cecidit per vulnus arenas.
  Solvitur interea vallum, primæque recusant
Stare moræ: iam se peditum iunxere catervæ
Mœnibus: at patulas saltu transmittere fossas
Horror equis: hærent trepidi, atq; immane paventes
Abruptum mirantur agi: nunc impetus ire
Margine ab extremo, nunc sponte in fræna recedunt.
Hi præfixa solo vellunt munimina: at illi
Portarum obiectus minuunt, et ferrea sudant
Claustra remoliri, trabibusque arctata sonoro
Pellunt saxa loco: pars ad fastigia missas
Exultant hæsisse faces; pars ima lacessunt,
Scrutanturque cavas cæca testudine turres.
  At Tyrii, quæ sola salus, caput omne coronant
Murorum, nigrasque sudes, et lucida ferro
Spicula, et arsuras cœli per inania glandes,
Saxaque in adversos ipsis avulsa rotabant
Mœnibus: exundant sævo fastigia nimbo,
Armatæque vomunt stridentia tela fenestræ.
Qualiter aut Malean, aut alta Ceraunia supra
Cessantes in nube sedent, nigrisque leguntur
Collibus, et subitæ saliunt in vela procellæ:
Talis Agenoreis Argivum exercitus armis
Obruitur: non ora virum, non pectora flectit
Imber atrox; rectosque tenent in mœnia vultus,
Immemores leti, et tantum sua tela videntes.
Anthea, falcato lustrantem mœnia curru
Desuper Ogygiæ pepulit gravis impetus hastæ.
Lora excussa manu, retroque in terga volutus,
Semianimos artus ocreis retinentibus hæret;
(Mirandum visu belli scelus!) arma trahuntur,
Fumantesque rotæ tellurem, et tertius hastæ
Sulcus arant: longo sequitur vaga pulvere cervix,
Et resupinarum patet orbita longa comarum.
  At tuba luctificis pulsat clangoribus urbem,
Obseptasque fores sonitu perfringit amaro.
Divisere aditus, omnique in limine sævus
Signifer ante omnes sua damna et gaudia portat.
Dira intus facies: vix Mavors ipse videndo
Gaudeat: incertis lymphatam horroribus urbem
Scindunt dissensu vario, luctusque, furorque,
Et pavor, et cæcis fuga circumfusa tenebris.
Bellum intrasse putes: fervent discursibus arces;
Miscentur clamore viæ: ferrum undique et ignes
Mente vident: sævas mente accepere catenas.
Consumsit ventura timor: iam tecta repleram,
Templaque, et ingratæ vallantur planctibus aræ.

Una omnes eademque subit formido per annos.
Poscunt fata senes, ardet, palletque iuventus,
Atria fœmineis trepidant ululata querelis;
Flent pueri, et flendi nequeunt cognoscere causas
Attoniti, et tantum matrum lamenta timentes.
Illas cogit amor, nec habent extrema pudorem.
Ipsæ tela viris, ipsæ iram animosque ministrant,
Hortanturque, unaque ruunt, nec avita gementes
Limina, nec parvos cessant ostendere natos.
Sic ubi pumiceo pastor rapturus ab antro
Armatas erexit apes, fremit aspera nubes;
Inque vicem sese stridore hortantur, et omnes
Hostis in ora volant; mox deficientibus alis
Amplexæ, flavamque domum captivaque plangunt
Mella, laboratasque premunt ad pectora ceras.
Necnon ancipitis pugnat sententia vulgi,
Discordesque serit motus: hi reddere fratrem
Nec mussant; sed voce palam, claroque tumultu
Reddere regna iubent: periit reverentia regis
Sollicitis: veniat, pactumque hic computet annum,
Cadmeosque lares exul, patriasque salutet
Infelix tenebras. Cur autem ego sanguine fraudes
Et periura luam regalis crimina noxæ?
Inde alii: Sera ista fides; iam vincere mavult.
Tiresian alii lacrymis et supplice cœtu
Orant; quodque unum rebus solamen in arctis,
Nosse futura rogant: tenet ille inclusa, premitque
Fata Deum: Quiane ante duci bene credita nostra
Consilia et monitus, cum perfida bella vetarem?
Te tamen, infelix, inquit, peritura que Thebe,
Si taceam, nequeo miser exaudire cadentem,
Argolicumque oculis haurire vacantibus ignem.
Vincamur, pietas: pone eia altaria virgo:
Quæramus Superos. Facit illa, acieque sagaci
Sanguineos flammarum apices, geminumque per aras
Ignem, et clara tamen mediæ fastigia lucis
Orta docet: tunc in speciem serpentis inanem
Ancipiti gyro volvi, frangique ruborem
Demonstrat dubio, patriasque illuminat umbras.
Ille coronatos iamdudum amplectitur ignes,
Fatidicum sorbens vultu flagrante vaporem.
Stant tristes horrore comæ; vittasque trementes
Cæsaries insana levat: diducta putares
Lumina, consumtumque genis rediisse nitorem.
Tandem exundanti permisit verba furori:
Audite, o sontes, extrema litamina Divum,
Labdacidæ: venit alma salus, sed limite duro.
Martius inferias et sæva efflagitat anguis
Sacra: cadat, generis quicumque novissimus extat
Viperei: datur hoc tantum victoria pacto.
Felix, qui tanta lucem mercede relinquet.
Stabat fatidici prope sæva altaria vatis
Mœstus, adhuc patriæ tantum communia lugens
Fata Creon; grandem subiti cum fulminis ictum,
Non secus ac torta traiectus cuspide pectus,
Accipit exanimis, sentitque Menœcea posci:
Monstrat enim, suadetque timor: stupet anxius alto
Corda metu glaciante, pater. Trinacria qualis
Ora repercussum Libyco mare sumit ab æstu.
Mox plenum Phœbo vatem, et celerare iubentem
Nunc humilis genua amplectens, nunc ora canentis
Nequidquam reticere rogat: iam fama sacratam
Vocem amplexa volat, clamantque oracula Thebæ.
Nunc, age, quis stimulos et pulchræ gaudia mortis
Addiderit iuveni (neq; enim hæc absentibus unquam
Mens homini transmissa Deis) memor incipe Clio,
Sæcula te quoniam penes, et digesta vetustas.
Diva Iovis solio iuxta comes, unde per orbem
Rara dari, terrisque solet contingere virtus;
Seu Pater Omnipotens tribuit; sive
Elegit penetrare viros; cœlestibus ut
Desiluit gavisa plagis: dant clara me
Astra locum, quosque ipsa polis affix
Iamque premit terras, nec vultus ab
Sed placuit mutare genas: fit provida
Responsis ut plana fides, et fraude pri
Exuitur vultus: abiit horrorque vigo
Ex oculis; paulum decoris permansit,
Mollior, et posito vatum gestamina f
Subdita: descendunt vestes, torvisqu
Vitta comis (nam laurus erat): tamen
Ora Deam, nimiique gradus: sic Lydi
Amphitryoniaden exutum horrentia
Perdere Sidonios humeris ridebat am
Et turbare colus, et tympana rumper
Sed neque te indecorem sacris, dign
Talia, Dircæa stantem pro turre, Me
Invenit: immensæ reserato limine po
Sternebas Danaos: pariter Mavortius
Sed, consanguinei quamvis, atque om
Tu prior: exanimes circumcumulant
Omne sedet telum: nulli sine cædibu
Necdum aderat Virtus: non mens, u
Non avida arma vacant, ipsa insanire
Sphinx, galeæ custos; visoque animat
Emicat effigies, et sparsa orichalca re
Cum Dea pugnantis capulum, dextra
Magnanime o iuvenis, quo non agno
Certius armifero Cadmi de semine M
Linque humiles pugnas: non hæc tibi
Astra vocant; cœloque animam (plus
Iamdudum hoc hilares genitor baccha
Hoc ignes fibræque volunt, hoc urget
Terrigenam cuncto patriæ pro sangui
Fama canit monitus: gaudet Cadmeia
Certa tui: rape mente Deos, rape nobi
I, precor, accelera, ne proximus occup
Sic ait, et magna cunctantis pector
Permulsit tacite, seseque in corde reli
Fulminis haud citius radiis afflata cup
Combibit infestas et stirpe et vertice f
Quam iuvenis multo possessus numine
Erexit sensus, letique invasit amorem
Ut vero aversæ gressumque habitumq
Et subitam a terris in nubila crescere
Obstupuit. Sequimur, Divum quæcu
Nec tarde paremus, ait: iamiamque re
Instantem vallo Pylium tamen Agrea
Armigeri fessum excipiunt: tum vulg
Auctorem pacis, servatoremque, Deo
Conclamat gaudens, atque ignibus im
Iamque iter ad muros cursu festinu
Obtinet, et miseros gaudet vitasse pa
Cum genitor, (steterunt q; ambo, et vox
Deiectæque genæ) tandem pater ante p
Quis novus inceptis rapuit te casus ab
Quæ bello graviora paras? Dic, nate, p
Cur tibi torva acies? cur hic truculent
Pallor? et ad patrios non stant tua lum
Audisti responsa, palam est: per ego o
Nate, meosque annos miseræque per o
Ne vati, ne crede, puer: Superine prof
Dignantur stimulare senem? cui vultu
Extinctique orbes, et pœna simillima
Œdipodæ? quid si insidiis et fraude do
Rex agit, extrema est cui nostra in sor
Nobilitas, tuaque ante duces notissim
Illius hæc forsan, remur quæ verba De

æna animo permitte calenti:
iemq̃ moram: male cuncta ministrat
o, munus concede parenti.
signentur tempora canis,
is, et ad hunc, animose, timorem
rge meos orbare penates.
e patres, alienaque tangunt
or est, primum miserere tuorum.
verus honos, ibi gloria tantum
cus, tituli que in morte latentes.
lecto parens: i, prœlia misce,
s, mediosque per obvius enses:
t misero tremebunda lavare
antem lacrymis siccare cruorem,
evis, iterumque remittere bellis.
ebæ. Sic colla manusque tenebat
nec lacrymæ nec verba movebant
em: quin et, monstrantibus illis,
tacita subit, avertitque timorem:
rosque metus, pater optime, nescis.
itus, nec vatum exorsa furentum
esque movent: sibi callidus ista
ue canat: non si ipse reclusis
tis in me insaniret Apollo.
imi casus me fratris ad urbem
emit Inachia mihi saucius Hæmon
m medio de pulvere belli
cies, iamiamque tenentibus Argis.
fove dubium, tubæque ferenti
viterq; vehant: ego, vulnera doctum
ique fugam revocare cruoris,
Sic imperfecta locutus,
mersum caligine pectus
: pietas incerta vagatur,
metus: impellunt credere Parcæ.
rea ruptis venientia portis
ri Capaneus agit æquore campi.
itum, cuneos nunc ille pedestres,
moderantum funera currus.
s saxis, et turbine crebro
nas idem, atque in sanguine fumat.
rquens volucri nova vulnera plumbo,
xcusso rotat in sublime lacerto,
um subit ad fastigia, quæ non
irum, perfusaque cæde recurrat.
iden aut Hippomedonta peremtos,
pea phalanx, aut Arcada credunt;
isse animas, et corpore in uno
a cuncta replet: non ullius ætas,
forma movet: pugnantibus idem,
rit: non quisquam obsistere contra,
e vices: procul arma furentis,
bas, et frontem cassidis horrent.
murorum in parte Menœceus,
u, solitoque augustior ore,
rras supero demissus ab axe,
ta manifestus casside nosci,
es hominum, et clamore profundo
um, iussitque silentia bello.
ri, tuque, o qui funere tanto
Phœbe, mori, date gaudia Thebis,
oto quæ sanguine prodigus emi.
um, captæque impingite Lernæ
es, confixaque terga foventes,
es pater aversetur alumnos.
la, arva, domos, connubia, natos
nea: si vos placida hostia iuvi,
vatis consulta recepi
bis nondum credentibus hausi,

Hæc Amphioniis pro me persolvite terris,
Ac mihi deceptum, precor, exorate parentem.
Sic ait, insignemque animam mucrone corusco
Dedignantem artus pridem, mœstamque teneri
Arripit, atque uno quæsitam vulnere rumpit.
Sanguine tunc spargit turres, et mœnia lustrat,
Seque super medias acies, nondum ense remisso,
Iecit, et in sævos cadere est conatus Achivos.
Ast illum amplexæ Pietas Virtusque ferebant
Leniter ad terras corpus: iam spiritus olim
Ante Iovem, et summis apicem sibi poscit in astris.
Iamque intra muros nullo sudore receptum
Gaudentes heroa ferunt: abscesserat ultro
Tantalidum venerata cohors: subit agmine longo
Colla inter iuvenum, lætisque favoribus omni
Concinitur vulgo, Cadmum atque Amphiona supra
Conditor: hi sertis, hi veris honore soluto
Accumulant artus, patriaque in sede reponunt
Corpus adoratum: repetunt mox bella peractis
Laudibus: hic victa genitor lacrymabilis ira
Congemit, et tandem matri data flere potestas:
Lustralemne feris ego te, puer inclyte, Thebis,
Devotumque caput, vilis ceu mater alebam?
Quod molita nefas? cui tantum invisa Deorum?
Non ego monstrifero coitu revoluta notavi
Pignora, nec nato peperi funesta nepotes.
Quid refert? habet ecce suos Iocasta ducesque,
Regnantesque videt: nos sæva piacula bello
Demus, ut alternis (placet hoc tibi fulminis auctor)
Œdipodionii mutent diademata fratres.
Quid Superos hominesve queror? tu, sæve Menœceu,
Tu miseram ante omnes properasti exstinguere matrem.
Unde hic mortis amor? quæ sacra insania menti?
Quosve ego conceptus, aut quæ male pignora fudi
Tam diversa mihi? nimirum Martius anguis,
Quæque novis proavum tellus effloruit armis.
Hinc animi tristes, nimiusque in pectore Mavors,
Et de matre nihil: sponte en ultroque peremtus
Irrumpis mœstas fatis nolentibus umbras.
Ast egomet Danaos, Capaneaque tela verebar. (mens
Hæc erat, hæc metuenda manus, ferrumque, quod a-
Ipsa dedi: viden', ut iugulo consumserit ensem?
Altius haud quisquam Danaum mucrone subisset.
Diceret infelix etiamnum, et cuncta repleret
Questibus: abducunt comites, famulæque perosam
Solantes thalamoque tenent: sedet eruta multo
Ungue genas: non illa diem, non verba precantum
Respicit, aut visus flectit tellure relictos,
Iam vocis, iam mentis inops: sic aspera tigris
Fœtibus abreptis, Scythico deserta sub antro
Accubat, et tepidi lambit vestigia saxi.
Nusquam iræ: sedit rabies, feritasque, famesque
Oris, eunt præter secura armenta, gregesque.
Aspicit illa iacens: ubi enim, quibus ubera pascat,
Aut quos ingenti premat expectata rapina?
Hactenus arma, tubæ, ferrumq;, et vulnera: sed nunc
Cominus astrigeros Capaneus tollendus in axes.
Non mihi iam solito vatum de more canendum:
Maior ab Aoniis sumenda audacia lucis.
Mecum omnes audete Deæ: sive ille profunda
Missus nocte furor, Capaneaque signa secutæ
Arma Iovem contra Stigiæ rapuere sorores,
Seu virtus egressa modum, seu gloria præceps,
Seu magnæ data fama neci, seu læta malorum
Principia, et blandæ Superum mortalibus iræ.
Iam sordent terrena viro, tædetque profundæ
Cædis, et, exhaustis olim Graiumque suisque
Missilibus, lassa respexit in æthera dextra.

Ardua mox torvo metitur culmina visu,
Innumerosque gradus, gemina latus arbore clusus
Aerium sibi portat iter, longeque timendus
Multifidam quercum flagranti lumine vibrat.
Arma rubent una, clypeoque incenditur ignis.
Hac, ait, in Thebas, hac me iubet ardua virtus
Ire, Menœceo qua lubrica sanguine turris.
Experiar, quid sacra iuvent, an falsus Apollo.
Dixit, et alterno captiva in mœnia gressu
Surgit ovans: quales mediis in nubibus æther
Vidit Aloidas, cum cresceret impia tellus
Despectura Deos, nec adhuc immane veniret
Pelion, et trepidum iam tangeret Ossa Tonantem.
Tum vero attoniti fatorum in cardine summo,
Ceu suprema lues urbem, facibusque cruentis
Æquatura solo turres Bellona subiret,
Omnibus e tectis certatim ingentia saxa,
Roboraque et gravidas fundæ balearis habenas,
(Nam iaculis, cœloque vagis spes unde sagittis?)
Verum avidi et tormenta rotant, et molibus urgent.
Ille nec ingestis, nec terga sequentibus unquam
Detrahitur telis, vacuoque sub aere pendens
Plana velut terra certus vestigia figat,
Tendit, et ingenti subit occurrente ruina.
Amnis ut incumbens longævi robora pontis
Assiduis oppugnat aquis: iam saxa fatiscunt,
Emotæque trabes; tanto violentior ille
(Sævit enim maiore salo) quassatque, trahitque
Molem ægram, nexus donec celer alveus omnes
Abscidit, et cursu victor respirat aperto.
Utque petita diu celsus fastigia supra
Eminuit, trepidamque assurgens desuper urbem
Vidit, et ingenti Thebas exterruit umbra,
Increpat attonitos: Humilesne Amphionis arces,
Pro pudor, hi faciles, carmenque imbelle secuti,
Et, mentita diu Thebarum fabula, muri?
Et quidnam egregium prosternere mœnia molli
Structa lyra? simul insultans, gressuque manuque
Molibus obstantes cuneos, tabulataque sævus
Destruit: absiliunt pontes, tectique trementis
Saxea frena labant, disseptoque aggere rursus
Utitur, et truncas rupes in templa domosque
Præcipitat, frangitque suis iam mœnibus urbem.
Iamque Iovem circa studiis diversa fremebant
Argolici, Tyriique Dei: pater, æquus utrisque,
Aspicit ingentes ardentum cominus iras,
Seque obstare videt: gemit inservante noverca
Liber, et obliquo respectans lumine patrem:
Nunc ubi sæva manus, meaque, heu cunabula flammæ,
Fulmen, io ubi fulmen? ait. Gemit auctor Apollo,
Quas dedit ipse, domos. Lernam Thebasque rependit
Mœstus, et intento dubitat Tirynthius arcu.
Maternos plangit volucer Danaeius Argos.
Flet Venus Harmoniæ populos; metuensque mariti
Stat procul, et tacita Gradivum respicit ira.
Increpat Aonios audax Tritonia Divos.
Iunonem tacitam furibunda silentia torquent.
Non tamen hæc turbant pacem Iovis: ecce quierant
Iurgia, cum mediis Capaneus auditus in astris.
Nullane pro trepidis, clamabat, numina Thebis
Statis? ubi infandæ segnes telluris alumni,
Bacchus et Alcides? piget instigare minores.
Tu potius venias, (quis enim concurrere nobis
Dignior?) en cineres Semeleaque busta tenentur.
Nunc age, nunc totis in me connitere flammis
Iupiter: an pavidas tonitru turbare puellas
Fortior? et soceri thalamos excindere Cadmi?
Ingemuit dictis Superum dolor: ipse furentem
Risit, et incussa sanctarum mole comarum,
Quænam spes hominum tumidæ po
Tune etiam feriendus? ait: premit
Turba Deum frendens, et tela ultri
Nec iam audet fatis turbata obsister
Ipsa dato nondum cœlestis regia sign
Sponte tonat, coeunt ipsæ sine flami
Accuruntque imbres. Stygias rupiss
Iapetum, aut victam supera ad conv
Inarimen, Ætnamve putes: pudet ist
Cœlicolas: sed cum in media vertigin
Stare virum, insanasque vident dep
Mirantur taciti, et dubio pro fulmin
Cœperat Ogygiæ supra fastigia tur
Arcanum mugire polus, cœlumque t
Auferri: tenet ille tamen, quas non v
Fulguraque attritis quoties micuere
His, ait, in Thebas, his iam decet ign
Hinc renovare facem, lassamque acce
Talia dicentem toto Iove fulmen ada
Corripuit: primæ fugere in nubila c
Et clypei niger umbo cadit: iamque
Membra viri: cedunt acies, et terror
Quo ruat, ardenti feriat quas corpor
Intra se stridere facem, galeamque,
Quærit, et urentem thoraca repellen
Conatus, ferri cinerem sub pectore t
Stat tamen, extremumque in sidera
Pectoraque invisis obicit fumantia
Ne caderet: sed membra virum terr
Exuiturque animus: paulum si tardi
Cessissent, potuit fulmen meruisse

Liber undecim

POSTQUAM magnanimus furias virtut
Consumsit Capaneus, expiravitque r
Fulmen, et ad terras longe comitata c
Signavit muros ultricis semita flamm
Componit dextra victor concussa pla
Iupiter, et vultu cœlumque diemque
Gratantur Superi, Phlegræ ceu fessu
Prœlia, et Encelado fumantem impre
Ille iacet laceræ complexus fragmina
Torvus adhuc visu, memorandaque fa
Gentibus, atque ipsi non illaudata T
Quantus Apollineæ temerator matri
Tenditur: ipsæ horrent, si quando pe
Emergunt volucres, immensaque mem
Spectant, dum miseræ crescunt in pal
Sic gravat iniectus terras, hostiliaqu
Arva, et anhelantem cœlesti sulfure
Respirant Thebæ, templisque iacenti
Agmina: iam finis votis, finisque supr
Planctibus, et natos ausæ deponere m
At vaga palantes campo fuga volvit Ac
Nec iam aut hostiles turmæ, aut ferr
Omnibus ante oculos iræ Iovis, omni
Arma metu, galeæque tonant, visusqu
Ipse sequi, et profugis opponere Iupite
Instat Agenoreus miles, cœlique tum
Utitur: indomitos ut cum Massyla per
Armenti reges magno leo fregit hiatu,
Et contentus abit: rauci tunc cominus
Tunc avidi venere lupi, rabieque remi
Lambunt degeneres alienæ vulnera pr
Hinc premit Eurymedon, cui rusticus o
Rustica tela manu, patriumque agitan
Pan illi genitor: tener hinc conatibus
Egreditur, iuvenemque patrem puer æq
Felices ambo; sed fortunatior ille,

uvat: nec iam dignoscere promtum,
sonent, quo plus eat hasta lacerto.
ugientum examine vallum.
dive, vices? modo mœnia Cadmi
nunc defendunt tecta Pelasgi.
es, ceu circumflantibus Austris
bit ager, ceu gurgite cano
ulas, nunc obruit æstus arenas.
pubes Tirynthia, alumni
Dei: trux mœret ab alto
es Nemeæa in sanguine terga,
, similesque videre pharetras.
cæ ferrato margine turris
xtri Mavortis Enipeus
c miseris dabat utile signum,
am, et tutos in castra receptus:
liquo descendit ab aere vulnus,
im læva manus aure retenta est,
in vacuas iam spiritus auras,
cent, carmen tuba sola peregit.
elerum, geminæque exercita gentis
ioue fraterna cludere quærit
tanta in certamina retur
comitem ui sede Megæram,
s in prœlia suscitet angues.
a cousedit valle, solumque
, terræque immurmurat absens
is signum indubitabile regnis,
longo stridore cerasten.
comæ, quo protinus omnis
ellus, pontusque, polusque,
iterum prospexit ad ignes.
m: stabat tunc forte parenti
etu Capaneus laudatur ab omni
n Stygiis fovet amnibus umbram.
terrarum mole sub astris
nt Manes, quantumque profundæ
æ, tantum de luce recessit.
r, dextræque innexa profatur:
us Stygii metuenda parentis
potui tolerare furores,
, hostilique obvia mundo,
n et faciles compescitis umbras.
rme moræ, cassique labores.
adent campi, quod sanguine fumant
umero Lethæa examine gaudet
mea læta insignia: sed quid
beat, vulgataque iactet Enyo.
certe manifestus in umbris)
m rictus, atroque madentem
miserum insatiabilis edit,
it: modo nempe horrendus ab astris
que fragor: mea sacra premebat
nixta viri furialibus armis
agnas ridebam fulminis iras.
enim) longo sudore fatiscunt
dæque manus: hebet infera cœlo
s angues nimia astra soporant.
nc furor, exultantque recentes
omæ, da iungere vires.
, nec Martia bella paramus,
t alma fides, pietasque repugnent,
um stringendi cominus enses.
æ odiis, ipsæ discordibus armis
nta venis? agedum elige, cuius
faciles, nostrique; sed anceps
matris, blandamque precatu
, paulum ne nostra retardet
am, qui nos lassare precando

Suetus, et ultrices oculorum exposcere diras,
Iam pater est: cœlo fertur iam solus ab omni
Flere sibi: atque adeo moror ipsa irrumpere Thebas,
Assuetumque larem: tibi pareat impius exul,
Argolicumque impelle nefas; neu mitis Adrastus
Prævaleat, plebesque, cave, Lernæa moretur.
Vade, et in alternas inimica revertere pugnas.
Talia partitæ diversum abiere sorores.
Ut Notus et Boreas, gemino de cardine mundi,
Hic nive Rhiphæa, Libycis hic pastus arenis,
Bella cient: clamant amnes, freta, nubila, sylvæ,
Iamque patent strages: plangunt sua damna coloni,
Et tamen oppressos miserantur in æquore nautas.
Illas ut summo vidit pater altus Olympo
Incestare diem, trepidumque Hyperionis orbem
Suffundi maculis, torva sic inchoat ore:
Vidimus armiferos, quo fas erat usque, furores,
Cœlicolæ, licitasque acies, etsi impia bella
Unus init, aususque mea procumbere dextra.
Nunc par infandum, miserisque incognita terris
Pugna subest: auferte oculos: absentibus ausint
Ista Deis, lateantque Iovem: sat funera mensæ
Tantaleæ et sontes vidisse Lycaonis aras,
Et festina polo ducentes astra Mycenas.
Nunc etiam turbanda dies: mala nubila tellus,
Accipe, secedantque poli: stat parcere mundo,
Cœlitibusque meis: saltem ne virginis almæ
Sidera, Ledæi videant neu talia fratres.
Sic pater omnipotens, visusque nocentibus arvis
Abstulit, et dulci terræ caruere sereno.
Iamque per Argolicas Erebo sata virgo cohortes
Vestigat Polynicis iter, portisque sub ipsis
Invenit, incertum leto tot iniqua fugane
Exeat, et dubios turbabant omina sensus.
Viderat, obscura vallum dum nocte pererrat
Æger consilii, curisque novissima volvens,
Coniugis Argiæ lacera cum lampade mœstam
Effigiem: (sunt monstra Deum, sic ire parabat,
Has latura viro tædas erat) ergo roganti,
Quæ via, quisve dolor, cur mœsta insignia? tantum
Fleverat; atque manu timidos averterat ignes.
Scit mentem vidisse nefas: etenim unde Mycenis
Adforet, et vallum coniux inopina subiret?
Sed fati monitus, vicinaque funera sentit,
Ac sentire timet: cum vero Acherontis operti
Diva ter admoto tetigit thoraca flagello,
Ardet inops animi, nec tam considere regno,
Quam scelus et cædem, et perfossi in sanguine fratris
Exspirare cupit; subitusque affatur Adrastum:
Sera quidem, extremus socium, gentisque superstes
Argolicæ, consulta, pater, iam rebus in arctis,
Aggredior: tunc tempus erat, cum sanguis Achivum
Integer, ire ultro, primamque capessere pugnam,
Non plebis Danaæ florem, regumque verendas
Obiectare animas, ut lamentabile tantis
Urbibus induerem capiti decus: aspera quando
Præcepit virtus; nunc saltem exsolvere fas sit,
Quæ merui: scis namque, socer, licet alta recondas
Vulnera, et afflictum generi vereare pudorem:
Ille ego sum, qui te pacem et pia iura regentem
Infelix (utinamque aliis datus urbibus hospes)
Extorrem patria, regnoque: sed exige tandem
Supplicia: fratrem suprema in bella (quid horres?
Decretum est, fixumque) voco: desiste morari:
Nec poteris: non si atra parens, miseræque sorores
In media arma cadant: non si ipse ad bella ruenti
Obstet, et extinctos galeæ pater ingerat orbes,
Deficiam: anne bibam superest quodcumque cruoris
Inachii? et vestris etiamnum mortibus utar?

Una omnes eademque subit formido per annos.
Poscunt fata senes, ardet, palletque iuventus,
Atria fœmineis trepidant ululata querelis;
Flent pueri, et flendi nequeunt cognoscere causas
Attoniti, et tantum matrum lamenta timentes.
Illas cogit amor, nec habent extrema pudorem.
Ipsæ tela viris, ipsæ iram animosque ministrant,
Hortanturque, unaque ruunt, nec avita gementes
Limina, nec parvos cessant ostendere natos.
Sic ubi pumiceo pastor rapturus ab antro
Armatas erexit apes, fremit aspera nubes;
Inque vicem sese stridore hortantur, et omnes
Hostis in ora volant; mox deficientibus alis
Amplexæ, flavamque domum captivaque plangunt
Mella, laboratasque premunt ad pectora ceras.
Necnon ancipitis pugnat sententia vulgi,
Discordesque serit motus: hi reddere fratrem
Nec mussant; sed voce palam, claroque tumultu
Reddere regna iubent: periit reverentia regis
Sollicitis: veniat, pactumque hic computet annum,
Cadmeosque lares exul, patriasque salutet
Infelix tenebras. Cur autem ego sanguine fraudes
Et periura luam regalis crimina noxæ?
Inde alii: Sera ista fides; iam vincere mavult.
Tiresian alii lacrymis et supplice cœtu
Orant; quodque unum rebus solamen in arctis,
Nosse futura rogant: tenet ille inclusa, premitque
Fata Deum: Quiane ante duci bene credita nostra
Consilia et monitus, cum perfida bella vetarem?
Te tamen, infelix, inquit, perituraque Thebe,
Si taceam, nequeo miser exaudire cadentem,
Argolicumque oculis haurire vacantibus ignem.
Vincamur, pietas: pone eia altaria virgo:
Quæramus Superos. Facit illa, acieque sagaci
Sanguineos flammarum apices, geminumque per aras
Ignem, et clara tamen mediæ fastigia lucis
Orta docet: tunc in speciem serpentis inanem
Ancipiti gyro volvi, frangique ruborem
Demonstrat dubio, patriasque illuminat umbras.
Ille coronatos iamdudum amplectitur ignes,
Fatidicum sorbens vultu flagrante vaporem.
Stant tristes horrore comæ; vittasque trementes
Cæsaries insana levat: diducta putares
Lumina, consumtumque genis rediisse nitorem.
Tandem exundanti permisit verba furori:
Audite, o sontes, extrema litamina Divum,
Labdacidæ: venit alma salus, sed limite duro.
Martius inferias et sæva efflagitat anguis
Sacra: cadat, generis quicumque novissimus extat
Viperei: datur hoc tantum victoria pacto.
Felix, qui tanta lucem mercede relinquet.
Stabat fatidici prope sæva altaria vatis
Mœstus, adhuc patriæ tantum communia lugens
Fata Creon; grandem subiti cum fulminis ictum,
Non secus ac torta traiectus cuspide pectus,
Accipit exanimis, sentitque Menœcea posci:
Monstrat enim, suadetque timor: stupet anxius alto
Corda metu glaciante, pater. Trinacria qualis
Ora repercussum Libyco mare sumit ab æstu.
Mox plenum Phœbo vatem, et celerare iubentem
Nunc humilis genua amplectens, nunc ora canentis
Nequidquam reticere rogat: iam fama sacratam
Vocem amplexa volat, clamantque oracula Thebæ.
Nunc, age, quis stimulos et pulchræ gaudia mortis
Addiderit iuveni (neq; enim hæc absentibus unquam
Mens homini transmissa Deis) memor incipe Clio,
Sæcula te quoniam penes, et digesta vetustas.
Diva Iovis solio iuxta comes, unde per orbem
Rara dari, terrisque solet contingere virtus;
Seu Pater Omnipotens tribuit; sive
Elegit penetrare viros; cœlestibus u
Desiluit gavisa plagis: dant clara me
Astra locum, quosque ipsa polis affi
Iamque premit terras, nec vultus ab
Sed placuit mutare genas: fit provid
Responsis ut plana fides, et fraude p
Exuitur vultus: abiit horrorque vig
Ex oculis; paulum decoris permansi
Mollior, et posito vatum gestamina
Subdita: descendunt vestes, torvisq
Vitta comis (nam laurus erat): tame
Ora Deam, nimiique gradus: sic Lyd
Amphitryoniaden exutum horrenti
Perdere Sidonios humeris ridebat a
Et turbare colus, et tympana rumpe
Sed neque te indecorem sacris, dign
Talia, Dircæa stantem pro turre, M
Invenit: immensæ reserato limine p
Sternebas Danaos: pariter Mavortiu
Sed, consanguinei quamvis, atque o
Tu prior: exanimes circumcumulan
Omne sedet telum: nulli sine cædib
Necdum aderat Virtus: non mens,
Non avida arma vacant, ipsa insani
Sphinx, galeæ custos; visoque anima
Emicat effigies, et sparsa orichalca
Cum Dea pugnantis capulum, dextra
Magnanime o iuvenis, quo non agno
Certius armifero Cadmi de semine
Linque humiles pugnas; non hæc ti
Astra vocant; cœloque animam (plu
Iamdudum hoc hilares genitor bacc
Hoc ignes fibræque volunt, hoc urge
Terrigenam cuncto patriæ pro sangu
Fama canit monitus: gaudet Cadme
Certa tui: rape mente Deos, rape no
I, precor, accelera, ne proximus occ
Sic ait, et magna cunctantis pect
Permulsit tacite, seseque in corde re
Fulminis haud citius radiis afflata c
Combibit infestas et stirpe et vertice
Quam iuvenis multo possessus numi
Erexit sensus, letique invasit amore
Ut vero aversæ gressumque habitum
Et subitam a terris in nubila crescen
Obstupuit. Sequimur, Divum quæc
Nec tarde paremus, ait: iamiamque r
Instantem vallo Pylium tamen Agre
Armigeri fessum excipiunt: tum vul
Auctorem pacis, servatoremque, De
Conclamat gaudens, atque ignibus i
Iamque iter ad muros cursu festin
Obtinet, et miseros gaudet vitasse p
Cum genitor, (steterunt; ambo, et vo
Deiectæque genæ) tandem pater ante
Quis novus inceptis rapuit te casus a
Quæ bello graviora paras? Dic, nate,
Cur tibi torva acies? cur hic truculen
Pallor? et ad patrios non stant tua lu
Audisti responsa, palam est: per ego
Nate, meosque annos miseræque per
Ne vati, ne crede, puer: Superine pro
Dignantur stimulare senem? cui vult
Extinctique orbes, et pœna simillim
Œdipodæ? quid si insidiis et fraude d
Rex agit, extrema est cui nostra in so
Nobilitas, tuaque ante duces notissi
Illius hæc forsan, remur quæ verba D

a animo permitte calenti:
n&moram: male cuncta ministrat
munus concede parenti.
uentur tempora canis,
et ad hunc, animose, timorem
e meos orbare penates.
patres, alienaque tangunt
est, primum miserere tuorum.
rus honos, ibi gloria tantum
s, titulique in morte latentes.
to parens: i, prœlia misce,
nediosque per obvius enses:
misero tremebunda lavare
tem lacrymis siccare cruorem,
is, iterumque remittere bellis.
e. Sic colla manusque tenebat
lacrymæ nec verba movebant
n: quin et, monstrantibus illis,
ita subit, avertitque timorem:
que metus, pater optime, nescis.
us, nec vatum exorsa furentum
que movent: sibi callidus ista
canat: non si ipse reclusis
in me insaniret Apollo.
i casus me fratris ad urbem
it Inachia mihi saucius Hæmon
medio de pulvere belli
es, iamiamque tenentibus Argis.
ve dubium, tubæque ferenti
terq; vehant: ego, vulnera doctum
ue fugam revocare cruoris,
c imperfecta locutus,
ersum caligine pectus
ietas incerta vagatur,
tus: impellunt credere Parcæ.
ruptis venientia portis
Capaneus agit æquore campi.
um, cuneos nunc ille pedestres,
oderantum funera currus.
axis, et turbine crebro
s idem, atque in sanguine fumat.
nens volucri nova vulnera plumbo,
usso rotat in sublime lacerto,
n subit ad fastigia, quæ non
m, perfusaque cæde recurrat.
len aut Hippomedonta peremtos,
a phalanx, aut Arcada credunt;
e animas, et corpore in uno
uncta replet: non ullius ætas,
rma movet: pugnantibus idem,
t: non quisquam obsistere contra,
vices: procul arma furentis,
s, et frontem cassidis horrent.
urorum in parte Menœceus,
solitoque augustior ore,
as supero demissus ab axe,
manifestus casside nosci,
hominum, et clamore profundo
n, iussitque silentia bello.
, tuque, o qui funere tanto
œbe, mori, date gaudia Thebis,
o quæ sanguine prodigus emi.
, captæque impingite Lernæ
, confixaque terga foventes,
pater aversetur alumnos.
, arva, domos, connubia, natos
a: si vos placida hostia iuvi,
atis consulta recepi
s nondum credentibus hausi,

Hæc Amphioniis pro me persolvite terris,
Ac mihi deceptum, precor, exorate parentem.
Sic ait, insignemque animam mucrone corusco
Dedignantem artus pridem, mœstamque teneri
Arripit, atque uno quæsitam vulnere rumpit.
Sanguine tunc spargit turres, et mœnia lustrat,
Seque super medias acies, nondum ense remisso,
Iecit, et in sævos cadere est conatus Achivos.
Ast illum amplexæ Pietas Virtusque ferebant
Leniter ad terras corpus: iam spiritus olim
Ante Iovem, et summis apicem sibi poscit in astris.
Iamque intra muros nullo sudore receptum
Gaudentes heroa ferunt: abscesserat ultro
Tantalidum venerata cohors: subit agmine longo
Colla inter iuvenum, lætisque favoribus omni
Concinitur vulgo, Cadmum atque Amphiona supra
Conditor: hi sertis, hi veris honore soluto
Accumulant artus, patriaque in sede reponunt
Corpus adoratum: repetunt mox bella peractis
Laudibus: hic victa genitor lacrymabilis ira
Congemit, et tandem matri data flere potestas:
Lustralemne feris ego te, puer inclyte, Thebis,
Devotumque caput, vilis ceu mater alebam?
Quod molita nefas? cui tantum invisa Deorum?
Non ego monstrifero coitu revoluta notavi
Pignora, nec nato peperi funesta nepotes.
Quid refert? habet ecce suos Iocasta ducesque,
Regnantesque videt: nos sæva piacula bello
Demus, ut alternis (placet hoc tibi fulminis auctor)
Œdipodionii mutent diademata fratres.
Quid Superos hominesve queror? tu, sæve Menœceu,
Tu miseram ante omnes properasti exstinguere matrem.
Unde hic mortis amor? quæ sacra insania menti?
Quosve ego conceptus, aut quæ male pignora fudi
Tam diversa mihi? nimirum Martius anguis,
Quæque novis proavum tellus effloruit armis.
Hinc animi tristes, nimiusque in pectore Mavors,
Et de matre nihil: sponte en ultroque peremtus
Irrumpis mœstas fatis nolentibus umbras.
Ast egomet Danaos, Capaneaque tela verebar. (mens
Hæc erat, hæc metuenda manus, ferrumque, quod a-
Ipsa dedi: viden', ut iugulo consumserit ensem?
Altius haud quisquam Danaum mucrone subisset.
Diceret infelix etiamnum, et cuncta repleret
Questibus: abducunt comites, famulæque perosam
Solantes thalamoque tenent: sedet eruta multo
Ungue genas: non illa diem, non verba precantum
Respicit, aut visus flectit tellure relictos,
Iam vocis, iam mentis inops: sic aspera tigris
Fœtibus abreptis, Scythico deserta sub antro
Accubat, et tepidi lambit vestigia saxi.
Nusquam iræ: sedit rabies, feritasque, famesque
Oris, eunt præter secura armenta, gregesque.
Aspicit illa iacens: ubi enim, quibus ubera pascat,
Aut quos ingenti premat expectata rapina?
Hactenus arma, tubæ, ferrumq;, et vulnera: sed nunc
Cominus astrigeros Capaneus tollendus in axes.
Non mihi iam solito vatum de more canendum:
Maior ab Aoniis sumenda audacia lucis.
Mecum omnes audete Deæ: sive ille profunda
Missus nocte furor, Capaneaque signa secutæ
Arma Iovem contra Stigiæ rapuere sorores,
Seu virtus egressa modum, seu gloria præceps,
Seu magnæ data fama neci, seu læta malorum
Principia, et blandæ Superum mortalibus iræ.
Iam sordent terrena viro, tædetque profundæ
Cædis, et, exhaustis olim Graiumque suisque
Missilibus, lassa respexit in æthera dextra.

Ardua mox torvo metitur culmina visu,
Innumerosque gradus, gemina latus arbore clausus
Aerium sibi portat iter, longeque timendus
Multifidam quercum flagranti lumine vibrat.
Arma rubent una, clypeoque incenditur ignis.
Hac, ait, in Thebas, hac me iubet ardua virtus
Ire, Menœceo qua lubrica sanguine turris.
Experiar, quid sacra iuvent, an falsus Apollo.
Dixit, et alterno captiva in mœnia gressu
Surgit ovans: quales mediis in nubibus æther
Vidit Aloidas, cum cresceret impia tellus
Despectura Deos, nec adhuc immane veniret
Pelion, et trepidum iam tangeret Ossa Tonantem.
Tum vero attoniti fatorum in cardine summo,
Ceu suprema lues urbem, facibusque cruentis
Æquatura solo turres Bellona subiret,
Omnibus e tectis certatim ingentia saxa,
Roboraque et gravidas fundæ balearis habenas,
(Nam iaculis, cœloque vagis spes unde sagittis?)
Verum avidi et tormenta rotant, et molibus urgent.
Ille nec ingestis, nec terga sequentibus unquam
Detrahitur telis, vacuoque sub aere pendens
Plana velut terra certus vestigia figat,
Tendit, et ingenti subit occurrente ruina.
Amnis ut incumbens longævi robora pontis
Assiduis oppugnat aquis: iam saxa fatiscunt,
Emotæque trabes: tanto violentior ille
(Sævit enim maiore salo) quassatque, trahitque
Molem ægram, nexus donec celer alveus omnes
Abscidit, et cursu victor respirat aperto.
Utque petita diu celsus fastigia supra
Eminuit, trepidamque assurgens desuper urbem
Vidit, et ingenti Thebas exterruit umbra,
Increpat attonitos: Humilesne Amphionis arces,
Pro pudor, hi faciles, carmenque imbelle secuti,
Et, mentita diu Thebarum fabula, muri?
Et quidnam egregium prosternere mœnia molli
Structa lyra? simul insultans, gressuque manuque
Molibus obstantes cuneos, tabulataque sævus
Destruit: absiliunt pontes, tectique trementis
Saxea frena labant, disseptoque aggere rursus
Utitur, et truncas rupes in templa domosque
Præcipitat, frangitque suis iam mœnibus urbem.
Iamque Iovem circa studiis diversa fremebant
Argolici, Tyriique Dei: pater, æquus utrisque,
Aspicit ingentes ardentum cominus iras,
Seque obstare videt: gemit inservante noverca
Liber, et obliquo respectans lumine patrem:
Nunc ubi sæva manus, meaq; heu cunabula flammæ,
Fulmen, io ubi fulmen? ait. Gemit auctor Apollo,
Quas dedit ipse, domos. Lernam Thebasq; rependit
Mœstus, et intento dubitat Tirynthius arcu.
Maternos plangit volucer Danaeius Argos.
Flet Venus Harmoniæ populos; metuensque mariti
Stat procul, et tacita Gradivum respicit ira.
Increpat Aonios audax Tritonia Divos.
Iunonem tacitam furibunda silentia torquent.
Non tamen hæc turbant pacem Iovis: ecce quierant
Iurgia, cum mediis Capaneus auditus in astris.
Nullane pro trepidis, clamabat, numina Thebis
Statis? ubi infandæ segnes telluris alumni,
Bacchus et Alcides? piget instigare minores.
Tu potius venias, (quis enim concurrere nobis
Dignior?) en cineres Semeleaque busta tenentur.
Nunc age, nunc totis in me connitere flammis
Iupiter: an pavidas tonitru turbare puellas
Fortior? et soceri thalamos excindere Cadmi?
Ingemuit dictis Superum dolor: ipse furentem
Risit, et incussa sanctarum mole comarum,
Quænam spes hominum tumidæ po
Tune etiam feriendus? ait: premit
Turba Deum frendens, et tela ultri
Nec iam audet fatis turbata obsiste
Ipsa dato nondum cœlestis regia sig
Sponte tonat, coeunt ipsæ sine flam
Accuruntque imbres. Stygias rupis
Iapetum, aut victam supera ad con
Inarimen, Ætnamve putes: pudet is
Cœlicolas: sed cum in media vertigi
Stare virum, insanasque vident dep
Mirantur taciti, et dubio pro fulmin
Cœperat Ogygiæ supra fastigia tu
Arcanum mugire polus, cœlumque t
Auferri: tenet ille tamen, quas non v
Fulguraque attritis quoties micuere
His, ait, in Thebas, his iam decet ign
Hinc renovare facem, lassamque acce
Talia dicentem toto Iove fulmen ada
Corripuit: primæ fugere in nubila c
Et clypei niger umbo cadit: iamque
Membra viri: cedunt acies, et terror
Quo ruat, ardenti feriat quas corpor
Intra se stridere facem, galeamque,
Quærit, et urentem thoraca repellen
Conatus, ferri cinerem sub pectore t
Stat tamen, extremumque in sidera
Pectoraque invisis obicit fumantia
Ne caderet: sed membra virum terre
Exuiturque animus: paulum si tardi
Cessissent, potuit fulmen meruisse

Liber undecim

Postquam magnanimus furias virtut
Consumsit Capaneus, expiravitque
Fulmen, et ad terras longe comitata
Signavit muros ultricis semita flam
Componit dextra victor concussa pla
Iupiter, et vultu cœlumque diemque
Gratantur Superi, Phlegræ ceu fessu
Prœlia, et Encelado fumantem impre
Ille iacet laceræ complexus fragmina
Torvus adhuc visu, memorandaque fa
Gentibus, atque ipsi non illaudata T
Quantus Apollineæ temerator matri
Tenditur: ipsæ horrent, si quando pe
Emergunt volucres, immensaque mem
Spectant, dum miseræ crescunt in pal
Sic gravat iniectus terras, hostiliaqu
Arva, et anhelantem cœlesti sulfure c
Respirant Thebæ, templisque iacenti
Agmina: iam finis votis, finisque supr
Planctibus, et natos ausæ deponere m
At vaga palantes campo fuga volvit Ac
Nec iam aut hostiles turmæ, aut ferru
Omnibus ante oculos iræ Iovis, omni
Arma metu, galeæque tonant, visosqu
Ipse sequi, et profugis opponere Iupite
Instat Agenoreus miles, cœlique tum
Utitur: indomitos ut cum Massyla per
Armenti reges magno leo fregit hiatu,
Et contentus abit: rauci tunc cominus
Tunc avidi venere lupi, rabieque rem
Lambunt degeneres alienæ vulnera pr
Hinc premit Eurymedon, cui rusticus
Rustica tela manu, patriumque agitar
Pan illi genitor: tener hinc conatibus
Egreditur, iuvenemque patrem puer æq
Felices ambo; sed fortunatior ille,

:iuvat: nec iam dignoscere promtum,
na sonent, quo plus eat hasta lacerto.
fugientum examine vallum.
radive, vices? modo mœnia Cadmi
a nunc defendunt tecta Pelasgi.
ibes, ceu circumflantibus Austris
mbit ager, ceu gurgite cano
ibulas, nunc obruit æstus arenas.
e pubes Tirynthia, alumni
ta Dei: trux mœret ab alto
ides Nemeæa in sanguine terga,
os, similesque videre pharetras.
dicæ ferrato margine turris
dextri Mavortis Enipeus
unc miseris dabat utile signum,
gam, et tutos in castra receptus:
bliquo descendit ab aere vulnus,
num læva manus aure retenta est,
t in vacuas iam spiritus auras,
tacent, carmen tuba sola peregit.
scelerum, geminæque exercita gentis
phone fraterna cludere quærit
se tanta in certamina retur
na comitem ni sede Megæram,
eos in prœlia suscitet angues.
cua consedit valle, solumque
gio, terræque immurmurat absens
siis signum indubitabile regnis,
lit longo stridore cerasten.
le comæ, quo protinus omnis
tellus, pontusque, polusque,
os iterum prospexit ad ignes.
um: stabat tunc forte parenti
cœtu Capaneus laudatur ab omni
em Stygiis fovet amnibus umbram.
ta terrarum mole sub astris
tant Manes, quantumque profundæ
bræ, tantum de luce recessit.
ror, dextræque innexa profatur:
mus Stygii metuenda parentis
os potui tolerare furores,
s, hostilique obvia mundo,
m et faciles compescitis umbras.
forme moræ, cassique labores.
madent campi, quod sanguine fumant
numero Lethæa examine gaudet
, mea læta insignia: sed quid
habeat, vulgataque iactet Enyo.
is certe manifestus in umbris)
um rictus, atroque madentem
: miserum insatiabilis edit,
put: modo nempe horrendus ab astris
sque fragor: mea sacra premebat
mixta viri furialibus armis
magnas ridebam fulminis iras.
r enim) longo sudore fatiscunt
rdæque manus: hebet infera cœlo
tos angues nimia astra soporant.
lhuc furor, exultantque recentes
comæ, da iungere vires.
s, nec Martia bella paramus,
cet alma fides, pietasque repugnent,
trum stringendi cominus enses.
psæ odiis, ipsæ discordibus armis
lenta venis? agedum elige, cuius
bo faciles, nostrique; sed anceps
us matris, blandamque precatu
eo, paulum ne nostra retardet
tiam, qui nos lassare precando
Suetus, et ultrices oculorum exposcere diras,
Iam pater est: cœtu fertur iam solus ab omni
Flere sibi: atque adeo moror ipsa irrumpere Thebas,
Assuetumque larem: tibi pareat impius exul,
Argolicumque impelle nefas; neu mitis Adrastus
Prævaleat, plebesque, cave, Lernæa moretur.
Vade, et in alternas inimica revertere pugnas.
Talia partitæ diversum abiere sorores.
Ut Notus et Boreas, gemino de cardine mundi,
Hic nive Rhiphæa, Libycis hic pastus arenis,
Bella cient: clamant amnes, freta, nubila, sylvæ,
Iamque patent strages: plangunt sua damna coloni,
Et tamen oppressos miserantur in æquore nautas.
Illas ut summo vidit pater altus Olympo
Incestare diem, trepidumque Hyperionis orbem
Suffundi maculis, torva sic inchoat ore:
Vidimus armiferos, quo fas erat usque, furores,
Cœlicolæ, licitasque acies, etsi impia bella
Unus init, aususque mea procumbere dextra.
Nunc par infandum, miserisque incognita terris
Pugna subest: auferte oculos: absentibus ausint
Ista Deis, lateantque Iovem: sat funera mensæ
Tantaleæ et sontes vidisse Lycaonis aras,
Et festina polo ducentes astra Mycenas.
Nunc etiam turbanda dies: mala nubila tellus,
Accipe, secedantque poli: stat parcere mundo,
Cœlitibusque meis: saltem ne virginis almæ
Sidera, Ledæi videant neu talia fratres.
Sic pater omnipotens, visusque nocentibus arvis
Abstulit, et dulci terræ caruere sereno.
Iamque per Argolicas Erebo sata virgo cohortes
Vestigat Polynicis iter, portisque sub ipsis
Invenit, incertum leto tot iniqua fugane
Exeat, et dubios turbabant omina sensus.
Viderat, obscura vallum dum nocte pererrat
Æger consilii, curisque novissima volvens,
Coniugis Argiæ lacera cum lampade mœstam
Effigiem: (sunt monstra Deum, sic ire parabat,
Has latura viro tædas erat) ergo roganti,
Quæ via, quisve dolor, cur mœsta insignia? tantum
Fleverat; atque manu timidos averterat ignes.
Scit mentem vidisse nefas: etenim unde Mycenis
Adforet, et vallum coniux inopina subiret?
Sed fati monitus, vicinaque funera sentit,
Ac sentire timet: cum vero Acherontis operti
Diva ter admoto tetigit thoraca flagello,
Ardet inops animi, nec tam considere regno,
Quam scelus et cædem, et perfossi in sanguine fratris
Exspirare cupit; subitusque affatur Adrastum:
Sera quidem, extremus socium, gentisque superstes
Argolicæ, consulta, pater, iam rebus in arctis,
Aggredior: tunc tempus erat, cum sanguis Achivum
Integer, ire ultro, primamque capessere pugnam,
Non plebis Danaæ florem, regumque verendas
Obiectare animas, ut lamentabile tantis
Urbibus induerem capiti decus: aspera quando
Præcepit virtus; nunc saltem exsolvere fas sit,
Quæ merui: scis namque, socer, licet alta recondas
Vulnera, et afflictum generi vereare pudorem:
Ille ego sum, qui te pacem et pia iura regentem
Infelix (utinamque aliis datus urbibus hospes)
Extorrem patria, regnoque: sed exige tandem
Supplicia: fratrem suprema in bella (quid horres?
Decretum est, fixumque) voco: desiste morari:
Nec poteris: non si atra parens, miseræque sorores
In media arma cadant: non si ipse ad bella ruenti
Obstet, et extinctos galeæ pater ingerat orbes,
Deficiam: anne bibam superest quodcumque cruoris
Inachii? et vestris etiamnum mortibus utar?

Vidi egomet propter ruptos telluris hiatus,
Nec subii: vidi exanimum, fecique nocentem
Tydea: me Tegee regem indefessa reposcit,
Orbaque Parrhasiis ululat mihi mater in antris.
Ipse nec Ismeni ripas, dum stagna cruentat
Hippomedon, Tyrias potui nec scandere turres,
Dum tonat, et tecum, Capaneu, miscere furores?
Quis tantus pro luce timor? sed digna rependam.
Conveniant ubicumque nurus, matresque Pelasgæ,
Longævique patres, quorum tot gaudia carpsi,
Orbavique domos: fratri concurro: quid ultra est?
Spectent, et votis victorem Etheoclea poscant.
Iamque vale, coniux, dulcesque valete Mycenæ.
At tu care socer (nec enim omnis culpa malorum
Me penes: et Superi mecum, Parcæque nocentes)
Sis leniscineri, meque hæc post prœlia raptum
Alitibus, fratrique tegas, urnaque reportes.
Hoc tantum, et natæ melius connubia iungas.
Ibant in lacrymas; veluti cum vere reverso
Bistoniæ tepuere nives, summittitur ingens
Hæmus, et angustos Rhodope descendit in amnes.
Cœperat et leni senior mulcere furentem
Alloquio: scidit orsa novo terrore cruenta
Eumenis, alipedemque citum, fataliaque arma,
Protinus Inachii vultus expressa Perinthi
Obtulit, ac fidas exclusit casside voces.
Ac super hæc: Abrumpe moras: celeremus, et illum
Adventare ferunt portis. Sic omnia vicit,
Correptumque iniecit equo: volat æquore aperto
Pallidus, instantemque Deæ circumspicit umbram.
Sacra Iovi merito Tyrius pro fulmine ductor
Nequidquam Danaos ratus exarmasse ferebat.
Nec pater ætherius, Divumque has ullus ad aras;
Sed mala Tisiphone trepidis inserta ministris
Adstat, et inferno prævertit vota Tonanti.
Summe Deum, tibi namque meæ primordia Thebæ
(Liveat infandum licet Argos, et aspera Iuno)
Debent, Sidonios ex quo per litora raptor
Turbasti thyasos, dignatus virgine nostra
Terga premi, et placidas falsum mugire per undas!
Nec te vana fides, iterum Cadmeia adeptum
Connubia, et Tyrios nimium irrupisse penates.
Tandem, inquam, soceros, dilectaque mœnia gratus
Respicis, assertorque tonas: ceu regia cœli
Attentata tui; sic te pro turribus altis
Vidimus urgentem nubes, lateque benignum
Fulmen, et auditos proavis agnovimus ignes.
Accipe nunc pecudes, et magni thuris acervos,
Votivumque marem: dignas sed pendere grates
Haud mortale opus est: certent tibi reddere Bacchus
Noster, et Alcides: illis hæc mœnia serva.
Dixerat: ast illi niger ignis in ora genasque
Prosiluit, raptumque comis diadema cremavit.
Tunc ferus ante ictum spumis delubra cruentat
Taurus, et obstantum mediis e cœtibus exit
Turbidus, insano feriens altaria cornu.
Diffugiunt famuli, et regem solatur haruspex.
Ipse instaurari sacrum male fortis, agique
Imperat, et magnos ficto premit ore timores.
Qualis ubi implicitum Tirynthius ossibus ignem
Sensit, et Œteas membris accedere vestes,
Vota incepta tamen, libataque thura ferebat,
Durus adhuc, patiensque mali, mox grande coactus
Ingemuit, victorque furit per viscera Nessus.
Nuntius, exanimi suspensus pectora cursu,
Æpytus ad regem, portæ statione relicta
Tendit, et hæc trepido vix intellectus anhelat;
Rumpe pios cultus, intempestivaque, rector,
Sacra Deum: frater muris circum omnibus instat,
Portarumque moras frenis assultat,
Nomine te crebro, te solum in prœli
Flent mœsti retro comites, et uterq
Adgemit, et pulsis exercitus obstrep
Ille vocat: Nunc tempus erat, sator
Quid meruit Capaneus? Turbatus in
Rex odiis, mediaque tamen gavisus i
Sic ubi regnator post exulis otia tau
Mugitum hostilem summa tulit aure
Agnovitque minas, magna stat fervid
Ante gregem, spumisque animos ard
Nunc pede torvus humum, nunc co
Horret ager, trepidæque expectant pr
Non desunt regi comites: Sine, m
Irritus: ille autem fractis huc audeat
Viribus? Hic miseris furor est, insta
Nec librare metus, et tuta odisse: re
Hoc fretus solio: nos propulsabimus l
Hos bellare iube. Sic proxima turba,
Ecce aderat luctu, dicturusque omni
Libertate Creon: urit fera corda Me
Nulla patri requies: illum quæritque
Illum sanguineos proflantem pectore
Aspicit, et sæva semper de turre cad
Ut dubium, et pugnas cunctantem E
Ibis, ait, neque te ulterius, fratrumq
Pessime, funeribus patriæ lacrymisq
Eumenidum bellique reum, patiemu
Sat tua non æquis luimus periuria D
Urbem armis, opibusque gravem, et n
Ceu cœlo dimissa lues, inimicave tell
Hausisti, vacuamque tamen sublimi
Deest servitio plebes: hos ignis egent
Fert humus; hos pelago patrius iam d
Hi quærunt artus, illi ardua vulnera
Redde agedum miseris fratres, natosq
Redde arvis domibusque viros: ubi ma
Finitimusque Dryas? ubi Phocidos
Euboicique duces? Illos tamen æqua
Fors tulit ad Manes: at tu (pudet) ho
Hostia, nate, iaces, ceu mutus et e gr
Hei mihi primitiis armorum, et rite
Libatus, iussusque mori, et cunctabi
Iste? nec adverso nunc saltem Marte
Stabit? An in pugnas alium iubet ire
Tiresias? iterumque meos oracula ne
In gemitus? quid enim misero super u
Ille iube subeat, tuque hinc spectator
Turre sede: quid sæva fremis, famula
Respectas? Hi te ire volunt, hi pender
Ipsa etiam genitrix, ipsæque odere so
In te ardens frater ferrum mortemqu
Sævaque portarum convellit claustra
Sic pater infrendens, miseraque exæs
Ille sub hæc: Non fallis, ait, nec te in
Fata movent: canere illa patrem, et i
Sed spes sub lacrymis, spes atque occ
Hic latet: insano prætendis funera vo
Meque premis frustra, vacuæ ceu pro
Non ita Sidoniam fortuna reliquerit
In te ut sceptra cadant, tanto indigni
Nec mihi difficilis præsens vindicta:
Arma prius famuli: coeant in prœlia
Vult gemitus lenire Creon. Lucrare f
Victori mihi cuncta lues: sic iurgia p
Distulit, atque ensem, quem iam dab
Ictus ut incerto pastoris vulnere serp
Erigitur gyro, longumque e corpore
Virus in ora legit; paulum si devius h

ecidere minæ, tumefactaque frustra
irasque sui bibit ipse veneni.
rimam funestæ sortis ut amens
n (nec tarde credidit) ibat
vultuque et pectore nuda cruento,
corisve memor. Pentheia qualis
ni scandebat culmina montis,
vo caput allatura Lyæo.
non ferre ipsæ vestigia natæ
tantum miseræ dolor ultimus addit
ngues crudescunt luctibus anni.
galeæ, iam spicula sæva ligabat
lituos hilarem, trepidumque tubarum
quum; subito cum apparuit ingens
metu famulumque expalluit omnis
atam retro dedit armiger hastam.
nde iterum regni integrata resurgit
i etiam post omnia, cominus ipsi
ne adeo geminas duxisse cohortes,
ndasse parum est? Quo deinde redibit
sne sinus? O diri coniugis olim
ræ! datis improba lumina pœnas.
a dies? quo, sæve, minantia flectis
ernos vultus pallorque ruborque
ixi frangunt mala murmura dentes?
vinces! prius hæc tamen arma necesse
mi: stabo ipsa in limine portæ (est,
nfelix, scelerumque immanis imago.
ties, hæc sunt calcanda, nefande,
e uterum sonipes hic matris agendus.
ppositam capulo parmaque repellis?
tra Stygiis feralia sanxi
eco nec Erinnyas ore rogavi.
am genitrix te, sæve, precatur,
de moram sceleri, et metire, quod audes.
ros germanus, et impia contra
n mater enim, non obstat eunti
cuncta rogant, hic plangimus omnes.
us pugnas dissuadet Adrastus,
ubet: tu limina avita Deosque
nostris in fratrem amplexibus exis?
ia tacitos obstante tumultu
ita gradus (nec casta retardat
lat Ogygii fastigia muri
eus: senior comes hæret eunti
summas non duraturus ad arces.
visis paulum dubitavit in armis,
nefas!) iaculis et voce superba
atem, magno prius omnia planctu
uris ceu descensura profatur:
a manu, paulumq; hanc aspice turrim,
rentes refer in mea lumina cristas.
stes? sic annua pacta fidemque
questus? hæc est bona causa modesti
licos per te, germane, penates,
iam nullus honos) per si quid in illa
ummitte animos: en utraque gentis
, ambæque acies: rogat illa suorum
ta malis, suspectaque regi,
, dure, soror: saltem ora trucesque
iceat vultus fortasse supremum
tos, et ad hæc lamenta, videre,
lum gemitu iam supplice mater
ertum dimittere dicitur ensem.
s adhuc? mihi, quæ tua nocte dieque
que fleo? iam iamque tumentem
sæve, patrem: quid crimine solvis
nempe ille fidem et stata fœdera rupit,
evusque suis: tamen ecce vocatus
Non venit. His paulum furor elanguescere dictis
Cœperat, obstreperet quanquam atque obstaret E-
rinnys.
Iam summissa manus, lente iam flectit habenas,
Iam tacet; erumpunt gemitus, lacrymasque fatetur
Cassis: hebent iræ: pariterque et abire nocentem,
Et venisse pudet; subito cum matre repulsa
Eumenis eiecit fractis Etheoclea portis
Clamantem, Venio, solumque, quod ante vocasti,
Invideo: ne incesse moras, gravis arma tenebat
Mater: io patria, o regum incertissima tellus,
Nunc certe victoris eris: nec mitior ille, (quum?
Tandem, inquit, scis, sæve, fidem? et descendis in æ-
O mihi nunc primum longo post tempore frater,
Congredere: hæ leges, hæc fœdera sola supersunt.
Sic hostile tuens fratrem: namque uritur alto
Corde, quod innumeri comites, quod regia cassis,
Instratusque ostro sonipes, quod fulva metallo (ipse,
Parma micet: quanquam haud armis inhonorus et i-
Nec palla vulgare nitens: opus ipsa novarat
Mœoniis Argia modis, et pollice docto
Stamina purpureæ sociaverat aurea telæ.
Iamque in pulvereum Furiis hortantibus æquor
Prosiliunt: sua quemq; comes stimulatque, regitque.
Frena tenent ipsæ, phalerasque, et lucida comunt
Arma manu, mixtisque iubas serpentibus augent.
Stat consanguineum campo scelus, unius ingens
Bellum uteri; coeuntque pares sub casside vultus.
Signa tacent, siluere tubæ, stupefactaque Martis
Cornua: ter nigris avidus regnator ab oris
Intonuit, terque ima soli concussit, et ipsi
Armorum fugere Dei: nusquam inclyta Virtus,
Restinxit Bellona faces, longeque paventes
Mars rapuit currus, et Gorgone cruda virago
Abstitit, inque vicem Stygiæ rubuere sorores.
Prominet excelsis vulgus miserabile tectis:
Cuncta madent lacrymis, et ab omni plangitur arce.
Hinc questi vixisse senes, hinc pectore nudo
Stant matres, parvosque vetant attendere natos.
Ipse quoque Ogygios monstra ad gentilia manes
Tartareus rector porta iubet ira reclusa.
Montibus insidunt patriis, tristique corona
Infecere diem, et vinci sua crimina gaudent.
Illos, ut stimulis ire in discrimen apertis
Audiit, et sceleri nullum iam obstare pudorem,
Advolat et medias immittit Adrastus habenas.
Ipse quidem regnis multum et venerabilis ævo,
Sed quid apud tales, quis nec sua pignora curæ?
Alternos tamen ille rogat: Spectabimus ergo,
Inachidæ, Tyriique nefas? ubi iura, Deique?
Bella ubi? Ne perstate animis: te deprecor, hostis,
Quanquam, hæc ira sinat, nec tu mihi sanguine lon-
Te, gener, et iubeo: sceptri si tanta cupido est, (ge,
Exuo regales habitus: i Lernan, et Argos
Solus habe: non verba magis suadentia frangunt
Accensos, sumtisque semel conatibus obstant,
Quam Scytha, curvatis erectus fluctibus unquam
Pontus, Cyaneos vetuit concurrere montes.
Ut periisse preces, geminosque ad prœlia fusos
Pulvere cornipedes, explorarique furentum
In digitis armenta videt, fugit, omnia linquens
Castra, viros, generum, Thebas, ac fata monentem,
Conversumque iugo propellit Ariona: qualis
Demissus curru, lævæ post præmia sortis
Umbrarum custos, mundique novissimus hæres,
Palluit, amisso veniens in Tartara cœlo.
Non tamen indulsit pugnæ, cunctataque primo
Substitit in scelere, et paulum Fortuna morata est.
Bis cassæ periere viæ: bis cominus actos

n bene post Pyrrham tellus pontusque vacabant!
mortale genus! Dixit: speculataque tempus,
Auxilium tentemus, ait, licet irrita coner.
Desiluitque polo; niveus sub nubibus altis
Quamquam mœsta, Deæ sequitur vestigia limes.
Vix steterat campo, subita mansuescere pace
Agmina, sentirique nefas: tunc ora madescunt,
Pectoraque, et tacitus subrepsit fratribus horror.
Arma etiam simulata gerens, cultusque viriles,
Nunc his, nunc illis, Agite, ite, obsistite, clamat,
Quis nati fratresque domi, quis pignora tanta.
His quoq; (nonne palam est, ultro miserescere Divos?)
Tela cadunt: cunctantur equi: fors ipsa repugnat.
Nonnihil impulerat dubios, ni torva notasset
Tisiphone fraudes, cœlestique ocyor igne
Adforet, increpitans: Quid belli obverteris ansis,
Numen iners, pacique datum? Cede, improba: noster
Hic campus, nosterque dies: nunc sera nocentes
Defendis Thebas: ubi tunc, cum bella cieret
Bacchus? et armatas furiarent orgia matres?
Aut ubi segnis eras, dum Martius impia serpens
Stagna bibit? dum Cadmus arat? dum victa cadit
Sphynx?
Dum rogat Œdipoden genitor? dum lampade nostra
In thalamos Iocasta venit? Sic urget, et ultro
Vitantem aspectus etiam, pudibundaque longe
Ora reducentem, premit astridentibus Hydris,
Intentatque faces: deiectam in lumina pallam
Diva trahit, magnoque fugit questura Tonanti.
Tunc vero accensæ stimulis maioribus iræ.
Arma placent, versæque volunt spectare cohortes.
Instaurant crudele nefas: rex impius aptat
Tela, et funestæ casum prior occupat hastæ.
Illa viam medium clypei conata per orbem
Non perfert ictus, atque alto vincitur auro.
Tunc exul subit, et clare funesta precatur:
Di, quos effosso non irritus ore rogavit
Œdipodes, firmate nefas, non improba posco
Vota: piabo manus, et eodem pectora ferro
Rescindam, dum me moriens hic sceptra tenentem

Nec iam opus est Furiis: tan
tant,
Laudantes, hominumque dole
Fratris uterque furens cupit a
Et nescit manare suum. Tand
Hortatusque manum, cui forti
Iustius, alte ensem germani in
Qua male iam plumis imus teg
Ille dolens nondum, sed ferri
Territus, in clypeum turbato
Mox intellecto magis ac magis
Vulnere, nec parcit cedenti, a
Quo retrahis, germane, gradu
Et regnis effœta quies! longaq
Imperia! Exilio, rebusque exe
Membra vides: disce arma pati
Sic pugnant miseri: restabat l
Vita duci, summusque cruor,
Stare gradus; sed sponte ruit, f
In media iam morte parat: cla
Erigitur; fraterque ratus vicis
Ad cœlum palmas. Bene habet:
Cerno graves oculos, atque ora
Huc aliquis propere sceptrum
Dum videt. Hæc dicens, gressu
Ceu templis decus et patriæ lat
Arma etiam spoliare cupit: no
Manibus, ultrices animam serv
Utque superstantem, pronumq
Erigit occulte ferrum, vitæque
Relliquias tenues odio supplev
Iam lætus fratris non frater co
Ille autem, Vivisne? et adhuc
Perfide, nec sedes unquam me
I mecum ad Manes: illic quoqu
Si modo Agenorei stat Gnossia
Qua reges punire datur. Nec p
Concidit, et totis fratrem grav
Ite truces animæ, funestaque T
Polluite, et cunctas Erebi cons

ositæ sustentat pondera lævæ,
ulo: qualis si puppe relicta,
es, sulcator Averni
, solemque et pallida turbet
iu fortis, patiensque superni
gum cessante magistro
isque exspectent sæcula ripis.
m, comitique extrema gementi,
s, patremque recentibus oro
cunctatur nescia virgo,
diunt iter, implicitosque morantur
s, altaque in strage seniles
, et dux miseranda laborat.
monstravit corpora clamor
it totos frigentibus artus.
: iacet, immugitque cruentis
verba diu tentata sequuntur.
as, atque ora latentia quærit,
rens genitor suspiria solvit:
etas, longo post tempore mentem
b hoc hominis clementia corde?
am, vincis, Natura, parentem.
us, lacrymæque per arida serpunt
molles sequitur manus impia plan-
e iusta exequialia mortis, (ctus.
mque mei: nec noscere natos,
ptare licet: dic, virgo, precanti,
nunc vestras ego sævus honore
as? o si fodienda redirent
ltus sævire ex more potestas!
usto magis exaudita parentis
reces! Quisnam fuit ille Deorum,
m iuxta, præceptaque verba
uror illa, et movit Erinnys,
trix, et regna oculique cadentes;
m iuro, dulcesque tenebras,
lucem, subeam sic Tartara digna
fugiat me Laius umbra.
exus fratrum, quæ vulnera tracto!
anus; infestaque vincula tandem
ium nunc saltem admittite patrem.
paulatim sumserat iras
e telum, ni nata vetaret,
sta manu subtraxerat enses
inde senex: Ubi noxia tela?
totum abiit in corpora ferrum?
ægra levat, mutumque dolorem
um gaudens plauxisse parentem.
ptæ clamore exterrita pugnæ
notum penetralibus ensem
i spolium lacrymabile Laii.
uperis et diro questa cubili,
primi coniugis umbris,
ra, et prono vix pectore ferrum
, et venas prorupit aniles
x lustratur sanguine lectus.
entem in pectore plagam
uper, lacrymisque, comisque
s: qualis Marathonide sylva
, cæsi prope funera patris,
ntis, tristem iam solvere nodum
es ramos moritura legebat.
cum spes elusisse duorum,
alio, sceptrumque, maligna
rtuna manu, Cadmique tenebat
er heu bellorum terminus! illi
es: hunc et Mavortia clamant
nsus patriæ paulo ante Menœceus
s. Scandit fatale tyrannus

Flebilis Aoniæ solium: pro blanda potestas,
Et sceptri male suadus amor! nunquamne priorum
Hærebunt documenta novis? Iuvat ecce nefasto
Stare loco, regimenque manu tractare cruentum.
Quid melior Fortuna potest? iam flectere patrem
Incipit, atque datis abolere Menœcea regnis.
Primum adeo sævis imbutus amoribus aulæ,
Indicium specimenque sui, iubet igne supremo
Arceri Danaos, nudoque sub axe relinqui
Infelix bellum, et tristes sine sedibus umbras.
Mox reducem Ogygiæ congressus limine portæ
Œdipoden timuit paulum, seseque minorem
Confessus tacite, promtamque coercuit iram.
Mox redit in regem, cæcumque audentibus hostem
Increpitans, Procul, inquit, abi, victoribus omen
Invisum, et furias averte, ac mœnia lustra
Discessu Thebana tuo: spes longa peracta est.
Vade, iacent nati: quæ iam tibi vota supersunt?
Horruit instinctu rabido, steteruntque trementes,
Ceu visu præsente, genæ, seniumque recessit.
Tunc natam, baculumque manu dimisit, et iræ
Innixus, tumido vocem de pectore rumpit:
Iamne vacat sævire, Creon? modo perfida regna,
Fortunæque locum nostræ, miserande, subisti,
Et tibi iam fas est regum calcare ruinas?
Iam tumulis victos, socios iam mœnibus arces?
Macte, potes digne Thebarum sceptra tueri.
Hæc tua prima dies: sed cur nova contrahis amens
Iura? quid anguste tantos metiris honores?
Exilium intendis? timida inclementia regum
Ista. Feros avidus quin protinus imbuis enses?
Crede: licet, veniat cupidus parere satelles,
Intrepidusque secet non evitantia colla.
Incipe: an expectas, ut pronus supplice dextra
Sternar? et immitis domini vestigia quæram?
Finge autem tentare, sines? mihi ne ulla minaris
Supplicia? aut ullos reris superesse timores?
Linquere tecta iubes? cœlum terrasque reliqui
Sponte, atque ultricem crudelis in ora retorsi,
Non ullo cogente, manum: quid tale iubere,
Rex inimice, potes? Fugio, excedoque nefandis
Sedibus: an refert, quo funera longa, measque
Transportem tenebras? ne non gens cuncta precanti
Concedat, patriæ quantum miser incubo terræ?
Sed dulces Thebæ! nimirum hic clarior ortus,
Et meliora meos permulcent sidera vultus.
Hic genitrix, natique: habeas Thebana regasque
Mœnia, quo Cadmus, quo Laius, omine rexit,
Quoque ego: sic thalamos, sic pignora fida capessas:
Nec tibi sit virtus fortunam evadere dextra;
Sed lucem deprensus ames: satis omina sanxi:
Duc, age, nata procul. Quid te autem luctibus addo?
Da, rex magne, ducem: timuit miseranda relinqui
Antigone, mutatque preces: Felicia per te
Regna, verende Creon, sanctasq; Menœceos umbras:
Da veniam afflicto, dictisque ignosce superbis.
Hunc morem fandi longæ fecere querelæ.
Nec soli ferus iste tibi: sic fata, Deosque
Alloquitur: durus luctu, facilisque nec ipsi
Sæpe mihi. Pridem indomito sub pectore fervet
Libertas misera, et sævæ spes anxia mortis.
Et nunc ecce tuas irritat callidus iras,
Suppliciumque cupit: sed tu maioribus, oro,
Imperii potiare bonis, altusque iacentes
Prætereas, et magna ducum vereare priorum
Funera: et hic quondam, solio sublimis, et armis
Septus, opem miseris, iura et poscentibus æquus,
Supplicibusque dabat: cui nunc ex agmine tanto
Una comes, necdum exul erat. Felicibus hic na

Obstat? in hunc odiis et regni viribus exis?
Hunc abigis tectis? an, ne prope limina clarum
Ingeminat, et votis intempestivus oberret?
Pone metum, procul usque tua summotus ab aula
Flebit: ego erectum subigam, et servire docebo.
Cœtibus abducam, solaque in sede recondam.
Exul erit: nam quæ migranti externa patebunt
Mœnia? vis Argos eat, hostilesque Mycenas
Squallidus irreptet? victique ad limen Adrasti
Aonias narret clades? tenuemque precetur
Rex Thebanus opem? Miseræ quid crimina gentis
Pandere, quid casus iuvat ostentare pudendos?
Conde, precor, quodcumque sumus: nec longa precamur
Dona, Creon: miserere senis mœstique parentis.
Hic precor, hic manes indulge ponere: certe
Thebanos sepelire licet. Sic orat, humique
Volvitur: abducit genitor, sævumque minatur
Indignans veniam: qualis leo, rupe sub alta,
Quem viridem quondam sylvæ montesque tremebant,
Iam piger, et longo iacet exarmatus ab ævo,
Magna tamen facies, et non adeunda senectus:
Et si demissas veniat mugitus ad aures,
Erigitur, meminitque sui, viresque peractas
Ingemit, et campis alios regnare leones.
Flectitur afflatu, sed non tamen omnia rector
Supplicis indulget lacrymis, partemque recidit
Muneris. Haud, inquit, patriis prohibebere longe
Finibus, occursu dum non pia templa, domosque
Commacules: habeant te lustra, tuusque Cithæron:
Atque hæc ecce tuis tellus habitabilis umbris,
Qua bellum, geminæque iacent in sanguine gentes.
Sic ait, et ficto comitum vulgique gementis
Assensu, limen tumidus regale petebat.
Interea pulsi vallum exitiale Pelasgi
Destituunt furto: nulli sua signa, suusque
Ductor: eunt taciti passim, et pro funere pulchro
Dedecorem amplexi vitam reditusque pudendos.
Nox favet, et grata profugos amplectitur umbra.

Liber duodecimus

NONDUM cuncta polo vigil inclinaverat astra
Ortus, et instantem cornu tenuiore videbat
Luna diem: trepidas subito Tithonia nubes
Discutit, ac reduci magnum parat æthera Phœbo.
Agmina iam raris Dircæa penatibus errant,
Noctis questa moras: quamvis tunc otia tandem,
Et primus post bella sopor: tamen ægra quietem
Pax fugat, et sævi meminit victoria belli.
Vix primo proferre gradum, et munimina valli
Solvere, vix totas reserare audacia portas.
Stant veteres ante ora metus, campique vacantis
Horror: ut assiduo iactatis æquore tellus
Prima labat, sic attoniti nil cominus ire
Mirantur, fusasque putant assurgere turmas.
Sic ubi prospicuæ scandentem limina turris
Idaliæ volucres fulvum aspexere draconem,
Intus agunt natos, et fœta cubilia vallant
Unguibus, imbellesque citant ad prælia pennas:
Mox ruerit licet ille retro, tamen aera nudum
Candida turba timet, tandemque ingressa volatus
Horret, et a mediis etiamnum respicit astris.
Itur in exsanguem populum, bellique iacentis
Relliquias, qua quemque dolor; luctusque cruenti
Exegere duces: hi tela, hi corpora, at illi
Cæsorum tantum ora vident, alienaque iuxta
Pectora: pars currus deflent, viduisque locutus,
Hoc solum quia restat, equis: pars oscula figunt
Vulneribus magnis, et de virtute queruntur.
Frigida digeritur strages: patuere recisæ
Cum capulis, hastisque manus, med
Luminibus stantes: multis vestigi
Nulla, ruunt planctu pendente et u
At circum informes truncos misera
Certamen, qui iusta ferant, qui fun
Sæpe etiam hostiles (lusit Fortuna
Decepti flevere viros: nec certa facu
Noscere, quem miseri vitent, calce
At quibus est illæsa domus, vacuiq
Aut deserta vagi Danaum tentoria l
Immittuntque faces, aut (quæ post
Quærunt dispersi, iaceat quo pulve
An rapti pateat specus auguris, aut
Hostis, an ætheriæ vivant per memb
Iam lacrymis exemta dies, nec serus
Vesper: amant miseri lamenta, mal
Nec subiere domos, sed circum fune
Turba sedet, vicibusque datis alter
Igne feras, planctuque fugant: nec d
Victa, nec assiduo coierunt lumina
Tertius Auroram pulsabat Lucifer,
Montibus orbatis lucorum gloria, m
Theumesi venere trabes, et amica C
Sylva rogis: ardent excisæ viscera g
Molibus extructis: supremo munere
Ogygii manes: queritur miserabile
Nuda cohors, vetitumque gemens circu
Accipit et sævi Manes Etheoclis iniq
Haudquaquam regalis honos, Argivu
Frater iussus adhuc, atque exule pell
At non plebeio fumare Menœcea bust
Rex genitor, Thebæque sinunt: nec
Struxerunt de more rogum: sed belli
Curribus, et clypeis, Graiorumque
Sternitur: hostiles super ipse, ut vict
Pacifera lauro crinem vittisque deco
Accubat: haud aliter, quam cum posc
Lætus in accensa iacuit Tirynthius
Spirantes super inferias captiva Pela
Corpora, frenatosque pater, solatia, f
Bellorum, mactabat equos: his ardu
Palpitat, et gemitus tandem erupere
O nisi magnanimus tantæ te laudis i
Ardor, Echionios mecum venerande
Atque ultra recture puer; venientia q
Gaudia et ingratum regni mihi mun
Tu Superum convexa licet, cœtusque
(Credo equidem) virtute colas: mihi
Numen eris: ponant aras, excelsaque
Templa dicent: uni fas sit lugere pare
Et nunc heu quæ digna tibi solennia,
Largiar exequias? nec si fatale potest
Argos et impulsas cineri miscere Myc
Meque super, cui vita (nefas!) et sang
Partus honos: eademne dies, eadem in
Te, puer, et diros misere in Tartara f
Et nunc Œdipodi par est fortuna dolo
Ac mihi: quam similes gemimus, bon
Accipe, nate, tui nova libamenta triu
Accipe, et hoc regimen dextræ, fronti
Vincula, quæ patri nimium gestanda
Regem te, regem, tristes Etheocleos u
Aspiciant. Simul hæc dicens, crinem
Destruit, accensaque iterat violentiu
Sævum agedum, immitemque vocen
Tecum ardere veto: longos utinam ad
Corporibus, cœloque animas Erebo
Pellere fas, ipsumque fera
Ora sequi, atque artus reg

kos humus alma diesque resolvit.
eus, iterumque edico, suprema
mmis ausit iuvisse Pelasgos:
, numeroque explebit ademta
os, magnumque Menœcea iuro.
comites in tecta ferebant.
uis comitatus ab Argis
as) orbæ viduæque ruebant
a manus; sua vulnera cuique
, deiecti in pectora crines,
manant lacera ora cruentis
s planctu crevere lacerti.
s nigræ regina catervæ
famulis, iterumque resurgens
a vias: non regia cordi,
s, unum Polynicis amati
. Dircen, infaustaque Cadmi
s velit incoluisse Mycenis.
Calydonidas agmine mixtas
ahit, haud cessura sorori
a quidem, morsusque profanos
la viri: sed cuncta iacenti
nor: post aspera visu,
, digno plangore Nealce
us: vatis mox impia coniux
a rogos: postrema gementum
ducit comes orba Dianæ,
dolet hæc, quæriturque labores
gui memor illa mariti
us, summisque irascitur astris.
te speculata Lycæis
u, duplexque ad litus euntes
aco genitrix Thebana sepulcro:
egem, quamvis sibi luget, Eleusin
errantibus extulit ignes.
cit Saturnia colles,
ue plebs congressa suorum
e ingentis gloria cœpti.
cum refovendi corpora curam
que arcanis roribus artus
t succis, ut longius obstent,
os, flammas neve ante fatiscant.
as, et hianti vulnere pallens
desertus ab agmine, tardat
dus secreta per avia furto
, fractæque innititur hastæ.
vo stupuit loca sola tumultu,
em, quæ iam super agmina Lernæ
lle viam causasque requirit,
œsto sed sic prior occupat ore:
fertis iter? funusue peremtis
que viris? stat pervigil illic
, inhumataque corpora regi
uam lacrymæ, procul usque fugati
n: solis avibusque, ferisque
Creon dabit æquus honorem
s citius Busiridos aras,
stabuli, Siculosque licebit
piet fortasse precantes,
i) nec coniugalia supra
longe mactabit ab umbris.
n tuta via est, Lernamque reversæ
perest) vacuis datis orba sepulcris,
as ad inania busta vocatis?
n (prope namq; et Thesea fama est
lætum remeare triumpho)
Bello cogendus et armis
nque Creon. Sic fatus, at illis
næ, stupuitque immanis eundi

Impetus, atque uno vultus pallore notati.
Non secus afflavit molles si quando iuvencas
Tigridis Hyrcanæ ieiunum murmur, et ipse
Auditu turbatur ager, timor omnibus ingens
Quæ placeat, quos illa fames descendat in armos.
Continuo discors vario sententia motu
Scinditur: his Thebas tumidumque ambire Creonta,
His placet Actææ si quid clementia gentis
Annuat: extremum curarum, ac turpe reverti.
At non femineæ subitum virtutis honorem
Colligit Argia, sexuque immane relicto
Tractat opus: placet egregii spes dura pericli
Cominus infandi leges accedere regni:
Quo Rhodopes non ulla nurus, nec alumna nivosi
Phasidis, innuptis vallata cohortibus iret.
Tunc movet arte dolum, quo semet ab agmine fido
Segreget, immitesque Deos, regemque cruentum
Contemtrix animæ, et magno temeraria luctu
Provocet: hortantur pietas, ignesque pudici.
Ipse etiam ante oculos omni manifestus in actu
Nunc hospes miseræ, primas nunc sponsus ad aras,
Nunc mitis coniux, nunc iam sub casside torva
Mœstus in amplexu, multumque a limine summo
Respiciens: sed nulla animo obversatur imago
Crebrior, Aonii quam quæ de sanguine campi
Nuda venit, poscitque rogos: his anxia mentem
Ægrescit curis, et qui castissimus ardor,
Funus amat: tunc ad comites conversa Pelasgas:
Vos, ait, Actæas acies, Marathoniaque arma
Elicite, aspiretque pio fortuna labori.
Me sinite Ogygias, tantæ quæ sola ruinæ
Causa fui, penetrare domos, et fulmina regni
Prima pati: nec surda feræ pulsabimus urbis
Limina: sunt illic soceri mihi, suntque sorores
Coniugis, et Thebas haud ignoranda subibo.
Ne tantum revocate gradus: illo impetus ingens,
Auguriumque animi: nec plura: unumque Menœten
(Olim hic virginei custos monitorque pudoris)
Eligit, et quamquam rudis, atque ignara locorum,
Præcipites gressus, qua venerat Ornitus, affert.
Atque ubi visa procul socias liquisse malorum,
Anne, ait, hostiles ego te labente per agros,
Heu dolor, expectem, quænam sententia lenti
Theseos? an bello proceres, an dexter haruspex
Annuat? Interea funus decrescit: et uncis
Alitibus non hos potius supponimus artus?
Et nunc me duram, si quis tibi sensus, ad umbras
Me tardam quereris Stygiis, fidissime, Divis.
Heu si nudus adhuc, heu si iam forte sepultus,
Nostrum utrumque nefas: adeo vis nulla dolenti,
Mors nusquam, sævusque Creon: hortaris euntem,
Ornite. Sic dicens magno Megareia præceps
Arva rapit passu: demonstrat proxima quisquis
Obvius, horrescitque habitus, miseramque veretur.
Vadit atrox visu, nec corde, nec aure pavescens,
Et nimiis confisa malis, propiorque timeri.
Nocte velut Phrygia, cum lamentata resultant
Dindyma, piniferi rapitur Simoentis ad amnem
Dux vesana chori, cuius Dea sanguine lecto
Ipsa dedit ferrum, et vittata fronte notavit.
Iam pater Hesperio flagrantem gurgite currum
Abdiderat Titan, aliis rediturus ab undis,
Cum tamen illa gravem luctu fallente laborem
Nescit abisse diem: nec caligantibus arvis
Terretur, nec frangit iter, per et invia saxa,
Lapsurasque trabes, nemorumque arcana sereno
Nigra die, cæcisque incisa novalia fossis,
Per fluvios secura vadi, somnosque ferarum
Præter, et horrendis insessa cubilia monstris.

Avertit bonus error equos; puræque nefandi
Sanguinis, obliquis ceciderunt ictibus hastæ.
Tendunt frena manu, et sævis calcaribus urgent
Immeritos: movet et geminas miserabile Divum
Prodigium turmas, alternaque murmura volvunt
Mussantes, iterare aciem, procurrere sæpe
Impetus, et totum miseris opponere bellum.
Iamdudum terris, cœtuque offensa Deorum,
Aversa cœli Pietas in parte sedebat,
Non habitu, quo nota prius, non ore sereno,
Sed vittis exuta comam, fraternaque bella,
Ceu soror infelix pugnantum, aut anxia mater,
Deflebat, sævumque Iovem, Parcasque nocentes
Vociferans, seseque polis, et luce relicta
Descensuram Erebo, et Stygios iam malle penates.
Quid me, ait, ut sævis animantum, ac sæpe Deorum
Obstaturam animis, princeps natura, creabas?
Nil iam ego per populos; nusquam reverentia nostri.
O furor, o homines, diræque Prometheos artes!
Quam bene post Pyrrham tellus pontusque vacabant!
En mortale genus! Dixit: speculataque tempus,
Auxilium tentemus, ait, licet irrita coner.
Desiluitque polo; niveus sub nubibus altis
Quamquam mœsta, Deæ sequitur vestigia limes.
Vix steterat campo, subita mansuescere pace
Agmina, sentirique nefas: tunc ora madescunt,
Pectoraque, et tacitus subrepsit fratribus horror.
Arma etiam simulata gerens, cultusque viriles,
Nunc his, nunc illis, Agite, ite, obsistite, clamat,
Quis nati fratresque domi, quis pignora tanta.
His quoq; (nonne palam est, ultro mirescere Divos?)
Tela cadunt: cunctantur equi: fors ipsa repugnat.
Nonnihil impulerat dubios, ni torva notasset
Tisiphone fraudes, cœlestique ocyor igne
Adforet, increpitans: Quid belli obverteris ansis,
Numen iners, pacique datum? Cede, improba: noster
Hic campus, nosterque dies: nunc sera nocentes
Defendis Thebas: ubi tunc, cum bella cieret
Bacchus? et armatas furiarent orgia matres?
Aut ubi segnis eras, dum Martius impia serpens
Stagna bibit? dum Cadmus arat? dum victa cadit
Sphynx?
Dum rogat Œdipoden genitor? dum lampade nostra
In thalamos Iocasta venit? Sic urget, et ultro
Vitantem aspectus etiam, pudibundaque longe
Ora reducentem, premit astridentibus Hydris,
Intentatque faces: deiectam in lumina pallam
Diva trahit, magnoque fugit questura Tonanti.
Tunc vero accensæ stimulis maioribus iræ.
Arma placent, versæque volunt spectare cohortes.
Instaurant crudele nefas: rex impius aptat
Tela, et funestæ casum prior occupat hastæ.
Illa viam medium clypei conata per orbem
Non perfert ictus, atque alto vincitur auro.
Tunc exul subit, et clare funesta precatur:
Di, quos effosso non irritus ore rogavit
Œdipodes, firmate nefas, non improba posco
Vota: piabo manus, et eodem pectora ferro
Rescindam, dum me moriens hic sceptra tenentem
Linquat, et hunc secum portet minor umbra dolo-
(rem.
Hasta subit velox equitis femur inter, equique
Ilia, letum utrique volens: sed plaga sedentis
Laxato vitata genu; tamen irrita voti
Cuspis in obliquis invenit vulnera costis.
It præceps sonipes, strictæ contemtor habenæ,
Arvaque sanguineo scribit rutilantia gyro.
Exultat, fratris credens hunc esse cruorem.
Credit et ipse metu: totis iamque exul habenis
Indulget, cæcusque avidos illidit in ægrum

Cornipedem cursus: miscentur fren
Telaque, et ad terram turbatis gres
Præcipitant: ut nocte rates, quas no
Implicuit, frangunt tonsas, mutant
Luctatæque diu tenebris, hiemique
Sicut erant, imo pariter sedere pruf
Hæc pugnæ facies: coeunt sine more
Tantum animis iraque, atque ignes
Per galeas odia, et vultus rimantur
Lumine: nil adeo mediæ telluris, et
Impliciti, nexæque manus, alternaq
Murmura, ceu lituos rapiunt, aut si
Fulmineos veluti præceps cum comi
Ira sues, strictisque erexit pectora s
Igne tremunt oculi, lunataque dent
Ora sonant: spectat pugnas de rupe p
Venator pallens, canibusque silenti
Sic avidi incurrunt: nec dum letalia
Vulnera, sed cœptus sanguis, facinu
Nec iam opus est Furiis: tantum m
tant,
Laudantes, hominumque dolent plu
Fratris uterque furens cupit affectat
Et nescit manare suum. Tandem irr
Hortatusque manum, cui fortior ira,
Iustius, alte ensem germani in corpo
Qua male iam plumis imus tegit ingu
Ille dolens nondum, sed ferri frigore
Territus, in clypeum turbatos collig
Mox intellecto magis ac magis æger a
Vulnere, nec parcit cedenti, atque in
Quo retrahis, germane, gradus? o lan
Et regnis effœta quies! longaque sub
Imperia! Exilio, rebusque exercita eg
Membra vides: disce arma pati, nec fi
Sic pugnant miseri: restabat lassa ne
Vita duci, summusque cruor, poteran
Stare gradus; sed sponte ruit, frauden
In media iam morte parat: clamore C
Erigitur; fraterque ratus vicissse, lev
Ad cœlum palmas. Bene habet: non ir
Cerno graves oculos, atque ora natant
Huc aliquis propere sceptrum atque
Dum videt. Hæc dicens, gressus admo
Ceu templis decus et patriæ laturus o
Arma etiam spoliare cupit: nondum il
Manibus, ultrices animam servabat i
Utque superstantem, pronumque in p
Erigit occulte ferrum, vitæque labant
Relliquias tenues odio supplevit, et e
Iam lætus fratris non frater corde reli
Ille autem, Vivisne? et adhuc manet i
Perfide, nec sedes unquam meriture q
I mecum ad Manes: illic quoque pacta
Si modo Agenorei stat Gnossia iudici
Qua reges punire datur. Nec plura loc
Concidit, et totis fratrem gravis obru
Ite truces animæ, funestaque Tartara
Polluite, et cunctas Erebi consumite p
Vosque malis hominum, Stygiæ, iam p
Omnibus in terris scelus hoc, omnique
Viderit una dies, monstrumque infam
Excidat, et soli memorent hæc prœlia
At genitor, sceleris comperto fine, pr
Erepsit tenebris, sævoque e limine pr
Mortem imperfectam: veteri stat sord
Utraque canities; et durus sanguine
Obnubit foriale caput: procul ora, ge
Intus, et effossæ squallent vestigia luc

positæ sustentat pondera lævæ,
ulo: qualis si puppe relicta,
ies, sulcator Averni
s, solemque et pallida turbet
iu fortis, patiensque superni
ugum cessante magistro
isque exspectent sæcula ripis.
m, comitique extrema gementi,
s, patremque recentibus oro
cunctatur nescia virgo,
diunt iter, implicitosque morantur
s, altaque in strage seniles
, et dux miseranda laborat.
nonstravit corpora clamor
nit totos frigentibus artus.
: iacet, immugitque cruentis
verba diu tentata sequuntur.
as, atque ora latentia quærit,
rens genitor suspiria solvit:
etas, longo post tempore mentem
ab hoc hominis clementia corde?
um, vincis, Natura, parentem.
us, lacrymæque per arida serpunt
nolles sequitur manus impia plan-
e iusta exequialia mortis, (ctus.
mque mei: nec noscere natos,
ptare licet: dic, virgo, precanti,
o nunc vestras ego sævus honore
ias? o si fodienda redirent
ltus sævire ex more potestas!
usto magis exaudita parentis
reces! Quisnam fuit ille Deorum,
em iuxta, præceptaque verba
uror illa, et movit Erinnys,
trix, et regna oculique cadentes;
em iuro, dulcesque tenebras,
lucem, subeam sic Tartara digna
fugiat me Laius umbra.
nexus fratrum, quæ vulnera tracto!
anus; infestaque vincula tandem
lium nunc saltem admittite patrem.
paulatim sumserat iras
e telum, ni nata vetaret,
sta manu subtraxerat enses
inde senex: Ubi noxia tela?
totum abiit in corpora ferrum?
ægra levat, mutumque dolorem
um gaudens plauxisse parentem.
eptæ clamore exterrita pugnæ
notum penetralibus ensem
ri spolium lacrymabile Laii.
uperis et diro questa cubili,
primi coniugis umbris,
ra, et prono vix pectore ferrum
, et venas prorupit aniles
x lustratur sanguine lectus.
lentem in pectore plagam
super, lacrymisque, comisque
us: qualis Marathonide sylva
, cæsi prope funera patris,
ntis, tristem iam solvere nodum
es ramos moritura legebat.
cum spes elusisse duorum,
alio, sceptrumque, maligna
rtuna manu, Cadmique tenebat
er heu bellorum terminus! illi
es: hunc et Mavortia clamant
nsus patriæ paulo ante Menœceus
is. Scandit fatale tyrannus

Flebilis Aoniæ solium: pro blanda potestas,
Et sceptri male suadus amor! nunquamne priorum
Hærebunt documenta novis? Iuvat ecce nefasto
Stare loco, regimenque manu tractare cruentum.
Quid melior Fortuna potest? iam flectere patrem
Incipit, atque datis abolere Menœcea regnis.
Primum adeo sævis imbutus amoribus aulæ,
Indicium specimenque sui, iubet igne supremo
Arceri Danaos, nudoque sub axe relinqui
Infelix bellum, et tristes sine sedibus umbras.
Mox reducem Ogygiæ congressus limine portæ
Œdipoden timuit paulum, seseque minorem
Confessus tacite, promtamque coercuit iram.
Mox redit in regem, cæcumque audentibus hostem
Increpitans, Procul, inquit, abi, victoribus omen
Invisum, et furias averte, ac mœnia lustra
Discessu Thebana tuo: spes longa peracta est.
Vade, iacent nati: quæ iam tibi vota supersunt?
Horruit instinctu rabido, steteruntque trementes,
Ceu visu præsente, genæ, seniumque recessit.
Tunc natam, baculumque manu dimisit, et iræ
Innixus, tumido vocem de pectore rumpit:
Iamne vacat sævire, Creon? modo perfida regna,
Fortunæque locum nostræ, miserande, subisti,
Et tibi iam fas est regum calcare ruinas?
Iam tumulis victos, socios iam mœnibus arces?
Macte, potes digne Thebarum sceptra tueri.
Hæc tua prima dies: sed cur nova contrahis amens
Iura? quid anguste tantos metiris honores?
Exilium intendis? timida inclementia regum
Ista. Feros avidus quin protinus imbuis enses?
Crede: licet, veniat cupidus parere satelles,
Intrepidusque secet non evitantia colla.
Incipe: an expectas, ut pronus supplice dextra
Sternar? et immitis domini vestigia quæram?
Finge autem tentare, sines? mihine ulla minaris
Supplicia? aut ullos reris superesse timores?
Linquere tecta iubes? cœlum terrasque reliqui
Sponte, atque ultricem crudelis in ora retorsi,
Non ullo cogente, manum: quid tale iubere,
Rex inimice, potes? Fugio, excedoque nefandis
Sedibus: an refert, quo funera longa, measque
Transportem tenebras? ne non gens cuncta precanti
Concedat, patriæ quantum miser incubo terræ?
Sed dulces Thebæ! nimirum hic clarior ortus,
Et meliora meos permulcent sidera vultus.
Hic genitrix, natique: habeas Thebana regasque
Mœnia, quo Cadmus, quo Laius, omine rexit,
Quoque ego: sic thalamos, sic pignora fida capessas:
Nec tibi sit virtus fortunam evadere dextra;
Sed lucem deprensus ames: satis omina sanxi:
Duc, age, nata procul. Quid te autem luctibus addo?
Da, rex magne, ducem: timuit miseranda relinqui
Antigone, mutatque preces: Felicia per te
Regna, verende Creon, sanctasq; Menœceos umbras:
Da veniam afflicto, dictisque ignosce superbis.
Hunc morem fandi longæ fecere querelæ.
Nec soli ferus iste tibi: sic fata, Deosque
Alloquitur: durus luctu, facilisque nec ipsi
Sæpe mihi. Pridem indomito sub pectore fervet
Libertas misera, et sævæ spes anxia mortis.
Et nunc ecce tuas irritat callidus iras,
Suppliciumque cupit: sed tu maioribus, oro,
Imperii potiare bonis, altusque iacentes
Prætereas, et magna ducum vereare priorum
Funera: et hic quondam, solio sublimis, et armis
Septus, opem miseris, iura et poscentibus æquus,
Supplicibusque dabat: cui nunc ex agmine tanto
Una comes, necdum exul erat. Felicibus hicne

Obstat? in hunc odiis et regni viribus exis?
Hunc abigis tectis? an, ne prope limina clarum
Ingeminat, et votis intempestivus oberret?
Pone metum, procul usque tua summotus ab aula
Flebit: ego erectum subigam, et servire docebo.
Cœtibus abducam, solaque in sede recondam.
Exul erit: nam quæ migranti externa patebunt
Mœnia? vis Argos eat, hostilesque Mycenas
Squallidus irreptet? victique ad limen Adrasti
Aonias narret clades? tenuemque precetur
Rex Thebanus opem? Miseræ quid crimina gentis
Pandere, quid casus iuvat ostentare pudendos?
Conde, precor, quodcumque sumus: nec longa precamur
Dona, Creon: miserere senis mœstique parentis.
Hic precor, hic manes indulge ponere: certe
Thebanos sepelire licet. Sic orat, humique
Volvitur: abducit genitor, sævumque minatur
Indignans veniam: qualis leo, rupe sub alta,
Quem viridem quondam sylvæ montesque tremebant,
Iam piger, et longo iacet exarmatus ab ævo,
Magna tamen facies, et non adeunda senectus:
Et si demissas veniat mugitus ad aures,
Erigitur, meminitque sui, viresque peractas
Ingemit, et campis alios regnare leones.
Flectitur affatu, sed non tamen omnia rector
Supplicis indulget lacrymis, partemque recidit
Muneris. Haud, inquit, patriis prohibebere longe
Finibus, occursu dum non pia templa, domosque
Commacules: habeant te lustra, tuusque Cithæron:
Atque hæc ecce tuis tellus habitabilis umbris,
Qua bellum, geminæque iacent in sanguine gentes.
Sic ait, et ficto comitum vulgique gementis
Assensu, limen tumidus regale petebat.
Interea pulsi vallum exitiale Pelasgi
Destituunt furto: nulli sua signa, suusque
Ductor: eunt taciti passim, et pro funere pulchro
Dedecorem amplexi vitam reditusque pudendos.
Nox favet, et grata profugos amplectitur umbra.

Liber duodecimus

NONDUM cuncta polo vigil inclinaverat astra
Ortus, et instantem cornu tenuiore videbat
Luna diem: trepidas subito Tithonia nubes
Discutit, ac reduci magnum parat æthera Phœbo.
Agmina iam raris Dircæa penatibus errant,
Noctis questa moras: quamvis tunc otia tandem,
Et primus post bella sopor: tamen ægra quietem
Pax fugat, et sævi meminit victoria belli.
Vix primo proferre gradum, et munimina valli
Solvere, vix totas reserare audacia portas.
Stant veteres ante ora metus, campique vacantis
Horror: ut assiduo iactatis æquore tellus
Prima labat, sic attoniti nil cominus ire
Mirantur, fusasque putant assurgere turmas.
Sic ubi prospicuæ scandentem limina turris
Idaliæ volucres fulvum aspexere draconem,
Intus agunt natos, et fœta cubilia vallant
Unguibus, imbellesque citant ad prælia pennas:
Mox ruerit licet ille retro, tamen aera nudum
Candida turba timet, tandemque ingressa volatus
Horret, et a mediis etiamnum respicit astris.
Itur in exsanguem populum, bellique iacentis
Relliquias, qua quemque dolor; luctusque cruenti
Exegere duces: hi tela, hi corpora, at illi
Cæsorum tantum ora vident, alienaque iuxta
Pectora: pars currus deflent, viduisque locutus,
Hoc solum quia restat, equis: pars oscula figunt
Vulneribus magnis, et de virtute queruntur.
Frigida digeritur strages: patuere recisæ
Cum capulis, hastisque manus, med
Luminibus stantes: multis vestigi
Nulla, ruunt planctu pendente et u
At circum informes truncos misera
Certamen, qui iusta ferant, qui fun
Sæpe etiam hostiles (lusit Fortuna
Decepti flevere viros: nec certa facu
Noscere, quem miseri vitent, calce
At quibus est illæsa domus, vacuiq
Aut deserta vagi Danaum tentoria
Immittuntque faces, aut (quæ post
Quærunt dispersi, iaceat quo pulve
An rapti pateat specus auguris, aut
Hostis, an ætheriæ vivant per mem
Iam lacrymis exemta dies, nec serus
Vesper: amant miseri lamenta, mal
Nec subiere domos, sed circum fune
Turba sedet, vicibusque datis alter
Igne feras, planctuque fugant: nec d
Victa, nec assiduo coierunt lumina
Tertius Auroram pulsabat Lucifer,
Montibus orbatis lucorum gloria, m
Theumesi venere trabes, et amica C
Sylva rogis: ardent excisæ viscera g
Molibus extructis: supremo munere
Ogygii manes: queritur miserabile
Nuda cohors, vetitumque gemens circu
Accipit et sævi Manes Etheoclis iniq
Haudquaquam regalis honos, Argiv
Frater iussus adhuc, atque exule pell
At non plebeio fumare Menœcea bust
Rex genitor, Thebæque sinunt: nec
Struxerunt de more rogum: sed belli
Curribus, et clypeis, Graiorumque
Sternitur: hostiles super ipse, ut vict
Pacifera lauro crinem vittisque deco
Accubat: haud aliter, quam cum posc
Lætus in accensa iacuit Tirynthius
Spirantes super inferias captiva Pela
Corpora, frenatosque pater, solatia,
Bellorum, mactabat equos: his ardu
Palpitat, et gemitus tandem erupere
O nisi magnanimus tantæ te laudis i
Ardor, Echionios mecum venerande
Atque ultra recture puer; venientia q
Gaudia et ingratum regni mihi mun
Tu Superum convexa licet, cœtusque
(Credo equidem) virtute colas: mihi
Numen eris: ponant aras, excelsaque
Templa dicent: uni fas sit lugere pare
Et nunc heu quæ digna tibi solennia,
Largiar exequias? nec si fatale potest
Argos et impulsas cineri miscere Myc
Meque super, cui vita (nefas!) et sang
Partus honos: eademne dies, eadem in
Te, puer, et diros misere in Tartara f
Et nunc Œdipodi par est fortuna dolo
Ac mihi: quam similes gemimus, bon
Accipe, nate, tui nova libamenta triu
Accipe, et hoc regimen dextræ, fronti
Vincula, quæ patri nimium gestanda
Regem te, regem, tristes Etheocleos u
Aspiciant. Simul hæc dicens, crinem
Destruit, accensaque iterat violenti
Sævum agedum, immitemque voce
Tecum ardere veto: longos utinam ad
Corporibus, cœloque animas Erebo p
Pellere fas, ipsumque feras, ipsum u
Ora sequi, atque artus regum mostra

ositos humus alma diesque resolvit.
peteus, iterumque edico, suprema
flammis ausit iuvisse Pelasgos:
uet, numeroque explebit ademta
peros, magnumque Menœcea iuro.
um comites in tecta ferebant.
vacuis comitatus ab Argis
iseras) orbæ viduæque ruebant
apta manus; sua vulnera cuique
ctis, deiecti in pectora crines,
us: manant lacera ora cruentis
olles planctu crevere lacerti.
itas nigræ regina catervæ
ns famulis, iterumque resurgens
rgia vias: non regia cordi,
fides, unum Polynicis amati
edet. Dircen, infaustaque Cadmi
pitis velit incoluisse Mycenis.
o Calydonidas agmine mixtas
s trahit, haud cessura sorori
illa quidem, morsusque profanos
anda viri: sed cuncta iacenti
amor: post aspera visu,
neu, digno plangore Nealce
ciens: vatis mox impia coniux
tura rogos: postrema gementum
iæ ducit comes orba Dianæ,
ne: dolet hæc, quæriturque labores
magni memor illa mariti
maus, summisque irascitur astris.
ecate speculata Lycæis
mitu, duplexque ad litus euntes
miaco genitrix Thebana sepulcro:
e gregem, quamvis sibi luget, Eleusin
os errantibus extulit ignes.
ducit Saturnia colles,
s, ne plebs congressa suorum
tque ingentis gloria cœpti.
ducum refovendi corpora curam
esque arcanis roribus artus
igat succis, ut longius obstent,
rogos, flammas neve ante fatiscant.
genas, et hianti vulnere palleus
cio desertus ab agmine, tardat
midus secreta per avia furto
ter, fractæque innititur hastæ.
novo stupuit loca sola tumultu,
regem, quæ iam super agmina Lernæ
u ille viam causasque requirit,
) mœsto sed sic prior occupat ore:
o fertis iter? funusne peremtis
emque viris? stat pervigil illic
tos, inhumataque corpora regi
squam lacrymæ, procul usque fugati
num: solis avibusque, ferisque
sne Creon dabit æquus honorem
ites citius Busiridos aras,
nem stabuli, Siculosque licebit
rapiet fortasse precantes,
mihi) nec coniugalia supra
ris longe mactabit ab umbris.
dum tuta via est, Lernamque reversæ
superest) vacuis datis orba sepulcris,
imas ad inania busta vocatis?
iam (prope namq; et Thesea fama est
co lætum remeare triumpho)
n? Bello cogendus et armis
nemque Creon. Sic fatus, at illis
rymæ, stupuitque immanis eundi

Impetus, atque uno vultus pallore notati.
Non secus afflavit molles si quando iuvencas
Tigridis Hyrcanæ ieiunum murmur, et ipse
Auditu turbatur ager, timor omnibus ingens
Quæ placeat, quos illa fames descendat in armos.
Continuo discors vario sententia motu
Scinditur: his Thebas tumidumque ambire Creonta,
His placet Actææ si quid clementia gentis
Annuat: extremum curarum, ac turpe reverti.
At non femineæ subitum virtutis honorem
Colligit Argia, sexuque immane relicto
Tractat opus: placet egregii spes dura pericli
Cominus infandi leges accedere regni:
Quo Rhodopes non ulla nurus, nec alumna nivosi
Phasidis, innuptis vallata cohortibus iret.
Tunc movet arte dolum, quo semet ab agmine fido
Segreget, immitesque Deos, regemque cruentum
Contemtrix animæ, et magno temeraria luctu
Provocet: hortantur pietas, ignesque pudici.
Ipse etiam ante oculos omni manifestus in actu
Nunc hospes miseræ, primas nunc sponsus ad aras,
Nunc mitis coniux, nunc iam sub casside torva
Mœstus in amplexu, multumque a limine summo
Respiciens: sed nulla animo obversatur imago
Crebrior, Aonii quam quæ de sanguine campi
Nuda venit, poscitque rogos: his anxia mentem
Ægrescit curis, et qui castissimus ardor,
Funus amat: tunc ad comites conversa Pelasgas:
Vos, ait, Actæas acies, Marathoniaque arma
Elicite, aspiretque pio fortuna labori.
Me sinite Ogygias, tantæ quæ sola ruinæ
Causa fui, penetrare domos, et fulmina regni
Prima pati: nec surda feræ pulsabimus urbis
Limina: sunt illic soceri mihi, suntque sorores
Coniugis, et Thebas haud ignoranda subibo.
Ne tantum revocate gradus: illo impetus ingens,
Auguriumque animi: nec plura: unumque Menœten
(Olim hic virginei custos monitorque pudoris)
Eligit, et quamquam rudis, atque ignara locorum,
Præcipites gressus, qua venerat Ornitus, affert.
Atque ubi visa procul socias liquisse malorum,
Anne, ait, hostiles ego te labente per agros,
Heu dolor, expectem, quænam sententia lenti
Theseos? an bello proceres, an dexter haruspex
Annuat? Interea funus decrescit: et uncis
Alitibus non hos potius supponimus artus?
Et nunc me duram, si quis tibi sensus, ad umbras
Me tardam quereris Stygiis, fidissime, Divis.
Heu si nudus adhuc, heu si iam forte sepultus,
Nostrum utrumque nefas: adeo vis nulla dolenti,
Mors nusquam, sævusque Creon: hortaris euntem,
Ornite. Sic dicens magno Megareia præceps
Arva rapit passu: demonstrat proxima quisquis
Obvius, horrescitque habitus, miseramque veretur.
Vadit atrox visu, nec corde, nec aure pavescens,
Et nimiis confisa malis, propiorque timeri.
Nocte velut Phrygia, cum lamentata resultant
Dindyma, piniferi rapitur Simoentis ad amnem
Dux vesana chori, cuius Dea sanguine lecto
Ipsa dedit ferrum, et vittata fronte notavit.
Iam pater Hesperio flagrantem gurgite currum
Abdiderat Titan, aliis rediturus ab undis,
Cum tamen illa gravem luctu fallente laborem
Nescit abisse diem: nec caligantibus arvis
Terretur, nec frangit iter, per et invia saxa,
Lapsurasque trabes, nemorumque arcana sereno
Nigra die, cæcisque incisa novalia fossis,
Per fluvios secura vadi, somnosque ferarum
Præter, et horrendis insessa cubilia monstris.

Urbs optata prius, nunc tecta hostilia [illegible],
Et tamen illæsas si reddis coniugis umbras,
Sic quoque dulce solum: cernis, quo prædita cultu,
Qua stipata manu, iuxta tua mœnia primum
Œdipodis magni venio nurus? Improba non sunt
Vota: rogos hospes, planctumque et funera posco.
Illum, oro, extorrem regni, belloque fugatum,
Illum, quem solio non es dignata paterno,
Redde mihi: tuque, oro, veni, si Manibus ulla
Effigies, errantque animæ post membra solutæ.
Tu mihi pande vias, tuaque ipse ad funera deduc,
Si merui. Dixit, tectumque aggressa propinquæ
Pastorale casæ, reficit spiramina fessi
Ignis, et horrendos irrumpit turbida campos.
Qualis, ab Ætnæis accensa lampade saxis,
Orba Ceres magnæ variabat imagine flammæ
Ausonium Siculumque latus, vestigia nigri
Raptoris, vastosque legens in pulvere sulcos.
Illius insanis ululatibus ipse remugit
Enceladus, ruptoque vias illuminat igni.
Persephonen amnes, sylvæ, freta, nubila clamant:
Persephonen tantum Stygii tacet aula mariti.
Admonet attonitam fidus meminisse Creontis
Altor, et occultam summittere lampada furto.
Regina Argolicas modo formidata per urbes,
Votum immane procis, spesque augustissima gentis,
Nocte sub infesta, nullo duce, et hoste propinquo,
Sola per offensus armorum, et lubrica tabo
Gramina, non tenebras, non circumfusa tremiscens
Concilia umbrarum, atque animas sua membra gementes,
Sæpe gradu cæco ferrum, calcataque tela
Dissimulat, solusque labor vitare iacentes,
Dum funus putat omne suum, visuque sagaci
Rimatur positos, et corpora prona supinat
Incumbens, queriturque parum lucentibus astris.
Forte soporiferas cœli secreta per umbras
Iuno, sinu magni semel furata mariti,
Theseos ad muros, ut Pallada flecteret, ibat,
Supplicibusque piis faciles aperiret Athenas:
Atque, ubi per campos errore fatiscere vano

[illegible]
Ad Thebas Argia tuas: age, [...]
Et patrios ostende lares, et [...]
Hospitia: heu quid ago? proi[...]
Hoc patriæ telluris habes? qu[...]
Imperium non frater habet: [...]
Movisti lacrymas? ubi mater[...]
Antigone? Mihi nempe iaces[...]
Dicebam, Quo tendis iter? q[...]
Poscis? habes Argos: soceri [...]
Hic tibi longus honos, hic in[...]
Quid queror? Ipsa dedi bellu[...]
Ipsa patrem, ut talem nunc te[...]
Sed bene habet, Superi; grat[...]
Spes longinqua viæ: totos inv[...]
Hei mihi, sed quanto descend[...]
Hoc frater? qua parte, precor[...]
Prædator? vincam volucres, [...]
Excludamque feras: an habet[...]
Sed nec te flammis inopem te[...]
Ardebis, lacrymasque feres, [...]
Regibus, æternumque tuo fa[...]
Durabit deserta fides, testis[...]
Natus erit, parvoque torum [...]
Ecce alios gemitus, aliamque [...]
Antigone miseranda facem, [...]
Mœnibus egressus: illam na[...]
Attendunt vigiles, et rex iub[...]
Contractasque vices, et crebri[...]
Ergo Deis, fratrique moras ex[...]
Ut paulum immisso cessit sta[...]
Erumpit muris: fremitu quo [...]
Virginis ira leæ rabies, cui li[...]
Et primus sine matre furor: [...]
Quippe trucem campum, et p[...]
Noverat: atque illam contra [...]
Cui vacat, et caræ gemitus co[...]
Cum tamen erectas extremus [...]
Accessit sonus: utque atra su[...]
Squalentem, et crasso fœdata[...]

u quoque dura Creontis
tibi me confisa, fateri.
icrymas lamentaque cerno)
m: proles ego regis Adrasti.
dest?) cari Polynicis ad ignes,
upuit Cadmeia virgo,
dicentemque occupat ultro:
(pro sors ignara!) malorum,
mbra tenes, mea funera plangis.
pietas ignava sororis!
er lapsæ, iunctoque per ipsum
idæ lacrymasque comasque;
deunt alterna gementes
icibus cervice fruuntur. (tum,
trem memorat, nunc illa mari-
hebas Argosque renarrant,
ros reminiscitur actus:
m commune doloris,
conscia sidera, iuro;
nquam vagus exul, honores,
ara non pectora matris;
ctesque, diesque, locutus
minor, facilisque relinqui.
blimis forsitan arce,
antem vexilla maniplis
ie respexit ab ipsa
utantis vertice coni:
s sed quis Deus egit in iras?
preces? tibine iste negavit
istia reddere facta
fidus comes admonet ambas:
otius! iam sidera pallent,
perferte laborem,
is: accenso flebitis igne.
ni monstrabant murmura ripas,
, et sanguine decolor, ibat.
cio conamine portant
comes non fortior ulnas.
pido Phaethonta sorores
ado: vix dum ille sepulcro
stant circum flumina sylvæ.
vado, membrisque reversus
n miseræ post ultima quærunt
ircum exanimesque favillæ
atque omnia busta quiescunt.
rte rogus, seu numine Divum,
ævos Etheocleos artus;
s iterum Fortuna parabat,
averat Eumenis ignes.
tiamnum advivere lucem
upidæ videre, simulque
adhuc, quæ busta, repertum;
ique, rogant, mitisque, supremi
nsortem, et misceat umbras.
primos ut contigit artus
e rogi, et novus advena bustis
diviso vertice flammæ,
abrupta luce coruscant.
m veluti commiserit ignes
ax globus, et conatur uterque
, commoto pondere, paulum
nclamat territa virgo:
que manu stimulavimus iras.
m accessus ferus hospitis umbræ
agmen, semustaque nosco
cernisne, ut flamma recedat,
? Vivunt odia improba, vivunt.
seri, sic dum arma movetis,
nusquam iam regna, quis ardor?

Cui furitis? sedate minas: tuque, exul, ubique
Semper inops æqui, iam cede: hoc nupta precatur,
Hoc soror, aut sævos mediæ veniemus in ignes.
Vix ea, cum subitus campos tremor, altaque tecta
Impulit, adiuvitque rogi discordis hiatus,
Et vigilum turbata quies, quibus ipse malorum
Fingebat simulacra sopor: ruit ilicet, omnem
Prospectum lustrans armata indagine, miles.
Illos instantes senior timet unus: at ipsæ,
Ante rogum, sævique palam sprevisse Creontis
Imperia, et furtum claro plangore fatentur
Securæ, quippe omne vident fluxisse cadaver.
Ambigitur sæva de morte; animosaque leti
Spes furit: hæc fratris rapuisse, hæc coniugis artus
Contendunt, vicibusq; probant: ego corpus, ego ignes,
Me pietas, me duxit amor. Deposcere sæva
Supplicia, et dextras iuvat insertare catenis.
Nusquam illa alternis modo quæ reverentia verbis,
Iram, odiumque putes: tantus discordat utrimque
Clamor, et ad regem, qui deprendere, trahuntur.
At procul Actæis, dextra iam Pallade, muris,
Iuno Phoroneas inducit prævia matres
Attonitas, non ipsa minus; cœtumque gementem
Conciliat populis, et flentibus addit honorem.
Ipsa manu ramosque oleæ vittasque precantes
Tradit, et obtenta summittere lumina palla,
Et præferre docet vacuas sine Manibus urnas.
Omnis et Actæis effusa penatibus ætas
Tecta viasque replent; unde hoc examen? et una
Tot miseræ? necdum causas novere malorum,
Iamque gemunt. Dea conciliis se miscet utrisque,
Cuncta docens, qua gente satæ, quæ funera plangant,
Quidve petant: variis nec non affatibus ipsæ
Ogygias leges, immansuetumque Creonta, (tur
Multum et ubiq; fremunt. Geticæ non plura querun-
Hospitibus tectis trunco sermone volucres,
Cum duplices thalamos et iniquum Terea clamant.
Urbe fuit media nulli concessa potentum
Ara Deum: mitis posuit Clementia sedem,
Et miseri fecere sacram: sine supplice nunquam
Illa novo: nulla damnavit vota repulsa.
Auditi, quicumque rogant, noctesque, diesque
Ire datum, et solis numen placare querelis.
Parca superstitio: non thurea flamma, nec altus
Accipitur sanguis, lacrymis altaria sudant,
Mœstarumque super libamina serta comarum
Pendent, et vestes mutata sorte relictæ.
Mite nemus circa, cultuque insigne verendo,
Vittatæ laurus, et supplicis arbor olivæ.
Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
Forma Deæ: mentes habitare et pectora gaudet.
Semper habet trepidos, semper locus horret egenis
Cœtibus, ignotæ tantum felicibus aræ.
Fama est, defensos acie, post busta paterni
Numinis, Herculeos sedem fundasse nepotes.
Fama minor factis: ipsos nam credere dignum
Cœlicolas, tellus quibus hospita semper Athenæ,
Ceu leges, hominemque novum, ritusque sacrorum,
Seminaque in vacuas hinc descendentia terras,
Sic sacrasse loco commune animantibus ægris
Confugium, unde procul starent iræque minæque,
Regnaque, et a iustis Fortuna recederet aris.
Iam tunc innumeræ norant altaria gentes.
Huc victi bellis, patriaque e sede fugati,
Regnorumque inopes, scelerumque errore nocentes,
Conveniunt, pacemque rogant: mox hospita sedes
Vicit, et Œdipodæ Furias, et funus Olynthi
Texit, et a misero matrem summovit Oreste.
Hunc vulgo monstrante locum, manus anxia Lernæ

Quadriiugis, necnon populos in semet agebat
Hippolyte, iam blanda genas, patiensque mariti
Fœderis: hanc patriæ ritus fregisse severos
Atthides obliqua secum mirantur operto
Murmure: quod nitidi crines, quod pectora palla
Tota latent, magnis quod barbara semet Athenis
Misceat, atque hosti veniat paritura marito.
Paulum et ab insessis mœstæ Pelopeides aris
Promovere gradum, seriemque et dona triumphi
Mirantur, victique animo rediere mariti.
Atque, ubi tardavit currus, et ab axe superbo
Explorat causas victor, poscitque benigna
Aure preces, ausa ante alias Capaneia coniux:
Belliger Ægide, subitæ cui maxima laudis
Semina de nostris aperit Fortuna ruinis,
Non externa genus, diræ nec conscia noxæ
Turba sumus: domus Argos erat, regesque mariti,
Non utinam et fortes: quid enim septena movere
Castra, et Agenoreos opus emendare penates?
Nec querimur cæsos: hæc bellica iura, vicesque
Armorum: sed non Siculis exorta sub antris
Monstra, nec Ossæi bello cecidere bimembres. (seu,
Mitto genus, clarosq. patres; hominum, inclyte Thе-
Sanguis erant, homines, eademque in sidera, eosdem
Sortitus animarum, alimentaque vestra creati,
Quos vetat igne Creon, Stygiæque a limite portæ,
Ceu sator Eumenidum, aut Lethæi portitor amnis,
Submovet, ac dubio cœlique Ereboque sub axe
Detinet: heu princeps Natura! ubi numina? ubi ille
Fulminis iniusti iaculator? ubi estis, Athenæ?
Septima iam surgens trepidis Aurora iacentes
Aversatur equis: radios declinat, et horret
Stelligeri iubar omne poli: iam cominus ipsæ
Pabula dira feræ, campumque odere volucres
Spirantem tabo, et cœlum, ventosque gravantem.
Quantum etenim superesse rear? nuda ossa, putrem-
Urere permittat saniem: properate, verendi (que
Cecropidæ: vos ista decet vindicta. priusquam
Emathii, Thracesque dolent, quæque extat ubique

Cum posuit pugnas; alio si fo
Bellatore nemus, quanquam
Imbre madent, novus arma p
Dissimulat gemitus, et vult
Ipsa metus Libycos, servatr
Pectoris, incussa movit Tri
Protinus erecti, toto simul
Respexere angues: necdum A
Miles, et infelix expavit cla
Continuo in pugnas haud sol
Qui modo Caucasei comites
Omnis ad arma rudes ager ex
Conveniunt, ultroque ducis
Qui gelidum Braurona viri,
Munichia, et trepidis stabil
Et nondum Eoo clarum Ma
Mittit in arma manus, geni
Icarii Celeique domus, viri
Dives et Egaleos nemorum,
Vitibus, et pingui melior L
Venit atrox Ilieus, et olentis
Quæque rudes thyrsos hede
Linquitur Eois longe specul
Sunion, unde vagi casurum
Cressia decepit falso ratis Æ
Hos Salamis populos, illos C
Horrida suspensis ad prælia
Et quos Callirhoe novies err
Implicat, et raptæ qui consci
Celavit Geticos ripis Ilissus
Ipse quoque in pugnas vacua
Lis Superum, dubiis donec
Rupibus, et longa refugam
Isset et Arctoas Cadmea ad
Hippolyte turmas: retinet i
Spes uteri, coniuxque rogat
Martis, et emeritas thalam
Hos ubi velle acies, et dulci
Dux videt, utque piis raptis

:remefecit sidera bruma;
et longam indignata quietem
nos, ventosaque sibilat Arctos.
æque fremunt; tunc prælia cæsis
us insanaque fulmina gaudent.
virides gravis ungula campos
ris peditumq; equitumque catervis
ager; nec pulvere crasso
ta perit, sed in æthera longum
iis ardent in nubibus hastæ.
:idasque operi iunxere tenebras,
ıane viris, quo concita tendant
s proclamet ab aggere Thebas,
tet princeps lancea muro.
Neptunius agmina Theseus
propriæque exordia laudis,
bone gerit, centenaque Cretæ
ım monstrosi ambagibus antri
m luctantis colla iuvenci,
s circum, et nodosa ligantem
o vitantem cornua vultu.
los, cum septus imagine torva
, bis Thesea, bisque cruentas
s: veteres reminiscitur actus
que gregem, metuendaq; quondam
o pallentem Gnossida filo.
ferro post terga revinctas,
nque, Creon, Adrastida leto
ilares, et mortis amore superbæ,
iugulos, regemque cruentum
licta ferens Theseia Phegeus
m ramis insontis olivæ
ciet, bellumque minatur, (sum
imiumque memor mandatis; et ip-
dios operire cohortibus agros,
t ambiguo Thebanus in æstu
ue minæ, et prior ira tepescit.
ictumque ac triste renidens:
, inquit, documenta Mycenis
um, qui mœnia nostra lacessant.
t: sed ne post bella querantur.
Dixit: sed pulvere crasso
Tyrios iuga perdere montes
pulos tamen, armaque ferri
mediæque in sedibus aulæ
, flentemque Menœcea cernit
tosque rogis gaudere Pelasgos.
es? tanto cum sanguine Thebis
Patriis modo fixa revellunt
sque obducunt pectora fractis,
, et adhuc sordentia tabo
tris quisquam, non ense decorus,
uo: cessit fiducia valli;
ne latus, munimina portæ
ostis habet: fastigia desunt:
exsanguis et ægra iuventus
s, suprema nec oscula natis
nil optavere parentes.
a, iubar ut clarescere ruptis
primis aspexit in armis,
, qui subter mœnia nudos
irisque vaporibus ægrum
itus sub casside ducens
belli flammatur in iras.
seris ductor Thebanus honorem
quod non super ipsa iacentum
acies, Martemque secundum
ne quid de strage nefandus
sævas potura cruores

Terra rudis: iamque alternas in prælia gentes
Dissimilis Bellona ciet: non clamor utrimque,
Non utrimque tubæ: stat debilis altera pubes,
Summissos enses nequicquam, amentaque dextris
Laxa tenens: cedunt tellure, armisque reductis,
Ostentant veteres etiamnum in sanguine plagas.
Iam nec Cecropiis idem ductoribus ardor,
Languescuntque minæ, et virtus secura residit:
Ventorum velut ira minor, nisi sylva furentes
Impedit, insanique tacent sine litore fluctus.
Ut vero æquoreus quercum Marathonida Theseus
Extulit, erectæ cuius crudelis in hostes
Umbra cadit, campumq; trucem lux cuspidis implet:
Ceu pater Edonos Hæmi de vertice Mavors
Impulerit currus, rapido mortemque fugamque
Axe vehens; sic exanimis in terga reducit
Pallor Agenoridas: tædet fugientibus uti
Thesea; nec facilem dignatur dextra cruorem.
Cætera plebeio desævit sanguine virtus.
Sic iuvat exanimis proiectaque præda canesque,
Degeneresque lupos; magnos alit ira leones.
Attamen Olenium, Thamirumque, hunc tela phare-
Promentem, hunc sævi tollentem pondera saxi (tra
Deiicit, et triplici confisos robore gentis
Alceidas fratres, totidem quos eminus hastis
Continuat: ferrum consumsit pectore Phileus,
Ore momordit Helops, humero transmisit Iapix.
Iamque et quadriiugo celsum petit Hæmona curru,
Horrendumque manu telum rotat: ille paventes
Obliquavit equos: longo perlata tenore
Transiit hasta duos: sitiebat vulnera necnon
Tertia, sed medio cuspis temone retenta est.
Sed solum votis, solum clamore fremendo,
Omnibus in turmis, optatque vocatque Creonta.
Atque hunc, diversa bellorum in fronte, maniplos
Hortantem dictis, frustraque extrema minantem
Conspicit: abscedunt comites, et Thesea iussi
Linquebant, fretique Deis, atque ipsius armis.
Ille tenet, revocatque suos: utque æqua notavit
Hinc atque hinc odia, extrema se colligit ira,
Iam letale furens, atque audax morte futura:
Non cum peltiferis, ait, hæc tibi pugna puellis,
Virgineas nec crede manus: hic cruda virorum
Prœlia, nos magnum qui Tydea, quique furentem
Hippomedonta neci, Capaneaque misimus umbris
Pectora: quæ bellum præceps amentia suasit,
Improbe? Nonne vides, quos ulciscare, iacentes?
Sic ait, et frustra periturum missile summo
Affixit clypeo: risit vocesque manumque
Horridus Ægides, ferrataque arbore magnos
Molitur iactus; necnon prius ore superbo
Intonat: Argolici, quibus hæc datur hostia, Manes,
Pandite Tartareum Chaos, ultricesque parate
Eumenidas: venit ecce Creon. Sic fatus, et auras
Dissipat hasta tremens: tunc, qua subtemine duro
Multiplicem tenues iterant thoraca catenæ,
Incidit: emicuit per mille foramina sanguis
Impius: ille oculis extremo errore solutis
Labitur: assistit Theseus gravis, armaque tollens:
Iamne dare extinctis iustos, ait, hostibus ignes,
Iam victos operire placet? Vade atra dature
Supplicia, extremique tamen secure sepulcri.
Accedunt utrimque pio vexilla tumultu,
Permiscentque manus: medio iam fœdera bello,
Iamque hospes Theseus: orant succedere muris,
Dignerique domos: nec tecta hostilia victor
Aspernatus init: gaudent matresque, nurusque
Ogygiæ: qualis, thyrso bellante subactus,
Mollia laudabat iam marcidus Orgia Ganges.

Et mea iam longo meruit ratis æquore portum.
Durabisne procul, dominoque legere superstes,
O mihi bissenos multum vigilata per annos
Thebai? Iam certe præsens tibi fama benignum
Stravit iter, cœpitque novam monstrare futuris.
Iam te magnanimus dignatur noscere Cæsar,
Itala iam studio discit, memoratque iuventus.
Vive, precor: nec tu divinam Æneida tenta,
Sed longe sequere, et vestigia semper adora.
Mox tibi, si quis adhuc prætendit nubila livor,
Occidet, et meriti post me referentur honores.

ACHILLEIDOS LIB. II.

Liber primus

Magnanimum Æaciden, formidatamque Tonanti
Progeniem, et patrio vetitam succedere cœlo, (cantu
Diva, refer: quanquam acta viri multum inclyta
Mæonio, sed plura vacant: nos ire per omnem
(Sic amor est) Heroa velis, Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba: nec in Hectore tracto
Sistere, sed tota iuvenem deducere Troia.
Tu modo, si veteres digno deplevimus haustu,
Da fontes mihi, Phœbe, novos, ac fronde secunda
Necte comas: neq; enim Aonium nemus advena pulso
Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis.
Scit Dircæus ager: meque inter prisca parentum
Nomina, cumque suo numerant Amphione Thebæ.
At tu, quem longe primum stupet Itala virtus,
Graiaque, cui geminæ florent vatumque ducumque
Certatim laurus, (olim dolet altera vinci)
Da veniam, ac trepidum patere hoc sudare parumper
Pulvere: te longo, necdum fidente paratu
Molimur, magnusque tibi præludit Achilles.
Solverat Œbalio classem de litore pastor
Dardanus, incautas blande populatus Amyclas,
Plenaque materni referens præsagia somni
Culpatum relegebat iter, qua condita ponto

Lætus, et æquoreo diffusus nec
Unde hiemes, ventique silent,
Armigeri Tritones eunt, scopu
Tyrrhenique greges, circumqu
Rege salutato: placidis ipse ard
Eminet, et triplici telo iubet ir
Illi spumiferos glomerant a pec
Pone natant, delentque pedum
Cui Thetis: O magni rector ge
Aspicis, in quales miserum pat
Æquor? eunt tutis terrarum c
Ex quo iura freti, maiestatemq
Rupit Iasonia puppis Pagasæa r
En aliud furto scelus, et spolia
Navigat iniustæ temerarius ar
Eheu quos gemitus terris pelag
Quos mihi! Sic Phrygiæ pensa
Hi Veneris mores, hoc gratæ m
Has saltem (non Semideos, nos
Thesea) si quis adhuc undis hor
Aut permitte fretum: nulla inc
Pro nato timuisse mihi: da toll
Nec tibi de tantis placeat me fl
Litus, et Iliaci scopulos habita
Orabat laniata comas; et pector
Cœruleis obstabat equis: tunc d
Invitat curru, dictisque ita mul
Ne pete Dardaniam frustra, Th
Fata vetant: ratus ordo Deis, m
Europæque Asiæque manus, co
Iupiter et tristes edixit cædibu
Quem tu illic natum Sigeo in p
Aspicies victrix Phrygiarum f
Cum tuus Æacides tepido mod
Undabit campos, n
Flumina, et Hector
Impelletque manu
Pelea iam desiste q
Credideris peperiss
Cognatis utere fretis

Deæ Sperchios abundat
gia circuit unda.
is, sed cœpta fatigat
lers pietate magistra,
etit: domus ardua montem
pendit Pelion arcu.
partem sua ruperat ætas.
q; tori, et quem quisq; sacrarat
locus monstrantur: at intra
patent, non æqua nefandis
um nullos experta cruores
ellis genialibus orni,
cti crateres in hostes;
s, et inania terga ferarum.
is; nam nunc labor unus inermi,
iis animantibus herbas,
eteres heroas alumno.
rum in limine primo
ue dapes, largoque serenat
a procul de litore mater
is: dant gaudia vires,
uit senis ungula campo.
, atq; imos summissus in armos
ucit, et admovet antris.
ustrat Thetis omnia visu;
Ubinam mea pignora, Chiron?
puer iam tempora ducit
trepidus sopor? atraque matri
utinam mentita timores!
s utero modo contuor enses,
nanus, modo in ubera sævas
efas!) sub inania natum
s iterum fero mergere fontes.
gici iubet ordine sacri
erumque sub axe probato
is, ubi litora summa
pet illabentibus astris
orrenda piacula Divis,
cuncta enumerare, vetorque:
parens: neq; enim ille dedisset,
tegmina fœda fateri
efert: Duc, optima, quæso,
ique Deos infringe precatu.
a modum, placandaque multum
metum; sed vera fatebor;
(nec me patria omina fallunt)
erosque supervenit annos.
bire audita solebat
rocul haud discedere ab antris.
capit, non Pelion ingens,
psi mihi sæpe queruntur
lomos, abstractaque coram
emet fluviisque fugari.
nt, tumidique minantur.
s, pinus cum Thessala reges
Alciden, et Thesea vidi;
lus Nereida pallor.
udore et pulvere maior.
festinatosque labores,
iveo natat ignis in ore
nitet coma gratior auro.
languine vertitur ætas,
oculis, et plurima vultu
Lycia venator Apollo
ermutat plectra pharetris.
(o quantum gaudia formæ
holoes sub rupe leænam
uisque reliquerat antris
portat, et incitat ungues.

Quos tamen, ut fido genitrix in limine visa est,
Abiicit, exceptamque avidis circumligat ulnis,
Iam gravis amplexu, iamque æquus vertice matri.
Insequitur, magno iam tunc connexus amore
Patroclus, tantisque extenditur æmulus actis,
Par studiis, ævique modis, sed robore longe,
Et tamen æquali visurus Pergama fato.
Protinus ille subit rapido, quæ proxima, saltu
Flumina, fumantesque genas, crinemque novatur
Fontibus. Eurotæ qualis vada Castor anhelo
Intrat equo, fessumque sui iubar excitat astri.
Miratur, comitque senex, nunc pectora mulcens,
Nunc fortes humeros: angunt sua gaudia matrem.
Tunc libare dapes, Bacchæaque munera Chiron
Orat, et attonitam vario oblectamine mulcens,
Elicit extremo chelyn, et solantia curas
Fila movet, leviterque expertas pollice chordas
Dat puero: canit ille libens immania laudum
Semina, qui tumidæ superarit iussa novercæ
Amphitryoniades; crudum quo Bebryca cæstu
Obruerit Pollux; quanto circumdata nexu
Ruperit Ægides Minoi brachia tauri;
Maternos in fine toros, Superisque gravatum
Pelion: hic ficto risit Thetis anxia vultu.
Nox trahit in somnos: saxo collabitur ingens
Centaurus, blandisque humeris se innectit Achilles,
Quamquam ibi fida parens, assuetaq; pectora mavult.
At Thetis, undisonis per noctem in rupibus adstans
Quæ nato secreta velit, quibus abdere terris
Destinet, huc, illuc, diversa mente volutat.
Proxima, sed studiis multum Mavortia, Thrace:
Nec Macetum gens dura placet, laudumque daturi
Cecropidæ stimulos: nimium opportuna carinis
Sestos, Abydenique sinus: placet ire per altas
Cycladas: hinc spretæ Myconos, humilisq; Seriphos,
Et Lemnos non æqua viris, atque hospita Delos
Gentibus: imbelli nuper Lycomedis in aula
Virgineos cœtus, et litora persona ludo
Audierat, duros laxantem Ægæona nexus
Missa sequi, centumque Dei numerare catenas.
Hæc placet, hæc timidæ tellus tutissima matri.
Qualis vicino volucris iam sedula partu,
Iamq; timens, qua fronde domum suspendat inanem,
Providet hinc ventos, hinc anxia cogitat angues,
Hinc homines: tandem dubiæ placet umbra, novisque
Vix stetit in ramis, et protinus arbor amatur.
Altera consilio superest, tristemque fatigat
Cura Deam, natum ipsa sinu complexa per undas,
An magno Tritone ferat, ventosque volucres
Advocet, an pelago solitam Thaumantida pasci.
Elicit inde fretis, et murice frenat acuto
Delphinas biiuges, quos illi maxima Tethis,
Gurgite Atlanteo, pelagi sub valle sonora
Nutrierat: nullis vada per Neptunia, glaucæ
Tantus honor formæ, nandique potentia: nec plus
Pectoris humani: iubet hos subsistere pleno
Litore, ne nudæ noceant contagia terræ.
Ipsa dehinc toto resolutum pectore Achillem,
(Qui pueris sopor) Hæmonii de rupibus antri
Ad placidas deportat aquas, et iussa tacere
Litora: monstrat iter, totoque effulserat orbe
Cynthia. Prosequitur Divam, celeresque recursus
Securus pelagi, Chiron rogat, udaque celat
Lumina, et abreptos subito, iam iamque latentes,
Erecto prospectat equo, qua cana parumper
Spumant signa fugæ, et liquido perit orbita ponto.
Illum non alias rediturum ad Thessala Tempe
Iam tristis Pholoe, iam nubilus ingemit Othrys,
Et tenuis Sperchios aquis, speluncaque docti

Muta senis: quærunt puerilia carmina Fauni,
Et sperata diu plorant connubia Nymphæ.
Iam premit astra dies, humilisque ex æquore Titan
Rorantes evolvit equos, et ab æthere magno
Sublatum curru, pelagus cadit: at vada mater
Scyria iamdudum fluctus emensa tenebat,
Exierantque iugo fessi Delphines herili;
Cum pueri tremefacta quies, oculique iacentis
Infusum sensere diem: stupet aere primo,
Quæ loca? quid fluctus? ubi Pelion? omnia versa
Atque ignota videt, dubitatque agnoscere matrem.
Occupat illa manu, blandeque affata paventem:
Si mihi, care puer, thalamos sors æqua dedisset,
Quos dabat, æthereis ego te complexa tenerem
Sidus grande plagis, magnique puerpera cœli,
Nil humiles Parcas, terrenaque fata vererer.
Nunc impar tibi, nate, genus, præclusaque leti
Tantum matre via est: quin et metuenda propin-
Tempora, et extremis admota pericula metis. (quant
Cedamus, paulumque animos summitte viriles,
Atque habitus dignare meos: si Lydia dura
Pensa manu, mollesque tulit Tirynthius hastas;
Si decet aurata Bacchum vestigia palla
Verrere, virgineos si Iupiter induit artus,
Nec magnum ambigui fregerunt Cænea sexus;
Has sine, quæso, minas numenque exire malignum.
Mox iterum campos, iterum Centaurica reddam
Lustra tibi: per ego hoc decus, et ventura iuventæ
Gaudia, si terras, humilemque experta maritum
Te propter, si progenitum Stygos amne severo
Armavi (totumque utinam!) cape tuta parumper
Tegmina, nil nocitura animo: cur ora reducis?
Quidve parant oculi? pudet hoc mitescere cultu?
Per te, care puer, cognata per æquora iuro,
Nesciet hoc Chiron. Sic horrida pectora tractat,
Nequidquam mulcens: obstat genitorque roganti,
Nutritorque ingens, et cruda exordia magnæ
Indolis: effrenæ tumidum velut igne iuventæ
Si quis equum primis summittere tentet habenis;
Ille diu campis, fluviisque et honore superbo
Gavisus, non colla iugo, non aspera præbet
Ora lupis, dominique gemit captivas inire
Imperia, atque alios miratur discere cursus.
Quis Deus attonitæ fraudes, astumque parenti
Contulit? indocilem quæ mens detraxit Achillem?
Palladi litoreæ celebrabat Scyros honorum
Forte diem, placidoque satæ Lycomede sorores
Luce sacra patriis (quæ rara licentia) muris
Exierant, dare veris opes, Divæque severas
Fronde ligare comas, et spargere floribus hastam.
Omnibus eximium formæ decus: omnibus idem
Cultus, et expleto teneri iam fine pudoris,
Virginitas matura toris, annique tumentes.
Sed quantum virides pelagi Venus addita Nymphas
Obruit, aut humeris quantum Diana relinquit
Naides, effulget tantum regina decori
Deidamia chori, pulchrisque sororibus obstat.
Illius et roseo flammatur purpura vultu,
Et gemmis lux maior inest, et blandius aurum.
Atque ipsi par forma Deæ, si pectoris angues
Ponat, et exemta placetur casside vultus.
Hanc ubi ducentem longe socia agmina vidit
Trux puer, et nullo temeratus pectora motu;
Diriguit, totisque novum bibit ossibus ignem.
Nec latet haustus amor, sed fax vibrata medullis,
In vultus atque ora redit, lucemque genarum
Tingit, et impulsum tenui sudore pererrat.
Lactea Massagetæ veluti cum pocula fuscant
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur ostro:

Sic variis manifesta notis, pall
Flamma recens: eat, atque ultr
Discutiat turbæ securus, et imr
Ni pudor et iunctæ teneat rever
Ut pater armenti quondam, rec
Cui nondum toto peraguntur co
Cum sociam pastus niveo cando
Aspicit, ardescunt animi, prim
Spumat amor, spectant hilares,
Occupat, arrepto iam tempore,
Hosne inter simulare choros, et
Nectere, nate, grave est? gelida
Peliacisque iugis? o si mihi iung
Atque alium portare sinu contin
Mulcetur, lætumque rubet, vis
Obliquat, vestesque manu levior
Aspicit ambiguum genitrix, cog
Iniecitque sinus: tunc colla rige
Submittitque graves humeros, e
Brachia, et impexos certo domat
Ac sua dilecta cervice monilia t
Et picturato cohibet vestigia lin
Incessum, motumque docet, fan
Qualiter artificis victuræ pollic
Accipiunt formas, ignemque, ma
Talis erat Divæ natum mutanti
Nec luctata diu: superest nam pl
Invicta virtute decor, fallitque t
Ambiguus, tenuique latens disc
Procedunt, iterumque monet,
Blanda Thetis: Sic ergo gradus,
Nate, feres, comitesque modis i
Nec te suspectum molli non misc
Rector, et incepti pereant menda
Dixit, et admoto non cessat com
Sic ubi virgineis Hecate lassata
Ad patrem fratremque redit, con
Mater, et ipsa humeros, exertaq
Ipsa arcum, pharetramque locat,
Deducit, sparsosque studet comp
Protinus aggreditur regem: atqu
Hanc tibi, ait, nostri germanam
(Nonne vides, ut torva genas, æq
Tradimus: arma humeris, arcum
Ferre, et Amazonio connubia pel
Sed mihi curarum satis est pro s
Hæc calathos et sacra ferat: tu fr
Indocilem, sexumque tene, dum
Solvendusque pudor: neve exerc
Gymnadas, aut lustris nemorum
Intus ale, et similes inter seclude
Litore præcipue, portuque arcen
Vidisti modo vela Phrygum: iam
Fallere, transmissæ pelago didice
Accedit dictis pater, ingenioqu
Occultum Æaciden (quis Divum
Accipit: ultro etiam veneratur s
Et grates electus agit: nec turba p
Scyriadum cessat nimio defigere
Virginis ora novæ, quantum cerv
Emineat, quantumque humeros a
Dehinc sociare choros, castisque
Hortantur, ceduntque loco, et con
Qualiter Idaliæ volucres, ubi moll
Nubila, iam longum cœloque, dom
Si iunxit pennas, diversoque hosp
Venit avis, cunctæ primum mirant
Mox propius propius...
Paulatim fecere suam

lares, et ad alta cubilia ducunt.
aultam cunctata in limine mater,
onitus, arcanaque murmura figit
ito dat verba novissima voto.
eto, longe cervice reflexa
adis affatur litora verbis:
s, magnæ cui pignora curæ,
ingens, timido commisimus astu,
que, precor, quo more tacebat
longus honos, æternaque cingent
stabili fama superabere Delo.
ra fretis, interque vadosas
æ frangunt ubi saxa procellæ,
quilla domus, iurandaque nautis
n Danaas admitte carinas,
hiasos tantum, nihil utile bellis,
are doce: dumque arma parantur
num Mavors interfurit orbem,
)sit virgo pii Lycomedis Achilles.
tos ultrix Europa dolores
rum furiis, et supplice regum
mata movet, quippe ambit Atrides
nupta domi, facinusque relatu
n: captam sine Marte, sine armis,
i, Spartæque potentis alumnam:
eros, una calcata rapina.
gium, hæc geminæ commercia terræ?
opulos, ubi tanta iniuria primos
es? Coeunt gens omnis et ætas:
adisonæ quos Isthmia vallo
citi, bimari quos circuit umbo Maleæ,
tæ, Phryxi qua semita iungi
siamque vetat, quasque ordine gentes
o maris alligat unda superni.
belli, concussasque erigit urbes.
emesæ: quatitur navalibus ora
era resonant incude Mycenæ:
rus: Nemee dat terga ferarum;
eras certat stipare pharetras;
lypeos cæsis vestire iuvencis.
es Ætolus, et asper Acarnan:
nas: vacuantur pascua ditis
t celeres Epiros alumnos:
iæ iaculis rarescit is umbræ:
enta Pylos, Messanaque tendunt.
s humus velluntur postibus altis
issa patrum, flammisque liquescunt
ptum Superis mars efferat aurum.
ræ veteres: minor Othrys et ardua si-
viderunt aera montes. (dunt
e nemus: cæduntur robora classi:
mis: ferrum laxatur ad usus
od rostra liget, quod muniat arma,
l frenet equos; quod mille catenis
ctat tunicas, quod sanguine fumet,
ta bibat, quod conspirante veneno
es: tenuantque humentia saxa
ris addunt mucronibus iras.
t arcus lentare, aut fundere glandes,
les, galeasque attollere conis.
is, pigram gemit ora quietem
eminis incusat fata querelis,
eleus, nec adhuc maturus Achilles.
rras, Graiumque exhauserat orbem
transtra viros insanus, equosque,
rvent portus, et operta carinis
e hiemes classis promota, suosque
s: ipsum iam puppibus æquor
s consumunt carbasa ventos.

Prima rates Danaas Hecateia congregat Aulis,
Rupibus expositis, longique crepidine dorsi
Euboicum scandens Aulis mare, litora multum
Montivagæ dilecta Deæ: iuxtaque Caphareus,
Latratum pelago tollens caput: ille Pelasgas
Ut vidit transnare rates, ter monte, ter undis
Intonuit, sævæque dedit præsagia noctis.
Cœtus ibi armorum Troiæ fatalis: ibi ingens
Iuratur bellum, donec sol annuus omnes
Conficeret metas: tum primum Græcia vires
Contemplata suas: tunc sparsa ac dissona moles
In corpus, vultumque coit; et rege sub uno
Disposita est: sic curva feras indago latentes
Claudit, et admotis paulatim cassibus arctat.
Illæ ignem, sonitumque pavent, diffusaque linquunt
Avia, miranturque suum decrescere montem,
Donec in angustam ceciderunt undique vallem,
Inque vicem stupuere greges, socioque timore
Mansuescunt: simul hirtus aper, simul ursa, lupusq;
Cogitur, et captos contemnit cerva leones.
Sed, quanquam gemini pariter sua bella capessant
Atridæ, famamque avidi virtute paternam
Tydides, Sthenelusque premant, nec cogitet annos
Antilochus, septemque Aiax umbone coruscet
Armenti reges, atque æquum mœnibus orbem
Consiliis, armisque vigil contendat Ulyxes;
Omnis in absentem belli manus ardet Achillem:
Nomen Achillis amant, et in Hectora solus Achilles
Poscitur: illum unum Teucris, Priamoque loquuntur
Fatalem: quis enim Hæmoniis sub vallibus alter
Creverit, effossa reptans nive? cuius ab ortu
Cruda rudimenta, et teneros formaverit annos
Centaurus? patrii propior cui linea cœli?
Quemve alium Stygios tulerit secreta per amnes
Nereis? et pulchros ferro perstrinxerit artus?
Hæc Graiæ castris iterant traduntque cohortes.
Cedit turba ducum, vincique haud mœsta fatetur.
Sic cum bellantes Phlegræa in castra coirent
Cœlicolæ, iamque Odrysiam Gradivus in hastam
Surgeret, et Libycos Tritonia tolleret angues,
Ingentemque manu curvaret Delius arcum;
Stabat, anhela metu solum Natura Tonantem
Respiciens; quando ille hiemes, tonitrusque vocaret
Nubibus, igniferam quæ fulmina posceret Ætnam.
Atque ibi dum mixta vallati plebe suorum
Et maris et belli consultant tempora reges,
Increpitans magno vatem Calchanta tumultu,
Protesilaus ait: (namque huic bellare cupido
Præcipua, et primæ iam tunc data copia mortis)
O nimium Phœbi, tripodumque oblite tuorum,
Thestoride! quando ora Deo possessa movebis
Iustius? aut quando Parcarum occulta recludes?
Cernis ut ignotum cuncti stupeantque, petantque
Æaciden? sordet vulgo Calydonius heros,
Et magno gemitus Telamone, Aiaxque secundus,
Nos quoque: sed Mavors abreptaq; Troia probabunt.
Illum, neglectis (pudet heu!) ductoribus, omnes
Belligeram ceu numen amant: dic ocius (aut cur
Serta comis, et mitis honos?) quibus abditus oris,
Quave iubes tellure peti: nam fama, nec antris
Chironis, patria nec degere Peleos aula.
Eia, irrumpe Deos, et fata latentia laxa,
Laurigerosque ignes, si quando, avidissimus hauri:
Arma horrenda tibi, sævosque remisimus enses.
Nunquam has imbelles galea violabere vittas,
Sis felix, numeroque ducum præstantior omni,
Si magnum Danais per te portendis Achillem.
Iamdudum trepido circumfert lumina motu,
Intrantemque Deum primo pallore fatetur

Thestorides: mox igne genas et sanguine torquens
Nec socios, nec castra videt, sed cæcus et amens
Nunc Superum magnos deprendit in æthere cœtus,
Nunc sagas affatur aves, nunc dira sororum
Licia, thuriferas modo consulit anxius aras,
Flammarumque apices rapit, et caligine sacra
Pascitur: exsiliunt crines, rigidisque laborat
Vitta comis, nec colla loco, nec in ordine gressus.
Tandem fessa tremens longis mugitibus ora
Solvit, et oppositum vox eluctata furorem est:
Quo rapis ingentem magni Chironis alumnum
Femineis, Nerei, dolis? huc mitte: quid aufers?
Non patiar: meus iste, meus: tu Diva profundi,
Et me Phœbus agit: latebris quibus abdere tentas
Eversorem Asiæ? video per Cycladas altas
Attonitam, et turpi quærentem litora furto.
Occidimus: placuit Lycomedis conscia tellus.
O scelus! en fluxæ veniunt in pectora vestes.
Scinde, puer, scinde, et timidæ ne crede parenti.
Hei mihi raptus abit! quænam hæc procul improba (virgo?
Hic nutante gradu stetit, amissique furoris
Viribus, ante ipsas tremefactus corruit aras.
Tunc hærentem Ithacum Calydonius occupat heros:
Nos vocat iste labor: neque enim comes ire recuso,
Si te cura trahit: licet ille sonantibus antris
Tethyos adversæ, gremioque prematur aquoso
Nereos, invenies: tu tantum providus astu
Tende animum vigilem, fœcundumque erige pectus.
Nam mihi quis vatum dubiis in casibus ausit
Fata videre prior? subicit gavisus Ulixes:
Sic Deus omnipotens firmet, sic annuat illa
Virgo paterna tibi: sed me spes lubrica tardat:
Grande equidem armatum castris inducere Ahillem.
Sed si fata negent, quam fœdum ac triste reverti!
Vota tamen Danaum non intentata relinquam.
Iamque adeo aut aderit mecum Peleius heros,
Aut verum penitus latet, et sine Apolline Calchas.
Conclamant Danai, simulatq; Agamemno volentes:
Laxantur cœtus, resolutaque murmure læto
Agmina discedunt: quales iam nocte propinqua
E pastu referuntur apes, vel in antra reverti
Melle novo gravidas mitis videt Hybla catervas.
Nec mora, iam dextras Ithacesia carbasus auras
Poscit, et in remis hilaris sedere iuventus.
At procul occultum falsi sub imagine sexus
Æaciden furto iam noverat una latentem
Deidamia virum: sed opertæ conscia culpæ
Cuncta pavet, tacitasque putat sentire sorores.
Namque ut virgineo stetit agmine clarus Achilles,
Exsolvitque rudem genitrix digressa pudorem,
Protinus elegit comitem (quanquam omnis in illum
Turba coit) blandeque novas nil tale timenti
Admovet insidias: illam sequiturque, premitque
Improbus: illam oculis iterumq;, iterumque resumit.
Nunc nimius lateri, non evitantis adhæret:
Nunc levibus sertis, lapsis nunc sponte canistris,
Nunc thyrso parcente ferit: modo dulcia notæ
Fila lyræ, tenuesque modos, et carmina monstrat
Chironis, ducitque manum, digitosque sonanti
Infringit citharæ: nunc occupat ora canentis,
Et ligat amplexus et mille per oscula laudat.
Illa libens discit, quo vertice Pelion, et quis
Æacides, puerique auditum nomen et actus
Assidue stupet, et præsentem cantat Achillem.
Ipsa quoque et validos proferre modestius artus,
Et tenuare rudes attrito pollice lanas
Demonstrat, reficitque colos, et perdita dura
Pensa manu, vocisque sonum, pondusque tenentis:
Quodque fugit comites, nimio quod lumine sese

Figat, et in verbis intempestivus
Miratur: iam iamque dolos aperir
Virginea levitate fugit, prohibetq
Sic sub matre Rhea iuvenis regnat
Oscula securæ dabat insidiosa soro
Frater adhuc, medii donec reveren
Sanguinis, et veros germana expav
Tandem detecti timidæ Nereidos
Lucus Agenorei sublimis ad orgia
Stabat, et admissum cœlo nemus: h
Alternum revocare piæ Trieterica
Consuerant, scissumque pecus, terr
Ferre trabes, gratosque Deo præsta
Lex procul ire mares: iterat præcep
Ductor, inaccessumque viris edicit
Nec satis est: stat fine dato metuend
Exploratque aditus, ne quis temera
Agmine femineo: tacitus subrisit A
Illum, virgineæ ducentem signa cat
Magnaque difficili solventem brach
(Et sexus pariter decet, et mendacia
Mirantur comites: nec iam pulcher
Deidamia suæ, tantumque admota s
Vincitur Æacide, quantum premit
Ut vero a tereti demisit nebrida col
Errantesque sinus hedera collegit, e
Cinxit purpureis flaventia tempora
Vibravitque gravi redimitum missi
Attonito stat turba metu, sacrisque
Illum ambire libet, pronosque attol
Talis, ubi ad Thebas vultumque ani
Evius, et patrio satiavit pectora lu
Serta comis, mitramque levat, thyrs
Armat, et hostiles invadit fortior l
Scandebat roseo medii fastigia cœli
Luna iugo, totis ubi Somnus inerti
Defluit in terra, mutumque amplec
Consedere chori, paulumque exerci
Æra tacent: tenero cum solus ab ag
Hæc secum: Quonam timidæ comm
Usque feres? primumque imbelli ca
Florem animi? non tela licet Mavor
Non trepidas agitare feras? ubi cam
Hæmonii? quærisne meos, Sperchi
Promissasque comas? an desertoris
Nullus honos? Stygiasq; procul iam
Dicor? et orbatus plangit mea funer
Tu nunc tela manu, nostros tu dirig
Nutritosque mihi scandis, Patrocle
Ast ego pampineis diffundere brach
Et tenuare colos (pudet heu, tædetq
Iam scio: quin etiam dilectæ virgini
Æquævamque facem, captus, nocte
Dissimulas: quonam usque premes
Vulnera? teq; marem (pudet heu!)
Sic ait, et densa noctis gavisus in u
Tempestiva suis torpere silentia fur
Vi potitur votis, et toto pectore ver
Admovet amplexus: risit chorus om
Astrorum, et teneræ rubuerunt co
Illa quidem clamore nemus montem
Sed Bacchi comites, discussa nube so
Signa choris indicta putant: fragor
Tollitur, et thyrsos iterum vibrabat
Ante tamen dubiam verbis solatur a
Ille ego, (quid trepidas?) genuit que
Peliacis sylvis, nivibusque immisit
Thessalicis: neque ego hos cultus an
Tegmina, ni primo te visa in litore

i pensa manu, tibi mollia gesto
defles magno nurus addita ponto?
gentes cœlo paritura nepotes?
gni, ferroque excisa iacebit
midas ibunt hæc versa procellas
ævo mea tu connubia perdas
o parebimus omnia matri.
um taceas, celesque pudorem.
is regina exterrita monstris,
suspecta fides, et cominus ipsum
ltum facies mutata fatentis.
usne suos ferat ipsa parenti?
venemque premat, fortassis acerbas
s? et adhuc in corde manebat
s amor: silet ægra, premitque
efas: unam placet addere furtis
n, precibus quæ victa duorum
n tacito raptumque pudorem,
erum, atq; ægros in pondere menses
s donec stata tempora metis
us index Lucina resolvit.

Liber secundus

eos ibat Laertia fluctus
neræ mutabant Cycladas auræ;
rosque latent; iam raditur alta
go decrescit Bacchica Naxos,
cente Samo; iam Delos opacat
lsa libant carchesia puppe,
em, et verum Calchanta precantur.
ns, Zephyrumque e vertice Cynthi
is pleno dedit omina velo.
ratis: quippe alta Tonantis
rtas fatorum vertere leges
lacrymis, ac multa gementem,
t pontum, ventisque, fretisque
m iam tunc sequeretur Ulixem.
s humili iam pronus Olympo
ni penetrabile litus anhelis
is: cum se scopulosa levavit
totos emisit puppe rudentes
, sociosque resumere pontum
is Zephyros supplere cadentes.
magis indubitata magisque
cidique super Tritonia custos
numen venerantur amicæ
cusque Deæ: tum providus heros
to terrerent mœnia cœtu,
nere suos: ipse ardua fido
etit: sed iam præveneral arcis
r Abas, ignotaque regi
raia tamen) succedere terris
unt, gemini ceu fœdere iuncto
te lupi: licet et sua pulset
nes, penitus rabiemque minasque
milesque meant, ne nuntiet hostes
trepidos moneat vigilare magistros.
s eunt, campumque patentem,
tum, celsamque interiacet urbem,
e serunt: prior occupat acer
unc verum ratione paramus
e ambiguo sub pectore quondam
elles thyrsos mercatus et æra,
iis, Bacchæaque terga, mitrasque
ioque aspersas nebridas auro?
hrygibus, Priamoq; armamus Achil-
hæus paulum ore remisso: (lem?
ea modo si Lycomedis in aula
ltro confessum in prœlia ducent
Peliden: tu cuncta citus de puppe memento
Ferre, ubi tempus erit, clypeumq; iis iungere donis,
Qui pulcher signis, auroque asperrimus ardet.
Hæc sat erunt: tecum lituo bonus adsit Agyrtes,
Occultamque tubam tacitos apportet in usus.
Dixerat, atque ipso portarum in limine regem
Cernit, et ostensa pacem præfatur oliva.
Magna (reor) pridem vestras pervenit ad aures
Fama trucis belli, regum placidissime, quod nunc
Europamque Asiamque quatit: si nomina quæras
Huc perlata ducum, fidit quibus ultor Atrides,
Hic tibi, quem tanta meliorem stirpe creavit
Magnanimus Tydeus, Ithacis ego ductor Ulixes.
Causa viæ (metuam quid enim tibi cuncta fateri,
Cum Graius, notaque fide celeberrimus unus?)
Explorare aditus, invisaque litora Troiæ,
Quidve parent. Medio sermone intercipit ille:
Annuerit Fortuna, precor, dextrique secundent
Ista Dei: nunc hospitio mea tecta, piumque
Illustrate larem. Simul intra limina ducit.
Nec mora, iam mensas famularis turba torosque
Instruit. interea visu perlustrat Ulixes,
Scrutaturque domum, si qua vestigia magnæ
Virginis, aut dubia facies suspecta figura:
Porticibusque vagis errat, totosque penates,
Ceu miretur, adit: velut ille cubilia prædæ
Indubitata tenens, multo legit arva Molosso
Venator, videat donec sub frondibus hostem
Porrectum somno, positosque in cespite dentes.
Rumor in arcana iamdudum perstrepit aula,
Virginibus qua fida domus, venisse Pelasgum
Ductores, Graiamque ratem, sociosque receptos.
Iure pavent aliæ: sed vix nova gaudia celat
Pelides, avidusque novos heroas et arma
Vel talis vidisse cupit: iamque atria fervent
Regali strepitu, et picto discumbitur ostro.
Tum pater ire iubet natas, comitesque pudicas
Natarum: subeunt, quales Mæotide ripa,
Cum Scythicas rapuere domos, et capta Getarum
Mœnia, suppositis epulantur Amazones armis.
Tum vero intentus vultus ac pectora Ulixes
Prælibat visu: sed nox, illataque fallunt
Lumina, et extemplo latuit mensura iacentis.
Et tamen erectumque genas, oculisque vagantem,
Nullaque virginei servantem signa pudoris,
Defigit, comitique obliquo lumine monstrat.
Quod nisi præcipitem blando complexa moueret
Deidamia sinu, nudataque pectora semper,
Exertasque manus, humerosque in veste teneret,
Et prodire toris, et poscere vina vetaret
Sæpius, et fronti crinale reponeret aurum;
Argolicis ducibus iam tunc patuisset Achilles.
Ut placata fames epulis bis terque repostis,
Rex prior alloquitur, paterisque hortatur Achivos:
Invideo vestris, (fateor) decora inclyta gentis
Argolicæ, cœptis: utinam mihi fortior ætas,
Quæque fuit, Dolopas cum Scyria litora adortos
Perdomui, fregique vadis: quæ signa triumphi
Vidistis celsas murorum in fronte carinas.
Saltem si soboles, aptam quam mittere bello
[Possem, plena forent mihi gaudia: namq; iuvarem.]
Nunc ipsi viresque meas, et cara videtis (tes?
Pignora: quando novos dabit hæc mihi turba nepo-
Dixerat, et solers arrepto tempore Ulixes:
Haud spernenda cupis: quis enim non visere gentes
Innumeras, variosque duces, atque agmina regum
Ardeat? Omne simul roburque decusque potentis
Europæ, meritos ultro iuravit in enses.
Rura urbesque vacant: montes spoliavimus altos.

Quas tibi sidereis Divarum vultibus æquas
Sors dedit: ut me olim tacitum reverentia tangit!
Is decor est, formæ species permixta virili.
Occurrit genitor: Quid si Bacchæa ferentes
Orgia, Palladias aut circum videris aras?
Et dabimus, si forte novus cunctabitur Auster.
Excipiunt cupidi, et tacitis spes addita votis.
Cætera depositis Lycomedis regia curis
Tranquilla sub pace silet, sed longa sagaci
Nox Ithaco; lucemque cupit, somnoque gravatur.
Vix dum exorta dies, et iam comitatus Agyrta
Tydides aderat, prædictaque dona ferebat.
Nec minus egressæ thalamis Scyreides ibant
Ostentare choros, promissaque sacra verendis
Hospitibus: nitet ante alias regina comesque
Pelides: qualis Siculæ sub rupibus Ætnæ,
Naides Enneas inter Diana, feroxque
Pallas, et Elysii lucebat sponsa tyranni.
Iamque movent gressus, thiasisque Ismenia buxus
Signa dedit, quater æra Rheæ, quater Evia pulsant
Terga manu, variosque quater legere recursus.
Tunc thyrsos pariterque levant, pariterq; reponunt,
Multiplicantque gradum, modo quo Curetes in actu,
Quoque pii Samothraces eunt; nunc obvia versæ
Pectine Amazonio, modo quo citat orbe Lacænas
Delia, plaudentesque suis intorquet Amyclis.
Tunc vero, tunc præcipue manifestus Achilles,
Nec servare vices, nec iungere brachia curat.
Tunc molles gressus, tunc aspernatur amictus
Plus solito, rumpitque choros, et plurima turbat.
Sic indignantem thyrsos, acceptaque matris
Tympana, iam tristes spectabant Penthea Thebæ.
Solvuntur laudata cohors, repetuntque paterna
Limina, ubi in mediæ iamdudum sedibus aulæ
Munera, virgineos visus tractura, locarat
Tydides, signum hospitii, pretiumque laboris.
Hortaturque legant; nec rex placidissimus arcet.
Heu simplex, nimiumque rudis, qui callida dona,
Graiorumque dolos, variumque ignorat Ulixem!

Illius intactæ cecidere a pect
Iam clypeus, breviorque manu
(Mira fides) Ithacumque hum
Ætolumque ducem: tantum s
Martius horrenda confundit l
Immanisque gradu, ceu protin
Stat medius trepidante domo.
Quæritur; ast alia plangebat p
Deidamia dolos, cuius cum gr
Lamenta, et notas accepit pec
Hæsit, et occulto virtus infra
Dimittit clypeum, regisque a
Attonitum fatis, inopinaque
Sicut erat, mediis Lycomede
Me tibi, care pater, (dubium
Me Thetis alma dedit: te prid
Gloria: quæsitum Danais tu n
Gratior et magno (si fax dixi
Et dulci Chirone mihi: sed co
Huc adverte libens, atque has
Te Peleus nato socerum, et Th
Allegantque suos utroque a sa
Unam virgineo natarum ex ag
Dasne? an nos humiles tibi, d
Non renuis: iunge ergo manu
Atque ignosce tuis; tacito iam
Deidamia mihi: quis enim hi
Quæ potuit nostras possessa e
Me luere ista iube: pono arma
Et maneo; quid triste fremis
Iam socer es: natum ante ped
Iamque avus: immitis quotie
Turba sumus: tunc et Danai,
Hospitii, blandu
Ille, etsi caræ co
Et Thetidis ma
Depositum tam g
Tot metuit fatis, A
Fac velit: ipsam illi

que hæc iam cogitat undas,
ra cervice mariti
am solvit, et occupat artus.
neque hoc in pectore ponam,
os dignabere partus?
que lares, et capta reportans
lis meminisse latebræ?
amve prius? quidve anxia man-
odo te nox una deditque, (dem,
amis hæc tempora nostris?
n? o dulcia furta, dolique,
eræ permissus Achilles.
ausim revocare paratus)
et in timuisse memento.
; nimis improba posco.
ymis, planctuque decoræ
tuis dare colla lacertis,
ris: aut ipsa placebit
ium laudata rapina.
rilis fabula culpæ
t dissimulata latebo.
m: cur non ego Martia tecum
manu, Bacchæaque mecum
u credet Troia, tulisti.
mœsta mihi solatia linquis,
tene: et concede precanti
quid tibi barbara coniux,
hetidi captiva nepotes.
se immotus Achilles
m, iurataque fletu
amulas, captumque reversus
mittit munera gazæ.
nt verba procellæ.
ebris humentibus orbem
enitorque coruscæ
vicina nocte, levabat,
rantem lampade ponto.
um pectora palla,
æ prima invaserat armis
vocat, cognataque suadent
cuncti, iuvenemque, ducemque
vent: sic omnia visu
nquam Scyria passus
descendat ab antro.
a namque monebat Ulixes)
e litat, fluctuque sub ipso
o veneratur, avumque
x placata iuvenca est.
ens tumida exta profatur:
quanquam haud toleranda iu-
la ad Troiana, ratesque (bebas,
. Sic orsus, et alno
oto stridente propinquis
que ardua crescere nubes
ge decrescere ponto.
lacrymis comitata sororum,
t habentem nomina Pyrrhum
isque in carbasa fixis
t puppem iam sola videbat.
ilecta ad mœnia vultus
domum, gemitusque relictæ
corde renascitur ardor,
sensit Laertius heros
s aggressus flectere dictis:
astator debite Troiæ,
quem Divum oracula poscunt,
erato limine bellum,
ix velavit amictu?
n grandia furta latebris?

Speravitque fidem? nimis o suspensa, nimisque
Mater! an hæc virtus tacita torperet in umbra,
Quæ, vix audito litui clangore, refugit
Et Thetin, et comites, et quos suppresserat ignes?
Nec nostrum est, quod in arma venis, sequerisq; pre-
Venisses ultro; quem talibus occupat heros (cantes;
Æacides: Longum est resides exponere causas,
Maternumque nefas; hoc excusabitur ense
Scyros, et indecores, fatorum crimina, cultus.
Tu potius, dum lene fretum, Zephyrisque feruntur
Carbasa, quæ Danais tanti primordia belli,
Ede: libet iustas hinc sumere protinus iras.
Hic Ithacus paulum repetito longius orsu:
Fertur in Hectorea (si talia credimus) ora
Electus formæ certamina solvere pastor
Sollicitas tenuisse Deas, nec torva Minervæ
Ora, nec ætherei sociam rectoris, amico
Lumine, sed solam nimium vidisse Dionen.
Atque adeo lis ista tuis exorta sub antris,
Concilio Superum, dum Pelea dulce maritat
Pelion, et nostris iam tunc promitteris armis.
Ira quatit victas: petit exitialia iudex
Præmia: raptori faciles monstrantur Amyclæ.
Ille Phrygas lucos, matris penetralia cædit
Turrigeræ, vetitasque solo procumbere pinus
Præcipitat, terrasque freto delatus Achæas
Hospitis Atridæ (pudet heu, miseretque potentis
Europæ!) spoliat thalamos, Helenaque superbus
Navigat, et captos ad Pergama devehit Argos.
Inde dato passim varias rumore per urbes,
Undique inexciti sibi quisque, et sponte coimus
Ultores: quis enim genialia fœdera rumpi
Capta dolis, facilique trahi connubia raptu,
Ceu pecus, armentumve, aut viles messis acervos
Perferat? hæc et non fortes iactura moveret.
Non tulit insidias Divum imperiosus Agenor,
Mugitusque sacros, et magno numine vectam
Quæsiit Europen, aspernatusque Tonantem est
Ut generum: raptam et Scythico de litore prolem
Non tulit Æetes, ferroque et classe secutus
Semideos reges, et ituram in sidera puppim.
Nos Phryga semivirum, portus et litora circum
Argolica, incesta volitantem puppe feremus?
Usq; adeo nusquam arma et equi, fretaq; inviaGraiis?
Quid si nunc aliquis patriis rapturus ab oris
Deidamian eat, viduaque a sede revellat
Attonitam, et magni clamantem nomen Achillis?
Illius ad capulum rediit manus, et simul ingens
Impulit ora rubor: tacuit contentus Ulixes.
Excipit Œnides: Quin, o dignissima cœli
Progenies, ritusque tuos, elementaque primæ
Indolis, et valida mox accedente iuventa,
Quæ solitus laudum tibi semina pandere Chiron,
Virtutisque aditus, quas membra augere per artes,
Quas animum, sociis, multumque faventibus ede:
Sit pretium longas penitus quæsisse per undas
Scyron, et his armis primum intendisse lacertos.
Quem pigeat sua facta loqui? tamen ille modeste
Inchoat, ambiguus paulum, propiorque coacto:
Dicor, et in teneris, et adhuc crescentibus annis,
Thessalus ut rigido senior me monte recepit,
Non ullas ex more dapes habuisse, nec almis
Uberibus satiasse famem, sed spissa leonum
Viscera, semianimesque libens traxisse medullas.
Hæc mihi prima Ceres, hæc læti munera Bacchi,
Sic dabat ille pater: mox ire per avia secum
Lustra gradu maiore trahens, visisque docebat
Arridere feris, nec fracta ruentibus undis
Saxa, nec ad vastæ trepidare silentia sylvæ.

Iam tunc hasta manu, iam tunc cervice pharetræ,
Et ferri properatus amor, durataque multo
Sole, geluque cutis: tenero nec flexa cubili
Membra, sed ingenti saxum commune magistro.
Vix mihi bissenos annorum torserat orbes
Vita rudis, volucres cum iam prævertere cervos,
Et Lapithas cogebat equo, præmissaque cursu
Tela sequi, sæpe ipse gradu me præpete Chiron.
Dum velox ætas, campis admissus agebat
Omnibus, exhaustumque vago per gramina passu
Laudabat gaudens, atque in sua colla levabat.
Sæpe etiam primo fluvii torpore iubebat
Ire super, glaciemque levi non frangere planta.
Hoc puerile decus: quid nunc tibi prælia dicam
Sylvarum? et vacuos sævo iam murmure saltus?
Nunquam ille imbelles Ossæa per avia lynces
Sectari, aut timidos passus me cuspide damas
Sternere, sed tristes turbare cubilibus ursas,
Fulmineosque sues, et sicubi maxima tigris,
Aut seducta iugis fœtæ spelunca leænæ.
Ipse sedens vasto facta expectabat ab antro,
Si sparsus magno remearem sanguine: nec me
Ante nisi inspectis admisit ad oscula telis.
Iamque et ad ensiferos vicina pube tumultus
Aptabar: nec me ulla feri Mavortis imago
Præteriit: didici, quo Pæones arma rotatu,
Quo Macetæ sua gesa citent, quo turbine cæstum
Sauromates, falcemque Getes, arcumque Gelonus
Tenderet, et flexæ Balearicus actor habenæ
Quo suspensa trahens libraret vulnera tortu,
Inclusum quoties distringeret aera gyro.

Vix m
Nunc c
Nunc c
Quo fu
Excipe
Arden
Sister
Imbril
Sperch
Cum
Stare i
Quos
Staba
Et lat
Desup
Nec ni
Glori
Nam p
Et liq
Ludu
Sudor
Cum
Quin
Gram
Quid
Quæ
Edoc
Iustit
Gent
Hact
Et me

CAIUS VALERIU

C. Valerius Flaccus *Setinus Balbus*, patria, ut plerique co
perante floruit; et Argonautas Apollonium Rhodium imi
bat, vixque agellum possidebat, quo Musarum curas recr
nium quemdam, venustissimum puerum amavit. Recte
lerio Flacco multum amissum esse, scripsit. Fuit enim
interdum tamen inæqualis et durus, multo quidem suavi

C. Valerii Flacci Argonauticon Lib

LIBER PRI

Prima deum magnis canimus freta pervia natis,
Fatidicamque ratem; Scythici quæ Phasidis oras
Ausa sequi, mediosque inter iuga concita cursus
Rumpere, flammifero tandem consedit Olympo.
Phœbe, mone; si Cymmææ mihi conscia vatis
Stat casta cortina domo; si laurea digna
Fronte viret. Tuque o, pelagi cui maior aperti
Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos,
Eripe me populis, et habenti nubila terræ,
Sancte Pater; veterumque fave veneranda canenti
Facta virum: versam proles tua pandet Idumen,
(Namq; potest) Solymo nigrantem pulvere fratrem,
Spargentemque faces, et in omni turre furentem.
Ille tibi cultusque deum, delubraque genti
Instituet; cum iam genitor lucebis ab omni

Parte
Certi
Seu t
Et Si
Orsa
Hæ
Iam g
Ioniu
Atqu
Sed n
Prog
Exiti
Terri
Insta
Ergo
Æso

Graias neq; monstra per urbes
npora clusus hiatu
lefensus ab angue
n cornua fracta iuvencis.
acent discrimina ponti.
illa tuens, nec fronte timendus,
vultum et pondera verbis:
veterum quæ pulchrior actis,
n: nostri de sanguine Phrixus
udisti, effugerit aras.
ythiam Phasinque rigentem
Solis pudor!) hospita vina
:tat sollemnia mensæ,
memor: non nuntia tantum
ivenem tam sæva gementem,
fessos sopor alligat artus,
uis lacera illius umbra
iumen maris excitat Helle.
m, vires; vel pendere pœnas
s caput hic atque arma videres.
hebet; necdum mea proles
s matura marique.
vigent, animique viriles,
phelæi vellera Graio
s temet dignare periclis.
enem, properque iubenti
thico concurrere ponto
et possessa dracone
egis quem filia linguas
cantu dapibusque vocabat,
entia mella veneno.
oli, nec vellera curæ
iis inmania cogi
ic tandem quærere Colchos
ii plantaria vellet
, ut sævos frenasse dracones,
eris qui vomere terras
cum damnavit arista.
umne levem, veterique tyranno
u miserantes Æsona patres
none et Pallade fretus
agis, et freta iussa capessat?
omito consurgere ponto
nimos mentemque peruris,
idet immunemque senectæ
tem, iuvenesque vocantem.
tum confusaque pectora firmat
pias ad sidera palmas,
inquit, quam, turbidus atro
iaterel cum Iuppiter imbre,
midum per Enipea nimbo
i; nec credere quivi
tonitru nutuque reposci
aptam formidine vidi:
que mihi: tuque innuba Pallas,
onet tunc vellera templis
tis et cornibus igni
greges altaria cingent.
que per æthera lapsu
: in mœnia pernix
Tritonia devolat Argum.
iubet, et demittere ferro
am comes exit in umbras.
riter Macedumque per urbes
tentare parentibus austros
ratem; remisque superbam
, rebusque in sæcula tollat.
n bellis spectataque fama,
e seu quos in flore iuventæ

Tentamenta tenent, necdum data copia rerum.
At quibus arvorum studiumque insontis aratri,
Hos stimulant, magnaque ratem per lustra viasque
Visi laude canunt manifesto in lumine Fauni,
Silvarumque Deæ, atque elatis cornibus Amnes.
Protinus Inachiis ultro Tirynthius Argis
Advolat: Arcadio cuius flammata veneno
Tela puer, facilesque humeris gaudentibus arcus
Gestat Hylas: velit ille quidem; sed dextera nondum
Par oneri, clavæque capax: quos talibus amens
Insequitur, solitosque novat Saturnia questus:
O utinam Graiæ rueret non omne iuventæ
In nova fata decus: nostrique Eurystheos hæc nunc
Iussa forent! imbrem et tenebras sævumq; tridentem
Iam iam ego, et inviti torsissem coniugis ignem.
Hunc quoque nec socium nostræ columenve carinæ
Esse velim; Herculeis nec me umquam fidere fas sit
Auxiliis, comiti et tantum debere superbo.
Dixit: et Hæmonias oculos detorquet ad undas.
Fervere cuncta virum cœtu, simul undique cernit
Delatum nemus, et docta resonare bipenni
Litora: iam pinus gracili dissolvere lamna
Thespiaden; iungique latus, lentoque sequaces
Molliri videt igne trabes; remisque paratis
Pallada velifero quærentem brachia malo.
Constitit ut, longo moles non pervia ponto,
Puppis, et ut tenues subiere latentia ceræ
Lumina, picturæ varios superaddit honores.
Hic insperatos Tyrrheni tergore piscis
Peleos in thalamos vehitur Thetis: æquora delphin
Corripit: illa sedet deiecta in lumina palla;
Nec Iove maiorem nasci suspirat Achillem.
Hanc Panope, Dotoque soror, lætataque fluctu
Prosequitur nudis pariter Galatea lacertis,
Antra petens: Siculo revocat de litore Cyclops.
Contra ignis, viridique torus de fronde, dapesque,
Vinaque, et æquoreos inter cum coniuge divos
Æacides: pulsatque chelyn post pocula Chiron.
Parte alia Pholoe, multoque insanus Iaccho
Rhœtus, et Atracia subitæ de virgine pugnæ:
Crateres mensæque volant, aræque deorum,
Poculaque, insignis veterum labor: optimus hasta
Hic Peleus, hic ense furens agnoscitur Æson.
Fert gravis invito victorem Nestora tergo
Monychus: ardenti peragit Clanis Actora quercu:
Nigro Nessus equo fugit: adclinisque tapeti
In mediis vacuo condit caput Hippasus auro.
Hæc quamquam miranda viris stupet Æsone natus;
Et secum: Heu miseros nostrum natosque patresque;
Haccine nos animæ faciles rate nubila contra
Mittimur? in solum nunc sæviet Æsona pontus?
Non iuvenem in casus eademque pericula Acastum
Abripiam? invisæ Pelias freta tuta carinæ
Optet, et exoret nostris cum matribus undas.
Talia cantanti lævum Iovis armiger æthra
Advenit: et validis fixam erigit unguibus agnam.
At procul e stabulis trepidi clamore sequuntur
Pastores, fremitusque canum: citus occupat auras
Raptor; et Ægæi super effugit alta profundi.
Accipit augurium Æsonides, lætusque superbi
Tecta petit Peliæ: prior huic tum regia proles
Advolat, amplexus fraternaque pectora iungens.
Ductor ait: Non degeneres, ut reris, Acaste,
Venimus ad questus: socium te iungere cœptis
Est animus: neque enim Telamon, aut Canthus, et I-
Tyndariusq; puer mihi vellere dignior Helles. (das,
O quantum terræ, quantum cognoscere cœli
Permissum est! pelagus quantos aperimus in usus!
Nunc forsan grave reris opus: sed læta recurret

Cum ratis, et caram cum iam mihi reddet Iolcon;
Quis pudor heu nostros tibi tunc audire labores!
Quas referam visas tua per suspiria gentes!
Nec passus rex plura virum. Sat multa parato
In quæcumque vocas; nec nos, ait, optime, segnes
Credideris; patriisve magis confidere regnis,
Quam tibi; si primos, duce te, virtutis honores
Carpere, fraternæ si des adcrescere famæ.
Quin ego, ne qua metu nimio me cura parentis
Impediat, fallam ignarum; subitusque paratis
Tunc adero, primas linquet cum puppis harenas
Dixerat: ille animos promissaque talia lætus
Accipit; et gressus avidos ad litora vertit.
At ducis imperiis Minyæ monituque frequentes
Puppim humeris subeunt; et tento poplite proni
Decurrunt, intrantque fretum: non clamor anhelis
Nauticus, aut blandus testudine defuit Orpheus.
Tum læti statuunt aras: tibi, rector aquarum,
Summus honor: tibi cæruleis in litore vittis
Et Zephiris Glaucoque bovem, Tethidique iuvencam
Deiicit Ancæus. non illo certior alter
Pinguia letifera perfringere colla bipenni.
Ipse ter æquoreo libans carchesia patri
Sic ait Æsonides: O qui spumantia nutu
Regna quatis, terrasque salo complecteris omnes,
Da veniam: scio me cunctis e gentibus unum
Inlicitas tentare vias, hiememque mereri:
Sed non sponte feror: nec nunc mihi iungere montes
Mens tumet, aut summo deposcere fulmen Olympo:
Ne Peliæ te vota trahant; ille aspera iussa
Repperit, et Colchos in me luctumque meorum.
Illum ego: tu tantum non indignantibus undis
Hoc caput accipias, et pressam regibus alnum.
Sic fatus, pingui cumulat libamine flammam.
Protulit ut crinem densis luctatus in extis
Ignis; et adscendit salientia viscera tauri;
Ecce sacer, totusque Dei, per litora Mopsus
Immanis visu vittamque comamque per auras
Surgentem laurusque rotat: vox reddita tandem,
Vox horrenda viris: tum facta silentia vati:
Heu quænam adspicio! nostris modo conscius ausis
Æquoreos vocat ecce deos Neptunus, et ingens
Concilium: fremere, et legem defendere cuncti
Hortantur: sic amplexu, sic pectora fratris,
Iuno, tene: tuque o puppim ne desere, Pallas:
Nunc, patrui nunc flecte minas: cessere, ratemque
Accepere mari: per quot discrimina rerum
Expedior! subita cur pulcher harundine crines
Velat Hylas? unde urna humeris, niveosque per artus
Cæruleæ vestes? unde hæc tibi vulnera, Pollux?
Quantus io tumidis taurorum e naribus ignis!
Tollunt se galeæ, sulcisque ex omnibus hastæ,
Et iam iamque humeri: quem circum vellera Martem
Adspicio? quænam aligeris secat anguibus auras
Cæde madens? quos ense ferit? miser eripe parvos
Æsonide: cerno en thalamos ardere iugales.
Iam dudum vates Minyas ambage ducemque
Terrificat: sed enim contra Phœbeius Idmon
Non pallore viris, non ullo horrore comarum
Terribilis, plenus fatis Phœboque quieto:
(Cui genitor tribuit monitu prænoscere divum
Omina, seu flammas, seu lubrica comminus exta,
Seu plenum certis interroget aera pennis)
Sic sociis Mopsoque canit: Quantum augur Apollo,
Flammaque prima docet; præduri plena laboris
Cerno equidem; patiens sed quæ ratis omnia vincat.
Ingentes durate animæ, dulcesque parentum
Tendite ad amplexus: lacrimæ cecidere canenti,
Quod sibi iam clusos invenit in ignibus Argos.

vens, læto quamquam omine divum,
. Minyas simul obtulit omnes
ans pelagus Tithonia Phœbo.
stris: hi celso cornua malo
tonsas in marmore summo
ra funem legit Argus ab alta.
um gemitus, et fortia languent
ongis flentes amplexibus hærent.
medes planctus super eminet omnes:
n illa furens ululatibus obstat;
uantum tuba Martia buxum.
ate, indignos aditure labores,
ad hos animum componere casus
l bella tibi terrasque timebam.
da deis: si fata reducunt
idis placabile matribus æquor;
lucemq; pati longumque timorem.
na parat; miserere parentum,
metus est, nec adhuc dolor: hei mi-
i
cti timuissem vellera Phrixi?
dies, quam sæva insomnia curis
es raucos ad litoris ictus
icum metuens pontumque polumq;
n nostris ingrata serenis!
lexus, hæsuraque verba relinque
i iam nunc preme lumina dextra.
le mœret, sed fortior Æson
animos: O si mihi sanguis,
m signifero cratere minantem
lum manus hæc conpescuit auro!
posuissem puppibus arma,
em gauderem tollere remo.
re preces, auditaque magnis
en nostro tot in æquore reges,
les, tales ego ducere suetus,
c ille dies, (det Iuppiter oro)
Scythici regisque marisque
humeros ardentem vellere rapto
tque tuæ mea facta iuventæ.
onlabsam pectore matrem
aque senem cervice recepit.
: Zephyrumque ratemque morantes
us tristi tuba tertia signo.
uisque viri, dant nomina transtris.
mon pelagus tenet: altior inde
aliud mare: cetera pubes
Asterion, quem matre cadentem
fovit pater amne Cometes,
vires ubi sentit Enipeus:
aus, fratrisque Leodocus urguet
uos nobile contulit Argos.
s adest, quamvis arcentibus Idmon
pe viro timuisse futura.
es tortas consurgit in undas
ium frangit Neptunius æquor,
nam Psamathen, semperq; patentem
mus: mollique a litore Pellæ
iaculis, et comminus ense
n; pariter quos edidit Hypso,
es, voluitve ediscere vultus.
enus percusso pectore tonsa,
s puppim trahit: et face sæva
os acturus saxa, Caphareu,
um non ab Iove fulmen Oileus
icas nato stridente per undas:
thei sudantem pondere monstri
n Tegæo limine Cepheus
amas: at frater plenior annis

Maluit Ancæo vellus contingere Phrixi.
Tectus et Eurytion servato colla capillo,
Quem pater Aonias reducem tondebit ad aras.
Te quoque Thessalicæ, Nestor, rapit in freta puppis
Fama, Mycenæis olim qui candida velis
Æquora, nec stantes mirabere mille magistros.
Hic vates, Phœbique fides non vana parentis,
Mopsus; puniceo cui circumfusa cothurno
Palla imos ferit alba pedes, vittataque frontem
Cassis, et in summo laurus Peneia cono.
Quin etiam Herculeo consurgit ab ordine Tydeus
Nelidesque Periclymenus: quem parva Methone
Et levis Elis equis, et fluctibus obvius Aulon,
Cæstibus adversos viderunt frangere vultus.
Tu quoque Phrixeos remo, Pæantie, Colchos,
Bis Lemnon visure petis: nunc cuspide patris
Inclytus, Herculeas olim moture sagittas.
Proximus hinc Butes Actæis dives ab oris:
Innumeras nam claudit apes, longaque superbus
Fuscat nube diem; dum plenas nectare cellas
Pandit, et in dulcem reges dimittit Hymetton.
Insequeris, casusque tuos expressa, Phalere,
Arma geris; vacua nam lapsus ab arbore parvum
Ter quater ardenti tergo circumvenit anguis:
Stat procul intendens dubium pater anxius arcum:
Tum cælata metus alios gerit arma Eribotes.
Nec Peleus fretus soceris et coniuge diva
Defuit: at prora splendet tua cuspis ab alta,
Æacide: tantum hæc aliis excelsior hastis,
Quantum Peliacas in vertice vicerat ornos.
Linquit et Actorides natum Chironis in antro;
Ut socius caro pariter meditetur Achilli
Fila lyræ: pariterque leves puer incitet hastas:
Discat eques placidi conscendere terga magistri.
Et, quem fama genus non est decepta Lyæi,
Phleias inmissus patrios de vertice crines.
Nec timet Ancæum genetrix committere ponto,
Plena tulit quem rege maris: securus in æquor
Haud minus Erginus, proles Neptunia, fertur:
Qui maris insidias, claræ qui sidera noctis
Norit, et e clausis quem destinet Æolus antris;
Non metuat cui regna ratis, cui tradere cœlum
Assidua Tiphys vultum lassatus ab Arcto.
Taurea vulnifico portat celataque plumbo
Terga Lacon; saltem in vacuos ut brachia ventos
Spargat; et Oebalium Pagaseia puppis alumnum
Spectet, securo celebrantem litora ludo.
Oraque Thessalico melior contundere freno,
Vectorem pavidæ Castor dum quæreret Helles,
Passus Amyclæa pinguescere Cyllaron herba.
Illis Tænario pariter tremit ignea fuco
Purpura; quod gemina mater spectabile tela
Duxit opus: bis Taygeton silvasque comantes
Struxerat: Eurotan molli bis fuderat auro.
Quemque suus sonipes niveo de stamine portat,
Et volat amborum patrius de pectore cycnus.
At tibi collectas solvit iam fibula vestes,
Ostenditque humeros fortes, spatiumque superbi
Pectoris, Herculeis æqum, Meleagre, lacertis.
Hinc numerosa phalanx, proles Cyllenia: certus
Æthalides subitas nervo redeunte sagittas
Cogere: tu medios gladio bonus ire per hostes,
Euryte: nec patrio Minyis ignobilis usu,
Nuntia verba ducis populis qui reddit, Echion.
Sed non, Iphi, tuis Argo reditura lacertis;
Heu celerem Scythica te mœsta relinquet harena,
Cessentemque tuo lugebit in ordine remum.
Te quoque dant campi tanto pastore Pheræi
Felices, Admete: tuis nam pendit in arvis

Delius, ingrato Steropen quod fuderat arcu.
Ah quoties famulo notis soror obvia silvis
Flevit, ubi Osseæ captaret frigora quercus,
Perderet et pingui miseros Bœbeide crines!
Insurgit transtris, et remo Nerea versat
Canthus, in Æeo volvet quem barbara cuspis
Pulvere: at interea clari decus adiacet orbis,
Quem genitor gestarat Abas: secat aurea fluctu
Tegmina Calcidicas fugiens Euripus harenas:
Celsaque semiferum contorquens frena luporum
Surgis ab ostrifero medius, Neptune, Geræsto.
Et tibi Palladia pinu, Polypheme, revecto
Ante urbem ardentis restat deprendere patris
Relliquias: multum famulis pia iusta moratis,
Si venias: breviore petit iam cærula remo,
Occupat et longe sua transtra novissimus Idas.
At frater magnus Lynceus servatur in usus;
Quem tulit Arene: possit qui rumpere terras,
Et Styga transmisso tacitam deprendere visu.
Fluctibus e mediis terras dabit ille magistro,
Et dabit astra rati; cumque æthera Iuppiter umbra
Perdiderit, solus transibit nubila Linceus.
Quin et Cecropiæ proles vacat Orithyiæ,
Temperet ut tremulos Zetes fraterque ceruchos.
Nec vero Odrisius transtris inpenditur Orpheus,
Aut pontum remo subigit: sed carmine tonsas
Ire docet, summo passim ne gurgite pugnent.
Donat et Iphiclo pelagus iuvenumque labores
Æsonides; fessum Philace quem miserat ævo, (cres,
Non iam operum in partem; monitus sed tradat ut a-
Magnorumque viros qui laudibus urat avorum.
Arge, tuæ tibi cura ratis: te mœnia doctum
Thespia Palladio dant munere: sors tibi ne qua
Parte trahat tacitum puppis mare; fissaque fluctu
Vel pice vel molli condocere vulnera cera,
Pervigil Arcadio Tiphys pendebat ab astro
Hagniades; felix stellis qui segnibus usum,
Et dedit æquoreos cœlo duce tendere cursus.
Ecce per obliqui rapidum compendia montis
Ductor avens lætusque dolis agnoscit Acastum,
Horrentem iaculis, et parmæ luce coruscum.
Ille ubi se mediæ per scuta virosque carinæ
Intulit; ardenti Æsonides retinacula ferro
Abscidit: haud aliter saltus vastataque pernix
Venator cum lustra fugit; dominoque timentem
Urguet equum; teneras compressus pectore tigres,
Quas astu rapuit pavido: dum sæva relictis
Mater in adverso catulis venatur Amano.
Ut pariter propulsa ratis; stant litore matres:
Claraque vela oculis, percussaque sole sequuntur
Scuta virum: donec iam celsior arbore pontus,
Inmensusque ratem spectantibus abstulit aer.
Siderea tunc arce pater pulcherrima Graium
Cœpta tuens, tantamque operis consurgere molem,
Lætatur: patrii neque enim probat otia regni.
Una omnes gaudent superi, venturaque mundo
Tempora, quæque vias cernunt sibi crescere Parcæ.
Sed non et Scytici genitor discrimine nati
Intrepidus, tales fundit Sol pectore voces:
Summe sator, cui nostra dies, volventibus annis,
Tot peragit reficitque vices: tuane ista voluntas?
Graiaque nunc undis duce, te nutuque secundo
It ratis? an meritos fas et mihi rumpere questus?
Hoc metuens, et ne qua foret manus invida nato,
Non mediæ telluris opes, non improba legi
Divitis arva plagæ: (teneant uberrima Teucer,
Et Lybis, et vestri Pelopis domus) horrida sævo
Quæ premis arva gelu, strictosque insedimus amnes.
Cederet his etiam; et sese sine honore referret

Ulterius: sed nube rigens ac nesc
Stat super, et nostros iam zona r
Quid regio inmanis, quid barba
Phasis, et aversis proles mea gent
Quid Minyæ meruere queri? nun
Vi potitur? profugo quin agmina i
Abnuit; Inoas ultor nec venit ad
Imperii sed parte virum natæque
Coniugio, videt e Graia nunc stir
Et generos vocat, et iunctas sibi s
Flecte ratem motusque pater; nec
Æquora pande viris: veteris sat c
Silva Padi, et viso flentes genitor
Adfremit his, quassatque caput, q
Bellipotens sibi fixa videt: tentata
Pallas, et amborum gemuit Satur
Tum genitor: Vetera hæc nobis et
Ordine cuncta suo, rerumque a pr
Fixa manent: neque enim terris t
Noster erat, cum fata darem; iusti
Hic mihi, cum varios struerem per
Atque ego curarum repetam decre
Iam pridem regio, quæ virginis æ
Et Tanain tenus inmenso descend
Undat equis, floretque viris: nec t
Ulla pares animos, nomenque cap
Ausa manus: sic fata, locos sic ips
Accelerat sed summa dies, Asiam
Linquimus, et poscunt iam me su
Inde meæ quercus, tripodesque an
Hanc pelago misere manum: via f
Perque hiemes, Bellona, tibi: nec
Indignanda: manet proprior de vi
Ille dolor: sed nulla magis senten
Fixa meæ: veniet Phrygia nam po
Qui gemitus, irasque pares, et mu
Dona ferat: qua classe dehinc effu
Bella! quot ad Troiam flentes hib
Quot proceres natosque deum, qu
Oppetere, et magnis Asiam conce
Hinc Danaum de fine sedet: gente
Mox alias: pateant montes, silvæq
Cunctaque claustra maris; spes et n
Arbiter: ipse locos, terrenaque su
Experiar, quænam populis longis
Regna velim, linquamque datas ubi c
Tunc oculos Ægæa refert ad cæru
Herculeum Ledæque tuens genus;
Tendite in astra, viri: me primum
Iapeti post bella trucis, Phlegræq
Inposuit: durum vobis iter et grav
Institui: sic ecce meus, sic orbe pe
Liber, et expertus terras remeavi
Dixit, et ingenti flammantem nub
Direxit per inane facem: quæ pupp
In bifidum discessit iter, fratresq
Tyndarios: placida et mediis in fr
Protinus amborum; lumenque inn
Purpureum, miseris olim inplora
Interea medio sævus permissa pro
Carbasa Pangæa Boreas Speculato
Continuo Æoliam Tyrrhenaque t
Concitus: omne dei rapidis nemu
Strata Ceres: motoque niger sub p
Æquore Trinacrio, refugique a p
Stat rupes horrenda fretis: quot i
Molibus, infernas totiens demiss
Nec scopulos aut antra minor iux
Cernitur: illam Acamas habitat,

mos, et naufraga servat
ras latumque profundum
iti miscere polumque
ne enim tunc Æolus illis
ı rumperet advena Calpen
ulos Œnotria fines
rarent montibus undæ:
ex æthere ventis
e dedit, quem iussa vereri
chalybs iterataque muris
m iam prohibere frementum
litus et claustra refringit
data fera murmura porta.
eas proturbat ab alto:
fas, ait, Æole, vidi!
lem commenta iuventus
ens domat æquora velo:
freta tollere harenis.
vinclis et carcere clausus!
e viris fiducia puppis,
ident: da mergere Graios,
me mea pignora tangunt,
pesce minas, dum litora iuxta
viderunt carbasa terræ.
ere intus et æquora venti
tortam turbine portam
ndunt se carcere læti
sque, et nocti concolor alas
Notus; crinemque procellis
us caput Eurus harena,
coque ad litora tractu
runt: nec sola tridentis
ariter ruit igneus æther
premit nox omnia cœlo.
; conversaque frontem
sonos latere accipit ictus:
ubitus volitantia malum
Minyis trepidantibus horror!
, pavidamque coruscæ
ces, antennaque lævo
nu cum sustulit undam!
e putant consurgere ventos
: tum murmure mœsto:
erare rudentibus undas
atres! vix litore puppim
remitu se sustulit Ægan!
rrunt æquore cautes?
perest mare? linquite, terræ,
iterum seponite fluctus.
tes occumbere leto.
haretras et inutile robur
scent suprema paventes
e manus, atque ora fatigant:
cum protinus alnus
is mare sorbet hiatu.
nunc torquens verberat Eurus,
s aufert Notus; undiq; fervent
trifida Neptunus in hasta
extulit. Hanc mihi Pallas,
mulcens mea pectora fletu
hariæ Tyriæque carinæ,
quoties mox rapta videbo
malis clamoribus undas!
ævus Pliade Taurus
iseris tu gentibus, Argo,
rito tibi, Typhi, quietum
ium manesque piorum.
ter ac turbata reponit
tos: quos cærulus Horror

Et madido gravis unda sinu, longeque secutus
Imber, ad Æoliæ tendunt simul æquora portæ.
Emicuit reserata dies: cœlumque resolvit
Arcus: et in summos redierunt nubila montes.
Iam placidis ratis exstat aquis, quam gurgite ab imo
Et Tethis, et magnis Nereus socer erigit ulnis.
Ergo humeros ductor sacro velatur amictu,
Æsoniamque capit pateram: quam munere gaudens
Liquerat hospitio, pharetrasque rependerat auro
Salmoneus: nondum ille furens; cum fingeret alti
Quadrifida trabe tela Iovis, contraque ruentem
Aut Athon, aut Rhodopen; mœstæ nemora ardua Pisæ
Æmulus et miseros ipse ureret Elidis agros.
Hac pelago libat latices, et talibus infit:
Di, quibus undarum tempestatisque sonoræ
Imperium, et magno penitus par regia cœlo:
Tuque, fretum divosque pater sortite biformes:
Seu casus nox ista fuit; seu volvitur axis,
Ut superum sic staret opus; tollique vicissim
Pontus habet; seu te subitæ nova puppis imago,
Armorumque hominumque truces consurgere in iras
Inpulit: hæc luerim satis; et tua numina, rector,
Iam fuerint meliora mihi: da reddere terris
Has animas, patriæque amplecti limine portæ:
Tum quocumque loco meritas tibi plurimus aras
Pascet honos, ubicumque rotis horrendus equisve
Stas, pater, atque ingens utrinque fluentia Triton
Frena tenet: tantus nostras condere per urbes.
Dixerat hæc: oritur clamor, dextræque sequentum
Verba ducis: sic cum stabulis et messibus ingens
Ira deum, et Calabri populator Sirius arvi
Incubuit; coit agrestum manus inscia priscum
In nemus, et miseris dictat pia vota sacerdos.
Ecce autem molli zephyros descendere lapsu
Adspiciunt; volat inmissis cava pinus habenis,
Infinditque salum, et spumas vomit ære tridenti:
Tiphys agit, tacitique sedent ad iussa ministri.
Qualiter ad summi solium Iovis omnia circum
Prona, parata deo, ventique, imbresque, nivesque,
Fulguraque et tonitrus, et adhuc in fontibus amnes.
At subitus curaque ducem metus acrior omni,
Mensque mali præsaga quatit; quod regis adortus
Progeniem, raptoque dolis crudelis Acasto,
Cetera nuda neci, medioque in crimine patrem
Liquerit, ac nullis inopem vallaverit armis,
Ipse procul nunc tuta tenens? ruat omnis in illos
Quippe furor: nec vana pavet, trepidatque futuris.
Sævit atrox Pelias, inimicaque vertice ab alto
Vela videt: nec qua se ardens effundere possit.
Nil animi, nil regna iuvant; fremit obiice ponti
Clausa cohors, telisque salum facibusque coruscat,
Haud secus, ærisona volucer cum Dædalus ora
Prosiluit, iuxtaque comes brevioribus alis;
Nube nova linquente domos, Minoia frustra
Infremuit manus, et visu lassatur inani
Omnis eques, plenisque redit Gortyna pharetris.
Quin etiam in thalamis, primoque in limine Acasti
Fusus humi, iuvenis gressus et inania signa
Ore premit, sparsisque legens vestigia canis,
Te quoque iam mœsti forsan genitoris imago
Nate, ait, et luctus subeunt suspiria nostri.
Iamque dolos, circumque trucis discrimina leti
Mille vides, qua te infelix, quibus insequar oris?
Non Scythicas ferus ille domos, nec ad ostia Ponti
Tendit iter; falsæ sed captum laudis amore
Te, puer, in nostræ durus tormenta senectæ
Nunc lacerat: celsis ausi freta puppibus essent
Pervia, non ultro iuvenes classemque dedissem?
O domus, o freti nequicquam prole penates!

Dixit, et extemplo furiis iraque minaci
Terribilis, Sunt hic etiam tua vulnera, prædo;
Sunt lacrimæ, carusque parens: simul ædibus altis
Itque reditque fremens, rerumque asperrima versat.
Bistonas ad meritos cum cornua sæva Thyoneus
Torsit, et infelix iam mille furoribus Hæmus,
Iam Rhodopes nemora alta gemunt, talem incita longis
Porticibus coniuxque fugit uatique Lycurgum.
Tartareo cum sacra Iovi, Stygiisque ferebat
Manibus Alcimede, tanto super anxia nato;
Si quid ab excitis melius prænosceret umbris.
Ipsum etiam, curisque parem, talesque prementem
Corde metus ducit, facilem tamen, Æsona coniux,
In scrobibus cruor, et largus Phlegethontis operti
Stagnat honos, sævoque vocat grandæva tumultu
Thessalis exanimes atavos, magnæque nepotem
Pleiones: et iam tenues ad carmina vultus
Extulerat, mœstosque tuens natumque nurumque,
Talia libato pandebat sanguine Cretheus:
Mitte metus, volat ille mari: quantunq; propinquat,
Iam magis atque magis variis stupet Æa deorum
Prodigiis, quatiuntque truces oracula Colchos.
Heu quibus ingreditur fatis! qui gentibus horror
Pergit! mox Scythiæ spoliis nuribusq; superbus
Adveniet: cuperem ipse graves tum rumpere terras.
Sed tibi triste nefas, fraternaque turbidus arma
Rex parat, et sævos irarum concipit ignes.
Quin rapis hanc animam, et famulos citus effugis artus?
I, meus es, iam te in luco pia turba silentum,
Secretisque ciet volitans pater Æolus antris.
Horruit interea famulum clamore supremo
Mœsta domus; regemque fragor per mœnia differt,
Mille ciere manus, et iam dare iussa vocatis.
Flagrantes aras, vestemque, nemusque sacerdos
Præcipitat, subitisque pavens circumspicit Æson.
Quid moveat: quam multa leo cunctatus in arta
Mole virum, rictuque genas et lumina pressit.
Sic curæ subiere ducem, ferrumne capessat
Inbelle, atque ævi senior gestamina primi:
An patres regnique acuat mutabile vulgus.
Contra affusa manus, hærensque in pectore coniux:
Me quoq;, ait, casus, comitem, quicumq; propinquat,
Accipies: nec fata traham, natumque videbo
Te sine: sat cœli patiens, cum prima per altum
Vela dedit, potui quæ tantum ferre dolorem.
Talia per lacrimas: et iam circumspicit Æson,
Præveniat quo fine minas, quo fata capessat
Digna satis: magnos obitus natumque domumque,
Et genus Æolium, pugnataque poscere bella.
Est etiam ante oculos ævi rudis altera proles,
Ingentes animos et fortia discere facta
Quem velit, atque olim leti meminisse paterni.
Ergo sacra novat: veteris sub nocte cupressi
Sordidus, et multa pallens ferrugine taurus
Stabat adhuc: cui cæruleæ per cornua vittæ,
Et taxi frons hirta comis: ipse æger, anhelans,
Inpatiensque loci, visaque exterritus umbra.
Hunc sibi præcipuum, gentis de more nefandæ,
Thessalis in seros Ditis servaverat usus.
Tergeminam tum placat heram, Stygiasq; supremo
Obsecrat igne domos, iam iam exorabile retro
Carmen agens: neq; enim ante leves niger avehit umbras
Portitor, et cunctæ primis stant faucibus Orci.
Illum ubi terrifici superesse in tempore sacri
Conspexit, statuit leto, supremaque fatur,
Ipse manu tangens damnati cornua tauri;
Vos, quibus imperium Iovis, et non segne peractum
Lucis iter, mihi conciliis, mihi cognita bellis
Nomina, magnorum fama sacrata nepotum:

Tuque excite parens umbris, u
Funera, et oblitos superum pat
Da placidæ mihi sedes iter; me
Conciliet præmissa locis: tu nu
Virgo Iovi, terras oculis quæ p
Ultricesque deæ, Fasque, et gr
Pœna parens, meritis regis suc
Et sævas inferte faces: sacer eff
Corda Pavor: nec sola mei grav
Arma ratemque putet: classesq;
Atque indignatos temerato lit
Mente agitet; semperque metu
Arma ciens; mors sera viam te
Effugia, et nostras nequeat pra
Sed reduces iam iamque viros,
Cernat iter: stabo insultans, et
Ora manusque feram: tum, vol
Arcanumque nefas, et adhuc in
Sors superest, date fallaci pudi
Exitia: indecoresque obitus: n
Aut nati precor ille mei dignat
Ense cadat: quin fida manus, q
Diripiat laceretque senem; nec
Contegat: hæc noster de rege pi
Sumat, et heu cunctæ, quas mi
Adstitit, et nigro fumantia po
Contigit ipsa gravi Furiarum
Illi avide exceptum pateris hau
Fit fragor: inrumpunt sonitu,
Imperia, et strictos iussis regal
In media iam morte senes, suff
Lumina, et undanti revoment
Conspiciunt; primoque rudem
Te, puer, et visa pallentem mo
Diripiunt, adduntque tuis: pr
Excedens, memoremque tulit
Cardine sub nostro rebusque al
Tartarei sedet aula patris; non
Accessura polo, victam si solve
Iuppiter, et primæ velit omnia
Ingenti iacet ore Chaos; quod p
Materiem, labsumque queat co
Hic geminæ æternum portæ; qu
Semper lege patens, populos reg
Ast aliam tentare nefas, et ten
Rara et sponte patet; si quando
Vulnera nota gerens: galeis præ
Cui domus, aut studium mortal
Culta fides, longe metus atque
Seu venit in vittis, castaque in
Quos omnes lenis plantis et lam
Progenies Atlantis agit: lucet vi
Igne dei: donec silvas et amœna
Deveniant, camposq;, ubi Sol, t
Durat aprica dies, thiasique, ch
Carminaque, et quorum populis
Has pater in sedes æternaque mo
Inducitque nurum: tum, porta q
Pœna, docet, maneat Pelian; qu
Mirantur tantos strepitus, turb
Et loca, et infernos almæ virtuti

Liber secun

Interea scelerum luctusque im
Alta secat: neque enim nat
Iuno sinit; mediis arde
Ac temere in Pelias
Fata ruat
Iamque

mergunt obliqua Dianæ.
edit aquis, iam longa recessit
ndentes pabula Magnes
lisse putant Dolopeia busta,
iyron curvas quæsita per oras
cuius redeuntia vento
insurgitur: inde salutant
it velumque fretumque reversus
m, Minyis repetentibus altum,
ecce deûm, damnataque bello
e vident inmania monstra
quondam adversata gigantum;
ibusque parens miserata iugisque
xtruxit in æthera montes.
pe minas, pugnamque, metusque
tit ipse hiemes, et torquet ab alto
ater: scopulis sed maximus illis
la pressus tellure, Typhoeus. (mas,
t sacras revomentem pectore flam-
nsum ipse comis Neptunus in altum
tque vadis: totiesque cruenta
, torquentemque anguibus undas
que fretum; cumq; urbibus Ætnam
ens: trux ille eiectat adesi
pariter tunc omnis anhelat
m fesso dum pectore molem
ns, gemituque reponit inani.
us metas maris urguet Hiberi
prono laxantur habenæ
nas Tethys grandæva sinusque
sonuit sacer æquore Titan.
s; iam se vertentis Olympi
que simul montesque locosque
que graves videre tenebras.
mundique silentia terrent,
s stellatus crinibus æther.
ptus regione viarum,
arpit iter: non aure quiescit,
que metus niger auget utrimque
ens umbris maioribus arbor.
are viri: sed pectora firmans
anc, inquit, sine numine pinum
tantum Tritonia cursus
manu dignata carinam est.
ubitus cum luce fugata
s? quantis, pro Iuppiter, austris
a quoties et Palladis arte
cecidit tumor arduus undæ!
; micat inmutabile cœlum,
do surrexit Cynthia cornu;
r; certusque ad talia Titan
, et in uno decidit Euro.
tem venti veloque marique
it tacitis ratis ocior horis.
a sequi mihi sidera monstrant,
reficit mare: tantus Orion
m stridet in æquore Perseus:
tis qui numquam conditus undis
septenosque inplicat ignes.
emorat qui vultus Olympi,
que locos; quo sidere vibret
tteat qua luce Bootes.
it; Cereris tum munere fessas
et parco corpora Baccho:
e: regunt sua sidera puppim.
bios Atlantidis ignes
ue truces ab ovilibus ursi
unt: raras et litus in altum
rimus equis exegit anhelis

Phœbus Athon, mediasque diem dispersit in undas.
Certatim remis agitur mare: rostraque cursu
Prima tremunt: et iam summis Vulcania surgit
Lemnos aquis, tibi per varios defleta labores,
Ignipotens: nec te Furiis et crimine matrum
Terra fugat, meritique piget meminisse prioris.
Tempore quo primum fremitus insurgere opertos
Cœlicolum, et regni sensit novitate tumentes
Iuppiter; ætheriæ nec stare silentia pacis:
Iunonem volucri primam suspendit Olympo
Horrendum chaos ostendens, pœnasque barathri.
Mox etiam pavidæ tentantem vincula matris
Solvere, prærupti Vulcanum vertice cœli
Devolvit, ruit ille polo noctemque diemque,
Turbinis in morem; Lemni cum litore tandem
Insonuit: vox inde repens ut perculit urbem,
Adclinem scopulo inveniunt, miserentq; foventque
Alternos ægro cunctantem poplite gressus.
Hinc, reduci superas postquam pater adnuit arces,
Lemnos cara deo: nec fama notior Ætnæ
Aut Lipares domus: has epulas, hæc templa, peracta
Ægide, et horrifici formatis fulminis alis,
Lætus adit: contra Veneris stat frigida semper
Ara loco; meritas postquam dea coniugis iras
Horruit, et tacitæ Marte: tenuere catenæ.
Quocirca struit illa nefas, Lemnoque merenti
Exitium furiale movet: neque enim alma videri
Iam tumet, aut tereti crinem subnectitur auro,
Sidereos diffusa sinus; eadem effera et ingens,
Et maculis suffecta genas, pinumque sonantem
Virginibus Stygiis, nigramque simillima pallam.
Iamque dies aderat, Thracas qui fuderat armis:
Dux Lemni, puppes tenui contexere canna
Ausus, et inducto cratem defendere tergo,
Læta mari tum signa refert: plenasque movebat
Armentis nuribusque rates: it barbara vestis,
Et torques, insigne loci: sonat æquore clamor:
O patria o variis coniux nunc anxia curis,
Has agimus longi famulas tibi præmia belli.
Cum dea se piceo per sudum turbida nimbo
Præcipitat; Famamque vagam vestigat in umbra:
Quam pater omnipotens digna atq; indigna canentem
Spargentemque metus, placidis regionibus arcet
Ætheris: illa fremens habitat sub nubibus imis,
Non Erebi, non diva poli: terrasque fatigat,
Qua datur: audentem primi spernuntque foventque:
Mox omnes agit, et motis quatit oppida linguis.
Talem diva sibi scelerisque dolique ministram
Quærit avens: videt illa prior; iamque advolat ultro
Impatiens: iamque ora parat; iam suscitat aures.
Hanc super incendit Venus, atque his vocibus implet:
Vade, age, et æquoream, virgo, delabere Lemnon,
Et cunctas mihi verte domos: præcurrere qualis
Bella soles; cum mille tubas, armataque campis
Agmina, et innumerum flatus confingis equorum.
Adfore iam luxu turpique cupidine captos
Fare viros, carasque toris inducere Thressas. (tres
Hinc tibi principia; hinc rabidas dolor undique ma-
Instimulet: mox ipsa adero, ducamque paratas.
Illa abit, et mediam gaudens defertur in urbem:
Et primam Eurynomen ad proxima limina Codri
Occupat, exesam curis, castumque cubile
Servantem: manet illa viros; famulasque fatigat
Velleribus: tardi repetunt quæ tempora belli
Ante torum, et longo mulcent insomnia penso.
Huic dea cum lacrimis, et nota veste Neæræ
Icta genas: Utinam non hic tibi nuntius essem
O soror; aut nostros, inquit, prius unda dolores
Obruat; in tali quoniam tibi tempore coniux,

[illegible]
Ipsi urbem Thressasque regunt: dolor iraque surgit.
Obvia quaeque ardens traditque auditque: neque ulla
Vana fides: tum voce deos, tum questibus implent.
Oscula iamque toris, iamque oscula postibus ipsis
Ingeminant: lacrimisque iterum visuque morantur.
Prosiliunt; nec tecta virum, thalamosque revisunt
Amplius: adglomerant sese; nudisque sub astris
Condensae fletus acuunt; ac dira precantur
Coniugia, et Stygias infanda ad foedera taedas.
Has inter medias, Dryopes in imagine moestae,
Flet Venus; et saevis ardens dea planctibus instat.
Primaque: Sarmaticas utinam, Fortuna, dedisses
Insedisse domos, tristesque habitasse pruinas,
Plaustra sequi; vel iam patriae vidisse per ignes
Culmen agi: stragemque deum! nam cetera belli
Perpetimur: mene ille novis, me destinat amens
Servitiis? urbem aut fugiens natosque relinquam!
Non prius ense manus, raptoque armabimus igne?
Dumque silent, ducuntque nova cum coniuge somnos,
Magnum aliquid spirabit amor? tunc ignea torquens
Lumina, praecipites excussit ab ubere natos.
Illicet adrectae mentes, evictaque matrum
Corda sacer Veneris gemitus rapit: aequora cunctae
Prospiciunt, simulantque choros, delubraque festa
Fronde tegunt; laetaeque viris venientibus adsunt.
Iamque domos mensasque petunt; discumbitur altis
Porticibus: sua cuique furens festinaque coniux
Adiacet: inferni qualis sub nocte barathri
Accubat attonitum Phlegyan et Thesea iuxta
Tisiphone, saevasque dapes et pocula libat,
(Tormenti genus) et nigris amplectitur hydris.
Ipsa Venus quassans undantem turbine pinum (Item
Adglomerat tenebras, pugnasque adcincta tremen-
Desilit in Lemnon: nimbisque et luce fragosa
Prosequitur polus, et tonitru pater auget honorem.
Inde novam pavidas vocem furibunda per auras
Congeminat: qua primus Athos, et pontus, et ingens
Thraca palus, pariterque toris exhorruit omnis
Mater, et adstricto riguerunt ubere nati.

[illegible]
Vulnere; seque toris miser
Devolvunt; diras alius ad fa
Iniiciunt, adduntque dom
Effugiunt propere; sed dira
Obsidet, et viso repetunt i
Ast alias Thressam labens ca
Diripiunt: mixti gemitus,
Barbarus, ignotaeque implet
Sed tibi nunc quae digna ta
Ora feram, decus et patriae
Hypsipyle? non ulla meo te
Abstulerint, durent Latii
Iliacique lares, tantique pe
Irruerant actae pariter mat
Totaque iam sparsis exara
Illa pias armata manus, Fu
Meque, pater: non hostis,
Thraces habent: nostrum h
auctor,
Iam fuge, iam dubiae donec
Tu potius miserae retinae: t
Obnubitque caput, tacitum
Templa rapit; primoque m
Exime nos sceleri, pater, e
Rursus, ait: tacita pavidum
Sub pedibus dextraque dei
Veste sacra: voces chorus e
Aera sonum, fixaque fremu
Regina, ut roseis Auroram
Vidit, et insomni fessa las
Conticuisse domos; stabile
Dant animum, maiorque p
Serta patri, iuvenisque co
Induit, et medium curru
Tympanaque, et plenis tac
Ipsa sinus hederisque ligat
Pampineamque quatit vin
Respiciens; teneat virides
Ut pater, et nivea tumeant

chores (semel orgia fallunt)
tis accedere saltus:
quærenda per artes.
a laboribus undæ,
us dies Glaucoque repostam
t luna pruinis;
r opaca silentia noctis,
t; et sic mœsta profatur:
,quanta modo linquis inanes
ues, pro noctis acerbæ
te credere puppi,
utis retinere periclis?
ariis scelus? adnuc votis,
unc trahis æquore bigas.
solum, non alia parenti
t decedere terra.
ediam genitore per urbem
c lacrimas planctusq; videbo?
anca fugit anxius alno;
lubraque sæva Dianæ
sti dea præficis aræ
rris tibi longa cruentis.
n te ciet altus ab Alba
itis Aricia Regi.
iam manus horrida matrum
nita sedere parentum
uæque in mœnibus urbis
lio sceptrisque paternis,
ue piæ sua præmia menti.
mnon tendentia remis
subito regina tumultu,
non illis obvia tela
rat furor inprobus ignes:
isset Mulciber iras.
bo dilecta Polyxo,
ta genus, sed maxima Ceto
n Pharii se patris ab antris
tis super æquora phocis:
uis, cunctataque paullum
erens in gurgite voces:
ec hospita, credite, puppis
uo deus æquore flexit
sa volens dat tempora iungi,
ernaque sufficit ætas.
ue preces ad litora Graiis
cens, scelerisque recentis
ue loci Cytherea timorem.
ocerum sub nomine taurum
pia munera templis
Veneris calet ara iuvenca.
n, cuius pendentia nigris
quiturque vaporibus aer;
tque hic regina precari
docens, Hæc antra videtis,
domos: date vina precesque,
accat iam fulmen in antro;
clausæ cum murmura flammæ
itum mirabere massæ.
loci, veteresque parentum
mulæ convivia tectis
brat torus igneus ostro.
ges, regesque maritos
umque faces timuisse iugales
sanctum teligisse cubile.
, iam se regina locavit;
ris dum vincitur extis
paterisit Bacchus, et omnis
ptis mox tempora fallant
rant sermonibus umbras.

Præcipueque ducis casus mirata requirit
Hypsipyle: quæ fata trahant, quæ regis agat vis:
Aut unde Hæmoniæ molem ratis: unius hæret
Adloquio, et blandos paullatim colligit ignes,
Iam non dura toris, Veneri nec iniqua reversæ:
Et deus ipse moras spatiumque indulget amori.
Pliada lege poli nimboso moverat astro
Iuppiter, æternum volvens opus; et simul undis
Cuncta ruunt: unoque dei Pangæa sub ictu,
Gargaraque, et mœsti steterant formidine luci.
Sævior haud alio mortales tempore mentes
Terror agit: tunc urguet enim, tunc flagitat iras
In populos Astræa Iovem; terrisque relictis
Invocat adsiduo Saturnia sidera questu.
Insequitur niger, et magnis cum fratribus Eurus
Intonat Ægæo: tenditque ad litora pontus.
Et lunam quarto densam videt imbribus ortu
Thespiades, longus cœptis et fluctibus arcet
Quem metus: usque novos divæ melioris ad ignes
Urbe sedent læti Minyæ, viduisque vacantes
Indulgent thalamis: nimbosque educere luxu:
Nec iam velle vias; Zephyrosque audire vocantes
Dissimulant; donec resides Tirynthius heros
Non tulit, ipse rati invigilans, atque integer urbis;
Invidisse deos tantum maris æquor adortis
Desertasque domos, fraudataque tempore segni
Vota patrum: quid et ipse viris cunctantibus adsit?
O miseri, quicumque tuis accessimus actis!
Phasin, et Æeten, Scythicique pericula ponti
Redde, ait, Æsonide; me tecum solus in æquor
Rerum traxit amor, dum spes mihi sistere montes
Cyaneos, vigilemque alium spoliare draconem.
Si sedet, Ægæi scopulos habitare profundi;
Hoc mecum Telamon peraget meus; hæc ubi dicta,
Haud secus Æsonides monitis accensus amaris,
Quam bellator equus, longa quem frigida pace
Terra iuvat, brevis in lævos piger angitur orbes;
Frena tamen dominumque velit, si Martius aures
Clamor, et obliti rursus fragor impleat æris
Tunc Argum Tiphynque vocat; pelagoque parari
Præcipitat: petit ingenti clamore magister
Arma, viros pariter, sparsosque in litore remos.
Exoritur novus urbe dolor, planctusque per omnes
It facies antiqua domos: sibi mœnia linqui
En iterum; ecquando natorum tempora, gentem
Qui recolant, qui sceptra gerant? nunc triste nefan-
Noctis opus: vidui nunc illa silentia tecti (dum
Sæva magis; thalamos excussaque vincla quod ausæ
Induere, atque iterum tales admittere curas.
Ipsa quoque Hypsipyle subitos per litora cursus
Ut vidit, totaque viros decedere Lemno;
Ingemit, et tali compellat Iasona questu:
Iamne placet primo deducere vela sereno,
Carius o mihi patre caput? modo sæva quierunt
Æquora: sic portus fugeret ratis, aspera si te
Plias in adversæ tenuisset litore Thraces?
Ergo moras cœlo cursumque tenentibus undis
Debuimus? dixit lacrimans: hæsuraque caro
Dona duci promit chlamydem textosque labores.
Illic servati genitoris conscia sacra
Pressit acu, currusque pios: stant sæva paventum
Agmina, dantque locum; viridis circum horrida tela
Silva tremit: mediis refugit pater anxius umbris.
Pars et frondosæ raptus expresserat Idæ,
Illustremque fugam pueri: mox æthere lætus
Adstabat mensis: quin et Iovis armiger ipse
Accipit a Phrygio iam pocula blanda ministro.
Tunc ensem, notumque ferens insigne Thoantis,
Accipe, ait, bellis mediaque ut pulvere pugna

Sim comes, Ætnæi genitor quæ flammea gessit
Dona Dei, nunc digna tuis adiungier armis.
I, memor, i terræ, quæ vos amplexa quieto
Prima sinu; refer et domitis a Colchidos oris
Vela, per hunc, utero quem linquis Iasona nostro.
Sic ait, Hæmonii labens in colla mariti.
Nec minus Orphea tristis cervice, tuque,
Æacide, et gemino coniux a Castore pendet.
Has inter lacrimas legitur piger uncus harenis;
Iam remi rapuere ratem, iam flamina portant;
Spumea subsequitur fugientis semita clavi.
Tunc tenuis Lemnos; transitque Electria tellus
Threiciis arcana sacris: hic numinis ingens
Horror, et incautis decreta piacula linguis.
Hanc demissa Iovi non umquam lædere fluctu
Audet hiems: sponte ipse deus tunc asperat undas,
Cum vetat infidos sua litora tangere nautas.
Obvius at Minyas terris adytisque sacerdos
Excipit, hospitibus referans secreta, Thyotes.
Hactenus in populos, vates Samothraca, diemque
Missa mane: sacrisque metum servemus opertis.
Illi sole novo læti, plenique deorum,
Considunt transtris: iam, quas præviderat urbes
Navita, condebat: proræque accesserat Imbros;
Et Sol ætherias medius conscenderat arces.
Thessala Dardaniis tunc primum puppis harenis
Adpulit, et fatis Sigeo litore sedit.
Desiliunt: pars hinc levibus candentia velis
Castra levat: tracto pars frangit adorea saxo
Farra: citum strictis alius de cautibus ignem
Ostendit foliis, et sulfure pascit amico.
Alcides Telamonque comes dum litora blando
Anfractu sinuosa legunt, vox accidit aures,
Flebile succedens, ceu fracta remurmurat unda.
Attoniti pressere gradum; vacuumque sequuntur
Vocis iter: iam certa sonat: desertaque duræ
Virgo neci quem non hominum superumq. vocabat?
Acrius hoc instare viri, succurrere certi.
Qualiter, inplevit gemitu cum taurus acerbo
Avia, frangentem morsu super alta leonem
Terga ferens; coit e sparso concita mapali
Agrestum manus, et cæco clamore coloni.
Constitit Alcides; visuque enisus, in alta
Rupe truces manicas, defectaque virginis ora
Cernit, et ad primos turgentia lumina fluctus.
Exanimum veluti, multa tamen arte coactum,
Mœret ebur; Pariusve notas et nomina sumit
Cum lapis; aut liquidi referunt miranda colores.
Ductor ait: Quod, virgo, tibi nomenque genusque,
Quæ sors ista, doce: tendunt cur vincula palmas!
Illa tremens, tristique oculos deiecta pudore,
Non ego digna malis, inquit; suprema parentum
Dona vides, ostro scopulos auroque frequentes.
Nos Ili veteris quondam genus, invida donec
Laomedonteos fugeret Fortuna penates.
Principio morbi, cœloque exacta sereno
Temperies; arsere rogis certantibus agri:
Cum subitus fragor, et fluctus Idæa moventes
Cum stabulis nemora: ecce, repens consurgere ponto
Bellua, monstrum ingens; hanc tu nec montibus ul-
Nec nostro metire mari: primæva furenti (lis,
Huic manus, amplexus inter planctusque parentum,
Deditur: hoc sortes, hoc corniger imperat Hammon,
Virgineam damnare animam, sortitaque Lethen
Corpora: crudelis scopulis me destinat urna.
Verum o iam redeunt Phrygibus si numina, tuque
Illé ades, auguriis promisse et sorte deorum;
Iam cui candentes votivo in gramine pascit
Cornipedes genitor, nostræ data dona salutis,

Adnue, meque, precor, defecta
Eripe; namque potes: neque enim
Pectora, Neptunus muros cum i
Nec tales humeros pharetramqu
Auxerat hæc locus, et facies mœ
Litoris, et tumuli, cœlumque, q
Quale laborantis Nemees iter, a
Vidit, et infectæ miseratus flum
Dat procul interea signum Neptu
Monstriferi mugire sinus: Sigea
Adglomerare fretum: cuius stella
Lumina nube tremunt, atque ord
Fulmineus quatit ora fragor; pel
Cauda redit, passosque sinus rapi
Illam incumbentem per mille vol
Prosequitur lateri adsultans; tre
Litoribus sua cogit hiems: non fl
Nubiferi venit unda Noti, non A
Tantus ovat, patriisque manus c
Orion bipedum flatu mare tollit
Ecce ducem placitæ furiis crudes
Surgentemque toris stupet, iuma
Æacides; pulsentque graves ut te
Ille patrem, pelagique deos, suaq
Insiluit scopulo; motumque e sed
Horruit, et celsi spatiosa volumi
Qualis ubi a gelidi Boreas conval
Tollitur, et volucres Riphæa per
Præcipitat, piceo nec dum tenet
Illa simul molem horrificam, sco
Promovet, ingentique umbra sub
Inlidique ratis, pronæque resurg
Occupat Alcides arcum, totaque
Nube premit: non illa magis, qua
Magnus Eryx, deferre veliut que
Iam brevis, et telo volucri non u
Tum vero fremitus, vanique insa
Et tacitus pudor; et rursus palles
Proiicit arma manu, scopulos vic
Respicit, et quantum ventis adi
Inpulerit, pontive fragor, tantun
Concutiens a sede maris: iamque
Pistris adest, miseræque inhiat ia
Stat mediis elatus aquis, recipitq
Alcides: saxoque prior surgentia
Obruit: hinc vastos nodosi robori
Congeminat; fluctus defertur bell
Iam totis resoluta vadis. Idæaque
Et chorus, et summis ulularunt c
Protinus e scopulis, et opaca vall
Pastores, magnisque petunt clamo
Nuntius hinc socios Telamon voc
Horrescunt, subitoque vident in s
Nec minus in scopulos, crudique
Emicat Alcides, vinclisque tenen
Virgineas de rupe manus: aptatqu
Arma humeris: regem inde peten
Litora tuta gradu: qualis per pasc
Ingreditur, tum colla tumens, tu
Taurus, ubi adsueti pecoris stabu
Et patrium nemus, et bello quos u
Obvia cui contra, longis emissa te
Turba Phrygum, parvumq. trahe
Laomedon, iam mœstus equos, iam
Dona gemit: pars aerii fastigia m
Cingit, et ignotis iuvenem mira
Illum torva tuens, atque
Rex subit, et patrio fat
Maxime Graiugenum,

miserautem funera Troiæ
sa locis; si vera pareutem
nique tibi genus esse Tonantis;
usque veni: sator unus, et idem
nquam longis disiungimur oris.
rimas, post quanta piacula patrum
arva tuis iam gloria factis?
socios fraternis mœnibus infer.
atui quæ munera prole,
es stabulis ostendat apertis.
usque dolos, dirumque volutat
m ut thalamis somnoq; gravatum
luat responsa pharetra:
leis deberi Pergama telis
sed quis iam vertere regni
inmotis nox Dorica lustris,
n, et Troiæ melioris honores.
ici, Tirynthius, ostia ponti
nc vestras revehemur ad oras,
am: tum vero plura vocatis
romissa infida tyranni
niseræ flebant discrimina Troiæ.
s in noctem carbasus alis;
ris tumulos prælabitur Ili,
trem: vigili simul omnia ludo
unda, sacris hinc ignibus Ide
næ respondent Gargara buxo.
i tenuere silentia ponti,
ant auræ, Phrixea subibant
tas quondam sine nomine fauces.
volucrem sub luce dehiscens
m, vittataque constitit Helle,
idisque soror: iamque aurea læva
m sternit aquas, proceresque du-
is compellat Iasona dictis: (cemq;
noniis ignota per æquora terris,
us, fatisque simillima nostris
m Æolios Fortuna penates
Scythicum gens quæritis amnem.
, longum (ne defice cœptis)
ocul, (verum dabit ostia) Phasis.
m, geminæque virentibus aræ
eres hic prima piacula Phrixo
ique precor mea reddite dicta:
æ, quod rere, silentia ripæ,
ra vacui scrutaris Averni,
im scopulis me et fluctibus actam
eri extemplo subiere rueutem
sque manu: pater ipse profundi
æc numine tradidit æquo
noster sinus invidet undis.
s tranquilla sub æquora vultus
, ut patrii rediere dolores.
nvergens dux talibus infit:
gentis, Cretheia virgo,
que tuos age, diva, secundo.
, mediasque intervolat urbes,
t æstus aquis; Asiamque premen-
uropa inmanior oris. (tem
consertaque gentibus arva,
te, reor, Neptunia quondam
longus labor abscidit ævi;
umque latus: stupuitque fragorem
regnator montibus Atlas.
, Pariumque infame fragosis
mque vadis, transmissaque puppi
i quam nec trieterica Bacchi
nis Phrygius furor invehit antris,
rem raptat deus; illius aras

Urbe super, celsique vident velamina templi.
Rarior hinc tellus, atque ingens undique cœlum
Rursus, et incipiens alium prospectus in orbem.
Terra sinu medio Pontum iacet inter et Hellen,
Ceu fundo prolata maris; namque improba cæcis
Intulit arva vadis, longoque sub æquora dorso
Litus agit: tenet hinc veterem confinibus oris
Pars Phrygiam, pars discreti iuga pinea montis.
Nec procul ad tenuis surgit confinia ponti
Urbs placidis demissa iugis: rex divitis agri
Cyzicus: Hæmoniæ qui tum nova signa carinæ
Ut videt, ipse ultro primas procurrit ad undas,
Miraturque viros, dextramque amplexus, et hærens,
Incipit: O terris nunc primum cognita nostris
Æmathiæ manus, et fama mihi maior imago.
Non tamen hæc adeo semota, neque ardua tellus,
Longaque iam populis impervia lucis Eoæ;
Cum tales intrasse duces, tot robora cerno.
Nam licet hinc sævas tellus alat horrida gentes,
Meque fremens tumido circumfluat ore Propontis;
Vestra fides, ritusque pares, et mitia cultu
His etiam mihi corda locis: procul effera virtus
Bebrycis, et Scythici procul inclementia sacri.
Sic memorat; lætosque rapit: simul hospita pandi
Tecta iubet, templisque sacros largitur honores.
Stant gemmis auroque tori, mensæque parata
Regifico; centumque pares primæva ministri
Corpora: pars epulas manibus, pars aurea gestant
Pocula, bellorum casus expressa recentum.
Atque ea prima duci porgens carchesia Graio
Cyzicus, Hic portus, inquit, mihi territat hostis:
Has acies sub nocte refert: hæc versa Pelasgum
Terga vides: meus hic, ratibus qui pascitur, ignis.
Subiicit Æsonides: Utinam nunc ira Pelasgos
Efferet, et solitis tentent concurrere furtis;
Cunctaque se ratibus fundat manus: arma videbis
Hospita, nec post hanc ultra tibi prœlia noctem.
Sic ait: hasque inter variis nox plurima dictis
Rapta vices, nec non simili lux postera tractu.

Liber tertius

Tertia iam gelidas Tithonia solverat umbras,
Exsueratque polum; Tiphyn placida alta vocabant.
It tectis Argoa manus, simul urbe profusi
Ænidæ caris socium digressibus hærent.
Dat Cererem, lectumq; pecus; nec palmite Bacchum
Bithyno Phrygiove satum; sed quem sua noto
Colle per angustæ Lesbos freta suggerit Helles.
Ipse agit Æsonidæ iunctos ad litora gressus
Cyzicus, abscessu lacrimans; oneratque superbis
Muneribus, primas coniux Percosia vestes
Quas dabat, et picto Clite variaverat auro.
Tum galeam, et patriæ telum insuperabile dextræ
Addidit: ipse ducis pateras et Thessala contra
Frena capit: manibusque datis iunxere penates.
Tu mihi nunc caussas infandaque prœlia, Clio,
Pande virum: tibi enim superum data, virgo, facultas
Nosse animos, rerumque vias; cur talia passus
Arma, quid hospitiis iunctas concurrere dextras
Iuppiter; unde tubæ, nocturnaque movit Erinnys.
Dindyma sanguineis famulum bacchata lacertis
Dum volucri quatit asper equo, silvasque fatigat
Cyzicus, ingenti prædæ deceptus amore,
Adsuetum Phrygias dominam vectare per urbes,
Oppressit iaculo redeuntem ad frena leonem.
Et nunc ille iubas captivaque postibus ora
Imposuit, spolium infelix, divæque pudendum,
Quæ postquam Hæmoniam, tantæ non inmemor iræ,
Ærisono de monte ratem, præfixaque regum

Pan nemorum bellique potens; quem lucis ad horas
Antra tenent: patet ad medias per devia noctes.
Setigerum latus, et torvæ coma sibila frontis.
Vox omnes super una tubas, qua cuncta et enses,
Qua trepidis auriga rotis, nocturnaque muris
Claustra cadunt; talesque metus non Martia cassis,
Eumenidumque comæ, non tristis ab æthere Gorgon
Sparserit, aut tantas aciem raptaverit umbris.
Ludus et ille deo; pavidum præsepibus aufert
Cum pecus, et profugi sternunt dumeta iuvenci.
Ilicet ad regem clamor ruit: exsilit, altis
Somnia dira toris simulacraque pallida linquens,
Cyzicus: ecce super foribus Bellona reclusis,
Nuda latus, passuque movens orichalca sonoro,
Adstitit, et triplici pulsans fastigia crista,
Inde ciere virum: sequitur per mœnia demens
Ille deam, et fatis extrema in prælia tendit.
Qualis in Alciden et Thesea, Rhœtus iniqui
Nube meri, geminam Pholoen maioraque cernens
Antra, ruit: qualisve redit, venatibus actis,
Lustra pater Trivismq; canens; humeroq; Learchum
Advehit: at miseræ declinant lumina Thebæ.
Iamque adeo nec porta ducem, nec pone moratur
Excubias sortita manus: quæ prima furenti
Advolat; hinc alii subeunt, ut proxima quæque
Intremuit domus, et motus accepit inanes.
At Minyas anceps lixit pavor; ægra virorum (nunt:
Corda labant: nec quæ regio, aut discrimina, cer-
Cur galeæ clipeique micent: num pervigil armis
Hostis, et exciti dent obvia prælia Colchi.
Donec et hasta volans immani turbine transtris
Insonuit, monuitque ratem rapere obvia cæca
Arma manu. Princeps galeam constringit Iason,
Vociferans: Primam hanc nati, pater, accipe pugnam:
Vosque, viri, optatos huc adfore credite Colchos.
Bistonas in medios ceu Martius exsilit astris
Currus; ubi ingentes animæ clamorque tubæque
Sanguineæ iuvere deum: non segnius ille
Occupat arva furens; sequitur vis omnis Achivum:

Linquit et ardentes mœnia,
Sacra Medon; chlamys
Torta manum: strictusque vi
Talis in arma ruit; nec vina
*Statq; loco torus; in quo(o
*Inde vagi nec tela modis
Conserere manum, et longe
Ecce gravem nodis pinguique
Lampada, turbata Phlegyas
Ille leves de more manus, aci
Per noctem ... rotas;
Sæpe sibi vano Thamyrus
Ardens, et late fumanti sub
Quantus ubi immenso prosp
Igne simul ventisque rubens
Crine tenet; trepidant diro
Tollitur hinc, totusque ruit
*Pectore certa regens advers
Per piceus accensa globus; et
Per medium contenta fugit;
Ore facem supra, maiorque
Ambrosium Peleus, ingent
Sternit; et elatæ propius
Teleconta sinit; duplicat
Disiecit cervice tenus: simul
Cingula sublustri vibrantia
Has, puer, exuvias et prim
Linquite, ait; ferro potius
Navet opus; pronumque m
Diversasque simul socios in
Admonuit; pergunt rupta
Qua tenebræ campique ferunt
Phlegias, et trepido Pollux i
Ipse super vultus, talesque
Dux campi Martisque potens
Currit hiems, Zelyn et Brot
Semineces; Glaucum sequitur
Occupat et iugulo vulnus
Ille manu contra telum tene

s ante pedes subsederat Ichnon;
amque viri, clavamque superne
bens, i nunc, ait, Herculis armis;
semperque tuis mirabile fatis.
ens: nomenque agnovit amicum
ris dirum scelus attulit umbris.
alicos tunc profuit, Ornyte, reges
ente moras fovisse benigna;
ssu diem: procul advenit Idmon,
rit, galeam cristasque rubentes,
erens: quem te, qualemque videbit
uæ, parens! en frigidus orbes
omnus obit:, iam candor, et anni
ue fugit decus omne soluta.
nus, et Nympharum durus amores.
n turbantem fallere nervo
er ausus Hylas: spes maxima bellis
i fata sinant, si prospera Iuno;
irum celeri per pectora telo.
) tenebris fallacibus acti
ese: Castor prius ibat in ictus
s nova lux, subitusque diremit
m Castor Ityn; qua cærulus ambit
ni committunt ora dracones;
Thapsumq; securigerumq; Nealcen
nthi pallentem vulnere Cydrum.
tis commisos viribus hastam
c brevis hanc sed fata ferentem
o comitem miserata refulsit
re iubæ; raptumque per auras
ema sonuit cita casside cuspis.
on, et Ophelten vana sonantem,
tis opus, partemque trilicem,
ecreta, ferit; lætusque profatur:
c regem, aut æque delegerit alta
satum; magnusque et flebilis urbi
er addit Aren, fratremq; Melanthum
iden; Lelegum qui pulsus ab oris,
n, et famuli propioris honores
m arte?) tulit: nox alta cadentum
sonitus, augetque ruinas.
me, magis ut mugitor anhelat
tas acer cum suscitat urbes:
escit opus: neque enim ignea cedunt
tis hæret nox conscia bigis.
tareæ mecum simul omnia noctis,
epidam Phaethon adflavit ab alto
viorque locos iam luce propinqua
non signa virum, non funera cernunt;
ora calent: vos prodite, Divæ,
ctisque globos; vatique patescat
r, et trepidi singultibus agri
ue acti Minyis per litora manes.
em vanis discursibus inplet
m pulsa sibi cessisse Pelasgum
assim vacuos disiecta per agros
ales aditus, ea gaudia fingit
o veluti cum Cœus in imo,
actoque trahens adamante catenas,
onque vocat; spemque ætheris amens
lum fluviis et nocte remensa
nis, et sparsæ iuba repulit hydræ.
emens; tardumque a mœnibus agmen
mquamne dolor virtute subibit
ege manus? at barbara buxus
tis ululantia Dindyma sacris;
ceatque furor; modo tela sacerdos
sa sanguis exuberet ulna.
us iamdudum numine divæ

Deficit: infracti languescunt frigore cursus:
Corda pavent; audit fremitus irasque leonum,
Cornuaque; et motas videt inter nubila turres.
Tunc gravis, et certo tendens stridore per umbras,
Æsonii venit hasta ducis, latumque sub imo
Pectore rumpit iter: quam nunc incognita vellet
Lustra sibi, nullisque datos venatibus annos?
Talia magnanimi diverso turbine fundunt
Tela viri; sonituque pedum, suspectaque motu
Explorant: prensant socios, vocemque reposcunt.
Quod si tanta lues seros durasset in ortus;
Exstinctum genus, et solas per mœnia matres
Vidisset, stratamque dies in litore gentem.
Tum pater omnipotens tempus, iam rege peremto,
Flectere fata ratus, miserasque abrumpere pugnas;
Supremam celeravit opem: nutuque sereno
Intonuit: quem nocte satæ, quem turbidus horret
Armipotens: tunc porta trucis coit infera belli.
Continuo dant terga metu, versique per agros
Diffugiunt; quæ sola salus: nec terga ruentum
Mens Minyis conversa sequi: stetit anxia virtus.
Ecce, levi primos iam spargere lumine portus
Orta dies; notæque (nefas) albescere turres.
Dî maris, attonito conclamat ab agmine Tiphys,
Ut mea fatali damnastis pectora somno!
Heu socii quantis conplerunt litora monstris!
Illi autem neque adhuc gemitus, neque conscia facti
Ora levant: tenet exsangues rigor horridus artus.
Ceu pavet ad crines, et tristia Pentheos ora
Thyas; ubi inpulsæ iam se deus agmine matris
Abstulit, et cæsi vanescunt cornua tauri.
Nec minus effusi grandævum ad litora vulgus,
Ut socias videre manus, dare versa retrorsus
Terga metu: dextram tendens proclamat Iason:
Quo fugitis? vellem hac equidem me strage meosque
Procubuisse magis: deus hæc, deus asper utrisque
Inplicuit: sumus heu Minyæ, sumus hospita turba!
Cur etiam flammas, miserosque moramur honores?
Tum super exsangues consertæ cædis acervos
Præcipiti plangore ruunt: agnoscit in alta
Strage virum sua texta parens, sua munera coniux.
It gemitus toto sinuosa per æquora cælo.
Pars tenues flatus, et adhuc stridentia prensant
Vulnera: pars fera conponunt lumina dextra.
At vero, in mediis exsangui rege reperto
Aggeribus, tristi sileant ceu cetera planctu,
Sic famulum matrumque dolor, sic omnis ad unum
Versa manus: circa lacrimis ac mentibus ægri
Stant Minyæ: deflentque nefas, et cuspidis ictus
Æsoniæ; sortemque ducis solantur acerbam.
Ille ubi concretos pingui iam sanguine crines,
Pallentesque genas, infractaque pectore caro
Tela, neque hesternos agnovit in hospite vultus;
Ingemit, atque artus fatur conplexus amicos:
Te tamen ignarum tanti, miserande, furoris
Nox habet, et nullo testantem fœdera questu;
At mihi luctificum venit iubar: en quibus adsum
Conloquiis? cui me hospitio Fortuna revexit?
Exstinguine mea (fatis hoc defuit unum)
Speravi te posse manu? talisve reliqui
Has ego, amice, domos? quod si iam bella manebant,
Et placitum hoc Superis: nonne hæc mea iustius es-
Funera? meq; tuus potius nunc plangeret error? (sent
Nec Clarii nunc antra dei, quercusque Tonantis
Arguerem; talesne acies, talesne triumphos
Sorte dabant? tantumne nefas mens conscia vatum
Conticuit, patriæ exitium crudele senectæ,
Et tot acerba canens? heu divis visa sinistris
Regna mihi! quinam reditus? quæ me hospita tellus

Accipiet? quæ non primis prohibebit harenis?
Invidere dei, ne Phasidis arva remoti,
Et Scythicas populatus opes, hæc rursus adirem
Litora; neve tuos irem tunc ultor in hostes.
Fas tamen est conferre genas; fas iungere tecum
Pectora, et exsangues miscere amplexibus artus.
Vos, age, funereas ad litora volvite silvas,
Et socios lustrate rogos; date debita cæsis
Munera, quæ nostro misisset Cyzicus igni.
Parte alia Clyte laceras super ora mariti
Fusa comas, misera in planctus vocat agmina matrum;
Fatur et hæc: Primis coniux ereptus in annis
Cuncta trahis: necdum soboles, nec gaudia de te
Ulla mihi; quis mœsta tuos nunc, optime, casus
Perpeterer, tenui luctum solamine fallens.
Mygdonis arma patrem, funestaque prœlia nuper
Natales rapuere domos; Triviæque potentis
Occidit arcana genetrix absumta sagitta:
Tu, mihi qui coniux pariter fraterque parensque
Solus, et a prima fueras spes una iuventa,
Deseris heu; totamque deus simul inpulit urbem!
Ast ego non media te saltem, Cyzice, vidi
Tendentem mihi morte manus; aut ulla monentis
Verba tuli: quin et thalamis modo questa morari,
Heu talem tantique metus secura recepi?
Illam vix gemino mœrens cum Castore Pollux
Erigit hærentem, conpressaque colla trahentem.
Interea innumeras nudatis montibus urgent
Certatim, decorantque pyras; et corpora mœsti
Summa locant: vadit sonipes cervice remissa;
Venatrix nec turba canum, pecudumque morantur:
Funereæ quæ cuique manus, quæ cura suorum,
Quæ fortuna fuit: medio rex aggere longe
Eminet; hunc crebris quatiens singultibus ora
Allevat Æsonides, celsoque reponit in ostro.
Dat pictas auro atque ardentes murice vestes,
Quas rapuit telis festina vocantibus austris
Hypsipyle: galeam dilectaque cingula regi
Iniicit: ille, suam vultum conversus ad urbem,
Sceptra manu veterum retinet gestamen avorum.
Nam quia nec proles, alius nec denique sanguis,
Ipse decus regnique refert insigne paterni.
Inde, ter armatos Minyis referentibus orbes,
Concussi tremuere rogi: ter inhorruit æther,
Luctificum clangente tuba: iecere supremo
Tum clamore faces: rerum labor omnis in auras
Solvitur, et celsis conlucent æquora flammis.
Scilicet hæc illo iuvenem populosque manebant
Tempore; Peliacis caderet cum montibus arbor:
Hoc volucrumque minæ, præsagaque fulmina longo
Acta mari tulerant: sed quis non prima refellat
Monstra deum, logosque sibi non auguret annos?
Iamque solutus honos cineri: iam passibus ægris
Dilapsæ cum prole nurus: tandemque quiescunt
Dissona pervigili planctu iuga: qualiter Arctos
Ad patrias avibus medio iam vere revectis
Memphis, et aprici statio silet annua Nili.
At non inde dies, neque iam magis aspera curis
Nox Minyas tanta cæsorum ab imagine solvit.
Bis Zephyri iam vela vocant: fiducia mœstis
Nulla viris: ægro adsidue mens carpitur æstu:
Necdum omnes lacrimas, atque omnia reddita cæsis
Iusta putant: patria ex oculis, acerque laborum
Pulsus amor; segnique iuvat frigescere luctu.
Ipse etiam Æsonides (quamquam tristissima rerum
Castiganda duci, vultuque premenda sereno)
Dulcibus indulget lacrimis, aperitque dolorem.
Tum secreta trahens Phœbeum ad litora Mopsum:
Quænam, ait, ista lues? aut quæ sententia divum?

Decretusne venit fato pavor? an si
Corda moras? cur iam inmemores
Angimur? aut pariet quemnam hæ
Dicam, ait, ac penitus caussas labe
Mopsus; et astra tuens: Non si mor
Sortitusque breves, et parvi tempo
Perpetimur, socius superi quondan
Fas ideo miscere neces: ferroque m
Exigere hinc animas, rediturasque
Quippe nec in ventos, nec in ultim
Ira manet, duratque dolor: cum dei
Ad solium venere Iovis, questusque
Edocuere necem; patet ollis ianua
Atque iterum remeare licet: comes
Additur, et pariter terras atque æ
Quisque suos sontes, inimicaque p
Inplicat; et varia meritos formidi
At quibus invito maduerunt sangu
Si fors sæva tulit miseros et proxim
Hos variis mens ipsa modis agit: et
Facta viros resides: et iam nil amp
In lacrimas, humilesque metus, æ
Segnitiem: quos ecce vides: sed no
Cura viam, memori iam pridem co
Est procul, ad Stygiæ devexa silen
Cimmerium domus, et superi inc
Cæruleo tenebrosa situ: quo flamn
Sol iuga, sidereos nec mittit Iuppi
Stant tacitæ frondes; inmotaque s
Horret verna iugo: specus umbrar
Subter, et Oceani præceps fragor;
Vasta metu: et subitæ post longa s
Ensifer hic, atraque sedens in vest
Insontes errore luit: culpamque re
Carmina turbatos volvit placanti
Ille mihi, quæ danda forent lustra
Prodidit: ille volens Erebum terra
Ergo ubi puniceas oriens adscende
Tu socios adhibere sacris, armenta
Bina deis: me iam cœtus accedere
Haud fas interea; donec lustralia
Vota fero: movet en gelidos Laton
Flecte gradum; placitis sileant, ag
Iamque sopor mediis tellurem pre
Et circum tacito volitabant somni
Cum vigil arcani speculatus temp
Ampycides, petit adversis Æsepia
Flumina, et æquoreas pariter decu
Hic sale purpureo, vivaque nitenti
Membra novat; seque horrificis ad
Tempora tum vittis et supplice ca
Implicat, et stricto designat litora
Circum humiles aras, ignotaque no
Instituit; silvaque super contrista
Utque metum numenque loco, sacr
Addidit; ardenti nitidum iubar e
Atque Argoa manus variis insignis
Ibat, agens lectas aurata fronte bid
Delius hic longe candenti veste sac
Occurrit, ramoque vocat: iamque i
Stat tumulo, placida transmittens
Ducit et ad fluvios, ac vincula solv
Prima pedum; glaucasque comis pr
Imperat: hinc alte Phœbi surgentu
Ferre manus, totisque simul procu
Tunc piceæ mactantur oves; prosec
Pectora, per medios partim gerit o
Ter tacitos egere gradus; ter tristia
Arma simul vestesque virum, lustr

adoleutur cetera flammis.
uemorum effigiesque virorum
simulataque subligat arma.
e minas, iramque severi
vigiles incumbere curas:
o cantu vocat: Ite peremti,
e animas; sint otia vobis,
is amor: procul agmine nostro,
cunctisque absistite bellis.
umquam contendere ad urbes,
velim; pecorique satisque
nec luctifer ingruat annus:
ve luant ea facta minores.
s frondentibus intulit aris,
placidi quas protinus angues,
i, linguis rapuere coruscis.
petere, et considere trantris
es; nec visum vertere terræ:
sta manu, quæ debita fatis.
ma locant, pars ardua celsis
a foris: oriturque trementum
t lætæ concordia vocis.
n ceu summa Ceraunia nubem
itque iugis; fulsere repente
uli, nitidusque reducitur æther.
viris: iamque ipse magister
s, remisque obsistere tendit.
certamina, liber amictu
Talai non territus Idas:
nt; atque æquora pectore tollunt.
ue labor: versumque vicissim
n remo mare: lætus et ipse
hos vocat in certamina fluctus?
adsurgens arduus undis,
leceptum fragmine pectus:
ens, Talaum, fortemque Eribotem,
urum Amphiona molis
posuit caput, Iphite, transtro.
Phœbus candentior arces
s medius revocaverat umbras.
ante viro, quæ proxima Tiphys
abat densos trabe Mysia montes,
excelsas Tirynthius ornos:
i, passusque moratur iniquos.
oli summo de vertice, puppim
tempus rata diva nocendi;
n curis cursusque regentem
ptis fieret mora) fallere prima
dolis avertere fratri.
tur: Procerum vi pulsus iniqua,
u (repetis quo crimine) Perses:
ovit opes Hyrcanaque signa:
lamis et virgine pacta
cythicos, primusque coacta
Styrus gener agmina porta.
que ipse citis Gradivus habenis
den Arctoo de carcere quanta
tque æquore pendeat atro?
as; finem cum Phasidis alti
s, aciemque admoverit urbi,
llumque nefas et fœdera necte,
te tua: sponde, adfore reges
arma volens, quis agmina iungat.
uam insidias æstusque novercæ
os quærentem fingere vultus,
n, et iussas petit ocius oras.
andemque silentia rumpit:
s caput insuperabile nostris.
t fessa minis, quæ prœlia Lernæ
Experiar? Phrygiis ultro concurrere monstris
Nempe virum, et pulchro reserantem Pergama ponto
Vidimus: en ego nunc regum soror: et mihi gentis
Ullus honos? iam tum indecores, iustæque dolorum
Primitiæ, et tenero superati protinus angues.
Debueram nullos iuveni iam quærere casus,
Victa nec ad tales forsan descendere pugnas:
Verum animis insiste tuis; astumque per omnem
Tende pudor: mox et Furias Ditemque movebo.
Hæc ait; et pariter lævi iuga pinea montis
Respicit, ac pulchro venantes agmine Nymphas,
Undarum nemorumque decus: levis omnibus arcus,
Et manicæ virides, et stricta myrtus avena;
Summo palla genu, tenui vagus innatat unda
Crinis, ad obscuræ decurrens cingula mammæ.
Ipsa citatarum tellus pede plausa sororum
Personat, et teneris submittit gramina plantis.
E quibus Herculeo Dryope percussa fragore,
Cum fugerent iam tela feræ, processerat ultra
Turbatum visura nemus; fontemque petebat
Rursus, et attonitos referebat ab Hercule vultus.
Hanc delapsa polo, piceæque adclinis opacæ
Iuno vocat, prensaque manu sic blanda profatur:
Quem tibi coniugio tot dedignata dicavi
Nympha procos, en Hæmonia puer adpulit alno,
Clarus Hylas; saltusque tuos, fontesque pererrat.
Vidisti, roseis hæc per loca Bacchus habenis
Cum domitas acies; et Eoi fercula regni
Duceret: ac rursus thiasos et sacra moventem
Hunc tibi, vel posito venantem pectine Phœbum,
Crede dari: quæ spes Nymphis aufertur Achæis!
Præreptum quanto proles Bœbeia questu
Audiet, et flavi quam tristis nata Lycormæ!
Sic ait; et celerem frondosa per avia cervum
Suscitat; ac iuveni sublimem cornibus offert.
Ille animos tardusque fugæ longumque resistens
Sollicitat, suadetque pari contendere cursu.
Credit Hylas; prædæque ferox ardore propinquæ
Insequitur: simul Alcides hortatibus urguet
Prospiciens: iamque ex oculis aufertur uterque.
Cum puerum instantem quadrupes fessaq; minantem
Tela manu, procul ad nitidi spiracula fontis
Ducit, et intactas levis ipse surperfugit undas.
Hoc pueri spes lusa modo est, nec tendere certat
Amplius: utque artus et concita pectora sudor
Diluerat; gratos avidus procumbit ad amnes.
Stagna vaga sic luce micant, ubi Cynthia cœlo
Prospicit, aut medii transit rota candida Phœbi:
Tale iubar diffundit aquis; nil umbra, comæque,
Turbavitque sonus surgentis ad oscula Nymphæ.
Illa avidas iniecta manus, heu sera cientem
Auxilia, et magni referentem nomen amici,
Detrahit: adiutæ prono nam pondere vires.
Iam pater umbrosis Tirynthius arcibus ornos
Depulerat, magnoque iugi stridore revulsas
Terga super fulvi porrexerat horrida monstri
Litora curva petens: alio nam calle reversum
Credit Hylan, captaque dapes auxisse ferina.
Sed neque apud socios, structasque in litore mensas
Unanimum videt æger Hylan; nec longius acrem
Intendens aciem: varios hinc excitat æstus,
Nube mali percussus amor: quibus hæserit oris;
Quis tales inpune moras casusve laborve
Attulerit: densam interea descendere noctem
Iam maiore metu: tum vero et pallor et amens
Cum piceo sudore rigor: ceu pectora nautis
Congelat hiberni vultus Iovis agricolisve;
Cum coit umbra minax: comitis sic adficit error
Alciden, sævæque monet meminisse novercæ,

Continuo, volucri ceu pectora tactus asylo,
Emicuit Calabris taurus per confraga septis,
Obvia quæque ruens: tali se concitat ardens
In iuga senta fuga: pavet omnis conscia late
Silva; pavent montes; luctu succensus acerbo
Quid struat Alcides, tantaque quid adparet ira.
Ille velut refugi quem contigit inproba Mauri
Lancea, sanguineus vasto leo murmure fertur,
Frangit et absentem vacuis sub dentibus hostem;
Sic Furiis accensa gerens Tirynthius ora
Fertur; et intento decurrit montibus arcu.
Heu miseræ, quibus ille, feræ, quibus incidit usquam
Inmeritis per lustra viris! volat ordine nullo
Cuncta petens; nunc ad ripas, deiectaque saxis
Flumina; nunc notas nemorum procurrit ad umbras:
Rursus Hylan, et rursus Hylan per longa reclamat
Avia: responsant silvæ, et vaga certat imago.
At sociis inmota fides, austrisque secundis (æque
Certa moræ: nec parvus Hylas: quamquam omnibus
Grata rudimenta, Herculeo sub nomine pendent.
Illum omnes lacrimis, mœstisque reposcere votis;
Incertique metu, nunc longas litore voces
Spargere: nunc seris ostendere noctibus ignes.
Ipse, vel excelsi cum densa silentia montis,
Strata vel oblatis ductor videt æquora ventis,
Stat lacrimans; magnoque viri cunctatur amore
Illius incessus, habilemque ad terga pharetram;
Illum inter proceres, mœstæque silentia mensæ (tem
Quærit inops, quondam ingenti conpressa trahen-
Vina manu, et duræ referentem monstra novercæ:
Nec minus interea crudelis Iapyga Iuno
Adsidue movet, et primis cum solibus offert.
Iamque moræ inpatiens, cunctantes increpat ausus
Tiphys; et oblato monet otia rumpere cursu.
Ergo animum flexus dictis instantis Iason
Concedit; sociosque simul sic fatur ad omnes:
O utinam, Scythicis struerem cum funera terris,
Vox mihi mentitas tulerit Parnasia sortes;
Agmine de tanto, socius qui maximus armis
Adforet, hunc Iovis imperiis fatoque teneri,
Ante procellosum scopulis errantibus æquor.
Nec dum fama viri, nec certior exstitit auctor.
Verum agite, et dubiis variant quia pectora curis,
Consulite: et, motis seu vos via flatibus urguet;
Pergite, et inceptos mecum revocate labores:
Seu plures tolerare moras, rursusque propinquis
Quæsivisse iugis; pretium haud leve temporis acti.
Dixerat: et studiis iamdudum freta iuventus
Orat inire vias: unum tanto afore cœtu;
Nec minus in sese generis, dextrasque potentes
Esse ferunt: tali mentem pars maxima flatu
Erigit, et vana gliscunt præcordia lingua.
Saltibus ut mediis tum demum læta reducit
Cerva gregem; tum gestit aper, reboatque superbis
Comminus ursa lupis; cum sese Martia tigris
Abstulit, aut curvo tacitus leo condidit antro.
At pius ingenti Telamon iam fluctuat ira
Cum fremitu, sævisque furens in iurgia dictis
Insequitur, magnoque iuplorat numina questu.
Idem orans prensatque viros, demissaque supplex
Hæret ad ora ducis; nil se super Hercule fari,
Sed socio quocumque gemens: quamquam aspera fama
Iam loca, iamque feras per barbara litora gentes;
Non alium contra Alciden, non pectora tanta
Posse dari: rursum instimulat, ducitque faventes
Magnanimus Calydone fatus; potioribus ille
Deteriora fovens, semperque inversa tueri
Durus, et haud ullis umquam superabilis æquis,
Rectorumve memor. Non Herculis, inquit, ademti

Sed tuus in seros hæc nostra silenti
Traxit honor; dum iura dares, du
Septimus hic celsis descendit mont
Iamque ratem Scythicis forsan sta
Nos patriæ inmemores, maneant c
Gaudia, sed duro sævæ sub rege My
Ad medium cunctamur iter: si fini
Has tolerare moras, et inania temp
Regna hodie, et dulcem sceptris Ca
Lætus opum pacisque meæ: tutusqu
Quis genitor materque, locis: quid
Hæremus? vacuos cur lassant æquor
Tun' comitem Alciden ad Phasidis
Adfore, tu socias ultra tibi rere ph
Non ea fax odiis; oblitaque numine
Iuno sui, nova Tartareo, fors, semi
Atque iterum Inachiis iam nuntius
Non datur hæc magni proles Iovis;
Stirpe pares Castorque manent, at
Progenies, nec parva mihi fiducia g
Ast egomet quocumque voces, qua t
Plura metam; tibi dicta manus, tibi
Sanguine erit: iamque hinc, operu
Scilicet in solis profugi stetit Herc
Nostra salus? nempe ora æque mort
Ecce gerunt: ibunt æquo nempe or
Ille, vel insano iam dudum turbida
Vel parta iam laude tumens, conso
Despicit, ac nostris ferri comes ab
Vos, quibus et virtus, et spes in lim
Tendite; dum rerum patiens calor,
Robur inest: nec enim solis dare fu
Sit satis, et tota pelagus lustrasse i
Spes mihi, quæ tali potuit longissi
Esse, fuit: quiscumque virum perq
Egit amor: loca vociferans non ulla
Nunc quoque, dum vario nutat sent
Cernere devexis redeuntem montib
Sat lacrimis comitique datum; que
Crede, vel in mediæ raptum tibi sa
Talibus Oenides urguet: simul inci
Heroum manus: ante omnes Argoa
Vincla rapi Calais: furias miratur
Æacides: multusque viri cunctanti
Fert dolor; an sese comitem tam tri
Abneget, et celsi mœrens petat ard
Non tamen et gemitus, et inanes de
Fundere: Quis terris, pro Iuppiter,
Iste dies! sævi capient quæ gaudia C
Non hi tum flatus, non ista superbia
Litore cum patrio, iam vela petenti
Cunctus ad Alciden versus favor: i
Ipse ducis curas, meritosque subire
Iamne animis, iam gente pares, atq
Dextera? nulla fides, nulli super He
Nunc Parthaonides, nunc dux mihi
Aspera nunc pavidos contra ruit ag
Hanc ego magnanimi spolium Didy
Quæ neque iam frondes, virides nec
Ut semel est evulsa iugis, ac matre p
Fida ministeria, et duras obit horrid
Testor: et hoc omni, ductor, tibi nu
Sæpe metu, sæpe in tenui discrimine
Herculeas iam serus opes, spretique
Arma viri: nec nos tumida hæc tum
Talibus Æacides socios terroribus u
Inlacrimat; multaque comas deform
Fata trahunt: raptusque virum cert
Ibat, et obtenta mulcebat lumina pal

ti repetuntur pectora luctu:
locis, nullæque leonis
ue vacant vestigia transtri:
des: mœrent Pæantia corda:
ci frater cum Castore Pollux.
ocat Alciden, fugiente carina,
medio pereuntia nomina ponto.
erea toto pater æquore signum
nanes intorto murice phocas
ra petens: simul et Massylus, et una
labris redit armentarius arvis:
nox litore Solis Hiberas
lomos, et sidera sustulit astris.
tuere; iacet sine fluctibus æquor.
ides, nec quæ nova lustra requirat,
iter, comitis nec fata peremti
idet, aut socios qua mente revisat.
isque negat decedere silvis.
itu quondam lea prolis ademtæ
sedet inde viis: inclusaque longo
astella metu: dolor attrahit orbes
ero manat iuba sordida luctu.

Liber quartus

oculis divum pater amplius æquis
ique pios miseratus amores,
iti trepidam gravis increpat ira:
acito sub pectore gaudia tollunt!
olisque fuit Tirynthius oris.
emores Minyæ facilesque relicto
c Iuno ducem fovet anxia curis
arma, viros, sociosque ministrat.
certam bellis, Scythicæque paventem
anta trepidam formidine cernam!
tum me lacrimis, et supplice dextra
, rerum mihi firma potestas.
remque move: dabit inpia pœnas
tæ gemitus patiemur inultos.
o redolentem nectare rorem,
a quies, liquidique potentia somni,
vagi libavit tempora nati.
los, et Hylan resonantia semper
nulla deum superare potestas,
ndem fessis pax reddita silvis:
t vacuis auditæ montibus auræ.
ma se tollere visus ab unda
oceis, et iniquæ munere Nymphæ;
carum tales caput edere voces:
vanos absumis tempora questus?
c fatis mihi iam domus: inproba quo
, sævæ monitu Iunonis: inanes (me
essus; et iam mihi limina cœli
gitque preces et fontis honores.
es, quas gessimus ante, pharetræ!
rapuerunt vincula ventis;
uam furiis et voce nefanda
s: verum cum gente domoque
que aderunt tua numina matri.
n duris haud umquam defice; cœlo
que astra ferent: tu semper amoris
cari comitis ne abscedat imago.
m dictis, visuque fruentem,
; et vacuis amplexibus instat:
movet frustra conamina dextræ.
omno, refugaque eluditur umbra;
tum voce sequi; tum rumpere questus;
vano spes mœsta resolvitur actu.
isoni ceu forte crepidine saxi
leyones miseræ fœtumque laremque;
It super ægra parens: queriturque, tumentibus undis,
Certa sequi, quocumque ferant; audetque, pavetque;
Icta fatiscit aquis donec domus, haustaque fluctu est:
Illa dolens vocem dedit, et se sustulit alis.
Haud aliter somni mœstus labor: exsilit amens,
Effusisque genas lacrimis rigat: Ibimus, inquit;
Solos et hos montes desertaque lustra tenebis,
Care puer? nec res ultra mirabere nostras?
Hæc fatus relegitque vias, et vallibus exit,
Incertus quid Iuno ferat, quas adparet iras.
Nec minus et socios cernit procul æquore ferri
Præcipites! tacitumque pudet potuissse relinqui.
Iamque iter ad Teucros, atque hospita mœnia Troiæ
Flexerat; Iliaci repetens promissa Tyranni:
Cum mœsto Latona simul Dianaque vultu
Ante Iovem stetit; et supplex sic fatur Apollo:
In quem alium Alciden, in quæ iam tempora differs
Caucasium, rex magne, senem? nullumne malorum
Finem adeo pœnæque dabis? te cuncta precantur
Gens hominum; atq; ipsi iam te, pater optime, mon-
Fessaque cum silvis orant iuga: sat tibi furtum (tes,
Ignis, et ætheriæ defensa silentia mensæ.
*Exit ubi e scopulis, media inter pabula diri
Vulturis: ipsum etiam gemitu mœstaque fatigat
Voce Iovem, sævis relevans ambusta pruinis
Lumina: congeminant amnes rupesque fragorem
Caucasiæ: stupet ipse dei clamoribus ales:
Tunc etiam superas Acheronte auditur ad arces
Iapetus gravis: orantem procul arcet Erinnys,
Respiciens celsi legem Iovis: ille, dearum
Fletibus et magno Phœbi commotus honore,
Velocem roseis demittit nubibus Irim:
I, Phrygas Alcides, et Troiæ differat arma!
Nunc, ait, eripiat diræ Titana volucri.
Diva volat, defertque viro celeranda parentis
Imperia, atque alacrem lætis hortatibus inplet.
Iam Minyæ mediis claræ per sidera noctis
Fluctibus intulerant placido cava lintea cursu:
Multaque deserto memores super Hercule volvunt.
Thracius at summa sociis e puppe sacerdos,
Fata deum, et, miseræ solans incommoda vitæ,
Securum numeris agit et medicabile carmen:
Quo simul adsumta pulsus fide luctus, et iræ,
Et labor, et dulces cedunt e pectore nati.
Interea, magni iamiam subeuntibus astris
Oceani genitale caput, Titania frenis
Antra sonant: Sol auricomus, cingentibus Horis,
Multifidum iubar et bisseno sidere textam
Loricam induitur: ligat hanc, qui nubila contra
Balteus undantem variat mortalibus arcum.
Inde super terras et Eoi cornua montis
Emicuit, traxitque diem candentibus undis:
Et Minyas viso liquerunt flamina Phœbo.
Proxima Bebrycii panduntur litora regni;
Pingue solum, et duris regio non invida tauris.
Rex Amicus: regis fatis et numine freti
Non muris cinxere domos; non fœdera legum
Ulla colunt, placidas aut iura tenentia mentes,
Quales Ætnæis rabidi Cyclopes in antris
Nocte sub hiberna servant freta; sicubi sævis
Advectet ratis acta Notis tibi pabula dira,
Et miseras, Polypheme, dapes: sic undique in omnes
Prospiciunt, cursantque vias, qui corpora regi
Capta trahant: ea Neptuno trux ipse parenti
Sacrifici pro rupe iugi, media æquora supra,
Torquet agens: sin forma viris præstantior adsit;
Tum legere arma iubet, sumtisque occurrere contra
Cæstibus: hæc miseri sors est æquissima leti.
Huc ubi devectam Neptunus gurgite puppim

Sensit; et extremum nati prospexit in oras,
Et quondam lætos domini certamine campos;
Ingemit, ac tales evolvit pectore questus:
Infelix, imas quondam mihi rapta sub undas,
Nec potius magno, Melie, tum mixta Tonanti:
Usque adeone meam quacumq; ab origine prolem
Tristia fata manent? sic te olim pergere sensi,
Iuppiter, iniustæ quando mihi virginis armis
Concidit infelix, et nunc chaos implet, Orion.
Nec tibi nunc virtus, aut det fiducia nostri,
Nate, animos: opibusque ultra ne crede paternis.
Iamiam aliæ vires maioraque sanguine nostro
Vincunt fata Iovis; potior cui cura suorum est.
Atque adeo, neque ego hanc motis avertere ventis
Tentavi, tenuive ratem: nec iam mora morti
Hinc erit ulla tuæ: preme dure, secundos.
Abstulit inde oculos, natumque et tristia linquens
Prælia, sanguineo terras pater adluit æstu.
Principio fluvios, gentemque, et litora ductor
Explorare iubet: paullumque egressus Echion,
Invenit obscura gemitus in valle trahentem
Clam iuvenem; et cæsi mœrentem nomen amici.
Ille, virum ut contra venientem, umbrataque vidit
Tempora Parrhasio patris de more galero,
Paciferæque manu nequicquam insignia virgæ,
Heu fuge, ait, certo quicumque es, perdite, passu,
Dum datur: obstupuit visu Nonacria proles,
Quid ferat admirans: postquam remeare monentem
Ocius, et dictis perstantem cernit in isdem;
Abripit, et sociis, quæ sint ea, promere cogit.
Ille manum tendens, Non hæc, ait, hospita vobis
Terra, viri; non hic ullos reverentia ritus
Pectora: mors habitat, sævæque hoc litore pugnæ.
Iam veniet diros Amycus qui tollere cæstus
Imperet, et vasto qui vertice nubila pulset.
Talis in advectos Neptuni credita proles
Æternum furit: atque æquæ virtutis egentes,
Ceu superum segnes ad iniqua altaria tauros,
Constituit: tandem ut misero lavet arma cerebro.
Consulite, atque fugæ medium ne temnite tempus.
Namque isti frustra quisnam concurrere monstro
Audeat? et quænam talem vidisse voluptas?
Ductor ad hæc: Bebryxne venis, diversaque regi
Corda gerens? (melior vulgi nam sæpe voluntas.)
Hostis an externis fato delatus ab oris?
Et tua cur Amycus cæstu nondum obruit ora?
Nomen, ait, prædulce mihi, nomenque secutus
Otreos unanimi: decus ille, et læta suorum
Gloria, nec vestros comes aspernandus in actus,
Hesionam et Phrygiæ peteret cum gaudia nuptæ,
Hic Amycum contra iussus stetit: atque ego palmas
Implicui: sed prima procul vix dum ora levantis
Fulminea frontem dextra disiectaque fudit
Lumina, me numquam leto dignatus et armis.
Sed lacrimis potius luctuque absumor inerti.
Spes tamen, his fando si nuntius extitit oris,
Et Mariandynum patrias penetravit ad urbes,
Unde genus fraterque viro: sed et ille quierit
Oro; nec a vanis cladem Lycus augeat armis.
Hæc ubi non ulla iuvenes formidine moti
Accipiunt: dolor et duras insurgere mentes,
Terga sequi, properosque iubet coniungere gressus.
Litore in extremo spelunca adparuit ingens,
Arboribus super et dorso contecta minanti;
Non quæ dona deum, non quæ trahat ætheris ignem;
Infelix domus, et sonitu tremebunda profundi;
Et varii pro rupe metus: hinc trunca rotatis
Brachia rapta viris, strictoque inmortua cæstu,
Ossaque tætra situ; et capitum mœstissimus ordo.

Respicias, quibus adverso sub vulne
Iam facies, nec nomen erat: media i
Sacra metu, magnique aris inposta
Hospitis hic primum monitus redie
Et pavor, et monstri subiit absentis
Atque oculos cuncti inter se tenuer
Donec sidereo Pollux interritus ore
Te tamen hac, quicumque es, ait, fo
Iam tua silva ferat; modo sint tibi s
Omnibus idem animus forti decern
Exoptantque virum, contraque occu
Qualiter ignotis spumantem funditu
Taurus aquis qui primus init, sperni
Pandit iter: mox omne pecus formid
Pone subit: iamque et mediis præced
At procul e silvis sese gregibusque fe
Sævus in antra gigas: quem nec sua t
It tanti secura metus: mortalia nusq
Signa manent: instar scopuli, qui m
Summus abit, longeque iugo stat sol
Devolat inde furens; nec quo via, cu
Nec genus ante rogat; sed tali protou
Incipite, o iuvenes, etenim fiducia,
Huc tulit; auditas et sponte lacessiti
Sin errore viæ, nec dum mens gnara
Hic mihi lex, cæstus adversaque tol
Brachia: sic ingens Asiæ plaga, quiq
Dexter et in lævum Pontus iacet, hæ
Hospitia: hoc cuncti remeant certan
Neptuni domus, atque egomet Nept
Iam pridem cæstus resides, et frigid
Dentibus aret humus: qui mecum fu
Prima manu? cui dona fero? mox om
Ibit honos: fuga sub terras, fuga nul
Nec lacrimæ, nec forte preces, supe
Pectora nostra movent: aliis rex lu
Faxo Bebrycium nequeat transcend
Ulla fretum, et ponto volitet Sympl
Talia dicta dabat: cum protinus asp
Et simul Æacidæ, simul et Calydon
Nelidesque, Idasque prior, quæ ma
Nomina: sed nudo steterat iam pect
Cum pavor, et gelidus defixit Casto
Nam nec ad Elei pugnam videt ora p
Nec sonat Oebalius caveæ favor, aut
Taygeti; lavitur patrios ubi victor
Nec pretium sonipes aut sacræ tauru
Præmia sed manes, reclusaque ianua
Illum Amycus, nec fronte trucem, n
Vixdum etiam primæ spargentem si
Ore renidenti, lustrans obit; et frem
Sanguineosque rotat furiis ardentib
Non aliter iam regna poli, iam capta
Astra ferens; Bacchum ante acies, pr
Pallada, et oppositos doluit sibi virg
Sic adeo insequitur, rabidoque ita m
Quisquis es, infelix celera puer; haud
Manserit hoc ultra frontis decus: ora
Nota feres: tune e sociis electus iniq
Tune Amyci moriere manu? nec plu
Ingentes humeros spatiosaque pector
Protulit, horrendosque toris informi
Deficiunt visu Minyæ: miratur et ips
Tyndarides: redit Alcidæ iam sera c
Et vacuos mœsto lustrarunt lumine
At satus æquoreo fatur tunc talia re
Aspice et hæc crudis durata volumina
Nec pete fortis opem; sed, quos potes,
Dixit, et urguentis post sera piacula

hoc, armis innectere palmas
inde Lacon: odia aspera surgunt
incensa mente feruntur
Iovis et Neptunia proles.
ntenta silentia votis.
sorum Tartarus umbras
ad meritæ spectacula pugnæ
grescunt culmina montis.
Maleæ velut arce fragosa
ra virum, vix tollere passus
præceps agit undique nimbo,
: totaque inmanis harena
le metu, cum pectore et armis
:, semper cervice reducta,
, et summi pulvere campi,
, spumanti qualis in alto
repidi quam sola magistri
n ventis certantibus æquor
Pollux sic providus ictus
lubium caput eripit arte.
s effudit nubibus iras
paullatim insurgere fesso
manibus deducere cæstus.
ci sudoribus artus
unctantem vidit hiatu.
oscunt loca, nec sua regem
ambo, paullumque reponunt
has aut Pæonas æquore in ipso
ue silet Gradivus in hasta.
m ecce ruunt: inflictaque late
visiterum, nova corpora surgunt.
noto iam spes audentior hoste
t crebro præcordia pulsu.
emitu iuga: pervigil ut cum
e manus, et fulmina Cyclops
trepitant incudibus urbes.
mque parat, dextramq; minatur
uc oculis et pondere Bebryx,
n celeri rapit ora sinistra.
et subitas dant gaudia voces.
rbatum fraude, furentemque
fugit, dum detonet, ira,
n, atque ingentis conscius ausi.
us, nullo discrimine sese
sque viri (respectat ovantes
yas) cæstu velatus utroque
Pollux subit, et trucis ultro
ec spes effœta; sed ambæ
manus; hoc sævior ille,
s agit inconsulta per auras
m Pollux rationis egentem:
is latus, effusumque secutus
dus patitur; turbatque, premitque
s et liber congerit ictus
nat omni vulnere vertex
malis: iam tempora manant,
ent aures: vitalia donec
o cervix committitur artu,
is: labentem propulit heros,
; Pollux ego missus Amyclis,
; nomen mirantibus umbris
memori noscere sepulcro.
spargit fuga; nullus ademti
em celeres silvamque capessunt.
ycum tandem manus arguit ausi,
Ponti loca; vimque iuventæ
gni sperantem tempora patris.
us hominum pavor, arvaque late
eluti si decidat olim

Pars Erycis, vel totus Athos; qua mole iacentis
Ipse etiam expleri victor nequit; oraque longo
Comminus obtutu mirans tenet; at manus omnis
Heroum densis certatim amplexibus urgent:
Armaque ferre iuvat, fessasque attollere palmas.
Salve vera Iovis, vera o Iovis, undique, proles,
Ingeminant; o magnanimis memoranda palæstris
Taygeta, et primi felix labor ille magistri!
Dumque ea dicta ferunt; tenues tamen ire cruores
Siderea de fronte vident: nec sanguine Pollux
Territus, averso siccabat vulnera cæstu.
Illius excelsum ramis caput, armaque Castor
Implicat, et viridi connectit tempora lauro:
Respiciensque ratem, Patriis, ait, has precor oris,
Diva, refer frondes, cumque hac freta curre corona.
Dixerat: hinc valida cædunt armenta bipenni;
Perfusique sacro placati gurgitis amne
Graminea sternuntur humo: tunc liba dapesque
Frontibus adcumulant: exsortia terga Laconi
Præcipiunt pecudum: toto mox tempore mensæ
Lætus ovat nunc laude virum, nunc vatis honoro
Carmine, victori geminans cratera parenti.
Iamque dies auræque vocant: rursusque capessunt
Æquora, qua rigidos eructat Bosporos amnes.
Illos, Nile, tuis nondum dea gentibus Io
Transierat fluctus; unde hæc data nomina ponto.
Tum pius Œagri claro de sanguine vates,
Admonita genetrice, refert casusque locorum,
Inachidosque vias, pelagusque emensa iuvencæ
Exsilia; intentisque canit: Videre priores
Sæpe Iovem, terras Argivaque regna Pelasgum
Virginis Iasiæ blandos descendere ad ignes.
Sentit Iuno dolos, curaque accensa iugali
Æthere desiluit: dominam Lyrceia tellus,
Antraque deprensæ tremuerunt conscia culpæ.
Cum trepida Inachiæ pellex subit ora iuvencæ,
Sponte dei: plausu fovet hanc, et pectora mulcet
Iuno, renidenti cohibens suspiria vultu.
Mox ita adorta Iovem: Da, quam modo ditibus Argis
Campus alit, primæ referentem cornua Phœbes,
Indomitamque bovem, da caræ munera nuptæ.
Ipsa ego dilectæ pecudi iam pascua digna,
Præcipuosque legam fontes: qua fraude negaret,
Aut quos inventos timuisset Iuppiter astus?
Muneris illa potens custodem protinus Argum
Adiungit: custos Argus placet: inscia somni
Lumina non aliter toto cui vertice; quam si
Lyda nurus sparso telas maculaverit ostro.
Argus et in scopulos, et monstris horrida lustra,
Ignotas iubet ire vias; heu multa morantem,
Conantemque preces inclusaque pectore verba.
Ultima tum patriæ cedens dedit oscula ripæ.
Flevit Amymone, flerunt Messeides undæ,
Flevit et effusis revocans Hyperia lacertis.
Illa, ubi vel fessi tremerent erroribus artus,
Vel rueret summo iam frigidus æthere vesper,
Heu quoties saxo posuit latus! aut ubi longa
Ægra siti; quos ore lacus, quæ pabula carpsit!
Verbere candentes quoties exhorruit armos!
Quin et ab excelso meditantem vertice saltus,
Audentemque mori, valles citus egit in imas
Argus; et arbitrio durus servavit herili.
Cum subito Arcadio sonuit cava fistula ritu;
Imperiumque patris celerans Cyllenius ales
Advenit, et leni modulatur carmen avena.
Quoque, ait, hinc diversus abis? heu respice cantus.
Haud procul insectans Argum, languentia somno
Lumina cuncta notat, dulcesque sequentia somnos:
Et celerem mediis in cantibus exigit harpen.

Iamque refecta Iovi, paullatim in imagine prisca
Ibat agris Io victrix Iunonis; et ecce
Cum facibus spirisque et Tartareo ululatu
Tisiphonen videt: ac primo vestigia visu
Figit; et in miseræ rursus bovis ora recurrit;
Nec qua valle memor, nec quo se vertice sistat.
Inachias errore etiam defertur ad undas,
Qualis, et a prima quantum mutata iuvenca!
Nec pater, aut trepidæ tentant accedere Nymphæ.
Ergo iterum silvas, iterum petit invia retro,
Ceu Styga, dilectum fugiens caput: inde per urbes
Raptatur Graias, atque ardua flumina ripis:
Oblito donec paullum cunctata profundo
Incidit: absistunt fluctus, et gnara futuri
Dant pavidæ alta viam: celsis procul ipsa refulget
Cornibus, ac summa palearia sustinet unda.
Ast Erebi virgo ditem volat æthere Memphim
Præcipere, et Pharia venientem pellere terra.
Contra Nilus adest; et toto gurgite torrens
Tisiphonen agit, atque imis inlidit harenis,
Ditis opem ac sævi clamantem numina regni.
Adparent sparsæque faces, disiectaque longe
Verbera, et abruptis excussi crinibus hydri.
Nec Iovis interea cessat manus: intonat alto
Insurgens cœlo genitor, curamque fatetur:
Atque ipsa imperium Iuno pavet: hæc procul Io
Spectat ab arce poli, iam divis addita, iamque
Aspide cincta comas, et ovanti persona sistro.
Bosporon hinc veteres errantes nomine divæ
Vulgavere: iuvet nostros nunc ipsa labores,
Inmissisque ratem sua per freta provehat Euris.
Dixerat: et placidi tendebant carbasa venti.
Postera non cassæ Minyis Aurora retexit
Noctis iter; nova cuncta vident; Thynnæaque iuxta
Litora, fatidici pœnis horrentia Phinei.
Dira deum summoque lues urguebat in ævo.
Quippe neque extorrem tantum, nec lucis egentem,
Insuper Harpyiæ Typhonides, ira Tonantis,
Depopulant, ipsoque dapes prædantur ab ore.
Talia prodigia, et tales pro crimine pœnas
Perpetitur: spes una seni; quod pellere sævam
Quondam fata luem dederunt Aquilone creatis.
Ergo ubi iam Minyas, certamque accedere Phineus
Sentit opem, primas baculo defertur ad undas:
Vestigatque ratem, atque oculos attollit inanes.
Tunc tenuem spirans animam: Salve, o mihi longum
Exspectata manus, nostrisque, ait, agnita votis.
Novimus, et divis geniti quibus, et via iussos
Qua ferat: ac vestri (rebar sic) tempora cursus
Proxima, quæq; legens; quantum Vulcania Lemnos
Traxerit; infelix tulerit quæ Cyzicus arma.
Sensi et Bebrycio supremam in litore pugnam
Iam propior, iamque hoc animam solamine mulcens.
Non ego nunc, magno quod cretus Agenore Phineus,
Aut memorem, mea quod vates insedit Apollo
Pectora; præsentis potius miserescite fati.
Nec mihi diversis erratum casibus orbem,
Amissas aut flere domos, aut dulcia tempus
Lumina: consuetis serum est ex ordine fatis
Ingemere. Harpyiæ semper mea pabula servant,
Fallere quas nusquam misero locus: ilicet omnes
Deveniunt, niger intorto ceu turbine nimbus,
(Iamque alis procul, et sonitu mihi nota Celæno)
Diripiunt verruntque dapes, fœdataque turbant
Pocula; sævit odor; surgitque miserrima pugna:
Parque mihi monstrisq; fames; sprevere quod omnes
Pollueruntque manus, quodque unguibus excidit a-
Has mihi fert in luce moras: nec rumpere fata (tris,
Morte licet: trahitur victu crudelis egestas.

Sed vos o servate precor; (prædic
Si non falsa mihi) vos finem inpon
Nempe adsunt, qui monstra fuge
Non externa mihi: nam rex ego di
Iunctaque vestra meo quondam Cl
Nomen ad Actææ Calais Zetesque
Prosiliunt. Zetesque prior; Quem
Tune ille Odrysiæ Phineus rex in
Tu Phœbi comes, et nostro dilect
O ubi nunc regni, generisque ubi g
Exedit labor, et miseris festina se
Quin age mitte preces; namque e
Si non ira deum, vel si placabilis u
Sustulit hic geminas Phineus ad s
Teque, ait, iniusti, quæ nunc pre
Ante precor: nostræ tandem iam p
Sit modus; et fore credo equidem;
Quo, iuvenes, sine pace deum? nec
Sævitiæ, scelerumve mihi nunc cr
Fata loquax mentemque Iovis, qua
Consilia, et terris subito ventura
Prodideram, miserans hominum
Pestis, et offusæ media inter dicta
Iam tandem cessere iræ; nec casus,
Ipse volens nostris sed vos deus ad
Sic ait, et, fatis ita iam cedentibu
Inpulit, et duræ conmovit imagine
Instituere toros, mediisque tapeti
Accipiunt, circumque iacent; simu
Astra simul: vescique iubent, ac m
Cum subitus misero tremor, et pall
Ora senis fugere manus: nec prodit
Ante, sed in mediis dapibus videre
Fragrat acerbus odor; patriique ex
Halitus: unum omnes incessere pla
Infestare manus: inhiat Cocytia n
Luxurians, ipsoque ferens fastidia
Tum sola colluvie, atque inlisis str
Fœda rigant: strident alæ; prædaq
Sævit utrimque fames; nec solum
Phinea, sed miseras etiam prohibe
Emicat hic subito, seseque Aquilo
Cum clamore levat: genitor simul
Hoste novo turbata lues; lapsæque
Faucibus: et primum pavidæ Phine
Pervolitant, mox alta petunt: sta
Hæmonidæ, atque oculis palantia
Sic ubi prorupti tonuit cum forte
Hesperiæ letalis apex; vix dum ig
Torsit hiems: iamque Eoas cinis in
Turbine sic rapido populos atque æ
Transabeunt: nullaque datur consi
Iamque et ad Ionii metas, atque int
Saxa; vocat magni Strophadas nunc
Hic fessæ, letique metu proprioris
Dum trepidant, humilique graves
Inplorant clamore patrem Typhœa
Extulit adsurgens noctem pater; im
Miscuit, et mediis vox exaudita te
Iam satis huc pepulisse deas: cur te
In famulas sævire Iovis? quas, fulmi
Ægidaque ille gerens, magnas sibi l
Nunc quoque Agenoreis idem decede
Inperat; agnoscunt monitus, iussaqu
Mox tamen et vobis similis fuga, cu
Letifer. Harpyiæ numquam nova pal
Donec erunt divum merita mortalibu
Hæsit uterque polo, dubiisque d
Mox abit, et socios victor petit

sa lue prima Tonanti
vina toris, epulasque reponunt.
ceu dulcis imagine somni
Cereris suspirat honores:
tices, agnoscit et undam:
e miratur gaudia mensæ.
stratis, et pace fruentem
ducentem oblivia pœnæ;
upplexque ita fatur Iason:
ta tibi: nunc me quoque curis
animum converte labores.
æta quidem: nec numine vano
superum) tantum æquor adorti
hi puppim Iovis optima proles
e dedit Saturnia reges.
ca nequit: quantumq; propinquat
um summus labor; hoc magis an-
sat iam mihi Mopsus et Idmon.
preces, nec dicere passus
m vittas laurumque capessit,
: stupet Æsonis inclita proles
am pœnis, nullaque gravatum
gus honos, tam mira senectæ
gor novus auxerat artus.
s fama venture per omnes;
sque deis, atque arte benigna
Pelias ad sidera tollit:
gi non sperat vellera Phrixi:
possum quas reddere grates)
ue vias finemque docebo.
prohibet sua pandere terris
fandi mihi Iuppiter auctor.
caput, errantesque per altum
medio concurrere ponto;
e rates; sua comminus actæ
esque suas; cum vincula mundi
ecce solum, tremere ipsa repente
deunt, illæ æquore certant.
ropius, Di forsitan ipsi
ue dabunt; ast ipse iuvare
is possim tua? quippe per altum
cul venti, procul unde volucres,
pavidas detorquet habenas.
lis fuerit mora, si semel orsis
nc medio properanda recursu.
e celeres confinia terræ,
e ruunt; omnisque tenetur
anceps cum montibus errat.
illa meo sors cognita divum;
e dubios solabor inani,)
s sævo clangore volucres
vox hæc simul accidit aures;
reces, finemque malorum
; pontum penetraverit ulla
i steterint in gurgite montes;
m pœnæ veniamque licebit.
ergo fera saxa patescunt,
redeunt ad pabula Diræ.
s dabitur sic currere cautes,
vacuumque exibis in æquor;
i; remeat qui victor ab oris
ullus litore Ponti
mitum de robore si quem
es, ne defice, casus
que animos adcinge futuris.
er iuga concava torquet
n; vastoque exundat hiatu
uitur caligine campus;

Linque gravem fluvium, et miseris sua fata colonis.
Sic quoque non uno dabitur transcurrere luctu.
Quid tibi nubifera surgentem rupe Carambin,
Quid memorem, quas Iris aquas, quas torqueat An-
con?
Proxima Thermodon hic iam secat arva; memento.
Inclita Amazonidum, magnoque exorta Gradivo
Gens ubi: femineas nec tu nunc crede catervas.
Sed qualis, sed quanta viris insultat Enyo,
Divaque Gorgonei gestatrix innuba monstri.
Ne tibi tunc horrenda rapax ad littora puppim
Ventus agat; ludo volitans cum turma superbo
Pulvereis exsultat equis; ululataque tellus
Intremit, et pugnas mota pater incitat hasta.
Non ita sit metuenda tibi, sævissima quamquam,
Gens Chalybum; duris patiens cui cultus in arvis,
Et tonat adflicta semper domus ignea massa.
Inde omnem innumeri reges per litoris oram,
Hospitii quis nulla fides: sed limite recto
Puppis, et æquali transcurrat carbasus aura;
Sic demum rapidi venies ad Phasidis amnem.
Castra ibi iam Scythiæ, fraternaque surgit Erynnis:
Ipse truces illic Colchos hostemque iuvabis
Auxiliis: nec plura equidem discrimina cerno.
Fors etiam optatam dabitur contingere pellem.
Sed te non animis, sed solis viribus æquum
Credere; sæpe acri potior prudentia dextra.
Quam tulerit deus, arripe opem: iamq; ultima nobis
Promere fata nefas: sileo, et precor: atque ita facto
Fine dedit tacitis iterum responsa tenebris.
Tum subita resides socios formidine Iason
Præcipitat; rumpitque moras, tempusque timendi.
Ipse viros gradiens ad primi litoris undam
Prosequitur Phineus: Quænam tibi præmia, dixit,
Quas, decus o Boreæ, possim persolvere grates?
Me Pangæa super rursus iuga, meque paterna
Stare Tyro, dulcesque iterum mihi surgere soles
Nunc reor: exactæ nam vere abiere volucres:
Nec metuam, tutæque dapes: date tangere vultus;
Dem, sinite, amplexus: propiusque accedite dextræ.
Dixerat: abscedunt terris, et litora condunt.
Omnibus extemplo sæva sub imagine rupes
Cyaneæ, propiorque labor; quando adfore, quaque
Parte putent: stant ora metu, nec fessa recedunt
Lumina diversas circum servantibus undas.
Cum procul audiri sonitus, insanaque saxa.
Saxa neque illa viris, sed præcipitata profundo
Siderei pars visa poli: dumque ocius instant,
Ferre fugam, maria ante ratem, maria ipsa repente
Diffugere, adversosque vident discedere montes.
Omnibus et gelida rapti formidine remi.
Ipse per arma volans, et per iuga summa carinæ
Hortatur, supplexque manus intendit Iason,
Nomine quemq; premens: Ubi nunc promissa super-
Ingentesque minæ, mecum quibus ista secuti? (ba,
Idem animos Amyci viso timor omnibus antro
Perculerat: stetimus tamen, et deus adfuit ausis.
Qui iterum idem aderit, credo, deus: hæc ubi fatus;
Corripit abiecti remumque locumque Phaleri,
Et trahit: insequitur flammata pudore iuventus.
Unda laborantes præceps rotat, ac fuga ponti
Obvia: miscentur rupes: iamque æquore toto
Cyaneæ iuga præcipites inlisa remittunt.
Bis fragor infestas cautes, adversaque saxis
Saxa dedit: flamma expresso bis fulsit in imbri.
Sic ubi multifidus ruptis e nubibus horror
Effugit, et tenebras nimbosque intermicat ignis,
Terrificique ruunt tonitrus, elisaque noctem
Lux dirimit; pavor ora virum, pavor occupat aures.

Haud secus inplevit pontum fragor: effluit imber
Spumeus, et magno puppim procul æquore vestit.
Advertere dei, defixaque numina ponto,
Quid scopulis præclusa ratis, quid dura iuventus
Expediat: pendet magnis favor ortus ab ausis.
Prima coruscanti signum dedit Ægide virgo.
Fulmineam iaculata facem: vixdum ardua cautes
Cesserat; illa volans tenui per concita saxa
Luce fugit: rediere viris animique manusque,
Ut videre viam: Sequor o, quicumque deorum,
Æsonides, vel fallor, ait: præcepsque fragores
Per medios ruit, et fumo se condidit atro.
Cœperat hinc cedens abductis montibus unda
Ferre ratem, pelagoque dies occurrere aperto;
Sed neque permissis iam fundere rector habenis
Vela, nec eniti remis pote; cum super adsunt
Cyaneæ: premit umbra ratem, scopulique feruntur
Comminus: hic Iuno præcepsque ex æthere Pallas
Insiliunt pariter scopulos: hunc nata coercet,
Hunc coniux Iovis: ut valido qui robore tauros
Sub iuga, et invito detorquet in ilia cornu.
Inde, velut mixtis Vulcanius ardor harenis
Verset aquas, sic ima fremunt, fluctuque coacto
Angitur, et clausum scopulos super effluit æquor
Contra omnes validis tenui discrimine remis
Pergere iter; mediosque ratem transferre per ictus;
Saxa sed extremis tamen increpuere corymbis;
Parsque (nefas) depressa iugis; nam cetera cœlo
Debita; conclamant Minyæ; latera utraque quippe
Dissiluisse putant; fugit ipse novissimus ictus
Tiphys, et e mediis sequitur freta rapta ruinis;
Nec prius obsessum scopulis respexit ad æquor,
Aut sociis tentata quies; nigrantia quam iam
Litora, longinquique exirent flumina Rhebæ.
Tunc fessas posuere manus, tunc arida anheli
Pectora; discussa quales formidine Averni
Alcides Theseusque comes pallentia iungunt
Oscula, vix primis amplexi luminis oris.
Nec vero ipse metus curasque resolvere ductor;
Sed maria adspectans; Heu quis datus iste deorum
Sorte labor nobis? serum ut veniamus ad amnem
Phasidis, et mites, inquit, dent vellera Colchi,
Unde per hos iterum montes fuga? talia fundit,
Imperio fixos Iovis æternumque revinctos
Nescius; id fati certa nam lege manebat:
Si qua per hos undis umquam ratis isset apertis.
Tum freta, quæ longis fuerant inpervia sæclis,
Ad subitam stupuere ratem, Pontique iacentis
Omne solum, regesque patent gentesque repostæ.
Non alibi effusis cesserunt longius undis
Litora; nec tantas quamvis Tyrrhenus et Ægan
Volvat aquas; geminis et desint Syrtibus undæ.
Nam super huc vastos tellus quoque congerit amnes.
Non septem gemini memorem quas exitus Histri,
Quas Tanais, flavusque Lyces, Hypanisque, Melasq;
Addat opes; quantosque sinus Mæotia laxent
Æquora; fluminco sic agmine frangit amari
Vim salis, hinc Boreæ cedens glacialibus auris
Pontus, et exorta facilis concrescere bruma.
Utque vel inmotos Ursæ rigor invenit amnes,
Vel freta versa vadis; hiemem sic unda per omnem
Aut campo iacet, aut tumido riget ardua fluctu;
Atque hac Europam curvis anfractibus angit,
Hac Asiam, Scythicum specie sinuatus in arcum.
Illic umbrosæ semper stant æquore nubes,
Et non certa dies? primo nec sole profundum
Solvitur, aut vernis cum lux æquata tenebris:
Sed redit extremo tandem in sua litora Tauro.
Iam Mariandynis advertit puppis harenis;
Atque celer terras regemque exqu
Dicta ferens; lectos fama est si no
Hæmonii subiisse viros, det litor
Adproperat Lycus auditis lætat
Ac simul Æsoniden, omnemque i
Tecta trahit, modo Bebryciis præ
Mitis et in mediis effatur talia G
Haud temere est; fato divum reor
Litora vos; odium quibus atque e
Bebryciæ; sævaque pares de gente
Certa fides animis, idem quibus i
Nos quoque, nos Amycum, tanto p
Sensimus; et sævis frater mihi fus
Ultor ego, atque illuc cunctis acce
Tunc aderam; cum vos mediis con
Vela fretis: illum in sanie, taboqu
Vidimus, æquoreo similem per lit
Nec vero prærepta mihi suprema t
Fata queror: bellove magis lætare
Procubuisse meis; quam lege quod
Ipse sua; meritoque madent quod s
Excipit Æsonides: Tuus ergo in m
Ille? tuas acies medio de gurgite v
Fatur: et ostentans prolem Iovis, I
En, ait, inviso solvit cui pectore p
Ille virum circa mirantia lumina
Festa dehinc mediis ineunt conviv
Communesque vocant superos; qu
Bebrycia; et votis pariter prædaqu

Liber quint

Altera lux haud læta viris emers
Argolicus morbis fatisque rapacit
Labitur; extremi sibi tum non iu
At memor Æsonides nimium iam
Phineos, hinc alios rapto pavet Id
Tum comiti pia iusta tulit; cælata
Arte Dolionii donat velamina reg
Hospes humum sedemque Lycus;
Idmonis e celsa Mopsus rate; robo
Pars silvis, portantque aræ: pars a
Fronde caput vittisque ligant; pos
Congemuere: dies simul et suos ad
Ecce, inter lacrimas, interque ext
Munera, quem cursus penes imper
Tiphyn agit violenta lues; cuncti
Attoniti fundunt mœstas ad sider
Arcipotens adverte, precor, nunc
Hoc, pater, hoc nobis refove capu
Si nostri te cura movet, qui cardi
Vertitur, atq; omnis manibus nun
Dicta dabant ventis, nec debita fa
Qualem præcipiti gravidum iam s
Natorum flet parva manus; trepidi
Duret ut invalidis, et adhuc genit
Haud aliter socii supremo in temp
Ante alios superesse volunt: mors
Urguet: et ille recens oculis inter
Exanimum frustra Minyæ clamor
Avellique negant: vix membra rig
Inposuere rogo; lacrimasque et mu
Vana ferunt: crescit donis feralis a
Ut vero amplexus fessi rupere sup
Et rapidæ sonuere faces; tunc ipsa
Visa ratis, medioque viros depone
Non tulit Æsonides, geminis flagr
Corpora cara rogis: sed pectore du
Talia voce gemit: Quid tantum in
Numina? quas nostri pœnas meru

er mihi funera surgunt
nitum numerosaque pubes?
lies, aut ipse relinquo
iis: ubi Tiphys? ubi Idmon
striferæ par ille novercæ?
os ulla movebimus ultra
peculantem puppe videbo
agentes noctibus Arctos;
e ratem, cui sidera tradis?
im iubet Æsona noctes?
oties fraudata sopore
imium mens anxia Colchis
Phasis, quantum Æa recessit!
superant in imagine curæ,
venturi præscia cœli,
cas ratis: hæc ubi fatus,
idit labentibus ossa.
unum solamen in oris
as hæc non dividet umbras,
ec separe conteget urna;
venistis in æquora fatis.
ocii delletaque miscent
ndens e cespite tellus
e Lyco commendat Iason.
e, ratem fidissima cuius
ncæus, sollersque petebant
to vocat ipsa moneuti
victi rediere magistri.
ssit cui regia, taurus (num
mis honos, hunc omnis in u-
etos sic tempore rector
im dat candida certam
a fretum commoverat, et iam
dimiserat ancora terras.
tristes Acherusidos oras
atum nocte Lyæi
fides; his Bacchus in undis
nguine thyrsos.
que novissima claustra
hiasos, hic æra moventem,
tentem cornua vitta,
is, aquæ; Bœotia qualem
ret vidisse Cithæron.
in iam volat inproba manes
orum laudibus inplet
melioribus Argo;)
epetens freta, iamque ferentes
s attollere vultus,
adhuc quos æmula virtus.
uum, qui litore in illo
tunt spectacula turbæ.
Mavortia vidit Amazon,
Alcides ut condidit armis;
urgens aggere busti
; Sol magnus ut orbem
nateret polus; atq; ea vix dum
tiuus abstulit umbra:
it chaos: omina Mopsus
umulum procul adspicit acta;
ineri dat vina vocato.
isos placantia manes
vet, mixtoque sonantem
menque reliquit harenis,
it ratis; ac fugit omne
tibi, Tiphy, negatum
Triviæ qui creditur amnes
a gratior unda.
ga, pallentemque Cytoron,
dunt, Erythia, carina.

Iamque reducebat noctem polus; alta Carambis
Raditur, et magnæ pelago tremit umbra Sinopes.
Assyrios conplexa sinus stat opima Sinope;
Nympha prius, blandosque Iovis quæ luserat ignes,
Cœlicolis inmota procis; deceptus amatæ
Fraude deæ nec solus Halys, nec solus Apollo,
Addidit hic casu comites Fortuna benigno,
Autolycum Phlogiumque et Deileonta, secutos
Herculis arma viros: vagus hos ibi fixerat error;
Ut Graiam videre manum, puppimque Pelasgam,
Prima ruunt celeres ad litora, seque precantur
Accipiant socios: nova dux accedere gaudet
Nomina, desertos et iam sibi currere remos.
Transit Halys, longisque fluens anfractibus Iris,
Sævaque Thermodon medio sale murmura volvens;
Gradivo sacer, et spoliis ditissimus amnis;
Donat equos, donat votas cui virgo secures,
Cum redit ingenti per Caspia claustra triumpho,
Massageten Medumque trahens: est vera propago
Sanguinis; est ollis genitor deus: hinc magis alta
Hæmonidæ petere, et monitus non temnere Phinei.
Ipse autem comitum conversus ad ora novorum:
Vos mihi nunc pugnas, ait, et victricia, ductor,
Herculis arma mei, vestrasque in litore Martis
Interea memorate manus: sic fatus, et ægro
Corde silens, audit currus, bellique labores
Virginei: exciderit frenis quæ prima remissis:
Semianimem patrius quam vexerit amnis in æquor;
Quæ pelta latus, atque humeros nudata pharetris
Fugerit, Herculeæ mox vulnere prensa sagittæ;
Utque securigeras stimulaverit ira catervas,
Fleturusque pater; quantus duce terror in ipsa,
Qui furor in signis: quo balteus arserit auro.
Nocte sub extrema clausis telluris ab antris
Pervigil auditur Chalybum labor; arma fatigant
Ruricolæ, Gradive, tui: sonat illa creatrix
Prima manus belli terras crudelis in omnes.
Nam prius ignoti quam dura cubilia ferri
Eruerent, ensesque darent; odia ægra sine armis
Errabant, iræque inopes, et segnis Erinnys.
Inde Genetæi rupem Iovis, hinc Tibarenum
Dant virides post terga lacus: ubi deside mitra
Fœta ligat, partuque virum fovet ipsa soluto.
Vos quoque non notæ mirati vela carinæ
Mossyni: vos et stabulis Macrones ab altis,
Byzeresque vagi, Philyræque a nomine dicta
Litora, quæ cornu pepulit Saturnus equino.
Ultimus inde sinus, sævumque cubile Promethei
Cernitur, in gelidas consurgens Caucasus Arctos.
Ille etiam Alciden Titania fata morantem
Adtulerat tum forte dies; iamque aspera nisu
Undique convellens: veteris cum strage pruinæ,
Vincula prensa manu saxis adduxerat imis
Arduus, et lævo gravior pede: consonat ingens
Caucasus: et summo pariter cum monte secutæ
Incubuere trabes, abductaque flumina ponto:
Fit fragor: ætherias ceu Iuppiter arduus arces
Inpulerit, imas manus aut Neptunia terras.
Horruit inmensum Ponti latus: horruit omnis
Armeniæ prætentus Hiber: penitusque recusso
Æquore Cyaneas Minyæ timuere relictas.
Tum gemitu propiore Chalybs, densusque revulsis
Rupibus audiri montis labor, et grave Titan
Vociferans, fixos scopulis dum vellitur artus.
Contra autem ignari (quis enim nunc credat in illis
Montibus Alciden? dimissa ve vota retentet?)
Pergere iter socii: tantum mirantur ab alto
Litora discussa sterni nive, ruptaque saxa,
Et simul ingentum moribundæ desuper umbram

Tu precor ora regas, mecque his tutere in oris;
*Tot freta, tot duro properantia sidera passis,
Phrixe, fave; et patrias placidus reminiscere terras.
Tu quoque nunc, tumulo nequicquam condita inani,
Annue, diva maris; numeroque accede tuorum.
Quando egomet rursus per te vehar? aurea quando
Seston, et infaustos agnoscent vellera fluctus?
Vos etiam silvæ, vos Colchidos hospitis oræ,
Pandite, dives ubi pellis micat arbore sacra.
Tunc tibi, secundi proles Iovis, orte nivali
Arcados axe deæ, (fluvio modo, Phasi, quieto
Palladiam patiare ratem,) nec dona, nec aræ
Defuerint tellure mea: veneranda fluentis
Effigies te, Phasi, manet; quam magnus Enipeus,
Et pater aurato quantus iacet Inachus antro.
Dixerat: atque illi dextra sine verba magistri
Protinus in proram rediit ratis, omine certo
Fluminis os pontumque tuens: promittis at, ecce,
Utque vocas, revehemur, ait: sic deinde precatus,
Arma iubet celsa socios depromere puppi:
Dona dehinc Bacchi, casus qui firmet in omnes;
Rapta Ceres: viridesque premunt longo ordine ripas.
Incipe nunc alios cantus, dea, visque vobis
Thessalici da bella ducis: non mens mihi, non hæc
Ora satis: ventum ad furias, infandaque natæ
Fœdera, et horrenda trepidam sub virgine puppim:
Impia monstriferis surgunt iam prœlia campis.
Ante dolos, ante infidi tamen exsequar astus
Soligenæ, falli meriti: meritique relinqui.
Inde canens: Scythica senior iam Solis ab urbe
Fata laborati Phrixus compleverat ævi;
Illius extremo sub funere mira repente
Flamma poli, magnoque aries adparuit astro,
Æquora cuncta movens: at vellera, Martis in umbra,
Ipse sui Phrixus monumentum insigne pericli
Liquerat, ardenti quercum complexa metallo.
Quondam etiam tacitæ visus per tempora noctis
Effigie vasta: socerumque exterruit ingens
Prodita vox: O qui patria tellure fugatum
Quærentemque domos, his me considere passus

Ægro corde negat: nec vu
Dum sua sit modo tuta su
Proximus, et frater unde
Increpitare virum: usquit
Ille furens ira solio se pro
Præcipitatque patres: ip
Spem sibi iam rerum vulg
Ense petit: rapit inde fug
Signa gerens, omnemque
Iamque aderat magnis reg
Primaque in adversos fr
Constiterat: datus et soci
Ille dies, alterque dies; cu
Debitus Æsonis dux Thess
Nox hominum genus et d
Retulerat fessis optata si
At Iuno, et summi virgo
Consilia et varias sociab
Virgo prior; Magna parit
Cernis, ait, Colchos hab
Nunc status: hinc Perse,
Adparat Æetes aciem: q
Cui Iuno: Dimitte metu,
Hinc tibi grata magis m
Et nostros iam sudor eq
Æetæ sociare cocunt: aci
Corda quidem; nullos Mi
Verum alios tunc ipsa do
Sint, precor, hæc: tua ma
Pallas ait: liceat Graiis u
Æsonium caput; et pupp
Iactatam tandem nostro c
Talia tunc hominum aspe
Tristior at numquam, tu
Nox Minyis eguale metu;
Phaside, ubi domitis act
Cunctaque adhuc, magni v
Ambigua, et dubia rerum
Præcipue Æsoniden vari
Mens rapit undantem cu

umque quod horruit ætas,
que fretis enavimus orbem.
viæ, nec fama fefellit,
dia regnare sub Arcto.
arget mare, tecta petenda
s experienda tyranni:
que inexorabile certe,
ro preces et dicta superbus
nimos firmate repulsæ;
feramus vellera terris:
semper pudor absit in artis.
m qui se comitentur ad urbem,
ue novem ducuntur ab omni.
ei plaga proxima campi,
e petunt, iam luce reducta.
r noctem exterrita monstris,
ndem Medea tenebras,
ar ad placabile Phœbi
strantia flumina noctes.
acitis in sedibus artus
es, nullæque in virgine curæ,
ecates excedere lucis:
patris, stetit arduus inter
rcum stupefacta profundo:
e sequi: mox stare paventes
os nece, seque trementum
s, et lumina rumpere fletu.
vios ripamque petebat
thidum comitante caterva.
is iuga duxit Hymetti,
horos, hinc gressibus hærens
Proserpina iuncta Dianæ:
tum certante, priusquam
s decor omnis Averno.
inæ cum lumine tædæ
n miseros exosa parentes.
lidis a fluminis undis
idit procedere passu,
nutricem adfata timore est:
to ceu me petat agmine, mater,
, haud umquam cognita cultu?
, et tutos circumspice saltus.
grandæva pudoris
ni cui creditus ævi:
firmans hortatur alumnam.
æ, nec vis, ait, ulla propinquat,
am flammea murice cerno
frondemque inbellis olivæ.
sic cuncta simillima Phrixo.
hrum longissima quando
gnique edere labores.
rfudit luce iuventæ.
Ampyciden, astroque comantes
gio supereminet ore.
quam cum magis asperat ignes
ox accenditur auro,
es, hebet Arcas, et ingens
nto non gliscere cœlo
alidis iam fontibus amnes.
mquam pavor ore silentem
meu, paullumque reductis
upuit duce: nec minus inter
gregis hæret in una
cem dominamque catervæ.
s huc ades, inquit, Olympi;
æc virginis ora Dianæ,
aretris, ac pace fruentem,
ducunt flumina Nymphæ.
que hinc tibi gentis origo,
Felix prole parens, olimque beatior ille,
Qui tulerit, longis et te sibi iunxerit annis.
Sed fer opem, regina, viris: nos hospita pubes
Advehimur, Graium proceres, tua tecta petentes.
Duc, precor, ad vestri, quicumque est, ora tyranni;
Ac tu prima doce fandi tempusque modumque.
Nam mihi sollicito deus ignaroque locorum
Te dedit: in te animos, sed et omnia nostra repono.
Dixit, et operiens trepidam stetit: illa, parumper
Virgineo cunctata metu, sic orsa vicissim:
Quem petis Æeten, genitor meus: ipsaque iuxta
Mœnia; si bivios possis discernere calles.
Hac adeo duce ferte gradus: ingentia namque
Castra alios aditus, atque inpius obsidet hostis.
Dixerat hæc, patriumque viam detorquet ad amnem;
Sacraque terrificæ supplex movet irrita Nocti.
Ille autem inceptum famula duce protinus urguet
Aere septus iter: patitur nec regia cerni
Iuno virum, prior Æetæ ne nuntius adsit.
Iamque inerat populo mediæque incognitus urbi;
Cum comes orsa loqui: Phœbi genitoris ad aras
Ventum, ait: huc adytis iam se de more paternis
Rex feret: hic proceres audit, populosque precantes
Adloquii facilis (præsens pater admonet) æqui.
Dixerat: ast illi propere monstrata capessunt
Limina: non aliter, quam si radiantis adirent
Ora dei, verasque æterni luminis arces.
Tale iubar per tecta micat: stat ferreus Atlas
Oceano, genibusque tumens infringitur unda:
At medii per terga senis rapit ipse nitentes
Altus equos, curvoque diem subtexit Olympo:
Pone rota breviore, soror, densæque sequuntur
Pliades, et madidis rorant e crinibus ignes.
Nec minus hic varia dux lætus imagine templi
Ad geminas fert ora fores, cunabula gentis
Colchidos hic ortusque tuens: ut prima Sesostris
Intulerit rex bella Getis; ut clade suorum
Territus, hos Thebas patriumque reducat ad amnem;
Phasidis hos inponat agris, Colchosque vocari
Inperet: Arsinoen illi tepidæque requirunt
Otia læta Phari, pinguemque sine imbribus annum:
Et iam Sarmaticis permutant carbasa bracis.
Barbarus in patriis sectatur montibus Æan
Phasis, amore furens: pavidas iacit illa pharetras
Virgineo turbata metu; discursibus et iam
Deficit; ac volucri victam deus adligat unda.
Flebant populeæ iuvenem Phaethonta sorores,
Ater et Eridani trepidum globus ibat in amnem;
At iuga vix Tethys, sparsumque reconligit axem,
Et formidantem patrios Pyroenta dolores.
Aurea quin etiam præsaga Mulciber arte
Vellera, venturosque olim cælarat Achivos;
Texitur Argoa pinus Pagasea securi;
Iamque eadem remos, eadem dea flectit habenas;
Ipse subit, nudaque vocat dux agmina dextra.
Exoritur Notus, et toto ratis una profundo
Cernitur. Odrysio gaudebant carmine Phocæ.
Adparent trepidi per Phasidis ostia Colchi,
Clamantemque procul linquens regina parentem.
Urbs erat hic contra, gemino circumflua ponto,
Ludus ubi et cantus, tædæque in nocte iugales,
Regalique toro lætus gener; ille priorem
Deserit; ultrices spectant a culmine Diræ:
Deficit in thalamis, turbataque pellice coniux
Pallam et gemmiferæ donum exitiale coronæ
Adparat, ante omnes secum dequesta labores;
Munere quo patrias pellex ornetur ad aras
Infelix: et iam rutilis correpta venenis
Implicat igne domos; hæc tum miracula Colchis

Struxerat ignipotens, nondum noscentibus, ille
Quis labor, aligeris aut quæ secet unguibus auras,
Cæde madens: odere tamen, visusque reflectunt.
Quin idem Minyas operum deluxerat error;
Cum se Sole satus patriis penetralibus infert.
Filius hunc iuxta primis Absyrtus in annis,
Dignus avo, quemque insontem meliora manerent.
Tum gener Albanis Styrus qui advenerat oris,
Distulerant sed bella toros; tum Phrontis et Argus
Æolidæ, fraterque Melas, quos advena Phrixus
Progenuit; pariterque levi Cytisorus in hasta.
Post alii, quos præcipue Titania tellus
Legit honore patres, motique ad prœlia reges.
Admonet hic socios, nebulamque erumpit Iason,
Sideris ora ferens; nova lux obfusa Citæis.
Conveniunt, rogitantque viros, rogitantque quid ausi,
Quidve ferant; postquam primis inhiantia dictis
Agmina, suppressumque videt iam murmur Iason;
Talia miranti propius tulit ora tyranno;
Rex Hyperionide, quem per freta tanta petendum
Cælicolæ, et prima dignum statuere carina;
Si quando hic aliquam nostro satus orbe solebat
Thessaliam, si quos Phrixus memorare Pelasgos:
Hi tibi, tot casus, horrenda tot avia mensi,
Cernimur; ipse egomet proprio de sanguine Phrixi;
Namque idem Cretheus ambobus et Æolus auctor,
Cum Iove, Neptunoque, et cum Salmonide Nympha.
Meque nec huc ensis, araque egere paternæ:
Nec tua Thessalicis quemquam inclita nomina terris,
Sponte sequor; cui non iusso tot adire voluptas
Monstra maris? cui Cyaneos intrare fragores?
Sceptra tui toto Pelias sub nomine Phœbi
Maxima sorte tenens, totque illa errantia divos
Oppida, tot vigili pulcherrima flumina cornu;
Ille meum imperiis urguet caput; ille labores
Dat varios; suus ut magnum rex spargit ab Argis
Alciden, Stheneleo ipse satus: tamen aspera regum
Perpetimur iuga; nec melior parere recuso.
Hic sibi me auratæ pecudis quiscumque periclis
Exuvias perferre iubet; tibi gratia nostri
Sit precor hæc, meritique locus, quod iussa recepi;
Teque alium, quam quem Pelias speratque cupitque,
Promisi, et meliora tuæ mihi fœdera dextræ:
Si petere hoc sævi statuissem sanguine belli,
Ossa dabat Pindusque rates; quotque ante secuti
Inde nec audacem Bacchum, nec Persea, reges.
Sed me nuda fides, sanctique potentia iusti
Huc tulit, et medii sociatrix gratia Phrixi,
Iamque tibi nostra geniti de stirpe nepotes.
Nec tamen aut Phrygios reges, aut arva furentis
Bebryciæ spernendus adi; seu fraude petivit;
Seu quis honore meos, sua reddita dona; deumque
Nos genus, atque ratem magnæ sensere Minervæ.
Vix tandem longis quæsitam Colchida votis
Contigimus; qualemque dabat te fama, videmus.
Tu modo ne claros Minyis invideris actus.
Non aliena peto, terrisve indebita nostris,
Si quis et in precibus vero locus; atque ea Phrixo
Crede dari; Phrixum ad patrios ea ferre penates.
Munera tu contra victum mihi vecta per æquor
Accipe, Tænarii chlamydem de sanguine aheni,
Frenaque, et accinctum gemmis fulgentibus ensem:
Hoc patrium decus; hæc materni texta laboris:
His Lapithes adsuerat eques: da iungere dextram,
Da Scythicas sociare domos: sciat effera regis
Ira mei, quem te horrifero sortitus in axe
Caucasus, atque tuis quantum mitescat habenis.
Talibus orantem vultu gravis ille minaci
Iam dudum fremit; et furiis ignescit opertis.

Ceu tumet, atque imo sub gurgite
Unda silens; trahit ex alto sic ha
Et nunc ausa viri, nunc heu! sua
Regna fremit; quin et facili sibi n
Iam Phrixum dolet, et Scythiæ p
Nunc quassat caput, ne iuvenis sp
Quid vesanus agat, quod vellera p
Urit et antiquæ memorem vox pa
Cur simul aut Persen illinc sibi m
Thessalicam Fortuna ratem; mun
Finis agat, sævumque putant iam v
Interea quoniam belli pugnæque p
Cura prior, fingit placidis fera pe
Reddit et hæc: Cuperem haud tali
Advenisse meis, quo me gravisad
Frater enim (sceptri sic omnibus
Excidium parat, et castris me ing
Quare, age, cognatas primum def
Nec decus oblati dimiseris adven
Iamque virum trahit ipse chalybs
Tum meritis, nec sola dabo: cont
Ergo nec hic nostris deerat labor
Excipit Æsonides, et ceu nihil ac
Additus iste dies? veniant super
Bella meo: non hunc parva mihi c
Quasque dedit, licet ille moræ ta
Qui ferat Æeti sociis responsa ty
Acribus sat illos curis mora serva
Ac simul ut medio viderunt Cast
Crebrior incussit mentem pavor:
Progenies, fare, an patriam spes
Fare omnes: ille in mediis sic ora
Nec ferus Æetes, ut fama, nec au
Terga negat; bello interea sed pre
Auxilium petit; armatos dux prot
Adcelerare iubet; longo nam tuta
Puppis, et opposita fluvius defend
Haud mora; prosiliunt, quos nec I
Quos nec Iber, aut tota suis Aur
Sustineat, stetit explicito prius
Expertique simul, si tela artusque
Nec quisquam freta, nec patrias i
Sed magis ad præsens itur decus; i
Aura quatit: variis floret via disc
Qualis ab Oceano nitidum chorus
Qualibus adsurgens nox aurea cin
Illos Sole satus tacita mœstitiam
Miratur temere adsumtos: nec tali
Robora; quam medios hostem subi
Interea læto patitur convivia vult
Et iuxta Æsoniden magno cratere
Nunc sibi monstrantem natos Iovi
Æacidum, nunc ingentes Calydon
Audit et Alciden infando errore re
Defletosque duces, terræque maris
Ipse autem tantis excita furoribu
Expetit Æsonides, et amicos ordin
Quis procul ille virum nobis, que
Subligat, et stricto stat proximus
Ceu pugnam paret, et positas conf
Contra flammigeri proles Persei Sc
Quem rogitas, Carmeius, ait; nos, c
Semper habere viro, semper mani
Quid Latagum? quid si amaigen
Bellatoris equi potantem cervice cru
Nec tamen inmissis hic segnior ibi
Illum, ait Æsonides, pariter refer; l
Cui chlamys, et multa spiral com
Respicit Æetes, atque hæc quæqu

roceos sic illius omnis odores
uctis sic est coma culta maniplis
virum, et comtis diffide capillis.
spoliis in tigridis; ille profundo
russa mero: viden' alta comantem
enti turbantem pocula barba?
n dictis stupet hospes acerbis
inguaque gravem; cui nulla minanti
, non præsentis reverentia belli.
Æetes; Non frustra magna superbo
ait, et vocem paria arma sequuntur:
uin Marte diem noctemque fatiget:
ipæa stupuerunt flumina bruma,
m prole Getæ, iam pervigil illum
ositis exspectat Hiberia claustris.
æ quemq; manus, quæ signa sequantur,
prius humentem lux solverit umbram.
que illa ducum cras regna videbis
feræ surgat quibus imber habenæ;
us apta levi, quæ picta pharetris
ntes animo iam prospice campos,
lipedi pulsantem corpora curru
ibus exsultet Mavortia turmis,
lata valeat peltata securi,
veras inter non ultima natas
iduo libat cratera parenti.
tum vota deis et pocula fundit;
lent belligeros superare labores.
eticis veniens Gradivus ab antris,
trahens Arctoa per æquora nubem,
a Minyas stupefactus in urbe,
senem, promissaque vellera puppi
itus ad summi stellantia patris
uestuque Iovem testatur acerbo:
rex magne, quies? iam mutua divi
os hominum molimur honores:
cta iuvant, rabidam qui Pallada cœlo
neque femineis ius obiicis ausis.
exstructa quod vexerit ipsa carina
meis sperantem avertere lucis,
am tutata viros: sic cetera pergat,
diis quæ nunc fallacibus ambit,
rixeo spolientur templa metallo.
xilio Colchis, nec fœdere vestro:
mul, et Minyas deposcimus hostes.
id tantæ coeunt in prœlia gentes?
Esonides? imus nos, protinus imus,
riferum, et sumtis decernimus armis?
olo tacitis inopina tenebris
ntus ibi deus experiere; nec illas
npune trabes: an Martia templa
minus, tacitus mihi lucus, et agger
et sola colimur si gentibus umbra?
rerum cunctis tutela suarum:
ne pater, terris donaria certant:
is etiam suus: anne ego clara Mycenes
rgineas præder si Cecropis arces,
iam te gemitu lacrimisque tenebit
s; metuant ergo, nec talia poscant.
ec animis, quin longa silentia Pallas
nridens strepitumque minasq; Gradivi:
tonidæ, quibus hæc fera murmura iactes,
æ, sed Pallas, ait; neq; ego ægide digna,
lterius proles Iovis, excidat iste
e tumor: lituos mox armaque saxo
rimis adimam tua nomina bellis.
matrem demens gravitate secutus:
m monstrum superis quæ tale creavit.
aggressæ scelus, aut quo crimine sontes,
Si iuvenem, qui iussa sui tam dira tyranni
Inpavidus, maria et nondum qui nota subibat,
Iuvimus, et magnis aliquam spem movimus ausis?
An nullas præferre preces, nec fœdera regis
Ulla sequi? cæca sed cuncta inpellere pugna
Debuimus? sic Thraces agunt, sic turbidus iste,
Si qua petit: cuperem hæc etiam nunc bella remitti,
Nec socias armare manus: da vellera, rector,
Et medio nos cerne mari: quod sin ea Mavors
Abnegat, et solus nostris sudoribus obstat;
Ibimus indecores, frustraque tot æquora vectæ,
*Passaque quæ nequeam? sic femina: cœperat ardens
Hic iterum alternis Mavors insurgere dictis.
Excipit hinc contra pater, et sic voce coercet:
Quid vesane fremis? cum vos iam pœnitet acti,
Peccatumque satis; tunc ad mea iura venitis.
Quolibet ista modo, quacumque inpellite pugna,
Quæ cœpistis; habent quoniam sua fata furores.
Te tamen hoc, coniux, et te, mea nata, monebo:
Sit Persen pepulisse satis; nec vana retentet
Spes Minyas, finemve velint inponere bello.
Illum etenim talis rerum manet (accipite) ordo.
Victa retro nunc castra dabit, bellumque remittet
Territus adventu ducis et virtute Pelasgi:
Mox ubi Thessalicis referent hos flamina terris,
Tunc aderit, victorque domos et sceptra tenebit:
Donec et Æeten inopis post longa senectæ
Exsilia (heu magnis quantum licet inpia fatis!)
Nata iuvet; Graiusque nepos in regna reponat.
Hic labor, amborumq; hæc sunt discrimina fratrum:
Vadite, et adversis, ut quis volet, irruat armis.
Dixerat: instaurat mensas, pacemque reducit;
Et iam sideream noctem dimittit Olympo.
Tunc adsuetus adest Phlegræas reddere pugnas,
Musarum chorus, et citharæ pulsator Apollo:
Fertque gravem Phrygius circum cratera minister.
Surgitur in somnos, seque ad sua lumina flectunt.

Liber sextus

At vigil isdem ardet Furiis Gradivus, et acri
Corde tumet; nec quas acies, quæ castra sequatur,
Invenit: ire placet tandem, præsensque tueri,
Sternere si Minyas, magnoque rependere luctu
Regis pacta queat; Graiamque absumere pubem.
Inpulit hinc currus, monstrum irrevocabile belli
Concutiens, Scythiæque super tentoria sistit.
Protinus e castris fugit sopor: excita tela;
Turbati coiere duces: hos insuper ingens
Fama movet, rate quæ sacra vulgabat Achivos
Advenisse, sui repetentes vellera Phrixi;
Quos malus hospitio iunctaque ad fœdera dextra
Luserit Æetes, atque in sua traxerit arma.
Ergo, consiliis dum nox vacat alta movendis,
Legatos placet ire duces: mandataque Perses
Edocet adfari Minyas, fraudemque tyranni
Ut moneant; quinam hinc animos averterit error;
Se primum Hæmoniis hortatum ea vellera terris
Reddere, et exuvias pecudis dimittere sacræ:
Hinc odium, et tanti venisse exordia belli. (tur,
Quin potius dextramque suam, suaque arma sequan-
Aut remeent: neque enim Æetæ promissa fidemque
Esse loco; abstineant alienæ a sanguine pugnæ.
Non illos ideo tanti venisse labores
Per maris: ignotis quid opus concurrere, nec quos
Oderis? hæc medio Perses dum tempore mandat;
Aureus effulsit campis rubor; armaque et acres
Sponte sua strepuere tubæ. Mars sævus ab altis,
Hostis io, conclamat, equis, agite, ite, propinquat:
Ac simul hinc Colchos, hinc fundit in æquora Persen:

Progenuit, [illegible]
Ostia, semifero (dignum si credere) capi us
Corpore: nec Nymphæ geminos exhorruit angues.
Cuncta phalanx insigne Iovis, cælataque gestat
Tegmina dispersos trifidis ardoribus ignes:
Nec primus radios, miles Romane, corusci
Fulminis, et rutilas scutis diffunderis alas.
Insuper auratos coulegerat ipse dracones,
Matris Horæ specimen: linguis adversus utrimque
Congruit, et tereti serpens dat vulnera gemmæ.
Tertius unanimis veniens cum millibus Auchus
Cimmerias ostentat opes; cui candidus olim
Crinis inest, natale decus: dat longior ætas
Iam spatium, triplici percurrens tempora nodo:
Demittit sacro geminas a vertice vittas.
Dathin Achæmeniæ gravior de vulnere pugnæ
Misit in arma Daraps; acies quem Martia circum
Gangaridum, potaque Gerys quos efferat unda,
Quique lacum cinxere Bicen: non defuit Anxur,
Non Rhodalo cum fratre Sydon: Acesinaque lævo
Omine fatidicæ Phrixus movet agmina cervæ.
Ipsa comes, sætis fulgens et cornibus aureis,
Ante aciem celsi vehitur gestamine conti
Mœsta, nec in sævæ lucos reditura Dianæ.
Movit et Hylæa supplex cum gente Syenen
Inpia germani prætentans vulnera Perses.
Densior haud usquam, nec celsior extulit ullas
Silva trabes; fessæque prius rediere sagittæ,
Arboris ad summum quam pervenere cacumen.
Quin et ab Hyrcanis Titanius expulit antris
Cyris in arma viros: plaustrisque ad prœlia cunctas
Coraletæ traxere manus: ibi sutilis illis
Et domus, et crudo residens sub vellere coniux,
Et puer e primo torquens temone cateias.
Linquitur abruptus pelago Tyra; linquitur et mons
Ambenus, et gelidis pollens Ophiusa venenis.
Degeneresque ruunt Sindi; glomerantque paterno
Crimine, nunc etiam metuentes verbera turmas.
Hos super æratam Phalces agit æquore nubem
Cum fremitu; densique levant vexilla Coralli:

Totaque [illegible]
Discolor hastatas effudit Hi[...]
Quas Otaces, quas Latris ag[...]
Neurus, et expertes camentis [...]
Namque, ubi iam viresque al[...]
Arcus, et inceptus iam lance[...]
Magnanimis mos ductus avis [...]
Iura pati; dextra sed caræ oc[...]
Ense dato: rumpuntque mor[...]
Ambo animis, ambo miseri t[...]
Hic et odorato spirantes cri[...]
Cessæque manus; et qui tu[...]
Eruis, ignotis insons, Arim[...]
Doctus et Auchates patulo v[...]
Spargere, et extremas laquei[...]
Non ego sanguineis gestante[...]
Thyrsageten, cinctumque va[...]
Pellibus, et nexas viridanten[...]
Fama, ducem, Iovis et Cadmi[...]
Hac quoque turiferos, felicia [...]
Hac Arabas fudisse manu: m[...]
Cum vada, Thyrsagetas gelid[...]
Illis omnis adhuc veterum te[...]
Pulsus, et Eoæ memoratrix t[...]
Iungit opes Eumeda suas: su[...]
Exomatæ; Torinique, et flav[...]
Mellis honos Torinis; ditant [...]
Exomatas venatus alit; nec c[...]
Arctos equis: abeunt Hypani[...]
Tigridis aut sævæ profugi cu[...]
Mœstaque suspectæ mater st[...]
Inpulit et dubios Phrixei vel[...]
Centoras, et diros magico te[...]
Omnibus in superos sævus h[...]
Monstrificæ: nunc vero novo [...]
Nunc subitam trepidis Mœo[...]
Maximus hos inter Stygia ve[...]
Sollicitat nec Martis amor; [...]
Virginis, et paribus spirans [...]
Gaudet Averna palus, gaudet [...]

atit ut sævo cum fulmine Phlegram
mis Typhona reverberat arvis.
inc patriis Absyrtus in armis,
esque inter sua millia reges.
en Danaum manus, ipsaque Pallas
quam nec dea lassat habendo,
item colubris vultuque tremendam
mineces ostendere crines
rimasque sinit concurrere pugnas.
a Mavors pater, et mala leti
neque caput per nubila tollens
, mediaque altissima pugna:
aibus sese Fuga mentibus addat.
iunxere frementia telis
virum galeis adflavit adactis;
itus, perfractaque cædibus arma,
rnus cruor, alternæque ruinæ:
s, et thorax egerit imbres
: barbarici glomerantur ovatus,
xtæque virum cum pulvere vitæ.
orrepto crine Monesen
riter Colchi Graiique sequuntur
ille necem, prædamque relinquit:
ra viri. Dypsanta Caresus,
cura spargentem vulnera funda
adit ipse Cremedonis hasta:
rusque super turmæque feruntur.
et Hidasmenus; incipit hasta
s ast abies elusit utrumque;
nt: prior occupat ære citato
as; infracta est vulnere cervix;
s: nescit cui debeat Oebreus,
es: dum sibila respicit Iron
, Pyliam latere accipit hastam.
s paribus discurrere fratres
er armento quos dives ab omni
ue viam monstrarat iniquis:
: magis peditem candore notato
dit amor: simul obvius hastam
m Gelæ iacit alipedemque:
victor duce: risit ab alta
sisque equitem cognovit habenis.
que furens visuque Medores
t, et superos sic voce precatur:
so comitem me reddite fratri:
tra sonipes cadat inpius hasta,
ro non rettulit arma parenti,
tra, captivaque terga ministrat.
ed eum prior hasta Phaleri
sonipes citus effugit alas.
umquam metuisset Amyclas
m, tot, Rhyndace, montibus inter
que fretis? cadit inpiger una
so clari Taulantis alumnus
e Tages; cui plurima silvis
na soror, cultusque laborat.
candentis carbasa lini,
chlamys, non flava galeri
ue iuvant subtemine bracæ.
ediæ stupefacta per agmina pugnæ
sa spargens hastilia dextra;
iris proturbans ingerit ensem
uc: cum sævior, ecce, iuventus
e manus, fremitusque virorum
is molli lorica catena;
n equis; at equi porrecta per armos
m campis hostilibus umbram
a genu; vaditque virum vi,
cilis relegi docilisque relinqui,

Atque iterum medios, non altior ire per hostes.
Orbibus hos rapidis mollique per æquora Castor
Anfractu levioris equi deludit anhelos,
Inmemoresque mori: sed non isdem artibus æque
Concurrunt, ultroque ruunt in funera Colchi.
Campesus, inpacta latus inter et ilia quercu,
Tollitur; ac mediam moriens descendit in hastam.
Oebasus, infestum submisso poplite Phalcen
Evasisse ratus, lævum per luminis orbem
Transigitur; teneræ liquuntur vulnere malæ.
Contra autem geminis fidens thoracibus, ictum
Sustulit, et gladio Sibotes ferit ultima teli,
Nequicquam: iam cuspis inest, nec fragmina curat
Ambenus, et trunco medium subit Otrea ligno.
Seminecem Taxes Hypanin vehit, atque remissum
Pone trahit fugiens, et cursibus exsuit hastam:
Dumque reconlectam rursus locat; inruit ultro,
Turbatumque Lacon, et adhuc invadit inermem.
Inpulit adverso præceps equus Onchea conto,
Nequicquam totis revocantem viribus armos.
In latus accedit sonipes; accedit et ipse
Frigidus: arma cadunt; rorat procul ultima cuspis.
Qualem populeæ fidentem nexibus umbræ,
Si quis avem summi deducat ab aere rami,
Ante manu tacita cui plurima crevit harundo;
Illa dolis viscoque super correpta sequaci
Inplorat ramos, atque inrita concitat alas.
Parte alia infestis (nam fors ita iunxit) in armis
Styrus adest, lætusque virum cognoscit Anausin;
Et prior: En cuius thalamis Æeteia virgo
Dicta manet, nostrosque feret qui victor amores.
Non, ait: invitoque gener mutabere patri.
Tum simul adversas conlatis cursibus hastas
Coniiciunt: fugit adductis Albanus habenis
Saucius, atque datum leto non sperat Anausin,
Nec videt: ille autem telo moribundus adacto,
Ad soceros, pactæque sinus en coniugis, inquit,
Styre, fugis; vulnus referens, quod carmine nullo
Sustineat, nullisque levet Medea venenis.
Dixerat: extremus cum lumina conripit error;
Voxque repressa gelu, percussaque vertice tellus.
Hinc animos acies auget; magnoque doloris
Turbine Gesandrum Mavors rapit: ille morantes
Increpat, et stricto sic urguet Iazygas ense:
Nempe omnes cecidere senes, nempe omnis ademtos
Ante pater, quæ vos subito tam fœda senectus
Conripuit, fregitque animos, atque abstulit iras?
Aut mecum mediam, iuvenes, agite, ite per urbem,
Argolicamque manum; aut caris occumbite natis.
Inruit, et patrias cœptis ferus advocat umbras:
Sancte mihi Voraple pater, tua pectora nato
Suggere nunc, animamque parem; si fata peroso
Tarda tibi turpesque moras non segnius ipsi
Paruimus, parvique viam didicere nepotes.
Hæc ait, auditurque Erebo: tunc corripit ensem
Turbidus, et Furiis ardens quatit arma paternis.
Indigenis sacratus aquis, magnique sacerdos
Phasidis Arctois Aquites errabat in armis;
(Populeus cui frondis honor, conspectaque glauco
Tempora nectuntur ramo) te, Cyrne, parentis
Inmemorem duræ cupiens abducere pugnæ;
Iamque omnes inpune globos diversaque lustrans
Agmina, quem quærit, nusquam videt, atq; iterum
Vociferans, iterum belli diversa peragrat: (iustat
Lancea cæruleas circum strepit incita vittas.
Opprimit admissis ferus hunc Gesander habenis.
Ille manum trepidans atque inrita sacra tetendit:
Teque per hanc, inquit, genitor tibi si manet, oro
Canitiem, conpesce minas, et sicubi nato

Non nos aut levibus componere brachia remis
Novimus, aut ventos opus exspectare ferentes:
Imus equis, qua vel medio riget aequore pontus,
Vel tumida fremit Hister aqua: nec moenia nobis
Vestra placent: feror Arctois nunc liber in arvis
Cuncta tenens mecum: omnis amor iacturaque plau-
Sola; nec hac longum victor potiere rapina. (stri
Ast epulas quodcumque pecus, quaecumque ferarum
Mitte Asiae, mitte Argolicis mandata colonis,
Ne trepident: numquam has hiemes, haec saxa relin-
Martis agros: ubi iam saevo duravimus amne (quam
Progeniem, natosque rudes: ubi copia leti
Tanta viris? sic in patriis bellare pruinis
Praedarique iuvat: talemque hanc accipe dextram.
Dixit, et Edonis nutritum missile ventis
Concitat: it medium per pectus et horrida nexu
Letifer aera chalybs: trepidus super advolat Idas,
Ac simul Oenides, pariterque Menoetius, et qui
Bebrycio propius remeavit ab hospite victor.
At vero ingentem Telamon procul extulit orbem,
Exanimem te, Canthe, tegens: ceu septus in arto
Dat catulos post terga leo: sic comminus hastam
Aeacides gressumque tenet, contraque ruentem
Septeno validam circumfert tegmine molem. (thi,
Nec minus hinc urguet Scythiae manus, armaque Can-
Quisque sibi, et Graio poscunt de corpore poscens.
Arduus inde labos: medioque in corpore pugna
Conseritur: magno veluti cum turbine sese
Ipsius Aeoliae frangunt in limine venti,
Quem pelagi rabies, quem nubila, quemque sequatur
Illa dies: obnixa virum sic comminus haeret
Pugna; nec adrepto velli de corpore possunt.
Ut bovis exuvias multo qui frangere olivo
Dat famulis: tendunt illi, tractuque vicissim
Taurea terga domant: pingui fluit unguine tellus.
Talis utrimque labos, raptataque limite in arto
Membra viri miseranda meant: hi tendere contra,
Hi contra; alternaque virum non cedere dextrae.
Hinc medium Telamon Canthum rapit; hinc tenet

Diluvio tali, pariterque A…
Excidiis, nullo rapiente …
Ægida tum primum virgo …
Terrentum saevis squalente…
Quam soli vidistis equi: Pa…
Excussis in terga viris, dir…
In socios non sponte ruunt: …
Implicat, et trepidos lacerat…
Romanas veluti saevissima c…
Tisiphone regesque movet; …
Quorum aquilis utrimque …
Rura colunt; idem lectos ex…
Miscet infelix non hanc ad…
Sic modo concordes extern…
Palladii rapuere metus; sic…
Funera concurrunt domini…
Non tam foeda virum Laur…
Efferre Noti; Libyco nec ta…
Litore, cum fluctus involv…
Hinc iuvenes, illinc artus …
Quos radii, quos frena sec…
Currus caede madens; atque…
Viscera nunc aliis, aliis …
Haud unquam Colchorum a…
Tela; sed implicitos miseraq…
Confodiunt: ac forma neci…
Quam corvus ubi non Umb…
Non penna petit: haerentes…
Invenit, et cuncta constrictos…
Ipse recollectis addidit Aria…
Desilit, illum acies curvum…
Partiturque rotis: at quo ind…
In iuga Circaeos tetigit …
Talia certatim Minyae …
Funera miscebant campis, S…
Cum Iuno Aeetidum …
Esse viam, nec sic redditur…
Extremum molitur opem …
Consilia, ac seras aperit …

ecoquit fessos ætate parentes,
ie lege colus: hanc maxima Circe
ta modis, hanc advena Phrixus;
io lunam spumare veneno
oniis agitari cantibus umbras.
gicis et virginitate tremendam
m coniungere quærit Achivo.
is videt et nascentibus armis
medio si quam, stet in agmine flam-
iefas, nullos horrescere visus. (mæ,
nor, sævusque accesserit ignis?
ialamos, semperque recentia sertis
a iamdudum prosilit altis
icrumque exercitus omnis Amorum,
lacidis supplex Saturnia dictis
ros metuens aperire timores:
s nostra tuis, omnisque potestas
etiam magis adnue vera fatenti.
licis Tirynthius exsulat oris;
eadem Iovis, atque aversa voluntas:
halamis, flammæve in nocte priores.
ificis blanda adspiramina formæ,
is, terra cœloque potentes.
os, iam pridem sponte requirens
isi genus omne exscindere Phœbi.
is potitur; nec passa precari
acre decus fecundaque monstris
etas quibus, aut custodia famæ,
ontra levis et festina cupido,
li, dulcisque labantibus error,
mens alieni cura pericli,
erium, natorumque arma meorum
iascumq; libet nunc concute mentes.
is Saturnia læta venenis,
ineæ venit ad penetralia sedis,
tata sono formaque sororem.
a lumen procul: et pavor artus
ingens Æetida perculit horror.
s Minyas huc fluctibus, inquit,
r, nec nostro sola parenti
isse manus? at cetera muros
uiturq; virum cœlestibus armis.
iava sedes, tu sola paterna
s quando tibi cernere reges?
a; nec enim dea passa: manumque
idis mirantem passibus aufert.
ad mœnia summa futuri
ali, et falsæ commissa sorori.
s lucent velut alba colores;
vita brevis, totusque parumper
uscis et iam Notus imminet alis.
ltis Hecate Perseia lucis
mo referebat pectore voces:
ostrum nemus æqualesque catervas,
Graias haud sponte vageris ad urbes!
men: neque te, mea cura, relinquam.
nonumenta dabis; spernere nec as-
a viro: meque ille magistram (quam
u famulæ doluisse pudendo.
æ murorum extrema capessunt,
m lituumque fragoribus horrent,
i nimborum frigore mœstæ
is, hærentque pavore volucres.
iamq; omnis Hiber, Drancæaq; densa
gio, et latis prosternitur arvis:
licesque inter sua tela, suosque
am misero luctamine versant
longis campos singultibus implent.
a patrium Pæana Geloni

Congeminant; eadem redeunt mox gaudia victis;
Qua deus et melior belli respexit imago.
Quis tales obitus dederit, quis talia facta,
Dic age, tuque feri reminiscere, Musa, furoris.
Absyrtus clipei radiis curruque coruscus
Solis avi; cuius vibrantem comminus hastam
Cernere, nec galeam gentes potuere minantem;
Sed trepidæ redeunt, et verso vulnera tergo
Accipiunt, magnisque fugam clamoribus augent:
Proterit inpulsu gravis agmina, corporaque atris
Sternit equis, gemitusque premit spirantis acervi.
Nec levior comitatur Aron: horrentia cuius
Discolor arma super, squalentesque ære lacertos,
Barbarica chlamys ardet acu, tremefactaque vento
Inplet equum: qualis roseis it Lucifer alis,
Quem Venus inlustri gaudet producere cœlo.
At non inde procul Rhambelus et acer Otaxes
Dispulerant Colchos, pariterque inglorius Armes,
Fraude nova stabula et furtis adsuetus inultis
Depopulare greges: frontem quum cornibus auxit
Hispidus, inque dei latuit terrore Lycei.
Hac tunc attonitos facie defixerat hostes,
Quem simul ignota formidine bella moventem
Vidit Aron; Pavidos te, inquit, nunc rere magistros,
Et stolidum petiisse pecus; non pascua, nec seps
Hic tibi: nocturnis mitte hæc simulacra rapinis;
Neve deum mihi finge; deus quoq; consere dextram.
Sic ait: intentaque adiutum missile planta
Dirigit, et lapsis patuerunt vulnera villis.
Nec minus Æolii proles Æetia Phrixi
Fertur et ipsa furens; ac se modo læta Cytæis
Agminibus, modo cognatis ostentat Achivis.
Atque hos, in medio duri discrimine belli,
Laudibus inque ipsis, gaudens ubi vidit Iason;
Macte, ait, o nostrum genus, et iam certa propago
Æoliæ, nec opina, domus: sat magna laborum
Dona fero, satis hoc visu quæcumque rependo.
Dixit, et in Sueten, magnique in fata Ceramni
Emicuit, clipeumque rotans, hunc poplite cæso
Deiicit, illum aperit lato per pectus hiatu
Argus, utrumque ab equis ingenti porrigit arvo
Et Zacorum et Phalcen, peditem pedes haurit Ama-
Sanguinis ille globos, effusaq; viscera gestat, (strum.
Barbarus et cassa frendens sublabitur ira.
Dat Calais Barisanta neci, semperque propinquas
Rhipea venali comitantem sanguine pugnas.
Centum lecta boum bellator corpora, centum
Pactus equos; his ille animam lucemque rependit
Crudelis: tandem dulces iam cassus in auras
Respicit, ac nulla cœlum reparabile gaza.
Labitur intortos per tempora cærula crines
Tunc quoque materna velatus harundine Peucon.
At genetrix imis pariter Mæotis ab antris
Inplevit plangore lacus, natumque vocavit,
Iam non per ripas, iam non per curva volantem
Stagna, nec in medio truncantem marmore cervos.
Eurytus Exomatas agit æquore. Nestoris hastæ
Inmoritur primævus Helix (nec reddita caro
Nutrimenta patri) brevibus præreptus in annis.
At Latagum Zatenque Daraps; illum exigit hasta,
Hunc fugat; ingentem subiti cum sanguinis undam
Vidit, et extremo lucentia pectora ferro.
Ecce autem muris residens Medea paternis,
Singula dum magni lustrat certamina belli,
Atque hos ipsa procul densa in caligine reges
Agnoscit, quæritque alios Iunone magistra,
Conspicit Æsonium longe caput; ac simul acres
Huc oculos sensusque refert animumque faventem:
Nunc quo se raperet, nunc quo diversus abiret,

Tantum effata, magis campis intendere suadet,
Dum datur, ardentesque viri percurrere pugnas.
At simul hanc dictis, illum dea Marte secundo
Inpulit, atque novas egit sub pectora vires,
Ora sub excelso iam dudum vertice coni
Sæva micant: cursuque ardescit, nec tibi, Perse,
Nec tibi, Virgo, iubæ lætabile sidus Achivæ.
Acer ut autumni canis, iratoque vocati
Ab Iove fatales ad regna iniusta cometæ.
Nec sua Crethiden latuit dea, vimque recentem
Sentit agi membris, ac se super agmina tollit:
Quantus ubi ipse gelu, magnoque incanuit imbre
Caucasus, et summas abiit hibernus in Arctos.
Tunc vero, stabulis qualis leo sævit opimis
Luxurians, spargitque famem, mutatque cruores;
Sic neque parte ferox, nec cæde moratur in una
Turbidus; inque omnes pariter furit: ac modo sævo
Ense, modo infesta rarescunt cuspide pugnæ.
Tunc et terrificis undantem crinibus Hebrum,
Et Geticum Priona ferit: caput eripit Auchi,
Brachiaque, et vastis volvendum mittit harenis.
At genitus Iove conplerat sua fata Colaxes;
Iamque pater mœsto contristat sidera vultu,
Talibus ægra movens nequicquam pectora curis:
Hei mihi, si duræ natum subducere sorti
Moliar, atque meis ausim confidere regnis!
Frater adhuc Amyci mœret nece: cunctaque divum
Turba fremunt, quorum nati cecidere cadentque.
Quin habeat sua quemque dies: cunctisque negabo,
Quæ mihi: supremos misero sic fatus honores
Congerit, atque animis moriturum ingentibus inplet.
Ille volat campis, inmensaque funera miscet
Per cuneos: velut hiberno proruptus ab arcu
Imber agens scopulos, nemorumque operumque ruinas;
Donec ab ingenti bacchatus vertice montis
Frangitur, inque novum paullatim deficit amnem.
Talis in extremo proles Iovis emicat ævo;
Et nunc magnanimos Hypetaona Gesithoumque,
Nunc Arinen Olbumque necat: iam saucius Apren,
Et desertus equo Tydrum pedes excipit hasta

Contrectat, miseroque apta
Quaque dedit teneros auru
Deficit; ac sua virgo dea gu
Non gemmis, non illa levi t
Sed facibus, sed mole dei; q
Iam tenet: extremus roseo p
Ac prior his: Credisne patr
O soror, Argolicus cui dis
Contigit? aut belli quantu
Heu quibus ignota sese pro
Obiicit! hæc fantem medio
Incepti iam Iuno potens, se
Imminet e celsis audentius i
Virgo, nec ablatam sequitu
At quotiens vis dira ducum
Æsoniden pressere viri, cu
Imber iit; toties saxis puls
Primaque ad infesti Lexan
Alta sed Æsonium supra ca
Teque, Caice, petit: coniu
Linquitur, et primo domus
Regius Eois Myraces interp
Venerat, ut Colchos procul
Fœdera donato non irrita i
Tum iuvenem terris Perca
Ac subiti Mavortis amor: s
Semivir, inpubemque geren
Ipse, pharetratis residens a
Nunc levis infesto procurri
Nunc fuga conversas spargit
At viridem gemmis et Eoa
Subligat extrema patrium
Insignis manicis, insignis a
Inproba barbaricæ procurr
Nec latuere diu sævum spoli
Perque leves et multo macu
Concita cuspis abit: subitos
Saucia tigris hiat, vitamque
Ipse puer fracto pronum cap
Sanguine tunc atro chlamyd

; quam te, Meleagre, furentem,
let, aut pugnas miratur Acasti
gentes, campique videbant)
versis incumbere turmis:
œda ducum, largusque cadentum
s dominis ingentibus orbi.
rses gemitus: cladem que suorum,
bens his cœlum questibus inplet.
iis eiectum sedibus istas
nas, Scythiamq; in bella moverem,
ugurio lusistis inani?
tas tua, Iuppiter, omina pœnas
nobis Argoa parabas
t tantas coniungere vires.
s miseris mora: dent tamen, oro,
i fata diem, quo fallat Achivos
ue hunc videam virtute superbum
s flentem sine honore labores.
tusque suis everberat armis,
aleam singultibus inplet:
ræceps incendia belli:
Pallas vidisset ab armis:
ce ferox in funere Perses,
lchis solioque reponere fratris
ro vereor ne fraude peremtum
m hanc magno terrore rependat.
nebulam diffundit amictu,
i circum caput amovet hastas.
lementi turbine gentes
nque levi raptatus in æthra,
emas pugnæ defertur in oras:
iber Essedoniæque phalanges
isque iuvant clamoribus agmen.
eras profert mortalibus umbras:
belli fragor; ægraque muris
am virgo perpessa timorem.
paullum per sacra resistunt,
n iamiam in quodcumque paratæ
io remeat Medea tumultu,
umque acies patriasque phalanges
s agnoscit Iasona curis,
e cava superest de casside vultus.

iber septimus

alico iam serus ab hospite vesper
tua gaudia, virgo, relinquunt:
veniens non mitis amanti.
tis extremo in limine plantis,
ros, et mens incensa tenebris;
los per longa insomnia questus,
ire malo; tandemque fateri
n medio sic fata dolore est:
u; vel quo sic pervigil usque
trahor? non hæc mihi certe
s, iuvenis fortissime, vultus.
um demens iterumque recordor,
eta mari? quid in hospite solo
iti potius iam vellera Phrixi
la petit, quaque una laborum
quando domos has ille reviset?
s quando pater ibit ad urbes?
ui se dare fluctibus ausi,
re vias, talemque secuti
virum: sed sic quoque talis abito.
, nimiumque experta cubile,
candescere limen Eoo:
nem lux orta refecit amantem,
entes levis erigit imber aristas,
sis descendunt flamina remis.

At sua longarum Minyas iam cura viarum
Admonet, inque ipso nequicquam tempore regem
Lætitiæ meritique petunt: quem passus Iason
Vota prius captasque deis accendere prædas,
Prominet, atque oculos longe tenet; aurea si iam
Pellis, et oblatis clarescant atria villis.
Ille autem iamiam vultus vocesque paratas
Ante aperit; rumpitque moras, inque ipsa morantis
Prosilit ora viri, talique effunditur ira:
Orbe satos alio, sua litora regnaque habentes,
Quis furor has mediis tot fluctibus egit in oras,
Quisve mei vos tantus amor? tu prima malorum
Caussa mihi; tu, Phrixe gener: non te æquore mer-
Quo soror, ut felix nullos nunc nomine Graios (sum,
Nossem ego: quis regum Pelias, quis Thessalus, aut
quæ
Græcia? quodnam hominum cerno genus? aut ubi
Cyaneæ? venit Scythicas en hospes in oras. (caules
Quinquaginta Asiam (pudet heu!) penetrarit Iason
Exsulibus? meque ante alios sic spreverit una,
Una ratis, spolium ut vivo de rege reportet?
Ipsum efferre, meos ipsum me pandere lucos
Imperet? et nullo dignetur vincere bello?
Cur, age, non templis sacrata avellere dona
Omnibus, atque ipsas gremiis abducere natas,
Prædo, libet? vobisne domos, vobisne parentes
Esse putem, ratis infandis quos sola rapinis
Sævaque pascit hiems? et quos, credamus ut ipsis,
Rex suus inlisit pelago, vetuitque reverti?
Scilicet Æoliæ pecudis poteretur ut auro.
Ante meus cæsa descendet Caucasus umbra,
Ac prior Hæmonias rapiet super æquora prædas.
Haud ego cum vittis statui feralibus Hellen.
Si tamen his aliter perstas non cedere terris,
Teque pudor cassi reditus movet, ac latet una
Nescio quid plus puppe viris; haud ipse morabor,
Quæ petitis: modo nostra prior tu perfice iussa.
Martius ante urbem longis iacet horridus annis
Campus, et ardentes, ac me quoque vomere presso,
Me quoque cunctantes interdum agnoscere tauri.
His magis atque magis rabiem nunc nostra senectus
Luxuriemque dedit: solitoque superbior ignis
Ore fremit: succede meæ, fortissime, laudi;
Et nostros recole, hospes, agros: nec semina deerunt,
Quæ prius ipse dabam, et messes, quas solus obibam.
Consiliis nox una satis: tecumque retracta,
Cumque tuis hæc iussa deis: ac, si quid in isto est
Robore, prædicti venies in rura laboris.
Ipse incertus adhuc, tenebris te protinus illis
Involvi flammisque velim: durare parumper
An magis, everso iacias dum semina campo,
Ac tibi Cadmei dum seminis exeat hydri
Miles, et armata florescant pube novales.
Filia prima trucis vocem mirata tyranni
Hæsit, et ad iuvenem pallentia retulit ora,
Contremuitque metu, ne nescius audeat hospes,
Seque miser ne posse putet: perstrinxerat horror
Ipsum etiam, et mœsta stabat defixus in ira.
Non ita Tyrrhenus stupet Ioniusque magister,
Qui portus, Tyberine, tuos, claramque serena
Arce Pharon præceps subiit: nusquam ostia, nu-
Ausoniam videt, et sævas accedere Syrtes. (quam
Tum tamen, infando quæ det responsa tyranno,
Colligit, et tandem obtutu consurgit ab alto:
Non, ait, hos reditus, non hanc, Æeta, dedisti
Spem Minyis: cum prima tuis pro mœnibus arma
Induimus: quo versa fides? quos vestra volutant
Iussa dolos? alium hic Pelian, alia æquora cerno
Quin agite, hoc omnes odiisque urguete ty-

Imperiisq; caput; quamquam mihi dextera, nec spes
Defuerit mox iussa pati, nec cedere duris.
Unum oro, seu me illa suis seges obruet hastis,
Hauriet adverso seu crastinus ignis hiatu;
Nuntius hinc sævas Peliæ mittatur ad aures,
Hic periisse viros; et me, si vestra fuisset
Ulla fides, reducem patriæ potuisse referri.
Talibus attonitos dictis natamque patremque
Linquit, et infida præceps prorumpit ab aula.
At trepida et medios inter deserta parentes
Virgo silet: nec fixa solo servare parumper
Lumina, nec potuit mœstus non flectere vultus:
Respexitque fores, et adhuc invenit euntem;
Visus et heu miseræ tunc pulchrior hospes amanti
Discendes: tales humeros, ea terga relinquit.
Illa domum atque ipsos paullum procedere postes
Optat, et ardentes tenet intra limina gressus.
Quali, ubi extremas Io vaga sentit harenas,
Ferteq; refertq; pedem; tumido quam cogit Erinnys
Ire mari, Phariæque vocant trans æquora matres.
Circuit haud aliter, foribusque inpendet apertis,
An melior Minyas revocet pater: oraque quærens
Hospitis, aut solo mœret defecta cubili,
Aut venit in caræ gremium refugitque sororis,
Atque loqui conata silet; rursusque recedens
Quærit, ut Æeis hospes consederit oris
Phrixus, ut aligeri Circen rapuere dracones.
Tum comitum visu fruitur miseranda suarum,
Inplerique nequit; subitoque parentibus hæret
Blandior, et patriæ circumfert oscula dextræ.
Sic adsueta toris et mensæ dulcis herili,
Ægra nova iam peste canis rabieque futura,
Ante fugam totos lustrat queribunda penates.
Tandem etiam molli sese semel increpat ira:
Pergis, ait, demens; teque illius angit imago,
Curaque, qui profuga forsan tenet alta carina?
Quique meum patrias referet nec nomen ad urbes?
Quid me autem sic ille movet, superetne labores,
An cadat, et tanto turbetur Græcia luctu?
Saltem, fata virum si iam suprema ferebant,
Iussus ad ignotos potius foret ire tyrannos!
O utinam, et tandem non hac moreretur in urbe!
Namque et sidereo nostri de sanguine Phrixi
Dicitur; et caram vidi indoluisse sororem:
Seque ait has iussis actum miser ire per undas.
Aut redeat quocumque modo, meque ista precari
Nesciat, atque meum non oderit ille parentem.
Dixerat hæc, stratoque graves proiecerat artus,
Si veniat miserata quies; cum sævior ipse
Turbat agitque sopor: supplex hinc sternitur hospes,
Hinc pater: illa nova rumpit formidine somnos,
Erigiturque toro; famulas carosque penates
Agnoscit, modo Thessalicas raptata per urbes.
Turbidus ut pœnis cæcisque pavoribus ensem
Corripit, et sævæ ferit agmina matris Orestes:
Ipsum angues, ipsum horrisoni quatit ira flagelli;
Atque iterum infestæ se fervere cæde Lacænæ
Credit agens, falsaque redit de strage dearum
Fessus, et in miseræ conlabitur ora sororis.
His ubi nequicquam nutantem Colchida curis
Iuno videt necdum extremo parere furori:
Non iam mentitæ vultum vocemque resumit
Chalciopes; quando ardor hebet, leviorque pudori
Mensque obnixa malo; tenues sublimis in auras
Tollitur, et fulvo Venerem vestigat Olympo:
Sum memor, ut tantum mecum partita laborem;
Illa nimis sed dura manet, conversaque in iram
Et Furias dolet, ac me nunc decepta reliquit.
I, precor, atque istum, quo me frustratur, amorem
Vince, precor; patriis ut tandem e
Audeat, atque meum casu defender
Æsoniden: quin illa sacro, quo freta
Illum etiam totis adstantem noctib
Qui nemus omne suum, quique aure
Vellera tot spiris circum, tot ducti
Solvat, et in somnos ingenti solvat
Hæc tibi nunc: Furiis, atque ipsi ce
Tum Venus aligerum mater sic fat
Nec tibi, cum primos adgressa es fle
Virginis, ignotaque animum contir
Defuimus: data continuo sed cingul
Nostra tibi: quis mota loco labefact
Haud satis est; sed me ipsa opus: e
Pectora me, dubiusque pudor: iam
Æsonii petat ipsa viri, metuatque n
Tu face luciferæ citus ad delubra D
Deveniat, sacras solita est ubi funde
Colchis, et æquali dominam lustrar
Nec te nunc Hecates subeat metus, a
Inpediat ne cœpta time: quin audea
Continuo transibit amor; cantoque
Ipsam flammiferos cogam conpescer
Amplexumque pati: volucrem tunc
Festinamque iubet monitis parere I
Et iuvenem Æsonium prædicto sist
Protinus hinc Iris Minyas, Cyther
Colchida: Caucasiis speculatrix lun
Rupibus, attonitos Ææa in mœnia
Speque metuque tenens, et adhuc ig
Vix primas occulta Venus prospexe
Virginis ecce novus mentem perstri
Incipit: ingeminant conmotis quest
Ergo iterum sensus varios super hos
Mœret, et absenti nequicquam talia
Si tibi Thessalicis, nunc si tua fort
Mater, et heu, si qua est, posset suc
Quidve tuos virgo possim nisi flere
Hoc satis; ipsa etiam casus spectare
Atque iterum duræ cogar comes ess
Et nunc ille sua non quemquam sort
Non ullum meminisse putat: cumq
Me quoque: si quando fuerit tamen
Illum ego, qui diris cinis ultimus h
Ossaque, quis tauri sævusque peper
Conponam, sedemque dabo: fas tunc
Dilexisse viri, tumuloque has redde
Dixerat: ecce toro Venus inprovisa
Sicut erat mutata deam, mentitaqu
Vestibus et magica Circen Titanida
Ipsa, velut lenti fallatur imagine so
Hic oculos incerta tenet, magnique
Paullatim putat esse patris; tum fle
Prosiluit, sævæque ultro tulit oscul
Ac prior: O tandem, vix tandem red
Dura tuis; quæ te biiugis serpentibus
Hinc fuga? quæve fuit patriis mora g
Antè et Thessalicæ Phasin petiere c
Perque tot infelix frustra vada venit
Quam patriæ te movit amor: tum cel
Occurritque Venus: Tu nunc mihi c
Sola tuæ venio (iampridem ignava) i
Cetera parce queri; neu me meliora s
Argue: quippe ut iam repetentur mu
Omnibus hunc potius communem a
Communes et crede deos: patriam ind
Qua redit itque dies: nec nos o nata m
Luserit hoc uno semper sub
Fas mihi non habiles, fas et

iux ego regia Pici:
is horrent ibi pascua tauris;
ominam maris: at tibi quinam
da, proci? cui vadis Hibero,
coniux non una Gelono?
udum spernere voces:
rem magnæ Perseidos, inquit,
alamos ego cogar in illos,
n pro me dimitte timorem.
m, quando potes, eripe curis,
e mihi, quæque aspera, mater,
udum incendia mentis.
ullus sopor: ardua amanti.
requiem, mentemque repone:
ue mihi; da prendere vestes
oculos componere virga.
r, prodes mihi; fortior ante
imos, infestaque cerno
tibi surgere crines.
ulabsaque flebat iniquæ
us, pestemque latentem
onstrabat pectoris ignem.
uus, et furialia figit
ue odiis inspirat amorem.
mœrentem vocibus ambit,
net; Quin hoc, ait, audi,
acrimisque hæc intit obortis:
d te modo laberer auris;
gientem litore cerno,
amquam dimittere portu
quæ detinet insula nautas.
qui tum mihi pulchrior omnes
ducem mirabar et ipsa)
comitum ratus esse tuarum:
morituri protinus horror,
videas occurrere monstris,
ninæ referas ad virginis aurem:
os; illi has ego voces,
anus, ut possum, a litore tendo.
n per mille pericula traxi,
via sola salutis,
te dabit: ne vota repellat,
nas, quales nec viderit ultra,
uvet, atque hæc nomina servet.
or Hippodamia labores
simul iugulata procorum
patrios exhorruit axes:
atrem Minoia virgo:
as sit succurrere dignis
iubeas mitescere campos?
lem Cadmeia morte
mantes hospite tauri.
is hic possum exsolvere grates!
corpus de morte receptum,
esse suam: miserebitur ergo?
trictumque ruebat in ensem.
recor: cumque ipsa moverer
iri, te passa rogari
e nova, tu supplice digno
meis iam parta venenis.
amdudum lumina vultu
nque tenens, quin ipsa loquentis
a pudor æstuat ira
or molles invaserat annos.
s infelix obstruit aures;
, nec quo se vertere posset
condi tellure premique
diras evadere voces.
ortis exspectat in ipsis.

Sævus Echionia ceu Penthea Bacchus in aula
Deserit, iniectis per roscida cornua vinclis;
Cum tenet ille deum, pudibundaq; tegmina matris,
Tympanaq;, et mollem subito miser accipit hastam.
Haud aliter deserta pavet, perque omnia circum
Fert oculos, tectisque negat procedere virgo.
Contra sævus amor, contra periturus Iason
Urguet, et auditæ crescunt in pectore voces.
Heu quid agat? videt externo se prodere patrem
Dura viro: famam scelerum iamque ipsa suorum
Prospicit, et questu superos, questuque fatigat (cis,
Tartara: pulsat humum, manibusq; inmurmurat un-
Noctis heram Ditemque ciens; succurrere tandem
Morte velint, ipsumque simul demittere leto,
Quem propter furit: absentem sævissima poscit
Nunc Pelian, tanta iuvenem qui perderet ira:
Sæpe suas misero promittere destinat artes,
Denegat, atque una potius decernit in ira;
Ac neque tam turpi cessuram semper amori
Proclamat, neque opem ignoto viresque daturam:
Atque toro proiecta manet: cum visa vocari
Rursus, et inpulso sonuerunt cardine postes.
Ergo ubi nescio quo penitus se numine vinci
Sentit, et abscisum quidquid pudor ante monebat;
Tum thalami penetrale petit, quæ maxima norat
Auxilia Hæmoniæ quærens pro rege carinæ.
Utque procul magicis spirantia tecta venenis,
Et sævæ patuere fores, oblataque contra
Omnia, quæ Ponto, quæ Manibus eruit imis,
Et quæ sanguinea Lunæ destrinxit ab ira,
Tune sequeris, ait, quidquam, aut patiere pudendum,
Cum tibi tot mortes, sceleris que brevissima tanti
Effugia? hæc dicens, qua non velocius ulla,
Pestiferam toto nequicquam lumine lustrat.
Cunctaturque super, morituraque colligit iras.
O nimium iucunda dies, quam cara sub ipsa
Morte magis! stetit, et sese mirata furentem est.
Occidis, heu! primo potes hoc durare sub ævo?
Nec tu lucis, ait, nec videris ulla iuventæ
Gaudia? nec dulces fratris pubescere malas?
Hunc quoque, qui nunc est primævus, Iasona nescis
Morte perire tua, qui te nunc invocat unam,
Qui rogat, et nostro quem primum in litore vidi?
Cur tibi fallaces placuit coniungere dextras?
Tun' poteras istis iuvenem non perdere monstris
Protinus? ipsa etiam, fateor, tunc ipsa volebam.
Testor cara tuas, Circe Titania, voces:
Te ducente sequor; tua me grandæva fatigant
Consilia, et monitis cedo minor: hæc ubi fata,
Rursus ad Hæmonii iuvenis curamque metumque
Vertitur; hunc solum propter seu vivere gaudens,
Sive mori, quodcumque velit: maiora precatur
Carmina, maiores Hecaten immittere vires
Nunc sibi; nec notis stabat contenta venenis.
Cingitur inde sinus, et qua sibi fida magis vis
Nulla, Prometheæ florem de sanguine fibræ
Caucasium, tonitru nutritaque gramina, promit,
Quæ sacer ille nives inter tristesque pruinas
Durat editque cruor; cum viscere vultur adeso
Tollitur e scopulis, et rostro inrorat aperto.
Idem nec longi languescit finibus ævi
Inmortale virens: idem stat fulmina contra
Sanguis, et in mediis florescunt ignibus herbæ.
Prima Hecate Stygiis duratam fontibus harpen
Intulit, et validas scopulis effodit aristas:
Mox famulæ monstrata seges, quæ lampade Phœbes
Sub decima iuga fœta metit, sævitque per omnes
Reliquias saniemque dei; gemit irritus ille
Colchidos ora tuens: totos tunc contrahit artus

Monte dolor, cunctæque tremunt sub falce catenæ.
Talibus infelix contra sua regna venenis
Induitur, noctique tremens infertur opacæ.
Dat dextram vocemque Venus, blandisque paventem
Adloquiis, iunctoque trahit per mœnia passu.
Qualis adhuc teneros supremum pallida fœtus
Mater ab excelso produxit in aera nido,
Hortaturque sequi, brevibusque insurgere pennis;
Illos cærulei primus ferit horror Olympi;
Iamque redire rogant, adsuetaque quæritur arbor.
Haud aliter cæcæ per mœnia deficit urbis
Incedens, horretque domos Medea silentes.
Hic iterum extremæ nequicquam in limine portæ
Substitit, atque iterum fletus animique soluti,
Respexitque deam, paullumque his vocibus hæsit:
Ipse rogat certe, meque ipse implorat Iason.
Nullane culpa subest? labes non ulla pudoris,
Nullus amor: nec turpe viro servire precanti?
Illa nihil contra, vocesque abrumpit inanes.
Et iam iam magico per opaca silentia Colchis
Cœperat ire sono, monstrataque condere vultus
Numina, cumque suis averti collibus amnes;
Iam stabulis gregibusq; pavor, strepitusq; sepulcris
Inciderat: stupet ipsa gravi nox tardior umbra,
Iamq; tremens longe sequitur Venus: utque sub altas
Pervenere trabes, divæque triformis in umbram;
Hic subito ante oculos nondum speratus Iason
Emicuit: viditque prior conterrita virgo.
Atque hic se profugam volucri Thaumantias ala
Sustulit; inde Venus dextræ dilapsa tenenti.
Obvius ut sera cum se sub nocte magistris
Impingit pecorique pavor; qualesve profundum
Per chaos occurrunt cæcæ sine vocibus umbræ;
Haud secus in mediis noctis nemorisque tenebris
Inciderant ambo attoniti, iuxtaque subibant,
Abietibus tacitis aut immotis cyparissis
Adsimiles, rapidus nondum quas miscuit auster.
Ergo ut erat vultu defixus uterque silenti,
Noxque suum peragebat iter; iam iam ora levare
Æsoniden, farique cupit Medea priorem.
Quam simul effusis pavitantem fletibus heros,
Flagrantesque genas vidit, miserumque pudorem;
Has tandem voces dedit, et solatus amantem est;
Fersne aliquam spem lucis? ait, miserata laborem
Nempe venis? an et ipsa mea lætabere morte?
Ne, precor, infando similem te, virgo, parenti
Gesseris: haud tales decet inclementia vultus.
Hascine nunc grates, hæc exspectata laborum
Dona dari decuit? sic te sub teste remitti
Fas me, virgo, tuum? iustas da vocibus aures.
Nec pater ille tuus tantis me opponere monstris,
(Quid meritum?) aut tales voluit me pendere pœnas.
An iacet externa quod nunc mihi cuspide Canthus?
Quodque meus vestris cecidit pro mœnibus Iphis?
Aut Scythiæ tanta inde manus? iussisset abire
Perfidus, atque suis extemplo cedere regnis.
Spem mihi promissam per quæ discrimina rursus,
Et reddat qua lege, vides; occumbere tandem
Possumus; idque sedet, quam non quæcumq; subire
Patris iussa tui: numquam sine vellere abibo
Hinc ego: degenerem nec me tu prima videbis.
Hæc ait: illa tremens, ut supplicis adspicit ora
Conticuisse viri, iamque et sua verba reposci;
Nec quibus incipiat demens videt, ordine nec quo,
Quove tenus, prima cupiens effundere voce
Omnia, sed nec prima pudor dat verba timenti.
Hæret, et attollens vix tandem lumina fatur:
Quid, precor, in nostras venisti, Thessale, terras?
Unde mei spes ulla tibi? tantosque petisti

Cur non ipse tua fretus virtute l
Nempe, ego si patriis timuissem
Occideras: nempe hanc animam
Funeris; en ubi Iuno, ubi nunc T
Sola tibi quoniam tantis in casil
Externæ regina domus; miraris
Credo; nec agnoscunt hæ nunc A
Sed fatis sum victa tuis: cape mu
Non mea: teque iterum Pelias si
Inque alios casus, aliasque immi
Heu formæ ne crede tuæ; Titani
Gramina, Persæasque sinu depr
Cœperat; his iterum compellat l
Si tamen aut superis aliquam spe
Aut tua præsenti virtus educere
Si te forte potest; et iam nunc de
Me sine, et insontem misero dim
Dixerat: extemplo (neque enim
•Sidera, et extremum suffixerat a
Cum gemitu et multo iuveni me
Non secus ac patriam, pariter fa
Obiicit: ille manu subit, et vim c
Inde ubi facta nocens, et non rev
Cessit ab ore pudor, propiorque i
Carmina nunc totos volvit figitq
Æsonidæ, et totum septeno muri
Per clipeum, atq; viro graviorem
Iamque sui tauris languent absen
Nunc age, et has, inquit, cristas
Quam modo funerea tenuit Disc
Hanc iace per medias, cum verter
Protinus in sese conversa furorib
Cuncta phalanx; atq; ipse fremens
Respiciet fortasse pater: sic deind
Iam magis atque magis mentem s
Æquora: pandentes Minyas iam
Se sine: tum vero extremo percus
Adripit Æsoniden dextra, ac sub
Sis memor, oro, mei, contra mem
Crede, tui: quando hinc aberis, di
Quod cœli spectabo latus? sed teq
Cura mei quocumque loco, quocu
Atque hunc te meminisse velis, e
Munera; servatum pudeat nec vir
Hei mihi, cur nullos stringunt tu
An me mox merita morituram pa
Dissimulas? te regna tuæ felicia ge
Te coniux natæque manent; ego p
Nec queror, et pro te lucem quoqu
Protinus hospes ad hæc, (tacitis n
Flexerat, et simili iamdudum adfl
Tune, ait, Æsoniden quidquam te
Credis; et ulla pati sine te loca? re
Me potius: recipe ingratos atque ex
Quis mihi lucis amor? patriam cu
Si non et genitor te primam ample
Teque tuo longe fulgentem vellere
Spectat, et ad primos procumbit Gr
Respice ad has voces, et iam precor
Per te, quæ superis divisque potenti
Perque hæc ergo tuo redeuntia sider
Atque per has nostri iuro discrimin
Umquam ego si meriti, sim noctis
Si te, sceptra, domum, si te liquisse
Senseris, et mea tum non hæc promi
Tum me non tauros iuvet evasisse,
Terrigenas; tum me tectis tua turb
Flamma, tuæque artes: nullos succu
Ingrato queat, et si quid tu sævius ip

ue in medio terrore relinquas.
simul meritis periuria pœnis
stus semper Furor ultus amantis.
tamen perstant defixus uterque,
vant audaci læta iuventa,
es dulces rapientia visus,
iltus æger pudor, et mora dictis
rsus conterret Iasona virgo:
nitis quæ deinde pericula tauris,
io maneat te vellere custos;
a tibi, fateor, promissa peregi.
Mavortis in arbore restat,
uem! tanta utinam fiducia nostri
urnæque Hecates, vestrique vigoris.
irum doceat, quæ monstra supersint,
nsis recubantem anfractibus anguem
monii subito ducis obiicit umbram.
l alias, stetit, et trepidantia torsit
etu postquam sua vellera circum
omnis spiris exhorruit arbor;
qui, et vacuo furit ore per auras.
c? quænam tantæ, dic virgo, ruinæ?
to Æsonides stans frigidus ense.
ens, tandemque ait angue represso:
remum nostri parat ira parentis,
tantis iterum carpende periclis.
ullo te sim visura labore
squalentem nexibus ornum,
ilis calcantem lumina monstri,
deinde mori! sic fata, profugit;
emis in mœnia retulit umbris.
regem spes vana sub ortu
ntis nox una diremerit undis
rne freto iam vultus aperto,
tum sileat mare: dumque ea longe
t; contra venit Arcas Echion
m Circæis Mavortis in agris
aret æripedes in prœlia tauros.
ltro, dixit, spesque addidit ausa:
primum in glebas invertite tauri
totas aperite et volvite flammas:
io messis memoranda colono,
rti Graium da, nata, draconem.
u pereant: quin vellera, et ipsa
os servent infecta cruores.
is pandi iubet æquora tauris.
ii subeunt inmania dentis
iri portant grave robur aratri.
imum contra Pagasea iuventus
ipatque ducem: tum maxima quisque
visque procul discessit ab agris.
dus, totoque ex agmine solus
emis desertus ab orbibus axis,
n dies, austrique ardentis harenæ,
œas exstantem rursus ad arces
Boreæ ferus abstulit horror:
oniti longissima Phasidis unda,
rabes, omnisque Æetia tellus
ates stabula effudere tenebras.
a si quando nube corusci
t geminos mortalibus ignes;
ariter ruperunt vincula venti,
n: sic tunc claustris evasit uterque
aui proflavit turbine flammas
atro volvens incendia fluctu.
legio ratis: horruit audax,
ineis servari cantibus Idas
to prospexit Colchida vultu.
moras, seseque inmisit Iason;

Diversos postquam ire videt: galeamque minantem,
Quassat, et errantem dextra ciet obvius ignem.
Ut tandem stetit, et torvo se lumine flexit,
Qui prior adversi respexit Iasonis arma;
Cunctatus paullum subito furit: æquora non sic
In scopulos irata ruunt, eademque recedunt
Fracta retro: bis fulmineis se flatibus infert,
Obnubitque virum: sed non incendia Colchis
Adspirare sinit: clipeoque inliditur ignis
Frigidus, et viso pallescit flamma veneno.
Incitat Æsonides dextram, inque ardentia mittit
Cornua, dein totis propendens viribus hæret.
Ille virum atque ipsam tunc te, Medea, recusans,
Concutit, et tota nitentem cornibus ira
Portat iners: tandem gravius mugire residens,
Incipit, et fesso victus descendere cornu.
Respicit hinc socios, inmania vincula poscens,
Æsonides, iamque ora premit, trahiturq. trahitque,
Obnixusque genu superat, cogitque trementes
Sub iuga ahena toros, alium dehinc turbida Colchis
Exarmat, lentumque offert timideque minantem:
Iamque propinquanti noctem inplicat: ille fatiscens
In caput, inque humeros ipsa vi molis et iræ
Proruit: invadit, totusque incumbit Iason
Desuper, atque suis defixum flatibus urguet.
Utque dedit vinclis, validoque obstrinxit aratro,
Suscitat ipse genu, sævaque agit insuper hasta.
Non aliter medio quam si telluris hiatu
Terga recentis equi, primumque invasit habenis
Murmur, et in summa Lapithes adparuit Ossa
Ille velut campos Libyes, ac pinguia Nili
Fertilis arva secet; plena sic semina dextra
Spargere gaudet agris, oneratque novalia bello.
Martius hic primum ter vomere fusus ab ipso
Clangor, et ex omni sonuerunt cornua sulco:
Bellatrix tunc gleba quati, pariterque creari
Armarique phalanx, totisque insurgere campis:
Cessit, et ad socios paullum se rettulit heros
Opperiens, ubi prima sibi daret agmina tellus
Adverso: ut summis iam rura recedere cristis
Vidit, et infesta vibrantes casside terras;
Advolat, atque imo tellus qua proxima collo,
Necdum humeri videre diem, prior ense sequaci
Æquat humo truncos; rutilum thoraca sequenti,
Aut primas a matre manus; premit obvius ante.
Nec magis aut illis, aut illis millibus ultra
Sufficit; ad diræ quam cum Tirynthius hydræ
Agmina Palladios defessus respicit ignes.
Ergo iterum ad socias convertere Colchidos artes,
Et galeæ nexus ac vincula dissipat imæ:
Cunctaturque tamen, totique occurrere bello
Ipse cupit; spes nulla datur: sic undique densant
Terrigenæ iam signa duces; clamorque, tubæque.
Iamque omnes odere virum: iamque omnia contra
Tela volant: tum vero amens discrimine tanto,
Quam modo Tartareo galeam Medea veneno
Infectam dederat, usus que armarat in illos,
In medios torsit: conversæ protinus hastæ.
Qualis ubi attonitos mœstæ Phrygas annua Matris
Ira, vel exsectos lacerat Bellona comatos.
Haud secus accensas subito Medea cohortes
Inplicat, et miseros agit in sua prœlia fratres.
Omnis ibi Æsoniden sterni putat: omnibus ira
Talis erat: stupet Æetes, ultroque furentes
Ipse viros revocare cupit: sed cuncta iacebant
Agmina; nec quisquam primus ruit, aut super ullus
Linquitur: atque hausit subito sua funera tellus.
Protinus in fluvium fumantibus evolat armis
Æsonides: qualis Getico de pulvere Mavors

Intrat equis aritque gravem sudoribus Hebrum;
Aut niger ex antris rutilique a fulminis æstu
Cum furit, et Siculo respirat in æquore Cyclops.
Redditus hic tandem, sociosque amplexus ovantes.
Haud iam mendacem promissa reposcere regem
Dignatur: nec, si ipse sibi terga ingerat ultro
Qui pepigit, velit in pacem dextramque reverti
Amplius: ambo truces, ambo abscessere minantes.

Liber octavus

At trepidam in thalamis, et iam sua facta paventem
Colchida circa omnes pariter furiæque minæque
Patris habent: nec cærulei timor æquoris ultra,
Nec miseræ terra ulla procul: quascumque per undas
Ferre fugam, quamcumque capit iam scandere puppim.
Ultima virgineis tunc flens dedit oscula vittis;
Quosque fugit, complexa toros, crinemque genasque
Ante per antiqui carpsit vestigia somni:
Atque hæc inpresso gemuit miseranda cubili:
O mihi si pro fugæ genitor nunc ille supremos
Amplexus, Æeta, dares, fletusque videres
Ecce meos! ne crede, pater; non carior ille est,
Quem sequimur: tumidis utinam simul obruar undis!
Tu, precor, hæc longa placidus mox sceptra senecta
Tuta geras, meliorque tibi sit cetera proles.
Dixit, et Hæmonio numquam spernenda marito
Condita letiferis prodit medicamina cistis;
Virgineosque sinus, ipsumque monile veneuis
Implicat, ac sævum super omnibus addidit ensem.
Inde, velut torto Furiarum erecta flagello,
Prosilit: attonito qualis pede prosilit Ino
In freta, nec parvi meminit conterrita nati,
Quem tenet: extremum coniux ferit irritus Isthmon.
Iam prior in lucos curis urguentibus heros
Venerat, et nemoris sacra se nocte tegebat,
Tum quoque siderea clarus procul ora iuventa.
Qualis adhuc sparsis comitum per lustra catervis
Latmius æstiva residet venator in umbra,
Dignus amore deæ: velatis cornibus et iam
Luna venit: roseo talis per nubila ductor
Inplet honore nemus, talemque exspectat amantem.
Ecce autem pavidæ virgo de more columbæ,
Quæ super ingenti circumdata præpetis umbra
In quemcumque tremens hominem cadit: haud secus illa
Icta timore gravi mediam se inmisit: at ille
Excepit, blandoque prior sic ore locutus:
O decus in nostros magnum ventura penates,
Solaque tantarum virgo haud indigna viarum
Caussa reperta mihi; iam nunc non ulla requiro
Vellera: teque meæ satis est vexisse carinæ.
Verum age, et hoc etiam, quando potes, adiice tantis
Muneribus meritisque tuis: namque antea iussi
Terga referre sumus: socios ea gloria tangit.
Sic ait: et primis supplex dedit oscula palmis.
Contra virgo novis iterum singultibus orsa est:
Linquo domos patrias te propter, opesque meorum;
Nec iam nunc regina loquor: sceptrisque relictis
Vota sequor: serva hanc profugæ, prior ipse dedisti
Quam (scis nempe) fidem; Di nostris vocibus adsunt,
Sidera et hæc te meque vident: tecum æquora, tecum
Experiar quascumque vias: modo ne quis abactam
Huc referat me forte dies, oculisque parentis
Ingerat: hoc superos, hoc te quoque deprecor, hospes.
Hæc ait, atque furens rapido per devia passu
Tollitur: ille hæret comes, et miseratur euntem;
Cum subito ingentem media inter nubila flammam
Conspicit, et sæva vibrantes luce tenebras.
Quis rubor iste poli? quod tam lugubre refulsit

Sidus? ait: reddit trepido cui tali
Ipsius en oculos et lumina torva
Adspicis: ille suis hæc vibrat fulg
Meque pavens contra solam videt,
Ceu solet, et blanda poscit me pab
Dic age nunc, utrum vigilanti ho
Exuvias auferre velis; an lumina
Mergimus, et domitum potius tibi
Ille silet; tantus subiit ut virgini
Iamque manus Colchis, crinemq
Carmina barbarico fundens pede,
Somne pater: Somne omnipotens,
Orbe voco, inque unum iubeo nu
Quæ freta sæpe tuo domui, quæ n
Fulminaq, et toto quidquid mica
Nunc, age, maior ades, fratrique
Te quoque, Phrixeæ pecudis fidis
Tempus ab hac oculos tandem defl
Quem metuis me hic stante dolun
Ipsa nemus: longum interea tu po
Ille haud Æolio discedere fessus
Nec dare permissæ (quamvis iuve
Sustinet; ac primi percussus nub
Horruit, et dulces excussit ab arb
Contra Tartareis Colchis spumar
Cunctaque Lethæi quassare silen
Perstat; et adverso luctantia lumi
Obruit; atque omnem linguaque
Vim Stygiam; ardentes donec so
Iamque altæ cecidere iubæ, nutat
Iam caput, atque ingens extra sua
Ceu refluens Padus, aut septem p
Nilus, et Hesperium veniens Alp
Ipsa caput cari postquam Medea d
Vidit humi, fusis circum proiect
Seque suumque simul flevit crude
Non ego te fera talem sub nocte vi
Sacra ferens epulasque tibi: nec ta
Mella dabam, ac nostris nutribam
Quam gravida nunc mole iaces! qu
Flatus habet! nec te saltem, miser
Heu sævum passure diem! iam nul
Vellera, nulla tua fulgentia dona
Cede Deo, inque aliis senium nonc
Inmemor, oro, mei: nec me tua sibi
Exagitent infesta mari: sed tu quo
Æsonide, dimitte moras, atque eff
Velleribus, patrios exstinxi noxia
Terrigenas in fata dedi; fusum ecc
Corpus habes; iamq; omne nefas, i
Quærenti tunc deinde viam, qua s
Ferret ad aurigeræ caput arboris, E
Scande age, et adverso gressus, ait,
Nec mora fit: dictis fidens Cretheia
Calcat, et, aeream quamvis, perfert
Cuius adhuc rutilam servabant bra
Nubibus accensis similem, aut cum
Labitur ardenti Thaumantias obvi
Corripit optatum decus extremumq
Æsonides: longosque sibi gestata pe
Phrixeæ monumenta fugæ vix reddi
Cum gemitu, tristesque super o
Egressi relegunt campos, et flumini
Summa petunt: micat omnis ager,
Sidereis totos pellem nunc fundit i
Nunc in colla refert: nunc implicat i
Talis ab Inachiis Nemeæ Tirynthi
Ibat, adhuc aptans humeris capitiq
Ut vero sociis, qui tunc prædicta

s adparuit aureus umbras;
onio surgit grege: se quoque gaudens
imas iuveni ratis obvia ripas.
ille gradus, utque aurea misit
x attonita cum virgine puppim
victor consistit in hasta.
ævus venit horror ad aures,
umque ferens, fraudemque fugamq;
ubitis inflexit frater in armis:
tota coit: volat ipse senectæ
: conplentur litora bello
git inmissis nam puppis habenis.
bas tendebat in æquora palmas,
omnes aliæ matresque nurusque
lesque tibi, Medea, puellæ.
ns, inpletque ululatibus auras:
dio refer huc ex æquore puppim,
, clamat, abis? hic turba tuorum
nondum pater: hæc tua tellus
d terris solam te credis Achæis?
hias inter tibi, barbara, natas?
us, exspectatique Hymenæi?
dæva diem? vellem unguibus uncis,
sem prædonis in ipsius ora
pra; claroque reposcere cantu
bano fuit hæc promissa tyranno:
um miseri pepigere parentes,
oc Pelias evadere furto
las Colchis abducere natas.
ostris si quid super, accipe, templis.
nquam immeritis incuso querelis?
que (nefas) ipsa ardet amore.
, (redeunt nam singula menti)
ici subierunt æquora remi;
nata, dapes, non ulla iuvabant
llus tibi tum color; ægraque verba,
æ, atque alieno gaudia vultu
ur tanta mihi non prodita pestis,
des nostra consideret aula,
ere fugam? commune fuisset
omne nefas: iremus et ambæ
vias: pariter petiisse iuvaret
sævi, quæcumq; est, hospitis urbem.
nilique inplet soror omnia questu
ulæ pariter clamore supremo
erba Notos, dominamque reclamant
ti procul et tua fata ferebant.
mque volant: redeuntibus aura
e Minyis transcurrere terræ:
inus puppi sic fatur ab alta:
ide, contenti vellere capto,
eret, nec quæ fortuna videtis.
ne dies trucis ad confinia ponti
at: meminique, o Tiphy, tuorum
iter, memini, venerande, laborum.
ocii, nobis iter: altera Ponti
et cursu, quem fabor, eundum est.
c ingens Scythici ruit exitus Histri,
o tantum quem flumina cornu
tem exit aquis; septem ostia pandit.
unc ora petamus et undam,
vum ponti cadit: inde sequemur
r: donec nos flumine certo
aliud reddat mare: sint age tanti,
umque moræ; quam sæva subire
nam Cyaneos perrumpere montes.
otis Argo redit ecce corymbis.
s fixas iam numine rupes
versis ultra concurrere saxis.

Reddidit Æsonides: Et te, fidissime rector,
Haud vani tetigere metus; nec me ire recuso
Longius, et cunctis redeuntem ostendere terris.
Protinus inde alios flectunt regesque locosque,
Adsuetumque petunt plaustris migrantibus æquor.
Puppe procul summa vigilis post terga magistri
Hæserat auratæ genibus Medea Minervæ:
Atque ibi deiecta residens in lumina palla (ret:
Flebat adhuc, quamquam Hæmoniis cum regibus i-
Sola tamen, nec coniugii secura futuri.
Illam Sarmatici miserantur litora ponti:
Illa Thoanteæ transit deflexa Dianæ.
Nulla palus, nullus Scythiæ non mœret euntem
Amnis: Hyperboreas movit conspecta pruinas,
Tot modo regna tenens: ipsi quoque murmura ponti
Iam Minyæ, iam ferre volunt: vix adlevat ora
Ad seras, si quando, dapes, quas carus Iason
Ipse dabat: iam nubiferam transire Carambin
Significans, iam regna Lyci: totiensque gementem
Fallit, ad Hæmonios hortatus surgere montes.
Insula Sarmaticæ Peuce stat nomine nymphæ;
Torvus ubi, et ripa semper metuendus utraque
In freta per sævos Hister descendit Alanos;
Solvere in hoc tandem resides dux litore curas,
Ac primum socios ausus sua pacta docere,
Promissamque fidem thalami, fœdusque iugale.
Ultro omnes læti instigant, meritamque fatentur.
Ipse autem invitæ iam Pallados erigit aras,
Incipit Idaliæ numen nec spernere divæ.
Præcipueque sui, si quando, in tempore pulcher
Coniugii Minyas numquam magis eminet inter:
Qualis sanguineo victor Gradivus ab Hebro
Idalium furto subit, aut dilecta Cythera;
Seu cum cœlestes Alcidæ invisere mensas
Iam vacat, et fessum Iunonia sustinet Hebe.
Adsunt unanimes Venus, hortatorque Cupido,
Suscitat adfixam mœstis Æetida curis.
Ipsa suas illi croceo subtemine vestes
Induit: ipsa suam duplicem Cytherea coronam
Donat, et arsuras alia cum virgine gemmas.
Tum novus inplevit vultus honor: ac sua flavis
Reddita cura comis: graditurque oblita malorum.
Sic ubi Mygdonios planctus sacer abluit Almo,
Lætaque iam Cybele, festæque per oppida tædæ;
Quis modo tam sævos adytis fluxisse cruores
Cogitet? aut ipsi qui iam meminere ministri?
Inde, ubi sacrificas cum coniuge venit ad aras
Æsonides, unaque adeunt, pariterque precari
Incipiunt, ignem Pollux undamque iugalem
Prætulit; ut dextrum pariter vertantur in orbem.
Sed neque se pingues tum candida flamma per auras
Explicuit; nec tura videt concordia Mopsus,
Promissam nec stare fidem; breve tempus amorum.
Odit utrumque simul, simul et miseratur utrumque;
Et tibi iam nullos optavit, barbara, natos.
Mox epulas et sacra parant; silvestria lætis
Præmia, venatu facili quæsita, supersunt;
Pars verubus, pars undanti despumat aheno.
Gramineis ast inde toris discumbitur, olim
Hister anhelantem Peucen quo presserat antro.
Ipsi inter medios rosea radiante iuventa
Altius, inque sui sternuntur velleris auro.
Quis novus inceptos timor inpediit Hymenæos,
Turbavitque toros, et sacra calentia rupit?
Absyrtus subita præceps cum classe parentis
Advenitur, profugis infestam lampada Graiis
Concutiens, diramque premens clamore sororem:
Atque, Hanc, o si quis vobis dolor iraque, Colchi
Adcelerate viam; neque enim fugit æquore i

Illa nihil contra, vocesque abrumpit inanes.
Et iam iam magico per opaca silentia Colchis
Cœperat ire sono, monstrataque condere vultus
Numina, cumque suis averti collibus amnes;
Iam stabulis gregibusq; pavor, strepitusq; sepulcris
Inciderat: stupet ipsa gravi nox tardior umbra,
Iamq; tremens longe sequitur Venus: atque sub altas
Pervenere trabes, divæque triformis in umbram;
Hic subito ante oculos nondum speratus Iason
Emicuit: viditque prior conterrita virgo.
Atque hic se profugam volucri Thaumantias ala
Sustulit; inde Venus dextræ dilapsa tenenti.
Obvius ut sera cum se sub nocte magistris
Impingit pecorique pavor; qualesve profundum
Per chaos occurrunt cæcæ sine vocibus umbræ;
Haud secus in mediis noctis nemorisque tenebris
Inciderant ambo attoniti, iuxtaque subibant,
Abietibus tacitis aut immotis cyparissis
Adsimiles, rapidus nondum quas miscuit auster.
Ergo ut erat vultu defixus uterque silenti,
Noxque suum peragebat iter; iam iam ora levare
Æsoniden, farique cupit Medea priorem.
Quam simul effusis pavitantem fletibus heros,
Flagrantesque genas vidit, miserumque pudorem;
Has tandem voces dedit, et solatus amantem est;
Fersne aliquam spem lucis? ait, miserata laborem
Nempe venis? an et ipsa mea lætabere morte?
Ne, precor, infando similem te, virgo, parenti
Gesseris: haud tales decet inclementia vultus.
Hascine nunc grates, hæc exspectata laborum
Dona dari decuit? sic te sub teste remitti
Fas me, virgo, tuum? iustas da vocibus aures,
Nec pater ille tuus tantis me opponere monstris,
(Quid meritum?) aut tales voluit me pendere pœnas.
An iacet externa quod nunc mihi cuspide Canthus?
Quodque meus vestris cecidit pro mœnibus Iphis?
Aut Scythiæ tanta inde manus? iussisset abire
Perfidus, atque suis extemplo cedere regnis.
Spem mihi promissam per quæ discrimina rursus,
Et reddat qua lege, vides: occumbere tandem

Sidera, et extremum suffixer
Cum gemitu et multo iuveni t
Non secus ac patriam, pariter
Obiicit: ille manu subit, et vi
Inde ubi facta nocens, et non r
Cessit ab ore pudor, propiorq
Carmina nunc totos volvit fig
Æsonidæ, et totum septeno m
Per clipeum, atq; viro gravior
Iamque sui tauris langueant ab
Nunc age, et has, inquit, crist
Quam modo funerea tenuit Di
Hanc iace per medias, cum ver
Protinus in sese conversa furo
Cuncta phalanx; atq; ipse frem
Respiciet fortasse pater: sic de
Iam magis atque magis mente
Æquora: pandentes Minyas i
Se sine: tum vero extremo per
Adripit Æsoniden dextra, ac
Sis memor, oro, mei, contra
Crede, tui: quando hinc aberi
Quod cœli spectabo latus? sed
Cura mei quocumque loco, qu
Atque hunc te meminisse veli
Munera; servatum pudeat nec
Hei mihi, cur nullos stringunt
An me mox merita morituram
Dissimulas? te regna tua felici
Te coniux nataque manent; q
Nec queror, et pro te lucem qu
Protinus hospes ad hæc, (taciti
Flexerat, et simili iamdudum
Tune, ait, Æsoniden quidquam
Credis; et ulla pati sine te loca
Me potius: recipe ingratos atqu
Quis mihi lucis amor? patriam
Si non et genitor te primum a
Teque tuo longe fulgentem vel
Spectat, et ad primos occumbi

ac in medio terrore relinquas.
simul meritis periuria pœnis
estus semper Furor ultus amantis.
tamen perstant defixus uterque,
vant audaci læta iuventa,
es dulces rapientia visus,
ultus æger pudor, et mora dictis
ursus conterret Iasona virgo:
nitis quæ deinde pericula tauris,
io maneat te vellere custos;
a tibi, fateor, promissa peregi.
Mavortis in arbore restat,
uem! tanta utinam fiducia nostri
urnæque Hecates, vestrique vigoris.
irum doceat, quæ monstra supersint,
nsis recubantem anfractibus anguem
monii subito ducis obiicit umbram.
l alias, stetit, et trepidantia torsit
ietu postquam sua vellera circum
: omnis spiris exhorruit arbor;
qui, et vacuo furit ore per auras.
c? quænam tantæ, dic virgo, ruinæ?
to Æsonides stans frigidus ense.
ens, tandemque ait angue represso:
remum nostri parat ira parentis,
tantis iterum carpende periclis.
ullo te sim visura labore
squalentem nexibus ornum,
ilis calcantem lumina monstri,
leinde mori! sic fata, profugit;
emis in mœnia retulit umbris.
regem spes vana sub ortu
utis nox una diremerit undis
erne freto iam vultus aperto,
tum sileat mare: dumque ea longe
t; contra venit Arcas Echion
m Circæis Mavortis in agris
laret æripedes in prœlia tauros.
ltro, dixit, spesque addidit ausa:
primum in glebas invertite tauri
totas aperite et volvite flammas:
o messis memoranda colono,
rti Graium da, nata, draconem.
u pereant: quin vellera, et ipsa
os servent infecta cruores.
is pandi iubet æquora tauris.
ii subeunt inmania dentis
iri portant grave robur aratri.
imum contra Pagasea iuventus
ipatque ducem: tum maxima quisque
visque procul discessit ab agris.
dus, totoque ex agmine solus
emis desertus ab orbibus axis,
a dies, austrique ardentis harenæ,
æas exstantem rursus ad arces
Boreæ ferus abstulit horror:
oniti longissima Phasidis unda,
rabes, omnisque Æetia tellus
ates stabula effudere tenebras.
a si quando nube corusci
geminos mortalibus ignes;
ariter ruperunt vincula venti,
n: sic tunc claustris evasit uterque
ani proflavit turbine flammas
atro volvens incendia fluctu.
legio ratis: horruit audax,
ineis servari cantibus Idas
to prospexit Colchida vultu.
moras, seseque inmisit Iason;

Diversos postquam ire videt: galeamque minantem,
Quassat, et errantem dextra ciet obvius ignem.
Ut tandem stetit, et torvo se lumine flexit,
Qui prior adversi respexit Iasonis arma;
Cunctatus paullum subito furit: æquora non sic
In scopulos irata ruunt, eademque recedunt
Fracta retro: bis fulmineis se flatibus infert,
Obnubitque virum: sed non incendia Colchis
Adspirare sinit: clipeoque inliditur ignis
Frigidus, et viso pallescit flamma veneno.
Incitat Æsonides dextram, inque ardentia mittit
Cornua, dein totis propendens viribus hæret.
Ille virum atque ipsam tunc te, Medea, recusans,
Concutit, et tota nitentem cornibus ira
Portat iners: tandem gravius mugire residens,
Incipit, et fesso victus descendere cornu.
Respicit hinc socios, inmania vincula poscens,
Æsonides, iamque ora premit, trahiturq; trahitque,
Obnixusque genu superat, cogitque trementes
Sub iuga ahena toros, alium dehinc turbida Colchis
Exarmat, lentumque offert timideque minantem:
Iamque propinquanti noctem inplicat: ille fatiscens
In caput, inque humeros ipsa vi molis et iræ
Proruit: invadit, totusque incumbit Iason
Desuper, atque suis defixum flatibus urguet.
Utque dedit vinclis, validoque obstrinxit aratro,
Suscitat ipse genu, sævaque agit insuper hasta.
Non aliter medio quam si telluris hiatu
Terga recentis equi, primumque invasit habenis
Murmur, et in summa Lapithes adparuit Ossa
Ille velut campos Libyes, ac pinguia Nili
Fertilis arva secet; plena sic semina dextra
Spargere gaudet agris, oneratque novalia bello.
Martius hic primum ter vomere fusus ab ipso
Clangor, et ex omni sonuerunt cornua sulco:
Bellatrix tunc gleba quati, pariterque creari
Armarique phalanx, totisque insurgere campis:
Cessit, et ad socios paullum se retulit heros
Opperiens, ubi prima sibi daret agmina tellus
Adverso: ut summis iam rura recedere cristis
Vidit, et infesta vibrantes casside terras;
Advolat, atque imo tellus qua proxima collo,
Necdum humeri videre diem, prior ense sequaci
Æquat humo truncos; rutilum thoraca sequenti,
Aut primas a matre manus; premit obvius ante.
Nec magis aut illis, aut illis millibus ultra
Sufficit; ad diræ quam cum Tirynthius hydræ
Agmina Palladios defessus respicit ignes.
Ergo iterum ad socias convertere Colchidos artes,
Et galeæ nexus ac vincula dissipat imæ:
Cunctaturque tamen, totique occurrere bello
Ipse cupit; spes nulla datur: sic undique densant
Terrigenæ iam signa duces; clamorque, tubæque.
Iamque omnes odere virum: iamque omnia contra
Tela volant: tum vero amens discrimine tanto,
Quam modo Tartareo galeam Medea veneno
Infectam dederat, ususque armarat in illos,
In medios torsit: conversæ protinus hastæ.
Qualis ubi attonitos mœstæ Phrygas annua Matris
Ira, vel exsectos lacerat Bellona comatos.
Haud secus accensas subito Medea cohortes
Inplicat, et miseros agit in sua prœlia fratres.
Omnis ibi Æsoniden sterni putat: omnibus ira
Talis erat: stupet Æetes, ultroque furentes
Ipse viros revocare cupit: sed cuncta iacebant
Agmina; nec quisquam primus ruit, aut super ullus
Linquitur: atque hausit subito sua funera tellus.
Protinus in fluvium fumantibus evolat armis
Æsonides: qualis Getico de pulvere Mavors

[illegible]
Amplexus, Æeta, dares, fletusque videres
Ecce meos! ne crede, pater; non carior ille est,
Quem sequimur: tumidis utinam simul obruar undis!
Tu, precor, hæc longa placidus mox sceptra senecta
Tuta geras, meliorque tibi sit cetera proles.
Dixit, et Hæmonio numquam spernenda marito
Condita letiferis prodit medicamina cistis;
Virgineosque sinus, ipsumque monile venenis
Inplicat, ac sævum super omnibus addidit ensem.
Inde, velut torto Furiarum erecta flagello,
Prosilit: attonito qualis pede prosilit Ino
In freta, nec parvi meminit conterrita nati,
Quem tenet: extremum coniux ferit irritus Isthmon.
Iam prior in lucos curis urguentibus heros
Venerat, et nemoris sacra se nocte tegebat,
Tum quoque siderea clarus procul ora iuventa.
Qualis adhuc sparsis comitum per lustra catervis
Latmius æstiva residet venator in umbra,
Dignus amore deæ: velatis cornibus et iam
Luna venit: roseo talis per nubila ductor
Inplet honore nemus, talemque exspectat amantem.
Ecce autem pavidæ virgo de more columbæ,
Quæ super ingenti circumdata præpetis umbra
In quemcumque tremens hominem cadit: haud secus illa
Icta timore gravi mediam se inmisit: at ille
Excepit, blandoque prior sic ore locutus:
O decus in nostros magnum ventura penates,
Solaque tantarum virgo haud indigna viarum
Caussa reperta mihi; iam nunc non ulla requiro
Vellera: teque meæ satis est vexisse carinæ.
Verum age, et hoc etiam, quando potes, adiice tantis
Muneribus meritisque tuis: namque antea iussi
Terga referre sumus: socios ea gloria tangit.
Sic ait: et primis supplex dedit oscula palmis.
Contra virgo novis iterum singultibus orsa est:
Linquo domos patrias te propter, opesque meorum;
Nec iam nunc regina loquor: sceptrisque relictis
Vota sequor: serva hanc profugæ, prior ipse dedisti
Quam (scis nempe) fidem; Di nostris vocibus adsunt,

[illegible]
Nec dare permissæ (quamvis
Sustinet; ac primi percussus
Horruit, et dulces excussit a
Contra Tartareis Colchis sp
Cunctaque Lethæi quassare
Perstat; et adverso luctantia
Obruit; atque omnem lingua
Vim Stygiam; ardentes don
Iamque altæ cecidere iubæ, r
Iam caput, atque ingens extr
Ceu refluens Padus, aut sept
Nilus, et Hesperium venien
Ipsa caput cari postquam Me
Vidit humi, fusis circum pr
Seque suumque simul flevit
Non ego te fera talem sub no
Sacra ferens epulasque tibi:
Mella dabam, ac nostris nut
Quam gravida nunc mole iac
Flatus habet! nec te saltem,
Heu sævum passure diem! ia
Vellera, nulla tua fulgentia
Cede Deo, inque aliis senium
Inmemor, oro, mei: nec me t
Exagitent infesta mari: sed t
Æsonide, dimitte moras, at
Velleribus, patrios exstinxi
Terrigenas in fata dedi; fus
Corpus habes; iamq; omne n
Quærenti tunc deinde viam,
Ferret ad aurigeræ caput arb
Scande age, et adverso gress
Nec mora fit: dictis fidens C
Calcat, et, aeream quamvis,
Cuius adhuc rutilam servab
Nubibus accensis similem, a
Labitur ardenti Thaumanti
Corripit optatum decus extr
Æsonides: longosque sibi ges

adparuit aureus umbras;
nio surgit grege: se quoque gaudens
nas iuveni ratis obvia ripas.
lle gradus, utque aurea misit
attonita cum virgine puppim
victor consistit in hasta.
evus venit horror ad aures,
umque ferens, fraudemque fugamq;
bitis inflexit frater in armis:
tota coit: volat ipse senectæ
couplentur litora bello
git inmissis nam puppis habenis.
as tendebat in æquora palmas,
mnes aliæ matresque nurusque
lesque tibi, Medea, puellæ.
s, inpletque ululatibus auras:
lio refer huc ex æquore puppim,
,clamat, abis? hic turba tuorum
nondum pater: hæc tua tellus
terris solam te credis Achæis?
ias inter tibi, barbara, natas?
s, exspectatique Hymenæi?
æva diem? vellem unguibus uncis,
em prædonis in ipsius ora
ra; claroque reposcere cantu
ano fuit hæc promissa tyranno:
m miseri pepigere parentes,
c Pelias evadere furto
s Colchis abducere natas.
strissi quid super, accipe, templis.
nquam immeritis incuso querelis?
ue (nefas) ipsa ardet amore.
, (redeunt nam singula menti)
i subierunt æquora remi;
ata, dapes, non ulla iuvabant
lus tibi tum color; ægraque verba,
e, atque alieno gaudia vultu
r tanta mihi non prodita pestis,
les nostra consideret aula,
re fugam? commune fuisset
mne nefas: iremus et ambæ
ias: pariter petiisse iuvaret
ævi, quæcumq; est, hospitis urbem.
ilique inplet soror omnia questu
læ pariter clamore supremo
rba Notos, dominamque reclamant
i procul et tua fata ferebant.
nque volant: redeuntibus aura
Minyis transcurrere terræ:
nus puppi sic fatur ab alta:
le, contenti vellere capto,
ret, nec quæ fortuna videtis.
dies trucis ad confinia ponti
t: meminique, o Tiphy, tuorum
er, memini, venerande, laborum.
ii, nobis iter: altera Ponti
cursu, quem fabor, eundum est.
c ingens Scythici ruit exitus Histri,
tantum quem flumina cornu
em exit aquis; septem ostia pandit.
nc ora petamus et undam,
um ponti cadit: inde sequemur
: donec nos flumine certo
liud reddat mare: sint age tanti,
mque moræ; quam sæva subire
am Cyaneos perrumpere montes.
tis Argo redit ecce corymbis.
s fixas iam numine rupes
ersis ultra concurrere saxis.

Reddidit Æsonides: Et te, fidissime rector,
Haud vani tetigere metus; nec me ire recuso
Longius, et cunctis redeuntem ostendere terris.
Protinus inde alios flectunt regesque locosque,
Adsuetumque petunt plaustris migrantibus æquor.
Puppe procul summa vigilis post terga magistri
Hæserat auratæ genibus Medea Minervæ:
Atque ibi deiecta residens in lumina palla (ret:
Flebat adhuc, quamquam Hæmoniis cum regibus i-
Sola tamen, nec coniugii secura futuri.
Illam Sarmatici miserantur litora ponti:
Illa Thoanteæ transit deflexa Dianæ.
Nulla palus, nullus Scythiæ non mœret euntem
Amnis: Hyperboreas movit conspecta pruinas,
Tot modo regna tenens: ipsi quoque murmura ponti
Iam Minyæ, iam ferre volunt: vix adlevat ora
Ad seras, si quando, dapes, quas carus Iason
Ipse dabat: iam nubiferam transire Carambin
Significans, iam regna Lyci: totiensque gementem
Fallit, ad Hæmonios hortatus surgere montes.
Insula Sarmaticæ Peuce stat nomine nymphæ;
Torvus ubi, et ripa semper metuendus utraque
In freta per sævos Hister descendit Alanos;
Solvere in hoc tandem resides dux litore curas,
Ac primum socios ausus sua pacta docere,
Promissamque fidem thalami, fœdusque iugale.
Ultro omnes læti instigant, meritamque fatentur.
Ipse autem invitæ iam Pallados erigit aras,
Incipit Idaliæ numen nec spernere divæ.
Præcipueque sui, si quando, in tempore pulcher
Coniugii Minyas numquam magis eminet inter:
Qualis sanguineo victor Gradivus ab Hebro
Idalium furto subit, aut dilecta Cythera;
Seu cum cœlestes Alcidæ invisere mensas
Iam vacat, et fessum Iunonia sustinet Hebe.
Adsunt unanimes Venus, hortatorque Cupido,
Suscitat adfixam mœstis Æetida curis.
Ipsa suas illi croceo subtemine vestes
Induit: ipsa suam duplicem Cytherea coronam
Donat, et arsuras alia cum virgine gemmas.
Tum novus inplevit vultus honor: ac sua flavis
Reddita cura comis: graditurque oblita malorum.
Sic ubi Mygdonios planctus sacer abluit Almo,
Lætaque iam Cybele, festæque per oppida tædæ;
Quis modo tam sævos adytis fluxisse cruores
Cogitet? aut ipsi qui iam meminere ministri?
Inde, ubi sacrificas cum coniuge venit ad aras
Æsonides, unaque adeunt, pariterque precari
Incipiunt, ignem Pollux undamque iugalem
Prætulit; ut dextrum pariter vertantur in orbem.
Sed neque se pingues tum candida flamma per auras
Explicuit; nec tura videt concordia Mopsus,
Promissam nec stare fidem; breve tempus amorum.
Odit utrumque simul, simul et miseratur utrumque;
Et tibi iam nullos optavit, barbara, natos.
Mox epulas et sacra parant; silvestria lætis
Præmia, venatu facili quæsita, supersunt;
Pars verubus, pars undanti despumat aheno.
Gramineis ast inde toris discumbitur, olim
Hister anhelantem Peucen quo presserat antro.
Ipsi inter medios rosea radiante iuventa
Altius, inque sui sternuntur velleris auro.

Quis novus inceptos timor inpediit Hymenæos,
Turbavitque toros, et sacra calentia rupit?
Absyrtus subita præceps cum classe parentis
Advenitur, profugis infestam lampada Graiis
Concutiens, diramque premens clamore sororem:
Atque, Hanc, o si quis vobis dolor iraque, Colchi,
Adcelerate viam; neque enim fugit æquore raptor

Illa mihi contra, vocesque abrumpit inanes.
Et iam iam magico per opaca silentia Colchis
Cœperat ire sono, monstrataque condere vultus
Numina, cumque suis averti collibus amnes;
Iam stabulis gregibusq; pavor, strepitusq; sepulcris
Inciderat: stupet ipsa gravi nox tardior umbra,
Iamq; tremens longe sequitur Venus: utque sub altas
Pervenere trabes, divæque triformis in umbram;
Hic subito ante oculos nondum speratus Iason
Emicuit: viditque prior conterrita virgo.
Atque hic se profugam volucri Thaumantias ala
Sustulit; inde Venus dextræ dilapsa tenenti.
Obvius ut sera cum se sub nocte magistris
Impingit pecorique pavor; qualesve profundum
Per chaos occurrunt cæcæ sine vocibus umbræ;
Haud secus in mediis noctis nemorisque tenebris
Inciderant ambo attoniti, iuxtaque subibant,
Abietibus tacitis aut inmotis cyparissis
Adsimiles, rapidus nondum quas miscuit auster.
Ergo ut erat vultu defixus uterque silenti,
Noxque suum peragebat iter; iam iam ora levare
Æsoniden, farique cupit Medea priorem.
Quam simul effusis pavitantem fletibus heros,
Flagrantesque genas vidit, miserumque pudorem;
Has tandem voces dedit, et solatus amantem est;
Fersne aliquam spem lucis? ait, miserata laborem
Nempe venis? an et ipsa mea lætabere morte?
Ne, precor, infando similem te, virgo, parenti
Gesseris: haud tales decet inclementia vultus.
Hascine nunc grates, hæc exspectata laborum
Dona dari decuit? sic te sub teste remitti
Fas me, virgo, tuum? iustas da vocibus aures.
Nec pater ille tuus tantis me opponere monstris,
(Quid meritum?) aut tales voluit me pendere pœnas.
An iacet externa quod nunc mihi cuspide Canthus?
Quodque meus vestris cecidit pro mœnibus Iphis?
Aut Scythiæ tanta inde manus? iussisset abire
Perfidus, atque suis extemplo cedere regnis.
Spem mihi promissam per quæ discrimina rursus,
Et reddat qua lege, vides; occumbere tandem

Sidera, et extremum sumxer…
Cum gemitu et multo iuveni…
Non secus ac patriam, pariter…
Obiicit: ille manu subit, et vi…
Inde ubi facta nocens, et non…
Cessit ab ore pudor, propiorq…
Carmina nunc totos volvit fi…
Æsonidæ, et totum septeno m…
Per clipeum, atq; viro gravio…
Iamque sui tauris languent ab…
Nunc age, et has, inquit, cris…
Quam modo funerea tenuit D…
Hanc iace per medias, cum ve…
Protinus in sese conversa fur…
Cuncta phalanx; atq; ipse fren…
Respiciet fortasse pater: sic d…
Iam magis atque magis ment…
Æquora: pandentes Minyas i…
Se sine: tum vero extremo pe…
Adripit Æsoniden dextra, ac…
Sis memor, oro, mei, contra…
Crede, tui: quando hinc aberi…
Quod cœli spectabo latus? sed…
Cura mei quocumque loco, qu…
Atque hunc te meminisse vel…
Munera; servatum pudeat nec…
Hei mihi, cur nullos stringunt…
An me mox merita morituram…
Dissimulas? te regna tuæ felic…
Te coniux natæque manent; e…
Nec queror, et pro te lucem q…
Protinus hospes ad hæc, (tacit…
Flexerat, et simili iamdudum…
Tune, ait, Æsoniden quidqua…
Credis; et ull…
Me potius: re…
Quis mihi lu…
Si non et gen…
Teque tuo longe…
Spectat, et ad primos procum…

ue in medio terrore relinquas:
simul meritis periuria pœnis
estus semper Furor ultus amantis.
, tamen perstant defixus uterque,
vant audaci læta iuventa,
es dulces rapientia visus,
ultus æger pudor, et mora dictis
ursus conterret Iasona virgo:
nitis quæ deinde pericula tauris,
lio maneat te vellere custos;
ta tibi, fateor, promissa peregi.
i Mavortis in arbore restat,
quem! tanta utinam fiducia nostri
urnæque Hecates, vestrique vigoris.
virum doceat, quæ monstra supersint,
ensis recubantem anfractibus anguem
monii subito ducis obiicit umbram.
d alias, stetit, et trepidantia torsit
netu postquam sua vellera circum
e omnis spiris exhorruit arbor;
qui, et vacuo furit ore per auras.
ic? quænam tantæ, dic virgo, ruinæ?
:to Æsonides stans frigidus ense.
ens, tandemque ait angue represso:
remum nostri parat ira parentis,
tantis iterum carpende periclis.
nullo te sim visura labore
s squalentem nexibus ornum,
ilis calcantem lumina monstri,
deinde mori! sic fata, profugit;
remis in mœnia retulit umbris.
regem spes vana sub ortu
ntis nox una diremerit undis
erue freto iam vultus aperto,
tum sileat mare: dumque ea longe
at; contra venit Arcas Echion
am Circæis Mavortis in agris
laret æripedes in prœlia tauros.
ltro, dixit, spesque addidit ausa:
primum in glebas invertite tauri
totas aperite et volvite flammas:
io messis memoranda colono,
arti Graium da, nata, draconem.
tu pereant: quin vellera, et ipsa
ros servent infecta cruores.
is pandi iubet æquora tauris.
ii subeunt inmania dentis
liri portant grave robur aratri.
nimum contra Pagasea iuventus
ipatque ducem: tum maxima quisque
svisque procul discessit ab agris.
adus, totoque ex agmine solus
remis desertus ab orbibus axis,
a dies, austrique ardentis harenæ,
pæas exstantem rursus ad arces
Boreæ ferus abstulit horror:
toniti longissima Phasidis unda,
rabes, omnisque Æetia tellus
ntes stabula effudere tenebras.
a si quando nube corusci
t geminos mortalibus ignes;
pariter ruperunt vincula venti,
n: sic tunc claustris evasit uterque
nani proflavit turbine flammas
atro volvens incendia fluctu.
legio ratis: horruit audax,
ineis servari cantibus Idas
ito prospexit Colchida vultu.
moras, seseque inmisit Iason;

Diversos postquam ire videt: galeamque minantem
Quassat, et errantem dextra ciet obvius ignem.
Ut tandem stetit, et torvo se lumine flexit,
Qui prior adversi respexit Iasonis arma;
Cunctatus paullum subito furit: æquora non sic
In scopulos irata ruunt, eademque recedunt
Fracta retro: bis fulmineis se flatibus infert,
Obnubitque virum: sed non incendia Colchis
Adspirare sinit: clipeoque inliditur ignis
Frigidus, et viso pallescit flamma veneno.
Incitat Æsonides dextram, inque ardentia mittit
Cornua, dein totis propendens viribus hæret.
Ille virum atque ipsam tunc te, Medea, recusans,
Concutit, et tota nitentem cornibus ira
Portat iners: tandem gravius mugire residens,
Incipit, et fesso victus descendere cornu.
Respicit hinc socios, inmania vincula poscens,
Æsonides, iamque ora premit, trahiturq; trahitque,
Obnixusque genu superat, cogitque trementes
Sub iuga ahena toros, alium dehinc turbida Colchis
Exarmat, lentumque offert timideque minantem:
Iamque propinquanti noctem inplicat: ille fatiscens
In caput, inque humeros ipsa vi molis et iræ
Proruit: invadit, totusque incumbit Iason
Desuper, atque suis defixum flatibus urguet.
Utque dedit vinclis, validoque obstrinxit aratro,
Suscitat ipse genu, sævaque agit insuper hasta.
Non aliter medio quam si telluris hiatu
Terga recentis equi, primumque invasit habenis
Murmur, et in summa Lapithes adparuit Ossa
Ille velut campos Libyes, ac pinguia Nili
Fertilis arva secet; plena sic semina dextra
Spargere gaudet agris, oneratque novalia bello.
Martius hic primum ter vomere fusus ab ipso
Clangor, et ex omni sonuerunt cornua sulco:
Bellatrix tunc gleba quati, pariterque creari
Armarique phalanx, totisque insurgere campis:
Cessit, et ad socios paullum se retulit heros
Opperiens, ubi prima sibi daret agmina tellus
Adverso: ut summis iam rura recedere cristis
Vidit, et infesta vibrantes casside terras;
Advolat, atque imo tellus qua proxima collo,
Necdum humeri videre diem, prior ense sequaci
Æquat humo truncos; rutilum thoraca sequenti,
Aut primas a matre manus; premit obvius ante.
Nec magis aut illis, aut illis millibus ultra
Sufficit; ad diræ quam cum Tirynthius hydræ
Agmina Palladios defessus respicit ignes.
Ergo iterum ad socias convertere Colchidos artes,
Et galeæ nexus ac vincula dissipat imæ:
Cunctaturque tamen, totique occurrere bello
Ipse cupit; spes nulla datur: sic undique densant
Terrigenæ iam signa duces; clamorque, tubæque.
Iamque omnes odere virum: iamque omnia contra
Tela volant: tum vero amens discrimine tanto,
Quam modo Tartareo galeam Medea veneno
Infectam dederat, ususque armarat in illos,
In medios torsit: conversæ protinus hastæ.
Qualis ubi attonitos mœstæ Phrygas annua Matris
Ira, vel exsectos lacerat Bellona comatos.
Haud secus accensas subito Medea cohortes
Inplicat, et miseros agit in sua prœlia fratres.
Omnis ibi Æsoniden sterni putat: omnibus ira
Talis erat: stupet Æetes, ultroque furentes
Ipse viros revocare cupit: sed cuncta iacebant
Agmina; nec quisquam primus ruit, aut super ullus
Linquitur: atque hausit subito sua funera tellus.
Protinus in fluvium fumantibus evolat armis
Æsonides: qualis Getico de pulvere Mavors

O mihi si pro fugæ genitor nunc ire supremos
Amplexus, Æeta, dares, fletusque videres
Ecce meos! ne crede, pater; non carior ille est,
Quem sequimur: tumidis utinam simul obruar undis!
Tu, precor, hæc longa placidus mox sceptra senecta
Tuta geras, meliorque tibi sit cetera proles.
Dixit, et Hæmonio numquam spernenda marito
Condita letiferis prodit medicamina cistis;
Virgineosque sinus, ipsumque monile venenis
Inplicat, ac sævum super omnibus addidit ensem.
Inde, velut torto Furiarum erecta flagello,
Prosilit: attonito qualis pede prosilit Ino
In freta, nec parvi meminit conterrita nati,
Quem tenet: extremum coniux ferit irritus Isthmon.
Iam prior in lucos curis urguentibus heros
Venerat, et nemoris sacra se nocte tegebat,
Tum quoque siderea clarus procul ora iuventa.
Qualis adhuc sparsis comitum per lustra catervis
Latmius æstiva residet venator in umbra,
Dignus amore deæ: velatis cornibus et iam
Luna venit: roseo talis per nubila doctor
Inplet honore nemus, talemque exspectat amantem.
Ecce autem pavidæ virgo de more columbæ,
Quæ super ingenti circumdata præpetis umbra
In quemcumq; tremens hominem cadit: haud secus illa
Icta timore gravi mediam se inmisit: at ille
Excepit, blandoque prior sic ore locutus:
O decus in nostros magnum ventura penates,
Solaque tantarum virgo haud indigna viarum
Caussa reperta mihi; iam nunc non ulla requiro
Vellera: teque meæ satis est vexisse carinæ.
Verum age, et hoc etiam, quando potes, adiice tantis
Muneribus meritisque tuis; namque antea iussi
Terga referre sumus: socios ea gloria tangit.
Sic ait: et primis supplex dedit oscula palmis.
Contra virgo novis iterum singultibus orsa est:
Linquo domos patrias te propter, opesque meorum;
Nec iam nunc regina loquor: sceptrisque relictis
Vota sequor: serva hanc profugæ, prior ipse dedisti
Quam (scis nempe) fidem: Di nostris vocibus adsunt,

[illegible]
Nec dare permissæ (quamvis
Sustinet; ac primi percussus
Horruit, et dulces excussit al
Contra Tartareis Colchis sp
Cunctaque Lethæi quassare
Perstat; et adverso luctantia
Obruit; atque omnem lingua
Vim Stygiam; ardentes don
Iamque altæ cecidere iubæ, n
Iam caput, atque ingens extr
Ceu refluens Padus, aut sept
Nilus, et Hesperium veniens
Ipsa caput cari postquam Me
Vidit humi, fusis circum pr
Seque suumque simul flevit
Non ego te fera talem sub no
Sacra ferens epulasque tibi:
Mella dabam, ac nostris nutr
Quam gravida nunc mole iac
Flatus habet! nec te saltem,
Heu sævum passure diem! ia
Vellera, nulla tua fulgentia
Cede Deo, inque aliis senium
Inmemor, oro, mei: nec me t
Exagitent infesta mari: sed t
Æsonide, dimitte moras, atq
Velleribus, patrios exstinxi
Terrigenas in fata dedi; fus
Corpus habes; iamq; omne ne
Quærenti tunc deinde viam,
Ferret ad aurigeræ caput arb
Scande age, et adverso gress
Nec mora fit: dictis fidens Cr
Calcat, et, aeream quamvis,
Cuius adhuc rutilam servaba
Nubibus accensis similem, a
Labitur ardenti Thaumantia
Corripit optatum decus extr
Æsonides: longosque sibi ges

dparuit aureus umbras;
io surgit grege: se quoque gaudens
ıs iuveni ratis obvia ripas.
gradus, utque aurea misit
ttonita cum virgine puppim
ctor consistit in hasta.
us venit horror ad aures,
ıque ferens, fraudemque fugamq;
tis inflexit frater in armis:
ta coit: volat ipse senectæ
ıplentur litora bello
inmissis nam puppis habenis.
s tendebat in æquora palmas,
nes aliæ matresque nurusque
que tibi, Medea, puellæ.
, impletque ululatibus auras:
o refer huc ex æquore puppim,
lamat, abis? hic turba tuorum
ndum pater: hæc tua tellus
erris solam te credis Achæis?
s inter tibi, barbara, natas?
, exspectatique Hymenæi?
va diem? vellem unguibus uncis,
a prædonis in ipsius ora
a; claroque reposcere cantu
no fuit hæc promissa tyranno:
ı miseri pepigere parentes,
Pelias evadere furto
Colchis abducere natas.
tris si quid super, accipe, templis.
uam immeritis incuso querelis?
e (nefas) ipsa ardet amore.
redeunt nam singula menti)
subierunt æquora remi;
a, dapes, non ulla iuvabant
is tibi tum color; ægraque verba,
atque alieno gaudia vultu
tanta mihi non prodita pestis,
s nostra consideret aula,
fugam? commune fuisset
ne nefas: iremus et ambæ
s: pariter petiisse iuvaret
i, quæcumq; est, hospitis urbem.
ique inplet soror omnia questu
pariter clamore supremo
a Notos, dominamque reclamant
rocul et tua fata ferebant.
ue volant: redeuntibus aura
Minyis transcurrere terræ:
s puppi sic fatur ab alta:
, contenti vellere capto,
t, nec quæ fortuna videtis.
lies trucis ad confinia ponti
meminique, o Tiphy, tuorum
, memini, venerande, laborum.
, nobis iter: altera Ponti
ursu, quem fabor, eundum est.
ngens Scythici ruit exitus Histri,
antum quem flumina cornu
ı exit aquis; septem ostia pandit.
ora petamus et undam,
n ponti cadit: inde sequemur
donec nos flumine certo
ud reddat mare: sint age tanti,
que moræ; quam sæva subire
Cyaneos perrumpere montes.
s Argo redit ecce corymbis.
ixas iam numine rupes
sis ultra concurrere saxis.

Reddidit Æsonides: Et te, fidissime rector,
Haud vani tetigere metus; nec me ire recuso
Longius, et cunctis redeuntem ostendere terris.
Protinus inde alios flectunt regesque locosque,
Adsuetumque petunt plaustris migrantibus æquor.
Puppe procul summa vigilis post terga magistri
Hæserat auratæ genibus Medea Minervæ:
Atque ibi deiecta residens in lumina palla
Flebat adhuc, quamquam Hæmoniis cum regibus i- (ret:
Sola tamen, nec coniugii secura futuri.
Illam Sarmatici miserantur litora ponti:
Illa Thoanteæ transit deflexa Dianæ.
Nulla palus, nullus Scythiæ non mœret euntem
Amnis: Hyperboreas movit conspecta pruinas,
Tot modo regna tenens: ipsi quoque murmura ponti
Iam Minyæ, iam ferre volunt: vix adlevat ora
Ad seras, si quando, dapes, quas carus Iason
Ipse dabat: iam nubiferam transire Carambin
Significans, iam regna Lyci: totiensque gementem
Fallit, ad Hæmonios hortatus surgere montes.
Insula Sarmaticæ Peuce stat nomine nymphæ;
Torvus ubi, et ripa semper metuendus utraque
In freta per sævos Hister descendit Alanos;
Solvere in hoc tandem resides dux litore curas,
Ac primum socios ausus sua pacta docere,
Promissamque fidem thalami, fœdusque iugale.
Ultro omnes læti instigant, meritamque fatentur.
Ipse autem invitæ iam Pallados erigit aras,
Incipit Idaliæ numen nec spernere divæ.
Præcipueque sui, si quando, in tempore pulcher
Coniugii Minyas numquam magis eminet inter:
Qualis sanguineo victor Gradivus ab Hebro
Idalium furto subit, aut dilecta Cythera;
Seu cum cœlestes Alcidæ invisere mensas
Iam vacat, et fessum Iunonia sustinet Hebe.
Adsunt unanimes Venus, hortatorque Cupido,
Suscitat adfixam mœstis Æetida curis.
Ipsa suas illi croceo subtemine vestes
Induit: ipsa suam duplicem Cytherea coronam
Donat, et arsuras alia cum virgine gemmas.
Tum novus inplevit vultus honor: ac sua flavis
Reddita cura comis: graditurque oblita malorum.
Sic ubi Mygdonios planctus sacer abluit Almo,
Lætaque iam Cybele, festæque per oppida tædæ;
Quis modo tam sævos adytis fluxisse cruores
Cogitet? aut ipsi qui iam meminere ministri?
Inde, ubi sacrificas cum coniuge venit ad aras
Æsonides, unaque adeunt, pariterque precari
Incipiunt, ignem Pollux undamque iugalem
Prætulit; ut dextrum pariter vertantur in orbem.
Sed neque se pingues tum candida flamma per auras
Explicuit; nec tura videt concordia Mopsus,
Promissam nec stare fidem; breve tempus amorum.
Odit utrumque simul, simul et miseratur utrumque;
Et tibi iam nullos optavit, barbara, natos.
Mox epulas et sacra parant; silvestria lætis
Præmia, venatu facili quæsita, supersunt;
Pars verubus, pars undanti despumat aheno.
Gramineis ast inde toris discumbitur, olim
Hister anhelantem Peucen quo presserat antro.
Ipsi inter medios rosea radiante iuventa
Altius, inque sui sternuntur velleris auro.
Quis novus inceptos timor inpediit Hymenæos,
Turbavitque toros, et sacra calentia rupit?
Absyrtus subita præceps cum classe parentis
Advenitur, profugis infestam lampada Graiis
Concutiens, diramque premens clamore sororem:
Atque, Hanc, o si quis vobis dolor iraque, Colchi,
Adcelerate viam; neque enim fugit æquore raptor,

56*

Iuppiter; aut falsi sequimur vestigia tauri.
Puppe (nefas) una prædo Phrixea reportat
Vellera; qua libuit remeat cum virgine; nobis
(O pudor!) et muros et stantia tecta reliquit.
Quid mihi deinde fatis? nec quæro vellera; nec te
Accipio, germana, datam; nec fœderis ulla
Spes erit, aut iræ quisquam modus: inde reverti
Patris ad ora mei tam parvo in tempore fas sit?
Quinquaginta animæ me scilicet, unaque mersa
Sufficiet placare ratis? te, Græcia fallax,
Persequar, atque tuis hunc quasso mœnibus ignem:
Nec tibi digna, soror, desum ad connubia frater.
Primus et ecce fero quatioque hanc lampada vestro
Coniugio: primus celebro dotalia sacra,
Qui potui: patriæ veniam da, quæso, senectæ.
Quin omnes alti pariter populique patresque
Mecum adsunt: magni virgo ne regia Solis
Hæmonii thalamos adeas despecta mariti,
Tot decuit coiisse rates, tot fulgere tædas.
Dixerat: itque orans iterum ventosque virosque,
Perque ratis supplex vox remigis illa magistros.
Illi autem intorquent truncis frondentibus undam;
Quæque die fuerat raptim formata sub uno,
Et tantum deiecta suis a montibus arbor,
(Quid dolor et veterum potuit non ira virorum?)
Haud longis iam distat aquis; sequiturque volantem
Barbara Palladiam puppim ratis: ostia donec
Danubii viridemque vident ante ostia Peucen;
Ultimaque agnoscunt Argoi cornua mali.
Tum vero clamorem omnes inimicaque tollunt
Gaudia: tum gravior remis fragor, ut procul Argo
Visa viris; unamque petunt rostra omnia puppim.
Princeps navalem nodosi roboris uncum
Adripit, et longa Stirus prospectat ab unda,
Coniugio atque iterum sponsæ flammatus amore.
Iamque alii clipeos et tela trabalia dextris
Expediunt: armant alii picis unguine flammas.
Inpatiens tremit hasta moræ: nec longius inter,
Quam quod tela vetet, superest mare: vocibus urguent
Interea, et pedibus pulsant tabulata frementes;
Cum subitas videre rates, vibrataque flammis
Æquora, non una Minyæ formidine surgunt,
Primus et in puppim deserta virgine ductor
Prosilit, et summa galeam rapit altus ab hasta:
Ense simul clipeoque micat: nec cetera pubes
Segnius adreptis in litore constitit armis.
At tibi quæ scelerum facies, Medea, tuorum?
Quisve pudor Colchos iterum fratremque videnti?
Quidquid et abscisum vasto iam tuta profundo
Credideras: ergo infausto sese occulit antro,
Non aliud quam certa mori; seu carus Iason,
Seu frater Graia victus cecidisset ab hasta.
Haud ita sed summo segnis sedet æthere Iuno;
Haud sinit extrema Minyas decernere pugna,
Nec numero quoniam Colchis, nec puppibus æquos.
Ergo, ubi diva rates hostemque adcedere cernit,
Ipsa subit terras, tempestatumque refringit
Ventorumq; domos: volucrum gens turbida fratrum
Erumpit: classem dextra Saturnia monstrat.
Videre; inque imum pariter mare protinus omnes
Infesto clamore ruunt: inimicaque Colchis
Æquora, et adversos statuunt a litore fluctus.
Tollitur, atque intra Minyas Argoaque vela
Stirus abit: vasto rursus desidit hiatu
Abrupta revolutus aqua: iamque omnis in astra
Itque reditque ratis, lapsoque reciproca fluctu
Descendit: trahit hos vortex; hoc agmine toto
Gurges agit: simul in vultus micat undique terror.

Crebra ruina poli cœlestia lin
Non tamen ardentis Stiri vio
Hortatur socios media inter p
Transferat ergo meas in quæ v
Colchis? et Hæmonius nobis s
Nec mihi tot magnos inter reg
Profuerit prona haud dubii se
An virtus prælata viri est, et f
Quem sequitur? iungam ignif
Sævaque Echionii ferro fata p
Hoc adeo interea spectans de l
Amborum, victoris eris: iam
Prœlia, iamque illud carum c
Sub freta; semiviri nec murrh
Sed pice, sed flammis, et oleu
Vos modo vel solum hoc fluct
Non te, Æeta pater, generi, au
Fallor? an hos nobis magico n
Ipsa movet, diraque levat mar
Atque iterum Æsonides, iter
Qua solet? haud illi cantus et
Proderit: ite, rates, et frangit
Dixit, et intortis socio cum n
Prosilit: ac fluctu puppis labe
Solvitur, effunditque viros, i
Tunc quoque, et elata quæren
Ibat et arma ferens et strictun
Incipit et remos et quærere tr
Sparsa ratis, mœstas altis int
Puppibus, ast inter tantos suc
Nulla potest, aut illa velit, qu
Tunc aliud rursus dirimit ma
Iamque abiit: fundoque iteru
Erigitur; sed fluctus adest, ma
Turbine figit aquis, et tandem
Absyrtus visu mœret defixus
Nec quid agat, qua vi portus,
Ostia, qua possit Minyas inva
Quos videt agnoscitque fremen
Sævaque pugnat hiems, totu q
Abscessit tandem, vanaque re
Et tanta de clade ratis; latus i
Adversamque procul Peuces d
Cum sociis gemino nam scindi
Danubii: hac dudum Minyæ P
In statione manent; illinc Æt
Obsidet adversa tentoria Thes
Inpatiens; pugnæque datur no
Noctes atque dies vastis mare
Perfurit; expediant donec lun
Consilia, atque aliquem bello
At Minyæ tanti reputantes
Urguent, et precibus cuncti fre
Æsoniden: Quid se externa pro
Obiiciat, quidve illa pati discr
Respiceret pluresque animas, m
Tot comitum: qui non furtis, n
Per freta, sed sola sese virtute
An vero, ut thalamis raptisque
Coniugiis? id tempus enim; sat
Et posse oblata componere virgi
Quemque suas sinat ire domos;
Europam atq; Asiam prima hæ
Namque datum hoc fatis, trepid
Mopsus, ut in seros irent magis
Atque alius lueret tam dira inc
Ille trahens gemitum, tantis ac
(Quamquam iura deum, et sacr
Relligio, dulcisque movent pri

ıe cupit, sociamque pericli
ciis obsistere pergit.
npus fluctusque quietos
erea, quid restet, amantem
:taque tristia servant.
:ros ita sæpe timores
sinit nec virginis annos.
quamlibet intima sensit
i, nimiumque silentes
sui tamen inmemor umquam,
inis, prior occupat unum
rabit; mox talibus infit:
ıMinyæ, fortissima pubes,
liceat cognoscere tandem,
ıum captiva carinæ,
ıequor, consultaque vestra
ır, fidissime coniux,
: tamen, promissaque serva
saltem connubia portus:
ımo: scis te mihi certe,
s: hi reddere forsan
eadem permissa potestas.
ısa traham: non sola reposcor
c pariter rate fugimus omnes.
, patriæque biremes
e inpar urgueris ab hoste?
lhuc maiora coire
ıullis ego digna periclis?
e tuam comitumque tuorum?
i tetigissent litora patris
lius quicumque fuisset.
cce (nefas) et reddere possunt:
ıin tu mea respice saltem
nitum ne cede timori.

Credidit ardentes quis te nunc iungere tauros
Posse? quis ad sævi venturum templa draconis?
O utinam ergo meus pro te non omnia posset,
Atque aliquid dubitaret amor: quin nunc quoque quærit,
Nescio quid tuus iste pudor: mene, optime quondam
Æsonide, me ferre preces, et supplicis ora (uas
Fas erat? haud hoc nunc genitor putat: haud dare pœlam sceleris, dominumque pati: sic fata parantem
Reddere dicta virum furiata mente refugit
Vociferans: qualem Ogygias cum tollit in arces
Bacchus, et Aoniis inlidit tympana truncis:
Talis erat, talemque fugis se virgo ferebat,
Cuncta pavens: fugit infestos vibrantibus hastis
Terrigenas, fugit ardentes exterrita tauros.
Si Pagasas, vel Peliacas hinc denique nubes
Cerneret, et Tempe viridi lucentia fumo;
Hoc visu contenta mori: tunc tota querelis
Egeritur questuque dies: eademque sub astris
Sola movet: mœstis veluti nox illa sonaret
Plena lupis, quaterentque truces ieiuna leones
Ora, vel orbatæ traherent suspiria vaccæ.
Procedit non gentis honos, non gloria magni
Solis avi, non barbaricæ decor ille iuventæ.
Quid dubitas? heu, dure, siles? magnumq; minatur.
Qualis erat, cum Chaonio radiantia trunco
Vellera vexit ovans; interque ingentia Graium
Nomina Palladia virgo stetit altera prora.
Mœstus at ille minis, et nota Colchidos ira,
Hæret: et hinc præsens pudor, hinc decreta suorum
Dura premunt: utcumque tamen mulcere gementem
Tentat et ipse gemens, et tempora currere dictis.
Mene aliquid meruisse putas? me talia velle?
* * *Reliqua desiderantur.* * *

DEC. IUNIUS IUVENALIS

se ipsum Aquinatem, et libertino patre natum esse testatur. A Frontone Grammaentiunt, a Quinctiliano Rhetore eruditus, Domitiano, Nerva, Traiano, ac Hadriaruit; media ætate forenses causas egit; et inde ad Satiras componendas se convertit. Paridem, histrionem Domitiano carissimum nimium salibus suis perstrinxisset, ut in Domitiani odium incidit, quapropter militiæ nomine præfectus cohortis factus, in ultimum Ægyptum missus, illuc languore octogenarius interiit; sed quampluriino negant. Magnas quidem laudes Iuvenalis in Satiris merito obtinuit, nec Persio, mo nobis hic de Horatio, Iuvenali et Persio comparatis Io. Bapt. Cappellii disthicon ıos quoque subscribimus:

Acrior est Aulus, florentior est Iuvenalis,
Plus Venusina sapit seria Musa iocis.

s Sulpitiam Poetriam, quæ eodem tempore vixit, et ingenii et virtutis laude floruit; l Eclogam, Ausonio quondam adscriptam, habemus.

nii Iuvenalis Satirae iuxta editionem Ruperti.

SATIRA I.

antum? numquamne reponam,
Theseide Codri?
itaverit ille togatas,
em consumserit ingens
plena iam margine libri
necdum finitus Orestes?
ımus est sua, quam mihi lucus
inum rupibus antrum

Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Æacus; unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ; quantas iaculetur Monychus ornos,
Frontonis platani, convulsaque marmora clamant
Semper, et assiduo ruptæ lectore columnæ.
Expectes eadem a summo, minimoque poeta.
Et nos ergo manum ferulæ subduximus, et nos
Consilium dedimus Sullæ, privatus ut altum
Dormiret? Stulta est clementia, cum tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.

Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus,
Si vacat, et placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener uxorem ducat spado, Mævia Tuscum
Figat aprum, et nuda teneat venabula mamma;
Patricios omnes opibus cum provocet unus,
Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat;
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemmæ;
Difficile est satiram non scribere: nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se?
Causidici nova cum veniat lectica Mathonis
Plena ipso; post hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comesa,
Quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat
Carus, et a trepido Thymele submissa Latino:
Cum te submoveant, qui testamenta merentur
Noctibus, in cœlum quos evehit optima summi
Nunc via processus, vetulæ vesica beatæ?
Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem:
Partes quisque suas, ad mensuram inguinis, heres
Accipiat sane, mercedem sanguinis, et sic
Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira,
Cum populum gregibus comitum premit hic spoliator
Pupilli prostantis? et hic damnatus inani
Iudicio, (quid enim salvis infamia nummis?)
Exul ab octava Marius bibit, et fruitur Dis
Iratis; at tu victrix provincia ploras.
Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percussum puero, fabrumque volantem?
Cum leno accipiat mœchi bona, si capiendi
Ius nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus et ad calicem vigilanti stertere naso;
Cum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit præsepibus, et caret omni
Maiorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam; puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ cum se iactaret amicæ.
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio: cum iam sexta cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nuda pæne cathedra,
Et multum referens de Mæcenate supino
Signator, falso qui se lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, et gemma fecerat uda?
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura, viro miscet sitiente rubetam;
Instituitque rudes melior Locusta propinquas
Per famam et populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis esse aliquis: probitas laudatur, et alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, et stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avaræ,
Quem sponsæ turpes, et prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualecumque potest: quales ego, vel Cluvienus.
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Navigio montem adscendit, sortesque poposcit,
Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,
Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas;
Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando

Maior avaritiæ patuit sinus? alea
Hos animos? Neque enim loculis c
Ad casum tabulæ, posita sed ludi
Prælia quanta illic dispensatore
Armigero! simplexne furor seste
Perdere, et horrenti tunicam no
Quis totidem erexit villas? quis
Secreto cœnavit avus? Nunc spor
Limine parva sedet, turbæ rapie
Ille tamen faciem prius inspicit,
Suppositus venias, ac falso nomi
Agnitus accipies: iubet a præcon
Ipsos Troiugenas; nam vexant li
Nobiscum: da Prætori, da deinde
Sed libertinus prior est: prior, i
Cur timeam? dubitemve locum
Natus ad Euphratem, molles qu
Arguerint, licet ipse negem? Se
Quadringenta parant. Quid con
Optandum, si Laurenti custodi
Conductas Corvinus oves? Ego
Pallante, et Licinis. Exspectent
Vincant divitiæ: sacro nec ceda
Nuper in hanc urbem pedibus q
Quandoquidem inter nos sancti
Maiestas: etsi funesta pecunia
Nondum habitas, nullas numm
Ut colitur Pax, atque Fides, Vi
Quæque salutato crepitat Conc
Sed cum summus honor finit
Sportula quid referat, quantum
Quid facient comites, quibus hi
Et panis, fumusque domi? Dens
Quadrantes lectica petit, sequit
Languida vel prægnans, et circ
Hic petit absenti, nota iam calli
Ostendens vacuam, et clausam
Galla mea est, inquit. Citius di
Profer Galla caput. Noli vexare
Ipse dies pulcro distinguitur
Sportula, deinde forum, iurisqu
Atque triumphales, inter quas a
Nescio quis titulos Ægyptius, a
Cuius ad effigiem non tantum m
Vestibulis abeunt veteres, lassi
Votaque deponunt, quanquam l
Spes homini: caulis miseris, atq
Optima silvarum interea pelagi
Rex horum, vacuisque toris tan
Nam de tot pulchris, et latis orb
Antiquis, una comedunt patrim
Nullus iam parasitus erit. Sed q
Luxuriæ sordes? quanta est gula,
Ponit apros, animal propter con
Pœna tamen præsens, cum tu de
Turgidus, et crudum pavonem in
Hinc subitæ mortes, atque intes
It nova, nec tristis, per cunctas f
Ducitur iratis plaudendum funus
Nil erit ulterius, quod nostris mo
Posteritas: eadem cupient, facien
Omne in præcipiti vitium stetit.
Totos pande sinus. Dicas hic for
Ingenium par materiæ? unde illa
Scribendi quodcumque animo fla
Simplicitas, cuius non audeo dice
Quid refert dictis ignoscat Muci
Pone Tigillinum: tæda lucebis in
Qua stantes ardent, qui fixo gutt

n deducit arena.
atruis aconita, vehatur
ne illinc despiciet nos.
gito compesce labellum:
rbum dixerit, hic est.
Rutulumque ferocem
is est percussus Achilles,
Hylas, urnamque secutus.
ies Lucilius ardens
or, cui frigida mens est
lant præcordia culpa.
Tecum prius ergo voluta
: galeatum sero duelli
id concedatur in illos,
itur cinis, atque Latina.

ATIRA II.

gere hinc libet, et glacialem
quid de moribus audent,
et Bacchanalia vivunt,
quam plena omnia gypso
am perfectissimus horum est,
milem, vel Pittacon emit,
luteum servare Cleanthas
ais enim non vicus abundat
Castigas turpia, cum sis
ssima fossa cinædos.
lem, et duræ per brachia setæ
nimum: sed podice lævi
edico ridente, mariscæ.
magna libido tacendi,
ior coma. Verius ergo,
ibomius: hunc ego fatis
rbum, incessuque fatetur.
iserabilis: his furor ipse
res, qui talia verbis
t de virtute locuti
e ceventem, Sexte, verebor?
quo deterior te?
ideat, Æthiopem albus.
s de seditione querentes?
n misceat, et mare cœlo,
ri? homicida Miloni?
hos? Catilina Cethegum?
icant discipuli tres?
gico pollutus adulter
leges revocabat amaras
Veneri Martique timendas,
cundam Iulia vulvam
miles effunderet offas?
merito vitia ultima fictos
s, et castigata remordent?
vum Laronia quendam
bi nunc lex Iulia? dormis?
Felicia tempora, quæ te
abeat iam Roma pudorem.
t Cato. Sed tamen unde
irant opobalsama collo
dominum monstrare tabernæ.
es, ac iura, citari
atinia. Respice primum,
iunt hi plura; sed illos
unctæque umbone phalanges.
concordia. Non erit ullum
tam detestabile sexu.
luviam, nec Flora Catullam:
et morbo pallet utroque.
causas? civilia iura
repitu fora vestra movemus?

Luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ:
Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis
Vellera: vos tenui prægnantem stamine fusum
Penelope melius, levius torquetis Arachne:
Horrida quale facit residens in codice pellex.
Notum est, cur solo tabulas impleverit Hister
Liberto: dederit vivus cur multa puellæ.
Dives erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
De nobis post hæc tristis sententia fertur.
Dat veniam corvis, vexat censura columbas.
Fugerunt trepidi vera, ac manifesta canentem
Stoicidæ: quid enim falsi Laronia? sed quid
Non facient alii, cum tu multitia sumas
Cretice: et hanc vestem populo mirante, perores
In Proculas, et Pollitas? Est mœcha Fabulla:
Damnetur, si vis, etiam Carfinia: talem
Non sumet damnata togam. Sed Iulius ardet,
Æstuo. Nudus agas: minus est insania turpis.
En habitum, quo te leges, ac iura ferentem
Vulneribus crudis, populus modo victor, et illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid? non proclames, in corpore iudicis ista
Si videas? Quæro, an deceant multitia testem.
Acer, et indomitus, libertatisque magister
Cretice perluces. Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures; sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit, et porrigine porci,
Uvaque conspecta livorem ducit ab uva.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu?
Nemo repente fuit turpissimus: accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, et toto posuere monilia collo,
Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratere Deam: sed more sinistro
Exagitata procul non intrat femina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. Ite, profanæ!
Clamatur: nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia secreta coluerunt Orgia tæda
Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotytto.
Ille supercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa,
Et per Iunonem domini iurante ministro.
Ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
Actoris Aurunci spolium, quo se ille videbat
Armatum, cum iam tolli vexilla iuberet.
Res memoranda novis annalibus, atque recenti
Historia, speculum civilis sarcina belli.
Nimirum summi ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem summi constantia civis,
Bebriaci in campo spolium affectare Palati,
Et pressum in faciem digitis extendere panem:
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœsta nec in Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
Hic turpis Cybeles, et fracta voce loquendi
Libertas, et crine senex phanaticus albo
Sacrorum antistes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusque magister.
Quid tamen exspectant, Phrygio quos tempus erat
More supervacuam cultris abrumpere carnem? (iam
Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
Cornicini; sive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ: dictum Feliciter! ingens
Cœna sedet: gremio iacuit nova nupta mariti.
O proceres, censore opus est, an haruspice nobis?

Scilicet horreres, maioraque monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
Segmenta, et longos habitus, et flammea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater urbis,
Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atque opibus vir;
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? Vade ergo, et cede severi
Iugeribus campi, quem negligis. Officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ causa officii? Quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere: fient,
Fient ista palam, cupient et in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, et partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora iuris
Natura indulget: steriles moriuntur, et illis
Turgida non prodest condita pyxide Lyde,
Nec prodest agili palmas præbere Luperco.
Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
Lustravitque fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generosior, et Marcellis,
Et Catulis, Paullique minoribus, et Fabiis, et
Omnibus ad podium spectantibus; his licet ipsum
Admoveas, cuius tunc munere retia misit.
Esse aliquos manes, et subterranea regna,
Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una transire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera puta. Curius quid sentit, et ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, manesque Camilli?
Quid Cremeræ legio, et Cannis consumta iuventus,
Tot bellorum animæ; quoties hinc talis ad illos
Umbra venit? Cuperent lustrari, si qua darentur
Sulfura cum tædis, et si foret humida laurus.
Illuc, heu, miseri traducimur. Arma quidem ultra
Litora Iuvernæ promovimus, et modo captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos:
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus: et tamen unus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno.
Aspice, quid faciant commercia: venerat obses.
Hic fiunt homines: nam si mora longior urbem
Indulsit pueris, non unquam deerit amator:
Mittentur braccæ, cultelli, frena, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

Satira III.

Quamvis digressu veteris confusus amici,
Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
Destinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum est, et gratum litus amœni
Secessus. Ego vel Prochytan præpono Suburræ.
Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos, ac mille pericula sævæ
Urbis, et Augusto recitantes mense poetas?
Sed dum tota domus rheda componitur una,
Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam;
Hic, ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ.
Nunc sacri fontis nemus, et delubra locantur
Iudæis: quorum cophinus, fœnumque supellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iussa est
Arbor, et eiectis mendicat silva Camœnis.
In vallem Egeriæ descendimus, et speluncas
Dissimiles veris. Quanto præstantius esset

Numen aquæ, viridi si margine c
Herba, nec ingenuum violarent s
Hic tunc Umbricius, Quando a
nestis
Nullus in urbe locus, nulla emol
Res hodie minor est, here quam f
Deteret exiguis aliquid: proponi
Ire, fatigatas ubi Dædalus exuit
Dum nova canities, dum prima et
Dum superest Lachesi, quod torq
Porto meis, nullo dextram subeu
Cedamus patria: vivant Artorius
Et Catulus: maneant, qui nigrum i
Queis facile est ædem conducere,
Siccandam eluviem, portandum
Et præbere caput domina venale
Quondam hi cornicines, et munic
Perpetui comites, notæque per op
Munera nunc edunt, et verso poll
Quem libet, occidunt populariter
Conducunt foricas: et cur non om
Quales ex humili magna ad fastig
Extollit, quoties voluit Fortuna
Quid Romæ faciam? mentiri nesc
Si malus est, nequeo laudare et p
Astrorum ignoro: funus promitte
Nec volo, nec possum: ranarum v
Inspexi: ferre ad nuptam, quæ mi
Quæ mandat, norunt alii: me nem
Fur erit, atque ideo nulli comes e
Mancus, et extinctæ corpus non u
Quis nunc diligitur, nisi consciu
Æstuat occultis animus, semper
Nil tibi se debere putat, nil confe
Participem qui te secreti fecit ho
Carus erit Verri, qui Verrem ten
Accusare potest. Tanti tibi non si
Omnis arena Tagi, quodque in ma
Ut somno careas, ponendaque pra
Tristis, et a magno semper timea
Quæ nunc divitibus gens accep
Et quos præcipue fugiam, propera
Nec pudor obstabit. Non possum f
Græcam urbem, quamvis quota p
Iam pridem Syrus in Tiberim def
Et linguam, et mores, et cum tibi
Obliquas, nec non gentilia tympa
Vexit, et ad Circum iussas prosta
Ite, quibus grata est picta lupa ba
Rusticus ille tuus sumit trechedi
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, ast hic Amydon
Hic Andro, ille Samo, hic Trallib
Esquilias, dictumque petunt a vi
Viscera magnarum domuum domi
Ingenium velox, audacia perdita,
Promtus, et Isæo torrentior. Ede,
Esse putes? quem vis hominem, sec
Grammaticus, rhetor, geometres,
Augur, schœnobates, medicus, ma
Græculus esuriens in cœlum, iuss
Ad summam, non Maurus erat, ne
Qui sumsit pennas, mediis sed na
Horum ego non fugiam conchylia?
Signabit? fultusque toro meliore re
Advectus Romam, quo pruna et co
Usque adeo nihil est, quod nostra i
Hausit Aventini bacca nutrita Sab
Quid, quod adulandi gens prudenti

cti, faciem deformis amici,
lidi collum cervicibus æquat
um procul a tellure tenentis?
angustam, qua deterius nec
uordetur gallina marito.
t et nobis laudare: sed illis
lior, cum Thaida sustinet, aut cum
us agit, vel Dorida nullo
? mulier nempe ipsa videtur,
qui: vacua et plana omnia dicas
m, et tenui distantia rima.
iochus, nec erit mirabilis illic
, aut cum molli Demetrius Hæmo.
st. Rides? maiore cachinno
, si lacrimas conspexit amici,
ulum brumæ si tempore poscas,
ydem: si dixeris, æstuo, sudat.
pares: melior, qui semper, et omni
otest alienum sumere vultum,
manus, laudare paratus,
t, si rectum minxit amicus,
o crepitum dedit aurea fundo.
m nihil est, et ab inguine tutum:
ris, non filia virgo, neque ipse
dhuc, non filius ante pudicus.
est, aviam resupinat amici.
reta domus, atque inde timeri.
æpit Græcorum mentio, transi
e audi facinus maioris abollæ.
Baream, delator amicum,
senex, ripa nutritus in illa,
onei delapsa est pinna caballi.
o cuiquam locus hic, ubi regnat
uis, vel Diphilus, aut Hermarcus,
nunquam partitur amicum:
m, cum facilem stillavit in aurem
uræ patriæque veneno,
veor: perierunt tempora longi
am minor est iactura clientis.
ium (ne nobis blandiar) aut quod
ritum: si curet nocte togatus
ætor lictorem impellat, et ire
eat dudum vigilantibus orbis,
m, et Modiam collega salutet?
i claudit latus ingenuorum
m, quantum in legione tribuni
t Calvinæ, vel Catienæ,
iterum super illam palpitet: at tu,
i facies scorti placet, hæres,
Chionem deducere sella.
e tam sanctum, quam fuit hospes
procedat vel Numa, vel qui
am flagranti ex æde Minervam:
sum, de moribus ultima fiet
ascit servos? quot possidet agri
ulta magnaque paropside cœnat?
ue sua nummorum servat in arca,
t fidei: iures licet et Samothracum,
ras, contemnere fulmina pauper
Deos, Dis ignoscentibus ipsis.
eriam præbet causasque iocorum
em, si fœda et scissa lacerna,
la est, et rupta calceus alter
si consuto vulnere crassum,
num ostendit non una cicatrix?
x paupertas durius in se,
iculos homines facit: exeat, inquit,
de pulvino surgat equestri,
n sufficit, et sedeant hic

Lenonum pueri, quocunque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos iuvenes, iuvenesque lanistæ.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres:
Quando in consilio est Ædilibus? Agmine facto
Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi; sed Romæ durior illis
Conatus: magno hospitium miserabile, magno
Servorum ventres, et frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam;
Contentusque illic veneto, duroque cucullo.
Pars magna Italiæ est (si verum admittimus) in qua
Nemo togam sumit, nisi mortuus. Ipsa dierum
Festorum herboso colitur si quando theatro
Maiestas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans.
Æquales habitus illic, similesque videbis
Orchestram et populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis Ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitus nitor: hic aliquid plus,
Quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est. Hic vivimus ambitiosa
Paupertate omnes. Quid te moror? Omnia Romæ
Cum pretio. Quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Ut te respiciat clauso Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
Plena domus libis venalibus: accipe, et istud
Fermentum tibi habe: præstare tributa clientes
Cogimur, et cultis augere peculia servis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneste ruinam,
Aut positis nemorosa inter iuga Volsiniis, aut
Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte sui: nam sic labentibus obstat
Villicus, et veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus. Iam poscit aquam, iam frivola transfert
Ucalegon: tabulata tibi iam tertia fumant:
Tu nescis: nam si gradibus trepidatur ab imis,
Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
A pluvia, molles ubi reddunt ova columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex,
Ornamentum abaci; nec non et parvulus infra
Cantharus, et recubans sub eodem marmore Chiron;
Iamque vetus Græcos servabat cista libellos,
Et divina opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus: quis enim negat? et tamen illud
Perdidit infelix totum nihil: ultimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudum, et frustra rogantem
Nemo cibo, nemo hospitio, tectoque iuvabit.
Si magna Asturici cecidit domus; horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
Tunc gemimus casus urbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc? et iam accurrit, qui marmora donet,
Conferat impensas. Hic nuda et candida signa,
Hic aliquid præclarum Euphranoris, et Polycleti,
Hæc Asianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit, et forulos, mediamque Minervam,
Hic modium argenti: meliora, et plura reponit
Persicus orborum lautissimus, et merito iam
Suspectus, tamquam ipse suas incenderit ædes.
Si potes avelli Circensibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Frusinone paratur,

Qui sequitur: ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox undique magna
Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivæ: sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret t t vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix, et cursu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ sartæ: modo longa coruscat
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plaustra vehunt, nutant altæ, populoque minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
Axis, et eversum fudit super agmina montem,
Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver
More animæ. Domus interea secura patellas
Iam lavat, et bucca foculum excitat, et sonat unctis
Strigilibus, et pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur: at ille
Iam sedet in ripa, tetrumque novitius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alnum,
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Respice nunc alia ac diversa pericula noctis:
Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
Testa ferit, quoties rimosa, et curta fenestris
Vasa cadunt; quanto percussum pondere signent,
Et lædant silicem. Possis ignavus haberi,
Et subiti casus improvidus, ad cœnam si
Intestatus eas: adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, fenestræ.
Ergo optes, votumque feras miserabile tecum,
Ut sint contentæ patulas defundere pelves.
Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergo non aliter poterit dormire? Quibusdam
Somnum rixa facit: sed, quamvis improbus annis,
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna

Viderunt uno contentam ca
His alias poteram et plur
Sed iumenta vocant, et sol i
Nam mihi commota iam du
Annuit. Ergo vale nostri m
Roma tuo refici properante
Me quoque ad Helvinam Cer
Converte a Cumis: satirarum
Adiutor gelidos veniam cali

Satira

Ecce iterum Crispinus, et e
Ad partes, monstrum nulla
A vitiis, æger, solaque libid
Delicias viduæ tantum aspe
Quid refert igitur, quantis
Porticibus? quanta nemoru
Iugera quot vicina foro, qu
Nemo malus felix; minime
Incestus, cum quo nuper vit
Sanguine adhuc vivo terram
Sed nunc de factis levioribu
Si fecisset idem, caderet sul
Nam quod turpe bonis, Titi
Crispinum: quid agas, cum
Crimine persona est? Mullu
Æquantem sane paribus ses
Ut perhibent, qui de magni
Consilium laudo artificis, si
Præcipuam in tabulis ceram
Est ratio ulterior, magnæ si
Quæ vehitur clauso latis sp
Nil tale exspectes: emit sibi
Quæ miser et frugi non feci
Succinctus patria quondam
Hoc pretio squamæ? potuit
Piscator, quam piscis, emi.
Vendit agros: sed maiores A
Quales tunc epulas ipsum gl

dum admirabile rhombi
is,quam Dorica sustinet Ancon,
neque enim minor hæserat illis,
Mæotica, ruptaque tandem
pentis ad ostia Ponti
ngo frigore piugues.
rum cymbæ linique magister
is eum proponere talem,
cum plena et litora multo
spersi protinus algæ
cum remige nudo,
itivum dicere piscem,
ivaria Cæsaris, inde
d dominum debere reverti?
credimus Armillato,
m pulchrumque est æquore toto
que natat. Donabitur ergo,
ero cedente pruinis
rtanam sperantibus ægris,
hiems, prædamque recentem
properat, velut urgeat Auster.
t, ubi, quanquam diruta, servat
t Vestam colit Alba minorem,
iratrix turba parumper,
erunt cardine valvæ.
missa opsonia Patres.
um Picens, Accipe, dixit,
is: genialis agatur
omachum laxare saginis,
sume in sæcula rhombum.
id apertius? Et tamen illi
Nihil est, quod credere de se
datur Dis æqua potestas.
inæ mensura. Vocantur
roceres, quos oderat ille;
seræ magnæque sedebat
imus, clamante Liburno,
rapta properabat abolla
ositus modo villicus Urbi.
æfecti? quorum optimus, atque
ctissimus, omnia quanquam
ractanda putabat inermi
rispi iucunda senectus,
qualis facundia, mite
terras, populosque regenti
si clade et peste sub illa,
, et honestum afferre liceret
d violentius aure tyranni,
, aut æstibus, aut nimboso
m pendebat amici?
direxit brachia contra
is erat, qui libera posset
re, et vitam impendere vero.
atque octogesima vidit
s illa quoque tutus in aula,
properabat Acilius ævi
no, quem mors tam sæva maneret,
am festinata: sed olim
n nobilitate senectus;
fraterculus esse gigantis.
misero, quod cominus ursos
Albana nudus arena
a iam non intelligat artes
cum illud miretur acumen,
e est barbato imponere regi.
uamvis ignobilis, ibat
teris reus atque tacendæ,
r satiram scribente cinædo.
ater adest abdomine tardus;
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera; sævior illo
Pompeius tenui iugulos aperire susurro:
Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis
Fuscus, marmorea meditatus prælia villa;
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ: (strum!
Grande, et conspicuum nostro quoque tempore mon-
Cæcus adulator, dirusque a ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaque devexæ iactaret basia rhedæ.
Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In lævam conversus; at illi dextra iacebat
Bellua: sic pugnas Cilicis laudabat, et ictus,
Et pegma, et pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento: sed, ut fanaticus, œstro
Percussus, Bellona, tuo divinat, et, Ingens
Omen habes, inquit, magni clarique triumphi:
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus: peregrina est bellua. Cernis
Erectas in terga sudes? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, et annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait: testa alta paretur,
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ subitusque Prometheus.
Argillam, atque rotam citius properate: sed ex hoc
Tempore iam, Cæsar, figuli tua castra sequantur.
Vicit digna viro sententia: noverat ille
Luxuriam imperii veterem, noctesque Neronis
Iam medias, aliamque famem, cum pulmo Falerno
Arderet. Nulli maior fuit usus edendi
Tempestate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu;
Et semel aspecti litus dicebat echini.
Surgitur, et misso proceres exire iubentur
Consilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, et festinare coactos,
Tanquam de Cattis aliquid, torvisque Sygambris
Dicturus, tamquam et diversis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola penna.
Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
Tempora sævitiæ, claras quibus abstulit Urbi,
Illustresque animas impune, et vindice nullo!
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Cœperat; hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

Satira V.

Si te propositi nondum pudet, atque eadem est mens,
Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset;
Quamvis iurato metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius: hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
Nulla crepido vacat? nusquam pons, et tegetis pars
Dimidia brevior? Tantine iniuria cœnæ?
Tam ieiuna fames? cum pol sit honestius, illic
Et tremere, et sordes farris mordere canini.
Primo fige loco, quod tu, discumbere iussus,
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ cibus: imputat hunc rex,
Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto;
Una simus, ait. Votorum summa! Quid ultra (num
Quæris? Habet Trebius, propter quod rumpere som-
Debeat, et ligulas dimittere, sollicitus, ne

Tota salutatrix iam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen? Vinum, quod sucida nolit
Lana pati: de conviva Corybanta videbis.
Iurgia proludunt; sed mox et pocula torques
Saucius, et rubra deterges vulnera mappa,
Inter vos quoties libertorumque cohortem
Pugna Saguntina fervet commissa lagena,
Ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam, titulumque senectus
Delevit multa veteris fuligine testæ;
Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant,
Brutorum et Cassi natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas, et inæquales beryllo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.
Da veniam: præclara illic laudatur iaspis;
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte solebat
Ponere zelotypo iuvenis prælatus Iarbæ.
Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac iam
Quassatum, et rupto poscentem sulfura vitro.
Si stomachus domini fervet vinoque, ciboque,
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
Gætulus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivosæ veheris dum per monimenta Latinæ.
Flos Asiæ ante ipsum, pretio maiore paratus,
Quam fuit et Tulli census pugnacis, et Anci,
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod cum ita sit, tu Gætulum Ganymedem
Respice, cum sities. Nescit, tot millibus emtus,
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed ætas
Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adest calidæ gelidæque minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodq; aliquid poscas, et quod, se stante, recumbas.
Maxima quæque domus servis est plena superbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, solidæ iam mucida frusta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum.
Sed tener, et niveus, mollique siligine factus,
Servatur domino: dextram cohibere memento:
Salva sit artoptæ reverentia: finge tamen te
Improbulum, superest illic, qui ponere cogat.
Vis tu consuetis, audax conviva canistris
Impleri, panisque tui novisse colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod, sæpe relicta
Coniuge, per montem adversum, gelidasque cucurri
Esquilias, fremeret sæva cum grandine vernus
Iupiter, et multo stillaret pænula nimbo!
Aspice, quam longo distendat pectore lancem,
Quæ fertur domino squilla, et quibus undique septa
Asparagis, qua despiciat convivia cauda,
Cum venit excelsi manibus sublata ministri.
Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo
Ponitur, exigua feralis cœna patella.
Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
Pallidus affertur misero tibi caulis, olebit
Laternam. Illud enim vestris datur alveolis, quod
Canna Micipsarum prora subvexit acuta;

Propter quod Romæ cum Bocch
[Quod tutos etiam facit a serpen
Nullus erit domini, quem misit
Tauromenitanæ rupes, quando
Et iam defecit nostrum mare, d
Retibus assiduis penitus scrutan
Proxima, nec patimur Tyrrhen
Instruit ergo focum provincia:
Quod captator emat Lenas, Aur
Virroni muræna datur, quæ ma
Gurgite de Siculo: nam, dum se
Dum sedet, et siccat madidas in
Contemnunt mediam temeraria
Vos anguilla manet longæ cogna
Aut glacie adspersus maculis T
Vernula riparum pinguis torre
Et solitus mediæ cryptam penet
Ipsi pauca velim, facilem si præ
Nemo petit, modicis quæ mitteb
A Seneca, quæ Piso bonus, quæ
Largiri; namque et titulis et fa
Maior habebatur donandi glori
Poscimus, ut cœnes civiliter: ho
Esto, ut nunc multi, dives tibi,
Anseris ante ipsum magni iecur
Altilis, et flavi dignus ferro Me
Fumat aper: post hunc tradentu
Tunc erit, et facient optata tou
Maiores. Tibi habe frumentum,
O Libye; disiunge boves, dum t
Structorem interea, ne qua indi
Saltantem spectes, et chironom
Cultello, donec peragat dictata
Omnia; nec minimo sane discri
Quo gestu lepores, et quo gallina
Duceris planta, velut ictus ab H
Et ponere foris, si quid tentaver
Hiscere, tanquam habeas tria no
Virro tibi, sumitque tuis contact
Pocula? quis vestrum temerarius
Perditus, ut dicat regi, Bibe? Pl
Non audent homines pertusa dic
Quadringenta tibi si quis Deus,
Et melior fatis, donaret homunci
Ex nihilo fieres, quantus Virron
Da Trebio: pone ad Trebium. Vi
Ilibus? O nummi! vobis hunc pra
Vos estis fratres. Dominus tame
Si vis tu fieri nullus tibi parvulu
Luserit Æneas, nec filia dulcior
Iucundum et carum sterilis facit
Sed tua nunc Mycale pariat licet,
In gremium patris fundat simul:
Gaudebit nido; viridem thoraca i
Afferri, minimasque nuces, assem
Ad mensam quoties parasitus ven
Vilibus ancipites fungi ponentur
Boletus domino; sed quales Claud
Ante illum uxoris, post quem nil
Virro sibi, et reliquis Virronibus
Poma dari, quorum solo pascaris o
Qualia perpetuus Phæacum aucto
Credere quæ possis subrepta sorori
Tu scabie frueris mali, quod in agge
Qui tegitur parma et galea, metuer
Discit ab hirsuta iaculum torquere
Forsitan impensæ Virronem parci
Hoc agit, ut doleas. Nam quæ comæ
Quis melior plorante gul

lacrymas effundere bilem
que diu stridere molari.
mo, et regis conviva videris;
e suæ putat ille culinæ;
tat: quis enim tam nudus, ut illum
cum puero si contigit aurum,
m, et signum de paupere loro?
idi vos decipit: ecce dabit iam
m, atque aliquid de cluibus aprit
et minor altilis. Inde parato,
es, et stricto pane tacetis.
sic utitur. Omnia ferre
s; pulsandum vertice raso
que caput, nec dura timebis
epulis et tali dignus amico.

SATIRA VI.

m Saturno rege moratam
que diu, cum frigida parvas
ca domos, ignemque, laremque,
inos, communi clauderet umbra;
tana torum cum sterneret uxor
lmo, vicinarumque ferarum
imilis tibi, Cynthia, nec tibi, cuius
s extinctus passer ocellos;
ns infantibus ubera magnis,
r glandem ructante marito.
ne orbe novo, cœloque recenti,
es; qui, rupto robore nati,
o, nullos habuere parentes.
veteris vestigia forsan,
erint, et sub Iove; sed Iove nondum
n Græcis iurare paratis
as; cum furem nemo timeret
mis, et operto viveret horto.
ad superos Astræa recessit
ac duæ pariter fugere sorores.
tus est alienum, Postume, lectum
e sacri genium contemnere fulcri.
a argentea sæcula mœchos.
ueu mox ferrea protulit ætas.
en, et pactum, et sponsalia nostra
as; iamque a tonsore magistro
to pignus fortasse dedisti,
! uxorem, Postume, ducis?
one, quibus exagitere colubris?
inam, salvis tot restibus ullam?
e caligantesque fenestræ?
m se præbeat Æmilius pons?
nullus placet exitus, illud
lius, quod tecum pusio dormit?
non litigat, exigit a te
c munuscula, nec queritur, quod
nec, quantum iussit, anheles?
lio lex Iulia: tollere dulcem
n, cariturus turture magno,
ibis, et captatore macello.
osse putes, si iungitur ulla
horum notissimus olim
iam porrigit ora capistro;
it perituri cista Latini?
ntiquis uxor de moribus illi
dici mediam pertundite venam,
is! Tarpeium limen adora
am Iunoni cæde iuvencam,
it capitis matrona pudici,
ris vittas contingere dignæ,
neat pater oscula. Necte coronam
per limina tende corimbos.

Unus Iberinæ vir sufficit? Ocyus illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno
Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro.
Vivat Fidenis! Et agello cedo paterno;
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo senuerunt Iupiter et Mars?
Porticibusne tibi monstratur fœmina voto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?
Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat; Appula gannit,
Sicut in amplexu: subitum, et miserabile, longum
Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro,
Atque a plebeiis longe Megalesia; tristes
Personam, thyrsumque tenent, et subligar Acci.
Urbicus exodio risum movet Atellanæ
Gestibus Autonoes; hunc diligit Ælia pauper.
Solvitur his magno comœdi fibula; sunt, quæ
Chrysogonum cantare vetent, Hispulla tragœdo
Gaudet. An expectas, ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusque choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes, et grandi ianua lauro,
Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta senatori comitata est Hippia ludium
Ad Pharon, et Nilum, famosaque mœnia Lagi,
Prodigia et mores Urbis damnante Canopo.
Immemor illa domus, et coniugis, atque sororis,
Nil patriæ indulsit; plorantesque improba natos,
Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed quanquam in magnis opibus, plumaque paterna
Et segmentatis dormisset parvula cunis,
Contemsit pelagus; famam contemserat olim,
Cuius apud molles minima est iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
Mutandum toties esset mare. Iusta pericli
Si ratio est et honesta; timent, pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum præstant rebus, quas turpiter au-
Si iubeat coniux, durū est conscendere navim;(dent.
Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aer.
Quæ mœchum sequitur; stomacho valet; illa mari-
Convomit: hæc inter nautas et prandet, et errat(tum
Per puppem, et duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarsit forma, qua capta iuventa est
Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, et secto requiem sperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia; sicut
Attritus galea, mediisque in naribus ingens
Gibbus, et acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat; facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa sorori,
Atque viro: ferrum est, quod amant; hic Sergius
Accepta rude, cœpisset Veiento videri. (idem,
Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Respice rivales Divorum: Claudius audi
Quæ tulerit. Dormire virum cum senserat uxor;
Ausa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
Linquebat, comite ancilla non amplius una:
Sed nigrum flavo crinem abscondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar,

Si verum excutias, facies, non uxor, amatur.
Tres rugae subeant, et se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculique minores:
Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi:
Iam gravis es nobis, et saepe emungeris, exi
Ocyus, et propera: sicco venit altera naso.
Interea calet, et regnat, poscitque maritum
Pastores, et ovem Canusinam, ulmosque Falernas.
Quantulum in hoc, pueros omnes, ergastula tota,
Quodque domi non est, et habet vicinus, ematur.
Mense quidem brumae, quo iam mercator Iason
Clausus, et armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Myrrhina, deinde adamas notissimus, et Beronices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incestae, dedit hunc Agrippa sorori,
Observant ubi festa mero pede sabbata reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
  Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives, foecunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina;
(Rara avis in terris, nigroque simillima cycno)
Quis feret uxorem, cui constant omnia? Malo,
Malo Venusinam, quam te Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers
Grande supercilium, et numeras in dote triumphos.
Tolle tuum, precor, Hannibalem, victumque Syphacem
In castris, et cum tota Carthagine migra.
  Parce, precor, Paean, et tu, Dea, pone sagittas:
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem!
Amphion clamat: sed Paean contrahit arcum.
Extulit ergo greges natorum, ipsumque parentem,
Dum sibi nobilior Latonae gente videtur,
Atque eadem scrofa Niobe foecundior alba.
Quae tanti gravitas, quae forma, ut se tibi semper
Imputet? huius enim rari summique voluptas
Nulla boni, quoties, animo corrupta superbo,
Plus aloes quam mellis habet. Quis deditus autem

Nil unquam invita donabis
Hac obstante, nihil: nihil, I
Haec dabit affectus: ille excl
Iam senior, cuius barbam t
Testandi cum sit lenonibus
Libertas, et iuris idem cont
Non unus tibi rivalis dictal
Pone crucem servo. Meruit
Supplicium? quis testis ade
Nulla unquam de morte hom
O demens, ita servus homo
Hoc volo, sic iubeo, sit pro
  Imperat ergo viro: sed mo
Permutatque domos, et flam
Advolat, et spreti repetit ve
Ornatas paulo ante fores, p
Vela domus; et adhuc virid
Sic crescit numerus; sic fim
Quinque per auctumnos: tit
  Desperanda tibi salva co
Illa docet spoliis nudi gaude
Illa docet, missis a corrupto
Nil rude nec simplex rescri
Custodes, aut aere domat: tu
Advocat Archigenem, oner
Abditus interea latet et sec
Impatiensque morae pavet,
Scilicet expectas, ut tradat
Atque alios mores, quam q
Filiolam turpi vetulae prod
  Nulla fere causa est, in qu
Moverit. Accusat Manilia,
Componunt ipsae per se, for
Principium atque locos Cel
  Endromidas Tyrias, et f
Quis nescit? vel quis non vi
Quem cavat assiduis sudibu
Atque omnes implet numer
Florali matrona tuba; nisi

ulns bombycinus urit.
itu monstratos perferat ictus,
arvetur pondere, quanta
,quam denso fascia libro;
positis cum sumitur armis.
Lepidi, cæcive Metelli,
i, quæ ludia sumserit unquam
ido ad palum gemat uxor Asyli?
tes, alternaque iurgia lectus,
: minimum dormitur in illo.
iro, tunc orba tigride peior.
tus occulti conscia facti,
at ficta pellice plorat,
acrymis, semperque paratis
que expectantibus illam,
modo: tu credis amorem,
ca places, fletumque labellis
pta, et quot lecture tabellas,
tegantur scriuia mœchæ!
omplexibus, aut equitis. Dic,
, hic Quintiliane colorem.
Olim convenerat, inquit,
velles: nec non ego possem
mes licet, et mare cœlo
um. Nihil est audacius illis
que animos a crimine sumunt.
tamen, vel quo de fonte requiris?
nilis fortuna Latinas
is contingi parva sinebant
que breves, et vellere Tusco
anus, ac proximus Urbi
s Collina turre mariti.
æ pacis mala: sævior armis
victumque ulciscitur orbem.
st, facinusque libidinis, ex quo
perit: hinc fluxit ad istos
iuc et Rhodos, et Miletos,
t petulans madidumque Taren-
bscœna pecunia mores (tum.
gerunt sæcula luxu
id enim Venus ebria curat?
quæ sint discrimina, nescit,
s iam noctibus ostrea mordet,
spumant unguenta Falerno,
, cum iam vertigine tectum
is exsurgit mensa lucernis.
ua sorbeat aera sanna
otæ collactea Mauræ,
sterem cum præterit aram.
t lecticas, micturiunt hic,
ngis siphonibus implent,
t, ac luna teste moventur.
tu calcas, luce reversa,
magnos visurus amicos.
Deæ, cum tibia lumbos
riter vinoque feruntur
æ rotant, ululantque Priapi
tunc illis mentibus ardor
x, saltante libidine! quantus
crura madentia torrens!
osita Saufeia corona
endentis præmia coxæ.
ctum crissantis adorat.
inas virtus natalibus æquat.
imulabitur: omnia fient
ncendi iam frigidus ævo
: Nestoris hernia possit.
impatiens, tunc femina simplex,
titus clamor ab antro;

Iam fas est; admitte viros: iam dormit adulter.
Illa iubet sumto iuvenem properare cucullo.
Si nihil est, servis incurritur: abstuleris spem
Servorum, veniet conductus aquarius: hic si
Quæritur, et desunt homines; mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem submittat asello.
Atque utinam ritus veteres, et publica saltem
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Noverunt Mauri atque Iudi, quæ psaltria penem
Maiorem, quam sunt duo Cæsaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
Intulerit, ubi velari pictura iubetur,
Quæcumque alterius sexus imitata figuram est.
Et quis tunc hominum contemtor numinis? aut quis
Simpuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas,
Ausus erat? Sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio, quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram; cohibe: sed quis custodiet ipsos
Custodes? Cauta est, et ab illis incipit uxor.
Iamque eadem summis pariter minimisque libido:
Nec melior, silicem pedibus quæ conterit atrum,
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem, et flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen, argenti superest quodcumque paterni,
Levibus athletis, ac vasa novissima, donat.
Multis res angusta domi: sed nulla pudorem
Paupertatis habet; nec se metitur ad illū, (quid sit,
Quem dedit hæc, posuitque modum. Tamen, utile
Prospiciunt aliquando viri: frigusque famemque
Formica tandem quidam expavere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem femina censum:
At, velut exhausta recidivus pullulet arca
Nummus, et e pleno semper tollatur acervo,
Non unquam reputant, quanti sibi gaudia constent.
Sunt, quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, et desperatio barbæ,
Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod iam calida matura iuventa
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo spectatos, ac iussos crescere primum,
Testiculos, postquam cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantum, rapit Heliodorus.
Conspicuus longe cunctisque notabilis intrat
Balnea, nec dubie custodem vitis et horti
Provocat, a domina factus spado. Dormiat ille
Cum domina: sed tu iam durum, Postume, iamque
Tondendum, eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus: organa semper
In manibus: densi radiant testudine tota
Sardonyches: crispo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc
Solatur, gratoque indulget basia plectro. (se
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti,
Cum farre et vino Ianum Vestamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, et fidibus promittere. Quid faceret plus,
Ægrotante viro? medicis quid tristibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro cithara velare caput; dictataque verba
Pertulit, ut mos est, et aperta palluit agna.
Dic mihi nunc, quæso, dic, antiquissime Divum,
Respondes his, Iane pater? Magna otia cœli:
Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos.
Hæc de comœdis te consulit: illa tragœdum
Commendare volet: varicosus fiet haruspex.

Deinde canem. Gravis occursu, teterrima vultu,
Balnea nocte subit: conchas, et castra moveri
Nocte iubet: magno gaudet sudare tumultu,
Cum lassata gravi ceciderunt brachia massa,
Callidus et cristæ digitos impressit aliptes,
Ac summum dominæ femur exclamare coegit.
Convivæ miseri interea somnoque fameque
Urgentur: tandem illa venit rubicundula, totum
Œnophorum sitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus; de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim.
Dum redit, et loto terram ferit intestino,
Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum
Pelvis olet: nam sic, tanquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit, et vomit: ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.
  Illa tamen gravior, quæ, cum discumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elissæ,
Committit vates, et comparat; inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet: nec causidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis,
Tot pariter pelves, tot tintinnabula, dicas
Pulsari. Iam nemo tubas, nemo æra fatiget:
Una laboranti poterit succurrere Lunæ.
  Imponit finem sapiens et rebus honestis.
Nam quæ docta nimis cupit et facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Silvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema; nec historias sciat omnes.
Sed quædam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit, volvitque Palæmonis artem,
Servata semper lege et ratione loquendi,
Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
Verba: solœcismum liceat fecisse marito.
  Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil

Nam si constituit, solitoq
Ornari, et properat, iamq
Aut apud Isiacæ potius sa
Disponit crinem, lacerati
Nuda humero Psecas infel
Altior hic quare cincinnu
Continuo flexi crimen fac
Quid Psecas admisit? quæ
Si tibi displicuit nasus to
Extendit, pectitque coma
Est in consilio matrona,
Emerita quæ cessat acu: s
Huius erit; post hanc ætat
Censebunt, tanquam fam
Aut animæ: tanta est quæ
Tot premit ordinibus, tot
Ædificat caput. Androma
Post minor est: credas ali
Sortita est lateris spatium
Virgine Pygmæa, nullis a
Et levis erecta consurgit
  Nulla viri cura interea,
Damnorum: vivit tanqua
Hoc solo propior, quod an
Et servos, gravis est ratio
Bellonæ, Matrisque Deu
Semivir, obscœno facies
Mollia qui rupta secuit ge
Iam pridem, cui rauca co
Plebeia, et Prygia vestitu
Grande sonat, metuique i
Adventum, nisi se centun
Et xerampelinas veteres
Ut, quidquid subiti et ma
In tunicas eat, et totum s
Hibernum, fracta glacie,
Ter matutino Tiberi mer
Verticibus timidum capu
Totum regis agrum nuda

s observandisque diebus;
ur violato pœna cadurco;
t visa est argentea serpens.
meditataque murmura præstant,
e non abnuat, ansere magno
i popano corruptus Osiris.
e locum; cophino, fœnoque relicto,
tremens mendicat in aurem,
Solymarum, et magna sacerdos
mi fida internuntia cœli:
num, sed parcius ære minuto.
oles, Iudæi somnia vendunt.
m tenerum, vel divitis orbi
gens, calidæ pulmone columbæ
ius vel Commagenus haruspex;
m rimatur et exta catelli,
ri: faciet, quod deferat ipse.
maior erit fiducia: quidquid
us, credent a fonte relatum
iam Delphis oracula cessant,
um damnat caligo futuri.
n est horum, qui sæpius exul,
conducendaque tabella
it, et formidatus Othoni.
onuit si dextera ferro,
o castrorum in carcere mansit.
ticus genium indemnatus habebit:
rit, cui vix in Cyclada mitti
va tandem caruisse Seripho.
æ lento de funere matris,
e, Tanaquil tua: quando sororem
os; an sit victurus adulter
d enim maius dare numina possunt?
norat, quid sidus triste minetur
ta Venus se proferat astro,
nis, quæ dentur tempora lucro.
tiam vitare memento,
s, ceu pinguia succina, tritas
idas; quæ nullum consulit, et iam
, castra viro patriamque petente,
, numeris revocata Thrasylli.
idem vectari cum placet, hora
o: si prurit frictus ocelli
ta genesi collyria poscit.
t, capiendo nulla videtur
, nisi quam dederit Petosiris.
rit; spatium lustrabit utrimque
tes ducet, frontemque, manumque
ebrum poppysma roganti.
sa dabunt Phryx augur, et Indus
it astrorum, mundique peritus,
nior, qui publica fulgura condit.
co positum est, et in aggere fatum.
n ostendit cervicibus aurum,
alas, delphinorumque columnas,
i nubat, caupone relicto.
partus subeunt discrimen, et omnes
t, fortuna urgente, labores;
vix ulla puerpera lecto.
ius, tantum medicamina possunt,
it, atque homines in ventre necandos
e, infelix, atque ipse bibendum
d erit: nam si distendere vellet,
n pueris salientibus, esses
e pater: mox decolor hæres
, nunquam tibi mane videndus.
sitos, et gaudia, votaque sæpe
ta lacus, atque inde petitos
, Scaurorum nomina falso

Corpore laturos: stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus: hos fovet omnes,
Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque sibi mimum parat: hos amat, his se
Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et solea pulsare nates. Quod desipis, inde est,
Inde animi caligo, et magna oblivio rerum,
Quas modo gessisti: tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit: quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, et fracta compage ruebant,
Non aliter, quam si fecisset Iuno maritum
Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere iussit
In cœlum, et longam manantia labra salivam.
Hæc poscit ferrum, atque ignes, hæc potio torquet:
Hæc lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
Tanti partus equæ! quanti una venefica constat!
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: iam iam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, et nulli credite mensæ.
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit: timidus prægustet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum Satira sumente coturnum
Scilicet, et finem egressi legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, cœloque Latino.
Nos utinam vani! sed clamat Pontia, Feci,
Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
Quæ deprensa patent: facinus tamen ipsa peregi.
Tune duos una, sævissima vipera, cœna?
Tune duos? Septem, si septem forte fuissent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide sæva
Dicitur, et Procne: nil contra conor: et illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
Non propter nummos. Minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, et rabie iecur incendente feruntur
Præcipites; ut saxa iugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, et scelus in-
Sana facit: spectant subeuntem fata mariti (gens
Alcestim; et, similis si permutatio detur,
Morte viri cupient animam servare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ:
Mane Clytæmnestram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam et fatuam dextra lævaque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ;
Sed tamen et ferro, si prægustabit Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina regis.

Satira VII.

Et spes, et ratio studiorum in Cæsare tantum:
Solus enim tristes hac tempestate Camœnas
Respexit, cum iam celebres notique poetæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii, nec turpe putarent
Præcones fieri, cum, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
Nam, si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
Ostendatur, ames nomen victumque Machæræ,
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit

Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Ut pueri Iunonis avem: sed defluit ætas
Et pelagi patiens, et cassidis, atque ligonis.
Tædia tunc subeunt animos, tunc seque, suamque
Terpsichoren, odit facunda et nuda senectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, et Musarum, et Apollinis æde relicta.
Ipse facit versus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos; et, si dulcedine famæ
Succensus recites, Maculonus commodat ædes.
Hæc longe ferrata domus servire iubetur,
In qua sollicitas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extrema in parte sedentes
Ordinis, et magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
Ducimus, et litus sterili versamus aratro.
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoethes, et ægro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta,
Hunc, qualem nequeo monstrare, et sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius Euœ!
Quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
Vexant, et dominis Cirrhæ, Nysæque feruntur
Pectora vestra, duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus, et equos, faciesque Deorum
Aspicere, et qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam si Virgilio puer, et tolerabile deesset

Namque, oblita modi, mil
Omnibus, et multa crescit
Sic ingens rerum numerus
Quæ tamen inde seges? ter
Quis dabit historico, quan
Sed genus ignavum, quod
Dic igitur, quid causidi
Officia, et magno comites
Ipsi magna sonant: sed tu
Præcipue, vel si tetigit lat
Qui venit ad dubium gran
Tunc immensa cavi spirat
Conspuiturque sinus. Ve
Si libet; hinc centum patr
Parte alia solum russati p
Consedere Duces: surgis t
Dicturus dubia pro liberta
Iudice. Rumpe miser tens
Figantur virides, scalarum
Quod vocis pretium? siccu
Pelamydum, aut veteres,
Aut vinum Tiberi devect
Si quater egisti, si conti
Inde cadunt partes ex fœd
Æmilio dabitur, quantum
Egimus: huius enim stat c
Quadriiuges in vestibulis,
Bellatore sedens curvatum
Eminus, et statua meditat
Sic Pedo conturbat, Math
Tongilli, magno cum rhin
Qui solet, et vexat lutulen
Perque forum iuvenes long
Empturus pueros, argentum
Spondet er
Et tamen e
Causidicu
Et strepitu
Sed finem im

ercedem ponere linguæ.
O ferrea pectora Vecti,
classis numerosa tyrannos.
dens modo legerat, hæc eadem
cantabit versibus isdem. (stans
ube repetita magistros.
sit causæ genus, atque ubi summa
t diversæ forte sagittæ,
mercedem solvere nemo.
quid enim scio? Culpa docentis
od læva in parte mamillæ
veni, cuius mihi sexta
dirus caput Hannibal implet;
quo deliberat, an petat Urbem
mbos, et fulmina cautus
a tempestate cohortes.
re, et protinus accipe, quod do,
r audiat. Hæc alii sex,
lamant ore sophistæ,
s, raptore relicto,
malus ingratusque maritus,
anant mortaria cæcos.
rudem, si nostra movebunt
versum iter ingredietur,
orica descendit ab umbra,
qua vilis tessera venit
æc merces lautissima. Tenta,
doceat, vel Pollio quanti,
rtem scindens Theodori.
pluris porticus, in qua
quoties pluit; anne serenum
e luto iumenta recenti?
hic mundæ nitet ungula mulæ.
midarum fulta columnis
rapiat cœnatio solem.
us, veniet, qui fercula docte
qui pulmentaria condit.
tertia Quintiliano,
ficient: res nulla minoris
m filius. Unde igitur tot
saltus? Exempla novorum
x, et pulcher, et acer:
nobilis, et generosus,
nam subtexit alutæ:
e maximus, et iaculator
tat bene: distat enim, quæ
modo primos incipientem
huc a matre rubentem.
es de rhetore consul:
, fies de consule rhetor.
m? quid Tullius? anne aliud, quā
randa potentia fati?
t, captivis Fata triumphos.
rvo quoque rarior albo.
næ sterilisque cathedræ,
i probat exitus, atque Secundi
inopem vidistis, Athenæ,
ausæ conferre cicutas.
s tenuem et sine pondere terram,
s, et in urna perpetuum ver,
ancti voluere parentis
virgæ iam grandis Achilles
montibus: et cui non tunc
arœdi cauda magistri?
lios cædit sua quæque iuventus;
Ciceronem Allobroga dixit.
eladi, doctique Palæmonis affert,
cus meruit labor? et tamen ex hoc,
inus est autem, quam rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Accenonoetus,
Et, qui dispensat, frangit sibi. Cede, Palæmon,
Et patere inde aliquid decrescere: non aliter, quam
Institor hibernæ tegetis, niveique cadurci,
Dummodo non pereat, mediæ quod noctis ab hora
Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quot stabant pueri, cum totus decolor esset
Flaccus, et hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat: sed vos sævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula constet,
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tanquam ungues digitosque suos: ut, forte rogatus,
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ, nomen patriamque novercæ
Anchemoli; dicat, quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cera vultum facit: exigite, ut sit
Et pater ipsius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus: non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque in fine trementes.
Hæc, inquit, cures, et cum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

Satira VIII.

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Maiorum, et stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios iam dimidios, humerosque minorem
Corvinum, et Galbam auriculis nasoque carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci
[Corvinum, posthac multa contingere virga]
Fumosos equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces, et castra movebant?
Cur Allobrogicis, et magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
Vanus, et Euganea quantumvis mollior agna;
Si, tenerum attritus Catinensi pumice lumbum,
Squalentes traducit avos, emtorque veneni
Frangenda miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.
Paulus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto:
Hos ante effigies maiorum pone tuorum:
Præcedant ipsas illi, te consule, virgas.
Prima mihi debes animi bona: sanctus haberi,
Iustitiæque tenax factis dictisque mereris?
Agnosco procerem: salve, Gætulice, seu tu
Silanus, quocumque alio de sanguine rarus
Civis, et egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, et præclaro nomine tantum
Insignis? Nanum cuiusdam Atlanta vocamus:
Æthiopem cycnum; pravam extortamque puellam
Europen: canibus pigris scabieque vetusta
Levibus, et siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit Pardus, Tigris, Leo, si quid adhuc est,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, ne tu sis Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui? tecū est mihi sermo, Rubelli
Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,

Sed venale pecus Corythæ posteritas et
Hirpini, si rara iugo Victoria sedit.
Nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
Umbrarum, dominos pretiis mutare iubentur
Exiguis, tritoque trahunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam versare Nepotis.
Ergo, ut miremur te, non tua; primum aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, et dedimus, quibus omnia debes.
Hæc satis ad iuvenem, quem nobis fama superbum
Tradit, et inflatum, plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna; sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famæ,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer; ambiguæ si quando citabere testis
Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus et admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit, cœnet licet ostrea centum
Gaurana, et Cosmi toto mergatur aeno.
Expectata diu tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna modumque,
Pone et avaritiæ; miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exucta medullis.
Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine iusto
Et Capito et Numitor ruerint, damnante senatu,
Piratæ Cilicum; sed quid damnatio confert,
Cum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Præconem, Chærippe, tuis circumspice pannis,
Iamque tace. Furor est post omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, neque vulnus erat par
Damnorum, sociis florentibus, et modo victis.
Plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus

Tunc licet a Pico numeres g
Nomina delectant, omnem
Inter maiores, ipsumque Pr
De quocumque voles, proavu
Quod si præcipitem rapit am
Si frangis virgas sociorum i
Delectant hebetes lasso lict
Incipit ipsorum contra te st
Nobilitas, claramque facem
Omne animi vitium tanto c
Crimen habet, quanto maio
Quo mihi te solitum falsas s
In templis, quæ fecit avus, s
Ante triumphalem? quo, si
Tempora Santonico velas ad
Præter maiorum cineres, atq
Carpento rapitur pinguis D
Ipse rotam adstringit multo
Nocte quidem; sed luna vide
Intendunt oculos. Finitum
Cum fuerit, clara Damasipp
Sumet, et occursum nunqua
Iam senis, ac virga prior an
Solvet, et infundet iumentis
Interea, dum lanatas, torvu
More Numæ cædit Iovis ant
Solam Eponam, et facies oli
Sed cum pervigiles placet in
Obvius assiduo Syrophœnix
Currit, Idumææ Syrophœni
Hospitis affectu dominum, r
Et cum venali Cyane succinc
Defensor culpæ dicet mihi,
Hæc iuvene
Fovisti erro
Quædam cu
Indulge ven
Thermarum
Maturus bello,

…ons, aut Tusca ergastula, mittas.
…me, vobis ignoscitis, et quæ
… Volesos Brutumque decebunt.
…m adeo fœdis adeoque pudendis
…lis, ut non peiora supersint?
…us, vocem, Damasippe, locasti
…m ageres ut Phasma Catulli.
…x etiam bene Lentulus egit,
…s vera cruce: nec tamen ipsi
… populi frons durior huius,
…ctat triscurria patriciorum,
…t Fabios, ridere potest qui
…apas. Quanti sua funera vendant,
…dunt, nullo cogente Nerone,
…elsi prætoris vendere ludis.]
…dios inde, atque hinc pulpita pone:
…rtem sic quisquam exhorruit, ut sit
…cles, stupidi collega Corinthi?
…men, citharœdo Principe, mimus
…tra, quid erit nisi ludus? Et illud
…abes; nec mirmillonis in armis,
…chum pugnantem, aut falce supina;
…les habitus; sed damnat, et odit)
… abscondit: movet ecce tridentem,
… pendentia retia dextra
…udit, nudum ad spectacula vultum
…git agnoscendus arena.
…e, de faucibus aurea cum se
…o iactetur spira galero.
…m graviorem pertulit omni
…accho iussus pugnare secutor.
…tur populo suffragia, quis tam
…itet Senecam præferre Neroni;
…on debuit una parari
…ns unus, nec culeus unus?
…idæ crimen; sed causa facit rem
…ppe ille, Deis auctoribus, ultor
…media inter pocula: sed nec
…e polluit, aut Spartani
…ii; nullis aconita propinquis
… nunquam cantavit Orestes;
…sit. Quid enim Verginius armis
…agis, aut, cum Vindice, Galba?
…eva crudaque tyrannide fecit?
…e hæ sunt generosi principis artes,
…peregrina ad pulpita saltu
…eque apium meruisse coronæ.
…s habeant insignia vocis:
…iti longum tu pone Thyestæ
…igonæ, seu personam Menalippes;
… citharam suspende colosso.
… tuis natalibus, atque Cethegi,
…am sublimius? arma tamen vos
…mmas domibus, templisque parastis,
… pueri, Senonumque minores
…t tunica punire molesta.
…l, vexillaque vestra coercet.
…as, ignobilis, et modo Romæ
…es galeatum ponit ubique
…itis, et in omni gente laborat.
…muros intra, toga contulit illi
…li, quantum non Leucade, quantum
…s. Octavius abstulit udo
…s gladio: sed Roma parentem,
…triæ Ciceronem libera dixit.
…lscorum in monte solebat
…s alieno lassus aratro:
…ec frangebat vertice vitem,
…uniret castra dolabra.

Hic tamen et Cimbros, et summa pericula rerum
Excipit, et solus trepidantem protegit Urbem.
Atq; ideo, postquam ad Cimbros stragemq; volabant,
Qui nunquam attigerant maiora cadavera, corvi,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, et pro
Omnibus auxiliis, atque omni pube Latina
Sufficiunt Dis infernis, Terræque parenti:
Pluris enim Decii, quam quæ servantur ab illis.
Ancilla natus trabeam et diadema Quirini,
Et fasces meruit regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exulibus iuvenes ipsius consulis, et quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, et quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina servus,
Matronis lugendus: at illos verbera iustis
Afficiunt pœnis, et legum prima securis.
  Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas,
Quam te Thersitæ similem producat Achilles.
Et tamen, ut longe repetas, longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

Satira IX.

Scire velim, quare toties mihi, Nævole, tristis
Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem usuram præstare paratus
Circuit, et fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva ioco mordente facetus,
Et salibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccæ
Silva comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci:
Sed, fruticante pilo, neglecta et squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas et gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
Propositum, et vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim (ut repeto) fanum Isidis, et Ganymeden,
Pacis, et advectæ secreta palatia Matris,
Et Cererem, (nam quo non prostat femina templo?)
Notior Aufidio mœchus, celebrare solebas,
Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
  Utile et hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
Inde operæ pretium. Pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri, crassique coloris,
Et male percussas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, venæque secundæ.
Fata regunt homines: fatum est et partibus illis,
Quas sinus abscondit: nam, si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nervi,
Quamvis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, et blandæ assidue densæque tabellæ
Sollicitent: Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίν-(αιδος.
Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis avarus?
Hæc tribui; deinde illa dedi, mox plura tulisti.
Computat, ac cevet. Ponatur calculus; adsint

Cum matre, et casulis, et collusore catello,
Cymbala pulsantis legatum fiet amici?
Improbus es, cum poscis, ais: sed pensio clamat,
Posce: sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam sollers evasit Ulysses.
Alter emendus erit; namque hic non sufficit: ambo
Pascendi: quid agam, bruma spirante? quid, oro,
Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decembri;
Et pedibus? durate, atque expectate cicadas?
  Verum, ut dissimules, ut mittas cetera, quanto
Metiris pretio, quod, ni tibi deditus essem
Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certe, quibus ista modis, quam sæpe rogaris,
Et quæ pollicitus. Fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, et iam
Signabat, tota vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Testis mihi lectulus, et tu,
Ad quem pervenit lecti sonus, et dominæ vox.
Instabile, ac dirimi cœptum, et iam pene solutum
Coniugium in multis domibus servavit adulter!
Quo te circumagas? quæ prima, aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum
Quod tibi filiolus, vel filia, nascitur ex me?
Tollis enim, et libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri. Foribus suspende coronas,
Iam pater es: dedimus, quod famæ opponere possis.
Iura parentis habes; propter me scriberis hæres:
Legatum omne capis, nec non et dulce caducum.
Commoda præterea iungentur multa caducis,
Si numerum, si tres implevero. Iusta doloris,
Nævole, causa tui: contra tamen ille quid affert?
Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
  Hæc soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est inimicus pumice levis.
Qui modo secretum commiserat, ardet, et odit,
Tanquam prodiderim, quidquid scio: sumere ferrum
Fuste aperire caput, candelam apponere valvis,
Non dubitat: nec contemnas, aut despicias, quod

  Ne trepida: numquam pat
Stantibus et salvis his collil
Convenient, et carpentis et
Qui digito scalpunt uno cap
Spes superest: tu tantum er
  Hæc exempla para felicib
Et Lachesis gaudent, si pas
O parvi, nostrique Lares, q
Aut farre, et tenui soleo exc
Quando ego figam aliquid, q
A tegete et baculo? viginti
Pignoribus positis, argenti
Sed quæ Fabricius censor n
De grege Mæsorum qui me
Securum iubeant clamoso i
Sit mihi præterea curvus ca
Qui multas facies fingat cit
Quando ego pauper ero: vot
His saltem: nam, cum pro m
Affixit ceras illa de nave pet
Quæ Siculos cantus effugit

SATIRA

OMNIBUS in terris, quæ sun
Auroram et Gangen, pauci
Vera bona, atque illis mult
Erroris nebula. Quid enim
Aut cupimus? quid tam dex
Conatus non pœniteat, voti
Evertere domos totas, optar
Di faciles. Nocitura toga, n
Militia: torrens dicendi cop
Et sua mortifera est facundi
Confisus per
Sed plures
Strangula
Quanto de
Temporib
Longinum, et magnos

› Setinum ardebit in auro.
iudas, quod de sapientibus alter
de limine moverat unum
dem; flebat contrarius auctor?
rigidi censura cachinni:
ude ille oculis suffecerit humor.
monem agitare solebat
mquam non essent urbibus illis
cæ, fasces, lectica, tribunal,
prætorem curribus altis
lio sublimem in pulvere Circi
t pictæ Sarrana ferentem
a togæ, magnæque coronæ
quanto cervix non sufficit ulla?
ans hanc publicus, et, sibi consul
servus portatur eodem.
rem, sceptro quæ surgit eburno,
, hinc præcedentia longi
t niveos ad fræna Quirites,
quos sportula fecit amicos.
eriam risus invenit ad omnes
im, cuius prudentia monstrat,
ros, et magna exempla daturos,
ria crassoque sub aere nasci.
e non et gaudia vulgi.
ymas, cum Fortunæ ipse minaci
m, mediumque ostenderet unguem.
hæc, aut perniciosa, petuntur,
st genua incerare Deorum.
ipitat subiecta potentia magnæ
longa, atque insignis honorum
nt statuæ, restemque sequuntur.
bigarum impacta securis
itis franguntur crura caballis.
es, iam follibus atque caminis
populo caput, et crepat ingens
x facie toto orbe secunda
lves, sartago, patellæ.
s, duc in Capitolia magnum
vem: Seianus ducitur unco
lent omnes: quæ labra? quis illi
quam, si quid mihi credis, amavi
sed quo cecidit sub crimine? quis-
ndiciis? quo teste probavit? (nam
osa et grandis epistola venit
habet: nil plus interrogo. Sed quid
uitur Fortunam, ut semper, et odit
populus, si Nursia Tusco
essa foret secura senectus
a Seianum diceret hora
ridem, ex quo suffragia nulli
it curas: nam qui dabat olim
, legiones, omnia, nunc se
duas tantum res anxius optat,
ses: perituros audio multos.
gna est fornacula: pallidulus mi
d Martis fuit obvius aram.
tus ne pœnas exigat Aiax,
s! curramus præcipites, et,
a, calcemus Cæsaris hostem.
i, ne quis neget, et pavidum in ius
dominum trahat: hi sermones
secreta hæc murmura vulgi.
icut Seianus? habere
ue illi summas donare curules?
s præponere? tutor haberi
a Caprearum in rupe sedentis
læo? vix certe pila, cohortes,
, et castra domestica? quidni
Hæc cupias? et, qui nolunt occidere quenquam
Posse volunt. Sed quæ præclara et prospera tanti,
Ut rebus lætis par sit mensura malorum?
Huius, qui trahitur, prætextam sumere mavis;
An Fidenarum Gabiorumque esse potestas,
Et de mensura ius dicere, vasa minora
Frangere, pannosus vacuis ædilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
Seianum: nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, et impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos, quid Pompeios evertit? et illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris sine cæde et vulnere pauci
Descendunt reges, et sicca morte tyranni.
Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis
Incipit optare, et totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
Eloquio sed uterque perit orator: utrumque
Largus et exundans leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus est et cervix cæsa; nec unquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam me consule Romam!
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quam te conspicuæ, divina Philippica, famæ,
Volveris a prima quæ proxima. Sævus et illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, et pleni moderantem frena theatri.
Dîs ille adversis genitus, fatoque sinistro,
Quem pater, ardentis massæ fuligine lippus,
A carbone et forcipibus, gladiosque parante
Incude, et luteo Vulcano, ad rhetora misit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, et fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victæque triremis
Aplustre, et summo tristis captivus in arcu,
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc se
Romanus, Graiusque, ac barbarus endoperator
Erexit: causas discriminis, atque laboris
Inde habuit. Tanto maior famæ sitis est, quam
Virtutis: quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, et laudis titulique cupido
Hæsuri saxis cinerum custodibus; ad quæ
Discutienda valent sterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
Invenies? Hic est, quem non capit Africa Mauro
Percussa Oceano, Niloque admota tepenti,
Rursus ad Æthiopum populos, altosque elephantos.
Additur imperiis Hispania: Pyrenæum
Transilit: opposuit natura Alpemque nivemque:
Diducit scopulos, et montem rumpit aceto.
Iam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, nihil est, nisi Pœno milite portas
Frangimus, et media vexillum pono Subura.
O qualis facies, et quali digna tabella,
Cum Gætula ducem portaret bellua luscum!
Exitus ergo quis est? O gloria! vincitur idem (gnus
Nempe, et in exilium præceps fugit; atque ibi, ma-
Mirandusque cliens, sedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladii, non saxa dabunt, nec tela; sed ille,

Credidit: nunc quisquam vellet servire Deorum:
Sed qualis rediit? Nempe una nave, cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadavera prora.
Has, toties optata, exegit gloria pœnas.
Da spatium vitæ, multos da, Iupiter, annos!
Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis et quantis longa senectus
Plena malis! deformem et tetrum ante omnia vultum
Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas, et tales aspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuvenum discrimina: pulchrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo.
Una senum facies, cum voce trementia membra,
Et iam leve caput, madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingiva panis inermi:
Usque adeo gravis uxori, natisque sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia: nam coitus iam longa oblivio; vel si
Coneris, iacet exiguus cum ramice nervus,
Et, quamvis tota palpetur nocte, iacebit.
Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
Quæ Venerem affectat sine viribus? Aspice partis
Nunc damnum alterius: nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus, sitve Seleucus,
Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
Concentus? Clamore opus est ut sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido iam in corpore sanguis
Febre calet sola; circumsilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum si nomina quæras,
Promtius expediam, quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros auctumno occiderit uno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos, quot longa viros exsorbeat uno

Antilochi barbam ardentem
Quisquis adest socius, cur h
Quod facinus dignum tam l
Hæc eadem Peleus, raptum
Atque alius, cui fas Ithacum
Incolumi Troia, Priamus v
Assaraci magnis sollemnib
Portante, ac reliquis fratru
Iliadum lacrymas, ut prim
Cassandra inciperet, sciss
Si foret extinctus diverso t
Cœperat audaces Paris ædif
Longa dies igitur quid cont
Eversa, et flammis Asiam f
Tunc miles tremulus posita
Et ruit ante aram summi Io
Qui domini cultris tenue et
Præbet, ab ingrato iam fast
Exitus ille utcumque homi
Latravit rictu, quæ post ho
Festino ad nostros, et regem
Et Crœsum, quem vox iusti
Respicere ad longæ iussit sp
Exilium et carcer, Minturn
Et mendicatus victa Cartha
Hinc causas habuere. Quid
Natura in terris, quid Rom
Si, circumducto captivoru
Bellorum pompa, animam e
Cum de Teutonico vellet de
Provida Pompeio dederat C
Optandas: sed multæ urbes,
Vicerunt: igitur Fortuna ip
Servatum victo caput abstu
Lentulus, hac p
Integer, et iac
Formam op
Murmure,
Usque ad d
Corripias?

potentior omni?)
n prodiga corruptoris
tentare parentes.
ucia! Nullus ephebum
vit in arce tyrannus:
it Nero loripedem, vel
pariter gibboque tumentem.
e lætare tui! quem
imina? fiet adulter
uet, quoscumque [mariti
felicior astro
nquam incidat: exigit autem
s, quam lex ulla dolori
ro; secat ille cruentis
nœchos et mugilis intrat.
ectæ fiet adulter
lerit Servilia nummos,
amat: exuet omnem
enim ulla negaverit udis
Oppia, sive Catulla?
ic fœmina mores.
cet? Quid profuit immo
itum? quid Bellerophonti?
fastidita, repulsa,
uam Cressa, excanduit, et se
er sævissima tunc est,
or admovet. Elige, quidnam
cui nubere Cæsaris uxor
et formosissimus idem
r miser, extinguendus
n sedet illa parato
palam genialis in hortis
centena dabuntur
gnatoribus auspex.
commissa, putabas?
t nubere: quid placeat, dic:
lum erit ante lucernas:
tur mora parvula, dum res
ntingat Principis aures.
t ultimus: interea tu
tanti vita dierum
elius leviusque putaris,
chra hæc, et candida cervix.
nines? Si consilium vis,
e numinibus, quid
ue sit utile nostris.
issima quæque dabunt Di.
am sibi: nos, animorum
ue cupidine ducti,
tumque uxoris: at illis
sque futura sit uxor.
id, voveasque sacellis
a tomacula porci;
s sana in corpore sano.
nortis terrore carentem,
num inter munera ponat
quoscumque labores,
hil, et potiores
t, sævosque labores,
luma Sardanapali.
possis dare: semita certe
n patet unica vitæ.
sit prudentia; nos te
Deam, cœloque locamus.

RA XI.

t, lautus habetur;
l enim maiore cachinno
auper Apicius? Omnis

Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum,
De Rutilo: nam dum valida ac iuvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardent sanguine, fertur,
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
Scripturus leges et regia verba lanistæ.
Multos porro vides, quos, sæpe elusus, ad ipsum
Creditor introitum solet expectare macelli,
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregius cœnat, meliusque miserrimus horum,
Et cito casurus, iam perlucente ruina.
Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
Attendas, magis illa iuvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est perituram arcessere summam,
Lancibus oppositis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile: sic veniunt ad miscellanea ludi.
Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est; in Ventidio laudabile nomen
Sumit, et a censu famam trahit. Illum ego iure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus; hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
Sacculus. E cœlo descendit Γνῶθι σεαυτόν,
Figendum, et memori tractandum pectore, sive
Coniugium quæras, vel sacri in parte senatus
Esse velis: nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Ulysses;
Ancipitem seu tu magno discrimine causam
Protegere affectas; te consule, dic, tibi, qui sis,
Orator vehemens, an Curtius et Matho buccæ.
Noscenda est mensura sui, spectandaque rebus
In summis minimisque: etiam cum piscis emetur,
Ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
In loculis: quis enim te, deficiente crumena,
Et crescente gula, manet exitus; ære paterno,
Ac rebus mersis in ventrem, fœneris atque
Argenti gravis, et pecorum, agrorumque capacem?
Talibus a dominis, post cuncta, novissimus exit
Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ; sed morte magis metuenda senectus.
Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis, consumitur: inde ubi paulum,
Nescio quid, superest, et pallet fœneris auctor,
Qui vertere solum, Baias, et ad ostrea currunt.
Cedere namque foro iam non est deterius, quam
Esquilias a ferventi migrare Subura.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.
Experiere hodie, numquid pulcherrima dictu,
Persice, non præstem vita vel moribus, et re;
Sed laudem siliquas occultus ganeo; pultes
Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
Nam cum sis conviva mihi promissus, habebis
Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hospes, et ipse tamen contingens sanguine cœlum:
Alter aquis, alter flammis, ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hædulus, et toto grege mollior, inscius herbæ,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti;
Qui plus lactis habet, quam sanguinis; et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia præterea, tortoque calentia fœno
Ova adsunt ipsis cum matribus, et servatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ:

Signinum Syriumque pirum: de corbibus isdem
Æmula Picenis, et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Auctumnum, et crudi posuere pericula succi.
Hæc olim nostri iam luxuriosa senatus
Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
Ipse focis brevibus ponebat oluscula; quæ nunc
Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit, calidæ sapiat quid vulva popinæ.
Sicci terga suis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam festis servare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis, titulo ter consulis, atque
Castrorum imperiis et dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat.
Erectum domito referens a monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
Et Scauros, et Fabricios, postremo severos
Censoris mores etiam collega timeret;
Nemo inter curas et seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, et parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, et Graias mirari nescius artes,
Urbibus eversis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, cælataque cassis
Romuleæ simulacra feræ mansuescere iussæ
Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo venientis et hasta,
Pendentisque Dei, perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino.
Omnia tunc, quibus invideas, si lividulus sis.
Templorum quoque maiestas præsentior, et vox
Nocte fere media, mediamque audita per Urbem,
Litore ab Oceani Gallis venientibus, et Dis
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
Fictilis, et nullo violatus Iupiter auro.
Illa domi natas, nostraque ex arbore, mensas
Tempora viderunt: hos lignum stabat in usus,
Annosam si forte nucem deiecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur
Unguenta atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, et magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, et Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabatæo bellua saltu,
Iam nimios, capitique graves. Hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
Convivam caveo, qui me sibi comparat, et res
Despicit exiguas: adeo nulla uncia nobis
Est eboris, nec tessellæ; nec calculus ex hac
Materia: quin ipsa manubria cultellorum
Ossea: non tamen his ulla unquam opsonia fiunt
Rancidula, aut ideo peior gallina secatur.
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, et pygargus,
Et Scythicæ volucres, et phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur, et tota sonat ulmea cœna Subura.

Nec frustum capreæ subducere, nec
Novit avis noster tirunculus, ac ru
Tempore, et exiguæ furtis imbutus
Plebeios calices, et paucis assibus e
Porriget incultus puer, atque a frig
Non Phryx, aut Lycius, non a man
Quisquam erit, et magno: cum posc
Idem habitus cunctis, tonsi, rectiqu
Atque hodie tantum propter conviv
Pastoris duri hic est filius, ille bubu
Suspirat longo non visam tempore m
Et casulam et notos tristis desiderat
Ingenui vultus puer, ingenuique pud
Quales esse decet, quos ardens purpu
Nec pugillares defert in balnea rauc
Testiculus, nec vellendas iam præbu
Crassa nec opposito pavidus tegit in
Hic tibi vina dabit, diffusa in monti
A quibus ipse venit, quorum sub ver
Namque una atque eadem est vini p
Forsitan expectes, ut Gaditana cano
Incipiat prurire choro, plausuque pr
Ad terram tremulo descendant clun
Irritamentum Veneris languentis, e
Divitis urticæ. Maior tamen ista vol
Alterius sexus: magis ille extenditur
Auribus atque oculis concepta urina
Non capit has nugas humilis domus:
Testarum crepitus, cum verbis, nud
Fornice mancipium quibus abstinet;
Vocibus obscœnis, omnique libidin
Qui Lacedæmonium pytismate lubr
Namque ibi Fortunæ veniam damus
Turpe et adulterium mediocribus: h
Omnia cum faciant, hilares nitidiqu
Nostra dabunt alios hodie convivia l
Conditor Iliados cantabitur, atque M
Altisoni dubiam facientia carmina p
Quid refert, tales versus qua voce leg
Sed nunc dilatis averte negotia cu
Et gratam requiem dona tibi, quand
Per totam cessare diem: non fœneris
Mentio; nec, prima si luce egressa, r
Nocte solet, tacito bilem tibi contra
Humida suspectis referens multicia
Vexatasque comas, et vultum auren
Protinus ante meum, quidquid dole
Pone domum, et servos, et quidqui
Aut perit: ingratos, ante omnia, pon
Interea Megalesiacæ spectacula m
Idæum sollenne colunt, similisque t
Præda caballorum prætor sedet, ac,
Immensæ nimiæque licet si dicere p
Totam hodie Romam Circus capit; e
Percutit, eventum viridis quo collig
Nam, si deficeret, mœstam attonita
Hanc urbem, veluti Cannarum in p
Consulibus. Spectent iuvenes, quos c
Sponsio, quos cultæ decet assedisse p
Spectent hoc nuptæ iuxta recubante
Quod pudeat narrasse aliquem præse
Nostra bibat vernum contracta cutic
Effugiatque togam. Iam nunc in bal
Fronte, licet vadas, quanquam solid
Ad sextam. Facere hoc non possis qui
Continuis, quia sunt talis quoque tæd
Magna. Voluptates commendat rario

Satira XII.

e, dic mihi dulcior hæc lux,
issa Deis animalia cespes
m Reginæ ducimus agnam:
ur pugnanti Gorgone Maura.
isum petulans quatit hostia funem,
Iovi, frontemque coruscat;
tulus, templis maturus, et aræ,
nero, quem iam pudet ubera matris
at nascenti robora cornu.
ni, similisque affectibus esset,
lla traheretur taurus, et ipsa
finitima nutritus in herba;
ens Clitumni pascua sanguis
i cervix ferienda ministro,
pidantis adhuc, horrendaque passi
umem sese mirantis amici.
lagi casus, et fulguris ictum
lum abscondere tenebræ
tusque antennas impulit ignis;
illo percussum crederet, et mox
m conferri posse putaret
lis ardentibus. Omnia fiunt
iter, si quando poetica surgit
us ecce aliud discriminis: audi
rum, quanquam sint cætera sortis
lira quidem, sed cognita multis,
testantur fana tabella
es quis nescit ab Iside pasci?
o similis fortuna Catullo.
tu medius foret alveus, et iam,
is latus evertentibus undis
e, nullam prudentia cani
ret opem; decidere iactu
tis, imitatus castora, qui se
facit, cupiens evadere damno
medicatum intelligit inguen.
ea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
lens etiam pulcherrima, vestem
eris quoque Mæcenatibus aptam,
arum generosi graminis ipsum
pecus, sed et egregius fons
is, et Bæticus adiuvat aer.
m dubitabat mittere, lances
s, urnæ cratera capacem,
ente Pholo, vel coniuge Fusci.
das, et mille escaria, multum
quo callidus emtor Olynthi.
lius, qua mundi parte, quis audet
re caput, rebusque salutem?
itam faciunt patrimonia quidam:
, propter patrimonia vivunt.]
utilium pars maxima: sed nec
tunc, adversis urgentibus, illuc
lum ferro submitteret, ac se
tum, discriminis ultima quando
mus, navem factura minorem.
s animam committe, dolato
digitis a morte remotus
ptem, si sit latissima tæda!
ulis, et pane, et ventre lagenæ,
das in tempestate secures.
acuit planum mare, tempora postquam
ris, fatumque valentius Euro,
quam Parcæ meliora benigna
cunt hilares, et staminis albi
ica nec multum fortior aura
inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extentis, et, quod superaverat unum,
Velo prora suo: iam deficientibus Austris,
Spes vitæ cum sole redit; tum gratus Iulo,
Atque novercali sedes prælata Lavino,
Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
Et nunquam visis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
Tyrrhenamq; Pharon, porrectaque brachia rursum,
Quæ pelago occurrunt medio, longeque relinquunt
Italiam: non sic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit: sed trunca puppe magister
Interiora petit Baianæ pervia cymbæ
Tuti stagna sinus: gaudent ibi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.
Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes,
Sertaque delubris, et farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebamque virentem:
Iam sequar, et sacro, quod præstat, rite peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
Hic nostrum placabo Iovem, Laribusque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ iactabo colores.
Cuncta nitent; longos erexit ianua ramos,
Et matutinis [operatur] festa lucernis.
Nec suspecta tibi sint hæc, Corvine. Catullus,
Pro cuius reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet hæredes. Libet expectare, quis ægram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam sterili. Verû hæc nimia est impensa. coturnix
Nulla unquam pro patre cadet: sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, et Paccius, orbi,
Legitime fixis vestitur tota tabellis
Porticus: existunt, qui promittant hecatomben;
Quatenus hic non sunt, nec venales elephanti,
Nec Latio, aut usquam nostro sub sidere talis
Bellua concipitur; sed furva gente petita,
Arboribus Rutulis, et Turni pascitur agro,
Cæsaris armentum, nulli servire paratum
Privato: siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali, et nostris ducibus, regique Molosso,
Horum maiores, ac dorso ferre cohortes,
Partem aliquam belli, et euntem in prœlia turrim.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante lares Gallitæ, victima sola,
Tantis digna Deis, et captatoribus horum.
Alter enim, si concedas mactare, vovebit
De grege servorum magna aut pulcherrima quæque
Corpora; vel pueris, et frontibus ancillarum
Imponet vittas: et, si qua est nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus; etsi
Non sperat tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo testamento
Mille rates: nam si Libitinam evaserit æger,
Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,
Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
Forsan Pacuvio breviter dabit: ille superbus
Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operæ pretium faciat iugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum:
Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet; nec amet quenquam, nec ametur ab ullo!

Satira XIII.

Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
Displicet auctori. Prima est hæc ultio, quod, se
Indice, nemo nocens absolvitur; improba quamvis
Gratia fallaci prætoris vicerit urna.

Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæsitum, et partos gladio vel pyxide nummos?
Rari quippe boni: numerus vix est totidem, quot
Thebarum portæ vel divitis ostia Nili.
Nona ætas agitur, peioraque sæcula ferri
Temporibus; quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen, et a nullo posuit Natura metallo.
Nos hominum Divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Fæsidium laudet vocalis agentem
Sportula. Dic, senior bulla dignissime, nescis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam, ne peieret, et putet ullis
Esse aliquod numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ vivebant more, prius quam
Sumeret agrestem, posito diademate, falcem
Saturnus fugiens: tunc, cum virguncula Iuno,
Et privatus adhuc Idæis Iupiter antris;
Nulla super nubes convivia Cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos, et iam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat sibi quisque Deus; ne turba Deorum
Talis, ut est hodie; contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
Pondere: nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium, aut Sicula torvus cum coniuge Pluton.
Nec rota; nec Furiæ, nec saxum, aut vulturis atri
Pœna; sed infernis hilares sine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, et morte piandum,
Si iuvenis vetulo non assurrexerat, et si
Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
Plura domi fraga, et maiores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis;
Primaque par adeo sacræ lanugo senectæ!
Nunc, si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem, cum tota ærugine, follem,
Prodigiosa fides, et Tuscis digna libellis,
Quæque coronata lustrari debeat agna.

Isis, et irato feriat mea lum
Dummodo vel cæcus teneam
Et phthisis, et vomicæ put
Sunt tanti? Pauper locuplet
Ne dubitet Ladas, si non e
Archigene: quid enim veloc
Præstat, et esuriens Pisææ
Ut sit magna, tamen certe l
Si curant igitur cunctos pu
Quando ad me venient? sed
Fortasse experiar: solet his
Committunt eadem diverso
Ille crucem sceleris pretium
Sic animum, diræ trepidum
Confirmant: tunc te sacra a
Præcedit, trahere immo ult
Nam, cum magna malæ sup
Creditur a multis fiducia. M
Urbani qualem fugitivus sc
Tu miser exclamas, ut Sten
Vel potius, quantum Gradi
Iupiter, hæc, nec labra mov
Debueras, vel marmoreus,
In carbone tuo charta pia th
Ponimus, et sectum vituli i
Omenta? ut video, nullum
Effigies inter vestras statua
Accipe, quæ contra valeat s
Et qui nec Cynicos, nec Sto
A Cynicis tunica distantia;
Suspicit exigui lætum plan
Curentur dubii medicis ma
Tu venam vel discipulo com
Si nullum in terris tam det
Ostendis, ta
Te veto, nec
Quandoquid
Et maiore do
Planguntur
Fingit in hoc

odicam, et mediocri bile ferendam,
s maiora ad crimina: confer
ronem, incendia sulfure cœpta,
imos cum ianua colligit ignes:
veteris qui tollunt grandia templi
læ rubiginis, et populorum
uo positas a rege coronas.
sunt, minor extat sacrilegus, qui
femur Herculis, et faciem ipsam
racteolam de Castore ducat.
litus totum conflare Tonantem?
ices mercatoremque veneni,
n corio bovis in mare, cum quo
ersis innoxia simia fatis.
scelerum, quæ custos Gallicus Urbis
o, donec lux occidat, audit?
s mores tibi nosse volenti
mus: paucos consume dies, et
rum, postquam illinc veneris, aude.
guttur miratur in Alpibus? aut quis
o maiorem infante mamillam?
spuit Germani lumina, flavam
nadido torquentem cornua cirro?
ec illis natura est omnibus una.
racum volucres, nubemque sonoram,
is currit bellator in armis:
sti, raptusque per aera curvis
va fertur grue: si videas hoc
ostris, risu quatiare: sed illic,
em assidue spectentur prælia, ridet
cohors pede non est altior uno.
iuri capitis, fraudisque nefandæ,
reptum crede hunc graviore catena
astro (quid plus velit ira?) necari
et illa tamen iactura: nec unquam
i sospes erit: sed corpore trunco
t minimus solatia sanguis.
num vita iucundius ipsa.
locti, quorum præcordia nullis
levibus, videas flagrantia causis.
que adeo est occasio, sufficit iræ.
n dicet idem, nec mite Thaletis
cique senex vicinus Hymetto,
ceptæ sæva inter vincla cicutæ
llet dare. Plurima felix
atque errores exuit omnes,
ctum, Sapientia: quippe minuti
rmi est animi exiguique voluptas
o sic collige, quod vindicta
udet, quam fœmina. Cur tamen hos tu
, quos diri conscia facti
tonitos, et surdo verbere cædit,
tiente animo tortore flagellum?
ehemens, ac multo sævior illis,
ius gravis invenit, et Rhadamanthus,
suum gestare in pectore testem.
am respondit Pythia vates,
tum quondam fore, quod dubitaret
tinere, et fraudem iure tueri
ebat enim, quæ numinis esset
c illi facinus suaderet Apollo?
metu, non moribus; et tamen omnem
lignam templo, veramque probavit,
n pariter cum prole domoque,
onga deductis gente, propinquis.
œnas peccandi sola voluntas.
ntra se tacitum qui cogitat ullum,
habet: cedo, si conata peregit?
etas nec mensæ tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis, interque molares
Difficili crescente cibo; sed vina misellus
Exspuit: Albani veteris pretiosa senectus
Displicet: ostendas melius, densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem si forte indulsit cura soporem,
Et toto versata toro iam membra quiescunt;
Continuo templum, et violati numinis aras,
Et, quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis: tua sacra et maior imago
Humana turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi sunt, qui trepidant, et ad omnia fulgura pallent,
Cum tonat: exanimes primo quoque murmure cœli;
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras, et iudicet ignis.
Illa nihil nocuit? cura graviore timetur
Proxima tempestas: velut hoc dilata sereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt a numine: saxa Deorum
Hæc et tela putant. Pecudem spondere sacello
Balantem, et Laribus cristam promittere galli,
Non audent: quid enim sperare nocentibus ægris
Concessum? vel quæ non dignior hostia vita?
Mobilis et varia est ferme natura malorum.
Cum scelus admittunt, superest constantia: quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus; tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa et mutari nescia: nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte ruborem? (uno
Quisnam hominum est, quem tu contentum videris
Flagitio? Dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, et nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Ægæi rupem, scopulosque frequentes
Exulibus magnis. Pœna gaudebis amara
Nominis invisi, tandemque fatebere lætus,
Nec surdum, nec Tiresiam quenquam esse Deorum.

Satira XIV.

Plurima sunt, Fuscine, et fama digna sinistra,
Et nitidis maculam hæsuram figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
Si damnosa senem iuvat alea, ludit et hæres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
Concedet iuvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, et eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et cana monstrante gula. Cum septimus annus
Transierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, et a magna non degenerare culina.
Mitem animum, et mores modicis erroribus æquos,
Præcipit, atque animas servorum et corpora nostra
Materia constare putat, paribusque elementis;
An sævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu, et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus?
Tum felix, quoties aliquis, tortore vocato,
Uritur ardenti, duo propter lintea, ferro.
Quid suadet iuveni lætus stridore catenæ,
Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? Expectas, ut non sit adultera Largæ
Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito, nec tanto poterit contexere cursu,
Ut non ter decies respiret? Conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc, hac dictante, pusillas

d peccaturo obstet tibi filius infans:
am, si quid dignum censoris fecerit ira
Quandoque, et similem tibi se non corpore tantum,
Nec vultu dederit, morum quoque filius, et qui
Omnia deterius tua per vestigia peccet,
Corripies nimirum, et castigabis acerbo
Clamore, ac post hæc tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Cum facias peiora senex, vacuumque cerebro
Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?
  Hospite venturo, cessabit nemo tuorum:
Verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
Arida cum tota descendat aranea tela;
Hic leve argentum, vasa aspera tergeat alter;
Vox domini furit instantis, virgamque tenentis.
Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis venientis amici,
Nec perfusa luto sit porticus: et tamen uno
Semodio scobis hæc emendat servulus unus.
Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum, vitioque carentem?
Gratum est, quod patriæ civem populoque dedisti:
Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum, et pacis rebus agendis. (hunc tu
Plurimum enim intererit, quibus artibus et quibus
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, et inventa per devia rura lacerta:
Illi eadem sumtis quærunt animalia pinnis.
Vultur iumento et canibus crucibusque relictis,
Ad fœtus properat, partemque cadaveris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, et se
Pascentis, propria cum iam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream famulæ Iovis et generosæ
In saltu venantur aves: hinc præda cubili
Ponitur: inde autem, cum se matura levarit
Progenies, stimulante fame, festinat ad illam,
Quam primum prædam rupto gustaverat ovo.
  Ædificator erat Cetronius, et modo curvo
Litore Caietæ, summa nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus alta parabat

Incude assidua, semperque a
Et pater ergo animi felices c
Qui miratur opes, qui nulla
Pauperis esse putat: iuvenes
Ire viam pergant, et eidem i
Sunt quædam vitiorum elem
Imbuit, et cogit minimas edi
Mox acquirendi docet insati
Servorum ventres modio cas
Ipse quoque esuriens: neque
Mucida cærulei panis consu
Hesternum solitus medio se
Septembri; nec non differre
Alterius, conchem æstivam,
Signatam, vel dimidio putri
Filaque sectivi numerata in
Invitatus ad hæc aliquis de
Sed quo divitias hæc per tor
Cum furor haud dubius, cum
Ut locuples moriaris, egenti
Interea pleno cum turget sac
Crescit amor nummi, quant
Et minus hanc optat, qui no
Altera villa tibi, cum rus no
Et proferre libet fines; maio
Et melior, vicina seges: mer
Arbusta, et densa montem q
Quorum si pretio dominus n
Nocte boves macri, lassoque
Iumenta, ad virides huius m
Nec prius inde domum, qua
In ventres abeant, ut credas
Dicere vix possis, quam mul
Et quot venales iniuria fecer
Sed qui serm
Quid nocet h
Quam si me t
Exigui ruris pa
Scilicet et morb
Et luctum et curam

es ludebant quatuor, unus
omini: sed magnis fratribus horum,
co redeuntibus, altera cœna
ides fumabant pultibus ollæ.
: agri nostro non sufficit horto.
m causæ; nec plura venena
ro grassatur sæpius ullum
s vitium, quam sæva cupido
: nam, dives qui fieri vult,
i: sed quæ reverentia legum,
pudor est unquam properantis avari?
ca-ulis et collibus istis,
dicebat et Hernicus olim,
ex; panem quæramus aratro,
nsis: laudant hoc numina ruris,
uxilio, gratæ post munus aristæ,
nini veteris fastidia quercus.
isse volet, quem non pudet alto
ne tegi; qui submovet Euros
s: peregrina, ignotaque nobis,
nefas, quæcumq; est, purpura ducit.
es præcepta minoribus: at nunc,
umni, media de nocte supinum
m pater excitat: Accipe ceras;
ila; causas age; perlege rubras
aut vitem posce libello.
um buxo, naresque pilosas
des miretur Lælius alas.
n attegias, castella Brigantum,
quilam tibi sexagesimus annus
gos castrorum ferre labores
idum solvunt tibi cornua ventrem
ta, pares, quod vendere possis
nec te fastidia mercis
blegandæ Tiberim ultra:
udum aliquid discriminis inter
ium; lucri bonus est odor ex re
o sententia semper in ore
que ipso Iove digna, poetæ:
erit nemo; sed oportet habere.
vetulæ pueris repentibus assæ:
nes, ante Alpha et Beta, puellæ.
em monitis quemcumque parentem
i: Dic, o vanissime, quis te
? meliorem præsto magistro
urus abi: vinceris, ut Aiax
onem, ut Pelea vicit Achilles.
ris: nondum implevere medullas
quitiæ: cum pectere barbam
i mucronem admittere cultri,
s, vendet periuria summa
ris tangens aramque pedemque.
le nurum, si limina vestra
lote subit: quibus illa premetur
gitis! nam quæ terraque marique
as, brevior via confert illi.
gni sceleris labor. Hæc ego nunquam
olim, nec talia suasi.
læ tamen est, et origo, penes te.
agni census præcepit amorem,
pueros producit avaros,
des patrimonia conduplicare,]
, et totas effundit habenas
n si revoces, subsistere nescit,
rapitur, metisque relictis.
lit tantum delinquere, quantum
indulgent sibi latius ipsi.
i, stultum, qui donet amico,
n levet attollatque propinqui;

Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus:
In quorum sulcis legiones, dentibus anguis,
Cum clypeis nascuntur, et horrida bella capessunt
Continuo, tanquam et tubicen surrexerit una.
Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, et rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero; trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua: sed grave tardas
Expectare colus: morieris stamine nondum
Abrupto: iam nunc obstas, et vota moraris:
Iam torquet iuvenem longa et cervina senectus.
Ocyus Archigenen quære, atque eme, quod Mithri-
Composuit, si vis aliam decerpere ficum, (dates
Atq; alias tractare rosas: medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex.
Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti,
Si spectes, quanto capitis discrimine constent
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiscus, et ad vigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, et res
Non potuit servare suas. Ergo omnia Floræ
Et Cereris licet, et Cybeles, aulæa relinquas;
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
Corpora, quique solet rectum descendere funem;
Quam tu, Corycia semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,
Perditus, ac vilis sacci mercator olentis:
Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ
Passum, et municipes Iovis advexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat brumamque famemque
Illa reste cavet: tu propter mille talenta,
Et centum villas, temerarius: Adspice portus,
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est
In pelago: veniet classis, quocumque vocarit (iam
Spes lucri: nec Carpathium, Gætulaque tantum
Æquora transiliet; sed, longe Calpe relicta,
Audiet Herculeo stridentem gurgite solem.
Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
Inde domum possis, tumidaque superbus aluta,
Oceani monstra et iuvenes vidisse marinos.
Non unus mentes agitat furor: ille, sororis
In manibus, vultu Eumenidum terretur et igni:
Hic, bove percusso, mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad summum latus, et tabula distinguitur unda;
Cum sit causa mali tanti, et discriminis huius,
Concisum argentum in titulos faciesque minutas.
Occurrunt nubes et fulgura: Solvite funem,
Frumenti dominus clamat, piperisque coemti;
Nil color hic cœli, nil fascia nigra minatur;
Æstivum tonat: infelix hac forsitan ipsa
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, et zonam læva morsuque tenebit.
Sed cuius votis modo non suffecerat aurum,
Quod Tagus, et rutila volvit Pactolus arena,
Frigida sufficient velantes inguina panni,
Exiguusque cibus, mersa rate naufragus assem
Dum rogat, et picta se tempestate tuetur.
Tantis parta malis, cura maiore metuque
Servantur: misera est magni custodia census.
Dispositis prædives hamis vigilare cohortem

Servorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, signisque suis, Phrygiaque columna,
Atque ebore, et lata testudine: dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus:
Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te,
Nos facimus, Fortuna, Deam. Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, et frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates.
Nunquam aliud Natura, aliud Sapientia, dicit.
Acribus exemplis videor te claudere: misce
Ergo aliquid nostris de moribus: effice summam,
Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum;
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, si panditur ultra;
Nec Crœsi fortuna unquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narcissi,
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperiis, uxorem occidere iussus.

SATIRA XV.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet saturam serpentibus ibin.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum et cæpe nefas violare, et frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina! Lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa: nefas illic fœtum iugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. Attonito cum
Tale super cœnam facinus narraret Ulysses
Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam
Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, sæva dignum veraque Charybdi.
Fingentem immanes Læstrygonas atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyaneas, plenos et tempestatibus utres,
Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?
Sic aliquis merito, nondum ebrius, et minimum qui
De Corcyræa temetum duxerat urna:
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper consule Iunio
Gesta, super calidæ referemus mœnia Copti:
Nos vulgi scelus, et cunctis graviora cothurnis:
Nam scelus a Pyrrha, quanquam omnia syrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit: Accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immortale odium, et nunquam sanabile vulnus,
Ardet adhuc, Ombos et Tentyra. Summus utrimque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, cum solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit: sed, tempore festo
Alterius populi, rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne
Lætum hilaremque diem, ne mag
Sentirent, positis ad templa et co
Pervigilique toro, quem nocte ac
Septimus interdum sol invenit. E
Ægyptus: sed luxuria, quantum i
Barbara famoso non cedit turba C
Adde, quod et facilis victoria de n
Blæsis, atque mero titubantibus. I
Saltatus nigro tibicine, qualiacun
Unguenta, et flores, multæque in f
Hinc ieiunum odium: sed iurgia p
Incipiunt animis ardentibus: hæc
Dein clamore pari concurritur; et
Sævit nuda manus: paucæ sine vul
Vix cuiquam, aut nulli, toto certa
Integer: adspiceres iam cuncta per
Dimidios, alias facies, et hiantia r
Ossa genis, plenos oculorum sangu
Ludere se credunt ipsi tamen, et p
Exercere acies, quod nulla cadaver
Et sane quo tot rixantis millia turl
Si vivunt omnes? ergo acrior impe
Saxa inclinatis per humum quæsit
Incipiunt torquere, domestica sedi
Tela; nec hunc lapidem, quales et T
Vel quo Tydides percussit pondere
Æneæ; sed quem valeant emittere
Illis dissimiles, et nostro tempore
Nam genus hoc vivo iam decresceb
Terra malos homines nunc educat
Ergo Deus, quicumque adspexit, ri
A diverticulo repetatur fabula:
Subsidiis aucti, pars altera prome
Audet, et infestis pugnam instaur
Terga fugæ celeri præstantibus om
Qui vicina colunt umbrosæ Tenty
Labitur hinc quidam, nimia form
Præcipitans, capiturque: ast illum i
Frusta et particulas, ut multis mo
Sufficeret, totum corrosis ossibus e
Victrix turba: nec ardenti decoxit
Aut verubus: longum usque adeo ta
Expectare focos, contenta cadavere
Hic gaudere libet, quod non violav
Quem summa cœli raptum de part
Donavit terris: elemento gratulor,
Exultare reor: sed qui mordere cad
Sustinuit, nil unquam hac carne lil
Nam scelere in tanto ne quæras, et
Prima voluptatem gula senserit: ul
Qui stetit, absumto iam toto corpo
Per terram digitis, aliquid de sang
Vascones, hæc fama est, alimentis
Produxere animas: sed res diversa,
Fortunæ invidia est, bellorumque
Extremi, longæ dira obsidionis eges
Huius enim, quod nunc agitur, mis
Exemplum esse cibi: sicut modo dic
Post omnes herbas, post cuncta ani
Cogebat vacui ventris furor, hostib
Pallorem ac maciem et tenues mise
Membra aliena fame lacerabant, es
Et sua: quisnam hominum veniam
Viribus abnuerit dira atque immani
Et quibus illorum poterant ignosce
Quorum corporibus vescebantur? M
Zenonis præcepta monent: nec enim
Pro vita facienda putat: sed Cantab
Stoicus, antiqui præsertim ætate M

ıias, nostrasque habet orbis Atheuas.
os docuit facunda Britannos:
loquitur iam rhetore Thule.
nen populus, quem diximus; et par
ide, sed maior clade Saguntus
ıat. Mæotide sævior ara
pe illa nefandi Taurica sacri
nes (ut iam, quæ carmina tradunt,
ıs) tantum immolat: ulterius nil,
tro timet hostia. Qui modo casus
æ tanta fames, infestaque vallo
t, tam detestabile monstrum
iam, terra Memphitide sicca,
ınt nolenti surgere Nilo?
les Cimbri, nec Britones unquam,
·uces, aut immanes Agathyrsi,
ı imbelle et inutile vulgus,
us solitum dare vela phaselis,
tæ remis incumbere testæ.
leri invenies, nec digna parabis
ıpulis, in quorum mente pares sunt
ıque fames. Mollissima corda
dare se Natura fatetur,
edit: hæc nostri pars optima sensus.
ıet causam dicentis amici
ei, pupillum ad iura vocantem
em, cuius manantia fletu
ciunt incerta capilli.
ı gemimus, cum funus adultæ
it, vel terra clauditur infans,
ogi: quis enim bonus, et face dignus
Cereris vult esse sacerdos,
credat mala? Separat hoc nos
m, atque ideo venerabile soli
n, divinorumque capaces,
s capiendisque artibus apti,
i demissum traximus arce,
ıa, et terram spectantia. Mundi
ıit communis conditor illis (nos
nobis animum quoque, mutuus ut
ıxilium et præstare iuberet
e in populum, migrare vetusto
oavis habitatas linquere silvas;
s, laribus coniungere nostris
utos vicino limine somnos
fiducia; protegere armis
ıenti nutantem vulnere civem;
igna tuba, defendier isdem
una portarum clave teneri.
am maior concordia: parcit
s similis fera: quando leoni
ritam leo? quo nemore unquam
ıaioris dentibus apri?
t rabida cum tigride pacem
s inter se convenit ursis:
ım letale incude nefanda
m est; cum, rastra et sarcula tantum
et marris ac vomere lassi,
i gladios extundere fabri.
ulos, quorum non sufficit iræ
m: sed pectora, brachia, vultum,
as esse cibi. Quid diceret ergo,
ıret, si nunc hæc monstra videret,
ıtis animalibus abstinuit qui, (men?
e, et ventri indulsit non omne legu-

Satira XVI.

ıueat felicis præmia, Galle,
subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti,
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: immo, etsi pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos prætori ostendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculum, medico nil promittente, relictum.
Bardaicus iudex datur hæc punire volenti
Calceus, et grandes magna ad subsellia suræ,
Legibus antiquis castrorum, et more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a signis. Iustissima centurionum
Cognitio est igitur de milite; nec mihi deerit
Ultio, si iustæ defertur causa querelæ.
Tota cohors tamen est inimica; omnesque manipli
Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
Vindicta, et gravior quam iniuria: dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagelli,
Cum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
Millia clavorum. Quis tam procul absit ab Urbe?
Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? lacrymæ siccentur protinus, et se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, iudex cum dixerit; audeat ille,
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, Vidi?
Et credam dignum barba, dignumque capillis
Maiorum. Citius falsum producere testem
Contra paganum possis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati, contraque pudorem.
Præmia nunc alia, atq, alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo,
Debitor aut sumtos pergit non reddere nummos,
Vana supervacui dicens chirographa ligni;
Expectandus erit, qui lites inchoet, annus,
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ; toties subsellia tantum
Sternuntur; iam facundo ponente lacernas
Cædicio, et Fusco iam micturiente, parati
Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
Ast illis, quos arma tegunt, et balteus ambit,
Quod placitum est ipsis, præstatur tempus agendi;
Nec res atteritur longo sufflamine litis.
Solis præterea testandi militibus ius
Vivo patre datur: nam, quæ sunt parta labore
Militiæ, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cuius regimen pater. Ergo Coranum,
Signorum comitem, castrorumque æra merentem,
Quamvis iam tremulus, captat pater. Hunc labor æ-
Provehit, et pulchro reddit sua dona labori. (quus
Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem;
Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes.

SULPITIAE SATIRA

De Statu Reipublicæ, temporibus Domitiani, cum edicto Philosophos Urbe exegisset.

Musa quibus numeris heroas et arma frequentas,
Fabellam permitte mihi detexere paucis:
Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium: quare nec carmine curro phalæco,
Nec trimetro iambo, nec qui, pede fractus eodem,

Fortiter irasci didicit, duce Clazomenio.
Cætera quin etiam, quot denique millia lusi,
Primaque Romanas docui contendere Graiis,
Et salibus variare novis, constanter omitto:
Teque, quibus princeps et facundissima calles,
Aggrediar: precibus descende clientis, et audi.
Dic mihi, Calliope, quidnam Pater ille Deorum
Cogitat? an terras et patria sæcula mutat?
Quasque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Nosque iubet tacitos, et iam rationis egenos,
Non aliter, primo quam cum surreximus ævo,
Glandibus, et puræ rursus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conservat amicus et urbes,
Sed genus Ausonium Remulique exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput; virtus belli, et sapientia pacis.
Sed virtus, agitata domi, et socialibus armis,
In freta Sicaniæ, et Carthaginis exiit arces,
Cæteraque imperia; et totum simul abstulit orbem.
Deinde, velut stadio victor qui solus Achæo
Languet, et immota secum virtute fatiscit;
Sic itidem Romana manus, contendere postquam
Destitit, et pacem longis frenavit habenis,
Ipsa domi leges et Graia inventa retractans,
Omnia bellorum, terra quæsita marique,
Præmia consilio, et molli ratione regebat.
Stabat in his; neque enim poterat constare sine ipsis;
Aut frustra uxori, mendaxque Diespiter olim,
Imperium sine fine dedi, dixisse probatur.
Nunc igitur, qui res Romanas imperat inter,
Non trabe, sed tergo prolapsus, et ingluvie albus,
Et studia, et sapiens hominum nomenque genusque,
Omnia abire foras, atque Urbe excedere, iussit.

Quid facimus? Graios hominumque
bes,
Ut Romana foret magis his instruc
Nunc, Capitolino veluti, turbante C
Ensibus et trutina Galli fugere rdi
Sic nostri palare senes dicuntur, et i
Ut ferale, suos onus, exstirpare libe
Ergo Numantinus, Libycusque e
Scipio, qui Rhodio crevit formante
Cætera et illa manus bello fœcunda
Quos inter prisci sententia dia Cat
Scire adeo magni fecisset, utrumne
An magis adversis staret Romana p
Scilicet adversis: nam cum defendi
Suadet amor patriæ, et captiva pen
Convenit, ut vespis, quarum domus
Turba rigens strictis per lutea corp
Ast ubi pax secura redit, oblita fav
Plebs, materque una somno morim
Romulidarum igitur longa, et gravi
Hoc fabella modo pausam fecit. C
Musa, velim moneas, sine qua mihi
Vivere, uti quondam Lydus, dum S
Nunc itidem migrare velint: vel de
Ut Dea, quære aliud: tantum Roma
Mœnia, iucundos pariterque averte
Hæc ego: tum paucis Dea me dig
Pone metus æquos, cultrix mea. Su
Hæc instant odia; et nostro perit ur
Nam laureta Numæ fontesque habi
Et, comite Egeria, ridemus inania
Vive, vale! Manet hunc pulchrum s
Musarum spondet chorus, et Roma

M. VALERIUS MARTIALIS

M. Valerius Martialis, natione Hispanus, Frontonis ac Flacillæ filius, Epicuri sectator,
væ, et Traiani tempore floruit. Præter Cæsares, quorum favore Tribunatum tenuit, a
ascriptus, clarissimos amicos, ut Iuvenalem, Valerium Flaccum, Quinctilianum, aliosq
tinuit. Libros XIV. scripsit Epigrammatum, quorum fuit doctus ac acerrimus artife
laude dignus, ni scurrilibus obscœnisque modis frequenter sua carmina deturpasset.
de spectaculis, seu, ut viri doctissimi sentiunt, carminum collectionem non ab uno M
riis poetis conscriptorum, præposuit. Senex, Urbe relicta, in qua magna laudis præ
nium acceperat, domum rediit; ibique, Traiano imperante, diem clausit supremum.

M. Valerii Martialis Epigrammata ex editione Bip

MARTIALIS ET ALIORUM, UT VIDETUR, DE SPECTACULIS LI

1. *In Amphitheatrum Cæsaris.*

Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis;
Assiduus iactet nec Babylona labor;
Nec Triviæ templo molles laudentur honores,
Dissimuletque Deum cornibus ara frequens.
Aere nec vacuo pendentia Mausolea
Laudibus immodicis Cares in astra ferant.
Omnis Cæsareo cedat labor Amphitheatro:
Unum pro cunctis fama loquatur opus.

2. *In opera publica Cæsaris.*

Hic, ubi sidereus propius videt astra colossus,
Et crescunt media pegmata celsa via;
Invidiosa feri radiabant atria regis,
Unaque iam tota stabat in urbe d
Hic, ubi conspicui venerabilis Amp
Erigitur moles, stagna Neronis e
Hic, ubi miramur velocia munera t
Abstulerat miseris tecta superbu
Claudia diffusas ubi porticus explic
Ultima pars aulæ deficientis erat.
Reddita Roma sibi est, et sunt, te pr
Deliciæ populi, quæ fuerant dom

3. *De Gentium confluxu et cong*

Quæ tam seposita est, quæ gens tam
Ex qua spectator non sit in urbe t
Venit ab Orpheo cultor Rhodopeis

o Sarmata pastus equo,
ibit depreusi flumina Nili,
remæ Tethyos unda ferit.
bs, festinavere Sabæi;
mbis hic madaere suis.
lum tortis venere Sicambri,
tortis crinibus Æthiopes.
iat: populorum est vox tamen una,
atriæ diceris esse Pater.
arem quod expulerit delatores.
ici, placidæque inimica quieti,
miseras sollicitabat opes
s: nec cepit arena nocentes,
bet, quod dabat, exilium.
profugus delator ab urbe:
m principis annumeres.
e Pasiphaes spectaculo.
aen Dictæo, credite, tauro
epit fabula prisca fidem.
Cæsar, longæva vetustas:
na canit, donat arena tibi.
Amphitheatro cum Leone certamen.
is quod Mars tibi sævit in armis,
, Cæsar; sævit et ipsa Venus.
mees et vasta in valle leonem,
rculeum fama canebat opus.
eat: nam, post tua munera, Cæsar,
iinea vidimus acta manu.
7. *Pœna Laureoli.*
thica religatus rupe Prometheus
mio pectore pavit avem;
o sic pectora præbuit urso
deus in cruce, Laureolus.
i membris stillantibus artus;
usquam corpore corpus erat.
cium dederat necis ille paternæ,
gulum foderat ense nocens;
mo demens spoliaverat auro;
ævas vel tibi, Roma, faces.
e sceleratus crimina famæ,
uerat fabula, pœna fuit.
8. *De Dædalo.*
cum sic lacereris ab urso,
s pennas nunc habuisse tuas!
9. *De Rhinocerote.*
itus tota tibi, Cæsar, arena,
misit, prœlia rhinoceros.
les exarsit pronus in iras!
cornu, cui pila taurus erat!
one, qui Gubernatorem offendit.
o leo perfidus ore magistrum,
tas contemerare manus:
o persolvit crimine pœnas;
derat verbera, tela tulit.
hominum tali sub principe mores,
enium mitius esse feris?
11. *De Urso.*
nea dum se rotat ursus arena,
isco perdidit ille fugam.
tecto cessent venabula ferro;
cussa lancea torta manu.
io venator in aere prædam,
ras aucupis arte placet.
ue, quæ ex vulnere peperit.
discrimina sæva Dianæ,
idam cum levis hasta suem,
miseræ de vulnere matris.
ox, hoc peperisse fuit?
ori voluisset saucia telis,
Omnibus ut natis triste pateret iter.
Quis negat esse satum materno funere Bacchum?
Sic genitum numen credite; nata fera est.

13. *De eadem.*

Icta gravi telo, confossaque vulnere, mater
Sus pariter vitam perdidit, atque dedit.
O quam certa fuit librato dextera ferro!
Hanc ego Lucinæ credo fuisse manum.
Experta est numen moriens utriusque Dianæ,
Quaque soluta parens, quaque peremta fera est.

14. *De eadem.*

Sus fera, iam gravior, maturi pignora ventris
Emisit fœtum, vulnere facta parens.
Nec iacuit partus, sed matre cadente cucurrit.
O quantum est subitis casibus ingenium!

15. *De Carpophoro venatore.*

Summa tuæ, Meleagre, fuit quæ gloria famæ,
Quantula Carpophori portio, fusus aper!
Ille et præcipiti venabula condidit urso,
Primus in Arctoi qui fuit arce poli:
Stravit et ignota spectandum mole leonem,
Herculeas potuit qui decuisse manus,
Et volucrem longo porrexit vulnere pardum,
Præmia cum laudis ferret, adhuc poterat.

16. *De Tauro, qui Herculem in Cœlum sustulit.*

Raptus abit media quod ad æthera taurus arena,
Non fuit hoc artis, sed pietatis, opus.
Vexerat Europen fraterna per æquora taurus;
At nunc Alciden taurus in astra tulit.
Cæsaris atque Iovis confer nunc schema: iuvenci
Par onus ut tulerint, altius iste tulit.

17. *De supplice Elephante.*

Quod pius et supplex elephas te, Cæsar, adorat,
Hic, modo qui tauro tam metuendus erat;
Non facit hoc iussus; nulloque docente magistro:
Crede mihi, numen sentit et ille tuum.

18. *De Tigride et Leone.*

Lambere securi dextram consueta magistri,
Tigris, ab Hyrcano gloria rara iugo,
Sæva ferum rabido laceravit dente leonem:
Res nova, non ullis cognita temporibus.
Ausa est tale nihil, silvis dum vixit in altis:
Postquam inter nos est, plus feritatis habet.

19. *De Tauro et Elephante.*

Qui modo per totam, flammis stimulatus, arenam
Sustulerat raptas taurus in astra pilas,
Occubuit tandem cornuto ardore petitus,
Dum facilem tolli sic elephanta putat.

20. *De Pari Gladiatorum.*

Dum peteret pars hæc Myrinum, pars illa Trium-
Promisit pariter Cæsar utraque manu. (phum,
Non potuit melius litem finire iocosam.
O dulce invicti principis ingenium!

21. *De Orpheo.*

Quidquid in Orpheo Rhodope spectasse theatro
Dicitur, exhibuit, Cæsar, arena tibi.
Repserunt scopuli, mirandaque silva cucurrit,
Quale fuisse nemus creditur Hesperidum.
Adfuit immixtum pecudum genus omne ferarum,
Et supra vatem multa pependit avis.
Ipse sed ingrato iacuit laceratus ab urso.
Hæc tamen ut res est facta, ita ficta alia est.

22. *De Rhinocerote.*

Sollicitant pavidi dum rhinocerota magistri,
Seque diu magnæ colligit ira feræ;
Desperabantur promissi prælia Martis:
Sed tamen is rediit, cognitus ante, furor.
Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,
Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

23. *De Carpophoro.*

Dorica quam certo venabula dirigit ictu
Fortis adhuc teneri dextera Carpophori!
Ille tulit geminos facili cervice iuvencos;
Illi cessit atrox bubalus, atque bison.
Hunc leo cum fugeret, praeceps in tela cucurrit.
I nunc, et lentas corripe, turba, moras.

24. *De Naumachia.*

Si quis ades longis serus spectator ab oris,
Cui lux prima sacri muneris ista fuit,
Ne te decipiat ratibus navalis Enyo,
Et par unda fretis; hic modo terra fuit.
Non credis? spectes, dum laxent aequora Martem:
Parva mora est: dices, hic modo pontus erat.

25. *De Leandro.*

Quod nocturna tibi, Leandre, pepercerit unda,
Desine mirari: Caesaris unda fuit.
Cum peteret dulces audax Leandrus amores,
Et fessus tumidis iam premeretur aquis;
Sic miser instantes affatus dicitur undas:
Parcite, dum propero; mergite, dum redeo.

26. *De Natatoribus.*

Lusit Nereidum docilis chorus aequore toto,
Et vario faciles ordine pinxit aquas.
Fuscina dente minax, nexu fuit ancora curvo:
Credidimus remum, credidimusque ratem;
Et gratum nautis sidus fulgere Laconum,
Lataque perspicuo vela tumere sinu.
Quis tantas liquidis artes invenit in undis?
Aut docuit lusus hos Thetis, aut didicit.

27. *Blanditur Caesari.*

Saecula Carpophorum, Caesar, si prisca tulissent,
Iam nullum monstris orbe fuisset opus.
Non Marathon taurum, Nemee frondosa leonem,
Arcas Maenalium non timuisset aprum.
Haec armata manus hydrae mors una fuisset;
Huic percussa foret tota Chimaera semel.
Ignipedes posset sine Colchide vincere tauros;
Solvere et Hesionen solus, et Andromeden.
Herculeae laudis numeretur gloria: plus est
Bis denas pariter perdomuisse feras.

28. *De Naumachia.*

Augusti laudes fuerant, committere classes,
Et freta navali sollicitare tuba:
Caesaris haec nostri pars est quota? vidit in undis
Et Thetis ignotas, et Galatea, feras.
Vidit in aequoreo ferventes pulvere currus;
Et domini Triton ipse putavit equos.
Dumque parat saevis ratibus fera praelia Nereus,
Abnuit in liquidis ire pedester aquis.
Quicquid et in Circo spectatur, et Amphitheatro,
Dives Caesarea praestitit unda tibi.
Fucinus, et pigri taceantur stagna Neronis:
Hanc norint unam saecula Naumachiam.

29. *De Prisco et Vero Gladiatoribus.*

Cum traheret Priscus, traheret certamina Verus,
Esset et aequalis Mars utriusque diu;
Missio saepe viris magno clamore petita est:
Sed Caesar legi paruit ipse suae.
Lex erat, ad digitum posita concurrere palma:
Quod licuit, lances, donaque saepe dedit.
Inventus tamen est finis dicriminis aequi:
Pugnavere pares; succubuere pares.
Misit utrique rudes, et palmas Caesar utrique:
Hoc pretium virtus ingeniosa tulit.
Contigit hoc, nullo nisi te sub principe, Caesar:
Cum duo pugnarent, victor uterque fuit.

30. *Ad Caesarem.*

Da veniam subitis: non displicuisse meretur,
Festinat, Caesar, qui placuisse tib

31. *Alterum.*

Cedere maiori, virtutis fama secun
Illa gravis palma est, quam mino

32. *De Dama et Canib*

Concita veloces fugeret cum dama
Et varia obliquas necteret arte m
Caesaris ante pedes supplex, similis
Constitit; et praedam non tetiger

33. *Aliud apud antiquum Iuvena*

Flavia gens, quantum tibi tertius al
Paene fuit tanti, non habuisse duo

Liber primu

EPISTOLA AD LECTOR

SPERO me secutum in libellis mei mentum, ut de illis queri non possil bene senserit, cum salva infimarum rum reverentia ludant: quae adeo a bus defuit, ut nominibus non tant sint, sed etiam magnis. At mihi fam et probetur in me novissimus ingeni eorum nostrorum simplicitate mal nec Epigrammata mea scribat. Impr alieno libro ingeniosus est. Lasciva ritatem, id est, Epigrammaton lingu si meum esset exemplum: sic scrib Marsus, sic Pedo, sic Getulicus, sic legitur. Si quis tamen tam ambitios apud illum in nulla pagina Latine l test epistola, vel potius titulo, conte grammata illis scribuntur, qui soler rales. Non intret Cato theatrum nost traverit, spectet. Videor mihi meo i epistolam versibus clausero.

1. *Ad Catonem.*

Nosses iocosae dulce cum sacrum F
Festosque lusus, et licentiam vulgi
Cur in theatrum, Cato severe, ven
An ideo tantum veneras, ut exires?

2. *Ad Lectorem.*

Hic est quem legis, ille quem req
Toto notus in orbe Martialis
Argutis Epigrammaton libellis;
Cui, lector studiose, quod dedisti
Viventi decus, atque sentienti,
Rari post cineres habent poetae.

3. *Ad Lectorem, ubi libri ve*

Qui tecum cupis esse meos ubicumque
Et comites longae quaeris habere vi
Hos eme, quos arctat brevibus membr
Scrinia da magnis: me manus una c
Ne tamen ignores, ubi sim venalis, et
Urbe vagus tota; me duce certus eri
Libertum docti Lucensis quaere Secu
Limina post Pacis, Palladiumque f

4. *Ad Librum suum.*

Argiletanas mavis habitare tabernas,
Cum tibi, parve liber, scrinia nostr
Nescis, heu! nescis dominae fastidia Ro
Crede mihi, nimium Martia turba
Maiores nusquam ronchi; iuvenesque
Et pueri nasum rhinocerotis habent
Audieris cum grande sophos, dum bas
Ibis ab excusso missus in astra sago
Sed tu, ne toties domini patiare litur
Neve notet lusus tristis arundo tuos
Aetherias, lascive, cupis volitare per

ıter as tutior esse domi.

5. *Ad Cæsarem.*

ıstros, Cæsar, si forte libellos,
ominum pone supercilium.
os vestri quoque ferre triumphi;
ctis nec pudet esse ducem.
spectas, derisoremque Latinum,
recor, carmina nostra legas.
ra potest permittere lusus:
lobis pagina, vita proba est.

6. *Ad Marcum.*

:hiam, tu das Epigrammata nobis.
m libro, Marce, natare tuo.

7. *De Leone Cæsaris.*

a puerum portante per auras,
dis unguibus hæsit onus:
reos exorat præda leones,
enti ludit in ore lepus:
tas miracula? summus utrisque
: hæc sunt Cæsaris, illa Iovis.

uximum, de columba Stellæ.

icium mei, columba,
et audiente dicam,
xime, passerem Catulli.
lla meus tuo Catullo,
ssere maior est columba.

Deciani dogma laudat.

rasеæ, consummatique Catonis
sequeris, salvus ut esse velis;
lostrictos incurris in enses;
velim te, Deciane, facis.
:ili redimit qui sanguine famam:
udari qui sine morte potest.

10. *In Cottum.*

magnus vis idem, Cotta, videri:
s homo est, Cotta, pusillus homo est.

De Gemello et Maronilla.

ellus nuptias Maronillæ,
t instat, et precatur, et donat.
lchra est? Immo fœdius nil est.
in illa petitur et placet? Tussit.

d Sextilianum, Potorem.

quiti bis quina numismata, quare
us, Sextiliane, bibis?
portantes calda ministros,
s, Sextiliane, merum.

13. *De Regulo*

i gelidas qua Tiburis arces,
ureis Albula fumat aquis;
e sacrum, dilectaque iugera Musis
a quartus ab urbe lapis.
as præstabat porticus umbras,
ne novum porticus ausa nefas!
lapsa ruit, cum mole sub illa
igis Regulus esset equis.
it nostras Fortuna querelas,
magnæ non erat invidiæ,
iuvant: sunt ipsa pericula tanti:
oterant tecta probare Deos.

4. *De Arria et Pæto.*

am cum traderet Arria Pæto,
eribus traxerat ipsa suis:
lnus, quod feci, non dolet, inquit:
acies: hoc mihi, Pæte, dolet.

15. *Ad Cæsarem.*

, lususque iocosque leonum
etiam præstat arena tibi;
ndo toties a dente rediret,
vagus curreret ora lepus.

Unde potest avidus captæ leo parcere prædæ?
Sed tamen esse tuus dicitur; ergo potest.

16. *Ad Iulium.*

O mihi post nullos, Iuli, memorande sodales,
Si quid longa fides, castaque iura valent:
Bis iam pæne tibi consul trigesimus instat,
Et numerat paucos vix tua vita dies.
Non bene distuleris, videas quæ posse negari;
Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
Expectant curæque catenatique labores.
Gaudia non remanent, sed fugitiva volant:
Hæc utraque manu, complexuque assere toto:
Sæpe fluunt imo sic quoque lapsa sinu.
Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam.
Sera nimis vita est crastina: vive hodie.

17. *Ad Avitum.*

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala plu-
Quæ legis hic: aliter non fit, Avite, liber. (ra,

18. *Ad Titum.*

Cogit me Titus actitare causas,
Et dicit mihi sæpe, Magna res est.
Res magna est, Tite, quam facit colonus.

19. *Ad Tuccam.*

Quid te, Tucca, iuvat vetulo miscere Falerno
In vaticanis condita musta cadis?
Quod tantum fecere boni tibi pessima vina?
Aut quid fecerunt optima vina mali?
De nobis facile est: scelus est iugulare Falernum,
Et dare Campano toxica sæva mero.
Convivæ meruere tui fortasse perire:
Amphora non meruit tam pretiosa mori.

20. *Ad Æliam.*

Si memini, fuerant tibi quatuor, Ælia, dentes:
Exspuit una duos tussis, et una duos.
Iam secura potes totis tussire diebus;
Nil istic, quod agat, tertia tussis habet.

21. *Ad Cæcilianum.*

Dic mihi, quis furor est? turba spectante vocata,
Solus boletos, Cæciliane, voras.
Quid dignum tanto tibi ventre, gulaque precabor?
Boletum, qualem Claudius edit, edas.

22. *De Porsena et Mucio Scævola.*

Cum peteret regem, decepta satellite, dextra
Ingessit sacris se peritura focis.
Sed tam sæva pius miracula non tulit hostis,
Et raptum flammis iussit abire virum.
Urere quam potuit contemto Mucius igne,
Hanc spectare manum Porsena non potuit.
Maior deceptæ fama est et gloria dextræ:
Si non errasset, fecerat illa minus.

23. *De Leone et Lepore.*

Quid nunc sæva fugis placidi, lepus, ora leonis?
Frangere tam parvas non didicere feras.
Servantur magnis isti cervicibus ungues;
Nec gaudet tenui sanguine tanta sitis.
Præda canum lepus est; vastos non implet hiatus:
Non timeat Dacus Cæsaris arma puer.

24. *Ad Cottam.*

Invitas nullum, nisi cum quo, Cotta, lavaris;
Et dant convivam balnea sola tibi.
Mirabar, quare nunquam me, Cotta, vocasses:
Iam scio, me nudum displicuisse tibi.

25. *Ad Decianum.*

Adspicis incomtis illum, Deciane, capillis,
Cuius et ipse times triste supercilium;
Qui loquitur Curios, assertoresque Camillos?
Noli to fronti credere, nupsit heri.

26. *Ad Faustinum.*

Ede tuos tandem populo, Faustine, libellos,

Et cultum docto pectore profer opus:
Quod nec Cecropiæ damnent Pandionis arces,
Nec sileant nostri prætereantque senes.
Ante fores stantem dubitas admittere famam,
Teque piget curæ præmia ferre tuæ?
Post te victuræ, per te quoque vivere chartæ
Incipiant: cineri gloria sera venit.

27. *Ad Sextilianum.*

Sextiliane bibis quantum subsellia quinque
Solus: aqua toties ebrius esse potes.
Nec consessorum vicina numismata tantum,
Æra sed a cuneis ulteriora, petis.
Non hæc Pelignis agitur vindemia prælis;
Uva nec in Tuscis nascitur ista iugis:
Testa sed antiqui felix siccatur Opimi,
Egerit et nigros Massica cella cados.
A caupone tibi fæx Laletana petatur,
Si plus quam decies, Sextiliane, bibis.

28. *Ad Procillum.*

Hesterna tibi nocte dixeramus,
Quincunces, puto, post decem peractos,
Cœnares hodie, Procille, mecum.
Tu factam tibi rem statim putasti,
Et non sobria verba subnotasti.
Exemplo nimium periculoso.
Μισῶ μνήμονα συμπότην, Procille.

29. *De Acerra.*

Hesterno fœtere mero qui credit Acerram,
Fallitur: in lucem semper Acerra bibit.

30. *Ad Fidentinum.*

Fama refert nostros te, Fidentine, libellos
Non aliter populo, quam recitare tuos.
Si mea vis dici, gratis tibi carmina mittam.
Si dici tua vis, hæc eme, ne mea sint.

31. *De Diaulo Medico.*

Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus.
Cœpit, quo poterat, clinicus esse modo.

32. *De Encolpo.*

Hos tibi, Phœbe, vovet totos a vertice crines
Encolpus, domini centurionis amor,
Grata Pudens meriti tulerit cum præmia pili.
Quam primum longas, Phœbe, recide comas.
Dum nulla teneri sordent lanugine vultus,
Dumque decent fusæ lactea colla iubæ:
Utque tuis longum dominusque, puerque, fruatur
Muneribus, tonsum fac cito, sero virum.

33. *Ad Sabidium.*

Non amo te, Sabidi, nec possum dicere quare;
Hoc tantum possum dicere, non amo te.

34. *De Gellia.*

Amissum non flet, cum sola est Gellia, patrem;
Siquis adest, iussæ prosiliunt lacrymæ.
Non dolet hic, quisquis laudari, Gellia, quærit;
Ille dolet vere, qui sine teste dolet.

35. *Ad Lesbiam.*

Incustoditis et apertis, Lesbia, semper
Liminibus peccas, nec tua furta tegis:
Et plus spectator, quam te delectat adulter;
Nec sunt grata tibi gaudia, si qua latent.
At meretrix abigit testem veloque seraque;
Raraque Summœni fornice rima patet.
A Chione saltem, vel ab Helide, disce pudorem:
Abscondunt spurcas hæc monumenta lupas.
Numquid dura tibi nimium censura videtur?
Deprendi veto te, Lesbia, non futui.

36. *Ad Cornelium.*

Versus scribere me parum severos,
Nec quos prælegat in schola magister,
Corneli, quereris: sed hi libelli,
Tanquam coniugibus suis marit
Non possunt sine mentula placer
Quid si me iubeas Thalassionem
Verbis dicere non Thalassionis
Quis Floralia vestit, et stolatum
Permittit meretricibus pudorem
Lex hæc carminibus data est ioc
Ne possint, nisi pruriant, iuvar
Quare, deposita severitate,
Parcas lusibus et iocis, rogamus,
Nec castrare velis meos libellos.
Gallo turpius est nihil Priapo.

37. *Ad Lucanum et Tull*

Si, Lucane, tibi, vel si tibi, Tulle, d
Qualia Ledæi fata Lacones habent
Nobilis hæc esset pietatis rixa duobu
Quod pro fratre mori vellet uterqu
Diceret, infernas et qui prior isset ad
Vive tuo, frater, tempore, vive me

38. *Ad Bassam.*

Ventris onus misero, nec te pudet, ex
Bassa: bibis vitro: carius ergo caca

39. *Ad Fidentinum.*

Quem recitas, meus est, o Fidentine,
Sed, male cum recitas, incipit esse

40. *Ad Decianum.*

Si quis erit raros inter numerandus a
Quales prisca fides, famaque novit
Si quis Cecropiæ madidus Latiæque
Artibus, et vera simplicitate bonu
Si quis erit recti custos, mirator hon
Et nihil arcano qui roget ore Deos;
Si quis erit magnæ subnixus robore m
Dispeream, si non hic Decianus eri

41. *Ad Lividum.*

Qui ducis vultus, et non legis ista lib
Omnibus invideas, Livide, nemo t

42. *In Cæcilium.*

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi. Quid ergo? V
Hoc quod Transtiberinus ambul
Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis; quod otiosæ
Vendit qui madidum cicer coron
Quod custos, dominusque viperar
Quod viles pueri salariorum;
Quod fumantia qui tomacla rauc
Circumfert tepidis cocus popinis;
Quod non optimus Urbicus poeta;
Quod de Gadibus improbus magis
Quod bucca est vetuli loquax cina
Quare desine iam tibi videri,
Quod soli tibi, Cæcili, videri;
Qui Galbam salibus tuis, et ipsum
Possis vincere Sextium Caballum.
Non cuicumque datum est habere
Ludit qui stolida procacitate,
Non est Sextius ille, sed caballus.

43. *De Porcia, uxore Bruti*

Coniugis audisset fatum cum Porcia B
Et subtracta sibi quæreret arma dol
Nondum scitis, ait, mortem non posse
Credideram, satis hoc vos docuisse p
Dixit, et ardentes avido bibit ore favil
I nunc, et ferrum, turba molesta, ne

44. *In Mancinum.*

Bis tibi triceni fuimus, Mancine, voca
Et positum est nobis nil here, præt
Non quæ de tardis servantur vitibus

ertant quæ melimela favis:
ita pendent religata genista,
reves Punica mala rosas:
nec misit fiscina metas,
venit oliva cadis.
et hic minimus, qualisque necari
pumilione potest.
um est; tantum spectavimus omnes.
nobis sic et arena solet.
lus aper post talia facta:
, cui Charidemus, apro.

45. *Ad Stellam.*

n cursus, lususque leonum,
bis charta, minorque gerit,
mus; nimium si, Stella, videtur
eporem tu quoque pone mihi.

46. *De Libro suo.*

is pereat mihi charta libellis,
s, Τον δ' απαμειβομενος.

47. *Ad Hedylum.*

ro, fac si facis, Hedyle, languet
essat debilitata Venus.
velocius ibo retentus.
peras, dic mihi ne properem.

. *De Diaulo medico.*

icus, nunc est vespillo Diaulus:
facit, fecerat et medicus.

9. *De Leone et Lepore.*

ros non eripuere magistri,
la fugax itque reditque lepus:
mirum, velocior exit ab hoste,
anta nobilitate refert.
on est cum currit arena,
uta conditur ille fide.
morsus, lepus improbe, quæris;
gias, ora leonis habes.

inianum, de Hispaniæ locis.

s non tacende gentibus,
laus Hisaniæ,
m, Liciane, Bilbilim,
mis nobilem,
Calvum nivibus, et fractis sacrum
em montibus;
ulce Botrodi nemus,
uod felix amat.
is lene Congedi vadum,
nympharum lacus;
isum corpus adstringas brevi
ferrum gelat.
ic ipsa figendas prope
audenti feras.
s aureo franges Tago,
mbris arborum.
s Dircenna placabit sitim,
quæ vincit nives.
nber canus, et bruma impotens
auco mugiet;
s Tarraconis litora,
Laletaniam.
nollibus damas plagis
et vernos apros,
forti callidum rumpes equo:
uques villico.
m silva descendet focum
ctum sordido.
ator, et veniet tibi
mmatus prope.
am pellis, et nusquam toga,
estes murice:
Procul horridus Liburnus, et querulus cliens;
Imperia viduarum procul.
Non rumpet altum pallidus somnum reus:
Sed mane totum dormies.
Mercetur alius grande, et insanum *Sophos!*
Miserere tu felicium;
Veroque fruere non superbus gaudio,
Dum Sura laudatur tuus.
Non impudenter vita, quod reliquum est, petit;
Cum fama, quod satis est, habet.

51. *Iocus ex Homero, in Cocum.*

Si tibi Mistyllus cocus, Æmiliane, vocatur,
Dicetur quare non Taratalla mihi?

52. *Ad Leporem*

Non facit ad sævos cervix, nisi prima, leones.
Quid fugis hos dentes, ambitiose lepus?
Scilicet a magnis ad te descendere tauris,
Et, quæ non cernunt, frangere colla velint.
Desperanda tibi est ingentis gloria fati:
Non potes hoc tenuis præda sub hoste mori.

53. *Quintianum facit assertorem.*

Commendo tibi, Quintiane, nostros,
(Nostros dicere si tamen libellos
Possim, quos recitat tuus poeta:)
Si de servitio gravi querantur,
Assertor venias, satisque præstes,
Et, cum se dominum vocabit ille,
Dicas esse meos, manuque missos.
Hoc si terque quaterque clamitaris,
Impones plagiario pudorem.

54. *Ad Fidentinum.*

Una est in nostris tuo, Fidentine, libellis
Pagina, sed certa domini signata figura;
Quæ tua traducit manifesto carmina furto.
Sic interpositus vitio contaminat uncto
Urbica Lingonicus Tyrianthina bardocullus:
Sic Aretinæ violant crystallina testæ:
Sic niger, in ripis errat cum forte Caystri,
Inter Ledæos ridetur corvus olores:
Sic, ubi multisona fervet sacer Atthide lucus,
Improba Cecropias offendit pica querelas.
Indice non opus est nostris, nec vindice, libris:
Stat contra, dicitque tibi tua pagina, Fur es.

55. *Ad Fuscum.*

Si quid, Fusce, vacas adhuc amari,
(Nam sunt hinc tibi, sunt et hinc amici)
Unum, si superest, locum rogamus:
Nec me, quod tibi sum novus, recuses:
Omnes hoc veteres tui fuerunt.
Tu tantum inspice, qui novus paratur,
An possit fieri vetus sodalis.

56. *Ad Frontonem.*

Vota tui breviter si vis cognoscere Marci,
Clarum militiæ, Fronto, togæque decus:
Hoc petit: esse sui, nec magni, ruris arator;
Sordidaque in parvis otia rebus amat.
Quisquam picta colit Spartani frigora saxi,
Et matutinum portat ineptus Ave;
Cui licet, exuviis nemoris rurisque beato,
Ante focum plenas explicuisse plagas?
Et piscem tremula salientem ducere seta,
Flavaque de rubro promere mella cado?
Pinguis inæquales onerat cui villica mensas,
Et sua non emtus præparat ova cinis?
Non amet hanc vitam, quisquis me non amat, opto:
Vivat et urbanis albus in officiis.

57. *Ad Cauponem.*

Continuis vexata madet vindemia nimbis.
Non potes, ut cupias, vendere, caupo, merum.

58. *Ad Flaccum.*

Qualem, Flacce, velim, quæris, nolimve puellam?
Nolo nimis facilem, difficilemque nimis.
Illud, quod medium est, atque inter utrumque, probamus.
Nec volo, quod cruciat; nec volo, quod satiat.

59. *De Pueri pretio.*

Millia pro puero centum me magno poposcit:
Risi ego: sed Phœbus protinus illa dedit.
Hoc dolet, et queritur de me mea mentula mecum,
Laudaturque meam Phœbus in invidiam.
Sed sestertiolum donavit mentula Phœbo
Bis decies: hoc da tu mihi, pluris emam.

60 *Ad Flaccum, de sportula.*

Dat Baiana mihi quadrantes sportula centum:
Inter delicias quid facit ista fames?
Redde Lupi nobis, tenebrosaque balnea Grylli:
Tam male cum cœnem, cur bene, Flacce, lavor?

61. *De Lepore et Leone.*

In tres ampla licet torvi, lepus, ora leonis,
Esse tamen vacuo se leo dente putat.
Quod ruet in tergum, vel quos procumbet in armos,
Alta iuvencorum vulnera figet ubi?
Quid frustra nemorum dominum regemque fatigas?
Non nisi delecta pascitur ille fera.

62. *Ad Licinianum, Scriptores unde.*

Verona docti syllabas amat vatis:
Marone felix Mantua est:
Censetur Apona Livio suo tellus,
Stellaque, nec Flacco minus:
Apollodoro plaudit imbrifer Nilus;
Nasone Peligni sonant:
Duosque Senecas, unicumque Lucanum
Facunda loquitur Corduba:
Gaudent iocosæ Canio suo Gades;
Emerita Deciano meo,
Te, Liciniane, gloriabitur nostra,
Nec me tacebit, Bilbilis.

63. *De Lævina.*

Casta, nec antiquis cedens Lævina Sabinis,
Et quamvis tetrico tristior ipsa viro,
Dum modo Lucrino, modo se permittit Averno,
Et dum Baianis sæpe fovetur aquis;
Incidit in flammas, iuvenemque secuta relicto
Coniuge, Penelope venit, abit Helene.

64. *Ad Celerem.*

Ut recitem tibi nostra, rogas, epigrammata. Nolo.
Non audire, Celer, sed recitare cupis.

65. *Ad Fabullam ambitiosam.*

Bella es; novimus; et puella; verum est:
Et dives; quis enim potest negare?
Sed, dum te nimium, Fabulla, laudas,
Nec dives, neque bella, nec puella es.

66. *Ad Cæcilianum, de genere et declinat. Ficus.*

Cum dixi *Ficus*, rides, quasi barbara verba,
Et dici *Ficos*, Cæciliane, iubes.
Dicemus *Ficus*, quas scimus in arbore nasci:
Dicemus *Ficos*, Cæciliane, tuos.

67. *Ad Furem, de libro suo.*

Erras, meorum fur avare librorum,
Fieri poetam posse qui putas tanti,
Scriptura quanti constat, et tomus vilis.
Non sex paratur aut decem *Sophos* nummis.
Secreta quære carmina, et rudes curas,
Quas novit unus, scrinioque signatas
Custodit ipse virginis pater chartæ;
Quæ trita duro non inhorruit mento.
Mutare dominum non potest liber notus.
Sed pumicata fronte si quis est nondum,
Nec umbilicis cultus, atque membrana;
Mercare tales adeo, nec sciet quisq
Aliena quisquis recitat, et petit fa
Non emere librum, sed silentium,

68. *Ad Chœrilum.*

Liber homo es nimium, dicis mihi, Cl
In te qui dicit, Chœrile, liber hom

69. *De Rufo.*

Quidquid agit Rufus, nihil est nisi N
Si gaudet, si flet, si tacet, hanc loq
Cœnat, propinat, poscit, negat, inn
Nævia: si non sit Nævia, mutus er
Scriberet hesterna patri cum luce salu
Nævia lux, inquit, Nævia lumen,
Hæc legit, et ridet demisso Nævia vul
Nævia non una est: quid, vir inepte,

70 *Ad Maximum.*

Cœpit, Maxime, Pana quæ soleba
Nunc ostendere Canium, Terent

71. *Ad Librum.*

Vade salutatum; pro me liber ire iube
Ad Proculi nitidos officiose lares.
Quæris iter? dicam: vicinum Castora
Transibis Vestæ, virgineamque do
Inde sacro veneranda petes Pallatia c
Plurima qua summi fulget imago d
Nec te detineat, miri radiata Colossi,
Quæ Rhodium moles vincere gaud
Flecte vias hac, qua madidi sunt tect
Et Cybeles picto stat Corybante th
Protinus a læva clari sub fronte pena
Atriaque excelsæ sunt adeunda do
Hanc pete: ne metuas fastus, limenqu
Nulla magis toto ianua poste patet
Nec propior quam Phœbus amat, doc
Si dicet, Quare non tamen ipse ven
Sic licet excuses, Quia, qualiacumqu
Ista, salutator scribere non potuit.

72. *Ad Somnum.*

Nævia sex cyathis, septem Iustina bi
Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida
Omnis ab infuso numeretur amica F
Et, quia nulla venit, tu mihi, Som

73. *Ad Fidentinum.*

Nostris versibus esse te poetam,
Fidentine, putas, cupisque credi
Sic dentata sibi videtur Ægle,
Emtis ossibus, Indicoque cornu;
Sic, quæ nigrior est cadente mor
Cerussata sibi placet Lycoris.
Hac et tu ratione, qua poeta es,
Calvus cum fueris, eris comatus.

74. *Ad Cæcilianum.*

Nullus in urbe fuit tota, qui tangere
Uxorem gratis, Cæciliane, tuam,
Dum licuit: sed nunc, positis custodi
Turba fututorum est: ingeniosus ho

75. *Ad Paullam.*

Mœchus erat: poteras tamen hoc tu, P
Ecce vir est: numquid, Paulla, nega

76. *De Lino.*

Dimidium donare Lino, quam creder
Qui mavult, mavult perdere dimidi

77. *Ad Flaccum.*

O mihi curarum pretium non vile me
Flacce, Antenorei spes et alumne la
Pierios differ cantusque chorosque so
Æs dabit ex istis nulla puella tibi.
Quid petis a Phœbo? nummos habet a
Hæc sapit, hæc omnes fœnerat ann

ederæ Bacchi dare? Palladis arbor
as pondere nigra comas.
elicon, et serta, lyrasque Dearum,
magnum semper inane *Sophos*.
Cirrha? quid cum Permesside nuda?
opius, divitiusque forum est.
: at circum pulpita nostra,
thedras, basia sola crepant.

78. *De Charino.*

t Charinus, et tamen pallet.
harinus, et tamen pallet.
it Charinus, et tamen pallet.
harinus, et tamen pallet.
Charinus, et tamen pallet.
rinus lingit, et tamen pallet.

79. *De Festo.*

ret pestis cum tabida fauces,
ultus serperet atra lues;
s flentes hortatus amicos,
gios Festus adire lacus.
uro pia polluit ora veneno,
ita tristia fata fame:
na vitam sed morte peregit,
nimam nobiliore via.
atis magni præferre Catonis
huius Cæsar amicus erat.

80. *Ad Attalum.*

isas, et res agis, Attale, semper:
quod agas, Attale, semper agis.
desunt, agis, Attale, mulas.
od agas desit, agas animam.

81. *Ad Canum.*

, tibi suprema nocte petita est.
, te, Cane, quod una fuit.

82. *Ad Sosibianum.*

enitum, blandeque fateris,
minum, Sosibiane, patrem.

83. *De Regulo.*

vere dissipata multo
cus explicat ruinas,
et absoluta casu!
odo Regulus sub illis
rat, recesseratque;
dere cum suo repente;
domino nihil timebat,
incruenta damno.
le, post metum querelæ,
eget esse te Deorum,
fuit innocens ruina?

84. *De Manneia.*

lingit, Manneia, catellus:
erdas si libet esse cani.

85. *De Quirinali.*

ndam non putat Quirinalis,
ere filios; et invenit
ud more: futuit ancillas;
agros implet equitibus vernis.
verus est Quirinalis.

86. *De Mario.*

os colles cum præco facetus,
ui iugera pulchra soli;
is Mario putat esse necesse
debet; fœnerat immo magis.
itur? Servos ubi perdidit omnes,
uctus, non amat inde locum.
tium, nisi qui sua perdere vellet
ario noxius hæret ager.

De Novio, micropsycho.

eus est, manuque tangi
De nostris Novius potest fenestris.
Quis non invideat mihi, putetque
Horis omnibus esse me beatum,
Iuncto cui liceat frui sodale?
Tam longe est mihi, quam Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen.
Non convivere, nec videre saltem,
Non audire licet: nec urbe tota
Quisquam est tam prope, tam proculque nobis.
Migrandum est mihi longius, vel illi.
Vicinus Novio, vel inquilinus
Sit, si quis Novium videre non vult.

88. *Ad Fescenniam.*

Ne gravis hesterno fragres, Fescennia, vino,
Pastillos Cosmi luxuriosa voras.
Ista linunt dentes ientacula: sed nihil obstat,
Extremo ructus cum venit a barathro.
Quid quod olet gravius mixtum diapasmate virus,
Atque duplex animæ longius exit odor?
Notas ergo nimis fraudes, depreusaque furta
Iam tollas, et sis ebria simpliciter.

89. *Ad Alcimum.*

Alcime, quem raptum domino crescentibus annis
Labicana levi cespite velat humus,
Accipe non Phario nutantia pondera saxo,
Quæ cineri vanus dat ruitura labor;
Sed fragiles buxos, et opacas palmitis umbras,
Quæque virent lacrymis roscida prata meis.
Accipe, care puer, nostri monumenta laboris:
Hic tibi perpetuo tempore vivet honor.
Cum mihi supremos Lachesis perneverit annos,
Non aliter cineres mando iacere meos.

90. *Ad Cinnam.*

Garris in aurem semper omnibus, Cinna;
Garris et illud, teste quod licet turba.
Rides in aurem, quereris, arguis, ploras:
Cantas in aurem, iudicas, taces, clamas.
Adeone penitus sedit hic tibi morbus,
Ut sæpe in aurem, Cinna, Cæsarem laudes?

91. *Ad Bassam, tribadem.*

Quod nunquam maribus iunctam te, Bassa, videbam,
Quodque tibi mœchum fabula nulla dabat;
Omne sed officium circa te semper obibat
Turba tui sexus, non adeunte viro;
Esse videbaris, fateor, Lucretia nobis:
At tu (pro facinus!) Bassa, fututor eras.
Inter se geminos audes committere cunnos,
Mentiturque virum prodigiosa Venus.
Commenta es dignum Thebano ænigmate monstrum:
Hic, ubi vir non est, ut sit adulterium.

92. *Ad Lælium.*

Cum tua non edas, carpis mea carmina, Læli.
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.

93. *Ad Mamurianum.*

Sæpe mihi queritur non siccis Cestus ocellis,
Tangi se digito, Mamuriane, tuo.
Non opus est digito: totum tibi Ceston habeto,
Si deest nil aliud, Mamuriane, tibi.
Sed si nec focus est, nudi nec sponda grabati,
Nec curtus Chiones, Antiopesve calix;
Cerea si pendet lumbis et trita lacerna,
Dimidiasque nates Gallica palla tegit;
Pasceris et nigræ solo nidore culinæ,
Et bibis immundam cum cane pronus aquam;
Non culum (neque enim est culus, qui non cacat olim)
Sed fodiam digito, qui superest, oculum.
Nec me zelotypum, nec dixeris esse malignum,
Denique pædica, Mamuriane, satur.

94. *De Aquino.*

Fabricio iunctus fido requiescit Aquinus,
Qui prior Elysias gaudet adisse domos.
Ara duplex primi testatur munera pili:
Plus tamen est, titulo quod breviore legis.
Functus uterque sacro laudatæ fœdere vitæ,
Famaque quod raro novit, amicus erat.

95. *Ad Æglen, fellatricem.*

Cantasti male, dum fututa es, Ægle.
Iam cantas bene; basianda non es.

96. *Ad Helium.*

Quod clamas semper, quod agentibus obstrepis, Heli,
Non facis hoc gratis: accipis, ut taceas.

97. *Ad Scazontem, de fellatore.*

Si non molestum est, teque non piget, Scazon,
Nostro, rogamus, pauca verba Materno
Dicas in aurem, sic ut audiat solus.
Amator ille tristium lacernarum,
Et bæticatus, atque leucophæatus,
Qui coccinatos non putat viros esse,
Amethystinasque mulierum vocat vestes,
Nativa laudat; habeat et licet semper
Fuscos colores, galbanos habet mores.
Rogabit, unde suspicer virum mollem.
Una lavamur: adspicit nihil sursum;
Sed spectat oculis devorantibus draucos;
Nec otiosis mentulas videt labris.
Quæris, quis hic sit? Excidit mihi nomen.

98. *Ad Nævolum, Causidicum.*

Cum clamant omnes, loqueris tu, Nævole, tantum;
Et te patronum, causidicumque putas.
Hac ratione potest nemo non esse disertus.
Ecce, tacent omnes; Nævole, dic aliquid.

99. *Ad Flaccum.*

Litigat, et podagra Diodorus, Flacce, laborat:
Sed nil patrono porrigit: hæc chiragra est.

100. *Ad Calenum, avarum.*

Non plenum modo vicies habebas;
Sed tam prodigus, atque liberalis,
Et tam lautus eras, Calene, ut omnes
Optarent tibi centies amici.
Audit vota Deus, precesque nostras;
Atque intra, puto, septima Kalendas
Mortes hoc tibi quatuor dederunt.
At tu sic, quasi non foret relictum,
Sed raptum tibi centies, abisti
In tantam miser esuritionem,
Ut convivia sumtuosiora,
Toto quæ semel apparet in anno,
Nigræ sordibus explices monetæ;
Et septem veteres tui sodales
Constemus tibi plumbea selibra.
Quid dignum meritis precemur istis?
Optamus tibi millies, Calene.
Hoc si contigerit, fame peribis.

101. *De Afra, vetula.*

Mammas atque tatas habet Afra: sed ipsa tatarum
Dici et mammarum maxima mamma potest.

102. *De Demetrio.*

Illa manus quondam studiorum fida meorum,
Et felix domino, notaque Cæsaribus,
Destituit primos virides Demetrius annos:
Quarta tribus lustris addita messis erat.
Ne tamen ad Stygias famulus descenderet umbras,
Ureret implicitum cum scelerata lues,
Cavimus; et domini ius omne remisimus ægro:
Munere dignus erat convaluisse meo.
Sensit deficiens sua præmia, meque patronum
Dixit, ad infernas liber iturus aquas.

103. *Ad Lycorim.*

Qui pinxit Venerem tuam, Lyc
Blanditus, puto, pictor est Mine

104. *Ad Scævolam.*

Si dederint superi decies mihi millia
Dicebas, nondum, Scævola, iustus
Qualiter o vivam, quam large, quamq
Riserunt faciles, et tribuere, Dei.
Sordidior multo post hoc toga, pænula
Calceus est sarta terque quaterque c
Deque decem plures semper servantur
Explicat et cœnas unica mensa duas;
Et Veientani bibitur fæx crassa rubelli
Asse cicer tepidum constat, et asse V
In ius, o fallax atque inficiator, eamus:
Aut vive, aut decies, Scævola, redde

105. *De Spectaculo.*

Picto quod iuga delicata collo
Pardus sustinet, improbæque tigre
Indulgent patientiam flagello;
Mordent aurea quod lupata cervi;
Quod frenis Libyci domantur ursi,
Et quantum Calydon tulisse fertur
Paret purpureis aper capistris;
Turpes esseda quod trahunt bisont
Et molles dare iussa quod choreas
Nigro bellua nil negat magistro;
Quis spectacula non putet Deorum
Hæc transit tamen, ut minora, qui
Venatus humiles videt leonum,
Quos velox leporum timor fatigat.
Dimittunt, repetunt, amantque ca
Et securior est in ore præda;
Laxos cui dare, perviosque rictus
Gaudent, et timidos tenere dentes;
Mollem frangere dum pudet rapin
Stratis cum modo venerint iuvenc
Hæc clementia non paratur arte;
Sed norunt, cui serviant, leones.

106. *Ad Ovidium.*

In Nomentanis, Ovidi, quod nascitur a
Accepit quoties tempora longa meru
Exuit annosa mores nomenque senecta;
Et, quidquid voluit, testa vocatur au

107. *Ad Rufum.*

Interponis aquam subinde, Rufe;
Et, si cogeris a sodale, raram
Diluti bibis unicam Falerni.
Numquid pollicita est tibi beatam
Noctem Nævia, sobriasque mavis
Certæ nequitias fututionis?
Suspiras, retices, gemis: negavit.
Crebros ergo bibas licet trientes,
Et durum iugules mero pudorem.
Quid parcis, tibi, Rufe? dormiendum

108. *Ad Lucium Iulium.*

Sæpe mihi dicis, Luci clarissime Iuli,
Scribe aliquid magnum: desidiosus ho
Otia da nobis; sed qualia fecerat olim
Mæcenas Flacco, Virgilioque suo;
Condere victuras tentem per secula curas,
Et nomen flammis eripuisse meum.
In steriles campos nolunt iuga ferre iuven
Pingue solum lassat: sed iuvat ipse labo

109. *Ad Gallum.*

Est tibi, sitque, precor, multos crescat
Pulchra quidem, verum Transtiberina
At mea Vipsanas spectant cœnacula laur
Factus in hac ego sum iam regione sen

mane domi te, Galle, salutem:
ongius illa foret.
m est, unum si præsto togatum:
c unum si mihi, Galle, nego.
ia, vel serius, hora:
: dicat *avere* liber.
De Catella Publii.
a nequior Catulli:
osculo columbæ:
or omnibus puellis:
Indicis lapillis:
catella Publi.
eritur, loqui putabis.
amque, gaudiumque:
at, capitque somnos,
lla sentiantur;
acta ventris,
on fefellit ulla:
de suscitat, toroque
et monet levari.
nest pudor catellæ;
em; nec invenimus
enera virum puella.
piat suprema totam,
exprimit tabella,
nilem videbis Issam,
ilis sibi nec ipsa.
pone cum tabella:
putabis esse veram,
: putabis esse pictam.
11. *Ad Velocem.*
is, Velox, epigrammata longa.
: tu breviora facis.
2. *Ad Regulum.*
e par fama, et cura Deorum,
ec minor ipsa tuo;
re munera, qui tibi librum,
Regule, thura dari.
13. *In Priscum.*
, dominum regemque vocabam:
i, iam mihi Priscus eris.
4. *Ad Lectorem.*
iuvenis et puer quondam,
as, quas nec ipse iam novi,
bonas voles horas,
tuo, lector,
lio petes Quinto,
non licet meis nugis.
. *Ad Faustinum.*
austine, Telesphorus hortos
rus, udaque prata tenet.
cineres, nomenque sacravit,
ullæ, dignior ipse legi.
fuerat patrem isse sub umbras:
cuit, vivit, ut ossa colat.
6. *In Procillum.*
upit, invide Procille,
or puella cycno,
e, lilio, ligustro;
sæva cogitabis:
volo nocte nigriorem,
, graculo, cicada,
te, Procille, vives.
17. *De Antulla.*
cinerum sacravit honore
iugera pauca soli.
apta suis, Antulla sepulcro:
e mixtus uterque parens.
is, moneo, ne speret agellum:

Perpetuo dominis serviet iste suis.

118. *In Lupercum.*

Occurris quoties, Luperce, nobis,
Vis mittam puerum, subinde dicis,
Cui tradas epigrammaton libellum,
Lectum quem tibi protinus remittam?
Non est, quod puerum, Luperce, vexes.
Longum est, si velit ad Pyrum venire;
Et scalis habito tribus, sed altis.
Quod quæris, propius petas licebit.
Argi nempe soles subire letum:
Contra Cæsaris est forum taberna,
Scriptis postibus hinc et inde totis,
Omnes ut cito perlegas poetas.
Illinc me pete; ne roges Atrectum;
Hoc nomen dominus gerit tabernæ.
De primo dabit, alterove nido,
Rasum pumice, purpuraque cultum,
Denariis tibi quinque Martialem,
Tanti non es, ais? Sapis, Luperce.

119. *Ad Cæcilianum.*

Cui legisse satis non est epigrammata centum,
Nil illi satis est, Cæciliane, mali.

Liber secundus

MARTIALIS DECIANO SUO S.

Quid nobis, inquis, cum epistola? parumne tibi præstamus, si legimus epigrammata? quid hic porro dicturus es, quod non possis versibus dicere? Video quare tragœdi epistolam accipiant, quibus pro se loqui non licet: epigrammata Curione non egent, et contenta sunt sua, id est, mala lingua. In quacumque pagina visum est, epistolam faciunt. Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, et in toga saltanti inducere personam. Denique videris, an te delectet contra retiarium ferula. Ego inter illos sedeo, qui protinus reclamant. Puto, mehercule, Deciane, verum dicis. Quid, si scias, cum qua, et quam longa epistola negotium fueras habiturus? Itaque, quod exigis, fiat. Debebunt tibi, si qui in hunc librum inciderint, quod ad primam paginam non lassi pervenient.

1. *Ad Librum suum.*

Ter centena quidem poteras epigrammata ferre:
Sed quis te ferret, perlegeretque, liber?
At nunc succincti quæ sint bona, disce, libelli.
Hoc primum est, brevior quod mihi charta perit.
Deinde, quod hæc una peragit librarius hora,
Nec tantum nugis serviet iste meis.
Tertia res hæc est, quod si cui forte legeris,
Sis licet usque malus, non odiosus eris.
Te conviva leget mixto quincunce: sed ante,
Incipiat positus quam tepuisse calix.
Esse tibi tanta cautus brevitate videris?
Hei mihi, quam multis sic quoque longus eris!

2. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Creta dedit magnum, maius dedit Africa nomen,
Scipio quod victor, quodque Metellus habet;
Nobilius domito tribuit Germania Rheno,
Et puer hoc dignus nomine, Cæsar eras.
Frater Idumæos meruit cum patre triumphos:
Quæ datur ex Dacis laurea, tota tua est.

3. *Ad Sextum.*

Sexte, nihil debes; nil debes, Sexte, fatemur.
Debet enim, si quis solvere, Sexte, potest.

4. *In Ammianum.*

O quam blandus es, Ammiane, matri!
Quam blanda est tibi mater, Ammiane!

Fratrem te vocat, et soror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?
Quare non iuvat hoc, quod estis, esse?
Lusum creditis hoc, iocumque? non est.
Matrem, quæ cupit esse se sororem,
Nec matrem iuvat esse, nec sororem.

5. *Ad Decianum.*

Ne valeam, si non totis, Deciane, diebus,
Et tecum totis noctibus esse velim.
Sed duo sunt, quæ nos distinguunt, millia passum:
Quatuor hæc fiunt, cum rediturus eam.
Sæpe domi non es: cum sis quoque, sæpe negaris:
Vel tantum causis, vel tibi sæpe, vacas.
Te tamen ut videam, duo millia non piget ire:
Ut te non videam, quatuor ire piget.

6. *Ad Severum.*

I nunc, edere me iube libellos.
Lectis vix tibi paginis duabus,
Spectas εσχατοκωλιον, Severe,
Et longas trahis oscitationes.
Hæc sunt, quæ relegente me solebas
Rapta exscribere, sed Vitellianis.
Hæc sunt, singula quæ sinu ferebas
Per convivia cuncta, per theatra.
Hæc sunt, aut meliora, si qua nescis.
Quid prodest mihi tam macer libellus,
Nullo crassior ut sit umbilico,
Si totus tibi triduo legatur?
Nunquam deliciæ supiniores.
Lassus tam cito deficis viator;
Et cum currere debeas Bovillas,
Interiungere quæris ad Camœnas.
I nunc, edere me iube libellos.

7. *In Attalum.*

Declamas belle; causas agis, Attale, belle:
Historias bellas, carmina bella facis:
Componis belle mimos, epigrammata belle:
Bellus grammaticus; bellus es astrologus:
Et belle cantas, et saltas, Attale, belle:
Bellus es arte lyræ, bellus es arte pilæ.
Nil bene cum facias, facis attamen omnia belle.
Vis dicam quid sis? magnus es ardelio.

8. *Ad Lectorem.*

Si qua videbuntur chartis tibi, Lector, in istis,
Sive obscura nimis, sive Latina parum;
Non meus est error: nocuit librarius illis,
Dum properat versus annumerare tibi.
Quod si non illum, sed me peccasse putabis;
Tunc ego te credam cordis habere nihil.
Ista tamen mala sunt: quasi non manifesta negemus:
Hæc mala sunt; sed tu non meliora facis.

9. *De Nævia.*

Scripsi; rescripsit nil Nævia: non dabit ergo.
Sed puto, quod scripsi, legerat: ergo dabit.

10. *In Posthumum.*

Basia dimidio quod das mihi, Posthume, labro,
Laudo: licet demas hinc quoque dimidium.
Vis dare maius adhuc, et inenarrabile munus?
Hoc tibi habe totum, Posthume, dimidium.

11. *Ad Rufum, de Selio.*

Quod fronte Selium nubila vides, Rufe;
Quod ambulator porticum terit serus;
Lugubre quiddam quod tacet piger vultus;
Quod pæne terram tangit indecens nasus;
Quod dextra pectus pulsat, et comam vellit:
Non ille amici fata luget, aut fratris:
Uterque natus vivit, et precor vivat:
Salva est et uxor, sarcinæque, servique:
Nihil colonus, villicusque decoxit.
Mœroris igitur causa quæ? do

12. *In Posthumu*

Esse quid hoc dicam, quod olent tu
Quodque tibi est nunquam non a
Hoc mihi suspectū est, quod oles ben
Posthume, non bene olet, qui ben

13. *Ad Sextum.*

Et iudex petit, et petit patron
Solvas, censeo, Sexte, creditor

14. *Ad Paulinum, de S*

Nil intentatum Selius, nil linquit in
Cœnandum quoties iam videt esse
Currit ad Europen, et te, Pauline, tu
Laudat Achilleos, sed sine fine, pe
Si nihil Europe fecit, tum Septa pet
Si quid Phyllyrides præstet, et Æ
Hinc quoq; deceptus Memphitica tem
Assidet et cathedris, mœsta iuvenc
Inde petit centum pendentia tecta col
Illinc Pompeii dona, nemusque du
Nec Fortunati spernit, nec balnea Fa
Nec Grylli tenebras, Æolimque L
Nam thermis iterum cunctis iterumq
Omnia cum fecit, sed renuente Deo;
Lotus ad Europes tepidæ buxeta recur
Si quis ibi serum carpat amicos ite
Per te, perque tuam, vector lascive, pu
Ad cœnam Selium tu, rogo, Taure,

15. *In Hermum.*

Quod nulli calicem tuum propina
Humane facis, Herme, non superb

16. *In Zoilum.*

Zoilus ægrotat: faciunt hanc stragula f
Si fuerit sanus, coccina quid facient
Quid torus a Nilo, quid Sidone tincta
Ostendit stultas quid nisi morbus q
Quid tibi cum medicis? dimitte Mach
Vis fieri sanus? stragula sume mea.

17. *Ad Ammianum.*

Tonstrix Suburræ faucibus sedet
Cruenta pendent qua flagella torte
Argique letum multus obsidet su
Sed ista tonstrix, Ammiane, non
Non tondet, inquis? ergo quid fac

18. *In Maximum.*

Capto tuam, pudet heu! sed capto, Ma
Tu captas aliam: iam sumus ergo pa
Mane salutatum venio: tu diceris isse
Ante salutatum: iam sumus ergo pa
Sum comes ipse tuus, tumidique antea
Tu comes alterius: iam sumus ergo p
Esse sat est servum: iam nolo vicarius
Qui rex est, regem, Maxime, non hab

19. *Ad Zoilum.*

Felicem fieri credis me, Zoile, cœna:
Felicem cœna, Zoile? deinde tua?
Debet Aricino conviva recumbere cliv
Quem tua felicem, Zoile, cœna facit.

20. *De Paullo.*

Carmina Paullus emit: recitat sua carm
Nam, quod emas, possis dicere iure tu

21 *In Posthumum.*

Basia das aliis; aliis das, Posthume, de
Dicis, utrum mavis? elige: malo man

22. *De eodem.*

Quid mihi vobiscum est, o Phœbe, nov
Ecce nocet vati Musa iocosa suo.
Dimidio nobis dare Posthumus ante sol
Basia; nunc labro cœpit utroque dar

13. *De eodem.*
:et usque me rogetis,
umus in meo libello:
iid enim mihi necesse est
basiationes,
ne vindicare possunt?
. *In Candidum.*
ristem Fortuna reatum,
, pallidiorque reo.
nuatum excedere terra,
pulos, exulis ibo comes.
quid sunt ista duorum?
tum est; Candide, das aliquid?
iser: quod si Deus ore sereno
Candide, solus eris.
5. *Ad Gallam.*
per promittis, Galla, roganti.
iam rogo, Galla, nega.
Ad Bithynicum.
rat, quod acerbum Nævia tussit,
t sputa subinde sinus;
Bithynice, credis habere?
Nævia, non moritur.
27 *De Selio.*
, cœnæ cum retia tendit,
s, sive patronus agas.
ito! nequiter! euge! beate!
est iam tibi cœna: tace.
. *In Sextillum.*
i te, Sextille, cinædum
um porrigito medium.
nec tu, Sextille, fututor:
e nec tibi bucca placet.
teor, Sextille: quid ergo es?
is res superesse duas.
19. *Ad Rufum.*
ubsellia prima terentem,
cet sardonychata manus;
ies epotavere lacernæ,
as vincere iussa nives;
guis coma Marceliano,
so brachia trita pilo.
lunata lingula planta;
um cingit aluta pedem;
t stellantem splenia frontem.
Splenia tolle: leges.
30. *In Caium.*
rtia forte rogabam;
non grave munus erat:
felixque vetusque sodalis,
ca flagellat opes.
, si causas egeris, inquit.
ai: non peto consilium.
Ad Marianum.
am futui. Det quam bene, quæris?
nil, Mariane, potest.
. *In Ponticum.*
o est; tu Balbum offendere non vis,
cino est; hic quoque magnus homo
Patrobas confinis agellum: (est.
Cæsaris ire times.
nostrum Laronia servum:
est, dives, anus, vidua.
ibi, servo servitur amico.
us qui volet esse meus.
3. *In Philænim.*
te, Philæni? calva es.
te, Philæni? rufa es.
te, Philæni? lusca es,
Te qui basiat, hic, Philæni, fellat.

34. *In Gallam.*

Cum placeat Phileros, tota tibi dote redemtus,
Tres pateris natos, Galla, perire fame.
Præstatur cano tanta indulgentia cunno,
Quem nec casta potest iam decuisse Venus.
Perpetuam Di te faciant Philerotis amicam,
O mater, qua nec Pontia deterior.

35. *Ad Phœbum.*

Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua lunæ,
In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

36. *Ad Pannicum.*

Pectere te nolim, sed nec turbare capillos.
Splendida sit nolo, sordida nolo, cutis.
Nec tibi mitrarum, nec sit tibi barba reorum.
Nolo virum nimium, Pannice, nolo parum.
Sunt tibi crura pilis, et sunt tibi pectora setis
Horrida; sed mens est, Pannice, vulsa tibi.

37. *In Cæcilianum.*

Quicquid ponitur, hinc et inde verris:
Mammas suminis, imbricemque porci,
Communemque duobus attagenam,
Mullum dimidium, lupumque totum,
Murenæque latus, femurque pulli,
Stillantemque alica sua palumbum.
Hæc cum condita sunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.
Nos accumbimus otiosa turba.
Ullus si pudor est, repone cœnam:
Cras te, Cæciliane, non vocavi.

38. *In Linum.*

Quid mihi reddat ager, quæris, Line, Nomentanus?
Hoc mihi reddit ager: te, Line, non video.

39. *De muneribus mœchæ.*

Coccina famosæ donas, et ianthina mœchæ.
Vis dare, quæ meruit munera? mitte togam.

40. *In Tongilium.*

Uri Tongilius male dicitur hemitritæo.
Novi hominis mores: esurit, atque sitit.
Subdola tenduntur crassis modo retia turdis:
Hamus et in mullum mittitur, atque lupum.
Cæcuba saccentur; quæque annus coxit Opimi,
Condantur parco fusca Falerna vitro.
Omnes Tongilium medici iussere lavari.
O stulti, febrem creditis esse? gula est.

41. *In Maximinam.*

Ride, si sapis, o puella, ride,
Pelignus, puto, dixerat poeta:
Sed non dixerat omnibus puellis.
Verum, ut dixerit omnibus puellis,
Non dixit tibi; tu puella non es:
Et tres sunt tibi, Maximina, dentes:
Sed plane piceique, buxeique.
Quare, si speculo mihique credis,
Debes non aliter timere risum,
Quam ventum Spanius, manumque Priscus;
Quam cretata timet Fabulla nimbum,
Cerussata timet Sabella solem.
Vultus indue tu magis severos,
Quam coniux Priami, nurusque maior.
Mimos ridiculi Philistionis,
Et convivia nequiora vita,
Et quicquid lepida procacitate
Laxat perspicuo labella risu.
Te mœstæ decet assidere matri,
Lugentique virum, piumque fratrem,
Et tantum tragicis vacare Musis.
At tu, iudicium secuta nostrum,
Plora, si sapis, o puella, plora.

42. *In Zoilum.*

Zoile, quid solium subluto podice perdis?
Spurcius ut fiat, Zoile, merge caput.

43. *In Candidum.*

Candide, κοινα φιλων, hæc sunt tua, Candide παν-
Quæ tu magniloquus nocte dieque sonas. (τα
Te Lacedæmonio velat toga lota Galeso,
Vel quam seposito de grege Parma dedit.
At me, quæ passa est furias et cornua tauri,
Noluerit dici quam pila prima suam.
Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas:
Non vendes nummis coccina nostra tribus.
Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes:
Fulcitur testa fagina mensa mihi.
Immodici tibi flava tegunt chrysendeta mulli:
Concolor in nostra, cammare, lance rubes.
Grex tuus Iliaco poterat certare cinædo:
At mihi succurrit pro Ganymede manus.
Ex opibus tantis veteri fidoque sodali
Das nihil, et dicis, Candide, κοινα φιλων?

44. *In Sextum.*

Emi seu puerum, togamve pexam,
Seu tres, ut puto, quatuorve libras;
Sextus protinus ille fœnerator,
Quem nostis veterem meum sodalem,
Nequid forte petam, timet, cavetque;
Et secum, sed ut audiam, susurrat:
Septem millia debeo Secundo;
Phœbo quatuor; undecim Phileto;
Et quadrans mihi nullus est in arca.
O grande ingenium mei sodalis!
Durum est, Sexte, negare, cum rogaris:
Quanto durius, antequam rogeris!

45. *Ad Glyptum.*

Quæ tibi non stabat, præcisa est mentula, Glypte.
Demens, cum ferro quid tibi? Gallus eras.

46. *In Nævolum.*

Florida per varios ut pingitur Hybla colores,
Cum breve Sicaniæ ver populantur apes;
Sic tua suppositis perlucent prela lacernis:
Sic micat innumeris arcula synthesibus.
Atque unam vestire tribum tua candida possunt,
Apula non uno quæ grege terra tulit.
Tu spectas hiemem succincti lentus amici,
(Pro scelus!) et lateris frigora trita mei.
Quantum erat, infelix, pannis fraudare duobus,
(Quid renuis?) non te, Nævole, sed tineas?

47. *In Gallum.*

Subdola famosæ, moneo, fuge retia mœchæ,
Levior o conchis, Galle, Cytheriacis.
Confidis natibus? non est pædico maritus:
Quæ faciat, duo sunt: irrumat, aut futuit.

48. *Ad Rufum.*

Cauponem, laniumque, balneumque,
Tonsorem, tabulamque, calculosque,
Et paucos, sed ut eligam, libellos;
Unum non nimium rudem sodalem,
Et caram puero meo puellam,
Et grandem puerum, diuque levem;
Hæc præsta mihi, Rufe, vel Bitonti;
Et thermas tibi habe Neronianas.

49. *De Thelesina.*

Uxorem nolo Thelesinam ducere. Quare?
Mœcha est. Sed pueris dat Thelesina. Volo.

50. *In Lesbiam.*

Quod fellas, et aquam potas, nil, Lesbia, peccas.
Qua tibi parte opus est, Lesbia, sumis aquam.

51. *In Hyllum.*

Unus sæpe tibi tota denarius arca
Cum sit, et hic culo tritior, Hyll
Non tamen hunc pistor, non auferet
Sed si quis nimio pene superbus et
Infelix venter spectat convivia culi;
Et semper miser hic esurit, ille vo

52. *De Dasio.*

Novit loturas Dasius numerare: popo
Mammosam Spatalen pro tribus: il

53. *In Maximum.*

Vis fieri liber? Mentiris, Maxime: no
Sed fieri si vis, hac ratione potes.
Liber eris, cœnare foris si, Maxime, n
Veientana tuam si domat uva sitim
Si ridere potes miseri chrysendeta Ci
Contentus nostra si potes esse toga;
Si plebeia Venus gemino tibi vincitur
Si tua non rectus tecta subire potes.
Hæc tibi si vis est, si mentis tanta pot
Liberior Partho vivere rege potes.

54. *In Linum.*

Quid de te, Line, suspicetur uxor
Et qua parte velit pudiciorem,
Certis indiciis satis probavit,
Custodem tibi quæ dedit spadone
Nil nasutius hac, maligniusque e

55. *Ad Sextum.*

Vis te, Sexte, coli: volebam amar
Parendum est tibi; quod iubes, co
Sed, si te colo, Sexte, non amabo.

56. *Ad Gallum, de eius uxo*

Gentibus in Libycis uxor tua, Galle,
Immodicæ fœdo crimine avaritiæ.
Sed mera narrantur mendacia: non sol
Accipere omnino. Quid solet ergo? I

57. *In fictum divitem.*

Hic, quem videtis gressibus vagis le
Amethystinatus media qui secat sep
Quem non lacernis Publius meus vi
Non ipse Codrus, alpha penulatorum
Quem grex togatus sequitur, et capil
Recensque sella linteisque lorisque;
Oppigneravit Claudi modo ad mensa
Vix octo nummis annulum, unde cœ

58. *In Zoilum.*

Pexatus pulchre rides mea, Zoile, trita
Sunt hæc trita quidem, Zoile; sed me

59. *De cœnatione Micæ.*

Mica vocor: quid sim, cernis: cœnatio p
Ex me Cæsareum prospicis, ecce, tho
Frange toros; pete vina: rosas cape; tin
Ipse iubet mortis te meminisse Deus

60. *In Hyllum.*

Uxorem armati futuis, puer Hylle, trib
Supplicium tantum dum puerile time
Væ tibi, dum ludis! castrabere: iam mi
Non licet hoc. Quid, tu quod facis, H

61. *In maledicum.*

Cum tibi vernarent dubia lanugine mal
Lambebat medios improba lingua vir
Postquam triste caput fastidia vespillon
Et miseri meruit tædia carnificis;
Uteris ore aliter, nimiaque ærugine cap
Allatras nomen, quod tibi cumque da
Hæreat inguinibus potius tam noxia lin
Nam, cum fellaret, purior illa fuit.

62. *In Labienum.*

Quod pectus, quod crura tibi, quod brac
Quod cincta est brevibus mentula tons
Hoc præstas, Labiene, tuæ, quis nescit?

ı, quem, Labiene pilas?
In Milichum.
.ertia, Miliche, centum;
Leda redomta Via,
, si tanti dives amares.
es: hæc mage luxuria est.
In Taurum.
ım, dum te modo rhetora fingis,
'aure, quid esse velis;
ısit, vel Nestoris ætas;
ım tibi desinere.
:runt rhetores anno,
ıi, si quid in arte vales.
fora litibus omnia fervent:
arsya causidicus.
s: quo te sperabimus usque?
ɔitas, iam potes esse nihil.
In Saleianum.
'nimus Saleianum?
' Extuli, inquis, uxorem.
ɔen! o gravem casum!
'tua est Secundilla,
æ tibi dedit dotis?
hoc tibi, Saleiane.
In Lalagen.
:rat orbe comarum
ɔon bene fixus acu.
peculo, quo viderat, ulta est,
:ta Plecusa comis.
tristes ornare capillos;
n nulla puella caput.
t, vel sæva novacula nudet,
iat imago tuo.
Posthumum.
: loco mihi, Posthume, clamas
a est hæc tua vox, Quid agis?
a conveneris hora,
tu, Posthume, nil quod agas.
8. *Ad Olum.*
: iam tuo saluto,
dominum prius vocabam;
ssecontumacem;
inis redemi.
ɔs habere debet,
:t, atque concupiscit,
ιinique concupiscunt.
, Ole, non habere;
Ole, non habere.
In Classicum.
is te, Classice, dicis:
:lassice, dispeream.
m gaudebat Apicius ire:
t tristior ille, domi.
lis, cur, Classice, vadis?
est; cogitur et Selius.
Melior te, Classice, rectam.
i sunt? si vir es, ecce, nega.
. *In Cotilum.*
prius lavari
tile: causa quæ, nisi hæc, est?
ris irrumatis.
. abluas, necesse est,
la, quam caput, lavetur.
d Cæcilianum.
te, Cæciliane, notavi.
ris disticha pauca legis,
'ecitas, aut scripta Catulli.
quam deteriora legas?
:cant mea? credimus illud.

Malo tamen recites, Cæciliane, tua.

72. *In Posthumum.*

Hesterna factum narratur, Posthume, cœna,
Quod nollem: quis enim talia facta probet?
Os tibi præcisum, quanto non ipse Latinus
Vilia Panniculi percutit ora sono:
Quodque magis mirum est, auctorem criminis huius
Cæcilium tota rumor in urbe sonat.
Esse negas factum: vis hoc me credere? credo.
Quid quod habet testes, Posthume, Cæcilius?

73. *In Lyrim.*

Quid faciat vis scire Lyris? quid? sobria fellat.

74. *In Sauſeium.*

Cinctum togatis post et ante Saufeium,
Quanta reduci Regulus solet turba,
Ad alta tonsum templa cum reum misit,
Materne, cernis? invidere nolito.
Comitatus iste sit, precor, tuus nunquam.
Hos illi amicos, et greges togatorum,
Fusciculenus præstat, et Faventinus.

75. *De Leone.*

Verbera securi solitus leo ferre magistri,
Insertamque pati blandus in ora manum:
Dedidicit pacem, subito feritate reversa,
Quanta nec in Libycis debuit esse iugis.
Nam duo de tenera puerilia corpora turba,
Sanguineam rastris quæ renovabat humum,
Sævus et infelix furiali dente peremit.
Martia non vidit maius arena nefas.
Exclamare libet: crudelis, perfide, prædo,
A nostra pueris parcere disce lupa!

76. *De Mario.*

Argenti libras Marius tibi quinque reliquit.
Cui nihil ipse dabas, is tibi verba dedit.

77. *In Cosconium.*

Cosconi, qui longa putas epigrammata nostra,
Utilis ungendis axibus esse potes.
Hac tu credideris longum ratione colossum,
Et puerum Bruti dixeris esse brevem.
Disce, quod ignoras: Marsi, doctique Pedonis,
Sæpe duplex unum pagina tractat opus.
Non sunt longa, quibus nihil est, quod demere possis
Sed tu, Cosconi, disticha longa facis.

78. *Ad Cæcilianum.*

Æstivo serves ubi piscem tempore, quæris?
In thermis serva, Cæciliane, tuis.

79. *In Nasicam.*

Invitas tunc me, cum scis, Nasica, vocasse.
Excusatum habeas me, rogo: cœno domi.

80. *De Fannio.*

Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit.
Hic, rogo, non furor est, ne moriare, mori?

81. *In Zoilum*

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit;
Dum tamen hæc tua sit, Zoile, sandapila.

82. *Ad Ponticum.*

Abscissa servum quid fingis, Pontice, lingua?
Nescis tu populum, quod tacet ille, loqui?

83. *In sævum Maritum.*

Fœdasti miserum, marite, mœchum;
Et se, qui fuerant prius, requirunt
Trunci naribus auribusque vultus.
Credis te satis esse vindicatum?
Erras: iste potest et irrumare.

84. *In Sertorium.*

Mollis erat, facilisque viris Pæantius heros:
Vulnera sic Paridis dicitur ulta Venus.
Cur lingat cunnum Siculus Sertorius, hoc est:
Ex hoc occisus, Rufe, videtur Eryx.

85. *Ad Amicum.*

Vimine clausa levi niveæ custodia coctæ
  Hoc tibi Saturni tempore munus erit.
Dona quod æstatis misi tibi mense Decembri,
  Si quereris; rasam tu mihi mitte togam.

86. *Ad Classicum.*

Quod nec carmine glorior supino,
Nec retro lego Sotaden cinædum,
Nusquam Græcula qood recantat Echo,
Nec dictat mihi luculentus Attis
Mollem debilitate galliambon;
Non sum, Classice, tam malus poeta.
Quid si per graciles vias petauri
Invitum iubeas subire Ladam?
Turpe est difficiles habere nugas,
Et stultus labor est ineptiarum.
Scribat carmina circulis Palæmon:
Me raris iuvat auribus placere.

87. *In Sextum.*

Dicis amore tui bellas ardere puellas,
  Qui faciem sub aqua, Sexte, natantis habes.

88. *In Mamercum.*

Nil recitas; et vis, Mamerce, poeta videri.
  Quicquid vis esto, dummodo nil recites.

89. *In Gaurum.*

Quod nimio gaudes noctem producere vino,
  Ignosco: vitium, Gaure, Catonis habes.
Carmina quod scribis Musis et Apolline nullo,
  Laudari debes: hoc Ciceronis habes;
Quod vomis, Antoni; quod luxuriasis, Apici:
  Quod fellas, vitium, dic mihi, cuius habes?

90. *Ad Quintilianum.*

Quintiliane, vagæ moderator summe iuventæ,
  Gloria Romanæ, Quintiliane, togæ;
Vivere quod propero pauper, nec inutilis annis,
  Da veniam: properat vivere nemo satis.
Differat hoc, patrios optat qui vincere census,
  Atriaque immodicis arctat imaginibus.
Me focus, et nigros non indignantia fumos
  Tecta iuvant, et fons vivus, et herba rudis.
Sit mihi verna satur; sit non doctissima coniux;
  Sit nox cum somno: sit sine lite dies.

91. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Rerum certa salus, terrarum gloria, Cæsar,
  Sospite quo magnos credimus esse Deos;
Si festinatis toties tibi lecta libellis
  Detinuere oculos carmina nostra tuos;
Quod fortuna vetat fieri, permitte videri,
  Natorum genitor credar ut esse trium.
Hæc, si displicui, fuerint solatia nobis:
  Hæc fuerint nobis præmia, si placui.

92. *Ad Uxorem.*

Natorum mihi ius trium roganti
Musarum pretium dedit mearum,
Solus qui poterat. Valebis, uxor.
Non debet Domini perire munus.

93. *Ad Regulum.*

Primus ubi est, inquis, cum sit liber iste secundus?
  Quid faciam, si plus ille pudoris habet?
Tu tamen hunc fieri si mavis, Regule, primum;
  Unum de titulo tollere iota potes.

Liber tertius

1. *Ad Lectorem, de libro Gallicano.*

Hoc tibi, quicquid id est, longinquis mittit ab oris
  Gallia, Romanæ nomine dicta togæ.
Hunc legis, et laudas librum fortasse priorem:
  Illa vel hæc mea sunt, quæ meliora putas.
Plus sane placeat, domina qui natus in urbe est;
  Debet enim Gallum vincere ve

2. *Ad Librum suu*

Cuius vis fieri, libelle, munu
Festina tibi vindicem parare
Ne nigram cito raptus in culi
Cordyllas madida tegas papy
Vel thuris piperisque sis cucu
Faustini fugis in sinum? sapis
Cedro nunc licet ambules per
Et, frontis gemino decens hon
Pictis luxurieris umbilicis;
Et te purpura delicata velet,
Et cocco rubeat superbus inde
Illo vindice nec Probum timet

3. *In Mulierem formosam vultu, formem.*

Formosam faciem nigro velamine c
  Sed non formoso corpore lædis aq
Ipsam crede Deam verbis tibi dicer
  Aut aperi faciem, vel tunicata la

4. *Ad Librum suum*

Romam vade, liber. Si, veneris und
  Æmiliæ, dices, de regione viæ.
Si, quibus in terris, qua simus in ur
  Cornelî referas me licet esse foro.
Cur absim, quæret: breviter tu, mu
  Non poterat vanæ tædia ferre tog
Si, quando veniet? dicet: responde,
  Exierat: veniet, cum citharœdus

5. *Ad eundem.*

Vis commendari sine me cursurus i
  Parve liber, multis? an satis unu
Unus erit, mihi crede, satis, cui no
  Iulius, assiduum nomen in ore m
Protinus hunc primæ quæres in lim
  Quod tenuit Daphnis, nunc tenet
Est illi coniux, quæ te manibusque
  Excipiet, vel si pulverulentus eas.
Hos tu seu pariter, sive hanc, illum
  Videris, hoc dices: Marcus avere i
Hoc satis est: alios commendet epist
  Qui commendandum se putat esse

6. *Ad Marcellinum.*

Lux tibi post Idus numeratur tertia
  Marcelline, tuis bis celebranda sac
Imputat æthereos ortus hæc prima p
  Libat florentes hæc tibi prima gen
Magna licet dederit iucundæ munera
  Plus nunquam patri præstitit illa

7. *De Sportula.*

Centum miselli iam valete quadr
Anteambulonis congiarium lass
Quos dividebat balneator elixus
Quid cogitatis, o fames amicoru
Regis superbi sportulæ recesseru
Nihil stropharum est: iam salari

8. *In Quintum.*

Thaida Quintus amat. Quã Thaida? T
  Unum oculum Thais non habet, ill

9. *In Cinnam.*

Versiculos in me narratur scribere Ci
  Non scribit, cuius carmina nemo le

10. *In Philomusum.*

Constituit, Philomuse, pater tibi mil
  Menstrua; perque omnes præstitit i
Luxuriam premeret cum crastina sem
  Et vitiis essent danda diurna tuis.
Idem te moriens hæredem ex asse reli
  Exhæredavit te, Philomuse pater.

11. *Ad Quintum.*
, nec lusca est, Quinte, puella,
am distichon esse putas?
iquid: pro Laide Thaida dixi.
d simile est Thais et Hermione?
ntus: mutemus nomen amantis;
uintus Thaida, Sextus amet.

12. *In Fabullum.*
n, fateor, bonum dedisti
ere: sed nihil scidisti
t bene olere, et esurire.
nat et ungitur, Fabulle,
hi mortuus videtur.

13. *In Næviam.*
orem, dum non vis carpere mullum,
patri, Nævia, parcis apro;
que coquum, tanquam omnia cruda
nquam sic ego crudus ero.

14. *De Tuccio.*
ebat esuritor Tuccius,
s ex Hispania.
i sportularum fabula:
ediit Mulvio.

15. *De Codro.*
, quam tota Codrus in urbe.
auper, quomodo? Cæcus amat.

16. *In Cerdonem.*
sutorum regule, cerdo;
tribuit subula, sica rapit.
m faceres id sobrius unquam,
ludere, cerdo, tuo.
; sed te, mihi crede, memento
ula, cerdo, tenere tua.

17. *In Sabidium.*
nensis scriblita secundis
sæva calore manus;
it Sabidi gula: protinus ergo
is terque quaterque suis.
it, digitosque admittere visa est:
uit tangere: merda fuit.

18. *In Maximum.*
uesta est præfatio fauces.
ris, Maxime, quid recitas?

De Vipera in ore Ursæ.
is ostenditur ursa columnis,
e qua platanona feræ.
los alludens tentat hiatus
, teneram mersit in ora manum.
scelerata latebat in ore,
iima deteriore fera.
esse dolos, nisi dente recepto,
facinus, falsa quod ursa fuit!

20. *De Canio.*
quid agat Canius meus Rufus?
artis tradit ille victuris
nporum acta Claudianorum?
roni falsus adstruit scriptor?
ur improbi iocos Phædri?
egis, an severus herois?
rnis horridus Sophocleis?
in schola poetarum
tos Attico sales narrat?
ssit, porticum terit templi;
arpit lentus Argonautarum?
e Sole rursus Europæ
tes post meridiem buxos
ulatve liber acribus curis?
mis, an lavatur Agrippæ,
ci balneo Tigillini?
An rure Tulli fruitur, atque Lucani?
An Pollionis dulce currit ad Quartum?
An æstuantes iam profectus ad Baias
Piger Lucrino nauculatur in stagno?
Vis scire, quid agat Canius tuus? ridet.

21. *In crudelem dominum.*
Proscriptum famulus servavit fronte notatus.
Non fuit hæc domini vita, sed invidia.

22. *De Apicio.*
Dederas, Apici, bis tricenties ventri;
Sed adhuc supererat centies tibi laxum.
Hoc tu gravatus, ut famen et sitim ferre,
Summa venenum potione duxisti.
Nil est, Apici, tibi gulosius factum.

23. *In Invitatorem.*
Omnia cum retro pueris opsonia tradas,
Cur non mensa tibi ponitur a pedibus?

24. *De Haruspice hernioso.*
Vite nocens rosa stabat moriturus ad aras
Hircus, Bacche, tuis victima grata sacris;
Quem Tuscus mactare Deo cum vellet haruspex,
Dixerat agresti forte rudique viro,
Ut cito testiculos peracuta falce secaret,
Teter ut immundæ carnis abiret odor.
Ipse super virides aras luctantia pronus
Dum resecat cultro colla, premitque manu:
Ingens iratis apparuit hernia sacris.
Occupat hanc ferro rusticus, atque secat;
Hoc ratus antiquos sacrorum poscere ritus,
Talibus et fibris numina prisca coli.
Sic, modo qui Tuscus fueras, nunc Gallus haruspex,
Dum iugulas hircum, factus es ipse caper.

25. *Ad Faustinum.*
Si temperari balneum cupis fervens,
Faustine, quod vix Iulianus intraret,
Roga, lavetur, rhetorem Sabinæum.
Neronianas hic refrigeret thermas.

26. *In Candidum.*
Prædia solus habes, et solus, Candide, nummos;
Aurea solus habes; myrrhina solus habes;
Massica solus habes, et Opimi Cæcuba solus;
Et cor solus habes, solus et ingenium.
Omnia solus habes: hoc me puta velle negare:
Uxorem sed habes, Candide, cum populo.

27. *In Gallum.*
Nunquam me revocas, venias cum sæpe vocatus:
Ignosco, nullum si modo, Galle, vocas.
Invitas alios: vitium est utriusque. Quod? inquis.
Et mihi cor non est, nec tibi, Galle, pudor.

28. *In Nestorem.*
Auriculam Mario graviter miraris olere!
Tu facis hoc: garris, Nestor, in auriculam.

29. *In Zoilum.*
Has cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne tibi Zoilus, annulos priores.

30. *Ad Gargilianum.*
Sportula nulla datur; gratis conviva recumbis:
Dic mihi, quid Romæ, Gargiliane, facis?
Unde tibi togula est, et fuscæ pensio cellæ?
Unde datur quadrans? unde vir es Chiones?
Cum ratione licet dicas te vivere summa:
Quod vivis, nulla cum ratione facis.

31. *Ad Rufinum.*
Sunt tibi, confiteor, diffusi iugera campi,
Urbanique tenent prædia multa lares;
Et servit dominæ numerosus debitor arcæ;
Sustentatque tuas aurea mensa dapes.
Fastidire tamen noli, Rufine, minores.
Plus habuit Didymus: plus Philomelus h

Fratrem te vocat, et soror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?
Quare non iuvat hoc, quod estis, esse?
Lusum creditis hoc, iocumque? non est.
Matrem, quæ cupit esse se sororem,
Nec matrem iuvat esse, nec sororem.

5. *Ad Decianum.*

Ne valeam, si non totis, Deciane, diebus,
Et tecum totis noctibus esse velim.
Sed duo sunt, quæ nos distinguunt, millia passum:
Quatuor hæc fiunt, cum rediturus eam.
Sæpe domi non es: cum sis quoque, sæpe negaris:
Vel tantum causis, vel tibi sæpe, vacas.
Te tamen ut videam, duo millia non piget ire:
Ut te non videam, quatuor ire piget.

6. *Ad Severum.*

I nunc, edere me iube libellos.
Lectis vix tibi paginis duabus,
Spectas εσχατοκωλιον, Severe,
Et longas trahis oscitationes.
Hæc sunt, quæ relegente me solebas
Rapta exscribere, sed Vitellianis.
Hæc sunt, singula quæ sinu ferebas
Per convivia cuncta, per theatra.
Hæc sunt, aut meliora, si qua nescis.
Quid prodest mihi tam macer libellus,
Nullo crassior ut sit umbilico,
Si totus tibi triduo legatur?
Nunquam deliciæ supiniores.
Lassus tam cito deficis viator;
Et cum currere debeas Bovillas,
Interiungere quæris ad Camœnas.
I nunc, edere me iube libellos.

7. *In Attalum.*

Declamas belle; causas agis, Attale, belle:
Historias bellas, carmina bella facis:
Componis belle mimos, epigrammata belle:
Bellus grammaticus; bellus es astrologus:
Et belle cantas, et saltas, Attale, belle:
Bellus es arte lyræ, bellus es arte pilæ.
Nil bene cum facias, facis attamen omnia belle.
Vis dicam quid sis? magnus es ardelio.

8. *Ad Lectorem.*

Si qua videbuntur chartis tibi, Lector, in istis,
Sive obscura nimis, sive Latina parum;
Non meus est error: nocuit librarius illis,
Dum properat versus annumerare tibi.
Quod si non illum, sed me peccasse putabis;
Tunc ego te credam cordis habere nihil.
Ista tamen mala sunt: quasi non manifesta negemus:
Hæc mala sunt; sed tu non meliora facis.

9. *De Nævia.*

Scripsi; rescripsit nil Nævia: non dabit ergo.
Sed puto, quod scripsi, legerat: ergo dabit.

10. *In Posthumum.*

Basia dimidio quod das mihi, Posthume, labro,
Laudo: licet demas hinc quoque dimidium.
Vis dare maius adhuc, et inenarrabile munus?
Hoc tibi habe totum, Posthume, dimidium.

11. *Ad Rufum, de Selio.*

Quod fronte Selium nubila vides, Rufe:
Quod ambulator porticum terit serus;
Lugubre quiddam quod tacet piger vultus;
Quod pæne terram tangit indecens nasus;
Quod dextra pectus pulsat, et comam vellit:
Non ille amici fata luget, aut fratris:
Uterque natus vivit, et precor vivat:
Salva est et uxor, sarcinæque, servique:
Nihil colonus, villicusque decoxit.
Mœroris igitur causa quæ? d

12. *In Posthumu*

Esse quid hoc dicam, quod olent tu
Quodque tibi est nunquam non
Hoc mihi suspectũ est, quod oles be
Posthume, non bene olet, qui be

13. *Ad Sextum.*

Et iudex petit, et petit patro
Solvas, censeo, Sexte, credito

14. *Ad Paulinum, de*

Nil intentatum Selius, nil linquit
Cœnandum quoties iam videt ess
Currit ad Europen, et te, Pauline, t
Laudat Achilleos, sed sine fine, p
Si nihil Europe fecit, tum Septa pe
Si quid Phyllyrides præstet, et d
Hinc quoq; deceptus Memphitica tem
Assidet et cathedris, mœsta iuve
Inde petit centum pendentia tecta c
Illinc Pompeii dona, nemusque d
Nec Fortunati spernit, nec balnea F
Nec Grylli tenebras, Æoliamque
Nam thermis iterum cunctis iterum
Omnia cum fecit, sed renuente De
Lotus ad Europes tepidæ buxeta rec
Si quis ibi serum carpat amicus it
Per te, perque tuam, vector lascive, p
Ad cœnam Selium tu, rogo, Taure

15. *In Hermum.*

Quod nulli calicem tuum propin
Humane facis, Herme, non supe

16. *In Zoilum.*

Zoilus ægrotat: faciunt hanc stragul
Si fuerit sanus, coccina quid facie
Quid torus a Nilo, quid Sidone tinct
Ostendit stultas quid nisi morbus
Quid tibi cum medicis? dimitte Mac
Vis fieri sanus? stragula sume me

17. *Ad Ammianum.*

Tonstrix Suburræ faucibus sede
Cruenta pendent qua flagella tor
Argique letum multus obsidet s
Sed ista tonstrix, Ammiane, no
Non tondet, inquis? ergo quid f

18. *In Maximum.*

Capto tuam, pudet heu! sed capto, Ma
Tu captas aliam: iam sumus ergo p
Mane salutatum venio: tu diceris isse
Ante salutatum: iam sumus ergo pa
Sum comes ipse tuus, tumidique ante
Tu comes alterius: iam sumus ergo p
Esse sat est servum: iam nolo vicarius
Qui rex est, regem, Maxime, non ha

19. *Ad Zoilum.*

Felicem fieri credis me, Zoile, cœna:
Felicem cœna, Zoile? deinde tua?
Debet Aricino conviva recumbere cli
Quem tua felicem, Zoile, cœna facit

20. *De Paullo.*

Carmina Paullus emit: recitat sua car
Nam, quod emas, possis dicere iure

21 *In Posthumum.*

Basia das aliis; aliis das, Posthume, de
Dicis, utrum mavis? elige: malo ma

22. *De eodem.*

Quid mihi vobiscum est, o Phœbe, no
Ecce nocet vati Musa iocosa suo.
Dimidio nobis dare Posthumus ante s
Basia; nunc labro cœpit utroque da

23. *De eodem.*
cet usque me rogetis,
iumus in meo libello:
uid enim mihi necesse est
basiationes,
ne vindicare possunt?
4. *In Candidum.*
ristem Fortuna reatum,
o, pallidiorque reo.
mnatum excedere terra,
pulos, exulis ibo comes.
cquid sunt ista duorum?
ltum est; Candide, das aliquid?
iser: quod si Deus ore sereno
, Candide, solus eris.
5. *Ad Gallam.*
per promittis, Galla, roganti.
, iam rogo, Galla, nega.
Ad Bithynicum.
irat, quod acerbum Nævia tussit,
t sputa subinde sinus;
, Bithynice, credis habere?
Nævia, non moritur.
27 *De Selio.*
, cœnæ cum retia tendit,
s, sive patronus agas.
ito! nequiter! euge! beate!
a est iam tibi cœna: tace.
8. *In Sextillum.*
ai te, Sextille, cinædum
tum porrigito medium.
nec tu, Sextille, fututor:
e nec tibi bucca placet.
teor, Sextille: quid ergo es?
is res superesse duas.
29. *Ad Rufum.*
subsellia prima terentem,
cet sardonychata manus;
ties epotavere lacernæ,
tas vincere iussa nives;
guis coma Marceliano,
lso brachia trita pilo.
t lunata lingula planta;
um cingit aluta pedem;
t stellantem splenia frontem.
Splenia tolle: leges.
30. *In Caium.*
ertia forte rogabam;
i non grave munus erat:
felixque vetusque sodalis,
rca flagellat opes.
, si causas egeris, inquit.
ai: non peto consilium.
. *Ad Marianum.*
am futui. Det quam bene, quæris?
i nil, Mariane, potest.
2. *In Ponticum.*
o est; tu Balbum offendere non vis,
cino est; hic quoque magnus homo
Patrobas confinis agellum: (est.
n Cæsaris ire times.
t nostrum Laronia servum:
est, dives, anus, vidua.
ihi, servo servitur amico.
us qui volet esse meus.
3. *In Philænim.*
te, Philæni? calva es.
te, Philæni? rufa es.
te, Philæni? lusca es;
Te qui basiat, hic, Philæni, fellat.

34. *In Gallam.*

Cum placeat Phileros, tota tibi dote redemtus,
Tres pateris natos, Galla, perire fame.
Præstatur cano tanta indulgentia cunno,
Quem nec casta potest iam decuisse Venus.
Perpetuam Di te faciant Philerotis amicam,
O mater, qua nec Pontia deterior.

35. *Ad Phœbum.*

Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua lunæ,
In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

36. *Ad Pannicum.*

Pectere te nolim, sed nec turbare capillos.
Splendida sit nolo, sordida nolo, cutis.
Nec tibi mitrarum, nec sit tibi barba reorum.
Nolo virum nimium, Pannice, nolo parum.
Sunt tibi crura pilis, et sunt tibi pectora setis
Horrida: sed mens est, Pannice, vulsa tibi.

37. *In Cæcilianum.*

Quicquid ponitur, hinc et inde verris:
Mammas suminis, imbricemque porci,
Communemque duobus attagenam,
Mullum dimidium, lupumque totum,
Murenæque latus, femurque pulli,
Stillantemque alica sua palumbum.
Hæc cum condita sunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.
Nos accumbimus otiosa turba.
Ullus si pudor est, repone cœnam:
Cras te, Cæciliane, non vocavi.

38. *In Linum.*

Quid mihi reddat ager, quæris, Line, Nomentanus?
Hoc mihi reddit ager: te, Line, non video.

39. *De muneribus mœchæ.*

Coccina famosæ donas, et ianthina mœchæ.
Vis dare, quæ meruit munera? mitte togam.

40. *In Tongilium.*

Uri Tongilius male dicitur hemitritæo.
Novi hominis mores: esurit, atque sitit.
Subdola tenduntur crassis modo retia turdis:
Hamus et in mullum mittitur, atque lupum.
Cæcuba saccentur; quæque annus coxit Opimi,
Condantur parco fusca Falerna vitro.
Omnes Tongilium medici iussere lavari.
O stulti, febrem creditis esse? gula est.

41. *In Maximinam.*

Ride, si sapis, o puella, ride,
Pelignus, puto, dixerat poeta:
Sed non dixerat omnibus puellis.
Verum, ut dixerit omnibus puellis,
Non dixit tibi; tu puella non es:
Et tres sunt tibi, Maximina, dentes:
Sed plane piceique, buxeique.
Quare, si speculo mihique credis,
Debes non aliter timere risum,
Quam ventum Spanius, manumque Priscus;
Quam cretata timet Fabulla nimbum,
Cerussata timet Sabella solem.
Vultus indue tu magis severos,
Quam coniux Priami, nurusque maior.
Mimos ridiculi Philistionis,
Et convivia nequiora vita,
Et quicquid lepida procacitate
Laxat perspicuo labella risu.
Te mœstæ decet assidere matri,
Lugentique virum, piumque fratrem,
Et tantum tragicis vacare Musis.
At tu, iudicium secuta nostrum,
Plora, si sapis, o puella, plora.

42. *In Zoilum.*

Zoile, quid solium subluto podice perdis?
  Spurcius ut fiat, Zoile, merge caput.

43. *In Candidum.*

Candide, κοινα φιλων, hæc sunt tua, Candide παν-
  Quæ tu magniloquus nocte dieque sonas. (τα
Te Lacedæmonio velat toga lota Galeso,
  Vel quam seposito de grege Parma dedit.
At me, quæ passa est furias et cornua tauri,
  Noluerit dici quam pila prima suam.
Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas:
  Non vendes nummis coccina nostra tribus.
Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes:
  Fulcitur testa fagina mensa mihi.
Immodici tibi flava tegunt chrysendeta mulli:
  Concolor in nostra, cammare, lance rubes.
Grex tuus Iliaco poterat certare cinædo:
  At mihi succurrit pro Ganymede manus.
Ex opibus tantis veteri fidoque sodali
  Das nihil, et dicis, Candide, κοινα φιλων?

44. *In Sextum.*

Emi seu puerum, togamve pexam,
Seu tres, ut puto, quatuorve libras;
Sextus protinus ille fœnerator,
Quem nostis veterem meum sodalem,
Nequid forte petam, timet, cavetque;
Et secum, sed ut audiam, susurrat:
Septem millia debeo Secundo;
Phœbo quatuor; undecim Phileto;
Et quadrans mihi nullus est in arca.
O grande ingenium mei sodalis!
Durum est, Sexte, negare, cum rogaris:
Quanto durius, antequam rogeris!

45. *Ad Glyptum.*

Quæ tibi non stabat, præcisa est mentula, Glypte.
  Demens, cum ferro quid tibi? Gallus eras.

46. *In Nævolum.*

Florida per varios ut pingitur Hybla colores,
  Cum breve Sicaniæ ver populantur apes;
Sic tua suppositis perlucent prela lacernis:
  Sic micat innumeris arcula synthesibus.
Atque unam vestire tribum tua candida possunt,
  Apula non uno quæ grege terra tulit.
Tu spectas hiemem succincti lentus amici,
  (Pro scelus!) et lateris frigora trita mei.
Quantum erat, infelix, pannis fraudare duobus,
  (Quid renuis?) non te, Nævole, sed tineas?

47. *In Gallum.*

Subdola famosæ, moneo, fuge retia mœchæ,
  Levior o conchis, Galle, Cytheriacis.
Confidis natibus? non est pædico maritus:
  Quæ faciat, duo sunt: irrumat, aut futuit.

48. *Ad Rufum.*

Cauponem, laniumque, balneumque,
Tonsorem, tabulamque, calculosque,
Et paucos, sed ut eligam, libellos;
Unum non nimium rudem sodalem,
Et caram puero meo puellam,
Et grandem puerum, diuque levem;
Hæc præsta mihi, Rufe, vel Bitonti;
Et thermas tibi habe Neronianas.

49. *De Thelesina.*

Uxorem nolo Thelesinam ducere. Quare?
  Mœcha est. Sed pueris dat Thelesina. Volo.

50. *In Lesbiam.*

Quod fellas, et aquam potas, nil, Lesbia, peccas.
  Qua tibi parte opus est, Lesbia, sumis aquam.

51. *In Hyllum.*

Unus sæpe tibi tota denarius arca
  Cum sit, et hic culo tritior, Hylle,
Non tamen hunc pistor, non auferet h
  Sed si quis nimio pene superbus erit
Infelix venter spectat convivia culi;
  Et semper miser hic esurit, ille vora

52. *De Dasio.*

Novit loturas Dasius numerare: popos
  Mammosam Spatalen pro tribus: illa

53. *In Maximum.*

Vis fieri liber? Mentiris, Maxime: non
  Sed fieri si vis, hac ratione potes.
Liber eris, cœnare foris si, Maxime, nol
  Veientana tuam si domat uva sitim:
Si ridere potes miseri chrysendeta Cin
  Contentus nostra si potes esse toga;
Si plebeia Venus gemino tibi vincitur a
  Si tua non rectus tecta subire potes.
Hæc tibi si vis est, si mentis tanta potes
  Liberior Partho vivere rege potes.

54. *In Linum.*

Quid de te, Line, suspicetur uxor,
Et qua parte velit pudiciorem,
Certis indiciis satis probavit,
Custodem tibi quæ dedit spadonem
Nil nasutius hac, maligniusque est

55. *Ad Sextum.*

Vis te, Sexte, coli: volebam amare.
Parendum est tibi; quod iubes, cole
Sed, si te colo, Sexte, non amabo.

56. *Ad Gallum, de eius uxor*

Gentibus in Libycis uxor tua, Galle, m
  Immodicæ fœdo crimine avaritiæ.
Sed mera narrantur mendacia: non solet
  Accipere omnino. Quid solet ergo? Da

57. *In fictum divitem.*

Hic, quem videtis gressibus vagis lent
Amethystinatus media qui secat septa
Quem non lacernis Publius meus vinci
Non ipse Codrus, alpha penulatorum,
Quem grex togatus sequitur, et capill
Recensque sella linteisque lorisque;
Oppigneravit Claudi modo ad mensam
Vix octo nummis annulum, unde cœna

58. *In Zoilum.*

Pexatus pulchre rides mea, Zoile, trita.
  Sunt hæc trita quidem, Zoile; sed mea

59. *De cœnatione Micæ.*

Mica vocor: quid sim, cernis: cœnatio par
  Ex me Cæsareum prospicis, ecce, thol
Frange toros; pete vina: rosas cape; tinge
  Ipse iubet mortis te meminisse Deus.

60. *In Hyllum.*

Uxorem armati futuis, puer Hylle, tribun
  Supplicium tantum dum puerile times.
Væ tibi, dum ludis! castrabere: iam mihi
  Non licet hoc. Quid, tu quod facis, Hyl

61. *In maledicum.*

Cum tibi vernarent dubia lanugine mal
  Lambebat medios improba lingua viros
Postquam triste caput fastidia vespillon
  Et miseri meruit tædia carnificis;
Uteris ore aliter, nimiaque ærugine captu
  Allatras nomen, quod tibi cumque dat
Hæreat inguinibus potius tam noxia lingu
  Nam, cum fellaret, purior illa fuit.

62. *In Labienum.*

Quod pectus, quod crura tibi, quod brachi
  Quod cincta est brevibus mentula tons
Hoc præstas, Labiene, tuæ, quis nescit? a

, quem, Labiene pilas?
In Milichum.
ertia, Miliche, centum;
Leda redemta Via,
, si tanti dives amares.
s: hæc mage luxuria est.
In Taurum.
m, dum te modo rhetora fingis,
aure, quid esse velis;
sit, vel Nestoris ætas;
m tibi desinere.
runt rhetores anno,
i, si quid in arte vales.
fora litibus omnia fervent:
rsya causidicus.
: quo te sperabimus usque?
itas, iam potes esse nihil.
n Saleianum.
nimus Saleianum?
Extuli, inquis, uxorem.
en! o gravem casum!
tua est Secundilla,
e tibi dedit dotis?
hoc tibi, Saleiane.
In Lalagen.
rat orbe comarum
on bene fixus acu.
eculo, quo viderat, ulta est,
ta Plecusa comis.
tristes ornare capillos;
nulla puella caput.
t, vel sæva novacula nudet,
at imago tuo.
Posthumum.
loco mihi, Posthume, clamas
est hæc tua vox, Quid agis?
conveneris hora,
tu, Posthume, nil quod agas.
S. *Ad Olum.*
iam tuo saluto,
dominum prius vocabam;
se contumacem;
nis redemi.
s habere debet,
t, atque concupiscit,
inique concupiscunt.
, Ole, non habere;
Ole, non habere.
In Classicum.
s te, Classice, dicis:
lassice, dispeream.
n gaudebat Apicius ire:
tristior ille, domi.
is, cur, Classice, vadis?
est; cogitur et Selius.
Melior te, Classice, rectam.
i sunt? si vir es, ecce, nega.
In Cotilum.
prius lavari
ile: causa quæ, nisi hæc, est?
is irrumatis.
abluas, necesse est,
la, quam caput, lavetur.
l Cæcilianum.
te, Cæciliane, notavi.
is disticha pauca legis,
ecitas, aut scripta Catulli.
quam deteriora legas?
cant mea? credimus illud.

Malo tamen recites, Cæciliane, tua.

72. *In Posthumum.*

Hesterna factum narratur, Posthume, cœna,
Quod nollem: quis enim talia facta probet?
Os tibi præcisum, quanto non ipse Latinus
Vilia Panniculi percutit ora sono:
Quodque magis mirum est, auctorem criminis huius
Cæcilium tota rumor in urbe sonat.
Esse negas factum: vis hoc me credere? credo.
Quid quod habet testes, Posthume, Cæcilius?

73. *In Lyrim.*

Quid faciat vis scire Lyris? quid? sobria fellat.

74. *In Sauseium.*

Cinctum togatis post et ante Saufeium,
Quanta reduci Regulus solet turba,
Ad alta tonsum templa cum reum misit,
Materne, cernis? invidere nolito.
Comitatus iste sit, precor, tuus nunquam.
Hos illi amicos, et greges togatorum,
Fusciculenus præstat, et Faventinus.

75. *De Leone.*

Verbera securi solitus leo ferre magistri,
Insertamque pati blandus in ora manum:
Dedidicit pacem, subito feritate reversa,
Quanta nec in Libycis debuit esse iugis.
Nam duo de tenera puerilia corpora turba,
Sanguineam rastris quæ renovabat humum,
Sævus et infelix furiali dente peremit.
Martia non vidit maius arena nefas.
Exclamare libet: crudelis, perfide, prædo,
A nostra pueris parcere disce lupa!

76. *De Mario.*

Argenti libras Marius tibi quinque reliquit.
Cui nihil ipse dabas, is tibi verba dedit.

77. *In Cosconium.*

Cosconi, qui longa putas epigrammata nostra,
Utilis ungendis axibus esse potes.
Hac tu credideris longum ratione colossum,
Et puerum Bruti dixeris esse brevem.
Disce, quod ignoras: Marsi, doctique Pedonis,
Sæpe duplex unum pagina tractat opus.
Non sunt longa, quibus nihil est, quod demere possis
Sed tu, Cosconi, disticha longa facis.

78. *Ad Cæcilianum.*

Æstivo serves ubi piscem tempore, quæris?
In thermis serva, Cæciliane, tuis.

79. *In Nasicam.*

Invitas tunc me, cum scis, Nasica, vocasse.
Excusatum habeas me, rogo: cœno domi.

80. *De Fannio.*

Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit.
Hic, rogo, non furor est, ne moriare, mori?

81. *In Zoilum*

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit;
Dum tamen hæc tua sit, Zoile, sandapila.

82. *Ad Ponticum.*

Abscissa servum quid fingis, Pontice, lingua?
Nescis tu populum, quod tacet ille, loqui?

83. *In sævum Maritum.*

Fœdasti miserum, marite, mœchum;
Et se, qui fuerant prius, requirunt
Trunci naribus auribusque vultus.
Credis te satis esse vindicatum?
Erras: iste potest et irrumare.

84. *In Sertorium.*

Mollis erat, facilisque viris Pæantius heros:
Vulnera sic Paridis dicitur ulta Venus.
Cur lingat cunnum Siculus Sertorius, hoc est:
Ex hoc occisus, Rufe, videtur Eryx.

85. *Ad Amicum.*

Vimine clausa levi nivea custodia coctæ
Hoc tibi Saturni tempore munus erit.
Dona quod æstatis misi tibi mense Decembri,
Si quereris; rasam tu mihi mitte togam.

86. *Ad Classicum.*

Quod nec carmine glorior supino,
Nec retro lego Sotadeu cinædum,
Nusquam Græcula qood recantat Echo,
Nec dictat mihi luculentus Attis
Mollem debilitate galliambon;
Non sum, Classice, tam malus poeta.
Quid si per graciles vias petauri
Invitum iubeas subire Ladam?
Turpe est difficiles habere nugas,
Et stultus labor est ineptiarum.
Scribat carmina circulis Palæmon:
Me raris iuvat auribus placere.

87. *In Sextum.*

Dicis amore tui bellas ardere puellas,
Qui faciem sub aqua, Sexte, natantis habes.

88. *In Mamercum.*

Nil recitas; et vis, Mamerce, poeta videri.
Quicquid vis esto, dummodo nil recites.

89. *In Gaurum.*

Quod nimio gaudes noctem producere vino,
Ignosco: vitium, Gaure, Catonis habes.
Carmina quod scribis Musis et Apolline nullo,
Laudari debes: hoc Ciceronis habes;
Quod vomis, Antoni; quod luxuriaris, Apici:
Quod fellas, vitium, dic mihi, cuius habes?

90. *Ad Quintilianum.*

Quintiliane, vagæ moderator summe iuventæ,
Gloria Romanæ, Quintiliane, togæ;
Vivere quod propero pauper, nec inutilis annis,
Da veniam: properat vivere nemo satis.
Differat hoc, patrios optat qui vincere census,
Atriaque immodicis arctat imaginibus.
Me focus, et nigros non indignantia fumos
Tecta iuvant, et fons vivus, et herba rudis.
Sit mihi verna satur; sit non doctissima coniux;
Sit nox cum somno: sit sine lite dies.

91. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Rerum certa salus, terrarum gloria, Cæsar,
Sospite quo magnos credimus esse Deos;
Si festinatis toties tibi lecta libellis
Detinuere oculos carmina nostra tuos;
Quod fortuna vetat fieri, permitte videri,
Natorum genitor credar ut esse trium.
Hæc, si displicui, fuerint solatia nobis:
Hæc fuerint nobis præmia, si placui.

92. *Ad Uxorem.*

Natorum mihi ius trium roganti
Musarum pretium dedit mearum,
Solus qui poterat. Valebis, uxor.
Non debet Domini perire munus.

93. *Ad Regulum.*

Primus ubi est, inquis, cum sit liber iste secundus?
Quid faciam, si plus ille pudoris habet?
Tu tamen hunc fieri si mavis, Regule, primum;
Unum de titulo tollere iota potes.

Liber tertius

1. *Ad Lectorem, de libro Gallicano.*

Hoc tibi, quicquid id est, longinquis mittit ab oris
Gallia, Romanæ nomine dicta togæ.
Hunc legis, et laudas librum fortasse priorem:
Illa vel hæc mea sunt, quæ meliora putas.
Plus sane placeat, domina qui natus in urbe est;
Debet enim Gallum vincere v

2. *Ad Librum su*

Cuius vis fieri, libelle, mun
Festina tibi vindicem parar
Ne nigram cito raptus in cul
Cordyllas madida tegas papy
Vel thuris piperisque sis cuc
Faustini fugis in sinum? sapi
Cedro nunc licet ambules pe
Et, frontis gemino decens ho
Pictis luxurieris umbilicis;
Et te purpura delicata velet,
Et cocco rubeat superbus ind
Illo vindice nec Probum time

3. *In Mulierem formosam vultu*
formem.

Formosam faciem nigro velamine
Sed non formoso corpore lædis a
Ipsam crede Deam verbis tibi dice
Aut aperi faciem, vel tunicata l

4. *Ad Librum suu*

Romam vade, liber. Si, veneris un
Æmiliæ, dices, de regione viæ.
Si, quibus in terris, qua simus in u
Corneli referas me licet esse for
Cur absim, quæret: breviter tu, m
Non poterat vanæ tædia ferre to
Si, quando veniet? dicet; responde
Exierat: veniet, cum citharœdu

5. *Ad eundem.*

Vis commendari sine me cursurus
Parve liber, multis? an satis un
Unus erit, mihi crede, satis, cui n
Iulius, assiduum nomen in ore
Protinus hunc primæ quæres in li
Quod tenuit Daphnis, nunc ten
Est illi coniux, quæ te manibusqu
Excipiet, vel si pulverulentus e
Hos tu seu pariter, sive hanc, illu
Videris, hoc dices: Marcus aver
Hoc satis est: alios commendet epi
Qui commendandum se putat e

6. *Ad Marcellinu*

Lux tibi post Idus numeratur ter
Marcelline, tuis bis celebranda
Imputat æthereos ortus hæc prima
Libat florentes hæc tibi prima g
Magna licet dederit iucundæ mun
Plus nunquam patri præstitit il

7. *De Sportula.*

Centum miselli iam valete qu
Anteambulonis congiarium l
Quos dividebat balneator eli
Quid cogitatis, o fames amico
Regis superbi sportulæ recess
Nihil stropharum est: iam sala

8. *In Quintum.*

Thaida Quintus amat. Quã Thaida
Unum oculum Thais non habet,

9. *In Cinnam.*

Versiculos in me narratur scribere
Non scribit, cuius carmina nemo

10. *In Philomusum*

Constituit, Philomuse, pater tibi m
Menstrua; perque omnes præstiti
Luxuriam premeret cum crastina
Et vitiis essent danda diurna ta
Idem te moriens hæredem ex asse rel
Exhæredavit te, Philomuse pater

11. *Ad Quintum.*
nec lusca est, Quinte, puella,
m distichon esse putas?
uid: pro Laide Thaida dixi.
simile est Thais et Hermione?
tus: mutemus nomen amantis;
iutus Thaida, Sextus amet.
12. *In Fabullum.*
, fateor, bonum dedisti
e: sed nihil scidisti
bene olere, et esurire.
at et ungitur, Fabulle,
i mortuus videtur.
13. *In Næviam.*
rem, dum non vis carpere mullum,
atri, Nævia, parcis apro;
ue coquum, tanquam omnia cruda
quam sic ego crudus ero.
14. *De Tuccio.*
bat esuritor Tuccius,
ex Hispania.
sportularum fabula:
diit Mulvio.
15. *De Codro.*
quam tota Codrus in urbe.
uper, quomodo? Cæcus amat.
16. *In Cerdonem.*
utorum regule, cerdo;
ibat subula, sica rapit.
n faceres id sobrius unquam,
ludere, cerdo, tuo.
sed te, mihi crede, memento
la, cerdo, tenere tua.
17. *In Sabidium.*
ensis scriblita secundis
æva calore manus;
Sabidi gula: protinus ergo
terque quaterque suis.
t, digitosque admittere visa est:
t tangere: merda fuit.
18. *In Maximum.*
esta est præfatio fauces.
s, Maxime, quid recitas?
e *Vipera in ore Ursæ.*
s ostenditur ursa columnis,
qua platanona feræ.
s alludens tentat hiatus
teneram mersit in ora manum.
celerata latebat in ore,
ima deteriore fera.
se dolos, nisi dente recepto,
cinus, falsa quod ursa fuit!
20. *De Canio.*
uid agat Canius meus Rufus?
rtis tradit ille victuris
porum acta Claudianorum?
oni falsus adstruit scriptor?
r improbi iocos Phædri?
is, an severus herois?
rnis horridus Sophocleis?
schola poetarum
os Attico sales narrat?
sit, porticum terit templi;
rpit lentus Argonautarum?
Sole rursus Europæ
s post meridiem buxos
lat ve liber acribus curis?
nis, an lavatur Agrippæ,
balneo Tigillini?
An rure Tulli fruitur, atque Lucani?
An Pollionis dulce currit ad Quartum?
An æstuantes iam profectus ad Baias
Piger Lucrino nauculatur in stagno?
Vis scire, quid agat Canius tuus? ridet.

21. *In crudelem dominum.*

Proscriptum famulos servavit fronte notatus.
Non fuit hæc domini vita, sed invidia.

22. *De Apicio.*

Dederas, Apici, bis tricenties ventri;
Sed adhuc supererat centies tibi laxum.
Hoc tu gravatus, ut famem et sitim ferre,
Summa venenum potione duxisti.
Nil est, Apici, tibi gulosius factum.

23. *In Invitatorem.*

Omnia cum retro pueris opsonia tradas,
Cur non mensa tibi ponitur a pedibus?

24. *De Haruspice hernioso.*

Vite nocens rosa stabat moriturus ad aras
Hircus, Bacche, tuis victima grata sacris;
Quem Tuscus mactare Deo cum vellet haruspex,
Dixerat agresti forte rudique viro,
Ut cito testiculos peracuta falce secaret,
Teter ut immundæ carnis abiret odor.
Ipse super virides aras luctantia pronus
Dum resecat cultro colla, premitque manu:
Ingens iratis apparuit hernia sacris.
Occupat hanc ferro rusticus, atque secat;
Hoc ratus antiquos sacrorum poscere ritus,
Talibus et fibris numina prisca coli.
Sic, modo qui Tuscus fueras, nunc Gallus haruspex,
Dum iugulas hircum, factus es ipse caper.

25. *Ad Faustinum.*

Si temperari balneum cupis fervens,
Faustine, quod vix Iulianus intraret,
Roga, lavetur, rhetorem Sabinæum.
Neronianas hic refrigeret thermas.

26. *In Candidum.*

Prædia solus habes, et solus, Candide, nummos;
Aurea solus habes; myrrhina solus habes;
Massica solus habes, et Opimi Cæcula solus;
Et cor solus habes, solus et ingenium.
Omnia solus habes: hoc me puta velle negare:
Uxorem sed habes, Candide, cum populo.

27. *In Gallum.*

Nunquam me revocas, venias cum sæpe vocatus:
Ignosco, nullum si modo, Galle, vocas.
Invitas alios: vitium est utriusque. Quod? inquis.
Et mihi cor non est, nec tibi, Galle, pudor.

28. *In Nestorem.*

Auriculam Mario graviter miraris olere!
Tu facis hoc: garris, Nestor, in auriculam.

29. *In Zoilum.*

Has cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne tibi Zoilus, annulos priores.

30. *Ad Gargilianum.*

Sportula nulla datur; gratis conviva recumbis:
Dic mihi, quid Romæ, Gargiliane, facis?
Unde tibi togula est, et fuscæ pensio cellæ?
Unde datur quadrans? unde vir es Chiones?
Cum ratione licet dicas te vivere summa:
Quod vivis, nulla cum ratione facis.

31. *Ad Rufinum.*

Sunt tibi, confiteor, diffusi iugera campi,
Urbanique tenent prædia multa lares;
Et servit dominæ numerosus debitor arcæ;
Sustentatque tuas aurea mensa dapes.
Fastidire tamen noli, Rufine, minores.
Plus habuit Didymus: plus Philomelus habet.

32. *In Matriniam.*

Non possim vetulam, quæris, Matrinia? Possum
Et vetulam: sed tu mortua, non vetula es.
Possum Hecubam, possum Nioben, Matrinia: sed si
Nondum erit illa canis, nondum erit illa lapis.

33. *Qualem Puellam velit.*

Ingenuam malo: sed si tamen illa negetur,
Libertina mihi proxima conditio est:
Extremo est ancilla loco: sed vincet utramque,
Si facie nobis hæc erit ingenua.

34. *Ad Chionen.*

Digna tuo cur sis, indignaque nomine, dicam.
Frigida es, et nigra es: non es, et es Chione.

35. *De Piscibus sculptis.*

Artis Phidiacæ toreuma clarum,
Pisces adspicis: adde aquam, natabunt.

36. *In Fabianum.*

Quod novus et nuper factus tibi præstat amicus,
Hoc præstare iubes me, Fabiane, tibi:
Horridus ut primo semper te mane salutem,
Per mediumque trahat me tua sella lutum;
Lassus ut in thermas decima, vel serius, hora
Te sequar Agrippæ, cum laver ipse Titi.
Hoc per triginta merui, Fabiane, Decembres,
Ut sim tiro tuæ semper amicitiæ?
Hoc merui, Fabiane, toga tritaque, meaque,
Ut nondum credas me meruisse rudem?

37. *In irascentes Amicos.*

Irasci tantum felices nostis amici.
Non belle facitis: sed iuvat hoc facere.

38. *Ad Sextum.*

Quæ te causa trahit, vel quæ fiducia, Romam,
Sexte? quid aut speras, aut petis inde? refer.
Causas, inquis, agam Cicerone disertius ipso;
Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
Egit Atestinus causas, et Caius: utrumque
Noras: sed neutri pensio tota fuit.
Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis:
Audieris, dices esse Maronis opus.
Insanis: omnes gelidis quicumque lacernis
Sunt ibi, Nasones, Virgiliosque vides.
Atria magna colam. Vix tres aut quatuor ista
Res aluit: pallet cætera turba fame.
Quid faciam? suade; nam certum est vivere Romæ.
Si bonus es, casu vivere, Sexte, potes.

39. *De Lycori.*

Iliaco similem puerum, Faustine, magistro
Lusca Lycoris amat: quam bene lusca videt!

40. *In Thelesinum.*

Mutua quod nobis ter quinquaginta dedisti
Ex opibus tantis, quas gravis arca premit:
Esse tibi magnus, Thelesine, videris amicus.
Tu magnus, quod das? immo ego, quod recipis.

41. *In Lacertam cælatam.*

Inserta phialæ Mentoris manu ducta
Lacerta vivit, et timetur argentum.

42. *In Pollam.*

Lomento rugas uteri puod condere tentas,
Polla; tibi ventrem, non mihi labra linis.
Simpliciter pateat vitium fortasse pusillum:
Quod tegitur, maius creditur esse malum.

43. *In Lentinum.*

Mentiris iuvenem tinctis, Lentine, capillis,
Tam subito corvus, qui modo cycnus eras.
Non omnes falles: scit te Proserpina canum:
Personam capiti detrahet illa tuo.

44. *In Ligurinum.*

Occurrit tibi nemo quod libenter;
Quod, quacumque venis, fuga est, et ingens
Circa te, Ligurine, solitudo;
Quid sit, scire cupis? nimis p
Hoc valde vitium periculosum
Non tigris catulis citata rapti
Non dipsas medio perusta Sol
Nec sic scorpius improbus tin
Nam tantos, rogo, quis ferat l
Et stanti legis, et legis sedent
Currenti legis, et legis cacant
In thermas fugio; sonas ad au
Piscinam peto; non licet nata
Ad cœnam propero; tenes eun
Ad cœnam venio; fugas seden
Lassus dormio; suscitas iacen
Vis, quantum facias mali, vid
Vir iustus, probus, innocens,

45. *De eodem.*

Fugerit an mensas Phœbus cœnam
Ignoro; fugimus nos, Ligurine, t
Illa quidem lauta est, dapibusque in
Sed nihil omnino, te recitante, p
Nolo mihi ponas rhombum, mullor
Nec volo boletos; ostrea nolo: tac

46. *Ad Candidum*

Exigis a nobis operam sine fine toga
Non eo, libertum sed tibi mitto t
Non est, inquis, idem: multo plus es
Vix ego lecticam subsequor; ille t
In turbam incideris; cunctos umbon
Invalidum est nobis, ingenuumqu
Quidlibet in causis narraveris, ipse
At tibi tergeminum mugiet ille so
Lis erit: ingenti faciet convicia voc
Esse pudor vetuit fortia verba mil
Ergo nihil nobis, inquis, præstabis
Quicquid libertus, Candide, non

47. *De Basso.*

Capena grandi porta qua pluit gut
Phrygiæque Matris Almo qua lav
Horatiorum qua viret sacer campu
Et qua pusilli fervet Herculis fan
Faustine, plena Bassus ibat in rhe
Omnes beati copias trahens ruris.
Illic videres frutice nobili caules,
Et utrumque porrum, sessilesque l
Pigroque ventri non inutiles betas,
Illic coronam pinguibus gravem t
Leporemque læsum Gallici canis d
Nondumque victa lacteum faba po
Nec feriatus ibat ante carrucam,
Sed tuta fœno cursor ova portabat,
Romam petebat Bassus? Immo rus i

48. *De Ollo.*

Pauperis exstruxit cellam, sed vendid
Prædia: nunc cellam pauperis Ollus

49. *In Invitatorem.*

Veientana mihi misces; tu Massica pot
Olfacere hæc malo pocula, quam bib

50. *In Ligurinum.*

Hæc tibi, non alia, est ad cœnam caus
Versiculos recites ut, Ligurine, tuos
Deposui soleas; affertur protinus inge
Inter lactucas, oxygarumque, liber:
Alter perlegitur, dum fercula prima m
Tertius est; nec adhuc mensa secund
Et quartum recitas, et quintum denique
Putidus est, toties si mihi ponis apru
Quod si non scombris scelerata poema
Cœnabis solus iam, Ligurine, domi

51. *Ad Gallam.*
,cum miror crura manusque,
oles: Nuda placebo magis.
mmunia balnea nobis.
, times, ne tibi non placeam?
Ad Tongilianum.
t tibi, Tongiliane, ducenis:
imium casus in urbe frequens.
s. Rogo, non potes ipse videri
, Tongiliane, domum?
53. *Ad Chloen.*
ram tuo carere,
busque, cruribusque,
atibusque, clunibusque:
persequi laborem,
m, Chloe, carere.
4. *Ad Gallam.*
im, quod poscis, Galla, rogantem:
s, Galla, negare potes.
5 *In Gellium.*
venis, Cosmum migrare putamus
cinnama fusa vitro;
iceas tibi, Gellia, nugis:
meum sic bene olere canem.
Cisterna Ravennate.
quam vinea, malo, Ravennæ,
to vendere pluris aquam.
. *De Caupone.*
uper mihi caupo Ravennæ:
xtum, vendidit ille merum.
a Faustini, ad Bassum.
la, Basse, Faustini
nata myrtetis,
o, tonsilique buxeto,
ia detinet campi;
rbaroque lætatur.
ur angulo Ceres omni,
testa senibus autumnis.
ores, imminente iam bruma,
rridus refert uvas.
lle mugiunt tauri,
ni fronte prurit in pugnam.
urba sordidæ cortis,
emmeique pavones,
quæ rubentibus pennis
Numidicæque guttatæ,
asiana Colchorum.
feminas premunt galli;
s plausibus columbarum.
nbus, inde cereus turtur.
villicæ sinum porci;
am mollis agnus expectat.
i lactei focum vernæ,
cet ad Lares silva.
allet otio caupo:
i lubricus palæstrita:
s rete subdolum turdis;
m linea trahit piscem,
cassibus refert damam.
acilis hortus urbanos;
a iubente, lascivi
illico capillati;
e fruitur eunuchus.
rusticus salutator:
a cum suis mella,
Sassinate de silva
e porrigit glires;
atris hispidæ fetum;
a amare capones.
Et dona matrum vimineo ferunt texto
Grandes proborum virgines colonorum.
Facto vocatur lætus opere vicinus;
Nec avara serva crastinas dapes mensa:
Vescuntur omnes; ebrioque non novit
Satur minister invidere convivæ.
At tu sub urbe possides famem mundam,
Et turre ab alta prospicis meras laurus,
Furem Priapo non timente securus.
Et vinitorem farre pascis urbano,
Pictamque portas otiosus ad villam
Olus, ova, pullos, poma, caseum, mustum.
Rus hoc vocari debet, an domus longe?

59. *De Sutore et Fullone.*

Sutor cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus:
Fullo dedit Mutinæ: nunc ubi caupo dabit?

60. *In Ponticum.*

Cum vocer ad cœnam, non iam venalis ut ante,
Cur mihi non eadem, quæ tibi, cœna datur?
Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino;
Sumitur inciso mytilus ore mihi:
Sunt tibi boleti; fungos ego sumo suillos:
Res tibi cum rhombo est; at mihi cum sparulo:
Cerreus immodicis turtur te clunibus implet;
Ponitur, in cavea mortua, pica mihi.
Cur sine te cœno, cum tecum, Pontice, cœnem?
Sportula quod non est, prosit: edamus idem.

61. *In Cinnam.*

Esse nihil dicis, quicquid petis, improbe Cinna:
Si nil, Cinna, petis, improbe Cinna, nego.

62. *In Quintum.*

Centenis quod emis pueros, et sæpe ducenis;
Quod sub rege Numa condita vina bibis;
Quod constat decies tibi non spatiosa supellex;
Libra quod argenti millia quinque rapit;
Aurea quod fundi pretio carruca paratur;
Quod pluris mula est, quam domus, emta tibi;
Hæc animo credis magno te, Quinte, parare?
Falleris: hæc animus, Quinte, pusillus emit.

63. *In Cotilum.*

Cotile, bellus homo es: dicunt hoc, Cotile, multi.
Audio: sed quid sit, dic mihi, bellus homo?
Bellus homo est flexos qui digerit ordine crines;
Balsama qui semper, cinnama semper olet;
Cantica qui Nili, qui Gaditana susurrat;
Qui movet in varios brachia vulsa modos;
Inter femineas tota qui luce cathedras
Desidet, atque aliqua semper in aure sonat;
Qui legit hinc illinc missas, scribitque tabellas;
Pallia vicini qui refugit cubiti;
Qui scit, quam quis amet; qui per convivia currit;
Hirpini veteres qui bene novit avos.
Quid narras? hoc est, hoc est homo, Cotile, bellus?
Res prætricosa est, Cotile, bellus homo.

64. *Ad Cassianum.*

Sirenas, hilarem navigantium pœnam,
Blandasque mortes, gaudiumque crudele,
Quas nemo quondam deserebat auditas,
Fallax Ulysses dicitur reliquisse.
Non miror: illud, Cassiane, mirarer,
Si fabulantem Canium reliquisset.

65. *Ad Diadumenum.*

Quod spirat tenera malum mordente puella,
Quod de Corycio quæ venit aura croco;
Vinea quod primis floret cum cana racemis;
Gramina quod redolent, quæ modo carpsit ovis;
Quod myrtus, quod messor Arabs, quod succina trita,
Pallidus Eoo thure quod ignis olet;
Gleba quod, æstivo leviter cum spargitur imbre;

42. *In Zoilum.*
Zoile, quid solium subluto podice perdis?
Spurcius ut fiat, Zoile, merge caput.

43. *In Candidum.*
Candide, κοινὰ φίλων, hæc sunt tua, Candide πάν-
Quæ tu magniloquus nocte dieque sonas. (τα
Te Lacedæmonio velat toga lota Galeso,
Vel quam seposito de grege Parma dedit.
At me, quæ passa est furias et cornua tauri,
Noluerit dici quam pila prima suam.
Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas:
Non vendes nummis coccina nostra tribus.
Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes:
Fulcitur testa fagina mensa mihi.
Immodici tibi flava tegunt chrysendeta mulli:
Concolor in nostra, cammare, lance rubes.
Grex tuus Iliaco poterat certare cinædo:
At mihi succurrit pro Ganymede manus.
Ex opibus tantis veteri fidoque sodali
Das nihil, et dicis, Candide, κοινὰ φίλων?

44. *In Sextum.*
Emi seu puerum, togamve pexam,
Seu tres, ut puto, quatuorve libras;
Sextus protinus ille fœnerator,
Quem nostis veterem meum sodalem,
Nequid forte petam, timet, cavetque;
Et secum, sed ut audiam, susurrat:
Septem millia debeo Secundo;
Phœbo quatuor; undecim Phileto;
Et quadrans mihi nullus est in arca.
O grande ingenium mei sodalis!
Durum est, Sexte, negare, cum rogaris:
Quanto durius, antequam rogeris!

45. *Ad Glyptum.*
Quæ tibi non stabat, præcisa est mentula, Glypte.
Demens, cum ferro quid tibi? Gallus eras.

46. *In Nævolum.*
Florida per varios ut pingitur Hybla colores,
Cum breve Sicaniæ ver populantur apes;
Sic tua suppositis perlucent prela lacernis:
Sic micat innumeris arcula synthesibus.
Atque unam vestire tribum tua candida possunt,
Apula non uno quæ grege terra tulit.
Tu spectas hiemem succincti lentus amici,
(Pro scelus!) et lateris frigora trita mei.
Quantum erat, infelix, pannis fraudare duobus,
(Quid renuis?) non te, Nævole, sed tineas?

47. *In Gallum.*
Subdola famosæ, moneo, fuge retia mœchæ,
Levior o conchis, Galle, Cytheriacis.
Confidis natibus? non est pædico maritus:
Quæ faciat, duo sunt: irrumat, aut futuit.

48. *Ad Rufum.*
Cauponem, laniumque, balneumque,
Tonsorem, tabulamque, calculosque,
Et paucos, sed ut eligam, libellos;
Unum non nimium rudem sodalem,
Et caram puero meo puellam,
Et grandem puerum, diuque levem;
Hæc præsta mihi, Rufe, vel Bitonti;
Et thermas tibi habe Neronianas.

49. *De Thelesina.*
Uxorem nolo Thelesinam ducere. Quare?
Mœcha est. Sed pueris dat Thelesina. Volo.

50. *In Lesbiam.*
Quod fellas, et aquam potas, nil, Lesbia, peccas.
Qua tibi parte opus est, Lesbia, sumis aquam.

51. *In Hyllum.*
Unus sæpe tibi tota denarius arca
Cum sit, et hic culo tritior, Hyll
Non tamen hunc pistor, non auferet
Sed si quis nimio pene superbus e
Infelix venter spectat convivia culi
Et semper miser hic esurit, ille vo

52. *De Dasio.*
Novit loturas Dasius numerare: pop
Mammosam Spatalen pro tribus:

53. *In Maximum.*
Vis fieri liber? Mentiris, Maxime: n
Sed fieri si vis, hac ratione potes.
Liber eris, cœnare foris si, Maxime,
Veientana tuam si domat uva siti
Si ridere potes miseri chrysendeta (
Contentus nostra si potes esse tog
Si plebeia Venus gemino tibi vincit
Si tua non rectus tecta subire pot
Hæc tibi si vis est, si mentis tanta p
Liberior Partho vivere rege potes

54. *In Linum.*
Quid de te, Line, suspicetur ux
Et qua parte velit pudiciorem,
Certis indiciis satis probavit,
Custodem tibi quæ dedit spadon
Nil nasutius hac, maligniusque

55. *Ad Sextum.*
Vis te, Sexte, coli: volebam ama
Parendum est tibi; quod iubes, c
Sed, si te colo, Sexte, non amabo

56. *Ad Gallum, de eius ux*
Gentibus in Libycis uxor tua, Galle,
Immodicæ fœdo crimine avaritiæ.
Sed mera narrantur mendacia: non sol
Accipere omnino. Quid solet ergo? I

57. *In fictum divitem.*
Hic, quem videtis gressibus vagis le
Amethystinatus media qui secat sep
Quem non lacernis Publius meus vi
Non ipse Codrus, alpha penulatorum
Quem grex togatus sequitur, et capi
Recensque sella linteisque lorisque;
Oppigneravit Claudi modo ad mensa
Vix octo nummis annulum, unde cœ

58. *In Zoilum.*
Pexatus pulchre rides mea, Zoile, trita
Sunt hæc trita quidem, Zoile; sed m

59. *De cœnatione Micæ.*
Mica vocor: quid sim, cernis: cœnatio p
Ex me Cæsareum prospicis, ecce, tho
Frange toros; pete vina: rosas cape; tin
Ipse iubet mortis te meminisse Deus

60. *In Hyllum.*
Uxorem armati futuis, puer Hylle, trib
Supplicium tantum dum puerile time
Væ tibi, dum ludis! castrabere: iam mi
Non licet hoc. Quid, tu quod facis, H

61. *In maledicum.*
Cum tibi vernarent dubia lanugine mal
Lambebat medios improba lingua vir
Postquam triste caput fastidia vespillon
Et miseri meruit tædia carnificis;
Uteris ore aliter, nimiaque ærugine capt
Allatras nomen, quod tibi cumque dat
Hæreat inguinibus potius tam noxia ling
Nam, cum fellaret, purior illa fuit.

62. *In Labienum.*
Quod pectus, quod crura tibi, quod brach
Quod cincta est brevibus mentula tou
Hoc præstas, Labiene, tuæ, quis nescit? a

um, quem, Labiene pilas?

3. *In Milichum.*

esterlia, Miliche, centum;
ra Leda redemta Via,
est, si tanti dives amares.
ices: hæc mage luxuria est.

64. *In Taurum.*

cum, dum te modo rhetora fingis,
, Taure, quid esse velis;
ransit, vel Nestoris ætas;
iam tibi desinere.
rierunt rhetores anno,
imi, si quid in arte vales.
ir; fora litibus omnia fervent:
Marsya causidicus.
ras: quo te sperabimus usque?
labitas, iam potes esse nihil.

6. *In Saleianum.*

cernimus Saleianum?
st? Extuli, inquis, uxorem.
imen! o gravem casum!
ortua est Secundilla,
uæ tibi dedit dotis?
et hoc tibi, Saleiane.

66. *In Lalagen.*

verat orbe comarum
a non bene fixus acu.
speculo, quo viderat, ulta est,
icta Plecusa comis.
e, tristes ornare capillos;
um nulla puella caput.
tet, vel sæva novacula nudet,
o fiat imago tuo.

In Posthumum.

ue loco mihi, Posthume, clamas
ma est hæc tua vox, Quid agis?
ma conveneris hora,
to tu, Posthume, nil quod agas.

68. *Ad Olum.*

ine iam tuo saluto,
et dominum prius vocabam;
s esse contumacem;
rcinis redemi.
inos habere debet,
bet, atque concupiscit,
ominique concupiscunt.
es, Ole, non habere;
s, Ole, non habere.

9. *In Classicum.*

ris te, Classice, dicis:
, Classice, disperеam.
uam gaudebat Apicius ire:
rat tristior ille, domi.
adis, cur, Classice, vadis?
m est; cogitur et Selius.
n Melior te, Classice, rectam.
ubi sunt? si vir es, ecce, nega.

70. *In Cotilum.*

io prius lavari
Cotile: causa quæ, nisi hæc, est?
earis irrumatis.
et abluas, necesse est,
tula, quam caput, lavetur.

Ad Cæcilianum.

st te, Cæciliane, notavi.
stris disticha pauca legis,
i recitas, aut scripta Catulli.
anquam deteriora legas?
laceant mea? credimus illud.
Malo tamen recites, Cæciliane, tua.

72. *In Posthumum.*

Hesterna factum narratur, Posthume, cœna,
Quod nollem: quis enim talia facta probet?
Os tibi præcisum, quanto non ipse Latinus
Vilia Panniculi percutit ora sono:
Quodque magis mirum est, auctorem criminis huius
Cæcilium tota rumor in urbe sonat.
Esse negas factum: vis hoc me credere? credo.
Quid quod habet testes, Posthume, Cæcilius?

73. *In Lyrim.*

Quid faciat vis scire Lyris? quid? sobria fellat.

74. *In Saufeium.*

Cinctum togatis post et ante Saufeium,
Quanta reduci Regulus solet turba,
Ad alta tonsum templa cum reum misit,
Materne, cernis? invidere nolito.
Comitatus iste sit, precor, tuus nunquam.
Hos illi amicos, et greges togatorum,
Fusciculenus præstat, et Faventinus.

75. *De Leone.*

Verbera securi solitus leo ferre magistri,
Insertamque pati blandus in ora manum:
Dedidicit pacem, subito feritate reversa,
Quanta nec in Libycis debuit esse iugis.
Nam duo de tenera puerilia corpora turba,
Sanguineam rastris quæ renovabat humum,
Sævus et infelix furiali dente peremit.
Martia non vidit maius arena nefas.
Exclamare libet: crudelis, perfide, prædo,
A nostra pueris parcere disce lupa!

76. *De Mario.*

Argenti libras Marius tibi quinque reliquit.
Cui nihil ipse dabas, is tibi verba dedit.

77. *In Cosconium.*

Cosconi, qui longa putas epigrammata nostra,
Utilis ungendis axibus esse potes.
Hac tu credideris longum ratione colossum,
Et puerum Bruti dixeris esse brevem.
Disce, quod ignoras: Marsi, doctique Pedonis,
Sæpe duplex unum pagina tractat opus.
Non sunt longa, quibus nihil est, quod demere possis
Sed tu, Cosconi, disticha longa facis.

78. *Ad Cæcilianum.*

Æstivo serves ubi piscem tempore, quæris?
In thermis serva, Cæciliane, tuis.

79. *In Nasicam.*

Invitas tunc me, cum scis, Nasica, vocasse.
Excusatum habeas me, rogo: cœno domi.

80. *De Fannio.*

Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit.
Hic, rogo, non furor est, ne moriare, mori?

81. *In Zoilum*

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit;
Dum tamen hæc tua sit, Zoile, sandapila.

82. *Ad Ponticum.*

Abscissa servum quid fingis, Pontice, lingua?
Nescis tu populum, quod tacet ille, loqui?

83. *In sævum Maritum.*

Fœdasti miserum, marite, mœchum;
Et se, qui fuerant prius, requirunt
Trunci naribus auribusque vultus.
Credis te satis esse vindicatum?
Erras: iste potest et irrumare.

84. *In Sertorium.*

Mollis erat, facilisque viris Pæantius heros:
Vulnera sic Paridis dicitur ulta Venus.
Cur lingat cunnum Siculus Sertorius, hoc est:
Ex hoc occisus, Rufe, videtur Eryx.

85. *Ad Amicum.*

Vimine clausa levi nivea custodia coctæ
Hoc tibi Saturni tempore munus erit.
Dona quod æstatis misi tibi mense Decembri,
Si quereris; rasam tu mihi mitte togam.

86. *Ad Classicum.*

Quod nec carmine glorior supino,
Nec retro lego Sotadem cinædum,
Nusquam Græcula quod recantat Echo,
Nec dictat mihi luculentus Attis
Mollem debilitate galliambon;
Non sum, Classice, tam malus poeta.
Quid si per graciles vias petauri
Invitum iubeas subire Ladam?
Turpe est difficiles habere nugas,
Et stultus labor est ineptiarum.
Scribat carmina circulis Palæmon:
Me raris iuvat auribus placere.

87. *In Sextum.*

Dicis amore tui bellas ardere puellas,
Qui faciem sub aqua, Sexte, natantis habes.

88. *In Mamercum.*

Nil recitas; et vis, Mamerce, poeta videri.
Quicquid vis esto, dummodo nil recites.

89. *In Gaurum.*

Quod nimio gaudes noctem producere vino,
Ignosco: vitium, Gaure, Catonis habes.
Carmina quod scribis Musis et Apolline nullo,
Laudari debes: hoc Ciceronis habes;
Quod vomis, Antoni; quod luxuriaris, Apici:
Quod fellas, vitium, dic mihi, cuius habes?

90. *Ad Quintilianum.*

Quintiliane, vagæ moderator summe iuventæ,
Gloria Romanæ, Quintiliane, togæ;
Vivere quod propero pauper, nec inutilis annis,
Da veniam: properat vivere nemo satis.
Differat hoc, patrios optat qui vincere census,
Atriaque immodicis arctat imaginibus.
Me focus, et nigros non indignantia fumos
Tecta iuvant, et fons vivus, et herba rudis.
Sit mihi verna satur; sit non doctissima coniux;
Sit nox cum somno: sit sine lite dies.

91. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Rerum certa salus, terrarum gloria, Cæsar,
Sospite quo magnos credimus esse Deos;
Si festinatis toties tibi lecta libellis
Detinuere oculos carmina nostra tuos;
Quod fortuna vetat fieri, permitte videri,
Natorum genitor credar ut esse trium.
Hæc, si displicui, fuerint solatia nobis:
Hæc fuerint nobis præmia, si placui.

92. *Ad Uxorem.*

Natorum mihi ius trium roganti
Musarum pretium dedit mearum,
Solus qui poterat. Valebis, uxor.
Non debet Domini perire munus.

93. *Ad Regulum.*

Primus ubi est, inquis, cum sit liber iste secundus?
Quid faciam, si plus ille pudoris habet?
Tu tamen hunc fieri si mavis, Regule, primum;
Unum de titulo tollere iota potes.

Liber tertius

1. *Ad Lectorem, de libro Gallicano.*

Hoc tibi, quicquid id est, longinquis mittit ab oris
Gallia, Romanæ nomine dicta togæ.
Hunc legis, et laudas librum fortasse priorem:
Illa vel hæc mea sunt, quæ meliora putas.
Plus sane placeat, domina qui natus in urbe est;
Debet enim Gallum vincere verna l

2. *Ad Librum suum.*

Cuius vis fieri, libelle, munus?
Festina tibi vindicem parare,
Ne nigram cito raptus in culinan
Cordyllas madida tegas papyro,
Vel thuris piperisque sis cucullus
Faustini fugis in sinum? sapisti.
Cedro nunc licet ambules perunc
Et, frontis gemino decens honore
Pictis luxurieris umbilicis;
Et te purpura delicata velet,
Et cocco rubeat superbus index.
Illo vindice nec Probum timeto.

3. *In Mulierem formosam vultu, s formem.*

Formosam faciem nigro velamine cel
Sed non formoso corpore lædis aqu
Ipsam crede Deam verbis tibi dicere
Aut aperi faciem, vel tunicata lava

4. *Ad Librum suum.*

Romam vade, liber. Si, veneris unde,
Æmiliæ, dices, de regione viæ.
Si, quibus in terris, qua simus in urbe
Cornelî referas me licet esse foro.
Cur absim, quæret: breviter tu, multa
Non poterat vanæ tædia ferre togæ.
Si, quando veniet? dicet: responde, Po
Exierat: veniet, cum citharœdus erit

5. *Ad eundem.*

Vis commendari sine me cursurus in ur
Parve liber, multis? an satis unus eri
Unus erit, mihi crede, satis, cui non e
Iulius, assiduum nomen in ore meo.
Protinus hunc primæ quæres in limine
Quod tenuit Daphnis, nunc tenet ille
Est illi coniux, quæ te manibusque sinu
Excipiet, vel si pulverulentus eas.
Hos tu seu pariter, sive hanc, illumve p
Videris, hoc dices: Marcus avere iube
Hoc satis est: alios commendet epistola:
Qui commendandum se putat esse suis

6. *Ad Marcellinum.*

Lux tibi post Idus numeratur tertia Ma
Marcelline, tuis bis celebranda sacris.
Imputat æthereos ortus hæc prima pare
Libat florentes hæc tibi prima genas.
Magna licet dederit iucundæ munera vit
Plus nunquam patri præstitit illa die

7. *De Sportula.*

Centum miselli iam valete quadran
Anteambulonis congiarium lassi,
Quos dividebat balneator elixus.
Quid cogitatis, o fames amicorum?
Regis superbi sportulæ recesserunt
Nihil stropharum est: iam salarium

8. *In Quintum.*

Thaida Quintus amat. Quã Thaida? Th
Unum oculum Thais non habet, ille

9. *In Cinnam.*

Versiculos in me narratur scribere Ci
Non scribit, cuius carmina nemo leg

10. *In Philomusum.*

Constituit, Philomuse, pater tibi mill
Menstrua; perque omnes præstitit il
Luxuriam premeret cum crastina sem
Et vitiis essent danda diurna tuis.
Idem te moriens hæredem ex asse relip
Exhæredavit te, Philomuse, pater.

11. *Ad Quintum.*

Thais, nec lusca est, Quinte, puella,
e factum distichon esse putas?
est aliquid: pro Laide Thaida dixi.
i, quid simile est Thais et Hermione?
es Quintus: mutemus nomen amantis;
ult Quintus Thaida, Sextus amet.

12. *In Fabullum.*

entum, fateor, bonum dedisti
ivis here: sed nihil scidisti
lsa est bene olere, et esurire.
on cœnat et ungitur, Fabulle,
re mihi mortuus videtur.

13. *In Næviam.*

is leporem, dum non vis carpere mullum,
uam patri, Nævia, parcis apro;
mpisque coquum, tanquam omnia cruda
t. Nunquam sic ego crudus ero.

14. *De Tuccio.*

n petebat esuritor Tuccius,
fectus ex Hispania.
rit illi sportularum fabula:
onte rediit Mulvio.

15. *De Codro.*

nemo, quam tota Codrus in urbe.
tam pauper, quomodo? Cæcus amat.

16. *In Cerdonem.*

tores, sutorum regule, cerdo;
tibi tribuit subula, sica rapit.
ec enim faceres id sobrius unquam,
corio ludere, cerdo, tuo.
is est; sed te, mihi crede, memento
pellicula, cerdo, tenere tua.

17. *In Sabidium.*

diu mensis scriblita secundis
imio sæva calore manus;
rdebat Sabidi gula: protinus ergo
buccis terque quaterque suis.
tepuit, digitosque admittere visa est:
potuit tangere: merda fuit.

18. *In Maximum.*

tuas questa est præfatio fauces.
xcusaris, Maxime, quid recitas?

19. *De Vipera in ore Ursæ.*

entenis ostenditur ursa columnis,
t fictæ qua platanona feræ.
patulos alludens tentat hiatus
Hylas, teneram mersit in ora manum.
cæco scelerata latebat in ore,
que anima deteriore fera.
puer esse dolos, nisi dente recepto,
rit: o facinus, falsa quod ursa fuit!

20. *De Canio.*

Musa, quid agat Canius meus Rufus?
nue chartis tradit ille victuris
da temporum acta Claudianorum?
æ Neroni falsus adstruit scriptor?
ulatur improbi iocos Phædri?
us elegis, an severus herois?
cothurnis horridus Sophocleis?
iosus in schola poetarum
e tinctos Attico sales narrat?
i recessit, porticum terit templi;
tia carpit lentus Argonautarum?
licatæ Sole rursus Europæ
epentes post meridiem buxos
ambulatve liber acribus curis?
thermis, an lavatur Agrippæ,
pudici balneo Tigillini?
An rure Tulli fruitur, atque Lucani?
An Pollionis dulce currit ad Quartum?
An æstuantes iam profectus ad Baias
Piger Lucrino nauculatur in stagno?
Vis scire, quid agat Canius tuus? ridet.

21. *In crudelem dominum.*

Proscriptum famulos servavit fronte notatus.
Non fuit hæc domini vita, sed invidia.

22. *De Apicio.*

Dederas, Apici, bis tricenties ventri;
Sed adhuc supererat centies tibi laxum.
Hoc tu gravatus, ut famen et sitim ferre,
Summa venenum potione duxisti.
Nil est, Apici, tibi gulosius factum.

23. *In Invitatorem.*

Omnia cum retro pueris opsonia tradas,
Cur non mensa tibi ponitur a pedibus?

24. *De Haruspice hernioso.*

Vite nocens rosa stabat moriturus ad aras
Hircus, Bacche, tuis victima grata sacris;
Quem Tuscus mactare Deo cum vellet haruspex,
Dixerat agresti forte rudique viro,
Ut cito testiculos peracuta falce secaret,
Teter ut immundæ carnis abiret odor.
Ipse super virides aras luctantia pronus
Dum resecat cultro colla, premitque manu:
Ingens iratis apparuit hernia sacris.
Occupat hanc ferro rusticus, atque secat;
Hoc ratus antiquos sacrorum poscere ritus,
Talibus et fibris numina prisca coli.
Sic, modo qui Tuscus fueras, nunc Gallus haruspex,
Dum iugulas hircum, factus es ipse caper.

25. *Ad Faustinum.*

Si temperari balneum cupis fervens,
Faustine, quod vix Iulianus intraret,
Roga, lavetur, rhetorem Sabinæum.
Neronianas hic refrigeret thermas.

26. *In Candidum.*

Prædia solus habes, et solus, Candide, nummos;
Aurea solus habes; myrrhina solus habes;
Massica solus habes, et Opimi Cæcula solus;
Et cor solus habes, solus et ingenium.
Omnia solus habes: hoc me puta velle negare:
Uxorem sed habes, Candide, cum populo.

27. *In Gallum.*

Nunquam me revocas, venias cum sæpe vocatus:
Ignosco, nullum si modo, Galle, vocas.
Invitas alios: vitium est utriusque. Quod? inquis.
Et mihi cor non est, nec tibi, Galle, pudor.

28. *In Nestorem.*

Auriculam Mario graviter miraris olere!
Tu facis hoc: garris, Nestor, in auriculam.

29. *In Zoilum.*

Has cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne tibi Zoilus, annulos priores.

30. *Ad Gargilianum.*

Sportula nulla datur; gratis conviva recumbis:
Dic mihi, quid Romæ, Gargiliane, facis?
Unde tibi togula est, et fuscæ pensio cellæ?
Unde datur quadrans? unde vir es Chiones?
Cum ratione licet dicas te vivere summa:
Quod vivis, nulla cum ratione facis.

31. *Ad Rufinum.*

Sunt tibi, confiteor, diffusi iugera campi,
Urbanique tenent prædia multa lares;
Et servit dominæ numerosus debitor arcæ;
Sustentatque tuas aurea mensa dapes.
Fastidire tamen noli, Rufine, minores.
Plus habuit Didymus: plus Philomelus habet.

32. *In Matriniam.*

Non possim vetulam, quæris, Matrinia? Possum
  Et vetulam: sed tu mortua, non vetula es.
Possum Hecubam, possum Nioben, Matrinia: sed si
  Nondum erit illa canis, nondum erit illa lapis.

33. *Qualem Puellam velit.*

Ingenuam malo: sed si tamen illa negetur,
  Libertina mihi proxima conditio est:
Extremo est ancilla loco: sed vincet utramque,
  Si facie nobis hæc erit ingenua.

34. *Ad Chionen.*

Digna tuo cur sis, indignaque nomine, dicam.
  Frigida es, et nigra es: non es, et es Chione.

35. *De Piscibus sculptis.*

Artis Phidiacæ toreuma clarum,
Pisces adspicis: adde aquam, natabunt.

36. *In Fabianum.*

Quod novus et nuper factus tibi præstat amicus,
  Hoc præstare iubes me, Fabiane, tibi:
Horridus ut primo semper te mane salutem,
  Per mediumque trahat me tua sella lutum;
Lassus ut in thermas decima, vel serius, hora
  Te sequar Agrippæ, cum laver ipse Titi.
Hoc per triginta merui, Fabiane, Decembres,
  Ut sim tiro tuæ semper amicitiæ?
Hoc merui, Fabiane, toga tritaque, meaque,
  Ut nondum credas me meruisse rudem?

37. *In irascentes Amicos.*

Irasci tantum felices nostis amici.
  Non belle facitis: sed iuvat hoc facere.

38. *Ad Sextum.*

Quæ te causa trahit, vel quæ fiducia, Romam,
  Sexte? quid aut speras, aut petis inde? refer.
Causas, inquis, agam Cicerone disertius ipso;
  Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
Egit Atestinus causas, et Caius: utrumque
  Noras: sed neutri pensio tota fuit.
Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis:
  Audieris, dices esse Maronis opus.
Insanis; omnes gelidis quicumque lacernis
  Sunt ibi, Nasones, Virgiliosque vides.
Atria magna colam. Vix tres aut quatuor ista
  Res aluit: pallet cætera turba fame.
Quid faciam? suade; nam certum est vivere Romæ.
  Si bonus es, casu vivere, Sexte, potes.

39. *De Lycori.*

Iliaco similem puerum, Faustine, magistro
  Lusca Lycoris amat: quam bene lusca videt!

40. *In Thelesinum.*

Mutua quod nobis ter quinquaginta dedisti
  Ex opibus tantis, quas gravis arca premit:
Esse tibi magnus, Thelesine, videris amicus.
  Tu magnus, quod das? immo ego, quod recipis.

41. *In Lacertam cælatam*

Inserta phialæ Mentoris manu ducta
Lacerta vivit, et timetur argentum.

42. *In Pollam.*

Lomento rugas uteri puod condere tentas,
  Polla; tibi ventrem, non mihi labra linis.
Simpliciter pateat vitium fortasse pusillum:
  Quod tegitur, maius creditur esse malum.

43. *In Lentinum.*

Mentiris iuvenem tinctis, Lentine, capillis,
  Tam subito corvus, qui modo cycnus eras.
Non omnes falles: scit te Proserpina canum:
  Personam capiti detrahet illa tuo.

44. *In Ligurinum.*

Occurrit tibi nemo quod libenter;
Quod, quacumque venis, fuga est, et ingens
Circa te, Ligurine, solitudo;
Quid sit, scire cupis? nimis po
Hoc valde vitium periculosum
Non tigris catulis citata raptis
Non dipsas medio perusta Sole
Nec sic scorpius improbus tim
Nam tantos, rogo, quis ferat la
Et stanti legis, et legis sedenti
Correnti legis, et legis cacanti.
In thermas fugio; sonas ad aur
Piscinam peto; non licet natar
Ad cœnam propero; tenes eunt
Ad cœnam venio; fugas sedent
Lassus dormio; suscitas iacen
Vis, quantum facias mali, vide
Vir iustus, probus, innocens,

45. *De eodem.*

Fugerit an mensas Phœbus cœnam
  Ignoro; fugimus nos, Ligurine, t
Illa quidem lauta est, dapibusque in
  Sed nihil omnino, te recitante, p
Nolo mihi ponas rhombum, mullu
  Nec volo boletos; ostrea nolo: tac

46. *Ad Candidum*

Exigis a nobis operam sine fine tog
  Non eo, libertum sed tibi mitto
Non est, inquis, idem: multo plus es
  Vix ego lecticam subsequer; ille
In turbam incideris; cunctos umbo
  Invalidum est nobis, ingenuumqu
Quidlibet in causis narraveris, ipse
  At tibi tergeminum mugiet ille so
Lis erit: ingenti faciet convicia voce
  Esse pudor vetuit fortia verba mih
Ergo nihil nobis, inquis, præstabis a
  Quicquid libertus, Candide, non p

47. *De Basso.*

Capena grandi porta qua pluit gutt
Phrygiæque Matris Almo qua lava
Horatiorum qua viret sacer campus
Et qua pusilli fervet Herculis fan
Faustine, plena Bassus ibat in rhed
Omnes beati copias trahens ruris.
Illic videres frutice nobili caules,
Et utrumque porrum, sessilesque l
Pigroque ventri non inutiles betas;
Illic coronam pinguibus gravem tu
Leporemque læsum Gallici canis de
Nondumque victa lacteum faba por
Nec feriatus ibat ante carrucam,
Sed tuta fœno cursor ova portabat,
Romam petebat Bassus? Immo rus i

48. *De Ollo.*

Pauperis ex struxit cellam, sed vendid
  Prædia: nunc cellam pauperis Ollus

49. *In Invitatorem.*

Veientana mihi misces, tu Massica pot
  Olfacere hæc malo pocula, quam bib

50. *In Ligurinum.*

Hæc tibi, non alia, est ad cœnam causa
  Versiculos recites ut, Ligurine, tuo
Deposui soleas; affertur protinus ingen
  Inter lactucas, oxygarumque, liber
Alter perlegitur, dum fercula prima n
  Tertius est; nec adhuc mensa secun
Et quartum recitas, et quintum deniq
  Putidus est, toties si mihi ponis apr
Quod si non scombris scelerata poema
  Cœnabis solus iam, Ligurine, dom

51. *Ad Gallam.*

),cum miror crura manusque,
soles: Nuda placebo magis.
ommunia balnea nobis.
la, times, ne tibi non placeam?

. *Ad Tongilianum.*

at tibi, Tongiliane, ducenis:
nimium casus in urbe frequens.
es. Rogo, non potes ipse videri
a, Tongiliane, domum?

53. *Ad Chloen.*

eram tuo carere,
ibusque, cruribusque,
natibusque, clunibusque:
a persequi laborem,
am, Chloe, carere.

54. *Ad Gallam.*

sim, quod poscis, Galla, rogantem:
us, Galla, negare potes.

55 *In Gelliam.*

e venis, Cosmum migrare putamus
o cinnama fusa vitro;
laceas tibi, Gellia, nugis:
e meum sic bene olere canem.

Cisterna Ravennate.

, quam vinea, malo, Ravennæ,
lto vendere pluris aquam.

7. *De Caupone.*

uuper mihi caupo Ravennæ:
iixtum, vendidit ille merum.

lla Faustini, ad Bassum.

illa, Basse, Faustini
inata myrtetis,
no, tonsilique buxeto,
tia detinet campi;
arbaroque lætatur.
tur angulo Ceres omni,
t testa senibus autumnis.
ibres, imminente iam bruma,
orridus refert uvas.
alle mugiunt tauri,
rmi fronte prurit in pugnam.
turba sordidæ cortis,
gemmeique pavones,
t quæ rubentibus pennis
, Numidicæque guttatæ,
hasiana Colchorum.
i feminas premunt galli;
es plausibus columbarum.
ambus, inde cereus turtur.
r villicæ sinum porci;
nam mollis agnus expectat.
m lactei focum vernæ,
ucet ad Lares silva.
pallet otio caupo:
m lubricus palæstrita:
is rete subdolum turdis;
um linea trahit piscem,
cassibus refert damam.
facilis hortus urbanos;
on iubente, lascivi
villico capillati;
ere fruitur eunuchus.
is rusticus salutator:
ma cum suis mella,
s: Sassinate de silva
lle porrigit glires:
matris hispidæ fetum;
on amare capones.
Et dona matrum vimineo ferunt texto
Grandes proborum virgines colonorum.
Facto vocatur lætus opere vicinus;
Nec avara serva crastinas dapes mensa:
Vescuntur omnes; ebrioque non novit
Satur minister invidere convivæ.
At tu sub urbe possides famem mundam,
Et turre ab alta prospicis meras laurus,
Furem Priapo non timente securus.
Et vinitorem farre pascis urbano,
Pictamque portas otiosus ad villam
Olus, ova, pullos, poma, caseum, mustum.
Rus hoc vocari debet, an domus longe?

59. *De Sutore et Fullone.*

Sutor cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus:
Fullo dedit Mutinæ: nunc ubi caupo dabit?

60. *In Ponticum.*

Cum vocer ad cœnam, non iam venalis ut ante,
Cur mihi non eadem, quæ tibi, cœna datur?
Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino;
Sumitur inciso mytilus ore mihi:
Sunt tibi boleti; fungos ego sumo suillos:
Res tibi cum rhombo est; at mihi cum sparulo:
Cerreus immodicis turtur te clunibus implet;
Ponitur, in cavea mortua, pica mihi.
Cur sine te cœno, cum tecum, Pontice, cœnem?
Sportula quod non est, prosit: edamus idem.

61. *In Cinnam.*

Esse nihil dicis, quicquid petis, improbe Cinna:
Si nil, Cinna, petis, improbe Cinna, nego.

62. *In Quintum.*

Centenis quod emis pueros, et sæpe ducenis;
Quod sub rege Numa condita vina bibis;
Quod constat decies tibi non spatiosa supellex;
Libra quod argenti millia quinque rapit;
Aurea quod fundi pretio carruca paratur;
Quod pluris mula est, quam domus, emta tibi;
Hæc animo credis magno te, Quinte, parare?
Falleris: hæc animus, Quinte, pusillus emit.

63. *In Cotilum.*

Cotile, bellus homo es: dicunt hoc, Cotile, multi.
Audio: sed quid sit, dic mihi, bellus homo?
Bellus homo est flexos qui digerit ordine crines;
Balsama qui semper, cinnama semper olet;
Cantica qui Nili, qui Gaditana susurrat;
Qui movet in varios brachia vulsa modos;
Inter femineas tota qui luce cathedras
Desidet, atque aliqua semper in aure sonat;
Qui legit hinc illinc missas, scribitque tabellas;
Pallia vicini qui refugit cubiti;
Qui scit, quam quis amet; qui per convivia currit;
Hirpini veteres qui bene novit avos.
Quid narras? hoc est, hoc est homo, Cotile, bellus?
Res prætricosa est, Cotile, bellus homo.

64. *Ad Cassianum.*

Sirenas, hilarem navigantium pœnam,
Blandasque mortes, gaudiumque crudele,
Quas nemo quondam deserebat auditas,
Fallax Ulysses dicitur reliquisse.
Non miror: illud, Cassiane, mirarer,
Si fabulantem Canium reliquisset.

65. *Ad Diadumenum.*

Quod spirat tenera malum mordente puella,
Quod de Corycio quæ venit aura croco;
Vinea quod primis floret cum cana racemis;
Gramina quod redolent, quæ modo carpsit ovis;
Quod myrtus, quod messor Arabs, quod succina trita,
Pallidus Eoo thure quod ignis olet;
Gleba quod, æstivo leviter cum spargitur imbre;

Quod madidis nardo sparsa corona comis;
Hoc tua sæve puer Diadumene, basia fragrant.
Quid, si tota dares illa sine invidia?

66. *In M. Antonium.*

Par scelus admisit Phariis Antonius armis;
Abscidit vultus ensis uterque sacros.
Illud, laurigeros ageres cum læta triumphos,
Hoc tibi, Roma, caput, cum loquereris, erat.
Antoni tamen est peior, quam causa Pothini:
Hic facinus domino præstitit; ille sibi.

67. *De pigris Nautis.*

Cessatis, pueri, nihilque nostis,
Vatreno, Eridanoque pigriores,
Quorum per vada tarda navigantes,
Lentos tingitis ad celeusma remos.
Iam prono Phaethonte sudat Æthon,
Exarsitque dies; et hora lassos
Interiungit equos meridiana.
At vos tam placidas vagi per undas
Tuta luditis otium carina;
Non nautas puto vos, sed Argonautas.

68. *Ad Matronam pudicam.*

Huc est usque tibi scriptus, matrona, libellus.
Cui sint scripta, rogas, interiora? mihi.
Gymnasium thermæ, stadium est hac parte: recede.
Exuimur: nudos parce videre viros.
Hic iam deposito post vina rosasque pudore,
Quid dicat, nescit saucia Terpsichore.
Schemate nec dubio, sed aperte nominat illam,
Quam recipit sexto mense superba Venus;
Custodem medio statuit quam villicus horto;
Opposita spectat quam proba virgo manu.
Si bene te novi, longum iam lassa libellum
Ponebas: totum nunc studiosa leges.

69. *Ad Cosconium.*

Omnia quod scribis castis epigrammata verbis,
Inque tuis nulla est mentula carminibus;
Admiror; laudo: nihil est te sanctius uno:
At mea luxuria pagina nulla vacat.
Hæc igitur iuvenes nequam, facilesque puellæ,
Hæc senior, sed quem torquet amica, legat.
At tua, Cosconi, venerandaque sanctaque verba
A pueris debent, virginibusque legi.

70. *Ad Scævinum.*

Mœchus es Aufidiæ, qui vir, Scævine, fuisti.
Rivalis fuerat qui tuus, ille vir est.
Cur aliena placet tibi, cui sua non placet, uxor?
Numquid securus non potes arrigere?

71. *In Nævolum.*

Mentula cum doleat puero, tibi, Nævole, culus;
Non sum divinus, sed scio quid facias.

72. *Ad Laufeiam.*

Vis futui, nec vis mecum, Laufeia, lavari.
Nescio quod magnum suspicor esse nefas.
Aut tibi pannosæ pendent a pectore mammæ;
Aut sulcos uteri prodere nuda times;
Aut infinito lacerum patet inguen hiatu;
Aut aliquid cunni prominet ore tui.
Sed nihil est horum: credo, pulcherrima nuda es.
Si verum est, vitium peius habes: fatua es.

73. *In Phœbum.*

Dormis cum pueris mutoniatis;
Et non stat tibi, Phœbe, quod stat illis.
Quid vis me, rogo, Phœbe, suspicari?
Mollem credere te virum volebam:
Sed rumor negat esse te cinædum.

74. *In Gargilianum.*

Psilothro faciem lævas, et dropace calvam.
Numquid tonsorem, Gargiliane, times?
Quid facient ungues? nam certe non p
Resina, Veneto nec resecare luto.
Desine, si pudor est, miseram traduc
Hoc fieri cunno, Gargiliane, solet.

75. *In Lupercum.*

Stare, Luperce, tibi iam pridem men
Luctaris demens tu tamen arriger
Sed nihil erucæ faciunt, bulbique sa
Improba nec prosunt iam satureia
Cœpisti puras opibus corrumpere bo
Sic quoque non vivit sollicitata V
Mirari satis hoc quisquam, vel crede
Quæ non stat, magno stare, Luper

76. *In Bassum.*

Arrigis ad vetulas; fastidis, Basse, p
Nec formosa tibi, sed moritura, pl
Hic, rogo, non furor est? non est h
Cum possis Hecubam, non potes A

77. *In Bæticum.*

Nec mullus, nec te delectat, Bætice,
Nec lepus est unquam nec tibi grat
Nec te liba iuvant, nec sectæ quadra
Nec Libye mittit, nec tibi Phasis
Capparin, et putri cepas alece natant
Et pulpam dubio de petasone vora
Teque iuvant gerres, et pelle meland
Resinata bibis vina, Falerna fugis.
Nescio quod stomachi vitium secreti
Suspicor: ut quid enim, Bætice, sa

78. *Ad Paulinum.*

Minxisti currente semel, Pauline, car
Meiere vis iterum? iam Palinurus e

79. *Ad Sertorium.*

Rem peragit nullam Sertorius; inchoat
Hunc ego, cum futuit, non puto perf

80. *Ad Apicium.*

De nullo quereris, nulli maledicis, Api
Rumor ait, linguæ te tamen esse mal

81. *In Bæticum.*

Quid cum femineo tibi, Bætice Galle, l
Hæc debet medios lambere lingua vir
Abscissa est quare Samia tibi mentula t
Si tibi tam gratus, Bætice, cunnus er
Castrandum caput est: nam sis licet ing
Sacra tamen Cybeles decipis: ore vir

82. *In Zoilum.*

Conviva quisquis Zoili potest esse,
Summœnianas cœnet inter uxores,
Curtaque Ledæ sobrius bibat testa:
Hoc esse levius, puriusque contendo.
Iacet occupato galbinatus in lecto;
Cubitisque trudit hinc et inde convi
Effultus ostro, sericisque pulvinis.
Stat exoletus, suggeritque ructanti
Pinnas rubentes, cuspidesque lentisci
Et æstuanti tenue ventilat frigus
Supina prasino concubina flabello;
Fugatque muscas myrtea puer virga.
Percurrit agili corpus arte tractatrix
Manumque doctam spargit omnibus
Digiti crepantis signa novit eunuchu
Et delicatæ suscitator urinæ
Domini bibentis ebrium regit penem.
At ipse retro flexus ad pedum turbam
Inter catellas anserum exta lambente
Partitur apri glandulas palæstritis,
Et concubino turturum nates donat:
Ligurumque nobis saxa cum ministr
Vel cocta fumis musta Massilitanis;

ı morionibus nectar
sque mirrhinisque propinat.
ı ipse fusus ampullis,
:it murice aureo nobis
œchæ pauperis capillare.
ulto deinde perditus stertit:
mus; et, silentium ronchis
ssi, nutibus propinamus.
onis patimur improbi fastus;
ıre, Rufe, possumus: fellat.

83. *In Coclitem.*

viora moues epigrammata, Cocles.
ıod Chione: non potui brevius.

84. *In Tongilionem.*

rat tua mœcha? non puellam
ngilion. Quid ergo? Linguam.

85. *Ad Maritum.*

uasit nares absciudere mœcho?
catum est parte, marite, tibi.
gisti? nihil hic tua perdidit uxor,
va sui mentula Deiphobi.

6. *Ad castam Matronam.*

tem lascivi, casta, libelli,
monui: tu tamen, ecce, legis.
ulum, si spectas, casta, Latinum;
ec mimis improbiora: lege.

87. *In Chionen.*

or, Chione, nunquam esse fututam;
cunno purius esse tuo.
on hac, qua debes, parte lavaris.
, transfer subligar in faciem.

. *In Fratres fellatores.*

ratres; diversa sed inguina lingunt.
imiles sint magis, an similes?

89. *Ad Phœbum.*

, et mollibus utere malvis;
durum, Phœbe, cacantis habes.

90. *De Galla.*

dare Galla mihi: nec dicere possum,
t non vult, quid sibi Galla velit.

91. *De Misitio.*

atriæ Misitius arva Ravennæ,
ybeles cum grege iunxit iter.
rebat domini fugitivus Achillas,
ma nequitiaque puer.
nsere viri: qua parte cubaret,
d tacitos sensit et ille dolos.
lunt: somni post vina petuntur:
rrum noxia turba rapit;
enem, spondæ qui parte iacebat;
r pluteo vindice tutus erat.
ama est, quondam pro virgine cervam:
cervo mentula supposita est.

92. *Ad Gallum.*

hum, rogat uxor, Galle; sed unum.
n oculos eruo, Galle, duos?

93. *In Vetustillam.*

centi consules, Vetustilla,
lli, quatuorque sint dentes,
læ, crusculumque formicæ;
cum geras stola frontem,
m cassibus pares mammas;
rata rictibus tuis, ora
eat crocodilus angusta,
anæ garriant Ravennates,
dulcius culex cantet,
antum noctuæ vident mane,
s quod viri capellarum,
beas orropygium macræ,
Senemque Cynicum vincat osseus cunnus;
Cum te lucerna balneator extincta
Admittat inter bustuarias mœchas;
Cum bruma mensem sit tibi per Augustum,
Regelare nec te pestilentia possit;
Gaudes ducentas nupturire post mortes,
Virumque demens cineribus tuis quæris
Prurire. Quid, sarrire si velit saxum?
Quis coniugem, quis te vocabit uxorem,
Philomelus aviam quam vocaverat nuper?
Quod si cadaver exigis tuum scalpi;
Sternatur a Coricle clinico lectus,
Thalassionem qui tuum decet solus;
Ustorque tædas præferat novæ nuptæ:
Intrare in istum sola fax potest cunnum.

94. *In Rufum.*

Esse negas coctum leporem, poscisque flagella:
Mavis, Rufe, coquum scindere, quam leporem.

95. *In Nævolum.*

Nunquam dicis Ave, sed reddis, Nævole, semper,
Quod prior et corvus dicere sæpe solet.
Cur hoc expectas a me, rogo, Nævole, dicas:
Nam, puto, nec melior, Nævole, nec prior es.
Præmia laudato tribuit mihi Cæsar uterque,
Natorumque dedit iura paterna trium.
Ore legor multo, notumque per oppida nomen
Non expectato dat mihi fama rogo.
Est et in hoc aliquid: vidit me Roma tribunum,
Et sedeo qua te suscitat Oceanus.
Quot mihi Cæsareo facti sunt munere cives,
Nec famulos totidem suspicor esse tibi.
Sed pædicaris: sed pulchre, Nævole, ceves:
Iam iam sic prior es, Nævole: vincis: ave.

96. *In Gargilium.*

Lingis, non futuis, meam puellam;
Et garris, quasi mœchus et fututor.
Si te prendero, Gargili, tacebis.

97. *Ad Rufum.*

Ne legat hunc Chione, mando tibi, Rufe, libellum.
Carmine læsa meo est; lædere et illa potest.

98. *In Sabellum.*

Sit culus tibi quam macer, requiris?
Pædicare potes, Sabelle, culo.

99. *Ad Cerdonem.*

Irasci nostro non debes, cerdo, libello.
Ars tua, non vita, est carmine læsa meo.
Innocuos permitte sales. Cur ludere nobis
Non liceat, licuit si iugulare tibi?

100. *Ad Rufum.*

Cursorem sexta tibi, Rufe, remisimus hora,
Carmina quem madidum nostra tulisse reor.
Imbribus immodicis cœlum nam forte ruebat.
Non aliter mitti debuit iste liber.

Liber quartus

1. *De natali Domitiani*

Cæsaris alma dies, et luce sacratior illa,
Conscia Dictæum qua tulit Ida Iovem,
Longa, precor, Pylioque veni numerosior ævo,
Semper et hoc vultu, vel meliore, nite.
Hic colat Albano Tritonida multus in auro,
Perque manus tantas plurima quercus eat.
Hic colat ingenti redeuntia sæcula lustro,
Et quæ Romuleus sacra Terentus habet.
Magna quidem, Superi, petimus, sed debita terris.
Pro tanto quæ sunt improba vota Deo?

2. *De Horatio.*

Spectabat modo solus inter omnes
Nigris munus Horatius lacernis,

Cum plebs, et minor ordo, maximusque
Sancto cum duce candidus sederet.
Toto nix cecidit repente cœlo:
Albis spectat Horatius lacernis.

3. *De Nivibus.*

Adspice quam densum tacitarum vellus aquarum
Defluat in vultus Cæsaris, inque sinus.
Indulget tamen ille Iovi, nec vertice moto
Concretas pigro frigore ridet aquas,
Sidus Hyperborei solitus lassare Bootæ,
Et madidis Helicen dissimulare comis.
Qui siccis lascivit aquis, et ab æthere ludit;
Suspicor has pueri Cæsaris esse nives.

4. *In Bassam.*

Quod siccæ redolet palus lacunæ,
Crudarum nebulæ quod Albularum,
Piscinæ vetus aura quod marinæ,
Quod pressa piger hircus in capella,
Lassi bardaicus quod evocati,
Quod bis murice vellus inquinatum;
Quod ieiunia sabbatariorum,
Mœstorum quod anhelitus reorum,
Quod spurcæ moriens lucerna Ledæ;
Quod ceromata fæce de Sabina,
Quod vulpis fuga, viperæ cubile,
Mallem, quam quod oles, olere, Bassa.

5. *Ad Fabianum.*

Vir bonus et pauper, linguaque et pectore verus,
Quid tibi vis, urbem qui, Fabiane, petis?
Qui nec leno potes, nec comissator haberi,
Nec pavidos tristi voce citare reos:
Nec potes uxorem cari corrumpere amici,
Nec potes algentes arrigere ad vetulas;
Vendere nec vanos circa Pallatia fumos;
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.
Unde miser vives, homo fidus, certus amicus.
Hoc nihil est: nunquam sic Philomelus eris.

6. *In Malisianum.*

Credi virgine castior pudica,
Et frontis teneræ cupis videri,
Cum sis improbior, Malisiane,
Quam qui compositos metro Tibulli
In Stellæ recitat domo libellos.

7. *Ad Hyllum.*

Cur, here quod dederas, hodie, puer Hylle, negasti,
Durus tam subito, qui modo mitis eras?
Sed iam causaris barbamque, annosque, pilosque:
O nox, quam longa es, quæ facis una senem!
Quid nos derides? here qui puer, Hylle, fuisti,
Dic nobis, hodie qua ratione vir es?

8. *Ad Euphemum.*

Prima salutantes atque altera continet hora;
Exercet raucos tertia causidicos.
In quintam varios extendit Roma labores.
Sexta quies lassis, septima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octava palæstris;
Imperat exstructos frangere nona toros.
Hora libellorum decima est, Eupheme, meorum;
Temperat ambrosias cum tua cura dapes;
Et bonus æthereo laxatur nectare Cæsar,
Ingentique tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos: gressu timet ire licenti
Ad matutinum nostra Thalia Iovem.

9. *In Fabullam.*

Sotæ filia clinici, Fabulla,
Deserto sequeris Clytum marito,
Et donas, et amas: ἔχεις ἀσώτως.

10. *Ad Faustinum*

Dum novus est, neque adhuc rasa mihi fronte libellus;
Pagina dum tangi non bene sicca timet;
I, puer, et caro perfer leve munus amico,
Qui meruit nugas primus habere meas.
Curre, sed instructus; comitetur Punica librum
Spongia: muneribus convenit illa meis.
Non possunt nostros multæ, Faustine, lituræ
Emendare iocos: una litura potest.

11. *In Antonium Saturninum.*

Dum nimium vano tumefactus nomine gaudes;
Et Saturninum te, miser, esse pudet;
Impia Parrhasia movisti bella sub ursa,
Qualia qui Phariæ coniugis arma tulit.
Exciderat ne adeo fatum tibi nominis huius,
Obruit Actiaci quod gravis ira freti?
An tibi promisit Rhenus, quod non dedit illi
Nilus, et Arctois plus licuisset aquis?
Ille etiam nostris Antonius occidit armis,
Qui, tibi collatus, perfide, Cæsar erat.

12. *In Thaidem.*

Nulli, Thai, negas: sed si te non pudet istud,
Hoc saltem pudeat, Thai, negare nihil.

13. *Ad Rufum, de nuptiis Pudentis et Claudiæ Peregrinæ.*

Claudia, Rufe, meo nubit Peregrina Pudenti:
Macte esto tædis, o Hymenæe, tuis!
Tam bene rara suo miscentur cinnama nardo,
Massica Theseis tam bene vina favis:
Nec melius teneris iunguntur vitibus ulmi;
Nec plus lotos aquas, litora myrtus amat.
Candida perpetuo reside, Concordia, lecto;
Tamque pari semper sit Venus æqua iugo.
Diligat illa senem quondam: sed et ipsa marito,
Tunc quoque cum fuerit, non videatur, anus.

14. *Ad Silium.*

Sili, Castalidum decus sororum,
Qui periuria barbari furoris
Ingenti premis ore, perfidosque
Fastus Hannibalis, levesque Pœnos
Magnis cedere cogis Africanis,
Paulum seposita severitate,
Dum blanda vagus alea December
Incertis sonat hinc et hinc fritillis,
Et ludit [rota] nequiore talo,
Nostris otia commoda Camœnis:
Nec torva lege fronte, sed remissa,
Lascivis madidos iocis libellos.
Sic forsan tener ausus est Catullus
Magno mittere passerem Maroni.

15. *Ad Cæcilianum.*

Mille tibi nummos hesterna luce roganti,
In sex aut septem, Cæciliane, dies.
Non habeo, dixi: sed tu, causatus amici
Adventum, lancem paucaque vasa rogas.
Stultus es? an stultum me credis, amice? negavi
Mille tibi nummos. millia quinque dabo?

16. *In Gallum.*

Privignum non esse tuæ te, Galle, novercæ
Rumor erat, coniux dum fuit illa patris.
Non tamen hoc poterat vivo genitore probari.
Iam nusquam pater est, Galle; noverca domi est.
Magnus ab infernis revocetur Tullius umbris,
Et te defendat Regulus ipse licet;
Non potes absolvi: nam quæ non desinit esse
Post patrem, nunquam, Galle, noverca fuit.

17. *Ad Paullum.*

Facere in Lyciscam, Paulle, me iubes versus,
Quibus illa lectis rubeat, et sit irata.
O Paulle, malus es: irrumare vis solus.

De Puero Stillicidio iugulato.
pluit Vipsanis porta columnis,
assiduo lubricus imbre lapis,
ueri, qui roscida tecta subibat,
iberno prægravis unda gelu:
egisset miseri crudelia fata,
calido vulnere mucro tener.
va sibi voluit Fortuna licere?
nors non est, si iugulatis, aquæ?

19. *De Endromide.*
quanicæ pinguem textricis alumnam,
dæmonium barbara nomen habet,
gelido non aspernanda Decembri
egrinam mittimus endromida.
ceroma teris, tepidumve trigona,
asta manu pulverulenta rapis;
axi partiris pondera follis;
n cursu vincere quæris Atham;
intret penetrabile frigus in artus,
is subita te premat Iris aqua;
tos hoc munere tectus, et imbres:
Tyria sindone tutus eris.

20. *De Cærellia et Gellia.*
ilam, cum sit Cærellia puppa:
e dicit Gellia, cum sit anus.
nc possis, possis, Coline, nec illam:
licula est, altera putidula.

21. *De Selio.*
esse Deos, inane cœlum
t Selius; probatque, quod se
, dum negat hoc, videt beatum.

22. *De Cleopatra.*
i toros, et adhuc placanda marito,
in nitidos se Cleopatra lacus,
mplexus: sed prodidit unda latentem:
otis cum tegeretur aquis.
puro numerantur lilia vitro:
et teneras gemma latere rosas.
susque vadis luctantia carpsi
spicuæ plus vetuistis aquæ.

. *Ad Thaliam, de Brutiano.*
lenta nimis, diuque quæris,
imus tibi, quisve sit secundus;
i quisve epigramma comparabit;
a Callimachus, Thalia, de se
o dedit ipse Brutiano;
Cecropio satur lepore,
æ sale luserit Minervæ,
facias, precor, secundum.

. *De Lycori, ad Fabianum.*
habuit, Fabiane, Lycoris amicas
xori fiat amica meæ.

e *Litoribus Altini, et Aquileia.*
nis Altini litora villis,
ntei conscia sylva rogi;
tenoreo Dryadum pulcherrima Fauno
l Euganeos, sola puella lacus;
felix Aquileia Timavo,
ptenas Cyllarus hausit aquas;
ostræ portus requiesque senectæ,
erint otia nostra sui.

26. *Ad Posthumum.*
ae domi toto non vidimus anno,
, quantum, Posthume, perdiderim?
ito, bis, vicenos ter, puto, nummos.
togulam, Posthume, pluris emo.

Cæsarem Augustum Domitianum.
audare soles, Auguste, libellos.
cce negat; non minus ergo soles.
Quid, quod honorato non sola voce dedisti,
Non alius poterat quæ dare dona mihi?
Ecce iterum nigros corrodit lividus ungues.
Da, Cæsar, tanto tu magis, ut doleat.

28. *Ad Chloen.*
Donasti tenero, Chloe, Luperco
Hispanas, Tyriasque, coccinasque,
Et lotam tepido togam Galeso,
Indos sardonychas, Scythas smaragdos,
Et centum dominos novæ monetæ;
Et quicquid petit, usque et usque donas.
Væ, glabraria! væ tibi, misella!
Nudam te statuet tuus Lupercus.

29. *Ad Pudentem.*
Obstat, care Pudens, nostris sua turba libellis:
Lectoremque frequens lassat et implet opus.
Rara iuvant: primis sic maior gratia pomis;
Hibernæ pretium sic meruere rosæ.
Sic spoliatricem commendat fastus amicam;
Ianua nec iuvenem semper aperta tenet.
Sæpius in libro memoratur Persius uno,
Quam levis in tota Marsus Amazonide.
Tu quoque de nostris releges quemcumque libellis,
Esse puta solum: sic tibi pluris erit.

30. *Ad Piscatorem.*
Baiano procul a lacu, monemus,
Piscator, fuge, ne noscens recedas.
Sacris piscibus hæ natantur undæ,
Qui norunt Dominum, manumque lambunt
Illam, qua nihil est in orbe maius.
Quid, quod nomen habent, et ad magistri
Vocem quisque sui venit citatus?
Hoc quondam Libys impius profundo,
Dum prædam calamo tremente ducit,
Raptis luminibus repente cæcus,
Captum non potuit videre piscem:
Et nunc, sacrilegos perosus hamos,
Baianos sedet ad lacus rogator.
At tu, dum potes, innocens recede,
Iactis simplicibus cibis in undas;
Et pisces venerare dedicatos.

31. *Ad Hippodamum.*
Quod cupis in nostris dicique legique libellis,
Et nonnullus honos creditur esse tibi;
Ne valeam, si non res est gratissima nobis,
Et volo te chartis inseruisse meis.
Sed tu nomen habes averso fonte sororum
Impositum, mater quod tibi dura dedit;
Quod nec Melpomene, quod nec Polyhymnia possit,
Nec pia cum Phœbo dicere Calliope.
Ergo aliquod gratum Musis tibi nomen adopta:
Non semper belle dicitur Hippodamus.

32. *De Ape Electro inclusa.*
Et latet et lucet Phaethontide condita gutta,
Ut videatur apis nectare clausa suo.
Dignum tantorum pretium tulit illa laborum.
Credibile est ipsam sic voluisse mori.

33. *Ad Sosibianum.*
Plena laboratis habeas cum scrinia libris,
Emittis quare, Sosibiane, nihil?
Edent hæredes, inquis, mea carmina. Quando?
Tempus erat iam te, Sosibiane, legi.

34. *Ad Attalum.*
Sordida cum tibi sit, verum tamen, Attale, dixit,
Quisquis te niveam dixit habere togam.

35. *De pugna Damarum.*
Frontibus adversis molles concurrere damas
Vidimus, et fati sorte iacere pari.
Spectavere canes prædam; stupuitque superbus

Venator, cultro nil superesse suo.
Unde leves animi tanto caluere furore?
Sic pugnant tauri, sic cecidere viri.

36. *Ad Olum.*

Cana est barba tibi; nigra est coma: tingere barbam
Non potes; hæc causa est: sed potes, Ole, comam.

37. *Ad Afrum.*

Centum Coranus, et ducenta Mancinus,
Trecenta debet Titius, hoc bis Albinus,
Decies Sabinus, alterumque Serranus;
Ex insulis fundisque tricies soldum.
Ex pecore redeunt ter ducena Parmensi:
Totis diebus, Afer, hoc mihi narras;
Et teneo melius ista, quam meum nomen.
Numeres oportet aliquid, ut pati possim:
Quotidianam refice nauseam nummis:
Audire gratis, Afer, ista non possum.

38. *Ad Gallam.*

Galla, nega: satiatur amor, nisi gaudia torquent:
Sed noli nimium, Galla, negare diu.

39. *Ad Charinum.*

Argenti genus omne comparasti,
Et solus veteres Myronis artes,
Solus Praxitelis manus, Scopæque,
Solus Phidiaci toreuma cæli,
Solus Mentoreos habes labores;
Nec desunt tibi vera Grantiana,
Nec quæ Callaico linuntur auro,
Nec mensis anaglypta de paternis.
Argentum tamen inter omne, miror,
Quare non habeas, Charine, purum.

40. *Ad Posthumum.*

Atria Pisonum stabant cum stemmate toto,
Et docti Senecæ ter numeranda domus:
Prætulimus tantis solum te, Posthume, regnis:
Pauper eras, et eques, sed mihi consul eras.
Tecum ter denas numeravi, Posthume, brumas:
Communis nobis lectus et unus erat.
Iam donare potes, iam perdere, plenus honorum,
Largus opum: expecto, Posthume, quid facias.
Nil facis: et serum est alium mihi quærere regem.
Hoc, Fortuna, placet? Posthumus imposuit.

41. *In male recitantem.*

Quid recitaturus circumdas vellera collo?
Conveniunt nostris auribus illa magis.

42. *Ad Flaccum.*

Si quis forte mihi posset præstare roganti,
Audi, quem puerum, Flacce, rogare velim.
Niliacis primum puer is nascatur in oris:
Nequitias tellus scit dare nulla magis.
Sit nive candidior: namque in Mareotide fusca
Pulchrior est, quanto rarior, iste color.
Lumina sideribus certent; mollesque flagellent
Colla comæ: tortas non amo, Flacce, comas.
Frons brevis, atque modus breviter sit naribus un-
Pæstanis rubeant, æmula labra rosis. (cis:
Sæpeque nolentem cogat, nolitque volentem:
Liberior domino sæpe sit ille suo.
Et timeat pueros, excludat sæpe puellas.
Vir reliquis, uni sit puer ille mihi.
Iam scio, nec fallis: nam me quoque iudice verum est:
Talis erat, dices, noster Amazonicus.

43. *In Coracinum.*

Non dixi, Coracine, te cinædum:
Non sum tam temerarius, nec audax,
Nec mendacia qui loquar libenter.
Si dixi, Coracine, te cinædum;
Iratam mihi Pontiæ lagenam,
Iratum calicem mihi Metili.
Iuro per Syrios tibi tumores,
Iuro per Berecynthios furores.
Quod dixi tamen, hoc leve et pusillu
Quod notum est, quod et ipse non ne
Dixi te, Coracine, cunnilingum.

44. *De Vesuvio monte.*

Hic est pampineis viridis modo Vesvius
Presserat hic madidos nobilis uva lacu
Hæc iuga, quam Nysæ colles, plus Bacch
Hoc nuper Satyri monte dedere chore
Hæc Veneris sedes, Lacedæmone gratior
Hic locus Herculeo nomine clarus erat
Cuncta iacent flammis et tristi mersa fav
Nec Superi vellent hoc licuisse sibi.

45. *Votum Parthenii ad Phœbum pr*

Hæc tibi pro nato plena dat lætus acerra,
Phœbe, Palatinus munera Parthenius;
Ut, qui prima novo signat quinquennia l
Impleat innumeras Burrus Olympiada
Fac rata vota patris: sic te tua diligat arb
Gaudeat et certa virginitate soror.
Perpetuo sic flore mices; sic denique non
Tam longæ Bromio, quam tibi, Phœbe

46. *De Sabello.*

Saturnalia divitem Sabellum
Fecerunt: merito tumet Sabellus:
Nec quenquam putat esse, prædicatq
Inter causidicos beatiorem.
Hos fastus, animosque dat Sabello
Farris semodius, fabæque fressæ,
Et thuris, piperisque tres selibræ,
Et Lucanica ventre cum Falisco,
Et nigri Syra defruti lagena,
Et ficus Libyca gelata testa,
Cum bulbis, cochleisque, caseoque.
Piceno quoque venit a cliente
Parcæ cistula non capax olivæ,
Et crasso figuli polita cælo
Septenaria synthesis Sagunti,
Hispanæ luteum rotæ toreuma,
Et lato variata mappa clavo.
Saturnalia fructuosiora
Annis non habuit decem Sabellus.

47. *De Phaethonte.*

Encaustus Phaethon tabula depictus in hac
Quid tibi vis, dipyron qui Phaethonta f

48. *In Papilum.*

Percidi gaudes: percisus, Papile, ploras:
Cur, quæ fieri, Papile, facta doles?
Pœnitet obscœnæ pruriginis? an magis illu
Fles, quod percidi, Papile, desieris?

49. *Ad Flaccum.*

Nescis, crede mihi, quid sint epigrammata
Qui tantum lusus illa, iocosque putas.
Ille magis ludit, qui scribit prandia sævi
Tereos; aut cœnam, crude Thyesta, tuam
Aut puero liquidas aptantem Dædalon alas
Pascentem Siculas aut Polyphemon oves
A nostris procul est omnis vesica libellis;
Musa nec insano syrmate nostra tumet.
Illa tamen laudant omnes, mirantur, ador
Confiteor: laudant illa, sed ista legunt:

50. *In Thaidem.*

Quid me, Thai, senem subinde dicis?
Nemo est, Thai, senex ad irrumandu

51. *Ad Cæcilianum.*

Cum tibi non essent sex millia, Cæciliane,
Ingenti late vectus es hexaphoro.
Postquam bis decies tribuit Dea cæca, sinu

nummi, factus es, ecce, pedes.
o meritis, et tantis laudibus, optem?
t sellam, Cæciliane, tibi.

52. *In Hedylum.*

ctis nisi desinis, Hedyle, capris,
ficus eras, iam caprificus eris.

53. *Ad Cosmum.*

sæpe vides inter penetralia nostræ
et templi limina, Cosme, novi,
, peraque senem; cui cana, putrisque
, et in pectus sordida barba cadit;
nudi tegit uxor abolla grabati;
tratos obvia turba cibos;
Cynicum, deceptus imagine falsa.
ic Cynicus, Cosme. Quid ergo? Canis.

54. *Ad Colinum.*

ias licuit contingere quercus;
s prima cingere fronde comas;
ris totis, Coline, diebus,
nque tibi semper adesse putes.
lli tres exorare puellas
observant, quem statuere, diem.
ispo, Thrasea constantior ipso,
t nitido sis Meliore licet;
enso Lachesis; fusosque sororum
, et semper de tribus una secat.

55. *Ad Lucium.*

loria temporum tuorum,
aium veterem, Tagumque nostrum
edere non siuis disertis;
s generatus inter urbes,
s carmine cantet, aut Mycenas,
aram Rhodon, aut libidinosæ
s Lacedæmonis palæstras.
eltis genitos et ex Iberis,
e nomina duriora terræ
non pudeat referre versu:
Bilbilin optimam metallo,
incit Chalybasque, Noricosque,
o Plateam suo sonantem,
fluctu tenui, sed inquieto,
um Salo temperator ambit:
mque, chorosque Rixamarum,
vivis festa Garduarum,
tis Peteron rosis rubentem,
antiqua patrum theatra Rigas,
tos iaculo levi Silaos,
utisque lacus, Petusiæque,
væ vada pura Vetonissæ,
ctum Baradinis ilicetum,
od vel piger ambulat viator;
fortibus excolit iuvencis
Manlius arva Matinessæ.
m rustica, delicate lector,
omina? rideas licebit;
m rustica malo, quam Bituntos.

56. *In Gargilianum.*

d senibus, viduisque ingentia mittis,
nificum, Gargiliane, vocem?
ihil est, nihil est te spurcius uno,
s insidias dona vocare tuas.
allax indulget piscibus hamus:
ic stultas decipit esca feras.
giri, quid sit donare, docebo,
dona, Gargiliane, mihi.

57. *Ad Faustinum.*

anda tenent lascivi stagna Lucrini,
umiceis fontibus antra calent;
givi regnum, Faustine, coloni,
Quo te bis decimus ducit ab urbe lapis.
Horrida sed fervent Nemeæi pectora monstri;
Nec satis est, Baias igne calere suo.
Ergo, sacri fontes et litora grata, valete,
Nympharum pariter, Nereidumque domus.
Herculeos colles gelida vos vincite bruma;
Nunc Tiburtinis cedite frigoribus.

58. *In Gallam.*

In tenebris luges amissum, Galla, maritum:
Nam plorare pudet te, puto, Galla virum.

59. *De Vipera Electro inclusa.*

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera repit,
Fluxit in obstantem succina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui se rore teneri,
Concreto riguit vincta repente gelu.
Ne tibi regali placeas, Cleopatra, sepulcro,
Vipera si tumulo nobiliore iacet.

60. *De Curiatio.*

Ardea solstitio, Castranaque rura petantur,
Quique Cleonæo sidere fervet ager;
Cum Tiburtinas damnet Curiatius auras,
Inter laudatas ad Styga missus aquas.
Nullo fata loco possis excludere: cum mors,
Venerit, in medio, Tibure Sardinia est.

61. *In Mancinum.*

Donasse amicum tibi ducenta, Mancine,
Nuper superbo lætus ore iactasti.
Quartus dies est, in schola poetarum
Dum fabulamur, millibus decem dixti
Emtas lacernas munus esse Pompillæ;
Sardonycha verum, lineisque ter cinctum,
Duasque similes fluctibus maris gemmas,
Dedisse Bassam, Cæliamque iurasti.
Here, de theatro, Pollione cantante,
Cum subito abires, dum fugis, loquebaris,
Hæreditatis tibi trecenta venisse;
Et mane centum, et post meridiem centum.
Quid tibi sodales fecimus mali tantum?
Miserere iam, crudelis, et sile tandem:
Aut, si tacere lingua non potest ista,
Aliquando narra, quod velimus audire.

62. *De Lycori.*

Tibur in Herculeum migravit nigra Licoris,
Omnia dum fieri candida credit ibi.

63. *De Cærellia.*

Dum petit a Baulis mater Cærellia Baias,
Occidit insani crimine mersa freti.
Gloria quanta perit vobis! hæc monstra Neroni
Nec quondam iussæ præstiteratis, aquæ.

64. *De Hortis Iulii Martialis.*

Iuli iugera pauca Martialis,
Hortis Hesperidum beatiora,
Longo Ianiculi iugo recumbunt:
Lati collibus imminent recessus;
Et planus modico tumore vertex
Cœlo perfruitur sereniore;
Et, curvas nebula tegente valles,
Solus luce nitet peculiari:
Puris leniter admoventur astris
Celsæ culmina delicata villæ.
Hinc septem dominos videre montes,
Et totam licet æstimare Romam,
Albanos quoque, Tusculosque colles,
Et quodcumque iacet sub urbe frigus,
Fidenas veteres, brevesque Rubras,
Et, quod virgineo cruore gaudet,
Annæ pomiferum nemus Perennæ.
Illic Flaminiæ, Salariæque
Gestator patet, esse dolacente,

Ne blando rota sit molesta somno,
Quem nec rumpere nauticum celeusma,
Nec clamor valet helciariorum;
Cum sit tam prope Mulvius, sacrumque
Lapsæ per Tiberim volent carinæ.
Hoc rus (seu potius domus vocanda est)
Commendat dominus; tuam putabis:
Tam non invida, tamque liberalis,
Tam comi patet hospitalitate.
Credas Alcinoi pios penates,
Aut facti modo divitis Molorchi.
Vos nunc, omnia parva qui putatis,
Centeno gelidum ligone Tibur,
Vel Præneste domate pendulamque
Uni dedite Setiam colono:
Dum, me iudice, præferantur istis
Iuli iugera pauca Martialis.

65. *De Philæni.*

Oculo Philænis semper altero plorat.
Quo fiat istud, quæritis, modo? Lusca est.

66. *Ad Linum.*

Egisti vitam semper, Line, municipalem,
Qua nihil omnino vilius esse potest.
Idibus, et raris togula est excussa Kalendis;
Duxit et æstates synthesis una decem.
Saltus aprum, campus leporem, tibi misit inemtum:
Sylva graves turdos exagitata dedit.
Raptus flumineo venit de gurgite piscis:
Vina rubens fudit non peregrina cadus.
Nec tener Argolica missus de gente minister,
Sed stetit inculti rustica turba foci.
Villica, vel duri compressa est nupta coloni:
Incaluit quoties saucia vena mero.
Nec nocuit tectis ignis, nec Sirius agris:
Nec mersa est pelago, nec fluit ulla ratis.
Supposita est blando nunquam tibi tessera talo;
Alea sed parcæ sola fuere nuces.
Dic ubi sit decies, mater quod avara reliquit?
Nusquam est. Fecisti rem, Line, difficilem.

67. *In Prætorem.*

Prætorem pauper centum sestertia Gaurus
Orabat, cana notus amicitia;
Dicebatque suis hæc tantum deesse trecentis,
Ut posset domino plaudere iustus eques.
Prætor ait: Scis me Scorpo, Thalloque daturum;
Atque utinam centum millia sola darem.
Ah! pudet ingratæ, pudet, ah! male divitis arcæ.
Quod non vis equiti, vis dare, Prætor, equo?

68. *Ad Sextum.*

Invitas centum quadrantibus, et bene cœnas.
Ut cœnem, invitor, Sexte, an ut invideam?

69. *Ad Papilum.*

Tu Setina quidem semper, vel Massica ponis,
Papile: sed rumor tam bona vina negat.
Diceris hac factus cœlebs quater esse lagena.
Nec puto, nec credo, Papile, nec sitio.

70. *De Ammiano, ad Maronillum.*

Nihil Ammiano, præter aridam restem,
Moriens reliquit ultimis pater ceris
Fieri putaret posse quis, Maronille,
Ut Ammianus mortuum patrem nollet?

71. *Ad Sophronium Rufum.*

Quæro diu totam, Sophroni Rufe, per urbem,
Si qua puella neget; nulla puella negat:
Tanquam fas non sit, tanquam sit turpe negare,
Tanquam non liceat; nulla puella negat.
Casta igitur nulla est? Castæ sunt mille. Quid ergo
Casta facit? Non dat; non tamen illa negat.

72. *Ad Quintum.*

Exigis, ut donem nostros tibi, Quinte, libellos.
Non habeo, sed habet bibliopola Tryphon.
Æs dabo pro nugis, et emam tua carmina sanus?
Non, inquis, faciam tam fatue. Nec ego.

73. *De Vestino.*

Cum gravis extremas Vestinus duceret horas,
Et iam per Stygias esset iturus aquas;
Ultima volventes orabat pensa sorores,
Ut traherent parva stamina pulla mora:
Iam sibi defunctus, caris dum vivit amicis;
Moverunt tetricas tam pia vota Deas.
Tum largas partitus opes, a luce recessit;
Seque mori post hoc credidit ille senem.

74. *De Damis.*

Adspicis, imbelles tentent quam fortia damæ
Prælia? tam timidis quanta sit ira feris?
In mortem parvis concurrere frontibus audent.
Vis, Cæsar, damis parcere? mitte canes.

75. *De Nigrina.*

O felix animo, felix, Nigrina, marito,
Atque inter Latias gloria prima nurus!
Te patrios miscere iuvat cum coniuge census,
Gaudentem socio, participique viro.
Arserit Evadne flammis iniecta mariti;
Nec minor Alcestem fama sub astra ferat;
Tu melius: certo meruisti pignore vitæ,
Ut tibi non esset morte probandus amor.

76. *In Avarum Amicum.*

Millia misisti mihi sex, bis sena petenti:
Ut bis sena feram, bis duodena petam.

77. *In Zoilum invidum.*

Nunquam divitias Deos rogavi,
Contentus modicis, meoque lætus.
Paupertas, veniam dabis, recede.
Causa est quæ subiti, novique voti?
Pendentem volo Zoilum videre.

78. *In Varum.*

Ad cœnam nuper Varus me forte vocavit;
Ornatus dives, parvula cœna fuit.
Auro, non dapibus, oneratur mensa: ministri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.
Tunc ego: Non oculos, sed ventrem pascere veni:
Aut appone dapes, Vare, vel aufer opes.

79. *In Afrum.*

Condita cum tibi sit iam sexagesima messis,
Et facies multo splendeat alba pilo;
Discurris tota vagus urbe, nec ulla cathedra est,
Cui non mane feras irrequietus Ave.
Et sine te nulli fas est prodire tribuno;
Nec caret officio consul uterque tuo;
Et Sacro decies repetis Pallatia clivo,
Sigeriosque meros, Partheniosque sonas.
Hæc faciant sane iuvenes: deformius, Afer,
Omnino nihil est ardelione sene.

80. *Ad Mathonem.*

Hospes eras nostri semper, Matho, Tiburtini.
Hoc emis, imposui: rus tibi vendo tuum.

81. *In Mathonem.*

Declamas in febre, Mathon: hanc esse phrenesin
Si nescis, non es sanus, amice Mathon.
Declamas æger; declamas hemitritæus.
Si sudare aliter non potes, est ratio.
Magna tamen res est, errans cum viscera febris
Exurit, res est magna tacere, Mathon.

82. *De Fabulla.*

Epigramma nostrum cum Fabulla legisset,
Negare nullam quo queror puellarum:
Semel rogata bisque terque neglexit

antis. Iam, Fabulla, promitte:
ssi, pernegare non iussi.

83. *Ad Rufum.*

commenda Venuleio, Rufe, libellos;
t nobis otia parva, roga:
t paulum curarum, operumque suorum,
ica nugas exigat aure meas. (tem;
t primum legat hæc, summumve trien-
um medius prœlia Bacchus amat.
: legisse duos; tibi charta plicetur
ivisum sic breve fiet opus.

84. *In Nævolum.*

l est te, Nævole, peius: eodem
nihil est, Nævole, te melius.
illum resalutas, despicis omnes:
uam liber, nec tibi gratus homo est.
onas; dominum regemque salutas;
Esto, Nævole, sollicitus.

85. *In Thaidem.*

t in populo, nec urbe tota,
haida qui probet fututam;
ulti cupiant, rogentque multi.
asta est, rogo, Thais? immo fellat.

86. *In Ponticum.*

s vitro, tu myrrha, Pontice: quare?
erspicuus ne duo vina calix.

d Librum suum, de Apollinari.

auribus Atticis probari,
tor, moneoque te, libelle,
to placeas Apollinari.
ctius, eruditiusque est,
c candidius, beniguiusque.
ctore, si tenebit ore,
nchos metues malignorum,
mbris tunicas dabis molestas.
maverit, ad salariorum
scrinia protinus licebit,
a pueris arande charta.

88. *De Bassa.*

cum semper tua Bassa, Fabulle,
, et lusus deliciasque vocat.
ireris magis, infantaria non est.
d iu causa est? Pedere Bassa solet.

89. *In Dissimulatorem.*

isti parvo pro munere dona;
aturni quinque fuere dies.
genti sex scriptula Septitiani
c a querulo mappa cliente fuit;
ni nec quæ de sanguine thynni
bet, nec quæ coctana parva gerit:
rum vimen breve Picenarum:
posses ut meminisse mei.
os verbis vultuque benigno:
i iam notus dissimulator eris.

90. *De Rusticatione.*

s quid agam, respondeo pauca, rogatus:
oro; famulos, post arva reviso,
que meis iustos indico labores.
hœbumque cio, Musamque lacesso.
rpusque frico, mollique palæstra
ens, animo gaudens, ac fœnore liber.
to, cano: ludo, lavo, cœno, quiesco.
s lychnus modicum consumat olivi.
cturnis nox lucubrata Camœnis.

91. *Ad Librum.*

m satis est, obe libelle.
venimus usque ad umbilicos:
edere adhuc, et ire quæris;
nma potes in scheda teneri;
Sic, tanquam tibi res peracta non sit,
Quæ prima quoque pagina peracta est.
Iam lector queriturque, deficitque;
Iam librarius hoc et ipse dicit:
Ohe! iam satis est, obe libelle.

Liber quintus

1. *Ad Cæsarem.*

Hoc tibi, Palladiæ seu collibus uteris Albæ,
Cæsar, et hinc Triviam prospicis, inde Thetin;
Seu tua veridicæ discunt responsa sorores,
Plana suburbani qua cubat unda freti;
Seu placet Æneæ nutrix, seu filia Solis,
Sive salutiferis candidus Anxur aquis;
Mittimus, o rerum felix tutela, salusque!
Sospite quo, gratum credimus esse Iovem.
Tu tantum accipias: ego te legisse putabo,
Et tumidus Galla credulitate fruar.

2. *Ad Lectores*

Matronæ, puerique, virginesque,
Vobis pagina nostra dedicatur.
Tu, quem nequitiæ procaciores
Delectant nimium, salesque nudi.
Lascivos lege quatuor libellos;
Quintus cum Domino liber iocetur;
Quam Germanicus ore non rubenti
Coram Cecropia legat puella.

3. *Ad Domitianum.*

Accola iam nostræ Degis, Germanice, ripæ,
A famulis Istri qui tibi venit aquis,
Lætus et attonitus, viso modo præside mundi,
Affatus comites dicitur esse suos:
Sors mea quam fratris melior; cui tam prope fas est
Cernere, tam longe quem colit ille, Deum.

4. *Ad Paullum, de Myrtale.*

Fœtere multo Myrtale solet vino:
Sed, fallat ut nos, folia devorat lauri,
Merumque caula fronde, non aqua, miscet.
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Quoties venire, Paulle, videris contra;
Dicas licebit: Myrtale bibit laurum.

5. *Ad Sextum.*

Sexte, Palatinæ cultor facunde Minervæ,
Ingenio frueris qui propiore Dei;
Nam tibi nascentes Domini cognoscere curas,
Et secreta ducis pectora nosse licet;
Sit locus et nostris aliqua tibi parte libellis,
Qua Pedo, qua Marsus, quaque Catullus erit.
Ad Capitolini cœlestia carmina belli
Grande cothurnati pone Maronis opus.

6. *Ad Musas: vel librum commendat Parthenio.*

Si non est grave, nec nimis molestum,
Musæ, Parthenium rogate vestrum:
Sic te serior et beata quondam
Salvo Cæsare finiat senectus,
Et sis invidia favente felix;
Sic Burrus cito sentiat parentem;
Admittas timidam, brevemque chartam
Intra limina sanctioris aulæ.
Nosti tempora tu Iovis sereni,
Cum fulget placidus, suoque vultu,
Quo nil supplicibus solet negare.
Non est, quod metuas preces iniquas:
Nunquam grandia, nec molesta poscit,
Quæ, cedro decorata, purpuraque,
Nigris pagina crevit umbilicis.
Nec porrexeris ista, sed teneto,
Sic tanquam nihil offeras agasque.

...ri dominum novem sororum,
...purpureum petet libellum.

7. *Ad Volcanum.*

Q... Assyrios renovant incendia nidos,
...cem quoties sæcula vixit avis;
T... uta est veterem nova Roma senectam,
...sit vultus præsidis ipsa sui.
I... r, oblitus nostræ, Volcane, querelæ,
...mus Martis turba, sed et Veneris.
Pa... r: sic Lemniacis lasciva catenis
...coniux, et patienter amet.

8. *De Phaside.*

...um Domini, Deique nostri,
...sellia certiora fiunt,
...s eques ordines recepit,
...udat modo Phasis in theatro,
...purpureis rubens lacernis,
...at tumido superbus ore:
...dem commodius licet sedere,
...est reddita dignitas equestris;
...n premimur, nec inquinamur:
...t talia dum refert supinus,
...urpureas et arrogantes
...surgere Lectius lacernas.

9. *In Symmachum.*

L... : sed tu comitatus protinus ad me
...entum, Symmache, discipulis.
Cen... tetigere manus Aquilone gelatæ.
Non habui febrem, Symmache; nunc habeo.

10. *Ad Regulum de fama Poetarum.*

Esse quid hoc dicam, vivis quod fama negatur,
Et sua quod rarus tempora lector amat?
Hi sunt invidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper ut illa novis.
Sic veterem ingrati Pompeii quærimus umbram;
Sic laudant Catuli vilia templa senes.
Ennius est lectus salvo tibi, Roma, Marone;
Et sua riserunt sæcula Mæoniden.
Rara coronato plausere theatra Menandro:
Norat Nasonem sola Corinna suum.
Vos tamen, o nostri, ne festinate, libelli:
Si post fata venit gloria, non propero.

11. *De Stella.*

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas uno
Versat in articulo Stella, Severe, meus.
Multas in digitis, plures in carmine gemmas,
Invenies: inde est hæc, puto, culta manus.

12. *De eodem.*

Quod nutantia fronte perticata
Gestat pondera Masthlion superbus,
Aut grandis Linus omnibus lacertis
Septem quod pueros levat, vel octo;
Res non difficilis mihi videtur;
Uno cum digito, vel hoc, vel illo,
Portet Stella meus decem puellas.

13. *In Callistratum.*

Sum, fateor, semperque fui, Callistrate, pauper,
Sed non obscurus, nec male notus eques:
Sed toto legor orbe frequens; et dicitur, Hic est:
Quodque cinis paucis, hoc mihi vita dedit.
At tua centenis incumbunt tecta columnis,
Et libertinas arca flagellat opes:
Magnaque Niliacæ servit tibi gleba Syenes;
Tondet et innumeros Gallica Parma greges.
Hoc ego, tuque sumus: sed quod sum, non potes esse:
Tu quod es, e populo quilibet esse potest.

14. *De Nanneio.*

Sedere primo solitus in gradu semper,
Tunc cum liceret occupare, Nanneius;
Bis excitatus terque transtulit castra,
Et inter ipsas pæne tertius sellas
Post Caiumque Luciumque consedit.
Illinc cucullo prospicit caput tectus,
Oculoque ludos spectat indecens uno.
Et hinc miser deiectus in viam transit,
Subsellioque semifultus extremo,
Et male receptus altero genu, iactat
Equiti sedere, Lectioque se stare.

15. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Quintus nostrorum liber est, Auguste, iocorum;
Et queritur læsus carmine nemo meo.
Gaudet honorato sed multus nomine lector,
Cui victura meo munere fama datur.
Quid tamen hæc prosunt, quamvis venerantia multum?
Non prosint sane: me tamen ista iuvant.

16. *Ad Lectorem.*

Seria cum possim, quod delectantia malim
Scribere, tu causa es, lector amice, mihi,
Qui legis, et tota cantas mea carmina Roma.
Sed nescis, quanti stet mihi talis amor.
Nam si falciferi defendere templa Tonantis,
Sollicitisque velim vendere verba reis:
Plurimus Hispanas mittet mihi nauta metretas,
Et fiet vario sordidus ære sinus.
At nunc conviva est, comissatorque libellus;
Et tantum gratis pagina nostra placet.
Sed non hac veteres contenti laude fuerunt,
Cum minimum vati munus Alexis erat.
Belle, inquis, dixti: satis est: laudabimur usque.
Dissimulas? facies me, puto, causidicum.

17. *In Gelliam.*

Dum proavos, atavosque refers, et nomina magna,
Dum tibi noster eques sordida conditio est;
Dum te posse negas nisi lato, Gellia, clavo
Nubere; nupsisti, Gellia, cistifero.

18. *Ad Quintianum.*

Quod tibi Decembri mense, quo volant mappæ,
Gracilesque ligulæ, cereique, chartæque,
Et acuta senibus testa cum Damascenis,
Præter libellos vernulas nihil misi;
Fortasse avarus videar, aut inhumanus.
Odi dolosas munerum et malas artes.
Imitantur hamos dona: namque quis nescit,
Avidum vorata decipi scarum musca?
Quoties amico diviti nihil donat,
O Quintiane, liberalis est pauper.

19. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Si qua fides veri, præferri, maxime Cæsar,
Temporibus possunt sæcula nulla tuis.
Quando magis dignos licuit spectare triumphos?
Quando Palatini plus meruere Dei?
Pulchrior et maior quo sub duce Martia Roma?
Sub quo libertas principe tanta fuit?
Est tamen hoc vitium, sed non leve, sit licet unum,
Quod colit ingratas pauper amicitias.
Quis largitur opes veteri, fidoque sodali?
Aut quem prosequitur non alienus eques?
Saturnalitiæ ligulam misisse selibræ,
Flammatæve togæ scriptula tota decem,
Luxuria est; tumidique vocant hæc munera reges.
Qui crepet aureolos, forsitan unus erit.
Quatenus hi non sunt, esto tu, Cæsar, amicus.
Nulla ducis virtus dulcior esse potest.
Iamdudum tacito rides, Germanice, naso,
Utile quod nobis do tibi consilium.

20. *Ad Iulium Martialem.*

Si tecum mihi, care Martialis,
Securis liceat frui diebus;

isponere tempus otiosum,
eræ pariter vacare vitæ;
uos atria, nec domos potentum,
lites tetricas, forumque triste
emus, nec imagines superbas;
gestatio, fabulæ, libelli,
pus, porticus, umbra, virgo, thermæ:
esseut loca semper, hi labores.
: vivit sibi neuter, heu! bonosque
s effugere atque abire sentit:
nobis pereunt, et imputantur.
iquam, vivere cum sciat, moratur?

21. *De Apollonio.*

pro Decimo, pro Crasso, Regule, Macrum
lutabat rhetor Apollonius.
umque suo resalutat nomine: quantum
aborque potest! scripsit, et edidicit.

22. *In Paullum.*

i nisi te volui, meruique videre,
ihi, Paulle, tuæ longius Esquiliæ.
rtinæ sum proximus accola pilæ;
let antiquum rustica Flora Iovem.
urrani vincenda est semita clivi,
quam sicco sordida saxa gradu:
itur longas mulorum rumpere mandras;
e trahi multo marmora fune vides.
ic gravius, quod te, post mille labores,
negat lasso ianitor esse domi.
: operis vani, togulæque madentis:
ti Paullum mane videre fuit.
humanos habet officiosus amicos:
si dormieris, non potes esse meus.

23. *Ad Bassum.*

fueras indutus, Basse, colores,
eatralis dum siluere loci.
quam placidi censoris cura renasci
it Oceanum certior audit eques;
el cocco madida, vel murice tincta
ites, et te sic dare verba putas.
entorum nullæ sunt, Basse, lacernæ;
us ante omnes Codrus haberet equum.

24. *De Hermete.*

nes Martia sæculi voluptas;
nes omnibus eruditus armis;
nes et gladiator, et magister;
nes turba sui tremorque ludi;
nes, quem timet Helius, sed unum;
nes, cui cadit Advolans, sed uni;
nes vincere, nec ferire, doctus;
nes suppositítius sibi ipsi;
nes divitiæ locariorum;
nes cura, laborque ludiarum;
nes belligera superbus hasta;
nes æquoreo minax tridente;
nes casside languida timendus;
nes gloria Martis universi;
nes omnia solus, et ter unus.

25. *De Chærestrato.*

enta tibi non sunt, Chærestrate, surge;
ecce venit: sta, fuge, curre, late.
, revocat, discendentemque reducit?
, io, largas pandit amicus opes?
rtis famæq; damus, populisq; loquendum?
ygios non vult totus adire lacus?
, non melius, quam rubro pulpita nimbo
re, et effuso permaduisse croco?
sensuro dare quadringenta caballo,
ut Scorpi nasus ubique micet?
locuples, o dissimulator amici,

Hæc legis et laudas? quæ tibi fama perit?

26. *Ad Codrum.*

Quod Alpha dixi, Codre, pænulatorum
Te nuper, aliqua cum iocarer in charta;
Si forte bilem movit hic tibi versus,
Dicas licebit Beta me togatorum.

27. *In fictum Equitem.*

Ingenium, studiumque tibi, moresque genusque
Sunt equitis, fateor: cætera plebis habes.
Bis septena tibi non sunt subsellia tanti,
Ut sedeas viso pallidus Oceano.

28. *Ad Aulum, de Mamerco.*

Ut bene loquatur, sentiatque Mamercus,
Efficere nullis, Aule, moribus possis;
Pietate fratres Curtios licet vincas,
Quiete Nervas, comitate Rusones,
Probitate Macros, æquitate Mauricos,
Oratione Regulos, iocis Paulos:
Rubiginosis cuncta dentibus rodit.
Hominem malignum forsan esse tu credas:
Ego esse miserum credo, cui placet nemo.

29. *Ad Gelliam.*

Si quando leporem mittis mihi, Gellia, dicis,
Formosus septem, Marce, diebus eris.
Si non derides, si verum, lux mea, narras,
Edisti nunquam, Gellia, tu leporem.

30. *Ad Varronem.*

Varro, Sophocleo non inficiande cothurno,
Nec minus in Calabra suspiciende lyra;
Differ opus: nec te facundi scena Catulli
Detineat, cultis aut elegia comis.
Sed lege fumoso non aspernanda Decembri
Carmina, mittuntur quæ tibi mense suo;
Commodius nisi forte tibi, potiusque videtur,
Saturnalitias perdere, Varro, nuces.

31. *De ludo Puerorum cum Iuvencis.*

Adspice, quam placidis insultet turba iuvencis,
Et sua quem facilis pondera taurus amet.
Cornibus hic pendet summis: vagus ille per armos
Currit, et in toto ventilat arma bove.
At feritas immota riget: non esset arena
Tutior, et poterant fallere plana magis.
Nec trepidant gestus; sed de discrimine palmæ
Securus puer est, sollicitumque pecus.

32. *Ad Faustinum, de Crispo.*

Quadrantem Crispus tabulis, Faustine, supremis
Non dedit uxori. Cui dedit ergo? Sibi.

33. *In Causidicum.*

Carpere causidicus fertur mea carmina: qui sit,
Nescio: si sciero, væ tibi, causidice!

34. *Epitaphium Erotii, ad Frontonem parentem.*

Hanc tibi, Fronto pater, genitrix Flaccilla puellam
Oscula commendo, deliciasque meas:
Paulula ne nigras horrescat Erotion umbras,
Oraque Tartarei prodigiosa canis.
Impletura fuit sextæ modo frigora brumæ;
Vixisset totidem ni minus illa dies.
Inter tam veteres ludat lasciva patronos,
Et nomen blaeso garriat ore meum.
Mollia nec rigidus cespes tegat ossa, nec illi,
Terra, gravis fueris: non fuit illa tibi.

35. *De Euclide.*

Dum sibi redire de Patrensibus fundis
Ducena clamat coccinatus Euclides,
Corinthioque plura de suburbano;
Longumque pulchra stemma repetit a Leda,
Et suscitanti Lectio reluctatur;
Equiti superbo, nobili, locupleti,
Cecidit repente magna de sinu clavis.

Nunquam, Fabulle, nequior fuit clavis.

36. *Ad Faustinum.*

Laudatus nostro quidam, Faustine, libello
Dissimulat, quasi nil debeat: imposuit.

37. *De Erotio Puella.*

Puella senibus dulcior mihi cycnis,
Agna Galesi mollior Phalantini,
Concha Lucrini delicatior stagni;
Cui nec lapillos præferas Erythræos,
Nec modo politum pecudis Indicæ dentem,
Nivesque primas, liliumque non tactum,
Quæ crine vicit Bætici gregis vellus,
Rhenique nodos, auream que nitelam;
Fragravit ore, quod rosarium Pæsti,
Quod Atticarum prima mella cerarum,
Quod succinorum rapta de manu gleba;
Cui comparatus indecens erat pavo,
Inamabilis sciurus, et frequens phœnix;
Adhuc recenti tepet Erotion busto,
Quam pessimorum lex avara fatorum
Sexta peregit hieme, nec tamen tota,
Nostros amores, gaudiumque, lususque.
Et esse tristem me meus vetat Pætus:
Pectusque pulsans, pariter et comam vellens,
Deflere non te vernulæ pudet mortem?
Ego coniugem, inquit, extuli, et tamen vivo.
Notam, superbam, nobilem, locupletem.
Quid esse nostro fortius potest Pæto?
Ducenties accepit, et tamen vivit.

38. *In Calliodorum.*

Calliodorus habet censum (quis nescit?) equestrem,
Sexte: sed et fratrem Calliodorus habet.
Quadringenta secat, qui dicit συκα μεριζε.
Uno credis equo posse sedere duos?
Quid cum fratre tibi, quid cum Polluce molesto?
Non esset Pollux si tibi, Castor eras.
Unum cum sitis; duo, Calliodore, sedetis.
Surge: solœcismum, Calliodore, facis.
Aut imitare genus Ledæ; aut cum fratre sedere
Non potes: alternis, Calliodore, sede.

39. *In Carinum.*

Supremas tibi tricies in anno
Signanti tabulas, Carine, misi
Hyblæis madidas thymis placentas.
Defeci: miserere iam, Carine.
Signa rarius, aut semel fac illud,
Mentitur tua quod subinde tussis.
Excussi loculosque sacculumque.
Crœso divitior licet fuissem.
Iro pauperior forem, Carine,
Si conchen toties meam comesses.

40. *Ad Artemidorum.*

Pinxisti Venerem, colis, Artemidore, Minervam;
Et miraris, opus displicuisse tuum?

41. *In Didymum.*

Spadone cum sis eviratior fluxo,
Et concubino mollior Celæneo,
Quem sectus ululat matris entheæ Gallus,
Theatra loqueris, et gradus, et edicta,
Trabeasque, et Idus, fibulasque, censusque;
Et pumicata pauperes manu monstras.
Sedere in equitum liceat an tibi scamnis,
Videbo, Didyme: non licet maritorum.

42. *Amicis quod datur, non perire.*

Callidus effracta nummos fur auferet arca:
Prosternet patrios impia flamma Lares:
Debitor usuram pariter, sortemque negabit:
Non reddet sterilis semina iacta seges:
Dispensatorem fallax spoliabit amica:
Mercibus extructas obruet unda rat
Extra fortunam est, quicquid donatur
Quas dederis, solas semper habebis

43. *De Thaide et Lecania*

Thais habet nigros, niveos Lecania, de
Quæ ratio est? Emtos hæc habet, ill

44. *In Dentonem.*

Quid factum est? rogo: quid repen
Ad cœnam mihi, Dento, quod vo
(Quis credat?) quater ausus es neg
Sed nec respicis, et fugis sequente
Quem thermis modo quærere, et
Et conclavibus omnibus solebas.
Sic est: captus es unctiore cœna,
Et maior rapuit canem culina
Iam te: sed cito cognitum et relic
Cum fastidierit popina dives,
Antiquæ venies ad ossa cœnæ.

45. *In Bassam.*

Dicis formosam, dicis te, Bassa, puella
Istud, quod non est, dicere Bassa sol

46. *Ad Diadumenum.*

Basia dum nolo, nisi quæ luctantia carp
Et placet ira mihi plus tua, quam fac
Ut te sæpe rogem, cædo, Diadumene, s
Consequor hoc, ut me nec timeas, ne

47. *De Philone.*

Nunquam se cœnasse domi Philo iurat,
Non cœnat, quoties nemo vocavit eum

48. *De Encolpo.*

Quid non cogit amor? Secuit nolente c
Encolpus domino, nec prohibente ta
Permisit, flevitque Pudens: sic cessit h
Audaci questus de Phaethonte pater.
Talis raptus Hylas, talis deprensus Achi
Deposuit gaudens, matre dolente, com
Sed tu nec propera, brevibus nec crede c
Tardaque pro tanto munere, barba, v

49. *Ad Labienum.*

Vidissem modo forte cum sedentem
Solum te, Labiene, tres putavi.
Calvæ me numerus tuæ fefellit.
Sunt illinc tibi, sunt et hinc capilli,
Quales nec puerum decere possint.
Nudum est in medio caput, nec ullus
In longa pilus area notatur.
Hic error tibi profuit Decembri,
Tunc, cum prandia misit Imperator
Cum panariolis tribus redisti.
Talem Gerionem fuisse credo.
Vites, censeo, porticum Philippi:
Si te viderit Hercules, peristi.

50. *In Charopinum.*

Cœno domi quoties, nisi te, Charopine, v
Protinus ingentes sunt inimicitiæ;
Meque petis stricto medium transfigere f
Si nostrum sine te scis caluisse focum.
Nec semel ergo mihi furtum fecisse liceb
Improbius nihil est hac, Charopine, g
Desine iam nostram, precor, observare c
Atque aliquando meus det tibi verba c

51. *Ad Rufum.*

Hic, qui libellis prægravem gerit la
Notariorum quem premit chorus le
Qui codicillis hinc et inde prolatis,
Epistolisque commodat gravem vult
Similis Catoni, Tullioque, Brutoq
Exprimere, Rufe, fidiculæ licet cog
Ave Latinum, Χαιρε non potest Gr

ud me putas, salutemus.
1. *In Posthumum.*
eris, memini, semperque tenebo.
so, Posthume? Tu loqueris.
icui tua dona referre,
nat, Dixerat ipse mihi.
n faciunt duo: sufficit unus
is, ut loquar, ipse tace.
ivis ingentia, Posthume, dona
nt garrulitate sui.
53. *Ad Bassum.*
ibis, quid scribis, amice, Thyesten?
ioben, Basse, vel Andromachen?
crede, tuis aptissima chartis
, si non placet hic, Phaeton.
e *Rhetore Apollonio.*
s factus est meus rhetor:
non scripsit, et salutavit.
Aquila portante Iovem.
ortes, volucrum regina? Tonantem.
are fulmina gestat? Amat.
eus? Pueri. Cur mitis aperto
vem? De Ganymede loquor.
56. *Ad Lupum.*
upe, filium magistro,
citus diu, rogasque.
maticosque rhetorasque
ueo; nihil sit illi
Ciceronis, aut Maronis.
ium suæ relinquat.
it, abdices poetam.
e vult pecuniosas?
citharœdus, aut choraules.
ingenî videtur,
ecias, vel architectum.
57. *Ad Cinnam.*
inum, noli tibi, Cinna, placere:
vum sic resaluto meum.
58. *Ad Posthumum.*
, cras dicis, Posthume, semper.
stud, Posthume, quando venit?
istud? ubi est? aut unde petendum?
l Parthos Armeniosque latet?
bet Priami, vel Nestoris annos.
nti, dic mihi, possit emi?
iam vivere, Posthume, serum est.
quis, Posthume, vixit heri.
59. *Ad Stellam.*
um, quod non tibi misimus aurum
usa, Stella diserte, tua.
dedit, voluit sibi magna remitti:
tris exoneratus eris.
o. *Ad detractorem.*
et usque nos et usque,
us improbis lacessas;
hanc tibi pernegare famam,
petis in meis libellis,
ue legaris ut per orbem.
aliquis sciat fuisse?
eas, miser, necesse est.
t tamen hac in urbe forsan.
uo, tresve, quatuorve,
ere qui velint caninam.
abie tenemus ungues.
61. *In Marianum.*
is est, uxori semper adhæret
, tuæ? crispulus iste quis est?
inæ teneram qui garrit in aurem,
ito dexteriore premit;
Per cuius digitos currit levis annulus omnes;
Crura gerit nullo qui violata pilo.
Nil mihi respondes? Uxoris res agit, inquis,
Iste meæ: sane certus et asper homo est,
Procuratorem vultu qui præferat ipso:
Acrior hoc Chius non erat Aufidius.
O quam dignus eras alapis, Mariane, Latini!
Te successurum credo ego Panniculo.
Res uxoris agit? res nullas crispulus iste:
Res non uxoris, res agit iste tuas.

62. *Ad Hospites.*

Iure tuo nostris maneas licet, hospes, in hortis,
Si potes in nudo ponere membra solo.
Aut si portatur tecum tibi magna supellex:
Nam mea iam digitum sustulit hospitibus.
Nulla tegit fractos nec inanis culcita lectos;
Putris et abrupta fascia reste iacet.
Sit tamen hospitium nobis commune duobus:
Emi hortos; plus est: instrue tu; minus est.

63. *Ad Ponticum*

Quid sentis, inquis, de nostris, Marce, libellis?
Sic me sollicitus, Pontice, sæpe rogas.
Admiror, stupeo: nihil est perfectius illis:
Ipse tuo cedit Regulus ingenio.
Hoc sentis? inquis; faciat tibi sic bene Cæsar,
Sic Capitolinus Iupiter. Immo tibi.

64. *Ad suos Ministros.*

Sextantes, Calliste, duos infunde Falerni:
Tu super æstivas, Alcime, solve nives.
Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo;
Lassenturque rosis tempora sutilibus.
Iam vicina iubent nos vivere Mausolea,
Cum doceant ipsos posse perire Deos.

65. *Ad Cæsarem.*

Astra, polumque dedit, quamvis obstante noverca,
Alcidæ Nemeæ terror, et Arcas aper;
Et castigatum Libycæ ceroma palæstræ;
Et gravis in Siculo pulvere fusus Eryx;
Silvarumque tremor, tacita qui fraude solebat
Ducere nec rectas Cacus in antra boves.
Ista tuæ, Cæsar, quota pars spectatur arenæ?
Dat maiora novus prælia mane dies.
Quot graviora cadunt Nemeæo pondera monstro?
Quot tua Mænalios collocat hasta sues?
Reddatur si pugna triplex pastoris Iberi,
Est tibi, qui possit vincere Geryonen.
Sæpe licet Graiæ numeretur bellua Lernæ,
Improba Niliacis quid facit Hydra feris?
Pro meritis cœlum tantis, Auguste, dederunt
Alcidæ cito Di; sed tibi sero dabunt.

66. *In Pontilianum.*

Sæpe salutatus, nunquam prior ipse salutas:
Sic erit æternum, Pontiliane, vale.

67. *De Hirundine.*

Hibernos peterent solito cum more recessus
Atthides, in nidis una remansit avis.
Deprendere nefas ad tempora verna reversæ,
Et profugam volucres diripuere suæ.
Sero dedit pœnas; discerpi noxia mater
Debuerat; sed tunc, cum laceravit Itym.

68. *Ad Lesbiam.*

Arctoa de gente comam tibi, Lesbia, misi,
Ut scires, quanto sit tua flava magis.

69. *In M. Antonium.*

Antoni, Phario nil obiecture Pothino,
Et levius tabula, quam Cicerone, nocens!
Quid gladium demens Romana stringis in ora?
Hoc admisisset nec Catilina nefas.
Impius infando miles corrumpitur auro;

Et tantis opibus vox tacet una tibi,
Quid prosunt sacræ pretiosa silentia linguæ?
Incipient omnes pro Cicerone loqui.

70. *De Syrisco, ad Maximum.*

Infusum sibi nuper a patrono
Plenum, Maxime, centies Syriscus
In sellariolis vagus popinis
Circa balnea quatuor peregit.
O quanta est gula, centies comesse!
Quanto maior adhuc, nec accubare!

71. *Ad Faustinum.*

Humida qua gelidas summittit Trebula valles,
Et viridis, Cancri mensibus, alget ager,
Rura Cleonæo nunquam temerata leone,
Et domus Æolio semper amica Noto,
Te, Faustine, vocant: longas his exige messes
Collibus: hibernum iam tibi Tibur erit.

72. *Ad Rufum de origine Bacchi.*

Qui potuit Bacchi matrem dixisse Tonantem,
Ille potest Semelen dicere, Rufe, patrem.

73. *Ad Theodorum.*

Non donem tibi cur meos libellos
Oranti toties, et exigenti,
Miraris, Theodore? magna causa est:
Dones tu mihi ne tuos libellos.

74. *De Pompeio et filiis.*

Pompeios iuvenes Asia atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyes; si tamen ulla tegit.
Quid mirum, toto si spargitur orbe? iacere
Uno non poterat tanta ruina loco.

75. *Ad Quintum.*

Quæ legis causa nupsit tibi Lælia, Quinte,
Uxorem potes hanc dicere legitimam.

76. *Ad Cinnam.*

Profecit poto Mithridates sæpe veneno,
Toxica ne possent sæva nocere sibi.
Tu quoque cavisti cœnando tam male semper,
Ne posses unquam, Cinna, perire fame.

77. *Ad Marullum.*

Narratur belle quidam dixisse, Marulle,
Qui te ferre oleum dixit in auriculam.

78. *Ad Turanium.*

Si tristi domicœnio laboras,
Turani, potes esurire mecum.
Non deerunt tibi, si soles προπίνειν,
Viles Cappadocæ, gravesque porri.
Divisis cybium latebit ovis:
Ponetur, digitis tenendus unctis,
Nigra cauliculus virens patella,
Algentem modo qui reliquit hortum;
Et pultem niveam premens botellus
Et pallens faba cum rubente lardo.
Mensæ munera si voles secundæ,
Marcentes tibi porrigentur uvæ,
Et nomen pira quæ ferunt Syrorum;
Et, quas docta Neapolis creavit,
Lento castaneæ vapore tostæ:
Vinum tu facies bonum bibendo.
Post hæc omnia, forte si movebit
Bacchus, quam solet, esuritionem,
Succurrent tibi nobiles olivæ,
Piceni modo quas tulere rami,
Et fervens cicer, et tepens lupinus.
Parva est cœnula, (quis potest negare?)
Sed finges nihil, audiesve fictum;
Et vultu placidus tuo recumbes;
Nec crassum dominus leget volumen;
Nec de Gadibus improbis puellæ
Vibrabunt sine fine prurientes
Lascivos docili tremore lumbos:
Sed, quod non grave sit, nec inficel
Parvi tibia Condyli sonabit.
Hæc est cœnula. Claudiam sequeri
Quam nobis cupis esse te priorem

79. *In Zoilum.*

Undecies una surrexti, Zoile, cœna;
Et mutata tibi est synthesis undecie
Sudor inhæreret madida ne veste reten
Et laxam tenuis læderet aura cutem.
Quare ego non sudo, qui tecum, Zoile,
Frigus enim magnum synthesis una

80. *Ad Severum.*

Non totam mihi, si vacabis, hora
Dones, et lic et imputes, Severe,
Dum nostras legis, exigisque nug
Durum est perdere ferias: rogam
Iacturam patiaris hanc, ferasque.
Quod si legeris ipse cum diserto
(Sed numquid sumus improbi?) S
Plus multo tibi debiturus hic est,
Quam debet domino suo, libellus
Nam securus erit, nec inquieta
Lassi marmora Sisyphi videbit;
Quem censoria, cum meo Severo,
Docti lima momorderit Secundi.

81. *Ad Æmilianum.*

Semper eris pauper, si pauper es, Æmi
Dantur opes nulli nunc, nisi divitib

82. *In Gaurum.*

Quid promittebas mihi millia, Gaure,
Si dare non poteras millia, Gaure, de
An potes, et non vis? rogo, non est turp
I, tibi disperdas, Gaure: pusillus bo

83. *Ad Dindymum.*

Insequeris, fugio: fugis insequor: hæc m
Velle tuum nolo, Dindyme, nolle vol

84. *Ad Gallam.*

Iam tristis nucibus puer relictis
Clamoso revocatur a magistro;
Et blando male proditus fritillo,
Arcana modo raptus e popina,
Ædilem rogat udus aleator.
Saturnalia transiere tota,
Nec munuscula parva, nec minora
Misisti mihi, Galla, quæ solebas.
Sane sic abeat meus December.
Scis certe, puto, vestra iam venire
Saturnalia, Martias Kalendas.
Tunc reddam tibi, Galla, quod dedi

Liber sextus

1. *Ad Iulium Martialem.*

Sextus mittitur hic tibi libellus,
In primis mihi care Martialis;
Quem si terseris aure diligenti,
Audebit minus anxius tremensque
Magnas Cæsaris in manus venire.

2. *Adulatorium.*

Lusus erat sacræ connubia fallere tædæ;
Lusus et immeritos exsecuisse mares.
Utraque tu prohibes, Cæsar; populisque f
Succurris, nasci quos sine fraude iube
Nec spado iam, nec mœchus erit, te præsid
At prius (o mores!) et spado mœchus er

3. *De filio Domitiani.*

Nascere, Dardanio promissum nomen Iul
Vera Deum soboles: nascere magne puc
Cui pater æternas post sæcula tradat hab

s orbem cum seniore senex.
trahet aurea pollice fila,
ıryxi Iulia nebit ovem.

4. *Adulatorium.*

ıxime, principumque princeps,
am tibi debeat triumphos,
ntia templa, tot renata,
ıcula, tot Deos, tot urbes;
t tibi Roma, quod pudica est.

5. *Ad Cæcilianum.*

tus multis sum prædia nummis:
ntum, Cæciliane, rogo.
udes? tacitum te dicere, credo,
ideo, Cæciliane, rogo.

6. *Ad Lupercum.*

ınt: sed amat tua Paulla, Luperce,
κωφον Paulla προσωπον amat.

7. *De Thelesina.*

is ex quo, Faustine, renata est,
re domos iussa Pudicitia est,
t certe non plus tricesima lux est,
imo iam Thelesina viro.
es, non nubit: adultera lege est.
echa simpliciore minus.

8. *Ad Severum.*

duo, quatuor tribuni,
usidici, decem poetæ,
modo nuptias petebant
ı sene: non moratus ille
edit Eulogo puellam.
uid fatuo, Severe, fecit?

9. *Ad Lævinum.*

dormis, Lævine, theatro;
si te suscitat Oceanus?

ıtenter a Domitiano pecuniam.

ıper cum millia forte rogarem,
xit, qui mihi templa dedit.
ı dedit ille Iovi; sed millia nobis
pudeat pauca rogasse Iovem.
tricus, quam nulla nubilus ira,
o nostras legerat ore preces!
us tribuit diademata Dacis;
ıs itque reditque vias.
ostri, dic, conscia virgo Tonantis,
vultu, quo solet ergo dare?
iter posita mihi Gorgone Pallas:
ı data sunt, stulte, negata putas?

11. *In Marcum.*

ylades hoc tempore, non sit Orestes,
ades, Marce, bibebat idem.
is, turdusve dabatur Oresti:
e eadem cœna duobus erat.
ras: me pascit aquosa Peloris:
ngenua est et mihi, Marce, gula.
ros, me pinguis Gallia vestit:
reum, Marce, sagatus amem?
laden, aliquis mihi præstet Oresten.
erbis, Marce: ut ameris, ama.

12. *De Fabulla.*

llos esse, quos emit, suos
umquid, Paulla, peierat? Nego.

13. *De Statua Iuliæ,*

o formatam, Iulia, cœlo,
ladiæ non putet artis opus?
cita respondet imagine Lygdos,
lget vivus in ore liquor.
, sed non manus aspera, nodo,
collo, parve Cupido, tuo.
cetur amor, summique Tonantis,
A te Iuno petat ceston, et ipsa Venus.

14. *In Laberium.*

Versus scribere posse te disertos
Affirmas, Laberi: quid ergo non vis?
Versus scribere qui potest disertos,
Non scribat, Laberi; virum putabo.

15. *De Formica Succino inclusa.*

Dum Phaethontea formica vagatur in umbra,
Implicuit tenuem succina gutta feram.
Sic, modo quæ fuerat vita contemta manente,
Funeribus facta est nunc pretiosa suis.

16. *Ad Priapum.*

Tu, qui pene viros terres, et falce cinædos,
Iugera sepositi pauca tuere loci.
Sic tua non intrent vetuli pomaria fures;
Sed puer, aut longis pulchra puella comis.

17. *In Cinnamum.*

Cinnam, Cinname, te iubes vocari.
Non est hic, rogo, Cinna, barbarismus?
Tu si Furius ante dictus esses,
Fur ista ratione dicereris.

18. *Epitaphium Salonini, ad Priscum.*

Sancta Salonini terris requiescit Iberis,
Qua melior Stygias non videt umbra domos.
Sed lugere nefas; nam qui te, Prisce, reliquit,
Vivit, qua voluit vivere parte magis.

19. *In Posthumum causidicum.*

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abesse furto.
Hoc iudex sibi postulat probari:
Tu Cannas, Mithridaticumque bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Sullas, Mariosque, Muciosque
Magna voce sonas, manuque tota.
Iam dic, Posthume, de tribus capellis.

20. *In Phœbum.*

Mutua te centum sestertia, Phœbe, rogavi,
Cum mihi dixisses, Exigis ergo nihil?
Inquiris, dubitas, cunctaris, meque diebus
Teque decem crucias: iam rogo, Phœbe, nega.

21. *De Stella et Ianthide.*

Perpetuam Stellæ dum iungit Ianthida vati
Læta Venus, dixit, Plus dare non potui.
Hæc coram domina: sed nequius illud in aurem,
Tu ne quid pecces, exitiose, vide.
Sæpe ego lascivum Martem furibunda cecidi
Legitimos esset cum vagus ante toros.
Sed postquam meus est, nulla me pellice læsit:
Tam frugi Iuno vellet habere Iovem.
Dixit, et arcano percussit pectora loro.
Plaga iuvat: sed tu iam, Dea, cæde duos.

22. *In Proculinam.*

Quod nubis, Proculina, concubino,
Et mœchum modo, nunc facis maritum,
Ne lex Iulia te notare possit;
Non nubis, Proculina, sed fateris.

23. *In Lesbiam.*

Stare iubes nostrum semper tibi, Lesbia, penem:
Crede mihi, non est mentula, quod digitus.
Tu licet et manibus, blandis et vocibus instes;
Contra te facies imperiosa tua est.

24. *De Charisiano.*

Nil lascivius est Charisiano:
Saturnalibus ambulat togatus.

25. *Ad Marcellinum.*

Marcelline, boni soboles sincera parentis,
Horrida Parrhasio quem tegit ursa iugo:
Ille vetus pro te patriusque quod optat amicus,

Accipe, et hæc memori pectore vota tene;
Cauta sit ut virtus, nec te temerarius ardor
In medios enses, sævaque tela ferat.
Bella velint, Martemque ferum, rationis egentes:
Tu potes et patriæ miles et esse decus.

26. *De Sotade.*

Periclitatur capite Sotades noster.
Reum putatis esse Sotadem? Non est.
Arrigere desit posse Sotades: lingit.

27. *Ad Nepotem.*

Bis vicine Nepos (nam tu quoque proxima Floræ
Incolis, et veteres tu quoque Ficelias)
Est tibi, quæ patria signatur imagine vultus,
Testis maternæ nata pudicitiæ.
Tu tamen annoso nimium ne parce Falerno:
Et potius plenos ære relinque cados.
Sit pia, sit locuples, sed potet filia mustum;
Amphora cum domina, nunc nova, fiat anus.
Cæcuba non solos vindemia nutriat orbos:
Possunt et patres vivere, crede mihi.

28. *Epitaphium Glauciæ.*

Libertus Melioris ille notus,
Tota qui cecidit dolente Roma,
Cari deliciæ breves patroni,
Hoc sub marmore Glaucias humatus
Iuncto Flaminiæ iacet sepulcro;
Castus moribus, innocens pudore,
Velox ingenio, decore felix.
Bis senis modo messibus peractis
Vix unum puer applicabat annum.
Qui fles talia, nil fleas, viator.

29. *De eodem.*

Non de plebe domus, nec avaræ verna catastæ,
Sed domini sancto dignus amore puer,
Munera cum posset nondum sentire patroni,
Glaucia libertus iam Melioris erat.
Moribus hoc formæque datum: quis blandior illo?
Aut quis Apollineo pulchrior ore fuit?
Immodicis brevis est ætas, et rara senectus.
Quicquid amas, cupias non placuisse nimis.

30. *In Pætum.*

Sex sestertia si statim dedisses,
Cum dixti mihi, Sume, tolle, dono;
Deberem tibi, Pæte, pro ducentis.
At nunc cum dederis diu moratus,
Post septem, puto, vel novem Kalendas,
Vis dicam tibi veriora veris?
Sex sestertia, Pæte, perdidisti.

31. *In Charidemum.*

Uxorem, Charideme, tuam scis ipse, sinisque,
A medico futui: vis sine febre mori.

32. *De morte Othonis.*

Cum dubitaret adhuc belli civilis Enyo,
Forsitan et posset vincere mollis Otho,
Damnavit multo staturum sanguine Martem,
Et fodit certa pectora nuda manu.
Sit Cato, dum vivit, sane vel Cæsare maior;
Dum moritur, numquid maior Othone fuit?

33. *In Sabellum.*

Nil miserabilius, Matho, pædicone Sabello
Vidisti, quo nil lætius ante fuit.
Furta, fugæ, mortes servorum, incendia, luctus
Affligunt hominem: tam miser, et futuit.

34. *Ad Diadumenum.*

Basia da nobis, Diadumene, pressa. Quot, inquis?
Oceani fluctus me numerare iubes,
Et maris Ægæi sparsas per litora conchas,
Et quæ Cecropio monte vagantur apes;
Quæque sonant pleno vocesque manusque theatro,
Cum populus subiti Cæsaris ora videt.
Nolo quot arguto dedit exorata Catullo
Lesbia: pauca cupit, qui numerare pot

35. *Ad Cæcilianum.*

Septem clepsydras magna tibi voce peten
Arbiter invitus, Cæciliane, dedit.
At tu multa diu dicis; vitreisque tepente
Ampullis potas semisupinus aquam.
Ut tandem saties vocemque sitimque, r
Iam de clepsydra, Cæciliane, bibas.

36. *Ad Papilum.*

Mentula tam magna est, tantus tibi, Pa
Ut possis, quoties arrigis, olfacere.

37. *In Carinum.*

Secti podicis usque ad umbilicum
Nullas relliquias habet Carinus;
Et prurit tamen usque ad umbilic
O quanta scabie miser laborat!
Culum non habet, est tamen cinæd

38. *De filio Reguli.*

Aspicis, ut parvus, nec adhuc trieteride
Regulus auditum laudet et ipse patre
Maternosque sinus viso genitore relinq
Et patrias laudes sentiat esse suas?
Iam clamor, centumque viri, densumq
Vulgus, et infanti Iulia tecta placent
Acris equi soboles magno sic pulvere ga
Sic vitulus molli prælia fronte cupit
Di, servate, precor, matri sua vota, pat
Audiat ut natum Regulus, illa duos.

39. *In Cinnam.*

Pater ex Marulla, Cinna, factus es
Non liberorum; namque nec tuus q
Nec est amici, filiusve vicini:
Sed in grabatis tegetibusque conce
Materna produnt capitibus suis fu
Hic, qui retorto crine Maurus ince
Sobolem fatetur esse se coqui Santi
At ille sima nare, turgidis labris,
Ipsa est imago Pannici palæstritæ.
Pistoris esse tertium quis ignorat,
Quicumque lippum novit et videt l
Quartus cinæda fronte, candido vu
Ex concubino natus est tibi Lygdo:
Percide, si vis, filium: nefas non est
Hunc vero acuto capite, et auribus
Quæ sic moventur, ut solent asellı
Quis morionis filium neget Cyrrhæ
Duæ sorores, illa nigra, et hæc rufa,
Croti choraulæ, villicique sunt Car
Iamque hybridarum grex tibi foret
Si spado Coresus, Dindymusque no

40. *Ad Lycorin.*

Fœmina præferri potuit tibi nulla, Lyc
Præferri Glyceræ femina nulla potest
Hæc erit hoc, quod tu: tu non potes esse, q
Tempora quid faciunt! hanc volo: te v

41. *In raucum poetam.*

Qui recitat lana fauces et colla revinctus
Hic se posse loqui, posse tacere, negat.

42. *De Etrusci Thermis, ad Opp*

Etrusci nisi thermulis lavaris,
Illotus morieris, Oppiane.
Nullæ sic tibi blandientur undæ;
Nec fontes Aponi rudes puellis,
Non mollis Sinuessa, fervidique
Fluctus Passeris, aut superbus Anx
Non Phœbi vada, principesque Ba
Nusquam tam nitidum micat sere

est ibi longior; diesque
rdius a loco recedit.
ygeti virent metalla;
nt vario decore saxa,
ryx et Libys altius cecidit;
inguis onyx anhelat æstus,
na tenui calent ophitæ.
placeant tibi Laconum,
us potes arido vapore,
irgine Martia ve mergi;
candida, tam serena lucet,
s ibi suspiceris undas,
s vacuam nitere Lygdon.
udis; et aure me supina
m quasi negligenter audis
orieris, Oppiane.

43 *Ad Castricum.*

es indulgent, Castrice, Baiæ,
fureis nympha natatur aquis:
i confirmant otia ruris,
ribus non onerosa suis.
ni soles, mollisque Lucrinus;
mihi sunt, Castrice, divitiæ.
datas quocumque libebat ad undas
c longas pertimuisse vias;
cina iuvant, facilesque recessus;
pigro si licet esse mihi.

44. *In Calliodorum.*

te, Calliodore, iocari,
ulto permaduisse sale.
des, dicteria dicis in omnes;
ivam posse placere putas.
belle, sed vere dixero quiddam,
inabit, Calliodore, tibi.

Nuptias Lygdi et Lectoriæ.

s est; lascivi nubite cunni:
t vobis non nisi casta Venus.
Venus? nubit Lectoria Lygdo:
or erit, quam modo mœcha fuit.

46. *Ad Catianum.*

uo Veneti quadriga flagello,
magnam rem, Catiane, facit.

Ad Ianthida Nympham.

Stellæ, quæ foute domestica puro
domini gemmea tecta subis;
oniux Triviæ te misit ab antro;
narum de grege nona venis;
s hac se tibi virgine porca
tivam quod bibit æger aquam.
neo iam crimine, gaudia fontis
ui: sit mihi sana sitis.

48. *In Pomponium.*

nde sophos clamat tibi turba togata,
mponi, cœna diserta tua est.

49. *De se Priapus.*

de fragili dolatus ulmo;
stat rigida supina vena,
mihi quolibet columna est,
generata de cupresso,
sæcula centies peracta,
æ cariem timet senectæ.
quisquis es, o malus timeto;
el minimos manu rapaci
lmite læseris racemos,
r, licet hoc velis negare,
ibi ficus a cupresso.

50. *De Thelesino.*

uros pauper Thelesinus amicos,
lida sordidus in togula.
Obscœnos postquam cœpit curare cinædos,
Argentum, mensas, prædia solus emit.
Vis fieri dives, Bithynice? Conscius esto.
Nil tibi, vel minimum, basia pura dabunt.

51. *Ad Lupercum.*

Quod convivaris sine me tam sæpe, Luperce,
Inveni, noceam qua ratione tibi.
Irascar, licet usque voces, mittasque, rogesque.
Quid facies? inquis. Quid faciam? veniam.

52. *Epitaphium Pantagathi tonsoris.*

Hoc iacet in tumulo raptus puerilibus annis
Pantagathus, domini cura dolorque sui;
Vix tangente vagos ferro resecare capillos
Doctus, et hirsutas excoluisse genas.
Sis licet, ut debes, Tellus placata, levisque;
Artificis levior non potes esse manu.

53. *De Andragora.*

Lotus nobiscum est, hilaris cœnavit; et idem
Inventus mane est mortuus Andragoras.
Tam subitæ mortis causam, Faustine, requiris?
In somnis medicum viderat Hermocratem.

54. *De Sextiliano.*

Tantos, et tantas, si dicere Sextilianum,
Aule, vetes; iunget vix tria verba miser.
Quid sibi vult? inquis. Dicam, quid suspicer esse:
Tantos, et tantas, Sextilianus amat.

55. *In Coracinum.*

Quod semper casiaque, cinnamoque,
Et nido niger alitis superbæ
Fragras plumbea Nicerotiana,
Rides nos, Coracine, nil olentes:
Malo, quam bene olere, nil olere.

56. *In Charidemum.*

Quod tibi crura rigent setis, et pectora villis,
Verba putas famæ te, Charideme, dare.
Extirpa, mihi crede, pilos de corpore toto,
Teque pilare tuas testificare nates.
Quæ ratio est? inquis: scis multos dicere multa.
Fac, pædicari te, Charideme, putent.

57. *In Phœbum.*

Mentiris fictos unguento, Phœbe, capillos,
Et tegitur pictis sordida calva comis.
Tonsorem capiti non est adhibere necessum:
Radere te melius spongia, Phœbe, potest.

58. *Ad Aulum Pudentem.*

Cernere Parrhasios dum te iuvat, Aule, Triones
Cominus, et Scythici sidera pigra poli;
O quam pæne tibi Stygias ego raptus ad undas
Elysiæ vidi nubila fusca plagæ!
Quamvis lassa tuos quærebant lumina vultus,
Atque erat in gelido plurimus ore Pudens.
Si mihi lanificæ ducunt non pulla sorores
Stamina, nec surdos vox habet ista Deos,
Sospite me sospes Latias reveheris ad urbes,
Et referes pili præmia clarus eques.

59. *In Baccaram.*

Et dolet, et queritur, sibi non contingere frigus
Propter sexcentas Baccara gausapinas:
Optat et obscuras luces, ventosque, nivesque:
Odit et hibernos, si tepuere, dies.
Quid fecere mali nostræ tibi, sæve, lacernæ,
Tollere de scapulis quas levis aura potest?
Quanto simplicius, quanto est humanius istud,
Mense vel Augusto sumere gausapinas!

60. *De Pompillo, ad Faustinum.*

Rem factam Pompillus habet, Faustine: legetur,
Et nomen toto sparget in orbe suum;
Sic leve flavorum valeat genus Usipiorum,
Quisquis et Ausonium non amat imperium.

Ingeniosa tamen Pompilli scripta feruntur;
Sed famæ non est hoc, mihi crede, satis.
Quam multi tineas pascunt blattasque diserti!
Et redimunt soli carmina docta coqui!
Nescio quid plus est, quod donet secula chartis,
Victurus Genium debet habere liber.

61. In Invidum.

Laudat, amat, cantat nostros mea Roma libellos;
Meque sinus omnis, me manus omnis habet.
Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit.
Hoc volo: nunc nobis carmina nostra placent.

62. Ad Oppianum.

Amisit pater unicum Silanus:
Cessas mittere munera, Oppiane?
Heu crudele nefas, malæque Parcæ!
Cuius vulturis hoc erit cadaver?

63. Ad. Marianum.

Scis te captari: scis hunc, qui captat, avarum:
Et scis, qui captat, quid, Mariane, velit:
Tu tamen hunc tabulis hæredem, stulte, supremis
Scribis, et esse tuo vis, furiose, loco.
Munera magna quidem misit; sed misit in hamo:
Et piscatorem piscis amare potest?
Hiccine deflebit vero tua fata dolore?
Si cupis, ut ploret, des, Mariane, nihil.

64. In Detractorem.

Cum sis nec rigida Fabiorum gente creatus,
Nec qualem, Curio dum prandia portat aranti,
Hirsuta peperit rubicunda sub ilice coniux;
Sed patris ad speculum tonsi, matrisque togatæ
Filius, et sponsam possit te sponsa vocare;
Emendare meos, quos novit fama, libellos,
Et tibi permittis felices carpere nugas:
Has, inquam, nugas, quibus aurem advertere totam
Non aspernantur proceres urbisque, forique;
Quas et perpetui dignantur scrinia Sili,
Et repetit toties facundo Regulus ore;
Quique videt propius magni certamina Circi,
Laudat Aventinæ vicinus Sura Dianæ;
Ipse etiam tanto dominus sub pondere rerum
Non dedignatur bis terque revolvere Cæsar.
Sed tibi plus mentis, tibi cor limante Minerva
Acrius, et tenues finxerunt pectus Athenæ.
Ne valeam, si non multo sapit altius istud,
Quod cum panticibus laxis, et cum pede grandi,
Et rubro pulmone, vetus, nasisque timendum,
Omnia crudelis lanius per compita portat.
Audes præterea, quos nullus noverit, in me
Scribere versiculos, miseras et perdere chartas.
At si quid nostræ tibi bilis inusserit ardor,
Vivet, et hærebit, totoque legetur in orbe;
Stigmata nec vafra delebit Cinnamus arte.
Sed miserere tui; rabido nec perditus ore
Fumantem nasum vivi tentaveris ursi.
Sit placidus licet, et lambat digitosque, manusque;
Si dolor, et bilis, si iusta coegerit ira,
Ursus erit: vacua dentes in pelle fatiges,
Et tacitam quæras, quam possis rodere, carnem.

65. Ad Tuccam.

Hexametris epigramma facis, scio dicere Tuccam.
Tucca, solet fieri; denique, Tucca, licet.
Sed tamen hoc longum est. Solet hoc quoque, Tucca, li-
Si breviora probas, disticha sola legas. (cetque:
Conveniat nobis; ut fas epigrammata longa
Sit transire tibi; scribere, Tucca, mihi.

66. De Præcone puellam vendente.

Famæ non nimium bonæ puellam,
Quales in media sedent Suburra,
Vendebat modo præco Gellianus.
Parvo cum pretio diu liceret,
Dum puram cupit approbare cunctis,
Attraxit prope se manu negantem,
Et bis, terque, quaterque basiavit.
Quid profecerit osculo, requiris?
Sexcentos modo qui dabat, negavit.

67. Ad Pannicum, de Gellia ux

Cur tantum eunuchos habeat tua Gellia,
Pannice? vult futui Gellia, non parere

68. De morte Eutychi Pueri.

Flete nefas vestrum, sed toto flete Lucri
Naides, et luctus sentiat ipsa Thetis.
Inter Baianas raptus puer occidit undas
Eutychus, ille tuum, Castrice, dulce l
Hic tibi curarum socius, blandumque le
Hic amor, hic nostri vatis Alexis erat.
Numquid te vitreis nudum lasciva sub u
Vidit, et Alcidæ nympha remisit Hyl
An Dea femineum iam negligit Hermaph
Amplexu teneri sollicitata viri?
Quicquid id est, subitæ quæcunque est cau
Sit, precor, et tellus mitis, et unda tib

69. De Bassa.

Non miror, quod potat aquam tua Bassa,
Miror, quod Bassi filia potat aquam.

70. Ad Martianum.

Sexagesima, Martiane, messis
Acta est, et, puto, iam secunda Cott
Nec se tædia lectuli calentis
Expertum meminit die vel uno.
Ostendit digitum, sed impudicum,
Alconti, Dasioque, Symmachoque.
At nostri bene computentur anni;
Et, quantum tetricæ tulere febres,
Aut languor gravis, aut mali dolores,
A vita meliore separentur;
Infantes sumus, et senes videmur.
Ætatem Priamique, Nestorisque
Longam qui putat esse, Martiane,
Multum decipiturque, fallitur que.
Non est vivere, sed valere, vita.

71. De Telethusa.

Edere lascivos ad Bœtica crusmata gestus,
Et Gaditanis ludere docta modis;
Tendere quæ tremulum Pelian, Hecubæq
Posset ad Hectoreos sollicitare rogos;
Urit, et excruciat dominum Telethusa prio
Vendidit ancillam; nunc redimit domina

72. De Cilice fure.

Fur notæ nimium rapacitatis
Compilare Cilix volebat hortum:
Ingenti sed erat, Fabulle, in horto
Præter marmoreum nihil Priapum.
Dum non vult vacua manu redire,
Ipsum surripuit Cilix Priapum.

73. De Priapo Hilari.

Non rudis indocta fecit me falce colonus:
Dispensatoris nobile cernis opus.
Nam Cæretani cultor ditissimus agri
Hos Hilarus colles et iuga læta tenet.
Aspice, quam certo videar non ligneus ore,
Nec devota focis inguinis arma geram:
Sed mihi perpetua nunquam moritura cupre
Phidiaca rigeat mentula digna manu.
Vicini, moneo, sanctum celebrate Priapum,
Et bis septenis parcite ingeribus.

74. Ad Esculanum.

Medio recumbit imus ille qui lecto,
Calvam trifilem semitactus unguento,

nsis ora laxa lentiscis,
Esculane: non habet dentes.

75. *In Pontiam.*

rdumve mihi, quadramve placentæ,
leporis, sive quid his simile:
sse tuas te, Pontia, dicis.
mittam, Pontia, sed nec edam.

76. *Epitaphium Fusci.*

is custos Martisque togati,
summi castra fuere ducis,
'uscus. Licet hoc, Fortuna, fateri:
ostiles iam lapis iste minas.
domita Dacus cervice recepit,
victrix possidet umbra nemus.

77. *In Afrum.*

auper, quam nec miserabilis Irus;
s quam nec Parthenopæus erat;
am nec, cum vinceret, Artemidorus;
padocum sex onus esse iuvat?
que magis traduceris, Afer,
s medio si spatiere foro.
nstratur Atlas cum compare giuno;
it similem bellua nigra Libyn.
quam sit lectica, requiris?
ferri mortuus hexaphoro.

Ad Aulum, de potore lusco.

bilis, Aule, lumine uno
hryx erat, alteroque lippus.
as medicus, Bibas, caveto:
biberis nihil videbis.
hryx oculo, Valebis, inquit.
ibi protinus deunces,
os iubet. Exitum requiris?
hryx, oculus bibit venenum.

79. *Ad Lupum*

elix: sciat hoc Fortuna, caveto:
icet te, Lupe, si scierit.

Cæsarem, de rosis hibernis.

, tibi, Cæsar, Nilotica tellus
ernas ambitiosa rosas:
Pharios Memphiticus hortos,
travit limina prima tuæ.
honos, et odoræ gratia Floræ,
'æstani gloria ruris erat.
e vagus gressumque oculosque ferebat,
sertis omne rubebat iter.
iæ iussus iam cedere brumæ,
messes; accipe, Nile, rosas.

81. *In Charidemum.*

m populo, Charideme, lavaris:
toto subluis in solio.
vellem sic te, Charideme, lavare;
cce, lavas: inguina malo laves.

82. *Ad Rufum.*

me modo, Rufe, diligenter
m, velut emtor, aut lanista,
tu digitoque subnotasset,
, tune, ait, ille Martialis,
equitias, iocosque novit,
qui modo non habet Batavam?
modice: levique nutu
m dixerat esse, non negavi.
, inquit, habes malas lacernas?
i: Quia sum malus poeta.
sæpius accidat poetæ,
Rufe, mihi bonas lacernas.

Ad Cæsarem Domitianum.

licito fortuna parentis Etrusco,
umme ducum, debet uterque tibi.
Nam tu missa tua revocasti fulmina dextra:
Hoc cuperem mores ignibus esse Iovis.
Si tua sit summo, Cæsar natura Tonanti,
Utetur toto fulmine rara manus.
Muneris hoc utrumque tui testatur Etruscus,
Esse quod et comiti contigit, et reduci.

84. *De Philippo.*

Octaphoro sanus portatur, Avite, Philippus:
Hunc tu si sanum credis, Avite, furis.

85. *In Mortem Rufi Camonii.*

Editus est sextus sine te mihi, Rufe Camoni,
Nec te lectorem sperat, amice, liber.
Impia Cappadocum tellus, et numine lævo
Visa tibi, cineres reddit et ossa patri.
Funde tuo lacrymas, orbata Bononia, Rufo:
Et resonet tota planctus in Æmilia.
Heu qualis pietas, heu quam brevis occidit ætas!
Viderat Alphei præmia quinque modo.
Pectore tu memori nostros evolvere lusus,
Tu solitus nostros, Rufe, tenere iocos.
Accipe cum fletu mœsti breve carmen amici,
Atque hæc absentis thura fuisse puta.

86. *In bibentes aquam calidam.*

Setinum, dominæque nives, densique trientes,
Quando ego vos, medico non prohibente, bibam?
Stultus, et ingratus, nec tanto munere dignus,
Qui mavult hæres divitis esse Midæ.
Possideat Libycas messes, Hermumque, Tagumque,
Et potet calidam, qui mihi livet, aquam.

87. *Ad Cæsarem.*

Di tibi dent, et tu, Cæsar, quæcumque mereris:
Di mihi dent, et tu, quæ volo, si merui.

88. *Ad Cæcilianum.*

Mane salutavi vero te nomine casu:
Nec dixi dominum, Cæciliane, meum.
Quanti libertas constet mihi tanta, requiris?
Centum quadrantes abstulit illa mihi.

89. *De Panareto potore.*

Cum peteret seram media iam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus:
Spoletina data est, sed quam siccaverat ipse;
Nec fuerat soli tanta lagena satis.
Ille fide summa testæ sua vina remensus,
Reddidit œnophori pondera plena sui.
Miraris, quantum biberat, cepisse lagenam?
Desine mirari, Rufe: merum biberat.

90. *De Gellia.*

Mœchum gellia non habet, nisi unum.
Turpe est hoc magis: uxor est duorum.

91. *In Zoilum.*

Sancta ducis summi prohibet censura, vetatque
Mœchari: gaude, Zoile: non futues.

92. *In Ammianum.*

Cælatus tibi cum sit, Ammiane,
Serpens in patera Myronis arte,
Vaticana bibis: bibis venenum.

93. *De Thaide.*

Tam male Thais olet, quam non fullonis avari
Testa vetus, media sed modo fracta via;
Non ab amore recens hircus, non ora leonis;
Non detracta cani Transtiberina cutis;
Pullus abortivo nec cum putrescit in ovo;
Amphora corrupto nec vitiata garo.
Virus ut hoc alio fallax permutet odore,
Deposita quoties balnea veste petit,
Psilothro viret, aut acida latet oblita creta;
Aut tegitur pingui terque quaterque faba.
Cum bene se tutam per fraudes mille putavit,
Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.

94. *De Calpetiano.*

Ponuntur semper chrysendeta Calpetiano,
Sive foris, seu cum cœnat in urbe domi.
Sic etiam in stabulo semper, sic cœnat in agro.
Non habet ergo aliud? Non habet immo suum.

Liber septimus

1. *Ad Domitianum, de lorica.*

Accipe belligeræ crudum thoraca Minervæ,
Ipsa Medusææ quem timet ira comæ.
Dum vacat hæc, Cæsar, poterit lorica vocari:
Pectore cum sacro sederit, Ægis erit.

2. *Ad ipsam loricam.*

Invia Sarmaticis domini lorica sagittis,
Et Martis Getico tergore fida magis;
Quam vel ad Ætolæ securam cuspidis ictus
Texuit innumeri lubricus unguis apri.
Felix sorte tua! sacrum cui tangere pectus
Fas erit, et nostri mente calere Dei.
I comes, et magnos illæsa merere triumphos,
Palmatæque ducem, sed cito, redde togæ.

3. *Ad Pontilianum.*

Cur non mitto meos tibi, Pontiliane, libellos?
Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

4. *De Oppiano.*

Esset, Castrice, cum mali coloris,
Versus scribere cœpit Oppianus.

5. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Si desiderium, Cæsar, populique patrumque
Respicis, et Latiæ gaudia vera togæ,
Redde Deum votis poscentibus: invidet hosti
Roma suo, veniat laurea multa licet.
Terrarum dominum propius videt ille; tuoque
Terretur vultu barbarus, et fruitur.

6 *De Fama reditus Domitiani.*

Ecquid Hyperboreis ad nos conversus ab oris
Ausonias Cæsar iam parat ire vias?
Certus abest auctor, sed vox hoc nuntiat omnis:
Credo tibi; verum dicere, Fama, soles.
Publica victrices testantur gaudia chartæ;
Martia laurigera cuspide pila virent.
Rursus, io, magnos clamat tibi Roma triumphos,
Invictusque tua, Cæsar, in urbe sonas.
Sed iam lætitiæ quo sit fiducia maior,
Sarmaticæ laurus nuntius ipse veni.

7. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Hiberna quamvis Arctos, et rudis Peuce,
Et ungularum pulsibus calens Ister,
Fractusque cornu iam ter improbo Rhenus,
Teneat domantem regna perfidæ gentis,
Te, summe mundi rector, et parens orbis,
Abesse nostris non tamen potes votis.
Illic et oculis et animis sumus, Cæsar:
Adeoque mentes omnium tenes unus,
Ut ipsa magni turba nesciat Circi
Utrumne currat Passerinus, an Tigris.

8. *De reditu Domitiani.*

Nunc hilares, si quando mihi, nunc ludite, Musæ:
Victor ab Odrysio redditur orbe Deus.
Certa facis populi tu primus vota, December:
Iam licet ingenti dicere voce, Venit.
Felix sorte tua! poteras non cedere Iano,
Gaudia si nobis, quæ dabit ille, dares.
Festa coronatus ludet convicia miles,
Inter laurigeros cum comes ibit equos.
Fas audire iocos, levioraque carmina Cæsar,
Et tibi; si lusus ipse triumphus amat.

9. *De Cascelio.*

Cum sexaginta numeret Cascelius annos,
Ingeniosus homo est: quando dis

10. *In Olum.*

Pædicatur Eros; fellat Linus: Ole,
De cute quid faciat ille, vel ille,
Centenis futuit Matho millibus: O
Non tu propterea, sed Matho pau
In lucem cœnat Sertorius: Ole, qui
Cum liceat tota stertere nocte til
Septingenta Tito debet Lupus: Ol
Assem ne dederis, crediderisve I
Illud dissimulas, ad te quod pertin
Quodque magis curæ convenit e
Pro togula debes: hoc ad te pertinet
Quadrantem nemo iam tibi cred
Uxor mœcha tibi est: hoc ad te pert
Poscit iam dotem filia grandis: e
Dicere quindecies poteram, quod p
Sed quid agas, ad me pertinet, O

11. *Ad Aulum Puden*

Cogis me calamo, manuque no
Emendare meos, Pudens, libel
O quam me nimium probas, ar
Qui vis archetypas habere nug

12. *Ad Faustinun*

Sic me fronte legat dominus, Faust
Excipiatque meos, qua solet aure,
Ut mea nec, iuste quos odit, pagina
Et mihi de nullo fama rubore pla
Quid prodest, cupiant cum quidam
Si qua Lycambeo sanguine tela m
Vipereumque vomant nostro sub no
Qui Phœbi radios ferre diemque
[Ludimus innocui: scis hoc bene: iu
Pergamium Famæ, Castalidumqu
Perque tuas aures, magni mihi numi
Lector, inhumana liber ab invidia

13. *De Lycoride.*

Dum Tiburtinis albescere solibus au
Antiqui dentis fusca Lycoris ebur
Venit in Herculeos colles. Quid Tib
Aura valet? Parvo tempore nigra re

14. *Ad Aulum, de luctu suæ p*

Accidit infandum nostræ scelus, Aule
Amisit lusus deliciasque suas:
Non quales teneri ploravit amica Catu
Lesbia, nequitiis passeris orba sui;
Vel, Stellæ cantata meo, quas flevit la
Cuius in Elysio nigra columba volat
Lux mea non capitur nugis, nec amori
Nec dominæ pectus talia damna mov
Bis denos puerum numerantem perdidi
Mentula cui nondum sesquipedalis er

15. *Ad Arginum, puerum Ianti*

Quis puer hic nitidis absistit Ianthidos
Et fugit ad dominam Naida? numqu
O bene, quod silva colitur Tirynthius i
Et quod amatrices tam prope servat
Securus licet hos fontes, Argine, mini
Nil facient nimphæ: ne velit ipse, ca

16. *Ad Regulum.*

Æra domi non sunt: superest hoc, Reg
Ut tua vendamus munera: numquid

17. *Ad bibliothecam Iulii Ma*

Ruris bibliotheca delicati,
Vicinam videt unde lector urbem
Inter carmina sanctiora si quis
Lascivæ fuerit locus Thaliæ,
Hos nido licet inseras vel imo,
Septem quos tibi mittimus libell

calamo sui notatos:
pretium facit litura.
mere dedicata parvo,
aberis orbe nota toto,
ectoris hoc mei tuere,
otheca Martialis.

18. *In Gallam.*

acies, de qua nec femina possit
n corpus nulla litura notet;
rus cupiat, repetatque fututor,
tium est non leve, Galla, tibi.
es ad opus, mixtisque movemur
, cunnus non tacet; ipsa taces.
tu loquereris, et ipse taceret:
nni garrulitate tui.
lem: namque hoc nec inutile dicit
; et risum res movet ista simul.
t est fatui poppysmata cunni?
hic, cui non mentula mensque cadit?
ltem, clamosoque obstrepe cunno:
uta es, disce vel inde loqui.

). *De fragmento Argus.*

quod vile putas, et inutile lignum,
noti prima carina maris.
neæ quondam potuere ruinæ
ec Scythici tristior ira freti.
nt: sed quamvis cesserit annis,
salva parva tabella rate.

20. *In Sanctram.*

serius, nec gulosius Sanctra,
atus cum cucurrit ad cœnam,
ebus, noctibusque captavit.
pri glandulas, quater lumbum,
coxam leporis, et duos armos;
it peierare de turdo,
m rapere lividos cirros.
utæ sordidam linit mappam.
collocantur ollares,
um pauca grana malorum,
pellis indecens vulvæ,
s, debilisque boletus.
um iam mille rumpitur fartis,
ti spondylos sinu condit,
capite turturem truncum.
uga turpe nec putat dextra
uicquid et canes reliquerunt.
ta sufficit gulæ præda:
iam replet ad pedes vino.
entas cum domum tulit scalas,
ata clausit anxius cella,
postero die vendit.

21. *De natali Lucani.*

es, quæ magni conscia partus,
pulis, et tibi, Polla, dedit.
delis, nullaque invisior umbra!
saltem non licuisse tibi.

22. *De eodem.*

ei magno memorabilis ortu
Aonidum turba, favete sacris.
um te terris, Lucane, dedisset,
taliæ Bætis ut esset aquæ.

. *De eodem, ad Phœbum.*

ed quantus eras, cum bella tonanti
atiæ plectra secunda lyræ.
luce precer? Tu, Polla, maritum
t se sentiat ipse coli.

24. *In maledicum.*

neo quæ me committere tentas,
debis, perfida lingua, loqui?
Te fingente nefas, Pyladen odisset Orestes;
Thesea Pirithoi destituisset amor.
Tu Siculos fratres, et maius nomen, Atridas,
Et Ledæ poteras dissociare genus.
Hoc tibi pro meritis, et talibus imprecor ausis,
Ut facias illud, quod, puto, lingua, facis.

25. *In malum poetam.*

Dulcia cum tantum scribas epigrammata semper,
Et cerussata candidiora cute;
Nullaque mica salis, nec amari fellis in illis
Gutta sit; o demens, vis tamen illa legi!
Nec cibus ipse iuvat morsu fraudatus aceti;
Nec grata est facies, cui gelasinus abest.
Infanti melimela dato, fatuasque mariscas:
Nam mihi, quæ novit pungere, Chia sapit.

26. *Scazonta mittit ad Apollinarem.*

Apollinarem conveni meum, Scazon,
Et, si vacabit, (ne molestus accedas)
Hoc qualecumque, cuius aliqua pars ipse est,
Dabis: hoc facetum carmen imbuant aures.
Si te receptum fronte videris tota,
Noto rogabis ut favore sustentet.
Quanto mearum, scis, amore nugarum
Flagret: nec ipse plus amare te possum.
Contra malignus esse si cupis tutus,
Apollinarem conveni meum, Scazon.

27. *De Apro sibi a Dextro misso.*

Tuscæ glandis aper populator, et ilice multa
Iam piger, Ætolæ fama secunda feræ,
Quem meus intravit splendenti cuspide Dexter,
Præda iaces nostris invidiosa focis.
Pinguescant madido læti nidore Penates;
Flagret et exciso festa culina iugo.
Sed coquus ingentem piperis consumet acervum,
Addet et arcano mixta Falerna garo.
Ad dominum redeas: noster te non capit ignis,
Conturbator aper: vilius esurio.

28. *Ad Fuscum.*

Sic Tiburtinæ crescat tibi silva Dianæ,
Et properet cæsum sæpe redire nemus;
Nec Tartessiacis Pallas tua, Fusce, trapetis
Cedat; et immodici dent bona musta lacus:
Sic fora mirentur, sic te Pallatia laudent,
Excolat et geminas plurima palma fores:
Otia dum medius præstat tibi parva December,
Excipe, sed certa, quos legis, aure iocos.
Scire libet verum: res est hæc ardua: sed tu
Quod tibi vis dici, dicere, Fusce, potes.

29. *Ad Testilum Puerum.*

Testile, Victoris tormentum dulce Voconi,
Quo nemo est toto notior orbe puer;
Sic etiam positis formosus amere capillis,
Et placeat vati nulla puella tuo:
Paulisper domini doctos sepone libellos,
Carmina Victori dum lego pauca tuo.
Et Mæcenati, Maro cum cantaret Alexim,
Nota tamen Marsi fusca Melænis erat.

30. *In Cæliam.*

Das Parthis, das, Germanis, das, Cælia, Dacis;
Nec Cilicum spernis, Cappadocumque toros;
Et tibi de Pharia Memphiticus urbe fututor
Navigat, a rubris et niger Indus aquis:
Nec recutitorum fugis inguina Iudæorum,
Nec te Sarmatico transit Alanus equo.
Qua ratione facis, cum sis Romana puella,
Quod Romana tibi mentula nulla placet?

31. *Ad Regulum.*

Raucæ cortis aves, et ova matrum,
Et flavas medio vapore Chias,

Et fetum querulæ rudem capellæ,
Nec iam frigoribus pares olivas,
Et canum gelidis olus pruinis,
De nostro tibi rure missa credis?
O quam, Regule, diligenter erras!
Nil nostri, nisi me, ferunt agelli.
Quicquid villicus Umber, aut colonus,
Aut rus marmore tertio notatum,
Aut Tusci tibi, Tusculive mittunt,
Id tota mihi nascitur Suburra.

32. *Ad Atticum.*

Attice, facundæ renovas qui nomina gentis,
Nec sinis ingentem conticuisse domum;
Te pia Cecropiæ comitatur turba Minervæ,
Te secreta quies, te sophos omnis amat.
At iuvenes alios fracta colit aure magister;
Et rapit immeritas sordidus unctor opes.
Non pila, non follis, non te paganica thermis
Præparat, aut nudi stipitis ictus hebes;
Vara nec iniecto ceromate brachia tendis;
Non harpasta vagus pulverulenta rapis:
Sed curris niveas tantum prope Virginis undas,
Aut ubi Sidonio taurus amore calet.
Per varias artes, omnis quibus area servit,
Ludere, cum liceat currere, pigritia est.

33. *In Cinnam.*

Sordidior cœno cum sit toga, calceus autem
Candidior prima sit tibi, Cinna, nive;
Deiecto quid, inepte, pedes perfundis amictu?
Collige, Cinna, togam; calceus ecce perit.

34. *Ad Severum, de Charino.*

Quo possit fieri modo, Severe,
Ut vir pessimus omnium Charinus
Unam rem bene fecerit, requiris?
Dicam, sed cito: quid Nerone peius?
Quid thermis melius Neronianis?
Non deest protinus, ecce, de malignis,
Qui sic rancidulo loquatur ore:
Quid? tu tot domini, Deique nostri
Præfers muneribus Neronianas?
Thermas præfero balneis cinædi.

35. *Ad Lecaniam.*

Inguina succinctus nigra tibi servus aluta
Stat, quoties calidis tota foveris aquis.
Sed meus, ut de me taceam, Lecania, servus
Iudæum nulla sub cute pondus habet.
Et nudi tecum iuvenesque senesque lavantur.
An sola est servi mentula vera tui?
Ecquid femineos sequeris, matrona, recessus?
Secretusque tua, cunne, lavaris aqua?

36. *Ad Stellam.*

Cum pluvias madidumque Iovem perferre negaret,
Et rudis hibernis villa nataret aquis;
Plurima, quæ posset subitos effundere nimbos,
Muneribus venit tegula missa tuis.
Horridus, ecce, sonat Boreæ stridore December:
Stella, tegis villam; non tegis agricolam.

37. *Ad Castricum, de Theta.*

Nosti mortiferum quæstoris, Castrice, signum?
Est operæ pretium discere theta novum.
Exprimeret quoties rorantem frigore nasum,
Letalem iuguli iusserat esse notam.
Turpis ab inviso pendebat stiria naso,
Cum flaret madida fauce December atrox.
Collegæ tenuere manus. Quid plura requiris?
Emungi misero, Castrice, non licuit.

38. *Ad Polyphemum.*

Tantus es, talis, nostri Polypheme Severi,
Ut te mirari possit et ipse Cyclops:
Sed nec Scylla minor: quod si fera monstra du
Iunxeris, alterius fiet uterque timor.

39. *De Cælio.*

Discursus varios, vagumque mane,
Et fastus, et Ave potentiorum,
Cum perferre patique iam negaret,
Cœpit fingere Cælius podagram;
Quam dum vult nimis approbare veram,
Et sanas linit obligatque plantas,
Inceditque gradu laborioso,
(Quantum cura potest, et ars doloris!)
Desit fingere Cælius podagram.

40. *Epitaphium Patris Etrusci.*

Hic iacet ille senex Augusta notus in aula,
Pectore non humili passus utrumque Deum;
Natorum pietas sanctis quem coniugis umbris
Miscuit: Elysium possidet ambo nemus.
Occidit illa prior viridi fraudata iuventa;
Hic prope ter senas vidit Olympiadas.
Sed festinatis raptum tibi credidit annis,
Aspexit lacrymas quisquis, Etrusce, tuas.

41. *Ad Sempronium Tuccam.*

Cosmicos esse tibi, Semproni Tucca, videris:
Cosmica, Semproni, tam mala, quam bona [illegible]

42. *Ad Castricum.*

Muneribus cupiat si quis contendere tecum,
Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.
Nos tenues in utroque sumus, vincique parati:
Inde sopor nobis, et placet alta quies.
Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, [illegible]
Alcinoo nullum poma dedisse putas?

43. *In Cinnam.*

Primum est, ut præstes, si quid te, Cinna, rogabit;
Illud deinde sequens, ut cito, Cinna, neges.
Diligo præstantem; non odi, Cinna, negantem:
Sed tu nec præstes, nec cito, Cinna, negas.

44. *De imagine Maximi Cæsonii, ad Q. Ovidium.*

Maximus ille tuus, Ovidi, Cæsonius hic est,
Cuius adhuc vultum vivida cera tenet.
Hunc Nero damnavit: sed tu damnare Neronem
Ausus es, et profugi, non tua, fata sequi.
Æquora per Scyllæ magnus comes exulis isti,
Qui modo nolueras consulis ire comes.
Si victura meis mandantur nomina chartis,
Et fas est cineri me superesse meo;
Audiet hoc præsens, venturaque turba, fuisse
Illi te, Senecæ quod fuit ille suo.

45. *De eadem.*

Facundi Senecæ potens amicus,
Caro proximus aut prior Sereno,
Hic est Maximus ille, quem frequenti
Felix litera pagina salutat.
Hunc tu per Siculas secutus undas,
O nullis, Ovidi, tacende linguis,
Sprevisti domini furentis iras.
Miretur Pyladen suum vetustas,
Hæsit qui comes exuli parentis.
Quis discrimina comparet duorum?
Hæsisti comes exuli Neronis.

46. *Ad Priscum.*

Commendare tuum dum vis mihi carmine munus,
Mæonioque cupis doctius ore loqui,
Excrucias multis pariter me teque diebus;
Et tua de nostro, Prisce, Thalia placet.
Divitibus poteris Musas, elegosque sonantes
Mittere: pauperibus munera pexa dato.

47. *Ad Licinium Suram.*

Doctorum Licini celeberrime Sura virorum,
Cuius prisca graves lingua reduxit avos;

uanto fatorum munere! nobis,
es pæne remissus aqua.
vota metum; securaque flebant
ıcrymis, iamque peractus eras.
am taciti reguator Averni,
is reddidit ipse colos.
itas hominum mors falsa querelas
ueris posteritate tua.
o, fugitivaque gaudia carpe:
llum vita reversa diem.

48. *Ad Annium.*

s habeat fere ducentas,
habet Annius ministros:
unt gabatæ, volantque lances.
pulas habete, lauti:
imur ambulante cœna.

49. *Ad Severum.*

i munuscula mittimus horti;
tuis; poma, Severe, gulæ.

Ad Fontem Ianthidos.

egina loci, quo gaudet Ianthis,
icuæ deliciumque domus!
eis ornetur ripa ministris,
o luceat unda choro,
des sylva sacratus in ista?
ibi cur tenet antra Deus?
harum notos observat amores,
iriter ne rapiantur Hylæ?

51. *Ad Urbicum.*

si te piget, Urbice, nugas,
neu carmina nosse libet,
ras (et nosti forsitan) Auctum;
a Martis in æde sedet.
rioque togæ limatus in usu,
eus hic, Urbice, sed liber est;
tis nostros, cantatque libellos,
rtis litera nulla meis.
let, poterat scripsisse videri;
vult ille favere meæ.
cima (nec enim satis ante vacabit)
piet cœnula parva duos.
tu: nolis licet, ille sonabit:
satis est, dixeris, ille leget.

52. *Ad Auctum.*

l Celeri nostros legis, Aucte, libellos;
Celerem, quod legis, Aucte, iuvat.
, et Celtas rexit Iberos;
ostro certior orbe fides.
reverentia turbat; et aures
is, iudicis esse puto.

53. *In Umbrum.*

mihi Saturnalibus, Umber,
tulerant quæ tibi quinque dies;
ces, et dentiscalpia septem:
cessit spongia, mappa, calix;
bæ cum vimine Picenarum,
nigra lagena sapæ:
canis venerunt coctana prunis,
ci pondere testa gravis.
ta nummorum tota fuisse
grandes octo tulere Syri.
dius nullo mihi ferre labore
it pondera quinque puer!

54. *In Nasidienum.*

nihi de me mera somnia narras,
it animum, sollicitentque meum.
cem, sed et hæc vindemia venit;
s dum mihi saga tuas.
sque molas, et thuris acervos:
Decrevere greges, dum cadit agna frequens.
Non porcus, non cortis aves, non ova supersunt.
Aut vigila, aut dormi, Nasidiene, tibi.

55. *In Chrestum.*

Nulli munera, Chreste, si remittis,
Nec nobis dederis, remiserisque,
Credam te satis esse liberalem.
Sed si reddis Apicio, Lupoque,
Et Gallo, Titioque, Gellioque;
Lingas, non mihi, (nam proba et pusilla est)
Sed, quæ de Solymis venit perustis,
Damnatam modo mentulam tributi.

56. *Ad Rabirium.*

Astra polumque tua cepisti mente, Rabiri,
Parrhasiam mira qui struis arte domum.
Phidiaco si digna Iovi dare templa parabit,
Has petat a nostro Pisa Tonante manus.

57. *De Achilla.*

Castora de Polluce Gabinia fecit Achillam·
Pyxagathos fuerat; nunc erit Hippodamos.

58. *Ad Gallam.*

Iam sex aut septem nupsisti, Galla, cinædis,
Dum coma te nimium, pexaque barba iuvat.
Deinde experta latus, madidoque simillima loro
Inguina, nec lassa stare coacta manu,
Deseris imbelles thalamos, mollemque maritum;
Rursus et in similes decidis usque toros.
Quære aliquem Curios semper Fabiosque loquentem,
Hirsutum, et dura rusticitate trucem.
Invenies; sed habet tristis quoque turba cinædos:
Difficile est vero nubere, Galla, viro.

59. *De Cæciliano.*

Non cœnat sine apro noster, Tite, Cæcilianus.
Bellum convivam Cæcilianus habet.

60. *Ad Iovem Capitolinum.*

Tarpeiæ venerande rector aulæ,
Quem salvo duce credimus Tonantem,
Cum votis sibi quisque te fatiget,
Et poscat dare, quæ Dei potestis;
Nil pro me mihi, Iupiter, petenti
Ne succensueris, velut superbo.
Te pro Cæsare debeo rogare:
Pro me debeo Cæsarem rogare.

61. *Ad Cæsarem Germanicum.*

Abstulerat totam temerarius institor urbem;
Inque suo nullum limine limen erat.
Iussisti tenues, Germanice, crescere vicos;
Et modo quæ fuerat semita, facta via est.
Nulla catenatis pila est præcincta lagenis;
Nec prætor medio cogitur ire luto;
Stringitur in densa nec cæca novacula turba,
Occupat aut totas nigra popina vias.
Tonsor, caupo, coquus, lanius sua limina servant.
Nunc Roma est; nuper magna taberna fuit.

62. *In Amillum.*

Reclusis foribus grandes percidis, Amille,
Et te deprendi, cum facis ista, cupis;
Ne quid liberti narrent, servique paterni,
Et niger obliqua garrulitate cliens.
Non pædicari se qui testatur, Amille,
Illud sæpe facit, quod sine teste facit.

63. *De Silio (Italico).*

Perpetui nunquam moritura volumina Sili
Qui legis, et Latia carmina digna toga;
Pierios tantum vati placuisse recessus
Credis, et Aoniæ Bacchica serta comæ?
Sacra cothurnati non attigit ante Maronis,
Implevit magni quam Ciceronis opus.
Hunc miratur adhuc centum gravis hasta virorum;

Hunc loquitur grato plurimus ore cliens.
Postquam bis senis ingentem fascibus annum
Rexerat, asserto qui sacer orbe fuit:
Emeritos Musis et Phœbo tradidit annos;
Proque suo celebrat nunc Helicona foro.

64. *In Cinnamum.*

Qui tonsor fueras tota notissimus urbe,
Et post hæc dominæ munere factus eques;
Sicanias urbes Ætnæaque regna petisti,
Cinname, cum fugeres tristia iura fori.
Qua nunc arte graves tolerabis inutilis annos?
Quid facit infelix et fugitiva quies?
Non rhetor, non grammaticus, ludive magister,
Non Cynicus, non tu Stoicus esse potes;
Vendere nec vocem Siculis plausumque theatris:
Quod superest, iterum, Cinname, tonsor eris.

65. *In Gargilianum.*

Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ
Conterit una tribus, Gargiliane, foris.
Ah miser, et demens! viginti litigat annis
Quisquam, cui vinci, Gargiliane, licet?

66. *De Labieno.*

Hæredem Fabius Labienum ex asse reliquit:
Plus meruisse tamen se Labienus ait.

67. *In Philænim.*

Pædicat pueros tribas Philænis,
Et tentigine sævior mariti
Undenas vorat in die puellas.
Harpasto quoque subligata ludit,
Et flavescit haphe, gravesque draucis
Halteras facili rotat lacerto,
Et putri lutulenta de palæstra
Uncti verbere vapulat magistri:
Nec cœnat prius, aut recumbit ante,
Quam septem vomuit meros deunces;
Ad quos fas sibi tunc putat redire,
Cum coliphia sexdecim comedit.
Post hæc omnia, cum libidinatur,
Non fellat: putat hoc parum virile:
Sed plane medias vorat puellas.
Di mentem tibi dent tuam, Philæni,
Cunnum lingere quæ putas virile.

68. *Ad Instantium Rufum.*

Commendare meas, Instanti Rufe, Camœnas
Parce, precor, socero: seria forsan amat.
Quod si lascivos admittit et ille libellos,
Hæc ego vel Curio Fabricioque legam.

69. *De Theophila, ad Canium.*

Hæc est illa tibi promissa Theophila, Cani,
Cuius Cecropia pectora dote madent.
Hanc sibi iure petat magni senis Atticus hortus,
Nec minus esse suam Stoica turba velit.
Vivet opus quodcumque per has emiseris aures;
Tam non femineum, nec populare sapit.
Non tua Pantænis nimium se præferat illi,
Quamvis Pierio sit bene nota choro.
Carmina fingentem Sappho laudavit amatrix:
Castior hæc, et non doctior illa fuit.

70. *In Philænim.*

Ipsarum tribadum tribas, Philæni,
Recte, quam futuis, vocas amicam.

71. *De Familia ficosa.*

Ficosa est uxor, ficosus et ipse maritus:
Filia ficosa est, et gener, atque nepos.
Nec dispensator, nec villicus ulcere turpi,
Nec rigidus fossor, sed nec arator eget.
Cum sint ficosi pariter iuvenesque senesque,
Res mira est: ficos non habet unus ager.

72. *Ad Paullum.*

Gratus sic tibi, Paulle, sit Dec
Nec vani triplices, brevesque n
Nec thuris veniant leves selibr
Sed lances ferat, aut scyphos a
Aut grandis reus, at potens am
Seu quod te potius iuvat, capit
Sic vincas Noviumque Publiu
Mandris et vitreo latrone clau
Sic palmam tibi de trigone nu
Unctæ det favor arbiter corou
Nec laudet Polybi magis sinist
Si quisquam mea dixerit mali
Atro carmina quæ madent ven
Ut vocem mihi commodes patr
Et, quantum poteris, sed usque
Non scripsit meus ista Martial

73. *Ad Maximum.*

Esquiliis domus est, domus est tibi
Et tua Patricius culmina vicus ha
Hinc viduæ Cybeles; illinc sacraria
Inde novum, veterem prospicis in
Dic, ubi conveniam: dic, qua te part
Quisquis ubiq habitat, Maxime,

74. *Pro Caro et Norbana*

Cyllenes cœlique decus, facunde mi
Aurea cui torto virga dracone vir
Sic tibi lascivi non desit copia furti,
Sive cupis Paphien, seu Ganymed
Maternæque sacris ornentur frondib
Et senior parca mole prematur av
Hunc semper Norbana diem cum con
Læta colat, primis quo coiere tori
Hic pius antistes sophiæ sua dona mir
Hic te thure vocat, fidus et ipse Iov

75. *In Anum deformem*

Vis futui gratis, cum sis deformis, an
Res perridicula est: vis dare, nec da

76. *Ad Philomusum.*

Quod te diripiunt potentiores
Per convivia, porticus, theatra,
Et tecum, quoties ita incidisti,
Gestari iuvat, et iuvat lavari;
Nolito nimium tibi placere.
Delectas, Philomuse: non amaris.

77. *In Tuccam.*

Exigis, ut nostros donem tibi, Tucca, li
Non faciam: nam vis vendere, non leg

78. *In Papilum.*

Cum Saxetani ponatur cauda lacerti,
Et, bene si cœnas, conchis inuncta tib
Sumen, aprum, leporem, boletos, ostrea,
Mittis: habes nec cor, Papile, nec geni

79. *Ad Severum.*

Potavi modo consulare vinum.
Quæris, quam vetus atque liberale?
Ipso consule conditum: sed ipse,
Qui ponebat, erat, Severe, consul.

80. *Ad Faustinum, ut libellos suos mittat.*

Quatenus Odrysios iam pax Romana Tr
Temperat, et tetricæ conticuere tubæ
Hunc Marcellino poteris, Faustine, lib
Mittere: iam chartis, iam vacat ille i
Sed si parva tui munuscula quæris ami
Commendare, ferat carmina nostra p
Non qualis, Geticæ satiatus lacte iuve
Sarmatica rigido ludit in amne rota
Sed Mitylenæi roseus mangonis ephebu

sus adhuc matre iubente Lacon.
o famulus mittetur ab Istro,
tinas pascere possit oves.

81. *Ad Lausum.*

mala sunt epigrammata libro:
bona sunt, Lause, liber bonus est.

82. *De Menophilo.*

nem tam grandis fibula vestit,
œdis omnibus una satis.
dideram (nam sæpe lavamur in unum)
voci parcere, Flacce, suæ:
edia, populo spectante, palæstra,
t misero fibula; verpus erat.

83. *De Eutrapelo.*

nsor dum circuit ora Luperci,
ue genas, altera barba subit.

84. *Ad Librum.*

cilio formatur imago Secundo,
rguta picta tabella manu;
eticam Peucen, Istrumque tacentem:
erdomitis gentibus ille tenet.
aro, sed dulcia, dona sodali:
nostro carmine vultus erit.
nullis, nullis delebilis annis,
elleum cum morietur opus.

85. *Ad Sabellum.*

ulse scribis tetrasticha quædam,
uod belle pauca, Sabelle, facis;
dmiror: facile est epigrammata belle
ed librum scribere difficile est.

86. *In Sextum.*

litias dapes vocabar,
am tibi, Sexte, non amicus.
ctum est, rogo, quid repente factum,
pignora nostra, post tot annos,
m præteritus vetus sodalis?
am scio: nulla venit a me
tibi libra postulati,
s toga, nec rudes lacernæ.
sportula, quæ negotiatur.
unera, Sexte, non amicos.
s mihi, Vapulet vocator.

87. *De se.*

ta gaudet glaucopide Flaccus;
tristi Canius Æthiope;
uæ si flagrat amore catellæ;
similem cercopithecon amat;
rium si perniciosus ichneumon;
atrix si tibi, Lause, placet;
llo nectit Glacilla draconem;
umulum si Thelesina dedit;
dinei cur non amet ora Labyeæ,
hæc dominis monstra placere suis?

88. *De suis libris.*

e meos, si vera est fama, libellos
ias pulchra Vienna suas.
is ibi senior, iuvenisque, puerque,
etrico casta puella viro.
erim, quam si mea carmina cantent,
n ex ipso protinus ore bibunt;
Hispano si me Tagus impleat auro,
ybla meas, pascat Hymettos apes.
go sumus, nec blandæ munere linguæ
r: credam iam, puto, Lause, tibi.

ollinari mittit coronam roseam.

osa, mollibusque sertis
inge comas Apollinaris;
nectere candidas, sed olim,
emper amet Venus, memento.

90. *Ad Creticum.*

Iactat inæqualem Matho me fecisse libellum:
Si verum est, laudat carmina nostra Matho.
Æquales scribit libros Calvinus et Umber.
Æqualis liber est, Cretice, qui malus est.

91. *Ad Iuvenalem.*

De nostro facunde tibi Iuvenalis agello
Saturnalitias mittimus, ecce, nuces.
Cætera lascivis donavit poma puellis
Mentula custodis luxuriosa Dei.

92. *In Baccaram.*

Si quid opus fuerit, scis me non esse rogandum,
Bis nobis dicis, Baccara, terque die.
Appellat rigida tristis me voce Secundus:
Audis, sed nescis, Baccara, quid sit opus.
Pensio te coram petitur clareque, palamque:
Audis, sed nescis, Baccara, quid sit opus.
Esse queror gelidasque mihi tritasque lacernas:
Audis, sed nescis, Baccara, quid sit opus.
Hoc opus est, subito fias ut sidere mutus;
Dicere ne possis, Baccara, quid sit opus.

93. *Ad Narniam.*

Narnia, sulfureo quam gurgite candidus amnis
Circuit, ancipiti vix adeunda iugo,
Quid tam sæpe meum nobis abducere Quintum
Te iuvat, et lenta detinuisse mora?
Quid Nomentani causam mihi perdis agelli,
Propter vicinum qui pretiosus erat?
Sed iam parce mihi, nec abutere, Narnia, Quinto:
Perpetuo liceat sic tibi ponte frui.

94. *De Papilo.*

Unguentum fuerat, quod onyx modo parva gerebat
Olfecit postquam Papilus, ecce garum est.

95. *In Linum.*

Bruma est, et riget horridus December:
Audes tu tamen osculo nivali
Omnes obvius hinc et hinc tenere,
Et totam, Line, basiare Romam.
Quid possis graviusque sæviusque
Percussus facere, atque verberatus?
Hoc me frigore basiet nec uxor,
Blandis filia nec rudis labellis.
Sed tu dulcior, elegantiorque,
Cuius livida naribus caninis
Dependet glacies, rigetque barba,
Qualem forficibus metit supinis
Tonsor Cinyphio Cilix marito.
Centum occurrere malo cunnilingis;
Et Gallum timeo minus recentem.
Quare, si tibi sensus est, pudorque,
Hibernas, Line, basiationes
In mensem, rogo, differas Aprilem.

96. *Epitaphium Urbici pueri.*

Conditus hic ego sum, Bassi dolor, Urbicus infans,
Cui genus et nomen maxima Roma dedit.
Sex mihi de prima deerant trieteride menses,
Ruperunt tetricæ cum mala pensa Deæ.
Quid species, quid lingua mihi, quid profuit ætas?
Da lacrymas tumulo, qui legis ista, meo.
Sic ad Lethæas, nisi Nestore senior, undas
Non eat, optabis quem superesse tibi.

97. *Ad Librum suum, de Cæsio Sabino.*

Nosti si bene Cæsium, libelle,
Montanæ decus Umbriæ, Sabinum,
Auli municipem mei Pudentis;
Illi tu dabis hæc, vel occupato.
Instent mille licet premantque curæ,
Nostris carminibus tamen vacabit:
Nam me diligit ille, proximumque

Torni nobilibus leget libellis.
O quantum mihi nominis paratur!
O quæ gloria! quam frequens amator!
Te convivia, te forum sonabit,
Ædes, compita, porticus, tabernæ.
Uni mitteris; omnibus legeris.

98. *Ad Castorem.*

Omnia, Castor, emis: sic fiet, ut omnia vendas.

99. *Ad Crispinum.*

Sic placidum videas semper, Crispine, Tonantem;
Nec te Roma minus, quam tua Memphis, amet.
Carmina Parrhasia si nostra legentur in aula;
(Namque solent sacra Cæsaris aure frui)
Dicere de nobis, ut lector candidus, aude:
Temporibus præstat non nihil iste tuis;
Nec Marso nimium minor est, doctoque Catullo.
Hoc satis est: ipsi cætera mando Deo.

100. *Ad Ponticum.*

Pontice, per reges discurris, et omnia lustras:
Magna quidem sequeris, Pontice, magnus homo es.
Pontice, si qua facis, sine teste facis, sine turba:
Non adhibes multos; Pontice, cautus homo es.
Pontice, te celebrem forma natura creavit:
Dignus eras Helena; Pontice, pulcher homo es.
Pontice, voce tua posses adamanta movere:
Vox tua dulce sonat; Pontice, dulcis homo es.
Pontice, sic alios, sic te quoque decipit error:
Vis dicam verum? Pontice, nullus homo es.

101. *De vetula.*

Tacta places; audita places; si non videare,
Tota places: neutro, si videare, places.

102. *De Milone.*

Milo domi non est: peregre Milone profecto,
Arva vacant: uxor non minus inde parit.
Cur sit ager sterilis, cur uxor lactitet, edam:
Quo fodiatur, ager non habet; uxor habet.

Liber octavus

Imperatori Domitiano Cæsari Augusto, Germanico, Dacico, Valerius Martialis salutem.

Omnes quidem libelli mei, domine, quibus tu famam, id est, vitam dedisti, tibi supplicant; et, puto, propter hoc leguntur. Hic tamen, qui operis nostri octavus inscribitur, occasione pietatis frequentius fruitur. Minus itaque ingenio laborandum fuit, in cuius locum materia successerat; quam quidem subinde aliqua iocorum mixtura variare tentavimus; ne cœlesti verecundiæ tuæ laudes suas, quæ facilius te fatigare possunt, quam nos satiare, omnis versus ingereret. Quamvis autem epigrammata severissimis quoque, et supremæ fortunæ viris ita scripta sint, ut mimicam verborum licentiam affectasse videantur; ego tamen illis non permisi tam lascive loqui, quam solent, cum pars libri et maior et melior ad maiestatem sacri nominis tui allegata sit. Meminerit non nisi religionis purificatione lustratus accedere ad templa debere; quod ut custoditurum me lecturi sciant, in ipso libelli huius limine profiteri brevissimo placuit epigrammate.

1. *Ad Librum suum.*

Laurigeros domini liber intrature penates,
Disce verecundo sanctius ore loqui.
Nuda recede Venus: non est tuus iste libellus.
Tu mihi, tu, Pallas Cæsariana, veni.

2. *Ad Ianum.*

Fastorum genitor, parensque Ianus
Victorem modo cum videret Istri,
Tot vultus sibi non satis putavit;
Optavitque oculos habere plures:
Et lingua pariter locutus omni,
Terrarum domino, Deoque rerum
Promisit Pyliam quater senectam.
Addas, Iane pater, tuam rogamus.

3. *Ad Musam.*

Quinque satis fuerant; nam sex, septemve libelli,
Est nimium: quid adhuc ludere, Musa, iuvat?
Sit pudor, et finis: iam plus nihil addere nobis
Fama potest: teritur noster ubique liber.
Et cum rupta situ Messalæ saxa iacebunt,
Altaque cum Licini marmora pulvis erunt;
Me tamen ora legent; et secum plurimus hospes
Ad patrias sedes carmina nostra feret.
Finieram, cum sic respondit nona sororum,
Cui coma et unguento sordida vestis erat:
Tune potes dulces, ingrate, relinquere nugas?
Dic mihi, quid melius desidiosus ages?
An iuvat ad tragicos soccum transferre cothurnos?
Aspera vel paribus bella tonare modis?
Prælegat ut tumidus rauca te voce magister,
Oderit et grandis virgo, bonusque puer?
Scribant ista graves nimium, nimiumque severi,
Quos media miseros nocte lucerna videt.
At tu Romano lepidos sale tinge libellos:
Agnoscat mores vita, legatque, suos.
Angusta cantare licet videaris avena,
Dum tua multorum vincat avena tubas.

4. *Ad Cæsarem Domitianum, Germanicum*

Quantus, io, Latias mundi conventus ad aras
Suscipit, et solvit, pro duce vota suo!
Non sunt hæc hominum, Germanice, gaudia tantum,
Sed faciunt ipsi nunc, puto, sacra Dei.

5. *Ad Macrum.*

Dum donas, Macer, annulos puellis,
Desisti, Macer, annulos habere.

6. *In Euctum.*

Archetypis vetuli nihil est odiosius Eucti.
Ficta Saguntino cymbia malo luto;
Argenti furiosa sui cum stemmata narrat
Garrulus, et verbis mucida vina facit.
Laomedonteæ fuerant hæc pocula mensæ;
Ferret ut hæc, muros struxit Apollo lyra.
Hoc cratere ferox commisit prælia Rhœcus
Cum Lapithis: pugna debile cernis opus.
Hi duo longævo censentur Nestore fundi:
Pollice de Pylio trita columba nitet.
Hic scyphus est, in quo misceri iussit amicis
Largius Æacides vividiusque merum.
Hac propinavit Bitiæ pulcherrima Dido
In patera, Phrygio cum data cœna viro est.
Miratus fueris cum prisca toreumata multum,
In Priami cyathis Astyanacta bibes.

7. *In Cinnam.*

Hoc agere est causas, hoc dicere, Cinna, diserte,
Horis, Cinna, decem dicere verba novem?
Sed modo clepsydras ingenti voce petisti
Qatuor: o quantum, Cinna, tacere potes!

8. *Ad Ianum, de reditu Cæsaris.*

Principium des, Iane, licet velocibus annis,
Et revoces vultu sæcula longa tuo;
Te primum pia thura rogent, te voce salutent:
Purpura te felix, te colat omnis honos;
Tum tamen hoc mavis, Latiæ quod contigit urbi,
Mense tuo reducem, Iane, videre Deum.

9. *Ad Quintum, de Hyla.*

Solvere dodrantem nuper tibi, Quinte, volebat
Lippus Hylas: luscus vult dare dimidium.

iprimum: brevis est occasio lucri.
æcus, nil tibi solvet Hylas.

10. *De Basso.*

nas millibus decem Bassus
loris optimi: lucrifecit.
emit? inquis. Immo non solvit.

Ad Cæsarem Domitianum.

iam iam te scit Rhenus in urbem;
li voces audit et ille tui.
tiam gentes, Istrumque, Getasque,
amor terruit ipse novæ.
sacro venerantur gaudia Circo,
er missos currere sensit equos.
a ducem, nec te sic, Cæsar, amavit:
iam non plus, ut velit ipsa, potest.

12. *Ad Priscum.*

e locupletem ducere nolim,
Uxori nubere nolo meæ.
ona suo sit, Prisce, marito:
fuerint femina virque pares.

13. *Ad Gargilianum.*

erat: viginti millibus emi.
i nummos, Gargiliane: sapit.

4. *In crudelem amicum.*

licum timeant pomaria brumam,
tenerum fortior aura nemus,
cta Notis specularia puros
soles, et sine fæce diem.
datur, non tota clausa fenestra
Boreas ipse manere velit.
iubes veterem crudelis amicum?
go tuæ tutior hospes ero.

15. *Ad Domitianum.*

nnonici narratur gloria belli,
d reducem dum litat ara Iovem;
dat gratus eques, dat thura senatus;
atias tertia dona tribus;
cretos memorabit Roma triumphos;
ista tuæ laurea pacis erit:
ancta credis pietate tuorum,
t virtus maxima nosse suos.

16. *In Ciperum.*

i fueras diu, Cipere,
isas agis, et ducena quæris:
mis, et usque mutuaris.
, Cipere, non recedis:
facis, et facis farinam.

17. *Ad Sextum.*

m, pactus duo millia, causam.
mos quot mihi? mille: quid est?
, inquis; et a te prodita causa est.
lebes, Sexte, quod erubui.

18. *Ad Cirinium.*

promas epigrammata vulgo,
possis, vel prior ipse legi:
inest veteris respectus amici,
a sit, quam tua fama tibi.
Calabri tentavit carmina Flacci,
osset cum superare modos;
Romani laude cothurni,
tragico fortius ore loqui.
, et rura frequens donabit amicus:
nio cedere, rarus erit.

19. *De Cinna.*

ri vult Cinna; et est pauper.

20. *Ad Varum.*

sus nulla non luce ducenos,
ecitas: non sapis, atque sapis.

21. *Ad Luciferum, vel in adventum Cæsaris.*

Phosphore, redde diem: quid gaudia nostra moraris?
Cæsare venturo, Phosphore, redde diem.
Roma rogat, Placidi numquid te pigra Bootæ
Plaustra vehunt, lento quod nimis igne venis?
Ledæo poteras abducere Cyllaron astro:
Ipse suo cedet nunc tibi Castor equo.
Quid cupidum Titana tenes? iam Xanthus et Æthon
Frena volunt: vigilat Memnonis alma parens.
Tarda tamen nitidæ non cedunt sidera luci;
Et cupit Ausonium Luna videre ducem.
Iam, Cæsar, vel nocte veni: stent astra licebit,
Non deerit populo, te veniente, dies.

22. *In Gallicum.*

Invitas ad aprum; ponis mihi, Gallice, porcum.
Hybrida sum, si das, Gallice, verba mihi.

23. *Ad Rusticum.*

Esse tibi videor sævus, nimiumque gulosus,
Qui propter cœnam, Rustice, cædo coquum?
Si levis ista tibi flagrorum causa videtur,
Ex qua vis causa vapulet ergo coquus?

24. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Si quid fortè petam timido gracilique libello,
Improba non fuerit si mea charta, dato.
Et si non dederis, Cæsar, permitte rogari:
Offendunt nunquam thura, precesque Iovem.
Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille Deos: qui rogat, ille facit.

25. *In Oppianum.*

Vidisti semel, Oppiane, tantum
Ægrum me male; sæpe te videbo.

26. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Non tot in Eois timuit Gangeticus arvis
Raptor, in Hyrcano qui fugit albus equo,
Quot tua Roma novas vidit, Germanice, tigres;
Delicias potuit nec numerare suas.
Vincit Erythræos tua, Cæsar, arena triumphos,
Et victoris opes, divitiasque Dei.
Nam cum captivos ageret sub curribus Indos,
Contentus gemina tigride Bacchus erat.

27. *Ad Gaurum.*

Munera qui tibi dat locupleti, Gaure, senique,
Si sapis, et sentis, hic tibi ait: Morere.

28. *De Partheniana Toga.*

Dic, toga, facundi gratum mihi munus amici,
Esse velis cuius fama decusque gregis?
Appula Ledæi tibi floruit herba Phalanti,
Qua saturat Calabris culta Galesus, aquis?
An Tartessiacus, stabuli nutritor Iberi,
Bætis in Hesperia te quoque lavit ove?
An tua multifidum numeravit lana Timavum,
Quem prius astrifero Cyllarus ore bibit?
Te nec Amyclæo decuit livere veneno;
Nec Miletus erat vellere digna tuo.
Lilia tu vincis, nec adhuc delapsa ligustra,
Et Tiburtino monte quod albet ebur.
Spartanus tibi cedet olor, Paphiæque columbæ;
Cedet Erythræis eruta gemma vadis.
Sed licet hæc primis nivibus sint æmula dona,
Non sunt Parthenio candidiora suo.
Non ego prætulerim Babylonica picta superbe
Texta, Semiramia quæ variantur acu.
Non Athamanteo potius me mirer in auro,
Æolium dones si mihi, Phryxe, pecus.
O quantos risus pariter spectata movebit
Trita Palatina nostra lacerna toga!

29. *De Distichis.*

Disticha qui scribit, puto, vult brevitate placere.
Quid prodest brevitas, dic mihi, si liber est?

30. *De Spectaculo Scævolæ.*

Qui nunc Cæsareæ lusus spectatur arenæ,
Temporibus Bruti gloria summa fuit.
Aspicis, ut teneat flammas, pœnaque fruatur
Fortis, et attonito regnet in igne manus?
Ipse sui spectator adest, et nobile dextræ
Funus amat: totis pascitur illa sacris.
Quod nisi rapta foret nolenti pœna, parabat
Sævior in lassos ire sinistra focos.
Scire piget, post tale decus, quid fecerit ante:
Quam vidi, satis est hanc mihi nosse manum.

31. *In Dentonem.*

Nescio quid de te non belle, Dento, fateris,
Coniuge qui ducta iura paterna petis.
Sed iam supplicibus dominum lassare libellis
Desine, et in patriam serus ab urbe redi.
Nam dum tu longe, deserta uxore, diuque
Tres quæris natos, quatuor invenies.

32. *De columba Aretullæ.*

Aera per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretullæ blanda columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobservata maneret,
Permissaque diu nollet abire fuga.
Si meliora piæ fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere vota valent;
Hæc a Sardois tibi forsitan exulis oris,
Fratre reversuro, nuntia venit avis.

33. *Ad Paullum, de phiala.*

De prætoricia folium mihi, Paulle, corona
Mittis; et hoc phialæ nomen habere iubes.
Hac fuerat nuper nebula tibi pegma perunctum,
Pallida quam rubri diluit unda croci?
An magis astuti derasa est ungue ministri
Bractea de fulcro (quod reor esse) tuo?
Ille potest culicem longe sentire volantem,
Et minimi penna papilionis agi.
Exiguæ volitat suspensa vapore lucernæ,
Et leviter fuso rumpitur icta mero.
Hoc linitur sputo Iani caryota Kalendis,
Quam fert cum parvo sordidus asse cliens.
Lenta minus gracili crescunt colocasia filo:
Plena magis nimio lilia sole cadunt;
Nec vaga tam tenui discursat aranea tela;
Tam leve nec bombyx pendulus urget opus.
Crassior in facie vetulæ stat creta Fabullæ:
Crassior offensæ bulla tumescit aquæ.
Fortior et tortos servat vesica capillos,
Et mutat Latias spuma Batava comas.
Hac cute Ledæo vestitur pullus in ovo:
Talia lunata splenia fronte sedent.
Quid tibi cum phiala, ligulam cum mittere posses,
Mittere cum posses vel cochleare mihi?
Magna nimis loquimur, cochleam cum mittere posses:
Denique cum posses mittere, Paulle, nihil.

34. *In luctatorem.*

Archetypum Myos argentum te dicis habere.
Quod sine te factū est, hoc magis archetypum est.

35. *In pessimos coniuges.*

Cum sitis similes, paresque vita,
Uxor pessima, pessimus maritus;
Miror, non bene convenire vobis.

36. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Regia pyramidum, Cæsar, miracula ride:
Iam tacet Eoum barbara Memphis opus.
Pars quota Parrhasiæ labor est Mareoticus aulæ?
Clarius in toto nil videt orbe dies.
Septenos pariter credas assurgere montes:
Thessalicum brevior Pelion Ossa tulit.
Æthera sic intrat, nitidis ut conditus astris
Inferiore tonet nube serenus ape
Et prius arcano satietur lumine Phœ
Nascentis Circe quam videt ora p
Hæc, Auguste, tamen, quæ vertice s
Par domus est cœlo; sed minor es

37. *Ad Polycarmum.*

Quod Caietano reddis, Polycarme,
Millia te centum num tribuisse p
Debuit hæc, inquis. Tibi habe, Poly
Et Caietano millia crede duo.

38. *Ad Meliorem.*

Qui præstat pietate pertinaci
Sensuro bona liberalitatis,
Captet forsitan, aut vicem rep
At si quis dare nomini relicto,
Post Manes tumulumque, pers
Quærit quid, nisi parcius doler
Refert, sis bonus, an velis vider
Præstas hoc, Melior, sciente fa
Qui sollemnibus anxius sepulti
Nomen non sinis interire Blæsi;
Et de munifica profusus arca
Ad natalitium diem colendum
Scribarum memori piæque turb
Quod donas, facis ipse Blæsianu
Hoc longum tibi, vita dum mane
Hoc et post cineres erit tributum

39. *Ad Domitianum.*

Qui Palatinæ caperet convivia mensæ,
Ambrosiasque dapes, non erat ante l
Hic haurire decet sacrum, Germanice,
Et Ganymedea pocula mixta manu.
Esse velis, oro, serus conviva Tonanti
At, tu si properas, Iupiter, ipse ven

40. *Ad Priapum.*

Non horti, neque palmitis beati,
Sed rari nemoris, Priape custos,
Ex quo natus es, et potes renasci,
Furaces, moneo, manus repellas,
Et sylvam domini focis reserves.
Si defecerit hæc, et ipse lignum es

41. *Ad Faustinum.*

Tristis Athenagoras non misit muner
Quæ medio brumæ mittere mense s
An sit Athenagoras tristis, Faustine, v
Me certe tristem fecit Athenagoras.

42. *Ad Mathonem.*

Si te sportula maior ad beatos
Non corruperit, ut solet; licebit
De nostro, Matho, centies laveris

43. *In Fabium et Chrestilla*

Effert uxores Fabius, Chrestilla marit
Funereamque toris quassat uterque f
Victores committe, Venus; quos iste m
Exitus, una duos ut Libitina ferat.

44. *Ad Titullum.*

Titulle, moneo, vive semper: hoc t
Sub pædagogo cœperis licet, serum
At tu, miser Titulle, nec senex vi
Sed omne limen conteris salutato
Et mane sudas urbis osculis udus,
Foroque triplici sparsus ante equo
Ædemque Martis, et colosson Aug
Curris per omnes tertiasque, quin
Rape, congere, aufer, posside: relin
Superba densis arca palleat numm
Centum explicentur paginæ Kale
Iurabit hæres, te nihil reliquisse;
Supraque pluteum te iacente, vel

yro dum tibi torus crescit,
erbus basiabit eunuchos;
stis filius, velis nolis,
bino nocte dormiet prima.

accum, de reditu P. Terentii.

æis mihi, Flacce, Terentius oris
nc lucem lactea gemma notet.
splendescat turbida lino
teno consule facta minor.
quando meis tam candida mensis?
bitur quando calere mero?
mihi reddet Cythereia Cypros,
am bona causa meæ.

6. *Ad Cestum puerum.*

robitas, quanta est infantia formæ,
ero castior Hippolyto!
velit, Dorisque natare:
um mallet habere Phryga.
poteras succedere lecto;
nino basia sola dares.
rum vexabit sponsa maritum,
iet prima puella virum!

In varie se tondentem.

n tonsa est tibi, pars tibi rasa est,
: unum quis putet esse caput?

8. *De abolla Crispini.*

rit Tyriam Crispinus abollam,
ultus, induiturque togam. (mur:
, humeris sua munera redde, preca-
pinus te, sed abolla, rogat.
capit saturatas murice vestes;
iis convenit iste color.
t, fœdique insania lucri,
elius fallere, sume togam.

49. *De Aspro.*

e, sed cæcus, diligit Asper.
res est, quam videt, Asper amat.

l Cæsarem Domitianum.

i memoratur mensa triumphi,
ax Superis omnibus illa fuit,
buit genitor cum plebe Deorum,
nis poscere vina Iovem;
ar, celebrant convivia laurus:
uos gaudia nostra Deos.
eques tecum, populusque, patresque;
rosias cum duce Roma dapes.
tus, quanto maiora dedisti!
nobis sportula, recta data est.

e Phiala Instantii Rufi.

iala? docti Myos, anne Myronis?
manus est, an, Polyclete, tua?
ligine fusca, nec odit
nubila massa focos.
radiant electra metallo,
ix pustula vincit ebur.
it opus: sic alligat orbem,
tota lampade luna nitet.
o, Thebani vellere Phryxi
mallet vecta fuisse soror.
hius tonsor violaverit, et tu
vite, Lyæe, velis.
coris geminis Amor aureus alis:
ro lotos ab ore sonat.
gavisus Arione delphin
tacitum per freta vexit onus.
digno mihi nectare munus
lomini, sed tua, Ceste, manus.
sæ, misce Setina: videtur
s, ipse sitire caper.

Det numerum cyathis Instanti litera Rufi
Auctor enim tanti muneris ille mihi.
Si Telethusa venit, promissaque gaudia portat,
Servabor dominæ, Rufe, triente tuo.
Si dubia est, septunce trahar: si fallit amantem,
Ut iugulem curas, nomen utrumque bibam.

52. *Ad Ceditianum.*

Tonsorem puerum, sed arte talem,
Qualis nec Thalamus fuit Neronis,
Drusorum cui contigere barbæ,
Æquandas semel in genas rogatus,
Rufo, Ceditiane, commodavi.
Dum iussus repetit pilos eosdem,
Censura speculi manum regente,
Expingitque cutem, facitque longam
Detonsis epaphæresim capillis,
Barbatus mihi tonsor est reversus.

53. *In Catullam.*

Formosissima, quæ fuere, vel sunt,
Sed vilissima, quæ fuere, vel sunt,
O quam te fieri, Catulla, vellem
Formosam minus, aut magis pudicam!

54. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Magna licet toties tribuas, maiora daturus
Dona, ducum victor, victor et ipse tui;
Diligeris populo non propter præmia, Cæsar;
Propter te populus præmia, Cæsar amat.

55. *Ad eumdem, de Leone.*

Auditur quantum Massyla per avia murmur,
Innumero quoties silva leone furit,
Pallidus attonitos ad Pœna mapalia pastor
Cum revocat tauros, et sine mente pecus;
Tantus in Ausonia fremuit modo terror arena.
Quis non esse gregem crederet? unus erat;
Sed cuius tremerent ipsi quoque iura leones,
Cui diadema daret marmore picta Nomas.
O quantum per colla decus, quem sparsit honorem,
Aurea lunatæ cum stetit umbra iubæ!
Grandia quam decuit latum venabula pectus,
Quantaque de magna gaudia morte tulit!
Unde tuis, Libye, tam felix gloria silvis?
A Cybeles numquid venerat ille iugis?
An magis Herculeo, Germanice, misit ab astro
Hanc tibi vel frater, vel pater ipse, feram?

56. *Ad Flaccum.*

Temporibus nostris ætas cum cedat avorum,
Creverit et maior cum duce Roma suo:
Ingenium sacri miraris abesse Maronis,
Nec quemquam tanta bella sonare tuba.
Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones;
Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt.
Iugera perdiderat miseræ vicina Cremonæ,
Flebat et abductas Tityrus æger oves.
Risit Tuscus eques, paupertatemque malignam
Reppulit, et celeri iussit abire fuga.
Accipe divitias, et vatum maximus esto:
Tu licet et nostrum, dixit, Alexin ames.
Adstabat domini mensis pulcherrimus ille,
Marmorea fundens nigra Falerna manu;
Et libata dabat roseis carchesia labris,
Quæ poterant ipsum sollicitare Iovem.
Excidit attonito pinguis Galatea poetæ,
Thestylis et rubras messibus usta genas.
Protinus Italiam concepit, et arma virumque,
Qui modo vix Culicem fleverat ore rudi.
Quid Varos, Marsosque loquar, ditataque vatum
Nomina, magnus erit quos numerare labor?
Ergo ero Virgilius, si munera Mæcenatis
Des mihi? Virgilius non ero; Marsus ero.

57. *De Picente.*

Tres habuit dentes, pariter quos exspuit omnes,
Ad tumulum Picens dum sedet ipse suum;
Collegitque sinu fragmenta novissima laxi
Oris, et aggesta contumulavit humo.
Ossa licet quondam defuncti non legat hæres;
Hoc sibi iam Picens præstitit officium.

58. *In Artemidorum.*

Cum tibi tam crassæ sint, Artemidore, lacernæ,
Possim te Sagarum iure vocare meo.

59. *In luscum furem.*

Aspicis hunc uno contentum lumine, cuius
Lippa sub attrita fronte lacuna patet?
Ne contemne caput: nihil est furacius illo:
Non fuit Autolyci tam piperata manus.
Hunc tu convivam cautus servare memento:
Tunc furit, atque oculo luscus utroque videt.
Pocula solliciti perdunt ligulasque ministri;
Et latet in tepido plurima mappa sinu.
Lapsa nec a cubito subducere pallia nescit;
Et tectus lænis sæpe duabus abit.
Nec dormitantem vernam fraudare lucerna
Erubuit fallax, ardeat illa licet.
Si nihil invasit, puerum tunc arte dolosa
Circuit, et soleas surripit ipse suas.

60. *In Claudiam.*

Summa Palatini poteras æquare Colossi,
Si fieres brevior, Claudia, sesquipedem.

61. *Ad Severum, de Carino.*

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos, unde pendeat, ramos;
Non iam quod orbe cantor et legor toto;
Nec umbilicis quod decorus et cedro
Spargor per omnes, Roma quas tenet, gentes;
Sed quod sub urbe rus habemus æstivum,
Vehimurque mulis, non, ut ante, conductis.
Quid imprecabor, o Severe, liventi?
Hoc opto: mulas habeat, et suburbanum.

62. *De Picente.*

Scribit in aversa Picens epigrammata charta;
Et dolet, averso quod facit illa Deo!

63. *De Aulo.*

Thestylon Aulus amat, sed nec minus ardet Alexin:
Forsitan et nostrum sic Hyacinthon amat.
I nunc, et dubita, vates an diligat ipsos,
Delicias vatum cum meus Aulus amet.

64. *In Clytum.*

Ut poscas, Clyte, munus, exigasque,
Uno nasceris octies in anno,
Et solas, puto, tresve, quatuorve
Non natalitias habes Kalendas.
Sit vultus tibi lævior licebit
Tritis litoris aridi lapillis;
Sit moro coma nigrior caduco;
Vincas mollitie tremente plumas,
Aut massam modo lactis alligati;
Et talis tumor excitet papillas,
Quales cruda viro puella servat;
Tu nobis, Clyte, iam senex videris.
Tam multos quis enim fuisse credat
Natales Priamive, Nestorisve?
Sit tandem pudor, et modus rapinis.
Quod si ludis adhuc, semelque nasci
Uno iam tibi non sat est in anno;
Natum te, Clyte, nec semel putabo.

65. *Ad Domitianum.*

Hic, ubi Fortunæ Reducis fulgentia late
Templa nitent, felix area nuper erat:
Hic stetit Arctoi formosus pulvere belli,
Purpureum fundens Cæsar ab ore iu
Hic lauro redimita comas, et candida
Roma salutavit voce manuque duce
Grande loci meritum testantur et alte
Stat sacer edomitis gentibus arcus
Hic gemini currus numerant elephant
Sufficit immensis aureus ipse iugis.
Hæc est digna tuis, Germanice, porta t
Hos aditus urbem Martis habere de

66. *De consolatu Silii*

Augusto pia thura, victimasque
Pro nostro date Silio, Camœnæ.
Bis senos iubet en redire fasces
Nato consule, nobilique virga
Vatis Castaliam domum sonare.
Rerum prima salus et una, Cæsa
Gaudenti superest adhuc quod o
Felix purpura, tertiusque consul
Pompeio dederit licet senatus,
Et Cæsar genero sacros honores,
Quorum pacificus ter ampliavit
Ianus nomina; Silius frequentes
Mavult sic numerare consulatus.

67. *In Cæcilianum.*

Horas quinque puer nondum tibi nunt
Iam conviva mihi, Cæciliane, venis
Cum modo distulerint raucæ vadimon
Et Floralicias lasset arena feras.
Curre, age, et illotos revoca, Calliste,
Sternantur lecti: Cæciliane, sede.
Caldam poscis aquam; sed nondum frig
Alget adhuc nudo clausa culina foco
Mane veni potius: nam cur te quinta m
Ut ientes, sero, Cæciliane, venis.

68. *Ad Entellum.*

Qui Corcyræi vidit pomaria regis,
Rus, Entelle, tuæ præferat ille domu
Invida purpureos urat ne bruma racem
Et gelidum Bacchi munera frigus ed
Condita perspicua vivit vindemia gem
Et tegitur felix, nec tamen uva latet.
Femineum lucet sic per bombycina cor
Calculus in nitida sic numeratur aq
Quid non ingenio voluit natura licere?
Autumnum sterilis ferre iubetur hie

69. *In Vacerram.*

Miraris veteres, Vacerra, solos,
Nec laudas nisi mortuos poetas.
Ignoscas, petimus, Vacerra: tanti
Non est, ut placeam tibi perire.

70. *De Nerva.*

Quanta quies placidi, tanta est facundia
Sed cohibet vires ingeniumque pudor
Cum siccare sacram largo Permessida p
Ore, verecundam maluit esse sitim;
Pieriam tenui frontem redimire coron
Contentus, famæ nec dare vela suæ.
Sed tamen hunc nostri scit temporis es
Carmina qui docti nota Neronis hab

71. *In Postumianum.*

Quatuor argenti libras mihi tempore b
Misisti ante annos, Postumiane, dec
Speranti plures (nam stare aut crescere
Munera) venerunt, plusve minusve,
Tertius et quartus multo inferiora tul
Libra fuit quinto Septitiana: quid e
Bessalem ad scutulam sexto pervenimu
Post hunc in cotula rasa selibra data
Octavus ligulam misit sextante minor

u levius vix cochleare tulit.
t nobis, decimus iam non habet annus:
ad libras, Postumiane, redi.

72. *Ad Librum suum.*

m murice cultus, asperoque
pumicis aridi politus,
m properas sequi, libelle;
pulcherrima iam redire Narbo,
Narbo Paterna Votieni,]
es iubet annuosque fasces,
uod paribus tibi petendum est,
get locus ille, et hic amicus.
vellem fieri meus libellus!

73. *Ad Instantium.*

o nec sincerior alter habetur
nec nivea simplicitate prior;
nostræ vires animosque Thaliæ,
a petis carmina; da quod amem.
vatem fecit, lascive Properti;
Galli pulchra Lycoris erat;
guti Nemesis formosa Tibulli;
ctavit, docte Catulle, tibi.
ignus, nec spernet Mantua vatem,
orinna mihi, si quis Alexis erit.

74. *In malum medicum.*

us nunc es; fueras ophthalmicus ante:
edicus, quod facis hoplomachus.

75. *De Gallo Lingono.*

t sera conductos nocte penates
s a Tecta Flaminiaque recens;
enso vitiatum pollice talum,
t toto corpore fusus humi.
et Gallus? qua se ratione moveret?
omino servulus unus erat,
, ut minimam posset vix ferre lucernam.
t misero casus, opemque tulit.
scripti portabant vile cadaver,
nfelix qualia mille rogus.
invalidus submissa voce precatur,
umque velint, corpus inane ferant.
r onus, stipataque tollitur alte
in angusta sarcina sandapila.
e multis unus, Lucane, videtur,
ito dici, mortue Galle, potest.

76. *In Gallicum.*

erum mihi, Marce; dic, amabo:
t quod magis audiam libenter:
cum recitas tuos libellos,
sam quoties agis clientis,
Gallice, me, rogasque semper.
n est me tibi, quid petis, negare.
verius ergo quid sit, audi:
m, Gallice, non libenter audis.

77. *Ad Liberum, amicum.*

corum dulcissima cura tuorum,
æterna vivere digne rosa;
ssyrio semper tibi crinis amomo
at, et cingant florea serta caput.
igrescant vetulo crystalla Falerno;
t blando mollis amore torus.
medio finitus vixit in ævo,
huic facta est, quam data vita fuit.

78. *De ludis Stellæ.*

ret Phlegræa suos victoria ludos,
uos cuperet pompa, Lyæe, tuos,
erborei celebrator Stella triumphi:
! o pietas! et putat esse parum.
tis est turbato sordidus auro
, et Hesperio qui sonat orbe Tagus.
Omnis habet sua dona dies, nec linea dives.
Cessat; et in populum multa rapina cadit.
Nunc veniunt subitis lasciva numismata nimbis:
Nunc dat spectatas tessera larga feras.
Nunc implere sinus securus gaudet, et absens
Sortitur dominos, ne laceretur, avis.
Quid numerem currus, terdenaque præmia palmæ,
Quæ dare non semper consul uterque solet?
Omnia sed, Cæsar, tanto superantur honore,
Quod spectatorem te tua laurus habet.

79. *In Fabullam.*

Omnes aut vetulas habes amicas,
Aut turpes, vetulisque fœdiores:
Has ducis comites, trahisque tecum
Per convivia, porticus, theatra.
Sic formosa, Fabulla, sic puella es.

80. *Ad Domitianum.*

Sanctorum nobis miracula reddis avorum,
Nec pateris, Cæsar, sæcula cana mori;
Cum veteres Latiæ ritus renovantur arenæ,
Et pugnat virtus simpliciore manu.
Sic priscis servatur honos, te præside, templis;
Et casa, tam culto sub Iove, numen habet.
Sic nova dum condis, revocas, Auguste, priora:
Debentur quæ sunt, quæque fuere, tibi.

81. *De Gellia.*

Non per mystica sacra Dindymenes,
Nec per Niliacæ bovem iuvencæ,
Nullos denique per Deos, Deasque
Iurat Gellia; sed per uniones.
Hos amplectitur, hos deosculatur;
Hos fratres vocat, hos vocat sorores;
Hos natis amat acrius duobus.
His si quo careat misella casu,
Victuram negat esse se nec horam.
Eheu! quam bene nunc, Papiriane,
Annæi faceret manus Sereni!

82. *Ad Domitianum.*

Dante tibi turba querulos, Auguste, libellos,
Nos quoque, qui domino carmina parva damus,
Posse Deum rebus pariter, Musisque vacare
Scimus; et hæc etiam serta placere tibi.
Fer vates, Auguste, tuos: nos gloria dulcis,
Nos tua cura prior, deliciæque sumus.
Non quercus te sola decet, nec laurea Phœbi:
Fiat et ex hedera civica nostra tibi.

Liber nonus

1. *Ad Avitum.*

Note, licet nolis, sublimi pectore vates,
Cui referet serus præmia digna cinis,
Hoc tibi sub nostra breve carmen imagine vivat,
Quam non obscuris iungis, Avite, viris.
«Ille ego sum, nulli nugarum laude secundus,
Quem non miraris, sed, puto lector, amas,
Maiores maiora sonent: mihi parva locuto
Sufficit in vestras sæpe redire manus.»

Martialis Turanio suo s.

Ave, mi Turani, frater carissime! Epigramma, quod extra ordinem paginarum est, ad Stertinium clarissimum virum scripsimus, qui imaginem meam ponere in bibliotheca sua voluit. De quo scribendum tibi putavi, ne ignorares, Avitus iste quis vocaretur. Vale, et para hospitium.

2. *De Templo Flaviæ Gentis.*

Dum Ianus hiemes, Domitianus autumnos,
Augustus annis commodabit æstates;
Dum grande famuli nomen asseret Rheni
Germanicarum magna lux Kalendarum;

Tarpeia summi saxa dum patris stabunt;
Dum voce supplex, dumque thure placabit
Matrona dives dulce Iuliæ numen;
Manebit altum Flaviæ decus gentis,
Cum sole, et astris, cumque luce Romana.
Invicta quicquid condidit manus, cœlum est.

3. *In Lupum.*

Pauper amicitiæ cum sis, Lupe, non es amicæ;
Et queritur de te mentula sola nihil.
Illa siligineis pinguescit adultera cunnis
Convivam pascit nigra farina tuum.
Incensura nives dominæ Setina liquantur;
Nos bibimus Corsi pulla venena cadi.
Emta tibi nox est fundis non tota paternis;
Haud sua desertus rura sodalis arat.
Splendet Erythræis pellucida mœcha lapillis;
Ducitur addictus, te futuente, cliens.
Octo Syris suffulta datur lectica puellæ;
Nudum sandapilæ pondus amicus erit.
I nunc, et miseros, Cybele, præcide cinædos:
Hæc erat, hæc cultris mentula digna tuis.

4. *Ad Domitianum.*

Quantum iam superis, Cæsar, cœloque dedisti,
Si repetas, et si creditor esse velis;
Grandis in æthereo licet auctio fiat Olympo,
Coganturque Dei vendere quicquid habent;
Conturbabit Atlas; et non erit uncia tota,
Decidat tecum qua pater ipse Deum.
Pro Capitolinis quid enim tibi solvere templis,
Quid pro Tarpeiæ frondis honore, potest?
Quid pro culminibus geminis matrona Tonantis?
Pallada prætereo: res agit illa tuas.
Quid loquar Alciden, Phœbumque, piosque Laconas?
Addita quid Latio Flavia templa polo?
Expectes, et sustineas, Auguste, necesse est:
Nam, tibi quod solvat, non habet arca Iovis.

5. *In Æschylum.*

Aureolis futui cum possit Galla duobus,
Et plus quam futui, si totidem addideris:
Aureolos a te cur accipit, Æschyle, denos?
Non fellat tanti Galla. Quid ergo? Tacet.

6. *In Paullam.*

Nubere vis Prisco: non miror, Paulla: sapisti.
Ducere te non vult Priscus; et ille sapit.

7. *Ad Domitianum.*

Tibi, summe Rheni domitor, et parens orbis;
Pudice princeps, gratias agunt urbes:
Populos habebunt: parere iam scelus non est.
Non puer, avari sectus arte mangonis,
Virilitatis damna mœret ereptæ;
Nec, quam superbus computet stipem leno,
Dat prostituto misera mater infanti.
Qui nec cubili fuerat ante te quondam
Pudor, esse per te cœpit et lupanari.

8. *In Afrum.*

Dicere de Libycis reduci tibi gentibus, Afer,
Continuis volui quinque diebus Ave.
Non vacat, aut dormit, dictum bis terque reverso.
Iam satis est: non vis, Afer, avere: Vale.

9. *Ad Domitianum.*

Tanquam parva foret sexus iniuria nostri
Fœdandos populo prostituisse mares;
Iam cunæ lenonis erant, ut ab ubere raptus
Sordida vagitu posceret æra puer.
Immatura dabant infandas corpora pœnas.
Non tulit Ausonius talia monstra pater;
Idem, qui teneris nuper succurrit ephebis,
Ne faceret steriles sæva libido viros.
Dilexere prius pueri, iuvenesque, senesque:
At nunc infantes te quoque, Cæsa

10. *Ad Bithynicum*

Nil tibi legavit Fabius, Bithynice,
Annua, si memini, millia sena da
Plus nulli dedit ille: queri, Bithyni
Annua legavit millia sena tibi:

11. *In Cantharum.*

Cœnes, Canthare, cum foris lil
Clamas, et maledicis, et minar
Deponas animos truces, monen
Liber non potes et gulosus esse

12. *De Earino Domiti*

Nomen cum violis, rosisque na
Quo pars optima nuncupatur,
Hyblam quod sapit, Atticosqu
Quod nidos olet alitis superbæ
Nomen nectare dulcius beato,
Quo mallet Cybeles puer vocai
Et qui pocula temperat Tonant
Quod si Parrhasia sones in aula
Respondent Veneres Cupidine
Nomen nobile, molle, delicatu
Versu dicere non rudi volebam
Sed tu, syllaba contumax, repu
Dicunt Earinon tamen poetæ,
Sed Græci, quibus est nihil neg
Et quos Ἀρες Ἀρες decet sonar
Nobis non licet esse tam diserti
Qui Musas colimus severiores.

13. *De eodem.*

Si daret autumnus mihi nomen, Oπ
Horrida si brumæ sidera, Χειμερι
Dictus ab æstivo Θερινος tibi mense
Tempora cui nomen verna dedere,

14. *De eodem.*

Nomen habes, teneri quod tempora nu
Cum breve Cecropiæ ver populantur
Nomen, Acidalia meruit quod arundi
Quod Cytherea sua scribere gaudet
Nomen, Erythræis quod litera facta la
Gemma quod Heliadum pollice trit
Quod penna scribente grues ad sidera t
Quod decet in sola Cæsaris esse domo

15. *In amicum cœnipetam*

Hunc, quem cœna tibi quem mensa par
Esse putas fidæ pectus amicitiæ?
Aprum amat, et mullos, et sumen, et c
Tam bene si cœnem, noster amicus e

16. *De Chloe.*

Inscripsit tumulo septem celebrata vir
Se fecisse Chloe. Quid pote simplici

17. *De coma Earini.*

Consilium formæ speculum, dulcesque
Pergameo posuit dona sacrata Deo,
Ille puer tota domino gratissimus aula
Nomine qui signat tempora verna s
Felix, quæ tali censetur munere tellu
Nec Ganymedeas mallet habere co

18. *De eadem, ad Æsculap*

Latonæ veneranda nepos, qui mitibu
Parcarum exoras pensa, brevesque
Hos tibi, laudatos domino, sua vota,
Ille tuus Latia misit ab urbe puer.
Addidit et nitidum sacratis crinibus
Quo felix facies iudice tota fuit.
Tu iuvenile decus serva, ne pulchrio
In longa fuerit, quam breviore, co

19. *Ad Cæsarem Domiti*

Est mihi, sitque, precor, longum, te

; parvi sunt et in urbe lares.
i, quas det sitientibus hortis,
as antlia tollit aquas.
ritur nullo se rore foveri,
ino Martia fonte sonet.
stris, Auguste, penatibus undam,
obis, aut Iovis imber erit.

20. *In Sabellum.*

iea versibus trecentis
ene Pontici, Sabelle.
Sabelle, non lavari.

1. *Ad Domitianum.*

tet, tegiturque et marmore et auro,
ni conscia terra fuit.
s sonuit vagitibus, et quæ
s, sustinuitque manus!
randa domus, quæ præstitit orbi,
astrifero, quod pia Creta, polo.
ovem crepitantibus armis,
rant qualia ferre Phryges.
perum pater; et tibi, Cæsar,
arma, fulmen et ægis erat.

22. *Ad Auctum.*

et puerum; sed vendidit agrum:
ero Calliodorus habet.
melius rem gesserit, Aucte?
mat; Calliodorus arat.

23. *Ad Pastorem.*

, Pastor, opes fortasse rogare,
vulgus, crassaque turba rogat;
onsumat gleba ligones,
nera compede Tuscus ager;
is centum stent dentibus orbes,
stris aurea lamna toris:
agna meis crystalla terantur,
as nostra Falerna nives;
nostro Syrus assere sudet,
o sella cliente frequens;
madidus conviva ministro,
tum nec Ganymede velim;
t Tyrias mihi mula lacernas,
virga gubernet equum.
, superos ac sidera testor.
donem, Pastor, et ædificem.

24. *Ad Carum.*

lavescere contigit auro,
lium sit tibi, Care, decus?
i fulgentes marmore vultus:
ltro nostra corona comas.
test pia quercus olivæ,
tum quod prior illa caput.

25. *Ad eundem.*

mitatus imagine vultus
tio marmore vicit ebur?
s; hæc sunt Iovis ora sereni:
Deus, cum sine nube tonat.
it Pallas tibi, Care, coronam:
ni, quam colis, illa dedit.

26. *In Afrum.*

m quoties aspeximus Hyllum,
Afer, turbidiore notas. (strum?
d scelus est, mollem spectare mini-
em, sidera, templa, Deos.
, tanquam mihi pocula Gorgon
e oculos oraque nostra tegam?
s: sed Hylam spectare licebat.
rio cum Ganymede licet.
os spectet conviva ministros,
s, Afer et Œdipodas.

27. *De Nerva.*

Audet facundo qui carmina mittere Nervæ,
Pallida donabit glaucia, Cosme, tibi:
Pæstano violas et cana ligustra colono,
Hyblæis apibus Corsica mella dabit.
Sed tamen et parvæ nonnulla est gratia Musæ:
Appetitur posito vilis oliva lupo.
Nec tibi sit mirum, modici quod conscia vatis
Iudicium metuat nostra Thalia tuum.
Ipse tuas etiam veritus Nero dicitur aures,
Lascivum iuvenis cum tibi lusit opus.

28. *In Chrestum.*

Cum depilatos, Chreste, coleos portes,
Et vulturino mentulam parem collo,
Et prostitutis lævius caput culis,
Nec vivat ullus in tuo pilus crure,
Purgentque crebræ cana labra volsellæ;
Curios, Camillos, Quintios, Numas, Ancos,
Et quicquid usquam legimus pilosorum,
Loqueris, sonasque grandibus minax verbis;
Et cum theatris sæculoque rixaris.
Occurrit aliquis inter ista si draucus,
Iam pædagogo liberatus, et cuius
Refibulavit turgidum faber penem;
Nutu vocatum ducis; et pudet fari,
Catoniana, Chreste, quod facis lingua.

29. *Epitaphium Latini.*

Dulce decus scenæ, ludorum fama, Latinus
Ille ego sum, plausus, deliciæque tuæ;
Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
Solvere qui Curios, Fabriciosque graves.
Sed nihil a nostro sumsit mea vita theatro,
Et sola tantum scenicus arte feror:
Nec poteram gratus domino sine moribus esse:
Interius mentes inspicit ille Deus.
Vos me laurigeri parasitum dicite Phœbi,
Roma sui famulum dum sciat esse Iovis.

30. *Epitaphium Philænis.*

Sæcula Nestoreæ permensa, Philæni, senectæ,
Rapta es ad infernas tam cito Ditis aquas?
Euboicæ nondum numerabas longa Sibyllæ
Tempora: maior erat mensibus illa tribus.
Heu quæ lingua silet! non illam mille catastæ
Vincebant, nec quæ turba Serapin amat;
Nec matutini cirrata caterva magistri,
Nec quæ Strymonio de grege ripa sonat.
Quæ nunc Thessalico lunam deducere rhombo,
Quæ sciet hos illos vendere lena toros?
Sit tibi terra levis, mollique tegaris arena,
Ne tua non possint eruere ossa canes.

31. *In Pietatem Nigrinæ.*

Cappadocum sævis Antistius occidit oris
Rusticus: o tristi crimine terra nocens!
Rettulit ossa sinu cari Nigrina mariti,
Et questa est longas non satis esse vias; (nam,
Cumque daret sanctam tumulis, quibus invidet, ur-
Visa sibi est rapto bis viduata viro.

32. *De Velii Voto.*

Dum comes Arctois hæreret Cæsaris armis
Velius, hanc Marti pro duce vovit avem.
Luna quater binos non tota peregerat orbes;
Debita poscebat iam sibi vota Deus.
Ipse suas anser properavit lætus ad aras,
Er cecidit sanctis hostia parva focis.
Octo vides patulo pendere numismata rostro
Alitis? hæc extis condita nuper erant.
Quæ litat argento pro te, non sanguine, cæsa
Victima, iam ferro non opus esse docet.

33. *Qualem velit Amicam.*

Hanc volo, quæ facilis, quæ palliolata vagatur:
Hanc volo, quæ puero iam dedit ante meo:
Hanc volo, quam redimit totam denarius alter:
Hanc volo, quæ pariter sufficit una tribus.
Poscentem nummos, et grandia verba sonantem,
Possideat crassi mentula Burdigali.

34. *Ad Flaccum.*

Audieris in quo, Flacce, balneo plausum,
[Mononis] illic esse mentulam scito.

35. *De templo gentis Flaviæ.*

Iupiter Idæi risit mendacia busti,
Cum videt Augusti Flavia templa poli:
Atque inter mensas, largo iam nectare fusus,
Pocula cum Marti traderet ipse suo;
Respiciens Phœbum pariter Phœbique sororem,
Cum quibus Alcides, et pius Arcas erat,
Cnossia vos, inquit, nobis monumenta dedistis:
Cernite, quam plus sit, Cæsaris esse patrem.

36. *In Philomusum.*

Artibus his semper cœnam, Philomuse, mereris;
Plurima dum fingis, sed, quasi vera, refers.
Scis, quid in Arsacia Pacorus deliberet aula;
Rheuanam numeras, Sarmaticamque manum.
Verba ducis Daci chartis mandata resignas;
Victricem laurum, quam venit, ante vides.
Scis, quoties Phario madeat Iove fusca Syene;
Scis, quota de Libyco litore puppis eat;
Cuius Iuleæ capiti nascantur olivæ;
Destinet æthereus cui sua serta pater.
Tolle tuas artes; hodie cœnabis apud me,
Hac lege, ut narres nil, Philomuse, novi.

37. *Colloquium Ganymedis et Iovis, super Barino et aliis Domitiani pueris.*

Viderat Ausonium posito modo crine ministrum
Phryx puer, alterius gaudia nota Iovis.
Quod tuus, ecce, suo Cæsar permisit ephebo,
Tu permitte tuo, maxime rector, ait.
Iam mihi prima latet longis lanugo capillis:
Iam tua me ridet Iuno; vocatque virum.
Cui pater æthereus, Puer o dulcissime, dixit,
Non ego, quod poscis, res negat ipsa tibi.
Cæsar habet noster similes tibi mille ministros;
Tantaque sidereos vix capit aula mares.
At tibi si dederit vultus coma tonsa viriles,
Quis mihi, qui nectar misceat, alter erit?

38. *In Gallam.*

Cum sis ipsa domi, mediaque ornere Suburra,
Fiant absentes et tibi, Galla, comæ;
Nec dentes aliter, quam serica, nocte reponas,
Et iaceas centum condita pyxidibus;
Nec tecum facies tua dormiat; innuis illo,
Quod tibi prolatum est mane, supercilio.
Et te nulla movet cani reverentia cunni,
Quem potes inter avos iam numerare tuos.
Promittis sexcenta tamen: sed mentula surda est;
Et, sit lusca licet, te tamen illa videt.

39. *Ad Agathinum.*

Summa licet velox, Agathine, pericula ludas;
Non tamen efficies, ut tibi parma cadat.
Nolentem sequitur, tenuesque reversa per auras,
Vel pede, vel tergo, clune, vel ungue sedet.
Lubrica Corycio quamvis sint pulpita nimbo,
Et rapiant celeres vela negata Noti;
Securos pueri neglecta perambulat artus;
Et nocet artifici ventus et unda nihil.
Ut peccare velis, cum feceris omnia, falli
Non potes: arte opus est, ut tibi parma cadat.

40. *De natali Cæson*

Prima Palatino lux est hæc orta To
Optasset Cybele qua peperisse Io
Hac et sancta mei genita est Cæsoni
Plus debet matri nulla puella sua
Lætatur gemina votorum sorte mar
Contigit huic illi quod bis amar

41. *De Diodoro, et voto Philæ*

Tarpeias Diodorus ad coronas
Romam cum peteret Pharo rel
Vovit pro reditu viri Philæni
Illam lingeret ut puella simple
Quam castæ quoque diligunt S
Dispersa rate tristibus procell
Mersus fluctibus, obrutusque
Ad votum Diodorus enatavit.
O tardus nimis et piger maritu
Hoc a litore si puella votum
Fecisset mea, protinus redissen

42. *In Ponticum.*

Pontice, quod nunquam futuis, sed
Uteris, et Veneri servit amica ma
Hoc nihil esse putas? scelus est, mi
Quantum vix animo concipis ipse
Nempe semel futuit, generaret Hora
Mars semel, ut geminos Ilia casta
Omnia perdiderat, si masturbatus u
Mandasset manibus gaudia fœda s
Ipsam crede tibi naturam dicere reru
Istud, quod digitis, Pontice, perdi

43. *Ad Apollinem pro Stell*

Campis dives, Apollo, sic mariu
Sic semper senibus fruare cycnis
Doctæ sic tibi serviant sorores;
Nec Delphis tua mentiatur ulli;
Sic Pallatia te colant, amentque
Bis senos cito, me rogante, fasces
Det Stellæ bonus annuatque Cæs
Felix tunc ego, debitorque voti,
Casurum tibi rusticas ad aras
Ducam cornibus aureis iuvencum
Nata est hostia: Phœbe, quid mo

44. *De statua Herculis.*

Hic, qui dura sedens porrecto saxa leon
Mitigat exiguo magnus in ære Deus,
Quæque tulit, spectat resupino sidera
Cuius læva calet robore, dextra mer
Non est fama recens, nec nostri gloria c
Nobile Lysippi munus opusque vides
Hoc habuit numen Pellæi mensa tyran
Qui cito perdomito victor in orbe ia
Hunc puer ad Libycas iuraverat Hanni
Iusserat hic Sullam ponere regna tru
Offensus variæ tumidis terroribus aulæ
Privatos gaudet nunc habitare lares:
Utque fuit quondam placidi conviva M
Sic voluit docti Vindicis esse Deus.

45. *De eadem statua.*

Alciden modo Vindicis rogabam,
Esset cuius opus laborque felix.
Risit (nam solet hoc) levique nut
Græce numquid, ait, poeta, nesci
Inscripta est basis, indicatque no
Λυσιππου lego: Phidiæ putavi.

46. *Ad Marcellinum.*

Miles Hyperboreos modo, Marcelline,
Et Getici tuleris sidera pigra poli.
Ecce, Prometheæ rupes, et fabula mon
Quam prope sunt oculis nunc adeun

mensis cum conclamata querelis
is, dices, Durior ille fuit.
addas: Potuit qui talia ferre,
m merito finxerat ille genus.

47. *In Gellium.*

ificat semper: modo limina ponit,
ibus claves aptat, emitque seras:
unc illas mutat, reficitque fenestras.
nen ædificet, quidlibet ille facit;
mmos ut dicere possit amico
lud verbum Gellius, Ædifico.

48. *In Pannicum.*

s, Zenonas, inexplicitosque Platonas,
d et hirsutis squalet imaginibus.
ythagoræ loqueris successor et hæres;
et mento nec tibi barba minor.
t hircosis serum est, et turpe pilosis,
rigidum clune libenter habes.
tarum causas et pondera nosti;
i, percidi, Pannice, dogma facit?

49. *In Gallicum.*

um me partis tibi, Gallice, quartæ
urares sacra, caputque tuum;
s, (quis enim damnet sua vota libenter?)
muneribus fovimus usque datis;
ari Laurentem ponderis aprum
; Ætola de Calydone putes.
nuo populumque, patresque vocasti:
dhuc aprum callida Roma meum.
is credat?) conviva nec ultimus hæsi:
costa data est, caudave missa mihi.
ate tuo quid sperem, Gallice? nulla
o nobis uncia venit apro.

De toga a Parthenio sibi donata.

meis multum cantata libellis,
eus edidicit lector amatque togam.
a fuit, quondam memorabile vatis
in hac ibam conspiciendus eques:
, dum nitida fulgebat splendida lana,
erat auctoris nomine digna sui;
, et tremulo vix accipienda tribuli,
ssis niveam dicere iure tuo
onga dies, quid non consumitis, anni?
iam non est Partheniana: mea est.

51. *In Gaurum.*

nihi, Gaure, probas sic esse pusillum,
quod faciam, quæ brevitate placent.
sed tu bis denis grandia libris
bis Priami prælia, magnus homo es.
s Bruti puerum, nos Lagona vivum:
nus luteum, Gaure, giganta facis.

52. *De Lucano et Tullo.*

er superos invito fratre rogasti,
cane, tibi contigit, ante mori.
e tibi: Stygias nam Tullus ad undas
, quamvis sit minor, ire prior.
lysios; nemorisque habitator amœni,
primum nunc sine fratre cupis.
nitidis alternus venit ab astris,
uce, mones Castora, ne redeat.

53. *Ad Quintum Ovidium.*

lis mihi, Quinte, (quod mereris)
es, Ovidi, tuos Apriles,
stras, amo, Martias Kalendas.
utraque lux, diesque nobis
ndi melioribus lapillis!
itam tribuit, sed hic amicum.
lant, Quinte, mihi tuæ Kalendæ.

54. *Ad eundem.*

Natali tibi, Quinte, tuo dare parva volebam
  Munera: tu prohibes: imperiosus homo es.
Parendum est monitis: fiat quod uterque iubemus,
  Et, quod utrumque iuvat, tu mihi, Quinte, dato.

55. *Ad Cognatum.*

Si mihi Picena turdus palleret oliva,
  Tenderet aut nostras silva Sabina plagas;
Aut crescente levis traheretur arundine præda,
  Pinguis et implicitas virga teneret aves;
Cara daret solenne tibi cognatio munus;
  Nec frater nobis, nec prior esset avus.
Nunc sturnos inopes, fringillarumque querelas
  Audit, et arguto passere vernat ager.
Inde salutatus picæ respondet arator:
  Hinc prope summa rapax milvus in astra volat.
Mittimus ergo tibi parvæ munuscula cortis,
  Qualia si recipis, sæpe propinquus eris.

56. *Ad Flaccum.*

Luce propinquorum, qua plurima mittitur ales,
  Dum Stellæ turdos, dum tibi, Flacce, paro;
Succurrit nobis ingens onerosaque turba,
  In qua se primum quisque meumque putat.
Demeruisse duos votum est: offendere plures
  Vix tutum: multis mittere dona grave est.
Qua possum sola, veniam ratione merebor:
  Nec Stellæ turdos, nec tibi, Flacce, dabo.

57. *De Spendophoro.*

Spendophorus Libycas domini petit armiger urbes:
  Quæ puero dones, tela, Cupido, para:
Illa quibus iuvenes figis, mollesque puellas:
  Sit tamen in tenera lævis et hasta manu.
Loricam clypeumque tibi galeamque remitto:
  Tutus ut invadat prælia, nudus eat.
Non iaculo, non ense fuit, læsusve sagitta,
  Casside dum liber Parthenopæus erat.
Quisquis ab hoc fuerit fixus, morietur amore.
  O felix, si quem tam bona fata manent!
Dum puer es, redeas, dum vultus lubricus; et te
  Non Libye faciat, sed tua Roma, virum.

58. *In Hedylum.*

Nil est tritius Hedyli lacernis,
Non ansæ veterum Corinthiorum,
Nec crus compede lubricum decenni,
Non ruptæ recutita colla mulæ,
Nec quæ Flaminiam secant salebræ,
Nec qui litoribus nitent lapilli,
Nec Tusca ligo vinea politus,
Nec pallens toga mortui tribulis,
Nec pigri rota quassa mulionis,
Nec rasum cavea latus bisontis,
Nec dens iam senior ferocis apri:
Res una est tamen, ipse non negabit,
Culus, tritior Hedyli lacernis.

59. *Ad Nympham Sabini.*

Nympha sacri regina lacus, cui grata Sabinus,
  Et mansura, pio munere templa dedit;
Sic montana tuos semper colat Umbria fontes,
  Nec tua Baianas Sarsina malit aquas:
Excipe sollicitos placide, mea dona, libellos:
  Tu fueris Musis Pegasis unda meis.
Nympharum templis quisquis sua carmina donat,
  Quid fieri libris debeat, ipse monet.

60. *In Mamurram.*

In Septis Mamurra diu multumque vagatus,
  Hic ubi Roma suas aurea vexat opes,
Inspexit molles pueros, oculisque comedit;
  Non hos, quos primæ prostituere casæ,
Sed quos arcanæ servant tabulata catastæ,

Et quos non populus, nec mea turba videt.
Inde satur, mensas et opertos exuit orbes,
Expositumque alte pingue poposcit ebur.
Et testudineum mensus quater hexaclinon,
Ingemuit citro non satis esse suo.
Consuluit nares, an olerent æra Corinthon:
Culpavit statuas et, Polyclete, tuas:
Et turbata brevi questus crystallina vitro,
Myrrhina signavit, seposuitque, decem.
Expendit veteres calathos, et si qua fuerunt
Pocula Mentorea nobilitata manu:
Et virides picto gemmas numeravit in auro,
Quicquid et a nivea grandius aure sonat.
Sardonychas veros mensa quæsivit in omni
Et pretium magnis fecit iaspidibus.
Undecima lassus cum iam discederet hora,
Asse duos calices emit, et ipse tulit.

61. *Sabino mittit coronam roseam.*

Seu tu Pæstanis genita es, seu Tiburis arvis,
Seu rubuit tellus Tuscula flore tuo,
Seu Prænestino te villica legit in horto;
Seu modo Campani gloria ruris eras;
Pulchrior ut nostro videare, corona, Sabino,
De Nomentano te putet esse meo.

62. *De platano Cæsaris.*

In Tartessiacis domus est notissima terris,
Qua dives placidum Corduba Bætin amat;
Vellera nativo pallent ubi flava metallo,
Et linit Hesperium bractea viva pecus.
Ædibus in mediis, totos amplexa penates,
Stat platanus densis Cæsariana comis;
Hospitis invicti posuit quam dextera felix,
Cœpit et ex illa crescere virga manu.
Auctorem, dominumque nemus sentire videtur:
Sic viret, et ramis sidera celsa petit.
Sæpe sub hac madidi luserunt arbore Fauni,
Terruit et tacitam fistula sera domum;
Dumque fugit solos nocturnum Pana per agros,
Sæpe sub hac latuit rustica fronde Dryas.
Atque oluere lares comissatore Lyæo:
Crevit et effuso lætior umbra mero;
Hesternisque rubens deiecta est herba coronis,
Atque suas potuit dicere nemo rosas.
O dilecta Deis, o magni Cæsaris arbor!
Ne metuas ferrum, sacrilegosque focos.
Perpetuos sperare licet tibi frondis honores:
Non Pompeianæ te posuere manus.

63. *De Philæni.*

Tinctis murice vestibus quod omni
Et nocte utitur et die Philænis,
Non est ambitiosa, nec superba:
Delectatur odore, non colore.

64. *In Phœbum.*

Ad cœnam invitant omnes te, Phœbe, cinædi.
Mentula quem pascit, non, puto, purus homo est.

65. *De statua Cæsaris Domitiani.*

Herculis in magni vultus descendere Cæsar
Dignatus Latiæ dat nova templa viæ,
Qua Triviæ nemorosa petit dum regna viator,
Octavum domina marmor ab urbe legit.
Ante colebatur votis, et sanguine largo:
Maiorem Alciden nunc minor ipse colit.
Hunc magnas rogat alter opes, rogat alter honores:
Illi securus vota minora facit.

66. *Ad Herculem, de eadem statua.*

Alcide, Latio nunc agnoscende Tonanti,
Postquam pulchra Dei Cæsaris ora geris,
Si tibi tunc isti vultus habitusque fuissent,
Cesserunt manibus cum fera monstra tuis;
Argolico famulum non te servire tyranno
Vidissent gentes, sævaque regna pati:
Sed tu iussisses Eurysthea; nec tibi fallax
Portasset Nessi perfida dona Lichas.
Œtæi sine lege rogi, securus adisses
Astra patris summi, quæ tibi pœna dedit:
Lydia nec dominæ traxisses pensa superbæ;
Nec Styga vidisses, Tartareumque canem.
Nunc tibi Iuno favet; nunc te tua diligit Hebe:
Nunc te si videat nympha, remittet Hylan.

67. *Ad Fabullum.*

Uxor cum tibi sit formosa, pudica, puella,
Quo tibi natorum iura, Fabulle, trium?
Quod petis a nostro supplex Dominoque Deoque,
Tu dabis ipse tibi, si potes arrigere.

68. *In Æschylum.*

Lascivam tota possedi nocte puellam,
Cuius nequitias vincere nemo potest.
Fessus mille modis, illud puerile poposci:
Ante preces totas, primaque verba dedit.
Improbius quiddam ridensque, rubensque rogavi;
Pollicita est nulla luxuriosa mora.
Sed mihi pura fuit; tibi non erit, Æschyle, si vis
Accipere et hoc munus conditione mala.

69. *In magistrum ludi.*

Quid tibi nobiscum est, ludi scelerate magister,
Invisum pueris virginibusque caput?
Nondum cristati rupere silentia galli;
Murmure iam sævo verberibusque tonas.
Tam grave percussis incudibus æra resultant,
Causidicum medio cum faber aptat equo.
Mitior in magno clamor furit amphitheatro,
Vincenti parmæ cum sua turba favet.
Vicini somnum non tota nocte rogamus:
Nam vigilare leve est, pervigilare grave.
Discipulos dimitte tuos: vis, garrule, quantum
Accipis ut clames, accipere ut taceas?

70. *In Polycharmum.*

Cum futuis, Polycharme, soles in fine cacare.
Cum pædicaris, quid, Polycharme, facis?

71. *In Cæcilianum.*

Dixerat, O mores! o tempora! Tullius olim,
Sacrilegum strueret cum Catilina nefas;
Cum gener atque socer diris concurreret armis,
Mœstaque civili cæde maderet humus.
Cur nunc, O mores! cur nunc, O tempora! dicis?
Quod tibi non placeat, Cæciliane, quid est?
Nulla ducum feritas, nulla est insania ferri:
Pace frui certa, lætitiaque licet.
Non nostri faciunt, tua quod tibi tempora sordent,
Sed faciunt mores, Cæciliane, tui.

72. *De Leone et Ariete.*

Massyli leo fama iugi, pecorisque maritus
Lanigeri, mirum, qua coiere fide.
Ipse licet videas: cavea stabulantur in una,
Et pariter socias carpit uterque dapes.
Nec fœtu nemorum gaudent, nec mitibus herbis:
Concordem satiat sed rudis agna famem.
Quid meruit terror Nemees, quid proditor Helles,
Ut niteant celsi lucida signa poli?
Sidera si possent pecudesque feræque mereri,
Hic aries astris, hic leo dignus erat.

73. *Ad Liberum.*

Liber, Amyclæa frontem vittate corona,
Qui quatis Ausonia verbera Graia manu,
Clausa mihi texto cum prandia vimine mittis,
Cur comitata dapes nulla lagena venit?
Atqui digna tuo si nomine munera ferres,
Scis, puto, debuerint quæ mihi dona dari.

74. *In Sutorem.*

as solitus producere pelles,
to putre vetusque solum,
s decepti regna patroni,
guor si tibi cella fuit.
iti madidus crystalla Falerno,
iini cum Ganymede tui.
tulti docuere parentes.
nmaticis rhetoribusque mihi?
amos, et scinde, Thalia, libellos,
calceus ista potest.

5. *De effigie Camoni.*

pueri pictura Camoni
ntis prima figura manet.
signavit imagine vultus,
pius muta videre pater.

6. *De balneo Tuccæ.*

ro, structilive cæmento,
to, quo Semiramis longam
cit, Tucca balneum fecit;
norum, pineaque compage,
'ucca balneo possit.
iutus extruit thermas
mni, quod Carystos invenit,
Synnas, Afra quod Nomas mittit,
ti fonte lavit Eurotas.
int: subice balneum thermis.

7. *De effigie Camoni.*

i, quæ cernitis, ora Camoni;
ies primaque forma fuit.
ltus bis denis fortior annis,
suas pingere barba genas;
ummos modo purpura cultros
idit de tribus una soror;
idit stamina pensis;
patri rettulit urna rogum.
n puerum pictura loquatur,
artis maior imago meis.

De convivio Prisci.

ium sit disputat convivium
Prisci pagina;
lci, multa sublimi refert,
ta docto pectore.
ium sit quæritis, convivium?
horaules non venit.

9. *Ad Picentinum.*

em nupsit tibi Galla virorum,
ui vult, puto, Galla viros.

. *Ad Domitianum.*

am famulos, turbamque priorem,
Roma supercilium:
mor cunctis, Auguste, tuorum,
uæ cura secunda domus:
ntes, tanta est reverentia vestri,
ies, tantus in ore pudor.
est aulæ natura potentis)
ores Cæsarianus habet.

81. *De Gellio.*

s locupletem pauper anumque
it Gellius, et futuit.

82. *Ad Auctum.*

r nostros probat, Aucte, libellos;
actos esse poeta negat.
o; nam cœnæ fercula nostræ
is, quam placuisse coquis.

83. *In Munnam.*

us periturum te cito, Munna;
titus dixerat ille tibi:
uis, ne quid post fata relinquas,
Hausisti patrias luxuriosus opes.
Bisque tuum decies non toto tabuit anno:
Dic mihi, non hoc est, Munna, perire cito?

84. *Ad Cæsarem Domitianum.*

Inter tanta tuæ miracula, Cæsar, arenæ,
Quæ vincit veterum munera clara ducum,
Multum oculi, sed plus aures debere fatentur
Se tibi, quod spectant, qui recitare solent.

85. *Ad Norbanum.*

Cum tua sacrilegos contra, Norbane, furores
Staret pro domino Cæsare sancta fides:
Hæc ego Pieria ludebam tutus in umbra,
Ille tuæ cultor notus amicitiæ.
Me tibi Vindelicis raptum narrabat in oris,
Nescia nec nostri nominis Arctos erat.
O quoties veterem non inficiatus amicum
Dixisti, Meus est iste poeta, meus!
Omne tibi nostrum, quod bis trieteride iuncta
Ante dabat lector, nunc dabit auctor opus.

86. *De Paullo.*

Languidior noster si quando est Paullus, Atili,
Non se, convivas abstinet ille suos.
Tu languore quidem subito, fictoque laboras;
Sed mea porrexit sportula, Paulle, pedes.

87. *In obitum Severi Silii.*

Festinata sui gemeret cum fata Severi
Silius, Ausonio non semel ore potens;
Cum grege Pierio mœstus Phœbeque querebar,
Ipse meum flevi, dixit Apollo, Linon.
Respexitque suam, quæ stabat proxima fratri,
Calliopen, et ait: Tu quoque vulnus habes.
Aspice Tarpeium, Pallatinumque Tonantem:
Ausa nefas Lachesis læsit utrumque Iovem.
Numina cum videas duris obnoxia fatis,
Invidia possis exonerare Deos.

88. *Ad Lupercum.*

Septem post calices Opimiani,
Denso cum iaceam triente blæsus,
Affers nescio quas mihi tabellas,
Et dicis, Modo liberum esse iussi
Nastam; (servulus est mihi paternus)
Signa: cras melius, Luperce, fiet.
Nunc signat meus annulus lagenam.

89. *Ad Rufum.*

Dum me captares, mittebas munera nobis:
Postquam cepisti, das mihi, Rufe, nihil.
Ut captum teneas, capto quoque munera mitte,
De cavea fugiat ne male pastus aper.

90. *Ad Stellam.*

Lege nimis dura convivam scribere versus
Cogis, Stella: licet scribere nempe malos.

91. *Ad Flaccum.*

Sic in gramine floreo reclinis,
Qua gemmantibus hinc et inde rivis
Curva calculus excitatur unda,
Exclusis procul omnibus molestis,
Perfundas glaciem triente nigro,
Frontem sutilibus ruber coronis:
Sic uni tibi sit puer cinædus,
Et castissima pruriat puella;
Infamem nimio calore Cypron
Observes, moneo, precorque, Flacce,
Messes area cum teret crepantes,
Et fulvi iuba sæviet leonis.
At tu, diva Paphi, remitte, nostris
Illæsum iuvenem remitte votis.
Sic Martis tibi serviant Kalendæ,
Et cum thure, meroque, victimaque,
Libetur tibi candidas ad aras

Secta plurima quadra de placenta.

92. *Adulatur Domitiano.*

Ad cœnam si me diversa vocaret in astra
Hinc invitator Cæsaris, inde Iovis;
Astra licet propius, Pallatia longius essent,
Responsa ad superos hæc referenda darem:
Quærite, qui malit fieri conviva Tonantis;
Me meus in terris Iupiter, ecce, tenet.

93. *Ad Condylum.*

Quæ mala sint domini, quæ servi commoda nescis,
Condyle, qui servum te gemis esse diu.
Dat tibi securos vilis tegeticula somnos:
Pervigil in pluma Caius, ecce, iacet.
Caius a prima tremebundus luce salutat
Tot dominos; at tu, Condyle, nec dominum.
Quod debes, Cai, redde, inquit Phœbus, et illinc
Cinnamus: hoc dicit, Condyle, nemo tibi.
Tortorem metuis? podagra, cheragraque secatur
Caius; et mallet verbera mille pati.
Quod nec mane vomis, nec cunnum, Condyle, lingis,
Non mavis, quam ter Caius esse tuus?

94. *Ad Calocissum.*

Addere quid cessas, puer, immortale Falernum?
Quadrantem duplica de seniore cado.
Nunc mihi dic, quis erit, cui te, Calocisse, Deorum
Sex iubeo cyathos fundere? Cæsar erit.
Sutilis aptetur decies rosa crinibus, ut sit
Qui posuit sacræ nobile gentis opus.
Nunc bis quina mihi da basia, fiat ut illud
Nomen, ab Odrysio quod Deus orbe tulit.

95. *De Hippocrate.*

Santonica medicata dedit mihi pocula virga,
Os hominis! mulsum me rogat, Hippocrates.
Tam stupidus nunquam nec tu, puto, Glauce, fuisti,
Chalcea donanti Chrysea qui dederas.
Dulce aliquis munus pro munere poscit amaro?
Accipiat, sed si potet in elleboro.

96. *De Athenagora.*

Alphicus ante fuit; cœpit nunc Olficus esse,
Uxorem postquam duxit Athenagoras.
Nomen Athenagoræ credis, Callistrate, verum?
Si scio, dispeream, quis sit Athenagoras.
Sed puto me verum, Callistrate, dicere nomen:
Non ego, sed vester peccat Athenagoras.

97. *De Herode.*

Clinicus Herodes trullam subduxerat ægro:
Deprensus dixit, Stulte, quid ergo bibis?

98. *Ad Iulium.*

Rumpitur invidia quidam, carissime Iuli,
Quod me Roma legit; rumpitur invidia.
Rumpitur invidia, quod turba semper in omni
Monstramur digito; rumpitur invidia.
Rumpitur invidia, tribuit quod Cæsar uterque
Ius mihi natorum; rumpitur invidia.
Rumpitur invidia, quod rus mihi dulce sub urbe est,
Parvaque in urbe domus; rumpitur invidia.
Rumpitur invidia, quod sum iucundus amicis,
Quod conviva frequens; rumpitur invidia.
Rumpitur invidia, quod amamur, quodq; probamur:
Rumpatur, quisquis rumpitur invidia.

99. *Ad Q. Ovidium.*

Vindemiarum non ubique proventus
Cessavit, Ovidi: pluvia profuit grandis.
Centum Coranus amphoras aquæ fecit.

100. *Ad Atticum, de M. Antonio*

Marcus amat nostras Antonius, Attice, Musas,
Charta salutatrix si modo vera refert;
Marcus, Palladiæ non inficianda Tolosæ
Gloria, quem genuit pacis alumna quies.
Tu, qui longa potes dispendia ferre viaru
I, liber, absentis pignus amicitiæ.
Vilis eras, fateor, si te nunc mitteret emt
Grande tui pretium muneris auctor er
Multum, crede mihi, refert, a fonte biba
Quæ fluit, an pigro quæ stupet unda la

101. *In Bassum.*

Denariis tribus invitas, et mane togatum
Observare iubes atria, Basse, tua;
Deinde hærere tuo lateri, præcedere sella
Ad viduas tecum plus minus ire decem
Trita quidem nobis togula est, vilisque,
Denariis tamen hanc non emo, Basse, t

102. *Adulatur Domitiano.*

Appia, quam simili venerandus in Herc
Consecrat, Ausoniæ maxima fama viæ,
Si cupis Alcidæ cognoscere facta prioris,
Disce: Libyn domuit: aurea poma tulit
Peltatam Scythico discinxit Amazona no
Addidit Arcadio terga leonis apro:
Æripedem silvis cervam, Stymphalidas a
Abstulit: a Stygia cum cane venit aqua:
Fœcundam vetuit reparari mortibus Hydr
Hesperias Tusco lavit in amne boves.
Hæc minor Alcides: maior quæ gesserit, au
Sextus ab Albana quem colit arce lapis.
Asseruit possessa malis Pallatia regnis:
Prima suo gessit pro Iove bella puer:
Solus Iuleas cum iam retineret habenas,
Tradidit, inque suo tertius orbe fuit:
Cornua Sarmatici ter perfida contudit Istri:
Sudantem Getica ter nive lavit equum:
Sæpe recusatos parcus duxisse triumphos,
Victor Hyperboreo nomen ab orbe tulit:
Templa Deo, mores populis dedit, otia ferro,
Astra suis, cœlo sidera, serta Iovi.
Herculeum tantis numen non sufficit actis:
Tarpeio Deus hic commodet ora patri.

103. *Ad Phœbum.*

Quadringentorum reddis mihi, Phœbe, tabellas
Centum da potius mutua, Phœbe, mihi.
Quære alium, cui te tam vano munere iactes
Quod tibi non possum solvere, Phœbe, meum

104. *De geminis fratribus.*

Quæ nova tam similes genuit tibi Leda ministros?
Quæ capta est alio nuda Lacæna cycno?
Dat faciem Pollux Hiero, dat Castor Asillo
Atque in utroque nitet Tyndaris ore suo.
Ista Therapnæis si forma fuisset Amyclis,
Cum vicere duas dona minora Deas,
Mansisses, Helene; Phrygiamque redisset in Idam
Dardanius gemino cum Ganymede Paris.

Liber decimus

1. *Liber ad Lectorem.*

Si nimius videor, seraque coronide longus
Esse liber, legito pauca; libellus ero.
Terque, quaterque mihi finitur carmine parvo
Pagina: fac tibi me quam cupis esse brevem.

2. *Ad eumdem.*

Festinata prior decimi mihi cura libelli
Elapsum manibus nunc revocavit opus.
Nota leges quædam, sed lima rasa recenti:
Pars nova maior erit: lector, utrique fave,
Lector, opes nostræ, quem cum mihi Roma dedisset,
Nil, tibi quod demus, maius habemus, ait.
Pigra per hunc fugies ingratæ flumina Lethes,
Et meliore tui parte superstes eris.
Marmora Messalæ findit caprificus; et audax

nulio ridet equos.
nocent, nec sæcula prosunt;
ut hæc monumenta mori.

Ad Priscum.

cta, sordidum dentem,
obra circulatricis,
it emta ramento
eneta fractorum,
icularius spargit,
tra. Credis hoc, Prisce,
psittacus coturnicis,
se Canus ascaules?
igra sit meis fama,
gemmeus vehit penna.
notus esse tam prave,
im silentium possit?

Id Mamurram.

, caligantemque Thyesten,
llas, quid nisi monstra legis?
las, quid Parthenopæus et Atys?
or proderit Endymion?
is labentibus? aut qui
rmaphroditus aquas?
miseræ ludibria chartæ?
sit dicere vita, Meum est.
non Gorgonas, Harpyiasque
m pagina nostra sapit.
ra, tuos cognoscere mores,
αιτια Callimachi.

aledicum poetam.

purpuræve contemtor,
, læsit impio versu,
ontis exul et clivi,
timus rogatores
s improbi buccas.
gus, et madens bruma,
triste frigus extendat.
nitetque felices,
intur in sponda;
fila venerint horæ,
ntiat canum litem,
oxias aves panno;
te simplices pœnæ:
ectus Æaci loris,
te Sisyphi pressus,
garruli senis siccus,
bulas poetarum:
ria iusserit verum,
onscientia, Scripsi.

ntu Cæsaris Traiani.

dedit spectare coruscum
ideribusque ducem.
s, quo campus, et arbor, et omnis
ta fenestra nuru?
, longusque a Cæsare pulvis,
Roma videnda via?
ti tunica Nilotide Mauri,
xerit una, Venit?

henum, de eodem.

ter amniumque, Rhene,
risias bibunt pruinas,
idis fruaris undis,
contumeliosi
conterat bubulci;
aureus receptis,
s utraque ripa:
lis suis, et urbi,
ius rogat, remittas.

8. *De Paulla.*

Nubere Paulla cupit nobis; ego ducere Paullam
Nolo: anus est; vellem, si magis esset anus.

9. *De se.*

Undenis pedibusque, syllabisque,
Et multo sale, nec tamen protervo,
Notus gentibus ille Martialis,
Et notus populis, (quid invidetis?)
Non sum Andræmone notior caballo.

10. *In Paullum.*

Cum tu, laurigeris annum qui fascibus intras,
Mane salutator limina mille teras;
Hic ego quid faciam? quid nobis, Paulle, relinquis,
Qui de plebe Numæ, densaque turba sumus?
Qui me respiciet, dominum, regemque vocabo?
Hoc tu (sed quanto blandius!) ipse facis.
Lecticam, sellamve sequar? nec ferre recusas:
Per medium pugnas et prior ire lutum.
Sæpius assurgam recitanti carmina? tu stas,
Et pariter geminas tendis in ora manus.
Quid faciet pauper, cui non licet esse clienti?
Dimisit nostras purpura vestra togas.

11. *In Calliodorum.*

Nil aliud loqueris, quam Thesea, Perithoumque,
Teque putas Pyladi, Calliodore, parem.
Disperеam, si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Perithoi.
Donavi tamen, inquis, amico millia quinque,
Et lotam (ut multum) terque quaterque togam.
Quid, quod nil unquam Pyladi donavit Orestes?
Qui donat, quamvis plurima, plura negat.

12. *Ad Domitium.*

Æmiliæ gentes, et Apollineas Vercellas,
Et Phaethontei qui petis arva Padi;
Ne vivam, nisi te, Domiti, permitto libenter,
Grata licet sine te sit mihi nulla dies.
Sed desiderium tanti est, ut messe vel una
Urbano releves colla perusta iugo.
I, precor, et totos avida cute combibe soles.
Quam formosus eris, dum peregrinus eris!
Et venies albis non cognoscendus amicis,
Livebitque tuis pallida turba genis!
Sed via quem dederit, rapiet cito Roma colorem,
Niliaco redeas tu licet ore niger.

13. *Ad Tuccam.*

Cum cathedralicios portet tibi rheda ministros,
Et Libys in longo pulvere sudet eques;
Strataque non unas cingant triclinia Baias,
Et Thetis unguento palleat uncta tuo;
Candida Setini rumpant crystalla trientes,
Dormiat in pluma nec meliore Venus;
Ad nocturna iaces fastosæ limina mœchæ,
Et madet (heu!) lacrymis ianua surda tuis;
Urere nec miserum cessant suspiria pectus.
Vis dicam, male sit cur tibi, Tucca? bene est.

14. *Ad Crispum.*

Cedere de nostris nulli te dicis amicis:
Sed, sit ut hoc verum, quid, rogo, Crispe, facis?
Mutua cum peterem sestertia quinque, negasti;
Non caperet nummos cum gravis arca tuos.
Quando fabæ nobis modium farrisque dedisti,
Cum tua Niliacus rura colonus aret?
Quando brevis gelidæ missa est toga tempore brumæ?
Argenti venit quando selibra mihi?
Nil aliud video, quo te credamus amicum,
Quam quod me coram pedere, Crispe, soles.

15. *De Apro.*

Dotatæ uxori cor arundine fixit acuta:
Sed, dum ludit Aper, ludere novit Aper.

16. *In Caium.*

Si donare vocas promittere, nec dare, Cai,
Vincam te donis, muneribusque meis.
Accipe Callaicis quicquid fodit Astur in arvis;
Aurea quicquid habet divitis unda Tagi;
Quicquid Erythræa niger invenit Indus in alga,
Quicquid et in nidis unica servat avis;
Quicquid Agenoreo Tyros improba cogit aeno;
Quicquid habent omnes, accipe, quomodo das.

17. *De Macro, ad Musam.*

Saturnalicio Macrum fraudare tributo
Frustra, Musa, cupis: non licet: ipse petit;
Sollemnesque iocos, nec tristia carmina poscit;
Et queritur nugas obticuisse meas.
Mensorum longis sed nunc vacat ille libellis.
Appia, quid facies, si leget ista Macer?

18. *De Mario.*

Nec vocat ad cœnam Marius, nec munera mittit,
Nec spondet, nec vult credere: sed nec habet.
Turba tamen non deest, sterilem quæ curet amicum.
Eheu! quam fatuæ sunt tibi, Roma, togæ!

19. *Mittit librum suum ad Plinium (Cæcilium Secundum).*

Nec doctum satis, et parum severum,
Sed non rusticulum nimis libellum,
Facundo mea Plinio Thalia,
I, perfer: brevis est labor peractæ
Altum vincere tramitem Suburæ.
Illic Orphea protinus videbis
Udi vertice lubricum theatri,
Mirantesque feras, avemque regis,
Raptum quæ Phryga pertulit Tonanti.
Illic parva tui domus Pedonis
Cælata est aquilæ minore penna.
Sed ne tempore non tuo disertam
Pulses ebria ianuam, videto.
Totos dat tetricæ dies Minervæ,
Dum centum studet auribus virorum,
Hoc, quod sæcula, posterique possint
Arpinis quoque comparare chartis,
Seras tutior ibis ad lucernas.
Hæc hora est tua, cum furit Lyæus,
Cum regnat rosa, cum madent capilli:
Tunc me vel rigidi legant Catones.

20. *Ad Manium.*

Ducit ad auriferas quod me Salo Celtiber oras,
Pendula quod patriæ visere tecta libet;
Tu mihi simplicibus, Mani, dilectus ab annis,
Et prætextata cultus amicitia,
Tu facis; in terris, quo non est alter Iberis
Dulcior, et vero dignus amore magis.
Tecum ego vel sicci Gætula mapalia Pœni,
Et poteram Scythicas hospes amare casas.
Si tibi mens eadem, si nostri mutua cura est,
In quocumque loco Roma duobus erit.

21. *Ad Sextum.*

Scribere te, quæ vix intelligat ipse Modestus,
Et vix Claranus, quid rogo, Sexte, iuvat?
Non lectore tuis opus est, sed Apolline, libris:
Iudice te, maior Cinna Marone fuit.
Sic tua laudentur: sane mea carmina, Sexte,
Grammaticis placeant, et sine grammaticis.

22. *In Philænim.*

Cur spleniato sæpe prodeam mento,
Albave pictus sana labra cerussa,
Philæni, quæris? basiare te nolo.

23. *De M. Antonio.*

Iam numerat placido felix Antonius ævo
Quindecies actas Primus Olympiadas;
Præteritosque dies, et tutos respicit annos,
Nec metuit Lethes iam propioris aquas.
Nulla recordanti lux est ingrata, gravisque;
Nulla subit, cuius non meminisse velit.
Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc
Vivere bis, vita posse priore frui.

24. *Ad Kalendas martias.*

Natales mihi Martiæ Kalendæ,
(Lux formosior omnibus Kalendis,
Qua mittunt mihi munus et puellæ)
Quinquagesima liba, septimamque
Vestris addimus hanc focis acerram.
His vos (si tamen expedit roganti)
Annos addite bis, precor, novenos,
Ut nondum nimia piger senecta,
Sed vitæ tribus areis peractis,
Lucos Elysiæ petam puellæ.
Post hunc Nestora, nec diem rogabo.

25. *De Mucio.*

In matutina nuper spectatus arena
Mucius, imposuit qui sua membra focis,
Si patiens fortisque tibi durusque videtur,
Abderitanæ pectora plebis habes.
Nam, cum dicatur, tunica præsente molesta,
Ure manum; plus est dicere, Non facio.

26. *De morte Vari.*

Vare, Parætonias Latia modo vite per urbes
Nobilis, et centum dux memorande viris;
At nunc Ausonio frustra promisse Quirino,
Hospita Lagæi litoris umbra iaces.
Spargere non licuit frigentia fletibus ora,
Pinguia nec mœstis addere thura rogis.
Sed datur æterno victurum carmine nomen.
Numquid et hoc, fallax Nile, negare potes?

27. *Ad Diodorum.*

Natali, Diodore, tuo conviva senatus
Accubat, et rarus non adhibetur eques;
Et tua tricenos largitur sportula nummos:
Nemo tamen natum te, Diodore, putat.

28. *Ad Ianum.*

Annorum, nitidique sator pulcherrime mundi,
Publica quem primum vota precesque vocant,
Pervius exiguos habitabas ante penates,
Plurima qua medium Roma terebat iter.
Nunc tua Cæsareis cinguntur limina donis;
Et fora tot numeras, Iane, quot ora geris.
At tu, sancte pater, tanto pro munere gratus,
Ferrea perpetua claustra tuere sera.

29. *Ad Sextilianum.*

Quam mihi mittebas Saturni tempore lancem,
Misisti dominæ, Sextiliane, tuæ;
Et quam donabas dictis a Marte Kalendis,
De nostra prasina est synthesis emta toga.
Iam constare tibi gratis cœpere puellæ:
Muneribus futuis, Sextiliane, meis.

30. *De Apollinaris littore Formiano.*

O temperatæ dulce Formiæ litus,
Vos, cum severi fugit oppidum Martis,
Et inquietas fessus exuit curas,
Apollinaris omnibus locis præfert.
Non ille sanctæ dulce Tibur uxoris,
Nec Tusculanos, Algidosve secessus,
Præneste nec sic, Antiumve miratur.
Non blanda Circe, Dardanisve Caieta,
Desiderantur, nec Marica, nec Liris,
Nec in Lucrina lota Salmacis vena.
Hic summa leni stringitur Thetis vento;
Nec languet æquor: viva sed quies ponti
Pictam phaselon adiuvante fert aura;

n amantis æstatem
urpura venit frigus.
quærit in mari prædam,
tuloque iactatam
lineam trahit piscis.
cus sentit Æoli regnum,
tuta de suo mensa.
am pascit, et lupos vernas;
trum delicata muræna;
mugilem citat notum,
prodeunt senes mulli.
uando Roma permittit?
os imputat dies annus
is urbis hærenti?
llicique felices!
tur ista; serviunt vobis.

. *In Calliodorum.*

nummis here mille trecentis,
es, Calliodore, semel:
: mullus, tibi quatuor emtus
æ pompa caputque fuit.
Non est hic, improbe, non est
t: hominem, Calliodore, voras.

e *M. Antonii, ad Cæditianum.*

litur violis pictura, rosisque,
altus; Cæditiane, rogas?
s mediis Antonius annis
iuvenem se videt ore senex.
s, animumque effingere posset!
rris nulla tabella foret.

d *Munatium Gallum.*

s, Munati Galle, Sabinis,
eras qui bonitate senem;
claros retinere penates
det face casta Venus,
nctos ærugine versus
vor dixerit esse meos,
ibigas; nec scribere quenquam
s carmina, qui legitur.
lum nostri novere libelli,
is, dicere de vitiis.

d *Cæsarem Traianum.*

quid, princeps Traiane, mereris,
o, quæ tribuere, velint;
spoliato iura patrono;
non erit ille suis.
sis totum servare clientem:
m vera probare, potes.

35. *De Sulpicia.*

iciam legant puellæ,
iunt viro placere.
iciam legant mariti,
iunt placere nuptæ.
lchidos asserit furorem,
a nec refert Thyestæ;
blida nec fuisse credit;
ocet et pios amores,
ias, facetiasque.
na qui bene æstimarit,
erit esse nequiorem,
erit esse sanctiorem.
e iocos fuisse
rim Numæ sub antro.
ipula, vel hac magistra,
r et pudica, Sappho.
ariter simulque visam
ciam Phaon amaret,
nque ea nec Tonantis uxor,
nec Apollinis puella,

Erepto sibi viveret Caleno.

36. *In Munnam.*

Improba Massiliæ quicquid fumaria cogunt,
Accipit ætatem quisquis ab igne cadus,
A te, Munna, venit: miseris tu mittis amicis
Per freta, per longas toxica sæva vias;
Nec facili pretio, sed quo contenta Falerni
Testa sit, aut cellis Setia cara suis.
Non venias quare tam longo tempore Romam,
Hæc, puto, causa tibi est, ne tua vina bibas.

37. *Ad Maternum.*

Iuris, et æquarum cultor sanctissime legum,
Veridico Latium qui regis ore forum,
Municipi, Materne, tuo, veterique sodali
Callaicum mandas si quid ad Oceanum;
An Laurentino turpes in litore ranas,
Et satius tenues ducere credis acos,
Ad sua captivum quam saxa remittere mullum,
Visus erit libris qui minor esse tribus?
Et fatuam summa cœnare pelorida mensa;
Quosque tegit lævi cortice concha brevis?
Ostrea Baianis quam non liventia testis,
Quæ pueri, domino non prohibente, vorent?
Hic olidam clamosus ages in retia vulpem,
Mordebitque tuos sordida præda canes.
Illic, piscoso modo vix educta profundo,
Impedient lepores humida lina meos.
Dum loquor, ecce redit sporta piscator inani:
Venator capta mele superbus adest.
Omnis ab urbano venit ad mare cœna macello:
Callaicum mandas si quid ad Oceanum.

38. *Ad Calenum.*

O molles tibi quindecim, Calene,
Quos cum Sulpicia tua iugales
Indulsit Deus et peregit annos!
O nox omnis et hora, quæ notata est
Caris litoris Indici lapillis!
O quæ prælia, quas utrimque pugnas
Felix lectulus, et lucerna vidit
Nimbis ebria Nicerotianis!
Vixisti tribus, o Calene, lustris.
Ætas hæc tibi tota computatur,
Et solos numeras dies mariti.
Ex illis tibi si diu rogatam
Lucem redderet Atropos vel unam,
Malles, quam Pyliam quater senectam.

39. *In Lesbiam.*

Consule te Bruto quid iuras, Lesbia, natam?
Mentiris: nata es, Lesbia, rege Numa.
Sic quoque mentiris: namque, ut tua sæcula narrant,
Ficta Prometheo diceris esse luto.

40. *Ad Lupum, de Polla.*

Semper cum mihi diceretur esse
Secreto mea Polla cum cinædo,
Irrupi, Lupe: non erat cinædus.

41. *In Proculeiam.*

Mense novo Iani veterem, Proculeia, maritum
Deseris, atque iubes res sibi habere suas.
Quid, rogo, quid factum est? subiti quæ causa doloris?
Nil mihi respondes? Dicam ego, Prætor erat.
Constatura fuit Megalensis purpura centum
Millibus, ut nimium munera parca dares;
Et populare sacrum bis millia dena tulisset.
Discidium non est hoc, Proculeia: lucrum est.

42. *Ad Dindymum.*

Tam dubia est lanugo tibi, tam mollis, ut illam
Halitus, et soles, et levis aura terat.
Celantur simili ventura Cydonia lana,
Pollice virgineo quæ spoliata nitent.

Fortius impressi quoties tibi basia quinque,
Barbatus labris, Diudyme, fio tuis.

43. *Ad Philerotem.*

Septima iam, Phileros, tibi conditur uxor in agro.
Plus nulli, Phileros, quam tibi, reddit ager.

44. *Ad Q. Ovidium.*

Quinte Caledonios Ovidi visure Britannos,
Et viridem Tethyn, Oceanumque patrem;
Ergo Numæ colles, et Nomentana relinques
Otia? nec retinet rusque focusque senem?
Gaudia tu differs: at non et stamina differt
Atropos: atque omnis scribitur hora tibi.
Præstiteris caro (quis non hoc laudet?) amico,
Ut potior vita sit tibi sancta fides.
Sed reddare tuis tandem mansure Sabinis,
Teque tuas numeres inter amicitias.

45. *In delicatum lectorem.*

Si quid lene mei dicunt et dulce libelli,
Si quid honorificum pagina blanda sonat;
Hoc tu pingue putas; et costam rodere mavis,
Ilia Laurentis cum tibi demus apri.
Vaticana bibas, si delectaris aceto:
Non facit ad stomachum nostra lagena tuum.

46. *In Mathonem.*

Omnia vis belle, Matho, dicere: dic aliquando
Et bene: dic neutrum: dic aliquando male.

47 *Ad Iulium Martialem.*

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta;
Non ingratus ager; focus perennis;
Lis nunquam; toga rara; mens quieta;
Vires ingenuæ; salubre corpus;
Prudens simplicitas; pares amici;
Convictus facilis; sine arte mensa;
Nox non ebria, sed soluta curis;
Non tristis torus, et tamen pudicus;
Somnus, qui faciat breves tenebras:
Quod sis, esse velis, nihilque malis;
Summum nec metuas diem, nec optes.

48. *Parat Poeta convivium.*

Nuntiat octavam Phariæ sua turba iuvencæ,
Et pilata redit, iamque subitque cohors.
Temperat hæc thermas; nimios prior hora vapores
Halat, et immodico sexta Nerone calet.
Stella, Nepos, Cani, Cerealis, Flacce, venitis?
Septem sigma capit; sex sumus; adde Lupum.
Exoneraturas ventrem mihi villica malvas
Attulit, et varias, quas habet hortus, opes.
In quibus est lactuca sedens, et sectile porrum;
Nec deest ructatrix mentha, nec herba salax.
Secta coronabunt rutatos ova lacertos;
Et madidum thynni de sale sumen erit.
Gustus in his: una ponetur cœnula mensa,
Hædus, inhumani raptus ab ore lupi;
Et, quæ non egeant ferro structoris, ofellæ,
Et faba fabrorum, prototomique rudes.
Pullus ad hæc, cœnisque tribus iam perna superstes
Addetur: saturis mitia poma dabo.
De Nomentana vinum sine fæce lagena,
Quæ, bis Frontino consule, plena fuit.
Accedent sine felle ioci, nec mane timenda
Libertas, et nil, quod tacuisse velis.
De Prasino conviva meus, Venetoque loquantur:
Nec facient quenquam pocula nostra reum.

49. *In Cottam.*

Cum potes amethystinos trientes,
Et nigro madeas Opimiano,
Propinas modo conditum Sabinum,
Et dicis mihi, Cotta, Vis in auro?
Quisquam plumbea vina vult in auro?

50. *De Scorpo.*

Frangat Idumæas tristis Victoria palmas:
Plange, Favor, sæva pectora nuda manu.
Mutet Honor cultus; et iniquis munera flammi
Mitte coronatas, Gloria mœsta, comas.
Heu facinus! prima fraudatus, Scorpe, iuventa
Occidis, et nigros tam cito iungis equos.
Curribus illa tuis semper properata, brevisque
Cur fuit et vitæ tam prope meta tuæ?

51. *Ad Faustinum.*

Sidera iam Tyrius Phryxei respicit agni
Taurus, et alternum Castora fugit hiems.
Ridet ager; vestitur humus, vestitur et arbos
Ismarium pellex Attica plorat Ityn.
Quos, Faustine, dies, qualem tibi Roma Raven
Abstulit! o soles! o tunicata quies!
O nemus, o fontes, solidumque madentis aren
Litus, et æquoreis splendidus Anxur aquis!
Et non unius spectator lectulus undæ,
Qui videt hinc puppes fluminis, inde maris!
Sed nec Marcelli, Pompeianumque, nec illic
Sunt triplices thermæ, nec fora iuncta quat
Nec Capitolini summum penetrale Tonantis,
Quæque nitent cœlo proxima templa suo.
Dicere te lassum quoties ego credo Quirino,
Quæ tua sunt, tibi habe: quæ mea, redde mih

52. *De Spadone.*

Thelin viderat in toga spadonem;
Damnatam Numa dixit esse mœcham.

53. *Epitaphium Scorpi.*

Ille ego sum Scorpus, clamosi gloria Circi,
Plausus, Roma, tui, deliciæque breves;
Invida quem Lachesis raptum trieteride nona,
Dum numerat palmas, credidit esse senem.

54. *In Olum.*

Mensas, Ole, bonas ponis; sed ponis opertas.
Ridiculum est: possum sic ego habere bonas.

55. *In Marullam.*

Arrectum quoties Marulla penem
Pensavit digitis, diuque mensa est:
Libras, scriptula, sextulasque dicit.
Idem, post opus, et suas palæstras,
Loro cum similis iacet remisso,
Quanto sit levior, Marulla dicit.
Non ergo est manus ista, sed statera.

56. *In Gallum.*

Totis, Galle, iubes tibi me servire diebus,
Et per Aventinum ter quater ire tuum.
Eximit, aut reficit dentem Cascellius ægrum:
Infestos oculis uris, Higine, pilos:
Non secat, et tollit, stillantem Fannius uvam:
Tristia servorum stigmata delet Eros:
Enterocelarum fertur Podalirius Hermes:
Qui sanet ruptos, dic mihi, Galle, quis est?

57. *Ad Sextum.*

Argenti libram mittebas: facta selibra est,
Sed piperis: tanti non emo, Sexte, piper.

58. *Ad Frontinum.*

Anxuris æquorei placidos, Frontine, recessus,
Et propius Baias, litoreamque domum,
Et quod inhumanæ Cancro fervente cicadæ
Non novere nemus, flumineosque lacus,
Dum colui, doctas tecum celebrare vacabat
Pieridas: nunc nos maxima Roma terit.
Hic mihi quando dies meus est? Iactamur in alto
Urbis, et in sterili vita labore perit;
Dura suburbani dum iugera pascimus agri,

e tibi, sancte Quirine, lares.
s amat, qui nocte dieque frequentat
c vatem talia damna decent.
la mihi Musarum sacra, per omnes
et non officiosus amo.

). *In delicatum lectorem.*

t uno si lemmate pagina, transis;
a tibi, non meliora, placent.
mni posita est instructa macello
; sed te mattea sola iuvant.
nobis nimium lectore guloso.
, qui fiat non sine pane satur.

60. *De Munna.*

etii a Cæsare discipulorum
emper Munna docere duos.

61. *Epitaphium Erotii.*

i requiescit Erotion umbra,
nam fati sexta peremit hiems.
i nostri post me regnator agelli,
xiguis annua iusta dato.
etuo, sic, turba sospite, solus
terra sit lapis iste tua.

62. *Ad magistrum ludi.*

ster, parce simplici turbæ:
uentes audiant capillati.
e diligat chorus mensæ:
ator, nec notarius velox
isquam circulo coronetur.
: flammeo calent luces,
e fervens Iulius coquit messem.
ris horridis Scythæ pellis,
avit Marsyas Celenæus,
tristes, sceptra pædagogorum,
Idus dormiant in Octobres:
eri si valent, satis discunt.

pitaphium nobilis matronæ.

rva quidem, sed non cessura, viator,
xis, pyramidumque, legis.
ano spectata est vita Terento,
tremos perdidit ante rogos.
it pueros, totidem mihi Iuno puellas:
t omnes lumina nostra manus.
halami mihi gloria rara; fuitque
itiæ mentula nota meæ.

64. *Ad Pollam.*

gina meos si, Polla, libellos,
a nostros excipe fronte iocos.
s, Heliconis gloria nostri,
eret cum fera bella tuba;
rubuit lascivo dicere versu,
icor, Cotta, quid hic facio?

65. *In Carmenionem.*

municipem Corinthiorum
armenion, negante nullo,
ter tibi dicor, ex Iberis
is genitus, Tagique civis?
u similes videmur esse?
nitidus coma vagaris;
is ego contumax capillis.
ropace tu quotidiano;
s ego cruribus, genisque.
um tibi, debilisque lingua est;
lia fortius loquetur.
sper aquilæ columba non est,
cas rigido fugax leoni.
esine me vocare fratrem,
armenion, vocem sororem.

66. *De Theopompo.*

am durus quis tam fuit ille superbus,
Qui iussit fieri te, Theopompe, coquum?
Hanc aliquis faciem nigra violare culina
Sustinet? has uncto polluit igne comas?
Quis potius cyathos, aut quis crystalla tenebit?
Qua sapient melius mixta Falerna manu?
Si tam sidereos manet exitus iste ministros,
Iupiter utatur iam Ganymede coquo.

67. *Epitaphium vetulæ.*

Pyrrhæ filia, Nestoris noverca,
Quam vidit Niobe puella canam,
Laertes aviam senex vocavit,
Nutricem Priamus, socrum Thyestes;
Iam cornicibus omnibus superstes,
Hoc tandem sita prurit in sepulcro
Calvo Plotia cum Melanthione.

68. *In Læliam.*

Cum tibi non Ephesos, nec sit Rhodos, aut Mitylene
Sed domus in vico, Lælia, Patricio;
Deque coloratis nunquam lita mater Etruscis,
Durus; Aricina de regione pater;
Ζωη και ψυχη lascivum congeris usque,
Pro pudor! Hersiliæ civis, et Egeriæ.
Lectulus has voces, nec lectulus audiat omnis;
Sed quem lascivo stravit amica viro.
Scire cupis quo casta modo matrona loquaris:
Numquid, cum crissas, blandior esse potes?
Tu licet ediscas totam, referasque Corinthon,
Non tamen omnino, Lælia, Lais eris.

69. *De Polla.*

Custodes das, Polla, viro; non accipis ipsa.
Hoc est uxorem ducere, Polla, virum.

70. *Ad Potitum.*

Quod mihi vix unus toto liber exeat anno,
Desidiæ tibi sum, docte Potite, reus.
Iustius at quanto mirere, quod exeat unus,
Labantur toti cum mihi sæpe dies.
Nunc resalutantes video nocturnus amicos,
Gratulor et multis; nemo, Potite, mihi.
Nunc ad luciferam signat mea gemma Dianam:
Nunc me prima sibi, nunc sibi quinta rapit.
Nunc consul, prætorve tenet, reducesque choreæ:
Auditur toto sæpe poeta die.
Sed nec causidico possis impune negare:
Nec si te rhetor grammaticusve rogent:
Balnea post decimam lasso, centumque petuntur
Quadrantes: fiet quando, Potite, liber?

71. *De Rabirio.*

Quisquis læta tuis et sera parentibus optas
Fata, brevem titulum marmoris huius ama.
Condidit hac caras tellure Rabirius umbras:
Nulli sorte iacent candidiore senes.
Bis sex lustra tori nox mitis et ultima clusit;
Arserunt uno funera bina rogo.
Hos tamen ut primis raptos sibi quærit in annis:
Improbius nihil his fletibus esse potest.

72. *Adulatorium de Cæsare Traiano.*

Frustra, blanditiæ venitis ad me
Attritis miserabiles labellis.
Dicturus Dominum, Deumque non sum:
Iam non est locus hac in urbe vobis.
Ad Parthos procul ite pileatos;
Et turpes, humilesque, supplicesque,
Pictorum sola basiate regum.
Non est hic dominus, sed imperator,
Sed iustissimus omnium senator:
Per quem de Stygia domo reducta est
Siccis rustica Veritas capillis.
Hoc sub principe, si sapis, caveto,
Verbis, Roma, prioribus loquaris.

73. *Ad Marcum.*

Litera facundi gratum mihi pignus amici
Pertulit, Ausoniæ dona severa togæ,
Qua non Fabricius, sed vellet Apicius uti,
Vellet Mæcenas, Cæsarianus eques.
Vilior hæc nobis, alio mittente, fuisset:
Non quacumque manu victima cæsa litat.
A te missa venit: possem nisi munus amare,
Marce, tuum, poteram nomen amare meum.
Munere sed plus est, et nomine gratius ipso,
Officium docti, iudiciumque viri.

74. *Ad Romam.*

Iam parce lasso, Roma, gratulatori,
Lasso clienti: quamdiu salutator,
Anteambulones et togatulos inter,
Centum merebor plumbeos die toto,
Cum Scorpus una quindecim graves hora
Ferventis auri victor auferat saccos?
Non ego meorum præmium libellorum
(Quid enim merentur?) Appulos velim campos:
Non Hybla, non me spicifer capit Nilus;
Nec quæ paludes delicata Pomptinas
Ex arce clivi spectat uva Setini.
Quid concupiscam quæris ergo? Dormire.

75. *De Galla.*

Millia viginti quondam me Galla poposcit;
Et, fateor, magni non erat illa nimis.
Annus abit: bis quina dabis sestertia, dixit.
Poscere plus visa est, quam prius, illa mihi.
Iam duo poscenti post sextum millia mensem
Mille dabam nummos: noluit accipere.
Transierant binæ forsan, trinæve Kalendæ;
Aureolos ultro quatuor ipsa petit.
Non dedimus: centum iussit me mittere nummos:
Sed visa est nobis hæc quoque summa gravis.
Sportula nos iunxit quadrantibus arida centum:
Hanc voluit: puero diximus esse datam.
Inferius numquid potuit descendere? Fecit.
Dat gratis, ultro dat mihi Galla: nego.

76. *De Mævio.*

Hoc, Fortuna, tibi videtur æquum?
Civis non Syriæve, Parthiæve,
Nec de Cappadocis eques catastis,
Sed de plebe Remi, Numæque verna,
Iucundus, probus, innocens, amicus,
Lingua doctus utraque, cuius unum est,
Sed magnum vitium, quod est poeta,
Pullo Mævius alget in cucullo:
Cocco mulio fulget Incitatus.

77. *De Caro medico.*

Nequius a Caro nihil unquam, Maxime, factum est,
Quam quod febre perit: fecit et illa nefas.
Sæva nocens febris saltem quartana fuisset!
Servari medico debuit illa suo.

78. *Ad Macrum.*

Ibis litoreas, Macer, Salonas:
Ibit rara fides, amorque recti,
Et secum comitem trahet pudorem.
Semper pauperior redit potestas.
Felix auriferæ colone terræ,
Rectorem vacuo sinu remittes,
Optabisque moras, et exeuntem
Udo, Dalmata, gaudio sequeris.
Nos Celtas Macer, et truces Iberos
Cum desiderio tui petemus.
Sed quæcumque tamen feretur illic
Piscosi calamo Tagi notata,
Macrum pagina nostra nominabit:
Sic inter veteres legar poetas;
Nec multos mihi præferas priores,
Uno sed tibi sim minor Catullo.

79. *De Torquato et Otacili*

Ad lapidem Torquatus habet prætoria
Ad quartum breve rus emit Otacilius.
Torquatus nitidas vario de marmore th
Extruxit: cucumam fecit Otacilius.
Disposuit daphnona suo Torquatus in a
Castaneas centum sevit Otacilius.
Consule Torquato, vici fuit ille magist
Nec minor in tanto visus honore sibi.
Grandis ut exiguam bos ranam ruperat
Sic, puto, Torquatus rumpet Otacil

80. *De Erote.*

Plorat Eros, quoties maculosæ pocula m
Inspicit aut pueros, nobiliusve citru
Et gemitus imo ducit de pectore, quod
Tota miser coemat septa, feratque do
Quam multi faciunt, quod Eros, sed lu
Pars maior lacrymas ridet, et intus l

81. *De Phyllide.*

Cum duo venissent ad Phyllida mane fu
Et nudam cuperet sumere uterque pr
Promisit pariter se Phyllis utrique dat
Et dedit: ille pedem sustulit, hic tun

82. *Ad Gallum.*

Si quid nostra tuis adicit vexatio rebus,
Mane, vel a media nocte, togatus ero;
Stridentesque feram flatus Aquilonis i
Et patiar nimbos, excipiamque nives:
Sed si non fias quadrante beatior uno,
Per gemitus nostros, ingenuasque cru
Parce, precor, lasso, vanosque remitte la
Qui tibi non prosunt, et mihi, Galle,

83. *Ad Marinum.*

Raros colligis hinc et hinc capillos,
Et latum nitidæ, Marine, calvæ
Campum temporibus tegis comatis:
Sed moti redeunt iubente vento,
Redduntur que sibi, caputque nudum
Cirris grandibus hinc et inde cingu
Inter Spendophorum, Telesphorum
Cydæ stare putabis Hermeroten.
Vis tu simplicius senem fateri?
Ut tandem videaris unus esse,
Tonsor iam reliquos metat capillos:
Calvo turpius est nihil comato.

84. *De Afro, ad Cæditianum.*

Miraris, quare dormitum non eat Afer?
Accumbat cum qua, Cæditiane, vides.

85. *De Ladonte, nauta.*

Iam senior Ladon, Tiberinæ nauta carinæ
Proxima dilectis rura paravit aquis;
Quæ cum sæpe vagus premeret torrentibu
Tibris et hiberno rumperet arva lacu;
Emeritam puppim, ripa quæ stabat in alt
Implevit saxis, opposuitque vadis.
Sic nimias avertit aquas. Quis credere po
Auxilium domino mersa carina tulit.

86. *De Lauro.*

Nemo nova caluit sic inflammatus amica,
Flagravit quanto Laurus amore pilæ.
Sed qui primus erat lusor, dum floruit æta
Nunc, postquam desit ludere, prima pil

87. *De natali Restituti.*

Octobres, age, sentiat Kalendas
Facundi pia Roma Restituti.
Linguis omnibus et favete votis.
Natalem colimus: tacete lites.

s aridi clientis;
)lices, brevesque mappæ,
gelidi iocos Decembris.
ueribus beatiores.
midus negotiator
icipes ferat lacernas.
reus, ebriæque noctis,
nittat advocato.
irum puella vicit?
nychas, sed ipsa, tradat.
erum senex avorum
iaci toreuma cœli.
orem, colonus hædum,
rat æquorum rapinas.
a quisque, quid poetam
ibi, Restitute, credis?

88. *Ad Cottam.*

ris prætorum, Cotta, locellos
as: officiosus homo es.

. *De Statua Iunonis.*

yclete, tuus, et gloria felix,
rent quam meruisse manus,
quanto superasset in Ida
as non dubitante Deas.
lete, suam nisi frater amaret,
rat frater amare tuam.

90. *In Ligellam.*

vetulum, Ligella, cunnum?
cineres tui lacessis?
litiæ decent puellas.
nec anus potes videri.
mihi, Ligella, belle
facit Hectoris, sed uxor.
bi cunnus hic videtur,
ientula pertinere desit.
udor est, Ligella, noli
llere mortuo leoni.

91. *De Almone.*

s habet Almo, nec arrigit ipse;
pariat quod sua Polla nihil!

92. *Ad Marium.*

cultor et comes vitæ,
ca gloriatur Atina:
llas barbari decus luci
inus, ilicesque Faunorum,
villici manu structas
s, horridique Silvani,
gui sæpe sanguis, aut hædi;
sancti virginem Deam templi,
ris hospitem vides castæ
rum principem Kalendarum;
aureum nemus Floræ,
po persequente, confugit.
elli mite parvuli numen
, sive thure placabis;
oster Martialis est, dices,
cum dextera litat vobis
dos; vos putate præsentem,
us, quicquid alter optarit.

93. *Ad Clementem.*

as, Clemens, Helicaonis oras,
pineis videris arva iugis;
e nondum vulgata Sabinæ
rpurea sed modo suta toga.
t, metitur quæ pollice primo,
mento sordida, charta iuvat.

Munusculum pomorum.

ylus servat pomaria serpens,
oi nec mihi servit ager:

Sed Nomentana securus germinat hortus
  Arbore; nec furem plumbea mala timent.
Hæc igitur, media quæ sunt mihi nata Suburra,
  Mittimus auctumni cerea poma mei.

95. *Ad Gallam.*

Infantem tibi vir, tibi, Galla, remisit adulter.
  Hi, puto, non dubie se futuisse negant.

96. *Ad Avitum.*

Sæpe loquar nimium gentes quod, Avite, remotas,
  Miraris, Latia factus in urbe senex;
Auriferumque Tagum sitiam, patriumque Salonem
  Et repetam saturæ sordida rura casæ.
Illa placet tellus, in qua res parva beatum
  Me facit, et tenues luxuriantur opes.
Pascitur hic, ibi pascit, ager: tepet igne maligno
  Hic focus; ingenti lumine lucet ibi.
Hic pretiosa fames, conturbatorque macellus;
  Mensa ibi divitiis ruris operta sui.
Quatuor hic æstate togæ, pluresve teruntur;
  Auctumnis ibi me quatuor una tegit.
I, cole nunc reges; quicquid non præstat amicus,
  Cum præstare tibi possit, Avite, locus.

97. *De Numa.*

Dum levis arsura struitur Libitina papyro,
  Dum myrrham et casiam flebilis uxor emit;
Iam scrobe, iam lecto, iam pollinctore parato,
  Hæredem scripsit me Numa; convaluit.

98. *In Publium.*

Addat cum mihi Cæcubum minister
Idæo resolutior cinædo,
Quo nec filia cultior, nec uxor,
Nec mater tua, nec soror recumbit;
Vis spectem potius tuas lacernas,
Et citrum vetus, Indicosque dentes?
Suspectus tibi ne tamen recumbam,
Præsta de grege, sordidaque villa
Tonsos, horridulos, rudes, pusillos
Hircosi mihi filios subulci.
Perdet te pudor hic: habere, Publi,
Mores non potes hos, et hos ministros.

99. *De figura Socratis.*

Si Romana forent hæc Socratis ora, fuissent,
  Iulius in Satyris qualia Rufus habet.

100. *In commiscentem versus operi suo.*

Quid, stulte, nostris versibus tuos misces?
Cum litigante quid tibi, miser, libro?
Quid congregare cum leonibus vulpes,
Aquilisque similes facere noctuas quæris?
Habeas licebit alterum pedem Ladæ,
Inepte, frustra crure ligneo curres.

101. *De Capitolino.*

Elysio redeat si forte remissus ab agro
  Ille suo felix Cæsare Galba vetus,
Qui Capitolinum pariter, Galbamque iocantes
  Audierit, dicet, Rustice Galba, tace.

102. *De Phileno.*

Qua factus ratione sit, requiris,
Qui numquam futuit, pater Philenus?
Gaditanus, Avite, dicat istud,
Qui scribit nihil, et tamen poeta est.

103. *Ad Municipes suos Bilbilitanos.*

Municipes, Augusta mihi quos Bilbilis acri
  Monte creat, rapidis quem Salo cingit aquis;
Ecquid læta iuvat vestri vos gloria vatis?
  Nam decus et nomen, famaque vestra sumus.
Nec sua plus debet tenui Verona Catullo:
  Meque velit dici non minus illa suum.
Quatuor accessit trigesima messibus æstas,
  Ut sine me Cereri rustica liba datis.

...a colimus dominæ pulcherrima Romæ,
...e meas Itala regna comas.
...elucem placida si mente, venimus:
...i geritis corda, redire licet.

104. *Ad Librum.*

...tro comes, I, libelle Flacco
...gum per mare, sed faventis undæ;
...rsu facili, tuisque ventis,
...næ pete Tarraconis arces.
...te rota tollet; et citatus
...a Bilbilin, et tuum Salonem
...to forsitan essedo videbis.
...a mandem tibi, quæris? ut sodales,
...os, sed veteres, et ante brumas
...inta mihi quatuorque visos,
...protinus a via salutes;
...strum admoneas subinde Flaccum,
...dos mihi, nec laboriosos,
...sus pretio paret salubri,
...igrum faciant tuum parentem.
...nt. Iam tumidus vocat magister,
...atque moras; et aura portum
...it melior. Vale, libelle:
...m, scis, puto, non moratur unus.

Liber undecimus

1. *Ad Librum.*

Quo tu, quo, liber otiose, tendis,
Cultus sindone non quotidiana?
Numquid Parthenium videre? Certe
Vadas, et redeas inevolutus.
Libros non legit ille, sed libellos:
Nec Musis vacat, aut suis vacaret.
Ecquid te satis æstimas beatum,
Contingunt tibi si manus minores?
Vicini pete porticum Quirini:
Turbam non habet otiosiorem
Pompeius, vel Agenoris puella,
Vel primæ dominus levis carinæ.
Sunt illic duo, tresve, qui revolvant
Nostrarum tineas ineptiarum:
Sed cum sponsio, fabulæque lassæ
De Scorpo fuerint, et Incitato.

2. *Ad lectores.*

Triste supercilium, durique severa Catonis
Frons, et aratoris filia Fabricii,
Et personati fastus, et regula morum,
Quicquid et in tenebris non sumus, ite foras.
Clamant ecce mei, Io Saturnalia, versus:
Et licet; et sub te præside, Nerva, libet.
Lectores tetrici salebrosum ediscite Sanctram:
Nil mihi vobiscum est: iste liber meus est.

3. *De suis libellis.*

Non urbana mea tantum Pimpleide gaudent
Otia, nec vacuis auribus ista damus:
Sed meus in Geticis ad Martia signa pruinis
A rigido teritur centurione liber.
Dicitur et nostros cantare Britannia versus.
Quid prodest? nescit sacculus ista meus.
At quam victuras poteramus pangere chartas,
Quantaque Pieria prælia flare tuba,
Cum pia reddiderint Augustum numina terris,
Et Mæcenatem si mihi Roma daret!

4. *Precatur Deos pro Nerva Traiano.*

Sacra, Laresq; Phrygum, quos Troiæ maluit hæres,
Quam rapere arsuras Laomedontis opes;
Scriptus et æterno nunc primum Iupiter auro,
Et soror, et summi filia tota patris;
Et qui purpureis iam tertia nomina fastis,
Iane, refers Nervæ; vos precor ore pio:
Hunc omnes servate ducem, servate senatum:
Moribus hic vivat principis, ille suis.

5. *In laudem Nervæ Traiani.*

Tanta tibi est recti reverentia, Cæsar, et æqu...
Quanta Numæ fuerat: sed Numa pauper era...
Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
Et, cum tot Crœsos viceris, esse Numam.
Si redeant veteres, ingentia nomina, patres,
Elysium liceat si vacuare nemus:
Te colet invictus pro libertate Camillus;
Aurum Fabricius, te tribuente, volet.
Te duce gaudebit Brutus; tibi Sulla cruentus
Imperium tradet, cum positurus erit:
Et te, privato cum Cæsare Magnus amabit:
Donabit totas et tibi Crassus opes.
Ipse quoque, infernis revocatus Ditis ab umb...
Si Cato reddatur, Cæsarianus erit.

6. *Ad Romam.*

Unctis falciferi senis diebus,
Regnator quibus imperat fritillus,
Versu ludere non laborioso
Permittis, puto, pileata Roma.
Risisti: licet ergo, nec vetamur.
Pallentes procul hinc abite curæ:
Quicquid venerit obvium, loquamur,
Morosa sine cogitatione.
Misce dimidios, puer, trientes,
Quales Pythagoras dabat Neroni:
Misce, Diadyme, sed frequentiores.
Possum nil ego sobrius: bibenti
Succurrent mihi quindecim poetæ.
Da nunc basia, sed Catulliana:
Qui si tot fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi passerem Catulli.

7. *Ad Paullam.*

Iam certe stupido non dices, Paulla, marito,
Ad mœchum quoties longius ire voles,
Cæsar in Albanum iussit me mane venire,
Cæsar Circeios: iam stropha talis abit.
Penelopæ licet esse tibi sub principe Nerva:
Sed prohibet scabies, ingeniumque vetus.
Infelix, quid ages? ægram simulabis amicam?
Hærebit dominæ vir comes ipse suæ:
Ibit et ad fratrem tecum, matremque, patremque.
Quas igitur fraudes ingeniosa paras?
Dicet et hystericam se forsitan altera mœcha
In Sinuessano velle sedere lacu.
Quanto tu melius! quoties placet ire fututum,
Quæ verum mavis dicere, Paulla, viro.

8. *De basiis sui pueri.*

Lassa quod externi spirant opobalsama drauci,
Ultima quod curvo quæ cadit aura croco,
Poma quod hiberna maturescentia capsa,
Arbore quod verna luxuriosus ager,
De Pallatinis dominæ quod serica prælis,
Succina virginea quod regelata manu,
Amphora quod nigri, sed longe fracta, Falerni,
Quod qui Sicanias detinet hortus apes,
Quod Cosmi redolent alabastra, focique Deorum,
Quod modo divitibus lapsa corona comis:
Singula quid dicam? non sunt satis; omnia misce:
Hoc fragrant pueri basia mane mei.
Scire cupis nomen? Nil præter basia dicam:
Iurasti; nimium scire, Sabine, cupis.

9. *De statua Memoris.*

Clarus fronde Iovis, Romani fama cothurni,
Spirat Apellea redditus arte Memor.

10. *De Turno.*
iatyras ingentia pectora Turnus.
Memoris carmina? Frater erat.

11. *Ad puerum suum.*
alices, tepidique toreumata Nili;
cura pocula trade manu,
labris, et tonso pura ministro:
nensis restituatur honor.
et gemma qui Mentora frangis
mœchæ, Sardanapale, tuæ.

12. *In Zoilum.*
um vel septem, Zoile, detur,
m nemo det tibi, nemo patrem.

itaphium Paridis, pantomimi.
Flaminiam teris viator,
ile præterire marmor.
iciæ, salesque Nili,
atia, lusus et voluptas,
decus et dolor theatri,
nes Veneres, Cupidinesque,
condita, quo Paris, sepulcro.

14. *De Colono.*
te brevem sepelire colonum:
est illi quantulacumque gravis.

15. *De libro suo.*
rtæ mihi, quas Catonis uxor,
horribiles legant Sabinæ:
s volo rideat libellus,
quior omnibus libellis;
madeat, nec erubescat
ordidus esse Cosmiano.
m pueris, amet puellas;
circuitus loquatur illam,
nascimur, omnium parentem,
nctus Numa mentulam vocabat.
os tamen esse tu memento
licios, Apollinaris.
u habet hic meos libellus.

16. *Ad Lectores.*
nimium, potes hinc iam, lector, abire
urbanæ scripsimus ista togæ.
mpsacio lascivit pagina versu,
iaca concrepat æra manu.
ida pulsabis pallia vena,
Curio, Fabricioque licet!
quitias nostri lususque libelli
leges, sis Patavina licet.
iitque meum Lucretia librum;
Bruto: Brute, recede: leget.

17. *Ad Sabinum.*
stri nocturna est pagina libri:
quod mane, Sabine, legas.

18. *In Lupum.*
, Lupe, rus sub urbe nobis:
st mihi maius in fenestra.
dicere, rus potes vocare?
ta facit nemus Dianæ,
egit ala quod cicadæ,
mica die comedit uno,
ui folium rosæ corona est;
n magis invenitur herba,
sti folium, piperve crudum;
c cucumis iacere rectus,
ens habitare tota possit.
male pascit hortus unam;
o moritur culex salicto;
est mihi fossor, atque arator.
tus hiare, non mariscæ
ut violæ patere possunt.
Fines mus populatur, et colono
Tanquam sus Calydonius timetur;
Et sublata volantis ungue Procnes
In nido seges est hirundinino;
Et cum stet sine falce, mentulaque,
Non est dimidio locus Priapo.
Vix implet cochleam peracta messis;
Et mustum nuce condimus picata.
Errasti, Lupe, litera sed una:
Nam, quo tempore prædium dedisti,
Mallem tu mihi prandium dedisses.

19. *In Gallam.*
Quæris cur nolim te ducere, Galla? Diserta es.
Sæpe solœcismum mentula nostra facit.

20. *Ad lectorem gravem.*
Cæsaris Augusti lascivos, livide, versus
Sex lege, qui tristis verba Latina legis.
Quod futuit Glaphyren Antonius, hanc mihi pœnam
Fulvia constituit, se quoque uti futuam.
Fulviam ego ut futuam? Quid si me Manius oret,
Pædicem? faciam? Non, puto, si sapiam.
Aut futue, aut pugnemus, ait. Quid, quod mihi vita
Carior est ipsa mentula? signa canant.
Absolvis lepidos nimirum, Auguste, libellos,
Qui scis Romana simplicitate loqui.

21. *In Lydiam.*
Lydia tam laxa est, equitis quam culus aeni;
Quam celer arguto qui sonat ære trochus;
Quam rota transmisso toties intacta petauro;
Quam vetus a crassa calceus udus aqua;
Quam quæ rara vagos expectant retia turdos;
Quam Pompeiano vela negata Noto;
Quam quæ de phthisico lapsa est armilla cinædo;
Culcita Leuconico quam viduata suo;
Quam veteres brachæ Britonis pauperis, et quam
Turpe Ravennatis guttur onocrotali.
Hanc in piscina dicor futuisse marina.
Nescio: piscinam me futuisse puto.

22. *In Pædiconem masturbantem.*
Mollia quod nivei duro teris ore Galesi
Basia, quod nudo cum Ganymede iaces,
Quis negat hoc nimium? sed sit satis: inguina saltem
Parce fututrici sollicitare manu.
Lævibus in pueris plus hæc, quam mentula, peccat;
Et faciunt digiti, præcipitantque virum.
Inde tragus, celeresque pili, mirandaque matri
Barba; nec in clara balnea luce placent.
Divisit natura mares: pars una puellis,
Una viris genita est: utere parte tua.

23. *In Silam.*
Nubere Sila mihi nulla non lege parata est:
Sed Silam nulla ducere lege volo.
Cum tamen instaret, decies mihi dotis in auro
Sponsa dabis, dixi: quid minus esse potest?
Nec futuam quamvis prima te nocte maritus;
Communis tecum nec mihi lectus erit:
Complectarque meam, nec tu prohibebis, amicam;
Ancillam mittes et mihi iussa tuam.
Te spectante, dabit nobis lasciva minister
Basia, sive meus, sive erit ille tuus.
Ad cœnam venies: sed sic divisa recumbes,
Ut non tangantur pallia nostra tuis.
Oscula rara dabis nobis; sed non dabis ultro;
Nec quasi nupta dabis, sed quasi mater anus.
Si potes ista pati, si nil perferre recusas,
Invenies, qui te ducere, Sila, velit.

24. *Ad Labullum.*
Dum te prosequor, et domum reduco,
Aurem dum tibi præsto garrienti,

Et, quicquid loqueris, facisque, laudo,
Quot versus poterant, Labulle, nasci?
Hoc damnum tibi non videtur esse,
Si, quod Roma legit, requirit hospes,
Non deridet eques, tenet senator,
Laudat causidicus, poeta carpit,
Propter te perit? hoc, Labulle, verum est?
Hoc quisquam ferat, ut tibi tuorum
Sit maior numerus togatulorum,
Librorum mihi sit minor meorum?
Triginta prope iam diebus una est
Nobis pagina vix peracta: sic fit,
Cum cœnare domi poeta non vult.

25. *In Linum.*

Illa salax nimium, nec paucis nota puellis,
Stare Lino desit mentula: lingua, cave.

26. *Ad Telesphorum puerum.*

O mihi grata quies, o blanda, Telesphore, cura,
Qualis in amplexu non fuit ante meo!
Basia da nobis vetulo, puer, uda Falerno,
Pocula da labris facta minora tuis.
Addideris super hæc Veneris si gaudia vera,
Esse negem melius cum Ganymede Iovi.

27. *Ad Flaccum.*

Ferreus es, si stare potest tibi mentula, Flacce,
Cum te sex cyathos orat amica gari;
Vel duo frusta rogat cybii, tenuemve lacertum,
Nec dignam toto se botryone putat;
Cui portat gaudens ancilla paropside rubra
Alecem, sed quam protinus illa voret:
Aut, cum perfricuit frontem, posuitque pudorem,
Succida palliolo vellera quinque petit.
At mea me libram foliati poscat amica,
Aut virides gemmas, sardonychasve pares:
Nec nisi prima velit de Tusco serica vico;
Aut centum aureolos, sic velut æra, roget.
Nunc tu velle putas hæc me dare dona puellæ?
Nolo: sed, his ut sit digna puella, volo.

28. *De nephritico, sed phrenetico.*

Invasit medicum sica nephriticus, Aucte,
Et præcidit Hylan. Hic, puto, sanus erat.

29. *Ad Phyllidem.*

Languida cum vetula tractare virilia dextra
Cœpisti, iugulor pollice, Phylli, tuo;
Nam cum me murem, cum me tua lumina dicis,
Horis me refici vix puto posse decem.
Blanditias nescis: Dabo, dic, tibi millia centum;
Et dabo Setini iugera culta soli:
Accipe vina, domum, pueros, chrysendeta, mensas.
Nil opus est digitis: sic mihi, Phylli, frica.

30. *In Zoilum.*

Os male causidicis et dicis olere poetis:
Sed fellatori, Zoile, peius olet.

31. *In Cæcilium.*

Atreus Cæcilius cucurbitarum
Sic illas, quasi filios Thyestæ,
In partes lacerat, secatque mille.
Gustu protinus has edes in ipso;
Has prima feret, alterave cœna;
Has cœna tibi tertia reponet.
Hinc seras epidipnidas parabit;
Hinc pistor fatuas facit placentas;
Hinc et multiplices struit tabellas,
Et notas caryotidas theatris:
Hinc exit varium coquo minutal,
Ut lentem positam fabamque credas:
Boletos imitatur, et botellos,
Et caudam cybii, brevesque mænas:
Hinc cellarius experitur artes,
Ut condat vario vafer sapore
In rutæ folium Capelliane.
Sic implet gabatas, paropsidasq
Et leves scutulas, cavasque lance
Hoc lautum putat, hoc putat ve
Unum ponere ferculis tot assem

32. *In Nestorem.*

Nec toga, nec focus est, nec tritus cin
Nec tibi de bibula sarta palude teg
Nec puer, aut senior; nulla est ancill
Nec sera, nec clavis, nec canis, atq
Tu tamen affectas, Nestor, dici atqu
Pauper; et in populo quæris habere
Mentiris, vanoque tibi blandiris bo
Non est paupertas, Nestor, habere

33. *De Prasino.*

Sæpius ad palmam Prasinus post fat
Pervenit, et victor præmia plura r
I nunc, Livor edax, dic te cessisse Ne
Vicit nimirum, non Nero, sed Pra

34. *De Apro.*

Ædes emit Aper, sed quas nec noctu
Esse suas; adeo nigra, vetusque casa
Vicinus illi nitidus Maro possidet ho
Cœnabit belle, non habitabit, Ape

35. *Ad Fabullum.*

Ignotos mihi cum voces trecento
Quare non veniam vocatus a te,
Miraris, quereris, litigasque.
Solus cœno, Fabulle, non libente

36. *De Caio Proculo.*

Caius hanc lucem gemma mihi Iulius
Signat, io votis redditus, ecce, meis
Desperasse iuvat, veluti iam rupta sor
Fila: minus gaudent, qui timuere ni
Hypne, quid expectas piger? immortale
Funde; senem poscunt talia vota cad
Quincunces, et sex cyathos, bessemque
Caius ut fiat, Iulius, et Proculus.

37. *In Zoilum.*

Zoile, quid tota gemmam præcingere lib
Te iuvat, et miserum perdere sardon
Annulus iste tuis fuerat modo cruribus
Non eadem digitis pondera conveniu

38. *De Mulione surdo.*

Mulio viginti venit modo millibus, Aul
Miraris pretium tam grave? Surdus er

39. *In Charidemum.*

Cunarum fueras motor, Charideme, me
Et pueri custos, assiduusque comes.
Iam mihi nigrescunt tonsa sudaria barb
Et queritur labris puncta puella meis.
Sed tibi non crevi: te noster villicus hor
Te dispensator, te domus ipsa pavet.
Ludere nec nobis, nec tu permittis aman
Nil mihi vis, et vis cuncta licere tibi.
Corripis, observas, quereris, suspiria du
Et vix a ferulis abstinet ira manum.
Si Tyrios sumsi cultus, unxive capillos,
Exclamas, Nunquam fecerat ista pate
Et numeras nostros adstricta fronte tri
Tanquam de cella sit cadus ille tua.
Desine: non possum libertum ferre Cat
Esse virum iam me dicet amica tibi.

40. *De Luperco.*

Formosam Glycen cum amat Luperc
Et solus tenet, imperatque solus;
Quam toto sibi mense non fuisse
Cum tristis quereretur, et roganti

eddere vellet Æliano,
it, Glyceræ dolere dentes.

41. *De Amynta.*

ri nimium dum pastor Amyntas,
ma, luxuriaque gregis;
i ramos, silvamque fluentem
ussas ipse secutus opes.
diræ vetuit superesse rapinæ,
ue rogis noxia ligna, pater.
de, sues habeat vicinus Iolas:
nobis annumerare pecus.

42. *In Cæcilianum.*

oscas epigrammata, mortua ponis
qui fieri, Cæciliane, potest?
yblæa tibi, vel Hymettia, nasci;
ecropiæ Corsica ponis api?

43. *In Uxorem.*

puero tetricis me vocibus, uxor,
culum te quoque habere refers.
oties lascivo Iuno Tonanti?
gracili cum Ganymede iacet.
ylam posito Tirynthius arcu:
m credis non habuisse nates?
hœbum Daphne fugitiva; sed illas
immas iussit abire puer.
m quamvis aversa iaceret,
opior levis amicus erat.
tur dare mascula nomina rebus;
cunnos, uxor, habere duos.

44. *Ad senem orbum.*

ocuples, et Bruto consule natus:
eras credis amicitias?
d quas iuvenis, quas pauper habebas.
est, mortem diligit illa tuam.

45. *In Cantharum.*

es inscriptæ limina cellæ,
risit, sive puella tibi:
es foribus, veloque, seraque;
e iubes grandius esse tibi.
imæ si qua est suspicio rimæ,
lasciva quæ terebrantur acu.
teneri, tam sollicitique pudoris,
licat, Canthare, vel futuit.

46. *In Mævium.*

omnum, non arrigis; et tibi, Mævi,
nedios meiere verpa pedes;
igitis pannucea mentula lassis,
xtinctum sollicitata caput.
frustra cunnos, culosque lacessis?
as: illic mentula vivit anus.

47. *In Blattaram.*

eis quare dilecta catervis
tat Blattara? Ne futuat.
peia lentus spatiatur in umbra,
achidos limina? Ne futuat.
onio luteum ceromate corpus
gelida Virgine? Ne futuat.
nei generis contagia vitet,
cunnum Blattara? Ne futuat.

8. *In Silium Italicum.*

agni celebrat monumenta Maronis,
ndi qui Ciceronis habet.
minumque sui tumulive larisve
mallet, nec Maro, nec Cicero.

49. *De Silio.*

ertos cineres et sancta Maronis
i coleret, pauper et unus erat.
succurrere censuit umbræ]
atem, non minor ipse, tulit.

50. *In Phyllida.*

Nulla est hora tibi, qua non me, Phylli, furentem
Despolies; tanta calliditate rapis.
Nunc plorat speculo fallax ancilla relicto;
Gemma vel a digito, vel cadit aure lapis.
Nunc furtiva lucri fieri bombycina possunt:
Profertur Cosmi nunc mihi siccus onyx.
Amphora nunc petitur nigri cariosa Falerni,
Expiet ut somnos garrula saga tuos.
Nunc, ut emam grandemve lupum, mullumve bilibrem,
Indixit cœnam dives amica tibi.
Sit pudor, et tandem veri respectus, et æqui.
Nil tibi, Phylli, nego: nil mihi Phylli, nega.

51. *De Titio.*

Tanta est, quæ Titio columna pendet,
Quantam Lampsaciæ colunt puellæ.
Hic, nullo comitante, nec molesto,
Thermis grandibus et suis lavatur:
Anguste Titius tamen lavatur.

52. *Ad Iulium Cerealem.*

Cœnabis belle, Iuli Cerealis, apud me:
Conditio est melior si tibi nulla, veni.
Octavam poteris servare: lavabimur una:
Scis, quam sint Stephani balnea iuncta mihi.
Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
Utilis, et porris fila resecta suis.
Mox vetus, et tenui maior cordylla lacerto;
Sed quam cum rutæ frondibus ova tegant.
Altera non deerunt tenui versata favilla;
Et Velabrensi massa recocta foco;
Et quæ Picenum senserunt frigus olivæ:
Hæc satis in gustu. Cætera nosse cupis?
Mentiar, ut venias: pisces, conchylia, sumen,
Et cortis saturas, atque paludis, aves:
Quæ nec Stella solet, rara nisi ponere cœna.
Plus ego polliceor: nil recitabo tibi.
Ipse tuos nobis relegas licet usque Gigantas,
Rura vel æterno proxima Virgilio.

53. *De Claudia Rufina.*

Claudia cœruleis cum sit Rufina Britannis
Edita, quam Latiæ pectora plebis habet?
Quale decus formæ! Romanam credere matres
Italides possunt, Atthides esse suam.
Di bene, quod sancto peperit fecunda marito,
Quod sperat generos, quodque puella nurus.
Sic placeat superis, ut coniuge gaudeat uno,
Et semper natis gaudeat illa tribus.

54. *In Zoilum.*

Unguenta et casias, et olentem funera myrrham,
Thuraque de medio semicremata rogo,
Et quæ de Stygio rapuisti cinnama lecto,
Improbe, de turpi, Zoile, redde sinu.
A pedibus didicere magus peccare protervæ.
Non miror furem, qui fugitivus erat.

55. *De Lupo, ad Urbicum.*

Hortatur fieri quod te Lupus, Urbice, patrem,
Ne credas: nihil est, quod minus ille velit.
Ars est captandi, quod nolis velle videri:
Ne facias optat, quod rogat ut facias.
Dicat prægnantem tua se Cosconia tantum:
Pallidior fiet iam pariente Lupus.
At tu consilio videaris ut usus amici,
Sic morere, ut factum te putet esse patrem.

56. *In Chæremonem.*

Quod nimium laudas, Chæremon Stoice, mortem,
Vis animum mirer suspiciamque tuum.
Hanc tibi virtutem fracta facit urceus ansa,
Et tristis, nullo qui tepet igne focus.
Et teges, et cimex, et nudi sponda grabati,

is, atque eadem nocte dieque toga.
ugnus homo es, qui fæce rubentis aceti,
alo, et nigro pane, carere potes!
..is agedum tumeat tibi culcita lanis,
ringatque tuos purpura texta toros;
et tecum, qui, cum modo Cæcuba miscet,
vas roseo torserat ore, puer:
cupies ter vivere Nestoris annos,
l ex ulla perdere luce voles!
ngustis facile est contemnere vitam.
r ille facit, qui miser esse potest.

57. *Ad Severum.*

Mi... locto quod carmina mitto Severo,
am quod te, docte Severe, vocem?
..abrosia satur est, et nectare vivit:
men exta Iovi cruda, merumque damus.
C... um tibi sint dono concessa Deorum,
d habes, non vis, ergo quid accipies?

58. *In Telesphorum.*

relle vides, tentumque, Telesphore, sentis,
rogas: puta me velle negare; nihil.
atus dixi, Dabo, subtrahis illas.
unt in me quæ tibi multa, nates.
..e tonsor, cum stricta novacula supra est,
ibertatem, divitiasque roget?
m: nec enim rogat illo tempore tonsor;
ogat: res est imperiosa timor.
curva cum tuta novacula theca,
n tonsori crura manusque simul.
A... l faciam: sed lota mentula læva
..ετv cupidæ dicet avaritiæ.

59. *De Charino.*

S... Charinus omnibus digiti gerit,
nocte ponit, annulos;
I... cum lavatur. Causa quæ sit, quæritis?
Dactyliothecam non habet.

60. *De Chione et Phlogide.*

Sit Phlogis, an Chione Veneri magis apta, requiris?
Pulchrior est Chione; sed Phlogis ulcus habet.
Ulcus habet, Priami quod tendere possit alutam,
Quodque senem Pylium non sinat esse senem.
Ulcus habet, quod habere suam vult quisq; puellam,
Quod sanare Criton, non quod Hygea potest.
At Chione non sentit opus, nec vocibus ullis
Adiuvat: absentem; marmoreamve putes.
Exorare, Dei, si vos tam magna liceret,
Et bona velletis tam pretiosa dare;
Hoc quod habet Chione corpus, faceretis haberet
Ut Phlogis; et Chione, quod Phlogis ulcus habet.

61. *De Manneio.*

Lingua maritus, mœchus ore Manneius,
Summœnianis inquinatior buccis;
Quem cum fenestra vidit a Suburana
Obscœna nudum lena, fornicem cludit,
Mediumque mavult basiare, quam summum;
Modo qui per omnes viscerum tubos ibat,
Et voce certa, consciaque dicebat,
Puer, an puella matris esset in ventre;
(Gaudete cunni; vestra namque res acta est)
Arrigere linguam non potest fututricem.
Nam, dum tumenti mersus hæret in vulva,
Et vagientes intus audit infantes,
Partem gulosam solvit indecens morbus:
Nec purus esse nunc potest, nec impurus.

62. *De Lesbia.*

Lesbia se iurat gratis nunquam esse fututam.
Verum est: cum futui vult, numerare solet.

63. *In Philomusum.*

Spectas nos, Philomuse, cum lavamur;
Et quare mihi tam mutoniati
Sint leves pueri, subinde quæris.
Dicam simpliciter tibi roganti:
Pædicant, Philomuse, curiosos.

64. *In Faustum.*

Nescio tam multis quid scribas, Fauste, puell
Hoc scio, quod scribit nulla puella tibi.

65. *In Iustinum.*

Sexcenti cœnant a te, Iustine, vocati
Lucis ad officium, quæ tibi prima fuit;
Inter quos, memini, non ultimus esse solebam
Nec locus hic nobis invidiosus erat.
Postera sed festæ reddes sollennia mensæ:
Sexcentis hodie, cras mihi, natus eris.

66. *In Vacerram.*

Et delator es, et calumniator:
Et fraudator es, et negotiator:
Et fellator es, et lanista: miror
Quare non habeas, Vacerra, nummos.

67. *In Maronem.*

Nil mihi das vivus; dicis, post fata daturum.
Si non es stultus, scis, Maro, quid cupiam.

68. *Ad Mathonem.*

Parva rogas magnos: sed non dant hæc quoq; m
Ut pudeat levius te, Matho, magna roga.

69. *Epitaphium Canis Lydiæ.*

Amphitheatrales inter nutrita magistros
Venatrix, silvis aspera, blanda domi,
Lydia dicebar, domino fidissima Dextro,
Qui non Erigones mallet habere canem;
Nec qui, Dictæa Cephalum de gente secutus,
Luciferæ pariter venit ad astra Deæ.
Non me longa dies, nec inutilis abstulit ætas
Qualia Dulichio fata fuere cani.
Fulmineo spumantis apri sum dente peremta,
Quantus erat, Calydon, aut Erymanthe, tuus
Nec queror, infernas quamvis cito rapta sub umbr
Non potui fato nobiliore mori.

70. *In Tuccam.*

Vendere, Tucca, potes centenis millibus emtos?
Plorantes dominos vendere, Tucca, potes?
Nec te blanditiæ, nec verba, rudesque querelæ,
Nec te dente tuo saucia colla movent?
Ah facinus! tunica patet inguen utrimque levata;
Inspiciturque tua mentula facta manu.
Si te delectat numerata pecunia, vende
Argentum, mensas, myrrhina, rura, domum
Vende senes servos, agros et vende paternos:
Ne pueros vendas, omnia vende, miser.
Luxuria est emere hos, (quis enī dubitatve, negat
Sed multo maior vendere luxuria est.

71. *De Leda.*

Hystericam vetulo se dixerat esse marito,
Et queritur futui Leda necesse sibi:
Sed flens atque gemens tanti negat esse salutem
Seque refert potius proposuisse mori.
Vir rogat, ut vivat, virides nec deserat annos;
Et fieri, quod iam non facit ipse, sinit.
Protinus accedunt medici, medicæque recedunt
Tolluntur que pedes: o medicina gravis!

72. *De Nata.*

Drauci Nata sui vocat pipinnam,
Collatus cui Gallus est Priapus.

73. *In Lygdum.*

Venturum iuras semper mihi, Lygde, roganti;
Constituisque horam, constituisque locum.
Cum frustra iacui longa prurigine tentus,
Succurrit pro te sæpe sinistra mihi.
Quid precer, o fallax, meritis et moribus istis?

luscæ, Lygde, feras dominæ.

74. *De Baccara.*

nem commisit Baccara Græcus
lico: Baccara Gallus erit.

75. *In Cæliam.*

ctus aenea lavatur
Cælia, servus: ut quid, oro,
cum citharœdus, aut choraules?
, ut puto, mentulam videre.
am populo lavaris ergo?
n tibi nos sumus spadones?
videaris invidere,
ælia, fibulam remitte.

76. *Ad Pætum.*

e, decem tibi me sestertia cogis,
quoniam Bucco ducenta tibi.
ro, mihi non mea crimina: tu, qui
potes perdere, perde decem.

77. *In Vacerram.*

bus Vacerra quod conclavibus
it horas, et die tota sedet,
it Vacerra, non cacaturit.

8. *Ad Victorem sponsum.*

eis complexibus, utere, Victor;
e sibi mentula discat opus.
antur sponsæ; iam virgo paratur;
ueros iam nova nupta tuos.
el cupido dabit illa marito,
t teli vulnera prima novi.
ri nutrix, materque vetabunt;
Uxor, non puer, ista tibi est.
æstus, quantos patiere labores,
nnus res peregrina tibi!
næ tironem trade magistræ.
faciet: non bene virgo docet.

79. *Ad Pætum.*

ecima lapidem quod venimus hora,
lentæ crimine pigritiæ.
viæ non est mea, sed tua culpa,
las qui mihi, Pæte, tuas.

80. *De Baiis.*

atæ Veneris aureum, Baias,
erbæ blanda dona Naturæ,
laudem, Flacce, versibus Baias.
digne non satis tamen Baias.
tialem malo, Flacce, quam Baias.
trumque pariter, improbum votum est.
Deorum munere hoc tibi detur,
adiorum est Martialis et Baiæ!

81. *De spadone, et sene.*

munem vexat spado Dindymus Æglen;
medio sicca puella toro:
peri non est, hic utilis annis.
ffectu prurit uterque labor.
ogat pro se, miserisque duobus,
nem facias, hunc, Cytherea, virum.

82. *De Philostrato.*

s conviva Philostratus undis
n repetens nocte iubente larem,
s obit sævis Elpenora fatis,
r longos dum ruit usque gradus.
mphæ, tam magna pericula passus,
estras ille bibisset aquas.

83. *Ad Sosibianum.*

gratis, nisi dives et orbus, apud te.
am pluris, Sosibiane, locat.

84. *De Antiocho tonsore.*

Stygias descendere quærit ad undas,
fugiat, si sapit, Antiochum.
Alba minus sævis lacerantur brachia cultris,
Cum furit ad Phrygios enthea turba modos.
Mitior implicitas Alcon secat enterocelas,
Fractaque fabrili dedolat ossa manu.
Tondeat hic inopes Cynicos, et Stoica menta,
Collaque pulverea nudet equina iuba.
Hic miserum Scythica sub rupe Promethea radat;
Carnificem nudo pectore poscet avem.
Ad matrem fugiet Pentheus, ad Mænadas Orpheus;
Antiochi tantum barbara tela sonent.
Hæc quæcumque meo numeratis stigmata mento,
In vetuli pyctæ qualia fronte sedent,
Non iracundis fecit gravis unguibus uxor:
Antiochi ferrum est, et scelerata manus.
Unus de cunctis animalibus hircus habet cor:
Barbatus vivit, ne ferat Antiochum.

85. *In Zoilum.*

Sidere percussa est subito tibi, Zoile, lingua,
Dum lingis: certe, Zoile, nunc futues.

86. *In Parthenopæum.*

Leniat ut fauces medicus, quas aspera vexat
Assidue tussis, Parthenopæe, tibi:
Mella dari, nucleosque iubet, dulcesque placentas,
Et quicquid pueros non sinit esse truces.
At tu non cessas totis tussire diebus.
Non est hæc tussis, Parthenopæe: gula est.

87. *Ad Charidemum.*

Dives eras quondam; sed tunc pædico fuisti;
Et tibi nulla diu fœmina nota fuit.
Nunc sectaris anus: o quantum cogit egestas!
Illa fututorem te, Charideme, facit.

88. *De Charisiano.*

Multis iam, Lupe, posse se diebus
Pædicare negat Charisianus.
Causam cum modo quærerent sodales,
Ventrem dixit habere se solutum.

89. *Ad Pollam.*

Intactas quare mittis mihi, Polla, coronas?
A te vexatas malo tenere rosas.

90. *In Chrestillum.*

Carmina nulla probas, molli quæ limite currunt,
Sed quæ per salebras, altaque saxa cadunt.
Et tibi Mæonio res carmine maior habetur,
Luceilei columella heic situ' Metrophan' est.
Attonitusque legis, *terrai frugiferai;*
Accius et quicquid Pacuviusque vomunt.
Vis imiter veteres, Chrestille, tuosque poetas?
Dispeream, si scis, mentula quid sapiat.

91. *Epitaphium Canaces.*

Æolidon Canace iacet hoc tumulata sepulcro,
Ultima cui parvæ septima venit hiems.
Ah scelus, ah facinus! properas quid flere, viator?
Non licet hic vitæ de brevitate queri.
Tristius est leto leti genus: horrida vultus
Abstulit, et tenero sedit in ore lues:
Ipsaque crudeles ederunt oscula morbi;
Nec data sunt nigris tota labella rogis.
Si tam præcipiti fuerant ventura volatu,
Debuerant alia fata venire via.
Sed mors vocis iter properavit cludere blandæ,
Ne posset duras flectere lingua Deas.

92. *In Zoilum.*

Mentitur, qui te vitiosum, Zoile, dixit.
Non vitiosus homo es, Zoile, sed vitium.

93. *De Theodoro.*

Pierios vatis Theodori flamma penates
Abstulit: hoc Musis, hoc tibi, Phœbe, placet?
O scelus! o magnum facinus, crimenque Deorum,
Non arsit pariter quod domus, et dominus!

94. *In verpum æmulum.*

Quod nimium lives, nostris et ubique libellis
Detrahis, ignosco: verpe poeta, sapis.
Hoc quoque non curo, quod, cum mea carmina carpas,
Compilas; et sic, verpe poeta, sapis.
Illud me cruciat, Solymis quod natus in ipsis,
Pædicas puerum, verpe poeta, meum.
Ecce negas, iurasque mihi per templa Tonantis.
Non credo: iura, verpe, per Anchialum.

95. *Ad Flaccum.*

Incideris quoties in basia fellatorum,
In solio puto te mergere, Flacce, caput.

96. *Ad Germanum.*

Martia, non Rhenus, salit hic, Germane: quid obstas,
Et puerum prohibes divitis imbre lacus?
Barbare, non debet, submoto cive, ministro
Captivam victrix unda levare sitim.

97. *In Thelesillam.*

Una nocte quater possum: sed quatuor annis
Si possum, peream, te Thelesilla, semel.

98. *Ad Bassum.*

Effugere non est, Basse, basiatores.
Instant, morantur, persequuntur, occurrunt,
Et hinc, et illinc usquequaque, quacumque.
Non ulcus acre, pustulæve lucentes,
Nec triste mentum, sordidique lichenes,
Nec labra pingui delibuta ceroto,
Nec congelati gutta proderit nasi.
Et æstuantem basiant, et algentem,
Et nuptiale basium reservantem.
Non te cucullis asseret caput tectum,
Lectica nec te tuta pelle, veloque,
Nec vindicabit sella sæpius clusa.
Rimas per omnes basiator intrabit.
Non consulatus ipse, non tribunatus,
Sævique fasces, nec superba clamosi
Lictoris abiget virga basiatorem.
Sedeas in alto tu licet tribunali,
Et e curuli iura gentibus reddas;
Ascendet illa basiator, atque illa:
Febricitantem basiabit, et flentem;
Dabit oscitanti basium, natantique;
Dabit et cacanti. Remedium mali solum est,
Facias amicum, basiare quem nolis.

99. *In Lesbiam.*

De cathedra quoties surgis, iam sæpe notavi,
Pædicant miseram, Lesbia, te tunicæ.
Quas cum conata es dextra, conata sinistra
Vellere, cum lacrymis eximis, et gemitu.
Sic constringuntur gemina Symplegade culi,
Et Minyas intrant, Cyaneasque nates.
Emendare cupis vitium deforme? docebo:
Lesbia, nec surgas, censeo, nec sedeas.

100. *Ad Flaccum.*

Habere amicam nolo, Flacce, subtilem,
Cuius lacertos annuli mei cingant,
Quæ clune nudo radat, et genu pungat;
Cui serra lumbis, cuspis eminet culo.
Sed idem amicam nolo mille librarum.
Carnerius sum, pinguiarius non sum.

101. *Ad Flaccum.*

Thaida tam tenuem potuisti, Flacce, videre?
Tu, puto, quod non est, Flacce videre potes.

102. *In Lydiam.*

Non est mentitus, qui te mihi dixit habere
Formosam carnem, Lydia, non faciem.
Est ita, si taceas, et si tam muta recumbas,
Quam silet in cera vultus, et in tabula.
Sed quoties loqueris, carnem quoque, Lydia, perdis;
Et sua plus nulli, quam tibi, lin
Audiat ædilis ne te, videatque cave
Portentum est, quoties cœpit im

103. *Ad Sophronium*

Tanta tibi est animi probitas orisq
Ut mirer fieri te potuisse patrem

104. *In Uxorem.*

Uxor, vade foras, aut moribus uter
Non ego sum Curius, non Numa,
Me iucunda iuvant tractæ per pocu
Tu properas pota surgere tristis
Tu tenebris gaudes: me ludere teste
Et iuvat admissa rumpere luce la
Fascia te, tunicæque, obscuraque p
At mihi nulla satis nuda puella i
Basia me capiunt blandas imitata c
Tu mihi das, aviæ qualia mane s
Nec motu dignaris opus, nec voce iu
Nec digitis: tanquam thura, mer
Masturbabantur Phrygii post ostia
Hectoreo quoties sederat uxor eq
Et, quamvis Ithaco stertente, pudic
Illic Penelope semper habere ma
Pædicare negas: dabat hoc Cornelia
Iulia Pompeio, Porcia, Brute, tib
Dulcia Dardanio nondum miscente
Pocula, Iuno fuit pro Ganymede
Si te delectat gravitas, Lucretia tot
Sis licet usque die: Laida nocte vo

105. *Ad Garricum.*

Mittebas libram: quadrantem, Garr
Saltem semissem, Garrice, solve

106. *Ad Albinum Maxim*

Albi Maxime, si vacabit hora,
Hoc tantum lege: namque et occ
Et non es nimium laboriosus.
Transis hos quoque quatuor? Sa

107. *Ad Septicianum.*

Explicitum nobis usque ad sua cornua
Et quasi per lectum, Septiciane, re
Omnia legisti: credo, scio, gaudeo: ve
Perlegi libros sic ego quinque tuos.

108. *Ad Lectorem.*

Quamvis tam longo possis satur esse li
Lector, adhuc a me disticha pauca p
Sed Lupus usuram, puerique diaria po
Lector, solve. Taces, dissimulasque

Liber duodecimu

M. Val. Martialis Prisco suo S

Scio me patrocinium debere con triennii desidiæ; quæ absolvenda non las quoque occupationes urbicas, quibu sequimur, ut molesti potius quam offici mur; nedum in hac provinciali solitu etiam intemperanter studemus, et s sine excusatione seccessimus. Accipe e in qua hoc maximum et primum est, aures, quibus assueveram, quæro, et alieno foro litigare. Si quid est enim in quod placeat, dictavit auditor. Illa subtilitatem, illud materiarum ing thecas, theatra, conventus, in quibus loptatibus non sentiunt: ad summam quæ delicati reliquimus, quasi desti mus. Accedit his municipalium rubig iudicii loco livor, et unus aut alter m loco multi, adversus quos difficile est

stomachum. Ne mireris igitur abiecta ab , quæ a gestiente fieri solebant. Ne quid lvenienti tibi ab urbe, et exigenti negaon refero gratiam, si tantum ea præsto,) imperavi mihi, quod indulgere consuetudui paucissimis diebus, ut familiarissiures tuas exciperem adventoria sua. Tu quæ tantum apud te non periclitantur, æstimare et excutere non graveris; et, ifficillimum est, de nugis nostris iudices sito, ne Romam, si ita decreveris, non em librum mittamus, sed Hispanum.

1. *Ad eumdem.*

cessant, latratoresque Molossi,
vento silva quiescit apro,
e, brevi poteris donare libello.
æstiva est, nec tibi tota perit.

2. *Ad sua carmina.*

littoreos ibatis carmina Pyrgos,
; iam non pulverulenta via est.

3. *Ad librum suum.*

mitti qui nuper ab urbe solebas,
Romam nunc, peregrine liber,
gente Tagi, tetricique Salonis,
ios manes quæ mihi terra potens.
hospes eris, nec iam potes advena dici,
bet fratres tot domus alta Remi.
eranda novi pete limina templi,
Pierio sunt ubi templa choro.
eris, prima gradiere Suburra:
at illic consulis alta mei.
habitat facundus Stella penates,
yanteæ Stella sititor aquæ.
istalius vitreo torrente superbit,
vem dominas sæpe bibisse ferunt.
opulo, patribusque, equitique legendum:
ium siccis perleget ipse genis.
m poscis? Versus duo tresve legantur;
nt omnes te, liber, esse meum.

4. *Ad Priscum.*

o, Varioque fuit, summoque Maroni,
, atavis regibus ortus eques,
t populis, hoc te mihi, Prisce Terenti,
isse loquax, chartaque dicet anus.
genium; tu, si quid posse videmur;
genuæ ius mihi pigritiæ

5. *Ad Cæsarem.*

decimi nobis, decimique libelli
labor est, et breve rasit opus.
t vacui, quibus otia tuta dedisti:
tu, Cæsar: forsan et illa leges.

In commendationem Nervæ.

usoniæ procerum mitissimus aulæ
cet toto nunc Helicone frui.
, hilaris Clementia, cauta Potestas
unt: longi terga dedere Metus.
gentesque tuæ, pia Roma, precantur,
sit semper talis, et iste diu.
i, quem rarus habet, morumque tuorum,
ma, quos hilaris posset habere Cato.
æstare, breves extendere census,
quæ faciles vix tribuere Dei,
et fas est: sed tu, sub principe duro,
busque malis, ausus es esse bonus.

7. *De Ligeia.*

ertice quot gerit capillos,
si tot habet Ligeia, trima est.

In commendationem Traiani.

um Dea, gentiumque Roma,
Cui par est nihil et nihil secundum,
Traiani modo læta cum futuros
Tot per sæcula computaret annos,
Et fortem, iuvenemque, Martiumque
In tanto duce militem videret;
Dixit præside gloriosa tali:
Parthorum proceres, ducesque Serum,
Thraces, Sauromatæ, Getæ, Britanni,
Possum ostendere Cæsarem; venite.

9. *Ad Cæsarem.*

Palma regit nostros, mitissime Cæsar, Iberos,
Et placido fruitur pax peregrina iugo.
Ergo agimus læti tanto pro munere grates:
Misisti mores in loca nostra tuos.

10. *De Africano.*

Habet Africanus millies; tamen captat.
Fortuna multis dat nimis, satis nulli.

11. *Mittit librum ad Parthenium.*

Parthenio dic, Musa, tuo nostroque salutem:
Nam quis ab Aonio largius amne bibit?
Cuius Pimplæo lyra clarior exit ab antro?
Quem plus Pierio de grege Phœbus amat?
Et si forte (sed hoc vix est sperare) vacabit,
Tradat ut ipse duci carmina nostra, roga;
Quatuor et tantum timidumque brevemq; libellum
Commendet verbis: Hunc tua Roma legit.

12. *In Posthumum.*

Omnia promittis, cum tota nocte bibisti:
Mane nihil præstas Posthume, mane bibe.

13. *Ad Auctum.*

Genus, Aucte, lucri divites habent iram.
Odisse, quam donare, vilius constat.

14. *Ad Priscum.*

Parcius utaris, moneo, rapiente veredo,
Prisce; nec in lepores tam violentus eas.
Sæpe satisfecit prædæ venator et acri
Decidit excussus: nec rediturus, equo.
Insidias et campus habet: nec fossa, nec agger,
Nec sint saxa licet, fallere plana solent.
Non deerunt, qui tanta tibi spectacula præstent,
Invidia fati sed leviore cadant.
Si te delectant animosa pericula, Tuscis
(Tutior est virtus) insidiemur apris.
Quid te frena iuvant temeraria? Sæpius illis, (rem.
Prisce, datum est equitem rumpere, quam lepo-

15. *Adulatorium.*

Quicquid Parrhasia nitebat aula,
Donatum est oculis, Deisque nostris.
Miratur Scythicas virentis auri
Flammas Iupiter, et stupet superbi
Regis delicias, gravesque luxus.
Hæc sunt pocula, quæ decent Tonantem:
Hæc sunt, quæ Phrygium decent ministrum.
Omnes cum Iove nunc sumus beati:
At nuper (pudet, ah pudet fateri)
Omnes cum Iove pauperes eramus.

16. *In Labienum.*

Addixti, Labiene, tres agellos:
Emisti, Labiene, tres cinædos:
Pædicas, Labiene, tres agellos.

17. *In Lentinum.*

Quare tam multis a te, Lentine, diebus
Non abeat febris, quæris, et usque gemis.
Gestatur tecum pariter, pariterque lavatur:
Cœnat boletos, ostrea, sumen, aprum.
Ebria Setino fit sæpe, et sæpe Falerno:
Nec nisi per niveam Cæcuba potat aquam.
Circumfusa rosis, et nigra recumbit amomo;
Dormit et in pluma, purpureoque toro.

sit ei pulchre, cum tam bene vivat apud te,
Damam potius vis tua febris eat?

18. *Ad Iuvenalem.*

Dum tu forsitan inquietus erras
Clamosa, Iuvenalis, in Suburra,
Aut collem dominæ teris Dianæ;
Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat, vagumque
Maior Cœlius, et minor fatigant;
Me multos repetita post Decembres
Accepit mea, rusticumque fecit,
Auro Bilbilis et superba ferro.
Hic pigri colimus labore dulci
Boterdum, Plateamque: Celtiberis
Hæc sunt nomina crassiora terris.
Ingenti fruor, improboque somno,
Quem nec tertia sæpe rumpit hora,
Et totum mihi nunc repono, quicquid
Ter denos vigilaveram per annos.
Ignota est toga: sed datur petenti
Rupta proxima vestis e cathedra.
Surgentem focus excipit superba
Vicini strue cultus iliceti,
Multa villica quem coronat olla.
Venator sequitur; sed ille, quem tu
Secreta cupias habere silva.
Dispensat pueris, rogatque longos
Levis ponere villicus capillos.
Sic me vivere, sic iuvat perire.

19. *De Æmilio.*

In thermis sumit lactucas, ova, lacertum,
Et cœnare foris se negat Æmilius.

20. *Ad Fabullum.*

Quare non habeat, Fabulle, quæris
Uxorem Themison? Habet sororem.

21. *Ad Marcellam.*

Municipem rigidi quis te, Marcella, Salonis,
Et genitam nostris quis putet esse locis?
Tam rarum, tam dulce sapis; Pallatia dicent,
Audierint si te vel semel, esse suam:
Nulla nec in media certabit nata Suburra,
Nec Capitolini collis alumna tibi.
Nec cito ridebit peregrini gloria partus,
Romanam deceat quam magis esse nurum.
Tu desiderium dominæ mihi mitius urbis
Esse iubes: Romam tu mihi sola facis.

22. *De Philænide.*

Quam sit lusca Philænis indecenter,
Vis dicam breviter tibi, Fabulle?
Esset cæca decentior Philænis.

23. *In Læliam.*

Dentibus atque comis, nec te pudet, uteris emtis.
Quid facies oculo, Lælia? non emitur.

24. *Ad Iuvencum, de covino curru.*

O iucunda, covine, solitudo,
Carruca magis, essedoque gratum
Facundi mihi munus Æliani!
Hic mecum licet, hic, Iuvence, quicquid
In buccam tibi venerit, loquaris.
Non rector Libyci niger caballi,
Succinctus neque cursor antecedit.
Nusquam est mulio: mannuli tacebunt.
O si conscius esset hic Avitus,
Aurem non ego tertiam timerem.
Totus quam bene sic dies abiret!

25. *In Thelesinum.*

Cum rogo te nummos sine pignore, Non habeo, in-
Idem, si pro me spondet agellus, habes. (quis.
Quod mihi non credis veteri, Thelesine, sodali,
Credis colliculis, arboribusque meis.
Ecce reum Carus te detulit: adsit agell[u]
Exilii comitem quæris? agellus eat.

26. *In avarum amicum.*

Sexaginta teras cum limina mane senat[...]
Esse tibi videor desidiosus eques,
Quod non a prima discurram luce per ur[...]
Et referam lassus basia mille domum.
Sed tu purpureis ut des nova nomina fast[...]
Aut Numidum gentes, Cappadocumve [...]
At mihi, quem cogis medios abrumpere [...]
Et matutinum ferre, patique lutum,
Quid petitur? Rupta cum pes vagus exit [...]
Et subitus crassæ decidit imber aquæ:
Nec venit ablatis clamatus verna lacerni[...]
Accedit gelidam servus ad auriculam,
Et, Rogat ut cœnes secum Lætorius, inqu[...]
Viginti nummis non ego malo famem?
Quod sit cœna mihi, tibi sit provincia me[...]
Et faciamus idem, nec mereamur idem?

27. *In Seniam.*

A latronibus esse te fututam
Dicis, Senia: sed negant latrones.

28. *In Cinnam.*

Poto ego sextantes, tu potas, Cinna, deunce[...]
Et quereris quod non, Cinna, bibamus ide[...]

29. *De Hermogene fure.*

Hermogenes tantus mapparum, Pontice, fur e[...]
Quantus nummorum vix, puto, Massa fuit.
Tu licet observes dextram, teneasque sinistra[...]
Inveniet, mappam qua ratione trahat.
Cervinus gelidum sorbet sic halitus anguem:
Casuras alte sic rapit Iris aquas.
Nuper cum Myrino peteretur missio læso:
Subduxit mappas quatuor Hermogenes.
Cretatam prætor cum vellet mittere mappam,
Prætori mappam surpuit Hermogenes.
Attulerat mappam nemo, dum furta timentur.
Mantile e mensa surpuit Hermogenes.
Hoc quoque si deerit, medios discingere lectos,
Mensarumque pedes, non timet Hermogenes.
Quamvis non modico caleant spectacula Sole,
Vela reducuntur cum venit Hermogenes.
Festinant trepidi substringere carbasa nautæ,
Ad portum quoties paruit Hermogenes.
Linigeri fugiunt calvi, sistrataque turba,
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.
Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit [...]
A cœna semper rettulit Hermogenes. ([...]

30. *Ad Aprum.*

Siccum, sobrius est Aper: quid ad me?
Servum sic ego laudo, non amicum.

31. *De hortis Marcellæ uxoris.*

Hoc nemus, hi fontes, hæc textilis umbra sup[...]
Palmitis, hoc riguæ ductile flumen aquæ,
Prataque, nec bifero cessura rosaria Pæsto,
Quodque viret Iani mense, nec alget olus,
Quæque natat clusis anguilla domestica lymph[...]
Quæque gerit similes candida turris aves,
Munera sunt dominæ post septima lustra rever[...]
Has Marcella domos, parvaque regna dedit.
Si mihi Nausicae patrios concederet hortos,
Alcinoo possem dicere, Malo meos.

32. *In Vacerram.*

O Iularum dedecus Kalendarum,
Vidi, Vacerra, sarcinas tuas; vidi,
Quas non retentas pensione pro bima
Portabat uxor rufa crinibus septem,
Et cum sorore cana mater ingenti.

cte Ditis emersas.
igore et fame siccus,
allidus magis buxo,
porum, sequebaris.
crederes Aricinum.
tus, et bipes mensa,
, corneoque cratere,
pta latere meiebat.
uberat amphoræ cervix:
t inutiles mœnas
urcei fatebatur,
misit aura piscinæ.
t casei Tholosatis,
nec corona pulei,
allioque, cepisque,
natris olla resina,
a pilantur uxores.
s, villicosque derides,
o Vacerra, cum possis?
pompa convenit ponti.

3. *De Labieno.*

abienus vendidit hortos:
nunc Labienus habet.

Iulium Martialem.

, quatuorque messes
nini, fuere, Iuli;
a mixta sunt amaris:
men fuere plura.
mnis huc et illuc
orque digeratur,
a turba nigriorem.
acerba quædam,
ni cavere morsus,
nimis sodalem.
us, et minus dolebis.

d Callistratum.

ter mecum, Callistrate, vivas,
te mihi sæpe soles.
t, quam vis, Callistrate, credi:
rrat talia, plura tacet.

. *In Lobullum.*

r aut duas amico,
ogam, brevemque lænam,
olos manu crepantes,
qui duas Kalendas,
si tu, Labulle, donas,
nihi, bonus. Quid ergo?
ar, optimus malorum.
asque, Memmiosque,
bi redde, sed priores:
ultimus bonorum,
ibusque gloriari?
levemque Passerinum.
ia præterire asellos.

7. *In nasutum.*

m cupis videri.
nolo polyposum.

. *Ad Candidum.*

s noctesque diesque cathedris
us in urbe nimis,
unguento, perlucidus ostro,
pectore, crure glaber,
comes improbus hæret,
eas, Candide: non futuit.

. *In Sabellum.*

llus es, Sabelle.
bellus et Sabellus.
e malo, quam Sabellum.
m, Sabelle, belle!

40. *In Pontilianum.*

Mentiris? credo: recitas mala carmina? laudo.
Cantas? canto: bibis, Pontiliane? bibo.
Pedis? dissimulo: gemma vis ludere? vincor.
Res una est, sine me quam facis, et taceo.
Nil tamen omnino præstas mihi. Mortuus, inquis,
Accipiam bene te. Nil volo: sed morere.

41. *In Tuccam.*

Non est, Tucca, satis, quod es gulosus:
Et dici cupis, et cupis videri.

42. *De Callistrato et Afro.*

Barbatus rigido nupsit Callistratus Afro
Hac, qua lege viro nubere virgo solet.
Præluxere faces; velarunt flammea vultus;
Nec tua defuerunt verba, Thalasse, tibi.
Dos etiam dicta est. Nondum tibi, Roma, videtur
Hoc satis? Expectas numquid ut et pariat?

43. *In Sabellum.*

Facundos mihi, de libidinosis
Legisti nimium, Sabelle, versus,
Quales nec Didymi sciunt puellæ,
Nec molles Elephantidos libelli.
Sunt illic Veneris novæ figuræ,
Quales perditus audeat fututor;
Præstent, et taceant quid exoleti;
Quo symplegmate quinque copulentur:
Qua plures teneantur a catena;
Extinctam liceat quid ad lucernam.
Tanti non erat esse te disertum.

44. *Ad M. Unicum.*

Unice, cognato iunctum mihi sanguine nomen,
Quique geris studiis corda propinqua meis;
Carmina cum facias soli cedentia fratri,
Pectore non minor es, sed pietate prior.
Lesbia cum tenero te posset amare Catullo,
Te, post Nasonem, blanda Corinna sequi.
Nec deerant Zephyri, si te dare vela iuvaret;
Sed tu litus amas: hoc quoque fratris habes.

45. *Ad Phœbum.*

Hædina tibi pelle contegenti
Nudæ tempora verticemque calvæ,
Festive tibi, Phœbe, dixit ille,
Qui dixit caput esse calceatum.

46. *Ad Classicum.*

Vendunt carmina Gallus, et Lupercus.
Sanos, Classice, nunc nega poetas.

47. *In habentem varios mores.*

Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem:
Nec tecum possum vivere, nec sine te.

48. *In lautum invitatorem.*

Boletos et aprum si, tanquam vilia, ponis,
Et non esse putas hæc mea vota, volo.
Si fortunatum fieri me credis et hæres
Vis scribi, propter quinque Lucrina, vale.
Lauta tamen cœna est; fateor lautissima: sed cras
Nil erit, immo hodie, protinus immo nihil,
Quod sciat infelix damnatæ spongia virgæ,
Vel quicumque canis, iunctaque testa viæ.
Mullorum, leporumque, et suminis exitus hic est,
Sulfureusque color, carnificesque pedes.
Non Albana mihi sit comissatio tanti,
Nec Capitolinæ, pontificumque dapes.
Imputet ipse Deus nectar mihi, fiet acetum,
Et Vaticani perfida vappa cadi.
Convivas alios cœnarum quære magister,
Quos capiant mensæ regna superba tuæ.
Me meus ad subitas invitet amicus ofellas:
Hæc mihi, quam possum reddere, cœna placet.

49. *Ad Linum pædagogum.*

Crinitæ Line pædagoge turbæ,
Rerum quem dominum vocat suarum,
Et credit cui Postumilla dives
Gemmas, aurea, vina, concubinos;
Sic te, perpetua fide probatum,
Nulli non tua præferat patrona:
Succurras misero, precor, furori,
Et serves aliquando negligenter
Illos, qui male cor meum perurunt,
Quos et noctibus et diebus opto
In nostro cupidus sinu videre,
Formosos, niveos, pares, gemellos,
Grandes, non pueros, sed uniones.

50. *In habentem amœnas ædes.*

Daphnonas, platanonas, et aerias cyparissos,
Et non unius balnea solus habes;
Et tibi centenis stat porticus alta columnis,
Calcatusque tuo sub pede lucet onyx:
Pulvereumque fugax hippodromon ungula plaudit;
Et pereuntis aquæ fluctus ubique sonat.
Atria longa patent: sed nec cœnantibus usquam,
Nec somno, locus est: quam bene non habitas!

51. *De Fabullo.*

Tam sæpe nostrum decipi Fabullinum,
Miraris, Aule? Semper bonus homo tiro est.

52. *Ad Semproniam.*

Tempora Pieria solitus redimire corona,
Nec minus attonitis vox celebrata reis,
Hic situs est, hic ille tuus, Sempronia, Rufus;
Cuius et ipse tui flagrat amore cinis.
Dulcis in Elysio narraris fabula campo;
Et stupet ad raptus Tyndaris ipsa tuos.
Tu melior, quæ deserto raptore redisti;
Illa virum voluit nec repetita, sequi.
Ridet, et Iliacos audit Menelaus amores:
Absolvit Phrygium vestra rapina Parim.
Accipient olim cum te loca læta piorum,
Non erit in Stygia notior umbra domo.
Non aliena videt, sed amat Proserpina raptas;
Iste tibi dominam conciliabit amor.

53. *In avarum.*

Nummi cum tibi sint, opesque tantæ,
Quantas civis habet, paterve, rarus;
Largiris nihil incubasque gazæ,
Ut magnus draco, quem canunt poetæ
Custodem Scythici fuisse luci.
Sed causa, ut memoras, et ipse iactas,
Diræ filius est rapacitatis.
Et quid tu fatuos, rudesque quæris,
Illudas quibus, auferasque mentem?
Huic semper vitio pater fuisti.

54. *In Zoilum.*

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

55. *Ad puellas.*

Gratis qui dare vos iubet, puellæ,
Insulsissimus, improbissimusque est.
Gratis ne date; basiate gratis,
Hoc Ægle negat, hoc avara vendit:
Sed vendat bene, basiare quantum est?
Hoc vendit quoque nec levi rapina:
Aut libram petit illa Cosmiani,
Aut binos quater a nova moneta,
Ne sint basia muta, nec maligna,
Nec clusis aditum neget labellis,
Humane facit hoc tamen: sed unum est:
Gratis quæ dare basium recusat,
Gratis lingere nec recusat Ægle.

56. *In Policarmum.*

Ægrotas uno decies aut sæpius anno;
Nec tibi, sed nobis, hoc, Polychar
Nam, quoties surgis, soteria poscis a
Sit pudor: ægrota iam, Polycharm

57. *Ad Sparsum.*

Cur sæpe sicci parva rura Nomenti
Laremque villæ sordidum petam, c
Nec cogitandi, Sparse, nec quiesce
In urbe locus est pauperi; negant v
Ludimagistri mane, nocte pistores
Ærariorum marculi die toto.
Hinc otiosus sordidam quatit mens
Neroniana nummularius massa;
Illinc paludis malleator Hispanæ
Tritum nitenti fuste verberat saxı
Nec turba cessat entheata Bellonæ,
Nec fasciato naufragus loquax trun
A matre doctus nec rogare Iudæus,
Nec sulfuratæ lippus institor merc
Numerare pigri damna qui potest s
Dicet quot æra verberent manus u
Cum secta Colcho luna vapulat rho
Tu, Sparse, nescis ista nec potes sc
Petilianis delicatus in regnis,
Cui plana summos despicit domus
Et rus in urbe est, vinitorque Rom
Nec in Falerno colle maior auctum
Intraque limen clausus essedo curr
Et in profundo somnus, et quies nu
Offensa linguis; nec dies, nisi adm
Nos transeuntis risus excitat turbæ
Et ad cubile est Roma: tædio fessis
Dormire quoties libuit, imus ad vil

58. *Ad Alaudam.*

Ancillariolum tua te vocat uxor, et ips
Lecticariola est: estis, Alauda, pare

59. *De importunis basiatori*

Tantum dat tibi Roma basiorum
Post annos modo quindecim rever
Quantum Lesbia non dedit Catul
Te vicinia tota, te pilosus
Hircoso premit osculo colonus.
Hinc instat tibi textor, inde fullo,
Hinc sutor modo pelle basiata,
Hinc menti dominus pediculosi,
Hinc defioculusque, et inde lippus,
Fellatorque, recensque cunnilingu
Iam tanti tibi non fuit redire.

60. *Ad suum natalem.*

Martis alumne dies, roseam quo lampad
Magnaque siderei vidimus ora Dei;
Si te rure coli viridesque pigebit ad ara
Qui fueras Latia cultus in urbe mihi:
Da veniam, servire tuis quod nolo Kale
Et, qua sum genitus, vivere luce volo
Natali pallere suo, ne calda Sabello
Desit; et, ut liquidum potet Alauda
Turbida sollicito transmittere Cæcuba
Atque inter mensas ire, redire, suas;
Excipere hos, illos et tota surgere cœna,
Marmora calcantem frigidiora gelu:
Quæ ratio est, hæc sponte tua perferre,
Quæ, te si iubeat rex dominusque, ne

61. *De Ligurra.*

Versus, et breve vividumque carm
In te ne faciam, times, Ligurra;
Et dignus cupis hoc metu videri:
Sed frustra metuis, cupisque frust

ɔs Libyci fremunt leones;
ıt papilionibus molesti.
, censeo, si legi laboras,
ɔrnicis ebrium poetam,
bone rudi, putrique creta
carmina, quæ legunt cacantes.
ıæc stigmate non meo notanda est.

Saturnum pro Prisco Terentio.

magne poli, mundique prioris,
igra quies, nec labor ullus erat,
imis fulmen, nec fulmine digna,
ad Manes, sed sita dives humus;
ıc facilisque veni sollennia Prisci
um sacris te decet esse tuis.
patriæ sexta, pater optime, bruma
atia reddis ab urbe Numæ.
ısonio similis tibi pompa macello
t quantus luxurietur honos?
arca manus, largæque nomismata men-
ırne, tibi pernumerentur opes? (sæ,
s pretium meritis, et gratia maior,
t frugi, sic tua sacra colit.
e tuo sic semper amere Decembri:
ıbeas sæpe redire dies.

63. *Ad Cordubam.*

Corduba lætior Venafro,
ıec minus absoluta testa,
æ superas oves Galesi,
ıurice nec cruore mendax,
ctis gregibus colore vivo;
tro, rogo, sit pudor poetæ,
is recitet meos libellos:
, si faceret bonus poeta,
sem dare mutuos honores:
ıpit sine talione cœlebs.
perdere non potest, quod aufert.
deterius latrone nudo:
rius est malo poeta.

64. *De Cinna.*

oseos facieque comaque ministros
uum fecit. Cinna gulosus homo est.

65. *De Phyllide.*

Phyllis nocte cum mihi tota
isset omnibus modis largam,
tem mane quod darem munus,
Cosmi, Nicerotis an libram,
arum pondus acre lanarum,
ıeta Cæsaris decem flavos;
collum, basioque tam longo
quam sunt nuptiæ columbarum,
epit Phyllis amphoram vini.

66. *Ad Amœnum.*

genis domus est tibi millibus emta,
uam summa vel breviore cupis.
torem vafra corrumpis, Amœne,
vitiis ambitiosa latet.
prima fulgent testudine lecti,
ısiaci pondera rara citri. (tat:
tque aurum non simplex Delphica por-
ri, dominos quos precer esse meos.
nta sonas, et ais, non esse minoris.
m vili vendis, Amœne, domum.

67. *In natalem Maronis.*

Mercurium creastis, Idus:
is redit Idibus Diana:
es Maro consecravit Idus.
pe colas et has et illas,
gni celebras Maronis Idus.

68. *Ad Clientes.*

Matutine cliens, urbis mihi causa relictæ,
Atria, si sapias, ambitiosa colas.
Non sum ego causidicus, nec amaris litibus aptus:
Sed piger, et senior, Pieridumque comes.
Otia me somnusque iuvant, quæ magna negavit
Roma mihi: redeo, si vigilatur et hic.

69. *Ad Paullum.*

Sic, tanquam tabulas, scyphosque, Paulle,
Omnes archetypos habes amicos.

70. *De Apro.*

Lintea ferret Apro vatius cum vernula nuper,
Et supra togulam lusca sederet anus;
Atque olei stillam daret enterocelicus unctor;
Udorum tetricus censor et asper erat.
Frangendos calices, effundendumque Falernum
Clamabat, biberet qui modo lotus eques.
A sene sed postquam patruo venere trecenta,
Sobrius a thermis nescit abire domum.
O quantum diatreta valent, et quinque comati!
Tunc, cum pauper erat, non sitiebat Aper.

71. *Ad Lygdum.*

Nil non, Lygde, mihi negas roganti;
At quondam mihi, Lygde, nil negabas.

72. *Ad Pannicum.*

Iugera mercatus prope busta latentis agelli,
Et male compactæ culmina fulta casæ,
Deseris urbanas, tua prædia, Pannice, lites,
Parvaque, sed tritæ præmia certa togæ. (bas
Frumentum, milium, ptisanamque, fabamque so le-
Vendere pragmaticus; nunc emis agricola.

73. *Ad Catullum.*

Hæredem tibi me, Catulle, dicis.
Non credam, nisi legero, Catulle.

74. *Ad Flaccum.*

Cum tibi Niliacus portet crystalla cataplus,
Accipe de circo pocula Flaminio.
Hi magis audaces, an sunt qui talia mittunt
Munera? sed geminus vilibus usus inest.
Nullum sollicitant hæc, Flacce, toreumata furem;
Et nimium calidis non vitiantur aquis.
Quid, quod securo potat conviva ministro,
Et casum tremulæ non timuere manus?
Hoc quoque non nihil est, quod propinabis in istis,
Frangendus fuerit si tibi, Flacce, calix.

75. *De pueris.*

Festinat Polytimus ad puellas:
Invitus puerum fatetur Hymnus:
Pastas glande nates habet Secundus:
Mollis Dindymus est, sed esse non vult:
Amphion potuit puella nasci.
Horum delicias, superbiamque,
Et fastus querulos, amice, malo,
Quam dotis mihi quinquies ducena.

76. *De agricola.*

Amphora vigessis, modius datur ære quaterno.
Ebrius et crudus nil habet agricola.

77. *De Æthonte.*

Multis dum precibus Iovem salutat,
Stans summos resupinus usque in ungues,
Æthon in Capitolio, pepedit.
Riserunt comites: sed ipse Divum
Offensus genitor, trinoctiali
Affecit domicœnio clientem.
Post hoc flagitium, misellus Æthon,
Cum vult in Capitolium venire,
Sellas ante petit Patroclianas,
Et pedit deciesque, viciesque.
Sed, quamvis sibi caverit crepando,

Compressis natibus Iovem salutat.

78. *De eodem.*

Ante Iovis statuam crepuit satur histrio: pœnam
Iupiter indixit, vivere de proprio.

79. *Ad Bithynicum.*

Nil in te scripsi, Bithynice: credere non vis,
Et iurare iubes: malo satisfacere.

80. *Ad Atticillam.*

Donavi tibi multa, quæ rogasti:
Donavi tibi plura, quam rogasti:
Non cessas tamen usque me rogare.
Quisquis nil negat, Atticilla, fellat.

81. *De Callistrato.*

Ne laudet dignos, laudat Callistratus omnes.
Cui malus est nemo, quis bonus esse potest?

82. *De Umbro.*

Brumæ diebus, feriisque Saturni,
Mittebat Umber aliculam mihi pauper:
Nunc misit alicam; factus est enim dives.

83. *De Menogene.*

Effugere in thermis et circa balnea non est
Menogenen, omni tu licet arte velis.
Captabit tepidum dextra lævaque trigonem,
Imputet exceptas ut tibi sæpe pilas.
Colliget, et referet laxum de pulvere follem,
Et si iam lotus, iam soleatus erit.
Lintea si sumes, nive candidiora loquetur,
Sint licet infantis sordidiora sinu.
Exiguos secto comentem dente capillos
Dicet Achilleas disposuisse comas.
Fumosæ feret ipse tropin de fæce lagenæ,
Frontis et humorem colliget usque tuæ.
Omnia laudabit, mirabitur omnia, donec
Perpessus dicas tædia mille, Veni.

84. *De Fabiano.*

Derisor Fabianus herniarum,
Omnes quem modo colei timebant
Dicentem tumidas in hydrocelas,
Quantum nec duo dicerent Catulli,
In thermis subito Neronianis
Vidit se miser, et tacere cœpit.

85. *Ad Polytimum.*

Nolueram, Polytime, tuos violare capillos:
Sed iuvat hoc precibus me tribuisse tuis.
Talis eras, modo tonse Pelops, positisque nitebas
Crinibus, ut totum sponsa videret ebur.

86. *In Fabullum.*

Pædiconibus os olere dicis.
Hoc si, sicut ais, Fabulle, verum est,
Quid tu credis olere cunnilingis?

87. *In non arrigentem.*

Triginta tibi sunt pueri, totidemque puellæ:
Una est, nec surgit, mentula: quid facies?

88. *De Cotta.*

Bis Cotta soleas perdidisse se questus,
Dum negligentem ducit ad pedes vernam,
Qui solus inopi præstat, et facit turbam;
Excogitavit, homo sagax et astutus,
Ne facere posset tale sæpius damnum;
Excalceatus ire cœpit ad cœnam.

89. *De Tongiliano.*

Tongilianus habet nasum: scio, non nego: sed iam
Nil, præter nasum, Tongilianus habet.

90. *Ad Charinum.*

Quod lana caput alligas, Charine,
Non aures tibi, sed dolent capilli.

91. *De Marone.*

Pro sene, sed clare, votum Maro fecit amico,
Cui gravis et fervens hemitritæus erat:
Si Stygias æger non iret missus ad und
Ut caderet magno victima grata Iov
Cœperunt certam medici spondere sal
Ne votum solvat, nunc Maro vota fa

92. *In Magullam.*

Communis tibi cum viro, Magull
Cum sit lectulus, et sit exoletus,
Quare, dic mihi, non sit et minis
Suspiras: ratio est, times lagenar

93. *Ad Priscum.*

Sæpe rogare soles, qualis sim, Prisce,
Si fiam locuples, simque repente pot
Quemquam posse putas mores narrare
Dic mihi, si fias tu leo, qualis eris?

94. *De Fabulla.*

Qua mœchum ratione basiaret
Coram coniuge, repperit Fabulla.
Parvum basiat usque morionem:
Hunc multis rapit osculis madent
Mœchus protinus, et suis repletum
Ridenti dominæ statim remittit.
Quanto morio maior est maritus!

95. *In Tuccam.*

Scribebamus epos: cœpisti scribere: ce
Æmula ne starent carmina nostra t
Transtulit ad tragicos se nostra Thali
Aptasti longum tu quoque syrma tib
Fila lyræ movi Calabris exculta Camo
Plectra rapis nobis ambitione nova.
Audemus satyras: Lucilius esse labora
Ludo leves elegos; tu quoque ludis id
Quid minus esse potest? epigrammata f
Hinc etiam petitur iam mea fama tib
Elige, quid nolis? quis enim pudor, om
Et, si quid non vis, Tucca, relinque n

96. *Ad Rufum.*

Musæi pathicissimos libellos,
Qui certant Sybariticis libellis,
Et tinctas sale prurientе chartas
Instanti lege, Rufe: sed puella
Sit tecum tua, ne Thalassionem
Indicas manibus libidinosis,
Et fias sine fœmina maritus.

97. *In Zelotypam.*

Cum tibi nota tui sit vita fidesque mari
Nec premat ulla tuos, sollicitetve tor
Quid quasi pellicibus torqueris inepta t
In quibus et brevis est, et fugitiva Ve
Plus tibi quam domino pueros præstare
Hi faciunt, ut sis fœmina sola viro.
Hi dant, quod non vis uxor dare. Do tan
Ne vagus a thalamis coniugis erret an
Non eadem res est: Chiam volo, nolo ma
Ne dubites quæ sit Chia, marisca tua
Scire suos fines matrona et fœmina debe
Cede suam pueris; utere parte tua.

98. *In Bassum.*

Uxor cum tibi sit puella, qualem
Votis vix petat improbis maritus,
Dives, nobilis, erudita, casta;
Rumpis, Basse, latus, sed in comati
Uxoris tibi dote quos parasti.
Et sic ad dominam reversa languet
Multis mentula millibus redemta:
Sed nec vocibus excitata blandis,
Molli pollice nec rogata, surgit.
Sit tandem pudor, aut eamus in ius.
Non est hæc tua, Basse: vendidisti.

99. *Ad Bœtim.*

ra crinem redimite corona,
nitidis vellera tingis aquis;
ius, quem Pallas amat; cui rector aqua-
vigerum per freta pandit iter; (rum
tis vestras Instantius oras
hic populis, ut prior, annus eat.
, onus quod sit, succedere Macro.
etitur pondera, ferre potest.

100. *In effrontem.*

tris nasum, duo lumina patris,
gestus dicis habere tuæ.
priscos, nullamque in corpore partem
frontem, dic mihi, cuius habes?

101. *Ad Mattum.*

e domi se tunc cum limina pulsas,
, nescis? Dormio, Matte, tibi.

102. *Ad Milonem.*

, vestes, argentum, pallia, gemmas,
Milo, soles, cum quibus emtor abit.
ior merx est, quæ, vendita sæpe,
n nunquam deserit, aut minuit.

ber decimus tertius

ui XENIA *inditum nomen.*

1. *Ad lectorem.*

ylis, ne pænula desit olivis,
n metuat sordida blatta famem,
icas, Musæ, mea damna papyros:
cce, novos ebria bruma sales.
gnanimo depugnat tessera talo,
nostrum cum cane quassat ebur.
arta nuces, hæc est mihi charta fritillus:
amnum, nec facit ista lucrum.

2. *In detractorem.*

sque licet, sis denique nasus,
noluerit ferre rogatus Atlas,
am tu deridere Latinum,
in nugas dicere plura meas,
dixi: quid dentem dente iuvabit
rne opus est, si satur esse velis.
eram, qui se mirantur, in illos
e: nos hæc novimus esse nihil.
oc nimium nihil est, si candidus aure.
ina si mihi fronte venis.

3. *Ad lectorem.*

e gracili Xeniorum turba libello
nummis quatuor emta tibi.
nimium: poterit constare duobus,
ucrum bibliopola Tryphon.
pitibus pro munere disticha mittas,
rarus, quam mihi, nummus erit.
itulos sua nomina rebus habebis:
, si quid non facit ad stomachum.

4. *Thus.*

ereæ Germanicus imperet aulæ,
terris, da pia thura Iovi.

5. *Piper.*

tulo lucet ficedula lumbo,
forte datur, si sapis, adde piper.

6. *Alica.*

mulsum poterit tibi mittere dives.
uerit mittere dives, eme.

7. *Conchis Faba.*

bra conchis tibi pallida testa,
comis sæpe negare potes.

8. *Far.*

as Clusinis pultibus ollas,
vacuis dulcia musta bibas.

9. *Lens.*

Accipe Niliacam, Pelusia munera, lentem:
Vilior est alica, carior illa faba.

10. *Simila ex tritico.*

Nec poteris similæ dotes numerare, nec usus,
Pistori toties cum sit et apta coco.

11. *Hordeum.*

Mulio quod non des tacituris, accipe mulis.
Hæc ego cauponi, non tibi, dona dedi.

12. *Frumentum triticeum.*

Tercentum Libyci modios de messe coloni
Sume, suburbanus ne moriatur ager.

13. *Betæ.*

Ut sapiant fatuæ, fabrorum prandia, betæ,
O quam sæpe petet vina piperque cocus!

14. *Lactuca.*

Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?

15. *Ligna acapna.*

Si vicina tibi Nomento rura coluntur,
Ad villam moneo, rustice, ligna feras.

16. *Rapa.*

Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa,
Quæ damus, in cœlo Romulus esse solet.

17. *Coliculi.*

Ne tibi pallentes moveant fastidia caules,
Nitrata viridis brassica fiat aqua.

18. *Porri sectivi.*

Fila Tarentini graviter redolentia porri
Edisti quoties, oscula clausa dato.

19. *Porri capitati.*

Mittit præcipuos nemoralis Aricia porros:
In niveo virides stipite cerne comas.

20. *Napi.*

Nos Amiternus ager felicibus educat hortis:
Nursinas poteris parcius esse pilas.

21. *Asparagi.*

Mollis in æquorea quæ crevit spina Ravenna,
Non erit incultis gratior asparagis.

22. *Uva duracina.*

Non habilis cyathis, et inutilis uva Lyæo:
Sed, non potanti me tibi nectar ero.

23. *Chia ficus.*

Chia seni similis Baccho, quem Setia misit:
Ipsa merum secum portat, et ipsa salem.

24. *Cydonia.*

Si tibi Cecropio saturata cydonia melle
Ponentur, dicas hæc melimela, licet.

25. *Nuces pineæ.*

Poma sumus Cybeles: procul hinc discede, viator,
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

26. *Sorba.*

Sorba sumus, molles nimium durantia ventres:
Aptius hæc puero, quam tibi, poma dabis.

27. *Spathalion caryotarum.*

Aurea porrigitur Iani caryota Kalendis:
Sed tamen hoc munus pauperis esse solet.

28. *Coctana.*

Hæc, tibi quæ torta venerunt condita meta,
Si maiora forent coctana, ficus erant.

29. *Pruna Damascena.*

Pruna peregrinæ carie rugosa senectæ
Sume; solent duri solvere ventris onus.

30. *Caseus Lunensis.*

Caseus, Etruscæ signatus imagine Lunæ,
Præstabit pueris prandia mille tuis.

31. *Caseus Vestinus.*

Si sine carne voles ientacula sumere frugi,
Hæc tibi Vestino de grege massa venit.

32. *Caseus Velabrensis.*

Non quemcumque focum, nec fumum caseus omnem,
  Sed Velabrensem qui bibit, ille sapit.

33. *Casei Trebulani.*

Trebula nos genuit: commendat gratia duplex,
  Sive levi flamma, sive domamur aqua.

34. *Bulbi.*

Cum sit anus coniux, et sint tibi mortua membra,
  Nil aliud bulbis quam satur esse potes.

35. *Lucanica.*

Filia Picenæ venio Lucanica porcæ:
  Pultibus hinc niveis grata corona datur.

36. *Olivæ.*

Hæc, quæ Picenis venit subducta trapetis,
  Inchoat, atque eadem finit oliva dapes.

37. *Mala citrea.*

Aut Corcyræi sunt hæc de frondibus horti,
  Aut hæc Massyli poma draconis erant.

38. *Colostrum.*

Surripuit pastor quæ nondum stantibus hædis,
  De primo matrum lacte colostra damus.

39. *Hædi.*

Lascivum pecus, et viridi non utile Baccho,
  Det pœnas: nocuit iam tener ille Deo.

40. *Ova*

Candida si croceos circumfluit unda vitellos,
  Hesperius scombri temperet ova liquor.

41. *Porcellus lactens.*

Lacte mero pastum pigræ mihi matris alumnum
  Ponat, et Ætolo de sue dives edat.

42. *Apyrina et tuberes.*

Non tibi de Libycis tuberes et apyrina ramis,
  De Nomentanis sed damus arboribus.

43. *Idem.*

Lecta suburbanis mittuntur apyrina ramis,
  Et vernæ tuberes: quid tibi cum Libycis?

44. *Sumen.*

Esse putes nondum sumen: sic ubere largo
  Effluit, et vivo lacte papilla tumet.

45. *Pulli gallinacei.*

Si Libycæ nobis volucres et Phasides essent,
  Acciperes: at nunc accipe cortis aves.

46. *Persica, Nucipersica.*

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis:
  Nunc in adoptivis Persica cara sumus.

47. *Panes Picentini.*

Picentina Ceres niveo sic nectare crescit,
  Ut levis accepta spongia turget aqua.

48. *Boleti.*

Argentum atq; aurum facile est, læuamq; togamque,
  Mittere: boletos mittere difficile est.

49. *Ficedula.*

Cum me ficus alat, cum pascar dulcibus uvis,
  Cur potius nomen non dedit uva mihi?

50. *Tubera.*

Rumpimus altricem tenero quæ vertice terram
  Tubera, boletis poma secunda sumus.

51. *Turdorum corona.*

Texta rosis fortasse tibi, vel divite nardo,
  At mihi de turdis facta corona placet.

52. *Anas.*

Tota quidem ponatur anas: sed pectore tantum,
  Et cervice sapit: cætera redde coco.

53. *Turtur.*

Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca, valebis:
  Et cochleas tibi habe: perdere nolo famem.

54. *Perna.*

Cæretana mihi fiet, vel missa licebit
  De Menapis: lauti de petasone vorent.

55. *Petaso.*

Musteus est: propera, caros nec diffe
  Nam mihi cum vetulo sit petason

56. *Vulva.*

Te fortasse magis capiet de virgine
  Me materna gravi de sue vulva ca

57. *Colocasia.*

Niliacum ridebis olus, lanasque seq
  Improba cum morsu fila manuque

58. *Iecur anseris.*

Aspice, quam tumeat magno iecur a
  Miratus dices, Hoc, rogo, crevit

59. *Glires.*

Tota mihi dormitur hiems; et ping
  Tempore sum, quo me nil nisi so

60. *Cuniculus.*

Gaudet in effossis habitare cuniculu
  Monstravit tacitas hostibus ille

61. *Attagenæ.*

Inter sapores fertur alitum prim
Ionicarum gustus attagenarum.

62. *Gallina altilis*

Pascitur et dulci facilis gallina fari
  Pascitur et tenebris: ingeniosa gu

63. *Capo.*

Ne nimis exhausto macresceret ingu
  Amisit testes: nunc mihi Gallus

64. *Idem.*

Succumbit sterili frustra gallina ma
  Hanc matris Cybeles esse decebat

65. *Perdix.*

Ponitur Ausoniis avis hæc rarissima
  Hancin lautorum mandere sæpe so

66. *Columbini.*

Ne violes teneras periuro dente colu
  Tradita si Cnidiæ sunt tibi sacra

67. *Palumbus torquat*

Inguina torquati tardant hebetantque
  Non edat hanc volucrem, qui cupit

68. *Galbula.*

Galbula decipitur calamis et retibus a
  Turget adhuc viridi cum rudis uva

69. *Cattæ.*

Pannonicas nobis nunquam dedit Um
  Mavult hæc domino mittere dona P

70. *Pavo.*

Miraris, quoties gemmantes explicat a
  Et potes hunc sævo tradere, dure, co

71. *Phœnicopterus.*

Dat mihi penna rubens nomen: sed lin
  Nostra sapit. Quid si garrula lingua

72. *Phasianus.*

Argiva primum sum transportata cari
  Ante mihi notum nil, nisi Phasis, e

73. *Numidicæ.*

Ansere Romano quamvis satur Hanni
  Ipse suas nunquam barbarus edit ave

74. *Anser.*

Hæc servavit avis Tarpeii templa Ton
  Miraris? Nondum fecerat illa Deus.

75. *Grues.*

Turbabis versus, nec litera tota volabi
  Unam perdideris si Palamedis aven

76. *Rusticula.*

Rustica sim, an perdix, quid refert, si s
  Carior est perdix; sic sapit illa mag

77. *Cycnus.*

Dulcia defecta modulatur carmina li
  Cantator cycnus funeris ipse sui.

78. *Porphyriones.*
et magni volucris tam parva gigantis?
ı Prasini Porphyrionis habet.
79. *Mullus.*
lvecto, sed, iam piger, æquore mullus
:it: vivum de mare, fortis erit.
80. *Muræna.*
n Siculo grandis muræna profundo,
t exustam mergere Sole cutem.
81. *Rhombus.*
ı lata gerat patella rhombum,
ı latior est tamen patella.
82. *Ostrea.*
no veni modo concha Lucrino:
ınc sitio luxuriosa garum.
83. *Squillæ.*
os Liris amat, quem silva Maricæ
hinc squillæ maxima turba sumus.
84. *Scarus.*
æquoreis qui venit obesus ab undis,
ıs bonus est: cætera vile sapit.
85. *Coracinus.*
iliaci raperis, Coracine, macelli:
rior est gloria nulla gulæ.
86. *Echinus.*
gitos testudine pungat acuta,
eposito mollis echinus erit.
87. *Murices.*
ı nostro tinctas, ingrate, lacernas
non est hoc satis, esca sumus.
88. *Gobius.*
int lauta licet convivia terris,
m cœnæ gobius esse solet.
89. *Lupus.*
nei lupus excipit ora Timavi,
dulces cum sale pastus aquas.
90. *Aurata.*
audem pretiumque aurata meretur,
lus erit concha Lucrina cibus.
91. *Acipensis.*
ıs acipensem mittite mensas:
s ornent munera rara dapes.
92. *Lepus.*
rdus, si quis me iudice certet,
lrupedes mattea prima lepus.
93. *Aper.*
eis metuendus setiger agris
dit cuspide, talis erat.
94. *Damæ.*
tur apri; defendunt cornua cervos:
amæ quid, nisi præda, sumus?
95. *Oryx.*
n non ultima præda ferarum,
x, constat quot mihi morte canum!
96. *Cervus.*
tuo domitus, Cyparisse, capistro:
iste tuus, Silvia, cervus erat?
97. *Lalisio.*
st onager, solaque lalisio matre
hoc infans, sed breve, nomen habet.
98. *Dorcas.*
vo donabis dorcada nato:
let hanc mittere turba togis.
99. *Caprea.*
ımma capream de rupe videbis:
peres: despicit illa canes.
100. *Onager.*
t onager: mitti venatio debet
ythræi: iam removete sinus.

101. *Oleum Venafranum.*
Hoc tibi Campani sudavit bacca Venafri
Unguentum, quoties sumis, et istud olet.
102. *Garum Sociorum.*
Expirantis adhuc scombri de sanguine primo,
Accipe fastosum, munera cara, garum.
103. *Muria.*
Antipolitani, fateor, sum filia thynni:
Essem si scombri, non tibi missa forem.
104. *Mel Atticum.*
Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti
Pallados a silvis nobile nectar apis.
105. *Favi Siculi.*
Cum dederis Siculos mediis de collibus Hyblæ,
Cecropios dicas tu licet esse favos.
106. *Passum.*
Gnossia Minoæ genui vindemia Cretæ
Hoc tibi, quod mulsum pauperis esse solet.
107. *Picatum vinum.*
Hæc de vitifera venisse picata Vienna
Ne dubites: misit Romulus ipse mihi.
108. *Mulsum.*
Attica, nectareum turbatis, mella, Falernum:
Misceri decet hoc a Ganymede merum.
109. *Albanum.*
Hoc de Cæsareis mitis vindemia cellis
Misit, Iuleo quæ sibi monte placet.
110. *Surrentinum.*
Surrentina bibis? nec myrrhina picta, nec aurum
Sume: dabunt calices hæc tibi vina suos.
111. *Falernum.*
De Sinuessanis venerunt Massica prælis:
Condita quo quæris consule? nullus erat.
112. *Setinum.*
Pendula Pomtinos quæ spectat Setia campos,
Exigua vetulos misit ab urbe cados.
113. *Fundanum.*
Hæc Fundana tulit felix auctumnus Opimi:
Expressit mustum consul, et ipse bibit.
114. *Trifolinum.*
Non sum de primo, fateor, trifolina Lyæo:
Inter vina tamen septima vitis ero.
115. *Cæcubum.*
Cæcuba Fundanis generosa coquuntur Amyclis;
Vitis et in media nata palude viret.
116. *Signinum.*
Potabis liquidum Signina morantia ventrem:
Ne nimium sistant, sit tibi parca sitis.
117. *Mamertinum.*
Amphora Nestorea tibi Mamertina senecta
Si detur, quodvis nomen habere potest.
118. *Tarraconense.*
Tarraco, Campano tantum cessura Lyæo,
Hæc genuit Tuscis æmula vina cadis.
119. *Nomentanum.*
Nomentana meum tibi dat vindemia Bacchum:
Si te Quintus amat commodiora bibes.
120. *Spoletinum.*
De Spoletinis quæ sunt cariosa lagenis,
Malueris, quam si musta Falerna bibas.
121. *Pelignum.*
Marsica Peligni mittunt turbata coloni:
Non tu, libertus sed bibat illa tuus.
122. *Acetum.*
Amphora Niliaci non sit tibi vilis aceti:
Esset cum vinum, vilior illa fuit.
123. *Massilianum.*
Cum tua centenos expugnet sportula cives,
Fumea Massiliæ ponere vina potes.

124. *Cæretanum.*

Nepos ponat, Setina putabis.
mit turbæ: cum tribus illa bibit.

125. *Tarentinum.*

t lanis, et felix vitibus, Aulon
etiosa tibi vellera, vina mihi.

126. *Unguentum.*

tum hæredi nunquam, nec vina, relinquas.
abeat nummos: hæc tibi tota dato.

127. *Corona rosea.*

natas, Cæsar, tibi bruma coronas:
Iam veris erat, nunc tua facta rosa est.

r decimus quartus

...rophoreta inditum nomen.

1. *Ad lectorem.*

bus dum gaudet eques, dominusque senatus,
ue decent nostrum pilea sumta Iovem;
et ædilem moto spectare fritillo,
ideat gelidos iam prope verna lacus:
lternas et pauperis accipe sortes:
a convivæ det sua quisque suo.
, tricæque, et si quid vilius istis:
cit? vel quis tam manifesta negat?
gam potius madidis, Saturne diebus,
i pro cœlo filius ipse dedit?
n Thebas, Troiamque, malasque Mycenas?
quis, nucibus: perdere nolo nuces.
cumque loco, potes hunc finire libellum:
bus explicitum est omne duobus opus.

2. *Apophoreta.*

a si quæris cur sint ascripta, docebo:
maIueris, lemmata sola legas.

3. *Pugillares citrei.*

Secta nisi in tenues essemus ligna tabellas,
Essemus Libyci nobile dentis onus.

4. *Quincuplices.*

Cæde iuvencorum domini calet area felix,
Quincuplici cera cum datur auctus honor.

5. *Pugillares eborei.*

Languida ne tristes obscurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum litera pingat ebur.

6. *Triplices.*

Tunc triplices nostros non vilia dona putabis,
Cum se venturam scribet amica tibi.

7. *Pugillares membranei.*

Esse puta ceras, licet hæc membrana vocetur:
Delebis, quoties scripta novare voles.

8. *Vitelliani.*

Nondum legerit hos licet puella,
Novit quid cupiant Vitelliani.

9. *Iidem.*

Quod minimos cernis, mitti nos credis amicæ:
Falleris; et nummos ista tabella rogat.

10. *Chartæ maiores.*

Non est, munera quod putes pusilla,
Cum donat vacuas poeta chartas.

11. *Chartæ epistolares.*

Seu leviter noto, seu caro missa sodali,
Omnes ista solet charta vocare suos.

12. *Loculi eborei.*

Nos nisi de flava loculos implere moneta
Non decet: argentum vilia ligna ferant.

13. *Loculi lignei.*

Si quid adhuc superest in nostri fæce locelli,
Munus erit: nihil est? ipse locellus erit.

14. *Tali eborei.*

Cum steterit nullus vultu tibi talus eodem,
Munera me dices magna dedisse tibi.

15. *Tessera.*

Non sim talorum numero par tessera; dum sit
Maior, quam talis, alea sæpe mihi.

16. *Turricula.*

Quæ scit compositos manus improba mittere ta
Si per me misit, nil nisi vota facit.

17. *Tabula lusoria.*

Hic mihi bis seno numeratur tessera puncto:
Calculus hic gemino discolor hoste perit.

18. *Nuces.*

Alea parva nuces, et non damnosa, videntur:
Sæpe tamen pueris abstulit illa nates.

19. *Theca calamaria.*

Sortitus thecam, calamis armare memento:
Cætera nos dedimus: tu leviora para.

20. *Calculi.*

Insidiosorum si ludis bella latronum,
Gemmeus iste tibi miles, et hostis erit.

21. *Graphiarium.*

Hæc tibi erunt armata suo graphiaria ferro
Si puero dones, non leve munus erit.

22. *Dentiscalpium.*

Lentiscum melius: sed, si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna levare potest.

23. *Auriscalpium.*

Si tibi morosa prurigine verminat auris,
Arma damus tantis apta libidinibus.

24. *Acus aurea.*

Tenuia ne madidi violent bombycina crines,
Figat acus tortas sustineatque comas.

25. *Pecten ad calvam.*

Quid faciet, nullos hic inventura capillos,
Multifido buxus quæ tibi dente datur?

26. *Sapo.*

Caustica Teutonicos accendit spuma capillos
Captivis poteris cultior esse comis.

27. *Mattiacæ pilæ.*

Si mutare paras longævos cana capillos,
Accipe Mattiacas (quo tibi calva?) pilas.

28. *Umbella.*

Accipe, quæ nimios vincant umbracula soles,
Sit licet et ventus, te tua vela tegent.

29. *Causia.*

In Pompeiano tectus spectabo theatro:
Nam ventus populo vela negare solet.

30. *Venabula.*

Excipient apros, expectabuntque leones:
Intrabunt ursos, sit modo firma manus.

31. *Culter venatorius.*

Si deiecta gemes longo venabula rostro,
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

32. *Parazonium.*

Militiæ decus hoc et grati nomen honoris,
Arma tribunitium cingere digna latus.

33. *Pugio.*

Pugio, quem curvis signat brevis orbita venis
Stridentem gelidis hunc Salo tinxit aquis.

34. *Falx ex ense.*

Pax me certa ducis placidos curvavit in usus.
Agricolæ nunc sum; militis ante fui.

35. *Securicula.*

Cum fieret tristis solvendis auctio nummis,
Hæc quadringentis millibus emta fuit.

36. *Ferramenta tonsoria.*

Tondendis hæc arma tibi sunt apta capillis:
Unguibus hæc longis utilis, illa genis.

37. *Scrinium.*

Constrictos nisi das mihi libellos,
Admittam tineas, trucesque blattas.

38. *Fasces calamorum.*
habiles calamos Memphitica tellus:
r reliqua tecta palude tibi.
39. *Lucerna cubicularia.*
conscia lectuli lucerna,
uid vis facias licet, tacebo.
40. *Candela.*
am tibi sors dedit lucernæ,
quæ vigil exigit tenebras.
41. *Lucerna polymyxos.*
um tota meis convivia flammis,
eram myxas, una lucerna vocor.
42. *Cereus.*
turnos præstabit cereus ignes:
est puero namque lucerna tuo.
3. *Candelabrum Corinthium.*
ıdelæ nobis antiqua dederunt.
t parcos uncta lucerna patres.
44. *Candelabrum ligneum.*
ignum: serves nisi lumina, fiet
labro magna lucerna tibi.
45. *Pila paganica.*
ifficilis turget paganica pluma,
uus laxa est, et minus arcta pila.
46. *Pila trigonalis.*
libus scis expulsare sinistris,
si nescis, rustice, redde pilam.
47. *Follis.*
iuvenes: mitis mihi convenit ætas:
et pueros ludere, folle senes.
48. *Harpasta.*
Antæi velox in pulvere draucus,
qui vano colla labore facit.
49. *Halteres.*
nt stulto fortes haltere lacerti?
melius vinea fossa viros.
50. *Galericulum.*
amundum nitidos ceroma capillos,
ris madidas condere pelle comas.
51. *Strigiles.*
has misit: curvo destringere ferro;
sæpe teret lintea fullo tibi.
52. *Guttus corneus.*
vit modo fronte me iuvencus.
n rhinocerota me putabis.
53. *Rhinoceros.*
Ausonia domini spectatus arena
ille tibi, cui pila taurus erat.
54. *Crepitaculum.*
rator collo tibi vernula pendet,
tiat tenera garrula sistra manu.
55. *Flagellum.*
ibil, hoc cædas licet usque flagello,
urpureo de grege currit equus.
56. *Dentifricium.*
mecum est tibi? me puella sumat.
s non soleo polire dentes.
57. *Myrobalanum.*
Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
nguento constat et ex balano.
58. *Aphronitrum.*
? nescis quid Græco nomine dicar:
ocor nitri. Græcus es? ἀφρόνιτρον.
59. *Opobalsama.*
e capiunt: hæc sunt unguenta virorum:
Cosmi vos redolete, nurus.
60. *Lomentum.*
nus erit, scisso nec mutile ventri,
Stephani balnea luce petes.

61. *Laterna cornea.*
Dux laterna viæ clausis feror aurea flammis;
Et tuta est gremio parva lucerna meo.
62. *Laterna ex vesica.*
Cornea si non sum numquid sum fuscior? aut me
Vesicam, contra qui venit, esse putat?
63. *Fistula.*
Quid me compactam ceris et arundine rides?
Quæ primum structa est fistula, talis erat.
64. *Tibiæ.*
Ebria nos madidis rumpit tibicina buccis:
Sæpe duas pariter, sæpe monaulon, habet.
65. *Soleæ lanatæ.*
Defuerit si forte puer, soleasque libebit
Sumere: pro puero pes erit ipse sibi.
66. *Mamillare.*
Taurino poteras pectus constringere tergo:
Nam pellis mammas non capit ista tuas.
67. *Muscaria pavonina.*
Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muscas,
Alitis eximiæ cauda superba fuit.
68. *Copta Rhodia.*
Peccantis famuli pugno ne percute dentes:
Clara Rhodos coptam quam tibi misit, edat.
69. *Priapus siligineus.*
Si vis esse satur, nostrum potes esse Priapum:
Ipsa licet rodas inguina, purus eris.
70. *Porcus.*
Iste tibi faciet bona Saturnalia porcus,
Inter spumantes ilice pastus apros.
71. *Muscarium bubulum.*
Sordida si flavo fuerit tibi pulvere vestis,
Colligat hunc tenui verbere cauda levis.
72. *Botulus.*
Qui venit botulus medio tibi tempore brumæ,
Saturni septem venerat ante dies.
73. *Psittacus.*
Psittacus a vobis aliorum nomina discam:
Hoc didici per me dicere, Cæsar, ave.
74. *Corvus.*
Corve salutator, quare fellator haberis?
In caput intravit mentula nulla tuum.
75. *Luscinia.*
Flet Philomela nefas incesti Tereos; et quæ
Muta puella fuit, garrula fertur avis.
76. *Pica.*
Pica loquax certa dominum te voce saluto,
Si me non videas, esse negabis avem.
77. *Cavea eborea.*
Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, hic habitare potest.
78. *Narthecium.*
Artis ebur medicæ narthecia cernis habere
Munera, quæ cuperet Pactius esse sua.
79. *Flagra.*
Ludite, lascivi, sed tantum ludite, servi:
Hæc signata mihi quinque diebus erunt.
80. *Ferulæ.*
Invisæ nimium pueris, gratæque magistris,
Clara Prometheo munere ligna sumus.
81. *Pera.*
Ne mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat et tetrico cum cane, pera rogat.
82. *Scopæ.*
In pretio scopas testatur palma fuisse:
Otia sed scopis nunc analecta dabit.
83. *Scalptorium.*
Defendet manus hæc scapulas mordente molesto
Pulice, vel si quid pulice sordidius.

84. *Manuale.*

Ne toga barbatos faciat, vel pænula libros,
Hæc abies chartis tempora longa dabit.

85. *Lectus pavoninus.*

Nomina dat spondæ pictis pulcherrima pennis
Nunc Iunonis avis: sed prius Argus erat.

86. *Ephippium.*

Stragula succincti, venator, sume veredi:
Nam solet a nudo surgere ficus equo.

87. *Stibadia.*

Accipe lunata scriptum testudine sigma:
Octo capit: veniat, quisquis amicus erit.

88. *Gustatorium.*

Fœmineam nobis cherson si credis inesse,
Deciperis: pelagi mascula præda sumus.

89. *Mensa citrea.*

Accipe felices, Atlantica munera, silvas.
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

90. *Mensa acerna.*

Non sum crispa quidem, nec silvæ filia Mauræ;
Sed norunt lautas et mea ligna dapes.

91. *Dentes eborei.*

Grandia taurorum portant qui corpora, quæris,
An Libycas possint sustinuisse trabes?

92. *Quincupedal.*

Puncta notis ilex, et acuta cuspide clausa,
Sæpe redemtoris prodere furta solet.

93. *Pocula archetypa.*

Non est ista recens, nec nostri gloria cœli:
Primus in his Mentor, dum facit illa, bibit.

94. *Calices.*

Non sumus audacis plebeia toreumata vitri:
Nostra nec ardenti gemma feritur aqua.

95. *Phiala aurea cœlata.*

Quamvis Callaico rubeam generosa metallo,
Glorior arte magis: nam Myos iste labor.

96 *Calices Vatinii.*

Vilia sutoris calicem monumenta Vatini
Accipe: sed nasus longior ille fuit.

97. *Lances chrysendetæ.*

Grandia ne viola parvo, chrysendeta mullo:
Ut minimum, libras debet habere duas.

98. *Vasa Aretina.*

Aretina nimis ne spernas vasa, monemus:
Lautus erat Tuscis Porsena fictilibus.

99. *Bascauda.*

Barbara de pictis veni bascauda Britannis:
Sed me iam mavult dicere Roma suam.

100. *Panaca.*

Si non ignota est docti tibi terra Catulli,
Potasti testa Rhætica vina mea.

101. *Boletaria.*

Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomis (pudet, heu) servio coliculis.

102. *Calices Surrentini.*

Accipe non vili calices de pulvere natos,
Sed Surrentinæ leve toreuma rotæ.

103. *Colum nivarium.*

Setinos, moneo, nostra nive frange trientes;
Pauperiore mero tingere lina potes.

104. *Saccus nivarius.*

Attenuare nives norunt et lintea nostra:
Frigidior colo non salit unda tuo.

105. *Urceoli ministratorii.*

Frigida non desit, non deerit calda petenti:
Sed tu morosa ludere parce siti.

106. *Urceus fictilis.*

Hic tibi donatur panda ruber urceus ansa;
Stoicus hoc gelidam Fronto petebat aquam.

107. *Calathi.*

Nos Satyri, nos Bacchus amat, nos e
Perfusos domini lambere docta pe

108. *Calices Saguntii*

Quæ non sollicitus teneat servetque
Sume Saguntino pocula ficta luto

109. *Calices gemmat*

Gemmatum Scythicis ut luceat igni
Aspice: quot digitos exuit iste cal

110. *Ampulla potori*

Hac licet in gemma quæ servat nomi
Luxuriose, bibas, si foliata sitis.

111. *Crystallina.*

Frangere dum metuis, frangis crysta
Securæ nimium sollicitæque man

112. *Nimbus vitreus.*

Ab Iove qui veniet, miscenda ad poc
Fundet nimbus aquas: hic tibi vin

113. *Myrrhina.*

Si calidum potas, ardenti myrrha Fa
Convenit; et melior fit sapor inde

114. *Patella Cumana*

Hanc tibi Cumano rubicundam pulve
Municipem misit casta Sibylla sua

115. *Calices vitrei.*

Aspicis ingenium Nili: quibus addere
Dum cupit, ah, quoties perdidit au

116. *Lagena nivaria.*

Spoletina bibis, vel Marsis condita ce
Quo tibi decoctæ nobile frigus aqua

117. *Nives.*

Non potare nivem, sed aquam potare r
De nive, commenta est ingeniosa sit

118. *Idem.*

Massiliæ fumos miscere nivalibus und
Parce, puer, constet ne tibi pluris aq

119. *Matella fictilis.*

Dum poscor crepitu digitorum, et vern
O quoties pellex culcita facta mea est

120. *Ligula argentea.*

Quamvis me ligulam dicant equitesque
Dicor ab indoctis lingula grammatici

121. *Cochlearia.*

Sum cochleis habilis, sed nec minus uti
Numquid scis, potius cur cochleare v

122. *Annuli.*

Ante frequens, sed nunc rarus nos donat
Felix, cui comes est non alienus eques

123. *Dactyliotheca.*

Sæpe gravis digitis elabitur annulus unc
Tuta mea fiet sed tua gemma fide.

124. *Toga.*

Romanos rerum dominos, gentemque tog
Ille facit, magno qui dedit astra patri.

125. *Idem.*

Si matutinos facile est tibi rumpere som
Attrita veniet sportula sæpe toga.

126. *Endromis.*

Pauperis est munus, sed non est pauperis
Hanc tibi pro læna mittimus endromi

127. *Canusinæ fuscæ.*

Hæc tibi turbato Canusina simillima mu
Munus erit: gaude: non cito fiet anus.

128. *Bardocucullus.*

Gallia Santonico vestit te bardocuculle
Cercopithecorum pænula nuper erat.

129. *Canusinæ rufæ.*

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis
Et placet hic pueris, militibusque col

130. *Pænula scortea.*
viam cœlo licet usque sereno.
as nunquam scortea desit aquas.
131. *Lacernæ coccineæ.*
Prasinove faves, quid coccina sumis?
ita transfuga sorte, vide.
132. *Pileus.*
totas cuperem misisse lacernas:
atum capiti munera mitto tuo.
133. *Lacernæ Bæticæ.*
a mihi mendax, nec mutor aeno:
int Tyriæ, me mea tinxit ovis.
134. *Fascia pectoralis.*
scentes dominæ compesce papillas,
od capiat nostra, tegatque manus.
135. *Cœnatoria.*
ut nobis, nec sunt vadimonia nota:
est pictis accubuisse toris.
136. *Læna.*
rumali non multum levia prosunt:
nt villi pallia vestra mei.
137. *Lacernæ albæ.*
trales nos commendamur ad usus,
t algentes nostra lacerna togas.
. *Gausapa villosa, vel Mantile.*
llosa tegant tibi lintea citrum:
in nostris circulus esse potest.
139. *Cuculli Liburnici.*
cisti nobis, o stulte, lacernas:
albas; exue callainas.
140. *Udones Cilicii.*
a dedit, sed olentis barba mariti:
poterit planta latere sinu.
141. *Synthesis.*
er quinas gaudet requiescere luces,
ris cultus sumere iure tuo.
142. *Focale.*
rus dedero tibi forte libellum,
le tuas asserat auriculas.
143. *Tunicæ Patavinæ.*
a sumant Patavinæ multa trilices,
s tunicas serra secare potest.
144. *Spongia.*
rte datur tergendis spongia mensis
pressso cum levis imbre tumet.
145. *Pænula gausapina.*
dor inest, villorum gratia tanta est,
l media sumere messe velis.
146. *Cervical.*
t nardi folio; cervical olebit:
unguentum cum coma, pluma tenet.
47. *Cubicularia gausapina.*
rpureis lucent villosa tapetis:
dest, si te congelat uxor anus?
148. *Lodices.*
tragula ne toro paterent,
nos tibi venimus sorores.
149. *Amictorium.*
metuo: teneræ me trade puellæ,
t niveo pectore lina frui.
150. *Cubicularia polymita.*
emphitis tellus dat munera: victa est
Niliaco iam Babylonis acus.
151. *Zona.*
nunc sum: dulci sed pondere venter
t, fiam tunc tibi zona brevis.
152. *Gausape quadratum.*
ttet docti tibi terra Catulli:
caonia de regione sumus.

153. *Semicinctium.*
Det tunicam dives: ego te præcingere possum.
Essem si locuples, munus utrumque darem.
154. *Lanæ amethystinæ.*
Ebria Sidoniæ cum sim de sanguine conchæ,
Non video, quare sobria lana vocer.
155. *Lanæ albæ.*
Velleribus primis Apulia, Parma secundis
Nobilis: Altinum tertia laudat ovis.
156. *Lanæ Tyriæ.*
Nos Lacedæmoniæ pastor donavit amicæ:
Deterior Ledæ purpura matris erat.
157. *Lanæ Pollentinæ.*
Non tantum pullo lugentes vellere lanas,
Sed solet et calices hæc dare terra suos.
158. *Idem.*
Lana quidem tristis, sed tonsis apta ministris,
Quales non primo de grege mensa vocat.
159. *Tomentum Leuconicum.*
Oppressæ nimium vicina est fascia plumæ?
Vellera Leuconicis accipe rasa sagis.
160. *Tomentum Circense.*
Tomentum concisa palus Circense vocatur:
Hæc pro Leuconico stramina pauper emit.
161. *Pluma.*
Lassus Amyclæa pateris requiescere pluma,
Interior cycni quam tibi lana dedit.
162. *Fœnum.*
Fraudata tumeat fragilis tibi culcita mula:
Non venit ad duros pallida cura toros.
163. *Tintinnabulum.*
Redde pilam: sonat æs thermarum. Ludere pergis?
Virgine vis sola lotus abire domum.
164. *Discus.*
Splendida cum volitent Spartani pondera disci,
Este procul, pueri: sit semel ille nocens.
165. *Cithara.*
Reddidit Eurydicen vati: sed perdidit ipse,
Dum sibi non credit, nec patienter amat.
166. *Idem.*
De Pompeiano sæpe est eiecta theatro,
Quæ duxit silvas, detinuitque feras.
167. *Plectra.*
Fervida ne trito tibi pollice pusula surgat,
Exornent docilem garrula plectra lyram.
168. *Trochus.*
Inducenda rota est: das nobis utile munus.
Iste trochus pueris, at mihi canthus erit.
169. *Idem.*
Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur?
Cedat ut argutis obvia turba trochis.
170. *Signum Victoriæ.*
Hæc illi sine sorte datur, cui nomina Rhenus
Vera dedit: decies adde Falerna, puer.
171. Βρουτου Παιδιον.
Gloria tam parvi non est obscura sigilli:
Istius pueri Brutus amator erat.
172. *Sauroctonos Corinthius.*
Ad te reptanti, puer insidiose, lacertæ
Parce: cupit digitis illa perire tuis.
173. *Hyacinthus in tabula pictus.*
Flectit ab inviso morientia lumina disco
Œbalius, Phœbi culpa dolorque, puer.
174. *Hermaphroditus marmoreus.*
Masculus intravit fontes: emersit utrumque.
Pars est una patris: cætera matris habet.
175. *Danae picta.*
Cur a te pretium Danae, regnator Olympi,
Accepit, gratis si tibi Læda dedit?

176. *Persona Germanica.*

Sum figuli lusus, rufi persona Batavi.
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

177. *Hercules Corinthius.*

Elidit geminos infans, nec respicit, angues.
Iam poterat teneras hydra timere manus.

178. *Hercules fictilis.*

Sum fragilis: sed tu, moneo, ne sperne sigillum.
Non pudet Alciden nomen habere meum.

179. *Minerva argentea.*

Dic mihi, virgo ferox, cum sit tibi cassis et hasta,
Quare non habeas ægida? Cæsar habet.

180. *Europa picta.*

Mutari melius tauro, pater optime Divum,
Tunc poteras, Io cum tibi vacca fuit.

181. *Leander marmoreus.*

Clamabat tumidis audax Leander in undis,
Mergite me, fluctus, cum rediturus ero.

182. *Sigillum gibberi fictile.*

Ebrius hæc fecit terris, puto, monstra Prometheus:
Saturnalicio lusit et ipse luto.

183. *Homeri Batrachomyomachia.*

Perlege Mæonio cantatas carmine ranas;
Et frontem nugis solvere disce meis.

184. *Homerus in membranis.*

Ilias, et Priami regnis inimicus Ulysses,
Multiplici pariter condita pelle latent.

185. *Virgilii Culex.*

Accipe facundi Culicem, studiose, Maronis,
Ne, nugis positis, Arma virumque canas.

186. *Virgilius in membrana.*

Quam brevis immensum cepit membrana Maronem!
Ipsius vultus prima tabella gerit.

187. *Menandri Thais*

Hæc primum iuvenum lascivos lusit amores;
Nec Glycere, vere Thais amica fuit.

188. *Cicero in membranis.*

Si comes ista tibi fuerit membrana, putato
Carpere te longas cum Cicerone vias.

189. *Propertius.*

Cynthia, fecundi carmen iuvenile Properti,
Accepit famam, nec minus ipsa dedit.

190. *Livius in membranis.*

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens,
Quem mea non totum bibliotheca capit.

191. *Sallustius.*

Hic erit, ut perhibent doctorum corda virorum,
Primus Romana Crispus in historia.

192. *Ovidii Metamorphosis in membranis.*

Hæc tibi, multiplici quæ structa est massa tabella,
Carmina Nasonis quinque decemque gerit.

193. *Tibullus.*

Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum,
In tota iuvit quem nihil esse domo.

194. *Lucanus.*

Sunt quidam, qui me dicunt non esse poetam:
Sed, qui me vendit, bibliopola putat.

195. *Catullus.*

Tantum magna suo debet Verona Catullo,
Quantum parva suo Mantua Virgilio.

196. *Calda et frigida aqua.*

Hæc tibi, quæ fuerint caldarum nomina, dicunt:
Ipsa suas melius charta natabit aquas.

197. *Mulæ pumilæ.*

His tibi de mulis non est metuenda ruina:
Altius in terra pæne sedere soles.

198. *Catella Gallicana.*

Delicias parvæ si vis audire catellæ,
Narranti brevis est pagina tota mihi.

199. *Asturco.*

Hic brevis, ad numerum rapidos qui c
Venit ab auriferis gentibus, Astur e

200. *Canis vertagus.*

Non sibi, sed domino, venatur vertagu
Illæsum leporem qui tibi dente fere

201. *Palæstrita.*

Non amo, qui vincit, sed qui succumb
Et dicit melius την ανακλινοπαλ

202. *Simius.*

Callidus emissas eludere simius hastas
Si mihi cauda foret cercopithecus e

203. *Puella Gaditana.*

Tam tremulum crissat, tam blandu pr
Masturbatorem fecerit Hippolytum

204. *Cymbala.*

Æra Celænæos lugentia Matris amores
Esuriens Gallus vendere sæpe solet.

205. *Puer cinædus.*

Sit nobis ætate puer, non pumice levis,
Propter quem placeat nulla puella m

206. *Cestos.*

Collo necte, puer, meros amores,
Ceston de Veneris sinu calentem.

207. *Idem.*

Sume Cytheriaco medicatum nectare c
Ussit amatorem balteus iste Iovem.

208 *Notarius.*

Currant verba licet, manus est velocior
Nondum lingua, suum dextra peregi

209. *Concha.*

Levis ab æquorea cortex Mareotica conc
Fiat: inoffensa curret arundo via.

210. *Morio.*

Non mendax stupor est, nec fingitur art
Quisquis plus iusto non sapit, ille sap

211. *Caput arietinum.*

Mollia Phryxei secuisti colla mariti.
Hoc meruit, tunicam qui tibi sæpe de

212. *Pumilio.*

Si solum spectes hominis caput, Hector
Si stantem videas, Astyanacta putes.

213. *Parma.*

Hæc, quæ sæpe solet vinci, quæ vincere
Parma tibi, scutum pumilionis erit.

214. *Pueri comœdi.*

Non erit in turba quisquam μισουμενο
Sed poterit quivis esse διςεξαπατῶν.

215. *Fibula.*

Dic mihi simpliciter, comœdis et citha
Fibula quid præstat? Carius ut futua

216. *Accipiter.*

Prædo fuit volucrum, famulus nunc auc
Decipit, et captas non sibi mœret ave

217. *Opsonator.*

Dic, quotus et quanti cupias cœnare; ne
Addideris verbum: cœna parata tibi e

218. *Calami aucupatorii.*

Non tantum calamis, sed cantu fallitur
Pallida dum tacita crescit arundo ma

219 *Cor bubulum.*

Pauper causidicus nullos referentia num
Carmina cum scribas; accipe cor, quo

220. *Cocus.*

Non satis est ars sola coco: servire palat
Nolo: cocus domini debet habere gula

221. *Craticula cum veru.*

Parva tibi curva craticula sudet ofella:
Spumeus in longa cuspide fumet aper

22. *Pistor dulciarius.*
es operum manus ista figuras
ic uni parca laborat apis.
223. *Ientacula.*
endit pueris ientacula pistor;
sonant undique lucis aves.

rammata quaedam

Val. Martiali afficta

im ex MSS. Codd. et vet. Glossariis;
ab Hadr. Iunio et aliis assuta.

1. *De Mediocritate.*
mmis fortuna, nec applicet imis,
vitæ temperet illa gradum.
s, inopes iniuria vexat;
ivit, quisquis utroque caret!

2. *Ad Scævolam.*
nas apud omnes, nullus apud te:
as pocula, nemo tua.
ices, aut desine velle vocari:
semper sumere, nilque dare.

3. *Ad Auctum.*
quem nulli solvis, amorem:
præstas, exigis, Aucte, fidem.
quem non merearis, honorem:
uod non das, id tibi velle dari.

4. *De Filo.*
bet; digitos circumligat auro:
st Filus paupere pauperior.
lamydes, mille instrumenta, clientes
nen est paupere pauperior.
o regali consita cultu:
st Filus paupere pauperior.
itit: gemmis instructus et auro:
itus esurit atque sitit.
amis, pallor maciesque loquuntur:
negat pondus adesse famis.
ervitio pro pane locabit:
ervus, aurea bulla facit.
uam pulsabit supplice voto,
Ut non exoret, serica vestis adest.
Ergo, ne pereat, fiat de divite pauper:
Pauper enim factus, ditior esse potest.

5. *Ad Aulum.*
Non sanguis, non oris honor, non gloria census,
Non gravitas morum proderit, Aule, tibi.
Pauper enim tu semper eris, quia pauper es: et te
Colligit ulterior ulteriore gradus.

6. *Ad Regulum.*
Prædicat Hermagoras, non omnibus esse placendum.
Elige de multis, Regule, cui placeas.

7. *Ad Aulicum.*
Multa mihi donas, vereor ne multa requiras.
Nolo mihi dones, Aulice, ni repetas.

8. *Ad Germanicum.*
Exaltas in lite tuam, Germanice, vocem,
Ut furias mentis vox furiosa sonet.

9. *Ad Bassum.*
Omnis amicus amat; sed non, qui amat, omnis amicus:
Sed quem, Basse, tu ames, esto et amicus ei.

10. *In Turgidum.*
In noctem prandes; in noctem, Turgide, cœnas;
Multimodoque mades nocte dieque mero.
Cumque cuti studeas, uxorem ducere non vis:
Cum nolis, dicis, Vita pudica placet.
Turgide, mentiris: non est hæc vita pudica.
Vis dicam, quæ sit vita pudica? modus.

11. *In Chloen.*
Lascivo Ganymede cales: te quilibet intrat:
Hippolytos etiam reddis amore graves.
Plurimus interea tibi limen servat adulter;
Exposita es cuivis: quam populare sapis!
Demophilen cuperem te dicere, te nisi mater
Esse Chloen vellet: non sapit, atque sapit.

12. *In Laidem.*
Formosissima Lai fœminarum,
Dum noctis pretium tibi requiro,
Magnum continuo petis talentum:
Tanti non emo, Lai, pœnitere.

13. *In Macrinum.*
Defungi fungis homines, Macrine, negabas:
Boleti leti causa fuere tui.

DECIUS MAGNUS AUSONIUS

sonius, Iulii filius, Burdigalensis, vixit Valentiniano, Gratiano et Theodosio imperanti-
ratiano discipulo an. g. C. 379. ad Consulatum evectus fuit. Quamvis eruditi scriptores
isse contendant, Christi fidem secutum esse certa testimonia confirmant. Obiit circa annum
inibus ingenium magnum, et acutum demonstravit Ausonius; sed durus interdum, incultus-
m sæpe obscœnitatis amator apparet.

gni Ausonii Burdingalensis opera iuxta edit. Bipontinam.

EPIGRAMMATA

1. *De Augusto.*
s numeris, præses Tritonia bellis,
aerio præpes Victoria lapsu,
m duplici diademate frontem,
uæ dona togæ, quæ præmia pugnæ.
que potens Augustus, honorem
eminet titulos, qui prælia Musis
Temperat: et Geticum moderatur Apolline Martem.
Arma inter Chunosque truces, furtoque nocentes
Sauromatas, quantum cessat de tempore belli,
Indulget Clariis tantum inter castra Camœnis.
Vix posuit volucres stridentia tela sagittas:
Musarum ad calamos fertur manus, otia nescit:
Et commutata meditatur arundine carmen.
Sed carmen non molle modis, bella horrida Martis
Odrysii, Thressæque viraginis arma retractat.

Exulta Æacide, celebraris vate superbo
Rursum: Romanusque tibi contingit Homerus.

2. *De fera a Cæsare interfecta.*

Cedere quæ lato nescit fera saucia ferro,
Armatique urget tela cruenta viri;
Quam grandes parvo patitur sub vulnere mortes,
Et solam leti vim probat esse manum!
Mirantur casusque novos, subitasque ruinas,
Quæritur, et fallit lumina plaga recens.
Nec contenta ictos letaliter ire per artus,
Coniungit mortes una sagitta duas.
Plurima communi pereunt si fulminis ictu:
Hæc quoque de cœlo vulnera missa putes.

3. *Danubius Augg. alloquitur.*

Illyricis regnator aquis, tibi, Nile, secundus
Danubius lætum profero fonte caput.
Salvere Augustos iubeo, natumque, patremque,
Armiferis alui quos ego Pannoniis.
Nuntius Euxino iam nunc volo currere ponto:
Ut sciat hoc Superum cura secunda Valens;
Cæde, fuga, flammis stratos periisse Suevos;
Nec Rhenum Gallis limitis esse loco.
Quod si lege maris refluus mihi curreret amnis;
Huc possem victos inde referre Gothos.

4. *Idem eosdem alloquitur.*

Danubius penitis caput occultatus in oris,
Totus sub vestra iam ditione fluo:
Qua gelidum fontem mediis effundo Suevis,
Imperiis gravidas qua seco Pannonias:
Et qua dives aquis Scythico solvo ostia ponto,
Omnia sub vestrum flumina mitto iugum.
Augusto dabitur, sed proxima palma, Valenti.
Inveniet fontes hic quoque, Nile, tuos.

5. *Sub Valentiniani Iunioris signo marmoreo.*

Nunc te marmoreum pro sumtu fecimus; at cum
Augustus frater remeaverit, aureus esto.

6. *Picturæ subditi, ubi Leo una a Gratiano sagitta occisus est.*

Quod leo tam tenui patitur sub arundine letum,
Non vires ferri; sed ferientis agunt.

7. *De matre Augusti.*

Ante omnes alias felix tamen hoc ego dicar:
Sive Deum peperi fœmina, sive virum.

8. *Exhortatio ad modestiam.*

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea regem,
Atque abacum Samio sæpe onerasse luto.
Fercula gemmatis cum poneret horrida vasis;
Et misceret opes pauperiemque simul.
Quærenti causam, respondit: Rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satus.
Fortunam reverenter habe, quicumque repente
Dives ab exili progrediere loco.

9. *De suis poematis.*

Est iocus in nostris, sunt seria multa, libellis;
Stoicus has partes, has Epicurus agit.
Salva mihi veterum maneat dum regula morum;
Ludat permissis sobria Musa iocis.

10. *In Eumpinam adulteram.*

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito:
Nec satis ad mortem credidit esse datum.
Miscuit argenti letalia pondera vivi:
Cogeret ut celerem vis geminata necem.
Dividat hæc si quis, faciunt discreta venenum.
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant,
Cessit letalis noxa salutiferæ.
Protinus et vacuos alvi petiere recessus,
Lubrica deiectis qua via nota cibis.
Quam pia cura Deum! prodest crudelior uxor;

Et quum fata volunt, bina venen

11. *Echo ad pictore*

Vane, quid affectas faciem mihi pon
Ignotamque oculis sollicitare De
Aeris et linguæ sum filia, mater ina
Indicii vocem quæ sine mente ger
Extremos pereunte modos a fine red
Ludificata sequor verba aliena m
Auribus in vestris habito penetrabi
Et si vis similem pingere, pinge s

12. *In simulacrum Occasionis et*

Cuius opus? Phidiæ, qui signum Pal
Quique Iovem fecit, tertia palma
Sum Dea quæ rara, et paucis Occasi
Quid rotulæ insistis? Stare loco n
Quid talaria habes? Volucris sum. M
Fortunare solet, tardo ego, cum vo
Crine tegis faciem. Cognosci nolo. S
Occipiti calvo es. Ne tenear fugien
Quæ tibi iuncta comes? Dicat tibi. D
Sum Dea, cui nomen nec Cicero ip
Sum Dea, quæ facti, non factique exi
Nempe ut pœniteat, sic Metanœa
Tu modo dic, quid agat tecum? Si qu
Hæc manet, hanc retinent, quos eg
Tu quoque, dum rogitas, dum percon
Elapsam dices me tibi de manibus.

13. *Ad Gallam puellam iam sen*

Dicebam tibi: Galla, senescimus, eff
Utere vere tuo; casta puella, anus e
Sprevisti: obrepsit non intellecta sene
Nec revocare potes, qui periere, die
Nunc piget: et quereris, quod non aut
Tunc fuit: aut non est nunc ea forma
Da tamen amplexus: oblitaque gaudia
Da, fruar, et si non quod volo, quod

14. *De Lepore capto a cane m*

Trinacrii quondam currentem in lito
Ante canes leporem cœruleus rapuit
At lepus: In me omnis terræ pelagique
Forsitan et cœli: si canis astra tene

15. *De Pergamo scriptore fugitivo fuerat.*

Tam segnis scriptor, quam lentus Per
Fugisti: et primo captus es in stadio
Ergo notas scripto tolerasti Pergame
Et quas neglexit dextera, frons pati

16. *In eundem Pergamun*

Pergame, non recte punitus: fronte su
Supplicium, lentæ quod meruere m
At tu, qui dominus, peccantia membra
Iniustum, falsos excruciare reos.
Aut inscribe istam, quæ non vult scrib
Aut profugos, ferri pondere, necte

17. *De Myrone, et Laid*

Canus rogabat Laidis noctem Myron:
Tulit repulsam protinus.
Causamque sensit: et caput fuligine
Fucavit atra candidum.
Idemque vultu, crine non idem Myron
Orabat oratum prius.
Sed illa formam cum capillo comparan
Similemque non ipsum rata,
Fortasse et ipsum, sed volens ludo frui
Sic est adorta callidum.
Inepte, quid me, quod recusavi, rogas?
Patri negavi iam tuo.

18. *De se et uxore.*

Laidas, et Glyceras, lascivæ nomina f

stro carmine cum legeret:
it, falsoque in amore iocari:
ostra est de probitate fides.
19. *Ad uxorem suam.*
, quod viximus: et teneamus
e primo sumsimus in thalamo:
lies ut commutemur in ævo:
m iuvenis, tuque puella mihi:
amvis provectior, æmulaque annis
anam tu quoque Deiphoben;
, quid sit matura senectus:
certum, non numerare decet.
n Meroen anum ebriosam.
eroe nomen tibi condidit, ille
nen condidit Hippolyto.
est, nomen componere, quod sit
orum, vel necis indicium.
i nomen sic fata dederunt:
d Troiæ prima futurus eras.
atem, medicum quod lapida dicunt:
rtes nomina præveniunt.
e: non quod sis atra colore,
aca nascitur in Meroe;
od vinum non diluis undis,
ixtum sueta merumque merum.
21. *Nemesis, e Græco.*
ondam Persæ advexere, tropæum
llo: nunc ego sum Nemesis.
is victoribus adsto tropæum:
rsas vaniloquos Nemesis.
varietate fortunæ, e Græco.
nto, qui limina mortis inibat,
s laqueum, quo periturus erat.
erræ abdiderat, non repperit aurum,
um invenit, nexuit: et periit.
23. *Idem aliter.*
ollo nectebat, reperit aurum:
e loco deposuit laqueum.
erat, postquam non reperit aurum,
lo, quem reperit laqueum.
Thrasybulo Lacedæmonio.
io quod pectore vulnera septem:
veheris quod, Thrasybule, tua;
patris: Pitanæ sed gloria maior.
pulchro funere posse frui.
m mœsto socii posuere feretro,
nimus edidit orsa pater:
tus lacrymis non indiget ullis,
talis, et Lacedæmonius.
25. *De Lacæna matre.*
clypeo obarmans filium,
quit, aut in hoc redi.
6. *In divitem quendam.*
us opibus, et fastu tumens,
verbis nobilis,
is clara secli nomina,
tans stemmata,
mque, et conditorem Romulum,
ntes nuncupans.
veste contexi iubet:
gento gravi,
anuarum limina,
pegmata.
i nec pater certus fuit:
vere lupa.
sthenes Cynicus Philosophus.
s Cynices ego: quæ ratio istæc?
to dicitur esse prior:
m fueram doctore secundus:

Nunc ego sum Cynices primus, et ille Deus.

28. *Idem.*

Discipulus melior nulli, meliorve magister,
Εἰς ἀρετὴν συνέβη, καὶ Κυνικὴν σοφίην.
Dicere me novit, verum qui novit utrumque,
Καὶ Θεὸν Ἀλκείδην καὶ κύνα Διογένην.

29. *Libero patri.*

Αἰγύπτου μὲν Ὄσιρις ἐγὼ, Μυσῶν δὲ Φανάκης,
Βάκχος ἐνὶ ζωοῖσιν, ἐνὶ φθιμένοις Ἀϊδωνεύς,
Πυρογενὴς, δίκερως, τιτανολέτης, Διόνυσσος.

30. *Myobarbum Liberi patris, signo marmoreo in villa nostra omnium Deorum argumenta habentis.*

Ogygia me Bacchum vocat.
Osirin Ægyptus putat.
Mysi Phanacen nominant.
Dionyson Indi existimant.
Romana sacra Liberum.
Arabica gens Adoneum.
Lucaniacus Pantheum.

31. *In Corydonem marmoreum.*

Αἶξ, χίμαρος, πήρη, ποιμὴν, ῥαβδοῦχος, ἐλαίη,
Εἰς λίθος· ἐκ πάντων λιτὸς ἐγὼ Κορύδων.

32. *In simulacrum Sapphus.*

Lesbia Pieriis Sappho soror addita Musis,
Εἰμ᾽ ἐνάτη Λυρικῶν, Ἀονίδων δεκάτη.

33. *Deæ Veneris.*

Orta salo, suscepta solo, patre edita Cœlo,
Æneadum genitrix, hic habito alma Venus.

34. *Ad libellum suum de Proculo.*

Si tineas, cariemque pati te, charta, necesse est;
Incipe versiculis anteperire meis.
Malo, inquis, tineis. Sapis, ærumnose libelle,
Perfungi mavis qui leviore malo.
Ast ego damnosæ nolo otia perdere Musæ,
Iacturam somni quæ parit, atque olei.
Utilius dormire fuit, quam perdere somnum,
Atque oleum: bene ais: causa sed ista mihi est;
Irascor Proculo, cuius facundia tanta est,
Quantus honor: scripsit plurima, quæ cohibet.
Hunc studeo ulcisci; et prompta est hæc ultio vati:
Qui sua non edit carmina, nostra legat.
Huius in arbitrio est, seu te iuvenescere cedro,
Seu iubeat duris vermibus esse cibum.
Huic ego, quod nobis superest ignobilis oti,
Deputo: sive legat, quæ dabo, sive tegat.

35. *De nomine cuiusdam Lucii, sculpto in marmore.*

Lucius una quidem, geminis sed dissita punctis
Litera; prænomen sic L.. nota sola facit.
Post M incisum est: puto sic M. non tota videtur.
Dissiluit saxi fragmine læsus apex.
Nec quisquam, Marius, seu Martius, anne Metellus
Hic iaceat, certis noverit indiciis.
Truncatis convulsa iacent elementa figuris,
Omnia confusis interiere notis.
Miremur periisse homines? monumenta fatiscunt,
Mors etiam saxis, nominibusque venit.

36. *De Sabina uxore.*

Sive probas Tyrio textam subtegmine vestem:
Seu placet inscripti commoditas tituli:
Ipsius hoc dominæ concinnat utrumque venustas,
Has geminas artes una Sabina colit.

37. *De eadem Sabina.*

Laudet Achæmenias Orientis gloria telas:
Molle aurum pallis, Græcia, texe tuis;
Non minus Ausoniam celebret dum fama Sabinam,
Parcentem magnis sumtibus, arte parem.

38. *De eadem Sabina.*

Licia qui texunt et carmina; carmina Musis,
  Licia contribuunt, casta Minerva, tibi.
Ast ego rem sociam non dissociabo, Sabina:
  Versibus inscripsi quæ mea texta meis.

39. *Qualem velit amicam.*

Hanc volo, quæ non volt; illam quæ volt, ego nolo.
  Vincere volt animos, non satiare Venus.
Oblatas sperno illecebras, dectrecto negatas.
  Nec satiare animum, nec cruciare volo.
Nec bis cincta Diana placet, nec nuda Cythere.
  Illa voluptatis nil habet, hæc nimium.
Callida sed mediæ Veneris mihi venditet artem
  Fœmina, cui jungar, quod volo, nolo vocet.

40. *De Chresto et Acindyno fratribus.*

Χρῆστος, Ἀκίνδυνος, εἰσὶν ἀδελφεοὶ, οἰκτρὰ δὲ τέκνα,
  Moribus ambo malis, nomina falsa gerunt.
Οὐδ' οὗτος χρηστὸς, οὐδ' οὗτος ἀκίνδυνός ἐστιν.
  Una potest ambos litera corrigere.
Αἴκεν Χρῆστος ἔλῃ, καὶ Ἀκίνδυνος ἄλφ' ἀπολέσσῃ;
  Κίνδυνος hic fiet: frater Ἄχρηστος erit.

41. *De iisdem.*

Germani fratres sunt, Chrestos, Acindynos alter.
  Falsum nomen utrique: sed ut verum sit utrique,
Alpha suum Chresto det Acindynos, ipse sine alpha
  Permaneat; verum nomen uterque geret.

42. *De Pallade, et Venere armata.*

Armatam vidit Venerem Lacedæmone Pallas.
  Nunc certemus, ait, iudice vel Paride.
Cui Venus: Armatam tu me, temeraria, temnis,
  Quæ, quo te vici tempore, nuda fui?

43. *Idem aliter.*

Armatam Pallas Venerem Lacedæmone visens,
  Visne, ut iudicium sic ineamus? ait.
Cui Venus arridens, Quid me galeata lacessis?
  Vincere si possum nuda, quid arma gerens?

44. *Ad Philomusum grammaticum.*

Emtis quod libris tibi bibliotheca referta est,
  Doctum, et grammaticum te Philomuse putas?
Hoc genere et chordas et plectra, et barbita conde.
  Omnia mercatus, cras citharœdus eris.

45. *In statuam Rufi Rhetoris semiviri, et elinguis.*

Rhetoris hæc Rufi statua est: nil verius: ipsa est.
  Ipsa adeo linguam non habet, et cerebrum.
Et riget, et surda est; et non videt: omnia Rufi.
  Unum dissimile est: mollior ille fuit.

46. *In tabulam, ubi erat picta imago Rufi rhetoris.*

Elinguem quis te dicentis imagine pinxit?
  Dic mihi, Rufe: taces: nil tibi tam simile est.

47. *De eadem tabula.*

Hæc Rufi tabula est: nil verius: Ipse ubi Rufus?
  In cathedra. Quid agit? Hoc quod et in tabula.

48. *De eodem Rufo.*

Reminisco Rufus dixit in versu suo.
Cor ergo versus, immo Rufus non habet.

49. *Idem.*

Qui *reminisco* putat se dicere posse Latine;
Hic ubi *Co* scriptum est, legeret *Cor*, si cor haberet.

50. *De eodem Rufo.*

Rufus vocatus rhetor olim ad nuptias,
  Celebri fit ut convivio,
Grammaticæ ut artis se peritum ostenderet,
  Hæc vota dixit nuptiis:
Et masculini, et feminini gignite,
  Generisque neutri filios.

51. *Imago Rufi rhetori*

Ore pulchro, et ore muto, scire vis qu
  Imago Rufi rhetoris Pictavici.
Diceret sed ipse, vellem, Rhetor hoc
  Cur? ipse rhetor est imago imagini

52. *De eadem Rufi statu*

Rhetoris hæc Rufi statua est: Si saxea
  Cur id ais? semper saxeus ipse fuit.

53. *De Diogene Cynico philo*

Pera, polenta, tribon, baculus, scyphu
  Ista fuit Cynici: sed putat hanc nim
Namque cavis manibus cernens potare
  Cur scyphe, te, dixit, gesto superva

54. *De Crœso et eodem Diog*

Effigiem, rex Crœse, tuam, ditissime r
  Vidit apud manes Diogenes Cynicus
Constitit utque procul, solito maiore c
  Concussus, dixit: Quid tibi divitiæ
Nunc prosunt, regum rex o ditissime, c
  Sicut ego solus, me quoque pauperior
Nam quæcumque habui, mecum fero: c
  Ex tantis tecum, Crœse, feras opibus

55. *Lais dicans Veneri speculum*

Lais anus Veneri speculum dico: dignu
  Æterna æternum forma ministerium
At mihi nullus in hoc usus: quia cernere
  Qualis sum, nolo: qualis eram, neque

56. *De Castore, Polluce, et He*

Istos, tergemino nasci quos cernis ab ov
Patribus ambiguis et matribus assere n
Hos genuit Nemesis; sed Leda puerpera
Tyndareus pater his, et Iupiter: hic put

57. *De imagine Veneris sculpta a P*

Vera Venus Gnidiam cum vidit Cyprid
  Vidisti nudam me, puto, Praxitele.
Non vidi, nec fas: sed ferro opus omne p
  Ferrum Gradivi Martis in arbitrio.
Qualem igitur domino scierant placuiss
  Talem fecerunt ferrea cœla Deam.

58. *In buculam æream Myro*

Bucula sum, cœlo genitoris facta Myron
  Ærea: nec factam me puto, sed genita
Sic me taurus init: sic proxima bucula m
  Sic vitulus sitiens ubera nostra petit.
Miraris, quod fallo gregem? gregis ipse
  Inter pascentes me numerare solet.

59. *De eadem bucula.*

Ubera quid pulsas frigentia matris ahen
  O vitule, et succum lactis ab ære peti
Hunc quoque præstarem: si me pro part
  Exteriore Myron, interiore Deus.

60. *Ad Dædalum de eadem buc*

Dædale, cur vana consumis in arte labo
  Me potius clausæ subiice Pasiphaæ.
Illecebras veræ si vis dare, Dædale, vac
  Viva tibi species vacca Myronis erit.

61. *Eadem de se.*

Errasti, attendens hæc ilia nostra, iuve
  Non manus artificis lac dedit uberibu

62. *Eadem.*

Pasce greges procul hinc; ne quæso, bub
  Æs, veluti spirans, cum bubus exagite

63. *Eadem.*

Me vitulus cernens, immugiet: irruet in
  Taurus amans: pastor cum grege mitt

64. *De eadem Myronis bucula*

Ærea mugitum poterat dare vacca Myro
  Sed timet artificis deterere ingenium.
Fingere nam similem vivæ, quam vivere

Dei mira, sed artificis.
. *Eadem bucula de se.*
am, mactata est vacca Minervæ.
atam transtulit huc animam
plex: pars ærea, pars animata.
tificis dicitur, illa Deæ.
d taurum eadem bucula.
aras, specie deceptus, inire?
Minoæ machina Pasiphaæ.
t eadem Myronis bucula.
sole iam sub vespere,
cum domum pastor suas,
s, me minabat, ut suam.
S. De eadem bucula.
pastor forte amiserat;
iussus reddere,
querebatur, sequi
n ceteras.
Quæ sexum mutarint.
res, et vix credenda poetis:
ra promitur historia)
peciem convertit masculus ales:
vo constitit ante oculos.
tur monstrum: sed mollior agna
nerum de grege versa marem.
speciem notæ novitatis hebetis?
is carmina non legitis?
it proles Saturnia Consus:
fuit corpore Tiresias.
fons Salmacis Hermaphroditum:
em Plinius Androgynum.
um, quod Campana in Benevento
um virgo repente fuit.
ris documenta arcessere famæ.
factus fœmina de puero.
Pythagoram de Marco.
orbi, reparas qui semina rerum,
e novis das reduces animas:
arcus iam fata novissima functus,
m rursus in aeriam?
les nuper pullaria dictus:
m qui puerile secus,
is postico volnere fossor,
bulo, pulliprema.
mulus erit, non hippocamelus,
aries, sed scarabæus erit.
ptum picturæ Crispæ mulieris impudicæ.
genitalia fœdera cœtus,
s veneres vitiosa libido.
quam Lemnia suasit egestas;
di scenis agitavit Afrani,
s capitalis luxus inussit.
nctas exercet corpore in uno,
molitor per utramque cavernam;
tum frustra moritura relinquat.
lla, qui dissecuit calvariam.
is inhumati glabra iacebat
s, nudum iam cute calvitium.
letu non motus Achillas,
cis verbere dissecuit.
rediit lapis ultor ab osse:
i frontem oculosque petit.
s manus impia dirigat ictus,
eriant tela retorta suum.
medico, et Diodoro haruspice.
dixit Diodorus haruspex,
plus sex superesse dies.
s fatisque potentior Alcon,
Falsum convicit illico haruspicium:
Tractavitque manum victuri, ni tetigisset.
Illico nam Marco sex periere dies.

74. *De signo Iovis, et Alcone medico.*

Alcon hesterno signum Iovis attigit: ille,
Quamvis marmoreus, vim patitur medici.
Ecce hodie iussus transferri ex æde vetusta
Effertur: quamvis sit Deus, atque lapis.

75. *In Eunomum Medicum.*

Languentem Caium moriturum dixerat olim
Eunomus: evasit fati ope, non medici.
Paulo post ipsum videt, aut vidisse putavit
Pallentem, et multa mortis in effigie.
Quis tu? Caius, ait. Vivisne? hic abnuit. At quid
Nunc agis hic? iussu Ditis, ait, venio.
Ut quia notitiam rerumque hominumque tenerem
Accirem medicos. Eunomus obriguit. (mnes,
Tum Caius: Metuas nihil, Eunome: dixi ego et o-
Nullum qui saperet, dicere te medicum.

76. *In hominem vocis absonæ.*

Latratus catulorum, hinnitus fingis equorum,
Caprigenumque pecus, lanigerosque greges
Balatu assimilas: asinos quoque rudere dicas,
Cum vis Arcadium, fingere, Marce, pecus.
Gallorum cantus, et ovantes gutture corvos,
Et quicquid vocum bellua et ales habet.
Omnia cum simules ita vere, ut ficta negentur:
Non potes humanæ vocis habere sonum.

77. *Ad Crispam.*

Deformem quidam te dicunt Crispa: at ego istud
Nescio, mi pulchra es: iudice me satis est.
Quin etiam cupio, iunctus quia zelus amori est,
Ut videare aliis fœda, decora mihi.

78. *Qualem velit habere amicam.*

Sit mihi talis amica, velim:
Iurgia quæ temere incipiat:
Nec studeat quasi casta loqui.
Pulchra, procax, petulante manu:
Verbera quæ ferat, et regerat;
Cæsaque ad oscula confugiat.
Nam nisi moribus his fuerit:
Casta, modesta, pudenter agens;
(Dicere abominor) uxor erit.

79. *Ad Cupidinem, ex Græco.*

Hoc quod amare vocant, misce, aut dissolve, Cupido,
Aut neutrum flammis ure, vel ure duos.

80. *Ad Dionem de amore suo.*

Aut restingue ignem, quo torreor alma Dione:
Aut transire iube: vel face utrimque parem.

81. *Ex Græco,* ἀρχὴ τὸ ἥμισυ παντός.

Incipe dimidium facti est, cœpisse: supersit
Dimidium: rursum hoc incipe: et efficies.

82. *Ex Græco,* Ἁ χάρις ἁ βραδύπους ἄχαρις χάρις.

Gratia quæ tarda est, ingrata est. Gratia namque,
Cum fieri properat, gratia grata magis.

83. *Idem.*

Si bene quid facias, facias cito: nam cito factum
Gratum erit. Ingratum gratia tarda facit.

84. *In saltatorem ineptum.*

Deceptæ felix casus se miscuit arti.
Histrio, saltavit qui Capanea, ruit.
Idem qui Nioben saltavit saxeus, ut tum
Spectator veram crediderit Nioben.
In Canace, visus multo felicior ipsa:
Quod non hic gladio viscera dissecuit.

85. *De eodem.*

Daphnen et Nioben saltavit simius idem,
Ligneus ut Daphne, saxeus ut Niobe.

86. *Dodralis potio.*

Dodra ex dodrante est: sic collige, ius, aqua, vinum,
Sal, oleum, panis, mel, piper, herba, novem.

87. *De eadem.*

Dodra vocor. Quæ causa? Novem species gero. Quæ sunt?
Ius, aqua, mel, vinum, panis, piper, herba, oleum, sal.

88. *De eadem dodra potione.*

Δόδρα πότος καὶ ἀριθμός, ἔχω μέλι, οἶνον, ἔλαιον,
Ἄρτον, ἅλας, βοτάνην, ζωμόν, ὕδωρ, πέπερι.

89. *De Iurisconsulto, qui uxorem habebat adulteram.*

Iurisconsulto, cui vivit adultera coniux,
Papia lex placuit: Iulia displicuit.
Quæritis, unde hæc sit distantia? semivir ipse
Scatiniam metuens, non metuit Titiam.

90. *Ad Zoilum, qui uxorem mœcham duxerat.*

Semivir uxorem duxisti, Zoile, mœcham.
O quantus fiet questus utrinque domi!
Cum dabit uxori molitor tuus, et tibi adulter,
Quantum deprensi damna pudoris ement!
Sed modo quæ vobis lucrosa libido videtur,
Iacturam senio mox subeunte, feret.
Incipient operas conducti vendere mœchi,
Quos modo munificos lena iuventa tenet.

91. *Ad Venerem* Δύσερως.

Hanc amo, quæ me odit: contra, hanc, quoniam me amat, odi.
Compone inter nos, si potes, alma Venus.
Perfacile id faciam: mores mutabo, et amores.
Oderit hæc, amet hæc. Rursus idem patiar.
Vis ambas ut ames? Si diligat utraque, vellem.
Hoc tibi tu præsta, Marce: ut ameris, ama.

92. *Item.*

Suasisti, Venus ecce, duas dyseros ut amarem.
Odit utraque: aliud da modo consilium.
Vince datis ambas. Cupio: verum arcta domi res.
Pellice promissis: nulla fides inopi.
Attestare Deos Nec fas mihi fallere divos.
Pervigila ante fores. Nocte capi metuo.
Scribe elegos. Nequeo, Musarum et Apollinis expers.
Frange fores. Pœnas iudicii metuo.
Stulte ab amore mori pateris: non vis ob amorem.
Malo miser dici, quam miser atque reus.
Suasi quod potui: tu alios modo consule. Dic quos?
Quod sibi suaserunt, Phædra et Elissa dabunt,
Quod Canace, Phyllisque, et fastidita Phaoni.
Hoc das consilium? Tale datur miseris.

93. *Pulchrum Dei responsum.*

Doctus Hylas cæstu, Phegeus catus arte palæstræ,
Clarus Olympiacis et Lycus in stadiis,
An possent omnes venturo vincere agone,
Hammonem Libyæ consuluere Deum.
Sed Deus, ut sapiens, Dabitur victoria vobis
Indubitata quidem, si caveatis, ait,
Ne quis Hylam cæstu, ne quis certamine luctæ
Phegea, ne cursu te Lyce prætereat.

94. *De Hermiones zona.*

Punica turgentes redimibat zona papillas
Hermiones: zonæ textum elegion erat.
Qui legis hunc titulum, Paphie tibi mandat, ames me:
Exemploque tuo neminem amare vetes.

95. *De Hyla, quem Naiades rapuerunt.*

Aspice quam blandæ necis ambitione fruatur,
Letifera experiens gaudia, pulcher Hylas!
Oscula et infestos inter moriturus amores,
Ancipites patitur Naiadas Eumenidas.

96. *Ad Nymphas, Narcissum p*

Furitis procaces Naiades,
Amore sævo, et irrito.
Ephebus iste flos erit.

97. *De Narcisso, qui sui ipsius amo*

Si cuperes alium, posses, Narcisse, pot
Nunc tibi amoris adest copia: fruct

98. *De eodem.*

Quid non ex huius forma pateretur am
Ipse suam qui sic deperit effigiem?

99. *In Echo dolentem propter morte*

Commoritur Narcisse tibi resonabilis
Vocis ad extremos exanimata modo
Et pereuntis adhuc gemitum resecuta
Ultima nunc etiam verba loquentis

100. *De Hermaphrodito*

Mercurio genitore satus, genitrice Cyt
Nominis ut mixti, sic corporis Herma
Concretus sexu, sed non perfectus, utr
Ambiguæ Veneris, neutro potiundus

101. *De coniunctione Salma Hermaphrodito.*

Salmacis optato concreta est nympha
Felix virgo, sibi si scit inesse virum
Et tu formosæ, iuvenis, permixte puel
Bis felix, unum si licet esse duos.

102. *Ad Apollinem, de Daphne pu*

Pone arcum Pæan, celeresque recondε
Non te virgo fugit, sed tua tela tim

103. *Ad corticem, quo Daphne*

Invide cur properas cortex operire pu
Laurea debetur Phœbo, si virgo nega

104. *In duas sorores diversorum*

Delia, vos miramur: et est mirabile, q
Dissimiles estis, tuque sororque tu
Hæc habitu casto, cum non sit, casta
Tu præter cultum nil meretricis ha
Cum casti mores tibi sint, huic culto
Te tamen et cultus damnat, et actu

105. *Ad Gallam.*

Vado, sed sine me, quia te sine: nec ni
Totus ero; pars cum sim altera, Gal
Vado tamen, sed dimidius: vado min
Dimidio: nec me iam locus unus ha
Nam tecum fere totus ero, quocumqu
Pars veniet mecum quantulacumqu
Separor unus ego: sed partem sumo m
Ipse mei: tecum pars mea maior abi
Si redeam, tibi totus ero: pars nulla
Quæ mox non redeat in tua iura. V

106. *In Venerem anadyom*

Emersam pelagi nuper genitalibus un
Cyprin Apellei cerne laboris opus:
Ut complexa manu madidos salis æqu
Humidulis spumas stringit utraque
Iam tibi nos Cypri, Iuno, inquit, et in
Cedimus: et formæ præmia deferim

107. *In puerum formosum*

Dum dubitat natura, marem, faceretn
Factus es o pulcher pæne puella pue

108. *In scabiosum Polygito*

Thermarum in solio si quis Polygiton
Ulcera membrorum scabie putrefacta
Præposuit cunctis spectacula talia lud
Principio tremulis gannitibus aera pu
Verbaque lascivos meretricum imitan
Vibrat, et obscœnæ numeros prurigini
Brachia deinde rotat, velut enthea d
Pectus, crura, latus, ventrem, femora, i

meros, luteæ Symplegadis antrum:
vaga carnificina pererrat,
calidi fervore lavacri
vat dulcedine morbus.
viros, ubi cassa libido
,et non sua bella lacessit,
sumere gaudia lecto:
m iam sub fine voluptas
peragit ludibria morsu.
Polygiton membra resolvit.
suprema piacula vitæ,
as sese iam præparat undas.

m Silvio Bono, qui erat Brito.

,qui carmina nostra lacessit,
meruit disticha Brito Bonus.

110. *Item.*

est: quis Silvius? Iste Britannus.
non est Silvius, aut malus est.

111. *Item.*

s fertur, ferturque Britannus:
em degenerasse bonum?

112. *Item.*

est: si simplex Silvius esse
lex desinet esse Bonus.

113. *Item.*

est: sed Brito est Silvius idem.
est, credite, Brito malus.

114. *Item.*

s: quamvis homo non bonus esse
quit iungere Brito Bono.

15. *In Furippum.*

vocitat, pars vero Furippum;
ens, altera corripiens.
is: aut tende, aut corripe nomen.
lvis, fur, furiose, tibi.

6. *Epicuri opinio.*

m, morte et æternum carens,
negotium, nec alteri.

7. *De homine pigro.*

ente multo est nequior.
pesque duplices devorat.

In Didus imaginem.

vultu, quem conspicis, hospes,
dis pulchraque mirificis.
on, Maro quam mibi finxit, erat (mens:
is læta cupidinibus.
as vidit me Troius unquam,
lvenit classibus Iliacis.
s atque arma procacis Iarbæ,
, morte pudicitiam,
castus quod perculit ensis,
læso crudus amore dolor.
t: vixi sine vulnere famæ.
sitis mœnibus, oppetii.
stimulasti Musa Maronem,
stræ damna pudicitiæ?
icis, lectores, credite de me,
Deum concubitusque canunt
merant qui carmine verum,
eos assimilant vitiis.

De tribus incestis.

stuprum duo perpetiuntur,
tuor? quatuor esse reor.
s da singula crimina: et illum
edium, qui facit, et patitur.

120. *In Castorem.*

let mediorum membra virorum
set vulgus habere domi:
m fellator perderet inguen;
Uxoris cœpit lingere membra suæ.

121. *De amissa puella.*

Tres fuerant Charites: sed dum mea Lesbia vixit,
Quatuor; ut periit, tres numerantur item.

122. *In Faustulum staturæ brevis Anicii Probini.*

Faustulus insidens formicæ, ut magno elephanto,
Decidit, et terræ terga supina dedit.
Moxque idem ad mortem est mulctatus calcibus eius,
Perditus ut posset vix retinere animam.
Vix tamen est fatus: Quid rides, improbe Livor,
Quod cecidi? cecidit non aliter Phaethon.

123. *In Eunum liguritorem.*

Eune, quid affectas vendentem Phyllida odores?
Diceris hanc mediam lambere, non molere.
Perspice, ne mercis fallant te nomina: vel ne
Aere Seplasiæ decipiare, cave,
Dum Custon Costonque putas communis odoris,
Et Nardum et Sardas esse sapore pari.

124. *In eundem Eunum.*

Diversa infelix et lambit, et olfacit Eunus.
Dissimilem olfactum naris, et oris habet.

125. *In eundem Eunum.*

Salgama non hoc sunt, quod Balsama: cedite odores.
Nec male olere mihi, nec bene olere placet.

126. *In eundem Eunum.*

Λαὶς, Ἔρως, et Ἴτυς, Χείρων, et Ἔρως, Ἴτυς alter,
Nomina si scribis, prima elementa adime:
Ut facias verbum, quod tu facis, Eune magister.
Dicere me Latium non decet opprobrium.

127. *In eundem.*

Eune, quod uxoris gravidæ putria inguina lambis,
Festinas glossas non natis tradere natis.

128. *Ad eundem pædagogum liguritorem.*

Eunus Syriscus inguinum liguritor,
Opicus magister (sic eum docet Phyllis)
Muliebre membrum quadriangulum cernit.
Triquetro coacto Δ literam ducit.
De vallo femorum altrinsecus pares rugas
Mediumque, fissi rima qua patet, callem,
Ψ dicit esse: nam trifissilis forma est.
Cui ipse linguam cum dedit suam, Λ est.
Veramque in illis esse Φ notam sentit.
Quid, imperite, Ρ putas ibi scriptum,
Ubi locari Ι convenit longum?
Miselle doctor, Ꝋ tibi sit obscœno,
Tuumque nomen Θ sectilis signet.

129. *In Medeæ imaginem.*

Medeam vellet cum pingere Timomachi mens,
Volventem in natos crudum animo facinus;
Immanem exhausit rerum in diversa laborem,
Fingeret affectum matris ut ambiguum.
Ira subest lacrymis, miseratio non caret ira.
Alterutrum videas, ut sit in alterutro.
Cunctantem satis est: nam digna est sanguine mater
Natorum; tua non dextera, Timomache.

130. *In eandem.*

Quis te pictorum simulavit, pessima Colchis,
In natos crudum volvere mente nefas?
Usque adeone sitis puerorum haurire cruorem,
Ut ne picta quidem parcere cæde velis?
Numnam te pellex stimulat? numne alter Iason,
Altera vel Glauce sunt tibi causa necis?
Quin ne picta quidem sis barbara; namque tui vim
Cera tenax zeli concipit immodicam.
Laudo Timomachum: matrem quod pinxit in ense
Cunctantem, prolis sanguine ne maculet.

131. *In quendam qui lævia sibi inguina faciebat.*

Inguina quod calido lævas tibi dropace, causa est:

Irritant volsas lævia membra lupos.
Sed quod et elixo plantaria podice vellis,
Et teris incusas pumice Clazomenas:
Causa latet: bimarem nisi quod patientia morbum
Appetit: et tergo fœmina, pube vires.

132. *In cæcum et claudum.*

Insidens cæco graditur pede claudus utroque.
Quo caret alteruter, sumit ab alterutro.
Cæcus namque pedes claudo gressumque ministrat:
At claudus cæco lumina pro pedibus.

133. *Idem.*

Ambulat insidens cæco, pede captus utroque:
Atque alterna subit munia debilitas.
Nam cæcus claudo pede commodat: ille vicissim
Mutua dat cæco lumina pro pedibus.

134. *De divite et paupere.*

Non est dives opum dives: nec pauper inopsque
Infelix: alio nec magis alter eget.
Dives eget gemmis, cereali munere pauper.
Sed cum egeant ambo, pauper egens minus est.

135. *De Penelope.*

Intemerata procis, et tot servata per annos,
Oscula vix ipsi cognita Telemacho.
Hinc mea virginitas facibus tibi luxit adultis:
Arsit et invidia principe verus amor.
Sæpe ego mentitis tremui nova fœmina somnis;
Lapsaque non merito sunt mihi verba sono:
Et tamen ignotos sensi experrecta dolores,
Strataque tentavi sicca pavente manu.
Nam tibi anhelanti, supremaque, bella moventi,
Paruit indulgens et sine voce dolor;
Dente nihil violare fero, nihil unguibus ausæ:
Fœdera nam tacita pace peregit amor.
Denique non aviam tremulo clamore vocavi:
Nec prior obsequio serva cucurrit anus.
Ipsa verecundo tetigi pallore puellas,
Impositum teneri fassa pudoris opus.

136. *In grammaticum.*

Felix Grammaticus non est: sed nec fuit unquam;
Nec quisquam est felix nomine grammaticus.
At si quis felix præter fatum extitit unquam;
Is demum excessit grammaticos canonas.

137. *De infausto matrimonio Grammatici.*

Arma virumque docens, atque arma virumq peritus
Non duxi uxorem, sed magis arma, domum.
Namque dies totos, totasque ex ordine noctes
Litibus oppugnat meque, meumque larem;
Atque ut perpetuis dotata a marte duellis,
Arma in me tollit, nec datur ulla quies.
Iamque repugnanti dedam me: ut denique victum
Iurget ob hoc solum, iurgia quod fugiam.

138. *De Auxilio Grammatico.*

Emendata potest quænam vox esse magistri,
Nomen qui proprium cum vitio loquitur?
Auxilium te nempe vocas: inscite magister,
Da rectum casum: iam Solecismus eris.

139. *De fratribus Thebanis.*

Nec Stygiis locis ineunt sua fœdera fratres.
Œdipodionidæ, de misero ah miseri!
Namque etiam ex uno surgentes aggere flammæ
In diversa sui dissiliunt cineris.
Infandos iuvenes! quos nec discordia cassos
Luce, nec in semet linquit atrox animus.
Atque utinam et Thebas quissent partirier ipsas,
Regnorum et metas, ut cinerum aemulas!

140. *De ingratis, ex Menandro.*

Nil homine terra peius ingrato creat.
Vicinus, hospes, notus, ignotus, cliens,
Et si qua genera civium sunt id genus,
Si quid petenti promtus opis imper
Ut misereare, gratia actutum perit.

141. *De Demosthene*

Discere si cupis, a doctis quam mult
Quæ nosti, meditando velis inolesce
Quæ didicisti, haud dum discendo a

142. *De uxore deform*

Deformis uxor cui sit, ancilla elegan
Uxorem habere, subigere ancillam v

143. *De fortunæ variet*

Fortuna nunquam sistit in eodem sta
Semper movetur: variat, et mutat vi
Et summa in imum vertit, ac versa e

144. *In Stellam.*

Stella prius superis fulgebas Lucifer:
Extinctus, cassis lumine Vesper e

145. *Ex Menandro.*

Re fruere, ut natus mortalis, dilige se
Tanquam immortalis: sors est in utr

146. *Ad notarium velocissime e*

Puer, notarum præpetum
Sollers minister, advola.
Bipatens pugillar expedi,
Cui multa fandi copia,
Punctis peracta singulis,
Ut una vox absolvitur.
Evolvo libros uberes,
Instarque densæ grandinis
Torrente lingua perstrepo.
Tibi nec aures ambigunt,
Nec occupatur pagina.
Et mota parce dextera
Volat per æquor cereum.
Cum maxime nunc proloqu
Circumloquentis ambitu,
Tu sensa nostri pectoris
Ut dicta iam ceris tenes.
Sentire tam velox mihi
Vellem dedisset mens mea.
Quam præpetis dextræ fuga
Tu me loquentem prævenis.
Quis, quæso, quis me prodit
Quis ista iam dixit tibi,
Quæ cogitabam dicere?
Quæ furta corde in intimo
Exercet ales dextera?
Quis ordo rerum tam novus
Veniat in aures ut tuas,
Quod lingua nondum absolv
Doctrina non hæc præstitit:
Nec ulla tam velox manus
Celeripedis compendii.
Natura munus hoc tibi,
Deasque donum tradidit:
Quæ loquerer, ut scires prius
Idemque velles, quod volo.

EPIGRAMMAT

QUIBUS FASTORUM A SE DIGESTORUM

1. *Ausonius Hesperio filio sal*

IGNOTA æternæ ne sint tibi tempora Ro
Regibus, et patrum ducta sub imper
Digessi Fastos, et nomina perpetis ævi,
Sparsa iacent Latiam si qua per hist
Sit tuus hic fructus, vigilatas accipe n
Obsequitur studio nostra lucerna t
Tu quoque venturos per longum conse

ongessit pagina præteritos.
iam patris habes, ut protinus et te
Ausoniis purpura consulibus.
utatio ab urbe condita in consulatum nostrum.
:ies centum coniunge quaternos:
iumque super trieterida necte.
ernæ series ab origine Romæ.
3. *De eodem ad Proculum.*
ernæ deductam rege Quirino
i seriem cum, Procule, accipies;
, centumque, et bis fluxisse novenos
Ausonii nomen adusque leges.
: lustrum cum se cumulaverit istis,
n Proculus signet Olympiadem.
In fine eiusdem libri additi.
lscripsi Fastos: si sors volet, ultra
: si non: qui legis adiicies.
qui sim? titulum qui quartus ab imo est,
ges nomen Consulis Ausonii.

EPHEMERIS

D EST TOTIUS DIEI NEGOTIUM.

am clarum reserat fenestras.
repit nidis vigilax hirundo.
lut primam, mediamque noctem
Parmeno dormis.
unt glires hyemem perennem,
o parcunt: tibi causa somni,
quod potas, nimiaque tendis
Mole saginam.
c flexas sonus intrat aures:
m mentis sopor altus urget,
uscantis oculos lacessunt
Fulgura lucis.
m quondam iuveni quietem,
et lucis vicibus manentem,
: fingunt, cui Luna somnos
Continuarit.
ugator, lacerande virgis:
ne longus tibi somnus, unde
mes, detur, rape membra molli
Parmeno lecto.
hæc somnum tibi cantilena
co suadet modulata versu.
: depelle modum quietis
Acer Iambe.
Item Parecbasis.
ia, surge: et calceos,
eam da sindonem.
idquid est, amictui
am parasti, ut prodeam.
e fontano abluam
, et os, et lumina.
que, fac sacrarium,
paratu extrinsecus.
rba, vota innoxia,
inæ copia est.
us cremandum postulo,
ba crusti mellei:
mque vivi cespitis
relinquo altaribus.
recandus est mihi,
us summi Dei,
tas uniusmodi,
a sacro spiritu.
: iam vota ordior:
itatio, numinis

Præsentiam sentit, pavens.
Pavet ne quidquam spes, fides?
Oratio.
Omnipotens, solo mentis mihi cognite cultu,
Ignorate malis, et nulli ignote piorum,
Principio, extremoque carens: antiquior ævo,
Quod fuit, aut veniet: cuius formamque modumque
Nec mens complecti poterit, nec lingua profari:
Cernere quem solus, coramque audire iubentem
Fas habet, et patriam propter considere dextram:
Ipse opifex rerum, rebus causa ipse creandis,
Ipse Dei verbum, verbum Deus, anticipator
Mundi quem facturus erat: generatus in illo
Tempore quo tempus nondum fuit: editus ante,
Quam iubar, et rutilus cœlum illustraret Eous:
Quo sine nil actum: per quem facta omnia: cuius
In cœlo solium: cui subdita terra sedenti,
Et mare, et obscuræ chaos insuperabile noctis:
Irrequies, cuncta ipse movens, vegetator inertum:
Non genito genitore Deus, qui fraude superbi
Offensus populi, gentes in regna vocavit,
Stirpis adoptivæ meliore propage colendus.
Cernere quem licuit proavis: quo numine viso,
Et patrem vidisse datum: contagia nostra,
Qui tulit, et diri passus ludibria leti,
Esse iter æternæ docuit remeabile vitæ:
Nec solam remeare animam, sed corpore toto
Cœlestes intrare plagas, et inane sepulcri
Arcanum vacuis adopertum linquere terris.
Nate patris summi, nostroque salutifer ævo,
Virtutes patrias genitor cui tradidit omnes,
Nil ex invidia retinens, plenusque datorum;
Pande viam precibus, patriasque hæc perfer ad aures.
Da, pater, invictam contra omnia crimina mentem,
Vipereumque nefas nocituri averte veneni.
Sit satis, antiquam serpens quod perdidit Evam,
Deceptumque adiunxit Adam: nos sera nepotum
Semina veridicis ætas prædicta prophetis,
Vitemus laqueos, quos letifer implicat anguis.
Pande viam: quæ me post vincula corporis ægri
In sublime ferat: puri qua lactea cœli
Semita ventosæ superat vaga nubila Lunæ.
Qua proceres abiere pii, quaque integer olim
Raptus quadriiugo penetrat super æthera curru
Helias, et solido cum corpore prævius Enoch.
Da pater æterni speratam luminis auram:
Si lapides non iuro Deos, unumque verendi
Suspiciens altare sacri, libamina vitæ
Intemerata fero: si te Dominique, Deique,
Unigenæ cognosco patrem, missumque duobus,
Qui super æquoreas volitabat spiritus undas.
Da, genitor, veniam, cruciataque pectora purga:
Si te non pecudum fibris, non sanguine fuso
Quæro: nec arcanis numen coniecto sub extis:
Si scelere abstineo; errori obnoxius: et si
Opto magis, quam fido, bonus, purusque probari.
Confessam dignare animam: si membra caduca
Execror, et tacitum si pœnitet: altaque sensus
Formido excruciat, tormentaque sera gehennæ
Anticipat, patiturque suos mens saucia manes.
Da, pater, hæc nostro fieri rata vota precatu.
Nil metuam, cupiamque nihil: satis hoc rear esse,
Quod satis est: nil turpe velim, nec causa pudoris
Sim mihi: non faciam cuiquam, quæ tempore eode
Nolim facta mihi: nec vero crimine lædar,
Nec maculer dubio: paulum distare videtur
Suspectus vereque reus: male posse facultas
Nulla sit: at bene posse adsit tranquilla potestas
Sim tenui victu, atque habitu: sim carus amici

...æ semper genitor, sine vulnere nominis huius.
Non animo doleam; non corpore: cuncta quietis
Fungantur membra officiis: nec saucius ullis
Partibus amissum quicquam desideret usus.
Pace fruar: securus agam: miracula terræ
Nulla putem: suprema mihi cum venerit hora,
Nec timeat mortem bene conscia vita, nec optet.
Purus ab occultis cum, te indulgente, videbor,
Omnia despiciam: fuerit cum sola voluptas
Iudicium sperare tuum: quod dum sua differt
Tempora, cunctaturque dies, procul exige sævum
Insidiatorem blandis erroribus anguem.
Hæc pia, sed mœsto trepidantia vota reatu
Christe, apud æternum placabilis assere patrem,
Salvator, Deus, ac Dominus, mens, gloria, verbum,
Filius, ex vero verus, de lumine lumen,
Æterno cum patre manens, in secula regnans.
Consona quem celebrant modulati carmina David:
Et responsuris ferit aera vocibus, Amen.

Satis pr...
Quamvis satis ...
Fiat precatu num...
Habitum for...
Dicendum a...
Valeque, quo...
Quod cum pe...
Inclinet ad...
Movendus ...

Locu...

Tempus vocandis nam...
Ne nos, vel illi, demore...
Propere per ædes curre...
Scis ipse, qui sint: iam ... i.
Quinque advocavi: sex en...
Cum rege iustum: si super, convicium est.
Abiit, relicti nos sumus cum Sosia.

Locus ordinandi coqui.

Sosia prandendum est, quartam iam totus in horam
Sol calet: ad quintam flectitur umbra notam.
An vegeto madeant condita obsonia gustu,
(Fallere namque solent) experiundo proba.
Concute ferventes palmis volventibus ollas,
Tinge celer digitos iure calente tuos:
Vibranti lambat quos humida lingua recursu.

* * * * *

---

* * *Desunt multa.* * *

Quadrupedum, et volucrum, vel cum terrena marinis
Monstra admiscentur: donec purgantibus Euris
Difflatæ liquidum tenuentur in aera nubes:
Nunc fora, nunc lites, lati modo pompa theatri
Visitur: et turmas equitum, cædesque latronum
Perpetior: lacerat nostros fera bellua vultus;
Aut in sanguinea gladio grassamur arena.
Per mare navifragum gradior pedes: et freta cursu
Transilio, et subitis volito super aera pennis.
Infandas etiam veneres, incestaque noctis
Dedecora, et tragicos patimur per somnia cœtus.
Perfugium tamen est, quotiens portenta soporum
Solvit rupta pudore quies, et imagine fœda
Libera mens vigilat: totum bene conscia lectum
Pertractat secura manus: probrosa recedit
Culpa tori, et profugi minuiscunt crimina somni.
Cerno, triumphantes inter, me plaudere; rursum
Inter captivos trahor exarmatus Alanos.
Templa Deum, sanctasque fores, palatiaque aurea
Specto, et Sarrano videor discumbere in ostro:
Et mox fumosis conviva accumbo popinis.

Divinum perhibent vatem, sub f...
Vana ignavorum simulacra locasse...
Et geminas numero portas: quæ fo...
Semper fallaces glomerat super aer...
Altera, quæ veros emittit cornea vi...
Quod si de dubiis conceditur optio...
Deesse fidem lætis melius, quam va...
Ecce ego iam malim falli: nam, du...
Tristia vanescant, potius caruisse f...
Quam trepidare malis: satis est ben...
Sunt et qui fletus, et gaudia contro...
Coniectent: varioque trahant event...
Ite per obliquos cœli, mala somnia, ...
Irrequieta vagi qua difflant nubila n...
Lunares habitate polos: quid nostra...
Limina, et angusti tenebrosa cubili...
Me sinite ignavas placidum traduce...
Dum redeat roseo mihi Lucifer aur...
Quod si me nullis vexatum nocte figu...
Mollis tranquillo permulserit aere s...
Hunc lucum, nostro viridis qui fron...
Ulmeus, excubiis habitandum dedic...

PARENTALI...

PRÆFATIO.

Scio versiculis meis evenire, ut f...
tur: quippe sic meritum est eorum. S...
let commendare materia: et aliquoti...
ctorem solum lemma sollicitat tituli...
persuasus, et ineptiam ferre content...
sculum nec materia amœnum est, nec...
cundum. Habet mœstam religionem...
meorum obitus tristi affectione com...
lus libelli est, *Parentalia*. Antiquæ...
dies, et iam inde ab Numa cognator...
stitutus: nec quicquam sanctius ha...
superstitum, quam ut amissos vene...
detur.

Item præfatio versibus ann...

Nomina carorum iam condita funere...
Fleta prius lacrymis, nunc memor...
Nuda, sine ornatu, fandique carentia...
Sufficit inferiis exequialis honos.
Nænia funereis satis officiosa querelis
Annua ne tacitus munera prætere...
Quæ Numa cognatis sollemnia dedic...
Ut gradus aut mortis postulat: aut...
Hoc satis et tumuli, satis et telluris eg...
Voce ciere animas funeris instar ha...
Gaudent compositi cineres sua nomin...
Frontibus hoc scriptis et monumen...
Ille etiam mœsti cui defuit urna sepul...
Nomine ter dicto pæne sepultus erit.
At tu quicunque es, lector, qui fata me...
Dignaris mœstis commemorare eleg...
Inconcussa tuæ percurras tempora vit...
Et præter iustum funera nulla fleas.

1. *Iulius Ausonius Pate...*

Primus in his pater Ausonius: quem po...
Etsi cunctetur filius, ordo iubet.
Cura Dei, placidæ functus quod hono...
Undecies binas vixit Olympiadas.
Omnia quæ voluit, qui prospera vidit:
Optavit quicquid, contigit, ut volu...
Non quia fatorum nimia indulgentia:
Tam moderata illi vota fuere viro.
Quem sua contendit septem sapientibu...
Quorum doctrinam moribus excolu...

, quam diceret arte sophorum,
ıcundo non rudis ingenio.
hominum ratione medendi
tis amplificare moras.
: manet hæc reverentia vitæ,
i quod dedit hunc titulum:
ius, quem sectaretur, habebat:
i se nunc imitetur, habet.
nilia Æonia, mater.
·ix Æonia, sanguine mixto
is, patris et Æduici.
virtus cui contigit omnis;
e, lanificæque manus,
, et natos cura regendi,
ıis, lætaque serietas.
s Manes complexa mariti,
uondam, functa fove tumulum.
Iagnus Arborius, avunculus.
ıtas, patre primum, et matre voca-
it, tertius Arborius. (tis.
:morare nefas mihi, patre secundo:
imum ponere, pæne nefas.
ında . . . .
nquam patre secundus erit.
cis, et unanimis genitoris:
ıris, quod pater, et genitrix.
ı, puerum, iuvenemque, virumque
ı, quas didicisse iuvat.
antetulit toga docta Tolosæ:
s Gallia præposuit,
tio sermone tribunal,
rum quæque Novempopulis.
ıam, fama crescente, perito
ılis rhetore te viguit.
los, per mille oracula fandi
lus, tum celer, atque memor.
mis placui tibi traditus annis,
ne, satis esse tibi.
bus, clarum decus esse professus,
verba notanda meis.
ım sortitus avuncule sedem.
usis carmina libo tuis.
s Argicius Arborius, avus.
: desere pagina munus.
t hos commemoremus avum
ico ductum de stemmate nomen,
ultas nobilitate domus:
s provincia, quaque potentes
ı quaque Vienna iugo.
m generique opibusque superbis
ıuit: namque avus et genitor
ım cum Victorinus haberet
etricos recidit imperium.
ı terris, per quas erumpit Aturrus,
ror perstrepit Oceani,
m fortunæ tela paventem
liæ conditio implicuit.
ı quæsita pecunia nisu,
, non et opes tribuit.
, et conscia sidera fati
ium dissimulanter agens.
ıostræ quoque formula vitæ,
tu condideras tabulis;
ıam: sed matris cura retexit
timidi cura tegebat avi.
vitam cum duxeris annos,
s tela cavenda Deæ,
ost trina decennia natum,
uno lumine cassus eras.

Dicebas sed te solatia longa fovere;
  Quod mea præcipuus fata maneret honos.
Et modo conciliis animarum mixte piorum
  Fata tui certe nota nepotis habes.
Sentis quod quæstor, quod te præfectus, et idem
  Consul, honorifico munere commemoro.

5. *Æmilia Corinthia Maura, avia.*

Æmiliam nunc fare aviam, pia cura nepotis:
  Coniux prædicto quæ fuit Arborio.
Nomen huic ioculare datum: cute fusca quod olim,
  Æquales inter Maura vocata fuit.
Sed non atra animo; qui clarior esset olore,
  Et non calcata qui nive candidior.
Hæc non deliciis ignoscere promta pudendis,
  Ad perpendiculum seque suosque habuit.
Hæc me præreptum cunis, et ab ubere matris,
  Blanda sub austeris imbuit imperiis.
Tranquillos aviæ cineres præstate quieti
  Æternum Manes: si pia verba loquor.

6. *Æmilia Hilaria, matertera, virgo devota.*

Tuque gradu generis matertera, sed vice matris,
  Affectu nati commemoranda pio,
Æmilia in cunis Hilari cognomen adepta,
  Quod læta, et pueri comis ad effigiem,
Reddebas verum non dissimulanter ephebum,
  More virum medicis artibus experiens.
Fœminei sexus odium tibi semper: et inde
  Crevit devotæ virginitatis amor;
Quæ tibi septenos novies est culta per annos.
  Quique ævi finis, ipse pudicitiæ.
Hæc, quia uti mater monitis et amore fovebas,
  Supremis reddo filius exequiis.

7. *Cl. Contentus, et Iulius Calippio, patrui.*

Et patruos Elegea meos reminiscere cantu;
  Contentum, tellus quem Rutupina tegit,
Magna cui et variæ quæsita pecunia sortis,
  Hæredis nullo nomine tuta perit.
Raptus enim lætis, et adhuc florentibus annis,
  Trans mare, et ignaris fratribus oppetiit.
Iulius in longam produxit fata senectam,
  Affectus damnis innumerabilibus.
Qui comis, blandusque, et mensa commodus uncta,
  Hæredes solo nomine nos habuit.
Ambo pii, vultu similes, ioca seria mixti,
  Ævi fortunam non habuere parem.
Discreti quanquam tumulis, et honore iacetis:
  Commune hoc verbi munus habete, Vale.

8. *Attusius Lucanus Talisius, socer.*

Qui proceres, veteremque volet celebrare Senatum,
  Claraque ab exortu stemmata Burdigalæ:
Teque, tuumque genus memoret, Lucane Talisi:
  Moribus ornasti qui veteres proavos.
Pulcher honore oris, tranquillo pectore, comis,
  Facundo civis maior ab ingenio:
Venatu, et ruris cultu, victusque nitore,
  Omne ævum peragens; publica despiciens:
Nosci inter primos cupiens, prior esse recusans,
  Ipse tuo vivens segregus arbitrio.
Optabas tu me generum florente iuventa:
  Optare hoc tantum, non et habere datum.
Vota probant superi meritisque faventia sanctis
  Implent fata, viri quod voluere boni.
Et nunc perpetui sentis sub honore sepulcri,
  Quam reverens natæ, quamque tui maneam.
Cœlebs namque gener nunc hæc pia munera solvo:
  Nam et cœlebs nunquam desinet esse gener.

9. *Attusia Lucana Sabina, uxor.*

Hactenus ut caros, ita iusto funere fletos
  Functa piis cecinit nænia nostra modis.

Nunc dolor, atque cruces, nec contrectabile fulmen,
Coniugis ereptæ mors memoranda mihi.
Nobilis a proavis, et origine clara senatus;
Moribus usque bonis clara Sabina magis.
Te iuvenis primis luxi deceptus in annis,
Perque novem cœlebs te fleo Olympiadas.
Nec licet obductum senio sopire dolorem:
Semper crudescit nam mihi pœna recens.
Admittunt alii solatia temporis ægri.
Hæc graviora facit vulnera longa dies.
Torqueo deceptos ego vita cœlibe canos:
Quoque magis solus, hoc mage mœstus ago.
Vulnus alit, quod muta domus silet, et torus alget:
Quod mala non cuiquam, non bona participo.
Mœreo, si coniux alii bona: mœreo contra,
Si mala: ad exemplum tu mihi semper ades.
Tu mihi crux ab utraque venis: sive est mala, quod tu
Dissimilis fueris: seu bona, quod similis.
Non ego opes cassas, et inania gaudia plango:
Sed iuvenis iuveni quod mihi rapta viro.
Læta, pudica, gravis, genus inclyta, et inclyta for-(ma,
Et dolor, atque decus coniugis Ausonii.
Quæ modo septenos quater impletura Decembres,
Liquisti natos, pignora nostra, duos.
Illa favore Dei, sicut tua vota fuerunt,
Florent, optatis accumulata bonis.
Et precor ut vigeant: tandemque superstite utroque
Nuntiet hoc cineri nostra favilla tuo.

10. *Ausonius parvulus filius.*

Non ego te infletum memori fraudabo querela,
Primus nate meo nomine dicte puer.
Murmura quem primis meditantem absolvere verbis
Indolis ut plenæ planximus exsequiis.
Tu gremio in proavi funus commune locatus,
Invidiam tumuli ne paterere tui.

11. *Pastor, nepos ex filio.*

Tu quoque maturos, puer immature, dolores
Irrumpis mœsti luctus acerbus avi.
Pastor care nepos, spes cuius certa fuit res,
Hesperii patris tertia progenies.
Nomine quod casus dederat: quia fistula primum
Pastorale melos concinuit genito.
Sero intellectum vitæ brevis argumentum:
Spiritus afflatis quod fugit e calamis.
Occidis emissæ percussus pondere testæ,
Abiecit tecto quam manus artificis.
Non fuit artificis manus hæc: manus illa cruenti
Certa fuit fati, suppositura reum.
Heu quæ vota mihi! quæ rumpis gaudia, Pastor!
Illa meum petiit tegula missa caput.
Dignior o, nostræ gemeres qui fata senectæ;
Et quererere meas mœstus ad exequias.

12. *Iulia Dryadia soror.*

Si qua fuit virtus, cuperet quam fœmina prudens
Esse suam, soror hac Dryadia enituit.
Quin etiam multas habuit, quas sexus habere
Fortior optaret, nobilitasque virum.
Docta satis, vitamque colo, famamque tueri:
Docta bonos mores ipsa, suosque docens.
Et verum vita cui carius: unaque cura,
Nosse Deum, et fratrem diligere ante alios.
Coniuge adhuc iuvenis caruit: sed seria vitam
Moribus austeram æquiparavit anus.
Produxit celerem per sena decennia vitam,
Inque domo, ac tecto, quo pater, oppetiit.

13. *Avitianus, frater.*

Avitianum, Musa, germanum meum
Dona querela funebri.
Minor iste natu me, sed ingenio prior
Artes paternas imbibit.
Verum iuventæ flore læto perfrui,
Ævique supra puberis
Exire metas, vetuit infesta Atropo
Heu quem dolorem sauciis
Heu quanta vitæ decora, quem cul
Germane pubes deseris!
Germane carnis lege, et ortu sangui
Amore pæne filius.

14. *Val. Latinus Euroni*

O generis clari decus, o mihi funus
Euroni, e iuvenum lecte cohorte g
Occidis in primæ raptus mihi flore
Lactentis nati vix bene note pater
Tu procerum de stirpe satus, prægre
Unde genus claræ nobilitatis erat.
Ore decens, bonus ingenio, facundus
Dexteritate vigens, præcipuusque
Hoc præfecturæ sedes, hoc Illyris or
Præside te experta est, fiscus et ip
Nil ævi brevitate tamen tibi laudis a
Indole maturus, funere acerbus ob

15. *Pomponius Maximus,*

Et te germanum, non sanguine, sed v
Maxime, devinctum nænia nostra
Coniux namque meæ tu consociate so
Ævi fruge tui destituis viduam.
Non domus hoc tantum sensit tua: s
Saucia proh casum curia Burdigal
Te primore vigens, te deficiente rela
Inque Valentinum te moriente cad
Heu! quare nato, cur fruge et flore ne
Ereptus nobis, Maxime, non frue
Sed frueris: divina habitat si portio
Quæque futura olim gaudia, nosse
Longior hic etiam lætorum fructus l
Anticipasse diu, quæ modo partici

16. *Veria Liceria, uxor Arborii*

Tu quoque vel nuruis mihi nomine,
Veria, supremi carmen honoris ha
Cuius si probitas, si forma et fama, f
Morigeræ uxoris, lanificæque man
Nunc laudanda forent; procul et de n
Arcessenda esset vox proavi Euseb
Qui quoniam functo iam pridem con
Transcripsit partes in mea verba s
Accipe funereas neptis defleta querel
Coniux Arborii commemoranda m
Cui parva ingentis luctus solatia lin
Destituis natum, quo magis excruc
At tibi dilecti ne desit cura mariti,
Iuncta colis thalamo nunc monume
Hic, ubi primus hymen, sedes ibi me
Nupta magis dici, quam tumulata

17. *Pomponius Maximus Her*
sororis filius.

Nec Herculanum genitum germa
Modulamine nænia tristi
Tacitum sine honore relinquat:
Super indole cuius adulti
Magnæ bona copia laudis.
Verum memorare magis, quam
Functum laudare decebit.
Decus hoc matrisque, meumque,
In tempore puberis ævi
Vis perculit invida fati
Ehu! quem, Maxime, fructum?
Facunde, et musice, et acer,
Mente bonus, ingenio ingens,

e, corpore pulcher,
s, ore canorus,
triste parentum,
lis orsa querelæ;
m modulatus
avunculus offert.

us, maritus Pudentillæ, quæ
oror Sabinæ meæ.

que colis, qui tristia damnas,
nquam, nec metuendus agis:
iis captas, nec lite lacessis,
lemens vitam agis, et sapiens:
es, supremaque mitia sancti
bis advenerare bonis:
ui turbine sedulus egit:
s quo Rutupinus ager.
cuius tranquilla senectus
deteriore die.
us, ut qualia tempora vitæ,
es otia Sanctus agat.

mia Pudentilla, affinis.

am verbis affare supremis,
m, quæ probitatis habes.
i, proba, læta, pudica, decora,
ecti iugiter hæc habuit.
astæ præconia vitæ,
rias, otia agente viro:
ans, aut fronte obducta, marito,
tam fœmina sola domum.
enis, sed læta superstite nato,
tiens fata suprema obiit.
et quondam germana Sabinæ,
so nomine dicta soror.
es placidos pia cura retractat:
illam fantis honore colit.

*nus Talisius * curam filii.*

s, spes unica, ephebe Talisi,
eis immemoratus eris.
vi florentis in annis;
oniux, iam properate pater.
fatum: ne funus acerbum
nitor, tam cito factus avus.

Lucana Talisia. Erminiscius
Regulus, affinis.

his, Attusia, tecum,
lane coniuge nulla fuit.
soror es germana Sabinæ;
tu, Regule, nomen habes.
am cara vocabula nobis,
œsti carminis obsequio.
ica procul in tellure iacentes,
lanes exequialis honos.

s Censor Iulianus, consocer.

es, Calpurnia nomina, Frugi,
oc vestræ gentis habere decus.
Censor Cato, nec sibi solus
es, his placeant titulis.
cunque fuit, verumque fidemque
mitem se tibi, Censor, agat.
nis, cum iustitiaque remissus,
s iungere temperiem.
i me, nec sanguine iuncto,
s consociare domos.
nobis morum simulacra tuorum
præbuit ingenii.
e sic se vertigo rotabat,
is tam bona vota darent.
es sentis, fovet hoc tibi mentem,
ras, id voluisse Deum.

23. *Paulinus et Dryadia, filii Paulini, et Megentiræ sororis filiæ.*

Qui nomen vultumque patris, Pauline, gerebas,
  Amissi specimen qui genitoris eras:
Propter quem luctus miseræ decedere matris
  Cœperat; offerret cum tua forma patrem:
Redderet et mores, et moribus adderet illud,
  Paulinus caruit quo pater, eloquium.
Eriperis lætis, et pubescentibus annis,
  Crudaque adhuc matris pectora sollicitas.
Flemus enim raptam thalami de sede sororem,
  Heu! non maturo funere, Dryadiam.
Flemus: ego in primis, qui matris avunculus, et vos
  Natorum tanquam diligo progeniem.
Illa manus inter genitricis, et oscula patris
  Occidit, Hispana tum regione procul.
Quam tener, et primo, nove flos, decerperis ævo,
  Nondum purpureas cinctus, ephebe, genas!
Quatuor ediderat nunc facta puerpera partus:
  Funera sed tumulis iam geminata dedit.
Sit satis hoc, Pauline pater: divisio facta est:
  Debetur matri cætera progenies.

24. *Paulinus, sororis gener.*

Qui lætum ingenium, mores qui diligit æquos,
  Quique fidem sancta cum pietate colit:
Paulini Manes mecum veneratus, amicis
  Irroret lacrymis, annua liba ferens.
Æquævus, Pauline, mihi; natamque sororis
  Indeptus thalamo: si mihi pæne gener.
Stirpis Aquitanæ mater tibi: nam genitori
  Cossio Vasatum, municipale genus.
Scrinia Præfecti meritus, rationibus inde
  Præpositus Lybicis, præmia opima capis.
Nam Correcturæ tibi Tarraco Hibera tribunal
  Præbuit, affectans esse clienta tibi.
Tu socrum pro matre colens, affinis haberi
  Non poteras, nati cum fruerere loco.
Inter concordes vixisti fidus amicos,
  Duodeviginti functus Olympiadas.

25. *Æmilia Dryadia, matertera.*

Te quoque Dryadiam materteram,
  Flebilibus modulis,
Germana genitus, prope filius,
  Ore pio veneror.
Quam thalamo, tædisque iugalibus
  Invida mors rapuit:
Mutavitque torum feretri vice
  Exequialis honor.
Discebas in me, matertera,
  Mater uti fieres.
Unde modo hoc mœstum tibi defero
  Filius officium.

26. *Iulia Cataphronia, amita.*

Quin et funereis amitam impartire querelis,
  Musa, Cataphroniam.
Innuba devotæ quæ virginitatis amorem,
  Parcaque anus coluit;
Et mihi, quod potuit, quamvis de paupere summa,
  Mater uti, attribuit.
Ergo commemorata, Ave: mœstumque vocata
  Pro genitrice, Vale.

27. *Iulia Veneria, amita.*

Et amita Veneria properiter obiit:
Cui brevia mela modifica recino;
Cinis uti placidula supera vigeat,
Loca tacita celeripes adeat Erebi.

28. *Iulia Idalia, consobrina.*

Parva etiam fuit Idalia;
Nomine prædita quæ Paphiæ,

Et speciem meruit Veneris.
Quæ genita est, mihi pæne soror.
Filia nam fuit hæc amitæ,
Quam celebrat sub honore pio
Nænia, carmine funereo.

29. *Æmilia Melania, soror.*

Æmilia, hos, vix nota mihi soror, accipe questus
Debent quos cineri mœsta Elegea tuo.
Coniunxit nostras æquæva infantia cunas:
Uno quamvis tu consule maior eras.
Invida sed nimium Lachesis properata peregit
Tempora: et ad Manes funera acerba dedit.
Præmissa ergo vale; Manesque verere parentum;
Qui maiore ævo, quique minore venit.

30. *Pomponia Urbica, consocerus, uxor Iuliani Censoris.*

Ut generis clari, veterum sic fœmina morum
Urbica, Censoris nobilitata toro,
Ingenitis pollens virtutibus, auctaque et illis
Quas docuit coniux, quas pater, et genitrix:
Quas habuit Tanaquil, quas Pythagorea Theano,
Quæque sine exemplo est in nece functa viri.
Et tibi si fatum sic permutare dedisset,
Viveret hoc nostro tempore Censor adhuc.
Sed neque tu viduo longum cruciata sub ævo,
Protinus optato fine secuta virum.
Annua nunc mœstis ferimus tibi iusta querelis,
Cum genero et natis consocer Ausonius.

COMMEMORATIO
PROFESSORUM BURDIGALENSIUM.

Præfatio.

Vos etiam, quos nulla mihi cognatio iunxit,
Sed fama, et caræ relligio patriæ,
Et studium in libris, et sedula cura docendi,
Commemorabo, viros morte obita celebres.
Fors erit, ut nostros Manes sic asserat olim,
Exemplo cupiet qui pius esse meo.

1. *Tiberius victor Minervius, orator.*

Primus Burdigalæ columen dicere, Minervi,
Alter Rhetoricæ Quinctiliane togæ.
Illustres quondam quo præceptore fuerunt
Constantinopolis, Roma, dehinc patria,
Non equidem certans cum maiestate duarum;
Solo sed potior nomine, quod patria.
Asserat usque licet Fabium Calagurris alumnum:
Non sit Burdigalæ dum cathedra inferior.
Mille foro dedit hæc iuvenes; bis mille Senatus
Adiecit numero, purpureisque togis:
Me quoque: sed quoniam multa est prætexta, silebo:
Teque canam de te, non ab honore meo.
Sive Panegyricos placeat contendere libros,
In Panathenaicis tu numerandus eris:
Seu libeat fictas ludorum evolvere lites,
Ancipitem palmam Quinctilianus habet.
Dicendi torrens tibi copia: quæ tamen aurum,
Non etiam luteam volveret illuviem.
Et Demosthenicum, quod ter primum ille vocavit,
In te sic viguit, cedat ut ipse tibi.
Anne et divini bona naturalia doni
Adiiciam? memori quam fueris animo?
Audita ut, vel lecta semel, ceu fixa teneres:
Auribus et libris esset ut una fides?
Vidimus et quondam tabulæ certamine longo,
Omnes qui fuerant, enumerasse bolos:
Alternis vicibus quos præcipitante rotatu,
Fundunt excisi per cava buxa gradus:
Narrantem fido per singula puncta recursu,
Quæ data, per longas quæ revocata moras.

Nullo felle tibi mens livida; tum sale
Lingua dicax, blandis et sine lite i
Mensa nitens, quam non censoria reg
Nec nolit Frugi Piso vocare suam:
Nonnunquam pollens natalibus, et da
Non tamen angustas ut tenuaret op
Quanquã hæredis egens, bis sex quinqu
Fletus es a nobis, ut pater, et iuveni
Et nunc, sive aliquid post fata extrem
Vivis adhuc, ævi, quod periit memi
Sive nihil superest, nec habent longa c
Tu tibi vixisti: nos tua fama iuvat.

2. *Latinus Alcimus Alethius,*

Nec me nepotes impii silentii
Reum ciebunt, Alcime:
Minusque dignum, non et oblitum fere
Tuæ ministrum memoriæ;
Opponit unum quem viris prioribus
Ætas recentis temporis.
Palmæ forensis, et Camœnarum decus,
Exemplar unum in literis:
Quas aut Athenis docta coluit Græcia,
Aut Roma per Latium colit.
Moresne fabor, et tenorem regulæ,
Adusque vitæ terminum?
Quod laude clarus, quod paratus literis,
Omnem refugisti ambitum?
Te nemo gravior, vel fuit comis magis,
Aut liberalis indigis:
Danda salute, si forum res posceret;
Studio docendi, si scholam.
Vivent per omnem posterorum memoriam
Quos tu sacræ famæ dabas.
Et Iulianum tu magis famæ dabis,
Quam sceptra, quæ tenuit brevi.
Sallustio plus conferent libri tui,
Quam consulatus addidit.
Morum tuorum, decoris, et facundiæ
Formam dedisti filiis.
Ignosce, nostri læsus obsequio stili:
Amoris hoc crimen tui est;
Quod digna nequiens promere, officium col
Iniuriose sedulus.
Quiesce placidus, et caduci corporis
Damnum repende gloria.

3. *Luciolus, Rhetor.*

Rhetora Luciolum condiscipulum, atque m
Collegamque dehinc, nænia mœsta refer;
Facundum, doctumque virum, seu lege met
Condita, seu prosis solveret orsa modis.
Eripuit patri Lachesis quem funere acerbo,
Linquentem natos sexui utroque duos:
Nequaquam meritis cuius responderit hære
Obscuros quamvis nunc tua fama iuvet.
Mitis amice, bonus frater, fidissime coniux,
Nate pius; genitor, pœnitet, ut fueris.
Comis convivis, nunquam inclamare client
Ad famulos nunquam tristia verba loqui.
Ut placidos mores, tranquillos sic cole Ma
Et cape ab Ausonio munus, amice, Vale.

4. *Attius Patera pater, Rhetor.*

Ætate quanquam viceris dictos prius,
Patera, fandi nobilis:
Tamen, quod ævo floruisti proximo,
Iuvenisque te vidi senem.
Honore mœstæ non carebis næniæ,
Doctor potentum Rhetorum.
Tu Baiocassis stirpe Druidarum satus,
Si fama non fallit fidem,

um ducis e templo genus:
bis nomina:
sic ministros nuncupant
is mystici.
ique nomen a Phœbo datum:
e Delphis tuo.
lli tanta in illo tempore,
tot fandi et rotæ
rtus, lucida facundia,
ltu præditus,
estus, felle nullo perlitus,
que abstemius,
cus, pulcher; in senio quoque, ut
nectus, aut equi.

tius Tiro Delphidius, Rhetor.

te, lingua et ingenio celer,
ne, Delphidi,
to flebili threno patris,
subibus æmulus.
psis orsus incunabulis
nobilis,
næ præferens Olympiæ,
rasti Iovem.
sim more torrentis freti,
i metricum:
ua lege liber carminum
texeret.
rie cuius eloquentia
sque claruit:
tis Præsulem prætoriæ;
rum aut iudices
dis additus clientibus,
alutis sauciis.
s si maneres literis,
cenarum colens:
nis concitata litibus
ltor impetus:
temporis tyrannici
attolleres.
motam semper arcessis tibi,
s obviæ,
vis esse, quam fati, bonum;
i plurima,
nes dignitatum formulas,
e plura, quam gerens.
o criminum motu gravi,
rumnis patris:
ctor, nec docendi pertinax,
ellisti patrum;
rum munere expertus Dei,
l ævi raptus es:
non deviantis filiæ,
esus coniugis.

ethio Minervio, filio, Rhetori.

m, Mœnia Romæ
ris, Fama et meritis
e Inclytus auxit.
riæ, Tu Burdigalæ
hi. Lætus patriæ
s Clara cohortis
nis, Vexilla regens,
r *Post Nazarium,*
o te Postque Pateram;
um Maior utroque,
ret. Non sine morsu
Gravis invidiæ,
Cuncta habuisti
. Commoda fati.
Non mansuris
Ornate bonis;
Omnia præcox
Fortuna tibi
Dedit, et rapuit.
Solstitialis
Velut herba solet,
Ostentatus
Raptusque simul,
Pubere in ævo
Deseruisti
Vota tuorum,
Et Rhetoricam
Floris adulti
Fruge carentem;
Et connubium
Nobile soceri,
Sine pace patris;
Et divitias
Utriusque domus
Sine hærede tuo.
Quam fatiloquo
Dicte profatu
Versus Horati!
NIHIL EST AB OMNI
PARTE BEATUM.

7. *Leontius, grammaticus, cognomento lascivus.*

Qui colis lætos, hilarosque mores,
Qui dies festos, ioca, vota, ludum,
Annum functi memora Leonti
Nomine threnum.
Iste Lascivus patiens vocari,
Nomen indignum probitate vitæ
Abnuit nunquam: quia gratum ad aures
Esset amicas.
Literis tantum titulum assecutus,
Quantus exili satis est cathedræ:
Posset insertus numero ut videri
Grammaticorum.
Tu meæ semper socius iuventæ,
Pluribus quamvis cumulatus annis,
Nunc quoque in nostris recales medullis,
Blande Leonti!
Et iuvat tristi celebrare cura
Flebilem cantum memoris querelæ:
Munus ingratum, tibi debitumque
Carmine nostro.

8. *Grammaticis Græcis Burdigalensibus.*

Romulum post hos prius, an Corinthi,
Anne Sperchei, pariterque nati
Atticas Musas memorem Menesthei
Grammaticorum?
Sedulum cunctis studium docendi;
Fructus exilis, tenuisque sermo:
Sed, quia nostro docuere in ævo,
Commemorandi.
Tertius horum mihi non magister;
Ceteri primis docuere in annis,
Ne forem vocum rudis, aut loquendi;
Sed sine cultu.
Obstitit nostræ quia, credo, mentis
Tardior sensus: neque disciplinis
Appulit Græcis puerilis ævi
Noxius error.
Vos levis cæspes tegat, et sepulcri
Tecta defendant cineres opertos:
At meæ vocis titulus supremum
Reddat honorem.

9. *Iucundo, Grammatico Burdigalensi, fratri Leontii.*

Et te, quem cathedram temere usurpasse loquuntur,
Nomen Grammatici nec meruisse putant;
Voce ciebo tamen, simplex, bone, amice, sodalis;
Iucunde, hoc ipso care magis studio:
Quod, quamvis impar, nomen tam nobile amasti,
Ex meritos inter commemorande viros.

10. *Grammaticis Latinis Burdigalensibus, Philologis, Macrino, Phœbicio, Concordio, Sucuroni, Ammonio, Anastasio Grammatico Pictaviorum.*

Nunc, ut quemque mihi
Flebilis officii
Relligiosus honor
Suggeret, expediam.

Qui, quamvis humili
Stirpe, loco, ac merito,
Introtulere tamen
Grammaticæ studium
Ingeniis hominum
Burdigalæ rudibus.
Permaneat series;
Sit Macrinus in his,
Sobrius et puerorum
Utilis ingeniis.
Huic mea principio
Credita pueritiæ.
Nec reticebo senem
Nomine Phœbicium:
Qui Beleni æditaus,
Nil opis inde tulit.
Sed tamen, ut placitum,
Stirpe satus Druidum,
Gentis Aremoricæ,
Burdigalæ cathedram
Nati opera obtinuit.
Et tu, Concordi,
Qui profugus patria,
Mutasti sterilem
Urbe alia cathedram.
Et libertina,
Sucuro, progenies;
Qui rudibus pueris
Prima elementa dabas.
Pange et Anastasio
Flebile, Musa, melum,
Et memora tenuem,
Nænia, Grammaticum:
Burdigalæ hunc genitum,
Transtulit ambitio,
Pictonicæque dedit;
Pauper ubi, et tenuem
Victum habitumq; colens,
Gloriolam exilem
Et patriæ, et cathedræ
Perdidit in senio:
Doctrina exiguus.
Moribus implacidis,
Proinde, ut erat meritum,
Famam habuit tenuem:
Sed tamen hunc noster
Commemoravit honos.
Relligiosum etenim
Commemorare meæ
Grammaticum patriæ;
Ne pariter tumulus
Nomen et ossa tegat.

11. *Herculano, sororis filio, Grammatico Burdigalensi.*

Herculane, qui profectus gremio de nostro et schola,
Spem magis, quam rem fruendã præbuisti avunculo,
Particeps scholæ, et cathedræ pæne successor meæ;
Lubricæ nisi te iuventæ præcipitem flexus daret,
Pythagorei non tenentem tramitis rectam viam:
Esto placidus, et quietis Manibus sedem fove,
Iam mihi cognata dudum inter memoratus nomina.

12. *Thalasso, Grammatico Latino, Burdigalensi.*

Officium, nomenque tuum, primæve Thalasse,
Parvulus audivi: vix etiam memini,
Qua forma, aut merito fueris, qua stirpe parentum.
Ætas nil de te posterior celebrat.
Grammaticum iuvenem te tantum fama ferebat,
Tum quoque tam tenuis, quam modo nulla manet.
Sed quicunque tamen, nostro quia doctor in ævo
Vixisti, hoc nostrum munus habeto, Vale.

13. *Citario, Siculo Syracusano, Grammatico Burdigalensi, Græco.*

Et, Citari dilecte, mihi memorabere, dignus
Grammaticos inter qui celebrere bonos.
Esset Aristarchi tibi gloria, Zenodotique,
Graiorum; antiquus si sequeretur honos.
Carminibus, quæ prima tuis sunt condita in annis,
Concedit Cei Musa Simonidei.
Urbe satus Sicula, nostram peregrinus adisti:
Excultam studiis quam prope reddideras.
Coniugium nactus cito nobilis, et locupletis,
Invidia fati non genitor moreris.
At nos defunctum memori celebramus honore,
Fovimus ut vivum munere amicitiæ.

14. *Censorio Attico Agricio, Rhetori.*

Eloquii merito primis æquande, fuisti,
Agrici, hic positus posteriore loco:
Ævo qui quoniam genitus functusque recenti,
Dilatus nobis, non et omissus eras.
Quocunque in numero, tristi memorabere threno:
Unus honos tumuli serus, et ante datus.
Tam generis tibi celsus apex, quam gloria fandi.
Gloria Athenæi cognita sede loci;
Nazario, et claro quondam delata Pateræ,
Egregie multos excoluit iuvenes.
Coniuge nunc, natisque superstitibus
Maiorum Manes, et monumenta fov

15. *Nepotiano Grammatico, eide*

Facete, comis, animo iuvenali senex,
Cui felle nullo, melle multo mens mad
Ævum per omne nil amarum miscuit:
Nostri medela, Nepotiane, pectoris,
Tam seriorum quam iocorum particep
Taciturne, Amyclas qui silendo viceri
Te fabulantem non Ulixes linqueret,
Liquit canentes qui melodas virgines.
Probe, et pudice, parce, frugi, abstemi
Facunde, nulli Rhetorum cedens stilo,
Et disputator ad Cleanthen Stoicon:
Scaurum, Probumque corde callens int
Et Epirote Cinea memor magis.
Sodalis, et convictor, hospes iugiter:
Parum quod hospes; mentis agitator me
Consilia nullus mente tam pura dedit,
Vel altiore conditu texit data.
Honore gesti Præsidatus inclitus,
Decies novenas functus annorum vices,
Duos relinquens liberos, mortem oppet
Dolore multo, tam tuorum, quam meo.

16. *Æmilius Magnus Arborius, Rhet*

Inter cognatos iam fletus, avuncule, Ma
Inter Rhetoricos nunc memorandus e
Illud opus pietas, istud reverenda viron
Nomina, pro patriæ relligione habea
Bis meritum duplici celebremus honore
Arborium, Arborio patre, et avo Arg
Stemma tibi patris Æduici; Tarbellica
Matris origo fuit; ambo genus procer
Nobilis et dotata uxor, domus, et schola,
Principum amicitiæ contigerunt iuve
Dum Constantini fratres opulenta Tolo
Exilii specie sepositos cohibet.
Byzanti inde arcem, Thressæque Propon
Constantinopolim fama tui pepulit.
Illic dives opum, doctoque ibi Cæsare ho
Occumbis patribus, Magne, superstiti
In patriam sed te sedem, ac monumenta t
Principis Augusti restituit pietas.
Hinc renovat causam lacrimis, et flebile
Annuus ingrata relligione dies.

17. *Exuperius, Rhetor Tolos*

Exuperi, memorande mihi, facunde sine
Incessu gravis, et verbis ingentibus, ore
Pulcher, et ad summam, motuq; habituq
Copia cui fandi longe pulcherrima; quam
Auditu tenus acciperes, deflata placeret;
Discussam scires solidi nihil edere sensu
Palladiæ primum toga te venerata Tolos
Mox pepulit levitate pari. Narbo inde re
Illic Dalmatio genitos, fatalia regum
Nomina, tum pueros grandi mercede doc
Formasti Rhetor, metam prope puberis a
Cæsareum qui mox indepti nomen, hono
Præsidis, Hispanumque tibi tribuere tri
Decedens, placidos mores, tranquillaque
Tempora prædives finisti sede Cadurca.
Sed patriæ te iura vocant, et origo parent
Burdigalæ ut rursum nomen de Rhetore

18. *Marcello Marcelli filio, Gram Narbonensi.*

Nec te Marcello genitum, Marcelle, sileb
Aspera quem genitrix urbe, domo, pe
Sed fortuna potens cito reddidit omnia,

m primum Narbo dedit patriam.
c hospes Clarentius indole motus,
m natam coniugio attribuit.
la, et auditor multus prætextaque pubes,
atici nomen, divitiasque dedit.
uam iugem cursum fortuna secundat,
tim pravi nacta virum ingenii.
eranda mihi non sunt: memoranda recepi
t est dictum, cuncta perisse simul:
n et nomen, quo te non fraudo, receptum
rammaticos prætenuis meriti.

9. *Sedatus, Rhetor Tholosanus.*

st, tacitum si te, Sedate, relinquam,
is docendi munus indepte es foris.
s patria est tecum mihi: forte potentis
losam nactus es sedem scholæ.
gium, natique, opulensque senectus,
, magno qualis est par Rhetori.
externa tamen a regione reducit
ia, et civem morte obita repetit:
agantem operam divisæ impenderis urbi,
ium de te sumit origo suum.
nc soboles, moremque secuta parentis,
em, ad Romam nobilitat studiis.
. . . . sed
velit nolit, Burdigalam referet.

Staphylius Rhetor, civis Auscius.

observata mihi lex commemorandi
sive domi, seu docuere foris.
sed fas coniungere civibus unum
phyli, genitum stirpe Novempopulis.
quod genitor, quod avunculus; unus utrum-
t Ausonius, alter ut Arborius. (que:
ice ad Scaurum atque Probū, promtissime
iam callens Livii et Herodoti. (Rhetor,
ctrinæ ratio tibi cognita; quantam
sexcentis Varro voluminibus.
ns, vox suada tibi, tum sermo quietus,
nctator eras, nec properante sono.
enecta, nitens habitus, procul ira, dolusq;
idæ vitæ congrua meta fuit.

us et Urbicus grammat. latini et græci.

que in ævum, Crispe, futurum
i venies commemoratus
Munere threni.
imævos, fandique rudes
entorum prima docebas
Signa novorum.
us olim fervere mero,
irgilii Flaccique locis
Æmula ferres.
Latiis posthabite orsis,
ice, Graiis celebris, carmen
Sic ἐλελίζω.
u Crispo coniuncte tuo
a solebat, et versu loqui
Impete eodem,
s ut et Heroes olim
nine Homeri commemoratos
Fando referres:
in paucis ut Plistheniden,
orrentis ceu Dulichii
Ninguida dicta,
litæ nectare vocis
ia fatu verba canentem
Nestora regem.
loqui faciles, ambo omnia carmina docti,
entes mythōn plasmata, et historiam.
Liberi et ambo genus: sed quos meruisse deceret
Nancisci, ut cluerent patribus ingenuis.

22. *Victorio Subdoctori, sive Proscholo.*

Victori studiose, memor, celer, ignoratis
Assidue in libris, nec nisi operta legens;
Exesas tineis, opicasque evolvere chartas,
Maior quam promtis cura tibi in studiis.
Quod ius Pontificū, quæ fœdera, stemma quod olim
Ante Numam fuerat sacrificis Curibus:
Quod Castor cunctis de regibus ambiguis, quod
Coniugis e libris ediderat Rhodope:
Quod ius Pontificum, veterum quæ scita Quiritum,
Quæ consulta patrum: quid Draco, quidve Solon
Sanxerit; et Locris dederit quæ iura Zaleucus;
Sub Iove quæ Minos, quid Themis ante Iovem;
Nota tibi potius, quam Tullius, et Maro nostri,
Et quicquid Latia conditur historia.
Fors istos etiam tibi lectio longa dedisset:
Supremum Lachesis ni celerasset iter.
Exili nostræ fucatus honore cathedræ,
Libato tenuis nomine Grammatici:
Longinquis posthac Romæ defunctus in oris:
Ad quas de Siculo litore transieras.
Sed modo nobilium memoratus in agmine, gaude:
Pervenit ad Manes si pia cura tuos.

23. *Dynamio Burdigalensi, qui in Hispania docuit, et obiit.*

Sed neque te mœsta, Dynami, fraudabo querela,
Municipem patriæ causidicumque meæ,
Crimine adulterii quem saucia fama fugavit;
Parvula quem latebris fovit Ilerda suis.
Quem locupletavit coniux Hispana latentem;
Namque ibi mutato nomine Rhetor eras.
Rhetor, Flavinii cognomine dissimulatus,
Ne posset profugum prodere culpa suum.
Reddiderat quamvis patriæ te sera voluptas,
Mox residem rursum traxit Ilerda domus.
Qualiscunque tuæ fuerit fuga, famaque vitæ;
Iungeris antiqua tu mihi amicitia.
Officiumque meum, sensus si Manibus ullus,
Accipe iam verus morte obita, Dynami.
Diversis quamvis iaceas defunctus in oris,
Commemorat mœstis te pia cura elegis.

24. *Agilio Glabrioni, Grammatico, Iun. Burdigalensi.*

Doctrinæ, vitæque pari brevitate caducum,
Glabrio, te mœstis commemorabo elegis.
Stemmate nobilium deductum nomen avorum,
Glabrio Aquilini Dardana progenies.
Tu quondam puero compar mihi discipulo: mox,
Me dehinc facto Rhectore, Grammaticus.
Inque foro tutela reis, et cultor in agris,
Digne, diu partis qui fruerere bonis.
Commode, læte, benigne, abstemie, tam bone dandis
Semper consilis, quam taciturne datis.
Tam decus omne tuis, quam mox dolor, omnia acer-
Funere præreptus, Glabrio, destituis: (bo
Uxore et natis, genitore et matre relictis,
Eheu quam multis perdite nominibus!
Flete diu nobis, nunquam satis, accipe acerbum,
Glabrio in æternum commemorate, Vale.

25. *Coronis.*

Quos legis a prima deductos menide libri,
Doctores patriæ scito fuisse meæ,
Grammatici in studio, vel Rhetoris, aut in utroque,
Quos memorasse mihi, morte obita, satis est.
Viventum illecebra est laudatio: nomina tantum
Voce ciere, suis sufficiet tumulis.
Ergo qui nostræ legis otia tristia chartæ,

Eloquium tu ne quære, sed officium,
Quo claris doctisque viris pia cura parentat;
Dum decora egregiæ commeminit patriæ.

26. *Poeta.*

Valete, Manes inclytorum Rhetorum:
Valete, doctores probi:
Historia si quos, vel poeticus stilus,
Forumve fecit nobiles:
Medicæ vel artis, dogma vel Platonicum,
Dedit perenni gloriæ:
Et si qua cunctis cura viventum placet,
Iuvatque honor superstitum;
Accipite mœstum carminis cultum mei,
Textum querela flebili.
Sedem sepulcris servet immotus cinis.
Memoria vivat nominum:
Dum remeat illud, iudicis dono Dei,
Commune cum Dis seculum.

EPITAPHIA HEROUM

QUI BELLO TROICO INTERFUERUNT.

Ausonius Lectori suo S.

Ad rem pertinere existimavi, ut vel vanum opusculum materiæ congruentis absolverem, et libello, qui commemorationem habet eorum, qui vel peregrini Burdigalæ, vel qui Burdigalenses peregre docuerunt, Epitaphia subnecterem, scilicet titulos sepulcrales Heroum, qui bello Troico interfuerunt. Quæ antiqua cum apud philologum quendam repperissem, Latino sermone converti, non ut inservirent ordini persequendi, sed ut cohærerent libere, nec aberrarent.

1. *Agamemnoni.*

Rex regum Atrides, fraternæ coniugis ultor,
Oppetii manibus coniugis ipse meæ.
Quid prodest Helenes raptum punisse dolentem,
Vindicem adulterii cum Clytemnestra necet?

2. *Menelao.*

Felix o Menelae, Deûm cui debita sedes,
Decretumque piis Manibus Elysium.
Tyndareo dilecte gener, dilecte Tonanti:
Coniugii vindex, ultor adulterii:
Æterno pollens ævo, æternaque iuventa,
Nec leti passus tempora, nec senii.

3. *Aiaci.*

Aiacis tumulo pariter tegor obruta Virtus,
Illacrymans bustis funeris ipsa mei:
Incomptas lacerata comas, quod pravus Atrides
Cedere me structis compulit insidiis.
Iam dabo purpureum claro de sanguine florem,
Testantem gemitu crimina iudicii.

4. *Achilli.*

Non una Æaciden tellus habet, ossa teguntur
Litore Sigeo, crinem Larissa cremavit.
Pars tumuli........
Orbe sed in toto.... Homer....

5. *Ulixi.*

Conditus hoc tumulo Laerta natus Ulixes.
Perlege Odysseam, omnia nosse volens.

6. *Diomedi.*

Conditur hic, genitore bono melior Diomedes;
Crimen ob uxoris pulsus dotalibus Argis,
Argyripam, clarosque viris qui condidit Arpos:
Clarior urbe nova, patriæ quam sede vetusta.

7. *Antilocho.*

Consiliis, belloque bonus, quæ copula rara est,
Carus et Atridis, carus et Æacidis:
Præmia virtutis simul et pietatis ade
Servato Antilochus Nestore patre,
Non hic ordo fuit: sed iustius ille sup
Troia capi sine quo perfida non pot

8. *Nestori.*

Hoc tegor in tumulo, quarti iam prodi
Nestor, consilio clarus, et eloquio.
Obiecit sese cuius pro morte peremtus
Filius; et nati vulnere vivo pater.
Eheu! cur fatis disponere sic placet av
Tam longum, ut nobis: tam breve ut

9. *Pyrrho.*

Orbe tegor medio, maior virtute pater
Quod puer, et regis Pyrrhus opima
Impius ante aras quem fraude peremit
Quid mirum, cæsa iam genitrice fur

10. *Euryalo.*

Nec me non dignum tituli Pleuronia c
Cui communis erat cum Diomede do
Euryalo, et Sthenelo: nam tertius hoc
Possedi: de quo nunc satis est tumul

11. *Guneo.*

Gunea pontus habet, tumulus sine cor
Fama homines inter; cœlum animus
Cuncta elementa duci tanto commune
Quæ? cœlum, et tellus, et mare, et o

12. *Protesilao.*

Fatale adscriptum nomen mihi Protes
Nam primus Danaum bello obii Phr
Audaci ingressus Sigeia litora saltu,
Captus pellacis Laertiade insidiis.
Qui, ne Troianæ premeret pede litora
Ipse super proprium desiliit clypeu
Quid queror? hoc letum iam tum nea
Tale mihi nomen cum pater imposui

13. *Deiphobo.*

Proditus ad pœnam, sceleratæ fraude I
Et deformato corpore Deiphobus,
Non habeo tumulum, nisi quem mihi v
Et pius Æneas, et Maro composuit.

14. *Hectori.*

Hectoris hic tumulus: cum quo sua Tro
Conduntur pariter, qui periere sim

15. *Astyanacti.*

Flos Asiæ, tantaque unus de gente supe
Parvulus, Argivis sed iam de parte tim
Hic iaceo Astyanax, Scæis deiectus ab
Pro dolor! Iliaci Neptunia mœnia muri
Viderunt aliquid crudelius Hectore tra

16. *Sarpedoni.*

Sarpedon Lycius, genitus Iove, numine
Sperabam cœlum; sed tegor hoc tum
Sanguineis fletus lacrymis: pro ferrea f
Et patitur luctum, qui prohibere pot

17. *Nasti et Amphimacho.*

Nastes, Amphimachusque, Nomionis i
Ductores quondam, pulvis et umbra

18. *Troilo.*

Hectore prostrato, nec Dis, nec viribus
Congressus sævo Troilus Æacidæ,
Raptatus bigis fratris coniungor honori
Cuius ob exemplum nec mihi pœna g

19. *Polydoro.*

Cede procul, myrtumque istam fuge ne
Telorum seges est sanguine adulta m
Confixus iaculis, et ab ipsa cæde sepult
Condor in hoc tumulo bis Polydorus
Scit pius Æneas, et tu, rex impie: quo
Thracia pœna premit, Troia cura te

20. *Euphemo.*
num ductorem Troia tellus
ti Martis ad effigiem.
am saxo iucidisse sepulcri;
tem mole onerant statuæ.
, quæ sic cumulata locantur:
ultus, magna ruina subest.
o, et Pyleo, in horto sepultis.*
leumque tenet gremio infima tellus;
dvis terga superna virent.
s horti cultura quietos:
manu molle olus excolitur.
Ennomo, et Chromio.
romiusque iacent; queis Mysia re-
lcinus, Oceanusque atavus. (gnum,
uta iuvat? quo clarius istis
mortis conditio gravior.

23. *Priamo.*
st tumulus, nec condor in ista
nai diripuere meum.
rum sine nomine funus haberem,
eres Hectoreos genitor.
oiamque; Asiamque sepultam
rum quidquid ubique iacet.

24. *Item Priamo.*
riami quærit, legat Hectoris ante.
quem prius ipse dedi.
ris simul est commune sepulcrum,
oniam iuncta ruina fuit.

25. *Hecubæ.*
quæ claro nata Dymante,
oniux, Hectora quæ genui;
ctis perii superobruta saxis.
uæ me tamen ulta prius.
, et prole, et stirpe parentum,
c nostrum σῆμα κυνὸς legitis.

26. *Polyxenæ.*
coniuncta Polyxena busto,
llo cespite functa tegi.
des tumulos miscetis, Achivi,
agis, quam sepelire fuit.

T ALIORUM EPITAPHIA.

ipylo monte iuxta fontem sepultæ.
a fui, Sipyleia cautes
m; læsi numina Latoidum.
s genitrix læta atque superba,
er funera, quot genui.
vis: duro circumdata saxo,
ni corporis effigiem.
ructis quanquam vitalibus, hæret:
rigat fonte pio lacrymas.
tæne animis cœlestibus iræ?
luctus, matris imago perit.

28. *Eidem.*
acta silex, quæ deinde polita
nibus, vivo iterum Niobe.
is manus omnia, sed sine sensu.
m læsi numina, non habui.

29. *Eidem.*
m non id intus mortuum.
mortuus bustum super.
hic sepulcrum, et mortuus.

30. *Didoni.*
ulli bene nupta marito:
fugis, hoc fugiente peris.

31. *Diogeni Cynico, in cuius sepulcro, pro titulo, canis signum est.*
Dic, canis, hic cuius tumulus? Canis. At canis hic (quis?
Diogenes. Obiit? Non obiit, sed abit.
Diogenes, cui pera penus, cui dolia sedes,
Ad manes abiit? Cerberus ire vetat.
Quonam igitur? Clari flagrat qua stella Leonis,
Additus est iustæ nunc canis Erigonæ.

32. *Sedecenni matronæ.*
Omnia quæ longo vitæ cupiuntur in ævo,
Ante quater plenum consumsit Anicia lustrum.
Infans lactavit: pubes et virgo adolevit.
Nupsit, concepit, peperit, iam mater obivit.
Quis mortem accuset? quis non accuset in ista?
Ætatis meritis anus est, ætate puella.

33. *Glauciæ, immatura morte prævento.*
Læta bis octono tibi iam sub Consule pubes
Cingebat teneras, Glaucia adulte, genas.
Et iam desieras puer, an ne puella, videri:
Cum properata dies abstulit omne decus.
Sed neque functorum socius miscebere vulgo:
Nec metues Stygios flebilis umbra lacus.
Verum aut Persephonæ Cinyreius ibis Adonis:
Aut Iovis Elysii tu catamitus eris.

34. *Callicrateæ.*
Viginti atque novem genitrici Callicrateæ
Nullius sexus mors mihi visa fuit.
Sed centum et quinque explevi bene messibus annos,
Intremulam baculo non subeunte manum.

35. *Equo admirabili, iussu Augusti.*
Phosphore, clamosi spatiosa per æquora Circi
Septenas solitus victor obire vias,
Improperanter agens primos a carcere cursus,
Fortis prægressis ut potereris equis;
Promtum et veloces erat anticipare quadrigas:
Victores etiam vincere; laus potior.
Hunc titulum vani solatia sume sepulcri,
Et gradere Elysios præpes ad alipedes.
Pegasus hic dexter currat tibi: lævus Arion
Funalis: quartum det tibi Castor equum.

36. *In tumulo hominis felicis.*
Sparge mero cineres, bene olentis et unguine nardi,
Hospes, et adde rosis balsama puniceis.
Perpetuum mihi ver agit illacrymabilis urna:
Et commutavi sæcula, non obii.
Nulla mihi veteris perierunt gaudia vitæ:
Seu meminisse putes omnia, sive nihil.

37. *Sepulcrum Cari vacuum.*
Me sibi, et uxori, et natis commune sepulcrum
Constituit seras Carus ad exequias.
Iamque diu monumenta vacant: sitque ista querela
Longior; et veniat ordine quisque suo,
Nascendi qui lege datus: placidumque per ævum
Condatur, natu qui prior, ille prior.

38. *Ex sepulcro Latinæ viæ.*
Non nomen, non quo genitus, non unde, quid egi.
Mutus in æternum sum, cinis, ossa, nihil.
Non sum, nec fueram: genitus tamen e nihilo sum.
Mitte, nec exprobres singula, talis eris.

DE XII CAESARIBUS

PER SUETONIUM TRANQUILLUM SCRIPTIS.

Ausonius Hesperio filio S. D.

Cæsareos proceres, in quorum regna, secundis
Consulibus, dudum Romana potentia cessit,
Accipe bis senos: sua quemque monosticha signant,
Quorum per plenam seriem bello! Suetonius olim
Nomina, res gestas, vitamque, obitumque peregit.

Monosticha de ordine XII. Imperatorum.

Primus regalem patefecit Iulius aulam
Cæsar, et Augusto nomen transcripsit, et arcem.
Privignus post hunc regnat Nero Claudius, a quo
Caius, cognomen Caligæ cui castra dederunt.
Claudius hinc potitur regno. Post quem Nero sævus
Ultimus Æneadum. Post hunc tres, nec tribus annis;
Galba senex, frustra socio confisus inerti:
Mollis Otho, infami per luxum degener ævo:
Nec regno dignus, nec morte Vitellius ut vir.
His decimus, fatoque accitus Vespasianus.
Et Titus imperii felix brevitate. Secutus
Frater, quem Calvum dixit sua Roma Neronem.

Tempus imperii XII. Cæsarum.

Iulius, ut perhibent, divus trieteride regnat.
Augustus post lustra decem sex prorogat annos.
Et ter septenis geminos Nero Claudius addit.
Tertia finit hyems grassantia tempora Caii.
Claudius hebdomadem duplicem trahit; et Nero dirus
Tantundem: summæ consul sed defuit unus.
Galba senex, Otho lascive, et famose Vitelli,
Tertia vos Latio regnantes nesciit æstas,
Interitus dignos vita properante probrosa.
Implet fatalem decadem sibi Vespasianus.
Ter, dominante Tito, cingit nova laurea Ianum:
Quindecies, sævus potitur dum frater habenis.

De mortibus eorum.

Iulius interiit Cæsar grassante senatu.
Addidit Augustum divis matura senectus.
Sera senex Capreis exul Nero fata peregit.
Exegit pœnas de Cæsare Chærea mollis.
Claudius ambiguo conclusit fata veneno.
Matricida Nero proprii vim pertulit ensis.
Galba senex periit, sævo prostratus Othone.
Mox Otho famosus, clara sed morte potitus.
Prodiga succedunt perimendi sceptra Vitelli.
Laudatum imperium, mors lenis, Vespasiano.
At Titus, orbis amor, rapitur florentibus annis.
Sera trucem perimunt, sed iusta piacula, fratrem.

TETRASTICHA

A IULIO CÆSARE USQUE AD TEMPORA SUA.

Nunc et prædictos, et regni sorte sequentes
 Expediam, series quos tenet imperii.
Incipiam ab Divo; percurramque ordine cunctos:
 Novi Romanæ quos memor historiæ.

1. *Iulius Cæsar.*

Imperium, binis fuerat sollemne quod olim
 Consulibus, Cæsar Iulius obtinuit.
Sed breve ius regni, sola trieteride gestum,
 Perculit armatæ factio sæva togæ.

2. *Octavius Augustus.*

Ultor, successorque dehinc Octavius, idem
 Cæsar; at Augusti nomine nobilior.
Longæva, et nunquam dubiis violata potestas,
 In terris positum credidit esse Deum.

3. *Tiberius Nero.*

Prænomen Tiberi nactus Nero, prima iuventæ
 Tempora laudato gessit in imperio.
Frustra dehinc solo Caprearum clausus in antro,
 Quæ prodit vitiis, credit operta locis.

4. *Caius Caligula.*

Post hunc castrensis caligæ cognomine Cæsar
 Successit sævo sævior ingenio;
Cædibus, incestisque dehinc maculosus, et omni
 Crimine pollutum qui superavit avum.

5. *Claudius Cæsar.*

Claudius irrisæ privato in tempore vitæ,
 In regno specimen prodidit ingeni
Libertina tamen, nuptarum et crimi
 Non faciendo nocens, sed patiendo

6. *Nero.*

Æneadum generis qui sextus et ultim
 Polluit, et clausit Iulia sacra Nero
Nomina quot pietas, tot habet quoqu
 Disce ex Tranquillo, quæ meminis

7. *Servius Galba.*

Spem frustrate senex, privatus sceptr
 Visus es; at imperio proditus inferi
Fama tibi melior iuveni: sed iustior o
 Complacuisse dehinc, displicuisse p

8. *Marcus Otho.*

Æmula polluto gesturus sceptra Neron
 Obruitur celeri raptus Otho exitio.
Fine tamen laudandus erit: qui morte
 Hoc solum fecit nobile, quod periit.

9. *Aulus Vitellius.*

Vitæ ut sors, mors fœda tibi, nec digne
 Qui fieres Cæsar: sic sibi fata placent
Umbra tamen brevis imperii; quia præ
 Sæpe indignus adit, non nisi dignus l

10. *Divus Vespasianus.*

Quærendi attentus, moderato commodo
 Auget nec reprimit Vespasianus opes
Olim qui dubiam privato in tempore fa
 Rarum aliis, princeps transtulit in m

11. *Titus Vespasianus.*

Felix imperio, felix brevitate regendi,
 Expers civilis sanguinis, orbis amor;
Unum dixisti moriens te crimen haber
 Sed nulli de te, non tibi credidimus.

12. *Domitianus.*

Hactenus edideras dominos, gens Flavia
 Cur, duo quæ dederant, tertius eripui
Vix tanti est habuisse illos: quia dona b
 Sunt brevia; æternum, quæ nocuere,

13. *Nerva.*

Proximus extincto moderatur sceptra t
 Nerva senex, princeps nomine, mente
Nulla viro soboles: imitatur adoptio pr
 Quam legisse iuvet, quam genuisse ve

14. *Traianus.*

Aggreditur regimen viridi Traianus in
 Belli laude prior, cætera patris habet
Hic quoque prole carens, sociat sibi sort
 Quem fateare bonum, diffiteare pare

15. *Ælius Hadrianus.*

Ælius hinc subiit mediis præsignis in a
 Principia et finem fama notat gravior
Orbus et hic: sociatque virum document
 Adsciti quantum præmineant genitis

16. *Antoninus Pius.*

Antoninus abhinc regimen capit: ille vo
 Consultisque Pius, nomen habens mer
Filius huic fato nullus: sed lege suorum
 A patria sumsit, qui regeret patriam.

17. *Marcus Antoninus.*

Post Marco tutela datur; qui scita Plato
 Flexit ad imperium, patre Pio melior
Successore suo moriens, sed principe pra
 Hoc solo patriæ, quod genuit, nocuit.

18. *Commodus.*

Commodus insequitur, pugnis maculosus
 Threcidico princeps bella movens gla
Eliso tandem persolvens gutture pœnas,
 Criminibus fassus matris adulterium.

19. *Helvius Pertinax.*
io et consulto lecte senatus,
lecretis prodite, non studiis.
malefida cohors; errore probato,
d castris cesserat imperio.
20. *Didius Iulianus.*
d spoliis Didius non gaudet opimis:
riuro præmia ademta seni.
ere pater, titulum ne horresce novantis,
imperium vis tua, sed recipit.
21. *Severus Pertinax.*
lido movet arma Severus ab Istro,
idæ regna adimat Didio.
illi; sed qui virtute probaret,
re locum, cum valet ingenium.
ussianus Antoninus Caracalla.
irtute patri, et multo magis illi,
ptivo nomine te perhibes.
e nocens, punitus fine cruento,
puli tu Caracalla magis.
23. *Opilius Macrinus.*
ne custos, sumtum pro Cæsare ferrum
auctorem cæde Macrinus iners.
le ruit. Gravibus pulsare querelis
fidiam: quæ patitur, meruit.
. *Antoninus Heliogabalus.*
Augustæ sedis penetralia fœdas,
rum nomina falsa gerens?

* * *

Reliqua desiderantur.

RDO NOBILIUM URBIUM

1. *Roma.*
inter, Divum domus, aurea Roma.
onstantinopolis et Carthago.
poli assurgit Carthago priori,
sura gradu: quia tertia dici
ausa locum sperare secundum,
arum: vetus hanc opulentia præfert,
recens: fuit hæc, subit ista, novisque
eritis, veterem præstringit honorem:
ino concedere cogit Elissam.
thago Deos iam plena pudoris,
e si cedat, Romam vix passa priorem.
estros fortuna antiqua tumores.
idem memores, quod numine Divum
itastis opes et nomina: tu cum
ygos, tu Punica Byrsa fuisti.
. *Antiochia et Alexandria.*
eæ lauri domus Antiochia,
andri si quarta colonia poni.
cus unus: et has furor ambitionis
agit vitiorum: turbida vulgo
amentis populi male sana tumultu.
nita quod est, penitusque repostis
cis, fœcunda, et tuta superbit.
idis opponitur æmula Persis.
res: Macetumque attollite nomen.
ander te condidit: illa Seleucum
genuum cuius fuit anchora signum
ta solet) generis nota certa: per omnem
seriem nativa cucurrit imago.
4. *Treveri.*
dudum celebrari Gallia gestit:
e urbis solium, quæ proxima Rheno,
nediæ gremio secura quiescit:
Imperii vires quod alit, quod vestit et armat.
Lata per extentum procurrunt mœnia collem.
Largus tranquillo prælabitur amne Mosella,
Longinqua omnigenæ vectans commercia terræ.
5. *Mediolanum.*
Et Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumeræ cultæque domus, facunda virorum
Ingenia, et mores læti: tum duplice muro
Amplificata loci species, populique voluptas
Circus, et inclusi moles cuneata theatri:
Templa, Palatinæque arces, opulensque Moneta,
Et regio Herculei celebris sub honore lavacri,
Cunctaque marmoreis ornata peristyla signis,
Mœniaque in valli formam circumdata labro.
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis
Excellunt: nec iuncta premit vicinia Romæ.
6. *Capua.*
Nec Capuam pelago, cultuque, penuque potentem,
Deliciis, opibus, famaque priore silebo;
Fortuna variante vices, quæ freta secundis,
Nescivit servare modum: nunc subdita Romæ
Æmula tunc. Fidei memor, anne infida, senatum
Sperneret, at coleret dubitans, sperare curules
Campanis ausa auspiciis, unoque suorum
Consule: ut imperium divisi attolleret orbis.
Quinetiam rerum dominam, Latiique parentem
Appetiit bello, ducibus non freta togatis,
Hannibalis iurata armis: deceptaque in hostis
Servitium demens specie transivit herili.
Mox ut in occasum vitiis communibus acti
Corruerunt, Pœni luxu, Campania fastu,
(Heu nunquam stabilem sortita superbia sedem!)
Illa potens, opibusque valens, Roma altera quondam,
Comere quæ paribus potuit fastigia conis,
Octavum reiecta locum vix pæne tuetur.
7. *Aquileia.*
Non erat iste locus: merito tamen aucta recenti,
Nona inter claras Aquileia cieberis urbes,
Itala ad Illyricos obiecta colonia montes,
Mœnibus et portu celeberrima: sed magis illud
Eminet, extremo quod te sub tempore legit,
Solveret exacto cui iusta piacula lustro,
Maximus, armigeri quondam sub nomine lixæ.
Felix, quæ tanti spectatrix læta triumphi,
Punisti Ausonio Rutupinum marte latronem.
8. *Arelas.*
Pande, duplex Arelate, tuos blanda hospita portus,
Gallula Roma Arelas: quam Narbo Martius, et quam
Accolit Alpinis opulenta Vienna colonis:
Præcipitis Rhodani sic intercisa fluentis,
Ut mediam facias navali ponte plateam.
Per quem Romani commercia suscipis orbis,
Nec cohibes: populosque alios et mœnia ditas:
Gallia quis fruitur, gremioque Aquitania lato.
9. *Emerita.*
Clara mihi post has memorabere nomen Iberum
Emerita: æquoreus quam præterlabitur amnis,
Submittit cui tota suos Hispania fasces.
Corduba non, non arce potens tibi Tarraco certat,
Quæque sinu pelagi iactat se Bracara dives.
10. *Athenæ.*
Nunc et terrigenis patribus memoremus Athenas,
Pallados et Consi quondam certaminis arcem:
Paciferæ primum cui contigit arbor olivæ.
Attica facundæ cuius mera gloria linguæ:
Unde per Ioniæ populos, et nomen Achæum,
Versa Graia manus, centum se effudit in urbes.
11. *Catina, et Syracusæ.*
Quis Catinam sileat? quis quadruplices Syracusas?

Hanc ambustorum fratrum pietate celebrem,
Illam complexam miracula fontis et amnis.
Qua maris Ionii subter vada salsa meantes
Consociant dulces placita sibi sede liquores,
Incorruptarum miscentes oscula aquarum.

12. *Tolosa.*

Non unquam altricem nostri reticebo Tolosam,
Coctilibus muris quam circuit ambitus ingens,
Perque latus pulchro prælabitur amne Garumna:
Innumeris cultam populis, confinia propter
Ningnida Pyrenes, et pinea Cebennarum,
Inter Aquitanas gentes et nomen Iberum.
Quæ modo quadruplices ex se cum effuderit urbes,
Non ulla exhaustæ sentit dispendia plebis:
Quos genuit cunctos gremio complexa colonos.

13. *Narbo.*

Nec tu, Martie Narbo, silebere, nomine cuius
Fusa per immensum quondam provincia regnum,
Obtinuit multos dominandi iure colonos.
Insinuant qua se Sequanis Allobroges oris:
Excluduntque Italos Alpina cacumina fines:
Qua Pyrenaicis nivibus dirimuntur Iberi:
Qua rapitur præceps Rhodanus genitore Lemanno,
Interiusque premunt Aquitanica rura Cebennæ,
Usque in Tectosagos primævo nomine Volcas,
Totum Narbo fuit: tu Gallia prima togati
Nominis attollis Latio proconsule fasces.
Quis memoret portusque tuos, montesque, lacusque?
Quis populos vario discrimine vestis, et oris?
Quodque tibi quondam Pario de marmore templum
Tantæ molis erat, quantam non sperneret olim
Tarquinius, Catulusque iterum, postremus et ille,
Aurea qui statuit Capitoli culmina, Cæsar?
Te maris Eoi merces, et Iberica ditant
Æquora: te classes Libyci, Siculique profundi:
Et quidquid vario per flumina, per freta cursu
Advehitur, toto tibi navigat orbe κατάπλους.

14. *Burdigala.*

Impia iamdudum condemno silentia, quod te,
O patria, insignem Baccho, fluviisque, virisque, (tu,
Moribus, ingeniisque hominum, procerumque sena-
Non inter primas memorem: quasi conscius urbis
Exiguæ immeritas dubitem contingere laudes.
Non pudor hinc nobis: nec enim mihi barbara Rheni
Ora, nec Arctoo domus est glacialis in Hæmo.
Burdigala est natale solum: clementia cœli
Mitis ubi, et riguæ larga indulgentia terræ;
Ver longum, brumæque breves, iuga frondea subsunt.
Fervent æquoreos imitata fluenta meatus.
Quadrua murorum species, sic turribus altis
Ardua, ut aerias intrent fastigia nubes.
Distinctas interne vias mirere, domorum
Dispositum, et latas nomen servare plateas,
Tum respondentes directa in compita portas,
Per mediumque urbis fontani fluminis alveum;
Quem pater Oceanus refluo cum impleverit æstu,
Allabi totum spectabis classibus æquor.
Quid memorem Pario contectum marmore fontem
Euripi fervere freto? quanta umbra profundi!
Quantus in amne tumor! quanto ruit agmine præceps
Margine contenti bis sena per ostia cursus,
Innumeros populi non unquam exhaustus ad usus!
Hunc cuperes, rex Mede, tuis coniungere castris,
Flumina consumto cum defecere meatu:
Huius fontis aquas peregrinas ferre per urbes,
Unum per cunctas solitus portare Choaspem.
Salve, fons ignote ortu, sacer, alme, perennis,
Vitree, glauce, profunde, sonore, illimis, opace.
Salve urbis genius, medico potabilis h
Divona Celtarum lingua fons addite D
Non Aponus potu, vitrea non luce Nem
Purior; æquoreo non plenior amne Tim
Hic labor extremus celebres collegeri
Utque caput numeri Roma inclyta, sic
Burdigala ancipiti confirmet vertice se
Hæc patria est; patrias sed Roma super
Diligo Burdigalam: Romam colo: consu
Civis in ambabus. Cunæ hic, ibi sella cu

LUDUS SEPTE SAPIENTUM

Ausonius Consul Latino Drepani Proconsuli.

Ignoscenda isthæc, an cognoscenda reari
Attento, Drepani, perlege iudicio.
Æquanimus fiam te iudice: sive legenda
Sive tegenda putes carmina, quæ dedi
Nam primum est meruisse tuum, Pacat
Proxima defensi cura pudoris erit.
Possum ego censuram lectoris ferre seve
Et possum modica laude placere mih
Novit equus plausæ sonitum cervicis am
Novit et intrepidus verbera lenta pat
Mæonio qualem cultum quæsivit Hom
Censor Aristarchus, normaque Zeno
Pone obelos igitur spuriorum stigmata
Palmas, non culpas esse putabo meas:
Et correcta magis, quam condemnata v
Apponet docti quæ mihi lima viri.
Interea arbitrii subiturus pondera tan
Optabo, ut placeam: sin minus, ut ta

Prologus.

Septem sapientes, nomen quibus istud
Superior ætas, nec secuta sustulit,
Hodie in orchestram palliati prodeunt
Quid erubescis tu togate Romule,
Scenam quod introibunt tam clari viri
Nobis pudendum hoc, non et Atticis q
Quibus theatrum curiæ præbet vicem.
Nostris negotiis sua loca sortito data:
Campus comitiis, ut Conscriptis curia
Forum, atque Rostra separatis civium.
Una est Athenis, atque in omni Græcia
Ad consulendum publici sedes loci:
Quam in urbe nostra sero luxus condidi
Ædilis olim scenam tabulatam dabat
Subito excitatam nulla mole saxea.
Muræna sic, et Gallius: nota eloquar.
Post quam potentes, nec verentes sumt
Nomen perenne crediderunt, si semel
Constructa moles saxeo fundamine
In omne tempus conderet ludis locum:
Cuneata crevit hæc theatri immanitas.
Pompeius hanc, et Balbus, et Cæsar ded
Octavianus, concertantes sumtibus.
Sed ego quid istæc? non hac causa hoc p
Ut expedirem, quis theatra, quis forum
Quis condidisset privas partes mœnium
Sed ut verendos, diisque laudatos viros,
Prægrederer, ac referrem, quid vellent s
Pronuntiare suas solent sententias,
Quas quisque providentium anteverter
Scitis profecto quæ sint: sed si memoria
Rebus vetustis cludit, veniet Ludius
Edisserator harum, quas teneo minus.

Ludius.
scripse fama est Atticum,
quod Latinum est, Nosce te.
is esse Chilonis putant.
, sit tuum, nec ne ambigunt,
, ὅρα τέλος μακροῦ βίου,
ngæ vitæ quo iubes.
m dixe Crœso existimant.
isse fama est Lesbium,
Tempus ut noris, iubet.
, tempestivum tempus est.
:it, οἱ πλεῖστοι κακοί·
n, Plures homines sunt mali:
to, quos dixit malos.
Periandri est Corinthii:
m totum qui putat.
esse dixit Lindius
t, Optimus cunctis modus.
τὰ ῥεστὶ ἄτη, protulit.
, noxa quod præsest, vetat.
fœneratis non placet.
: legifer venit Solon.

Solon.
rodeo in scenam Solon,
m fama cui palmam dedit.
iudicii severitas.
mum horum nec imum existimo:
ordinem nescit pati.
am Delphicus iussit Deus
nam primus Sapientum foret,
nomina eorum incideret:
ne vel imus quispiam.
rodeo gyro Solon:
Crœso regi existimor,
m secta sibi dictum putet.
ὅρα τέλος μακροῦ βίου:
, si Latine edisseras:
eo cunctos terminum.
, aut beatos dicere
semper ancipiti statu.
queam, paucis loquar.
ius, Lydiæ Crœsus fuit
es insanum in modum,
templa qui divis dabat.
enio dicto obediens,
ge possint Lydii.
rodam, si quem noverim,
m non ignobilem.
ns iste vitam obiecerat.
quærit: inveni Aglaum,
roprii nunquam excesserat.
uo dein me ponis loco,
qui solus vocor?
terminum vitæ prius:
, si manet felicitas.
Crœsus accepit: at ego
Bellum ille in Persas parat.
, vinctus, regi deditus.
* * * * * *
meris ipse instar sui,
* * * * * *
um se per ambitum dabat,
fumidos æstu globos.
esus ingenti sono,
uit: o Solon, Solon.
er Solonem nuncupat.
motus, exstingui iubet
Gyrum per omnem, et destrui ardentem pyram:
Et commodum profusus imber nubibus
Repressit ignem. Crœsus ad regem illico
Deductus lectam per ministrorum manum,
Interrogatus, quem Solonem diceret,
Et quam ciendi causam haberet nominis,
Seriem per omnem cuncta regi edisserit.
Miseratur ille: vimque fortunæ videns,
Laudat Solonem: Crœsum in amicis habet.
Vinctumque pedicis aureis secum iubet
Reliquum quod esset vitæ, totum degere.
Ego duorum regum testimonio
Laudatus, et probatus ambobus fui.
Quodque uni dictum est, quisque sibi dictum putet.
Ego iam peregi, qua de causa huc prodii.
Venit ecce Chilon. Vos valete, et plaudite.

Chilon.
Lumbi sedendo, oculique spectando dolent,
Manendo Solonem quoad sese recipiat.
Hui, quam pauca quam diu loquuntur Attici!
Unam trecentis versibus sententiam
Tandem peregit, meque respectans abit.
Spartanus ego sum Chilo, qui nunc prodeo.
Brevitate nota, qua Lacones utimur.
Commendo nostrum γνῶθι σεαυτὸν, Nosce te,
Quod in columna iam tenetur Delphica.
Labor molestus iste, fructi est optimi,
Quid ferre possis, quidve non, dignoscere,
Noctu, diuque quæ geras, quæ gesseris,
Adusque puncti tenuis instar quærere.
Officia cuncta, pudor, honor, constantia,
In hoc, et illa spreta nobis gloria.
Dixi. Valete memores. Plausum non moror.

Cleobulus.
Cleobulus ego sum, parvæ civis insulæ,
Magnæ sed auctor, qua cluo, sententiæ:
Ἄριστον μέτρον quem dixisse existimant.
Interpretare tu, qui orchestræ proximus,
Gradibus propinquis in quatuordecim sedes:
Ἄριστον μέτρον, an sit Optimus modus,
Dic: annuisti: gratiam habeo: persequar
Per ordinem: poeta dixe isthoc loco
Afer videtur vester, Ut ne quid nimis.
Et noster quidam, μηδὲν ἄγαν: Huc pertinet
Uterque sensus, Italus, seu Dorius:
Fandi, tacendi, somni, vigiliæ est modus,
Beneficiorum, gratiarum, iniuriæ,
Studii, laborum, vita in omni quidquid est,
Istum requirit optimæ pausæ modum.
Dixi. Recedam, ut sit modus; venit Thales.

Thales.
Milesius Thales sum: Aquam qui principem
Rebus creandis dixi, ut vates Pindarus.
* * * * * * * *
Dedere piscatores extractum mari.
Namque hi iubente Delio me legerant:
Quod ille munus hoc sapienti miserat.
Ego recusans non recepi: at reddidi
Ferendum ad alios, quos priores crederem.
Dein per omnes septem sapientes viros
Missum, ac remissum, rursus ad me referunt.
Ego receptum consecravi Apollini.
Nam, si sapientem deligi Phœbus iubet,
Non hominem quenquam, sed Deum credi decet.
Is igitur ego sum: causa sed in scenam fuit
Mihi prodeundi, quæ duobus ante me,
Assertor ut sententiæ fierem meæ.
Ea displicebit; non tamen prudentibus,

Quos docuit usus, et peritos reddidit.
Nos ἐγγύα πάρεστι δ' ἄτη, dicimus:
Latinum est, Sponde: noxia est præsto tibi.
Per mille possum currere exempla, ut probem
Prædes vadesque pœnitudinis reos:
Sed nolo quenquam nominatim dicere.
Sibi quisque vestrum dicat, et secum putet,
Spondere quantis damno fuerit, et malo.
Gratum hoc officium maneat ambobus tamen.
Pars plaudite ergo: pars offensi explandite.

Bias.

Bias Prieneus dixi, οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latine dictum suspicor, Plures mali.
Dixisse nollem: veritas odium parit.
Malos sed imperitos dixi, et barbaros,
Qui ius, et æquum et sacros mores negligunt.
Nam populus iste, quo theatrum cingitur,
Totus bonorum est: hostium tellus habet,
Dixisse quos me creditis, plures malos.
Sed nemo quisquam tam malus iudex fuat,
Qui non bonorum partibus se copulet,
Sive ille vere bonus est, seu dici studet.
Iam fugit illum nomen invisum mali.
Abeo. Valete, et plaudite, plures boni.

Pittacus.

Mitylena oriundus Pittacus sum Lesbius,
Γίγνωσκε καιρόν, qui dixi sententiam.
Sed iste καιρός, tempus ut noris, monet:
Et esse καιρόν, tempestivum quod vocant.
Romana sic est vox, Venito in tempore.
Vester quoque ille comicus Terentius,
Rerum omnium primum esse tempus autumat,
Ad Antiphilam quo venerat servus Dromo
Nullo impeditam, temporis servans vicem.
Reputate cuncti, quotiens offensam incidat,
Spectata cui non fuerit opportunitas.
Tempus me abire, ne molestus. Plaudite.

Periander.

Ephyra creatus huc Periander prodeo,
Μελέτη τὸ πᾶν qui dixi: et qui dictum probo,
Meditationem id esse totum, quod geras.
Is quippe solus rei gerendæ est efficax,
Meditatur omne qui prius negotium.
Adversa rerum, vel secunda prædicat
Meditanda cunctis comicus Terentius.
Locare sedes, bellum gerere, aut ponere:
Magnas, modicasque res etiam, parvas quoque
Agere volentem, semper meditari decet.
Nam segniores omnes in cœptis novis,
Meditatio si rei gerendæ defuit.
Nihil est, quod ampliorem curam postulet,
Quam cogitare, quod gerendum sit: dehinc
Incogitantes fors, non consilium regit.
Sed ego me ad partes iam recipio. Plaudite,
Meditati, ut vestram rem curetis publicam.

EORUNDEM SEPTEM SAPIENTUM SENTENTIÆ

SEPTENIS VERSIBUS EXPLICATÆ.

Bias Prieneus.

Quænam summa boni? Mens, quæ sibi conscia recti.
Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.
Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.
Quæ dos matronæ pulcherrima? Vita pudica.
Quæ casta est? de qua mentiri fama veretur.
Quod prudentis opus? Cum possit, nolle nocere.
Quid stulti proprium? Non posse, et velle n

Pittacus Mitylenæus.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.
Bono probari malo, quam multis malis.
Demens superbis invidet felicibus.
Demens dolorem ridet infelicium.
Pareto legi, quisque legem sanxeris.
Plures amicos re secunda compara.
Paucos amicos rebus adversis proba.

Cleobulus Lindius.

Quanto plus liceat, tam libeat minus.
Fortunæ invidiæ est immeritus miser.
Felix criminibus nullus erit diu.
Ignoscas aliis multa: nihil tibi.
Parcit quisque malis, perdere vult bonos.
Maiorum meritis gloria non datur.
Turpis sæpe datur fama minoribus.

Periander Corinthius.

Nunquam discrepat utile a decoro.
Plus est sollicitus, magis beatus.
Mortem optare malum, timere peius.
Faxis ut libeat, quod est necesse.
Multis terribilis, caveto multos.
Si fortuna iuvat, caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.

Solon Atheniensis.

Dico tunc beatam vitam, cum peracta fata sint.
Par pari iugator coniux: quidquid impar, dissid
Non erunt honores unquam fortuiti munere.
Clam coarguas propinquum, propalam laudave
Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.
Certa si decreta fors est, quid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, quid timere convenit?

Chilo Lacedæmonius.

Nolo minor me timeat, despiciatque maior.
Vive memor mortis, uti sis memor et salutis.
Tristia cuncta exsuperans aut animo, aut amic
Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.
Quæ benefacta accipias, perpetuo memento.
Grata senectus homini, quæ parilis iuventæ.
Illa iuventa est gravior, quæ similis senectæ.

Thales Milesius.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.
Vita perit, mortis gloria non moritur.
Quod facturus eris, dicere sustuleris.
Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.
Cum vere obiurgas, sic inimice iuvas:
Cum falso laudas, tunc et amice noces.
Nil nimium. Satis est: ne sit et hoc nimium.

De iisdem septem Sapientibus, e Græc

Septenis patriam sapientum, nomina, voces,
Versibus expediam: sua quemque monosticha di
Chilo, cui patria est Lacedemon, Noscere sep
Periander, Trepidam moderare, Corinthius in
Ex Mitylenæis, Nimium nil, Pittacus oris.
Mensuram optimum, ait Cleobulus Lindius, in
Expectare Solon finem docet, ortus Athenis.
Plures esse Bias pravos, quem clara Priene.
Mileti, fugisse Thales vadimonia, alumnus.

EDYLLIA

1. *Versus Paschales Procodicti.*

Sancta salutiferi redeunt solemnia Christi:
Et devota pii celebrant ieiunia Mystæ.
At nos æternum cohibentes pectore cultum,
Intemeratorum vim continuamus honorum.
Annua cura sacris, iugis reverentia nobis.
Magne pater rerum, cui terra, et pontus, et aer

picti servit plaga lactea cœli:
elerum plebes tremit,almaque rursum
otis animarum turba piarum:
c ævi cursum, celeremque caducæ
donas, æternæ munere vitæ.
m monitus, sacrosque prophetas
rtis generi: servasque nepotes,
eratus Adam: quem capta venenis
um blandis erroribus Eva.
'ater alme, tuum, natumque,Deumque
s totum, similemque, paremque,
a, vivaque ab origine vivum.
s monitis hoc addidit unum:
reas nabat qui spiritus undas,
ali vegetaret membra lavacro.
ctore uno: spes certa salutis
m innctis virtutibus amplectenti.
is specimen spectatur in oris
tor, geminum fator Augustorum.
aatumque pio complexus utrumque
itur regnum, neque dividit unum,
abens, atque omnia dilargitus.
bis trina pietate vigentes,
e placidos, cœlique ministros,
æternum placabilis assere patrem.

USONIUS *Lectori suo* S. D.

semper patrem colui: secundamque re-
nitori meo debui. Sequitur ergo hanc
nerationem Epicedion patris mei. Ti-
s auctoribus, defunctorum honori di-
bitiosus, sed religiosus: quem commen-
o, sive is filius est, seu pater, sive n-
ue, ut laudet, exigo; sed, ut amet, pos-
ero nunc patrem meum laudo, quod
t ego functum oblectatione viventium
ebeo. Neque dico, nisi quod agnoscunt,
atis eius interfuerunt. Falsum me au-
us obita, dicere, et verum tacere, eius-
xistimo. Imagini ipsius hi versus sub-
neque minus in opusculorum seriem
mnia mea displicent mihi: hos relegis-

in patrem suum Iulium Ausonium

usonius, non ultimus arte medendi:
osses tempora, primus eram.
s colui patriaque domoque,
ria, sed lare Burdigalam.
lex, et uterque Senatus habebat
sortem, nomine participem.
nec egens, parcus sine sordibus egi.
bitum, mores semper eadem habui.
romtus Latio: verum Attica lingua
lti vocibus eloquii.
cunctis poscentibus artis inemtæ:
e meum cum pietate fuit.
ne studui præstare bonorum;
unquam, iudice me, placui.
ltos diverso debita cultu,
neritis, tempore distribui.
nui: non auxi, non minui rem.
nullas, sed neque teste, perit.
iam: cupere atque ambire refugi.
t falsum dicere, par habui.
i non, non coniuratio iunxit.
lui fœdere amicitias.
i, non qui, quod vellet, haberet:
r fatum non data non cuperet.
tor, non garrulus, obvia cernens,

Valvis et velo condita non adii.
Famam, quæ posset vitam lacerare bonorum,
Non finxi: et veram si scierim, tacui.
Ira procul: spes vana procul: procul anxia cura,
Inque bonis hominum gaudia falsa procul.
Vitati cœtus, eiuratique tumultus,
Et semper fictæ principum amicitiæ.
Deliquisse nihil nunquam laudem esse putavi,
Atque bonos mores legibus antetuli.
Irasci promtus, properavi condere motum:
Atque mihi pœnas pro levitate dedi.
Coniugium per lustra novem, sine crimine, concors,
Unum habui, gnatos quatuor edidimus.
Prima obiit lactens: at qui fuit ultimus ævi,
Pubertate rudi non rudis interiit.
Maximus ad summum culmen pervenit honorum,
Præfectus Gallis, et Libyæ, et Latio,
Tranquillus, clemens, oculis, voce, ore serenus,
In genitore suo mente animoque pater.
Huius ego et natum et generum pro Consule vidi.
Consul ut ipse foret, spes mihi certa fuit.
Matronale decus possedit filia: cuius
Egregia et nuptæ laus erat, et viduæ;
Quæ nati, generique et progeneri, simul omnium
Multiplici illustres vidit honore domos.
Ipse nec affectans, nec detrectator honorum,
Præfectus magni nuncupor Illyrici.
Hæc me fortunæ larga indulgentia suasit,
Numine adorato, vitæ abitum petere:
Ne fortunatæ spatium inviolabile vitæ,
Fatali admorsu stringeret ulla dies.
Obtinui: auditæque preces: spem, vota, timorem,
Sopitus placido fine, relinquo aliis.
Inter mœrentes, sed non ego mœstus, amicos
Dispositis iacui funeris arbitriis.
Nonaginta annos baculo sine, corpore toto
Exegi, cunctis integer officiis.
Hæc quicunque leges, non aspernabere fari:
Talis vita tibi, qualia vota mihi.

Cum de palatio, post multos annos [illegible] mus, quippe iam Consul, redisset ad patriam, [illegible] lam, quam pater reliquerat, intrgressus, [illegible] sibus lusit, Luciliano stilo.

3. *Ausonii villula*

Salve, herediolum, maiorum [illegible]
Quod proavus, quod avus, quod [illegible]
Quod mihi iam senior [illegible]
Heheu nolueram tam cito [illegible]
Iusta quidem series patri [illegible]
Esse simul dominos, [illegible]
Nunc labor et curæ mea [illegible]
Partibus in nostris [illegible]
Parvum herediolum, [illegible]
Parva unquam [illegible]
Ex animo rem stare [illegible]
Cuncta cupit [illegible]
Spargit Arist[illegible]
Aurea non [illegible]
Cui nullus fi[illegible]
Ille op[illegible]
Verum [illegible]
Nover[illegible]
Quanq[illegible]
Q[illegible]
[illegible]

Fons propter, puteusque brevis, tum purus et amnis.
Naviger hic refluus me vehit, ac revehit.
Conduntur fructus geminum mihi semper in annum.
Cui non longa penus, huic quoque prompta fames.
Hæc mihi non procul urbe sita est, nec prorsus ad urbem:
Ne patiar turbas, utque bonis potiar.
Et quotiens mutare locum fastidia cogunt,
Transeo: et alternis rure, vel urbe fruor.

Ausonius Hesperio filio.

Libellum, quem ad nepotulum meum, sororis tuæ filium, instar protreptici luseram, venturus ipse præmisi legendum. Hoc enim malui, quam ipse recitare; esset ut tibi censura liberior, quæ duabus causis impediri solet: quod aures nostras audita velocius, quam lecta prætereunt; et quod sinceritas iudicandi præsentia recitantis oneratur. Nunc tibi utrumque integrum est: quia et legenti tibi libera mora est; et iudicaturo non obstat nostri verecundia. Sed heus tu, fili dulcissime, habeo quod admoneam. Si qua tibi in his versiculis videbuntur (nam vereor, ut multa sint) fucatius concinnata, quam verius; et plus coloris quam succi habere: ipse sciens fluere permisi, venustula ut essent magis, quam forticula; instar virginum,

quas matres student (sient. Demissis humeris esse, vincto pectore, ut graciles

nosti cetera. Superest igitur, ut dicas: Quid moraris iudicationem meam de eo, quod ipse pronuntias esse mendosum? Dicam scilicet me huiusmodi versibus foris erubescere, sed intra nos minus verecundari: namque ego hæc annis illius magis quam meis scripsi, aut fortasse et meis. Δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Ad summam, valeat auctoritas tua: mihi cum infante ratio est. Vale, fili dulcissime.

4. *Ad nepotem Ausonium protrepticon de studio puerili.*

Sunt etiam Musis sua ludicra: mista Camœnis
Otia sunt, mellite nepos; nec semper acerbi
Exercet pueros vox imperiosa magistri:
Sed requie, studiique vices rata tempora servant.
Et satis est puero memori legisse libenter.
Et cessare licet. Graio schola nomine dicta est,
Iusta laboriferis tribuantur ut otia Musis.
Quo magis alternum certus succedere ludum,
Disce libens, longum delenitura laborem
Intervalla damus. Studium puerile fatiscit,
Læta nisi austeris varientur festa profestis.
Disce libens: tetrici nec præceptoris habenas
Detestere nepos: nunquam horrida forma magistri.
Ille licet tristis senio, nec voce serenus,
Aspera contractæ minitetur iurgia frontis;
Nunquam immanis erit, placita assuetudine vultus,
Qui semel imbuerit: rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem: pappos, aviasque trementes
Anteferunt patribus seri nova cura nepotes.
Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
Thessalico permixtus equo: nec pinifer Atlas
Amphitryoniadem puerum: sed blandus uterque
Mitibus alloquiis teneros mulcebat alumnos.
Tu quoque ne metuas: quamvis schola verbere multo
Increpet, et truculenta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit: at tibi consta
Intrepidus: nec te clamor, plagæque sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis:
Quod sceptrum vibrat ferulæ, quod multa supellex
Virgea, quod fallax scuticam prætexit aluta,
Quod fervent trepido subsellia vestra tumultu.
Pompa loci, et vani fugiatur scena tim
Hæc olim genitorque tuus, genitrixqu
Securam placido mihi permulsere sen
Tu senium, quodcunque superlabentib
Fata dabunt, qui nomen avi geris indo
Prime nepos, vel re vel spe mihi porge
Nunc ego te puerum, mox in iuvenilib
Iamque virum cernam, si fors ita iusse
Invidia est, sperabo tamen: nec vota fa
Ut patris, utque mei non immemor, a
Præmia Musarum cupias: facundus et
Hac gradiare via, qua nos præcessimus:
Proconsul genitor, Præfectus avunculu
Perlege quodcunque est memorabile: p
Conditor Iliados, et amabilis orsa Men
Evolvenda tibi: tu flexu et acumine vo
Innumeros numeros doctis accentibus e
Affectusque impone legens: distinctio s
Auget, et ignavis dant intervalla vigore
Ecquando ista meæ contingent dona sen
Quando oblita mihi tot carmina, totqu
Connexa historiæ, soccos aulæaque reg
Et melicos, lyricosque modos præfando,
Obductosque seni facies puerascere sens
Te præeunte, nepos, modulata poemata
Altisonumque iterum fas est didicisse
Tu quoque, qui Latium lecto sermone
Comis, et adstricto percurris pulpita s
Ad nova vix memorem diverbia coge se
Iam facinus, Catilina, tuum, Lepidiqu
Ab Lepido et Catulo iam res et tempor
Orsus, bis senos seriem connecto per an
Iam lego civili mixtum mavorte duella
Movit quod socio Sertorius exul Ibero.
Nec rudis hoc avus admoneo, sed mille d
Ingenia expertus: multos lactantibus a
Ipse alui: gremioque fovens, et murmu
Eripui tenerum blandis nutricibus ævu
Mox pueros molli monitu et formidine
Pellexi, ut mites peterent per acerba pr
Carptori dulcem fructum radicis amar
Idem vesticipes motu iam puberis ævi,
Ad mores, artesque bonas, fandique vig
Produxi: quanquam imperium cervice
Ferre, nec insertis præberent ora lupati
Ardua temperies, dura experientia, ra
Eventus, longo rerum spectatus ab usu,
Ut regat indocilem mitis censura iuve
Quæ tolerata mihi, donec iam ærumna
Leniretque usu bona consuetudo labore
Donec ad Augustæ pia munera discipli
Accirer, varioque accingerer auctus ho
Aurea cum parere mihi palatia iussum.
Absistat Nemesis: ferat et fortuna ioc
Præsedi imperio, dum prætextatus in
Et sceptro, et solio, sibi præfert iura m
Maioresque putat nostros Augustus ho
Quos mox sublimi maturus protulit a
Quæstor ut Augustis, patri, natoque c
Ut præfecturam duplicem, sellamque c
Ut trabeam, pictamque togam, mea pr
Inducrer: fastisque meis prælatus habe
His ego quæsivi meritum quam grande
Consul avus: lumenque tuæ præluceo vi
Quamvis et patrio iamdudum nomine c
Posses ornatus, posses oneratus haberi:
Accessit tamen ex nobis honor inclytus
Effice, ne sit onus: per te ut connixus in
Conscendas: speresque tuos, te Consule,

n ad eundem Ausonium nepotem.
tibi cum iam puerilibus annis
permulcens cura magistri,
as aures, sensusque sequaces,
docili quoque murmure voces
roferret lingua palato,
riste senes: ne cura mouendi
ces gustus vitiaret amaris.
otu vigeas iam puberis ævi,
ris possis secernere: et ipse
mque tibi, fandique videri:
epta quidem, sed vota precantis,
vi festum ad solemne nepotis.
cem fatorum a fine senectam
tumque diem, dubitataque cernam
prope conclamatus in ævo.
os, duplicato fœnore partum,
tuo, munusque salutis
ræ, quod iam tibi puberis ævi
venemque senex iam cerno nepotem.
rimo remeat trieteris ab anno,
is referens natalibus Idus,
eniis quoque culta Deorum.
Latonia vendicat Idus;
s superorum adiunctus honori.
nitus Maro dedicat Idus.
issenis mensibus omnes,
que mei celebraveris Idus.
ulcissime.

onius Gregorio filio S.

ridisti nebulam pictam in pariete? meministi. Treveris quippe in trita est pictura hæc: Cupidinem cruci s amatrices, non hæ de nostro sæcu- peccant: sed illæ Heroicæ, quæ sibi ctunt Deum: quarum partem in lu- Maro noster enumerat. Hanc ego et argumento miratus sum: deinde m transtuli ad ineptiam poetandi. nma, nihil placet. Sed commendo ti- n. Nævos nostros et cicatrices ama- stro vitio peccasse contenti, affecta- r. Verum quid ego huic eclogæ stu- ? certus sum, quodcunque meum quod magis specto, quam ut laudes.

Cupido cruci affixus.

, memorat quos Musa Maronis,
s ubi lucus opacat amantes,
Heroides, et sua quæque,
iderant, leti argumenta gerebant
magna, et sub luce maligna
sque comas, gravidumque papaver,
be lacus, sine murmure rivos:
as nebuloso lumine marcent
et puerorum nomina flores,
us, et Œbalides Hyacinthus,
omaus, et murice pictus Adonis,
tus gemitu Salaminius Æas.
ymis et amoribus anxia mœstis
res obita iam morte doloris,
um revocant Heroidas ævum.
ele decepta puerpera partus
tas lacerans per inania cunas
m simulati fulminis ignem.
ens, sexu gavisa virili,
am Cænis revocata figuram.
dhuc Procris: Cephalique cruentam
manum: fert fumida testa

Lumina Sestiaca præceps de turre puella.
Et de nimboso saltum Leucate minatur
Mascula Lesbiacis Sappho peritura sagittis.
Harmoniæ cultus Eriphyle mœsta recusat,
Infelix nato, nec fortunata marito.
Tota quoque aeriæ Minoia fabula Cretæ,
Picturarum instar tenui sub imagine vibrat.
Pasiphae nivei sequitur vestigia tauri.
Licia fert glomerata manu deserta Ariadne.
Respicit abiectas desperans Phædra tabellas.
Hæc laqueum gerit: hæc vanæ simulacra coronæ:
Dædaliæ pudet hanc latebras subiisse iuvencæ.
Præreptas queritur per inania gaudia noctes
Laodameia duas, vivi functique mariti.
Parte truces alia strictis mucronibus omnes
Et Thisbe, et Canace, et Sidonis horret Elissa. (sem.
Coniugis hæc, hæc patris, et hæc gerit hospitis en-
Errat et ipsa olim, qualis per Latmia saxa
Endymioneos solita affectare sopores
Cum face, et astrigero diademate Luna bicornis.
Centum aliæ veterum recolentes vulnera amorum,
Dulcibus et mœstis refovent tormenta querelis.
Quas inter medias furvæ caliginis umbram
Dispulit inconsultus Amor stridentibus alis.
Agnovere omnes puerum: memorique recursu
Communem sensere reum, quanquã humida circum
Nubila et auratis fulgentia cingula bullis,
Et pharetram, et rutilæ fuscarent lampados ignem:
Agnoscunt tamen: et vanum vibrare vigorem
Occipiunt: hostemque unum loca non sua nactum,
Cum pigros ageret densa sub nocte volatus,
Facta nube premunt: trepidantem et cassa parantem
Suffugia, in cœtum mediæ traxere catervæ.
Eligitur mœsto myrtus notissima luco,
Invidiosa Deum pœnis; cruciaverat illic
Spreta olim memorem Veneris Proserpina Adonin.
Huius in excelso suspensum stipite Amorem,
Devinctum post terga manus, substrictaque plantis
Vincula mœrentem, nullo moderamine pœnæ
Affigunt: reus est sine crimine, iudice nullo
Accusatus Amor: se quisque absolvere gestit,
Transferat ut proprias aliena in crimina culpas.
Cunctæ exprobrantes tolerati insignia leti [illegible]
Expediunt: hæc arma putant, hæc [illegible]
Ut quo quæque perit, studeat [illegible]
Hæc laqueum tenet, hæc [illegible]
Ingerit: illa cavos amnes, [illegible]
Insanique metum pelagi, [illegible]
Nonnullæ flammas [illegible]
Stridentes nullo igne [illegible]
Myrrha uterum [illegible]
Gemmea fletiferi [illegible]
Quædam ignosc[illegible]
Sola volunt: [illegible]
Eliciat tenerum [illegible]
Aut pubi [illegible]
Ipsa etiam [illegible]
Alma V[illegible]
Nec [illegible]
Terr[illegible]
[illegible]

Tincta prius, traxit rutilum magis ignea fucum.
Inde truces cecidere minæ: vindictaque maior
Crimine visa suo, Venerem factura nocentem.
Ipsæ intercedunt Heroides, et sua quæque
Funera crudeli malunt adscribere fato.
Tum grates pia mater agit, cessisse dolentes,
Et condonatas puero dimittere culpas.
Talia nocturnis olim simulacra figuris
Exercent trepidam casso terrore quietem.
Quæ postquam multa perpessus nocte Cupido
Effugit, pulsa tandem caligine somni
Evolat ad superos, portaque evadit eburna.

Ausonius Paulo suo S. P. D.

Pervincis tandem: et operta Musarum mearum, quæ initiorum velabat obscuritas, quanquam non profanus, irrumpis, Paule carissime. Quamvis enim te non eius vulgi existimem, quod Horatius arcet ingressu: tamen sua cuique sacra: nec idem Cereri, quod Libero, etiam sub iisdem cultoribus. Poematia, quæ in alumnam meam luseram, rudia, et inchoata ad domesticæ solatium cantilenæ, cum sine metu arcana securitate fruerentur, proferre ad lucem caligantia coegisti. Verecundiæ meæ scilicet spolium concupisti; aut, quantum tibi in me iuris esset, ab invito indicari. Ne tu Alexandri Macedonis pervicaciam supergressus: qui fatalis iugi lora cum solvere non posset, abscidit: et Pythiæ specum, quo die nefas erat patere, penetravit. Utere igitur ut tuis, pari iure, sed fiducia dispari: quippe tua possunt populum non timere; meis etiam intra me erubesco.

Ut voluisti, Paule, cunctos Bissulæ versus habes:
Lusimus quos in Suevæ gratiam virgunculæ,
Otium magis foventes, quam studentes gloriæ.
Tu molestus flagitator lege molesta carmina. (iubet.
Tibi, quod intristi, exedendū est: sic vetus verbum
Compedes, quas ipse fecit, ipsus ut gestet faber.

Ad lectorem huius libelli.

Carminis incomti tenuem lecture libellum,
Pone supercilium.
Seria contractis expende poemata rugis.
Nos Thymelen sequimur.
Bissula in hoc schedio cantabitur, aut Erasinus.
Admoneo, ante bibas.
Ieiunis nil scribo: meum post pocula si quis
Legerit, hic sapiet.
Sed magis hic sapiet, si dormiet: et putet ista
Somnia missa sibi.

7. *Ausonii Bissula. Ubi nata sit, et quomodo in manus domini venerit.*

Bissula, trans gelidum stirpe et lare prosata Rhenū;
Conscia nascentis Bissula Danubii,
Capta manu, sed missa manu, dominatur in eius
Deliciis, cuius bellica præda fuit.
Matre carens, nutricis egens, nescivit herai
Imperium . . . .
Fortunæ ac patriæ quæ nulla opprobria sensit,
Illico inexperto libera servitio.
Sic Latiis mutata bonis, Germana maneret
Ut facies, oculos cœrula, flava comas.
Ambiguam modo lingua facit, modo forma puellam,
Hæc Rheno genitam prædicat, hæc Latio.

De eadem Bissula.

Delicium, blanditiæ, ludus, amor, voluptas,
Barbara, sed quæ Latias vincis alumna pupas,
Bissula nomen teneræ rusticulum puellæ,
Horridulum non solitis, sed domino venustum.

Ad pictorem, de Bissulæ imagine.

Bissula nec ceris, nec fuco imitabilis ullo,
Naturale decus fictæ non commodat arti.
Sandyx, et cerussa, alias simulate p
Temperiē hanc vultus nescit manus
Puniceas confunde rosas, et lilia mi
Quique erit ex illis color aeris, ipse

Ad eundem.

Pingere si nostram, pictor, meditari
Æmula Cecropias ars imitetur apes.

8. *Precatio Ausonii Consulis desi Kalendas Ianuarii fascibus*

Iane, veni: novus anne, veni: renovat
Consulis Ausonii Latiam visure cu
Ecquid ab Augusta nunc maiestate se
Quod mireris, habes? Roma illa, dom
Et toga purpurei rutilans prætexta se
Hoc capite æternis signat sua tempora
Anne, bonis cœpte auspiciis, da vere
Apricas ventorum animas, da roscida
Solstitia, et gelidum Boream Septem
Mordeat Autumnus frigus subtile pru
Et tenuata modis cesset mediocribus
Sementem Notus humificet: sit Brum
Dum pater antiqui renovatur Martius
Spiret odorato florum nova gratia Ma
Iulius et segetes coquat, et mare temp
Sirius ardentem non augeat igne Le
Discolor arboreos variet Pomona sap
Mitiget Autumnus, quod maturaveri
Et genialis Hyems parta sibi dote fru
Pacem mundus agat: nec turbida sider
Nulla tuos, Gradive, offendat stella pe
Quæ non æqua tibi: non Cynthia, no
Finitimos terris: non tu, Saturne, sup
Ultime circuitu: procul a Pyroente re
Tranquillum properabis iter. Vos con
Stella salutigeri Iovis, et Cythereie V
Nonnunquam hospitibus facilis Cylle
Iane, veni: novus anne, veni: renova
Hostibus edomitis, qua Francia mixta
Certat ad obsequium, Latiis ut milite
Qua vaga Sauromates sibi iunxerat ag
Quaque Getes sociis Histrum assultab
(Hoc mihi præpetibus victoria nuntia
Iam venit Augustus, nostros ut comat
Officio exornans, quos participare cupi
Iane, veni: novus anne, veni: renova
Aurea venturo, Sol, porrige gaudia la
Fascibus Ausonii succedet Cæsar in an
Quintam Romulei prætextam habitu
Ecce ubi se cumulat mea purpura (miti
Auribus hoc, Nemesis) post me dignat
Augustus Consul: plus quam conferre
Me sibi: qui iussit nostros præcedere fa
Iane, veni, novus anne veni: renovate
Coge secuturos bis sena per ostia mense
Tu tropicum soli da cedere; rursus et il
Terga dare, ut duplex tropicus varietur
Et quater a ternis properet mutatio sig
Æstivos impelle dies, brumamque mor
Noctibus acceleret promissus Cæsaris a
Illum ego si cernam, tum terque quaterq
Tunc ero bis Consul: tunc tangam vert

9. *Item precatio Kalendis Ianua*

Anne, bonis cœpte auspiciis, felicia cer
Consulis Ausonii primordia: prome con
Sol æterne caput: solitoque illustrior, al
Lumine purpureum iubar exere lucis eo
Anne, pater rerum, quas Iani mense bifr
Volvis tu hibernum glaciali fine Decemb
Anne, veni, et festum veteris novus aspic

rade vias, bissenaque mundo
atis varians per tempora signis,
terna perfer vertigine cursum:
tate polo, contraria Phœbus
ferat servata parte dierum,
rno reparet sua lumina pulsu.
decies redeunt dum cornua Lunæ,
usque manu volvente rotabis,
hœbi cohibens per signa meatum.

10. *Ausonii Mosella.*

elerem nebuloso lumine Navam,
us veteri nova mœnia vico,
ias ubi quondam Gallia Cannas,
ent inopes super arva catervæ.
rediens nemorosa per avia solum,
ani spectans vestigia cultus,
tem sitientibus undique terris
riguasque perenni fonte Tabernas,
omatum nuper metata colonis:
mis Belgarum conspicor oris
divi castra inclyta Constantini.
mpis aer; Phœbusque sereno
ureum reserat iam sudus Olympum.
ertis per mutua vincula ramis,
lusum viridi caligine cœlum:
iubar, et rutilam visentibus æthram
cui non invidet aura diei:
m me patriæ, cultumque nitentis
audo pepulerunt omnia visu,
rum pendentibus edita ripis,
ccho colles, et amœna fluenta
is tacito rumore Mosellæ.
s laudate agris, laudate colonis,
rio debent cui mœnia Belgæ:
ero iuga vitea consite Baccho,
ineas amnis viridissime ripas:
elagus; devexas pronus in undas,
treoque lacus imitate profundo,
do potis æquiparare meatu,
idos fontes præcellere potu:
habes, quæ fons, quæ rivus, et amnis,
vio refluus munimine pontus.
rolapsus aquis, nec murmura venti
lti pateris luctamina saxi.
e vado rapidos reparare meatus
utes medio non æquore terras
abes: iusti ne demat honorem
lusum si dividat insula flumen.
ortite vias, et cum amne secundo
leres feriant vada concita remi:
pas nusquam cessante remulco
llo malorum vincula nautæ.
tiens miraris in amne recursus,
e putas prope segnius ire meatus?
igenis ripam prætexeris ulvis,
mundo perfundis litora cœno:
rima aspergis vestigia lympha.
Phrygiis sola lævia consere crustis,
moreum laqueata per atria campum.
ctis, quæ census opesque dederunt,
bor opus: non cura nepotum,
uris ubi luxuriatur egestas.
eruunt humentia litora arenæ,
memores vestigia pressa figuras.
reo per lævia terga profundo,
amnis habens: utque almus aperto
uitu liquidis obtutibus aer,
rohibent oculos per inania venti:
procul durante per intima visu
Cernimus, arcanique patet penetrale fluenti:
Cum vada lene meant, liquidarum et lapsus aquarum
Prodit cærulea dispersas luce figuras:
Quod sulcata levi crispatur arena meatu:
Inclinata tremunt viridi quod gramina fundo.
Utque sub ingenuis agitatæ fontibus herbæ
Vibrantes patiuntur aquas: lucetque, latetque
Calculus: et viridem distinguit glarea muscum.
Nota Caledoniis talis pictura Britannis,
Cum virides algas, et rubra corallia nudat
Æstus, et albentes concharum germina baccas,
Delicias hominum locupletum, quæque sub undis
Assimulant nostros imitata monilia cultus.
Haud aliter placidæ subter vada læta Mosellæ,
Detegit admixtos non concolor herba lapillos.
Intentos tamen usque oculos errore fatigant
Interludentes examina lubrica pisces.
Sed neque tot species, obliquatosque natatus,
Quæque per adversum succedunt agmina flumen,
Nominaque, et cunctos numerosæ stirpis alumnos,
Edere fas: haud ille sinit, cui cura secundæ
Sortis, et æquorei cessit tutela tridentis.
Tu mihi flumineis habitatrix Nais in oris,
Squamigeri gregis ede choros, liquidoque sub alveo
Dissere cæruleo fluitantes amne catervas.
Squameus herbosas Capito interlucet arenas
Viscere præ tenero fartim congestus aristis,
Nec duraturus post bina trihoria mensis.
Purpureisque Salar stellatus tergora guttis,
Et nullo spinæ nociturus acumine Redo,
Effugiensque oculos celeri levis Umbra natatu.
Tuque per obliqui fauces vexate Saravi,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis,
Cum defluxisti famæ maioris in amnem,
Liberior laxos exerces, Barbe, natatus.
Tu melior peiore ævo, tibi contigit omni
Spirantum ex numero non illaudata senectus.
Nec te puniceo rutilantem viscere, Salmo,
Transierim, latæ cuius vaga verbera caudæ
Gurgite de medio summas referuntur in undas,
Occultus placido cum proditur æquore pulsus.
Tu loricato squamosus pectore, frontem
Lubricus, et dubiæ facturus fercula cœnæ,
Tempora longarum fers incorrupte morarum,
Præsignis maculis capitis: cui prodiga nutat
Alvus, opimatoque fluens abdomine venter.
Quæque per Illyricum, per stagna binominis Istri,
Spumarum indiciis caperis, Mustella, natantum,
In nostrum subvecta fretum, ne lata Mosellæ
Flumina tam celebri defraudarentur alumno.
Quis te naturæ pinxit color? atra [illegible]
Puncta notant tergum, quæ lutea circuit Iris.
Lubrica cæruleus perducit tergora fucus.
Corporis ad medium fartim [illegible]
Usque sub extremam squallet cutis [illegible]
Nec te delicias mensarum, Perca, [illegible]
Amnigenos inter pisces [illegible]
Solus puniceis facilis [illegible]
Nam neque gustus iners; [illegible]
Segmentis coeunt, [illegible]
Hic etiam Latio [illegible]
Stagnorum, [illegible]
Lucius, obscuras [illegible]
Obsidet: hic [illegible]
Fervet [illegible]
Quis non et [illegible]
Norit, et [illegible]
Stridentesque [illegible]
Teque [illegible]

Qui necdum Salmo, nec iam Salar, ambiguusque
Amborum medio Fario intercepte sub ævo?
Tu quoque flumineas inter memorande cohortes,
Gobio, non maior, geminis sine pollice palmis,
Præpinguis, teres, ovipara congestior alvo:
Propexique iubas imitatus Gobio Barbi.
Nunc pecus æquoreum celebrabere, magne Silure;
Quem velut Actæo perductum tergora olivo
Amnicolam Delphina reor: sic per freta magnum
Laberis, et longi vix corporis agmina solvis,
Aut brevibus defensa vadis, aut fluminis ulvis.
At cum tranquillos moliris in amne meatus,
Te virides ripæ, te cærula turba natantum,
Te liquidæ mirantur aquæ: diffunditur alveo
Æstus, et extremi procurrunt margine fluctus.
Talis Atlantiaco quondam Balæna profundo,
Cum vento motuve suo telluris ad oras
Pellitur, exclusum fundit mare; magnaque surgunt
Æquora, vicinique timent decrescere montes.
Hic tamen, hic nostræ mitis Balæna Mosellæ,
Exitio procul est, magnoque honor additus amni.
Iam liquidas spectasse vias, et lubrica pisces
Agmina, multiplicesque satis numerasse catervas.
Inducant aliam spectacula vitea pompam,
Sollicitentque vagos Baccheia munera visus:
Qua sublimis apex longo super ardua tractu,
Et rupes, et aprica iugi, flexusque, sinusque,
Vitibus assurgunt, naturalique theatro.
Gauranum sic alma iugum vindemia vestit,
Et Rhodopen, proprioque nitent Pangæa Lyæo.
Sic viret Ismarius super æquora Thracia collis.
Sic mea flaventem pingunt vineta Garumnam.
Summis quippe iugis tendentis in ultima clivi,
Conseritur viridi fluvialis margo Lyæo.
Læta operum plebes, festinantesque coloni
Vertice nunc summo properant, nunc deiuge dorso,
Certantes stolidis clamoribus: inde viator
Riparum subiecta terens, hinc navita labens,
Probra canunt seris cultoribus: adstrepit ollis
Et rupes, et silva tremens, et concavus amnis.
Nec solos hominum delectat scena locorum.
Hic ego et agrestes Satyros, et glauca tuentes
Naidas, extremis credam concurrere ripis,
Capripedes agitat cum læta protervia Panas,
Insultantque vadis, trepidasque sub amne sorores
Terrent, indocili pulsantes verbere fluctum.
Sæpe etiam mediis furata e collibus uvas
Inter Oreidas Panope fluvialis amicas,
Fugit lascivos paganica numina Faunos.
Dicitur et medio cum Sol stetit igneus orbe,
Ad commune fretum, Satyros, vitreasque sorores,
Consortes celebrare choros: cum præbuit horas
Secretas hominum cœtu flagrantior æstus.
Tunc insultantes sua per freta ludere Nymphas,
Et Satyros mersare vadis, rudibusque natandi
Per medias exire manus; dum lubrica falsi
Membra petunt, liquidosque fovent pro corpore fluctus.
Sed non hæc spectata ulli, nec cognita visu,
Fas mihi sit pro parte loqui: secreta tegatur,
Et commissa suis lateat reverentia rivis.
Illa fruenda palam species, cum glaucus opaco
Respondet colli fluvius: frondere videntur
Fluminei latices, et palmite consitus amnis.
Quis color ille vadis, seras cum protulit umbras
Hesperus, et viridi perfundit monte Mosellam?
Tota natant crispis iuga motibus, et tremit absens
Pampinus, et vitreis vindemia turget in undis.
Annumerat virides derisus navita vites,
Navita caudiceo fluitans super æquora lembo,

Per medium, qua sese amni confund
Collis, et umbrarum confinia conseri
Hæc quoque quam dulces celebrant spe
Remipedes medio certant cum flumin
Et varios ineunt flexus, viridesque p
Stringunt attonsis pubentia germina
Puppibus, et proris alacres gestire ma
Impubemque manum super amnica te
Dum spectat, transire diem, sua seria,
Posthabet: excludit veteres nova gratia
Tales Cumano despectat in æquore lud
Liber, sulphurei cum per iuga consita
Perque vaporiferi graditur vineta Vese
Cum Venus Actiacis Augusti læta triu
Ludere lascivos fera prælia iussit Amo
Qualia Niliacæ classes, Latiæque trire
Subter Apollineæ gesserunt Leucados
Aut Pompeiani Mylasena pericula belli
Euboicæ referunt per Averna sonantia
Innocuos ratium pulsus, pugnasque ioca
Naumachiæ, Siculo quales spectante P
Cæruleus viridi reparat sub imagine po
Non aliam speciem petulantibus addit
Pubertasque amnis, et picti rostra phas
Hos Hyperionio cum sol perfuderit æst
Reddit nautales vitreo sub gurgite form
Et redigit pandas inversi corporis umbr
Utque agiles motus dextra, lævaque fre
Et commutatis alternant pondera remi
Unda refert alios simulacra humentia
Ipsa suo gaudet simulamine nautica pu
Fallaces fluvio mirata redire figuras.
Sic ubi compositos ostentatura capillos,
Candentem late speculi explorantis ho
Cum primum caræ nutrix admovit alu
Læta ignorato fruitur virguncula ludo
Germanæque putat formam spectare pu
Oscula fulgenti dat non referenda meta
Aut fixas prætentat acus; aut frontis ad
Vibratis cœptat digitis extendere crin
Talis ad umbrarum ludibria nautica p
Ambiguis fruitur veri falsique figuris.
Iam vero accessus faciles qua ripa mi
Scrutatur toto populatrix turba profu
Heu male defensus penetrali flumine p
Hic medio procul amne trahens humen
Nodosis decepta plagis examina verrit;
Ast hic tranquillo qua labitur agmine
Ducit corticeis fluitantia retia signis.
Ille autem scopulis subiectas pronus in
Inclinat lentæ convexa cacumina virgæ
Indutos escis iaciens letalibus hamos.
Quos ignara doli postquam vaga turba
Rictibus invasit, patulæque per intima
Sera occultati senserunt vulnera ferri:
Dum trepidant, subit indicium; crisp
Vibrantis setæ nutans consentit harun
Nec mora: et excussam stridenti verber
Dextera in obliquum raptat puer: excip
Spiritus, ut fractis quondam per inane
Aura crepat, motoque assibilat aere ve
Exultant udæ super arida saxa rapinæ,
Luciferique pavent letalia tela diei.
Quique sub amne suo mansit vigor, ære
Segnis anhelantis vitam consumit in a
Iam piger invalido vibratur corpore pla
Torpida supremos patitur iam cauda tr
Nec coeunt rictus: haustas sed hiatibus a
Reddit mortiferos exspirans branchia fl

exercet spiritus ignes,
cohibetque foramine ventos
illudens parma cavernis.
osdam leti sub fine trementes
as: mox in sublime citatos,
im præceps dare corpora in amnem,
otientes rursus aquarum.
ini puer inconsultus ab alto
ido captat prensare natatu.
is Bœotia per freta Glauces
u postquam exitialia Circes
as moribundis piscibus herbas
hium subiit novus accola pontum.
e poteus, scrutator operti
mi solitus converrere Tethyn,
uitavit prædo catervas.
t longo per cærula tractu
instanti culmine villæ.
rimit sinuosis flexibus errans
ias comunt prætoria ripas.
stiacum pelagus, Nepheleidos Helles
ii freta quis miretur ephebi?
io constratum ab litore pontum,
ui, mediis euripus ubi undis,
æque vetat concurrere terras?
ti rabies, non sæva furentum
m: licet hic commercia linguæ
rno sermonem texere pulsu.
ras permiscent litora voces,
e manus: resonantia utrinque
ediis concurrens fluctibus Echo.
numeros cultusq; habitusq; retexens,
cas per singula prædia formas?
t opus Gortynius aliger, ædis
icæ, casus quem fingere in auro
os, patrii pepulere dolores.
opius: non qui laudatus ab hoste,
traxit certamina belli.
es hominumque operumque labores
imo celebrata volumine Marci
clari viguere Menecratis artes,
pectata manus: vel in arce Minervæ
cui noctua perlita fuco
nus volucres, perimitque tuendo.
rsan fuerit Ptolemaidos aulæ
idro cui in fastigia cono
uas consumit Pyramis umbras:
i qui quondam fœdus amoris
i suspendit in aere templi.
ti testudine Corus Achates,
hbit ferrato crine puellam.
rum similes est credere dignum
ris scenas posuisse domorum,
luvii decoramina villas.
ublimis in aggere saxi.
tis fundata crepidine ripæ.
ptumque sinu sibi vindicat amnem.
m, qui plurimus imminet amni,
per culta, per aspera, visus:
ur dives speculatio terris.
uis humili pede condita pratis
i bona naturalia montis,
bans irrumpit in æthera tecto,
n, Pharos ut Memphitica, turrim.
est clausos consepto gurgite pisces
rum inter captare novales.
nixa iugis labentia subter
tu iam caligante tuetur.
iorem viridantibus assita pratis?
Innumerisque super nitentia tecta columnis?
Quid quæ fluminea substructa crepidine fumant
Balnea, ferventi cum Mulciber haustus operto
Volvit anhelatas tectoria per cava flammas,
Inclusum glomerans æstu expirante vaporem?
Vidi ego defessos multo sudore lavacri
Fastidisse lacus, et frigora piscinarum,
Ut vivis fruerentur aquis: mox amne refotos
Plaudenti gelidum flumen pepulisse natatu.
Quod si Cumanis huc afforet hospes ab oris,
Crederet Euboicas simulacra exilia Baias
His donasse locis: tantus cultusque nitorque
Allicit, et nullum parit oblectatio luxum.
Sed mihi qui tandem finis tua glauca fluenta
Dicere? dignandumque mari memorare Mosellam?
Innumeri quod te diversa per ostia late
Incurrunt amnes? quanquam differre meatus
Possent; sed celerant in te consumere nomen.
Namque et Pronææ Nemesæque adiuta meatu
Sura tuas properat non degener ire sub undas,
Sura interceptis tibi gratificata fluentis:
Nobilius permixta tuo sub nomine, quam si
Ignoranda patri confunderet ostia ponto.
Te rapidus Gelbis, te marmore clarus Erubrus
Festinant famulis quam primum allambere lymphis.
Nobilibus Gelbis celebratus piscibus: ille
Præcipiti torquens cerealia saxa rotatu,
Stridentesque trahens per lævia marmora serras,
Audit perpetuos ripa ex utraque tumultus.
Prætereo exilem Lesuram, tenuemque Drahonum,
Nec fastiditos Salmonæ usurpo fluores.
Naviger undisona dudum me mole Saravus
Tota veste vocat: longum qui distulit amnem,
Fessa sub Augustis ut volveret ostia muris.
Nec minor hoc, tacitum qui per sola pinguia labens
Stringit frugiferas felix Alisontia ripas.
Mille alii, prout quemque suus magis impetus urget,
Esse tui cupiunt: tantus properantibus undis
Ambitus, aut moles: quod si tibi, dia Mosella,
Smyrna suum vatem, vel Mantua clara dedisset:
Cederet Iliacis Simois memoratus in oris,
Nec præferre suos auderet Tibris honores.
Da veniam mihi, Roma potens: pulsa, oro, facessat
Invidia: et Latiæ Nemesis non cognita linguæ,
Imperii sedem, Romæque tuere parentes.
Salve, magne parens frugumque virumque, Mosella.
Te clari proceres, te bello exercita pubes,
Æmula te Latiæ decorat facundia linguæ.
Quin etiam mores, et lætum fronte severa
Ingenium, natura tuis concessit alumnis.
Nec sola antiquos ostentat Roma Catones;
Aut unus tantum iusti spectator et æqui
Pollet Aristides, veteresque illustrat Athenas.
Verum ego quid laxis nimium spatiatus habenis
Victus amore tui præconia detero? conde,
Musa, chelyn, pulsis extremo carmine nervis.
Tempus erit, cum me studiis ignobilis oti
Mulcentem curas, seniique aprica foventem,
Materiæ commendet honos: cum facta viritim
Belgarum, patriosque canam decora inclita mores.
Mollia subtili nebunt mihi carmina filo
Pierides: tenuique aptas subtegmine telas
Percurrent: dabitur nostris quoque purpura fusis.
Quis mihi tum non dictus erit? memorabo quietos
Agricolas: legumque catos, fandique potentes,
Præsidium sublime reis: quos curia summos
Municipum vidit proceres, propriumque senatum:
Quos prætextati celebris facundia ludi
Contulit ad veteris præconia Quintiliani.

Quique suas rexere urbes, purumque tribunal
Sanguine, et innocuas illustravere secures;
Aut Italum populos, aquilonigenasque Britannos
Præfecturarum titulo tenuere secundo:
Quique caput rerum Romam, populumq;, patresque
Tantum non primo rexit sub nomine; quamvis
Præfuerit primis: festinat solvere tandem
Errorem, fortuna, tuum, libataque supplens
Præmia iam, veri fastigia reddet honoris
Nobilibus repetenda nepotibus: at modo cœptum
Detexatur opus: dilata et laude virorum,
Dicamus læto per rura virentia tractu
Felicem fluvium, Rhenique sacremus in undis.
Cæruleos nunc, Rhene, sinus, hyaloque virentem
Pande peplum, spatiumque novi metare fluenti
Fraternis cumulandus aquis: nec præmia in undis
Sola, sed Augustæ veniens quod mœnibus urbis
Spectavit iunctos natique patrisque triumphos,
Hostibus exactis Nicrum super, et Lupodunum,
Et fontem Latiis ignotum annalibus Histri.
Hæc profligati venit modo laurea belli;
Mox alias aliasque feret: vos pergite iuncti,
Et mare purpureum gemino propellite tractu.
Neu vereare minor, pulcherrime Rhene, videri:
Invidiæ nil hospes habet: potiere perenni
Nomine: tu fratrem, famæ securus, adopta.
Dives aquis, dives Nymphis, largitor utrique
Alveus extendet geminis divortia ripis,
Communesque vias diversa per ostia fundet.
Accedent vires, quas Francia, quasque Chamaves,
Germanique tremant: tunc verus habebere limes.
Accedet tanto geminum tibi nomen ab amni.
Cumque unus de fonte fluas, dicere bicornis.
Hæc ego, Vivisca ducens ab origine gentem,
Belgarum hospitiis nunc per nova fœdera notus,
Ausonius, nomen Latium, patriaque, domoque
Gallorum extremos inter, celsamque Pyrenen,
Temperat ingenuos qua læta Aquitania mores,
Audax exigua fide concino: fas mihi sacrum
Perstrinxisse amnem tenui libamine Musæ.
Nec laudem affecto; veniam peto: sunt tibi multi,
Alme amnis, sacros qui sollicitare fluores
Aonidum, totamque solent haurire Aganippen.
Ast ego, quanta mei dederit se vena liquoris,
Burdigalam cum me in patriam, nidumque senectæ
Augustus pater, et natus, mea maxima cura,
Fascibus Ausoniis decoratum et honore curuli
Mittent, emeritæ post tempora disciplinæ,
Latius Arctoi præconia persequar amnis.
Addam urbes, tacito quas subterlaberis alveo;
Mœniaque antiquis te prospectantia muris.
Addam, præsidiis dubiarum condita rerum,
Sed modo securis non castra, sed horrea Belgis.
Addam felices ripa ex utraque colonos,
Teque inter medios hominumque boumque labores
Stringentem ripas, et pinguia culta secantem.
Non tibi se Liger anteferet, non Axona præceps,
Matrona non Gallos Belgasque intersita fines,
Santonico refluus non ipse Carantonus æstu.
Concedes gelido Durani de monte volutus
Amnis: et auriferum postponet Gallia Tarnem.
Insanumque ruens per saxa rotantia late
In mare purpureum, dominæ tamen ante Mosellæ
Numine adorato, Tarbellicus ibit Aturrus.
Corniger externas celebrande Mosella per oras,
Nec solis celebrande locis, ubi fonte supremo
Exeris auratum taurinæ frontis honorem:
Quaque trahis placidos sinuosa per arva meatus,
Vel qua Germanis sub portubus ostia solvis;
Si quis honos tenui volet aspirare Ca
Perdere si quis in his dignabitur otia
Ibis in ora hominum, lætoque fovebere
Te fontes, vivique lacus, te cærula nos
Flumina, te veteres pagorum gloria lu
Te Druna, te sparsis incerta Druentia
Alpinique colent fluvii, duplicemque p
Qui meat, et Dextræ Rhodanus dat no
Te stagnis ego cœruleis, magnumque so
Amnibus, æquoreæ te commendabo Ga

Ausonius Symmacho S.

Latebat inter nugas meas libellus ig namque latuisset, neque indicio suo, tan periret. Hunc ego cum, velut gallinaceu situ chartei pulveris eruissem, excus atque ut avidus fœnerator, improbus malui occupare, quam condere. Dein c cum, non illud Catullianum,

Cui dono lepidum novum libellum:

sed ἀμουσότερον, et verius,

Cui dono illepidum, rudem libellum

non diu quæsivi. Tu enim occurristi; q mihi potestas sit ex omnibus deligendi per elegerim. Misi itaque ad te frivola g vaniora: ut cum agis nihil, hæc legas; e gas, defendas. Igitur iste nugatur libell secreta quidem, sed vulgi lectione lacer niet tandem in manus tuas. Quem tu aut pius, redintegrabis ad vitam; aut ut Pl Vulcano, liberabis infamia, si perveni ad famam. Fuit autem ineptiolæ huius i In expeditione, quod tempus, ut scis, li taris est, super mensam meam facta e non illa de Rubrii convivio, ut Græco n tur; sed illa de Flacci ecloga, in qua prop noctem, et novam lunam, et Murenæ ternos ter cyathos attonitus petit vates. de ternario numero illico nostra illa po cœpit exscalpere: cuius morbi quoniam f gium est, utinam ad te quoque prurigo et suco tuæ emendationis adiecto, imp giam, quæ imperfectum opus equi male absolvat. Ac ne me nescias gloriosum, c prandendum versiculos ante cœnæ temp hoc est, dum bibo, et paulo ante quam b ergo examen pro materia et tempore. Se hoc ipsum paulo hilarior et dilutior le iniurium est de poeta male sobrio lecto mium iudicare. Neque me fallit, fore ali hunc iocum nostrum acutis naribus, e fronte condemnet: negetque, me omnia, q narium et novenarium numeros pertinen se. Quem ego verum dicere fatebor; iust Quippe si bonus est, quæ omisi, non obl sed præterita existimet. Deinc qualiscum gitet secum, quam multa de his non rep ipse quæsisset. Sciat etiam me nec omni usum, et quibusdam oblatis abusum. Qu enim de ternario sciens neglexi! tempora, nas, genera, et gradus, novem naturalia n trimetris, totam grammaticam, et music que medicinæ, ter maximum Hermen, rem primum philosophiæ, Varronisque quidquid profanum vulgus non ignorat. P quod facile est, cum ipse multa invenerit, se atque me, occupatum cum otioso, pr abstemio, iocum et ludum meum, dilig calumniam suam. Alius enim alio plus

nnia. Quod si alicui et obscurus vi-
me sic tuebere. Primum eiusmodi
obscura sint, nihil futura: deinde
uram non esse scirpum, ut sine nodo
si etiam tibi obscurus fuero, cui ui-
lectum est, neque non intellectum:
atus, quod affectavi, assequar, me ut
sideres, de me cogites. Vale.

yphus Ternarii numeri.

tiens ternos; sic mystica lex est,
, vel ter tria multiplicanti,
es ternis contexere cœbum.
is est, quod ter tribus, omnia in istis.
cœpti, plenique exactio partus,
novies fati tenet ultima finis.
iiti fratres, tres ordine partæ,
Iuno, secus muliebre, sorores.
vis sunt fulmina: Cerberus inde:
iplexque Helenes cum fratribus ovū.
reos implevit purpura fusos:
cornix vivacior ævo.
rni glomerantem sæcula tractus
es ter terno Nestore cervi,
ates superat Phœbeius oscen,
nior Gangeticus anteit ales,
adiatus tempora nido.
Hecate, tria virginis ora Dianæ: (ta.
tria Fata: triplex vox: trina elemen-
ia Siredones; omnia terna:
res semideæ, tres semipuellæ;
lmam iussæ certare Camœnis
: buxo, fide, voce canentes.
tes: tria Punica bella: trimestres
ue vices: noctisque per umbram
es: ter clara instantis Eoi
s deprenso Marte satelles.
s triplicatæ vespere noctis,
is affixit opima tropæis.
umero sunt Mnemosynarum,
am tenuit quas dextera Phœbi:
tiens ternas ex ære sacravit
m, qui sex sprevisse timebant.
celebrata trinoctia ludo:
o Thebis Trieterica Baccho.
cum pugnas tribus ordine sellis,
ferias misere sepulcro.
nos per trina ænigmata quærens,
drupes foret, et tripes, omnia solus,
volucris, leo, virgo, triformis
pennis, pedibus fera, fronte puella.
fulgent consortia templo.
t habitacula tergenus artes,
axa locat, quæ culmine tigna,
comit tectoria cultu.
drantal, et hinc Sicana medimna.
eminis tribus explicat usus agendi.
prima, Deus, mundus, data forma.
enū, genitor, genitrix, generatum.
s trigonorum regula currit,
rure pari, vel in omnibus impar.
es numerus perfectus: ut idem
io per ter tria dissolvatur.
, impar habet, mediumque: sed ipse
ue, et septem quoque dividit unus,
o positus sub acumine centri;
s cœbo pergente trientes,
neus partes ex impare terno:
x medium: cum quatuor et sex
um secernitur omphalos idem.
lus triplex, tabulæ quod ter sanxere quaternæ,
Sacrum, privatum, et populi commune quod usquam
Interdictorum trinum genus: unde repulsus (est.
Vi fuero, aut utrobi fuerit, quorumve bonorum.
Triplex libertas, capitisque minutio triplex.
Trinum dicendi genus est, sublime, modestum,
Et tenui filo: triplex quoque forma medendi,
Quoi logos, aut methodos, cuiq; experientia nomen.
Et medicina triplex, servare, cavere, mederi.
Tres oratorum cultus, regnata Colosso
Quem Rhodos, Actææ quem dilexistis Athenæ,
Et quem de scenis tetrica ad subsellia traxit
Prosa Asiæ, in causis numeros imitata chororum.
Orpheos hinc tripodes, quia sunt tria, terra, aqua,
Triplex sideribus positus, distantia, forma, (flamma.
Et modus, et genitrix modulorum musica triplex.
Mixta libris, secreta astris, vulgata theatris.
Martia Roma triplex, equitatu, plebe, senatu.
Hoc numero Tribus, et sacro de monte Tribuni.
Tres equitum turmæ: tria nomina nobiliorum.
Nomina sunt chordis tria: sunt tria nomina mensi:
Geryones Triplex, triplex compago Chimæræ.
Scylla triplex, commissa tribus, cane, virgine, pisce.
Gorgones, Harpyæque, et Erynnies agmine terno.
Et tres fatidicæ nomen commune Sibyllæ:
Quarum tergemini fatalia carmina libri:
Quos ter quinorum servat cultura virorum.
Ter bibe. Tres numerus super omnia, ter Deus unus.
Hic quoque ne ludus numero transcurrat inerti,
Ter decies ternos habeat, deciesque novenos.

12. *Ausonius pacato proconsuli. Technopægnion.*

Scio mihi apud alios pro laboris modulo laudem non posse procedere. Quam tamen si tu indulseris, ut ait Afranius in Thaide,

Maiorem laudem, quam laborem invenero.

Quæ lecturus es, Monosyllaba sunt, quasi quædam puncta sermonum: in quibus nullus facundiæ locus est, sensuum nulla conceptio, propositio, redditio, conclusio, aliaque sophistica, quæ in uno versu esse non possunt: sed cohærent ita, ut circuli catenarum separati. Et simul ludicrum opusculum texui, ordiri maiuscula solitus: sed in tenui labor, at non tenuis gloria, si probantur. Tu facies, ut sint aliquid. Nam sine te Monosyllaba erunt, vel si quid minus. In quibus ego, quod ad usum pertinet, lusi: quod ad molestiam, laboravi. Libello Technopægnii nomen dedi: ne aut ludum laboranti, aut artem crederes defuisse ludenti. Vale.

Ausonius Paulino suo.

Misi ad te Technopægnion, inertis otii mei inutile opusculum. Versiculi sunt monosyllabis cœpti, et monosyllabis terminati. Nec hic modo stetit scrupea difficultas, sed accessit ad miseriam cogitandi, ut idem monosyllabum, quod esset finis extremi versus, principium fieret insequentis. Dic ergo et, o mora, o pœna! rem vanam quippe curavi: exigua est, et fastiditur: inconnexa, et implicatur: cum sit aliquid vel nihili, deprehenditur. Laboravi tamen, ut haberet aut historicon quippiam, aut dialecticon. Nam poeticam, vel sophisticam levitatem necessitas observationis exclusit. Ad summam, non est quod mireris: sed paucis literis additis, est cuius misereris: neque æmulari velis: et si hoc quoque desciveris, maiorem molestiam capias, ingenii et facundiæ detrimento, quam oblectationem, imitationis affectu. Vale.

Versus monosyllabis cœpti, et finiti, et a fine versus ad principium recurrentes.

Res hominum fragiles alit, et regit, et perimit: fors

Fors dubia, æternumque labans: quam blanda fovet spes.
Spes nullo finita ævo: cui terminus est mors.
Mors avida, inferna mergit caligine quam nox.
Nox obitura vicem: remeaverit aurea cum lux.
Lux dono concessa Deum, cui prævius est sol.
Sol, cui nec furto Veneris latet armipotens Mars.
Mars nullo de patre satus, quem Thressa colit gens.
Gens infrena virum, quibus in scelus omne ruit fas.
Fas hominem mactare sacris: ferus iste loci mos.
Mos ferus audacis populi, quem nulla tenet lex.
Lex naturali quam condidit imperio ius.
Ius genitum pietate hominum, ius certa Dei mens.
Mens, quæ cœlesti sensu rigat emeritum cor.
Cor vegetum mundi instar habens, animæ vigor, ac vis.
Vis tamen hic nulla est: verũ est iocus et nihili res.

Præfatio Monosyllaborum tantum in fine positorum.

Ut in vetere verbo est, Sequitur vara vibiam: similium nugarum subtexo nequitiam. Et hi versiculi monosyllabis terminantur, exordio tamen libero, quanquam fine legitimo. Sed laboravi, ut quantum eius posset apud aures indulgentissimas, absurda concinnerent, insulsa resiperent, hiulca congruerent: denique haberent et amara dulcedinem, et inamœna venerem, et aspera lævitatem. Quæ quidem omnia quoniam insuavis materia devenustat, lectio benigna conciliet. Tu quoque mihi tua crede securior, quippe meliora: ut, quod per adagionem cœpimus, proverbio finiamus, et Mutuum muli scabant.

Æmula Diis, naturæ imitatrix, omniparens ars.
Pacato ut studeat ludus meus, esto operi dux.
Arcta, inamœna licet, nec congrua carminibus lex.
Iudice sub tanto fandi tamen accipiet ius.
Quippe et ridiculis data gloria, ni prohibet fors.

De membris.

Indicat in pueris septennia prima novus dens.
Pubentes annos robustior anticipat vox.
Invicta et ventis, et solibus, est hominum frons.
Edurum nervi cum viscere consociant os.
Palpitat irrequies, vegetum, teres, acre, calens cor.
Unde vigent sensus, dominatrix quos vegetat mens.
Atque in verba refert modulata lege loquax os.
Quam validum est, hominis quota portio, cæruleum fel!
Quam tenue, et molem quantã fert corpoream crus!
Pondere sub quanto nostrum moderatur iter pes!

Inconnexa.

Sæpe in coniugiis fit noxia, si nimia est dos.
Sexus uterque potens, sed prævalet imperio mas.
Qui recte faciet, non qui dominatur, erit rex.
Vexat amicitias, et fœdera dissociat lis.
Incipe, quidquid agas: pro toto est prima operis pars.
Insinuat cœlo, Diisque inserit emeritos laus.
Et disciplinis conferta est, et vitiis urbs.
Urbibus in tutis munitior urbibus est arx.
Auro magnus honos, auri pretium tamen est æs.
Longa dies operosa viro, sed temperies nox.
Qua caret Æthiopũ plaga, pervigil, irrequies gens,
Semper ubi æterna vertigine clara nitet lux.

De Deis.

Sunt et cœlicolum Monosyllaba: prima Deum Fas:
Quæ Themis est Graiis. Post hanc Rhea, quæ Latiis Ops.
Tum Iovis et Consi germanus, Tartareus Dis.
Et soror et coniux fratris, regina Deum, Vis.
Et qui quadriiugo curru pater invehitur Sol.
Quique truces belli motus ciet armi
Quem nunquã pietas, nunquam bona
Nec cultor nemorum reticebere, Mæ
Nec Genius domuum, Larunda prog
Fluminibusque Italis præpollens soli
Quæque piat Divum periuria, noctic
Velivolique maris constrator Leuco
Et nunquam in dubiis hominem b

De cibis.

Nec nostros reticebo cibos, quos prisc
Irritamentum quibus additur æquore
Olim communis pecori cibus, atque h
Ante equidem campis quam spicea su
Mox ador, atque adoris de polline pul
Instruxit mensas quo quondam Rom
Hinc cibus, hinc potus, cum dilueret
Est inter fruges morsu piper æquipar
Et Pelusiaco de semine plana, teres
Et duplici defensa putamine quinque
Quodq; cibo et potu placitum, labora
Naturæ liquor iste novæ: cui summa

De historiis.

Solamen tibi, Phœbe, novum dedit C
Flore alio reus est Narcissi morte sac
Cædis Adoneæ mala gloria fulmineus
Periurum Lapitham Iunonia ludific
Ludit et Æaciden Parnassia Delphic
Threicium Lybicum freta Cimmeri
Non sine Hamadryadis fato cadit arb
Quo generata Venus, Saturnia desecu
Sicca inter rupes Scythicas stetit ali
Unde Prometheo de corpore sanguin
Aspergit cautes, et dira aconita creat
Ibycus ut periit, vindex fuit altivola
Æacidæ ad tumulum mactata est And
Carcere in Argivo Philopœmena lent
Tertia opima dedit spoliatus Aremo
Sera venenato potu abstulit Hanniba
Rex Asiæ quantas leto dedit immerit
Ultrix flagravit de rupibus Euboicis
Stat Iovis ad cyathũ, generat quẽ Da
Præpetibus pennis super aera vectus h
Intulit incestam tibi vim, Philomela
Barbarus est Lydus, bellax Geta, fœn
Fallaces Ligures: nullo situs in pretio
Vellera depectit nemoralia vestifluus
Nota in portentis Thebana tricorpori
Nota et parvorum cunis, muliebre pec

De vere primo.

Annus ab exortu cum floriparum rese
Cuncta vigent: nemus omne viret: mum
Et fusura umbras radicitus exigitur
Non denso ad terram lapsu glomerata
Florum spirat odor, Libani ceu mont

Per interrogationem et respon

Quis subit in pœnam capitali iudicio?
Quid si lis fuerit nummaria, quis dab
Quis Mirmilloni contenditur? æquim
Inter virtutes quod nomen Mercurio?
Thuribula, et pateræ, quæ tertia vasa
Cincta mari quænam tellus creat Hipp
Grex magis, an regnum Minoida solli
Quid præter nubem Phæacibus impos
Dic, cessante cibo, somno quis opimior
Tergora dic clypeis accommoda quæ fa
Sponte ablativi casus quis rectus erit?
Quadrupes oscinibus quis iungitur as

t pelago, quod non natat in fluvio? pix.
rtes quis continet æquipares? as.
erit si portio, quid reliquum? bes.

s monosyllabis Græcis ac Latinis.

entorum studiis viget in Latiis A.
notis adscribitur Argolicis Ω.
Eolidum, quodque ε, valet hoc Latiale E
od E Latium semper breve, Dorica vox E.
argutoque sono negat Attica gens ε.
Græcum compensat Romula vox O.
Iotæ similis, vox plena iubens, I.
nota notis, ferale sonans V.
bivium ramis pateo ambiguis Y.
Grais nunquam ultima conspicior M.
, si surgat, erit nota, quæ legitur N.
, flexusque vagos imitata vagor Ξ.
Betæ monosyllabon Italicum B.
m, at vocem Deltæ gero Romuleum D.
e forma iugi est, hanc efficiet Π.
i P scribas, ero Cecropium P.
d Græcum, mutabitur in Latium P.
teunam fert vertice, sic ego sum T.
, flatu tenuissima vivificans H.
in Latio tantum addita nominibus K.
postquam Gammæ vice functa prius C,
n pro se titulo replicata dedit Q.
a duabus erit cum Iota, leges Θ.
merus denarius, Argolicum X.
effigies Palamedica porrigitur Φ.
quondam Bœotia, nunc Latium K.
rnigera specie, pæne ultima sum Ψ.

Grammaticomastix.

edalia strides modo qui nimium trux,
demnas? nequaquā. Cum pretio est merx.
memorat, replet te lætificum gau.
s hominum concretum felle coquat pus.
gnificent catalecta Maronis? in his al
osuit, sequitur non lucidius tau.
litem, Venerem, cur una notet res?
rini vox nominis, an Latii fil?
mano mixtum male letiferum min?
n geminus constratus ponto sit, an pons?
pes dixit Maro, cur Cicero seps?
et cunctis notissima, si memores, lac.
nuetur, ratio magis ut faciat lact?
ferale malum, sit Romula vox seps?
t insons, contrarius, et reus est sons?
a cur nomen habet Iove de Stygio Dis?
nus ait, Divum domus altisonum cæl?
more, quod adstruit, endo suam do?
de loquens, cur dicit populea frus?
progredior? quæ finis, quis modus et calx?
acate, bonus, doctus, facilis vir.
s hoc sparsū, crinis velut Antiphilæ. Pax.

Ausonius Paulo S.

etiam, si operæ est, frivolum et nullius culum: quod nec labor excudit, nec cura ne ingenii acumine, et moræ maturitate. vocant, qui primi hac concinnatione luse- memoriæ negotium sparsa colligere, et acerata: quod ridere magis, quam laudare quo, si per Sigillaria in auctione veniret, nius Nauci daret, nec Cicum suum Plau- . Piget enim Virgiliani carminis dignita- culari dehonestasse materia. Sed quid face- m erat: quodque est potentissimum impe- s, rogabat, qui iubere poterat, S. Impera- inianus, vir meo iudicio eruditus: qui nuptias quondam eiusmodi ludo descripserat, aptis equidem versibus et compositione festiva. Experiri deinde volens, quantum nostra contentione præcelleret, simile nos de eodem concinnare præcepit. Quam scrupulosum hoc mihi fuerit, intellige. Neque anteferri volebam, neque posthaberi: cum aliorum quoque iudicio detegenda esset adulatio inepta, si cederem: insolentia, si ut æmulus eminerem. Suscepi igitur similis recusanti: feliciterque et obnoxius gratiam tenui, nec victor offendi. Hoc, die uno et addita lucubratione properatum, modo inter liturarios meos cum reperissem, tanta mihi candoris tui, et amoris fiducia est, ut severitati tuæ nec ridenda subtraherem. Accipe igitur opusculum de inconnexis continuum, de diversis unum, de seriis ludicrum, de alieno nostrum: ne in sacris, et fabulis, aut Thyonianum mireris, aut Virbium; illum de Dionysio, hunc de Hippolyto reformatum. Et si pateris, ut doceam, docendus ipse, Cento quid sit absolvam. Variis de locis, sensibusque diversis, quædam carminis structura solidatur: in unum versum ut coeant aut cæsi duo, aut unus et sequens cum medio. Nam duos iunctim locare, ineptum est: et tres una serie, meræ nugæ. Diffunditur autem per cæsuras omnes, quas recipit versus Heroicus, convenire ut possit, aut penthemimeris cum reliquo anapæsto: aut trochaice cum posteriore segmento: aut septem semipedes cum anapæstico chorico: aut post dactylum atque semipedem, quidquid restat hexametro. Simile ut dicas ludicro quod Græci ὀστομαχίων vocavere. Ossicla ea sunt: ad summam quatuordecim figuras geometricas habent. Sunt enim æquilatera: vel triquetra: extentis lineis: aut rectis angulis, vel obliquis: isoscele: vel isopleura: orthogonia quoque, vel scalena. Harum vertibularum variis coagmentis simulantur species mille formarum: Elephantus bellua, aut Aper bestia, Anser volans, et Mirmillo in armis, subsidens Venator, et latrans Canis: quin et Turturis, et Cantharus, et alia huiusmodi innumerabilium figurarum, quæ alius alio scientius variegant. Sed peritorum concinnatio miraculum est: imperitorum iunctura ridiculum. Quo prædicto, scies, quod ego posteriorem imitatus sum. Hoc ergo Centonis opusculum, ut ille ludus tractatur, pari modo, sensus diversi ut congruant: adoptiva quæ sunt, ut cognata videantur: aliena ne interluceant: accersita ne vim redarguant: densa ne supra modum protuberent: hiulca ne pateant. Quæ si omnia ita tibi videbuntur, ut præceptum est, dices me composuisse Centonem. Et quia sub Imperatore meo tum merui, procedere mihi inter frequentes stipendium iubebis: sin aliter, ære dirutum facies: ut cumulo carminis in fiscum suum redacto, redeant versus, unde venerunt. Vale.

13. Cento nuptialis.

A. 5. Accipite hæc animis: lætasq; advertite mentes,
A. 11. Ambo animis, ambo insignes præstantibus armis:
B. 7. Ambo florentes,* genus insuperabile bello. A.
A. 6. Tuque prior,* nam te maioribus ire per altum A.
A. 3. Auspiciis manifesta fides,* quo iustior alter A.
A. 1. Nec pietate fuit, nec bello maior et armis.
A. 4. Tuque puerque, tuus* magnæ spes altera Romæ. A.
A. 8. Flos veterum, virtusque virum,* mea maxima cura,
A. 12. Nomine avum referens, animo, [illegible] parentem.

fugaces.
A. 11. Ante oculos, interque manus sunt * mi- B. 1
tia poma.
A. 8. Postquam exemta fames, et amor compressus
edendi:
A. 1. Crateras magnos statuunt, * Bacchumque A. 8
ministrant.
A. 2. Sacra canunt. * Plaudunt choreas: et car- A. 6
mina dicunt.
A. 6. Nec non Threicius longa cum veste sacerdos,
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.
A. 9. At parte ex alia, * biforem dat tibia A. 10
cantum.
A. 4. Omnibus una quies operum; * cunctique A. 8
relictis
Consurgunt mensis, * per limina læta fre- A. 1
quentes
A. 9. Discurrunt, variantque vices * populus- A. 9
que patresque,
A. 11. Matronæ, pueri, * vocemque per ampla A. 1
volutant
Atria: dependent lychni laquearibus aureis. A. 1

Descriptio egredientis sponsæ.

A. 4. Tandem progreditur * Veneris iustis- A. 10
sima cura,
A. 7. Iam matura viro, iam plenis nubilis annis:
A. 1. Virginis os, habitumque gerens, * cui A. 12
plurimus ignem
Subiecit rubor, et calefacta per ora cucurrit:
A. 7. Intentos volvens oculos, * uritq; videndo. G. 3
A. 7. Illam omnis tectis, agrisque effusa iuventus,
Turbaque miratur matrum, * vestigia primi A. 5
Alba pedis: * dederatque comam diffundere A. 1
ventis.
A. 3. Fert picturatas auri subtegmine vestes,
A. 1. Ornatus Argivæ Helenæ: * qualisq; videri A. 2
A. 2. Cœlicolis, et quanta solet * Venus aurea A. 10
contra:
A. 6. Talis erat species. * Talem se læta ferebat A. 1

Flexitis obtorti per co[...]

Epithala[...]

A. 12. Tum studio eff[...]
ducunt.
G. 4. At chorus æqua[...]
puellæ,
G. 2. Versibus incomti[...]
dicunt.
B. 8. O digno coniunct[...]
niux,
A. 1. Sis felix, * primos[...]
G. 4. Et mater. Cape M[...]
B. 8. Sparge marite n[...]
vitta,
A. 8. Flos veterum, vi[...]
citur uxor,
A. 1. Omnes ut tecum [...]
Exigat; et pulchra faci[...]
A. 9. Fortunati ambo,[...]
possunt.
A. 3. Vivitæ felices. * [...]
Concordes stabili fato[...]

Ingressu[...]

G. 4. Postquā est in tha[...]
Perventum, * licito ta[...]
A. 8 Congressi iungun[...]
ponunt.
A. 1. At Cytherea nova[...]
A. 11. Sollicitat: suad[...]
A. 1. Ille ubi complexu[...]
pente
Accepit solitam flamm[...]
A. 6. O virgo, nova mi[...]
niux:
A. 6. Venisti tandem,[...]
luptas.
A. 2. O dulcis coniux, [...]
A. 12. Proveniunt: * p[...]
amori?

ısas nequidquam nectis inanes.
ıue moras omnes, * solvitque A. 4

Parecbasis.

auribus audiendum mysterium oquendi, et circumitione, velavi. et Fescenninos amat celebritas ımque petulantiam notus vetere nittit: cetera quoque cubiculi et lentur, ab eodem auctore collecta: s, qui et Virgilium facimus im- placet, hic iam legendi modum osis relinquite.

Imminutio.

ongressi * sola sub nocte per A. 6

nus ipsa dedit, * nova prælia A. 3

rectum: * conantem plurima A. 9

, faciemque, * pedem pede A. 12
get,
petens: * ramum qui veste A. 6

buli baccis, minioque rubentem,
ite, * et pedibus per mutua A. 7

orrendum, informe, ingens, cui
atum,
ore, et trepidanti fervidus instat.
, * tenuis quo semita ducit, A. 11
nicans: * exhalat opaca me- A. 7

to sceleratum insistere limen.
rrendum. * Talis sese hali- A. 6

ndens, * nares contingit odore. A. 9
nota fertur regione viarum:
ambens * nodis et cortice crudo A. 9
mnis aduixus viribus bastam.
ineumque alte bibit acta cruorem.
væ, gemitumque dedere cavernæ.
noriens telum trahit: ossa sed inter
ú persedit * vulnere mucro. A. 11
llens, cubitoque innixa levavit:
est. * Manet imperterritus A. 10

c requies: clavumque * affixus A. 5

at: oculosque sub astra tenebat.
ue viam totiens: * uteroque A. 2

costas: * et pectine pulsat A. 6

atio extremo, fessique, sub ipsam
. * tū creber anhelitus artus, A. 5
it: sudor fluit undique rivis:
sanguis, * destillat ab inguine G. 3

us esto, Paule mi,
, Paule, pagina:
il ultra expeto.
, adesto mihi adversum eos, qui,

lant, et Bacchanalia vivunt:
s spectent de carmine.
nobis pagina, vita proba,
Meminerint autem, quippe erudi-ti, probatissimo viro Plinio in poematis lasciviam, in moribus constitisse censuram. Prurire opusculum Sulpitiæ, frontem caperare: esse Appuleium in vita philosophum, in epigrammatis amatorem; in præceptis omnibus extare severitatem, in epistolis ad Cærelliam subesse petulantiam. Platonis Symposion composita in ephebos edyllia continere. Nam quid Anniani Fescenninos? quid antiquissimi poetæ Lævii Erotopægnion libros loquar? Quid Evenum, quem Menander sapientem vocavit? quid ipsum Menandrum? quid comicos omnes? quibus severa vita est, et læta materia. Quid etiam Partheniam dictum causa pudoris? qui octavo Æneidos, cùm describeret coitum Veneris atque Vulcani, Αἰσχροσεμνίαν decenter immiscuit. Quid in tertio Georgicorum de summissis in gregem maritis? nonne obscœnam significationem honesta verborum translatione velavit? Et si quid in nostro ioco aliquorum hominum severitas vestita condemnat, de Virgilio arcessitum sciat. Igitur cui hic ludus noster non placet, ne legerit; aut cum legerit, obliviscatur; aut non oblitus, ignoscat. Etenim fabula de nuptiis est: et velit, nolit, aliter hæc sacra non constant.

14. *Rosæ.*

Ver erat: et blando mordentia frigora sensu
  Spirabat croceo mane revecta dies.
Strictior Eoos præcesserat aura iugales,
  Æstiferum suadens anticipare diem.
Errabam riguis per quadrua compita in hortis,
  Maturo cupiens me vegetare die.
Vidi concretas per gramina flexa pruinas
  Pendere, aut olerum stare cacuminibus:
Caulibus et patulis teretes colludere guttas,
  Et cœlestis aquæ pondere tunc gravidas.
Vidi Pæstano gaudere rosaria cultu,
  Exoriente novo roscida Lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis,
  Ad primi radios interitura die.
Ambigeres, raperetne rosis Aurora ruborem,
  An daret: et flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, et unum mane duorum.
  Sideris, et floris, nam domina una Venus.
Forsan et unus odor: sed celsior ille per auras
  Diffluit: expirat proximus iste magis.
Communis Paphie Dea sideris, et Dea floris,
  Præcipit unius muricis esse habitum.
Momentum intererat: quo se nascentia florum
  Germina comparibus dividerent spatiis.
Hæc viret angusto foliorum tecta galero:
  Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc aperit primi fastigia celsa obelisci,
  Mucronem absolvens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exsinuabat amictus,
  Iam meditans foliis se numerare suis:
Nec mora: ridentis calathi patefecit honorem
  Prodens inclusi semina densa croci.
Hæc modo, quæ toto rutilaverat igne comarum,
  Pallida collapsis deseritur foliis.
Mirabar celerem fugitiva ætate rapinam,
  Et dum nascuntur, consenuisse rosas.
Ecce et defluxit rutili coma punica floris,
  Dum loquor: et tellus tecta rubore micat.
Tot species, tantosque ortus, variosque novatus
  Una dies aperit: conficit una dies.
Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florū est.
  Ostentata oculis illicò dona rapis.
Quam longa una dies, ætas tam longa rosarum,
  Quas pubescentes iuncta senecta premit.

Quam modo nascentem rutilus conspexit Eous,
Hanc rediens sero vespere vidit anum.
Sed bene, quod paucis licet interitura diebus,
Succedens ævum prorogat ipsa suum.
Collige, virgo, rosas, dum flos novus, et nova pubes,
Et memor esto ævum sic properare tuum.

15. *Ex Græco, Pythagoricum de ambiguitate eligendæ vitæ.*

Quod vitæ sectabor iter? si plena tumultu
Sunt fora: si curis domus anxia; si peregrinos
Cura domus sequitur: mercantem si nova semper
Damna manent: cessare vetat si turpis egestas:
Si vexat labor agricolam, mare; naufragus horror
Infamat; pœnæque graves in cœlibe vita,
Et gravior cautis custodia vana maritis:
Sanguineum si Martis opus: si turpia lucra
Fœnoris, et velox inopes usura trucidat?
Omne ævum curæ: cunctis sua displicet ætas.
Sensus abest parvis lactentibus: et puerorum
Dura rudimenta, et iuvenum temeraria pubes.
Afflictat fortuna viros per bella, per æquor,
Iras, insidiasque, catenatosque labores
Mutandos semper gravioribus. Ipsa senectus
Expectata diu, votisque optata malignis,
Obicit innumeris corpus lacerabile morbis.
Spernimus in commune omnes præsentia: quosdam
Constat nolle Deos fieri. Iuturna reclamat,
Quo vitam dedit æternam? cur mortis adempta est
Conditio? sic Caucasea sub rupe Prometheus
Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
Incusare Iovem, data sit quod vita perennis.
Respice et ad cultus animi: sic nempe pudicum
Perdidit Hippolytum non felix cura pudoris.
At contra illecebris maculosam ducere vitam
Quem iuvat, aspiciat pœnas, et crimina regum,
Tereos incesti, vel mollis Sardanapali.
Perfidiam vitare monent tria Punica bella:
Sed prohibet servare fidem deleta Saguntos.
Vive, et amicitias semper cole: crimen ob istud
Pythagoreorum periit schola docta sophorum.
Hoc metuens igitur, nullas cole: crimen ob istud
Timon Palladiis olim lapidatus Athenis.
Dissidet ambiguis semper mens obvia votis.
Nec voluisse homini satis est: optata recusat.
Esse in honore placet: mox pœnitet: et dominari
Ut possit, servire volet: idem auctus honore,
Invidiæ obiicitur. Pernox est cura disertis:
Sed rudis ornatu vitæ caret. Esto patronus,
Et defende reos: sed gratia rara clientis.
Esto cliens: gravis imperii persona patroni.
Exercent hunc vota patrum: mox aspera curis
Sollicitudo subit: contemnitur orba senectus,
Et captatoris præda est heredis egenus.
Vitam parcus agas: avidi lacerabere fama.
Et largitorem gravius censura notabit.
Cuncta sibi adversis contraria casibus. Ergo
Optima Graiorum sententia: quippe homini aiunt
Non nasci esse bonum, natum aut cito morte potiri.

16. *De viro bono,* Πυθαγορικὴ ἀπόφασις.

Vir bonus, et sapiens, qualem vix reperit unum
Millibus e multis hominum consultus Apollo,
Iudex ipse sui, totum se explorat ad unguem.
Quid proceres, vanique ferat quid opinio vulgi,
Securus, mundi instar habens, teres, atque rotundus:
Externæ ne quid labis per lævia sidat.
Ille, dies quam longus erit sub sidere Cancri,
Quantaque nox tropico se porrigit in Capricorno,
Cogitat, et iusto trutinæ se examine pendit,
Ne quid hiet, ne quid protuberet, an
Partibus ut coeat, nil ut deliret amu
Sit solidum quodcumque subest: nec
Indicet admotus digitis pellentibus i
Non prius in dulcem declinat lumina
Omnia quam longi reputaverit acta di
Quæ prætergressus? quid gestum in
Cur isti facto decus abfuit; aut ratio il
Quid mihi præteritum? cur hæc sente
Quam melius mutare fuit? miseratus e
Cur aliquem fracta persensi mente dol
Quid volui, quod nolle bonum foret?
Cur malus antetuli? num dicto, aut de
Perstrictus quisquam? cur me natura m
Disciplina trahit? Sic dicta et facta pe
Ingrediens, ortoque a vespere cuncta re
Offensus pravis, dat palmam et præmia

17. Ναὶ καὶ Οὒ Πυθαγορικ

Est, et Non, cuncti monosyllaba nota fr
His demtis, nihil est, hominum quod se
Omnia in his, et ab his sunt omnia, sive
Sive otî quidquam est, seu turbæ, sive q
Alterutro pariter nonnunquam, sæpe se
Obsistunt studiis: ut mores, ingeniumq
Vel faciles, vel difficiles contentio naci
Si consentitur, mora nulla, intervenit,
Sin controversum, dissensio subiiciet,
Hinc fora dissultant clamoribus: hinc f
Iurgia sunt Circi: cuneati hinc læta The
Seditio: et tales agitat quoque curia lite
Coniugia, et nati cum patribus, ista qui
Verba serunt studiis, salva pietate loqu
Hinc etiam placitis schola consona disci
Dogmaticas agitat placido certamine lit
Hinc omnis certat dialectica turba soph
Est lux, estne dies ergo? non convenit ist
Nam facibus multis, aut fulguribus quo
Est nocturna homini, non est lux ista d
Est et Non igitur, quotiens lucem esse fa
Sed non esse diem: mille hinc certamina
Hinc pauci, multi quoque talia commedi
Murmure concluso rabiosa silentia rodu
Qualis vita hominum, duo quam mono

18. *De ætatibus animalium, Hesi*

Ter binos, deciesque novem super exit in
Iusta senescentum quos implet vita viro
Hos novies superat vivendo garrula corni
Et quater egreditur cornicis secula cervu
Alipedem cervum ter vincit corvus: et il
Multiplicat novies Phœnix, reparabilis a
Quam vos perpetuo decies prævertitis æv
Nymphæ Hamadryades: quarum longissi
Hi cohibent fines vivacia fata animant
Cetera secreti novit Deus arbiter ævi
Tempora: quæ Stilbon volvat, quæ secul
Quos Pyrois habeat, quos Iupiter igne be
Circuitus: quali properet Venus alma rec
Qui Phœben, quanti maneant Titana lab
Donec consumpto, Magnus qui dicitur, a
Rursus in antiquum veniant vaga sidera
Qualia dispositi steterant ab origine mu

19. *Monosticha de ærumnis Herc*

Prima Cleonæi tolerata ærumna Leonis.
Proxima Lernæam ferro et face contudit
Mox Erymantheum vis tertia perculit ap
Æripedis quarto tulit aurea cornua cervi
Stymphalidas pepulit volucres discrimine
Threiciam sexto spoliavit Amazona balth

geis stabulis impensa laboris.
numeratur adorea tauro.
ictoria noua quadrigis.
cto decimam dat Iberia palmam.
Hesperidum destricta triumpho.
mi suprema est meta laboris.

sarum inventa, et munera.

ns, transactis tempora reddit.
gico proclamat mœsta boatu.
gaudet sermone, Thalia.
amos Euterpe flatibus urget.
ectus citharis movet, imperat, auget.
Erato, saltat pede, carmine, vultu.
pe libris heroica mandat.
tus scrutatur, et astra.
nanu, loquitur Polyhymnia gestu.
neæ vis has movet undique Musas.
us complectitur omnia Phœbus.

LOGARIUM

De ratione Libræ.

que manere ingentia mundi
ni cœli circumdata gyro,
n moli intercedere labem:
rere magis. Tenuissima tantis
stros non admittentia visus,
constant connexa atomorum.
parvis, nullique secabile segmen,
sque manent, æternaque rerum
que unquam superabilis ævo.
licet componere: sic est
niam bis sex de partibus æquis
iuimis paribus tamen una manet vis.
mero minuatur, summa vacillat:
uunt labefacto corpore partes.
uis vellat de fornice saxum,
cuncta, simul devexa sequentur
nemque trahent a vertice lapsum.
est: si defuit uncia, totus
nenque deunx iam cassus habebit.
inet nomen, sextante remoto.
drante carens, auctore carebit.
iens prohibet persistere bessem.
ibi nullus erit, si prima revellas.
mis erit pereuntibus assis
ius libræ pars septima, septunx?
tum si nulla in parte vacillet. (rum
neri, morumque, operumque, et aqua-
nodulus, quem non hoc nomine signes
quæ pendet in aere, libra est,
que vias sua libra coercet.
ique pares determinat horas.
os sine litore continet æstus.
a mane morum mihi libra meorum.

atione puerperii maturi.

rio rerum metimur in actu,
natus agit: terrenaque tantum
i: e superis fortuna, et spiritus auris,
nda choro: sed præsidet ollis
n nitidæ sol aureus æthræ.
is moderatur tempora vitæ,
iciti spatium producimus ævi:
osque satus, et tempora vitæ
da utero, formare videndo,
rtæ leges componere vitæ.
nceptus genitali insederit arvo,
olem cuicumque insistere signo.
stationem ceperit astri,
um transfundit lumen in ortus.
Ast ubi conversis post menstrua tempora habenis,
Scandit purpureo iam tertia sidera curru:
Obliqua exilem demittit linea lucem,
Aspirans tenues per inertia pondera motus.
Quarta in sede viget primiiindulgentia Solis.
Suadet et infusus teneros coalescere fœtus.
Fulgor tetragono aspectu vitale coruscat,
Clarum, et lene micans: quinti qui cardine signi
Incutit attonitam vegetato infante parentem.
Nam sexto vis nulla loco: quia nulla tuendi
Æquati lateris signatur regula Phœbo.
Ast ubi signiferæ media in regione choortis
Septimus accepit limes rutilantia flammis
Recto castra situ: turgentis fœdera partus
Iam plena sub luce videt: nec fulgura parci
Luminis intendens, toto fovet igne coronæ.
Hinc illud, quod legitimos Lucina labores
Prævenit; et gravidos sentit subrepere nixus
Ante expectatum festina puerpera votum.
Quod nisi, septeno cum lumina fudit ab astro,
Impulerit tardi claustra obluctantia partus,
Posterior nequeat, possit prior: an quia sexto
Æmulus octavi conspectus inutilis astri
Nescit compariles laterum formare figuras?
Sed nono incumbens signo, cunctantia matrum
Vota levat, trigono vires sociante sequenti.
At si difficilis partus trahit Ilithyia,
Tetragono absolvet dubiarum vincla morarum.

Signa cœlestia.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, et Anguis.
Post has Arctophylax, pariterque Corona, Genuque
Prolapsus, Lyra, Avis, Cepheus, et Cassiopea,
Auriga et Perseus, Deltoton, et Andromedæ astrum,
Pegasus et Delphinus, Telum, Aquila, Anguitenensq.
Signifer inde subest, bis sex et sidera complent.
Hic Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libra, Scorpius, Arcitenens, Capricornus, et Urnam
Qui tenet, et Pisces. Post hos in partibus Austri
Orion, Procyon, Lepus, ardens Sirius, Argo,
Hydrus Chiron, Thuribulum quoque, Piscis, et ingens.
Hunc sequitur Pistrix, simul Eridanique fluenta.
Sed vaga præterea dicuntur lumina septem,
Luna et Mercurius, Venus, ac Sol, Mars quoq; fulgens.
Hic Iovis et sidus super omnia sidera lucens.
Celsior his Saturnus, tardior omnibus astris.

Ratio dierum anni vertentis.

Nonaginta dies et quatuor, ac medium Sol
Conficit, a tropico in tropicum dũ permeat astrum,
Octipedem in Cancrum Phryxeo ab Ariete pergens.
Hoc spatio æstivi pulsusque, et meta diei.
Semidiemque, duosque dies, deciesque novenos,
A Cancro in Chelas æquatæ tempora noctis
Atque dii cursu peragit Sol aureus altero,
Autumni æstatisque simul confinia miscens.
Unde autumnales transcurrens ordine menses,
Ad tropicum pergit signum gelidi Capricorni,
Octo dies, decies octonis insuper addens,
Quadrantemque dii: quinto qui protinus anno
Mense Numæ extremo nomen capit embolimæi.
Inde ad Agenorei festinans cornua tauri,
Scandit Lanigeri tropicum Sol aureus astrum,
Nonaginta dies decreto fine coercens.
Hic tibi circus erit semper vertentibus annis,
Tercentum, ac senis decies et quinque diebus.

De nominibus septem dierum.

Nomina, quæ septem vertentibus apta diebus
Annus habet, totidem errantes fecere planetæ.
Quos indefessa volvens vertigine Mundus,
Signorum obliqua iubet in statione vagari.

Primum, supremumque diem radiatus habet Sol.
Proxima fraternæ succedit Luna coronæ.
Tertius assequitur Titania lumina Mavors.
Mercurius quarti sibi vindicat astra diei.
Illustrant quintam Iovis aurea sidera Zonam.
Sexta salutigerum sequitur Venus alma parentem.
Cuncta supergrediens Saturni septima lux est.
Octavum instaurat revolubilis orbita Solem.

Hic versus sine auctore est. Quid quoque die demi de corpore oporteat.

Ungues Mercurio, barbam Iove, Cypride crines.

Hoc sic refellendum.

Mercurius furto probat ungues semper acutos,
Articulisque aciem non sinit imminui.
Barba Iovi, crines Veneri decor: ergo necesse est,
Ut nolint demi, quo sibi uterque placet.
Mavors imberbes, et calvos Luna adamasti.
Non prohibent comi tum capit atque genas.
Sol et Saturnus nihil obstant unguibus: ergo
Non placitum Divis tolle monostichium.

De mensibus, et quatuor anni temporibus.

Æternos menses, et tempora, quatuor anni,
Quatuor ista tibi subiecta monosticha dicent.
Martius, Aprilis, Maius sunt tempora veris.
Iulius, Augustus, nec non et Iunius, æstas.
Septembri, Octobri autumnus, totoque Novembri.
Brumales, Ianus, Februarius, atque December.

De mensibus monosticha.

Primus Romanas ordiris, Iane, Kalendas.
Februa vicino mense Numa instituit.
Martius antiqui primordia protulit anni.
Fœtiferum Aprilem vindicat alma Venus.
Maiorum dictus patrum de nomine Maius.
Iunius ætatis proximus est titulo.
Nomine Cæsareo Quinctilem Iulius auget.
Augustus nomen Cæsareum sequitur.
Autumnum, Pomona, tuum September opimat.
Triticeo October fœnore ditat agros.
Sidera præcipitas pelago intempeste November.
Tu genialem hyemem, feste December, agis.

Disticha de iisdem mensibus.

Iane nove, primo qui das tua nomina mensi,
Iane bifrons, spectans tempora bina simul.
Post Superum cultus, vicino Februa mense
Dat Numa cognatis Manibus inferias.
Martius et generis Romani præsul, et anni,
Prima dabas Latiis tempora consulibus.
Æneadum genetrix vicino nomen Aprili
Dat Venus: est Marti namque Aphrodita comes.
Maia Dea, an maior, Mai, te fecerit ætas,
Ambigo: sed mensi est auctor uterque bonus.
Iunius hunc sequitur duplici celebrandus honore.
Seu nomen Iuno, sive Iuventa dedit.
Inde Dionæo præfulgens Iulius astro,
Æstatis mediæ tempora certa tenet.
Augustus sequitur, cognatum a Cæsare nomen:
Ordine sic anni proximus, ut generis.
Nectuntur post hos, numerumque ex ordine signant:
September, Bacchi munere præla rigans:
Et qui sementis per tempora, fœnore lætus,
October, cupidi spem fovet agricolæ:
Quique salo mergens sollemnia signa November
Præcipitat, cœlo mox reditura suo.
Concludens numerum genialia festa December
Finit, ut a bruma mox novus annus eat.

Quoteni dies sint mensium singulorum.

Implent tricenas per singula menstrua luces
Iunius, Aprilisque, et cum Septembre November.
Unum ter denis cumulatius adde diebus
Per septem menses, Iani Martisque l
Et quas Maius agit, quas Iulius, Au
Et quas October, positusque in fine I
Unus erit tantum duodetriginta die
Quem Numa præposito voluit succe
Sic tercentenis decies accedere senos,
Quadrantemque, et quinq; dies sibi c

De tribus menstruis mens

Bis senas anno reparat Lucina Kalend
Et totidem medias dat currere Iupite
Nonarumque diem faciunt infra octo
Hæc sunt Romano tantum tria nomin
Cetera per numeros sunt cognomenta

Quo mense quotæ Nonæ, vel Id

At Nonas modo quarta aperit, modo se
Sexta refert Maii, Octobris, Martisqu
Et qui solstitio sua tempora Iulius inf
Cetera pars mensum quartis est prædit
Omnes vero Idus octava luce recurrunt

Quotæ Kalendæ sint mensium sin

Post Idus, quas quisque suas habet ordi
Diversæ numero redeunt variante Kale
Dum rursumque iterumque * * vocant
Ut tandem oblati procedant temporis o
Ter senis, unoque die genialis festa
Porrigit, ut Ianum arcessat nova bruma
Hoc numero mensisque Numæ redit, au
Principium referens Bacchi September
Iulius, et Maius, positusque in fine Dec
Octoberque die revocatur tardius uno.
Inde die redeunt minus uno quatuor ult
Quos numero adiiciam, Sextilis, Iuniu
Aprilis, post quos pœnultima meta Nov
Ter quinis, unoque die Iunonie Mavors,
Ut redeas, referasque exordia prima, c
Hoc numero, ad plenum vertens reparat

In quo mense quod Signum sit ad c

Principium Iani sancit tropicus Capric
Mense Numæ in medio solidi stat sidus
Procedunt duplices in Martia tempora
Respicis Apriles, Aries Phryxee, Kale
Maius Agenorei miratur cornua Tauri.
Iunius æquatos cœlo videt ire Laconas.
Solstitio ardentis Cancri fert Iulius ast
Augustum mensem Leo fervidus igne pe
Sidere, Virgo, tuo Bacchum September
Æquat et October sementis tempore Li
Scorpion hybernus præceps iubet ire N
Terminat Arcitenens medio sua sigma D

Q. Ciceronis versus eo pertinen signum quo tempore illustre sit, nove superius quoque nostris versibus exp

Flumina verna cient obscuro lumine Pi
Curriculumque Aries æquat noctisque d
Cornua quem condunt florum prænunti
Aridaque æstatis Gemini primordia pa
Longaque iam minuit præclarus lumina
Languificusque Leo proflat ferus ore cal
Post, modicum quatiens Virgo fugat ort
Autumni reserat portas, æquatque dior
Tempora nocturnis dispenso sidere Lib
Et fœtos ramos dinudat flamma Nepai.
Pigra Sagittipotens iaculatur frigora ter
Bruma gelu glacians iubare spirat Capri
Quam sequitur nebulas rorans liquor alt
Tenta supra, circaque vigent ubi flumin
At dextra, lævaque ciet rota fulgida Soli
Mobile curriculum, et Lunæ simulacra
Squama sub æterno conspectu torta Dra

nc inter fulgentem sidera septem
it stellans: quam servans serus in alta
)ceani ripa cum luce Bootes.

olstitii in æquinoctium ratio.

us a teporo veris æquinoctio,
em postque totos nonaginta et quatuor,
grans habenis pulsum æstivum conficit.
mus noctis horas librans æquo lumine,
ginta gœris, et super trihorio.

* * *

m reflexis ver revisit oreis
os priores gœros geminis orbibus.

De Feriis Romanis.

llineos Tiberina per ostia ludos,
esiacæ matris operta loquar.
dies autumni exordia primi,
rusque Deæ Pallados expediam:
lus, Maii Augustique recursu,
Mercurius, quasque Diana dicat.
æ sacra colant pro laude virorum,
primi cum rediere dies.
tinis memorabo celebria nonis,
matronis demta teget famulas.
etiam discretis partibus anni
et luces nocte, dieque pares.
ium pulsis ex urbe tyrannis,
omanis fas reticere diem.
nte sacrum, vel Saturnalia dicam,
servorum, cum famulantur heri?
certis redeuntia festa diebus,
per vicos cum sua quisque colit?
m cultum, quem Neptunalia dicunt,
le Conso consiliisque vocant?
avigiis, aut quæ celebrata quadrigis,
omanos finitimosque duces?
ltus, peregrinaque sacra Deorum,
Herculeum, vel ratis Isiacæ:
ivi Floralia læta theatri,
are volunt, qui voluisse negant.
veteres celebrantur Equiria ludi.
c Romanus nomina Circus habet.
cos Latio cognomine ludos
it, Liber quæ sibi vota dicat.
eii etiam, ædilesque curules
illorum nomine dicta, colunt.
es funebria prælia notum
e foro: nunc sibi arena suos
tremo qui iam sub fine Decembris,
n placant sanguine Cœligenam.

De lustralibus agonibus.

iquos celebravit Achaia ludos.
n duo sunt, et duo festa hominum.
Phœbique, Palæmonis, Archemorique:
bus pinus, malus, oliva, apium.

De locis agonum.

nagno celebrantur Olympia Pisæ.
lario sacravit Pythia Phœbo.
tuno bimaris dicat acta Corinthi.
Nemeæa colunt funebria Thebæ.

De auctoribus agonum.

mpiacæ sacravit festa coronæ
vi stadia ad longissima Circi.
lcides Nemeæ sacravit honorem.
temporibus quinquennia sacra notandis.
tuno data sunt, et Pythia Phœbo,
tu Divorum hominumque sepultis.

n, qui sacri agones sunt, et funebres ludi habeantur.

elopi mœstum dicat Elis honorem.
Archemori Nemeæa colunt quinquennia Thebæ.
Isthmia defuncto celebrata Palæmone, notum.
Pythia placando Delphi statuere Draconi.

EPISTOLARUM LIBER.

1. *Ausonius ad patrem, de suscepto filio.*

Credideram nil posse meis affectibus addi,
Quo, venerande pater, diligerere magis.
Accessit (grates Superis medioque nepoti,
Bina dedit nostris qui iuga nominibus.
Ipse nepos te fecit avum: mihi filius idem,
Et tibi ego: hoc nato nos sumus ambo patres.
Nec iam sola mihi pietas mea suadet amorem:
Nomine te gemini iam genitoris amo.)
Accessit titulus, tua quo reverentia crescat:
Quo doceam natum, quid sit amare patrem.
Quippe tibi æquatus videor, quod parvulus isto
Nomine honoratum me quoque nobilitat;
Atque ætas quia nostra eadem: nam supparis ævi
Sum tibi ego, et possum fratris habere vicem.
Nec tantum nostris spatium interponitur annis,
Quanta solent alios tempora dividere.
Vidi ego natales fratrum distare tot annis,
Quot nostros: ævum nomina non onerant.
Pulchra iuventa tibi senium sic iungit, ut ævum,
Quod prius est, maneat: quod modo, ut incipiat.
Et placuisse reor geminis ætatibus, ut se
Non festinato tempore utraque daret.
Leniter hæc flueret, hæc non properata veniret,
Maturam frugem flore manente ferens.
Annos me nescire tuos, pater optime, testor:
Totque putare meos, quot reor esse tuos.
Nesciat hos natus, numeret properantior hæres,
Testamenta magis, quam pia vota fovens:
Exemploque docens pravo iuvenescere natos,
Ut nolint patres se quoque habere senes.
Verum ego primævo genitus genitore, fatebor
Supparis hæc ævi tempora grata mihi.
Debeo quod natus, suadet pia cura nepotis,
Addendum patri, quo veneremur avum.
Tu quoque, mi genitor, geminata vocabula gaude,
Nati primævi nomine factus avus.
Exiguum quod avus: faveant pia numina Divûm,
Deque nepote suo fiat avus proavus.
Largius et poterunt producere fata senectam:
Sed rata vota reor, quæ moderata magis.

2. *Pater ad filium; cum temporibus tyrannicis ipse Treveris remansisset, et filius a patre profectus esset. Hoc inchoatum neque impletum sic de litturariis scriptum.*

Debeo et hanc nostris, fili dulcissime, curis
Historiam: quanquam titulo non digna sereno
Anxia mœstarum fuerit querimonia rerum.
Iam super egelidæ stagnantia terga Mosellæ
Protulerat te, nate, rates: mœstique parentis
Oscula et amplexus discreverat invidus amnis.
Solus ego; et quamvis cœtu celebratus amico,
Solus eram: profugæque dabam pia vota carinæ,
Solus adhuc te, nate, videns: celerisque remulci
Culpabam properos adverso flumine cursus.
Quis fuit ille dies? non annus longior [illegible],
Attica quem docti collegit cum [illegible].
Desertus, vacuis solisque [illegible].
Nunc ego pubentes salicum [illegible]
Gramineos nunc [illegible]
Lubrica substratis vestigia [illegible]
Sic lux prima [illegible]
Sic geminas [illegible]

Sic alias: totusque mihi sic annus abibit,
Restituant donec tua me tibi fata parentem.
Hac ego conditione licet, vel morte paciscar:
Dum decores suprema patris, tu nate, superstes.

3. *Ausonius Hesperio.*

Qualis Picenæ populator turdus olivæ,
Clunes opimat cereas:
Vel qui lucentes rapuit de vitibus uvas,
Pendetque nexus retibus,
Quæ vespertinis fluitant nebulosa sub horis,
Vel mane tenta roscido:
Tales hibernis ad te de sepibus, ipsos
Capi volentes, misimus,
Bis denos: tot enim crepero sub lucis Eoæ
Præceps volatus intulit.
Tum quas vicinæ suggessit præda lacunæ,
Anates maritas iunximus,
Remipedes, lato populantes cærula rostro,
Et crure rubras punico.
Iricolor vario pinxit quas pluma colore,
Collum columbis æmulas.
Defrodata meæ non sunt hæc fercula mensæ.
Vescente te, fruimur magis.
Vale bene, ut valeam.

4. *Ausonius Theoni suo S.*

Ausonius, cuius ferulam nunc sceptra verentur,
Paganum Medulis iubeo salvere Theonem.
Quid geris, extremis positus telluris in oris,
Cultor arenarum vates? cui litus arandum,
Oceani finem iuxta, Solemque cadentem:
Vilis arundineis cohibet quem pergula tectis,
Et tingit piceo lacrimosa colonica fumo.
Quid rerum, Musæque gerunt, et cantor Apollo?
Musæ non Helicone satæ, nec fonte caballi:
Sed quæ fœcundo de pectore Clementini,
Inspirant vacuos aliena mente poetas.
Iure quidem: nam quis malit sua carmina dici,
Qui te securo possit proscindere risu?
Hæc quoque ne nostrum possint urgere pudorem,
Tu recita: et vere poterunt tua dicta videri.
Quam tamen exerces Medulorum in litore vitam?
Mercatusne agitas, leviore numismate captans,
Insanis quod mox pretiis gravis auctio vendat?
Albentis sevi globulos, et pinguia ceræ
Pondera, Naryciamque picem, scissamque papyrum,
Fumantesque olidum paganica lumina tædas?
An maiora gerens, tota regione vagantes
Persequeris fures? qui te, postrema timentes,
In partem, prædamque vocent; tu mitis, et osor
Sanguinis humani condonas crimina nummis,
Erroremque vocas, pretiumque imponis abactis
Bobus, et in partem scelerum de iudice transis?
An cum fratre vagos dumeta per avia cervos
Circumdas maculis, et multa indagine pinnæ?
Aut spumantis apri cursum clamoribus urges,
Subsidisque fero? moneo tamen, usque recuses
Stringere fulmineo venabula cominus hosti.
Exemplum de fratre time, qui veste reducta
Ostentat fœdas prope turpia membra lacunas,
Perfossasque nates vicino podice nudat.
Inde ostentator volitat: mirentur ut ipsum
Gedippa, Ursinusque suus, prolesque Iovini,
Taurinusque, ipsum priscis heroibus æquans.
Qualis in Olenio victor Calydonius apro,
Aut Erymantheo pubes fuit Attica monstro.
Sed tu parce feris venatibus, et fuge nota
Crimina silvarum: ne sis Cinyreia proles,
Accedasque iterum Veneri plorandus Adonis.
Sic certe crinem flavus, niveusque lacertos,
Cæsariem rutilam per candida colla
Pectore sic tenero, plana sic iunceu
Per teretes feminum gyros, surasqu
Descendis, talos a vertice pulcher a
Qualis floricoma quondam populato
Virgineas inter choreas Deoida rapt
Sustulit emersus stygiis fornacibus
An quia venatus ob tanta pericula vi
Piscandi traheris studio? nam tota s
Domnotoni tales solita est ostendere
Nodosas vestes animantum Nerinoru
Et iacula, et fundas, et nomina villic
Colaque, et indutos terrenis vermibu
His opibus confise tumes? domus omn
Litoreis dives spoliis: referuntur ab
Corroco, letalis Trygon, mollesque P
Urentes Thynni, et male tecti spina l
Nec duraturi post bina tribolia Corvi
An te carminibus iuvat incestare cano
Mnemosynes natas, aut tris, aut octo
Et quoniam huc ventum, si vis cognos
Inter doctrinam, deridendasque Camo
Accipe congestas mysteria frivola nug
Quas tamen explicitis nequeas depren
Scillite decies non si purgeris aceto;
Anticipesque tuo Samii Lucumonis ac
Aut adsit interpres tuus,
Ænigmatum qui cognitor
Fuit meorum: cum tibi
Cadmi nigellas filias,
Melonis albam filiam,
Notasque furvæ sepiæ,
Cnidiosque nodos prodidit.
Nunc adsit: et certe modo
Præsul creatus literis,
Enucleabit protinus
Quod militantes scribimus.
Notos fingo tibi poeta versus:
Quos scis Hendecasyllabos vocari
Sed nescis modulis tribus moveri
Istos composuit Phalæcus olim,
Qui Penthemimerin habent prio
Et post semipedem duos iambos.
Sunt quos Hexametri creant revu
Ut Penthemimeris prior locetur.
Tum quod bucolice tome relinqui
Sunt et quos generat puella Sapp
Quos primus regit Hippius secun
Ut claudat Choriambon Antibacc
Sed iam non potis es, Theon, doce
Nec fas est mihi regio magistro
Plebeiam numeros docere pulpam
Verum protinus ede, quod requir
Nil quæro, nisi quod libris tenet
Et quod non opicæ tegunt papyri.
Quas si solveris, o poeta, nugas,
Totam trado tibi simul Vacunam,
Nec iam post metues ubique dict
Hic est ille Theon poeta falsus,
Bonorum mala carminum taberna

5. *Eidem Theoni.*

Ausonius Salve caro mihi dico Theoni,
Versibus experiens quod volo, quod
Tertia fissipedes renovavit Luna iuven
Ut fugitas nostram, dulcis amice, di
Nonaginta dies sine te, charissime, tra
Huc adde æstivos: hoc mihi pæne dup
Vis novies denos dicam, deciesque nove
Isse dies? anni portio quarta abiit.

ras super et duo millia centum
sumsi: quo sine et hora gravis.
igenta iubet demensio legum
ta reos per tot obire dies.
nam pedes ire, pedesque reverti,
irimunt millia pauca mihi.
notoni tanti est habitatio vati?
anti non mihi villa foret.
ibulam medico pugnante notatam,
ma mihi est, ne repetamus, abes?
tilos regale nomisma Philippos,
uerint, perdere malo, Theon:
yam te nostris interne medullis
longi temporis in spatio.
lictos iam nunc rescribe Darios;
ut mora sit libera desidiæ:
totidem dabo: dummodo cari
ra viri, pauperis usque licet.
ropera, sinuosaque lintea veli
lullini te feret aura noti
bter paradas, lectoque iacentem:
t tanti non moveatur onus.
oni te litore perferet æstus
d portum: si modo deproperes.
enti, quotiens tua flamina cessant,
iubeas protinus ire ratem.
to subiuncta petorita mulis.
ni-mox potieris-aco.
s componere nomine versum.
sic imitator eris.

6. *Eidem Theoni.*

sul vatem resaluto Theonem.
'heon, sed plumbea carmina mittis.
æ quis putet has species?
utrisque: sed est discrimen utrisque:
la voces, carmina vero mala.
is nomen a Divis Theon.
sed ista sæpe currentem indicat.

Theoni, cum ei triginta ostrea, uidem, sed tam pauca misisset.

ram, ut rescriberes ad ea, quæ dudum eram de cessatione tua valde impia, et one, cuius rei munus reciprocum quo- lendo fastidisti, inventa inter tineas , quam de ostreis et musculis affecta- condideram: quæ adolescens temere enior retractavi. Sed in eundem mo- est satyrica, et ridicula concinnatio: respondeas notissimæ cantilenæ, qui silentio condemnasti.

nis certantia, quæ Medulorum
ignis rellui maris æstus opimat,
Theon, numerabile munus.
erint, subiecta monosticha signant:
tus cum pollice computat index.
erant, decies si multiplicentur.
Phrygii numerata decennia belli,
lidi mensis tenet ignicomus Sol.
mis quot habet vaga Cynthia noctes.
rit Titan quot signa diebus.
sublimis agit sua sæcula Phænon.
nnorum Vestalis virgo ministrat.
nepos regno quot protulit annos.
erant, si bis deni retrahantur.
meres, qui fata Amphrysia servant.
tus Albana sub ilicibus sus.
ses, ubi nonaginta trientes,
iunctos Vasatica rheda caballos.
guras fabulis adumbratas,

Numerumque doctis involutum ambagibus
Ignorat alto mens obesa viscere:
Numerare saltim more vulgi ut noveris,
In se retortas explicabo summulas.
Ter denas, puto, quinquiesque senas.
Vel bis quinque, dehinc decem, decemque.
Vel senas quater, et bis adde ternas.
Septenis quater addito unum et unum.
Duc binas decies, semelque denas.
Aut ter quatuor adde bis novenis.
Octonis quater, hinc duæ recedant.
Binas ter decies semel quaternas.
Et sex adde novem vel octo septem.
Aut septem geminis bis octo iunge.
Aut ne sim tibi pluribus molestus,
Triginta numero fuere cunctæ.
Iunctus limicolis musculus ostreis,
Primo composuit fercula prandio,
Gratus deliciis nobilium cibus,
Et sumti modicus pauperibus focis.
Non hic navifrago quæritur æquore,
Ut crescat pretium grande periculis:
Sed primore vado, post refugum mare,
Algoso legitur litore concolor.
Nam testæ duplicis conditur in specu,
Quæ ferventis aquæ fota vaporibus,
Carnem lacteoli visceris indicat.
Sed damnosa nimis panditur area.
Fac campum replices, Musa, papyrium:
Nec iam fissipedis per calami vias
Grassetur Cnidiæ sulcus arundinis,
Pingens aridulæ subdita paginæ,
Cadmi filiolis atricoloribus.
Aut cunctis pariter versibus oblinat
Fulvam lacticolor spongia sepiam.
Parcamus vitio Domnotinæ domus:
Nec sit charta mihi carior ostreis.

8. *Ausonius Axio Paulo Rhetori S.*

Tandem eluctati retinacula blanda morarum,
Burdigalæ molles liquimus illecebras:
Santonicamque urbem, vicino accessimus agro.
Quod tibi si gratum est, optime Paule, proba.
Cornipedes raptant imposta petorita mulæ:
Vel cisio triiugi, si placet, insilias:
Vel celerem mannum, vel ruptum terga veredum
Conscendas, propere dummodo iam venias.
Instantis revocant quia nos sollennia Paschæ:
Libera nec nobis est mora desidiæ.
Perfer in excursu vel teriuga millia epodon,
Vel falsas lites, quas schola vestra ferit.
Nobiscum invenies nullas, quia liquimus istic,
Nugarum veteres cum sale reliquias.

9. *Ausonius Paulo.*

Ostrea nobilium cœnis, sumtuque nepotum
Cognita, diversoque maris defensa profunda,
Aut refugis nudata vadis, aut scrupea subter
Antra, et muriceis scopulorum mersa lacunis,
Quæ viridis muscus, quæ dedecor alga recondit,
Quæ testis concreta suis, ceu saxa cohærent,
Quæ mutata loco, pingui mox condita limo,
Nutrit secretus conclusæ uliginis humor,
Enumerare iubes, [illegible] Paule sodalis,
Assuefacte meis [illegible]
Aggrediar; [illegible]
Sollicitent, [illegible]
Nam [illegible]
Qualem [illegible]
Alcinoique [illegible]
E[illegible]

Primum, supremumque diem radiatus habet Sol.
Proxima fraternæ succedit Luna coronæ.
Tertius assequitur Titania lumina Mavors.
Mercurius quarti sibi vindicat astra diei.
Illustrant quintam Iovis aurea sidera Zonam.
Sexta salutigerum sequitur Venus alma parentem.
Cuncta supergrediens Saturni septima lux est.
Octavum instaurat revolubilis orbita Solem.

Hic versus sine auctore est. Quid quoque die demi de corpore oporteat.

Ungues Mercurio, barbam Iove, Cypride crines.

Hoc sic refellendum.

Mercurius furto probat ungues semper acutos,
Articulisque aciem non sinit imminui.
Barba Iovi, crines Veneri decor: ergo necesse est,
Ut nolint demi, quo sibi uterque placet.
Mavors imberbes, et calvos Luna adamasti.
Non prohibent comi tum capit atque genas.
Sol et Saturnus nihil obstant unguibus: ergo
Non placitum Divis tolle monostichium.

De mensibus, et quatuor anni temporibus.

Æternos menses, et tempora, quatuor anni,
Quatuor ista tibi subiecta monosticha dicent.
Martius, Aprilis, Maius sunt tempora veris.
Iulius, Augustus, nec non et Iunius, æstas.
Septembri, Octobri autumnus, totoque Novembri.
Brumales, Ianus, Februarius, atque December.

De mensibus monosticha.

Primus Romanas ordiris, Iane, Kalendas.
Februa vicino mense Numa instituit.
Martius antiqui primordia protulit anni.
Fœtiferum Aprilem vindicat alma Venus.
Maiorum dictus patrum de nomine Maius.
Iunius ætatis proximus est titulo.
Nomine Cæsareo Quinctilem Iulius auget.
Augustus nomen Cæsareum sequitur.
Autumnum, Pomona, tuum September opimat.
Triticeo October fœnore ditat agros.
Sidera præcipitas pelago intempeste November.
Tu genialem hyemem, feste December, agis.

Disticha de iisdem mensibus.

Iane nove, primo qui das tua nomina mensi,
Iane bifrons, spectans tempora bina simul.
Post Superum cultus, vicino Februa mense
Dat Numa cognatis Manibus inferias.
Martius et generis Romani præsul, et anni,
Prima dabas Latiis tempora consulibus.
Æneadum genetrix vicino nomen Aprili
Dat Venus: est Marti namque Aphrodita comes.
Maia Dea, an maior, Mai, te fecerit ætas,
Ambigo: sed mensi est auctor uterque bonus.
Iunius hunc sequitur duplici celebrandus honore,
Seu numen Iuno, sive Iuventa dedit.
Inde Dionæo præfulgens Iulius astro,
Æstatis mediæ tempora certa tenet.
Augustus sequitur, cognatum a Cæsare nomen:
Ordine sic anni proximus, ut generis.
Nectuntur post hos, numerumque ex ordine signant:
September, Bacchi munere præla rigans:
Et qui sementis per tempora, fœnore lætus,
October, cupidi spem fovet agricolæ:
Quique salo mergens sollemnia signa November
Præcipitat, cœlo mox reditura suo.
Concludens numerum genialia festa December
Finit, ut a bruma mox novus annus eat.

Quoteni dies sint mensium singulorum.

Implent tricenas per singula menstrua luces
Iunius, Aprilisque, et cum Septembre November.
Unum ter denis cumulatius adde diebus
Per septem menses, Iani Martisque K
Et quas Maius agit, quas Iulius, Aug
Et quas October, positusque in fine D
Unus erit tantum duodetriginta dien
Quem Numa præposito voluit succede
Sic tercentenis decies accedere senos,
Quadrantemque, et quinque dies sibi co

De tribus menstruis mensi

Bis senas anno reparat Lucina Kalenda
Et totidem medias dat currere Iupiter
Nonarumque diem faciunt infra octo a
Hæc sunt Romano tantum tria nomina
Cetera per numeros sunt cognomenta di

Quo mense quotæ Nonæ, vel Idi

At Nonas modo quarta aperit, modo sex
Sexta refert Maii, Octobris, Martisque
Et qui solstitio sua tempora Iulius infe
Cetera pars mensum quartis est prædita
Omnes vero Idus octava luce recurrunt.

Quotæ Kalendæ sint mensium sing

Post Idus, quas quisque suas habet ordin
Diversæ numero redeunt variante Kale
Dum rursumque iterumque * * vocant
Ut tandem oblati procedant temporis or
Ter senis, unoque die genialia festa
Porrigit, ut Ianum arcessat nova bruma
Hoc numero mensisque Numæ redit, aut
Principium referens Bacchi September
Iulius, et Maius, positusque in fine Dece
Octoberque die revocatur tardius uno.
Inde die redeunt minus uno quatuor ultr
Quos numero adiiciam, Sextilis, Iunius
Aprilis, post quos pænultima meta Nov
Ter quinis, unoque die Iunonie Mavors,
Ut redeas, referasque exordia prima, cit
Hoc numero, ad plenum vertens reparab

In quo mense quod Signum sit ad cu

Principium Iani sancit tropicus Capric
Mense Numæ in medio solidi stat sidus
Procedunt duplices in Martia tempora I
Respicis Apriles, Aries Phryxee, Kalen
Maius Agenorei miratur cornua Tauri.
Iunius æquatos cœlo videt ire Laconas.
Solstitio ardentis Cancri fert Iulius ast
Augustum mensem Leo fervidus igne pe
Sidere, Virgo, tuo Bacchum September
Æquat et October sementis tempore Lil
Scorpion hybernus præceps iubet ire No
Terminat Arcitenens medio sua signa D

Q. Ciceronis versus eo pertinen signum quo tempore illustre sit, novem superius quoque nostris versibus expe

Flumina verna cient obscuro lumine Pis
Curriculumque Aries æquat noctisque di
Cornua quem condunt florum prænuntia
Aridaque æstatis Gemini primordia pan
Longaque iam minuit præclarus lumina
Languificusque Leo proflat ferus ore calo
Post, modicum quatiens Virgo fugat orta
Autumni reserat portas, æquatque diur
Tempora nocturnis dispenso sidere Libr
Et fœtos ramos dinudat flamma Nepai.
Pigra Sagittipotens iaculatur frigora ter
Bruma gelu glacians iubare spirat Capric
Quam sequitur nebulas rorans liquor alt
Tenta supra, circaque vigent ubi flumina
At dextra, lævaque ciet rota fulgida Solis
Mobile curriculum, et Lunæ simulacra f
Squama sub æterno conspectu torta Drac

inter fulgentem sidera septem
stellans: quam servans serus in alta
aui ripa cum luce Bootes.
stitio in æquinoctium ratio.
a teporo veris æquinoctio,
postque totos nonaginta et quatuor,
ans habenis pulsum æstivum conficit.
as noctis horas librans æquo lumine,
nta gœris, et super trihorio.
* * *
reflexis ver revisit oreis
priores gœros geminis orbibus.
De Feriis Romanis.
ineos Tiberina per ostia ludos,
acæ matris operta loquar.
ies autumni exordia primi,
isque Deæ Pallados expediam:
, Maii Augustique recursu,
ercurius, quasque Diana dicat.
sacra colant pro laude virorum,
imi cum rediere dies.
ais memorabo celebria nonis,
natronis demta teget famulas.
tiam discretis partibus anni
luces nocte, dieque pares.
m pulsis ex urbe tyrannis,
nanis fas reticere diem.
te sacrum, vel Saturnalia dicam,
vorum, cum famulantur heri?
ertis redeuntia festa diebus,
r vicos cum sua quisque colit?
cultum, quem Neptunalia dicunt,
Conso consiliisque vocant?
igiis, aut quæ celebrata quadrigis,
manos finitimosque duces?
us, peregrinaque sacra Deorum,
rculeum, vel ratis Isiacæ:
i Floralia læta theatri,
e volunt, qui voluisse negant.
steres celebrantur Equiria ludi.
Romanus nomina Circus habet.
s Latio cognomine ludos
Liber quæ sibi vota dicat.
etiam, ædilesque curules
lorum nomine dicta, colunt.
funebria prælia notum
foro: nunc sibi arena suos
emo qui iam sub fine Decembris,
placant sanguine Cœligenam.
e lustralibus agonibus.
uos celebravit Achaia ludos.
duo sunt, et duo festa hominum.
œbique, Palæmonis, Archemorique:
s pinus, malus, oliva, apium.
De locis agonum.
guo celebrantur Olympia Pisæ.
rio sacravit Pythia Phœbo.
uo bimaris dicat acta Corinthi.
meæa colunt funebria Thebæ.
De auctoribus agonum.
piacæ sacravit festa coronæ
stadia ad longissima Circi.
des Nemeæ sacravit honorem.
mporibus quinquennia sacra notandis.
uo data sunt, et Pythia Phœbo,
Divorum hominumque sepultis.
qui sacri agones sunt, et funebres ludi habeantur.
pi mœstum dicat Elis honorem.
Archemori Nemeæa colunt quinquennia Thebæ.
Isthmia defuncto celebrata Palæmone, notum.
Pythia placando Delphi statuere Draconi.

EPISTOLARUM LIBER.

1. *Ausonius ad patrem, de suscepto filio.*

Credideram nil posse meis affectibus addi,
Quo, venerande pater, diligerere magis.
Accessit (grates Superis medioque nepoti,
Bina dedit nostris qui iuga nominibus.
Ipse nepos te fecit avum: mihi filius idem,
Et tibi ego: hoc nato nos sumus ambo patres.
Nec iam sola mihi pietas mea suadet amorem:
Nomine te gemini iam genitoris amo.)
Accessit titulus, tua quo reverentia crescat:
Quo doceam natum, quid sit amare patrem.
Quippe tibi æquatus videor, quod parvulus isto
Nomine honoratum me quoque nobilitat;
Atque ætas quia nostra eadem: nam supparis ævi
Sum tibi ego, et possum fratris habere vicem.
Nec tantum nostris spatium interponitur annis,
Quanta solent alios tempora dividere.
Vidi ego natales fratrum distare tot annis,
Quot nostros: ævum nomina non onerant.
Pulchra iuventa tibi senium sic iungit, ut ævum,
Quod prius est, maneat: quod modo, ut incipiat.
Et placuisse reor geminis ætatibus, ut se
Non festinato tempore utraque daret.
Leniter hæc flueret, hæc non properata veniret,
Maturam frugem flore manente ferens.
Annos me nescire tuos, pater optime, testor:
Totque putare meos, quot reor esse tuos.
Nesciat hos natus, numeret properantior hæres,
Testamenta magis, quam pia vota fovens:
Exemploque docens pravo iuvenescere natos,
Ut nolint patres se quoque habere senes.
Verum ego primævo genitus genitore, fatebor
Supparis hæc ævi tempora grata mihi.
Debeo quod natus, suadet pia cura nepotis,
Addendum patri, quo veneremur avum.
Tu quoque, mi genitor, geminata vocabula gaude,
Nati primævi nomine factus avus.
Exiguum quod avus: faveant pia numina Divûm,
Deque nepote suo fiat avus proavus.
Largius et poterunt producere fata senectam:
Sed rata vota reor, quæ moderata magis.

2. *Pater ad filium; cum temporibus tyrannicis ipse Treveris remansisset, et filius a patre profectus esset. Hoc inchoatum neque impletum sic de liturariis scriptum.*

Debeo et hanc nostris, fili dulcissime, curis
Historiam: quanquam titulo non digna sereno
Anxia mœstarum fuerit querimonia rerum.
Iam super egelidæ stagnantia terga Mosellæ
Protulerat te, nate, rates: mœstique parentis
Oscula et amplexus discreverat invidus amnis.
Solus ego; et quamvis cœtu celebratus amico,
Solus eram: profugæque dabam pia vota carinæ,
Solus adhuc te, nate, videns: celerisque remulci
Culpabam properos adverso flumine cursus.
Quis fuit ille dies? non annus longior ille est,
Attica quem docti collegit cura Metonis.
Desertus, vacuis solisque exerceor aris.
Nunc ego pubentes salicum deverbero frondes: 14
Gramineos nunc frango toros: viridesque per ulvas
Lubrica substratis vestigia libro lapillis.
Sic lux prima abiit: sic altera meta diei.
Sic geminas alterna rotat vertigo tenebras,

Sic alias: totusque mihi sic annus abibit,
Restituant donec tua me tibi fata parentem.
Hac ego conditione licet, vel morte paciscar:
Dum decores suprema patris, tu nate, superstes.

3. *Ausonius Hesperio.*

Qualis Picenæ populator turdus olivæ,
Clunes opimat cereas:
Vel qui lucentes rapuit de vitibus uvas,
Pendetque nexus retibus,
Quæ vespertinis fluitant nebulosa sub horis,
Vel mane tenta roscido:
Tales hibernis ad te de sepibus, ipsos
Capi volentes, misimus,
Bis denos: tot enim crepero sub lucis Eoæ
Præceps volatus intulit.
Tum quas vicinæ suggessit præda lacunæ,
Anates maritas iunximus,
Remipedes, lato populantes cærula rostro,
Et crure rubras punico.
Iricolor vario pinxit quas pluma colore,
Collum columbis æmulas.
Defrodata meæ non sunt hæc fercula mensæ.
Vescente te, fruimur magis.
Vale bene, ut valeam.

4. *Ausonius Theoni suo S.*

Ausonius, cuius ferulam nunc sceptra verentur,
Paganum Medulis iubeo salvere Theonem.
Quid geris, extremis positus telluris in oris,
Cultor arenarum vates? cui litus arandum,
Oceani finem iuxta, Solemque cadentem:
Vilis arundineis cohibet quem pergula tectis,
Et tingit piceo lacrimosa colonica fumo.
Quid rerum, Musæque gerunt, et cantor Apollo?
Musæ non Helicone satæ, nec fonte caballi:
Sed quæ fœcundo de pectore Clementini,
Inspirant vacuos aliena mente poetas.
Iure quidem: nam quis malit sua carmina dici,
Qui te securo possit proscindere risu?
Hæc quoque ne nostrum possint urgere pudorem,
Tu recita: et vere poterunt tua dicta videri.
Quam tamen exerces Medulorum in litore vitam?
Mercatusne agitas, leviore nomismate captans,
Insanis quod mox pretiis gravis auctio vendat?
Albentis sevi globulos, et pinguia ceræ
Pondera, Naryciamque picem, scissamque papyrum,
Fumantesque olidum paganica lumina tædas?
An maiora gerens, tota regione vagantes
Persequeris fures? qui te, postrema timentes,
In partem, prædamque vocent; tu mitis, et osor
Sanguinis humani condonas crimina nummis,
Errorem que vocas, pretiumque imponis abactis
Bobus, et in partem scelerum de iudice transis?
An cum fratre vagos dumeta per avia cervos
Circumdas maculis, et multa indagine pinnæ?
Aut spumantis apri cursum clamoribus urges,
Subsidisque fero? moneo tamen, usque recuses
Stringere fulmineo venabula cominus hosti.
Exemplum de fratre time, qui veste reducta
Ostentat fœdas prope turpia membra lacunas,
Perfossasque nates vicino podice nudat.
Inde ostentator volitat: mirentur ut ipsum
Gedippa, Ursinusque suus, prolesque Iovini,
Taurinusque, ipsum priscis heroibus æquans.
Qualis in Oleno victor Calydonius apro,
Aut Erymantheo pubes fuit Attica monstro.
Sed tu parce feris venatibus, et fuge nota
Crimina silvarum: ne sis Cinyreia proles,
Accedasque iterum Veneri plorandus Adonis.
Sic certe crinem flavus, niveusque lacertos,
Cæsariem rutilam per candida colla
Pectore sic tenero, plana sic iunceus
Per teretes feminum gyros, surasque
Descendis, talos a vertice pulcher ad
Qualis floricoma quondam populato
Virgineas inter choreas Deoida rapt
Sustulit emersus stygiis fornacibus
An quia venatus ob tanta pericula vi
Piscandi traheris studio? nam tota si
Domnotoni tales solita est ostendere p
Nodosas vestes animantum Nerinoru
Et iacula, et fundas, et nomina villic
Colaque, et indutos terrenis vermibu
His opibus confise tumes? domus omn
Litoreis dives spoliis: referuntur ab n
Corroco, letalis Trygon, mollesque Pl
Urentes Thynni, et male tecti spina I
Nec duraturi post bina triboria Corvi
An te carminibus iuvat incestare cano
Mnemosynes natas, aut tris, aut octo s
Et quoniam huc ventum, si vis cognosc
Inter doctrinam, deridendasque Camo
Accipe congestas mysteria frivola nuga
Quas tamen explicitis nequeas deprend
Scillite decies non si purgeris aceto;
Anticipesque tuo Samii Lucumonis ac
Aut adsit interpres tuus,
Ænigmatum qui cognitor
Fuit meorum: cum tibi
Cadmi nigellas filias,
Melonis albam filiam,
Notasque furvæ sepiæ,
Cnidiosque nodos prodidit.
Nunc adsit: et certe modo
Præsul creatus literis,
Enucleabit protinus
Quod militantes scribimus.
Notos fingo tibi poeta versus:
Quos scis Hendecasyllabos vocari:
Sed nescis modulis tribus moveri.
Istos composuit Phalæcus olim,
Qui Penthemimerin habent prior
Et post semipedem duos iambos.
Sunt quos Hexametri creant revul
Ut Penthemimeris prior locetur.
Tum quod bucolice tome relinqui
Sunt et quos generat puella Sapph
Quos primus regit Hippius secund
Ut claudat Choriambon Antibacc
Sed iam non potis es, Theon, docer
Nec fas est mihi regio magistro
Plebeiam numeros docere pulpam.
Verum protinus ede, quod requiro.
Nil quæro, nisi quod libris tenetu
Et quod non opicæ tegunt papyri.
Quas si solveris, o poeta, nugas,
Totam trado tibi simul Vacunam,
Nec iam post metues ubique dictu
Hic est ille Theon poeta falsus,
Bonorum mala carminum taberna.

5. *Eidem Theoni.*

Ausonius Salve caro mihi dico Theoni,
Versibus experiens quod volo, quodv
Tertia fissipedes renovavit Luna iuven
Ut fugitas nostram, dulcis amice, do
Nonaginta dies sine te, charissime, tra
Huc adde æstivos: hoc mihi pæne dup
Vis novies denos dicam, deciesque nove
Isse dies? anni portio quarta abiit.

ras super et duo millia centum
isumsi: quo sine et hora gravis.
ngenta iubet demensio legum
ita reos per tot obire dies.
mam pedes ire, pedesque reverti,
lirimunt millia pauca mihi.
uotoni tanti est habitatio vati?
tanti non mihi villa foret.
abulam medico pugnante notatam,
ima mihi est, ne repetamus, abes?
itilos regale nomisma Philippos,
uerint, perdere malo, Theon:
am te nostris interne medullis
longi temporis in spatio.
dictos iam nunc rescribe Darios;
, ut mora sit libera desidiæ:
e totidem dabo: dummodo cari
ra viri, pauperis usque licet.
ropera, sinuosaque lintea veli
dullini te feret aura noti
ıbter paradas, lectoque iacentem:
t tanti non moveatur onus.
toni te litore perferet æstus
d portum: si modo deproperes.
enti, quotiens tua flamina cessant,
n iubeas protinus ire ratem.
to subiuncta petorita mulis.
ni-mox potieris-aco.
s componere nomine versum.
s sic imitator eris.

6. *Eidem Theoni.*

sul vatem resaluto Theonem.
Theon, sed plumbea carmina mittis.
æ quis putet has species?
utrisque: sed est discrimen utrisque:
ala voces, carmina vero mala.
tis nomen a Divis Theon.
sed ista sæpe currentem indicat.

s Theoni, cum ei triginta ostrea, uidem, sed tam pauca misisset.

ram, ut rescriberes ad ea, quæ dudum eram de cessatione tua valde impia, et ione, cuius rei munus reciprocum quo- olendo fastidisti, inventa inter tineas i, quam de ostreis et musculis affecta- condideram: quæ adolescens temere senior retractavi. Sed in eundem mo- a est satyrica, et ridicula concinnatio: c respondeas notissimæ cantilenæ, qui n silentio condemnasti.

nis certantia, quæ Medulorum
agnis reflui maris æstus opimat,
e Theon, numerabile munus.
uerint, subiecta monosticha signant:
itus cum pollice computat index.
erant, decies si multiplicentur.
Phrygii numerata decennia belli,
lidi mensis tenet ignicomus Sol.
imis quot habet vaga Cynthia noctes.
rrit Titan quot signa diebus.
s sublimis agit sua sæcula Phænon.
annorum Vestalis virgo ministrat.
nepos regno quot protulit annos.
erant, si bis deni retrahantur.
umeres, qui fata Amphrysia servant.
etus Albana sub ilicibus sus.
sses, ubi nonaginta trientes.
t iunctos Vasatica rheda caballos.
iguras fabulis adumbratas,
Numerumque doctis involutum ambagibus
Ignorat alto mens obesa viscere:
Numerare saltim more vulgi ut noveris,
In se retortas explicabo summulas.
Ter denas, puto, quinquiesque senas.
Vel bis quinque, dehinc decem, decemque.
Vel senas quater, et bis adde ternas.
Septenis quater addito unum et unum.
Duc binas decies, semelque denas.
Aut ter quatuor adde bis novenis.
Octonis quater, hinc duæ recedant.
Binas ter decies semel quaternas.
Et sex adde novem vel octo septem.
Aut septem geminis bis octo iunge.
Aut ne sim tibi pluribus molestus,
Triginta numero fuere cunctæ.
Iunctus limicolis musculus ostreis,
Primo composuit fercula prandio,
Gratus deliciis nobilium cibus,
Et sumti modicus pauperibus focis.
Non hic navifrago quæritur æquore,
Ut crescat pretium grande periculis:
Sed primore vado, post refugum mare,
Algoso legitur litore concolor.
Nam testæ duplicis conditur in specu,
Quæ ferventis aquæ fota vaporibus,
Carnem lacteoli visceris indicat.
Sed damnosa nimis panditur area.
Fac campum replices, Musa, papyrium:
Nec iam fissipedis per calami vias
Grassetur Cnidiæ sulcus arundinis,
Pingens aridulæ subdita paginæ,
Cadmi filiolis atricoloribus.
Aut cunctis pariter versibus oblinat
Fulvam lacticolor spongia sepiam.
Parcamus vitio Domnotinæ domus:
Nec sit charta mihi carior ostreis.

8. *Ausonius Axio Paulo Rhetori S.*

Tandem eluctati retinacula blanda morarum,
Burdigalæ molles liquimus illecebras:
Santonicamque urbem, vicino accessimus agro.
Quod tibi si gratum est, optime Paule, proba.
Cornipedes raptant imposta petorita mulæ:
Vel cisio triiugi, si placet, insilias:
Vel celerem mannum, vel ruptum terga veredum
Conscendas, propere dummodo iam venias.
Instantis revocant quia nos sollennia Paschæ:
Libera nec nobis est mora desidiæ.
Perfer in excursu vel teriuga millia epodon,
Vel falsas lites, quas schola vestra ferit.
Nobiscum invenies nullas, quia liquimus istic,
Nugarum veteres cum sale reliquias.

9. *Ausonius Paulo.*

Ostrea nobilium cœnis, sumtuque nepotum
Cognita, diversoque maris defensa profundo,
Aut refugis nudata vadis, aut scrupea subter
Antra, et muriceis scopulorum mersa lacunis,
Quæ viridis muscus, quæ dedecor alga recondit,
Quæ testis concreta suis, ceu saxa cohærent,
Quæ mutata loco, pingui mox condita limo,
Nutrit secretus conclusæ uliginis humor,
Enumerare iubes, vetus o mihi Paule sodalis,
Assuefacte meis ioculari carmine nugis.
Aggrediar; quamvis curam non ista senilem
Sollicitent, frugique viro dignanda putentur.
Nam mihi non Saliare epulum, non cœna dapalis,
Qualem Penelopæ nebulonum mensa procorum,
Alcinoique habuit nitidæ cutis uncta iuventus.
Enumerabo tamen, famam testesque secutus,

Pro studiis hominum semper diversa probantum.
Sed mihi præ cunctis mitissima, quæ Medulorum
Educat Oceanus, quæ Burdigalensia nomen
Usque ad Cæsareas tulit admiratio mensas,
Non laudata minus, nostri quam gloria vini.
Hæc inter cunctas palmam meruere priorem,
Omnibus ex longo cedentibus; ista et opimi
Visceris, et nivei, dulcique tenerrima succo,
Miscent æquoreum tenui sale tincta saporem.
Proxima sint quævis, sed longe proxima multo
Ex intervallo, quæ Massiliensia: portum,
Quæ Narbo ad Veneris nutrit; cultuque carentis
Hellespontiaci quæ protegit æquor Abydi:
Vel quæ Baianis pendent fluitantia pilis:
Santonico quæ tecta salo: quæ nota Genonis:
Aut Eborum mixtus pelago quæ protegit amnis,
Ut multo iaceant algarum obducta recessu:
Aspera quæ testis, et dulcia farris opimæ.
Sunt et Aremorici qui laudent ostrea ponti:
Et quæ Pictonici legit accola litoris: et quæ
Mira Caledonius nonnumquam detegit æstus.
Accedunt, quæ fama recens Byzantia subter
Litora, et insana generata Propontidis acta,
Promoti celebrata ducis de nomine, laudat.
Hæc tibi non vates, non historicus, neque toto
Orbe vagus conviva loquor, sed tradita multis:
Ut solitum, quotiens dextræ invitatio mensæ
Sollicitat lenem comi sermone Lyæum.
Hæc non per vulgum mihi cognita, perque popinas,
Aut parasitorum collegia Plautinorum:
Sed festos quia sæpe dies partim ipse meorum
Excolui, inque vicem conviva vocatus adivi,
Natalis si forte fuit sollemnis amico,
Coniugioque dapes, aut sacra repotia patrum,
Audivi: meminique bonos laudare frequentes.

10. *Ausonius Paulo.*

Si qua fides falsis unquam est adhibenda poetis,
  Nec plasma semper allinunt,
Paule, Camœnarum celeberrime Castaliarum
  Alumne quondam, nunc pater,
Aut avus, aut proavis antiquior, ut fuit olim
  Tartessiorum regulus:
Intemerata tibi maneant promissa memento.
  Phœbus iubet verum loqui.
Et si Pierias patitur lirare sorores,
  Nunquam ipse torquet αὔλακα.
Te quoque ne pigeat consponsi fœderis: et iam
  Citus veni remo, aut rota,
Æquoris undosi qua multiplicata recursu,
  Garumna pontum provocat.
Aut iteratarum qua glarea trita viarum,
  Fert militarem ad Blaviam.
Nos etenim primis sanctum post Pascha diebus
  Avemus agrum visere.
Nam populi cœtus, et compita sordida rixis
  Fastidientes, cernimus
Angustas fervere vias, et congrege vulgo
  Nomen plateas perdere.
Turbida congestis referitur vocibus Echo,
  Tene, feri, duc, da, cave:
Sus lutulenta fugit, rabidus canis impete sævo,
  Et impares plaustro boves.
Nec prodest penetrale domus et operta subire:
  Per tecta clamores meant.
Hæc, et quæ possunt placidos offendere mores,
  Cogunt relinqui mœnia:
Dulcia secreti repetantur ut otia ruris
  Nugis amœna seriis.
Tempora disponas ubi tu tua: insqu
  Ut nil agas, vel quod voles.
Ad quæ si properas, tota cum merce
  Veni Camœnarum citus.
Dactylicos, elegos, choriambum car
  Socci et cothurni musicam,
Carpentis impone tuis: nam tota sup
  Vatum piorum chartea est.
Nobiscum invenies catenoplia, si lib
  Non Pœna, sed Græca fide.

11. *Ausonius Paulo S*

Versus meos utili, et conscio sibi p
carmine tuo et sermone præmissis, d
repressisti. Nam qui ipse facundus, et
tionis alienæ prolectat audaciam, con
det, exterret. Tegat, oportet, audit
suam, qui volet ad dicendum sollici
tem; nec emerita adversum tirunculo
tiat veterana calliditas. Sensit hoc V
chritudinis palma diu ambiguo amplia
denter enim, ut apud patrem, velata c
que deterrebat æmulas ornatus æquali
in pastoris examen deducta est lis De
merserat mari, aut cum Marte conve
sternavit arbitrum, et contendentium
pressit. Ergo nisi Delirus tuus in re
nuiter laboratus, opuscula mea, quæ p
ras, retardasset: iamdudum ego, ut pal
in hibernas adhuc auras improbum ge
periculum iudicii gravis inconsulta fe
biturus. Denique dissonum, quem Col
mo proprie a philologis appellatum, a
iubebas, recenti versuum tuorum lectio
ea, quæ tibi iam cursim fuerant recita
to. Etenim hoc poposcisti, atque id eg
tua culpa ad eundem lapidem bis off
tem quæcunque fortuna esset, semel
Vide, mi Paule, quam ineptum lacessi
rudem: in eloquendo, hiulcum: a pro
pautem: in versibus, concinnationis ex
villando, natura invenustum, nec ar
diluti salis et fellis ignavi: nec de mim
nec de comœdis histrionem. Ac nisi ha
sa ipse lecturus esses, etiam de pronun
res. Nunc commodiore fato sunt: qu
nos genuina, apud te erunt adoptiva.

  Vinum cum biiugo parabo plaustro
  Primo tempore Santonos vehendum,
  Ovum tu quoque passeris marini:
  Quod nunc promus ait procul relict
  In fundo patriæ Bigerritanæ.

12. Αὐσόνιος Παύλῳ.

Ἑλλαδικῆς μετέχων μούσης, Latiæqu
Ἀξίῳ Αὐσόνιος sermone alludo bilingui
Musæ quid facimus? τί κεναῖσιν ἐπ' ἐλ
Ludimus ἀφραδίῃσιν ἐν ἤματι χειμερί
Σαντονικοῖς campoισιν ὅτε κρύος ἄσπ
Erramus gelido-τρομεροί, rigidique po
Πιερίδων τερενοπλοκάμων θεράποντες i
Πάντα δ' ἔχει παγετός τε pedum καὶ
Θαλπωρὴ quia nulla πέλει χιονώδει χ
Et duplicant frigus ψυχρὰ carmina
Ἀρχόμενος δ' ἄρα μῆνιν ἐώϊα.....
Primitias Παύλῳ nostro πέμψω μελιηδ
Μνημοσύνης κρηδεμνοκόμου πολὺ inclyt
Ἐννέα verbosæ, χρυσοστέφανοί τε puellæ,

υπευέτ' ἔπη, κουρώδεα μολπὴν,
ραις πτέρινον præferte libellum
ν . . . .
τε μεμιγμένον . . . . ᾠδήν.
; ἐστὶν in hac regione μένοντι,
ἐπιδεύεα esse καμήναις.
ων μέτοχος, qui seria nostra,
κπῇ novit tractare παλαίστρῃ.
μοναχῷ ἐνὶ rure Κρεβέννῳ,
ώρῳ, habet θυμαλγέα λέσχην,
οις, nec mensæ accomodus ulli.
ς αἰεὶ συνέμεν φάτο μούσαις.
Παῦλε, πόνων ἀπεπειρήθημεν,
ς τε, καὶ ingrataῖσι καθέδραις,
ιτι, καὶ ἔπλετο οὐδὲν ὄνειαρ.
ιὲν ἅπας iuvenaλιος ἱδρὼς
ν' τρομερὴ λάβε βλέμμα senectus.
ntū δαπανὰς levis arca ministrat.
ἔλαμνος ἀνήρ. . . . . .
γέρων, ...
na fueris, ἐς πάντα μάλ' εὕδειν
ὲ πόνον ἔσσετ', ἠδὲ πενίης.
λιστον, ut omnibus undique mensis
δέπαι συνοπάονι μουσέων
ου solatia blanda requiras.
ıs Δημήτερος ἀγλαοκάρπου.
ἔοι, πολυχανδέα pocula θέντι,
οις, νέκταρ, vinoιo bonoιo,
ltræ παραλέξομεν otia vitæ,
, et sororum
ιεα πλέκονται.

13. Αὐσόνιος Παύλῳ.

ς ἀρεταλόγῳ ἠδὲ ποιητῇ
. σπεῦδε φίλους ἰδέειν.

. *Ad eundem Paulum.*

te propter, amice, Garumnam:
mpos incolo Santonicos.
ır nostros pete: si tibi cura,
ıspectu iam potiere meo.
ppera, quantum pote corpore, et ævo,
leam, sat cito te video.
vigor integratus habenas,
ıbris iam sua mobilitas:
recolis Pimpleida Musis,
ıon flagrifer Automedon;
senium, nubemque veterni,
nediam carpe vigore viam.
pigrum cautus conscende veredum.
hedæ, non amor acris equi.
o male nota petorita vites.
ulas ipse Methyscus agas.
sæ faciles, meditatio promta,
liquidi mel fluat eloquii.
tam longa ætate Crebennus
torem, sit tibi pro pretio.
us venias, leviusque vehare;
imos, carmina, linque domi.
Musis: tot sæcula condita chartis,
olerant tempora, nostra gravant.
ıies ἐπέων πολυμορφέα πληθὺν,
ν τε πλοκὰς, καὶ λογοδαιδαλίην,
Δάκτυλον ἡρῷον, καὶ ἀοιδοπόλον χορίαμβον,
Σὺν Θαλίης τε χόρῳ σύρματα Τερψιχόρης.
Σωταδικόν, τε κίναιδον, ἰωνικὸν, ἀμφοτέρωθεν,
Ῥυθμῶν Πινδαρικῶν ἔννομον εὐεπίην.
Εἰλιπόδην σκάζοντα, καὶ οὐ σκάζοντα, τρίμετρον.
Ὀκτὼ Θουκυδίδου, ἔννεα Ἡροδότου.
Ῥητορικῶν θαυμαστὰ, σοφῶν ἐρικυδέα φῦλα,
Πάντα μάλ' ὅσσ' ἐθέλοις, καὶ πλέον, αἴκε θέλοις.
Hoc tibi de nostris ἀσπαστικὸν offero libris.
Vale: valere si voles me, iam veni.

15. *Ausonius Tetradio salutem.*

O qui venustos uberi facundia
Sales opimas, Tetradi:
Cavesque, ne sit tristis et dulci carens
Amara concinnatio:
Qui felle carmen atque melle temperans,
Torpere Musas non sinis;
Pariterque fucas, quæque gustu ignava sunt,
Et quæ sapore tristia:
Rudes Camœnas qui Suessæ prævenis:
Ævoque cedis, non stilo.
Cur me propinquum Santonorum mœnibus
Declinas, ut Lucas boves
Olim resumto præferoces prœlio
Fugit iuventus Romula?
Non ut tigris te, non leonis impetu,
Amore sed caro expeto.
Videre alumni gestio vultus mei,
Et indole optata frui.
Invitus olim devoravi absentiæ
Necessitatem pristinæ,
Quondam docendi munere adstrictum gravi
Iculisma cum te absconderet.
Et invidebam devio, ac solo loco,
Opes Camœnarum tegi.
At nunc frequentes, atque claros, nec procul,
Cum floreas inter viros:
Tibique nostras ventus auras deferat,
Auresque sermo verberet:
Cur me supino pectoris fastu tumens
Spernis poetam consulem?
Tuique amantem, teque mirantem, ac tua
Desiderantem carmina,
Oblitus alto negligis fastigio?
Plectendus exemplo tuo:
Ni stabilis ævo pectoris nostri fides
Quanquam recusantes amet.
Vale: valere si voles me, pervola
Cum scrinio, et Musis tuis.

16. *Ausonius Probo Præfecto Prætorio S.*

Oblata per antiquarios mora, scio promissi mei gratiam exspectatione consumtam, Probe, vir optime. In secundis tamen habeo non fefellisse. Apologos Titiani, et Nepotis chronica, quasi alios apologos (nam et ipsa instar sunt fabularum) ad nobilitatem tuam misi, gaudens atque etiā glorians fore aliquid, quod ad institutionem tuorum, sedulitatis meæ studio, conferatur. Libello tamen apologorum antetali paucos epodos, studio in te observantiæ meæ impudentissimos, paucos quidem, ut ego loquax iudico: verum tu, cum legeris, etiam nimium multos putabis. Adiuro benevolentiam tuam, verecundiæ meæ testem, eos mihi subita persuasione fluxisse. Nam quis hoc diu cogitaret? Quod sane ipsi per se probabunt. Fors fuat, ut si mihi vita suppetet; aliquid rerum tuarum, quamvis incultus, expoliam: quandiu

etsi lectum non probes, scriptum boni consulas. Cumque ego imitatus sim vesaniam Chœrili, tu ignoscas magnanimitate Alexandri. Hi igitur, ut Plautus ait, interim erunt antelogium fabularum, garruli, et deceptores. Qui compositi ad honorificentiæ obsequium, ad aurium convicium concurrerunt. Vale, et me dilige.

Ad librum, ut eat ad Probum.

Perge, o libelle, Sirmium,
Et dic hero meo, ac tuo,
Ave atque salve plurimum.
Quis iste sit nobis herus,
Nescis libelle? an, cum scias,
Libenter audis, quod iuvat?
Possum absolute dicere:
Sed dulcius circumloquar,
Diuque fando, perfruar.
Hunc dico, qui lingua potens,
Minorem Atridam præterit,
Orando pauca, et musica.
Qui grandines Ulixei,
Mellifluentem Nestora,
Concinnatorem et Tullium.
Qui solus, exceptis tribus
Heris, herorum primus est,
Prætorioque maximus.
Dico hunc Senati præsulem,
Præfectum eundem, et Consulem,
(Nam consul æternum cluet)
Collegam Augusti Consulis,
Columen curulis Romulæ,
Primum in secundis fascibus.
Nam primus e cunctis erit
Consul, secundus principi.
Generi hic superstes aureo,
Satorque prolis aureæ,
Convincit Ascræum senem
Quoi seculum omne ferreum:
Qui vincit ævi iniuriam,
Stirpis novator Anniæ:
Paribusque comit infulis
Aniciorum stemmata.
Probum loquor: scis optime,
Quem nemo fando dixerit,
Qui non prius laudaverit.
Perge, o libelle, et utere
Felicitate intermina.
Quin et require, si sinet,
Tenore fari obnoxio.
Age vera proles Romuli,
Effare causam nominis.
Utrumne mores hoc tui
Nomen dedere: an nomen hoc
Secuta morum regula?
An ille venturi sciens
Mundi supremus arbiter,
Qualem creavit moribus,
Iussit vocari nomine?
Nomen datum præconiis,
Vitæque testimonio.
Libelle felix, quem sinu
Vir tantus involvet suo,
Nec occupari tempora
Grato queretur otio.
Quem mille cum vocis modis,
Leni aut susurro impertiet:
Cuique vigiles luminum
Vacare dignabunt coræ.
Quem mente, et aure conscius,
Quibusdam omissis, perleg
Quæcumque fortuna est ti
Perge, o libelle, et utere
Felicitate intermina.
Dic me valere, et vivere.
Dic vivere ex voto pio,
Sanctis precantem vocibus,
Ut quem Curulis proxima
Collegio nati dedit:
Hunc rursus Augustus prio
Suis perennet fascibus.
Subnecte et illud leniter:
Apologos, en, misit tibi
Ab usque Rheni limite
Ausonius, nomen Italum,
Præceptor Augusti tui,
Æsopiam trimetriam:
Quam vertit exili stylo,
Pedestre concinnans opus,
Fandi Titianus artifex.
Ut hic avi ac patris decus
Mixto refulgens sanguine,
Probianoque, ac Anicio:
(Ut quondam in Albæ moeni
Supremus Ænea satus,
Silvios Iulis miscuit:)
Sic iste, qui natus tuus,
Flos flosculorum Romuli
Nutricis inter lemmata,
Lallique somniferos modos,
Suescat peritis fabulis,
Simul iocari, et discere.
Et adde votum, quod pio
Concepimus rei Deo:
Ut genitor Augustus dedit
Collegio nati Probum,
Sic Gratianus hunc novum
Stirpi futuræ copulet.
Rata sunt futura, quæ loquo
Sic merita, sic fatum iubet.
Sed iam ut loquatur Iulius,
Fandi modum iuvita accipe
Volucripes dimetria.
Aveque dicto, dic, Vale.

17. Ausonius Simmacho.

Modo intelligo, quam mellea res sit deleuifica, et quam suada facundia. P hi, quod epistolæ meæ apud Capuam concinnatio inhumana non esset. Sed tius, quam dum epistolam tuam legi: ditiis inhiantem tuis, velut succo ne ta, ducit. Ubi enim chartulam pono, interrogo, tum absinthium meum resip lita melle tuo pocula deprehendo. Si v sæpe facio, ad epistolam tuam redii, r et rursum ille suavissimus, ille floridis monis adflatus, deposita lectione vau monii pondus prohibet inesse dulcedini lut aerius bracteæ fucus, aut picta nebu gius, quam dum videtur oblectat: Cham stiolæ vice, quæ de subiectis sumit col sentio ex epistola tua, aliud ex conscie tu me audes facundissimorum homin gnari? tu, inquam, mihi ista; qui te ultra tionem hominum protulisti. Quisquam tet, ut comparatus tibi non sordeat? (Æsopi venustatem, quis ad sophistic conclusiones, quis ad enthymemata D aut opulentiam Tullianam, aut propriet

'Quis ita affectat singula, ut tu
Quid enim aliud es, quam ex
rtium ingenio collecta perfectio?
, fili Symmache, non vereor, ne
:ta videantur esse, quam verius.
dem meam, mentis, atque dicto-
omitatu degimus ambo, ævo di-
eris militiæ præmia tiro merui-
m iam veteranus exercui. In co-
fui nedum me peregrem existimes
i: in comitatu, inquam, qui fron-
it, mentes tegit: ibi me et paren-
t si quid utroque carius est, cario-
ti. Sed abeamus ab his: ne isthæc
ad illam Sosiæ formidinem videa-
d quoque, quod pæne præterii, qua
sti, ut ad te didascalicum aliquod
rmonem protrepticum mitterem?
cendus adhuc, si essem id ætatis
go te vegetum, atque alacrem com-
era et Musas hortabor, ut canant:
nt: et auras, ut vigeant: et igues,
ebo: aut, si quid invitis quoque
superfluus instigator agitabo. Sat
quod aliquid meorum, me pœni-
est; quod bona fortuna in manus
t. Nam si contra id evenisset, nec
es, placere me posse. Hæc ad li-
sint: cætera, quæ noscere habes,
Sic quoque iam longa est episto-
liarem domus nostræ, si quid ta-
onctandum arbitraris, allego: si-
cum caussam adventus eius agno-
m, quod ex parte fovisti. Vale.

n Grammaticum Trevirorum,
lendis Ianuariis ab Imperatore
datas, reddi fecit.

it hic tibi fructus honoris,
m munus habere manus.
gradus est, Quæstoris amici
is excubuisse tuis.
regale nomisma Philippos
ro, quot duo Geryones:
; demtoque triente Camœnæ:
erram sidera Zodiaci:
is Romana, Albanaque fata:
oris, quotque domi resides.
te aperit stridentia Circus:
m quod patet ad stadium.
iuntur apes; et versus Homeri:
elagus profluit, aut refluit.
quot dramata fabellarum,
qui iacet in gremio.
geometrica forma favorum
is omnibus, et mediis.
s numerus, solusque probatur;
impar partibus æquiparat.
inos qui conserit unus,
m congeminatus habet,
i subterque supraque locati,
Iyadas, Pleiadasque simul.

* * *

obilis Harmonio,
Claranus, quē Scaurus, et Aspers
rret Varro, priorque Crates,
um collegit corpus Homeri,
uriis versibus apposuit:
decus; Latiæque Camœnæ,
miscet, et Ammineum.

19. *Ausonius Pontio Paulino filio.*

Condiderat iam solis equos Tartessia Calpe:
Stridebatque freto Titan insignis Ibero:
Iam succedentes quatiebat Luna iuvencas:
Vinceret ut tenebras radiis, velut æmula fratris.
Iam volucres, hominumque genus superabile curis,
Mulcebant placidi tranquilla oblivia somni.
Transierant idus, medius suprema December
Tempora venturo properabat iungere Iano.
Et nonas decimas ab se nox longa Kalendas
Iugiter acciri celebranda ad festa iubebat.

Nescis, puto, quid velim tot versibus dicere. Medius fidius neque ipse bene intelligo: tamen suspicor. Iam prima nox erat ante diem nonum decimum Kalendarum Ianuariarum, cum redditæ sunt mihi literæ tuæ oppido quam literatæ. His longe iucundissimum poema subdideras, quod de tribus Suetonii libris, quos ille de regibus dedit, in epitomen coegisti, tanta elegantia, solus ut mihi videare assecutus, quod contra rerum naturam est, brevitas ut obscura non esset. In his versibus ego ista cognovi:

Europamque Asiamque duo vel maxima terræ
Membra: quibus Lybiam dubie Sallustius addit,
Europæ adiunctam: possit cum tertia dici:
Regnatas multis, quos fama obliterat, et quos
Barbara Romanæ non tradunt nomina linguæ,
Illibanum, NumidamqueAvelim, Parthumq; Vono-
Et Caranum, Pellæa dedit qui nomina regum. (nemo
Quique Magos docuit mysteria vana Necepsus:
Et qui regnavit sine nomine mox Sesoostris.

Hæc tu quam perite, et concinne, quam modulate et dulciter, ita iuxta naturam Romanorum accentuum enuntiasti, ut tamen veris, ac primigeniis vocibus sua fastigia non perirent. Iam quid de eloquentia dicam? Liquido adiurare possum, nullum tibi ad poeticam facundiam Romanæ iuventutis æquari. Certe ita mihi videris. Si erro, pater sum, fer me: et noli exigere iudicium, obstante pietate. Verum cum pie diligam: sincere ac severe iudico. Affice me, oro, tali munere frequenter: quo et oblector, et honoror. Accessit tibi in artem poeticam mellea adulatio. Quid enim aliud agunt,

Audax Icario qui fecit nomina ponto,
Et qui Chalcidicas moderate enavit ad arces,

nisi ut et vegetam, et sublimem alacritatem tuam, temeritatem voces: me vero, et consultum, et quem filius debeat imitari, salutari prudentia præditum dicas? Quod equidem contra est. Nam tu summa sic appetis, ut non decidas: senectus mea satis habet, si consistat. Hæc ad te breviter, et illico, vesperis illius secuto mane dictavi. Ita enim tabellarius tuus, ut epistolam referret, instabat. Nam si mihi otium fuerit, oblectabile negotium erit ad te prolixius delirare, te ut eliciam, mihi ut satisfaciam. Vale.

20 *Ausonius Paulino S. P. D.*

Paulino Ausonius. Metrum sic suasit, ut esses
Tu prior, et nomen prægrederere meum.
Quanquam et fastorum titulo prior, et tua Romæ
Præcessit nostrum sella curulis ebur.
Et quæ iamdudum tibi palma poetica pollet,
Lemnisco ornata est, quo mea palma caret.
Longævæ tantum superamus honore senectæ.
Quid refert? cornix non ideo ante cycnum.
Nec quia mille annos vivit Gangeticus ales,
Vincit centum oculos, regie pavo, tuos.
Cedimus ingenio, quantum præcedimus ævo.
Assurgit Musæ nostra Camœna tuæ.
Vive, vale: et totidem venturos consere Ianos,
Quot tuus, aut noster conseruere patres.

21. *Ausonius Paulino suo S. D.*

Quanto me affecit beneficio, non delata quidem, sed suscepta querimonia mea, Pauline fili! veritus displicuisse oleum, quod miseras, munus iterasti: addito etiam Barcinonensis muriæ condimento, cumulatius præstitisti. Scis autem me id nomen Muriæ, quod in usu vulgi est, nec solere, nec posse dicere: cum scientissimi veterum, et Græca vocabula fastidientes, Latinum in Gari appellatione non habeant. Sed ego quocumque nomine loquar, liquor iste Sociorum vocatur. Vale.

Iam patinas implebo meas, ut parcior ille
Maiorum mensis applaria succus inundet.

Quid autem tam amabile, tamque hospitale, quam quod tu, ut me participes, delicias tuas in ipsa primitiarum novitate defraudas? o melle dulcior, o gratiæ venustate festivior, o ab omnibus patrio stringende complexu! Sed hæc, atque alia huiusmodi documenta liberalis animi, alicui fortasse, et aliquando, quamvis rarius; illud de epistolaru[illegible]-tione, de poematis iucunditate, de in[illegible]-tinuatione, iuro omnia, nulli unqua[illegible]-turum, etsi fateatur imitandum. D[illegible], ut iubes faciam. Exquisitius univ[illegible]t quamvis per te manus summa contig[illegible]-perfluæ expolitionis adhibebo: magi[illegible], quam ut perfectis aliquid adiicia[illegible], ne sine corollario poetico tabell[illegible]t, paucis iambicis præludendum pu[illegible]ill[illegible]d a me heroico metro desideras, inchoatur. ist[illegible], ita te et Hesperium salvos habeam, quod spa[illegible]-brationculæ unius effusi, quanquam hoc i[illegible]e probabunt, tamen nihil diligentiæ ulterioris [illegible]-runt. Vale.

Iambe Parthis, et Cydonum spiculis,
Iambe pinnis alitum velocior,
Padi ruentis impetu torrentior,
Magna sonoræ grandinis vi densior,
Flammis corusci fulminis vibratior,
Iam nunc per auras Persei talaribus,
Petasoque ditis Arcados vectus, vola.
Si vera fama est Hippocrene, quam pedis
Pulsu citatam cornipes fodit fremens:
Tu fonte in ipso procreatus Pegasi,
Primus novorum metra iunxisti pedum:
Illicque Musis concinentibus novem,
Cædem in draconis concitasti Delium.
Fer hanc salutem præpes et volucripes
Paulini ad usque mœnia. Hebromagum loquor.
Et protinus, iam si resumtis viribus
Alacri refecti corporis motu viget,
Salvere iussum mox reposce mutuum.
Nihil moreris: iamque dum loquor, redi,
Imitatus illum stirpis auctorem tuæ:
Triplici furentem qui Chimæram incendio
Supervolavit, tutus igne proximo.
Dic et Valere: dic, Avere te iubet
Amicus, et vicinus, et fautor tuus,
Honoris auctor: altor ingenii tui.
Dicet magister, dic parens, dic omnia
Blanda atque sancta caritatis nomina.
Aveque dicto, dic Vale, et actutum redi.
Quod si rogabit, quid super scriptis novis
Maturus ævi, nec rudis diiudicem:
Nescire dices, sed paratum iam fore
Heroicorum versuum plenum essedum.
Cui subiugabo de molarum ambagibus,
Qui machinali saxa volvunt pondere,
Tripedes caballos terga ruptos verbere.
His ut vehantur tres sodales nuntii.
Fors et rogabit, quos sodales dixeris
Simul venire: dic, trinodem Dactylu
Vidi paratum crucianti canterio:
Spondæus illi lentipes ibat comes,
Paribus moratur qui locis cursum me
Mihique similis, semper adversus tan
Nec par, nec impar, qui Trochæus dic
Hæc fare cursim, nec moratus pervola
Aliquid reportans interim munusculi
De largitate musici promtarii.

22. *Ausonius Paulino s*

Multas, et frequentes mihi gratiæ tua
casio subinde nata concinnat, et natur
benigna conciliat, Pauline fili. Nam q
cente me, abnuis, magis acuis procaci
tundis: ut nunc quoque in causa Philo
ris quondam mei experiere: qui apud
conditis mercibus, quas per agros div
concesso ab hominibus tuis usus hospi
periclitatur expelli. Quod nisi indul
me, ut et mora habitandi ad commod
tur: et nauso, aliave quavis navi usq
præbita, frugis aliquantulum nostræ
Lucaniacus ut inopia liberetur matur
milia hominis literati non ad Tullii fr
sed ad Curculionem Plauti pertinebit.
lius impetrarem, aut quo maiorem v
stiam, si negares; concinnatam iambis
ad te epistolam misi, ne subornatum
larium, si ad te sine signi fide veniret
tem, non ut Plautus ait,

Per ceram, et linum, literasque int
Sed per poeticum characterem mag
tanquam signum impressum iudicare

Philon, meis qui villicatus prædiis,
Ut ipse vult, epitropos,
(Nam gloriosum Græculus nomen
Quod sermo fucat Doricus)
Suis querelis asserit nostras preces:
Quas ipse lentus prosequor.
Videbis ipsum, qualis adstet comm
Imago fortunæ suæ,
Canus, comosus, hispidus, trux, att
Terentianus Phormio.
Horrens capillis ut marinus asperis
Echinus, aut versus mei.
Hic sæpe falsus messibus vegrandib
Nomen perosus villici,
Semente sera, sive multum præcoqu
Et siderali inscitia,
Cœlum lacessens, seque culpæ subtr
Reos peregit cœlites.
Non cultor instans, non arator gna
Promusque, quam condus magis,
Terram infidelem, nec feracem crim
Negotiari maluit.
[Mercatur quoquo foro venalium.]
Mutuator ad Græcam fidem.
Sapiensque supra Græciæ septem vi
Octavus accessit sophos.
Et nunc paravit triticum casco sale,
Novusque pollet emporus.
Adit inquilinos, rura, vicos, oppida,
Soli et sali commercio;
Acatis, phaselis, lintribus, stlatis, n
Tarnim et Garumnam permeat;
Ac lucra damnis, damna mutans fra
Se ditat, et me pauperat.

vectus Hebromagum tuam,
mercibus.
* * * * *
devehat
* * * * *
s, ut refert,
ne graveris hospitem,
* * * * *
navis auxilio tuæ,
us oppidi,
a et Saguntina fame,
beret.
m munus abs te accepero,
uam Ceres.
m, sive Epimenidem vocant,
n Buzygen,
erendos nomini.
oc fiet tuum.

usonius Paulino.

ræ fuerat querimonia chartæ,
te, Pauline, inflectere posset,
landa obiurgatio vocem.
t alta silentia sacris
rstas in lege tacendi.
let, si quis tibi iure paterno
c, maneasque obnoxius hæres?
s timor: at tibi nullus
m missæ, acceptæque salutis
el si tibi proditor instat,
vior censura timetur,
uo sæpe occulta teguntur.
quam sæva licentia regis
per licia texta querelas
aandavit crimina telis:
malo commisit amores
tacituro conscia pomo.
s vitium regale minister
u texit fidissima tellus:
ento cantavit arundo.
; arescens charta tenebit
: prodentur scripta favillis.
m scytalen imitare, libelli
i tereti circumdata ligno
ns versu: qui deinde solutus
sparso dabit ordine formas,
ligni replicetur in orbem.
celandi ostendere formas,
terum reserare loquelas,
, times, nostræque vereris
Tanaquil tua nesciat istud.
s, nec dedignare parentem
sum tuus altor, et ille
, primus largitor honorum,
m qui te collegia duxi.

usonius Paulino S.

ue, iugum, quod certa fovebat
uod positu, et tolerabile iunctis,
concordia mitis habenis:
gam seriem volventibus annis
m, nunquam querimonia movit,
pepulit, non ira, nec error,
is malesuadæ credula causis
nilis suspicio culpas.
n mite iugum: quod utriq; parentes
m traxere ab origine vitæ,
s hæredibus usque manere
nga dies dissolveret ævum.
eta fides, nec cura laborat
es: sed sponte feruntur
Incustoditum sibi continuantia cursum.
Hoc tam mite iugum docili cervice subirent
Martis equi, stabuloque feri Diomedis abacti:
Et qui mutatis ignoti Solis habenis
Fulmineum Phaethonta Pado mersere iugales.
Discutitur, Pauline, tamen: nec culpa duorum
Ista, sed unius tantum tua: namque ego semper
Contenta cervice feram: consorte laborum
Destituor: nec tam promtum gestata duobus
Unum deficiente pari perferre sodalem.
Non animus, viresque labant; sed iniqua ferendo
Conditio est oneri, cum pondus utrumque relicto
Ingruit, accedunt que alienæ pondera libræ.
Sic pars ægra hominis trahit ad contagia sanum
Corpus, et exigui quamvis discrimine membri,
Tota per innumeros artus compago vacillat.
Obruar usque tamen, veteris ne desit amici
Me durante fides: memorique ut fixa sub ævo
Restituant profugum solatia casta sodalem.
Impie, Pirithoo disiungere Thesea posses,
Euryalumque suo socium secernere Niso.
Te suadente fugam, Pylades liquisset Orestem;
Nec custodisset Siculus vadimonia Damon.
Quantum oblectamen populi, quæ vota bonorum
Sperato fraudata bono? gratantia cuncti
Verba loquebantur: iam nomina nostra parabant
Inserere antiquis ævi melioris amicis.
Cedebat Pylades: Phrygii quoque gloria Nisi
Iam minor, et promissa obiens vadimonia Damon.
Nos documenta magis felicia: qualia magnus
Scipio, longævique dedit sapientia Læli.
Nos studiis animisque isdem, miracula cunctis:
Hoc maiora, pares fuimus quod dispare in ævo.
Ocius illa iugi fatalis solvere lora
Pellæum potuisse ducem reor, abdita opertis
Principiis, et utroque caput celantia nodo.
Grande aliquod verbum nimirum diximus, ut se
Inferret nimiis vindex Rhamnusia votis;
Arsacidæ ut quondam regis non læta triumphis
Grandia verba premens, ultrix Dea Medica belli
Sistere Cecropidum in terris monumenta paranti
Obstitit, et Graio iam iam fingenda tropæo,
Ultro etiam victis Nemesis stetit Attica Persis.
Quæ tibi Romulidas proceres vexare libido est?
In Medos, Arabasque tuos per nubila, et atrum
Perge chaos. Romana procul tibi nomina sunto.
Illic quære alios oppugnatura sodales:
Livor ubi iste tuus, ferrugineumque venenum
Opportuna tuis inimicat pectora fucis.
Paulinum Ausoniumque, viros, quos sacra Quirini
Purpura, et auratus trabeæ velavit amictus,
Non decet insidiis peregrinæ cedere divæ.
Quid queror, Eoique insector crimina monstri?
Occidui me ripa Tagi, me Punica lædit
Barcino, me bimaris iuga ninguida Pyrenæi.
Quæque suo longe dirimit provincia tractu
Trans montes, solemque alium, trans flumina et ar-
Et quod terrarum cœlique extenditur inter (bes,
Emeritensis Anæ, lataque fluenta Garumnæ.
Quod si intervallis spatium tolerabile limes
Poneret exiguus; (quamvis longa omnia credant,
Qui simul esse volunt;) faceret tamen ipsa propinquos
Cura locos, mediis iungens distantia verbis,
Mœnibus e patriis formam quoque vestis et oris.
Santonus ut sibi Burdigalam, mox iungit Aginnum
Illa sibi, et populos Aquitanica rura colentes:
Utque duplex Arelas, Alpinæ tecta Viennæ,
Narbonemque pari spatio sibi conserit; et mox
Quincuplicem socias tibi, Martie Narbo, Tolosam-

Hoc mihi tium vicinis mœnibus esset,
Tunc ego nostris aptum complecterer ulnis:
Afflaretque tuas aures nostræ aura loquelæ.
Nunc tibi trans Alpes, et marmoream Pyrenen
Cæsareæ Augustæ domus est. Tyrrhenica propter
Tarraco, et ostrifero superaddita Barcino ponto.
Teringa Burdigalæ, trino me flumina cœtu
Secernunt turbis popularibus: otiaque inter
Vitiferi exercent colles, lætumque colonis
Uber agri, tum prata virentia, tum nemus umbris
Mobilibus, celebrique frequens ecclesia vico:
Totque mea in Novero sibi proxima prædia pago,
Dispositis totum vicibus variata per annum,
Egelidæ ut tepeant hiemes, rabidosque per æstus
Aspirent tenues frigus subtile Aquilones.
Te sine sed nullus grata vice provenit annus.
Ver pluvium sine flore fugit. Canis æstifer ardet.
Nulla autumnales variat Pomona sapores:
Effusaque hiemem contristat Aquarius unda.
Agnoscisne tuam, Ponti dulcissin
Nam mihi certa fides, nec commu
Paulini illius veteris reverentia du
Quæque meo, atque tuo fuerat c
Si tenui facilis cuiquam fuit arc
Aut præter dominum vibrabilis
Nos quoque tam longo Rhamn
Sed cur tam mœsto sero tristi
Et non in meliora animus se
Sit procul iste m
Si genitor natusq
Accipiat, nostro
Ne sparsam rapta
Per dominos, vete
Teque vagum toto, quam longe
Immemorem veterum, peregrini
Accurre, o nostrum decus, o mea maxima cura,
Votis, ominibusque bonis, precibusque vocatus,
Appropera; dum tu iuvenis, dum nostra senectus
Servat inexhaustum tibi gratificata vigorem.
Et quando iste meas impellet nuntius aures?
Ecce tuus Paulinus adest: iam ninguida linquit
Oppida Iberorum, Tarbellica iam tenet arva.
Hebromagi iam tecta subit; iam prædia fratris
Vicina ingreditur; iam labitur amne secundo;
Iamque in conspectu est; iam prora obvertitur amni;
Ingressusque sui celebrata per ostia portus
Totum occursantis populi prævertitur agmen:
Et sua prætericns, iam iam tua limina pulsat.
Credimus? an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

25. *Ausonius Paulino suo S.*

Quarta tibi hæc notos detexit epistola questus,
Pauline: et blando residem sermone lacessit.
Officium sed nulla pium mihi pagina reddit,
Fausta salutigeris adscribens orsa libellis.
Unde istam meruit non felix charta repulsam,
Spernit tam longo cessatio quam tua fastu?
Hostis ab hoste tamen per barbara verba salutem
Accipit: et salve mediis intervenit armis.
Respondent et saxa homini: percussus ab antris
Sermo redit: redit et nemorum vocalis imago:
Litorei clamant scopuli, dant murmura rivi,
Hyblæis apibus sepes depasta susurrat.
Est et arundineis modulatio musica ripis:
Cumque suis loquitur tremulum coma pinea ventis.
Incubuit foliis quotiens levis Eurus acutis,
Dindyma Gargarico respondent cantica luco.
Nil mutum natura dedit: non aeris ales,
Quadrupedesve silent, habet et sua sibila serpens,
Et pecus æquoreum tenui vice vocis anhelat.
Cymbala dant flictu sonitum, dant pu
lcta pedum: tentis reboant cava tymp
Isiacos agitant Mareotica sistra tumul
Nec Dodonæi cessat tinnitus aheni,
In numerum quotiens radiis ferientibu
Respondent dociles moderato verbere p
Tu velut Œbaliis habites taciturnus A
Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signe
Obnixum, Pauline, taces: agnosco pudor
Quod vitium fovet ipsa suum cessatio in
Dumque pudet tacuisse diu, placet offici
Non servare vices: et amant longa otia cu
Quis prohibet Salve atque Vale brevitate
Scribere? felicesque notas mandare libel
Non ego longinquos ut texat pagina versu
Postulo: multiplicique oneres sermone ta
Una fuit tantum, qua respondere Lacon
Litera: et irato regi placuere negantes.
Est etenim comis brevitas: sic fama rena
Pythagoram docuisse refert, cum multa
Ambiguis sererent verbis, contra omnia
Est, respondebat, vel Non. O certa loque
Regula! nam brevius nihil est, nec plenii
Quæ firmata probant, aut infirmata relid
Nemo silens placuit: multi brevitate loq
Verum ego quo stulte dudum spatiosa lo
Provehor? ut diversa sibi vicinaque culp
Multa loquens, et cuncta silens; non am
Nec possum reticere iugum quod libera
Fert pietas, nec amat blandis postponere
Vertisti Pauline tuos dulcissime mores?
Vasconis hoc saltus, et ninguida Pyrena
Hospitia, et nostri facit hoc oblivio cœli
Imprecer ex merito quid non tibi Iberic
Te populent Pœni: te perfidus Annibal
Te belli sedem repetat Sertorius exul.
Ergo meum, patriæque decus, columenq
Bilbilis, aut hærens scopulis Calagorris
Aut quæ deiectis iuga per scruposa ruin
Arida torrentem Sicorim despectat Hib
Hic trabeam, Pauline, tuam, Latiamqu
Constituis, patriosque istic sepelibis ho
Quis tamen ista tibi tam longa silentia
Impius ut nullos hic vocem vertat in us
Gaudia non illum vegetent: non dulcia
Carmina, non blandæ modulatio flexa q
Non fera, non illum pecudes, non mulce
Non quæ pastorum nemoralibus abdita
Solatur nostras Echo resecuta loquelas.
Tristis, egens, deserta colat: tacitusque
Alpini convexa iugi: ceu dicitur olim
Mentis inops, cœtus hominum, et vestig
Avia perlustrasse vagus loca Bellerophon
Hæc precor: hanc vocem Bœotia numi
Accipite: et Latiis vatem revocate Camo

AD GRATIANUM IMP. DISCIP

GRATIARUM ACTIO PRO CONSULAT

Ago tibi gratias, Imperator Auguste; si tiam referrem. Sed nec tua fortuna desid nerandi vicem: nec nostra soggerrit rest cultatem. Privatorum ista copia est, inter nificos. Tua beneficia ut maiestate præcell tuum non reposcunt. Quod solum igitur est, gratias ago: verum ita, ut apud Deum sentiendo copiosius, quam loquendo. Atque crario modo imperialis oraculi, qui loc tranquillo et pavore venerabili raro eunde

tat et vultum: sed usquequaque gratias ago, tum
s, tum loquens, tum in cœtu hominum, tum
mecum, et cum voce patui, et cum meditatione
i, omni loco, actu, habitu, et tempore. Nec mi-
si ego terminum non statuo tam grate profiten-
m tu finem facere nescias honorandi. Quis e-
ecus est, aut dies, qui non me huius, aut similis
ationis admoneat? Admoneat autem? O iner-
gnificationis ignavæ! Quis, inquam, locus est,
n beneficiis tuis agitet, inflammet? Nullus, in-
, Imperator Auguste, quin admirandam speciem
eneratiouis incutiat: non palatium, quod tu,
rribile acceperis, amabile præstitisti: non fo-
t basilica olim negotiis plena, nunc votis, vo-
pro tua salute susceptis: (nam de sua, cui non
erante securitas?) non curia honorificis modo
cretis, olim sollicitis mœsta querimoniis: non
um, in quo occursus gaudentium plurimorum
em patitur solum gratulari; non domus com-
secretum. Lectus ipse ad quietem datus, bene-
m tuorum reputatione tranquillior. Somnus
r omnium, imagines tuas offert. Ipsa autem
honoris, sella curulis, gloriosa pompis impe-
officii, in cuius me fastigio (ex qua mediocrita-
suisti, quotiens a me cogitatur, vincor magni-
, redigor ad silentium, non ingratus bene-
sed oppressus. Ades enim locis omnibus. Nec
iramur licentiam poetarum, qui omnia Deo
dixerunt. Spem superas, cupienda prævenis,
æcurris: quæque animi nostri celeritas Divi-
star affectat, benificiis præeuntibus antecedi-
æstare tibi est, quam nobis optare, velocius.
gitur gratias, optime Imperator. Ac si quis
rmonem meum iisdem verbis tam sæpe repeti-
opiæ loquentis assignat, experiatur hoc idem
ui: sed nihil poterit proferre facundius. Agun-
m gratiæ, non propter maiestatis ambitum,
e argumentis, Imperatori fortissimo: testis
o pacatus anno et Danubii limes, et Rheni.
lissimo: ostentat hoc dives exercitus. Indul-
simo: docet securitas erroris humani. Consul-
: probat hoc tali Principe Oriens ordinatus.
no: huius vero laudis locupletissimum testi-
m est pater divinis honoribus consecratus:
filii ad imperium frater ascitus: a contume-
i patruus vindicatus: ad Præfecturæ collegium
um patre coniunctus: ad Consulatum præce-
vectus. Possem ire per omnes appellationes
uas olim virtus dedit, quas proxime fortuna
sit, quas adhuc indulgentia divina medita-
ocarem Germanicum, deditione gentilium:
nnicum, traductione captorum: vincendo, et
endo, Sarmaticum. Connecterem omnia meri-
utis, et cognomina felicitatis: sed alia est ista
a, et suo parata secreto: cum placuerit si-
r, et breviter omnia, quæ novimus, indicare,
sequi: ut qui terrarum orbem unius tabulæ
circumscribunt, aliquanto detrimento ma-
inis, nullo dispendio veritatis. Nunc autem,
diei huius proprium, de Consulatu gratias
Sed procurrunt et aliæ dignitates, atque in
gratulationis erumpunt, ac se prius debere
ntur. Tot gradus nomine Comitis propter tua
enta congesti ex tuo merito; te ac patre prin-
, Quæstura communis: et tui tantum præfe-
beneficii, quæ et ipsa non vult vice simplici
ari, liberalius divisa quam iuncta: cum te-
s duo integrum, neuter desideret separatum.
a, ut paulo ante promisi, habebunt sui mune-

ris peculiare secretum. Consulatus hic meus orat, atque obsecrat, ut obnoxiam tibi uni sinas fieri eius dignitatem, quem omnibus prætulisti. Quot quidem et ipse sibi invenit gradus? Cum clarissimo viro collega meo honore coniunctus, nuncupatione prælatus, Consul ego, Imperator Auguste, munere tuo non passus septa, neque campum, non suffragia, non puncta, non loculos: qui non prensaverim manus, nec consalutantium confusus occursu, aut sua amicis nomina non reddiderim, aut aliena imposuerim: qui Tribus non circumivi, Centurias non adulavi, iure vocatis classibus non intremui, nihil cum sequestre deposui, cum diribitore nil pepigi. Romanus populus, Martius campus, equester ordo, rostra, ovilia, senatus, curia, unus mihi omnia Gratianus. Iure meo, Auguste Maxime, affirmare possum incolumi omnium gratia, qui ad hunc honorem diversa unquam virtute venerunt, venturique sunt, (suus enim cuique animus, suum meritum, sibique mens conscia est) iure, inquam, meo affirmare possum, me mihi videri a cæteris esse secretum. Sunt, quos votorum cruciat inanitas: non optavi: quos exercet ambitus: non petivi: qui assiduitate exprimunt: non coegi: qui offeruntur occasione: non affui: quos iuvat opulentia; obstat temporum disciplina. Non emi: nec possum continentiam iactare; non habui. Unum præstare tentavi, et hoc ipsum quasi meum vindicare non possum; in tua enim positum est opinione, si merui. Fecisti autem, et facies alios quoque Consules, piissime Gratiane, sed non et causa pari. Viros gloriæ militaris: habent enim tecum, ut semper laboris, ita dignitatis plerumque consortium, virtutis quam honoris antiquiore collegio: viros nobilitatis antiquæ: dantur enim multa nominibus; et est Roma pro merito: viros fide inclytos et officiis probatos: quorum me etsi non secerno numero, tamen, quod ad honoris viam pertinet, ratione dispertio. Quartum hunc gradum novi beneficii tui, Auguste, constituis auferre tibi ipsi, quo alter ornetur; bona animi tui ad alienam referre præstantiam, eruditionemque naturæ, quam Deo et patri et tibi debes, ad alterius gratiam gratius retorquere, quam verius. Tua hæc verba sunt a te mihi scripta: Solvere te, quod debebas: et adhuc debere, quod solveris. O mentis aureæ dictum bracteatum! o de pectore candidissimo lactei sermonis alimoniam! Quisquamne tam parcus est in ostentatione beneficii? quisquam pondus gratiæ suæ vim meriti profitetur alieni? quisquam denique quod indulget, quasi ab obnoxio deferatur, pretium mavult vocare, quam donum? Certent huic sententiæ veteres illi et Homerici oratores, subtilis deducta oratione Menelaus, et instar profundæ grandinis ductor Ithacesius, et melleo delibutus eloquio iam tertiæ Nestor ætatis: sed neque ille concinnius eloquetur, qui se Laconica brevitate collegit: neque ille contortius, qui cum sensibus verba glomeravit: nec iste dulcius, cuius lenis oratio mulcendo potius, quam extorquendo persuasit. Solvere te dicis, quod debebas: et debiturum esse, cum solveris. Auguste iuvenis, cœli tibi et humani generis rector hoc tribuat, ut prælatus antiquis, quos etiam elegantia sententiæ istius antecessisti, vincas propria singulorum; in Menelao regiam dignationem, in Ulixe prudentiam, in Nestore senectutem. Subiiciet aliquis, ista quidem adeptus es: sed effare, quo merito? Quid me oneras sciscitator? Rationem felicitatis nemo reddit. Deus, et qui Deo proximus, tacito munera dispertit arbitrio: et beneficiorum suorum indignat… per homines stare iudicium, mavult de subditis dedisse

Hoc mihi ium viciniis mœnibus esset,
Tunc ego ostris aptum complecterer ulnis:
Afflaretque aures nostræ aura loquelæ.
Nunc tibi trans Alpes, et marmoream Pyrenen
Cæsareæ Augustæ domus est. Tyrrhenica propter
Tarraco, et ostrifero superaddita Barcino ponto.
Teriuga Burdigalæ, trino me flumina cœtu
Secernunt turbis popularibus: otiaque inter
Vitiferi exercent colles, lætumque colonis
Uber agri, tum prata virentia, tum nemus umbris
Mobilibus, celebrique frequens ecclesia vico:
Totque mea in Novero sibi proxima prædia pago,
Dispositis totum vicibus variata per annum,
Egelidæ ut tepeant hiemes, rabidosque per æstus
Aspirent tenues frigus subtile Aquilones.
Te sine sed nullus grata vice provenit annus.
Ver pluvium sine flore fugit. Canis æstifer ardet.
Nulla autumnales variat Pomona sapores:
Effusaque hiemem contristat Aquarius unda.
Agnoscisne tuam, Ponti del
Nam mihi certa fides,
Paulini illius veteris
Quæque meo, atque t
Si tendi facilis cuiqu
Aut præter dominum
Nos quoque tam long
Sed cur tam mœsto se
Et non in meliora anim
Sit procul iste met
Si genitor natusq
Accipiat, nostro
Ne sparsam rapta
Per dominos, veteri
Teque vagum toto, quam long
Immemorem veterum, peregri
Accurre, o nostrum decus, o mea cura,
Votis, ominibusque bonis, precibusque vocatus,
Appropera; dum tu iuvenis, dum nostra senectus
Servat inexhaustum tibi gratificata vigorem.
Et quando iste meas impellet nuntius aures?
Ecce tuus Paulinus adest: iam ninguida linquit
Oppida Iberorum, Tarbellica iam tenet arva.
Hebromagi iam tecta subit; iam prædia fratris
Vicina ingreditur; iam labitur amne secundo;
Iamque in conspectu est; iam prora obvertitur amni;
Ingressusque sui celebrata per ostia portus
Totum occursantis populi prævertitur agmen;
Et sua præteriens, iam iam tua limina pulsat.
Credimus? an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

25. *Ausonius Paulino suo S.*

Quarta tibi hæc notos detexit epistola questus,
Pauline: et blando residem sermone lacessit.
Officium sed nulla pium mihi pagina reddit,
Fausta salutigeris adscribens orsa libellis.
Unde istam meruit non felix charta repulsam,
Spernit tam longo cessatio quam tua fastu?
Hostis ab hoste tamen per barbara verba salutem
Accipit: et salve mediis intervenit armis.
Respondent et saxa homini: percussus ab antris
Sermo redit: redit et nemorum vocalis imago:
Litorei clamant scopuli, dant murmura rivi,
Hyblæis apibus sepes depasta susurrat.
Est et arundineis modulatio musica ripis:
Cumque suis loquitur tremulum coma pinea ventis.
Incubuit foliis quotiens levis Eurus acutis,
Dindyma Gargarico respondent cantica luco.
Nil mutum natura dedit: non aeris ales,
Quadrupedesve silent, habet et sua sibila serpens,
Et pecus æquoreum tenui vice vocis anhelat.
Cymbala dant flictu sonitum, dant p
Icta pedum: tentis reboant cava tymp
Isiacos agitant Mareotica sistra t
Nec Dodonæi cessat tinnitus aheni,
In numerum quotiens radiis ferientibu
Respondent dociles moderato verbere p
Tu velut Œbaliis habites taciturna A
Aut tua Sigalion Ægyptius oscula sign
Obnixum, Pauline, taces: agnosco pud
Quod vitium fovet ipsa suum cessatio i
Dumque pudet tacuisse diu, placet offi
Non servare vices: et amant longa olia c
Quis prohibet Salve atque Vale brevitat
Scribere? felicesque notas mandare libell
Non ego longinquos ut texat pagina vers
Postulo: multiplicique onerent sermone t
Una fuit tantum, qua respondere Laco
Litera: et irato regi placuere negantes.
Est etenim comis brevitas: sic fama re
Pythagoram docuisse refert, cum multa
Ambiguis sererent verbis, contra omnia
Est, respondebat, vel Non. O certa loqu
Regula! nam brevius nihil est, nec pleni
Quæ firmata probant, aut infirmata reli
Nemo silens placuit: multi brevitate lo
Verum ego quo stulte dudum spatiosa le
Provehor? at diversa sibi vicinaque culp
Multa loquens, et cuncta silens; non amb
Nec possum reticere iugum quod libera m
Fert pietas, nec amat blandis postponere
Vertisti Pauline tuos dulcissime mores?
Vasconis hoc saltus, et ninguida Pyren
Hospitia, et nostri facit hoc oblivio cœli?
Imprecer ex merito quid non tibi Iberia
Te populent Pœni: te perfidus Annibal
Te belli sedem repetat Sertorius exul.
Ergo meum, patriæque decus, columenq
Bilbilis, aut hærens scopulis Calagurris
Aut quæ deiectis iuga per scruposa ruin
Arida torrentem Sicorim despectat Iler
Hic trabeam, Pauline, tuam, Latiasque
Constituis, patriosque istic sepelibis hon
Quis tamen ista tibi tam longa silentia s
Impius ut nullos hic vocem vertat in usu
Gaudia non illum vegetent: non dulcia
Carmina, non blandæ modulatio flexa qu
Non fera, non illum pecudes, non mulcea
Non quæ pastorum nemoralibus abdita la
Solatur nostras Echo resecuta loquelas.
Tristis, egens, deserta colat: tacitusque p
Alpini convexa iugi: ceu dicitur olim
Mentis inops, cœtus hominum, et vestigia
Avia perlustrasse vagus loca Bellerophont
Hæc precor: hanc vocem Bœotia numin
Accipite: et Latiis vatem revocate Camœn

AD GRATIANUM IMP. DISCIPU

GRATIARUM ACTIO PRO CONSULATU

Ago tibi gratias, Imperator Auguste; si p t iam referrem. Sed nec tua fortuna desider nerandi vicem: nec nostra suggerit resti cultatem. Privatorum ista copia est, inter m nificos. Tua beneficia ut maiestate præcella tuum non reposcunt. Quod solum igitur n est, gratias ago: verum ita, ut apud Deum f sentiendo copiosius, quam loquendo. Atque crario modo imperialis oraculi, qui loc tranquillo et pavore venerabili raro eadem

ad unoquoque gratias ago, tum ,, tum in cœtu hominum, tum voce potui, et cum meditatione tu, habitu, et tempore. Nec mi- mi non statum tam grate profiten- ter- ne a- benerandi. Quis e- ,- qui non me hujus, aut similis erat? Admoneat autem? O mer- ignava! Quis, inquam, locus est, is agitet, inflammet? Nullus, in- geste, quin admirandam speciem cultat: non palatium, quod tu, -, amabile præstitisti: non fo- u regotiis plena, nunc votis, ve- susceptis: nam de sua, cui non as? non curia honorificis modo sollicitis mœsta querimoniis: non cursus gaudentium plurimorum lum gratulari, non domus com- tas ipse ad quietem datus, bene- gulatione tranquillior. Somnus magines tuas offert. Ipsa autem curulis, gloriosa prompis impe- ı me fastigio: ex qua mediocrita- ss a me cogitatur, vincor magni- silentium, non ingratus bene- . Ades enim locis omnibus. Nec tiam poetarum, qui omnia Deo m superas, cupienda prævenis, que animi nostri celeritas Divi- beneficiis præeuntibus antecedi- t, quam nobis optare, velocius. optime Imperator. Ac si quis m iisdem verbis tam sæpe repeti- is assignat, experiatur hoc idem oterit proferre facundius. Agun- m propter majestatis ambitum, . Imperatori fortissimo: testis m et Danubii limes, et Rheni. itat hoc dives exercitus. Indul- curitas erroris humani. Consul- talt Principe Oriens ordinatus. laudis locupletissimum testi- divinis honoribus consecratus: ium frater ascitus: a contume- ecatus: ad Præfecturæ collegium iunctus: ad Consulatum præce- m ire per omnes appellationes is dedit, quas proxime fortuna ce indulgentia divina medita- anicum, deditione gentilium: actione captorum: vincendo, et com. Connecterem omnia meri- uma felicitatis: sed alia est ista ala secreto: cum placuerit si- mnia, quæ novimus, indicare, terrarum orbem unius tabulæ ant, aliquanto detrimento ma- pendio veritatis. Nunc autem, oprium, de Consulatu gratias it et aliæ dignitates, atque in erumpunt, ac se prius debere us nomine Comitis propter tua extun merito; te ac patre prin- communis: et tibi tantum præfe- et ipsa non vult vice simplici divisa quam juncta: cum te- s, neuter desideret separatum. le promisi, habebunt sui muneris peculiare secretum. Consulatus hic meus orat, at- que obsecrat, ut obnoxium tibi uni sinas fieri eius di- gnitatem, quem omnibus prætulisti. Quis quidem et ipse sibi invenit gradus? Cum clarissimo viro col- lega meo honore conjunctus, nuncupatione prælatus, Consul ego, Imperator Auguste, munere tuo non pas- sus septa, neque campum, non suffragia, non puncta, non loculos: qui non prensaverim manus, nec consalu- tantium confusus occursu, aut suas amicis nomina non reddiderim, aut aliena imposuerim: qui Tribus non circumivi, Centurias non adulavi, iure vocatis clas- sibus non intremui, nihil cum sequestre deposui, cum diribitore nil pepigi. Romanus populus, Martius campus, equester ordo, rostra, ovilia, senatus, curia, unus mihi omnia Gratianus. Iure meo, Auguste Ma- xime, affirmare possum incolumi omnium gratia, qui ad hunc honorem diversa unquam virtute venerunt, venturique sunt, (suus enim cuique animus, suum meritum, ubique meus conscia est, iure, inquam, meo affirmare possum, me mihi videri a cæteris esse se- cretum. Sunt, quos veterum cruciat inanitas: non optavi: quos exercet ambitus: non petivi: qui assi- duitate exprimunt: non coegi: qui offeruntur occasio- ne: non afflui: quos iuvat opulentia; obstat temporum disciplina. Non emi: nec possum continentiam iacta- re; non habui. Unum præstare tentavi, et hoc ipsum quasi meum vindicare non possum; in tua enim posi- tum est opinione, si merui. Fecisti autem, et facies alios quoque Consules, piissime Gratiane, sed non et eadem pari. Viros gloriæ militaris: habent enim te- cum, ut semper laboris, ita dignitatis plerumque consortium, virtutis quam honoris antiquiore colle- gio: viros nobilitatis antiquæ: dantur enim multa no- minibus; et est Roma pro merito: viros fide inclytos et officiis probatos: quorum me etsi non secerno numero, tamen, quod ad honoris viam pertinet, ratione disper- tio. Quartum hunc gradum novi beneficii tui, Augu- ste, constituis auferre tibi ipsi, quo alter ornetur; bona animi tui ad alienum referre præstantiam, eruditionemque naturæ, quam Deo et patri et ti- bi debes, ad alterius gratiam gratius retorquere, quam verius. Tua hæc verba sunt a te mihi scripta: Solvere te, quod debebas: et adhuc debere, quod solveris. O mentis aureæ dictum bracteatum! o de pectore candidissimo lactei sermonis alimoniam! Quisquamne tam perconsent in ostentatione beneficii? quisquam pondus gratiæ suæ vim meriti profitetur alieni? quisquam denique quod indulget, quasi ab obnoxio deferatur, pretium mavult vocare, quam donum? Cedant huic sententiæ veteres illi et Ho- merici oratores, subtilis deducta oratione Mene- laus, et instar profundæ grandinis ductor Itha- censis, et melleo delibutus eloquio iam tertiæ Ne- stor ætatis: sed neque ille concinnius eloquetur, qui se Laconica brevitate collegit: neque ille con- tortius, qui cum sensibus verba glomeravit: nec iste dulcius, cuius lenis oratio mulcendo potius, quam extorquendo persuasit. Solvere te dicis, quod debebas: et debiturum esse, cum solveris. Auguste iuvenis, cæli tibi et humani generis rector hoc tri- buat, ut prælatus antiquis, quos etiam elegantia sen- tentiæ istius antecessisti, vincas propria singulorum; in Menelao regiam dignationem, in Ulixe pruden- tiam, in Nestore senectutem. Subiiciet aliquis, ista quidem adeptus es: sed effare, quo merito? Quid me oneras sciscitator? Rationem felicitatis nemo red- dit. Deus, et qui Deo proximus, tacito munera disper- tit arbitrio: et beneficiorum suorum indignatur per homines stare iudicium, mavult de subditis dedisse

ætate succinctum per omnes honoris gradus festina-
ta bonitate proveheres: timere ut videreris, ne in me vita deficeret, dum tibi adhuc aliquid, quod deberes præstare, superesset. Negat Cicero Consularis ultra se habere, quod cupiat. Ego autem iam Consul, et senex, adhuc aviditatem meam iamfatebor. Te videre sæpius in hoc magistratu, Gratiane, desidero: ut et sex Valerii Corvini, et septem Caii Marii, et cognominis tui Augusti tredecim Consulatus unus æquipares. Tibi plures potest ætas et fortuna tua præstare: verum ego in numero parcior, quia tu in munere liberalior: ipsum enim te sæpius hoc honore defraudas, ut et aliis largiaris. Scis enim, I[…]erator doctissime, (rursum enim utar laude pri[…]) scis, inquam, septem ac decem Domitiani Con[…]latus, quos ille, invidia alteros provehendi, conti[…]ando conseruit, ita in eius aviditate derisos, ut hæc eum pagina Fastorum suorum, immo fastidiorum, f[…]erit insolentem, nec potuerit præstare felicem. Qu[…] si principi honoris istius temperata, et quæ vo[…]ur aurea, debet esse mediocritas; quid privati status hominibus? quid æquanimis? quid iam senibus e[…]ga se oportet esse moderaminis? Ego quidem, quod [a]d honores meos pertinet, et vota saturavi: tu ta[…], Imperator optime, tu piissime, tu quem nou[…]igat liberalitas, nisi quando cessavit: tu inqua[…], indulgentissime Gratiane, ut ad beneficiendum subito es nec opinus ingenio, adhuc aliquid, quod hoc nomine mihi præstetur, invenis. Sic intellexere omnes: sic nobis ordinem ipse fecisti: sic amicus Deo es, ut a te iam impetratum sit, quod optatur: a quo, et quod nondum optamus, adipiscimur. At rursum aliquis adiiciat, aut sermone libere, aut cogitatione liberius: Nonne olim, et apud veteres, multi eiusmodi doctores fuerunt? An tu solus præceptor Augusti? immo ego cum multis coniunctus officio, sed cum paucissimis se[…] tus exemplo. Nolo Constantini temporum ta[…] collegas: Cæsares docebantur. Superiora conti[…] Dives Seneca, nec tamen Consul, arguetur r[…] quam prædicabitur, non erudiisse indolem N[…]

[…]gnis: sed ea quæ nota su[…]
care, patriam non obsc[…]
dam, domum innocente[…]
angustas opes, verumt[…]
tas: frugalitatem sine […]
animum non illiberale[…]
ctilem, munda, non sple[…]
sulibus (excepta, quæ t[…]
virtutum) si quis me c[…]
lentiam, non derogatu[…]
niam gratiis agendis l[…]
tu orationi meæ, Grati[…]
qui hoc nomen sic per f[…]
verius ambitione quæsi[…]
tellus cognomento Piu[…]
pius exsulante; aut ver[…]
ante, quam vocaretur; […]
nomen est, et illa Mete[…]
inquam, Gratiane, qui h[…]
petua grate agendi beni[…]
avo deductum esset, ab[…]
tibi, inquam, pro me g[…]
tutes; bonitas, qua in […]
in me: pietas, qua orb[…]
in ulciscendo patruo p[…]
las, ornando in præcept[…]
clementia, quam huma[…]
tas, qua ditas omnes: f[…]
ista aurea, quam de co[…]
hausisti. Agant et pr[…]
Galliarum: quarum Pr[…]
detulisti. Ultra progre[…]
cis, agat, quæ optime a[…]
[…]nium,
[…]iendi m[…]

tifex Maximus Deo participatus habuisti. Non genii mei, piissime Imperator, talia commini- rba sunt literarum tuarum: quibus apud me itatem summi numinis, et vim tuæ voluntatis cas. Sic enim loqueris: Cum de consulibus in creandis solus mecum volutarem, ut me no- facere debui, ut velle te scivi, consilium meum n retuli. Eius auctoritati obsecutus, te con- designavi, et declaravi, et priorem nuncupavi. rationis ordo lucidior? Quæ doctrina tam propriis comitiorum verbis loqui, nec voca- oris antiqui nomina peregrina miscere? Va- lo classes populi, et urbanarum tribuum præ- æ, et centuriæ iure vocatæ. Quæ comitia ple- nquam fuerunt, quam quibus præstitit Deus m, Imperator obsequium? Et nunc ego, piis- perator, ne fastigium auditorii sacri dicto- rum timidus interpres offendam, divinitatis pe cum piaculo verba transcurro. Cum de bus, inquis, in annum creandis. Erudita vox, ollennis! Solus mecum volutarem. O profun- ado secreti! Habes ergo consiliatorem, et non proditorem. Ut me nosti. Quid familiarius? e debui. Quid constantius? Ut velle te scivi. ici blandius potest? Consilium meum ad etuli. Et quemadmodum solus, cui præsto est nde consilium? An plenius cum senatu, cum ordine, cum plebe Romana, cum exercitu tuo, nciis omnibus deliberasses? Consilium meum n retuli. Non ut, credo, novum sumeres, sed ius fieret, quod volebas. Eius auctoritati ob- scilicet ut in consecrando patre, in ulciscen- uo, in cooptando fratre fecisti. Te consulem vi, et declaravi, et priorem nuncupavi. Quis ba te docuit? Ego tam propria et tam Latina Designavi, et declaravi, et nuncupavi. Non fit nere. Habet moras suas dispertitis gradibus tura cunctatio. Has ego literas tuas si in s pilis atque porticibus, unde de plano legi , instar edicti pendere mandavero: nonne tot honorabor, quot fuerint paginæ libellorum? blandiora festino. Ab hac enim literarum ad rum parte digressus, eo quoque descendisti, eres, qualis ad me trabea mitteretur. Omne uum tuarum ministerium sollicitudine fati- on ergo supra consulatum mihi est adhibita ra tam diligens, pro me cura tam felix? In arma quatiuntur. Tu mea causa per Gallias n decorum indumenta dispensas. Loricatus mea tractas. In procinctu, et cum maxime urus, palmatæ vestis meæ ornamenta dispo- citer, et bono omine. Namque iste habitus, ce consulis est, sic in victoria, triumphantis. est, si qualis ad me trabea mittatur, interro- oram promi iubes. Nec satis habes, ut largi- ministri ex more fungantur: eligis ipse de et cum elegeris, munera tua verborum hono- queris. Palmatam, inquis, tibi misi, in qua Constantius parens noster intextus est. Me , cuius insignibus talis cura præstetur! Hæc æc est picta, ut dicitur, vestis, non magis , quam tuis verbis. Sed multo plura sunt in atu, quæ per te instructus intelligo. Gemi- ippe in uno habitu radiat nomen Augusti. ntius in argumento vestis intexitur: Gratia- muneris honore sentitur. Accessit tam im- eneficio tuo pondus quorundam sciscitatione tum. Interrogatus, quem priorem decerne- sulem, nec dubitandum esse dixisti tu: et, qui tecum boni sunt, dubitare non poterant. Sed tamen ad hoc dictum erexerant animos, qui libenter clarissimum virum collegam meum, quem præsentem habebat occasio, prælatum credidissent. Fatigantes tamen, quod intellexerant, requirebant. Hic tu, sicut mihi renuntiatum est, noto illo pudore tuo paullisper hæsisti: non rationis ambiguus, sed eorum dubitationem vultu et rubore condemnans, qui studium suum interpretationis errore palpabant. Deinde illico subdidisti: Quid de duobus consulibus designatis quæritis, quis ordo sit nuncupationis? anne alius quam quem præfectura constituit? O felicem verecundiam tuam, cui ista popularis ratio tam prudenter occurrit! Scisti aliud, Gratiane, quod diceres: sed propter quorundam verecundiam dicere noluisti. Scrupulosus hic mihi locus est: et propter eam, quam nunquam appetivi, gloriam, recusandus. Cum prior renuntiatus sim, satis est tuum tenere iudicium: interpretes valete meritorum. Neque autem ego, sacratissime Imperator, in tenui beneficio gradum nuncupationis amplector. Num est hæc gloria ignota Ciceroni? Prætorem me, inquit, populus Romanus primum fecit, consulem priorem. Ex ipsa eius sententia intelligitur commendabilius ei videri, uni quam pluribus esse præpositum. Nulla enim est quidem contumelia secundi: sed ex duobus gloria magna prælati. Alexandri Macedonis hoc fertur, cum legisset illos Homericos versus, quibus Hectore provocante, e novem ducibus, qui omnes pugnare cupiebant, unum deligi placeret sortis eventu, trepida ubi conceptione votorum Iovem Optimum Maximum totus precatur exercitus, ut Aiacem, vel Tydei filium, aut ipsum regem ditium Mycenarum sortiri patiatur Agamemnonem; Occiderem, inquit, illum, qui me tertium nominasset. O magnanimitatem fortissimi viri! Nominari inter novem tertius recusabat; ubi certe pluribus antecelleret, quam subesset. Quanta hic verecundia gravaretur posterior de duobus? Est enim in hoc numero arduæ plena dignationis electio. Cum universis mortalibus duo, qui fiant consules præferuntur, qui alteri præponitur, non uni, sed omnibus antefertur. Expectare nunc aures præsentium scio, et eminere in omnium vultu intelligo, quid desiderio concipiatur animorum. Existimant enim, cum ea, quæ ad grates agendas pertinebant, summatim tenuiore filo, ut dicitur, deducta libaverim, aliqua me etiam de maiestatis tuæ laudibus debere perstringere. Quanquam me istam dixerim seposuisse materiam, et in tempus aliud reservare, nihilominus tamen, ut nunc aliqua contingam, nutu et prope murmure cohortantur. Itaque faciam, quando cogunt volentem; sed maioribus separatis, tenuiora memorabo, nulla spe ad plenum exequendi: sed universi ut intelligant, eorum, quæ intus prædicanda sunt, a me poscendam esse notitiam, ab aliis dignitatem. Nec excellentia, sed quotidiana tractabo. Nullum tu unquam diem ab adolescentia tua, nisi adorato Dei nomine, et reus voti, et illico absolutus egisti; lautis manibus, mente pura, immaculabili conscientia, et, quod in paucis est, cogitatione sincera. Cuius autem unquam egressus auspicatior fuit, aut incessus modestior, aut habitudo cohibitior, aut familiaris habitus condecentior, aut militaris accinctior? In exercendo corpore quis cursum tam perniciter incitavit? Quis palæstram tam lubricus expedivit? Quis saltum in tam sublime collegit? Nemo adductius iacula contorsit, nemo spicula crebrius iecit, aut certius destinata percussit. Mirabamur poetam, qui infrænos dixerat Numidas, et alte-

dicerem, nisi vererer mihi gratificari. Non enim Sulpicius acrior in concionibus, nec maioris Gracchi commendabilior modestia fuit, nec patris tui gravior auctoritas. Qui tenor vocis, cum incitata pronuntias! quæ inflexio, cum remissa! quæ temperatio, cum utraque dispensas! Quis oratorum læta iocundius, facunda cultius, pugnantia densius, densata glomeratius, aut dixit, aut, quod est liberum, cogitavit? Vellem, si rerum natura pateretur, Xenophon Attice, in ævum nostrum venires, tu qui ad Cyri virtutes exequendas votum potius, quam historiam commodasti: cum diceres, non qualis esset, sed qualis esse deberet. Si nunc in tempora ista procederes, in nostro Gratiano cerneres, quod in Cyro tuo non videras, sed optabas. Atque ista omnia, quæ quasi punctis quibusdam acuminata signavi, si facundia pro voluntate suppeteret, et quanquam non copiosus, exequerer, ubertatem stylo rerum magnitudine suggerente. Sed nec huius diei, nec huius ista materiæ. Qui dicturi estis laudes Principis nostri, habetis velut seminarium, unde orationum vestrarum iugera compleatis. Ego ista perstrinxi, atque, ut sciunt omnes, possum videri familiaris notitiæ secretus interpres domestica istæc non tam prædicare, quam prodere. Atque ut ista dixi de cognitis mihi, atque intra aulam familiaribus: possem et foris celebrata memorare; nisi omnia omnes, et separatim sibi quisque novisset. Possem pari brevitate dicere, qua superiora: Emendatissimi viri est pœnitenda non facere. At tu nunquam pœnitenda fecisti, et semper veniam pœnitentibus obtulisti. Pulchrum est indulgere timentibus; sed tu perpetuæ bonitatis edictis occurristi omnibus, ne timerent. Magnificum est largiri honores: tu honoratos et liberalitate ditasti. Laudabile est imperatorem faciles interpellantibus præbere aditus, nec de occupatione causari. Tu confirmas adire cunctantes: etiam querimoniis explicatis, ne quid adhuc sileatur, interrogas. Celebre fuit Titi Cæsaris dictum, perdidisse se diem, quo nihil boni fecerat:

mala adimis, prospici
provincialibus indulg
dini? quid illa militib
etiam inde Germanic
gionibus familiaris h
lentiam tuam aliorum
dant in te ea bonitatis
cupiat ventura posteri
tur, adscribi sibi volui
men aliquid comparar
stra quo præstent. Æg
re solebat: hactenus in
et visere solitus, et n
struis cibos, fomenta d
delarum, consolaris af
laris. In quot vias de
ris! Legionibus univer
venit, si quid adversi
tentoria, satin salvæ,
ciorum: et ut salutife
que ut non cessaretur,
dientes cibum, te con
confirmantia ad salute
sideriis singulorum: h
here: his specialia ium
perditorum instaurare
tolerare sumtu; horu
Omnia agere indefesse
ostentatione nulla: om
bare sanatis. Inde cunc
meruisti, ut haberes a
votos, fideles, in ævum
tas, non fortuna concil
tionem meam, piissim
ne, quam gratiæ. Nam
non transmeabili, ter
tamen parvo, nec a t
Æterne omnium genit
causa mundi, principi

a est? Pegasus volucer actus a Lycia, non ultra iam permeavit. Cyllarus atque Arion inter os Nemeamque senuerunt. Ipsi Castorum equi, longissimum iter est, non nisi mutato vectore currunt. Tu, Gratiane, tot Romani imperii li-, tot flumina et lacus, tot veterum intersepta rum, abusque Thracia, per totum, quam lon-st, latus Illyrici, Venetiam, Liguriamque, et m veterem, insuperabilia Rhætiæ, Rheni a-Sequanorum invia, porrecta Germaniæ, cele-ranscursu, quam est properatio nostri sermo-olvis, nulla requie otii, ne somni quidem, aut rcere liberali, ut Gallias tuas inopinatus illu-t consulem tuum, quamvis desideratus, anti-t illam ipsam, quæ auras præcedere solet, fa-cias tardiorem. Hoc senectuti meæ, hoc ho-datum. Supremus ille imperii, et consilio-rum Deus conscius, et arbiter, et auctor, in-at sellam curulem (cuius sedem frequenter) ut prætextam meam purpuræ tuæ luce fu-at trabeam non magis auro suo, quam mu-splendidam, quæ ab Illyrico sermonis di-honestavit, apud Gallias illustriora præsta-storem ut tuum, præfectum ut tuo Præto-sulem tuum, et quod adhuc cunctis meis no-anteponis, præceptorem tuum, quem pia laraveras, iusta ratione prætuleras, libera-te ditaveras, Augustæ dignationis officiis res.

PERIOCHAE

Homeri Iliadem et Odysseam.

IN ILIADEM

Homerum scriptorem Troici belli eatenus, qua suam incipit, quaque finit, percenseamus: ab iracundia Achillis ad sepulturam Hecto-tuor et viginti libros contexuisse monstra-Hæc eius species apparet summam cutem pri-s intuenti. Verum hoc scripturæ ipsius tem-iano bello non totum, sed pæne ultimum m si ratio putanda est oppugnationis decen-us fere annus, idemque prope finem sui, ea continebit, quæ ab iniuria Agamemnonis, idis usurpatione, usque ad funus Hectoris emorata erunt: illa temporum series, quæ em belli causis, atque origine, pertinent ad cidium. Atqui ex eo eveniet, ut ignaris iu-, et poeticæ œconomiæ expertibus, multa b exordio belli usque ad Achillis iurgium ideantur. Nec minus multa ab Hectoris fu-usque deletum Ilium. Quorum quidem ma-pectatio erat, propter tam longi certami-ummationem: sed ut divinum poetam ni-od illustre fuerit, omisisse appareat, atque quæ finiri oportuit, contigisse; breviter, et mæ speciem, belli Troici causam originis, usque, quæ annis superioribus acciderunt, nus. Horum omnium prima origo est Pari-cium inter Deas: deinde classis contextio: n Paris in Europam navigavit. Tum raptio quæ opinione veterum bipertita est: quod Helenam iuxta Homericum plasma ad Tro-ortatam fuisse existimaverunt; nonnulli au-nati sunt, cum Alexander cursu deerrasset, ue ad Ægyptum fuisset, cognita hospitalis iniuria, per Ægyptium regem servantissimum insti virum, Helenam cum iis, quæ una cum eadem fuerant abrepta, Paridi sublatam, expugnatoque demum Ilio Menelao restitutam.

Periocha libri primi Iliados.

Iram, Diva, refer nati Peleos Achillei
Pestiferam: quæ mille dedit discrimina Achivis.

Chryses, Apollinis sacerdos, ob redimendam filiam cum Agamemnoni supplicasset, contumeliose repulsus, Deum precatur ultorem. Insecuta subinde gravi pestilentia, cum Græcorum exercitus interiret; cogit Achilles concilium: et ab eodem invitus Calchas morbi causam compellitur indicare. Qua cognita, Agamemnon concitatur in Achillem: qui percitus iracundia, etiam cædem regis audebat, nisi eum in ultimum furorem progredi Minerva vetuisset. A quo Briseis concubina in locum Chryseidis, quæ patri reddebatur, abducta est. Inde Thetis mater ad cœlum, lacrimas et contumeliam filii miserata, proficiscitur. Quæ fiducia defensi quondam cum Ægeone Iovis, ultum iri affectans iniuriam obtestatur summum Deorum, ut Troianos in rebus belli superiores esse patiatur. Quibus Iuno compertis, iracunde adversum coniugem commovetur. Sed gliscens iurgium, per deridiculum, ministrante Vulcano, simul consilii specie intercedente, lenitur.

Periocha II. Iliados.

Cælestes, hominumque genus superabile curis,
Tranquilla obscuri carpebant munera somni.
At non pervigilem nox irrequieta Tonantem
Leniit, immodicos volventem corde paratus,
Cædibus ut Graium læsum ulciscatur Achillem.

Iupiter Agamemnonem somno monet prælii faciendi tempus adesse: ne cunctetur dimicare. Tum ille in concilium proceribus advocatis, mandatum Iovis, et speciem nocturnæ quietis explanat. Mox in concione, multitudine congregata, pertentat militum voluntatem: utque deposito bello ad sua quique redeant, cohortatur. Iamque omnibus navigationem adornantibus, fœda discessio ab Ulixe cohibetur: a quo etiam Thersites deformis, et loquax, in Heroum contumelias verborum licentia promtus, cum acerba obiurgatione pulsatur. Ipse Minervæ monitu cunctos a profectione deterret. Sumto deinde cibo armatur exercitus. Neque secius a Troianis instructa acies, Iride ita monente, producitur. Sequitur enumeratio copiarum viritim: ut per catalogi seriem milites, naves, duces, patriæ, referantur.

Periocha III. Iliados.

Argivos sua quemque acies in bella sequuntur.
Dispositi inturmas equitum, cuneosque pedestres,
Turbida clangentes confundunt agmina Troes.

Instructum prælio exercitum, priusquam feriret acies, Priamus spectat e muris: et monstratu Helenæ de viris insignibus edocetur. Dehinc Menelaus ad singulare certamen ab Alexandro provocatur. Qui frustra Agamemnone dehortante congreditur, facta inter utrosque populos sponsione, et fœdere per sacra firmato, sub ea conditione, ut victorem Helena cum dote sequeretur. Sed superatus Paris, regressusque ad urbem, iurgio uxoris excipitur. Ab Agamemnone fœderis pacta repetuntur.

Periocha IV. Iliados.

Iupiter interea cum Diis genitalibus una
Concilium cogit Superum, de rebus Achivis.

Iovi placet delere Troiam: ad quod pertinacia Iunonis urgetur. Cumque id fieri Minerva properaret, discidium fœderis comminiscitur: et Pandarum sagittandi peritum astu suadentis aggreditur, ut clam vulnerato Menelao, belli causa crudescat. Quo facto,

peragit vota cum matribus. Alexander obiurgatus a fratre, pergit in prælium. Glaucus Lycius, Ætolusque Diomedes congressi ut dimicarent, cum iam certamen oriretur, paterna inter se hospitia recordati, facta armorum permutatione, discedunt.

Periocha VII. Iliados.

Hæc ubi dicta dedit, portis sese extulit Hector.

Minervæ Apolliuisque consensu, fortissimus Græcorum ab Hectore provocatur. Novem ducibus ad dimicandum paratis, pugnaturum deligi placet sortis eventu. Ab Aiace Telamonio prælium singulare conseritur: in quo Hector, lapide ictus, in suorum se recipit multitudinem. Perseverante certamine caduceator Idæus intervenit. Tum invicem missis muneribus pugna sedatur. Hector Aiacem gladio, Aiax Hectorem balteo muneratur; intercessu noctis exercitus quique in sua discedunt. Die altero, interfectorum humatio procuratur. Græcorum etiam navalia, fossa ac vallo circumdata, muniuntur.

Periocha VIII. Iliados.

Aurora in croceis fulgebat lutea bigis.

Acto Deorum concilio, Iupiter pro parte pronuntiat, sua quisque exercitus sorte decernat. Nullus Deorum odio in alteros vel favore procedat. In Idam montem ipse digressus. Unde Græci immisso terrore conterriti, turpi fuga ad munimenta compulsi, fossa et aggeribus sese tuentur. Iunonem, ac Minervam Græcis auxiliari volentes, monitis Iovis Iris exterret: diremtoque ob noctem certamine, victores Troiani in ipso prælii loco excubias obsidionis instituunt: multisque ignibus factis per totam noctem de belli ratione consultant.

Periocha IX. Iliados.

Interea vigilum excubiis cohibentur Achivi.

Græcis et præterita dimicatione perculsis, et
stante conterritis, proceres ab Agamemnone c
cantur. Quibus rex fugæ consilia, et app
dinandæ per noctem navigationis indicit

Res dubiæ apud Gra
mæ fortunæ statu agu
vulneratis, cetero exe
perculso. Troiani nava
vallumque transgressi
ambiguis. Itaque et par
litur: et ab Hectore ict
in ipsis navalibus pugu

Perioch

Iupiter admovit Troe

Neptunus miserati
tuendis navibus auxili
tis effigie, Aiaces duos
minus cæteram multit
instigat. Idomeneus eg
iani iam referentes gr
ctorem, contrahuntur
certatur.

Perioch

Concussit, quamvis
Attonitasque aures p

Iuno vinculum Ven
tuata, ad Iovem pergit
ratoque Somno, ut eum
hinc vigilias eius uxo
ius ignoratione Nept
Græcorum promtius
Locro ultra cæteros p

Perioch

Iam vallum fossamq
Institerat, captæ mi

Iupiter somno expe
nis innovatum, pelliq

edonem perimit: multisque hostium
ectore interficitur, prius ab Euphor-

'eriocha XVII. Iliados.
um nec te, Menelae, fefellit.
mtum Patroclum pugna contrahi-
ersa exercitus contenderent: Græci,
derent; Troiani, ut ad ludibrium
nt: a Menelao Euphorbus occidi-
tationem gloriosi facinoris Achillis
rmatur. Antilochus ad Achillem,
cceptæ, Menelao instante, festinat.
ea cum Merione intra navalium mu-
it: cum tota moles belli Aiacibus in-

Periocha XVIII. Iliados.
edio belli vis ignea Martis.
iserabilem modum Patrocli deflet
n vi doloris affectum consolantibus
loquitur: nec inultum amicum fore
turam sese Vulcani arma promittit.
b Iunone dimittitur; cuius instan-
ra vallum, quanquam inermis, egre-
isque Troianis super alios aliis præ-
te fuga, et latius formido porrigitur.
ore et Vulcanus exoratus a Thetide,
am longa est, cœlestia in gratiam
molitur.

Periocha XIX. Iliados.
ea surgens Aurora reliquit.
is cœlestibus ope Vulcani, et mune-
ruitur. Dein Græcorum primoribus
catis, iracundiam suam abolitione de-
ssis ab rege muneribus coram concio-
n militibus cibum capere iussis, ipse
o deinde atque intento exercitu per-

Periocha XX. Iliados.
elsis armati e navibus ibant,
agnis unquam venere Mycenis.
mborum copiis inter utrosque exer-
seritur. Dein permissu Iovis, in par-
dia dividuntur. Cum pro Græcis Iu-
lecertarent, neque secius eos Neptu-
ius et Vulcanus assererent: Troia-
Venere, et Diana cum matre; Mars
eis Scamander, adiuvarent: tum
t viribus iniquis cum Achille con-
uam studens Græcis, nube circum-
seripuit.

Periocha XXI. Iliados.
o trepidas fuga fœda catervas.
ue ad Scamandri fluminis alveum fu-
mpulsis, cum iam longius abeundi
teret: in ipso amne ** cum flumen e-
Achille duodecim Troianorum iuve-
, qui Patrocli inferiis immolarentur.
rdoribus suis vim torrentis exurit.
m Achille progresso, passim studia
singulari parte depugnant. Troiano-
instante victore, in mœnia urbis im-

'eriocha XXII. Iliados.
rygios lustrabant agmina muros.
lari certamine cum Achille congre-
que Hecuba, ne pugnaret, orantibus:
rario specie Deiphobi, ut dimicet a-
tor interfectus, et religatus ad cur-
n mœnia Troiana raptatur: deinde

lacerum corpus defertur ad naves, ultione Patrocli, et victoris iracundia, ad ulteriora supplicia reservandum.

Periocha XXIII. Iliados.

Troia vacat lacrimis, ludis Argiva iuventus.

Funebres ludi in honorem Patrocli frequentantur. Quibus Diomedes equis superat, lucta et cursu Ulixes, alioque alii certationis genere antestant.

Periocha XXIV. Iliados.

Quisque suas repetunt misso certamine naves.

Iupiter Thetidem mittit ad filium, cum mandatis eiusmodi, ut in defunctum sævire desistat, fatique hominum in exanimo hoste vereatur, ad sepulturam corpore restituto. Eiusdem iussu et Iris cohortatur Priamum, ut auro filium rependat exanimum. Qui Mercurio duce inter nocturnas hostium profectus excubias, Achilli supplex advolvitur: redemtumque filium iustitio publico et dolet, et sepelit.

IN ODYSSEAM.

Periocha libri I. Odysseæ.

Dic mihi, Musa, virum, captæ post tempora Troiæ
Qui mores hominum multorum vidit et urbes.

Minerva in Ithacam, Iove ita volente, descendit: Mentisque Taphiorum ducis sumit effigiem, suasura Telemacho, ut ad Nestorem Menelaumque festinet; qui recens domum regressi certi aliquid de Ulixe novissent. Tunc Phemius citharista, adhibitus convivio procorum, inchoat flebilem cantilenam navigationis improsperæ, quæ profectos ab Ilio Græcos diversis sparsit exiliis: quem Penelope degressa Chalcidico, argumento tam miserabilis offensa materiæ, ut alia conciuat, adhortatur.

Periocha II. Odysseæ.

Oceano extulerat roseos Aurora iugales.

Telemachus Ithacesios proceres cogit ad curiam: atque ibidem de contumelia domus, et bonorum profligatione conquestus, consilia profectionis exponit, Antinoo resistente: qui eum priusquam mater nuberet, abire prohibebat. Qua altercatione diu protracta, concilium dissolutum est. Telemachus ad litus procis ignorantibus pergit: adstantem sibi adorans Minervam, peregrinationi accommoda parat, hortante maxime Dea; quæ populum, ipsumque Telemachum, Mentoris simulatione fallebat. Instructo ergo remigio, et nave deducta, Telemachus et Minerva de portu vespere instante solverunt.

Periocha III. Odysseæ.

Iam Sol Oceano radiatos promserat ortus.

Telemachus Nestorem de patre percontatus, nihil novi accipit ab ignorante: verum idem senex sequenti die, cum Pisistrato filio ut ad Menelaum pergat, hortatur. Nec mora facta consilio. Nocte quippe ea, quæ consecuta est, apud Pheras oppidum hospitio Dioclis diversati, altera Lacedæmonem pervehuntur.

Periocha IV. Odysseæ.

Iamq; adeo ventum validæ ad Lacedæmonis arces.

Telemachum, et qui cum eo venerant, Menelaus comiter hospitio accipit: saneque sub vespera quædam de Ulixe cognoscunt. Die vero altera, totum navigationis ordinem Menelaus explanat: quodque in Ogygia insula, promissis et illecebris Nymphæ Calypsonis, Ulixes remoretur, exponit. Quæ quidem Proteus eidem narraverat de Græcorum ducibus requirenti. Proci autem postquam de abitu Telemachi compererunt, instructa deductaque navi, viginti, qui sese legerant, navigavere, redeunti fu-

ceret, somno excitatus, ut erat nudus, erupit, foliorum opposita pudenda velatus: et cum supplex ad genua regiæ virginis advolveretur, Minervæ instinctu movit misericordiam salutarem: impositusque carpento, et veste donatus, usque ad templum Minervæ, quod ante urbem est, ita suadente virginis pudore, provehitur: ibique familiare sibi numen solita veneratione precatur.

Periocha VII. Odysseæ.

Orabat superos dudum Laertia proles.

Minerva in puellæ speciem mutata, Ulixem primum in oppidum mox in domum regiam ducit. Cumque Arete uxor Alcinoi, et unde vestem haberet, et cuias esset, et qua sorte delatus, sermone ipsius comperisset; bonum animum habere iussus, suadente vespera, concedit quieti.

Periocha VIII. Odysseæ.

Iam cœlum rutilat roseis Aurora quadrigis.

Alcinous navigationis ærumnam summatim ab Ulixe cognoscit. Exinde iussis primoribus in curiam convenire, adventum hospitis, et infortunia diutinæ iactationis explanat. Accitoque ad convivium Ulixe, citharam iubet pulsare Demodocum: qui cum de Dureo equo, et de Troico cantaret excidio, lacrymas Ulixi, memoria fortunæ superioris, elicuit. Quas cum occultare sedulo conaretur, aut vultu dissimulans, aut veste detergens, oculos in se omnium, et maxime regis advertit. Tum Alcinous, causa fletuum cognita, ut cuncta ex ordine tolerata dissereret, benigne omnia pollicitus adhortatur.

Periocha IX. Odysseæ.

Tum vice sermonis fatur Laertius heros.

Quatuor istinc libri de Ulixis errore contexti sunt. Namque ab Alcinoo rogatus seriem multiplicis erroris exponit, ut ab Ilio profectus, primum ad Ciconas delatus sit, atque illic expugnata Ismaro civitate, multis amissis fugatus abscesserit, utque inde Maleam Laconiæ promontorium circumegerit, ac dein ad Lotophagos venerit, mox ad Cyclopum

cruoris attingere, nis
Tiresias vates inde lib
videt. Quarum enum
bularum venustate co

Perioch

Iamque adeo Oceani l

Compertis a Tiresi
greditur ad Circen: ab
edocetur: ut Sirenas
tium cantilenam: ut S
ribdim, freti Siculi fa
non sine gravi perpes
pervehitur, ubi incust
prohibente ipso, cæter
niant: dirisque prodig
tur: ac mox inde navig
intereunt, excepto Uli
cohærens, et adminic
insulam solus enavit.

Periocha

Conticuere omnes, in

Enarratis omnibus,
tulerat, a principibus
honoratur: a quibus re
navis instruitur; dorm
ma navigatione deveh
trio cum muneribus u
ignarus exponitur; Ph
tibus.

Periocha

Egreditur portu, te

Somno expergitus U
non sine animi conste
que, ut advectus, ut
cuncta nesciret. Req
postquam incolumia
occultat; consiliisque
vum suum Eumæum
naufragi, et mendica

iam reversionis exorat. Qua comiter greditur ad navem in portu Pylio maitratoque ad urbem, atque ad patrem propere solvit e litore, comite navigato Theoclymeno vate Argivo, uno ex mpus Amythaonis erudivit. Vitatisribus procis, advehitur in patriam: et portum petere iussis, ipse diverso iti Eumæumque proficiscitur.

Periocha XVI. Odysseæ.

umæus mapale et divus Ulixes.

s Eumæum nuntium reditus mittit ad, Minerva ita volente, patrem cognoo deinceps agenda disponit. Penelope reditu filii; in conventum procorum, ia sinebat, egreditur: increpatisque s filii, non minus irata, quam mœsta

eriocha XVII. Odysseæ.

oseis rutilat Tritonia bigis.

s anxiæ matri ordinem peregrinatio- llyxes ad oppidum, Eumæo opitulan-. Domum, in qua proci epulabantur endicat cibos; miserabiliter ambien- tinoo iniuriose afficitur. Cui Penelohumanum facinus imprecatur. A qua s est, ut hospes, sic enim se ferebat, ad tur. Qui tum quidem invitatusgratiam urum sese ad vesperam pollicetur.

ariocha XVIII. Odysseæ.

uli per mendicabula notus.

intra proprios lares Ulixe, alius quote Irus accessit, popularis Ithacesius, iis solitus rogare. Iurgium ergo inoæmulatione conseritur, quod ex verd manus, hortantibus procis, quo maceret, propositoque præmio caprini o. Victor igitur Ulixes, semiuecem nuam proiicit, ridicula adhortatio. Penelope etiam munera sibi a procuiusque conferri, singulorum stu, deposcit; quæ mature, utpote a cuuntur.

Periocha XIX. Odysseæ.

iore domus secretus Ulixes.

Telemachus arma omnia de medio aocis perniciem comparantes: ne quid i, aut teli relinqueretur, qui vel caveferre possent. Ad Penelopen inde accit: ibique, ut Eumæo dixerat, Cretenntitur, Ulixemque apud se hospitio mminiscitur. Mox cum Euryclia eius alis officii causa, pedes eius elueret, nimadvertit cicatricem, quam babere in Parnasso quondam suis dente o argumento alumnum suum esse ab eodem, ne quid ultra vel quærat vel tur.

Periocha XX. Odysseæ.

os genua amplectens orabat Ulixes.

procis Ctesippus in Ulixem crus bubodestinatione non potitur. Theoclymeud Ithacenses divinationis expertus, cis vaticinatur exitium. Quorum mul- derisus, mensa et domo, tamquam fuitur.

Periocha XXI. Odysseæ.

ledit Icariæ Tritonia Pallas.

æo et Philœtio, fidei eorum industriæque confisus, quis sit, revelat. Et postquam facta cognitio est, cædem procorum tempore instrui placet. Quos Ulixes astu aggreditur, ut ipsum quoque intendendo arcum, vires seniles explorare patiantur, quem uni quondam Ulixi facilem, si quis intenderet, habiturus esset præmium ius Penelopes nuptiarum. Sed prohibentibus procis, ne id ridiculus et mendicus auderet, quod frustra iuventus tam lecta tentasset, dat Telemachus Ulixi, cæteris abnuentibus, experiendi potestatem. Et hinc nascitur admiratio prima virtutis, dedecore suo cæteris erubescentibus, quorum ignaviam senex, et mendicus arguerit.

Periocha XXII. Odysseæ.

Squallentes humeris habitus reiecit Ulixes.

Ulixes loco ulteriore capto intendit arcum, omnibusque foribus occlusis, ne qua pateret effugium, plerosque vino saucios aut novitate rei stupidos, aut quidlibet aliud meditantes conficit. Cum primum omnium confixisset Antinoum, qui audacia, et petulantia cæteros superaverat: Eumæus, et Telemachus, et Philœtius sumtis et ipsi armis, egregia in consternatos cæde grassantur. Iamque omnibus interemtis, duobus tantummodo parcitur: Phemio citharœdo, qui ministerii causa adhibitus, nihil omnino in Ulixis domo, quod contumeliosum esset, ediderat: et Medonti præconi, cuius modestiæ, etiam Telemachus suffragabatur, et qui cum Telemacho erant, Melanthium famulorum Ulyxis unum, qui procorum proterviam semper armaverat, cruciabiliter occidunt. Puellas inde duodecim, quæ cum procis flagitiose consueverant, suspendio perimunt. Ulixes cæde ad plenum perpetrata, ignem adolet: incensoque sulfure domum piaculo purgat.

Periocha XXIII. Odysseæ.

Chalcidicum gressu nutrix superabat anili.

Euryclia nutrix gestæ rei nuntia, Penelopen de somno excitat. Quæ advenientem ad se maritum non temere ipsum esse persuadet: quadam cubiculi lege, et genialis lectuli positu sibi tantum et Ulixi cognito, an ipse sit maritus, explorat. In cœtum deinde conveniunt, totamque noctem mutuo sermone consumunt. Et hinc quidem elegans replicatio laborum, quos Ulixes pertulit, mira concinnatione colligitur.

Periocha XXIV. Odysseæ.

Tartaream vocat in sedem Cyllenius umbras.

Procorum animas recenti et communi cæde congestas, catervatim Mercurius ad inferna compellit. Tunc circa Agamemnonem Manes heroici congregantur. Miratique lectorum iuvenum congregem densitatem, uno agmine commeantem, causas interitionis accipiunt. Tum apud inferos quoque virtus Ulixis, et Penelopes pudicitia prædicantur, ab Agamemnone præ cæteris, cui dispar fuerat in utroque fortuna. Ulyxes ad Laertem patrem in agrum profectus, et inopinato reditu, et rerum gestarum relatu, affecit senem: afficitur ab eo cognitis, quas exantlasset ærumnis. Subinde et patres procorum, neces iuvenum properant ultum ire: consilioque, et vi communicatis, ante expectatum agro superveniunt. Sed eos iam comitatior Ulixes fundit, fugatque. Verum gliscentibus odiis, et maiore seditione aut tumultu spectato, ex sententia Iovis in Ithacam Minerva descendit: et conciliata utrinque pace, et studia, et motus partium, rerum gestarum abolitione componit.

Praefatiunculae tres

Theodosio Augusto Ausonius

Agricolam si flava Ceres dare semina terræ,
  Gradivus iubeat si capere arma ducem,
Solvere de portu classem Neptunus inermem:
  Fidere tam fas est, quam dubitare nefas;
Insanum quamvis hiemet mare, crudaque tellus
  Seminibus, bello nec satis apta manus.
Nil dubites auctore bono: mortalia quærunt
  Consilium: certus iussa capesse Dei.
Scribere me Augustus iubet: et mea carmina poscit,
  Pene rogans: blando vis latet imperio.
Non habeo ingenium: Cæsar sed iussit: habebo.
  Cur me posse negem, posse quod ille putat?
Invalidas vires ipse excitat: et iuvat idem,
  Qui iubet: obsequium sufficit esse meum.
Non tutum renuisse Deo: laudata pudoris
  Sæpe mora est, quotiens contra parem dubites.
Quin etiam non iussa parant erumpere dudum
  Carmina: quis nolit Cæsaris esse liber,
Ne ferat indignum vatem, centumque lituras,
  Mutandas semper deteriore nota?
Tu modo te iussisse, pater Romane, memento:
  Inque meis culpis da tibi tu veniam

Ausonius Syagrio suo S.

Ausonius genitor nobis, ego nomine eodem
  Qui sim, qua secta, stirpe, lare, et patria,
Adscripsi, ut nosses, bone vir, quicumque fuissem,
  Et notum memori me coleres animo.
Vasates patria est patri: gens Ædua matri
  De patre: Tarbellis sed genitrix ab Aquis.
Ipse ego Burdigalæ genitus: divisa per urbes
  Quatuor antiquas stirpis origo meæ.
Hinc late fusa est cognatio, nomina multis
  Ex nostra, ut placitum, ducta domo veniant
Derivata aliis: nobis ab stemmate primo
  Et non cognati, sed genitiva placent.
Sed redeo ad seriem: genitor studuit Medicinæ,
  Disciplinarum quæ dedit una Deum.
Nos ad Grammatices studium convertimus: et mox
  Rhetorices etiam quod satis attigimus.
Nec fora non celebrata mihi: sed cura docendi
  Cultior: et nomen Grammatici merui:
Non tam grande quidem, quo gloria no
  Æmilium aut Scaurum, Berytiumq
Sed quo nostrates, Aquitanica nomina
  Collatus, non et subditus, aspicerem
Exactisque dehinc per trina decennia f
  Asserui doctor municipalem operam
Aurea et Augusti palatia iussus adire
  Augustam sobolem Grammaticus do
Mox etiam Rhetor: nec enim fiducia no
  Vana, aut non solidi gloria iudicii.
Cedo tamen fuerint fama potiore magi
  Dum nulli fuerit discipulus melior.
Alcides Atlantis, et Æacides Chironis
  Pæne Iove iste satus, filius ille Iovis,
Thessaliam, Thebasque suos habuere pe
  At meus hic toto regnat in orbe su.
Cuius ego Comes, et Quæstor, et culmen
  Præfectus Gallis, et Libyæ, et Latio
Et prior indeptus fasces, Latiamque cur
  Consul, collega posteriore, fui.
Hic ego Ausonius: sed tu ne temne, quod
  Patronum nostris te paro carminibus
Pectoris ut nostri sedem colis, alme Sya
  Communemque habitas alter ego Aus
Sic etiam nostro præfatus habebere libr
  Differat ut nihilo, sit tuus, anne meu

Ausonius Latino Pacato Drepanio, f

Cui dono lepidum novum libellum?
Veronensis ait poeta quondam:
Inventoque dedit statim Nepoti.
At nos illepidum, rudem libellum,
Burras, quisquilias, ineptiasque,
Credemus gremio cui fovendum?
Inveni, trepidæ silete nugæ,
Nec doctum minus, et magis benignum,
Quam quem Gallia præbuit Catullo.
Hoc nullus mihi carior meorum
Quem pluris faciunt novem Sorores,
Quam cunctos alios, Marone demto.
Pacatum haud dubie, Poeta, dicis.
Ipse est. Intrepide volate, versus:
Et nidum in gremio fovete tuto.
Hic vos diligere, hic volet tueri.
Ignoscenda teget probata tradet.
Post hunc iudicium timete nullum.

CLAUDIUS CLAUDIANUS

audianum nonnulli Florentini viri doctissimi patriæ suæ vindicare voluerunt; sed Ægy- se potior sententia videtur. Theodosio Magno, et huius filiis Arcadio et Honorio imperan- poeta floruit; de Raptu Proserpinæ tres Libros scripsit; clarorum sui temporis virorum, præ- Stilichonis laudes celebravit; in Foro Romano æneam statuam decreto publico habuit; militiæ lignitates obtinuit, summisque aliis honoribus est cumulatus. Et merito. Quamvis enim non llis in suis carminibus sordescat, cum tot veneres, tot lepores, tantam vim et venustatem di- pessima sit consecutus, fatendum est quod, si meliora tempora sortitus esset, summi poetæ isset. Christi fidem secutum esse plerique sed non vere scripserunt; carmina enim in quibus des leguntur, vel Claudiano false tributa, vel ab illo in Imperatorum obsequium conscripta in imo idolorum pervicacissimus fuisse cultorem suorum temporum scriptores clarissimi Quo anno e vita decesserit non liquet. Forsitan in Stilichonis calamitate celeberrima, huius nstanter devotus, Claudianus miserrime est involutus.

Claudiani opera iuxta editionem P. Burmanni secundi.

ni et Olybrii fratrum Consulatum Panegyris.

umigeris mundum complexus habenis,
iusto redeuntia sæcula motu,
meliore coma, crinemque repexi
o surgant temone iugales,
um frenis spumantibus ignem.
manis vestigia torqueat annus
ætique petant exordia menses.
ucheniun; nec te latuere potentes
m sæpe soles ductoribus illis
as, et cursibus addere nomen.
dubium pendet Fortuna favorem,
tare vices: sed fixus in omnes
cedit honos: quemcumque requires
virum, certum est de consule nasci.
merantur avi; semperque renata
rent, et prolem fata sequuntur.
imili servantia lege tenorem.
n procerum tentat, licet ære vetusto
aro cingatur Roma Senatu,
em: sed, prima sede relicta
e iure licet certare secundo.
c, tacitam Luna regnante per Arcton,
unt acies, cum fratre retuso
ersis flagraverit ignibus orbis.
Arcturi languet: tunc fulva Leonis
ustro iam rara intermicat Arctos,
gi: iam, caligantibus armis,
n dextram miratur inermem.
aggrediar? veteris quis facta Probini
nimias laudes ignoret Olybri?
completque vagis sermonibus aures,
Probi, quam nec ventura silebunt
gnota rapiet sub nube vetustas.
ehit trans æquora, transque remotas
iages, Atlanteosque recessus.
lido si quem Mæotia pascit
calido si quis [coniunctus] in axe
e, Nile, bibit. Virtutibus ille
omuit; nunquamque levantibus alte
us: sed mens, circumflua luxu
ctum vitio servare rigorem.
tias nigrantibus abdidit antris,
damnavit opes: sed, largior imbre,
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippe, velut densos, currentia munera, nimbos,
Cernere semper erat: populis undare penates:
Assiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios superabat Iberos,
Aurea dona vomens: sic quis, tellure revulsa,
Sollicitis fodiens rimatur collibus aurum.
Quantum stagna Tagi rudibus stillantia venis,
Effluxere decus: quanto pretiosa metallo
Hermi ripa micat: quantas per Lydia culta
Despumat rutilas dives Pactolus arenas.
Non, mihi centenis resonent si vocibus ora,
Multifidusque ruat centum per pectora Phœbus,
Acta Probi narrare queam, quot in ordine gentes
Rexerit, ad summi quoties fastigia iuris
Venerit, Italiæ late cum frena teneret,
Illyricosque sinus, et quos arat Africa campos.
Sed nati vicere patrem; solique merentur
Victores audire Probi: non contigit illi
Talis honor, prima cum parte viresceret ævi.
Non consul cum fratre fuit. Vos nulla fatigat
Cura, diu maiora petens: non anxia mentem
Spes agit, et longo tendit præcordia voto.
Cœpistis, qua finis erat: primordia vestra
Vix pauci meruere senes: metasque tenetis
Ante genas dulces quam flos iuvenilis inumbret,
Oraque ridenti lanugine vestiat ætas.
Tu, precor, ignarum doceas, Parnassia, vatem,
Quis Deus ambobus tanti sit muneris auctor.
Postquam, fulmineis impellens viribus hostem
Belliger Augustus trepidas laxaverat Alpes,
Roma, Probo cupiens dignas persolvere grates,
Sedula pro natis dominum flexura rogando
Ire parat. Famuli currum iunxere volantem
Impetus, horribilisque Metus, qui, semper agentes
Prælia, cum fremitu Romam comitantur anhelo,
Sive petat Parthos, seu cuspide turbet Hydaspen.
Hic ligat axe rotas: hic sub iuga ferrea mittit
Cornipedes, rigidisque docet servire lupatis.
Ipsa, triumphatis qua possidet æthera regnis,
Assilit, innuptæ ritus imitata Minervæ.
Nam neque cæsariem crinali stringere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto;
Dextrum nuda latus, niveos exerta lacertos,
Audacem retegit mammam, laxumque coercens
Mordet gemma sinum: nodus, qui sublevat ensem,

Album puniceo pectus discriminat ostro.
Miscetur decori virtus, pulcherque severo
Armatur terrore pudor, galeæque minaci,
Flava cruentarum prætenditur umbra iubarum;
Et formidato clypeus Titana lacessit
Lumine, quem tota variarat Mulciber arte.
Hic patrius Mavortis amor, fœtusque notantur
Romulei: pius amnis inest, et bellua nutrix.
Electro Tiberis, pueri formantur in auro:
Fingunt æra lupam: Mavors adamante coruscat.
Iam simul emissis rapido velocior Euro
Fertur equis, strident Zephyri; cursuque rotarum
Saucia dividuis clarescunt nubila sulcis:
Nec traxere moras, sed lapsu protinus uno,
Quem poscunt, tetigere locum; qua fine sub imo
Angustant aditum curvis anfractibus Alpes,
Claustraque congestis scopulis durissima tendunt,
Non alia reseranda manu, sed pervia tantum
Augusto, geminisque fidem mentita tyrannis.
Semirutæ turres, avulsaque mœnia, fumant.
Crescunt in cumulum strages, vallemque profundam
Æquavere iugis: stagnant immersa cruore
Corpora: turbantur permixto funere Manes.
Haud procul, exacto lætus certamine, victor
Cespite gramineo consederat, arbore fultus
Acclines humeros: dominum gavisa coronat
Terra suum, surguntque toris maioribus herbæ.
Sudor adhuc per membra calet; creberque recurrit
Halitus, et placidi radiant in casside vultus.
Qualis, letifera populatus cæde Gelonos,
Procubat horrendus Getico Gradivus in Hæmo.
Exuvias Bellona levat; Bellona tepentes
Pulvere solvit equos; immensaque cornus in hastam
Porrigitur, tremulisque ferit splendoribus Hebrum.
Ut stetit ante ducem discussas Roma per auras,
Conscia ter sonuit rupes, et inhorruit atrum
Maiestate nemus. Prior hic: O numen amicum,
Dux ait, et legum genitrix, longeque regendo
Circumfusa polo, consors adiuncta Tonanti,
Dic, agedum, quæ causa viæ? cur deseris arces
Ausonias, cœlumque tuum? dic, maxima rerum.
Non ego vel Libycos cessem tolerare vapores,
Sarmaticosve pati medio sub frigore Coros,
Si tu, Roma, velis. Pro te, quascumque per oras
Ibimus; et, nulla sub tempestate timentes,
Solstitio Meroen, bruma tentabimus Istrum.
Tum regina refert: Non me latet, inclyte rector,
Quam tua pro Latio victricia castra laborent:
Nec quod servitium rursus, Furiæque rebelles
Edomitæ, paribus sub te cecidere triumphis.
Sed, precor, hoc donum, cum libertate recenti,
Adde, precor, si vera manet reverentia nostri.
Sunt mihi pubentes alto de semine fratres.
Pignora cara Probi, festa quos luce creatos
Ipsa meo fovi gremio: cunabula parvis
Ipsa dedi, cum matris onus Lucina beatum
Solveret, et magnos proferrent sidera partus.
His ego nec Decios pulchros, fortesve Metellos,
Prætulerim; non, qui Pœnum domuere ferocem,
Scipiadas, Gallisque genus fatale Camillos.
Pieriis pollent studiis, multoque redundant
Eloquio; nec desidiis, dapibusve paratis
Indulgere iuvat; nec tanta licentia vitæ
Abripit, ut mores ætas lasciva relaxet:
Sed, gravibus curis animum sortita senilem,
Ignea longævo frenatur corde iuventus.
Illis, quam propriam ducunt ab origine, sortem
Oramus præbere velis, annique futurum
Devoveas venientis iter: non improba posco.

Non insueta dabis: domus hoc de mo
Annue: sic nobis Scythicus famulet
Sic Rhenus per utrumque latus; Med
Nostra Semiramiæ timeant insignia
Sic fluat attonitus Romana per oppid
Ductor ad hæc: Optata iubes, ultro
Diva, rogas: non hæc precibus tentas
Usque adeone meam condunt oblivia
Ut pigeat meminisse Probi, quo vind
Vidimus Hesperiam, fessasque resurg
Ante dabunt hiemes Nilum; per flumi
Errabunt, glacieque niger damnabitur
Ante, Thyesteis iterum conterrita me
Intercisa dies refugos vertetur in ortu
Quam Probus a nostro possit discedere
Dixerat, et velox iam nuntius advol
Extemplo strepuere chori; collesque, c
Plausibus impulsi, septena voce result
Lætatur veneranda parens, et pollice d
Iam parat auratas trabeas, cinctusque
Stamine, quod molli tondent de stipit
Frondea lanigeræ carpentes vellera silv
Et longum tenues tractus producit in a
Filaque concreto cogit squalere metall
Qualis purpureas præbebat candida ve
Numinibus Latona suis, cum sacra red
Ad loca nutricis iam non errantia Deli
Illa feros saltus et desolata relinquens
Mænala, lassato certis venatibus arcu
Phœbus adhuc nigris rorantia tela vene
Extincto Pythone, ferens: tunc insula
Lambit amica pedes, ridetque Ægæus
Lenior, et blando testatur gaudia fluct
Sic Proba præcipuo natos exornat am
Quæ decorat mundum; cuius Romana p
Fœtibus augetur: credas ex æthere laps
Stare Pudicitiam, vel sacro thure vocat
Iunonem Inachiis oculos advertere tem
Talem nulla refert antiquis pagina libr
Nec Latiæ cecinere tubæ, nec Graia vet
Coniuge digna Probo: nam tantum cœt
Fœmineis, quantum supereminet ille m
Ceu sibi certantes, sexus quid possit ute
Hunc legere torum: taceat Nereida nopt
Pelion: o duplici fœcundam consule ma
Felicemque uterum, qui nomina partur
Ut sceptrum gessere manu, membrisq
Aptavere togas, signum dat summus hi
Nube pater; gratamque facem per inane
Prospera vibrati tonuerunt omina nimb
Accepit sonitus curvis Tiberinus in ant
Ima valle sedens, arrectisque auribus ha
Unde repentinus cœli fragor: ilicet herb
Pallentes thalamos, et structa cubilia m
Deserit, ac Nymphis urnam commendat
Illi glauca nitent hirsuto lumina vultu,
Cœruleis infecta notis, reddentia patrem
Oceanum: crispo densatur gramine colla
Vertice luxuriat toto crinalis arundo:
Quam neque fas Zephyris frangi, nec, sol
Æstivo candore mori; sed vivida frondet
Æquævum complexa caput: taurina leva
Cornua temporibus raucos sudantia rivo
Destillant per pectus aquæ: frons hispida
Imbribus: in liquidos fontes se barba rep
Palla graves humeros velat, quam nevera
Ilia, percurrens vitreas sub gurgite telas.
Est in Romuleo procumbens insula Tib
Qua medius geminas interfluit alveus urb

seunte freto, pariterque minantes
geræ surgunt in culmina ripæ.
subitum prospexit ab aggere votum;
atres, iuncto stipante Senatu
rictasque procul radiare secures,
iiuges tolli de limine fasces.
su, suspensaque gaudia vocem
enuere diu; mox inchoat ore:
tales iactas aluisse fluentis,
tane, tuis. Quid protulit æquum
alido quamvis decernere cæstu
tibus sævas arcere procellas?
eis soboles fulgentior astris.
s: quorum iam Signifer optat
tellisque parat convexa futuris.
vagos dominetur Olybrius axes,
rubens, pro Castore flamma Probini.
nt: ipsis donantibus auras
uillo moderabitur æquore pinum.
libare Deis, nunc solvere multo
a libet: niveos iam pandite cœtus
tum violis prætexite fontem.
silvæ: iam prolluat ebrius amnis
na vadis: iam sponte per agros
uæ spirantia balsama venæ.
ociæ roget in convivia mensæ
vios, Italis quicumque suberrant
lpinasque bibunt de more pruinas;
e rapax, et Nar vitiatus odoro
latusque suis erroribus Ufens:
teæ perpessus damna ruinæ
væque terens querceta Maricæ
aliæ qui temperat arva Galesus.
ratus nostris celebrabitur undis
per dapibus recoletur opimis.
Nymphæ, patris præcepta secutæ,
epulis; ostroque infecta corusco,
miferis illuxit regia mensis.
natum fraterno nomine tempus!
neis felix auctoribus anne,
ifidum Phœbi torquere laborem.
rocedat hiems, non frigore torpens,
stita nives, non aspera ventis,
lefacta Noto: ver inde serenum
liquidi clementior aura Favoni,
ceis pingat; te messibus æstas
mnusque madentibus ambiat uvis.
ior lustro tibi gloria soli
actum nunquam memorata per ævum,
abuisse duces: te cuncta loquetur
riis scribent in floribus Horæ;
rpetui ducent in sæcula fasti.

ufinum Liber primus.

PRÆFATIO.

nitus Python cum decidit arcu,
ne Cirrhæo fudit anhela iugo:
geret montes, hauriret hiatu
sanguineis tangeret astra iubis;
rnasus erat, nexuque soluto,
recta surgere fronde nemus:
e diu spatiosis tractibus orni
ntis explicuere comas.
eo spumavit sæpe veneno
, liquidis purior ibat aquis.
æan, regio sonat; omnia Phœbum
nt: tripodas plenior aura rotat.
rocul Musarum carmine ducti,
Ad Themidis coeunt antra severa Dei.
Nunc, alio Domini telis Pythone peremto,
Convenit ad nostram sacra caterva lyram,
Qui stabilem servant Augustis fratribus orbem;
Iustitia pacem, viribus arma regunt.

In Rufinum Liber primus.

Sæpe mihi dubiam traxit sententia mentem,
Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector, et incerto fluerent mortalia casu.
Nam, cum dispositi quæsissem fœdera mundi,
Præscriptosque mari fines, annisque meatus,
Et lucis noctisque vices; tunc omnia rebar
Consilio firmata Dei, qui lege moveri
Sidera, qui fruges diverso tempore nasci,
Qui variam Phœben alieno iusserit igni
Compleri, Solemque suo, porrexerit undis
Litora; tellurem medio libraverit axe.
Sed cum res hominum tanta caligine volvi
Adspicerem, lætosque diu florere nocentes,
Vexarique pios; rursus labefacta cadebat
Religio, causæque viam non sponte sequebar
Alterius, vacuo quæ currere semina motu
Affirmat, magnumque novas per inane figuras
Fortuna, non arte, regi; quæ Numina sensu
Ambiguo vel nulla putat, vel nescia nostri.
Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Absolvitque Deos: iam non ad culmina rerum
Iniustos crevisse queror: tolluntur in altum,
Ut lapsu graviore ruant: vos pandite vati,
Pierides, quo tanta lues eruperit ortu.
Invidiæ quondam stimulis incanduit atrox
Alecto, placidas late cum cerneret urbes.
Protinus infernas ad limina tetra sorores,
Concilium deforme vocat: glomerantur in unum
Innumeræ pestes. Erebi quascumque sinistro
Nox genuit fœtu: nutrix Discordia belli,
Imperiosa Fames, leto vicina Senectus,
Impatiensque sui Morbus, Livorque secundis
Anxius, et scisso mœrens velamine Luctus,
Et Timor, et cæco præceps Audacia vultu,
Et Luxus populator opum, quem semper adhærens
Infelix humili gressu comitatur Egestas,
Fœdaque Avaritiæ complexæ pectora matris,
Insomnes longo veniunt examine Curæ.
Complentur vario ferrata sedilia cœtu,
Torvaque collectis stipatur curia monstris.
Alecto stetit in mediis; vulgusque tacere
Iussit, et obstantes in tergum repulit hydros,
Perque humeros errare dedit: tum corde sub imo
Inclusam rabidis patefecit vocibus iram.
Siccine tranquillo produci sæcula cursu,
Sic fortunatas patiemur vivere gentes?
Quæ nova corrumpit nostros clementia mores?
Quo rabies innata perit? quid inania prosunt
Verbera? quid facibus nequidquam cingimur atris?
Heu nimis ignavæ, quas Iupiter arcet Olympo,
Theudosius terris. En, aurea nascitur ætas:
En, proles antiqua redit. Concordia, Virtus,
Cumque Fide Pietas, alta cervice vagantur,
Insignemque canunt nostra de plebe triumphum.
Pro dolor! ipsa mihi, liquidas delapsa per auras,
Iustitia insultat; vitiisque a stirpe recisis,
Elicit oppressas tenebroso carcere leges.
At nos indecores longo torpebimus ævo,
Omnibus eiectæ regnis? Agnoscite tandem,
Quid Furias deceat: consuetas sumite vires;
Conventuque nefas tanto decernite dignum.
Iam cupio Stygiis invadere nubibus astra,

Iam flatu violare diem, laxare profundo
Frena mari, fluvios ruptis immittere ripis,
Et rerum vexare fidem: sic fata cruentum
Mugiit, et totos serpentum erexit hiatus,
Noxiaque effudit concusso crine venena.
Anceps motus erat vulgi: pars maxima bellum
Indicit Superis; pars Ditis iura tuetur:
Dissensuque alitur rumor; ceu murmurat alti
Impacata quies pelagi, cum, flamine fracto
Durat adhuc sævitque tumor, dubiumque per æstum
Lassa recedentis fluitant vestigia venti.
Improba mox surgit tristi de sede Megæra,
Quam penes insani fremitus, animique profanus
Error, et undantes spumis furialibus iræ.
Non nisi quæsitum cognata sede cruorem,
Illicitumve bibit, patrius quem fuderit ensis,
Quem dederint fratres. Hæc terruit Herculis ora,
Et defensores terrarum polluit arcus;
Hæc Athamantheæ direxit spicula dextræ;
Hæc, Agamemnonios inter bacchata penates,
Alternis lusit iugulis; hac auspice tædæ
Œdipoden matri, natæ iunxere Thyesten.
Quæ tunc horrisonis effatur talia dictis:
Signa quidem, o sociæ, Divos attollere contra
Nec fas est, nec posse reor: sed lædere mundum
Si libet, et populis commune intendere letum,
Est mihi prodigium cunctis immanius hydris,
Tigride mobilius fœta, violentius Austris
Acribus, Euripi refluis incertius undis,
Rufinus; quem prima meo de matre cadentem
Suscepi gremio: parvus reptavit in isto
Sæpe sinu; teneroque per ardua colla volutus
Ubera quæsivit fletu, linguisque trisulcis
Mollia lambentes finxerunt ora cerastæ.
Meque etiam tradente dolos artemque nocendi
Edidicit: simulare fidem, sensusque minaces
Protegere, et blando fraudem prætexere risu,
Plenus sævitiæ, lucrique cupidine fervens.
Non Tartessiacis illum satiarit arenis
Tempestas pretiosa Tagi, non stagna rubentis
Aurea Pactoli: totumque exhauserit Hermum,
Ardebit maiore siti: quam fallere mentes
Doctus, et unanimos odiis turbare sodales!
Talem progenies hominum si prisca tulisset,
Pirithoum fugeret Theseus; offensus Oresten
Desereret Pylades; odisset Castora Pollux.
Ipsa quidem fateor vinci; rapidoque magistram
Prævenit ingenio: nec plus sermone morabor:
Solus habet, quidquid scelerum possedimus omnes.
Hunc ego, si vestræ res est accommoda turbæ,
Regalem ad summi producam principis aulam.
Sit licet ille Numa gravior, sit denique Minos;
Cedet; et insidiis nostri flectetur alumni.
Orantem sequitur clamor: cunctæque profanas
Porrexere manus, inventaque tristia laudant.
Illa, ubi cæruleo vestes connexuit angue,
Nodavitque adamante comas, Phlegethonta sonorum
Poscit, et ambusto flagrantis ab aggere ripæ
Ingentem piceo succendit gurgite pinum;
Pigraque veloces per Tartara concutit alas.
Est locus, extremum pandit qua Gallia litus,
Oceani prætentus aquis, ubi fertur Ulixes
Sanguine libato populum movisse silentem.
Illic umbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus: simulacra coloni
Pallida, defunctasque vident migrare figuras.
Hinc Dea prosiluit, Phœbique egressa serenos
Infecit radios, ululatuque æthera rupit
Terrifico. Sensit ferale Britannia murmur;

Et Senonum quatit arva fragor; revo
Substitit, et Rhenus proiecta torpui
Tunc, in canitiem mutatis sponte co
Longævum mentita senem, rugisque
Persulcata genas, et ficto languida pa
Invadit muros Elusæ, notissima dud
Tecta petens, oculisque diu liventibu
Peiorem mirata virum; tunc talia fat
Otia te, Rufine, iuvant? frustraque
Consumis florem patriis inglorius arv
Heu! nescis, quid fata tibi, quid sider
Quid Fortuna paret. Toti dominaben
Si parere velis. Artus ne sperne senile
Namque mihi magicæ vires, ævique fa
Præscius ardor inest: novi, quo Thess
Eripiat lunare iubar, quid signa sagac
Ægypti valeant, qua gens Chaldæa voc
Imperet arte Deis: nec me latuere fluen
Arboribus succi, funestarumque potes
Herbarum, quidquid letali germine p
Caucasus, et Scythicæ vernant in gra
Quas legit Medea ferox, et callida Circ
Sæpius horrendos Manes sacrisque cita
Nocturnis Hecaten, et condita funera
Carminibus victura meis; multosque c
Quamvis Parcarum restarent fila, pere
Ire vagas quercus, et fulmen stare coeg
Versaque non prono curvavi flumina l
In fontes reditura suos: neu vana locut
Me fortasse putes, mutatos cerne pena
Dixerat: et niveæ (mirum!) cœpere
Ditari, subitoque trabes lucere metall
Illecebris capitur, nimiumque elatus a
Pascitur intuitu: sic rex ad prima tum
Mæonius, pulchro cum verteret omnia
Sed, postquam riguisse dapes, fulvamq
In glaciem vidit latices; tum munus ace
Sensit, et inviso votum damnavit in au
Ergo animi victus, Sequimur, quocun
Seu tu vir, seu Numen, ait: patriaque r
Eoas iussu Furiæ tendebat ad arces,
Instabilesque olim Symplegadas, et fre
Inclyta Thessalicis; celsa qua Bosporus
Splendet, et Odrysiis Asiam distermin
Ut, longum permensus iter, ductusque
Stamine fatorum, claram subrepsit in
Ilicet ambitio nasci, discedere rectum;
Venum cuncta dari: profert arcana; cli
Fallit, et ambitos a principe vendit ho
Ingeminat crimen; commoti pectoris ig
Nutrit, et exiguum stimulando vulnus
Ac velut innumeros amnes accedere
Nescit; et, undantem quamvis hinc hau
Hinc bibat æstivum septeno gurgite Ni
Par semper similisque manet; sic flucti
Expleri sitis ista nequit: cuicumque m
Contextum gemmis, aut prædia culta fi
Rufino populandus erat; dominoque pa
Exitium fecundus ager: metuenda colo
Fertilitas: laribus pellit, detrudit aviti
Finibus, aut aufert vivis, aut occupat h
Congestæ cumulantur opes, orbisque ru
Accipit una domus: populi servire coac
Plenaque privato succumbunt oppida m
Quo, vesane, ruis? teneas utrumque l
Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia font
Iungantur solium Crœsi Cyrique tiara;
Nunquam dives eris, nunquam satiabe
Semper inops, quicumque cupit. Cont

ruebat munera regum;
nsul Serranus aratro;
rios angusta tegebat.
augustior: hæc mihi tecta
tuis: tibi quærit inanes
ibos; mihi donat iuentas
t Tyrios tibi vellera fucos,
atur murice vestes:
t prati viva voluptas
fulgentibus illic
; hic mollis panditur herba,
a abruptura soporem.
atas ibi perstrepit ædes;
bentis murmura rivi.
us: natura beatis
si quis cognoverit uti.
frueremur simplice cultu:
ent: non stridula fraxinus iret:
puppes, non machina muros.
a sitis, prædæque recentis
nor, nullusque petendi
rebris periuria nectit
rituro fœdere dextras.
centi quisque negasset,
atiebat corda furore.
lo percussa leæna,
as raptorem bellua partus,
furit? Iurata Deorum
squam reverentia mensæ,
e simul, non pignora cæsa
extinxisse propinquos,
est, exscindere cives
gentis delere laborat.
to: crudelibus ante
ruciatus, vincla, tenebras,
it: pro sævior ense
cessaque vita dolori!
est? causis fallacibus instat:
indice; cetera segnis,
nitus regione remotas
u illum Sirius ardens,
ridens Aquilone retardat.
vidæ præcordia curæ,
dios, neu perderet ullum,
, nefas. Non flectitur annis;
venum rorantia colla
stricta cecidere securi.
o moriente superstes,
Quis prodere tanta relatu
possit deflere nefandas?
unquam gessisse feruntur
pinu, vel rupe profunda
s tauro, vel carcere Sulla?
qui! Busiridis aræ
una pius, iam, Spartace, lenis,
s. Deiecerat omnes
or; tacitique sepultos
, indignarique verentur.
mi virtus Stilichonis eodem
medio sed turbine rerum
tus, contraque rapacem
volucris non præpete cursu
egaseis adiutus habenis.
quies, hic sola pericli
sque trucem proiectus in hostem:
adversaque signa furori;
ra bonis: huc usque minatus
fuga cedebat inerti.
o tumidus cum vortice torrens
Saxa rotat, volvitque nemus, pontesque revellit.
Frangitur obiectu scopuli; quærensque meatum
Spumat, et illisa montem circumtonat unda.
Qua dignum te laude feram, qui pæne ruenti
Lapsuroque tuos humeros obieceris orbi?
Te nobis, trepidæ ceu sidus dulce carinæ,
Ostendere Dei, geminis quæ lassa procellis
Tunditur, et victo trahitur iam cæca magistro.
Inachius rubro perhibetur in æquore Perseus
Neptuni domuisse pecus, sed tutior alis;
Te non penna vehit: rigida cum Gorgone Perseus;
Tu non vipereo defensus crine Medusæ.
Illum vilis amor suspensæ virginis egit;
Te Romana salus: taceat superata vetustas:
Herculeos conferre tuis iam desinat actus.
Una Cleonæum pascebat silva leonem:
Arcadiæ saltum vastabat dentibus unum
Sævus aper: tuque o, compressa matre rebellis,
Non ultra Libyæ fines, Antæe, nocebas:
Solaque fulmineo resonabat Creta iuvenco;
Lernæamque virens obsederat Hydra paludem.
Hoc monstrum non una palus, non una tremebat
Insula: sed Latia quidquid ditione subactum
Vivit, et a primis Ganges horrebat Iberis.
Hoc neque Geryones triplex, nec turbidus Orci
Ianitor, æquabunt; nec, si concurrat in unum
Vis Hydræ, Scyllæque fames, et flamma Chimæræ.
Certamen sublime diu, sed moribus impar,
Virtutum scelerumque fuit. Iugulare minatur;
Tu prohibes: ditem spoliat; tu reddis egenti.
Eruit: instauras: accendit prælia; vincis.
Ac velut infecto morbus crudescere cœlo
Incipiens, primos pecudum depascitur artus;
Mox populos urbesque rapit, ventisque perustis
Corruptos Stygiam pestem desudat in amnes;
Sic avidus prædo iam non per singula sævit,
Sed sceptris inferre minas, omnique perempto
Milite, Romanas ardet prosternere vires.
Iam gentes Istrumque movet, Scythiamque receptat
Auxilio, traditque suas hostilibus armis
Reliquias: mixtis descendit Sarmata Dacis;
Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
Massagetes, cæsamque bibens Mæotin Alanus,
Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus;
Rufino collecta manus. Vetat ille domari,
Innectitque moras, et congrua tempora differt.
Nam tua cum Geticas stravisset dextra catervas,
Ulta ducis socii letum, parsque una maneret
Debilior, facilisque capi: tunc impius ille
Proditor imperii, coniuratusque Getarum
Distulit instantes, eluso principe, pugnas,
Hunnorum laturus opem: quos affore bello
Norat, et invisis mox se coniungere castris.

Est genus extremos Scythiæ vergentis in Ortus
Trans gelidum Tanain, quo non deformius ullum
Arctos alit: turpes habitus, obscœnaque visu
Corpora; mens duro nunquam cessura labori.
Præda cibus; vitanda Ceres; frontemque secari
Ludus, et occisos pulchrum iurare parentes.
Nec plus nubigenas duplex natura biformes
Cognatis aptavit equis: acerrima nullo
Ordine mobilitas, insperatique recursus.
Quos tamen impavidus contra spumantis ad Hebri
Tendis aquas, sic ante tubas ferrumque precatus:

Mavors, nubifero seu tu procumbis in Hæmo,
Seu te cana gelu Rhodope, seu remige Medo
Sollicitatus Athos, seu caligantia nigris
Ilicibus Pangæa tenent, accingere mecum,
Et Thracas defende tuos: si lætior adsit

Gloria, vestita spoliis donabere quercu.
  Audiit illa pater, scopulisque nivalibus Hæmi
Surgit, et hortatur celeres clamore ministros:
Fer galeam, Bellona, mihi, nexusque rotarum
Tende, Pavor: frena rapidos, Formido, iugales.
Festinas urgete manus: meus ecce paratur
Ad bellum Stilichon, qui me de more tropæis
Ditat, et hostiles suspendit in arbore cristas.
Communes semper litui, communia nobis
Signa canunt; iunctoque sequor tentoria curru.
  Sic fatus campo insiluit, lateque fugatas
Hinc Stilichon turmas, illinc Gradivus, agebant,
Et clypeis et mole pares: stat cassis utrique
Sidereis hirsuta iubis; loricaque cursu
Æstuat, et largo satiatur vulnere cornus.
  Acrior interea voto, multoque Megæra
Luxuriata malo, mœstam deprendit in arce
Iustitiam, diroque prior sic ore lacessit:
En tibi prisca quies, revocataque sæcula rursus,
Ut rebare, vigent: en, nostra potentia cessit;
Nec locus est usquam Furiis. Huc lumina flecte:
Aspice barbaricis iaceant quot mœnia flammis;
Quas mihi Rufinus strages, quantumque cruoris
Præbeat, et quantis epulentur cædibus hydri.
Linque homines, sortemque meam: pete sidera: notis
Autumni te redde plagis, qua vergit in Aust
Signifer; æstivo sedes vicina Leoni
Iampridem, geminæque vacant confinia Libræ.
Atque utinam per magna sequi convexa liceret!
  Diva refert: Non alterius bacchabere, demens.
Iam pœnas tuus iste dabit: iam debitus ultor
Imminet; et, terras qui nunc ipsumque fatigat
Æthera, nec vili moriens condetur arena.
Iamque aderit læto promissus Honorius ævo,
Nec forti genitore minor, nec fratre corusco;
Qui subigat Medos, qui cuspide proterat Indos.
Sub iuga venturi reges: calcabitur asper
Phasis equo, pontemque pati cogetur Araxes.
Tuque simul, gravibus ferri religata catenis,
Expellere die, debellatasque draconum
Tonsa comas, imo barathri condere recessu.
Tum tellus communis erit: tum limite nullo
Discernetur ager; nec vomere sulcus adunco
Findetur: subitis messor gaudebit aristis.
Rorabunt querceta favis; stagnantia passim
Vina fluent, oleique lacus: nec murice tinctis
Velleribus quæretur honos; sed sponte rubebunt,
Attonito pastore, greges; pontumque per omnem
Ridebunt virides gemmis nascentibus algæ.

In Rufinum liber secundus.

PRÆFATIO.

Pandite defensum, reduces, Helicona, sorores;
  Pandite: permissis iam licet ire choris.
Nulla per Aonios hostilis buccina campos
  Carmina mugitu deteriore vetat.
Tu quoque, securis pulsa formidine Delphis,
  Floribus ultorem, Delie, cinge tuum.
Nullus Castalios latices, et præscia fati
  Flumina, polluto barbarus ore bibit.
Alpheus late rubuit; Siculumque per æquor
  Sanguineas belli retulit unda notas:
Agnovitque novos absens Arethusa triumphos;
  Et Geticam sensit, teste cruore, necem.
Immensis, Stilichon, succedant otia curis,
  Et nostræ patiens corda remitte lyræ.
Nec pudeat longos interrupisse labores,
  Et tenuem Musis constituisse moram.
Fertur et indomitus tandem post pr
  Lassa per Odrysias fundere mem
Oblitusque sui, posita clementior ha
  Pieriis aures pacificare modis.

In Rufinum Liber s

Iam, post edomitas Alpes, defensaqu
Hesperiæ, merita complexus sede par
Auctior adiecto fulgebat sidere mund
Iamque tuis, Stilichon, Romana pote
Et rerum commissus apex: tibi credit
Utraque maiestas, geminæque exercit
Rufinus (neque enim patiuntur sæva q
Crimina, pollutæque negant arescere
Infandis iterum terras accendere belli
Inchoat, et solito pacem vexare tumol
Hæc etiam secum: Quanam ratione tu
Spem vitæ fragilem? qua tot depellere
Arte queam? premor hinc odiis; hinc
Heu! quid agam? non arma mihi, non
Auxiliatur amor. Matura pericula su
Undique; et impositi radiant cervicib
Quid restat, nisi cuncta novo confund
Insontesque meæ populos miscere rui
Everso iuvat orbe mori: solatia leto
Exitium commune dabit: nec territus
Discedam: cum luce simul linquenda p
  Hæc fatus, ventis veluti si frena re
Æolus, abrupto gentes sic obiice fudit
Laxavitque viam bellis: et, ne qua ma
Immunis regio, cladem divisit in orbe
Disposuitque nefas. Alii per terga fero
Danubii solidata ruunt, expertaque re
Frangunt stagna rotis: alii per Caspia c
Armeniasque nives, inopino tramite d
Invadunt Orientis opes: iam pascua fu
Cappadocum, volucrumque parens Arg
Iam rubet altus Halys: nec se defendit i
Monte Cilix. Syriæ tractus vastantur
Assuetumque choris, et læta plebe cano
Proterit imbellem sonipes hostilis Oro
Hinc planctus Asiæ: Geticis Europa ca
Ludibrio prædæque datur, frondentis
Dalmatiæ fines: omnis qua mobile Ponti
Æquor, et Adriacas tellus interiacet u
Squalet inops pecudum, nullis habitata
Instar anhelantis Libyæ, quæ, torrida
Solibus, humano nescit mansuescere cul
Thessalos ardet ager: reticet, pastore fu
Pelion. Emathias ignis populatur arista
Iam plaga Pannoniæ, miserandaq; mœn
Arvaque Mysorum, iam nulli flebile da
Sed cursus sollennis erat, campusque fu
Expositus; sensumque malis detraxerat
Heu heu, quam brevibus pereunt ingent
Imperium tanto quæsitum sanguine, ta
Servatum, quod mille ducum peperere l
Quod tantis Romana manus contexuit a
Proditor unus iners angusto tempore ve
  Urbs etiam, magnæ quæ dicitur æmul
Et Chalcedonias contra despectat arena
Iam non finitimo Martis terrore movetu
Sed propius lucere faces, et rauca sonare
Cornua, vibratisque peti fastigia telis
Aspicit. Hi vigili muros statione tueri,
Hi iunctis properant portus munire car
Obsessa tamen ille ferus lætatur in urbe,
Exultatque malis; summaque e culmine t
Impia vicini cernit spectacula campi

rus; hunc per vada proxima mergi
unc subito percussum vulnere labi,
unc animam portis efflare sub ipsis;
desse seni, puerique cruore
are sinus immensa voluptas,
mque subit: dolor afficit unus,
on ipse manu. Videt omnia late,
isa suis; et crimine tanto
umque sibi non abnuit hostem.
tro, quod soli castra paterent,
e foret vicibus permissa facultas,
s exisset fœderis auctor.
s; circumque armata clientum
tis ibant famulantia signis.
lios, ne qua de parte relinquat
vocat fulvas in pectora pelles.
mmanes pharetras, arcusque sonoros,
ntemque palam testatur amictu.
onios currus, et iura regentem
nes ritus, vestemque Getarum;
abitum Latii mutare togæque
o captivæ iudice leges.
nc vultus erat? quæ murmura furtim?
ec flere quidem, aut lenire dolorem
pune licet. Quonam usque feremus
n? duræ quis terminus unquam
is nos funesto turbine rerum,
vet lacrymis, quos barbarus illinc,
agit; quibus arva fretumque negatur?
per rura lues; sed maior oberrat
or. Tandem succurre ruenti
Stilichon: Dilecta hic pignora certe:
c thalamis primum genialibus omen,
s erexit regia tædas.
ate, veni: te prœlia viso
vidique cadet dementia monstri.
etur discors Aurora procellis.
Zephyris cum primum bruma remitti,
udari cœpta pruinis,
e tranquilla in pace locatis,
movens, Phœbi properabat ad ortus,
tis Eoaque robora turmis
nquam tantæ ditione sub una
nus, nec tot discrimina vocum.
e vibratis crinibus alæ,
tæ facili velamina nodo;
vo comitantur vertice Galli,
s velox, Araris quos tardior ambit;
tes explorat gurgite Rhenus:
retro pernicior unda Garumnæ,
uoties impellitur æstu.
nctis, animique recentia ponunt
dit victus, victorve superbit.
æsens tumor, et civilia nuper
trixque etiam nunc ira caleret,
um conspiravere favorem.
erxen toto simul orbe secutus,
isse vagos exercitus amnes,
sse diem, cum classibus iret
ectumque pedes contemneret æquor.
sgressus erat; nec iam amplius errat
ntumque tremens, se cogit in unam
oque includit pascua gyro.
fossam, non exsuperabile vallum,
is sudibus, murique locata
is obtendit plaustra iuvencis.
sanguis Rufinum perculit horror:
e genæ: stetit ore gelato
etne fugam, veniamne subactus

Posceret, an fidos sese transferret in hostes.
Quid nunc divitiæ, quid fulvi vasta metalli
Congeries, quid purpureis effulta columnis
Atria, prolatæve iuvant ad sidera moles?
Audit iter, numeratque dies, spatioque viarum
Metitur vitam. Torquetur pace futura,
Nec recipit somnos, et sæpe cubilibus amens
Excutitur, pœnamque luit formidine pœnæ.
Sed redit in rabiem, scelerumque immane resumit
Ingenium sacrasque fores prædivitis aulæ
Intrat, et Arcadium mixto terrore precatur.
Per fratris regale iubar, per facta parentis
Ætherii, floremque tui te deprecor ævi,
Eripe me gladiis: liceat Stilichonis ini quas
Evitare minas, in nostram Gallia cædem
Coniurata venit: quidquid ligat ultima Tethys,
Extremos ultra volitat gens si qua Britannos,
Mota mihi: tantis capiendi credimur armis?
Tot signis unum petitur caput? unde cruoris
Ista sitis? geminum cœli sibi vindicat axem,
Et nullum vult esse parem: succumbere poscit
Cuncta sibi: regit Italiam, Libyenque coercet:
Hispanis Gallisque iubet: non orbita Solis,
Non illum Natura capit: quascumque paravit
Hic Augustus opes, et, quas post bella recepit,
Solus habet: possessa semel non reddere curat.
Scilicet ille quidem tranquilla pace fruatur;
Nos premat obsidio? quid partem invadere tentat?
Deserat Illyricos fines; Eoa remittat
Agmina; fraternas ex æquo dividat hastas;
Nec sceptri tantum fueris, sed militis, hæres.
Quod si dissimulas nostræ succurrere morti,
Nec prohibere paras; Manes et sidera testor,
Hæc cervix non sola cadet: miscebitur alter
Sanguis; nec Stygias ferar incomitatus ad umbras,
Nec mea securus ridebit funera victor.
Hæc ubi, dictatur facinus: missusque repente,
Qui ferat extortas invito principe voces.
Interea Stilichon, iam lætior hoste propinquo,
Nec multo spatii distantibus æquore vallis,
Pugnandi cupidas accendit voce cohortes.
Armeniis frons læva datur; per cornua Gallos
Dexteriora locat: spumis ignescere frena,
Pulveris extolli nimbos, lateque videres
Surgere purpureis undantes anguibus hastas,
Serpentumque vago cœlum sævire volatu.
Implet Thessaliam ferri nitor, antraque docti
Cornipedis, teneroque amnis reptatus Achilli,
Et nemus Œtæum radiat: clamore nivalis
Ossa tonat, pulsoque fragor geminatur Olympo.
Intumuit virtus, et lucis prodigus arsit
Impetus: haud illos rupes, haud alta vetarent
Flumina: præcipiti stravissent omnia cursu.
Si tunc his animis acies collata fuisset,
Prodita non tantas vidisset Græcia cædes:
Oppida semoto Pelopeia Marte vigerent:
Starent Arcadiæ, starent Lacedæmonis, arces:
Non mare fumasset geminum, flagrante Corintho:
Nec fera Cecropias traxissent vincula matres.
Illa dies potuit nostris imponere finem
Cladibus, et sceleris causas auferre futuri.
Invida, pro, quantum rapuit Fortuna triumphum!
Inter equos, interque tubas, mandata feruntur
Regia, et armati veniunt ductoris ad aures.
Obstupuit; simul ira virum, simul obruit ingens
Mœror: et ignavo tantum licuisse nocenti
Miratur: dubios anceps sententia volvit
Eventus, peragat pugnas, an fortia cœpta
Deserat. Illyricis ardet succurrere damnis:

Præceptis obstare timet: reverentia frangit
Virtutis stimulos: hinc publica commoda suadent,
Hinc metus invidiæ; tandem indignatus ad astra
Extollit palmas, et ab imo pectore fatur:
Numina, Romanis necdum satiata ruinis,
Si iuvat imperium penitus de stirpe revelli;
Uno si placuit deleri sæcula lapsu;
Si piget humani generis; prorumpat in arva
Libertas effræna maris, vel limite nullo
Devius errantes Phaethon confundat habenas.
Cur per Rufinum geritur; procumbere mundum
Hoc auctore pudet. Mediis revocamur ab armis,
(Pro dolor!) et strictos deponere cogimur enses.
Vos, aruræ urbes, perituraque mœnia, testor:
Cedo equidem, et miserum permitto casibus orbem.
Flectite signa, duces: redeat iam miles Eois.
Parendum est, taceant litui: prohibete sagittas:
Parcite contiguo, Rufinus præcipit, hosti.
His dictis, omnes una fremuere manipli:
Quantum non Italo percuss[illegible]u,
Quantum non madidis eliss[illegible]:
Secernique negant, ereptaque prælia poscunt:
Insignemque ducem populus defendit ut[illegible]
Et sibi quisque trahit: magno certatur a[illegible]
Alternamque fidem non illaudata lacessi[illegible]
Seditio, talique simul clamore queruntur:
Quis mihi nudatos enses, quis tela lacertis
Excutit, et solvi curvatos imperat arcus?
Quisnam audet leges vibrato imponere ferro?
Inflammata semel nescit mitescere virtus.
Iam mihi barbaricos sitientia pila cruores
Sponte volant; ultrixque manus mucrone furen[illegible]
Ducitur, et siccum gladium vagina recusat.
Num patiar? semperne Getis discordia nostra
Proderit? en iterum belli civilis imago!
Quid consanguineas acies, quid dividis olim
Concordes aquilas? non dissociabile corpus,
Coniunctumque sumus: te, quo libet ire, sequemur.
Te vel Hyperboreo damnatam sidere Thulen,
Te vel ad incensas Libyæ comitabor arenas.
Indorum si stagna petas, rubrique recessus
Æquoris, auriferum veniam poturus Hydaspen.
Si calcare Notum, secretaque litora Nili
Nascentis iubeas, mundum post terga relinquam.
Et, quocumque loco Stilichon tentoria figet,
Hic patria est. Dux inde vetat: Desistite, quæso,
Atque avidam differte manum: cadat iste minacis
Invidiæ cumulus: non est victoria tanti,
Ut videar vicisse mihi: vos, fida iuventus,
Ite, mei quondam socii: nec plura locutus,
Flectit iter; vacuo qualis discedit hiatu
Impatiens remeare leo, quem plurima cuspis,
Et pastorales pepulerunt igne catervæ;
Inclinatque iubas, demissaque lumina velat,
Et trepidas mœsto rimatur murmure silvas.
Ut sese legio vidit disiuncta relinqui,
Ingentem tollit gemitum; galeasque solutis
Humectant lacrymis; pressamque morantia vocem,
Thoracum validos pulsant suspiria nexus.
Tradimur, heu, tantumq; sequi prohibemur amorem,
Exclamant, spernisne tuas, dux optime, dextras,
Quas tibi victrices toties Bellona probavit?
Nos adeo viles? adeo felicior axis
Hesperius, meruit qui te rectore teneri?
Quid nobis patriam, quid clara revisere tandem
Pignora, dilectosve iuvat coluisse penates?
Te sine, dulce nihil: iam formidata tyranni
Tempestas subeunda mihi; qui forte nefandas
Iam parat insidias; qui nos aut turpibus Hunnis,
Aut impacatis famulos præstabit Alani[illegible]
Quanquam non adeo robur defecerit o[illegible]
Tantave gestandi fuerit penuria ferri.
Tu licet occiduo maneas sub cardine So[illegible]
Tu mihi dux semper, Stilichon; no[illegible]
Experiere fidem: dabitur tibi debita pr[illegible]
Victima: promissis [longe] placabere sa[illegible]
Tristior Hæmoniis miles digressus a[illegible]
Tangebat Macetum fines, murosque sub[illegible]
Thessalonica, tuos. Sensu dolor hæret i[illegible]
Abditus, et tacitas vindictæ præstruit i[illegible]
Spectaturque favens odiis locus, aptaqu[illegible]
Tempora: nec quisquam tanta de plebe r[illegible]
Proderet incautis qui corda minantia se[illegible]
Quæ non posteritas, quæ non mirabitur[illegible]
Tanti consilium vulgi potuisse taceri,
Aut facinus tam grande tegi? mentisque[illegible]
Non sermone viæ, non inter pocula, rum[illegible]
Æqualis tantam tenuit constantia turb[illegible]
Et fuit arcanum populo. Percurritur H[illegible]
Deseritur Rhodope; Thracumque per ar[illegible]
Donec ad Herculei perventum nominis[illegible]
Ut cessisse ducem, propius venisse co[illegible]
Cognita Rufino, magna cervice triumph[illegible]
Omnia tuta ratus; sceptrumque capesse[illegible]
Et coniuratos accendit voce clientes.
Vicimus, expulimus: facilis iam copia r[illegible]
Nullus ab hoste timor. Quid eni? quem p[illegible]
Horruit, hunc tanto munitum milite va[illegible]
Quis ferat armatum, quem non superav[illegible]
I nunc, exitium nobis meditare remotus
Incassum, Stilichon; dum nos longissim[illegible]
Dividat, et mediis Nereus interstrepat[illegible]
Alpinas transire tibi, me sospite, rupes
Haud dabitur: iaculis illinc me figere te[illegible]
Quære ferox ensem, qui nostra ad mœni[illegible]
Possit ab Italia. Non te documenta prio[illegible]
Non exempla vetant? quis par conatus ad[illegible]
Has iactat vitasse manus? Detrusimus o[illegible]
Te medio, tantisque simul spoliavimus a[illegible]
Nunc epulas tempus, socii, nunc larga pa[illegible]
Munera, donandumque novis legionibus
Opportuna meis oritur lux crastina vol[illegible]
Quod nolit, rex ipse velit, iubeatque co[illegible]
In partem mihi regna dari: contingat in[illegible]
Privati fugisse modum, crimenque tyra[illegible]
Talibus acclamant dictis infame noc[illegible]
Concilium, qui perpetuis crevere rapin[illegible]
Et quos una facit Rufino causa sodales,
Illicitum duxisse nihil: delicta fuere
Nexus amicitiæ: iam iam connubia læti
Despondent aliena sibi, frustraque vic[illegible]
Promittunt, quas quisque petat, quas de[illegible]
Cœperat humanos alto sopire labore[illegible]
Nox gremio; pigrasque Sopor diffudera[illegible]
Ille, diu curis animum stimulantibus a[illegible]
Labitur in somnos. Vix toto corde quie[illegible]
Ecce, videt diras alludere protinus um[illegible]
Quas dedit ipse neci; quarum, quæ cla[illegible]
Visa loqui: Pro! surge toro: quid pluri[illegible]
Anxius? hæc requiem rebus finemque [illegible]
Allatura dies: omni iam plebe redibis
Altior, et læti manibus portabere vulg[illegible]
Has canit ambages; occulto fallitur ill[illegible]
Omine, nec capitis sentit præsagia fixi
Iam summum radiis stringebat Lu[illegible]
Festinamque rotam solito properantin[illegible]
Tandem Rufini visurus funera, Titan
Prosiluit stratis, densæque capacia ta[illegible]

it splendere parato,
et, quod post vota daretur,
aurum fatale figuris.
duces post prælia turmas,
s, et principe celsior, ibat;
o iactabat mollia gestu,
geret ceu purpura dudum
ent ardentes tempora gemmæ.
to tractu, qua vergit in Austrum,
patet: nam cetera Pontus
irimi se tramite passus,
ornatu fulgida Martis,
: pedites in parte sinistra
tes illinc poscentia cursum
pressis sedare lupatis.
cristato vertice nutant,
eris gaudent vibrare colores,
atque chalybs; coniuncta per artem
animatur lamina membris,
redas simulacra moveri
ae viros spirare metallo.
s: ferrata fronte minantur,
nt securi vulneris armos.
ue loco: metuenda voluptas
rque timor; spirisque remissis
ii, vento cessante, dracones:
nda prior vexilla salutat.
, quo fallere cuncta solebat
lovotaque brachia laudat,
e vocans: natosque patresq; reversis
nes: illi, dum plurima ficto
e petunt, extendere longos
speratoque suprema
parant: decrescere campus
s in se redeuntia iunctis
sinuantur cornua ductu.
a virides indagine saltus
nitos ad litora pisces
ator agit, rarosque plagarum
tus, et hiantes colligit oras.
cingi se fervidus ille
aviterque, apprensa veste, morantē
um: scandat sublime tribunal;
ri, socium declaret honoris.
gunt gladios: vox desuper ingens
s etiam, deterrime, nobis
imponere posse catenas?
? patiarne audire satelles,
bertatemque reduxi?
ile nefas: bis rupimus Alpes.
cent nulli servire tyranno.
nulla fugæ, seges undique ferri
t: dextra lævaque revinctus,
æ stupuit mucrone coronæ.
ntes nuper dimisit avitos,
l nemorum, damnatur arenæ
mota ruit; vir murmure contra
que genu venabula tendit.
tus, cuneosque erecta theatri
i miratur sibila vulgi.
ios, audendi pronior, ense
dictisque et vulnere torvus:
tilichon, quem iactas pellere, dextra
ens invadit viscera ferro.
que latus transverberat ictu.
, talem quæ prima cruorem
i pœnam libaverit orbis.
nt hastis, artusque trementes
ot corpore pila tepescunt;

Et non infecto puduit mucrone reverti.
Hi vultus avidos, et adhuc spirantia vellunt
Lumina: truncatos alii rapuere lacertos.
Amputat ille pedes, humerum quatit ille solutis
Nexibus: hic fracti resecat curvamina dorsi.
Hic iecur, hic cordis fibras, hic pandit anhelas
Pulmonis latebras: spatium non invenit ira;
Nec locus est odiis: consumto funere, vix tum
Deseritur, sparsumque perit per tela cadaver.
Sic mons Aonius rubuit, cum Penthea ferrent
Mænades, aut subito mutatum Actæona cornu
Traderet insanis Latonia [virgo] Molossis.
Criminibusne tuis speras, Fortuna, mederi?
Et male donatum certas æquare favorem
Suppliciis? una tot millia morte rependis?
Eversis agedum Rufinum divide terris;
Da caput Odrysiis: truncum mercantur Achivi.
Quid reliquis dabitur? nec singula membra peremtis
Sufficiunt populis: vacuo plebs obvia muro,
Iam secura, fluit: senibus non obstitit ætas,
Virginibusve pudor: viduæ, quibus ille maritos
Abstulit, orbatæque ruunt ad gaudia matres;
Insultantque alacres: laceros iuvat ire per artus,
Pressaque calcato vestigia sanguine tingui.
Nec minus assiduis flagrant elidere saxis
Prodigiale caput; quod iam de cuspide summa
Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quin etiam, ludo concessa, vagatur,
Æra petens, fraudesque animi persolvit avari
Terribili lucro; vivosque imitata retentus,
Cogitur adductis digitos inflectere nervis.
Desinat elatis quisquam confidere rebus;
Instabilesque Deos ac lubrica Numina discat.
Illa manus, quæ sceptra sibi gestanda parabat,
Cuius se toties submisit ad oscula supplex
Nobilitas, inhumata diu, miseroque revulsa
Corpore, feralem quæstum post fata poposcit.
Aspiciat, quisquis nimium sublata secundis
Colla gerit: triviis calcandus spargitur ecce,
Qui sibi pyramidas, qui, non cedentia templis,
Ornatura suos exstruxit culmina Manes:
Et, qui Sidonio velari creditus ostro,
Nudus pascit aves: iacet, en, qui possidet orbem,
Exiguæ telluris inops; et pulvere raro
Per partes tegitur, nusquam totiesque sepultus.
Senserunt convexa necem, tellusque nefandum
Amolitur onus: iam respirantibus astris,
Infernos gravat umbra lacus: pater Æacus horret,
Intrantemque etiam latratu Cerberus urget.
Tunc animæ, quas ille fero sub iure peremit,
Circumstant, nigrique trahunt ad iudicis urnam.
Infesto fremitu; veluti pastoris in ora
Commotæ glomerantur apes, qui dulcia raptu
Mella trahit, pennasque cient et spicula tendunt;
Et, tenuis saxi per propugnacula cinctæ,
Rimosam patriam, dilectaque pumicis antra,
Defendunt, pronoque favos examine velant.
Est locus, infaustis quo conciliantur in unum
Cocytos Phlegethonque vadis: inamœnus uterque
Alveus: hic volvit lacrymas: hic igne redundat.
Turris per geminos flammis vicinior amnes
Porrigitur solidoque rigens adamante sinistrum
Proluit igne latus: dextra Cocytia findit
Æquora, triste gemens, et fletu concita plangit.
Hunc post emeritam mortalia sæcula vitam
Deveniunt: ibi nulla manent discrimina fati,
Nullus honos: vanoque exutum nomine regem
Proturbat plebeius egens: quæsitor, in alto
Conspicuus solio, pertentat crimina Minos,

Et iustis dirimit sontes: quos nolle fateri
Viderit, ad rigidi transmittit verbera fratris:
Nam iuxta Rhadamanthus agit: cum gesta superni
Curriculi, totosque diu perspexerit actus;
Exæquat damnum meritis, et muta ferarum
Cogit vincla pati: truculentos ingerit ursis;
Prædonesque lupis, fallaces vulpibus addit.
At qui desidia semper vinoque gravatus,
[Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,]
Hunc suis immundæ pingues detrudit in artus.
Qui iusto plus esse loquax, arcanaque suevit
Prodere, piscosas fertur victurus in undas,
Ut nimiam pensent æterna silentia vocem.
Quos ubi per varias, annis ter mille, figuras
Egit Lethæo purgatos flumine; tandem
Rursus ad humanæ revocat primordia formæ.
Tum quoque, dum lites Stygiique negotia solvit
Dura fori, veteresque reos ex ordine quærit,
Rufinum procul ecce notat, visuque severo
Lustrat, et ex imo concussa sede profatur:
  Huc, superum labes, huc insatiabilis auri
Proluvies, pretioque nihil non ause parato,
Quod & mihi summum scelus est, huc, improbe legum
Venditor; Arctoi simulator perfide Martis,
Cuius ob innumeras strages angustus Averni
Iam sinus, et plena lassatur portitor alno.
Quid demens manifesta negas? en, pectus inustæ
Deformant maculæ, vitiisque inolevit imago;
Nec sese commissa tegunt. Genus omne dolorum
In te ferre libet: dubio tibi pendula rupes
Immineat lapsu: volucer te torqueat axis:
Te refugi fallant latices, atque ore natanti
Arescat decepta sitis; dapibusque relictis,
In tua mansurus migret præcordia vultur.
Quamquam omnes alii, quos hæc tormenta fatigant,
Pars quota sunt, Rufine, tui! quid tale vel audax
Fulmine Salmoneus, vel lingua Tantalus egit,
Aut inconcesso Tityos deliquit amore?
Cunctorum si facta simul iungantur in unum,
Præcedes numero. Cui tanta piacula quisquam
Supplicio conferre valet? quid denique dignum
Omnibus inveniam, vincunt cum singula pœnas?
Tollite de mediis animarum dedecus umbris.
Aspexisse sat est: oculis iam parcite nostris,
Et Ditis purgate domos: agitate flagellis
Trans Styga, trans Erebū: vacuo mandate barathro,
Infra Titanum tenebras, infraque recessus
Tartareos, nostrumq; Chaos, qua noctis opacæ
Fundamenta latent: penitusque immersus anhelet,
Dum rotet astra polus; feriant dum litora venti.

DE III. CONSULATU HONORII AUGUSTI

Præfatio

Parvos non aquilis fas est educere fœtus,
  Ante fidem solis, iudiciumque poli.
Nam pater, excusso saluit cum tegmine proles,
  Ovaque maternus rupit hiulca tepor,
Protinus implumes convertit ad æthera nidos,
  Et recto flammas imperat ore pati.
Consulit ardentes radios; et, luce magistra,
  Natorum vires ingeniumque probat.
Degeneres refugo torsit qui lumine visus,
  Unguibus hunc sævis ira paterna ferit.
Exploratores oculis qui pertulit ignes,
  Sustinuitque acie nobiliore diem;
Nutritur, volucrumque potens, et fulminis hæres,
  Gesturus summo tela trisulca Iovi.
Me quoque, Pieriis tentatum sæpius antris,
  Audet magna suo mittere Roma De
Iam dominas aures, iam regia tecta me
  Et chelys, Augusto *iudice*, nostra so

DE III. CONSULATU HONORII

Panegyris

Tertia Romulei sumant exordia fasces,
Terque suas ducat bellatrix pompa curul
Festior annus eat; cinctusque imitata Gal
Dives Hydaspeis augescat purpura gemm
Succedant armis trabeæ: tentoria lictor
Ambiat; et Latiæ redeant ad signa secure
Tuque, o, qui patrium curis æqualibus ocl
Eoo cum fratre regis, procede secundis
Alitibus; Phœbique novos ordire meatus,
Spes votumque poli, quem primo a limine
Nutrix aula fovet; strictis quem fulgida te
Inter laurigeros aluerunt castra triumphos
Ardua privatos nescit Fortuna penates,
Et regnum cum luce dedit: cognata potesta
Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro;
Lustravitque tuos aquilis victricibus orte
Miles, et in mediis cunabula præbuit hastis
Te nascente, ferox toto Germania Rheno
Intremuit; movitque suas formidine silvas
Caucasus: et, positis numen confessa phar
Ignavas Meroe traxit de crine sagittas.
Reptasti per scuta puer; regumque recentes
Exuviæ tibi ludus erant; primusque solclat
Aspera complecti torvum post prælia patre
Signa triumphato quoties flexisset ab Istro
Arctoa de strage calens, et poscere partem
De spoliis, Scythicosve arcus, aut rapta Ge
Cingula, vel iaculum Daci, vel frena Sueri.
Ille coruscanti clypeo te sæpe volentem
Sustulit arridens, et pectore pressit anhelo
Intrepidum ferri, galeæ nec triste timentem
Fulgur, et ad summas tendentem brachia c
Tum sic lætus ait: Rex o stellantis Olympi,
Talis perdomito redeat mihi filius hoste,
Hyrcanas populatus opes, aut cæde superbe
Assyria: sic ense rubens, sic flamine crebro
Turbidus, et grato respersus pulvere belli:
Armaque gaviso referat captiva parenti.
  Mox, ubi firmasti recto vestigia gressu,
Non tibi desidias molles, non marcida luxu
Otia, nec somnos genitor permisit inertes;
Sed nova per duros instruxit membra labor
Et cruda teneras exercuit indole vires:
Frigora sæva pati, gravibus non cedere nim
Æstivum tolerare iubar; tranare sonoras
Torrentum furias, ascensu vincere montes,
Planitiem cursu, valles et concava saltu:
Nec non in clypeo vigiles perducere noctes;
In galea potare nives: nunc spicula corn
Tendere, nunc glandes Baleari spargere fund
Quoque magis nimium pugnæ inflammaret a
Facta tibi numerabat avi, quem litus adusta
Horrescit Libyæ, ratibusque impervia Thul
Ille leves Mauros, nec falso nomine Pictos,
Edomuit, Scotumque vago mucrone secutus,
Fregit Hyperboreas remis audacibus undas;
Et geminis fulgens utroque sub axe tropæis,
Tethyos alternæ refluas calcavit arenas.
Hos tibi virtutum stimulos, hæc semina lau
Hæc exempla dabat. Non ocyus hausit Achill
Semiferi præcepta senis, seu cuspidis artes,
Sive lyræ cantus, medicas seu disceret herbas.

ta fides: civilia rursus
biumque quatit discordia mundum.
erum! longi pro dedecus ævi!
rias exul possederat urbes,
lo dederat Romana clienti.
litur iter, gentesque remotas
, tumidus quascumque pererrat
lustrat Halys, quas ditat Orontes.
bes saltus, vada Caspia Medi,
, Parthi liquere Niphaten.
Martis rabies, quantusque sequendi
nto flagrabant pectora voto,
ubas, campique cruenta
, truncisque immergere plantas?
lvæ matris spelunca tegebat,
m pasci, cum crescere sensit
terga iubis et dentibus ora;
les epulas, et rupe relicta,
e patri, stabulisque minari
tabo sordere iuvenci.
nque tibi commendat habenas,
s ornat diademate crines.
libus pietas ostendit in annis,
cessit, quererentur ut omnes
ero datum: victoria velox
tuis: pugnastis uterque;
rque manu: te propter, et Alpes
auto nec profuit hosti
locis: spes irrita valli
pulis patuerunt claustra revulsis.
dis Aquilo de monte procellis
s acies, revolutaque tela
res, et turbine repulit hastas.
te Deo, cui fundit ab antris
hiemes; cui militat æther,
niunt ad classica venti!
nives, et Frigidus amnis
t aquis, turbaque cadentum
lus iuvisset flumina sanguis.
or scelerum traiecerat altum
ne latus, duplexque tepebat
es in se converterat iras
nanus. Iam libertate reducta,
tum peteret Natura reverti
tas astrorum panderet arces,
ri venturo conscius Atlas;
tus cupido se reddere cœlo,
um præsenti traderet orbem.
nis alacer consurgis ab oris,
s ausus transire cohortes.
linquis Rhodopeia saxa,
ta modis: iuga deseris Œtes,
ata rogo: post Pelion intras,
toris: te pulcher Enipeus,
e stupuit; rursusque locutæ,
moverunt carmina quercus.
plaga litoris: arva teruntur
ygii numerantur stagna Timavi.
sublimibus oppida muris,
a tuo: submissus adorat
dosque iubet mitescere fluctus;
as solitæ deflere ruinas,
sæ revocant electra sorores.
iuvenes, quantæ sprevere pudorem
lio matres, puerisque severi
s, cum tu genitoris amico
io, mediam veherere per urbem,
s communis laurea currus!
ferum roseo cum Sole videri

Credidit, aut iunctum Bromio radiare Tonantem?
Floret cristatis exercitus undique turmis,
Quisque sua te voce canens: præstringit ahena
Lux oculos, undique seges Mavortia ferri
Ingeminat splendore diem; pars nobilis arcu,
Pars longe iaculis, pars cominus horrida contis.
Hi volucres tollunt aquilas, hi picta draconum
Colla levant; multusque tumet per nubila serpens
Iratus, stimulante Noto, vivitque receptis
Flatibus, et vario mentitur sibila tractu.

Ut ventum ad sedes; cunctos discedere tectis
Dux iubet, et generum compellat talibus ultro:
Bellipotens Stilichon, cuius mihi robur in armis,
Pace probata fides: quid enim per prælia gessi
Te sine? quem merui, te non sudante, triumphum?
Odrysium pariter Getico fœdavimus Hebrum
Sanguine: Sarmaticas pariter prostravimus alas?
Rhipæaque simul fessos porreximus artus
In glacie, stantemque rota sulcavimus Istrum.
Ergo age, (me quoniam cœlestis regia poscit)
Tu curis succede meis: tu pignora solus
Nostra fove: geminos dextra tu protege fratres.
Per consanguineos thalamos, noctemque beatam,
Per tædas, quas ipsa tuo regina levavit
Coniugio, sociaque nurum produxit ab aula,
Indue mente patrem: crescentes dilige fœtus,
Ut ducis, ut soceri. Iamiam securus, ad astra,
Te custode, ferar. Rupta si mole Typhoeus
Vinclis prosiliat, Tityos si membra resolvat,
Si furor Enceladi proiecta mugiat Ætna,
Opposito Stilichone cadant: nec plura locutus,
Sicut erat, liquido signavit tramite nubes,
Ingrediturque globum Lunæ, limenque relinquit
Arcados, et Veneris clementes advolat auras.
Hinc Phœbi permensus iter, flammamque nocentem
Gradivi, placidumque Iovem, stetit arce suprema,
Algenti qua zona riget Saturnia tractu.
Machina laxatur cœli, rutilæque patescunt
Sponte fores: Arctoa parat convexa Bootes:
Australes reserat portas succinctus Orion:
Invitantque novum sidus, pendentque vicissim,
Quas partes velit ille sequi, quibus esse sodalis
Dignetur stellis, aut qua regione moveri.
O decus ætherium, terrarum gloria quondam,
Te tuus Oceanus natali gurgite lassum
Excipit, et notis Hispania proluit undis.
Fortunate parens, primos cum detegis ortus,
Aspicis Arcadium: cum te proclivior urges,
Occiduum visus remoratur Honorius ignem.
Et quocumque vagos flectas sub cardine cursus,
Natorum per regna venis, qui mente serena,
Maturoque regunt victas moderamine gentes;
Sæcula qui rursus formant meliore metallo.
Luget Avarities Stygiis innexa catenis;
Cumque suo demens expellitur Ambitus auro.
Non dominantur opes: non corrumpentia sensus
Dona valent: emitur sola virtute potestas.
Unanimi fratres, quorum mare terraque fatis
Debentur, quodcumque manus evasit avitas,
Quod superest patri: vobis iam Mulciber arma
Præparat, et Sicula Cyclops incude laborat.
Brontes innumeris exasperat ægida signis;
Altum fulminea crispare in casside conum
Festinat Steropes; nectit thoraca Pyracmon;
Ignifluisque gemit Lipare fumosa cavernis.
Vobis Ionia virides Neptunus in alga
Nutrit equos, qui summa freti per cœrula possint
Ferre viam, segetemque levi percurrere motu;
Nesciat ut spumas, nec proterat ungula culmos.

Iam video Babylona rapi, Parthumque coactum
Non ficta trepidare fuga; iam Bactra teneri
Legibus, et famulis Gangen pallescere ripis,
Gemmatosque humilem dispergere Persida cultus.
Ite per extremum Tanain, pigrosque Triones:
Ite per ardentem Libyam: superate vapores
Solis, et arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas.
Vestri iuris erit, quidquid complectitur axis.
Vobis Rubra dabunt pretiosas æquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres.

DE IV. CONSULATU HONORII AUGUSTI
anegyris

Auspiciis iterum ... regalibus annus
Induit, et nota fruitur iactantior aula.
Limina nec passi circum privata morari,
Exultant reduces, Augusto consule, fasces.
Cernis, ut armorum proceres, leg... ...es,
Patricios sumunt habitus, et mor...
Discolor incedit legio, positisque ...
Bellorum signis, sequitur vexilla Quiri...
Lictori cedunt aquilæ, ridetque togatus
Miles, et in mediis effulget curia castris?
Ipsa Palatino circumvallata senatu,
Iam trabeam Bellona gerit, parmamque removit,
Et galeam, sacras humeris vectura curules.
Nec te laurigeras pudeat, Gradive, secures
Pacata gestare manu, Latiaque micantem
Loricam mutare toga, dum ferreus hæret
Currus, et Eridani ludunt per prata iugales.
Haud indigna coli, nec nuper cognita Marti,
Ulpia progenies, et, quæ diademata mundo
Sparsit, Ibera domus: nec tantæ vilior unda
Promeruit gentis seriem: cunabula fovit
Oceanus: terræ dominos pelagique futuros
Immenso decuit rerum de principe nasci.
Hinc processit avus: cui post Arctoa frementi
Classica, Massylas annexuit Africa lauros.
Ille, Caledoniis posuit qui castra pruinis,
Qui medius Libyæ sub casside pertulit æstus,
Terribilis Mauro, debellatorque Britanni
Litoris, ac pariter Boreæ vastator et Austri.
Quid rigor æternus cœli, quid sidera prosunt,
Ignotumque fretum? maduerunt Saxone fuso
Orcades: incaluit Pictorum sanguine Thule:
Scotorum cumulos flevit glacialis Ierne.
Quid calor obsistit forti? per vasta cucurrit
Æthiopum, cinxitque novis Atlanta maniplis.
Virgineum Tritona bibit, sparsosque venenis
Gorgoneis vidit thalamos; et vile virentes
Hesperidum risit, quos ditat fabula ramos.
Arx incensa Iubæ: rabies Maurusia ferro
Cessit: et antiqui penetralia diruta Bocchi.
Sed laudes genitor longe transgressus avitas,
Subdidit Oceanum sceptris, et margine cœli
Clausit opes: quantum distant a Tigride Gades,
Inter se Tanais quantum Nilusque relinquunt.
Hæc tamen innumeris per se quæsita tropæis:
Non generis dono, non ambitione potitus.
Digna legi virtus: ultro se purpura supplex
Obtulit, et solus meruit regnare rogatus.
Nam, cum barbaries penitus commota gementem
Irrueret Rhodopen, et, mixto turbine gentis,
Iam deserta suas in nos transfunderet Arctos,
Danubii totæ vomerent cum prælia ripæ,
Cum Geticis ingens premeretur Mysia plaustris,
Flavaque Bistonios operirent agmina campos;

Omnibus afflictis, et vel labentibus i...
Vel prope casuris, unus tot funera c...
Restitit, extinxitque faces, agrisque ...
Reddidit, et leti rapuit de faucibus u...
Nulla relicta foret Romani nominis ...
Ni pater ille tuus iamiam ruitura sub...
Pondera, turbatamque ratem; certaqu...
Naufragium commune manu. Velut, ...
Cum procul insanæ traherent Phaetho...
Sævirelque dies, terramque et stagna ...
Haurirent radii, solito cum murmure ...
Sol occurrit equis; qui postquam rurs...
Agnovere sonos; rediit meliore magist...
Machina, concentusque poli, currusqu...
Imperium, flammæque modum: sic tr...
Servatusque Oriens: at non pars alter...
Tradita, bis possessa manu, bis parta ...
Per varium gemini scelus erupere tyra...
Tractibus occiduis: hunc sæva Britann...
Hunc sibi Germanus famulum deleger...
Ausus uterque nefas, domini respersus...
Insontis iugulo: novitas audere priori...
Suadebat, cautumque dabant exempla...
Hic nova moliri præceps; hic quæreret...
Providus: hic fusis, collectis viribus il...
Hic vagus, excurrens; hic intra claustr...
Dissimiles; sed morte pares: evadere n...
Dedecus, aut mixtis licuit procumber...
Amissa specie, raptis insignibus, amb...
In vultus rediere suos: manibusque re...
Oblati gladiis submittunt colla parat...
Et vitam veniamque rogant: pro dam...
Qui modo tam densas nutu movere co...
In quos iam dubius sese libraverat orb...
Non hostes victore cadunt, sed iudice...
Damnat voce reos, petit quos Marte ty...
Amborum periere duces: hic sponte ca...
Decidit in fluctus; illum suus abstulit...
Hunc Alpes, hunc pontus habet. Solat...
Fratribus hæc ultor tribuit: necis auc...
Labitur: Augustas par victima mitig...
Has dedit inferias tumulis, iuvenumq...
Purpureos merito placavit sanguine M...
Illi iustitiam confirmavere triumphi;
Præsentes docuere Deos. Hinc sæcula ...
Indomitum nihil esse pio, tutumve no...
Nuntius ipse sui, longas incognitus eg...
Prævento rumore, vias: inopinus utru...
Perculit, et clausos montes, ut plana, ...
Extruite immanes scopulos, attollit...
Cingite vos fluviis, vastas opponite sil...
Garganum Alpinis, Apenninumque ni...
Permixtis sociate iugis, et rupibus Hæ...
Addite Caucaseis, involvite Pelion Os...
Non dabitis murum sceleri: qui vindic...
Omnia subsident, meliori pervia causæ...
Nec tamen, oblitus civem, cedentibus ...
Partibus infremuit: non insultare iace...
Malebat: mitis precibus, pietatis abund...
Pœnæ parcus erat: paci non intulit ira...
Post acies, odiis idem, qui terminus arm...
Profuit hoc vincente capi; multosque su...
Prospera laturæ commendavere catenæ...
Magnarum largitor opum, largitor hon...
Pronus, et in melius gaudens converter...
Hinc amor, hinc validum, devoto milit...
Hinc natis mansura fides: hoc nobilis or...
Nasceris, æquæva cum maiestate creatus...
Nullaque privatæ passus contagia sortis...

ultro te regia solum
felix adolescis in ostro;
a nunquam temerata profano,
nus. Hispania patrem
uis: te gaudet alumno
de limine surgit origo:
tibi: pro pignore tanto
te civem vindicat axis.
sustentat gloria Thebas:
elos Latonia partu:
enero reptata Tonanti;
ictæis clarior oris,
hen regio: non litora nostro
Deo; nec inhospita Cynthi
o lædere cubili.
uro, circumflua gemmis,
os; ululata verendis
æ tunc documenta futuri?
quanti per inane volatus?
us erat? tibi corniger Ammon,
pere silentia Delphi.
Magi; te sensit Etruscus
Babylonius horruit astris.
enes; Cumanaque rursus
idæ delubra Sibyllæ.
Cybeleius ære sonoro
; exercitus undique fulgens
gnis augustior infans.
leas, redditque ferocem
tam tibi contulit idem
inter cunabula consul
posito modo nomine, fastos;
ui te produxerat, annus.
rum te cinxit amictu
s docuit reptare curules.
mmortalique Dearum
emio: tibi sæpe Diana
atricesque pharetras
decus: tu sæpe Minervæ
ramque impune pererrans
andos interritus angues.
m tum gaudente marito,
as, festinaque voti
na dedit: tum lenibus ulnis
porrexit ad oscula patri.
mutatus Principe Cæsar,
atri: nec certius unquam
llis præsentior æther
nebris involverat atra
osque Notus collegerat imbres.
a miles te voce levasset,
hœbus: pariterque dabantur
loque dies: caligine liber,
patitur Chalcedona cerni.
nitent: sed tota repulsis
hrace: Pangæa renident,
radios Mæotia vibrat.
, aut Sol ardentior egit:
t: præsagus obibat
que tuo Natura sereno.
populis mirantibus, audax
da nihil, nec crine retuso
atus numeratur nocte Bootes.
alieni temporis hospes
tuit, cum Luna lateret.
ta fuit, seu forte reluxit
, te properantibus astris
s cœlum commune remisit.
a ferant: ventura potestas

Claruit Ascanio, subita cum luce comarum
Innocuus flagraret apex, Phrygioque volutus
Vertice fatalis redimiret tempora candor.
At tua cœlestes illustrant omina flammæ.
Talis ab Idæis primævus Iupiter antris
Possessi stetit arce poli, famulosque recepit,
Natura tradente, Deos. Lanugine nondum
Vernabant vultus, nec adhuc per colla fluebant
Moturæ convexa comæ: tum scindere nubes
Discebat, fulmenque rudi torquere lacerto.
Lætior augurio genitor, natisque superbus
Iam paribus, duplici fultus consorte redibat,
Splendebatque pio complexus pignora curru.
Haud aliter summo gemini cum patre Lacones,
Progenies Ledæa, sedent: in utroque relucent
Frater, utroque soror: simili chlamys effluit auro:
Stellati pariter crines: iuvat ipse Tonantem
Error, et ambiguæ placet ignorantia matri.
Eurotas proprios discernere nescit alumnos.
Ut domus excepit reduces, ibi talia tecum
Pro rerum stabili fertur ditione locutus:
Si tibi Parthorum solium Fortuna dedisset,
Care puer, terrisque procul venerandus Eois,
Barbarus Arsacio consurgeret ore tiaras;
Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
Deside nobilitas posset te sola tueri.
Altera Romanæ longe rectoribus aulæ
Conditio: virtute decet, non sanguine niti.
Maior et utilior fato coniuncta potenti,
Vile latens, virtus: quid enim submersa tenebris
Proderit obscuro? veluti sine remige puppis;
Vel lyra, quæ reticet; vel, qui non tenditur, arcus.
Hanc tamen haud quisquam, qui non agnoverit ante
Semet, et incertos animi pacaverit æstus,
Inveniet: longis illuc ambagibus itur.
Disce orbi, quod quisque sibi, cum conderet artus
Nostros, ætheriis miscens terrena Prometheus,
Sinceram patrio mentem furatus Olympo,
Continuit claustris, indignantemque revinxit.
Et, cum non aliter possent mortalia fingi,
Adiunxit geminas: illæ, cum corpore lapsæ,
Intereunt: hæc sola manet, bustoque superstes
Evolat: hanc alta capitis fundavit in arce,
Mandatricem operum, prospecturamque labori.
Illas inferius collo, præceptaque summæ
Passuras dominæ, digna statione locavit.
Quippe opifex, veritus confundere sacra profanis,
Distribuit partes animæ, sedesque removit.
Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit imbutam flammis, avidamque nocendi,
Præcipitemque sui. Rabie succensa tumescit:
Contrahitur [tepefacta] metu: cumque omnia secum
Duceret, et requiem membris vesana negaret;
Invenit pulmonis opem, madidumque furenti
Præbuit, ut tumidæ ruerent in mollia fibræ.
At sibi cuncta petens, nil collatura Cupido,
In iecur et tractus imos compulsa recessit.
Quæ, velut immanes reserat dum bellua rictus,
Expleri pascique nequit: nunc verbere curas
Torquet avaritiæ, stimulis nunc flagrat amorum:
Nunc gaudet; nunc mœsta dolet, satiataque rursus
Exoritur, cæsaque redit pollentius Hydra.
Hos igitur potuit si quis sedare tumultus,
Inconcussa dabit puræ sacraria mundi.
Tu licet extremos late dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent:
Si metuis, si prava cupis, si duceris ira,
Servitii patiere iugum: tolerabis iniquas
Interius leges: tunc omnia iure tenebis,

Cum poteris rex esse tui: proclivior usus
In peiora datur: suadetque licentia luxum,
Illecebrisque effrena favet: tum vivere caste
Asperius, cum promta Venus: tum durius iræ
Consulitur, cum parua patet: sed comprime motus:
Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit,
Occurrat: mentemque domet respectus honesti.
Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Ut te totius medio telluris in ore
Vivere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta palam; nec posse dari regalibus usquam
Secretum vitiis: nam lux altissima fati
Occultum nihil esse sinit, latebrasque per omnes
Intrat, et abstrusos explorat fama recessus.
Sis pius in primis: nam, cum vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.
Neu dubie suspectus agas, neu falsus amicis,
Rumorumve avidus: qui talia curat, inanes
Horrebit strepitus, nulla non anxius hora.
Non sic excubiæ, non circumstanti
Quam tutatur amor: non extorque ri.
Hoc alterna fides, hoc simplex
Nonne vides, operum quo se p
Mundus amore liget, nec vi co
Conspirent elementa sibi? quo ebus
Contentus medio, contentus litore p
Et qui perpetuo terras ambitque vehi
Nec premat incumbens, oneri nec ces
Qui terret, plus ipse timet; sors ista
Convenit: invideant claris, fortesque
Muniti vivant gladiis, septique venenis;
Ancipites habeant arces, trepidique minentur:
Tu civem patremque geras: tu consule cunctis,
Non tibi: nec tua te moveant, sed publica vota.
In commune iubes si quid, censesve tenendum
Primus iussa subi: tunc observantior æqui
Fit populus; nec ferre negat, cum viderit ipsum
Auctorem parere sibi: componitur orbis
Regis ad exemplum; nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
His tamen effectis; neu fastidire minores,
Neu pete præscriptos homini transcendere fines:
Inquinat egregios adiuncta superbia mores.
Non tibi tradidimus dociles servire Sabæos;
Armeniæ dominum non te præfecimus oræ;
Non damus Assyriam, tenuit quam fœmina, gentem.
Romani, qui cuncta diu rexere, regendi:
Qui nec Tarquinii fastus, nec iura tulere
Cæsaris, annales veterum delicta loquuntur.
Hærebunt maculæ. Quis non per sæcula damnet
Cæsareæ portenta domus? quem dira Neronis
Funera, quem rupes Caprearum tetra latebit,
Incesto possessa seni? Victura feretur
Gloria Traiani; non tam quod, Tigride victo,
Nostra triumphati fuerint provincia Parthi,
Alta quod invectus fractis Capitolia Dacis;
Quam patriæ quod mitis erat: ne desine tales,
Nate, sequi: si bella tonant, prius agmina duris
Exerce studiis; et sævo præstrue Marti.
Non brumæ requies, non hibernacula segnes
Enervent torpore manus. Ponenda salubri
Castra loco: præbenda vigil custodia vallo.
Disce, ubi denseri cuneos, ubi cornua tendi
Æquius, aut iterum flecti, quæ montibus aptæ,
Quæ campis acies; quæ fraudi accommoda vallis:
Quæ via difficilis. Fidit si mœnibus hostis,
Tum tibi murali libretur machina pulsu,
Saxa rota; præceps aries, protectaque portas

Testudo feriat: ruat emersura iuven
Effossi per operta soli: si longa more
Obsidio; tum vota cave secura remitt
Inclusumve putes: multis damnosa f
Gaudia: dispersi pereunt, somnove so
Sæpius incautæ nocuit victoria turba
Neu tibi regificis tentoria larga redu
Deliciis; neve imbelles ad signa man
Luxuries armata trahat: neu flantibu
Neu pluviis cedas; neu, defensura calo
Aurea submoveant rapidos umbracula
Inventis utere cibis: solabere partes
Æquali sudore tuas: si collis iniquus,
Primus ini: silvam si cædere provocat
Sumta ne pudeat quercum stravisse bi
Calcatur si pigra palus, tuus ante pro
Prætentet sonipes; fluvios tu protere c
Hærentes glacie; liquidos tu scinde n
Nunc equo in medias equitum te con
Nunc pedes assistas pediti: tum prom
Te socio: tum conspicuus gratusque f
Sub te teste labor. Dicturum plura pa
Voce subis: Equidem, faveant modo N
Hæc effecta dabo: nec me fratrique ti
Dissimilem populi commissaque regn
Sed cur non potius, verbis quæ disser
Experior? gelidas certe nunc tendis in
Duc tecum comitem: figant sine nostr
Spicula: pallescat nostro sine barbaru
Italiam ne feram furiis prædonis acerb
Subiectam? patiar Romam servire cli
Usque adeone puer? nec me polluta pa
Nec pia cognati tanget vindicta cruori
Per strages equitare libet: da protinus
Cur annos obicis? pugnæ cur arguor in
Æqualis mihi Pyrrhus erat, cum Perg
Verteret, et patri non degeneraret Ac
Denique si princeps castris hærere ne
Vel miles veniam. Delibat dulcia nat
Oscula, miratusque refert: Laudanda
Sed festinus amor: veniet robustior æt
Ne propera: necdum decimas emensus
Aggrederis metuenda viris: vestigia m
Indolis agnosco: fertur Pellæus, Eoum
Qui domuit Porum, cum prospera sæp
Audiret, lætos inter flevisse sodales,
Nil sibi vincendum patris virtute reli
Hos video motus: fas sit promittere pa
Tantus eris: nostro nec debes regna fa
Quæ tibi iam Natura dedit: sic mollib
Stridula ducturum pratis examina re
Nascentem venerantur apes, et publica
Iura petunt, traduntque favos: sic pasc
Vindicat, et, necdum firmatis cornibu
Iam regit armentum vitulus: sed præli
In iuvenem; patiensque meum cum fra
Me bellante, locum: vos impacatus Ar
Vos celer Euphrates timeat: sit Nilus
Vester, et emisso quidquid Sol imbuit
Si pateant Alpes, habeat si causa secu
Iustior eventus, aderis, partesque rece
Suscipies; animosa tuas ut Gallia leges
Audiat, et nostros æquus modereris li
Tunc ego, securus fati, lætusque labor
Discedam, vobis utrumque regentibus
Interea Musis, animus dum mollior, i
Et, quæ mox imitere, legas; nec desin
Tecum Graia loqui, tecum Romana ve
Antiquos evolve duces: assuesce futur

retro te confer in ævum:
placet? mirabere Brutum.
s? Mett satiabere pœnis.
us? Torquati despue mores.
ium? Decios venerare ruentes.
tis agat, te ponte soluto
, Muci te flamma docebit.
igat, Fabius; quid rebus in arctis
lat Gallorum strage Camillus.
los meritis obsistere casus:
n feritas tibi Punica famam,
superant adversa Catonis.
intum paupertas sobria possit:
is, reges cum vinceret armis;
, Pyrrhi cum sperneret aurum.
flexit dictator aratra:
asæ, fascesque saliguis
llectæ consule messes,
beato rura colono.
æcepta dabat: velut ille carinæ
variis quem sæpe procellis
, ponto iam fessus et annis,
to commendat habenas,
docet, quo dextra regatur
s possint moderamine falli;
um; quæ fraus infida sereni;
prodat; quo saucia vento
ollat Cynthia vultus.
umq micas, seu circulus Austri,
te gelidi meruere Triones;
votum: iam natus adæquat
od magis est optabile, vincit,
ne tuo; quem fratribus ipse
defensoremque dedisti.
e pati, nullumque recusat
sui: non dura viarum,
. Libyæ squalentis arenas
pedes, madidaque cadente
itrabit navita Syrtes.
imis populos levitate feroces,
iubes: volat ille citatis
aque latus stipante caterva,
qua Rhætia porrigit Alpes,
(tanta est fiducia) ripas
Totum properare per amnem
reges cervice videres.
um flavam sparsere Sycambri
que orantes murmure Franci
uratur Honorius absens,
supplex Alamannia nomen.
ruces; venit accola silvæ
iæ: latisque paludibus exit
ites Albin liquere Cherusci.
varias, tardeque rogatus
pacem pro munere donat.
s Germanica fœdera Drusos,
i, sed multis cladibus emta.
init sola formidine Rhenum?
bellis potuere mereri,
honis iter. Post otia Galli
Graias fulcire ruinas:
dis, ventique laborant
servaturasque Corinthum
Neptunus gurgite classes.
iam pridem litoris exul,
rtus cum matre, Palæmon.
tant: metitur pellita iuventus.
ense perit. Non lustra Lycei,
iam copia sufficit umbræ,
Innumeris exusta rogis: nudataque ferro
Sic flagrasse suas lætantur Mænala silvas.
Excutiat cineres Ephyre; Spartanus et Arcas
Tutior exangues pedibus proculcet acervos.
Fessaque pensatis respiret Græcia pœnis:
Gens, qua non Scythicos diffusior ulla Triones
Incoluit, cui parvus Athos, angustaque Thrace,
Cum transiret, erat: per te, viresque tuorum
Fracta ducum; lugetque sibi iam rara superstes.
Et, quorum turbæ spatium vix præbuit orbis,
Uno colle latent: sitiens, inclusaque vallo,
Ereptas quæsivit aquas, quas, hostibus ante
Irriguas, alio Stilichon deflexerat actu;
Mirantemque novas ignota per avia valles,
Iusserat averso fluvium migrare meatu.
Obvia quid mirum vinci, cum barbarus ultro
Iam cupiat servire tibi? Tua Sarmata discors
Sacramenta petit: proiecta pelle, Gelonus
Militat: in Latios ritus transistis Alani.
Ut fortes in Marte viros, animisque paratos,
Sic iustos in pace legis, longumque tueris
Electos: crebris nec succedentibus urges.
Iudicibus notis regimur, fruimurque quietis
Militiæque bonis; ceu bellatore Quirino,
Ceu placido moderante Numa. Non imminet ensis:
Nullæ nobilium cædes: non crimina vulgo
Texuntur: patria mœstus non truditur exul,
Impia continui cessant augmenta tributi:
Non infelices tabulæ, non hasta refixas
Vendit opes: avida sector non voce citatur:
Nec tua privatis crescunt æraria damnis.
Munificus largi, sed non et prodigus, auri.
Perdurat non emta fides: nec pectora merces
Alligat: ipsa suo pro pignore castra laborant.
Te miles nutritor amat: quæ denique Romæ
Cura tibi! quam fixa manet reverentia Patrum!
Firmatur senium iuris, priscamque resumunt
Canitiem leges; emendanturque vetustæ,
Accedunt que novæ. Talem sensere Solonem
Res Pandioniæ: sic armipotens Lacedæmon
Despexit muros, rigido munita Lycurgo.
Quæ sub te vel causa brevis, vel iudicis error,
Negligitur? dubiis quis litibus addere finem
Iustior, et mersum latebris educere verum?
Quæ pietas, quantusque rigor, tranquillaque magni
Vis animi, nulloque levis terrore moveri;
Nec nova mirari facilis! quam docta facultas
Ingenii, linguæque modus! Responsa verentur
Legati, gravibusque latet sub moribus ætas.
Quantus in ore pater! radiat quam torva voluptas
Frontis, et Augusti maiestas grata pudoris!
Iam patrias imples galeas: iam cornus avita
Tentatur vibranda tibi: promittitur ingens
Dextra rudimentis, Romanaque vota moratur.
Quis decor, incedis quoties clypeatus, et auro
Squameus, et rutilus cristis, et casside maior!
Sic, cum Threicia primum sudaret in hasta,
Flumina laverunt puerum Rhodopeia Martem.
Quæ vires iaculis! vel, cum Gortynia tendis
Spicula, quam felix arcus, certique petitor
Vulneris, et iussum mentiri nescius ictum!
Scis, quo more Cydon, qua dirigat arte sagittas
Armenius; refugo quæ sit fiducia Partho.
Sic, Amphioniæ pulcher sudore palæstræ,
Alcides pharetras, Dircæaque tela solebat
Prætentare feris, olim domitura Gigantas,
Et pacem latura polo: semperque cruentus
Ibat, et Alcmenæ prædam referebat ovanti.
Cæruleus tali prostratus Apolline Python

Implicuit fractis moritura volumina silvis.
Cum vectaris equo, simulacraque Martia ludis,
Quis molles sinuare fugas, quis tendere contum
Acrior, aut subitos melior flexisse recursus?
Non te Massagetæ, non gens exercita campo
Thessala, non ipsi poterunt æquare bimembres.
Vix comites alæ, vix te suspensa sequuntur
Agmina: ferventesque tument post terga dracones.
Utque tuis primum sonipes calcaribus arsit,
Ignescunt patulæ nares; non sentit arenas
Ungula; discussæque iubæ sparguntur in armos.
Turbantur phaleræ; spumosis morsibus aurum
Fumat; anhelantes exundant sanguine gemmæ.
Ipse labor pulvisque decent, confusaque motu
Cæsaries: vestis radiato murice solem
Combibit: ingesto crispatur purpura vento.
Si dominus legeretur equis, tua posceret ultro
Verbera, Nereidum stabulis nutritus, Arion;
Serviretque tuis, contemto Castore, frenis
Cyllarus, et flavum Xanthus sprevisset Achillem.
Ipse tibi famulas præberet Pegasus alas,
Portaretque libens; melioraque pondera passus,
Bellerophonteas indignaretur habenas.
Quin etiam velox Auroræ nuntius Æthon,
Qui fugat hinnitu stellas, roseoque domatur
Lucifero, quoties equitem te cernit ab astris,
Invidet, inque tuis mavult spumare lupatis. (pæ
Nunc quoque quos habitus, quantæ miracula pom-
Vidimus, Ausonio cum iam succinctus amictu
Per Ligurum populos solito conspectior ires,
Atque inter niveas alte veherere cohortes;
Obnixisque simul pubes electa lacertis
Sidereum gestaret onus! Sic numina Memphis
In vulgus proferre solet: penetralibus exit
Effigies; brevis illa quidem: sed plurimus infra
Liniger et posita suspirat veste sacerdos,
Testatus sudore Deum: Nilotica sistris
Ripa sonat, Phariosque modos Ægyptia ducit
Tibia: submissis admugit cornibus Apis.
Omnis nobilitas, omnis tua sacra frequentant
Thybridis et Latii soboles: convenit in unum (ris
Quidquid in orbe fuit procerum; quibus auctor hono-
Vel tu, vel genitor: numeroso consule consul
Cingeris, et socios gaudes admittere Patres.
Illustri te prole Tagus, te Gallia doctis
Civibus, et toto stipavit Roma senatu.
Portatur iuvenum cervicibus aurea sedes,
Ornatuque novo gravior Deus: asperat Indus
Velamenta lapis, pretiosaque fila smaragdis
Ducta virent: amethystus inest; et fulgor Iberus
Temperat arcanis hyacinthi cærula flammis.
Nec rudis in tali suffecit gratia textu:
Auget acus meritum; picturatumque metallis
Vivit opus, multaque ornantur iaspide cultus,
Et variis spirat Nereia bacca figuris.
Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
Ambitiosa colus? vel cuius pectinis arte
Traxerunt solidæ gemmarum stamina telæ?
Invia quis calidi scrutatus stagna profundi
Tethyos invasit gremium? quis divitis algæ
Germina flagrantes inter quæsivit arenas?
Quis iunxit lapides ostro? quis miscuit ignes
Sidonii Rubrique maris? tribuere colorem
Phœnices, Seres subtemina, pondus Hydaspes.
Hoc si Mæonias cinctu graderere per urbes,
In te pampineos transferret Lydia thyrsos,
In te Nysa choros: dubitarent orgia Bacchi,
Cui furerent: irent blandæ sub vincula tigres.
Talis Erythræis intextus nebrida gemmis
Liber agit currus, et Caspia flec
Colla iugis: Satyri circum, cri
Mænades, adstringunt hederis
Ebrius hostili velatur palmite
Auspice mox lætum sonuit clam
Te fastos ineunte quater: sollen
Omina Libertas: deductum Vin
Lex celebrat; famulusque iugo l
Ducitur, et grato remeat securio
Tristis conditio pulsata fronte r
In civem rubuere genæ; tergoque
Verbera permissi felix iniuria v
Prospera Romuleis sperantur te
In nomen ventura tuum: permiss
Dant exempla fidem: quoties te c
Præfecit, toties accessit laurea pa
Ausi Danubium quondam tranar
In lintres fregere nemus: ter mill
Per fluvium plenæ cuneis immani
Dux Odothæus erat: tantæ conam
Incipiens ætas et primus contudit
Submersæ sedere rates: fluitantia
Largius Arctoos pavere cadavera
Corporibus premitur Peuce: per q
Ostia, barbaricos vix egerat unda
Confessusque parens Odothæi regi
Retulit exuviasque tibi: civile sec
Conficis auspiciis bellum: tibi deb
Fata Gruthungorum, debellatumq
Ister sanguineos egit, te consule, fl
Sed patriis olim fueras successibus
Nunc eris ipse tuis: semper venere
Cum trabeis, sequiturque tuos Vic
Sis, precor, assiduus consul, Mariiq
Et senis Augusti, numerum. Quæ
Per tua lanugo cum serpere cœperi
Cum tibi prodiderit festas nox pro
Quæ tali devota toro, quæ murice f
Ibit in amplexus tanti regina marit
Quænam tot Divis veniet nurus, or
Et toto dotanda mari? quantusque
Idem per Zephyri metas Hymenæus
O mihi si liceat thalamis intendere
Connubiale tuis, si te iam dicere pa
Tempus erit, cum tu trans Rheni c
Arcadius captæ spoliis Babylonos c
Communem maiore toga signabitis
Crinitusque tuo sudabit fasce Suev
Ultima fraternas horrebunt Bactra

EPITHALAMII IN NU

Honorii Augusti et

PRÆFATIO

Surgeret in thalamum ducto cum Pe
Nec caperet tantos hospita terra D
Cum socer æquoreus, numerosaque
Certarent epulis continuare dies;
Præberetque Iovi communia pocula
Molliter obliqua parte refusus equi
Peneus gelidos mutaret nectare font
Œtæis fluerent spumea vina iugis;
Terpsichore facilem lascivo pollice
Barbiton, et molles duxit in antra
Carmina nec Superis, nec displicen
Cum teneris nossent congrua vota
Centauri Faunique negant: quæ flect
Quæ rigidum poterant plectra mov

t cœlo; totiesque renato
Hesperus igne choros.
saxa domat, quo pertrahit ornos,
t nobiliore lyram.
ris fidibus iam spondet Achillem:
ædes, iam Simoenta canit.
felix Hymenæus Olympo:
nt Othrys et Ossa Thetin.

PITHALAMIUM
Augusti et Mariae.

s promissæ virginis ignes
e rudis flagraverat æstu.
lor, nec quid suspiria vellent,
, et adhuc ignarus amandi.
quus, non spicula curæ:
uere libet; mens omnis aberrat
xit Amor: quam sæpe medullis
uoties incanduit ore
, rubor; nomenque beatum
manus! Iam munera nuptæ
hros, Mariæ sed luce minores,
idquid venerabilis olim
e nurus gessere superbæ.
moras; longique videntur
nque rotam non flectere Phœbe.
n virgo flammabat Achillem,
ers: bellatricesque docebat
, et, mox quos horruit Ide,
pectebat pollice crines.
ur secum: Quonam usque verendus
la socer? quid iungere differt,
tasque preces implere recusat?
n regum moremque secutus,
abulis; ut nuntia formæ,
ros iret pictura penates;
m thalamis lecturus amorem,
lsæ connubia ceræ.
s alienæ fœdera tedæ,
nihi pridem, patriisque relicta
terni sanguinis ortu
itur avum. Fastigia supplex
procum: de limine sacro
eres, qui proxima nobis
or, Stilichon, non parva poposci:
princeps, hoc principe natus,
m fraterna prole revinxit,
s: fœnus mihi solve paternum:
mater fortasse rogari
i germen, cui nominis hæres
decus torrentis Iberi.
ate parens, tibi creditus infans,
emio; partuque remoto,
la mihi. Quid dividis ergo
eni natam non tradis alumno?
erit? dabiturne iugalis
li solatur vulnera questu.
cidæque velat trans æquora Matri
iactantior explicat alas.
n Cypri præruptus obumbrat,
essu, Phariumque cubile
despectat cornua Nili.
ates audent vestire pruinæ;
e timent, hunc lædere nimbi.
ue vacat: pars acrior anni
tet indulgentia veris.
dit apex: hunc aurea sepes
efendit prata metallo.

Mulciber, ut perhibent, his oscula coniugis emit
Mœnibus, et tales uxorius obtulit arces.
Intus rura micant, manibus quæ subdita nullis
Perpetuum florent, Zephyro contenta colono:
Umbrosumque nemus, quo non admittitur ales,
Ni probet ante suos Diva sub iudice cantus.
Quæ placuit, fruitur ramis; quæ victa, recedit.
Vivunt in Venerem frondes; omnisque vicissim
Felix arbor amat: nutant ad mutua palmæ
Fœdera: populeo suspirat populus ictu;
Et platani platanis, alnoque assibilat alnus.
Labuntur gemini fontes: hic dulcis, amarus
Alter, et infusis corrumpit mella venenis,
Unde Cupidineas armavit fama sagittas.
Mille pharetrati ludunt in margine fratres,
Ore pares, similes habitu, gens mollis Amorum.
Hos Nymphæ pariunt: illum Venus aurea solum
Edidit: ille Deos cœlumque et sidera cornu
Temperat, et summos dignatur figere reges:
Hi plebem feriunt: nec cætera numina desunt.
Hic habitat nullo constricta Licentia nodo,
Et flecti faciles Iræ, vinoque madentes
Excubiæ, Lacrymæque rudes, et gratus amantum
Pallor, et in primis titubans Audacia furtis,
Iucundique Metus, et non secura Voluptas;
Et lasciva volant levibus Periuria pennis.
Quos inter petulans alta cervice Iuventas
Excludit Senium luco. Procul atria Divæ
Permutant radios, silvaque obstante virescunt.
Lemnius hæc etiam gemmis exstruxit et auro,
Admiscens artem pretio, trabibusque smaragdis
Supposuit cæsas hyacinthi rupe columnas.
Beryllo paries, et iaspide lubrica surgunt
Limina: despectusque solo calcatur achates.
In medio glebis redolentibus area dives
Præbet odoratas messes; hic mitis amomi,
Hic casiæ matura seges, Panchæaque turgent
Cinnama; nec sicca frondescunt vimina costo,
Tardaque sudanti prorepunt balsama ligno.
Quo postquam dilapsus Amor, longasque peregit
Penna vias; alacer, passuque superbior intrat.
Cæsariem tunc forte Venus subnixa corusco
Fingebat solio: dextra lævaque sorores
Stabant Idaliæ: largos hæc nectaris imbres
Irrigat: hæc morsu numerosi dentis eburno
Multifidum discrimen arat: sed tertia retro
Dat varios nexus, et iusto dividit orbes
Ordine, neglectam partem studiosa relinquens.
Plus error decuit: speculi nec vultus egebat
Iudicio: similis tecto monstratur in omni,
Et rapitur, quocumque videt. Dum singula cernit,
Seque probat, nati venientis conspicit umbram;
Ambrosioque sinu puerum complexa ferocem,
Quid tantum gavisus? ait: quæ prælia sudas,
Improbe? quis iacuit telis? iterumne Tonantem
Inter Sidonias cogis mugire iuvencas?
An Titana domas? an pastoralia Lunam
Rursus in antra vocas? durum magnumque videris
Debellasse Deum: suspensus in oscula matris
Ille refert: Lætare, parens; immane tropæum
Retulimus: nostrum iam sentit Honorius arcum.
Scis Mariam, patremque ducem, qui cuspide Gallos
Italiamque fovet; nec te præclara Serenæ
Fama latet: propera: regalibus annue votis.
Iunge toros: gremio natum Cytherea removit;
Et crines festina ligat, peplumque fluentem
Allevat, et blando spirantem numine ceston
Cingitur, impulsos pluviis quo mitigat amnes,
Quo mare, quo ventos, irataque fulmina solvit.

Ut stetit ad litus, parvos affatur alumnos:
Ecquis erit, pueri, vitreas qui lapsus in undas
Huc rapidum Tritona vocet, quo vecta per altum
Deferar? haud unquam tanto mihi venerit usu.
Sacri, quos petimus, thalami: pernicius omnes
Quærite, seu concha Libycum circumtonat æquor,
Ægæas seu frangit aquas. Quicumque repertum
Duxerit, aurata donabitur ille pharetra.
Dixerat; et sparsa diversi plebe feruntur
Exploratores. Pelagi sub fluctibus ibat
Carpathii Triton, obluctantemque petebat
Cymothoen: timet illa ferum, seseque sequenti
Surripit, et duris elabitur uda lacertis.
Heus! inquit speculatus Amor: non vestra sub imis
Furta tegi potuere vadis. Accingere, nostram
Vecturus dominam; pretium non vile laboris
Cymothoen facilem, quæ nunc detrectat, habebis.
Hac mercede veni: prorupit gurgite torvus
Semifer: undosi verrebant brachia crines.
Hispida tendebat bifide
Qua pristis commissa vi
Iam quarto Paphias tractu
Umbratura Deam retro sin
Bellua: tum vivo squalenti
Purpureis mollita rosis: h
Fulta Venus: niveæ delil
Prosequitur volucrum la
Tranquillumq; choris qu
Neptuni dispersa domum.
Leucothoe, frenatque rosis
Alternas violis Nereus inters
Canitiem Glaucus ligat imm
Necnon et variis v
Audito rumore, fe
Sublevat, Oceani
Hanc timor Ægæi,
Trux aries: hæc cœruleæ suspensa leænæ
Innatat: hæc viridem trahitur complexa iuvencum.
Certatimque novis onerant connubia donis.
Cingula Cymothoe, rarum Galatea monile,
Et gravibus Spatale baccis diadema ferebat
Intextum, Rubro quas legerat ipsa profundo.
Mergit se subito, vellitque corallia Doto.
Vimen erat, dum stagna subit: processerat undis:
Gemma fuit: nuda Venerem cinxere caterva;
Plaudentesque simul tali cum voce sequuntur:
Hos Mariæ cultus, hæc munera nostra, precamur,
Reginæ regina feras. Dic talia nunquam
Promeruisse Thetin, nec cum soror Amphitrite
Nostro nupta Iovi: devotum sentiat æquor;
Agnoscat famulum virgo Stilichonia pontum.
[Victricis nos spem patriæ, classemque paternam
Veximus, ad tristes cum tenderet ultor Achivos.]
Iam Ligurum terris spumantia pectora Triton
Appulerat, lassosque fretis extenderat orbes.
Continuo, sublime volans, ad mœnia Gallis
Condita, lanigeri suis ostentantia pellem,
Pervenit: adventu Veneris spissata recedunt
Nubila: clarescunt puris Aquilonibus Alpes.
Lætitiæ causas ignorat dicere miles;
Lætaturque tamen. Mavortia signa rubescunt
Floribus, et subitis animantur frondibus hastæ.
Illa suum dictis affatur talibus agmen:
Gradivum, nostræ comites, arcete parumper;
Ut soli vacet aula mihi. Procul igneus horror
Thoracum, gladiosque tegat vagina minaces.
Stent bellatrices aquilæ, sævique dracones.
Fas sit castra meis hodie succumbere signis.
Tibia pro lituis, et, pro clangore tubarum,
Molle lyræ festumque canant. Epulent
Excubias: mediis spirent crateres in a
Laxet terribiles maiestas regia fastus
Et, sociam plebem non indignata, pote
Confundat turbæ proceres; solvantur l
Gaudia: nec leges pudeat ridere severa
Tu festas, Hymenæe, faces; tu, Gratia
Elige; tu geminas, Concordia, necte co
Vos, pennata cohors, quocumque voca
Divisa properate manu: neu marceat ul
Segnities. Alii, funalibus ordine ducti
Plurima venturæ suspendite lumina no
Hi nostra nitidos postes obducere myrt
Contendant: pars nectareis aspergite te
Fontibus, et flamma lucos adolete Sab
Pars infecta croco velamina lutea Seru
Pandite, Sidoniasque solo prosternite
Ast alii thalamum docto componite tex
Staminе gemmato, picturatisque colum
Ædificetur apex: qualem non Lydia di
Erexit Pelopi: nec quem struxere Lyæ
Indorum spoliis et opaco palmite Bacch
Illic exuvias omnes cumulate parentum
Quidquid avus senior, Mauro vel Saxo
Quidquid ab innumeris, socio Stilicho
Quæsivit genitor bellis; quodcumque G
Armeniusve dedit; quantum crinita sag
Attulit extremo Meroe circumflua Nilo
Misit Achæmenio quidquid de Tigride
Cum supplex emeret Romanam Parthia
Nobilibus gazis opibusque cubilia surga
Barbaricis: omnes thalamo conferte tri
Sic ait: et sponsæ petit improvisa penat
Illa autem, secura tori, tædasque para
Nescia, divinæ fruitur sermone parenti
Maternosque bibit mores; exemplaque d
Prisca pudicitiæ. Latios nec volvere lib
Desinit, aut Graios, ipsa genitrice magis
Mæonius quæcumque senex, aut Thraci
Aut Mitylenæo modulatur pectine Sapp
Sic Triviam Latona monet: sic mitis in
Mnemosyne docili tradit præcepta Thal
Cum procul augeri nitor, et iucundior a
Attonitam lustrare domum, fundique o
Gratus odor. Mox vera fides, numenque
Cunctatur stupefacta Venus; nunc ora p
Nunc [flavam niveo] miratur vertice ma
Hæc modo crescenti, plenæ per altera L
Assurgit ceu forte minor sub matre vire
Laurus, et ingentes ramos, olimque fut
Promittit iam parva comas: vel flore sul
Ceu geminæ Pæstana rosæ per iugera reg
Hæc largo matura die, saturataque vern
Roribus, indulget spatio: latet altera no
Nec teneris audet foliis admittere soles.
Astitit, et blande Mariam Cytherea sal
Salve, sidereæ proles augusta Serenæ,
Magnorum soboles regum, parituraque r
Te propter, Paphias sedes Cyprumque re
Te propter libuit tantos explere labores,
Et tantum tranasse maris; ne vilior ultr
Privatos paterere lares; neu tempore long
Dilatos iuvenis nutriret Honorius ignes.
Accipe fortunam generis: diadema resum
Quod tribuas natis; et in hæc penetralia r
Unde parens progressa, redi. Fac nulla s
Vincula cognatæ; quamvis aliena fuisses
Principibus, regnum poteras hoc ore mer
Quæ propior sceptris facies? quis dignior

abra rosæ, non colla pruinæ,
t violæ, non lumina flammæ.
ter sese discrimine confert
! miscet quam iusta ruborem
nec sanguine candor abundat.
gitos, humerosque Dianæ.
s matrem. Si Bacchus amator
um signare corona,
edimitur pulchrior astris?
itellantia serta Bootes;
æ iam sidera parturit æther.
iro, tantique per orbem
Iam te venerabitur Ister:
populi: iam Rhenus et Albis
s ibis regina Sicambros.
ntes, Atlanteosque recessus
ter dotabere mundo.
us, dederant quos nuper ovantes
embrisque micantibus aptat.
uit acu, substringit amictus:
s accommodat ipsa capillis.
mpa sonat, pilentaque sacram
ra nurum. Calet obvius ire
dumque cupit discedere solem.
er sonipes, quem primus amoris
tumidus, quatiensque decoras
ibas, Pharsalia rura
hinnitu flagitat amnes,
mulcet fœcunda magistros
ebro gaudent armenta marito.
ea positis exercitus armis
irca; nec signifer ullus,
flores dispergere ritu
ue ducem perfundere nimbo.
lauro myrtoque canebant:
e complectitur axis Olympi,
animarum præmia, valles,
Stilichon iam vota peregit:
vices: cunabula pensat:
thalamum: natoque reponit,
itor. Nunquam te, sancte, pigebit
tas suprema fefellit.
eres; dignus, cui pignora tanti
n commendarentur habenæ.
m, quæ prælia gesta sub Hæmo,
nt fumantem Strymona pugnæ:
o, quanta vi fulminet hostem;
men. Quæ tempestiva relatu,
uis consilio, quis iuris et æqui
lior? quod semper dissidet, in te
robur, prudentia forti.
li? quem sic Romana decerent
ent tantis quæ pectora curis?
o; clamet, quicumque videbit,
hon: sic se testatur et offert
ecies: non voce feroci,
gradu, non improba gestu.
dquid, fingique laborant,
a tibi. Pudor emicat una,
or: vultusque auctura verendos
enit. [Consorte remota,]
tasque seni, viresque iuventæ.
propriis insignibus ætas.
iro: non ulla nocendi
iugulis civilibus enses.
e moves, nec frena resolvit
pariter, pariterque timemus.
er amat: iustissime legum
custos fidissime pacis,
Optime ductorum, fortunatissime patrum,
Plus iam, plus domino cuncti debere fatemur,
Quod gener est, invicte, tuus. Vince corona:
Insere te nostris, contento iure, choreis.
Sic puer Eucherius superet virtute parentem:
Aurea sic videat similes Thermantia tædas:
Sic uterus crescat Mariæ: sic, natus in ostro,
Parvus Honoriades genibus considat avitis.

IN NUPTIAS HONORII AUG. ET MARIÆ

Fescennina.

Princeps corusco sidere pulchrior,
Parthis sagittas tendere certior,
Eques Gelonis imperiosior,
Quæ digna mentis laus erit arduæ?
Quæ digna formæ laus erit igneæ?
Te Leda mallet, quam dare Castorem:
Præfert Achilli te proprio Thetis;
Victum fatetur Delos Apollinem:
Credit minorem Lydia Liberum.
Tu cum per altas impiger ilices
Prædo citatum cornipedem regis,
Luduntque ventis instabiles comæ,
Telis iacebunt sponte tuis feræ;
Gaudensque sacris vulneribus leo
Admittet hastam, morte superbior.
Venus reversum spernat Adonidem,
Damnet reductum Cynthia Virbium.
Cum, post labores, sub platani voles
Virentis umbra, vel gelido specu,
Torrentiorem fallere Sirium,
Et membra somno fessa resolveris;
O quantus uret tum Dryadas calor!
Quot æstuantes ancipiti gradu
Furtiva carpent oscula Naides!
Quis vero acerbis horridior Scythis,
Quis belluarum corde furentior,
Qui, cum micantem te prope viderit,
Non optet ultro servitium pati?
Quis non catenas arripiat libens,
Colloque poscat vincula libero?
Tu si nivalis per iuga Caucasi
Sævas petisses pulcher Amazonas,
Peltata pugnas desereret cohors,
Sexu recepto; patris et immemor,
Inter frementes Hippolyte tubas
Strictam securim languida poneret;
Et seminudo pectore cingulum
Forti negatum solveret Herculi;
Bellumque solus conficeret decor.
Beata, quæ te mox faciet virum,
Primisque sese iunget amoribus.

Age cuncta nuptiali
Redimita vere, tellus,
Celebra toros heriles.
Omne nemus, cum fluviis,
Omne canat profundum.
Ligures, favete, campi;
Veneti, favete, montes;
Subitisque se rosetis
Vestiat Alpinus apex;
Et rubeant pruinæ.
Athesis strepat choreis;
Calamisque flexuosus
Leve Mincius susurret;
Et Padus electriferis
Admoduletur alnis.

Epulisque iam repleto
Resonet Quirite Thybris;
Dominique læta votis,
Aurea septemgeminas
Roma coronet arces.
Procul audiant Iberi,
Fluit unde semen aulæ;
Ubi plena laurearum,
Imperio fœta, domus
Vix numerat triumphos.
Habet hinc patrem maritus;
Habet hinc puella matrem;
Geminaque parte ductum,
Cæsareum flumineo
Stemma recurrit ortu.
Decorent vireta Bætin;
Tagus intumescat auro;
Generisque procreator,
Sub vitreis Oceanus
Luxurietur antris.
Oriensque regna fratrum,
Simul Occidensque, plaudant.
Placidæ iocentur urbes;
Quæque novo, quæque nitent
Deficiente Phœbo.
Aquiloniæ procellæ,
Rabidi tacete Cori:
Taceat sonorus Auster:
Solus ovantem Zephyrus
Perdominetur annum.

Solitas galea fulgere comas,
Stilichon, molli necte corona.
Cessent litui, sævumque procul
Martem felix tæda releget.
Tractus ab aula, rursus in aulam
Redeat sanguis patris officiis.
Iunge potenti pignora dextra.
Gener Augusti pridem fueras,
Nunc rursus eris socer Augusti.
Quæ iam rabies livoris erit?
Vel quis dabitur color invidiæ?
Stilichon socer est; pater est Stilichon.

Attollens thalamis Idalium iubar,
Dilectus Veneri nascitur Hesperus.
Iam nuptæ trepidat sollicitus pudor:
Iam produnt lacrymas flammea simplices.
Ne cessa, iuvenis, comminus aggredi,
Impacata licet sæviat unguibus.
Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos.
Armat spina rosas: mella tegunt apes:
Crescunt difficili gaudia iurgio;
Accenditque magis, quæ refugit, Venus.
Quod flenti tuleris, plus sapit, osculum.
Dices o quoties, Hoc mihi dulcius,
Quam flavos decies vincere Sarmatas!
Aspirate novam pectoribus fidem,
Mansuramque facem tradite sensibus.
Tam iunctis manibus nectite vincula,
Quam frondens hedera stringitur æsculus,
Quam lento premitur palmite populus.
Et murmur, querula blandius alite,
Linguis assidui reddite mutuis.
Et labris animam conciliantibus,
Alternum rapiat somnus anhelitum.
Amplexu caleat purpura regio;

Et vestes Tyrio sanguine fulgid
Alter virgineus nobilitet cruor.
Tum victor madido prosilias tor
Nocturni referens vulnera prælii
Ducant pervigiles carmina tibiæ,
Permissisque iocis turba licentior
Exultet, tetricis libera legibus.
Passim cum ducibus ludite, milite
Passim cum pueris ludite, virgine
Hæc vox ætheriis insonet axibus:
Hæc vox per populos, per mare tra
Formosus Mariam ducit Honoriu

De Bello Gildonico L

Redditus imperiis Auster, subiectaque
Alterius convexa poli: rectore sub uno
Conspirat geminus frenis communibus
Iunximus Europen Libyæ: concordia f
Plena redit: patriis quod solum defuit
Tertius occubuit nati virtute tyrannus.
Horret adhuc animus, manifestaque ga
Dum stupet, et tanto cunctatur creden
Necdum Cinyphias exercitus attigit or
Iam domitus Gildon. Nullis victoria n
Hæsit, non terræ spatio, non obice pon
Congressum, profugum, captum, vox u
Rumoremque sui prævenit laurea belli.
Quo, precor, hæc effecta Deo? robusta n
Tempore tam parvo potuit dementia vi
Quem veniens indixit hiems, ver perca
Exitii iam Roma timens, et fessa neg
Frugibus, ad rapidi limen tendebat Oly
Non solito vultu, non qualis iura Brita
Dividit, aut trepidos submittit fascibu
Vox tenuis, tardique gradus, oculique l
Interius: fugere genæ: ieiuna lacertos
Exedit macies: humeris vix sustinet æg
Squalentem clypeum: laxata casside pr
Canitiem, plenamque trahit rubiginis l
Attigit ut tandem cœlum, genibusque T
Procubuit, tales orditur mœsta querela
Si mea mansuris meruerunt mœnia n
Iupiter, auguriis; si stant immota Sibyl
Carmina, Tarpeias si necdum respuis ar
Advenio supplex, non ut proculcet Ara
Consul ovans, nostræve premant pharet
Susa, nec ut Rubris aquilas figamus ar
Hæc nobis, hæc ante dabas: nunc pabula
Roma precor: miserere tuæ, pater optim
Extremam defende famem. Satiavimus
Si qua fuit: lugenda Getis, et flenda Su
Hausimus: ipsa meos exhorret Parthia
Quid referam morbive luem, tumulosve
Stragibus, et crebras corrupto sidere mo
Aut fluvium per tecta vagum, summisqu
Collibus? ingentes vexi submersa carina
Remorumque sonos, et Pyrrhæ sæcula, a
Hei mihi! quo Latiæ vires, Urbisque pot
[Decidit!] in qualem paulatim fluximus
Armato quondam populo, Patrumque vig
Consiliis: domui terras, urbesque revin
Legibus: ad Solem victrix utrumque cuc
Postquam iura ferox in se communia Cæ
Transtulit, et lapsi mores, desuetaque pr
Artibus in gremium pacis servile recessi,
Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque
Ut dominam plebem, bellatoremque sen
Classibus æstivis alerent, geminoque vic
Litore diversi complerent horrea venti.

lus: Memphis si forte negasset,
rium Gætulis messibus annum.
are rates, lateque videbam
s concurrere carbasa velis.
Roma mihi, divisaque sumsit
a togas, Ægyptia rura
re novam: spes unica nobis
, quæ vix ægreque fovebat,
o: nunquam secura futuri,
ventique fidem poscebat et anni.
unc Gildon rapuit sub fine cadentis
lo metimur cœrula voto,
nit, si quid fortasse potenti
rsit domino, vel prædo reliquit.
trio Mauri: nec debita reddi,
i, iactat; gaudetque diurnos,
ebere cibos; vitamque famemque,
co fastu, vulgique superbit
tæ suspendit fata ruinæ.
it segetes, et possidet arva
esita meis: ideone tot annos
mida bellum Carthagine gessi?
contemta luce, reverti
amnis, genitor, Cannensibus emi?
s lituis navalibus arsit
lumque fretum? vastataque tellus,
esi, ruptaque emissus ab Alpe
itæ iam proximus Hannibal Urbi?
nitis frueretur barbarus Afris,
Martem, noctesque cruentas
re tuli? Gildonis ad usum
icta ruit? hoc mille gementis
mpensaque secula bello,
rtisque mihi Marcellus agebant,
ularet opes? Haurire venena
irum Syphacem, fractumque Metello
anem Marii sub vincla Iugurtham?
ldonis erunt? Pro funera tanta!
occhi regnum sudavit uterque
o vicistis sanguine, Mauri?
populus, qui præfuit orbi,
sceptra dabat, quem semper in armis
ntes, placidum sensere subactæ,
s, egens, perfert miserabile pacis
ulloque palam circumdatus hoste,
nen habet. Per singula letum
enta mihi; dubitandaque pauci
limenta dies: heu prospera fata!
tenos montes, turbamque dedisti,
posset ali? felicior essem
s: mallem tolerare Sabinos,
ior duxi securius ævum.
es: utinam remeare liceret
s, et mœnia pauperis Anci!
rusca mihi Campanaque culta,
iique seges; patriæque petenti
ret proprias dictator aristas.
m? Libyam Gildon tenet, altera Nilū.
erras humeris pontumque subegi,
itæ iam præmia nulla senectæ.
tis crevi, succurrite tandem:
n: tuque, o, quæ vecta per altum,
is mutasti collibus Idam,
as Phrygios Almone leones,
bus natum iam flecte, Cybebe.
Parcæ, falsisque elusa vetustas
saltem prosternite casu,
te genus. Porsenna reducat
movet ferales Allia pugnas.

Me potius sævi manibus permittite Pyrrhi:
Me Senonum furiis, Brenni me reddite flammis.
Cuncta fame leviora mihi. Sic fata, refusis
Obticuit lacrymis. Mater Cytherea, parensque
Flet Mavors, sanctæque memor Tritonia Vestæ.
Nec Cybele sicco nec stabat lumine Iuno.
Mœrent Indigetes, et si quos Roma recepit,
Aut dedit ipsa Deos. Genitor iam corda remitti
Cœperat, et sacrum dextra sedare tumultum;
Cum procul, insanis quatiens ululatibus axem,
Et contusa genas, mediis apparet in astris
Africa: rescissæ vestes, et spicea passim
Serta iacent: lacero crinales vertice dentes,
Effractum pendebat ebur; talique superbas
Irrupit clamore fores. Quid, magne, moraris,
Iupiter, avulso nexu, pelagique solutis
Legibus, iratum populis immittere fratrem?
Mergi prima peto. Veniant [prærupta] Pachyno
Æquora: laxatis subsidant Syrtibus urbes.
Si mihi Gildonem nequeunt abducere fata,
Me rape Gildoni. Felicior illa perustæ
Pars Libyæ, nimio quæ se munita calore
Defendit, tantique vacat secura tyranni.
Crescat zona rubens: medius flagrantis Olympi
Me quoque limes agat: melius deserta iacebo,
Vomeris impatiens. Pulsis dominentur aratris
Dipsades, et sitiens attollat gleba cerastas.
Quid me temperies iuvit? quid mitior æther?
Gildoni fœcunda fui: iam Solis habenæ
Bis senas torquent hiemes, cervicibus ex quo
Hæret triste iugum. Nostris iam luctibus ille
Consenuit, regnumque sibi tot vindicat annos.
Atque utinam regnum! privato iure tenetur,
Exigui specie fundi, quod Nilus et Atlas
Dissidet: occiduis quod Gadibus arida Barce,
Quodque Parætonio secedit litore Ganges;
Hoc sibi transcripsit proprium: pars tertia mundi,
Unius prædonis ager. Distantibus idem
Inter se vitiis cinctus, quodcumque profunda
Traxit avaritia, luxu peiore refundit.
Instat terribilis vivis, morientibus hæres;
Virginibus raptor, thalamis obscœnus adulter.
Nulla quies: oritur, præda cessante, libido;
Divitibusque dies, et nox metuenda maritis.
Quisquis vel locuples, pulchra vel coniuge notus,
Crimine pulsatur falso: si crimina desunt,
Accitus conviva perit: mors nulla refugit
Artificem: varios succos spumasque requirit
Serpentum virides, et adhuc ignota novercis
Gramina. Si quisquam vultu præsentia damnet,
Liberiusve gemat, dapibus crudelis in ipsis
Emicat ad nutum stricto mucrone minister.
Fixus quisque toro tacita formidine libat
Carnifices epulas; incertaque pocula pallens
Haurit, et intentos capiti circumspicit enses.
Splendet Tartareo furialis mensa paratu,
Cæde madens, atrox gladio suspecta veneno.
Ut vino calefacta Venus, tum sævior ardet
Luxuries: mixtis redolent unguenta coronis.
Crinitos inter famulos, pubemque canoram,
Orbatas iubet ire nurus, nuperque peremtis
Arridere viris. Phalarin, tormentaque flammæ,
Profuit, et Siculi mugitus ferre iuvenci,
Quam tales audire choros. Nec damna pudoris
Turpia sufficiunt. Mauris clarissima quæque
Fastidita datur: media Carthagine ductæ,
Barbara Sidoniæ subeunt connubia matres.
Æthiopem nobis generum, Nasamona maritum,
Ingerit: exterret cunabula discolor infans.

His fretus sociis, ipso iam principe maior
Incedit. Peditum præcurrunt agmina longe:
Circumdant equitum turmæ, regesque clientes,
Quos nostris ditat spoliis: proturbat avita
Quemque domo: veteres detrudit rure colonos.
Exiliis dispersa feror: nunquamne reverti
Fas erit, errantesque solo iam reddere cives?
Iret adhuc in verba dolor, ni Iupiter alto
Corpisset solio: voces adamante notabat
Atropos; et Lachesis iungebat stamina dictis.
Nec te, Roma, diu, nec te patiemur inultam,
Africa; communem prosternet Honorius hostem.
Pergite securæ. Vestrum vis nulla tenorem
Separat: et odi famulabitur Africa Romæ.
  Dixit, et afflavit Romam meliore iuventa.
Continuo redit ille vigor; senitque colorem
Mutavere comæ. Solidatam crista resurgens
Erexit galeam; clypeique recanduit orbis,
Et levis excussa micuit rubigine cornus.
  Humentes iam Noctis equos, Lethæque Somnus
Frena regens, tacito volvebat sidera curru.
Iam duo Divorum proceres, seniorq; minorque
Theudosii, pacem laturi gentibus, ibant;
Qui Iovis arcanos monitus, mandataque ferrent
Fratribus, et geminis sancirent fœdera regnis.
Sic, cum præcipites artem vicere procellæ,
Assiduoque gemens undarum verbere nutat
Descensura ratis, cæca sub nocte vocati,
Naufraga Ledæi sustentant vela Lacones.
Circulus ut patuit Lunæ, secuere meatus
Diversos: italas senior tendebat in oras:
At pater, intrantem Pontum qua Bosporos arctat,
Arcadii thalamis, urbique illapsus Eoæ.
Quem simul ut vidit natus, (nam clara nitebat
Cynthia) permixto tremuerunt gaudia fletu;
Complexuque fovens, quos non speraverat, artus,
O mihi post Alpes nunc primum reddite, dixit,
Unde tuis optatus ades? Da tangere dextram,
Qua gentes cecidere feræ: quis tale removit
Præsidium terris? Ut te mortalia pridem
Implorant, lugentque piam, fortemque requirunt!
  Cui pater in tales rupit suspiria voces:
Hoc erat? in fratres medio discordia Mauro
Nascitur; et mundus, germanaque dissidet aula?
Gildonisque salus tanti sit palma furoris?
Scilicet egregius morum, magnoque tuendus,
Et cuius meritis pietas a fratre recedat!
In primo genitore, (vide) civile calebat
Dissidium: dubio stabant Romana sub ictu.
Quis procul Armenius, vel quis Mæotide ripa
Rex ignotus agit, qui me non iuvit euntem?
Auxilio fovere Getæ, venere Geloni.
Solus at hic, non puppe data, non milite misso,
Subsedit, fluitante fide: si signa petisset
Obvia, detecto submissius hoste dolerem.
Restitit in speculis fati; turbaque reductus,
Libravit geminas, eventu iudice, vires,
Ad rerum momenta cliens, seseque daturus
Victori: fortuna simul cum Marte pependit.
Et, si non cupidis essem præreptus ab astris,
Exemplum sequerer Tulli, laniandaque dumis
Impia diversis raptarem membra quadrigis.
Germani nunc usque tui responsa colebat:
En, iterum calcat. Tali te credere monstro,
Post patrem fratremque, paras? Sed magna rependit
Inque tuam sortem numerosas transtulit urbes.
Ergo fas pretio cedet? mercede placebit
Seditio? Taceo, læsi quod transfuga fratris,
Quod levis ingenio: quamvis, discrimine summo,

Proditor apportet suspensa morte s
Nusquam gratus erit: damnamus, lu
Perfidiam; nec nos patimur commit
Hoc genus emtori: cives cum mœnib
Hoc vendit patriam. Plerique, in te
Mox odere tamen: tenuit sic Graia P
Oppida. Pellæo libertas concidit aur
Romani scelerum semper sprevere m
Noxia pollicitum domino miscere ve
Fabricius regi, nudata fraude, remis
Infesto quem Marte petit; bellumque
Per famuli patrare nefas: ductosque
Trans murum pueros obsessæ reddidit
Traduntur pœnis alii, cum prælia sol
Hic manet, ut moveat: quod respuit a
Suscipis in fratrem? Longi pro delec
Cui placet, Australes Gildon crudom
Tantaque mutatos sequitur provincia
Quaslibet ad partes animus nutaverit
Transfundit secum Libyam, refluum
Commodat imperium. Mauri fuit Af
Tollite Massylas fraudes; removete b
Insidias, et verba soli spirantia virus
Ne consanguineis certetur comminus
Ne, precor: hæc trucibus Thebis, hæc
In Mauros hoc crimen eat. Quid nost
Molitur Stilichon? quando non ille i
Paruit? an quisquam nobis devotior
Ut sileam varios, mecum quos gesseri
Quæ vidi post fata, loquar: cum Divu
Res incompositas, fateor, tumidasque
Stringebat vetitos etiamnum exercit
Alpinis odiis; alternaque iurgia victi
Victoresque dabant: vix hæc amentia
Excubiis, nedum puero rectore, quiess
Heu quantum timui vobis, quid liber
Militis auderet moles, cum cæca remot
Ferveret iam læta metu! Dissensus ac
Sed gravior consensus erat: tunc ipse p
Successit pietate mihi; tenerumque i
Fovit, et in veros eduxit principis ann
Rufinumque tibi, quem tu tremuisse
Depulit: hunc solum memorem, solum
Experior: volui si quid, dum vita man
Aut visus voluisse, gerit: venerabilis i
Ceu numen præsensque, vocor. Si tant
At soceri reverere faces; at respice frat
Connubium, pignusque meæ regale Se
Debueras etiam fraternis obvius ire
Hostibus, ille tuis. Quæ gens, quis Rhe
Vos opibus iunctos, conspirantesque, t
Sed tantum permitte cadat: nil poscim
Ille licet sese prætentis Syrtibus armet
Oppositoque Atlante tegat; licet arva n
Anguibus, et Solis medios obiecerit æs
Novi consilium, novi Stilichonis in om
Æqualem casus animum: penetrabit ar
Inveniet virtute viam: sic Divus; et ind
Sic natus: Iussis, genitor, parebitur ult
Amplector præcepta lubens: nec carior a
Cognato Stilichone mihi: commissa pro
Ille luat: redeat iam tutior Africa fratri
  Talia dum longo secum sermone relex
Hesperiam pervenit avus, castumque cub
Ingreditur, Tyrio quo fusus Honorius os
Carpebat teneros Maria cum coniuge som
Assistit capiti: tunc sic per somnia fatur
  Tantane devictis tumuit fiducia Mauri
Care nepos? Iterum, post me, coniurat in

Iubæ, bellumque resumit
pe sui? Firmumne iacentem
nostro sudore receptam,
usus Latio contendere Gildon?
timet? Nunc ire profecto
osque senex ostendere vultus.
iet Maurus, cum viderit, umbram?
urge toris: invade rebellem.
edde meum: desiste morari.
tuæ dum sanguis in orbe
per pallebit regia Bocchi.
s Firmi Gildonis opima.
Maurusia laurea currus.
s una de gente triumphet.
ntis interlabentibus annis,
ne mihi, fraterque nepoti.
vicino sole refugit.
imulis immanibus æmula virtus
ppe vehi, iam stagna secare
es invadere cuspide Mauros.
socerum, dextramque vocato
sit potior sententia, quærit.
, sancte pater, iam sæpe futura
æque canunt præsagia noctes.
Libyco venatu cingere saltus,
nibus Gætula, videbar.
evi vastata leonis
n strages, passimque iuvenci
huc infecta mapalia tabo,
ineis pastorum funera campis.
ras monstri, mirumque relatu
sus honos: cervice minaces
fractos inglorius armos
le gemens; ingestaque vincla
bitæ collo sonuere catenæ.
bus secum certare tropæis
it avus. Quonam usque morati
uit pridem complere biremes,
re minas: transmittere primus
mque meo gens barbara nutu
niat. Germania cuncta feratur
comitentur classe Sygambri.
am iam sentiat Africa Rhenum.
bra sedens; iuvenisque relinquam,
se puer? Bis noster ad Alpes
defensum regna cucurrit:
es, insultandique, iacemus?
ichon contra cui talia reddit:
m, princeps, dignabere Mauri?
clari solatia fati,
i? Decernet Honorius inde,
ius astra Chaos miscebit Averno.
dassesat est. Plus nominis horror,
, aget: minuit præsentia famam.
tur campo; collataque nescit
s: sed, quod magis utile facto,
vius, (sensus adverte) docebo.
, sed non et moribus, isdem
as qui dira piacula fratris,
amque tuo commisit asylo.
is frustra mactare nequivit
in pignora contulit iras;
u parvos gestaverat, una
es: inhumataque corpora vulgo
mulo cognatas arcuit umbras:
l, fratremq;, hominemque, cruentus
cæsis invidit arenam.
go damnavit sole Mycenas,
: sceleri sed reddidit Atreus
Crimen, et infandas excusat coniuge mensas.
Hic odium, non pœna, fuit: te prodita iura,
Te pater ultorem, te nudi pulvere Manes,
Te pietas polluta rogat: si flentibus aram,
Et proprium miseris numen statuistis, Athenæ;
Si Pandionias planctu traxere phalanges
Inachides, belloque rogos meruere maritis:
Si mœstæ squalore comæ, lacrymisque, senatum
In Numidas pulsus solio commovit Adherbal;
Hunc quoq; nunc Gildon, tanto quem funere mersit,
Hunc doleat venisse ducem, seseque minorem
Supplicibus sciat esse tuis: quem sede fugavit,
Hunc præceps fugiat: fregit quem clade, tremiscat;
Agnoscatque suum, trahitur dum victima, fratrem.
Hæc ubi sederunt genero, notissima Marti
Robora, præcipuos electa pube maniplos
Disponit, portuque rates instaurat Etrusco.
Herculeam suus Alcides, Ioviamque cohortem
Rex ducit Superum: premitur nec signifer ullo
Pondere: festinant adeo vexilla moveri.
Nervius insequitur, meritusque vocabula Felix,
Dictaque ab Augusto legio, nomenque probantes
Invicti, clypeoque animosi teste Leones.
Dictis ante tamen princeps confirmat ituros,
Aggere conspicuus: stat circumfusa iuventus
Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures:
Gildonem domitura manus, promissa minasque
Tempus agi: si quid pro me doluistis in armis,
Ostentate mihi. Iusto magnoque triumpho
Civiles abolete notas: sciat orbis Eous,
Sitque palam, Gallos causa, non robore, vinci.
Nec vos, barbariem quamvis collegerit omnem,
Terreat: an Mauri fremitum, raucosque repulsus
Umbonum, et vestros passuri comminus enses?
Non contra clypeis tectos, galeisve micantes,
Ibitis: in solis longe fiducia telis.
Exarmatus erit, cum missile torserit, hostis.
Dextra movet iaculum; prætentat pallia læva:
Cætera nudus eques: sonipes ignarus habenæ:
Virga regit: non ulla fides, non agminis ordo.
Arma oneri, fuga præsidio: connubia mille:
Non ulli generis nexus, non pignora curæ;
Sed numero languet pietas. Hæc copia vulgi.
Umbratus dux ipse rosis, et marcidus ibit
Unguentis, crudusque cibo, titubansque Lyæo,
Confectus senio, morbis stuprisque solutus.
Excitet incestos turmalis buccina somnos:
Imploret citharas, cantatricesque choreas,
Offensus stridore tubæ; discatque coactus,
Quas vigilat Veneri, castris impendere noctes.
Nonne mori satius, vitæ quam ferre pudorem?
Nam quæ iam regio restat, si, dedita Mauris
Regibus, Illyricis accesserit Africa damnis?
Ius Latium, quod tunc Meroe, Rubroque solebat
Oceano cingi, Tyrrhena clauditur unda?
Et cui non Nilus, non intulit India metas,
Romani iam finis erit Trinacria regni?
Ite, recepturi, prædo quem sustulit, axem,
Ereptumque Notum: caput insuperabile rerum
Aut ruet, in vestris aut stabit Roma lacertis.
Tot mihi debetis populos, tot rura, tot urbes
Amissas: uno Lybiam defendite bello.
Vestros imperium remos, et vestra sequatur
Carbasa: despectas trans æquora ducite leges.
Tertia iam solito cervix mucrone rotetur,
Tandem funereis finem positura tyrannis.
Omina conveniunt dicto; fulvusque Tonantis
Armiger ad liquidam, cunctis spectantibus, æthram
Correptum pedibus curvis innexuit hydrum.

Dumque reluctantem morsu partitur obunco.
Hæsit in ungue caput: truncatus decidit anguis.
Ilicet, auguriis alacres, per saxa citati,
Torrentesque ruunt: non mons, non silva retardat.
Pendula ceu parvis moturæ bella colonis
Ingenti clangore grues æstiva relinquunt
Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo:
Ordinibus variis per nubila texitur ales
Litera; pennarumque notis inscribitur aer.
Ut fluctus tetigere maris, tunc acrior arsit
Impetus: arripiunt naves, ipsique rudentes
Expediunt, et vela ligant, et cornua summis
Associant malis. Quatitur Tyrrhena tumultu
Ora, nec Alpheæ capiunt navalia Pisæ.
Sic Agamemnoniam vindex cum Græcia classem
Solveret, innumeris fervebat vocibus Aulis.
Non illos strepitus, impendentisque procellæ
Signa, nec adventus dubii deterruit Austri.
Vellite, proclamant, socii, iam vellite funem.
Per vada Gildonem quamvis adversa petamus.
Ad bellum nos trudat hiems: per devia ponti
Quassatis cupio tellurem figere rostris.
Heu nimium segnes, cauta qui mente notatis,
Si revolant mergi, graditur si litore cornix.
Ora licet maculis asperserit occiduus Sol,
Lunaque conceptis livescat turbida Coris,
Et contusa vagos iaculentur sidera crines,
Imbribus humescant Hædi, nimbosaque Taurum
Ducat Hyas, totusque fretis descendat Orion;
Certa fides cœli; sed maior Honorius auctor.
Illius auspiciis immensa per æquora miles,
Non Plaustris Arctove regor: contemne Booten,
Navita: turbinibus mediis permitte carinas.
Si mihi tempestas Libyam ventique negabunt,
Augusti Fortuna dabit: iam classis in altum
Provehitur: dextra Ligures, Etruria læva
Linquitur, et cæcis vitatur Corsica saxis.
Humanæ in speciem plantæ se magna figurat
Insula, (Sardoam veteres dixere coloni)
Dives ager frugum. Pœnos Italosve petenti
Opportuna situ: quæ pars vicinior Afris,
Plana solo, ratibus clemens; quæ respicit Arcton,
Immitis, scopulosa, procax, subitisque sonora
Flatibus. Insanos infamat navita montes.
Hinc hominum pecudumque lues, hinc pestifer aer
Sævit, et exclusis regnant Aquilonibus Austri.
Quos ubi luctatis procul effugere cariuis,
Per diversa ruunt sinuosæ litora terræ.
Pars adit antiqua ductos Carthagine Sulcos:
Partem litoreo complectitur Olbia muro.
Urbs Libyam contra Tyrio fundata potenti
Tenditur in longum Caralis, tenuemque per undas
Obvia dimittit fracturum flamina collem.
Efficitur portus medium mare: totaque ventis
Omnibus, ingenti mansuescunt stagna recessu.
Hanc omni petiere manu; prorisque reductis,
Suspensa Zephyros expectant classe faventes.
* * * * * * * * *

IN FL. MALLII THEODORI CONSULATUM

Prologus.

Audebisne, precor, doctæ subiecta catervæ,
  Inter tot proceres, nostra Thalia, loqui?
Nec te fama vetat, vero quam celsius actam
  Vel servasse labor, vel minuisse pudor?
An tibi continuis crevit fiducia castris?
  Totaque iam vatis pectora miles habet?
Culmina Romani maiestatemque senatus,
  Et, quibus exultat Gallia, cernevi
Omnibus audimur terris, mundique
  Ibimus, Ah! nimius consulis urget
Iupiter, ut perhibent, spatium cum di
  Naturæ, regni nescius ipse sui;
Armigeros utrimque duos æqualibus a
  Misit ab Eois Occiduisque plagis.
Parnassus geminos fertur iunxisse vol
  Contulit alternas Pythius axis aves.
Princeps non aquilis terram cognoscen
  Certius in nobis æstimat imperium.
Hoc ego concilio collectum metior orbe
  Hoc video cœtu, quidquid ubique mi

DE CONSULATU FL. MALLII T

Panegyris.

Ipsa quidem virtus pretium sibi; solaqu
Fortunæ secura nitet; nec fascibus ullis
Erigitur, plausuve petit clarescere vulg
Nil opis externæ cupiens, nil indiga lau
Divitiis animosa suis, immotaque cunct
Casibus, ex alta mortalia despicit arce.
Attamen invitam blande vestigat, et olt
Ambit Honos: docuit toties a rure profe
Lictor, et in mediis consul quæsitus ara
Te quoque, Naturæ sacris mundique vac
Emeritum pridem, desudatisque remotu
Iudiciis, eadem rursus complexa potesta
Evehit, et reducem notis imponit haben
Accedant trabeæ: nil iam, Theodore, re
Quo virtus animo crescat, vel splendor
Culmen utrumque tenes: talem te protin
Formavere rudes; et dignum vita curuli
Traxit iter, primæque senes cessere inve
Iam tum canities animi, iam dulce loquer
Pondus, et attonitas sermo qui duceret a
Mox undare foro victrix opulentia lingu
Tutarique reos. Ipsa hæc amplissima sed
Orantem stupuit, bis laudatura regenten
Hinc te pars Libyæ, moderantem iura pr
Quæ nunc tota probat: longi sed pignus a
Exiguæ peperere moræ; populumque clie
Publica mansuris testantur vocibus æra.
Inde tibi Macetum tellus, et credita Pell
Mœnia, quæ famulus quondam ditavit H
Tantaque commissæ revocasti gaudia gen
Mitibus arbitriis, quantum bellante Phil
Floruit, aut nigri cecidit cum regia Pori.
Sed non ulterius te præbuit urbibus aula:
Maluit esse suum: terris edicta daturus,
Supplicibus responsa, venis; oracula regi
Eloquio crevere tuo: nec dignius unquam
Maiestas meminit sese Romana locutam.
Hinc sacræ mandantur opes, orbisque tri
Possessi; quidquid fluviis evolvitur auri;
Quidquid, luce procul venas rimata sequa
Abdita pallentis fodit solertia Bessi.
  Ac velut exertus lentandis navita tonsis
Præficitur lateri custos; hinc ardua prora
Temperat, et fluctus tempestatesque futur
Edocet: assiduo cum Dorida vicerit usu,
Iam clavum totamque subit torquere carin
Sic, cum clara diu rerum documenta dedis
Non te parte sui, sed in omni corpore, sum
Imperium, cunctaque dedit tellure regend
Rectores. Hispana tibi Germanaque Tethy
Paruit, et nostro diducta Britannia mund
Diversoque tuas coluerunt gurgite voces

, Rhodanusque ferox, et dives Hiberus.
luit Rhenus, qua barbarus ibat,
geminis frueretur iudice ripis!
a viri, quodcumque rubescit
cumque dies devexior ambit.
siduos explevit cursus honores:
um spatiis interfuit ætas,
s fati iuvenilibus intulit annis.
parta quies, et summum nacta cacumen,
tit privatum gloria portum;
ut fructus, aliique labores,
ulla perit: quodcumque recedit
mbit studiis; animusque vicissim
mpouit] populis, aut otia Musis.
piæ relegis secreta senectæ,
od quisque novum mandaverit ævo;
versæ producant agmina sectæ.
princeps rerum disponitur aer:
quis: hic procreat omnia flammis.
æas casurus sponte favillas,
ocatque Deum; rursumque receptis
iis, quidquid discordia solvit.
lamnat sensus, verumque videri
semper lapsuræ pondera terræ
do cœli fulcire rotatu,
diem prærupti turbine saxi.
oque tegi non passus Olympo,
r inane volat, finemque perosus,
meros augusto pectore mundos.
lunt cæcis primordia plagis.
ituunt alii, casusque relegant.
curas Romanis floribus artes
bus gratis formare loquentes
erno verum contexere nodo.
ratico manavit ab ordine, quidquid
beæ sonuerunt atria turbæ,
dcumque tuo, Chrysippe, recessu;
mocritus risit, dixitque tacendo
uno se pectore cuncta vetustas
maior collectis viribus exit.
eres; et nobiliore magistro
retis Academia migrat Athenis,
opius discat, quo fine beatum
e norma boni, quis limes honesti,
nbra sui virtus divisa domandis
is; quæ pars iniusta recidat;
tione metus, quæ frenet amores.
lementa doces, semperque fluentis
as: quæ vis animaverit astra,
choros; quo vivat machina motu.
tem retro nitantur in Ortus,
lo: variisne meatibus idem
minæ convertant æthera mentes:
oprius rerum, lucisne repulsu
n: tumidos quæ Luna recursus
ui: quo fracta tonitrua vento:
mbriferas nubes; quo saxa creentur
de rigor nivibus: quæ flamma per auras
los tractus, aut fulmina velox
t tristem figat crinita comete.
mpositam fundaverat ancora ppim.
certus eras: fœcunda placebant
es ibant in sæcula libri;
quida cessantem vidit ab æthra
nto viduatas iudice leges.
ntem nimbo velata pudicam,
mni portas, qua vergit in Austrum
octis reparant dispendia Chelæ.
uacumque volat; rabiemque frementes
Deposuere feræ: lætatur terra reverso
Numine, quod prisci post tempora perdidit auri.
Illa per occultum Ligurum se mœnibus infert;
Et castos levibus plantis ingressa penates
Invenit ætherios signantem pulvere cursus,
Quos pia sollicito deprendit pollice Memphis.
Quæ moveant momenta polum; quam certus in astris
Error; quis tenebras Soli, causisque meantem
[Defectum indicat numerus] quæ linea Phœben
Damnet, et excluso pallentem fratre relinquat.
Ut procul aspexit fulgentia virginis ora,
Cognovitque Deam: vultus veneratus amicos,
Occurrit, scriptæque notas confundit arenæ.
Cum sic Diva prior. Malli, sincera bonorum
Congeries, in quo veteris vestigia recti,
Et ductos video mores meliore metallo.
Iam satis indultum studiis; Musæque tot annos
Eripuere mihi: pridem te iura reposcunt.
Aggredere, et nostro rursum te redde labori.
Nec tibi sufficiat transmissæ gloria vitæ.
Humanum curare genus, quis terminus unquam
Præscripsit? nullas recipit prudentia metas.
Adde, quod hæc multis potuit contingere sedes:
Sed meriti tantum redeunt; actusque priores
Commendat repetitus honos: virtusque reducit,
Quos Fortuna legit: melius, magnoque petendum
Credis, in abstrusa rerum ratione morari?
Scilicet illa tui patriam præcepta Platonis
Erexere magis, quam qui responsa secutus
Obruit Eoas classes, urbemque carinis
Vexit, et arsuras Medo subduxit Athenas?
Spartanis potuit robur præstare Lycurgus
Matribus, et sexum leges vicere severæ:
Civibus et vetitis ignavo credere muro,
Tutius obiecit nudam Lacedæmona bellis.
At non Pythagoræ monitus, annique silentes,
Famosum Œbalii luxum pressere Tarenti:
Quis vero insignem tanto sub principe curam
Respuat? aut quando meritis maiora patebunt
Præmia? quis demens adeo, qui iungere sensus
Cum Stilichone neget? similem quæ protulit ætas
Consilio vel Marte virum? Nunc Brutus amaret
Vivere sub regno: tali succumberet aulæ
Fabricius, cuperent ipsi servire Catones.
Nonne vides, ut nostra soror, Clementia, tristes
Obtundat gladios; fratresque amplexa serenos,
Assurgat Pietas; fractis ut lugeat armis
Perfidia; et laceris morientes crinibus hydri
Lambant invalido Furiarum vincla veneno?
Exultat cum Pace Fides: iam sidera cunctæ
Liquimus, et placidas interdiscurrimus urbes.
Nobiscum, Theodore, redi. Subit ille loquentem
Talibus: Agrestem dudum me, Diva, reverti
Cogis; et infectum longi rubigine ruris
Ad tua signa vocas? namque mihi cura tot annos
Altera, quam durassulcis mollire novales?
Nosse soli vires, nemori quæ commoda rupes:
Quis felix oleæ tractus; quæ gleba faveret
Frugibus; aut quales tegeret vindemia colles?
Terribiles rursum lituos veteranus adibo,
Et desueta vetus tentabo cœrula vector?
Collectamque diu, et certis utcumque locatam
Sedibus, in dubium patiar deponere famam?
Nec me, quid valeat Natura fortior usus,
Præterit, aut quantum neglectæ defluat arti.
Desidis aurigæ non audit verbera currus:
Nec manus agnoscit, quem non exercuit, arcum.
Esse sed iniustum fateor, quodcumque negatur
Iustitiæ: tu prima hominem silvestribus antris

Ellicis: et fœdo detergis sæcula victu.
Te propter, colimus leges, animosque ferarum
Exuimus: nitidis quisquis te sensibus hausit,
Irruet intrepidus flammas; biberna secabit
Æquora; confertos hostes superabit inermis.
Ille vel Æthiopum pluviis solabitur æstus;
Illum trans Scythiam vernus comitabitur aer.
Sic fatus, tradente Dea, suscepit habenas
Quatuor, ingenti loris temone refusas.
Prima Padum Tiberimq; ligat, crebrisque micantem
Urbibus Italiam: Libyas Pœnosque secunda
Temperat: Illyrico se tertia porrigit orbi:
Ultima Sardiniam, Cyrnon, trifidamque retentat
Sicaniam, et quidquid Tyrrhena tunditur unda,
Vel gemit Ionia. Nec te tot limina rerum,
Aut tantum turbavit onus; sed, ut altus Olympi
Vertex, qui spatio ventos hiemesque relinquit,
Perpetuum nulla temeratus nube serenum,
Celsior exurgit pluviis, auditque ruentes
Sub pedibus nimbos, et rauca tonitrua calcat:
Sic patiens animus, per tanta negotia liber
Emergit, similisque sui: iustique tenorem
Flectere non odium cogit, non gratia suadet.
Nam spretas quis opes, intactaque pectora lucro
Commemoret? fuerint aliis hæc forte decori:
Nulla potest laus esse tibi, quæ crimina purget.
Servat inoffensam divina modestia vocem:
Temperiem servant oculi; nec lumina fervor
Asperat, aut rabidas suffundit sanguine venas;
Nullaque mutati tempestas proditur oris.
Quin etiam sontes expulsa corrigis ira,
Et placidus delicta domas: nec dentibus unquam
Instrepis horrendum, fremitu nec verbera poscis.
Qui fruitur pœna ferus est, legumque videtur
Vindictam præstare sibi: cum viscera felle
Canduerint, ardet stimulis, ferturque nocendi
Prodigus, ignarus causæ. Dis proximus ille est,
Quem ratio, non ira, movet; qui, facta rependens,
Consilio punire potest: mucrone cruento
Se iactent alii; studeant feritate timeri;
Addictoque hominum cumulent æraria censu.
Lene fluit Nilus; sed cunctis amnibus extat
Utilior, nullo confessus murmure vires.
Acrior ac rapidus tacitas prætermeat ingens
Danubius ripas: eadem clementia sani
Gurgitis immensum deducit in ostia Gangen.
Torrentes immane fremant, lassisque minentur
Pontibus: involvant spumoso vortice silvas:
Pax maiora decet: peragit tranquilla potestas,
Quod violenta nequit; mandataque fortius urget
Imperiosa quies: idem prædurus iniquas
Accepisse preces; rursus, quæ digna petitu,
Largiri facilis: nec, quæ comitatur honores,
Ausa tuam leviter tentare superbia mentem.
Frons privata manet: non se meruisse fatetur,
Qui crevisse putat: rigidi sed plena pudoris
Elucet gravitas fastu iucunda modesto.
Quæ non seditio, quæ non insania vulgi,
Te viso, lenita cadat? quæ dissona ritu
Barbaries, medii quam non reverentia frangat?
Vel quis non, sitiens sermonis mella politi,
Deserat Orpheos blanda testudine cantus?
Qualem te legimus, teneri primordia mundi
Scribentem, aut partes animæ; per singula talem
Cernimus; et similes agnoscit pagina mores.
Nec dilata tuis, Augusto indice, merces
Officiis: illumque habitum, quo iungitur aulæ
Curia, qui socio proceres cum principe nectit,
Quem quater ipse gerit, perfecto detulit anno;
Deposuitque suas, te succedente, cura
Crescite virtutes, fœcundaque flore
Ingeniis: patuit campus; certusque me
Stat favor: ornatur propriis industria
Surgite, sopitæ quas obruit ambitus, a
Nil licet invidiæ, Stilichon dum prosp
Sidereusque gener: non hic violata cur
Turpia non Latios incestant nomina fa
Fortibus hæc concessa viris, solisque ge
Patribus, et Romæ nunquam latura pu
Nuntia votorum, celeri iam Fama vo
Moverat Aonios, audito consule, lucos.
Concfluit felix Helicon, fluxitque Aga
Largior; et docti riserunt floribus amn
Uranie, redimita comas, qua sæpe magi
Mallius igniferos radio descripserat axe
Sic alias hortata Deas: Patimurne, soro
Optato procul esse die? nec limina nostr
Consulis, et semper dilectas visimus æd
Notior est Helicone domus. Gestare cu
Et fasces subiisse libet; miracula plebi
Colligite, et claris nomen celebrate thea
Tu Iovis æquorei submersam fluctibus
Oratum volucres, Erato, iam perge, qua
A quibus haud unquam palmam raptor
Illustret Circum sonipes, quicumque s
Perstrepit hinnitu Bætin, qui splendida
Stagna Tagi, madidoque iubas aspergit
Calliope, liquidas Alciden posce palæstr
Cuncta Palæmoniis manus explorata co
Adsit, et Eleo pubes laudata Tonanti.
Tu iuga Taygeti, frondosaque Mænala, (
I, Triviæ supplex: non aspernata rogant
Amphitheatrali faveat Latonia pompæ.
Audaces legat ipsa viros, qui colla ferar
Arte ligent, certoque premant venabula
Ipsa truces fœtus, captivaque ducat ab a
Prodigia, et cædis sitientem differat arc
Conveniant ursi, magna quos mole rude
Torva Lycaoniis Helice miretur ab astri
Perfossique ruant, populo pallente, leon
Quales Mygdonia curru frenare Cybebe
Optet, et Herculei mallent fregisse lacer
Obvia fulminei properent ad vulnera pa
Semine permixto geniti, cum forte leæn
Nobiliorem uterum viridis corrupit adul
Hi maculis patres referunt, et robore m
Quidquid monstriferis nutrit Gætulia c
Alpina quidquid tegitur nive, Gallica q
Silva timet, iaceat: largo ditescat arena
Sanguine: consumant totos spectacula s
Nec molles egeant nota dulcedine ludi.
Qui lætis risum salibus movisse facetus,
Qui nutu manibusque loquax; cui tibia
Cui plectro pulsanda chelys; qui pulpita
Personat, aut alte graditur maiore coth
Et qui magna levi detrudens murmura t
Innumeras voces segetis moderatus aen
Intonet erranti digito, penitusque traba
Vecte laborantes in carmina concitet un
Vel qui more avium sese iaculentur in a
Corporaque ædificent, celeri crescentia
Quorum compositam puer amentatus in
Emicet, et vinctus plantæ vel cruribus h
Pendula librato figat vestigia saltu.
Mobile ponderibus descendat pegma red
Inque chori speciem, spargentes ardua fl
Scena rotet: varios effingat Mulciber or
Per tabulas impune vagus; pictæque cita

es, et non permissa morari
erreut incendia turres.
ofligant æquore lembi;
ibus spument immissa canoris.
s, idemque gravissimus auctor
ita subnixus in ævum
ariter fastisque legendus.
xemplum, tribuatque nepoti
ne desit fascibus hæres.
n domus, tradatque secures
, servatoque ordine fati
numeretur consule proles.

pium Liber primus.

, metuendaque pignora matri,
iis auditum nocte luporum
nito pecudes pastore locutas,
hiemes, nimboque minacem
se Iovem, puteosque cruore
e polo concurrere lunas,
mirari desinat orbis.
, eunucho consule, monstra.
e pudor! trabeata per urbes
titulumque effœminat anni.
es, Cumanæ carmina vatis;
s Etruria consulat ignes,
fas fibris exploret haruspex.
dunt Superi! Nilusne meatu
i tentat iam transfuga mundi
e mari? ruptone Niphate,
tis Oriens vastabitur armis?
a lues? an nulla colono
? quæ tantas expiet iras
as iugulo placabimus aras?
i fasces, ipsoque litandum
mque parant hoc omine fata,
e luat: sic omnia volvis?
a tenes? quænam ista iocandi
s quantum bacchabere rebus?
cuit fœdare curules
t laxata compede consul:
sumant ergastula cinctus.
umque virum: discrimina quædam
lendorq; suus; maculamq; minorem
t, domino qui vixerit uni.
Libyæ si discis arenas,
bis heros. Quot iura, quot ille
vel quanta vocabula vertit!
, medicum dum consulit emtor,
tum lateat iactura dolorem!
pretii; venumque redibat,
t: postquam deforme cadaver
s totus delluxit aniles;
ertatim limine pellunt;
s properant obtrudere munus.
is submisit colla vetustum
erque novum: nec destitit unquam;
it. Cunabula prima cruentis
: rapitur castrandus ab ipso
t, matris post viscera, pœnæ.
us, certo mucrone recisos
mares, damnoque nefandum
m, fœcundum corporis ignem
t geminis: unoque sub ictu
ue patris, nomenque mariti.
acuit, penitusque supremum
i traxerunt frigora nervi.
um, quæ vires abstulit hosti?
usam tribuisse queramur?
Profuerat mansisse virum: felicior extat
Opprobrio: serviret adhuc, si fortior esset.
Inde per Assyriæ trahitur commercia ripæ:
Hinc fora venalis, Galata ductore, frequentat,
Permutatque domos varias. Quis nomina possit
Tanta sequi? Miles stabulis Ptolemæus in illis
Notior: hic longo lassatus pellicis usu
Donat Arinthæo: neque enim iam dignus haberi,
Nec maturus emi: cum fastiditus abiret,
Quam gemuit! quanto plansit divortia luctu!
Hæc erat, hæc, Ptolemæe, fides? hoc profuit ætas
In gremio consumta tuo, lectusque iugalis,
Et ducti toties inter præsepia somni?
Libertas promissa perit? viduumne relinquis
Eutropium? tantasque premunt oblivia noctes,
Crudelis? pro sors generis durissima nostri!
Fœmina cum senuit, retinet connubia partu,
Uxorisque decus matris reverentia pensat.
Nos Lucina fugit; nec pignore nitimur ullo.
Cum forma dilapsus amor: defloruit oris
Gratia: qua miseri scapulas tutabimur arte?
Qua placeam ratione senex? Sic fatus, acutum
Aggreditur lenonis opus: nec segnis ad artem
Mens erat, officiique capax: omnesque pudoris
Hauserat insidias. Custodia nulla tuendo
Fida toro; nulli poterant excludere vectes.
Ille vel ærata Danaen in turre latentem
Eliceret: fletus domini fingebat amantis:
Indomitasque mora, pretio lenibat avaras,
Lascivasque iocis. Non blandior ullus euntis
Ancillæ tetigisse latus, leviterque reductis
Vestibus occulto crimen mandasse susurro;
Nec furtis quæsisse locum, nec fraude reperta,
Cautior elusi fremitus vitare mariti.
Haud aliter iuvenum flammis Ephyreia Lais
E gemino dotata mari, cum serta refundit
Canities, iam turba procax, noctisque recedit
Ambitus, et raro pulsatur ianua tactu;
Seque reformidat speculo damnare senectus;
Stat tamen, atque alias succingit lena ministras,
Dilectumque semel, quamvis longæva, lupanar
Circuit; et retinent mores, quod perdidit ætas.
Hinc honor Eutropio; cumque omnibus unica virtus
Esset in eunuchis, thalamos servare pudicos,
Solus adulteriis crevit: nec verbera tergo
Cessavere tamen, quoties decepta libido
Irati caluisset heri: frustraque rogantem,
Iactantemque suos tot iam per lustra labores,
Dotalem genero nutritorique puellæ
Tradidit. Eous rector consulque futurus
Pectebat dominæ crines; et sæpe lavanti
Nudus in argento lympham gestabat alumnæ:
Et, cum se rapido fessam proiecerat æstu,
Patricius roseis pavonum ventilat alis.
Iamque ævo laxata cutis, sulcisque genarum
Corruerat passa facies rugosior uva.
Flava minus presso finduntur vomere rura;
Nec vento sic vela tremunt: miserabile turpes
Exedere caput tineæ; deserta patebant
Intervalla comæ; qualis, sitientibus arvis,
Arida ieiunæ seges interlucet aristæ;
Vel qualis gelidis pluma labente pruinis
Arboris immoritur trunco brumalis hirundo.
Scilicet ut trabeis iniuria cresceret olim,
Has in fronte notas, hoc dedecus addidit oris
Luxuriæ Fortuna suæ: cum pallida nudis
Ossibus horrorem dominis præberet imago,
Decolor et macies occursu læderet omnes,
Aut pueris latura metus, aut tædia mensis,

Aut crimen famulis, aut procedentibus omen;
Et nihil exhausto caperent in stipite lucri;
(Sternere quippe toros, vel cædere ligna culinæ,
Membra negant: aurum, vestes, arcana tueri
Mens infida vetat: quis enim committere vellet
Lenoni thalamum?) tandem, ceu funus acerbum,
Infaustamque suis trusere penatibus umbram.
Contemtu iam liber erat. Sic pastor obesum
Lacte canem ferroque ligat, pascitque revinctum,
Dum validus servare gregem, vigilique rapaces
Latratu terrere lupos: cum tardior idem
Iam scabie laceras deiecit sordidus aures,
Solvit, et exuto lucratur vincula collo.
Est, ubi despectus nimius iuvat: undique pulso
Per cunctas licuit fraudes impune vagari,
Et fatis aperire viam. Pro! quisquis Olympi
Summa tenes, tantone libet mortalia risu
Vertere? qui servi non est admissus in usum,
Suscipitur regnis; et quem privata ministrum
Dedignata domus, moderantem s...
Ut primum vetulam traxere Pal...
Quis non ingemuit? quis non ir...
Obsequiis doluit toties venale c...
Ipsi quin etiam tali cons...
Regales famuli, quibus ca...
Servitii; sociumque sibi ...
Cernite, quem Latiis nosca...
Cuius et eunuchos pu...
Obscuræ latuit pars ...
Donec, Abundanti f...
Exitium, primoque...
Evectus thalami...
Quam bene di...
Fructus cons... auct...
Sic multos fl... vates arent... p...
Hospite qui cæso monuit placare T...dem,
Inventas primus Busiridis imbuit aras;
Et cecidit sævi, quod dixerat, hostia sacri.
Sic opifex tauri, tormentorumque repertor,
Qui funesta novo fabricaverat æra dolori,
Primus inexpertum, Siculo cogente tyranno,
Sensit opus, docuitque suum mugire iuvencum.
Nullius Eutropius, quam qui se protulit, ante
Ereptas possedit opes; nullumque priorem
Perculit exilio: solumque hoc rite peregit,
Auctorem damnare suum. Postquam obsitus ævo
Semivir excelsam rerum sublatus in arcem,
Quod nec vota pati, nec fingere somnia possent,
Vidit sub pedibus leges, subiectaque colla
Nobilium, tantumque sibi permittere fata,
Qui nihil optasset plus libertate mereri;
Iam iam dissimulat dominos, alteque tumescunt
Serviles animi: procerum squalore repletur
Carcer, et exulibus Meroe campique gemiscunt
Æthiopum; pœnis hominum plaga personat ardens:
Marmaricus claris violatur cædibus Hammon.
Asperius nihil est humili, cum surgit in altum:
Cuncta ferit, dum cuncta timet: desævit in omnes,
Ut se posse putent: nec bellua tetrior ulla,
Quam servi rabies in libera terga furentis.
Agnoscit gemitus; et pœnæ parcere nescit,
Quam subiit; dominiq; memor, quem verberat, odit.
Adde, quod eunuchus nulla pietate movetur,
Nec generi natisve cavet. Clementia cunctis
In similes, animosque ligant consortia damni.
Iste nec eunuchis placidus: sed peius in altrum
Æstuat: hoc uno fruitur succisa libido.
Quid nervos secuisse iuvat? vis nulla cruentam
Castrat avaritiam: parvis exercita furtis,

Quæ vastare penum, neglectaque ...
Claustra remoliri, nunc uberiore rap...
Peccat in orbe manus: quidquid se Ti...
Dividit, hoc certa proponit merce loc...
Institor imperii, caupo famosus honor...
Hic Asiam, villa pactus regit; ille ...
Coniugis ornatu Syriam: dolet ille pat...
Bithynos mutasse domo: suffixa patenti
Vestibulo, pretiis distinguit regula gen...
Tot Galatæ, tot Pontus eat, tot Lydia...
Si Lyciam tenuisse velis, tot millia po...
Si Phrygas, adde; parum: propriæ solat...
Communes vult esse notas; et, venditus...
Vendere cuncta cupit: certantum sæpe ...
Diversum suspendit onus: cum pondere...
Vergit, et in geminas nutat provincia la...
Non pudet, heu Superi, populos veni...
Vendentis certe pudeat. Quid iure sepul...
Mancipium tot regna tenet, tot distrahi...
Pollentem solio Crœsum victoria Cyri
Fregit, ut eunucho fluerent Pactolus et ...
Attalus hæredem voluit te, Roma, relinq...
Restitit Antiochus præscripto margine ...
Indomitos curru Servilius egit Isauros;
Et Pharos Augusto iacuit, vel Creta Met...
Ne non Eutropio quæstus numerosior es...
In mercem veniunt Cilices, Iudæa, Soph...
Romanusque labor, Pompeianique trium...
Quo struis hos auri cumulos? quæ pig...
Succedent opibus? Nubas ducasve liceb...
Nunquam mater eris, nunquam pater: ...
Hoc natura negat: te grandibus India ge...
Te foliis Arabes ditent, te vellere Seres...
Nullus inops adeo, nullum sic urget eg...
Ut velit Eutropii fortunam et membra ...
Iamque oblita sui, nec sobria divitiis, ...
In miseras leges hominumque negotia lu...
Iudicat eunuchus: quid iam de consule ...
Prodigium, quodcumque gerit: quæ pagi...
Fœmineas meminit? quibus unquam sæ...
Eunuchi videre forum? Sed, ne qua vac...
Pars ignominia, neu quid restaret inaus...
Arma etiam violare parat, portentaque ...
Aggerat; et secum petulans amentia cer...
Erubuit Mavors, aversaque risit Enyo
Dedecus Eoum; quoties intenta sagittis
Et pharetra fulgens, anus exercetur Am...
Arbiter aut quoties belli pacisque recur...
Alloquitur Getas: gaudet, cum viderit, ...
Et sentit iam deesse viros. Incendia fun...
Muris nulla fides: squalent populatibus ...
Et medio spes sola mari. Trans Phasin ...
Cappadocum matres; stabulisque abduc...
Caucasias captiva bibunt armenta pruin...
Et Scythicis mutant Argei pabula silvis
Extra Cimmerias, Taurorum claustra, ...
Flos Syriæ servit: spoliis nec sufficit atr...
Barbarus: in cædem vertunt fastidia pra...
Ille tamen (quid enim servum, mollemqu...
Aut quid in hoc vultu poterit flagrare n...
Pro victore redit. Peditum vexilla sequ...
Et turmæ similes, eunuchorumque mani...
Hellespontiacis legio dignissima signis.
Obvius ire cliens, defensoremque revers...
Complecti: placet ipse sibi; laxasque lab...
Distendisse genas, fictumque inflatus an...
Pulvere respersus tineas, et solibus ora
Pallidior; verbisque sonat plorabile qui...
Ultra nequitiam fractis, et prælia narra...

remula testatur voce sororem,
s ad publica commoda vires.
nec sustentare procellas
ique fretis spumantibus orat;
uam! Dum talia fatur, ineptas
mas, atque inter singula dicta
it: qualis venit arida socrus,
isura nurum: vix lassa resedit,
tit. Quid te, turpissima, bellis
vi pertentas Pallada campi?
ius studiis hærere Minervæ;
ela, pati: tu stamina nosse;
rum sollers urgere puellas,
ninæ pensis involvere lanam.
lacent, habeas pro Marte Cybeben;
os ad tympana disce furores.
licet, pectusque illidere pinu,
iquum Phrygiis abscindere cultris.
viris. Geminam quid dividis aulam,
os odiis committere fratres?
lemens, veterem si respicis artem,
et: gestis pro talibus, annum
pius, ne quid non polluat unus;
ex prætoria, tempora consul.
m est, quod non exacta vetustas
ique labor commiserit ævi.
trem, natam duxisse Thyestes,
perit fratres Iocasta marito,
i. Thebas ac funera Troiæ
hei deploret scena theatri.
ereus, Cadmus se vertit in anguem:
irata canes: hunc arbore figit;
uma; squamis hunc fabula vestit;
vio; nusquam spado consul in orbe,
torve, fuit: quodcumque virorum
uchi scelus est. Exempla creantur,
erent risus, luctusque cothurni.
conspectus erat, cum tenderet artus
are toga; cinctuque gravatus,
ex obscœnior iret in auro!
simulator simius oris,
idens pretioso stamine Serum
sque nates ac terga reliquit,
ensis. Erecto pectore dives
aro sese deformat amictu.
tos comitatur curia fasces,
minus: præbet miracula lictor
ior; libertatemque daturus,
meruit, scandit sublime tribunal;
oprias laudes Ægyptia iactat
ratosque canit se vate tyrannos.
bio vindex Bellona pependit,
resias, enervatusque Melampus
remo referens oracula Nilo.
vium voces: exhorruit annus
num gemino proclamat ab ore,
vetat fastis accedere Ianus.
tos etenim si fœmina fasces,
nus. Medis levibusque Sabæis
xus; reginarumque sub armis
magna iacet: gens nulla probatur,
ceptra ferat. Tritonia, Phœbe,
Cybele, Iuno, Latona, coluntur:
empla Dei, quas vidimus aras?
s: hæc intrat pectora Phœbus:
elphi. Troianam sola Minervam
stalis adit, flammasque tuetur.
ti vittas, semperque profani.
uctum mulier, prolemque futuram:
Hoc genus inventum est, ut serviat. Herculis arcu
Concidit Hippolyte: Danai fugere bipennem,
Penthesilea, tuam: claras Carthaginis arces
Creditur, et centum portis Babylona superbam,
Fœmineus struxisse labor: quid nobile gessit
Eunuchus? quæ bella tulit? quas condidit urbes?
Illas præterea rerum natura creavit:
Hos fecere manus: seu prima Semiramis astu
Assyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, levesve genæ, se prodere possent,
Hos sibi coniunxit similes: seu Parthica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram;
Servatoque diu puerili flore, coegit
Arte retardatam Veneri servire iuventam.
Fama prius falso similis, vanoque videri
Ficta ioco: levior volitare per oppida rumor,
Riderique nefas; veluti nigrantibus alis
Audiretur olor, corvo certante ligustris.
Atque aliquis gravior morum, Si talibus, inquit,
Creditur, et nimiis turgent mendacia monstris,
Iam testudo volat; profert iam cornua vultur;
Prona petunt retro fluvii iuga; Gadibus ortum
Carmani texere diem; iam frugibus aptum
Æquor, et advectum silvis delphina videbo;
Iam cochleis homines iunctos, et quidquid inane
Nutrit, Iudaicis quæ pingitur India velis.
Subiicit et mixtis salibus lascivior alter:
Miraris? nihil est, quod non in pectore magnum
Concipit Eutropius: semper nova, grandia semper
Diligit, et celeri degustat singula sensu.
Nil timet a tergo: vigilantibus undique curis
Nocte dieque patet: lenis facilisque moveri
Supplicibus, mediaque tamen mollissimus ira.
Nil negat, et sese vel non poscentibus offert.
Quidlibet ingenio subigit, traditque fruendum.
Quidquid amas, dabit illa manus: communiter omni
Fungitur officio, gaudetque potentia flecti.
Hoc quoque conciliis peperit, meritoque laborum:
Accipit et trabeas, argutæ præmia dextræ.
Postquam vera fides facinus vulgavit Eoum
Gentibus, et Romæ iam certius impulit aures:
Eutropiumne etiam nostra dignabimur ira?
Hic quoque Romani meruit pars esse doloris?
Sic effata, rapit cœli per inania cursum
Diva potens; unoque Padum translapsa volatu,
Castra sui rectoris adit. Tum forte decorus,
Cum Stilichone, gener pacem implorantibus ultro
Germanis responsa dabat, legesque Caucis,
Arduus, et flavis signabat iura Suevis.
His tribuit reges: his obside fœdera sancit
Indicto: bellorum alios transcribit in usus,
Militet ut nostris detonsa Sicambria signis.
Læta subit Romam pietas: et gaudia pæne
Moverunt lacrymas; tantoque exultat alumno.
Sic, armenta suo iam defensante iuvenco,
Celsius assurgunt erectæ cornua matri.
Sic iam terribilem stabulis, dominumque ferarum,
Crescere miratur genitrix Massyla leonem.
Dimovit nebulam, iuvenique apparuit ingens:
Tum sic orsa loqui: Quantum, te principe, possim,
Non longinqua docent; domito quod Saxone Tethys
Mitior, aut fracto secura Britannia Picto.
Ante pedes humili Franco tristique Suevo
Perfruor; et nostrum video, Germanice, Rhenum.
Sed quid agam? discors Oriens felicibus actis
Invidet; atque alio Phœbi de cardine surgunt
Crimina, ne toto conspiret corpore regnum.
Gildonis taceo magna cum laude repertam
Perfidiam, et fretos Eoo robore Mauros.

Quam suspecta fames, quantum discriminis Urbi!
Ni tua vel soceri nunquam non provida virtus
Australem Arctois pensasset frugibus annum.
Invectæ Rhodani Tiberina per ostia classes,
Cinyphiisque ferax Araris successit aristis.
Teutonicus vomer, Pyrenæique iuvenci
Sudavere mihi; segetes mirantur Iberas
Horrea; nec Libyæ senserunt damna rebellis,
Iam Transalpina contenti messe, Quirites.
Ille quidem solvit meritas (scit Tabraca) pœnas;
Ut pereat, quicumque tui conflixerit armis!
Ecce repens isdem clades a partibus exit,
Terrorisque minus, sed plus habitura pudoris,
Eutropius consul: pridem tolerare fatemur
Hoc genus, Arsacio postquam se regia fastu
Sustulit, et nostros corrupit Parthia mores.
Præfecti sed adhuc gemmis, vestique dabantur
Custodes, sacroque adhibere silentia somno.
Militia Eunuchi nunquam transgressa cubile,
Non vita spondente fidem; sed inertia tutum
Mentis pignus erat: secreta mo
Ornatus curent Tyrios; a front...
Imperii tenero tractari pectore ne...
Publica maiestas: nunquam vel in ...
Vidimus eunuchi clavo parere mag...
Nos adeo sperni faciles? orbisque carina
Vilior? Auroram sane, quæ talia ferre
Gaudet, et assuetas sceptris muliebribu...
Possideant: qui... liferam communi...
Italiam maculis ...ue probra
Admisceat popu... ...
Pellantur longe L... ...
Dedecus: in solis, ... ext
Scribat Halys, scri...
Per te, perque tuos
Nesciat hoc Thybr...
Qui dare Dentatis annos Fabiisque ...
Martius eunuchi repetet suffragia Campus?
Æmilios inter, servatoresque Camillos,
Eutropius? iam Chrysogonis tua, Brute, potestas,
Narcissique datur? Natos hoc dedere pœnæ
Profuit, et misero civem præponere patri?
Hoc mihi Ianiculo positis Etruria castris
Quæsiit, et tantum fluvio Porsenna remotus?
Hoc meruit vel ponte Cocles, vel Mucius igne?
Visceribus frustra castum Lucretia ferrum
Mersit, et attonitum tranavit Clœlia Thybrim?
Eutropio fasces asservabantur, ademti
Tarquiniis? quemcumque meæ vexere curules,
Laxato veniat, socium aversatus, Averno.
Impensi sacris Decii, prorumpite bustis,
Torquatique truces, animosaque pauperis umbra
Fabricii; tuque, o, si forte inferna piorum
Iugera: et Elysias scindis, Serrane, novales.
Pœno Scipiade, Pœno præclare Lutati,
Sicania, Marcelle, ferox: gens Claudia surgat,
Et Curii series: et qui sub iure negasti
Vivere Cæsareo, parvo procede sepulcro,
Eutropium passure, Cato: remeate tenebris,
Agmina Brutorum, Corvinorumque catervæ.
Eunuchi vestros habitus, insignia sumunt
Ambigui Romana mares: rapuere tremendas
Hannibali Pyrrhoque togas: flabella perosi,
Aspirant trabeis: iam non umbracula gestant
Virginibus, Latias ausi vibrare secures.
Linquite fœmineas, infelix turba, latebras,
Alter quos pepulit sexus, nec suscipit alter:
Exsecti Veneris stimulos, et vulnere casti:
Mixta duplex ætas: inter puerumque senemque
Nil medium: falsi complete sedilia Pat...
Ite novi proceres; infecundoque senatu
Eutropium stipate ducem: celebrate tr...
Pro thalamis: verso iam discite more c...
Non matrum pilenta sequi. Neu prisca...
Neu numerem; quantis iniuria mille p...
Fit retro ducibus: quanti fœdabitur æv...
Canities! unam subeant quot secula cul...
Inter Arinthæi fastus, et nomen herile,
Servus erit; dominoque suos æqualis ho...
Inseret: Heu, semper Ptolomæi noxia m...
Mancipia! en alio lædor graviore Pothi...
En patior maius Phario scelus: ille cruor...
Consulis unius Pellæis ensibus hausit:
Inquinat hic omnes: si nil privata moreb...
At tu principibus, nostræ tu prospice cons...
Regalesque averte notas: hunc aspicit um...
Aula magistratum: vobis Patribusque re...
Hic alternus honos. In crimen euntibus ...
Parce, quater consul: contagia fascibus, ...
Defendas ignava tuis: neu tradita libris
Nomina, vestitusque meos, quibus omne, q...
Oceanus, domui, tanta caligine mergi
Calcarique sinas: nam quæ iam bella ger...
Mollibus auspiciis? quæ iam connubia pr...
Vel frugem latura seges? quid fertile terri...
Quid plenum, sterili possit sub consule na...
Eunuchi si iura dabunt, legesque tenebunt
Ducant pensa viri: mutatoque ordine rer...
Vivat Amazonio confusa licentia ritu.
Quid trahor ulterius? Stilicho, quid vince...
Dum certare pudet? nescis, quod turpior h...
Lætitia maiore cadit? piratica Magnum
Erigit; illustrat servilis laurea Crassum.
Annuis: agnosco fremitum, quo palluit E...
Quo Mauri, Gildoque ruit: quid Martis ...
Sollicitas? non est iaculis hastisve petend...
Conscia succumbent, audito verbere, terg...
Ut Scytha post multos rediens exercitus a...
Cum sibi servilis pro finibus obvia pubes
Iret, et arceret dominos tellure reversos,
Armatam ostensis aciem fudere flagellis.
Notus ab inceptis ignobile repulit horror
Vulgus, et adductus sub verbere torpuit e...

In Eutropium Liber II.

Qui modo sublimes rerum flectebat habena...
  Patricius, rursum verbera nota timet;
Et, solitos tardæ passurus compedis ortes,
  In dominos vanas luget abisse minas.
Culmine deiectum vitæ Fortuna priori
  Reddidit, insano iam satiata ioco.
Scindere nunc alia meditatur ligna securi;
  Fascibus et tandem vapulat ipse suis.
Illatas consul pœnas, se consule, solvit.
  Annus qui trabeas, hic dedit exilium.
Infaustum populis in se quoque vertitur o...
  Sævit in auctorem prodigiosus honos.
Ablato penitus respirant nomine fasti;
  Maturamque luem sanior aula vomit.
Dissimulant socii, coniuratique recedunt;
  Procumbunt pariter cum duce tota colu...
Non acie victi, non obsidione subacti,
  Ne pereant ritu, quo periere viri.
Concidit exiguæ dementia vulnere charta...
  Confecit sævum litera Martis opus.
Mollis fœminea detruditur arce tyrannus,
  Et, thalamo pulsus, perdidit imperium.
Sic iuvenis, mutante fide, veterique reducti...

n linquit amica domum.
ram de pulvere turpat;
as implet, anile gemens:
s humilis prostratus ad aras,
oce tremente nurus.
ntur heri, sibi quisque petentes
s utile suppliciis.
im, mentemque obscœnior ore,
m; pœna meretur emi.
terras, aut quem transibis in axe?
liis: inde recessit amor.
sub sidere regia damnat:
uam, iam nec Eous eris.
i pandere fata solebas,
dem, cæca Sibylla, taces.
t fallax insomnia Nilus;
s nec, miserande, tui.
it tecum conscendere puppem,
n per mare fida comes?
unuchi pauperis odit:
n dives amare negat?
primus secuisse fateris:
plo non feriere tuo.
u, quem tremuere tot urbes!
sustinuere iugum!
gis opes, quas natus habebit?
as principis esse pater.
sas mulieribus astra querelis,
ypri litore parta quies?
er te concussa tumultu.
a tutius æquor erat.
iaculis terrebis et arcu:
rem non agitabis equum.
autius ore senatus:
stuat orba tuis.
e togam; suspende pharetram.
es, ingeniumque, redi.
lenonia dextera servit.
m te Cytherea libens.
blandorum mater amorum:
cura placere potest.
e celsa de rupe puellæ:
n dum ferat unda ratem.
neant Tritones in alto,
fallere Nereidas;
elago te mergere venti,
qui tenuere fugam.
moratur Tabraca Mauro.
s sit memoranda tuo.
frustra delphina vocabis:
devehit ille viros.
iles eunuchus tendit in actus,
um, desinat esse ferox.

opium Liber II.

t si quid restat Eoi,
certæ non augure falso
næ; frustraque peracto
i præsagia discitis anni.
violentum navita Corum
æ subducit vela procellæ.
n mersa iam puppe fateri?
cta levant? stant omina vestri
hæsere piacula fatis.
nefas, tunc ire recentes
veteri post obruta morbo
equidquam admoveris herbas.
te suffusa medullis,
ferro sanantur et igni,
Ne noceat frustra, mox eruptura, cicatrix.
Ad vivum penetrant flammæ, quo funditus humor
Defluat, et vacuis corrupto sanguine venis
Arescat fons ille mali: truncantur et artus,
Ut liceat reliquis securum degere membris.
At vos egregie purgatam creditis aulam,
Eutropium si Cypros habet, vindictaque mundi
Semivir exul erit: quis vos lustrare valebit
Oceanus? tantum facinus quæ diluet ætas?
Induerat necdum trabeas; mugitus ab alto
Redditus: infernas rabies arcana cavernas
Vibrat, et alterno confligunt culmina lapsu.
Bacchatus per operta tremor Chalcedona movit,
Pronus et in geminas nutavit Bosporus urbes:
Concurrere freti fauces: radice revulsa,
Vitant instabilem rursus Symplegada nautæ.
Scilicet hæc Stygiæ præmittunt signa sorores;
Et sibi iam tradi populos hoc consule gaudent.
Mox oritur diversa lues: hinc Mulciber ignes
Sparserat: hinc victa proruperat obiice Nereus.
Hæc flagrant, hæc tecta natant; quam, Numina, pœ-
Servatis sceleri, cuius tot cladibus omen (nam
Constitit? Incumbas utinam, Neptune, tridenti;
Pollutumque solum toto cum crimine mergas!
Unam, pro mundo, Furiis concedimus urbem.
Utque semel patuit monstris iter, omnia tempus
Nacta suum, properant: nasci tum decolor imber
Infantumque novi vultus, et dissona partu
Semina: tum lapidum fletus, armentaque vulgo
Ausa loqui, mediisque feræ se credere muris.
Tum vates sine more rapi, lymphataque passim
Pectora terrifici stimulis ignescere Phœbi.
Fac nullos cecinisse Deos: adeone retusi
Quisquam cordis erit, dubitet qui partibus illis
Afferre fatalem castrati consulis annum?
Sed quam cæcus inest vitiis amor! omne futurum
Despicitur; suadentque brevem præsentia fructum;
Et ruit in vetitum, damni secura, libido;
Dum mora supplicii lucro, serumque quod instat,
Creditur: haud equidem, contra tot signa, Camillo
Detulerim fasces, ne dum (pro sexus!) inerti
Mancipio, cui (cuncta licet responsa iuberent,
Hortantesque licet spondèrent prospera Divi)
Turpe fuit cessisse viros: exquirite retro
Crimina, continui lectis annalibus ævi:
Prisca recensitis evolvite sæcula fastis:
Quid senis infandi Capreæ, quid scena Neronis,
Tale ferunt? Spado, Romuleo succinctus amictu,
Sedit in Augustis laribus: vulgata patebat
Aula salutantum studiis: huc plebe senatus
Permixta trepidique duces, omnisque potestas
Confluit: advolvi genibus, contingere dextram,
Ambitus, et votum deformibus oscula rugis
Figere: præsidium legum, genitorque vocatur
Principis, et famulum dignatur regia patrem.
Posteritas, admitte fidem: monumenta petuntur
Dedecoris; multisque gemunt incudibus æra
Formatura nefas: hæc iudicis, illa togati,
Hæc nitet armati species: numerosus ubique
Fulget eques: præfert eunuchi curia vultus.
Ac, veluti caveant, ne quo consistere virtus
Possit pura loco, cunctas hoc ore laborant
Incestare vias: maneant immota, precamur,
Certaque perpetui sint argumenta pudoris.
Subter adulantes tituli, nimiæque leguntur
Vel maribus laudes: claro quod nobilis ortu,
(Cum vivant domini) quod maxima prælia solus
Impleat, (et patitur miles?) quod tertius urbis
Conditor: (hoc Byzas, Constantinusque videbunt?)

Inter quæ, tumidus leno producere cœnas
In lucem, fœtere mero, dispergere plausum
Empturas, in vulgus opes, totosque theatris
Indulgere dies, alieni prodigus auri.
At soror, et, si quid portentis creditur, uxor
Mulcebat matres epulis; et, more pudicæ
Coniugis, eunuchi celebrabat vota mariti.
Hanc amat; hanc summa de re, vel pace vel armis,
Consulit; huic curas et clausa palatia mandat,
Ceu stabulum vacuamque domum: sic magna tueri
Regna nihil? patiensque iugi deluditur orbis?
Mitior alternum Zephyri iam bruma teporem
Senserat; et primi laxabant germina flores.
Iamque iter in gremio pacis solenne parabant
Ad muros, Ancyra, tuos, auctore repertum
Eutropio, pelagi ne tædia longa subirent,
Sed vaga lascivis flueret discursibus ætas.
Unde tamen tanta sublimes mole redibant,
Ceu vinctos traherent Medos, Indumque bibissent.
Ecce autem, flavis Gradivus ab usqu[illegible]
Arva cruentato repetebat Thracia curr[illegible]
Subsidunt Pangæa rotis, altæque sonoro
Stridunt axe nives: ut vertice constitit Hæmi,
Fœmineasque togas pressis conspexit habenis,
Subrisit crudele pater, cristisque micantem
Quassabat galeam, tunc implacabile numen,
Bellonam, alloquitur, quæ, sanguine sordida veste[illegible],
Illyricis pingues pectebat stragibus hydros:
Necdum mollitiæ, necdum, germana, mederi
Possumus Eoæ? nunquam corrupta rigescent
Secula? Cappadocum tepidis Argæus acervis
Æstuat: infelix etiamnum pallet Orontes.
Dum pereunt, meminere mali: si corda parumpe[illegible]
Respirare sinas, nullo tot funera sensu
Prætereunt, tantique levis iactura cruoris.
Aspicis obscœnum facinus? quid crinibus ora
Protegis? en quales sese diffundit in actus
Parva quies! quantum nocuerunt otia ferri!
Qui caruit bellis, eunucho traditur, annus.
Actum de trabeis esset, si partibus una
Mens foret Hesperiis: rueret derisa vetustas,
Nullaque calcati starent vestigia iuris,
Ni memor imperii Stilichon, morumque priorum,
Turpe relegasset defenso a Thybride nomen,
Intactamque novo servasset crimine Romam.
Ille dedit portum, quo se pulsata referret
Maiestas Latii, deformatæque secures:
Ille dedit fastos, ad quos, Oriente relicto,
Confugeret sparsum maculis servilibus ævum.
Quam similes hæc aula viros! (ad mœnia visus
Dirige) num saltem tacita formidine mussant?
Num damnant animo? plaudentem cerne Senatum,
Et Byzantinos proceres, Graiosque Quirites.
O Patribus plebes, o digni consule Patres!
Quid, quod et armati cessant, et nulla virilem
Inter tot gladios sexum reminiscitur ira?
Huccine nostrorum cinctus abiere nepotum?
Sic Bruti despectus honos? ignosce parenti,
Romule, quod serus temeratis fascibus ultor
Advenio: iam iam largis hæc gaudia faxo
Compensent lacrymis, quid dudum inflare moraris
Tartaream, Bellona, tubam? quid stringere falcem,
Qua populos a stirpe [metas?] molire tumultus:
Excute delicias. Thracum Macetumque ruinæ
Tædet, et in gentes iterum sævire sepultas.
Damna minus consueta movent: trans æquora sævas
Verte faces: aliis exordia sume rapinis.
Non tibi Rhipæis hostis quærendus ab oris:
Non per Caucasias accito turbine valles

Est opus. Ostrogothis colitur, mixtisq[illegible]
Phryx ager: hos parvæ poterunt imp[illegible]
In scelus: ad mores facilis natura reve[illegible]
Sic erat: in nostro quando iam milite n[illegible]
Torpuit, et molli didicit parere magis[illegible]
Vindicet Arctous violatas advena leg[illegible]
Barbara Romano succurrant arma pud[illegible]
Sic fatus, clypeo, quantum vix ipse l[illegible]
Arbiter, infesto cum percutit ægida mi[illegible]
Intonuit: responsat Athos, Hæmusque[illegible]
Ingeminat raucum Rhodope concussa fr[illegible]
Cornua cana gelu mirantibus extulit un[illegible]
Hebrus, et exanguem glacie timor allig[illegible]
Tunc adamante gravem nodisque rigent[illegible]
Telum ingens, nullique Deo iaculabile,
Fit late ruptis via nubibus: illa, per sum[illegible]
Tot freta, tot montes, uno contenta vol[illegible]
Transilit, et Phrygiæ mediis affigitur a[illegible]
Sensit humus: gemuit Nysæo palmite f[illegible]
Hermus, et aurata Pactolus inhorruit u[illegible]
Totaque submissis fleverunt Dindyma g[illegible]
Nec Dea præmissæ stridorem segnius h[illegible]
Consequitur; centumque vias meditata r[illegible]
Tandem Targibilum (Geticæ dux impr[illegible]
Hic erat) aggreditur. Viso tum forte red[illegible]
Eutropio, vacuus donis, feritasque dolo[illegible]
Creverat, et, teneris etiam quæ crimina[illegible]
Ingeniis, Scythicum pectus flammabat e[illegible]
Huic sese vultu simulatæ coniugis offert[illegible]
Mentitoque ferox incedit barbara gre[illegible]
Carbaseos induta sinus: post terga redu[illegible]
Uberibus propior mordebat fibula veste[illegible]
Inque orbem tereti mitra redeunte capil[illegible]
Strinxerat, et virides flavescere iussera[illegible]
Advolat, ac niveis reducem complectitu[illegible]
Infunditque animo furiale per oscula vi[illegible]
Principe quam largo veniat, quas inde r[illegible]
Divitias, astu rabiem motura, requirit.
Ille iter ingratum, vanos deflere labores[illegible]
Quos super eunuchi fastus quæ probra t[illegible]
Continuo secat ungue genas, et tempore[illegible]
Arrepto gemitus: I nunc, devotus aratr[illegible]
Scinde solum, positoque tuos mucrone[illegible]
Ad rastros sudare doce: bene rura Gruth[illegible]
Excolet, et certo disponet sidere vites.
Felices aliæ, quas debellata maritis
Oppida, quas magnis quæsitæ viribus o[illegible]
Exuviæ; quibus Argivæ pulchræque m[illegible]
Thessalides, famulas et quæ meruere L[illegible]
Me nimium timido, nimium iunxere re[illegible]
Fata viro, totum qui degener exuit Hist[illegible]
Qui refugit patriæ ritus, quem detinet[illegible]
Gloria; concessoque cupit vixisse colon[illegible]
Quam dominus rapto. Quid pulchra vo[illegible]
Prætentas vitiis? probitatis inertia nom[illegible]
Iustitiæ formido subit: tolerabis iniqua[illegible]
Pauperiem, cum tela geras? et flebis inul[illegible]
Cum pateant tantæ nullis custodibus ur[illegible]
Quippe metus pœnæ: pridem mos ille vi[illegible]
Ut meritos colerent, impacatisque rebel[illegible]
Urgerent odiis: at nunc, qui fœdera rum[illegible]
Ditatur; qui servat, eget: vastator Achiv[illegible]
Gentis, et Epirum nuper populatus inult[illegible]
Præsidet Illyrico: iam, quos obsedit, am[illegible]
Ingreditur muros, illis responsa daturus[illegible]
Quorum coniugibus potitur, natosque p[illegible]
Sic hostes punire solent: hæc præmia sol[illegible]
Excidiis: cunctaris adhuc? numerumque[illegible]
Respicis, exiguamque manum? tu rumpe[illegible]

Nec te tam prona monerem,
ros: nunc alter in armis
defensoribus orbis
Romanaque signa sequuntur.
idem te reddere vitæ.
unt, admirenturque nocentem,
: spoliis prædaque repletus,
s eris: sic fata, repente
em, rostroque recurvo
nebris obscurior alas
lit ferale sepulcro.
am resoluto corde quievit,
æ, non distulit atrox
æ viderit, ordine pandit,
niurat barbara pubes,
que palam descivit ab armis.
bicis quæcumq; Trionibus alget
Solem quæ condit, Ionas;
Galatas: utrimque propinqui
di Pisidæque feroces
le latus: gens una fuere
i, priscum cognomen et unum,
sed quid non longa valebit
ti post Mæona regem
edit Græcia portus.
t, quæ nunc Bithynia fertur.
llorum exercitus ingens
dem regionibus hæsit;
Graio iam mitis amictu,
dalynt dat cuncta vetustas
bus: nec rex Ægyptius ultra
stquam puer uberis expers
n laxavit murmura vocem.
iactata paludibus olim
n reddidit umbra Minervam.
tus testudine pastor
llustrat pelle Celænas.
is procedunt fontibus amnes
aquas radiare metallo,
idan: diversus ad Austrum
fluviis mare. Dindyma fundunt
uro qui gurgite Galli
efertur ad ostia Ponti.
ycalæaque litora iuncti
e petunt: sed Marsya velox,
que carens: iam flumine mixtus
, tuo; contraria passus,
nulatus Arar: quos inter aprica
: favet, densisque ligatur
] fructus attollit olivæ,
ecori, pretiosaque picto
s cedit cui Synnada venis.
am Geticis populatibus uri
ras barbarus urbes
api: spes nulla salutis,
us iam propugnacula saxis
evo, pacisque senecta.
cretis rupibus Idæ
os spectat de more, Cybebe,
s ad tympana suscitat enses;
decus immortale comarum,
is; summoque volutus
olatur pulvere murus.
omen Corybantes; et uno
resserunt orgia buxos.
tum sic commota profatur:
m Lachesis grandæva canebat
æ casus venisse supremos.
pex. Heu! sanguine qualis
Ibit Sangarius! quantasque cadavera lenti
Mæandri passura moras! Immobilis hæret
Terminus: hæc dudum nato placuere Tonanti.
Par et finitimis luctus: frustraque Lyæi
Non defensuros implorat Lydia thyrsos.
Iamque vale, Phrygiæ tellus; perituraque flammis
Mœnia, conspicuas quæ nunc attollitis arces;
Mox campi, nudumque solum. Dilecta valete,
Flumina; non vestris ultra bacchabor in antris:
Nec iuga sulcabit noster Berecynthia currus.
Dixit, et ad tristes convertit tympana planctus.
Labentem patriam sacris ululatibus Attis
Personat; et lacrymis torvi maduere leones.
Eutropius, quamvis nequeat metuenda taceri
Clades, et trepidus vulgaverit omnia rumor,
Ignorare tamen fingit, regnique ruinas
Dissimulat: parvam latronum errare catervam;
In sontes tormenta magis, quam tela, parari;
Nec duce frangendas iactat, sed iudice, vires;
Vasta velut Libyæ venantum vocibus ales
Cum premitur, calidas cursu transmittit arenas,
Inque modum veli sinuatis flamine pennis
Pulverulenta volat: si iam vestigia retro
Clara sonent, oblita fugæ stat lumine clauso,
Ridendum revoluta caput; creditque latere,
Quem non ipsa videt. Furtim tamen ardua mittit
Cum donis promissa novis, si forte rogatus
Desinat; ille, semel nota dulcedine prædæ
Se famulo servire negat; nec grata timentum
Munera, militiam nullam, nec prima superbus
Cingula dignari: nam quis non, consule tali,
Vilis honos? Postquam precibus mitescere nullis,
Non auro cessisse, videt; creberque recurrit
Nuntius incassum, nec spes iam fœderis extat;
Tandem consilium belli confessus agendi,
Ad sua tecta vocat. Iuvenes venere prolervi,
Lascivique senes, quibus est insignis edendi
Gloria, corruptasque dapes variasse decorum;
Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato
Sidereas Iunonis aves, et, si qua loquendi
Gnara coloratis viridis defertur ab Indis,
Quæsitos trans regna cibos: quorumque profundam
Ingluviem non Ægæus, non alta Propontis,
Non freta longinquis Mæotia piscibus explent.
Vestis odoratæ studium; laus maxima risum
Per vanos movisse sales: minimeque viriles
Munditiæ comti vultus, onerique vel ipsa
Serica, si Chunus feriat, si Sarmata portas,
Solliciti scenæ, Romam contemnere sueti,
Mirarique suas, quas Bosporus alluit, ædes;
Saltandi dociles, [aurigarumque] periti,
Pars humili de plebe duces; pars, compede suras,
Cruraque signati nigro liventia ferro,
Iura regunt, facies quamvis inscripta repugnet,
Seque suo prodat titulo: sed prima potestas
Eutropium præfert, Hosio subnixa secundo.
Dulcior hic sane cunctis, prudensque movendi
Iuris, et admoto qui temperet omnia fumo;
Fervidus, accensam sed qui bene decoquat iram.
Considunt apices gemini ditionis Eoæ,
Hic coquus, hic leno: defossi verbere terga;
Servitio, non arte, pares: hic sæpius emtus,
Alter ad Hispanos nutritus verna penates.
Ergo, ubi collecti proceres, qui rebus in arctis
Consulerent, tantisque darent solatia morbis;
Obliti subito Phrygiæ, belloque relicto,
Ad solitos cœpere iocos, et iurgia Circi,
Tendere: nequidquam magna confligitur ira,
Quis melius vibrata puer vertigine molli

Membra rotet; verrat quis marmora crine supino;
Quis magis enodes laterum detorqueat artus;
Quis voci digitos, oculos quis motibus aptet.
Hi tragicos meminere modos: his fabula Tereus,
His, necdum commissa choro, cantatur Agave.
Increpat Eutropius, Non hæc spectacula tempus
Poscere: nunc alias armorum incumbere curas.
Se satis Armenio fessum pro limite cingi,
Nec tantis unum subsistere posse periclis.
Ignoscant senio: iuvenes ad prælia mittant.
Qualis pauperibus nutrix invisa puellis
Assidet, et tela communem quærere victum
Rauca monet: festis illæ lusisse diebus
Orant, et positis æquævas visere pensis:
Iratæque operi iam lasso pollice fila
Turbant, et teneros detergunt stamine fletus.
Emicat extemplo, cunctis trepidantibus, audax
Crassa mole Leo, quem vix Cyclopia solum
Æquatura fames, quem non ieiuna Celæno
Vinceret: hinc nomen fertur meruisse Leonis.
Acer in absentes, linguæ iactator, abundans
Corporis, exiguusque animi, doctissimus artis
Quondam lanificæ, moderator pectinis unci.
Non alius lanam purgatis sordibus æque
Præbuerit calathis; similis nec pinguia quisquam
Vellera per tenues ferri producere rimas.
Tunc Aiax erat Eutropii, lateque fremebat;
Non septem vasto quatiens umbone iuvencos;
Sed, quam perpetuis dapibus, pigroque sedili,
Inter anus interque colos oneraverat, alvum.
Assurgit tandem, vocemque expromit anhelam:
Quis novus hic torpor, socii? quonam usque sedemus
Fœmineis clausi thalamis, patimurque periclum
Gliscere desidia? Graviorum turba malorum
Texitur, ignavis trahimus dum tempora votis.
Me petit hic sudor: nunquam mea dextera segnis
Ad ferrum. Faveat tantum Tritonia cœptis;
Inceptum peragetur opus: iam cuncta furore
Qui gravat, efficiam leviorem pondere lanæ
Targibilum tumidum; desertoresque Gruthungos,
Ut miseras populabor oves; et, pace relata,
Pristina restituam Phrygias ad stamina matres.
His dictis iterum sedit: fit plausus, et ingens
Consilii clamor; qualis resonantibus olim
Exoritur caveis, quoties crinitus ephebus
Aut rigidam Nioben, aut flentem Troada, fingit.
Protinus excitis iter irremeabile signis
Arripit; infaustoque iubet bubone moveri
Agmina, Mygdonias mox impletura volucres.
Pulcher et urbanæ cupiens exercitus umbræ,
Assiduus ludis, avidus splendere lavacris,
Nec soles imbresve pati, multumque priori
Dispar, sub clypeo Tracum qui ferre pruinas,
Dum Stilichon regeret, nudoque hiemare sub axe
Sueverat, et duris haurire bipennibus Hebrum.
Cum duce mutatæ vires. Byzantia robur
Fregit luxuries, Ancyranique triumphi.
Non peditem præcedit eques: non commoda castris
Eligitur regio: vicibus custodia nullis
Advigilat vallo: non explorantur eundæ
Vitandæque viæ: nullo se cornua flectunt
Ordine: confusi passim per opaca vagantur
Lustra, per ignotos angusto tramite valles.
Sic vacui rectoris equi, sic orba magistro
Fertur in abruptum casu, non sidere, puppis:
Sic ruit in rupes, amisso pisce sodali,
Bellua, sulcandas qui prævius edocet undas,
Immensumque pecus parvæ moderamine caudæ
Temperat; et tanto coniungit fœdera monstro:

Illa natat rationis inops, et cæca p…
Iam brevibus deprensa vadis, ignar…
Palpitat, et vanos scopulis illidit h…
Targibilus simulare fugam, flatusq…
Spe nutrire leves; improvisusque re…
Dum gravibus marcent epulis, host…
Inter vina crepant, largo sopita Lya…
Castra subit: pereunt alii, dum men…
Tarda levant; alii leto iunxere sopo…
Ast alios vicina palus sine more ruen…
Excipit, et cumulis immanibus agger…
Ipse Leo, dama cervoque fugacior, ib…
Sudanti tremebundus equo: qui pond…
Decidit, implicitus limo, cunctantia…
Per vada reptabat, cœno subnixa ten…
Mergitur, et pingui suspirat corpore…
More suis; dapibus quæ iam devota fo…
Turpe gemit, quoties Hosius mucron…
Armatur, cingitque sinus; secumque…
Quas figat verubus partes, quæ frusta…
Mandet aquæ, quantoque cutem dist…
Flagrat opus; crebro pulsatus perstrep…
Contexit varius penetrans Chalcedon…
Ecce levis frondes a tergo concutit au…
Credit tela Leo: valuit pro vulnere te…
Implevitque vicem iaculi; vitamque…
Integer, et sola formidine saucius, ef…
Quis tibi tractandos pro pectine, d…
Quis solio campum præponere suasit…
Quam bene texentum laudabas carmi…
Et matutinis pellebas frigora mensis!
Hic, miserande, iaces: hic, dum tua…
Tandem fila tibi neverunt ultima Pa…
Iam vaga pallentem densis terrorib…
Fama quatit: stratas acies, deleta ca…
Agmina, Mæonios fœdari cædibus ag…
Pamphylos, Pisidasque rapi: metuen…
Targibilus regione tonat: modo tend…
In Galatas, modo Bithynis incumber…
Sunt qui per Cilicas rupto descender…
Sunt qui, correptis ratibus, terraque…
Adventare ferant: geminantur vera p…
Ingenio: longe spectari e puppibus ur…
Accensas, lucere fretum, ventoque ci…
Omnibus in pelago velis hærere favil…
Hos inter strepitus, funestior adv…
Nuntius, armatam rursus Babylona…
Rege novo: resides Parthos, ignava pe…
Otia, Romanæ finem iam quærere pac…
Rarus apud Medos regum cruor; unq…
Pœna manet generi: quamvis crudeli…
Paretur dominis: sed quid non audea…
Eutropii? Socium nobis, fidumque S…
Perculit, et Persas in regia vulnera m…
Rupturasque fidem, (leto pars ne qua…
Eumenidum tædas trans flumina Tig…
Tum vero cecidere animi; tantisque p…
Deficiunt, septi latrantibus undique b…
Infensos tandem Superos, et consulis…
Agnovere sui: nec iam revocabile dam…
Eventu rerum, stolido didicere magis…
Namque ferunt geminos uno de semi…
Iapetionidas generis primordia nostri…
Dissimili finxisse manu: quoscumque…
Excoluit, multoque intexuit æthera fi…
Hi longe ventura notant; dubiisque pa…
Casibus occurrunt, fabro meliore poli…
Deteriore luto pravos quos condidit…
(Quem merito Graii perhibent Epim…

sparsit per membra vigoris,
non impendentia vitant,
nt: accepta clade, queruntur,
gemunt: iam sola renidet
s, et cuius semper acerbum,
, fac. orum conscius horror
m; quem si procedere tantum
t, mortem pœnasque tremebant;
se volunt; scelerumque priorum
ntis bellorum sidus in undis
riter iusti sontesque precantur.
s alta pater trans æquora merces
ludo, studiisque soluti,
ssim custode vagantur:
vacuas invaserit ædes
ue suis proturbet inultos,
rem implorant, et nomen inani
aque oculos ad litora tendunt.
lignos letoque fatentur,
t famulis, Stilichone relicto.
liu; sensuque reducto,
mirantur monstra furoris;
los. Proiectis fascibus, horret
s labuntur sponte secures.
ebas de monte reversæ
s Pentheo sanguine thyrsis,
us atrox, matrique rotatum
, gressus caligine figunt,
dolent: quin protinus ipsa
supplex Aurora potentem,
ita comam, nec flammea vultum,
ita diem: stat livida luctu,
gio tegeret cum Memnona busto:
vit Stilichon, (nec causa latebat)
um victricem amplexa moratur;
mans inter suspiria fatur:
tri ceperunt tædia mundi?
famulis risumque relinquis,
torque meus? solamque tueris
ti nec te post bella tyranni
t? sic te victoria nobis
e dedit? Rufinus origo
nas inter discordia partes
sed iam maiora moventi
liens exercitus ira,
rique memor. Brevis inde reluxit,
rursum Stilichonis habenis
se regi: pro cæca futuri
coniungi cœperat orbis
m, tanto terrore recentis
sese committeret ausis?)
strosa mihi turpisque relatu
stratus prosilit hæres;
luctus Fortuna reduxit,
sexum mutasse viderer.
mi claustris delicta tegebat,
ubens: erat invidiosa potestas,
hi: necdum sibi publica iura
audebat vertere leges.
lsisque bonis, et fæce retenta,
s; dignusque satelles
t, inde Leo, fiducia crevit;
m flagravit aperta libido.
maculat, quos vendit, honores:
s ipse gerit. Iam signa tubæque
ignavia fluxit in enses.
gentes; facilisque volenti
, Bistoniis Hæmoque nivali
Oriens squalebit aratris.

Hei mihi! quas urbes, et quanto tempore Mart is
Ignaras, uno rapuerunt prælia cursu!
Nuper ab extremo veniens equitatus Araxe
Terruit Antiochi muros; ipsumque decoræ
Pæne caput Syriæ flammis hostilibus arsit.
Utque gravis spoliis, nulloque obstante, profunda
Lætus cæde redit, sequitur mucrone secundo
Continuum vulnus: nec iam mihi Caucasus hostes,
Nec mittit gelidus Phasis: nascuntur in ipso
Bella sinu: legio pridem Romana, Gruthungi,
Iura quibus victis dedimus, quibus arva domosque
Præbuimus, Lydos Asiæque uberrima vastant
Ignibus, et si quid tempestas prima reliquit;
Nec duce nec numero freti: sed inertia nutrit
Proditioque ducum, quorum per crimina miles
Captivis dat terga suis, quos teste subegit
Danubio: partemque timet, qui repulit omnes.
Aula choris epulisque vacat: nec perdita curant,
Dum superest aliquid. Ne quid tamen, orbe reciso,
Venditor amittat; provincia quæque superstes
Dividitur; geminumque duplex passura tribunal,
Cogitur alterius pretium sarcire peremtæ.
Sic mihi restituunt populos: hac arte reperta,
Rectorum numerum terris pereuntibus augent.
In te iam spes una mihi. Pro fronde Minervæ,
Has tibi protendo lacrymas: succurre ruenti:
Eripe me tandem, servilibus eripe regnis.
Neve adeo cunctos paucorum crimine damnes;
Nec nova tot meritis offensa prioribus obstet.
Iam iam flecte animum: suprema pericula semper
Dant veniam culpæ: quamvis iratus et exul,
Pro patriæ flammis non distulit arma Camillus.
Non te subtrahimus Latio: defensor utrique
Sufficis. Armorum liceat splendore tuorum
In commune frui: clypeus nos protegat idem;
Unaque pro gemino desudet cardine virtus.

IN PRIMUM CONSULATUM

Fl. Stilichonis Liber primus.

Continuant Superi pleno Romana favore
Gaudia, successusque novis successibus urgent.
Connubii necdum festivos regia cantus
Sopierat: cecinit fuso Gildone triumphos;
Et calidis thalami successit laurea sertis;
Sumeret ut pariter princeps nomenque mariti,
Victorisque decus. Libyæ post prælia, crimen
Concidit Eoum; rursusque, Oriente subacto,
Consule defensæ surgunt Stilichone secures.
Ordine vota meant. Equidem si carmen in unum
Tantarum sperem cumulos advolvere rerum,
Promtius imponam glaciali Pelion Ossæ.
Si partem tacuisse velim, quodcumque relinquam,
Maius erit. Veteres actus, primamque iuventam,
Prosequar? ad sese mentem præsentia ducunt.
Narrem iustitiam? resplendet gloria Martis.
Armati referam vires? plus egit inermis.
Quod floret Latium, Latio quod reddita servit
Africa, vicinum quod nescit Iberia Maurum,
Tuta quod imbellem miratur Gallia Rhenum.
An gelidam Thracen decertatosque labores,
Hebro teste canam? magnum mihi panditur æquor;
Ipsaque Pierios lassant proclivia currus
Laudibus innumeris: etenim, mortalibus ex quo
Tellus cœpta coli, nunquam sincera bonorum
Sors ulli concessa viro: quem vultus honestat,
Dedecorant mores: animus quem pulchrior ornat,
Corpus destituit: bellis insignior ille,

Sed pacem fœdat vitiis: hic publica felix,
Sed privata minus: partitum singula quemque
Nobilitant: hunc forma decens, hunc robur in armis:
Hunc rigor, hunc pietas: illum sollertia iuris:
Hunc soboles castique tori: sparguntur in omnes,
In te mixta fluunt: et, quæ divisa beatos
Efficiunt, collecta tenes: quid facta revolvam
Militiamque patris? cuius producere famam,
Si nihil egisset clarum, nec fida Valenti
Dextera duxisset rutilantes crinibus alas,
Sufficeret natus Stilichon: mens ardua semper
A puero, tenerisque etiam fulgebat in annis
Fortunæ maioris honos. Erectus et acer,
Nil breve moliri, nullis hærere potentum
Liminibus; fatisque loqui iam digna futuris.
Iam tum conspicuus, iam tum venerabilis ibas;
Spondebatque ducem celsi nitor igneus oris,
Membrorumque modus; qualem nec carmina fingunt
Semideis: quacumque alte gradereris in urbe,
Cedentes spatiis assurgentesque videbas,
Quamvis miles adhuc: taciti suffragia vulgi
Iam tibi detulerant, quidquid mox debuit aula.
Vix primævus eras, pacis cum mitteris auctor
Assyriæ: tanta fœdus cum gente ferire
Commissum iuveni. Tigrin transgressus et altum
Euphraten, Babylona petis: stupuere severi
Parthorum proceres; et plebs pharetrata videndi
Flagravit studio, defixæque hospite pulchro,
Persides arcanum suspiravere calorem.
Thuris odoratæ cumulis et messe Sabæa
Pacem conciliant aræ: penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis, rituque iuvencos
Chaldæo stravere Magi. Rex ipse micantem
Inclinat dextra pateram; secretaque Beli,
Et vaga testatur volventem sidera Mithram.
Si quando sociis tecum venatibus ibant,
Quis Stilichone prior ferro penetrare leones
Comminus, aut longe virgatas figere tigres?
Flectenti faciles Medus tibi cessit habenas.
Torquebas refugum, Parthis mirantibus, arcum.
Nubilis interea maturæ virginis ætas
Urgebat patrias, suspenso principe, curas:
Quem simul imperioque ducem, natæque maritum
Prospiceret, dubius toto quærebat ab axe
Dignum coniugio generum thalamisque Serenæ.
Iudicium virtutis erat: per castra, per urbes,
Per populos, animi cunctantis libra cucurrit.
Tu legeris; tantosque viros, quos obtulit orbis,
Intra consilium vincis sensumque legentis;
Et gener Augustis, olim socer ipse futurus,
Accedis: radiis auri Tyriaque superbit
Maiestate torus. Comitata parentibus exit
Purpureis virgo: stabat pater inde tropæis
Inclytus; inde pium matris regina regebat
Obsequium, gravibus subnectens flammea gemmis.
Tunc et Solis equos, tunc exultasse choreis
Astra ferunt, mellisque lacus, et flumina lactis
Erupisse solo, cum floribus æquora vernis
Bosporus indueret, roseisque evincta coronis
Certantes Asiæ tædas Europa levaret.
Felix arbitrii princeps, qui congrua mundo
Iudicat, et primus censet, quod cernimus omnes.
Talem quippe virum natis adiunxit et aulæ,
Cui neque luxuries bello, nec blanda periclis
Otia, nec lucis fructus pretiosior unquam
Laude fuit. Quis enim Visos in plaustra feroces
Repulit, aut sæva Promoti cæde tumentes
Bastarnas una potuit delere ruina?
Pallantis iugulum Turno moriente piavit

Æneas; tractusque rotis ultricib
Irato vindicta fuit, vel quæstus,
Tu neque vesano raptas venalia c
Funera; nec vanam corpus medita
Sævitiam, turmas equitum, pedit
Hostilesque globos, tumulo prost
Inferiis gens tota datur. Nec Mul
Mendacis clypei, fabricataque vat
Conatus iuvere tuos; tot barbara s
Millia, iampridem miseram vasta
Finibus exiguæ vallis conclusa te
Non te terrisonus stridor venienti
Nec vaga Chunorum feritas, non fa
Non arcu pepulere Getæ, non Sar
Extinctique forent penitus, ni mo
Falleret Augustas occultus prodito
Obstrueretque moras, strictumque
Solveret obsessos, præberet fœdera
Assiduus castris aderat, rarissio
Si quando trepida princeps pietate
Vixque salutatis Laribus, vix conii
Deterso necdum repetebat sanguine
Nec stetit, Eucherii dum carperet o
Per galeam: patris stimulos ignesqu
Vincit cura ducis: quoties sub pellil
Edonas hiemes, et tardi flabra Boot
Sub dio Rhiphæa tulit! cumque ign
Frigora vix ferrent alii, tunc triste
Danubium calcabat eques, nivibusq
Scandebat cristatus Athon; lateque
Curvatas glacie silvas umbone rueb
Nunc prope Cimmerii tendebat lito
Nunc dabat hibernum Rhodope nin
Vos, Hæmi gelidæ valles, quas sæpe
Stragibus æquavit Stilichon, vos, T
Flumina, quæ largo mutastis sangu
Dicite, Bisaltæ, vel qui Pangæa inv
Scinditis, offenso quantæ sub vome
Dissiliant glebis galeæ, vel qualia r
Ossa peremtorum resonent immani
Singula complecti cuperem: sed den
Gestorum series, laudumque seque
Obruimur. Genitor cæsi post bella t
Iam tibi commissis conscenderat æt
Ancipites rerum ruituro culmine la
Æquali cervice subis: sic Hercule q
Sustentante polum, melius librata
Machina, nec dubiis titubavit Sign
Perpetuaque senex subductus mole
Obstupuit, proprii spectator ponde
Nulli barbariæ motus, nil turbida
Ordine tentavit novitas; tantoque r
Principe, mutatas orbis non sensit
Nil inter geminas acies, ceu libera f
Ausa manus certe: nec tantis disson
Turba, nec armorum cultu diversio
Confluxit populus: totam pater und
Moverat Auroram: mixtis hic Colch
Hic mitra velatus Arabs, hic crine
Armenius, hic picta Saces, fucataqu
Hic gemmata niger tentoria fixerat
Hic Rhodani procera cohors, hic mi
Oceani: ductor Stilichon tot gentib
Quot vel progrediens vel conspicit
In quo tam vario vocum generumqu
Tanta quies, iurisque metus servato
Te moderante, fuit nullis ut vinea f
Vel seges exsecta fraudarit messe co
Ut nihil aut sævum rabies, aut turp

:idi servirent legibus enses.
us manant exempla regentum;
tuos, sic mores, castra sequuntur.
ces aquilas quocumque moveres,
:poti millibus amnes.
es, campi montesque latebant:
edares, sub puppibus ibat
succincta Ceraunia nimbis,
itæ feriens spumantia fluctu,
ns: tu si glaciale iuberes
m, securo milite ducti,
ites quaterent Saturnia remi:
, fontem si quærere Nili,
lios penetrassent vela vapores.
itas, te rustica Musa Lycei,
dulantur Mænala cantu,
: nemus, quo te pugnante resurgens
diis erexit Græcia flammis.
isius tunc inter corpora Ladon
:us, Geticis angustus acervis,
ilos etiamnum pergit amores.
is hostem succumbere bellis,
e ruant? num classica Francis
iere tamen: num Marte Suevos
nis iura damus: quis credere possit?
bis audax Germania servit.
tui, cedant, Traiane, labores.
lubio quidquid discrimine gessit,
git Stilichon; totidemque diebus
im, quot vos potuistis in annis;
loquiis, quem vos cum milite, solus:
descendens fluminis ortu
tus, et iuncta paludibus ora,
estrinxit iter: ducis impetus undas
s; et pax a fonte profecta
scebat aquis. Ingentia quondam
gero flaventes vertice reges,
pibus, donis precibusve vocati,
ii properant; seguique verentur
a: transvecti lintribus amnem,
umque velis: nec fama fefellit
e pium, videre fidelem:
timuit, rediens Germanus amavit.
quibus otia vendere semper
da requiem mercede pacisci,
s pacem, tam supplice vultu
gant, quam si, post terga revincti,
s subeant cervicibus arces.
eanum fontesque interiacet Histri,
tremuit: sine cæde subactus,
s, exarmatique Triones.
arvo tot prælia sanguine nullo
nuper nascente profectus.
m plena fuit; Rhenumque minacem,
ctis, adeo mitescere cogis,
ura colat, flexosque Sicambrus
t gladios, geminasque viator
as, quæ sit Romana, requirat:
uvium, non indignante Cauco,
cus, mediumque ingressa per Albin
rum montes armenta pererrent:
:ynixe per vasta silentia silvæ
eat, lucosque vetusta
es, et robora, Numinis instar
ræ feriant impune bipennes.
m devota mente tuentur,
ent: quoties sociare catervas
ue tuis Alamannia signis!
tenta tamen, spretoque recessit

Auxilio laudata fides: provincia missos
Expellet citius, fallax quam Francia reges,
Quos dederis: acie nec iam pulsare rebelles,
Sed vinclis punire, licet: sub iudice nostro
Regia Romanus disquirit crimina carcer.
Marcomeres Sunnoque docent, quorum alter Etruscum
Pertulit exilium: cum se promitteret alter
Exulis ultorem, iacuit mucrone suorum.
Res avidi concire novas, odioque furentes
Pacis, et ingenio scelerumque cupidine fratres.
Post domitas Arctos, alio prorumpit ab axe
Tempestas; et, ne qua tuis intacta tropæis
Pars foret, Australis sonuit tuba: moverat amens
Maurorum Gildo populos, quibus imminet Atlas,
Et quos interior nimio plaga sole relegat;
Quos vagus humectat Cinyps, et proximus hortis
Hesperidum Triton, et Gir notissimus amnis
Æthiopum, simili mentitus gurgite Nilum.
Venerat et parvis redimitus Nuba sagittis,
Et velox Garamas: nec quamvis tristibus Hammon
Responsis alacrem potuit Nasamona morari.
Stipantur Numidæ campi: stant pulvere Syrtes
Gætulæ: Pœnus iaculis obtexitur aer.
Hi virga moderantur equos: his fulva leones
Velamenta dabant, ignotarumque ferarum
Exuviæ, vastis Meroe quas nutrit arenis:
Serpentum patulos gestant pro casside rictus:
Splendent vipereæ squamosa pelle pharetræ.
Non sic intremuit Simois, cum montibus Idæ
Nigra coloratus produceret agmina Memnon:
Non Ganges, cum tela procul vibrantibus Indis
Immanis medium vectaret bellua Porum.
Porus Alexandro, Memnon prostratus Achilli;
Gildo nempe tibi: nec solum fervidus Austrum,
Sed partes etiam Mavors agitabat Eoas,
Quamvis obstreperet pietas; his ille regendæ
Transtulerat nomen Libyæ, scelerique profano
Fallax legitimam regni prætenderat umbram.
Surgebat varia geminum formidine bellum:
Hoc armis, hoc triste dolis: hoc Africa sævis
Cinxerat auxiliis: hoc coniuratus alebat
Insidiis Oriens: illinc edicta meabant,
Corruptura duces: hinc frugibus atra negatis
Urgebat, trepidamque fames obsederat Urbem.
Exitiale palam Libycum; civile pudoris
Obtentu tacitum: tales utrimque procellæ
Cum fremerent, lacerumque alternis ictibus anceps
Imperium pulsaret hiems, nil fessa remisit
Officii virtus; contraque minantia fata
Pervigil, eventusque sibi latura secundos,
Maior in adversis micuit: velut arbiter alni,
Nubilus Ægæo quam turbine vexat Orion,
Exiguo clavi flexu declinat aquarum
Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina,
Callidus, et pelagi cœlique obnititur iræ.
Quid primum mirer, Stilichon? quod cautus ad omnes
Restiteris fraudes; ut te nec noxia furto
Litera, nec pretio manus inflammata, laterent?
Quod nihil, in tanto rerum terrore, locutus
Indignum Latio? responsa quod ardua semper
Eois dederis, quæ mox effecta probasti
Securus, quamvis et opes, et rura tenerent,
Insignesque domos: levis hæc iactura; nec unquam
Publica privatæ cesserunt commoda causæ.
Dividis ingentes curas; teque omnibus unum
Obiicis, inveniens animo, quæ mente gerenda,
Efficiens patranda manu; dictare paratus,
Quæ scriptis peragenda forent: quæ brachia centum
Quis Briareus aliis numero crescente lacertis,

Tot simul obiectis possent confligere rebus?
Evitare dolos? veteres firmare cohortes,
Explorare novas? duplices disponere classes;
Quæ fruges vel bella ferant? aulæque tumultum,
Et Romæ lenire famem? Quot, nube soporis,
Immunes oculi, per tot discurrere partes,
Tot loca sufficerent, et tam longinqua tueri?
Argum fama canit centeno lumine, centum
Corporis excubiis unam servasse iuvencam.
Unde tot allatæ segetes? quæ silva carinas
Texuit? Unde rudis tanto tirone iuventus
Emicuit; senioque iterum vernante, resumsit
Gallia bis fractas Alpino vulnere vires?
Non ego delectu, Tyrii sed vomere Cadmi,
Tam subitas acies, conceptas dente draconis,
Exsiluisse reor. Dircæis qualis in arvis
Messis, cum proprio mox bellatura colono,
Cognatos strinxit gladios, cum semine iacto
Terrigenæ galea matrem nascente ferirent,
Armiger et viridi floreret milite s
Hoc quoque non parva fas est cum
Quod non ante fretis exercitus a
Ordine quam prisco censeret bel
Neglectum Stilichon per tot iam secu
Retulit, ut ducibus mandarent prælia I
Decretoque togæ felix legionibus iret
Tessera. Romuleas leges rediisse fate
Cum procerum iussis famulantia ce
Tyrrhenum poteras iunctis tran s,
Et ratibus Syrtes, Lybiam compler
Consilio stetit ira minor: ne territu
Te duce, suspecto Martis gravior
Aut in arenosos æstus zonamque
Tenderet, aut solis fugiens transi
Missurusve sibi certæ solatia mort...,
Oppida dirueret flammis: res mira relatu!
Ne timeare, times; et, quem vindicta manebat,
Desperare vetas. Quantum fiducia nobis
Profuit hostilis! Salvæ Carthaginis arces;
Illæsis Tyrii gaudent cultoribus agri,
Quos potuit vastare fuga: spe captus inani,
Nec se surripuit pœnæ, nostrisque pepercit
Demens: qui numero tantum, non robore, mensus
Romanos, rapidis ibat ceu protinus omnes
Calcaturus equis, et (quod iactare solebat)
Solibus effœtos mersurus pulvere Gallos.
Sed didicit, non Æthiopum geminata venenis
Vulnera, non fusum crebris hastilibus imbrem,
Non equitum Latiis nimbos obsistere pilis.
Sternitur ignavus Nasamon: nec spicula supplex
Iam torquet Garamas: repetunt deserta fugaces
Autololes: pavidus proiecit missile Mazax.
Cornipedem Maurus nequidquam hortatur anhelum.
Prædonem lembo profugum, ventisque repulsum,
Suscepit merito fatalis Tabraca portu,
Expertum, quod nulla tuis elementa paterent
Hostibus, et lætæ passurum iurgia plebis,
Fracturumque reos humili sub iudice vultus,
Nil tribuat Fortuna sibi, sic prospera semper
Illa quidem: sed non uni certamina pugnæ
Credidimus, totis nec constitit alea castris,
Nutatura semel. Si quid licuisset iniquis
Casibus, instabant aliæ post terga biremes:
Venturus dux maior erat. Victoria nulla
Clarior, aut hominum votis optatior, unquam
Contigit. An quisquam Tigranen, armaque Ponti,
Vel Pyrrhum, Antiochique fugam, vel vincla Iugurthæ,
Conferat, aut Persen, debellatumque Philippum?

Hi propagandi fuerant pro limi
Hic stabat Romana salus: ibi te
Traxerunt dilata moras; hic vin
Vinci pæne fuit. Discrimine Ro
Inter supplicium populi deforme
Et tanto Libyam fructu maiore
Quam peperit, quanto graviorem
Quam necdum quæsita, movent.
Quis vos, Scipiadæ, quis te iam,
Quis lentum caneret Fabium, si,
Insultaret atrox famula Carthagi
Hæc omnes veterum revocavit ad
Restituit Stilichon cunctos tibi,

Liber secund

Hactenus armatæ laudes: nunc, qu
Moribus, et quanto frenet metuen
Quo tandem flexus trabeas auctor
Induerit, fastisque suum concesse
Mitior incipiat fidibus iam Musa
Principio magni custos Clemen
Quæ Iovis incoluit zonam, quæ te
Frigoris et flammæ mediam, quæ
Cœlicolum; nam prima Chaos Cle
Congeriem miserata rudem; vultu
Discussis tenebris, in lucem sæcu
Hæc Dea, pro templis et thure cal
Te fruitur, posuitque suas hoc pe
Hæc docet, ut pœnis hominum ve
Turpe ferumque putes; ut ferrum
Siccum pace premas; ut non infen
Materiem præstes odiis; ut sontib
Ignovisse velis; deponas ocyus ira
Quam moveas; precibus nunquā i
Obvia prosternas, prostrataque m
Despicias, alacres ardent qui fran
Transiliunt prædas humiles: hac
Das veniam victis: hac exorante,
Horrificos, et quæ nunquam nocit
Iurgia, contentus solo terrore, co
Ætherii Patris exemplo; qui, cu
Concutiens tonitru, Cyclopum sp
In scopulos et monstra maris; no
Parcus, in Œtæis exercet fulmin
Huic Divæ germana Fides, eaden
Corde tuo delubra tenens, sese on
Inserit. Hæc nullo docuit livesce
Nunquam falsa loqui, nunquam p
Invisos odisse palam; non virus i
Condere, non lætam speciem præ
Sed certum mentique parem com
Occulto sævire vetat; prodesse re
Hæc et amicitias longo plus temp
Mansuroque adamante ligat: nec
Ingenium; parvæ strepitu nec vin
Dissolvi patitur; nec fastidire pri
Allicitur, veniente novo: benefac
Respuere offensas facilis; paritero
Officii magnique memor, superare
Utque hostes armis, meritis sic vi
Hæc fovet absentes; hæc longe sol
Consulit; hæc nullis avidam rum
Pandit, ut ignarum nunquam læs
Insidiosa tuos alienent murmura s
Nec, vivis annexus, amor memini
Desinit: in prolem transcurrit gra
Hac tu Theodosium, tenuit dum s
Hac etiam post fata colis; nec pigr
Plus tua, quam natos, dederat qu

bi. Iustos nimiumque fideles
i, cum possent commissa negare,
violati reddere quæstu.
on divitias, aurique relictum
ninos axes, tantumque reservat
eris, quantum Sol igneus ambit.
pidus credas, cui regia tuto
clypeo munitus, Honorius altum
trem; vitæque et lucis in ipso
ptus nunquam, dat iura subactis
cum sentit crevisse triumphos:
cida formas, sic mente severa,
ia tradas, dum pronus ad omne,
equeris; nec contra nixus ovantem
mum; secretus consona regno
ceras, moles quid publica poscat;
nerere senem, patriisque gubernes
itis; dominum submissus adores,
erere ducem, pietate parentem.
rimos in coniuge disceret ignes;
m, non luxuriante iuventa,
ri, casto cum fœdere, vellet.
ix genero: felicior ille
rem levior nec cura tuetur
, si quid iners atque impia turba,
oprio nomen regale furori,
bis iuveni: discordia quippe
, nunquam Stilichon sic canduit ira,
s probris, gladiisque petitus,
ultum, quas pertulit, iret
nque daret civilibus armis.
, mediis dissensibus aulæ,
n stabat reverentia fratrum.
ias chlamydes, et cingula baccis
atasque togas, viridesque smaragdo
que renidentes hyacinthis,
tri capulis radiantibus enses,
m distinctas igne coronas,
o; ne non Augusta supellex,
res, geminis hæredibus essent.
les, quamvis certamine partes
hostem muniri robore mavis,
fidem: permittis iusta petenti,
lum, cuius mox ipse repulsa
idquid fuerat deforme mereri.
erea, puro quæ crimina pellant
ere choros; unoque receptæ
sos tecum cinguntur in usus.
s rectum præponere suadet.
sequi leges, iniustaque nunquam
durum Patientia corpus
lli cupiat cessisse labori;
casta petas: Prudentia, ne quid
as; Constantia, futile ne quid
eras: procul importuna fugantur
triferis quæ Tartarus edidit antris.
lerum matrem, quæ, semper habendo
tulis rimatur faucibus aurum,
iam; cuius fœdissima nutrix
vestibulis foribusque potentum
etiis commercia pascit honorum,
ec te gurges corruptior ævi
nplum; quod iam firmaverat annis
legem rapiendi verterat usus.
ives sub te, pro rure paterno,
ndet: non insidiator oberrat,
cumque reum: non obruta virtus
et: lectos ex omnibus oris
itum, non quæ cunabula, quæris;

Et qualis, non unde satus: sub teste benigno
Vivitur: egregios invitant præmia mores.
Hinc priscæ redeunt artes: felicibus inde
Ingeniis aperitur iter; despectaque Musæ
Colla levant; opibusque fluens, et pauper, eodem
Nititur ad fructum studio, cum cernat uterque,
Quod nec inops iaceat probitas, nec inertia surgat
Divitiis: nec te iucunda fronte fefellit
Luxuries, prædulce malum, quæ, dedita semper
Corporis arbitriis, hebetat caligine sensus,
Membraque Circæis effeminat acrius herbis;
Blanda quidem vultus, sed qua non tetrius ulla
Ultrices fucata genas, et amicta dolosis
Illecebris, torvos auro circumlinit hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis:
Te nunquam conata capit: non prava libido
Stupris advigilat: non tempora somnus agendi
Frustratur: nullo citharæ convivia cantu,
Non pueris lasciva sonant: quis cernere curis
Te vacuum potuit, quis tota mente remissum,
Aut indulgentem dapibus, ni causa iuberet
Lætitiæ? Non indecores æraria lassant
Expensæ: parvo non improba litera libro
Absentum condonat opes: a milite parcus
Diligeris: neque enim neglectas pace cohortes
Tunc ditas, cum bella fremunt: scis nulla placere
Munera, quæ metuens illis, quos spreverit, offert
Serus, et incassum servati prodigus auri.
Antevenis tempus, non expectantibus ultro
Munificus; mensæque adhibes, et nomine quemque
Compellas, clari, sub te quod gesserit olim,
Admonitos facti; figendaque sensibus addis
Verba, quibus magni geminatur gratia doni.
Nec, si quid tribuas, iactatum sæpius idem
Exprobrare soles; nec, quos promoveris, alto
Turgidus alloqueris fastu; nec prospera flatus
Attollunt nimios: quin ipsa superbia longe
Discessit, vitium rebus solenne secundis,
Virtutumque ingrata comes. Contingere passim
Affarique licet: non inter pocula sermo
Captatur; pura sed libertate loquendi
Seria quisque iocis nulla formidine miscet.
Quem videt Augusti socerum regnique parentem,
Miratur conviva parem; cum tanta potestas
Civem lenis agat. Te doctus prisca loquentem,
Te matura senex audit, te fortia miles;
Aspersis salibus, quibus haud Amphiona quisquam
Præferat Aonios meditantem carmine muros;
Nec velit Orpheo migrantes pectine silvas.
Hinc amor, hinc veris, et non fallacibus, omnes
Pro te solliciti votis: hinc nomen ubique
Plausibus, auratis celebrant hinc ora figuris.
Quæ non incudes streperent? quæ flamma vacaret
Fabrilis? quantis fluerent fornacibus æra,
Effigies ductura tuas? quis devius esset
Angulus, aut regio, quæ non pro numine vultus
Dilectos colerent, talem ni semper honorem
Respueres? decus hoc rapiat, quem falsa timentum
Munera decipiunt, qui se diffidit amari.
Hoc solus sprevisse potest, qui iure meretur.
Undique legati properant; generique sub ore
In tua centenas [aptant] præconia voces.
Grates Gallus agit, quod, limite tutus inermi,
Et metuens hostile nihil, nova culmina totis
Ædificet ripis, et sævum gentibus amnem,
Thybridis in morem, domibus prævelet amœnis:
Hinc Pœni cumulant laudes, quod rura tyranno
Libera possideant: hinc obsidione solutus
Pannonius, potorque Savi, quod clausa tot annis

Oppida laxatis ausus iam pandere portis,
Rursum cote novat nigras rubigine falces,
Exesosque situ cogit splendere ligones;
Agnoscitque casas, et collibus oscula notis
Figit, et impresso glebis non credit aratro.
Exectis, inculta dabant quas sæcula, sylvis
Restituit terras, et opacum vitibus Histrum
Conserit, et patrium vectigal solvere gaudet,
Immunis qui clade fuit: te sospite, fas est
Vexatum laceri corpus iuvenescere regni.
Sub tot principibus quæcumque amisimus olim,
Tu reddis: solo poterit Stilichone medente
Crescere Romanum vulnus tectura cicatrix:
Inque suos fines tandem redeunte colono,
Illyricis iterum ditabitur aula tributis.
Nec tamen hu[illegible]o cedit cœleste favori
Iudicium, cingu[illegible]uperi concordibus unum
Præsidiis, hoste[illegible] tuos aut litore produnt,
Aut totum opposi[illegible] claudunt fugientibus æquor.
Aut in se vertunt fur[illegible]
Bacchati laniant Pentheo c[illegible]
Insidias re[illegible]
Ducunt, c[illegible]
Ominib[illegible]
Aut [illegible]
Proq[illegible]
Cert[illegible]
Resti[illegible]
Iudex dura [illegible]
Tarda vere[illegible]
Ergo avidæ, [illegible]que [illegible] sp[illegible]
Elusæ, dominæ pereun[illegible] im[illegible]
Si minus annuer[illegible], ve[illegible]
Cunctantem, vot[illegible] oras au[illegible]
Conveniunt ad f[illegible]e, [illegible] iuvenis
Monte Palatino. Glaucis t[illegible]ma minervæ
Nexa comam foliis, fulvaque intexta micantem
Veste Tagum, tales profert Hispania voces:
Cuncta mihi semper Stilichon, quæcumque poposci,
Concessit, tantumque suos invidit honores.
Augusti potuit soceri contemnere fasces:
Iam negat et genero: si non ut doctor ab orbe,
Quem regit, accipiat saltem cognatus ab aula.
Exiguumque putat, quod, sic amplexus Hiberam
Progeniem, nostros immoto iure nepotes
Sustinet, ut patrium commendet purpura Bætin?
Quod pulchro Mariæ fecundat germine regnum?
Quod dominis speratur avus? Tum flava repexo
Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro,
Binaque gæsa tenens, animoso pectore fatur:
Qui mihi Germanos solus Francosque subegit,
Cur nondum legitur fastis? cur pagina tantum
Nescit adhuc nomen, quod iam numerare decebat?
Usque adeone levis pacati gloria Rheni?
Inde Caledonio velata Britannia monstro,
Ferro picta genas, cuius vestigia verrit
Cœrulus, Oceanique æstum mentitur, amictus:
Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Munivit Stilichon, totam cum Scotus Iernen
Movit, et infesto spumavit remige Tethys.
Illius effectum curis, ne tela timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne litore toto
Prospicerem dubiis venturum Saxona ventis.
Tum spicis et dente comas illustris eburno,
Et calido rubicunda die, sic Africa fatur:
Sperabam nullas trabeis, Gildone perempto,
Nasci posse moras: etiam nunc ille repugnat,
Et tanto dubitat fasces præbere triumpho?
Qui mihi Maurorum penitus lacrymabile nomen

Ignorare dedit? Post has, Œnotria,
Vitibus intorquens hederas, et palm
Vina fluens, Si vos adeo Stilichone
Augeri flagratis, ait, quas sola iuvar
Fama potest: quanto me dignius inci
Ut præsente fruar, conscendentemq
Prosequar, atque anni pandentem cl
Talibus alternant studiis; Roman
Pro cunctis, hortantur, eat: nec segn
Paruit officio: sed, raptis protinus a
Ocyor excusso per nubila sidere tend
Transvehitur Tuscos; Apenninusque
Stringitur: Eridanus clypei iam fulg
Constitit ante ducem, tetrica nec Pa
Deterior, nec Marte minor: tremit or
Iam domus, et summæ tergunt laque
Tum prior attonitum gratis affata qu
Servatas, Stilichon, per te, venerand
Ornatas nec dum, fateor: quid profuit
Servilem pepulisse notam? defendis h
Quem fugis; et spernis, tanta quem m
Respuis oblatum, pro quo labente resi
Quænam causa moræ? quo me cunctal
Ingenio? Nullus Boreæ metus; omnis
Ora silet: cecidit Maurus; Germania
Et Ianum pax alta ligat. Te consule m
Digna feror? titulumne levem, parvic
Credimus, Augusti quem se decorare
Sub iuga quo gentes, captivis regibus,
Num, si prodigiis casus natura futur
Signat, polluimur macula? Quod teri
Omen erat; quamquam nullis mihi co
Fabula: vix tanto risit de crimine ru
Opprobriis stat nulla fides, nec litera
Vulgatura nefas; in quo vel maxima v
Est tua, quod, nostros qui consulis on
De monstris taceas: pellendi denique
Dedecoris sanctum violant oracula c
Nec mea funestum versavit curia nou
Pars sceleris dubitasse fuit. Quæcum
Pagina de primo venisset limite Phœ
Ante fretum deleta mihi, ne turpia c
Auribus Italiæ fatorum exempla noce
Publicus ille furor (quantum tua cur
Secretum meruit: lætetur, quisquis E
Scribere desierit: fastos portenta Gal
Ista latent: propriam labem tersisse l
Cur ego, quem nunquam didici sensi
Gratuler exemtum? Delicti pœnitet
Nos nec credidimus. Fuerit tamen or
Crimen, et ad nostras manaverit usq
Plus ideo sumenda tibi fastigia iuris,
Ne pereat tam priscus honos, qui port
Semper erat; nullo sarciri consule da
Excepto Stilichone, potest. Bene præ
Mens tua distulerat; titulo tunc cresc
Nunc per te titulus. Consul succurre
Consulibus, quicumque fuit, quicumq
Annum redde tuum, quem mox secur
Posteritas, nec iam doleat defensa vet
Sit trabeis ultor Stilichon, Brutusqu
Libertas populi, primo tunc consule l
Reddita per fasces: hic fascibus expuli
Servitium: instituit sublimem Brutu
Asseruit Stilichon: plus est servasse
Quam quæsisse novum: quid tardius
Annuis, et solitus frontem circumlin
Tandem vince tuum, qui vincis cunct
Hos etiam, quamvis corrumpi munere

e libens ac suscipe cinctus,
um Tritonia duxit
repetito murice fila
t eodem nevimus auro,
ub te mihi sæcula texit.
bolem, sperataque mundo
am mox ipse probabis
fidem venientia telæ
remioque rigentia profert
beas: insigne Minervam
ic pingitur aula columnis,
s. Lucina labores
nte puerpera lecto.
cunt gaudia matris.
dimitæ tempora Nymphæ
neros de stamine risus,
tes: iam creverat infans
d avus maturior ævi
t præcepta nepoti.
antem Serica fræna
guatus flore iuventæ,
uum; iaculisque vel arcu
ntes cornua cervos,
nus hic, invecta columbis,
onnubia nexu;
rcumstipantur Amores,
, Augustorumque sororem.
n flammea sublevat ore
Thermantia fratri.
que petit diademata sexu;
uarumque maritos.
is, dextræque gerendum
bur: solennibus urnam
avibusque incepta secundat.
umeros Dea vestibus ambit
unt pectore cultus:
it toga: talis ab Istro,
ediens Gradivus ab axe,
, candentibus Urbem
equis: spatiosa Quirinus
ue patris Bellona, cruentam
ens ad sidera quercum,
Ietus, cum fratre Pavore,
ctunt colla catenis,
ropiusque iugales,
brat succincta securim.
onsule Roma potitam,
s irrumpere campi,
uriis miracula voti
mæ qui vulnere nuper
m. Iam prata choreis
udeat lusisse Catones.
utus, Pœnisque tremendi
ndem quod libera damnis,
Libyamque recepi.
precibus, fortissime consul,
uum largire parumper.
m: quam tu, belloque fameque
m regnare dedisti.
alium te Rostra Camillum.
atoremque Quirites,
tor ames; quibus Africa, per te,
odanus iam donat aristas;
Ceres, vel Gallica prosit
vehant nunc humidus Auster,
s ditescant horrea ventis.
n stipabunt millia vulgi!
is deludet amorem
omni dum crederis hora!

Spectabunt cupidæ matres; spargentur et omnes
Flore viæ, superes cum Pythia limina consul
Arduus, antiqui species Romana senatus.
Pompeiana dabunt quantos proscenia plausus!
Ad cœlum quoties vallis tibi Murtia ducet
Nomen, Aventino Pallanteoque recessu!
Nunc te conspiciam castris, permitte, relictis,
Mox et cum genero trabeis visura secundis.
Hæc dum Roma refert, iam Fama loquacibus alis
Pervolat Oceanum; linguis et mille citatos
Festinare iubet proceres; nullique senectus,
Non iter, hibernis obstant nec flatibus Alpes.
Vincit amor meriti pridem, clarique vetustis
Fascibus ad socii properant et vindicis annum.
Sic, ubi fecunda reparavit morte iuventam,
Et patrios idem cineres, collectaque portat
Unguibus ossa piis, Nilique ad litora tendens,
Unicus extremo Phœnix procedit ab Euro;
Conveniunt aquilæ, cunctæque ex orbe volucres,
Ut Solis mirentur avem: procul ignea lucet
Ales, odorati redolent cui cinnama busti.
Nec minor in cœlo chorus est: exultat uterque
Theudosius, Divique tui. Sol ipse, quadrigis
Vere coronatis, dignum tibi præparat annum.
Est ignota procul, nostræque impervia menti,
Vix adeunda Deis, annorum squalida mater,
Immensi spelunca ævi, quæ tempora vasto
Suppeditat revocatque sinu. Complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine, serpens:
Perpetuumque viret squamis, caudamque reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.
Vestibuli custos, vultu longæva decoro,
Ante fores Natura sedet; cunctisque volantes
Dependent membris animæ: mansura verendus
Scribit iura senex, numeros qui dividit astris,
Et cursus stabilesque moras, quibus omnia vivunt,
Ac pereunt fixis cum legibus; ille recenset,
Incertum quid Martis iter, certumque Tonantis,
Proficiat mundo; quid velox semita Lunæ,
Pigraque Saturni; quantum Cytherea sereno
Curriculo, Phœbique comes Cyllenius, erret.
Illius ut magno Sol limine constitit antri,
Accurrit Natura potens, seniorque superbis
Canitiem inclinat radiis: tunc sponte reclusos
Laxavit postes adamas: penetrale profundum
Panditur; et sedes ævique arcana patescunt.
Hic habitant, vario faciem distincta metallo,
Sæcula certa locis; illic glomerantur ahena;
Hic ferrata rigent; illic argentea candent.
Eximia regione domus, contingere terris
Difficiles, stabant rutili, grex aureus, anni;
Quorum præcipuum pretioso corpore Titan
Signandum Stilichone legit: tunc imperat omnes
Pone sequi; dictisque simul compellat euntes:
En, cui distulimus melioris sæcla metalli,
Consul adest. Ite optati mortalibus anni.
Ducite virtutes: hominum florescite rursus
Ingeniis, hilares Baccho, frugumque feraces.
Non inter geminos anguis glaciale Triones
Sibilet; immodico nec frigore sæviat Ursa.
Non torvo fremat igne Leo; nec brachia Cancri
Urat atrox æstas; madidæ nec prodigus urnæ
Semina prærupto dissolvat Aquarius imbre.
Phrixeus roseo producat fertile cornu
Ver Aries; pingues nec grandine tundat olivas
Scorpios; auctumni maturet germina Virgo;
Lenior et gravidis allatret Sirius uvis.
Sic fatus, croceis rorantes ignibus hortos
Ingreditur, vallemque suam, quam flammeus ambit

Seu, Tyrias certa fracturus cuspide vires,
Inferret Libyco signa tremenda mari:
Hærebat doctus lateri, castrisque solebat
Omnibus in medias Ennius ire tubas.
Illi, post lituos, pedites favere canenti;
Laudavitque nova cæde cruentus eques.
Cumque triumpharet, gemina Carthagine victa,
(Hanc vindex patris vicerat, hanc patriæ)
Cum longi Lybiam tandem post funera belli
Ante suas mœstam cogeret ire rotas;
Advexit reduces secum Victoria Musas;
Et sertum vati Martia laurus erat.
Noster Scipiades Stilichon, quo concidit alter
Hannibal, antiquo sævior Hannibale,
Te mihi, post quintos annorum, Roma, recursus
Reddidit, et votis iussit adesse suis.

De II. Consul. Stilichonis Liber.

Quem populi plausu, procerum quem voce petebas,
Aspice, Roma, virum: iam tempora desine longæ
Dinumerare viæ, visoque assurgere semper
Pulvere: non dubiis ultra torquebere votis.
Totus adest oculis, aderat qui mentibus olim,
Spe maior, fama melior: venerare curulem,
Quæ tibi restituit fasces: complectere dextram,
Sub iuga quæ Pœnos iterum Romana redegit.
Excipe magnanimum pectus, quo frena reguntur
Imperii, cuius libratur sensibus orbis.
Os sacrum, quod in ære colis, miraris in auro,
Cerne libens: hic est pro te bellator ubique,
Defensor Libyæ, Rheni pacator et Histri.
Ostentare suos prisco si more labores,
Et gentes cuperet vulgo monstrare subactas;
Certassent utroque pares a cardine laurus.
Hæc Alamannorum spoliis, Australibus illa
Ditior exuviis: illinc flavente Sicambri
Cæsarie, nigris hinc Mauri crinibus irent:
Ipse albis veheretur equis; currumque secutus
Laurigerum festo fremuisset carmine miles.

O mundi communis
Gallia, quem regum
Cuius et adventum c
Vocibus, et genero m
Non sic virginibus fl
Prospera non lassis o
Ut tuus aspectus pop
Litora fatidicas atto
Venturi quoties afful
Quæ sic aurifero Pac
Lydia, cum domitis
Nonne vides, et pleb
Matribus? et, Stilich
Te victore salus! Sep
Qui solis radios auri
Indutosque arcus spo
Nubibus, et quidqui
Quantum profueris,
Attonitis metire ocu
Cuncta forent, si Pœ
Mos erat in veteru
Velaret, validis fuso
Casurum potuit mort
At tibi quæ poterit p
Mœnibus? aut quanta
Nec solam populi vita
Armis Roma tuis; sed
Lucis honoratæ fruct
Pondus, et amissas vi
Iam non prætumidi sc
Legatis poscit Libyan
Dictu turpe, suos: sed
Te duce, Romana tan
Ipsa iubet signis
Imperat; et
Ipsa tibi
Obtulit
Nil perdi
Sæcula

oderator quisque secures
ubit; quid Pœnus arator
s quantum transmiserit Auster.
ris responsa dedere,
miles: tremuit quos Africa nuper,
os: cani virtutibus ævi
Stilichon: populumque, vetusti
rem, dominandi rursus in usum
s calcet metuendus honores,
men, pietate remittat
e probet, damnetque nocentes,
clemens exerceat artes.
uisquis sub principe credit
am libertas gratior extat,
. Quos præficit ipse regendis
m plebis Patrumque reducit;
s, meritis seu præmia poscant,
Posito iam purpura fastu
u indignatur haberi.
socer: sic cauta iuventæ
ros his moribus [induit] annos,
nitor, fiducia belli,
er quem, squalore remoto,
infloruit arcibus ætas:
lin translataque pæne potestas,
vilibus exulat arvis;
ucta larem, victricia reddit
que iterum, quibus hæserat olim,
ue errantia membra reponit.
nsul, tantæ qui prospicis Urbi,
s complectitur altius æther;
visus, nec corda decorem,
lla capit; quæ luce metalli
stigia conserit astris;
lis zonas imitatur Olympi,
que parens; quæ fundit in omnes
que dedit cunabula iuris.
uæ finibus orta tetendit
arvaque a sede profectas
e manus: hæc, obvia fatis,
reret cum tempore pugnas,
Siculas obsideret urbes,
prosterneret, æquore Pœnum,
it damnis; et territa nullo
nas maior Trebiamque fremebat:
rent flammæ, murumque feriret
os aciem mittebat Hiberos.
: remisque ingressa profundum,
æsivit in orbe Britannos.
um victos quæ sola recepit,
us communi nomine fovit,
æ, ritu: civesque vocavit,
uque pio longinqua revinxit.
bemus moribus omnes,
is regionibus utitur hospes;
re licet: quod cernere Thulen
os quondam penetrare recessus;
sim Rhodanum, potamus Orontem;
nna sumus: nec terminus unquam
erit: nam cætera regna
diisque superbia, vertit.
fregit Spartanus Athenas;
is cecidit: sic Medus ademit
tulit moderamina Perses.
lacedo, cessurus et ipse
uriis firmata Sibyllæ,
a Numæ: huic fulmina vibrat
Tritonia Gorgone velat.
a faces, huc orgia secum

Transtulit, et Phrygios Genitrix turrita leones.
Huc, depulsurus morbos, Epidaurius hospes
Reptavit placido tractu; vectumque per undas
Insula Pæonium texit Tiberina draconem.
Hanc tu cum Superis, Stilichon præclare, tueris:
Protegis hanc clypeo, matrem regumque ducumque,
Præcipueque tuam. Dedit hæc exordia lucis
Eucherio; puerumque ferens hic regia mater
Augusto monstravit avo: lætatus at ille
Sustulit in Tyria reptantem veste nepotem.
Romaque venturi gaudebat præscia fati,
Quod te iam tanto meruisset pignore civem:
Nec tamen ingratum, nec qui benefacta referre
Nesciat, hunc credas populum, si volvere priscos
Annales libeat, quoties hic prælia sumsit
Pro sociis, quoties dono concessit amicis
Regibus Ausonio quæsitas sanguine terras!
Publica sed nunquam tanto se gratia fudit
Assensu: quis enim princeps [non omnibus egit]
Obsequiis, dominum sese patremque vocari;
Quod tibi continuis resonant convexa diebus?
Macte novis, consul, titulis. Mavortia plebes
Te dominum, Bruto non indignante, fatetur.
Et, quod adhuc nullo potuit terrore subacta
Libertas Romana pati, Stilichonis amori
Detulit. Exultant avidi, quocumque decorus
Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt:
Nec vaga dilecto satiantur lumina vultu,
Seu Circum, trabeis fulgentibus aureus, intres;
Seu celebres ludos; solio seu fultus eburno
Cingas iure forum; denso seu turbine vulgi
Circumfusa tuæ conscendant Rostra secures.
Quæ vero procerum voces, quam certa fuere
Gaudia, cum totis exurgens ardua pennis,
Ipsa duci sacras Victoria panderet alas!
O palma viridi gaudens, et amicta tropæis,
Custos imperii virgo, quæ sola mederis
Vulneribus, nullumque doces sentire laborem!
Seu tibi Dictææ placuerunt astra Coronæ;
Seu magis æstivo sedes vicina Leoni;
Seu sceptrum sublime Iovis, seu Pallados ambis
Ægida; seu fessi mulces suspiria Martis;
Adsis perpetuum Latio, votisque senatus
Annue, Diva, tui. Stilichon tua sæpius ornet
Limina; teque simul rediens in castra reducat.
Hunc bellis comitare favens: hunc redde togatum
Consiliis. Semper placidis te moribus egit;
Servavitque piam victis, nec polluit unquam
Laurum sævitia: cives nec fronte superba
Despicit, aut trepidam vexat legionibus Urbem.
Sed verus patriæ consul, cessantibus armis,
Contentus lictore venit; nec inutile quærit
Ferri præsidium, solo munitus amore.
Magnarum nec parcus opum geminare profundas
Distulit impensas; sed post miracula castris
Edita vel genero, Romæ maiora reservat.
Auratos Rhodiis imbres, nascente Minerva,
Indulsisse Iovem perhibent; Bacchoque paternum
Iam pulsante femur, mutatus palluit Hermus
In pretium, votique famem passurus avari,
Ditabat rutilo, quidquid Mida tangeret, auro:
Fabula, seu verum, canitur; tua copia vincit
Fontem Hermi, tactumque Midæ, pluviasque Tonan-
Obscurat veteres, obscurabitque futuras, (tis,
Par donis armisque manus: si solveret ignis,
Quas dedit immanes vili pro pondere massas,
Argenti potuere lacus et flumina fundi.
Nec tibi, quæ pariter silvis dominaris et astris,
Exiguam Stilichon movit, Latonia, curam.

Rivus, et irriguis largum iubar ingerit herbis,
Quas Solis pascuntur equi: fragrantibus inde
Cæsariem sertis, et lutea lora iubasque
Subligat alipedum; gelidas hinc Lucifer ornat,
Hinc Aurora comas: iuxtaque arridet habenis
Aureus, et nomen prætendit consulis annus:
Inque novos iterum revoluto cardine cursus
Scribunt ætheriis Stilichonem sidera fastis.

De II. Co sulatu Stilichonis,

PRÆFATIO

Maior Scipiades, Italis qui solus ab oris
In proprium vertit Punica bella caput.
Non sine Pieriis exercuit artibus arma:
Semper erat vatum maxima cura duci.
Gaudet enim virtus testes sibi iungere Musas.
Carmen amat, quisquis carmine digna gerit.
Ergo seu patriis primævus Manibus ultor,
Subderet Hispanum legibus Oceanum,
Seu, Tyrias certa fracturus cuspide vires,
Inferret Libyco signa tremenda mari:
Hærebat doctus lateri, castrisque solebat
Omnibus in medias Ennius ire tubas.
Illi, post lituos, pedites favere canenti;
Laudavitque nova cæde cruentus eques
Cumque triumpharet, gemina Carthagine victa,
(Hanc vindex patris vicerat, hanc patriæ)
Cum longi Lybiam tandem post funera belli
Ante suas mœstam cogeret ire rotas;
Advexit reduces secum Victoria Musas;
Et sertum vati Martia laurus erat.
Noster Scipiades Stilichon, quo concidit alter
Hannibal, antiquo sævior Hannibale,
Te mihi, post quintos annorum, Roma, recursus
Reddidit, et votis iussit adesse suis.

De II. Consul. Stilichonis Liber.

Quem populi plausu, procerum quem voce petebas,
Aspice, Roma, virum: iam tempora desine longæ
Dinumerare viæ, visoque assurgere semper
Pulvere: non dubiis ultra torquebere votis.
Totus adest oculis, aderat qui mentibus olim,
Spe maior, fama melior: venerare curulem,
Quæ tibi restituit fasces: complectere dextram,
Sub iuga que Pœnos iterum Romana redegit.
Excipe magnanimum pectus, quo frena reguntur
Imperii, cuius libratur sensibus orbis.
Os sacrum, quod in ære colis, miraris in auro,
Cerne libens: hic est pro te bellator ubique,
Defensor Libyæ, Rheni pacator et Histri.
Ostentare suos prisco si more labores,
Et gentes cuperet vulgo monstrare subactas;
Certassent utroque pares a cardine laurus.
Hæc Alamannorum spoliis, Australibus illa
Ditior exuviis: illinc flavente Sicambri
Cæsarie, nigris hinc Mauri crinibus irent:
Ipse albis veheretur equis; currumque secutus
Laurigerum, festo fremuisset carmine, miles.
Hi famulos traherent reges: hi facta metallo
Oppida, vel montes captivaque flumina, ferrent.
Hinc Libyci fractis lugerent cornibus amnes:
Inde catenato gemeret Germania Rheno.
Sed non immodicus proprii iactator honoris
Consul, Roma, tuus. Non illum præmia tantum,
Quam labor ipse iuvat: strepitus fastidit inanes;
Inque animis hominum pompa meliore triumphat.
Non alium certe Romanæ clarius arces
Suscepere ducem, nec cum cedente rediret

Fabricius Pyrrho, nec cum Capito
Pellææ domitor Paulus conscendere
Nec similis Latias patefecit gloria p
Post Numidas Mario, post classica
Pompeio: nulli pars æmula defuit au
Quæ gravis obstreperet laudes, stimu
Facta sequebatur, quamvis ingentia,
Solus hic invidiæ fines virtute reliq
Humanumque modum: quis enim liv
Quod nunquam pereant stellæ? quod
Possideat cœlum? quod noverit omni
Est aliquod meriti spatium, quod nul
Invidiæ mensura capit: ductoribus ill
Præterea divisus erat favor: æquior i
Patribus, invisus plebi; popularibus i
Munito studiis languebat gratia Patr
Omnis in hoc uno variis discordia ce
Ordinibus: lætatur eques, plauditque
Votaque patricio certant plebeia favo
O felix, servata vocat quem Roma par
O mundi communis amor, cui militat
Gallia, quem regum thalamis Hispan
Cuius et adventum crebris petiere Qu
Vocibus, et genero meruit præstante
Non sic virginibus flores, non frugibu
Prospera non lassis optantur flamina
Ut tuus aspectus populo: quæ numine
Litora fatidicas attollunt Delia lauro
Venturi quoties affulget Apollinis ar
Quæ sic aurifero Pactoli fonte tumesc
Lydia, cum domitis apparuit Evius In
Nonne vides, et plebe vias, et tecta lat
Matribus? et, Stilichon, cunctis inopi
Te victore salus! Septem circumspice
Qui solis radios auri fulgore lacessunt,
Indutosque arcus spoliis, æquataque t
Nubibus, et quidquid tanti struxere t
Quantum profueris, quantam servave
Attonitis metire oculis: hæc fabula ce
Cuncta forent, si Pœnus adhuc incum
Mos erat in veterum castris, ut tem
Velaret, validis fuso qui viribus hoste
Casurum potuit morti subducere civem
At tibi quæ poterit pro tantis civica re
Mœnibus? aut quantæ pensabunt facta
Nec solam populi vitam debere fatetur
Armis Roma tuis; sed, quo iucundior e
Lucis honoratæ fructus, venerabile fan
Pondus, et amissas vires, et regna rece
Iam non prætumidi supplex Orientis a
Legatis poscit Libyam, famulosve prec
Dictu turpe, suos: sed, robore freta Gal
Te duce, Romana tandem se vindicat ir
Ipsa iubet signis; bellaturoque togatus
Imperat; et spectant aquilæ decreta sen
Ipsa tibi trabeas ultro dedit; ipsa curul
Obtulit ultori, fastosque ornare coegit.
Nil perdit decoris prisci, nec libera quæ
Sæcula, cum donet fasces, cum prælia m
Seque etiam crevisse videt: quis Gallica
Quis meminit Latio Senonum servisse
Aut quibus exemplis fœcunda Thybris
Vexit Lingonico sudatas vomere messe
Illa seges non auxilium modo præbuit
Sed fuit iudicio, quantum tibi, Roma,
Admonuit dominæ gentes; instarque tr
Retulit ignotum gelidis vectigal ab oris
Hoc quoque maiestas augescit plena Qui
Rectores Libyæ populo quod iudice pal

lerator quisque secures
it: quid Pœnus arator
uantum transmiserit Auster.
responsa dedere,
les: tremuit quos Africa nuper,
cani virtutibus ævi
lichon: populumque, vetusti
m, dominandi rursus in usum
alcet metuendus honores,
m, pietate remittat
robet, damnetque nocentes,
mens exerceat artes.
quis sub principe credit
libertas gratior extat,
Duos præficit ipse regendis
plebis Patrumque reducit;
meritis seu præmia poscant,
osito iam purpura fastu
udignatur haberi.
cer: sic cauta iuventæ
his moribus [induit] annos,
tor, fiducia belli,
quem, squalore remoto,
floruit arcibus ætas:
translataque pæne potestas,
ibus exulat arvis;
a larem, victricia reddit
iterum, quibus hæserat olim,
errantia membra reponit.
ul, tantæ qui prospicis Urbi,
mplectitur altius æther;
sus, nec corda decorem,
capit; quæ luce metalli
gia conserit astris;
zonas imitatur Olympi,
parens; quæ fundit in omnes
e dedit cunabula iuris.
finibus orta tetendit
vaque a sede profectas
nanus: hæc, obvia fatis,
ret cum tempore pugnas,
culas obsideret urbes,
sterneret, æquore Pœnum,
damnis; et territa nullo
s maior Trebiamque fremebat:
nt flammæ, murumque feriret
aciem mittebat Hiberos.
misque ingressa profundum,
ivit in orbe Britannos.
victos quæ sola recepit,
communi nomine fovit,
, ritu: civesque vocavit,
ue pio longinqua revinxit.
nus moribus omnes,
egionibus utitur hospes;
licet: quod cernere Thulen
quondam penetrare recessus;
Rhodanum, potamus Orontem;
a sumus: nec terminus unquam
t: nam cætera regna
sque superbia, vertit.
egit Spartanus Athenas;
ecidit: sic Medos ademit
alit moderamina Perses.
edo, cessurus et ipse
ns firmata Sibyllæ,
Numæ: huic fulmina vibrat
ritonia Gorgone velat.
aces, huc orgia secum

Transtulit, et Phrygios Genitrix turrita leones.
Huc, depulsurus morbos, Epidaurius hospes
Reptavit placido tractu; vectumque per undas
Insula Pæonium texit Tiberina draconem.
Hanc tu cum Superis, Stilichon præclare, tueris:
Protegis hanc clypeo, matrem regumque ducumque,
Præcipueque tuam. Dedit hæc exordia lucis
Eucherio; puerumque ferens hic regia mater
Augusto monstravit avo: Ipse tulit at ille
Sustulit in Tyria reptantem veste nepotem.
Romaque venturi gaudebat præscia fati,
Quod iam tanto meruisset pignore civem:
Nec tamen ingratum, nec qui benefacta referre
Nesciat, hunc credas populum, si volvere priscos
Annales libeat, quoties hic prœlia sumsit
Pro sociis, quoties dono concessit amicis
Regibus Ausonio quæsitas sanguine terras!
Publica sed nunquam tanto se gratia fudit
Assensu: quis enim princeps [non omnibus egit]
Obsequiis, dominum sese patremque vocari;
Quod tibi continuis resonant convexa diebus?
Macte novis, consul, titulis. Mavortia plebes
Te dominum, Bruto non indignante, fatetur.
Et, quod adhuc nullo potuit terrore subacta
Libertas Romana pati, Stilichonis amori
Detulit. Exultant avidi, quocumque decorus
Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt:
Nec vaga dilecto satiantur lumina vultu,
Seu Circum, trabeis fulgentibus aureus, intres;
Seu celebres ludos; solio seu fultus eburno
Cingas iure forum; denso seu turbine vulgi
Circumfusa tuæ conscendant Rostra secures.
Quæ vero procerum voces, quam certa fuere
Gaudia, cum totis exurgens ardua pennis,
Ipsa duci sacras Victoria panderet alas!
O palma viridi gaudens, et amicta tropæis,
Custos imperii virgo, quæ sola mederis
Vulneribus, nullumque doces sentire laborem!
Seu tibi Dictææ placuerunt astra Coronæ;
Seu magis æstivo sedes vicina Leoni;
Seu sceptrum sublime Iovis, seu Pallados ambis
Ægida; seu fessi mulces suspiria Martis;
Adsis perpetuum Latio, votisque senatus
Annue, Diva, tui. Stilichon tua sæpius ornet
Limina; teque simul rediens in castra reducat.
Hunc bellis comitare favens: hunc redde togatum
Consiliis. Semper placidis te moribus egit;
Servavitque piam victis, nec polluit unquam
Laurum sævitia: cives nec fronte superba
Despicit, aut trepidam vexat legionibus Urbem.
Sed verus patriæ consul, cessantibus armis,
Contentus lictore venit; nec inutile quærit
Ferri præsidium, solo munitus amore.
Magnarum nec parcus opum geminare profundas
Distulit impensas; sed post miracula castris
Edita vel genero, Romæ maiora reservat.
Auratos Rhodiis imbres, nascente Minerva,
Indulsisse Iovem perhibent; Bacchoque paternum
Iam pulsante femur, mutatus palluit Hermus
In pretium, votique famem passurus avari,
Ditabat rutilo, quidquid Mida tangeret, auro:
Fabula, seu verum, canitur; tua copia vincit
Fontem Hermi, tactumque Midæ, pluviasque Tonantis,
Obscurat veteres, obscurabitque futuras,
Par donis armisque manus: si solveret ignis,
Quas dedit immanes vili pro pondere massas,
Argenti potuere lacus et flumina fundi.
Nec tibi, quæ pariter silvis dominaris et astris,
Exiguam Stilichon movit, Latonia, curam.

Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras
Illustrare feris; summoque in vertice rupis
Alpinæ socias, arcu cessante, pudicas,
Et pharetratarum comitum inviolabile cogis
Concilium: veniunt, humeros et brachia nudæ,
Armatæque manus iaculis, et terga sagittis;
Incomtæ, pulchræque tamen: sudoribus ora
Pulverulenta rubent: sexum nec cruda fatetur
Virginitas: sine lege comæ: duo cingula vestem
Crure tenus pendere vetant. Præcedit amicas
Flava Leontodame, sequitur nutrita Lyceo
Nebrophone, telisque domat quæ Mænala, Thero.
Ignea Cretæa properat Britomartis ab Ida,
Et cursu Zephyris nunquam cessura Lycaste.
Iungunt se geminæ, metuenda feris Hecærge,
Et soror, optatum numen venantibus, Opis,
Progenies Scythiæ: Divas nemorumque potentes
Fecit Hyperboreis Delos prælata pruinis.
Hæ septem venere duces: exercitus alter
Nympharum incedunt, acies formosa Dianæ,
Centum Taygeti, centum de vertice Cynthi,
Et totidem, casto genuit quas flumine Ladon.
Has ubi collectas vidit, sic Delia cœpit:
O sociæ, mecum thalami quæ iura perosæ
Virgineo gelidos percurritis agmine montes,
Cernitis, ut Latio Superi communibus ornent
Hunc annum studiis? quantos Neptunus equorum
Donet ab orbe greges? laudi quam nulla canendæ
Fratris plectra vacent? Nostram quoq; sentiat idem,
Quam meritis debemus, opem. Non spicula poscit
Iste labor; maneant clausis nunc sicca pharetris;
Omnis et a solitis noster venatibus arcus
Temperet: in solam cruor hic servetur arenam.
Retibus et clathris, dilata morte, tenendæ,
Ducendæque feræ. Cupidas arcete sagittas:
Consulis in plausum casuris parcite monstris.
Acceleret divisa manus: mihi cursus anhelas
Tenditur ad Syrtes: mecum Dictæa Lycaste,
Et comes Opis eat; steriles iuvat ire per æstus.
Namque feras aliis tellus Maurusia donum
Præbuit; huic soli debet, ceu victa, tributum.
Dum nos horribiles Libyæ scrutamur alumnos,
Europæ vos interea perquirite saltus,
Et scopulos: posita ludat formidine pastor;
Securisque canat Stilichonem fistula silvis.
Pacet muneribus montes, qui legibus urbes.
Dixit, et extemplo frondosa fertur ab Alpe
Trans pelagus: cervi currum subiere iugales,
Quos, decus esse Deæ, primi sub limine cœli
Roscida fœcundis concepit Luna cavernis.
Par nitor intactis nivibus: frons discolor auro
Germinat; et, spatio summas æquantia fagos,
Cornua ramoso surgunt procera metallo.
Opis fræna tenet: fert retia rara Lycaste,
Auratasque plagas: immortalesque Molossi
Latrantes mediis circum iuga nubibus ibant.
Quinque aliæ paribus (Phœbe sic iusserat) armis
Diversa regione ruunt; ducuntque cohortem
Quæque suam: variæ formis et gente sequuntur
Ingenioque canes; illæ gravioribus aptæ
Morsibus; hæ pedibus celeres; hæ nare sagaces:
Hirsutæque fremunt Cressæ, tenuesque Lacænæ,
Magnaque taurorum fracturæ colla Britannæ.
Dalmatiæ lucos, abruptaque brachia Pindi,
Sparsa comam Britomartis agit: tu Gallica cingis
Lustra, Leontodame; Germanorumque paludes
Ernis, et si quis, defensus arundine Rheni,
Vastus aper nimio dentes curvaverit ævo.
Nubiferas Alpes, Apenninique recessus,
Garganique nives, Hecærge prom
Speluncas canibus Thero rimatur
Informesque cavis ursos detrudit a
Quorum sæpe Tagus manantes san
Non satiavit aquis, et quos iam fri
Pyrenæa tegit latebrosis frondibus
Cyrneis Siculisque iugis venala, vi
Nebrophone, cervos aliasque in vin
Non sævas pecudes, sed luxuriantis
Delicias, pompam nemorum: quod
Dentibus, aut insigne iubis, aut nob
Aut rigidum setis, capitur: decus o
Sylvarum. Non cauta latent; non mo
Fortia; non volucri fugiunt pernicia
Hæc laqueis innexa gemunt; hæc cla
Ilignis domibus: fabri nec tigna polir
Sufficiunt: rudibus fagis texuntur et
Frondentes caveæ: ratibus pars ibat
Per freta, per fluvios. Exanguis dext
Remigis, et propriam metuebat navi
Per terram pars ducta rotis; longoque
Ordine plaustra vias, montani plena
Et fera sollicitis vehitur captiva iuve
Explebat quibus ante famem: quoties
Conspexere boves, pavidi temone rec
Iamque pererratis Libyæ flagranti
Legerat eximios Phœbi germana leon
Hesperidas qui sæpe fugant, ventoque
Terrificant Atlanta iubis, armentaqu
Vastant Æthiopum, quorumque impe
Murmura pastorum nunquam venere
Non illos tædæ ardentes, non strata s
Lapsuro virgulta solo, non vocibus h
Pendentis stimulata fames, non fossa
Ultro se voluere capi; gaudentque vid
Tantæ præda Deæ: respirant pascua
Agricolæ reserant iam tuta mapalia
Tum virides pardos, et cætera collig
Prodigia, immanesque simul Latoni
Qui secti ferro in tabulas, auroque m
Inscripti rutilum cælato consule non
Per proceres et vulgus eant; stupor o
Plurimus ereptis elephas inglorius er
Dentibus: insedit nigra cervice gem
Et fixum Dea quassat ebur; penitusqu
Stirpibus avulsis patulos exarmat hi
Ipsos quinetiam nobis miracula vellet
Ducere: sed pigra cunctari mole veret
Tyrrhenas fœtus Libycos amplexa p
Classica turba sonat; caudamque a pup
In proram iacet usque leo: vix sublev
Tarda ratis: fremitus stagnis auditur
Cunctaque prosiliunt cete; terrenaqu
Confert monstra suis; et non æquare
Æquora sic victor quoties per Rubra
Navigat, intorquet clavum Silenus, e
Insudant tonsis Satyri; taurinaque pu
Baccharum Bromios invitant tympan
Transtra ligant hederæ: malum circ
Pampinus: antennis illabitur ebria se
Perque mero madidos currunt saliunt
Lynces, et insolitæ mirantur carbasa

De Bello Getic

PRÆFATIO

Post resides annos, longo velut excita
Romanis fruitur nostra Thalia cho
Optatos renovant eadem mihi culmin

o Pythia vate domus.
s cecini, Libyamque receptam:
ratis bella canenda Getis.
ı tribuit successus ahenam,
us nostra dicavit honos.
ıceps titulum, poscente senatu.
um quam grave, Musa, subis!
erces properata favorem;
niam præmia tanta negant.
studium censore laborat,
nedio conspicimurque foro.
psa iuvat, solitumque timoris
ı sedula parte levat:
at gratas impensius aures
elli, vel Stilichonis amor.

ello Getico Liber.

ra freti, coeuntibus æquor
is, audax irrumperet Argo,
e petens; propiore periclo
is, solus post numina Tiphys
damno servasse carinam
em montis vitasse ruinam,
concursu rupis in altum
e ratem: stupuere superbæ,
, Symplegades; et nova passæ
faciles iam puppibus hærent,
semel. Quod si ardua Tiphyn
meritum sic gloria vexit:
ti pulso discrimine regni,
Stilichon? Licet omnia vates
a ferant, ipsamque secandis
ıctent sudasse Minervam;
ım iunxisse carentia sensu
Tmarii Iovis augure luco,
ıbulas animasse loquaces.
ıvis variis miracula monstris
as vincturo carmine mentes;
es, insopitisque refusum
custodem velleris anguem,
rapidis ambusta favillis,
ulcos, fœtasque novales
tem crescentis semina belli;
labunt. Prohibere rapaces
, unaque excludere mensa,
quam tot potuisse paratas
Geticas avertere fauces?
ıas potius mirabor in ipsis
, vitæ quibus attulit idem
ıque dies, quam cæsa Getarum
tis aluit Bellona tropæis,
s Mavortia canuit ætas?
um mediis exuta tenebris
ı redit; claustrisque solutæ
es audent procedere leges.
s priscus discriminat ordo
e pares effecerat una
nos urgenti dextera leto
suis redduntur et agris
uli, virtute renati.
um morem formidine clausi,
s campis ardentibus ignes;
etimur flumina votis,
oram: non poscimus amnes
fidem: nubesque fugaces,
uerimur splendere serenum.
rnis] furiis exercita plebis,
a levat tranquillior arces.
eranda parens, et certa secundis
Fide Deis; humilemque metum depone senectæ,
Urbs æquæva polo. Tum demum ferrea sumet
Ius in te Lachesis, cum sic mutaverit axem
Fœderibus Natura novis, ut, flumine verso,
Irriget Ægyptum Tanais, Mæotida Nilus;
Eurus ab Occasu, Zephyrus se prodat ab Indis,
Caucasiisque iugis calido nigrantibus Austro,
Gætulas Aquilo glacie constringat arenas.
Fatales hucusque manus, crebrisque notatæ
Prodigiis abiere minæ: nec sidera pacem
Semper habent: ipsumque Iovem, turbante Typhoeo,
Si fas est, tremuisse ferunt, cum brachia centum
Montibus armaret totidem, spiramque retorquens,
Lamberet attonitas erectis anguibus Arctos.
Quid mirum, si regna labor mortalia vexat?
Cum gemini fratres, gemuit quos asper Aloeus,
Martem subdiderint vinclis, et in astra negatas
Tentarint munire vias, steteritque revulsis
Pæne tribus scopulis cœlesti machina bello.
Sed caret eventu nimius furor: improba nunquam
Spes lætata diu: nec pervenere iuventæ
Robur Aloidæ: dum vellere Pelion Otus
Nititur, occubuit Phœbo; moriensque Ephialtes
In latus obliquam proiecit languidus Ossam.
Aspice, Roma, tuum iam vertice celsior hostem
Aspice, quam rarum referens inglorius agmen
Italia detrusus est; quantumque priori
Dissimilis, qui cuncta sibi cessura ruenti
Pollicitus, patrii numen iuraverat Histri,
Non nisi calcatis loricam ponere Rostris.
O rerum fatique vices! qui fœda parabat
Romanas ad stupra nurus, sua pignora vidit
Coniugibus permixta trahi: qui mente profunda
Hauserat Urbis opes, ultro victoribus ipse
Præda fuit: nostri quondam qui militis auro
Aggressus tentare fidem, desertus ab omni
Gente sua, manibusque redit truncatus et armis.
Hoc quoque, quod veniam leti valuere mereri,
Si positis pendas odiis, ignoscere pulchrum
Iam misero, pœnæque genus vidisse precantem.
Quæ vindicta prior, quam cum formido superbos
Flectit, et assuetum spoliis affligit egestas?
Sed magis ex aliis fluxit clementia causis,
Consulitur dum, Roma, tibi: tua cura coegit
Inclusis aperire fugam, ne peior in arcto
Sæviret rabies, venturæ conscia mortis.
Nec tanti nomen stirpemque abolere Getarum,
Ut propius peterere, fuit. Procul arceat altus
Iupiter, ut delubra Numæ, sedemque Quirini,
Barbaries oculis saltem temerare profanis
Possit, et arcanum tanti deprendere regni.
Quamquam, si veterum certamina rite recordor,
Tunc etiam, pulchra cum libertate vigerent,
Et proprio late florerent milite Patres,
Semper ab his famæ petiere insignia bellis,
Quæ diversa procul tuto trans æquora vires
Exercere dabant: currus, regumque catenæ,
Inter abundantis fati ludibria, ductæ.
At vero Italiam quoties circumstetit atrox
Tempestas, ipsumque caput læsura pependit;
Non illis vani ratio ventosa favoris,
Sed graviter spectata salus; ductorque placebat,
Non qui præcipiti traheret simul omnia casu,
Sed qui maturo vel læta vel aspera rerum
Consilio momenta regens, nec tristibus impar,
Nec pro successu nimius, spatiumque morandi,
Vincendique modum, mutatis nosset habenis.
Cautius ingentes morbos, et proxima cordi
Ulcera, Pæoniæ tractat sollertia curæ;

Parcendoque secat, ferro ne largius acto
Irrevocandus eat sectis vitalibus error.
Sublimi certe Curium canit ore vetustas,
Æaciden Italo pepulit qui litore Pyrrhum.
Nec magis insignis Pauli Mariique triumphus,
Qui captos niveis reges egere quadrigis.
Plus fuga laudatur Pyrrhi, quam vincla Iugurthæ.
Et, quamvis gemina fessum iam clade fugarit,
Post Decii lituos, et nulli pervia culpæ
Pectora Fabricii, donis invicta vel armis,
Plena datur Curio pulsi victoria Pyrrhi.
Quanto maius opus solo Stilichone peractum
Cernimus! hic validam gentem, quam dura nivosis
Educat Ursa plagis, non Chaonas atque Molossos,
Quos Epirus alit, nec Dodonæa subegit
Agmina, fatidicam frustra iactantia quercum.
Primus fulmineum lento luctamine Pœnum
Compressit Fabius: campo post ausus aperto,
Marcellus vinci docuit: sed tertia virtus
Scipiadæ Latiis tandem [illegible]uit [illegible]
Unus in hoc Stilicho diversis arti[illegible]ste
Tres potuit superare duces; fre[illegible]entem
Cunctando, vicitque manu, vic[illegible]at:
Atq; hæc tanta brevi! Miscente[illegible]yrrhum
Sustinuit toto mœrens Œnotria lust[illegible]
Et propter senas Itali per graminis herbas
Massylus Pœno sonipes vastante cucurrit;
Hannibalemque senem vix ad sua repulit arva,
Vindex sera patrum, post bellum nata iuventus.
Hic celer effecit, bruma ne longior una
Esset hiems rerum; primis sed mensibus æstas
Temperiem cœlo pariter belloque referret.
Sed quid ego, Hannibalem contra Pyrrhumque, tot annis
Certatum memorem? vilis cum Spartacus, omne
Per latus Italiæ ferro bacchatus et igni,
Consulibusque palam toties congressus, inertes
Exuerit castris dominos, et strage pudenda
Fuderit imbelles aquilas servilibus armis.
Nos, terrorum expers et luxu mollior ætas,
Deficimus queruli, si bos abductus aratro,
Si libata seges. Non hanc ergastula nobis
Immisere manum, nec coniurantis arenæ
Turba fuit. Qualem Stilichon deiecerit hostem,
Thraces et Hæmonii poterunt, Mœsique, fateri.
Frigida ter decies nudatum frondibus Hæmum
Tendit hiems vestire gelu; totidemque solutis
Ver nivibus viridem monti reparavit amictum,
Ex quo iam patrios gens hæc oblita Triones,
Atque Istrum transvecta semel, vestigia fixit
Threicio funesta solo; seu fata vocabant,
Seu gravis ira Deum, seriem meditata ruinis.
Ex illo, quocumque vagos impegit Erinnys,
Grandinis aut morbi ritu per devia rerum
Præcipites, per clausa, ruunt; nec contigit ullis
Amnibus aut scopulis proprias defendere terras.
Nil Rhodope, nil vastus Athos, nil profuit Hæmus
Odrysiis: facili contentum Strymona saltu,
Et frustra rapidum damnant Aliacmona Bessi.
Nubibus intactum Macedo miratur Olympum
More pererratum campi: gemit irrita Tempe
Thessalus, et domitis irrisam cautibus Œten.
Sperchiusque, et virginibus dilectus Enipeus,
Barbaricas lavere comas. Non obiice Pindi
Servati Dryopes; nec nubifer Actia texit
Litora Leucates: ipsæ, quæ durius olim
Restiterant Medis, primo conamine ruptæ
Thermopylæ: vallata mari Scironia rupes,
Et duo continuo connectens æquora muro
Isthmos, et angusti patuerunt claustra Lechæi.

Nec tibi Parrhasios licuit mu
Frondosis, Erymanthe, iugis;
Culmina Taygeti trepida vidi
Tandem supplicium cunctis pr
Exegere Getis: tot tandem flu
Vindicat Eridanus. Docuit nu
Fatorum secreta tegi: quisqua
Alpibus, ulterius Latii fore cr
Nonne, velut capta, rumor mis
Trans freta, trans Gallos, Pyr
Famaque, nigrantes succincta
Secum cuncta trahens, a Gadib
Terruit Oceanum, et nostro pr
Insolito belli tremefecit murm
Mandemusne Noti flabris, quos
Pertulimus, festæ doleant ne tri
An potius meminisse iuvat, sem
Gaudia præmissi cumulant ino
Utque sub occidua iactatis Plia
Commendat placidum maris in
Sic mihi tunc maior Stilichon,
Melior, atque illi redeunt in co
Nonne videbantur, quamvis ad
Turribus invalidis fragiles pro
Ferratæque Getis ultro se pand
Nec vallum densæque sudes arc
Cornipedum saltus? Iam iam co
Sardoosque habitare sinus, et in
Saxa parant, vitamque freto sp
Ipsa etiam diffisa brevi Trinac
Si rerum natura sinat, disceder
Optet, et Ionium refugo laxare
Fultaque despiciens auro laque
Tutior Æoliis mallet vixisse ca
Iamque oneri creduntur opes; t
Hæsit avaritiæ, gravioribus ob
Utque est ingenioque loquax, e
Permittens, credique timor; tu
Narrari; tum monstra Deum,
Quid meditentur aves; quid cu
Fulmineo velit igne loqui; quid
Fatidico custos Romani carbas
Territat assiduus Lunæ labor,
Noctibus ærisonas crebris ulul
Nec credunt vetito fraudatam
Telluris subeunte globo; sed, ca
Barbara, Thessalidas patriis lu
Incestare iubar. Tunc anni sig
Et si quod fortasse quies neglex
Addit cura novis: lapidosos gra
Molitasque examen apes, passi
Perbacchata domos nullis ince
Et nunquam cœlo spectatum im
Qui, primum roseo Phœbi pro
Qua micat astrigera senior cum
Inde Lycaonia paulatim expuls
Crine vago Getici fœdavit side
Donec in exiguum moriens va
Sed gravius mentes cæsorum o
Horrificant: duo quippe lupi su
Dum campis exercet equos, vio
Agmen, et excepti telis, imma
Prodigium, miramque notam d
Nam simul humano geminas de
Utraque perfossis emisit bellu
Illo læva tremens, hoc dextera
Intentis ambæ digiti, et sangui
Scrutari si vera velis, fera nu
Ore sub Augusti casurum prod

tero virides patuere retecto,
ptas virtus sic emicat Alpes.
rpres rerum, metus omne trahebat
re via; truncataque membra,
ipam, Romæ regnoque minari.
annos; interceptoque volatu
unt properatis sæcula metis.
chon, qui desperantibus augur
ora manu; dubiæque salutis
que fuit. Durate parumper,
ssis muliebribus ore querelis,
mus onus. Nil nautica prosunt
ta rati; nec segnibus undæ
vanis mitescunt flamina votis.
anu, toto nunc robore niti
uce decet: succurrere velis,
m, varios aptare rudentes,
ti iussis parere magistri.
nacti penetrabile tempus,
nostras dum Rhætia vires
alio desudant Marte cohortes,
nis abit. Mirabile posset
ude nova, vel calle reperto,
s invaderet inscius Alpes.
uis clades repetita tyrannis
vit iter: nec nota fefellit
ctum bellis civilibus hostem.
re vias; aditusque sequendos
na dedit discordia bello.
tis hæc res incognita sæclis.
, sed non impune, fatemur
: Senonum restinxit sanguine flam-
ico quondam patefacta furori, (mas.
idit squalentia Cimbri.
l non erexit prævius horror.
ut discrimina magna triumphos.
mente fugas, quid Gallica rura
oque libet post terga relicto
ofugis Ararim præcingere castris?
s concessa gentibus Urbe,
n Rhodano, capitique superstes
estros stimulant si pignora sensus,
impar naturæ cura remordet.
rda rigent, ut nosse recusem,
soceri nomen, quam dulce mariti,
amor. Sed nunquam, oblita decoris,
bram pietas ignava requiret.
monitor, mihi cautior uni.
progenies, hic carior omni
s nulla mei subducta procellæ.
e, tellus Œnotria, mentis
unes tecum subeuntia casus;
oram muris impende tuendis;
tum referens in classica robur.
vidi firmavit inertia vulgi
tisque fugam compescuit aulæ.
rimum tenebris emergere pulsis
um iunxisse pericula vidit
toque sui stetit obside fati.
brosa vestit qua litus oliva
l mentitur Nerea fluctu,
um prætervolat: ocyus inde
sos brumali sidere montes,
ve memor. Sic ille, relinquens
tulos, immanior exit
te leo, tacitusque per altas
ives: stant colla pruinis
s astringit stiria setas:
ti, nimbosque aut frigora curat,

Dum natis alimenta paret. Sublimis in Arcton
Prominet Hercyniæ confinis Rhætia silvæ:
Quæ se Danubii iactat Rhenique parentem,
Utraque Romuleo prætendens flumina regno.
Primo fonte breves, alto mox gurgite regnant,
Et fluvios cogunt unda coeunte minores
In nomen transire suum. Te Cimbrica Tethys
Divisum bifido consumit, Rhene, meatu.
Thracia quinque vadis Histrum vorat Amphitrite.
Ambo habiles remis, ambo glacialia secti
Terga rotis: ambo Boreæ Martique sodales.
Sed latus, Hesperiæ quo Rhætia iungitur oræ,
Præruptis ferit astra iugis, panditque [tremen dam]
Vix æstate viam. Multi, seu Gorgone visa,
Obriguere gelu: multos hausere profundæ
Vasta mole nives: cumque ipsis sæpe iuven cis
Naufraga candenti merguntur plaustra ba rathro.
Interdum glacie subitam labente ruinam
Mons dedit, et [trepidis fundamina subruit astris,]
Pendenti malefida solo. Per talia tendit
Frigoribus mediis Stilichon loca. Nulla Lyæi
Pocula; rara Ceres. Raptos contentus in armis
Delibasse cibos, madidoque oneratus amictu,
Algentem pulsabat equum. Nec mollia fesso
Strata dedere torum: tenebris si cæca repressit
Nox iter, aut spelæa subit metuenda ferarum,
Aut pastorali iacuit sub culmine, fultus
Cervicem clypeo. Stat pallidus hospite magno
Pastor; et ignoto præclarum nomine vultum
Rustica sordenti genitrix ostendit alumno.
Illa sub horrendis prædura cubilia sylvis,
Illi sub nivibus somni, curæque, laborque
Pervigil, hanc requiem terris, hæc otia rebus
Insperata dabant: illæ tibi, Roma, salutem
Alpinæ peperere casæ. Iam fœdera gentes
Exuerant; Latiique audita clade feroces,
Vindelicos saltus et Norica rura tenebant.
Ac, veluti famuli, mendax quos mortis herilis
Nuntius in luxum falso rumore resolvit,
Dum marcent epulis, atque inter vina chorosque
Persultat vacuis effrena licentia tectis;
Si reducem dominum fors improvisa revexit,
Hærent attoniti; libertatemque perosus,
Conscia servilis præcordia concutit horror:
Sic ducis aspectu cuncti stupuere rebelles;
Inque uno princeps, Latiumque, et tota refulsit
Roma viro. Frons læta parum, non tristior æquo,
Non deiecta malis, mixta sed nobilis ira:
Qualis in Herculeo, quoties infanda iubebat
Eurystheus, fuit ore dolor; vel qualis in atram
Sollicitus nubem, mœsto Iove, cogitur æther.
Tantane vos, inquit, Getici fiducia belli
Erigit? hinc animo frustra tumuistis inani?
Non ita Romanum fati violentia nomen
Opprimit, ut vestros nequeat punire tumultus
Parte sui: neu vos, longe sermone petito,
Demorer, exemplum veteris cognoscite facti.
Cum ferus Ausonias perfringeret Hannibal arces,
Et Trebiam sævo geminassent funere Cannæ,
Nequidquã Emathium pepulit spes vanaPhilippum,
Ut, velut afflictos, ferro tentaret inerti,
Romanos commovit atrox iniuria Patres,
Urgerent maiora licet; graviterque tulere,
Urbibus inter se claris de culmine rerum
Congressis, aliquid gentes audere minores.
Nec pœnam differre placet; sed, bella gerenti
Punica, Levino regis quoque prælia mandant.
Paruit imperiis consul: fususque Philippus
(Vilia dum gravibus populis interserit arma)

Prætereunte ma , didicit, non esse potentum
Tentandas, med quamvis in luctibus, iras.
Hoc monitu pa nascentia bella repressit,
Et bello quæsi pes, legitque precantes
Auxilio, mensus umerum, qui congruus esset,
Nec gravis Itali formidandusve regenti.
Nec minus accep nostræ rumore cohortes
(Sic ducis urget am or) properantibus undique signis
Conveniunt; vi ue animi Stilichone recepti,
Singultus vario crymosaque gaudia miscent.
Sic armenta boum, quæ vastis turbida sylvis
Spargit hiems, cantus ac sibila nota magistri
Certatim repetunt, et avitæ pascua vallis;
Inque vicem se voce regunt, gaudentque fideles
Reddere mugitus; et qua sonus attigit aurem,
Rara per obscuras apparent cornua frondes.
A rrit vicina manus, quam Rhætia nuper,
V delicis auctam spoliis, defensa probavit.
Venit et extremis legio prætenta Britannis,
Quæ Scoto dat fræna
Perlegit exangues Pi morie
Agmina quin etiam objec
Quæque domant Cat mau
Huc omnes vertere n
Excubiis, Rhenum s
Ullane posteritas cr
Illa ferox populis, q x immauti
Principibus tota po et
Tam sese placida
Ut nec præsidiis
Expositum calca
Incustoditam me
Celsior o cunctis,
Vestris namque armis A t
Ac Brenni rabies. Confusis rebus uterque
Divinam tribuistis opem: sed tardior ille
Iam captæ vindex patriæ; tu sospitis ultor.
O quantum mutata tuo Fortuna regressu!
Ut sese pariter diffudit in omnia regni
Membra vigor, vivusque redit color urbibus ægris!
Creditur Herculeis lucem renovasse lacertis
Fœmina dilecti fatis impensa mariti:
Et iuvenem, spretæ laniatum fraude novercæ,
Non sine Circæis Latonia reddidit herbis:
Cretaque, si verax narratur fabula, vidit
Minoum rupto puerum prodire sepulcro:
Quem senior vates avium clangore repertum
Gramine restituit: miræ nam munere sortis,
Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.
At tuus adventus non unum corpus ab umbris,
Sed tot communi populos sub morte iacentes,
Totaque Tartareis e faucibus oppida traxit.
Ipso Roma die, nec adhuc ostenditur auctor,
Personuit venisse ducem, lætisque Quirites
Vocibus auspicium certi plausere triumphi,
Muniti Stilichone suo. Quis gaudia vero
Principis, amplexus alacris quis disserat aulæ?
Pulveris ambiguam nubem speculamur ab altis
Turribus, incerti, socios apportet an hostes
Ille globus. Mentem suspensa silentia librant:
Donec pulvereo sub turbine, sideris instar,
Emicuit Stilichonis apex, et cognita fulsit
Canities. Gavisa repens per mœnia clamor
Tollitur. Ipse venit: portas secura per omnes
Turba salutatis effunditur obvia signis.
Non iam delectus miseri, nec falce per agros
Deposita, iaculum vibrans ignobile messor;
Nec tentat clypeum proiectis sumere rastris,
Bellona ridente, Ceres, humilisque novorum

Seditio clamosa ducum: sed vera iuv
Verus ductor adest, et vivida Martis
Prospera sed quantum nostræ spes ad
Tantum exemta Getæ; qui, vertice pr
Post Alpes iam cuncta sibi promisit a
Nil superesse ratus: postquam tot flu
Cinctaque fluminibus crebris tot mœ
Tot subitos pedites, equitum tot cons
Seque velut clausum laqueis, sub pect
Æstuat; et nimium prono fervore peti
Iam piget Italiæ; sperataque Roma ten
Visa procul: magni subeunt iam tædia
Occultat tamen ore metum, primosque
Consultare iubet bellis annisque veren
Crinigeri sedere patres, pellita Geta
Curia; quos plagis decorat numerosa ci
Et tremulos regit hasta gradus; et niti
Pro baculo, contis non exarmata senect
Hic aliquis gravior natu, cui plurima d
Consiliisque fides, defixus lumina terra
Concutiensque comam, capuloque accl
Si numero non fallor, ait, tricesima cu
Bruma fere, rapidum postquam tranavi
Romanamque manum tantis eludimus
Sed nunquam Mavors adeo constrinxit
Res, Alarice, tuas. Per tot certamina d
Crede seni, qui te tenero, vice patris, a
Gestatum parva solitus donare pharetr
Atque aptare breves humeris puerilibu
Sæpe quidem frustra monui, servator a
Fœderis Emathia tutus tellure manere
Sed quoniam calidæ rapuit te flamma i
Nunc saltem, si cura tibi manet ulla tu
His claustris evade, precor: dumque ag
Dum licet, Hesperiis præceps elabere t
Ne, nova prædari cupiens, et parta repe
Pastorique lupus scelerum delicta prior
Intra septa luas. Quid palmitis uber E
Quid mihi nescio quã proprio cum Thy
Semper in ore geris? Referunt si vera p
Hanc urbem insano nullus qui Marte pe
Lætatus violasse redit: nec Numina se
Destituunt: iactata procul dicuntur in
Fulmina; divinique volant pro mœnib
Seu cœlum, seu Roma, tonat. Si temni
A magno Stilichone cave, qui semper i
Fortuna famulante premit. Scis ipse, p
Arcadiæ quam densa iugis cumulaverit
Sanguine quam largo Graios calefecerit
Extinctusque fores, ni te, sub nomine le
Proditio regnique favor texisset Eoi.
Talia grandævum flammata fronte lo
Obliquisque tuens oculis, non pertulit
Sed rupit rabidas accensa superbia voce
Si non mentis inops fraudataque sensibu
Præberet veniam, nunquam hæc opprob
Turpia Danubius, me sospite, ferret ina
Anne, tot Augustos Hebro qui teste fug
Te patiar suadente fugam? cum cesserit
Obsequiis natura meis? subsidere nostri
Sub pedibus montes, arescere vidimus am
Non ita Di Getici faxint, Manesque pare
Ut mea converso relegam vestigia cursu
Hanc ego vel victor regno, vel morte tene
Victus humum. Per tot populos urbesque
Fregi Alpes, galeisque Padum victricibus
Quid restat, nisi Roma, mihi? Gens robo
Tunc quoque pollebat, nullis cum fidere
At nunc, Illyrici postquam mihi tradita i

ucem; tot tela, tot enses,
racum sudore paravi;
igal vertere ferri
n Romana coegi:
psi, quos omnibus annis
ti: nocitura gementes
isque diu mollitus et arte,
, fabro lugente, rubebat.
eos, non somnia nobis,
ra palam vox edita luco est:
e, moras. Hoc impiger anno,
s penetrabis ad Urbem:
. Quis iam, post talia, segnis
ubitet parere vocanti?
e suos belloque viæque
anos oracula fastus.
s ambage malignæ;
nescia vatibus ipsis,
rum regione suprema
, miri cognominis, Urbem.
vix tandem, interprete casu,
vocabula fatis.
n pugnam poscentia movit
ictisque instigat euntes:
temeratæ sumite tandem
i principis armis
ratumque Timavo
gladiis abolete pudorem.
campis fudistis Achivis:
e anceps civilibus orbis,
u, dum fœdera fallax
iuria venditat aulæ.
, quas dira Britannia, gentes,
enus alit, pendere paratas
prælia vincite bello.
ecus; molemque labantis
ris. Hic omnia campus
pacem victoria sancit.
mi decernimus oris:
mbrantia Mænala ripas
Tegeen Argosque tuemur.
soque in corde, videtis
ypeis defendite Thybrin.
, turmæ nunc mixtus equestri,
ternis præcepta ferebat
s ditionis Alanus,
bæ: mortemque petendam
tis præclarus Alanæ;
imis ingentibus artus
e oculos infecerat ira.
a vacat: rescissaque contis
et iactantior oris.
e procul Stilichone, citatis
alamque momordit arenam
gis et carmine dignus,
nobis impensius arsit
m; qui iudice ferro
ndato sanguine crimen.
eques flectebat habenas:
assent agmina cornu,
ilichon legione secutus,
gnam instaurasset equestrem.
licet Pæane recepto,
tum Gradivus in illa
dator originis urbi?
toto descendimus ense
; tanta nec clade superbum
, vel cornua fregimus Histri.
s haurire cruorem,
Per varias vestes, onerataque plaustra metallo,
Transit, et argenti cumulos; et, cædis avarus,
Contemtas proculcat opes: pretiosior auro
Sanguis erat: passim, neglecti prodiga lucri,
Ira furens strictis odium mucronibus explet.
Purpureos cultus, absumtique igne Valentis
Exuvias, miserisque graves crateras ab Argis,
Raptaque flagranti spirantia signa Corintho
Callidus ante pedes venientibus obiicit hostis
Incassum: neque enim feralis præda moratur;
Sed iustos præbent stimulos monumenta doloris.
Asseritur ferro captivum vulgus; et omnes
Diversæ vocis populi, quos traxerat hostis
Servitio, tandem dominorum strage recepti,
Blanda cruentatis affigunt oscula dextris;
Desertosque lares et pignora læta revisunt.
Miratur sua quemque domus; cladesque renarrant
Ordine; tum grati referunt miracula belli.
Quis tibi nunc, Alarice, dolor, cum Marte perirent
Divitiæ, spoliisque diu quæsita supellex;
Pulsaretque tuas ululatus coniugis aures?
Coniugis, invicto quæ dudum freta marito
Demens Ausonidum gemmata monilia matrum,
Romanasque alta famulas cervice petebat.
Scilicet Argolidas Ephyreiadasque puellas
Cœperat, et pulchras iam fastidire Lacænas.
Sed Dea, quæ nimiis obstat Rhamnusia votis,
Ingemuit, flexitque rotam. Domat aspera victos
Pauperies; unoque die Romana rependit,
Quidquid ter denis acies amisimus annis.
O celebranda mihi cunctis Pollentia sæclis!
O meritum nomen felicibus apta triumphis!
Virtutis fatale solum: memorabile bustum
Barbariæ! nam sæpe locis ac finibus illis
Plena lacessito rediit vindicta Quirino.
Illic Oceani stagnis excita supremis
Cimbrica tempestas, aliasque immissa per Alpes,
Isdem procubuit campis. Iam protinus ætas
Adveniens geminæ gentis permisceat ossa,
Et duplices signet titulos, commune tropæum:
Hic Cimbros, fortesque Getas, Stilichone peremtos
Et Mario, claris ducibus, tegit Itala tellus.
Discite vesanæ Romam non temnere gentes.

De VI. Consul. Honorii Augusti

PRÆFATIO

Omnia quæ sensu volvuntur vota diurno,
 Pectore sopito reddit amica quies.
Venator defessa toro cum membra reponit,
 Mens tamen ad silvas et sua lustra redit.
Iudicibus lites, aurigæ somnia currus;
 Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans; permutat navita merces;
 Et vigil elapsas quærit avarus opes.
Blandaque largitur frustra sitientibus ægris
 Irriguus gelido pocula fonte sopor.
Me quoque Musarum studium sub nocte silenti
 Artibus assuetis sollicitare solet.
Namque poli media stellantis in arce videbar
 Ante pedes summi carmina ferre Iovis.
Utque favet somnus, plaudebant Numina dictis,
 Et circumfusi sacra corona chori.
Enceladus mihi carmen erat, victusque Typhoeus:
 Hic subit Inarimen; hunc gravis Ætna domat.
Quam lætum post bella Iovem susceperit æther,
 Phlegrææ referens præmia militiæ.
Additur ecce fides: nec me mea lusit imago;
 Irrita nec falsum somnia misit ebur.

En princeps, en orbis apex æquatus Olympo:
En, quales memini, turba verenda. Deos.
Fingere nil maius potuit sopor; altaque vati
Conventum cælo præbuit aula parem.

De VI. Consul. Honorii Augusti

PANEGYRIS

Aurea Fortunæ Reduci si templa priores
Ob reditum vovere ducum, num dignius unquam
Hæc Dea, pro meritis, amplas sibi posceret ædes,
Quam, sua cum pariter trabeis reparetur et Urbi
Maiestas? Neque enim campus sollennis et urna
Luditur in morem; species nec dissona cœtu,
Aut peregrina nitet simulati iuris imago.
Indigenas habitus nativa Palatia sumunt,
Et, patriis plebem castris sociante Quirino,
Mars augusta sui renovat suffragia Campi.
Qualis erit terris, quem mons Evandrius offert
Romanis avibus, quem Thyb... ?
Quamquam omnes, quicumque tui ... mi
Semper inoffensum dederint succe...
Sintque tropæa tuas semper comit... ures,
Hic tamen ante omnes miro promit... ortu
Urbis et Augusti geminato nomine felix:
Namque, velut stellas Babylonia cura salubres
Optima tunc spondet mortalibus edere fata,
Cælicolæ cum celsa tenent, summoque feruntur
Cardine, nec radios humili statione retundunt;
Haud aliter Latiæ sublimis signifer aulæ,
Imperii sidus propria cum sede locavit,
Auget spes Italas: et certius omina surgunt,
Victrici concepta solo. Cum pulcher Apollo
Lustrat Hyperboreas, Delphis cessantibus, aras,
Nil tum Castaliæ rivis communibus undæ
Dissimiles; vili nec discrepat arbore laurus:
Antraque mœsta silent, inconsultique recessus.
At si Phœbus adest, et frænis grypha iugalem
Rhipæo, tripodas repetens, detorsit ab axe,
Tunc sylvæ, tunc antra loqui, tunc vivere fontes:
Tunc sacer horror aquis; adytisque effunditur Echo
Clarior; et doctæ spirant præsagia rupes.
  Ecce Palatino crevit reverentia monti,
Exultatque habitante Deo; potioraque Delphis
Supplicibus late populis oracula paudit:
Atque suas ad signa iubet revirescere laurus.
Non alium certe decuit rectoribus orbis
Esse larem: nulloque magis se colle potestas
Æstimat, et summi sentit fastigia iuris.
Attollens apicem subiectis regia Rostris
Tot circum delubra videt, tantisque Deorum
Cingitur excubiis. Iuvat infra tecta Tonantis
Cernere Tarpeia pendentes rupe Gigantas,
Cælatasque fores, mediisque volantia signa
Nubibus, et densum stipantibus æthera templis;
Æraque vestitis numerosa puppe columnis
Consita, subnixasque iugis immanibus ædes,
Naturam cumulante manu; spoliisque micantes
Innumeros arcus. Acies stupet igne metalli,
Et circumfuso trepidans obtunditur auro.
Agnoscisne tuos, princeps venerande, penates?
Hæc sunt, quæ primis olim miratus in annis,
Patre pio monstrante, petis: nil optimus ille
Divorum toto meruit felicius ævo,
Quam quod Romuleis victor sub mœnibus egit,
Te consorte, dies; cum, se melioribus addens
Exemplis, civem gereret, terrore remoto,
Alternos cum plebe iocos, dilectaque passus
Iurgia, patriciasque domos, privataque passim
Visere deposito dignatus limina fa
Publicus hinc ardescit amor, cum
Inclinat populo regale modestia cul
Teque rudem vitæ, quamvis diaden
Cingebare comas, socium sumebat h
Purpureo fotum gremio; parvumque
Induit, et magnis docuit præludere
Te linguis variæ gentes, missique ro
Fœdera Persarum proceres, cum pat
Hac quondam videre domo, positoq
Submisere genu. Tecum prælarga vo
Ditandas ad dona tribus: fulgentia t
Collecti trabeatus adit delubra senat
Romano puerum gaudens offerre favo
Ut novus imperio iam tunc assuescer
Hinc tibi concreta radice tenacius ha
Et penitus totis inolevit Roma medu
Dilectæque urbis tenero conceptus ab
Tecum crevit amor: nec te mutare re
Evaluit propria nutritor Bosporus ar
Et quoties optare tibi, quæ mœnia m
Alludens genitor regni pro parte dedi
Divitis Auroræ solium, sortemque p
Sponte remittebas fratri. Regat ille v
Assyrios: habeat Pharium cum Tigri
Contingat mea Roma mihi. Nec vota
Eventus. Fortuna, novum molita tyr
Iam tibi quærebat Latium: belloque s
Protinus Eoa velox accitus ab aula
Suscipis Hesperiam patrio bis Marte
Ipsa per Illyricas urbes, Oriente relic
Ire Serena comes, nullo deterrita casu
Materna te mente fovens, Latioque fu
Rectorem, generumque sibi. Seniore s
Iam repetente plagas, illo sub cardine
Sedula servatum per tot discrimina p
Restituit sceptris patrui, catrisque n
Certavit pietate domus, fidæque reduc
Coniugis officio Stilichonis cura recep
  Felix ille parens, qui te securus Oly
Succedente petit! quam lætus ab æthe
Se factis crevisse tuis! duo namque fue
Europæ Libyæque hostes: Maurusius
Gildonis furias, Alaricum barbara Pe
Nutrierat: qui sæpe tuum sprevere pr
Mente patrem. Thracum venientem fi
Hebri clausit aquis: alter præcepta voc
Respuit; auxiliisque ad proxima bella
Abiurata palam Libyæ possederat arv
Quorum nunc, meritā repetens non im
Suppliciis fruitur, natoque ultore triu
Ense Thyestiadæ pœnas exegit Oreste
Sed mixtum pietate nefas; dubitandaq
Gloria materno laudem cum crimine p
Pavit Iuleos inviso sanguine Manes
Augustus: sed falsa pii præconia sums
In luctum patriæ civili strage parentan
At tibi causa patris, rerum coniuncta
Bellorum duplicat laurus, isdemque tr
Reddita libertas orbi, vindicta parenti
Sed mihi iampridem captum Parnasia
Pieriis egit fidibus chelys: arma Getaru
Nuper apud socerum plectro celebrata
Adventus nunc sacra tui libet edere Mu
Grataque patratis exordia sumere bellis
  Iam Pollentini tenuatus funere camp
Concessaque sibi (rerum sic admonet u
Luce, tot amissis sociis, atque omnibus
Direptis opibus, Latio discedere iussus

si revolutus culmine fati,
r. Qualis piratica puppis,
nsa fretis, scelerumque referta
que diu populata carinas,
n bellatricemque triremem,
nore parat; viduataque cæsis
s velorum debilis alis,
, antennis saucia fractis,
i vento iactetur et unda,
œnas luitura profundo:
nas retro flectebat inanes,
t, quæ venientibus ante
fficilis, iam dura reversis.
cuncta pavor; retroque relictos,
bat, rediens exhorruit amnes.
domo vitreisque sub antris,
huc, ingentes pectore curas
ridanus, quis bella maneret
ne Iovi, legesque placerent,
uies, an iura perosus,
m damnaret sæcula ritus.
m movet anxius, advolat una
comam; complexaque patrem,
non qualem nuper ovantem
s, genitor, mirabere vultus.
n, tantaque ex gente invabit
sse breves. Iam desine mœsta
phasque choris iam redde sorores.
put placidis sublime fluentis
icem spargentia ripis
uerunt cornua vultu.
n vulgaris arundine crinem
caput umbravere virentes
e fluunt electra capillis.
umeros; curruque paterno
glaucos incendit amictus.
io, cælatis nobilis astris,
urna decus: namque omnia luctus
itan signavit Olympo,
m plumis, et fronde sorores,
ui vulnera lavit anheli.
plagis: vestigia fratris
Hyades; Cycnique sodalis
spergit circulus alas.
s, sinuatis flexibus errans,
a rigat, gladioque tremendum
bterluit Oriona.
s habitu prospectat euntes
etas: tunc talia fatur:
properas, Alarice, reverti
c te iam pœnitet oræ?
em Tiberino gramine pascis,
Tuscis nec figis aratrum
is Erebi dignissime pœnis,
rbem tentare Deorum
ne te meus, improbe, saltem
Phaethon, qui fulmina præceps
aquis, dum flammea cœli
meditatur fræna lacertis,
sperat diffundere vultu?
i bacchatur crimine, quisquis
liis, aut Solis habenis.
res Venetosque erectior amnes
rondentibus humida ripis
ner Ticinus, et Addua visu
Athesis, tardusque meatu
vem consurgens ora Timavus.
rofugo, pacataque lætum
pecus: iam Pana Lycæum,

Iam Dryadas revocant, et rustica numina, Faunos.
Tu quoque non parvum Getico, Verona, triumpho
Adiungis cumulum: nec plus Pollentia rebus
Contulit Ausoniis, aut mœnia vindicis Astæ.
Hic rursus, dum pacta movet, damnisque coactus,
Extremo mutare parat præsentia casu,
Nil sibi periurum sensit prodesse furorem,
Converti nec fata loco; multisque suorum
Diras pavit aves; inimicaque corpora volvens
Ionios Athesis mutavit sanguine fluctus.
Oblatum Stilichon violato fœdere Martem
Omnibus arripuit votis, ubi Roma periclo
Iam procul, et medius belli Padus arbiter ibat.
Iamque opportunam motu strepuisse rebelli
Gaudet perfidiam; præbensque exempla labori
Sustinet accensos æstivo pulvere soles.
Ipse manu metuendus adest; inopinaque cunctis
Instruit arma locis, et, quo vocat usus, ab omni
Parte venit. Fesso si deficit agmine miles,
Utitur auxiliis, damni securus; et astu
Debilitat sævum cognatis viribus Histrum:
Et, duplici lucro committens prælia, vertit
In se barbariem, nobis utrimque cadentem.
Ipsum te caperet, letoque, Alarice, dedisset,
Ni calor incauti male festinatus Alani
Dispositum turbasset opus. Prope captus, anhelum
Verbere cogis equum: nec te vitasse dolemus.
I potius gentis reliquum, tantisque superstes
Danubii populis, i, nostrum vive tropæum.
Non tamen ingenium tantis se cladibus atrox
Deiicit: occulto tentabat tramite montis,
Si qua per scopulos subitas exquirere posset
In Rhætos Gallosque vias. Sed fortior obstat
Cura ducis: quis enim divinum fallere pectus
Possit, et excubiis vigilantia lumina regni?
Cuius consilium non unquam repperit hostis,
Nec potuit texisse suum: secreta Getarum
Nosse prior, celerique dolis occurrere sensu.
Omnibus exclusus cœptis, considit in uno
Colle tremens: frondesque licet depastus amaras,
Arboreo figat sonipes in cortice morsus;
Et tetris collecta cibis, annique vapore,
Sæviat aucta lues, et miles probra superbus
Ingerat obsesso, captivaque pignora monstret;
Non tamen aut morbi tabes, aut omne periclum
Docta subire fames, aut prædæ luctus ademtæ,
Aut pudor, aut dictis movere procacibus iræ,
Ut male tentato toties se credere campo
Comminus auderet. Nulla est victoria maior,
Quam quæ confessos animo quoque subiugat hostes.
Iamque frequens rarum decerpere transfuga robur
Cœperat, inque dies numerus decrescere castris.
Nec iam seditio paucis occulta parari,
Sed cunei, totæque palam discedere turmæ.
Consequitur, vanoque fremens clamore retentat,
Cumque suis iam bella gerit: mox nomina supplex
Cum fletu precibusque ciet; veterumque laborum
Admonet, et frustra iugulum parcentibus offert:
Defixoque malis animo, sua membra suasque
Cernit abire manus: qualis, Cybeleia quassans
Hyblæus procul æra senex, revocare fugaces
Tinnitu conatur apes, quæ sponte relictis
Descivere favis; sonituque exhaustus inani,
Raptas mellis opes, solitæque oblita latebræ,
Perfida deplorat vacuis examina ceris.
Ergo, ubi præclusæ voci laxata remisit
Fræna dolor, notas oculis humentibus Alpes
Aspicit, et nimium diversi stamine fati
Præsentes reditus, fortunatosque revolvit

Ingressus. Solo peragens cum murmure bellum,
Protento leviter frangebat mœnia conto,
Irridens scopulos: nunc desolatus et expes
Debita pulsato reddit spectacula monti.
Tunc sic, Ausonium respectans æthera, fatur:
Heu regio funesta Getis! heu terra sinistris
Auguriis calcata mihi! satiare nocentum
Cladibus, et tandem nostris inflectere pœnis!
En ego, qui toto sublimior orbe ferebar,
Ante tuum felix aditum, ceu legibus exul,
Addictusque reus, flatu propiore sequentum
Terga premor. Quæ prima miser, quæ funera dictis
Posteriora querar? non me Pollentia tantum,
Nec captæ cruciastis opes: hoc aspera fati
Sors tulerit, Martisque vices. Non funditus armis
Concideram: stipatus adhuc, equitumque caterva
Integer, ad montes reliquo cum robore cessi,
Quos Apenninum perhibent. Hunc esse ferebat
Incola, qui, Siculum porrectus adusque Pelorum,
Finibus ab Ligurum populos complectitur omnes
Italiæ, geminumque latus stringentia longe
Utraque perpetuo discriminat æquora tractu.
Huc ego continuum si per iuga tendere cursum,
Ut prior iratæ fuerat sententia menti,
Iam desperata valuissem luce: quid ultra?
Omnibus oppeterem fama maiore perustis;
Et certe moriens propius te, Roma, viderem:
Ipsaque per cultas segetes mors nostra secuto
Victori damnosa foret. Sed pignora nobis
Romanus, carasque nurus, prædamque, tenebat:
Hoc magis exertum raperem succinctior agmen.
Heu! quibus insidiis, qua me circumdedit arte
Fatalis semper Stilichon! dum parcere fingit,
Retudit hostiles animos, bellumque remenso
Evaluit transferre Pado. Pro fœdera sævo
Deteriora iugo! Tunc vis extincta Getarum:
Tunc mihi, tunc letum pepigi. Violentior armis
Omnibus, expugnat nostram clementia gentem.
Mars gravior sub pace latet; capiorque vicissim
Fraudibus ipse meis. Quis iam solatia fesso
Consiliumve ferat? socius suspectior hoste.
Atque utinam cunctos licuisset perdere bello!
Nam quisquis duro cecidit certamine, nunquam
Desinit esse meus. Melius mucrone perirent;
Auferretque mihi luctu leviore sodales
Victa manus, quam læsa fides. Nullusne clientum
Permanet? offensi comites? odere propinqui.
Quid moror invisam lucem? qua sede recondam
Naufragii fragmenta mei? quæve arva requiram,
In quibus haud unquam Stilichon, nimiumq; poten-
Italiæ nostras nomen circumsonet aures? (tis
Hæc memorans instante fugam Stilichone tetendit,
Expertas horrens aquilas. Comitatur euntem
Pallor, et atra Fames, et saucia lividus ora
Luctus, et inferno stridentes agmine Morbi.
Lustralem sic rite facem, cui lumen odorum
Sulfure cæruleo nigroque bitumine fumat,
Circum membra rotat doctus purganda sacerdos,
Rore pio spargens, et dira fugantibus herbis
Numina; purificumque Iovem Triviamque precatus,
Trans caput aversis manibus iaculatur in Austrum,
Secum rapturas cantata piacula, tædas.
Acrior interea visendi principis ardor
Accendit cum plebe Patres; et sæpe negatum
Flagitat adventum. Nec tali publica vota
Consensu tradunt atavi caluisse per Urbem,
Dacica bellipotens cum fregerat Ulpius arma,
Atque indignantes in iura redegerat Arctos;
Cum fasces cinxere Hyspanis, mirataque leges

Romanum stupuit Mæotia terra tri
Nec tantis patriæ studiis ad templa
Clemens, Marce, redis; cum gentibu
Exuit Hesperiam paribus Fortuna p
Laus ibi nulla ducum: nam flammeu
Decidit: hunc dorso trepidum fuma
Ambustus sonipes: hic tabescente so
Subsidit galea, liquefactaque fulgur
Canduit, et subitis fluxere vaporibu
Tum, contenta polo, mortalis nescia
Pugna fuit. Chaldæa mago seu carmi
Armavere Deos; seu (quod reor) omn
Obsequium Marci mores potuere mer
Nunc quoq; præsidium Latio non dee
Deficeret si nostra manus: sed provide
Noluit humano titulos auferre labori;
Ne tibi iam, princeps, soceri sudore p
Quam meruit virtus, ambirent fulmi
Iam toties missi proceres responsa mo
Retulerant, donec, differri longius or
Communes non passa preces, penetral
Prosiluit; vultusque palam confessa o
Impulit ipsa suis cunctantem Roma q
Dissimulata diu tristes in amore req
Vestra parens, Auguste, queror. Quon
Prælatus mea vota Ligus? vetitumque
Luce frui, spatiis discernens gaudia pa
Torquebit Rubicon vicino nomine Ty
Nonne semel sprevisse sat est, cum rec
Africa venturi lusit spe principis Urb
Nec duras tantis precibus permovimu
Ast ego frenabam geminos, quibus alt
Electi candoris equos; et nominis arcu
Iam molita tui, per quem radiante dec
Ingrederere toga, pugnæ monimenta di
Defensam titulo Libyam testata perei
Iamque parabantur pompæ simulacra f
Tarpeio spectanda Iovi, cælata metall
Classis ut auratum sulcaret remige fluc
Ut Massyla tuos anteirent oppida curr
Palladiaque comas innexus arundine T
Edomitis veheretur equis, et in ære tr
Succinctæ famulum ferrent Atlanta co
Ipse Iugurthinam subiturus carcere pu
Præberet fera colla iugo, vi captus et a
Non Bocchi Sullæque dolis. Sed prima
Num præsens etiam Getici me laurea b
Declinare potest? sedesne capacior ulla
Tantæ laudis erit? Tua te benefacta me
Conveniunt, meritisque suis obnoxia v
Quos servavit amat. Iam flavescentia c
Messibus æstivæ detondent Gargara fal
Spectatosque iterum nulli celebrantis
Circumflexa rapit centenus sæcula consu
His annis, qui lustra mihi bis dena recen
Nostra ter Augustos intra pomeria vidi
Temporibus variis: eadem sed causa trip
Civilis dissensus erat. Venere superbi,
Scilicet ut Latio respersos sanguine curr
Aspicerem? quisquamne piæ lætanda pare
Natorum lamenta putet? Periere tyranni,
Sed nobis periere tamen. Cum Gallica vul
Prælia iactaret, tacuit Pharsalia, Cæsar.
Namque inter socias acies cognataque sign
Ut vinci miserum, nunquam vicisse decor
Restituat priscum per te iam gloria morem
Verior; et fructum sinceræ laudis ab hoste
Desuetum iam redde mihi; iustisque furori
Externi spoliis sontes absolve triumphos.

d finem laribus seiuncta potestas
nque suis a sedibus errat?
uctis tribuere Palatia nomen,
t senio? nec creditur orbis
medium non deserit unquam
r; radiis tamen omnia lustrat.
es Histrum Rhenumque tenebant,
uere domum? leviusne tremebant
ites, cum fœdera Medus et Indus
emque mea speraret ab arce?
viri, quos mutua virtus
en Romanis rebus adoptans,
seriem, non sanguine, duxit.
m deducens Ælia Nervam,
ii, bellatoresque Severi.
e forum; conspectaque dudum
am recolens ut mente priorem,
ris comitem susceperat ævo,
socero, iuvenem te Tybris adoret.
o princeps sermone refovit:
d frustra per me voluisse dolebis,
n fas est occurrere matri.
byam, (falsis ne perge querelis
triæ mandata vocantis
ectæ misso Stilichone curules,
Roma, vices pro principe consul
que socer. Vidistis in illo
redit pietas, non sanguine solo,
factis, experta parentem.
entū nequeam perstringere linguis,
doque gerit; sed ab omnibus unum,
patuit, te, Roma, docebo,
is oculis, et cuius agendi
sa fui. Populator Achivæ
æ, crebris successibus amens,
s spirans immanibus Alpes,
epidis admoverat agmina muris,
ruinæ; quod gentibus illis
s favet inclementia cœli:
r calcato obsidere vallo,
re fovens, si forte, remotis
te metu, qua vellet, obirem
: nec me timor impulit ullus,
fretum, memoremque tuorum,
bus haud unquam, vel morte parata,
r pepigit dispendia famæ.
, stellarum more, videbam
re focos. Iam classica primos
s, gelida cum pulcher ab Arcto
hon. Medius sed clauserat hostis
nque viam, pontemque tenebat,
as spumosior incitat undas.
fferret iter? discrimina nullas
deunda moras. Perrumperet agmen?
tatus erat: nam plurima retro,
rat succurrere, liquerat arma
ras acies. Hoc ille locatus
n socias tardumque putavit
s; et nostra pericula tendit
are suis: mediumque per hostem,
ute pia, propriæque salutis
icto prosternens obvia ferro,
o secuit tentoria cursu.
ydiden attollant carmina vatum,
lens Ithaco, patefacta Dolonis
que simul religataque somno
netraverit agmina Rhesi,
rit captos ad castra iugales,
fides augentibus omnia Musis,

Impetus excessit Zephyros, candorque pruinas.
Ecce virum, taciti qui nulla fraude soporis
Ense palam sibi pandit iter, remeatque cruentus;
Et Diomedeis tantum præclarior ausis,
Quantum lux tenebris, manifestaque prælia furtis.
Adde, quod et ripis steterat munitior hostis,
Et cui nec vigilem fas est componere Rhesum.
Thrax erat: hic Thracum domitor. Non tela retar-
Obiice non hæsit fluvii. Sic ille minacem (dant:
Tyrrhenam labente manum pro ponte repellens,
Traiecit clypeo Tybrin, quo texerat Urbem,
Tarquinio mirante, Cocles, mediisque superbus
Porsennam respexit aquis. Celer Addua nostro
Sulcatus socero: sed, cum tranaret, Etruscis
Ille dabat tergum, Geticis hic pectora bellis.
Exere nunc doctos, tantæ certamina laudis,
Roma, choros; et, quanta tuis facundia pollet
Ingeniis, nostrum digno sonet ore parentem.
  Dixit, et, antiquæ muros egressa Ravennæ,
Signa movet; iamque ora Padi, portusque relinquit
Flumineos, certis ubi legibus advena Nereus
Æstuat, et pronas puppes nunc amne secundo,
Nunc redeunte, vehit; nudataque litora fluctu
Deserit, Oceani lunaribus æmula damnis.
Lætior hinc Fano recipit Fortuna vetusto;
Despiciturque vagus prærupta valle Metaurus,
Qua mons, arte patens, vivo se perforat arcu,
Admisitque viam sectæ per viscera rupis,
Exsuperans delubra Iovis, saxoque minantes
Apenninigenis cultas pastoribus aras.
Quin et Clitumni sacras victoribus undas,
Candida quæ Latiis præbent armenta triumphis,
Visere cura fuit: nec te miracula fontis
Prætereunt; tacito passu quem si quis adiret,
Lentus erat; si voce gradum maiore citasset,
Commixtis fervebat aquis: cumque omnibus una
Sit natura vadis, similes ut corporis umbras
Ostendant; hæc sola, novam iactantia sortem,
Humanos properant imitari flumina mores.
Celsa dehinc patulum prospectans Narnia campum
Regali calcatur equo; rarique coloris
Non procul amnis abest, urbi qui nominis auctor,
Ilice sub densa sylvis arctatus opacis,
Inter utrumque iugum tortis anfractibus albet.
Inde, salutato libatis Thybride nimphis,
Excipiunt arcus, operosaque semita vastis
Molibus, et quidquid tantæ præmittitur urbi.
Ac, velut officiis trepidantibus ora puellæ,
Spe propiore tori, mater sollertior ornat
Adveniente proco, vestesque et cingula comit
Sæpe manu, viridique angustat iaspide pectus,
Substringitque comam gemmis, et colla monili
Circuit, et baccis onerat candentibus aures;
Sic, oculis placitura tuis, insignior auctis
Collibus, et nota maior se Roma videndam
Obtulit. Addebant pulchrum nova mœnia vultum,
Audito perfecta recens rumore Getarum.
Profecitque opifex decori timor; et, vice mira,
Quam pax intulerat, bello discussa senectus.
Erexit subitas turres, cinctosque coegit
Septem continuo montes iuvenescere muro.
Ipse favens votis, solitoque decentior aer,
Quamvis assiduo noctem fœdaverat imbri,
Principis et Solis radiis detersa removit
Nubila: namque ideo pluviis turbaverat omnes
Ante dies, lunamque rudem madefecerat Auster,
Ut tibi servatum scirent convexa serenum.
Omne, Palatino quod pons a colle recedit
Mulvius, et quantum licuit consurgere tectis,

Una replet turbæ facies. Undare videres
Ima viris, altas effulgere matribus ædes.
Exsultant iuvenes æquævi principis annis:
Temnunt prisca senes, et in hunc sibi prospera fati
Gratantur durasse diem: moderataque laudant
Tempora, quod clemens aditu, quod pectore, solus
Romanos vetuit currum præcedere Patres;
Cum tamen Eucherius, cui regius undique sanguis,
Atque Augusta soror, fratri præberet ovanti
Militis obsequium: sic illum dura parentis
Instituit pietas, in se vel pignora parci;
Quique neget nato, procerum quod præstet honori.
Hæc sibi cura senum, maturaque comprobat ætas:
Idque inter veteris speciem præsentis et aulæ
Iudicat, hunc civem, dominos venisse priores.
Conspicuas tum flore genas, diademate crinem,
Membraque gemmato trabeæ viridantia cinctu,
Et fortes humeros, et certatura Lyæo
Inter Erythræas surgentia colla smaragdos,
Mirari sine fine nurus: ignaraque virgo,
Cui simplex calet ore pudor, per singula cernens,
Nutricem consultat anum, quid fixa draconum
Ora velint? ventis fluitent, an vera minentur
Sibila, suspensum rapturi faucibus hostem?
Ut chalybem indutos equites, et in ære latentes
Vidit cornipedes, Quanam de gente, rogabat,
Ferrati venere viri? quæ terra metallo
Nascentes informat equos? num Lemnius auctor
Addidit hinnitum ferro, simulacraque belli
Viva dedit? Gaudet metuens, et pollice monstrat,
Quod picturatas galeæ Iunonia cristas
Ornet avis, vel quod, rigidos vibrata per armos,
Rubra sub ærato crispentur serica dorso.
Tum tibi magnorum mercem Fortuna laborum
Persolvit, Stilichon; curru cum vectus eodem,
Urbe triumphantem generum florente iuventa
Conspiceres, illumque diem sub corde referres,
Quo tibi, confusa dubiis formidine rebus,
Infantem genitor moriens commisit alendum.
Virtutes variæ fructus sensere receptos;
Depositum servasse Fides; Constantia parvum
Præfecisse orbi; Pietas fovisse propinquum.
Hic est ille puer, qui nunc ad Rostra Quirites
Evocat, et solio fultus genitoris eburno
Gestarum Patribus causas ex ordine rerum,
Eventusque, refert: veterumque exempla secutus,
Digerit imperii sub iudice fata senatu.
Nil cumulat, verbisque nihil fiducia celat.
Fucati sermonis opem mens conscia laudis
Abnuit. Agnoscunt proceres; habituque Gabino
Principis, et ducibus circumstipata togatis,
Iure paludatæ iam curia militat aulæ.
Affuit ipsa suis ales Victoria templis,
Romanæ tutela togæ; quæ divite pompa
Patricii reverenda fovet sacraria cœtus;
Castrorumque eadem comes indefessa tuorum,
Nunc tandem fruitur votis; atque omne futurum
Te Romæ, seseque tibi, promittit in ævum.
Hinc te iam patriis laribus via nomine vero
Sacra refert. Flagrat studiis concordia vulgi,
Quam non illecebris dispersi colligis auri:
Nec tibi venales captant æraria plausus,
Corruptura fidem. Meritis offertur inemtus
Pura mente favor: nam, munere carior omni,
Obstringit sua quemque salus. Procul ambitus erret.
Non quærat pretium, vitam qui debet amori.
O quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens Genius! quantamque rependit
Maiestas alterna vicem, cum regia Circi

Connexum gradibus veneratur p
Assensuque cavæ sublatus in æth
Plebis adoratæ reboat fragor; una
Intonat Augustum septenis arcib
Nec solis hic cursus equis: assueta
Cingunt arva trabes; subitæque as
Diffundit Libycos aliena valle cru
Hæc et belligeros exercuit area lus
Armatos hic sæpe choros, certaque
Textas lege fugas, inconfusosque re
Et pulchras errorum artes, incud
Cernimus. Insonuit cum verbere si
Mutatos edunt pariter tot pectora m
In latus allisis clypeis, aut rursus i
Vibratis: grave parma sonat; mucr
Murmur; et, umbonum pulsu modu
Ferreus alterno concentus clauditu
Una omnis submissa phalanx, tanta
Te, Princeps, galeæ. Partitis inde c
In varios docto discurritur ordine g
Quos neque semiviri Gortynia tect
Flumina nec crebro vincant Mæand
Discreto revoluta gradu, torquentu
Agmina: perpetuisque immoto car
Ianus bella premens, læta sub imagi
Armorum innocuos paci largitur h
Iamque novum fastis aperit felicib
Ore coronatus gemino; iam Tybris i
Et Bruti cernit trabeas, et sceptra (
Consule lætatur post plurima sæcul
Pallanteus apex: agnoscunt Rostra
Auditas quondam proavis; desueta
Regius auratis fora fascibus Ulpia li
Et sextas Getica prævelans fronde
Colla triumphati proculcat Honori
Exeat in populos cunctis illustrior
Natus fonte suo; quem non aliena p
Induit hospes honos; cuius cunabul
Curia; quem primi tandem videre (
Quem domitis auspex peperit Vict
Hunc et privati titulis famulantibu
Et quos armipotens genitor, retroq
Diversis gessere locis, ceu Numen, a
Hunc et quinque tui, vel quos habi
Post alios, Auguste, colant: licet un
Consul eas, magno sextus tamen ist
Nomine, præteritis melior, venient

Laus Serenae Re

UXORIS STILICHONIS.

Dic mihi, Calliope, tanto cur tempo
Pierio meritam serto redimire Sere
Vile putas donum, solitam consurge
Et Rubro radiare mari, si floribus o
Reginæ regina comam? sed floribus i
Quos neque frigoribus Boreas, nec S
Æstibus; æterno sed veris honore ru
Fons Aganippæa Permessius educat
Unde piæ pascuntur apes, et prata le
Transmittunt sæclis Heliconia mell
Dignius an vates alios exercuit unu
Fœmineæ virtutis opus? consorte red
Casta maritali successit Thessala fat
Inque suos migrare virum non abnui
Hoc Graii memorant. Latiis movet c
Præscia fatorum Tanaquil, rediens p
Clœlia Thybrinas, et eodem flumine
Claudia virgineo cunctantem crine C

litur carminis actu
mis? quod stagna Charybdis
lla canes, quod pocula Circe;
mes, surdoque carina
atus transvecta tenaces;
Cyclops, contemta Calypso;
atque uni tanta paratur
erræ pelagique labores,
lis, quot fluctibus, anni,
lem. Sit Claudia felix
e probet sub numine mores,
e moras, crimenque pudoris:
e procos; fallatque furentes
relegens sollertia telæ:
it titulis certare Serenæ.
anctis exordia pandit
nes redeunt in semina causæ,
anguis, quæ maior origo,
Non hoc privata dedere
poterat contingere numen
atruo te principe celsam
t avus, qui signa Britanno
tulaque repulit arma.
taceat Cornelia gentem,
Libycis dotata tropæis.
laurus prætendis avitas:
astralibus inde, parentum
ecdum moderamina mundi
s, cum te Lucina beatis
liis: o maxima rerum
n didicit regnare Serenam.
norare tuis, Hispania, terris
primo levat æquore Solem
ta luce iugales
espirant sidera fluctu.
a facilis, pretiosa metallis,
la piis: tibi sæcula debent
is fontibus Ælia fluxit.
hinc iuvenū diademata fratrum.
, quas fœdere Roma recepit,
varios aptantur in usus
etes, et Punica messis,
ibo: dat Gallia robur
dant equitatibus alæ.
vectigal Hiberis rebus
Fruges, æraria, miles,
t, totoque ex orbe leguntur:
ncta regant. Nec laude virorum
it, nisi matribus æque
o certatim splendida sexu,
que daret, pulchramque Serenam
per pinguia culta tumentem
gum. Callæcia risit
ormosus Duria ripis
ssim mutavit ovili.
vicino litore gemmas
pallidus Astur oberrat
sacris natalibus aurum
Pyrenæisque sub antris
re Ceraunia Nymphæ.
undas æstumque secutæ,
lam Nereides amnes;
ninam, cecinere futuris
s. Alio tum parvus in axe
, votique ignarus agebat.
niux, penitusque remoto
ti concordia fati.
eruit cunabula nutrix.
t gremiis redolentibus Horæ,

Ternaque te nudis innectens Gratia membris
Afflavit, docuitque loqui. Quacumque per herbam
Reptares, fluxere rosæ: candentia nasci
Lilia. Si placido cessissent lumina somno,
Purpura surgebat violæ, factura cubile
Gramineum, vernansque tori regalis imago.
Omina non audet genitrix tam magna fateri;
Successusque suos, arcani conscia voti,
Spe trepidante tegit. Gestabat Honorius arcto
Te pater amplexu. Quoties ad limina princeps
Theudosius, privatus adhuc, fraterna veniret,
Oscula libabat, teque ad sua tecta ferebat
Lætior. In matrem teneris conversa querelis,
Quid me de propriis auferre penatibus, inquis,
Imperat hic semper? Præsagia luserat error,
Et dedit augurium regnis infantia linguæ.
Defuncto genitore tuo, sublimis adoptat
Te patruus; magnique animo solatia luctus
Restituens, propius, quam si genuisset, amavit
Defuncti fratris sobolem: nec carior olim
Mutua Ledæos divinxit cura Laconas.
Addidit et proprio germana vocabula nato;
Quaque datur, fratris speciem sibi reddit ademti.
Denique cum rerum summas electus habenas
Susciperet, non ante suis impendit amorem
Pignoribus, quam te pariter fidamque sororem
Litus ad Eoum terris acciret Hiberis.
Deseritur iam ripa Tagi; Zephyrique relictis
Sedibus, Auroræ famulas properatur in urbes.
Incedunt geminæ, proles fraterna, puellæ;
Inde Serena minor, prior hinc Thermantia natu,
Expertes thalami, quarum Cythereia necdum
Sub iuga cervices niveas Hymenæus adegit.
Utraque luminibus tumidū micat: utraque pulchro
Excitat ore faces: qualis Latonia virgo,
Et solo Iove nata soror, cum forte revisunt
Æquorei sortem patrui: spumantia cedunt
Æquora, castarum gressus venerata Dearum.
Non ludit Galatea procax: non improbus audet
Tangere Cymothoen Triton; totoque severos
Indicit mores pelago pudor; ipsaque Proteus
Arcet ab amplexu turpi Neptunia monstra.
Tales, sceptriferi visuræ tecta parentis,
Limen Honoriades penetrant regale sorores,
Ambas ille quidem patrio complexus amore:
Sed merito pietas in te proclivior ibat.
Et quoties, rerum moles ut publica cogit,
Tristior, aut ira tumidus flagrante redibat,
Cum patrem nati fugerent, atque ipsa timeret
Commotum Flaccilla virum, tu sola frementem
Frangere, tu blando poteras sermone mederi.
Alloquiis hærere tuis: secreta fideli * * *
Prisca puellares reverentia transilit annos.
Non talem Triviæ confert laudator Homerus
Alcinoo genitam; quæ, dum per litora vestes
Explicat, et famulas exercet læta choreas,
Auratam iaculata pilam, post naufraga somni
Otia, progressum foliis expavit Ulixen.
Pierius labor, et veterum tibi carmina vatum,
Ludus erat; quos Smyrna dedit, quos Mantua, libros
Percurrens, damnas Helenen, nec parcis Elissæ.
Nobiliora tenent animos exempla pudicos.
Laodamia sequens remeantem rursus ad umbras
Phyllaciden, et prona ruens Capaneia coniux,
Communes ardente viro mixtura favillas,
Et gravis incumbens casto Lucretia ferro,
Vulnere quæ proprio facinus testata tyranni,
Armavit patriæ iustos in bella dolores,
Exule Tarquinio; memorandaque concidit, uno

Te non Hesperidum pomis, non amne subacto,
Non socerum fallente rota, sed iudice dignus
Augusto, variis Stilichon spectatus in armis
Accipit, et regni dotes virtute paravit.
Sæpe duces meritas bello tribuere coronas:
Hunc cingit muralis honos: hunc civica quercus
Nexuit: hunc domitis ambit rostrata carinis.
Solus militiæ mira mercede iugalem
Promeruit Stilichon, socero referente, coronam.
Agnovit patrui similem Thermantia curam:
Nupsit et illa duci: sed longe fata sororis
Inferiora tuis: alio tibi lumine tædas
Accendit Romana Salus; magnisque coronis
Coniugium fit cura tuum. Delectus equorum,
Quos Phrygiæ matres, Argæaque gramina pastæ,
Semine Cappadocum sacris præsepibus edunt,
Primus honos. Gemino mox idem culmine duxit
Agmina, commissosque labor sic gessit honores,
Ut semper merito princeps, cum magna dedisset,
Deberet maiora tamen. Si bellica nubes
Ingrueret, quamvis annis et iure minori
Cedere grandævos equitum peditumque magistros
Aspiceres, totumque palam permittere Martem.
Nec gradus, ætatisve pudor, senioribus obstat,
Ne iuveni parere velint. Ceu, flamine molli,
Tranquillisque fretis, clavum sibi quisque regendum
Vindicat: incumbat si turbidus Auster, et unda
Pulset utrumque latus; posito certamine, nautæ
Contenti meliore manu, seseque ratemque
Unius imperiis tradunt; artemque pavore
Confessis finem studiis fecere procellæ.
Haud aliter Stilichon, fremuit cum Thracia belli
Tempestas, cunctis pariter cedentibus, unus
Eligitur ductor: suffragia quippe peregit
Iudex vera timor: victus ratione salutis
Ambitus, et pulsus tacuit formidine livor. (bant
Quis tibi tunc per membra tremor! quantæque cade-
Ubertim lacrymæ, cum, sæva vocantibus arma
Iam lituis, madido respectans limina vultu.

Hunc mihi coniugi
Hunc mihi præpo
Carmen amor generi
Officio vatis, mili

Epi

Forte Venus blando
Vitibus intexti grem
Densaque sidereos pe
Acclinis florum cum
Pampinus, et mites u
Ora decet neglecta so
Æstus, et exuto tran
Idaliæ iuxta famulæ,
Nexa sub ingenti req
Pennati passim pueri
Umbra, iacent: fluit
Pendentes placido su
Pars vigiles ludunt,
Scrutantur nidos avi
Mala legunt, donum
Palmitis, et summas
Defendunt alii locum
Spectandi cupidas, e
Sylvestresque Deos;
Flammea lascivis int
Cum subito varius v
Et fausti iuvenum pl
Auditæ per rura lyr
Italiæ canitur monte
Palladium resonabat
Vox iucunda Deæ, st
Et reliquum nitido d
Utque erat [illegible]
Mollibus ex[illegible]t
Agmen, et i[illegible]
Hunc Musa genit
Præfecit thalami
Hoc sine, nec prim

uamne, puer, dilecta relinques
his nunquam satiabere donis,
studio nimiumque parentis
dio tecum modularis in æstu?
nt citharæ? iam lustra Lycæi,
li, redituraque rupibus Echo?
æ nobis edissere causas
pa toro tam clara resultet;
r virgo: patriamque genusque
rris orti, quo semine ducti:
m; nec te connubia fallunt
libantur fœdere noctes.
idem dudum te, Diva, morantem
huc tanti secura maneres
va tibi mandatur origo.
, et legum culmine fultæ,
, et qui lectissimus orbi
bris quæ fluctibus insula latrat,
num, quæ sic impervia famæ
o non rumore secundo
it amor, mentisque benignæ
que sales, et grata senectus?
e gradus: aulæque labores
summæ fastigia sedis,
deratus iure senatum.
eni. Cunabula prima puellæ
sque Tomi: Mavortia matris
armisque exultat avitis,
hit Celerini robore lucem,
leroen iussus Nilumque tueri,
bitus et Parthica fulmina Cari,]
les, rebusque imponere vellet,
s, et prætulit otia regno.
, quod vi, quod poscere ferro,
te, solent. Tum purpura primum
uit; meruitque repulsam
doluit Fortuna, minorem
Magnum delata potestas,
ta, probat. Cognomina sumsit
or; paulatim evectus in altum;
, qua non illustrior extat
m tabulas assignat honorum;
t numerum; constringit in unum
ires, cuneosque recenset
Sarmaticis custodia ripis,
a Getis, quæ Saxona frenat,
: quantæ cinxere cohortes
pacatur milite Rhenus.
cera fides, industria solers:
nihil ultra laudibus addi
Tali nubente puella,
e nefas? Duc protinus omnes,
tes cupio quassare coronas,
et noctem ducere ludo.
vilem mihi fistula commodat usum,
is. Vix hæc Hymenæus. At illa
r gelidis, legemque capillo
m formæ; prælisque solutæ
nit velamina telæ.
r currus: iuga floribus halant;
annectunt fræna columbas.
nt volucres, quæcumque frementem
esin cantu, quas Larius audit,
t, quas excipit amne quieto
obmutuit unda querelis.
raucæ stagna Padusæ,
it olor. Lætantur Amores;
es avibus per nubila vecti,
que Deæ, magnoque tumultu
Confligunt; pronique manus in verbera tendunt,
Atque impune cadunt. Lapsus meliore volatu
Consequitur, vincitque suos auriga iugales.
Ut thalami tetigere fores, tum vere rubentes
Desuper invertunt calathos, largosque rosarum
Imbres, et violas plenis sparsere pharetris,
Collectas Veneris prato, quibus ipse pepercit
Sirius, et teneras clementi sidere fovit.
Gemmatis alii per totum balsama tectum
Effudere cadis, duro quæ saucius ungue
Niliacus pingui desudat vulnere cortex.
Aggreditur Cytherea nurum, flentemque pudico
Detraxit matris gremio. Matura tumescit
Virginitas, superatque nives ac lilia candor,
Et patrium flavis testatur crinibus Histrum.
Tum dextram complexa viri, dextramque puellæ
Tradit, et his ultro sancit connubia dictis:
Vivite concordes, et nostrum discite munus.
Oscula mille sonent: livescant brachia nexu:
Labra ligent animas: neu tu virtute paterna
Confidas, iuvenis: non est terrore domanda,
Sed precibus pacanda tibi. Concede marito
Tu quoque, neu Scythicas infensis unguibus iras
Exercere velis: vinci patiare rogamus:
Sic uxor, sic mater eris. Quid lumina tingis,
Virgo? crede mihi, quem nunc horrescis, amabis.
Dixit: et aligera geminos, arcuque manuque
Præstantes, e plebe vocat. Puer ilicet Æthon,
Et Pyrois rutilas respersi murice plumas,
Prosiliunt; puroque imbutis melle sagittis,
Hic nuptam petit, ille virum. Sonuere reducta
Cornua: certa Notos pariter sulcavit arundo,
Et pariter fixis hæserunt tela medullis.

De raptu Proserpinae Libri III.

Libri I præfatio

Inventa secuit primus qui nave profundum,
Et rudibus remis sollicitavit aquas;
Qui, dubiis ausus committere flatibus alnum,
Quas natura negat, præbuit arte vias;
Tranquillus primum trepidus se credidit undis,
Littora securo tramite summa legens:
Mox longos tentare sinus, et linquere terras,
Et leni cœpit pandere vela Noto.
Ast, ubi paulatim præceps audacia crevit,
Cordaque languentem dedidicere metum;
Iam vagus exultat pelago; cœlumque secutus,
Ægæas hiemes Ioniasque domat.

Liber primus

Inferni raptoris equos, afflataque curru
Sidera Tænario, caligantesque profundæ
Iunonis thalamos, audaci prodere cantu
Mens congesta iubet. Gressus removete, profani!
Iam furor humanos de nostro pectore sensus
Expulit; et totum spirant præcordia Phœbum.
Iam mihi cernuntur trepidis delubra moveri
Sedibus, et claram dispergere culmina lucem,
Adventum testata Dei. Iam magnus ab imis
Auditur fremitus terris; templumque remugit
Cecropium, sanctasque faces extollit Eleusin.
Angues Triptolemi strident, et squamea curvis
Colla levant attrita iugis, lapsuque sereno
Erecti roseas tendunt ad carmina cristas.
Ecce, procul ternas Hecate variata figuras
Exoritur; lenisque simul procedit Iacchus,
Crinali florens hedera, quem Parthica velat

In turmas aciemque ruunt; contraque Tonantem
Coniurant Furiæ; crinitaque sontibus hydris,
Tisiphone, quatiens infausto lumine pinum,
Armatos ad castra vocat pallentia Manes.
Pæne, reluctatis iterum pugnantia rebus,
Rupissent elementa fidem; penitusque revulso
Carcere, laxatis pubes Titania vinclis
Vidisset cœleste iubar; rursusque cruentus
Ægæon, positis arcto de corpore nodis,
Obvia centeno vexasset fulmina motu:
Sed Parcæ vetuere minas; orbique timentes,
Ante pedes soliumque ducis fudere severam
Canitiem, genibusque suas cum supplice vultu
Admovere manus, quarum sub iure tenentur
Omnia, quæ seriem fatorum pollice ducunt,
Longaque ferratis evolvunt secula pensis.
Prima fero Lachesis clamabat talia regi,
Incultas dispersa comas: O maxime noctis
Arbiter, umbrarumque potens! cui nostra laborant
Stamina; qui finem cunctis et semina præbes,
Nascendique vices alterna morte rependis;
Qui vitam letumque regis; nam quidquid ubique
Gignit materies, hoc, te donante, creatur,
Debeturque tibi; certisque ambagibus ævi
Rursus corporeos animæ mutantur in artus:
Ne pete firmatas pacis dissolvere leges,
Quas dedimus, nevitque colus: neu fœdera fratrum
Civili converte tuba. Cur impia tollis
Signa? quid incestis aperis Titanibus auras?
Posce Iovem; dabitur coniux. Vix illa: pepercit,
Erubuitque preces, animusque relanguit atrox,
Quamvis indocilis flecti: ceu turbine rauco
Cum gravis armatur Boreas, glacieque nivali
Hispidus, et Getica concretus grandine pennas,
Bella cupit, pelagus, silvas, camposque sonoro
Flamine rapturus: si forte adversus aheuos
Æolus obiecit postes, vanescit inanis
Impetus, et fractæ redeunt in claustra procellæ.
Tum Maia genitum, qui fervida dicta reportet,

Quid Cererem, magna
Copia: te felix natoru
Ast ego, deserta mœre
Implacidas nullo sola
Non adeo toleranda q
Noctis, et horrendæ s
Si dicto parere negas,
Tartara: Saturni vete
Obducam tenebris luc
Fulgidus umbroso mi
Vix ea fatus erat; iam
Audierat mandata pat
Diversos ducens anim
Coniugium, Stygiosq
Certa requirenti tand
Hennææ Cereri pro
Unica; nec tribuit sol
Fessaque post primos
Infœcunda quidem; se
Matribus, et numeri
Hanc fovet, hanc seq
ambit
Torva parens; pedibus
Nec nova lunatæ curv
Iam vicina toro plenis
Virginitas: tenerum ia
Sollicitat; mixtaque t
Personat aula procis:
Mars clypeo melior, P
Mars donat Rhodope
Et Delon, Clariosque
Hinc poscit Latona n
Flava Ceres; raptusqu
Commendat Siculis f
Ingenio confisa loci. T
Italiæ pars una fuit; s
Mutavere situm: rupi
Victor, et abscissos in
Parvaque cognatas pro

trectat onus cervice rebelli
vumque latus, tunc iusula fundo
bie nutant cum mœnibus urbes.
solo cognoscere visu,
tare, licet: pars cætera frondet
ritur nullo cultore cacumen.
digenas nimbos; piceasque gravatum
iem: nunc molibus astra lacessit
unisque suis incendia nutrit.
nimio fervens exuberet æstu,
ervare fidem; pariterque favillis
ies, tanti secura vaporis,
gelu: fumoque fideli
guas innoxia flamma pruinas.
tormenta rotant? quæ tanta cavernas
quo fonte ruit Vulcanius amnis?
icibus discurrens ventus opertis
xa furit rimosa meatu,
r iter, libertatemque reposcens,
agis populatur flatibus antra.
urei ductum per viscera montis,
escit aquis, et pondera librat.
dum mater fidissima pignus
Phrygios tendit secura penates;
ue petit Cybelen, sinuosa draconum
is, volucri qui pervia nubila tractu
acidis humectant fræna venenis.
ta tegit: pingunt maculosa virentes
utilum squamis intermicat aurum.
Zephyros tranant; nunc arva volatu
nt. Cano rota pulvere labens
udat humum: flavescit aristis
ntes condunt vestigia culmi:
omitata seges. Iam linquitur Ætna:
escit refugo Trinacria visu.
presaga mali, violavit oborto
uoties oculos ad tecta retorsit,
ovens! Salve, gratissima tellus,
etulimus cœlo. Tibi gaudia nostri
caros uteri commendo labores.
a manent: nullos patiere ligones,
di versabere vomeris ictu:
lorebit ager: cessante iuvenco,
s mirabitur incola messes.
vis serpentibus attigit Iden.
usta Deæ, templique colendi
x, densis quam pinus opacat
t nulla lucos agitante procella,
iferis modulatur carmina ramis.
tus thiasi, vesanaque mixto
lubra gemunt: ululatibus Ide
imidas inclinant Gargara sylvas.
visa Ceres, mugitum tympana frenant;
hori; Corybas non impulit ensem;
on æra sonant: blandasque leones
bas. Adytis gavisa Cybebe
nas intendit ad oscula turres.
ec dudum summa speculatus ab arce
'eneri mentis penetralia nudat.
reta tibi, Cytherea, fatebor.
tarco nuptum Proserpina regi
ecreta dari. Sic Atropos urget:
ugæva Themis. Nunc, matre remota,
tempus) fines invade Sicanos,
rolem patulis illudere campis,
iceos cum lux detexerit ortus,
nata dolis, quibus urere cuncta,
æpe, soles. Cur ultima regna quiescunt?
munis regio, nullumque sub umbris
Pectus inaccensum Veneri. Iam tristis Erinnys
Sentiat ardores. Acheron, Ditisque severi
Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.
  Accelerat præcepta Venus; iussuque parentis,
Pallas, et inflexo quæ terret Mænala cornu,
Addunt se comites. Divino semita gressu
Claruit: augurium qualis laturus iniquum
Præpes sanguineo dilabitur igne cometes,
Prodigiale rubens: non illum navita tuto,
Non impune vident populi: sed crine minaci
Nuntiat aut ratibus ventos, aut urbibus hostes.
Devenere locum, Cereris quo tecta [virebant,]
Cyclopum firmata manu: stant ardua ferro
Mœnia: ferrati postes: immensaque nectit
Claustra chalybs. Nullum tanto sudore Pyracmon,
Nec Steropes, construxit opus: nec talibus unquam
Spiravere Notis animæ; nec flumine tanto
Incoctum maduit lassa fornace metallum.
Atria vestit ebur: trabibus solidatur ahenis
Culmen; et in celsas surgunt electra columnas.
Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu
Irrita texebat redituræ munera matri.
Hic elementorum seriem, sedesque paternas,
Insignibat acu: veterem qua lege tumultum
Discrevit Natura parens, et semina iustis
Discessere locis: quidquid leve, fertur in altum:
In medium graviora cadunt: incanduit æther:
Egit flamma polum: fluxit mare: terra pependit.
Nec color unus inest: stellas accendit in auro;
Ostro fundit aquas; attollit litora gemmis,
Filaque mentitos iam iam cælantia fluctus
Arte tument: credas illidi cautibus algam,
Et raucum bibulis inserpere murmur arenis.
Addit quinque plagas: mediam subtemine rubro
Obsessam fervore notat: squalebat adustus
Limes, et assiduo sitiebant stamina sole:
Vitales utrimque duas; quas mitis oberrat
Temperies habitanda viris: tum fine supremo
Torpentes traxit geminas, brumaque perenni
Fœdat, et æterno contristat frigore telas.
Necnon et patrui pingit sacraria Ditis,
Fatalesque sibi Manes. Nec defuit omen:
Præscia nam subitis maduerunt fletibus ora.
  Cœperat et vitreis summo iam margine texti
Oceanum sinuare vadis; sed, cardine verso,
Sentit adesse Deas, imperfectumque laborem
Deserit; et niveos infecit purpura vultus,
Per liquidas succensa genas; castæque pudoris
Illuxere faces. Non sic decus ardet eburnum,
Lydia Sidonio quod fœmina tinxerit ostro.
  Merserat unda diem: sparso nox humida somno
Languida cæruleis invexerat otia bigis.
Iamque viam Pluton superas molitur ad auras,
Germani monitu: torvos invisa iugales
Alecto temone ligat, qui pascua mandunt
Cocyti, spatiisque Erebi nigrantibus errant;
Stagnaque tranquillæ potantes marcida Lethes,
Ægra soporatis spumant oblivia linguis:
Orphnæus crudele micans, Æthonque sagitta
Ocyor, et Stygii sublimis gloria Nycteus
Armenti, Ditisque nota signatus Alastor,
Stabant ante fores iuncti, sævumque fremebant,
Crastina venturæ spectantes gaudia prædæ.

Liber II. PRÆFATIO AD FLORENTINUM.

Otia sopitis ageret cum cantibus Orpheus,
  Neglectumque diu seposuisset ebur;
Lugebant erepta sibi solatia Nymphæ,
  Quærebant dulces flumina mœsta modos:

Sæva feris natura redit; metuensque leonum,
  Implorat citharæ vacca tacentis opem.
Illius et duri flevere silentia montes,
  Sylvaque Bistoniam sæpe secuta chelyn.
Sed, postquam Inachiis Alcides missus ab Argis
  Thracis pacifero contigit arva pede,
Diraque sanguinei vertit præsepia Regis,
  Et Diomedeos gramine pavit equos;
Tum, patriæ festo lætatus tempore, vates
  Desuetæ repetit fila canora lyræ;
Et resides lævi modulatus pectine nervos,
  Pollice festino mobile duxit ebur.
Vix auditus erat: venti frænantur et undæ:
  Pigrior astrictis torpuit Hebrus aquis:
Porrexit Rhodope sitientes carmina rupes:
  Excussit gelidas pronior Ossa nives:
Ardua nudato descendit populus Hæmo,
  Et comitem quercum pinus amica trahit:
Cirrhæasque Dei quamvis despexerit artes,
  Orpheis laurus vocibus acta venit.
Securum blandi leporem fovere Molossi;
  Vicinumque lupo præbuit agna latus:
Concordes varia ludunt cum tigride damæ;
  Massylam cervi non timuere iubam.
Ille novercales stimulos, actusque canebat
  Herculis, et forti monstra subacta manu;
Qui timidæ matri pressos ostenderit angues,
  Intrepidusque fero riserit ore puer.
Te neque, Dictæas quatiens mugitibus urbes,
  Taurus, nec Stygii terruit ira canis;
Non Leo, sidereos cœli rediturus ad axes,
  Non, Erymanthei gloria montis, aper.
Solvis Amazonios cinctus; Stymphalidas arcu
  Appetis; occiduo ducis ab orbe greges;
Tergeminique ducis numerosos deiicis artus;
  Et toties uno victor ab hoste redis.
Non cadere Antæo, non crescere profuit hydræ:
  Non cervam volucres eripuere pedes.
Caci flamma perit: rubuit Busiride Nilus:
  Prostratis rubuit nubigenis Pholoe.
Te Libyci stupuere sinus: te maximus Atlas
  Horruit, imposito cum premerere polo.
Firmior Herculea mundus cervice pependit.
  Lustrarunt humeros Phœbus et astra tuos.
Thracius hæc vates: sed tu Tirynthius alter,
  Florentine, mihi: tu mea plectra moves:
Antraque Musarum, longo torpentia somno,
  Excutis, et placidos ducis in orbe choros.

Liber secundus

Impulit Ionios præmisso lumine fluctus
Nondum pura dies: tremulis vibravit in undis
Ardor, et errantes ludunt per cœrula flammæ.
Iamque audax animi, fidæque oblita parentis,
Fraude Dionæa riguos Proserpina saltus
(Sic Parcæ voluere) petit. Ter cardine verso
Præsagum cecinere fores: ter conscia fati
Flebile terrificis gemuit mugitibus Henna.
Nullis illa tamen monstris, nulloque tenetur
Prodigio: comites gressum iunxere sorores.
Prima dolo gaudens, et tanti callida voti,
It Venus, et raptus metitur corde futuros,
Iam durum flexura Chaos; iam, Dite subacto,
Ingenti famulos Manes ductura triumpho.
Illi multifidos crinis sinuatur in orbes,
Idalia divisus acu: sudata marito
Fibula purpureos gemma suspendit amictus.
Candida Parthasii post hanc regina Lygei,
Et Pandionias quæ cuspide protegit arces,
Utraque virgo, ruunt: hæc tristibus a
Hæc metuenda feris: Tritonia casside
Cælatum Typhona gerit, qui, summa p
Ima parte viget, moriens et parte super
Hastaque terribili surgens per nubila g
Instar habet sylvæ: tantum stridentis o
Gorgonos obtentu pallæ fulgentis inumb
At Triviæ lenis species, et multos in or
Frater erat; Phœbique genas et lumina
Esse putes, solusque dabat discrimina se
Brachia nuda nitent: levibus proiecerat
Indociles errare comas, arcuque remisso
Otia nervus agit: pendent post terga sagi
Crispatur gemino vestis Gortynia cinctu
Poplite fusa tenus, motoque in stamine D
Errat, et aurato trahitur circumflua pect
Quas inter Cereris proles, nunc gloria ma
Mox dolor, æquali tendit per gramina pa
Nec membris nec honore minor; potuitqu
Pallas, si clypeum, si ferret spicula, Phœb
Collectæ tereti nodantur iaspide vestes.
Pectinis ingenio nunquam felicior arti
Contigit eventus: nullæ sic consona telæ
Fila, nec in tantum veri duxere figuram.
Hic Hyperionio Solem de semine nasci
Fecerat, et pariter, forma sed dispare, Lun
Auroræ noctisque duces: cunabula Tethys
Præbet, et infantes gremio solatur anhelos
Cœruleusque sinus roseis radiatur alumnis
Invalidum dextro portat Titana lacerto,
Nondum luce gravem, nec pubescentibus al
Cristatum radiis: primo clementior ævo
Fingitur, et tenerum vagitu despuit ignem.
Læva parte soror vitrei libamina potat
Uberis, et parvo signatur tempora cornu.
Tali luxuriat cultu: comitantur euntem
Naides, et socia stipant utrimque corona,
Quæ fontes, Crinise, tuos, et saxa rotantem
Pantagiam, nomenque Gelan qui præbuit
Concelebrant; quas pigra vado Camerina p
Quas Arethusæi latices, quas advena nutrit
Alpheus. Cyane totum supereminet agmen.
Qualis Amazonidum peltis exultat aduncis
Pulchra cohors, quoties Arcton populata vi
Hippolyte niveas ducit post prælia turmas;
Seu flavos stravere Getas, seu forte rigentem
Thermodontiaca Tanain fregere securi.
Aut quales referunt Baccho solemnia Nymp
Mæoniæ, quas Hermus alit, ripasque pate
Percurrunt auro madidæ; lætatur in antro
Amnis, et undantem declinat prodigus urn
  Viderat herboso sacrum de vertice vulgu
Henna parens florum, curvaque in valle sede
Compellat Zephyrum: Pater o gratissime ve
Qui mea lascivo regnas per prata meatu
Semper, et assiduis irroras flatibus annum,
Respice Nympharum cœtus, et celsa Tonant
Germina, per nostros dignantia ludere camp
Nunc adsis, faveasque, precor: nunc omnia f
Pubescant virgulta, velis, ut fertilis Hybla
Invideat, vincique suos non abnuat hortos.
Quidquid thuriferis spirat Panchaia sylvis,
Quidquid odoratus longe blanditur Hydaspe
Quidquid ab extremis ales longæva Sabæis
Colligit, optato repetens exordia busto,
In venas disperge meas, et flamine largo
Rura fove: merear divino pollice carpi,
Et nostris cupiant ornari numina sertis.
Dixerat. Ille novo madidantes nectare penn

ecundo rore maritat:
sequitur rubor;omnis in herbas
oque patent convexa sereno:
rosas, vaccinia nigro
s ferrugine pingit.
variantur cingula gemmis
us? quæ vellera tantum
nis fucantur aeni?
udit Iunonius alas:
rcu mutante colores
hiems, cum tramite flexo
rviret humida nimbis.
t flores: curvata tumore
iollibus edita clivis
vivo de pumice fontes
mbebant gramina rivis.
amorum frigore soles
brumam sibi vindicat æstu.
llis accommoda cornus,
umulos tectura cupressus,
turi præscia laurus:
rispata cacumine buxus;
hic pampinus induit ulmos.
us (Pergum dixere Sicani)
m frondoso margine cinctus,
is: admittit in altum
late pervius humor
ido sub gurgite visus,
odit secreta profundi.
gaudent per florea rura.
legant: Nunc ite, sorores,
udat solibus aer,
flaventes Lucifer agros,
quo. Sic fata, doloris
rios tum cetera saltus
das examina fundi
ymum, cum cerea reges
que cava demissus ab alvo
itus obstrepit herbis.
r honos. Hæc lilia fuscis
mollis amaracus ornat:
a rosis; hæc alba ligustris.
s mœrens Hyacinthe figuris
it, nunc inclyta germina veris,
ros: tu natus Amyclis;
: te disci perculit error;
amor: te fronte retusa
Cephisus arundine luget.
avido fervore legendi
Deæ; nunc vimine texto
oliis agrestibus implet:
eseque ignara coronat,
i. Quin ipsa tubarum
, dextram, qua fortia turbat
s portas et mœnia vellit,
adiis, hastamque reponit,
leam mitescere sertis.
x; horrorque recessit
cato fulgure vernant.
n canibus scrutatur odorem,
bertatemque comarum
it frænare corona.
sim dum more geruntur,
ragor, confligere turres,
dicibus oppida verti.
gnovit sola tumultus
ue metu perterrita gaudet.
s animarum rector opacos
iter, gravibusque gementem

Enceladum calcabat equis: immania findunt
Membra rotæ, pressaque gigas cervice laborat,
Sicaniam cum Dite ferens; tentatque moveri
Debilis, et fessis serpentibus impedit axem:
Fumida sulfureo prælabitur orbita dorso.
Ac velut occultus securum prodit in hostem
Miles, et effossi subter fundamina campi,
Transilit elusos arcano limite muros,
Turbaque deceptas victrix erumpit in arces,
Terrigenas imitata viros: sic tertius hæres
Saturni latebrosa vagis rimatur habenis
Devia, fraternum cupiens exire sub orbem.
Ianua nulla patet: prohibebant undique rupes
Oppositæ, duraque Deum compage tenebant.
Non tulit ille moras; indignatusque trabali
Saxa ferit sceptro. Siculæ tonuere cavernæ:
Turbatur Lipare: stupuit, fornace relicta,
Mulciber, et trepidus deiecit fulmina Cyclops.
Audiit, et si quem glacies Alpina coercet,
Et qui te, Latiis nondum præcincte tropæis
Tybri, natet, missamque Pado qui remigat alnum.
Sic, cum Thessaliam scopulis inclusa teneret,
Peneo stagnante palus, et mersa negarent
Arva coli, trifida Neptunus cuspide montes
Impulit adversos: tum forti saucius ictu
Dissiluit gelido vertex Ossæus Olympo.
Carceribus laxantur aquæ, fractoque meatu,
Redduntur fluviusque mari tellusque colonis.
Postquam victa manu duros Trinacria nexus
Solvit, et immenso late discessit hiatu;
Apparet subitus cœlo timor: astra viarum
Mutavere fidem; vetito se proluit Arctos
Æquore: præcipitat pigrum formido Booten:
Horruit Orion: audito palluit Atlas
Hinnitu: rutilos obscurat anhelitus axes
Discolor; et longa solitos caligine pasci
Terruit orbis equos: pressis hæsere lupatis
Attoniti meliore polo; rursusque verendum
In Chaos obliquo pugnant temone reverti.
Mox, ubi pulsato senserunt verbera tergo,
Et solem didicere pati, torrentius amne
Hiberno, tortaque ruunt pernicius hasta.
Quantum non iaculum Parthi, non impetus Austri,
Non leve sollicitæ mentis discurrit acumen.
Sanguine fræna calent: corrumpit spiritus auras
Letifer: infectæ spumis vitiantur arenæ.
Diffugiunt nymphæ: rapitur Proserpina curru,
Imploratque Deas. Iam Gorgonos ora revelat
Pallas, et intento festinat Delia cornu:
Nec patruo cedunt. Stimulat communis in arma
Virginitas, crimenque feri raptoris acerbat.
Ille velut stabuli decus armentique iuvencam
Cum leo possedit, nudataque viscera fodit
Unguibus, et rabiem totos exegit in armos,
Stat crassa turpis sanie, nodosque iubarum
Excutit, et viles pastorum despicit iras.
Ignavi domitor vulgi, teterrime fratrum,
Pallas ait, quæ te stimulis facibusque profanis
Eumenides movere? tua cur sede relicta
Audes Tartareis cœlum incestare quadrigis?
Sunt tibi deformes Diræ: sunt altera Lethes
Numina: sunt tristes Furiæ, te coniuge dignæ.
Fratris linque domos: alienam desere sortem:
Nocte tua contentus abi. Quid viva sepultis
Admisces? nostrum quid proteris advena mundum?
Talia vociferans avidos transire minaci
Cornipedes umbone ferit, clypeique retardat
Obiice, Gorgoneisque premens assibilat hydris,
Prætentaque operit crista. Libratur in ictum

axinus, et nigros illuminat obvia currus.
issaque pæne foret, ni Iupiter, æthere vulso
lificas rubri tor sset fulminis alas,
fessus socerum. Nimbis Hymenæus hiulcis
onat, et testes nant connubia flammæ.
Invitæ cessere De Compescuit arcum
Cum gemitu, talesque dedit Latonia voces:
Sis memor, o, longumque vale! Reverentia patris
Obstitit auxilio: nec nos defendere contra
Possumus: imperio vinci maiore fatemur.
In te coniurat genitor; populoque silenti
Traderis, heu cupidas non aspectura sorores,
Æqualemque chorum. Quæ te Fortuna supernis
Abstulit, et tanto damnavit sidera luctu?
Iam neque Partheniis innectere retia lustris,
Nec pharetram gestare libet. Securus ubique
Spumet aper, sævumque fremant impune leones.
Te iuga Taygeti, posito te Mænala flebunt
Venatu; mœstoque diu lugebere Cyntho.
Delphica quin etiam fratris delubra tacebunt.
Interea volucri fertur Proserpina curru,
Cæsariem diffusa Noto: planctuque lacertos
Verberat, et questus ad nubila rumpit inanes.
Cur non torsisti manibus fabricata Cyclopum
In nos tela, pater? sic me crudelibus umbris
Tradere, sic toto placuit depellere mundo?
Nullane te flectit pietas? nihilumne paternæ
Mentis inest? tantas quo crimine movimus iras?
Non ego, cum rapido sæviret Phlegra tumultu,
Signa Deis adversa tuli; non robore nostro
Ossa pruinosum vexit glacialis Olympum.
Quod conata nefas, aut cuius conscia noxæ,
Exul ad immanes Erebi detrudor hiatus?
O fortunatas, alii quascumque tulerunt
Raptores! saltem communi sole fruuntur.
Sed mihi virginitas pariter cœlumque negatur:
Eripitur cum luce pudor: terrisque relictis,
Servitum Stygio ducor captiva tyranno.
O male dilecti flores, despectaque matris
Consilia, o Veneris deprensæ serius artes!
Mater, io, seu te Phrygiis in vallibus Idæ
Mygdonio buxus circumsonat horrida cantu,
Seu tu sanguineis ululantia Dindyma Gallis
Incolis, et strictos Curetum respicis enses,
Exitio succurre meo: compesce furentem:
Comprime ferales torvi prædonis habenas.
Talibus ille ferox dictis, fletuque decoro
Vincitur, et primi suspiria sentit amoris.
Tunc ferrugineo lacrymas detergit amictu,
Et placida mœstum solatur voce dolorem:
Desine funestis animum, Proserpina, curis,
Et vano vexare metu. Maiora dabuntur
Sceptra, nec indigni tædas patiere mariti.
Ille ego Saturni proles, cui machina rerum
Servit, et immensum tendit per inane potestas.
Amissum ne crede diem: sunt altera nobis
Sidera, sunt orbes alii: lumenque videbis
Purius, Elysiumque magis mirabere solem,
Cultoresque pios. Illic pretiosior ætas,
Aurea progenies habitant: semperque tenemus,
Quod Superi meruere semel. Nec mollia desunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nec tua protulit Henna.
Est etiam lucis arbor prædives opacis,
Fulgentes viridi ramos curvata metallo.
Hæc tibi sacra datur: fortunatumque tenebis
Autumnum, et fulvis semper ditabere pomis.
Parva loquor. Quidquid liquidus complectitur aer,
Quidquid alit tellus, quidquid salis æquora verrunt,
Quod fluvii volvunt, quod nutrivere
Cuncta tuis pariter cedent animalia
Lunari subiecta globo, qui septimus
Ambit, et æternis mortalia separat a
Sub tua purpurei venient vestigia re
Deposito luxu, turba cum paupere m
Omnia mors æquat. Tu damnatura n
Tu requiem latura piis; te iudice, so
Improba cogentur vitæ commissa fate
Accipe Lethæo famulas cum gurgite P
Sit fatum, quodcumque voles. Hæc fat
Exhortatur equos, et Tænara mitior i
Conveniunt animæ, quantas truculen
Decutit arboribus frondes, aut nubibu
Colligit, aut frangit fluctus, aut torqu
Cunctaque præcipiti stipantur sæcula
Insignem visura nurum. Mox ipse sere
Ingreditur, facili passus mollescere ris
Dissimilisque sui. Dominis intrantibu
Assurgit Phlegethon: flagrantibus his
Barba madet, totoque fluunt incendia
Occurrunt properi lecta de plebe mini
Pars altos revocant currus; frænisque
Vertunt emeritos ad pascua nota iugal
Pars aulæa tenent: alii prætexere rami
Limina, et in thalamum cultas extolle
Reginam casto cinxerunt agmine matr
Elysiæ, teneroque levant sermone tim
Et sparsos religant crines, et vultibus
Flammea, sollicitum prævelatura pudo
Pallida lætatur regio, gentesque sepult
Luxuriant, epulisque vacant genialibu
Grata coronati peragunt convivia Man
Rumpunt insoliti tenebrosa silentia ca
Sedantur gemitus. Erebi se sponte rela
Squalor, et æternam patitur rarescere
Urna nec incertas versat Minoia sortes
Verbera nulla sonant; nulloque fremen
Impia dilatis respirant Tartara pœnis.
Non rota suspensum præceps Ixiona to
Non aqua Tantaleis subducitur invida
(Solvitur Ixion: invenit Tantalus unda
Et Tityos tandem spatiosos erigit artu
Squalentisque novem detexit iugera ca
Tantus erat; laterisque piger sulcator o
Invitus trahitur lasso de pectore vultur
Abreptasque dolet iam non sibi crescer
Oblitæ scelerum, formidatique furoris
Eumenides cratera parant, et vina fero
Crine bibunt: flexisque minis, iam len
Extendunt socios ad pocula plena ceras
Ac festas alio succendunt lumine tæda
Tunc et pestiferi pacatum flumen Ave
Innocuæ transistis, aves; flatumque re
Amsanctus: fixo tacuit torrente vorago
Tunc Acheronteos mutato gurgite font
Lacte novo tumuisse ferunt, hederisque
Cocyton dulci perhibent undasse Lyæ
Stamina nec rumpit Lachesis, nec tur
Obstrepitant lamenta choris. Mors nul
In terris, nullæque rogum planxere pa
Navita non moritur fluctu, non cuspi
Oppida funerei pollent immunia leti.
Impexamque senex velavit arundine fr
Portitor, et vacuos egit cum carmine
Iam suus inferno processerat Hespe
Ducitur in thalamum virgo. Stat pro
Stellantes Nox picta sinus, tangensqu
Omina perpetuo genitalia fœdere san

ce pii; Ditisque sub aula
umunt exordia plauso:
lono, tuque, o germane Tonantis
nis consortia discite somni,
nis innectite colla lacertis.
proles: iam læta futuros
Deos. Nova numina rebus
os Cereri proferte nepotes.

Liber tertius

inctam Thaumantida nimbis
e Deos arcessere mundo.
hyros illapsa volatu,
at pelagi; Nymphasque morantes
os humentibus evocat antris.
ique ruunt, quæ causa quietos
uæ res agitanda tumultu.
a domus, considere iussi.
os. Cœlestibus ordine sedes
ctum proceres tenuere secundum
s Nereus, et cœrula Phorci
m series extrema biformem
mansurum Protea vultu.
s fluviis concessa sedendi
tat cætera more iuventus,
uidis incumbunt patribus udæ
mirantur numina Fauni.
alto genitor sic orsus Olympo;
terum mortalia curas,
cta mihi, Saturnia postquam
ium cognovimus ævi,
pulos torpore paterno
stimulis impellere vitæ,
seges grandesceret arvis,
a favis, neu vina tumerent
fremerent in pocula ripæ.
video; (nec enim livescere fas est,
s) sed quid dissuasor honesti
as oblimat copia mentes?
s animos, rerumque remotas
ulatim exploret egestas?
t solertia, nutriat usus?
aguis instat Natura querelis,
re genus; durumque tyrannum,
at, regnataque sæcula patri
rcumque Iovem, se divite, clamat.
re situ, dumisque repleri
llis exornem fructibus annum?
rix mortalibus ante fuisset,
res transisse novercæ.
xisse polo, quid profuit altum
ecudum si more pererrant
, communia pabula, glandes?
t silvestribus abdita lustris,
Tales cum sæpe parentis
us, tandem clementior orbi,
ntes avertere victu.
em, quæ nunc, ignara malorum,
rva cum matre leones,
ras, avido discurrere luctu
donec lætata repertæ
uges, currusque feratur
populis sparsurus aristas,
beant Actæa dracones.
ri raptorem prodere Divum
olem, pacemque profundam
atus licet ille, sororve,
, natarumve agminis una,
nceptum vertice iactet,

Sentiet iratum, procul ægide; sentiet ictum
Fulminis; et genitum divina sorte pigebit,
Optabitque mori: tunc, vulnere languidus, ipsi
Tradetur genero, passurus prodita regna;
Et sciet an propriæ conspirent Tartara causæ.
Hoc sanctum: mansura fluant hoc ordine fata.
Dixit, et horrendo concussit sidera motu.
At procul armisoni Cererem sub rupibus antri
Securam, placidamque diu, iam certa peracti
Terrebant simulacra mali; noctesque timorem
Ingeminant; omnique perit Proserpina somno.
Namque modo adversis invadi viscera telis,
Nunc sibi mutatas horret nigrescere vestes,
Nunc steriles mediis frondere penatibus ornos.
Stabat præterea luco dilectior omni
Laurus, virgineos quondam quæ fronde pudica
Umbrabat thalamos: hanc ima stirpe recisam
Vidit, et incomtos fœdari pulvere ramos.
Quærentique nefas, Dryades dixere gementes,
Tartarea Furias debellavisse bipenni.
  Sed tunc ipsa, sui, iam non ambagibus ullis,
Nuntia, materno facies ingesta sopori.
Namque videbatur tenebroso obtecta recessu
Carceris, et sævis Proserpina vincta catenis,
Non qualem Siculis olim mandaverat arvis,
Nec qualem roseis nuper convallibus Hennæ
Suspexere Deæ. Squalebat pulchrior auro
Cæsaries, et nox oculorum infecerat ignes.
Exhaustusque gelu pallet rubor. Ille superbi
Flammeus oris honos, et non cessura pruinis
Membra, colorantur picei caligine regni.
Ergo hanc ut dubio vix tandem agnoscere visu
Evaluit; Cuius tot pœnæ criminis? inquit.
Unde hæc informis macies? cui tanta facultas
In me sævitiæ? rigidi cur vincula ferri,
Vix aptanda feris, molles meruere lacerti?
Tu, mea tu proles? an vana fallimur umbra?
  Illa refert: Heu dura parens, natæque peremtæ
Immemor, heu fulvas animo transgressa leænas!
Tantane te nostri tenuere oblivia? tantum
Unica despicior? Certe Proserpina nomen
Dulce tibi, tali quæ nunc, ut cernis, hiatu
Suppliciis inclusa teror. Tu sæva choreis
Indulges, Phrygiasque etiamnum interstrepis urbes?
Quod si non omnem pepulisti pectore matrem,
Si tu nota Ceres, et non me Caspia tigris
Edidit; his, oro, miseram defende cavernis,
Inque superna refer. Prohibent si fata reverti;
Vel saltem visura veni. Sic fata, trementes
Tendere conatur palmas: vis improba ferri
Impedit, et motæ somnum excussere catenæ.
Obriguit visis: gaudet non vera fuisse:
Complexu caruisse dolet. Penetralibus amens
Prosilit, et tali compellat voce Cybeben:
  Iam non ulterius Phrygia tellure morabor,
Sancta parens. Revocat tandem custodia cari
Pignoris, et cunctis obiecti fraudibus anni.
Non mihi, Cyclopum quamvis extructa caminis,
Culmina fida satis. Timeo, ne Fama latebras
Prodiderit, leviusque meum Trinacria celet
Depositum. Terret nimium vulgata locorum
Nobilitas. Aliis sedes obscurior oris
Exquirenda mihi. Gemitu flammisque propinquis
Enceladi nequeunt umbracula nostra taceri.
Somnia quin etiam variis infausta figuris
Sæpe monent; nullusque dies non triste minatur
Augurium. Quoties flaventia serta comarum
Sponte cadunt: quoties exundant ab ubere sanguis:
Larga vel invito prorumpunt flumina vultu,

Iniussæque manus mirantia pectora tundunt!
Si buxos inflare velim, ferale gemiscunt:
Tympana si quatiam, planctus mihi tympana reddunt.
Ah vereor, ne quid portendant omina veri!
Heu longæ nocuere moræ! Procul irrita venti
Dicta ferant, subicit Cybele: non tanta Tonanti
Segnities, ut non pro pignore fulmina mittat.
I tamen, et nullo turbata revertere casu.
  Hæc ubi, digreditur templis. Sed nulla ruenti
Mobilitas, tardos quæritur non ire iugales;
Immeritasque movens alterno verbere [pennas,]
Sicaniam quærit, cum necdum absconderit Idam.
Cuncta pavet, speratque nihil. Sic æstuat ales,
Quæ teneros humili fœtus commiserit orno,
Allatura cibos; et plurima cogitat absens;
Ne fragilem ventus decusserit arbore nidum;
Neu furtum pateant homini, neu præda colubris.
  Ut domus excubiis incustodita remotis,
Et resupinato neglecti cardine postes,
Flebilis et tacitæ species apparuit aulæ,
Non expectatæ respectu cladis amictus
Conscidit, et fractas cum crine avellit aristas.
Hæserunt lacrymæ: non vox, non spiritus oris,
Redditur; atque imis vibrat tremor ossa medullis.
Succidui titubant gressus; foribusque reclusis,
Dum vacuas sedes et desolata pererrat
Atria, semirutas confuso stamine telas,
Atque interceptas agnoscit pectinis artes.
Divinus perit ille labor; spatiumque relictum
Audax sacrilego supplebat aranea textu.
Nec deflet, plangitve malum: tamen oscula telæ
Figit, et abrumpit mutas in fila querelas.
Attritosque manu radios, proiectaque pensa,
Cunctaque virgineo sparsa oblectamina ludo,
Ceu natam, pressat gremio: castumque cubile
Desertosque toros, et, sicubi sederat olim,
Perlegit: attonitus stabulo ceu pastor inani,
Cui pecus aut rabies Pœnorum inopina leonum,
Aut populatrices infestavere catervæ:
Serus at ille redit, vastataque pascua lustrans,
Non responsuros ciet imploratque iuvencos.
Atque ibi secreta tectorum in parte iacentem
Aspicit Electram, natæ quæ sedula nutrix,
Oceani priscas inter notissima nymphas.
Par Cereri pietas. Hæc, post cunabula, dulci
Ferre sinu, summoque Iovi deducere parvam
Sueverat, et genibus ludentem aptare paternis.
Hæc comes, hæc custos, hæc proxima mater haberi.
Tum laceras effusa comas, et pulvere canos
Sordida, sidereæ raptus lugebat alumnæ.
Hanc aggressa Ceres, postquam suspiria tandem
Laxavit frænosque dolor, Quod cernimus, inquit,
Excidium? cui præda feror? regnatne maritus?
An cœlum Titanes habent? Quæ talia vivo
Ausa Tonante manus? rupitne Typhoia cervix
Inarimen? fractane iugi compage Vesevi,
Alcyoneus per stagna pedes Tyrrhena cucurrit?
An vicina mihi quassatis faucibus Ætna
Protulit Enceladum? nostros an forte penates
Appetiit centum Briareia turba lacertis?
Heu, ubi nunc, ubi, nata, mihi? quo mille ministræ,
Quo Cyane? volucres quæ vis Sirenas abegit?
Hæccine vestra fides? sic fas aliena tueri
Pignora? Contremuit nutrix, mœrorque pudori
Cessit; et aspectus miseræ non ferre parentis
Emtum morte velit: longumque immota moratur
Auctorem dubium, certumque expromere funus.
Vix tamen hæc: Acies utinam vesana Gigantum
Hanc dederit cladem! levius communia tangunt.

Sed Divæ, multoque minus quod rere,
In nostras nimium coniuravere ruina
Insidias Superum, cognatæ valuere c
Invidiæ. Phlegra nobis *infensior* albe
Florebat tranquilla domus: nec limina
Linquere, nec virides audebat visere s
Præceptis obstricta tuis. Telæ labor ill
Sirenes requies; sermonum gratia mec
Mecum somnus erat, cautique per atria
Cum subito (quonam, dubium, monstra
Rescierit) Cytherea venit; suspectaque
Ne foret, hinc Phœben comites, hinc Pa
Protinus effuso lætata se fingere risu;
Nec semel amplecti, nomenque iterare
Et dura de matre queri, quæ tale recess
Maluerit damnare decus, vetitoque Dea
Colloquio, patriis procul amandaverit
Nostra rudis, gaudere malis, et nectare
Instaurare dapes. Nunc arma habitumq
Induitur, digitisque attentat mollibus
Nunc, crinita iubis, galeam, laudante M
Implet, et ingentem clypeum gestare lab
Prima Venus campos Hennæaque rura n
Ingerit afflatu. Vicinos callida flores
Ingeminat; meritumque loci, velut insci
Nec credit, quod bruma rosas innoxia se
Quod gelidi rubeant alieno germine men
Verna nec iratum timeant virgulta Boot
Dum loca miratur, studio dum flagrat e
Persuadet. Teneris, heu, lubrica moribu
Quos ego nequidquam planctus, quas irr
Ore preces? Ruit illa tamen, confisa sor
Præsidio: famulæ longo post ordine nym
Itur in æterno vestitos gramine campos;
Et prima sub luce legunt, cum rore sere
Albet ager, sparsosque bibunt violaria s
Sed, postquam medio sol institit altior
Ecce polum nox fœda rapit, tremefactaq
Insula cornipedum pulsu, strepituque n
Nosse nec aurigam licuit; seu mortifer a
Seu Mors ipsa fuit; luror permanat in la
Deficiunt rivi: squalent rubigine prata:
Et nihil afflatum vivit: pallere ligustra,
Expirare rosas, decrescere lilia vidi.
Ut rauco reduces tractu detorsit habena
Nox sua prosequitur currum; lux reddit
Persephone nusquam. Voto rediere pera
Nec mansere, Deæ. Mediis invenimus at
Exanimem Cyanen: cervix redimita ian
Et caligantes marcebant fronte coronæ.
Aggredimur subitæ, et casus scitamur h
(Nam propior cladi steterat) quis vultus
Quis regat? illa nihil: tacito sed læsa ve
Solvitur in laticem: subrepit crinibus h
Liquitur, in roremque pedes et brachia
Nostraque mox lambit vestigia perspicu
Discedunt aliæ. Rapidis Acheloides ali
Sublatæ Siculi latus obsedere Pelori;
Accensæque malo, iam non impune cano
In pestem vertere lyras: vox blanda car
Alligat: audito frænantur carmine remi
Sola domi, luctu senium tractura, relin
  Hæret adhuc suspensa Ceres, et singu
Ceu nondū transacta, timet: mox, lunat
Ultro in cœlicolas furiato pectore ferri.
Arduus Hyrcana quatitur sic matre Ni
Cuius, Achæmenio regi ludibria, natos
Avexit tremebundus eques. Fremit illa
Mobilior Zephyro; totamque virentibu

, iamiamque haustura profundo
tardatur imagine formæ.
enitrix bacchatur Olympo;
s: non me vagus edidit amnis:
plebe sumus: turrita Cybebe
o genuit. Quo iura Deorum,
oli? quid vivere recte
et noti Cytherea pudoris
st Lemnia vincula, vultus.
ille sopor, castumque cubile,
s hoc promeruere pudici?
pe nihil post talia ducit.
thalami? tantumne relictus
s? tantum mutata voluntas?
is iunctæ raptoribus itis?
, atque hominem sitientibus aris,
li! tanti quæ causa furoris?
to tenui Proserpina læsit?
pepulit te, Delia, sylvis;
as rapuit, Tritonia, pugnas?
o? vestros an forte petebat
s? Atqui Trinacria longe,
ri, deserta colebat.
at? rabiem livoris acerbi
are quies. His increpat omnes
(prohibet reverentia patris)
nosse negant; responsaque matri
uid agat? Rursus se victa remittit;
missa preces, Ignoscite, si quid
si quid flagrantius actum,
eram. Supplex deiectaque vestris
s. Liceat cognoscere sortem:
t certos habuisse dolores.
orma mali. Quamcumque dedistis
, feram, fatumque putabo,
ctum, precor, indulgete parenti:
æsita manu securus habeto,
mo prædam: desiste vereri.
o prævenit fœdere raptor;
, refer. Confessa Diana
, quid sit Lucina, quis horror
antus amor: partusque tulisti
una mihi. Sic crimine fruaris
o: sic me felicior ævum
is tunc imbribus ora madescunt.
dignum fleri, dignumque taceri?]
nt omnes. Quid vana moraris
lla palam cœlestia sentis!
m pelago terrisque requiris?
e diem: per devia rerum
ulla cessabitur hora.
somnus erit, dum pignus ademtum
o quamvis mergatur Hiberæ
o iaceat vallata profundo.
es, non me Rhipæa tenebunt
io Syrtis cunctabitur æstu.
are Noti, Boreæque nivalem
n: primo calcabitur Atlas
ue meis lucebit Hydaspes.
i videat per rura, per urbes,
satietur pellice Iuno.
cælo regnate superbi.
m Cereris de stirpe triumphum.
e iugis illabitur Ætnæ,
inflammatura labori.
pe flavum Acin, quem candida præ-
roque secat Galatea natatu: [fert
is Ætnæa cacumina ramis,
tegens. Illic posuisse cruentam

Ægida, captivamque pater post prælia prædam
Advexisse datur. Phlegræis sylva superbit
Exuviis, totumque nemus victoria vestit.
Hic patuli rictus, hic prodigiosa Gigantum
Tergora dependent; et adhuc crudele minantur
Affixæ truncis facies; immaniaque ossa
Serpentum passim cumulis exanguibus albent;
Et rigidæ multo suspirant fulmine pelles:
Nullaque non magni iactat se nominis arbor.
Hæc centumgemini strictos Ægæonis enses
Curvata vix fronte levat: liventibus illa
Exultat Cœi spoliis; hæc arma Mimantis
Sustinet: hos onerat ramos exutus Ophion.
Altior at cunctis abies, umbrosaque late,
Ipsius Enceladi fumantia gestat opima,
Summi terrigenum regis; caderetque gravata
Pondere, ni lassam fulciret proxima quercus.
Inde timor numenque loco; nemorisque senectæ
Parcitur, ætheriisque nefas nocuisse tropæis.
Pascere nullus oves, nec robora lædere, Cyclops
Audet; et ipse fugit sacra Polyphemus ab umbra.
Non tamen hoc tardata Ceres: accenditur ultro
Religione loci, vibratque incerta securim,
Ipsum etiam per itura Iovem: succidere pinus,
Et magis enodes properat prosternere cedros,
Exploratque habiles truncos, rectique tenorem
Stipitis, et certo percenset brachia nisu.
Sic, qui vecturam longinqua per æquora merces,
Molitur tellure ratem, vitamque procellis
Obiectare parat, fagos metitur et alnos;
Et varium rudibus sylvis accommodat usum.
Quæ longa est, tumidis præbebit cornua velis:
Quæ fortis, malo potior: quæ lenta, favebit
Remigio; stagni patiens aptanda carinæ.
Tollebant geminæ capita inviolata cupressus
Cespite vicino; quales non rupibus Idæ
Miratur Simois; quales non divite ripa
Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.
Germanas adeo credas: sic frontibus æquis
Adstant, et socio despectant vertice lucum.
Hæ placuere faces: pernix invadit utramque,
Cincta sinus, exerta manus, armata bipenni:
Alternasque ferit, totisque obnixa trementes
Viribus impellit: pariter traxere ruinam,
Et pariter posuere comam, campoque recumbunt,
Faunorum Dryadumque dolor. Complectitur ambas,
Sicut erant, alteque levat; retroque solutis
Crinibus, ascendit fastigia montis anheli,
Exsuperatque æstus, et nulli pervia saxa,
Atque indignantes vestigia calcat arenas.
Qualis pestiferas animare ad crimina taxos
Torva Megæra ruit; Cadmi seu mœnia poscat;
Sive Thyesteis properet sævire Mycenis.
Dant tenebræ Manesque locum, plantisque resultant
Tartara ferratis; donec Phlegethontis ad undam
Constitit, et plenos excepit lampade fluctus.
Postquam perventum scopuli flagrantis in ora;
Protinus arsuras adversa fronte cupressus
Faucibus iniecit mediis, lateque cavernas
Texit, et undantem flammarum obstruxit hiatum.
Compresso mons igne tonat; claususque laborat
Mulciber: obducti nequeunt [hærere] vapores.
Coniferi micuere apices: crevitque favillis
Ætna novis: stridunt admisso sulfure rami.
Tum, ne deficerent tantis erroribus ignes,
Semper inocciduos insopitosque manere
Iussit, et arcano perfudit robora succo;
Quo Phaethon irrorat equos, quo Luna iuvencos.
Iamque soporiferas nocturna silentia terris

Explicuere vices: laniato pectore, longas
Inchoat illa vias, et sic ingressa profatur:
Non tales gestare tibi, Proserpina, tædas
Sperabam: sed vota mihi communia matrum,
Sed thalami festæque faces, cœloque canendus
Ante oculos Hymenæus erat. Sic Numina fatis
Volvimur, et nullo Lachesis discrimine sævit?
Quam nuper sublimis eram, quantisque procorum
Cingebar studiis? Quæ non mihi pignus ob unum
Cedebat numerosa parens? Tu prima voluptas,
Tu postrema mihi: per te fœcunda videbar.
O decus, o requies, o grata superbia matris!
Qua gessi florente Deam; qua sospite, nusquam
Inferior Iunone fui: nunc squalida, vilis.
Hoc placitum patri. Cur autem ascribimus illum
His lacrymis? Ego te, fateor, crudelis ademi,
Quæ te deserui, solamque instantibus ultro
Hostibus exposui. Baucis secura fruebar
Nimirum thiasis; et læta sonantibus armis,
Iungebam Phrygios, cum tu raperere, leones.
Accipe, quas merui, pœnas. En, ora fatiscunt
Vulneribus; grandesque rubent in pectore sulci.
Immemor, eu, uterus crebro contunditur ictu.
Qua te parte poli, quo te sub cardine quæram?
Quis monstrator erit? quæ me vestigia ducent?
Quis currus? ferus ipse quis est? terræne marisne
Incola? quæ volucrum deprendam signa rotarum?
Ibo, ibo, quocumque pedes, quocumque iubebit
Casus. Sic Venerem quærat deserta Dione.
Efficietne labor? rursus te, nata, licebit
Amplecti? manet ille decor? manet ille genarum
Fulgor? an infelix talem fortasse videbo
Qualis nocte venis; qualem per somnia vidi?
Sic ait, et prima gressus molitur ab Ætna;
Exitiique reos flores, ipsumque rapinæ
Detestata locum, sequitur dispersa viarum
Indicia, et pleno rimatur lumine campos;
Inclinatque faces. Omnis [perit] orbita fletu:
Omnibus admugit. Quacumq; it in [æthere, sulcis.]
Adnatat umbra fretis; extremaque lucis imago
Italiam Libyamque ferit: clarescit Etruscum
Litus, et accenso resplendent æquore Syrtes.
Antra procul Scyllæa petit; canibusque reductis,
Pars stupefacta silet, pars nondum exterrita latrat.

* * *Cætera desiderantur.* * *

Gigantomachia.

Terra parens quondam, cœlestibus invida regnis,
Titanumque simul crebros miserata dolores,
Omnia monstrifero complebat Tartara fœtu,
Invisum genitura nefas: Phlegramque retexit,
Tanta prole tumens, et in æthera protulit hostes.
Fit sonus: erumpunt Erebo, nondumque creati
Iam dextras in bella parant, Superosque lacessunt,
Stridula volventes gemino vestigia lapsu.
Pallescunt subito stellæ, flectitque rubentes
Phœbus equos, docuitque timor revocare meatus.
Oceanum petit Arctos; inoccidüique Triones
Occasum didicere pati. Tum fervida natos
Talibus hortatur genitrix in prælia dictis:
O pubes domitura Deos, quodcumque videtis,
Pugnando dabitur: præstat victoria mundum.
Sentiat ille meas tandem Saturnius iras,
Agnoscat, quid Terra potest. Sic viribus ullis
Vincor? cur Cybele nobis meliora creavit?
Cur nullus Telluris honos? cur semper acerbis
Me damnis urgere solet? quæ forma nocendi
Defuit? Hunc volucrem vivo sub pectore pascit
Infelix Scythica fixus convalle Prometheus.

Hinc Atlantis apex flammantia [p]
Et per canitiem glacies asperi[m]
Quid dicam Tityon, cuius sub vu[l]
Viscera nascuntur gravibus certa
Sed vos, o tandem veniens exercit
Solvite Titanas vinclis: defendite
Sunt freta, sunt montes: nostris me
In Iovis exitium telum non esse re
Ite, precor; miscete polum, rescind
Sidereas. Rapiat fulmen sceptrum
Enceladi iussis mare serviat: alter
Auroræ, pro Sole, regat: te Delphi
Stringat, Porphyrion, Cirrhæaque
His ubi consiliis animos elusit imm
Iam credunt vicisse Deos, mediisqu
Neptunum traxisse fretis. Hic stern
Cogitat, hic Phœbi laceros divellere
Hic sibi promittit Venerem, sparat
Coniugium, castamque cupit violare
Interea Superos prænuntia convo
Qui fluvios, qui stagna colunt: cing
Auxilio Manes: nec te, Proserpina,
Umbrosæ tenuere fores. Rex ille sile
Lethæo vehitur curru, lucemque tim
Insolitam mirantur equi, trepidoqu
Spissas cœruleis tenebras e naribus ef
Ac velut hostilis cum machina ter
Undique concurrunt arcem defendere
Haud secus omnigenis coeuntia Numi
Ad patrias venere domos. Tum Iupit
O nunquam peritura cohors! o debita
Cœlo progenies, nullisque obnoxia fat
Cernitis, ut nostrum Tellus coniuret
Prole nova, dederitque alios interrita
Ergo, quot dederit natos, tot funera m
Reddamus. Longo maneat per sæcula
Tanto pro numero, paribus damnata s
Iam tuba nimborum sonuit: iam sig
His Æther, his Terra dedit: confusaqu
Pro domino Natura timet. Discrimina
Miscet turba potens. Nunc insula dese
Nunc scopuli latuere mari. Quot litor
Nuda! quot antiquas mutarunt flumin
Hic rotat Hæmonium præduris rupibu
Hic iuga connexis manibus Pangæa co
Hunc armat glacialis Athos: hoc Ossa
Tollitur: hic Rhodopen Hebri cum fon
Et socias truncavit aquas; summaque
Rupe, Giganteos humeros irrorat Enip
Subsidit patulis Tellus sine culmine c
In natos divisa suos. Horrendus ubique
It fragor, et pugnæ spatium discrimina
Primus terrificum Mavors non segnis i
Odrysios impellit equos, quibus ille Ge
Sive Getas, turbare solet. Splendentior
Aureus ardescit clypeus, galeamque nit
Arrexere iubæ. Tunc concitus ense Pel
Transigit adverso, femorum qua fine v
Duplex semiferis connectitur ilibus an
Atque uno ternas animas interficit icte
Dum, superinsultans, avidus languenti
Membra terit, multamque rotæ spars
Occurrit pro fratre Mimas, Lemnumqu
Cum lare Volcani, spumantibus eruit
Et prope torsisset, si non Mavortia cus
Ante terebrato cerebrum fodisset abor
Ille viro toto moriens, serpentibus im
Vivit adhuc stridore ferox, et parte rel
Victorem post fata petit. Tritonia vir

ıdens rutila cum Gorgone pectus.
ıta suo, non utitur hasta:
vidisse semel: primumque furentem
ciem saxi Pallanta reformat.
bitis fixus sine vulnere nodis,
sensit durescere visu,
n pæne lapis, Quo vertimur? inquit,
r membra silex? qui torpor inertem
: peste ligat? Vix pauca locutus,
iam totus erat: sævusque Damastor,
os iaculum dum quæreret hostes,
dum misit pro rupe cadaver.
teritum fratris miratus Echion,
rem dum vult tentare nocendo,
:xit, solam quam cernere nulli
ruit sublata audacia pœnas,
n morte Deam. Sed turbidus ira
llis adversa tuentibus atrox,
ecasque manus in Pallada tendit.
e ferit Dea cominus; ac simul angues
uere gelu, corpusque per unum
ferro, partes periere videndo.
medium spiris delapsus in æquor,
repidam conatur rumpere Delon,
peros ut torqueat improbus axes.
ıs: stagnantibus exsilit antris
patre Thetis; desertaque mansit
i, famulis veneranda profundis.
acidæ Cynthi de vertice Nymphæ;
e rudibus Phœbum docuere sagittis
ıre feras, primumque gementi
ere torum, cum lumina cœli
eminis ornaret fœtibus orbem.
na suum conterrita Delos,
rogat: Si te gratissima fudit
tona sinus succurre precanti.
onvulsa feror. * * * * * *
Cætera desiderantur.

K ΤΗΣ ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑΣ

ς βέλος φέρεν, οὐθ᾽ ὅπλον· ἀλλ᾽ ἐκόμιζεν
ιένη γὰρ ἐπ᾽ ὄμμασιν ἄγγελον αὐδήν,
πλεκέας περόνῃ διεκρίνατο χαίτας,
ἴσφιγξε πυκνῷ περιπλέγματι σειράς.
θαλμῶν ἐρατοὺς ὑπεγράψατο κανθούς·
μοιο ῥαφὰς χαλάσασα χιτῶνος,
ὃ κρύπτεν ὑφ᾽ εἵμασιν ἄνθεα μαζῶν,
ἄγρην ὡπλισμένη· εἶχε γὰρ αὐτὴ
ν, δόρυ μαζὸν, ὀφρῦν βέλος, ἀσπίδα
ος,
θέλγητρον ἐν ἄλγεσιν· εἰ δέ τις αὐτῇ
δέδμητο.

Epistolae

io ad Hadrianum Præf. Prætorio.

tuæ producitur impetus iræ?
ıis lacrymis? subitisne favorem
is? Quo mens ignara nocendi,
ıere pii? Tantumne licebit
um strepitus valuere maligni?
atus, me lubrica duxerit ætas;
ulerit; me devius egerit ardor:
d decuit paribus concurrere telis.
Humanæ Superos nunquam tetigere querelæ;
Nec vaga securum penetrant convicia cœlum.
Excessit iam pœna modum. Concede iacenti.
En, adsum; et veniam, confessus crimina, posco.
Manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles:
Ultrices Furias matris placavit Orestes:
Reddidit Alcides Priamo, quas ceperat, arces:
Pellæum iuvenem regum flexere ruinæ:
Darium famulis manibus doluisse peremtum
Fertur, et ingenti solatus fata sepulcro:
Tradita captivo spatiosior India Poro.
Conditor hic patriæ: sic hostibus ille pepercit.
Hunc virtus tua digna sequi. Quemcumque Deorum
Læsimus, insultet iugulo, pascatque furorem.
Gratia defluxit: sequitur feralis egestas.
Desolata domus: caris spoliamur amicis.
Hunc tormenta necant: hic undique truditur exul.
Quid superest damnis? quæ sæva pericula restant?
Prætereunt subiecta feræ; mortisque facultas
Emollit rabiem prædæ: torvique leones,
Quæ stravisse calent, eadem prostrata relinquunt.
Nec nisi bellantis gaudent cervice iuvenci
Nobiliore fames. Secuit nascentia fata
Livor, et ingesto turbavit gaudia luctu.
Iam iam suppliciis fessos, humilesque, serenus
Respice. Quid tanta dignaris mole clientem?
In brevibus nunquam sese probat Æolus undis:
Nec capit angustus Boreæ certamina collis.
Alpes ille quatit, Rhodopeia culmina lassat.
Incubuit nunquam cœlestis flamma salictis,
Nec parvi frutices iram meruere Tonantis.
Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.
Hoc pro supplicibus ramis, pro fronde Minervæ,
Hoc carmen pro thure damus. Miserere tuorum.
Me, precor, heu! me redde mihi! gravibusque medere
Vulneribus; vitamque iube famamque reverti.
Quæ per te cecidit, per te fortuna resurgat.
Sanus Achillea remeavit Telephus hasta,
Cuius pertulerat vires; et sensit in uno
Letalem placidamque manum. Medicina per hostem
Contigit; et pepulit, quos fecerat ipse dolores.
Quod si nec precibus, fletu nec frangeris ullo,
Eripe calcatis non prospera cingula Musis;
Eripe militiam: comitem me pelle sodali.
Scilicet insignes de paupere vate triumphos!
Scilicet egregiis ornabere victor opimis!
Irruat in miseros cognata potentia cives!
Audiat hæc commune solum, longeque carinis
Nota Pharos, flentemque attollens gurgite vultum,
Nostra gemat Nilus numerosis funera ripis.

II. *Ad Serenam.*

Orphea cum primæ sociarent lumina tædæ,
Ruraque compleret Thracia festus Hymen;
Certavere feræ, picturatæque volucres,
Dona suo vati quæ potiora darent.
Quippe antri memores, cautes ubi sæpe sonoræ
Præbuerant dulci mira theatra lyræ.
Caucaseo crystalla ferunt de vertice lynces,
Gryphes Hyperborei pondera fulva soli.
Furatæ Veneris prato per inane columbæ
Florea connexis serta tulere rosis:
Fractaque nobilium ramis electra sororum
Cycnus oloriferi vexit ab amne Padi:
Et Nilo Pygmæa grues post bella remenso
Ore legunt Rubri germina cara maris:
Venit et extremo Phœnix longævus ab Euro,
Apportans unco cinnama rara pede.
Nulla avium pecudumque fuit, quæ ferre negaret
Vectigal meritæ connubiale lyræ.

Tunc opibus, totoque Heliconis sedula regno
  Ornabat propriam Calliopea nurum.
Ipsam præterea dominam stellantis Olympi
  Ad nati thalamos ausa rogare parens.
Nec sprevit Regina Deum, vel matris honore,
  Vel iusto vatis ducta favore pii.
Qui sibi carminibus toties lustraverat aras,
  Iunonis blanda numina voce canens,
Præliaque altisoni referens Phlegræa mariti,
  Titanum fractas Enceladique minas.
Ilicet adventu noctem dignata iugalem,
  Addidit augendis munera sacra toris;
Munera mortales non admittentia cultus;
  Munera, quæ solos fas habuisse Deos.
Sed, quod Threicio Iuno placabilis Orphei,
  Hoc poteris votis esse, Serena, meis.
Illius expectent famulantia sidera nutum;
  Sub pedibus regitur terra fretumque tuis.
Non ego, cum peterem, sollemni more procorum,
  Promisi gregibus pascua plena meis;
Nec quod mille mihi lateant sub palmite colles,
  Fluctuet et glauca pinguis oliva coma;
Nec quod nostra Ceres numerosa falce laboret,
  Auratæque ferant culmina celsa trabes.
Suffecit, mandasse Deam: tua litera nobis
  Et pecus, et segetes, et domus ampla fuit.
Inflexit soceros, et maiestate petendi
  Texit pauperiem nominis umbra tui.
Quid non perficeret scribentis voce Serenæ
  Vel Genius regni, vel pietatis amor?
Atque utinam sub luce tui contingeret oris,
  Coniugis et castris, et solio generi,
Optatum celebrare diem! me iungeret auspex
  Purpura; me sancto cingeret aula choro!
Et, mihi quam scriptis desponderat ante, puellam
  Coniugiis eadem pronuba dextra daret!
Nunc medium quoniam votis maioribus æquor
  Invidet, et Libyæ dissidet ora plagæ;
Saltem absens, regina, fave, reditusque secundos
  Annue sidereo læta supercilio.
Terrarum tu pande vias; tu mitibus Euris
  Æquora pacari prosperiora iube;
Ut tibi Pierides, doctumque fluens Aganippe,
  Debita servato vota cliente canant.

III. *Ad Olybrium.*

Quid rear, afflatus quod non mihi dirigis ullos,
  Nec redit alterno pollice ducta salus?
Scribendine labor? sed quæ tam prona facultas,
  Carmina seu fundis, seu Cicerone tonas?
Cedere divitiis animi fortuna fatetur;
  Et tantas oris copia vincit opes.
An rarus, qui scripta ferat? quin tempore nullo
  Cessant Flaminiæ pulverulenta viæ.
Cum fluat ingenium, cum sit qui dicta reportet;
  Quæ, nisi contemnor, causa relicta tibi?
Despicis ergo tuum, si fas est credere, vatem;
  Perfidus et spatio debilitatur amor?
Excidimusne tibi? lucem iam condet Hydaspes,
  Et Tartessiaco, Sol, oriere vado:
Candescet Geticis Meroe conversa pruinis,
  Claraque se vetito proluet Ursa mari.
Et, si iam nostros fastidit Olybrius ignes,
  Constat Oresteam nil valuisse fidem.
Quin, age, rumpe moras, remoraturusque sodalem
  Absens eloquio fertiliore doce.
Crebraque fœcundos festinet litera cursus,
  Labris atque animis insinuanda meis.
Dignatus tenui Cæsar scripsisse Maroni:
  Nec tibi dedecori sit mea Musa. Vale.

IV. *Ad Probinum, ut sc*

Quem, precor, inter nos habitura sil
  Quando dabit caras litera grata v
Me timidum, vel te potius dixisse n
  Convenit? alterius crimen utrumq
Transfluxere dies, et dum scripsisse p
  Pœnitet, æternas itur in usque mo
Sed quid agam? cœpisse vetat reveren
  Hinc amor hortatur scribere: vinc
Fors iuvat audentes, prisci sententia v
  Hac duce, non dubitem, te reticente
Audax ut, si quid vates peccasse videl
  Arguar, ingrati non subiturus onus.
Romanos bibimus primum, te consule,
  Et Latiæ cessit Graia Thalia togæ:
Incipiensque tuis a fastibus omina cepi:
  Fataque debebo posteriora tibi.
Ergo, lacessitus, tandem rescribe roga
  Et patria florens sorte, Probine, vale.

V. *Ad Gennadium ex Procons*

Italiæ commune decus, Rubiconis amœ
  Incola, Romani fama secunda fori;
Graiorum populis, et nostro cognite Ni
  Utraque gens fasces horret amatque t
Carmina ieiunas poscis solantia fauces?
  Testor amicitiam, nulla fuisse domi.
Nam mihi mox nidum, pinnis confisa,
  Et, lare contemto, non reditura vola

Eidyllia

I. *Phœnix.*

Oceani summo circumfluus æquore luc
Trans Indos Eurumque viret, qui prim
Sollicitatur equis; vicinaque verbera s
Humida roranti resonant cum limina c
Unde rubet ventura dies, longeque coru
Nox afflata rotis refugo pallescit amictu
Hæc fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit; Solisque plaga defensus in
Possidet intactas ægris animantibus or
Sæva nec humani patitur contagia mun
Par volucer Superis; stellas qui vividus
Durando, membrisque terit redeuntibu
Non epulis saturare famem, non fontib
Assuetus prohibere sitim: sed purior ill
Solis fervor alit; ventosaque pabula lib
Tethyos, innocui carpens alimenta vap
Arcanum radiant oculi iubar: igneus or
Cingit honos: rutilo cognatum vertice s
Attollit cristatus apex, tenebrasque ser
Luce secat: Tyrio pinguntur crura vene
Antevolant Zephyros pinnæ, quas cœru
Flore color, sparsoque super ditescit in
Hic neque concepto fœtu, nec semine su
Sed pater est prolesque sibi; nulloque cr
Emeritos artus fœcunda morte reformat,
Et petit alternam totidem per funera vit
Namque ubi mille vias longinqua retors
Tot ruerint hiemes, toties ver cursibus
Quas tulit auctumnus, dederit cultoribu
Tum multis gravior tandem subiungit
Lustrorum numero victus: ceu lassa pro
Ardua Caucasio nutat de culmine pinus,
Seram ponderibus pronis tractura ruinam
Pars cadit assiduo flatu: pars imbre per
Rumpitur: arripuit partem vitiosa velu
Iam breve decrescit lumen, languetque s
Segnis stella gelu: qualis cum forte tene

io vanescit Cynthia cornu.
os alæ transcurrere nimbos
ur humo. Tunc conscius ævi
isque parans exordia formæ,
le collibus eligit herbas;
ens pretiosa fronde Sabæum,
mque sibi, partumque futurum.
ndo Solem clangore salutat
que preces, ac supplice cantu
s vires incendia poscit.
luctis vidit cum Phœbus habenis,
tisque pium solatur alumnum:
re rogo, falsisque sepulcris
a vices! qui sæpe renasci
que soles pubescere leto;
am rursus, corpusque coactum
melior procede figura.
ere flavis e crinibus unum
e iacit, missoque volentem
rit. Iam sponte crematur,
etque mori festinus in ortum.
telis cœlestibus agger,
nem. Nitidos stupefacta iuvencos
grosque polus non concitat axes.
o, curis Natura laborat,
dat avem; flammasque fideles
rum decus immortale remittant.
sa vigor per membra volutus
s recidivus sanguis inundat.
nullo cogente, moveri
aque rudem vestire favillam.
or, natus nunc prosilit idem,
us. Geminæ confinia vitæ
liscrimine separat ignis.
um Manes sacrare paternos,
obum Phariæ telluris ad oras
lox alienum tendit in orbem,
eo clausum velamine funus.
tantur aves, stipantque volantem
isa cohors: exercitus ingens
ale convexa meatu.
tantis e millibus, obvius audet
is iter fragrantis adorant.
iter, non armiger ipse Tonantis,
ommune facit reverentia fœdus.
cas flavo de Tigride turmas
s agit: gemmis et divite cultu
is apicem regalibus ornat.
num; perfusam murice vestem
r acu: tumidusque regendo,
as acies ditione superbit.
yptum placidis notissima sacris
lit: centumque accline columnis
lum Thebæo monte revulsis.
ent, patriam de more reponit
tumque Dei veneratus herilem,
mmendat onus: iam destinat aris
asque sui. Myrrhata relucent
spirant altaria fumo:
roductus adusque paludes,
etrat nares, completque salubri
os; et nectare dulcior aura
Nili septena vaporat.
esque tui! quo solvimur omnes,
itat vires: præbetur origo
oritur, te non pereunte, senectus.
nque fuit: te sæcula teste
ntur. Nosti, quo tempore pontus
scopulis stagnantibus undas;
Quis Phaethonteis erroribus arserit annus:
Et clades te nulla rapit; solusque superstes,
Edomita tellure, manes: non stamina Parcæ
In te dura legunt; non ius habuere nocendi.

II. *Hystrix.*

Audieram, memorande, tuas, Stymphale, volucres
Spicula vulnifico quondam sparsisse volatu.
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Visa diu. Datur ecce fides, et cognitus hystrix
Herculeas affirmat aves. Os longius illi
Assimulat porcum; mentitæ cornua setæ
Summa fronte rigent; oculis rubet igneus ardor:
Parva sub hirsuto catuli vestigia dorso.
Hanc tamen exiguam miro natura tueri
Præsidio dignata feram. Stat corpore toto
Sylva minax; iaculisque rigens in prælia crescit
Picturata seges, quorum cute fixa tenaci
[Altera subtraxit,] alternantesque colorum
Tincta vices, spatiis internigrantibus, exit
In solidæ speciem pinnæ, tenuataque furtim
Lævis in extremum sese producit acumen:
Sed non hæc acies, ritu sylvestris echini,
Fixa manet: crebris propugnat iactibus ultro,
Et longe sua membra regit; tortumque per auras
Evolat excusso nativum missile tergo.
Interdum fugiens, Parthorum more, sequentem
Vulnerat: interdum, positis velut ordine castris,
Terrificum densa [mucronem] verberat unda,
Et consanguineis hastilibus asperat armos.
Militat omne feræ corpus, vibrataque rauco
Terga fragore sonant: stimulis accensa tubarum
Agmina collatis credas confligere signis.
Tantus in angusto strepitus furit. Additur armis
Calliditas, parcusque sui tumor, iraque nunquam
Prodiga telorum, caute contenta minari,
Nec nisi servandæ iactus impendere vitæ.
Error abest; certum sollertia destinat ictum,
Nil spatio fallente modum: servatque tenorem
Mota cutis, doctique regit conamina nisus.
Quid labor humanus tantum ratione sagaci
Proficit? eripiunt trucibus Gortynia capris
Cornua; subiectis eadem lentescere cogunt
Ignibus: intendunt taurino viscere nervos:
Instruitur pinnis, ferroque armatur arundo.
Ecce brevis propriis munitur bellua telis;
Externam nec quærit opem: fert omnia secum:
Se pharetra, sese iaculo, sese utitur arcu.
Unum animal cunctas bellorum possidet artes.
Quod si omnis nostræ paulatim industria vitæ
Fluxit ab exemplis, quidquid procul appetit hostem,
Hinc reor inventum: morem hinc traxisse Cydonas
Bellandi, Parthosque retro didicisse ferire,
Prima sagittiferæ pecudis documenta secutos.

III. *Torpedo.*

Quis non indomitam diræ Torpedinis artem
Audiit, et merito signatas nomine vires?
Illa quidem mollis, segnique obnixa natatu
Reptat, et attritis vix languida serpit arenis.
Sed latus armavit gelido natura veneno:
Et frigus, quo cuncta rigent animata, medullis
Miscuit, et proprias hiemes per viscera duxit.
Naturam iuvat ipsa dolis; et, conscia sortis,
Utitur ingenio; longeque extenta per algas,
Hac confisa, iacet: successu læta resurgit,
Et vivos impune ferox depascitur artus.
Si quando vestita cibis incautior æra
Hauserit, et curvis frenari senserit hamis;
Non furit, aut vano conatur vellere morsu:
Sed propius nigræ iungit se callida setæ,

Et meminit captiva sui, longeque per undas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per setam vis alta meat; fluctusque relinquit
Absentem tentura virum. Metuendus ab imis
Emicat horror aquis, et, pendula fila secutus,
Transit arundineos arcano frigore nodos,
Victricemque ligat concreto sanguine dextram.
Damnosum piscator onus, prædamque rebellem
Iactat, et amissa redit exarmatus avena.

IV. *Nilus.*

Felix, qui Pharias proscindit vomere terras.
Nubila non sperat tenebris condentia cœlum;
Nec graviter flantes pluviali frigore Coros
Invocat, aut arcum variata luce rubentem.
Ægyptus sine nube ferax, imbresque serenos
Sola tenet, secura poli, non indiga venti:
Gaudet aquis, quas ipsa vehit. Niloque redundant;
Qui, rapido tractu mediis elapsus ab Austris,
Flammigeræ patiens Zonæ, Cancrique calentis,
Fluctibus ignotis nostrum proc
Secreto de fonte cad i sen
Quærendus ratione l
Hoc vidisse caput. Fe
Flumina profundens
Inde, vago lapsu Liby
Æthiopum per mille rui
Et loca continuo solis d
Irrorat, populisque s
Per Meroen, Blemy
Hunc bibit infreni
Girræus, qui vasta
Qui ramos ebeni, q
Et gens compositis
Nec vero similes ca
Aut tempus, meruit. ie
Nec circumfuso scopu exult more:
Nam, cum tristis hiems alias produxerit undas,
Tunc Nilum retinent ripæ: cum languida cessant
Flumina, tunc Nilus mutato iure tumescit.
Quippe quod ex omni fluvio spoliaverit æstas,
Hoc Nilo Natura refert, totumque per orbem
Collectæ partes unum revocantur in amnem.
Cumque die Titana Canis flagrantior armat,
Et rapit humores madidos, venasque calore
Compescit, radiisque potentibus æstuat axis;
Nilo bruma vehit contraria tempora mundo.
Defectis solitum referens cultoribus æquor,
Effluit Ægeo stagnantior, acrior alto
Ionio, seseque patentibus explicat arvis.
Fluctuat omnis ager: remis sonuere novales.
Sæpius, æstivo iaceat cum forte sopore,
Cernit cum stabulis armenta natantia pastor.
* * * * * * * * * * * * * * * *

V. *Magnes.*

Quisquis sollicita mundum ratione secutus
Semina rimatur rerum, quo Luna laborat
Defectu, quæ causa iubet pallescere solem;
Unde rubescentes ferali crine cometæ;
Unde fluant venti, trepidæ quis viscera terræ
Concutiat motus, quis fulgura ducat hiatus,
Unde tonent nubes; quo lumine floreat arcus:
Hoc mihi quærenti si quid deprendere veri
Mens valet, expediam. Lapis est cognomine Magnes,
Decolor, obscurus, vilis: non ille repexam
Cæsariem regum, nec candida virginis ornat
Colla, nec insigni splendet per cingula morsu:
Sed, nova si nigri videas miracula saxi,
Tum pulchros superet cultus, et quidquid Eois
Indi litoribus rubra scrutantur in alga.
Nam ferro meruit vitam, ferrique ri
Vescitur: hoc dulces epulas, hoc pab
Hinc proprias renovat vires: infusa
Aspera secretum servant alimenta vi
Hoc absente, perit: tristi morientia
Membra fame; venasque sitis consum
Mavors, sanguinea qui cuspide verb
Et Venus, humanas quæ laxat in otia
Aurati delubra tenent communia tem
Effigies non una Deis: sed ferrea Marti
Forma nitet; Venerem magnetica gem
Illis connubium celebrat de more sacer
Ducit flamma choros: festa frondentia
Limina cinguntur, roseisque cubilia su
Floribus; et thalamum dotalis purpura
Hic mirum consurgit opus. Cytherea m
Sponte rapit, cœlique toros imitata pri
Pectora lascivo flatu Mavortia nectit,
Et tantum suspendit onus, galeæque lac
Implicat, et vivis totum complexibus a
Ille, lacessitus longo spiraminis actu,
Arcanis trahitur gemma de coniuge nod
Pronuba fit Natura Deis, ferrumque ma
Aura tenax: subitis sociantur Numina f
Quis calor infudit geminis alterna metal
Fœdera? quæ duras iungit concordia me
Flagrat anhela silex, et amicam saucia se
Materiem: placidosque chalybs cognosci
Sic Venus horrificum belli compescere m
Et vultu mollire solet, cum sanguine pr
Æstuat, et strictis mucronibus asperat i
Sola feris occurrit equis, solvitque tum
Pectoris, et blando præcordia temperat
Pax animo tranquilla datur; pugnasque
Deserit, et rutilas declinat in oscula cri
Quæ tibi, sæve puer, non est permissa po
Tu magnum superas fulmen; cœloque re
Fluctibus in mediis cogis mugire Tonan
Iam gelidas rupes, vivoque carentia sens
Membra feris: iam saxa tuis obnoxia tel
Et lapides suus ardor agit; ferrumque te
Illecebris: rigido regnant in marmore fla

VI. *Aponus.*

Fons, Antenoreæ vitam qui porrigis urbi,
Fataque vicinis noxia pellis aquis,
Cum tua vel mutis tribuant miracula vo
Cum tibi plebeius carmina dictet hon
Et sit nulla manus, cuius non pollice du
Testentur memores prospera vota not
Nonne reus Musis pariter Nymphisque te
Si tacitus soli prætereare mihi?
Indictum neque enim fas est a vate relinq
Hunc, qui tot populis provocat ora, l
Alto colle minor, planis erectior arvis,
Conspicuo clivus molliter orbe tumet.
Ardentis fœcundus aquæ, quacumque c
Perforat, offenso truditur igne, latex.
Spirat putre solum; conclusaque subter
Pumice, rimosas perforat unda vias.
Humida flammarum regio Vulcania ter
Ubera sulfureæ fervida regna plagæ.
Quis sterilem non credat humum? fom
Pascua: luxuriat gramine cocta silex.
Et cum sic rigidæ cautes fervore liquesc
Contemtis audax ignibus herba viret.
Præterea grandes, effosso marmore, sol
Saucia longinquo limite saxa secant.
Herculei (sic fama refert) monstrator
Semita; vel casus vomeris egit opus.

te flagrantis imago,
so panditur ore lacus,
o: sed maior in altum
e rupis inane subit,
actuque immitis et haustu,
lucidus usque vadis.
sibi, ne tota lateret;
los, quo vetat ire calor.
venti cum spargitur aer,
feræ terga serenat aquæ;
di vallem mirabere fundi:
stæ, regia dona, micant:
enebris obscurus arenæ
um flumen hiatus agit.
tebræ, quas gurges opacus
usos ducit in antra sinus.
ta patent, qui flexus in arcum,
ti margine summa ligat.
ringit scena vapores,
rtice terra natat;
eri nunquam cessura virorum,
dum fida ruina pedem.
s: sic leves circuit oras
nis perpetuusque riget.
n plenas æquantia ripas;
e timent exiluisse modum.
rius devexa rupe volutus,
i dorsa recurva petit.
nativo [spina] meatu:
bi labitur inde vias,
u; madidisque infecta favillis,
um fistula cana salem.
git opes, artemque secutus,
nus, mobile torquet iter:
pontes subterneat æstu,
o temperat igne tholos.
auci cum murmure saxi,
pellitur amne vapor.
tunt fessi sudore lacunas,
ugæ blanda dedere moræ.
rgitor nobilis undæ!
, gloria magna soli!
n requies, commune medentum
sens numen, inemta salus.
a ruunt incendia ripis,
gethon devius orbe calet;
gelidus seu decidit amnis,
uit, quod manifestat odor;
s undarum lance rependens,
us mons elementa vocat,
ta sibi; sed legibus æquis
possit utrumque pati;
usæ, quocumque emitteris ortu,
io currere, certa fides.
is ascribere talibus audet?
tores hæc statuisse Deos?
qui sæcula dividit astris,
i te quoque sacra dedit;
ri miseratus corporis usum,
s fundere iussit aquas:
s exoratura severas,
s emicuere iugis.
qui te meruere, coloni
Aponon iuris habere sui!
lues, corrupta nec Austri
evo Sirius igne nocet.
hesis letali stamine damnet,
rosperiora petunt.
lus membris exuberat humor,

Languida vel nimio viscera felle virent,
Non venas reserant, nec vulnere vulnera sanant,
Pocula nec tristi gramine mixta bibunt:
Amissum lymphis reparant impune vigorem:
Pacaturque ægro luxuriante dolor.

VII. *De piis Fratribus, et eorum statuis, quæ sunt apud Catinam.*

Aspice sudantes venerando pondere fratres,
Divino meritos semper honore coli:
Iusta quibus rapidæ cessit reverentia flammæ,
Et mirata vagas repulit Ætna faces.
Complexi manibus fultos cervice parentes,
Attollunt vultus, accelerantque gradus.
Grandævi gemina sublimes prole feruntur,
Et cara natos implicuere mora.
Nonne vides, ut sæva senex incendia monstret?
Ut trepido genitrix invocet ore Deos?
Erexit formido comam; perque omne metallum
Fusus in attonito palluit ære tremor.
In iuvenum membris animosus cernitur horror,
Atque oneri metuens, impavidusque sui.
Reiectæ vento chlamydes: dextram exerit ille,
Contentus læva sustinuisse patrem.
Ast illi duplices in nodum colligit ulnas,
Cautior in sexu debiliore, labor.
Hoc quoque præteriens oculis ne forte relinquas,
Artificis tacitæ quod meruere manus.
Nam, consanguineos eadem cum forma figuret,
Hic propior matri fit tamen, ille patri.
Dissimiles annos sollertia temperat artis.
Alter in alterius redditur ore parens.
Et nova germanis paribus discrimina præbens,
Divisit vultus cum pietate faber.
O bene Naturæ memores, documenta supernæ
Iustitiæ, iuvenum numina, vota senum!
Qui, spretis opibus, medios properastis in ignes,
Nil præter sanctam tollere canitiem.
Haud equidem immerito, tanta virtute repressas,
Enceladi fauces obriguisse reor.
Ipse redundantem frenavit Mulciber Ætnam,
Læderet exempli ne monimenta pii.
Senserunt elementa fidem: pater affuit æther,
Terraque maternum sedula iuvit onus.
Quod si notus amor provexit in astra Lacones,
Æneam Phrygio raptus ab igne pater:
Si vetus Argolicos illustrat gloria fratres,
Qui sua materno colla dedere iugo;
Cur non Amphinomo, cur non tibi, fortis Anapi,
Æternum Siculus templa dicavit honos?
Plura licet summæ dederit Trinacria laudi,
Noverit hoc maius se genuisse nihil.
Nec doleat damnis, quæ devius intulit ardor:
Nec gemat exustas igne furente domos:
Non potuit pietas, flamma cessante, probari.
Emtum est ingenti clade perenne decus.

Epigrammata

I. *De Mulabus Gallicis.*

Aspice morigeras Rhodani torrentis alumnas,
Imperio nexas, imperioque vagas,
Dissona quam varios flectant ad murmura cursus,
Et certas adeant, voce regente, vias.
Quamvis quæque sibi longis discurrat habenis,
Et pateant duro libera colla iugo;
Ceu constricta, tamen servit, patiensque laborum,
Barbaricos docili concipit aure sonos.
Absentis longinqua valent præcepta magistri;
Frænorumque vicem lingua virilis agit.

Hæc procul angustat sparsas, spargitque coactas,
Hæc sistit rapidas, hæc properare facit.
Læva iubet? lævo deducunt limite gressum.
Mutavit strepitum? dexteriora petunt.
Nec vinclis famulæ, nec libertate feroces,
Exutæ laqueis, sub ditione tamen.
Consensuque pares sed fulvis pellibus hirtæ,
Esseda concordes multisonora trahunt.
Miraris, si voce feras pacaverit Orpheus,
Cum pronas pecudes Gallica verba regant?

II. *De sene Veronensi, qui suburbium nunquam egressus est.*

Felix, qui patriis ævum transegit in agris,
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem;
Qui baculo nitens, in qua reptavit arena,
Unius numerat sæcula longa casæ.
Illum non vario traxit Fortuna tumultu;
Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
Non freta mercator tremuit, non classica miles:
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinæ nescius urbis,
Adspectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis, non consule, computat annum:
Autumnum pomis, ver sibi flore, notat.
Idem condit ager soles, idemque reducit:
Metiturque suo rusticus orbe diem:
Ingentem meminit parvo qui germine quercum,
Æquævumque videt consenuisse nemus:
Proxima cui nigris Verona remotior Indis,
Benacumque putat litora Rubra lacum.
Sed tamen indomitæ vires, firmisque lacertis
Ætas robustum tertia cernit avum.
Erret, et extremos alter scrutetur Hiberos,
Plus habet hic vitæ, plus habet ille viæ.

III. *De Apro et Leone.*

Torvus aper, fulvusque leo coiere superbis
Viribus; hic seta sævior, ille iuba.
Hunc Mars, hunc Cybele laudat: dominatur uterque
Montibus. Herculeus sudor uterque fuit.

IV. *Descriptio Armenti. Fragmentum.*

Non tales quondam species tulit armentorum
Tellus tergemino subdita Geryoni:
Non tales, Clitumne, lavas in gurgite tauros,
Tarpeio referunt quos pia vota Iovi:
Non talis Tyrias sparsisse iuvencus arenas
Dicitur, optatum quando revexit onus:
Non Cretæus ager, nec amati conscia tauri
Gnosos, nec similes paverit Ida feras.
Ipse et dispariles monstro commissus in artus,
Qui crimen matris prodidit ore novo,
Cres puer haud talem potuisset reddere formam,
Præstarent totum si fera membra patrem.

V. *Concha Serenæ.*

Transferat huc liquidos fontes Heliconia Nais,
Et patulo conchæ divitis orbe fluat.
Namque latex, doctæ qui laverit ora Serenæ,
Ultra Pegaseas numen habebit aquas.

VI. *De Crystallo, cui Aqua inerat.*

Possedit glacies naturæ signa prioris:
Et fit parte lapis, frigora parte negat.
Solers lusit hiems; imperfectoque rigore
Nobilior, vivis gemma tumescit aquis.

VII. *Aliter.*

Nymphæ, quæ tegitis cognato carcere Nymphas,
Et quæ nunc estis, quæque fuistis aquæ,
Quod vos ingenium iunxit? qua frigoris arte
Torpuit, et maduit, prodigiosa silex?
Quis tepor inclusus securas vindicat undas?
Interior glacies quo liquefacta Noto?
Gemma quibus claustris arcano mobi
Vel concreta fuit, vel resoluta gelu

VIII. *Aliter.*

Solibus indomitum glacies Alpina rig
Sumebat, nimio iam pretiosa gelu:
Nec potuit toto mentiri corpore gemm
Sed medio mansit proditor orbe lat
Auctus honos; liquidi crescunt miracu
Et conservatæ plus meruistis, aquæ.

IX. *Aliter.*

Aspice porrectam splendenti fragmine
Qua trahitur limes lucidiore gelu.
Hic nullum Boream, nec brumam sentit
Humor; sed varias itque reditque vias
Non illum constrixit hyems, non Sirius
Ætatis spatium non tenuabit edax.

X. *Aliter.*

Clauditur immunis convexo tegmine riv
Duratisque vagus fons operitur aquis.
Nonne vides, propriis ut spumet gemma l
Et refluos ducant pocula viva sinus?
Udaque pingatur radiis obstantibus Iris,
Secretas hiemes sollicitante die?
Mira silex, mirusque latex, qui flumina v
[Nec lapis est merito, quod fluit, et lap

XI. *Aliter.*

Dum crystalla puer contingere lubrica ga
Et gelidum tenero pollice versat onus;
Vidit perspicuo deprensas marmore Nym
Dura quibus solis parcere novit hyems:
Et siccum relegens labris sitientibus orbe
Irrita quæsitis oscula figit aquis.

XII. *Aliter.*

Marmoreum ne sperne globum. Spectacul
Regia; nec Rubro vilior iste mari.
Informis glacies, saxum rude, nulla figura
Gratia: sed raras inter habetur opes.

XIII. Ετι περι αυτου

Χιονέη κρύσταλλος, ὑπ' ἀνέρος ἀσκηθεῖσ
Δεῖξεν ἀκηρασίοιο πανταίολον εἰκόνα κόσ
Οὐρανὸν ἀγκὰς ἔχοντα βαρύκτυπον ἔνδο

XIV. Ετι περι αυτου

Εἴπ' ἄγε μοι, κρύσταλλε, λίθῳ πεπυκασμ
Τίς πῆξεν; Βορέης· ἢ τίς ἔλυσε; Νότος.

XV. Προς Φοιβον.

Ἵλαθί μοι, φίλε Φοῖβε, σὺ γὰρ, θοὰ τόξα
Ἐβλήθης ἐπ' Ἔρωτος ὑπ' ὠκυπόροισιν

XVI. Εις Μιμαδα γηρασασαν

Μαχλὰς εὐκροτάλοισιν ἀνευάζουσα χορ
Δίζυγα παλλομένοισι τινάγμασι χαλκ
Τῆς μὲν ὑποκλέπτων πολιὴν τρίχα γείτον
Ἠλεμάτοις ἀκτῖσι χαράσσεται ὄμματος
Ψευδομένων δ' ἐρύθημα καθέγραφεν ἀχρ
Ἀγλαΐη στέψασα νόθη κεκαλυμμένα μῆλα

XVII. Εις Δουλον τυπτηθεντα παρ

Ἕδρην χαλκεόπεζαν ἐπὶ προθύροις Ἑλ
Ἑστήκει θεράπων τις ὑπὲρ νώτοιο μ
Οὐδ' ἔθελε μογέοντι πορεῖν ἐπιβάθρον
Τοὔνεκά μιν θώρηξεν ἰὸν πολύμητις

XVIII. *In Sphæram Archimedis.*

Iupiter in parvo cum cerneret æthera vitro,
Risit, et ad Superos talia dicta dedit:
Huccine mortalis progressa potentia curæ?
Iam meus in fragili luditur orbe labor?

fidem, legesque Deorum,
ranstulit arte senex.
latur spiritus astris;
otibus urget opus.
mentitus Signifer annum;
Cynthia mense redit.
s audax industria mundum,
a sidera mente regit.
tonitru Salmonea miror?
rva reperta manus.
olycaste et Perdicca.
r flammarum numine cogat?
mater amare timet.
erum tenet anxia nutrix,
fovet ipsa parens.
ndem depone, Cupido.
rem; forsan et ipsa dolet.
regii missa Honorio Augusto
a Serena.
inceps venerande, sororis
bus texuit ipsa suis.
e, gemmis dum fræna renident,
inge frementis equi;
aluerunt gramina campis,
u nive lavit Halys,
rsu vexare smaragdos,
erga rubere toro.
i conscius erigit armos,
colla superba iugis!
ui pietate Serenæ,
n fratribus ornat equos.
idem missa Arcadio Augusto.
et mira textilis arte,
gia terga liget;
ri, pignusque propinqui
io misit ab orbe soror.
lox optaret Arion:
let cingere Castor equum.
Chlamyde et Frænis.
etuendum gentibus orbem
ns fabricabat Achilli:
upplex ardentis adibat
am factura comantem:
inctus, et mitia pacis
elloquibus ille peracto
er fulgeret Achivos.
ostro texebat et auro;
m Xanthum Baliumq; decerent,
rabat sedula gemmis.
ceps altissime, certant
lichon Mavortia confert
trages, Rhenique triumphos.
lum servare Serena,
t velamina telas.
, *Phaleris, et Cingulo Equi*
, a Serena missis.
cui fræna mereri
uit servire lupatis!
ento iuba lusit Hiberos,
elida sub valle natantem
seu læta solebas
stringere pascua cursu:
; et, crine superbus
is perfunde smaragdos.
mmata monilia collo.
purpura vestiat armos,
get, variata colorum
nibus sudata Serenæ,
us. Sic quippe laborat

Maternis studiis, nec dedignatur equestres
Moliri phaleras, genero latura decorem.

XXIV. *Deprecatio ad Alethium Quæstorem.*

Sic non Æthiopum campos æstate peterrem,
Nec Scythico brumam sub Iove nudus agam;
Sic non imbriferam noctem ducentibus Hædis
Ionio credam turgida vela mari;
Sic non Tartareo Furiarum verbere pulsus
Irati lædam carmina grammatici:
Nulla meos traxit petulans audacia sensus;
Liberior iusto nec mihi lingua fuit.
Versiculos, fateor, non cauta voce notavi,
Heu miser, ignorans quam grave crimen erat!
Orpheos alii libros impune lacessunt:
Nec tua securum te, Maro, fama vehit.
Ipse parens vatum, princeps Heliconis, Homerus,
Iudicis excepit tela severa notæ.
Sed non Virgilius, sed non accusat Homerus:
Neuter enim quæstor, pauper uterque fuit.
En, moveo plausus, en pallidus omnia laudo:
Et clarum repeto terque quaterque *Sophos!*
Ignoscat placidus tandem, flatusque remittat:
Et toto reticet quidlibet ore: placet.

XXV. *In Curetium.*

Fallaces vitreo stellas componere mundo,
Et vaga Saturni sidera sæpe queri,
Venturumque Iovem paucis promittere nummis,
Cureti genitor noverat Uranius.
In prolem dilata ruunt periuria patris,
Et pœnam merito filius ore luit:
Nam spurcos avidæ lambit meretricis hiatus,
Consumens luxu flagitiisque domum.
Et, quas fallacis collegit lingua parentis,
Has [eadem] nati lingua refundit opes.

XXVI. *In eundem.*

Si tua, Cureti, penitus cognoscere quæris
Sidera, patre tuo certius ipse loquar.
Quod furis, adversi dedit inclementia Martis:
Quod procul a Musis, debilis Arcas erat:
Quod turpem pateris iam cano podice morbum,
Fœmineis signis Luna Venusque fuit.
Attrivit Saturnus opes. Hoc prorsus in uno
Hæreo, quæ cunnum lambere causa facit?

XXVII. *In Iacobum, Magistrum Equitum.*

Per cineres Pauli, per cani limina Petri,
Ne laceras versus, dux Iacobe, meos.
Sic tua, pro clypeo, sustentet pectora Thomas,
Et comes ad bellum Bartholomæus eat;
Sic, ope Sanctorum, non barbarus irruat Alpes;
Sic tibi det vires sancta Susanna suas;
Sic, quicumque ferox gelidum transverit Histrum,
Mergatur, volucres ceu Pharaonis equi;
Sic Geticas ultrix feriat rhomphæa catervas,
Romanasque tegat prospera Thecla manus;
Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum,
Atque tuam vincant dolia fusa sitim:
Sic nunquam hostili maculetur sanguine dextra;
Ne laceres versus, dux Iacobe, meos.

XXVIII. *Rimanti telum ira facit.*

In iaculum, quodcumque gerit, dementia mutat.
Omnibus armatur rabies, pro cuspide ferri.
Cuncta volant, dum dextra ferox in vulnera sævit.
Pro telo ingeritur, quidquid suggesserit ira.

XXIX. *In Podagrum.*

Quæ tibi cum pedibus ratio? quid carmina culpas,
Scandere qui nescis, versiculos lacerans?
Claudicat hic versus: Hæc, inquis, syllaba nutat:
Atque nihil prorsus stare putas podager.

XXX. *De Theodoro et Hadriano.*

Mallius indulget somno noctesque diesque:
Insomnis Pharius sacra, profana, rapit.
Omnibus hoc, Italæ gentes, exposcite votis,
Mallius ut vigilet, dormiat ut Pharius.

XXXI. *Ad Æternalem.*

Quidquid Castalio de gurgite Phœbus anhelat,
Quidquid fatidico mugit cortina recessu,
Carmina sunt: sed verba negant communia Musæ.
Carmina sola loquor: sic me meus implet Apollo.

XXXII. *Ad Maximum, qui mel misit.*

Dulcia dona mihi tu mittis, Maxime, semper;
Et, quidquid mittis, mella putare decet.

XXXIII. *De Locusta. Fragmentum.*

Horret apex capitis: medio fera lumina surgunt
Vertice: cognatus dorso durescit amictus,
Armavit natura cutem; dumique rubentes
Cuspidibus parvis multos acuere rubores.

XXXIV. *De Balneis Quintianis.*

Fontibus in liquidis paulum requiesce, viator,
Atque tuum rursus carpe refectus iter.
Lympharum dominum nimium miraberis, hospes,
Inter dura viæ, balnea qui posuit.

XXXV. *Descriptio Portus Smyrnensis.*

Urbis conspectum montana cacumina velant,
Tranquillo prætenta mari: ducentia portum
Cornua pacatas removent Aquilonibus undas.
Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, et placidam discit servare quietem.

XXXVI. *Est in conspectu longe locus.*

Est procul ingenti regio submota recessu,
Insula quo resides fluctus mitescere cogit,
In longum producta latus; fractasque per undas
Ardua tranquillo curvantur brachia portu.

XXXVII. *De Quadriga marmorea.*

Quis dedit innumeros uno de marmore vultus?
Surgit in aurigam currus; paribusque lupatis
Unanimes frænantur equi. Quos forma diremit,
Materies cognata tenet, discrimine nullo.
Vir redit in currum: ducuntur ab axe iugales:
Ex alio se quisque facit. Quæ tanta potestas?
Una silex tot membra ligat; ductusque per artem,
Mons, patiens ferri, varios mutatur in artus.

XXXVIII. *Fragmentum.*

Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.
Exercentur equis, et colla comantia pectunt.

XXXIX. *De Paupere amante.*

Paupertas me sæva domat, dirusque Cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

XL. *De eodem.*

Esuriens pauper telis incendor Amoris:
Inter utrumque malum, diligo pauperiem.

XLI. *In Sepulcrum speciosæ.*

Pulchris stare diu Parcarum lege negatur.
Magna repente ruunt: summa cadunt subito.
Hic formosa iacet Veneris sortita figuram;
Egregiumque decus invidiamque tulit.

XLII. *De Birro castoreo.*

Nominis umbra manet veteris: nam dicere birrum,
Ni castor niteat, castoreum nequeo.
Sex emtus solidis, quid sit, iam scire potestis.
Si mihi nulla fides, credite vel pretio.

XLIII. *De Hippopotamo.*

Utraque fœcundo nutritur bellua Nilo,
Quæque vorat morsu, quæque sub ore fremit.

XLIV. *Quæ in mensæ de Sardonyche Lapide.*

Mensa coloratis aquilæ sinuatur in alis,
Quam floris distinguit honos: similisque figura
Texitur: implumem mentitur gemma volatum.

XLV. *Carmen Pa*

Christe potens rerum, redeuntis
Vox summi sensusque Dei; quem
Mente Pater, tantique dedit com
Impia qui nostræ domuisti crimi
Passus corporea mundi vestire fig
Affarique palam populos, homine
Quemque utero inclusum Mariæ,
Virginei tumuere sinus; innuptaq
Arcano stupuit compleri viscera p
Auctorem paritura suum. Mortali
Artificem texere poli; mundique re
Pars fuit humani generis; latuitqu
Pectore, qui totum late complecti
Et, qui non spatiis terræ, non æqu
Non capitur cœlo, parvos confluxit
Quin et mancipii nomen, nexusqu
Ut nos surriperes leto, mortemque
Morte tua: mox ætherias evectus i
Purgata repetis lætum tellure pare
Augustum foveas, festis ut sæpe die
Annua sinceri celebret ieiunia sacri

XLVI. Εις τον Σωτη

Ὦ πυρὸς ἀενάοιο σοφὴν ὠδῖνα φυλα
Ἐμβεβαὼς κόσμοιο παλινδίνητον ἄ
Χριστὲ, θεοῤῥήτοιο βίου φυσίζοε π
Πατρὸς ἀσημάντοιο Θεοῦ πρωτόσπο
Ὃς μέγα μητρῴων τοκετῶν ἐγκύμο
Καὶ γόνον αὐτοτέλεστον ἀνυμφεύτω
Στήσας, Ἀσσυρίης γενεῆς ἑτερόῤῥο
Ὄργια δ' εἰδώλων κενεῶν ψευδώνυ
Αἰθέρος ἀμφιβέβηκας ἐφ' ἑπτάζωνο
Ἀγγελικαῖς πτερύγεσσιν ἐν ἀῤῥήτο
Ἵλαθι, παγγενέταο Θεοῦ πρεσβήιο
Φρουρὲ βίου, σῶτερ μερόπων, αἰῶνο

XLVII. Εις τον Δεσποτην Χ

Ἀρτιφανὲς, πολιοῦχε, παλαιγενές, ν
Αἰὲν ἐὼν προεώντε, ὑπέρτατε, ὕστατ
Ἀθανάτοιο Πατρὸς καὶ ὁμόχρονε, π

XLVIII. *Laus Christ*

Proles vera Dei, cunctisque antiquio
Nunc genitus, qui semper eras, lucis
Ante tuæ, matrisque parens; quem m
Æquævus Genitor, verbique in semin
Virgineos habitare sinus, et corporis
Iussit inire vias, parvaque in sede mor
Quem sedes non ulla capit: qui lumine
Vidisti quidquid mundo nascente crea
Ipse opifex, opus ipse tui, dignatus ini
Ætatis sentire vices, et corporis huius
Dissimiles perferre modos, hominemq
Ut possis monstrare Deum, ne lubricu
Et decepta diu varii sollertia mundi,
Pectora tam multis sineret mortalia s
Auctorem nescire suum. Te conscia pa
Mater, et attoniti pecudum sensere tim
Te, nova sollicito lustrantes sidera vis
In cœlo videre prius, lumenque seculi,
Invenere Magi. Tu noxia pectora solvis,
Elapsasque animas in corpora functa re
Et vitam remeare iubes. Tu, lege recep
Muneris, ad Manes penetras: mortisque
Immortalis adis. Nasci tibi nam fuit ou
Principium, finisque mori: sed, nocte n
In cœlum Patremque redis; rursusque p

...purgatis adimis contagia terris.
...a, Patrisque comes: tu Spiritus insons,
...a unus, triplicique in nomine simplex:
...isi pro cunctis, aliud? quis credere possit,
...isse mori, poteras qui reddere vitam?

XLIX. *Miracula Christi.*

...alloquitur Mariam, quo praescia verbo
...ipiat, salva virginitate, Deum.
...i Chaldaei praenuntia munera reges,
...rham homo, rex aurum, suscipe thura Deus.
...at lymphas in vina liquentia Christus;
...rimum facto se probat esse Deum.
... explent panes, pisces duo, millia quinque;
...que ex parvo plus superesse iubet.
... utero caecus nova lumina sensit,
...gat ignotum se meruisse diem.
... tumulo, Christo inclamante, resurgit,
Et durae mortis lex resoluta perit.
Nutantem quatit unda Petrum; cui Christus in alto
Et dextra gressus firmat, et ore fidem.
Exanguis Christi contingit foemina vestem.
Stat cruor in venis: fit medicina fides.
Iussus post multos graditur paralyticus annos,
Mirandum, lecti portitor ipse sui.

L. *In Sirenas.*

Dulce malum pelago Siren, volucresque puellae
Scyllaeos inter fremitus, avidamque Charybdin,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,
Blanda pericla maris; terror quoque gratus in undis.
Delatis licet huc incumberet aura carinis,
Implessentque sinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox una ratem; nec tendere certum
Delectabat iter reditus, odiumque inerat;
Nec dolor ullus erat: mortem dabat ipsa voluptas.

MARCUS ACCIUS PLAUTUS

M. Accius Plautus, patria Sarsinas ex Umbria, comicus Poeta venustissimus, secundo Punico bello Ingenio dives, sed et genere et paternis opibus humilis ex datis ad populum Fabulis ingentem vim comparavit; quam, cum maioris spe lucri ad mercaturam convertisset, male re gesta, in tantam ... statis pervenit, ut qui pater Latinæ comœdiæ vere dici poterat, suam pistori operam, ... in annonæ difficultate, locare, ac in molis trusatilibus versandis se occupare coactus sit. ... Cl. Pulchro et L. Porcio Licinio Coss. an. 182 ante Christum natum. Sub Plauti nomine XX ... ad nos prevenerunt ex CXXX quæ Gellii tempore circumferebantur. In his tantam latinæ ... gantiam et decus Varro mirabatur, ut diceret Musas, si latine loqui voluissent, Plautino sermone ... turas; sed viri doctissimi arbitrantur, hoc posito, ipsas sæpius plebeio, quam honesto modo ... rum sententiis favere Horatius ipse videtur, cum de Plauto dixerit:

At vestri proavi Plautinos et numeros, et
Laudavere sales, nimium patienter utrumque
Ne dicam stulte, mirati.

M. Accii Plauti Comoediae iuxta edit. Bipontinam.

AMPHITRUO.

DRAMATIS PERSONÆ.

IUPITER.	BLEPHARO, *gubernator*.
MERCURIUS.	ALCUMENA.
AMPHITRUO.	THESSALA, *ancilla*.
SOSIA, *servus*.	BROMIA, *ancilla*.

Argumentum (PRISCIANI?)

Amore captus Alcumenas, Iupiter
Mutavit sese in eius formam coniugis,
Pro patria Amphitruo dum cernit cum hostibus.
Habitu Mercurius ei subservit Sosiæ.
Is advenientis servum, ac dominum, frustra habet.
Turbas uxori ciet Amphitruo: atque invicem
Raptant pro mœchis. Blepharo, captus arbiter,
Uter sit, non quit, Amphitruo, decernere.
Omnem rem noscunt: geminos Alcmena enititur.

Prologus. MERCURIUS.

Ut vos in vostris voltis mercimoniis
Emundis vendundisque me lætum lucris
Afficere, atque adiuvare in rebus omnibus;
Et ut res rationesque vostrorum omnium
Bene expedire voltis, peregreque et domi,
Bonoque atque amplo auctare perpetuo lucro,
Quasque incepistis res, quasque inceptabitis;
Et uti bonis vos vostrosque omnis nuntiis
Me afficere voltis: ea afferam, eaque ut nuntiem,
Quæ maxume in rem vostram communem sient:
(Nam vos quidem id iam scitis concessum et datum
Mihi esse ab Diis aliis, nuntiis præsim et lucro:)
Hæc ut me voltis approbare, annitier,
Lucrum ut perenne vobis semper suppetat;
Ita huic facietis fabulæ silentium:
Itaque æqui et iusti hic eritis omnes arbitri.
Nunc, quoius iussu venio, et quamobrem venerim,
Dicam: simulque ipse eloquar nomen meum.
Iovis iussu venio: nomen Mercurio 'st mihi.
Pater huc me misit ad vos oratum meus,
Tametsi, pro imperio, vobis quod dictum foret,
Scibat facturos; quippe qui intellexerat,
Vereri vos se et metuere, ita ut æquum 'st, Iovem:
Verum profecto hoc petere me precario
A vobis iussit leniter dictis bonis.
Etenim ille, quoiu' huc iussu venio, Iupiter,
Non minus quam vostrum quivis, formidat
Humana matre natus, humano patre,
Mirari non est æquum, sibi si prætimet.
Atque ego quoque etiam, qui Iovis sum filius,
Contagione mei patris metuo malum:
Propterea pace advenio, et pacem ad vos af...
Iustam rem et facilem esse oratum a vobis...
Nam iuste ad iustos iustus sum orator datus.
Nam iniusta ab iustis impetrari non decet:
Iusta autem ab iniustis petere, insipientia ...
Quippe illi iniqui ius ignorant, neque tenent.
Nunc iam huc animum omnes ea quæ lo...
Debetis velle quæ velimus: meruimus
Et ego et pater de vobis et republica.
Nam quid ego memorem, ut alios in tragœdiis
Vidi, Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonam, commemorare quæ bona
Vobis fecissent? quis benefactis meus pater,
Deûm regnator, architectus omnibus.
Sed mos illic nunquam fuit patri meo,
Ut exprobraret, quod bonis faceret boni.
Gratum arbitratur esse id a vobis sibi,
Meritoque vobis bona se facere, quæ facit.
Nunc, quam rem oratû huc veni, primum ...
Post huius argumentum eloquar tragœdiæ.
Quid contraxistis frontem? quia tragœdiam
Dixi futuram hanc? Deus sum: commutavero
Eamdem hanc, si voltis; faciam ex tragœdia
Comœdia ut sit, omnibus iisdem versibus.
Utrum sit, an non, voltis? sed ego stultior,
Quasi nesciam vos velle, qui Divos siem.
Teneo, quid animi vostri super hac re siet.
Faciam ut commixta sit tragicocomœdia.
Nam me perpetuo facere ut sit comœdia,
Reges quo veniant et Dii, non par arbitror.
Quid igitur? quoniam hic servus quoque partes ...
Faciam, sit, proinde ut dixi, tragicocomœdia.
Nunc hoc, me orare a vobis iussit Iupiter,
Ut conquisitores singuli in subsellia
Eant per totam caveam, spectatoribus,
Si quoi favitores delegatos viderint,
Ut his in cavea pignus capiantur togæ
Sive qui ambissent palmam histrionibus,
Seu quoiquam artifici, seu per scriptas ...

nt, seu per internuntium,
diose quoi duint,
esse Iupiter;
ibi alterive ambiverit.
ctores vivere,
e perfidia. Qui minus
ex, quæ summo viro?
tet, non favitoribus.
semper, qui recte facit;
us est ea res in manu.
ibi in mandatis dedit,
ent histrionibus,
delegati ut plauderent;
lter, fecissent, minus,
ium uti conciderent.
apropter Iupiter
t. Ne miremini:
piter comœdiam.
quasi vero novum
em facere histrioniam.
o cum in prosceuio hic
nit: auxilio eis fuit:
in tragœdia.
m) hic Iupiter hodie ipse aget,
Nunc animum advortite,
tum eloquar comœdiæ.
in illisce habitat ædibus
rgis ex Argo patre,
st nupta, Electri filia.
ræfectu'st legionibus.
llum'st Thebano poplo.
iit ipsemet in exercitum,
m fecit uxorem suam.
redo, ut sit pater meus;
rum multarum siet;
it, quod complacitum 'st semel.
menam clam virum,
oris cepit sibi,
am compressu suo.
t rem teneatis rectius,
a, et ex viro, et ex summo Iove.
tus hic cum illa cubat;
nox est facta longior,
lt, voluptatem capit.
e, quasi Amphitruo siet.
m vos meum admiremini,
i sic cum servili schema,
m rem novam ad vos proferam:
novum incessi modum.
s nunc est, eccum, Iupiter:
tit sese imaginem;
ensent servi, qui vident:
it, quando lubet.
e mihi imaginem,
e abiit hinc in exercitum:
i meo possem patri:
m, familiares quærerent,
m viderent me domi.
t servum, et conservum suum,
et, qui siem, aut quid venerim.
animo morem gerit:
ius cupiens maxume 'st.
facta sunt, memorat pater
lla illum censet virum
mœcho'st. Ibi nunc meus pater
stium ut fugaverit;
natus plurimis.
phitruoni sunt data,
eus pater, quod volt, facit.

Nunc hodie Amphitruo veniet huc ab exercitu,
Et servus, cuius ego hanc fero imaginem.
Nunc, internosse ut nos possitis facilius,
Ego has habebo hic usque in petaso pinnulas;
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaso: id signum Amphitruoni non erit.
Ea signa nemo horum familiarium
Videre poterit: verum vos videbitis.
Sed Amphitruonis illic est servus Sosia;
A portu illic nunc cum laterna advenit.
Abigam iam ego illum advenientem ab ædibus.
Adest: ferit. Operæ pretium hic spectantibus
Iovem atque Mercurium facere histrioniam.

ACTUS I. SCENA I. *Sosia, Mercurius.*

S. Qui me alter est audacior homo? aut qui me confidentior,
Iuventutis mores qui sciam, qui hoc noctis solus ambulem?
Quid faciam nunc, si Tresviri me in carcerem compegerint?
Inde cras e promtuaria cella depromar ad flagrum;
Nec causam liceat dicere mihi, neque in hero quidquam auxilî siet;
Nec quisquam sit, quin me omnes esse dignum deputent: ita,
Quasi incudem me miserum homines octo validi cædant: ita
Peregre adveniens hospitio publicitus accipiar.
Hæc heri immodestia coegit, me qui hoc
Noctis a portu ingratis excitavit,
Nonne idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento homini hoc servitus dura est;
Hoc magis miser est divitis servos:
Noctesque diesque assiduo satis superque est,
Quo facto aut dicto adest opus, quietus ne sis.
Ipse dominus, dives operis, et laboris expers,
Quodcumque homini accidit libere, posse retur:
Æquom esse putat: non reputat laboris quid sit:
Nec, æquom anne iniquom imperet, cogitabit.
Ergo in servitute expetunt multa iniqua:
Habendum et ferendum hoc onus est cum labore.
M. Satius est me queri illo modo servitutem, hodie
Qui fuerim liber: eum nunc potivit pater
Servitutis: hic, qui verna natus est, queritur.
Sum vero verna verbero.
S. Numero mihi in mentem fuit,
Dîs advenientem gratias pro meritis agere, atque alloqui.
Næ illi, edepol, si merito meo referre studeant gratias,
Aliquem hominem allegent, qui mi advenienti os occillet probe;
Quoniam, bene quæ in me fecerunt, ingrata ea habui atque irrita.
M. Facit ille, quod volgo haud solent, ut, quid se sit dignum, sciat.
S. Quod numquam opinatus fui, neque alius quisquam civium
Sibi eventurũ, id contigit, ut salvi potiremur domum.
Victores, victis hostibus, legiones, reveniunt domum,
Duello extincto maxumo, atq; internecatis hostibus;
Quod multa Thebano populo acerba obiecit funera,
Id vi et virtute militũ victũ atq; expugnatũ oppidũ'st,
Imperio atque auspicio heri mei Amphitruonis maxume.
Præda atque agro adoreaque affecit populares suos,
Regique Thebano Creonti regnum stabilivit suum.
Me a portu præmisit domũ, ut hæc nuntiẽ uxori suæ;
Ut gesserit rem publicã ductu, imperio, auspicio suo.

Sese igitur summa vi virisq; eorū oppidum expugnassere.
Hæc ubi Teleboïs ordine iterarunt, quos præfecerat
Amphitruo, magnanimi viri, freti virtute, et viribus
Superbi, nimis ferociter legatos nostros increpant.
Respondent, bello se et suos tutari posse: proinde uti
Propere de finibus suis exercitus deducerent.
Hæc ubi legati pertulere, Amphitruo castris illico
Producit omnē exercitum. Contra Teleboas ex oppido
Legiones educunt suas, nimis pulchris armis præditas.
Postquam utrinque exitum est maxuma copia,
Dispertiti viri, dispertiti ordines;
Nos nostras more nostro et modo instruximus legio-
Item hostes contra legiones suas instruunt. (nes;
Deinde utrique imperatores in medium exeunt
Extra turbam ordinum; colloquuntur simul.
Convenit; victi utri sint eo prœlio,
Urbem, agrum, aras, focos, seque uti dederent.
Postquam id actum'st, tubæ utrimque canunt: contra
Consonat terra: clamorem utrimque efferunt.
Imperator utrimque hinc et illinc Iovi
Vota suscipere, hortari exercitum:
Pro se quisque, id quod quisque potest et valet,
Edit; ferro ferit: tela frangunt: boat
Cœlum fremitu virum: ex spiritu atque anhelitu
Nebula constat: cadunt volneris vi et virium.
Denique, ut voluimus, nostra superat manus:
Hostes crebri cadunt: nostri contra ingruunt.
Vicimus vi feroces.
Sed fugam in se tamen nemo convortitur,
Nec recedit loco, quin statim rem gerat.
Animam omittunt, priusquam loco demigrent:
Quisque, uti steterat, iacet, obtinetque ordinem.
Hoc ubi Amphitruo herus conspicatus est,
Illico equites iubet dextera inducere.
Equites parent citi: ab dextera maxumo
Cum clamore involant, impetu alacri:
Fœdant et proterunt hostium copias iure iniustas.
M. Nunquam etiam quidquam adhuc verborum est
prolocutus perperam:

Atque hunc, telo s
Sed quid illuc est?
rem agat.
S. Certe edepol s
credam, au
Credo ego hac noct
Nam neque se Sep
movent,
Neq; se Luna quoq
Nec Iugulæ, neq; V
Ita statim stant si
M. Perge, nox, ut
Optumo optume o
chre locas.
S. Neque ego hac n
Nisi item unam, ve
Eam quoque edep
tudine.
Credo edepol equi
tum probe.
Mira sunt, nisi inv
M. Ain' vero, verb
Ego pol te, istis t
cifer,
Accipiā; modo sis
S. Ubi sunt isti sc
Hæc nox scita'st e
M. Meus pater nu
pienter faci
Qui complexus cu
obsequens.
S. Ibo, ut, herus q
Sed quis hic est
noctis? nou
M. Nullus est hoc
S.
Illic homo hoc den
M. Timet homo: d
S.

modum in maiorem in sese concipiet
.
iam diu 'st, quod ventri victum non

etur factū, heri quod homines quatuor
llocastis nudos. *S.* Formido male
nen meum commutem, et Quintus fiam
.
sopori se dedisse hic autumat!
erum augeam illum.
Hem! nunc iam ergo: sic [volo.]
erte expedit se.
Non feret, quin vapulet.
?
omo huc profecto venerit, pugno sedet.
u placet me hoc noctis esse; cœnavi

n cœnam largire, si sapis, esurientibus.
um huic est pondus pugno.
Perii! pugnos ponderat.
o illum tractim tangam, ut dormiat?
Servaveris:
as has tris noctes pervigilavi.
Pessumum 'st
iiter ferire malam male discit, manus.
ort et esse, quem tu pugno legeris.
me interpolabit, meumque os finget

n os esse oportet, quē probe percusseris.
ic me, quasi murænā, exossare cogitat.
, qui exossat homines! Perii, si me
.
quidam malo suo.
Hei! numnam ego obolui?
d longe abesse oportet: verum longe
fuit.
uperstitiosus est.
Gestiunt pugni mihi.
erciturus, quæso, in parietem ut pri-
lomes.
ad aures advolavit.
Næ ego homo infelix fui,
ntervelli: volucrem vocem gestito.
a me sibi malam rem arcessit iumen-
.
em ullum habeo iumentum.
Onerandu'st pugnis probe.
m herclē e navi, ut vectus huc sum:
nunc nauseo.
anis; ne ire posse cum onere existumes.
n hic nescio quis loquitur.
Salvus sum: non me videt:
qui autumat: mihi certo nomen Sosia 'st.
mihi dextera vox aureis (ut videtur)
at.
is ne vice hodie hic vapulem quæ hunc
at.
ccum, incedit ad me.
Timeo: totus torpeo.
unc, ubi terrarū sim, scio, si quis roget;
ne commovere possum præ formidine.
ta heri perierunt, una et Sosia.
confidenter hominem contra colloqui,
ideri huic fortis, a me ut abstineat
n.
las tu, qui Volcanum in cornu conclu-
ris?
uiris tu, qui pugnis os exossas homi-

M. Servos esne, an liber?
S. Utcumque animo collibitum 'st meo.
M. Ain' vero? *S.* Aio enim vero.
M. Verbero! *S.* Mentiris nunc iam.
M. At iam faciam ut verum dicas dicere.
S. Quid eo 'st opus?
M. Possum scire, quo profectus, quoius sis, aut quid veneris?
S. Huc eo: heri mei sum servos. Numquid nunc es certior?
M. Ego tibi istam hodie scelestam comprimam linguam. *S.* Haud potes:
Bene pudiceque asservatur. *M.* Pergin' argutarier?
Quid apud hasce ædis negotī 'st tibi?
S. Immo, quid est tibi?
M. Rex Creo vigiles nocturnos singulos semper locat.
S. Bene facit; quia nos eramus peregre, tutatu 'st domum.
At nunc abi sane; advenisse familiares dicito.
M. Nescio quātu familiaris sis: nisi actutū hinc abis,
Familiaris accipiere, faxo, haud familiariter.
S. Hic, inquā, habito ego, atque horunc servos sum.
M. At scin' quomodo?
Faciam ego hodie te superbum, nisi hinc abis.
S. Quonam modo?
M. Auferere, non abibis, si ego fustem sumsero.
S. Quin me esse huius familiæ familiarem prædico.
M. Vide sis, quam mox vapulare vis, nisi actutum hinc abis.
S. Tun' domo prohibere peregre me advenientem postulas?
M. Hæccine tua domu 'st? *S.* Ita, inquam.
M. Quis herus est igitur tibi?
S. Amphitruo, qui nunc præfectu 'st Thebanis legionibus;
Quicum nupta 'st Alcumena.
M. Quid ais? quid nomen tibi 'st?
S. Sosiam vocant Thebani, Davo prognatum patre.
M. Næ tu istic hodie, malo tuo, compositis mendaciis,
Advenisti, audaciæ columen, consutis dolis.
S. Immo equidem tunicis consutis huc advenio, non dolis.
M. At mentiris etiam: certo pedibus, non tunicis, venis.
S. Ita profecto.
M. Nunc profecto vapula ob mendacium.
S. Non edepol volo profecto.
M. At pol profecto ingratiis.
Hoc quidem profecto certum 'st, non est arbitrariū.
S. Tuam fidem obsecro!
M. Tun' te audes Sosiam esse dicere,
Qui ego sum? *S.* Perii!
M. Parum etiam, præut futurum 'st, prædicas.
Quoius nunc es?
S. Tuus: nam pugnis usu fecisti tuum.
Pro [fidem] Thebani cives!
M. Etiam clamas, carnufex?
Eloquere: quid venisti?
S. Ut esset, quem tu pugnis cæderes.
M. Cuius es? *S.* Amphitruonis, inquam, Sosia.
M. Ergo istoc magis,
Quia vaniloquus, vapulabis; ego sum, non tu, Sosia.
S. Ita Dii faciant, ut tu potius sis, atque ego te ut verberem.
M. Etiam muttis? *S.* Iam tacebo.
M. Quis tibi heru 'st? *S.* Quem tu voles.
M. Quid igitur? qui nunc vocare?
S. Nemo, nisi quem iusseris:
M. Amphitruonis te esse aibas Sosiā. *S.* Peccaverā:

M. Tu me vivus hodie nunquã facies, quin sim Sosia.
S. Certe edepol tu me alienabis nunquam, quin noster siem:
Nec nobis, præter med, alius quisquam 'st servos Sosia,
Qui cum Amphitruone hinc una ieram in exercitum.
M. Hic homo sanus non est.
S. Quod mihi prædicas vitium, id tibi est.
Quid malum! non sum ego servos Amphitruonis Sosia?
Nonne hac noctu nostra navis huc ex portu Persico
Venit, quæ me advexit? nonne me huc herus misit meus?
Nonne ego nunc sto ante ædis nostras? non mî est laterna in manu?
Non loquor? non vigilo? non hic homo modo me pugnis contudit?
Fecit, hercle: nam etiam misero nunc malæ dolent.
Quid igitur ego dubito? aut cur non introeo in nostram domum?
M. Quid, domum vostram? *S.* Ita enimvero.
M. Quin, quæ dixisti modo,
Omnia ementitu's. Equidẽ Sosia Amphitruonis sum.
Nã noctu hac soluta 'st navis nostra e portu Persico:
Et, ubi Pterela rex regnavit, oppidum expugnavimus:
Et legiones Teleboarum vi pugnando cepimus.
Et ipsus Amphitruo obtruncavit regem Pterelam in prœlio.
S. Egomet mihi non credo, quom illæc autumare illum audio.
Hic quidem certe, quæ illic sunt res gestæ, memorat memoriter.
Sed quid ais? quid Amphitruoni a Telebois datum 'st?
M. Pterela rex qui potitare solitus est,
S. Elocutus est. Ubi patera nunc est?
Amphitruonis obsignata signo 'st.
S. Signi, dic, quid
M. Cum quadrigis sol exoriens. Quid me

simili 'st m
Itidem habet petas
atque ego.
Sura, pes, statura,
Malæ, mentum, b
opu 'st?
Si tergum cicatric
Sed, quom cogito
semper fui.
Novi herum: novi
Non ego illi obtem
ris.
M. Quo agis te? *S.*
M.
Atque hinc fugias,
nium.
S. Nonne here meo
sit, licet?
M. Tun, si quid v
non sinam.
Nam, si me irritas
feres.
S. Abeo potius: Di
dem!
Ubi ego perii? ubi i
perdidi?
An egomet me illic
Nam hic quidem on
hac fuerat,
Vivo fit, quod nunc
Ibo ad portũ, atq. h
Nisi etiam is quoq
Iupiter!
Ut eg

ACTUS I.

Bene prosp
Amovi a fo

m in concordiam coniugis.
actutum uxori turbas conciet,
it eam probri. Tum meus pater
in tranquillum conferet.
na, dudum quod dixi minus,
filios geminos duos:
st mense nascetur puer,
; alter mense septumo.
uonis alter est, alter Iovis.
iero maior est pater,
mne hoc scitis quid siet?
uius honoris gratia,
ut fœtu fieret;
solvat ærumnas duas,
ne ponatur stupri,
t celetur consuetio.
mdudum dixi) resciscet tamen
omnẽ. Quid igitur? nemo id probro
lcumenæ: nam Deum
facere, delictum suum
expetere in mortalem ut sinat.
rimam: crepuit foris.
itivus, eccum, exit foras
xore usuraria.

piter, Alcumena, Mercurius.

mena: cura rẽ communẽ, quod facis.
so: menses iam tibi esse actos vides.
e hinc: verũ, quod erit natũ, tollito.
, mi vir, negotî, quod tu tam subi-
, haud quod tui me, neque domi, di-
s imperator non adest ad exercitum,
facto 'st usus, fit, quam quod facto
citus est sycophanta, qui quidem
ater.
m blande mulieri palpabitur.
perior, quanti facias uxorem tuam.
feminarũ nulla 'st, quã æq diligam?
a si istis rebus te sciat operã dare,
phitruonem esse malis, quam Iovẽ.
mavellem me, quã mi memorarier.
lectus, ubi cubuisti, concaluit locus.
a nocte: nunc abis: hoccine placet?
que hanc appellabo, et supparasita-
quemquam mortalem credo ego
iam
re, proinde ut hic te efflictĩ deperit.
ego te novi? Abin' e conspectu meo?
ratio est rem, verbero, aut muttitio?
m hoc scipione.....
Ah! noli. *I.* Muttito modo.
e expedivit prima parasitatio.
is, mea uxor, non te mi irasci decet.
legione: operam hanc surripui tibi;
a scires, rem ut gessissem publicam.
rravi. Nisi te amarem plurimum,
e, ut dixi? timidam palpo percutit.
persentiscat, clam illuc redeun-
ibi;
ævortisse dicant præ republica.
ex abitu concinnas tu tuam uxo-
ce.
los; redibo actutum.
Id actutum diu 'st.

I. Non ego te hic lubens relinquo, neque abeo abs te.
A. Sentio:
Nam, qua nocte ad me venisti, eadem abis.
I. Cur me tenes?
Tempus est: exire ex urbe, priusquam luciscat, volo.
Nunc tibi hanc pateram, quæ dono mi illic ob virtutem data 'st,
Pterela rex qui potitavit, quem ego mea occidi manu
Alcumena, tibi condono. *A.* Facis, ut alias res soles.
Ecastor condignũ donum quali 'st, qui donum dedit.
M. Immo sic condignum donum, quali 'st, quoi dono datum 'st.
I. Pergin' autẽ? Nonne ego possũ, furcifer, te perdere?
A. Noli, amabo, Amphitruo, irasci Sosiæ causa mea.
I. Faciam ita ut vis.
M. Ex amore hic admodum quam sævus est?
I. Numquid vis?
A. Ut, quõ absim, me ames, me tuã absentẽ tamen
M. Eamus, Amphitruo: luciscit hoc iam.
I. Abi præ, Sosia:
Iam ego sequar. Numquid vis?
A. Etiam; ut actutum advenias. *I.* Licet.
Prius tua opinione hic adero: bonum animum habe.
Nunc te, nox, quæ me mansisti, mitto, ut concedas die,
Ut mortalibus illuciscas luce clara et candida.
Atque, quanto nox fuisti longior hac proxuma,
Tanto brevior dies ut fiat faciam, ut æque disparet,
Et dies e nocte accedat. Ibo, et Mercurium subsequar.

Actus II. Scena I. *Amphitruo, Sosia.*

A. Age, i tu secundum. *S.* Sequor, subsequor te.
A. Scelestissumum te arbitror. *S.* Nam quamobrem?
A. Quia id, quod neque est, nec fuit, nec futurum 'st,
Mihi prædicas. *S.* Eccere! iam tuatim
Facis tu, ut tuis nulla apud te sit fides.
A. Quid est? quo modo? iã quidẽ hercle ego tibi istã
Scelestam, scelus, linguam abscindam. *S.* Tuus sum;
Proinde, ut commodum 'st et lubet, quidque facias:
Tamen, quin loquar ego hæc uti facta sunt hic,
Nunquam ullo modo me potes deterrere.
A. Scelestissume! audes mihi prædicare id,
Domi te esse nunc, qui hic ades? *S.* Vera dico.
A. Malum! quod tibi Dii dabunt, atque ego hodie
Dabo. *S.* Istuc tibi est in manu: nam tuus sum.
A. Tun' me, verbero, audes herum ludificare?
Tun' id dicere audes, quod nemo unquam homo antehac
Vidit, nec potest fieri, tempore uno
Homo idem duobus locis ut simul sit?
S. Profecto, ut loquor, res ita est. *A.* Iupiter te perdat!
S. Quid mali sum, here, tua ex re promeritus?
A. Rogasne, improbe, etiam, qui ludos facis me?
S. Merito maledicas mihi, si id ita factum 'st:
Verum haud mentior, resque uti facta, dico.
A. Homo hic ebrius est, ut opinor.
S. Utinam ita essem!
A. Optas, quæ facta. *S.* Egone?
A. Tu istic: ubi bibisti?
S. Nusquam equidem bibi. *A.* Quid hoc sit hominis!
S. Equidem decies dixi:
Domi ego sum, inquam;
Ecquid audis? et apud te assum Sosia idem.
Satin' hoc plane,
Satin' diserte, here, nunc videor tibi locutus
Esse? *A.* Vah! apage te a me! *S.* Quid est negotî?
A. Pestis te tenet. *S.* Nam cur istuc dicis?
Equidem valeo, et salvos sum recte, Amphitruo.
A. At te ego faciam hodie, proinde ac meritus es,
Ut minus valeas, et miser sis,
Salvos domum si rediero. Iam

Neque, ita me Dii ament, credebam primo mihimet Sosiæ,
Donec Sosia, ille egomet, fecit sibi uti crederem.
Ordine omne, uti quidque actum 'st, dum apud hostes sedimus,
Edissertavit; tum formam una abstulit cum nomine.
Neque lac lacti magis est simile, quam ille ego simili 'st mei.
Nam, ut dudum ante lucem a portu me præmisisti domum . . . .
A. Quid igitur?
S. Prius multo ante ædeis stabā, quā illo adveneram.
A. Quas, malum, nugas? . . . Satin' tu sanus es?
S. Sic sum, ut vides.
A. Huic homini nescio quid est mali mala obiectum manu,
Postquam a me abiit.
S. Fateor: nam sum obtusus pugnis pessume.
A. Quis te verberavit?
S. Egomet memet, qui nunc sum domi.
A. Cave, quidquam, nisi quod rogabo te, mihi responderis.
Omnium primum, iste qui sit Sosia, hoc dici volo.
S. Tuus est servus.
A. Mihi quidem uno te plus etiam 'st, quam volo
Nec postquā sū natus, habui, nisi te, servū Sosiā.
S. At ego nunc, Amphitruo, dico: Sosiā servū tuum,
Præter me, alterum, inquam, adveniens, faciam, ut offendas domi,
Davo prognatum; patre eodem quo ego sum; forma, ætate item,
Qua ego sum. Quid opu 'st verbis? geminus Sosia hic factu 'st tibi.
A. Nimia memoras mira. Sed v. distin' uxorē meam?
S. Quin introire in ædis nunqu
A. Quis te p
S. Sosia ille, quē iamdudū dico; is, qui me
A. Quis istic Sosia 'st?
S. Ego inquam. Quoties dicend

obtigit qui
Nam ego id nunc
scio, cui vo
Parumper data 'st
dendi fuit
Noctem unam mo
hinc ante l
Sola hic mihi nunc
ego amo pr
Plus ægri ex abitu
cepi.
Sed hoc me beat s
domum
Laudis compos rev
modo
Laude parta domū
Abitum eius anim
si mercedis
Datur mihi, ut me
Mihi esse ducam.
Virtus omnibus re
Libertas, salus, vi
Patria, et prognat
Virtus omnia in se
penes est vi
Am. Edepol, me u
domum,
Quæ me amat, qua
bene,
Victis hostibus, qu
Eos, auspicio meo
Certe cui me illi e
S. Quid? me non t
meæ?

ravidam ego illanc hic reliqui, quom abeo.
Hei perii miser!
uid tibi est?
quam præbendam, commodū adveni domum,
o post mense, ut rationem te dictare intellego.
no animo es.
' quam bono animo sim? Si situlam cepero,
am edepol tu mihi divini quidquam creduis post hunc diem,
illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero.
equere hac me modo, alium ego isti rei allegabo; ne time.
gis nunc meum officium facere, si huic eam advorsum, arbitror.
phitruo uxorem salutat lætus speratā suam,
nnium Thebis vir unam esse optumam 'diiudicat,
adeo cives Thebani vero rumificant probam.
ta' usque? exspectatusne advenio?
Haud vidi magis
tum: eum salutat magis haud quisquam, uam canem.
cum te gravidam, et cum pulchre plenam aspicio, gaudeo.
ero ecastor, quid tu me, deridiculi gratia,
as atque appellas, quasi dudum non videris,
e nunc primum recipias te domum huc ex ostibus,
e nunc proinde appellas, quasi multo post ideris?
mo equidem te, nisi nunc hodie, nusquam di gentium.
negas?
vera didici dicere. Al. Haud æquum facit,
d didicit, id dediscit. An periclitamini,
mi habeam? sed quid huc vos revortimini m cito?
uspicium commoratum est? an tempestas ntinet?
abiisti ad legiones, ita uti dudum dixeras?
um! quam dudum istuc factum 'st?
Tentas? iamdudum, modo.
istuc potis est fieri, quæso, ut dicis, iamdum, modo?
enim censes? te ut deludam contra lusorem eum,
primum te advenisse dicas, modo qui hinc bieris?
quidem deliramenta loquitur.
Paulisper mane,
miscat unum somnum.
Quæne vigilans somniat?
dem ecastor vigilo; et vigilans id, quod ctum 'st, fabulor:
um ante lucem et istunc et te vidi.
Quo in loco?
n ædibus, ubi tu habitas.
Nunquam factum 'st. S. Non taces?
portu navis huc nos dormienteis detulit?
n tu quoque assentaris huic?
Quid vis fieri?
is, Bacchæ bacchanti si velis advorsarier,
insaniorem facies; feriet sæpius:
are, una resolvas plaga.
At pol quin certa res
obiurgare, quæ me hodie advenientē domum
salutare. S. Irritabis crabrones. Am. Tace.

Alcumena, unum rogare te volo.
Al. Quid vis rogare? roga.
Am. Num tibi aut stultitia accessit, aut superat superbia?
Al. Qui istuc in mentē est tibi, mi vir, percontarier?
Am. Quia salutare advenientē me solebas antidhac:
Appellare itidem, ut pudicæ suos viros, quæ sunt, solent.
Eo more expertem te factā adveniens offendi domi.
Al. Ecastor, equidem te certo heri advenientē illico
Et salutavi, et, valuissesne usque, exquisivi simul,
Mi vir: et manum prehendi, et osculum tetuli tibi.
S. Tun' heri hunc salutavisti?
Al. Et te quoque etiam, Sosia.
S. Amphitruo, speravi ego istam tibi parituram filium:
Verum non est puero gravida. Am. Quid igitur?
S. Insania.
Al. Equidem sana sum; et Deos quæso, ut salva pariam filium.
Verum tu magnum malum habebis, si hic suum officium facit.
Ob istuc omen, ominator, capies, quod te condecet.
S. Enimvero prægnanti oportet et malū et malū dari,
Ut, quod obrodat, sit, animo si male esse occeperit.
Am. Tu me heri hic vidisti?
Al. Ego, inquam, si vis decies dicere.
Am. In somnis fortasse.
Al. Immo vigilans vigilantem. Am. Væ misero mihi!
S. Quid tibi 'st? Am. Delirat uxor.
S. Atra bili percita 'st.
Nulla res tam delirantis homines concinnat cito.
Am. Ubi primum tibi sensisti, mulier, impliciscier?
Al. Equidem ecastor sana et salva sum.
Am. Cur igitur prædicas,
Te heri me vidisse, qui hac noctu in portum advecti sumus?
Ibi cœnavi; atque ibi quievi in navi noctē perpetem:
Neque meum pedem huc intuli etiam in ædis, ut cum exercitu
Hinc profectus sum ad Teleboas hostis, eosque ut vicimus.
Al. Immo mecum cœnavisti, et mecum cubuisti.
Am. Quid id est?
Al. Vera dico.
Am. Non quidem, hercle, de hac re; de aliis nescio.
Al. Primulo diluculo abivisti ad legiones.
Am. Quomodo?
S. Recte dicit, ut commeminit, somnium narrat tibi.
Sed, mulier, postquam experrecta es, prodigiali Iovi
Aut mola salsa hodie, aut thure, comprecatā oportuit.
Al. Væ capiti tuo! S. Tua istuc refert, si curaveris.
Al. Iterum iam hic in me inclementer dicit, atque id sine malo.
Am. Tace tu: tu dic: Egone abs te abii hinc hodie cum diluculo?
Al. Quis igitur, nisi vos narravit mihi, illi ut fuerit prælium?
Am. An etiam id tu scis?
Al. Quippe quæ ex te audivi: ut urbem maxumam
Expugnavisses; regemque Pterelam tute occideris.
Am. Egone istuc dixi?
Al. Tute istic, etiam adstante hoc Sosia.
Am. Audivistin' tu me narrare hoc hodie?
S. Ubi ego audiverim?
Am. Hanc roga. S. Me quidem præsente, nunquam factum 'st, quod sciam.
Al. Mirum quin te advorsus dicat.
Am. Sosia, age, me huc aspice.

matus fui,
Itaque nunc sum, ut ea te patera donem. Sed quis istuc tibi
Dixit?
Al. Ego quidem ex te audivi, et ex tua accepi manu
Pateram.
Am. Mane, mane, obsecro te. Nimis demiror, Sosia,
Qui illæc illic me donatum esse aurea patera sciat,
Nisi tu dudum hanc convenisti, et narravisti hæc omnia.
S. Neque, edepol, ego dixi, neque istam vidi, nisi tecum simul.
Am. Quid hoc sit hominis!
Al. Vin' proferri pateram? *Am.* Proferri volo.
Al. Fiat. Tu, Thessala, intus pateram proferto foras,
Qua hodie meus vir donavit me.
Am. Secede huc tu, Sosia.
Enimvero illud, præter alia mira, miror maxume,
Si hæc habet pateram illam.
S. An etiam id credis, quæ in hac cistellula
Tuo signo obsignata fertur?
Am. Salvum signum 'st? *S.* Inspice.
Am. Recte, ita 'st, ut obsignavi.
S. Quæso, quin tu istanc iubes
Pro cerrita circumferri?
Am. Edepol, quin facto 'st opus.
Nam hæc quidem edepol larvarum plena 'st.
Al. Quid verbis opu 'st?
Hem tibi pateram: eccam. *Am.* Cedo mihi.
Al. Age, aspice huc sis nunc iam,
Tu, qui, quæ facta, inficiare; quem ego iam hic convincam palam.
Estne hæc patera, qua donatus illic?
Am. Summe Iupiter!
Quid ego video? hæc ea 'st profecto patera. Perii, Sosia!
S. Aut pol hæc præstigiatrix mulier multo maxuma 'st,
Aut pateram hic inesse oportet.

Al. Lavisti. *Am.* Qu
Al. A
Nunc exquire. *Am.* N
Al. Cœna apposita 'st
simul.
Am. In eodem lecto?
S.
Am. Sine modo arg
cœnavimus?
Al. Te dormitare ai
hinc abiimus.
Am. Ubi tu cubuisti
Al. In eode
Am. Perdidisti! *S.* Q
Am. I
Al. Quid iam, amab
S. Qui
Quia pudicitiæ huiu
Al. Obsecro, ecastor
Am. Vir ego tuus sī? r
S. Hæret hæc res; siq
ex viro.
Al. Quid ego feci, qu
mihi?
Am. Tute edictas fa
liqueris?
Al. Quid ego tibi de
Am. Tun' mecum fu
dacius?
Saltem tute, si pudor
Al. Istuc facinus, qu
non decet.
Tu si me impudiciti
Am. Pro Dii immort
Sosia?
S. Propemodum.
Am. Cœnavin' e
Al. Mihi quoque a
cam, assent

me impudicam faceret.
Vera istæc velim.
, sed nequidquam, quoniam non vis
:.
, audacter iuras.
Quæ non deliquit, decet
confidenter pro se et proterve loqui.
acter. *Al.* Ut pudicam decet.
Tu verbis probas.
llam mihi dotem duco esse, quæ dos
;
n, et pudorem, et sedatum cupidinem,
entū amorē, et cognatum concordiam;
, atque ut munifica sim bonis, prosim
.
pol, si hæc vera loquitur, ex amussim
ma.
sum profecto ita, ut me, qui sim, ne-
es profecto: cave sis, ne tu te usu per-
ines immutantur, postquam peregre
mus.
stam rem inquisitam certum 'st non
re.
e libente facies.
Quid ais? responde mihi.
o tuum cognatū huc a navi Naucratē,
vectu 'st una navi; atque is si denegat
facta dicis, quid tibi æquum 'st fieri?
sam dicis, quin te hoc multem matri-
?
, nulla causa est.
Convenit. Tu, Sosia,
o. Ego huc ab navi mecum adducam
atem.
m, præter nos, nemo 'st: dic mihi ve-
rio,
Sosia intu 'st, qui mei similis siet?
c a me dignus domino servus?
Abeo, si iubes.
astor facinus mirum est, qui illi col-
m siet,
e insimulare falsū facinus tam malum.
, iam ex Naucrate cognato id cogno-
eo.

TUS III. SCENA I. *Iupiter.*

Amphitruo cui 'st servus Sosia,
rius qui fit, quando commodum 'st,
qui habito cœnaculo,
n fio Iupiter, quando lubet.
uō extemplo adventum apporto, illico
o, et vestitum immuto meum.
oris vostri venio gratia,
oatam transigam comœdiam;
enæ, quam vir insontem probri
ccusat, veni, ut auxilium feram:
culpa, quod egomet contraxerim,
næ innocenti expetat.
truonem memet, ut occepi semel,
bo, atque in horum familiam
m hodie iniiciam maxumam:
mum faciam res fiat palam,
enæ in tempore auxilium feram,
t uno fœtu, et quod gravida 'st viro,
ravida 'st, pariat sine doloribus.
ssi me continuo consequi,
m imperare. Nunc hanc alloquar.

SCENA II. *Alcumena, Iupiter.*

A. Durare nequeo in ædibus: ita me probri,
Stupri, dedecoris, a viro argutam meo!
Ea, quæ sunt facta, infecta refert, ac clamitat:
Quæ neque sunt facta, neq; ego in me admisi, arguit;
Atque id me susque deque esse habituram putat.
Non edepol faciam; neque me perpetiar probri
Falso insimulatam; quin ego illum aut deseram,
Aut satisfaciat mi ille, atque adiuret insuper,
Nolle esse dicta, quæ in me insontem protulit.
I. Faciundum 'st mi illud, fieri quod illæc postulat,
Si me illam amantem ad sese studeam recipere;
Quando, ego quod feci, factū id Amphitruoni obfuit,
Atque ille dudum meus amor negotium
Insonti exhibuit: nunc autem insonti mihi
Illius ira in hanc et maledicta expetent.
A. Et, eccum, video, qui me miseram arguit
Stupri, dedecoris. *I.* Te volo, uxor, colloqui.
Quo te avortisti? *A.* Ita ingenium meum 'st:
Inimicos semper osa sum obtuerier.
I. Heia autem inimicos! *A.* Sic est: vera prædico:
Nisi, etiam hoc falso dici, insimulaturus es.
I. Nimis verecunda es.
A. Potin' es, ut abstineas manum?
Nam certo, si sis sanus, aut sapias satis,
Quam tu impudicam esse arbitrere et prædices,
Cum ea tu sermonem nec ioco, nec serio
Tibi habeas, nisi sis stultior stultissumo.
I. Si dixi, nihilo magis es, neque ego esse arbitror,
Et id huc revorti, uti me purgarem tibi.
Nam nunquam quidquam meo animo fuit ægrius,
Quam postquam audivi te esse iratam mihi.
Cur dixisti? inquies. Ego expediam tibi.
Non, edepol, quo te esse impudicam crederem:
Verum periclitatus animum sum tuum,
Quid faceres, et quo pacto id ferre induceres.
Equidem ioco illa dixeram dudum tibi,
Ridiculi causa; vel hunc rogato Sosiam.
A. Quin huc adducis meum cognatum Naucratem,
Testem quem dudum te adducturum dixeras,
Te huc non venisse? *I.* Si quid dictū 'st per iocum,
Non æquom 'st, id te serio prævortier.
A. Ego illud scio, quam doluerit cordi meo.
I. Per dexteram tuam te, Alcumena, oro, obsecro,
Da mihi hanc veniam: ignosce; irata ne sies.
A. Ego istæc feci verba virtute irrita:
Nunc, quando factis me impudicis abstines,
Ab impudicis dictis avorti volo.
Valeas; tibi habeas res tuas; reddas meas.
Iuben' mi ire comites? *I.* Sanan' es? *A.* Si non iubes,
Ibo egomet; comitem Pudicitiam duxero.
I. Mane. Arbitratu tuo iusiurandum dabo,
Me meam pudicam esse uxorem arbitrarier.
Id ego si fallo, tum te, summe Iupiter,
Quæso, Amphitruoni ut semper iratus sies.
A. Ah! propitius sit potius. *I.* Confide fore:
Nam iusiurandum verum te advorsum dedi.
Iam nunc irata non es? *A.* Non sum. *I.* Bene facis.
Nam, in hominum ætate, multa eveniunt huiusmodi:
Capiunt voluptates; capiunt rursum miserias.
Iræ interveniunt, redeunt rursum in gratiam.
Verum, iræ siquæ forte eveniunt huiusmodi
Inter eos rursum si reventum in gratiam 'st,
Bis tanto amici sunt inter se, quam prius.
A. Primum cavisse oportuit ne diceres;
Verum, eadem si isdem purgas, mihi patiunda sunt.
I. Iube vero vasa pura adornari mihi,
Ut, quæ apud legionem vota vovi, si domum

I. Derides, qui scis hæc iamdudum me dixisse per iocum.
S. An id ioco dixisti? equidem serio ac vero ratus.
I. Habui expurgationem, facta pax est. *S.* Optume 'st.
I. Ego rem divinam intus faciam, vota quæ sunt.
S. Censeo.
I. Tu gubernatorem a navi huc evoca verbis meis
Blepharonem, ut re divina facta, mecum prandeat.
S. Iam hic ero; quom illic censebis esse me.
I. Actutum huc redi.
A. Numquid vis, quin abeam iam intro, ut apparentur, quibus opu 'st?
I. I sane; et, quantum potest, parata fac sint omnia.
A. Quin venis, quando vis, intro? faxo haud quidquam sit moræ.
I. Recte loquere, et proinde diligentē ut uxorē decet.
Iam hi ambo, et servos et hera, frustra sunt duo,
Qui me Amphitruonem rentur esse: errant probe.
Nunc tu, divine, fac huc assis, Sosia.
Audis quæ dico, tametsi præsens non ades:
Fac, Amphitruonem advenientem ab ædibus
Ut abigas quovis pacto; fac commentus sies.
Volo deludi illum, dum cum hac usuraria
Uxore nunc mihi morigero: hæc curata sint,
Fac sis, proinde adeo, ut me velle intellegis;
Atque ut ministres mihi, cum mihi sacruficem.

Scena IV. *Mercurius.*

Concedite atque abscedite; omnes de via decedite;
Nec quisquam tam audax fuat homo, qui obviam obsistat mihi.
Nam mihi quidem, hercle, qui minus liceat, Deo, minitarier
Populo, ni decedat mihi quam servulo in comœdiis?
Ille navem salvam nunciat, aut irati adventum senis;
Ego sum Iovi dicto audiens; eius iussu huc me affero.
Quamobrem mi magis par est via decedere, et concedere.
Pater vocat me: eum sequor; eius dicto imperio sum

Neque domi, neque
illum vider
Nam omnis plate
polia:
Apud emporium,
que in foro:
In medicinis, in to
Sum defessus quær
Nunc domum ibo;
exquirere,
Quis fuerit, quem
pleverit.
Nam me, quam illa
amittere,
Mortuum satius est
Pariter hoc fit atqu
Aperite hoc: heus,
ostium?

Scena II.

M. Quis ad foris es
A.
Diique omnes irati
A. Quo modo?
M. Eo modo
A. Sosia.
M. Ita sum Sosia
Quid nunc vis?
A. Sceleste! at eti
M. Ita rogo. Pene e
An foris censebas n
Quid me aspectas,
quis tu es ho
A. Verbero! etiam
rum acheru
Quem, pol, ego hod
ventem flag
M. Prodigum te fui
A. Qui dum?

te certo cruce et cruciatu mactabo. Exi foras,
ia. *M.* Larva umbratilis, tu me minis territas?
nc actutum fugias, si denuo pultaveris,
usculo digito increpuerint fores, hac tegula
deminuam caput, ut cum dentibus linguam exscreres.
, furcifer, meis me procul prohibessis ædibus?
eas pulsare foreis? hasce illico toto demoliar cardine.
in' *A.* Pergo. *M.* Accipe.
celeste! in herum? Si te hodie apprehendero,
digam miseriarum, ut semper sis miser.
hanal te exercuisse oportuit, senex.
Qui dum?
ndo tu me tuum servom censes.
Quid? censeo?
m tibi: præter Amphitruonem, herum novi eminem.
formā perdidi? mirum quin me norit Sosia.
r: eho dic mihi, quis videor? num satis mphitruo?
itruo! sanusne es? Nonne tibi prædictum, nex,
l te exercuisse, quom qui sis, alium rogites?
moneo: molestus ne sies, dum Amphitruo
re, modo ex hostibus adveniens, voluptarem capit.
xore? *M.* Alcumena. *A.* Quis homo?
Quotiens vis dictum? Amphitruo,
ens: molestus ne sies. *A.* Quicum cubat?
, ne infortuniū quæras, qui me sic ludifices.
uæso, mi Sosia.
Blandire? Cum Alcumena. *A.* In eodemne ?
, ut arbitror, corpore corpus incubat.
Væ misero mihi!
'st, quod miseriam deputat: nam uxorem surariam
st præbere, ac si agrū sterilē fodiendū loces.
M. Quid malum Sosia?
Non me novisti, verbero?
e hominem molestū, qui ne emas litigium.
Adhuc
nonne ego herus sum tuos Amphitruo?
Tu Bacchus es,
phitruo: quoties tibi dictum vis? num uo?
mphitruo uno cubiculo Alcumenam complexu tenet.
eum hic sistam, neq; sine tuo magno malo.
ccersi. Utinam ne, pro beneficiis hodie riam,
orem, familiā, cum forma, una perduam!
am equidem: sed de foribus tu interea sis e.
us sis, evades nunquā, quin te sacruficem.

Amphitruo, Blepharo, Sosia.

stram fidem! quæ intemperiæ nostrā agunt miliam! quæ mira
stquam advenio peregre! nam verum 'st, od olim est auditum
r, mutatos Atticos in Arcadia homines,
belluas mansitasse, nec unquam denuo pa- (reutibus
luc, Sosia? Magna sunt, quæ mira prædicas.
terū te reperisse domi consimilē Sosiam?
ed heus tu! quom ego Sosiam, Amphitruo-
m Amphitruo, quid scis an 7

Tu forte alium Blepharonem parias? O Dii faciant ut tu quoque,
Concisus pugnis, et illisis dentibus, id impransus creduas.
Nam ego ille alter Sosia, qui illic sum, me malis mulcavit modis.
B. Mira profecto: sed gradus condecet grandire: nam, ut video,
Expectat Amphitruo; et vacuus mihi venter crepitat.
A. Et quid aliena
Fabulor? in nostro olim Thebano genere plusquam mira memorant.
Martigenam ille aggressus belluam magnus Europæ quæstor, anguineo
Repente hostis peperit seminio: et, pugnata illac pugna,
Frater trudebat fratrem hasta et galea: et nostræ auctorem gentis
Cum Veneris filia angueis repsisse tellus Epirotica
Vidit. De summo summus Iupiter sic statuit: sic fatum habet.
Optumi omnes nostrates, pro claris factis, diris aguntur malis.
Fata istæc me premunt; pertolerarem vim tantam, cladesque
Exanclarem impatibiles. *S.* Blepharo! *B.* Quid est?
S. Nescio quid mali suspicor.
B. Quid? *S.* Vide sis, herus, salutator oppessulatas ante foreis graditur.
B. Nihil est; famem exspectat obambulans.
S. Curiose quidem: foreis enim
Clausit, ne prævorteretur foras. *B.* Oggannis.
S. Nec gannio, nec latro.
Si me audias, observes. Nescioquid secū solus, puto,
Rationes colligit: quid memoret, hinc excipiam, ne propera.
A. Ut metuo, ne, victis hostibus, Dii partam expungant gloriam.
Totam miris modis nostrā video turbatā familiam.
Tum vero uxor vitio, stupro, dedecore, me plena enicat.
Sed de patera mirum 'st: erat tamen signum obsignatum probe.
Quid enim? pugnas pugnatas prolocuta, et Pterelam oppugnatum,
Nostris occisum manibus fortiter. Atat! novi iam ludum:
Id Sosiæ factum 'st opera, qui me hodie quoque præsentem ausit
Indigne prævortier.
S. De me locutus, et quæ velim minus.
Hominem ne congrediamur, quæso, priusquam stomachum detexerit.
B. Ut lubet. *A.* Si illum datur hodie mastigiam aprehendere, ostendam quid sit
Herum fallere, minis et dolis incessere.
S. Audin' tu illum? *B.* Audio.
S. Illæc machina meas onerat scapulas: compellemus sis hominem.
Sciu' quid vulgo dici solet?
B. Quid dicturus sis, nescio:
Qui tibi patiundum, fere hariolor.
S. Vetu 'st adagium, Fames et mora
Bilem in nasum conciunt.
B. Verum quidem e loco compellemus
Alacre. Amphitruo.
A. Blepharonem audio: mirum quid ad me veniat.
Opportune tamen se offert, ut uxoris facta convincam turpia.

A. Rogas? ex illo
Tecto exclusum foribus me deturbavit ædibus.
S. Egone?
A. Tu. Quid minitabas te facturum, si istas pepulis-
Negas, scelesta? (sem fores?
S. Quin negem? en testis ampliter, quicum venio;
Missus sedulo, ut ad te vocatum ducerem.
A. Quis te misit,
Furcifer? *S.* Qui me rogat. *A.* Quando gentium?
S. Dudum, iampridem, modo,
Ubi cum uxore domi redisti in gratiam.
A. Bacchus te irritassit.
S. Nec Bacchum salutem hodie, nec Cererem. Tu purgari iusseras (tum mittis,
Vasa, ut rem divinam faceres: et hunc me arcessi-
Ut tecum prandeat.
A. Blepharo, dispeream, si aut intus adhuc fui,
Aut si hunc miserim. Dic, ubi me liquisti?
S. Domi cum Alcumena coniuge.
Ego, a te abiens, portum versus volito, hunc tuis verbis voco:
Venimus; nec te, nisi nunc, video postea.
A. Scelestum caput! cum uxore?
Nunquam abis, quin vapules. *S.* Blepharo!
B. Amphitruo, mitte hunc mea gratia;
Et me audias. *A.* En, mitto. Quid vis, loquere.
B. Istic iamdudum mihi
Maxuma memoravit mira. Præstigiator forte, aut veneficus,
Hanc excantat tibi familiam. Inquire aliunde: vide quid siet;
Nec ante hunc excruciatum miserum facias, quam rem intellegas.
A. Recte mones, eamus: te advorsum uxori etiam advocatum volo.

Iupiter, Amphitruo, Sosia, Blepharo.

I. Quis tam vasto impete has foreis toto convolsit cardine? (si comperero,

Interea, dum isti
dum 'st mi
Lances detergā om
I.
Mentiri ais? *A.* M
familiæ!
I. Ob istuc indign
arripiam.
A. Væ misero mih
A.
B. Consimiles sunt
rixam tame
Ut potest, dirima
onem duell
Linque collum, pr
I. H
B. Quidni? unus o
Dum tu vis esse, al
Interea, quæso, co
I. Linqu
Istic Amphitruo?
A.
Mihi formam adi
phitruo! *I.*
A. Pernego, quand
ter Amphit
I. Immo, præter m
iudex sies.
B. Faciam id, si
prius. *A.* L
B. Antequam cum
mandasti n
A. Parata navi, cla
I. Ut, si nostri fu
A. Item aliud, ut l
supium.
I. Quæ pecuniæ?
B. Tace sis tu: me
I. Talenta quinqu

avi, cubui.
Hei mihi! quid audio? vix apud me sum:
s quippe dormio: vigilans somnio; vivus et anus intereo.
n ille sum Amphitruo, Gorgophones nepos, mperator Thebanorum
ntis unicus, Teleboarum perduellis; qui Acarnanes
hios vi vici, et summa regem virtute bellica.
ræfeci Cephalum, magni Deionei filium.
dem latrones hostes bello et virtute contudi.
onem perdiderant, nostræ et germanos coniugis,
i, Ætoliam, Phocidem, per freta Ionium et Egæum et Creticum
vi vortebant piratica.
Dii immortales! mihimet
lo; ita omnia, quæ facta illic, examussim quitur. Vide,
B. Unum superest: id si fuat, Amphitrues fito te gemini.
cas, novi: cicatricem in dextro musculo ex oc volnere
i impegit Pterela. *B.* Eam quidem.
Apposite. *I.* Viden'? en aspice. Go
e, aspiciam. *I.* Deteximus: vide.
Supreme Iupiter!
acor? Utrique in musculo dextero, eodem loco,
em, apparet probe, ut primum coivit, cicax rufula,
Rationes iacent: iudicium silet: quid am, nescio.
[*Suppositorum finis.*]

III. *Blepharo, Amphitruo, Iupiter.*

er vos partite; ego abeo: mihi negotium 'st.
nquā usquā tanta mira me vidisse censeo.
aro! quæso, ut advocatus mi assis, neve eas. *B.* Vale.
'st me advocato? qui, utri sim advocatus, scio.
nc eo. Alcumena parturit. *A.* Perii miser!
quem advocati iam atque amici deserunt.
edepol, me inultus istic ludificabit, quisis est.
gem recta me ducam; resque ut facta 'st, quar.
Ilum ulciscar hodie Thessalum veneficum,
rse perturbavit familiæ mentem meæ.
e 'st? Intro, edepol, abiit; credo, ad uxom meam.
ebis alter vivit miserior? quid nunc agam?
mortales ignorant, et ludificant, ut lubet.
t, introrumpam in ædibus, ubi quemque minem aspexero,
tam, sive servom, sive uxorem, sive adulum,
m, sive avom videbo, obtruncabo in ædibus.
Iupiter, neque Dii omnes id prohibebunt, volent,
faciam uti constitui. Pergam in ædibus nc iam.

s V. Scena I. *Bromia, Amphitruo.*

t spes vitæ meæ iacent sepultæ in pectore;
a 'st confidentia iam meo in corde, quin iserim:
identur omnia, mare, terra, cælū, consequi,
Iam ut opprimar, ut enicer. Me miseram! quid agam, nescio:
Ita tanta mira in ædibus sunt facta. Væ miseræ mihi!
Animo male 'st: aquam velim! corrupta sum, atque absumta sum.
Caput dolet; neque audio, neque oculis prospicio satis
Nec me miserior femina 'st, neq; ulla videatur magis.
Ita heræ meæ hodie contigit. Nam, ubi parturit, Deos sibi invocat:
Strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus: ut subito, ut propere, ut valide tonuit!
Ubi quisque institerat, concidit crepitu. Ibi nescio quis maxuma
Voce exclamat: Alcumena, adest auxilium; ne time:
Et tibi et tuis propitius cæli cultor advenit.
Exurgite, inquit, qui terrore meo occidistis præ metu.
Ut iacui, exurgo. Ardere censui ædis; ita tum confulgebant.
Ibi me inclamat Alcumena: iam ea res me horrore afficit.
Herilis prævortit metus: ocyus accurro, ut sciscam quid velit:
Atq; illam geminos filios pueros peperisse conspicor;
Neque nostrum quisquam sensimus, cum peperit, neque prævidimus.
Sed quid hoc? quis hic est senex,
Qui ante ædis nostras sic iacet? numnam hunc percussit Iupiter?
Credo, edepol: nam, proh Iupiter! sepultus est, quasi sit mortuus.
Ibo, et cognoscam, quisquis est. Amphitruo hic quidem 'st herus meus.
Amphitruo! *A.* Perii! *B.* Surge. *A.* Interii!
B. Cedo manum. *A.* Quis me tenet?
B. Tua Bromia ancilla.
A. Totus timeo; ita me increpuit Iupiter.
Nec secus est, quam si ab Acherunte veniam. Sed quid tu foras
Egressa es?
B. Eadem nos formido timidas terrore impulit:
In ædibus, ubi tu habitas, nimia mira vidi. Væ mihi
Amphitruo! ita mihi animus etiam nunc abest.
A. Agedum, expedi.
Scin' me tuum esse herum Amphitruonem?
B. Scio. *A.* Viden' etiam nunc? *B.* Scio.
A. Hæc sola sanam mentem gestat meorum familiarium.
B. Immo omnes sani sunt profecto.
A. At me uxor insanum facit
Suis fœdis factis.
B. At ego faciam, tu idem ut aliter prædices,
Amphitruo, piam et pudicā esse tuam uxorē ut scias.
De ea re signa atq; argumenta paucis verbis eloquar.
Omnium primum Alcumena geminos peperit filios.
A. Ain' tu geminos? *B.* Geminos.
A. Dii me servant. *B.* Sine me dicere,
Ut scias tibi tuæq; uxori Deos esse omnes propitios.
A. Loquere.
B. Postquam parturire hodie uxor occœpit tua,
Ibi utero exorti dolores, ut solent puerperæ:
Invocat Deos immortales, ut sibi auxilium ferant,
Manibus puris, capite operto. Ibi continuo contonat
Sonitu maxumo; ædis primo ruere rebamur tuas.
Ædes totæ confulgebant tuæ, quasi essent aureæ.
A. Quæso, absolvito hinc me extemplo, quando satis deluseris.
Quid fit deinde?
B. Dum hæc aguntur, interea uxorem tuam
Neque gementem neque plorantem nostrum quisquam audivimus:

Ita profecto sine dolore peperit. *A.* Iã istuc gaudeo,
Ut ut erga me est merita.
B. Mitte isthæc; atque hæc quæ dicam, accipe.
Postquam peperit pueros, lavere iussit nos. Occepimus.
Sed puer ille, quem ego lavi, ut magnus est, et multum valet!
Neque eum quisquam colligare quivit incunabulis.
A. Nimia mira memoras! si isthæc vera sunt, divinitus
Non metuo quin meæ uxori latæ suppetiæ sient.
B. Magis iam, faxo, mira dices. Postquam in cunas conditu 'st,
Devolant angues iubati deorsum in impluvium duo
Maxumi: continuo extollunt ambo capita.
A. Hei mihi!
B. Ne pave. Sed angues oculis, omnis circumvisere.
Postquam pueros conspicati, pergunt ad cunas citi.
Ego cunas recessim rursum vorsũ trahere et ducere,
Metuens pueris, mihi formidans: tantoque angues acrius
Persequi. Postquam conspexit angues ille alter puer,
Citus e cunis exilit; facit recta in anguis impetum:
Alterum altera apprehendit eos manu perniciter.
A. Mira memoras: nimis formidolosum facinus prædicas.
Nã mihi horror membra misero percipit dictis tuis.
Quid fit deinde? porro loquere.
B. Puer ambo angues enicat.
Dum hæc aguntur, voce clara exclamat uxorẽ tuam.
A. Quis homo?
B. Summus imperator Divũ atque hominũ Iupiter.
Is se dixit cum Alcumena clam consuetũ cubilibus,
Eumque filium suum esse qui illos angues vicerit:
Alterum tuum esse dixit puerum.
A. Pol, me haud pœnitet,
Scilicet boni dimidium mihi dividere cum Iove.
Abi domum: iube vasa pura actutum adornari mihi,
Ut Iovis supremi multis hostiis pacem expetam.
Ego Tiresiam coniectorem advocabo, et consulam,
Quid faciundum censeat; simul hanc rem, ut facta 'st, eloquar.
Sed quid hoc? quam valide tonuit! Dii, obsecro vostram fidem!

SCENA II. *Iupiter.*

Bono animo es; assũ auxilio, Amphitruo, tibi et tuis;
Nihil est quod timeas. Hariolos, haruspices
Mitte omnis. Quæ futura, et quæ facta, eloquar
Multo adeo melius quam illi, quum sim Iupiter.
Primum omnium, Alcumenæ usuram corporis
Cepi, et concubitu gravidam feci filio.
Tu gravidam item fecisti, quom in exercitum
Profectus. Uno partu duos peperit simul.
Eorum alter, nostro qui est susceptus semine,
Suis factis te immortali afficiet gloria.
Tu cum Alcumena uxore antiquam in gratiam
Redi. Haud promeruit, quamobrem vitio vorteres.
Mea vi subacta 'st facere. Ego in cœlum migro.

SCENA III. *Amphitruo.*

Faciã ita ut iubes; et te oro, promissa ut serves tua.
Ibo ad uxorem intro; missum facio Tiresiam senem.
Nunc, spectatores, Iovis summi causa clare plaudite.

ASINARI

DRAMATIS PERSONÆ

LIBANUS, *servus.* DIAB
DEMÆNETUS, *senex.* PARAS
ARGYRIPPUS, *adolescens.* ANTE
CLEÆRETA, *lena.* MERCAT
LEONIDA, *servus.* GREX.
PHILENIUM, *meretrix.*

Argumentum (Prisc

Amanti argento filio auxiliarier
Sub imperio vivens volt senex uxorio
Itaque ob asinos relatum pretium Sa
Numerarier iussit servolo Leonidæ.
Ad amicam id fertur. Cedit noctem fi
Rivinus amens ob præreptam muliere
Is rem omnem uxori per parasitum m
Accurrit uxor, ac virum e lustris rapi

Prologus.

Hoc agite sultis spectatores, nunc iam
Quæ quidem mihi atque vobis res vort
Gregique huic, et dominis, atque cond
Face iam nunc, tu præco, omnem auri
Age, nunc reside: cave modo ne gratiis
Nunc, quid processerim huc, et quid n
Dicam; ut sciretis nomen huius fabul
Nam, quod ad argumentum attinet, s
Nunc, quod me dixi velle vobis dicere,
Dicam: Huic nomen Græce 'st Onag
Demophilus scripsit; Marcus vortit b
Asinariam volt esse, si per vos licet.
Inest lepos ludusque in hac comœdia.
Ridicula res est. Date benigne operam
Ut vos item alias, pariter nunc, Mars

ACTUS I. SCENA I. *Libanus, Dem*

L. Sicut tuum vis unicum gnatum tu
Superesse vitæ, sospitem et superstite
Ita te obtestor, per senectutem tuam,
Perque illam, quam tu metuis, uxorem
Si quid med erga tu hodie falsum dixe
Ut tibi superstes uxor ætatem siet:
Atque, illa viva, vivos ut pestem oppe
D. Per deum Fidium quæris: iurato m
Video necesse esse eloqui, quicquid rog
Ita me obstinate aggressus, ut non aude
Profecto, percuntanti quin promam om
Proinde actutum, istud quid sit, quod
Eloquere: ut ipse scibo, te faciam ut sci
L. Dic, obsecro, hercle, serio, quod te r
Cave mi mendaci quicquam. *D.* Quin t
L. Num me illuc ducis, ubi lapis lapide
D. Quid istuc est? aut ubi est istuc terr
L. Ubi flent nequam homines, qui polent
D. Quid istuc sit, aut ubi istuc sit, nequ
Ubi flent nequam homines, qui polentam
L. Apud fustitudinas ferricrepinas insul
Ubi vivos homines mortui incursant bo
D. Modo, pol, percepi, Libane, quid ist
Ubi fit polenta, te fortasse dicere. *L.* Ah
Neque hercle ego istuc dico, nec dictum
Teque obsecro hercle ut, quæ locutus, de
D. Fiat, geratur mos tibi. *L.* Age, age, us
D. Etiamne?
L. Quæso hercle usque ex penit

plius. *D.* Nam quonsque?
Usque ad mortem volo.
n rem. *L.* Uxoris dico, non tuam.
c dictum, ut expers sis metu.
quæcumque optes.
Redde operam mihi:
quæram? aut cur miniter tibi,
e non scientem feceris?
filio succenseam,
cæteri? *L.* Quid istuc novi 'st?
et quo evadat, sum in metu.
iam, filius quam amet meus,
m e proxumo Philenium.
, Libane? *L.* Rectam instas viam.
m morbus invasit gravis.
? *L.* Quia non suppetunt dictis data.
r nunc amanti filio?
lter noster est Leonida.
acitis, et a me initis gratiam.
rem, Libane, nescis qualis siet?
tis; nos tamen prænoscimus.
e importunam atque incommodam.
c dicis, quam credo tibi.
es, Libane, liberis suis,
unt, facient obsequentiam:
amico utantur gnato et benevolo:
acere studeo. Volo amari a meis;
ei similem, qui, causa mea,
natu per fallaciam,
bduxit ab lenone mulierem.
n id ætatis sycophantias
ciis me emere gnatum suum sibi.
'st persequi mores patris.
avit Argyrippus filius,
cerem argenti copiam:
o obsequi gnato meo.
ut um illius, volo amet me patrem.
mater arcte contenteque habet,
erunt: ego mitto omnia hæc.
is me dignum, quoi concrederet,
e honorem eius ingenio decet:
t pudentem gnatū æquum 'st patrē;
quod det argentum suæ.
cupere te nequidquam intellego.
Sauream uxor tua
s iu manu sit, quam tibi.
epi, dote imperium vendidi.
uca conferam, quid te velim,
st filio argenti minis.
um iam sit. *L.* Unde gentium?
L. Maxumas nugas agis.
estimenta me iubes.
? age sis, tu sine pennis vola.
em, cui ipsi nihil est in manu?
o uxorem defrudaveris.
xorem, qua tu servum Sauream
ce, aufer; promitto tibi
i id hodie effeceris.
ra me piscari in aere,
e iaculo in medio mari.
sumito Leonidam.
s; quidvis comminiscere.
m hodie ut habeat filius,
L. Quid ais tu, Demænete?
insidias devenero?
i me hostes interceperint?
Tum tu igitur aliud cura quid lubet.
m, nisi quid vis.
l: etiamne ambulas?

D. Atque audin' etiam? *L.* Ecce.
D. Si quid te volam, ubi eris?
L. Ubicumque libitum fuerit animo meo.
Profecto nemo 'st, quem iam dehinc metuam, mihi
Ne quid nocere possit; cum mihi tua
Oratione omnem animum ostendisti tuum.
Quin te quoque ipsum facio haud magni, si hoc patro.
Pergam quo occepi, atque ibi consilia exordiar.
D. Audin' tu? apud Archibulum ego ero argentariū.
L. Nempe in foro? *D.* Ibi: si quid opus fuerit.
L. Meminero.
D. Non esse servus peior hoc quisquam potest,
Nec magis versutus, nec quo ab caveas ægrius.
Eidem homini, si quid recte curatum velis,
Mandes: moriri sese misere mavolet,
Quam non perfectum reddat, quod promiserit.
Nam ego illud argentum tam paratum filio
Scio esse, quam me hunc scipionem contui.
Sed quid ego cesso ire ad forum, quod inceperam?
Ibo adeo, atque ibi manebo apud argentarium.

SCENA II. *Argyrippus.*

Siccine hoc fit? foras ædibus me eiici?
Promerenti optume hoccine pretii redditur?
Bene merenti mala es, male merenti bona es;
At malo cum tuo: nam iam ex hoc loco
Ibo ego ad Tresviros, vestraque ibi nomina,
Faxo, erunt: capitis te perdam ego et filiam,
Perlecebræ, pernicies, adolescentum exitium.
Nam mare haud est mare, vos mare acerrimum.
Nam in mari repperi, hic elavi bonis.
Ingrata atque irrita esse omnia intellego,
Quæ dedi, et quod benefeci: at posthac, tibi
Male quod potero facere, faciam, meritoque id faciam tuo.
Ego pol te redigam eodem unde orta es, ad egestatis terminos.
Ego, edepol, te faciam, ut, quæ sis nunc, et quæ fueris, scias.
Quæ, priusquam istam adii, atque amans ego animum meum isti dedi,
Sordido vitam oblectabas pane, in pannis, inopia.
Atque, ea si erant, magnas habebas omnibus Dis gratias;
Eadem nunc, quom est melius, me, cuius opera est, ignoras, mala.
Reddam ego te, ex fera, fame mansuetem, me specta modo.
Nam, isti quod succenseam ipsi, nihil est: nihil quidquam meret.
Tuo facit iussu; tuo imperio paret: mater tu, eadem hera es.
Te ego ulciscar; te ego, ut digna es, perdam, atque ut de me meres.
At scelesta, viden' ut ne id quidem me dignum esse existumat,
Quem adeat, quem colloquatur, cuique irato supplicet:
Atque, eccam, illecebra exit tandem. Opinor, hic ante ostium
Meo modo loquar quæ volam, quoniam intus non licitum 'st mihi.

SCENA III. *Cleæreta, Argyrippus.*

C. Unumquodque istorum verbum nummis Philippeis aureis
Non potest auferre hinc a me, si quis emtor venerit.
Nec recte quæ tu in nos dicis, aurum atque argentum merum 'st.

C. Quid modi 'st? ductando, amando, nunquamne expleri potes?
Modo remisisti: continuo iam, ut remittam ad te, rogas.
A. Dedi equidem, quod mecum egisti.
C. Et tibi ego misi mulierem.
Par pari datum hostimentum 'st, opera pro pecunia.
A. Male agis mecum.
C. Quid me accusas, si facio officium meum?
Nam neque usquam fictum, neque pictum, neque scriptum in poematis,
Ubi lena bene agat cum quiquam amante, quæ frugi esse volt.
A. Mihi quidem te parcere æquum 'st tandem, ut tibi durem diu.
C. Non tu scis, quæ amanti parcet, eadem sibi parcet parum.
Quasi piscis, itidem 'st amator lenæ; nequam 'st, nisi recens.
Is habet succum, is suavitatem: cum quovis pacto condias.
Vel patinarium vel assum: verses, quo pacto lubet.
Is dare volt, is se aliquid posci: nam, ubi de pleno promitur,
Neque ille scit quid det, quid damni faciat: illi rei studet:
Volt placere sese amicæ, volt mihi, volt pedissequæ,
Volt famulis, volt ancillis: [et quoq.] etiã catulo meo
Subblanditur novus amator, se ut quom videat, gaudeat.
Vera dico. Ad suum quemque hominem quæstum esse æquum 'st callidum.
A. Perdidici, isthæc esse vera, damno cũ magno meo.
C. Si, ecastor, nunc, habeas quod des, alia verba perhibeas:
Nunc quia nihil habes, maledictis te eam ductare postulas.
A. Non meum 'st. *C.* Nec meum quidem, edepol, ad te ut mittam gratiis.

aibas mihi.
Ubi quid dederam
bæ meo
Usq; eratis; meo de
Usq; adhærebatis:
Faciebatis; quod n
Fugiebatis, neque
Nunc, neque quid v
pessumæ.
C. Non tu scis? h
limu 'st.
Auceps quando con
Aves assuescunt.
quærit lucr
Sæpe edunt: semel s
Itidem hic apud no
ego;
Esca est meretrix;
Bene salutando con
Osculando, oratio
Si papillam pertrac
Savium si sumsit,
Hæccine te esse obl
A. Tua ista culpa
abs te amoves.
C. Remeato audact
abi.
A. Mane, mane; au
pro illa tibi
Annum hunc ne cu
C.
Atque ea lege, si ali
A. At ego: est etiã,
C.
A. Non omnino is
ream magis.
Habeo, unde istuc t
ges meas
Dabo, ut scire possi

atent : si non est quod des, ædes non
u invenio ego illas viginti minas.
si illud perdo argentum, percuudum
l forum, atque experiar opibus, omni
bsecrabo, ut quemq amicum videro:
s adire, atq experiri, certū 'st mihi.
s non potero, certum 'st, sumam fœ-

ʒs II. Scena I. *Libanus.*

bane, nunc te meliu 'st expergiscier,
comparando fingere fallaciam,
um quom discesti ab hero, atque a- l forum,
do argento ut fingeres fallaciam.
ei tempus dormitasti in otio.
ocordiam omnem reice, et segnitiem
ium vetus versutum te recipis tuum.
e tu idē faxis, alii quod servi solent,
udationem, callidū ingeniū gerunt.
uem intervortam? quo hanc celocem n?
uguratū 'st: quovis admittunt aves.
est ab læva; corvus porro ab dextera.
ertum hercle est vostram consequi am.
uod picus ulmum tundit? non teme- st
quantūexaugurio auspici intellego,
ndo sunt virgæ, aut atriensi Sauræ.
uod exanimatus currit hic Leonida?
c obseravavit meæ falsæ fallaciæ.

A II. *Leonida, Libanus.*

uc Libanum requiram, aut familia- am,
bentiores faciam, quam Lubentia 'st?
et triumphū eis affero adventu meo.
ariter potant, pariter scortari solent,
uam nactus prædam, pariter cum iam.
deis compilavit, more si fecit suo.
indiligenter observavit ianuam.
lim servire, Libanum ut conveniam
a quidem opera liber nunquam fies
o ducentas plagas prægnanteis dabo.
culium; omnem in tergo thesaurum
occasioni tempus sese subterduxerit,
ol, quadrigis albis indipiscet postea:
ne linquet, inimicū animos auxerit.
ccasionem opprimere hanc, quæ ob- udet,
itates gaudio effertissumas
na mecum pariet, gnatoque et patri,
ambo ambobus nobis sint obnoxii,
beneficio. *Li.* Vinctos nescioquos ait.
tuo in commune, ne quam fraudem iet.
pido, nisi Libanum invenio iam, ubi entium.
socium ad malam rem quærit, quem t sibi.

Non placet. Pro monstro extemplo est, quando, qui sudat, tremit.
Le. Sed quid ego hic properans concesso pedibus, lingua largior?
Quin ego hanc iubeo tacere, quæ loquens lacerat diē?
Li. Edepol, hominem infelicem, qui patronam comprimat!
Nam, si quid sceleste fecit, lingua pro illo peierat.
Le. Approperabo, ne post tempus prædæ præsidium parem.
Li. Quæ illæc præda 'st? ibo advorsum, atque electabo, quidquid est.
Iubeo te salvere voce summa, quoad vires valent.
Le. Gymnasium flagri, salveto.
Li. Quid agis, custos carceris?
Le. O catenarum colone! *Li.* O virgarum lascivia!
Le. Quot pondo ted esse censes nudum?
Li. Non, edepol, scio.
Le. Scibam ego te nescire: at pol ego qui te expendi, scio.
Nudus vinctus centum pondo es, quando pendes per pedes.
Li. Quo argumento istuc?
Le. Ego dicam, quo argumento, et quo modo.
Ad pedes quando alligatus es, æquum centupondium;
Ubi manus manicæ complexæ sunt, atque adductæ ad trabem,
Nec dependis, nec propendis, quin malus nequamque sis.
Li. Væ tibi! *Le.* Hoc testamento Servitus legat tibi.
Li. Verbis velitationem fieri compendi volo.
Quid istuc negoti 'st? *Le.* Certum 'st credere?
Li. Audacter licet;
Le. Sis amanti subvenire familiari filio,
Tantū adest boni improviso, verū commixtū malo:
Omnes de nobis carnuficum concelebrabuntur dies.
Libane, nunc audacia usu 'st nobis inventa et dolis.
Tantū facinus modo inveni ego, ut nos dicamur duo
Omnium dignissumi esse, quo cruciatus confluant.
Li. Ego mirabar, quod dudu scapulæ gestibant mihi
Hariolari quæ occeperunt sibi esse in mundo malum
Quidquid est, eloquere.
Le. Magna 'st præda cum magno malo.
Li. Siquidē omnes coniurati cruciamenta conferant,
Habeo, opinor, familiarem tergum, ne quæram foris.
Le. Si istā firmitudinē animi obtines, salvi sumus.
Li. Quin, si tergo res solvenda 'st, rapere cupio publicum:
Pernegabo atque obdurabo; periurabo denique.
Le. Hem! ista virtus est, quando usu 'st, qui malum fert fortiter.
Fortiter malū qui patitur, idem post patitur bonū.
Li. Quin rem actutum edisseris? cupio malum nanciscier.
Le. Placide ergo unumquidque derogita, ut acquiescam. Non vides
Me ex cursura anhelitum etiam ducere?
Li. Age, age, mansero
Tuo arbitratu, vel adeo usque dum peris.
Le. Ubinam est herus?
Li. Maior apud forum 'st, minor hic est intus.
Le. Iam satis est mihi.
Li. Tum igitur tu dives es factus?
Le. Mitte ridicularia.
Li. Mitto. Istud, quod affers, aures exspectant meæ.
Le. Animum advorte, ut æque mecum hæc scias.
Li. Taceo. *Le.* Beas.
Meministin' asinos Arcadicos mercatori vendere

Li. Quid tum postea?

Le. Ait se ob asinos ferre argentum atriensi Saureæ,
Viginti minas; sed eum sese non novisse hominem qui siet.
Ipsum vero se novisse callide Demænetum.
Quoniam ille elocutus hæc sic... *Li.* Quid tum?

Le. Ausculta ergo; scies.
Extemplo facio facetum me, atque magnificum virū;
Dico med esse atriensem. Sic hoc respondit mihi:
Ego pol Sauream non novi, neque, qua facie sit, scio:
Te non æquum 'st succensere. Si herū vis Demænetū,
Quem ego novi, adduce: argentum non morabor quin feras.
Ego me dixeram adducturū, et me domi præsto fore.
Ille in balineas ituru 'st; inde huc veniet postea.
Quid nunc consili captandum censes? dic.

Li. Hem! istuc ago,
Quomodo argentum intervortam, et adventorem, et Sauream.
Iam hoc opus est exasciatū: nam, si ille argentū prius
Hospes huc affert, continuo nos ambo exclusi sumus.
Nam me hodie senex seduxit solū, seorsū ab ædibus:
Mihi tibique interminatu 'st, nos futuros ulmeos,
Ni hodie Argyrippo viginti essent argenti minæ.
Iussit vel nos atriensem, vel nos uxorem suam,
Defraudare: dixit sese operam promissam dare.
Nunc tu abi ad forum ad herum, et narra, hæc ut nos acturi sumus:
Te ex Leonida futurum esse atriensem Sauream,
Dum argentum afferat mercator pro asinis.

Le. Faciam, uti iubes.

Li. Ego illum interea hic oblectabo, prius si forte advenerit.

Le. Quid ais? *Li.* Quid vis?

Le. Pugno malam si tibi percussero,
Mox cum Sauream imitabor, caveto ne succenseas.

Li. Hercle, vero, tu cavebis, ne me attigas. Si me tagis,
Næ, hodie malo cum auspicio nomen commutaveris.

Le. Quæso, æquo animo patitor.

Li. Patitor tu item, cum ego te referiam.

L. Si sit domi, di
L. Nihilo mage i
L.
M. Quum veniss
L.
M. Argenti vigin
L. Qui pro istuc?
M.
Mercatu. *L.* Scio
eum affut
M. Qua facie vos
potero.
L. Macilentis ma
Truculentis ocul
M. Non potuit p
Atque hercle ips
incedit.
L. Quisque obvia
Siquidem hercle
tus incedi
M. Si me iratus

SCENA. IV. *L*

Le. Quid hoc sit
magniface
Libanū in tonstri
Næ ille edepol te
core.
M. Nimis imperi
Le.
Libanum libertu
Li.
Le. Næ, tu herc
occessisti.
Cur non venisti,
Li.
Le. Siquidem her
detinuisse
Atque is precator

eadem imperem, atque oggauniam: ita-
m hercle
omacho non queo labori suppeditare.
ate, ab ianua hoc stercus hinc auferri?
inis deiici operas aranearum?
endore dari bullas has foribus nostris?
mquam si claudus sim, cum fusti 'st
landum.
n hoc unum modo, foro operam assi-
dedi,
qui quæritet argentũ in fœnus, hic vos
erea domi; atque herus in hara, haud
s, habitat.
: tibi! *Li.* Hospes, te obsecro, defende.
Saurea, oro,
mittas.
Eho! ecquis pro vectura olivi
Resolvit. *Le.* Cui datum 'st?
Sticho, vicario ipsi
! delenire apparas. Scio mihi vicarium
servom in ædibus heri, qui sit pluris
lle sit.
heri vendidi vinario Exærambo,
isfecit Sticho? *Li.* Fecisse satis opinor:
ipsũ adducere trapezitam Exærambũ.
o: prius quæ credidi, vix anno post
adducit domum etiam ultro, et scribit
os.
dem retulit?
Dimidio minus opinor.
uum? *Li.* Aibat reddere, quam extem-
dditum esset:
,ut, quod sit sibi operis, efficeret, locatũ.
uos utendos dedi Philodamo, retulitne?
n. *Le* Hem! non? si velis, da, commoda
i amico.
cle! Iam hic me abegerit suo odio.
Heus! iam satis tu?
oquitur? *Le.* Audio, et quiesco.
Tandem, opinor
inc adeam optumum 'st, priusquam in-
uuire.
ibi operam das?
m! optume: quamdudum tu advenisti?
provideram. Quæso, ne vitio vertas;
obstitit oculis.
Non mirum factum 'st.
st, Demænetum volebam.
Negat esse intus.
rgentũ tamen mihi si vis denumerare,
,istoc tibi nomine solutam rem futurã.
,ut Demæneto tibi hero præsente reddã
unc novit, atque herum hic.
Hero huic præsente reddam.
meo periculo; rem salvam ego exhibebo:
noster senex fidem non esse huic habitã,
ui omnium rerum ipsus semper credit.
ui pendo: ne duit, si non volt. Sic sine
m. Vah! formido miser, ne hic me tibi
etur
ne crederes. Da, quæso, ac ne formida:
erit.
fore, dum quidem ipse in manu habeo.
o sum: Sauream non novi.
At nosce sane.

M. Sit, non sit, non edepol scio. Si is est, eum esse oportet.
Ego certe me incerto scio hoc daturum nemini homini.
Le. Hercle, istum Dii omnes perduint! verbo cave supplicassis.
Ferox est, viginti minas meas tractare sese.
Nemo accipit! aufer te domum; abscede hinc; molestus ne sis.
M. Nimis iracunde. Non decet superbum esse hominem servum.
Li. Malo hercle iam magno tuo nunc isti nec recte dicis.
Impure, nihili, non vides irasci? *Le.* Perge porro.
Flagitium hominis!
Li. Da, obsecro, argentum huic, ne male loquatur.
M. Malum hercle vobis quæritis.
Le. Crura hercle diffringentur,
Ni istum impudicum percies.
Li. Perii, hercle! Age, impudice,
Sceleste! non audes mihi scelesto subvenire?
Le. Pergin' precari pessumo?
M. Quæ res? tun' libero homini
Male servus loquere? *Le.* Vapula.
M. Id quidem tibi, hercle, fiet,
Ut vapules, Demænetum simul ac conspexero hodie.
In ius voco te. *Le.* Non eo.
M. Non is? memento. *Le.* Memini.
M. Dabitur, pol, supplicium mihi de tergo vestro
Le. Væ, te!
Tibi quidem supplicium, carnufex, de nobis detur?
M. Atque et iam,
Pro vestris dictis maledictis, pœnæ pendentur mihi hodie.
Le. Quid, verbero? ain' tu, furcifer: herum nosmet fugitare censes?
I nunc iam ad herum, quo vocas iamdudum; quo volebas.
M. Nunc demum? tamen nunquam hinc feres argenti nummum, nisi me
Dare iusserit Demænetus.
Le. Ita facito. Age, ambula ergo.
Tu contumeliam alteri facias, tibi non dicatur?
Tam ego homo sum quam tu. *M.* Scilicet ita res est.
Le. Sequere hac ergo.
Præfiscini hoc nunc dixerim, nemo etiã me accusavit
Merito meo, neque me Athenis est alter hodie quisquam,
Cui credi recte æque putent.
M. Fortassis: sed tamen me
Nunquam hodie induces, ut tibi credam hoc argentum ignoto.
Lupus est homo homini; non homo, quom, qualis sit, non novit.
Le. Iam nunc secunda mihi facis. Scibam huic te capitulo hodie
Facturum satis pro iniuria. Quamquam ego sum sordidatus,
Frugi tamen sum; nec potest peculium enumerari.
M. Fortasse!
Le. Etiam nunc dico: Periphanes, Rhodo mercator
Dives, absente hero, solus mihi talentum argenti
Soli adnumeravit, et mihi credidit, neque deceptus in eo.
M. Fortasse! *Le.* Atque etiam tu quoque ipse, si esses percontatus
Me ex aliis, scio, pol, crederes nunc quod fers.
M. Haud negassim.

expleri potes?
Modo remisisti: continuo iam, ut remittam ad te, rogas.
A. Dedi equidem, quod mecum egisti.
C. Et tibi ego misi mulierem.
Par pari datum hostimentum 'st, opera pro pecunia.
A. Male agis mecum.
C. Quid me accusas, si facio officium meum?
Nam neque usquam fictum, neque pictum, neque scriptum in poematis,
Ubi lena bene agat cum quiquam amante, quæ frugi esse volt.
A. Mihi quidem te parcere æquum 'st tandem, ut tibi durem diu.
C. Non tu scis, quæ amanti parcet, eadem sibi parcet parum.
Quasi piscis, itidem 'st amator lenæ; nequam 'st, nisi recens.
Is habet succum, is suavitatem: cum quovis pacto condias.
Vel patinarium vel assum: verses, quo pacto lubet.
Is dare volt, is se aliquid posci: nam, ubi de pleno promitur,
Neque ille scit quid det, quid damni faciat: illi rei studet:
Volt placere sese amicæ, volt mihi, volt pedissequæ,
Volt famulis, volt ancillis: [et quoq.] etiã catulo meo
Subblanditur novus amator, se ut quom videat, gaudeat.
Vera dico. Ad suum quemque hominem quæstum esse æquum 'st callidum.
A. Perdidici, isthæc esse vera, damno cũ magno meo.
C. Si, ecastor, nunc, habeas quod des, alia verba prœhibeas:
Nunc quia nihil habes, maledictis te eam ductare postulas.
A. Non meum 'st. *C.* Nec meum quidem, edepol, ad te ut mittam gratiis.
Verum ætatis atque honoris gratia hoc fiet tui.

Ubi quid dederan
bæ meo
Usq. erat is: meo d
Usq. adhærebatis
Faciebatis; quod
Fugiebatis, neque
Nunc, neque quid
pessumæ.
C. Non tu scis?
limu 'st.
Auceps quando co
Aves assuescunt.
quærit luc
Sæpe edunt: semel
Itidem hic apud n
ego;
Esca est meretrix;
Bene salutando co
Osculando, oratio
Si papillam pertr
Savium si sumsit,
Hæccine te esse ob
A. Tua ista culpa
abs te amoves
C. Remeato audac
abi.
A. Mane, mane: a
pro illa tib
Annum hunc ne cu
C.
Atque ea lege, si al
A. At ego: est etiã,
C.
A. Non omnino i
ream magis
Habeo, unde istuc
ges meas
Dabo, ut scire poss
uti serviat.

, tum patent: si non est quod des, ædes non atent.
i, si non invenio ego illas viginti minas.
cto, nisi illud perdo argentum, pereundum t mihi.
rgam ad forum, atque experiar opibus, omni opia;
bo, exobsecrabo, ut quemq; amicum videro:
ndignos adire, atq; experiri, certū 'st mihi.
mutuas non potero, certum 'st, sumam fœore.

Actus II. Scena I. *Libanus.*

ro, Libane, nunc te meliu 'st expergiscier,
gento comparando fingere fallaciam.
st factum quom discesti ab hero, atque aāsti ad forum,
eniundo argento ut fingeres fallaciam.
oc diei tempus dormitasti in otio.
s te socordiam omnem reice, et segnitiem ove;
ingenium vetus versutum te recipis tuum.
: cave tu idē faxis, alii quod servi solent,
eri fraudationem, callidū ingeniū gerunt.
m? quem intervortam? quo hanc celocem aferam?
n, inauguratū 'st: quovis admittunt aves.
rnix est ab læva; corvus porro ab dextera.
t. Certum hercle est vostram consequi tentiam.
oc, quod picus ulmum tundit? non temeium 'st
le, ego quantū ex augurio auspici intellego,
n mundo sunt virgæ, aut atriensi Saureæ.
lluc, quod exanimatus currit hic Leonida?
od illic obscævavit meæ falsæ fallaciæ.

Scena II. *Leonida, Libanus.*

go nunc Libanum requiram, aut familian filium,
os lubentiores faciam, quam Lubentia 'st?
rædā et triumphū eis affero adventu meo.
cū, pariter potant, pariter scortari solent,
lem quam nactus prædam, pariter cum partiam.
mo ædeis compilavit, more si fecit suo.
i tam indiligenter observavit ianuam.
m velim servire, Libanum ut conveniam do.
, mea quidem opera liber nunquam fies us.
e tergo ducentas plagas prægnanteis dabo.
ur peculium; omnem in tergo thesaurum it.
hnic occasioni tempus sese subterduxerit,
, edepol, quadrigis albis indipiscet postea:
sidione linquet, inimicū animos auxerit.
cum occasionem opprimere hanc, quæ obit, studet,
opimitates gaudio effertissumas
ille una mecum pariet, gnatoque et patri,
tatem ambo ambobus nobis sint obnoxii,
incti beneficio. *Li.* Vinctos nescio quos ait.
t: metuo in commune, ne quam fraudem usus siet.
go oppido, nisi Libanum invenio iam, ubi est gentium.
omo socium ad malam rem quærit, quem ungat sibi.

Non placet. Pro monstro extemplo est, quando, qui sudat, tremit.
Le. Sed quid ego hic properans concesso pedibus, lingua largior?
Quin ego hanc iubeo tacere, quæ loquens lacerat diē?
Li. Edepol, hominem infelicem, qui patronam comprimat!
Nam, si quid scelesle fecit, lingua pro illo peierat.
Le. Approperabo, ne post tempus prædæ præsidium parem.
Li. Quæ illæc præda 'st? ibo advorsum, atque electabo, quidquid est.
Iubeo te salvere voce summa, quoad vires valent.
Le. Gymnasium flagri, salveto.
Li. Quid agis, custos carceris?
Le. O catenarum colone! *Li.* O virgarum lascivia!
Le. Quot pondo ted esse censes nudum?
Li. Non, edepol, scio.
Le. Scibam ego te nescire: at pol ego qui te expendi, scio.
Nudus vinctus centum pondo es, quando pendes per pedes.
Li. Quo argumento istuc?
Le. Ego dicam, quo argumento, et quo modo.
Ad pedes quando alligatus es, æquum centupondium:
Ubi manus manicæ complexæ sunt, atque adductæ ad trabem,
Nec dependis, nec propendis, quin malus nequamque sis.
Li. Væ tibi! *Le.* Hoc testamento Servitus legat tibi.
Li. Verbis velitationem fieri compendi volo.
Quid istuc negoti 'st? *Le.* Certum 'st credere?
Li. Audacter licet;
Le. Sis amanti subvenire familiari filio,
Tantū adest boni improviso, verū commixtū malo:
Omnes de nobis carnuficum concelebrabuntur dies.
Libane, nunc audacia usu 'st nobis inventa et dolis.
Tantū facinus modo inveni ego, ut nos dicamur duo
Omnium dignissumi esse, quo cruciatus confluant.
Li. Ego mirabar, quod dudū scapulæ gestībant mihi
Hariolari quæ occeperunt sibi esse in mundo malum
Quidquid est, eloquere.
Le. Magna 'st præda cum magno malo.
Li. Siquidē omnes coniurati cruciamenta conferant,
Habeo, opinor, familiarem tergum, ne quæram foris.
Le. Si istā firmitudinē animi obtines, salvi sumus.
Li. Quin, si tergo res solvenda 'st, rapere cupio publicum:
Pernegabo atque obdurabo; periurabo denique.
Le. Hem! ista virtus est, quando usu 'st, qui malum fert fortiter.
Fortiter malū qui patitur, idem post patitur bonū.
Li. Quin rem actutum edisseris? cupio malum nanciscier.
Le. Placide ergo unumquidque derogita, ut acquiescam. Non vides
Me ex cursura anhelitum etiam ducere?
Li. Age, age, mansero
Tuo arbitratu, vel adeo usque dum peris.
Le. Ubinam est herus?
Li. Maior apud forum 'st, minor hic est intus.
Le. Iam satis est mihi.
Li. Tum igitur tu dives es factus?
Le. Mitte ridicularia.
Li. Mitto. Istud, quod affers, aures exspectant meæ.
Le. Animum advorte, ut æque mecum hæc scias.
Li. Taceo. *Le.* Beas.
Meministin' asinos Arcadicos mercatori vendere

Li. Quid tum postea?
Le. Ait se ob asinos ferre argentum atriensi Saureæ, Viginti minas; sed eum sese non novisse hominem qui siet. Ipsum vero se novisse callide Demænetum. Quoniam ille elocutus hæc sic... *Li.* Quid tum?
Le. Ausculta ergo; scies. Extemplo facio facetum me, atque magnificum virū; Dico med esse atriensem. Sic hoc respondit mihi: Ego pol Sauream non novi, neque, qua facie sit, scio: Te non æquum 'st succensere. Si herū vis Demænetū, Quem ego novi, adduce: argentum non morabor quin feras. Ego me dixeram adductorū, et me domi præsto fore. Ille in balineas iturn 'st; inde huc veniet postea. Quid nunc consili captandum censes? dic.
Li. Hem! istnc ago, Quomodo argentum intervortam, et adventorem, et Sauream. Iam hoc opus est exasciatū: nam, si ille argentū prius Hospes huc affert, continuo nos ambo exclusi sumus. Nam me hodie senex seduxit solū, seorsū ab ædibus: Mihi tibique interminatu 'st, nos futuros ulmeos, Ni hodie Argyrippo viginti essent argenti minæ. Iussit vel nos atriensem, vel nos uxorem suam, Defraudare: dixit sese operam promissam dare. Nunc tu abi ad forum ad herum, et narra, hæc ut nos acturi sumus: Te ex Leonida futurum esse atriensem Sauream, Dum argentum afferat mercator pro asinis.
Le. Faciam, uti iubes.
Li. Ego illum interea hic oblectabo, prius si forte advenerit.
Le. Quid ais? *Li.* Quid vis?
Le. Pugno malam si tibi percussero, Mox cum Sauream imitabor, caveto ne succenseas.
Li. Hercle, vero, tu cavebis, ne me attigas. Si me tagis, Næ, hodie malo cum auspicio nomen commutaveris.
Le. Quæso, æquo animo patitor.
Li. Patitor tu item, cum ego te referiam.

L. Si sit domi, d
L. Nihilo mage i
L.
M. Quum veniss
L.
M. Argenti vigi
L. Qui pro istuc
M.
Mercatu. *L.* Sci
eum affut
M. Qua facie vo
potero.
L. Macilentis m
Truculentis ocu
M. Non potuit p
Atque hercle ips
incedit.
L. Quisque olavi
Siquidem hercle
tus inced
M. Si me iratus

SCENA. IV. .

Le. Quid hoc si
magnifac
Libanū in tonstr
Næ ille edepol t
core.
M. Nimis imper
Le.
Libanum libert
Li.
Le. Næ, tu her
occessisti
Cur non venisti
Li.
Le. Siquidem he
detinuiss
Atque is precato

entiescadem imperem, atque oggauniam: itaque iam hercle
re ac stomacho non queo labori suppeditare.
, sceleste, ab ianua hoc stercus hinc auferri?
columnis deiici operas aranearum?
in splendorē dari bullas has foribus nostris?
est: tamquam si claudus sim, cum fusti 'st ambulandum.
ridnum hoc unum modo, foro operam assiduam dedi,
per iā qui quæritet argentū in fœnus, hic vos
is interea domi; atque herus in hara, haud
ædibus, habitat.
go hoc tibi! *Li.* Hospes, te obsecro, defende. Saurea, oro,
sa ut mittas.
Eho! ecquis pro vectura olivi
? *Li.* Resolvit. *Le.* Cui datum 'st? Sticho, vicario ipsi
Vah! delenire apparas. Scio mihi vicarium
se,
esse servom in ædibus heri, qui sit pluris
am ille sit.
quæ heri vendidi vinario Exærambo,
ās satisfecit Sticho? *Li.* Fecisse satis opinor:
hoc ipsū adducere trapezitam Exærambū.
dedero: prius quæ credidi, vix anno post
egi.
agit: adducit domum etiam ultro, et scribit
mmos.
ercedem retulit? Dimidio minus opinor.
reliquum? *Li.* Aibat reddere, quam extemo redditum esset:
neri, ut, quod sit sibi operis, efficeret, locatū.
os, quos utendos dedi Philodamo, retulitne?
etiam. *Le* Hem! non? si velis, da, commoda
omini amico.
, hercle! Iam hic me abegerit suo odio. Heus! iam satis tu?
que loquitur? *Le.* Audio, et quiesco. Tandem, opinor
t. Nunc adeam optumum 'st, priusquam incipit tinnire.
ox mihi operam das?
Ehem! optume: quamdudum tu advenisti?
le te provideram. Quæso, ne vitio vertas;
dia obstitit oculis. Non mirum factum 'st.
mi 'st, Demænetum volebam. Negat esse intus.
tuc argentū tamen mihi si vis denumerare,
tam, istoc tibi nomine solutam rem futurā.
tius, ut Demæneto tibi hero præsente reddā.
istunc novit, atque herum hic. Hero huic præsente reddam.
odo meo periculo; rem salvam ego exhibebo:
ciat noster senex fidem non esse huic habitā,
at, cui omnium rerum ipsus semper credit.
magni pendo: ne duit, si non volt. Sic sine
stet.
quam. Vah! formido miser, ne hic me tibi
bitretur
sibi ne crederes. Da, quæso, ac ne formida:
ercle erit.
dam fore, dum quidem ipse in manu habeo.
us ego sum: Sauream non novi. At nosce sane.

M. Sit, non sit, non edepol scio. Si is est, eum esse oportet.
Ego certe me incerto scio hoc daturum nemini homini.
Le. Hercle, istum Dii omnes perduint! verbo cave supplicassis.
Ferox est, viginti minas meas tractare sese.
Nemo accipit! aufer te domum; abscede hinc; molestus ne sis.
M. Nimis iracunde. Non decet superbum esse hominem servum.
Li. Malo hercle iam magno tuo nunc isti nec recte dicis.
Impure, nihili, non vides irasci? *Le.* Perge porro.
Flagitium hominis!
Li. Da, obsecro, argentum huic, ne male loquatur.
M. Malum hercle vobis quæritis.
Le. Crura hercle diffringentur,
Ni istum impudicum percies.
Li. Perii, hercle! Age, impudice,
Sceleste! non audes mihi scelesto subvenire?
Le. Pergin' precari pessumo?
M. Quæ res? tun' libero homini
Male servus loquere? *Le.* Vapula.
M. Id quidem tibi, hercle, fiet,
Ut vapules, Demænetum simul ac conspexero hodie.
In ius voco te. *Le.* Non eo.
M. Non is? memento. *Le.* Memini.
M. Dabitur, pol, supplicium mihi de tergo vestro
Le. Væ, te!
Tibi quidem supplicium, carnufex, de nobis detur?
M. Atque etiam,
Pro vestris dictis maledictis, pœnæ pendentur mihi hodie.
Le. Quid, verbero? ain' tu, furcifer: herum nosmet fugitare censes?
I nunc iam ad herum, quo vocas iamdudum; quo volebas.
M. Nunc demum? tamen nunquam hinc feres argenti nummum, nisi me
Dare iusserit Demænetus.
Le. Ita facito. Age, ambula ergo.
Tu contumeliam alteri facias, tibi non dicatur?
Tam ego homo sum quam tu. *M.* Scilicet ita res est.
Le. Sequere hac ergo.
Præfiscini hoc nunc dixerim, nemo etiā me accusavit
Merito meo, neque me Athenis est alter hodie quisquam,
Cui credi recte æque putent.
M. Fortassis: sed tamen me
Nunquam hodie induces, ut tibi credam hoc argentum ignoto.
Lupus est homo homini; non homo, quom, qualis sit, non novit.
Le. Iam nunc secunda mihi facis. Scibam huic te capitulo hodie
Facturum satis pro iniuria. Quamquam ego sum sordidatus,
Frugi tamen sum; nec potest peculium enumerari.
M. Fortasse!
Le. Etiam nunc dico: Periphanes, Rhodo mercator
Dives, absente hero, solus mihi talentum argenti
Soli annumeravit, et mihi credidit, neque deceptus in eo.
M. Fortasse! *Le.* Atque etiam tu quoque ipse, si esses percontatus
Me ex aliis, scio, pol, crederes nunc quod fers.
M. Haud negassim.

existumo.
Verum ego meas queror fortunas, quom illo, quem amo, prohibeor.
C. Ergo una pars orationis de die dabitur mihi?
P. Et meam partem loquendi, et tuam, trado tibi.
Ad loquendum, atque ad tacendum, tute habeas portisculum.
Quin, pol si reposivi remum, sola ego in casteria
Ubi quiesco, omnis familiæ causa consistit tibi.
C. Quid ais tu, quam ego unam vidi mulierem audacissumam?
Quoties te vetui Argyrippum, filium Demæneti,
Compellare aut contrectare, colloquive aut contui?
Quid dedit? quid deportari iussit ad nos? An tu tibi
Verba blanda esse aurum rere? dicta docta pro datis?
Ultro amas, ultro expetessis, ultro ad te arcessi iubes.
Illos qui dant, eos derides: qui deludunt, deperis.
An te id exspectare oportet, si quis promittat tibi,
Te facturum divitem, si moriatur mater sua? (tur,
Ecastor, nobis periculū magnū et familiæ portendi-
Dū eius exspectamus mortē, ne nos moriamur fame.
Nunc adeo, nisi mihi huc argenti affert viginti minas,
Næ ille, ecastor, hinc trudetur largus lacrumarum foras.
Hic dies summu 'st apud me inopiæ excusatio.
P. Patiar, si cibo carere me iubeas, mater mea.
C. Non veto ted amare, qui dant, qua amentur gratia.
P. Quid si hic animus occupatu 'st, mater? quid faciam? mone. *C.* Hem!
Meū caput contemples, siquidē ex re consultas tua.
P. Etiam opilio, qui pascit, mater, alienas oveis,
Aliquam habet peculiarem, qui spem soletur suam.
Sine me amare unum Argyrippum, animi causa, quem volo.
C. Intro abi; nam te quidem, edepol, nihil est impudentius.
P. Audientem dicto, mater, produxisti filiam.

Scena. II. *Leonida. Libanus.*

Ubi prehensus in
Ubi periuraris; ul
Ubi heris damno,
Ubi, creditum quo
Ubi amicæ, quam
Ubi sæpe ad langu
Validos lictores, u
Num male relata 's
Le. Ut meq; teq; m
Li. Iam omitte ista
Le.
Li. Argenti vigint
Edepol, senem Den
Ut assimulabat Sa
Nimis ægre risū co
Quod, se absente,
Ut memoriter me
Li. Mane dum. *Le*
Li. Phi
Atque Argyrippus
Le. Opprime
Lacrumantem laci
esse dicam?
Tacite auscultemus
Li. Attate
Nimis vellem habe
Li.
Asinos, si forte occe

Argyrippus, Ph

A. Cur me retentas?
A. Vale.
P. Aliquando
A. Salve.
P. Salvere me iube
A. Mater supremū n
P. Acerbum funus fi
Li. Homo, hercle, h

, iste, hercle, ab ista non pedem discedat, si licessit,
nc festinat, atque ab hac minatur sese abire.
moni iam finem face tuo: huius sermonem accipiam.
e. *P.* Quo properas?
Bene vale: apud Orcum te videbo.
quidem me, iam quantum potest, a vita abiudicabo.
tu, obsecro, immerito meo me morti dedere optas?
te? quam si intelligam deficere vita, iam ipse
meam tibi largiar, et de mea ad tuam addam.
rgo minitaris tibi, te vitam esse amissurum?
uid me facturam putas, si istuc, quod dicis, faxis?
rtum 'st, efficere in me omnia eadem quæ tu
n te faxis.
elle dulci dulcior mihi tu es.
Certe enim tu vita es
omplectere. *A.* Facio lubens.
Utinam sic efferamur!
ibane! ut miser est homo qui amat!
Immo, hercle, vero,
let, multo est miserior.
Scio, qui periculum feci.
istamus: alter hinc, hinc alter, appellemus.
salve. Sed num fumus est hæc mulier, quam
mplexare?
um?
Quia oculi sunt tibi lacrumantes, eo rogavi.
mus qui vobis fuit futurus, perdidistis.
idem, hercle, nullum perdidi, ideo quia
unquam ullum habui.
enium, salve.
Dabunt Dii, quæ velitis, vobis.
ē tuam et vini cadum velim, si optata fiant.
am cave faxis, verbero!
Tibi equidem, non mihi, opto.
u igitur loquere quod lubet.
Hunc, hercle, verberare.
uam istuc accredat tibi, cinæde calamitrate?
beres, qui pro cibo habeas te verberari?
ostræ fortunæ meis præcedunt, Libane,
uge,
e nunquam ad vesperum vivam!
Quapropter, quæso?
ego hanc amo et hæc me amat: huic quod
go dem, nusquam quidquam 'st.
l amantem ex ædibus delegit huius mater.
viginti minæ me ad mortem appulerunt,
ic adolescens Diabolus ipsi daturus dixit:
ne quoquam mitteret, nisi ad se, hunc annum totum.
, viginti minæ [quid] pollent, quidve possunt?
illas perdit, salvus est: ego, qui non perdo,
ereo.
ledit argentum? *A.* Non dedit.
Bono animo es; ne formida.
de huc, Libane: te volo.
Si quid vis. *A.* Obsecro vos:
stac opera suavius est complexos fabulari.
omnia eadem æque omnibus, here, suavia
se scito:
suave amantibus complexos fabulari:
plexum huius nil moror.
Meum autem hæc aspernatur.

Proinde istud facias ipse, quod faciamus, nobis suades.
A. Ego vero, et quidem edepol lubens. Interea, si videtur,
Concedite istuc. *Le.* Vin' herum deludi?
Li. Dignu 'st sane.
Le. Vin' faciam ut me Philenium, præsente hoc, amplexetur?
Li. Cupio, hercle. *Le.* Sequere hac.
A. Ecquid est salutis? Satis locuti.
Le. Auscultate, atque operam date, et mea dicta devorate.
Primum omnium, servos tuos nos esse non negamus:
Sed, si tibi viginti minæ argenti proferentur,
Quo nos vocabis nomine? *A.* Libertos.
Le. Non patronos?
A. Id potius.
Le. Viginti minæ hic insunt in crumina.
Has ego, si vis, tibi dabo.
A. Dii te servassint semper,
Custos herilis, decus populi, thesaurus copiarum,
Salus interioris hominis, amorisque imperator!
Hic pone, hic istam colloca cruminam in collo plane.
Le. Nolo ego te, qui herus sis mihi, onus istuc sustinere.
A. Quin tu labore liberas te, atq; istā imponis in me.
Le. Ego baiulabo: tu, ut decet dominum, ante me ito inanis.
A. Quid nunc? quid est? quin tradis huc cruminam pressatum herum?
Le. Hanc, cui daturus hanc, iube petere, atque orare mecum.
Nā istuc proclive 'st, quod iubes, me plane collocare.
P. Da, meus ocellus, mea rosa, mi anime, mea voluptas,
Leonida, argentum mihi; ne nos deiunge amantis.
Le. Dic igitur me tuū passerculū, galliuā, coturnicē;
Agnellum, hœdillum me tuum dic esse, vel vitellum:
Prehende auriculis; compara labella cum labellis.
A. Ten' osculetur, verbero?
Le. Quam vero indignum visum 'st!
Atqui pol hodie non feres, ni genua confricantur.
A. Quidvis egestas imperat: fricentur. Da nunc, quod oro.
P. Age, mi Leonida, obsecro, fer amanti hero salutē.
Redime istoc beneficio te ab hoc, et tibi eme hunc isto argento.
Le. Nimis bella es, atque amabilis: et, si hoc esset meum, hodie
Nunquā me orares quin darē: illū te orare meliu 'st:
Illic hanc mihi servandam dedit. I sane bella belle.
Cape hoc sis, Libane. *A.* Furcifer, etiam me delusisti?
Le. Nunquam hercle facerem, genua ni tam nequiter fricares.
Agesis, tu in partem nunc iam hunc delude, atque amplexare hanc.
Li. Taceas; me spectes.
A. Quin ad hunc, Philenium, aggredimur,
Virū quidem pol optumū, et non similē furis huius ?
Li. Inambulandū 'st: nunc mihi vicissī supplicabunt
A. Quæso, hercle, Libane, sis herum tuis factis sospitari,
Da mi istas viginti minas. Vides me amantem egere.
Li. Videbitur; factum volo. Redito huc conticinio.
Nunc istanc tantisper iube sis petere atq; orare mecum.
P. Amandone exorarier vis te, an osculando?
Li. Enimvero utrumque.
P. Ego obsecro te, et tu utrumque nostrum ser
A. O Libane, mi patrone! mihi trade istuc. M
decorum 'st,

Demam hercle iam de hordeo, tolutim ni badizas.
A. Amabo, Libane, iam sat est.
Li. Nunquam hercle hodie exorabis.
Nam iam calcari quadrupedē agitabo adversū clivū;
Postea ad pistores dabo, ut ibi cruciere currens.
Asta, ut descendam nunc iam in proclivi, quamquam nequam es.
A. Quid nunc? Quoniam ambo, ut est libitum, nos ambo delusistis,
Datisne argentum? *Li.* Siquidem mihi statuam et aram statuis,
Atque, ut Deo, mihi hic immolas bovem: nam ego tibi Salus sum.
Le. Etiam tu, here, istunc amoves abs te, atque ipse me aggredire?
Atque illa, sibi quæ hic iusserat, mihi statuis, supplicasque?
A. Quem te autem Deum nominem?
Le. Fortunam, atque Obsequentem.
A. Iam istoc es melior. *Li.* An quid est olim homini salute melius?
A. Licet laudem Fortunā, tamen, ut ne Salutē culpē.
P. Ecastor, ambæ sunt bonæ.
A. Sciam, ubi boni quid dederint.
Le. Opta id, quod ut contingat tibi, vis.
A. Quid si optaro? *Le.* Eveniet.
A. Opto, annū hunc perpetuum, mihi huius operas.
Le. Impetrasti.
A. Ain' vero? *Le.* Certe, inquam.
Li. Ad me adi vicissim, atque experire.
Exopta id, quod vis maxume tibi evenire; fiet.
A. Quid ego aliud exoptem amplius, nisi illud, quoius inopia 'st,
Viginti argenti commodas minas, huius quas dem matri.
Li. Dabuntur: animo sis bono face; exoptata obtingent.
A. Ut consuevere, homines Salus frustratur et Fortuna.

D. Agedum, istun
graphum,
Inter me et amican
Nam tu poeta es pr
P. Horrescet faxo l
D. Age, quæso, mi
P.
P. Diabolus, Glau
Lenæ dedit dono ar
Philenium ut secu
Hunc annū totū. *D*
P. Addone? *D.* Ad
P. Alienum homin
Quod illa aut amic
P. Aut quod illa a
Fores occlusæ omn
In foribus scribat,
Aut quod illa dicat
Ne epistola quiden
Nec cerata adeo tal
Pictura sit, eam ve
Abalienarit, quo a
Tuus arbitratus sit
Ne illi sit cera, ubi
Vocet convivam ne
Ad eorum ne quem
Si quem alium ads
Tecum una postea
Abs ted accipiat; t
Ne illa minus aut p
P. Suspiciones om
Neque illæc ulli pe
Cum surgat, neque
Neque, cum descen
Spectandum ne cui
Talos ne cuiquam
Cum iaciat, Te ne
Deam invocet sibi,
Deum ullum. Si n

? *P.* Audi reliqua. *D.* Loquere; au-
verbum faciat perplexabile, (dio-
sciat loqui nisi Attica.
cœpsit, ne sic tussiat,
iam in tussiendo proferat.
imulet, quasi gravedo profluat,
tu labellum abstergeas
quam savium faciat palam.
vinum accedat interim,
le dicat. Si dixerit,
, vino viginti dies
hre scripsti : scitum syngraphum!
is, serta, unguenta iusserit
m Veneri aut Cupidini,
t, Venerine eas det, an viro.
habere dixerit,
spurcas, quot puras habuerit.
æ; non enim mortualia.
to leges. Sequere intro. *P.* Sequor.

I. *Diabolus, Parasitus.*

Egon' hæc patiar? aut taceam?
æc non eius uxori indicem.
am munus adolescentuli
uses te, et dicas senem?
amanti, atque argentum obicias
m domi uxorem tuam?
me, quam tacita tu hæc auferas.
d illā hinc ibo, quā tu propediem
te occupassit te, elliges, scio,
ppeditare ut possies.
um censeo. Me honestiu 'st,
ne rem facere, ne illa existumet
tum id fecisse te,
usa. *D.* At pol quin dixti rectius.
urbas, lites concias,
unam ad amicam de die
are. *P.* Iam, ne me mone,
D. At ego te opperiar domi.

I. *Argyrippus, Demænetus.*

bamus sis, pater. *D.* Ut iusseris,
A. Pueri, mensam apponite.
tibi molestum 'st, gnate mi, si
um accubat?
lis dolorem prohibet. Quamquam
mo,
ducere animum, ne ægre patiar,
accubat.
m esse adolescentem, Argyrippe.
Edepol, pater.
ossum.
ge ergo, hoc agitemus convivium
suavi. Nolo ego metui : amari ma-
e.
mque facio, ut æquum 'st filium.
i esse te hilarum videro.
An tu esse me tristem putas?
m videam æque esse mœstum, ut
i dicta sit.
e sic fueris; illico ego non dixero.
ideo.
ale qui mihi volunt, sic rideant!
uamobrem me, pater, tu tristem
tibi;

Quia istæc est tecum. Atque ego quidem hercle ut verum tibi dicam, pater,
Ea res male habet : ac non eo, quin tibi non cupiam quæ velis:
Verum istam amo : aliam tecum esse equidem facile possim perpeti.
D. At ego hanc volo. *A.* Ergo sunt, quæ exoptas: mihi, quæ ego exoptem, volo.
D. Unum hunc diem perpetere, quoniam tibi potestatem dedi,
Cum hac annum ut esses, atque amanti argenti feci copiam.
A. Hem! istoc me facto tibi devinxti.
D. Quin te ergo hilarum das mihi?

SCENA II. *Artemona, Parasitus, Demænetus, Argyrippus, Philenium.*

Art. Ain' tu, meum virum hic potare, obsecro, cum filio?
Et ad amicā detulisse argenti viginti minas?
Meoque filio sciente, id facere flagitium patrem?
Pa. Neque divini, neque mi humani posthac quidquam accreduas,
Artemona, si huius rei me esse mendacem inveneris.
Art. At scelesta ego præter alios meū virum fui rata
Siccū, frugi, continentē, amantem uxoris maxime.
Pa. At nunc dehinc scito, illum ante omnes minimi mortalem preti,
Madidum nihili, incontinentem atque osorem uxoris suæ.
Art. Pol ni vera ista essent, nunquam faceret ea quæ nunc facit.
Pa. Ego quoque hercle illum antehac hominem semper sum frugi ratus.
Verum hoc facto sese ostendit, qui quidem cum filio
Potet una, atque una amicā ductet decrepitus senex.
Art. Hoc ecastor est, quod ille it ad cœnam cotidie.
Ait sese ire ad Archidemum, Chæreā, Chærestratū,
Cliniam, Chremem, Cratinum, Diniam, Demosthenem.
Is apud scortum corruptelæ et liberis lustris studet.
Pa. Quin tu illum iubes ancillas rapere sublimem domum?
Art. Tace modo næ, illum ecastor miserum habebo.
Pa. Ego istuc scio
Ita fore illi, dum quidem cum illo nupta eris.
Art. Ego censeo
Eum etiam hominem aut in senatu dare operam, aut clientibus:
Ibi labore delassatum noctem totam stertere.
Ille opere foris faciundo lassus, noctu advenit:
Fundum alienum arat, incultum familiarem deserit.
Is etiam corruptus, porro suum corrumpit filium.
Pa. Sequere hac me modo; iam faxo ipsum hominem manifesto opprimas.
Art. Nihil ecastor est quod facere mavelim.
Pa. Mane dum. *Art.* quid est?
Pa. Possis, si forte accubantem tuum virum conspexeris,
Cum corona amplexum amicā, si videas, cognoscere?
Art. Possum ecastor. *Pa.* Hem tibi hominem.
Art. Perii. *Pa.* Paulisper mane.
Aucupemus ex insidiis clanculum, quam rem gerant.
Arg. Quid modi, pater, amplexandi facies?
D. Fateor, gnate mi.
Arg. Quid fatere?
D. Me ex amore huius corruptum oppido.
Pa. Audin' quid ait? *Art.* Audio.
D. Egon' ut non domo uxori meæ

Surripiam, in deliciis pallam quam habet, atque ad te deferam?
Non edepol conduci possum vita uxoris annua.
Pa. Censen' tu illum hodie primum ire assuetum esse in ganeum?
Art. Ille ecastor suppilabat me, quod ancillas meas
Suspicabar atque insontis miseras cruciabam.
Arg. Pater,
Iube dare vinum: iamdudum factum 'st, quum primum bibi.
D. Da, puere, ab summo. Age tu interibi ab infimo da suavium.
Art. Perii misera! ut osculatur carnufex, capuli decus!
D. Edepol animam suaviorem aliquanto quam uxoris meæ.
Ph. Dic amabo, an fœtet anima uxoris tuæ?
D. Nauteam
Bibere malim, si necessum 'st, quā illam oscularier.
Art. Miser ecastor est. *Pa.* Mecastor dignus est.
Arg. Quid ais, pater?
Art. Ain' tandem? edepol næ tu istuc cum malo magno tuo
Dixisti in me: sine! venias modo domum, faxo ut scias
Quid pericli sit dotatæ uxori vitium dicere.
Arg. Ecquid matrem amas?
D. Egone? illam nunc amo quia non adest.
Arg. Quid, quom adest? *D.* periisse cupio.
Pa. Amat homo hic te, ut prædicat.
Art. Næ ille ecastor fœnerato funditat: nam si domum,
Redierit hodie, osculando ego ulciscar potissimum.
Arg. Iace, pater, talos, ut porro nos iaciamus.
D. Maxume.
Te, Philenium, mihi, atque uxori mortem: hoc Venerium 'st.
Pueri plaudite, et mihi ob iactum cantharo mulsum date.
Art. Non queo durare. *Pa.* Si non didicisti fullonicā,
Non 'st mirandu. In oculos invadi nunc est optumū.
Art. Ego pol vivam, et tu isthæc hodie cum tuo magno malo
Invocavisti. *Pa.* Ecquis currit pollinctorē arcessere?
Arg. Mater, salve. *Art.* Sat saluti 'st.
Pa. Mortuu 'st Demænetus.
Tempus est subducere hinc me: pulchre hoc gliscit prœlium.
Ibo ad Diabolum; mandata dicam facta, ut voluerit.
Atque, interea ut decumbamus, suadebo, hi dum litigant.
Post, eum demum huc cras adducam ad lenam, ut viginti minas
Ei det, in parte, hac amanti ut liceat ei potirier.
Argyrippus exorari spero poterit, ut sinat
Sese alternas cum illo noctes hac frui: nam, ni impetro,
Regem perdidi: ex amore tantum 'st homini incendium.
Art. Quid tibi huc receptio ad te est meum virum?
Ph. Pol, me quidem
Miseram odio enicavit. *Art.* Surge, amator; i domū.
D. Nullus sum. *Art.* Immo es, ne nega, omnium, pol, nequissimus.
At etiam cubat cuculus. Surge, amator: i domum.
D. Væ mihi!
Art. Vera hariolare. Surge, amator: i domum.
D. Abscede ergo paululum istuc.
Art. Surge, amator: i domum.
D. Iam, obsecro, uxor.
Art. Nunc uxorem me esse me
Modo, quum dicta in me ingerebas, odi eram.
D. Totus perii!
Art. Quid tandem? anima fœtet
D. Murrham olet.
Art. Iam surripuisti pallam, quam
Arg. Ecastor, quia surrepturum palli
D. Non taces? *Arg.* Ego dissuadebam,
Art. B
Istoscine patrem æquom 'st mores libe
Nilne te pudet?
D. Pol, si aliud nihil sit, tui me,
Art. Cano capite te cuculum uxor ex lu
D. Non licet manere (cœna coquitur) modo?
Art. Ecastor, cœnabis hodie, ut te dig gnum malum.
D. Male cubandum 'st: indicatum me domum.
Arg. Dicebam, pater, tibi, ne matri con
Ph. De palla memento, amabo.
D. Iuben' hanc bi
Ph. Immo intus potius: sequere hac me
D. Ego ve
Art. I domum. *Ph.* Da savium etiā pri
D.

GREX.

Hic senex si quid, clam uxorem, suo volup',
Neque novum neque mirum fecit, ne alii solent.
Nec quisquam 'st tam ingenio duro, pectore,
Quin, ubi quidquam occasionis sit, sib
Nunc si voltis deprecari huic seni, ne v
Remur impetrari posse, si plausum sic

AULULARI

DRAMATIS PERSONÆ.

Lar, *prologus.* Congrio,
Euclio, *senex.* Anthrax,
Staphyla, *anus.* Pythodic
Eunomia, *mulier.* Lyconides
Megadorus, *senex.* Phædra, p
Strobilus, *geminus servus.*

Argumentum (Prisci

Aulam repertam auri plenam Euclio
Vi summa servat; miseris affectus modi
Lyconides istius vitiat filiam.
Volt hanc Megadorus indotatam ducere
Lubensque ut faciat, dat coquos cum ob
Auro formidat Euclio; abstrudit foris:
Reque omni inspecta, compressoris serv
Id surpit. Illic Euclioni rem refert.
Ab eo donatur auro, uxore, et filio.

Prologus. *Lar Familiaris*

Ne quis miretur qui sim, paucis eloquar
Ego Lar sum Familiaris ex hac familia,
Unde exeuntem me aspexistis. Hanc dom
Iam multos annos est quom possideo, et
Patrique avoque iam huius, qui nunc hic

uius obsecrans concredidit
clam omneis: in medio foco
us me, ut id servarem sibi.
ritur, ita avido ingenio fuit,
are id filio voluit suo:
vit potius eum relinquere,
urum commonstraret filio.
i non magnum modum,
magno, et misere viveret.
tem, qui mihi id aurum credidit,
ecqui maiorem filius
aberet, quam eius habuisset pater.
ninus minusque impendio
ue me impartire honoribus.
factum 'st: nam item obiit diem.
iquit, qui hic nunc habitat, filium
n, ut pater avusque huius fuit.
t: ea mihi cotidie
no, aut aliqui, semper supplicat:
s. Eius honoris gratia,
ut hic reperiret Euclio,
s nuptum, si vellet, daret.
t eam de summo adolescens loco.
s, quæ sit, quam compresserit:
, neque compressam autem pater.
faciam, ut, hic senex de proximo
cat. Id ea faciam gratia,
ilius ducat, qui compresserat.
t eam sibi uxorem senex,
lius est avunculus,
ivit nocte, Cereris vigiliis.
m clamat intus, ut solet.
udit, ne sit conscia.
spicere volt, ne surreptum siet.

SCENA I. *Euclio, Staphyla.*

! age, exi! exeundum, hercle, tibi
oras,
ix cum oculis emissitiis.
niseram verberas? *E.* Ut misera sis,
am mala malam ætatem exigas.
unc causa extrusisti ex ædibus?
onem reddam, stimulorum seges?
b ostio: illuc sis. Vide, ut
quo modo tibi res se habet?
, fustem cepero aut stimulū in manū,
um tibi ego grandibo gradum.
ivi adaxint ad suspendium
quam hoc pacto apud te serviam.
sola secum murmurat!
go istos, improba, effodiam tibi,
possis, quid rerum geram.
unc: etiam nunc: etiam: ohe!
, hercle, tu ex istoc loco
rsum aut unguem latum excesseris,
donicum ego te iussero,
, ego te dedam discipulam cruci.
hac anu certe scio
n: nimisque ego hanc metuo male,
iis verba imprudenti duit,
, aurum ubi est absconditum;
quoque habet oculos, pessuma.
am, estne ita aurum ut condidi,
at plurimis miserum modis.
castor, quid hero ego dicam meo
e, quamve insaniam,
i; ita miseram me ad hunc modum
rpe extrudit ædibus.
illunc hominem intemperiæ tenent:
Pervigilat noctes totas: tum autem interdius,
Quasi claudus sutor, domi sedet totos dies.
Neque iam, quo pacto celem herilis filiæ
Probrum, propinqua partitudo cui appetit,
Queo comminisci: neque quidquam meliu 'st mibi,
Ut opinor, quam ex me ut unam faciam literam
Longam, meum laqueo collum quando obstrinxero.

SCENA II. *Euclio, Staphyla.*

E. Nunc defæcato demum animo egredior domo,
Postquam perspexi salva esse intus omnia.
Redi nunc iam intro, atque intus serva. *S.* Quippini
Ego intus servem? an, ne quis ædes auferat?
Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus;
Ita inaniis sunt oppletæ atque araneis.
E. Mirum quin tua nunc me causa faciat Iupiter
Philippum regem aut Darium, trivenefica.
Araneas mihi ego illas servari volo.
Pauper sum, fateor, patior: quod Dii dant, fero.
Abi intro, occlude ianuam. Iam ego hic ero.
Cave quemquam alienum in ædis intromiseris.
Quod quispiam ignem quærat, exstingui volo,
Ne causæ quid sit, quod te quisquam quæritet:
Nam, si ignis vivet, tu extinguere extempulo.
Tum aquam aufugisse dicito, si quis petet.
Cultrum, securim, pistillum, mortarium,
Quæ utenda vasa semper vicini rogant,
Fures venisse, atque abstulisse, dicito.
Profecto in ædes meas, me absente, neminem
Volo intromitti; atque etiam hoc prædico tibi,
Si Bona Fortuna veniat, ne intromiseris.
S. Pol, ea ipsa, credo, ne intromittatur, cavet:
Nam ad ædis nostras nusquam adiit, quamquam prope 'st.
E. Tace, atque abi intro. *S.* Taceo, atque abeo.
E. Occlude sis
Fores ambobus pessulis. Iam ego hic ero.
Discrucior animi, quia ab domo abeundum 'st mibi.
Nimis, hercle, invitus abeo: sed, quid agam, scio.
Nam noster nostræ qui est magister curiæ,
Dividere argenti dixit nummos in viros:
Id si relinquo, ac non peto, omnes illico
Me suspicentur, credo, habere aurum domi:
Nam non est verisimile, hominem pauperem
Pauxillum parvi facere, quin nummum petat.
Nam nunc, quom celo sedulo omnes, ne sciant,
Omnes videntur scire; et me benignius
Omnes salutant, quam salutabant prius.
Adeunt, consistunt, copulantur dexteras:
Rogitant me, ut valeam? quid agam? quid rerū gerā?
Nunc, quo profectus sum, ibo; postidea domum
Me rursum, quantum potero, tantum recipiam.

ACTUS II. SCENA I. *Eunomia, Megadorus.*

E. Velim te arbitrari, me hæc verba, frater,
Meæ fidei tuæque rei hoc causa
Facere, ut æquom 'st germanam sororem:
Quamquam haud falsa sum, nos odiosas haberi:
Nam multum loquaces merito omnes habemur;
Nec mutam profecto repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem ullo in seculo.
Verum hoc, frater, unum tamen cogitato,
Tibi proxumam me, mihique item esse te;
Ut æquom 'st, quod in rem esse utrique arbitremur,
Et mihi te, et tibi me, consulere et monere:
Neque occultum id haberi, neq; per metum mussari,
Quin participem pariter ego te, et tu me ut facias.
Eo nunc ego secreto te huc foras seduxi,
Ut tuam rem ego tecum hic loquerer familiarem.

His legibus quam dare vis, cedo, nuptias adorna.
E. Quam maxuma possum tibi, frater, dare dote:
Sed est grandior natu: media est mulieris ætas.
Eam si iubes, frater, tibi me poscere, poscam.
M. Num non vis me interrogare te?
E. Immo, si quid vis, roga.
M. Post mediā ætatē, qui mediā ducit uxorē domu,
Si eam senex anum prægnantem fortuitu fecerit,
Quid dubitas, quin sit paratum nomen puero Postumus?
Nunc ego istū, soror, laborē degā, et deminuā tibi.
Ego, virtute Deum et maiorū nostrū, dives sū satis.
Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles,
Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpurā,
Nil moror, quæ in servitutē somtibus redigunt viros.
E. Dic mihi, quæso, quis ea 'st, quam vis ducere uxorem? *M*. Eloquar.
Nostin' hunc senē Euclionē ex proxumo pauperculū?
E. Novi, hominem haud malum, mecastor!
M. Eius cupio filiam
Virginem mihi desponderi: verba ne facias, soror.
Scio, quid dictura es: hanc esse pauperem. Hæc pauper placet.
E. Dii bene vertant! *M*. Idem ego spero. *E*. Quid! me nunc quid vis? *M*. Vale.
E. Et tu, frater. *M*. Ego conveniā Euclionē, si domi
Est: sed eccum. Nescio unde sese homo recipit domū.

Scena II. *Euclio, Megadorus.*

E. Præsagibat mi animus, frustra me ire, quom exibam domo:
Itaque abibam invitus: nam neq; quisquam curialiū
Venit, neq; magister, quē dividere argentū oportuit.
Nunc domum properare propero: nam egomet sum hic; animus domi 'st.
M. Salvus atque fortunatus, Euclio, semper sies.
E. Dii te ament, Megadore.
M. Quid tu? recten', atque ut vis, vales?
E. Non temerarium 'st, ubi dives blande appellat

quod visam
M. Credo, edepol,
Mihi ut despondeat
Neque illo quisqu
parcior.
E. Dii me servant:
non perit.
Nimis male timu
matus fui.
Redeo ad te, Mega
M.
Quæso, quod te pe
E. Dum quidem u
lubeat prol
M. Dic mihi, quali
E.
M. Quid fide? *E*.
E.
M. Ætatem meam
E. Scio e
M. Certe, edepol,
malitia
Semper sum arbit
E.
Quid nunc me vis?
lis sis, scio;
Quæ res recte vort
Filiam tuam mihi
E. Heia Megador
etis facis,
Ut inopem, atque
me irrideas
Nam de te neque r
quod facis.
M. Neque, edepol,
rideo;
Neque dignum arbi
E. Cur
M. Ut, propter me

gis haud respicias, gnatus quasi nun-
em.
quiore, et meus med ordo irrideat.
am stabile stabulum, si quid divortii
licibus scindant, boves incursent cor-
'st periclum, ab asinis me ad boves
ndere.
probos propinquitate proxume te a-
ris,
n 'st. Tu conditionem hanc accipe:
a mihi,
sponde mihi.
ihil est dotis, quod dem. *M.* Ne duas.
rata recte veniat, dotata est satis.
me thesauros reperisse censeas.
oceas. Desponde.
Fiat: sed, pro Iupiter!
rii? *M.* Quid tibi est?
Quid crepuit quasi ferrum modo?
ne hortum confodere iussi. Sed ubi hic
no?
ne certiorem fecit: fastidit mei.
suam amicitiam velle, more homi-
atus it petitum pauperioris gratiam,
congrediri: per metū male rem gerit.
illæc occasio periit, post sero cupit.
, ego te non elinguandam dedero usque
cibus,
orque sum, ut tu me cuivis castran-
ces.
cle, ego te me arbitrari, Euclio, homi-
oneum,
ætate ludos facias, haud merito meo.
epol, Megadore, facio; neque, si cu-
opia 'st.
? etiam mihi despondes filiam?
Illis legibus,
, quam tibi dixi. *M.* Sponden' ergo?
Spondeo.
vortant! *M.* Ita Dii faxint!
Illud facito ut memineris,
t ne quid dotis mea ad te afferret filia.
E. At scio, quo vos soleatis pacto per-
er.
actum 'st, non pactum pactum 'st,
obis lubet.
troversia mihi tecū erit. Sed, nuptias
ciamus, num quæ causa est?
Immo, edepol, optuma.
parabo: numquid me vis? *E.* Istuc.
Fiet: vale.
e, sequere propere me ad macellum
.
biit. Dii immortales! obsecro, aurum
let!
n iam inaudisse, mihi esse thesaurum
ffinitatem hanc obstinavit gratia.

SA. III. *Euclio, Staphyla.*

uæ deblaterasti iam vicinis omnibus,
aturū dotē? Heus, Staphyla! te voco;
vascula intus pure propera, atque elue.
di ego: hodie nuptum huic Megadoro
tant! Verum, ecastor, non potest: su-
'st nimis.

E. Tace, atque abi: curata fac sint, quom a foro redeam domum.
Atque occlude ædes: iam ego hic adero.
S. Quid ego nunc agam?
Nunc nobis prope adest exitium, mihi atque herili filiæ.
Nam probrum atque partitudo prope adest, ut fiat palam,
Quod celatum 'st atque occultatum usque adhuc, nunc non potest.
Ibo intro, ut, herus quæ imperavit, facta, quom veniat, sient.
Nam, ecastor, malum mœrorem, metuo, ne mixtum bibam.

SCENA IV. *Strobilus, Anthrax, Congrio.*

S. Postquam opsonavit herus, et conduxit coquos,
Tibicinasque hasce, apud forum; edixit mihi,
Ut dispartirem opsonium hic bifariam.
A. Me quidem, hercle, dicam palam, non divides.
Si quo tu totum me ire vis, operam dabo.
C. Bellum et pudicum vero prostibulum popli.
Post si quis vellet te, haud non velles dividi?
S. Atqui ego istuc, Anthrax, aliovorsum dixeram,
Non istuc quod tu insimulas. Sed herus nuptias
Meus hodie faciet. *C.* Cuius ducit filiam?
S. Vicini huius Euclionis e proxumo.
Ei adeo opsoni hinc dimidium iussit dari,
Cocum alterum, itidemque alteram tibicinam.
C. Nempe huic dimidium dicis, dimidium domi?
S. Nempe sicut dicis. *C.* Quid? hic non poterat de suo
Senex obsonari filiæ in nuptiis?
S. Vah! *C.* Quid negoti 'st? *S.* Quid negoti sit, rogas?
Pumex non æque est aridus, atque hic est senex.
C. Ain' tandem ita esse ut dicis? *S.* Tute existuma.
Quin Divum atque hominū clamat continuo fidem,
Suam rem periisse, seque eradicarier,
De suo tigillo fumus si qua exit foras.
Quin, cum it dormitum, follem sibi obstringit ob (gulam.
C. Cur? *S.* Ne quid animæ forte amittat dormiens.
C. Etiamne obturat inferiorem gutturem,
Ne quid animæ forte amittat dormiens?
S. Hæc mihi te, ut tibi me, æquom est credere.
C. Immo equidem credo. *S.* At scin' etiam quomodo?
Aquam, hercle, plorat, quom lavat, profundere.
C. Censen' talentum magnum exorari potesse
Ab istoc sene, ut det, qui fiamus liberi?
S. Famē, hercle, utendam si roges, nunquam dabit.
Quin ipsi pridem tonsor ungues demserat;
Collegit, omnia abstulit præsegmina.
C. Edepol, mortalem parce parcum prædicas!
Censen' vero adeo parce et misere vivere?
S. Pulmentum pridem ei deripuit miluus:
Homo ad prætorem deplorabundus venit:
Infit ibi postulare, plorans, eiulans,
Ut sibi liceret miluum vadarier.
Sexcenta sunt, quæ memorem, si sit otium.
Sed uter vostrorum 'st celerior? memora mihi.
C. Ego, ut multo melior. *S.* Cocū ego, non furē rogo.
C. Cocū ego dico. *S.* Quid tu ais? *A.* Sic sū, ut vides.
C. Cocus ille nundinalis est: in nonum diem
Solet ire coctum. *A.* Tun', trium literarum homo,
Me vituperas? fur, etiam fur trifurcifer.
S. Tace nunc iam tu: atque, agnum horunc uter est pinguior.....
C. Licet. *S.* Tu, Congrio, eum sume, atque abi
Intro illuc, et vos illum sequimini:
Vos cæteri illuc ad nos. *A.* Hercle, iniuria
Dispertivisti: pinguiorem agnum isti habent.

Scena V. *Strobilus, Staphyla, Congrio.*

Str. Heus, Staphyla, prodi, atque ostium aperi.
Sta. Qui vocat?
Str. Strobilus. *Sta.* Quid vis?
Str. Hos ut accipias coquos,
Tibicinamque, obsoniumque in nuptias.
Megadorus iussit Euclioni hæc mittere.
Sta. Cererine, Strobile, has facturi nuptias?
Str. Qui? *Sta.* Quia temeti nihil allatum intellego.
Str. At iam afferetur, si a foro ipsus redierit.
Sta. Ligna hic apud nos nulla sunt. *C.* Sunt asseres?
Sta. Sunt, pol. *C.* Sunt igitur ligna; ne quæras foris.
Sta. Quid? impurate, quamquam Volcano studes,
Cœnæne causa, aut tuæ mercedis gratia,
Nos nostras ædes postulas comburere? (mini.
C. Haud postulo. *Str.* Duc istos intro. *Sta.* Sequi-

Scena VI. *Pythodicus.*

Curate: ego intervisam quid faciant coqui:
Quos, pol, ut ego hodie servem, cura maxuma 'st;
Nisi unum hoc faciam, ut in puteo cœnam coquant,
Inde coctam sursum subducemus corbulis.
Si autem deorsum comedent, si quid coxerint,
Superi incœnati sunt, et cœnati inferi.
Sed verba hic facio, quasi negoti nil siet,
Rapacidarum ubi tantum siet in ædibus.

Scena VII. *Euclio, Congrio.*

E. Volui animum tandem confirmare hodie meum,
Ut bene haberem filiai in nuptiis.
Venio ad macellum, rogito pisceis. Indicant
Caros, agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam; cara omnia:
Atque eo fuerunt cariora, æs non erat.
Abeo iratus illinc, quoniam nihil est, qui emam.
Ita illis impuris omnibus adii manum.
Deinde egomet mecum cogitare inter vias
Occepi: Festo die si quid prodegeris,
Profesto egere liceat, nisi peperceris

omnes,
Date viam, qua fu
teant.
Neque ego unquam
Bacchanal c
Ita me miserum e
contuderun
Totus doleo, atqu
senex gymn
Neque ligna ego us
chrius:
Itaque omnis exeg
fustibus.
Atat, perii, hercl
adest:
Sequitur. Scio qua
me docuit.

Scena

E. Redi. Quo fugis
C.
E. Quia ad Tresvir
C.
E. Quia cultrum h
E.
Mihi? *C.* Istuc mal
tus fodi.
E. Homo nullus est
Neque cui ego de i
beus faxim.
C. Pol, etsi taceas,
stis est.
Ita fustibus sum m
cinædus.
Sed quid tibi nos, n
C. Etiam rogitas?
erat, feci?
C. Sine: at, hercle, c
sentit

am mea mihi modo auferam, quæ attuli,
salva!
d pœnitet, tua ne expetam.
Scio: ne doce, novi.
l est, qua probibeas nunc gratia nos coquere
ic cœnam?
cimus? quid diximus tibi sequius, quam
elles?
n rogitas, sceleste homo, qui angulos omnis
ædium et conclavium mihi pervium facitis?
bi erat negotium, ad focum si adesses,
ile haberes caput: merito id tibi factum est.
t tu meam sententiã iam iam noscere possis,
uam huc accesseris, nisi iussero, proprius,
ciam miserrumus mortalis uti sis.
meam sententiam? quo abis? redi rursum.
e bene amet Laverna, te iam, nisi reddi
a iubes, pipulo hic differam ante ædis.
o nunc agam? næ, ego, edepol, veni huc au-
spicio malo.
sum conductus: plus iam medico mercede
pus est.

Scena III. *Euclio, Congrio.*

quidem, hercle, quoquo ibo, mecum erit,
mecum feram:
stuc in tantis periclis unquam committam
t siet.
nunc iam intro omnes, et coqui, et tibicinæ.
uc introduce, si vis, vel gregem venalium.
, facite, festinate nunc iam quantum lubet.
eri: postquam implevisti fustibus istorum
aput.
abi; opera huc conducta 'st vostra, non o-
ratio.
, senex, pro vapulando, hercle, ego abs te
mercedem petam.
ego, non vapulatum, dudum conductus fui.
agito mecum; molestus ne sis: i, et cœnam
oque,
in malum cruciatum ab ædibus.
Abi tu modo.

Scena IV. *Euclio.*

nc abiit. Dii immortales, facinus audax in-
cipit,
opulento pauper homine cœpit rem habere,
ut negotium!
Megadorus tentat me omnibus miserum mo-
dis;
ulavit, mei honoris mittere huc causa co-
uos,
sa misit, hoc qui surriperent misero mihi.
e etiam meus me intus gallus gallinaceus,
anui peculiaris, perdidit pænissume.
hæc defossa, occepit ibi scalpurire ungulis
circa. Quid opu 'st verbis? ita mi pectus pe-
acuit;
stem, obtrunco gallum, furem manifesta-
rium.
o, edepol, illi mercedem gallo pollicitos co-
uos,
am fecisset. Exemi e manu manubrium.
u 'st verbis? facta 'st pugna in gallo galli-
naceo.
adorus meus affinis, eccum, incedit a foro.
c non ausim præterire, quin consistam et
olloquar.

Scena V. *Megadorus, Euclio.*

M. Narravi amicis multis consilium meum
De conditione hac. Euclionis filiam
Laudant: sapienter factum et consilio bono.
Nam, meo quidem animo, si idem faciant cæteri,
Opulentiores pauperiorum filias
Ut indotatas ducant uxores domum;
Et multo fiat civitas concordior,
Et invidia nos minore utamur, quam utimur:
Et illæ malam rem metuant, quam metuunt, magis;
Et nos minore sumtu simus, quam sumus.
In maxumam illuc populi partem 'st optumum.
In pauciores avidos altercatio 'st:
Quorum animis avidis, atque insatietatibus,
Neque lex, neq tutor capere est qui possit modum.
Namque, hoc qui dicat: Quo illæ nubent divites
Dotatæ, si istud ius pauperibus ponitur?
Quo lubeat nubant, dum dos ne fiat comes.
Hoc si ita fiat, mores meliores sibi
Pareut, pro dote quos ferant, quam nunc ferunt.
Ego faxim muli, pretio qui superant equos,
Sient viliores Gallicis cantheriis.
E. Ita me Dii amabunt, ut ego hunc ausculto lubens.
Nimis lepide fecit verba ad parcimoniam.
M. Nulla igitur dicat: Equidem dotem ad te attuli
Maiorem multo, quam tibi erat pecunia.
Enim mi quidem æquom 'st purpuram atque aurum (dari,
Ancillas, mulos, muliones, pedissequos,
Salutigerulos pueros, vehicula, qui vehar.
E. Ut matronarum hic facta pernovit probe!
Moribus præfectum mulierum hunc factum velim.
M. Nunc, quoquo venias, plus plaustrorũ in ædibus
Videas, quam ruri, quando ad villam veneris.
Sed hoc etiam pulchrum 'st, præ quam ubi sumtus
Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius: (petunt.
Caupones patagiarii, indusiarii,
Flammearii, violarii, carinarii,
Aut manulearii, aut murobrecharii,
Propolæ, linteones, calceolarii,
Sedentarii sutores, diabathrarii,
Solearii astant; astant molochinarii;
Strophiarii astant: astant semizonarii.
Iam hosce absolutos censeas: cedunt, petunt
Textores, limbolarii, arcularii
Petunt fullones, sarcinatores petunt.
Ducuntur; datur æs: hosce absolutos censeas,
Treceni cum stant phylacistæ in atriis,
Cum incedunt infectores crocotarii;
Aut aliqua mala crux semper est, quæ aliquid petat.
E. Compellarem ego illum, ni metuam ne desinat
Memorare mores mulierum: nunc sic sinam.
M. Ubi nugigerulis res soluta 'st omnibus,
Ibi ad postremum cedit miles; æs petit.
Itur, putatur ratio cum argentario.
Impransus miles astat, æs censet dari.
Ubi disputata 'st ratio cum argentario,
Etiam plus ipsus ultro debet argentario.
Spes prorogatur militi in alium diem.
Hæc sunt atque aliæ multæ in magnis dotibus
Incommoditates, sumtusque intolerabiles.
Nam, quæ indotata 'st, ea in potestate est viri;
Dotatæ mactant et malo et damno viros.
Sed eccum affinem ante ædes. Quid ais, Euclio?

Scena VI. *Euclio, Megadorus.*

E. Nimium lubenter edi sermonem tuum.
M. Ain'? audivisti? *E.* Usque a principio omnia.
M. Tamen,

Corinthiensem fontem Pirenem potest.
Tum obsonium autem! *M.* Pol, vel legioni sat est.
Etiam agnum misi. *E.* Quo quidem agno, sat scio,
Magis curiosam nusquam esse ullam belluam.
M. Volo ego ex te scire, qui sit agnus curio.
E. Qui ossa atque pellis totu 'st, ita cura macet.
Quin exta inspicere in sole etiam vivo licet:
Ita is pellucet quasi laterna Punica.
M. Cædundum illum ego conduxi.
E. Tum tu idem, optumum 'st,
Loces efferendum; nam iam, credo, mortuu 'st.
M. Potare ego hodie, Euclio, tecum volo.
E. Non potem ego quidem, hercle. *M.* At ego iussero
Cadum unum vini veteris a me afferrier.
E. Nolo, hercle: nam mihi bibere decretum 'st aquã.
M. Ego te hodie reddam madidum, sed vino, probe,
Te, cui decretum 'st bibere aquam.
E. Scio, quam rem agat:
Ut me deponat vino, eam affectat viam:
Post, hoc, quod habeo, ut commutet coloniam.
Ego id cavebo: nam alicubi abstrudam foris.
Ego faxo, et operam et vinum perdiderit simul.
M. Ego, nisi quid me vis, eo lavatum, ut sacruficem.
E. Edepol, næ tu, Aula, multos inimicos habes,
Atque istuc aurum, quod concreditum 'st tibi.
Nunc hoc mihi factum 'st optumum, te ut auferam,
Aula, in Fidei fanum; ibi abstrudam probe.
Fides, novisti me, et ego te: cave sis tibi,
Ne tu in me mutassis nomen, si hoc concreduo.
Ibo ad te, fretus tua, Fides, fiducia.

ACTUS IV. SCENA I. *Strobilus.*

Hoc est servi facinus frugi, facere quod ego persequor:
Nec moræ molestiæque imperium herile habeat sibi.
Nam, qui hero ex sententia servire servus postulat,
In herum matura, in se sera condecet capessere.
Sin dormitet, ita dormitet, servom sese ut cogitet:
Nam, qui amanti hero servitutem servit, quasi ego servio.

Aulam onustam a
sis, Fides.
Nunc lavabo, ut re
Quin, ubi arcessat
domum.
Vide, Fides, etiam
lam abs te a
Tuæ fidei concredi
S. Dii immortales
audio loqui
Se aulam onustam
Fides,
Cave tu illi fidelis,
Atque hic pater
meus quam
Ibo hinc intro: per
Aurũ, dũ hic est o
Mulsi congialem p
Id adeo tibi faciã: v

Sc

Non temere 'st, quo
va manu.
Semel radebat pe
Continuo meum co
Atque in pectus e

SCENA I

E. I foras, lumbri
Qui modo nusquam
res, peris.
Ego, edepol, te, pr
modis.
S. Quæ te mala
commerci,
Quid me afflictas?
beras?
E. Verberabilissu
S. Quid tibi surri

am? quin tu eloquere, quidquid est,
ine.
uidem quidquam sumsi, nec tetigi.
Ostende huc manus.
Ostende. *S.* Eccas.
Video. Age, ostende etiam tertiam.
tque intemperiæ insaniæque agitant
a mi, an non?
Fateor, quia non pendes, maxumam.
n fiet, nisi fatere. *S.* Quid fatear tibi?
isti hinc? *S.* Dii me perdant, si ego
quam abstuli.
ulisse vellem. *E.* Agedum, excute-
lium.
u. *E.* Ne inter tunicas habeas.
Tenta, qua lubet.
tus, quam benigne! ut ne abstulisse
m.
ias. Age rursum, ostende huc manum
lem! *E.* Nunc lævam ostende.
Quin equidem ambas profero.
i mitto. Redde huc. *S.* Quid reddam?
Ah! nugas agis,
Habeo ego? quid habeo?
Non dico: audire expetis,
uid habes, redde.
Insanis: perscrutatus es
neq; tui me quidquã invenisti penes.
: quis illic est, qui hic intus alter e-
m simul?
le nunc intus turbat: hunc si amitto
rit.
unc perscrutavi. Hic nihil habet. A-
ubet.
e perdant. *S.* Haud male agit gratias.
ro, atque illi socio tuo iam inter-
n gulam.
oculis? abin', an non? *S.* Abeo.
Cave sis te videam.

Scena V. *Strobilus.*

me mavelim leto malo,
illi dem hodie insidias seni.
n audebit aurum abstrudere.
am secum, et mutabit locum.
uit. Senex, eccũ, aurũ effert foras.
go ad ianuam concessero.

[Scen]a VI. *Euclio, Strobilus.*

am maxumam multo fidem
rit os mihi pænissume.
corvus, periissem miser.
ego illum corvũ, ad me veniat, velim,
ecit, ut ego illi aliquid boni
uod edit, tam duim, quam perduim.
bstrudam, cogito solum locum.
xtra murum 'st avius,
oppletus: ibi sumam locum.
vano potius credam, quam Fide.
Dii me salvum et servatum volunt.
ræcurram, atque inscendam aliquam
em:
bo, aurum ubi abstrudat senex.
manere herus me sese iusserat,
lam rem potius quæram cum lucro.

Lyconides, Eunomia, Phædra.

ater: iuxta rem mecum tenes
Super Euclionis filia. Nunc, te obsecro,
Fac mentionem cum avonculo, mater mea:
Resecroque, mater, quod dudum obsecraveram.
E. Scis tute, facta velle me, quæ tu velis.
Et istuc confido a fratre me impetrassere.
Et causa iusta est, siquidem ita est ut prædicas,
Te eam compressisse vinolentum virginem.
L. Egone ut te advorsum mentiar, mater mea?
P. Perii, mea nutrix! obsecro te, uterum dolet.
Iuno Lucina, tuam fidem! *L.* Hem! mater mea,
Tibi rem potiorem video: clamat, parturit.
E. I hac intro mecum, gnate mi, ad fratrem meum,
[Ut istuc, quod me oras, impetratum ab eo auferam.]
L. I; iam sequor te, mater. Sed servom meum
Strobilum miror ubi sit, quem ego me iusseram
Hic opperiri. Nunc ego mecum cogito,
Si mihi dat operam, me illi irasci iniurium 'st.
Ibo intro, ubi de capite meo sunt comitia.

Scena VIII. *Strobilus.*

[Pici] divitiis, qui aureos montes colunt,
Ego solus supero: nam istos reges cæteros
Memorare nolo, hominum mendicabula.
Ego sum ille rex Philippus. O lepidum diem!
Nam, ut dudum hinc abii, multo illuc adveni prior,
Multoque prius me collocavi in arborem:
Indeque expectabam ubi aurum abstrudebat senex.
Ubi ille abiit, ego me deorsum duco de arbore;
Effodio aulam auri plenam: inde exeo: illico
Video recipere se senem: ille me non videt.
Nam ego modo declinavi paulum me extra viam.
Atat! eccum ipsum. Ibo, ut hoc condam, domum.

Scena IX. *Euclio, Lyconides.*

E. Perii! interii! occidi! quo curram? quo non curram?
Tene, tene! quem? quis? nescio; nihil video; cæcus eo; atque
Equidem, quo eam, aut ubi sim, aut qui sim, nequeo cum animo
Certum investigare. Obsecro vos ego, mihi auxilio,
Oro, obtestor, sitis, et hominem demonstretis, qui eam abstulerit,
Qui vestitu et creta occultant sese, atque sedent, quasi sint frugi.
Quid ais tu? tibi credere certum 'st: nam, esse bonum, e vultu cognosco.
Quid est? quid ridetis? Novi omnes: scio fures esse hic complures.
Hem! nemo habet horum. Occidisti. Dic igitur, quis habet? nescis!
Heu me miserum! miserum! perii male perditus! pessume ornatus eo.
Tantum gemiti et malæ mœstitiæ hic dies mihi obtulit,
Famem et pauperiem: perditissimus ego sum omnium in terra.
Nam quid mihi opus est vita, qui tantum auri perdidi?
Quod custodivi sedulo: egomet me defraudavi,
Animumque meum, geniumque meum: nunc eo alii lætificantur,
Meo malo et damno: pati nequeo.
L. Quinam homo hic ante ædis nostras eiulans conqueritur mœrens?
Atque hic quidem Euclio est. Est, opinor. Oppido ego interii! palam est res.
Scit peperisse iam ut ego opinor, filiam suam. Nunc mihi incertum est,

Id adeo te oratum advenio, ut animo æquo ignoscas mihi.
E. Cur id ausus facere, ut id, quod non tuum esset, tangeres?
L. Quid vis fieri? factum 'st illud: fieri infectum non potest.
Deos credo voluisse: nam, ni vellent, non fieret, scio.
E. At ego Deos credo voluisse, ut apud me te in nervo enicem.
L. Ne istuc dixis.
E. Quid tibi ergo meam me invito tactio 'st?
L. Quia vini vitio atque amoris feci.
E Homo audacissume!
Cum istacin' te oratione huc ad me adire ausum, impudens?
Nam, si istuc ius est, ut tu istuc excusare possies,
Luce claro deripiamus aurum matronis palam;
Post, id, si prehensi sumus, excusemus, ebrios
Nos fecisse amoris causa. Nimis vile 'st vinum atque amor,
Si ebrio atque amanti impune facere, quod lubeat, licet.
L. Quin tibi ultro supplicatum venio ob stultitiam meam.
E. Non mi homines placent, qui, quando male fecerunt, purgitant.
Tu illam scibas non tuam esse: non attactam oportuit.
L. Ergo, quia sum tangere ausus, haud causificor, quin eam
Ego habeam potissumum.
E. Tun' habeas, me invito, meam?
L. Haud, te invito, postulo: sed meam esse oportere arbitror.
Quin tu eam invenies, inquam, meam illam esse oportere, Euclio.
E. Nisi refers.... *L*. Quid tibi ego referam?
E. Quod surripuisti meum.
Iam quidem, hercle, te ad prætorem rapiam, et tibi

E. Sat habeo. Ag
L.
Genere qui sim gn
culus;
Meus fuit pater A
Mater est Eunom
E. Nov
Noscere. *L*. Filiar
E.
L. Eam tu despon
E.
L. Is me nunc rem
E. Repudiū, rebu
Ut illum Dii imm
est, perdui
Quem propter, ho
miser!
L. Bono animo es,
gnatæ tuæ
Bene feliciterque
E. Ita Dii faciant
L. Et mi
Qui homo culpam
vi preti,
Quin pudeat, qui
Euclio,
Si quid ego erga t
tuam,
Ut mi ignoscas, ea
Ego me iniuriam f
Cereris vigiliis, p
scentiæ.
E. Hei mihi! quo
L.
Quem ego avom fe
Nam tua gnata pe
rum cape:
Ea re repudium re
I intro, exquire, s

ex guatæ pedissequa nutrice anu. Ea
it.

SCENA I. *Strobilus, Lyconides.*

ales, quibus et quantis me donatis
ulam auro onustam habeo. Quis me
tior?
iis nunc magis quisquam est homo,
sint propitii?
ego vocem hic loquentis modo me
isus sum. *S.* Hem!
aspicio meum? *L.* Video ego hunc
m, servum meum?
Haud alius est. *S.* Congrediar.
Contollam gradum.
, ut iussi, eampse anum adisse, huius
n virginis.
li me invenisse dico hanc prædam,
quor?
manu me mittat. Ibo, atque eloquar.
uid reperisti?
Non quod pueri clamitant
sse. *L.* Iamne aute, ut soles, deludis?
eloquar: iam ausculta.
Age ergo, loquere. *S.* Reperi hodie,
imias. *L.* Ubinam? *S.* Quadrilibrem
lam auri plenam.
inus audio ex te?
Euclioni huic seni surripui.
rum? *S.* In arca apud me. Nunc volo
ti manu.
mittam manu, scelerum cumulatis-
. Abi, here, scio
. Lepide, hercle, animum tuum ten-
,
parabas. Quid faceres, si reperissem?
obasse nugas. I, redde aurum.
Reddam ego aurum?
m: ut huic reddatur. *S.* Ah! unde?
Quod modo fassus es esse
o, hercle, ego garrire nugas: ita lo-
t scin'
Vel, hercle, enica: nunquam hinc fe-

SUPPOSITA.

ndam pervicus addit?
quam? *S.* Quod non habeo.
Efferaris, cave,
ni id auri redditio est.
Sive perpensus ferar
ve pollinctorius efferar, nunquam
i fodiam
m. *L.* Væh capiti tuo!
Immo senis et capiti
uri tantū perdidit. *L.* Quis reperit?
se vis.
Qui in arca illud surreptum habere
am pulchre tibi, here, conniverent
d
Ludo: quod lusi tecum, non par est
n
. At nunc iam ne me irritassis, i, et
que haud agites.
Here, id si reperibitur,
nam te lanceam confitentem icere.
I, et redde.

S. Vis crassum? *L.* I, et redde.
S. Atat, incassum quæritas.
L. I, et redde. Ego ad senē propero, ut quid comitiis
Proxumis videam. Senex aulam auri perdidit: Megadorus
Repudium renuntiat; filiam peperisse vitio resciit.
S. Hero
Meo, quantum ego video, nemo est benignior. Alii non quod
Inventum est, non occulunt, modo negant: occulunt vaniloqui.
Sed aliud post aliud, si qua sit opportunitas, harpagatum
Volunt: si Eleusiniæ sit, facilem Deam credunt; si Cotytto,
Non videre quem batuat. Ita neque amicis, neque cognatis,
Neque Diis parcunt, dum bene parcant sibi. Istic quidem,
Ne miserum faciat senem, aut illius familiam opulentam,
Auri aulam, grandem, onustam, plenam, referri iubet,
Ut se faciat olim miserum, atque suam familiam. Ast ego partem
Impartiri malim, unde redimar. Quod vortat bene, picus
A sinistris cantitat, qui auri custos, hercle, olim traditur.
Ibo, et aulam referam: quod illæc mihi bene avis occinat.

SUPPLEMENTUM AULULARIÆ

Ant. Codro Urceo, Italo, Scholastico et Professore Bononiensi, auctore, qui vixit sub Impp. Sigismundo et Friderico III Augg.

. . . . quod non habeo? *Ly.* Feram,
Velis nolis, quum te quadrupedem strinxero:
Et herniosos testes ad trabem tibi
Divellam appenso. Sed cur in fauces moror
Huius scelesti ruere? et animam protinus
Cur non compello facere iter præposterum?
Das, an non? *S.* Dabo. *Ly.* Des ut nunc, non olim, volo.
S. Do iam: sed, me animam recipere sinas, te rogo.
Ah! ah! quid ut dem, poscis, here? *Ly.* Nescis, scelus?
Et aulam auri plenam quadrilibrem mihi
Audes negare, quam dixti modo
Te arripuisse? Heia! iam ubi nunc lorarii?
S. Here, audi pauca. *Ly.* Non audio. Lorarii!
Heus! heus! *Lo.* Quid est? *Ly.* Parari catenas volo.
S. Audi, quæso: post me ligare iusseris
Quantum libet. *Ly.* Audio: sed rem expedias ocyus.
S. Si me torqueri iusseris ad necem, vide
Quid consequare. Primum, servi exitium habes:
Deinde, quod concupisces, ferre non potes.
At, si me dulcis libertatis præmio
Dudum captasses, iamdudum votis fores
Tuis potitus. Omnes Natura parit liberos;
Et omnes libertati natura student.
Omni malo, omni exitio peior servitus:
Et quem Iupiter odit, servum hunc primum facit.
Ly. Non stulte loqueris. *S.* Audi reliqua nunc iam:
Tenaces nimium dominos nostra ætas tulit,
Quos Harpagones, Harpyias, et Tantalos
Vocare soleo, in opibus magnis pauperes,
Et sitibundos in medio Oceani gurgite.
Nulla illis satis divitiæ sunt, non Midæ,
Non Crœsi, non omnis Persarum copia

Explere illorum tartaream ingluviem potest.
Inique domini servis utuntur suis;
Et servi inique dominis nunc parent suis:
Sic fit neutrobi, quod fieri iustum foret.
Penum, popinas, cellas promtuarias,
Occludunt mille clavibus parci senes.
Quæ vix legitimis concedi natis volunt:
Servi furaces, versipelles, callidi,
Occlusa mille clavibus sibi reserant;
Furtimque raptant, consumunt, liguriunt,
Centena nunquam furta dicturi cruce:
Sic servitutem alebeuntur servi mali
Risu iocisque. Sic ergo concludo, quod
Servos fideles liberalitas facit.
Ly. Recte quidem tu, sed non paucis, ut mihi
Pollicitus. Verum, si te facio liberum,
Reddes, quod cupio? *S.* Reddam: sed testes, volo,
Adsint. Ignosces, here; parum credo tibi.
Ly. Ut lubet; adsint vel centum; iam nil moror.
S. Megadore, et tu, Eunomia, adeste, precor, si lubet.
Exite: perfecta re, mox redibitis.
M. Qui nos vocat? Hem, Lyconide!
E. Hem, Strobile! quid est?
Loquimini. *Ly.* Breve est. *M.* Quid est? *S.* Vos testes voco.
Si quadrilibrem aulam auri plenam hoc affero,
Et trado Lyconidæ, Lyconides me manu
Mittit; iubetque iuris esse me mei.
Itane spondes? *Ly.* Spondeo. *S.* Iamne audistis hoc,
Quod dixit? *M.* Audivimus. *S.* Iura enim per Iovem.
Ly. Hem! quo redactus sum alieno malo!
Nimis procax es. Quod iubet, faciam tamen.
S. Heus tu! nostra ætas non multum fidei gerit,
Tabulæ notantur: adsunt testes duodecim:
Tempus locumque scribit actuarius;
Tamen invenitur rhetor, qui factum neget.
Ly. Sed me cito expedi sis. *S.* Hem silicem tibi.
Ly. Si ego te sciens fallam, ita me eiiciat Diespiter
Bonis, salva urbe et arce, ut ego hunc lapidē. Satin'
Iam feci tibi? *S.* Satis. Ut ego aurum apportem, eo.
L. I Pegaseo gradu, et vorans viam redi.

Lyconides, Strobilus, Megadorus, Eunomia, Euclio.

L. Grave est homini prudenti morologus nimis
Servus, qui sapere plus volt hero suo.
Abeat hic Strobilus in malam liber crucem,
Modo mihi apportet aulam auro puro gravem;
Ut Euclionem socerum ex luctu retraham
Ad hilaritatem, et mihi conciliem filiam,
Ex compressu meo novam puerperam.
Sed ecce redit onustus Strobilus. Ut reor,
Aulam apportat: et certe est aula, quam gerit.
S. Lyconide, apporto inventum promissum tibi,
Aulam auri quadrilibrem. Num serus fui?
L. Nempe. O Dii immortales! quid video, aut quid habeo?
Plus sexcentos Philippeos ter et quater.
Sed evocemus Euclionem protinus.
O Euclio! Euclio! *M.* Euclio! Euclio! *Euc.* Quid est?
L. Descende ad nos; nam Dii te servatum volunt.
Habemus aulam. *Euc.* Habetisne? an me deluditis?
L. Habemus, inquam. Modo, si potes, huc advolā.
Euc. O magne Iupiter! O Lar familiaris, et
Regina Iuno, et noster thesaurarie
Alcide, tandem miserati miserum senem!
Oh, oh, quam lætis, aula, tibi amicus senex
Complector ulnis, et te dulci capio osculo!
Expleri nequeo mille vel complexibus.
O spes, o cor! luctum depulveras ne
L. Auro carere semper duxi pessimum
Et pueris, et viris, et senibus omnibu
Pueros prostare cogit indigentia,
Viros furari, mendicarier ipsos senes
At multo peius est, ut video nunc, sup
Quam quod necesse est nobis, auro ep
Heu quantas passus est ærumnas Eucli
Ob aulam paulo ante a se deperditam!
Euc. Quoi meritas referam grates? an
Respectant homines? an amicis, rectiu
An utrisque? utrisque potius. Et prim
Lyconide, principium et auctor tanti b
Hæc ego te aula auri condono: accipias
Tuam hanc esse volo, et filiam meam si
Præsente Megadoro, et sorore eius, prob
Eunomia. *L.* Et habetur, et refertur gra
Ut meritus es, socer exoptatus mihi, E
E. Relatam mihi satis putabo gratiam,
Si donum nostrum, et me ipsū, accipias
L. Accipio, et Euclionis, volo, mea sit
S. Quod restat, here, nunc, memento, e
L. Recte monuisti. Esto merito liber tu
O Strobile, et turbatam iam intus coena
S. Spectatores, naturam avarus Euclio
Mutavit: liberalis subito factus est.
Sic liberalitate utimini vos quoque:
Et, si fabula perplacuit, clare plaudite.

BACCHIDI

DRAMATIS PERSONÆ.

PISTOCLERUS, *adolescens.*	PARA
LYDUS, *pædagogus.*	MILI
BACCHIDES, *meretrices.*	PHIL
CHRYSALUS, *servus.*	CLEO
NICOBULUS, *senex.*	GRE
MNESILOCHUS, *adolescens.*	

Argumentum (Prisc

Bacchidis amore furit Mnesilochus.
Aurum ut redimat, Præsumia fertur
Cretam Bacchis navigat, atque alteram
Convenit Bacchidem: inde Athenas re
Hinc dat Mnesilochus ad Pistoclerum
Illam conquirat. Redit; turbas movet,
Dum putat amari suam. Ut mutent ge
Ei dat aurum: pariter amant.
Senes dum gnatis student, scortantur,

SUPPOSITA

Argumentum præcedens, Prologus, (cipis initium, est ex editione Coloni Longolii, Ultraiectini. Fabulator La maticus ille Græcus, in epistola ad Messanæ in Sicilia ista invenisse. Son Francisco Petrarcha conficta opinant Basiliensi editione leguntur.

SILENUS, *Prologus.*

Mirum hodie 'st, ni spectatores in sub
Ridiculos strepunt, tussiunt, rhoncho
Consulcant frontem, et ore concrepari
Frequenter fremunt, atque male mus
Vix in iuventa locum obtineant
Aut glabri histriones, aut pervolsi lo
Quid veternosus prodit internuntius

ertur asinario?
atque animum advortite,
eloquor statariæ.
o facere silentium.
cet illos utier,
nt, sed ut spectent, veniunt.
s; at non in manum.
x vacuas feriat.
us an sint minus noxii,
, aut hiulca obstruunt?
ito vos amant cœlites.
am, tacent pueri.
novom spectate nuntium.
s veniam, paucis eloquar:
u proferam comœdiæ.
is, quod expetitis:
acite audientiam.
, Bromii altor maxumi,
it rem exercitu.
gentes ferunt inclytæ,
sta sunt consilio.
ihi placet, illi displicet.
r obsequitur patri.
vocitant greges,
ex vehar asinario.
i tenetis, sinite,
oquar statariæ,
s cur venerim.
olim dedit fabulam,
nt, Evantides nuncupant.
at, vocat Bacchides.
m, si huc advenerim.
is Bacchas mittit Bacchides.
. . Quid? dixi mendacium?
Deum. At vera fabulor:
verum salsus asinus,
i rite memorem,
. Oro, quid feram, specite;
chanteis Samias,
, uno prognatas tempore,
, fœtu gemellitico,
s, quam lacti lac, si conferas,
dimidiatas impetes,
confundas oculos,
eas internoscere.
itis. Iam date silentium;
n eloquar comœdiæ.
it, nota est omnibus:
, monteis, atque insulas,
ldidere pervias.
rata Pyrocle viro
nisu geminas.
is Trieteride,
hi vocitare nomine.
bro, fata occupant.
m in Cretam vexerat;
atat Cecropias.
inspicit Mnesilochus,
t ad eam frequentius.
ter mittit Ephesum,
um, quod posuerat
ad Archidemidem,
senem Phœnicarium,
sideret Ephesi,
, durum accepit nuntium.
vigasse nuntiant.
et corde quæreret,
oclerum filium
ulçat epistolium.

Dum Pistoclerus amico impartit operam,
Athenas dudum quæ redierant geminæ,
Conquisitorem in amorem concinnit.
Altera Pistoclerum ad sese allicit:
Altera venienti desidet Mnesilocho.
Geminæ Bacchæ duos bacchanteis pullulos
Quid mirum si ad sese traxerint, blandulæ,
Facetæ, pulchræ, incurvos libitinarios,
Veterrumos senes illorum traherent patres?
Sed eccum Pistoclerum, qui ad Bacchides
Nuper inventas redit, et secum insolens
Novos amoris dispuit igniculos.
Nunc prodeo; audite.

ACTUS I. *Pistoclerus, Lydus.*

P. Dii immortales! ut sentio, quod sentio! quid? nescio.
Stans fugio: nullus est ignis; et totus ardeo.
Quid id, nisi navim? Novum profecto malum
Video et sentio. Potisne est terra, ut terat hominem
Atque prosternat? hodie nil præter terram et Baccham tetigi:
Si Baccha est hæc, non nutrit Baccha, verum iugulat.
E terra quoque obrepere olim dixerunt homines.
Qui dum norant, quom esse cuperent, erant nihil.
Quid mali hoc? an terra, an Baccha, fecimus naufragium?
L. Amat hic quem video, nimirum si id est, quod emissicius
Fora, templa, theatra, porticus, omneis fornices,
Lustra, et lustraleis cellulas quæsierit sedulo.
P. Naufragus sum, fateor. Bacchus, haud Neptunus, celocem
Hanc impellit, agit, quassat, immo frangit, distrahit.
L. Bacchis hinc procellam concitat. Actum 'st: perdidimus remigium.
P. Referam me ad scopulum, ut istic cum ætate rem perduam.
Instabilis est sors rerum: pro lubidine fata agunt homines.
Ego, dum amico Mnesilocho operam impertio,
Illi amicam reperi, ubi pereat cum re assiduo;
Et mihi, meæque ætati, reique meæ, peperi infortunium.
Si volt Cupido, adolescens sum; ætati licet plusculum
Iacturæ facere: melius, ut id nunc fiat, quam senio.
Sapientum profecto 'st illud dictum, quod Lydus increpat:
Si Astartan ***on Bromium, Deosque voluptarios
Contempsit, iuvenis, is aut insanibit aut amabit senex.
Referam me ad scopulum ex naufragio: pater leget fragimina.
Sequere me, Lyde. Video sorores geminas, Bacchanal meum.

[*Suppositorum finis*]

ACTUS I. SCENA I. *Bacchides, Pistoclerus.*

B. I. Quid si hoc potiu 'st, ut taceas, ego loquar?
B. II. Lepide: licet.
B. I. Ubi me fugiet memoria, ibi tu facito ut subvenias, soror.
B. II. Pol, magis metuo, mihi in monendo ne defuerit oratio.
B. I. Pol, ego quoque metuo, lusciniolæ ne defuerit cantio.
Sequere hac.
P. Quid agunt duæ germanæ meretrices cognomines?

Quid in concilio consuluistis? *B.* Bene.
P. Pol, haud meretriciun
B. Miserius nihil est quam mulier.
P. Quid esse dicis dign
B. Hæc ita me orat, sibi qui caveat, aliquem ut minem reperiam,
Ab istoc milite: ut, ubi emeritum sibi sit, se ut hat domum.
Id, amabo te, huic caveas. *P.* Quid isti caveam
B. Ut revehatur domun
Ubi ei dediderit operas; ne hanc ille habeat pr cilla sibi.
Nam hæc si habeat aurum, quod illi renumeret ciat lubens.
P. Ubi nunc is homo 'st? *B.* Iam hic, credo, ad Sed hoc idem apud nos rectius
Poteris agere; atque, is dum veniat, sedens ibi ribere.
Eadem biberis; eadem dedero tibi, ubi biberis, s
P. Viscus merus vostra 'st blanditia. *B.* Quid
P. Quia enim intel
Duæ unum expetitis palumbem. Perii! arundo verberat.
Non ego istuc facinus mihi, mulier, conducibil arbitror.
B. Qui, amabo? *P.* Quia, Bacchis, Bacchas met Bacchanal tuum.
B. Quid est, quod metuis? ne tibi lectus malitia pud me suadeat?
P. Magis illectum tuum quam lectum metuo. tu es bestia.
Nam huic ætati non conducit, mulier, latebr locus.
B. Egomet, apud me si quid stulte facere cupias, hibeam.
Sed ego apud me te esse ob eam rem, miles quon niat volo;
Quia, quom tu aderis, huic mihique haud faciet squam iniuriam.
Tu prohibebis, et eadē opera tuo sodali operā d
Et ille adveniens tuam med esse amicā suspicabi
Quid, amabo, obticuisti?
P. Quia lepida sunt istæc memorat
Eadē in usu, atque ubi periculu facias aculeata s
Animum fodicant; bona destimulant, facta et fa sauciant.
B. Et quid ab hac metuis? *P.* Quid ego metuam gitas? homo adolescentulus
Penetrare huiusmodi in palæstram, ubi damnis sudascitur,
Ubi pro disco damnum capiam, pro cursura dede
B. Lepide memoras.
P. Ubi ego capiam pro machæra turtu
Ubique imponat in manum alius mihi pro cestu tharum;
Pro galea scaphium, pro insigni sit corolla plect
Pro hasta talus; pro lorica malacum capiam palli
Ubi mihi pro equo lectus detur, scortum pro s accubet.
Apage a me! apage! *B.* Ah! nimiū ferus es. *P.* Mihi
B. Malacissandu
Equidem tibi do hanc operam.
P. At nimium pretiosa es operaria
B. Simulato me amare. *P.* Utrum ego istoc iocon simulem, an serio?
B. Heia! hoc agere meliu 'st; Miles quom huc ac niat, te volo
Me amplexari. *P.* Quid eo mihi opus'st?
B. Ut ille te videat, v

t ullus Suavis-suaviatio?
tasti esse? nimium quam, o Lyde, es
as!
e nimio censui plus quam Thalem,
rbaro Potitio,
tu, Deorum nescis nomina.
cet mi ornatus. *P.* Nemo ergo tibi
' mihi paratum 'st, quoi placet.
lvorsus exordire argutias?
ibeas linguas, mutum esse addecet.
etas, Lyde, ludo convenit.
iente 'st mihi nunc, satis ut commode
bsoni hæc concuret cocus.
sti te atque me, atque operam meam,
lquam sæpe monstravi bene.
neam operam perdidi, ubi tu tuam:
nec mihi prodest, nec tibi.
im pectus! *P.* Odiosus mihi es.
uere, Lyde, me. *L.* Illuc sis vide,
n iam me, sed Lydum, vocat.
stur, neque sit conseutaneum,
intus sit, et cum amica accubet,
tur, et convivæ alii accubent,
is pædagogus una ut siet.
s res obsonatum 'st, obsecro? (nu 'st.
lem animus: quo eveniat, Diis in ma-
habebis? *P.* Cum videbis, tum scies.
e habebis, nec sinam: i tu rursum do-

le, ac cave malo. *L.* Quid, Cave malo?
mihi ætas ex magisterio tuo.
n, ubi nunc es? ut ego te usurpem lu-
m multo plus quam volueram. (bens!
atiū 'st iam, quam vivere.
mquam discipulum minitarier?
pulos mi esse iam plenos sanguinis:
me vacivom virium.
opiuor, Hercules; tu autem Linus.
nagis, ne Phœnix tuis factis fuam,
n esse mortuum renuntiem.
iarum 'st. *L.* Hic vereri perdidit.
edepol, haud ætati optabile
anc nactus impudentiam.
no 'st. Ecquid in mentem 'st tibi,
e? *P.* Tibi ego, aut tu mihi servos es?
ter te istæc docuit, non ego.
istas res discipulus docilior,
ıæ te docui, ubi operam perdidi.
bi, Lyde, libertas data 'st.
est. Sequere me, ac tace.
sti furtum in ætatem malum,
gitia me celavisti, et patrem.

s II. Scena I. *Chrysalus.*

salve! quam ego biennio,
in Ephesum abii, conspicio lubens.
ie Apollo, qui ædibus
stris accolis, veneroque te,
me sinas, nostrum senem.
e, quam sodalem viderim
toclerum, quem ad epistolam
isit super amica Bacchide.

II. *Pistoclerus, Chrysalus.*

ne, ut redeam, te opere tanto quæsere,
nullo pacto possim, si velim:
amore vinctumque attines.
ortales! Pistoclerum conspicor.
lve! *P.* Salve, Chrysale!

C. Compendi verba multa iam faciam tibi.
Venire tu me gaudes; ego credo tibi.
Hospitium et cœnam pollicere, ut convenit
Peregre advenienti: ego autem venturum annuo.
Salutem tibi ab sodali solidam nuntio.
Rogabis me, ubi sit? *P.* Vivitne, et recte valet?
C. Istuc volebam ego ex te percunctarier.
P. Qui scire possum? *C.* Nullus plus.
P. Quemnam ad modum?
C. Quia, si illa inventa 'st, quam ille amat, vivit recte et valet:
Si non inventa 'st, minus valet; moribundus est:
Anima 'st amica amanti: si abest, nullus est:
Si adest, res nulla 'st; ipsus est nequam et miser.
Sed tu quid factitasti mandatis super?
P. Egon' ut, quod ab illo attigisset nuntius,
Non impetratum id advenienti ei redderem?
Regiones colere mavellem Acheruuticas.
C. Eho, an invenisti Bacchidem? *P.* Samiā quidem.
C. Vide, quæso, ne quis tractet illam indiligens.
Scis tu, ut confringi vas cito Samium solet.
P. Iamne, ut soles? *C.* Dic ubi ea nunc est, obsecro.
P. Hic, exeuntem me unde aspexisti modo.
C. Ut istuc est lepidum! proxumæ viciniæ
Habitat. Equidnam meminit Mnesilochi? *P.* Rogas?
Immo unice unum plurimi pendit. *C.* Papæ!
P. Immo, ut eum credis, misera amans desiderat.
C. Scitū istuc. *P.* Immo, Chrysale, hem, non tantulū
Unquam intermittit tempus, quin eum nominet.
C. Tanto, hercle, melior Bacchis *P.* Immo.
C. Immo, hercle, abiero
Potius. *P.* Num invitus rem bene gestam audis heri?
C. Non herus, sed actor, mihi cor odio sauciat.
Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac me ipsum amo,
Nullam æque invitus specto, si agit Pellio.
Sed Bacchis etiam fortis tibi visa 'st? *P.* Rogas?
Ni nactus Venerem essem, hanc Iunonem dicerem.
C. Edepol, Mnesiloche, ut rem hanc natam esse intellego,
Quod ames, paratum 'st: quod des, invento 'st opus.
Nā istoc fortasse aurū est opus. *P.* Philippeo quidē.
C. Atque eo fortasse iam opu'st. *P.* Immo etiā prius.
Nam iam huc adveniet miles. *C.* Et miles quidem!
P. Qui de amittenda Bacchide aurum hic exigit.
C. Veniat quando volt, atque ita ne mihi sit moræ.
Domi est: non metuo; nec cuiquam supplico,
Dum quidem hoc valebit pectus perfidia meum.
Abi intro; ego hic curabo; tu intus dicito
Mnesilochum adesse Bacchidi. *P.* Faciam, ut iubes.
C. Negotium hoc ad me attinet aurarium.
Mille et ducentos Philippos attulimus aureos
Epheso, quos hospes debuit nostro seni.
Inde ego hodie aliquam machinabor machinam,
Unde aurum efficiam amanti herili filio.
Sed foris concrepuit nostra: quinam exit foras?

Scena III. *Nicobulus, Crhysalus.*

N. Ibo in Piræeum: visam, ecquæ advenerit
In portum ex Epheso navis mercatoria.
Nam meus formidat animus, nostrum tam diu
Ibi desidere, neque redire, filium.
C. Extexam ego illum pulchre iam, si Dii volunt.
Haud dormitandum 'st: est opus chryso Chrysalo.
Adibo hunc, quem quidem ego hodie faciam hic arietem
Phryxi, itaque tondebo auro usque ad vivam cutem.
Servos salutat Nicobulum Chrysalus.
N. Pro Dii immortales! Chrysale, ubi mi 'st filius?

Mnesilochus advocavit, Pelagonem senem:
Eo præsente, homini extemplo ostendit symbolum,
Quem tute dederas, ad eum ut ferret, filio.
N. Quid, ubi ei ostendit symbolum? *C.* Infit dicere,
Adulterinum, et non eum esse symbolum:
Quotque innocenti ei dixit contumelias!
Adulterare eum aibat rebus cæteris.
Longum 'st triconem maleficum exornarier.
N. Habetin' aurum? id mihi primum dici volo.
C. Postquam quidem prætor recuperatores dedit,
Damnatus demum, vi coactus, reddidit
Ducentos et mille Philippum. *N.* Tantum debuit.
C. Porro etiam ausculta pugnam, quam voluit dare.
N. Etiamne est quid porro?
C. Hem! accipe: trina hæc nunc erit.
N. Deceptus sum. Autolyco hospiti aurum credidi.
C. Quin tu audi. *N.* Immo ingenium avidi haud pernoram hospitis.
C. Postquam aurum abstulimus, in navem conscendimus,
Domum cupientes. Forte ut assedi in stega,
Dum circumspecto, atque ego lembum conspicor.
N. Perii, hercle: lembus ille mihi lædit latus.
C. Is erat communis cum hospite et prædonibus.
N. Adeon' me fuisse fungum, ut qui illi crederem!
Cum mihi ipsum nomen eius Archidemidis
Clamaret, demturum esse, si quid crederem.
C. Is lembus nostræ navi insidias dabat.
Occepi ego observare eos, quam rem gerant.
Interea e portu nostra navis solvitur.
Ubi portu eximus, homines remigio sequi;
Neque aves neque venti citius: quoniam sentio,
Quæ res gereretur, navem extemplo statuimus.
Quoniam vident nos stare, occeperunt ratem
Turbare in portu. *N.* Edepol, mortales malos!
Quid denique agitis? *C.* Rursu in portum recipimus.
N. Sapienter factum a vobis. Quid illi postea?
C. Reversionem ad terram faciunt vesperi.
N. Aurum, hercle, auferre voluere: ei rei operam dabant.

Facito ut memin
C. Quia id signu
afferet,
Ei aurum ut redd
Sed divesne est is
Qui auro habeat s
N. Cur ita fastidi
Nescit quid facia
Sed, qui præsente
C. Populo præsen
N. Istuc sapiente
Cum diviti homi
Abeo licebit qua
C. Immo, hem, ta
Quin habeas illud
N. Censebam me
Ne navigarem ta
Id mi haud, utru
Ita bellus hospes
Ubi nunc est ergo
C. Deos atque am
N. At ego hinc ad
C. Ille est onerat
Exorsa hæc tela
Ut amantem heri
Ita feci, ut auri,
Quantum autem l
Senex in Ephesum
Hic nostra agetur
Si quidem hic rel
Med et Mnesiloch
Sed quid futurum
Cum se excucurri
Nosque aurum ab
Credo, hercle, ad
Facietque extemp
Aufugero, hercle
Si ero reprehensu
Si illi sunt virgæ

:hides, sed Bacchæ sunt acer-
ores, quæ hominum sorbent san-
instructa domus opime atque o-
continuo contuli protinam in
sa gestem clanculum? ut celem
ia, aut damna, aut desidiabula,
me, teque, amicosque omnes
um, flagitium appellere una, et
i intus puditum 'st factis, quæ
, meq; una, amicos, affines tuos,
eruli figulos flagitii.
lum istoc addis, certum 'st, iam
lomolibor iã, et seni faciã palã,
cœno propere hinc eliciat foras.

II. *Mnesilochus.*

tus egomet mecum sum, et ita
t amicus, itautinomen possidet,
ræstare. Id opera expertus sum
hinc abii, (hoc factum 'st fer-
unium)
istoclerũ meum sodalem literas
hi inveniret Bacchidem. Illum
neus mihi nuntiavit Chrysalus.
chuam de auro advorsum meum
a esset! sed æquom id ei reddere:
neo animo, ingrato homine ni-
'st:
atius, quam relinqui beneficum.
endiosum te, quam ingratum,
i; hoc etiã ipsi culpabunt mali.
cum cura esse ea, quam obvigi-
.
specimen specitur; nunc certa-
:
oportet; malus, bonus, cuius-
aligaus, largus; commodus, in-
servom siris faciundo bene.
aud celabis. Sed eccos video in-
istrum. Hinc auscultabo, quam

, *Philoxenus*, *Mnesilochus*.

itne acetum tibi peracre in pe-
uar? quo ducis nunc me?
Ad illam, quæ tuum
lit tibi filium uni unicum.
r qui sæviunt, sapiunt magis.
illæc ætas si quid illorum facit,
. Feci ego istæc itidem in adole-

L. Hei mihi! hei mihi! istæc illum perdidit assentatio
Nam, absque te esset, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum:
Nunc propter te tuamque pravos factus est fiduciam
Pistoclerus. *M.* Dii immortales! meum sodalem hic nominat.
Quid hoc negoti 'st, Pistoclerum Lydus quod herum tam ciet?
P. Paulisper, Lyde, est libido homini suo animo obsequi:
Iam aderit tempus, cum sese etiam ipse oderit: morem geras:
Dum caveatur, præter æquom ne quid delinquat: sine.
L. Non sino; neque equidem illum, me vivo, corrumpi sinam.
Sed tu, qui tam pro corrupto dicis causam filio,
Eademne erat hæc disciplina tibi, cum tu adolescens eras?
Nego tibi hoc annis viginti fuisse primis copiæ,
Digitum longe a pædagogo pedem ut efferres ædibus.
Id quoi obtigerat, hoc etiam ad malum arcessebatur malum;
Et discipulus et magister perhibebantur improbi.
Ante solem exorientem nisi in palæstram veneras,
Gymnasi præfecto haud mediocris pœnas penderes.
Ibi cursu, luctando, hasta, disco, pugillatu, pila,
Saliendo, sese exercebant magis, quam scorto, aut saviis:
Ibi suam ætatẽ extendebant, non in latebrosis locis.
Inde de hippodromo et palæstra ubi revenisses domum,
Cincticulo præcinctus in sella apud magistrum assideres;
Cum librum legeres, si unam peccavisses syllabam,
Fieret coriũ tã maculosum, quam est nutricis palliũ.
M. Propter me hæc nunc meo sodali dici discrucior miser.
Innocens suspicionem hanc sustinet causa mea.
P. Alii, Lyde, nunc sunt mores.
L. Id equidem ego certo scio:
Nam olim populi prius honorem capiebat suffragio,
Quam magistro desinebat esse dicto obediens.
At nunc, priusquã septuenni 'st, si attingas eũ manu,
Extemplo puer pædagogo tabula dirumpit caput.
Cum patrem adeas postulatũ, puero sic dicit pater:
Noster esto, dum te poteris defensare iniuria.
Provocatur pædagogus: eho, senex minimi pretî,
Ne attigas puerum istac causa, quando fecit strenue.
It magister, quasi lucerna, uncto expretus linteo.
Itur illinc iure dicto. Hoccine hic pacto potest
Inhibere imperiũ magister, si ipsus primus vapulet?
M. Acris postulatio hæc est, cum huius dicta intellego.
Mira sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contudit.
P. Sed quis hic est, quem astantem video ante ostium? *L.* O Philoxene!
M. Deos propitios me videre, quã illũ, mavellẽ mihi.
P. Quis illic est? *L.* Mnesilochus, gnati tui sodalis Pistocleri;
Haud consimili ingenio atque ille est, qui in lupanari accubat.
Fortunatum Nicobulum, qui illum produxit sibi!
P. Salvos sis, Mnesiloche: salvõ te advenire gaudeo.
M. Dii te ament, Philoxene. *L.* Hic enim rite productu 'st patri:
In mare it; rem familiarem curat, custodit domum:
Obsequens obediensque est mori atq; imperiis patris,

M. Quæ vocatur? *L.* Bacchis. *M.* Erras, Lyde: ego omnem rem scio,
Quemadmodum 'st. Tu Pistoclerum falso atque insontem arguis.
Nam ille amico et benevolenti suo sodali sedulo
Rem mandatam exsequitur: ipsus nec amat; nec tu creduas.
L. Itane oportet rem mandatam gerere amici sedulo,
Ut ipsus in gremio osculantē mulierē teneat sedens?
Nullon' pacto res mandata potest agi, nisi identidē
Manus ferat ad papillas, labra a labris nusquam auferat?
Nam alia memorare, quæ illū facere vidi, dispudet;
Cum manum sub vestimenta ad corpus detulit Bacchidi,
Me præsente; neque pudere quidquam. Quid verbis opu 'st?
Mihi discipulus, tibi sodalis periit, huic filius.
Nā ego illum periisse duco, cui quidem periit pudor.
Quid opu 'st verbis? si opperiri vellē paulisper modo,
Ut opinor, illius inspectandi mihi esset maior copia:
Plus vidissē quā deceret, quā me atq; illo æquō foret.
M. Perdidisti me, sodalis. Egone illam mulierem
Capitis non perdam? perire me malis malim modis.
Satin' ut quem tu habeas fidelem tibi, aut quoi credas, nescias?
L. Viden', ut ægre patitur gnatū esse corruptū tuū,
Suum sodalem! ut ipsus sese cruciat ægritudine!
P. Mnesiloche, hoc tecum oro, ut illius animum atque ingenium regas.
Serva tibi sodalem, et mihi filium. *M.* Factum volo.
P. In te ergo hoc onus omne impono. Lyde, sequere hac me. *L.* Sequor.
Melius esset, me quoque una si cum illo relinqueres.
P. Affatim est. Mnesiloche, cura et concastiga hominem probe,
Qui dedecorat te, me, amicos, atque alios, flagitiis suis.

SCENA IV. Mnesilochus.

Mendacium dix
S
Rebus aliis ante
Mnesilochum u
te adduc
Nam illud anim
tius,
Quid remoratur
est domi.

SCENA V

M. Reddidi pat
velim
Convenire, post
Sed veniā mihi
Verum postrem
P. Estne hic me
M. Estn
P. Certe is est.
P.
Salvos sis, Mne
P.
Cœna detur.
M. Non
P. Num quæ ad
M.
P. Unde? *M.* A
arbitrat
P. Multi more i
censeas
Esse amicos, rep
Lingua factiosi,
Nullus est, quoi
gere.
Sibi ne invideat
M. Edepol, næ t
tenes.
Sed etiam unu

c esse oportet hominem.
Ego ita esse arbitror.
loquere, quis is est?
Benevolens vivit tibi.
ecũ orarẽ, ut ei, quod posses mali
Dic modo hominem, qui sit: si
26
to, me esse dicito ignavissumum.
st; verum, hercle, amicus est tibi.
Tanto magis
am hominis ego parvi pendo gra-

sse, quin tibi eius nomen eloquar.
sti me sodalem funditus. 31
M. Quid est? misine ego ad te ex
tolam
hi invenires?
Fateor factum; et repperi.
rat meretricum aliarum Atheuis

s rem, nisi cum illa, quam ego
tibi?
ire, et me ires consultum male?
Rem repperi omnem ex tuo magi-
a.

ie ultro tuis me prolectas probris?
chidem?
as ergo hic intus eccas Bacchides.
Atque ambas sorores.
Loqueris nunc nugas sciens.
rgis parum mihi fidẽ arbitrarier,
collum, atque intro hinc auferam.
Immo, ibo: mane.
que tu me habebis falso suspectum.
Sequor.

Scena I. *Parasitus, Puer.*

m hominis nequã atque improbi,
n secum avexit ex Samo.
ad eam, et percontarier,
lat, anne eat secum simul.
er, cum illa usque isti simul,
des, pulta. Adi actutum ad fores;
te. Ut pulsat propudium!
s pedes latum potes,
is! ecquis his in ædibu'st?
t? ecquis hoc aperit ostium?

Pistoclerus, Parasitus.

istuc? quæ istæc est pulsatio?
agitat, ad istunc qui modum
xtentes ostio?
ti. Quid nunc vis tibi? 4
lve. *Pi.* Salve. Sed quẽ quæritas?
i. Utram ergo?
Nihil scio, nisi Bacchidem.
iles ad eam Cleomachus,
ilippos reddat aureos,
tiam hodie eat secum simul.
esse ituram. Abi, et renuntia.
on illum. Duc te ab ædibus.
le. *Pi.* At scin' quã iracundus sie?
aud longe est os ab infortunio;
la hæc meis manibus gestiunt.
erba interpretor, mihi cautio est,
excussit ex malis meis. 16
r dicam illi periculo.

Pi. Quid ais tu? *Pa.* Ego istuc illi dicã. *Pi.* Dic mihi,
Quis tu es? *Pa.* Illius sum integumentum corporis.
Pi. Nequam esse oportet, quoi tu integumentum improbus es.
Pa. Sufflatus ille huc veniet. *Pi.* Diruptum velim.
Pa. Nũ quid vis? *Pi.* Abeas celeriter: facto est opus.
Pa. Vale, dentifrangibule.
Pi. Et tu, integumentum, vale.
In eum nunc hæc revenit res locum, ut, quid consili
Dum meo sodali super amica, nesciam,
Qui iratus renumeravit omne aurum patri,
Neque nummus ullu 'st, qui reddatur militi.
Sed huc concedam: nam concrepuerunt fores.
Mnesilochus, eccum, mœstus progreditur foras.

Scena III. *Mnesilochus, Pistoclerus.*

M. Petulans, protervo, iracundo animo, indomito, incogitato,
Sine modo et modestia sum, sine bono iure atque honore;
Incredibilis, imposque animi, inamabilis, illepidus vivo,
Malevolente ingenio natus. Postremo id mihi est, quod nolo
Ego esse aliis. Credibile hoc est? Nequior nemo est, neque indignior,
Quoi Dii benefaciant, neque quem quisquam homo aut amet, aut adeat.
Inimicos quam amicos æquiu 'st me habere: malos quam bonos
Par magis me iuvare. Omnibus probris, quæ improbis viris
Digna sunt, dignior nullu 'st homo; qui patri reddidi
Omne aurum amans, quod fuit præ manu. Sumne ego homo miser?
Perdidi me, atque operam Chrysali.
P. Consolandus hic mihi est: ibo ad eum. Mnesiloche, quid fit? *M.* Perii!
P. Dii melius faciant. *M.* Perii!
P. Non taces, insipiens? *M.* Taceam?
P. Sanus satis non es.
M. Perii! multa mala mihi in pectore
Nunc acria atque acerba eveniunt. Criminin' me habuisse fidem?
Immerito tibi iratus fui. *P.* Eia! bonum habe animũ.
M. Unde habeam? Mortuus pluris preti 'st, quam ego sum. *P.* Militis
Parasitus modo venerat aurũ petere: hinc eũ ego, meis
Dictis malis, his foribus atque hac repuli, reieci hominem.
M. Quid mihi id prodest? quid faciam? Nihil habeo miser. Ille quidem
Hanc abducet, scio. *P.* Si mihi sit, non pollicear.
M. Scio; dares.
Novi. Sed, nisi ames, non habeam tibi fidem tantã.
Nunc agitas sat tute tuarum rerũ: egone ut opẽ mihi
Ferre putem posse inopem te?
P. Tace modo: Deus respiciet nos aliquis.
M. Nugæ! *P.* Mane. *M.* Quid est?
P. Tuam copiam eccam Chrysalum video.

Scena IV. *Chrysalus, Mnesilochus, Pistoclerus.*

C. Hunc hominem decet auro expendi: huic decet statuam statui ex auro:
Nam duplex hodie facinus feci; duplicibus spoliis sum affectus.
Herum maiorem meum ut ego hodie lusi lepide! ut ludificatus est!

Sed lubet scire, quantum aurum herus sibi demsit,
et quid suo reddidit patri.
Si frugi est, Herculē fecit ex patre: decumā partē ei
Dedit; sibi novem abstulit. Sed, quem quæro, optu-
me ecce obviam
Mihi est. Num qui nummi exciderunt, here, tibi,
quod sic terram
Obtuere? quid vos mœstos tam tristesque esse con-
spicor?
Non placet; nec est temere etiam. Quin mihi re-
spondetis?
M. Chrysale, occidi!
C. Fortassis tu auri demsisti parum.
M. Qui, malum, parum? immo vero nimio minus
multo parum.
C. Quid igitur, stulte? quoniam occasio ad eā rē fuit
Mea virtute parta, ut, quantū velles, tantū sumeres,
Sic hoc digitulis duobus sumebas primoribus? (daret?
An nesciebas, quam eiusmodi homini raro tempus se
M. Erras *C*. At quidem tute errasti, cum parum
immersti ampliter.
M. Pol, tu, quam nunc, me accuses magis, si magis
rem noveris.
Occidi!
C. Animus iam istoc dicto plus præsagitur mali.
M. Perii! *C*. Quid ita? *M*. Quia patri omne cum ra-
mento reddidi.
C. Reddidisti? *M*. Reddidi. *C*. Omnene? *M*. Oppido.
C. Occisi sumus!
Qui in mentē venit tibi istuc facinus facere tā malū?
M. Bacchidem atque hunc suspicabar propter cri-
men, Chrysale,
Me male consuluisse: ob eam rem omne aurum iratus
reddidi
Meo patri. *C*. Quid, ubi reddebas aurū, dixisti patri?
M. Id aurum accepisse extemplo ab hospite Archi-
demide. *C*. Hem!
Istoc dicto dedisti hodie in cruciatum Chrysalum:
Nam, ubi me aspiciet, ad carnificem rapiet conti-

dic mihi.
M. Militi nummis
P. Ego dabo. *M*. T
C.
Unumquidque ag
De ducentis numm
senem.
Ea balista si perv
Recta porta invad
et vetus:
Si id capso, gerito
[Si quoi animus s
P. Ap
C. Nunc tu abi in
tque effer
P. Quid? *C*. Stilu
P.
M. Quid nunc es f
prandium.
C. Vos duo eritis;
M. Sicut dicis. *C*.
M.
Alteram ille amat
chides.
C. Quid tu loquer
C.
Vobis stratum? *M*
C.
Nescis, quid ego a
tum exordi
M. Cedo manum, a
Intro inspi
C. Evax? nimis b
bam, locus
P. [Quod imperast
illico est.]
C. Quid parasti? *P*
C. Cape stilum pr
M.

i mihi usque quaque loquitur nec recte,
ter,
aurū reddidi, et quia non te defraudaverī.
dum scribit.
Celerem oportet esse amatoris manum.
idem, hercle, est ad perdundum magis,
am ad scribendum, citus.
ere: hoc scriptum est.
nc, pater mi, proin' tu ab eo ut caveas tibi,
tias componit, aurum ut abs ted auferat:
to se ablaturum dixit. Plane adscribito.
odo. *C.* Atque id pollicetur se daturum au-
m mihi,
n scortis, quodque in lustris comedim, et
ngræcem, pater.
r, vide ne tibi hodie verba det: quæso, cave.
re porro. *C.* Adscribe dum.
Etiam loquere, quid scribam, modo.
ter, quod promisisti mihi, te quæso ut me-
neris,
verberes; verum apud te vinctum asserva-
domi.
ram ac linum actutum. Age, obliga, ob-
na cito.
o, quid istis ad istunc usu'st conscriptis
dum?
quid credat, atque ut vinctum te asservet
ni?
ibi ita lubet. Potin' ut cures te, atque ne
cas mihi?
a opus conduxi; et meo periculo rem gero.
m dicis. *C.* Cedo tabellas. *M.* Accipe.
Animum advortite.
e, et tu Pistoclere, iam facite, in biclinio
a sua uterq; accubitū eatis: ita negotium'st.
lem, ubi nunc sunt lecti strati, potetis cito.
uid aliud? *C.* Hoc, atque etiam, ubi erit ac-
bitum semel,
i exsurgatis, donec a me erit signum datū.
ratore probum! *C.* Iā bis bibisse oportuit.
nus. *C.* Vos vostrum curate officium; ego
ciam meum.

Scena V. *Chrysalus.*

agnum molior negotium;
ut hodie possiem emolirier.
ruculento mihi atque sævo usus sene est.
onducit huic sycophantiæ
quillum esse, ubi me aspexerit.
o illum hodie, si vivo, probe.
m ego illum reddam, quam frictum 'st
bo ad ostium, ut, quando exeat, (cicer.
advenienti ei tabellas dem in manum.

Scena VI. *Nicobulus, Chrysalus.*

Hæc res est magnæ dividiæ mihi,
isse sic mihi hodie Chrysalum.
am: iratus est senex. Nunc est mihi
hominē tempus. *N.* Quis loquitur prope?
quidē, opinor, Chrysalu'st. *C.* Accessero.
ve, salve! Quid fit? quam mox navigo
m, ut aurum repetam ab Theotimo domū?
omnes Deos adiuro, ut, ni meum
m amem, atque ei facta cupiā quæ is velit,
virgis latera lacerentur probe,
e in pistrino ætatem conteras.
ui scelera ex Mnesilocho tua.
minatu 'st? Optume 'st: ego sum malus,
er, scelestus: specta rem modo:
Ego verbum faciam. *N.* Etiam, carnufex,
Minitare? *C.* Nosces tu illum actutum, qualis sit.
Nunc hasce tabellas ferre me iussit tibi.
Orabat, ut, quod istic esset scriptum, id fieret.
N. Cedo. *C.* Nosce signum. *N.* Novi. Ubi ipse est?
C. Nescio
Nihil iam me oportet scire: oblitus sum omnia.
Scio me esse servom; nescio etiam id quod scio.
Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit:
Pendebit hodie pulchre; ita intendi tenus.
N. Mane dum parumper: iam ad te exeo, Chrysale.
C. Ut verba mihi dat! ut nescio quam rem gerat!
Servos arcessit intus, qui me vinciant.
Bene navis agitatur; pulchre hæc confertur ratis.
Sed conticiscam: nam audio aperiri fores.

Scena VII. *Nicobulus, Chrysalus.*

N. Constringe tu illi, Artamo, actutum manus.
C. Quid feci? *N.* Impinge pugnum, si muttiverit.
Quid hæ loquuntur literæ? *C.* Quid me rogas?
Ut ab illo accepi, ad te obsignatas attuli.
N. Eho tu! loquitatusne es gnato meo male
Per sermonem, quia mihi id aurum reddidit?
Et te dixisti id aurum ablaturum tamen
Per sycophantias? *C.* Egone istuc dixi? *N.* Ita.
C. Quis homo est, qui dicat me dixisse istuc? *N.* Tace.
Nullus homo dicit: hæ tabellæ te arguunt,
Quas tu attulisti: hem! hæ te vinciri iubent. *C.* Aha!
Bellerophontem iam tuus me fecit filius.
Egomet tabellas detuli, ut vincirer? sine!
N. Propterea hoc facio, ut suadeas gnato meo,
Ut pergræcetur tecum, tervenefice.
C. O stulte, stulte! nescis nunc væuire te:
Atque in eo ipso adstas lapide, ubi præco prædicat.
N. Responde: quis me vendit? *C.* Quem Dii diligunt,
Adolescens moritur, dum valet, sentit, sapit:
Hunc si ullus Deus amaret, plus annis decem,
Plus iam viginti, mortuum esse oportuit;
Terræ odium ambulat. Iam nihil sapit,
Nec sentit: tanti 'st, quanti 'st fungus putidus.
N. Tun' terræ me odiū esse autumas? abducite hunc
Intro, atque adstringite ad columnam fortiter.
Nunquā auferes hinc aurum. *C.* Atqui ultro iā dabis.
N. Dabo? *C.* Atque orabis me quidem ultro, ut auferā;
Cum illum rescisces criminatorem meum,
Quanto in periculo, et quanta in pernicie siet:
Tum libertatem Chrysalo largibere:
Ego adeo nunquam accipiam. *N.* Dic, scelerum caput,
Dic quo in periculo est meus Mnesilochus filius?
C. Sequere hac me; faxo iam scies. *N.* Quo gentium?
C. Tres unos passus. *N.* Vel decem.
C. Agedum, tu Artamo.
Forem hanc pauxillum aperi, placide; ne crepa:
Sat est. Accede huc tu. Viden' convivium?
N. Video exadvorsum Pistoclerum et Bacchidem.
C. Qui sunt in lecto illo altero? *N.* Interii miser!
C. Novistine hominem? *N.* Novi. *C.* Dic, sodes, mihi,
Bellan' videtur specie mulier? *N.* Admodum.
C. Quid illā, meretricemne esse censes? *N.* Quippini?
C. Frustra es. *N.* Quis igitur, obsecro, est? *C.* Inve-
Ex me quidem hodie nunquam fies certior. (neris.

Scena VIII. *Cleomachus, Nicobulus, Chrysalus.*

Cl. Meamne hic Mnesilochus, Nicobuli, filius,
Per vim ut retineat mulierē? quæ hæc factio est? (hi.
N. Quis ille est? *Ch.* Per tempus hic venit miles mi-
Cl. Non me arbitratur militem, sed mulierem,
Qui me meosque non queam defendere.
Nam neque Bellona mihi unquam, neq; Mars creduat,

Ch. Pacisci cum illo paulula pecunia
Potes. *N.* Paciscere ergo, obsecro, quid tibi lubet;
Dum ne manifesto hominem opprimat, neve enicet.
Cl. Nunc nisi ducenti Philippi redduntur mihi,
Iam illorum ego animā amborum exsorbebo oppido.
N. Heu! illoc paciscere, si potes. Perge, obsecro:
Paciscere quidvis. *Ch.* Ibo, et faciam sedulo.
Quid clamas? *Cl* Ubi herus tuus est?
Ch. Nusquam: nescio.
Vis tibi ducentos nummos iam promittier,
Ut ne clamorem hic facias, neu convicium?
Cl. Nihil est, quod malim.
Ch. Atque ut tibi mala multa ingeram?
Cl. Tuo arbitratu. *Ch.* Ut subblanditur carnufex!
Pater hic Mnesilochi 'st: sequere: is promittet tibi.
Tu aurum rogato; cæterum verbum sat est.
N. Quid fit? *Ch.* Ducentis Philippis rē pepigi. *N.* Vah,
Mea! servavisti me. Quam mox dico dabo? (salus
Ch. Roga hunc tu; tu promitte huic. *N.* Promitto: ro-
Cl. Ducentos nummos aureos Philippos probos (ga.
Dabin'? *Ch.* Dabuntur inque; responde. *N.* Dabo.
Ch. Quid nunc, impure, numquid debetur tibi?
Quid illi molestus? quid illum morte territas?
Et ego te et ille mactamus infortunio.
Si tibi 'st machæra, et nobis veruina 'st domi:
Qua quidem te faciam, si tu me irritaveris,
Confossiorem soricina nenia.
Iamdudum, hercle, equidem sentio, suspicio
Quæ te sollicitet, eum esse cum illa muliere.
Cl. Immo, est quoq. *Ch.* Ita me Iupiter, Iuno, Ceres,
Minerva, Latona, Spes, Opis, Virtus, Venus,
Castor, Polluces, Mars, Mercurius, Hercules,
Submanus, Sol, Saturnus, Diique omnes ament;
Ut ille cum illa neque cubat, neque ambulat,
Neque osculatur, neque illud quod dici solet.
N. Ut iurat! servat me ille suis periuriis.
Cl. Ubi nunc Mnesilochus ergo est? *Ch.* Rus misit
Illa autem in arcem abivit ædem visere (pater.
Minervæ: nunc aperta est. I, vise, estne ibi?

gerunt.
Non Pelides term
guabo meo
Sine classe, sinequ
Cepi, expugnavi,
patre.
Nunc, priusquam
dum exeat;
O Troia! O patria
senex,
Qui misere male m
aureis.
Nam ego has tabe
fero,
Non sunt tabellæ,
gneum.
Epius est Pistocle
Sinon est
Relictus. Ellum!
accubat:
Bacchidem habet
signum dar
Hæc ipsum exurit
lio hæc ger
Tum quæ hic sunt
milites
Armati atque ani
liusque adh
Atque hic equus
ciet impet
Excidium, exitiun
auro senis.
Nostro seni huic
ego Ilio.
Miles Menelau 'st
Laertius.
Mnesilochus est A
triæ suæ:
Is Helenam abd

arce si perisset; alterũ etiã est Troili mors;
, cũ portæ Scææ limen superũ scinderetur.
em tria eis tribus sunt fata nostro huic Ilio:
dũ primo, ut dixeram nostro seni mendaciũ
spite, et de auro, et de lembo; ibi signum ex
rce iam abstuli.
estabant fata tũ; nec magis id ceperã oppidũ.
tabellas ad senem detuli, ibi occidi Troilũ.
isuit Mnesilochũ cũ uxore esse dudũ militis,
ne exsolvi: atque id periclum assimulo, Ulys-
em ut prædicant
m ab Helena, esse proditum Hecubæ. Sed,
t olim ille se
iis exemit, et persuasit, se ut amitteret;
dolis me illo expuli periculo, et decepi senẽ.
cum magnifico milite, urbes verbis qui i-
ermus capit,
, atque hominem repuli; dein pugnam con-
erui seni:
m adeo uno mendacio devici: uno ictu ex-
tempulo
olia. Is nunc ducentos nummos Philippos
militi,
re se promisit, dabit.
lteris etiã ducentis usu 'st, qui dispensentur
lo, ut sit mulsum, qui triumphent milites.
iamus hic multo illi præstat: non quinqua-
ginta modo,
ugentos filios habet; atque equidem omnes
ectos sine probro:
hodie omnes contruncabo duobus solis
ctibus.
iamo nostro si est quis emtor, coemtionalem
enem
ego, venalem quem habeo, extemplo ubi op-
idum expugnavero.
mum astantem eccum ante portam video.
Adibo, atque alloquar.
am vox prope me sonat? *C.* O Nicobule!
Quid fit? quid,
nisi, ecquid egisti? *C.* Rogas? congredere.
Congredior.
nus sum orator: ad lacrumas coegi homi-
em castigando,
dictis, quæ quidem quivi comminisci.
Quid ait? *C.* Verbum
fecit: lacrumans tacitus auscultabat, quæ
go loquebar:
conscripsit tabellas; obsignatas mihi has
edit;
iussit dare. Sed metuo, ne idem cantent,
uod priores.
gnum. Estne eius? *N.* Novi. Libet perlege-
e has. *C.* Perlege.
perũ limen sciuditur; nunc adest exitiũ Ilio.
quus lepide ligneus.
Chrysale, ades, dum ego has perlego.
me tibi adesse opus est?
Volo, ut, quod iubebo, facias;
quæ hic scripta sient.
Nihil moror, neque scire volo.
en ades *C.* Quid opus est? *N.* Taceas: quod
ubeo, id facias. *C.* Adero.
literas minutas! *C.* Qui quidẽ videat parũ:
qui satis videat, grandes satis sunt.
Animum advortito igitur.
inquam. *N.* At volo, inquam. *C.* Quid o-
u 'st? *N.* At enim id, quod te iubeo, facias.
m 'st, tuus tibi servos tuo arbitratu serviat.

N. Hoc age sis iam nunc. *C.* Ubi lubet, recita: au-
rium operam tibi dico.
N. Ceræ quidem haud parsit, neque stilo; sed, quid-
quid est, perlegere certum 'st.
Pater, ducentos Philippos, quæso, Chrysalo
Da, si esse salvom vis me, aut vitalem tibi.
C. Malum quidem, hercle, magnũ, tibi dico. *N.* Quid (est?
C. Non prius salutem scripsit? *N.* Nusquam sentio.
C. Non dabis, si sapies; verum, si das maxume,
Næ, ille alium gerulum quærat, si sapiet, sibi:
Nam ego non laturus sum, si iubeas maxume,
Sat sic suspectus sum, cum careo noxia.
N. Ausculta porro, dũ hoc, quod scriptũ est, perlego.
C. Inde a principio iam impudens epistola 'st.
N. Pudet prodire me ad te in conspectum, pater:
Tantum flagitium te scire audivi meum,
Quod cum peregrini cubui uxore militis.
Pol, haud derides: nam ducentis aureis
Philippis redemi vitam ex flagitio tuam.
C. Nihil est illorum, quin ego illi dixerim.
N. Stulte fecisse fateor. Sed quæso, pater,
Ne me, in stultitia si deliqui, deseras.
Ego animo cupido, atque oculis indomitis fui.
Persuasum 'st facere, cuius nunc me facti pudet.
Prius te cavisse ergo, quam pudere, æquom fuit.
C. Eadem istæc verba dudum illi dixi omnia.
N. Quæso, ut sat habeas id, pater, quod Chrysalus
Me obiurgavit plurimis verbis malis,
Et me meliorem fecit præceptis suis,
Ut te ei habere gratiam æquom sit bonam. (scies.
C. Estne istuc istic scriptum? *N.* Hem! specta; tum
C. Ut, qui deliquit, supplex est ultro omnibus!
N. Nunc si me fas est obsecrare abs te, pater,
Da mihi ducentos nummos Philippos, te obsecro.
C. Ne unum quidem, hercle, si sapis. *N.* Sine perlegã:
Ego iusiurandum verbis conceptis dedi,
Daturum id me hodie mulieri ante vesperum,
Priusquam a me abiret. Nunc, pater, ne peierem,
Cura; atque abduce me hinc ab hac, quantum potest,
Quam propter tantum damni feci et flagitĩ.
Cave tibi ducenti nummi dividiæ fuant.
Sexcenta tanta reddam, si vivo, tibi.
Vale, atque hæc cura. Quid nunc censes, Chrysale?
C. Nihil ego tibi hodie consili quidquam dabo:
Neque ego haud committam, ut, si quid peccatũ siet,
Fecisse dicas de mea sententia.
Verum, ut ego opinor si ego in istoc siem loco,
Dem potius aurum, quam illum corrumpi sinam.
Duæ conditiones sunt: utram tu accipias, vide;
Vel ut aurum perdas, vel ut amator peieret.
Ego neque te iubeo, neque veto, neque suadeo.
N. Miseret me illius. *C.* Tuus est; non mirum facis.
Si plus perdundum sit, perisse suaviu 'st,
Quam illud flagitium volgo dispalescere.
N. Næ, ille, edepol, Ephesi multo mavellem foret,
Dum salvos esset, quam revenisset domum.
Quin ergo istic, quod perdundũ 'st, propero perdere?
Binos ducentos Philippos iam intus efferam;
Et militi quos dudum promisi miser,
Et istos. Mane istic: iam exeo ad te, Chrysale.
C. Fit vasta Troia; scindunt proceres Pergamũ.
Scivi ego iamdudum fore me exitium Pergamo.
Edepol, qui me esse dicat cruciatu malo
Dignum, næ, ego cum illo pignus haud ausim dare;
Tantas turbellas facio. Sed crepuit foris:
Effertur præda ex Troia. Taceam nunc iam.
N. Cape hoc tibi aurum, Chrysale: i, fer filio.
Ego ad forum autem hinc ibo, ut solvam militem.
C. Non equidem accipiã. Proin tu quæras, qui ferat.

Quam se ad vitam, et quos ad amores, præcipitem inscitus capessat,
Magis curæ est; magisque afformido, ne is pereat, neu corrumpatur.
Scio: ego fui illa ætate, et feci illa omnia; sed more modesto.
Duxi, habui scortum; potavi, edi, donavi: et enim id raro.
Neque placitant mores, quibus video volgo gnatis esse parentes.
Ego dare me ludum meo gnato institui. Ut animo obsequium
Sumere possit, æquom esse puto: sed nimis nolo desidiæ
Ei dare ludū. Nunc Mnesilochū, quod mandavi, viso,
Ecquid eum ad virtutem aut ad frugem opera sua compulerit;
Sicut eum, si convenit, scio fecisse: eo est ingenio natus.

Actus V. Scena I. *Nicobulus, Philoxenus.*

N. Quicumque ubique sunt, qui fuere, quique futuri sunt posthac,
Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones,
Solus ego omnes longe antedeo stultitia, et moribus indoctis.
Perii! pudet. Hoccine me ætatis ludos bis factum esse indigne?
Magis quam id reputo, tam magis uror, quæ meus filius turbavit.
Perditus sum, atque etiam eradicatus sum: omnibus exemplis crucior.
Omnia me mala consectantur; omnibus exitiis interii.
Chrysalus me hodie laceravit; Chrysalus me miserum spoliavit:
Is me scelus usque attondit dolis doctis indoctum, ut lubitum est.

Meam. *P.* Quid ti
N.
Cum tuo: atque a
P. Qui sc
N. Quid dubitam
bos foras?
P. Haud moror.
aperiri for
Nisi mavoltis fore

Scena II. *Bacc*

B. I. Quis, sonitu
Me, atque pultat
hoc est
Negoti? nam, ama
N. Oves nos vocan
Dormit, cum hæ e
B. I. At pol nitent
B. II. Attonsæ ba
Deridere nos! *N.*
B. I. Rerin' ter in
hodie
Altera iam bis det
Sunt thymiamæ.
B. I. Viden', limul
B. II. Ecastor, sin
P. Merito hoc nobi
B. I. Cogantur qui
B. II.
Quæ nec lactē nec
Exoluere, quanti f
Iam illis decidit.
Solæ libere grasse
Ne balant quidem,
B. I.
B. II. Revortamur
N. Illico am
B. I. Prodigium h

obis producuntur iã,atq; emittunturforas,
uces nos erimus; iam in vos incursabimus.
, est, quod te volo secreto. *B.II.* Eho, a-
bo. *N.* Quo illæ abeunt? *B.I.* Senem illum
ulteriorem, lepide ut lenitum reddas; ego
hunc
ediar. Possumus nos hos intro illicere huc?
Meum
go lepide accurabo, quamquam odiosum 'st
rtem amplexari.
to ut taceas *B.II.* Tu tuum facito; ego,
od dixi, haud mutabo.
illæc illic in consilio duæ secreto consul-
nt?
is tu, homo? *N.* Quid me vis?
Pudet dicere me tibi quiddam.
st, quod pudeat? P. St! amico homini tibi
id volo credere: certum 'st,
m. *N.* Istuc iampridem scio: sed, quid nihili
, memora.
s sū vehementer visco: cor stimulo foditur.
Pol, tibi
uius est coxendicem. (scire puto me;
stuc est? etsi iam ego ipse, quid sit, prope
directiamex te studeo. *P.* Viden' hanc?
Video. *P.* Haud mala est mulier.
ro ista mala, et tu nihili. *P.* Quid multa?
mo. *N.* An amas? *P.* Necas.
no putide, amator istac fieri ætate audes?
Qui non?
gitium 'st. *P.* Quid opu 'st verbis? meo
non sum iratus.
o est æquom esse iratum: si amant, sa-
ter faciunt.
ce hac. *N.* Eunt: eccas tandem! Probri
lecebræ et persuastrices.
? etiam redditis nobis filios et servom?
ecum vi maiore? *P.* Abin' hinc? (an ego
u quidem es, qui istoc pacto tam lepidam
pide appelles.
optume, quantum 'st in terra, sine hoc
care abs te,
ictū desistas tanto opere ire oppugnatū.
eas, quamquam tu bella es, malum tibi
num dabo iam. *B.I.* Patiar.
, ne quid mihi doleat, quod ferias.
Ut blandiloqua est!
metuo! *B.II.* Hic magis tranquillu 'st.
cum intro; atque ibi, si quid vis, filium
castigato.
ne, scelus? *B.I.* Sine, mea pietas, exorem.
Exores tu me?
u idem ab hoc certe exorabo.
Immo ego te oro, ut me intro abducas.
dum te! *P.* At scin', quo pacto me ad te
ro abducas? *B.II.* Mecum ut sis.
quæ cupio, commemoras.
Vidi ego nequam
erum te neminē deteriorem. *P.* Ita sum.
c mecum intro, ubi tibi sit lepide victi-
, vino, atque unguentis.
satis iam vostri 'st convivī; me nihil pœ-
et, ut sim acceptus.
ntis Philippis filius me et Chrysalus cir-
nduxerunt;
dem ego ut non excruciem,
antum auri non meream. (tu hac mecum
tandem, si dimidium auri redditur? isne
ue ut eis delicta ignoscas? *P.* Faciet.

N. Minime. Nolo: nil moror. Sine sic: malo illos ul-
cisci ambo.
P. Etiam tu homo nihili, quod Dii dant boni, cave
culpa tua amissis.
Dimidium auri datur; accipias, potesque, et scortum
accumbas.
N. Egon', ubi filius corrumpatur meus, ibi potem?
P. Potandum 'st.
N. Age, iam id, ut ut est, etsi est dedecorum, patiar:
facere inducam
Animum. Egon', cum hæc cum illo accumbet, in-
spectem? *B.I.* Immo equidem, pol, tecum
Accumbam: te amabo, et te amplexabor.
N. Caput prurit: perii!
Vix negito. *B.I.* Non tibi venit in mentem, amabo,
si, dum vivas,
Tibi bene facias, iam, pol, id quidem esse haud per-
longinquum;
Neque, si hoc hodie amiseris, post in morte id eventu-
rum esse unquam?
N. Quid ago? *P.* Quid agas? Rogitas etiam?
N. Libet, et metuo. *B.I.* Quid metuis?
N. Ne obnoxius filio sim, et servo.
B.I. Mel meum! amabo, istæc fiunt.
Tuus est: unde illum censes sumere, nisi quod tute
Hanc veniam illis sine te exorem. (illi dederis?
N. Ut terebrat! Satin' offirmatum
Quod mihi erat, id me exorat? tua sum opera, et
propter te, improbior.
B.I. Nusquam me a te avelles. Satin' ego istuc habeo
offirmatum?
N. Quod semel dixi, haud mutabo.
B.I. It dies; ite intro accubitum.
Filii vos exspectant intus.
N. Quam quidem actutum emoriamur.
B.I. Vesper hic est; sequimini. *P.* Ducite nos, quo
lubet tamquam quidem addictos.
B.I. Lepide ipsi hi sunt capti, suis qui filiis fecere
insidias. Ite.

GREX.

Hi senes, nisi fuissent nihili iā inde ab adolescentia,
Non hodie hoc tantum flagitium facerent canis capi-
tibus:
Neque adeo hæc faceremus, ni antehac, vidissemus
Ut apud lenones rivales filiis fierent patres. (fieri,
Spectatores, vos valere volumus, et clare applaudere.

CAPTEIVEI

DRAMATIS PERSONÆ.

ERGASILUS, *parasitus.*	ARISTOPHONTES.
HEGIO, *senex.*	PUER, *Hegionis.*
LORARIUS.	PHILOPOLEMUS.
PHILOCRATES, } *captivi.*	STALAGMUS.
TYNDARUS, } *captivi.*	GREX.

Argumentum (PRISCIANI?)

Captus est in pugna Hegionis filius.
Alium quadrimum fugiens servus vendidit.
Pater captivos commercatur Alios,
Tantum studens, uti natum recuperet:
Et in ibus emit olim amissum filium.
Is, suo cum domino veste versa ac nomine,
Ut amittatur, fecit: ipsus plectitur.
Et is reduxit captum et fugitivum simul,
Indicio cuius alium agnoscit filium.

Peculiarem, quia quasi una ætas erat.
Hic nunc domi servit suo patri: nec scit pater.
Enimvero Dii nos, quasi pilas, homines habent.
Rationem habetis, quomodo unum amiserit.
Postquam belligerant Ætoli cum Aliis,
Ut fit in bello, capitur alter filius:
Medicus Menarchus emit ibidem in Alide.
Cœpit capteivos commercari hic Alios,
Si quem reperire posset, cum quo mutet suum
Illu captivum. Hunc suum esse nescit, qui domi 'st.
Et quoniam heri inde audivit, de summo loco
Summoque genere captum esse equitem Alium,
Nil pretio parsit, filio dum parceret:
Reconciliare ut facilius posset domum,
Emit hosce de præda ambos de quæstoribus.
Hice autem inter sese hunc confinxerunt dolum,
Quo pacto hic servus suum herū hinc amittat domū.
Itaque inter se commutant vestem et nomina.
Illic vocatur Philocrates, hic Tyndarus.
Huius illic, hic illius, hodie fert imaginem.
Et hic hodie expediet hanc docte fallaciam;
Et suum herum faciet libertatis compotem.
Eodemque pacto fratrem servabit suum,
Reducemque faciet liberum in patriam ad patrem,
Imprudens; itidem ut sæpe iam in multis locis
Plus insciens quis fecit, quam prudens, boni.
Sed, inscientes, sua sibi fallacia
Ita compararunt et confinxerunt dolum;
Itaque hi commenti de sua sententia,
Ut in servitute hic ad suum maneat patrem.
Ita nunc ignorans suo sibi servit patri.
Homunculi quanti sunt, cum recogito!
Hæc res agetur nobis, vobis fabula.
Sed etiam 'st, paucis vos quod monitos voluerim.
Profecto expediet fabulæ huic operam dare.
Non pertractate facta 'st, neque item ut cæteræ:
Neque spurcidici insunt versus immemorabiles.
Hic neque periurus leno 'st, nec meretrix mala,

Sumus: quando
Odiosicique et u
Et hic quidem, l
Potis parasitus,
Vel ire extra po
Quod mihi ne e
Nam, postquam
Ita nunc belliger
Nam Ætolia hæ
Philopolemus, l
Senis, qui hic al
Mihi sunt; quas
Nunc hic occepi
Inhonestum, ma
Homines captiv
Aliquem inveni
Quod ego quiden
Nam, ni illum r
Nulla iuventuti
Ille demum anti
Cui nunquam vo
Condigne est pat
Nunc ad eum pe
Unde saturitate

SCENA II.

H. Advorte anin
Here quos em d
His indito caten
Istas maiores, qu
Sinito ambulare
Sed uti asservent
Liber captivus a
Semel fugiendi s
Satis est: nunqu
L. Omnes profec
Sumus, quam se
L. Si non est quo
H. Si dederis, er

r? *E.* Ego, qui tuo mœrore ma-
, et tabesco miser. (ceror,
[misera] macritudine.
quam me iuvat, quod edo domi:
etiam quod gusto, id beat.
. Dii te bene ament, Hegio.
illu non fleam? egone non defleā
? *H.* Semper sensi, filio
et illum intellexi tibi.
mines nostra intelligimus bona,
te habuimus, ea amisimus.
s tuus potitu 'st hostium,
rit, nunc desidero.
incommodum tam ægre feras,
facere 'st, cui ille 'st unicus?
us ille? ha, Hegio!
s, neque animum induxis tuum.
ibi, etiam unico magis unicus.
om amici tuum ducis malum.
imum. *E.* Eheu! *H.* Huic illud
est edendi exercitus. (dolet,
ctus, qui posset tibi
ti, imperare exercitum?
tant omnes hanc provinciam,
uā capta 'st Philopolemus tuus.
um 'st, fugitare hanc provinciā.
ibus opus est tibi
lum opus est Pistoriensibus:
liquot Pistoriensium.
Placentinis quoque,
us est Ficedulensibus.
milites opus sunt tibi.
genia in occulto latent!
, nunc privatus est!
nimū: nam illum confido domū
nciliassere.
hic adolescentē habeo Alium,
mmo, et summis divitiis:
, confido fore.
sint! *H.* Sed num quo foras
. Nusquā equidē, quod sciam.
? *H.* Quia mihi natali 'st dies;
ad cœnam volo.
Sed si pauxillo potes
perpauxillum modo;
victu delecto domi.
mtum, nisi qui meliorē afferet,
is placeat conditio magis.
s, meis me addicam legibus.
tu quidē, haud fundum, mihi;
pori. *E.* Hem! vel iam otium
orem: nunc erim tenes. (est.
victus [commetat] viam.
ces me, Hegio; ne postules:
s veniam tamen.
sane 'st. *E.* Sentisne esitas?
. *E.* Sus terrestris bestia 'st.
Curato ægrotos domi. (nes.
ias tempori. *E.* Memorem mo-
tus subducam ratiunculam,
ihi apud trapezitam siet.
ixeram, mox ivero.

ii, Philocrates, Tyndarus.

id voluere, vos hanc ærumnam

uo: si id facietis, levior labos
beri: (erit.

Nunc servitus si evenit, ei vos morigerari mos ho- nu 'st,
Eamq; herili imperio ingeniis vostris lenem reddere.
Indigna digna habenda sunt, herus quæ facit.
P. Oh oh oh!
L. Eiulatione haud opu'st: oculis multam miseriam
In re mala animo si bono utare, adiuvat. (additis.
P. At nos pudet, quia cum catenis sumus. *L.* At pi-
Nostrum herum, si vos eximat vinculis, (geat postea
Aut solutos sinat, quos argento emerit.
P. Quid a nobis metuit? scimus nos,
Nostrum officium quod est, si solutos sinat.
L. At fugam fingitis. Sentio quam rem agitis.
P. Nos fugiamus? quo fugiamus? *L.* In patriam.
P. Apage! haud nos id deceat
Fugitivos imitari. *L.* Immo, edepol, si erit occasio, haud dehortor.
P. Unum exorare vos sinite nos. *L.* Quidnam id est?
P. Ut, sine his arbitris
Atque vobis, nobis detis locum loquendi.
L. Fiat. Abscedite hinc: nos concedamus huc. Sed brevem orationem incipesse.
P. Hem! istuc mihi certum erat. Concede huc.
L. Abite ab istis. *T.* Obnoxii ambo
Vobis sumus propter hanc rem; cum, quæ volumus
Copia 'st; atque ea facitis nos compotes. (nos,
P. Secede huc nunc iam, si videtur, procul;
Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant,
Neve permanet palam hæc nostra fallacia.
Nam doli non doli sunt, nisi astu colas,
Sed malum maxumum, si id palam provenit.
Nam, si herus mihi es tu, atque ego me tuum esse servum assimulo,
Tamen viso opu 'st, cauto 'st opus, ut hoc sobrie, si- neque arbitris,
Accurate hoc agatur, docte et diligenter.
Tanta incepta res est: haud somniculose hoc
Agendum 'st. *T.* Ero, ut me voles esse. *P.* Spero.
T. Nam tu nunc vides, pro tuo caro capite,
Carum offerre meum caput vilitati. (les, habebis.
P. Scio. *T.* At scire memento, quando id, quod vo-
Nam fere maxuma pars morem hunc homines habent: quod sibi volunt,
Dum id impetrant, boni sunt; sed, id ubi iam penes
Ex bonis pessumi et fraudulentissumi (sese habent,
Sunt. Nunc, ut te mihi volo esse, esse autumo.
Quod tibi suadeam, suadeam meo patri.
P. Pol, ego te, si audeam meum patrem nominem:
Nam, secundum patrem, tu es pater proxumus.
T. Audio. *P.* Et propterea sæpius te, ut memineris, moneo.
Non ego herus tibi, sed servus sum. Nunc obsecro te hoc unum,
Quoniā nobis Dii immortales animū ostenderunt suu,
Ut qui herum me tibi fuisse, atque esse nunc conser- vum, velint;
Quod antehac pro iure imperitabam meo, nunc te oro per precem,
Per fortunam incertam, et per mei te erga bonitatem patris,
Perque conservitium commune, quod hostica evenit manu,
Ne me secus honore honestes, quam ego te, cum ser- vibas mihi:
Atque ut, qui fueris, et qui nunc sis, meminisse ut memineris.
T. Scio quidem me te esse nunc, et te esse me.
P. Hem! istuc si pot d-
Memoriter meminisse, inest spes nobis in hac astu

P. Non igitur nos soli ignavi fuvimus.
H. Secede huc: nam sunt, ex te quæ solo scitari volo;
Quarum rerum te falsiloquum mihi esse nolo.
P. Non ero,
Quod sciam. Si quid nescivi, id nescium tradã tibi.
T. Nunc senex est in tonstrina: nunc iam cultros attinet.
Ne is quidem involucre iniicere voluit, vestem ut ne inquinet.
Sed utrum, strictimne attonsurum dicam esse, an per pectinem,
Nescio: verum, si frugi 'st, usque admutilabit probe.
H. Quid tu? servus ne esse, an liber, mavelis, memora mihi.
P. Proxumum quod sit bono, quodque a malo longissume,
Id volo: quamquam non multum fuit molesta servitus;
Nec mi secus erat, quam si essem familiaris filius.
T. Eugepæ! Thalem talento non emam Milesium.
Nam, ad sapientiam huius, nimius nugator fuit.
Ut facete orationem ad servitutem contulit!
H. Quo de genere natu 'st illic Philocrates
P. Polyplusio;
Quod genus illic est unum pollens atque honoratissumum.
H. Quid ipsus hic? quo honore est illic?
P. Summo, atque ab summis viris.
H. Tum igitur ei, cum in Aliis tanta gratia 'st, ut prædicas,
Quid divitiæ? suntne opimæ?
P. Unde excoquat sevum senex.
H. Quid? pater vivitne?
P. Vivum, cum inde abiimus, liquimus.
Nunc, vivat, necne, id Orcum scire oportet scilicet.
T. Salva res est; philosophatur quoque iam; non mendax modo 'st.
H. Quod erat ei nomen?
P. Thesaurochrysonicochrysides.

dat licet
Sed videu'? For
Me, qui liber fu
Qui imperare i
obsequor
Et quidem si, pr
Habeam domin
ter mihi
Hegio, hoc te m
lueram.
H. Loquere au
quam gu
Tam mihi, qu
manus:
Tam ille apud n
servio.
Est profecto De
et videt.
Is, uti tu me hi
verit.
Bene merenti b
Quam tu filium
H. Memini eg
fassu 'st
T. Ego patri m
Meq; summo ge
Ne tuum animu
Ne patri, tamet
Me saturum ser
Potius quam ill
cantem
H. Ego, virtut
sum sat
Non ego omnin
stumo.
Scio ego; mult
reddidit
Est etiam, ubi
quam lu

Pol, hic quidem huius est cliens.
idem tibi in proclivi, quam imber est,
do pluit.
mo ut redimatur.
Faciam. Sed te id oro, Hegio...
dum ab re ne quid ores, faciam.
Ausculta dum; scies.
ti, donicū ille huc redierit, non postulo.
eso, ut æstumatum hunc mihi des, quem
m ad patrem,
edimatur illi.
Immo, alium potius misero
unt induciæ, illuc tuum qui conveniat
n;
tu miseris mandata, ita, ut velis, per-

st, ignotum ad illum mittere: operam
s.
hic omne transactum reddet, si illuc ve-

m fideliorē, neque cui plus credat, potes
, nec qui magis sit servus ex sententia;
i tuum concredat filiū hodie audacius.
eo periculo huius ego experiar fidem,
o eius, quod me esse scit erga se bene-
.
uidē istunc æstumatum tua fide, si vis.
Volo.
me potest, tam hoc cedere ad factum

causa 'st, quin, si ille huc non redeat,
minas
llo? *T.* Optuma immo.
Solvite istum nunc iam,
ue.
Dii tibi omnes omnia optata afferant,
o honore honestas, cumque ex vin-
imis.
aud molestum 'st iam, quod collus col-
aret.
s benefit beneficium, gratia ea gravi-
onis.
si illo es missurus, dice, demonstra,
e,
n vis nuntiari. Vin' vocem huc ad te?
Voca.

Hegio, Philocrates, Tyndarus.

ne vortat mihi, meoque filio,
te novus herus operam dare
nino, quod is velit, fideliter.
tumatum huic dedi viginti minis;
it mittere hinc velle ad patrem,
redimat filium: mutatio
illum ut nostris fiat filiis.
rsum rectum 'st ingenium meum,
llum. Pro rota, me uti licet.
l illuc vortar, quo imperabitis.
tuopte ingenio prodes plurimum,
em ita fers, ut ferri decet.
tibi hominē. *T.* Gratiam habeo tibi,
istam mi et potestatem facis:
utes hunc remittam nuntium,
erum hic agitem, et quid fieri velim,
ine omnem rem illuc perferat.
enit inter me atque hunc, Tyndare,
tum in Alidem mittam ad patrem;
tas huc, ut viginti minas
Recte convenisse sentio.
Nam pater expectat aut me, aut aliquem nuntium,
Qui hinc ad se veniat. *T.* Ergo animū advortas volo,
Quæ nuntiare hinc te volo in patriam ad patrem.
P. Philocrates, ut adhuc locorū feci, faciam sedulo,
Ut potissumum, quod in rem recte conducat tuam,
Id petam, id persequarq; corde et animo atq; viribus.
T. Facis ita, ut te facere oportet. Nunc animum advortas volo.
Omnium primum salutem dicito matri et patri,
Et cognatis, et si quem alium benevolentem videris;
Me hic valere, et servitutem servire huic homini optumo,
Qui me honore honestiorem semper fecit, et facit.
P. Istuc ne præcipias: facile memoria memini tamen.
T. Nam quidem, nisi quod custodem habeo, liberum me esse arbitror.
Dicito patri, quo pacto mihi cum hoc convenerit
De huius filio.
P. Quæ memini, mora mera 'st monerier.
T. Ut eum redimat, et remittat, nostrum huc amborum vicem.
P. Meminero. *H.* At quamprimum poteris: istuc in rem utrique 'st maxume.
P. Non tuum tu magis videre, quam ille suum gnatum cupit.
H. Meus mihi, suus cuique est carus.
P. Numquid aliud vis patri
Nuntiari? *T.* Me hic valere; et tute audacter dicito,
Tyndare, inter nos fuisse ingenio haud discordabili;
Neq; te commeruisse culpā, neq; me advorsatū tibi;
Beneq; hero gessisse morē in tantis ærumnis tamen.
Neque med umquam deseruisse te, neque factis neque fide,
Rebus in dubiis, egenis. Hæc pater quando sciet,
Tyndare, ut fueris animatus erga suū gnatū atque se,
Nunquam erit tam avarus, quin te gratus emittat manu:
Et mea opera, si hinc rebito, faciā ut faciat facilius.
Nam, tua opera et comitate et virtute et sapientia,
Fecisti, ut redire liceat ad parentes denuo, (meas.
Cum apud hunc confessus es et genus et divitias
Quo pacto emisisti e vinclis tuū herū tua sapientia.
P. Feci ego ista, ut commemoras; et te meminisse, id gratum 'st mihi.
Merito tibi ea evenerunt a me. Nam nunc, Philocrates,
Si ego itē memorē, quæ med erga multa fecisti bene,
Nox diem adimat. Nam, si servus meus esses, nihilo secius
Mihi obsequiosus semper fuisti. *H.* Dii, vostrā fidē!
Hominum ingenium liberale! ut lacrumas excutiunt mihi!
Videas corde amare inter se. Quantis laudibus suum herum
Servus collaudavit! *P.* Istic, pol, haud me centesimā
Partem laudat, quam ipse meritu 'st, ut laudetur laudibus.
H. Ergo, cum optume fecisti, nunc adest occasio
Benefacta cumulare, ut erga hunc rem geras fideliter.
P. Magis non factum possum velle, quam opera experiar persequi.
Id ut scias, Iovem supremum testem laudo, Hegio,
Me infidelem non futurum Philocrati.
H. Probus es homo.
P. Nec me secus unquam ei facturum quidquam, quam memet mihi.
T. Istæc dicta te experiri et operis et factis volo.
Et, quo minus dixi, quam volui de te, animum advortas volo:

Satin' habes, mandata quæ sunt, facta si refero?
T. Satis.
P. Et tua, et tua, huc ornatus reveniam ex sententia.
Numquid aliud? *T.* Ut, quamprimum possis, redeas.
P. Res monet.
H. Sequere me, viaticū ut dem hinc a trapezita tibi:
Eadem opera a prætore sumam syngraphum.
T. Quem syngraphum?
H. Quem hic ferat secum ad legionem, hinc ire huic ut liceat domum.
Tu intro abi. *T.* Bene ambulato. *P.* Bene vale.
H. Edepol, rem meam
Constabilivi, cum illos emi de præda a quæstoribus.
Expedivi ex servitute filium, si Diis placet.
At etiam dubitavi, hos homines emerem, an non emerem, diu:
Servate istum sultis intus, servi: ne quoquam pedem
Efferat sine custode. Ego apparebo domi
Ad fratrem modo capteivos alios inviso meos.
Eadē percontabor, ecquis hunc adolescentē noverit.
Sequere tu, te ut amittā: ei rei primū prævorti volo.

ACTUS III. SCENA I. *Ergasilus.*

Miser homo 'st, qui ipse sibi, quod edit, quærit, et id ægre invenit:
Sed ille est miserior, qui et ægre quærit, et nihil invenit:
Ille miserrumus 'st, qui, cum esse cupit, quod edit, non habet.
Nam, hercle, ego huic diei, si liceat, oculos effodiam lubens;
Ita malignitate oneravit omnes mortales mihi.
Neque ieiuniosiorem, neque magis effertum fame,
Vidi, nec quoi minus procedat, quidquid facere occeperit.
Itaque venter gutturque resident esuriales ferias.
Ilicet parasiticæ arti maxumam in malam crucem!
Ita iuventus iam ridiculos inopesque ab se segregat.

Meo arbitratu d
Nunc ibo ad po
cœnatica
Si ea decollabit, r

Quid est suavius
co? sicut
Cum emi hosce
obviam,
Gratulanturque
Retinendoque, l
Vix ex gratulan
Tandem abii ad
syngraph
Datur mihi: illi
Postquam id act
Protinus ad frat
Rogo, Philocrate
Tandem hic excl
esse eum
Apud me: hic e
ut liceat
Videre: iussi illi
Ut, quod me o
convenia

Sc

Nunc illud est,
mavelim
Nunc spes, opes
nuntque
Hic ille 'st dies
lis est:
Neque exilium
mihi hun
Nec mendaciis s
meis;

rde machinor astutiam.
iid machiner? quid comminiscar?
: incipisso. Hæreo. (Maxumas

io, Tyndarus, Aristophontes.

nc hominem proripuisse foras se
:dibus?
ro ego occidi: eunt ad te hostes,
Quid loquar?
uid negabo? aut quid fatebor? mihi
rto sita 'st. Quid rebus confidam
us perderent, quam periisti e pa-
ui, ex parata re, imparatam om-
s, nisi reperio atrocem mihi ali-
tiam.
tibi hominem; adi, atque alloque-
s homo 'st me hominum miserior?
quod meos te dicam fugitare ocu-
are?
spernari, quasi me nunquã noveris?
us, quã tu: etsi ego domi liber fui,
, servitutem servivisti in Alide.
ne miror, si te fugitat, aut oculos
ui istum appelles Tyndarum pro
:.
no rabiosus habitus est in Alide.
fabuletur, aures immittas tuas.
insectatus est domi matrẽ et patrẽ.
putatur, morbus interdum venit.
procul recedas.
Jltro istum a me! *A.* Ain', verbero,
que insectatum esse hastis meum
patrem?
mihi esse, ut qui me opus sit in-
'
iltos iste morbus homines macerat,
i saluti fuit. *T.* Atq; Aliis profuit.
, etiam huic credis..... *H.* Quid
n huic? *A.* Insanum esse me?
nc, quam inimico voltu intuetur?
ptumum 'st.
ibi ego dixi: gliscit rabies: cave tibi.
nsanum extemplo, ubi te appellavit
n.
se interdum ignorat nomen, neque
iet.
ium sodalem esse aiebat. *T.* Haud
s.
o, atq; Orestes, et Lycurgus postea,
unt sodales, qua iste.
At etiam, furcifer,
audes? non ego te novi?
Pol, planum id quidem est
i istunc appelles Tyndarum pro
te.
oras: illũ nominas, quem non vides.
n sese ait, qui non est, esse: et qui
egat.
rtus, Philocratem qui superes veri-
video, tu inventus, vera vanitudine
ed quæso, hercle, agedum, aspice ad
em! *A.* Dic modo,
um esse? *T.* Nego, inquam.
Tun' te Philocratem esse ais?

T. Ego, inquam. *A.* Tune huic credis? *H.* Plus quidem, quam tibi, aut mihi.
Nam ille quidem, quem tu hunc memoras esse, hodie hinc abiit Alidem
Ad patrem huius. *A.* Quem patrem, qui servus est?
T. Et tu quidem
Servus et liber fuisti, et ego me confido fore,
Si huius huc reconciliasso in libertatem filium.
A. Quid ais, furcifer? tun' te natum memoras liberũ?
T. Non equidẽ me Liberum, sed Philocratẽ, esse aio.
A. Quid est?
Ut scelestus, Hegio, nunc is te ludos facit!
Nam is est servus ipse, neque, præter se, unquam ei servus fuit.
T. Quia tute ipse eges in patria, nec tibi, qui vivas, domi 'st,
Omneis inveniri similes tibi vis. Non mirum facis:
Est miserorum, ut malevolentes sint atque invideant bonis.
A. Hegio, vide sis, ne quid tu huic temere insistas credere.
Atque, ut perspicio, profecto iam aliquid pugnæ edidit.
Filium tuum quod redimere se ait, id neutiquam mihi placet.
T. Scio, te id nolle fieri: efficiam tamen ego id, si Dii adiuvant.
Illum restituam huic; hic autem in Alidem me meo patri.
Propterea ad patrem hinc amisi Tyndarum.
A. Quin tute is es:
Neq; præter te, in Alide ullus servus istoc nomine 'st.
T. Pergin' servom me exprobrare esse, id quod vi hostili obtigit?
A. Enimvero iam nequeo contineri.
T. Heus! audin' quid ait? quin fugis?
Iã illic hic nos insectabit lapidibus, nisi illum iubes
Comprehendi. *A.* Crucior. *T.* Ardent oculi: fune opu 'st, Hegio.
Viden' tu illi maculari corpus totũ maculis luridis?
Atra bilis agitat hominem.
A. At, pol, te, si hic sapiat senex,
Atra pix agitet apud carnuficẽ, tuoq; capiti illuceat.
T. Iam deliramenta loquitur: larvæ stimulant virũ.
H. Quid? quid si hunc comprehendi iusserim?
T. Sapias magis.
A. Crucior, lapidem non habere me, ut illi mastigiæ
Cerebrũ excutiã, qui me insanũ verbis concinnat suis.
T. Audin' lapidẽ quæritare? *A.* Solus te solum volo,
Hegio. *H.* Istinc loquere, si quid vis: procul tamen audiam.
T. Namque, edepol, si adbites propius, os denasabit tibi
Mordicus. *A.* Neque, pol, me insanum, Hegio, esse creduis,
Neq; fuisse unquã, neq; esse morbũ quẽ istic autumat.
Verum, si quid metuis a me, iube me vinciri: volo,
Dum istic itidem vinciatur.
T. Immo enim vero, Hegio,
Istic, qui volt, vinciatur.
A. Tace modo: ego te, Philocrates
False, faciam, ut verus hodie reperiare Tyndarus.
Quid mi abnutas? *T.* Tibi ego abnuto? quid agat, si absis longius?
H. Quid ais? quid si adeam hunc insanum?
T. Nugas: ludificabitur.
Garriet, quo neq; pes unquam neq; caput compareat.
Ornamenta absunt; Aiacem, hunc cum vides, ipsum vides.

Fuistin' liber? *T.* Fui.
A. Enimvero non fuit: nugas agit.
T. Qui tu scis? an tu fortasse fuisti meæ matri obstetrix,
Qui id tam audacter dicere audes?
A. Puerum te vidi puer.
T. At ego te video maior maiorem: hem rursum tibi!
Meam rem non cures, si recte facias. Num ego curo tuam?
H. Fuitne huic pater Thesaurochrysonicochrysides?
A. Non fuit: neque ego istuc nomen unquam audivi ante hunc diem.
Philocrati Theodoromedes fuit pater.
T. Pereo probe.
Quin quiescis dierectum cor meum? I, ac suspende te.
Tu subsultas; ego miser vix adsto præ formidine.
H. Satin' istuc mihi exquisitum 'st, fuisse hunc servum in Alide?
Neque esse hunc Philocratem? *A.* Tam satis, quam nunquam hoc invenies secus.
Sed ubi is nunc est? *H.* Ubi ego minume, atque ipsus se volt maxume.
Tum igitur ego deruncinatus, deartuatus sum miser
Huius scelesti technis; qui me, ut lubitum 'st, ductavit dolis.
Sed vide sis. *A.* Quin exploratum dico, et provisum hoc tibi.
H. Certon'? *A.* Quin nihil, inquam, invenies magis hoc certo certius.
Philocrates iam inde usque amicus fuit mihi a puero puer.
H. Sed qua facie est tuus sodalis Philocrates?
A. Dicam tibi:
Macilento ore, naso acuto, corpore albo, et oculis nigris,
Subrufus aliquantum, crispus, cincinnatus.
H. Convenit.
T. Ut quidem, hercle, in medium ego hodie pessume processerim.

Confecisti omnes res a
Ita mi exemisti Philo
Illum esse servom cre
Ita vosmet aiebatis, it
Inter vos permutastis
Facta esse ita, ut tu di
Abiisse eum abs te, u
An, obsecro, hercle, t
H. At cum cruciatu m
T. Dum ne ob malefa
Si ego hic peribo, ast i
At erit mihi hoc fact
Meum herum captum,
Reducem fecisse liber
Meumque potius me c
Præoptavisse, quam is
H. Facito ergo ut Ach
T. Qui per virtutem p
H. Quando ego te exe
Atque ob sutelas tuas
Vel te interisse, vel pe
Dum pereas, nihil inte
T. Pol, si istuc faxis,
Si ille huc redibit, sic
A. Pro Dii immortale
Quid sit hoc negoti. M
In libertate est ad patr
Nec est quisquam mihi
Sed hoc mihi ægre 'st,
Qui nunc, propter me
H. Vetuin' te quidqua
T. Vetuisti. *H.* Cur e
T. Quia vera obessent
Nunc falsa prosunt. *H*
T.
At herum servavi, que
Cui me custodem addid
Sed malene id arbitrar
T. At ego aio, recte, a

:um una a puero ætatem exegeram?
etito gratiam istam. Ducite,
s, crassas capiat compedes;
in latomias lapidarias.
ctonos lapides effoderint,
sesquiopus confeceris,
nomen indetur tibi.
que homines, ego te obtestor, Hegio,
minem perduis. *H.* Curabitur.
vo vinctus custodibitur;
rra lapides eximet.
ruciabo; non uno absolvam die.
t tibi istuc? *H.* Non moriri certiu'st.
actutum ad Hippolytum fabrum:
sas compedes impingier:
am ad meum libertum Cordalum,
cite deductus siet:
me velle, dicite, curarier,
huic sit, quam quoi pessume 'st.
vito, me esse salvom postulem?
meæ stat tuo periculo.
morte nihil est, quod metuã, mali:
que ad summam ætatem, tamen
t perferundi, quæ minitas mihi.
: etsi, aliter ut dicam, meres.
tes, de me ut meruisti, ita vale;
er te hoc obtigit. *H.* Abducite.
: quæso, si huc rebitet Philocrates,
ias conveniundi copiam.
i hunc iam e conspectu abducitis.
lẽ, hercle, 'st, et trahi et trudi simul.
ctus recta in phylacam, ut dignus est.
is aliis documentum dabo,
m facinus incipere audeat.
: esset, qui mihi hoc fecit palam,
m suis me ductarent dolis.
nulli post hæc quidquam credere.
deceptus. Speravi miser
exemisse filium.
. Perdidi unum filium,
num, quem mihi servos surpuit:
om unquam reperi, neque filium:
stium 'st. Quod hoc est scelus!
tem liberos produxerim.
lucam te, ubi fuisti. Neminis
'st, quia mei miseret neminem.
x vinclis: nunc intellego,
esse in catenas denuo.

ıIV. Scena I. *Ergasilus.*

! servas me, measque auges opes.
tates opiparasque offers mihi;
, ludum, iocum, festivitatẽ, ferias,
, potationes, saturitatem, gaudium:
nini supplicare nunc certum 'st mihi.
mico possum, vel inimicum perdere.
itate amœna amœnus oneravit dies.
ditatem sum aptus effertissumam.
sũ capessã hunc Hegionem, cui boni
uantum ipse a Diis optat, atque e-
lius.
t, eodem pacto ut comici servi solent,
lum pallium, primo ex me hanc rem
.
unc nuntiũ, æternũ adepturũ cibum.

A II. *Hegio, Ergasilus.*

ctore hanc rem meo magis voluto,
itudo auctior est in animo.

Ad illum modum sublitum os esse
Hodie mihi? neque id perspicere quivi?
Quod cum scibitur, per urbem irridebor.
Cum extemplo ad forum advenero, omnes loquentur:
Hic ille est senex doctus, quoi verba data sunt.
Sed Ergasilus estne hic, procul quem video?
Collecto quidem est pallio: quidnam acturu 'st?
E. Move abs te moram, atque, Ergasile, age hanc rem.
Eminor interminorque, ne quis mi obstiterit obviã:
Nisi qui sat diu vixisse sese homo arbitrabitur:
Nam, qui obstiterit, ore sistet.
H. Hic homo pugilatum incipit!
E. Facere certum 'st: proinde ut omnes itinera insistant sua,
Ne quis in hac platea negoti conferat quidquam sui.
Nam meus est ballista pugnus; cubitus catapulta 'st mihi,
Humerus aries: tum, genu ad quemque iecero, ad terram dabo.
Dentilegos omnes mortales faciã, quemque offendero.
H. Quæ illæc eminatio 'st? nam nequeo mirari satis.
E. Faciam ut eius diei locique, meique, semper meminerit:
Qui mihi in cursu obstiterit, faxo vitæ is extemplo obstiterit suæ.
H. Quid hic homo tantum incipissit facere cum tantis minis?
E. Prius edico, ne quis propter culpam capiatur suã,
Continete vos domi; prohibete a vobis vim meam.
H. Mira, edepol, sunt, ni hic in ventrem sumsit confidentiam.
Væ misero illi, cuius cibo iste factu 'st imperiosior!
E. Tum pistores scrofipasci, qui alunt furfure sues,
Quarum odore præterire nemo pistrinum potest;
Eorum si quoiusquã scrofam in publico conspexero,
Ex ipsis dominis, meis pugnis, exculcabo furfures.
H. Basilicas edictiones atque imperiosas habet.
Satur homo est: habet profecto in ventre confidentiã.
E. Tum piscatores, qui præbent populo pisces fœtidos,
Qui advehuntur quadrupedanti crucianti canterio;
Quorum odos subbasilicanos omnes abigit in forũ,
Eis ego ora verberabo sirpiculis piscariis;
Ut sciant, alieno naso quam exhibeant molestiam.
Tum lanii autem, qui concinnant liberis orbas oves,
Qui locant cædundos agnos, et duplã agninã danunt,
Qui petroni nomen indunt verveci sectario;
Eum ego si in via petronem publica conspexero,
Et petronẽ et dominũ reddã mortales miserrumos.
H. Eugepæ! edictiones ædilicias hic habet quidem:
Mirumque adeo 'st, ni hunc fecere sibi Ætoli agoranomum.
E. Non ego nunc parasitus sũ, sed regũ rex regalior:
Tantus, ventri commeatus meo, adest in portu cibus.
Sed ego cesso hunc Hegionem onerare lætitia senem?
Qui homine hominum adæque nemo vivit fortunatior.
H. Quæ illæc est lætitia, quam illic lætus largitur mihi?
E. Heus! ubi estis? ecquis hoc aperit ostium?
H. Hic homo
Ad cœnam recipit se ad me. *E.* Aperite hasce ambas fores,
Priusquam pultando assulatim foribus exitiũ affero.
H. Perlubet hunc hominem colloqui. Ergasile!
E. Ergasilum qui vocat?
H. Respice. *E.* Fortuna quod tibi nec facit, nec faciet,
Hoc me iubes. Sed qui est? *H.* Respice ad me; Hegio sum. *E.* O mihi!

Laridum atque epulas foveri foculis ferventibus?
Alium pisces præstinatum abire? *H.* Hic vigilans somniat.
E. Alium porcinam, atque aguinam, et pullos gallinaceos?
H. Scis bene esse, si sit unde. *E.* Pernam, atque ophthalmia, 70
Horæum, scombrum, et trigonum, et cetum, et mollem caseum?
H. Nominandi istorum tibi erit magis quam edundi copia
Hic apud me, Ergasile. *E.* Mean' me causa hoc censes dicere?
H. Nec nihil hodie, nec multo plus tu hic edes; ne frustra sis.
Proin tu tui quotidiani victi ventrem ad me afferas.
E. Quin ita faciam, ut te cupias facere sumtum, etsi ego vetem. 76
H. Egone? *E.* Tute. *H.* Tum tu mi igitur herus es.
E. Immo benevoleus.
Vin' te faciam fortunatum? *H.* Malim, quam miserum, quidem.
E. Cedo manum. *H.* Hem manum. *E.* Dii te omnes adiuvant. *H.* Nihil sentio. 79
E. Non enim es in senticeto, eo non sentis. Sed iube
Vasa tibi pura apparari ad rem divinam cito,
Atque agnum afferri proprium, pinguem.
H. Cur? *E.* Ut sacrufices.
H. Quoi Deorum? *E.* Mihi, hercle: nam ego tibi nunc sum summus Iupiter.
Idem ego sum Salus, Fortuna, Lux, Lætitia, Gaudiũ.
Proinde tu Deum huncce saturitate facias tranquillum tibi. 85
H. Esurire mihi videre. *E.* Mihi quidem esurio, non tibi.
H. Tuo arbitratu facile patior. *E.* Credo, consuetus puer.
H. Iupiter te Diique perdant. *E.* Te, hercle, mi æquom 'st gratias

Sed Stalagmus quo
abiit?
H. Siculus. *E.* At
Boiam terit
Liberorũ quærund
H. Dic, bonan' fide
E.
H. Dii immortales
tumas.
E. An tu dubium
rem tibi?
Postremo, Hegio, s
Vise ad portum. *H*
ra, quod op
Sume, posce, prom
E. Nam, hercle, ni
pectito.
H. Æternum tibi
E. Unde id? *H.* A
istud? *H.* S
E. At ego tuum tib
H. Cura quam opt
dambula.

Sce

Illic hinc abiit: mi
Dii immortales! ia
goribus!
Quanta pernis pest
Quanta sumini abs
Quanta laniis lassit
Nam, si alia memo
ducunt, mo
Nunc ibo in præfec
Et, quæ pendent i
feram.

Scena

calicesque omnes confregit, nisi quæ modiales erant.
percontabatur, possentne seriæ fervescere.
refregit omnes intus, reclusitque armarium.
ate istunc, sultis, servi. Ego ibo, ut convenium senem.
t sibi penũ aliud ornet, siquidẽ sese uti volet.
ic quidem ut adornat, aut iam nihil est, aut iam nihil erit.

V. Sc. I. *Hegio, Philopolemus, Philocrates*

Diisque ago gratias merito magnas,
e reducem tuo patri reddiderunt,
ue ex miseriis plurimis me exemerunt,
um te carendum hic fuit, sustentabam:
ue hunc conspicio in potestate nostra,
ue hæc reperta est fides firma nobis.
m dolui ex animo: et cura me satis
mis maceravi. *Philop.* O! satis iam audivi
rumnas, ad portum mihi quas memorasti.
mus. *Philoc.* Quid nunc, quoniam tecum servavi fidem,
e hunc reducem in libertatem feci?
Fecisti, ut tibi,
ates, nunquam referre gratiam possim satis,
e ut tu promeritu 's de me et filio meo.
Immo potes,
t poteris; et ego potero: et Dii eam potestatem dabunt,
ficium benemerenti nostro merito muneres;
huic potes, pater mi, facere merito maxume.
d opu 'st verbis? lingua nulla 'st, qua negem quidquid roges.
Postulo abs te, ut mihi illum reddas servom, quem hic reliqueram
pro me, qui mihi melior quã sibi semper fuit;
efactis eius uti ei pretium possim reddere.
l benefecisti, referetur gratia, id quod postulas;
t aliud, quod me orabis, impetrabis: atque te
uccensere, quod ego iratus ei feci male.
Quid fecisti?
In lapicidinas compeditum condidi,
ivi mihi data esse verba.
Væ misero mihi!
meum caput labores homini evenisse optumo!
b eã rem, mihi libellã pro eo argenti ne duis
a me, ut sit liber, abducito.
Edepol, Hegio,
nigne: sed quæso, hominem ut iubeas arcessi.
Licet.
s vos? Ite actutum; Tyndarum huc arcessite.
ntro. Interibi ego ex hac statua verberea volo
e, meo minore quid sit factum filio.
te interibi.
Sequere hac, Philocrates, me intro.
Sequor.

SCENA II. *Hegio, Stalagmus.*

u, illuc procede, bone vir, lepidum mancupium meum!
e oportet facere, ubi tu talis vir falsum autumas?
ellus, lepidus, bonus vir nunquam, neque ugi bonæ,
unquã: ne tu spẽ ponas me bonæ frugi fore.
odum ubi loci fortunæ tuæ sint, facile in-
l legis.
rax, tua ex re facies, ex mala meliusculam.
era loquere: sed neque vere neq; recte adhuc
Fecisti unquam. *S.* Quod ego fatear, credi n' pudeat, cum autumes?
H. At ego faciã ut pudeat: nã in ruborẽ te totũ dabo.
S. Eia! credo ego, imperito plagas minitaris mihi.
Tandem ista aufer; dicque quid fers, ut feras hinc quod petis.
H. Satis facundu's: sed iã fieri dictis compendiũ volo.
S. Ut vis, fiat. *H.* Bene morigerus fuit puer: nunc non decet.
Hoc agamus. Iam animum advorte, ac mihi, quæ dicam, edissere.
Si eris verax, tuis rebus feceris meliusculas.
S. Nugæ istæc sunt. Non me censes scire quid dignus siem?
H. At ea subterfugere potis es pauca, si non omnia.
S. Pauca effugiam, scio: nam multa evenient, et merito meo,
Quia et fugi, et tibi surripui filium, et eum vendidi.
H. Cui homini? *S.* Theodoromedi in Alide Polyplusio
Sex minis. *H.* Pro Dii immortales! is quidem huius est pater
Philocratis. *S.* Quin melius novi, quam te, et vidi sæpius.
H. Serva, Iupiter supreme, et me et meũ gnatũ mihi.
Philocrates, per tuum te geniũ obsecro, exi: te volo.

SCENA III. *Philocrates, Hegio, Stalagmus.*

P. Hegio, assum: si quid me vis, impera.
H. Hic gnatum meum
Tuo patri ait se vendidisse sex minis in Alide.
P. Quamdiu id factum 'st?
S. Hic annus incipit vicesimus.
P. Falsa memorat. *S.* Aut ego, aut tu: nam tibi quadrimulum
Tuus pater peculiarem parvolum puero dedit.
P. Quid erat ei nomen? si vera dicis, memora dum mihi.
S. Pægniũ vocitatu 'st: post vos indidistis Tyndaro.
P. Cur ego te non novi?
S. Quia mos est oblivisci hominibus,
Neque novisse, cuius nihili sit faciunda gratia.
P. Dic mihi: isne istic fuit, quẽ vendidisti meo patri,
Qui mihi peculiaris datu' st? *S.* Istic huius filius.
P. Vivitne is homo?
S. Argentum accepi: nil curavi cæterum.
H. Quid tu ais? *P.* Quin istic ipsu 'st Tyndarus tuus filius,
Ut quidem hic argumenta loquitur: nam is mecum a puero puer
Bene pudiceque educatu 'st usque ad adolescentiam.
H. Et miser sum, et fortunatus, si vos vera dicitis.
Eo miser sum, quia male illi feci, si gnatus meu' st.
Eheu! cur ego plus minusve feci, quam æquum fuit?
Quod male feci, crucior: modo, si infectũ fieri possiet!
Sed, eccũ, incedit huc ornatus haud ex suis virtutibus.

Sc. IV. *Tyndarus, Hegio, Philocrates, Stalagmus*

T. Vidi ego multa sæpe picta, quæ Acherunti fierent
Cruciamenta: verum enimvero nulla adæque 'st Acheruns,
Atque ubi ego fui in lapicidinis. Illic ibi demum est locus,
Ubi labore lassitudo 'st omnis exigunda ex corpore.
Nam, ubi illo adveni, quasi patriciis pueris aut monedulæ,
Aut anates, aut coturnices dantur, quicum lusitent;
Itidem hæc mihi advenienti upupa, qui me delectem, data 'st.

T. At ego hunc grandis grandem natu, ob furtum, ad carnuficem dabo.
P. Meritu'st. *T*. Ergo, edepol, meritā mercedē dabo.
Sed dic, oro: pater meus tune es?
H. Ego sum, gnate mi.
T. Nunc demū in memoriā redeo, cum mecū cogito;
Nunc, edepol, demum in memoriam regredior, audisse me,
Quasi per nebulam, Hegionē patrem meum vocarier.
H. Ego sum. *P*. Compedibus, quæso, ut tibi sit levior filius,
Atque hic gravior servus.
H. Certum 'st principium id prævortier.
Eamus intro, ut arcessatur faber, ut istas compedes
Tibi adimam, huic dem.
S. Cui peculī nihil est, recte feceris.

GREX.

Spectatores, ad pudicos mores facta hæc fabula 'st.
Neque in hac subagitationes sunt, neque ulla amatio,
Nec pueri suppositio, nec argenti circumductio:
Neque ubi amans adolescens scortum liberet clam patrem suum.
Huiusmodi paucās poetæ reperiunt comœdias,
Ubi boni meliores fiant. Nunc vos, si vobis placet,
Et si placuimus, neq odio fuimus, signū hoc mittite:
Qui pudicitiæ esse voltis præmium, plausum date.

CASINA

DRAMATIS PERSONÆ.

PROLOGUS.	STALINO, } *senes*.
CHALINUS, *servus*.	ALCESIMUS, } *senes*.
OLYMPIO, *villicus*.	COQUUS.
CLEOSTRATA, *Stalinonis uxor*.	ANCILLÆ.
PARDALISCA, *ancilla*.	GREX.
MURRHINA, *mulier*.	

Argumentum (PRISCIANI?)

Eiicite ex animo cu
Ne quis formidet fl
Ludi sunt: ludus da
Tranquillum 'st: Al
Ratione utuntur: lu
Secundum ludos red
Aures vacivæ si sun
Comœdiai nomen d
Clerumenœ vocatur
Græce, Latine Sort
Hanc Græce scripsit
Latine Plautus, cun
Senex hic maritus h
Is una cum patre in
Est eii quidam serv
Immo, hercle, vero i
Is servos, sed abhinc
Quom conspicatus e
Puellam exponi; adi
Quæ illam exponeba
Exorat, aufert, detul
Dat heræ suæ: orat,
Hera facit: educavit
Quasi si esset ex se n
Postquam adolevit a
Placere posset: at ea
Amat efflictim, et it
Sibi nunc uterque c
Pater filiusque, clan
Pater allegavit villi
Sibi istam uxorem: i
Sibi fore paratas, cla
Filius autem armige
Qui sibi eam uxorem
Futurum, quod amat
Uxor senis sensit vi
Propterea ea una con
Ille autem postquam

a terra, in Apulia.
a ibi serviles nuptiæ,
etiam curari solent.
pignus, si quis volt, dato
, Pœnusdum iudex siet,
o, vel, mea causa, Apulus.
hil agitis. Sentio: nemo sitit.
am puellam expositiciam,
nma vi sibi uxorem expetunt.
t pudica et libera,
iensis: neque quidquam stupri
in hac quidem comœdia.
ro post, transacta fabula,
is dederit, ut ego suspicor,
um; non manebit auspices.
lete; bene rem gerite, et vincite
uod fecistis antidhac.

s I. *Olympio, Chalinus.*

cere meam rem me solum, ut volo,
gitare, sine ted arbitro?
me sequere? *C.* Quia certum 'st mihi,
uoquo ibis tu, te persequi.
tiam si in crucem vis pergere,
'st. Dehinc coniicito cæterum,
, clam me sutelis tuis
uam uxorem, proinde ut postulas.
goti mecū'st? *C.* Quid ais, impudens?
ptas, villice, hic magni preti?
uin ruri es in præfectura tua?
uod legatum 'st tibi negotium,
urbanis rebus te abstines?
sti sponsam præreptum meam?
rectus tuam in provinciam.
u sum ego oblitus officium meum.
ecte qui curet tamen.
veni in urbem, ubi impetravero,
nc ducam, quam tu deperis,
lam Casinam, conservam tuam;
i mecum rus uxorem abduxero,
usque in præfectura mea.
ducas? Hercle, me suspendio,
otior fias, sat iu 'st mortuum.
st illa: proin' tu te in laqueum induas.
nio effosse, tua illæc præda sit?
a esse. Væ tibi! quot te modis,
o in nuptiis miserum meis!
hi facies? *O.* Egone quid faciam tibi?
um, huic lucebis novæ nuptæ facem,
per improbus nihilque sis.
m, quando ad villam veneris,
mphora una, et una semita,
um aheuum, et octo dolia:
t semper plena, ego te implebo flagris.
a curvum aqua faciam probe,
ossit ex te fieri.
ri nisi tu acervum ederis,
bricus, terram; quod te postules
uam; nunquam, edepol, ieiunium
ue, atque ego reddibo te.
lassus fueris et famelicus,
igne te cubes, curabitur.
? *O.* Concludere in fenestrā firmiter,
re possis, quom ego illanc osculer:
a dicet, Mi animule! mi Olympio!
mellilla! mea festivitas!
los deosculer, voluptas mea!
te amari, meus festus dies!
sser! mea columba! mi lepus!

Quom mi hæc dicentur dicta, tum tu, furcifer,
Quasi mus, in medio pariete vorsabere.
Nunc, ne tute mihi respondere postules,
Abeo intro: tædet sermonis tui. *C.* Te sequor.
Hic quidem, pol, certo nihil ages sine me arbitro.

ACTUS II. SCENA I. *Cleostrata, Pardalisca.*

C. Obsignate cellas; referte annulum ad me:
Ego huc transeo in proxumum ad meam vicinam.
Vir si quid volet me, facite hinc me arcessatis.
P. Prandium iusserat senex sibi parari.
C. St! tace, atque abi. Neque paro, neque hodie
Coquetur, quando is mihi et filio advorsatur
Suo, animi amorisque causa sui.
Flagitium illud hominis! ego illum fame, ego illum
Siti, maledictis, malefactis, amatorem
Ulciscar: ego, pol illum probe incommodis
Dictis angam: faciam uti, proinde ut est dignus,
Vitam colat; Acheruntis pabulum, flagiti
Præsepe, stabulum nequitiæ. Nunc hinc
Meas fortunas eo questum ad vicinas.
Sed foris concrepuit. Atque ea ipsa, eccam, egreditur
Foras. Non, pol, per tempus iter mihi incepi.

SCENA II. *Murrhina, Cleostrata.*

M. Sequimini, comites, in proxumum me huc.
Heus vos! ecquis hæc, quæ loquar, audit? Ego hic ero,
Vir si, aut quispiam quæret: nam ubi domi sola sum,
Sopor manus calvitur. Iussin' colum
Ferri mihi? *C.* Murrhina, salve. *M.* Salve,
Mecastor. Sed quid tu es tristis, amabo?
C. Ita solent omnes quæ sunt male nuptæ:
Domi et foris ægre quod sit, satis semper est. (est
Nam ego ibā ad te. *M.* Et, pol, ego istuc ad te. Sed quid
Quod tuo nunc animo ægre est? nam, quod tibi est
Ægre, idem mihi est dividiæ. *C.* Credo, ecastor:
Nam vicinam neminem amo merito magis, quam te;
Nec quacum plura sunt mihi, quæ ego velim.
M. Amo te; atque istuc expeto scire quid sit.
C. Vir me habet pessumis despicatam modis;
Nec mihi ius meum obtinendi optio est.
M. Hem! quid est? dic idem hoc: nam, pol, haud
Corde accepi querelas tuas, obsecro. (satis meo
C. Vir me habet pessumis despicatam modis.
M. Mira sunt, vera si prædicas: nam viri
Ius suum ad mulieres obtinere haud queunt. (mea 'st,
C. Quin mihi ancillulam ingratiis postulat, quæ
Quæ meo educata sumtu est, villico suo se dare. (nunc
Sed ipsus eam amat. *M.* Obsecro, tace. *C.* Nam hic
Licet dicere: nos sumus. *M.* Ita 'st. Unde ea tibi 'st?
Nam peculi probam nihil habere addecet (di 'st,
Clam virum: et, quæ habet, partum ei haud commo-
Quin viro aut subtrahat, aut stupro invenerit.
Hoc viri censeo esse omne, quidquid tuum 'st.
C. Tu quidem advorsū tuam amicam omnia loqueris.
M. Tace sis, stulta; et mihi ausculta: noli sis tu illi
Advorsari. Sine amet; sine, quod libet, id faciat:
Quando tibi nil domi delicuum 'st. (rem
C. Satin' sana es? nam tu quidem advorsus tuam ista
Loquere. *M.* Insipiens! semper tu huic verbo vitato
Abs tuo viro. *C.* Cui verbo? *M.* I foras, mulier. *C.* St!
Tace. *M.* Quid est? *C.* Hem! *M.* Quis est, quem vides?
C. Vir, eccum, it.
Intro abi: appropera, age, amabo! *M.* Impetras.
Abeo. *C.* Mox, magis cum otium mihi et tibi erit,
Igitur tecum loquar: nunc vale. *M.* Valeas.

SCENA III. *Stalino, Cleostrata.*

S. Omnibus rebus ego amorem credo et nitoribus ni-
tidis anteveuire;

pellanda 'st.
Uxor mea, meaque amœnitas! quid tu agis?
C. Abi, atque abstine manum.
S. Eia, mea Iuno! non decet te esse tam tristem tuo
Iovi.
Quo nunc abis? *C.* Mitte me. *S.* Mane. *C.* Non maneo.
S. At, pol, ego te sequar.
C. Obsecro, sanun' es? *S.* Sanus, quando te amo.
C. Nolo ames. *S.* Non
Potes impetrare. *C.* Enecas. *S.* Vera dicas velim.
C. Credo ego
Istuc tibi. *S.* Respice, o mi lepos!
C. Nempe ita, uti tu mihi es.
Unde hic, amabo, unguenta adolent?
S. O! perii! manifesto miser
Teneor. Cesso caput pallio detergere? Uti te bonus
Mercurius perdat, myropola, qui hæc mihi dedisti.
C. Eho tu
Nihili cana culex! Vix teneor, quin, quæ decent te
dicam.
Senecta ætate unguentatus per vias, ignave, incedis!
S. Pol, ego amico dedi cuidam operam, dum emit
Unguenta. *C.* Ut cito commentatus est!
Ecquid te pudet? *S.* Omnia, quæ tu vis.
C. Ubi in lustra iacuisti?
S. Egone in lustra? *C.* Scio plus, quã tu me arbitrare.
S. Quid id est?
Quid tu scis? *C.* Te sene omnium senem neminem
esse ignaviorem.
Unde is, nihili? ubi fuisti? ubi lustratus? ubi bibisti?
Id est, mecastor vide, palliolum ut rugat.
S. Dii me et te infelicitent,
Si ego in os meum hodie vini guttam indidi.
C. Immo age, ut lubet:
Bibe, es, disperde rem. *S.* Ohe! iam satis, uxor, est:
comprime te: nimium tinnis.
Relinque aliquantũ orationis, cras quod mecũ litiges.
Sed quid ais? iam domuisti animum, potius ut, quod
vir velit

Ut eam illi permittat?
S. Quid si eg
Eam illi permittat? at
C. Convenit. Vis, tuis
foras?
Tu eum orato; ego aute
C. Iam hic erit. Nunc e
blandior.
S. Hercules Diique ist
dicere.
Ego discrucior miser a
dustriam,
Mi advorsatur. Subole
chinor:
Propter eam rem, mag
dustria.

Scena IV. S
S. Qui illum Dii omne
C.
Me vocare. *S.* Ego eni
C.
S. Primũ, ego te porre
C. Stultitia est ei te
plus potest.
S. Proh! bonus frugi h
arbitror. *C.* Int
Quin, si ita arbitrare e
S.
Sed nihil est, me cuper
C. Quod velis modo, i
S.
Casinam ego uxorem p
C. At tua uxor filiusqu
Sed utrum nunc tu ce
An maritum servum a
Optio hæc tua est: utr
C. Liber si sim, meo p

lt quidem, pol, pereas cruciatu malo.
iubet; machinare quod lubet, quovis
.
c ab oculis?
Invitus me vides: vivam tamen.
) miser homo? satiu' omnes res sunt ad-
iibi?
ie Olympionem mea uxor exoraverit,
ducat. Si id factum 'st, ecce me nullum
ı:
ravit, etiam specula in sortitu 'st mihi.
ı decolassit, gladium faciam culcitam,
ımbam. Sed progreditur optume, eccum,
pio.

CENA V. *Olympio, Stalino.*

ıol, opera in furnum calidum condito,
reto me pro pane rubido, (tulas.
istam operam a me impetres, quod pos-
n; salva spes est, ut verba audio.
ie vero libertate territas?
lis, filiusque etiam tuus,
s, atque amborum ingratiis,
iber possum fieri.
: est? quicum litigas, Olympio?
n, qua tu semper. *S.* Cum uxorene mea?
mihi uxorē? quasi venator tu quidē es;
ctes cum cane ætatem exigis.
'quid loquitur tecū? *O.* Orat, obsecrat,
ıxorem ducam. *S.* Quid tu postea?
im ipsi me concessurum Iovi,
raret. *S.* Dii te servassint mihi.
rmento tota 'st; ita turget mihi.
o illam mediam diruptam velim.
pol, esse, siquidem tu frugi bonæ es.
ol, tua mihi odiosa 'st amatio:
ua uxor mihi, inimicus filius,
liares. *S.* Quid id refert tua?
dum propitius sit Iupiter,
utos cave Deos flocciféceris.
: istæ magnæ: quasi tu nescias,
oriantur humani Ioves.
i tu Iupiter sis emortuus,
s minores redierit regnum tuum,
bveniet tergo, aut capiti, aut cruribus?
nelius res tibi habeat tua,
ramus, ut ego cum Casina cubem.
le, opinor posse; ita uxor acriter
e mihi detur. *S.* At ego sic agam:
rtis in sitellam, et sortiar
uo. Ita rem natam intellego:
vorsis gladiis depugnarier.
s aliter, quam voles, evenerit?
Diis sum fretus; Deos sperabimus.
tuc verbum emissim titivillitio.
ortales Diis sunt freti: sed tamen
fretos sæpe multos decipi.
n. *O.* Quid vis? *S.* Eccum, exit foras
s cum sitella et sortibus.
atis signis depugnabimus.

ostrata, Chalinus, Stalino, Olympio.

aline, me certiorem, quid meus vir me

ol, videre ardentem te extra portam
m.
astor, vellet.
At, pol, ego haud credo, sed certo scio.

S. Plus artificum 'st mi quam rebar; hariolum hunc habeo domi.
Quid si propius attollamus signa, eamusque obviam?
Sequere. Quid vos agitis?
Ch. Assunt, quæ imperavisti, omnia,
Uxor, sortes, situla, atque egomet.
S. Te uno adest plus quam ego volo.
Ch. Tibi quidem, edepol, ita videtur: stimulus ego nunc sum tibi.
Eo dico, corculum assudassit iam ex metu. *S.* Masti-
Cl. Tace, Chaline. Comprime istum. (gia!
O. Immo istunc, qui didicit dare.
S. Appone hic sitellam; sortes cedo mihi: animum advortite.
Atque ego censui abs te posse hoc me impetrare, uxor mea,
Casina ut uxor mihi daretur: et nunc etiam censeo.
Cl. Tibi daretur illa?
S. Mihi enim? ah! non id volui dicere;
Dum mihi volui, huic dixi: atque adeo, dum mihi cupio, perperam
Iamdudum, hercle, fabulor.
Cl. Pol, tu quidem; atque etiam facis.
S. Huic, immo, hercle, mihi. Vah! tandem redii vix veram in viam.
Cl. Per, pol, sæpe peccas.
S. Ita fit, ubi quid tantopere expetas.
Sed te, uterque suo pro iure, ego atque hic oramus.
Cl. Quid est?
S. Dicam enim, mea mulsa: de istac Casina huic nostro villico
Gratiam facias.
Cl. At, pol, ego neque facio, neque censeo.
S. Tum igitur ego sortis utrimque iam...
Cl. Quis vetat?
S. Optumū atque æquissumū istud esse, iure iudico.
Postremo, si illuc, quod volumus, eveniet, gaudebimus:
Sin secus, patiemur animis æquis. Tene sortem tibi.
Vide quid scriptū 'st. *O.* Unum. *Ch.* Iniquum 'st, quia isti prius quam mihi est.
S. Accipe hanc sis. *Ch.* Cedo, mane: unum venit in mentem modo.
Vide, ne qua illic insit alia sortis sub aqua
S. Verbero,
Men' te censes esse? nulla 'st. Habe quietum animum modo.
Ch. Quod bonum atque fortunatum sit mihi, tuum magnum malum.
O. Tibi quidem, edepol, credo, eveniet; novi pietatem tuam.
Sed mane dum: num ista aut populna sors aut abiegna 'st tua?
Ch. Quid tu id curas? *O.* Quia enim metuo, ne in aqua summa natet.
S. Euge! cave. Coniicite sortis nunc iam, amabo, huc: ecce re.
Uxor, æqua. *O.* Nolim uxori credere.
S. Habe animum bonum.
O. Credo, hercle, hodie devotabit sortis, si attigerit. *Ch.* Tace.
O. Taceo; Deos quæso. *Ch.* Ut quidem tu hodie canē et furcam feras.
O. Mihi ut sortitio eveniat.
Ch. Ut quidem, hercle, pedibus pendeas.
O. At tu ut oculos emungare ex capite per nasū tuos.
Quid times? paratum oportet esse iam laqueum tibi.
Periisti. *S.* Animum advortite, amabo. *O.* Taceo.
S. Nunc tu, Cleostrata,

O. Quia Iupiter iussit meus.
Cl. Feri malam tu illi rursum.
O. Perii! pugnis cædor, Iupiter!
S. Quid tibi tactio hunc fuit?
Ch. Quia iussit hæc Iuno mea.
S. Patiundum 'st, siquidem, me vivo, mea uxor imperium exhibet.
Cl. Tam huic loqui licere oportet, quam isti.
O. Cur omen mihi
Vituperat? *S.* Malo, Chaline, tibi cavendum censeo.
Ch. Tempori, postquam oppugnatum 'st os.
S. Age, uxor mea, nunc iam
Sorti. Vos advortite animum. Præbe tu.
O. Ubi sim, nescio.
Perii! cor lienosum, opinor, habeo; iamdudum salit:
De labore pectus tundit. *Cl.* Teneo sortem.
S. Effer foras.
Ch. Iamne mortuus? *O.* Ostende; mea 'st.
Ch. Mala crux ea 'st quidem.
Cl. Victus es, Chaline.
S. Tum nos diu vivere, Olympio,
Gaudeo. *O.* Pietate factum 'st mea, atq̧ maiorū meū.
S. Intro abi, uxor, atque adorna nuptias.
Cl. Faciam, ut iubes.
S. Scin' tu ruri esse ad villam longe, quo ducat?
Cl. Scio. *S.* Intro abi:
Et, quamquam hoc tibi 'st ægre, tamen fac accures.
Cl. Licet.
S. Eamus nos quoque intro; hortemur ut properent.
O. Numquid moror?
S. Nam, præsente hoc, plura verba non desidero.

Scena VII. *Chalinus.*

Si nunc me suspendam, meam operam luserim,
Et, præter operam, restim sumtifecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.
Quid opu 'st, qui sic mortuus? equidem tamen
Sorti sum victus. Casina nubet villico.
Atque id non tam ægre 'st iam vicisse villicum,

S. Ut, quia te tango,
C. Effodere, hercle, hi
O. Ultro te, amator, a
C. Hodie, hercle, opin
Solet hic barbatos san
Illuc est, illuc, quod h
Idem me pridem, cum
Facere atriensem volu
O. Ut tibi morigerus h
S. Ut tibi, dum vivam
Ut ego hodie Casinam
Bona multa faciam, cl
Nunc, pol, ego demum
Hic ipsus Casinam dep
Hercle, amplexari, ian
O. Sine prius deduci. (
O. At non opinor fieri
Siquidem cras censes p
C. Enimvero huc aure
Iam ego uno in saltu le
S. Apud hunc sodalem
Locus est paratus. Ei e
Concredui: is mihi se l
O. Quid eius uxor? ubi
Mea uxor vocabit huc e
Ut hic sit secum, se ad
Ego iussi; et dixit se fa
Illa hic cubabit: vir ab
Tu rus uxorem duces: i
Tantisper dum ego cum
Hinc tu ante lucem rus
Satin' astute? *O.* Doct
Malo, hercle, vostro ta
S. Scin' quid nunc faci
Abi, atque obsonia pro
Molliculas escas, ut ip
S. Emito sepiolas, lepa
Hordeias. *C.* Immo, tr
S. Soleas. *C.* Qui, quæ

omnē rē meæ heræ iam faciam palam.
o in noxa inimicos meos.
cere volt hera officium suum,
lis est: pulchre prævortar viros:
t dies: iam victi vicimus.
, quod alius condivit cocus,
sim ut alio pacto condiam,
tum 'st, ut paratum ne siet;
atum, quod paratum non erat.

I. Scena I. *Stalino, Alcesimus.*

nne inimici sis imago, Alcesime, mihi,
ecimen specitur, nunc certamen cer-
me castigare; id ponito ad compendiū.
tate aliena! coaddito ad compendium.
quoque illuc ponito ad compendium.
ego ex amore, quam te, vidi neminem.
edes.
Quin, edepol, servos, ancillas, domo
nis mittere ad te.
Eho! nimium scite scitus es.
memineris versus quos cantat Colax:
facito uti veniant; quasi eant Sutriū.
S. Hem! nunc enim te demum nullum
scitiu 'st.
ū modo ibo: iā hic ero. *A.* Bene ambula.
linguam tuæ ædes. *A.* Quid ita?
Quom veniam, vocent.
lundus tu homo es: nimias delicias fa-
are refert, nisi sī doctus dicax nimis?
uisitioni mihi sis. *A.* Usq; adero domi.

. II. *Cleostrata, Alcesimus.*

em arcessere hanc ad me vicinam me-
erat
d me vir tanto opere orabat meus;
sibi essent, Casinam quo deduceret.
aquā arcessam, ne qua ignavissumis
estas sit vetulis vervecibus.
ditur senati columen, præsidiū popli,
meo viro qui liberum præbet locum.
is emtu 'st, modius, qui venit salis.]
ā non arcessi in proxumū uxorē meā,
si arcessatur, ornata expectat domi.
inor, arcessit. Salve, Cleostrata.
Et tu, Alcesime.
A. Intus illa te, si se arcessas, manet:
ne oravit, ut eam istuc ad te adiutum
m.
ine: nolo, si occupata est. *A.* Otiū est.
nolesta ei esse nolo: post convenero.
istic apud vos nuptias?
Orno, et paro.
u' st adiutrice?
Satis domi est. Ubi nuptiæ
tam convenibo. Nunc vale, atque i-
e.
nc faciam? flagitium maxumum feci
illius hirqui improbi, edentuli,
ntraxit. Operā uxoris polliceor foras,
m. Flagitiū hominis, qui dixit mihi
hanc arcessituram esse: ea se eam ne-
rier.
mirum, ni subolet iam hoc huic vici-

Verum autem, altrovorsū cum eam mecum rationem
Si quid eius esset, esset mecum postulatio. (puto,
Ibo intro, ut subducam navi rursum in pulvinarium.
C. Iam hic est lepide ludificatus. Miseri ut festinant
senes!
Nunc ego illū nihili, decrepitū, meū virū, veniat veli,
Ut eū ludificē vicissim, postquā hunc delusi alterum.
Nā ego aliquid contrahere cupio litigī inter eos duos.
Sed, eccum, incedit: at, quom aspicias tristem, fru-
gi censeas.

Scena III. *Stalino, Cleostrata.*

S. Stultitia magna 'st, mea quidem sententia,
Hominem amatorem ullum ad forum procedere
In eum diem, quoi, quod amet, in mundo siet;
Sicut ego feci stultus. Contrivi diem,
Dum asto advocatus quoidam cognato meo:
Quem, hercle, ego litem adeo perdidisse gaudeo,
Ne me nequidquam sibi hodie advocaverit.
Rogitare oportet prius, et percontarier,
Assitne animus ei, necne assit, quem advocet.
Si neget adesse, exanimatum amittat domum.
Sed uxorem ante ædis eccam. Hei misero mihi!
Metuo, ne non sit surda, atque hæc audiverit.
C. Audivi ecastor cum malo magno tuo.
S. Accedam propius. Quid agis, mea festivitas?
C. Te ecastor præstolabar. *S.* Iamne ornata res est?
Iamne hanc traduxti huc ad nos vicinam tuam,
Quæ te adiutaret? *C.* Arcessivi, ut iusseras.
Verum hic sodalis tuus, amicus optumus,
Nescio quid se sufflavit uxori suæ.
Negavit posse, quando arcesso, mittere.
S. Vitium tibi istuc maxumum 'st, blanda es parum
C. Non matronarum officium 'st, sed meretricium,
Viris alienis, mi vir, subblandirier.
I tu, atq; arcesse illam: ego intus, quod facto 'st opus,
Volo accurare, mi vir. *S.* Propera ergo. *C.* Licet.
Iam, pol, ego huic aliquem in pectus iniiciam metū:
Miserrumum hodie ego hunc habebo amasium.

Scena IV. *Alcesimus, Stalino.*

A. Viso huc, amator si a foro rediit domum,
Qui me atque uxorem ludificatu 'st, larua.
Sed eccum ante ædes. Ad te, hercle, ibam commodū.
S. Atq; ego, hercle, ad te. Quid ais, vir minimi preti?
Quid tibi mandavi? quid tecum oravi? *A.* Quid est?
S. Ut bene vacivas ædis fecisti mihi!
Ut traduxisti huc ad nos uxorem tuam!
Satin', propter te, pereo ego, atque occasio?
A. Quin tu suspendis te? nempe tute dixeras,
Tuam arcessituram esse uxorem meam.
S. Ergo arcessivisse ait sese; et dixisse te,
Eam non missurum. *A.* Quin ea ipsa ultro mihi
Negavit eius operam se morarier.
S. Quin ea ipsa me allegavit, qui istam arcesserem.
A. Quin nihili facio. *S.* Quin me perdis. *A.* Quin
Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi, (bene est.
Quin aliquid ægre facere, quin faciam libens.
Nunquam tibi hodie quin erit plus quam mihi.
Quin, hercle, Dii te perdant postremo quidem.
S. Quid nunc? missurusne es ad me uxorem tuam?
A. Ducas, easque in maxumam malam crucem,
Cumque hac, cumque istac, cumque amica etiam tua.
Abi, et aliud cura. Ego iam per hortum iussero
Meam istuc transire uxorem ad uxorem tuam.
S. Nunc tu mihi amicus es in germanum modum.
Qua ego hunc amorem mihi esse avi dicam datum?
Aut quid ego unquam erga Venerem inique fecerim,
Quoi sic tot amanti mihi obviam eveniant moræ?

Eloquere mihi cito. *P.* Contine pectus; face ventulum, amabo,
Pallio. *S.* Timeo hoc negotium, quid est, nisi hæc meraclo
Se uspiam percussit flore Libyco. *P.* Obtine aures, amabo.
S. I in malam crucem: pectus, auris, caput, teque, Dii perduint:
Nam, nisi ex te scio, quidquid hoc sit, cito; iam tibi istuc
Cerebrum dispercutiam, excetra tu: ludibrio pessuma adhuc
Quæ me habuisti. *P.* Here mi! *S.* Quid vis, mea ancilla? *P.* Nimium sævis.
S. Numero dicis. Sed, hoc quidquid est, loquere: in pauca refer.
Quid intus tumulti fuit? *P.* Scibis. Audi malum pessumum,
Quod hic modo intus apud nos tua ancilla hoc pacto exordiri
Cœpit, quod haud Atticam condecet disciplinam.
S. Quid est id?
P. Timor præpedit dicta linguæ *S.* Quid est? possum scire ego istuc
Ex te, quid negoti 'st? *P.* Dicã; tua ancilla, quã tuo
Villico vis dare uxorem, ea intus . . .
S. Quid intus? quid est?
P. Imitatur malarum malam disciplinam, viro suo quæ interminatur vitam.
S. Quid ergo? *P.* Ah! *S.* Quid est? *P.* Interimere ait velle
Vitam. Gladium ... *S.* Hem! *P.* Gladium ... *S.* Quid eum gladium? *P.* Habet. *S.* Hei misero mihi!
Cur eum habet? *P.* Insectatur omnis domi per ædis, nec quemquam
Prope ad se sinit adire: ita omnis, sub arcis, sub lectis
Latentes, metu mussitant. *S.* Occidi atque interii! quid illi
Obiectum 'st mali tam repente? *P.* Insanit.
S. Scelestissumum

Gladium. *P.* Habet
P.
Altero villicum ho
S. Occisis
Loricam induã mih
Mea? non adiit, atq
P.
S. Exoret. *P.* Ora
profecto,
Ni se sciat villico u
Non volt, nubet ho
trem quod c
Ut nubat mihi? illu
stro villico.
P. Sæpicule peccas.
Obsecro, dic me ux
Ut ponat, et redire
S. Et tu orato. *P.* E
S. At b
Si effexis hoc, solea
Aureum, et bona pl
S.
P. Eo nunc iam, nis
S.
P. Redit, eccum,
pompam du

SCENA VI. C

O. Vide, fur, ut se
C.
O. Quia, quod teti
tum, illico s
Ita, quoquo adveni
dominos mu
C. Eia! *O.* Atat: ce
ceque ita he
Meo ire advorsum?
S.
Ego esurio et sitio.

Herus sum. *O.* Qui herus?
os es. *O.* Servos ego?
Atque meus. *O.* Non sum ego liber?
ato! *S.* Mane, atque asta.
Omitte. *S.* Servos sum tuus.
. Obsecro, Olympisce mi, mi pater,
e ...
ie. *S.* Tuus sum equidem.
nihi servo opus est tam nequam?
am mox recreas me?
Cœna, modo si sit cocta.
ant.
:, cito introite, et cito deproperate.
ero. Facite cœnam mihi, ut ebria sit.
tideque volo: nihil moror barbari-
sis: ego hic habito nunc quidem.
n intus habere ait, qui me atque te
habere. Nugas agunt: novi ego illas
rces.
necum domum.
At, pol, malum metuo. I tu modo;
quid intus agatur.
Tam mihi mea vita, quam tua
. Verum modo ...
Si tu iubes, inibitur tecum.

IV. Scena I. *Pardalisca.*

meæ credo, neque ego Olympiæ,
udos tam festivos fieri,
iunt ludi ludificabiles
ostro Olympioni villico.
intus totis ædibus:
lamat; hortatur cocos:
e? quin datis, si quid datis?
m iam esse coctam oportuit.
n cum corona, candide
, exornatusque, ambulat.
biculo armigerum ornant,
Casina nuptum nostra.
de dissimulant
futurum 'st. Digne autem coqui
ei dant operam, ne cœnet senex.
t; ignem restinguunt aqua.
iunt: illæ autem senem
re incœnem ex ædibus,
tres distendant suos.
bas estrices: corbitam cibi
. Sed aperitur ostium.

II. *Stalino, Pardalisca.*

r, vos tamen cœnabitis,
cta: ego ruri cœnavero.
itum et novam nuptam volo
i hominum mores maleficos,
piat. Facite vostro animo volupe.
um atque istam actutum emittere,
mus luci; ego cras hic ero.
or, ego tamen convivium.
rum dixi: incœnatum senem
mulieres. *S.* Quid tu hic agis?
e ipsa misit. *S.* Veron'? *P.* Serio.
lare? *P.* Nihil equidē speculor. *S.* Abi.
ntus alii festinant. *P.* Eo.
rgo, pessumarum pessuma.
? dicere hic quidvis licet.
, hercle, etsi esurit, nullus esurit.

Sed, eccum, progreditur cum corona et lampade
Meus socius, compar, commaritus, villicus.

Scena III. *Olympio, Stalino.*

O. Age, tibicen, dum illam educunt huc novam nuptam foras,
Suavi cantu concelebra omnē hanc plateā hymenæo.
Io hymen hymenæe! io hymen!
S. Quid agis, mea salus?
O. Esurio, hercle, atque adeo haud sitio.
S. At ego amo. *O.* At ego, hercle,
Nihil facio tibi, amor, pericli: mihi inanitate
Iamdudum intestina murmurant.
S. Nam quid illæc nunc
Tamdiu intus remoratur, quasi ob industriam?
Quanto ego
Plus propero, tanto illa minus.
O. Quid si etiam occentem hymenæum?
S. Censeo; et ego te adiutabo in nuptiis communibus
O. Hymen hymenæe! io hymen!
S. Perii, hercle, ego miser dirupi
Cantando hymenæum; licet illo morbo, quo dirumpi cupio,
Non est copia. *O.* Edepol, næ tu, si esses equus, esses indomabilis.
S. Quo argumento? *O.* Nimis tenax es.
S. Num me expertus uspiam? *O.* Dii melius faciant.
Sed crepuit ostium; exitur foras.
S. Dii, hercle, me cupiunt servatum: iam oboluit Casina procul.

Scena IV. *Ancillæ duæ, Olympio, Stalino.*

A. Sensim super attolle limen pedes, nova nupta: sospes
Iter incipe hoc, ut viro tuo semper sis superstes, atq;
Ut potior pollentia sis, vincasq; virū, victrixq; sies;
Superetque tuum imperium: vir te vestiat, tu virum despolies.
Noctuque et diu ut viro subdola sies, obsecro, memento.
O. Malo maxumo suo, hercle, illico, ubi tantulum peccassit.
S. Tace. *O.* Non taceo. *S.* Quæ res?
O. Mala malæ male monstrant.
S. Perii! Istæ facient hanc rem mihi ex parata imparatam.
Id quærunt: volunt, hæc ut infecta faciant.
A. Age, Olympio.
Quando vis, uxorem accipe hanc a nobis.
O. Date ergo, daturæ
Si unquam estis hodie uxorem. *S.* Abite intro.
A. Amabo, integræ atque
Imperitæ huic impercito. *O.* Futurū 'st. Valete. *S.* Ite.
A. Iam valete. *S.* Iamne abscessit?
O. Uxor domi est; ne time *S.* Evax!
Nunc, pol, demum ego sum liber. Meum corculum, melliculum,
Verculum! *O.* Heus tu! malo, si sapis, cavebis; mea est hæc. *S.* Scio:
Sed meus fructus est prior. *O.* Tene hanc lampadem.
S. Immo, ego illam tenebo.
Venus multipotens! bonam vitam mihi
Dedisti, huius cum copiam mihi fecisti.
Corpusculum melliculum! *O.* Mea uxorcula!
S. Quid est? *O.* Institit plantam *S.* Quasi iocabo.
Nebula haud est mollis, atque huius est.
O. Edepol, papillam bellulam! hei misero mihi!
S. Quid est? *O.* Pectus mihi agit nunc cubito.
S. Quid tu ergo hanc, quæso, tractas tam?

M. Et illi audacius licet quæ vis libere
Proloqui. *P.* Tace! vostra foris crepuit.

Scena II. *Olympio, Cleostrata, Murrhina.*

O. Neque quo fugiam, neque ubi lateam, neque hoc dedecus quomodo celem,
Scio. Tantum herus atque ego flagitio superavimus nuptiis nostris:
Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo, atque ita in ridiculum sumus ambo.
Sed ego insipiens nova nunc facio: pudet, quod prius non puditum unquam est.
Operam date, dum mea facta itero: est operæ auribus percipere;
Ita ridicula auditu, iteratu, ea sunt, quæ ego intus turbavi **
Ubi intus hanc novā nuptā deduxi via recta, clavem
Abduxi: sed tamen tenebræ ibi erant, tamquā nox **
Senex abs te decumbem *** Colloco, fulcio, mollio,
Ut prior quam senex nup**
Tardus esse illico cœpi, quoniam ***
Respecto identidem, ne senex ****
Illecebrā stupri principio eam savium posco. (sinit.
Repulit mihi manū, nec quetū dare sibi savium me
Enim iam magis iam appropero: magis iam lubet in Casinam irruere.
Cupio illam operam seni surripere: forem obdo, ne senex me opprimat.
M. Agedum, tu adi hunc.
C. Obsecro, ubi tua nova nupta est?
O. Perii, hercle, ego! manifesta res est.
C. Omnem ordine rem
Fateri ergo æquom 'st. Quid intus agitur? quid agit
Casina? Satiu' morigera est? *O.* Pudet dicere me **
C. Memora ordine, ut occeperas.
O. Pudet, hercle *C.* Age audacter.
Postquam decubuisti, hinc te volo memorare quid est factum.
O. At flagitiū est. *C.* Cavebunt, qui audierint. faciā.

Decido de lecto pr
Inde foras tacitus,
vides,
Ut senex hoc eode
C.
Sed ubi est palliol
C. Quid nunc? sati
O.
C. St! concrepueru
O.

Scena I

S. Maxumo ego ar
rebus, scio,
Nec meam ut uxo
disperii.
Omnia palam sunt
Ita manifesto fauci
Nec, quibus modis
Qui expalliatus sum
*** clandestinæ nu
**** censeo
***mihi optumum
** ea dux uxorem n
* * * *
Sed ecquis est, qui h
Quid nunc agam, n
imiter, ac d
Nam salus nulla est
Nugas istuc dicere
vitus, tamen
Etsi malum merui.
O.
Amator! *S.* Occidi!

Scena IV. *Chalinu*
rhina,

Ch. Ubi tu es, qui col
Nunc tu si vis subic
Periisti, hercle. Ag

ıs me? *Cl.* Quin responde, tuo quid fa-
est pallio?
go, hercle, uxor..... Bacchæ, Bacchæ,
e, uxor!....
sciens: nam, ecastor, nunc Bacchæ nullæ
ıt.
ıi. Sed tamen Bacchæ.... *Cl.* Quid Bac-
Id fieri non potest.
astor. *S.* Egone? *O.* Haud mentire, her-
am palam 'st
eloqui, quæcumque vidi cætera. (xumo
' *O.* Non, hercle, vero taceo: nam tu ma-
isti opere, Casinā ut poscerē uxorē mihi.
s causa ego istuc feci.
Immo, hercle, illius.
ppressisset.
Feci ego istæc dicta, quæ vos dicitis?
etiam? *S.* Siquidem, hercle, feci, feci
ter.
lo huc intro: monebo, siquidem memini-
inus.
pinor, potius vobis credam, quod vos,
ıs.
a viro hanc veniam. Murrhina ora Cleo-
ım.
posthac aut amasso Casinam, aut oc-
ı modo,
'st, quin pendentem me, uxor, virgis
res.
castor, veniam hanc dandam.
Faciam ut iubes.
rem, hanc tibi nunc veniam minus gra-
prospero;]
a longiorem ne faciamus fabulam.
es? *Cl.* Non sum irata.
Tuæ fidei credo? *Cl.* Meæ.
uxorē nemo quisquā, quam ego habeo.
Hanc habe.
edde huic scipionem et pallium.
Tene. *S.* Libet.
dem, edepol, insignite facta est magna
ia.
si: neuter fecit, quod novæ nuptæ solet.

GREX.

quod futurū'st intus, hic memorabimus.
huius reperietur filia esse e proxumo;
Euthynico, nostro herili filio.
equom 'st, manibus meritis meritam
edem dare.
ım uxorem ducat scortum semper, quod
non manibus clare, quantum poterit,
erit,
o, supponetur hircus unctus nautea.

STELLARIA

DRAMATIS PERSONÆ.

ım, { *meretrices.* Lampadiscus, *servus.* Demipho, *senex.*
Phanostrata, *Demiphonis uxor.*
, *prologus.*
lena. Halisca, *ancilla.*
chus, *adolescens.* Caterva.

gumentum (Prisciani?)

dolescens Lemnius Sicyoniam.
Is redit in patriam, et gnatam generat nuptiis.
Sicyonia æque parit puellam. Hanc servulus
Tollit, atque exponit, et ex insidiis aucupat.
Eam sublatam meretrix alii detulit.
Lemno post rediens ducit, quam compresserat;
Lemnique natam despondit adolescentulo
Amore capto illius proiecticiæ.
Requirens servus reperit, quam proiecerat.
Itaque lege, et rite civem cognitam
Alcesimarchus, ut erat nactus, possidet.

Actus I. Scena I. *Silenium, Gymnasium, Lena.*

S. Cum ego antidhac te amavi, et mihi amicam esse crevi,
Mea Gimnasiū, et matrem tuam: tum id mihi hodie
Aperuistis, tu atque hæc. Soror si mea esses,
Qui magis potueris mihi honorem ire habitum,
Nescio; nisi, ut meus est animus, fieri
Non posse arbitror: ita, omnibus relictis rebus,
Mihi frequentem operam dedistis. Eo ego vos
Amo; et eo a me magnam inistis gratiam.
G. Pol, istoc quidem nos pretio facile est
Frequentare tibi, utilesque habere:
Ita in prandio nos lepide atque nitide
Accepisti apud te, ut semper meminerimus.
S. Lubentique, edepol, animo factum; et fiet a me,
Quæ vos arbitrabor velle, ea ut expetessam.
L. Quod ille dixit, qui secundo vento vectus est,
Tranquillo mari, ventum gaudeo, ecastor, ad te:
Ita hodie hic acceptæ sumus suavibus modis;
Nec, nisi disciplina, apud te fuit quidquam
Ibi, quin mihi placeret. *S.* Quid ita, amabo?
L. Raro nimiū dabat quod biberem: atque id merum
Infuscabat. *G.* Amabo, hiccine istud decet?
L. Iusque fasque est: nemo alienus hic est. *S.* Merito
Vostro amo vos, quia me colitis et magnificatis.
L. Decet, pol, mea Silenium, hunc esse ordinem
Benevolentes inter se, beneque amicitia utier;
Ubi istas videas summo genere natas,
Summates matronas, ut amicitiam colunt,
Atque ut eam iunctam bene habent inter se.
Si idem istud nos faciamus, si idem imitemur,
Ita tamen vix vivimus cum invidia summa.
Suarum opum nos volunt esse indigentes,
Nostra copia nihilo volunt nos potesse,
Suique omnium rerum nos indigere,
Ut sibi simus supplices. Eas si adeas,
Abitum quam aditum malis: ita nostro ordini
Palam blandiuntur; clam, si occasio usquam est,
Aquam frigidam subdole suffundunt.
Viris cum suis prædicant nos solere:
Suas pellices esse aiunt: eunt depressum:
Quia nos libertinæ sumus, et ego et tua mater ambæ
Meretrices fuimus: illa te, ego hanc mihi educavi
Ex patribus commenticiis. Neque ego hanc superbiæ causa
Repuli ad meretriciū quæstum, nisi ut ne esurirem.
S. At satius fuerat eam viro dare nuptum potius.
L. Heia!
Hæc quidem, ecastor, cotidie viro nubit; nupsitque hodie;
Nubet mox noctu. Nunquam ego hanc viduam cubare sivi.
Nam, si hæc non nubat, lugubre fame familia pereat.
G. Necesse est, quo tu me modo voles esse, ita esse, mater.
L. Ecastor, haud me pœnitet, si, ut dicis, ita futura es.
Nam, si quidem ita eris ut volo, nunquā Hecala fies.

sepelibilem.
S. Quid faciam? *G.* In latebras abscondas pectore penitissumo.
Tuā stultitiā sola facito ut scias, sine aliis arbitris.
S. At mihi
Cordolium 'st. *G.* Quid id? unde est tibi cordolium, commemora, obsecro?
Quod neque ego habeo, neque quisquam alia mulier, ut perhibent viri.
S. Si quid est quod doleat, dolet: si autem non est, tamen hoc hic dolet.
G. Amat hæc mulier. *S.* Eho! an amare occipere, amarum est, obsecro?
G. Namque, ecastor, amor et melle et felle est fœcundissumus:
Gustu dat dulce, amarū ad satietatem usque oggerit.
S. Ad istam faciem est morbus, qui me, mea Gymnasium, macerat.
G. Perfidiosu 'st amor. *S.* Ergo in me peculatū facit.
G. Bono animo es: erit isti morbo melius.
S. Confidam fore,
Si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam potest.
G. Veniet. *S.* Spissum istud amanti est verbum, Veniet, nisi venit.
Sed ego, mea culpa et stultitia, peius misera maceror,
Quia ego illum unum mihi exoptavi, quicum ætatem degerem.
G. Matronæ magis conducibile est istuc, mea Silenium,
Unum amare, et cum eo ætatem exigere, quoi nupta 'st semel.
Verū enim meretrix fortunati est oppidi similluma;
Non potest suam rem obtinere sola sine multis viris.
S. Hoc volo agatis: qua arcessitæ causa ad me estis, eloquar.
Nam mea mater, quia ego nolo me meretricē dicier,
Obsecuta est; de ea re gessit morem morigeræ mihi,
Ut me, quem ego amarem graviter, sineret cum eo

Eum uxorem ductu
L.
S. Nunc te amabo, u
Esse hic, et servare
sita sum.
L. Quamquam mihi
damnum dal
Faciam. *S.* Facis be
sium mea,
Si, me absente, Alc
Eum inclamare: ut
di est tamen.
Sed, amabo, tranqu
xeris.
Accipias claves: si
mito.
Ego volo ire. *G.* Ut
S.
Bene vale.
G. Cura te, am
Ibis? *S.* Immundas f
G. Amiculum hoc s
S. S
G. Quando ita tibi l
S.
G. Numquid me vis,
mihi
Visa amare. *L.* Istoc
Ne quem ames. Abi
L.

Sc

Idem mihi, magnæ
Quæ hunc quæstum
mus,
Largiloqᵹ extemplo s
Nam illanc ego olim
Puellam proiectam e
Adolescens quidam

lem alicunde ut reperirem sibi,
pse quod sibi supponeret.
is primum evenit, illico
d me oravit, copiam.
m eam a me accepit, illico
n peperit, quam a me acceperat,
opera, et sine doloribus,
unt, quæ [bonum] quærunt sibi:
iebat esse peregrinum sibi:
ius rei facere gratia.
cimus; ego, quæ illi dedi,
accepit; præter vos quidem.
est. Si quis usus venerit,
anc rem vos volo: ego abeo domum.

CENA III. *Auxilium.*

t multiloqua et multibiba est anus.
ait Deo, quod loqueretur, loci?
puellæ proloqui
od si tacuisset, tamen
is Deus, qui poteram planius:
ilio nomen. Nunc operam date,
um hoc vobis plane perputem.
ndiu Dionysia.
uc ad ludos Lemnius,
ssit virginem adolescentulus,
ulta nocte, in via.
n scit se meruisse, illico
m peperit; in Lemnum aufugit,
m Illa, quam compresserat,
se exacto, hic peperit filiam.
ius facti nescit qui siet,
n sui participat consili;
ei servo exponendam ad necem.
æc puellam sustulit.
vit servos,
edes hæc puellam deferat.
distis confiterier,
meretrici Melænidi,
am sibi pro filia
um illic autem Lemnius
rem duxit, cognatam suam.
iit; facta morigera est viro.
ori iusta fecit, illico
t; duxit uxorem hic sibi
lim virginem hic compresserat;
esse, quam compresserat:
s se ex iniuria
, atque eam se servo illico
lam. Ille extemplo servolum
lem persequi, si qua queat
tulerit. Ei rei nunc suam
siduo servos dat, si possiet
n invenire, quam olim tollere,
bat, ex insidiis viderat.
uom restat, volo persolvere,
omen, ne quid debeam.
t Sicyoni: ei vivit pater.
ciam illam deperit,
hinc abiit ad matrem suam:
ra; qui est amor suavissumus.
, nihil est perpetuom datum.
dare volt uxorem. Hoc ubi
ssit arcessi ad se eam domum.
est. Bene valete, et vincite
d fecistis antidhac.
ocios, veteres et novos:
stris iustis legibus:
s: parite laudem et lauream,
Ut vobis victi Pœni pœnas sufferant.

ACTUS II. SCENA I. *Alcesimarchus, Melænis.*

A. Credo ego Amorem primum apud homines carnificinam commentum.
Hanc ego de me coniecturā domi facio, ne foris quærā,
Qui omnes homines supero atque antideo cruciabilitatibus animi.
Iactor, crucior, agitor, stimulor, vorsor in amoris rota miser.
Exanimor, feror, differor, distrahor, diripior: ita nubilam mentem
Animi habeo. Ubi sum, ibi non sum: ubi non sum, ibi est animus.
Ita mihi omnia ingenia sunt: quod lubet, non lubet iam id continuo.
Ita me Amor lassum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, lactat, largitur: quod dat, non dat: deludit:
Modo quod suasit, dissuadet: quod dissuasit, id ostentat.
Maritumis moribus mecum experitur: ita meum frangit amantem
Animum: neque, nisi quia miser non eo pessum, mihi ulla abest
Perdito pernicies: ita pater apud villam detinuit me hos dies sex
Ruri continuos: neque licitum interea est meam amicam visere.
Estne hoc miserum memoratu? (mnia?
M. Eo facetu 's, quia tibi alia est sponsa locuples Le-
Habeas: neque nos factione tanta, quanta tu, sumus;
Neque opes nostræ tam sunt validæ, quam tuæ: verumtamen
Haud metuo, ne iusiurandum nostrum quisquam culpitet.
Tu iam, si quid tibi dolebit, scies, qua doleat gratia.
A. Dii me perdant....
M. Quodcumque optes, velim tibi contingere.
A. Si illam uxorem duxero unquam, mihi quam despondit pater.
M. Et me, si unquam tibi uxorem filiam dedero meā.
A. Periurare me patiere? *M.* Atq; aliquanto facilius,
Quam me meamque rem perire, et ludificari filiam.
Abi: quære, ubi tuo iurando iuri satis sit subsidi:
Hic apud nos, Alcesimarche, confregisti tesseram.
A. Face semel periculum.
M. Sæpe feci; quod factum queror.
A. Redde mihi illam.
M. Inter novam rem verbum usurpabo vetus:
Quod dedi, datū non vellē: quod reliquō 'st, non dabo.
A. Non remissura es mihi illam?
M. Pro me, responsa tibi.
A. Non remittes?
M. Scis iamdudum omnem meam sententiam.
A. Satin' istuc tibi in corde certum 'st?
M. Quin ego commentor quidem.
Non, edepol, istæc tua dicta nunc in aures recipio.
A. Non? hem! quid agam?
M. Igitur animum advorte, ut, quid agas, scias.
A. At ita me Dii Deæque, superi atq; inferi et medio-
Itaque me Iuno regina, et Iovis supremi filia, (xumi,
Itaque me Saturnus, patruus eius... *M.* Ecastor, pater.
A. Itaque me Ops opulenta, illius avia....
M. Immo, mater quidem.
A. Iuno filia, et Saturnus patruus, et summus Iupiter...
Tu me delenis: propter te hæc pecco. *M.* Perge dicere.
A. Anne ut etiam, quid consultura sis, sciam?

L. At sibi ille quidam volt dari mercedem.
H. At pol illa quædam,
Quæ illam cistellam perdidit, quoidam negat esse quod det.
L. At enim ille quidam argentum expetit.
H. At nequidquam argentum expetit.
L. At pol ille quidam, mulier, in nulla opera gratuita 'st.
P. Commoda loquelam tuam; tibi nunc proderit. Confitemur
Cistellam habere.
H. At vos Salus servassit: ubi ea nunc est?
P. Salvā eccam. Sed ego rē meam magnā confabulari
Tecum volo. Sociam te mihi adopto ad meam salutē.
H. Quid istuc negoti 'st? aut quis es?
P. Ego sum illius mater,
Quæ hæc gestitavit. *H*. Hiccine tu ergo habitas?
P. Hariolare.
Sed, quæso, ambages, mulier, mitte, atque hoc age;
Eloquere, unde hæc sunt tibi, cito, crepundia.
H. Mea hæc herilis gestitavit filia.
L. Mentiris: nam mea gestitavit, non tua.
P. Ne obloquere. *L*. Taceo. *P*. Mulier, perge dicere.
Ubi ea 'st, quæ gestitavit? *H*. Hic in proxumo.
P. Istic quidem, edepol, mei viri habitat gener.
L. Næ.... *P*. Obloquere rursum? Perge porro dicere.
Quot annos nata dicitur? *H*. Septem et decem.
P. Mea 'st. *L*. Ea 'st, ut numerus annorum attulit.
H. Quod quærebas, reperisti: iam quæro meam.
L. At, pol, hæ suas nactæ sunt: quæro tertiam.
P. Quod quæritabam, filiam inveni meam.
H. Æquom 'st tenere, per fidem quod creditum 'st,
Ne bene merenti sit malo benignitas.
Nostra hæc alumna 'st tua profecto filia:
Et redditura hera est tibi tuam: et ea gratia
Domo profecta est. Cæterum ex ipsa, obsecro,
Exquirito te: ego serva sum. *P*. Æquom postulas.
H. Illius ego istanc esse malo gratiam.
Sed istanc cistellam te obsecro ut reddas mihi.
P. Quid fit, Lampadio? *L*. Quod tuū 'st, teneas tuū.
P. At me huius miseret. *L*. Sic faciundum censeo.
Da isti cistellam; et introabi cum istac simul.
P. Tibi auscultabo. Tene tu cistellam tibi.
Abeamus intro. Sed quod nomen est tuæ
Dominæ? *H*. Melænis. *P*. I, i præ: iam ego te sequar.

Actus V. *Demipho, Lampadiscus*.

D. Quid hoc negoti 'st, quod omnes homines fabulantur per vias,
Mihi esse filiam inventā, et Lampadionē me in foro
Quæsivisse aiunt? *L*. Here, unde is?
D. Ex senatu. *L*. Gaudeo,
Tibi mea opera liberorum esse amplius.
D. Etenim non placet.
Nihil moror aliena mihi opera fieri plures liberos.
Sed quid istuc est? *L*. Propera ire intro huc ad affinem tuum:
Filiam tuā iā cognosces. Intus ibidem uxor tua est.
Abi cito. *D*. Prævorti hoc certum 'st rebus aliis omnibus.

CATERVA

Ne exspectetis, spectatores, dū illi huc ad vos exeant.
Nemo exibit; omnes intus conficient negotium.
Ubi id erit factum, ornamenta ponent. Postidea loci,
Qui deliquit, vapulabit; qui non deliquit, bibet.
Nunc, quod ad vos, spectatores, reliquū relinquitur,
More maiorum date plausum postrema in comœdia.

CURCULIO

DRAMATIS PERSONÆ.

Palinurus, *servus*.	Coquus.
Phædromus, *adolescens*.	Curculio,
Lena, *anus*.	Lyco, *trap*[...]
Planesium, *virgo*.	Choragus
Cappadox, *leno*.	Therapon[...]

Argumentum (Prisc[...]

Curculio, missus Phædromi, it Cariam,
Ut petat argentum. Ibi ille eludit annul[...]
Rivalem: scribit atque obsignat literas.
Cognoscit signum Lyco, ubi vidit, milit[...]
Ut amicam mittat, pretium lenoni dedit.
Lyconem miles ac lenonem in ius rapit.
Ipsus sororem, quam peribat, repperit:
Oratu cuius, Phædromo nuptum locat.

Actus I. Scena I. *Palinurus, Phæd*[...]

Pa. Quo ted hoc noctis dicam proficisci [...]
Cum istoc ornatu, cumque hac pompa, P[...]
Ph. Quo Venus Cupidoque imperat, suade[...]
Si media nox est, sive est prima vespera;
Si status condictus cum hoste intercedit[...]
Tamen est eundum, quo imperant, ingra[...]
Pa. At tandē tandē .... *Ph*. Tandē es odi[...]
Pa. Istuc quidem nec bellum 'st, nec me[...]
Tute tibi puer es: lautus luces cereum.
Ph. Egon' apicularum opera congestum[...]
Ex dulci oriundum, melliculo dulci me[...]
Pa. Nam quo te dicam ego ire? *Ph*. Si tu[...]
Dicam, ut scias. *Pa*. Si rogitem, quid re[...]
Ph. Hoc Æsculapi fanū 'st. *Pa*. Plus iam[...]
Ph. Huic proxumum illud ostium occlusi[...]
Salve: valuistin' usque, ostium occlusis[...]
Pa. Caruitne febris te heri, vel nudius t[...]
Et heri cœnavistine? *Ph*. Deridesne me?
Pa. Quid tu ergo, insane, rogitas, valeat[...]
Ph. Bellissumum, hercle, vidi, et tacitu[...]
Nunquam ullum verbum muttit: quō ap[...]
Quomque illa noctu clanculum ad me ex[...]
Pa. Numquid tu, quod te aut genere ind[...]
Facis, aut inceptas facinus facere, Phæd[...]
Num tu pudicæ cuipiam insidias locas,
Aut quam pudicam oportet esse? *Ph*. Ne[...]
Nec me ille sinit Iupiter. *Pa*. Ego item [...]
Ita tuum conferto amare semper, si sapi[...]
Ne, id quod ames, populus si sciat, tibi [...]
Semper curato, ne sis intestabilis:
Quod amas, amato testibus præsentibus.
Ph. Quid istuc est verbi? *Pa*. Caute ut i[...]
Ph. Quin leno hic habitat.
Pa. Nemo hinc prohibet[...]
Quin, quod palam 'st venale, si argentum[...]
Nemo ire quemquam publica prohibet vi[...]
Dum ne per fundum septum facias semit[...]
Dum tete abstineas nupta, vidua, virgin[...]
Iuventute, et pueris liberis; ama quid lu[...]
Ph. Lenonis hæ sunt ædes. *Pa*. Male isti[...]
Ph. Qui? *Pa*. Quia scelestam servitutem[...]
Ph. Obloquere. *Pa*. Fiat maxume. *Ph*. E[...]
Pa. Nempe obloqui me iusseras. *Ph*. At[...]
Id uti occœpi dicere; ei ancillula 'st.
Pa. Nempe huic lenoni, qui hic habitat?
Ph. [...]
Pa. Minus formidabo, ne excidat. *Ph*. Ol[...]

em facere: ea me deperit.
facere nolo mutuum. (simul.
Quia proprium facio: amo pariter
tinus est amor, damnum 'st merū.
a ut tu dicis.
Iamne ea fert iugum?
lica 'st, quam si soror mi sit: nisi
idpiam impudicior.
ito, flamma fumo 'st proxuma.
potest, flamma potest.
n esse volt, frangit nucem.
udit saltum saviis.
ica, neque dum cubitat cum viris.
r si cuipiam lenoni siet.
n censes? ut quæque illi occasio 'st
, ubi savium oppegit, fugit.
eno ægrotus incubat
is me excruciat. *Pa.* Quid est?
t pro illa triginta minas,
gnum; neque quidquam queo
o impetrare. *Pa.* Iniuriu 's,
ulli 'st, id ab eo petas.
asitum in Cariam misi meum,
a meo sodali mutuum:
, quo me vortam, nescio.
s, dextrovorsum censeo.
eris hæc est ante horunc fores.
vovi iam ientaculum.
nes Veneri ientaculo? (vomere vis?
hosce omnes. *Pa.* Tum tu Venerē
um. *Pa.* Quid facturu 's? *Ph.* Iam
itare custos, ianitrix, (scies.
æ) multibiba, atque merobiba.
am dicas, ubi vinum solet
id opu 'st verbis? vinosissuma 'st:
ubi vino has conspersi fores,
e scit; aperit illico.
vino sinus fertur? *Ph.* Nisi nevis.
am istunc, qui fert, afflictum velī:
ensui. *Ph.* Quin tu taces?
fuerit, id nobis sat est.
fluviu 'st, quē non recipiat mare?
Palinure, me ad fores: si mi obse-
. Agite, bibite, festivæ fores;
olentes propitiæ.
s, aut pulmentum, aut capparim?
ostram huc custodem mihi.
um; quæ te res agitant? *Ph.* Sine.
tur ædes festivissumæ?
? est lepidus. *Pa.* Quin das saviū?
mus lumen et vocem. *Pa.* Licet.

na, Phædromus, Palinurus.

i meis naribus obiectus est.
n me huc prolicit per tenebras.
e me est. Evax! habeo. Salve, ani-
teris vetusti cupida sum! (me mi,
uentum odor, præ tuo, nautea est.
cinnamomum, tu rosa,
sia es, tu bdellium: nam, ubi
go me pervelim sepultam.
aso, odos, obsecutus es meo,
utturi gaudium.
ubi est ipsus? ipsum expeto
re in me liquores tuos
hac abiit, hac persequar. (dica est;
s. *Pa.* Quantillum sitit? *Ph.* Mo-
Pa. Pol, ut tu prædicas,

Vindemia hæc huic anni non satis est soli.
Canem esse hanc quidem magis par fuit: sagax
Nasum habet. *L.* Amabo, cuia vox sonat procul?
Ph. Censeo hanc appellandam anum. Adibo. Redi,
Et respice ad me huc, Lena. *L.* Imperator quis est?
Ph. Vini polleus, lepidus Liber,
Tibi qui screanti, siccæ, semisomnæ,
Affert potionem, et te sedatum it.
L. Quam longe a me abest? *Ph.* Lumen hoc vide.
L. Grandiorem gradum ergo fac ad me, obsecro.
P. Salve. *L.* Egon' salva sim, quæ siti sicca sum?
Ph. At iā bibes. *L.* Diu fit. *Ph.* Hē tibi, anus lepida.
L. Salve, oculissime homo. *Pa.* Age, effunde hoc cito
In barathrum: propere prolue cloacam. *Ph.* Tace.
Nolo huic maledici. *Pa.* Faciam igitur male potius.
L. Venus, de paulo paululum hoc tibi dabo,
Haud lubenter: nam tibi amantes, propinantes,
Vinum potantes, dant omnes: mihi haud sæpe
Eveniunt tales hæreditates. *Pa.* Hoc vide, ut
Ingurgitat impura in se merum avariter,
Faucibu' plenis! *Ph.* Perii, hercle! Huic quid pri- mum dicam,
Nescio. *Pa.* Hem istuc, quod mihi dixti.
Ph. Quid id est?
Pa. Periisse ut te dicas. *Ph.* Male tibi Dii faciant!
Pa. Dic, isti. *L.* Ah! *Pa.* Quid est? ecquid lubet?
L. Lubet.
Pa. Etiam mihi quoque stimulo fodere lubet te.
Ph. Tace, noli. *Pa.* Taceo. Ecce autem bibit arcus; pluet
Credo, hercle, hodie. *Ph.* Iamne ego huic dico?
Pa. Quid dices?
Ph. Me periisse. *Pa.* Age, dice.
Ph. Anus, audi. Hoc volo
Scire te; perditus sum miser. *L.* At, pol, ego oppido
Servata. Sed quid est? quid lubet perditum
Dicere te esse? *Ph.* Quia id, quod amo, careo.
L. Phædrome mi, ne plora, amabo. Tu me (ducam.
Curato, ne sitiam; ego tibi, quod amas, iam huc ad-
Ph. Tibi næ ego, si fidem servas mecum,
Vineam pro aurea statua statuam, quæ tuo
Gutturi sit monimentum. Qui me in terra æque
Fortunatus erit, si illa ad me bitet, (tur
Palinure? *Pa.* Edepol, qui amat, si eget, misera affici-
Ærumna. *Ph.* Non ita res est: nam confido
Parasitum hodie adventurum cum argento ad me.
Pa. Magnū inceptas, si id exspectas, quod nusquam 'st.
Ph. Quid si adeam ad fores, atque occentem? *Pa.* Si
Neque veto, neque iubeo; quando ego te video (lubet:
Immutatis moribus esse, here, atque ingenio.
Ph. Pessuli, heus pessuli! vos saluto lubens;
Vos amo, vos volo, vos peto, atque obsecro,
Gerite amanti mihi morem amœnissumi:
Fite causa mea Lydi barbari;
Subsilite, obsecro, et mittite istanc foras,
Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.
Hoc vide, ut dormiunt pessuli pessumi,
Nec mea gratia commovent se ocyus.
Respicio, nihili meam vos gratiam facere.
Sed tace, tace. *Pa.* Taceo, hercle. Quid est?
Ph. Sentio sonitum.
Tandem, edepol, mihi morigeri pessuli fiunt.

Scena III. *Lena, Planesium, Phædromus, Palinurus.*

L. Placide egredere, et sonitum prohibe forium, et crepitum cardinum:
Ne, quod hic agimus, herus percipiat fieri, mea Pla- nesium.

Ph. Male mi morigerus: tace.
Pa. Ipsus se excruciat, qui homo, quod amat, videt, nec potitur, dum licet.
Ph. Recte obiurgas: sane haud quidquam 'st, magis quod cupiam iamdiu.
Pl. Tene me, amplectere ergo. *Ph.* Hoc etiam 'st, quamobrem cupiam vivere.
Quia te prohibet herus, clam hero potior.
Pl. Prohibet; nec prohibere quit,
Nec prohibebit, nisi mors meum animum abs te abalienaverit.
Pa. Enimvero nequeo durare, quin ego herum accusem meum:
Nam bonum 'st, pauxillum amare sane; insane, non bonum 'st:
Verum totum insanum amare, hoc est, quod meus herus facit.
Ph. Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites:
Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia:
Dum mi abstineant invidere, sibi quisque habeant, quod suum 'st.
Pa. Quid tu? Venerin' pervigilare te vovisti, Phædrome?
Nā hoc quidē, edepol, haud multo post luce lucebit.
Ph. Tace.
Pa. Quid taceam? quin tu is dormitum?
Ph. Dormio; ne occlamites.
Pa. Tu quidem vigilas.
Ph. At meo more dormio: hic somnu 'st mihi.
Pa. Heus tu mulier! male merere de innocente inscitia 'st.
Pl. Irascare, si te edentē hic a cibo abigat. *Pa.* Ilicet.
Pariter hos perire amando video: uterque insaniunt.
Viden, ut misere moliuntur! nequeunt complecti satis.
Etiam dispertimini?
Pl. Nulli 'st homini perpetuum bonum.
Iam huic voluptati hoc adiunctum est odium.
Pa. Quid ais, propudium?

Pl. Facito ut me
abeo, savi
Ph. Siquidem, h
id potius p
Quando ego te vi
Pl.
Si amas, eme. Ne
tuo.
Bene vale. *Ph.* I
nure, occi
Pa. Ego quidem,
Ph.

Actus II. Sc

C. Migrare certu
Quando Æsculap
Ut qui me nihili
Valetudo decresc
Nam iam, quasi
Geminos in ventr
Nil metuo, nisi n
P. Si recte facias
Atque istam exto
Paves, parasitus q
Afferre argentum
Tormento non re
Quin reciperet se
C. Quis hic est, q
C. Estne hic Pal
Cum collativo ve
De forma novi; d
Novissel lamiam
Congrediar. *C.* S
Salveto. Quid ag
Sed quid tibi est?
Pulmones distrah
Radices cordis pe
P. Tum te igitur
C. Facile 'st mise

us, Cappadox, Palinurus,
Phædromus.
itas? quin depromuntur mihi,
asito ut sit paratum prandium,
lane, sis, dum huic coniicio som-
id somniasti, ad me refers.
i, deprome.
Age, tu interea huic somnium
quam ego sum, suppono tibi.
ne ex hoc scio.
Operam ut det. *Pa.* Dabit.
pauci, ut sit magistro obsequens.
n. *Co.* Tametsi non novi, dabo.
nis visus sum [viderier,]
a me Æsculapium,
dire; neque me magnipendere
llios Deos facturos scilicet.
ngruunt concorditer.
n, melius si nihil sit tibi:
atius te fuerat Iovi,
n iureiurando fuit.
bare velint, qui periuraverint,
potis est in Capitolio.
lvorte: pacem ab Æsculapio
eveniat magnum malum,
portentum 'st. *Ca.* Bene facis.
o. Quæ res male vortat tibi.
rtales! quem conspicio? qui illic
; qui missu 'st in Cariam? (est?
i, exi. exi, inquam, ocyus.
rē tollis? *Pa.* Parasitum tuum
, ellum, usque in platea ultima.
quid agat. *Ph.* Sane censeo.

lio, Phædromus, Palinurus.

, noti atque ignoti, dum ego hic
um
s; abite; et de via secedite;
apite, aut cubito, aut pectore of-
genu.
pere, et celere obiectum 'st mihi

am opulentus, qui mihi obsistat

tyrannus quisquam, nec agora-
c comarchus, nec cū tanta gloria,
apite sistat in via de semita.
hati, capite operto qui ambulant,
cinati cum libris, cum sportulis,
t sermones inter sese drapetæ;
, incedunt cum suis sententiis;
s lubentes esse in thermopolio:
e, operto capitulo calidū bibunt;
li incedunt: eos ego si offendero,
m exciam crepitum polentarium.
t datatim servis currarum in via,
res, omnes subdam sub solum.
ntineant, vitent infortunio.
trat, si imperare possit: nam ita
get;
'st: profecto modus haberi non

mihi commonstret Phædromum,
am?
eleriter mi hoc homine convento

Pa. Te ille quærit. *Ph.* Quid si adeamus? heus, Curculio! te volo.
C. Quis vocat? quis nominat me?
Ph. Qui te conventum cupit.
C. Haud magis cupis, quam ego te cupio.
Ph. O mea opportunitas!
Curculio exoptate, salve! *C.* Salve! *Ph.* Salvō gaudeo
Te advenire. Cedo tuam mihi dextram. Ubi sunt spes meæ?
Eloquere, obsecro, hercle.
C. Eloquere, te obsecro, ubi sunt meæ?
Ph. Quid tibi 'st? *C.* Tenebræ oboriuntur; genua inedia succidunt.
Ph. Lassitudine, hercle, credo.
C. Retine, retine me, obsecro.
Ph. Viden' ut expalluit! Datin' isti sellam, ubi assidat, cito,
Et aqualem cum aqua? properatin' ocyus?
C. Animo male 'st.
Ph. Vin' aquam? *C.* Si frustulenta 'st, da, obsecro, hercle, obsorbeam.
Ph. Væ capiti tuo! *C.* Obsecro, hercle, facite, ventum ut gaudeam.
Ph. Maxume. *C.* Quid facitis, quæso? *Pa.* Ventum.
C. Nolo equidem mihi
Fieri ventulum. *Ph.* Quid igitur vis?
C. Esse, ut ventum gaudeam.
Ph. Iupiter te Diiq; perdant. *C.* Perii; prospicio parū;
Os amarum habeo, dentes plenos; lippiunt fauces fa-
Ita, cibi vacivitate, venio laxis lactibus. (me;
Ph. Iam edes aliquid: *C.* Nolo, hercle, aliquid: certum, quam aliquid, mavolo.
Ph. Immo, si scias, reliquiæ quæ sint.
C. Scire nimis lubet
Ubi sient: nam illis conventis sane opu 'st meis dentibus.
Ph. Pernam, abdomen, sumen, suis glandium.
C. Ain' tu omnia hæc?
In carnario fortasse dicis. *Ph.* Immo, in lancibus:
Quæ tibi sunt parata, postquam scimus venturum.
C. Vide,
Ne me ludas. *Ph.* Ita me amabit, quam ego amo, ut ego haud mentior.
Sed, quo te misi, nihilo sum certior. *C.* Nihil attuli.
Ph. Perdidisti me.
C. Invenire possim, si mihi operam datis.
Postquā tuo iussu profectus sū, perveni in Cariam.
Video tuum sodalem; argenti rogo uti faciat copiam.
Scires velle gratiam tuam; noluit frustrarier:
Ut decet velle hominem amicum amico, atque opitularier;
Respondit mihi paucis verbis, atque adeo fideliter,
Quod tibi est, item sibi esse magnam argenti inopiā.
Ph. Perdis me tuis dictis.
C. Immo, servo, et servatum volo.
Postquam mihi responsum 'st, abeo ab illo mæstus ad forum,
Me illo frustra advenisse. Forte aspicio militem.
Aggredior hominem: saluto adveniens. Salve, inquit mihi:
Prehendit dextram: seducit; rogat, quid veniā Cariā.
Dico me illo advenisse animi causa ibi me interrogat,
Ecquem in Epidauro Lyconem trapezitam noverim?
Dico me novisse. Quid lenonem Cappadocē? Annuo
Visitasse. Sed quid eum vis? Quia de illo emi virginē
Triginta minis, vestem, aurum: et pro iis decem accedunt minæ.
Dedisti tu argentum? inquam. Immo, apud trapezitam situm 'st,

Ostium ubi conspexi, exinde me illico protinam dedi.
P. Laudo. *C.* Laudato, quando illud quod cupis effecero.
Eamus nunc intro, ut tabellas consignemus.
P. Num moror?
C. Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, sumen, glandium,
Hæc sunt ventri stabilimenta, panē, et assa bubula:
Poculum grande: aula magna; ut satis consilia suppetant.
Tute tabellas consignato; hic ministrabit: ego edam.
Dicam quemadmodum conscribas: sequere me hac intro. *P.* Sequor.

Actus III. *Lyco, Curculio, Cappadox.*

L. Beatus videor: subduxi ratiunculam,
Quantum æris mihi sit, quantumque alieni siet.
Dives sum, si non reddo eis, quibus debeo:
Si reddo illis, quibus debeo, plus alieni 'st.
Verum, hercle, vero, cum belle recogito,
Si magis me instabunt, ad prætorem sufferam.
Habent hunc morem plerique argentarii,
Ut alius alium poscant, reddant nemini:
Pugnis rem solvant, si quis poscat clarius.
Qui homo mature quæsivit pecuniam,
Nisi eam mature parsit, mature esurit.
Cupio aliquem emere puerum, qui usurarius
Nunc mihi quæratur: usus est pecunia.
Cu. Nil tu me saturum monueris: memini et scio.
Ego hoc effectum lepide tibi tradam: tace.
Edepol, næ ego hic me intus explevi probe;
Et quidem reliqui in ventre cellæ uni locum,
Ubi reliquiarum reliquias reconderem.
Quis hic est, qui operto capite Æsculapium
Salutat? atat! quem quærebam. Sequere me.
Simulabo quasi non noverim. Heus tu! te volo.
L. Unocule, salve. *Cu.* Quæso, derides me?
L. De Coclitum prosapia te esse arbitror:

, vel sine vitio; vel probū, vel improbū.
onveuire volt hominē, mitto in comitiū;
n et gloriosum, apud Cloacinæ sacrum.
sos maritos sub Basilica quærito.
scorta exoleta, quique stipulari solent:
collatores apud forum piscarium.
boni homines atque dites ambulant.
pter Canalem, ibi ostentatores meri:
garrulique, et malevoli, supra Lacum,
nihilo audacter dicunt contumeliam,
habent, quod in se possit vere dicier.
, ibi sunt qui dant, quique accipiunt
.
, ibi sunt subito quibus credas male.
ibi sunt homines, qui ipsi sese vendi-
pistorē, vel laniū, vel haruspicē (tant.
rtant, vel qui aliis, ut vorsentur, præ-

s maritos apud Leucadiam Oppiam.
s crepuere: linguæ moderandū 'st mihi.

l. *Curculio, Cappadox, Lyco.*

virgo: non queo, quod pone me est, ser-

vestem omnem suam esse aibat, quid-
ec haberet.
ficias.
Attamen meliusculum 'st monere.
romisisse te, si quisquam hanc liberali
sereret, mihi omne argentum reddi-

. *Ca.* Meminero: de istoc quietus esto:
lico.
Et commeminisse ego hæc volam te.
mancupio tibi dabo.
Egon' ab lenone quidquam
piam? quibus sui nihil est, nisi una

i quid creditū 'st. Alienos mancupatis:
mittitis; alienisque imperatis:
r ullus est, nec vosmet estis ulli.
enonium inter homines, meo quidem
ces, pedesque, pulicesque, (animo,
molestiæ: bono usui estis nulli.
uisquā in foro frugi consistere audet.
ulpant eum; conspuitur, vituperatur:
perdere, tametsi nihil fecit, aiunt.
nes, meo animo, novisti, lusce, lepide.
rcle, vos pono et paro. Parissumi estis

cultis locis prostant, vos in foro ipso.
male suadendo et lustris, lacerant ho-

urimas propter vos populus scivit,
s rumpitis: aliquam reperitis rimam.
rventem, frigidam esse, ita vos puta-

vellem.
Au! male meditate maledicax es.
maledicitur, maledictū id esse dico:
s dicitur, benedictum 'st, meo qui-
no.
nil moror, nec lenonē aliū quemquā.
vis? *L.* Bene vale. *Cu.* Vale.
Heus tu! tibi ego dico.
uid vis?
uæso, ut hanc cures, bene ut sit isti.
duxi meæ domi, et pudice.
Si huius miseret,

Ecquid das, qui bene sit? *Ca.* Malum. *Cu.* Tibi opu' st hoc, qui te procures.
Ca. Quid, stulta, ploras? ne time; bene, hercle, vendidi ego te.
Fac sis bonæ frugi sies. Sequere istum bella belle.
L. Summane, numquid nunc iam me vis?
Cu. Vale atque salve;
Nam et operam et pecuniam benigne præbuisti.
L. Salutem multam dicito patrono. *Cu.* Nuntiabo.
L. Numquid vis, leno?
Ca. Istas minas decem, qui me procurem,
Dum melius sit mihi, des.
L. Dabuntur: cras peti iubeto.
Ca. Quando bene gessi rē, volo hic in fano supplicare:
Nam illam minis olim decē puellam parvolam emi.
Sed eū, qui mihi illā vendidit, nunquā postilla vidi:
Periisse credo. Quid id mea refert? ego argentū habeo.
Quoi homini Dei sunt propitii, lucrum ei profecto obiiciunt.
Nunc rei divinæ operam dabo. Certum 'st bene me curare.

SCENA III. *Therapontigonus, Lyco.*

T. Non ego nunc mediocri incedo iratus iracundia,
Sed eapse illa, qua excidionē facere condidici oppidis.
Nunc, nisi tu mihi propere properas dare iam triginta minas,
Quas ego apud te deposivi, vitā propera ponere. (nio:
L. Non, edepol, nunc ego te mediocri macto infortu-
Sed eopse illo, quo mactare soleo, quoi nihil debeo.
T. Ne te mihi facias ferocem, aut supplicare censeas.
L. Nec tu me quidem unquam subiges, redditum ut reddam tibi;
Nec daturus sū. *T.* Idē ego istuc quō credebā, credidi
Te nihil esse redditurum.
L. Cur nunc a me igitur petis?
T. Scire volo quoi reddidisti. *L.* Lusco liberto tuo.
Is Summanum se vocari dixit: eii reddidi, (tabulas,
Qui has tabellas obsignatas attulit. *T.* Quas tu mihi
Quos tu mihi luscos libertos, quos Summanos, somnias?
Nec mihi quidē libertus ullu 'st. *L.* Facis sapientius,
Quam pars latronum, libertos qui habent, et eos deserunt.
T. Quid fecisti?
L. Quod mandasti, feci tui honoris gratia;
Tuum qui signum ad me attulisset, nuntium ne spernerem.
T. Stultior stulto fuisti, qui iis tabellis crederes.
L. Quis res publica et privata geritur, nonne iis crederem?
Ego abeo. Tibi res soluta 'st recte. Bellator, vale.
T. Quid valeam? *L.* At tu ægrota, si lubet, per me, ætatem quidem.
T. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus,
Ut mihi obedirent, si hic me hodie umbraticus deriserit?

SCENA IV. *Cappadox, Therapontigonus.*

C. Quoi homini Dii sunt propitii, ei non esse iratos puto.
Postquam rem divinam feci, venit in mentem mihi,
Ne trapezita exulatum abierit, argentum ut petam,
Ut ego potius comedī, quā ille. *T.* Iusserā salvere te.
C. Therapontigonoplatagidore, salve! Salvus quum advenis
In Epidaurum, hic hodie apud me nunquam delinges salem.

Ut ego tua magnifica verba, neque istas tuas magnas minas,
Non pluris facio, quā ancillā meā, quæ latrinā lavat.
Ego illam reddidi, qui argentum a te attulit.
T. Quis is est homo?
C. Tuū libertū sese aiebat esse Summanū. *T.* Meum?
Atat! Curculio, hercle, verba mihi dedit, quō cogito.
Is mihi anulum surripuit. *C.* Perdidistin' tu anulū?
Miles pulchre centuriatus est expuncto in manipulo.
T. Ubi nunc Curculionem inveniam?
C. In tritico facillume
Vel quingentos Curculiones, pro uno, faxo reperias.
Ego abeo. Vale atq; salve. *T.* Male vale; male sit tibi.
Quid ego faciam? maneam an abeam? siccine mihi esse os oblitum?
Cupio dare mercedem, qui illanc, ubi sit, commonstret mihi.

ACTUS V. SCENA I. *Curculio.*

Antiquom poetam audivi scripsisse in tragœdia,
Mulieres duas peiores esse, quam unam: res ita 'st:
Verum muliere peiorē, quā hæc amica 'st Phædromi,
Non vidi, neq; audivi; neq;, pol, dici nec fingi potest
Peior, quam hæc est: quæ, ubi me habere hunc conspicata 'st anulum,
Rogat unde habeam. Quid id tu quæris? Quia mihi quæsito 'st opus.
Nego me dicere. Ut eum eriperet, manum arripuit mordicus.
Vix foras me abripui, atque effugi. Apage istanc caniculam.

SCENA II. *Planesium, Phædromus, Curculio, Therapontigonus.*

Pl. Phædrome, propera. *Ph.* Quid properem?
Pl. Parasitum ne amiseris.
Magna res est. *Ph.* Nulla 'st mihi: nam, quam habui, absumsi celeriter.
Pl. Tene. *Ph.* Quid negoti 'st?

fac sciam.
T. Ego quidem p
Quam ego pecuni
auferam.
Ph. Qui scias mer
Ambula in ius. *T*
T.
Ph. Iupiter te ma
C. At ego, quem l
T.
C. Hem! ut scias
T.
C. O cives, cives!
Ph.
T. Quia mi libit
tibi dedan
C. Phædrome, ob
Ph.
Miles, quæso ut n
nulum,
Quem parasitus h
Pl.
Ut nos facias cert
Quæratis chlamy
perveneri
C. Ut fastidit glo
T.
C. Nihil est, quic
Pl.
T. Ego dicam: su
advortite.
Pater meus habui
T. Is, priusquam
Ut æquom fuerat
T. Et iste me hæ
Serva me, quand
Frater mi, salve.
Si vera memoras,

ıtas? *Pl.* Sine modo. *T.* Proh Iupiter!
› tibi misi natali die.
, quam me. Salve, mea soror!
ılve! *Ph.* Deos volo bene vortere
C. Et ego nobis omnibus;
ɛuiens cœnam des sororiam:
ras dabit. *Ph.* Promittimus.
Non taceo, quando res vortit bene.
ıde huic, miles: ego dotem dabo. (lat.
C. Egone? ut semper, dū vivat, me a-
le, dico, me lubente feceris.
t nobis triginta minas. (bi,
stuc? *T.* Quia ille ita repromisit mi-
ɛc liberali asseruisset manu,
ia omne argentum reddere. (volo,
ad lenonē. *T.* Laudo. *Ph.* Hoc prius
. *T.* Quid id est?
Ut mihi hanc despondeas.
miles, hanc huic uxorem dare?
Pl. Mi frater, cupio. *T.* Fiat.
Bene facis.
miles, mihi hanc uxorē? *T.* Spondeo.
cibum una spondeo. *T.* Lepide facis.
ıem, incedit, thesaurum meum.

Cappadox, Therapontigonus,
edromus, Planesium.

ale credi qui aiunt, nugas prædicant;
nale credi dico; id adeo hodie ego ex-
ım.
ur, qui nunquam reddunt; sed pror-
t.
inas dum hic solvit, omnis mensas
fit, clamore hominem posco. Ille in
ɔcat.
ıe mihi hodie apud prætorē solveret.
mpulerunt; reddit argentum domo.
operare certum 'st.
Heus tu, leno! te volo.
lo. *C.* At ego vos nolo ambos.
Sta, sis, illico;
propere propera vomere.
Quid mecum 'st tibi?
... *T.* Quia ego ex te hodie faciam
tapultarium;
torquebo, itidē ut catapultæ solent.
ɛe hodie faciā, cū catello ut accubes,
. *C.* At ego vos ambo, in robusto car-
Collum obstringe; abduce istum in
rucem.
est? ipse ibit potius.
Proh Deum atque hominum fidem!
ndemnatū atque intestatū me arripi?
ium, et te, Phædrome, auxilium ut
cro te, noli hunc condemnatum per-
ne domi habuit.
Haud voluntate id sua:
habeto, quom pudica es, gratiam:
sset, iam pridem, quoquo posset, mit-
dvortite, si potissum hoc inter vos
ɛre.
ccede huc, leno. Dicam meā sententiā,
s, quod decrero, facere.
Tibi permittimus,

Dum quidem, hercle, ita iudices, ne quisquam a me ar-
gentum auferat.
T. Quodne promisti? *C.* Qui promisi? *Ph.* Lingua.
C. Eadem nunc nego.
[Ditandi,] non rē perdundi gratia, hæc nata 'st mihi.
T. Nihil agit: collum obstringe homini.
C. Iamiam faciam ut iusseris.
T. Quando vir bonus es, responde, quod rogo.
C. Roga quod lubet.
T. Promistin', si liberali quisquam hanc assereret
manu,
Te omne argentum redditurum?
C. Non commemini dicere.
T. Quid? negas? *C.* Nego, hercle, vero. Quo præsente?
quo in loco?
T. Me ipso præsente, et Lycone trapezita.
C. Non taces?
T. Non taceo.
C. Non? ego te flocci facio: ne me territes.
T. Me ipso præsente et Lycone, factum 'st.
Ph. Satis credo tibi.
Nunc adeo, ut tu scire possis, leno, meam sententiam;
Libera hæc est; hic huius frater est, hæc autem illius
soror.
Hæc mihi nubet: tu huic argentum redde. Hoc iudi-
cium meum 'st.
T. Tu autem in nervo iam iacebis, nisi mihi argen-
tum redditur.
C. Hercle, istam rē iudicasti perfidiose, Phædrome;
Et tibi oberit: et te, miles, Dii Deæque perduint!
Tu me sequere. *T.* Quo sequar ego te?
C. Ad trapezitam meum,
Ad prætorē: nā inde rē solvo omnibus, quibus debeo.
T. Ego te in nervom, haud ad prætorem, hinc rapiam,
ni argentum refers.
C. Ego te vehementer perire cupio, ne tu me nescias.
T. Itane vero? *C.* Ita, hercle, vero.
T. Novi ego hos pugnos meos.
C. Quid tum? *T.* Quid tum? rogitas? hisce ego, si tu
me irritaveris,
Placidū ted hodie reddā. *C.* Age ergo, recipe actutū.
T. Licet.
Ph. Tu, miles, apud me cœnabis. Hodie fient nuptiæ.
T. Quæ res bene vortat mihi et vobis, spectatores,
plaudite.

EPIDICUS

DRAMATIS PERSONÆ

Epidicus, Thesprio,	*servi.*	Miles.
		Philippa, *mulier.*
Stratippocles, Chæribulus,	*adolescentes.*	Virgo.
		Fidicina.
Apœcides, Periphanes,	*senes.*	Danista.
		Grex.

Argumentum (Prisciani?)

Emit fidicinam, filiam credens, senex
Persuasu servi, aliam qui conducticiam
Iterum pro amica ei subiecit. Filio
Dat herili argentum: eo sororem destinat
Imprudens iuvenis. Mox compressæ ac militis
Cognoscit opera sibi senex os sublitum,
Ut ille amicam, hæc quæritabat filiam.
Sed, inventa gnata, servolum emittit manu.

Actus I. Scena I. *Epidicus, Thesprio.*

E. Heus, adolescens!
T. Quis properantem me prehendit pallio?

T. Scurra es. *E.* Scio,
Te esse quidem hominem militarem.
T. Audacter quamvis dicito.
E. Quid ais? perpetuon' valuisti? *T.* Varie.
E. Qui varie valent,
Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.
T. Quid tibi vis dicam, nisi quod est?
E. Ut illa respondeas probe.
Quid herilis noster filius? valet?
T. Pugilice atque athletice.
E. Voluptabilem mihi nuntium tuo adventu attulisti. Sed ubi
Est is? *T.* Adveni simul.
E. Ubi is ergo est? nisi si in vidulo,
Aut si in melina attulisti. *T.* Dii te perdant! *E.* Te
Percontari: operam da; opera reddibitur tibi. (volo
T. Ius dicis. *E.* Me decet.
T. Iam tu autem nobis præturam geris?
E. Quem dices digniorem esse hominem hodie Athenis alterum?
T. At unum a prætura tua, Epidice, abest.
E. Quidnam? *T.* Scies.
Lictores duo, duo viminei fasces virgarũ. *E.* Væ tibi!
Sed quid ais? *T.* Quid rogas?
E. Ubi arma sunt Stratippocli?
T. Pol, illa ad hostes transfugerunt.
E. Armane? *T.* Atque quidem cito.
E. Serione dicis tu? *T.* Serio, inquã: hostes habent.
E. Edepol, facinus improbum!
T. At iam ante alii fecerunt idem.
Erit illi illa res honori. *E.* Qui?
T. Quia antea aliis fuit.
E. Mulciber, credo, arma fecit, quæ habuit Stratippocles:
Travolaverunt ad hostes. Tum ille prognatus Theti,
Sine, perdat: alia apportabunt eii Nerei filiæ.
Id modo videndã est, ut materies suppetat scutariis.
Si in singulis stipendiis is ad hostes exuvias dabit.

Epidice? *E.* Perc
didit arm
Quid ita? *E.* Qui
stolas
Mittebat. Sed ta
est, quam
Servom hominem
T.
Trepidas, Epidic
commerui
Hic, me absente,
E.
T. Abeo. *E.* Ast
T.
E. Amatne istam
T.
E. Detegetur cori
T. Plusq
E. Iupiter te per
me vetuit
Venire: ad Chæril
manere iu
Eo venturu 'st ips
T.
Se convenire non
gentum,
Quod debetur pro
E.
T. Mitte me, ut e
E.
Pereunda 'st pro
quo tu inte
E Quia perire so
Benevolens cum l
T.
Cú istac conditio
T. Nunquam hor
abierim lu
E. Illic hinc abi

ıc alteram ab legione adduxit animi
rium perdidi: nam, ubi senex senserit
sse verba, virgis dorsum depoliet meum.
u præcave. Nihil est istuc; plane hoc cor-
ptum 'st caput.
omo es, Epidice: qui tibi libido 'st male
ui?
e deseris. Quid faciam? Men' tu rogas?
antehac aliis solebas dare consilia mutua.
d? Aliqua reperiundum 'st. Sed ego cesso
obviam
ti, ut, quid negoti sit, sciam? atque ipse
c est.
. Cum Chæribulo incedit æquali suo.
dã, orationẽ unde horũ placide persequar.

Stratippocles, Chæribulus, Epidicus.

i sum elocutus omnem, Chæribule; atque
nodum
nœrorum atq; amorũ summã edictavi tibi.
ætatem et virtutem stultus es, Stratip-
les.
te, quia captivã, genere prognatam bono,
s mercatus? Quis erit, vitio qui id vortat
i?
vident, omnes inimicos mi istoc facto
eri:
iæ eius nunquã nec vim nec vitium attuli.
oc probior es, meo quidem animo, cum in
ore temperes.
it, qui diffidentem verbis solatur suis.
us, qui, in re dubia, re iuvat, ubi re est
s.
bi me vis facere?
Argenti dare quadraginta minas,
tæ detur, unde ego illud sumsi fœnore.
e, haberem, non negarem.
Nam quid te igitur retulit
esse oratione, si ad rem auxilium emor-
n 'st?
epol, egomet clamore defatigor, differor.
stiusmodi mihi amicos furno mersos,
n foro.
ı Epidici nunc me emere pretio pretioso
m.
em ego hominem, irrigatum plagis, pisto-
bo,
prius comparassit mihi quadraginta
as,
iti fuero elocutus ei postremã syllabam.
 est: bene promittit: spero servabit fidẽ.
ntu paratæ jam sunt scapulis symbolæ.
hominem. Advenientem peregre herum
n Stratippoclem
tit salute servos Epidicus. *S*. Ubi is est?
Adest.
gaudeo huc advenisse. *S*. Tam tibi istuc
, quam mihi.
sque valuisti?
A morbo valui; ab animo æger fui.
me attinuit, ego curavi: quod manda-
ihi,
'st: emta ancilla 'st; quod tute ad me
as
s. *S*. Perdidisti omnem operam.
Nam qui perdidi?
neque cara 'st cordi, neque placet.
Quid retulit

Mihi tantopere te mandare, et mittere ad me epistolas?
S. illam amabam olim; nunc iam alia cura impendet pectori.
E. Hercle, miserum 'st, ingratum esse id omne quod facias bene.
Ego quod bene feci, male feci, quia amor mutavit locum.
S. Desipiebam mentis, cum illas scriptas mittebam tibi.
E. Men' piacularem oportet fieri ob stultitiã tuam?
Ut meum tergum stultitiæ tuæ subdas succidaneum?
C. Quid istic verba facimus? huic homini opu 'st quadraginta minis
Celeriter calidis, danistæ quas resolvat, et cito.
E. Dic modo, unde auferre me vis? a quo trapezita peto?
S. Unde libet: nam, ni ante solem occasum [hoc argentum eloces,]
Meam domum ne iubitas; tu te in pistrinum [recta inferas.]
E. Facile tu istuc, sine periculo et cura, corde libero,
Fabulare. Novi ego nostros: mihi dolet, quom ego vapulo.
S. Quid tu nunc? patierin' ut ego me interimam?
E. Ne fecer is.
Ego istuc accedam periculum potius atq; audaciam.
S. Nunc places; nunc ego te laudo.
E. Patiar ego istuc, quod lubet.
S. Quid de illa fiet fidicina igitur?
E. Aliqua reperibitur:
Aliqua ope exsolvam; extricabor aliqua.
S. Plenus consili es.
Novi ego te. *E*. Est Euboicus miles locuples, multo auro potens,
Qui, ubi tibi istam emtam esse scibit, atque hanc adductam alteram,
Continuo te orabit ultro, ut illam transmittas sibi.
Sed ubi illa 'st, quam tu adduxisti tecum?
S. Iam, faxo, hic erit.
C. Quid hic nunc agimus? *S*. Eamus intro huc ad te, ut hunc hodie diem
Luculente habeamus. *E*. Ite intro. Ego de re argentaria
Iam senatũ convocabo in corde consiliarium,
Quoi potissumum indicatur bellum, unde argentum auferam.
Epidice, vide quid agas: ita res subito hæc obiecta 'st tibi.
Non enim nunc tibi dormitandum, neque conctandi copia 'st.
At eumdẽ senẽ oppugnare certũ 'st consiliũ. I, i, abi
Intro; atque adolescenti dic iam nostro herili filio,
Ne hic foras ambulet, neve usquã veniat obviã seni.

ACTUS II. SCENA I. *Apœcides, Periphanes.*

A. Plerique homines, quos, cum nihil refert, pudet; ubi pudendum 'st,
Ibi eos deserit pudor, cum usus est ut pudeat. Is adeo tu es. Quid
Est, quod pudendum siet, genere natam bono, pauperem, domum
Ducere uxorem? præsertim eam, qua ex tibi commemores
Hanc, quæ domi 'st, filiam prognatam.
P. Revereor filium.
A. At, pol, ego te credidi uxorem, quam tu extulisti, pudore exsequi:
Quoius quoties sepulcrum vides, sacruficas illico Orco hostiis:

A. Continuo ut maritus fiat. *P.* Laudo consiliũ tuũ.
A. Nam ego illum audivi in amorem hærere apud nescio quam fidicinam.
P. Id ego excrucior. *E.* Dii, hercle, omnes me adiuvant, augent, amant.
Ipsi hi quidem mihi dant viam, quo pacto ab se argentum auferam.
Age, nunc iam orna te, Epidice, et palliolum in collum coniice;
Itaque assimulato, quasi per urbem totam hominem quæsiveris.
Age, si quid agis. Dii immortales! utinam conveniam domi
Periphanem! per omnem urbem quem sum defessus quærere,
Per medicinas, per tonstrinas, in gymnasio, atque in foro,
Per myropolia, et lanienas, circumque argentarias.
Rogitando sum raucus factus: pæne in cursu concidi.
P. Epidice. *E.* Epidicum quis est qui revocat?
P. Ego sum Periphanes.
A. Et ego Apœcides sum. *E.* Et ego quidem sum Epidicus. Sed, here, optuma
Vos video ambo advenire opportunitate.
P. Quid rei est?
E. Mane: sine respirem, quæso. *P.* Immo, acquiesce.
E. Animo male est.
Recipiam anhelitum. *A.* Clementer requiesce.
E. Animum advortite.
A legione omnes remissi sunt domum Thebis.
A. Quis hoc
Scit factum? *E.* Ego ita esse factum dico.
P. Sciu tu istuc? *E.* Scio.
P. Qui tu scis? *E.* Quia ego ire vidi milites plenis viis.
Arma referunt, et iumenta ducunt.
P. Nimis factum bene!
E. Tum captivorum quid ducunt secum! pueros, virgines,
Binos, ternos: alius quinque: fit concursus per vias.

exoticum
Cumatile aut pl
ræ maxu
Cani quoque eti
P.
Hæc vocabula a
Quin tu, ut occ
E.
Duæ post me si
lens
Paulum ab illis
operam d
Nec satis exaudi
Quæ loquerentu
E.
Dixit illi, quicu
E.
Postquam illam
deperit,
Quam facile et q
mulieri,
Liberare quam v
altera
Illi. Ibi nominat
P.
Hercle! Quid eg
Egomet p
Cœpi rursum vo
Quasi retruderet
P.
E. Ibi illa inter
xit tibi?
Quin hodie allat
cle, eum
Argentum sumsi
Id paratum, et se
P.
E. Hæc aibat sic
P. Quid ego faci

priores esse oportet, nos posterius dicere,
s sapitis. *A*. Eia vero, age, dic.
At deridebitis.
edepol, faciemus. *E*. Immo, si placebit, utitor
im: si non placebit, reperitote rectius.
ic nec seritur, nec metitur; nisi ea, quæ tu
vis, volo.
iam habeo: fac participes nos tuæ sapientiæ.
suo arbitretur uxor tuo gnato: atque ut fi- cinam
m is volt liberare, quæ illũ corrumpit tibi,
e: atque ita curetur, usque ad mortem ut erviat.
oportet. *P*. Facere cupio quidvis, dum id
at modo. *E*. Hem!
casio 'st faciundi, priusquam in urbem ad- venerit,
s hic aderit: hodie non venerit.
Qui scis? *E*. Scio,
hi alius dixit, qui illinc venit, mane hic fore.
tu eloquere: quid faciemus?
Sic faciundum censeo;
cupias liberare fidicinam animi gratia,
amcs vehementer tu illam.
Quam ad rem istuc refert? *E*. Rogas?
præstines argento, priusquam veniat filius,
eã te in libertatẽ dicas emere. *P*. Intellego.
rit emta, ut aliquo ex urbe amoveas; nisi id tua
tentia 'st. *P*. Immo, docte.
Quid tu autem, Apœcides?
go iam? nisi te commentum nimis astute ntelligo.
nc igitur amota ei erit omnis consultatio
im, ne gravetur, quod velis.
Vive sapis: et placet.
tute igitur callide, quidquid acturu 's, age.
hercle, loquere. *E*. Et reperi, hæc te qui
scedat suspicio.
ne scire. *E*. Scibis: audi.
Sapit hic pleno pectore.
est homine, qui illo argentum deferat pro dicina.
llo non æque opus facto 'st.
Quid iam? *E*. Ne te censeat
sa facere. *P*. Docte.
Quo illum ab illa prohibeas,
beam suspicionem difficultas eveniat.
hominem inveniemus ad eam rem utilem?
Hic erit optumus.
it cavere recte, iura qui et leges tenet.
e, habeas gratiam.
Sed ego istuc faciam sedulo.
n conveniam, atque adducam huc ad te,
oia 'st fidicina;
gentum ego cum hoc feram.
Quanti emi potest minimo? *E*. Illane?
raginta fortasse eam posse emi minimo nas.
us dederis, referã: nihil in ea re captio 'st.
on decẽ occupatum tibi erit argentũ dies.
a? *E*. Quia enim mulierem illam alius a- lescens deperit,
entus, magnus miles, Rhodius, raptor ho- m,
Hic emet illã de te, et dabit aurũ lubens.
est lucrum hic tibi amplum.
Deos quidem oro. *E*. Impetras.

A. Quin tu is intro, atque huc argentum promis?
Ego visam ad forum:
Epidice, eo veni. *E*. Ne abeas, priusquam ego ad te venero.
A. Usque opperiar. *P*. Sequere tu intro.
E. I, numera: nil ego te moror.

SCENA III. *Epidicus*.

Nullum esse opinor ego agrum in agro Attico
Æque feracem, quam hic est noster Periphanes;
Quin ex occluso atque obsignato armario
Decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.
Quod, pol, ego metuo, si senex resciverit,
Ne ulmos parasitos faciat, quæ usque attondeant.
Sed me una turbat res ratioque, Apœcidi
Quam ostendam fidicinam aliqua conducticiam.
Atque id quoque habeo. Mane me iussit senex
Conducere aliquam fidicinam sibi huc domum,
Dum rem divinam faceret, cantaret sibi.
Ea conducetur; atque ei præmonstrabitur,
Quo pacto fiat subdola advorsus senem.
Ibo intro; argentum accipiam ab damnoso sene.

ACTUS III. SCENA I. *Stratippocles, Chæribulus*.

S. Exspectando exedor miser, atque exenteror, quo- modo mihi
Epidici blanda dicta eveniant. Nimis diu maceror.
Sitne quid, necne sit, scire cupio.
C. Per illam tibi copiam,
Copiam parare aliã licet. Scivi equidem in principio
Illico nullam tibi esse in illo copiam.
S. Interii, hercle, ego!
C. Absurde facis, qui angas te animi. *S*. Si, hercle, ego illum semel prehendero,
Nunquam irridere nos illum inultum sinam servom hominem.
C. Quid illum ferre vis? *S*. Quid? tibi quoi divitiæ domi maxumæ
Sunt, is nummum nullum habes, nec sodali tuo in te copia 'st.
C. Si, hercle, habeã, pollicear lubens: verum aliquid, aliqua, aliquo modo,
Alicunde, ab aliqui, aliqua tibi spes est fore mecum fortunam.
S. Væ tibi, murcide homo!
C. Qui tibi lubet mihi male loqui?
S. Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde, ab aliquibus blatis,
Quod nusquam 'st: neque ego id immitto in aures meas: nec mihi
Plus adiumenti ades, quam ille qui nunquam etiam natu 'st.

SCENA II. *Epidicus, Stratippocles, Chæribulus*.

E. Fecisti iam officium tu tuum: me meum nunc fa- cere oportet.
Per hanc curam quieto tibi licet esse. Hoc quidem iam periit:
Ni quid tibi hinc in spem referas: hoc [hostium po- titum 'st.]
Crede modo tu mihi: sic ego ago; sic egere nostri.
Pro Dii immortales! mihi hunc diem dedistis lucu- lentum!
Ut facilem, atque impetrabilem! Sed ego hinc migra- re cesso,
Ut importem in coloniam hunc auspicio commeatũ!
Mihi cesso, cum sto. Sed quid hoc? Ante ædes duos sodales,

S. Euge! euge! *E*. Ea iam domi 'st pro illa. *S*. Teneo.
E. Nunc auctorem
Dedit mihi ad hanc rem Apœcidem. Is apud forum manet me:
Quasi, quoi emeret, caveat. *S*. Haud male.
E. Iam ipse cautor captu 'st.
Ipse in meo collo tuus pater crumenam collocavit.
Is adornat, adveniens domi extemplo ut maritus fias.
S. Uno persuadebit modo, si illam, quæ adducta 'st mecum,
Mihi ademsit Orcus.
E. Nunc ego hanc astutiam institui.
Deveniam ad lenonem domum egomet solus: cum ego docebo,
Si qui ad eum adveniant, ut sibi datum esse argentum dicat
Pro fidicina: argenti minas se habere quinquaginta.
Quippe ego qui, nudius tertius, meis manibus dinumeravi
Pro illa tua amica, quam pater suam filiam esse retur.
Ibi leno sceleratum caput suum imprudens alligabit,
Quasi pro illa argentum acceperit, quæ tecum adducta nunc est.
C. Vorsutior es, quã rota figularis. *E*. Iam ego parabo
Aliquã dolosã fidicinam, nummo conducta quæ sit;
Quæ se emtam simulet; quæ senes duo docta ludificetur.
Eã ducet simul Apœcides ad tuũ patrẽ. *S*. Ut parate!
E. Eam permeditatam, meis dolis astutiisque onustam,
Mittam: sed nimis longum loquor: diu me estis demorati.
Hæc scitis iã, ut futura sint. Abeo *S*. Bene ambulato.
C. Nimis doctus ille est ad malefaciundum.
S. Me quidem certo
Servavit consiliis suis. *C*. Abeamus intro hinc ad me.
S. Atque aliquanto lubentius quam abs te sum egressus intus.
Virtute atque auspicio Epidici cum præda in castra

P. Hanc, edepol,
A.
Næ, tu habes ser
Non caru 'st aur
Fecit nescire pro
Ita ridibundam
P. Mirum, hoc q
Facturum dixit
Quia Thebis salv
A. Immo, ipsus i
Quæ hic admiuis
Ego illic me aute
Stolidum, cum b
A. Res magna am
Ire advocatus. *P*.
Revortere ad me
P. Nihil homini
Sine tuo labore,
Ego si allegassem
Minus hominẽ do
Os sublitum esset
Meus derideret fi
Sed hic quis est,
Suam qui undant

SCENA IV. *M*

M. Cave præterbi
Senex ubi habita
Incertus tuum ca
P. Adolescens, si
Tibi commonstra
M. Virtute belli
Omnes mortales
P. Non reperisti,
Ubi tuas virtutes
Nam strenuiori d
Suas pugnas, de il
Sed istum quem q

vorte, ut, quod ego ad te venio, intel-
udivi te esse mercatum. *P.* Atate!
io ego hunc, qui sit; quem dudū Epi-
t militem. Adolescens, ita 'st (dicus
f. Volo te verbis pauculis,
n non est. *P.* Non, edepol, scio,
mihi, nisi dicis quid velis.
t tramittas: argentum accipias.
iam quid ego apud te parcā proloqui?
volo facere libertam meam,
quæ sit. *P.* Te absolvam brevi:
ginta mihi illa emta est minis.
i denumerantur minæ,
mulier, faxo, ferias:
to, ut eam ex hoc exoneres agro. (cet.
nihi hæc? *P.* Istis legibus habeas li-
i pulchre. *P.* Heus! foras educite,
stis fidicinam: atque etiam fides.
t, tibi addam dono gratiis.
sis. *M.* Quæ intemperiæ te tenent?
ebras cudis? quin tu fidicinam
bes? *P.* Hæc ergo est fidicina
t. *M.* Non mihi nugari potes.
ducis fidicinam Acropolistidem?
, est. *M.* Non hæc, inquam, est: non
ne
am posse? *P.* Hanc, inquam, filius
fidicinam: *M.* Hæc non est ea.
t? *M.* Non est. *P.* Unde hæc igitur
'st?
argentū pro hac dedi. *M.* Stulte datū
atum largiter. *P.* Immo, hæc ea 'st:
si, qui sectari solet meum
nc emit fidicinā. *M.* Hē! istic homo
oncidit, senex tuus
? concidit? *M.* Mihi sic suspicio 'st.
a, hæcce supposita 'st tibi.
sublitum plane et probe.
iram iam, ubi ubi est. Bellator, vale.
dice, frugi es! pugnasti! Homo es,
ti mucidum, minimi preti.
ie est de lenone Apœcides?
o istunc hominem nunquam audivi
e diem;
m emere quisquam ulla pecunia
sum libera quinquennium.
oti 'st meæ domi igitur? *F.* Audies.
ut fidibus cantarem seni,
m faceret. *P.* Fateor me omnium
thenis Atticis minimi preti.
fidicinam Acropolistidem?
nam me. *P.* Ubi habitat?
Postquam libera 'st, ubi
rto scio. *P.* Eho! ain'? quis eā libera-
s. *F.* Id, quod audivi, audies. (verit,
audivi, Periphani filium,
isse ut fieret libera.
Si istæc vera sunt, planissume
vit Epidicus marsupium.
vi: numquid me vis cæterum?
u ut pereas, atque abeas cito.
ldis? *P.* Neque fides, neque tibias.
ugere hinc, si te Dii amant. *F.* Abie-
iore post reddes tamen. (ro.
ui in tantis positus sum sententiis,
n impune? Immo, etiam si alterum
dum 'st, perdam potius, quam sinam
um esse habitum, depeculatum eis.

Sic data esse verba præsenti palam!
Atque me minoris facio præ illo, qui omnium
Legum atque iurium fictor, conditor cluet.
Is etiam sese sapere ememorat; malleum
Sapientiorem * * * manubrio.

Actus IV. Scena I. *Philippa, Periphanes.*

Ph. Si quid homini miseriarum, quod miserescat miseri ex animo, est,
Id ego experior, quoi multa in unum locum confluunt, quæ meum
Pectus pulsant simul: multiplex ærumna me exercitam habet: paupertas,
Pavor territat mentem animi; neque, ubi meas collocem spes,
Habeo usquam munitum locum: ita gnata mea hostium 'st potita;
Atque, ea nunc ubi sit, nescio.
P. Quis illæc est mulier, timido
Pectore peregre adveniens, quæ ipsa se miseratur?
Ph. In his dictu 'st
Locis habitare mihi Periphanes.
Pe. Me nominat hæc: credo ego,
Illi hospitio usus [venit.] *Ph.* Pervelī mercedē dare,
Qui monstret eum mihi hominem, aut ubi habitet.
Pe. Noscito ego hanc.
Nam videor, nescio ubi, me vidisse prius. Estne ea, an non
Est, quam animus retur meus?
Ph. Dii boni! visitavi antidhac.
Pe. Certe ea est; quam in Epidauro pauperculam memini comprimere.
Ph. Plane hic ille est, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam
Pepulit. *Pe.* Quæ meo compressu peperit filiam, quā domi
Nunc abeo. *Ph.* Quid si adeam?
Pe. Haud scio an congrediar, si hæc ea 'st.
Ph. Sin est is homo, sicut anni multi me dubiam dant.... *Pe.* Longa
Dies meum incertat animum. Sin ea est, quam incerto autumo, hanc
Congrediar astu. *Ph.* Muliebris adhibenda mihi malitia nunc est.
Pe. Compellabo. *Ph.* Orationis aciē contra conferā.
Pe. Salva sis! *Ph.* Salutem accipio mihi et meis.
Pe. Quid cæterum?
Ph. Salvos sis: quod credidisti, reddo.
Pe. Haud accuso fidem.
Novin' ego te? *Ph.* Si ego te novi, animum inducam, uti noveris.
Pe. Ubi te visitavi? *Ph.* Inique iniuriu's.
Pe. Quid iam? *Ph.* Quia
Tuæ memoriæ interpretari me æquom censes.
Pe. Commode
Fabulata es. *Ph.* Mira memoras. *Pe.* Hē! istuc rectius.
Meministin'? *Ph.* Memini id. *Pe.* In Epidauro....
Ph. Ah! guttula
Pectus ardens mi aspersisti. *Pe.* Virgini pauperculæ,
Tuæque matri, me levare paupertatē. *Ph.* Tun' is es,
Qui, per voluptatem tuam, in me ærumnam obsevisti gravem?
Pe. Ego sum. Salve. *Ph.* Salva sum, quia te esse salvom sentio.
Pe. Cedo manum. *Ph.* Accipe: ærumnosam et miseriarum compotem
Mulierem retines.
Pe. Quid est, quod voltus se turbat tuus?
Ph. Filiam, quam ex te suscepi... *Pe.* Quid eam?

Ph. Quis istæc est, quam tu osculum mihi ferre jubes? *Pe.* Tua filia.
Ph. Hæccine? *Pe.* Hæc. *Ph.* Egone osculum huic dem?
Pe. Cur non, quæ ex te nata sit?
Ph. Tu, homo, insanis. *Pe.* Egone? *Ph.* Tute.
Pe. Cur? *Ph.* Quia ego hanc, quæ siet,
Neque scio, neque novi; neque ego hanc oculis vidi ante hunc diem.
Pe. Scio, quid erres, quia vestitum atque ornatum mutabilem
Habet hæc. *Ph.* Aliter catuli longe olent, aliter sues. Nego
Eam me novisse, quæ sit. *Pe.* Pro Deum atque hominum fidem!
Quid? ego lenocinium facio? qui habeā alienos domi,
Atque argentum egurgitem domo prorsum. Quid tu, quæ patrem
Tuum vocas me, atque osculare? quid stas stupida? quid taces?
F. Quid loquar vis? *Pe.* Hæc negat se tuā esse matrē.
F. Ne fuat,
Si non volt. Equidem, hac invita, tamen ero matris filia.
Non me istanc cogere æquom 'st meam esse matrem, si nevolt.
Pe. Cur me igitur patrem vocabas?
F. Tua istæc culpa 'st, non mea.
Non patrē ego te nominē, ubi tu tuā me appelles filiā?
Hanc quoque etiam, si me appellet filiā, matrē vocē.
Negat hæc, filiam me suam esse; non ergo hæc mater mea 'st.
Postremo, hæc mea culpa non est: quæ didici, dixi omnia.
Epidicus mihi magister fuit.
Pe. Perii! plaustrum perculi.
F. Numquid ego ibi peccavi?
Pe. Si, hercle, te unquam audivero patrem
Me vocare, vitam tuam ego interimam, pessuma.
F. Non voco.

Nunc homines
sciunt
Sibi data esse
tas? *E.*
S. Quid est tibi
E. Quin
Priusquam pere
Quæritant me
scuncias
S. Habe bonum
E. Quippe
S. Ego te servab
E. E
Sed quis est hæc
venit?
S. Hic est Danis
præda. *E*
S. Hæc. Estne,
S.
Usque ab ungui
vissuma.
Estne? Consider
E. Ex tuis verbi
prædicas
Quem Apelles a
ulmeis.
S. Dii immorta
pulmonei
Qui perhibetur,
mihi.
D. Hæc, edepol,
S.
Es remoratus, qu
D. Age, age, abs
comites n
S. Pernumeratu
de. *S.* Sa
Opperire, dum e
S.

Memini, mi homo.
um; et istic frater tuus est, alia
atre.
s? vivu 'st?
mo liquido et tranquillo es: tace.
a servatam cupiunt, si vera au-

a occasionem, ut apud te falsa fa-

hoc, Danista. Hic sunt quadra-

, immutabo.
Bene fecisti: bene vale.
a es.
quidem, edepol, ut tu æque scias.
an' hæc est?
Sana, si appellat suum.
huic frater factus, dum intro eo

d tacitus taceas tute tecum, et

eristi me, soror. *E*. Stultus, tace!
ames, domi præsto 'st fidicina,

atem idem opera concilio mea.

tro, ac iube huic aquam calefieri.
s, faxo, scibis, ubi erit otium.
mea soror.
o ad vos Thesprionem iussero
emento, si quid sæviunt senes,
sorore ferre. *S*. Facile istuc erit.
tac per hortum; affer domum au-

oris multo facio, quam dudum,

ccurentur advenientes hospites.
locebo, quæ ego scio, Stratippo-

lesse certum 'st: neque ille haud
i
atum. Abeo intro: nimis lon-

hanes, Apœcides, Epidicus.

omo ludibrio nos vetulos decre-

lepol, tu quidem miserum me ha-
modis.
ine me hominem apisci.
Dico ego tibi iam, ut scias:
item melius quærere: ita, dum te

unt misero in genua flemina. (te?
me exemplis ludificatu 'st, atque
teravit mihi opes argentarias!
e; nam ille quidem Volcani irati

ne amburit: si prope astes, æstu

plus quam in cœlo est Deorum
n,
diutores sunt, et mecū militant.
eci, auxilia mihi et suppetiæ sunt

os omnes.
Ubi illum quæram gentium?
eras, quæras, mea causa, vel me-

E. Quid me quæris? quid laboras? quid hunc sollicitas? ecce me.
Num te fugi? num ab domo absum? num oculis concessi tuis?
Nec tibi supplico. Vincire vis? hem! ostendo manus.
Tu habes lora: ego te emere vidi. Quid nunc cessas? colliga.
P. Ilicet: vadimonium ultro mihi hic facit.
E. Quin colligas?
P. Edepol, mancupium scelestum!
E. Te profecto, Apœcides,
Nihil moror mihi precatorem.
A. Facile exoras, Epidice.
E. Eho! quid agis? *P*. Tuon' arbitratu?
E. Meo, hercle, vero, atque haud tuo,
Colligandæ hæ sunt tibi hodie. *P*. At non lubet.
E. Non colligas?
P. At mihi magis lubet solutum te rogitare.
E. At nihil scies.
A. Tragulam in te iniicere adornat: nescio quam fabricam facit.
E. Tibi moram facis, cum ego solutus asto. Alliga, inquam; colliga.
P. Quid ago? *A*. Quid agas? mos geratur.
E. Frugi es tu homo, Apœcides.
P. Cedo manus igitur.
E. Morantur nihil; atque arcte colliga.
Nihil vero obnoxiose. *P*. Facto opere, arbitramino.
E. Bene hoc habet: age nunc iam, ex me exquire: rogita quod lubet.
P. Qua fiducia ausu 's primum, quæ emta 'st nudius tertius,
Filiam meam dicere esse? *E*. Libuit: ea fiducia. (lia.
P. Ain' tu? libuit? *E*. Aio: vel da pignus, ni ea sit fi-
P. Quam negat novisse mater?
E. Ni ergo matris filia 'st,
In meum nummum, in tuum talentum, pignus da.
P. Enim istæc captio 'st.
Sed quis ea 'st mulier?
E. Tui gnati amica, ut omnem rem scias.
P. Dedin' tibi minas triginta ob filiam?
E. Fateor datas,
Et eo argento illam me emisse amicam filii fidicinam
Pro tua filia. Istis adeo te tetigi triginta minis.
P. Quomodo me ludifecisti de illa conducticia
Fidicina! *E*. Factum, hercle, vero; et recte factum iudico.
P. Quid postremo argento factum 'st, quod dedi?
E. Dicam tibi.
Neque malo homini, neque benigno, tuo dedi Stratippocli.
P. Cur dare ausu 's? *E*. Quia mihi libitum 'st.
P. Quæ hæc, malum! ferocia 'st?
E. Etiam inclamitor, quasi servos?
P. Cum tu es liber, gaudeo.
E. Merui, ut fierem. *P*. Tu meruisti?
E. Vise intro: ego faxo, scies
Hoc ita esse. *P*. Quid est negoti?
E. Iam ipsa res dicet tibi.
Abi modo intro. *P*. Hei! non illuc temere 'st! Asserva istunc, Apœcides.
A. Quid illuc, Epidice, est negoti?
E. Maxima, hercle, iniuria
Vinctus asto, quoius hæc hodie opera inventa 'st filia.
A. Ain' tu te illius invenisse filiam?
E. Inveni; et domi est.
Sed, ut acerbum 'st, pro benefactis cum mali messem metas!

A. Quemne hodie per urbem uterque sumus defessi quærere?
E. Ego sum defessus reperire, vos defessi quærere.
P. Quid istic oratis opere tanto? meruisse intellego,
Ut liceat merito huius facere: cedo tu, ut exsolvam, manus,
E. Ne attigas. *P.* Ostende vero. *E.* Nolo.
P. Non æquom facis.
E. Nunquam, hercle, hodie, nisi supplicium mihi das, me solvi sinam.
P. Optumum atque æquissumum oras. Soccos, tunicam, pallium
Tibi dabo. *E.* Quid deinde porro? *P.* Libertatem.
E. At postea?
Novo liberto opu'st, quod pappet.
P. Dabitur: præbebo cibum.
E. Nunquam, hercle, hodie, nisi me orassis, solves.
P. Oro te, Epidice,
Mihi ut ignoscas, si quid imprudens culpa peccavi mea.
At ob eã rẽ liber esto. *E.* Invitus do hanc veniã tibi,
Nisi necessitate cogar. Solve sane, si lubet.

GREX.

Hic is homo 'st, qui libertatem malitia invenit sua.
Plaudite, valete: lumbos surgite atque extollite.

MENAECHMEI

DRAMATIS PERSONÆ.

PENICULUS, *parasitus.*	MULIER, *uxor.*
MENÆCHMUS, *surreptus.*	SERVUS *alius.*
EROTIUM, *meretrix.*	ANCILLA.
CYLINDRUS, *coquus.*	SENEX.
MENÆCHMUS, *Sosicles.*	MEDICUS.
MESSENIO, *servus.*	LORARII.

Argumentum (PRISCIANI?)

Mercator Siculus, cui erant gemini filii,
Ei, surrepto altero, mors obtigit.
Nomen surrepticii illi indit, qui domi est,
Avus paternus, facit Menæchmum Sosiclem.
Et is germanum, postquam adolevit, quæritat
Circum omnes oras. Post Epidamnum devenit.
Hic fuerat auctus, ille surrepticius.
Menæchmum civem credunt omnes advenam:
Eumque appellant, meretrix, uxor, et socer.
Ii se cognoscunt fratres postremo invicem.

Prologus

Salutem primum iam a principio propitiam
Mihi, atque vobis, spectatores, nuntio.
Apporto vobis Plautum lingua, non manu:
Quæso, ut benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentũ accipite, atque animũ advortite.
Quam potero, in verba conferam paucissuma.
Atque hoc poetæ faciunt in comœdiis.
Omneis res gestas esse Athenis autumant,
Quo vobis illud Græcum videatur magis.
Ego nusquam dicam, nisi ubi factum dicitur.
Atque adeo hoc argumentum Græcissat; tamen
Non Atticissat, verum Sicilicissitat.
Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.
Nunc argumentum vobis demensum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipso horreo:
Tanta ad narrandum argumentum est benignitas.
Mercator quidam fuit Syracusis senex:
Ei sunt nati filii gemini duo,
Ita forma simili pueri, uti mater sua
Non internosse posset, quæ mammam da
Neque adeo mater ipsa, quæ illos pepere
Ut quidem ille dixit mihi, qui pueros vi
Ego illos non vidi, ne quis vostrum cense
Postquam iam pueri septuennes sunt, pa
Oneravit navem magnam multis mercib
Imponit alterum geminum in navem pat
Tarentum avexit secum ad mercatum sin
Illum reliquit alterum apud matrem dom
Tarenti ludi forte erant, quom illuc veni
Mortales multi, ut ad ludos, convenerant.
Puer aberravit inter homines a patre.
Epidamniensis quidam ibi mercator fuit:
Is puerum tollit, avehitque Epidamnum.
Pater eius autem, postquam puerum perdi
Animum despondit: eaque is ægritudine,
Paucis diebus post, Tarenti emortuu'st.
Postquam Syracusas de re ea nuntius redi
Ad avom puerorum, puerum surreptum alt
Patremque pueri Tarenti esse emortuom,
Immutat nomen avos huic gemino alteri:
Ita illum dilexit, qui surreptu 'st, alterum,
Illius nomen indit illi, qui domi 'st:
Menæchmo idem quod alteri nomen fuit,
Et ipsus eodem 'st avos vocatus nomine;
Propterea illius nomen memini facilius,
Quia illum clamore vidi flagitarier.
Ne mox erretis, iam nunc prædico prius
Idem est ambobus nomen geminis fratribu
Nunc in Epidamnum pedibus redeundum
Ut hanc rem vobis examussim disputem.
Si quis quid vostrum Epidamnum curari s
Velit, is audacter imperato et dicito:
Sed ita, ut det, unde curari id possit sibi:
Nam, nisi qui argentum dederit, nugas egeri
Qui dederit, magis maiores nugas egerit.
Verũ illuc redeo, unde abii, atque uno asta
Epidamniensis ille, quem dudum dixeram,
Geminum illum puerum qui surripuit alter
Ei liberorum, nisi divitiæ, nihil erat:
Adoptat illum puerum surrepticium
Sibi filium, eique uxorem dotatam dedit
Eumque hæredem fecit, quom ipse obiit diem
Nam, rus ut ibat forte, ut multum pluerat,
Ingressus fluvium rapidum ab urbe haud lo
Rapidus raptori pueri subduxit pedes,
Abstraxitque hominem in maxumam mali
Illi divitiæ evenerunt maxumæ.
Is illic habitat geminus surrepticius.
Nunc ille geminus, qui Syracusis habet,
Hodie in Epidamnum venit cum servo suo
Hunc quæritatum geminum germanum suum
Hæc urbs Epidamnus est, dum hæc agitur fa
Quando alia agetur, aliud fiet oppidum;
Sicut familiæ quoque solent mutarier:
Modo enim idẽ fit leno, modo adolescens, modo
Pauper, mendicus, rex, parasitus, hariolus.

ACTUS I. SCENA I. *Peniculus.*

Iuventus nomen fecit Peniculo mihi
Ideo, quia mensam, quando edo, detergeo.
Homines capteivos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitivis servis indunt compedes,
Nimis stulte faciunt, mea quidem sententia.
Namque homini misero si ad malum accedit ma
Maior lubido 'st fugere, et facere nequiter.
Nam se ex catenis eximunt aliquo modo.

ti anum lima præterunt,
:utiunt clavum. Nugæ sunt eæ.
vare recte, ne aufugiat, voles,
ione vinciri decet.
plenam homini rostrum deliges.
nod edat et quod potet, præbeas,
et affatim cotidie,
pol, fugiet, tametsi capital fecerit.
bis, dum eo vinclo vincies.
s lenta vincla sunt escaria;
tendas, tanto astringunt arctius.
enæchmum nunc eo, quo iam diu
s; ultro eo, ut me vinciat.
o homines non alit, verum educat,
llus melius medicinam facit.
ns ipsus escæ maxumæ,
s dat; ita mensas extruit:
s concinnat patinarias:
n lecto, si quid de summo petas.
vallum iam hos dies multos fuit:
fui usque cum caris meis.
neque emo, nisi quod est carissumum.
cari, qui instruuntur, deserunt.
nviso: sed aperitur ostium.
ccum ipsum video; progreditur foras.

enæchmus surreptus, Peniculus.

ni stulta sis, ni indomita imposque
odio videas, tute tibi odio habeas.
ihi tale post hunc diem
is vidua visas patrem.
foras ire volo, me retines, revocas,
go eam, quam rem agam, quid negoti
uid ferã, quid foris egerim. (geram,
mum duxi: ita omnem mihi
qui est, quidquid egi, atque ago.
habui delicatam.
t facturus, dicam. Quando ego tibi
s, penum,
, vestem, purpuram, bene præbeo,
dquam eges;
si sapis: virum observare desines.
e nequidquã serves, ob eã industriam
cortum; atque ad cœnam aliquo con-
oras.
e uxori simulat male loqui: loquitur

œnat, profecto me, haud uxorem, ul-
r.
io, hercle, tandem uxorem abegi ab

sunt mariti? dona quid cessant mihi
s, congratulantes, quia pugnavi for-

ri intus pallam surripui, ad scortum
facete verba custodi catæ. (fero.
lchrum 'st, hoc probum 'st, hoc lepi-
c factum 'st fabre.
la abstuli: hoc ad damnum deferetur.
ab hostibus, nostrum salute socium.
cens! ecqua in istac pars inest præmi

idias deveni.
Immo, in præsidium. Ne time.
est? *P.* Ego sum.
ea commoditas! O mea opportunitas!
! *M.* Quid ais?
Teneo dextera Genium meum.

M. Non potuisti magis per tempus mihi advenire, quam advenis.
P. Ita ego soleo:commoditatis omneis articulos scio.
M. Vin tu facinus luculentum inspicere?
P. Quis id coxit coquus?
Iam sciã, si quid titubatum 'st, ubi reliquias videro.
M. Dic mihi, numqua tu vidisti tabulam pictam in pariete,
Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?
P. Sæpe: sed quid istæ picturæ ad me attinent?
M. Age, me aspice.
Ecquid assimulo similiter?
P. Qui istic est ornatus tuus?
M. Dic hominem lepidissumum esse me.
P. Ubi esuri sumus?
M. Dic modo hoc, quod ego te iubeo.
P. Dico: homo lepidissume.
M. Ecquid audes de tuo istuc addere?
P. Atque hilarissume.
M. Perge. *P.* Non pergo, hercle, ego, nisi scio qua gratia.
Litigium 'st tibi cum uxore: hoc mihi abs te caveo cautius.
M. Clam uxorem ubi sepulcrum habeamus, et hunc comburamus diem.
P. Age sane igitur, quando æquom oras, quam mox incendo rogum?
Dies quidem iam ad umbilicum 'st dimidiatus mortuus.
M. Te morare, mihi quom obloquere.
P. Oculum effodito persolum
Mihi, Menæchme, si ullum verbum faxo, nisi quod iusseris.
M. Concede huc a foribus. *P.* Fiat.
M. Etiam concede huc. *P.* Licet.
M. Etiam nunc concede audacter ab leonino cavo.
P. Heu! edepol, næ tu, ut ego opinor, esses agitator probus.
M. Qui dum? *P.* Ne te uxor sequatur, respectas identidem.
M. Sed quid ais? *P.* Egone? id enim quod tu vis, id aio, atque id nego.
M. Ecquid tu de odore possis, si quid forte olfeceris,
Facere coniecturam? *P.* Captum sit collegiũ augurũ.
M. Agedum, odorare hanc quam ego habeo pallam: quid olet? abstines?
P. Summum olfactare oportet vestimentũ muliebre;
Nam ex istoc loco spurcatur nasum odore illutibili.
M. Olfacta igitur hinc, Penicule lepide. Ut fastidis!
P. Decet.
M. Quid igitur? quid olet? responde.
P. Furtum, scortum, prandium.
M. Nunc ad amicam deferetur, hanc meretricem Erotium.
Mihi, tibi, atque illi, iubebo iã apparari prandium.
Inde usque ad diurnam stellam crastinã potabimus.
P. Expedite fabulatu 's: iam fores ferio? *M.* Feri.
Væ! mane etiam. *P.* Mille passum comoratu 's cantharum.
M. Placide pulta.
P. Metuis, credo, ne fores Samiæ sient.
M. Mane, mane, obsecro, hercle: ab se ecca exit.
P. O! Solem vides.
Satin' ut occæcatu 'st præ huius corporis candoribus?

Scena. III. *Erotium, Peniculus, Menæchmus surreptus.*

E. Anime mi, Menæchme, salve! *P.* Quid ego?

ummo. *Men.* Eum a me accipe.
pecunia.
anum esse te certo scio,
omini ignoto, quisquis es.
n: non nosti nomen meum?
rus, seu Coliendrus, perieris,
ue novisse adeo volo.
no nomen tantum, quod sciam.
ris, cum me appellas nomine.
C. Ubi ego te noverim?
heram meam, hanc Erotium.
abeo, neq; te, quis sis homo, scio.
sim? qui tibi sæpissume
quando potas. *Mes.* Hei mihi!
ni homini diminuam caput.
re mihi soles, qui, ante hunc diẽ,
m vidi, neque veni? *C.* Negas?
vero. *C.* Non tu in illisce ædibus
llos homines, qui illic habitant,

em, qui ipse maledicit sibi.
? *Men.* Quid vis?
Si me consulas,
m mihi dudum pollicitu 's dare,
rculum afferri tibi.
cle, certo non sanu 's satis,
c ipsus maledicas tibi.
minem multum et odiosũ mihi!
mecum illo modo.
st, ubi uxor non adest.

inquam? Satin' hoc, quod vides,
tum 'st? an obsono amplius,
ulieri? *Men.* Quas tu mulieres,
quere? *Mes.* Quod te urget scelus
s? *C.* Quid tibi mecum est rei?
n hoc, quem novi, fabulor.
u homo sanus es, certo scio.
lebunt, faxo: nihil morabitur.
as longius ab ædibus.
Ut eas maxumam in malã crucẽ.
'st te interim, atq; accumbere,
o ad Volcani violentiam.
te hic astare Erotio,
potius quam hic astes foris.
depol, haud mendacia
esse. *Mes.* Observato modo.
m credo habitare mulierem,
nus dixit, qui hinc abiit modo.
i ille noverit nomen meum.
le, mirum. Morem hunc mere-
t:
servulos, ancillulas:
ris in portum advenit,
quid ei nomen siet.
e applicant, agglutinant.
itum amittunt domum.
stat navis prædatoria,
obis sane censeo.
hercle, recte. *Mes.* Tũ demũ sciã
u recte caveris.
umper: nam concrepuit ostium.
egreditur. *Mes.* Hoc ponã interĩ
ltis, navales pedes.

*, Cylindrus, Menæchmus So-
les, Messenio.*

i; nolo operiri.
le, quod opus est, ut

Fiat: sternite lectos; incendite odores.
Munditia illecebra animo est amantum.
Amanti amœnitas malo est, nobis lucro est.
Sed ubi ille est, quem coquus ante ædis esse ait?
Atque eccum video, qui mihi est usui, et
Plurimum prodest: item huic ultro fit, ut
Meret, potissumus nostræ domi ut sit:
Nunc eum adibo, alloquar ultro.
Animule mi! mihi mira videntur,
Hic te stare foris, fores quoi pateant
Magis, quam domus tua, domus cum hæc tua sit.
Omne paratum est,
Ut iussisti, atque ut voluisti: neque tibi est
Ulla mora intus. Prandium, ut iussisti, hic
Curatum est: ubi lubet, ire licet accubitum.
Men. Quicum hæc mulier loquitur?
E. Equidem tecum. *Men.* Quid mecum tibi
Fuit unquam, aut nunc est, negoti?
E. Quia, pol, te unum ex omnibus
Venus voluit me magnificare: atque id haud immerito tuo.
Nã, ecastor, solus benefactis tuis me florentẽ facis.
Men. Certo hæc mulier aut insana aut ebria est, Messenio,
Quæ hominẽ ignotũ compellet me tam familiariter.
Mes. Dixin' ego istæc hic solere fieri? Folia nunc cadunt,
Præ ut, si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.
Nam ita sunt hic meretrices omnes elecebræ argentariæ.
Sed sine me dum hanc compellare. Heus mulier! tibi dico. *E.* Quid est?
Mes. Ubi tu hunc hominem novisti?
E. Ibidem, ubi hic me iam diu,
In Epidamno.
Mes. In Epidamno? qui hoc in hanc urbem pedem,
Nisi hodie, nunquam intro tetulit.
E. Eia! delicias facis,
Mi Menæchme. Quin, amabo, is intro? hic tibi erit rectius.
Men. Hæc quidem, edepol, recte appellat meo me mulier nomine.
Nimis miror, quid hoc sit negoti.
Mes. Oboluit marsupium
Huic istuc, quod habes.
Men. Atque, edepol, tu me monuisti probe.
Accipedum hoc: iam scibo, utrum hæc me mage amet, an marsupium.
E. Eamus intro, ut prandeamus.
Men. Bene vocas: [iam] gratia 'st.
E. Cur igitur tibi me iussisti coquere dudũ prandiũ?
Men. Egone te iussi coquere?
E. Certo, tibi et parasito tuo.
Men. Quoi, malum, parasito? Certo hæc mulier non sana 'st satis.
E. Peniculo. *Men.* Quis iste est Peniculus? qui extergentur baxeæ?
E. Scilicet, qui dudum tecum venit, quõ pallã mihi
Detulisti, quam ab uxore tua surripuisti.
Men. Quid est?
Tibi pallã dedi, quã uxori meæ surripui? sanan' es?
Certe hæc mulier, cantherino ritu, astans somniat.
E. Qui lubet ludibrio habere me, atque ire inficias mihi,
Facta quæ sunt?
Men. Dic, quid est id, quod negem, quod fecerim?
E. Pallam te hodie mihi dedisse uxoris.
Men. Etiam nunc nego.

Num istæc mulier illinc venit, quæ te novit tā cate?
Men. Hercle, opinor, pernegari non potest.
Mes. Ne feceris.
Peristi, si intrassis intra limen.
Men. Quin tace modo.
Bene res geritur: assentabor, quidquid dicet, mulieri:
Si possim hospitiū nancisci. Iamdudū, mulier, tibi
Non imprudens adversabar: hunc metuebā, ne meæ
Uxori renuntiaret de palla et de prandio.
Nunc, quando vis, eamus intro. *E.* Etiā parasitū manes?
Men. Neque ego illum maneo, neque floccifacio: neque, si venerit,
Eū volo intromitti. *E.* Ecastor, haud invita fecero.
Sed scin' quid te amabo ut facias?
Men. Impera quidvis modo.
E. Pallam illam, quam dudum dederas, ad phrygionem ut deferas,
Ut reconcinnetur, atq; ut opera addantur, quæ volo.
Men. Hercle, quin tu recte dicis: eadem ignorabitur;
Ne uxor cognoscat te habere, si in via conspexerit.
E. Ergo mox auferto tecum, quando abibis.
Men. Maxume.
E. Eamus intro.
Men. Iam sequar te. Hunc volo etiam colloqui.
Eho, Messenio! accede huc. *Mes.* Quid negoti 'st?
Men. St! scire vis?
Mes. Quid ergo? *Men.* Opu 'st. *Mes.* Quid opu 'st?
Men. Scio, ut me dices. *Mes.* Tanto nequior es.
Men. Habeo prædam: tantum incepi operis. I, quantum potest:
Abduc istos in tabernam actutum diversoriam.
Tū facito, ante solis occasū, ut venias advorsū mihi.
Mes. Non tu istas meretrices novisti, here?
Men. Tace, inquam.
Mihi dolebit, non tibi, si quid ego stulte fecero.
Mulier hæc stulta atque inscita 'st, quantum perspexi modo.
Est hic præda nobis. *Mes.* Perii! *Men.* Iamne abis?
Mes. Periit probe.

Lepideque concin
Non, faxo, eam es
P. Pallam ad phry
Vinoque expoto, p
Non, hercle, is su
Meque ultus pulch
Hominem. Post a
M. Pro Dii immo
Boni dedistis plus
Prandi, potavi, sc
Hanc, quoius hær
P. Nequeo, quæ lo
Satur nunc loquit
M. Ait hanc dedis
Uxori surripuisse
Errare, extemplo,
Cœpi assentari. M
Idem ego dicebam
Minore nusquam
P. Adibo ad homi
M. Quis hic est, q
P.
Levior quam plum
Flagitium homini
Quid de te merui,
Ut surripuisti te
Fecisti funus, med
Cur ausu 's facere,
M. Adolescens, qu
Qui mihi male dic
An tibi malam re
Postea? *P.* Eam qu
M. Responde, adole
P. Etiam derides,
M. Non, edepol, e
hunc diem
Vidi, neque novi;
Æquom si facias,
P. Non me novisti

' M. Væ capiti tuo!
esse censes, tu quia es.
u fuisse pallam prædicas?
ero. M. Non tu abis, quo dignus es?
s, homo insanissume?
epol, me quisquā exorabit, quin tuæ
m iam, uti sit gesta, eloquar.
c recident contumeliæ.
um prandium comederis.
oti 'st? Satin, ut quemq; conspicor,
? Sed concrepuit ostium.

ncilla, Menæchmus Sosicles.

mare ait te multum Erotium,
opera ad aurificem deferas,
ldas auri pondo unciam,
er novum reconcinnarier.
liud, si quid curari volet,
icito, quidquid volet.
sit spinther? M. Nescio, nisi aureū.
olim clanculum ex armario
ebas uxori tuæ.
rcle, factum 'st. A. Non meministi,

ther, si non meministi. M. Mane:
mini: nempe hoc est, quod illi dedi.
illæ armillæ sunt, quas una dedi?
isti? M. Nam, pol, hoc una dedi.
' M. Dicito: curabitur.
ier, faxo, referantur simul.
enæchme, inaureis da mihi
duum nummum stalagmia,
leam, cum ad nos veneris.
rum; ego manupretium dabo.
le: post ego reddidero tibi.
s te. A. Ego post tibi reddā duplex.
. At tu, quando habebis, tum dato.
? M. Hæc me curaturum dicito,
sint, quique liceant, veneant.
? Abivit, operuit fores.
mnes adiuvant, augent, amant.
o dum datur mihi occasio
ab his locis lenoniis?
me, fer pedem; confer gradum.
, atque abiiciam ad lævam manum;
tur, hac me abiise censeant.
servom, si potero, meum,
daut Dii mihi, ex me sciat.

CENA I. *Mulier, Peniculus.*

patiar in matrimonio,
clanculum quidquid domi 'st,
deferat? P. Quin tu taces?
iam opprimes: sequere hac modo.
onem cum corona ebrius
i quam surripuit domo.
m, quam habuit. Num mentior?
i vis persequi vestigiis.
cum, optume revortitur; (gam?
rt. M. Quid ego nunc cum illoc a-
per; male habeas. M. Sic censeo.
us: ex insidiis aucupa.

næchmus surreptus, Mulier, Peniculus.

ur maxume more moro
m! atque uti quique sunt
morem habent hunc:
es volunt esse multos:

Boniue an mali sint, id haud quæritant.
Res magis quæritur, quam clientium
Fides quoiusmodi clueat.
Si est pauper atque haud malus, nequam habetur:
Si dives malus est, is cliens frugi habetur.
Qui neque leges neque æquom bonum usquam
Colunt, sollicitos patronos habent.
Datum denegant, quod datum est; litium
Pleni, rapaces, viri fraudulenti:
Qui aut fœnore aut periuriis habent rem
Partam. Mens est in querelis.
Iuris ubi dicitur dies, simul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis
Loquantur, male quæ fecerint: aut ad
Populum, aut in iure, aut ad iudicem res est.
Sicut me hodie nimis sollicitum cliens
Quidam habuit: neque, quod volui agere, quidquam
Licitum est: ita me attinuit, ita me detinuit.
Apud ædiles præliis factis plurimis
Pessumisque, dixi causam: conditiones
Tetuli tortas, confragosas: aut plus
Aut minus, quam opus erat multo, dixeram
Controversiam, uti sponsio fieret.
Quid ille? quid? prædem dedit: nec magis
Manifestum ego hominem unquam ullum teneri vidi.
Omnibus malefactis testes tres aderant acerrumi.
Dii illum omnes perdant, (ita mihi hunc hodie corrupit diem)
Meque adeo, qui hodie forum unquam oculis inspexi meis.
Diem corrupi: optumum iussi apparari prandium:
Amica exspectat me, scio. Ubi primum 'st licitum, illico
Properavi abire de foro. Irata 'st, credo, nunc mihi.
Placabit palla, quam dedi, quam hodie uxori abstuli, atque huic
Detuli Erotio. P. Quid ais? Mu. Viro me malo male
Nuptam. P. Satin' audis, quæ illic loquitur?
Mu. Satis. Me. Si sapiam,
Hinc intro abeam, ubi mihi bene sit.
Mu. Mane: male potius erit.
Næ, illam, mecastor, fœnerato abstulisti.
P. Sic datur.
Mu. Clanculum te istæc flagitia facere censebas potesse?
Me. Quid illuc est, uxor, negoti? Mu. Men' rogas?
Me. Vin' hunc rogem?
P. Aufer hinc palpationes. Perge tu. Me. Quid tu mihi
Tristis es? Mu. Te scire oportet.
P. Scit; sed dissimulat malus.
Me. Quid negoti 'st? Mu. Pallam.... Me. Pallam? quid?
Mu. Pallam... Quid paves?
Me. Nihil equidem paveo.
P. Nisi unum: palla pallorem incutit.
At tu ne clam me comesses prandium! Perge in virū.
Me. Non taces? P. Non, hercle, vero taceo. Nutat, ne loquar.
Me. Non, hercle, ego quidem usquam quidquam nuto neque nicto tibi.
Mu. Næ, ego, mecastor, mulier misera!
Me. Qui tu misera es? mihi expedi.
P. Nihil hoc confidentius, qui, quæ vides, ea pernegat.
Me. Per Iovem Deosque omnes adiuro, uxor (satin' hoc est tibi?)
Me isti non nutasse.
P. Credit iam tibi de istis: illuc redi.
Me. Quo ego redeam? P. Equidem ad phrygionem, censeo: i, pallam refer.

Post, ante ædeis cum corona me derideto ebrius. 65

Me. Neque, edepol, ego prandi, neque hodie huc intro tetuli pedem.

P. Tun' negas? *Me.* Nego, hercle, vero.

P. Nihil hoc homine audacius.

Non ego te modo hic ante ædeis cum corona florea

Vidi astare? cum negabas mihi esse sanũ sinciput,

Et negabas me novisse, peregrinum aibas esse te.

Me. Quin, ut dudum diverti abs te, redeo nunc demum domum. 71

P. Novi ego te. Non mihi censebas esse, qui te ulciscerer.

Omnia, hercle, uxori dixi. *Me.* Quid dixisti?

P. Nescio:

Eam ipsus roga. *Me.* Quid hoc est, uxor? quidnam hic narravit tibi?

Quid id est? quid taces? quin dicis, quid sit?

Mu. Quasi tu nescias. (bi?

Palla mi 'st domo surrepta. *Me.* Palla surrepta 'st ti-

Mu. Me rogas? *Me.* Pol, haud rogem te, si sciam.

P. O hominem malum!

Ut dissimulat! *Mu.* Non potes celare: rem novi probe.

P. Omnia, hercle, ego edictavi. *Me.* Quid id est?

Mu. Quando nil pudet,

Neq; vis tua voluntate ipse profiteri, audi, atque ades:

Et quid tristis, et quid hic mihi dixerit, faxo scias:

Palla 'st mihi domo surrepta.

Me. Palla surrepta 'st mihi?

P. Viden' uti scelestus captat! Huic surrepta est, non tibi: 83

Nã, profecto, tibi surrepta si esset, salva nunc foret.

Me. Nil mihi tecum 'st. Sed quid tu ais?

Mu. Palla, inquam, periit domo.

Me. Quis eam surripuit?

Mu. Pol, istuc ille scit, qui illam abstulit.

Me. Quis hic homo est? *Mu.* Menæchmus quidam.

Me. Edepol, factum nequiter.

Quis is Menæchmus est? *Mu.* Tu istic, inquam.

Me. Egone? *Mu.* Tu. *Me.* Quis arguit?

Quasi non habe

rem locu

Si tibi displiceo

Quæ menon excl

Nunc ibo; orabo

dum dedi

Aliam illi redim

ianitor?

Aperite, atque E

Scena. III. *Er*

E. Quis hic me

M. Si

E. Mi Menæch

intro. *M*

Scin' quid est, q

E.

M. Immo, edepol

dudum d

Mihi eam redde

tum 'st o

Ego tibi redima

E. Tibi dedi eq

res, paul

Et illud spinthe

novom.

M. Mihi ut tu d

factum:

Nam ego quiden

atque abi

Nunc redeo; nun

E.

Quia commisi u

viam.

M. Neque, edep

tibi,

Dico, uxorẽ resci

Tute ultro ad m

Eamdem nunc

it ædeis. Nunc ego sum exclu-
pud amicam, mihi iam quid-
.
rem amicos, quid faciundum
.

[Me]nænechmus Sosicles, Mulier.

am feci, cum marsupium
to concredidi.
credo, in ganeum.
mox vir meus redeat domum.
a sum, pallam refert.
c ambulet Messenio. (meret.
minem accipiam, quibus dictis
in conspectum meum,
m istoc ornatu? *Me.* Quid est?
lier? *Mu.* Etiamne, impudens,
a audes, aut mecum loqui?
si in me, ut loqui non audeam?
ninis impudentem audaciam!
r, Hecubam quapropter canem
t? *Mu.* Non equidem scio.
at Hecuba, quod tu nunc facis:
, quemquem aspexerat.
a appellari est canis.
gitia possum perpeti.
iam esse mavelim,
a pati, quæ tu facis.
te nuptam possis perpeti,
ro? An mos est ita hic,
ati narrent fabulas?
m, inquam, patiar præterhac,
iam tuos mores perferam.
le, causa, vidua vivito,
n obtinebit Iupiter.
dudum surripuisse te;
ulos attines! Non te pudet?
er, multũ et audax et mala es.
tam dicere audes, quam mihi
concinnandam darem?
tor, iam patrem arcessã meum,
lagitia, quæ facis.
patrem, tecum simul
em esse dicito.
tua flagitia. *Me.* Sanan' es?
. Cũ pallam atque aurũ meum
uæ, et tuæ
' hæc recte fabulor?
lier, si scis, monstra, quod bi-
peti petulantiam. (bam,
arbitrare, nescio.
am Parthaone.
, pol, illum non potes,
c advenit. Quin respicis?
Me. Novi cum Calcha simul:
, quo te ante hunc diem.
e? negas patrem meum?
m, si avom vis adducere.
hoc, atque alias res soles.

[Mu]lier, Menæchmus Sosicles.

que ut hoc usus facto est,
ogredi properabo.
mihi, haud sum falsus.
t: consitus sum
ro corpus; vires
la merx mala est tergo!
umas, cum advenit, affert;

Quas si autumem omneis, nimis longus sermo sit.
Sed [acris mihi in pectore et corde cura est,]
Quidnam hoc sit negoti, quod filia sic
Repente expetit me, ut ad sese irem;
Nec, quid id sit, mihi certius facit,
Quid velit, quid me arcessat.
Verum propemodum iam scio, quid siet rei.
Credo cum viro litigium natum esse aliquod.
Ita istæc solent, quæ viros subservire
Sibi postulant, dote fretæ, feroces.
Et illi quoque haud abstinent sæpe culpa.
Verum est modus tamen, quoad pati uxorem oportet.
Nec, pol, filia unquam patrem arcessit ad se,
Nisi aut quid commissi, aut iurgi, est causa.
Sed, quidquid id est, iam sciam. Atque eccam eampse
Ante ædeis, et eius tristem virum video.
Id est, quod suspicabar. (mi pater.
Appellabo hanc. *Mu.* Ibo advorsum. Salve multum,
S. Salva sis. Salven' advenio? salven' arcessi iubes?
Quid tu tristis es? quid ille autem abs te iratus de-
Nescio quid vos velitati estis inter vos duos. (stitit?
Loquere, uter meruistis culpam, paucis; non longos logos.
Mu. Nusquam equidem quidquam deliqui: hoc primum te absolvo, pater.
Verũ vivere hic non possũ, neque durare ullo modo.
Proin tu me hinc abducas. *S.* Quid istuc autem est?
Mu. Ludibrio, pater,
Habeor. *S.* Unde?
Mu. Ab illo, quoi me mandavisti, meo viro.
S. Ecce autem litigium! quoties edixi tandem tibi,
Ut caveres, neuter ad me iretis cum querimonia?
Mu. Qui ego istuc, mi pater, cavere possum?
S. Men' interrogas?
Mu. Nisi non vis. *S.* Quoties monstravi tibi, viro ut morem geras?
Quid ille faciat, ne id observes: quo eat; quid rerum gerat.
Mu. At enim ille hinc amat meretricẽ ex proxumo.
S. Sane sapit.
Atque, ob istanc industriam, etiam faxo amabit amplius.
Mu. Atque ibi potat.
S. Tua quidem ille causa potabit minus,
Sive illic sive alibi libebit? quæ hæc, malum impudentia 'st?
Una opera prohibere, ad cœnam ne promittat, postules;
Neve quemquam accipiat alienum apud te. Servi-ren' tibi
Postulas viros? dare una opera pensum postules;
Inter ancillas sedere iubeas, lanam carere.
Mu. Non equidem mihi te advocatum, pater, adduxi, sed viro.
Hinc stas, illinc causam dicis.
S. Si ille quid deliquerit,
Multo tanto illum accusabo, quam te accusavi, amplius.
Quando te auratam et vestitam bene habet; ancillas, penum,
Recte præhibet; melius sanam est, mulier, mentem sumere.
Mu. At ille suppilat mihi aurum et pallam ex arcis modo:
Me despoliat; mea ornamenta, clam me, ad meretrices degerit.
S. Male facit, si istuc facit: si non facit, tu male facis,
Quæ insontem insimules.
Mu. Quin etiam nunc habet pallam, pater,

Me. Tun', senex, ais habitare med in illisce ædibus?
S. Tu negas? *Me.* Nego, hercle, vero.
Mu. Nimio hæc impudenter negas,
Nisi quo nocte hac emigrasti. *S.* Concede hac, filia.
Quid tu ais? num hinc emigrasti?
Me. Quem in locum, aut ob rem, obsecro?
S. Non, edepol, scio. *Mu.* Profecto ludit te hic.
S. Non tu te tenes?
Iam vero, Menæchme, satis iocatus es: nunc hanc rem age.
Me. Quæso, quid mihi tecum est? Unde, aut quis tu homo es? Quid feci ego
Tibi, aut adeo isti, quæ mihi molesta 'st quoquo modo?
Mu. Viden' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur colos
Ex temporibus atq; fronte! ut oculi scintillant! vide.
Me. Quid mihi melius 'st, quam, quando illi me insanire prædicant,
Ego me assimulem insanire, ut illos a me absterreā?
Mu. Ut pandiculans oscitatur! Quid nunc faciam, mi pater?
S. Concede huc, mea gnata, ab istoc quam potes longissume.
Me. Evoe! Evie! Bromie! quo me in silvā venatū vocas?
Audio: sed non abire possum ab his regionibus:
Ita illa me ab læva rabiosa femina asservat canis.
Post autem illic hircus alius, qui sæpe, ætate in sua,
Perdidit civem innocentem falso testimonio.
S. Væ capiti tuo! *Me.* Ecce Apollo mihi ex oraculo imperat,
Ut ego illi oculos exuram lampadibus ardentibus.
Mu. Perii, mi pater! minatur mihi oculos exurere.
Me. Hei mihi! insanire me aiunt, ultro cum ipsi insaniunt.
S. Filia, heus! *Mu.* Quid est? quid agimus?
S. Quid si ego huc servos cito?
Ibo; adducam, qui hunc hinc tollant, et domi devinciant,

ctos iubes
Capere me indomit
scendere,
Ut ego hunc proter
edentulum.
Iam adstiti in cur
lum in man
Agite, equi! facitot
Cursu celeri: facite
S. Mihin' equis iu
Me.
Me iubes facere im
cidere.
Sed quis hic est, qui
Imperium tuum de
S. Heu! hercle, mo
Vel hic, qui insanit
Ei derepente tantu
Ibo, atque arcessam

SCENA III.

Iamne isti abierunt
Qui me vi cogunt,
Quid cesso abire ad
Vosque omnes quæs
Ne me indicetis, qu

SCENA I

S. Lumbi sedendo,
Manendo medicum
Odiosus tandem vi
Ait se obligasse cru
Apollini autem bra
Utrum me dicam d
Atque, eccum, ince
M. Quid esset illi n
Num larvatus, aut
Num eum veternus
S. Quin ea te causa
Atque illum ut san

:lam ratus sum facere, ea omnia fecit palam
;, qui me complevit flagiti et formidinis;
ysses, suo qui regi tantum concivit mali.
o hominem, si quidē vivo, vita devolvā sua.
tultus sum, qui illius esse dico, quæ mea sit.
o et sumtu educatu 'st: anima privabo virū.
: autem hæc meretrix fecit, ut mos est meretricius.
o pallam, ut referatur rursū ad uxorē meā,
it dedisse. Heu! edepol, næ, ego homo vivo
iser!
' quæ loquitur? *Med.* Se miserum prædicat.
Adeas velim.
vos sis, Menæchme. Quæso, cur apertas brachium?
is, quantū isti morbo nunc tuo facias mali.
in tu te suspendis? *S.* Ecquid sentis?
Quidni sentiam?
st hæc res hellebori iugere obtinerier.
nis, Menæchme? *Men.* Quid vis?
Dic mihi hoc, quod te rogo:
atrum vinum potas?
Quin tu is in malam crucem?
ercle, occeptat insanire primulum.
Quin tu me interrogas,
n panē an puniceū soleā ego esse, an luteū?
esse avis squamosas, piscis pennatos?
Papæ!
, ut deliramenta loquitur? quid cessas dare
iquid, priusquam percipit insania?
e modo: etiam percontabor.
Alia occidis fabula.
ā hi hoc: solent tibi unquā oculi duri fieri?
? tu me locustam censes esse, homo ignaume?
mihi: en unquam tibi intestina crepant,
d sentias?
a tur sum, nulla crepitant: quando esurio,
crepant.
a idem, edepol, haud pro insano verbum
ondit mihi.
in' usque ad lucem? facilen' tu dormis
nis?
rmisco, si resolvi argentum, quoi debeo.
ter Diique omnes, percontator, perduint!
homo insanire occeptat. De illis verbis
tibi.
odestior nunc quidem est de verbis, prædum fuit:
a uxorem suam esse aiebat rabiosam canē.
ego dixi? *S.* Insanis, inquā. *Men.* Egone?
Tu istic, qui mihi
nctis quadrigis minitatu 's prosternere.
te vidi facere; egomet hæc te arguo. (vis.
o te sacram coronam surripuisse scio lo-
em, in carcerem ted esse compactum scio.
es emissus, cæsum virgis sub furca scio.
ccidisse, et matrē vendidisse, etiā scio.
pro sano, maledicta maledictis respon-
hercle, medice, propere, quidquid factu-
face.
minem insanire?
Scin' quid facias optumum?
ti deferatur. *S.* Itan' censes?
Quippini?
tratu potero curare hominem.
Age, ut lubet.
orum potabis, faxo, aliquos viginti dies.
Men. At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.
Med. I, arcesse homines, qui illunc ad me deferant.
S. Quot sunt satis?
Med. Proinde, ut insanire video, quatuor; nihilo minus.
S. Iam hic erunt. Asserva tu istunc, medice.
Med. Immo, ego ibo domum,
Ut parentur, quibus paratis opu 'st. Tu servos iube,
Hunc ad me ferant. *S.* Iam ego illic faxo erit.
Med. Abeo. *S.* Vale.
Men. Abiit socerus: abiit medicus. Nunc solus sum. Pro Iupiter!
Quid illuc est, quod me hic homines insanire prædicant?
Nam equidem, postquam gnatus sum, nunquam ægrotavi unum diem.
Neque ego insanio; neque pugnas neq; ego lites cœpio.
Salvus salvos alios video; novi homines, alloquor.
An, qui perperam insanire me aiunt, ipsi insaniunt?
Quid ego nunc faciam? Domum ire cupio: at uxor non sinit.
Huc autem nemo intromittit. Nimis proventum est nequiter.
Hic ergo usque ad noctem: saltem, credo, intromittar domum.

Scena VI. *Messenio.*

Spectamen bono servo id est, qui rem herilem
Procurat, videt, collocat, cogitatque,
Ut, absente hero, rem heri diligenter
Tutetur, quam si ipse assit, aut rectius.
Tergum quam gulam, crura quam ventrem oportet
Potiora esse, quoi cor modeste situm est.
Recordetur id, qui nihili sunt, quid iis preti
Detur ab suis heris, ignavis, improbis
Viris; verbera, compedes, molæ, magna
Lassitudo, fames, frigus durum.
Hæc pretia sunt ignaviæ.
Id ego male malum metuo; propterea bonum
Esse certum est, potius quā malum: nā magis multo
Patior facilius verba: verbera ego odi;
Nimioque edo libentius molitum, quam
Molitum præhibeo. Propterea heri imperium
Exsequor bene, et sedate servio.
Atque id mihi prodest. Alii, sese ita ut in rem
Esse ducunt, sint: ego ita ero, ut me esse oportet;
Metum ut mihi adhibeam, culpam abstineam;
Hero ut omnibus in locis sim præsto.
Servi, qui culpa carent, et metuunt, ii
Solent esse heris utibiles: nam illi, qui nihil
Metuunt, postquam malum promeritū est, metuunt.
Metuam haud multum: prope est, quando
Herus, quod strenue faciam pretium exsolvet.
Eo exemplo servio, tergi ut in rem esse arbitror.
Postquam in tabernam vasa et servos collocavi, ut iusserat,
Ita venio advorsum. Nunc fores pultabo, adesse ut me sciat;
[Atq; ut eū ex hoc saltu damni salvō ut educā foras.]
Sed metuo, ne sero veniam, depugnato prælio.

Scena VII. *Senex, Menæchmus surreptus, Lorarii, Messenio.*

S. Per ego vobis Deos atque homines dico, ut imperium meum
Sapienter habeatis curæ, quæ imperavi atq; impero.
Facite, illic homo iam in medicinam ablatus sublimis siet,

Luci deripier in via, qui liber ad vos venerit!
Mittite istunc. *Men.* Obsecro te, quisquis es, operam ut des mihi,
Neu sinas in me insignite fieri tantam iniuriam.
Mes. Immo, et operam dabo, et defendam, et subvenibo sedulo.
Nunquam te patiar perire: me perire est æquius.
Eripe oculum isti, ab humero qui te tenet, here, te obsecro.
Hisce ego iā sementē in ore faciā, pugnosque obserā
Maxumo hodie malo, hercle, vostro istunc fertis. Mittite.
Men. Teneo ego huic oculum. *Mes.* Face, ut oculi locus in capite appareat.
Vos scelesti, vos rapaces, vos prædones! *L.* Periimus!
Obsecro hercle. *Mes.* Mittite ergo.
Men. Quid me vobis tactio est?
Pecte pugnis. *Mes.* Agite, abite, fugite hinc in malam crucem!
Hē tibi etiā, quia postremus cedis, hoc præmii feres.
Nimis autem bene ora commentavi, atque ex mea sententia.
Edepol, here, me tibi suppetias tempore adveni modo!
Men. At tibi Dii semper, adolescens, quisquis es, faciant bene:
Nā, absq; ted esset, hodie nunquā ad solē occasū viverē.
Mes. Ergo edepol, si recte facias, here, me mittas manu.
Men. Liberem ego te? *Mes.* Verum, quandoquidem, here, te servavi. *Men.* Quid est?
Adolescens, erras. *Mes.* Quid erro?
Men. Per Iovem adiuro patrem,
Me herum tuum non esse. *Mes.* Non taces?
Men. Non mentior.
Nec meus servos unquam tale fecit, quale tu mihi.
Mes. Sic sine igitur, si tuum negas me esse, abire liberum.
Men. Mea quidem, hercle, causa, liber esto, atque ito quo voles.

Si possū exorare

SCENA VIII.

Men. Men' hodie dicere,
Postquam advors
Mes.
Eripui, homines
Apud hasce ædeis
minum om
Quō ego accurro, t
Ob eam rem, quia
Quom argentum
tum pote
Præcucurristi ob
Men. Liberum eg
Men.
Mepte potius fieri
manu.

SCENA IX. *Men*
Me

M. su. Si voltis p
causa mag
Facietis, ut ego ho
pessumæ.
Mes. Pro Dii imm
M. So.
M. So. Quid nego
simili 'st,
M. So. Pol, profec
formam no
M. su. O adolesce
squis es!
Mes. Adolescens,
nomen, ni
M. su. Non, edep
geat, quæ
Mihi est Menæch

quid stulte dixi, atque imprudens
mihi videre. Non commeministi
xire e navi?
Enimvero æquom postulas.
vom quære: salveto tu: tu vale.
enæchmum. *M. su.* At ego me.
Quæ hæc fabula est?
is? *M. su.* Me esse dico, Moscho
patre.
atre es prognatus?
Immo equidem, adolescens, meo.
ccupare neque præripere postulo.
es! spem insperatam date mihi,
cor.
us fallit, hi sunt gemini germani
matrem commemorant pariter,
sibi.
lenæchme. *Men. ambo.* Quid vis?
Non ambos volo.
st advectus mecum navi?
So. At ego. *Mes.* Te volo igitur:
. *M. So.* Concessi. Quid est?
sycophanta aut geminus est fra-
homini similiorem nunquam vi-
eque, lacte est lacti, crede mihi, u-
lius,
uque huius. Postea autem eam-
n ac patrem
st nos adire, atque hunc percon-
n tu me admonuisti recte; et ha-
.
, obsecro, hercle: liber esto, si in-
m esse. *Mes.* Spero.
Et ego idem spero fore.
Menæchmum, opinor, te vocari di-
Mes. Huic item Menæchmo no-
Sicilia,
n esse dixisti: hic natus est ibi.
em fuisse dixti: huic itidem fuit.
is ambo mihi dare, et vobis simul.
i, ut ne quid ores, quod velis,
res.
is me argento, liber servibo tibi.
, vos inventuros fratres germanos
re natos, et patre uno, uno die.
oras: utinam efficere, quod pol-
ssies!
nunc coite. Uterque id, quod roga-
roga: respondebo. Nihil retice-
iam.
en Menæchmo? *M. su.* Fateor.
Est itidem tibi.
Patrem fuisse Moschum tibi ais?
Ita vero. *M. So.* Et mihi.
cusanus? *M. su.* Certo.
Quid tu? *M. So.* Quippini?
ne adhuc conveniant signa. Porro
e.
neministi, dic mihi, in patria tua?

M. su. Cum patre ut abii Tarentum ad mercatum, tum postea
Inter homines me deerrare a patre, atque inde avehi-
M. So. Iupiter supreme! serva me.
Mes. Quid clamas? quin taces?
Quot eras annos gnatus, cum te pater a patria avehit?
M. su. Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant primulum.
Neque patrem unquam post illa vidi.
Mes. Quid? vostrum patri
Filii quot eratis?
M. su. Ut nunc maxume memini, duo.
Mes. Uter eratis, tun' an ille maior?
M. su. Æque ambo pares.
Mes. Qui id potest? *M. su.* Gemini ambo eramus.
M. So. Dii me servatum volunt.
Mes. Si interpellas, ego tacebo.
M. So. Potius taceo. *Mes.* Dic mihi,
Uno nomine ambo eratis?
M. su. Minume: nam mihi hoc erat,
Quod nunc est, Menæchmus; illum tum vocabant Sosiclem.
M. So. Signa agnovi: contineri, quin complectar, non queo.
Mi germane, gemine frater, salve! ego sum Sosicles.
M. su. Quomodo igitur post Menæchmo nomen est factum tibi?
M. So. Postquam ad nos renuntiatum 'st, te et patrem esse mortuum,
Avus noster mutavit: quod tibi nomen est, fecit mihi.
M. su. Credo ita esse factum, ut dicis. Sed mihi hoc responde. *M. So.* Roga.
M. su. Quid erat nomen nostræ matri?
M. So. Theusimarche. *M. su.* Convenit,
O! salve, insperate, multis annis post quem conspicor.
Frater! *M. So.* Et tu, quem ego multis miseris laboribus
Usq; adhuc quæsivi, quemq; ego esse inventū gaudeo.
Mes. Hoc erat, quod hæc te meretrix huius vocabat nomine.
Hunc censebat te esse, credo, cum vocat te ad prandium.
M. su. Namque, edepol, hic mihi hodie iussi prandium apparier,
Clā meam uxorem, quoi pallam surripui dudū domo.
Eam dedi huic. *M. So.* Hancne, dicis, frater, pallam quam ego habeo?
M. su. Quomodo hæc ad te pervenit?
M. So. Meretrix huc ad prandium
Me abduxit: me sibi dedisse aiebat. Prandi perbene;
Potavi, atque accubui scortum: pallam, et aurum hoc, mihi dedit.
M. su. Gaudeo, edepol, si quid, propter me, tibi evenit boni:
Nam illa, cum te ad se vocabat, me esse credidit.
Mes. Numquid me morare, quin ego liber, ut iussisti, eam?
M. su. Optumum atque æquissumum orat, frater fac causa mea.
M. So. Liber esto.
Servus alius. Cum tu liber es, gaudeo, Messenio.
Mes. Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuo ut siem.
M. So. Quoniam hæc evenerunt, frater, nostra ex sententia,
In patriam redeamus ambo.
M. su. Frater, faciam, ut tu voles.
Auctionem hic faciam, et vendam quidquid est. Nunc interim

Lysimachus, } Syra, *anus serva.*
Lorarii. Cocus.

Argumentum (Prisciani?)

Missus mercator ab suo adulescens patre
Emit atque apportat scita forma mulierem.
Requirit, quæ sit, postquam eam vidit, senex.
Confingit servos emtam matri pedisequam.
Amat senex hanc, ac se simulans vendere,
Tradit vicino. Eum putat uxor illius
Obduxe sibi scortum. Tum Charinum ex fuga
Retrahit sodalis, postquam amicam invenerat.

Actus I. Scena I. Prologus.

Charinus.

Duas res simul nunc agere decretum 'st mihi:
Et argumentum et meos amores eloquar.
Non ego idem facio, ut alios in comœdiis
Vidi facere amatores, qui aut Nocti, aut Die,
Aut Soli, aut Lunæ, miserias narrant suas:
Quos, pol, ego credo humanas querimonias
Non tanti facere, quid velint, quid non velint.
Vobis narrabo potius meas nunc miserias.
Græce hæc vocatur *Emporos* Philemonis,
Eadem Latine *Mercator* Marci Accii.
Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.
Biennium iam factum 'st, postquam abii domo.
[Ibi amare occœpi forma eximia mulierem.]
Sed, ea ut sim implicitus, dicam, si opera 'st auribus,
Atque ad advortundum huc animū adest benignitas.
Et hoc parum etiam more maiorum institi:
Prius, ac percontatus sum vos, sumsi indicium illico.
Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent,
Cura, ægritudo, nimiaque elegantia.
Hæc non illum modo qui amat, sed quemque attigit,
Magno atque solido multat infortunio.
Nec, pol, profecto quisquam, sine grandi malo,
Præquam res patitur, studuit elegantiæ.
Sed amori accedunt etiam hæc, quæ dixi minus,

Trahere, exhauri
Rationem pessum
Omnes labores in
Amoris vi diffund
Convicium tot me
Quod nisi puderet
Sese extemplo, ex
Non, ut ego, amor
Operam dedisse, n
Fuisse; adeo arcte
Multo opere immu
Neque, nisi quint
Urbe; atque exten
Rus rursum confes
Ibi multo primum
Laboravisse: quon
Tibi aras, tibi occ
Tibi denique iste
Postquam recesset
Agrum se vendidi
Navim, metretas
Parasse, atque cap
Adeo dum, quæ tu
Me idem decere, si
Ego me ubi invisu
Atque odio esse me
Amens, amansque,
Dico esse iturum n
Amorem missum f
Agit gratias mihi,
Sed mea promissa
Ædificat navim ce
Parata navi, impo
Talentum argenti i
Servom una mittit
Mihi pædagogus fu
Custos. Iisce confe
Rhodum venimus.
Omnes, ut volui, v

em adeo; oro, ut vendat mihi.
eritis, gratum me et munem fore.
s est? emi, atque advexi heri.
se nolo resciscat pater.
i ad portum in navi, et servolum.
tem servom a portu conspicor,
: vetui? Timeo, quid siet.

II. *Acanthio, Charinus.*

ibus viribusq; usq; experire, nitere:
opera tua servetur. Agedum, Acan-
itudinem: cave pigritiæ prævorteris:
uissume eos, qui advorsum eunt, a-
a in viam. Hæc hic disciplina pes-
ranti, haud quisquam dignum habet
es agundæ sunt, quando unam occœ-
t pugnandum, et autem iurgandum
it, quod ille tam expedite exquirit
sibi?
quid sit, aut quid nuntiet.
Nugas ago.
esisto, tam res in periculo vortitur.
quid nuntiat.
Genua hunc cursorem deserunt.
m facit lien, occupat præcordia.
piritus; vix suffero, hercle, anhelitū.
equeo vortere: nimis nihili tibicen
, sume laciniam, atque absterge sudo-
epol, omnes balineæ mihi hanc lassi-
eximent.
dicam esse herum Charinum?
Ego animi pendeo,
egoti: lubet scire ex hoc me, ut sim
o? at etiam cesso foribus facere hisce
Ubi Charinus herus? domin' est an
adire ad ostium dignum arbitratur?
Ecce me,
quæris.
Nusquam est disciplina ignavior.
ile agitant? *A.* Multæ, here, te atq; me.
Quid est negoti?
Principium inimicis dato.
At tibi sortito id obtigit.
egoti, quidquid est.
Placide: volo acquiescere.
ramices; iamdudum sputo sanguinē.
elle Ægyptiam vorato; salvō feceris.
l, calidam picem bibito; ægritudo ab-
o iracundiorem, quā te, novi neminē.
licentiorem, quam te, novi neminem.
uod tibi esse censeo, id consuadeo.
nodi salutem, cum cruciatu quæ ad-
n boni quid usquam 'st, quod qui-
ti possiet
i; aut, ne laborem capias, cum illo
s?

A. Nescio ego istæc: philosophari nunquam didici, neque scio.
Ego bonum, malum quo accedit, mihi dari haud desidero.
C. Cedo tuam mihi dexteram, agedum, Acanthio.
A. Hem! dabitur: tene.
C. Vin' tu te mihi ob esse sequentem, an nevis?
A. Opera licet
Experiri, qui me rupi, causa currendo tua,
Ut, quæ scirem, scire actutū tibi liceret. *C.* Liberū
Caput tibi faciā, paucos cis menses. *A.* Palpo percutis.
C. Egon' ausim tibi usquam quidquam facinus falsum proloqui?
Quin iam, priusquam sim elocutus, scis, si mentiri volo. *A.* Ah!
Lassitudinem, hercle, verba tua mihi addunt; enicas.
C. Siccine mihi obsequens es? *A.* Quid vis faciam?
C. Tun'? id quod volo.
A. Quid est igitur, quod vis? *C.* Dicam. *A.* Dice.
C. At enim placide volo.
A. Dormientes spectatores metuis ne e somno excites?
C. Væ tibi! *A.* Tibi equidem a portu apporto hoc.
C. Quid fers? dic mihi.
A. Vim, metum, cruciatum, curam, iurgiumque, atque inopiam.
C. Perii! tu quidem thesaurum huc mihi apportavisti mali.
Nullus sum. *A.* Immo es... *C.* Scio; iā miserū dices.
A. Tu dixti; ego taceo.
C. Quid istuc est mali?
A. Ne rogites: maxumum infortunium 'st.
C. Obsecro, dissolve iā me: nimis diu animi pendeo.
A. Placide: multa exquirere etiam prius volo, quam vapulem.
C. Hercle, vero, vapulabis, nisi iam loquere, aut hinc abis.
A. Hoc sis vide, ut palpatur! nullu 'st, quando occœpit, blandior.
C. Obsecro, hercle, oroque, ut, istuc quid sit, actutum indices;
Quandoquidē mihi supplicandū servolo video meo.
A. Tandem indignus videor! *C.* Immo, dignus.
A. Equidem credidi.
C. Obsecro, num navis periit?
A. Salva 'st navis, ne time.
C. Quid alia armamenta? *A.* Salva et sana sunt.
C. Quin tu expedis,
Quid siet, quod me per urbē currens quærebas modo.
A. Tu quidem ex ore orationē mihi eripis. *C.* Taceo.
A. Tace.
Credo, si boni quid ad te nuntiem, instes acriter;
Qui nunc, cum malum audiundum 'st, flagitas me, ut eloquar.
C. Obsecro, hercle, te, istuc uti tu mihi malum facias palam.
A. Eloquar, quandoquidem me oras. Tuus pater....
C. Quid meus pater?
A. Tuam amicam.... *C.* Quid eam? *A.* Vidit.
C. Vidit? væ misero mihi!
Hoc, quod te interrogo, responde.
A. Quin tu, si quid vis, roga.
C. Qui potuit videre? *A.* Oculis. *C.* Quo pacto?
A. Hiantibus.
C. I hinc dierectus! nugare in re capitali mea?
A. Qui, malum! ego nugor, si tibi, quod me rogas, respondeo?
C. Certen' vidit? *A.* Tam, hercle, certe, quam ego te, ac tu me vides.

A. Etiam rogas?
Sed scelestus subigitare occœpit. *C.* Illamne, obsecro?
A. Mirum, quin me subigitaret.
C. Edepol, cor miserum meum! 91
Quod guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem.
Perii! *A.* Hem, istuc unũ verbũ dixisti verissumum:
Stultitia istæc est. *C.* Quid faciam? Credo, non credet pater,
Si illam matri meæ emisse dicam. Post autem mihi
Scelus videtur, me parenti proloqui mendacium. 96
Neque ille credet, neque credibile 'st forma eximia mulierem
Eam me emisse ancillam matri.
A. Non taces, stultissume?
Credet, hercle: nam credebat iam mihi. *C.* Metuo mi-
Ne patrem prehendat, ut sit gesta res, suspicio. (ser,
Hoc, quod te rogo, responde, quæso. *A.* Quid rogas?
C. Num esse amicam suspicari visus est?
A. Non visus est.
Quin quidque, ut dicebam, mihi credebat.
C. Verum, ut tibi quidem 103
Visus est. *A.* Non; sed credebat.
C. Væ mihi misero! nullus sum.
Sed quid ego hic in lamentando pereo, ad navim non eo? 105
Sequere. *A.* Si istac ibis, commodum obviam venies patri.
Posteaquam aspiciet te timidum esse atque exanimatum, illico
Retinebit, rogitabit, unde illã emeris, quanti emeris;
Timidum tentabit te.
C. Quin hac ibo potius. Iam censes patrem 109
Abiisse a portu? *A.* Quin ea ego huc præcucurri gratia,
Ne te opprimeret imprudentem, atque electaret.
C. Optume.

ACTUS II. SCENA I. *Demipho.*

Miris modis Dii ludos faciunt hominibus,

Postquam hic id q
Navem ex Rhodo,
Collibitum 'st ill
Escendi in lembu
Illam conspicio f
Filius quã advexi
Quam ego postqua
Homines; sed eod
Amavi, hercle, eq
Verum ad hoc exe
Unum quidem, h
Vosmet videte cæ
Nunc hoc profecto
Sed simia illa atq
Sed conticescam:

SCENA II. *Lys*

Ly. Profecto ego i
Ruri qui nobis exh
D. Nec omen illud
Quasi hircum, me
Atque illius hæc n
Ly. I tu hinc ad v
Pisto ipsi facito co
Uxori facito ut n
Mihi esse in urbe,
Tres hodie lites iu
I, et hoc memento
Ly. Tantum 'st. *I*
Ly.
Salve. O! quid agi
Ly. Dii melius fa
Ly.
D. Dicam, si vide
Ly. Quamquam n
Non sum occupatu
D. Benignitatem t
Qui tibi ego ætatis
Senex, vetus, decr

ego tibi eloqui, si quid velim?
).Animum advorte. *Ly*. Fiet sedulo.
ludum occœpi literarium,
nas scio iam. *Ly*. Quid, ternas?
AMO.
canto amas, senex nequissume?
u istuc rutilum, sive atrum 'st, amo.
unc tu me hic, opinor, Demipho.
m, si falsum 'st, uti loquar:
amare, cape cultrum, seca
rem, vel tu nasum, vel labrum:
ieu secari sensero,
tor sum, uti me amando hic enices.
vidisti pictū amatorē, hem! illic est.
m animo, vetulus, decrepitus senex
uasi sit signum pictum in pariete.
credo, castigare cogitas.
). Nihil est iam, quod tu mihi suc-
alii spectati viri. (censeas.
re 'st, humanum autem ignoscere 'st.
rga: hoc non voluntas me impulit.
biurgo. *D*. At ne deteriorem tamen
. *Ly*. Egone te? ah! ne Dii siverint.
do etiam. *Ly*. Visum 'st. *D*. Certen'?
Perdis me.
ore insanit. Numquid vis? *D*. Vale.
propero: nam ibi mihi negotium 'st.
to. *Ly*. Bene valeto. *D*. Bene sit tibi.
ue etiam 'st ad portum negotium.
luc. Sed optume gnatum meum
)pperiar hominem: hoc nunc mihi
opus,
quomodo potis siem,
, neve det matri suæ:
vexe audivi. Sed præcauto 'st opus,
nimum adiecisse aliqua sentiat.

III. *Charinus, Demipho*.

serior nullus est æque, opinor,
uoi sint plura sempiterna.
est, ut quam rem agere occœpi,
t mihi evenire, quod cupio?
s obiicitur aliqua,
m comprimit consilium.
ihi paravi, animi causa, pretio,
em meum posse habere.
dit, et perdidit me.
oget, quid loquar, cogitatum 'st;
in pectore incerti certant.
nunc consili capere possim,
u cura, meo est error animo.
erplacet mihi consilium,
ud placet: nec pater potis videtur
matri ancillam emtam esse illam.
res est, atque illam mihi me
quemadmodum existimet me?
bat, trans mare hinc venū asportet.
sit, domo doctus. Igitur hoccine est
avelim, quam sic amare.
vitum domo extrusit ab sese;
t ire: ibi hoc malum inveni. Ubi
ritudo vincat, quid ibi inest amœni?
di, abscondidi, abstrusam habebam.
pater, nihil potest clam illū haberi.
tam profanum quidquam est, quin
nec, qui rebus meis
ulla spes in corde certa est.
t, quod solus secum fabulatur filius?
, nescio quare, videtur. *C*. Atate!
Meus pater hic quidem est, quem video. Ibo, alloquar. Quid fit, pater?
D. Unde incedis? quid festinas, gnate mi?
C. Recte, pater.
D. Ita volo. Sed istuc quid est, tibi quod commutatu 'st color?
Numquid tibi dolet?
C. Nescioquid meo animo est ægre, pater.
Postea hac nocte non quievi satis mea ex sententia.
D. Per mare ut vectu 's, nunc oculi terram mirantur tui.
C. Magis opinor. *D*. Id est profecto: verum actutum abscesserit.
Ergo, edepol, palles. Si sapias, eas, ac decumbas domi.
C. Otium non est: mandatis rebus prævorti volo.
D. Cras agito, perendie agito.
C. Sæpe ex te audivi, pater:
Rei mandatæ omnes sapientes primum prævorti decet.
D. Age igitur: nolo advorsari tuam advorsus sententiam.
C. Salvos sum, si quidem isti dicto solida et perpetua 'st fides.
D. Quid illuc est, quod ille solus se in consilium sevocat?
Iam non vereor, ne illam me amare hic potuerit resciscere.
Quippe haud etiam quidquam inepte feci, amantes ut solent.
C. Res adhuc quidem, hercle, in tuto 'st: nam hunc nescire sat scio
De illa amica: quod si sciret, esset alia oratio.
D. Quin ego hunc aggredior de illa?
C. Quin ego hinc me amolior?
Eo ego, ut, quæ mandata, amicus amicis tradam.
D. Immo, mane.
Paucula etiā sciscitare prius volo. *C*. Dic, quid velis.
D. Usquene valuisti?
C. Perpetuo recte, dum quidem illic fui:
Verum, in portum huc ut sum advectus, nescioqui animus mihi dolet.
D. Nausea edepol, factum credo: verum actutum abscesserit.
Sed quid ais? ecquam tu advexti tuæ matri ancillam Rhodo?
C. Advexi. *D*. Quid? ea ut videtur mulier?
C. Non, edepol, mala.
D. Ut morata 'st?
C. Nullam vidi melius, mea sententia.
D. Mihi quidem, edepol, visa est, cum illam vidi.
C. Eho! an vidisti, pater?
D. Vidi: verum non ex usu nostro 'st, neque adeo placet.
C. Qui vero? *D*. Quia non nostra formam habet dignam domo.
Nihil opus nobis ancilla, nisi quæ texat, quæ molat,
Lignum cædat, pensum faciat, ædis verrat, vapulet;
Quæque habeat cotidianum familiæ coctum cibum.
Horunc illa nihilū quidquā facere poterit, admodū.
C. Ea causa equidem illam emi, dono quam darem matri meæ.
D. Ne duis, neu te advexisse dixeris.
C. Dii me adiuvant!
D. Labefacto paulatim. Verū, quod præterii dicere,
Neque illa matrem satis honeste tuam sequi poterit comes,
Neque sinam. *C*. Qui vero?
D. Quia, illa forma, matrem familias,
Flagitium sit, si sequatur, quando incedat per vias:

[illegible] ... vendere, mea sententia,
Me tibi illam posse opinor luculente vendere.
C. Dum quidem, hercle, ne minoris vendas, quam ego emi, pater.
D. Tace modo: senex est quidam, qui illam mandavit mihi,
Ut emerem ad istanc faciem.
C. At mihi quidam adolescens, pater,
Mandavit, ad illam faciem, ita ut illa est, emere sibi.
D. Viginti minis opinor posse me illam vendere.
C. At ego, si velim, iam dantur septem et viginti minæ.
D. At ego... *C.* Quin ego, inquam....
D. At nescis, quid dicturus sum: tace. Ego
Treis minas accudere etiam possū, ut triginta sient.
C. Quo vortisti? *D.* Ad illum, qui emit.
C. Ubinam est is homo gentium?
D. Eccillum video. Iubet quinque me addere etiam nunc minas.
C. Hercle, illunc Dii infelicent, quisquis est.
D. Ibidem mihi
Etiam nunc annutat, addam sex minas.
C. Septem, mihi.
(Nunquam, edepol, me vincet hodie) commodis poscit, pater.
D. Nequidquam poscit: ego habebo.
C. At illic pollicitu'st prior.
D. Nihili facio. *C.* Quinquaginta poscit.
D. Non centum datur.
Potine ut ne licitere advorsū animi mei sententiā?
Maxumam, hercle, habebis prædam: ita ille est, quoi emitur, senex.
Sanus non est ex amore illius. Quod posces, feres.
C. Certo, edepol, adolescens ille, quoi ego emo, efflictim perit
Eius amore. *D.* Multo, hercle, ille magis senex, si tu scias.
C. Nunquam, edepol, fuit neq; fiet ille senex insanior
Ex amore, quam ille adolescens, quoi ego do hanc o-

Ad portum ne bitas
D. Ibo ad portum ...
... Non ...
Sed Lysimacho ami...
xerat ...
ive dudum. Me mon...
C. ...

Scena IV.

C. Pentheum dirip...
xumas
Fuisse credo, præut...
Cur ego vivo? cur m...
boni?
Certum 'st, ibo ad ...
morti dabo.
Quando id mihi a...
vivere.
E. Mane, mane, ob...
E. ...
Tuus amicus et sod...
C. Non tu scis, qua...
E. ...
Omnia ego istæc au...
C. Quid id est, qu...
dere. *C.* Om...
E. Tuam amicam. ...
E. ...
C. Plurimum tu sci...
mecum?
E. Tute hem ipsus ...
C. ...
Tibi me narravisse ...
C. ...
Responde, quod ...
E. Non taces? ...
C. ...
E. Vin' patri sublin...
C. ...

Auctarium
vel mille nummum plus quam poscet.
Iam tace.
ais? unde erit argentum, quod des, cum poscet pater?
etur, exquiretur, aliquid fiet. *E*. Enicas.
, aliquid fiet, metuo. *C*. Quin taces?
Muto imperas.
istuc mandatum 'st?
Potin' ut aliud cures? *C*. Non potest.
ale. *C*. Non, edepol, possum, priusquam tu me redieris.
s sanus sis. *C*. Vale, et vince, et me serva.
Ego fecero.
eto me. *C*. Ergo actutum face cum præda cipias.

II. Scena I. *Lysimachus, Pasicompsa.*

amico operam dedi: vicinus quod rogavit,
ercimonium. Mea es tu: sequere sane:
nimis stulte facis; oculos corrumpis tales.
quidem, quod rideas, magis est, quam ut entere.
, ecastor, mi senex, eloquere.....
Exquire quid vis.
eris me? *L*. Tene ego? ut, quod imperetur, as.
d tu mihi imperes, ego faciam.
Facere certum 'st,
et sapientia, quæ te velle arbitrabor.
si nihil tibi quidquam operis imperabo.
e, edepol, quidem, mi senex, non didici ulare,
ruri pascere, neque pueros nutricare.
esse vis, bene erit tibi.
Tum, pol, ego perii misera.
. Quia illic, unde advecta huc sum, malis e esse solitum 'st:
eu 'st, ut prædicem, quod ego omnes sci- credam.
, edepol, pluris est huius, quam quanti hæc ta est:
as, nullam mulierem bonam esse.
Haud equidem dico.
hoc unum te volo. *P*. Roganti respondebo.
is tu? quod nomen tibi dicam esse?
Pasicompsæ.
ma nomen inditum 'st. Sed quid ais, Pasi- mpsa?
, si usus venerit, subtemen tenue nere?
. *L*. Si tenue scis, scio, te uberius posse re.
ficio neminem metuo, una ætate quæ sit.
, hercle, te et frugi arbitror, matura iam de ætate,
scis facere officium tuum, mulier.
Pol, docta didici.
ccusari non sinam meam.
Hem! istæc, hercle res est.
i ancillam dabo, natam annos sexaginta,
m. *P*. Mi senex, tam vetulam?
Generis Græci est.
rabis, perbona est; tondetur nimium scite.
is causa, quidquid est, quod dabitur, gra- m habebo.
mulier, ne tu frustra sis, mea non es; ne ar- rere.
tur, quæso, quoia sum?
Tuo hero redemta es rursum:
Ego redemi te: ille me oravit. *P*. Animus rediit,
Si mecũ servatur fides. *L*. Bono animo es. Liberabit
Ille te homo: ita, edepol, deperit te, atque hodie primum vidit.
P. Ecastor, iam bienniũ 'st, cum mecum rem cœpit.
Nunc, quando amicum te scio esse illius, indicabo.
L. Quid ais tu? iam biennium 'st; cum tecum habet rem? *P*. Certo.
Et inter nos coniuravimus, ego cũ illo, et ille mecum,
Ego cum viro, et ille cum muliere: nisi cum illo, aut ille mecum,
Neuter stupri causa caput limaret. *L*. Dii immortales!
Etiã cũ uxore non cubet? *P*. Amabo, an maritus est?
Neque est, neque erit. *L*. Nolim quidem. Homo, hercle, periuravit.
P. Nullum adolescentem plus amo.
L. Puer est ille quidem, stulta.
Nam illi quidem, haud sane diu est, cum dentes exciderunt.
P. Quid, dentes? *L*. Nihil est: sequere sis huc me. Diem unum oravit
Ut apud me præhiberem locum: ideo, quia uxor ruri est.

Scena II. *Demipho.*

Tandem impetravi, ut egomet me corrumperem.
Emta est amica clam uxore mea et filio.
Certum 'st, antiqua recolam, et servibo mihi.
Decurso in spatio, breve quod vitæ reliquum 'st,
Voluptate, vino, et amore delectavero.
Nam hanc se bene habere ætatem nimio 'st æquius.
Adolescens cum sis, tum cum est sanguis integer,
Rei tuæ quærundæ convenit operam dare:
Demum igitur cum senex sis, tunc in otium
Te colloces, dum potestur: id iam lucro 'st
Quod vivis. Hoc ut dico, factis persequar.
Interea tamen huc intro ad me invisam domum.
Uxor me expectat iamdudum esuriens domi.
Iam iurgio enicabit, si intro rediero.
Verum, hercle, postremo, utut est, non ibo tamen;
Sed hunc vicinum prius conveniam, quam domum
Redeam. Ut mihi ædeis aliquas conducat, volo,
Ubi habitet istæc mulier. Atque, eccum, it foras.

Scena III. *Lysimachus, Demipho.*

L. Adducam ego illum iam ad te, si convenero.
D. Me dicit. *L*. Quid ais, Demipho?
D. Est mulier domi?
L. Quid censes? *D*. Quid si visam?
L. Quid properas? mane.
D. Quid faciã? *L*. Quod opu 'st facto, facito ut cogites.
D. Quid cogitem? Equidem, hercle, opus hoc facto existumo,
Ut illuc introeam. *L*. Itane vero, vervex, introeas?
D. Quid aliud faciam? *L*. Prius hoc ausculta atq; ades.
Prius etiam 'st, quod te facere ego æquom censeo.
Nam, nunc si illo introieris, amplecti voles,
Confabulari, atque osculari. *D*. Tu quidem
Meum animum gestas: scis, quid acturus siem.
L. Pervorse facies. *D*. Quodne ames? *L*. Tanto minus.
Ieiunitatis plenus, anima fœtida,
Senex hircosus, tu osculere mulierem?
Utine adveniens vomitum excutias mulieri?
Scio, pol, te amare, quom istæc præmonstras mihi.
D. Quid si igitur (unum factum hoc si censes) coquũ
Aliquem arripiamus, prandium qui percoquat
Apud te hic usque ad vesperũ? *L*. Hem! istuc censeo.
Nunc tu sapienter loquere atque amatorie.
D. Quid stamus? quin ergo imus, atque obsonium

Numquid restat? Eheu! disperii! voltus neutiquam huius placet:

Tristis incedit, pectus ardet; hæreo, quassat caput.

Eutyche! *E.* Heu! Charine!

C. Priusquam recipias anhelitum,

Uno verbo eloquere: ubi ego sum? hiccine, an apud mortuos?

E. Neque apud mortuos neque hic es.

C. Salvos sum: immortalitas

Mihi data 'st: hic emit illam: pulchre os sublevit patri.

Impetrabilior qui vivat, nullus est. Dic, obsecro:

Si neque hic neque Acherunti sum, ubi sum?

E. Nusquam gentium.

C. Disperii! illæc interemit me modo hic oratio.

Odiosa est oratio, cum rem agas, longinquom loqui.

Quidquid est, ad capita rerum perveni.

E. Primum omnium

Periimus. *C.* Quin tu illud potius nuntias, quod nescio?

E. Mulier alienata 'st abs te. *C.* Eutyche! capital facis.

E. Qui? *C.* Quia æqualē, et sodalē civē liberū, enicas.

E. Ne Dii sirint. *C.* Demisisti gladium in iugulum: iam cadam.

E. Quæso, hercle, animum ne desponde.

C. Nullu'st, quem despondeam.

Loquere porro aliam malam rem: quoi est emta?

E. Nescio.

Iam addicta atque abducta erat, cum ad portū venio.

C. Væ mihi!

Montes tu quidem mali in me ardentes iamdudum iacis.

Perge: excrucia, carnufex! quandoquidem occœpisti semel.

E. Nec tibi istoc magis dividiæ est, quam mihi hodie fuit.

C. Dic, quis emit? *E.* Nescio, hercle.

C. Hem! istuccine est operam dare

Bonum sodalem? *E.* Quid me facere vis?

C. Non hominem m
memoras m

Numquid est, quod

E.

C. Edepol, næ, ill
gnum malu

Non possum durare

Sed, quam capiam

Megara, Eretriā, C

Sicyonem, Gnidun

E. Cur istuc cœpta

C.

E. Quid tu ais? Qu
tas, veneris?

Si ibi amare forte

Iam inde porro auf
evenerit:

Quis modus tibi
fugæ?

Quæ patria aut dom
mihi.

Cedo, si hac urbe ab

Si id forte ita sat a
habes;

Quanto te satiu'st r

Adeo, dum illius te

C. Iam dixisti? *E.*

C. Frustra

Eo domū, patrem at

Clam patrem patri
consili.

E. Ut corripuit se
mihi!

Si ille abierit, mea

Certum 'st præconū

Qui illam investige
torem illico

Ibo, orabo, ut conq
bus:

r: tantum hoc oneri 'st, quod fero.
Annos octoginta et quatuor:
rvitus, sudor, sitis:
rto, deprimunt. *D.* Aliquid cedo,
stri aram augeam, Syra.
gā lauri. *D.* Abi iā tu intro. *S.* Eo.
e ut des pacem propitius,
m nostræ familiæ,
nato pace propitius.
isera! væ miseræ mihi!
s? obsecro. Quid eiulas?
orippa! *D.* Quid clamas? obsecro.
ulier intus hic in ædibus.
Mulier meretrix. *D.* Veron' serio?
ere, ruri quæ non manseris.
poterat persentiscere
tui viri bellissumi.
. *S.* I hac mecum, ut videas simul
pellicem, Iuno mea.
stuc eo, quantum potest.

A II. *Lysimachus.*

ei, quod amat Demipho,
er etiam siet?
d cœnam summos viros,
: sed coquos, quasi in mari
iges hortarier,
met conduxi coquom:
on venire, ut iusseram.
nobis exit? aperitur foris.

Dorippa, Lysimachus.

: me nec fiet, nec fuit,
erim. Heu miseræ mihi!
quæ habeas, commendes viro?
lenta dotis detuli,
t ferrem has contumelias!
re iam rediit uxor mea:
nulierem in ædibus.
exaudire hinc non queo.
Væ miseræ mihi! *L.* Immo, mihi.
quidē, hercle, oppido perii miser!
, Demipho, Dii perduint!
quod rus meus vir noluit!
eciam, nisi ut adeam, atque allo-
vir uxorem suam. (quar?
i. *D.* Pudicius
qui non fiunt rustici.
quunt rustici? *D.* Ecastor, minus
ulto minus mali quærunt sibi.
ani deliquerunt? dic mihi.
er intu'st? *L.* Vidistin' eam?
ea sit, rogitas? *D.* Resciscā tamen.
: sed tu me tentas sciens.
st? Illa, illa... Edepol! væ mihi!
D. Hæres. *L.* Haud vidi magis.
uin, si liceat... *D.* Dictū oportuit.
instas; urges, quasi pro noxio.
. *L.* Audacter quamvis dicito.
go dicam.
Atqui dicundum 'st tamen.
iā vis nomen dicā? *D.* Nihil agis.
noxia es. *L.* Qua noxia?
D. Quæ illa est? *L.* Illa... *D.* Iohis!
esset, iam, [nunc] dicerem.
e sit illa? *L.* Immo, etiam scio:
captus. *D.* Iudex? iam scio:
n istam advocavisti tibi.
stro mihi data est. *D.* Intellego.

L. Nihil, hercle, istius quidquā est. *D.* Numero purgi-
L. Nimium negoti reperi. Enimvero hæreo. (tas.

SCENA IV. *Coquus, Lysimachus, Dorippa, Syra.*

C. Agite: ite actutum: nam mihi amatori seni
Coquunda 'st cœna. Atque equidem, cum recogito,
Nobis coquunda 'st, non quoi conducti sumus.
Nam, qui amat, quod amat, si id habet id habet pro cibo:
Videre, amplecti, osculari, alloqui.
Sed nos confido onustos redituros domum.
Ite hac. Sed, eccum, qui nos conduxit, senex.
L. Ecce autem! perii! coquus adest. *C.* Advenimus.
L. Abi. *C.* Quid, abeam? *L.* St, abi. *C.* Abeamne? *L.* Abi.
C. Non estis cœnaturi? *L.* Iam saturi sumus.
Sed interii! *D.* Quid ais tu? Etiamne hæc illi tibi
Iusserunt ferri, quos inter iudex datu 's?
C. Hæccine tua 'st amica, quam dudum mihi
Te amare dixti, cum obsonabas? *L.* Non taces?
C. Satis scitum filum mulieris! Virum, hercle, avet.
L. Abin' dierectus? *C.* Haud mala 'st. *L.* At tu malus.
C. Scitam, hercle, opinor satis concubinam hanc.
L. Non abis?
Non ego sum, qui te dudum conduxi. *C.* Quid est?
Immo, hercle, tu istuc ipsus. *L.* Væ misero mihi!
C. Nempe uxor ruri 'st tua, quam dudum dixeras
Te odisse æque atq; angueis. *L.* Egon' istuc dixi tibi?
C. Mihi quidem, hercle. *L.* Ita me amabit Iupiter,
Uxor, ut ego illud nunquam dixi. *D.* Etiam negas?
C. Non te odisse aibat, uxorem verum suam.
D. Palam istæc fiunt, te me odisse. *L.* Quin nego.
C. Et uxorem suam ruri esse aibat. *L.* Hæc ea 'st.
Quid mihi molestu 's? *C.* Quia me non novisse ais.
Ni metuis tu istanc? *L.* Sapio: nam mihi unica 'st.
C. Vin' me experiri? *L.* Nolo. *C.* Mercedem cedo.
L. Cras petito; dabitur. Nunc abi.
D. Heu miseræ mihi!
L. Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus:
Aliquid mali esse propter vicinum malum.
C. Cur hic astamus? quin abimus? Incommodi
Si quid tibi evenit, id non est culpa mea.
L. Quin me eradicas miserum. *C.* Scio iam, quid velis:
Nempe hinc me abire vis. *L.* Volo, inquā. *C.* Abibitur:
Drachmam dato. *L.* Dabitur. *C.* Dari ergo sis iube.
Dari potest interea, dum illi ponunt. *L.* Quin abis?
Potin' ut molestus ne sis? *C.* Agite, apponite
Obsonium istuc ante pedes illi seni.
Hæc vasa aut mox aut cras iubebo abs te peti.
Sequimini. *L.* Fortasse te illum mirari coquom,
Quod venit, atque hæc attulit: dicam quid est.
D. Non miror, si quid damni facis, aut flagiti.
Nec, pol, ego patiar, sic me nuptam tam male,
Measque in ædes sic scorta obductarier.
Syra, i, rogato meum patrem verbis meis,
Ut veniat ad me iam simul tecum huc. *S.* Eo.
L. Nescis, negoti quid sit, uxor. Obsecro!
Conceptis verbis iam iusiurandum dabo,
Me nunquam quidquā cum illa.... Iamne abiit Syra?
Perii, hercle! Ecce autem hæc abiit. Væ misero mihi!
At te, vicine, Dii Deæque perduint,
Tua cum amica, cumque amationibus.
Suspicione implevit me indignissume:
Concivit hostes: domi uxor est acerruma.
Ibo ad forum, atque Demiphoni hæc eloquar,
Me istanc capillo protracturum esse in viam,
Nisi hinc abducit, quo volt, ex hisce ædibus.
Uxor! heus, uxor! quamquam tu irata es mihi,
Iubeas, si sapias, hæc intro hinc auferrier:
Eadem licebit mox cœnare rectius.

Nam, si vir scortum duxit clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune 'st viro.
Uxor viro si clam domo egressa 'st foras,
Viro fit causa; exigitur matrimonio.
Utinam lex esset eadem, quæ uxori 'st, viro!
Nam uxor contenta 'st, quæ bona 'st, uno viro.
Qui minus vir una uxore contentus siet?
Ecastor, faxim, si itidem plectantur viri,
Si quis clam uxorem duxerit scortum suam,
Ut illæ exiguntur, quæ in se culpam commerent,
Plures viri sint vidui, quam nunc mulieres.

Actus V. Scena I. *Charinus.*

Limen superum, inferumque, salve! simul antē vale!
Hunc hodie postremū extollo mea domo patria pedē.
Usus, fructus, victus, cultus iam mihi harunc ædiū
Interemtu 'st, interfectu 'st, alienatu 'st. Occidi!
Dii penates meum parentum, familiæque Lar pater!
Vobis mando, meum parentum rē bene ut tutemini.
Ego mihi alios Deos Penates persequar, alium Larem,
Aliam urbem, aliam civitatem: ab Atticis abhorreo:
Nam, ubi mores deteriores increbrescunt in dies,
Ubi, qui amici, qui infideles sint, nequeas pernoscere,
Ubiq; id eripiatur, animo tuo quod placeat maxume;
Ibi quidem si regnum detur, non est cupita civitas.

Scena II. *Eutychus, Charinus.*

E. Divum atque hominum quæ spectatrix atque Hera eadem es hominibus,
Spē speratā quō obtulisti hanc mihi, tibi grates ago.
Ecquis nā Deus est, qui mea nunc lætus lætitia fuat?
Domi erat, quod quæritabam. Ibi sex sodales reperi,
Vitam, Amicitiam, Civitatem, Lætitiā, Ludū, Iocū.
Eorū inventu res decē simitu' pessumas pessumdedi,
Iram, Inimicitiam, Stultitiam, Exitiū, Pertinaciā,
Mœrorem, Lacrymas, Exilium, Inopiā, Solitudinē.
Date, Dii, quæso, conveniundi mihi eius celerē copiā.
C. Apparatus sum, ut videtis: abiicio superbiam.
Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger:

E. Si huc item
rectius.
Hoc secundus ve
Hic Favonius se
Hic facit tranqu
Recipe te ad terr
so vides?
Nubis ater imbe
[Cœlum ut est sp
C. Religionē illi
O Charine: cont
Porrige brachiu
E.
Quo nunc ibas? (
C.
E. Ne pave; resti
C.
E. Maxume quo
Sta illico. Amic
C.
E. Tuam amican
C.
E. Sanā et salvā.
C.
E. Potin' ut ani
C.
E. Ego istum in
C. Obsecro te, lo
Quid taces? Dic:
E. Non longe hi
C. (
E. Non video, he
C.
E. Faciam. *C.* L
E.
Commonstrabo.
est,
Qui illam habet:
lius æquo

icis. *E.* Nihil, Charine, te quidem quid-
iam pudet.
refert, quicũ istæc venerit? *C.* Dũ istuc siet.
ofecto. *C.* Opta ergo, ob istunc nuntium,
id vis tibi.
, si optabo?
Deos orato, ut eius faciant copiam.
es. *C.* Servata res est demum, si illã videro.
ornatum hunc reiicio? Heus aliquis! heus!
tutum huc foras
inc pallium mihi huc ferte.
Hem! nunc tu mihi ut places!
e adveniens, puere, cape chlamydem atque
Istinc sta illico;
e non sint vera, inceptum hoc itiner per-
tere exsequar.
mihi credis?
Omnia equidem credo, quæ dicis mihi.
introducis me ad eam, ut videam?
Paulisper mane.
nanebo? *E.* Tempus non est introeundi.
Enicas.
u' st, inquam, nunc intro te ire.
Responde mihi,
? *E.* Operæ non est. *C.* Cur?
Quia non est illi commodum.
commodum illi non est, quæ me amat,
m ego contra amo?
ic ludificatur me modis. Ego stultior,
edã: commoratur: chlamydẽ sumã denuo.
arumper, atque hoc audi.
Cape sis, puer, hoc pallium.
rata est patri vehementer, quia scortũ sibi
dduxerit in ædis, dum ruri ipsa abest:
illam amicam esse illi. *C.* Zonam sustuli.
n nunc exquirit intus
Iam machæra 'st in manu.
i eo te nunc introducam....
Tollo ampullam, atque hinc eo.
mane, Charine.
Erras: me decipere haud potes.
edepol, volo.
ain tu ergo itiner exsequi meum me sinis?
o. *C.* Ego me moror. Tu, puere, abi hinc
o ocyus.
um escendi; iam lora in manus cœpi meas.
on es! *C.* Quin, pedes, vos in curriculum
icitis
recta? quandoquidem pater mihi exi-
parat.
es. Noli istuc, quæso, dicere.
Certum exsequi 'st,
umam ad pervestigandum, ubi sit illæc.
Quin domi 'st.
quod dixit, id mentitu 'st.
Vera dixi equidem tibi.
rum veni.
in sequere, ut illam videas, quam expetis.
tus non inveni. *E.* Matris iã irã negligo.
oficiscor quæsitum. Nunc perveni Chal-
m:
spitẽ Zacyntho: dico, quid eo advenerĩ:
s eam vexerit, quis habeat, si ibi inaudi-
.
istas omittis nugas, ac mecum huc intro
ulas?
spondit, Zacyntho ficos fieri non malas.
entitu 'st.
Sed de amica sese inaudisse autumat,
Hic Athenis esse. *E.* Calchas istequidẽ Zacynthiu'st.
C. Navẽ conscendo; proficiscor illico: iã sum domi.
Iam redii exilio. Salve mihi, sodalis Eutyche: (tur.
Ut valuisti? Quid, parentes mei valent? cœna dabi-
Bene vocas; benigne dicis: cras apud te, nunc domi.
Sic decet; sic fieri oportet. *E.* Eho! quæ tu somnias?
Hic homo non sanu 'st. *C.* Medicari amicus quin pro-
peras?
E. Sequere sis. *C.* Sequor.
E. Clementer, quæso: calces deteris.
Audin' tu? *C.* Iamdudũ audivi. *E.* Pacẽ componi volo
Meo patri cum matre: nam nunc est irata. *C.* I modo.
E. Propter istanc. *C.* I modo. *E.* Ergo cura.
C. Quin tu ergo i modo.
Tam propitiã reddã, quã cum propitia 'st Iuno Iovi.

SCENA III. *Demipho, Lysimachus.*

D. Quasi tu nunquam quidquam assimile huius facti
feceris.
L. Edepol, nunquam. Cavi ne quid facerem. Vix vi-
vus sum miser!
Nam mea uxor, propter illam, tota in fermento iacet.
D. At ego expurgationem habebo, ut ne succenseat.
L. Sequere me. Sed exeuntem filium video meum.

SCENA IV. *Eutychus, Lysimachus, Demipho.*

E. Ad patrẽ ibo, ut matris irã sibi esse sedatam sciat.
Iam redeo. *L.* Placet principium. Quid agis? Quid
fit, Eutyche?
E. Optuma opportunitate ambo advenistis.
L. Quid rei 'st?
E. Uxor tibi placida et placata 'st. Certe dextras
nunc iam.
L. Dii me servant. *E.* Tibi amicã nullã esse nuntio.
D. Dii te perdant! Quid negoti 'st nam, quæso, istuc?
E. Eloquar.
Animum advortite igitur ambo.
L. Quin tibi ambo operam damus.
E. Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suopte culpam generi capiunt; genus ingenio impro-
bant.
D. Verum dicit hic. *L* Tibi ergo dicit.
E. Eo illud verum 'st magis.
Nam te, istac ætate, haud æquom fuerat filio tuo,
Adolescenti amanti, amicã emtã argento eripere suo.
D. Quid tu ais? Charini amica 'st illa?
E. Ut dissimulat malus!
D. Ille quidẽ illã sese ancillam matri emisse dixerat.
E. Propterea igitur tu mercatu 's, novos amator,
vetus puer?
L. Optume, hercle, perge! ego assistam iam hinc al-
trinsecus.
Quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo.
D. Nullus sum.
L. Filio suo qui innocenti fecit tantam iniuriam.
E. Quem quidem, hercle, ego, in exilium cum iret,
reduxi domum:
Nã ibat exulatũ. *D.* An abiit? *L.* Etiã loquere, larva?
Temperare, istac ætate, istis decebat artibus.
D Fateor: deliqui profecto. *E.* Etiã loquere, larva?
Vacuom esse istac ted ætate iis decebat noxiis:
Itidẽ ut tempus anni, ætatẽ aliã aliud factu convenit.
Nam, si istuc ius est, senecta ætate scortari senes,
Ubi loci res summa nostra 'st publica?
D. Hei! perii miser!
E. Adolescentes rei agundæ isti magis solent operam
dare.
D. Iam obsecro, vobis, hercle, habete, cum [sportis,]
cum fiscina.

Satis iã ut habeatis. Quin loris cædite etiã, si lubet.
L. Recte dicis. Sed istuc uxor faciet, cum hoc resciverit.
D. Nihil opu 'st resciscat.
E. Quid istuc? Non resciscet: ne time.
Eamus intro: non utibilis hic locus, factis tuis
(Dum memoramus) arbitri ut sint, qui prætereant per vias.
D. Hercle, quin tu recte dicis: eadem brevior fabula
Erit. Eamus. *E.* Hic est intus filius apud nos tuus.
D. Optume 'st. Illac per hortum nos domum transibimus.
L. Eutyche, hanc volo prius rem agi, quam meum intro refero pedem.
E. Quid istuc est? *L.* Suam quisque homo rem meminit. Responde mihi:
Certon' scis non succensere mihi tuã matrẽ? *E.* Scio.
L. Vide. *E.* Me vide. *L.* Satis habeo. At, quæso, hercle, etiam vide.
E. Non mihi credis?
L. Immo, credo: sed tamen metuo miser.
D. Eamus intro.
E. Immo, dicamus senibus leges, censeo,
Priusquã abeamus, quas leges teneant, contentiq; sint.
Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus,
Seu maritum, seu, hercle, adeo cœlibem, scortarier,
Cum eo nos hic lege agemus: inscitum arbitrabimur.
Et, per nos quidẽ, hercle, egebit, qui suum prodegerit.
Neu quisquam posthac prohibeto adolescentem filiũ,
Quin amet, et scortum ducat; quod bono fiat modo.
Si quis prohibuerit, plus perdet clam, quam si prohibuerit palam.
Hæc adeo ut ex hacce nocte primum lex teneat senes.
Bene valete, atq; adolescentes, hæc si vobis lex placet,
Ob senum, hercle, industriam, vos æquom 'st clare plaudere.

MILES GLORIOSUS

Ne lamentetur,
Quia se iampric
Quæ misera ges
Sed ubi Artotr
Fortem, atque f
Tum bellatoren
Neque æquipara
P. Quemne ego
Ubi Bombomac
Erat imperator
A. Memini. Ne
Quoius tu legio
Quasi ventus fo
P. Istuc quidem
A.
Præut alia dica
Periuriorem hoc
Aut gloriarum
Me sibi habeto,
Epityro, ut apu
P. Ubi tu es? *A.*
Quo pacto pugn
P. Quid, brachi
P. At indiligent
Connisus esses,
Perque os, eleph
P. Nolo istæc hi
A.
Mihi te enarrare
Venter creat om
Peraudiunda sun
Et assentandum
P. Quid illud, q
A.
Factum 'st, hercl
A.
P. Habes tabellas
P. Facete advorti
A. Novisse mores

emper mensa mea.
locis? ubi tu quingentos simul,
foret, uno ictu occideres.
uiæ erant, si viverent.
m, quod omnes mortales sciunt,
unum in terra vivere
et factis invictissumis.
ulieres, neque, hercle, iniuria,
er; ut vel illæ, quæ here pallio
t. *P*. Quid here dixerunt tibi?
ccine Achilles est, inquit, tibi?
inquam. Innuit illarum altera:
lcher est, inquit, mihi
Cæsaries quam decet!
natæ, quæ cum isto cubant!
e? *A*. Quæ me ambæ obsecraverint,
pompam, illa præterducerem.
ia pulchrum esse hominem nimis.
ihi; orant, ambiunt, obsecrant,
d sese arcessi iubent:
peram dare negotio.
s esse, ut eamus ad forum,
s consignavi hic heri
umerem stipendium.
me opere oravit maxumo,
gerem et conscriberem.
ibi operam decretum 'st dare.
o. *P*. Sequimini, satellites.

II. Scena I. *Palæstrio*.

um hoc argumentum 'st comitas,
m vostra erit benignitas.
are nolit, exsurgat foras,
lle, qui auscultare volt.
tis causa in festivo loco,
modo acturi sumus,
nomen vobis eloquar.
uic nomen est comœdiæ;
riosum dicimus.
esu 'st: inde est Miles meus herus,
abiit, gloriosus, impudens,
periuri atque adulteri.
ies mulieres sectarier.
uaqua incedit, omnibus.
ces, labiis dum ductant eum,
ideas valgis saviis.
apud hunc servitutem servio.
uomodo ad hunc devenerim
eo quoi servivi prius.
nunc argumentum exordiar.
s mihi adolescens optumus:
cem matre Athenis Atticis,
ra; qui est amor cultu optumus.
Naupactum hinc fuit,
i gratia.
iles forte Athenas advenit,
lam amicam heri mei.
i suppalparier
, opiparisque obsoniis.
bi se Miles apud lenam facit.
t Militi huic occasio,
æ, matri mulieris
amabat. Nam is illius filiam,
Miles, clam matrem suam,
uc mulierem in Ephesum advehit.
us possum, mihi navem paro,
lem Athenis avectam scio.
em Naupactum ad herum nuntiem.
ti in altum, id quod volunt,

Capiunt prædones navem illam, ubi vectus fui.
Prius perii, quam ad herum veni, quo ire occœperam.
Ille, qui me cepit, dat me huic dono Militi.
Hic postquam in ædes me ad se duxit domum,
Video illam amicam herilem, Athenis quæ fuit.
Ubi contra aspexit me, oculis mihi signum dedit,
Ne se appellarem: deinde postquam occasio 'st,
Conqueritur mecum mulier fortunas suas:
Ait sese Athenas fugere cupere ex hac domu,
Sese illum amare meum herum, Athenis qui fuit;
Neque peius quemquam odisse, quam istum Militem.
Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,
Cepi tabellas, consignavi clanculum;
Dedi mercatori, qui ad illum deferat
Meum herũ, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
Ut is huc veniret. Is non sprevit nuntium;
Nam et venit, et is in proxumo hic devortitur
Apud suum paternum hospitem, lepidum senem.
Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit;
Nosque opera consilioque adhortatur, iuvat.
Itaque ego paravi hic intus magnas machinas,
Qui amanteis una inter se facerem convenas.
Nam unum conclave, concubinæ quod dedit
Miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,
In eo conclavi ego perfodi parietem,
Qua commeatus esset hinc huc mulieri.
Et, sene sciente, hoc feci: is consilium dedit:
Nam meus conservos est homo haud magni preti,
Quem concubinæ Miles custodem addidit.
Ei nos, facetis fabricis et doctis dolis,
Glaucomam ob oculos obiiciemus: eumque ita
Faciemus, ut, quod viderit, non viderit.
Et mox, ne erretis, hæc duarum hodie vicem
Et hic et illic mulier feret imaginem;
Atque eadem erit, verum alia esse assimulabitur.
Ita sublinitum 'st os custodi mulieris.
Sed foris concrepuit hinc a vicino sene.
Ipse exit: hic ille est lepidus, quem dixi, senex.

Scena II. *Periplectomenes*, *Palæstrio*.

Pe. Nisi, hercle, defregeritis talos, posthac quemque in tegulis
Videritis alienum; ego vostra faciam latera lorea.
Mihi quidem iam arbitri vicini sunt, meæ quid fiat domi:
Ita per impluvium intro spectant. Nunc adeo edico omnibus,
Quemque a milite hoc videritis hominem in nostris tegulis,
Extra unum Palæstrionem, huc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam se sectari, aut simiam,
Dicat, disperistis, ni usque ad mortem male mulcassitis.
Atque adeo, ut ne legi fraudem faciant Talariæ,
Accuratote, ut sine talis domi agitent convivium.
Pa. Nescioquid malefactum a nostra huic familia 'st, quantum audio:
Ita hic senex talos elidi iussit conservis meis.
Sed me excepit. Nihili facio, quid illis faciet cæteris.
Aggrediar hominem: et en advorsum it quasi.
Quid agis, Periplectomene? *Pe*. Haud multos homines, si optandum fuerit.
Nunc videre et convenire, quam te, mavellem.
Pa. Quid est?
Quid negoti 'st *Pe*. Res palam 'st.
Pa. Quæ res palam 'st? *Pe*. De tegulis
Modo nescio quis inspectavit vostrorũ familiarium,

Pa. Volo: hoc dicito,
Paret artem et disciplinam, obtineat colorem.
Pe. Et quemadmodum?
Pa. Ut eum, qui hic se vidit, vero vincat, ut ne viderit:
Siquidem centies hic visa sit, tamen inficias eat.
Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam,
Confidentiam, confirmitatē, fraudulentiam:
Qui arguet se, eum contra vincat iureiurando suo.
Domi habet animum falsiloquom, falsificum, falsiiurium;
Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias.
Nam mulier olitori nunquam supplicat, si qua 'st mala.
Domi habet hortum et condimenta ad omnes mores maleficos.
Pe. Ego istæc, si erit hic, nuntiabo. Sed quid est, Palæstrio,
Quod volutas tute tecū in corde? *Pa.* Paulisper tace,
Dum ego mihi consilia in animum convoco, et dum consulo,
Quid agā; quē dolum doloso contra conservo parem,
Qui illam hic vidit osculantem; id visum ut ne visum siet.
Pe. Quære: ego hinc abscessero abs te huc interim. Illuc sis vide,
Quemadmodū adstitit, severa fronte curas cogitans.
Pectus digitis pultat. Cor, credo, evocaturu 'st foras.
Ecce autem avortit, nisus læva; in femine habet lævam manum;
Dextera digitis rationem computat, feriens femur
Dexterum ita vehementer, quod tactu ægre suppetit.
Concrepuit digitis; laborat; crebro commutat status.
Eccere autem capite nutat: non placet, quod reperit.
Quidquid est, incoctum non expromit: bene coctum dabit.
Ecce autem ædificat: columnam mento suffulsit suo.
Apage! non placet profecto mihi illa inædificatio.
Nam os columnatum poetæ esse inaudivi barbaro.

Ad me. *Pe.* Et q
Pa.
Bene amet. *Pe.* A
mentu 's.
Dum in regione
Iuxta mecum me
Pa. Herus meu
non suo:
Neque habet plu
Pe.
Pa. Nunc sic ra
tuam ast
Ut Philocomasi
alteram
Dicam Athenis
Tam similem,
devortie
Dicam hospitio.
mentum
Pa. Ut, si illic
Meus conservos,
Eam arguam vid
Cum suo amator
Pe.
Idē ego dicā, si m
Dicito esse: et
ut sciat,
Ne titubet, si qu
Pe.
Sed, si ambas v
Quid agimus? *P*
se colligi
Non domi 'st; a
lavat;
Prandet; potat;
potest.
Quantum vis pre
Inducamus, vera
Pe. Placet, ut d

on potuit, quin sermoni suo aliquem fa-
iarium
erit de amica heri, sese vidisse eam
tumo osculantem cū alieno adolescentulo.
m ego: et tacere nostrorum solus scio.
qui vidit, ad eū vineas pluteosque agam.
st: vi pugnandoque hominem capere cer-
es est.
eperio, ibo odorans, quasi canis venaticus,
ec persecutus volpem ero vestigiis. (meæ.
increpuerunt nostræ; ego voci moderabo
est Philocomasio custos meus conservos,
e it foras.

ENA III. *Sceledrus, Palæstrio.*

lem ego hodie ambulavi dormiens in te-
s,
ol, scio me vidisse hic proxumæ viciniæ
um, herilem amicam, sibi aliū quærere.
vidit osculantem, quantum hunc audi-
qui.
est?
Tuus conservos. Quid agis, Sceledre?
Te, Palæstrio,
convenisse.
Quid iam? aut quid negoti, fac sciam.
P. Quid metuis? S. Ne, hercle, hodie
tum hic familiarium 'st,
n malum cruciatū insiliamus. P. tu sali
ego istam insulturam et desulturam ni-
ic moror.
fortasse, apud nos facinus quod natum
ovom.
est facinus? S. Impudicum.
Tute scis soli te tibi:
s: scire nolo.
Non enim faciam, quin scias.
ie sum sectatus nostram in horū tegulis.
Sceledre, homo sectatu's nihili nequam
iam.
dant! P. Te istuc æquom; quoniam occœ-
eloqui.
tuna, per impluvium huc despexi in pro-
um:
illa aspicio osculantem Philocomasium
altero
adolescente.
Quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?
vidi. P. Tuten'?
Egomet duobus hic oculis meis.
verisimile dicis, neque vidisti.
Num tibi
or? P. Medicum istuc tibi melius per-
rier.
tu istam, si te Dii amant, temere haud
fabulam.
uribus capitique fraudem capitalem
reas.
m, ut pereas, paratum 'st dupliciter,
apprimis
oquium. S. Qui vero dupliciter?
Id dicam tibi.
si falso insimulas Philocomasium, hoc
is:
verum 'st, tu, ei custos additus, perieris.
me, nescio: hæc me vidisse ego certo
afelix?
uid tibi vis dicam, nisi quod viderim?

Quin etiam nunc intus hic in proxumo 'st.
P. Eho! an non domi 'st?
S. Vise; abi intro tute: nam ego mihi nihil credi postulo.
P. Certum 'st facere id. S. Hic te opperiar: eadem illi insidias dabo,
Quam mox horsum ad stabulum iunix recipiat se e pabulo.
Quid ego nunc faciam? Custodem me illi Miles tradidit.
Nunc, si indicium facio, interii: si taceo, interii tamen,
Si hoc palam fuerit. Quid peius muliere atque audacius?
Dum ego in tegulis sum, illac hæc se hospitio edit foras.
Edepol, facinus fecit audax. Hoccine si Miles sciat,
Credo, hercle, has sustollat ædes totas; atque hinc in crucem.
Hercle, quidquid est, mussitabo potius, quam inteream male.
Non ego possum, quæ ipsa sese venditat, tutarier.
P. Sceledre! Sceledre! S. Quis homo interminat?
P. Est te alter audacior?
Quis magis Diis inimicis natus, quā tu, atque iratis?
S. Quid est?
P. Iuben' tibi oculos effodiri, quibus id, quod nusquam est, vides?
S. Quid, nusquam? P. Non ego nunc emam vitam tuam vitiosa nuce.
S. Quid negoti 'st? P. Quid negoti sit, rogas?
S. Cur non rogem?
P. Non tibi istam prætruncari linguam largiloquam iubes?
S. Quamobrem iubeam? P. Philocomasium eccam domi, quam in proxumo
Vidisse aibas te osculantem atque amplexantem cum altero.
S. Mirum 'st lolio victitare te, tam vili tritico.
P. Quid iam? S. Quia luscitiosu 's.
P. Væ, verbero! edepol, tu quidem
Cæcus, non luscitiosu 's: nam illam quidem eccam domi.
S. Quid? domi? P. Domi, hercle, vero.
S. Abi! ludis me, Palæstrio.
P. Tum mihi sunt manus inquinatæ. S. Qui dum?
P. Quia ludo luto.
S. Væ capiti tuo! P. Tuo istuc, Sceledre, promitto
Nisi oculos orationemq; aliam commutas tibi. (fore,
Sed fores concrepuerunt nostræ.
S. At ego illas observo fores:
Nam nihil est, qua hinc huc transire ea possit, nisi recto ostio.
P. Quin domi eccam. Nescio, quæ te, Sceledre, scelera suscitant.
S. Mihi ego video; mihi ego sapio; mihi ego credo plurimum:
Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in his ædibus.
Hic obsistam, ne imprudenti huc ea se surrepsit mihi.
P. Meus illic homo 'st; deturbabo iam ego illum de pugnaculis.
Vin' iam faciam, ut stultividum te fatearis?
S. Age, face.
P. Neque te quidquā sapere corde, neque oculis uti?
S. Volo.
P. Nempe tu istic ais esse herilem concubinam?
S. Atque arguo.
Eam me vidisse osculantē hic intus cum alieno viro.

familia.
Sed ego hoc quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.
Hic obsistam hac quidem. Pol, certo verba mihi nunquam dabunt.

SCENA IV. *Palæstrio, Philocomasium, Sceledrus.*

Pa. Præcepta facito ut memineris.
Ph. Toties monere mirum 'st.
Pa. At metuo, ut satis sis subdola.
Ph. Cedo vel doctas, docebo:
Memini malas, ut sint malæ, mihi solæ quo supersit.
Pa. Age, iam nunc insiste in dolos: ego abs te procul recedam.
Quid astas, Sceledre? *S.* Hanc rem gero: habeo auris: loquere quidvis.
Pa. Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum actutum extra portam,
Dispessis manibus patibulum cum habebis.
S. Quamnam ob rem?
Pa. Respice dum ad lævā: quis illæc est mulier?
S. Pro, Dii immortales!
Heri concubina 'st hæc quidem.
Pa. Mihi quoque, pol, ita videtur.
Age nunc iam, quando lubet. *S.* Quid agam?
Pa. Peri perpropere.
Ph. Ubi iste bonus servos, qui propudi me maxume innocentem
Falso insimulavit? *Pa.* Hem tibi! Hic mihi id dixit.
Ph. Tibi, quæso? Dixti
Tuten' vidisse in proxumo hic, sceleste, me osculantem?
Pa. Atque cum alieno adolescentulo, dixit.
S. Dixi, hercle, vero.
Ph. Tun' me vidisti? *S.* Atque his quidem oculis.
Ph. Carebis, credo,
Qui plus vident, quam quod vident.
S. Nunquam, hercle, deterrebor,
Quin viderim id quod viderim.

Nam arguere
Me cum alien
tam e
Cum illa osc
amicu
Ita me insim
Pa. Satin' e
somni
Heus, hercle,
precar
Narrandum e
Ph.
Neque me qui
mulat
S. Timeo, qu
prurit
Pa. Scin' te p
S.
Nunc nostrun
Pa.
Ut ad id exem
Atque ut tu s
S. Me eam no
Pa.
Resipisce) si
pulch
S. Nunc deme
ginem
Pa. Dudum, e
usque
S. Nihil habe
vidi.
Pa. Næ, tu, e
Dum te fidel
pæne.
Sed fores vici

SCENA V. *Phi*

Ph. Inde igu

Hercle, opinor, ea videtur.
nus mirum 'st, quomodo hæc hinc nunc potuerit transire:
m ea 'st. *S.* An dubium tibi 'st eam esse hanc?
Ea videtur.
s, appellemus.
Heus! quid istuc est, Philocomasium?
bi istic hisce in ædibus debetur? quid negoti 'st?
nc taces? tecum loquor.
Immo, edepol, tute tecum:
e nihil respondet.
Te alloquor, viti probrique plena,
um vicinos vaga es. *Ph.* Quicū tu fabulare?
m, nisi tecum? *Ph.* Quis tu homo es, aut
ecum quid negoti 'st?
ogas, hem, qui sim?
Quin ego hoc rogem, quod nesciam?
ego sum igitur, si tu hunc ignoras?
Mihi odiosus, quisquis es,
hic. *S.* Nos non novisti? *Ph.* Neutrum.
Metuo maxume.
metuis?
Enim ne nosmet perdiderimus uspiam.
te neque me novisse ait hæc.
Perscrutari hic volo,
os nostri an alieni simus; ne dum quis-
rum imprudenteis aliquis immutaverit.
eidem noster sum. *Pa.* Et, pol, ego. Quæ-
o, mulier, malum.
cus, Philocomasium?
Quæ te intemperiæ tenent,
perā perplexo nomine appelles? *Pa.* Eho!
vocare? *Ph.* Glycere nomen est.
Iniuria 'st.
men possidere, Philocomasium, postulas.
n decet; et meo adeo hero facis iniuriam.
Pa. Tute. *Ph.* Quæ heri Athenis Ephe-
adveni vesperi
matore, adolescente Atheniensi.
Dic mihi,
bi in Epheso 'st negoti?
Geminam germanam meam
n esse inaudivi: eam veni quæsitum.
Mala es.
ecastor, stulta multum, quæ vobiscum
ler.
ire non sinam te. *Ph.* Mitte.
Manifestaria
mitto. *Ph.* At mihi iam crepabunt ma-
malæ tibi,
itis. *S.* Quid, malum! astas? quin re-
s altrinsecus?
moror negotiosū mihi esse tergū. Qui scio
n sit Philocomasium, atque alia eius si-
s sit?
me, an non mittis?
Immo, vi atque invitam, ingratiis,
ate ibis, rapiam te domum.
Ostium hoc mihi
n 'st: Athenis domus ac herus. Ego istam
um
r; neque vos, qui homines sitis, novi, ne-
scio.
o: te nusquam mittam, nisi das firmatam
n,
misero, intro ituram.
Vi me cogis, quisquis es.
Do fidē, si omittis, istoc me intro iturā, quo iubes.
S. Ecce, omitto. *Ph.* At ego abeo missa.
S. Muliebri fecisti fide.
Pa. Sceledre, manibus amisisti prædam. Tam ea est, quam pol is,
Nostra herilis concubina. Vin' tu facere hoc strenue?
S. Quid faciā? *Pa.* Affer mihi machæram huc intus.
S. Quid facies ea?
Pa. Intro rumpam recta in ædes; quemque hic intus videro
Cum Philocomasio osculantem, eum ego obtruncabo extempulo.
S. Visane est ea esse? *Pa.* Immo, edepol, plane ea est. Sed quomodo
Dissimulabat! Abi; machæram huc effer.
S. Iam, faxo, hic erit.
Pa. Neque eques, neque pedes profecto quisquam tanta audacia,
Qui æque faciat confidenter quidquam, quam quæ mulieres
Faciunt. Ut utrobique orationem docte edidit!
Ut sublinitur os custodi cato, conservo meo!
Nimis beat, quod commeatus transtinet transparietē.
S. Heus, Palæstrio! machæra nihil opus.
Pa. Quid iam? aut quid opus est?
S. Domi eccam herilem concubinā. *Pa.* Quid? domi?
S. In lecto cubat.
Pa. Edepol, næ tu tibi malam rem reperisti, ut prædicas.
S. Quid iam? *Pa.* Quia hanc attingere ausu 's mulierem hic in proxumo.
S. Magis, hercle, metuo. Sed nunquam quisquam faciet, quin soror
Ista sit germana huius.
Pa. Eam, pol, tu osculantem hic videras.
Et quidem palam 'st eam esse, ut dicis.
S. Quid proprius fuit,
Quam ut perirem, si locutus fuissem hero?
Pa. Ergo, si sapis,
Mussitabis. Plus oportet scire servom, quam loqui.
Ego abeo a te, ne quid tecum consili commisceam,
Atque apud hunc vicinum. Tuæ mihi turbæ non placent.
Herus si veniet, si me quærit, hic ero: hinc me arcessito.

Scena VI. *Sceledrus, Periplectomenes.*

S. Satin' abiit ille, neque herile negotium
Plus curat, quam si non servitute serviat?
Certo quidem illa hæc nostra intu 'st in ædibus:
Nam ego et cubantem eam modo offendi domi.
Certum 'st nunc observationi operam dare.
P. Non, hercle, hice homines me marē, sed fœminam,
Vicini rentur esse servi Militis:
Ita me ludificant. Meamne hic in via hospitam,
Quæ heri huc Athenis cum hospite advenit meo,
Tractatam et ludificatam, ingenuam et liberam?
S. Perii, hercle! Hic ad me recta habet rectam viam.
Metuo, illæc mihi res ne magno malo fuat,
Quantum hunc audivi facere verborum senem.
P. Accedam ad hominem. Tun', Sceledre, hic, scelerum caput,
Meam ludificasti hospitam ante ædis modo?
S. Vicine, ausculta, quæso. *P.* Ego auscultem tibi?
S. Expurgare volo me. *P.* Tun' te expurges mihi,
Qui facinus tantum tamque indignum feceris?
An, quia latrocinamini, arbitramini
Quidvis licere facere vobis, verbero?
S. Licetne.... *P.* At, ita me Dii Deæq. omnes ament,

S. Ita facere certum 'st. *P.* Heus, Philocomasium! cito
Transcurre curriculo ad nos; ita negotium 'st.
Post, quando exierit Sceledrus a nobis, cito
Transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
Nunc, pol, ego metuo, ne quid infuscaverit.
Si hic non videbit mulierem, aperitur dolus.
S. Pro, Dii immortales! similiorem mulierem, (reor
Magisque eamdem, utpote quæ non sit eadem, non
Deos facere posse. *P.* Quid nunc? *S.* Commerui malū.
P. Quid igitur: ean' est? *S.* Etsi ea 'st, non est ea.
P. Vidistin' istam? *S.* Vidi et illam, et hospitem
Complexam atque osculante.... *P.* Ean est? *S.* Nescio.
P. Vin' scire plane? *S.* Cupio.
P. Abi intro ad vos domum.
Continuo: vide, sitne ista hæc vostra intus domum.
S. Licet; pulchre admonuisti. Jam ego ad te exibo foras.
P. Nunquam, edepol, hominem quemquam ludifi-
Magis facete vidi, et magis miris modis. (carier
Sed, eccum, egreditur. *S.* P[illegible]iplectomene, te obsecro
Per Deos atque homines, pe[illegible]que stultitiam meam,
Perque tua genua.... *P.* Qui[illegible] obsecras me?
S. Inscitiæ
Meæ et stultitiæ ignoscas. Nunc demum scio
Me fuisse excordem, cœcum, incogitabilem. (cifer?
Nam Philocomasiū eccam i[illegible]us. *P.* Quid nunc, fur-
Vidistin' ambas? *S.* Vidi. *P.* [illegible] Herum exhibeas, volo.
S. Meruisse equidem me ma[illegible]umum fateor malum,
Et tuæ fecisse me hospitæ aio injuriam:
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Quoi me custodem herus addidit Miles meus.
Nam ex uno puteo similior nunquam potest
Aqua aquæ sumi, quam hæc est, atque ista hospita.
Et me despexe ad te per impluvium tuum.
Fateor. *P.* Quid ni fateare, ego qu[illegible]
S. Sed Philocomasium me vidisse
P. Ratusne me istic hominem esse
Si ego, me sciente, paterer vicino m[illegible]
Eam fieri apud me tam insignite injuri

Nimium festiv[illegible]
Redeo in senatu[illegible]
Domi nunc apu[illegible]
Frequens senat[illegible]
Ibo intro: ne, d[illegible]

Actus III. S[illegible]

Pa. Cobibete in[illegible]
sides.
Sinite me prius[illegible]
Concilium quo[illegible]
tuto loc[illegible]
Unde inimicus[illegible]
siliis:
Nā bene consul[illegible]
Neque potest, q[illegible]
Nam b[illegible]num co[illegible]
Si minus cum c[illegible]
Quippe, si resci[illegible]
Tuopte tibi co[illegible]
stringun[illegible]
Atque eadem, q[illegible]
Sed speculabor, [illegible]
Nostro consilio [illegible]
Sterilis hinc pr[illegible]
est prob[illegible]
Evocabo: heus [illegible]
dimini.
Pe. Ecce nos ti[illegible]
Pa.
Sed volo scire, [illegible]
sumus,

ec ætas fugere facta magis, quã sectari solet.
det me tibi in senecta obiicere sollicitudinē.
o modo tu, homo, amas, siquidem te quidquam, quod faxis, pudet.
mas: umbra es amantum magis, quam amator, Pleusides. 30
ccine ætatē exercere me mei amoris gratia?
d sis tu? itane tibi ego videor oppido Acheronticus,
pularis? tamne tibi diu videor vitam vivere?
uidem haud sum annos natus præter quinquaginta et quatuor:
ulis video, pernix sum manibus; sum pedes mobilis. 35
lbus capillus hic videtur, neutiquam ingenio 'st senex.
hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.
, id quidem experior ita esse, ut prædicas, alæstrio;
nignitas quidem huius oppido ut adolescentuli 'st.
no, hospes, magis cum periculum facies, magis nosces meam 40
m erga te amantem.
Quid opus nota noscere?
d te exemplum experiundi habeas, ne pe foris:
ipse haud amavit, ægre amantis ingenium picit.
oris aliquantum habeo, humorisque meo m in corpore:
n exarui ex amœnis rebus et voluptariis.
tor facetus, vel conviva commodus 46
eque ego unquam oblocutor sum alteri in vivio.
itate abstinere me apud convivas commode
i, et meæ orationis iustã partē persequi;
artē itidem tacere, cum aliena 'st oratio.
putator, screator sum, itidem minume ccidus. 51
si sum natus, non in Apulis, non sum Umbria.
lum senicem, si, quas memorat, virtutes et;
idem plane eductum in nutricatu Venerio!
bo, quam prædicabo, ex me venustatis tibi.
ad mensam publicas res clamo, neque le crepo; 56
o unquam alienum scortum subigito in vivio;
ripio pulpamentum, neque prævorto po um;
vinum unquam ex me exoritur dissidium convivio. 59
est odiosus, abeo domũ; sermonē segrego.
morē, amœnitatemq;, accubans exerceo.
idem, edepol, omnes mores ad venusta valent.
mihi homines aurichalco contra cum istis ribus.
uidem, illuc ætatis qui sit, non invenies erum
n ad omnes res, nec qui amicus amico magis. 65
me ut fateare, faciam, esse adolescentem ribus:
mnes comparebo tibi res benefactis frequens.

Opusne erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me.
Opus leni? leniorem dices, quam mutum 'st mare:
Liquidiusculusque ero, quam ventus est Favonius.
Vel hilarissumum convivam hinc indidem expromam tibi, 71
Vel primarium parasitũ, atq; obsonatorem optumum.
Tum, ad saltandum, non cinædus malacus æque 'st atque ego.
Pa. Quid ad illas artes optassis, si optio eveniat tibi?
Pl. Huius pro meritis ut referri pariter possit gratia,
Tibique, quibus nunc me esse experior summæ sollicitudini. 76
At tibi tanto sumtui esse mihi molestum 'st.
Pe. Morus es.
Nam, in mala uxore atque inimico si quid sumas, sumtus est;
In bono hospite atque amico, quæstus est, quod sumitur: 79
Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro 'st.
Deum virtute, ut transeuntem hospitio accipiam, apud me est comitas.
Es, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine.
Liberæ sunt ædis: liber sum autem ego: me uti volo libere. 83
Nam mihi, Deum virtute dicam, propter divitias (meas,
Licuit uxorē dotatam genere summo ducere:
Sed nolo mihi oblatratricem in ædis intromittere.
Pl. Cur non vis? nam procreare liberos lepidum 'st onus.
Pe. Hercle, vero, liberum esse, id multo est lepidius.
Pa. Tute homo et alteri sapienter potis es consulere, et tibi. 89
Pe. Nam bona uxor, si ea deducta est usquã gentium,
Ubi eam possim invenire? Verum egone eam ducam domum,
Quæ mihi nunquam hoc dicat: Eme, mi vir, lanam, unde tibi pallium
Malacum et calidum conficiatur, tunicæque hibernæ bonæ,
Ne algeas hac hieme? Hoc nunquam verbum ex uxore audias.
Verum, priusquam galli cantent, quæ me somno suscitet, 95
Dicat: Da, mi vir, Calendis meam quod matrem iuverit:
Da qui farciat; da qui condiat: da quod dem, Quinquatribus,
Præcantrici, coniectrici, hariolæ, atque haruspicæ.
(Flagitiũ 'st, si nihil mittetur; quo supercilio spicit!)
Tum piatricem clementer non potest quin munerem.
Iampridem, quia nihil abstulerit, succenset ceraria.
Tum obstetrix expostulavit mecũ, parum missũ sibi.
Quid? nutrici non missuru 's quidquam, quæ vernas alit?
Hæc, atq; huius similia alia damna multa mulierum,
Me uxore prohibent, mihi quæ huius similes sermones serat. 105
Pa. Dii tibi propitii sunt, hercle: nam, si istam semel amiseris
Libertatem, haud facile te in eumdem rursus restitues locum.
Pl. At illa laus est, magno in genere et in divitiis maxumis,
Liberos hominem educare, generi monimentũ et sibi.
Pe. Quando habeo multos cognatos, quid opus sit mihi liberis? 110
Nunc bene vivo, et fortunate, atque ut volo, atque animo ut lubet:

Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.
Pa. Huic homini dignum 'st divitias esse, et diu vitam dari,
Qui et rem servat, et qui bene habet, suisque amicis est volup.
Pl. O lepidum caput! Ita me Dii Deæque ament, æquom fuit
Deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitā viverent;
Sicuti merci pretium statui, pro virtute ut veneat:
Quæ improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperet.
Itidem Divos dispertisse vitam humanam æquō fuit:
Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquā darent;
Qui improbi essent et scelesti, iis adimerent animam cito.
Si hoc paravissent, homines essent minus multi mali,
Et minus audacter scelesta facerent facta: et postea,
Qui probi homines essent, esset his annona vilior.
Pe. Qui Deorū consilia culpet, stultus inscitusq; sit,
Quique eos vituperet: nunc iam istis rebus desisti decet.
Nunc volo obsonare, ut, hospes, tua te ex virtute et mea
Meæ domi accipiam benigne, lepide, et lepidis victibus.
Pl. Nihil me pœnitet iam, quanto sumtui fuerī tibi.
Nam hospes nullus tam in amici hospitium devorti potest,
Quin, ubi triduum continuū fuerit, iam odiosus siet.
Verum, ubi dies decem continuos immorabitur,
Tametsi dominus non invitus patitur, servi murmurant.
Pe. Servientes servitute ego servos introduxi mihi.
Hospes, non qui mihi imperarent, q
obnoxius:
Si illis ægre 'st, mihi quod volupe 'st
rem gero.
Tamen id, quod odio 'st, faciundum 'st c

Pa. Igitur id, q
Nunc huc anim
opera tu
Periplectomen
tiam,
Qui admutilet
Huic amanti a
piam,
Ut hic eam abd
Pe.
Pa. At ego mihi
Pe.
Pa. Quando ha
carum d
Pe. Utere, accip
Quam institui.
peram a
Pa. Herus meus
ut nemi
Fuisse adæque,
Pe.
Pa. Itaq; Alexa
Itaque omnis
mulieres
Pe. Edepol, qui
tirier:
Sed ego ita esse,
lestrio,
Quam potes, tan
dium.
Pa. Ecquā tu po
Cui facetiarum
Pe. Ingenuamne

sed ecqua ancilla 'st illi?
Est primaria.
opu 'st : ita præcipito mulieri, atque
læ,
tuam esse uxorem, et deperire hunc
n.
annulum faveæ suæ ancillæ dederit;
o mihi,
; quasique ego rei sim interpres.
Audio:
verbera.
Tu si audis, ego recte meis
hi uxore dicam delatum et datum,
a conciliarem. Ille eiusmodi est; cu-
er.
rio, studiosus rei nullæ aliæ est, im-

t reperire, si ipsi Soli quærundas

s ad haucce rem, quam ego. Age: habe
bonum.
ato et properato opu 'st. Nunc tu aus-
leusides.
obediens. *Pa.* Hoc facito: Miles do-
i advenerit,
Philocomasium nomines.
Quam nominem?
Pl. Nempe eamdem, quæ dudum con-
st. *Pa.* Pax! abi.
Sed quid meminisse id refert? ego
....
dicam tum, quando usus poscet: in-
ce.
hic agit, actutū partes defendas tuas.
o igitur.
Et, præcepta sobrie ut cures, face.

A II. *Palæstrio, Lucrio.*

turbo! quantas moveo machinas!
die concubinam Militi,
ne sunt maniplares mei.
bo. Heus, Sceledre! nisi negotium,
e ædis: te vocat Palæstrio.
st Sceledro. *P.* Quid iam?
Sorbet dormiens.
? *L.* Illud, stertit, volui dicere.
mile 'st, quod stertas, quasi sorbeas.
mit Sceledrus intus?
Non naso quidem:
clamat. Tetigit calicem clanculum:
i unam amphoram cellarius.
este, qui illi suppromus es, eho!
. Qui libitum 'st illi condormiscere?
or. *P.* Non te istuc rogito, scelus.
riisti iam, nisi verum scio.
i vinum? *L.* Non promsi. *P.* Negas?
, vero: nam ille me vetuit dicere.
heminas octo expromsi in urceum;
alidum exbibit in prandium.
oisti? *L.* Dii me perdant, si bibi,
. *P.* Qui iam? *L.* Quia enim obsorbui:
bat: amburebat gutturem.
at, alii poscam potitant.
et promo cellam creditam!
dem faceres, si tibi esset credita:
ari non licet, nunc invides.
quam promsit antehac? responde, sce-
ire possis, edico tibi, (lus.
ocio, excruciabere.

L. Ita vero, ut tu ipse me dixisse delices;
Postea sagina ego eiiciar cellaria,
Ut, tibi qui promat, alium suppromum pares.
P. Non, edepol, faciam. Age, loquere audacter mihi.
L. Nunquam, edepol, vidi promere; verum hoc erat:
Mihi imperabat; ego promebam postea.
P. Hui! illecebrose! capite sistebas cadum?
L. Non, hercle, tam istoc valide casabant cadi.
Sed in cella est paulum nimis loculi lubrici;
Ibi erat bilibris aqualis, hic propter cados.
Ea sæpe decies complebatur die.
Eam plenam atque inanem fieri maxumam
Vidi. Bacchabatur hama; casabant cadi.
P. Abi, abi intro iam. Vos in cella vinaria
Bacchanal facitis: iam, hercle, ego herum adducam (a foro.
L. Perii! excruciabit me herus, domum si venerit,
Quom hæc facta scibit, quia sibi non dixerim.
Fugiam, hercle, aliquo, atque hoc in diem extollam
Ne dixeritis, obsecro, huic, vostram fidem. (malum.
P. Quo tu agis?
L. Missus sum alio: iam huc revenero.
P. Quis misit? *L.* Philocomasium.
P. Abi; actutum redi.
L. Quæso tamen, tu meam partem infortunii,
Si dividetur, me absente, accipito tamen.
P. Modo intellexi, quam rem mulier gesserit:
Quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
Foris ablegavit, dum ab se huc transiret: placet.
Sed Periplectomenes, quam ei mandavi, mulierem
Nimis lepida forma ducit. Dii, hercle, hanc rem adiuvant.
Quam digne ornata incedit, haud meretricie!
Lepide hoc succedit sub manus negotium.

SCENA III. *Periplectomenes, Acroteleutium, Palæstrio, Milphidippa.*

Pe. Rem omnem, Acroteleutium, tibi, tibique, mea Milphidippa,
Domi demonstravi ordine: hanc fabricā fallaciasque
Minus si tenetis, denuo volo percipiatis plane.
Satis si intelligitis, aliud est, quod potius fabulemur.
A. Stultitia atque insipientia insulsa atque maxuma hæc sit,
Me ire in opus alienum, aut tibi meam operam pollicitari
Si ea in opificina nesciam aut mala esse aut fraudulenta.
Pe. At melius est monerier.
A. Meretricem commoneri,
Quam sane magni referat, mihi clam est! Quin ego me frustro,
Postquam adbibere aures meæ tuā moram orationis.
Tibi dixi, Miles quemadmodū potis esset deasciari.
Pe. At nemo solus satis sapit: nam ego multos sæpe vidi
Regionem fugere consili, prius quā repertā habuere.
A. Si quid faciundum 'st mulieri male atque malitiose,
Ea sibi immortalis memoria est meminisse et sempiterna:
Sin bene quid aut fideliter faciundum 'st, eo deveniunt,
Obliviosæ extemplo uti fiant; meminisse nequeunt.
Pe. Ergo istuc metuo, quo venit vobis faciundum utrumque:
Nam id proderit mihi, Militi male quod facietis ambæ.
A. Dum ne inscientes quid bonum faciamus, ne formida.

A. Nempe ludificari Militem tuum herum vis?
Pa. Elocuta es.
A. Lepide et sapienter, commode et facete, res parata est.
Pa. Atque huius uxorem esse te volo assimulare.
A. Fiet.
Pa. Quasi Militi animum adieceris, simulare.
A. Sic futurum 'st.
Pa. Quasique hæc res per me interpretem, et tuam ancillam, geratur.
A. Bonus vates poteras esse: nam, quæ sunt futura, dicis.
Pa. Quasique annulum hunc ancillula tua abs te detulerit ad me,
Quem ego Militi darem tuis verbis. *A.* Vera dicis.
Pe. Quid istis nunc memoratis opu'st, quæ commeminere? *A.* Meliu'st.
Nam, mi patrone, hoc cogitato: ubi probus est architectus,
Bene lineatam si semel carinam collocavit, (est.
Facile esse navem facere, ubi fundata et constituta
Nunc hæc carina satis probe fundata et bene statuta est.
Assunt fabri architectique a me, a te, haud imperiti.
Si non nos materiarius remoratur, quod opu'st, qui det,
Novi indolem nostri ingeni, cito erit parata navis.
Pa. Nempe tu novisti Militem, meum herum?
A. Rogare mirum 'st.
Populi odium quidni noverim, magnidicum, cincinnatum,
Mœchum unguentatum? *Pa.* Nũ ille etiam te novit?
A. Nunquam vidit.
Qui noverit me, quis ego sim?
Pa. Nimis le
Eo potuerit lepidius, pol, fieri. *A.* Potiu
Mihi des? quiescas cætera. Ni lepide l
Ero, culpam omnem in me imponito.
Pa. Agite igitur hite em

sententia.
Nam ego hodie a
meum,
Ut latrones, quos
Qui eius regnum,
Pa. Quin tu tuam
quæ tibi
Conditio nova et
Py. Immo, omn
ram do tib
Loquere: aures m
Pa. Circumspici
sermoni s
Nam, hoc negoti
'st mihi.
Py. Nemo adest.
mum a me
Py. Quid hic? u
Pa. A
Quæ te amat, tua
tudinem.
Eius nunc mihi a
ferrem, d
Py. Quid? ean' i
bera 'st?
Pa. Vah! egone
internunt
Qui ingenuis sati
Py. Nuptan' ea'
Py.
Vidua et nupta e
Pa.
Py. Euge! *Pa.* L

t Ephesum mater eius?
Aiunt, qui sciunt.
em lepidam, ut mulierem exclu-
pide facere?
Loquere, et consilium cedo.
ctutum amovere, a te ut abeat
n te hoc facere oportet: tibi di-
tim est:
e ornamenta, quæ illi instruxi-
eque abs te quo lubeat sibi.
: sed, ne istanc amittam, et hæc
h, delicatus! quæ te tamquam o-
. *Pa.* St, tace! aperiuntur fores:
clanculum.
, quæ hic egreditur internuntia.
?
lius est, quæ hic egreditur foras,
c attulit, quem tibi dedi.
Edepol, hæc quidem
ecium hæc est præ illa, et spin-
lis venaturam facere, atque au-
bus?

a, Pyrgopolinices, Palæstrio.

s circus, ubi sunt ludi faciundi
asi non videam, neque, esse hic,
ciam.
ltemus, ecquid de me fiat mentio.
ic prope adest, qui rem alienam
quam suam?
id agam? qui de vesperi vivat suo?
netuo, mihi ne obsint, neve ob-
n,
lum huc transibit, quæ huius cu-
is est,
nium nimium lepidum, et nimia
ne,
nicem.
Satin' hæc quoque me deperit?
em. Edepol, huius sermones haud
eritant.
o?
oquitur laute et minume sordide:
a est nimium lepida, nimisque ni-
a.
llubescit primulum, Palæstrio.
illam oculis....?
Tuis video id, quod credo tibi.
sens, quom hæc locuta subigit me
a. Hercle, hanc quidem
Mihi hæc desponsa est: tibi si illa
rit,
uxorem ducam.
Quid ergo hanc dubitas colloqui?
e ergo. *Py.* Pedisequus tibi sum.
Utinam, cuius causa
onveniundi mihi potestas eveniat!
xoptatum obtinget: bonum habe
formida:
qui scit, quod quæris, ubi sit.
Quem ego hic audivi?
nsiliorū, et participē consiliariū.

M. Tum, pol, ego, id quod celo, haud celo.
Pa. Immo, etiamsi non celas.
M. Quo argumento?
Pa. Infidos celas: ego sum tibi firma fide.
M. Cedo signum, si harunc Baccharum es.
Pa. Amat mulier quædam quemdam.
M. Pol, istuc quidem multæ.
Pa. At non multæ de digito donum mittunt.
M. Enim cognovi nunc. Fecisti modo mihi ex proclivo palam rem.
Sed hic numquis adest? *Pa.* Vel adest, vel non.
M. Cedo te mihi solæ solum.
Pa. Brevin' an longinquo sermone?
M. Tribus verbis. *Pa.* Iam ad te redeo.
Py. Quid? ego hic astabo tantisper, cum hac forma et factis, sic frustra?
Pa. Patere, atque asta. Tibi ego hanc do operam.
Py. Properando excrucior.
Pa. Pedetentim. Tu hæc scis, tractari ita solere hasce huiusmodi merces.
Py. Age, age, ut tibi maxume concinnum 'st.
Pa. Nullum 'st hoc stolidius saxum.
Redeo ad te: quid me voluisti?
M. Quo pacto hoc dudum accepi,
Istuc fero ad te consilium. *Pa.* Quasi hunc depereat.
M. Teneo istuc.
Pa. Collaudato formam et faciem, et virtutes commemorato.
M. Ad eam rem habeo omnem aciem, tibi ut dudum demonstravi.
Pa. Tu cætera cura et contempla, et de meis venator verbis.
Py. Aliquam mihi partem hodie operæ des denique: iam tandem ades illico.
Pa. Assum: impera, si quid vis.
Py. Quid illæc narrat tibi? *Pa.* Lamentari
Ait illā miserā, cruciari, et lacrumantē se afflictare,
Quia tis egeat, quia te careat. Ob eam rem huc ad te missa 'st.
Py. Iube adire. *Pa.* At scin', quid tu facias? face te fastidi plenum,
Quasi non lubeat: me inclamato, quia sic te volgo volgem.
Py. Memini, et præceptis parebo.
Pa. Voco ergo hanc, quæ te quærit?
Py. Adeat, si quid volt. *Pa.* Si quid vis, adi, mulier.
M. Pulcher, salve.
Py. Meum cognomentum quis commemoravit? Dii tibi dent quæ optes.
M. Tecum ætatem exigere ut liceat.
Py. Nimium optas. *M.* Non me dico,
Sed heram meam, quæ te demoritur.
Py. Multæ aliæ idem istuc cupiunt,
Quibus non est copia.
M. Ecastor, haud mirum, si te habeas carum,
Hominem tam pulchrum, et præclara virtute, et forma, et factis.
Ecquis dignior fuit, homo qui esset?
Pa. Non, hercle, humanum 'st ergo:
Nam volturio plus humani, credo, est.
Py. Magnum me faciam
Nunc, quoniam illæc me collaudat.
Pa. Viden' ignavum, ut sese inferat!
Quin tu huic responde. Hæc illæc est ab illa, quam dudum...
Py. Quanam ab illarum? nam, ita me occursant multæ, meminisse haud possum.
M. Ab illa, quæ digitos despoliat suos, et tuos digitos decorat.

Non hic suo seminio quamquam porculam impertituru'st.
M. Dabitur, quantum ipsus preti poscet.
Pa. Talentum Philippum huic opus auri 'st.
Minus ab nemine accipiet.
M. Heu! ecastor, nimis vile est tandem.
Py. Non mihi avaritia unquam innata 'st: satis est divitiarum.
Plus mihi auri mille est modiorum Philippei.
Pa. Præter thesaurum.
Tum argenti montes, non massas, habet. Ætna mons non æque altus.
M. Heu, ecastor, hominem periurum! *Pa.* Ut ludo.
M. Quid ego? ut sublecto os! *Pa.* Scite.
M. Sed, amabo, mitte me actutum.
Pa. Quin tu huic respondes aliquid,
Aut facturum, aut non facturum? Quid illam miseram animi excrucias,
Quæ nunquam male de te merita 'st?
Py. At iube eampse exire huc ad nos.
Dic, me omnia, quæ volt, facturum.
M. Facis nunc, ut facere æquom,
Quod, quæ te volt, eamdem tu vis.
Pa. Non hic insulsum habet ingenium.
M. Quomque me oratricem haud sprevisti, sivistique exorare ex te.
Quid est? ut ludo! *Pa.* Nequeo, hercle, quidem risu me admoderarier.
Ob eam causam huc abs te avorti.
Py. Non, edepol, tu scis, mulier,
Quantum ego honorem nunc illi habeo.
M. Scio: et istuc illi dicam.
Pa. Contra auro alii hanc vendere potuit operam.
M. Istuc, pol, tibi credo.
Pa. Meri bellatores, gignuntur, quas hic prægnates fecit.
Et pueri annos octingentos vivunt.
M. Væ tibi, nugator!
Py. Quin mille annorum perpetuo vivunt, ab sæcu-

Scena III.
Py. Quid mihi
De concubina? n
Prius hæc in æd
Pa. Quid me co
Quo pacto id fie
Aurum atque ve
Quæ illi instrux
Dicasque tempus
Sororem gemina
Quibus concomi
Py. Qui tu scis e
Vidi hic sororem
Pa. Convenit. *P*
Vis obtinere? *Py*
Pa. Cubare in na
Nauclerus dixit,
Is ad hos naucler
Py. Quid is? ecq
Ad equas fuisti s
Qui consectare q
Py. Hoc age nunc
Te cum illa verb
Nam cum illa san
Pa. Quin potius
Dicas uxorem tib
Cognatos persuad
Py. Itane tu cens
Py. Ibo igitur int
Speculare, ut, ubi
Pa. Tu modo istu
Quin, si voluntat
Pa. Istuc cave fa
Bonam abeat abs t
Aurum, ornamen
Py. Cupio, hercle
Sed abi intro: nol
Pa. Numquid vid
Dixi esse vobis du

nem, pol, video, nisi hunc, quem volumus
uventum. *Pa.* Et ego vos.
agis, noster architecte?
Egone architectus? vah! *M.* Quid est?
enim non sum dignus præ te, ut figam pa-
m in parietem.
to! *Pa.* Nimis facete, nimisque facunde ma-
'st.
dermucinavit Militem! *A.* At etiam parū
nimo es: negotium omne iam succedit sub
nus.
porro, ut occepistis, date operam adiuta-
em.
Miles concubinam intro abiit oratum suā,
beat cum sorore et matre Athenas.
Eu! probe!
tiam aurum atque ornamenta, quæ ipse
ruxit, mulieri
dono, se ut abeat: ita ego consiliū ei dedi.
stuc quidem est, si et illa volt, et ille au-
cupit.
scis, cum ex alto puteo sursum ad sum-
m escenderis,
periculum inde esse, a summo ne rursum
s?
es apud summum puteum geritur: si pro-
erit
hinc ferri poterit huius. Nunc quam
ume
lis.
Domi esse ad eam rem video silvæ satis:
es: quartus tute es, quintus ego, sextus
x.
pud nos fallaciarū est excisum! certo scio,
uodvis videtur posse expugnari dolis.
operam
Id nos ad te, si quid velles, venimus.
facitis. Nunc hanc tibi ego impero pro-
iam.
bis, imperator, quod ego potero, quod
s.
n lepide, et facete, et laute ludificarier
oluptatem, mecastor, mihi imperas.
Et scin' tu quemadmodum?
t assimulem me amore istius differri.
Rem tenes.
e istius causa amoris, ex hoc matrimonio
eus istius summe nuptiarū. *Pa.* Ordine is:
num hoc: hasce esse ædes dicas dotalis
abs te abiisse, postquā feceris divortiū;
vereatur introire in alienam domum.
nes. *Pa.* Sed ubi ille exierit intus, istic te
ol
imulare, præ illius forma, quasi spernas
s,
us opulentitatem verearis: et simul
cenitatis illius, faciem, pulchritudinē,
Satin' præceptum 'st?
Teneo. Satin' est, si tibi
ita dabo expolitum, ut improbare non
s?
eo. Nunc tibi vicissim quæ imperabo.
Dicito.
extemplo hoc erit factum, ubi intro hæc
rit, tu illico
nias ornatus huc ornatu nauclerico;
as ferrugineam, culcitā ob oculos laneā;
eas ferrugineū, (nā is colos thalassicu'st)
Id connexum in humero lævo, expapillato brachio;
Præcinctus aliqui, assimulato quasi gubernator sies.
Atque apud hunc senem omnia hæc sunt: nam is piscatores habet.
Pl. Quid? ubi ero exornatus, quin tu dicis, quid facturus sim?
Pa. Huc venito, et matris verbis Philocomasium arcessito,
Ut, si itura iam est Athenas, eat tecū ad portum cito:
Atque ut iubeat ferri in navim, si quid imponi velit.
Nisi eat, te soluturum esse navim: ventū operā dare.
Pl. Satis placet pictura. Perge.
Pa. Ille extemplo illam hortabitur
Ut eat, ut properet, ne moræ sit matri.
Pl. Multimodis sapis.
Pa. Ego illi dicam, ut me adiutorem, qui onus feram ad portum, roget.
Ille iubebit me ire cum illa ad portum. Ego adeo, ut tu scias,
Prorsum Athenas protinus abibo tecum.
Pl. Atque, ubi illo veneris,
Triduū unū servire nunquam te, quin liber sis, siuā.
Pa. Abi cito, atque orna te. *Pl.* Numquid aliud?
Pa. Hæc ut memineris.
Pl. Abeo. *Pa.* Et vos abite hinc intro actutum, nam illum hinc sat scio
Iam exiturum esse intus.
A. Celebre apud nos imperium tuum 'st.
Pa. Agite, abscedite ergo. Ecce autem commodo aperitur foris:
Hilarus exit: impetravit. Inhiat, quod nusquam est, miser.

SCENA V. *Pyrgopolinices, Palæstrio.*

Py. Quod volui, ut volo, impetravi per amicitiam et gratiam
A Philocomasio.
Pa. Quidnam tam intus fuisse te dicam diu?
Py. Nunquam ego me tam sensi amari, quam nunc ab illa muliere.
Pa. Quid iam? *Py.* Ut multa verba fecit! ut lenta materies fuit!
Verum postremo impetravi, ut volui: donavique ei,
Quæ voluit, quæ postulavit. Te quoque ei dono dedi.
Pa. Etiam me? quomodo ego vivam sine te?
Py. Age, es animo bono.
Idem ego te liberabo: nam, si posset ullo modo
Impetrari ut abiret, ne te abduceret, operam dedi:
Verum oppressit. *Pa.* Deos sperabo, teque postremo. Tamen,
Etsi istuc mihi acerbum 'st, quia hero te carendum 'st optumo,
Saltē id volupe'st, cum ex virtute formæ evenit tibi
Mea opera super hanc vicinam, quam ego nunc concilio tibi.
Py. Quid opu 'st verbis? Libertatem tibi ego et divitias dabo,
Si impetras. *Pa.* Reddam impetratum.
Py. At gestio. *Pa.* At modice decet;
Moderare animo: ne sis cupidus. Sed, eccam ipsam, egreditur foras.

SCENA VI. *Milphidippa, Acroteleutium, Pyrgopolinices, Palæstrio.*

M. Hera, eccam præsto Militem. *A.* Ubi est?
M. Ad lævam, videto;
Aspicito limis oculis, ne ille nos se videre sentiat.
A. Video. Edepol, nunc nos tempus est malas peiores fieri.

expetessunt,
Ille illas spernit segregatq; ab se omnes, extra te unā.
A. Ergo iste metus me macerat, quod ille fastidiosus (est,
Ne oculi eius sententiā mutent, ubi viderit me.
Atque eius elegantia meam extemplo speciē spernat.
M. Non faciet: bonum animum habe.
Py. Ut ipsa se contemnit!
A. Metuo, ne prædicatio tua nunc meā formā exsupe-(ret.
M. Istuc curavi, ut opinione illius pulchrior sis.
A. Si, pol, me nolet ducere uxorem, genua amplectar,
Atque obsecrabo alio modo. Si non quibo impetrare,
Consciscam letū. Vivere sine illo scio me non posse.
Py. Prohibendam mortem video mulieri. Adibon'?
Pa. Minume:
Nam tu te vilem feceris, si te ultro largiere.
Sine ultro veniat, quæritet, desideret, exspectet.
Summovere istam vis gloriam, quam habes? cave sis faxis;
Nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,
Tibi et Phaoni Lesbio, tam misere ut amarentur.
A. Eo intro: abi tu: illum evocato foras, mea Milphidippa.
M. Immo, opperiamur, dum exeat aliquis.
A. Durare nequeo,
Quin eam intro. *M.* Occlusæ sunt fores. *A.* Effringā.
M. Sana non es.
A. Si amavit unquam, aut si parem sapientiam hic habet ac formam,
Per amorem si quid fecero, clementi animo ignoscet.
Pa. Ut, quæso, amore perdita 'st hæc misera!
Py. Mutuum fit.
Pa. Tace, ne audiat.
M. Quid astitisti obstupida? cur non pultas?
A. Quia non est intus, quem ego volo. *Pa.* Q...
A. Scio, edep...
Nā odore nasū sentiat, si intus siet. *Py.* H...
Quia me amat, propterea Venus fecit eā ut...
A. Nescio ubi hic prope adest, quem expeto ...
...olet profecto.

Py. Egon' ad il...
metuend...
M. Quin, tua ca...
Py.
M. Quia ædes d...
M.
Iam ego illic ero...
Ne illam anim...
Abite. A...
Py. Sed quid eg...
Py.
Ornatu quidē t...
Naucleus est h...
Py. Vid...

SCENA VII. *Ple*...

Pl. Alium alio ...
Fecisse multa n...
Me, amoris cau...
Verum, cum m...
Inhonesta, pro...
(Mitto iam, ut ...
Sed eccum Pala...
Oratio alio mih...
Mulier, profect...
Nam quævis ali...
Minor ea videt...
Hoc adeo fieri c...
Nam ego hanc a...
Pultabo. Heus!...
Quid tu ais? qu...
A matre illius v...
Omnes moratur...
Iamdu...
...m, orn...
...diuto...

..errume egi ætatem, inde abeo.
Videu' hominem tibi,
..tre et sorore venit? *Ph.* Video.
Audistin', Palæstrio?
..d vis? *Py.* Quin tu intus iubes efferri omnia,
..uæ isti dedi?
..ocomasium, salve. *Ph.* Et tu salve.
Materque et soror
..atem me iusserunt dicere. *Ph.* Salvæ sient.
..nt te, ut eas, ventus operam dum dat, ut ve-
..m explicent.
..tri oculi si valerent, mecum venisset simul.
..uamquam invita facio omnia: pietas sic
..ubet. *Pl.* Sapis.
..a mecũ ætatẽ egisset, hodie stulta viveret.
..rucior, a viro me tali abalienarier.
..amvis potis es facere uti fluat facetiis:
..um eram, propterea animo eram ferocior:
..tẽ amittundã video. *Py.* Nimiũ hæc flet.
Nequeo,
.. deo. *Pa.* Habe bonum animum. Scio ego,
..uid doleat mihi.
..iror, si libenter, Philocomasiũ, hic eras.
..as, mores, virtus, animum attinuere hic
..m.
..ervos, quando aspicio hunc, fleo quia di-
..gimur.
..o, licet complecti, priusquam proficisco?
Licet.
..oculi! o mi anime!
Obsecro, tene mulierem,
..r. *Py.* Quid istuc?
Postquam abs te abit, animo male
.. huic repente miseræ.
Accurrite intro, atque afferte aquam.
..quam moror. *Py.* Cur?
Malo ne interveneris,
..n resipiscit.
..apita inter se nimis nexa hice habent.
..labra labellis ferruminant. *Pl.* Acre malũ:
..iraret an non. *Py.* Aure admotã oportuit.
..gis vis, ambos mittam. *Py.* Nolo: retineas.
Fleo miser.
.. atque afferte huc intus omnia, isti quæ
..i.
.. nunc saluto te, Familiaris, priusquam eo.
..servæque omnes, bene valete et vivite.
..,inter vos dicatis, et mihi absenti tamen.
..alæstrio, bono animo es.
Eheu! nequeo, quin fleam,
..e abeam. *Py.* Fer æquo animo.
Scio ego, quid doleat mihi.
..id hoc? quæ res? quid video? lux, salve!
..ipisti? *Ph.* Obsecro, quem amplexa sum
.. Perii! Sumne ego apud me?
Ne time, voluptas mea.
..stuc est negoti?
Animus hanc modo hic reliquerat.
..et timeo, ne hoc tandẽ propalã fiat nimis.
..d est? *Pa.* Nos secundum ferre nunc per
.. hæc omnia,
..i hoc vitio vortat.
Mea, non illorum, dedi.
..llos facio. Agite, ite cum Diis benevolen-
..s.
..o hoc causa dico. *Py.* Credo. *Pa.* Iam vale.
Et tu bene vale.
..: iam ego assequar vos. Cum hero pauca
..m loquar.

Quamquam alios fideliores semper habuisti tibi,
Quã me, tamen tibi habeo magnã gratiã rerũ omniũ:
Et, si ita sententia esset, tibi servire mavelim
Multo, quã alii libertus esse. *Py.* Habe bonũ animũ.
Pa. Hau mihi!
Cum venit mihi in mentẽ, ut mores mutandi sient,
Muliebres mores discundi, obliviscundi stratiotici.
Py. Fac sis frugi. *Pa.* Iam non possum; amisi omnem lubidinem.
Py. I, sequere illos, ne morere. *Pa.* Bene vale.
Py. Et tu bene vale.
Pa. Quæso, ut memineris, si forte liber fieri occeperim,
Mittã nuntiũ ad te, ne me deseras. *Py.* Non est meũ.
Pa. Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim.
Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui malus.
Py. Scio, et perspexi sæpe; verum, cum antehac, tum hodie maxume.
Pa. Scies: immo, hodie verum, [factis] faxo, post dices magis.
Py. Vix reprimor, quin te manere iubeam.
Pa. Cave istuc feceris.
Dicent te mendacem, nec verũ esse, fide nulla esse te.
Dicant servorum, præter med, esse fidelem neminẽ.
Nam, si honeste censeam te facere posse, suadeam;
Verum non potest: cave faxis.
Py. Abi; iam patiar, quidquid est.
Pa. Bene vale igitur. *Py.* Ire melius est strenue.
Pa. Etiam nunc vale.
Py. Ante hoc factum, hunc sum arbitratus semper servom pessumum:
Eum fidelem mihi esse invenio. Cum egomet mecum cogito,
Stulte feci, qui hunc amisi. Ibo hinc intro nunc iam
Ad amores meos: et sensi; hinc sonitũ fecerunt fores.

SCENA IX. *Puer, Pyrgopolinices.*

Pu. Ne me moneatis: memini ego officium meum.
Ego iam conveniam illunc: ubi ubi est gentium,
Investigabo: operæ non parco meæ.
Py. Me quærit illic. Ibo huic puero obviam.
Pu. Ehem! te quæro. Salve, vir lepidissume,
Cumulate commoditate; præter cæteros,
Duo Dii quẽ curant. *Py.* Qui duo? *Pu.* Mars et Venus.
Py. Facetum puerum! *Pu.* Intro, te, ut eas, obsecrat.
Te volt, te quærit, teque expectans deperit.
Amanti fer opem: quid stas? quin intro is? *Py.* Eo.
Pu. Ipsus illic sese iam impedivit in plagas.
Paratæ insidiæ sunt: in statu stat senex,
Ut adoriatur mœchum, qui forma 'st ferox:
Qui omnes se amare credit, quæque aspexerit
Mulier: eum odere qua viri, qua mulieres.
Nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio.

ACTUS V. *Periplectomenes, Pyrgopolinices, Cario, Sceledrus.*

Pe. Ducite istum: si non sequitur, rapite sublimem foras!
Facite, inter terrã atq; cœlũ ut medius sit: discindite.
Py. Obsecro, hercle, Periplectomene, te...
Pe. Nequidquam, hercle, obsecras.
Vide, ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probe.
C. Quin iamdudum gestit mœcho hoc abdomen adimere,
Ut faciam, quasi puero in collo pendeant crepundia.
Py. Perii! *C.* Haud etiam, numero hoc dicis. Iamne in hominem involo?
Pe. Immo etiam prius verberetur fustibus.

bere,
Si te salvom hinc mittimus Venereum nepotulum.
Py. Iuro per Dianam et Martem, me nociturum nemini,
Quod ego hic hodie vapulo: sed mihi id æque factum arbitror.
Et, si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxia.
Pe. Quid si id non faxis?
Py. Ut vivam semper intestabilis.
C. Verberetur etiam; post tibi amittundum censeo.
Py. Dii tibi benefaciant semper, cum advocatus mihi bene es.
C. Ergo des minam auri nobis. *Py.* Quamobrem?
C. Salvis testibus
Ut te hodie hinc amittamus Venereum nepotulum:
Aliter hinc a nobis, ne sis frustra.... *Py.* Dabitur.
C. Magis sapis.
De tunica, et chlamyde, et machæra, ne quid speres; non feres.
Verberone etiam, antequam amittis?
Py. Mitis sum equidem fustibus.
Obsecro vos.... *Pe.* Solvite istum.
Py. Gratiam habeo tibi.
Pe. Si posthac prehendero ego te hic, arcebo testibus.
Py. Causam haud dico. *Pe.* Eamus intro, Cario.
Py. Servos meos
Eccos video. Philocomasium iam profecta est? dic mihi.
S. Iamdudum. *Py.* Hei mihi!
S. Magis id dicas, si scias, quod ego scio:
Namque ille, qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat.
Py. Quis erat igitur? *S.* Philocomasio amator.
Py. Qui tu scis? *S.* Scio.
Nam, postquã exierunt porta, nihil cessarunt illico
Osculari atque amplexari inter se.
Py. ¡Væ misero mihi!
Verba mihi data esse video. Scelus viri Palæstrio,
Is me in hanc illexit fraudem. Iure factum iudico.

Ludusque rursu
Acceptum dicit
Requirit, quæ si
Inspectat illas:
Ab sui sodale g

Actus I.

G. Exi e culina,
Qui mihi inter
Egredere, herili
Ego, pol, te ruri
Exi, inquam, ni
T. Quid tibi, m
An ruri censes t
Abi rus; abi die
Hem! hoccine vo
T. Quia tu vis. G
Sine modo venir
T. Nec verisimi
Comesse quemq
G. Tu urbanus v
Rus mihi tu obie
Quod te in pistr
Cis, hercle, pauc
Augebis ruris nu
Nunc, dum tibi
Corrumpe herile
Dies noctesque b
Amicas emite, lil
Parasitos; obsona
Hæccine manda
Hoccine modo hi
Hoccine boni ess
Ut heri sui
Nam ego ill
Quo nem
Anteh
Is nun
Virtut

am tu vivis, victibus.
rtures, pisces, aves.
unas meas.
iser: patiunda sunt.
uum maneat malum.
bi hoc videre, Grumio,
tibi male est; dignissumũ 'st.
bubulcitarier;
te miseris modis.
rum! quod credo fore:
latum per vias
niat senex.
stuc prius eveniat, quam mihi?
rui: tu meruisti, et nunc meres.
compendiface,
mactari cupis.
tis, bubus quod feram?
Agite porro, pergite,
bibite, pergræcamini,
inam cædite.
i: ego ire in Piræum volo,
iscatum mihi.
as faxo ad villam afferat.
nunc obtuere, furcifer?
o nomen actutum fore.
t, istuc actutum sino.
oc scito, nimio celerius
m'st, quã id, quod cupide petas.
unc iam i rus, teque amove.
, præterhac, mihi non facies

, quod dixi, flocci existumat!
obsecro vostram fidem,
noster quamprimum senex,
inc abest: priusquam omnia
er: qui nisi huc redit,
unt relictæ reliquiæ.
eccum herilem filium
ex adolescente optumo.

I. *Philolaches.*

diu cogitavi,
tus multa institui
de, si est quod mihi cor,
diu disputavi,
quando natus est,
rer, simulacrumque habere.
m.
rbitror similem ego hominem,
Ei rei argumenta dicam.
ur verisimile vobis:
ta ut credatis.
ædico, vero vincam.
i, scio,
esse autumo, quando
aud aliter id dicetis.
a dum dico ad hanc rem:
lo esse hanc rem mecum.
sunt paratæ, expolitæ,
im,
e ædes probant.
unt sibi quisque simile,
æ ne parcunt suæ.
rat nequam homo indiligensq;
mundus, instrenuus,
n additur,
ale.
empestas venit,
bricesque: ibi

Dominus indiligens reddere alias nevolt.
Venit imber; lavit parietes; perpluunt
Tigna; putrefacit aer operam fabri:
Nequior factus iam est usus ædium:
Atque haud est fabri culpa. Sed magna pars
Moram hanc induxerunt, si quid nummo sarciri potest,
Usque mantant: neque id faciunt, donicum
Parietes ruunt: ædificantur ædes totæ denuo.
Hæc argumenta ego ædificiis dixi: nunc etiam volo
Dicere, ut homines ædium esse similes arbitremini.
Primum dum parentes fabri liberum sunt,
Et fundamentum liberorum substruunt;
Extollunt; parant sedulo in firmitatem,
Ut et in usum boni, et in speciem populo
Sint: sibique aut materiæ ne parcunt.
Nec sumtus sibi sumtui esse ducunt:
Expoliunt; docent literas, iura, leges;
Sumtu suo et labore nituntur, ut
Alii sibi esse illorum similes expetant.
Ad legionem quom itant, adminiculum eis danunt
Tum iam aliquem cognatum suum.
Eatenus abeunt a fabris.
Unum ubi emeritum 'st stipendium, igitur tum
Specimen cernitur, quo eveniat ædificatio.
Nam ego ad illud frugi usque et probus fui,
In fabrorum potestate dum fui.
Posteaquam immigravi in ingenium meum,
Perdidi operam fabrorum illico oppido.
Venit ignavia; ea mihi tempestas fuit;
Ea mihi adventu suo grandinẽ imbremque attulit;
Hæc verecundiam mihi et virtutis modum
Deturbavit; texit, detexitque a me illico.
Postilla obtigere eam negligens fui:
Continuo, pro imbre, amor advenit in cor meum.
Is usque in pectus permanavit; permadefecit
Cor meum: nunc simul res, fides, fama, virtus,
Decusque, deseruerunt: ego sum in usu
Factus nimio nequior: atque, edepol, ita
Hæc tigna humide putent; non videor mihi
Sarcire posse ædeis meas, quin totæ
Perpetuæ ruant, quin cum fundamento
Perierint, nec quisquam esse auxilio queat.
Cor dolet, cum scio, ut nunc sum, atque ut fui:
Quo neque industrior de iuventute erat
Arte gymnastica, disco, hastis, pila,
Cursu, armis, equo. Victitabam volupe:
Parcimonia et duritia disciplinæ aliis eram:
Optumi quique expetebant a me doctrinam sibi.
Nunc postquam nihili sum, id vero meopte ingenio reperi.

SCENA III. *Philematium, Scapha, Philolaches.*

Phile. Iampridem, ecastor, frigida non lavi magis lubenter,
Nec quom me melius, mea Scapha, rear esse defæcatam.
S. Eventus rebus omnibus, velut horno messis magna
Fuit. *Phile.* Quid ea messis attinet ad meam lavationem?
S. Nihilo plus, quam lavatio tua ad messim.
Philo. O, Venus venusta!
Hæc illa est tempestas mea, mihi quæ modestiam omnem
Detexit, tectus qua fui: quam mihi Amor et Cupido
In pectus perpluit meum: neque iam unquam obtigere possum.
Madent iam in corde parietes; periere hæ oppido ædes.

S. Nimis tu quidem stulta es mulier.
Eho! mavis vituperari falso, quam vero extolli?
Equidem, pol, vel falso, tamen laudari multo malo,
Quam vero culpari, aut alios meam speciem irridere.
Phile. Ego verum amo: verum volo dici mihi: mendacem odi.
S. Ita tu me ames, ita Philolaches tuus te amet, ut venusta es!
Philo. Quid ais, scelesta? quomodo adiurasti? ita ego istam amarem?
Quid? istæc me; id cur non additum 'st? infecta dona facio.
Periisti! quod promiseram tibi donum, perdidisti.
S. Equidem, pol, miror tam catam, tam doctam te, et bene eductam,
Non stultam, stulte facere.
Phile. Quin mone, quæso, si quid erro.
S. Tu, ecastor, erras, quæ quidem illum expectes unum, atque illi
Morem præcipue sic geras, atque alios asperneris.
Matronæ, non meretricium 'st, unum inservire amantem.
Philo. Pro Iupiter! nam quod malum vorsatur meæ domi illud?
Dii Deæq; omnes me pessumis exemplis interficiant,
Nisi ego illā anum interfecero siti, fameque, atque algu.
Phile. Nolo ego mihi male te, Scapha, præcipere.
S. Stulta es plane, quæ
Illum tibi æternum putes fore amicum et benevolentem.
Moneo ego te: te deseret ille ætate et satietate.
Phile. Non spero. *S.* Insperata accidunt magis sæpe, quam quæ speres.
Postremo, si dictis nequis perduci ut vera hæc credas,
Mea dicta ex factis nosce: rem vides, quæ sim, et quæ fui ante.
Nibilo ego, quam nunc tu, amata sum; atque uni mo-

rere.
Philo. In ang
nefice
Fauces prehen
tricem
Phile. Eamde
tum, u
Atque olim, p
diebar
Philo. Dii m
ratione
Te liberasso d
S. Si tibi sat
ternun
Atque illū am
Soli gerundum
Phile. Ut fam
venire
Ego, si bonam
Philo. Si quic
nibit n
Quam te, me
S. Quid illis f
Phile.
Quom videbu
Philo. Utinam
tietur!
Ut ego ex hære
sit hæ
S. Iam ista qu
que es
Bibitur; nequ
gius pl
Philo. In te
p
Nam ne
sc
Phile. Si
lic

vapulem, tibi potius assentabor,
pes, tibi fore illum amicum sem-
peculum, et cum ornamentis ar-
n, Scapha;
m huc veniat Philolaches, volup-
iamque ætatem sperauit, speculo
tibi, quæ tute speculo speculum
n?
bum, ne nequidquam, Scapha,
lixeris,
tibi peculi, Philematium mea.
loco, viden', capillus satis com-
mmode?
la es, capillum commodum esse
lla pote peius quidquam muliere
?
celesta est; dudum advorsatrix
m. *S.* Quid cerussa opus nam?
Qui malas oblinam.
tramento candefacere postules.
tum de atramento atque ebore.
Scaphæ.
ar cedo purpurissum.
Non do: scita es tu quidem.
polare vis opus lepidissumum.
ortet pigmentú ullum attingere,
eque melinum, neque ullam a-
n.
m.
hi misero! savium speculo dedit.
m, qui ego illi speculo diminuam
que exterge tibi manus.
Quid ita, obsecro?
uisti, metuo, ne oleant argen-
m te accepisse suspicetur Phi-
vidisse lenam callidiorem ullam
tute in mentem venit de speculo
uentis unguendam censes?
Minume feceris.
S. Quia, ecastor, mulier recte
l olet.
quæ se unguentis unctitant, in-
uæ vitia corporis fuco occulunt,
unguentis consociavit, illico
cum una multa iura confundit
, nisi id unum, ut male olere in-
cuncta callet! nihil hac docta
xumaque adeo pars vostrorum
nt uxores, quæ vos dote merue-
templa aurum et pallam, satin'
t, Scapha?
uc oportet.
m, obsecro, igitur? *S.* Eloquar:

Philolachem. Is ne quid emat, nisi quod tibi placere censeat.
Nam amator meretricis mores sibi emit auro et purpura.
Quid opu 'st, quod suum esse nolit, ei ultro ostentarier?
Purpura ætas occultanda 'st; aurum turpe mulieri.
Pulchra mulier nuda erit, quam purpurata, pulchrior:
Postea, nequidquam exornata 'st bene, si morata 'st male.
Pulchrú ornatú turpes mores peius cœno collinunt.
Nam, si pulchra 'st, nimis ornata 'st.
Philo. Nimis diu abstineo manum.
Quid hic vos duæ agitis?
Phile. Tibi, me exorno, ut placeam.
Philo. Ornata es satis.
Abi hinc tu intro: atque ornamenta hæc aufer. Sed, voluptas mea,
Mea Philematium, potare tecú collibitum 'st mihi.
Phile. Libet et, edepol, mihi tecum: nam, quod tibi libet, idem mihi libet,
Mea voluptas! *Philo.* Hem! istuc verbum vile est viginti minis.
Phile. Cedo, amabo, decem: bene emtum tibi dare hoc verbum volo.
Philo. Etiam nunc decem minæ apud te sunt: vel rationem puta.
Triginta minas pro capite tuo dedi.
Phile. Cur exprobras?
Philo. Egone id exprobrem, qui mihimet cupio id opprobrarier?
Nec quidquam argenti locavi iam diu usquam æque bene.
Phile. Certe ego, quod te amo, operam nusquam melius potui ponere.
Philo. Bene igitur ratio accepti atque expensi inter nos convenit.
Tu me amas; ego te amo: merito id fieri uterque existumat.
Hæc qui gaudent, gaudeant perpetuo suo semper bono:
Qui invident, ne unquam eorum quisquam invideat prorsus commodis.
Phile. Age, accumbe igitur. Cedo aquam manibus; puer, appone hic mensulam.
Vide, tali ubi sint. Viu' unguenta?
Philo. Quid opu 'st? cum stacta accubo.
Sed estne hic meus sodalis, qui huc incedit cum amica sua?
Is est. Callidamates, cum amica, eccum, incedit. Euge, oculus meus!
Conveniunt maniplares: eccos! prædam participes petunt.

SCENA IV. *Callidamates, Delphium, Philolaches, Philematium.*

C. Advorsum venire mihi ad Philolachem
Volo tempori. Audi: hem! tibi imperatum est.
Nam illic ubi fui, inde effugi foras.
Ita me ibi male convivi sermonisque
Tæsum est. Nunc comissatú ibo ad Philolachetem,
Ubi nos hilari ingenio et lepide accipiet.
Ecquid tibi videor, mamma, madere? *D.* Semper
Istoc modo moratus vivere debebas.
C. Visne ego te, ac tute me amplectare?
D. Si tibi cordi est facere, licet. *C.* Lepida es.
Duce me, amabo. *D.* Cave ne cadas: asta.
C. O! ocellus es meus; tuus sum alumnus, mel meum!

Philo. Num mirum aut novom quidpiam facit? quid ego
Hoc faciam postea, mea? *D.* Sic sine eumpse.
Philo. Age tu,
Interim da ab Delphio cito cantharum circum.

Actus II. Scena I. *Tranio, Philolaches, Callidamates, Delphium, Philematium, Puer.*

T. Iupiter supremus summis opibus atque industriis
Me perisse et Philolachetem cupit herilem filium.
Occidit spes nostra; nusquam stabulum 'st confidentiæ;
Nec salus nobis saluti iam esse, si cupiat, potest;
Ita mali mœroris montem maxumū ad portum modo
Conspicatus sum. Herus advenit peregre. Periit Tranio!
Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantum lucri,
Qui hodie sese excruciari meam vicem possit pati?
Ubi sunt isti plagipatidæ, ferritribaces viri?
Vel isti, qui hastis, trium nummorum causa, subeunt sub falas,
Ubi aliqui quindenis hastis corpus transfigi solent?
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit;
Sed ea lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia.
Ubi id erit factu, a me argentu petito præsentarium.
Sed ego sumne ille infelix, qui non curro curriculo domum?
Philo. Adest obsonium: eccū, Tranio a portu redit.
T. Philolaches. *Philo.* Quid est? *T.* Et ego et tu....
Philo. Quid et ego et tu? *T.* Periimus.
Philo. Quid ita? *T.* Pater adest. *Philo.* Quid ego ex te audio? *T.* Absumti sumus.
Pater, inquam, tuus venit.
Philo. Ubi est is? obsecro te. *T.* Adest.
Philo. Quis id ait? quis vidit? *T.* Egomet, inquam, vidi. *Philo.* Væ mihi!

a, et ut proveniant sine malo;
o, quæ facta hic turbavimus,
aut omnia, et tranquilla sint,
nobis pariant ex se incommodi.
eris? Perii! oh! iam iam optume
ti P. Herus iussit maxumo
atrem, aliquo absterreres modo,
est. T. Quin etiam illi hoc dicito,
ne etiam aspicere ædes audeat;
ut fugiat cum summo metu.
que abi hinc intro, atque occlude
dā. Iube venire nunc iam. (ostium:
vivo præsenti hic seni
do mortuo nunquam fore.
us huc: hinc speculabor procul,
sarcinam imponam seni.

II. *Theuropides, Tranio.*

nune, gratiam magnam tibi,
i a te vix vivum modo:
c me pedem latum modo
n undam, haud causa illico 'st,
ti facere, quin facias mihi.
me. Nunc iam, post hunc diem,
tibi fui, omne credidi.
tune, peccavisti largiter,
nunc amisisti tam bonam.
st Ægypto advenio domum:
us veniam familiaribus.
ol, ille potuit exspectatior
ntiaret mortuum.
? occlusa ianua 'st interdius!
quis istas aperit mi fores?
t, qui nostras ædes accessit prope?
hic quidem 'st Tranio. *Tr.* O Theu-
om te advenisse gaudeo. (ropides
? *Th.* Usque, ut vides.
Factum optume.
sanine estis? *Tr.* Quidum?
Sic quia
Natus nemo in ædibus
recludat, neque qui respondeat.
pæne confregi hasce ambas.
Eho!
s ædes? *Th.* Cur non tangerem?
nquam, pæne confregi fores.
h. Tetigi, inquam, et pultavi.
Vah! *Th.* Quid est?
factum. *Th.* Quid est negoti?
Non potest
num facinus fecisti et malum.
r. Fuge, obsecro, atque abscede ab
me propius. Tetigistin' foreis?
ltare potui, si non tangerem?
rcle.... *Th.* Quem mortalem?
Omnes tuos.
e omnes faxint cum isto omine!
ue istos expiare ut possies.
? aut quam subito rem mihi appor-
?
illos illinc, amabo, abscedere.
r. Ædes ne attingite. Tangite
n. *Th.* Obsecro, hercle, quin elo-
meuses sunt, cum in hasce ædes
t, semel ut emigravimus.
id ita?

Tr. Circumspice dum, numquis est,
Sermonem nostrū qui aucupet. *Th.* Tutum probe 'st.
Tr. Circumspice etiam.
Th. Nemo 'st: loquere nunc iam.
Tr. Capitalis cædis facta 'st.
Th. Quid est? Non intellego.
Tr. Scelus, inquam, factum 'st iamdiu antiquom et vetus.
Antiquom id adeo nos nunc factum invenimus.
Th. Quid istuc est, sceleste? aut quis id fecit? cedo.
Tr. Hospes necavit hospitem captum manu;
Iste, ut ego opinor, qui has tibi ædeis vendidit.
Th. Necavit? *Tr.* Aurum eii ademit hospiti,
Eumque hic defodit hospitem ibidem in ædibus.
Th. Quapropter id vos factum suspicamini?
Tr. Ego dicam; ausculta. Ut foris cœnaverat
Tuus gnatus, postquam rediit a cœna domum,
Abimus omnes cubitum, condormivimus;
Lucernam forte oblitus fueram extinguere;
Atque ille exclamat derepente maxumum.
Th. Quis homo? an gnatus meus?
Tr. St, tace: ausculta modo.
Ait venisse illum in somnis ad se mortuum.
Th. Nempe ergo in somnis?
Tr. Ita: sed ausculta modo.
Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuum....
Th. In somnis? *Tr.* Mirum quin vigilanti diceret,
Qui abhinc sexaginta annis occisus foret.
Interdum inepte stultus es.
Th. Taceo. *Tr.* Sed ecce, quæ ille inquit:
Ego transmarinus hospes sum Diapontius.
Hic habito: hæc mihi dedita 'st habitatio.
Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit,
Quia præmature vita careo. Per fidem
Deceptus sum. Hospes hic me necavit; isque me
Defodit insepultum clam ibidem in hisce ædibus,
Scelestus, auri causa. Nunc tu hinc emigra.
Scelestæ hæ sunt ædes, impia 'st habitatio.
Quæ hic monstra fiunt, anno vix possum eloqui.
St, st! *Th.* Quid, obsecro, hercle, factum 'st?
Tr. Concrepuit foris.
Hiccine percussit? *Th.* Guttam haud habeo sangui-
Vivom me arcessunt ad Acheruntem mortui. (nis.
Tr. Perii! illice hodie hanc conturbabunt fabulam.
Nimis quam formido, ne manifesto hic me opprimat.
Th. Quid tute tecum loquere? *Tr.* Abscede ab ianua.
Fuge, obsecro, hercle! *Th.* Quo fugiam? etiā tu fugis?
Tr. Nil ego formido: pax mihi est cum mortuis.
Th. Heus, Tranio! *Tr.* Non me appellabis, si sapis:
Sil ego commerui, neque istas percussi foreis.
Th. Quæso, quid ægre 'st? quæ res te agitat, Tranio?
Quicu istæc loquere? *Tr.* An, quæso tu appellaveras?
Ita me Dii amabunt, mortuum illum credidi
Expostulare, quia percussisses foreis.
Sed tu etiamne astas, nec, quæ dico, obtemperas?
Th. Quid faciam?
Tr. Cave respexis: fuge, atque operi caput.
Th. Cur non fugis tu? *Tr.* Pax mihi est cū mortuis.
Th. Scio. Quid modo igitur? cur tantopere extimueras?
Tr. Nil me curassis, inquam: ego mi providero:
Tu, ut occepisti, tantum quantum quis, fugies,
Atque Herculem invocabis. *Th.* Hercules, te invoco.
Tr. Et ego, tibi hodie ut det, senex, magnum malū.
Pro, Dii immortales! obsecro vostram fidem,
Quid ego hodie negoti confeci, malum!

Actus III. Scena I. *Danista, Theuropides, Tranio.*

D. Scelestiorem ego annum argento fœnori

Th. Quid tute tecum? *Tr.* Nihil enim. Sed dic mihi:
Dixtin', quæso? *Th.* Dixi, inquam, ordine omnia.
Tr. Etiam fatetur de hospite? *Th.* Immo, pernegat.
Tr. Negat? *Th.* Negat, inquam.
Tr. Perii oppido, cum cogito!
Non confitetur? *Th.* Dicam, si confessus sit. (suam?
Quid nunc faciundum censes? *Tr.* Egon', quid cen-
Cape, obsecro, hercule, cum eo una iudicem:
Sed eum videto ut capias, qui credat mihi.
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest.
D. Sed Philolachetis eccum servom Tranium,
Qui mihi neque fœnus neque sortem argenti danunt.
Th. Quo te agis? *Tr.* Nec quoquã abeo: næ, ego sum
Scelestus, natus Diis inimicis omnibus! (miser,
Iam, illo præsente, adibit: næ, ego homo sum miser!
Ita et hinc et illinc mihi exhibent negotium.
Sed oc upabo adire. *D.* Hic ad me it: salvos sum;
Spes est de argento. *Tr.* Hilarus est frustra istic
Salvere iubeo te, Misargyrides, bene. (homo.
D. Salve et tu. Quid de argento? *Tr.* Abi sis, bellua.
Continuo adveniens pilum iniecisti mihi. (riolus.
D. Hic homo 'st inanis. *Tr.* Hic homo 'st certe ha-
D. Quin tu istas mittis tricas! *T.* Quin, quid vis, cedo.
D. Ubi Philolaches est? *Tr.* Nunquã potuisti mihi
Magis opportunus advenire, quam advenis.
D. Quid est? *Tr.* Concede huc.
D. Quin mihi argentum redditur?
Tr. Scio te bona esse voce: ne clama nimis.
D. Ego, hercle, vero clamo. *Tr.* Ah! gere morẽ mihi.
D. Quid tibi ego morem vis geram?
Tr. Abi, quæso, hinc domum.
D. Abeam? *Tr.* Redito huc circiter meridie. (abi.
D. Redderturne igitur fœnus? *Tr.* Reddetur: nunc
D. Quid ego huc recursem, aut operam sumam, aut conteram?
Quid, si hic manebo potius ad meridiem? (modo.
Tr. Immo, abi domum. Verum, hercle, dico. Abi
D. Quin vos mihi fœnus date. Quid nugamini?
Tr. Eu hercle! næ, tu abi modo; Ausculta mihi.

Th. Quid ais
Th.
Quid Philola
Sic, et præsco
Quid illi debe
Obici argentu
Th. Iubeã? *Tr*
D. Perfacile e
Th. Quod illi
Paulum. *Th.*
minus.
D. Ne sane id
Tr. Audin'?
Danista qui si
Th. Non ego i
Id volo mihi d
Adeo etiam ar
Tr. Quatuor
Dic te daturu
Tr. Dic. *Th.*
ta mih
Promitte: age,
Quid eo 'st arg
Vosmet igitur
Tuus emit.
Philola
Patrissat. Iam
Ain' tu, ædeis
iusmod
Th. Qui scire
Tr.
Th. Nam quid
merum
Th. Bene, herc
Tr. Talentis n
Sed arrhaboni
Hinc sumsit, q
Nam, postquar
Continuo est al

hodie genus est hominum tetrius,
cum iure, quam danisticum.
ne istas ædes emit filius?
erii! *Th.* Dicisne hoc, quod te rogo?
nomen domini, quæro, quid siet.
iniscere ergo. *Tr.* Quid ego nunc
um hunc proxumum mendacium,
huius dicam filium.
, audivi esse optumum mendacium.
icunt, id rectum 'st dicere.
? iam commentu 's? *Tr.* Dii istum
tius. De vicino hoc proxumo
ilius. *Th.* Bonan' fide?
argentum redditurus, tum bona:
n es, non emit bona. (mo-
emit perbono has. *Tr.* Immo, optu-
le, inspicere has ædes. Pulta dum
iquem intus ad te, Tranio. (fores,
terum, nunc quid ego dicam, nescio,
num saxum me fluctus ferunt.
hercle, quid nunc faciam, reperio:
. *Th.* Evoca dum aliquem foras:
at. *Tr.* Heus tu! At hic sunt mu-
imum, utrum eæ velintne an non
mque oras. Percontare, et roga.
, dum exis, te opperiar foris.
ne omnes funditus perdant, senex!
undique oppugnas mala.
cum dominus ædium foras
r ipsus. Huc concessero,
um consili in cor convoco. (venero.
m hunc, quando, quid agam, in-

imo, Theuropides, Tranio.

c mihi non fuit domi,
nua me inverit magis.
nibi perbonum dedit.
iubet me ire. Minume.
isam illico fuit,
ndium, quam solitum, dedit.
lum abducere me anus.
s est de prandio: apage!
libus me edidi foras.
uxor nunc, scio, domi.
t mala in vesperum huic seni.
m et cubandum est intus male.
ito ego cum meo animo,
xorem habet,
at sopor:
o est. Nunc vero mihi
est, ut abeam
rum, quam domi cubem.
, ut moribus sient
scio, quam me habeat male;
fore, quam fuit mihi.
s tibi, senex, fecerit male,
Deorum ullum accusites:
no merito incuses licet.
senem hunc alloqui mihi.
, qui senem ducerem:
lorem procul pellerem.
ament plurimum, Simo.
nio. *Tr.* Ut vales? *S.* Non male.
ominem optumum teneo.
Amice facis.

Cum me laudas. *Tr.* Decet certe.
S. Hercle, at te ego
Haud bonum teneo servō. *Tr.* Quid ita vero, Simo?
S. Quid nunc? quam mox? *Tr.* Quid est? *S.* Quod so-
Tr. Dic igitur, quod solet fieri, quid id est? (let fieri.
S. Quod facitis vos. Sed, ut verum, Tranio, loquar,
Sic decet. Ut homines sunt, ita morem geras.
Vita quam sit brevis, simul cogita.
Tr. Quid? ehem! vix tandem
Percepi super his rebus nostris te loqui.
S. Musice, hercle, agitis ætatem, ita ut vos decet:
Vino et victu, piscatu probo, electili,
Vitam colitis. *Tr.* Immo, vita antehac erat:
Nunc nobis omnia hæc exciderunt.
S. Quidum? *Tr.* Ita oppido occidimus omnes, Simo.
S. Non taces? prospere vobis cuncta usque adhuc
Processerunt. *Tr.* Ita, ut dicis, facta haud nego.
Nos profecto probe, ut voluimus, viximus.
Sed, Simo, ita nunc ventus navem
Deseruit... *S.* Quid est? quomodo, pessume?
Quæne subducta erat tuto in terra?
Tr. Hei! *S.* Quid est? *Tr.* Me miserum! occidi!
S. Qui? *Tr.* Quia
Venit navis, nostræ navi quæ frangat ratem.
S. Velim ut velles, Tranio. Sed quid est negoti?
Eloquere. *Tr.* Herus peregre venit. *S.* Tunc tibi
Chorda tenditur: inde in ferriterium;
Postea in crucem recta. *Tr.* Nunc te ego per genua
Obsecro, ne indicium hero facias meo. *S.* E me,
Ne quid metuas, nihil sciet. *Tr.* Patrone, salve.
S. Nihil moror mihi istiusmodi clientes.
Tr. Nunc hoc, quod ad te noster me misit senex.
S. Hoc mihi responde primum, quod ego te rogo:
Iam de istis rebus voster quid sensit senex?
Tr. Nihil quidquam. *S.* Numquid increpavit filiū?
Tr. Tā liquidu 'st, quā liquida esse tempestas solet.
Nunc te hoc orare iussit opere maxumo,
Ut sibi liceret inspicere has ædes tuas. (senex
S. Non sunt venales. *Tr.* Scio equidem istuc. Sed
Gynæceum ædificare volt hic in suis,
Et balineas, et ambulacrum, et porticum.
S. Quid consomniavit? *Tr.* Ego dicam tibi:
Dare volt uxorem filio, quantum potest:
Ad eam rem facere volt novum gynæceum.
Nam sibi laudasse hasce ait architectonem
Nescio-quem, esse ædificatas has sane bene.
Nunc hinc exemplum capere volt, nisi tu nevis.
S. Næ, ille malo quidem ab opere exemplum petit.
Tr. Quia hic audivit esse æstatem perbonam:
Subdiu coli absque sole perpetuum diem. (tamen
S. Immo, edepol, vero, cum usquequaque umbra 'st,
Sol semper hic est usque a mani ad vesperum;
Quasi flagitator astat usque ad ostium. ('st.
Nec mihi umbra usquam 'st, nisi si in puteo quæpiā
Tr. Quid, Sarsinatis ecqua 'st? si Umbram non
S. Molestus ne sis: hæc sunt sicut prædico. (habes.
Tr. Attamen inspicere volt. *S.* Inspiciat, si lubet.
Si quid erit quod illi placeat, de exemplo meo
Ipse ædificato. *Tr.* Eon'? voco huc hominem?
S. I, voca.
Tr. Alexandrum Magnum, atque Agathoclem, aiunt
Duo res gessisse. Quid mihi fiet tertio, (maxumas
Qui solus facio facinora immortalia?
Vehit hic clitellas; vehit hic autem alter senex,
Novitium mihi quæstum institui non malum:
Nam muliones mulos clitellarios
Habent: ego habeo homines clitellarios.
Magni sunt oneris: quidquid imponas, vehunt.
Nunc hunc haud scio an colloquar. Congrediar.

Tr. Morare, hercle, cum verba facis: subsequere.
Th. Fiat:
Do tibi ego operam. *Tr.* Senex illic est. Hem! adduxi tibi hominem.
S. Salvom te advenisse peregre gaudeo, Theuropides.
Th. Dii te ament. *S.* Inspicere te aedes has velle aibat mihi.
Th. Nisi tibi incommodum est.
S. Immo, commodum. I intro, atque inspice.
Tr. At enim mulieres....
S. Cave tu ullam flocci faxis mulierem.
Qualibet perambula aedes oppido tamquam tuas.
Th. Tamquam? *Tr.* Ah! cave tu illi obiectes nunc in aegritudine,
Te has emisse. Non tu vides hunc, voltu ut tristi est senex?
Th. Video. *Tr.* Ergo, irridere ne videare, et gestire admodum,
Noli facere mentionem te emisse. *Th.* Intellego;
Et bene monitum duco; atque te existumo humano ingenio.
Quid nunc? *S.* Quin tu is intro, atque otiose perspectas, ut lubet?
Th. Bene benigneque arbitror te facere.
S. Factum, edepol, volo.
Tr. Viden', vestibulum ante aedis hoc, et ambulacrum, quoiusmodi?
Th. Luculentum, edepol, profecto.
Tr. Age, specta, postes quoiusmodi!
Quanta firmitate facti, et quanta crassitudine!
Th. Non videor vidisse postes pulchriores. *S.* Pol, mihi
Eo pretio emti fuerant olim.
Tr. Audin', Fuerant, dicere?
Vix videtur continere lacrymas.
Th. Quanti hosce emeras?
S. Tres minas pro istis duobus, praeter vecturā, dedi.
Th. Hercle, quin multum improbiores sunt, quam a primo credidi.
Tr. Quapropter? *Th.* Quia, edepol, ambo ab infimo

S. Quid, qui
ctet q
S. Ædes dico
S.
Th. Ibo intr
nis...
Tr. Est. *Th.*
abin'
At etiã resta
Tam placida
dacte
Eo ego hinc a
Th.
Tranio, age,
Etsi non me
Tr. Q
Nisi molestu
Th.
Sequere hac i
dibus.

SCEN

Tr. Quid tib
Th.
Tr. Num nin
Th.
Vidisse usqu
Tr.
Th. Ecquid p
perpla
Tr. Quoiusm
Th.
Non equidem
xistu
Tr. Quin e
porti
Sumus com
Tr.
Th. Dii imm

debentur huic minæ:
Haud nummo amplius.
t.
a enim vero: ne qua causa subsiet,
ato: ego illi porro denumeravero.
id captioni mihi sit, si dederī tibi.
ulo modo, ausim dicto aut facto
usim non cavere, ne quid commit-
quam quidquam, postquam tuus
rum dedi?
i recte. Eam mihi debeo gratiam
io meo.
modo uno caveo. *Tr.* Tecū sentio.
is. Dic, me advenisse, filio.
Faciam, ut voles.
: iube in urbem veniat iam simul
Licet.
er posticū ad congerrones conferā.
siut quietæ, atque ut hunc hinc a-

V. SCENA I. *Phaniscus.*

ilpa carint, tamen malum
t esse heris utibiles.
l metuunt, postquam sunt malum
i expetunt cousilia.
ursuram; fugiunt: sed
unt, faciunt a malo
equeunt facere de suo:
o, thesaurum inde parant.
onsili quod est,
m rem prius,
rgum exsinceratum fiat.
hi corium esse oportet
ti vetem verberari:
probe tectum habebo:
it ceteros, non impluat mihi.
unt esse herum, ita solet esse.
nprobi, qui malus fuit.
ostræ tot pessumi vivont,
, plagigeruli: ubi advorsum ut
ro: Non eo, molestus ne sis.
gestis aliquo iam, hercle;
s pastum. Bene merens
abstuli: ita abii foras. Solus
bero ex plurimis servis.
am herus resciverit,
s bubulis exuviis.
pendo tergum illorum, quam meū.
multo potius, quam ego

alius, Phaniscus, Theuropides.

e tu, atque assiste illico:
spice. *P.* Mihi molestus ne sis.
t simia!
t esse: quid id curas?
impure parasite?
um? *S.* Ego enim
ici poteris quovis.
ia te herus tam amat. *P.* Vah!
Cur? *P.* Quia fumos molestus.
, qui cudere soles plumbeos
potes tu cogere me, ut tibi
herus me. *S.* Suam
itellam oportet. *P.* Si sobrius sis,
. Tibi obtemperem, cum tu mihi
Nequeas? *P.* At tu mecum, pessume, i advorsus.
S. Quæso, hercle, Phanisce, abstine iam sermonem
De istis rebus. *P.* Faciam, et pultabo fores.
Heus! ecquis hic est, maxumam qui his iniuriam
Foribus defendat? Ecquis, ecquis huc exit, atq; aperil?
Nemo hinc quidem foras exit. Ut esse addecet
Nequam homines, ita sunt: sed eo magis cauto est
Opus, ne huc exeat, qui male me mulcet.
Hic quidem neque convivarū sonitus, itidē ut antehac fuit,
Neq; tibicinā cantantē, neque aliū quemquā audio.
T. Quæ illæc res est? quid illi homines quærunt apud ædes meas?
Quid volunt? quid introspectant?
P. Pergam pultare ostium.
Heus! reclude: heus, Tranio! etiam aperis?
T. Quæ hæc est fabula?
P. Etiamne aperis? Callidamati nostro advorsum venimus.
T. Heus vos, pueri! quid istic agitis? quid istas ædes frangitis?
P. Herus hic noster potat. *T.* Herus hic voster potat?
P. Ita loquor.
T. Puer nimium es delicatus.
P. Ei advorsum venimus.
T. Quoi homini? *P.* Hero nostro. Quæso, quoties dicundum 'st tibi?
T. Puer, hic nemo habitat: nam te esse arbitror puerum probum.
P. Non hic Philolaches adolescens habitat hisce ædibus?
S. Senex hic cerebrosus est certe.
P. Erras pervorse, pater.
Nam, nisi hinc hodie emigravit, aut heri, certo scio
Hic habitare. *T.* Quin sex menses iam hic nemo habitat. *S.* Somnias.
T. Egone? *S.* Tu. *T.* Tu ne molestus: sine me cum puero loqui.
P. Nemo habitat? hem! *T.* Ita profecto.
P. Nam heri et nudius tertius,
Quartus, quintus, sextus usque, postquam hinc peregre eius pater
Abiit, numquam hic triduum in unum desitum est esse et bibi.
T. Quid ais? *P.* Triduum in unum est haud intermissum hic esse et bibi,
Scorta duci, pergræcari, fidicinas, tibicinas
Ducere. *T.* Quis istæc faciebat? *P.* Philolaches.
T. Qui Philolaches?
P. Cui patrem Theuropidem esse opinor.
T. Hei! hei! occidi,
Si hæc hic vera memorat. Pergā porro percontarier.
Ain' tu istic potare solitum Philolachem istum, quisquis est,
Cum hero vostro? *P.* Hic, inquam.
T. Puere, præter speciem stultus es.
Vide sis, ne forte ad merendam quopiam devorteris,
Atque ibi meliuscule, quam satis fuerit, biberis.
P. Quid est?
T. Ita dico, ne ad alias ædes perperam deveneris.
P. Scio, qua me ire oportet: et, quo venerī, novi, loci.
Philolaches hic habitat, quoius est pater Theuropides.
Qui, postquā pater ad mercatū abivit hinc, tibicinā
Liberavit. *T.* Philolaches ergo?
P. Ita, Philematium quidem.
T. Quanti? *S.* Triginta talentis.
P. Μὰ τὸν Ἀπόλλω! sed minis.
T. Ain', minis triginta amicā destinatā Philolachi?
P. Aio. *T.* Atque eam manu emisisse? *P.* Aio.

T. Quid istac pultas, ubi nemo intus?
P. Alio credo comissatū abisse. Abeamus nunc iam.
T. Puere, iamne abis? Libertas paenula est tergo tuo.
P. Mihi, nisi herum metuam et curem, nihil est, qui tergum tegam.

Scena III. *Theuropides, Simo.*

T. Perii hercle! quid opus est verbis? ut verba audio,
Non equidem in Ægyptum hinc modo vectus fui,
Sed etiam in terras solas, orasque ultimas
Sum circumvectus; ita, ubi nunc sim, nescio.
Verum iam scibo: nam eccum, unde ædes filius
Meus emit. Quid ais tu? *S.* A foro incedo domum.
T. Numquid processit ad forum hodie novi?
S. Etiam. *T.* Quid tandem? *S.* Vidi efferri mortuū.
T. Hem,
Novum! *S.* Unum vidi mortuum efferri foras:
Modo eum vixisse aibant. *T.* Væ capiti tuo!
S. Quid tu, ut otiosus, res novas requiritas?
T. Quia hodie adveni peregre. *S* Promisi foras,
Ad cœnam ne me tu te vocare censeas.
T. Haud postulo, edepol. *S.* Verū cras, nisi quis prius
Vocaverit me, vel apud te cœnavero.
T. Ne istuc quidem, edepol, postulo. Nisi quid magis
Es occupatus, operam mihi da. *S.* Maxume.
T. Minas quadraginta accepisti, quas sciam,
A Philolachete. *S.* Nunquam nummum, quod sciam.
T. Quid, a Tranione servo? *S.* Multo id minus.
T. Quas arrhaboni tibi dedit? *S.* Quid somnias?
T. Egone? At quidem tu, qui istoc te speras modo
Potesse dissimulando infectum hoc reddere.
S. Quid autem? *T.* Quod, me absente, tecū hic filius
Negoti gessit. *S.* Mecum ut ille hic gesserit,
Dum tu hinc abes, negoti quidquam? at quo die?
T. Minas tibi octoginta argenti debeo.
S. Non memini quidē, hercle: verum, si debes, cedo.
Fides servanda 'st, ne ire inficias postules.
T. Profecto non negabo debere; et dabo.
Tu cave quadraginta accepisse hinc ne neges.

turbi
Pergunt turl
Nam scio eq
Sed quid hoc
cinia
Herus meus
nem
Th. Illico in
plo vo
Continuo ex
Ego illum an
Quoius ego h
Tr. Res pala
gas, T
Th. Docte at
loc, u
Non ego illi
mitta
Dissimulabo
Tr.
Alter hoc At
Verba dare il
pidi,
Aggrediar ho
Th.
Tr. Siquiden
senti t
Th. Euge, Tr
Tr.
Philolaches i
Th.
Nostrum ego
dacem
Tr. Quidum?
Th.
Nummum und
Tr.
Th. Quid iam
quidem

i omnes quæstioni.
Nugas! Nunquam, edepol, dabit.
profecto. *Tr.* Quin et illum in ius iube ire.
Iam mane.
, ut opinor: certum est.
Mihi hominem cedo.
d si igitur ego arcessam homines?
Factum iam esse oportuit:
nem iube ædes mancipio poscere.
Immo, hoc primum volo,
i accipere servos.
Faciundum, edepol, censeo. Ego
nc aram occupabo. *Th.* Quid ita?
Nullam rem sapis.
li huc confugere possint, quæstioni quos
sit,
i præsidebo, ne interbitat quæstio.
Tr. Minume. *Th.* Ne occupassis, obsecro,
n. *Tr.* Cur? *Th.* Scies.
m maxume volo, ut illi istoc confugiant:
.
d iudicem hunc argenti condemnabo faci-
s.
gis, id agas. Quid tu porro vis serere ne-
ium?
uam meticulosa res sit ire ad iudicem.
um huc. Est consulere igitur quiddam
d tecum volo.
nen hinc consilium dedero: nimio plus sa-
sedens.
lia firmiora sunt de divinis locis.
ne nugare: aspicedum contra me.
Aspexi. *Th.* Vides?
Huc si quis intercedat tertius, pereat fa-
.
am? *Tr.* Quia nihil quæsti siet. Mali, her-
ambo sumus.
Tr. Quid tibi est? *Th.* Dedisti verba.
Qui tandem? *Th.* Probe
i. *Tr.* Vide sis, satine recte? num muc-
fluunt?
, etiam cerebrum quoque omnem e capite
nxti meum.
a malefacta vostra reperi radicitus.
tus quidem, hercle, verum etiã eradicitus.
edepol, id hodie inultus designaveris; tibi
ignẽ et sarmenta, carnufex, circumdari.
is: nã elixus esse, quã assus, soleo suavior.
la, edepol, faciam ego in te.
Quia placeo, exemplum expetis.
ere? quoiusmodi reliqui, quom hinc abi-
m, filium?
edibus, manibus, cum digitis, auribus, o-
is, labris.
te rogo.
Aliud ergo nunc tibi respondeo.
n, tui gnati sodalem video huc incedere
te: illo præsente, mecũ agito, si quid voles.

Callidamates, Theuropides, Tranio.

m um sepelivi omnem, atque obdormivi
lam:
venisse mihi suum peregre huc patrem,
o hominem advenientem servos ludifi-
s siet,
tuere in conspectum illius occedere.
sodalitate solus sum orator datus,
ius conciliare pacẽ: atque eccũ optume.
ere: et, salvus cum advenis, Theuropides,
Peregre, gaudeo. Hic apud nos hodie cœnes.
Th. Sic talem,
Callidamate, Dii te ament; de cœna facio gratiam.
C. Quin venis?
Tr. Promitte: ego ibo pro te, si tibi non libet.
Th. Verbero! etiam irrides?
Tr. Quian' me pro te ire ad cœnam autumo?
Th. Non enim ibis. Ego ferare faxo, ut meruisti, in crucem.
C. Age, mitte ista, et ito ad me ad cœnam.
Tr. Dic venturum. Quid taces?
C. Sed tu istuc quid confugisti in arã inscitissumus?
Tr. Adveniens perterruit me. Loquere nunc, quid fecerim:
Nunc utriusque disceptator, eccum, adest: age, disputa.
Th. Filiũ corrupisse aio te meũ. *Tr.* Ausculta modo.
Fateor peccavisse, amicam liberasse, absente te:
Fœnori argentum sumsisse, id esse absumtũ prædico.
Numquid aliud fecit, nisi quod faciunt summis gnati generibus?
Th. Hercle, mihi tecum cavendum 'st: nimis quam es orator catus.
C. Sine me dum istuc iudicare: surge, ego istic assedero.
Th. Maxume; accipito hanc ad te litem.
Tr. Enim istic captio est.
Fac, ego ne metuam igitur, et ut tu meã timeas vicẽ.
Th. Iã minoris omnia facio, præ quã quibus modis
Me ludificatus est.
Tr. Bene, hercle, factum; et factum gaudeo.
Sapere istac ætate oportet, qui sunt capite candido.
Th. Quid ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut Philonides....
Tr. Dicito iis, quo pacto tuus te servos ludificaverit:
Optumas frustrationes dederis in comœdiis.
C. Tace parumper: sine vicissim me loqui; ausculta.
Th. Licet.
C. Omnium primum, sodalem me esse scis gnato tuo.
Is adiit me: nam illũ prodire pudet in conspectũ tuũ,
Propterea, quæ fecit, quia te scire scit. Nunc te obsecro,
Stultitiæ adolescentiæque eius ignoscas: tuus est.
Scis solere illanc ætatem tali ludo ludere.
Quidquid fecit, nobiscum una fecit: nos deliquimus.
Fœnus, sortem, sumtumque omnem qui amica est, omnia
Nos dabimus, nos conferemus, nostro sumtu, non tuo.
Th. Non potuit venire orator magis ad me impetrabilis,
Quam tu; neque illi sum iratus, neque quidquam succenseo.
Immo, me præsente amato, bibito, facito quod lubet:
Si hoc pudet fecisse, sumtum supplicii habeo satis.
C. Dispudet. *Tr.* Dat istã veniã: quid me fiet nunc iã?
Th. Verberibus cædere, lutum, pendens.
Tr. Tamen etsi pudet?
Th. Interimam, hercle, ego, si vivo.
C. Fac istam cunctam gratiam;
Tranioni remitte, quæso, hanc noxiam causa mea.
Th. Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam,
Quam ut non ego istum, pro suis factis pessumis, pessum premam.
C. Mitte quæso istunc.
Th. Hem! viden' ut restat furcifer?
C. Tranio, quiesce, si sapis.
Th. Tu quiesce hanc rem modo
Petere: ego illũ verberibus, ut sit quietus, subegero.
C. Nihil opus est profecto. Age iã, sine te exorarier,

Profecto domino, suos amores Toxilus
Emit, atque curat, leno ut emittat manu.
Raptamque ut emeret de prædone virginem,
Subornata suadet sui parasiti filia;
Atque ita intricatum ludit potans Dordalum.

Actus I. Scena I. *Toxilus, Sagaristio.*

T. Qui amans egens ingressus est princeps in amoris (vias,
Superavit ærumnis is suis ærumnas Herculis:
Nam cum leone, et cum excetra, cum cervo, cum apro Ætolico,
Cum avibus Stymphalicis, cum Antæo deluctari mavelim,
Quã cũ amore: ita fio miser quærundo argento mutuo;
Nec quidquam, nisi, Non est, sciunt mihi respondere, quos rogo.
S. Qui hero suo servire volt bene servos servitutem,
Næ, edepol, illum multa in pectore suo collocare oportet,
Quæ hero placere censeat præsenti atq; absenti suo.
Ego neque libenter servio, neque satis sum hero ex sententia:
Sed, quasi lippo oculo, me herus meus manum abstinere haud quit tamen,
Quin mi imperet, quin me suis negotiis præfulciat.
Quis illic est, qui contra me astat?
T. Quis hic est, qui contra me astat?
Similis est Sagaristionis.
S. Toxilus hic quidem meus amicus est.
T. Is est profecto. *S.* Eum esse opinor.
T. Congrediar. *S.* Contra aggrediar.
T. O Sagaristio! Dii ament te!
S. O Toxile! dabunt Dii, quæ exoptes.
Ut vales? *T.* Ut queo. *S.* Quid agitur? *T.* Vivitur.
S. Satin' ergo ex sententia?
T. Si eveniunt quæ exopto, satis.
S. Nimis stulte amicis utere. *T.* Quid iam?
S. Quia iam imperare oportet.

illius
Quos contin
Age! si benig
S. Qua confic
audes,
Impudens? Q
potes
Quod tu me r
stulas
Qui ipsus siti
S.
Alicunde exo
T. Quæsivi:
S.
T. Nempe ha
S.
Hoc meum 'st,
T.
S. Quære tam
ciam
T. Obsecro te,
S.
T. Amoris vi
S. At, pol, eg
T.
Sed recipe te
quæsti
Usque ero don
Veterem atqu
Servo atque o
Nam nunquan
Quin parasita
Pater, a vos, p
Quasi mures,
Neque edacita
His cognomen
Unde hunc eg

leant ad Treisviros;
xim usquam appareant,
liena oppugnant bona.
tus, qui rem curo publicam,
tus, quos curare oporteat?
: visam hesternas reliquias,
recue: num infuerit febris,
ne quis obreptaverit.
es; remorandu 'st gradus.

II. *Toxilus, Saturio.*

veni, ut sua sibi pecunia
leno libertam suam.
um, quoius mihi auxilio 'st opus.
n videam; ita alliciam virum.
tque approperate ocyus.
quidquam, ubi ego intro advenero.
; struthea colutheaque appara,
concaleant; et calamum iniice.
derit, credo, congerro meus.
T. Lautum credo a balneis
. *S.* Ut ordine omnem rem tenet!
ut madeant, et colliphia;
etis. *S.* Rem loquitur meram.
, nisi quas madidas glutias.
crasso est ius collyricum,
illud, epicrocum, pellucidum:
ius decet collyricum.
uod eat, in ventrem volo.
escio quis loquitur *S.* O mi Iupiter
pulonus compellat tuus.
ortune advenisti mihi.
pol, dicis; atque haud te decet:
, non advenio Saturio.
m intus ventris fumant focula.
quias. *S.* Peruam quidem
idam postridie.
. Ecquid alecis? *T.* Vah! rogas?
d Genium.
Sed ecquid meministi, here
m mentionem feceram?
ræna et conger ne calefierent:
s oppectuntur frigida.
praelium committere?
nes esse mortalis decet.
me 'st. *S.* Mane quod tu occœperis
d totum procedit diem.
advorte: hoc enim iā here narravi tibi;
ut nummos sexcentos mihi
tuos. *S.* Memini et scio,
mihi non esse quod darem.
st, quoi argentum domi 'st.
cœpere 'st convivium,
io, si quid domi 'st.
e oportet parasitum probe:
lem, scaphium, soccos, pallium,
t; inibi paullum præsidi,
iam vitam oblectet modo.
tum; filiam utendam tuam
iam, edepol, quoiquam etiam uten-
quod tu insimulas.
Quid eam vis? *T.* Scies.
et liberali 'st. *S.* Res ita 'st.
te novit, neque gnatam tuam.
n norit, nisi ille, qui præbet cibū?
mihi reperire argentum potes.
T. Tum tu me sine illam vendere.
das? *T.* Immo, alium allegavero,

Qui vendat, qui esse se peregrinum prædicet:
Siquidem hic leno nondum sex menses Megaribus
Huc est cum commigravit. *S.* Pereunt reliquiæ.
Posterius istuc tamen potest. *T.* Scin' quam potest?
Nunquā, hercle, hodie hic prius edis: ne (frustra sis)
Quam te hoc facturum, quod rogo, affirmas mihi.
Atque nisi gnatam tecum huc iam, quantum potest,
Adducis, exigam, hercle, ego te ex hac decuria.
Quid nunc? quid est? quin dicis, quid facturus sis?
S. Quæso, hercle, me quoque etiam vendas, si lubet,
Dum saturum vendas. *T.* Hoc si facturu's, face.
S. Faciā equidē, quæ vis. *T.* Bene facis; propera; abi domum;
Præmonstra docte, præcipe astu filiæ,
Quid fabuletur, ubi se gnatam prædicet,
Qui sibi parentes fuerint, unde surrepta sit.
Sed longe ab Athenis esse se gnatam autumet:
Et ut affleat, cum ea memoret. *S.* Etiam tu taces?
Ter tanto peior ipsa 'st, quam illam tu esse vis.
T. Lepide, hercle, dicis: sed scin', quid facias? Cape
Tunicam atque zonam, et chlamydē afferto et causiā,
Quam ille habeat, qui hanc lenoni huic vendat.
S. Heu! probe.
T. Quasi sit peregrinus. *S.* Laudo.
T. Et tu tuam gnatam tamen
Ornatam adduce lepide in peregrinum modum.
S. Πόθεν ornamenta? *T.* Abs chorago sumito.
Dare debet: præbenda ædiles locaverunt.
S. Iam, faxo, hic aderunt: sed ego horum nihil scio.
T. Nihil, hercle, vero. Nam, ubi ego argentum accepero,
Continuo tu illam a lenone asserito manu.
S. Sibi habeat, si non extemplo ab eo abduxero.
T. Abi, et istuc cura. Interibi ego puerum volo
Mittere ad amicam meam, ut habeat animum bonū,
Me esse effecturum hodie. Nimis longum loquor.

Actus II. Scena I. *Sophoclidisca, Lemniselene.*

S. Satis fuit indoctæ, immemori, insipienti dicere toties.
Nimis tandem me quidem pro barda et pro rustica reor habitam
Esse abs te. Quamquam ego vinum bibo, at mandata non consuevi simul bibere
Una. Me quidem iam satis tibi spectatam censueram esse, et meos mores:
Nam equidem te iam sector quintum hunc annum; cum interim, credo,
Cuculus si in ludum iret, potuisset iam fieri, ut probe literas sciret;
Cum interim tu meum ingenium fans non edidicisti, atque infans.
Potin' ut taceas? potin' ne moneas? memini, et scio, et calleo, et commemini.
Amas, pol, misera: id tuus scatet animus. Ego istuc placidum tibi
Ut sit, faciam. *L.* Miser est, qui amat.
S. Certo is quidem nihili est, qui nihil amat: quid ei homini opus vita est?
Ire decet me, ut heræ obsequens fiam, libera mea opera ocyus ut sit.
Conveniam hunc Toxilum: eius aures, quæ mandata sunt, onerabo.

Scena II. *Toxilus, Pægnium, Sophoclidisca.*

T. Satin' hæc tibi sunt plana et certa? satin' hæc meministi et tenes?
P. Melius, quam qui docuisti.
T. Ain' vero, verbereum caput?
P. Aio enimvero. *T.* Quid ergo dixi?
P. Ego recte apud illam di

Ipsi Lemniselenæ fac des; et, quæ iussi, nuntiato.
S. Cesso ire ego, quo missa sum?
P. Eo ego. *T.* I sane: ego domum ibo. Face rem hanc cum cura geras.
Vola curriculo. *P.* Istuc marinus passer per Circum solet.
Illic abiit hinc intro huc: sed quis hæc, quæ me adversum incedit?
S. Pægnium hic quidem est.
P. Sophoclidisca hæc peculiaris est eius,
Quo ego sum missus. *S.* Nullus esse hodie hoc puero peior perhibetur.
Compellabo. *P.* Commorandum 'st mihi apud hanc obicem.
S. Pægnium, deliciæ pueri, salve! quid agis? ut vales?
P. Sophoclidisca, Dii me amabunt. *S.* Quid me? utrum? *P.* Hercle, nescio.
Sed, si, ut digua es, faciant, odio, hercle, habeant, et faciant male.
S. Mitte male loqui. *P.* Cum, ut digna es, dico, bene, non male, loquor.
S. Quid agis? *P.* Fœminam scelestam te astans contra contuor.
S. Certe equidem puerum peiorem, quam te, novi neminem.
P. Quid mali facio? aut cui maledico?
S. Cui, pol, cumque occasio est.
P. Nemo homo unquam ita arbitratus est.
S. At, pol, multi esse ita sciunt.
P. Heia! *S.* Heia! *P.* Tuo ex ingenio mores alienos probas.
S. Fateor ego profecto me esse, ut decet lenonis familiæ.
P. Satis iam dictum habeo. *S.* Sed quid tu? confitere, ut te autumo?
P. Fatear, si ita sim. *S.* Iam abi; vicisti. *P.* Abi nunc iam. *S.* Ergo hoc mihi expedi,
Quo agis? *P.* Quo tu? *S.* Dic tu: prior rogavi.
P. At post sciês.

P.
Sed ego cesso. ...
S.
Quo agas te. *P*
P.
P. Enim non il
S.
Nunquam, ber
quam e
S. Malitia cert
P.
S. Quid est, q
S.
P. Ne hoc cui
ut loque
S. Et edictum
mini cre
Omnes muti u
At tu b
Fide data creda
P.
Neque tippulæ
S. Dic, amabo.
P.
S. Tecum habet
P.
S. Toxilo has fe
P.
At ego hanc ad
tam abie
S. Quid istic sc
P.
Nisi fortasse bl
S.

S

Iovi opulento, i
viripote
Opes, spes, bo

n: nam ibi mercatum dixit esse die
c mihi daret argentum, cuius inge-
verat.
tum alibi abutar. Boves, quos eme-
n erant.
meo prosperabo, et Genio meo multa
iam.
erit, die uno absolvam. Tax, tax, ter-
erit! non curo.
mini bobus domitis mea ex crumena
lepidum 'st, triparcos homines, ve-
idos, aridos
e, qui salinū servo obsignant cū sale.
occasio admonet, dispicere. Quid fa-
ni?
li iusserit; compedes imponi. Vapulet!
at supplicem fore. Væ illi! mihi iam
quin sim peritus: sed Toxili puerum
m eccum.

V. *Pægnium, Sagaristio.*

um, quod datum 'st, confeci: nunc
domum. *S.* Mane; etsi
ium, ausculta.
ere oportet, quem tibi obedire velis.
hibeas molestiam, ut opinor, si quid
m es molestus.
Scelerate, etiam respicis?
id sim ætatis; eo istuc maledictum
auferes.
est tuus herus?
Ubi illi libet: neque te consulit.
s, ubi sit, venefice?
Nescio, inquam, ulmitriba tu.
iori? *P.* Prior promeritus, perpetiare.
, linguam liberam, herus me iussit
, ubi sit Toxilus?
Dico, ut perpetuo pereas.
tu restibus.
Tua quidem, cucule, causa?
os perciderim tibi, metuam, morti-
iam incubitatus es.
Ita sum: quid id attinet ad te?
ut tu, gratiis. *S.* Confidens!
Sum, hercle, vero.
nfido liberum fore, tu te nunquam
lestus ne sies?
Quod dicis, facere non quis.
rem. *P.* At tu domum: nam ibi tibi
es est.
me. *P.* Utinam vades desint, in car-
s!
Quid est? *S.* Etiam, scelus, male
P. Tandem ut liceat,
servom tibi maledicere.
Itane? specta.
Nihil: nam nihil habes.
Dii Deæque me omnes perdant,
prehendero, defigam in terram cola-
eveniant volo tibi quæ optas, atque
Tu me defigas? Te cruci ipsū propediem affigent alii.
S. Quin te Dii Deæque! Scis quid hinc porro dicturus fuerim,
Ni linguæ moderari queam. Potin' abeas?
P. Abigis facile:
Nam umbra mea intus vapulat.
S. Ut istunc Dii Deæque perdant!
Tamquam proserpens bestia, est bilinguis et scelestus.
Hercle, illum abiisse gaudeo. Fores aperite. Ecce autem,
Quē convenire maxume cupiebam, egreditur intus.

SCENA V. *Toxilus, Sagaristio, Sophoclidisca.*

T. Paratum iam esse dicito, unde argentum sit futurum;
Iubeto habere animum bonum; dic me illam amare multum:
Ubi se allevat, ibi me allevat. Quæ dixi ut nuntiares,
Satin' ea tenes? *So.* Magis calleo, quam aprugnum callum callet.
T. Propera, abi domum.
Sa. Nunc ego huic graphice facetus fiam.
Subuixis alis me inferam; atque amicibor gloriose.
T. Sed quis hic ansatus ambulat?
Sa. Magnifice conscreabor.
T. Sagaristio hic quidem est. Quid agitur, Sagaristio? ut valetur?
Ecquid, quod mandavi tibi? estne quid in te speculæ?
Sa. Adito.
Videbitur; factum volo: venito: præmoneto.
T. Quid hoc hic in collo tibi tumet?
Sa. Vomica 'st; pressare parce;
Nam, ubi qui mala tetigit manu, dolores cooriuntur.
T. Quando istæc innata 'st nam tibi? *Sa.* Hodie.
T. Secari iubeas.
Sa. Metuo, ne immaturam secem, ne exhibeat plus negoti.
T. Inspicere morbum tuum lubet.
Sa. Abi, atque cave sis
A cornu *T.* Quid iam? *Sa.* Quia boves bini hic sunt in crumena.
T. Emitte, sodes, ne enices fame; sine ire pastum.
Sa. Enim metuo, ut possim in bubilem reiicere, ne vagentur.
T. Ego reiiciam. Habe animum bonum.
Sa. Creditur; commodabo.
Sequere hac sis. Argentum hic est, quod me dudum rogasti.
T. Quid tu ais? *Sa.* Dominus me boves mercatum Eretriam misit.
Nunc mihi Eretria erit hæc tua domus.
T. Nimis tu facete loquere.
Atque ego omne argentum tibi actutum incolume redigam:
Nā iam omnes sycophantias instruxi et comparavi,
Quo pacto ab lenone auferam hoc argentum.
Sa. Tanto melior.
T. Et mulier ut sit libera, atque ipse ultro det argentum.
Sed sequere me: ad eam rem usus est tua mihi opera.
Sa. Utere, ut vis.

ACTUS III. SCENA I. *Saturio, Virgo.*

S. Quæ res bene vortat mihi et tibi et ventri meo,
Perennitatisque adeo huic perpetuo cibo,
Ut mihi supersit, suppetat, superstitet;
Sequere hac, mea gnata, me, cum Diis volentibus.

Non ego inimicitias omneis pluris æstimo,
Quam mensa inaniis nunc si apponatur mihi.
V. Pater, hominum immortalis est infamia:
Etiam tum vivit, cum esse credas mortuam.
S. Quid? metuis, ne te vendam? *V*. Non metuo, pater.
Verum insimulari nolo. *S*. At nequidquam nevis.
Meo modo istud potius fiet, quam tuo.
Fiat. Quæ hæc res sunt? *V*. Cogita hoc verbum, pater.
Herus si minatus est malum servo suo;
Tametsi id futurū non est, ubi captum 'st flagrum,
Dum tunicas ponit, quanta afficitur miseria!
Ego nunc, quod non futurum 'st, formido tamen.
S. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ præter sapiet, quam placet parentibus.
V. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ reticet, si quid fieri perverse videt.
S. Malo cavere meliu 'st te. *V*. At, si non licet
Cavere, quid agam? nam ego tibi cautum volo.
S. Malusne ego sum? *V*. Non es: neque me dignum 'st
dicere:
Verum ei rei operam do, ne alii dicant, quibus licet.
S. Dicat, quod quisque volt: ego de hac sententia
Non demovebor. *V*. At, meo si liceat modo,
Sapienter potius facias, quam stulte. *S*. Lubet.
V. Lubere per me tibi licere intellego:
Verum lubere haud lubeat, si liceat mihi.
S. Futura es dicto obediens, an non, patri?
V. Futura. *S*. Scis nā, tibi quæ præcepi? *V*. Omnia.
S. Et id, ut surrepta fueris? *V*. Docte calleo.
S. Et qui parentes fuerint? *V*. Habeo in memoria.
Necessitate me, mala ut fiam, facis.
Verum videto, ubi me voles nuptum dare,
Ne hæc fama faciat repudiosas nuptias.
S. Tace, stulta. Non tu nunc hominum mores vides?
Quoiusmodi hic cum fama facile nubitur.
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.
V. Ergo istuc facito, ut veniat in mentem tibi,
Me esse indotatam. *S*. Cave sis tu istuc dixeris.
Pol, Deum virtute dicam, et majorum meum,

D. Siue resp
Vir summe
Scortorum
Compedium
Perenniserv
Cedo sis mi
Possum a te
Quin tu mi
Leno te arg
Pro liberan
T. Tace, obs
D. Referon
Eodem mihi
Nisi me hæc
T. Iam omit
Quia te nega
D. Mirum,
Faceres, qu
Ubi quid cre
Fugiunt, qu
T. Cape hoc
hic e
Probi, nume
Atque hucc
Non, hercle,
T. Fortasse
D. Mirum:
Abeunt, qua
T. Abi istac
Eadem istæ
Per hortum.
T.
D. Sapiente
D. Ita, herc
A
Si quam rem
Solet illa rec

·istio, Toxilus.
ge! euge! ornatu's basilice!
decorat tuum.
epidula ut graphice decet!
S. Tragici et comici
itati. *T.* Lepide, hercle,
ul e conspectu, et tace.
is colloqui,
unc agite, ite vos.

lalus, Toxilus.

itii sunt, aliquid obiiciunt
feci binos panes in dies;
hodie, sua nunc est: argen-
it; nihil gustabit de meo.
lus civis, qui Atticam ho-
atque auxi civi fœmina?
gnus! ut ego multis credidi!
me accepi: ita prorsum cre-
idi hodie, ne quis mihi in
n esse; quod neque fiet, ne-
odie in transennam doctis
sunt probe. Aggrediar virũ.
Unde agis te, Dordale?
Credo tibi.
Eho! an iam manu emisisti
quam, tibi. *T.* Iam liberta
cas.
ere. *T.* Dic bona fide: iam
torem, exquire; siquidem
vis.
iid audis?
ibi Dii benefaciant omnes.
tibi, nec tuorum, quod no-
edo. *T.* Ubi nunc tua liber-
. *T.* Ain'?
uam: apud te est, inquam.
ii ament, ut, ob istam rem,
a me: nam est res quædam,
arrabo, unde tu pergrande
is, dum vitam vivas.
Benedictis
e auxilium expostulant.
t, merito ut faciam: et, ut
urum,
e. *D.* Hæc quid ad me?
Immo, ad te attinent,
sia ad me allatæ modo sunt
o.
um. *D.* Quid istæc narrant?
Percontare ex ipsis.
Cedo sane mihi.
At clare recitato.
Haud verbum faciam.
lo Timarchides,
stis, gaudeo.

Ego valeo recte, et rem gero, et facio lucrum.
Neque isto redire his octo possum mensibus:
Itaque hic est, quod me detinet, negotium.
Eleusipolim Persæ cepere urbem in Arabia,
Plenam bonarum rerum, atque antiquom oppidum:
Ea comparatur præda, ut fiat auctio
Publicitus: ea res me domo expertem facit.
Operam atque hospitium ego isti præhiberi volo,
Qui tibi tabellas affert: cura, quæ is volet:
Nam is mihi honores suæ domi habuit maxumos.
Quid id ad me, aut ad meam rem refert, Persæ quid rerum gerant,
Aut quid herus tuus? *T.* Tace, stultiloque: nescis, quid instet boni.
Nequidquam tibi Fortuna faculam lucrificam allucere volt.
D. Quæ istæc Fortuna lucrifica 'st?
T. Istas, quæ norunt, roga.
Ego tantumdem scio, quantum tu, nisi quod pellegi prior.
Sed, ut occœpisti, ex tabellis nosce rem.
D. Bene me mones:
Fac silentium. *T.* Nunc ad illud venies, quod refert (tua.
D. Iste, qui tabellas affert, adduxit simul
Forma expetenda liberalem mulierem,
Furtivam, advectam ex Arabia penitissuma:
Eam te volo accurare, ut istic veneat,
Ac suo periculo is emat, qui eam mercabitur:
Mancupio neque promittet, neque quisquam dabit.
Probum et numeratum argentum ut accipiat, face.
Hæc cura; et hospes cura ut curetur. Vale.
T. Quid igitur? postquam recitasti, quod erat ceræ creditum,
Iam mihi credis? *D.* Ubi nunc ille 'st hospes, qui hasce attulit?
T. Iam hic, credo, aderit: arcessit illam a navi.
D. Nihil mihi opu 'st
Litibus, neque tricis; quam ob rem ego argentum numerem foras.
Nisi mancupio accipio, quid eo mihi opus mercimonio?
T. Tacen, an non taces? Nunquam ego te tam esse matulam credidi.
Quid metuis? *D.* Metuo, hercle, vero: sensi ego iam compluries:
Neque mihi haud imperito eveniet, tali ut in luto hæream.
T. Nihil periculi videtur. *D.* Scio istuc; sed metuo mihi.
T. Mea quidem istuc nihil refert; tua ego refero gratia,
Ut tibi recte conciliandi primo facerem copiam.
D. Gratiam habeo: sed te de aliis, quam alios de te suaviu 'st
Fieri doctos. *T.* Ne quis vero ex Barbaria penitissuma
Persequatur. Etiam tu illam destinas? *D.* Videã modo
Mercimonium. *T.* Æqua dicis. Sed optume, eccum, ipse advenit
Hospes ille, qui has tabellas attulit. *D.* Hiccine 'st?
T. Hic est.
D. Hæccine illa 'st furtiva virgo?
T. Iuxta tecum æque scio;
Nisi quia aspexi. Equidem, edepol, liberali 'st, quisquis est.
D. Sat, edepol, concinna 'st facie.
T. Ut contemtim carnufex!
Taciti contemplemur formam.
D. Laudo consilium tu··

Nona iniuria: decimum, quod pessumum aggressu, Scelus:
Hæc nisi inde aberunt, centuplex murus rebus servandis parum 'st.
T. Quid ais tu? *D*. Quid vis?
T. Tu in illis ei decem sodalibus:
Te in exilium ire hinc oportet. *D*. Quid iam?
T. Quia periurus es.
D. Verba quidem haud indocte fecit.
T. Ex tuo, inquam, usu est: eme hanc.
D. Edepol, qui cum hanc magis contemplo, magis placet. *T*. Si hanc emeris,
Dii immortales! nullus leno te alter erit opulentior.
Evortes tuo arbitratu homines fundis, familiis.
Cum optumis viris rem habebis: gratiam cupient tuam:
Venient ad te comissatum. *D*. At ego intromitti non sinam.
T. At enim illi noctu occentabunt ostium; exurent fores:
Proinde tu tibi iubeas concludi ædes foribus ferreis;
Ferreas ædes commutes; limina indas ferrea;
Ferream seram atque anulum; ne, si ferro parseris,
Ferreas tute tibi impingi iubeas crassas compedes.
D. I in malum cruciatum. *T*. I sane; hanc eme, atque ausculta mihi.
D. Modo ut sciam, quanti indicet. *T*. Vin' huc vocem? *D*. Ego illo accessero.
T. Quid ais, hospes? *S*. Venio; adduco hanc, uti dudum dixeram.
Nam heri in portum noctu navis venit: venire hanc volo,
Si potest: si non potest, ire hinc volo, quantum potest.
D. Salvos sis, adolescens. *S*. Siquidem han... dero pretio suo.
T. Atqui aut hoc emtore vendes pulchre, aut a... non potes.
S. Esne tu huic amicus? *T*. Tamquam Dii om...

...so me...
Nisi molestu...
S.
Suo arbitrat... dem r...
Ut tibi perco...
Dixit dare po...
Eum ipsum a...
D.
Hospes, volo...
S.
Percontare; ...
T.
Ut ingrediar...
T.
Concede sis: ... reme...
T. Sequere n... conta...
D. Enim vol... opera...
Quoi herus i... una? ...
T. Do ego ti... tuum...
T. Exquire. ... quamqu...
Scio ego offi... accepi...
T. Virgo, hic...
T.
V. Ita, pol, sp...
D. Nolo ego t...
Aut patriam ...
... vitus mea ...
...um. *T*. D...
... cor! qu...

Optata ut eveniant, operam addito.
c peccavit etiam. *D.* Ubi tu nata es?
Ut mihi
, in culina, in angulo ad lævam manum.
tibi fausta meretrix: nata 'st in calido
,
omnium bonarum copia 'st sæpissume.
cuo, qui rogarat, ubi nata esset, diceret.
t. *D.* At ego patriam te rogo, quæ sit tua.
hi sit, nisi hæc, ubi nunc sum?
At ego illam quæro, quæ fuit.
o pro nihilo esse ducto, quod fuit, quan-
it:
hominem, quando animam efflavit, quid
quæras qui fuit?
Dii bene ament, sapienter! atque equi-
miseret tamen.
en, virgo, quæ patria 'st tua? age, mihi
tum expedi. Quid taces?
idem patriam. Quandoquidem hic ser-
hæc patria 'st mea.
istoc rogare omitte. Non vides nolle
ui,
se miseriarum in memoriam inducat?
Quid est?
st pater? *V.* Non captus: sed, quod habuit,
rdidit.
bono genere nata: nihil scit, nisi verum,
i.
t? dic nomen. *V.* Quid illum miserum
norem, qui fuit?
um Miserũ et me Miseram æquom 'st no-
arier.
modi is in populo habitu 'st:
Nemo quisquam acceptior:
ique amabant. *T.* Hominem miserum
dicas,
prope perditu 'st, et benevolentis per-
t.
opinor. *T.* Etiam, opinor?
Summo genere esse arbitror.
tu ex istac facies. *D.* Ita Dii faxint.
Eme modo.
tibi dico: iam actutum, ecastor, meus
r, ubi me sciet
, aderit hic, et me absentem redimet.
Quid nunc? *D.* Quid est?
quid ait? *V.* Nam, etsi res sunt fractæ,
ci sunt tamen.
lora: libera eris actutum, si crebro cades.
sse? *V.* Dum quidem ne nimis diu tua
volo.
ut meminit libertatis! dabit hæc tibi
des bolos.
agis: ego ad hunc redeo: sequere; reduco
tibi.
s, viu' vendere istanc?
Magis lubet, quam perdere.
ca in verba confer: qui datur, tanti indica.
a, ut te velle video. Ut emas, habe tibi
m minis.
'st. *S.* Octoginta. *D.* Nimium 'st.
Nummus abesse hinc non potest,
icam. *D.* Quid id est ergo? eloquere ac-
, atque indica.
o sexaginta hæc datur argenti minis.
id ago?
Dii Deæque te agitant irati, scelus,
properes destinare. *D.* Habeto.

T. Heu! prædatu 's probe!
Abi; argentum effer huc.
Non, edepol, minis trecentis cara 'st: fecisti lucri.
S. Heus tu! etiam pro vestimentis huc decem accedent minæ.
D. Abscedent enim, non accedent.
T. Tace sis! Non tu illum vides
Quærere ansam, infectum ut faciat? Abisne, atque argentum petis?
D. Heus tu! serva istum. *T.* Quin tu is intro?
D. Abeo, atque argentum affero.

Scena V. *Toxilus, Sagaristio, Virgo.*

T. Edepol, dedisti, Virgo, operam allaudabilem,
Probam et sapientem et sobriam. *V.* Si quid bonis
Boni fit, esse idem et grave et gratum solet.
T. Audin' tu, Persa? ubi argentum ab hoc acceperis,
Simulato, quasi eas prorsum in navem. *S.* Ne doce.
T. Per angiportum rursum te ad me recipito
Illac per hortum. *S.* Quod futurum 'st, prædicas.
T. At, ne cum argento protinam permutes domum,
Moneo te. *S.* Quod te dignum 'st, me dignum esse vis.
T. Tace! parce voci! præda progreditur foras.

Scena VI. *Dordalus, Sagaristio, Toxilus, Virgo.*

D. Probati hic argenti sunt sexaginta minæ,
Duobus nummis minus est. *S.* Quid ei nummi sciunt?
D. Crumenam hanc emere, aut facere, ut remigret domum.
S. Ne non sat esses leno, id metuebas, miser,
Impure, avare, ne crumenam amitteres?
T. Sine, quæso. Quando leno 'st, nil mirum facit.
D. Lucro faciundo ego auspicavi in hunc diem:
Nil mi tam parvi 'st, quin me id pigeat perdere.
Age, accipe hoc sis. *S.* Hunc in collum, nisi piget,
Impone. *D.* Vero fiat. *S.* Numquid cæterum
Me voltis? *T.* Quid tam properas? *S.* Ita negotiũ 'st.
Mandatæ quæ sunt, volo deferre epistolas.
Geminum autem fratrem servire audivi hic meum:
Eum ego ut requiram atque ut redimam, volo.
T. Atque, edepol, tu me commonuisti haud male.
Videor vidisse hic forma persimilem tui,
Eadem statura. *S.* Quippe qui frater siet.
D. Sed scire velimus, quod tibi nomen siet.
T. Quid attinet nos scire? *S.* Ausculta ergo, ut scias:
Vaniloquidorus, Virginisvendonides,
Nugipolyloquides, Argentiexterebronides,
Tedigniloquides, Nummorumexpalponides:
Quodsemelarripides, Numquamposteaeripides.
D. Heu! hercle, nomen multis modis scriptum 'st (tuum!
S. Ita sunt Persarum mores; longa nomina
Contortiplicata habemus. Numquid cæterum
Voltis? *D.* Vale. *S.* Et vos: nam animus in navi 'st
D. Cras ires potius; hodie hic cœnares. Vale. (meus.

Scena VII. *Toxilus, Dordalus, Saturio, Virgo.*

T. Postquam illic abiit, dicere hic quidvis licet.
Næ, hic tibi dies illuxit lucrificabilis!
Nam non emisti hanc, verum fecisti lucri.
D. Ille quidem iam scit, quid negoti gesserit,
Qui mihi furtivam meo periclo vendidit.
Argentum accepit, abiit. Quid ego nunc scio,
An iam asseratur hæc manu? quo illum sequar?
In Persas? nugas! *T.* Credidi gratum fore (tiam
Beneficium meum apud te. *D.* Immo, equidem gra-
Tibi, Toxile, habeo: nam sensi te sedulo
Mihi dare bonam operã. *T.* Tibin' ego? immo, [serio.]

S. Nisi ego illunc hominem perdo!.. *D.* Perii!
S. Atque optume
Eccum ipsū ante ædes. *V.* Salve multum, mi pater.
S. Salve, mea gnata. *D.* Hei! Persa me pessumdedit.
V. Pater hic meus est. *D.* Hem! quid? pater? perii
Quid ego igitur cesso infelix lamentarier (oppido!
Minas sexaginta? *S.* Ego, pol, te faciam, scelus,
Te quoque etiam ipsum ut lamenteris. *D.* Occidi!
S. Age, ambula in ius, leno. *D.* Quid me in ius vocas?
S. Illi apud prætorem dicam: sed ego in ius voco.
D. Nonne antestaris? *S.* Tuan' ego causa, carnufex,
Quoiquam mortali libero aureis atteram?
Qui hic commercaris cives homines liberos.
D. Sine dicam. *S.* Nolo. *D.* Audi. *S.* Sum surdus:
Sequere hac, scelesta feles virginaria! (ambula.
Sequere hac, mea gnata, me usque ad prætorem.
V. Sequor.

Actus V. Scena I. *Toxilus, Sagaristio, Lemniselene.*

T. Hostibus victis, civibus salvis, re placida, pacibus perfectis,
Bello extincto, re bene gesta, integro exercitu et præsidiis,
Cum bene nos, Iupiter, iuvisti, Diique alii omnes cœlipotentes,
Ea vobis grates habeo, atque ago: quia probe sum ultus meum inimicum.
Nunc, ob eam rem, inter participes dividam prædam, et participabo.
Ite foras: hic volo ante ostium et ianuam meos participes bene accipere.
Statuite hic lectulos; ponite hic, quæ assolent. Hic statui volo primum
Aquilam mihi: unde ego omnes hilaros, lubentes, lætificantes faciam ut fiant,
Quorum opera hæc mihi facilia factu facta sunt, quæ volui effieri.
Nam improbu 'st homo, qui beneficium scit sume-

D. Qui sunt,
turi s
Solus ego om
num
Perii! interi
corru
Ita me Toxil
vexav
[Verriculum
mobr
Qui illum P
omne
Male Dii om
hi co
Quia ei fidem
nas m
Quem, pol, e
dis co
Siquidem h
ro... S
Hoc vide! qu
aggre
Salveto! et t
T. Dord
T. Adi, si lib
mo le
Locus hic tu
bus. P
D. Ne sis me
scelus
P. At tibi eg
tuum.
D. Quid ais,
hodie
Ut me in tric
mihi
T. Iurgium h
D.

facetum esse: et hunc irridere
bido 'st, quando dignu' st.
cœperas. *P.* Hoc, leno, tibi.
rculit me prope. *P.* Hem! serva rursum.
ut lubet, herus dum hinc abest.
t tuis dictis pareo?
meis contra item dictis servis,
quod tibi suadeo, facis? *D.* Quid est id?
a tibi cape crassam, ac suspende te.
me attingas; ne tibi hoc scipione
um dem. *P.* Utere; te condono.
Pægnium, da pausam * * * (habitat,
vos eradicabo. *P.* At te ille, qui supra nos
e volt, maleque faciet. Non hi dicunt,
a ego.
amfer mulsum; bibere da usque plenis
aris.
m 'st, postquam bibimus: nimis diu sic-
mus.
st, ut id bibatis, quod vos nunquam
at.
enuo, quin tibi saltem staticulum dem,
quem Hegea
e vero, si tibi satis placet. *S.* Me quoque
dorus quē olī faciebat in Ionia. (volo
o vobis dabo, nisi abitis.
Etiam muttis, impudens?
i me irritassis, Persā adducam denuo.
, hercle. Atque tu, Persa es, qui me u-
mutilavisti ad cutem.
te: hic eius geminus est frater.
Hiccine 'st? *T.* Ac geminissumus.
e et te et geminum fratrem excrucient.
Qui te perdidit:
il merui.
m, quod ille meruit, tibi id obsit, volo.
is; hunc ludificemus, nisi non dignu' st.
Non opu' st.
d par est. *T.* Eo credo, quia non incon-
it, cum te emo.
T. Non tamen: cave ergo sis malo, et
e me.
o audientem esse addecet: nam, hercle,
e me
o præsidio, hic faceret te prostibilem
diem.
libertinorum 'st: nisi patrono qui ad-
tus est,
er sibi videtur, nec satis frugi, nec satis
tus;
ni ei male dixit, ni grato ingratus re-
s est.
facta tua me hortantur, tuo ut imperio
m.
tibi patronus plane, qui huic pro te ar-
m dedi.
nc volo ludificari.
Meo ego in loco sedulo curabo.
homines mihi nescio quid mali consu-
quod faciant. *S.* Heus vos!
S. Hiccine Dordalus est leno, qui hic
s virgines?
qui fuit quondam fortis?
Quæ hæc res est? Hei! colaphum icit!
dabo.
At tibi nos dedimus, dabimusque etiam.
Hei! nates pervellit.
diu sæpe sunt expunctæ.
Loquere tu etiam, frustum pueri?
L. Patrone, i intro, amabo, ad cœnam.
D. Mea ignavia, tu nunc me irrides?
L. Quiane te voco, bene ut tibi sit?
D. Nolo mihi bene esse. *L.* Ne sit.
T. Quid igitur? sexcenti nummi quid agunt? quas turbas danunt!
D. Male disperii! Sciunt referre probe inimico gratiam.
T. Satis sumsimus supplicī iam.
D. Fateor; manus vobis do. *T.* Et post dabis
Sub furcis. Abi intro. *S.* In crucem.
D. Anne hic parum exercitum
Hice me habent? *T.* Convenisse te Toxilū memineris.
Spectatores, bene valete; leno periit. Plaudite.

POENULUS

DRAMATIS PERSONÆ.

HANNO, *Pœnus.*	ANTHEMONIDES, *miles.*
AGORASTOCLES, *adolescens.*	ADVOCATI.
MILPHIO, *servus.*	COLLYBISCUS, *villicus.*
ADELPHASIUM, } *meretri-*	SYNCERASTUS, *servus.*
ANTERASTILIS, } *ces.*	GIDDENEME, *nutrix.*
LYCUS, *leno.*	PUER.

Argumentum (PRISCIANI?)

Puer septuennis surripitur Carthagine.
Osor mulierum adoptat hunc emtum senex,
Et facit hæredem. Eius pueri cognatæ duæ,
Nutrixque earum, raptæ. Mercatur Lycus,
Vexatque amantem. At ille cum auro villicum
Lenoni obtrudit: ita eum furto alligat.
Venit Hanno Pœnus; gnatum hunc fratris repperit;
Suasque agnoscit, quas perdiderat, filias.

Prologus

Achillem Aristarchi mihi imitari lubet:
Inde mihi principium capiam ex tragœdia.
Sileteque et tacete, atque animum advortite;
Audire iubet vos imperator histricus;
Bonoque ut animo sedeant in subselliis,
Et qui esurientes, et qui saturi venerint.
Qui edistis, multo fecistis sapientius;
Qui non edistis, saturi fite fabulis.
Nam, cui paratum 'st, quod edit, nostra gratia,
Nimia 'st stultitia, sessum impransum incedere.
Exurge, præco; fac populo audientiam.
Iamdudum exspecto, si tuum officium scias.
Exerce vocem, quam per vivis et colis.
Nam, nisi clamabis, tacitum te obrepet fames.
Age nunc, reside, duplicem ut mercedem feras.
Bonum factum 'st, edicta ut servetis mea.
Scortum exoletum ne quis in proscenio
Sedeat, neu lictor verbum, aut virgæ muttiant,
Neu dissignator præter os obambulet,
Neu sessum ducat, dum histrio in scena siet.
Diu qui domi otiosi dormierunt, decet
Animo æquo nunc stent; vel dormire temperent.
Servi ne obsideant, liberis ut sit locus;
Vel æs pro capite dent: si id facere non queunt,
Domum abeant, vitent ancipiti infortunio;
Ne et hic varientur virgis, et loris domi,
Si minus curassint, cum veniant heri domum.
Nutrices pueros infanteis minutulos
Domi ut procurent, neu quæ spectatum afferant,
Ne et ipsæ sitiant, et pueri pereant fame;
Neve esurientes hic quasi hædi, obvagiant.

Carchedonius vocatur hæc comœdia,
Latine Plautus, *Patruus Pultiphagonides.*
Nomen iam habetis: nunc rationes cæteras
Accipite: nam argumentum hoc hic censebitur.
Locus argumento 'st suum sibi proscenium.
Vos iuratores estis: quæso, operam date.
Carthaginienses fratres patrueles duo
Fuere, summo genere et summis divitiis:
Eorum alter vivit, alter est emortuus.
Propterea apud vos dico confidentius,
Quia mihi pollinctor dixit, qui eum pollinxerat.
Sed illi seni, qui mortuus est, filius
Unicus qui fuerat, abditivus a patre,
Puer septuennis surripitur Carthagine,
Sexennio prius quidem, quam moritur pater.
Quoniam periisse sibi videt gnatum unicum,
Coniicitur ipse in morbum ex ægritudine.
Facit illum hæredem fratrem patruelem suum.
Ipse abiit ad Acheruntem sine viatico.
Ille, qui surripuit puerum, Calydonem avehit:
Vendit eum domino hic diviti cuidam seni,
Cupienti liberorum, osori mulierum.
Emit hospitalem is filium imprudens senex
Puerum illum, eumque adoptat sibi pro filio:
Eumque hæredem fecit, cum ipse obiit diem.
Is illic adolescens habitat in illisce ædibus.
Revortor rursus denuo Carthaginem:
Si quid mandare voltis aut curarier,
Argentum nisi qui dederit, nugas egerit.
Verum, qui dederit, magis maiores egerit.
Sed illi patruo huius, qui vivit senex,
Carthaginensi duæ fuere filiæ;
Altera quinquennis, altera quadrimula.
Cum nutrice una periere. A Megaribus
Easqui surripuit, in Anactorium devehit,
Venditque has omnes, et nutricem et virgines,
Præsenti argento, homini, si leno 'st homo,
Quantum hominum terra sustinet, sacerrumo.
Vosmet nunc facite coniecturam cæterum.

Et hunc sui f
Ego ibo, orn
Hic, qui hodi
Et hunc sui f
Valete, adest
Quod restat,
Valete, atque

ACTUS I.

A. Sæpe ego r
Dubias, egen
Quas tu sapi
Mihi reddidi
Quibus pro b
Et libertatem
M. Scitum 'st
Nam tuæ bla
Gerræ germa
Nunc mihi bl
Treis facile c
A. At, amans
Ignoscere id
Et nunc ego a
Item ut tu mi
Post id locor
A. Si tibi lub
Suspende, vir
M. Si auctori
Ubi dissolut
A. Egone istu
Quin, si ferir
M. Mihi quid
Sed quid nunc
Amo immod
A. Al
Leno
M. I
Cup

bi cum tota familia
A. Quid facturu 's? *M*. Iam scies.
unc in urbe 'st villicus;
leno. Satin' intellegis?
: sed, quo evadas, nescio.
on, hercle. *M*. At, ego iam faxo,
ut ad lenonem deferat:
inum esse ex alio oppido:
ne obsequi animo suo.
berum præberier,
clam, ne quis sit arbiter.
, auri cupidus, illico:
t aurum. *A*. Consilium placet.
venerit ne ad eum tuus.
æri; continuo tibi
ubitas, quin extempulo
hominis, fur leno siet?
ciat, habet. Ubi in ius venerit,
iliam totam tibi:
a lenonem Lycum.
M. Immo etiam, ubi expolivero,
ium dices: nunc etiam rude 'st.
neris eo, nisi quid vis, Milphio.
unt. *M*. Scio hoc. *A*. Oculos volo
iditiis meretriciis.
amus, quod consilium cepimus.
Collybiscum villicum
ut ferat fallaciam.
ido in corde vorsatur, tamen
f. Faciam, ut facto gaudeas.
a huic homini in pectore,
quæ elui neutiquam potest.
s est homo leno Lycus,
t iutenta ballista est probe,
lto post mittam e ballistario.
eccam, exit, atque Anterastilis.
meum herum dementem facit.
!i foras, Agorastocles,
iucundissumos. (tuos
ilti 'st, Milphio? *M*. Hem! amores
O! multa tibi Dii dent bona,
alisti tam lepidum spectaculum!

asium, Anterastilis, Milphio,
rastocles, Ancilla.

i volet vim parare,
n, hæc duo comparato.
es duæ plus negoti
ceperis exornare.
s hæ duæ res ornantur:
indi satis satietas est.
or, nunc [domi] docta dico.
aurora ad hoc quod diei est,
e nunquam concessavimus
, aut tergeri, aut ornari,
ngi, fingi: et una,
datæ nobis ancillæ,
uundo, operam dederunt:
a sunt viri duo defessi.
uantum in muliere una est!
cio, maxumo uni
plus satis dare potis sunt;
e omni in ætate semper
r, tergentur, poliuntur.
nuliebris nullus est,
ando et fricando scimus
quæ lavata est, nisi
uidem animo, quasi illauta est.

Ant. Miror equidem, soror, te istæc sic fabulari,
Quæ tam callida et docta sis et faceta.
Nam, cum sedulo munditer nos habemus,
Vix ægreque amatorculos invenimus.
Ad. Ita est. Verum hoc unum tamen cogitato:
Modus omnibus in rebus, soror, optumū 'st habitu.
Nimia omnia nimiū exhibent negotiū hominibus ex (se.
Ant. Soror, cogita, amabo, item nos perhiberi,
Quasi salsa muriatica esse autumantur
Sine omni lepore, et sine suavitate,
Nisi multa aqua usque et diu macerantur:
Olent, salsa sunt, tangere ut non velis: itē nos sumus
Eius seminis. Mulieres sunt insulsæ
Admodū, atque invenustæ, sine munditia et sumtu
M. Coqua est hæc quidē, Agorastocles, ut ego opinor:
Scit, muriatica ut maceret. *Ag*. Quid molestu 's?
Ad. Soror, parce, amabo: sat est istuc alios dicere (nobis,
Ne nosmet nostra etiam vitia loquamur.
Ant. Quiesco. *Ad*. Ergo amo te. Sed hoc nunc responde mihi.
Sunt hic omnia, quæ ad Deū pacem oportet adesse?
Ant. Omnia accuravi. *Ag*. Diem pulchrum et celebrem et venustatis plenum!
Dignum Veneri, pol, cui sunt Aphrodisia hodie!
M. Ecquid gratiæ, cum huc foras te evocavi? Iā non
Me decet cado donari vini veteris? Dic dari.
Nil respondes? Lingua huic excidit, ut ego opinor. Quid hic, malum,
Astans obstipuisti?
Ag. Sine amem: ne me obturba, ac tace.
M. Taceo. *Ag*. Si tacuisses, iam istuc: Taceo non natum foret.
Ant. Eamus, mea soror. *Ad*. Eho! amabo, quid illo nunc properas? *Ant*. Rogas?
Quia herus nos apud ædem Veneris mantat.
Ad. Maneat, pol: mane.
Turba est nunc apud aram. An te ibi vis inter istas vorsarier
Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias,
Miseras, schœno delibutas, servolicolas sordidas?
Quæ tibi olant stabulum statumque, sellam et sessibulum merum:
Quas adeo haud quisquam unquam liber tetigit, neque duxit domum;
Servolorum sordidulorum scorta diobolaria.
M. I in malā crucem! tun' audes etiā servos spernere?
Propudium! quasi bella sit, quasi eampse reges ductitent.
En monstrū mulieris! tantilla tanta verba funditat!
Quoius ego vel nebulæ cyatho septē noctes non emā.
Ag. Dii immortales omnipotentes! quid est apud vos pulchrius?
Quid habetis, mage qui immortales vos credam esse, quam ego siem,
Qui hæc tanta oculis bona concipio? nam Venus non est Venus:
Hanc equidem Venerem venerabor, me ut amet posthac propitia.
Milphio! heus, Milphio! ubi es? *M*. Assum apud te, eccum! *Ag*. Ego, elixus sis, volo.
M. Enimvero, here, facis delicias.
Ag. De te quidem hæc didici omnia.
M. Etiamne ut ames eam, quam nunquam tetigeris? Nihil illic quidem est.
Ag. Deos quoque, edepol, et amo et metuo, quibus ego tamen abstineo manus.
Ant. Heu! ecastor, cum ornatum aspicio nostrum ambarum, pœnitet,
Exornatæ ut simus. *Ad*. Immo vero, sane commode.

M. Enimvero, here, meo me lacessis ludo, et delicias facis.
Ant. Satis nunc lepide ornatam credo, soror, te tibi viderier:
Sed, ubi exempla conferentur meretricum aliarum, ibi tibi
Erit cordolium, si quam ornatam melius forte conspexeris.
Ad. Invidia in me nunquam innata 'st, neque malitia, mea soror.
Bono ingenio me esse ornatam, quam auro, multo mavolo.
Aurum in fortuna invenitur, natura ingenium bonū.
Bonam ego quam beatam me esse nimio dici mavolo.
Meretricē pudorē gerere magis decet, quā purpuram;
Magisq; meretricē pudorē, quā aurū, gerere condecet.
Pulchrū ornatū turpes mores peius cœno collinunt.
Lepidi mores turpē ornatū facile factis comprobant.
Ag. Eho tu! vin' tu facinus facere lepidum et festivom? *M.* Volo.
Ag. Potesne mihi auscultare? *M.* Possum.
Ag. Abi domum, ac suspende te.
M. Quamobrem? *Ag.* Quia iam nunquam audibis verba tot tam suavia.
Quid tibi opu 'st vixisse? Ausculta mihi modo, ac suspende te.
M. Siquidem tu es mecum futurus, pro uva passa, pensilis.
Ag. At ego amo hanc. *M.* At ego esse et bibere.
Ad. Eho tu! quid ais? *Ant.* Quid rogas?
Ad. Vidon' tu? pleni oculi sordium qui erant, iam splendent mihi.
Ant. Immo etiam in medio oculo paulum sordis est.
Ad. Cedo sis d[illegible]
Ag. Ut tu quidem huius oculos illotis man[illegible] ctes ac teras?
Ant. Nimia nos socordia hodie tenuit.
Ad. Qua d[illegible]
An. Quia iam non dudum ante lucem [illegible]

pro m[illegible]
Ad. Quid tu [illegible]
Ag. [illegible]
Ad. Mitte, a[illegible] li est.
Sunt illi alia[illegible]
Ag. Qui lube[illegible] dam [illegible]
Ad. Quia ap[illegible] meret[illegible]
Eo conveniu[illegible]
Ag. Invendib[illegible] cere:
Proba merx [illegible] truso [illegible]
Quid ais tu? [illegible] corpu[illegible]
Ad. Quo die [illegible]
Ag. Sunt mi[illegible] phati[illegible]
Ad. Deferto [illegible] phatic[illegible]
M. Bellula, [illegible]
Ag. [illegible]
M. Quam ma[illegible] et nug[illegible]
Ad. Segrega [illegible]
Ag. [illegible]
Ad. Pura sun[illegible] gorast[illegible]
Ag. Quid ag[illegible]
M. Si sap[illegible]
Ag. Quid eg[illegible]
M. [illegible]
[illegible]d me vis?
[illegible] ego id cu[illegible]
[illegible]ā, hercl[illegible]
[illegible]nare est
[illegible]

Perii! Eho! quid agis, Milphio?
voluptas! mea delicia! mea vita! mea amœ-
itas!
llus! meum labellū! mea salus! meū saviū!
el! meum cor! mea colostra! meus molliculus
iseus!
e ego illæc patiar præsente dici? discrucior
iser,
llū iubeo quadrigis cursī ad carnificē rapi.
amabo, succensere hero meo causa mea.
faxo: sine.
Irata es nimium. Argentum pro te dabit;
faciet, ut sis civis Attica atque libera.
abire sinis? quid vis tibi? Qui bene vo-
nt, bene [vis item].
e quidem mentitus est, nunc iam dehinc e-
verax tibi.
ede hinc sis, sycophanta!
Pareo: at sciu' quomodo?
orē; sine te prendā auriculis; sine dē saviū.
ale, ego faciam plorantem illum, nisi te fa-
propitiam.
ne ne verberet, illud faciet, nisi te propitio,
ido: novi ego huius mores morosi malos.
m, amabo, mea voluptas, sine te exorarier.
go homo trioboli sū, nisi ego illi mastigiæ
culos atque dentes. Hem voluptatem tibi!
hē cor! hem labellum! hē salutē! hē saviū!
here, te: oratorem verberas.
Iam istoc magis.
llum addam, et labellum, et linguam.
Ecquid facies modi?
e ego te orare iussi? *M.* Quomodo ergo orē?
Rogas?
eres, sceleste: huius voluptas, te obsecro;
huius cor, huius labellum, huius lingua,
us savium,
, huius amœnitas, huius festivitas,
tra, huius dulciculus caseus, mastigia;
huius studium, huius savium, mastigia;
quæ dicebas tua esse, ea memorares mea.
, hercle, te, voluptas huius, atq; odiū meū!
a mammeata, mea inimica et malevola!
as, lippitudo mea! mel huius, fel meum!
rata ne sis: aut, si id fieri non potest.
restim, ac te suspendas, cum hero et vo-
familia.
iā video, propter te, victitandū sorbilo;
quasi ostreatum tergū ulceribus gestito,
orem vostrum.
Amabo, men' prohibere postulas,
et, magis quam ne mendax me advor-
siet?
d huic responde, amabo, commode; ne
mmodus
m detinet nos de nostro negotio.
etiam tibi hanc amittam noxiam unam,
astocles.
ta. *Ag.* Non es? *Ad.* Non sum.
Da ergo, ut credam, savium.
abo, cum ab re divina rediero.
I ergo strenue.
e me, soror.
Atque audin' etiam? Veneri dicito
eis verbis salutem. *Ad.* Dicam.
Atque hoc audi. *Ad.* Quid est?
verbis rem divinam facito. Atque au-
'? respice.
dem, pol, Venerem credo facturam tibi.

SCENA III. *Agorastocles, Milphio.*

A. Quid nunc mihi es auctor, Milphio?
M. Ut me verberes,
Atque auctionem facias: nam impunissume
Tibi quidem, hercle, vendere hasce ædis licet.
A. Quid iam? *M.* Maiorē partē, in ore habitas meo.
A. Supersede istis verbis. *M.* Quid nunc vis tibi?
A. Trecentos Philippos Collybisco villico
Dedi dudum, priusquam me evocasti foras.
Nunc obsecro te, Milphio, hanc per dexteram,
Perque hanc sororem lævam, perque oculos tuos,
Perque meos amores, perque Adelphasium meam,
Perque tuā libertatē.... *M.* Hē! nunc nihil obsecras.
A. Mi Milphidisce! mea commoditas! mea salus!
Fac, quod facturum te esse promisisti mihi,
Ut ego hunc lenonē perdā. *M.* Perfacile id quidē 'st.
I, adduce testeis tecum: ego intus interim
Iam et ornamentis meis et sycophantiis
Tuum exornabo villicum. Propera, atque abi.
A. Fugio. *M.* Meū est istuc magis officiū, quā tuū.
A. Egone? egone? si istuc lepide effexis... *M.* I modo
A. Ut non ego te hodie... *M.* Abi modo.
A. Emittam manu?
M. I modo. *A.* Non, hercle, meream. Ah!
M. Vah! abi modo.
A. Quantum Acherunte 'st mortuorum....
M. Etiamne abis?
A. Neq; quantū aquæ est in mari... *M.* Abiturusne es?
A. Neque nubis quantum... *M.* Pergin' pergere?
A. Neq; stellæ in cœlo... *M.* Pergin' aures tundere?
A. Neque hoc, neq; illuc, neque.... Eni vero serio.
Neque, hercle vero. .Quid opus est verbis? quippini!
Quod uno verbo dicere hic quidvis licet,
Neque, hercle, vero serio... Scin' quomodo?
Ita me Dii amabunt.... Vin' bona dicam fide?
Quod hic inter nos liceat. Ita me Iupiter....
Scin' quam?... Vide tu.... Credin', quod ego fabu-
(ler?
M. Si nequeo facere ut abeas, egomet abiero.
Nam isti quidem, hercle, orationi Œdipo
Opus coniectore est, qui Sphingi interpres fuit.
A. Illic hinc iratus abiit. Nunc mihi cautio 'st,
Ne, meamet culpa, meo amori obiexim moram.
Ibo, atque arcessam testis; quando amor iubet
Meo obedientem me esse servo liberum.

ACTUS II. *Lycus, Anthemonides.*

L. Dii illum infelicent omnes, qui, post hunc diem,
Leno ullam Veneri unquam immolarit hostiam;
Quive ullum thuris granum sacruficaverit.
Nam ego hodie infelix Diis meis iratissumis
Sex immolavi agnos; nec potui tamen
Propitiam Venerem facere uti esset mihi.
Quoniam litare nequeo, abii illinc illico
Iratus: vetui exta prosecarier;
Neque ea aspicere volui: quoniam non bona
Haruspex dixit, Deam esse indignam credidi.
Eo pacto avaræ Veneri pulchre adii manum.
Quando id, quod sat erat, satis habere noluit,
Ego pausam feci: sic ago: sic me decet.
Ego faxo, posthac Dii Deæque cæteri
Contentiores mage erunt, atque avidi minus,
Cum scibunt, Veneri ut adierit leno manum.
Condigne haruspex, non homo trioboli,
Omnibus in extis aibat portendi mihi
Malum damnumque, et Deos esse iratos mihi.
Quid ei divini aut humani æquom 'st, credere?
Mina mihi argenti dono postilla data 'st.
Sed, quæso, ubinam illic restitit miles modo,

L. Credo, ut mihi est æquom credier.
Age, eamus intro, dum exta referuntur. *A.* Volo
Narrare tibi etiam unam pugnam. *L.* Nihil moror.
A. Ausculta. *L.* Non, hercle. *A.* Immo, iã elidã caput,
Nisi auscultas, aut is hinc in malam crucem.
L. Malam crucem ibo potius. *A.* Certumne est tibi?
L. Certum. *A.* Tum tu igitur die bono, Aphrodisiis,
Addice tuam mihi meretricem minusculam.
L. Ita res divina mihi fuit, res serias
Omnes extollo ex hoc die in alium diem.
A. Profestos festos habeam, decretum 'st mihi.
L. Nunc hinc eamus intro. Sequere hanc me. *A.* Sequor.
In hunc diem iam tuus sum mercenarius.

ACTUS III. SCENA I. *Agorastocles. Advocati.*

Ag. Ita me Dii ament; tardo amico nihil est quidquam iniquius,
Præsertim homini amanti, qui, quidquid agit, properat omnia.
Sicut ego hos duco advocatos, homines spissigradissumos,
Tardiores quam corbitæ sunt in tranquillo mari.
Atque equidem, hercle, dedita opera amicos fugitavi senes.
Scibam ætate tardiores: metui meo amori moram.
Nequidquam hos procos mihi elegi loripedes, tardissumos.
Quin, si ituri estis hodie, ite, aut ite hinc in malam crucem.
Siccine oportet ire amicos homini amanti operam datum?
Nam iste quidẽ gradus succretu 'st cribro pollinario,
Nisi cũ pedicis condidicistis sic hoc grassari gradu.
Ad. Heus tu! quamquam nos videmur tibi plebei et pauperes,
Si nec recte dicis nobis, dives de summo loco,
Divitem audacter solemus mactare infortunio.
Nec tibi nos obnoxii sumus istuc, quid tu ames aut oderis:

musuos. *Ag.* Optume itis, pessume, hercle.
icitis.
am deciderint vobis fœmina in talos velim.
edepol, nos tibi in lumbos linguam, atque
ulos in solum.
haud vostrum 'st iracundos esse, quod dixi
co.
uum quidem 'st, amicis per iocum iniuste
qui.
ite istæc: quid velim, vos scitis.
Callemus probe:
periurum ut perdas, id studes.
Tenetis rem.
rtune egrediunturMilphio una et villicus.
ornatus incedit, et fabre ad fallaciam.
Milphio, Collybiscus, Agorastocles, Advocati.
nes præcepta in corde? *C.* Pulchre.
Vide sis calleas.
opu'st verbis? callum aprugnum callere
ne non sinam.
do ut condocta tibi sint dicta ad hanc fal-
iam.
edepol, condoctior sum, quam tragœdi aut
nici.
homo es. *Ag.* Adeam propius: adsunt tes-
M. Tot quidem
isti adducere homines magis ad hanc rem
neos.
ū nullus nefastu 'st; comitiales sunt meri:
ant: ibi eos conspicias, quam prætorem,
pius.
s coctiores non sunt, qui lites creant,
t hi: qui, si nihil est litium, lites serunt.
perdant! *M.* Vos quidem, hercle, commen-
quom, quiqui tamen,
benigne facitis: quom hero amanti ope-
m datis.
m sciunt, negoti quid sit?
Omnem rem ordine.
os animum advortite igitur. Hunc vos le-
nem Lycum
Ad. Facile. *C.* At ego, pol, eum, qua sit
ie, nescio.
mihi demonstretis hominem.
Nos curabimus.
ceptum. *Ag.* Hic trecentos nummos nume-
os habet.
nos inspicere oportet istuc aurum, Agora-
ocles,
is, quid dicamus mox pro testimonio.
e, inspicite: aurum 'st.
Profecto, spectatores, comicum:
hoc pingues fiunt auro in Barbaria boves.
d hanc rem agundam, Philippum est.
Ita nos assimulabimus.
assimulatote, quasi ego sim peregrinus.
Scilicet.
m quasi tu nobiscum adveniens hodie ora-
eris,
ut commonstraremus tibi locum et volup-
rium,
, potes, pergræcere.
Heu, edepol, mortales malos!
nim docui. *M.* Quis te porro?
Agite, intro abite, Agorastocles:
s mecum conspicetur leno; neu fallaciæ
entum obiiciatur. *M.* Hic homo sapien-
r sapit.
Facite, quod iubet. *Ag.* Abeamus. Sed vos...... satis
dictum 'st? *C.* Abi.
Ag. Abeo. Quæso, Dii immortales! *C.* Quin abis?
Ag. Abeo. *M.* Sapis.
C. St! tace. *Ad.* Quid est? *C.* Fores hæ fecerunt ma-
gnum flagitium modo.
Ad. Quid id est flagiti? *C.* Crepuerunt clare.
Ad. Dii te perduint!
Pone nos recede. *C.* Fiat. *Ad.* Nos priores ibimus.
C. Faciunt, scurræ quod consuerunt: pone sese homi-
nes locant.
Ad. Illic homo est, qui egreditur, leno.
C. Bonus est: nam similis malo est.
Iam nunc ego illi egredienti sanguinem exsugam
procul.

SCENA III. *Lycus, Advocati, Collybiscus.*

L. Iam istuc ego revortar, Miles: convivas volo
Reperire nobis commodos, qui una sient:
Interibi attulerint exta: atque eadem mulieres
Iam ab redivina, credo, apparebunt domi.
Sed quid huc tantum hominum incedunt? ecquidnam
afferunt?
Et ille chlamydatus quisnam est, qui sequitur pro-
(cul?
A. Ætoli cives te salutamus, Lyce:
Quamquam hanc salutem ferimus inviti tibi,
Et quamquam bene volumus leviter lenonibus.
L. Fortunati omnes sitis; quod certe scio
Nec fore, nec fortunam id situram fieri.
A. Istic est thesaurus stultis in lingua situs,
Ut quæstui habeant male loqui melioribus.
L. Viam qui nescit, qua deveniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem sibi.
Ego male loquendi vobis nescivi viam:
Nunc vos mihi amnes estis; vos certum 'st sequi.
Si benedicetis, vostra ripa vos sequar:
Si maledicetis, vostro gradiar limite.
A. Malo benefacere, tantumdem 'st periculum,
Quantum bono malefacere. *L.* Qui vero? *A.* Scies.
Malo si quid benefacias, id beneficium interit.
Bono si quid malefacias, ætatem expetit.
L. Facete dictum. Sed quid istuc ad me attinet?
A. Quia nos honoris tui causa huc ad te venimus:
Quamquam bene volumus leviter lenonibus.
L. Si quid boni apportatis, habeo gratiam.
A. Boni de nostro tibi nec ferimus, nec damus,
Neque pollicemur, neque adeo volumus datum.
L. Credo, hercle, vobis; ita vostra 'st benignitas.
Sed quid nunc voltis? *A.* Hunc chlamydatum quem
vides,
Ei Mars iratu 'st. *C.* Capiti vostro istuc quidem.
A. Hunc nunc, Lyce, ad te, diripiundum, adducimus.
C. Cum præda hic hodie incedet venator domum.
Canes compellunt in plagas lepide Lycum.
L. Quis hic est? *A.* Nescimus nos istum quidem,
qui siet:
Nisi dudum a mani ut ad portum processimus,
Atque istunc e navi exeuntem oneraria
Videmus. Adiit ad nos extemplo exiens:
Salutat; respondemus. *C.* Mortales malos!
Ut ingrediuntur docte in sycophantiam!
L. Quid deinde? *A.* Sermonem nobiscum ibi copulat.
Ait se peregrinum esse, huius ignarum oppidi:
Locum sibi velle liberum præberier,
Ubi nequam faciat. Nos hominem ad te adduximus.
Tu, si te Dii amant, agere tuam rem occasio 'st.
L. Itane ille est cupiens? *A.* Aurum habet!
L. Præda hæc mea 'st.
A. Potare, amare volt. *L.* Locum lepidum d

Illic est ad istas res probus, quas quæritas.
C. Videre equidē vos vellem, cum huic aurū darem.
A. Illinc procul nos istuc inspectabimus.
C. Bonam dedistis mihi operam. *L*. It ad me lucrum.
C. Illud quidem, quorsum asinus cædit calcibus.
L. Blande hominem compellabo. Hospes hospitem
Salutat: salvom te advenire gaudeo.
C. Multa tibi Dii dent bona, cum me salvom esse vis.
L. Hospitium te aiunt quæritare. *C*. Quærito.
L. Ita illi dixerunt, qui hinc a me abierunt modo,
Te quæritare a muscis. *C*. Minume gentiū. (quærerē,
L. Quid ita? *C*. Quia a muscis si mihi hospitium
Adveniens huc irem in carcerem recta via.
Ego id quæro hospitium, ubi ego curer mollius,
Quam regi Antiocho oculi curari solent.
L. Edepol, næ, tibi possum illum festivum dare,
Siquidem potes esse pati te in lepido loco,
In lecto lepide strato, lepidam mulierem
Complexum contrectare te. *C*. Is, leno, viam.
L. Ubi tu Leucadio, Lesbio, Thasio, Coo,
Vetustate vino edentulo ætatem irriges:
Ibi te replebo usque unguentum eccheumatis.
Quid multa verba? faciam, ubi tu laveris,
Ibi ut balneator faciat unguentarium.
Sed hæc latrociuantur, quæ ego dixi omnia.
C. Quid ita? *L*. Quia aurum poscunt præsentarium.
C. Quin, hercle, accipere tu non mavis, quam ego dare.
L. Quin sequere me intro.
C. Duc ergo me intro; addictum tenes.
A. Quid si evocemus huc foras Agorastoclem,
Ut ipse testis sit sibi certissumus?
Heus tu! qui furem captas, egredere ocyus,
Ut tute inspectes aurum lenoni dare.

SCENA IV. *Agorastocles, Advocati, Collybiscus, Lycus.*

Ag. Quid est? quid voltis, testes? *Ad*. Specta ad dex- (terā.
Tuus servos aurum ipsi lenoni datat.

Ag. Quantun
Ad.
Ag. Diespite
Ag. Ibo, et p
Ag. Tacendi
Foras egredi
Adeste, quæ
Operire capi
Qui illi mala

SCENA V.

L. Suspenda
Quid ego illi
Qui in re div
Malum damn
Is explicavi n
Ag. Salvos si
Ag. Magis me
L. Tranquilli
Utcumque es
Ag. Valeant
L. Valent, ut
Ag. Mitte ad
Die festo cele
L. Calidum p
Ag. Quid iam
rogas.
Ag Hoc age s
Apud te. *L*. A
Ag. Mentire;
Ita mihi renu
L. Malus es; c
Tuorum apud
Ag. Memento
L. Ha ha he! i
Hi, qui illum
Peregrinum S
Me esse hos tr
Nunc, hunc in

ati! *Ad.* Id quidē in mundo est tuæ.
actutum, furcifer, marsupium:
mihi. Quæso, hercle, operam date,
servom ab hoc abducere.
perii certo, haud arbitrario.
tum 'st, mihi ut insidiæ fierent.
ito fugere hinc in malam crucem,
to collo ad prætorem trahor?
habui hariolos haruspices!
promittunt, pro spisso evenit:
omittunt, præsentarium 'st.
consulam, quo me modo
m censeant potissumum.

astocles, Collybiscus, Advocati.

gredere, ut testes videant te ire is-s.
meus?
, mehercle, vero, Agorastocles.
celeste leno? *Ad.* Quicum litigas,
tinam hinc abierit malam crucem!
æquum 'st.
Cras subscribam homini dicam.
...? *Ag.* Abscedas; sumas ornatum
uidquam miles factus: paululum
i, dum lenonis familia
sum satur factus probe.
ntro. *Ag.* Factum a vobis comiter.
advocati, operam mihi.
o, in comitio estote obviam.
tro. Vos valete. *Ad.* Et tu vale.
signite postulat:
os sibi censet cibo.
sti nostri divites:
s, levior pluma 'st gratia;
'st, plumbeas iras gerunt.
nostras, sultis, nunc iam:
ei operam dedimus, impetravimus,
orruptorem civium.

IV. Scena. I. *Milphio.*

cto meæ technæ processuræ sient.
onem perdere, velut meum herum macerat.
ro verberat, incursat pugnis, cal-
iseria 'st: præsertim, qui, quod amat
pere video se Syncerastum, (caret.
quid habeat sermonis, auscultabo.

I. *Syncerastus, Milphio.*

m 'st, Deos atque homines eius neatiam,
us est consimilis, velut ego habeo smodi.
neque peior, alter usquam est gen-
s est: neque tam luteus, neque tam itus.
! vel in lautumiis vel in pistrino
ræpeditus latera forti ferro mea,
nem hunc servitutem colere. Quid enus!
um corruptelæ fiunt! Dii, vostram
i hominum videas, quasi Acherunis.

Equitem, peditem, libertinum, furem ac fugitivum velis,
Verberatum, vinctum, addictum; qui habet quod det, ut homo est,
Omnia genera recipiuntur: itaque in totis ædibus
Tenebræ, latebræ: bibitur, estur, quasi in popina: haud secus.
Ibi tu videas literatas fictiles epistolas,
Pice signatas: nomina insunt cubitum longis literis.
Ita vinariorum habemus nostræ delectum domi.
M. Omnia, edepol, mira sunt, nisi herus hunc hæredem facit;
Nam is quidem illi, ut meditatur, verba facit emortuo.
Et adire lubet hominem; et autem nimis eum ausculto libens.
S. Hæc cum hic video fieri, crucior pretiis emtos maxumis,
Apud nos expeculiatos servos fieri suis heris.
Sed, ad postremum, nihil apparet: male partum, male disperit.
M. Proinde habet hic orationem, quasi ipse sit frugi bonæ,
Qui ipsus, hercle, ignaviorem potis est facere ignaviam.
S. Nunc domum hæc ab æde Veneris refero vasa, ubi hostiis.
Herus nequivit propitiare Venerem suo festo die.
M. Lepidam Venerem!
S. Nam meretrices nostræ primis hostiis
Venerem placavere extemplo.
M. O lepidam Venerem denuo!
S. Nunc domum ibo. *M.* Heus, Synceraste!
S. Syncerastum qui vocat?
M. Tuus amicus. *S.* Haud amice facis, qui cum onere offeras moram.
M. At, ob hanc rem, tibi reddam operam, ubi voles, ubi iusseris.
Habe rem pactam. *S.* Si futurum 'st, do tibi operam hanc. *M.* Quomodo?
S. Ut enim, ubi mihi vapulandum 'st, tute corium sufferas.
M. Apage! *S.* Nescio quid viri sis. *M.* Malus sum.
S. Tibi sis. *M.* Te volo.
S. At onus urget. *M.* At tu appone, et respice ad me.
S. Fecero;
Quamquam haud otium 'st. *M.* Salvos sis, Synceraste. *S.* O Milphio,
Dii omnes Deæque ament... *M.* Quemnam hominem?
S. Nec te, nec me, Milphio:
Neque herum meum adeo. *M.* Quem ament igitur?
S. Alium quemlibet;
Nam nostrorum nemo dignu 'st. *M.* Lepide loquere.
S. Me decet.
M. Quid agis? *S.* Facio, quod manifesto mœchi haud ferme solent.
M. Quid id est? *S.* Refero vasa salva.
M. Dii te et tuum herum perduint!
S. Me non perdant, illum ut perdant. Facere possim, si velim,
Meum herum ut perdant; ni mihi metuam, Milphio.
M. Qutd id est? cedo.
S. Malus es. *M.* Malus sum. *S.* Male mihi est.
M. Memorandum! esse aliter decet.
Quid est, quod male sit? quoi domi 'st, quod edis, quod ames, affatim,
Neque triobolum ullum amicæ das, et ductas gratiis.
S. Diespiter me sic amabit... *M.* Ut quidem, ædepol, dignus es.

M. Propter amorem. *S.* Omnem operam perdis.
M. Quid iam? *S.* Quia doctum doces.
M. Quid ergo dubitas, quin lubenter tuo hero meus, quod possiet
Facere, faciat male, eius merito? Tum autem si quid tu adiuvas,
Eo facilius poterit facere. *S.* At ego hoc metuo, Milphio.
M. Quid est quod metuas?
S. Dum hero insidias parem, [ne a te pendeam.]
Si herus meus me messe locutum cuiquam mortali sciat,
Continuo is me ex Syncerasto crurifragium fecerit.
M. Nunquam, edepol mortalis quisquam fiet e me certior,
Nisi hero meo uni indicasso, atque ei quoque, ut ne enuntiet
Id esse facinus ex te ortum.
S. Male credam; et credam tamen.
Sed hoc tu tecum tacitum habeto.
M. Fidei non melius creditur.
Loquere (locus occasioque est) libere: hic soli sumus.
S. Herus si tuus volet facere frugem, meum herum perdet. *M.* Qui id potest?
S. Facile. *M.* Fac ergo id facile noscam, ut ille possit noscere.
S. Quia Adelphasium, quam herus deamat tuus, ingenua 'st. *M.* Quo modo?
S. Eodem, quo soror illius altera Anterastilis.
M. Sed qui id credam? *S.* Quia
Illas emit in Anactorio parvolas, duodeviginti minis
De prædone Siculo. *M.* Quanti? *S.* Duodeviginti mi-
M. Duas illas? *S.* Nutricem earum tertiam (nis.
Et ille, qui eas vendebat, dixit se furtivas vendere:
Ingenuas Carthagine aibat esse *M.* Dii, vostrā fidē!
Nimium lepidum memoras facinus; nam herus meus Agorastocles

tum
Et hunc disp
Satine, pri
insta
Ibo intro, h
ante
Quæque aud
insci
Hero uni pot
omni
Dii immort
lamit
Hodie ad hu
moro
Id negotium
Nam et hoc
ditur
Et illud aut
culu
Remora si si
cerit
Nunc imtro
riar

ACTUS V.

(Ex c

N'yth alon
Chy-mlach
Liphorcane
Birna rob sy
Bytlym mo
Ys sideli; B
Uth bin imy
Ythem anet
Binni id chi
Body aly th
Et alonim
mass

i fratris filium,
vostram fidem!
, et fratris filium.
pes Antidamas fuit.
uod faciundum fuit.
t esse Agorastoclem:
eram mecum fero:
atu 'st regionibus.
c egrediuntur foras.

cles, Milphio, Hanno.

erastum, Milphio,
surrepticias
: et, si frugi esse vis,
ausa manu.
tuas pupulareis te pati
ai quæ fuerint liberæ.
obsecro vostram fidem!
a hominum oratio.
ires dulcem devorant!
anem sorditudinem!
habeam, faciã, quod iubes.
quin tu insistis fortiter?
liutrix tibi.
aam impetrare, facilius.
est, quæ huc cũ tunicis ad-
rcumductus pallio? (venit?
'unica est ***
veteres antiquosque habet.
omines sarcinatos consequi?
n manibus non habent.
edunt cũ annulatis auribus:
llabo Punice.
: pergam loqui:
ores linguam vortero.
ic commeministi Punice?
ii scire potui dic mihi,
rim Carthagine?
! plurimi ad hunc modum
hagine. (Punice?
vis? *M.* Vin' appellem hunc
ie est hodie Pœnus Pœnior.
iid velit, quid venerit,
it: ne parseris.
aut quo ex oppido?
e bechaedreanech.
iem sese ait Carthagine,
umballis filium.
Donni! M. Doni volt tibi
adin' pollicerier?
unice verbis meis.
i tibi inquit verbis suis.
uc tibi sit potius, quã mihi!
u esse prædicat buccam sibi.
e arbitrarier.
olo ego errare hospitem.
istam. A. Sic volo
c expedirier.
M. Tu, qui zonã non habes,
bem, aut quid quæritis?
ait? *H. Mivulechianna.*
Quid venit?
fricanos prædicat
velle ædilibus. (ait?
imi nichot. A. Quid nunc
advexisse, et nuces:
s sibi, ut ea veneant. (est?
H. Isam aruinam. A. Quid
A. Milphio, quid nunc ait?

M. Palas vendundas sibi ait, et mergas datas,
Ut hortum fodiat, atque ut frumentum metat,
Ad messim, credo, missus hic quidem tuam.
A. Quid istuc ad me? *M.* Certiorem te esse volui,
Ne quid clam furtive accepisse censeas.
H. Muphonnium sucorahim. M. Hẽ! cave si feceris
Quod hic te orat. *A.* Quid ait, aut quid orat? expedi.
M. Sub cratim uti iubeas sese supponi, atque eo
Lapides imponi multos, ut sese neces.
H. Gunebel balsamenierasan. A. Narra, quid est?
Quid ait? *M.* Non, hercle, nunc quidem quidquã scio.
H. At, ut scias nunc, dehinc Latine iam loquar.
Servom, hercle, te esse oportet et nequam et malum,
Hominem peregrinum atque advenam qui irrideas.
M. At, hercle, te hominem et sycophantam et subdolũ
Qui huc advenisti nos captatum, Migdilybs,
Bisulci lingua quasi proserpens bestia.
A. Maledicta hinc aufer: linguam compescas face.
Maledicere huic tu temperabis, si sapis.
Meis consanguineis nolo te iniuste loqui.
Carthagini ego sum natus, ut tu sis sciens.
H. O mi popularis! salve. *A.* Et tu, edepol, quisquis es.
Et, si quid opus est, quæso, dic; atque impera,
Popularitatis causa *H.* Habeo gratiam.
Verum ego hic hospitium habeo: Antidamæ filium
Quæro. Commonstra, si novisti Agorastoclem.
Ecquem adolescentem tu hic novisti Agorastoclem?
A. Siquidem tu Antidamæ hic quæris adoptaticium,
Ego sum ipsus, quẽ tu quæris. *H.* Hẽ! quid ego audio?
A. Antidamæ gnatum me esse. *H.* Si ita est, tesserã
Conferre si vis hospitalem, eccam, attuli.
A. Agedũ, huc ostende. Est par probe: nã habeo domi.
H. O mi hospes! salve multum! nam mihi tuus pater,
Pater tuus ergo, hospes Antidamas fuit:
Hæc mihi hospitalis tessera cum illo fuit.
A. Ergo hic apud me hospitium tibi præbebitur.
Nam haud repudio hospitium, neque Carthaginem:
Inde sum oriundus. *H.* Dii dent tibi omnes, quæ ve-
Quid ais? qui potuit fieri, ut Carthagini (lis.
Natus sis, hic autem habuisti Ætolum patrem?
A. Surreptus sum illinc: hic me Antidamas, hospes
Emit; et is me sibi adoptavit filium. (tuus,
H. Demarcho item ipse fuit adoptaticius.
Sed mitto de illo, et ad te redeo. Dic mihi,
Ecquid meministi tuum parentum nomina?
A. Patris atque matris memini. *H.* Memora dũ mihi,
Si novi forte, aut si sunt cognati mihi.
A. Ampsigura mater mihi fuit, Iachon pater.
H. Patrem atque matrem viverent vellem tibi!
A. An mortui sunt? *H.* Factum; quod ægre tuli.
Nam mihi sobrina Ampsigura tua mater fuit.
Pater tuus is erat frater patruelis meus;
Et is me hæredem fecit, cum suum obiit diem:
Quo me privatum ægre patior mortuo.
Sed, si ita est, ut tu sis Iachonis filius,
Signum esse oportet in manu læva tibi,
Ludenti puero quod momordit simia.
Ostende, ut inspiciam: aperi. *A.* Vide: eccum, adest.
Mi patrue, salve! *H.* Et tu salveto, Agorastocles!
Iterum mihi natus videor, quia te repperi.
M. Pol, istam rem vobis bene evenisse gaudeo.
Et te moneri numne vis? *H.* Sane volo.
M. Paterna oportet reddi filio bona.
Æquom 'st habere hunc bona, quæ possedit pater.
H. Haud postulo aliter: restituentur omnia.
Suam rem sibi salvam sistam, si illo advenerit.
M. Facito sis reddas, etsi hic habitabit tamen.
H. Quin mea quoque iste habebit, si quid me fu[...]
M. Festivom facinus venit mi in mentem mo[...]

M. Lepide, hercle, assimulas! Iam in principio id mihi placet.
H. Pol, magis, quam vellem.
M. Heu! hercle, mortalem catum,
Malum, crudumque, et callidum atque subdolum!
Ut afflet! quo illud gestu faciat facilius.
Me quoque dolis iam superat architectonem.
H. Sed earum nutrix qua sit facie, mihi expedi.
M. Statura haud magna corpore aquilo. *H.* Ipsa ea 'st.
M. Specie venusta, ore parvo, atque oculis pernigris.
H. Formam quidem, hercle, verbis depinxti mihi.
M. Vin' eam videre? *H.* Filias malo meas,
Sed i, atque evoca illam, si ex meæ sunt filiæ:
Si illarum est nutrix, me continuo noverit.
M. Heus! ecquis hic est? Nuntiate, ut prodeat
Foras Giddeneme: est, qui illam conventā esse volt.

SCENA III. *Giddeneme, Milphio, Hanno, Agorastocles, Puer.*

G. Quis pultat? *M.* Qui te proxumus est.
G. Quid vis? *M.* Eho!
Novistin' tu illunc tunicatum hominem, qui siet?
G. Nam quem ego aspicio? pro, supreme Iupiter!
Herus meus hic quidem 'st mearum alumnarū pater,
Hanno Carthaginiensis. *M.* Ecce autem mala!
Præstigiator hic quidem Pœnus probu 'st,
Perduxit omnis ad suam sententiam.
G. O mi here! salve, Hanno, insperatissume
Mihi tuisque filiis, salve! atque, eho!
Mirari noli, neque me contemplarier.
Cognostin' Giddenemen, ancillam tuam?
H. Novi: sed ubi sunt meæ gnatæ? id scire expeto.
G. Apud ædē Veneris. *H.* Quid ibi faciunt? dic mihi.
G. Aphrodisia hodie Veneris est festus dies:
Oratum ierunt Deam, ut sibi esset propitia.
M. Pol, satis scio, impetrarunt, quando hic hic adest.
A. Eho! an huius sunt illæ filiæ? *G.* Ita, ut prædicas.
Tua pietas nobis plane auxilio fuit,

M. Opinor,
Id eventuru
Ut hæc inve
A. Pol, istu
Abduce int

SCENA

An. Fuit ho
nim
Oculis epul
vise
Deamavi, ec
mer
Digna Diva
eius
Tanta ibi c
loco
Arabius mu
sord
Festus dies,
enta
Quæ ad Caly
quod
Attinuit, pr
soror
Neque ab iu
soror
Ad. Malim i
soror
Ad. Et, pol,
aliæ,
Eo sumus g
casta
H. Iupiter,
quem
Quem penes
diem

nagis, quam volo. An vero pul-
ssecro,
litum 'st fuligine?
e mi patruissume!
nei guate? mi guate, quid vis?
agas. *H.* At enim ago istuc.
Patrue mi patruissume!
lepida et lauta: ut sapit!
abet, quod sapit.
edepol, sapientiam tuam abusa
.
sentit: quidquid sapit, amore
aere prognatæ, tametsi sumus
quidquam, quod homo quis-
vitia: sed hoc e multis maxu-
ent, nimisque operam dant, ut
i 'st, quod in extis nostris por-
tor,
ambabus dixit.
Velim de me aliquid dixerit.
domino nostro, diebus paucis
ut parentes faxint, quid sperem
le, haruspex, patrue, his pro-
amare hanc scit.
r, sequere hac. *An.* Sequor.
, vos volo ambas. Nisi piget,
. Qui bene volt vobis facere.
Facere occasio 'st.
. Amicus vobis.
Qui quidem non inimicus est:
no, mea voluptas.
l, istum malim, quam malum.
ia 'st habenda, cum hoc haben-
id precor.
facere volt.
Bonus bonis benefeceris.
At, edepol, nos voluptati tibi.
to pretio tuas nos facile feceris.
e Dii amabunt, ut ego, si sim
uxorem ducam, et Iunonem e-
.
cogitate, et commode!
a præbuit! certo hæc mea 'st.
gressus ad eas!
Lepide, hercle, atque commode.
re?
uca confer: sitiunt, qui sedent.
ciundum 'st, cur non agimus?
.
e. *H.* Tu, frugi si bonæ es.
hanc apprehendam? *H.* Tene.
gorastocles, tuus hic?
Iam, faxo, scibis.
ar probe; nam, faxo, mea eris
mini.
Antestare me, atque duce.

Ag. Ego te antestabor: postea hanc amabo, atque amplexabo:
Sed illud quidem volui dicere; immo, dixi, hercle, quod volebam.
H. Moramini: in ius vos voco, nisi honestiu 'st prehendi.
Ad. Quid in ius vocas nos? quid tibi debemus?
Ag. Dice tu illi.
Ad. Etiam me meæ latrant canes?
Ag. At tu, hercle, alludiato:
Dato mihi, pro offa, savium; pro osse, linguam obiicito:
Ita hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem.
H. Ite, si itis. *Ad.* Quid nos fecimus tibi?
H. Fures estis ambæ.
Ad. Nosne tibi? *H.* Vos, inquam.
Ag. Atque ego scio. *Ad.* Quid furti est id?
Ag. Hunc rogato.
H. Quia annos multos filias meas celavistis clam me:
Atq; equidē ingenuas, liberas, summoq; genere natas.
Ad. Nunquam, mecastor, reperies tu istuc probrum penes nos.
Ag. Da pignus, ni nunc periures, in savium, uter utri det.
Ad. Nihil tecum ago: abscede, obsecro.
Ag. Atque, hercle, mecum agundum 'st:
Nam hic patruus meu 'st: pro hoc mihi patronus sim necesse est.
Ei prædicabo, quomodo vos furta faciatis multa;
Quoque modo huiusce filias apud vos habeatis servas
Quas vos ex patria liberas surreptas esse scitis.
Ad. Ubi sunt eæ? aut quæ sunt? obsecro.
Ag. Satis sunt maceratæ.
H. Quin eloquar. *Ag.* Censeo, hercle, patrue.
Ad. Misera timeo, quid
Hoc sit negoti, mea soror: ita stupida sine animo asto.
H. Advortite animum, mulieres; primum, si id fieri possit,
Ne indigna indignis Dii darent, id ego evenire vellē,
Nunc quod boni mihi Dii dant, vobis vostræq; matri:
Eas Diis est æquum gratias nos agere sempiternas,
Cum nostram pietatem approbant decorantque Dii immortales.
Vos meæ estis ambæ filiæ: et hic est cognatus voster,
Huiusce fratris filius, Agorastocles. *Ad.* Amabo,
Num hi falso oblectant gaudio nos?
Ag. At me ita Dii servent,
Ut hic pater est voster. Date manus.
Ad. Salve, insperate nobis
Pater! te complecti nos sine.
H. Cupitæ atque exspectatæ.
An. Pater, salve! ambæ filiæ sumus: amplectamur ambæ.
Ag. Quis me amplectetur postea?
H. Nunc ego sum fortunatus:
Multorum annorū miserias nunc hac voluptate sedo.
Ad. Vix hoc videmur credere.
H. Magis qui credatis, dicam:
Nam vostra nutrix primum me cognovit.
Ad. Ubi ea, amabo, est?
H. Apud hunc est.
Ag. Quæso, qui lubet tam diu tenere collum,
Priusquam te mihi desponderit? *Ad.* Omitto.
Ag. Sperata, salve! *Ad.* Omitte
Salutem. *Ag.* Et tu altera.
An. Nolo ego istuc: enicas me.
H. Condamus alter alterum ergo in nervō brachialē.
Quibus nunc in terra meliu 'st?
Ag. Eveniunt digna dignis.

Is etiam me ad prandiū ad se adduxit ignavissumus;
Ipse abiit foras; me reliquit pro atriensi in ædibus.
Ubi nec leno, neque illæ redeunt, nec, quod edim, quidquam datur,
Pro minore parte prandi pignus cepi; abii foras:
[Sic derisorem] ære militari tetigero lenunculum.
Nacta 'st hominē, mina quē argenti circumduceret!
Sed mea amica nunc mihi irato obviam veniat velī!
Iam, pol, ego illam pugnis totam faciā, ut sit morula;
Ita replebo atritate, atrior multo ut siet,
Quā Ægyptii, aut qui cortinā ludis per Circū ferunt.
Ad. Tene sis me arcte, mea voluptas: male ego metuo miluos.
Mala illa bestia 'st: ne forte me auferat, pullum tuū.
Ante. Ut nequeo te satis complecti, mi pater!
Anth. Ego me moror.
Propemodum hoc obsonare prandium potero mihi.
Sed quid hoc est? quid hoc? quid hoc est? quid ego video? quomodo?
Quid hoc est conduplicationis? quæ hæc est congeminatio?
Quis hic homo 'st cum tunicis longis, quasi puer cauponius?
Satin' ego oculis cerno? estne illæc mea amica Anterastilis?
Et ea certo est. Iampridē ego me sensi nihili pendier.
Non pudet puellā amplexari baiolum in media via?
Iam hercle ego illū excruciandū totū carnufici dabo.
Sane genus hoc muliebrosum 'st tunicis demissiciis.
Sed adire certum 'st hanc ad amatricem Africam.
Heus tu! tibi dico, mulier, ecquid te pudet?
Quid tibi negoti autem est cum istac, dic mihi?
H. Adolescens, salve! *Anth*. Nolo, nihil ad te attinet.
Quid tibi hanc digito tactio 'st? *H*. Quia mihi lubet.
Anth. Lubet? *H*. Ita dico.
Anth. Ligula, i in malam crucem.
Tune hic amator audes esse, hallex viri?
Aut contrectare quod mares homines amant?

L. Decipit
Qui suis am
Nam omnil
Ut me susp
Ag. Leno,
Suspendere
L. Quid til
Ingenuasqu
Quæ sunt
L. Iamprid
Neminem
Meæ quide
L. De pran
Ag. Duplū
H. Et mihi
An. Et mil
L.
Collo rem
Ag. Numq
Ag. Ite ig
Tuam ut d
H. Haud al
An. Leno!
L. Perii, h
in i
L. Quin eg
Verum obs
Trecentos
Cras aucti
Ut sis apu
L. Fiat. *A*
Habeamus
Multum v
Malum po
Nunc, quo
Si placuit,

ierunt? *Ag.* Domo Carthaginienses sunt.
At ego sum perditus.
tui semper, ne cognosceret eas aliquis:
nunc factum est.
ihi! Periere, opinor, duodeviginti mi-
i hasce emi.
e periisti, Lyce. Carthaginienses sunt.
At ego sum perditus. *H.* Quis hic est?
is est, vel leno, vel Lycus, in servitute
ni filias habuit duas.
auri fur est. *H.* Bellum hominem, quem
is! *Ag.* Leno, rapacem
er credidi: verum etiam furacem, qui
at magis. *L.* Accedam.
a genua obsecro, et hunc, cognatum
tuum esse intelligo,
estis, ut bonos facere addecet, facite; et
o subveniatis supplici.
equidem istas scivi esse liberas; et ex-
tam, si quis eas assereret manu.
orsus non sunt. Tum autem aurũ tuum
am, quod apud me est:
dum dabo, me malitiose nihil fecisse,
astocles.
ihi par facere, tamen egomet consulam.
te genua. *L.* Mitto,
tia est. *Ag.* Heus tu leno. *L.* Quid leno-
vis inter negotium?
mihi argentum reddas, priusquam hinc
rvom abducere. *L.* Dii
unt. *Ag.* Sic est, video: cœnabis foris:
n, argentum, collum,
s nunc debes simul.
Quid me hac re facere deceat, egomet
to: si volo hunc ulcisci, lites sequar in
o oppido;
divi, ingenium et mores eius quo pacto
Ad. Mi pater,
cum istoc rei siet, te maxume obsecro.
Ausculta sorori.
e inimicitias cum improbo. *H.* Hoc age
eno: quamquam ego, te
pereas, scio; non experiar tecum.
eque, si aurum mihi reddas, mecum,
o ex nervo emissus compingare in car-
n. *L.* Iam autem, ut solet,
tibi me purgatum volo, si quid dixi ira-
dvorsum
sententiam; id uti ignoscas, quæso: et,
istas invenisti filias,
ment, mihi volupta 'st.
Ignosco, et credo tibi.
n aut amicam mihi des facito, aut auri
s mihi minam.
cinam meam habere?
Nihil moror tibicinam: nescias,
maiores buccæne an mammæ sient.
Dabo, quod placeat.
Aurum cras ad te referam tuum.
Facito in memoria habeas.
quere me. *An.* Ego vero sequor.
id ais, patrue? Quando hinc ire cogitas
m? nam tecum una ire certum est.
Ubi primum potero,
um auctionem facio, hic opus est, ali-
ut maneas dies.
a, ut vis.
Age sis, eamus; nos curemus. Plaudite.

PSEUDOLUS

DRAMATIS PERSONÆ.

PSEUDOLUS, *servus.*	HARPAX, *cacula.*
CALIDORUS, *adolescens.*	CHARINUS, *adolescens.*
BALLIO, *leno.*	PUER.
LORARII, *quatuor.*	COCUUS.
SIMO, } *senes.*	SIMIA, *sycophanta.*
CALLIPHO, } *senes.*	PHŒNICIUM, *meretrix.*

Argumentum (PRISCIANI?)

Præsentes numerat quindecim Miles minas:
Simul consignat symbolum, ut Phœnicium
Ei det leno, qui eum cum reliquo afferat.
Venientem caculam intervortit symbolo,
Dicens Syrum se Ballionis, Pseudolus:
Opemque herili ita tetulit: nam Simiæ
Leno mulierem, quem is supposuit, tradidit.
Venit Harpax verus: res palam cognoscitur:
Senexque argentum, quod erat pactus, reddidit.

Prologus *(incerti Auctoris.)*

Studete hodie mihi: bona in scenam afferro:
Nam bona bonis ferri reor æquom maxume,
Ut mala malis; ut, qui mali sunt, habeant mala;
Qui boni, bona. Bonos, quod oderint mali,
Sunt mali: malos quod oderint boni, bonos
Esse oportet. Vosque ideo estis boni, quandoquidem
Semper odistis malos; et lege, et legionibus
Hos fugitastis, Quirites, successis bonis.
Huic vos nunc pariter bonam boni operam date gregi,
Qui bonus est, et hodie ad bonos affert bona.
Aures, oculi, animus, ampliter fient saturi.
In scenam qui ieiunus venerit, aut sitiens,
Is risu et ventre raso vigilabit sedulo:
Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici.
Nunc, si sapitis, cedite, ieiuni, atque discedite:
Vos, saturi state; immo, sedete, atque attendite.
Non argumentum, neque huius nomen fabulæ
Nunc proloquar ego: satis id faciet Pseudolus:
Satis id dictum vobis puto iam, atque deputo.
Ubi lepos, ioci, risus, vinum, ebrietas decent,
Gratiæ, decor, hilaritas, atque delectatio;
Qui quærit alia, is malum videtur quærere.
Curas malas abiicite iam, ut otiosi hodie.
Exporgi meliu' st lumbos, atque exsurgier.
Plautina longa fabula in scenam venit.

ACTUS I. SCENA I. *Pseudolus, Calidorus.*

P. Si ex te tacente fieri possem certior,
Here, quæ miseriæ te tam misere macerant,
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
Mei te rogandi, et tui respondendi mihi.
Nunc, quoniam id fieri non potest, necessitas
Me subigit, ut te rogitem. Responde mihi:
Quid est, quod tu exanimatus iam hos multos dies
Gestas tabellas tecum, eas lacrumis lavis.
Neque tui participem consili quemquam facis?
Eloquere, ut, quod ego nescio, id tecum sciam.
C. Misere miser sum, Pseudole. *P.* Id te Iupiter
Prohibessit. *C.* Nihil hoc Iovis ad iudicium attinet.
Sub Veneris regno vapulo, non sub Iovis.
P. Licet me id scire quid sit? nam tu me antidhac
Supremum habuisti comitem consiliis tuis.
C. Idẽ animus nunc est. *P.* Fac me certũ, quid tibi 'st.
Iuvabo aut re, aut opera, aut consilio bono.
C. Cape has tabellas; tute hinc narrato tibi,

P. Phœnicium Calidoro amatori suo,
Per ceram et linum literasque interpretes,
Salutem mittit, et salutem abs te expetit,
Lacrumans, titubanti animo, corde, et pectore.
C. Perii! salutem nusquam invenio, Pseudole,
Quam illi remittam. *P*. Quā salutem? *C*. Argenteam.
P. Pro lignean' salute, vis argenteam
Remittere illi? Vide sis, quam tu rem geras.
C. Recita modo: ex tabellis iam, faxo, scies
Quam subito argento mi usus invento siet.
P. Leno me peregre militi Macedonio
Minis viginti vendidit, voluptas mea:
Et, priusquam hinc abiit, quindecim Miles minas
Dederat; nunc unæ quinque remorantur minæ:
Ea causa Miles hic reliquit symbolum,
Expressam in cera ex anulo suam imaginem,
Ut, qui huc afferret eius similem symbolum,
Cum eo simul me mitteret. Ei rei dies
Hæc præstituta 'st, proxuma Dionysia.
C. Cras ea quidem sunt. Prope adest exitium mihi,
Nisi quid mihi in te est auxili. *P*. Sine pellegam.
C. Sino: nam mihi videor cum ea fabularier.
Lege: dulce amarumque una nunc misces mihi.
P. Nunc nostri amores, mores, consuetudines,
Iocus, ludus, sermo, suavis saviatio,
Compressiones arctæ amantum comparum,
Teneris labellis molles morsiunculæ,
Papillarum horridularum oppressiunculæ,
Harum voluptatum mihi omnium, atque itidem tibi
Distractio: discidium, vastities venit,
Nisi quæ mihi in te 'st aut tibi est in me salus.
Hæc, quæ ego scivi, ut scires curavi omnia:
Nunc ego te experiar, quid ames, quid simules: vale.
C. Est misere scriptum, Pseudole! *P*. O! miserrume!
C. Quin fles? *P*. Pumiceos oculos habeo: non queo
Lacrumam exorare ut exspuant unam modo.
C. Quid ita? *P*. genus nostrū semper siccoculū fuit.
C. Nihilne adiuvare me audes? *P*. Quid faciam tibi?
C. Heu!

C. Utinam, …
P. Scis tu qu…
Quo pacto et …
C. In te nunc …
P. Satin' est, …
Tua ut sit, a…
C. Satis, si fu…
Ut me effectu…
Roga, obsecr…
C. Dabisne a…
P. Dabo; mi…
Atque, hoc n…
Si neminem …
C. Dii te mih…
Pietatis caus…
P. De istac r…
C. Oculum u…
P.
Nunc, ne qui…
Pube præsent…
Omnibus ami…
In hunc diem…
C. St! tace, o…
Lenonis crep…
C. Atque ipse…

SCENA II.

B. Exite, agi…
ciliati…
Quorum nun…
mente…
Quibus nisi a…
usurp…
Neque ego ho…
plagis…
Quos dum fer…
hi sun…
Qui hæc habe…

ra loris faciam,ut valide varia sint;
ta quidem æque picta sint Campa-
na belluata conchyliata tapetia.
ixeram omnibus, dederamque eas
s:
is perditi, negligentes, ingenio im-
ut vos malo cogatis commonerier.
ti estis vos. Vincite hoc duritia
me.
lias res agunt! Hoc agite; hoc ani-
ite;
es, quæ ego loquar plagigera genera
l, vostrum durius tergum erit,
inum hoc meum.
e?Hem!sic datur,si quis herum ser-
t.
ontra me,et,quæ loquor,advortite
bes, aquam ingere; face, plenum
cito.
udicali præficio provinciæ.
'st. *B*. Sine siet: itidem vos quo-
lagis omnes.
gratia tamen omnium opera utor?
, ut niteant ædes: habes, quod fa-
ra, abi intro.
iator: tu argentum eluito, idem
ro revortor, facite, ut offendam
rata, lauta, structaque omnia uti
fatalis dies est: decet eum omnes
brare.
glandium, sumen, facito in aqua
tin' audis?
m summos viros accipere,ut mihi
antur.
: hæc cito celebrate, ne mora quæ
cum veniat,
macellum, ut, piscium quidquid
præstinem.
quisquam pertundat crumenam,
uod domi dicere pæne fui oblitus.
ulieres, hanc habeo edictionem:
itiis, mollitiis, deliciisque ætatu-
s inclytæ amicæ: nunc ego scibo,
e experiar,
entri operam det, quæque suæ rei;
studeat:
re mihi credam,et quam venalem,
riar.
ihi munera multa hoc ab amato-
eniant.
nuus hodie convenit, cras populo
vos.
ihi diem esse hunc. Ubi isti sunt,
oculi estis?
ibus deliciæ estis? quibus savia?
? mellitæ?
i munerigeruli, facite, ante ædis
int.
urum, atque ea, quibus est vobis
ibeo! quid mihi

Domi, nisi malum, vostra opera est hodie, improbæ?
Vino modo cupidæ estis:
Eo vos vostros pantices usq; adeo madefacitis, cum ego sim hic siccus.
Nunc adeo hoc factum 'st optumum, ut nomine quamque appellem suo:
Ne dictum esse actutum sibi quæpiam vostrarum mihi neget: advortite animum cunctæ.
Principio, Hedylium, tecum ago, quæ amica es frumentariis,
Quibus cunctis montes maxumi acervi frumenti sunt domi;
Fac sis sit delatum huc mihi frumentum, hunc annum quod satis
Mihi, etiam familiæ omni sit meæ: atque adeo ut frumento affluam,
Ut civitas nomen mihi commutet, meque ut prædicet,
Lenone ex Ballione, regē Iasonē. *C*. Audin', furcifer
Quæ loquitur? satin' magnificus tibi videtur?
P. Pol, iste,
Atque etiā maleficus: sed tace, atque hanc rem gere.
B. Æschrodora, tu, quæ amicos tibi habes lenonum æmulos
Lanios, qui, item ut nos, iurando iure male quærunt rem, audi:
Nisi carnaria tria gravida tergoribus oneri uberi hodie
Mihi erunt, cras te, quasi Dircam olim, ut memorant, duo
Gnati Iovis devinxere ad taurum, item hodie stringam ad carnarium: id tibi
Profecto taurus fiet.
P. Nimis, sermone huius, ira incendor.
Hunccine hic hominem pati colere iuventutem Atticam?
Ubi sunt, ubi latent, quibus ætas integra 'st, qui amant a lenone?
Quin conveniunt? quin una omnes peste hac populum hunc liberant?
Sed nimis sum stultus, nimium fui indoctus: ne illi audeant
Id facere? quibus ut serviant, suus amor cogit, simul
Prohibet, faciant advorsum eos quod volunt.
C. Vah! tace. *P*. Quid est?
C. Male morigerus male facis mihi, cum sermone huic obsonas. *P*. Taceo.
C. At, taceas, malo multo, quam tacere te dicas.
B. Tu autem
Xystilis, fac ut animum advortas, quoius amatores
Dynamin domi habent maxumam. (olivi
Si mihi non iam huc culleis oleum deportatur,
Te ipsam culleo ego cras faciam ut deportere in pergulam.
Ibi tibi adeo lectus dabitur, ubi tu haud somnum capias,
Sed ubi usque ad languorem... Tenes, quorsum hæc tendant, quæ loquor?
Eu, excetra tu, quæ tibi amicos tot habes, tam probe oleo onustos,
Num quoipiam 'st hodie tua tuorum opera conservorum
Nitidiusculum caput? aut num ipse ego pulmento utor magis
Unctiusculo? Sed scio; tu oleum haud magni pendis; vino te
Devincis: sine modo: reprehendam ego cuncta, hercle, una opera, nisi

citia 'st antiqua.
Mittam hodie huic suo die natali malam rem magnam et maturam.
C. Quid opu 'st? *P.* Potin' aliam rem ut cures?
C. At. *P.* Bat. *C.* Crucior. *P.* Cor dura.
C. Non possum. *P.* Fac possis. *C.* Quonam pacto possim vincere animum?
P. In rem quod sit, prævortaris, quam re advorsa animo auscultes.
C. Nugæ istæc sunt: non iucundum 'st, nisi amans facit stulte. *P.* Pergin'?
C. O Pseudole mi! sine sim nihili: mitte me sis.
P. Sino, modo ego
Abeam. *C.* Mane, mane; iā, ut voles me esse, ita ero.
P. Nunc tu sapis.
B. It dies; ego mihi cesso. I præ, puere.
C. Heus! abiit. Quin revocas?
P. Quid properas? placide! *C.* At, priusquam abeat.
B. Quid hoc? malum! tam placide is, puere!
P. Hodie nate! heus, hodie nate! tibi ego dico; heus, hodie nate! redi, et
Respice ad nos; tametsi occupatu 's, moramur: mane: sunt, colloqui
Qui volunt te. *B.* Quid hoc est? quis est, qui moram occupato molestam obtulit?
C. Qui tibi sospitalis fuit. *B.* Mortuu 'st, qui fuit: qui est, vivos est.
P. Nimis superbe. *B.* Nimis molestu 's.
C. Reprehende hominem: assequere.
B. I, puere. *P.* Accedamus hac obviam.
B. Iupiter te perdat, quisquis es.
P. Te, volo. *B.* At vos ego ambos. Vorte hac te, puere.
P. Non licet
Colloqui te? *B.* At mihi non lubet. *C.* Sin tuam est quidpiam in rem? *B.* Licet.
Ne, obsecro, vivere, an non licet? *P.* Vah! manta.
B. Omitte. *C.* Ballio,
Audi. *B.* Surdus sum: profecto inanilogus es.
C. Dedi, dum fuit.

P. Eia! scim
Sed scin qui
ut m
P. Et id, et
advo
Atque in p
velis
P. Hunc pud
misit
Quia tibi mi
B. Nimio id
quod
Non dedisse
P. At dabit;
Nam hic id
suam
B. Fuit occa
daret
C. Quid, si
Ad danistam
Surripuisses
sume
Non periclun
B.
C. Egon' patr
to sen
Atq adeo, si
Pietatē ergo
Sed, quoniam
Omnes tibi
mutu
Argentum?
Mutu
B. Heus tu! p
saturi
Qui suum rep
Ab alienis ca
C. Nimis mis
genti

lo nihil sit, simul amare desinat.
niseret?
Inanis cedis: dicta non sonant.
n salvomque vellem.
Eho! an iam mortuu 'st?
uidē profecto cū istis dictis mor-
, ubi lenoni placet. (tun 'st.
argentata accedito querimonia.
: lamentare, non esse argentū tibi,
erere
quam tu huius nupsisti patri?
nt.
Fac hoc, quod te rogamus, Ballio,
midas credere. Ego, in hoc triduo,
alicunde evolvam id argentū tibi.
? *P*. Cur non? *B*. Quia, pol, qua
edam tibi,
fugitivā canem agninis lactibus.
s te bene merenti male refertur

periare hos sex dies saltem modo,
eu me perdas hominem amantem.
Animo bono es.
ceribor.
Euge, homo lepidissume!
m te faciā ex læto lætantē magis?
Quia enim non venalem iam habeo
i.
Non, hercle, vero.
Pseudole, arcesse hostias,
t ego huic sacruficem summo Iovi:
: est multo potior Iupiter, quam
[minumis] me extis placari volo.
itas? arcesse agnos. Audin', quid
?
rum extra portam Metiam cur-
prius.
nios inde arcessam duos cum tin-
virgarū inde ulmearum adegero,
nem huic suppetat satias Iovi.
istic ibit Iupiter lenonius.
st, ut ego emoriar. *P*. Qui dum?
Ego dicam tibi:
ego vivos vivam, nunquam eris
t, ut ego emoriar. *B*. Qui dum?
Sic, quia
m, Athenis te sit nemo nequior.
ro, hercle, verum serio, hoc quod
amicam tu meam Phœnicium?
eo profecto; nā iampridē vendidi.
ine ornamentis, cum intestinis
endidisti? *B*. Valde, viginti minis.
vis, vel quater quinis minis,
et iam quindecim habeo minas.
udio?
cam tuam esse factam argenteam.
cere? *B*. Libuit; mea fuit.
Eho, Pseudole!
. Quid opus gladio!
Qui hunc occidam, atque me.
lis potius? nam hunc fames iam

C. Quid ais, quantum terra tegit, hominum periu-
rissume?
Iuravistin' te illam nulli venditurum, nisi mihi?
B. Fateor. *C*. Nempe conceptis verbis.
B. Etiam consultis quoque.
C. Periuravisti, sceleste. *B*. At argentū intro condidi.
Ego scelestus nunc argentum promere possum domo.
Tu, qui pius es, istoc genere natus, nummū non habes:
C. Pseudole, assiste altrinsecus, atque onera hunc
maledictis. *P*. Licet.
Nunquam ad prætorem æque cursim curram, ut e-
mittar manu.
C. Ingere mala multa. *P*. Iā ego te differā dictis meis.
Impudice! *B*. Ita est. *P*. Sceleste! *B*. Dicis vera.
P. Verbero!
B. Quippini? *C*. Bustirape! *B*. Certe. *C*. Furcifer!
B. Factum optume.
C. Sociofraude! *B*. Sunt mea hæc ista. *P*. Parricida!
B. Perge tu.
P. Sacrilege! *B*. Fateor. *C*. Periure!
B. Vetera vaticinamini.
C. Legirupa! *B*. Valide. *P*. Pernicies adolescentum!
B. Acerrume.
C. Fur! *B*. Babæ! *P*. Fugitive! *B*. Bombax!
C. Fraus populi! *B*. Planissume.
P. Fraudulente! *C*. Impure leno! *P*. Cœnum!
B. Cantores probos!
C. Verberavisti patrem atque matrem.
B. Atque occidi quoque,
Potius quam cibum præhiberē. Nū peccavi quidpiā?
P. In pertusum ingerimus dicta dolium: operam lu-
dimus.
B. Numquid aliud etiam voltis dicere?
C. Ecquid te pudet?
B. Ted amatorem inventum esse inanem, quasi cas-
sam nucem.
Sed, quamquam multa malaque in me dicta dixistis
mihi,
Nisi mihi attulerit Miles quinq;, quas debet, minas,
Sicut hæc est præstituta summa ei argento dies:
Si is non aderit, posse opinor facere officium me meū.
C. Quid id est? *B*. Si tu argentum attuleris, cum il-
lo perdiderim fidem.
Hoc meum 'st officium: ego, operæ si sit, plus tecum
loquar:
Sed, sine argento, frustra est, quod me tui misereri
postulas.
Hæc mea 'st sententia, ut tu hinc porro, quid agas,
consulas.
C. Iamne abis? *B*. Negoti nunc sum plenus.
P. Paulo post magis.
Illic homo meus est: nisi omnes Dii me atque homi-
nes deserunt,
Exossabo ego illū simulter itidē ut murænā coquus.
Sed nunc, Calidore, operam te mihi volo dare.
C. Ecquid imperas?
P. Hoc ego oppidū admœnire, ut hodie capiatur, volo.
Ad eā rē usū 'st hominē astutū, doctū, scitū, et callidū,
Qui imperata effecta reddat, non qui vigilans dor-
miat.
C. Cedo mihi, quid es facturus? *P*. Tempori, ego faxo,
Nolo bis iterare: sat sic longæ fiunt fabulæ. (scies:
C. Optumum atque æquissumum oras.
P. Propera; adduc hominem cito.
Pauci ex multis sunt amici, homini qui certi sient.
C. Ego scio istuc. *P*. Ergo utrimq; tibi nunc delectū
Ex multis exquire illis unū, qui certus siet. (para;
C. Iam hic, faxo, aderit.
P. Potin' ut abeas? tibi moram dictis

SCENA IV. *Pseudolus.*

Postquam illic hinc abiit, tu adstas solus, Pseudole.
Quid nunc acturu's, postquam herili filio
Largitu 's dictis dapsilis? ubi sunt ea?
Quoi neque parata gutta certi consili,
Neque adeo argenti; neque nunc, quid faciam, scio;
Neque exordiri primum, unde occipias, habes,
Neque ad detexundam telam certos terminos.
Sed, quasi poeta, tabulas cum cepit sibi,
Quærit quod nusquam est gentium, reperit tamen,
Facit illud verisimile, quod mendacium 'st.
Nunc ego poeta fiam: viginti minæ,
Quæ nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen.
Atque ego huic iampridem me daturum dixeram,
Ac volui iniicere tragulam in nostrum senem:
Verum is, nescio quo pacto, præsensit prius.
Sed comprimunda est mihi vox atque oratio.
Herum eccum video huc una Simonem, simul
Cum suo vicino Calliphone
Ex hoc sepulcro vetere vigi...
Effodiam ego hodie, quas dem io.
Nunc huc concedam, ut horum ser eg m.

SCENA V. *Simo, Calliph*

S. Si de damnosis, aut de ama
Dictator fiat nunc Athenis A
Nemo antecedat filio, credo, meo.
Ita nunc per urbem solus sermo est om
Eum velle amicam liberare
Argentum ad eam rem. H nt;
Atque id iampridem sensi
P. Occisa est hæc res; hæret hoc.
Quo in commeatum volui argent
Proficisci, ibi nunc oppido obsepta a.
Præsensit: nihil est prædæ prædatoribus.
C. Homines qui gestant, quique auscultant crimina,
Si meo arbitratu liceat, omnes pendeant,
Gestores linguis, auditores auribus.
Nam istæc, quæ tibi renuntiantur, filium
Te velle amantem argento circumducere,
Forsitan ea tibi dicta sunt mendacia.
Sed, si vera ea sunt, ut nunc mos est, maxume,
Quid mirum fecit? quid novum, adolescens homo
Si amat, si amicam liberat? *P.* Lepidum senem!
S. Vetus nolo faciat. *C.* At enim nequidquam nevis.
Vel tu ne faceres tale in adolescentia?
Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum
Esse probiorem, quam ipsus fuerit postulet.
Nam, tu quod damni, et quod fecisti flagiti,
Populo viritim potuit dispertirier.
Idne tu miraris, si patrissat filius?
P. Ω Ζεῦ! quam pauci estis homines commodi!
Ehem! illuc est patrem esse, ut æquum 'st, filio!
S. Quis hic loquitur? meus hic est quidē servos Pseudolus.
Hic mihi corrumpit filium, scelerum caput.
Hic dux, hic ille est pædagogus: hunc ego
Cupio excruciari. *C.* Iam istæc insipientia est,
Sic iram in promtu gerere. Quanto satius est,
Adire blandis verbis, atque exquirere,
Sint illa, necne sint, quæ tibi renuntiant?
Bonus animus in mala re dimidium 'st mali.
S. Tibi auscultabo. *P.* Itur ad te, Pseudole.
Orationem tibi para advorsum senem.
Herum saluto primum, ut æquom 'st: postea
Si quid superest, vicinos impertio.
S. Salve. Quid agitur? *P.* Statur hic ad hunc modū.
S. Statum vide hominis, Callipho, quam basilicum!
C. Bene confidenterque astitisse intellego.

P. Docet innocentem, qui sit, atq
Servom superbum esse, apud heru
C. Sunt, quæ te volumus percontar
Per nebulam nosmet scimus atque
S. Conficiet iam te hic verbis, ut tu
Non Pseudolum, sed Socratem, tec
P. Ita est: iampridem tu me spernis
Parvam esse apud te mihi fidem ipse
Cupis me esse nequam; tamen ero fr
S. Fac sis vacivas, Pseudole, ædis au
Mea ut migrare dicta possint quo vo
P. Age, loquere quid vis, tametsi ti
S. Mihin' domino servos tu succense
Mirum id videtur? *S.* Hercle, quin,
Cavendum 'st mi abs te irato: atque
Me verberare, atque ego te soleo, cog
C. Quid censes? Edepol, merito esse i
Cum apud te stet parum fidei. *S.* Ia
Iratus sit: ego, ne quid noceat, caven
Sed quid ais? quid hoc, quod te rogo
Quod scibo, Delphis tibi responsum
S. Advorte ergo animum, et fac sis p
Quid ais? ecquam scis filium tibicina
Meum amare? *P.* Ναί, ναί. *S.* Libera
P. Καὶ τοῦτο ναί ναί. *S.* Ecquas vigin
Per sycophantiam atque per doctos d
Paritas, ut auferas a me? *P.* Abs te eg
S. Ita: quas meo gnato des, qui amicam
P. Fateri δεῖ καὶ τουτο ναί, καὶ τουτ
C. Fatetur. *S.* Dixin', Callipho, dudum
C. Memini. *S.* Cur, hæc ubi tu rescivi
Celata me sunt? cur non rescivi? *P.* E
Quia nolebam ex me morem prægigni
Herum ut servos suum criminaret ap
S. Iuberes hunc præcipitem in pistrinu
C. Numquid peccatum 'st, Simo? *S.* In
P. Desiste: recte ego rem meam sapio,
Peccata mea sunt. Animum advorte n
Quapropter te expertem amoris gnati
Pistrinum in mundo scibam, si id fac
S. Non a me scibas pistrinum in mund
Cū ea mussitabas? *P.* Scibā. *S.* Cur no
P. Quia illud malum aderat; istuc abe
Illud erat præsens; huic erant dieculæ
S. Quid nunc agetis? nam hinc quidē a
Argentum auferri, qui præsertim sen
Ne quisquam credat nummum, iam edi
P. Nunquam, edepol, quoiquam suppli
Tu vives; tu mihi, hercle, argentum d
Abs te equidē sumam. *S.* Tu a me sum
S. Excludito mihi, hercle, oculū, si de
Iam dico, ut a me caveas. *C.* Certe, ede
Si abstuleris, mirum et magnum faci
P. Faciam. *S.* Si non abstuleris? *P.* Vi
Sed quid si abstulero? *S.* Do Iovem te
Te ætatē impune habiturū. *P.* Facito
S. Egon' ut cavere nequeam, quoi præ
P. Prædico, ut caveas: dico, inquam,
Hem! istis mihi tu hodie manibus arg
C. Edepol, mortalem graphicum, si se
P. Servitum tibi me abducito, ni fec
S. Bene atque amice dicis: nam nunc ha
P. Vin' etiam dicam, quod vos magis
C. Studeo, hercle, audire; nam ted au
S. Agedum; nam satis libenter te aud
P. Priusquam istam pugnā pugnabo, e
Dabo aliam pugnam claram et comm
S. Quam pugnā? *P.* Hem! ab hoc lean

que per doctos dolos,
ns quam gnatus deperit,
de lenonem *S.* Quid est?
e reddam utrumque ad vesperũ.
ra, ut prædicas, perfeceris,
li antecesseris.
quid causæ est, illico
coudam? *P.* Non unum quidẽ
hercle, in omnis, quantum est.
o,
, quod dem lenoni illico
bonum orat Pseudolus: (uit?
ĩ scin' quid mihi in mente ve-
consenserunt, Callipho,
unt consutis dolis,
mvortant? *P.* Quis me audacior
udeam facere? Immo, sic, Simo,
ive consiliũ unquam inivimus
a re unquam inter nos conveni-
ribuntur calamo literæ, (mus;
e ulmeis conscribito.
iam, quando lubet.
peram, Callipho, quæso, mihi,
cupes negotium.
, iam heri constitueram.
quas statuisti, machinas.
rtum 'st istac gratia.
spectare, Pseudole.
u dare argentum tibi,
am id non fiat, ego dabo.
Namque, edepol, si non dabis,
ltum flagitabere.
c vos intro nunc iam,
locum fallaciis.
tibi. *P.* Sed te volo
. Quin tibi hanc operam dico.
: iã hic adero. *S.* Actutũ redi.
unc vos suspicarier,
facinora promittere,
nc fabulam dum transigam,
uod facturum dixeram.
e etiam certum, quod sciam,
to, nihil etiam scio;
. Nam, qui in scenam provenit
liquid afferre addecet.
let locum illi, qui queat.
per hinc mi intro libet,
orde sycophantias.
c delectaverit.

Scena I. *Pseudolus.*

i, quidquid ago, lepide omnia
eniunt!
n, neque quod timeam, meo in
um 'st consilium.
facinus magnum timido cordi
mnes
agas, ut eas magnificias: nam

ravi copias duplicis, triplicis

que cum hostibus congrediar,
m
, mea industria et malitia, frau-

ile ut spoliem meos perduelles

unc communem, meum atque
um,

Ballionem, exballistabo lepide: date operam modo.
Hoc ego oppidum
Admœnire, ut hoc die capiatur, volo: atque ad hoc meas legiones
Adducam. Si hoc expugno, facilem ego hanc rem meis civibus faciam.
Post, ad oppidum hoc vetus, continuo mecum exercitum protinus obducam:
Inde me et simul participes omnes meos præda onerabo, atque opplebo:
Metum et fugam perduellibus meis iniiciam, me esse ut sciant natum,
Quo sũ genere gnatus. Magna me facinora decet efficere,
Quæ post mihi clara et diu clueant. Sed hunc quem video, quis hic est,
Qui oculis meis obviam ignorabilis obiicitur? Libet scire
Quid hic velit, cum machæra: et huic, quam rem agat, hinc dabo insidias.

Scena II. *Harpax, Pseudolus.*

H. Hi loci sunt, atque hæ regiones, quæ mihi ab hero sunt demonstratæ:
Ut ego oculis rationem capio, quam mihi ita dixit herus meus miles,
Septimas esse ædes a porta, ubi ille habitat leno, cui iussit
Symbolum me ferre, et hoc argentum. Nimis velim, certum qui
Mihi faciat, Ballio leno ubi hic habitat.
P. St: tace, tace!
Meus hic est homo, ni omnes Dii atque homines deserunt. Novo consilio
Nunc mihi opus est: nova res subito mihi hæc obiecta est:
Hoc prævortar principio: illa omnia missa habeo, quæ ante agere occœpi.
Iam, pol, ego hunc stratioticum nuntium advenientem probe percutiam.
H. Ostium pultabo, atque intus evocabo aliquẽ foras.
P. Quisquis es, compendium ego te facere pultandi volo;
Nam ego precator et patronus foribus processi foras.
H. Tune es Ballio?
P. Immo vero, ego eius sum Subballio.
H. Quid istuc verbi est?
P. Condus promus sum, procurator peni.
H. Quasi te dicas atriensem.
P. Immo, atriensi ego impero.
H. Quid tu, servusne es, an liber?
P. Nunc quidem etiam servio.
H. Ita videre, et non videre dignus qui liber sies.
P. Non soles respicere te, cum dicas iniuste alteri?
H. Hunc hominem malum esse oportet.
P. Dii me servant atque amant.
Nam hæc mihi iocus est: procudam ego hodie hinc multos dolos.
H. Quid illic secum solus loquitur?
P. Quid ais tu, adolescens? *H.* Quid est?
P. Esne tu, an non es, ab illo milite Macedonio,
Servos eius, qui hinc a nobis est mercatus mulierem;
Qui argenti hero meo lenoni quindecĩ dederat minas,
Quinq; debet? *H.* Sũ: sed ubi tu me novisti gentium,
Aut vidisti, aut collocutu 's? nam equidem Athenas antidhac
Nunquam adveni, neque te vidi ante hunc diem unquam oculis meis.

Sed quid est tibi nomen?
P. Servos est huic lenoni Syrus;
Eum esse me dicam. Syrus sum. *H.* Syrus?
P. Id est nomen mihi.
H. Verba multa facimus: herus si tuus domi est, quin provocas,
Ut id agam, quod missus huc sum? quidquid est nomen tibi.
P. Si intus esset, evocarem. Verum, si dare vis mihi,
Mage erit solutum, quam si ipsi dederis.
H. At enim scin' quid est?
Reddere hoc, non perdere, herus me misit. Nunc certo scio
Hoc, febrī tibi esse quia non licet hoc iniicere ungu-
Ego, nisi ipsi Ballioni, nummū credam nemini. (las.
P. At illic nunc negotiosu'st: res agitur apud iudicē.
H. Dii bene vortant. At ego, quando eum esse censebo domi,
Rediero: tu epistolā hanc a me accipe, atque illi dato.
Nam istic symbolum est inter herum meum et tuum de muliere.
P. Scio equidem, ut, qui argentum afferret, atque expressam imaginem
Suam huc ad nos, cum eo aibat velle mitti mulierem.
Nam hic quoque exemplum reliquit eius.
H. Omnem rem tenes.
P. Quid ego ni teneā? *H.* Dato ergo istū symbolū illi.
P. Licet.
Sed quid est tibi nomen? *H.* Harpax.
P. Apage te, Harpax! haud places.
Huc quidem, hercle, haud ibis intro, ne quid [harpagaveris.]
H. Hostes vivos rapere soleo ex acie: ex hoc nomen mihi est.
P. Pol, te multo magis, opinor, vasa aenea ex ædibus.
H. Non ita est. Sed scin' quid te orem, Syre?
P. Sciam, si dixeris.
H. Ego devortor extra portam huc in tabernā tertiā,
Apud anum illam doliarē, cludā, crassā, Chrysidē.

Fortuna. Atqu
Fortun
Ita præcellet; a
Bene ubi quod
nem ca
Eū esse declara
Stulti haud sci
pienter
Petimus nobis,
cere.
Certa amittim
evenit,
In labore atque
Sed iam satis e
loquor.
Dii immortales
Meum mendaci
tus fui,
Quia lenonis m
Tres deludam;
dedit ep
Euge, par parī!
Venit, eccum,
simul.

Scena IV. *Ca*

Ca. Dulcia atqu
Scis amorem, sc
Ch. Commemini
cere, fac
Ca. Cum hæc til
de symbo
Ch. Omnia, inqu
fac ut sci
Ca. Pseudolus m
nem stre
Benevolentem,
rium pro
Nam et amicu

ribus, ter demeritas dem lætitias, de tribus
rtas, per malitiam, et per dolum et fallaciã,
hoc obsignato ad te attuli pauxillulo.
iomo est. *Ch.* Ut paratragœdiat carnufex!
Confer gradum
riter.
Porrige audaciter ad salutem brachium.
utrum Spemne an Salutem te salutem,
eudole?
utrumque.
trumque, salve. Sed quid actum 'st?
Quid times?
hunc. *P.* Quid? attulisti?
Adduxi, volui dicere.
ic est? *Ca.* Charinus.
Euge! Οἰωνὸν Χαρῖνον ποιῶ.
u, quidquid opu 'st, audacter imperas?
Tam gratia est.
harine: nolo tibi molestos esse nos.
olestos mihi? molestum 'st id quidem.
Tum tu igitur mane.
stuc est? *P.* Epistolam modo hanc interce-
t symbolum.
olum? quem symbolum?
Qui a milite allatu 'st modo.
qui hunc ferebat cũ quinq; argenti minis,
micã hinc arcessebat; ei os sublevi modo.
do? *P.* Horum causa hæc agitur spectato-
fabula.
qui hic affuerunt; vobis post narravero.
unc agimus?
iberam hodie tuam amicam amplexabere.
P. Tute. *Ca.* Ego? *P.* Ipsus, inquam; si-
dem hoc vivet caput.
ibi hominem invenietis propere.
Qua facie? *P.* Malum,
doctũ, qui quando principiũ prehenderit,
virtute teneat, quid se facere oporteat.
, qui non hic usitatus sæpe sit.
Si servos est,
efert? *P.* Immo, multo mavolo quã liberũ.
pinor me dare hominem tibi malum et
um, modo
advenit Carysto: nec dũ exiit ex ædibus
neque Athenas advenit unquam, ante he-
num diem.
as. Sed quinque inventis opus est argenti
is
s hodie reddã: nã huius mihi debet pater.
o: ne quære aliunde.
O hominem opportunum mihi!
st chlamyde, et machæra, et petaso.
Possum a me dare.
ortales! non Charinus mihi hic quidem
ed Copia!
os, ex Carysto huc qui advenit, quid
?
balis. *P.* Manuleatam tunicam habere
em decet.
is homo aceti in pectore?
Atque acidissumi.
us sit, ut dulce promat indidem, ecquid
Ch. Rogas?
ssũ, defrutũ, melinã, mel quoiusmodi.
instruere quondã cœpit thermopoliũ.
epide, Charine, me meo ludo lamberas.
en esse dicã ego isti servo? *Ch.* Simiæ.
e advorsa vorsari?
Turbo non æque citu 'st.
P. Ecquid argutu 'st?
Ch. Malorum facinorum sæpissume.
P. Quid, cum manifesto tenetur?
Ch. Anguilla 'st; elabitur.
P. Ecquid is homo scitu 'st?
Ch. Plebis-scitum non est scitius.
P. Probus homo est, ut prædicare te audio.
Ch. Immo, si scias,
Ubi te aspexerit, narrabit ultro, quid sese velis.
Sed quid es acturus? *P.* Dicam: ubi hominem exornavero,
Subditicium fieri ego illum militis servom volo:
Symbolum hunc ferat lenoni cum quinque argenti minis:
Mulierem ab lenone abducat. Hem tibi omnem fabulam!
Cæterum, quo quidque pacto faciat, ipsi dixero.
Ca. Quid nunc igitur stamus? *P.* Hominem, cum ornamentis omnibus,
Exornatum adducite ad me iam ad trapezitam Æschinum:
Sed properate. *Ch.* Prius illic erimus, quam tu.
P. Abite ergo ocyus.
Quidquid incerti mihi in animo prius aut ambiguum fuit,
Nunc liquet, nunc defæcatum 'st: cor mihi nunc pervium 'st.
Omnes ordines sub signis ducam, legiones meas,
Avi sinistra, auspicio liquido, atque ex sententia:
Confidentia 'st inimicos meos me posse perdere.
Nunc ibo ad forum, atque onerabo meis præceptis Simiam,
Quid agat; ne quid titubet; docte ut hanc ferat fallaciam.
Iam ego hoc ipsum oppidum expugnatum, faxo, erit lenonium.

Actus III. Scena I. *Puer.*

Cui servitutem Dii danunt lenoniam
Puero, atque eidem si addunt turpitudinem,
Næ, illi, quantum ego nunc corde consipio meo,
Malam rem magnam, multasque ærumnas danunt:
Velut hæc mihi evenit servitus, ubi ego omnibus
Parvis magnisque miseriis præfulcior:
Neque ego amatorem mihi invenire ullum queo,
Qui amet me, ut curer tandem nitidiuscule.
Nunc huic lenoni est hodie natalis dies:
Interminatus est, a minumo ad maxumum,
Si quis non hodie munus misisset sibi,
Eum cras cruciatu maxumo perbitere.
Nunc nescio, hercle, rebus quid faciam meis.
Neque ego illud possũ, quod illi, qui possunt solent.
Nunc nisi lenoni munus hodie misero,
Cras mihi potandus fructus est fullonius.
Eheu! quam illæ rei ego etiam nunc sum parvulus!
Atque, edepol, ut nunc male eum metuo miser!
Si quispiam det, quoi manus gravior siet,
Quamquam illud aiunt magno gemitu fieri,
Comprimere dentes videor posse aliquo modo.
Sed comprimunda est mihi vox atque oratio:
Herus, eccum, recipit se domum, et ducit coquom.

Scena II. *Ballio, Coquus, Puer.*

B. Forum coquinum qui vocant, stulte vocant;
Nam non coquinum 'st, verum furinum 'st forum:
Nam, si ego iuratus peiorem hominem quærerem
Coquum, non potui, quam hunc, quem duco, ducere,
Multiloquum, gloriosum, insulsum, inutilem.
Quin, ob eam rem, Orcus recipere hunc ad se noluit,

Eo laserpicii libram pondo diluunt:
Teritur sinapis, [scelera] cum illis: qui terunt,
Priusquam terouerunt, oculi ut exstilleut, facit.
Ei homines cœnas sibi coquint. Cum condiunt,
Non condimentis condiunt, sed strigibus,
Vivis convivis intestina quæ exedint.
Hoc hic quidem homines tam brevem vitam colunt,
Cum hasce herbas huiusmodi in suum alvom congerunt,
Formidolosas dictu, non esu modo:
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.
B. Quid tu? divinis condimentis utere,
Qui prorogare vitam possis hominibus,
Qui ea culpes condimenta? *C.* Audacter dicito:
Nam vel ducenos annos poterunt vivere,
Meas qui esitabunt escas, quas condivero.
Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi,
Aut sipolindrum, aut macidem, aut saucaptidem,
Eæ ipsæ sese patinæ fervefaciunt illico.
Hæc ad Neptuni pecudes condimenta sunt:
Terrestres pecudes cicimandro condio,
Aut happalopside, aut cataractria. *B.* At te Iupiter
Diique omnes perdant, cum condimentis tuis,
Cumque tuis istis omnibus mendaciis.
C. Sine sis loqui me. *B.* Loquere, atque i in malam crucem.
C. Ubi omnes patinæ fervent, omnis aperio,
Is odos demissis pedibus in cœlum volat.
B. Odor demissis pedibus? *C.* Peccavi insciens.
B. Quid est? *C.* Quia enim demissis manibus volui dicere.
Eum in odorem cœnat Iupiter cotidie.
B. Si nusquam is coctum, quidnam cœnat Iupiter?
C. It incœnatus cubitum. *B.* I in malam crucem.
Istaccine causa tibi hodie nummum dabo?
C. Fateor equidem, esse me coquom carissumum:
Verum pro pretio facio, ut opera appareat
Mea, quo conductus veni. *B.* Ad furandum quidem.
C. An invenire postulas quemquam coquum,
Nisi miluinis aut aquilinis ungulis?
B. An tu coquinatum te ire quoquam postulas,
Quin ibi constrictis ungulis cœnam coquas?

B. Quæso, her
Gustato tute p
Ut prærodatis
C. Fortasse hæ
B. Molestus ne
Hem! illic ego
Propere. *C.* Q
Corrumpitur i
Iam hic quoqu
Profecto, quid
Ita in ædibus s
Iam a me hic vi
Pater Calidori,
Ut mihi cavere
Neu fidem ei ha
Ut me, si posse
Eum promisiss
Sese abducturu
Nunc ibo intro
Profecto nequis

Actus IV

P. Si unquam
esse aux
Tum me et Cali
nem exst
Cum te adiuto
minem a
Sed ubi illic e
hæc mec
Dedit verba m
malo stu
Tum, pol, ego in
pus, quo
Sed eccum! vid
infert se
Hem! te, hercle
tuebam
S. Fuit meum

cito. *S.* Immo, otiose volo. *P.* Hæc ea
st; dum ille dormit,
t occupes adire. *S.* Quid properas?
faxit Iupiter, ut ille palã ibidẽ assiet,
t, qui adest a Milite. Nunquam, ede-
ille potior
ego. Habe animum bonum: pulchre
explicatam tibi rem dabo.
lis atque mendaciis in timorem dabo
enam, ipse sese ut neget eum esse
utumet, qui ipsus est. *P.* Qui potest?
Occidis me,
tas. *P.* O hominem lepidum! te quo-
n dolis,
endaciis, Iupiter te mihi servet.
sed vide; ornatus hic satis me con-
et. *S.* Esto *P.* Tantum tibi boni Dii
ales duint,
bi optes: nam, si exoptem, quantum
, tantum dent,
t: neque ego hoc homine quemquam
gis malum
S. Tun' id mihi? *P.* Taceo: sed ego
i dona
, si hanc rem sobrie accurassis!
Potin' ut taceas?
iemorem facit, qui monet quod me-
ninit. Teneo omnia.
ita sunt, meditati sunt doli docte.
Probus hic est
e hic est, neque ego. *P.* At vide ne ti-
. Potin' ut taceas?
ment... *S.* Ita non facient: mera iam
ia fundes.
iam, Simia, perfidiam, te amo et me-
nagnifico!
is dare condidici: mihi obtrudere non
lpum.
lie accipiam lepide, ubi effeceris hoc
Ha ha he!
, vino, unguentis, et inter pocula
entis:
rit mulier lepida, tibi savia super sa-
det.
is me. *P.* Immo, si efficis, tum, faxo,
cas.
, cruciabiliter carnufex me accipito.
ihi monstrare, ubi ostium lenonis
est. *S.* St! tace, ædes hiscunt.
Credo, animo malo 'st
id iam? *P.* Quia, edepol, ipsum leno-
munt.
P. Illic est. *S.* Mala merx est.
Illuc sis vide:
erum ex transvorso cedit, quasi can-
.
. *Ballio, Pseudolus, Simia.*
m hunc hominem esse opinor, quam
sebam coquum:
m dum harpagavit, præter cyathum
arum.
ic occasio est, et tempus.
Tecum sentio.
viã dolose: et ego hic in insidiis ero.

S. Habui numerum sedulo; hoc est sextum a porta proxumum
Angiportum; in id angiportum me devorti iusserat:
Quotumas ædes dixerit, id ego admodũ incerto scio.
B. Quis hic homo chlamydatus est? aut unde est? aut quem quæritat?
Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.
S. Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod quæro, certius.
B. Ad me adit recta. Unde ego hominem hunc esse dicam gentium?
S. Heus tu, qui cum hirquina astas barba, responde quod rogo.
B Eho! an non prius salutas? *S.* Nulla est mihi salus dataria.
B. Nam, pol, hinc tantumdem accipies.
P. Iam inde a principio probi.
S. Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti? te rogo.
B. Egomet me. *S.* Pauci istuc faciunt homines, quod tu prædicas:
Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese noverit.
P. Salvos sum! iam philosophatur.
S. Hominem ego hic quæro malum,
Legirupam, impium, periurum, atque improbum.
B. Me quæritat:
Nam illa mea sunt cognomenta; nomen si memoret modo.
Quid est ei homini nomen? *S.* Leno Ballio.
B. Scivin' ego?
Ipse ego is sum, adolescens, quem tu quæritas.
S. Tune es Ballio?
B. Ego enimvero is sum.
S. Ut vestitus est perfossor parietum!
B. Credo, in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.
S. Herus meus tibi me salutẽ multam voluit dicere.
Hanc epistolã accipe a me: hanc me, tibi iussit dare.
B. Quis is homo 'st qui iussit? *P.* Perii! nunc homo in medio luto est;
Nomen nescit: hæret hæc res. *B.* Quem hanc misisse ad me autumas?
S. Nosce imaginem: tute eius nomen memorato mihi,
Ut sciam te Ballionem esse ipsum. *B.* Cedo mihi epistolam.
S. Accipe: cognosce signum.
B. Oho! Polymachæroplacides!
Purus putus est ipsus: novi: heus! *S.* Polymachæroplacides
Nomen est. Scio iam tibi me recte dedisse epistolam,
Postquam Polymachæroplacidæ elocutus nomen es.
B. Sed quid agit is? *S.* Quod homo, edepol, fortis, atque bellator probus.
Sed propera hanc pellegere, quæso, epistolam, ita negotium est.
Atque accipere argentum actutum, mulieremque mihi emittere.
Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exequi;
Ita herus meus est imperiosus. *B.* Novi; notis prædicas.
S. Propera pellegere epistolam ergo. *B* Id ago, si taceas modo.
Miles lenoni Ballioni epistolam
Conscriptam mittit Polymachæroplacides,
Imagine obsignatam, quæ inter nos duo
Convenit olim. *S.* Symbolum est in epistola.
B. Video, et cognosco signum: sed in epistola
Nullam salutem mittere ne scriptam solet?

Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit;
Ne, in re secunda, nunc mihi obvortat cornua,
Si occasionem capsit, qui siet malus.
Atque, edepol, equidem nolo; nam illi bene volo.
Nunc in metu sum maxumo, triplici modo.
Primum omniû iam hunc comparem metuo meum,
Ne deserat me, atque ad hostis transeat.
Metuo autem, ne herus redeat etiam dum a foro,
Ne, capta præda, capti prædones fuant.
Cum hæc metuo, metuo, ne ille huc Harpax adveniat,
Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.
Perii, hercle! nimium tarde egrediuntur foras.
Cor colligatis vasis exspectat meum,
Si non educat mulierem secum simul,
Ut exsulatum ex pectore aufugiat meo.
Victor sum: vici cautos custodes meos.

Scena IV. *Simia. Pseudolus.*

S. Ne plora: nescis ut res sit, Phœnicium:
Verum, haud multo post, faxo, scibis accubans.
Non ego te ad illum duco dentatum virum
Macedoniensem, qui te nunc flentem facit.
Quoniam esse te vis maxume, ad eum duco te:
Calidorum, haud multo post, faxo, amplexabere.
P. Quid tu intus, quæso, desedisti? Quam diu
Mihi cor retunsum 'st oppugnando pectore!
S. Occasionem reperisti, verbero,
Ubi perconteris me insidiis hostilibus.
Quin hinc metimur gradibus militariis?
P. Atque, edepol, quamquam nequam homo es, recte mones.
Ite hac, triumphi, ad cantharum recta via.

Scena V. *Ballio.*

Ha hæ! nunc demum mihi animus in tuto est loco,
Postquam iste hinc abiit, atque abduxit mulierem.
Libet nunc venire Pseudolum, scelerum caput,
Et abducere a me mulierem fallaciis.
Conceptis, hercle, verbis, satis certo scio.

S. Pol, han
Nam quant
Qui nihili
S. Quid est
B. Quia nu
Meministi
Eam veniss
S. Memini.
tum
Et obsignat
B. Qui inte
Is secum ab
S. Bonan' f
S. Vide mo
B. Epistola
Quin iam
dux
S. Bene, he
Facere, ut
Sed quis hi
B.
Nisi ut obs

Sc

H. Malus e
Sui servos
Qui officiu
Nam, qui li
Ex conspec
Luxuriant
Habent, ii
Nec boni i
probis se a
Convenit;
Ego, ut mi
her
Arbitror:
Ne, cum as
Nam me in

Qui dum? *B.* Quia
ea est: scortum quærit; habet argentum.
re hunc mihi lubet.
n comesurus es? *B.* Dum recens est,
um calet, devorari decet: nam
pauperant, improbi alunt;
neam mali; populi strenui
improbi usui sunt. *S.* Malum!
i dabunt, qui sic scelestu 's.
commoror, cum has fores non ferio,
ne Ballio domi. *B.* Venus mihi hæc
n hos huc adigit lucrifugas, damni
se suamque ætatem bene curant;
nt, scortantur: illi sunt alio ingenio
tu,
bi bene esse patere, et illis, quibus est,
es.
estis vos? *B.* Hic quidem ad me recta
rectam viam.
estis vos? *B.* Heus, adolescens! quid istic
ur tibi?
oc prædatus ibo: novi; bona scæva est
c aperit? *B.* Heus, chlamydate! quid
lebetur tibi?
ominum lenonem Ballionem quærito.
es, adolescens, operam fac compendi
re.
? *B.* Quia te is ipsus coram præsens præ-
m videt.
? *S.* Chlamydate, cave sis tibi a curio
tunio,
c intende digitum: hic leno est.
At hic est vir probus.
vir, flagitare sæpe clamore in foro,
nusquam est, nisi quid leno hic subve-
bi.
mecum fabulare? *B.* Fabulor: quid vis

accipias. *B.* Iamdudum, si des, porrexi
m.
ic sunt quinque argenti lectæ numera-
næ.
s me iussit ferre Polymachæroplacides,
; atque ut mecum mitteres Phœnicium.
s? *H.* Ita dico. *B.* Miles? *H.* Ita loquor.
Macedonius?
, inquam. *B.* Te ad me misit Polyma-
placides?
oras. *B.* Hoc argentum ut mihi dares?
Si tu quidem es
B. Atque ut a me mulierem abduceres?
Ita.
nie esse dixit? *H.* Recte meministi.
Mane:
te. *H.* At maturate propera: nam pro-
ides
m esse. *B.* Video. Hunc advocare etiam
c: iam revortar ad te. Quid nunc fiet,
? manifesto hunc hominem teneo, qui
m attulit.
B. An nescis, quæ sit hæc res? *S.* Iuxta
tarissumis.
minem verberonem Pseudolum! ut
olum
! tantumdem argenti, quantum miles
Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui arcesseret.
Pseudolus tuus allegavit hunc, quasi a Macedonio
Milite esset. *S.* Habesne argentum ab homine?
B. Rogitas, quod vides?
S. Heus! memento ergo dimidium istinc mihi de præda dare:
Commune istuc esse oportet.
B. Quid, malum? id totum tuum 'st.
H. Quam mox mihi operam das? *B.* Tibi do equidem. Quid nunc mihi es auctor, Simo?
S. Exploratorē hunc faciamus ludos suppositicium.
B. Adeo, donicum ipsus sese ludos fieri senserit.
Sequere. Quid ais? Nempe tu illius servos es?
H. Planissume.
B. Quanti te emit? *H.* Suarum in pugna virium victoria.
Nam ego erā domi imperator summus in patria mea.
B. An etiam ille unquam expugnavit carcerem, patriam tuam?
H. Contumeliam si dices, audies. *B.* Quotumo die
Ex Sicyone huc pervenisti? *H.* Altero ad meridiem.
B. Strenue, mehercle, iisti: quamvis pernix hic est homo.
Ubi suram aspicias, scias posse eum gerere crassas compedes.
Quid ais? tune etiam cubitare solitus es in cunis puer?
S. Scilicet. *B.* Etiamne facere solitus es? scin' quid loquar?
S. Scilicet solitum esse. *H.* Sanine estis?
B. Quid hoc, quod te rogo?
Noctu in vigiliam quando ibat miles, tum tu ibas simul?
Conveniebatne in vaginam tuam machæra militis?
H. I in malam crucem. *B.* Ire licebit tibi tamen hodie tempori.
H. Quin tu mulierem mihi emittis, aut reddis argentum? *B.* Mane.
H. Quid maneam? *B.* Chlamydem hanc commemores, quanti conducta 'st. *H.* Quid est?
B. Quid meret machæra? *H.* Helleborum hisce hominibus est opus.
B. Eho! *H.* Mitte. *B.* Quid mercedis petasus hodie domino demeret?
H. Quid, domino? Quid somniatis? Mea quidem hæc habeo omnia,
Meo peculio emta. *B.* Nempe quod fœmina summa sustinent.
H. Uncti hi sunt senes; fricari sese ex antiquo volunt.
B. Responde obsecro, hercle, hoc vero serio, quod te rogo:
Quid meres? quantillo argento te conduxit Pseudolus?
H. Qui istic Pseudolu 'st?
B. Præceptor tuus, qui te hanc fallaciam
Docuit ut fallaciis hinc a me mulierem abduceres.
H. Quē tu Pseudolū quas tu mihi prædicas fallacias?
Quem ego hominem nullius coloris novi.
B. Non tu istinc abis?
Nihil est hodie hic sycophantis quæstus: proin 'tu Pseudolo
Nunties, abduxisse alium prædā, qui occurrit prior
Harpax. *H.* Is quidem edepol Harpax ego sum.
B. Immo edepol esse vis.
Purus putus hic sycophanta est.
H. Ego tibi argentum dedi,
Et dudum adveniens extemplo symbolum servo tuo,
Heri imagine obsignatam epistolam, hic ante ostium.
B. Meo tu epistolam dedisti servo? cui servo?

Pseudolus fuit ipsus.

B. Actum 'st de me! Iam morior, Simo.

H. Hercle, haud te sinam emoriri, nisi argentum mihi redditur,

Viginti minæ. *S.* Atque etiã mihi aliæ viginti minæ,

B. Auferetur id præmiũ a me, quod promisi per iocũ?

S. De improbis viris auferri præmiũ et prædã decet.

B. Saltem Pseudolum mihi dedas.

S. Pseudolum ego dedam tibi?

Quid deliquit? Dixin', ab eo tibi ut caveres, centies?

B. Perdidit me.

S. At me viginti modicis multavit minis.

B. Quid nunc faciam?

H. Si mihi argentum dederis, te suspendito.

B. Dii te perdant! Sequere sis me ergo hac ad forum, ut solvam. *H.* Sequor.

B. Hodie ego peregrinos absolvã; cras agã cũ civibus.

Pseudolus mihi centuriata habuit capitis comitia,

Qui illum ad me hodie allegavit, mulierem qui abduceret.

Sequere tu. Nunc ne expectetis, dum hac domum redeam via.

Ita res gesta est: angiporta hæc certũ 'st consectarier.

H. Si graderere tantum, quantum loquere, iam esses ad forum.

B. Certum 'st mihi emortualem facere ex natali die.

SCENA VIII *Simo.*

Bene ego illum tetigi! bene autẽ servos inimicũ suũ.

Nunc mihi certum 'st, alio pacto Pseudolo insidias dare,

Quã in aliis comœdiis fit, ubi cũ stimulis aut flagris

Insidiantur: at ego iam inultus promã viginti minas,

Quas promisi, si effecisset: obviam ei ultro deferam.

Nimis illic mortalis doctus, nimis versutus, nimis malus.

Superavit Dolum Troianum atque Ulyssẽ Pseudolus.

Nunc ibo intro, argentum promam; Pseudolo insidias dabo.

hos

Illos accuba

Reliqui, et

Obsequente

uti s

Ad hunc m

disc

Qui probe l

Sic hac ince

tant

Occepi den

me n

Ut me amar

nia l

Itaque, dum

lium

Voluptati, e

bibi:

Illico palliu

dum

Nunc ab her

dus c

Aperite, ape

tiate.

SCEN

S. Vox viri p

quo n

P. Cum coro

S. Liber

Num mea gr

bland

Sed hoc me v

in hoc

P. Vir malus

Pseu

P. Cur ergo

os

P. Molliter s

onustam celocem agere te præ-
m tuo filio
, Simo, ut probe tactus Ballio
lixi, ut
erides? pessumus homo est.
Mulier hæc,
era accubet.
is, ut quidque egisti ordine,
abitas dare mihi argentum?
Ius petis, fateor.
s daturum esse te mihi; tamen
nc hominem, atque me
go istũ onerẽ? *P*. Onerabis, scio.
Quid ego huic homini faciam?
tum aufert, et me irridet?
victis! *S*. Vorte ergo humerum.
nquam ratus sum fore, me ut ti-
plex.
inc. *B*. Doleo.
Ni doleres tu, ego dolerem.
ne, Pseudole, abs tuo hero?
bentissumo corde atque animo.
, aliquam partem mihi gratiam
genti?
idum esse: nam hinc nunquam
divitior.
isereret, si hoc non hodie effe-
ar, si vivo.
Quid minitare? habeo tergum.
r redi. *B*. Quid redeam?
Redi modo; non eris deceptus.
mecum potatum.
one eam? *P*. Fac, quod te iubeo.
aut plus etiam, faxo, hinc feres.
duc me, quo vis. *P*. Quid nunc?
ut mihi, aut filio, propter has
. Nihil profecto.
r. Quin vocas spectatores simul?
Hercle, me isti
neque ergo ego istos. Verum, si
dere,
nc gregem et fabulam, in crasti-
bo.

UDENS

MATIS PERSONÆ

us. — Piscatores.
Trachalio, *servus*.
escens. — Labrax, *leno*.
Charmides, *parasitus*.
Lorarii.
res. — Gripus, *piscator*.

entum (Prisciani?)

i extraxit vidulum,
æ crepundia,
m quæ surrepta venerat.
te imprudens patris,
venit: cognoscitur,
dippo iungitur.

urus *Prologus*.

ariaque et terras, movet,
te cœlitum.
Ita sum, ut videtis, splendens stella candida,
Signum quod semper tempore exoritur suo,
Hic atque in cœlo. Nomen Arcturo est mihi.
Noctu sum in cœlo clarus, atque inter Deos:
Inter mortales ambulo interdius.
Et alia signa de cœlo ad terram accidunt.
Qui est imperator Divum atque hominum Iupiter,
Is nos per gentis alium alia disparat,
Hominum qui facta, mores, pietatem, et fidem,
Noscamus; ut quemque adiuvet opulentia.
Qui falsas lites falsis testimoniis
Petunt: quique in iure abiurant pecuniam;
Eorum referimus nomina exscripta ad Iovem.
Cotidie ille scit, quis hic quærat malum.
Qui hic litem adipisci postulant periurio,
Mali res falsas qui impetrant ad iudicem;
Iterum ille eam rem iudicatam iudicat;
Maiore multa multat, quam litem auferunt.
Bonos in aliis tabulis exscriptos habet.
Atque hoc scelesti in animum inducunt suum,
Iovem se placare posse donis, hostiis.
Et operam et sumtum perdunt: id eo fit, quia
Nihil ei acceptum 'st a periuris supplicii.
Facilius, si qui pius est, a Diis supplicans,
Quam qui scelestu 'st, inveniet veniam sibi.
Idcirco moneo vos ego hæc, qui estis boni,
Quique ætatem agitis cum pietate et cum fide,
Retinete porro; post factum ut lætemini.
Nunc, huc qua causa veni, argumentum eloquar.
Primum dum huic esse nomen urbi Diphilus
Cyrenas voluit. Illic habitat Dæmones
In agro atque villa proxuma propter mare,
Senex, qui huc Athenis exul venit, haud malus;
Neque is adeo propter malitiam patria caret:
Sed, dum alios servat, se impedivit interim:
Rem bene paratam comitate perdidit.
Huic filiola virgo periit parvola;
Eam de prædone vir mercatur pessumus;
Is eam huc Cyrenas leno advexit virginem.
Adolescens quidam, civis huius, Atticus,
Eam vidit ire e ludo fidicinio domum.
Amare occœpit: ad lenonem devenit;
Minis triginta sibi puellam destinat,
Datque arrhabonem, et iureiurando alligat.
Is leno, ut se æquum 'st, flocci non fecit fidem:
Neque, quod iuratus adolescenti dixerat.
Ei erat hospes, par illius, Siculus, senex
Scelestus, Agrigentinus, urbis proditor.
Is illius laudare infit formam virginis,
Et aliarum itidem, quæ eius erant mulierculæ.
Infit lenoni suadere, ut secum simul
Eat in Siciliam: ibi esse homines voluptarios
Dicit: potesse ibi fieri eum divitem:
Ibi esse quæstum maxumum meretricibus.
Persuadet: navis clanculum conducitur.
Quidquid erat, noctu in navem comportat domo
Leno: adolescenti, qui puellam ab eo emerat,
Ait sese Veneri velle votum solvere.
Id hic est fanum Veneris; et eo ad prandium
Vocavit adolescentem hunc. Ipse hinc illico
Conscendit navem: avehit meretriculas.
Adolescenti alii narrant, ut res gesta sit:
Lenonem abivisse ad portum adolescens venit:
Illorum navis longe in altum abscesserat.
Ego, quoniam video virginem asportarier,
Tetuli ei auxilium, et lenoni exitium simul:
Increpui hibernum, et fluctus movi maritimos.
Nam Arcturus signum sum omnium acerrumum:
Vehemens sum exoriens: cum occido, vehementior.

Scena II. *Pleusidippus, Dæmones, Sceparnio.*

P. Et vos a vostris abduxi negotiis;
Neque id processit, qua vos duxi gratia;
Neque quivi lenonem ad portum prehendere.
Sed mea desidia spem deserere nolui:
Eo vos, amici, detinui diutius.
Nunc huc ad Veneris fanum venio visere;
Ubi rem divinam se facturum dixerat.
S. Si sapiam, hoc, quod me mactat, concinnem lutum.
P. Prope me hinc nescio quis loquitur.
D. Heus, Sceparnio!
S. Qui nominat me? *D.* Qui pro te argentum dedit.
S. Quasi me tuum esse servom dicas, Dæmones.
D. Luto usu 'st multo; multam terram confode:
Villam integundam intellego totam mihi:
Nam nunc perlucet ea, quam cribrum, crebrius.
P. Pater, salveto, amboque adeo. *D.* Salvos sies.
S. Sed utrum tu mas an fœmina es, qui illum patrem
Voces? *P.* Vir sum equidē. *D.* Quære vir porro patrē.
Filiolam ego unam habui; eam unam perdidi.
Virile secus nunquā ullū habui. *P.* At Dii dabunt.
S. Tibi quidem, hercle, quisquis es, magnum malum,
Qui oratione hic nos occupatos occupes
P. Isticcine vos habitatis? *S.* Quid tu id quæritas?
An, quo furatum mox venias, vestigas loca?
P. Peculiosum esse decet servom et probum,
Quem, hero præsente, prætereat oratio;
Aut qui inclementer dicat homini libero.
S. Et impudicum et impudentem hominem addecet,
Molestam ultro advenire ad alienam domum,
Cui debeatur nihil. *D.* Tace, Sceparnio.
Quid opus, adolescens, est? *P.* Isti infortunium,
Qui præfestinet, ubi herus assit, præloqui.
Sed, nisi molestum 'st, paucis percontarier
Volo ego ex te. *D.* Dabitur opera, atque in negotio.
S. Quin tu in paludem is, exsicasque arundines,
Qui pertegamus villam, dum sudum 'st? *D.* Tace.
Tu, si quid opus est, dice. *P.* Dic, quod te rogo.

Homuncul
P. Ubi sun
Viden' sec
Utinam si
Valete. *S.*
Sed, O Pal
Quique, he
Quod facin
Video sede
Ut afflicta
Ab saxo av
Neque gub
Non vidiss
Salvæ sunt
Nunc, nun
At in vado
Viden', alt
Surrexit: h
Desiluit ha
Ut, præ tir
Salva 'st; e
Sed dextro
Hem! errab
S. Si ad sax
Errationis
D. Si tu de
Illis curan
Si apud me
S. Bonū æq

Nimio hom
Quam resp
Hoc Deo co
In incertas
Hauccine e
Hanccine e
Nam hoc m
Si erga par

ius opera.
em, aut consili quid capessā?
otita sum.
e sonat; nec quisquam
uit.
summæ opes oppido:
a quo sim, scio.
me vivere velim?
c diu hic fui.
qui mihi ex his locis
monstret: ita nunc, hac
um consili:
quidem cultū agrū conspicor.
embra omnia tenent.
i scitis miseri,
sse, uti sum. Libera ego
; nequidquam fui
, quam si forem serva nata?
uam iis profui, qui me sibi e-

mpelisca, Palæstra.

, quid magis in rem est, quam
ecludam?
a mihi multæ in pectore sunt
es.
parco : perdidi spem, qua me
savi, atque omnibus in late-
,
ce, oculis, auribus, ut perves-
venio, neque, quo eam, neque
onsultum 'st;
responsorem, quemquam in-
æ sunt, quam hæc loca atque
ivam unquam quin inveniam,
prope hic sonat? *A.* Pertimui.
pe? *P.* Spes bona, obsecro,
uliebris vox mihi ad aures
oc miseram metu?
s auris tetigit meas. (dio?
ro, 'st? *A.* Ten', Palæstra, au-
diat, nomine illam suo?
uis est? *P.* Ego Palæstra sum.
ego nunc in malis plurimis.
or pars mea 'st quam tua.
P. Mihi es æmula.
vocem. Ubi es? *P.* Ecce me.
li contra. *A.* Fit sedulo.
ccipe. *P.* Dic, vivisne? obsecro.
ut vivere nunc velim,
angere. Ut vix mihi
e! obsecro, amplectere,
um iam laborum levas!
uæ mea est oratio.
nos. *A.* Quo, amabo, ibimus?
mur. *A.* Sequor, quo lubet.
da veste grassabimur?
essarium est perpeti. (amabo
o, est? *P.* Quid? *A.* Viden'
P. Ubi est? *A.* Ad dexteram.
s locum viderier.
portet homines hinc; ita hic
, quisquis est Deus, veneror,
Ut nos ex hac ærumna miseras eximat,
Inopes, ærumnosas ut aliquo auxilio adiuvet.

Scena V. *Sacerdos, Palæstra, Ampelisca.*

S. Qui sunt, qui a patrona preces mea expetessunt?
Nam vox precantum me huc foras excitavit.
Bonam atque obsequentē Deā, atque haud gravatam
Patronam, exsequuntur, benignamque multum.
P. Iubemus te salvere, mater. *S.* Salvete,
Puellæ: sed unde vos ire cum uvida
Veste dicam, obsecro, tam mœstiter vestitas?
P. Illico hinc imus, haud longule ex hoc loco,
Verum longe hinc abest, unde huc vectæ sumus.
S. Nempe equo ligneo per vias cœruleas
Estis vectæ. *P.* Admodum. *S.* Ergo æquius vos erat
Candidatas venire, hostiatasque: ad hoc
Fanum ad istunc modum non veniri solet.
P. Quæne eiectæ e mari sumus ambæ, obsecro?
Unde nos hostias agere voluisti huc?
Nunc tibi amplectimur genua egentes opum,
Quæ in locis nesciis nescia spe sumus,
Ut tuo recipias tecto, servesque nos,
Miserarumque te ambarum uti misereat,
Quibus nec locus ullus, nec spes parata est, (quā 'st.
Neque hoc amplius, quam quod vides, nobis quid-
S. Manus mihi date; exsurgite a genibus ambæ:
Misericordior nulla me est fœminarum.
Sed hic pauperes res sunt inopesque, puellæ:
Egomet vix vitam colo: Veneri cibo meo (Ego
Servio. *A.* Veneris fanum, obsecro, hoc est? *S.* Fateor.
Huius fani sacerdos clueo. Verum, quidquid est,
Comiter fiet a me, quod nostra copia
Valebit: ite hac mecum. *P.* Amice benigneque
Honorem, mater, nostrum habes. *S.* Oportet.

Actus II. Scena I. *Piscatores.*

Omnibus modis, qui pauperes sunt homines, miseri vivunt,
Præsertim quibus nec quæstus est, nec didicere artem ullam.
Necessitate, quidquid est domi, id sat est habendum.
Nos iam, de ornatu, propemodum, ut locupletes simus, scitis.
Hice hami, atque hæ arundines, sunt nobis quæstu et cultu.
Ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum:
Pro exercitu gymnastico et palæstrico, hoc habemus;
Echinos, lepadas, ostreas, balanos captamus, conchas,
Marinam urticam, musculos, plagusias, striatas.
Post id, piscatū hamatilem et saxatilem aggredimur.
Cibum captamus e mari. Sin eventus non venit,
Neque quidquam captu'st piscium, salsi lautiq; pure
Domum redimus clanculum; dormimus incœnati.
Atque, ut nunc valide fluctuat mare, nulla nobis spes est.
Nisi quid concharum capsimus, incœnati sumus profecto.
Nunc Venerem hanc veneremur bonam, ut nos lepide adiuverit hodie.

Scena II. *Trachalio, Piscatores.*

T. Animo advorsavi sedulo, ne herum usquam præterirem.
Nam, cum modo exibat foras, ad portū se aibat ire;
Me huc obviam iussit sibi venire ad Veneris fanum.
Sed, quos perconter, commode eccos video astare!
adibo.
Salvete, fures maritimi, conchitæ, atque hamiotæ,
Famelica hominum natio! quid agitis? ut peritis?

In navem ascendit; mulieres avexit; hariolus sum.
Is huc herum etiam ad prandium vocavit, sceleris semen.
Nunc quid mihi meliu 'st, quam illico hic opperiar herum, dum veniat?
Eadem hanc sacerdotem Veneriam, si quid amplius
Si videro, exquisivero: faciet me certiorem. (scit,

Scena III. *Ampelisca, Trachalio.*

A. Intellego: hanc quæ proxuma est villam Veneris fano
Pulsare iussisti, atque aquam rogare. *T.* Quoia ad auris
Vox mihi advolavit? *A.* Obsecro, quis hic loquitur? quem ego video?
T. Estne Ampelisca hæc, quæ foras e fano egreditur?
A. Estne hic Trachalio, quem conspicor, calator Pleusidippi?
T. Ea est. *A.* Is est. Trachalio, salve! *T.* Salve, Ampelisca!
Quid agis tu? *A.* Ætatem haud mala male.
T. Melius ominare!
A. Verum omnes sapientes decet conferre et fabulari.
Sed Pleusidippus tous herus ubi, amabo, est?
T. Eia vero!
Quasi non sit intus. *A.* Neque, pol, est, neque ullus quidem huc venit.
T. Non venit? *A.* Vera prædicas. *T.* Non est meum, Ampelisca.
Sed quam mox coctum 'st prandium? *A.* Quod prandium, obsecro te?
T. Nempe rem divinam facitis hic. *A.* Quid somnias, amabo?
T. Certe huc Labrax Pleusidippum ad prandium vocavit
Herum meum, herus voster. *A.* Pol, haud miranda facta dicis.
Si Deos decepit et homines, lenonum more fecit.
T. Non rem divinam facitis hic vos, neque herus?
A. Hariolare.
T. Quid tu agis hic igitur? *A.* Ex malis multis, me-

E navi tim
vid
Ad saxa na
Dum illi t
vo
Differt ab
Iactatæ ex
Vix hodie
T. Novi; N
Ædilis es
om
A. Væ capi
Scivi lenon
Capillum p
riol
A. Cavist
scil
T. Quid fa
Ass
Dies noct
eca
Ut multi f
T. Cur tu
T.
In balineas
Tamen sur
serv
Fur facile
sit,
Sed duce n
fau
Sedentem
mih
Sed quid fl
ani
Quia leno
que
Qui suos p
Ne perierit
A.
Conclusit i

que eam, ne se sic excruciet
m, scio multis bona evenisse.
speraverint, spem decepisse
s optumum 'st ærumnæ con-
vis. *A.* Eas: ego, quod mihi
que aquam hinc de proxumo
s suis peterem, daturos dixit;
o vidisse anum me quemquā,
nes censeam benefacere ma-
ter, ut honeste, atque haud
as, eiectas, exanimatas,
cus, quam si ex se simus natæ.
quam calefaciat, ut lavemus!
n, petam hinc aquam, unde
? ecquis hoc recludit? ecquis

parnio, Ampelisca.

tam proterve foribus facit
uid hoc boni est? heu! edepol,
lier!
ltum salveto, adolescentula.
ipiam hospitio, si mox venis,
nunc nihil est [qui te iuvem]
, hilara? *A.* Aha! nimium
Dii immortales! Veneris effi-
est.
est! eia, corpus quoiusmodi!
idem, subaquilū volui dicere.
di! tum quæ indoles in sa-
pago. Potin ut me abstineas
cide bellam belle tangere?
m tibi operam ludo et deli-
c sum missa, amabo, vel tu
ges.
pienti ornatus, quid velim,
pienti ornatus, quid velim,
is hinc me petere iussit a vo-
; quem nisi oras, guttam non
iculo et ferramentis fodimus:
me gutta non ferri potest,
e, amabo, quam hostis hosti
are mihi, quam civis civi
ea voluptas, quæ voles, fa-
! hæc iam me suam volupta-
nequidquam me ames. Cedo
Cape;

Propera, amabo, efferre. *S.* Manta: iam hic ero, voluptas mea.
A. Quid sacerdoti me dicam hic demoratam tam diu?
Ut etiā nunc misera timeo, ubi oculis intuor mare!
Sed quid ego misera video procul in litore,
Meum herum lenonem Siciliensemque hospitem,
Quos periisse ambos misera censebam in mari.
Iam illud mali plus nobis vivit, quam ratæ.
Sed quid ego cesso fugere in fanum, ac dicere hæc
Palæstræ; in aram uti confugiamus prius,
Quam huc scelestus leno veniat, nosq. hic opprimat?
Confugiam huc; res ita suppetit subito mihi.

Scena V. *Sceparnio.*

Pro, Dii immortales! in aqua nunquam credidi
Voluptatem inesse tantam. Ut hanc traxi lubens!
Nimio minus altus puteus visu 'st, quam prius.
Ut sine labore hanc extraxi! Præfiscine,
Satis nequam sum; utpote qui hodie inceperim
Amare. Hem tibi aquam, mea tu bella. Hem! sic volo
Te ferre honeste, ut ego fero; ut placeas mihi.
Sed ubi tu es, delicata? cape aquam hanc sis: ubi es?
Amat, hercle, me, ut ego opinor: delituit mala.
Ubi tu es? etiamne hanc urnam acceptura es? ubi es?
Commodule melius: tandem vero serio.
Etiam acceptura es urnam hanc? ubi tu es gentium?
Nusquam, hercle, equidem illam video: ludos me facit.
Apponam, hercle, urnam iam ego hanc in media via.
Sed autem, quid si hanc hinc abstulerit quispiam
Sacram urnam Veneris? mihi exhibeat negotium.
Metuo, hercle, ne illa mulier mihi insidias locet,
Ut comprehendar cum sacra urna Veneria.
Nempe optumo me iure in vinculis enicet
Magistratus, si quis me hanc habere viderit.
Nam hæc literata 'st: ab se cantat quoia sit.
Iam, hercle, evocabo hinc hanc sacerdotem foras,
Ut hanc accipiat urnam: accedam huc ad fores.
Heus, sis, Ptolemocratia! cape hanc urnam tibi:
Muliercula hanc nescio quæ huc ad me detulit.
Intro ferunda 'st. Reperi negotium,
Siquidem his mihi ultro aggerunda etiam est aqua.

Scena VI. *Labrax, Charmides.*

L. Qui homo sese miserum et mendicum volet,
Neptuno credat sese atque ætatem suam:
Nam, si quis quid cum eo rei commiscuit,
Ad hoc exemplum amittit ornatum domum.
Edepol, Libertas, lepida es, quæ nunquam pedem
Voluisti in navem cum Hercule una imponere.
Sed ubi ille meus est hospes, qui me perdidit? (brax?
Atque, eccum, incedit! *C.* Quo, malum, properas, La-
Nam equidem te nequeo consequi tam strenue.
L. Utinam, te prius quam oculis vidissem meis,
Malo cruciatu in Siciliam perbiteres;
Quem proter, hoc mihi obtigit misero mali!
C. Utinam, cum in ædes me ad te adduxisti tuas,
In carcere illo potius cubuissem die!
Deosque immortales quæso, dum vivas, uti
Omnes tui similes hospites habeas tibi.
L. Malam Fortunam in ædis te adduxi meas.
Quid mihi scelesto tibi erat auscultatio?
Quidve hinc abitio? quidve in navem inscensio?
Ubi perdidi etiam plus boni quam mihi fuit.
C. Pol, minume miror, navis si fracta 'st tibi,
Scelus te, et sceleste parta quæ vexit bona.
L. Pessum dedisti me blandimentis tuis.
C. Scelestiorem cœnam cœnavi tuam,
Quā quæ Thyestæ quondā anteposita est, et Tereo.

L. Perii! animo male fit! contine, quæso, caput.
C. Pulmonem, edepol, nimis velim vomitū vomas.
L. Eheu, Palæstra atque Ampelisca! ubi estis nunc?
C. Piscibus in alto, credo, præbent pabulum.
L. Mendicitatem mihi obtulisti opera tua,
Dum tuis ausculto magnidicis mendaciis.
C. Bonam est quod habeas gratiam merito mihi,
Qui te ex insulso salsum feci opera mea.
L. Quin tu hinc is a me in maxumam malam crucem?
C. Eas! easque res agebam commodum.
L. Eheu! quis vivit me mortalis miserior?
C. Ego multo tanto miserior, quam tu, Labrax.
L. Qui? *C.* Quia ego indignus sum, tu dignus, qui (sies.
L. O scirpe, scirpe! laudo fortunas tuas,
Qui semper servas gloriam aritudinis.
C. Equidem me ad velitationem exerceo:
Nam omnia corusca præ tremore fabulor.
L. Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis postenquam abs te abii, algeo.
Ne thermopolium quidem ullum
Ita salsam præbet potionem et fr
C. Ut fortunati sunt fabri ferrarii,
Qui apud carbones assident! semper calent.
L. Utinam fortuna nunc anatina uterer,
Uti, cum exivissem ex aqua, arerem tamen!
C. Quid, si aliquo ad ludos me pro Manduco locem?
L. Quapropter? *C.* Quia, pol, clare crepito dentibus.
Iure optumo me lavisse arbitror. (re,
L. Qui? *C.* Quia auderem tecum in navem ascende-
Qui a fundamento mihi usque movisti mare.
L. Tibi auscultavi; tu promittebas mihi,
Illic esse quæstum maxumum meretricibus:
Ibi me corruere posse aibas divitias.
C. Iam postulabas te, impurata bellua,
Totam Siciliam devoraturum insulam.
L. Quænam balæna meum voravit vidulum,
Aurum atque argentum ubi omne compactum fuit?
C. Eadem illa, credo, quæ meum marsupium,
Quod plenum argenti fuit, in sacciperio. (lam,
L. Eheu! redactus sum usque ad hanc unam tunicu-
Et ad hoc misellum pallium. Perii oppido!
C. Vel consociare mihi quidem tecum licet:
Æquas habemus partes. *L.* Saltem si mihi
Mulierculæ essent salvæ, spes aliquæ forent.
Nunc si me adolescens Pleusidippus viderit,
A quo arrhabonem pro Palæstra acceperam,
Iam se exhibebit hic mihi negotium.
C. Quid, stulte, ploras? Tibi quidē, edepol, copia 'st,
Dum lingua vivet, qui rem solvas omnibus.

SCENA VII. *Sceparnio, Charmides, Labrax.*

S. Quid illuc, obsecro, est negoti, quod duæ mulierculæ
Hic in fano Veneris signum flentes amplexæ tenent,
Nescio quem metuentes miseræ? nocte hac vero proxuma
Se iactatas atque eiectas hodie esse aiunt e mari.
L. Obsecro, hercle, adolescens, ubi istæc sunt, quas memoras, mulieres?
S. Hic in fano Veneris. *L.* Quot sunt?
S. Totidem quot ego et tu sumus.
L. Nempe meæ. *S.* Nempe nescio istuc. *L.* Qua sunt facie? *S.* Scitula.
Vel ego amare utramvis possim, si probe appotus siē.
L. Nempe puellæ? *S.* Nempe molestus es: vise, si lubet.
L. Meas oportet intus esse hic mulieres, mi Charmides.
C. Iupiter te perdat, et si sunt, et si non sunt tamen.
L. Intro rumpam iam huc in Veneris fanum.

C. In barat
Obsecro, hospes, da mihi aliquid, cum, loci.
S. Istic, ubi vis, condormisce: nem blicum 'st.
C. At vides me, ornatus ut sim vestit
Recipe me in tectū; da mihi vestiment
Dum mea arescunt. In aliquo tibi ref
S. Tegillū eccillud mihi unum aret: s
Eodem amictus, eodem tectus esse sol
Tu istæc mihi dato: exarescant, faxo.
C. Eho: au
In mari quod elavi, ni hic in terra iter
S. Eluas te, an exungare, ciccum non i
Tibi ego nunquam quidquam credam pignore.
Tu vel suda, vel peri algu: vel tu ægrot
Barbarum hospitem mihi in ædes nihi litium 'st.
C. Iamne abis? venales illic ductitavit, q
Non est misericors: sed quid ego hic ast uvidus?
Quin abeo hinc in Veneris fanum, ut e hanc crapulam,
Quam potavi, præter animi, quā libuit, s
Quasi vinis Græcis, Neptunus nobis suf
Itaque alvō prodi speravit nobis salsis po
Quid opu 'st verbis? si invitare nos pauli
Ibidem obdormissemus: nunc vis to domum.
Nunc lenonem, quid agat intus, visam, meum.

ACTUS III. SCENA I. *Dæmo*

Miris modis Dii ludos faciunt hominibus
Mirisque exemplis somnia in somnis dan
Ne dormientes quidem sinunt quiescere.
Velut ego, hac nocte, quæ præcessit, pro
Mirum atque inscitum somniavi somnium
Ad hirundininum nidum visa est simia,
Ascensionem ut faceret, admolirier:
Neque eas eripere quibat inde: postibi
Videbatur ad me simia aggredirier,
Rogare, scalas ut darem utendas sibi.
Ego ad hoc exemplum simiæ responde
Natas ex Philomela atq; ex Procne esse h
Ago cum illa, ne quid noceat meis popul
Atque illa animo iam fieri ferocior,
Videtur ultro mihi malum minitarier.
In ius vocat me. Ibi ego nescio quomodo
Iratus videor mediam arripere simiam:
Concludo in vincla bestiam nequissuma
Nunc, quam ad rem dicam hoc attinere
Numquam hodie quivi ad coniecturam eva
Sed quid hic in Veneris fano***
Clamoris oritur? animus mirat***

SCENA II. *Trachalio, Dæmo*

T. Pro, Cyrenenses populares! vostram q fidem,
Agricolæ, accolæ, propinqui qui estis hi
Ferte opem inopiæ, atque exemplum pes sumdate,
Vindicate: ne impiorum potior sit polle
Quam innocentium, qui se scelere fieri n les.
Statuite exemplum impudenti; date p mium.
Facite hic lege potius liceat, quam vi, vi

ris fanum: vostram iterum im-
stis, quique auditis clamorem
Veneri Veneriæque antistitæ
stodiā suū commiserunt capul.
iæ prius collum, quam ad vos
egoti?
go te hæc genua obtestor, senex.
n tu ergo omitte genua, et, quid
edi,
'. Teque oro et quæso, si spe-
iturum sirpe et laserpitium,
i exagogam Capuam salvam et
e usque siccitas ut sit tibi....
u tibi confidis fore multam ma-
operam mihi, quod te orabo,
ura et talos, tergumque oble-
em esse speras virgidemiam (li,
ā hoc anno uberem messem ma-
negoti quid sit, quod tumultues.
icere? equidem tibi bona exop-
ibi dico, qui, te digna ut eve-
'.
vortere ergo. *D.* Quid negoti 'st?
Mulieres
s hic sunt, tui indigentes auxilî,
us legesque, insignite iniuria hic
Veneris fano. Tum sacerdos Ve-
D. Quis homo est tanta confi-
eat violare? Sed eæ mulieres
iis iniqui fit?
Si das operam, eloquar.
t amplexæ. Nunc* * *
as ambas esse oportet* * *
i Deos tam parvipendit?
, parricidi, periuri plenus,
s, impurus, inverecundissumus:
, leno 'st: quid illum porro præ-
io hominem prædicas donabilē.
elestus fauces interpresserit.
gno suo fecit, hercle. Ite istinc
ubi estis? *T.* I, obsecro, intro;
d imperabo: sequimini hac.
Age nunc iam:
itidem ut sepiis faciunt coqui.
em pedibus huc, itidem quasi
.
; opinor, leno pugnis pectitur.
bissumo homini malas edenta-
egrediuntur timidæ e fano mu-

tra, Ampelisca, Trachalio.

omnium copiarum atque opum,
uitas nos tenet,
Nec ulla specula est, quæ salutem afferat:
Nec scimus, quam in partem ingredi persequamur.
Maxumo miseræ in metu nunc sumus ambæ;
Tanta importunitas, tantaque iniuria
Facta in nos est modo hic intus ab nostro hero;
Qui scelestus sacerdotem anum præcipem
Repulit, propulit, perquam indignis modis,
Nosque ab signo intimo vi deripuit sua.
Sed nunc, sese ut ferunt res fortunæque nostræ,
Par est moriri. Neque est melius morte, in malis
Rebus, miseris. *T.* Quid est? quæ illæc oratio 'st?
Cesso ego has consolari? Heus, Palæstra!
P. Qui vocat?
T. Heus, Ampelisca! *A.* Obsecro, quis est, qui vocat?
P. Quis is est, qui nominat? *T.* Si respexis, scies.
P. O salutis meæ spes! *T.* Tace, ac bono animo es.
Me vide. *P.* Si modo id liceat, vis ne opprimat:
Quæ vis, vim mihi afferam ipsa, adigit.
T. Ah! desine! nimis inepta es.
A. Desiste dictis nunc iam miseram me consolari.
P. Nisi quid re præsidium apparas, Trachalio, acta hæc res est:
Certū'st moriri, quā hunc pati grassari lenonē in me.
Sed muliebri animo sum tamen: miseræ ubi venit in mentem
Mihi mortis, metus membra occupat, edepol.
T. Etsi hoc acerbum,
Bonum animum habete
P. Nam, obsecro, unde animus mihi invenitur?
T. Ne, inquam, timete: assidite hic in ara.
A. Istæc quid ara
Prodesse nobis plus potest, quam signum in fano hic intus
Veneris, quod amplexæ' modo, unde abreptæ per vim miseræ?
T. Sedete hic modo: ego hinc vos tamen tutabor. Aram habete hanc
Vobis pro castris: mœnia hinc ego vostra defensabo.
Præsidio Veneris, malitiæ lenonis contra incedam.
A. Tibi auscultamus: et Venus alma! ambæ te obsecramus,
Aram amplexantes hanc tuam, lacrumantes, genibus nixæ,
Nos in custodiam tuam ut recipias, et tutere:
Illos scelestos, qui tuum fecerunt fanum parvi,
Ut ulciscare, nosque ut hanc tua pace aram obsidere
Patiare, quæ elautæ ambæ sumus opera Neptuni noctu,
Ne invisas habeas, neve idcirco nobis vitio vortas,
Si quidpiam 'st, minus quod bene esse lautum arbitrare.
T. Æquom has petere intellego: decet abs te id impetrarier:
Ignoscere his te convenit: metus has,' id ut faciant, subigit.
Te ex concha natam esse autumant: cave tu harum conchas spernas.
Sed optume, eccum, exit senex, patronus mihique et vobis.

SCENA IV. *Dæmones, Trachalio, Mulieres, Lorarii, Labrax.*

D. Exi e fano, natum quantum 'st hominum, sacrilegissume.
Vos in arā abite sessū: sed ubi sunt? *T.* Huc respice.
D. Optume.
Lo. Istuc volueramus. Iube modo accedat prope.
D. Tune legirupionem hic nobis cum Diis facere postulas?

Faciã, et pendente incursabo pugnis, periurissume.
La. Mihi non liceat meas ancillas Veneris de ara abducere?
D. Non licet: ita est lex apud nos.
La. Mihi cum vostris legibus
Nihil est commerci. Equidem istas iam ambas educam foras.
Tu, senex, si istas amas, huc arido argento 'st opus.
D. Hæ autem Veneri complacuerunt.
La. Habeat, si argentum dabit.
D. Det tibi argentum? Nunc adeo ut scias meam sententiam,
Occipito modo illis afferre vim ioculo pausillulum;
Ita hinc ego te ornatum amittam, tu ipsus te ut non noveris.
Vos adeo, ubi ego innuero vobis, si ne ei caput exoculassitis,
Quasi murteta iuncis, item ego vos virgis circumvinciam.
La. Vi agis mecum.
T. Etiam vim opprobras, flagiti flagrantia?
La. Tun', trifurcifer, mihi audes inclementer dicere?
T. Fateor, ego trifurcifer sum: tu es homo apprime probus.
Num qui minus hasce esse oportet liberas?
La. Quid, liberas?
T. Atque heras tuas quidem, hercle, atque ex germana Græcia:
Nã altera hæc est nata Athenis ingenuis parentibus.
D. Quid ego ex te audio?
T. Hanc Athenis esse natam liberam.
D. Mea popularis, obsecro, hæc est?
T. Non tu Cyrenensis es?
D. Immo, Athenis natus altusque educatusq; Atticis.
T. Obsecro, defende cives tuas, senex. *D.* O filia
Mea! cum ego hanc video, mearum me absens miseriarum commonet;
Trima quæ periit mihi: iã tanta esset, si vivit, scio.
La. Argentum ego pro istisce ambabus, quoiæ erant,

La. Immo
D.
Nam, herc
gu
Teque aml
Cum con
est
Quæ has h
Quod ego i
T.
Ut illas se
co
D. Quære
D.
Si attigeri
D.
T. Hunc q
pro
Carnifici a

Scena

D. Utrum
Quiescis, a
La. Ego, q
Meas quide
De ara capi
La. Tanga
La. Iube d
D. Immo, a
D. Quid ag
Verum, sen
Nunqnam,
Si non te l
D. Facito i
Si illas atti
La. Quam
La. Minac
Equidem, t

e! Audite nunc iam:
as hodie digito tetigerit
stis invitassitis
, qua domum abeat, nesciat,
ppellabit quempiam,
istinc istarum vicem:
volet, quantum potest,
itote crura fustibus.
e hinc non sinent? *D.* Dixi satis.
um hero huc advenerit,
vit, itote extemplo domum.
, magna diligentia.
e, istic fana mutantur cito!
est, Veneris fanum quod fuit.
igna hic cum clavis senex.
inc nunc gentium aufugiam, scio;
mque sævit et terra et mare.
l vis? *La.* Apage! controversia est.
stra, quæ respondit, non mea est.
Lo. Cave sis infortunio.
avi homines satis recte monent.
s vos! num molestia est,
ropius? *Lo.* Nihil nobis quidem.
estum mihi erit?
Nihil, si caveris.
cavẽ? *Lo.* He! a crasso infortunio.
abire ut liceat. *Lo.* Abeas, si velis.
actum! habeo vobis gratiam.
us. *Lo.* Illic adstato illico.
ni nequiter multis modis.
odie usque obsidione vincere.

idippus, Trachalio, Mulieres,
, Lorarii, Charmides.

icam leno vi, violentia,
eneris voluit? *T.* Admodum.
xtemplo? *T.* Gladius non erat.
ẽ aut lapidẽ. *T.* Quid ego, quasi ca-
er lapidibus nequissumũ? (nem,
perii! Pleusidippus, eccũ, adest:
me totum cum pulvisculo.
tunc sedebant mulieres,
ctu 's ire? *T.* Ibidem nunc sedent.
illic servat? *T.* Nescio quis senex,
s dedit operam optumam.
servat: ego mandaveram.
em recta. Ubi illic est homo?
l salutem moror. Opta ocyus,
o mavis, an trahi?
um licet. *La.* Neutrum volo.
s curriculo, Trachalio:
i ire obviam ad portum mihi,
unc qui ad carnuficem traderent.
que agitato hic custodiam:
n in ius rapiam exulem.
. *La.* Quid ego deliqui? *P.* Rogas?
a me accepisti ob mulierem, et
La. Non avexi. *P.* Cur negas?
vexi; avehere non quivi miser.
lixeram præsto fore
m: quid muto? sumne ibi?
dicito; hic verbum sat est:
cro te, subveni, mi Charmides!
lo. *C.* Quis me nominat?
apior? *C.* Video, atque inspecto lu-
mihi audes? *C.* Quis homo te rapit?
eusidippus. *C.* Ut nactu 's, habe
'st te in nervom correpere.

Tibi obtigit, quod plurimi exoptant sibi.
La. Quid id est? *C.* Ut id, quod quærant, inveniant sibi.
La. Sequere, obsecro, me. *C.* Pariter suades, qualis es,
Tu in nervom rapere: eo me obsecras, ut te sequar.
Etiam retentas? *La.* Perii! *P.* Verum sit, velim!
Tu, mea Palæstra et Ampelisca, ibidem illico
Manete, dum huc ego redeo. *Lo.* Equidem suadeo,
Ut ad nos abeant potius, dum recipis. *P.* Placet:
Bene facitis. *La.* Fures mihi estis. *Lo.* Quid, fures? *P.* Rape.
La. Oro, obsecro, Palæstra. *P.* Sequere, carnufex.
La. Hospes! *C.* Non sũ hospes: repudio hospitiũ tuũ.
La. Siccine me spernis? *C.* Sic ago: semel bibo.
La. Dii te infelicent! *C.* Isti capiti dicito.
Credo alium in aliam belluam hominem vortier.
Illic in columbum, credo, leno vortitur:
Nam in columbari collum haud multo post erit:
In nervom ille hodie nidamenta congeret.
Verumtamen ibo, ei advocatus ut siem,
Si qui mea opera citius addici potest.

Actus IV. Scena I. *Dæmones.*

Bene factum, et volupe est, hodie me bis mulierculis
Tetulisse auxilium. Iam clientas repperi;
Atque ambas forma scitula atque ætatula.
Sed uxor scelesta me omnibus servat modis,
Ne qui significem quidpiam mulierculis.
Sed, Gripus servos noster quid rerum gerat,
Miror, de nocte qui abiit piscatum ad mare.
Pol, magis sapisset, si dormivisset domi.
Nam nunc et operam ludos facit, et retia;
Ut tempestas est nunc, atque ut noctu fuit.
In digitis hodie percoquam, quod ceperit:
Ita fluctuare video vehementer mare.
Sed ad prandium uxor me vocat: redeo domum.
Iam meas opplebit aures sua loquentia!

Scena II. *Gripus.*

Neptuno has ago meo patrono gratias,
Qui salsis locis incolit pisculentis,
Cum me ex suis pulchre ornatum expedivit
Templis reducem, plurima præda onustum,
Salute horiæ, quæ in mari fluctuoso
Piscatu novo me uberi compotivit.
Miroque modo atque incredibili hic piscatus mihi
Lepide evenit: neque piscium ullam unciam hodie
Pondo cepi, nisi hoc, quod fero hic in rete.
Nam, ut de nocte multa impigreque exsurrexi,
Lucrum præposivi sopori et quieti:
Tempestate sæva experiri expetivi,
Paupertatem qui heri et meam servientiam
Tolerarem; opera haud fui parcus mea. Nimis homo
Nihili est, qui piger est; nimisque id genus odi ego male.
Vigilare decet hominem, qui volt sua tempori conficere officia.
Non enim illum exspectare oportet, dum herus se ad suum suscitet officium.
Nam, qui dormiunt libenter, sine lucro et cum malo quiescunt.
Nam, ego nunc mihi, qui impiger fui, reperi, ut piger, si velim, siem.
Hoc ego in mari, quidquid inest, reperi: quidquid inest, grave quidem est: aurum
Hic ego inesse reor: nec mihi conscius est ullus homo. Nunc hæc tibi
Occasio, Gripe, obtigit, ut liberet ex populo prætor te.

T. Heus! mane! *G.* Quid maneam? *T.* Dum hanc tibi, quam trahis, rudentem complico.
G. Mitte modo.
T. At, pol, ego te adiuvabo: nam, bonis quod
Bene fit, haud perit. *G.* Turbida tempestas heri fuit;
Nihil habeo, adolescens, piscium; ne tu mihi esse postules.
Non vides referre me uvidū rete, sine squamoso pecu?
T. Non, edepol, pisces expeto, quam tui sermonis sum indigens.
G. Enicas iam me odio, quisquis es.
T. Non sinam ego abire hinc te: mane.
G. Cave sis malo. Quid tu, malum! nam me retrahis?
T. Audi.
G. Non audio. *T.* At, pol, quin audies.
G. Quin post loquere, quid vis.
T. Eho! modo est operæ pretium, quod tibi ego narrare volo.
G. Eloquere, quid id est?
T. Vide num quispiam consequitur prope nos.
G. Ecquid est, quod mea referat?
T. Scilicet: sed boni consili
Ecquid in te mihi est? *G.* Quid negoti 'st? modo dic.
T. Dicam.
Tace, si fidem modo das mihi te non fore infidum.
G. Do fidem tibi; fidus ero, quisquis es.
T. Audi. Furtum, ego vidi,
Qui faciebat: noverā dominū, id cui fiebat; post ad
Furē egomet devenio, feroq; ei conditionē hoc pacto:
Ego istuc furtū scio cui factum 'st. Nunc mihi si vis
Dare dimidium, indicium domino non faciam: is mihi nihil
Etiam respondit. Quid inde æquum 'st dari mihi? Dimidium
Volo ut dicas. *G.* Immo, hercle, etiam amplius: nam, nisi dat, domino dicundum
Censeo. *T.* Tuo consilio faciam. Nunc advorte animum:

Quippe, c
Nemo ema
Dicat, in m
Ausus etiā
Eadem tan
Ubi demis
ext
Meum quo
sum
T. Immo, h
pist
T. Sed tu e
Vidulum p
Non enim
quo
Et victore
Vel te mihi
Vel, quod i
mas
G. Quid tu
lum
Nullus est.
cato
Vero raro c
T. Nil agis:
Quo colore
Sunt alii pu
Tu, hercle,
nisi
Fiet tibi pu
G. Quod sce
T.
Vide sis, qu
Arbitratu.
G.
T. Tu istun
aut a
Quoius hæc

nisi malū, frunisci nil potes; ne postules.
ic. *T.* At ego hinc offlectam navem, ne
beas: mane.
reta isti navi es, ego gubernator ero.
tem, sceleste. *T.* Mittā: omitte vidulū.
, hercle, hinc hodie ramenta fies fortuna-
are pernegando mihi potes, nisi pars da-
rū reditur, aut sequestro ponitur. (tur,
go excepi in mari?
At ego inspectavi e litore.
, labore, et rete, et horia.
Num qui minus,
nc dominus, quoius est, ego, qui inspe-
procul
ere, fur sum, quam tu? *G.* Nihilo.
Mane, mastigia!
nto socius non sum, et fur sum? fac dum,
sciam.
eque ego istas vostras leges urbanas scio,
nc meum esse dico.
Et ego item esse aio meum.
t reperi rem, quo pacto nec fur nec so-
ies.
o? *G.* Sine me hinc abire: tu abi tacitus
viam:
oiquam indicassis, neque ego tibi quid-
n dabo:
go mussitabo: hoc optumum atque æquis-
m 'st.
onditionis audes ferre? *G.* Iamdudū fero:
dentem amittas, mihi molestus ne sies.
m refero conditionem.
Te obsecro, hercle, aufer te modo.
n bis locis novisti?
Oportet vicinos meos.
c habitas?
o illic longe usque in campis ultimis.
in hac villa habitat, eius arbitratu fieri?
remitte restem, dū concedo, et consulo.
ge! salva res est: præda hæc perpetua
a.
rum arbitrum vocat me hic intra præ-
neas.
rcle, hodie abiudicabit ab suo triobolū.
scit, quam conditionem tetulerit. Ibo
trum.
r?
nquam istuc esse ius meum certo scio,
ius, quam nunc pugnem tecum.
Nunc places.
m ad ignotum arbitrum me appellis; si
bit fidem,
us, notus: si non; notus, ignotissumu 'st.

. *Dæmones, Palæstra, Ampelisca, Gripus, Trachalio.*

epol, quamquam volo vobis quæ voltis,
res,
er vos, ne uxor mea me extrudat ædibus;
ices adduxisse dicet ante oculos suos.
te in aram potius quam ego.
Miseræ periimus.
salvas sistā: ne timete: sed quid vos foras
ni? Quoniā ego assū, faciet nemo iniuriā.
domum ambo nunc iam ex præsidio præ-
.
alve! *D.* Salve, Gripe. Quid fit?
Tuusne hic servos est?

G. Haud pudet. *T.* Nihil ago tecum.
G. Ergo abi hinc sis. *T.* Quæso, responde, senex.
Tuus hic servos est? *D.* Meus est.
T. Hem! istuc optume, quando tuu 'st.
Iterum te saluto.
D. Et ego te. Tune es, qui, haud multo prius,
Abiisti hinc herum arcessitum? *T.* Ego is sum.
D. Quid nunc vis tibi?
T. Nempe hic tuus est? *D.* Meus est.
T. Istuc optume, quando tuu 'st.
D. Quid negoti 'st? *T.* Vir scelestus illic est.
D. Quid fecit tibi
Vir scelestus? *T.* Homini ego isti talos suffringi volo.
D. Quid est? qua de re litigatis nunc inter vos?
T. Eloquar.
G. Immo, ego eloquar. *T.* Ego, opinor, rem facesso.
G. Siquidem
Sis pudicus, hinc facessas.
D. Gripe, animum advorte, ac tace.
G. Utin' istic prius dicat? *D.* Audi. - Loquere tu.
G. Alienon' prius,
Quā tuo, dabis orationē? *T.* Ut nequitur comprimi!
Ita ut occœpi dicere, illum quem dudum
Lenonem extrusisti, hic eius vidulum, eccillum....
G. Non habeo. *T.* Negas, quod oculis video?
G. At, ne videas, velim.
Habeo, non habeo: quid tu me curas, quid rerū gerā?
T. Quomodo habeas, illud refert; iurene an iniuria.
G. Ni istum cepi, nulla causa est, quin me condones cruci:
Si in mari reti apprehendi, qui tuum potiu 'st, quā meum?
T. Verba dat. Hoc modo res gesta est, ut ego dico.
G. Quid tu ais?
T. Quoad primarius vir dicat, comprime hunc sis, si tuus est.
G. Quid? tu idem mihi vis fieri, quod herus consuevit tibi?
Si ille te comprimere solitus, hic noster nos non solet.
D. Verbo illo modo ille vicit. Quid nunc tu vis? dic mihi.
T. Equidem neque ego partem posco mihi istinc de istoc vidulo,
Neque meum hodie esse unquam dixi. Sed istic inest cistellula
Huius mulieris, quam dudum dixi fuisse liberam.
D. Nempe tu hanc dicis, quam esse aibas dudum popularem meam?
T. Admodum; et ea, quæ olim parva gestavit, crepundia
Istic in ista cistula insunt, quæ istic inest in vidulo.
Hoc neque isti usus est, et illi miseræ suppetias feret,
Si id dederit, qui suos parentes quærat.
D. Faciam ut det: tace.
G. Nihil, hercle, ego sum isti daturus.
T. Nihil peto, nisi cistulam
Et crepundia. *G.* Quid si ea sunt aurea?
T. Quid istic tua?
Aurum auro expendetur; argentum argento exæquabitur.
G. Fac sis, aurum ut videam; post ego faciam, ut videas cistulam.
D. Cave malo, ac tace tu. Tu perge, ut occœpisti dicere.
T. Unum te obsecro, ut te huius commiserescat mulieris,
Siquidem hic lenonis eius est vidulus, quē suspicor.
Hic, nisi de opinione, certum nihil dico tibi.

T. Omnia iterū vis memorari, scelus, ut defiat dies?
D. Abstine maledictis; et mihi, quod rogavi, dilue.
T. Cistellam istic inesse oportet eandem in isto vidulo,
Ubi sunt signa, qui parentes noscere hæc possit suos,
Quibuscum parva Athenis periit, sicuti dixi prius.
G. Iupiter te Diique perdant! quid ais, vir venefice?
Quid? istæ mutæ sunt, quæ pro se fabulari non queant?
T. Eo tacent, quia tacita bona 'st mulier semper, quam loquens.
G. Tū, pol, tu, pro oratione, nec vir nec mulier mihi es.
T. Qui dum? *G.* Quia enim neque loquens es, neque tacens, unquam bonus.
Quæso, en unquam hodie licebit mihi loqui?
D. Si, præterhac,
Unum verbum faxis hodie, ego tibi comminuā caput.
T. Ut id occepi dicere, senex, eam, te quæso, cistulā
Ut iubeas hunc reddere illis: ob eam, si quid postulat
Sibi mercedis, dabitur: aliud quidquid ibi est, habeat sibi.
G. Nunc demum istuc dicis, quoniam ius meum esse intellegis:
Dudū dimidiā petebas partē. *T.* Immo, etiā nunc peto.
G. Vidi petere miluum, etiam cum nihil auferret tamen.
D. Non ego te comprimere possum sine malo?
G. Si istic tacet,
Ego tacebo: si iste loquitur, sine me pro re meam partem loqui.
D. Cedo modo mihi istum vidulum, Gripe.
G. Concredam tibi:
At, si istorū nihil sit, ut mihi reddas. *D.* Reddetur.
G. Tene.
D. Audi nunc iam, Palæstra atque Ampelisca, hoc quod loquor.
Estne hic vidulus, ubi cistellam tuam inesse aibas?
P. Is est.

D. Loquer
vor
P. Sunt cr
G.
Mane! ne o
D.
P. Ensicul
In eo ensicu
Post altrin
Literata: ib
Dic, in ens
P.
D. Dii imm
G.
D. Perge, t
G.
D. Loquere,
P. Dudalis
G.
D. Filiam
G.
Quin te Dii
disti
Meque adeo
Prius, me m
aqua
P. Post est
mani
Sucula. *G.*
porci
P. Et bulla
tali
D. Ea est p
quod
Filia mea,
Ego sum D
Dud
P. Salve, m

omnes, quando omnes operam pro-
amus.
Ampelisca. *A*. Cum te Dii amant,
est mihi.
elestus, qui illunc hodie excepi vi-
ui non alicubi in solo abstrusi loco?
l, turbulentam prædam eventuram
m turbulenta tempestate evenerat.
go illic inesse auri et argenti lar-
quam ut hinc intro abeam, et me
n clanculum,
,dum abscedat hæc a me ægrimonia?

CENA V. *Dæmones*.

ales! quis me est fortunatior,
o filiam inveni meam?
omini Dei esse benefactum volunt,
to obtingit optatum piis?
eque speravi neque credidi,
m inveni tamen:
summo adolescenti dabo
ensi, et cognato meo.
essi huc ad me quamprimum volo,
c eius servom, ut ad forum
ressum esse eum, id miror tamen.
, ad fores. Quid conspicor?
ollo retinet filiam.
ta atque [otiosa] eius amatio est.

VI. *Dæmones, Trachalio*.

sculando meliu'st, uxor, pausam
t rem divinam faciam, cum intro
ibus, cum auxerunt nostram fami-
et porci sacres: sed quid istum re-
,
alionem? atque optume, eccum, exit
tamen iam investigabo, et mecum
cam simul
). Eloquere, ut hæc res obtigit de
elinquat alias res, et huc veniat.
Licet.
ū meā illi filiam uxorem. *T*. Licet.
s me novisse, et mihi esse cogna-
icet.
T. Licet. *D*. Iam hic fac sit, cœna
. *T*. Licet.
? *T*. Licet: sed scin', quid est, quod
, ut memineris, hodie ut liber sim.
Licet.
es Pleusidippum, ut me emittat
Licet.
cito, oret: facile exorabit. *D*. Licet.
hi Ampelisca nubat, ubi ego sim
Licet.
tum mihi beneficium factis expe-
icet.
t? *D*. Licet. Tibi rursum refero
in urbem actutum, et recipe te huc
T. Licet.

Iam hic ero: tu interibi adorna cæterum, quod
opu'st. *D*. Licet.
T. Hercules istum infelicet cum sua licentia!
Ita meas replevit aures, quidquid memorabam, licet.

SCENA VII. *Gripus, Dæmones*.

G. Quam mox licet te compellare, Dæmones?
D. Quid est negoti, Gripe? *G*. De illo vidulo,
Si sapias, sapias: habeas, quod Dii danunt boni.
D. Æquom videtur tibi, ut ego, alienum quod est,
Meum esse dicam? *G*. Quodne ego inveni in mari?
D. Tanto melius illi obtigit, qui perdidit:
Tuum esse nihilo magis oportet vidulum.
G. Isto tu pauper es, cum nimis sancte pius.
D. O Gripe! Gripe! in ætate hominum plurimæ
Fiunt transennæ, ubi decipiuntur dolis.
Atque, edepol, in eas plerumque esca imponitur;
Quam si quis avidus poscit escam avariter,
Decipitur in transenna avaritia sua.
Ille qui consulte, docte, atque astute cavet,
Diutine uti bene licet partum bene:
Mihi istæc videtur præda prædatum irier,
Ut cum maiore dote abeat, quam advenerit.
Egone ut, quod ad me allatum esse alienum sciam,
Celem? Minume istuc faciet voster Dæmones.
Semper cavere hoc sapientes æquissumum 'st,
Ne conscii sint ipsi maleficiis suis.
Ego, mihi cum lusi, nil moror ullum lucrum.
G. Spectavi ego pridem comicos ad istum modum
Sapienter dicta dicere, atque iis plaudier,
Cum illos sapientis mores monstrabant poplo:
Sed, cum inde suam quisque ibant divorsi domum,
Nullus erat illo pacto, ut illi iusserant.
D. Abi intro, ne molestus: linguæ tempera.
Ego daturus tibi nil sum; ne tu frustra sis.
G. At ego Deos quæso, ut, quidquid in illo vidulo'st,
Si aurum, si argentum 'st, omne id ut fiat cinis.
D. Illuc est, quod nos nequam servis utimur.
Nam illic, cum servo si quo congressus foret,
Et ipsum sese et illum furti adstringeret.
Dum prædam habere se censeret, interim
Præda ipsus esset: præda prædam duceret.
Nunc hinc intro ibo, et sacruficabo: post ibi
Iubebo nobis cœnam continuo coqui.

SCENA VIII. *Pleusidippus, Trachalio*.

P. Iterum mihi istæc omnia itera, mi anime! mi
Trachalio!
Mi liberte! mi patrone! immo potius, mi pater!
Reperit patrē Palæstra suū atque matrē? *T*. Reperit.
P. Et popularis est? *T*. Opinor. *P*. Et nuptura est
mihi? *T*. Suspicor.
P. Censen'? hodie despondebit eam mihi? quæso.
T. Censeo.
P. Quid? patri etiam gratulabor, cum illam inve-
nit? *T*. Censeo.
P. Quid, matri eius? *T*. Censeo. *P*. Quid ergo censes?
T. Quod rogas,
Censeo. *P*. Dic ergo, quanti censes? *T*. Egone? censeo.
P. At sume quidem, ne censionem semper facias.
T. Censeo.
P. Quid si curram? *T*. Censeo. *P*. An sic potius pla-
cide? *T*. Censeo.
P. Etiamne eam adveniens salutem? *T*. Censeo.
P. Etiamne eius patrem?
T. Censeo. *P*. Post, eius matrem? *T*. Censeo.
P. Quid postea?
Etiamne adveniens complectar eius patrem?
T. Non censeo

G. Nunquam, edepol, hodie ad vesperam Gripum inspicietis vivum,
Nisi vidulus mihi redditur. *L.* Perii, cum mentionem
Fieri audio usquam viduli, quasi palo pectus tundat.
G. Istic scelestus liber est; ego qui in mari prehendi
Rete, atque excepi vidulum, dare ei negatis quidquam.
L. Pro, Dii immortales! suo mihi hic sermone arrexit aures.
G. Cubitum, hercle, longis literis signabo iam usquequaque,
Si quis perdiderit vidulum cum auro atque argento multo,
Ad Gripum ut veniat. Non feretis istum, ut postulatis.
L. Meum, hercle, illic homo, vidulum, scit, qui habet, ut ego opinor.
Adeundus mihi illic est homo. Dii, quæso, subvenite.
G. Quid me intro revocas? Hoc volo hic ante ostium extergere:
Nam hoc quidem, pol, e robigine, non e ferro, factum 'st;
Ita, quanto magis extergeo, rutilum atq; tenuius fit.
Nam quidem hoc Vere natum 'st verum; ita in manibus consenescit.
L. Adolescens, salve! *G.* Dii te ament, cum irraso capite. *L.* Quid fit?
G. Verum extergetur. *L.* Ut vales? *G.* Quid tu? num medicus, quæso, es?
L. Immo, edepol, una litera plus sum, quam medicus. *G.* Tum tu
Mendicus es? *L.* Tetigisti acu. *G.* Videtur digna forma.
Sed quid tibi est? *L.* Hac proxima nocte in mari elavi.
Confracta est navis: perdidi, quidquid erat, miser ibi omne.

L. Mille dabo
abi! *G.*
Si, hercle, abi
et mill
L. Eloquere,
tus add
Talentum ma
besse.
Proin tu vel ai
'st, vid
Dabitur talen
volo, a
L. Quod tibi l
hanc V
G. Per Vener
L.
L. Præi verbi
ulli su
G. Tene aran
argent
Eodem die, vi
G. L. Venus C
Si vidulum ill
Cum auro atq
Isque in potes
G. Tum ego hu
L. Tum ego h
G. L. Talentu
G. Si fraudass
Venus eradice
Tecum hoc ha
L. Et illum e
Veneror te, u
G. Tamen fiet
Tu hic opperi
Eum tu conti
L. Si maxume
Non illi ego h
Meus arbitrat

. Rogitas? siquidem, hercle, Iovis
:st tamen.
salva: una istinc cistella excepta
quibuscum hodie filiam inveni
quæ fuit Palæstra; ea filia inventa
:, factum 'st: cum istæc res tibi
a
audeo. *D.* Istuc facile non credo
,ut scias gaudere me, mihi trio-
condono te. *D.* Benigne, edepol,
:m, hercle vero. *G.* Heus tu! iamne
lum?
era. *L.* Quid properabo?
Reddere argentum mihi.
tibi do, neque quidquam debeo.
Quæ hæc factio est?
u, hercle vero. *G.* Non tu iuratus
et nunc iurabo, si quid voluptati
servandæ, non perdundæ, condi-
talentum magnum argenti, periu-
i istum talentum poscis?
Iuratu 'st mihi
iurare. Tun' meo pontifex periu-
entum promisit hic tibi?
Si vidulum
in potestatem eius, iuratus dare
magnum argenti. *L.* Cedo quicum
dicem,
ipulatus sis, nive etiam dum siem
i natus annos. *G.* Habe cum hoc.
Alio 'st opus.
ferre haud sinam, nisi istum con-
).
rgentum? *L.* Fateor. *D.* Quod ser-
esse oportet: ne tu leno postules
uti: non potes. *G.* Iam te ratu 's
, quem defraudares. Dandum huc
'st probum:
uic dabo, adeo me ut hic emittat
rga te benignus fui, atque opera
ata.... *G.* Immo, hercle, mea, ne
.
bis. Tum te mihi benigne itidem
referre gratiã. *L.* Nempe pro tuo
m, quin tuum ius meo periculo
tam.
o labascit: libertas portenditur.
c ille invenit: illud mancipium
o servavi cum magna pecunia.
o; et de talento nulla causa est,
atus. *G.* Heus tu! mi dato ergo,

D. Tacen an non? *G.* Tu meam rem simulas agere; tibi mu***
Non, hercle, istoc me intervortes, si aliam prædam perdidi.
D. Vapulabis, verbum si addes istuc unum.
G. Vel, hercle, enica;
Non tacebo unquam alio pacto, nisi talento comprimor.
L. Tibi operam hic quidem dat; taceto. *D.* Concede huc tu, leno. *L.* Licet.
G. Palam age: nolo murmur ullũ neq; susurrum fieri.
D. Dic mihi, quanti illam emisti tuam alteram mulierculam,
Ampeliscam? *L.* Mille nummos denumeravi.
D. Vin' tibi
Conditionem luculentam ferre me? *L.* Sane volo.
D. Dividuum talentum faciam. *L.* Bene facias.
D. Pro illa altera,
Libera ut sit, dimidium tibi sume; dimidium huic cedo.
L. Maxume. *D.* Pro illo dimidio, ego Gripum emittam manu,
Quem propter, tu vidulum, et ego gnatam inveni.
L. Bene facis:
Gratiam habeo magnam. *G.* Quam mox mihi argentum ergo redditur?
D. Res soluta est, Gripe. Ego habeo. *G.* Hercle, at ego me mavolo.
D. Nihil, hercle, hic tibi est; ne tu speres. Iurisiurandi volo
Gratiam facias. *G.* Perii, hercle! Nisi me suspendo, occidi.
Nunquam, hercle, iterum defraudabis me quidem post hunc diem.
D. Hic hodie cœnato, leno. *L.* Fiat: conditio placet.
D. Sequimini intro. Spectatores, vos quoque ad cœnam vocem,
Ni daturus nihil sim, neque sit quidquam pollucti domi,
Neve adeo vocatos credam vos esse ad cœnam foras.
Verum, si voletis plausum fabulæ huic clarum dare,
Comissatũ omnes venitote ad me ad annos sedecim.
Vos hic hodie cœnatote ambo. *L.* Fiat. *D.* Plausum date.

STICHUS

DRAMATIS PERSONÆ.

PANEGYRIS, PINACIUM, } *mulieres.*	EPIGNOMUS.
	STICHUS, *servus.*
ANTIPHO, *senex.*	PAMPHILIPPUS, *adolescens.*
GELASIMUS, *parasitus.*	
CROCOTIUM, *ancilla.*	SAGARINUS, *servus.*
DINACIUM, *puer.*	STEPHANIUM, *ancilla.*

Argumentum (PRISCIANI?)

Senex castigat filias, quod hæ viros
Tam perseverent peregrinantis pauperes
Ita sustinere fratres, neque relinquere.
Contraque verbis delenitur commodis,
Habere ut sineret, quos semel nactæ forent.
Viri reveniunt opibus aucti trans mare,
Suam quisque retinet: ac Sticho ludus datur.

ACTUS I. SCENA I. *Panegyris, Pinacium.*

Pa. Credo ego miseram fuisse Penelopam,

Fac, quod tibi tuus pater facere minatur.
Spes est eum melius facturum.
Novi ego illum: istæc ioculo dicit:
Neque ille sibi mereat. Persarum
Montes, qui esse aurei perhibentur,
Uti istuc faciat, quod tu metuis.
Tamen si faciat, minume irasci
Decet; neque id immerito eveniet.
Nam, viri nostri domo ut abierunt,
Hic tertius annus. *Pi.* Ita ut memoras.
Pa. Cum ipsi interea, vivant, valeant,
Ubi sint, quid agant, ecquid agant,
Neque participant nos, neque redeunt.
Pi. An id doles, soror, quia illi suum officium
Non colunt, cum tuum facis? *Pa.* Ita, pol.
Pi. Tace sis! cave sis audiam ego istuc,
Cave, posthac ex te. *Pa.* Nam qui ism?
Pi. Quia, pol, meo animo omnes sapientes
Suum officium æquom 'st colere, et facere.
Quamobrem ego te hoc, soror, tametsi es maior,
Moneo, ut tuum memineris officium.
Et, si illi improbi sint, atque aliter
Nos faciant, quam æquom 'st; tamen, pol,
Ne quid magis simus omnibus obnoxiæ opibus,
Nostrum officium meminisse decet.
Pa. Placet: taceo. *Pi.* At memineris facito.
Pa. Nolo ego, soror, me credi esse immemorem viri;
Neque ille eos honores, mihi quos habuit, perdidit.
Nam mihi, pol, grata acceptaq; huius est benignitas:
Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet;
Neque est, cur nunc studeam has nuptias mutarier.
Verum postremo in patris potestate est situm;
Faciundum id nobis, quod parentes imperant.
Pi. Scio; atque, in cogitando, mœrore augeor.
Nam propemodum iam ostendit suam sententiam.
Pa. Igitur quæramus, nobis quid facto usus sit.

Scena II. *Antipho, Panegyris, Pinacium.*

A. Qui manet ut moneatur semper servos homo offi-

Pudicitia est, pater,
are, qui nos socias sumserunt sibi.
hic est alienus nostris dictis auceps au-
præter nosque teque. *A.* Vostrum ani-
idhiberi volo.
os nunc, imperitus rerum et morum
rum,
mio ad magistras. Quibus matronas
us,
sunt, esse oportet? Sed utraque ut
nihi.
c est, quod huc exquæsitum mulierum
venis?
xorem quæro, postquam vostra mater
a 'st.
venies et peiorem et peius moratam,
it: meliorem neque tu reperies, neque
let.
e exquiro, atque ex istac tua sorore.
Edepol, pater,
rtet esse, si sint ita, ut ego æquum
ergo, ut æquum censes. *Pi.* Ut, per ur-
um ambulent,
obturent, ne quis merito maledicat
im nunc iam tu. *Pi.* Quid vis tibi di-
pater?
lime spectatur mulier, quæ ingenio est
efaciundi est potestas, quæ, ne faciat,
perat.
e istuc. Age tu altera; utra sit condi-
nsior,
an viduam habere? *Pi.* Quanta mea sa-
a est,
is malum quod minumum 'st, id minu-
'st malum.
ulieres vitare, vitet; ut quotidie
t, ne faciat quod pigeat postridie.
mulier videtur multo sapientissuma?
eu, cum res secundæ sunt, se poterit
re;
æquo animo patietur sibi esse peius,
fuit.
vos lepide tentavi, vostrumque inge-
ingeni.
quod ad vos venio, quodque esse ambas
ntas volo.
es ita sunt amici, ut vos hinc abducam
m.
nos, quarum res agitur, aliter auctores
m, nisi tibi placebant, non datas o-
it;
æquom 'st abduci, pater, illisce ab-
us.
patiar cum mendicis nuptas, me vivo,
e meus mihi mendicus. Suus rex regi-
cet.
est in paupertate, qui olim in divi-
mes et mendicos homines magnipen-
ta argento dedisti, opinor, nuptum,
o.

A. Quid? illos exspectatis, qui abhinc iam abierunt triennium?
Quin vos capitis conditionē ex pessuma primariam?
Pa. Stultitia est, pater, venatum ducere invitas canes.
Hostis est uxor, invita quæ ad virum nuptum datur.
A. Certumne 'st neutram vostrarum persequi imperium patris?
Pi. Persequimur: nam, quo dedisti nuptum, abire nolumus.
A. Bene valete: ibo, atque amicis vostra consilia eloquar.
Pa. Probiores credo arbitrabunt, si probis narraveris.
A. Curate igitur familiarem rem, ut potestis, optume.
Pa. Nunc places, cum recte monstras; nunc tibi auscultabimus.
Nunc, soror, abeamus intro. *Pi.* Immo, intervisam prius domum.
Si a viro tibi forte veniet nuntius, facito ut sciam.
Pa. Neque ego te celabo, neque tu me celassis, quod scies.
Eho, Crocotiū! i, parasitū Gelasimū huc arcessito:
Tecum adduce; nam illum, ecastor, mittere ad portum volo,
Si quæ forte ex Asia navis heri aut hodie venerit.
Nam dies totos apud portum servos unus assidet.
Sed tamen volo intervisi. Propera. Ac actutum redi.

Scena III. *Gelasimus, Crocotium.*

G. Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam, postquam natus sum, satur nunquam fui.
Quam ego matri meæ retuli invitissumus,
Eam mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam illa me in alvo menses gestavit decem;
At ego illam in alvo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestavit parvolum,
Quo minus laboris illam cepisse existumo:
At ego non pauxillulum in utero gesto famem,
Verum, hercle, multo maxumam et gravissumam.
Uteri dolores mihi oboriuntur cotidie;
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.
Audivi sæpe hoc volgo dicier,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem
Esse annos: eius ex semine hæc certo est fames:
Nam iam complures annos utero hæret meo.
Nunc si ridiculum hominem quæret quispiam,
Venalis ego sum cum ornamentis omnibus.
Inanimentis explementum quærito.
Gelasimo nomen mi indidit parvo pater,
Quia inde iam a pauxillo puero ridiculus fui.
Propter paupertatem adeo hoc nomen reperi,
Eo, quia paupertas fecit, ridiculus forem.
Nam illa omnes artes perdocet, ubi quem attigit.
Per annonam caram dixit me natum pater:
Propterea, credo, nunc esurio acrius.
Sed generi nostro hæc reddita est benignitas:
Nulli negare soleo, si quis me vocat.
Oratio una interiit hominum pessume,
Atque optuma, hercle, meo animo, et scitissuma,
Qua ante utebantur, Veni illo ad cœnam! Sic face!
Promitte vero! Ne gravare! Est commodum?
Volo, inquam, fieri! Non amittam, quin eas.
Nunc repererunt ei verbo vicarium,
Nihili quidem, hercle, verbum, ac vilissumum,
Vocem te ad cœnam, nisi egomet cœnem foris.
Ei, hercle, ego verbo lumbos defractos velim,
Ni vere perierit, si cœnassit domi.
Hæc verba subigunt me, mores ut barbaros

Quot potiones mulsi! quot autem prandia!
Quæ inter continuum perdidi triennium.
Præ mœrore adeo miser atque ægritudine
Consenui: pæne sum fame emortuus.
C. Ridiculus æque nullus est, quando esurit.
G. Nunc auctionem facere decretum 'st mihi.
Foras necessum 'st, quidquid habeo, vendere.
Adeste, sultis; præda erit præsentium.
Logos ridiculos vendo: agite! licemini.
Qui cœna poscit? ecqui poscit prandio?
Hercules te amabit prandio? cœna tibi?
Ehem! annuistin'? nemo meliores dabit.
Nullis meliores esse parasitos sinam.
Vel unctiones Græcas, sudatorias,
Vel alias magis malacas crapularias
Cavillationes, assentatiunculas,
Ac periuratiunculas parasiticas,
Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam,
Parasitum inanem, quo recondas reliquias.
Hæc venisse iam opus est, quantum potest,
Uti decumam partem Herculi polluceam.
C. Ecastor, auctionem haud magni preti!
Adhæsit homini ad infimum ventrem fames.
Adibo hominem. *G.* Quis hæc est, quæ advorsum it mihi?
Epignomi ancilla hæc quidem est Crocotium.
C. Gelasime, salve. *G.* Non est id nomen mihi.
C. Certo, mecastor, id fuit nomen tibi.
G. Fuit disertim: verum id usu perdidi;
Nunc Miccotrogus nomine ex vero vocor.
C. Heu! ecastor, risi te hodie multum. *G.* Quando? aut quo in loco?
C. Hic cum auctionem prædicabas. *G.* Pessuma!
Ehon' audivisti? *C.* Te quidem dignissumam.
G. Quo nunc is? *C.* Ad te. *G.* Quid venis? *C.* Panegyris
Rogare iussit te opere maxumo,
Mecum simitu' ut ires ad sese domum.
G. Ego illo, mehercle vero, eo, quantum potest.
Iamne exta cocta sunt? quot agnis fecerat?

it : breve 'st curriculo: quam
anuam video. Ibo, et pultabo
erate; fores facite ut pateant:
m.
a geritur: vide, quamdudum
o!
? Experiar, fores, an cubiti,
eant.
s herum fugissent, ea causa ut
m.
o.
bis.
npellabo.
lve.
u 's?
disti?
quid festinas?
rt, ne
nest?
bras?
a 's? *D.* Si in te
pelles.
erum?
enabis.

is, Gelasimus, Dinacium.

has frangit fores? ubi est?
ibi huc hostis venis?
venio huc.
Ean' gratia fores effringis?
elinquunt: ego, quid me velles,
miserebat.
auxilium propere latum'st.
itur tam prope nos? *D.* Dina-
s est?
inque egentem parasitum, Pa-
indidere nomen maiores mihi.
l agam, rogitas? *P.* Quid ni ro-
d mecum 'st tibi?
udiose? Eloquere propere, Di-
gitur hos, qui retinent.
Qui retinent? *D.* Rogas?
ado mihi tenet.
Linguam quidem
e. *D.* Ita celeri curriculo fui
onoris causa. *P.* Ecquid appor-
ulto tanta plus, quam speras.
Salva sum.
nedullam lassitudo perbibit.
sero medullam ventris perce-
i? *D.* Multos. *P.* At virum
urimos:
iorem nullum, quam, hic est.
Quomodo?
patior dicere iniuste mihi.
assis. *D.* Edepol, esuries male.
, ut istuc verum te elocutum
ri. Efferte huc scopas, simul-
,
anearum perdam, et texturam

Deiiciamque earum omnis telas. *G.* Miseræ algebunt postea.
D. Quid? illas itidem esse censes, quasi te, cum veste unica?
Cape illas scopas. *G.* Capiam. *D.* Hoc egomet, tu hoc converre. *G.* Fecero.
D. Ecquis huc effert nasiternam cum aqua?
G. Sine suffragio
Populi, tamen ædilitatem hic quidem gerit.
D. Age, tu ocyus
Pinge humum; consperge ante ædis. *G.* Faciam.
D. Factum oportuit.
Ego hinc araneas de foribus deiiciam, et de pariete.
G. Edepol, rem negotiosam! *P.* Quid sit, nihil etiam scio:
Nisi forte hospites venturi sunt. *D.* Lectos sternite.
G. Principium placet de lectis. *D.* Alii ligna cædite;
Alii pisces depurgate, quos piscator attulit;
Pernam et glandium deiicite. *G.* Hic, hercle, homo nimium sapit.
P. Non, ecastor, ut ego opinor, satis heræ morem geris.
D. Immo, res omnis relictas habeo, præ quod tu velis.
P. Tum tu igitur, qua causa missus es ad portum, mihi expedi.
D. Dicam. Postquam me misisti ad portum cum luci simul,
Commodum, radiosus, ecce, sol superabat ex mari.
Dum percontor portitores, ecquæ navis venerit
Ex Asia; negant venisse; conspicatus sum interim
Cercurum, quo ego me maiorem non vidisse censeo.
In portum, vento secundo, velo passo, pervenit.
Alius alium percontamur: Quoia est navis? quid vehit?
Interim Epignomum conspicio, tuum virum, et servom Stichum.
P. Hem! quid? Epignomum elocutu 's?
G. Tuum virum, et vitam meam.
D. Venit, inquam. *P.* Tun' eum ipsum vidisti?
D. Ita ego, lubens.
Argenti aurique advexit multum. *P.* Nimis factum bene.
G. Hercle, vero, capiam scopas, atque hoc converram lubens.
D. Lanā purpuramq; multā. *G.* Hē! qui ventrē vestiā!
D. Lectos eburatos, auratos. *G.* Accubabo regie.
D. Tū Babylonica peristromata, consutaque tapetia
Advexit nimium bonæ rei. *G.* Hercle, rē gestā bene!
D. Post, ut occœpi narrare, fidicinas, tibicinas,
Sambucinas, advexit secū forma eximia. *G.* Eugepæ.
Quando adbibero, alludiabo: tum sū ridiculissumus.
D. Postea, unguenta multigenerum multa.
G. Non vendo logos.
Iam non facio auctionem. Mihi obtigit hæreditas.
Malevoli perquisitores auctionum perierint.
Hercules, decumam esse adauctam, tibi quam vovi, gratulor.
D. Post autem advexit secum parasitos.
G. Hei! perii miser!
D. Ridiculosissumos.
G. Reverram, hercle, hoc, quod converri modo.
P. Vidistin' virum sororis Pamphilippum?
D. Non. *P.* Adest?
D. Immo, aibant eū venisse simul: sed ego huc citus
Præcucurri, ut nuntiarem nuntium exoptabilem.
G. Venales logi sunt illi, quos negabam vendere.
Ilicet, meo malo est quod malevolentes gaudeant.
Hercules, sane, qui Deus sis, discessisses non male.

Magnasque apportavisse divitias domum;
Sine advocatis, ibidem in cercuro, in stega,
In amicitiam atque in gratiam convortimus.
Et hic hodie apud me cœnat, et frater meus.
Nam heri ambo in uno portu fuimus: sed mea
Hodie soluta est navis aliquanto prius.
Age, abduc has intro, quas mecum adduxi, Stiche.
S. Here, sive ego taceam, seu loquar, scio scire te,
Quam multas tecum miserias multaverim.
Nunc hunc diem unum ex illis multis miseriis
Volo me Eleutheriam capere advenientem domum.
E. Et ius et æquom postulas: sumas, Stiche,
In hunc diem: te nil moror: abi, quo lubet.
Cadum tibi veteris vini propino. *S.* Papæ!
Ducam hodie amicam. *E.* Vel decem, dum de tuo.
Ubi cœnas hodie, si hanc rationem institutis?
S. Amicam ego habeo Stephanium hinc ex proxumo,
Tui fratris ancillam: eo condixi in symbolam
Ad cœnam, ad eius conservom Sagarinum Syrum.
Eadem est amica ambobus; rivales sumus.
E. Age, abduc eas intro. Hunc tibi dedo diem.
S. Meam culpam habeto, nisi probe excruciavero.
Iam, hercle, ego per hortum amicam transibo meam,
Mihi hanc occupatum noctem: eadem symbolam
Dabo, et iubebo ad Sagarinum cœnam coqui.
Aut egomet ibo, atque opsonabo opsonium.
Atque, id ne vos miremini, homines servolos
Potare, amare, atque ad cœnam condicere;
Licet hoc Athenis nobis. Sed, cum cogito,
Potius quam in dividiā veniam, est etiam hic ostiū
Aliud posticum nostrarum harunce ædium.
Ea ibo opsonatum; eadem referam opsonium
Per hortum: utroque commeatus continet.
Ite hac secundum vos me. Ego hunc lacero diem.

SCENA II. *Gelasimus, Epignomus.*

G. Libros inspexi; tam confido, quam pote 'st,
Me meum obtenturum regem ridiculis meis.
Nunc interviso, iamne a portu advenerit,
Ut eum advenientem meis dictis deleniam.
E. Hic quidem Gelasimus est parasitus, qui venit.

Scis tu m
E. At ii
Ambraci
G. Ergo
Summi a
E. Haud
G. Equid
E. Cras d
G. Perii,
Uno Gel
Certum e
Nam ince
Quæ et
Eam ausp
Certum
Qua lege

ACTUS

A. Ita me
va
Ut mihi
tri
Redisse vi
P. Satis a
cu
Nunc, qui
tib
A. Vocem
xis
Te apud s
cœ
Et magis
tib
Quã me ac
Nunc me
Cras apud
P. Et apud
In hunc di
A
A. Quand

ibi nulla est ægritudo animo 19
miliarē rē uxor curavit meā,
ue inanem fecit ægritudinū.
ilippū; incedit cū socero suo.
me?
quamdudum in portum venis
iam iste est tranquillus tibi?
uo ambo estis vecti.
Facis, ut alias res soles. 25
vē, frater? *P.* Clementer volo.
s vicissatim voluptatibus.
na? imprausus ego sum.
Abi intro ad me, et lava
e uxorem, modo intro devor-
inat cum sorore uxor tua.
hoc moræ minus erit.
Iam ego apud te ero. 31
sente te huic apologum agere
n, quasi ego sū, senex: ei filiæ
meæ sunt: eæ erant duobus
ibis.
quo evasuru 'st apologus. 35
sceuti fidicina et tibicina:
i nunc tu: sed ille erat cœ-
ens hic quidem est apologus.
dixit, quoius erat tibicina,
.
animum advorto sedulo. 40
, bene quicū cubitares, dedi:
uom esse abs te, quicum cu-
ille, quasi tu?
Quasi ego nunc dico tibi.
t ille adolescens, una si pa-
, inquit, addentur duæ. 45
ille, quasi ego?
s ipse, quasi tu. Tum senex
quit, quatuor sane dato;
uod edant, addas; meum ne
m. 48
m fuisse senem, qui dixerit:
ur, qui eum cibū poposcerit.
equā adolescente, qui illico,
it se dare granum tritici. 52
labat ille senex, quandoqui-
, accipere pro tibicina. (dē
erto adolescens docte vorsu- 55
dare dotatam noluit.
, si posset indipisci de cibo:
uit, velle dixit fieri. (nex.
ns. Facis benigne, inquit se-
quit. Faciam ita, inquit, ut 60
tulabor vostrum adventum
lū: ibi fovebo senectutē meā.
vos opperiar accubans.
n Antiphonem! ut apologum
e! 64
sese] ducit pro adolescentulo

Dabitur homini amica, noctu quæ in lecto accendet senem: 66
Namque, edepol, aliud quidem illi quid amica opus sit, nescio.
Sed quid agit parasitus noster Gelasimus? etiā valet?
E. Vidi, edepol, hominem haud perdudum.
P. Quid agit? *E.* Quod famelicus.
P. Quin vocasti hominem ad cœnam?
E. Ne quid adveniens perderem. 70
Atque eccum tibi lupum in sermone; præsens esuriens adest.
P. Ludificemur hominem.
E. Capti consili memorem mones.

SCENA II. *Gelasimus, Pamphilippus, Epignomus.*

G. Sed ita, quod occœpi narrare vobis, cum hic non affui,
Cum amicis deliberavi iam, et cum cognatis meis:
Ita mihi auctores fuere, ut egomet me hodie iugularem fame.
Sed videone ego Pamphilippum cum fratre Epignomo? atque is est.
Aggrediar hominē. Sperate Pamphilippe! o spes mea!
O mea vita! o mea voluptas! salve! Salvom gaudeo, 6
Peregre te in patriā redisse salvō. *P.* Salve, Gelasime!
G. Valuistin' bene? *P.* Sustentavi sedulo.
G. Edepol, gaudeo.
Edepol, næ, egomet mihi modium nunc mille esse argenti velim.
E. Quid eo tibi opu 'st? *G.* Hunc ad cœnam, hercle, ut vocem, te non vocem. 10
E. Advorsum te fabulare illud quidem.
G. Ambos ut vocem.
E. Edepol, te vocem libenter, si superfiat locus.
G. Quin tu? Stans obstrusero aliquid strenue
E. Immo, unum hoc potest.
G. Quid? *E.* Ubi convivæ abierint, tum venias...
G. Væ ætati tuæ!
E. Una lautū, non ad cœnā, dico. *G.* Dii te perduint!
Quid ais, Pamphilippe?
P. Ad cœnam, hercle, alio promisi foras. 16
G. Quid, foras? *P.* Foras, hercle vero.
G. Qui, malum!, tibi lasso lubet
Foris cœnare? *P.* Utrum tu censes?
G. Iube domi cœnam coqui,
Atque ad illum renuntiari. *P.* Solus cœnabo domi?
G. Non enī solus: me vocato *P.* At ille ne succenseat,
Mea qui causa sumtū fecit. *G.* Facile excusari potest:
Mihi modo ausculta: iube domi cœnam coqui.
E. Non me quidem 22
Faciet auctore, hodie ut illum decipiat.
G. Non tu hinc abis?
Nisi me non perspicere censes quid agas. Cave sis tu tibi:
Nam illic homo tuam hæreditatem inhiat, quasi esuriens lupus. 25
Non tu scis, quam efflictentur homines noctu hic in via?
P. Tanto plureis, qui defendant, ire advorsū iussero.
E. Non it, non it, quia tanto opere suades ne ebitat.
G. Iube
Domi mihi, tibi, tuæque uxori, celeriter cœnā coqui.
Si, hercle, faxis, non, opinor, dices, deceptum fore.
P. Per hanc tibi cœnam incœnato, Gelasime, esse hodie licet. 31
G. Ibisne ad cœnam foras?
P. Apud fratrem cœno, in proxumo.
G. Certumne est? *P.* Certum.
G. Edepol, te hodie lepide percussum velim.

Eo quoque ibo. *E.* Dii immortales! hic quidem in summam crucem
Cœna aut prandio perduci potest.
G. Ita ingenium meum 'st;
Quicumvis depugno multo facilius, quam cum Fame.
P. Non ergo is tu? Apud me satis spectata est mihi iam tua felicitas:
Dum parasitus mihi atque fratri fuisti, rem confregimus.
Nunc ego nolo e Gelasimo mihi te Catagelasimum.
G. Iamne abisti? Gelasime, vide, quid es capturus consili.
Egone? tune? mihine? tibine? Vides, ut annona est gravis!
Vides, benignitates hominum ut periere et prothymiæ:
Vides, ridiculos nihili fieri, atque ipsos parasitarier.
Nunquam, edepol, me vivom quisquam in crastinum prospiciet diem.
Nam mihi iam intus potione vincea onerabo gulam.
Neque ego hoc committam, ut homines mortuum me dicant fame.

Actus V. Scena I. *Stichus.*

More hoc fit, atque stulte, mea sententia:
Si quem hominem exspectant, eum solent provisere;
Qui, hercle, illa causa nihil ocyus venit.
Idem ego nunc facio, qui proviso Sagarinum,
Qui nihil ocyus venit tamen hac gratia.
Iâ, hercle, ego decumbam solus, si ille huc non venit.
Cadum modo hinc a me huc cum vino transferam:
Postea accumbam: quasi senex, tabescit dies.

Scena II. *Sagarinus, Stichus.*

Sa. Salvete, Athenæ, quæ nutrices Græciæ!
Terra herilis patria! te video lubens.
Sed amica mea et conserva quid agat Stephanium,
Cura est, ut valeat: nam Sticho mandaveram,
Salutem ut nuntiaret; atque ei ut diceret.

ga
Nunc ibo
tes
Sa. Agite,
St
Omnibus
co
Ita me Dii
pia
Quisquis
St.
Dum quid
na
Hodie po
mi
Nosmet i
co
Pro opibus
lis,
Olea in try
Sat est: se
tu
Suum que
sc
Batiolis bi
Tamen viv
str
Sa. Amica
St.
Atque ade
div
Vide, utra
vin
Sa. Quid i
St.
Imperium
Sa.

bimus?
quot digiti sunt tibi in manu.
πέντε πινειν, η τρια, ἢ μὴ

affunde tibi tute inde, si sapis.
ne te! bene me! bene nostram
ium!
Non mora erit apud me.
Edepol, convivi sat est,
ca accedat: id abest; aliud nil

'st. Tibi propino cantharum:
s.
pulpamenti.
i horum, quæ assunt, pœnitet,
n.
lelius dicis: nil moror cupedia.
uid agis: bibundum, hercle, hoc

uod faciundum vides esse tibi?

ipe, inquam: non hoc impendet

te vereri. Eripe ex ore tibias.
vel servato meum modum, vel

mo bibere, nulli relerimus po-

nvis desubito vel cadus vorti po-

mquam gravatus fuisti, non no-

bibisti, refer ad labias tibias:
uccas, quasi proserpens bestia.
demutassit, poculo multabitur.
Impetrare oportet, quia æquom

i peccassis, multam hic retinebo

æquissumum oras.
Hem tibi hoc primum omnium!
re inter se rivales duos;
e, et unum scortum ducere.
ego tu sum, tu es ego: uni animi

nus ambo: mecum ubi est, tecum

t, mecum ibi autem est: neuter

nolo obcædes: catuli ut ludunt,

ocemus? ea saltabit. *St.* Censeo.
abilis, amœna Stephanium, ad

s mihi pulchra es.
At enim pulcherruma.
hilariores opera atque adventu tuo.
te expetimus, Stephaniscidium,

ostra placet; si tibi ambo accepti

anium, Sagarinus, Stichus
eram, meæ deliciæ! Nam ita me
a amet,
n exissem simitu' vobiscū foras,
arē: nā ita est ingeniū muliebre:
t, tersa, ornata, ficta est, infecta

Nimioque sibi mulier meretrix reperit odium ocyus
Sua immunditia, quam in perpetuom ut placeat munditia sua.
Sa. Nimium lepide fabulata est.
Sti. Veneris mera est oratio.
Sagarine! *Sa.* Quid est? *Sti.* Totus doleo.
Sa. Totus? tanto miserior.
Ste. Utrubi accumbo? *Sa.* Utrubi tu vis?
Ste. Cum ambobus, volo: nam ambos amo.
Sti. Vapulat peculium: actum 'st: fugit hoc libertas caput.
Ste. Date mihi locum, ubi accumbam, amabo, siquidem placeo: tum mihi
Cupio cum utroque mihi esse bene. *Sti.* Dispereo!
Sa. Quid ais? *Sti.* Quid ego?
Sa. Ita me Dii ament, nunquam enim fiet hodie, hæc quin sallet tamen.
Age, mulsa mea! suavitudo! salta: saltabo ego simul.
Sti. Nunquam, edepol, me istoc vinces, quin ego ibi pruriam.
Ste. Siquidem mihi saltandum 'st, tum vos date, bibat, tibicini.
Sti. Et quidem nobis.
Sa. Tene, tibicen, primum; postidea loci,
Si hoc eduxeris, proinde ut consuetus antehac, celeriter,
Lepidam et suavem cantationem aliquam occipito cinædicam,
Ubi perpruriscamus usque ex unguiculis: inde huc aquam.
Tene tu hoc, educe: dudum haud placuit potio:
Nunc minus gravate iam accipit: tene tu: interim,
Meus oculus! da mihi savium, dum illic bibit.
Prostibile est autem stantem stanti savium
Dare amicum amicæ. Euge! euge! sic furi datur!
Quid igitur? quamquā gravatu 's, non nocuit tamen.
Age, iam infla buccas. *Sti.* Nunc iā aliquid suaviter.
Redde cantionem, veteri pro vino, novam.
Sa. Qui Ionicus aut cinædicus, qui hoc tale facere possiet?
Si istoc me vorsu viceris, alio me provocato:
Fac tu hoc modo. *Sti.* At tu hoc modo. *Sa.* Babæ!
Sti. Tatæ! *Sa.* Papæ! *Sti.* Pax!
Sa. Nunc pariter ambo: omnes voco cinædos contra.
Satis esse nobis non magis potis est, quā fungo imber.
Intro hinc abeamus: nunc iā saltatū satis pro vino 'st.
Vos, spectatores, plaudite, atque ite ad vos comissatū.

TRINUMMUS

DRAMATIS PERSONÆ

Luxuria.	Philto, *senex.*
Inopia.	Lesbonicus, *adolescens.*
Megaronides. } *senes.*	Stasimus, *servus.*
Callicles, } *senes.*	Charmides, *senex.*
Lysiteles, *adolescens.*	Sycophanta.

Argumentum (Prisciani?)

Thesaurum abstrusum abiens peregre Charmides,
Remque omnem, amico Callicli mandat suo.
Istoc absente, male rem perdit filius:
Nam et ædis vendit. Has mercatur Callicles.
Virgo indotata soror istius poscitur:
Minus quo cum invidia ei det dotem Callicles,
Mandat, qui dicat aurum ferre se a patre.
Ut venit ad ædis, hunc deludit Charmides
Senex, ut rediit; quoius nubunt liberi.

Philemo scripsit, Plautus vortit barbare:
Nomen Trinummo fecit. Nunc, hoc, vos rogat,
Ut liceat possidere hanc nomen fabulam.
Tantum 'st. Valete; adeste cum silentio.

Actus I. Scena I. *Megaronides.*

Næ, amicum castigare ob meritam noxiam,
Immune est facinus; verum in ætate utile
Et conducibile. Nam ego amicum hodie meum
Concastigabo pro commerita noxia,
Invitus, ni me id invitet ut faciam fides.
Nam hic nimium morbus mores invasit bonos,
Ita plerique omnes iam sunt intermortui.
Sed, dum illi ægrotant, interim mores mali,
Quasi herba irrigua, succrevere uberrume.
Neque quidquam hic vile nunc est, nisi mores mali.
Eorum licet iam messem metere maxumam,
Nimioque hic pluris pauciorum gratiam
Faciunt pars hominum, quā id quod prosit pluribus.
Ita vincunt illud conducibile gratiæ;
Quæ in rebus multis obstant, odiosæque sunt,
Remoramque faciunt rei privatæ et publicæ.

Scena II *Callicles, Megaronides.*

C. Larem corona nostrum decorari volo.
Uxor! venerare; ut nobis hæc habitatio
Bona, fausta, felix, fortunataque eveniat;
Teque ut, quam primum possim, videam emortuam.
M. Hic ille est, senecta ætate qui factum 'st puer,
Qui admisit in se culpam castigobilem.
Aggrediar hominem. *C.* Cuia vox prope me sonat?
M. Tui benevolentis, si ita es, ut ego volo:
Sin aliter es, inimici atque irati tibi.
C. O amice, salve, atque æqualis! ut vales,
Megaronides? *M.* Et tu, edepol, salve, Callicles.
Valen'? valuistin'? *C.* Valeo, et valui rectius.
M. Quid agit tua uxor? ut valet? *C.* Plus quā ego volo.
M Bene, hercle, est, illam tibi bene valere et vivere.
C. Credo, hercle, te gaudere, si quid mihi mali est.
M. Omnibus amicis, quod mihi est, cupio esse idem.
C. Ebo! tua uxor quid agit? *M.* Immortalis est.
Vivit victuraque est. *C.* Bene, hercle, nuntias:

Nam nunc e
Iovi corona
Quod in cul
Atque id ta
Qui tu id pr
Sed istuc m
M. Haben'
Cui pectus
Sunt, quos
Quorum in
Ad amici p
Sed tu ex a
Si quid scis
Si id me no
M.
Et, si alia h
C. Exspecto
Male dictit
Turpilucric
Tum autem
Hostesne an
Hæc cum a
C. Est, atqu
Quin dicant
M. Fuitne I
Id ita esse u
Nam, postq
Videtque ip
Suamque fil
Simul eius
Quoniam hi
Mihi comme
Et rem suan
Hæc, si mih
M. Quid tu
Qui tuæ ma

S
In eamdem
Malumque
C. Quid fac

ni adolescenti, animi impoti,
inchoatam ignaviam?
m reddere? *M.* Non redderes:
neque emeres neque venderes:
, faceres copiam.
i mandatu 'st tibi?
exturbasti ex ædibus?
lchre, et curatum probe!
iam melius rem gesserit.
ne tuis, Megaronides,
uod meæ concreditum 'st
lei et fiduciæ,
m, neu facerem palam;
m id tibi concredere.
ris, sumes, ubi posiveris.
:, ne quis assit arbiter
tidem circumspice.
licas. *C.* Si taceas, loquar.
fectus peregre Charmides,
onstravit in hisce ædibus,
n: sed circumspice!
norũ Philippeũ ad tria millia.
icitiam et per fidem,
uo ne gnato crederem,
d eũ id posset permanascere.
reveuit, reddam suum sibi.
illius filiæ,
, habeo, dotem unde dem,
onditionem collocem.
es! verbis paucis quam cito
ad te veneram.
e porro proloqui.
, qui illius sapientiam
et celata omnia,
itus pessum dedit?
rure dum sũ ego unos sex dies,
iente, inconsultu meo,
cribit literis.
et inhiavit acrius
n dormitarent canes;
luit totum avortere.
hæc præsensisset canes.
cissim te volo,
um me facere, face sciam.
thesaurum æquum fuit,
e obsecravisset pater;
n paterer fieri hisce ædibus?
ne ea pecunia?
s, argentum dedi
um amico traderem.
mihi, nec uxoræ meæ:
ne argentum dedi.
u pervorse facta sunt;
or, Megaronides.
m meam avaritiam tibi!
maledicta differunt?
gatorem tuum:
il est, qui respondeam.
ut me opera et consilio iuves,
mecum meam provinciam.
C. Ergo ubi eris paulo post?
Domi.
ures tuam fidem. *C.* Fit sedulo.
id vis?
bi nunc adolescens habet?
pit, cum ædis vendidit.
: i sane nunc iam.
,
uempe apud te est? *C.* Ita, est:
Iuxtaque eam curo cum mea. *M.* Recte facis.
C. Numquid, priusquã abeo, me rogaturu 's? *M.* Vale.
Nihil est profecto stultius, neque stolidius,
Neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque periurius,
Quam urbani assidui cives, quos scurras vocant.
Atque egomet me adeo cum illis una ibidem traho,
Qui illorum verbis falsis acceptor fui:
Qui omnia se simulant scire, nec quidquam sciunt.
Quod quisq; iu animo habet, aut habituru 'st, sciunt.
Sciunt id, quod in aurem rex reginæ dixerit:
Sciunt, quod Iuno fabulata est cum Iove:
Quæ neque futura, neque sunt, tamen illi sciunt.
Falson' an vero laudent, culpent, quem velint,
Non flocci faciunt; dum illud, quod lubeat, sciant.
Omnes mortales hunc aibant Calliclem
Indignum civitate hac esse et vivere,
Bonis qui hunc adolescentem evortisset suis.
Ego, de eorum verbis famigeratorum, inscius
Prosilui amicum castigatum innoxium.
Quod si exquiratur usque ab stirpe auctoritas,
Unde quidquid auditum dicant, nisi id appareat,
Famigeratori res sit cum damno et malo:
Hoc, ita si fiat, publico fiat bono.
Pauci sint faxim, qui sciant, quod nesciunt,
Occlusioremque habeant stultiloquentiam.

Actus II. Scena I. *Lysiteles.*

Multas res simitu' in meo corde vorso; multum in cogitando
Dolorem indipiscor: egomet me concoquo, et macero, et defatigo.
Magister mihi exercitor animus hinc est: sed hoc non liquet,
Nec satis cogitatum 'st, utram potius harum mihi artem expetessam,
Utram ætati agundæ arbitrer firmiorem: amorin' me, an rei
Obsequi potius par siet: utra in parte plus voluptatis sit vitæ,
Ad ætatem agundam, de hac re mihi satis haud liquet; nisi hoc
Sic faciam opinor: utramque rem simul exputem: iudex sim,
Reusque, ad eam rem. Ita faciam: ita placet. Omnium primum,
Amoris artes eloquar, quemadmodum expediant. Nunquam
Amor quemquam, nisi cupidum hominem, postulat se in plagas
Coniicere: eos cupit, eos consectatur, subdole blanditur: ab re
Consulit blandiloquentulus, harpago, mendax, cupes, avarus,
Elegans, despoliator, latebricolarum hominum corruptor,
Blandus, inops, celati indagator: nam qui ab eo, quod amat,
Quam extemplo saviis sagittatis percussus est, illico res foras
Labitur, liquitur. Da mihi hoc, mel meum, si me amas, si audes.
Ibi ille cuculus: Ocelle mi! fiat. Et istuc, et si amplius vis dari,
Dabitur: ibi illa pendentem ferit: iam amplius orat. Non sat
Id est mali, ni amplius etiam, quod ebibit, quod comest,
Quod facit sumti: nox datur? ducitur familia tota:

Quos miseros maleque habeas, quos tibi obnoxios fecisti.
Certum 'st ad frugem applicare animum; quamquam ibi animo
Labos grandis capitur. Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam, et gratiam. Hoc probis pretium 'st: eo mihi magis lubet
Cū probis potius, quā cū improbis vivere vanidicis.

Scena II. *Philto, Lysiteles.*

P. Quo illic homo foras se penetravit ex ædibus?
L. Pater, assum.
Impera quod vis; neque tibi ero in mora, neque latebrose me abs tuo
Conspectu occultabo.
P. Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum si percoles. Per pietatem! nolo ego cum improbis te viris,
Gnate mi, neque in via, neque in foro, ullum sermonem exsequi.
Novi ego hoc sæculum, moribus quibus sit. Malus bonum malum
Esse volt, ut sit sui similis; turbant, miscent mores mali, rapax,
Avarus, invidus: sacrum profanum, publicum privatum, habent:
Hiulca gens. Hæc ego doleo; hæc sunt, quæ me excruciant.
Hæc, dies noctesque, tibi canto, ut caveas. Quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant:
Cætera rape, trahe, fuge, late lacrumas hæc mihi, cum video,
Eliciunt, quia ego ad hoc genus hominum duravi. Quin prius
Me ad plures penetravi? nam hi mores maiorum laudant:

L. Istæc ego m
meæ.
Ne penetrare
liabul
Ne noctu irē
Neu tibi ægri
Sarta tecta tu
P. Quid expr
non mi
Mihi quidem
maxum
Is probus est,
frugi
Qui ipsus sibi
bonæ.
Benefacta ben
Qui ipsus se c
L. Ob eam re
dam 's
Ego me abs te
dare g
L. Adolescent
quali
Minus qui ca
pater,
Bene volo ego
de tuo.
L. De meo:
meum
P. Quid is, eg
L.
Publicisne affi
Mercaturam
L.
Præte
P. Ede

…co, quin, quæ tu vis, ego velim, et fa-
…cias:
…verbum cum illi cuidam dico, præ-
…co tibi,
…um miserescat, ne tui alios misereat.
…llum, et deiuvare in rebus advorsis,
…
…e quam pigere præstat, totidem literis.
…eum virtute, dicam, pater, et maiorum,
…,
…bene parta habemus: bene si amico fe-
…
…cisse: ut potius pudeat, si non feceris.
…s divitiis si quid demas, plus fit, an mi-
…
…ter: sed civi immunifico scis quid can-
…olet?
…ne habeas: et illud quod nunc non habes,
…s malum;
…em nec tibi bene esse potes pati, nec
…
…dem istuc ita solere fieri. Verum, gna-
…,
…is, cui nihil est, qui munus fungatur
…
…te habemus, et qui nosmet utamur, pa-
…omitati simus benevolentibus. (ter,
…ol, tibi pernegare possum quidquam,
…velis.
…tem tolerare vis? Loquere audacter
…
…huic adolescenti, Charmidæ filio,
…bitat. *P.* Qui comedit quod fuit, quod
…nit?
…bra, pater. Multa eveniunt homini,
…olt, quæ nevolt.
…loquere: quid dare illi nunc vis?
Nihil quidquam, pater.
…tas condimentum 'st: sapiens ætati ci-
…t.
…edepol, gnate! atque id nunc facis haud
…etudine.
…quidem, pol, ipse fingit fortunam sibi.
…, quæ nevolt, eveniunt, nisi fictor ma-
…t.
…ra opus fictura, qui se fictorem probum
esse expetit. *L.* Sed hic admodum ado-
…tulus.
…, verum ingenio, adipiscitur sapientia.
…ne me prohibeas accipere, si quid det
…
…tatem eius tolerabis, si quid ab illo ac-
…is?
… *P.* Pol, ego istam volo me rationem
…as. *L.* Licet.
…n, quo genere natus sit? *P.* Scio; appri-
…obo.
…est adulta virgo grandis: eam cupio,
…
…m. *P.* Sine dote? *L.* Sine dote.
Uxorem? *L.* Ita;
Hoc pacto, ab illo inibis summam gra-
…
…odius ullo pacto ei poteris auxiliarier.
…otatam te uxorem ut patiar....?
Patiundum 'st, pater:
…ddideris nostræ lepidam famã familiæ.
…possum docta dicta, et quamvis facun-
…qui:

Historiam veterem atque antiquã hæc mea senectus sustinet.
Verum ego quando te et amicitiam et gratiam in nostram domum
Video allicere; etsi advorsatus tibi fui, istac iudico.
Tibi permitto: posce, duce. *L.* Dii te servassint mihi.
Sed adde ad istam gratiam unum. *P.* Quid id est autem unum? *L.* Eloquar.
Tute ad eum adeas; tute concilies, tute poscas.
P. Eccere!
L. Nimio citius transiges: firmum omne erit, quod tu egeris.
Gravius erit tuum unum verbum ad eam rem, quam centum mea.
P. Ecce autem in benignitate hoc reperi negotium.
Dabitur opera. *L.* Lepidus vivis. Hæ sunt ædes: hic habet.
Lesbonico est nomen. Age, rem cura: ego te opperiar domi.

Scena III. *Philto.*

Non optuma hæc sunt, neque ut ego æquom censeo.
Verum meliora sunt, quam quæ deterruma.
Sed hoc unum consolatur me atque animum meum,
Quia, qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placet,
Consulit advorsum filium, nugas agit:
Miser ex animo fit: factius nihilo facit.
Suæ senectuti is acriorem hiemem parat,
Cum illanc importunam tempestatem conciet.
Sed aperiuntur ædes, quo ibam: commode
Ipse exit Lesbonicus cum servo foras.

Scena IV. *Lesbonicus, Stasimus, Philto.*

L. Minus quindecim dies sunt, cũ pro hisce ædibus
Minas quadraginta accepisti a Callicle.
Estne hoc quod dico, Stasime? *S.* Cum considero,
Meminisse videor fieri. *L.* Quid factum 'st eo?
S. Comesum, expotum, exunctum, elotum in balneis.
Piscator, pistor abstulit, lanii, coqui,
Olitores, myropolæ, aucupes: confit cito,
Quam si tu obiicias formicis papaverem.
L. Minus, hercle, in hisce rebus sumtum 'st sex minis.
S. Quid, quod dedisti scortis? *L.* Ibidem una traho.
S. Quid, quod ego defraudavi? *L.* Hem! ista ratio maxuma est.
S. Non tibi illud apparere, si sumas, potest:
Nisi tu immortale rere esse argentum tibi.
Sero, atque stulte, prius quod cautum oportuit,
Postquam comedit rem, post rationem putat.
L. Nequaquam argenti ratio comparet tamen.
S. Ratio quidem hercle apparet: argentum οἴχεται,
Minas quadraginta accepisti a Callicle;
Et ille ædis abs te accepit mancupio. *L.* Admodum.
P. Pol, opinor, affinis noster ædes vendidit.
Pater cum peregre veniet, in porta est locus,
Nisi forte in ventrem filio correpserit.
S. Trapezitæ mille drachumarum Olympicum,
Quas de ratione debuisti, redditæ. (inquito.
L. Nempe quas spopondi. *S.* Immo, quas dependi,
Quas sponsione pronuper tu exactus es
Pro illo adolescente, quem tu aibas esse divitem.
L. Factum. *S.* Ut quidem illud perierit.
L. Factum id quoque est.
Nam nunc eum vidi miserũ, et me eius miseritũ 'st.
S. Miseret te aliorum: tui te nec miseret, nec pudet.
P. Tempus adeundi est. *L.* Estne hic Philto, qui advenit?
Is, hercle, est ipsus. *S.* Edepol, næ ego istum velim

beri servom cum suo peculio.
um atque servum plurimum Philto iubet
esbonicum et Stasimum. *L.* Dii duint
lto, quæcumque optes. Quid agit filius?
P. Bene volt tibi. *L.* Edepol, mutuom mecum facit.
S. Nequam illud verbum 'st, Bene volt, nisi qui
bene facit.
Ego quoque volo esse liber; nequidquam volo:
Hic postulet frugi esse; nugas postulet.
P. Meus gnatus me ad te misit, inter se atque vos
Affinitatem ut conciliarem et gratiam.
Tuam volt sororem ducere uxorem: et mihi
Sententia eadem 'st, et volo. *L.* Hau! nosco tuum:
Bonis tuis rebus meas res irrides malas
P. Homo ego sũ; homo tu es: ita me amabit Iupiter;
Neque te derisum veni, neque dignum puto.
Verum hoc, ut dixi, meus me oravit filius,
Ut tuam sororem poscerem uxorem sibi.
L. Mearum rerum me novisse æquom 'st ordinem.
Cum vostris nostra non est æqua factio.
Affinitatem vobis aliam quærite.
S. Satin' tu sanus mentis aut animi tu
Qui conditionem hanc repudies? nam ibi
Ferentarium esse amicum invent vetes.
L. Abin' hinc dierecte? *S.* Si, he piam,
L. Nisi quid me aliud vis, Phil
P. Benigniorem, Lesbonice.
Quam nunc experior esse
Nam et stulte facere, et st
Utramque, Lesbonice, in t.
S. Verũ, hercle, hic dicit. *L.* Oc i tibi,
Si verbum addideris. *S.* Her men.
Nam, si sic non licebit, lusca
P. Ita tu nunc dicis non esse
Vostras cum nostris factiones atque o (ris,
L. Dico. *P.* Quid? nunc si in ædem ad cœnam vene-
Atque ibi, opulentus tibi par forte ut venerit,
Apposita sit cœna, popularem quam vocant,
Si illi congestæ sint epulæ a clientibus,
Si quid tibi placeat, quod illi congestum siet,
Edisne, an incœnatus cum opulento accubes? (tet,
L. Edim, nisi ille vetet. *S.* At, pol, ego, etiamsi ve-
Edim, atque ambabus malis expletis vorem:
Et, quod illi placeat, præripiam potissumum;
Neque illi concedam quidquam de vita mea.
Verecundari neminem apud mensam decet:
Nam ibi de divinis atque humanis cernitur.
P. Rem fabulare. *S.* Non tibi dicam dolo:
Decedam ego illi de via, de semita,
De honore populi: verum, quod ad ventrem attinet,
Non, hercle, hoc, longe, nisi me pugnis vicerit.
Cœna, hac annona, est sine sacris hæreditas.
P. Semper tu hoc facito, Lesbonice, cogites,
Id optumum esse, tute uti sis optumus:
Si id nequeas, saltem ut optumis sis proxumus.
Nunc conditionem hanc, quam ego fero, et quam abs
Dare atque accipere, Lesbonice, te volo. (te peto,
Dei divites sunt; Deos decent opulentiæ
Et factiones. Verum nos homunculi,
Salillum animæ qui cum extemplo amisimus,
Æquo mendicus atque ille opulentissumus
Censetur censu ad Acherontem mortuus.
S. Mirum, ni tu illuc tecum divitias feras,
Ubi mortuus sis, [uti] sis, ut nomen cluet.
P. Nunc ut scias hic factiones atque opes
Non esse, neque nos tuam negligere gratiam,
Sine dote posco tuam sororem filio.
Quæ res bene vortat! habeon' pactam? quid taces?
S. Pro, Dii immortales! conditionem quoiusmodi!

P. Quin fabulare. Dii bene vortant!
S. Eheu! ubi usus nihil erat dicto, S
Dicebat: nunc hic, quom opus est, n
L. Cum affinitate vostra me arbitr
Dignum, habeo vobis, Philto, magn
Sed, etsi, hercle, graviter cecidit stult
Philto; est ager sub urbe hic nobis
Dotem sorori: nam is de stultitia m
Solus superfit, præter vitam, reliqu
P. Profecto dotem nil moror. *L.* Certu
S. Nostramne vis nutricem, here, qu
Abalienare a nobis? cave sis fecer
Quid edemus nosmet postea? *L.* Etia
Tibi ego rationem reddam? *S.* Plane
Nisi quid ego comminiscor. Philto,
P. Si quid vis, Stasime. *S.* Huc conce
P.
S. Arcano tibi ego hoc dico, ne ille
Neve alius quisquam. *P.* Crede aud
S. Per Deos atque homines dico, ne
Tuum siris unquam fieri, neque gna
Ei rei argumentum dicam. *P.* Audi
S. Primum omnium, olim terra cum
In quinto quoque sulco moriuntur b
P. Apage! *S.* Acheruntis ostium in
Tum vinum, priusquam coctum 'st,
L. Consuadet homini, credo. Etsi
At mihi infidelis non est. *S.* Audi c
Post id, frumenti quom alibi messis
Tribus tantis illi minus redit, quam
P. Hem! istic oportet obseri mores
Si in obserundo possint interfieri.
S. Neque unquam quisquam est, quo
Quin pessume ei res vorterit, quoiu
Alii exulatum abierunt, alii emortu
Alii se suspendere. Hem! nunc hic,
Ut ad incitas redactus! *P.* Apage a
S. Magis Apage dicas, si omnia a me
Nam fulguritæ sunt hic alternæ arbo
Sues moriuntur angina acerrume.
Oves scabræ sunt, tam glabræ, hem
Tum autem Syrorũ, genus quod pati
Hominum, nemo exstat, qui ibi sex
Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.
P. Credo ego istuc, Stasime, ita esse
Multo Syrorum iam antidit patienti
Sed iste est ager profecto, ut te audivi
Malos in quem omnes puplice mitti de
Sicut fortunatorum memorant insul
Quo cuncti, qui ætatem egerunt cast
Conveniant: contra istoc detrudi mal
Æquom videtur, qui quidem istius si
S. Hospitium 'st calamitatis. Quid v
Quamvis malam rem quærens, illic re
P. At tu, hercle, et illi et alibi. *S.* C
Me tibi dixisse hoc. *P.* Dixisti arcano
S. Quin hic quidem cupit illum ab se
Si quidẽ reperire possit, cuius os subl
P. Meus quidem, hercle, nunquam fi
Lepide, hercle, de agro ego hunc sen
Nam, qui vivamus, nihil est, si illum
P. Redeo ad te, Lesbonice. *L.* Dic, so
Quid hic locutu 'st tecum? *P.* Quid cen
Volt fieri liber: verum, quod det, non
L. Et ego esse locuples: verum nequid
S. Licitum, si velles: nunc, quoniam
licet.
L. Quid tecum, Stasime? *S.* De istoc
Si antea voluisses, esses: nunc sero cu

nvenire nihil potes:
agito cum gnato meo.
filio posco meo:
Quid nunc? etiam consulis?
do ita vis, Dii bene vortant!

,quoiquā tam exspectatus filius
d, Spondeo, natum mihi.
stra consilia! *P.* Ita volo.
i huc ad meā sororē, ad Calli-
nodo actū 'st. *S.* Ibitur. (clem:
e sorori. *S.* Scilicet.
mecum, ut coram nuptiis
dem hæc confirmabimus.
od iussi: ego iam hic ero.
nveniat. *S.* Quin tu i modo.
t, quid opus sit facto. *S.* I modo!
e sine dote haud dare.
Quin tu i modo!
uo unquā esse patiar. *S.* Abi mo-
m. *S.* I modo! *L.* O pater! (do!
n, quod peccarim, *S.* I modo!
id obsit. *S.* I modo! *L.* O pater!
te? *S.* I modo! i modo! i modo!
bīret. Dii, vostram fidem!
ame, gestam probe,
salvos est! etsi admodum
, nunc quid de hac re fuat.
um 'st de collo meo.
ypeus, galea, sarcina.
erunt factæ nuptiæ:
axumam malam crucem
Asiam, aut in Ciliciam.
peratū'st, etsi odi hanc domum,
t hic nos ex nostris ædibus.

A I. *Callicles, Stasimus.*

, Stasime, dixisti? nostrum he-

rē despopondisse? *S.* Hoc modo.
spondit? *S.* Lysiteli, Philtonis

ote ille illam in tantas divitias

S. At tu, edepol, nullus creduas.
credidero. *C.* Quid? *S.* Me ni-

c, aut ubi, actum 'st? *S.* Illico

ænestinus. *C.* Tanton', in re

sbonicus factus est frugalior?
sus ultro venit Philto oratum

, hercle, fiet, nisi dos dabitur

o istam rem ad me attinere in-

rē, atque ab eo consiliū petam.
d illic festinet, sentio, et subo-

nicum, quando evortit ædibus.
iam, absente te, hic tua res di-
!
vom videam, ut inimicos tuos
ut erga te fui et sum, referas

reperiri amicum, ita ut nomen

Cui tuam cum rem credideris, sine omni cura dormias.
Sed generum nostrum ire eccillum video cum affini suo.
Nescio quid non satis inter eos convenit. Celeri gradu
Eunt uterque: ille reprehendit hunc priorem pallio.
Haud illi euscheme astiterunt. Huc aliquantum abscessero.
Est lubido orationem audire duorum affinium.

Scena II. *Lysiteles, Lesbonicus, Stasimus*

Ly. Sta illico. Noli avorsari; neque te occultassis mihi.
Le. Potin' ut me ire, quo profectus sum, sinas?
Ly. Si in rem tuam,
Lesbonice, esse videatur, gloriæ aut famæ, sinam.
Le. Quod est facillumum, facis. *Ly.* Quid id est?
Le. Amico iniuriam.
Ly. Neque meum 'st, neque facere didici.
Le. Indoctus quam docte facis!
Quid faceres, si quis docuisset te, ut sic odio esses mihi?
Qui, bene cum simulas facere mihi te, male facis, male consulis.
Ly. Egone? *Le.* Tu, næ. *Ly.* Quid male facio?
Le. Quod ego nolo, id cum facis.
Ly. Tuæ rei bene consulere cupio. *Le.* Tu mihi es melior, quam egomet mihi?
Sat sapio; satis, in rem quæ sint meam, ego conspicio mihi.
Ly. An id est sapere, ut qui beneficium a benevolente repudies?
Le. Nullum beneficium esse duco id, quod, cui facias, non placet.
Scio ego, et sentio ipse, quid agam; neque a me officium migrat:
Nec tuis depellor dictis, quin rumori serviam.
Ly. Quid ais? (nam retineri nequeo, quin dicam ea quæ promeres)
Itane tandem maiores famam tradiderunt tibi tui,
Ut virtute eorum anteparta per flagitium perderes?
Atque honori posterorum tuorum ut vindex fieres,
Tibi paterque avusque facilem fecit et planam viam
Ad quærundum honorem: tu fecisti, ut difficilis foret,
Culpa maxume et desidia, tuisque stultis moribus.
Præoptavisti, amorem tuum uti virtuti præponeres.
Nunc te hoc pacto credis posse obtegere errata? Ah! non ita est.
Cape sis virtutē animo, et corde expelle desidiā tuo:
In foro operam amicis da, haud in lecto amicæ, ut solitus es.
Atque ego istum agrum tibi relinqui ob eam rem enixe expeto;
Ut tibi sit, qui te corrigere possis; ne omnino inopiam
Cives obiectare possint tibi, quos tu inimicos habes.
Le. Omnia ego, istic quæ dixisti, scio, vel exsignavero:
Ut rem patriam et maiorum gloriā fœdarim meum.
Sciebā, ut esse me deceret: facere non quibam miser:
Ita vi Veneris victus, otio captus, in fraudem incidi:
Et tibi nunc, proinde ac merere, summas habeo gratias.
Ly. At operam perire meam sic, et te hæc dicta corde spernere,
Perpeti nequeo: simul me piget parum pudere te.

facere expetas.
Si istuc, ut facis indicium, conare, tuum incendes genus.
Tum igitur tibi aquæ erit cupido, genus qui restinguas tuum.
Atque erit, si nactu 's, proinde ut corde amantes sunt cati;
Ne scintillam quidem relinques, genus qui congliscat tuum.
Le. Facile est inventu; datur ignis, tametsi ab inimicis petas.
Sed tu, obiurgans me, a peccatis rapis deteriorem in viam.
Meam vis sororem tibi dem: suadés, sine dote: hoc non convenit;
Me, qui abusus sum tantam rem patriam, porro in divitiis
Esse, agrumque habere: egere illam autem; ut me merito oderit.
Nunquam erit alienis gravis, qui suis se concinnat levem.
Sicut dixi, faciam: nolo te iactari diutius.
Ly. Tanto meliu 'st te sororis causa egestatem exsequi,
Atque eum agrum me habere, quam te, tua qui toleres mœnia?
Le. Nolo ego mihi te tam prospicere, qui meam egestatem leves,
Sed, ut inops infamis ne sim: ne mihi hanc famam differant,
Me germanam meam sororem in concubinatum tibi
Sic sine dote dedisse, magis quam in matrimonium.
Quis me improbior perhibeatur esse? hæc famigeratio
Te honestet, me autem collutulet, si sine dote duxeris:
Tibi sit emolumentum honoris; mihi quod obiectent, siet.
Ly. Quid? te dictatorem censes fore, si abs te agrum acceperim?

Sine dote,
id
Sin aliter
Ego amic
ten
S. Abiit,
les
Hic quoqu
ego
Nisi uti sa
sut
Fulmenta
Video cac
Aut alique
me
Credo ad s
Et captur
sus
Egomet au
ret
Cassidem
Ad forum
Dedi, repo
ticum

Sc

M. Ut mih
Potest Ger
C. Namque
Ut eam pe
Sine dote,
M. Parata
Ut eam sin
Post adeas
Te ei dicas
Verum ho
Te in crim
Non temer

e vero! nam certo scio
nem,ubi situ 'st,comederit.
itum ne ille exaudiat,
lotem dare si dixerim.
r? *C.* Clam dos depromi po-
atur: interim (test,
tum roges.
licunde exorari? *C.* Potest.
erbum actutum inveneris,
i est, quod dem mutuom.
erum dicas, quam ut des

i placet. *C.* Quid consili 'st?
r, consilium inveni.
Quid est?
quis iam, quantum potest,
Quid is scit facere postea?
phice in peregrinū modum,
sitata sit;
. *C.* Quid tum postea?
n a patre ex Seleucia
et verbis patris,
valere et vivere,
am. Ferat epistolas
is, quasi sint a patre:
lteram tibi
porro dicere.
rgini dotem a patre
isse aurū tibi dare. (bens.
um! atque ausculto perlu-
i id adolescenti aurū dabis,
matrimonium.
C. Hoc, ubi thesaurum effo-
ite amoveris. (deris,
tre allatum tibi.
Satis scite et probe:
i sycophantari pudet.
ignatas afferet,
lerit epistolas,
olescentem annuli
M. Etiam tu taces?
æ possunt colligi:
idit; aliū post fecit novom.
et, dici hoc potest,
natas sibi
ismodi negotio
nities mera 'st.
it longi texier.
nfestim clanculum;
tque audin'? *C.* Quid est?
hanc rem ut celes, face.
i quidquam 'st quod queat.
nc amoves, et te moves?
ad hanc rem quod sat est.
sed clanculum,
turba ædibus. (timur.
n nimis longo sermone u-
m properato 'st opus.
reare; me vide.
mmemoravi, dicere,
ctas: denique
uid illum putas,
lamdudum ebriu 'st.
Tum, quod maxumum 'st,
dicet. *C.* iam sat est.
conduco de foro;
abo duas,
tem meditatum probe
intro ad officium meum.

Tu istuc age. *M.* Actum reddam. * * *

Actus IV. Scena I. *Charmides.*

Salsipotenti et multipotenti Iovis fratri Nephtuno, et Nerei,
Lætus, lubens, laudes ago, et grates gratiasque habeo, et fluctibus salsis,
Quos penes mei potestas, bonis meis quid foret, et meæ vitæ:
Quom suis me ex locis in patriam urbisque mœnia reducem faciunt.
Atque ego, Neptune, tibi, ante alios Deos, gratias ago atque habeo summas.
Nam te omnes sævomque severumque atque avidis moribus commemorant,
Spurcificum, immanem, intolerandum, vesanum; contra opera expertus:
Nam, pol, placido te et clementi, meo usque modo, ut volui, usus sum in alto.
Atque hanc tuam gloriam iam ante auribus acceperam, et nobiles apud homines,
Pauperibus te parcere solitum, divites damnare atque domare.
Abi. laudo: scis ordine, ut æquom 'st,
Tractare homines. Hoc Diis dignum 'st, semper mendicis modesti sint.
Fidus fuisti: infidum esse iterant: nam, absque foret te, sat scio, in alto
Distraxissent, disque tulissent satellites tui me miserum fœde,
Bonaque omnia item una mecum passim cœruleos per campos.
Ita iam, quasi canes, haud secus, circumstabant navem turbines venti:
Imbres fluctusque atque procellæ infensæ frangere malum,
Ruere autennas, scindere vela, ni tua pax propitia foret præsto.
Apage me sis: deinde hinc certum 'st otio me dare: satis partum habeo.
Quibus ærumnis deluctavi, filio dum divitias quæro!
Sed quis hic est, qui in plateam ingreditur cum novo ornatu specieque
Simul? Pol! quamquam domum cupio, opperiar, hic quam gerat rem.

Scena II. *Sycophanta, Charmides.*

S. Huic ego diei nomen Trinummo faciam: nam ego operam meam
Tribus nummis hodie locavi ad artes nugatorias.
Advenio ex Seleucia, Macedonia, Asia, atque Arabia,
Quas ego neque oculis neque pedibus unquam usurpavi meis.
Viden, egestas quid negoti dat homini misero mali!
Qui ego nunc subigor, trium nummorum causa, ut has epistolas
Dicam ab eo homine me accepisse, quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque novi; neque natus, necne is fuerit, id solide scio.
C. Pol, hic quidem fungino genere est; capite se totum tegit:
Illurica facies videtur hominis; eo ornatu advenit.
S. Ille, qui me conduxit, ubi conduxit, abduxit domum.
Quæ voluit, mihi dixit: docuit, et præmonstravit prius,

S. Has regiones demonstravit mihi ille conductor meus:
Apud illas ædis sistendæ mihi sunt sycophantiæ.
Fores pultabo. C. Ad nostras ædes hic quidem habet rectam viam. 26
Hercle, opinor, mihi advenienti hac noctu agitandum 'st vigilias.
S. Aperite hoc! aperite! Heus! ecquis his foribus tutelam gerit?
C. Quid, adolescens, quæris? quid vis? quid istas pultas? S. Heu senex! 29
Census sum; curatori recte rationem dedi.
Lesbonicum hic adolescentem quæro, in his regionibus
Ubi habitet, et item alterum ad istanc capitis albitudinem:
Calliclem aibat vocari, qui has mihi dedit epistolas.
C. Meum gnatum hic quidem Lesbonicum quærit, et amicum meum, 34
Cui ego liberosque bonaq; commendavi, Calliclem.
S. Fac me, si scis, certiorem, hice homines ubi habitent, pater.
C. Quid eos quæris? aut quis es? aut unde es? aut unde advenis?
S. Multa simul rogitas! nescio quid expediam potissumum.
Si unumquidquid singillatim et placide percontabere,
Et meum nomen, et mea facta, et itinera, ego faxo, scias. 40
C. Faciam ita ut vis. Agedum, nomen tuum primum memora mihi.
S. Magnum facinus incipissis petere. C. Quid ita?
S. Quia, pater,
Si ante lucem ire occipias a meo primo nomine,
Concubium sit noctis, priusquam ad postremum perveneris.
C. Opus face est et viatico ad tuum nomen, ut tu prædicas. 45
S. Est minusculum alterum, quasi vasculum vinarium.
C. Hic homo solide sycophanta est. Quid si tu ado-

C. Lubet au
mih
C. Quid es
mod
C. Non pla
hab
S. Atque et
mor
C. Temperi
sto r
C. Iamne co
me a
C. Vide, ho
me;
Quod in m
dere
Literis reco
C. Callicias
C.
S. Non est.
chu
Neque adeo
min
C. At enim
patr
Dices, non
quæ
Quod ad ex
sum
S. Ad hoc
Cha
S. Hem! ist
ego i
Te potius
quar
S. Satin' in
mi p
C. Ne male
igna
Mihi latita
min

nolestum 'st.
Quin discupio dicere.
Pontum advecti ad Arabiam
bia 'st in Ponto? S. Est; non
gignitur,
, atque cunila gallinacea.
n hunc nugatorem! Sed ego
r,
eam, hunc rogitem; quæ ego
c nesciat.
ri, quo evasuru 'st denique.
dolescens? S. Pax, id est no-
Edepol, nomen nugatorium:
rediderim tibi, pax! periisse
le iisti porro? S. Si animum
at.
l de cœlo exoritur sub solio
lta dico. C. E cœlo? S. Atque
lum escendisti? S. Immo, ho-
mus,
r amnem. C. Eho, an etiam
lam aibant servis depromtum
Deinde porro nolo quidquam
lestus... C. Nam pudicum ne-
rra ad cœlum pervenerit.
lle video. Sed monstra hosce
s me oportet has deferre epi-
' si forte eum ipsum Charmi-
s,
disse commemoras epistolas,
S. Næ, tu me, edepol, arbitra-
isse possim, quicum ætatem
tus, qui mihi mille nummum
urũ deferre iussit ad gnatum
lem, quoi rem aibat maudas-
i me ille et ego illum nossem
c sycophantæ huic sycophan-
nille nummum Philippo cir-
ixit. Quem ego, qui sit homo,
c diem unquam vidi, eine au-
, nummum nunquam credam
omo mihi astu. Heus, Pax! te
olo.
ben' tu id aurum, quod acce-
le?
ppeum, numeratum illius in

Mille nummum. C. Nempe ab ipso id accepisti Charmide?
S. Mirum quin ab avo eius aut proavo acciperem, qui sunt mortui.
C. Adolescens, cedo dum istuc aurum mihi. S. Quod ego aurum dem tibi?
C. Quod a me te accepisse fassu 's. S. Abs te accepisse? C. Ita loquor.
S. Quis tu homo es? C. Qui mille nummum tibi dedi, ego sum Charmides.
S. Neque, edepol, tu is es, neque hodie is unquam eris, auro huic quidem.
Abi sis, nugator! nugari nugatori postulas.
C. Charmides ego sum. S. Nequidquam, hercle, es: nam nihil auri fero.
Nimis argute obrepsisti in eapse occasiuncula.
Postquam ego me aurum ferre dixi, post tu factu 's Charmides.
Prius tu non eras, quam auri feci mentionem. Nihil agis.
Proin' tu te itidem, ut Charmidatus es, rursum recharmida.
C. Quis ego sum igitur, siquidẽ is non sum, qui sum? S. Quid id ad me attinet?
Dum ille ne sis, quem ego esse nolo, sis, mea causa, qui lubet.
Prius non is eras, qui eras: nunc is factu 's, qui tum non eras.
C. Age, si quid agis. S. Quid ego agam? C. Aurum redde. S. Dormitas, senex.
C. Fassu 's Charmidem dedisse aurum tibi? S. Scriptum quidem.
C. Properas, an non properas, abire actutum ab his regionibus,
Dormitator, priusquam ego hic te iubeo mulcari male?
S. Quamobrem? C. Quia illum quem ementitus es, ego sum ipsus Charmides,
Quem tibi epistolas dedisse aibas. S. Eho! quæso; an tu is es?
C. Is enimvero sum. S. Ain' tu tandem? is ipsusne es? C. Aio. S. Ipsus es?
C. Ipsus, inquam, Charmides sum. S. Ergo ipsusne es? C. Ipsissumus.
Abi hinc ab oculis. S. Enimvero, sero quoniam advenis,
Vapulabis meo arbitratu et novorum ædilium.
C. At etiam maledicis? S. Immo, salvos quandoquidem advenis,
Dii te perdant! etsi flocci facio, an periisses prius.
Ego, ob hanc operam, argentum accepi: te macto infortunio.
Cæterũ, qui sis, qui non sis, floccũ non interduim.
Ibo ad illum, renuntiabo, qui mihi treis nummos dedit,
Ut sciat, se perdidisse. Ego abeo. Male vive et vale.
Quod Dii te omnes advenientem peregre perdant, Charmides.
C. Postquam ille hinc abiit, post loquendi libere
Videtur tempus venisse, atque occasio.
Iamdudum meum ille pectus pungit aculeus,
Quid illi negoti fuerit ante ædis meas.
Nam epistola illa mihi concenturiat metum
In corde, et illud mille nummum quam rem agat.
Numquam, edepol, temere tinniit tintinnabulum:
Nisi qui illud tractat aut movet, mutum 'st; tacet.
Sed quis hic est, qui huc in plateam cursuram incipit?
Lubet observare, quid agat: huc concessero.

minimus
Ibi bibisti, qui ab alieno facile cohiberent manus?
Therachus fuit, Cerconicus, Crinnus, Cercobulus, Collabus,
Oculicrepidæ, cruricrepidæ, ferriteri, mastigiæ. 14
Inter eosne homines condalium te redipisci postulas,
Quorum eorū unus surripuit currenti cursori solū?
C. Ita me Dii ament, graphicum furem!
S. Quid ego, quod periit, petam?
Nisi etiam laborem ad damnum apponam epithecam insuper?
Quin tu, quod periit, periisse ducis? cape vorsoriam:
Recipe te ad herum.
C. Non fugitivus est hic homo, commeminit domi.
S. Utinam veteres mores, veteres parcimoniæ, 21
Potius maiori honori hic essent, quam mores mali.
C. Dii immortales! basilica hic quidem facinora inceptat loqui.
Vetera quærit; vetera amare hunc, morem maiorum, scias.
S. Nam nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi quod lubet. 25
Ambitio iam more sancta 'st, libera 'st a legibus.
Scuta iacere, fugereq; hostes, more habent licentiā:
Petere honorem pro flagitio, more fit.
C. Morem improbum!
S. Strenuos præterire, more fit. *C.* Nequam quidem.
S. Mores leges perduxerunt iam in potestatem suam,
Magis quis sunt obnoxiosi, quam parentes liberis. 31
Eæ miseræ etiā ad parietem sunt fixæ clavis ferreis,
Ubi malos mores affigi nimio fuerat æquius.
C. Lubet adire atque appellare hunc: verum auscultoperlubens: 34
Et metuo, si compellabo, ne aliā rem occipiat loqui.
S. Neque istis quidquam lege sanctum 'st: leges mori serviunt.
Mores autē rapere properant, qua sacrū, qua publicū.
C. Hercle, istis malā rē magnā moribus dignū 'st dari!
S. Nonne hoc publice animum advorti? nam id ge-

uti
S. Quid id
mal
C. Quia bo
S.
Tibi permi
app
C. Si eris
sum
S. Hem! qu
optu
C. Ipse hom
S.
Satiu' ego
est?
Certe, is est
Salve! *C.* S
C.
Sed omitto
gunt
Quos reliqu
C. Nempe u
C.
Cætera int
Eamus intr
C.
S. Hiccine
C.
S. Iam.... *C*
C.
S. Vendidit
S.
Argenti mi
S.
Quis eas em
S.
Is habitatu
fora
C. Ubi nun

quom animam agebat, tum esse rtuit.

icles, Charmides, Stasimus.

lamoris audio ante ædis meas?
Callicles! O Callicles!
commendavi bona!
, et fido, et cum magna fide:
te adveuisse gaudeo.
stæc, si ita 'st, ut prædicas.
us ornatus? *Ca.* Ego dicam tibi.
bam intus, dotem, filiæ
sed intus narrabo tibi
uere. *Ch.* Stasime! *S.* Hem!
Strenue
, atque unum curriculum face.
avem, qua advecti sumus.
m, quæ imperaverim,
ur: et tu ito simul.
ori iam portorium.
Ch. I, i, ambula! actutum redi.
c sũ. *Ca.* Sequere tu hac me intro.
Sequor.
nicus solus firmus restitit,
animum de firma fide.
s multos * * *
go suspicor, servat fidem.
um ego cepisse censeo.

V. Scena I. *Lysiteles.*

nium hominum præcipuus, volu-
udiisque antepotens:
cupio, eveniunt: quod ago, asse-
est,
audiis gaudium suppeditat.
s Lesbonici servos convenit: is
ierum peregre huc advenisse Char-
e conveniendus est; ut, quæ cum
pater sit potior: eo: sed fores
i moram obiiciunt incommode.

rmides, Callicles, Lysiteles, Lesbonicus.

eque erit, neque esse quemquam
in terra dum arbitror,
que amicum erga æquiparet suum:
set me ex his ædibus, absq; te foret.
m erga bene feci, aut consului fide-
sse laudẽ: culpa caruisse arbitror.
homini proprium quod datur, pro-
serit:
ndum 'st, id repetundi copia 'st,
is.
licis: sed ego hoc nequeo mirari
ndisse suam in tam fortem familiã,
hiltonis filio. *Ly.* Enĩ me nominat.
umam occupavit.
Quid ego cesso hos colloqui?
n, opinor: namque hoc commodum
qui.
d est?
litus intus dudum tibi sum dicere:
ienti nugator quidã accessit obviã,
s sycophanta: is mille nummum
Meo datu tibi ferre, et gnato Lesbonico aibat meo:
Quem ego nec qui esset noram, neque eum ante usquam conspexi prius.
Sed quid rides?
Ca. Meo allegatu venit, quasi qui aurum mihi
Ferret abs te, quod darem, tuæ gnatæ dotem; ut filius
Tuus, quando illi a me darem, esse allatum id abs te crederet;
Neu qui rẽ ipsam posset intelligere, et thesaurũ tuũ
Me esse penes; atque eum a me lege populi patrium posceret.
Ch. Scite, edepol!
Ca. Megaronides communis hoc meus et tuus
Benevolens commentu 'st.
Ch. Quin collaudo consilium, et probo.
Ly. Quid ego ineptus, dum sermonem vereor interrumpere,
Solus sto; nec, quod conatus sum agere, ago? Homines colloquar.
Ch. Quis hic est, qui huc ad nos incedit?
Ly. Charmidem socerum suum
Lysiteles salutat.
Ch. Dii dent tibi Lysiteles, quæ velis.
Ca. Non ego sum salutis dignus?
Ly. Immo, salve, Callicles.
Hunc priorem æquom 'st me habere: tunica propior pallio est.
Ch. Deos volo consilia vostra recte vortere.
Filiam meam tibi desponsatam esse audio.
Ly. Nisi tu nevis.
Ch. Immo, haud nolo.
Ly. Sponden' ergo tuam gnatam uxorem mihi?
Ch. Spondeo, et mille auri Philippum dotis.
Ly. Dotem nil moror.
Ch. Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, quam dat tibi.
Postremo quod vis, non duces, nisi illud, quod non vis, feres.
Ca. Ius hic orat.
Ly. Impetrabit, te advocato atque arbitro.
Istac lege filiam tuam sponden' mihi uxorem dari?
Ch. Spondeo. *Ca.* Et ego spondeo idem hoc.
Ly. O! salvete, affines mei!
Ch. Atque, edepol, sunt res, quas propter tibi tamen succensui.
Ca. Quid ego feci?
Ch. Meum corrumpi quia perpessu 's filium.
Ca. Si id mea voluntate factum 'st, est quod mihi succenseas.
Sed sine me hoc abs te impetrare, quod volo.
Ch. Quid id est? *Ca.* Scies.
Si quid stulte fecit, ut ea missa facias omnia.
Quid quassas caput? *Ch.* Cruciatur cor mihi, et metuo. *Ca.* Quidnam id est?
Ch. Quom ille ita 'st ut esse nolo, id crucior: metuo, si tibi
Denegem, quod me oras, ne te leviorẽ erga me putes.
Non gravabor. Faciam ita, ut vis.
Ca. Probus es. Eo, ut illum evocem.
Ch. Miserum 'st, male promerita, ut merita, si mihi ulcisci non licet.
Ca. Aperite hoc! aperite propere! et Lesbonicum, si domi 'st, foras
Evocate: ita subitum 'st, propere quod eum conventum volo.
Le. Quis homo tam tumultuoso sonitu me excivit subito foras?
Ca. Benevolens tuus atque amicu 'st.
Le. Satin' salve? dic mihi.

Ca. Recte. Tuum patrem rediisse salvom peregre, gaudeo.
Le. Quis id ait? *Ca.* Ego. *Le.* Tun' vidisti?
Ca. Et tute idem videas liceat.
Le. O pater! pater mi! salve!
Ch. Salve multum, gnate mi!
Le. Si quid tibi, pater, laboris...
Ch. Nihil evenit: ne time:
Bene re gesta, salvos redeo; si tu modo frugi esse vis,
Hæc tibi pacta 'st Callicli filia. *Le.* Ego ducā, pater;
Etiam et si quam aliam iubebis.
Ch. Quamquam tibi succensui.
Ca. Miseria una uni quidem homini 'st affatim.
Ch. Immo, huic parum 'st.
Nam, si, pro peccatis, centū ducat uxores, parum 'st.
Le. At iam posthac temperabo.
Ca. Dicis; si facias modo.
Le. Numquid causæ est, quin uxorem cras domum ducam? *Ch.* Optumum est; licet.
Tu in perendinum paratus sis ut ducas. Plaudite.

TRUCULENTUS

DRAMATIS PERSONÆ.

DINARCHUS, *adolescens.*
PHRONESIUM, *meretrix.*
GETA, *servus.*
CALLICLES, *senex.*
ASTAPHIUM, *ancilla.*
STRATILAX, *servus.*
STRATOPHANES, *miles.*
STRABAX, *adolescens rusticus.*
ANCILLA *altera.*

Argumentum (PRISCIANI?)

Tres unam pereunt adolescentes mulierem.
Rure unus, alter urbe, peregre tertius:
Utique ista ingenti militem tangat bolo,
Clam supposuit sibi clandestino editum.
Vi magna servos est, ac trucibus moribus,
Lupæ ne rapiant domini parcimoniam.
Et is tamen mollitur. Miles advenit,
Natique causa dat propensa munera.
Tandem compressæ pater cognoscit omnia:
Utque illam ducat, qui vitiarat, convenit;
Suumque is repetit a meretrice subditum.

Prologus

Perparvam partem postulat Plautus loci
De vostris magnis atque amœnis mœnibus,
Athenas quo, sine architectis, conferat.
Quid nunc? daturin' estis, an non? Annuunt.
Meditor equidem vobis me ablaturum sine
Mora. Quid si de vostro quidpiam orem? Abnuunt.
Eu, mehercle, iu vobis resident mores pristini,
Ad denegandum ut celeri lingua utamini.
Sed hoc agamus, qua huc ventum 'st gratia.
Athenæ istæ sunto, ita ut hoc est proscenium,
Tantisper dum transigimus hanc comœdiam.
Hic habitat mulier, nomine quæ est Phronesium.
Hæc huius sæcli mores in se possidet;
Nunquā ab amatore suo postulat id quod datum 'st;
Sed reliquam dat operam ne sit reliquum,
Poscendo atque auferundo, ut mos est mulierum.
Nam omnes id faciunt, cum se amari intellegunt.
Ea se peperisse puerum simulat Militi,
Quo citius rem ab eo auferat cum pulvisculo.
Quid multa? ætas huic si superet mulieri,
Is, cum anima, ad eam, habentiam everrerit.

ACTUS I. SCENA I. Dinarchus.

Non omnis ætas ad perdiscundum satis est
Amanti, dum id perdiscat, quot pereat modis
Neque eam rationem eapse unquam educet Venus
Quam penes amantum summa summarum
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotque exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiæ, quot illic iracundiæ
Sunt? quot sui pericla amanda! Dii, vostram
Quid periurandum 'st etiam, præter munera
Primum-dum miros annua: is primus bol
Ob eam tris noctes utor. Interea loci
Aut æra, aut vinum, aut oleum, aut tritic
Tentat, benignusne an bonæ frugi sies.
Quasi in piscinam rete qui iaculum par
Quando abiit rete pessum, tum adducit
Sin iecit rete; pisces ne effugiant, cavet
Dum huc dum illuc reti eos impedit
Pisces, usque adeo donicum eduxit for
Itidem est amator: si id, quod oratur, d
Atque est benignus potius quam frugi
Adduntur noctes: interim ille hamum
Si semel amoris poculum accepit mer
Eaque intra pectus se penetravit poti
Extemplo et ipsus periit, et res, et fide
Si iratum 'st scortum forte amatori su
Bis periit amator, ab re atque animo s
Sin alter alteri potior est, idem perit:
Si raras noctes ducit, ab animo perit:
Si increbravit, ipsus gaudet, res perit
Ita disciplina in ædibu 'st lenoniis;
Prinsquam unum dederis, centum qua
Aut aurum periit, aut conscissa pallal
Aut emta ancilla, aut aliquod vasum a
Aut vasum aheuum aliquod, aut lecta
Aut armariola Græca; aut aliquid se
Quod pereat, debeatque amans scorto
Atque hæc celamus nos damna, una in
Cum rem fidemque nosque nosmet per
Ne quid parentes, neu cognati, sentiant
Quos cum celamus, si faximus conscio
Qui nostræ ætati tempestivo tempera
Unde anteparta demus postpartoribus
Faxim, lenonum et scortorum [multi]
Et minus damnosorū hominū, quam n
Nam nunc lenonum et scortorum plus
Quam olim muscarum 'st, cum caletur
Nam, nusquam alibi si sunt, circum a
Scorti lenones quasi sedent quotidie
Ea nimia est ratio; quippe qui certo sc
Æri plus scortorum esse iam quam p
Quos quidem quam ad rem dicam in
Referre habere, nisi pro tabulis, nesci
Ubi æra perscribantur usuraria:
Accipiat illico expensa, neque cetera
Postremo, in magno populo, in multis
Re placida atque otiosa, victis hostib
Amare oportet omnes, qui, quod dent
Nā mihi hæc meretrix, quæ hic habet
Suum nomen omne ex pectore exmov
Phronesium. Nam Phronesis est sap
Nam me fuisse huic fateor summum
Quod amantis multo pessumum 'st p
Eadem, postquam alium reperit, qu
Damnosiorem, me exinde amovit lo
Quem infestum ac odiosū sibi esse m
Babyloniensem militem. Is nunc d
Venturus peregre. Eo nunc comm

at me extrudat foras,
ræcetur milite:
em puero patrem.
uerum opus pessumæ?
ese? an me censuit
da si foret?
io Athenas nudius tertius,
ublico imperio fui.
Astaphium est ancillula.
nibi fuit commercium.

phium, Dinarchus.

ad que serva has ædis,
or abeat quam adveniat;
it steriles intro ad nos,
t. Novi ego hominum mores;
norati sunt. Quin ei
d scorta congerrones,
quando intro advenerunt;
ulam amicæ usque oggerit,
unt: sunt cæteri cleptæ *
se asservare, obludunt, qui
et ludum: de nostro sæpe e-
pol, hoc, et pars spectatorum
nentiri. (scitis
virtuti, de prædonibus præ-
ferimus gratiam furibus no-
eorum aggerimus bona: quin
aggerunt ad nos.
ec verberat verbis; nam ego
gessi.
ol ego eum ipsum, si domi e-
cam.
taphium, priusquam abis.
Qui revocat? *D.* Scies:
st? *D.* Vobis qui multa bona
to, si esse vis.
e huc modo.
icas me miseram, quisquis es.
s.
Atque is est: it ad nos.
fer contra manum, et pariter
o, atque audiens sum imperi.
Tute quid agis?
teneo. Peregre cum advenis,
At enim, amabo, sine me ire,
as.
vis? *D.* Istic, quo iter ince-
nem arcessis? *A.* Archivam
fœmina es.
Solens sum: ea est disciplina.
ici, mala, te teneo.
Quid iam? amabo.
n huc dixeras eum ipsum, non
ex viro: mala es!
Præstigiator!
re: quis is homo est, Asta-
mator?
itror hominem esse te.
Quianam arbitrare?
o et cibo alienis rebus curas.
otiosum. *A.* Quid iã? amabo.

D. Ego expedibo:
Rē perdidi apud vos: cū re meū negotium abstulistis.
Si rem servassem, fuit, ubi negotiosus essem.
A. An tute bene rem publicam aut amoris alia lege
Habere posse te postulas, quin tu otiosus fias?
D. Illa, haud ego, habuit publicum: pervorse interpretaris.
Nam, advorsum legem, a me, ob meam scripturam, pecudem cepit,
Æraque. *A.* Idem, quod tu facis, faciunt rei male gerentes:
Ubi non est, scripturam unde dent, incusant publicanos.
D. Male vortit res pecuaria mihi apud vos: nunc vicissim
Volo habere aratiunculam pro copia hic apud vos.
A. Non arvus hic, sed pascuus est ager. Si arationes
Habituris, qui arari solent, ad pueros ire melius est.
Hunc nos habemus publicum: illi alii sunt publicani.
D. Utrosque porcognovi utrobidem.
A. Istoc, pol, tu otiosu 's,
Cum et illic et hic pervorsus es: sed utris cū rem esse (mavis?
D. Procaciores estis vos, sed illi periuriosi.
Illis, perit, quidquid datur; neque ipsis apparet quidquam.
Vos saltem, si quid quæritis, et bibitis, et comestis.
Postremo, illi sunt improbi, vos nequam et gloriosæ,
Malæque. *A.* Quæ in nos illosque, ea omnia tibi dicis, Dinarche,
Et nostram et illorum vicem. *D.* Qui istuc?
A. Rationem dicam:
Quia, qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet.
Tu a nobis, sapiens, nihil habes: nos nequam abs te habemus.
D. O Astaphium! haud istoc modo solita es me ante appellare,
Sed blande: cum illuc, quod apud vos nunc est, apud me haberem.
A. Dum vivit, hominem noveris: ubi mortuus est, quiescas.
Te, dū vivebas, noverā. *D.* An me mortuū arbitrare?
A. Qui potis est, amabo, planius? qui antehac amator summus
Habitu 'st, istunc ad amicam meras querimonias referre.
D. Vostra, hercle, factū iniuria, quæ properavistis olī
Rapere: otiose oportuit, diu ut essē incolumis vobis.
A. Amator simili 'st oppidi hostilis. *D.* Quo argumento est? *A.* Quam-
primū expugnari potis est amator, optumū 'st amicæ.
D. Ego fateor: sed longe aliter est amicus atque amator.
Certe, hercle, quam veterrumus homini optumus est amicus.
Non, hercle, occiderunt mihi etiam fundi et ædis.
A. Cur, obsecro, ergo ante ostium pro ignoto alienoque adstas?
I intro. Haud alienus tu quidem es: nam, ecastor, neminem hodie
Mage amat corde atque animo suo, siquidem habes fundum atque ædis.
D. In melle sunt linguæ sitæ vostræ, atq; orationes,
Lacteque: corda felle sunt lita, atque acerbo aceto.
E linguis dicta dulcia datis; corde amara facitis,
Amantes si qui non danunt. *A.* Non didici fabulare.
D. Non istæc mea benignitas docuit te fabulari,
Sed isti, qui cū Geniis suis belligerant, parcipromi.
Mala es, atque eadem, quæ soles, illecebra.

Ita pæne tibi fuit Phronesium. I intro iam, amabo:
Vise illam, atque opperire ibi. Iam exibit: nã lavavit.
D. Quid ais tu? quæ nunquam fuit prægnas, qui parere potuit?
Nam equidem uterum illi, quod sciam, nunquam extumere sensi.
A. Celabat; metuebatque te illa, ne sibi persuaderes,
Ut abortioni operam daret, puerumque ut enecaret.
D. Tum, pol, isti puero quis est pater?
A. Babyloniensis miles,
Cuius nunc ista adventum expetit. Immo adeo, ut nuntiatum 'st,
Iam hic affuturum aiunt eum. Nondum advenisse miror.
D. Ibo igitur intro?
A. Quippini? tam audacter, quam domum ad te:
Nam tu, edepol, noster es etiam iam nunc, Dinarche.
D. Quam mox
Te recipis tu? *A.* Iã hic ero: prope est, profecta quo sũ.
D. Redi vero actutum. Ego interim te apud vos opperibor.

ACTUS II. SCENA I. *Astaphium.*

Ha, ha, ha! hercle, quievi, quia introivit odium: tandem sola sum.
Nunc quidem meo arbitratu loquar libere quæ volam, et quæ lubebit.
Huic homini amanti mea hera apud nos dixit neniam de bonis:
Nam fundi et ædis obligatæ sunt ob amoris prandium. Verum,
Apud hunc, mea hera consilia summa eloquitur libere: magisque
Adeo ei consiliarius hic amicus est, quã auxiliarius.
Dum fuit, dedit: nunc nihil habet: quod habebat, nos habemus:
Iste nunc id habet, quod nos habuimus; humanum facinus factum 'st.
Actutum fortunæ solent mutarier: varia vita est.
Nos divitem eũ meminimus, atque iste pauperes nos.
Vorterunt sese memoriæ: stultus sit, qui id admiretur.

sti, propudiosa, pallulam.
episti? ad me advenias.
Nunc places.
A. Mentiris.
Dicis, quod te rogo?
s, gesta tecum penos annuos.

unt, quas habes victorias?
ingã? ita me amabit sarculũ,
ri mavelim patalem bovem,
amentis pernoctare perpetẽ,
itas noctes mihi dono dari.
ut nacta es hominem, quem
egoti, mulier, est ædis tibi?
n urbem quotiescumque ad-

ire vostras.
Quas tu mulieres
nulla fœmina est in ædibus.
habitat?
s, inquam, abierunt: abi.

nc ni properas grandi gradu,
sitos, crispos cincinnos tuos
erebro expellam.
Quanam gratia?
ras, unguentis uncta, es ausa
n belle purpurissatas habes.
era propter clamorem tuum.
si vero corpori reliqueris
ulli capiundi, mala.
ne corpus intinxit tibi.

vobis pessumæ hæc * * *
ne arbitrare scire.
Quid id est, obsecro,
oster filius apud vos Strabax
is in malã fraudẽ et præmiũ.
am; dicis contumeliam.
ire solet apud nos: res per-
hinc si volunt, nudis licet.
escentem vostrum.
Veron'? *A.* Serio.
t, in horto quæ est, quæ in

te ad vos damni permensu'st

st maceria, lateres si veteres
es veteres ruere? nunquam,

posthac duarũ rerũ creduit,
maiori facta denarravero.
S. Suã non enĩ ille meretricu-
verum parcimoniæ (lis
ad vos iam exportatur, pes-
vivitis: egone hæc mussitẽ?
forum, atque hæc facta nar-

ergo coget exanimem mali.
sinapi victitet, non censeam
At, pol, hero benevolens ut
uam violentu 'st, spero, mu-

Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis.
Vidi equidem ex iumentis domita fieri, atque alias belluas.
Nunc ad heram revidebo: sed, eccum, odium progreditur meum.
Tristis exit: haud convenit etiã hic dum Phronesiũ.

Scena III. *Dinarchus, Astaphium.*

D. Pisces ego credo, qui usque, dum vivunt, lavant.
Minus diu lavare, quam hæc lavat Phronesium.
Si proinde amentur mulieres, diu quam lavant,
Omnes amantes balneatores sient.
A. Non quis parumper durare, opperirier?
D. Quin, hercle, lassus iam sum durando miser.
A. Mihi quoque, præ lassitudine, opus est ut lavem.
D. Sed obsecro, hercle, Astaphiũ, i intro, ac nuntia
Me adesse. Tu i propere, et suade iam ut satis laverit.
A. Licet. *D.* Audin' etiã? *A.* Quid vis? *D.* Dii me per-
Qui te revocavi: non tibi dicebam: i modo. (duint,
A. Quid iam me revocabas, improbe nihilique homo?
Quæ tibi mille passuum peperit moræ mora.
D. Sed quid hæc hic autem tamdiu ante ædis stetit?
Nescio quem præstolata est; credo, militem.
Illud est. Vide ut iam, quasi volturii triduo
Prius prædivinant, quo die esuri sient,
Illum inhiant omnes: illi est animus omnibus.
Me nemo magis respiciet, ubi iste huc venerit,
Quam si hinc ducentos annos fuerim mortuus.
Ut rei servire suave est! væ misero mihi!
Post factum plector, quia ante partum perdidi.
Verum, nunc si qua mihi obtigerit hæreditas
Magna atque luculenta, nunc, postquam scio,
Dulce atque amarum quid sit ex pecunia,
Ita ego illam, edepol, servem, itaque parce victitem,
Ut nulla, faxim, cis dies paucos siet.
Ego istos, qui nunc me culpant, confutaverim.
Sed est vocis sat. Sentio aperiri fores,
Quæ obsorbent quidquid venit intra pessulos.

Scena IV. *Phronesium, Dinarchus.*

P. Num tibi nam, amabo, ianua est mordax mea,
Quo introire metuas, mea voluptas? *D.* Ver vide:
Ut tota floret! ut olet! ut nitide nitet!
P. Qui tam inficetu 's, Lemno adveniens, qui tuæ
Non des amicæ Dinarche, savium?
D. Vah! vapulo, hercle, ego nunc, atque adeo male.
P. Quo 'te avortisti? *D.* Salva sis, Phronesium!
P. Salve! Hicne hodie cœnas, salvos cum advenis?
D. Promisi. *P.* Ubi cœnabis tu? *D.* Ubi tu iusseris.
Hic. *P.* Me lubente facies. *D.* Edepol, me magis.
Nempe tu eris hodie mecum, mea Phronesium.
P. Velim, si fieri possit. *D.* Cedo soleas mihi:
Properate: auferte mensam. *P.* Amabo, sanun' es?
D. Non, edepol, bibere possum iã; ita animo male est.
P. Mane: aliquid fiet: ne abi. *D.* Ah! adspersisti aquã.
Iam rediit animus: deme soleas: cedo: bibam.
P. Idem es, ecastor, qui soles: sed dic mihi,
Benene ambulavisti? *D.* Huc quidẽ, hercle, ad te bene,
Quoniam tui videndi est copia. *P.* Complectere.
D. Lubens. Ah! hoc est mel melle dulci dulcius!
Hoc tuis fortunis, Iupiter, præstant meæ.
P. Dan' saviũ? *D.* Immo, vel decẽ. *P.* Haud istoc pau-
Plus pollicere tu, quam ego a te postulo. (per es.
D. Utinam a principio rei item parsissem meæ,
Ut nunc reparcis saviis! *P.* Si quid tibi
Compendi facere possim, factum, edepol, velim.
D. Iã lavisti? *P.* Iã, pol, mihi quidẽ, atque oculis meis.
Num tibi sordere videor? *D.* Non, pol, mihi quidem.
Verum tempestas, memini, cum quondam fuit,

Cum inter nos sorderemus unus alteri.
Sed quid ego facinus audivi adveniens tuum,
Quod tu hic, me absente, novi negoti gesseris?
Cumque bene provenisti salva, gaudeo.
P. Tibi mea consilia summa semper credidi.
Equidem nec peperi puerum, nec prægnas fui;
Verum assimulavi me esse prægnatem; haud eram.
D. Quapropter, o mea vita? *P.* Propter militem
Babyloniensem, qui quasi uxorem sibi
Me habebat anno, dum hic fuit. *D.* Ego senseram.
Sed quid istuc? quoi rei id te assimulare retulit?
P. Ut esset aliquis laqueus et redimiculum,
Revorsionem ut ad me faceret denuo.
Nunc huc remisit nuper ad me epistolam,
Sese e[illegible]turum, quanti sese penderem:
Si qu[illegible]issem, id, educarem ac tollerem,
Bon[illegible]abiturum omnia. *D.* Ausculto lubens.
Qu[illegible]nque agitis? *P.* Mater ancillas iubet,
Qu[illegible]iam decumus mensis adventat prope,
Ali[illegible]sum ire, præm[illegible]
Pu[illegible]puellam qui[illegible]
Qu[illegible]b[illegible]
No[illegible]
D. Novi [illegible]lias;
Puerum ve[illegible]cancel[illegible]
Datum sibi [illegible]dixit. *D.* [illegible]
Eum nunc n[illegible] peperit, [illegible]
Sed tu posterior. *P.* Ordin[illegible]s.
Nunc ut præmisit[illegible]
Non multo post h[illegible]erim
Quasi pro puerpe[illegible] hic [illegible]i?
Ubi, sine labore, res [illegible]hre [illegible]
Ad suum quemque [illegible] quo[illegible]allidū.
D. Quid me futur[illegible], quando [illegible]rit?
Relictusne abs te vivam? *P.* Ubi illud, qu[illegible] volo,
Habebo ab illo, facile inveniam, quomodo
Divortium et discordiam inter nos parem:
Postidea ego tota tecum, mea voluptas, usque ero
Assiduo. *D.* Immo, hercle vero, accubuo mavelim.
P. Quin Diis sacruficare hodie pro puero volo,
Quinto die quod fieri oportet. *D.* Censeo.
P. Non audes aliquod dare mihi munusculum?
D. Lucrum hercle videor facere mihi, voluptas mea,
Ubi quidpiam me poscis. *P.* At ego, ubi abstuli.
D. Iam, faxo, hic aderit. Servulum huc mittam meū.
P. Sic facito. *D.* Quidquid autem erit, boni consulas.
P. Ecastor, munus, te curaturum, scio,
Ut, cuius me non pœniteat, mittas mihi.
D. Num quidpiam me vis aliud? *P.* Ut, quando otiū
Tibi sit, ad me revisas. *D.* Valeas. *P.* Vale.
D. Pro, Dii immortales! non amantis mulieris,
Sed sociæ unanimantis, fidentis fuit
Officium facere, quod modo hæc fecit mihi;
Suppositionem pueri quæ mihi credidit;
Germanæ quod sorori non credit soror.
Ostendit sese iam mihi medullitus,
Se mihi infidelem nunquam, se viva, fore.
Egone illā ut non amem? egone illi ut non bene veli?
Me potius non amabo, quam huic desit amor.
Ego isti non munus mittam? Iam modo ex hoc loco
Iubebo ad istam quinque perferri minas:
Præterea obsonari duntaxat ad minam.
Multo illi potius bene erit, bene quæ volt mihi,
Quam mihimet, omnia qui mihi facio mala.

SCENA V. *Phronesium.*

Puero isti date mammā: ut miseræ matres sollicitæq;
Ex animo sunt, cruciantur que! Edepol, commentum male!
Cumque eam rem in corde agito, nimi[illegible] bibemur
Malæ, quam sumus ingenio. Ego pri[illegible] docta dictito.
Quanta est cura in animo, quantū cord[illegible]
Dolus ne occidat morte pueri! Mater d[illegible] eo magis
Studeo vitæ, quæ nosa sum tantū di[illegible]
Lucri causa, avara probrum sum ex[illegible] dolores
Mihi supposivi: nullā rē oportet dolo[illegible]
Astute accurateq; exsequare: vosmet i[illegible]
Ut ornata incedo: puerperio ego nunc [illegible] assimulo.
Male quod mulier facere incepit, nis[illegible] petrat,
Id illi morbo, id illi senio est; ea ill[illegible] ria 'st.
Si bene facere incepit, eius eam cito [illegible]
Nimis quam paucæ sunt defessæ, ma[illegible] ceperunt:
Nimis quam paucæ efficiunt, si qui[illegible] ne facere.
Mulieri nimio male facere melius est[illegible]
Ego, quod mala sum, matris opera m[illegible] ple malitia,
Quæ me gravidam esse assimulari m[illegible]
Eam nunc malitiam accuratam mihi[illegible]
Iste hic haud multo post, credo, ade[illegible] præcaveo sciens;
Eumq; gero ornatū, ut gravida, quasi [illegible]
Date mihi huc stactam atque ignem [illegible] nerem Lucinam meam.
Hic apponite; atque abite ab oculis. [illegible]
Face ut accumbam: accede. Adiutan[illegible] peram.
Soleas mihi duce; pallium inice in [illegible] lis. Ubi es,
Astaphium? fer huc verbenam mih[illegible] laria.
Date aquam manibus. Nunc, ecast[illegible] Miles, velim.

SCENA VI. *Stratophanes, Phronesium.*

S. Ne expectetis, spectatores, meas p[illegible] dicem:
Manibus duelli prædicare soleo, haud [illegible]
Scio ego multos memoravisse milite[illegible]
Et Homeronidæ, et postilla mille m[illegible]
Qui et convicti et condemnati falsis [illegible]
Non laudandu 'st, quoi plus credit q[illegible] qui videt.
Non placet, cum illi plus laudant qui [illegible] qui vident.
Pluris est oculatus testis unus, quam [illegible]
Qui audiunt, audita dicunt: qui vide[illegible]
Non placet, quem scurræ laudant, ma[illegible] sitant;
Neque illi, quorum lingua gladium [illegible] stringit domi.
Strenui nimio plus prosunt populo [illegible]
Facile sibi facunditatē virtus argut[illegible]
Sine virtute argutū civē mihi habe[illegible]
Quæ alios collaudat, eapse se vera[illegible]
Nunc ad amicam, decumo mense p[illegible] ticas
Viso, quam gravidam reliqui meam [illegible] ea agat.
P. Vide, quis loquitur.

am propinque miles, mea Phronesium,
tratophanes. Nunc tibi opu 'st, ægram
ssimules. *P.* Tace.
egeo tui, malum! admonitricis? An me
icio vincere est?
alier, ut ego opinor. *A.* Vin' adeam ho-
m? *P.* Volo.
phium eccam! it mihi advorsum.
Salve, ecastor, Stratophanes.
m.... *S.* Scio. Sed peperitne, obsecro,
esium?
erum nimium lepidum. *S.* Ecquid mi-
ili 'st? *A.* Rogas?
tu 'st machæram et clypeum poscebat sibi.
cio iam de argumentis. Nimium qui-
mili 'st. Papæ!
t? Iamne electat legionem, quam spo-
elit?
squintus natus quidem ille est.
Quid tum postea?
quidem, hercle, iam actum aliquid
it.
ero exitio est, priusquam poterat ire
ium?
, atque illam saluta, et gratulare illi.
Sequor.
secro, est, quæ me hic reliquit, atque
?
nco tibi exoptatum Stratophanem.
Ubi is est? obsecro.
re adveniens salutat Nerienem uxo-
m.
provenisti, cumque es aucta liberis,
mihi tibique magnum dedisti decus.
e interfecisti pæne et vita et lumine,
gni doloris per voluptatem tuam
corpus, quo nunc etiam morbo mise-
ab re, mea voluptas, tibi obvenit
bos:
sti, qui ædis spoliis opplebit tuas.
tor, magis oppletis opu 'st tritici gra-
quam spolia capiat, hic nos exstinxit
n animum. *P.* Savium sis pete hinc a
queo caput
olui, itaque ego nunc doleo: neque
queo
ponte ambulare. *S.* Si plane ex medio
tuum iubeas, petere haud pigeat me,
um!
rta es, nuncque experiere, mea Phro-
.
Adduxi ancillas tibi eccas ex Suria
dduce huc tu istas: sed istæ reginæ
e: verum patriam ego excidi manu.
Pœnitetne te quot ancillæ sunt iam?
super adducas, quæ mihi comedint
S. Hoc quidem
atum 'st donum, cedo tu mihi istam,
perulam.
ptas! attuli eccam pallulam ex parva
tibi.
Hoccine mihi ob labores tantos tan-
dari?

S. Perii, hercle, miser! Iam mihi auro contra constat filius.
Etiamnum me vilipendit. Ad id, purpuram ex Sara tibi
Attuli, et induvias Ponto amœnas. Tene tibi, voluptas mea!
Accipe hoc. Adduce hasce hinc e conspectu Suras.
Ecquid amas me? *P.* Nihil, ecastor: neque meres.
S. Nihilne huic sat est?
Ne mihi verbum quidem unum dixit! viginti minis
Venire illæc posse credo dona, quæ ei dono dedi.
Vehementer nunc mihi est irata; sentio atque intellego.
Verum adibo. Quid ais nunc tu? numne vis me, voluptas mea,
Quo vocatus sum, ire ad cœnam? mox ad te huc cubitum ivero.
Quid taces? Planissume, edepol, perii! Sed quid illuc boni est?
Quis homo est, qui inducit pompam tantam? certum 'st, quo ferant,
Observare: huic, credo, fertur: verum iam scibo magis.

SCENA VII. *Geta, Phronesium, Stratophanes.*

G. Ite ite hac simul, muli æris, damnigeruli, foras gerones,
Bonorum hamaxagogæ. Satine, qui amat, nequit quin nihili
Sit, atque improbis sese artibus expoliat. Nam, hoc qui sciam, ne quis
Id quærat ex me, domi est, qui facit improba facta, amator;
Qui bona sua pro stercore habet, foras iubet ferri: metuit
Publicos: mundissumu' st: puras sibi esse volt ædes.
Domi quidquid habet, verritur ἔξω. Quandoquidem ipsus perditum se it,
Secreto, hercle, equidem illum adiutabo: neque mea quidem
Opera unquam nihilo minus propere, quam potest, peribit.
Nam iam, de hoc obsonio, de mina una deminui
Modo quinque nummos: mihi detraxi partem Herculaneam.
Nam hoc assimile est, quasi de fluvio qui aquam derivat sibi:
Nisi derivetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare.
Nam hoc in mare abit, misereque perit sine omni bona gratia. Hæc
Cum video fieri, suffuror, suppilo, de præda prædam,
Capio. Meretricem ego item esse reor, mare ut est: quod des, devorat; nec unquam
Abundat. At hoc saltem servat mare; quod illi subest, apparet: huic des
Quantumvis; nusquam apparet, neque datori, neque acceptrici.
Velut meretrix meum herum miserum sua blanditia intulit in
Pauperiem; privavit bonis, luce, honore, atque amicis.
Atat eccam! adest propinque. Credo audiisse hæc me loqui.
Pallida est, ut peperit puerum. Alloquar, quasi nesciam.
Iubeo vos salvere. *P.* Noster Geta, quid agis? ut vales?
G. Valeo, et venio ad minus valentem; et, melius qui valeat, fero.

Herus meus, ocellus tuus, ad te ferre me hæc iussit tibi
Dona, quæ illos ferre vides, et has quinque argenti minas.
P. Pol, haud perit, quod illum tantum amo. *G*. Iussit opere orare, ut hæc grata haberes tibi.
P. Grata æquque, ecastor, habeo: iubeo auferri intro. I, Cyame:
Ecquid auditis hæc, quæ imperata sunt? *G*. Vasa nolo auferant:
Defricari lubet. *P*. Impudens, mecastor! quanti est negoti! *G*. Tun' bona fide,
Tune ais impudentem me esse, ipsa quæ sis stabulum flagiti?
P. Dic, amabo te, ubi est Dinarchus? *G*. Domi.
P. Dic, ob hæc dona, quæ
Ad me miserit, me illum amare plurimum omnium hominum:
Ergo meumque honorem illum habere omnium maxumum:
Atque, ut huc veniat, obsecrar t. Sed quisnam illic homo est,
Qui ipsus se comest, tristis, oculis nimo, hercle, homo suo est miser,
Quisquis est. *P*. Dignus est, mecastor. *G*. Ecquid est? *P*. Non novisti? obsecro.
Qui illic apud me erat, huius pater pueri illic est. Usque ad ientaculum
Iussit ali. Mansi, auscultavi, observavi. *G*. Quem pernam
Novi hominem nihili? Illic, quæso, est? *P*. Illic est.
G. Me intuetur gemens.
Traxit ex intimo ventre suspirium. Hoc vide! dentibus
Frendit: icit femur. Num, obsecro, nam hariolus, qui ipsus se verberat?
S. Nunc ego meos animos violentos, meamque iram, ex pectore
Iam promam. Loquere: unde es? quoius es? cur ausu 's inclementer
Mihi dicere? *G*. Lubido est. *S*. Istuccine mihi respondes?
G. Hoc. Non ego te floccifacio. *S*. Quid tu? cur ausa es alium te
Dicere amare hominem? *P*. Lubitum 'st. *S*. Ain' tandem? Istuc primum experiar.
Tun' tantilli doni causa, olerum, atque escarum, et poscarum,
Mœchum malacum, cincinnatum, umbraticolam, tympanotribam
Amas, hominem non nauci? *G*. Quæ hæc res? meone hero tu, improbe,
Maledicere audes, fons viti et periuri? *S*. Verbum unum
Adde istoc; iam, hercle, ego te hic hac offatim conficiam. *G*. Tange
Modo! iam ego te hic agnum faciam, et medium distruncabo. Si tu
Ad legionem bellator clues, at ego in culina Ares.
P. Si æquom facias, adventores meos non incuses; quorum mihi
Dona accepta et grata habeo; tuaque ingrata, quæ abs te accepi.
S. Tunc, pol, ego et donis privatus sum, et perii.
G. Plane istuc est.
Quid nunc ergo hic odiose es, confessus omnibus reus?
S. Perii, hercle, hodie, nisi hunc a te abigo!
G. Accede huc modo!
Adi huc modo!

S. Etiam, scelus viri, mi
Offatim iam, iam, iam concipilabo ventio est?
Quid tibi hanc aditio est? quid tibi inquam,
Amicam meam? Emorier ocyus, si m
G. Quid, manu nicerim? *S*. Fac, q iam ego te hic
Offatim conficiam. *G*. Occidi! optum est: istam
Machæram longiorem habes, quam verum
Sine domo petere, siquidem belliger
Ibo domum ego tecum, bellator, arbit perim.
Sed ego cesso me hinc amoliri, ru licet?

SCENA VIII. *Phronesium, Stra*

P. Datin' soleas? atque me intro actu
Nam mihi de vento miseræ condoluit
S. Quid mihi futurum 'st, quoi duæ
Quibus te donavi? Iamne abiisti? Hem
Quo pacto excludis? quæso, potin' pla
Quam exclusus nunc sum? pulchre l
Quantillo mihi opere nunc persuaderi
Ut ego suffringam hisce talos totis al
Num quidpiam avarum, ut ad mores
Postquam filiolum peperit, animos
Nunc; quasi mihi dicat, Nec te iubeo,
Introire in ædis. At ego nolo; non ea.
Ego faxo; dicat me in diebus paucul
Crudum virum esse. Sequere me hac.

ACTUS III. SCENA I. *Strabax, A*

S. Rus mane dudum hinc ire me iussi
Ut bubus glandem prandio depromer
Post illoc veni, quam advenit, si Dia
Ad villam, argentum meo qui debebat
Qui ovis Tarentinas erat mercatus de
Quærit patrem. Dico esse in urbe: in
Quid eum velit. Homo crumenam sib
Minas viginti mihi dat. Accipio lub
Condo in crumenam. Ille abit: ego pr
Oves in crumena hac in urbem detul
Fuit, edepol, Mars meo periratus pa
Nam oves illius haud longe absunt a l
Nunc ego istos mundulos urbanos am
Hoc ictu exponam, atque omnes eici
Eradicare est certum cumprimus pat
Post id locorum, matrem. Nunc ha
Ad hanc argentū, quā mage amo qu
Tat! ecquis est? nulla est? ecquis ap
A. Quid istuc alienum 'st, amabo, m
Qui non extemplo intres? Anne op
Ita te quidem, qui es familiaris? S.
Ne me morari censeas. *A*. Lepide fa

SCENA II. *Stratilax, Ast*

S. Mirum videtur, ruri herilem fili
Strabacem non rediisse, nisi si cl
Collapsus est hic in corruptelam su
A. Iam, pol, illic me inclamabit,
S. Nimio minus sævus iam sum, A
Iam non sum Truculentus: noli m
Quid vis? *A*. Quid? tuam expecto
S. Dic: impera mihi, quid vis, et
Novos omnes mores habeo; velu
Vel amare possum, vel iam scort

ntias. Sed dic mihi,
fortasse dicere.
uid ego dicerem.
m in urbem crebro commeo,
m cavillator probus.
. Istæcce ridicularia.
asse dicere?
erat a cavillulis. (hoc tibi:
bo, mea voluptas! *S.* Tene
m ut hanc noctem sies.
am esse dicã hanc belluam?
is? *S.* AR facio lucri;
t ciconia.
trabacẽ hic opperiar modo,
lẽ apud nos est hic Strabax:
ne, quam ad matrem suam?
ihili! *A.* Anne autem, ut
intro, amabo: cedo manum.
cor devorsoriam,
ihi pecunia.

NA I. *Dinarchus.*

ogignetur, neque potest re-
t factum melius quam Ve-
um, et lætitia differor! ita
Cyamus hodie gaudia:
eptaque habita esse apud
tum hoc nimio magnæ mel-
habita. Totus gaudeo. (rit.
r miles, mulier mecum pe-
i non pereã, plane interea
ibi agatur; quis eat intro;
ervabo, meis quid fortunis
animos movit mihi; omnia

hium, Dinarchus.

n, hera, officium; vide in-
um
od decet, rem tuam: istum
m habet, tempus ei rei obse-
nti tuam, ut gaudia com-
his præsidebo, iste dum sic
n; nec quemquam interim
m: tu perge, ut lubet. Lu-
taphium! indica: qui perit?
Amabo, hiccine tu
um? *A.* Nunc magis quam
qui
lestus. Sed, obsecro, da mi
m quid est? num mea refert?
Non mu. Sed
. Quid? amator novus qui-
dorta est thesaurum.

D. Quis est? *A.* Eloquar.
Sed tu taceto. Novisti tun' hunc Strabacem?
D. Quidni?
A. Solus summam habet hic apud nos: nunc is est fundus nobis.
Animo bono male rem gerit. *D.* Perii, hercle, ego idem.
A. Stultus es, qui facta infecta facere verbis postules.
Thetis quoque etiam lamentando lessum fecit filio.
D. Non ego nunc intro ad vos mittar? *A.* Quidum, quam miles, magis?
D. Quia enim plus dedi. *A.* Plus enim es intromissus, cum dabas.
Sine vicissim, qui dant operam, ob id quod dant, operis utier.
Literas didicisti: quando scis, sine alios discere.
D. Discant, dum mihi argumentari liceat, ni oblitus siem,
Quod dedi. *A.* Interea magister dum tu commentabere.
Volt interim illa itidem commentari. *D.* Quid?
A. Rem accipere identidem.
D. Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas,
Præterea unam in opsonatum. *A.* Idem istoc delatum scio.
De eo nunc bene sumus tua virtute. *D.* Illine ut inimici mea
Bona istic edant? Mortuum, hercle, me, quam ut id patiar, mavelim.
A. Mavelim mihi inimicos invidere, quam me inimicis meis.
Nam invidere alii bene esse, tibi male esse, miseria est.
Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent.
Stultus es. *D.* Quid est? *A.* Opperire. *D.* Quid iam?
A. Quia, pol, mavelim.
D. Non licet de obsoni mna me participem fieri?
A. Si volebas participari, auferres dimidiũ domum.
Nam itidẽ hic ut Acherunti ratio accepti scribitur.
Intro accipimus: quando acceptum 'st, non potest ferri foras.
Bene vale. *D.* Resiste. *A.* Amitte, sine. *D.* Amitto intro. *A.* Ad te quidem.
D. Immo, istoc ad vos. *A.* Iri non potest.
D. Nimium potest.
Experiri sine. *A.* Immo, opperire. Vis est experirier.
Dicam adesse, ni occupata est. *D.* Resiste, hem!
A. Frustra es. *D.* Redin',
An non? *A.* Redeam: sed vocat me, quæ in me plus potest, quam potes.
D. Uno verbo eloquar: Mittin' me intro?
A. Mendax es; abi.
Unum aibas, sed tria dixti verba, atque mendacia.
D. Abiit! intro hinc ivit! Ego ut hæc mihi patiar fieri?
Iam, hercle, ego tibi, illecebra, ludos faciam clamore in via:
Quæ ad vorsum legem accepisti a plurimis pecuniam.
Iam, hercle, apud omnes magistratus, faxo, erit nomen tuum.
Post, id, ego te manum iniiciam quadrupli, venefica,
Suppostrix puerum. Ego, edepol, iam tua probra aperibo omnia.
Nihili me! perdidi omne quod fuit: fio impudens;
Nec mihi adest tantillũ pensi iã, quos capiã calceos.
Sed quid ego hic clamo? Quid si me iubeat intro tier?

Quamquam vos colubrino ingenio ambæ estis; edico prius,
Ne duplices habeatis linguas; ne ego bilingues vos necem:
Nisi si ad tintinnaculos vos voltis educi viros.
A. Vis subegit verum fateri; ita lora lædunt brachia.
C. At, si verum mihi eritis fassæ, vinclis exsolvemini.
D. Etiã nunc, quid sit negoti, falsus incertusq; sum;
Nisi quia timeo tamen. *A.* Ego nec, quid peccavi, scio.
C. Omnium primum, diversæ state. Hem! sic: istuc volo.
Neve inter vos significetis, ego ero paries. Loquere tu.
A. Quid loquar? *C.* Quid puero factum 'st, mea quem peperit filia,
Meo nepoti? Capita rerum mihi expedite.
A. Istæ dedi.
C. Iam tace. Accepistin' puerum tu ab hac?
A. Accepi. *C.* Tace:
Nihil moror præterea. Satis est fassa. *A.* Inficias non eo.
C. Iam livorem tute scapulis istoc concinnas tuis.
Conveniunt adhuc utriusque verba. *D.* Væ misero mihi!
Mea nunc facinora aperiuntur, clã quæ speravi fore.
C. Loquere tu. Qui dare te huic puerum iussit?
A. Hera maior mea.
C. Quid tu? cur eum accepisti? *A.* Hera mea rogavit me minor,
Puer ut afferretur, eaque ut celarentur omnia.
C. Loquere tu. Quid eo fecisti puero?
A. Ad meam heram detuli.
C. Quid eo puero tua hera fecit? *A.* Heræ meæ extemplo dedit.
C. Cui, malum! heræ? *A.* Duæ sunt istæ. *C.* Cave tu, nisi quod te rogo, nisi
Ea quæ exquiro. *A.* Mater filiæ dono dedit, inquam.

mi
Meum ill
mo
C. Loquer
A. Video
pa
D. Neque
nu
Neque, ut
tin
C. Dicis'
des
C. Ubi is h
per
Genua, u
fer
Mihique i
cer
C. Non pl
qui
Nam vinum
Non vinum
sole
Qui quiden
sive
Sive adeo
pro
D. Scio eq
ob n
Ego tibi m
A. Callicle
rian
Reus solutu
C. Solvite
tem
Eloquere h
peta
Eamus, tu
præt

…necum. *C.* Filium istinc tuum te me- repetere.
…rem, quam primum potest, abduce ex …s.
… illi remittam nuntium affini meo:
…am conditionem filio inveniat suo.
…hac puerum reposcam, ne mox infi- …at.
…m ipsa hæc ultro, ut factum 'st, fecit …m rem palam.
…, pol, opportune, ecce, ab sese egreditur
…mulum longum habet, quæ usque illinc …ngit meum!

…hronesium, Dinarchus, Astaphium.

…lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vi- …rem suam.
…bra vino madeant, cor sit saltem so- …m.
…vidia est, tonstricem meam sic mulca- …le.
… Dinarchi puerum inventum filium.
…edivit, quam penes est mea omnis res et …i?
…cum, qui manstutorem me adoptavit
…elsum: profectu 'st. *P.* Quid agitur, vo- …s mea?
…tas, aufer nugas: nihil ego nunc de istac
…astor, quid velis, et quid postules, et …etas.
…, et me te amare postulas: puerum petis.
…rtules! ut planiloqua est! paucis ut rem … attigit!
…dem sponsam tibi esse, et filium ex … tua:
…m ducundam iam esse: alibi iam ani- …uum;
…ro derelicta sis habiturus: sed tamen
…pusillus quam sit sapiens bestia,
…ni cubili nunquam committit suam.
… ostium obsideatur, aliud perfugium
…erit, de istis rebus tum amplius tecum
… redde. *P.* Immo, amabo, ut hos dies …sinas
… me. *D.* Minume. *P.* Iam, amabo.
Quid opu 'st? *P.* E re mea est.
… saltem, dum aliquo Miles circumdu-
… quid habebo, tibi quoq; etiã proderit.
…rum, a Milite omnis tum mihi spes …n efflaverit.
…o: nã re facere, si veli, non est locus.
…ere, et procura: quia, unde procures,
…mabo te ob istam rem, mecastor. Ubi …etues malum,
… me: saltem amicus mihi esto manu- …
Phronesium! *P.* Iam me tuum oculum …cas?
… interim futatim nomen commemo- …r.
…vis? *D.* Fac valeas. Operæ ubi mihi …te venero.

P. Ille quidem hinc abiit, abscessit: dicere hic quidvis licet.
Verum est verbum, quod memoratur: Ubi amici, ibidem opus.
Propter hunc spes etiã se hodie tantũ * * ri militem:
Quem ego, ecastor, mage amo quam me, dum id quod cupio, inde aufero.
Quæ cum multum abstulimus, haud multum apparet, quod datum 'st;
Ita sunt gloriæ meretricum. *A.* Aha, tace! *P.* Quid est, obsecro?
A. Adest pueri… *P.* Sine eum ipsum adire huc! Sine, si is est modo.
Sine eum ipsum adire, ut cupit, ad me hac recta. Si venerit,
Næ, istum, ecastor, hodie astutis confexim fallaciis.

Actus V. *Stratophanes, Phronesium, Astaphium, Strabax.*

Strat. Eo mihi amare! fero supplicium damnis ad amicam meam.
Utut illud acceptum sit, prius quod perdidi, hoc addam insuper.
Sed quid? Video heram atque ancillam ante ædis. Adeunda est hæc mihi.
Quid hic vos agitis? *P.* Ne me appella. *Strat.* Nimium sævis. *P.* Sic sine.
Potin' es, ut mihi molestus ne sies? *Strat.* Quid, Astaphilitium, est?
A. Merito, ecastor, tibi succenset. *P.* Egon? atque isti etiam parum
Male volo. *Strat.* Ego, mea voluptas, si quid peccavi prius,
Supplicium ad te hanc minam fero auri: si mihi rides, espice.
P. Manus vetat, priusquam penes sese habeat, quidquam credere.
Puero opus 'st cibum; opus est matri autem, quæ puerum lavit;
Opus nutrici autem, utrem ut habeat veteris vini, largiter
Ut dies noctesque potet: opu 'st igne; opus est carbonibus:
Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabulis: (dicm.
Oleum opus est; farina puero opus est: opu 'st totum
Nunquam hoc uno die efficiatur opus, quin opus semper siet.
Non enim possunt militares pueri setanio educier.
Strat. Respice ergo! accipe hoc, qui istuc efficias opus. *P.* Cedo!
Quamquam parum est. *Strat.* Addam minam adhuc istic postea. *P.* Parum est.
Strat. Tuo arbitratu, quod iubebis, id dabitur. Da nunc savium.
P. Mitte me, inquam: odiosu 's. *Strat.* Nihil fit: non amor: teritur dies.
Plus decem pondo amoris pauxillisper perdidi.
P. Accipe hoc, atque auferto intro.
Strab. Ubi mea amica est gentium?
Neque ruri, neque hic, operis quidquam facto: corrumpor situ;
Ita miser cubando in lecto hic exspectando obdurui.
Sed eccam video. Heus, amica! quid agis?
Strat. Quis illic homo?
P. Quem ego, mecastor, magis amo, quam te.
Strat. Quam me? quomodo?
P. Hoc modo, ut molestus ne sies.
Strat. Iam abis, postquam aurur
P. Condidi intro, quod dedisti.

minem istimodi?

P. Venitne in mentem tibi, quod verbum in cavea dixit histrio?

Omnes homines ad suum quæstum callent, et fastidiunt.

Strat. Hunccine hominem te amplexari, tam horridum atque squalidum?

P. Quamquam hic horridu 'st, quamquam hic squalidu 'st, scitus bellum iniit.

Strat. Dedin' ego aurum? *P.* Mihi? Dedisti filio cibaria.

Strab. Nunc', si hanc tecum esse speras, alia opu 'st auri mina.

Strat. Malam rem his et magnam! *Strab.* Magno opere serva tibi viaticum.

Quid ista debet, nisi tria? *Srat.* Quæ tria nam?

Strab. Unguenta, noctem, savium.

P. Par pari respondet. Verum nunc saltem, si amas, mihi

Da tu de tuis deliciis summis quid pauxillulum.

Strat. Quid id, si, amabo, est, quod dem? dic dum: si superet, feres.

P. Campus dicis: abi, abi! consultavi istuc.

Strat. Mi homo,

Cave faxit volnus tibi, tam quoi sunt dentes ferrei.

PUBLIUS TERENTIUS AFER

;arthagine natus *anno ab U.C.*560. Servivit Romæ Terentio Lucano Senatori, a quo ob am non institutus modo liberaliter, sed et mature manumissus. Hic cum multis nobili- vixit, sed maxime cum Scipione Africano, et cum Lælio. Scripsit comœdias sex, *in suavi ingenuitate depictam, summam verborum proprietatem latini sermonis sa- tiam Romani sunt admirati.* Eunuchus quidem bis die acta est, meruitque pretium, tea cuiusquam comœdia, id est octo millia nummum. Non obscura fama est adiutum iptis a Lælio et Scipione. Eamdem ipse auxit; nunquam enim nisi leviter se tutari co- :lio et Scipioni non ingratam esse hanc opinionem. Post editas comœdias, nondum igesimum egressus annum, causa evitandæ opinionis, quia videbatur aliena pro suis e- ndi Græcorum instituta moresque, egressus Urbe est, neque amplius rediit. Mortuum tymphalo tradunt, morbo implicitum acri dolore, ac tædio amissarum fabularum, quas at, ac simul fabularum quas novas fecerat. Fuisse dicitur mediocri statura, gracili cor- . Obiit an. ante C. N. 159 *(Fere omnino ex Svetonio.)*

ntii afri Comoediae iuxta editionem Westerhovii.

.NDRIA

leusibus, M. Fulvio et M. Gla- rulibus. Egerunt L. Ambivius tilius Prænestinus. Modos fecit ius, tibiis paribus, dextris et si- Græca. Edita M. Marcello et Cu.

ɴ ɪɴᴛᴇʀʟᴏᴄᴜᴛᴏʀᴇs.
harini.
ens, amans Philumenam.
ilumenæ.
ndro.
onis. Dʀᴏᴍᴏ, *lorarius.*
Pᴀsɪʙᴜʟᴀ, *amica Pamphili, fi- is.*
Glycerii. Mʏsɪs, *ancilla eiusd.*
scens, filius Simonis.
ili. Sᴏsɪᴀ, *libertus Simonis.*
ᴇʀsᴏɴᴀ ᴍᴜᴛᴀ
, adstretix Glycerii.

Apollinaris Periocha

itam meretriculæ,
lycerium vitiat Pamphilus:
dat fidem, uxorem sibi
am pater ei despondérat,
s; atque, ut amorem comperit,
ptias; cupiens, suus
i filius, cognoscere.
pugnat Pamphilus.
tum ut vidit puerulum
uptias, generum abdicat.
ium insperato agnitam
, aliam Charino coniugem.

Prologus

animum ad scribendum appulit,
dit solum dari,
t, quas fecisset fabulas.
re multo intelligit:
ribundis operam abutitur:
im narret, sed qui malevoli
dictis respondeat.
Nunc, quam rem vitio dent, quæso, animũ advortite.
Menander fecit *Andriam* et *Perinthiam:*
Qui utramvis recte norit, ambas noverit.
Non ita dissimili sunt argumento; sed tamen
Dissimili oratione sunt factæ, ac stilo.
Quæ convenere, in Andriam, ex Perinthia,
Fatetur transtulisse, atque usum pro suis.
Id isti vituperant factum; atque in eo disputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt, næ, intelligendo, ut nihil intelligant;
Qui, cum hunc accusant, Nævium, Plautum, Enniũ
Accusant, quos hic noster auctores habet;
Quorum æmulari exoptat negligentiam
Potius quam istorum obscuram diligentiam.
Dehinc ut quiescant, porro moneo, et desinant
Maledicere, malefacta ne noscant sua.
Favete, adeste æquo animo, et rem cognoscite,
Ut pernoscatis, et quid spei sit relliquum,
Posthac quas faciet de integro comœdias,
Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius.

Aᴄᴛᴜs I. Sᴄᴇɴᴀ I. *Simo, Sosia.*

Si. Vos isthæc intro auferte; abite. Sosia,
Adesdum: paucis te volo. *So.* Dictum puta:
Nempe ut curentur recte hæc. *Si.* Immo aliud.
So. Quid est,
Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius?
Si. Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro;
Sed iis, quas semper in te intellexi sitas,
Fide et taciturnitate. *So.* Exspecto quid velis.
Si. Ego postquam te emi, a parvulo ut semper tibi
Apud me iusta et clemens fuerit servitus,
Scis: feci, e servo ut esses libertus mihi,
Propterea quod serviebas liberaliter.
Quod habui summum pretium, persolvi tibi.
So. In memoria habeo. *Si.* Haud muto factũ. *So.* Gau-
Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat, Simo; (deo,
Et, id gratum fuisse advorsum te, habeo gratiam.
Sed hoc mihi molestũ est: nã isthæc commemoratio
Quasi exprobratio est immemoris beneficii.
Quin tu uno verbo dic, quid est, quod me velis.
Si. Ita faciam. Hoc primum in hac re prædico tibi;
Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ. (dies;
So. Cur simulas igitur? *Si.* Rẽ omnem a principio au-
Eo pacto et gnati vitam, et consilium meum
Cognosces; et quid facere in hac re te velim.

Nam is postquam excessit ex ephebis, Sosia,
Liberius vivendi fuit potestas: nam antea
Qui scire posses, aut ingenium noscere,
Dum ætas, metus, magister prohibebant? *So.* Ita est.
Si. Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,
Ut animum ad aliquod studium adiungant, aut equos
Alere, … es ad venandum, aut ad philosophos;
Ho… ihil egregie præter cætera
Stu… tamen omnia hæc mediocriter.
G… *So.* Non iniuria: nam id arbitror
… ita esse utile, ut ne quid nimis.
… rat: facile omnes perferre ac pati;
… quibus erat cumque una, iis sese dedere;
… ui studiis; advorsus nemini:
… præponens se illis. Ita facillume
… a laudem invenias, et amicos pares.
… vitam instituit: namque, hoc tempore,
Obs… micos, veritas odium parit.
Si. Interea mulier quædam, abhinc triennium,
Ex Andro commigr…
Inop…
Co…
… l.
… mum hæc … r,
Agebat, lana ac te…
Sed, postquam ama… ens,
Unus, et item alter; … um
Hominum ab labo…
Accepit conditio…
Qui tum illam am… m
Perduxere illuc, secu…
Egomet continuo mec…
Habet! Observabam mane …
Venientes aut abeuntes: rogitab… r!
Dic, sodes, quis heri Chrysidē h… ndriæ
Illi id erat nomen *So.* Teneo. *Si.* Phædrum, aut Cliniā
Dicebant, aut Niceratum; nam hi tres tum simul
Amabant. Eho! quid Pamphilus? Quid? symbolam
Dedit, cœnavit. Gaudebam. Item alio die
Quærebam: comperiebam, nihil ad Pamphilum
Quidquam attinere: enimvero spectatum satis
Putabam, et magnum exemplum continentiæ;
Nam qui cum ingeniis conflictatur eiusmodi,
Neque commovetur animus in ea re tamen,
Scias posse habere iam ipsum suæ vitæ modum.
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
Bona dicere, et laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio præditum.
Quid verbis opus est? hac fama impulsus, Chremes
Ultro ad me venit, unicam gnatam suam
Cum dote summa filio uxorem ut daret.
Placuit; despondi: hic nuptiis dictus est dies.
So. Quid obstat, cur non veræ fiant? *Si.* Audies.
Fere in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,
Chrysis vicina hæc moritur. *So.* O factum bene!
Beasti: metui a Chryside. *Si.* Ibi tum filius
Cum illis, qui amabant Chrysidem, una aderat frequens;
Curabat una funus; tristis interim,
Nonnunquam collacrymabat. Placuit tum id mihi:
Sic cogitabam; Hic, parvæ consuetudinis
Causa, huius mortem tam fert familiariter;
Quid, si ipse amasset? quid hic mihi faciet, patri?
Hæc ego putabam esse omnia humani ingeni,
Mansuetique animi officia. Quid multis moror?
Egomet quoque, eius causa, in funus prodeo,
Nihil suspicans etiā mali. *So.* Hē! quid est? *Si.* Scies.
Effertur: imus. Interea inter mulieres,
Quæ ibi aderant, forte unam adspicio adolescentulā,
Forma… *So.* Bona fortasse. *Si.* Et voltu, Sosia,

Adeo modesto, adeo venusto, ut nihil su…
Quia tum mihi lamentari præter cæter…
Visa est; et quia erat forma præter cæter…
Honesta et liberali; accedo ad pedisequ…
Quæ sit, rogo: sororem esse aiunt Chrysi…
Percussit illico animum: At at! hoc illud…
Hinc illæ lacrymæ! hæc illa 'st miser…
So. Quam timeo, quorsum evadat! *Si.* F…
Procedit: sequimur: ad sepulcrum ven…
In ignem imposita 'st: fletur. Interea h…
Quam dixi, ad flammam accessit impru…
Satis cum periclo: ibi tum exanimatus…
Bene dissimulatum amorem et celatum…
Accurrit: mediam mulierem complecti…
Mea Glycerium! inquit, quid agis? cur t…
Tum illa, ut consuetum facile amorem…
Reiecit se in eum, flens, quam familiar…
So. Quid ais! *Si.* Redeo inde iratus, at…
Nec satis ad obiurgandum causæ. Dic…
Quid feci? quid commerui, aut peccav…
Quæ sese in ignem iniicere voluit, proh…
Servavi: honesta oratio est. *So.* Recte p…
Nam si illum obiurges, vitæ qui auxili…
Quid facias illi, qui dederit damnum a…
Si. Venit Chremes postridie ad me, cla…
Indignum facinus: comperisse, Pamphi…
Pro uxore habere hanc peregrinam. Eg…
Negare factum: ille instat factum: den…
Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam…
Neget daturū. *So.* Non tu ibi gnatū… *Si*…
Satis vehemens causa ad obiurgandi. S…
Si. Tute ipse his rebus finem præscrip…
Prope adest, cum alieno more vivendum…
Sine nunc meo me vivere interea modo…
So. Quis igitur relictus est obiurgandi…
Si. Si, propter amorem, uxorem nolit d…
Ea primum ab illo animadvertenda in…
Et nunc id operam do, ut per falsas nup…
Vera obiurgandi causa sit, si deneget.
Simul, sceleratus Davus si quid consili…
Habet, ut consumat nunc, cum nihil obs…
Quem ego credo manibus pedibusque ob…
Facturum; magis id adeo, mihi ut incom…
Quā ut obsequatur gnato. *So.* Quapropter…
Mala mens, malus animus: quem quidem eg…
Sed quid opus est verbis? Sin eveniat…
In Pamphilo ut nihil sit moræ, restat Ch…
Qui mihi exorandus est; et spero confo…
Nunc tuum est officiū, has bene ut assi…
Perterrefacias Davum; observes filium…
Quid agat, quid cum illo consilii capt…
Curabo. Eamus iam nunc intro. *Si.* I p…

Scena II. *Simo, Davus.*

S. Non dubium est quin uxorem nolit…
Ita Davum modo timere sensi, ubi nup…
Futuras esse audivit. Sed ipse exit fo…
D. Mirabar, hoc si sic abiret: et heri…
Verebar quorsum evaderet;
Qui postquā audierat non datum iri fi…
Nunquam cuiquam nostrum verbum fe…
ægre tulit.
S. At nunc faciet; neque, ut opinor, si…
malo.
D. Id voluit, nos sic nec opinantes du…
Sperantes iā, amoto metu; interea osc…
Ne esset spatiū cogitandi ad disturb…
Astute? *S.* Carnufex, quæ loquitur…
neque provideram.

ē, quid est? *S.* Ehodū ad me. *D.* Quid
t? *S.* Quid ais? *D.* Qua de re? *S.* Rogas?
rumor est amare. *D.* Id populus curat,
!
s, an non? *D.* Ego vero istuc. *S.* Sed
me exquirere,
est: nam, quod antehac fecit, nihil ad
inet.
d eam rem tulit, sivi, animum ut ex-
suum;
aliam vitā affert, alios mores postulat.
o, sive æquum 'st, te oro, Dave, ut re-
m in viam.
it? *S.* Omnes qui amant, graviter sibi
orem ferunt.
S. Tum si quis magistrum cepit ad eam
probum,
ægrotum ad deteriorem partem ple-
e applicat.
e, intelligo. *S.* Non? hem. *D.* Non: Da-
m, non Œdipus.
aperte vis, quæ restant, me loqui?
Sane quidem.
odie quidquam in his te nuptiis
ri, quo fiant minus;
reostendi, quam sis callidus:
sum te, Dave, in pistrinum dedam us-
necem;
omine, ut, si te inde exemerim, ego
molam.
ellextin'? an nondum etiam ne hoc qui-
D. immo, callide:
m rem modo locutus, nihil circuitio-
es.
ius passus sim, quam in hac re, me de-

, quæso. *S.* Irrides? nihil me fallis:
tibi,
as: neque tu hoc dicas, tibi non prædi-
ave!

Scena III. *Davus.*

ve, nibil loci 'st segnitiæ, neque so-

lexi modo senis sententiā de nuptiis.
providentur, me aut herum pessum-

, certum 'st; Pamphilumne adiutem,
tem seni:
o, eius vitæ timeo: sin opitulor, hu-
s;
ifficile est. Primum iam de amore
perit:
at, ne quā faciam in nuptiis fallaciā:
i: aut si lubitū fuerit, causā ceperit,
ue iniuria, præcipitem me in pistri-
it.
c mihi accedit etiam: hæc Andria,
sive amica est, gravida e Pamphilo (est.
est operæ prætiū audaciam:
st amentium, haud amantium.
isset, decreverunt tollere.
dam inter se nunc fallaciam,
esse hanc. Fuit olim quidam senex,
m is fregit apud Andrum insulam:
: ibi tum hanc eiectam Chrysidis
e, orbam, parvam: fabulæ!
ercle, non fit verisimile; atqui ipsis
tum placet.

Sed Mysis ab ea egreditur: at ego hinc me ad forū, ut
Conveniam Pamphilum, ne de hac re pater imprudentem opprimat.

Scena IV. *Mysis.*

Audivi, Archilis, iamdudum: Lesbiam adduci iubes.
Sane, pol, illa temulenta 'st mulier et temeraria,
Nec satis digna, cui committas primó partu mulierē.
Tamen eā adducā. Importunitatē spectate aniculæ;
Quia compotrix eius est. Di, date facultatē, obsecro.
Huic pariundi, atq; illi in aliis potius peccandi locū.
Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? vereor, quid siet.
Opperiar, ut sciam nunc, quidnam hæc turba tristitiæ afferat.

Scena V. *Pamphilus, Mysis.*

P. Hoccine 'st humanum factum aut inceptum? hoccine 'st officium patris?
M. Quid illud est? *P.* Proh Deum atque hominum fidem! quid est, si non hæc contumelia 'st?
Uxorē decrerat dare sese mihi hodie: nonne oportuit
Præscisse me ante? nonne prius communicatum o- (portuit?
M. Miseram me! quod verbum audio?
P. Quid? Chremes, qui denegarat se commissurū mihi
Gnatam suam uxorem, id mutavit, quia me immutatum videt!
Itane obstinate operam dat, ut me a Glycerio mise- (rum abstrahat?
Quod si fit, pereo funditus.
Adeon' hominem esse invenustum, aut infelicem quemquam, ut ego sum?
Proh Deum atque hominum fidem!
Nullon' ego Chremetis pacto affinitatem effugere po- (tero?
Quot modis contemtus, spretus! Facta, transacta omnia! hem!
Repudiatus repetor: quamobrem? nisi si id est, quod suspicor:
Aliquid monstri alunt: ea quoniam nemini obtrudi potest,
Itur ad me. *M.* Oratio hæc me miserā exanimavit me- (tu.
P. Nam quid ego nunc dicam de patre? ah!
Tantamne rē tā negligenter agere? præteriens modo
Mihi apud forum, Uxor tibi ducenda 'st, Pamphile, hodie, inquit: para:
Abi domum. Id mihi visus est dicere, Abi cito, et suspende te.
Obstupui: censen' ullum me verbū potuisse proloqui?
Aut ullam causam, ineptam saltem, falsam, iniquam? Obmutui.
Quod si ego rescissem id prius; quid facerem, si quis nunc me roget,
Aliquid facerem, ut hoc ne facerem: sed nunc quid primum exequar?
Tot me impediunt curæ, quæ meum animum divorse trahunt;
Amor, misericordia huius, nuptiarum sollicitudo:
Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usque adhuc,
Quæ meo cumque animo lubitum 'st, facere: ein' ego ut advorser? hei mihi!
Incertum 'st quid agam. *M.* Misera timeo, incertum hoc quorsum accidat.
Sed nunc peropus est, aut hunc cum ipsa, aut me aliquid de illa advorsum hunc, loqui.
Dum in dubio est animus, paulo momento huc illuc impellitur.
P. Quis hic loquitur? Mysis, salve. *M.* O! salve, Pamphile. *P.* Quid agit? *M.* Rogas?
Laborat e dolore, atq; ex hoc misera sollicita 'st die,

Nec clam te est, quam illi utræque res nunc utiles,
Et ad pudicitiam, et ad rem tutandam, sient.
Quod ego te per hanc dextram oro, et ingeniū tuum,
Per tuam fidem, perque huius solitudinem,
Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neu deseras.
Si te in germani fratris dilexi loco,
Sive hæc te solum semper fecit maxumi,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus;
Te isti virum do, amicum, tutorem, patrem.
Bona nostra hæc tibi permitto, et tuæ mando fidei.
Hanc mihi in manū dat: mors continuo ipsam occu- (pat
Accepi: acceptā servabo. *M.* Ita spero quidem.
P. Sed cur tu abis ab illa? *M.* Obstetricem arcesso. *P.* Propera.
Atque audin'? verbum unum cave de nuptiis;
Ne ad morbum hoc etiam. *M.* Teneo.

Actus II. Scena I. *Charinus, Byrrhia, Pamphilus.*

C. Quid ais, Byrrhia? daturne illa Pamphilo hodie nuptum? *B.* Sic est.
C. Qui scis? *B.* Apud forum modo e Davo audivi.
C. Væ misero mihi!
Ut animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit;
Ita, postquam adémta spes est, lassus, cura confectus, stupet.
B. Quæso, ædepol, Charine, quoniam non potest id fieri, quod vis,
Id velis, quod possit. *C.* Nihil volo aliud, nisi Philumenam.
B. Ah! quanto satius est, te id dare operam, qui istum amorem ex animo amoveas tuo,
Quam id loqui, quo magis lubido frustra incendatur tua!
C. Facile omnes, cum valemus, recta consilia ægrotis damus.
Tu si hic sis, aliter sentias. *B.* Age, age, ut lubet.
C. Sed Pamphilum
Video: omnia experiri certum 'st, prius quam pereo.
B. Quid hic agit?

Aut tibi nu
C.
Profer, du
nun
Ego, Chari
nis
Cū is nibi
Nuptias ef
C. Reddidi
aut
Facite, fin
Ego id aga
P.
Video: hui
hau
Nisi ea, qu
B.

Scena

D. Di bon
phi
Ut metum
ani
C. Lætus e
res
D. Quem e
nup
C. Audin'
tu
Sed ubi qu
C.
D. Abeo.
qui
Te ipsum
vos
C. Dave, p
D.
P. Mea qu
D.
P. Nuptiæ
D.

endit: ait tibi uxorem dare
quæ nunc non est narrandi
percurro ad forum, ut di-
scendo in quemdam excel-
Forte ibi huius video Byr-
molestū: quid agā, cogito.
re mihi incidit suspicio: hē!
ristis; de improviso nuptiæ.
summam istuc? *D*. Ego me
mem.
o ante ostium: iā id gaudeo.
. *D*. Maneo. Interea introi-
matronam nullā: in ædibus
lti. Accessi; intro aspexi.
Scio.
am videntur convenire hæc
. Opinor, narras? non recte
erum inde abiens conveni
tos ferre obolo in cœnā seni.
Dave, tua opera. *D*. Ac nul-
prorsus illam non dat.
Ridiculum caput!
non dat, te illā uxorē ducere.
icos oras, ambis...
Bene mones.
n me spes hæc frustrata est.

phylus, Davus.

pater? cur simulat?
Ego dicam tibi.
quia non dat tibi uxorem
deatur; neque id iniuria,
se habeat, animum ad nu-
ibi culpam in te transferet.
. Quidvis patiar. *D*. Pater
a est mulier: dictum ac fa-
brem eiiciat oppido. *P*. Eii-
m, Dave? *D*. Dic te ductu-
Quid est?
u? *P*. Nunquā faciā. *D*. Ne
re quid fiat, vide. (nega.
c concludar. *D*. Non ita est.
r dicturum patrem:
: tu, ducam, inquies.
n? hic reddes omnia,
nsilia, incerta ut sient,
hocce haud dubium est,
tu ea causa minueris
et suam sententiam. (queat.
velit tibi iure irasci, non
pulsabo facile: uxorem his

Dabit nemo. Inveniet inopem potius, quam te corrumpi sinat.
Sed, si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.
Aliam otiosus quæret: interea aliquid acciderit boni.
P. Itan' credis? *D*. Haud dubium id quidem est.
P. Vide quo me inducas. *D*. Quin taces?
P. Dicam: puerum autem ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est:
Nam pollicitus sum suscepturum. *D*. O facinus audax! *P*. Hanc fidem
Sibi, me obsecravit, qui se sciret non deserturum, ut darem.
D. Curabitur. Sed pater adest: cave, te esse tristem sentiat.

SCENA IV. *Simo, Davus, Pamphilus.*

S. Reviso quid agant, aut quid captent consilii.
D. Hic nunc non dubitat, quin te ducturum neges.
Venit meditatus alicunde, ex solo loco.
Orationem sperat invenisse se,
Qui differat te: proin tu fac, apud te ut sies.
P. Modo ut possim, Dave. *D*. Crede, inquam, hoc mihi, Pamphile,
Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Unum esse verbum, si te dices ducere.

SCENA V. *Byrrhia, Simo, Davus, Pamphilus.*

B. Herus me, relictis rebus, iussit Pamphilum
Hodie observare, ut, quid ageret de nuptiis,
[Scirem: id propterea nunc hunc venientem sequor.]
Ipsum adeo præsto video cum Davo: hoc agam.
S. Utrumque adesse video. *D*. Hē! serva. *S*. Pamphile.
D. Quasi de improviso respice ad eū. *P*. Ehē, pater!
D. Probe. *S*. Hodie uxorem ducas, ut dixi, volo.
B. Nunc nostræ timeo parti, quid hic respondeat.
P. Neque istic, neque alibi, tibi usquam erit in me mora. *B*. Hem!
D. Obmutuit. *B*. Quid dixit! *S*. Facis, ut te decet,
Cum istuc, quod postulo, impetro cum gratia.
D. Sum verus? *B*. Herus, quantū audio, uxore excidit.
S. I nunc iam intro; ne in mora, cum opus sit, sies.
P. Eo. *B*. Nullane in re esse homini cuiquam fidem!
Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet,
Omnes sibi malle melius esse, quam alteri.
Ego illam vidi virginem, forma! bona
Memini videre: quo æquior sum Pamphilo,
Si se illam in somnis, quam illum, amplecti maluit.
Renuntiabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

SCENA VI. *Davus, Simo.*

D. Hic nunc me credit aliquam sibi fallaciam
Portare, et ea me hic restitisse gratia.
S. Quid Davus narrat? *D*. Æque quidquā nunc quidē.
S. Nihilne? hem! *D*. Nihil prorsus. *S*. Atqui expectabam quidem.
D. Præter spem evenit: sentio: hoc male habet virū.
S. Potin' es mihi verum dicere? *D*. Nihil facilius.
S. Num illi molestæ quidpiam hæ sunt nuptiæ,
Propter huiusce hospitæ consuetudinem?
D. Nihil, hercle: aut, si adeo, bidui est aut tridui
Hæc sollicitudo: nosti: deinde desinet.
Etenim ipsus secum eam rem recta reputavit via.
S. Laudo. *D*. Dum licitum est ei, dumque ætas tulit,
Amavit: tum id clam: cavit, ne unquam infamiæ
Ea res sibi esset, ut virum fortem decet.
Nunc uxore opus est: animum ad uxorem appulit.
S. Subtristis visus est esse aliquantulum mihi. (bi.
D. Nihil propter hanc rē: sed est, quod succenset ti-

Quid ego audio? Actū 'st, siquidē hæc vera prædicat.
L. Bonum ingeniū narras adolescentis. *M.* Optumū.
Sed sequere me intro, ne in mora illi sis. *L.* Sequor.
D. Quod remedium nunc huic malo inveniam?
S. Quid hoc?
Adeon' est demens? ex peregrina? iam scio, ah!
Vix tandem sensi stolidus. *D.* Quid hic sensisse ait?
S. Hæc primum affertur iam mihi ab hoc fallacia;
Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.
G. Iuno Lucina, fer opem! serva me, obsecro!
S. Hui! tam cito? ridiculum. Postquam ante ostium
Me audivit stare, approperat. Non sat commode
Divisa sunt temporibus tibi, Dave, hæc. *D.* Mihin'?
S. Nū immemores discipuli? *D.* Ego, quid narres, nescio.
S. Hiccine me si imparatum in veris nuptiis
Adortus esset, quos mihi ludos redderet!
Nunc huius periclo fit: ego in portu navigo.

Scena II. *Lesbia, Simo, Davus.*

L. Adhuc, Archilis, quæ assolent, quæque oportet
Signa esse ad salutem, omnia huic esse video.
Nunc primum fac, isthæc ut lavet: post deinde,
Quod iussi ei dare bibere, et quantum imperavi,
Date: mox ego huc revertor.
Per, ecastor, scitus puer est natus Pamphilo.
Deos quæso, ut sit superstes: quandoquidem ipse est ingenio bono;
Cumque huic veritus est optumæ adolescenti facere iniuriam.
S. Vel hoc quis non credat, qui norit te, abs te esse ortum? *D.* Quidnam id est?
S. Non imperabat coram, quid opus facto esset, puerperæ:
Sed, postquam egressa est, illis quæ sunt intus, clamat de via.
O Dave! itan' contemnor abs te? aut itane tandem idoneus
Tibi videor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis?
Saltē accurate, ut metui videar. Certe, si resciveri...
D. Certe, hercle, nunc hic se ipsus fallit, haud ego.
S. Edixin' tibi?

Qui co...
Gravid...
Nuptia...
Obstetr...
Hoc nis...
S. Quid...
Id consi...
D. Quis...
Scimus...
Postrem...
Perge f...
S. Imm...
Non im...
Atque h...
Sed parv...
Quod mi...
Conveni...
Quid ali...
Nam, gn...
Si nolit...
Atque ad...
S. Iubeo...
S.
Aliquot...
fil...
Meam nu...
ni...
S. Auscul...
qu...
C. Auscu...
S. Per ego...
Quæ, inc...
Perge...

e plus mali 'st quam commodi
oro te, in commune ut consulas;
a sit, Pamphilique ego sim pater.
volo, itaque postulo, ut fiat, Chreme:
abs te; nisi ipsa res moneat. *C.* Quid est?
nter Glycerium et gnatum. *C.* Audio.
e, ut sperem posse avelli. *C.* Fabulæ!
sic est. *C.* Sic, hercle, ut dicam tibi:
iræ amoris integratio 'st.
e oro, ut ante eamus, dum tempus datur,
s lubido occlusa 'st contumeliis:
harū scelera, et lacrymæ confictæ dolis,
nimum ægrotum ad misericordiam,
nus. Spero, consuetudine
liberali devinctum, Chreme,
ex illis sese emersurum malis.
hoc videtur: at ego non posse arbitror,
hanc perpetuo habere, neque me perpeti.
rgo istuc, nisi periculum feceris?
periculum in filia fieri, grave 'st.
commoditas denique huc omnis redit;
quod Di prohibeant, discessio.
itur, quot commoditates, vide.
mico filium restitueris:
m firmum, et filiæ invenies virum.
c? si ita istuc animum induxti esse utile,
lum commodum in me claudier.
semper maxumi feci, Chreme.
ais? *S.* Quid? *C.* Qui scis eos nunc dilare inter se?
i Davus, qui intimus est eorum considixit.
uadet, nuptias, quantū queam, ut mature.
faceret, filiū nisi sciret eadem hæc velle?
m eius verba audies. Heus! evocate huc
a: video ipsum foras exire. (Davum.

SCENA IV. *Davus, Simo, Chremes.*

a. *S.* Quidnam est? (illum?
cessitur? iā advesperascit. *S.* Audin' tu
ouihil veritus sum, Dave, abs te, ne
s idem,
servorum solet, dolis ut me deluderes.
od amat filius. *D.* Egon' istuc facerem?
Credidi.
etuens vos celavi, quod nunc dicam.
Quid? *S.* Scies:
odum habeo tibi iam fidem.
Tandem cognosti qui siem.
at nuptiæ futuræ. *D.* Quid? non?
Sed ea gratia
s ut pertentarem. *D.* Quid ais? *S.* Sic
. *D.* Vide!
ac quivi ego intelligere: vah! consilium
aim!
Ut hinc te intro ire iussi, opportune
mihi obviam.
nam periimus? *S.* Narro huic, quæ tu
narrasti mihi.
udio? *S.* Gnatam ut det, oro; vixque
o. *D.* Occidi!
dixti? *D.* Optume inquam factum!
Nunc per hunc nulla 'st mora.
odo ibo: ut [apparetur,] dicam: atque
nuntio.
, Dave, quoniam solus mihi effecisti
ptias.....
lus. *S.* Corrigere mihi gnatum porro
.

D. Faciam, hercle, sedulo. *S.* Potes nunc, dum animus irritatus est.
D. Quiescas. *S.* Age igitur, ubi nunc est ipsus?
D. Mirum ni domi 'st.
S. Ibo ad eum, atque eadem hæc, quæ tibi dixi, dicam itidem illi. *D.* Nullus sum!
Quid causæ 'st, quin hinc in pistrinum recta proficiscar via?
Nihil est preci loci relictum. Iam perturbavi omnia:
Herum fefelli; in nuptias conieci herilem filium;
Feci hodie ut fierent, insperante hoc, atque invito Pamphilo.
Hem astutias! quod si quiessem, nihil evenisset mali.
Sed eccum ipsum video: occidi!
Utinam mihi esset aliquid hic, quo nunc me præcipitem darem.

SCENA V. *Pamphilus, Davus.*

P. Ubi illic est scelus, qui me perdidit? *D.* Perii!
P. Atque hoc confiteor,
Iure mihi obtigisse, quando quidem tam iners, tam nulli consili
Sum. Servon' fortunas meas me commisisse futili?
Ergo pretium ob stultitiam fero: sed inultū nunquā id auferet.
D. Posthac incolumem sat scio fore me, nunc si hoc devito malum.
P. Nam quid ego nunc dicam patri? Negabon' velle me, modo
Qui sum pollicitus, ducere? qua fiducia id facere audeam?
Nec, quid me nunc faciam, scio. *D.* Nec [quid de] me: atque id ago sedulo.
Dicam, aliquid iam inventurum, ut huic malo aliquam producam moram.
P. Ohe! *D.* Visus sum. *P.* Ehodum, bone vir! quid ais? viden' me tuis consiliis
Miserum impeditum esse? *D.* At iam expediam.
P. Expedies? *D.* Certe, Pamphile.
P. Nempe, ut modo. *D.* Immo melius, spero.
P. Oh! tibi ego ut credam, furcifer?
Tu rem impeditam et perditam restituas? hem! quo fretus siem!
Qui me hodie ex tranquillissima re coniecisti in nuptias.
An non dixi hoc esse futurum? *D.* Dixti. *P.* Quid meritu's? *D.* Crucem.
Sed sine paululum ad me redeam: iam aliquid dispiciam. *P.* Hei mihi!
Cur non habeo spatium, ut de te sumam supplicium, ut volo?
Namque hoc tempus, præcavere mihi me, haud te ulcisci, sinit.

ACTUS IV. SCENA I. *Charinus, Pamphilus, Davus.*

C. Hoccin' est credibile, aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam ut siet,
Ut malis gaudeant, atque ex incommodis
Alterius sua ut comparent commoda? ah!
Idne 'st verum? immo id est genus hominū pessumū,
In denegando modo quis pudor paululum adest;
Post, ubi tempus promissa est iam perfici,
Tum coacti, necessario se aperiunt;
Et timent; et tamen res cogit denegare.
Ibi tum eorum impudentissuma oratio est,
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi.. ? (des?
Heus! proxumus sum egomet mihi. Attamen, Ubi fi-
Si roges, nihil pudet. Hic, ubi opus est,
Non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur.

Quantasque hic suis consiliis mihi confecit sollicitudines,
Meus carnifex. *C.* Quid istuc tam mirum est, de te si exemplum capit?
P. Haud istuc dicas, si cognoris vel me, vel amorem meum.
C. Scio: cum patre altercasti dudum: et is nunc propterea tibi 29
Succenset; nec te quivit hodie cogere, illā ut duceres.
P. Immo etiam, quo tu minus scis ærumnas meas,
Hæ nuptiæ non apparabantur mihi;
Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare.
C. Scio: tu coactus tua voluntate es. *P.* Mane.
Nondum scis. *C.* Scio equidem illam ducturū esse te.
P. Cur me enicas? hoc audi: nunquam destitit 36
Instare, ut dicerem, me esse ducturum, patri:
Suadere, orare, usque adeo donec perpulit.
C. Quis homo istuc? *P.* Davus. *C.* Davus! *P.* Davus omnia.
C. Quamobrem? *P.* Nescio: nisi mihi Deos satis 40
Scio fuisse iratos, qui auscultaverim.
C. Factū hoc est, Dave? *D.* Factū. *C.* Hē! quid ais, scelus?
At tibi Di dignum factis exitium duint.
Eho! dic mihi, si omnes hunc coniectum in nuptias
Inimici vellent; quod, nisi hoc, consilium darent?
D. Deceptus sum, at non defatigatus. *C.* Scio. 46
D. Hac non successit; alia aggrediemur via;
Nisi id putas, quia primo processit parum,
Non posse iam ad salutem converti hoc malum.
P. Immo etiam: nam satis credo, si advigilaveris,
Ex unis geminas mihi conficies nuptias. 51
D. Ego, Pamphile, hoc tibi pro servitio debeo,
Conari manibus, pedibus, noctesque et dies,
Capitis periclum adire, dum prosim tibi.
Tuū 'st, si quid præter spem evenit, mihi ignoscere.
Parum succedit quod ago? at facio sedulo. 56
Vel melius tute reperi; me missum face.
P. Cupio: restitue, in quem me accepisti locum.

a hinc sume verbenas tibi,
. M. Quamobrē id tute non facis?
us sit ad herū iusiurandū mihi,
liquido possim. M. Intelligo.
u te isthæc incessit, cedo?
it, quid agam, porro intelligas.
id est? D. Sponsæ pater interve-
ilium primum intenderam. {nit.
rres. D. Ego quoque hinc ab dex-
bo: tu, ut subservias (tera
e opus sit verbis, vide.
nihil intelligo: sed, si quid est,
s sit vobis, aut tu plus vides,
strum remorer commodum.

Chremes, Mysis, Davus.

iam, quæ opus fuere ad nuptias
ubeam arcessi. Sed quid hoc?
ulier, tun' apposuisti hunc?
Ubi illic est?
des? M. Nusquam est: væ mise-

atque abiit. D. Di, vostrā fidem!
d forum; quid illic hominum li-

st. Quid dicam aliud, nescio.
o, hic me solam....? D. Quæ est

ic unde est? quisve huc attulit?
, qui me id rogites? D. Quem ego
n,
lium videam? C. Miror, unde sit.
od rogo? M. Au! D. Concede ad

te ipse? D. Verbum si mihi
n quod te rogo, faxis, cave.
Unde 'st? dic clare. M. A vobis.
Ha, ha, he!
denter mulier si facit meretrix?
ncilla hæc, quantum intelligo.
r vobis esse idonei,
tis? C. Veni in tempore.
erum tollere hinc ab ianua.
m ex istoc excessis loco.
! ita me miseram territas.
, an non? M. Quid vis? D. An
?
m hic apposuisti? dic mihi.
litte id, quod scio: dic, quod rogo.
us vestri? M. Pamphili. D. Hem!
phili?
st? C. Recte ego semper fugi has

advertendum! M. Quid clamitas?
ri vidi ad vos afferri vesperi?
lacem! D. Verum: vidi Cantharam
Dis, pol, habeo gratias,
liquot affuerunt liberæ.
ud novit, cuius causa hæc incipit.
m puerum ante ædes viderit,
dabit. Tanto, hercle, magis dabit.
iet. D. Nunc adeo, ut tu sis sciens,
, iam ego hunc mediam viam
ibidem pervolvam in luto.
; non es sobrius. D. Fallacia
. Iam susurrari audio, (bus
se hanc. C. Hem! D. Coactus legi-
. M. Au! obsecro; an non civis est?
alum insciens pæne incidi.

D. Quis hic loquitur? O Chreme! per tempus advenis.
Ausculta. *C.* Audivi iam omnia. *D.* Anne tu omnia?
C. Audivi, inquam, a principio. *D.* Audistin', obsecro?
Hem scelera! hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic ille est! non te credas Davum ludere.
M. Me miseram! nihil, pol, falsi, dixi, mi senex.
C. Novi rem omnem. Est Simo intus? *D.* Est.
M. Ne me attingas, sceleste! Si, pol, Glycerio non omnia hæc.....
D. Eho, inepta! nescis quid sit actum? *M.* Qui sciam?
D. Hic socer est. Alio pacto haud poterat fieri,
Ut sciret hæc, quæ volumus. *M.* Hem! prædiceres.
D. Paulum interesse censes, ex animo omnia,
Ut fert natura, facias, an de industria?

Scena V. *Crito, Mysis, Davus.*

C. In hac habitasse platea dictum 'st Chrysidem,
Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias
Potius, quam in patria honeste pauper vivere.
Eius morte ea ad me lege redierunt bona.
Sed quos percontor? Video. Salvete. *M.* Obsecro,
Quem video? Est ne hic Crito, sobrinus Chrysidis?
Is est. *C.* O Mysis! salve *M.* Salvos sis, Crito.
C. Itane Chrysis? hem! *M.* Nos quidem, pol, miseras perdidit.
C. Quid vos? quo pacto hic? satin' recte? *M.* Nosne? sic.
Ut quimus, aiunt, quando, ut volumus, non licet.
C. Quid Glicerium? iam hic suos parentes repperit?
M. Utinam! *C.* An nondum etiam? haud auspicato huc me attuli.
Nam, pol, si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem:
Semper enim dicta 'st eius hæc, atque habita 'st, soror.
Quæ illius fuerunt, possidet. Nunc me hospitem
Lites sequi, quam hic mihi sit facile atque utile,
Aliorum exempla commonent: simul arbitror,
Iam aliquem esse amicum et defensorē ei: nam fere
Grandiuscula iam profecta 'st illinc. Clamitent,
Me sycophantam hæreditates persequi,
Mendicum: tum ipsam despoliare non libet.
M. O optume hospes! pol, Crito, antiquum obtines.
C. Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam. *M.* Maxume.
D. Sequar hos: nolo me in tempore hoc videat senex.

Actus V. Scena I. *Chremes, Simo.*

C. Satis iam, satis, Simo, spectata erga te amicitia 'st mea:
Satis pericli cœpi adire: orandi iam finem face.
Dum studeo obsequi tibi, pæne illusi vitam filiæ.
S. Immo enim nunc quam maxume abs te postulo, atque oro, Chreme,
Ut beneficium, verbis initum dudum, nunc recomprobes.
C. Vide, quam iniquus sis præ studio, dum efficias id quod cupis:
Neque modum benignitatis, neque, quid me ores, cogitas:
Nam, si cogites, remittas iam me onerare iniuriis.
S. Quibus? *C.* Ah! rogitas? perpulisti me, ut homini adolescentulo,
In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
Filiam ut darem in seditionē, atq; incertas nuptias,
Eius labore, atque eius dolore, gnato ut medicarer tuo.

vum tibi.

S. Unde egreditur? Da. Meo præsidio atque hospitis.

S. Quid illud mali 'st?

Da. Ego commodiorem hominem, adventum, tempus, non vidi. S. Scelus!

Quemnam hic laudat? Da. Omnis res est iam in vado. S. Cesso alloqui?

Da. Herus est: quid agam? S. O! salve, bone vir!

Da. Ehem Simo! o noster Chreme!

Omnia apparata iam sunt intus. S. Curasti probe.

Da. Ubi voles, arcesse. S. Bene sane: id enimvero hinc nunc abest.

Etiam tu hoc respondes? quid istic tibi negotii 'st?

Da. Mihin'?

S. Ita. Da. Mihine? S. Tibi ergo. Da. Modo introii.

S. Quasi ego, quam dudum, rogem.

Da. Cum tuo gnato una. S. Anne 'st intus Pamphilus? crucior miser.

Eho! non tu dixti esse inter eos inimicitias, carnifex?

Da. Sunt. S. Cur igitur hic est? C. Quid illum censes? cum illa litigat.

Da. Immo vero indignû, Chremes, iam facinus faxo ex me audias.

Nescio qui senex modo venit; ellum, confidens, catus.

Cum faciem videas, videtur esse quantivis pretii.

Tristis severitas inest in voltu, atque in verbis fides.

S. Quidnam apportas? Da. Nihil equidem, nisi quod illum audivi dicere.

S. Quid ait tandem? Da. Glycerium se scire civem esse Atticam.

S. Hem! Dromo! Dromo! Da. Quid est? S. Dromo!

Da. Audi. S. Verbum si addideris.... Dromo!

Da. Audi, obsecro. Dr. Quid vis? S. Sublimem hunc intro rape, quantum potes.

Dr. Quem? S. Davum. Da. Quamobrem? S. Quia lubet. Rape, inquam. Da. Quid feci? S. Rape.

Da. Si quidquam invenies me mentitum, occidito.

S. Nihil audio.

Ego iam te commotum reddam. Da. Tamen: etsi hoc

Immo hab
S. Quid m
Domus, u
Adducti,
P. Pater, l
C. Tamen,
Creme? C..
P. Ego me
te
Tibi, pate
Vis me u
ro,
Hoc modo
hu
Sine me ex
S.
C. Æquum
rem
Quidvis c
Chr
C. Pro pec

Scena IV

Cr. Mitte o
cian
Vel tu, vel
ceri
Ch. Andri
Cr.
Ch. Quid t
cine
Ch. Hic. S.
cive
Cr. Tu nega
de r
Tune impu
cent
Imperitos r
Sollicitand

, habeo, pro illa re illum quod

lem! *Ch.* Sic, Crito, est hic:
eat, qui siet.
olt, dicere: ea, quæ non volt,

st curo? non tu tuum malum
res?
ra an falsa audieris, iam sciri

, navi fracta, apud Andrum

virgo. Tum ille egens, forte

patrem se. *S.* Fabulam incep-

at? *Ch.* Perge. *Cr.* Tum is mi-
it,
ego audivi ex illo, sese esse

. Eius nomen? *Cr.* Nomen tam
ia.
Verum, hercle, opinor fuisse
certo scio,
t esse. *Ch.* O Iupiter. *Cr.* Ea-
me,
tum audivere. *Ch.* Utinam id
. Eho! dic mihi,
mne esse aiebat? *Cr.* Non.
iam igitur? *Cr.* Fratris filiam.
. Quid ais? *S.* Quid tu ais?
Arrige aures, Pamphile.
ania ille frater meus fuit.
Noram, et scio.
ugiens, meque in Asiam perse-
citur.
hic est veritus; post illa nunc
,
P. Vix sum apud me, ita ani-
s est metu,
hoc tanto, tam repentino bono.
odis tuam inveniri gaudeo.
Credo, pater.
rupulus etiam restat, qui me
Dignus es,
lio: nodum in scirpo quæris.
Quid istuc est?
venit. *Cr.* Fuit, hercle, huic
Ch. Quod, Crito?
Cr. Id quæro. *P.* Egone huius
tiar meæ
m egomet possim in hac re me-

hreme! quod quæris, Pasibula
st. *Ch.* Ea 'st.
udivi. *S.* Omneis nos gaudere

. Ita me Dii ament, credo.
Quid restat, pater?
uxit me ipsa in gratiam.
O lepidum patrem!
edi, nihil mutat Chremes.
Causa optuma 'st.
liud. *P.* Nempe. *S.* Id scilicet.
Dos, Pamphile, est
ccipio. *Ch.* Propero ad filiam.
Crito;
haud nosse. *S.* Cur non illam
iubes?

P. Recte admones. Davo ego istuc dedam iam negoti.
S. Non potest.
P. Qui non potest? *S.* Quia habet aliud magis ex sese, et maius. *P.* Quidnam? *S.* Vinctus est.
P. Pater, non recte vinctus est. *S.* Haud ita iussi.
P. Iube solvi, obsecro.
S. Age, fiat. *P.* At matura. *S.* Eo intro. *P.* O faustum et felicem hunc diem!

Scena V. *Charinus, Pamphilus.*

C. Proviso quid agat Pamphilus: atque eccum.
P. Aliquis forsan me putet
Non putare hoc verum: at mihi nunc sic esse hoc verum lubet.
Ego Deorum vitam propterea sempiternam esse arbitror,
Quod voluptates eorum propriæ sunt: nam mihi immortalitas
Parta 'st, si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit.
Sed quem ego mihi potissumum optem nunc, cui hæc narrem, dari?
C. Quid illud gaudii est? *P.* Davum video: nemo 'st, quem mallem, omnium.
Nam hunc scio mea solide solum gavisurum gaudia.

Scena VI. *Davus, Pamphilus, Charinus.*

D. Pamphilus ubinam hic est? *P.* Dave. *D.* Quis homo 'st? *P.* Ego sum. *D.* O Pamphile!
P. Nescis quid mihi obtigerit. *D.* Certe: sed quid mihi obtigerit, scio.
P. Et quidem ego. *D.* More hominum evenit, ut, quod sim nactus mali,
Prius rescisceres tu, quam ego illud, quod tibi evenit boni.
P. Mea Glycerium suos parentes reperit. *D.* O factum bene! *C.* Hem!
P. Pater amicus summus nobis. *D.* Quis? *P.* Chremes. *D.* Narras probe.
P. Nec mora ulla 'st, quin iam uxorem ducam.
C. Num ille somniat
Ea, quæ vigilans voluit? *P.* Tum de puero, Dave?
D. Ah! desine.
Solus est, quem diligunt Dii. *C.* Salvos sum, si hæc vera sunt.
Colloquar. *P.* Quis homo 'st? O Charine! in tempore ipso mihi advenis.
C. Bene factum. *P.* Audistin'? *C.* Omnia. Age, me in tuis secundis respice.
Tuus est nunc Chremes: facturum, quæ voles, scio esse omnia.
P. Memini: atque adeo longum est nos illum expectare, dum exeat.
Sequere hac me intus ad Glycerium nunc. Tu, Dave, abi domum:
Propere arcesse, hinc qui auferant eam. Quid stas? quid cessas? *D.* Eo.
Ne exspectetis, dum exeant huc: intus despondebitur;
Intus transigetur, si quid est, quod restet.
Ω. Plaudite.

EUNUCHUS

Ac s Megalensibus, L. Postumio Albino, L. Corn rula ædilibus curulibus. Egere L. Ambivi io, L. Atilius Prænestinus tibiis duabus dextris. æca Menandru. Acta II. Modos fecit Flaccus Claudi, M. Valerio, C. Fannio coss.

PERSONÆ

PHÆDRIA, *adolescens, amator Thaidis.*
PARMENO, *servus Phædriæ.* THAIS, *meretrix.*
GNATHO, *parasitus Thrasonis.*
CHÆREA, *adolescens, amator Pamphilæ.*
THRASO, *miles, rivalis Phædriæ.*
PYTHIAS, *ancilla Thaidis*
CHREMES, *adolescens, frater Pamphilæ.*
ANTIPHO, *adolescens.* DORIAS, *ancilla Thaidis.*
DORUS, *eunuchus.* SANGA, *centurio.*
SOPHRONA, *nutrix Pamphilæ.*
LACHES, *senex, pater Phædriæ*

ii Ap ocha

Soror
I
I
E eunuchum, quem emerat
Thaidis amator Phædr
Thrasoni oratus biduun
Ephebus frater Phædri
Cum deperiret, dono m
Ornatu eunuchi induitu o.
Introiit: vitiat virginem: sed
Civis, repertus frater eius, co
Vitiatam ephebo, Phædriam exorat Thraso.

Prologus

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis
Quam plurimis, et minume multos lædere,
In his poeta hic nomen profitetur suum.
Tum si quis est, qui dictum in se inclementius
Existimabit esse, sic existimet:
Responsum, non dictum esse, quia læsit prior,
Qui bene vertendo, et eas describendo male,
Ex Græcis bonis Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit:
Atque in Thesauro scripsit, causam dicere
Prius, unde petitur, aurum quare sit suum,
Quam ille qui petit, unde is sit thesaurus sibi;
Aut unde in patrium monimentum pervenerit.
Dehinc, ne frustretur ipse se, aut sic cogitet;
Defunctus iam sum; nihil est quod dicat mihi.
Is ne erret, moneo, et desinat lacessere.
Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur;
Quæ proferentur post, si perget lædere
Ita, ut facere instituit. Quam nunc acturi sumus
Menandri Eunuchum, postquam ædiles emerunt,
Perfecit, sibi ut inspiciundi esset copia.
Magistratus cum ibi adesset, occepta 'st agi.
Exclamat, furem, non poetam, fabulam
Dedisse, et nihil dedisse verborum tamen:
Colacem esse Nævi et Plauti, veterem fabulam:
Parasiti personam inde ablatam et militis.
Si id est peccatum, peccatum imprudentia 'st
Poetæ; non qui furtum facere studuerit.
Id ita esse, vos iam iudicare poteritis.
Colax Menandri est: in ea est parasitus Colax,
Et Miles gloriosus: eas se non negat
Personas transtulisse in Eunuchum
Ex Græca: sed eas fabulas factas prius
Latinas, scisse sese, id vero pernegat.
Quod si personis iisdem uti aliis
Qui magis licet currentes servos scribere,
Bonas matronas facere, meretrices
Parasitum edacem, gloriosum militem,
Puerum supponi, falli per servum
Amare, odisse, suspicari? denique
Nullum est iam dictum, quod non dictum
Quare æquum est vos cognoscere, atque
Quæ veteres factitarunt, si faciunt
Date operam, et cum silentio animadvertite,
Ut pernoscatis, quid sibi Eunuchus velit.

ACTUS I. SCENA I. *Phædria, Parmeno.*

Ph. Quid igitur faciam? non eam?
Cum arcessor ultro? an potius ita me
Non perpeti meretricum contumelias?
Exclusit: revocat: redeam? non, si me
Pa. Si quidē hercle possis, nihil prius,
Verum, si incipies, neque perficies
Atque, ubi pati non poteris, cum
Infecta pace, ultro ad eam venies,
Te amare, et ferre non posse; actum est
Peristi! Eludet, ubi te victum senserit.
Proin tu, dum est tempus, etiam atque
Here. Quæ res in se neque consilium
Habet ullum, eam consilio regere non
In amore hæc omnia insunt vitia;
Suspiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rursum. Incerta hæc si tu
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam si des operam, ut cum ratione
Et quod nunc tute tecum iratus cogitas,
Egone illam? quæ illum? quæ me?
Mori me malim: sentiet qui vir siem
Hæc verba, una, mehercle, falsa
Quam, oculos terendo misere, vix
Restinguet: et te ultro accusabis; et
Ultro supplicium. *Ph.* O indignum
Illam scelestam esse, et me miserum,
Et tædet: et amore ardeo: et prudens,
Vivus, vidensque, pereo; nec, quid
Pa. Quid agas? nisi ut te redimas
Minumo: si nequeas paululo, at quanti
Et ne te afflictes. *Ph.* Itane suades?
Neque, præterquam quas ipse amor
Habet, addas: et illas, quas habet,
Sed ecca ipsa egreditur, nostri fundi
Nam, quod nos capere oportet, hæc

SCENA II. *Thais, Phædria, Parmeno.*

T. Miseram me! vereor ne illud gravius
Tulerit, neve aliorsum, atque ego feci,
Quod heri intromissus non est. *Ph.*
Tremo, horreoque, postquam aspexi
Pa.
Accede ad ignem hunc; iam calesces
T. Quis hic loquitur? ehem!
Phædria?
Quid hic stabas? cur non recta
De exclusione verbū nullū. *T.*
Ph. Sane, quia vero hæ mihi patent
Aut quia sum apud te primus. *T.*
Ph. Quid missa? O Thais, Thais
Pars æqua amoris tecum, ac pari
Ut aut hoc tibi doleret itidem
Aut ego istuc abs te factum nihili

ro, anime mi, mi Phædria.
ā plus amem, aut plus diligam,
: faciundum fuit. (foras.
sera præ amore exclusti hunc
no? age! sed huc qua gratia
lta. *Ph.* Fiat. *T.* Dic mihi
est hic tacere? *Pa.* Egone?

ge tibi meam adstringo fidem:
o, et contineo optume; (Iā est.
, aut fictum est, continuo pa-
hac atque illac perfluo.
vera dicito.
fuit: ea habitabat Rhodi.
T. Ibi tum matri parvolam
mercator dedit,
m. *Ph.* Civemne? *T.* Arbitror:
atris nomen et patris
et signa cætera
er ætatem etiam potuerat.
, e prædonibus,
se, abreptam e Sunio.
it studiose omnia
i si esset filia.
credebant meam.
tum uno rem habebā hospite,
quit hæc, quæ habeo, omnia.
um est: effluet. *T.* Qui istuc?
Quia
tenta, neque solus dedit:
m magnamque partem ad te
pervenire, quo volo. (attulit.
mare occeperat,
s. Te interea loci
st illa quam intumum
silia ut tibi credam omnia.
acebit Parmeno. *Pa.* O! da-

later mea illic mortua 'st
uantum ad rem est avidior:
honesta virginem,
m sperans, illico
fortuna affuit
eam dono mihi,
m, ignarusque omnium.
sit me tecum quoque
sas, ne det, sedulo.
iri præpositum tibi
tuat, ne, ubi acceperim,
e illam mihi dare;
ego quantum suspicor,
diecit. *Ph.* Etiamne amplius?
Nunc ego eam, mi Phædria,
mobrem cupiam abducere:
st dicta: præterea, ut suis
Sola sum: habeo hic neminem,
gnatū: quamobrem, Phædria,
micos beneficio meo.
quo id fiat facilius.
tes hosce aliquot dies
l respondes? *Ph.* Pessuma!
atis factis tibi respondeam?
Tandem perdoluit: vir es.
quorsum tu ires? parvula
t mater pro sua:
bducere, ut reddam suis.
c verba huc redeunt denique:
itur: qua gratia?
uam me; et istam nunc times,

Quæ advecta est, ne illum talem præripiat tibi.
T. Egon' id timeo? *Ph.* Quid te ergo aliud sollicitat?
Num solus ille dona dat? nuncubi meam (cedo.
Benignitatem sensisti in te claudier?
Nonne, ubi mihi dixti cupere te ex Æthiopia
Ancillulam, relictis rebus omnibus,
Quæsivi? Porro eunuchum dixti velle te,
Quia solæ utuntur his reginæ; repperi.
Heri minas viginti pro ambobus dedi;
Tamen contemtus abs te. Hæc habui in memoria.
Ob hæc facta abs te spernor. *T.* Quid istic, Phædria?
Quamquam illam cupio abducere, atque hac re ar-
Id fieri posse maxume; verumtamen, (bitror
Potius quam te inimicū habeam, faciam ut iusseris.
Ph. Utinam istuc verbum ex animo ac vere diceres,
Potius quam te inimicum habeam: si istuc crederem
Sincere dici, quidvis possem perpeti.
Pa. Labascit, victus uno verbo: quam cito!
T. Ego non ex animo misera dico? quam ioco
Rem voluisti a me tandem, quin perfeceris?
Ego impetrare nequeo hoc abs te, biduum
Saltem ut concedas solum? *Ph.* Siquidem biduum;
Verum ne fiant isti viginti dies.
T. Profecto non plus biduum, aut... *Ph.* Aut? nihil
moror.
T. Non fiet: hoc modo sine te exorem. *Ph.* Scilicet
Faciundum est quod vis. *T.* Merito amo te. *Ph.* Be-
Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum. (ne facis.
Ita facere certum est: mos gerundus est Thaidi.
Tu, Parmeno, huc fac illi adducantur. *Pa.* Maxume.
Ph. In hoc biduum, Thais, vale. *T.* Mi Phædria!
Et tu. Numquid vis aliud? *Ph.* Egone quid velim?
Cum milite isto præsens, absens ut sies;
Dies noctesque me ames: me desideres;
Me somnies; me expectes; de me cogites;
Me speres; me te oblectes; mecum tota sis:
Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus.
T. Me miseram! forsitan hic mihi parvam habeat fi-
Atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet. (dem,
Ego, pol, quæ mihi sum conscia, hoc certo scio,
Neque me finxisse falsi quidquam, neque meo
Cordi esse quemquam cariorem hoc Phædria.
Et quidquid huius feci, causa virginis
Feci: nam me eius spero fratrem propemodum
Iam repperisse, adolescentem adeo nobilem:
Et is hodie venturum ad me constituit domum.
Concedam hinc intro, atque exspectabo, dum venit.

Actus II. Scena I. *Phædria, Parmeno.*

Ph. Fac, ita ut iussi, deducantur isti. *Pa.* Faciam.
Ph. At diligenter.
Pa. Fiet. *Ph.* At mature. *Pa.* Fiet. *Ph.* Satin' hoc
mandatum 'st tibi? *Pa.* Ah!
Rogitare? quasi difficile sit.
Utinam tam aliquid invenire facile possis, Phædria,
Quam hoc peribit! *Ph.* Ego quoque una pereo; quod
mihi est carius.
Ne istuc tam iniquo patiare animo. *Pa.* Minume:
quin effectum dabo.
Sed numquid aliud imperas?
Ph. Munus nostrum ornato verbis, quod poteris: et
istum æmulum,
Quod poteris, ab ea pellito.
Pa. Memini, tametsi nullus moneas. *Ph.* Ego rus
ibo, atque ibi manebo.
Pa. Censeo. *Ph.* Sed heus tu! *Pa.* Quid vis?
Ph. Censen' posse me obfirmare,
Et perpeti, ne redeam interea? *Pa.* Tene? non, her-
cle, arbitror:

Militis: ducit secum una virginem dono huic. Papæ!
Facie honesta: mirum, ni ego me turpiter hodie hic dabo
Cum meo decrepito hoc eunucho: hæc superat ipsam Thaidem.

SCENA II. *Gnatho, Parmeno.*

G. Di immortales! homini homo quid præstat! stulto intelligens!
Quid interest! Hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi.
Conveni hodie adveniens quemdam mei loci hinc, atque ordinis,
Hominem haud impurum, itidem patria qui abligurierat bona.
Video sentum, squalidum, ægrum, pannis annisque obsitum.
Quid istuc, inquam, ornati est? Quoniam miser, quod habui, perdidi. Hem,
Quo redactus sũ! omnes noti me atq; amici deserunt.
Hic ego illum contemsi præ me. Quid, homo, inquam, ignavissume?
Itan' parasti te, ut spes nulla reliqua in te siet tibi?
Simul consilium cum re amisti? Viden' me ex eodem ortum loco?
Qui color, nitor, vestitus, quæ habitudo est corporis!
Omnia habeo, neque quidquam habeo. Nihil cum est, nihil defit tamen.
At ego infelix, neque ridiculus esse neque plagas pati
Possum: quid? tu his rebus credis fieri? tota erras via.
Olî isti fuit generi quondã quæstus apud sæclũ prius.
Hoc novum est aucupium; ego adeo hanc primus inveni viam.
Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt,
Nec sunt: hos consector. Hisce ego non paro me ut rideant;
Sed his ultro arrideo, et eorũ ingenia admiror simul.

amore loquitur. O infortunatū senē!
ui si occeperit, ludum iocumque dices
terum, præut huius rabies quæ dabit.
i Deæque senium perdant, qui me ho-
oratus est;
ii restiterim; tum autem, qui illum
cerim.
menonem: salve. *P.* Quid tu es tristis?
es alacris?
one? nescio, hercule, neque unde eam,
uorsum eam:
litus sum mei.
C. Amo. *P.* Hem! *C.* Nunc, Parmeno
des, qui vir sies.
pe pollicitum esse: Chærea, aliquid
es: in ea re utilitatem ego faciam ut
as meam:
m ad te patris penum omnem conge-
lanculum.
C. Hoc, hercle, factum est: fac sis nunc
a appareant;
res est, ubi tu nervos intendas tuos.
irgo est virginum nostrarum, quas
student
ris esse, vincto pectore, ut graciles
tior paulo, pugilem esse aiunt: dedu-
um.
'st natura, reddunt curatura iunceas.
antur. *P.* Quid tua isthæc? *C.* Nova
ris. *P.* Papæ!
corpus solidum, et succi plenum.
Anni? *C.* Anni? sexdecim.
C. Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel
o
a nihil refert, dum potiar modo.
, cuia est? *C.* Nescio, hercle. *P.* Unde
Tantumdem. *P.* Ubi habitat?
m. *P.* Ubi vidisti? *C.* In via.
Qua ratione amisisti?
adveniens mecum stomachabar modo:
esse ego hominem arbitror, cui ma-
es advorsæ sient. (gis bonæ
est sceleris? *C.* Perii. *P.* Quid fa-
? *C.* Rogas?
, atque æqualem, Archidemidem,
uid ni? *C.* Is, dum sequor hanc, fit
viam.
ercle. *C.* Immo enimvero infeliciter:
a alia sunt dicenda, Parmeno.
i deierare, his mensibus
um non vidisse proxumis,
inume vellē, minumeque opus fuit.
monstri simile 'st? quid ais? *P.* Maxu-
rrit ad me, quā longe quidē, (me.
lus, labiis demissis, gemens.
dico, Chærea, inquit. Restiti.
volebam? Dic. Cras est mihi
tum? Ut diligenter nunties
mane mihi esse ut meminerit.
abiit hora. Rogo numquid velit?
beo. Cum huc respicio ad virginem,
commodum huc advorterat
lateā. *P.* Mirū, ni hanc dicit, modo
st dono. *C.* Huc cum advenio, nulla e-
ti scilicet sunt virginem? (rat.
situs cum ancilla. *P.* Ipsa est: ilicet!
clamatum est. *C.* Alias res agis.

P. Istuc ago quidem. *C.* Nostin' quæ sit? dic mihi:
Aut vidistin'? *P.* Vidi, novi: scio, quo abducta sit.
C. Eho, Parmeno mi, nostin'? *P.* Novi. *C.* Et scis ubi siet?
P. Huc deducta est ad meretricem Thaidem: ei dono data est.
C. Quis is est tam potens cum tanto munere hoc?
P. Miles Thraso,
Phædriæ rivalis. *C.* Duras fratris partes prædicas.
P. Immo enim, si scias, quod donum huic dono contra comparet,
Tum magis id dicas. *C.* Quodnam, quæso, hercle?
P. Eunuchum. *C.* Illumne, obsecro,
Inhonestum hominem, quem mercatus est heri, senem, mulierem?
P. Isthunc ipsum. *C.* Homo quatietur certe cum dono foras.
Sed istam Thaidem non scivi nobis vicinam.
P. Haud diu est.
C. Perii! nunquamne etiam me illam vidisse? ehodum dic mihi;
Estne, ut fertur, forma....? *P.* Sane. *C.* At nihil ad nostram hanc. *P.* Alia res est.
C. Obsecro, hercle, Parmeno, fac ut potiar.
P. Faciam sedulo, ac
Dabo operam, adiuvabo. Numquid me aliud vis?
C. Quo nunc is? *P.* Domum,
Ut mancipia hæc, ita ut iussit frater, deducam ad Thaidem.
C. O fortunatum istum eunuchum, qui quidem in hanc detur domum!
P. Quid ita? *C.* Rogitas? summa forma semper conservam domi
Videbit: colloquetur: aderit una in unis ædibus;
Cibum nonnunquam capiet cum ea: interdum propter dormiet.
P. Quid si nunc tute fortunatus fias? *C.* Qua re, Parmeno?
Responde. *P.* Capias tu illius vestem. *C.* Vestem? quid tum postea?
P. Pro illo te ducam. *C.* Audio. *P.* Te esse illum dicam. *C.* Intelligo.
P. Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modo;
Cibum una capias, adsis, tangas, ludas, propter dormias:
Quandoquidem illarum neque te quisquam novit, neque scit qui sies.
Præterea forma et ætas ipsa 'st, facile ut pro eunucho probes.
C. Dixti pulchre: nunquam vidi melius consiliū dari.
Age, eamus intro: nunc iam orna me; abduc, duc, quantum potes.
P. Quid agis? iocabar equidem. *C.* Garris. *P.* Perii! quid ego egi miser?
Quo trudis? perculeris iam tu me. Tibi equidem dico, mane.
C. Eamus. *P.* Pergin'? *C.* Certum est. *P.* Vide ne nimium calidum hoc sit modo.
C. Non est profecto: sine. *P.* At enim isthæc in me cudetur faba. *C.* Ah!
P. Flagitium facimus. *C.* An id flagitium est, si in domum meretriciam
Deducar; et illis crucibus, quæ nos, nostramque adolescentiam
Habent despicatam, et quæ nos semper omnibus cruciant modis,
Nunc referam gratiam; atque eas itidem fallam, ut ab illis fallimur?

An potius hæc [pati?] Æquum est fieri, ut a me ludatur dolis:
Quod qui rescierint, culpent: illud merito factum omnes putent.
P. Quid istuc? si certum est facere, facias: verum, ne post conferas
Culpam in me. *C.* Non faciam. *P.* Iubesne?
C. Iubeo, cogo, atque impero.
Nunquam defugiam auctoritatem: sequere. *P.* Di vortant bene.

ACTUS III. SCENA I. *Thraso, Gnatho, Parmeno.*

T. Magnas vero agere gratias Thais mihi?
G. Ingenteis. *T.* Ain' tu? læta 'st? *G.* Non tā ipsoqui-
Dono, quam abs te datum esse: id vero serio (dem
Triumphat. *P.* Huc proviso, ut, ubi tempus siet,
Deducam. Sed eccum Militem. *T.* Est istuc datum
Profecto, ut grata mihi sint, quæ facio, omnia.
G. Advorti, hercle, animū. *T.* Vel rex semper maxu-
Mihi agebat, quidquid feceram; ali[...]m. (mas
G. Labore alieno magnam partam [...]
Verbis sæpe in se transmovet, qui [...]m;
Quod in te est. *T.* Habes. *G.* Rex te ergo i[...]culis...
T. [...] Scilicet.
G. Gestire. *T.* Vero: credere omnem exercitum,
Consilia. *G.* Mirum. *T.* Tum, sicubi eum satias
Hominum, aut negoti si quando odium ceperat;
Requiescere ubi volebat; quasi.... Nostin'? *G.* Scio:
Quasi ubi illā exspueret miseriā ex animo. *T.* Tenes.
Tum me convivam solum abducebat sibi. *G.* Hui!
Regem elegantem narras. *T.* Immo sic homo est
Perpaucorum hominum. *G.* Immo nullorū arbitror,
Si tecum vivit. *T.* Invidere omnes mihi;
Mordere clanculum: ego non flocci pendere.
Illi invidere misere; verum unus tamen
Impense, elephantis quem Indicis præfecerat.
Is ubi molestus magis est; Quæso, inquam, Strato,
Eone es ferox, quia habes imperium in belluas?
G. Pulchre, mehercle, dictum, et sapienter! papæ!
Iugularas hominem. Quid ille? *T.* Mutus illico.
G. Quidni esset? *P.* Dii, vostrā fidē! hominē perditū
Miserumque, et illū sacrilegū! *T.* Quid? illud, Gna-
Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio, (tho,
Numquid tibi dixi? *G.* Nunquam: sed narra, obsecro.
Plus millies audivi. *T.* Una in convivio
Erat hic, quem dico, Rhodius adolescentulus.
Forte habui scortum: cœpit ad id alludere,
Et me irridere. Quid agis, inquam, homo impudens?
Lepus tute es, et pulpamentum quæris? *G.* Ha, ha, he!
T. Quid est? *G.* Facete, lepide, laute: nihil supra.
Tuumne, obsecro te, hoc dictum erat? vetus credidi.
T. Audieras? *G.* Sæpe; et fertur in primis. *T.* Meū est.
G. Dolet, dictum imprudenti adolescenti et libero.
P. At te Di perdant! *G.* Quid ille, quæso? *T.* Perdi-
Risu omnes, qui aderant, emoriri. Denique (tus.
Metuebant omnes iam me. *G.* Non iniuria.
T. Sed heus tu! purgon' ego me de istac Thaidi,
Quod eam me amare suspicata 'st? *G.* Nihil minus.
Immo auge magis suspicionem. *T.* Cur? *G.* Rogas?
Scin'? si quando illa mentionem Phædriæ
Facit, aut si laudat, te ut male urat.... *T.* Sentio.
G. Id ut ne fiat, hæc res sola est remedio.
Ubi nominabit Phædriam, tu Pamphilam
Continuo: si quando illa dicet, Phædriam
Intromittamus comissatum; tu, Pamphilam
Cantatum provocemus. Si laudabit hæc
Illius formam; tu huius contra. Denique
Par pari referto, quod eam mordeat.
T. Siquidem me amaret, tū istuc prodesset, Gnatho.
G. Quando illud, quod tu das, expect[...]
Iam dudum te amat: iam dudum illi [...]
Quod doleat: metuit semper, quem [...]
Fructum, ne quando iratus tu alio [...]
T. Bene dixti: at mihi istuc non in[...]
G. Ridiculum: non enim cogitaras [...]
Idem hoc tute melius quanto inven[...]

SCENA II. *Thais, Thraso, Par[...] Pythias.*

Tha. Audire vocem visa sum mod[...]
Atque eccum. Salve, mi Thraso. *T*[...]
Meum suavium! quid agitur? exqu[...]
De fidicina istac? *Pa.* Quam venust[...]
Principium adveniens! *Tha.* Plu[...]
G. Eamus ergo ad cœnam: quid sta[...]
Ex homine hunc natū dicas. *Thr.* [...]
Pa. Adibo, atq; assimulabo, quasi [...]
Ituran', Thais quopiam es? *Tha.* [...]
Bene fecisti: hodie itura. *Pa.* Quo[...] non vides?
Pa. Video, et me tædet. Ubi vis, d[...]
A Phædria. *Thr.* Quid stamus? c[...]
Pa. Quæso, hercle, ut liceat, pace [...]
Dare huic quæ volumus, convenir[...]
Thr. Perpulchra credo dona, hau[...]
Pa. Res indicabit. Heus? iubete is[...]
Exire, quos iussi, ocyus, Procede [...]
Ex Æthiopia est usq; hæc. *Thr.* H[...]
G. Vix. *Pa.* Ubi tu es, Dore? acced[...]
Quam liberali facie, quam ætate i[...]
Tha. Ita me Di ament, honestus [...] ais, Gnatho?
Numquid habes, quod contemna[...] Thraso?
Tacent: satis laudant. Fac pericul[...]
Fac in palæstra, in musicis: quæ li[...]
Scire æquum est adolescentem, sol[...]
Thr. Ego illum eunuchum, si opu[...]
Pa. Atque hæc qui misit, non sib[...]
Te vivere, et sua causa excludi cæte[...]
Neque pugnas narrat, neque cicatri[...]
Ostentat: neque tibi obstat, quod [...]
Verum, ubi molestum non erit, ubi [...]
Ubi tempus tibi erit, sat habet, si t[...]
Thr. Apparet servum hunc esse dom[...]
Miserique. *G.* Nam, hercle, nemo p[...]
Qui haberet, qui pararet alium, hun[...]
Pa. Tace tu, quem ego esse infra inf[...]
Homines: nam qui huic animum ass[...]
E flamma petere te cibum posse arbit[...]
Thr. Iamne imus? *Tha.* Hos prius [...]
Simul imperabo: post continuo ex[...]
Thr. Ego hinc abeo: tu istā opperir[...]
Una ire cum amica imperatorem in v[...]
Thr. Quid tibi ego multa dicam? do[...]
G. Ha, ha, he! *Thr.* Quid rides? *G.* Ist[...]
Et illud de Rhodio dictū in mente[...]
Sed Thais exit. *Thr.* Abi præ, cum[...]
Parata. *G.* Fiat. *Tha.* Diligenter, Py[...]
Fac cures, si Chremes huc forte adv[...]
Ut ores, primum ut maneat: si id n[...]
Ut redeat: si id non poterit, ad me a[...]
Py. Ita faciam. *Tha.* Quid? quid a[...]
Ehem? curate istam diligenter virg[...]
Domi adsitis, facite. *Thr.* Eamus. *Th*[...]

SCENA III. *Chremes, Py*[...]

C. Profecto, quanto magis mag[...]

Thais mihi magnum malum:
itute labefactarier.
m iussit me ad se arcessier;
i cum illa? ne noram quidem;
it ibi manerem, repperit.
cisse, et rem seriam
lam tum erat suspicio,
omnia: ipsa accumbere
are, sermonem quærere.
sit: quam pridem pater
ui essent, dico; iam diu.
aberem, et quam longe a mari.
:: sperat se a me avellere.
le parva perisset soror;
quid habuisset, cum perit?
noscere? Hæc cur quæritet?
quæ olim periit parvula
idit esse, ut est audacia.
annos nata 'st sedecim,
quam ego sum, maiuscula 'st,
at venirem, serio.
t; aut molesta ne siet:
tert io. Heus! heus! *P.* Ecquis hic?
es. *P.* O capitulum lepidissumũ!
isidias fieri? *P.* Thais maximo
t cras redires *C.* Rus eo.
Non possum, inquam.
At tu apud nos hic mane,
. Nihil minus. *P.* Cur, mi Chre-
abis? *P.* Si istuc ita certũ est tibi,
anseas, ubi illa est. *C.* Eo.
o hunc deduce ad Militem.

ENA IV. *Antipho.*

centuli coiimus in Piræeo,
e symbolis essemus. Chæreã ei rei
nnuli: locus, tempus constitutum
quo in loco dictum est, parati ni-
n est: neque scio quid dicam, aut
tem.
oti cæteri dedere, ut illum quærã:
mi est. Quisnã hinc a Thaide exit?
ipsus est: quid hoc hominis? qui
est?
? nequeo satis mirari, neque coni-
procul hinc lubet prius, quid sit,

V. *Chærea, Antipho.*

? nemo est. Numquis hinc me se-
io homo 'st.
c licet mihi gaudiũ? pro Iupiter!
interfici cum perpeti me possum,
ntaminet vita ægritudine aliqua.
riosum intervenire nunc mihi,
quoquo eam] rogitando obtundat,
uid lætus sim; quo pergam, unde
bi siem
tus; quid mihi quæram; sanus sim
am?
b eo gratiam hanc, quam video
uod sic gestis? quid sibi hic ves-
?

Quid est, quod lætus sis? quid tibi vis? satin' sanus? quid me adspectas?
Quid taces? *C.* O festus dies hominis! amice, salve.
Nemo 'st hominum, quem ego nunc magis cuperem videre quam te.
A. Narra, istuc, quæso, quid siet. *C.* Immo ego te obsecro, hercle, ut audias.
Nostin' hanc, quam amat frater? *A.* Novi, nempe, opinor, Thaidem.
C. Istam ipsam. *A.* Sic commemineram.
C. Quædam hodie est ei dono data
Virgo. Quid ego eius tibi nunc faciem prædicem aut laudem, Antipho;
Cum ipsum me noris, quam elegans formarum spectator siem?
In hac commotus sum. *A.* Aiu' tu? *C.* Primam dices, scio, si videris.
Quid multa verba? amare cœpi. Forte fortuna domi
Erat quidam eunuchus, quem mercatus fuerat frater Thaidi;
Neque is deductus etiamdum ad eam. Submonuit me Parmeno
Ibi servus, quod ego arripui. *A.* Quid id est?
C. Tacitus citius audies.
Ut vestem cum eo mutem, et pro illo iubeam me illuc deducier.
A. Pro eunuchon'? *C.* Sic est. *A.* Quid ex ea re tandem ut caperes commodi?
C. Rogas? viderem, audirem, essem una, qua cum cupiebam, Antipho.
Num parva causa, aut parva ratio 'st? Traditus sum mulieri.
Illa illico ubi me accepit, læta vero ad se abducit domum:
Commendat virginem. *A.* Cui? tibine? *C.* Mihi.
A. Satis tuto tamen.
C. Edicit, ne vir quisquam ad eam adeat: et mihi, ne abscedam, imperat:
In interiore parte ut maneam solus cum sola. Annuo.
Terram intuens modeste. *A.* Miser! *C.* Ego, inquit, ad cœnam hinc eo.
Abducit secum ancillas: paucæ, quæ circum illam essent, manent,
Noviciæ puellæ. Continuo hæc adornant, ut lavet.
Adhortor, properent: dum apparatur virgo in conclavi sedet,
Suspectans tabulam quamdam pictam, ubi inerat pictura hæc: Iovem
Quo pacto Danaæ misisse aiunt quondam in gremiũ imbrem aureum.
Egomet quoque id spectare cœpi: et, quia consimilem luserat
Iam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat mihi,
Deum sese in hominem convertisse, atque in alienas tegulas
Venisse clanculũ per impluviũ, fucũ factum mulieri:
At quẽ Deũ? qui templa cœli summa sonitu concutit.
Ego homuncio hoc non facerem. Ego illud vero ita feci, ac lubens.
Dum hæc mecum reputo, arcessitur lavatum interea virgo:
It, lavit, redit: deinde eam in lectum illæ collocant.
Sto exspectans, si quid mihi imperent. Venit una: Heus tu, inquit, Dore,
Cape hoc flabellum, et ventulum huic sic facito, dum lavamus:
Ubi nos laverimus, si voles, lavato. Accipio tristis.

vestem.

C. Ubi mutem? perii; nam domo exsulo nunc: metuo fratrem,

Ne intus sit: porro autem, pater ne rure redierit iam.

A. Eamus ad me: ibi proxumum est, ubi mutes.

C. Recte dicis.

Eamus: et de istac simul, quo pacto porro possim

Potiri, consilium volo capere una tecum. *A.* Fiat.

Actus IV. Scena I. *Dorias*.

Ita me Dii bene ament, quantum ego illum vidi, nonnihil timeo misera,

Ne quam ille hodie insanus turbam faciat, aut vim Thaidi.

Nam, postquam iste advenit Chremes adolescens, frater virginis,

Militem rogat, ut illum admitti iubeat. Ille continuo irasci:

Neque negare audere. Thais porro instare, ut hominem invitet.

Id faciebat retinendi illius causa: quia illa, quae cupiebat

De sorore eius indicare, ad eã rem tempus non erat.

Invitat tristis: mansit. Ibi illa cum illo sermonem occipit.

Miles vero sibi putare adductum ante oculos aemulũ:

Voluit facere contra huic aegre. Heus, inquit, puer, Pamphilam

Arcesse, ut delectet hic nos. Illa exclamat, Minume gentium:

In convivium illam? Miles tendere: inde ad iurgium.

Interea aurum sibi clam mulier demit: dat mihi, ut auferam.

Hoc est signi; ubi primum poterit, se illinc subducet, scio.

Scena II. *Phaedria*.

Dum rus eo, coepi egomet mecum, inter vias,

(Ita ut fit, ubi quid in animo est molestiae)

Py. Rog
q
Virgine
Ph.
Py. Peri
qu
D. Aul
st
Ph. Insan
Py.
Qui fueri
Virgo ips
au
Ille auten
mi
Aliquid d
ru
Quo ille a
Forte ad n
Ph.
D. Periil
ne
Py. At
co
Sed nihil
no
Nam illan
sin
Scena IV
Ph. Exi fo
Fugitive?
Ph.
Illud vide
Quid hic
Quid narr
Domi non
Py. Heben
Py.

h. Nam quem? alium habui ne-
Au!
quidem ad illum est: ille erat
zali. *Ph.* Ita visus est
este exornatus fuit:
fœdus, quia illam non habet.
uasi vero paulum intersiet.
lie est adolescentulus,
velles, Phædria.
, veternosus, senex,
h. Hem! quæ hæc est fabula?
id egerim, egomet nesciam.
? *Do.* Emisti. *Py.* Iube, mihi
ga. *Py.* Venistin' hodie ad nos?
nnos natus sedecim, (Negat.
it Parmeno. *Ph.* Age dum, hoc
habes, unde habes, vestẽ? taces?
s! non dicturus? *Do.* Venit
Ita. *Ph.* Quando? *Do.* Hodie.
Quam dudum? *Do.* Modo.
Cum Parmenone. *Ph.* Norasne
sset, unquã audieram dicier.
rem meum esse sciebas?
Parmeno
dedit mihi hanc vestem.
Occidi!
duit: post una ambo abierunt
sobriam esse me, et nihil men-
, virginem vitiatam esse?
Age nunc, bellua,
cit? *Py.* Quid isti credam? res
paululum: audin'? etiam nunc
st.
n: Chærea tuam vestem detra-
t ea est indutus? *Do.* Factum.
ró te huc deductus est? *Do.* Ita.
o scelestum atque audacem ho-
Væ mihi!
edis, indignis nos esse irrisas
dis quod iste dicit: quid agam,
n. Possumne ego hodie ex te ex-
atrem Chæream? *Do.* Non.
Non potest sine
sequere hac: modo ait, modo
ro te vero, Phædria. *Ph.* I in-
. *Do.* Oi! ei!
neste quo modo hinc abeam,
n tu me hic etiam, nebulo, lu-
n scio esse hanc technam, quam
nveniam, pol, hodie, parem ubi
iam.
udum censes, Dorias?
De istac rogas
rum taceamne, an prædicem?

Dor. Tu, pol, si sapis,
Quod scis, nescis, neque de eunucho, neque de vitio virginis:
Hac re, et te omni turba evolves, et illi gratum feceris.
Id modo dic, abisse Dorum. *Py.* Ita faciam.
Dor. Sed videon' Chremem?
Thais iam aderit. *Py.* Quid ita? *Dor.* Quia, cum inde abeo, iam tum inceperat
Turba inter eos. *Py.* Aufer aurum hoc: ego scibo ex hoc quid siet.

Scena V. *Chremes, Pythias.*

C. At at! data, hercle, verba mihi sunt: vicit vinum quod bibi.
Ac, dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchre sobrius!
Postquam surrexi, neque pes neque mens satis suum officium facit.
P. Chremes! *C.* Quis est? Ehem! Pythias. Vah! quanto nunc formosior
Videre mihi, quam dudum! *P.* Certe tu quidem, pol, et multo hilarior.
C. Verbum, hercle, hoc verum est, sine Cerere et Libero friget Venus.
Sed Thais multo ante venit? *P.* Anne abiit iam a Milite?
C. Iamdudum: ætatem: lites sunt inter eos factæ maxumæ.
P. Nihil dixit tum, ut sequerere sese? *C.* Nihil, nisi abiens mihi innuit.
P. Eho! nonne id sat erat? *C.* At nesciebam id dicere illam, nisi quia
Correxit Miles, quod intellexi minus: nam me extrusit foras.
Sed eccam ipsam: miror ubi ego huic antevorterim.

Scena VI. *Thais, Chremes, Pythias.*

T. Credo equidem illum iam affuturum esse, ut illam a me eripiat. Sine, veniat!
Atqui, si illam digito attigerit uno, oculi illico effodientur.
Usque adeo ego illius ferre possum ineptias, et magnifica verba,
Verba dum sint: verum enim, si ad rem conferentur, vapulabit.
C. Thais, ego iam dudum hic adsum. *T.* O mi Chreme! te ipsum exspectabam.
Scin' tu turbam hanc propter te esse factam? et adeo ad te attinere hanc
Omnem rem? *C.* Ad me? qui quasi istuc.....!
T. Quia, dum tibi sororem studeo
Reddere et restituere, hæc atque huiusmodi sum multa passa.
C. Ubi ea est? *T.* Domi apud me. *C.* Hem!
T. Quid est?
Educta ita, uti teque illaque dignum est. *C.* Quid ais? *T.* Id quod res est.
Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa quidquam abs te pretii.
C. Et habetur, et refertur, Thais, a me, ita uti merita es, gratia.
T. At enim cave, ne prius, quam hanc a me accipias, amittas, Chreme.
Nam hæc ea 'st, quam Miles a me vi nunc ereptum venit.
Abi tu, cistellam, Pythias, domo effer cum monimentis.
C. Viden' tu illum, Thais? *P.* Ubi sita 'st?

C. Melius est. *T.* Mane. *C.* Omitte: iam adero.
T. Nihil opus est istis, Chreme:
Hoc modo dic, sororem illam tuam esse, et te parvam virginem
Amisisse; nunc cognosse: signa ostende.
P. Adsunt. *T.* Cape.
Si vim faciet, in ius ducito hominem: intellextin'?
C. Probe.
T. Fac animo hæc præsenti dicas. *C.* Faciam.
T. Attolle pallium.
Perii! huic ipsi est opus patrono, quem defensorem paro.

Scena VII. *Thraso, Gnatho, Sanga, Chremes, Thais.*

Thr. Hanccine ego ut contumeliam tam insignem in me accipiam, Gnatho?
Mori me satius est. Simalio, Donax, Syrisce; sequimini.
Primum ædeis expugnabo. *G.* Recte. *Thr.* Virginem eripiam. *G.* Probe.
Thr. Male mulcabo ipsam. *G.* Pulchre. *Thr.* In medium huc agmen cum vecti, Donax:
Tu, Simalio, in sinistrum cornu: tu, Syrisce, in dexterum.
Cedo alios: ubi centurio est Sanga, et manipulus furum? *S.* Eccum, adest.
Thr. Quid, ignave? peniculon' pugnare, qui istuc huc portes, cogitas?
S. Egon'? Imperatoris virtutem noveram, et vim militum;
Sine sanguine hoc fieri non posse; qui abstergerem vulnera.
Thr. Ubi alii? *S.* Qui, malum, alii? solus Sannio servat domi.
Thr. Tu hosce instrue: hic ego ero post principia: inde omnibus signum dabo.
G. Illuc est sapere! ut hosce instruxit, ipsus sibi cavit loco.

ad nos? quamobrem adductus
o;
amphilam. *T.* Hem! misera oc-
istæc vera prædicas. (cidi!
go? *P.* Id, opinor. *T.* Quid ais,

a sum, hinc abiens, tibi?
ut tu iusti, soli credita 'st.
n commisisti. Dispudet,
ba. Quid illic hominis est?
ce, obsecro, salvæ sumus:
psum. *T.* Ubi is est? *P.* Hem!

?. Comprehendi iube, quantum

, stulta? *P.* Quid facias, rogas?
cum aspicias, os impudens
P. Tū quæ eius confidentia 'st!

rea, Thais, Pythias.

uterque, mater et pater,
omi erant, ut nullo modo
viderent me. Interim,
notus mihi quidam obviam
me in pedes, quantum queo,
am desertum: inde item
l: ita miserrimus
s me cognosceret.
quam video? ipsa 'st: hæreo,
ea autem? quid faciet mihi?
r, Dore, salve: dic mihi, (cet?
, factum. *T.* Satin' id tibi pla-
impune habiturum?
Unam hanc noxiam
ero unquam, occidito. (igitur?
iam veritus? *C.* Non. *T.* Quid
criminaretur tibi.
Paululum quiddam. *P.* Ebo!
udens?
ibi videtur, virginem
nservam esse credidi.
e contineo, quin involem in
etiam ultro derisum advenit!
? *P.* Quid ita vero? debeam,
furcifero, si id fecerim;
vum fateatur tuum.
s. Non te dignum, Chærea,
digna hac contumelia
dignus, qui faceres tamen.
unc consilii capiam, scio,
conturbasti mihi
am non possim suis,
atque ut studui, tradere;
hoc mihi beneficium, Chærea.
ro æternam inter nos gratiam
uiusmodi re quapiam, et
a familiaritas
hoc quispiam voluit Deus?
m partem accipioque, et volo.
num hoc scito: contumeliæ
sed amoris. *T.* Scio.
ge nunc ignosco tibi.
ngenio sum, Chærea,
t, quid amor valeat, nesciam.
s, ita me Di bene ament, amo.
hoc, hera, cavendum intelligo.
il tibi quidquam credo.
Desinas.
re mihi oro ut adiutrix sies.

Ego me tuæ commendo et committo fidei.
Te mihi patronam capio, Thais; te obsecro:
Emoriar, si non hanc uxorem duxero.
T. Tamen si pater... *C.* Quid? ah! volet, certo scio;
Civis modo hæc sit. *T.* Paululum opperirier
Si vis, iam frater ipse hic aderit virginis:
Nutricem arcessitum iit, quæ illam aluit parvulam:
In cognoscendo tute ipse aderis, Chærea.
C. Ego vero maneo. *T.* Vin' interea, dum is venit,
Domi opperiamur potius, quam hic ante ostium?
C. Immo percupio. *P.* Quam tu rem actura, obsecro, es?
T. Nam quid ita? *P.* Rogitas? hunc tu in ædeis cogitas
Recipere posthac? *T.* Cur non? *P.* Crede hoc meæ fidei,
Dabit hic aliquam pugnam denuo. *T.* Au! tace,
P. Parū perspexisse eius videre audaciā. (obsecro.
C. Non faciā, Pythias. *P.* Non, pol, credo, Chærea,
Nisi si commissum non erit. *C.* Quin, Pythias,
Tu me servato. *P.* Neque pol servandum tibi
Quidquam dare ausim, neque te servare: apage te.
T. Adest optume ipse frater. *C.* Perii, hercle! obsecro
Abeamus intro, Thais: nolo me in via (quia pudet?
Cum hac veste videat. *T.* Quamobrem tandem? an
C. Id ipsum. *P.* Id ipsum? virgo vero! *T.* I præ, sequor.
Tu isthic mane, ut Chremem introducas, Pythias.

SCENA III. *Pythias, Chremes, Sophrona.*

P. Quid? quid venire in mentem nunc possit mihi?
Quidnam? qui referam illi sacrilego gratiam,
Qui hunc supposuit nobis? *C.* Move vero ocyus
Te, nutrix. *S.* Moveo. *C.* Video: sed nihil promoves.
P. Iamne ostendisti signa nutrici? *C.* Omnia.
P. Amabo! quid ait? cognoscitne? *C.* Ac memoriter.
P. Bene, ædepol, narras: nam illi faveo virgini.
Ite intro: iamdudum hera vos expectat domi.
Virum bonum eccum Parmenonem incedere
Video: vide ut otiosus it, si Dis placet!
Spero me habere, qui hunc meo excruciem modo.
Ibo intro, de cognitione ut certum sciam:
Post exibo, atque hunc perterrebo sacrilegum.

SCENA IV. *Parmeno, Pythias.*

Pa. Reviso, quidnam Chærea hic rerum gerat.
Quod si astu rem tractavit, Di, vostram fidem!
Quantam, et quam veram laudem capiet Parmeno!
Nam, ut mittam, quod ei amorem difficillimum, et
Carissimum ab meretrice avara, virginem
Quam amabat, eam confeci sine molestia,
Sine sumtu, sine dispendio. tum hoc alterum,
Id vero est, quod ego mihi puto palmarium,
Me reperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia et mores posset noscere;
Mature ut cum cognorit, perpetuo oderit.
Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compositū quidquam, nec magis elegans;
Quæ, cum amatore suo cum cœnant, liguriunt:
Harum videre [ingluviem,] sordes, inopiam;
Quam inhonestæ solæ sint domi, atque avidæ cibi;
Quo pacto ex iure hesterno panem atrum vorent;
Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis.
Py. Ego, pol, te pro istis dictis et factis, scelus,
Ulciscar; ut ne impune in nos illuseris.
Pro fidem Deum! facinus fœdum! o infelicem adolescentulum!
O scelestum Parmenonem, qui istum huc adduxit!
Pa. Quid

Pa. Quidnam fecit? *Py.* Colligavit primum eum miseris modis. *Pa.* Hem!
Colligavit? *Py.* Atque equidem orante, ut ne id faceret, Thaide.
Pa. Quid ais? *Py.* Nunc minatur porro, sese id, quod mœchis solet....
Quod ego nunquam vidi fieri, neque velim.
Pa. Qua audacia
Tantum facinus audet? *Py.* Quid ita tantum?
Pa. An non tibi hoc maxumum est?
Quis homo pro mœcho unquam vidit in domo meretricia
Prehendi quemquam? *Py.* Nescio. *Pa.* At ne hoc nescistis, Pythias.
Dico, edico vobis, nostrum esse illum herilem filium.
Py. Hem!
Obsecro, an is est? *Pa.* Ne quam in illum Thais vim fieri sinat.
Atque adeo autem cur non egomet intro eo?
Py. Vide, Parmeno,
Quid agas, ne neque illi prosis, et tu pereas: nam hoc putant,
Quidquid factum est, ex te esse ortum. *Pa.* Quid igitur faciam miser?
Quidve incipiam? ecce autem video rure redeuntem senem.
Dicam huic, an non? dicam hercle, etsi mihi magnum malum
Scio paratum; sed necesse est, huic ut subveniat.
Py. Sapis.
Ego abeo intro: tu isti narra omnem rem ordine, ut factum siet.

SCENA. V. *Laches, Parmeno.*

L. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi;
Neque agri neque urbis odium me unquam percipit.
Ubi satias cœpit fieri, commuto locum.
Sed estne ille noster Parmeno? et certe ipsus est.
Quem præstolare, Parmeno, hic ante ostium?
P. Quis homo 'st? ehem! salvum te advenire, here, gaudeo.

me dedam, et faciam quod iu-
st?
ercules servivit Omphalæ?
Exemplum placet.
ari videam sandalio caput!
a.
rii: quid hoc autem 'st mali?
leram etiam: quidnam prope-
lit?

rea, Parmeno, Phædria,
tho, Thraso.

me vivit hodie fortunatior?
m: nam in me plane Di potes-
i tam subito tot contigerint
t? *C.* O Parmeno mi! o mea-
n omnium
erfector! scin' me in quibus
n inventam civem? *Pa.* Audi-
sam mihi?
nent, factum. *G.* Audin' tu il-
C. Tum autem Phædriæ,
orem esse omnem in tranquil-
us.
ndavit in clientelam et fidem;
atris igitur Thais tota 'st?
Scilicet.
quod gaudeamus: Miles pelli-
ubi est, fac quam primum hæc
sam domum.
, dubitas, quin ego nunc per-
?
r. *C.* Quid commemorem pri-
em maxume?
silium dedit, ut facerem; an
im
m collaudem, quæ guberna-
tam opportune in unum con-
tatem, et facilitatem? O lu-
obis bona. *Ph.* Di, vostram fi-
lia
rravit! sed ubi est frater?
Præsto adest.
credo. Nihil est Thaide hac
nius
ra est omni fautrix familiæ.
? *T.* Perii! quanto minus spei
is amo.
te spes est. *G.* Quid vis fa-
ce hoc
eream in parte aliqua tandem
uid collibuit, novi te.... Hoc
æmium a me optato; id opta-
G. Si efficio hoc, postulo, ut
s,
pateat; invocato ut sit locus
futurum. *G.* Accingar.
Quem hic ego audio?

Ph. Tu fortasse, quæ facta hic sint, nescis.
T. Scio. *Ph.* Cur ergo in his ego te conspicor regionibus?
T. Vobis fretus. *Ph.* Scin' quam fretus? Miles, edico tibi,
Si te in platea offendero hac post unquam, quod dicas mihi,
Alium quærebam, iter hac habui: periisti.
G. Eia! haud sic decet.
Ph. Dictum est. *G.* Non cognosco vostrum tam superbum. *Ph.* Sic erit.
G. Prius audite paucis: quod cũ dixero, si placuerit,
Facitote. *Ph.* Audiamus. *G.* Tu concede paulum isthuc, Thraso.
Principio ego vos credere ambos hoc mihi vehementer velim,
Me, huius quidquid facio, id facere maxume causa mea:
Verum idem si vobis prodest, vos non facere, inscitia 'st.
Ph. Quid id est? *G.* Militem ego rivalem recipiundum censeo. *Ph.* Hem!
Recipiundum! *G.* Cogita modo. Tu, hercle cum illa, Phædria,
Et libenter vivis: etenim bene libenter victitas.
Quod des, paulum est; et necesse est multum accipere Thaidem,
Ut tuo amori suppeditare possit sine sumtu tuo.
Ad omnia hæc magis opportunus, nec magis ex usu tuo,
Nemo 'st: principio et habet quod det, et dat nemo largius.
Fatuus est, insulsus, tardus: stertit noctesque et dies.
Neque tu istum metuas ne amet mulier: facile pellas, ubi velis.
Ph. Quid agimus? *G.* Præterea hoc etiam, quod ego vel primum puto:
Accipit [hominem] nemo melius prorsus, neque prolixius.
Ph. Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est.
C. Idem ego arbitror.
G. Recte facitis. Unum etiam hoc vos oro, ut me in vostrum gregem
Recipiatis; satis diu hoc iam saxum volvo.
Ph. Recipimus.
C. Ac libenter. *G.* At ego pro isthoc, Phædria, et tu Chærea,
Hunc comedendum et deridendum vobis propino.
C. Placet.
Ph. Dignus est. *G.* Thraso! ubi vis, accede.
T. Obsecro te, quid agimus?
G. Quid? isti te ignorabant: postquam eis mores ostendi tuos,
Et collaudavi secundum facta et virtutes tuas,
Impetravi. *T.* Bene fecisti: gratiã habeo maxumam.
Nunquam etiam fui usquam, quin me omnes amarent plurimum.
G. Dixin' ego in hoc inesse vobis Atticã elegantiam?
Ph. Nihil prætermissum est. Ite hac. Ω. Vos valete, et plaudite.

SYRUS, *servus Chremetis.*

C. Sulpitii Apollinaris Periocha

In militiam proficisci gnatum Cliniam,
Amantem Antiphilam, compulit durus pater:
Animique sese angebat, facti pœnitens.
Mox ut reversus est, clam patrem divortitur
Ad Clitiphonem: is amabat scortum Bacchidem.
Cum arcesseret cupitam Antiphilam Clinia,
Ut eius Bacchis venit amica, ac servulæ
Habitum gerens Antiphila: factum id, quo patrem
Suum celaret Clitipho: hic, technis Syri,
Decem minas meretriculæ aufert a sene.
Antiphila Clitiphonis reperitur soror.
Hanc Clinia, aliam Clitipho, uxorem accipit.

Prologus

Ne cui sit vostrum mirum, cur parteis seni
Poeta dederit, quæ sunt adolescentium,
Id primum dicam: deinde, quod veni, eloquar.
Ex integra Græca, integram comœdiam
Hodie sum acturus, Heauton timorumenon;
Duplex quæ ex argumento facta 'st simplici.
Novã esse ostendi, et quæ esset: nunc qui scripserit,
Et cuia Græca sit, ni partem maxumam
Existumarem scire vostrum, id dicerem.
Nunc quamobrem has parteis didicerim, paucis dabo.
Oratorem voluit esse me, non Prologum.
Vostrum iudicium fecit: me actorem dedit.
Sed hic actor tantum poterit a facundia,
Quantum ille potuit cogitare commode,
Qui orationem hanc scripsit, quam dicturus sum.
Nam, quod rumores distulerunt malevoli,
Multas contaminasse Græcas, dum facit
Paucas Latinas; factum hic esse id non negat,
Neque se id pigere; et deinde facturum autumat.
Habet bonorum exemplum: quo exemplo sibi

ena anus paupercula:
œpit perdite,
aberet: hæc clam me omnia.
ion humanitus,
it ægrotum adolescentuli,
pervolgata patrum.
em! tibine hæc diutius
vivo patre,
e iam in uxoris loco?
e ignoras, Clinia.
antisper volo,
t, facies: sed, si id non facis,
icere dignum, invenero.
t, nisi ex nimio otio.
mori operam dabam,
propter pauperiem, atque ibi
iam, armis reperi.
t; adolescentulus,
audiendo, victus est.
benevolentia
, quam se ipsum sibi.
itatum abiit, Chreme.
profectus, menses treis abest.
i illud inceptum tamen
um, et non instreuui.
qui ei fuere conscii,
us, atque animo fere
to præ ægritudine:
i; soccos detrahunt:
ectos sternere,
e quisque sedulo
hi lenirent miseriam.
gitare: Hem! tot mea
sa, ut me unum expleant?
t? sumtus domi
a? sed gnatum unicum,
ecuit, aut etiam amplius,
l hæc utenda idonea 'st,
erum iniustitia mea.
m quovis deputem,
e dum ille vitam illam colet
b meas iniurias,
e supplicium dabo,
rcens, illi serviens.
relinquo in ædibus,
um: corrasi omnia;
os, qui opere rustico
n exercerent suum,
lidi: inscripsi illico
alenta ad quindecim
catus sum: hic me exerceo.
inus iniuriæ,
ere, dum fiam miser:
uptate hic frui,
redierit meus particeps.
eros leni puto,
si quis recte aut commode
ue tu illum satis noveras,
ubi non vere vivitur.
tendisti, quanti penderes;
ausus, quæ est æquom patri:
æc nunquam evenissent tibi.
eccatum a me maxumum est.
recte spero; et illum tibi
hic, confido, propediem.
! *C.* Facient: nunc, si commo-
e, apud me sis, volo. (dū est,
on? quæso, tandē aliquantulū
s facere te hoc vult filius.

M. Non convenit, qui illum ad laborem impulerim,
Nunc me ipsum fugere. *C.* Siccine est sententia?
M. Sic. *C.* Bene vale. *M.* Et tu. *C.* Lacrymas excussit
Miseretque me eius. Sed, ut diei tempus est, (mihi,
Monere oportet me hunc vicinum Phaniam,
Ad cœnam ut veniat: ibo, visam si domi est.
Nihil opus fuit monitore: iam dudum domi
Præsto apud me esse aiunt: egomet convivas moror.
Ibo adeo hinc intro: sed quid crepuerunt fores
Hinc a me? quisnam egreditur? huc concessero.

Scena II. *Clitipho, Chremes.*

Cl. Nihil adhuc est, quod vereare, Clinia: haudquaquam etiam cessant:
Et illam simul, cum nuntio, tibi hic ego affuturam hodie scio:
Proin tu sollicitudinem istam falsam, quæ te excruciat, mittas.
Ch. Quicum loquitur filius?
Cl. Pater adest, quem volui: adibo. Pater, opportune advenis.
Ch. Quid id est? *Cl.* Hunc Menedemum nostin', nostrum vicinum? *Ch.* Probe.
Cl. Huic filium scis esse? *Ch.* Audivi, esse in Asia.
Cl. Non est, pater:
Apud nos est. *Ch.* Quid ais? *Cl.* Advenientem, e navi egredientem, illico
Abduxi ad cœnam: nam mihi magna cum eo iam inde usque a pueritia
Fuit semper familiaritas. *Ch.* Voluptatem magnam nuntias.
Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset hodie, amplius;
Ut hanc lætitiam nec opinanti primus ei obiicerem domi.
Atque etiam nunc tempus est. *Cl.* Cave faxis; non opus est, pater.
Ch. Quapropter? *Cl.* Quia enim incertum 'st etiam, quid se faciat: modo venit.
Timet omnia, patris iram, et animum amicæ, se erga ut siet, suæ:
Eam misere amat: propter eam hæc turba atque abitio evenit. *Ch.* Scio.
Cl. Nunc servolum ad eam in urbem misit, et ego nostrum una Syrum.
Ch. Quid narrat? *Cl.* Quid ille? se miserum esse.
Ch. Miserum? quem minus credere 'st?
Quid reliqui 'st, quin habeat, quæ quidem in homine dicuntur bona?
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, divitias.
Atque hæc perinde sunt, ut illius animus, qui ea possidet:
Qui uti scit, ei bona; illi, qui non utitur recte, mala.
Cl. Immo ille fuit senex importunus semper: et nunc nihil magis
Vereor, quam ne quid in illum iratus plus satis faxit, pater.
Ch. Illene? Sed reprimam me; nam in metu esse hunc, illi est utile.
Cl. Quid tute tecum? *Ch.* Dicam. Ut ut erat, mansum tamen oportuit.
Fortasse aliquantum iniquior erat præter eius lubidinem.
Pateretur: nā quē ferret, si parentē non ferret suum?
Hunccine erat æquum ex illius more, an illum ex huius, vivere?
Et quod illum insimulat durum, id non est: nam parentum iniuriæ

Neque illarū affines esse rerū, quas fert adolescentia.
Ex sua libidine moderantur, nunc quæ est, non quæ olim fuit.
Mihi si unquam filius erit, næ, ille facili me utetur patre;
Nam et cognoscendi, et ignoscendi dabitur peccati locus.
Non ut meus, qui mihi per alium ostendit suam sententiam.
Perii! is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quæ narrat facinora!
Nunc ait: Periculum ex aliis facito, tibi quod ex usu siet.
Astutus! næ, ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam.
Magis nunc me amicæ dicta stimulant: Da mihi, atque affer mihi:
Cui quid respondeam, nihil habeo; neque me quisquam est miserior.
Nam hic Clinia, etsi is quoque suarum rerum satagit, attamen
Habet bene ac pudice eductā, ignarā artis meretriciæ.
Mea est potens, procax, magnifica, sumtuosa, nobilis.
Tum, quod dem ei, Recte est: nam, nihil esse mihi, religio 'st dicere.
Hoc ego mali non pridem inveni; neque etiam dum scit pater.

Scena II. *Clinia, Clitipho.*

Clin. Si mihi secundæ res de amore meo essent, iamdudum, scio,
Venissent: sed vereor, ne mulier, me absente, hic corrupta sit.
Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi animum exaugeant;
Locus, occasio, ætas, mater, cuius sub imperio 'st, mala:
Cui nihil iam præter pretium dulce 'st. *Clit.* Clinia.
Clin. Hei misero mihi!

Prope
Clit.
Clin.
Vider
Hic re
S. Di
Quid
Sed vi
Dum e
Colloc
Propte
Cuius
Monoi
Quod t
Nemo e
Quæ hi
Nam et
Quant
Clin. Q
Quod n
S. Hoc
Quæ est
Ea obii
Dum n

vitæ consuetudinem,
ue ingenium ut sit, declarat maxume.
lam studiose ipsam offendimus,
vestitam veste lugubri,
usa, opinor, quæ erat mortua;
am ornatam, ita uti quæ ornantur sibi:
e esse expolitam muliebri:
sus, prolixus, circum caput
ligenter: pax! *Clin.* Syre mi, obsecro,
itiam frustra coniicias. *S.* Anus
ebat: præterea una ancillula
bat una, pannis obsita, (nia,
munda illuvie. *Clit.* Si hæc sunt, Cli-
credo, quis te est fortunatior?
, quam dicit sordidatam et sordidam?
uoque signũ est, dominã esse extra no-
n negliguntur internuntii: (xiam,
na est eisdem, munerarier
num, ad dominas qui affectant viam.
obsecro te: et cave, ne falsam gratiam
e. Quid ait, ubi me nominas?
nus redisse te, et rogare uti
e; mulier telam deserit
lacrymis opplet os totum sibi: ut
desiderio id fieri tuo.
udio, (ita me Di ament) ubi sim, nescio:
lit. At ego nihil esse scibam, Clinia.
ssim, Syre, dic quæ illa 'st altera?
as tuam Bacchidem. *Clit.* Hem! quid
idem?
quo illam ducis? *S.* Quo illam ego? ad
cilicet.
remne? *S.* Ad eum ipsum. *Clit.* O ho-
impudentem audaciam!
fit sine periclo facinus magnum et me-
bile.
le! in mea vita tu tibi laudem is quæsi-
scelus!
um modo quid te fugerit, ego perierim.
as? *S.* At enim.... *Clit.* Quid enim?
Si sinas, dicam. *Clin.* Sine.
Ita res est hæc nunc, quasi cum....
Quas, malum! ambages mihi
e? *Clin.* Syre, verum hic dicit; mitte:
redi.
ticere nequeo: multimodis iniurius,
que ferri potis es. *Clin.* Audiundum,
st: tace.
is potiri: vis, quod des illi, effici:
otiundo periclum non vis: haud stulte

pere 'st, velle te id, quod non potest,
ere.
llis sunt habenda, aut illa cum his a-
da sunt.
n conditionũ nunc utram malis, vide;
, quod cepi, rectum esse et tutum scio:
patrem amica tecum sine metu ut sit,
t.
argentum es pollicitus, eadem hac
m via:
em, orando surdas iam aures reddide-
hi.
i vis? *Clit.* Siquidem hoc fit. *S.* Si-
n, experiundo scies.
, cedo istuc tuum consilium: quid id e-
ssimulabimus,
huius esse. *Clit.* Pulchre! Cedo quid
iet sua?

An ea quoque dicetur huius, si una hæc dedecori est
parum?
S. Immo ad tuam matrem abducetur. *Clit.* Quid eo?
S. Longum 'st, Clitipho,
Si tibi narrem. Quamobrem id faciam, vera causa
est. *Clit.* Fabulæ!
Nihil satis firmi video, quamobrem accipere hunc
mihi expediat metum.
S. Mane: habeo aliud, si istud metuis; quod ambo
confiteamini
Sine periclo esse. *Clit.* Huiusmodi, obsecro, aliquid
reperi. *S.* Maxume.
Ibo obviã hinc: dicã ut revortantur domũ. *Clit.* Hẽ!
Quid dixti? *S.* Ademtũ tibi iam faxo omnem metum,
In aurem utramvis otiose ut dormias.
Clit. Quid ago nunc? *Clin.* Tune? quod boni est.
Clit. Syre, dic modo
Verum. *S.* Age modo, hodie sero ac nequidquã voles.
Clin. Datur: fruare, dum licet; nam nescias,
Eius sit potestas posthac, an nunquam, tibi.
Clit. Syre, inquam. *S.* Perge porro, tamen istuc ago.
Clit. Verum, hercle, istuc est. Syre! Syre! inquam;
heus, heus, Syre!
S. Concaluit. Quid vis? *Clit.* Redi, redi. *S.* Adsum;
dic quid est?
Iam hoc quoq negabis tibi placere? *Clit.* Immo, Sy-
Et me, et meum amorem, et famã, permitto tibi. (re,
Tu es iudex: ne quid accusandus sis, vide.
S. Ridiculum est, te istuc me admonere, Clitipho;
Quasi isthic minor mea res agatur, quam tua.
Hic si quid nobis forte adversi evenerit,
Tibi erunt parata verba; huic homini verbera:
Quapropter hæc res neutiquam neglectui est mihi.
Sed isthunc exora, ut suam esse assimulet. *Clin.* Sci-
Facturum me esse: in eũ iam res rediit locũ, (licet
Ut sit necesse. *Clit.* Amo te merito, Clinia.
Clin. Verum illa ne quid titubet. *S.* Perdocta 'st pro-
Clin. At hoc demiror, qui tam facile potueris (be.
Persuadere illi, quæ solet quos spernere!
S. In tempore ad eam veni; quod rerum omnium est
Primum: nam quemdam misere offendi militem
Eius noctem orantem: hæc arte tractabat virum,
Ut illius animum cupidum inopia incenderet:
Eademque ut esset apud te ob hoc quam gratissuma.
Sed, heus tu! vide sis, ne quid imprudens ruas:
Patrem novisti, ad has res quam sit perspicax:
Ego te autem novi, quam esse soleas impotens.
Inversa verba, eversas cervices tuas,
Gemitus, screatus, tussis, risus, abstine.
Clit. Laudabis. *S.* Vide sis! *Clit.* Tutemet mirabere.
S. Sed quam cito sunt consecutæ mulieres!
Clit. Ubi sunt? cur retines? *S.* Iam nunc hæc non
est tua.
Clit. Scio; apud patrem: at nunc interim.....
S. Nihilo magis.
Clit. Sine. *S.* Non sinam, inquam. *Clit.* Quæso, pau-
lisper. *S.* Veto.
Clit. Saltem salutare. *S.* Abeas, si sapis. *Clit.* Eo.
Quid isthic? *S.* Manebit. *Clit.* O hominem felicem!
S. Ambula.

SCENA IV. *Bacchis, Antiphila, Clinia, Syrus.*

B. Ædepol, te, mea Antiphila, laudo, et fortunatam
iudico,
Id cum studuisti, isti formæ ut mores consimiles fo-
rent:
Minumeque (ita me Di ament) miror, si te sibi quis-
que expetit.
Nã mihi, quale ingeniũ haberes, fuit indicio oratio.

Neque illarū animos esse rerū, quas fert adolescentia.
Ex sua libidine moderantur, nunc quæ est, non quæ olim fuit.
Mihi si unquam filius erit, næ, ille facili me utetur patre;
Nam et cognoscendi, et ignoscendi dabitur peccati locus.
Non ut meus, qui mihi per alium ostendit suam sententiam.
Perii! is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quæ narrat facinora!
Nunc ait: Periculum ex aliis facito, tibi quod ex usu siet.
Astutus! næ, ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam.
Magis nunc me amicæ dicta stimulant: Da mihi, atque affer mihi:
Cui quid respondeam, nihil habeo; neque me quisquam est miserior.
Nam hic Clinia, etsi is quoque suarum rerum satagit, attamen
Habet bene ac pudice eductā, ignarā artis meretriciæ.
Mea est potens, procax, magnifica, sumtuosa, nobilis.
Tum, quod dem ei, Recte est: nam, nihil esse mihi, religio 'st dicere.
Hoc ego mali non pridem inveni; neque etiam dum scit pater.

Scena II. *Clinia, Clitipho.*

Clin. Si mihi secundæ res de amore meo essent, iamdudum, scio,
Venissent: sed vereor, ne mulier, me absente, hic corrupta sit.
Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi animum exaugeant;
Locus, occasio, ætas, mater, cuius sub imperio 'st, mala:
Cui nihil iam præter pretium dulce 'st. *Clit.* Clinia.
Clin. Hei misero mihi!
Clit. Etiam caves, ne videat forte hinc te a patre aliquis exiens?
Clin. Faciam: sed nescio quid profecto mihi animus

Ergo, mea Antiphila, tu mea sola reducem me in patriam facis:
Nam, dum abs te absum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves,
Præterquam, tui carendum quod erat. *S.* Credo.
C. Syre, vix suffero.
Hoccine me miserum non licere meo modo ingenium frui!
S. Immo, ut patrem tuum vidi esse habitum, diu etiam duras dabit.
B. Quisnam hic adolescens est, qui intuitur nos?
A. Ah! retine me, obsecro.
S. Amabo, quid tibi est? *A.* Disperii! perii misera!
B. Quid stupes,
Antiphila? *A.* Videon' Cliniā, an non? *B.* Quē vides?
C. Salve, anime mi! *A.* O mi exspectate! salve! *C.* Ut vales?
A. Salvum advenisse gaudeo. *C.* Teneone te,
Antiphila, maxume animo exoptata meo?
S. Ite intro: nam vos iamdudum expectat senex.

ACTUS III. SCENA I. *Chremes, Menedemus.*

C. Luciscit hoc iam: cesso pultare ostium
Vicini, primum ex me ut sciat sibi filium
Rediisse? etsi adolescentem hoc nolle intelligo.
Verum, cum videam miserum hunc tam excruciarier
Eius abitu; celem tam insperatum gaudium,
Cum illi pericli nihil ex indicio siet?
Haud faciam: nam, quod potero, adiutabo senem.
Ita ut filium meum amico atque æquali suo
Video inservire, et socium esse in negotiis:
Nos quoque senes est æquom senibus obsequi.
M. Aut ego profecto ingenio egregie ad miserias
Natus sum; aut illud falsum est, quod volgo audio
Dici diem adimere ægritudinem hominibus:
Nam mihi quidem quotidie augescit magis
De filio ægritudo; et quanto diutius
Abest, magis cupio tanto, et magis desidero.
C. Sed ipsum foras egressum video: ibo, alloquar.
Menedeme, salve: nuntium apporto tibi,
Cuius maxume te fieri participem cupis.
M. Num quidnam de gnato meo audisti, Chreme?

ibo, ac dicam, ut dixeram
, hodie non posse his dare.
M. Ita, quæso. Di, vostram fide!
ominum naturam omnium,
ant, et diiudicent,
quia, in re nostra, aut gaudio
io, aut ægritudine?
plus sapit, quam egomet mihi!
s operam ut tibi darem.

. *Syrus, Chremes.*

rsa: inveniundum 'st tamen
la in senem est fallacia.
osce id struere? Videlicet
diusculus est:
radita 'st provincia.
perii! numnam hæc audivit?
Syre. *S.* Hem.
. Recte equidem: sed te miror,
antum biberis. *C.* Nihil nimis.
vero 'st, quod dici solet,
Eia! *S.* Mulier commoda et
. *C.* Sane, idem visa 'st mihi.
forma luculenta. *C.* Sic satis.
l uti nunc, sane bona:
linia hanc si deperit.
dã avidũ, miserũ, atque aridũ,
n'? At, quasi is non divitiis
profugit inopia.
dico? *C.* Quid ego nesciam?
nũ! *S.* Quẽ? *C.* Isthunc servolũ
. Syre, tibi timui male.
ieri. *S.* Quid faceret? *C.* Rogas?
geret fallacias,
ti, amicæ quod daret;
invitum servaret senem.
ta ab illo oportebant, Syre.
heros qui fallunt? *C.* In loco
cte sane. *C.* Quippe quia
medium ægritudinum 'st:
micus gnatus domi.
c dicat, nescio;
dit animum, quo lubeat magis.
ctat, Syre? an dum hinc denuo
huius sumtus non queat?
fabricã fingit? *S.* Stolidus est.
rtet adolescentuli
dem facere possum, si iubes:
fieri soleat, calleo.
lior. *S.* Non est mentiri meum.
us tu? facito dũ eadẽ hæc memi-
forte aliquando evenerit, (neris,
s ut faciat filius.
ero. *S.* Spero, hercle, ego quoq;
uo quidquam illum senserim:
.. Quæ sit eius ætas, vides.
veniat, magnifice, Chreme,
De isthoc, cum usus venerit,
s sit: nunc istuc age.
lius unquam herũ audivi loqui;
m, crederem mihi impunius
bis egreditur foras?

remes, Clitipho, Syrus.

o? qui isthic mos est, Clitipho?
rtet?
. Vidin' ego te modo manum in
eretrici

Inserere? *S.* Acta hæc res est: perii! *Cl.* Mene?
Ch. Hisce oculis; ne nega.
Facis adeo indigne iniuriam illi, qui non abstineas
Nam isthæc quidem contumelia 'st, (manum.
Hominem amicum recipere ad te, atque eius amicam subagitare.
Vel heri in vino, quam immodestus fuisti! *S.* Factum.
Ch. Quam molestus?
Ut equidem, ita me Di ament, metui, quid futurum denique esset.
Novi ego amantium animum: advortunt graviter, quæ non censeas.
Cl. At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum, pater.
Ch. Esto: at certe concedas hinc aliquo ab ore eorum aliquantisper.
Multa fert libido: ea prohibet facere tua præsentia.
Ego de me facio coniecturam: nemo 'st meorum amicorum hodie,
Apud quem expromere omnia mea occulta Clitipho, audeam:
Apud alium prohibet dignitas: apud alium ipsius facti pudet;
Ne ineptus, ne protervus videar: quod illum facere credito.
Sed nostrum 'st intelligere, utcumque, atque ubicumque opus sit, obsequi.
S. Quid isthic narrat? *Cl.* Perii! *S.* Clitipho, hæc ego præcipio tibi?
Hominis frugi et temperantis functu 's officium!
Cl. Tace, sodes.
S. Recte sane. *Ch.* Syre, pudet me. *S.* Credo; neque id iniuria.
Quin mihi molestum 'st. *Cl.* Pergin', hercle?
S. Verum, dico quod videtur.
Cl. Non accedam ad illos? *Ch.* Eho! quæso, una accedundi via 'st?
S. Actum 'st! Hic prius se indicarit, quam ego argentum effecero.
Chreme, vin' tu homini stulto mihi auscultare?
Ch. Quid faciam? *S.* Iube hunc
Abire hinc aliquo. *Cl.* Quo hinc abeam ego?
S. Quo? quo lubet: da illis locum.
Abi deambulatum. *Cl.* Deambulatum! quo?
S. Vah! quasi desit locus.
Abi sane isthac, istorsum, quo vis. *Ch.* Recte dicit: censeo.
Cl. Di te eradicent, Syre, qui me hinc extrudis.
S. At tu, pol, tibi istas
Posthac comprimito manus. (me,
Censen' vero? quid illũ porro credis facturũ, Chre-
Nisi eum, quantum tibi opis Di dant, servas, castigas, mones?
Ch. Ego istuc curabo. *S.* Atqui nunc, here, hic tibi asservandus est.
Ch. Fiet. *S.* Si sapias: nam mihi iam minus, minusque obtemperat.
Ch. Quid tu? ecquid de illo, quod dudum tecum egi, egisti, Syre? aut
Reperisti, tibi quod placeat? an nondum etiam?
S. De fallacia
Dicis? st! inveni nuper quamdam. *Ch.* Frugi es. Cedo, quid est?
S. Dicam: verum, ut aliud ex alio incidit....
Ch. Quidnam Syre?
S. Pessuma hæc est meretrix. *Ch.* Ita videtur.
S. Immo, si scias.
Vah! vide, quod inceptet facinus: fuit quædam anus Corinthia

Non eam. Quid sit? S. Optata loquere. *Ch.* Atqui non est opus.

S. Non opus est? *Ch.* Non, hercle, vero. *S.* Quid istuc, miror. *Ch.* Iam scies.

Mane, mane! Quid est, quod tam a nobis graviter crepuerunt fores?

Actus IV. Scena I. *Sostrata, Chremes, Nutrix, Syrus.*

So. Nisi me animus fallit, hic profecto est annulus, quem ego suspicor;

Is, quicum exposita est gnata. *C.* Quid volt sibi, Syre, hæc oratio?

So. Quid est? isne tibi videtur? *N.* Dixi equidem, ubi mihi ostendisti, illico,

Eum esse. *So.* At ut satis contemplata modo sis, mea nutrix. *N.* Satis.

So. Abi iam nunc intro, atque, illa si iam laverit, mihi nuntia:

Hic ego virum interea opperibor. *Sy.* Te volt: videas, quid velit:

Nescio, quid tristis est; non temere 'st: metuo, quid siet. *C.* Quid siet!

Næ, ista, hercle, magno iam conatu magnas nugas dixerit!

So. Ehem! mi vir. *C.* Ehem! mea uxor. *So.* Te ipsum quæro. *C.* Loquere, quid velis.

So. Primum hoc te oro, ne quid credas me advorsum edictum tuum

Facere esse ausam. *C.* Vin' me istuc tibi, etsi incredibile 'st, credere?

Credo. *Sy.* Nescio quid peccati portet hæc purgatio.

So. Meministin' me esse gravidam, et mihi te maxumopere dicere,

Si puellam parerem, nolle tolli? *C.* Scio quid feceris:

Sustulisti. *Sy.* Si sic factum est, domina, ergo herus damno auctus est.

So. Minume: sed erat hic Corinthia anus, haud impura: ei dedi

Exponendam. *C.* O Iupiter! tantamne esse in animo inscitiam!

So. Perii! quid ego feci? *C.* Rogitas? *So.* Si peccavi,

Religios
Detraho
Si more
C. Istuc
e
C. Unde
d
C. Quid
d
Animum
x
Cognovi
i
De illa?
h
Si potis
q
Nostra e
So.
C. Quid
se
C. Nome
So.
Sy. Ipsa
C.
Sequere
q
Ne nunc
C
C. Non li
n
Nunc ita
ni
Nisi me a
fo
Ita hac re
co
Nisi aliqu
ca
Nam, quo

ic incipiam? nihil est: quid, si
lem egero.
u potest... Immo, optume: euge!
iam.
ipinor, ad me idem illud fugiti-
im tamen.

III. *Clinia, Syrus.*

posthac potest iam intervenire
nem afferat: tanta hæc lætitia o-
iam, ut frugalior sim, quam volt.
cognita est, quantum audio huius
itia tua obtigisse lætor. (verba.
stin', obsecro? *S.* Quid ni? qui u-
ierim.
i commodius quidquam evenisse?
Nulli.
i ament, ut ego nunc non tam
a
, quam ego scio esse honore quo-
nc, Clinia, age, da te mihi vicissi:
res est videnda, in tuto ut collo-
unc senex.... *C.* O Iupiter!
Quiesce.
ubet mihi. *S.* Siccine mihi in-
re mi? gaudeo: fer me.
Fero, hercle, vero.
apti sumus. *S.* Frustra operam,
o.
S. At iam hoc non ages.
Agam. *S.* Videndum est, inquam,
Clinia, tui, in tuto ut collocetur:
is abis, et Bacchidē hic relinquis,
o, esse amicam hanc Clitiphonis:
itur itidem, ut celata adhuc est.
ihil est magis, Syre, meis nup-
m:
labo patrem? tenes, quid dicam?
Quid ni?
m causam afferam? *S.* Quin nolo
se habet, narrato. *C.* Quid ais?
Iubeo
lle uxorē: hanc esse Clitiphonis.
tam rem oppido imperas, et factu
oc voles patrem exorare, ut celet
Immo, ut recta via rem narret
m. *C.* Hem!
t sobrius? tu quidem illum plane
t esse in tuto? dic mihi. (prodis.
nsilio palmam do: hic me magni-
me, et potestatem habeam tantæ
ambos fallā; ut, cū narret senex
n esse amicam gnati, non credat
hoc pacto rursum nuptiarum o-
:
hanc meam esse credet, non com-
n.
e fiat, parvi pendis, dum illi con-

S. Quid? malum! me ætatem censes velle id assimularier?
Unus est dies, dū argentū eripio: pax! nihil amplius.
C. Tantum sat habes? Quid tum, quæso, si hoc pater resciverit?
S. Quid si redeo ad illos, qui aiunt, quid si nunc cœlum ruat?
C. Metuo quid agam. *S.* Metuis? quasi non ea potestas sit tua,
Quo velis in tempore, ut te exsolvas: rem facias palā.
C. Age, age, traducatur Bacchis. *S.* Optume: ipsa exit foras.

Sc. IV. *Bacchis, Clinia, Syrus, Dromo, Phrygia.*

B. Satis, pol, proterve me Syri promissa huc induxerunt;
Decem minas quas mihi dare pollicitus est: quod si is nunc
Me deceperit, sæpe obsecrans me, ut veniam, frustra veniet:
Aut, cum venturā dixero et constituero; cū is certo
Renuntiarit, Clitipho cum spe pendebit animi;
Decipiam, ac non veniam: Syrus mihi tergo pœnas pendet.
C. Satis scite promittit tibi. *S.* Atqui tu hanc iocari credis?
Faciet, nisi caveo. *B.* Dormiunt: pol, ego istos commovebo.
Mea Phrygia, audisti, modo iste homo quam villam demonstravit
Charini? *P.* Audivi. *B.* Proximam esse huic fundo ad dextram? *P.* Memini.
B. Curriculo percurre: apud eum miles Dionysia agitat.
S. Quid hæc inceptat? *B.* Dic me hic oppido esse invitam, atque asservari;
Verum aliquo pacto verba me his daturam esse, et venturam.
S. Perii hercle! Bacchis, mane, mane: quo mittis isthanc? quæso!
Iube, maneat. *B.* I. *S.* Quin est paratum argentum.
B. Quin ego maneo,
S. Atqui iam dabitur. *B.* Ut lubet: num ego insto?
S. At scin' quid, sodes?
B. Quid? *S.* Transeundum nunc tibi ad Menedemum est, et tua pompa
Eo traducenda est. *B.* Quam rem agis, scelus?
S. Egone? argentum cudo,
Quod tibi dem. *B.* Dignam me putas, quam illudas?
S. Non est temere.
B. Etiamne tecum res hic mihi est? *S.* Minume: tuum tibi reddo.
B. Eatur. *S.* Sequere hac. Heus, Dromo! *D.* Quis me volt? *S.* Syrus. *D.* Quid est rei?
S. Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad vos propere.
D. Quamobrem? *S.* Ne quæras: efferant quæ secum huc attulerunt.
Sperabit sumtum sibi senex levatum esse harū abitu.
Næ, ille haud scit, paulum lucri quantum ei damni apportet.
Tu nescis id, quod scis, Dromo, si sapies. *D.* Mutum dices.

Scena V. *Chremes, Syrus.*

C. Ita me Di amabunt, ut nunc Menedemi vicem
Miseret me; tantum devenisse ed eum mali.
Illanccine mulierem alere cum illa familia?
Etsi scio, hosce aliquot dies non sentiet;

C. Probe. *S.* Dic, sodes. *C.* Nimium, inquam.
S. Immo, si scias.
Sed porro ausculta, quod superest fallaciæ.
Sese ipse dicet tuam vidisse filiam;
Eius sibi complacitā formam, postquam adspexerit;
Hanc cupere uxorem. *C.* Modone quæ inventa 'st?
S. Eam:
Et quidem iubebit posci. *C.* Quamobrē istuc, Syre?
Nam prorsum nihil intelligo. *S.* Hui! tardus es.
C. Fortasse. *S.* Argentum dabitur ei ad nuptias,
Aurum atque vestem qui.... Tenesne? *C.* Comparet?
S. Id ipsum. *C.* At ego illi neque do, neq; despondeo.
S. Non? quamobrem? *C.* Quamobrem? me rogas? homini ... *S.* Ut lubet.
Non ego dicebam, in perpetuum illam illi ut dares,
Verum ut simulares. *C.* Non mea 'st simulatio:
Ita tu isthæc tua misceto, ne me admisceas.
Egon', cui daturus non sum, ut ei despondeam?
S. Credebam. *C.* Minume. *S.* Scite poterat fieri:
Et ego hoc, quia dudum tu tantopere iusseras, (me,
Eo cœpi. *C.* Credo. *S.* Cæterum equidem istuc, Chre-
Æqui bonique facio. *C.* Atqui cum maxume
Volo te dare operam, ut fiat, verum alia via.
S. Fiat: quæratur aliud. Sed illud, quod tibi
Dixi de argento, quod ista debet Bacchidi,
Id nunc reddundum 'st illi: neque tu scilicet
Eo nunc confugies, quid mea? num datum mihi est?
Num iussi? num illa oppignorare filiam
Meam, me invito, potuit? Verum illud, Chreme,
Dicunt: Ius summum sæpe summa malitia est.
C. Haud faciam. *S.* Immo, aliis si licet, tibi non licet:
Omnes te in lauta et bene aucta parte putant.
C. Quin egomet iam ad eam deferam. *S.* Immo filium
Iube potius. *C.* Quamobrem? *S.* Quia enim in hunc suspicio 'st
Translata amoris. *C.* Quid tum? *S.* Quia videbitur
Magis verisimile id esse, cum hic illi dabit:
Simul et conficiam facilius ego, quod volo.
Ipse adeo adest. Abi: effer argentum. *C.* Effero.

Scena VI. *Clitipho, Syrus.*

C. Nulla est tam facilis res, quin difficilis siet,

Ch. Ub
Cl.
Ch. Qui
Ch. Ca
Quin ac
Tu hic
Nam nil
Ch. Mi
Quas pr
Hasce c
Porro h
Quam
Mihi n
Aliquis
M. Mul
Factum
Resipis
Serva, q
C. Cedo
C. Quid
C. Quæ
C.
Inter n
Ut ea vi
C. Ea re
[Erravi
C. Imm
Amica.
C. Et il
Des, qui
M. Id es
Daturu
Quid vis
Quid nu
Ne sent
C. Ægr

Abi intro; vide, quid postu-
e voles. *M.* Sane volo: (let.
quidquid egero.

Menedemus, Chremes.

utum, neque ita perspicacem
o.
monitor, et præmonstrator,
ie quidvis harum rerum con-
um, caudex, stipes, asinus,
am exsuperat eius stultitia
os, uxor, gratulando obtun-
natam; nisi illos ex tuo inge-
igere, nisi idem dictum sit
iam dudum gnatus cessat cum
Chreme, cessare? *C.* Ehem!
uis?
lixi, nuntiastin'? *M.* Omnia.
re adeo cœpit, quasi qui cu-
d risisti? *C.* Servi venere in
C. Voltus quoque hominum
mulat lætum, id dicis?
Id. *M.* Idem istuc mihi
eterator! *M.* Magis, si magis
? *M.* Quin tu ausculta.
Mane. Hoc prius scire expeto;
ibi desponsam nuntiasti filio,
a tibi Dromonem, scilicet
, atque ancillas opus esse, ar-
.
M. Non, inquam. *C.* Neque
Nihil prorsus, Chreme,
stare, ut hodie conficerentur
Syrus meus? ne is quidem
Nihil.
escio equidem: sed te miror,
ie scias.
rus idem mire finxit filium,
suboleat, esse amicam hanc
am osculari, atque amplexa-
.
ius simuletur? *M.* Vah!
Quid est? *M.* Audi modo:
nclave ædibus quoddã, retro:
us; vestimentis stratus est.
est factum? *M.* Dictum fac-
Clitipho.
Timeo. *M.* Bacchis consecu-
Perii! *M.* Ubi abiere intro,
. *C.* Hem!
at? *M.* Quidni? mecum una
his, Menedeme: occidi!

C. Decem dierum vix mihi est familia.
M. Quid? istuc times, quod ille operam amico dat
suo?
C. Immo, quod amicæ. *M.* Si dat. *C.* An dubium id
tibi est?
Quemquamne animo tam communi esse aut leni pu-
Qui, se vidente, amicam patiatur suam....? (tas,
M. Quidni? quo verba facilius dentur mihi.
C. Derides? Merito mihi nunc ego succenseo.
Quot res dedere, ubi possem persentiscere,
Nisi essem lapis! quæ vidi! væ misero mihi!
At, næ, illud haud inultum, si vivo, ferent:
Nam iam.... *M.* Non tu te cohibes? non te respicis?
Non tibi ego exempli satis sum? *C.* Præ iracundia,
Menedeme, non sum apud me. *M.* Tene istuc loqui?
Nonne id flagitium 'st, te aliis consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?
C. Quid faciam? M. Id quod me fecisse aiebas parum.
Fac te patrem esse sentiat: fac ut audeat
Tibi credere omnia, abs te petere, et poscere:
Ne quam aliam quærat copiam, ac te deserat.
C. Immo, abeat, multo malo, quovis gentium,
Quam hic per flagitium ad inopiam redigat patrem.
Nam si illi pergo suppeditare sumtibus,
Menedeme, mihi illæc vere ad rastros res redit.
M. Quot incommoditates in hac re accipies, nisi ca-
Difficilem ostendes te esse, et ignosces tamen (ves!
Post; et id ingratum. *C.* Ah! nescis, quam doleam.
M. Ut lubet.
Quid hoc, quod volo, ut illa nubat nostro? nisi quid
est,
Quod mavis. *C.* Immo et gener et affines placent.
M. Quid dotis dicam te dixisse filio?
Quid obticuisti? *C.* Dotis? *M.* Ita dico. *C.* Ah.
M. Chreme,
Ne quid vereare, si minus: nihil nos dos movet.
C. Duo talenta, pro re nostra, ego esse decrevi satis.
Sed ita dictu opus est, si me vis salvum esse, et rem,
et filium,
Me mea omnia bona doti dixisse illi. *M.* Quam rem
agis?
C. Id mirari te simulato; et illum hoc rogitato simul,
Quamobrem id faciam. *M.* Quin ego vero, quamo-
brem id facias, nescio.
C. Egone? ut eius animum, qui nunc luxuria et las-
civia
Diffluit, retundam; et redigam, ut, quo se vortat,
nesciat.
M. Quid agis? *C.* Mitte; sine me in hac re gerere mi-
hi morem. *M.* Sino.
Itane vis? *C.* Ita. *M.* Fiat. *C.* Age iam, uxorem ut
arcessat, paret.
Hic, ita ut liberos est æquom, dictis confutabit ur.
Sed Syrum...! *M.* Quid eum...? *C.* Egone? si vivo,
adeo exornatum dabo,
Adeo depexum, ut, dum vivat, meminerit semper
Qui sibi me pro ridiculo ac delectamento putat. (mei;
Non (ita me Di ament) auderet hæc facere viduæ
Quæ in me fecit. (mulieri,

Scena. II. *Clitipho, Menedemus, Chremes, Syrus.*

Cl. Itane tandem, quæso, Menedeme, ut pater
Tam in brevi spatio omnem de me eiecerit animum
patris?
Quodnam ob facinus? quid ego tantum sceleris ad-
misi miser?
Volgo faciunt. *M.* Scio, tibi esse hoc gravius multo
ac durius,

Victus, vestitus, quo in tectum te recipes. *Cl.* Hei mihi!
Ch. Satius est, quam, te ipso hærede, hæc possidere Bacchidem.
S. Disperii! scelestus, quantas turbas concivi insciens!
Cl. Emori cupio. *Ch.* Prius, quæso, disce, quid sit vivere:
Ubi scies: si displicebit vita, tum isthoc utitor.
S. Here, licetne...? *Ch.* Loquere. *S.* At tuto? *Ch.* Loquere. *S.* Quæ ista 'st pravitas,
Quæve amentia est, quod peccavi ego, id obesse huic?
Ch. Ilicet.
Ne te admisce: nemo accusat, Syre, te; nec tu aram tibi,
Nec precatorem, pararis. *S.* Quid agis? *Ch.* Nihil succenseo,
Nec tibi, nec huic: nec vos est æquom, quod facio, mihi.
S. Abiit! vah! rogasse vellem. *Cl.* Quid? *S.* Unde mihi peterem cibum:
Ita nos alienavit: tibi iam esse ad sororem intelligo.
Cl. Adeon' rem rediisse, ut periculum etiam fame mihi sit, Syre?
S. Modo liceat vivere; est spes. *Cl.* Quæ? *S.* Nos esurituros satis.
Cl. Irrides in re tanta? neque me quidquam consilio adiuvas?
Immo et ibi nunc sum, et usque id egi dudum, dum loquitur pater;
Et, quantum ego intelligere possum.... *Cl.* Quid?
S. Non aberit longius.
Cl. Quid id ergo? *S.* Sic est; non esse horum te arbitror. *Cl.* Quid istuc, Syre?
Satin' sanus es? *S.* Ego dicam, quod mihi in mentem: tu diiudica.
Dû istis fuisti solus, dû nulla alia delectatio, (filia
Quæ propior esset, te indulgebant, tibi dabant: nunc
Postquam est inventa vera, inventa est causa, qua te expellerent.
Cl. Est verisimile. *S.* An tu ob peccatum hoc esse illum iratum putas?

C. F
Vol
At s
In q
C. I
S. O
C. N
S. F
Subc
S.
C. Co
Egon
C. Q
S. Q
Id qu
Conv
Nam
Tum
Sed i
Cl. S
Fueri
Eius
Quod
S. Ob

...Si scire vis, ego dicam: gerro, iners,
..., belluo,
...osus: crede, et nostrum te esse credito.
... hæc parentis dicta. *Ch*. Non, si ex ca-
...is meo
... ut aiunt Minervam esse ex Iove, ea cau-
...gis
...pho, flagitiis tuis me infamem fieri.
...... *Ch*. Deos nescio: ego quod potero,
... sedulo.
...uod habes, parentes: quod abest, non
...s, patri
...sequare; et ut serves, quod labore in-
...it.
... fallacias adducere ante oculos...? Pudet
...præsente, verbum turpe: at te id nullo

....*Cl*. Eheu! quam ego nunc totus displi-
...hi!
...! neque, quod principium inveniam ad
...dum, scio.

Menedemus, Chremes, Clitipho, Sostrata.

...o Chremes nimis graviter cruciat ado-
...tulum,
...humane: exeo ergo, ut pacem conciliem.
...me
...*Ch*. Ehem, Menedeme! cur non arcessi
...
...quod dotis dixi, firmas? *S*. Mi vir, te
...ro,
... Pater, obsecro, ut mihi ignoscas.
Da veniam, Chreme:
...m. *Ch*. Egon' mea bona ut dem Bacchi-
...o? sciens
...*M*. At id nos non sinemus. *Cl*. Si me
... vis, pater,
...ge, Chremes mi. *M*. Age, quæso, ne tam
...te, Chreme.
...ic? video, non licere, ut cœperam, hoc
...dere.
...te decet. *Ch* Ea lege hoc adeo faciam;
...t,
...c æquom censeo. *Cl*. Pater, omnia fa-
...mpera.
...t ducas. *Cl*. Pater. *Ch*. Nihil audio.
Ad me recipio:
...ihil etiam audio ipsum.... *Cl*. Perii!
An dubitas, Clitipho?
...rum volt. *M*. Faciet omnia. *S*. Hæc,
...cipias, gravia sunt;
...res: ubi cognoris, facilia. *Cl*. Faciam,

...go, pol, tibi dabo illam lepidam, quam
...te ames,
...cratæ nostri. *Cl*. Rufamne illam vir-
...
...ore, adunco naso? non possum, pater.
...legans est! credas animum ibi esse.
Aliam dabo.
...? quandoquidem ducenda est, egomet
...propemodum,
... Nunc laudo te, gnate. *Cl*. Archonidi
...liam.
...*Cl*. Pater, hoc nunc restat. *Ch*. Quid?
Syro ignoscas volo,
...a fecit. *Ch*. Fiat. Ω. Vos valete, et
...e!

HECYRA

Acta ludis Megalensibus, Sex. Iul. Cæsare, Cn. Cornelio Dolabella ædilibus curulibus. Non est peracta. Modos fecit Flaccus Claudi, tibiis paribus. Tota Græca Apollodoru facta est. Acta primo sine prologo. Data secundo, Cn. Octavio, T. Manlio, coss. Relata est L. Æmilio Paulo ludis funebribus. Non est placita. Tertio relata est, Q. Fulvio, L. Marcio ædilibus curulibus. Egit L. Ambivius Turpio. Placuit.

PERSONÆ

BACCHIS, *meretrix, amica Pamphili.*
LACHES, *senex, pater Pamphili.*
MYRRHINA, *mater Philumenæ.*
PAMPHILUS, *filius Lachetis et Sostratæ.*
PARMENO, *servus Sostratæ.*
PHIDIPPUS, *senex, pater Philumenæ.*
PHILOTIS, *meretrix.* SOSIA, *servus Pamphili.*
SOSTRATA, *mater Pamphili.* SYRA, *anus, lena*

C. Sulpitii Apollinaris periocha

Uxorem duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit:
Cuiusque, per vim quem detraxit, annulum
Dederat amicæ Bacchidi meretriculæ.
Dein profectus in Imbrum est, nuptam haud attigit
Hanc mater utero gravidam, ne id sciat socrus,
Ut ægram, ad se transfert: Revertit Pamphilus:
Deprehendit partum: celat: uxorem tamen
Recipere non volt. Pater incusat Bacchidis
Amorem. Dum se purgat Bacchis, annulum
Mater vitiatæ forte agnoscit Myrrhina.
Uxorem recipit Pamphilus, cum filio.

Prologus

Hecyra est huic nomen fabulæ. Hæc cum data est
Nova, novum intervenit vitium, et calamitas,
Ut neque spectari neque cognosci potuerit.
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occuparat. Nunc hæc plane est pro nova.
Et is, qui scripsit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum possit vendere.
Alias cognostis eius: quæso hanc nunc noscite.

Alter Prologus

Orator ad vos venio ornatu prologi:
Sinite exorator ut sim; eodem ut iure uti senem
Liceat, quo iure sum usus adolescentior;
Novas qui exactas feci ut inveterascerent;
Ne cum poeta scriptura evanesceret.
In his, quas primum Cæcilii didici novas,
Partim sum earum exactus: partim vix steti.
Quia sciebam dubiam fortunam esse scenicam
Spe incerta, certum mihi laborem sustuli.
Easdem agere cœpi, ut ab eodem alias discerem
Novas studiose; ne illum ab studio abducerem.
Perfeci ut spectarentur. Ubi sunt cognitæ,
Placitæ sunt: ita poetam restitui in locum,
Prope iam remotum iniuria adversarium
Ab studio, atque ab labore, atque arte musica.
Quod si scripturam sprevissem in præsentia,
Et in deterrendo voluissem operam sumere,
Ut in otio esset potius, quam in negotio;
Deterruissem facile, ne alias scriberet.
Nunc quid petam, mea causa æquo animo attendite.
Hecyram ad vos refero, quam mihi per silentium
Nunquã agere licitũ est: ita eam oppressit calamitas:

Si nunquam avare pretium statui arti meæ;
Et eum esse quæstum, in animum induxi, maxumum
Quam maxume servire vostris commodis;
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
Studium suum: et se in vostram commisit fidem,
Ne eum circumventum inique iniqui irrideant.
Mea causa, causam hanc accipite, et date silentium,
Ut libeat scribere aliis, mihique ut discere
Novas expediat, posthac pretio emtas meo.

Actus I. Scena I. *Philotis, Syra.*

P. Per, pol, quam paucos reperias meretricibus
Fideles evenire amatores, Syra.
Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi!
Quam sancte! ut quivis facile posset credere,
Nunquam, illa viva, ducturum uxorem domum.
Hem! duxit. *S.* Ergo propterea te sedulo
Et moneo, et hortor, ne cuiusquam misereat,
Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.
P. Utin' eximium neminem habeam? *S.* Neminem;
Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te venit,
Quin ita paret se, abs te ut, blanditiis suis,
Quam minumo pretio, suam voluptatem expleat.
Hiscine tu, amabo, non contra insidiabere?
P. Tamen, pol, eamdem iniurium est esse omnibus.
S. Iniurium autem est ulcisci adversarios?
Aut, qua via te captent, eadem ipsos capi?
Eheu me miseram! cur non aut isthæc mihi
Ætas, et forma est, aut tibi hæc sententia?

Scena II. *Parmeno, Philotis, Syra.*

Pa. Senex si quæret me, modo isse dicito
Ad portum, percontatum adventum Pamphili.
Audin' quid dicam, Scirte? si quæret me uti
Tum dicas: si non quæret nullus dixeris?
Alias ut uti possim causa hac integra.
Sed videon' ego Philotium? unde hæc advenit?
Philotis, salve multum. *Ph.* O, salve, Parmeno!
S. Salve, mecastor, Parmeno. *Pa.* Et tu, ædepol, Syra.
Dic mihi, Philotis ubi te oblectasti tam diu?
Ph. Minume equidem me oblectavi, quæ cum milite
Corinthum hinc sum profecta inhumanissumo:

Das, t
Fiden
Pa.
Amab
Cum p
Et hæ
Sese s
Præsi
Ille p
Pater
Pudo
Tund
Despo
Usque
Donec
Parat
Ibi de
Si ade
Ubicu
Ut col
Perii!
Non p
Ph. A
Pa. U
Nocte
Quæ c
Ph. Q
Plus p
Non v
Pa. C
Nisi e
Ph. Q
Post, I
Narra
Seque
Speras
Sed qu
Haber
Quin i
Neque
Ph. Pi
Pa. H

mores earum existumans.
e ingenio decet,
mmoda, atque iniurias
ere contumelias.
oris misericordia
us huius iniuriis,
ccbidi: atque: huc transtulit
r ingenium nactus est.
ur cognatus senex
at lege hæreditas.
Pamphilum extrudit pater.
ic uxorem: nam senex
o in urbem commeat.
t infirmitatis nuptiæ?
o dies complusculos
inter eas. Interim
it Sostratam:
as, postulatio
gitur? *Pa.* Si quando ad eã ac-
e conspectu illico: (cesserat
, ubi non quit pati,
essi ad rem divinam: abiit.
res, arcessi iubet.
scio quam. Iterum iubet.
m arcessunt sæpius,
nulierem. Nostra illico
it nemo. Hoc ubi senex
rure huc advenit:
enit Philumenæ.
ondum etiam scio;
rsum eventurum hoc siet.
gam, quo cœpi hoc iter. (te,
m constitui cũ quodam hospi-
uram. *Pa.* Di vortant bene,
a. Et tu bene vale, Philotium.

I. *Laches, Sostrata.*

minum fidem! quod hoc genus
t coniuratio?
adem æque studeant, nolint-
lquam ab aliarum ingenio ul-
omnes socrus oderunt nurus.
que studium est: similis per-
nihi videntur ludo doctæ ad
gistram hanc esse satis certo
nc, quamobrem accuser, ne-
ne Di bene ament! mi Laches;
gere ætatem liceat. *L.* Di ma-
rito esse accusatam, postmo-
L. Scio.
quam pro istis factis dignum
liam dedecoras; filio luctum
inimici ut sint nobis affines,
guum, suos cui liberos com-
erturbes hæc tua impudentia.
am, mulier, quæ me omnino
minem, putas.
sse soleo, nescire arbitramini

Quo quisque pacto hic vitam vestrorum exigat?
Multo melius hic quæ fiunt, quam illic, ubi sum assidue scio;
Ideo, quia ut vos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris.
Iampridem equidem audivi cepisse odium tui Philumenam;
Minumeque adeo mirum: et, ni id fecisset, magis mirum foret.
Sed non credidi adeo, ut etiã totã hanc odisset domũ.
Quod si scissem, illa hic maneret potius, tu hinc isses foras.
At vide, quam immerito ægritudo hæc oritur mihi abs te, Sostrata:
Rus habitatum abii, concedens vobis, et rei serviens;
Sumtus vestros otiumque ut nostra res posset pati.
Meo labori haud parcens, præter æquom atque ætatem meam.
Non te pro his curasse rebus, ne quid ægre esset mihi?
S. Non mea opera, neque, pol, culpa, evenit.
L. Immo maxume.
Sola hic fuisti: in te omnis hæret culpa sola, Sostrata.
Quæ hic erant, curares, cũ ego vos solvi curis cæteris.
Cum puella anum suscepisse inimicitias non pudet?
Illius dices culpa factum. *S.* Haud equidem dico, mi Laches.
L. Gaudeo, ita me Di ament! gnati causa: nam de te quidem
Satis scio, peccando detrimenti nihil fieri potest.
S. Qui scis, an ea causa, mi vir, me odisse assimulaverit,
Ut cum matre plus una esset? *L.* Quid ais? non signi hoc sat est,
Quod heri nemo voluit visentem ad eam te intro admittere?
S. Enim lassam oppido tum esse aiebant: eo ad eam non admissa sum.
L. Tuos esse ego illi mores morbum magis, quam ullam aliam rem, arbitror?
Et merito adeo: nam vostrarum nulla est, quin gnatum velit
Ducere uxorem: et quæ vobis placita est conditio, datur.
Ubi duxere impulsu vostro, vostro impulsu easdem exigunt.

Scena II. *Phidippus, Laches, Sostrata.*

P. Etsi scio ego, Philumena, meũ ius esse, ut te cogã,
Quæ ego imperem, facere; ego tamen patrio animo victus, faciam,
Ut tibi concedam; neque tuæ libidini advorsabor.
L. Atque eccum Phidippum optume video: ex hoc iam scibo, quid siet.
Phidippe etsi ego meis me omnibus scio esse apprime obsequentem,
Sed non adeo, ut mea facilitas corrumpat illorum animos;
Quod tu si idem faceres, magis in rem et nostram et vostram id esset.
Nunc video in illarũ potestate esse te. *P.* Heia vero!
L. Adii te heri de filia: ut veni, itidẽ incertũ amisti.
Haud ita decet, si perpetuam vis esse affinitatẽ hanc,
Celare te iras. Si quid est peccatum a nobis, profer:
Aut ea refellendo, aut purgando vobis, corrigemus;
Te iudice ipso. Sin ea est causa retinendi apud vos,
Quia ægra est; te mihi iniuriam facere arbitror, Phidippe,

postquam attendi
Magis, et vi coepi cogere, ut rediret, sancte adiurat,
Non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare.
Aliud fortasse aliis vitii est: ego sum animo leni natus.
Non possum advorsari meis. *L.* Hem! Sostrata!
S. Heu me miseram!
L. Certumne est istuc? *P.* Nunc quidem, ut videtur: sed numquid vis?
Nam est, quod me transire ad forum iam oportet.
L. Eo tecum una.

Scena III. *Sostrata.*

Aedepol, ne nos sumus mulieres iniquae aeque omnes invisae viris,
Propter paucas, quae omnes faciunt dignae ut videamur malo.
Nam (ita me Di ament!) quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam,
Sed non facile est expurgatu: ita animum induxerunt, socrus
Omnes esse iniquas: haud, pol, me quidem: nam nunquam secus
Habui illam, ac si ex me esset nata; nec, qui hoc mihi eveniat, scio;
Nisi, pol, filium multis modis iam expecto, ut redeat domum.

Actus III. Scena I. *Pamphilus, Parmeno, Myrrhina.*

Pam. Nemini ego plura acerba esse credo ex amore homini unquam oblata,
Quam mihi. Heu me infelicem! hanccine ego vitam parsi perdere?
Haccine causa ego eram tantopere cupidus redeundi domum?
Cui quanto fuerat praestabilius, ubivis gentium agere aetatem,
Quam huc redire, atque haec ita esse, miserum me resciscere?
Nam nos omnes, quibus est alicunde aliquis obiectus

tam intro admittere.
: factus siet,
ume heri causa mei)
dicent Sostratæ:
iscentur mali
am, morbus qui auctus siet.
ego vero in magnum malum.

, *Parmeno, Pamphilus.*

im audio hic tumultuari mi-
nenæ magis morbus aggrave-
te, Salus, ne quid sit huius,
ir. Heus! Sostrata. *S.* Ehem!
Iterum istinc excludere.
i'hic eras? Perii! quid faciam
nphili, cum in proxumo hic
iittas quidem visendi causa
io ipsus est, bis facere stulte
s capit, et illi molestiā affert.
it videre, ut venit, quid agat.
amphilus? *Par.* Venit. *S.* Dis
mus mihi rediit, et cura ex
iaxume nunc huc introire no-
dpiā Philumenæ dolores, (lo.
scio, continuo sola soli,
uit, unde ortū est initiū iræ.
ium egredi: quam tristis est!
O mi gnate!
e! *S.* Gaudeo venisse salvom.
Meliuscula est. *S.* Utinam i-
!
as? aut quid es tam tristis?
Recte, mater.
Dic mihi. An dolor repente
S. Quid morbi est? *Pam.* Fe-
na? *Pam.* Ita aiunt.
iar iam te, mea mater. *S.* Fiat.
, Parmeno, obviam, atque his
t ipsi viam, domum qua re-
sas?

III. *Pamphilus.*

m initium ullum invenire ido-
e, quæ nec opinanti accidunt:
his oculis, partim quæ accepi
matum citius eduxi foras.
ut corripui timidus, alio su-
Tectam, ac sensi esse, uxorem;
re ancillæ advenisse, illico om-
iit! id quod me repente aspe-
earum sensi immutari omniū,

Quia tam incommode illis fors obtulerat adventum meum.
Una illarum interea propere præcucurrit, nuntians,
Me venisse: ego eius videndi cupidus, recta consequor.
Postquam introii, extemplo eius morbum cognovi miser.
Nam neque, ut celari posset, tempus spatium ullum dabat:
Neque voce alia, ac res monebat, ipsa poterat conqueri.
Postquam aspexi, O facinus indignum! inquam; et corripui illico
Me inde lacrymans, incredibili re atque atroci percitus.
Mater consequitur: iam ut limen exirem, ad genua accidit,
Lacrymans misera: miseritum est. Profecto hoc sic est, ut puto.
Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus.
Hanc habere orationem mecum a principio institit:
O mi Pamphile! abs te quamobrem hæc abierit, causam vides.
Nam vitium est oblatum virgini olim, ab nescio quo improbo.
Nunc huc confugit, te atque alios partum ut celaret suum.
Sed cum orata eius reminiscor, nequeo, quin lacrymem miser.
Quæque fors fortuna est, inquit, nobis quæ te hodie obtulit,
Per eam te obsecramus ambæ, si ius, si fas est, uti
Adversa eius per te tecta tacitaq; apud omnes sient.
Si unquam erga te animo esse amico sensisti eam, mi Pamphile;
Sine labore hanc gratiam, te, ut sibi des pro illa, nunc rogat.
Cæterum, de reducenda id facias, quod in rē sit tuā;
Parturire eam, neque gravidam esse ex te, solus conscius.
Nam aiunt tecum post duobus concubuisse eam mensibus.
Tum, postquam ad te venit, mensis agitur hic iam septimus:
Quod te scire, ipsa indicat res. Nunc si potis est, Pamphile,
Maxume volo, doque operam, ut clam eveniat partus patrem,
Atque adeo omnes: sed, si fieri id non potest, quin sentiant,
Dicā abortū esse: scio, nemini aliter suspectū fore,
Quin, quod verisimile est, ex te recte eum natum putent.
Continuo exponetur. Hic tibi nihil est quidquam incommodi;
Et illi miseræ indigne factam iniuriam contexeris.
Pollicitus sum; et servare in eo certum 'st, quod dixi, fidem.
Nam de reducenda, id vero neutiquam honestum esse arbitror;
Nec faciam; etsi amor me graviter, consuetudoque eius tenet.
Lacrymo, quæ posthac futura 'st vita, cum in mentem venit,
Solitudoque. O Fortuna! ut nunquam perpetuo es bona!
Sed iam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit,

Ita usque adversa tempestate usi sumus. (fugerim
Par. Odiosum! *S.* Haud clā me est. Denique, hercle, au-
Potius, quam redeam, si eo mihi redeundum siet.
Par. Olim quidem te causæ impellebant leves,
Quod nunc minitare facere, ut faceres, Sosia.
Sed Pamphilum ipsum video stare ante ostium.
Ite intro: ego hunc adibo, si quid me velit.
Here, etiam tu nunc hic stas? *Pam.* Equidem te expecto. *Par.* Quid est?
Pam. In arcem transcurso opus est. *Par.* Cui homini? *Pam.* Tibi.
Par. In arcem! quid eo? *Pam.* Callidemidē, hospitē
Myconium, qui mecum una advectus est, conveni.
Par. Perii! vovisse hunc dicam, si salvos domum
Rediisset unquam, ut me ambulando rumperet.
Pam. Quid cessas? *Par.* Quid vis dicam? an conveniam modo?
Pam. Immo, quod constitui me hodie conventurū eū,
Non posse; ne me frustra illic expectet. Vola.
Par. At non novi hominis faciē. *Pam.* At faciā, ut no-
Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius, (veris.
Cadaverosa facie. *Par.* Dii illum perduint!
Quid, si non veniet? maneamne usque ad vesperum?
Pam. Maneto: curre. *Par.* Non queo: ita defessus sū.
Pam. Ille abiit. Quid agam infelix? prorsus nescio,
Quo pacto hoc celem, quod me oravit Myrrhina,
Suæ gnatæ partum: nam me miseret mulieris.
Quod potero, faciam: tamen ut pietatem colam.
Nam me parenti potius quam amori obsequi
Oportet. Atat! eccum Phidippum, et patrem
Video. Horsum pergunt. Quid dicā hisce, incertus sū.

SCENA V. *Laches, Phidippus, Pamphilus.*

L. Dixtin' dudum, illā dixisse, sese exspectare filiū?
Ph. Factum. *L.* Venisse aiunt: redeat. *Pa.* Quam causam dicam patri,
Quamobrem non reducam, nescio. *L.* Quem ego hic audivi loqui?
Pa. Certū [illegible] est viā me, quā decrevi persequi.
L. Ipsus est, de quo hic agebam tecum. *Pa.* Salve, mi pater!
L. Gnate mi, salve! *Ph.* Bene factum te advenisse, Pamphile:

audivisse vocē pueri visu' 'st vagientis:
derepente tacitus sese ad filiam. (buisse
ierit peperisse eā, id qua causa clā me ha-
ædepol, scio. (la sum!
ncrepuit! Credo, ipsum ad me exire: nul-
me ad filiam ire sensit, se duxit foras.
video! Quid ais, Myrrhina? heus! tibi
M. Mihine, mi vir?
uus sum? tuu' virum me, aut hominem,
as adeo esse?
vis horū, mulier, unquā tibi visus forē,
brio tuis factis habitus essem. *M.* Qui-
P. At rogitas?
Hem! taces? ex quo? *M.* Istuc patrem
e est æquum?
o censes, nisi ex illo, cui data est nu-
, obsecro?
que adeo arbitrari patris est aliter. Sed
ror,
mobrem tantopere omnes nos celare vo-
s
rtī cū et recte, et tempore suo, pepererit.
caci esse animo, ut puerum præoptares
e,
orem inter nos fore amicitiam posthac
s,
advorsum animi tui lubidinem esset
llo nupta?
lorum esse hanc culpam credidi, quæ te
nes.
um. *P.* Utinam sciam ita esse istuc. Sed
mihi in mentem venit,
od locuta es olim, cum illū generū cepi-
s nuptam posse filiam tuam te pati (mus.
meretricē amaret, qui pernoctaret foris.
causam hunc suspicari, quam ipsam ve-
mavolo.
us scivi, quam tu, illum amicam habere,
rhina:
iū nunquā decrevi esse ego adolescentiæ:
ibus innatum 'st: at, pol, iam aderit, se
e etiam cum oderit.
te ostendisti, eadem esse nihil cessavi-
que adhuc,
o abduceres; neu, quod ego egissem, es-
tum.
indicium hæc facit, quo pacto factum
ris.
e esse pervicacem censes, cui mater siē,
nimo, si ex usu esset nostro hoc matri-
m?
spicere, aut iudicare nostram in rem
sit, potes?
quo fortasse, qui vidisse eum diceret
introeuntē ad amicā: quid tum postea,
raro hoc fecit? Nonne ea dissimulare

est, quā dare operā, id scire, qui nos o-
ab ea sese derepente avellere, (derit?
suesset annos; non eum hominē ducerē,
tis firmum gnatæ. *M.* Mitte adolescen-
bsecro,
ccasse ais. Abi: solum solus conveni.
an non, uxorem. Si est, ut dicat velle se,
autē, ut nolit, recte ego consului meæ.
lle ipse non volt, et tu sensti esse in eo,
ina,
eram, cuius consilio ea par fuerat pro-

Quamobrem incendor ira, esse ausam facere hæc te iniussu meo.
Interdico, ne extulisse extra ædes puerū usquā velis.
Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulē.
Ibo intro, atque edicā servis, ne quoquā efferri sinant.
M. Nullam, pol, credo mulierē me miseriorē vivere:
Nam ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem, ut siet, resciverit,
Non, ædepol, clam me est; cum hoc, quod levius est, tam animo iracundo tulit.
Nec, qua via sententia eius possit mutari, scio.
Hoc mihi unum ex plurimis miseriis reliquum fuerat malum,
Si, puerum ut tollam, cogit, cuius nos qui sit, nescimus, pater:
Nam, cum compressa est gnata, forma in tenebris nosci non quita est;
Neque detractum ei est quidquam, qui posset post nosci, qui siet.
Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens annulum.
Simul vereor Pamphilum, ne orata nostra nequeat diutius
Celare, cum sciet alienum puerum tolli pro suo.

Scena II. *Sostrata, Pamphilus.*

S. Non clam me est, gnate mi, tibi me esse suspectam, uxorem tuam
Propter meos mores hinc abisse; etsi ea dissimulas sedulo.
Verum, ita me Di ament, itaque obtingant ex te, quæ exopto mihi,
Ut nunquam sciens commerui, merito ut caperet odium illa mei:
Teque ante quam me amare rebar, ei rei firmasti fidē.
Nam mihi intus tuus pater narravit modo, quo pacto me habueris
Præpositam amori tuo: nunc tibi me certum est contra gratiam
Referre, ut apud me præmium esse positum pietati scias.
Mi Pamphile, hoc et vobis et meæ commodum famæ arbitror:
Ego rus abituram hinc cum tuo me esse certo decrevi patre,
Ne mea præsentia obstet, neu causa ulla restet reliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. *P.* Quæso, quid istuc consilii est?
Illius stultitia victa, ex urbe tu rus habitatum migres?
Non facies: neque sinam, ut, qui nobis, mater, maledictum velit,
Mea pertinacia esse dicat factū, haud tua modestia.
Tum tuas amicas te et cognatas deserere, et festos dies,
Mea causa, nolo. *S.* Nihil, pol, iam res isthæc mihi voluptatis ferunt:
Dum ætas, tempus tulit, perfuncta satis sum: satias iam tenet
Studiorum istorum. Hæc mihi nunc cura est maxima, ut ne cui meæ
Longinquitas ætatis obstet, mortemve expectet meam.
Hic video me esse invisam immerito: tempus est concedere.
Sic optume, ut ego opinor, omnes causas præcidam omnibus:
Et me hac suspicione exsolvā, et illis morē gesserō

Par. Odio-u! *S.* Haud clã me est, Denique, hercle, au-
Potius, quam redeam, si eo mihi redeundum siet.
Par. Olim quidem te causæ impellebant leves,
Quod nunc minitare facere, ut faceres, Sosia.
Sed Pamphilum ipsum video stare ante ostium.
Ite intro: ego hunc adibo, si quid me velit.
Here, etiam tu nunc hic stas? *Pam.* Equidem te ex-
pecto. *Par.* Quid est?
Pam. In arcem transcurso opus est. *Par.* Cui homi-
ni? *Pam.* Tibi.
Par. In arcem! quid eo? *Pam.* Callidemidẽ, hospitẽ
Myconium, qui mecum una advectus est, conveni.
Par. Perii! vovisse hunc dicam, si salvos domum
Redisset unquam, ut me ambulando rumperet.
Pam. Quid cessas? *Par.* Quid vis dicam? an conve-
niam modo?
Pam. Immo, quod constitui me hodie conventurũ eũ,
Non posse; ne me frustra illic expectet. Vola.
Par. At non novi hominis faciẽ. *Pam.* At faciã, ut no-
Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius, (veris.
Cadaverosa facie. *Par.* Dii illum perduint!
Quid, si non veniet? maneamne usque ad vesperum?
Pam. Maneto: curre. *Par.* Non queo: ita defessus sũ.
Pam. Ille abiit. Quid agam infelix? prorsus nescio,
Quo pacto hoc celem, quod me oravit Myrrhina,
Suæ gnatæ partum: nam me miseret mulieris.
Quod potero, faciam; tamen ut pietatem colam.
Nam me parenti potius quam amori obsequi
Oportet. Atat! eccum Phidippum, et patrem
Video. Horsum pergunt. Quid dicã hisce, incertus sũ.

SCENA V. *Laches, Phidippus, Pamphilus.*

L. Dixtin' dudum, illã dixisse, sese exspectare filiũ?
Ph. Factum. *L.* Venisse aiunt: redeat. *Pa.* Quam
causam dicam patri,
Quamobrem non reducam, nescio. *L.* Quem ego hic
audivi loqui?
Pa. Certũ obfirmare est viã me, quã decrevi persequi.
L. Ipsus est, de quo hic agebam tecum. *Pa.* Salve,
mi pater!
L. Gnate mi, salve! *Ph.* Bene factum te advenisse,

se vocē pueri visu' 'st vagientis:
nte tacitus sese ad filiam. (buisse
erisse eā, id qua causa clā me ha-
, scio. (la sum!
! Credo, ipsum ad me exire: nul-
liam ire sensit, se duxit foras.
Quid ais, Myrrhina? heus! tibi
ine, mi vir?
? tuu' virum me, aut hominem,
esse?
i, mulier, unquā tibi visus forē,
s factis habitus essem. *M.* Qui-
gitas?
aces? ex quo? *M.* Istuc patrem
uum?
, nisi ex illo, cui data est nu-
o?
arbitrari patris est aliter. Sed
a tantopere omnes nos celare vo-
recte, et tempore suo, pepererit.
e animo, ut puerum præoptares
ter nos fore amicitiam posthac
um animi tui lubidinem esset
a?
se hanc culpam credidi, quæ te
Jtinam sciam ita esse istuc. Sed
mentem venit,
a es olim, cum illū generū cepi-
posse filiam tuam te pati (mus.
ē amaret, qui pernoctaret foris.
hunc suspicari, quam ipsam ve-
, quam tu, illum amicam habere,
iā decrevi esse ego adolescentiæ:
atum 'st: at, pol, iam aderit, se
cum oderit.
disti, eadem esse nihil cessavi-
uc,
ceres; neu, quod ego egissem, es-
m hæc facit, quo pacto factum
ervicacem censes, cui mater siē,
si ex usu esset nostro hoc matri-
, aut iudicare nostram in rem
es?
tasse, qui vidisse eum diceret
ntē ad amicā; quid tum postea,
oc fecit? Nonne ea dissimulare
uā dare operā, id scire, qui nos o-
sese derepente avellere, (derit?
annos; non eum hominē ducerē,
um gnatæ. *M.* Mitte adolescen-
is. Abi: solum solus conveni.
, uxorem. Si est, ut dicat velle se,
ut nolit, recte ego consului meæ.
non volt, et tu sensti esse in eo,
cuius consilio ea par fuerat pro-

Quamobrem incendor ira, esse ausam facere hæc te iniussu meo.
Interdico, ne extulisse extra ædes puerū usquā velis.
Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulē.
Ibo intro, atque edicā servis, ne quoquā efferri sinant.
M. Nullam, pol, credo mulierē me miseriorē vivere:
Nam ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem, ut siet, resciverit,
Non, ædepol, clam me est; cum hoc, quod levius est, tam animo iracundo tulit.
Nec, qua via sententia eius possit mutari, scio.
Hoc mihi unum ex plurimis miseriis reliquum fuerat malum,
Si, puerum ut tollam, cogit, cuius nos qui sit, nescimus, pater:
Nam, cum compressa est gnata, forma in tenebris nosci non quita est;
Neque detractum ei est quidquam, qui posset post nosci, qui siet.
Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens annulum.
Simul vereor Pamphilum, ne orata nostra nequeat diutius
Celare, cum sciet alienum puerum tolli pro suo.

Scena II. *Sostrata, Pamphilus.*

S. Non clam me est, gnate mi, tibi me esse suspectam, uxorem tuam
Propter meos mores hinc abisse; etsi ea dissimulas sedulo.
Verum, ita me Di ament, itaque obtingant ex te, quæ exopto mihi,
Ut nunquam sciens commerui, merito ut caperet odium illa mei:
Teque antequam me amare rebar, ei rei firmasti fidē.
Nam mihi intus tuus pater narravit modo, quo pacto me habueris
Præpositam amori tuo: nunc tibi me certum est contra gratiam
Referre, ut apud me præmium esse positum pietati scias.
Mi Pamphile, hoc et vobis et meæ commodum famæ arbitror:
Ego rus abituram hinc cum tuo me esse certo decrevi patre,
Ne mea præsentia obstet, neu causa ulla restet reliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. *P.* Quæso, quid istuc consilii est?
Illius stultitia victa, ex urbe tu rus habitatum migres?
Non facies: neque sinam, ut, qui nobis, mater, maledictum velit,
Mea pertinacia esse dicat factū, haud tua modestia.
Tum tuas amicas te et cognatas deserere, et festos dies,
Mea causa, nolo. *S.* Nihil, pol, iam res isthæc mihi voluptatis ferunt:
Dum ætas, tempus tulit, perfuncta satis sum: satias iam tenet
Studiorum istorum. Hæc mihi nunc cura est maxuma, ut ne cui meæ
Longinquitas ætatis obstet, mortemve expectet meam.
Hic video me esse invisam immerito: tempus est concedere.
Sic optume, ut ego opinor, omnes causas præcidam omnibus:
Et me hac suspicione exsolvā, et illis morē gesserō

Quod faciundum fortasse sit post, idem hoc nunc si feceris.
S. Fors fuat, pol! *L.* Abi rus ergo hinc: ibi ego te, et tu me feres.
S. Spero, ecastor. *L.* I ergo intro, et compone, quæ tecum simul
Ferantur. Dixi. *S.* Ita, ut iubes, faciam. *P.* Pater.
L. Quid vis, Pamphile? *P.* Hinc abire matrem? minume. *L.* Quid ita istuc vis?
P. Quia de uxore, incertus sum etiam, quid sim facturus. *L.* Quid est?
Quid vis facere, nisi reducere? *P.* Equidem cupio; et vix contineor:
Sed non minuam meum consilium: ex usu quod est, id persequar.
Credo ea gratia concordes magis, si non reducam, fore.
L. Nescias. Verum id tua refert nihil, utrum illæ fecerint,
Quando hæc abierit. Odiosa hæc est ætas adolescentulis.
E medio æquũ excedere est. Postremo iã nos fabulæ
Sumus, Pamphile, senex atque anus.
Sed video Phidippum egredi per tempus; accedamus.

Scena IV. *Phidippus, Laches, Pamphilus.*

Ph. Tibi quoque, ædepol, iratus sum, Philumena,
Graviter quidem: nam, hercle, abs te factum 'st turpiter,
Etsi tibi causa est de hac re, mater, quæ te impulit:
Huic vero nulla est. *L.* Opportune te mihi,
Phidippe, in ipso tempore ostendis. *Ph.* Quid est?
Pa. Quid respondebo his? aut quo pacto hoc aperiã?
L. Dic filiæ, rus concessuram hinc Sostratam;
Ne revereatur, minus iam quo redeat domũ. *Ph.* Ah!
Nullam de his rebus culpam commeruit tua:
A Myrrhina hæc sunt mea uxore exorta omnia.
Mutatio fit: ea nos perturbat, Laches.
Pa. Dum ne reducam, turbent porro, quam velint.

Ph. Vo
Remiss
Uxor q
Neutra
Sed qui
Quidqu
Ut alan
Ego alai
phi
Prodem
Enimve
Nam co
Ignarun
Aut qui
Primum
Matrem
Pollicit
Nunc, p
Puer qu
Erras, t
Aliquan
Quam lo
Sumtus,
Egi atqu
Tempus
Quæ tum
Nunc au
Cui tu ol
Nam in
Video es
Cum fin
Ut cum
Sensitqu
Quamob
n
Pa. Dal
L.
Reduc u
Pa. Non

t: non facile hæc ferunt.
: nam ipsa narravit mihi.
, tibi nolebam dicere:
rimo: nunc vero palam est.
ere animū huic video a nuptiis.
Phidippe? quid das consili?
tricem hanc primum adeundam
gravius, denique (censeo.
llo habuerit rem postea.
s. Eho! puer, curre ad Bacchi-
evoca verbis meis. (dem hanc
: re adiutor sis mihi. *Ph.* Ah!
nque nunc dico, Lache:
hanc inter nos volo,
ossit, quod spero fore.
ma, dum istam convenis?
iquam puero nutricem para.

NA I. *Bacchis, Laches.*

'st, quod Laches me nunc con- xpetit:
fallit, quin, quod suspicor, sit,
e minus propter iram hanc im- possiem:
dus, quod post me minus fecisse
salve! *B.* Salve, Laches!
Credo, ædepol, te
acchis, quid sit, quapropter te um evocare iussi.
etiam timida sum, cum venit m quæ sim;
tus obstet apud te; nam mores
tibi est a me pericli, mulier:
m, ut non siet, peccato, mihi n.
cautius, ne temere faciā, accuro:
rave es, bonas quod par est fa-
me immerenti, iniquom est.
or, gratia de isthac re, quam
iniuriam se expurget, parum
L. Meum receptas filium ad te
B. Ah!
em hanc prius quam duxit, vo- a pertuli.
dixi id, quod volui. Hic nunc :
icum firmiorem, dum tempus t:
nimo erit ætatem, neque, pol, c ætate.
crus. *B.* Mene? *L.* Te ipsam: et suam:
em clam voluit, natus qui est,
ui firmare meam apud vos pos-
randū, id pollicerer tibi, Lache,
isse, uxorem ut duxit, a me
n', quid volo potius, sodes, fa- vis? cedo.
c intro, atque istuc iusiurau-

Polliceare illis: exple animum iis, teque hoc crimine expedi.
B. Faciam: quod, pol, si esset alia ex hoc quæstu, haud faceret, scio,
Ut de tali causa nuptæ mulieri se ostenderet.
Sed nolo falsa fama esse gnatum suspectum tuum;
Nec leviorem vobis, quibus est minume æquom, viderier
Immerito: nam meritus de me est, quod queam, illi ut commodem.
L. Facilem benevolumque lingua tua iam tibi me reddidit.
Nam non sunt solæ arbitratæ hæ: ego quoque etiam credidi.
Nunc, cum ego te esse præter nostram opinionem comperi,
Fac eadē ut sis porro; nostra utere amicitia, ut voles.
Aliter si facias.... Sed reprimam me, ne ægre quidquam ex me audias.
Verum te hoc moneo unum: qualis sim amicus, aut quid possiem,
Potius quam inimicus, periculum facias. *B.* Faciam sedulo.

SCENA II. *Phidippus, Laches, Bacchis.*

P. Nihil apud me tibi (tur.
Defieri patiar, quin, quod opus sit, benigne præbea-
Sed, cum tu satura atque ebria eris, puer ut satur sit, facito.
L. Noster socer, video, venit: puero nutricē adduxit.
Phidippe, Bacchis deierat persancte.... *P.* Hæccine ea est? *L.* Hæc est.
P. Nec, pol, istæ metuunt Deos; neque has respicere Deos opinor.
B. Ancillas dedo: quo lubet cruciatu per me exquire.
Hæc res hic agitur: Pamphilo, me facere, ut redeat uxor,
Oportet: quod si perficio, non pœnitet me famæ,
Solā fecisse id, quod aliæ meretrices facere fugitant.
L. Phidippe, nostras mulieres suspectas fuisse falso
Nobis, in re ipsa invenimus: porro hanc nunc experiamur.
Nam, si compererit crimini tua se falso uxor credidisse,
Missam iram faciet: sin autem est ob eam rem iratus gnatus,
Quod peperit uxor clam; id leve est: cito ab eo hæc ira abscedet.
Profecto in hac re nihil mali est, quod sit discidio dignum.
P. Velim quidem, hercle. *L.* Exquire: adest: quod satis sit, faciet ipsa.
P. Quid mihi isthæc narras? an, quia non tute ipse dudum audisti,
De hac re animus meus ut sit, Laches? illis exple modo animum.
L. Quæso, ædepol, Bacchis, mihi quod es pollicita tute, ut serves.
B. Ob eam rem vis ergo intro eam? *L.* I, atque exple animum iis, ut credant.
B. Eo: etsi scio, pol, iis fore meum conspectum invisum hodie:
Nam nupta meretrici hostis est, a viro ubi segregata est.
L. At hæ amicæ erunt, ubi, quamobrem adveneris, rescisceut.
P. At easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi cognoverint:
Nam illas errore, et te simul suspicione, exsolves.

Itaque ineptus hodie dum illic sedeo, ut quisque venerat,
Accedebam: Adolescens, dic dum, quæso, es tu Myconius?
Non sum. At Callidemides? Non. Hospitem ecquem Pamphilum
Hic habes? omnes negabant: neque eum quemquam esse arbitror.
Denique, hercle, iam pudebat: abii: sed, quid Bacchidem
Ab nostro affine exeuntem video? quid huic hic est rei?
B. Parmeno, opportune te offers. Propere curre ad Pamphilum.
P. Quid eo? *B.* Dic me orare, ut veniat. *P.* Ad te?
B. Immo, ad Philumenam.
P. Quid rei est? *B.* Tua quod nihil refert, percontari desinas.
P. Nihil aliud dicam? *B.* Etiam: cognosse annulum illum Myrrhinam
Gnatæ suæ fuisse, quem ipsus olim mihi dederat.
P. Scio.
Tantumne est? *B.* Tantum. Aderit continuo, hoc ubi ex te audierit.
Sed cessas? *P.* Minume equidem: nam hodie mihi potestas haud data 'st;
Ita cursando atque ambulando totum hunc contrivi diem.
B. Quantam obtuli adventu meo lætitiam Pamphilo hodie!
Quot commodas res attuli! quot autem ademi curas!
Gnatum ei restituo, qui pæne harum ipsiusque opera periit:
Uxorem, quam nunquam est ratus posthac se habiturum, reddo:
Qua re suspectus suo patri et Phidippo fuit, exsolvi.
Hic adeo his rebus annulus fuit initiu inveniundis.
Nam memini, abhinc menses decem fere, ad me nocte prima
Confugere anhelantem domum, sine comite, vini plenum,

item æquom 'st scire, neque re-
que scient.
i occultari facilius credas, dabo.
ippo dixit, iuriiurando meo
t propterea te sibi purgatum.
Optume 'st:
esse eventurã nobis ex sententia.
cire ex te, hodie quid sit, quod

quod vos agitis? *Pam.* Non licet.
Tamen suspicor.
mortuum?... quo pacto?
Nescis, Parmeno,
fueris mihi, et ex quanta ærumna

; neque hoc imprudens feci.
Ego istuc satis scio.
lquam Parmenonem prætereat,
us sit?
ntro, Parmeno. *Par.* Sequor.
s hodie boni
am sciens ante hunc diem un-
lite!

DELPHI

usÆmilii Pauli, quos fecere Q
. Cornelius Africanus. Egere L.
, Minutius Prothimus. Modos
, tibiis Sarranis. Facta Græca
, M. Cornelio, coss.

PERSONÆ

us, filius Demeæ, sed adopta-
Micione.
Pamphilæ.
s, frater Æschini.
onis. *(Ctesiphonis.*
r Micionis, pater Æschini et
tæ.
nquus Pamphilæ. *(chini.*
Demeæ, pater adoptivus Æs-
ratæ, amica Æschini.
Sostrata, *mater Pamphilæ.*
ini.

Apollinaris periocha

emea adolescentulos,
doptandum Æschinum,
inet. Hunc citharistriæ
duro ac tristi patre,
nus; famam rei,
ansferebat: denique
pit. Vitiaverat
m Atticam pauperculam,
anc sibi uxorem fore.
iter ferre. Mox tamen,
st, ducit Æschinus
esipho citharistriam.

Prologus

it, scripturam suam
, et adversarios
rtem, quam acturi sumus,
: vos eritis iudices,
i id factum oporteat.
Diphili comœdia 'st.
Plautus fecit fabulam.
In Græca adolescens est, qui lenoni eripit
Meretricem, in prima fabula: eum Plautus locum
Reliquit integrum: eum hic locum sumsit sibi
In Adelphos: verbum de verbo expressum extulit.
Eam nos acturi sumus novam. Pernoscite,
Furtumne factum existumetis, an locum
Reprehensum, qui præteritus negligentia 'st.
Nam, quod isti dicunt malevoli, homines nobiles
Eum adiutare, assidueque una scribere;
Quod illi maledictum vehemens esse existumant,
Eam laudem hic ducit maxumam, cum illis placet,
Qui vobis universis et populo placent;
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quisque tempore usus est sine superbia.
Dehinc ne expectetis argumentum fabulæ;
Senes qui primi venient, ii partem aperient:
In agendo partem ostendent. Facite, æquanimitas
Poetæ ad scribendum augeat industriam.

Actus I. Scena I. *Micio.*

Storax! non rediit hac nocte a cœna Æschinus;
Neque servolorum quisquam, qui advorsum ierant?
Profecto hoc vere dicunt: si absis uspiam,
Aut ubi si cesses, evenire ea satius est,
Quæ in te uxor dicit, et quæ in animo cogitat
Irata, quam illa, quæ parentes propitii.
Uxor, si cesses, aut te amare cogitat,
Aut te te amari, aut potare, aut animo obsequi:
Et tibi bene esse, soli cum sibi sit male.
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito!
Et quibus nunc sollicitor rebus! ne aut ille alserit,
Aut uspiam ceciderit, aut perfregerit (stituere, aut
Aliquid. Vah! quemquamne hominem in animũ in-
Parare, quod sit carius, quam ipse est sibi?
Atqui ex me hic non natus est, sed ex fratre: is adeo
Dissimili studio est, iam inde ab adolescentia.
Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium
Secutus sum; et, quod fortunatum isti putant,
Uxorem nunquam habui. Ille, contra hæc, omnia:
Ruri agere vitam; semper parce ac duriter
Se habere. Uxorem duxit: nati filii
Duo: inde ego hunc maiorem adoptavi mihi:
Eduxi a parvulo: habui, amavi pro meo:
In eo me oblecto: solum id est carum mihi.
Ille ut item contra me habeat, facio sedulo:
Do, prætermitto: non necesse habeo omnia
Pro meo iure agere. Postremo, alii clanculum
Patres quæ faciunt, quæ fert adolescentia,
Ea ne me celet, consuefeci filium.
Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem,
Aut audebit, tanto magis audebit cæteros.
Pudore et liberalitate liberos
Retinere satius esse credo, quam metu.
Hæc fratri mecum non conveniunt, neque placent.
Venit ad me sæpe, clamitans, Quid agis, Micio?
Cur perdis adolescentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus sumtum suggeris?
Vestitu nimio indulges: nimium ineptus es.
Nimium ipse est durus, præter æquumque et bonum.
Et errat longe, mea quidem sententia,
Qui imperium credat gravius esse aut stabilius,
Vi quod fit, quam illud quod amicitia adiungitur.
Mea sic est ratio, et sic animum induco meum:
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet:
Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit.
Ille, quem beneficio adiungas, ex animo facit:
Studet par referre: præsens, absensque idem erit.
Hoc patrium est, potius consuefacere filium

[illegible]
Quam amabat. Clamant omnes, indignissime
Factum esse. Hoc advenienti quot mihi, Micio,
Dixere! in ore 'st omni populo. Denique,
Si conferendum exemplum est, non fratrem videt
Rei dare operam, ruri esse parcum, ac sobrium?
Nullum huius simile factum. Hæc cum illi, Micio,
Dico, tibi dico: tu illum corrumpi sinis.
M. Homine imperito nunquã quidquã iniustius,
Qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat. (cas
D. Quorsu istuc? *M*. Quia tu, Demea, hæc male iudi-
Non est flagitium, mihi crede, adolescentulum
Scortari, neque potare; non est: neque fores
Effringere. Hæc si neque ego, neque tu, fecimus,
Non sivit egestas facere nos. Tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia?
Iniurium est: nam, si esset, unde id fieret,
Faceremus. Et tu illum tuum, si esses homo,
Sineres nunc facere, dum per ætatem licet;
Potius quam, ubi te expectatum eiecisset foras,
Alieniore ætate, post faceret tamen.
D. Pro Iupiter! tu, homo, adigis me ad insaniam.
Non est flagitiũ, facere hæc adolescentulũ? *M*. Ah!
Ausculta; ne me obtundas de hac re sæpius.
Tuum filium dedisti adoptandum mihi:
Is meus est factus: si quid peccat, Demea,
Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.
Obsonat? potat? olet unguenta? de meo.
Amat? dabitur a me argentum, dum erit commodũ:
Ubi non erit, fortasse excludetur foras.
Fores effregit? restituentur: discidit
Vestem? resarcietur: est, Dis gratia!
Et unde hæc fiant; et adhuc non molesta sunt.
Postremo, aut desine: aut cedo quemvis arbitrum;
Te plura in hac re peccare ostendam. *D*. Hei mihi!
Pater esse disce ab aliis, qui vere sciunt.
M. Natura tu illi pater es, consiliis ego.
D. Tun' consulis quidquã? *M*. Ah! si pergis, abiero.
D. Siccine agis? *M*. An ego toties de eadem re audiã?
D. Curæ est mihi. *M*. Et mihi curæ est: verũ, Demea,
Curemus æquam uterque partem: tu alterum,
Ego item alterum: nam ambos curare, propemodum

Quid
S. Eg
Æ. Q
S. *Æ*
Leno
Tu q
Fact
Nequ
Novi
Indig
Æ. A
Æ. I
Nimi
Cave
Ne n
S. Ist
S. O
S.
Æ. N
I nun
Æ. Si
S. Qu
S. Te

m impurum! hiccine libertatem aiunt
sse omnibus?
m debacchatus es, leno, audi, si vis,
ı.
acchatus sum autem, an tu in me?
Mitte ista, atque ad rem redi.
? quo redeam? Æ. Iamne me vis dicere
ad te attinet?
ai modo aliquid. Æ. Vah! leno iniqua
volt loqui!
fateor; pernicies communis adolescen-
tis: tamen tibi a me nulla orta est i-
cle, etiam hoc restat. S. Illuc, quæso,
o cœpisti, Æschine.
ginti tu illam emisti; quæ res tibi vor-
!
um dabitur. S. Quid? si ego tibi illam
idere,
. Minume. S. Namque id metui.
Neque vendundam censeo,
st; nam ego liberali illam assero causa
trum vis: argentum accipere, an causam
i tuam?
, dum ego redeo, leno. S. Pro supreme
or, qui insanire occipiunt ex iniuria.
ipuit: verberavit: me invito, abduxit
a hæc tantidem emtam postulat sibi
ero plus quingentos colaphos infregit
, quando bene promeruit, fiat: suum
alat.
pio, si modo argentum reddat: sed ego
olor:
o dare tanti, testes faciet illico,
ne: de argento, somnium: mox; cras
ssum ferre, si modo reddat; quamquam
n 'st.
id, quod res est: quando eum quæstum
s,
t mussitanda iniuria adolescentium 'st.
bit: frustra egomet mecum has ratio-
.

CENA II. *Syrus, Sannio.*

omet conveniam iam ipsum: cupide ac-
axo; atque etiam
ecum esse actum: quid istuc, Sannio,
l te audio
concertasse cum hero? Sa. Nunquam
quius
em comparatam, quam hæc hodie inter
:
lo, ille verberando, usque ambo defessi
a. Sa. Quid agerem? Sy. Adolescenti
gestum oportuit.
i melius, qui hodie usque os præbui?
, scis quid loquar?
loco negligere, maxumum interdum 'st
Sa. Hui!
si nunc de tuo iure concessisses paulu-
ue

Adolescenti esses morigeratus, hominum homo stultissume,
Ne non tibi istuc fœneraret? Sa. Ego spem pretio non emo.
Sy. Nunquam rem facies. Abi! nescis inescare homines, Sannio.
Sa. Credo istuc melius esse: verum ego nunquam adeo astutus fui,
Quin, quidquid possem, mallem auferre potius in præsentia.
Sy. Age: novi tuum animum: quasi iam usquam tibi sint viginti minæ,
Dum huic obsequare. Præterea autem te aiunt proficisci Cyprum. Sa. Hem!
Sy. Coëmisse, hinc quæ illuc veheres, multa: navem conductam, hoc scio.
Animus tibi pendet? Ubi illinc, spero, redieris, tamen hoc ages.
Sa. Nusquam pedem . . . . Perii hercle! hac illi spe hoc inceperunt! Sy. Timet.
Inieci scrupulum homini. Sa. O scelera! illud vide,
Ut in ipso articulo oppressit! emtæ mulieres
Complures, et item hinc alia, quæ porto Cyprum.
Nisi eo ad mercatum venio, damnum maxumum 'st.
Nunc si hoc omitto, actum agam: ubi illinc rediero,
Nihil est; refrixerit res: nunc demum venis?
Cur passus? ubi eras? ut sit satius perdere,
Quā aut hic nunc manere tā diu, aut tum persequi.
Sy. Iamne enumerasti id, quod ad te reditură putes?
Sa. Hoccine illo dignum 'st? hoccine incipere Æschinum?
Per oppressionem ut hanc mihi eripere postulet?
Sy. Labascit. Unum hoc habeo: vide, si satis placet:
Potius, quam venias in periculum, Sannio,
Servesne an perdas totum, dividuum face.
Minas decem corradet alicunde. Sa. Hei mihi!
Etiam de sorte nunc venio in dubium miser?
Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:
Præterea colaphis tuber est totum caput:
Etiā insuper defrudet? Nusquā abeo. Sy. Ut lubet.
Numquid vis, quin abeam? Sa. Immo, hercle, hoc quæso, Syre;
Ut ut hæc sunt facta, potius, quam lites sequar,
Meum mihi reddatur; saltem quanti emta 'st, Syre.
Scio te non usum antehac amicitia mea:
Memorem me dices esse, et gratum. Sy. Sedulo
Faciam: sed Ctesiphonem video: lætus est (ne.
De amica. Sa. Quid, quod te oro? Sy. Paulisper ma-

SCENA III. *Ctesipho, Syrus.*

C. Abs quivis homine, cum est opus, beneficium accipere gaudeas.
Verum enim vero id demum iuvat, si, quem æquom 'st bene facere, is facit.
O frater! frater! quid ego nunc te laudem? satis certo scio;
Nunquam ita magnifice quidquam dicam, id virtus quin superet tua.
Itaque unam hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror,
Fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem.
S. O Ctesipho! C. O Syre! Æschinus ubi est? S. Ellum! te expectat domi. C. Hem!
S. Quid est? C. Quid sit! illius opera, Syre, nunc vivo. Festivom caput!
Qui omnia sibi postputavit esse præ meo commodo;
Maledicta, famam, meum amorem, et peccatum in se transtulit.

locum
Redisse, ut si omnes cuperent, nihil tibi possent auxiliarier.
C. Pudebat. *Æ.* Ah! stultitia 'st isthæc, non pudor. Tam ob parvolam
Rem, pæne ex patria . . . ? turpe dictu. Deos quæso, ut isthæc prohibeant.
C. Peccavi. *Æ.* Quid ait tandẽ nobis Sannio? *Sy.* Iam mitis est.
Æ. Ego ad forum ibo, ut hunc absolvam: tu intro ad illam, Ctesipho.
Sa. Syre, insta. *Sy.* Eamus: namque hic properat in Cyprum. *Sa.* Ne tam quidem:
Quamvis etiam maneo otiosus hic. *Sy.* Reddetur: ne time.
Sa. At ut omne reddat. *Sy.* Omne reddet; tace modo, ac sequere hac. *Sa.* Sequor.
C. Heus! heus Syre! *Sy.* Hem! quid est? *C.* Obsecro, hercle, hominem istum impurissumum
Quamprimũ absolvitote: ne, si magis irritatus siet,
Aliqua ad patrem hoc permanet; atque ego tum perpetuo perierim.
Sy. Non fiet: bono animo es: tu cum illa te intus oblecta interim:
Et lectulos iube sterni nobis, et parari cætera.
Ego iã, transacta re, convortã me domũ cũ obsonio.
C. Ita quæso: quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem.

Actus III. Scena I. *Sostrata, Canthara.*

S. Obsecro, mea nutrix, quid nunc fiet? *C.* Quid fiet rogas?
Recte, ædepol, spero. *S.* Modo dolores, mea, tu occipiunt primulum.
C. Iam nunc times, quasi nunquam affueris, nunquã tute pepereris?
S. Miseram me! neminem habeo: solæ sumus. Geta autem hic non adest;
Nec, quem ad obstetricem mittam, nec qui arcessat Æschinum.
C. Pol, is quidem iam hic aderit: nam nunquam unum intermittit diem

us cuipiam? *C.* Au! mi homo,
bi videtur usquam esse?
Mihi quidem non placet.
mo animo a nobis esse, res ip-
erimus, ille inficias ibit, sat
, in dubium veniet. Tum, si
n, non est utile hanc illi dari.
to tacito est opus. *S.* Ah! mi-
agis? *S.* Proferam. *G.* Hem!
ide, quam rem agas.
otest esse, quam in quo nunc
um præterea, quæ secunda ei
nuptum non potest. Hoc re-
ecum est annulus, quem ami-
conscia mihi sum, a me cul-
rocul;
rem ullam intercessisse, illa
n, Geta;
c? accedo, ut melius dicas.
Tu, quantum potes,
gnato huius, rem omnem nar-
uit summus; et nos coluit ma-
emo respicit nos. *S.* Propera
ra,
esse: ut, cum opus sit, ne in

Demea, Syrus.

em audivi filium
e cum Æschino.
ali, si illum potest,
eum ad nequitiam abducere.
' credo abductum in ganeum
npurus, sat scio.
ideo: hinc scibo iam, ubi siet:
ege illo est: si me senserit
m dicet carnufex.
lle. *S.* Omnem rē modo seni,
rramus ordine:
tius. *D.* Pro Iupiter!
Collaudavit filium:
onsilium, egit gratias.
ntum annumeravit illico:
um, dimidium minæ:
ex sententia. *D.* Hem!
cte curatum velis.
spexeram te: quid agitur?
m nequeo mirari satis
le, inepta, ne dicam dolo,
æteros purga, Dromo:
num in aqua sinito ludere
ro, exossabitur: (placent,
flagitia! *S.* Mihi quidē non
nta hæc, Stephanio,
. *D.* Di, vostram fidem!
habet, an laudi putat
um? Væ misero mihi!
n illum, cum hinc egens
Profugiet aliquo militatum. *S.* O Demea!
Istuc est sapere, non, quod ante pedes modo 'st
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt,
Prospicere. *D.* Quid? isthæc iā penes vos psaltria 'st?
S. Ellam intus. *D.* Eho! an domi est habiturus?
S. Credo, ut est
Dementia. *D.* Hæccine fieri! *S.* Inepta lenitas
Patris, et facilitas prava. *D.* Fratris me quidem
Pudet, pigetque. *S.* Nimium inter vos, Demea (ac
Non, quia ades præsens, dico hoc) pernimiū interest.
Tu quantus quantus, nihil nisi sapientia es:
Ille, somnium. Sineres vero tu illum tuum
Facere hæc? *D.* Sinerē illū! an non sex totis mensibus
Prius olfecissem, quam ille quidquam cœperet?
S. Vigilantiam tuam tu mihi narras? *D.* Sic siet
Modo, ut nunc est, quæso. *S.* Ut quisque suum volt esse, ita 'st.
D. Quid eum...? vidistin' hodie? *S.* Tuumne filium?
Abigam hunc rus. Iamdudum aliquid ruri agere arbitror.
D. Satin' scis ibi esse? *S.* Oh! qui egomet produxi.
D. Optume 'st.
Metui, ne hæreret hic. *S.* Atque iratum admodum.
D. Quid autem? *S.* Adortus iurgio fratrē apud forū,
De psaltria isthac. *D.* Ain' vero? *S.* Vah! nihil reticuit.
Nā, ut numerabatur forte argentū, intervenit
Homo de improviso: cœpit clamare, O Æschine!
Hæccine flagitia facere te! hæc te admittere
Indigna genere nostro! *D.* Oh! lacrymo gaudio.
S. Non tu hoc argentum perdis, sed vitam tuam.
D. Salvos sit, spero: est similis maiorū suū. *S.* Hui!
D. Syre, præceptorum plenus istorum ille. *S.* Phy!
Domi habuit unde disceret. *D.* Fit sedulo.
Nihil prætermitto: consuefacio: denique,
Inspicere, tamquam in speculum, in vitas omnium
Iubeo; atque ex aliis sumere exemplum sibi.
Hoc facito. *S.* Recte sane. *D.* Hoc fugito. *S.* Callide.
D. Hoc laudi est. *S.* Isthæc res est. *D.* Hoc vitio datur.
S. Probissume. *D.* Porro autē.... *S.* Non, hercle, otium
Nunc mihi auscultandi: pisces ex sententia ('st
Nactus sum: hi mihi ne corrumpantur, cautio 'st:
Nam id nobis tam flagitium 'st, quam illa, Demea,
Non facere vobis, quæ modo dixti: et quod queo,
Conservis ad eumdem isthunc præcipio modum:
Hoc salsum 'st; hoc adustum 'st; hoc lautum 'st parū;
Illud recte; iterum sic memento: sedulo
Moneo, quæ possum, pro mea sapientia.
Postremo, tamquam in speculum, in patinas, Demea,
Inspicere iubeo; et moneo, quid facto usus siet.
Inepta hæc esse, nos quæ facimus, sentio.
Verum quid facias? ut homo 'st, ita morem geras.
Numquid vis? *D.* Mentem vobis meliorem dari.
S. Tu rus hinc abis? *D.* Recta. *S.* Nā quid tu hic agas,
Ubi, si quid bene præcipias, nemo obtemperet?
D. Ego vero hinc abeo, quando is, quamobrem huc veneram,
Rus abiit: illum curo unum: ille ad me attinet.
Quando ita volt frater, de isthoc ipse viderit.
Sed quis illic est, procul quē video? Estne hic Hegio,
Tribulis noster? Si satis cerno, is, hercle, 'st: vah!
Homo amicus nobis iam inde a puero. Dii boni!
Næ, illiusmodi iam nobis magna civium
Penuria 'st: homo antiqua virtute, ac fide;
Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice.
Quam gaudeo, ubi etiam huius generis reliquias
Restare video! Vah! vivere etiam nunc lubet.
Opperiar hominem hic, ut salutem, et colloquar,

Quem fratri adoptandum dedisti, neque boni
Neque liberalis functus officium est viri.
D. Quid istuc? *H*. Nostrû amicum noras Simulum,
Atque æqualem? *D*. Quidni? *H*. Filiam eius virginem
Vitiavit. *D*. Hem! *H*. Mane: nondum audisti, Demea,
Quod est gravissumum. *D*. An quid est etiã amplius?
H. Vero amplius: nam hoc quidem ferundum aliquo
Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia: (modo'st:
Humanum 'st. Ubi scit factum, ad matrẽ virginis
Venit ipsus ultro, lacrymans, orans, obsecrans,
Fidem dans, iurans se illam ducturum domum.
Ignotum 'st: tacitum 'st: creditum 'st. Virgo ex eo
Compressu gravida facta est: mensis hic decimus est.
Ille bonus vir nobis psaltriam, si Dis placet,
Paravit, quicum vivat; illam deserat.
D. Pro certon tu isthæc dicis? *H*. Mater virginis
In medio 'st: ipsa virgo: res ipsa: hic Geta
Præterea, ut captus est servorum, non malus,
Neque iners, alit illas: solus omnem familiam
Sustentat: hunc abduce, vinci, quære rem.
G. Immo, hercle, extorq̃, nisi ita factum 'st, Demea.
Postremo non negabit: coram ipsum cedo. (desin,
D. Pudet: nec, quid agam, neque quid huic respon-
Scio. *P*. Miseram me! differor doloribus.
Iuno Lucina, fer opem! serva me, obsecro! *H*. Hem!
Numnam illa, quæso, parturit? *G*. Certe, Hegio.
H Hem!
Illæc fidem nunc vostram implorat, Demea:
Quod vos ius cogit, id voluntate impetret.
Hæc primum ut fiant, Deos quæso, ut vobis decet.
Sin aliter animus voster est, ego, Demea,
Summa vi defendam hanc, atque illum mortuum.
Mihi cognatus erat: una a pueris parvolis
Sumus educati: una semper militiæ et domi
Fuimus: paupertatem una pertulimus gravem.
Quapropter enitar, faciam, experiar: denique
Animam relinquam potius, quam illas deseram.
Quid mihi respondes? *D*. Fratrem conveniam, Hegio:
Is quod mihi de hac re dederit consilium, id sequar.
H. Sed, Demea, hoc tu facito: cum animo cogites,
Quam vos facillume agitis, quam estis maxume

uc prorsus se irruat.
Etiam taces?
iam hercle hodie ego istuc
:
aliquam cum illa concludam:
st.
:amovebo. *D.* Sed eccum sce-

idem durare quisquam, si sic

ot mihi sint domini: quæ hæc

id volt? quid ais, bone vir est

vir, mihi narras? equidem
ibi est?
ie pugnis miserum, et istam

! quid narras? *S.* Hem! vide,
um.
impulsore hanc emtam esse
um rus hinc modo
tum: verum venit post insa-

uduisse verberare hominem

n tantillum in manibus ges-

trissas! abi! virum te iudico.
ontinebit posthac, si sapiet,

m! quia miseram mulierem,
,
am, vicit: hui! perfortiter!
idem, quod ego, sentit, te es-
:
? *S.* Non est. *D.* Ubi illum
.
hodie nunquam monstrabo.
Hem! quid ais? *S.* Ita.
idem iam cerebrum.
At nomen nescio
am novi, ubi sit.
Dic ergo locum.
ud macellum, hanc deorsum?
Quidni noverim?
platea sursum: ubi eo veneris,
st: hac te præcipitato: postea
cellum: ibi angiportum prop-

bi etiam caprificus magna est:
i. *S.* Hac pergito.
um non est pervium.
Verum, hercle. Vah!
sse? Erravi. In porticum rur-

s ibis, et minor est erratio.
tis, ædes? *D.* Scio.
Ubi eas præterieris,
platea: ubi ad Dianæ veneris,
uam ad portam venias, apud
rsum fabrica: ibi est.
Quid ibi facit?
nis pedibus faciundos dedit.
. Bene sane. *D.* Sed cesso ad
cebo hodie, ut dignus es, sili-

Æschinus odiose cessat: prandium corrumpitur.
Ctesipho autem in amore est totus. Ego iam prospiciam mihi:
Nam iam adibo, atque unumquodque, quod quidem erit bellissumum,
Carpam: et cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem.

Scena III. *Micio, Hegio.*

M. Ego in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere, Hegio:
Meum officium facio: quod peccatum a nobis ortum 'st, corrigo.
Nisi si me in illo credidisti esse hominum numero, qui ita putant,
Sibi fieri iniuriam, ultro siquam fecere ipsi; expostulant,
Et ultro accusant. Id quia non est a me factum, agis gratias?
H. Ah! minume: nunquam te aliter atque es, in animum induxi meum.
Sed quæso, ut una mecum ad matrem virginis eas, Micio;
Atque isthæc eadem, quæ mihi dixti, tute dicas mulieri:
Suspicionem hanc propter fratrem eius esse, et illam psaltriam.
M. Si ita æquom censes, aut si ita opus est facto, eamus. *H.* Bene facis:
Nam et illi animum iam relevabis, quæ dolore ac miseria
Tabescit; et tuo officio fueris functus: sed si aliter putas,
Egomet narrabo, quæ mihi dixti. *M.* Immo ego ibo. *H.* Bene facis.
Omnes, quibus res sunt minus secundæ, magis sunt, nescio quomodo,
Suspiciosi: ad contumeliam omnia accipiunt magis:
Propter suam impotentiā se semper credunt negligi.
Quapropter te ipsum purgare ipsis coram, placabilius est.
M. Et recte, et verum dicis. *H.* Sequere me ergo hac intro. *M.* Maxume.

Scena IV. *Æschinus.*

Discrucior animi. Hoccine de improviso mali mihi obiici
Tantum, ut neque quid me faciam, neque quid agam, certum siet?
Membra metu debilia sunt: animus timore obstipuit.
Pectore consistere nihil consilii quit. Vah! quomodo
Me ex hac expediam turba? tanta nunc suspicio de me incidit;
Neque ea immerito. Sostrata credit, mihi me psal-
Emisse: id anus fecit indicium mihi. (triam hanc
Nam ut hinc forte ea ad obstetricem erat missa; ubi eam vidi, illico
Accedo, rogito, Pamphila quid agat? iam partus adsiet?
Eone obstetricem arcessat? illa exclamat, Abi, abi iam, Æschine!
Satis diu dedisti verba: sat adhuc tua nos frustrata 'st fides.
Hem! quid istuc, obsecro, inquam, est? Valeas: habeas illam, quæ placet.
Sensi illico id illas suspicari: sed me reprehendi tamen,
Ne quid de fratre garrulæ illi dicerē, ac fieret palam,

Prodit nescio quis: concedam huc. (hunc ostium.

SCENA V. *Micio, Æschinus.*

M. Ita, uti dixi, Sostrata, (acta hæc 'sint, sciat.
Facite: ego Æschinum conveniam; ut, quomodo
Sed quis ostium hoc pultavit? *Æ.* Pater, hercle, est,
Perii! *M.* Æschine.
Æ. Quid huic hic negoti 'st? *M.* Tune has pepulisti fores?
Tacet. Cur non ludo hunc aliquantisper? melius est,
Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse voluit credere.
Nihil mihi respondes? *Æ.* Non equidem istas, quod sciam.
M. Ita? nam mirabar, quid hic negotii esset tibi.
Erubuit: salva res est. *Æ.* Dic, sodes, pater,
Tibi vero quid isthic est rei? *M.* Nihil mihi quidem.
Amicus quidam me a foro abduxit modo
Huc advocatum sibi. *Æ.* Quid? *M.* Ego dicam tibi:
Habitant hic quædam mulieres pauperculæ:
Ut opinor, has non nosse te, et certo scio. (postea?
Neque enim diu huc commigrarunt. *Æ.* Quid tum
M. Virgo est cum matre. *Æ.* Perge. *M.* Hæc virgo orba est patre:
Hic meus amicus illi genere est proxumus: (est?
Huic leges cogunt nubere hanc. *Æ.* Perii! *M.* Quid
Æ. Nihil: recte: perge. *M.* Is venit, ut secū avehat:
Nam habitat Mileti. *Æ.* Hem! virginem ut secum avehat!
M. Sic est. *Æ.* Miletum usque, obsecro? *M.* Ita.
Æ. Animo male 'st.
Quid ipsæ? quid aiunt? *M.* Quid illas censes? nihil
Commenta mater est, esse ex alio viro, (enim.
Nescio quo, puerum natum; neque eum nominat;
Priorem esse illum; non oportere huic dari.
Æ. Eho! nonne hæc iusta tibi videntur postea?
M. Non. *Æ.* Obsecro, non? an illam hinc abducet, pater?
M. Quid illā ni abducat? *Æ.* Factū a vobis duriter,
Immisericorditerque: atque etiam, si est, pater,
Dicendum magis aperte, illiberaliter. (creditis

quam. Nunc vero domi
sque, donec redierit.

I. *Micio, Demea.*

ullam esse in nobis moram.
te iamdudum quæro, Micio.
o alia flagitia ad te, ingentia,
is. *M.* Ecce autem! *D.* Nova,
.*D.* Nescis, qui vir sit. *M.* Scio.
altria me somnias
virginē est civē. *M.* Scio. (hi,
e? *M.* Quidni patiar? *D.* Dic mi-
nis? *M.* Non. Malim quidem...
Di bene vortant? *D.* Virgo ni-
enda indotata 'st? *M.* Scilicet.
n est? *M.* Id enī, quod res ipsa
r virgo. *D.* O Iupiter! (fert
tet? *M.* Quid faciam amplius?
n ipsa re istuc tibi dolet,
ninis. *M.* Quin iam virginem
ita 'st: fiunt nuptiæ: (terum,
e magis sunt hominis. *D.* Cæ-
icio? *M.* Non, si queam
n queo, æquo animo fero.
quasi, cum ludas tesseris:
e opus est iactu, non cadit:
te, id arte ut corrigas.
ua arte viginti minæ
uæ, quantum potest,
, si non pretio, at gratiis.
llam sane studeo vendere.
' *M.* Domi erit. *D.* Pro Divum
ilias una in domo? (fidem!
n te credis esse? *M.* Equidem
t video ego tuam ineptiam,
beas quicum cantites.
va nupta eadem hæc discet?
Scilicet.
ductans saltabis. *M.* Probe.
iscū una, si opus sit. *D.* Hei mi-
. Iā vero omitte, Demea, (hi!
iam; atque, ita uti decet,
ac te in gnati nuptiis.
st huc redeo. *D.* O Iupiter!
ne mores! hanc dementiam!
intus psaltria est:
lescens luxu perditus:
i cupiat, Salus,
test hanc familiam.

NA I. *Syrus, Demea.*

curasti molliter,
uistrasti tuum.
us sum omnium rerum satur,
oitum est. *D.* Illud sis vide
! *S.* Ecce autem hic adest
? quid tu es tristis? *D.* Oh! sce-
undis hic sapientia? (lus!
... *S.* Dis quidē esses, Demea,
isses. *D.* Exemplum omnibus
uamobrem? quid feci? *D.* Ro-
peccato maxumo, (gas?
s est, potasti, scelus!
Sane nollem hoc exitum.

mo, *Syrus, Demea.*

te Ctesipho, ut redeas. *S.* Abi.
De. Quid Ctesiphonem hic narrat? *S.* Nihil.
De. Eho, carnufex!
Est Ctesipho intus? *S.* Non est. *De.* Cur hic nominat?
S. Est alius quidam, parasitaster parvulus:
Nostin'? *De.* Iam scibo. *S.* Quid agis? quo abis?
De. Mitte me.
S. Noli, inquam. *De.* Non manum abstines, mastigia?
An tibi iam mavis cerebrum dispergi hic? *S.* Abit.
Ædepol, comissatorem haud sane commodum,
Præsertim Ctesiphoni. Quid ego nunc agam?
Nisi, dum hæ silescunt turbæ, interea in angulum
Aliquo abeam, atque edormiscam hoc villi: sic agam.

SCENA III. *Micio, Demea.*

M. Parata a nobis sunt, ut dixi, Sostrata,
Ubi vis. Quisnam a me pepulit tam graviter fores?
D. Hei mihi! quid faciam? quid agam? quid clamem,
aut querar?
O cœlum! o terra! o maria Neptuni! *M.* Hem tibi!
Rescivit omnem rem; id nunc clamat scilicet:
Paratæ lites: succurrendum 'st. *D.* Eccum adest
Communis corruptela nostrum liberum.
M. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.
D. Repressi, redii: mitto maledicta omnia:
Rem ipsam putemus. Dictum hoc inter nos fuit,
(Ex te adeo est ortum) ne tu curares meum,
Neve ego tuum? responde. *M.* Factum 'st, non nego.
D. Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
Cur emis amicam, Micio? num qui minus
Mihi idem ius æquom 'st esse, quod mecum 'st tibi?
Quando ego tuum non curo, ne cura meum.
M. Non æquom dicis; non: nā vetus verbum hoc qui-
Communia esse amicorum inter se omnia. (dē est,
D. Facete! nunc demum isthæc nata oratio est.
M. Ausculta paucis, nisi molestum est, Demea.
Principio, si id te mordet sumtum filii
Quem faciunt, quæso facito hæc tecum cogites:
Tu illos duos olim pro re tollebas tua,
Quod satis putabas tua bona ambobus fore,
Et me tum uxorem credidisti, scilicet,
Ducturum: eamdem illam rationem antiquā obtine:
Conserva, quære, parce: fac quam plurimum
Illis relinquas: gloriam tu istam obtine.
Mea, quæ præter spem evenere, utantur sine.
De summa nihil decedet: quod hinc accesserit,
Id de lucro putato esse omne. Hæc si voles
In animo vere cogitare, Demea,
Et mihi, et tibi, et illis dempseris molestiam.
D. Mitto rem: consuetudinem ipsorum.... *M.* Mane:
Scio: istuc ibam. Multa in homine, Demea,
Signa insunt, ex quibus coniectura facile fit;
Duo cum idem faciunt, sæpe, ut possis dicere,
Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
Non quod dissimilis res sit, sed quod is, qui facit.
Quæ ego illis inesse video, ut confidam fore,
Ita ut volumus. Video sapere, intelligere, in loco
Vereri, inter se amare: scire est liberum
Ingenium, atque animum. Quovis illos tu die
Reducas. At enim metuas, ne ab re sint tamen
Omissiores paulo. O noster Demea!
Ad omnia alia ætate sapimus rectius:
Solum unum hoc vitium senectus affert hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est:
Quod illos sat ætas acuet. *D.* Ne nimium modo
Bonæ tuæ istæ nos rationes, Micio,
Et tuus iste animus æquus, subvortant. *M.* Tace:
Non fiet. Mitte iam isthæc: da te hodie mihi:
Exporge frontem. *D.* Scilicet, ita tempus fert:
Faciundum est: cæterum rus cras cum filio

Aliquid moneat; ut illa, quae te scire credas, nescias;
Et quae tibi putaris prima, in experiundo repudies:
Quod nunc mihi evenit: nam ego vitam duram, quam vixi usque adhuc,
Prope iam excurso spatio, mitto: id quamobrem? re ipsa repperi,
Facilitate nihil esse homini melius, neque clementia.
Id esse verum, ex me, atque ex fratre, cuivis facile 'st noscere.
Ille suam semper egit vitam in otio, in conviviis;
Clemens, placidus, nulli laedere os, arridere omnibus.
Sibi vixit: sibi sumtum fecit: omnes bene dicunt, amant.
Ego ille agrestis, saevus, tristis, parcus, truculentus, tenax,
Duxi uxorem: quam ibi miseriam vidi! nati filii:
Alia cura. Porro autẽ, illis dũ studeo ut quã plurimũ
Facerem, contrivi in quaerendo vitam atque aetatem meam.
Nunc, exacta aetate, hoc fructi pro labore ab his fero,
Odiũ: ille alter sine labore patria potitur commoda:
Illũ amant; me fugitant: illi credunt consilia omnia:
Illum diligunt: apud illu sunt ambo: ego desertus sũ.
Illum, ut vivat, optant: meam autem mortem exspectant. Scilicet
Ita eos, meo labore eductos maxumo, hic fecit suos,
Paulo sumtu: miseriam omnem ego capio: hic potitur gaudia.
Age, age, nunc experiamur contra haec quid ego possiem
Blande dicere, aut benigne facere, quando hoc provocat.
Ego quoq; a meis me amari, et magni pendi, postulo.
Si id fit dando atq; obsequendo, non posteriores feram.
Deerit? id mea minume refert, qui sũ natu maxumus.

SCENA V. *Syrus, Demea.*

S. Heus; Demea! rogat frater, ne abeas longius.
D. Quis homo? O Syre noster, salve! quid fit? quid agitur?
S. Recte. *D.* Optume 'st. Iam nunc haec tria primum addidi

nihi pravum, ineptum, absurdum, at-
lienum a vita mea
os tantopere istuc voltis, fiat. *Æ*. Bene
o. *D*. Verum, quid ego dicam? Hoc con-
od volo.
uod restat? Hegio his est cognatus pro-
s,
pauper: bene nos aliquid facere illi de-
re? *D*. Agelli est hic sub urbe paulum,
ocitas foras:
qui fruatur. *M*. Paulum id autem?
Si multum siet, tamen
t: pro patre huic est: bonus est: noster
t e datur.
meum illud verbum facio, quod tu,
ter dixti dudum: Vitium commune o-
est,
ad rem in senecta attenti sumus: hanc
m nos decet
um est vere, et re ipsa fieri oportet.
c? dabitur, quandoquidem hic volt.
Mi pater!
ibi es germanus pariter corpore et ani-
Gaudeo.
aic gladio iugulo.

Syrus, Demea, Micio, Æschinus.

quod iussi, Demea.
o es: ego, ædepol, hodie mea quidem
t ia
fieri esse æquom liberum. *M*. Isthunc
an?
actum? *D*. Multa. *S*. O noster Demea!
, vir bonus es.
s usque a pueris curavi ambos sedulo:
i; bene præcepi semper, quæ potui,
t: et quidẽ hæc porro; obsonare, cũ fide
cere, apparare de die convivium.
s hominis hæc sunt officia. *S*. O lepi-
put!
hodie, in psaltria hac emunda, hic ad-
it;
rodesse æquom 'st: alii meliores erunt.
olt fieri. *M*. Vin' tu hoc fieri?
Cupio. *M*. Si quidem
ho! accede huc ad me: liber esto.
Bene facis:
iam habeo; et seorsum tibi præterea,
.
. Et ego. *S*. Credo. Utinam hoc per-
fiat gaudium,
xorem meam una mecũ videam liberã.
quidem mulierem. *S*. Et quidem tuo
huius filio,
ammã dedit hæc. *D*. Hercle vero serio,
mam dedit, haud dubium, quin emitti
siet.
n? *D*. Ob eam. Postremo a me argen-
uanti est, sumito.
nea, oro, omnes semper omnia optata
t.
essisti hodie pulchre. *D*. Si quidem
Micio,
um facies, atq huic aliquid paululum
nu

Dederis, unde utatur: reddet tibi cito. *M*. Istoc vilius.
Æ. Frugi homo est. *S*. Reddam, hercle; da modo.
Æ. Age, pater. *M*. Post consulam.
D. Faciet. *S*. O vir optume! *Æ*. O mi pater festivissume!
M. Quid istuc? Quæ res tam repente mores mutavit tuos?
Quod prolubium? quæ isthæc subita est largitas?
D. Dicam tibi:
Ut id ostenderẽ, quod te isti facilẽ et festivũ putant,
Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex æquo et bono;
Sed ex assentando, indulgendo, et largiundo, Micio.
Nunc adeo, si ob eam rem vobis vita mea invisa est, Æschine,
Quia non iusta, iniusta, prorsus omnia omnino obsequor;
Missa facio: effundite, emite, facite, quod vobis lubet.
Sed, si id voltis potius, quæ vos propter adolescentiã
Minus videtis, magis impense cupitis, consulitis parum,
Hæc reprehendere, et corrigere me, et obsecundare in loco;
Ecce me, qui id faciam vobis. *Æ*. Tibi, pater, permittimus:
Plus scis, quid facto opus est. Sed de fratre quid fiet?
D. Sino.
Habeat: in istac finem faciat. *Æ* Istuc recte. Ω. Plaudite!

PHORMIO

Acta ludis Romanis, L. Postumio Albino, L. Cornelio Merula, ædilibus curulibus. Egere L. Ambivius Turpio, L. Atilius Prænestinus. Modos fecit Flaccus Claudi, tibiis imparibus. Tota Græca Apollodoru Epidicazomenos. Facta est IV. C. Fannio, M. Valerio, coss.

PERSONÆ

ANTIPHO, *adolescens, filius Demiphonis*.
CHREMES, *senex, freter Demiphonis*.
CRATINUS, *advocatus*. CRITO, *advocatus*.
DAVUS, *servus incerti heri*.
DEMIPHO, *senex, frater Chremetis*. DORIO, *leno*.
GETA, *servus Demiphonis*. HEGIO, *advocatus*.
NAUSISTRATA, *matrona, uxor Chremetis*.
PHÆDRIA, *adolescens, filius Chremetis*.
PHORMIO, *parasitus*. SOPHRONA, *nutrix Phanii*.

C. Sulpitii Apollinaris Periocha

Chremetis frater aberat peregre Demipho,
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clam habebat Lemni uxorem, et filiam;
Athenis aliam coniugem; et amantem unice
Gnatum fidicinam. Mater e Lemno advenit
Athenas: moritur. Virgo sola (aberat Chremes)
Funus procurat: ibi eam visam Antipho
Cum amaret, opera parasiti uxorem accipit.
Pater et Chremes reversi, fremere: dein minas
Triginta dant parasito, ut illam coniugem
Haberet ipse: argento hoc emitur fidicina.
Uxorem retinet Antipho, a patruo agnitam.

Prologus

Postquam poeta vetus poetam non potest
Retrahere ab studio; et transdere hominẽ in otium

Quod ab ipso allatum est, id sibi esse rellatum putet.
De illo iam finem faciam dicundi mihi,
Peccandi cum ipse de se finem non facit.
Nunc, quid velim, animū attendite. Apporto novam,
Epidicazomenon quam vocant comœdiam
Græci: Latini Phormionem nominant,
Quia, primas qui partes aget, is erit Phormio
Parasitus, per quem res agetur maxume.
Voluntas vostra si ad poetam accesserit,
Date operam: adeste æquo animo per silentium;
Ne simili utamur fortuna, atque usi sumus,
Cum per tumultum noster grex motus loco 'st;
Quem actoris virtus nobis restituit locum,
Bonitasque vostra adiutans, atque æquanimitas.

Actus I. Scena I. *Davus.*

Amicus summus meus, et popularis, Geta,
Heri ad me venit: erat ei de ratiuncula
Iampridem apud me relliquom pauxillulum
Nummorum: id ut conficerem: confeci; affero.
Nam herilem filium eius duxisse audio
Uxorem: ei, credo, munus hoc corraditur.
Quam inique comparatum est! hi, qui minus habent,
Ut semper aliquid addant divitioribus.
Quod ille unciatim vix de demenso suo,
Suum defrudans genium, comparsit miser,
Id illa universum abripiet; haud existumans
Quanto labore partum: porro autem Geta
Ferietur alio munere, ubi hera pepererit:
Porro autem alio, ubi erit puero natalis dies;
Ubi initiabunt. Omne hoc mater auferet:
Puer causa erit mittundi: sed videon' Getam?

Scena II. *Geta, Davus.*

G. Si quis me quæret rufus.... *D.* Præsto est; desine. *G.* Oh!
At ego obviam conabar tibi, Dave. *D.* Accipe: hem!
Lectum est: conveniet numerus, quantum debui.
G. Amo te; et, non neglexisse, habeo gratiam.
D. Præsertim ut nunc sunt mores: adeo res redit;
Si quis quid reddit, magna habenda 'st gratia.

atæ lites: quid mea?
. D. Iocularem audaciam!
factum est: ventum est: vin-
s? G. Hoc, quod audis.
O Geta!
G. Nescio, hercle: unum hoc
us æquo animo. D. Placet:
m 'st. G. In me omnis spes
torem adeam, credo, qui mihi
, quæso, hunc: cæterum
nihil precor: tantummodo
c abiero, vel occidito.
e, qui citharistriam....?
c, tenũiter. D. Non multum
Immo nihil, nisi spē meram.
n non? G. Nondum. D. Quid?
rum? G. Non certum scio:
atam esse audivi modo,
latam: hanc petam.
ud me vis? G. Ut bene sit tibi.
prodit? Cape, da hoc Dorcio.

ntipho, Phædria.

, ut qui mihi consultum op-
xtimescam, ubi in mentem
it?
itans, ita eum expectarem,
ogitas? qui tam audacis faci-
cius sis.
nioni id suadere in mentem
pulisset, quod mihi princi-
sset tum illos mihi ægre ali-
hæc angeret animum....
Audio.
mox veniat, qui adimat hanc
inem.
d amant, ægre 'st: tibi, quia
ho. (superest, dolet.
le, certo vita hæc expetenda
ut mihi liceat tam diu, quod
pio. Tu coniicito cætera:
nunc capiam; et quid tu ex
sumtu ingenuam, liberalem
isti, uxorem sine mala fama:
desit, animus qui modeste
lenone, quocum mihi est,
mus omnes; nostri nosmet
nc videre fortunatus, Phæ-
tas etiam consulendi, quid

Retinere, amare, amittere: ego in eum incidi infelix locum,
Ut neque mihi eius sit amittendi, nec retinendi copia.
Sed quid hoc est? Videon' ego Getam currentem huc advenire?
Is est ipsus: hei! timeo miser, quam hic nunc mihi nuntiet rem.

SCENA IV. *Geta, Antipho, Phædria.*

G. Nullus es, Geta, nisi iam aliquod tibi consilium celere repperis:
Ita nunc imparatũ subito tanta te impendent mala;
Quæ neque uti devitem, scio, neque quo modo me inde extraham;
Nam non potest celari nostra diutius iam audacia:
Quæ si non astu providentur, me aut herum pessum (dabunt.
A. Quidnam ille commotus venit?
G. Tum, temporis mihi punctum ad hanc rem est. Herus adest. *A.* Quid istuc mali 'st?
G. Quod cum audierit, quod eius remedium inveniam iracundiæ?
Loquarne? incendam. Taceam? instigem. Purgem me? laterem lavem.
Eheu me miserum! cum mihi paveo, tum Antipho me excruciat animi:
Eius me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet: nam, absque eo esset,
Recte ego mihi vidissem, et senis essem ultus iracundiam:
Aliquid convasassem, atque hinc me coniicerem protinus in pedes.
A. Quam hic fugam, aut furtum, parat?
G. Sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quærere insistam via?
P. Te nominat. *A.* Nescio quod magnum hoc nuntio expecto malum.
P. Ah! sanusne es? *G.* Domum ire pergam: ibi plurimum 'st. *P.* Revocemus
Hominem. *A.* Sta illico. *G.* Hem!
Satis pro imperio, quisquis es. *A.* Geta. *G.* Ipse est, quem volui obviam.
A. Cedo, quid portas, obsecro? atque id, si potes, verbo expedi.
G. Faciam. *A.* Eloquere. *G.* Modo apud portum....
A. Meumne? *G.* Intellexti. *A.* Occidi! *G.* Hem!
A. Quid agam? *P.* Quid ais? *G.* Huius patrem vidisse me, patruum tuum.
A. Nam quod ego huic nunc subito exitio remedium inveniam miser?
Quod si eo meæ fortunæ redeunt, Phanium, abs te ut distrahar,
Nulla 'st mihi vita expetunda. *G.* Ergo isthæc cum ita sint, Antipho,
Tanto magis te advigilare æquom est: fortis fortuna adiuvat.
A. Non sum apud me. *G.* Atqui opus est nunc cum maxume ut sis, Antipho:
Nam, si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur
Commeruisse culpam. *P.* Hoc verum est. *A.* Non possum immutarier.
G. Quid faceres, si aliud gravius tibi nunc faciundum foret?
A. Cum hoc non possum, illud minus possem.
G. Hoc nihil est, Phædria: ilicet.
Quid hic conterimus operam frustra? quin abeo?
P. Et quidem ego. *A.* Obsecro:
Quid si assimulo? satin' est? *G.* Garris. *A.* Voltum contemplamini: hem!

In re incipiunda ad defendendam noxiam;
Iustam illam causam, facilem, vincibilē, optumam?
P. Memini. *G.* Hem! nunc ipsa 'st opus ea; aut, si
Meliore, et callidiore. *P.* Fiet sedulo. (quid potest,
G. Nunc prior adito tu: ego in subsidiis hic ero
Succenturiatus, si quid deficies. *P.* Age.

Actus II. Scena I. *Demipho, Geta, Phædria.*

D. Itane tandem uxorē duxit Antipho iniussu meo?
Nec meum imperium.... Age, mitto imperium; non simultatem meam
Revereri saltem? non pudere? O facinus audax! o Geta
Monitor! *G.* Vix tandem. *D.* Quid mihi dicent? aut quam causam reperient?
Demiror. *G.* Atqui reperi iam: aliud cura. *D.* Anne hoc dicent mihi,
Invitus feci: lex coegit? Audio, et fateor. *G.* Places.
D. Verum scientem, tacitum, causam tradere adversariis,
Etiamne id lex coegit? *P.* Illud durum. *G.* Ego expediam: sine.
D. Incertum est, quid agam; quia, præter spem, atque incredibile, hoc mihi obtigit.
Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere.
Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maxume, tum maxume
Meditari secum oportet, quo pacto advorsam ærumnam ferant,
Pericla, damna, exilia. Peregre rediens semper cogitet
Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ:
Communia esse hæc: fieri posse: ut ne quid animo sit novum.
Quidquid præter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro.
G. O Phædria! incredibile est, quantum herum anteeo sapientia.
Meditata mihi sunt omnia mea incommoda: Herus si redierit

relictam solam? *G.* Sic. *P.* Et iratum
m?
P. Ad te summa solum, Phormio, re-
lit.
risti: tibi omne est exedendum: accin-
... *P.* Si rogabit? *G.* In te spes est.
Eccere.
t? *G.* Tu impulisti. *P.* Sic opinor.
Subveni.
! iam instructa sunt mihi in corde
a omnia.
P. Quid vis, nisi uti maneat Phanium,
x crimine hoc
ripiam, atque in me omnem iram de-
is?
is, atque amicus! verum hoc sæpe,
io,
hæc fortitudo in nervom erumpat de-
P. Ah!
ctum est periclum: iam pedum visa
s homines iam deverberasse usque ad
cives? quo magis novi, tanto sæpius.
n unquam iniuriarum audisti mihi
m dicam?
P. Quia non rete accipitri tenditur,
miluo,
nt nobis; illis, qui nihil faciunt, ten-
illis fructus est; in illis opera luditur.
est periclum, unde aliquid abradi
hil esse. Dices, ducent damnatum
.
hominem edacem; et sapiunt, mea qui-
ntentia,
si beneficiū summum nolunt reddere.
t satis pro merito ab illo tibi referri
n nemo satis pro merito gratiam regi
um venire, unctum, atque lautum e
s,
nimo; cum ille et cura et sumtu absu-
,
quod placeat; ille ringitur, tu rideas;
prior decumbas; cœna dubia apponitur.
c verbi est? *P.* Ubi tu dubites, quid
potissimum.
ionem ineas, quam sint suavia, et quam
nt;
, non tu hunc habeas plane præsentem
?
st: vide, quid agas: prima coitio 'st acer-
ueris, postilla iam, ut lubet, ludas licet.

III. *Demipho, Geta, Phormio.*

m cuiquam contumeliosius
m iniuriam, quam hæc est mihi?
o. *G.* Iratus est. *P.* Quin tu hoc age. St!
agitabo. Pro Deum immortalium...!
m esse hanc sibi cognatam Demipho?
o negat esse cognatam? *G.* Negat.
s patrem se scire, qui fuerit? *G.* Negat.
opinor, de quo agebam. Sequimini.
uem ipsum scire, qui fuerit? *G.* Negat.

P. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens;
Negligitur ipsa. Vide, avaritia quid facit!
G. Si herum insimulabis avaritiæ, male audies.
D. O audaciam! etiam me ultro accusatum advenit?
P. Nam iam adolescenti, nihil est, quod succenseam,
Si illum minus norat: quippe homo iam grandior,
Pauper, cui opera vita erat, ruri fere
Se continebat: ibi agrum de nostro patre
Colendum habebat. Sæpe interea mihi senex
Narrabat, se hunc negligere cognatum suum:
At quem virum! quem ego viderim in vita optumum.
G. Videas te, atque illū, ut narras. *P.* In malā crucē!
Nam, ni ita eum existumassem, nunquam tam graves
Ob hanc inimicitias caperem in nostram familiam,
Quam is adspernatur nunc tam illiberaliter.
G. Pergin' hero absenti male loqui impurissume?
P. Dignum autem hoc illo est. *G.* Ain' tandem,
Carcer? *D.* Geta.
G. Bonorum extortor! legum contortor! *D.* Geta.
P. Responde. *G.* Quis homo est? ehem! *D.* Tace.
G. Absenti tibi
Te indignas, seque dignas, contumelias
Nunquam cessavit dicere hodie. *D.* Ohe! desine.
Adolescens, primum abs te hoc bona venia peto,
Si tibi placere potis est, mihi ut respondeas:
Quem amicum tuum ais fuisse istum? explana mihi;
Et qui cognatum me sibi esse diceret.
P. Proinde expiscare, quasi non nosses. *D.* Nossem?
P. Ita.
D. Ego me nego: tu, qui ais, redige in memoriam.
P. Eho! tu sobrinum tuum non noras? *D.* Enicas:
Dic nomen. *P.* Nomen? maxume. *D.* Quid nunc taces?
P. Perii, hercle! nomen perdidi. *D.* Hem! quid ais?
P. Geta,
Si meministi id quod olim dictum est, subiice. Hē!
Non dico: quasi non noris, tentatum advenis.
D. Egone autem tento? *G.* Stilpho. *P.* Atque adeo
quid mea?
Stilpho est. *D.* Quem dixti? *P.* Stilphonem, inquam,
noveras?
D. Neque ego illum noram; neque mihi cognatus fuit
Quisquā isthoc nomine. *P.* Itane? non te horū pudet?
At si talentum rem reliquisset decem...
D. Di tibi male faciant! *P.* Primus esses, memoriter
Progeniē vostram usque ab avo atq; atavo proferens.
D. Ita ut dicis. Ego tum si advenissem, qui mihi
Cognata ea esset, dicerem. Itidem tu face.
Cedo, qui est cognata? *G.* Eu, noster! recte! Heus tu!
P. Dilucide expedivi, quibus me oportuit (cave.
Iudicibus. Tum, si id falsum fuerat, filius
Cur non refellit? *D.* Filium narras mihi?
Cuius de stultitia dici, ut dignum est, non potest.
P. At tu, qui sapiens es, magistratus adi;
Iudicium de eadem causa iterum ut reddant tibi:
Quandoquidem solus regnas; et soli licet
Hic de eadem causa bis iudicium adipiscier.
D. Etsi mihi facta iniuria 'st, verumtamen
Potius, quam lites secter, aut quam te audiam;
Itidem ut cognata si sit, id quod lex iubet
Dotem dare abduce hanc: minas quinque accipe.
P. Ha, ha, he! homo suavis! *D.* Quid est? num ini-
quum postulo?
An ne hoc quidē adipiscar ego, quod ius publicū est?
P. Itane tandem, quæso? Item, ut meretricem, ubi
abusus sis,
Mercedem dare lex iubet ei, atque amittere? an,
Ut ne quid turpe civis in se admitteret
Propter egestatem proxumo iussa 'st dari,
Ut cum uno ætatem degeret? quod tu vetas.

D. Hoc age:
Satis iam verborum est. Nisi tu properas mulierem
Abducere, ego illam eiiciam. Dixi, Phormio.
P. Si tu illam attigeris secus, quam dignā est liberā,
Dicam tibi impingam grandem: dixi, Demipho.
Si quid opus fuerit, heus! domo me... *G.* Intelligo.

SCENA IV. *Demipho, Geta, Hegio, Cratinus, Crito.*

D. Quanta me cura et sollicitudine afficit
Gnatus, qui me et se hisce impedivit nuptiis!
Neque mihi in conspectum prodit; ut saltem sciam,
Quid de hac re dicat, quidve sit sententiæ.
Abi tu: vise, redieritne iam, an nondum, domum.
G. Eo. *D.* Videtis, quo in loco res hæc siet.
Quid ago? dic, Hegio. *H.* Ego Cratinum censeo,
Si tibi videtur. *D.* Dic, Cratine. *Cra.* Mene vis?
D. Te. *Cra.* Ego, quæ in rē tuā sint, ea velim facias:
Sic hoc videtur: quod te absente hic filius (mihi
Egit, restitui in integrum, æquom et bonum;
Et id impetrabis. Dixi. *D.* Dic nunc, Hegio.
H. Ego sedulo hunc dixisse credo: verum ita est;
Quot homines, tot sententiæ: suus cuique mos.
Mihi non videtur, quod sit factum legibus,
Rescindi posse: et turpe inceptu est. *D.* Dic, Crito.
Cri. Ego amplius deliberandum censeo:
Res magna est. *H.* Numquid nos vis? *D.* Fecistis pro-
Incertior sum multo, quam dudum. *G.* Negant (he:
Rediisse. *D.* Frater est expectandus mihi:
Is quod mihi dederit de hac re consilium, id sequar.
Percontatum ibo ad portū, quoad se recipiat. (sciat:
G. At ego Antiphonem quæram, ut, quæ acta hic sint,
Sed eccum ipsum video in tempore huc se recipere.

ACTUS III. SCENA I. *Antipho, Geta.*

A. Enimvero, Antipho, multimodis cum isthoc ani-
mo es vituperandus.
Itane hinc abisse, et vitam tuā tutandā aliis dedisse?
Alios tuam rem credidisti magis, quam tete, animad-
versuros?
Nam, ut ut erant alia, illi certe, quæ nunc tibi do-
mi est, consuleres,

G. P
S
P. D
D.
P. A
P. A
P. N
D. I
A. H
G.
P. N
D.
P. F
D.
P. C
D.
P. E
P. T
D.
P. A
Ut n
D. A
Ut p
A. M
G.
P. N
Tum
P. O
Nec c

Ain'? vendidit?
D. Quam indignum facinus! ancillam
ntam suo.
orare, ut me maneat, et cum illo ut mu-
em,
: dum id, quod est promissum, ab ami-
entum aufero.
so, unā præterea horā ne oppertus sies.
A. Haud longum est id, quod orat, Do-
oret, sine,
. quod bene promeritus fueris, condu-
rit.
æc sunt. *A*. Pamphilamne hac urbe pri-
aes?
orunc' amorem distrahi poterin' pati?
, neque tu. *G*. Di tibi omnes id, quod
us, duint;
mplures, advorsum ingenium meum,
tuli,
, nihil ferentem, flentem: nunc contra
hæc;
et, neq; lacrymet: da locū melioribus.
le, ego si satis commemini, tibi quidem
m dies,
s huic, præstituta. *P*. Factum. *D*. Num
ac nego?
teriit? *D*. Non: verum hæc ei anteces-
Non pudet
Minume, dum ob rem. *G*. Sterquili-
P. Dorio,
facere oportet? *D*. Sic sum: si placeo,

ac decipis? *D*. Immo enim vero, Anti-
ic me decipit.
uiusmodi esse sciebat: ego hunc esse a-
redidi.
t: ego isti nihilo sum aliter, ac fui.
aunt, tamen hoc faciam: cras mane ar-
n mihi
dixit: si mihi prior tu attuleris, Phæ-

; ut potior sit, qui prior ad dandum 'st.

III. *Phædria, Antipho, Geta.*

am? unde ego nunc tam subito huic ar-
m inveniam miser,
ihilo est? Quod si hic potuisset nunc
rier
, promissum fuerat. *A*. Itane hunc pa-
ar, Geta,
m, qui me dudum, ut dixti, adiuverit
er?
pus est, beneficium rursum ei experimur
re?
em hoc esse æquom. *A*. Age ergo, solus
re hunc potes.
am? *A*. Invenias argentum. *G*. Copio:
l unde, edoce.
st hic. *G*. Scio: sed quid tum? *A*. Ah! di-
sapienti sat est.
lta. *G*. Sane, hercle, pulchre suades! E-
tu hinc abis?
ho, ex nuptiis tuis si nihil nanciscor

nc me huius causa quærere in malo iu-
rucem?
e dicit. *P*. Quid? ego vobis, Geta, alienus
G. Haud puto.

Sed parumne est, quod omnibus nunc nobis succenset senex,
Ni instigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci?
P. Alius ob oculis meis illam in ignotum hinc abducet locum? hem!
Tum igitur, dum licet dumque adsum, loquimini mecum, Antipho:
Contemplamini me. *A*. Quamobrem? aut quidnam facturus, cedo?
P. Quoquo hinc asportabitur terrarum, certum est persequi,
Aut perire. *G*. Di bene vortant, quod agas! pedetentim tamen.
A. Vide, si quid opis potes afferre huic. *G*. Si quid! quid? *A*. Quære, obsecro,
Ne quid plus minusve faxit, quod nos post pigeat, Geta.
G. Quæro. Salvos est, ut opinor: verum enim metuo malum.
A. Noli metuere: una tecum bona, mala, tolerabimus.
G. Quantum tibi opus est argenti? loquere. *P*. Solæ triginta minæ.
G. Triginta! hui! percara est, Phædria. *P*. Isthæc vero vilis est.
G. Age, age, inventas reddam. *P*. O lepidum caput!
G. Aufer te hinc. *P*. Iam opus est. *G*. Iam feres:
Sed opus est, mihi Phormionem ad hanc rem adiutorem dari.
A. Præsto est: audacissume oneris quidvis impone, et feret:
Solus est homo amico amicus. *G*. Eamus ergo ad eum ocyus.
A. Numquid est, quod opera mea vobis opus sit?
G. Nihil: verum abi domum,
Et illam miserum, quam ego nunc intus scio esse exanimatam metu,
Consolare: cessas? *A*. Nihil est, æque quod faciam lubens.
P. Qua via istuc facies? *G*. Dicam in itinere; modo te hinc amove.

Actus IV. Scena I. *Demipho, Chremes.*

D. Quid? qua profectus causa hinc es Lemnum, Chremes,
Adduxtin' tecum filiam? *C*. Non. *D*. Quid ita non?
C. Postquam videt me eius mater esse hic diutius,
Simul autem non manebat ætas virginis
Meam negligentiam; ipsam cum omni familia
Ad me profectam esse aiebant. *D*. Quid illic tam diu,
Quæso, igitur commorabare, ubi id audiveras?
C. Pol, me detinuit morbus. *D*. Unde? aut qui? *C*. Rogas?
Senectus ipsa est morbus. Sed venisse eas
Salvas, audivi ex nauta, qui illas vexerat.
D. Quid gnato obtigerit, me absente, audistin', Chreme?
C. Quod quidem me factum consilii incertum facit.
Nam hanc conditionem si cui tulero extrario;
Quo pacto, aut unde mihi sit, dicundum ordine est.
Te mihi fidelem esse æque, atque egomet sum mihi,
Scibam: ille, si me alienus affinem volet,
Tacebit, dum intercedet familiaritas:
Sin spreverit me, plus, quam opus est, scito, sciet.
Vereorque, ne uxor aliqua hoc resciscat mea.
Quod si fit, ut me excutiam, atque egrediar domo,
Id restat: nam ego meorum solus sum meus.
D. Scio ita esse: et isthæc mihi res sollicitudini est:
Neque adeo defetiscar unquam experirier,
Donec tibi id, quod pollicitus sum, effecero.

A. Expecto, quam mox recipiat sese Geta.
Sed patruum video cum patre adstantem. Hei mihi!
Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem.
G. Adibo hosce. O noster Chreme! *C*. Salve, Geta.
G. Venire salvum volupe est. *C*. Credo. *G*. Quid agitur?
C. Multa advenienti, ut fit, nova hic, compluria.
G. Ita: de Antiphone audistin' quæ facta sint?
C. Omnia.
G. Tun' dixeras huic? Facinus indignum, Chreme,
Sic circumiri! *D*. Id cum hoc agebam commodum.
G. Nam, hercle, ego quoque id quidem agitans mecum sedulo,
Inveni, opinor, remedium huic rei. *D*. Quid, Geta?
Quod remedium? *G*. Ut abii abs te, fit forte obviam
Mihi Phormio. *C*. Qui Phormio? *G*. Is, qui istam...
C. Scio.
G. Visum est mihi, ut ejus tentarem sententiam.
Prendo hominem solum: Cur non, inquam, Phormio,
Vides, inter vos sic hæc potius cum bona
Ut componamus gratia, quam cum mala?
Herus liberalis est, et fugitans litium,
Nam cæteri quidem, hercle, amici omnes modo
Uno ore auctores fuere, ut præcipitem hanc daret.
A. Quid hic cœptat? aut quo evadet hodie? *G*. An legibus
Daturum pœnas dices, si illam ejecerit?
Jam id exploratum est. Heia! sudabis satis,
Si cum illo inceptas homine: ea eloquentia est.
Verum, pone esse victum eum: at tandem tamen
Non capitis ejus res agitur, sed pecuniæ.
Postquam hominem his verbis sentio mollirier,
Soli sumus nunc hic, inquam: eho! dic, quid velis
Tibi in manum, ut herus his desistat litibus,
Hæc hinc facessat, tu molestus ne sies?
A. Satin' illi Di sunt propitii? *G*. Nam sat scio,
Si tu aliquam partem æqui bonique dixeris,
Ut est ille bonus vir, tria non commutabitis
Verba hodie inter vos. *D*. Quis te istæc jussit loqui?
C. Immo, non potuit melius pervenirier
Eo, quo nos volumus. *A*. Occidi! *C*. Perge eloqui.
G. A primo homo insaniebat. *C*. Cedo, quid postulat?
G. Quid? nimium: quantum libuit. *C*. Dic.

A V. *Demipho, Geta, Chremes.*

esto, inquam: ego curabo, ne quid ver-
rs duint:
s unquam amittam ego a me, quin mihi
adhibeam.
amobrem dem, commemorabo. *G.* Ut
est, ubi nihil opus 'st!
opus facto est! at matura, dum lubido
hæc manet.
era illa magis instabit, forsitan nos
t.
putasti. *D.* Duc me ad eum ergo.
Non moror. *C.* Ubi hoc egeris,
xorem meam, ut conveniat hanc, prius
inc abeat:
e eam Phormioni nuptum, ne succen-
illum idoneum qui ipsi sit familiarior;
icio nihil digressos esse: quantum is
it.
otis. *D.* Quid tua, malum! id refert?
Magni, Demipho.
est, tuum te officium fecisse, si non id
pprobat?
quoque voluntate hoc fieri, ne se eiec-
ædicet.
stuc facere possum. *C.* Mulier mulieri
congruit.
. Ubi illas ego nunc reperire possim,

V. SCENA I. *Sophrona, Chremes.*

? quem mihi amicum inveniam mise-
t quo consilia hæc referam?
i auxilium petam?
hera ne ob meum suasum indigne iniu-
iciatur:
olescentis facta hæc tolerare audio vio-
hæc anus est exanimata, a fratre quæ
'st meo?
acerem, egestas me impulit: cum scirem
nas nuptias
t id consulerem, interea vita ut in tuto
depol, nisi me animus fallit, aut parum
iciunt oculi,
gnatæ video. *S.* Neque ille investiga-
C. Quid agam?
us pater. *C.* Adeo, an maneo, dum ea,
equitur, magis cognosco?
m nunc reperire possim, nihil est, quod
. *C.* Ea 'st ipsa.
. Quis hic loquitur? *C.* Sophrona!
Et meum nomen nominat?
me. *S.* Di, obsecro vos! estne hic Stil-
C. Non. *S.* Negas?
hinc a foribus paululum istorsum, sodes,
rona.
c posthac nomine appellassis. *S.* Quid?
obsecro, es,
r te esse dictitasti? *C.* St! *S.* Quid has
is fores?
m hic habeo uxorem sævam. Verum
de nomine,
im dixi, ne vos forte imprudentes foris
tque id porro aliqua uxor mea rescis-

S. Hem! Isthoc, pol, nos te hic invenire miseræ nunquam potuimus.
C. Eho! dic mihi, quid rei tibi est cum familia hac, unde exis?
Ubi illæ sunt? *S.* Miseram me! *C.* Hem! quid est? vivuntne? *S.* Vivit gnata:
Matrem ipsam ex ægritudine miseram mors consecuta est.
C. Male factum! *S.* Ego autem, quæ essem anus deserta, egens, ignota,
Ut potui, nuptum virginem locavi huic adolescenti,
Harum qui est dominus ædium. *C.* Antiphonine?
S. Hem! illi ipsi.
C. Quid? duasne is uxores habet? *S.* Au! obsecro: unam ille quidem hanc solam.
C. Quid illa altera, quæ dicitur cognata? *S.* Hæc ergo est. *C.* Quid ais?
S. Composito factum 'st, quomodo hanc amans habere posset
Sine dote. *C.* Di, vostram fidem! quam sæpe forte temere
Eveniunt, quæ non audeas optare! Offendi adveniens,
Quicū volebā, atque ut volebam, collocatam filiam.
Quod, nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut fieret,
Sine nostra cura, maxuma sua cura, hæc sola fecit.
S. Nunc quid opus facto sit, vide. Pater adolescentis venit;
Eumque animo iniquo hoc oppido ferre aiunt.
C. Nihil pericli 'st.
Sed, per Deos atque homines! meam esse hanc, cave resciscat quisquam.
S. Nemo ex me scibit. *C.* Sequere me: intus cætera audies.

SCENA II. *Demipho, Geta.*

D. Nostrapte culpa facimus, ut malos expediat esse,
Dum nimium dici nos bonos studemus et benignos.
Ita fugias, ne præter casam, quod aiunt. Nonne id sat erat,
Accipere ab illo iniuriam? etiam argentum 'st ultro obiectum,
Ut sit, qui vivat, dum aliud aliquid flagitii conficiat.
G. Planissume. *D.* His nunc præmium est, qui recta prava faciunt.
G. Verissume. *D.* Ut stultissume quidem illi rem gesserimus.
G. Modo ut hoc consilio possiet discedi, ut istam ducat.
D. Etiamne id dubium 'st? *G.* Haud scio, hercle, ut homo 'st, an mutet animum.
D. Hem! mutet autem? *G.* Nescio: verum, si forte, dico.
D. Ita faciam, ut frater censuit: uxorem eius huc adducam,
Cum ista ut loquatur. Tu, Geta, abi præ; nuntia hanc venturam.
G. Argentum inventum 'st Phædriæ: de iurgio siletur.
Provisum est, ne in præsentia hæc hinc abeat: quid nunc porro?
Quid fiet? in eodem luto hæsitas: vorsuram solves,
Geta. Præsens quod fuerat malum, in diem abiit: plagæ crescunt,
Nisi prospicis. Nunc hinc domum ibo; ac Phanium edocebo,
Ne quid vereatur Phormionem, aut eius orationem.

Ego ostenderem.... *D.* Certo scio. *N.* Quo pacto....
D. Parce, sodes;
Ut possis cum illa: ne te adolescens mulier defatiget.
N. Faciam, ut iubes. Sed meum virum abs te exire video. *C.* Hem! Demipho,
Iam illi datum est argentum? *D.* Curavi illico.
C. Nollem datum.
Hei! video uxorem: pæne plus, quam sat erat...
D. Cur nolles, Chreme?
C. Iam recte. *D.* Quid tu? ecquid locutus cum ista es, quamobrem hanc ducimus?
C. Transegi. *D.* Quid ait tandem? *C.* Abduci non potest. *D.* Qui non potest?
C. Quia uterque utrique est cordi. *D.* Quid istuc nostra? *C.* Magni. Præter hæc,
Cognatam comperi esse nobis. *D.* Quid! deliras?
C. Sic erit.
Non temere dico: redi mecum in memoriam. *D.* Satin' sanus es?
N. Au! obsecro, cave, ne in cognatam pecces.
D. Non est. *C.* Ne nega.
Patris nomen aliud dictum est: hoc tu errasti.
D. Non norat patrem?
C. Norat. *D.* Cur aliud dixit? *C.* Nunquamne hodie concedes mihi,
Neque intelliges? *D.* Si tu nihil narras. *C.* Pergis?
N. Miror, quid hoc siet.
D. Equidem, hercle, nescio. *C.* Vin' scire? At ita me servet Iupiter,
Ut propior illi, quam ego sum, ac tu, nemo 'st.
D. Di, vostram fidem!
Eamus ad ipsam: una omnes nos aut scire aut nescire hoc volo. *C.* Ha!
D. Quid est? *C.* Itan' parvam mihi fidem esse apud te? *D.* Vin' me hoc credere?
Vin' satis quæsitum mihi istuc esse? age, fiat. Quid? illa filia
Amici nostri quid futurum 'st? *C.* Recte. *D.* Hanc igitur mittimus?
C. Quidni? *D.* Illa maneat? *C.* Sic. *D.* Ire igitur tibi licet, Nausistrata.

P. A
Cura
Nunc
Ab se
A. Se
Quo
P. V
P.
Te su
Nam
Dica
Ne, c
Sed o
G. O
Quam
A. Q
Sed e
Atqu
A. N
A.
G. Ad
A.
Num

...m, quantum est, qui vivant, homo homi-
... ornatissume!
controversia, ab Dis solus diligere, An-
o.
... sed, qui istuc credam ita esse, mihi di-
...im.
..., si te delibutū gaudio reddo? *A.* Enicas.
...nc pollicitationes aufer, et quod fers,
G. Oh!
...ic aderas, Phormio? *P.* Aderam. Sed
...? *G.* Accipe, hem!
...entum tibi dedimus apud forum, recta
...m
...ti: interea mittit herus me ad uxorem
...m? *G.* Omitto proloqui: nam nihil ad
...em est, Antipho.
...eum ire occipio, puer ad me accurrit
...dit pallio: resupinat: respicio: rogo,
...retineat me. Ait, esse vetitum intro ad
... accedere.
...do fratrem huc, inquit, senis introdu-
...remem;
...esse intus cum illis. Hoc ubi ego audi-
fores
...du placide ire perrexi: accessi: adstiti:
...pressi: aurem admovi: ita animum cœ-
...endere,
...rmonem captans. *A.* Eu Geta! *G.* Hic
...errumum
...vi: itaq; pæne, hercle, exclamavi gaudio.
Quodnam arbitrare? *A.* Nescio.
Atqui mirificissumum:
pater est inventus Phanio uxori tuæ.
Hem!
... Cum eius consuevit olim matre in
...o clanculum.
...! Utin' hæc ignoraret suum patrem?
Aliquid credito,
...e causæ: sed me censen' potuisse omnia
...xtra ostium, intus quæ inter sese ipsi
...nt?
...ercle, ego quoque illam inaudivi fabu-
G. Immo etiam dabo,
...edas: patruus interea inde huc egredi-
...ras:
... post cum patre idem recipit se intro
...:
...ibi potestatem eius habendæ se dare.
missus sum, te ut requirerem, atque ad-
...em.
... rape me: quid cessas? *G.* Fecero.
O mi Phormio,
..., Antipho: bene, ita me Di ament, fac-
gaudeo,
...am de improviso esse his datam.
...ndi occasio 'st mihi nunc senes,
...ram adimere argentariam;
...rum æqualium supplex siet.
...c argentum, ita ut datum 'st, ingratiis
... Hoc qui cogam, re ipsa repperi.
...ibi, voltusque, est capiundus novus.
...dam in angiportum hoc proxumum:
...endam me, ubi erunt egressi foras.
...ularam ire ad mercatum, non eo.

...I. *Demipho, Phormio, Chremes.*

...a merito gratias habeo, atque ago:
Quando evenere hæc nobis, frater prospere.
Quantum potest, nunc conveniundus Phormio est,
Priusquam dilapidet nostras triginta minas,
Ut auferamus. *P.* Demiphonem, si domi est,
Visam; ut, quod... *D.* At nos ad te ibamus, Phormio.
P. De eadē hac fortasse causa. *D.* Ita, hercle. *P.* Cre-
Quid ad me ibatis? ridiculum! Verebamini, (didi.
Ne non id facerem, quod recepissem semel?
Heus! quanta quanta hæc mea paupertas est, tamen
Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mihi esset fides.
C. Estne ita, ut dixi, liberalis? *D.* Oppido.
P. Itaque ad vos venio nuntiatum, Demipho,
Paratum me esse: ubi voltis, uxorem date.
Nam omnes posthabui mihi res, ita uti par fuit,
Postquam tantopere id vos velle animadverteram.
D. At hic dehortatus est me, ne illam tibi darem.
Nam qui erit rumor populi, inquit, si id feceris?
Olim cum honestæ potuit, tum non est data:
Nunc viduam extrudi, turpe 'st. Ferme eadē omnia,
Quæ tute dudum coram me incusaveras.
P. Satis superbe illuditis me. *D.* Qui? *P.* Rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere:
Nam quo redibo ore ad eam, quam contempserim?
C. Tum autem Antiphonem video ab sese amittere
Invitum eam, inque. *D.* Tum autem video filium
Invitum sane mulierem ab se amittere.
Sed transi, sodes, ad forum, atque illud mihi
Argentum rursum iube rescribi, Phormio.
P. Quodne ego perscripsi porro illis, quibus debui?
D. Quid igitur fiet? *P.* Si vis mihi uxorem dare,
Quam despondisti, ducam: sin est, ut velis
Manere illam apud te, dos hic maneat, Demipho.
Nam non est æquom, me propter vos decipi:
Cum ego vostri honoris causa repudium alteræ
Remiserim, quæ dotis tantumdem dabat.
D. I in malam rem hinc cum isthac magnificentia,
Fugitive! Etiam nunc credis, te ignorarier,
Aut tua facta adeo? *P.* Irritor. *D.* Tun' hanc duceres,
Si tibi data esset? *P.* Fac periculum. *D.* Ut filius
Cum illa habitet apud te: hoc vostrū consilium fuit.
P. Quæso, quid narras? *D.* Quin tu mihi argentum
cedo.
P. Immo vero uxorem tu cedo. *D.* In ius ambula.
P. In ius! Enimvero si porro esse odiosi pergitis.....
D. Quid facies? *P.* Egone? vos me indotatis modo
Patrocinari fortasse arbitramini:
Etiam dotatis soleo. *C.* Quid id nostra? *P.* Nihil.
Hic quamdam noram, cuius vir uxorem.... *C.* Hem!
D. Quid est?
P. Lemni habuit aliam. *C.* Nullus sum. *P.* Ex qua
filiam
Suscepit: et eam clam educat. *C.* Sepultus sum.
P. Hæc adeo ego illi iam denarrabo. *C.* Obsecro,
Ne facias. *P.* Ho! tune is eras? *D.* Ut ludos facit!
C. Missum te facimus. *P.* Fabulæ! *C.* Quid vis tibi?
Argentum, quod habes, condonamus te. *P.* Audio.
Quid vos, malum! ergo me sic ludificamini,
Inepti, vostra puerili sententia?
Nolo, volo: volo, nolo rursum: cedo, cape.
Quod dictum, indictum 'st: quod modo erat ratum,
irritum est.
C. Quo pacto, aut unde hæc hic rescivit? *D.* Nescio;
Nisi, me dixisse nemini, id certo scio.
C. Monstri, ita me Di ament, simile. *P.* Inieci scru-
pulum. *D.* Hem!
Hiccine ut a nobis hoc tantum argenti auferat,
Tam aperte irridens? emori hercle satius est.
Animo virili præsentique ut sis, para:
Vides tuum peccatum esse elatum foras;

Neque iam id celare posse te uxorem tuam.
Nunc quod ipsa ex aliis auditura sit, Chreme,
Id nosmet ipsos indicare, placabilius est.
Tum hunc impuratum poterimus nostro modo
Ulcisci. *P.* Atat! nisi mihi prospicio, hæreo.
Hi gladiatorio animo ad me affectant viam.
C. At vereor, ut placari possit. *D.* Bono animo es.
Ego redigam vos in gratiam, hoc fretus, Chreme,
Cum e medio excessit, unde hæc suscepta 'st tibi.
P. Itane agitis mecum? Satis astute aggredimini.
Non, hercle, ex re istius me instigasti, Demipho.
Ain' tu? ubi peregre, tibi quod libitum fuit, feceris,
Neque huius sis veritus, fœminæ primariæ,
in novo modo ei faceres contumeliam;
nias nunc precibus lautum peccatum tuum?
Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,
Ut ne restinguas, lacrymis si exstillaveris.
D. Malum, quod isti Di Deæque omnes duint!
Tantane affectum quemquã esse hominem audacia?
Non hoc publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras? *C.* In id redactus sum loci, (scio,
Ut, quid agam cum illo, nesciam prorsum. *D.* Ego
In ius eamus. *P.* In ius! huc, si quid lubet.
D. Assequere, ac retine, dum ego huc servos evoco.
C. Etenim solus nequeo: accurre huc. *P.* Una iniuria 'st,
Tecum. *C.* Lege agito ergo. *P.* Altera est tecum, Chreme.
D. Rape hunc. *P.* Itane agitis? Enimvero voce 'st opus.
Nausistrata! exi! *C.* Os opprime. *D.* Impurum vide,
Quantum valet. *P.* Nausistrata! inquã *C.* Non taces?
P. Taceam? *D.* Nisi sequitur, pugnos in ventrem ingere.
P. Vel oculum exclude: est, ubi vos ulciscar probe.

SCENA VIII. *Nausistrata, Chremes, Phormio, Demipho.*

N. Quis nominat me? *C.* Hem! *N.* Quid istuc turbæ 'st, obsecro,
Mi vir? *P.* Hem! quid nunc obticuisti? *N.* Quis hic homo 'st?
Non mihi respondes? *P.* Hiccine ut tibi respondeat?
Qui, hercle, ubi sit, nescit. *C.* Cave isti quidquam creduas.
P. Abi: tange: si non totus friget, me enica.
C. Nihil est. *N.* Quid ergo est? quid isthic narrat?
P. Iam scies:
Ausculta. *C.* Pergin' credere? *N.* Quid ego, obsecro,
Huic credam, qui nihil dixit? *P.* Delirat miser
Timore. *N.* Non, pol, temere 'st, quod tu tam times.
C. Ego timeo? *P.* Recte sane: quando nihil times,
Et hoc nihil est, quod ego dico, tu narra. *D.* Scelus!
Tibi narret? *P.* Eho tu! factum 'st abs te sedulo
Pro fratre. *N.* Mi vir, non mihi narras? *C.* At....
N. Quid, at?
C. Non opus est dicto. *P.* Tibi quidem: at scito huic opus est.
In Lemno.... *C.* Hem: quid ais? *D.* Non taces?
P. Clam te... *C.* Hei mihi!
P. Uxorem duxit. *N.* Mi homo, Di melius duint!
P. Sic factum est. *N.* Perii misera! *P.* Et inde filiam
Suscepit iam unam, dum tu dormis. *C.* Quid agimus?
N. Pro Di immortales! facinus indignum, et malum!
P. Hoc actum 'st. *N.* An quidquam hodie est factum indignius?
Qui mihi, ubi ad uxores ventum 'st, tum fiunt senes.
Demipho, te appello: nam me cum hoc ipso distædet loqui.
Hæccine erant itiones crebræ, et man[...]
tinæ
Lemni? Hæccine erat ea, quæ nostros [...]
nuebat, vilitas?
D. Ego, Nausistrata, esse in hac re culpam [...]
non nego;
Sed eam, quæ sit ignoscenda. *P.* Verba [...]
D. Nam neque negligentia tua, neque o[...]
cit tuo.
Vinolentus, fere abhinc annos quindecim [...]
culam
Eam compressit, unde hæc nata 'st: neque [...]
unquam attigit.
Ea mortem obiit: e medio abiit: qui fuit [...]
scrupulus.
Quamobrem te oro, ut alia facta tua sunt, [...]
mo hoc feras.
N. Quid ego æquo animo? Cupio misera [...]
iam defungier.
Sed quid sperem? ætate porro minus pe[...]
putem?
Iam tum erat senex, senectus si verecund[...]
An mea forma atque ætas nunc magis ex[...]
Demipho?
Quid mihi nunc affers, quamobrem exp[...]
sperem, porro non fore?
P. Exequias Chremeti, quibus est comm[...]
hem! tempus est.
Sic dabo! age, age nunc, Phormionem, [...]
lacessito.
Faxo tali eum mactatum, atque hic est, [...]
Redeat sane in gratiam: iam supplici[...]
Habet hæc, ei quod, dum vivat, usque [...]
ganniat.
N. At meo merito, credo! Quid ego nunc [...]
rem, Demipho,
Singillatim, qualis ego in hunc fuerim?
D. No[...]
Tecum. *N.* Meriton' hoc meo videtur fa[...]
D. Minu[...]
Verum, quando iam accusando fieri in[...]
potest,
Ignosce: orat: confitetur: purgat: quid [...]
P. Enimvero, prius quam hæc dat ve[...]
prospiciam et Phædriæ.
Heus! Nausistrata, prius quam huic [...]
mere, audi. *N.* Quid est?
P. Ego minas triginta per fallaciam ab [...]
Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica len[...]
C. Hem! quid ais? *N.* Adeon' hoc in[...]
videtur, filius,
Homo adolescens, si habet unam amica[...]
duas?
Nihit pudere? quo ore illum obiurga[...]
mihi.
D. Faciet, ut voles. *N.* Immo, ut me[...]
sententiam,
Neque ego ignosco, neque promitto q[...]
que respondeo,
Prius quam gnatum video. Eius iudi[...]
omnia:
Quod is iubebit, faciam. *P.* Mulier sa[...]
sistrata.
N. Satin' id est? *P.* Immo vero pul[...]
probe,
Et præter spem. *N.* Tu, tuum nomen,
P.
Phormio: vestræ familiæ, hercle, ami[...]
mus Phædriæ.

castor, posthac tibi, quod poles,
P. Benigne dicis. N. Pol, merilie facere, quod ego gaudeam,

Et quod tuo viro oculi doleant? N. Cupio.
P. Me ad cœnam voco.
N. Pol, vero voco. D. Eamus intro hinc. C. Fiat: sed ubi est Phædria,
Iudex noster? P. Iam hic, faxo, aderit. Ω Vos valete, et plaudite.

LUCIUS ANNAEUS SENECA

le habentur, quamvis celeberrimi L. Annæi Senecæ nomen præseferant, nec uni, nec ribuuntur. Integer ille Cordubensis philosophus, qui Neronis iuventutis rector et ni-, ac avaritiæ a posteris, forte iniuria, accusatus, ob ingrata virtutis consilia per invenas exsolvere anno I. C. 65 fuit coactus, Medeam, Hyppolytum, et Troades arte o videtur. Reliquas vero et philosophi patri M. Annæo, et aliis scriptoribus viri erudem omnium ferme est excellentia, quod non ipsius auctoris omnes opus esse testatur.

Senecae Tragoediae iuxta editionem Bipontinam.

LES FURENS

ATIS PERSONÆ

AMPHITRYON.
THESEUS.
CHORUS THEBANORUM.

s I. *Iuno sola.*

enim solum mibi
) semper alienum Iovem,
lua deserui ætheris;
a, pellicibus dedi.
llices cœlum tenent.
rte glacialis poli;
Argolicas agit,
re laxatur dies,
tor Europæ nitet;
tibus ac ponto gregem
runt Atlantides.
rret Orion Deos;
eus stellas habet.
gna Tyndaridæ micant;
bilis tellus stetit.
hus, aut Bacchi parens,
ma pars probro vacet,
Gnossiacæ gerit.
una me dira ac fera
rsa tellus impiis
cit! Escendat, licet,
eat Alcmene locum;
a promissa occupet;
s impendit diem,
bus effulsit mari,
sus Oceano iubar.
Vivaces aget
s; et sævus dolor
blata, geret.
horridum tellus creat
ntos aut aer tulit
stilens, atrox, ferum,
ū est. Superat, et crescit malis;
in laudes suas
n nimis sæva impero,
de, qua lucem premit,
a ferens Titan diem,]
it Æthiopas face,
Indomita virtus colitur; et toto Deus
Narratur orbe. Monstra iam desunt mihi;
Minorque labor est Herculi iussa exsequi,
Quam mihi iubere: lætus imperia excipit.
Quæ fera tyranni iussa violento queant
Nocere iuveni? nempe pro telis gerit,
Quæ timuit, et quæ fudit; armatus venit
Leone et hydra. Nec satis terræ patent:
Effregit, ecce, limen inferni Iovis,
Et opima victi regis ad superos refert.
Parum est reverti: fœdus Umbrarum perit.
Vidi ipsa, vidi, nocte discussa inferum,
Et Dite domito, spolia iactantem patri
Fraterna. Cur non victum et oppressum trahit
Ipsum catenis, paria sortitum Iovi?
Ereboque capto potitur, et retegit Styga?
Patefacta ab imis Manibus retro via est,
Et sacra diræ Mortis in aperto iacent.
At ille, rupto carcere Umbrarum, ferox
De me triumphat, et superbifica manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.
Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque solem: me quoque invasit tremor;
Et, terna monstri colla devicti intuens,
Timui imperasse. Levia sed nimium queror:
Cœlo timendum est; regna ne summa occupet,
Qui vicit ima. Sceptra præripiet patri.
Nec in astra lenta veniet, ut Bacchus, via:
Iter ruina quæret, et vacuo volet
Regnare mundo. Robore experto tumet;
Et, posse cœlum viribus vinci suis,
Didicit ferendo; subdidit mundo caput;
Nec flexit humeros molis immensæ labor;
Mediusque collo sedit Herculeo polus.
Immota cervix sidera et cœlum tulit,
Et me prementem. Quærit ad Superos viam.
Perge, ira, perge! et magna meditantem opprime.
Congredere; manibus ipsa dilacera tuis.
Quid tanta mandas odia? discedant feræ:
Ipse, imperando fessus, Eurystheus vacet.
Titanas ausos rumpere imperium Iovis
Emitte: Siculi verticis laxa specum.
Tellus gigante Doris excusso tremens,
Supposita monstri colla terrifici levet.
Sublimis alias Luna concipiat feras.
Sed vicit ista. Quæris Alcidæ parem?
Nemo est, nisi ipse: bella iam secum gerat.

Adsint, ab imo Tartari fundo excitæ,
Eumenides: ignem flammeæ spargant comæ:
Viperea sævæ verbera incutiant manus.
I nunc, superbe! Cœlitum sedes pete;
Humana temne. Iam Styga et Manes, ferox,
Fugisse credis? heic tibi ostendam inferos.
Revocabo, in alta conditam caligine
Ultra nocentum exilia, discordem Deam,
Quam munit ingens montis oppositi specus.
Educam, et imo Ditis e regno extraham
Quidquid relictum est. Veniat invisum Scelus,
Suumque lambens sanguinem Impietas ferox,
Errorque, et in se semper armatus Furor.
Hoc, hoc ministro noster utatur dolor.
Incipite, famulæ Ditis; ardentem incitæ
Concutite pinum: et agmen horrendum anguibus
Megæra ducat; atque luctifica manu
Vastam rogo flagrante corripiat trabem.
Hoc agite: pœnas petite violatæ Stygis:
Concutite pectus: acrior mentem excoquat
Quam qui caminis ignis Ætnæis furit.
Ut possit animo captus Alcides agi,
Magno furore percitus, nobis prius
Insaniendum est. Iuno, cur nondum furis?
Me, me, Sorores, mente deiectam mea,
Versate primam, facere si quidquam apparo
Dignum noverca. Iam odia mutentur mea.
Natos reversus videat incolumes, precor;
Manuque fortis redeat. Inveni diem,
Invisa quo nos Herculis virtus iuvet;
Me pariter et se vincat; et cupiat mori
Ab inferis reversus. Heic prosit mihi,
Iove esse genitum. Stabo, et, ut certo exeant
Emissa nervo tela, librabo manum:
Regam furentis arma: pugnanti Herculi
Tandem favebo. Scelere perfecto, licet,
Admittat illas genitor in cœlum manus.
Movenda iam sunt bella; clarescit dies,
Ortuque Titan lucidus croceo subit.

Chorus Thebanorum.

Iam rara micant sidera prono
Languida mundo: nox victa vagos
Contrahit ignes: luce renata,
Cogit nitidum Phosphoros agmen:
Signum celsi glaciale poli,
Septem stellis Arcades ursæ
Lucem verso temone vocant:
Iam, cœruleis evectus equis,
Titan summa prospicit Œta:
Iam, Cadmeis inclyta Bacchis,
Aspersa die, dumeta rubent:
Phœbique fugit reditura soror.
Labor exoritur durus, et omnes
Agitat curas, aperitque domos.
Pastor gelida cana pruina,
Grege dimisso, pabula carpit.
Ludit prato liber aperto
Nondum rupta fronte iuvencus.
Vacuæ reparant ubera matres:
Errat cursu levis incerto
Molli petulans hœdus in herba.
Pendet summo stridula ramo,
Pennasque novo tradere soli
Gestit, querulos inter nidos,
Thracia pellex; turbaque circa
Confusa sonat, murmure mixto
Testata diem. Carbasa ventis
Credit dubius navita vitæ,
Laxos aura complente sinus.
Hic, exesis pendens scopulis,
Aut deceptos instruit hamos;
Aut suspensus spectat pressa
Præmia dextra: sentit tremulum
Linea piscem.
Hæc, innocuæ quibus est vitæ
Tranquilla quies, et læta suo
Parvoque domus, spes et in agris.
Turbine magno spes sollicitæ
Urbibus errant, trepidique metus.
Ille superbos aditus regum,
Durasque fores, expers somni,
Colit: hic, nullo fine beatus,
Componit opes, gazis inhians;
Et congesto pauper in auro est.
Illum populi favor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus,
Aura tumidum tollit inani:
Hic, clamosi rabiosa fori
Iurgia vendens, improbus, iras
Et verba locat. Novit paucos
Secura quies, qui, velocis
Memores ævi, tempora nunquam
Reditura tenent. Dum fata sinunt,
Vivite læti: properat cursu
Vita citato; volucrique die
Rota præcipitis vertitur anni.
Duræ peragunt pensa Sorores,
Nec sua retro fila revolvunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obvia fatis, incerta sui:
Stygias ultro quærimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas mœstos visere Manes.
Certo veniunt ordine Parcæ.
Nulli iusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem.
Recipit populos urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, et omneis fama per urbes
Garrula laudet, cœloque parem
Tollat et astris: alius curru
Sublimis eat: me mea tellus
Lare secreto tutoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus;
Humilique loco, sed certa, sedet
Sordida parvæ fortuna domus:
Alte virtus animosa cadit.
Sed mœsta venit crine soluto
Megara, parvum comitata gregem;
Tardusque senio graditur Alcides p[...]

Actus II. *Megara, Amphitryo*

M. O magne Olympi rector, et mundi ar[...]
Iam statue tandem gravibus ærumnis m[...]
Finemque cladi. Nulla lux unquam mi[...]
Secura fulsit. Finis alterius mali
Gradus est futuri. Protenus reduci nov[...]
Paratur hostis: antequam lætam domum
Contingat, aliud iussus ad bellum meat.
Nec ulla requies, tempus aut ullum dat[...]
Nisi dum iubetur: sequitur a primo sta[...]
Infesta Iuno. Numquid immunis fuit
Infatis ætas? monstra superavit prius,
Quam nosse posset: gemina, cristati or[...]
Angues ferebant ora, quos contra obvi[...]
Reptavit infans; igneos serpentium
Oculos remisso lumine ac placido intu[...]

s nodos tulit;
ra elidens manu,
li pernix fera,
ens auro caput,
ximus Nemeæ timor
is Herculeis, leo.
dira Bistonii gregis,
n armentis datum?
idum Erymanthi iugis
a Mænalium suem?
u levem populis metum?
esperiæ greges,
s Tartessii
da ab Occasu ultimo.
. Oceano pecus;
æstivi plagas,
quæ torret dies,
it abrupto obiice,
ano viam.
oris opulenti domos,
serpentis tulit.
astra, numerosum malum,
, et docuit mori?
ere obductis diem,
Stymphalidas?
is semper tori,
hermodontiæ;
cinus audaces manus
Augiæ labor.
e defenso caret.
torem suæ
m ac felix scelus
s parent boni.
it leges timor.
uculenta manu
gui vindices;
s stirpem ultimam
apitis decus
uis satis Thebas fleat?
em dominum tremis?
ndo sinu,
um ferro stetit;
Amphion Iove
odulatu trahens;
el Divum parens,
c, quæ Cœlites
(fas sit loqui)
premitur iugo.
ue Amphionis,
s ignavum exulem,
ostris gravem?
e persequitur mari,
onfringit manu,
tque, quæ ferri vetat;
erculeas Lycus.
, et pœnas petet,
rget: inveniet viam,
et remees, precor:
or ad victam domum.
dispulsas manu
la si retro via,
e diducto redi;
possessum latet,
qualis iugis,
uærens iter,
a cum vasto impetu
impulsus tuo,
t; et, rupto aggere,
s torrens via;

Talis, parentes, liberos, patriam petens,
Erumpe; rerum terminos tecum efferens:
Et, quidquid avida tot per annorum gradus
Abscondit ætas, redde; et oblitos sui,
Lucisque pavidos, ante te populos age.
Indigna te sunt spolia, si tantum refers,
Quantum imperatum est. Magna sed nimium loquor,
Ignara nostræ sortis. Unde illum mihi,
Quo te tuamque dexteram amplectar, diem;
Reditusque lentos, nec mei memores, querar?
Tibi, o Deorum ductor! indomiti ferent
Centena tauri colla: tibi, frugum potens,
Secreta reddam sacra: tibi muta fide
Longas Eleusin tacita iactabit faces.
Tum restitutas fratribus rebor meis
Animas, et ipsum regna moderantem sua
Florere patrem. Si qua te maior tenet
Clausum potestas; sequimur: aut omnes tuos
Defende reditu sospes, aut omnes trahe.
Trahes, nec ullus eriget fractos Deus.
A. O socia nostri sanguinis, casta fide
Servans torum natosque magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atque animum excita.
Aderit profecto, qualis ex omni solet
Labore, maior. *M.* Quod nimis miseri volunt,
Hoc facile credunt. *A.* Immo, quod metuunt nimis,
Nunquam amoveri posse, nec tolli, putant.
Prona est timori semper in peius fides.
M. Demersus, ac defossus, et toto insuper
Oppressus orbe, quam viam ad superos habet?
A. Quam tunc habebat, cum per arentem plagam,
Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas; bisque discedens fretum,
Et bis recurrens: cumque, deserta rate,
Deprensus hæsit Syrtium brevibus vadis,
Et, puppe fixa, maria superavit pedes.
M. Iniqua raro maximis virtutibus
Fortuna parcit: nemo se tuto diu
Periculis offerre tam crebris potest:
Quem sæpe transit casus, aliquando invenit.
Sed, ecce, sævus, ac minas vultu gerens,
Et qualis animo est, talis incessu venit,
Aliena dextra sceptra concutiens, Lycus.

Lycus, Megara, Amphitryon.

L. Urbis regens opulenta Thebanæ loca,
Et omne quidquid uberi cingit solo
Obliqua Phocis, quidquid Ismenos rigat,
Quidquid Cithæron vertice excelso videt,
Et bina findens Isthmos exilis freta,
Non vetera patriæ iura possideo domus
Ignavus hæres: nobiles non sunt mihi
Avi, nec altis inclytum titulis genus;
Sed clara virtus. Qui genus iactat suum,
Aliena laudat. Rapta sed trepida manu
Sceptra obtinentur: omnis in ferro est salus.
Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis. Alieno in loco
Haud stabile regnum est: una sed nostras potest
Fundare vires, iuncta regali face
Thalamisque, Megara. Ducet e genere inclyto
Novitas colorem nostra. Non equidem reor
Fore ut recuset, ac meos spernat toros.
Quod si, impotenti pertinax animo, abnuet,
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
Invidia factum, ac sermo popularis, premet?
Ars prima regni, posse te invidiam pati.
Tentemus igitur: fors dedit nobis locum.
Namque ipsa, tristi vestis obtentu caput

Velata, iuxta præsides adstat Deos;
Laterique adhæret verus Alcidæ sator.
M. Quidnam iste, nostri generis exitium ac lues,
Novi parat? quid tentat? *L.* O clarum trahens
A stirpe nomen regia! facilis mea
Parumper aure verba patienti excipe.
Si æterna semper odia mortales agant,
Nec cœptus unquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret;
Nihil relinquent bella; tum vastis ager
Squallebit arvis: subdita tectis face,
Altus sepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle, victori expedit;
Victo necesse est. Particeps regno veni:
Sociemus animos: pignus hoc fidei cape:
Continge dextram. Quid truci vultu siles?
M. Egone ut parentis sanguine adspersam manum,
Fratrumque gemina cæde, contingam? Prius
Extinguet Ortus, referet Occasus, diem:
Pax ante fida nivibus et flammis erit;
Et Scylla Siculum iunget Ausonio latus;
Priusque multo, vicibus alternis fugax,
Euripus unda stabit Euboica piger.
Patrem abstulisti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid ultra est? una res superest mihi,
Fratre ac parente carior, regno ac lare,
Odium tui; quod esse cum populo mihi
Commune doleo: pars quota ex isto mea est?
Dominare tumidus; spiritus altos gere;
Sequitur superbos ultor a tergo Deus.
Thebana novi regna. Quid matres loquar
Passas et ausas scelera? quid geminum nefas,
Mixtumque nomen coniugis, nati, patris?
Quid bina fratrum castra? quid totidem rogos?
Riget superba Tantalis luctu parens,
Mœstusque Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipse, torvum subrigens crista caput,
Illyrica Cadmus regna permensus fuga,
Longas reliquit corporis tracti notas.
Hæc te manent exempla. Dominare, ut lubet,
Dum solita regni fata te nostri vocent.
L. Agedum, efferatas rabida voces amove:
Et disce regum imperia ab Alcide pati.
Ego rapta quamvis sceptra victrici geram
Dextra, regamque cuncta sine legum metu,
Quas arma vincunt; pauca pro causa loquar
Nostra. Cruento cecidit in bello pater?
Cecidere fratres? arma non servant modum;
Nec temperari facile, nec reprimi, potest
Stricti ensis ira: bella delectat cruor.
Sed ille regno pro suo: nos improba
Cupidine acti? quæritur belli exitus,
Non causa. Sed nunc pereat omnis memoria.
Cum victor arma posuit, et victum decet
Deponere odia. Non, ut inflexo genu
Regnantem adores, petimus: hoc ipsum placet,
Animo ruinas quod capis magno tuas.
Es rege coniux digna: sociemus toros.
M. Gelidus per artus vadit exangues tremor.
Quod facinus aures pepulit? haud equidem horrui,
Cum, pace rupta, bellicus muros fragor
Circumsonaret: pertuli intrepide omnia.
Thalamos tremisco; capta nunc videor mihi.
Gravent catenæ corpus, et longa fame
Mors protrahatur lenta: non vincet fidem
Vis ulla nostram: moriar, Alcide, tua.
L. Animosne mersus inferis coniux facit?
M. Inferna tetigit, posset ut supera assequi.
L. Telluris illum pondus immensæ premit.
M. Nullo premetur onere, qui cælum tulit.
L. Cogere. *M.* Cogi qui potest, nescit mori.
L. Effare, thalamis quod novis potius parem
Regale munus? *M.* Aut tuam mortem, aut
L. Moriere, demens? *M.* Coniugi occurram
L. Sceptrone nostro potior est famulus tibi?
M. Quot iste famulus tradidit reges neci!
L. Cur ergo regi servit, et patitur iugum?
M. Imperia dura tolle, quid virtus erit?
L. Obici feris monstrisque, virtutem putas?
M. Virtutis est domare, quæ cuncti pavent.
L. Tenebræ loquentem magna Tartareæ
M. Non est ad astra mollis e terris via.
L. Quo patre genitus Cælitum sperat do
A. Miseranda coniux Herculis magni, sile:
Partes meæ sunt, reddere Alcidæ patrem,
Genusque verum. Post tot ingentis viri
Memoranda facta, postque pacatum manu
Quodcumque Titan ortus et labens videt,
Post monstra tot perdomita, post Phlegram
Sparsam cruore, postque defensos Deos;
Nondum liquet de patre? Mentimur Iovem?
Iunonis odio crede. *L.* Quid violas Iovem?
Mortale cœlo non potest iungi genus.
A. Communis ista pluribus causa est Deis.
L. Famuline fuerant ante quam fierent Di?
A. Pastor Pheræos Delius pavit greges.
L. Sed non per omnes exul erravit plagas.
A. Quem profuga terra mater errante
L. Non monstra, sævas Phœbus aut tim
A. Primus sagittas imbuit Phœbi draco.
L. Quam gravia parvus tulerit, ignoras
A. E matris utero fulmine eiectus puer,
Mox fulminanti proximus patri stetit.
Quid? qui gubernat astra, qui nubes
Non latuit infans rupis Idææ specu?
Sollicita tanti pretia natales habent;
Semperque magno constitit, nasci Deum.
L. Quemcumque miserum videris, hom
A. Quemcumque fortem videris, miserum
L. Fortem vocemus, cuius ex humeris
Donum puellæ factus, et clava excidit,
Fulsitque pictum veste Sidonia latus?
Fortem vocemus, cuius horrentes comæ
Maduere nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani movit sonum,
Mitra ferocem barbara frontem premens?
A. Non erubescit Bacchus effusos tener
Sparsisse crines, nec manu molli levem
Vibrasse thyrsum, cum, parum forti gradu
Auro decorum syrma barbarico traheret.
Post multa virtus opera laxari solet.
L. Teuthrantis hoc fatetur eversi domus,
Pecorumque ritu virginum oppressi
Hoc nulla Iuno, nullus Eurystheus iubet:
Ipsius hæc sunt opera. *A.* Non nosti
Ipsius opus est, cæstibus fractus suis
Eryx, et Eryci iunctus Antæus Libys,
Et qui, hospitali cæde manantes, foci
Bibere iustum sanguinem Busiridis.
Ipsius opus est, vulneri et ferro obvius,
Mortem coactus, integer, Cycnus pati.
Nec unus una Geryon victus manu.
Eris inter istos; qui tamen nullo stu
Læsere thalamos. *L.* Quod Iovi, hoc
Iovi dedisti coniugem; regi dabis.
Et, te magistro, non novum hoc dis
Etiam viro probante, meliorem sequi.
Sin copulari pertinax tædis negat,

'tum feram.
enates Labdaci,
odæ faces;
oniugio date.
s Ægypti nurus,
ufectæ manus:
: explebo nefas.
vicax nostra abnuis,
quid possint, scies.
eripiet Deus
olitoqueat
a] Alcides vehi.
supplicibus suis
n et totum gregem
cto rogus.
r Alcidæ peto,
t primus cadam.
re supplicium iubet,
ersa irroga:
cem iube.
ibus accrescit rogus,
tivo colam.
uma! proh cœlestium
xcussis tremunt
gis feri
Deos frustra precor?
. Cur subito labant
mugit solum?
do fragor.
Herculei gradus!

hebanorum.

da fortibus!
is præmia dividis!
gnet in otio:
lla per omnia,
liferam manum:
la feracia:
a sororibus,
pervigiles genas,
positus, draco.
ltivagas domos,
ibus hospitas;
ga rigentia,
oribus mare.
iora fluctibus:
arbasa tenderant,
ita Sarmatis.
mobilis annuis,
nunc equitem pati.
tibus imperat,
balteo,
bile corpori,
incula pectoris,
iciens genu.
ctus ad inferos,
eabiles,
Proserpinæ?
la Favonio
fluctibus æquora.
Tyndaridæ, genus,
idera navibus.
rgito languidum;
pallida dentibus
lanibus intulit,
e transeunt.
feræ Stygis,
on revocabiles!
pluribus imperat,

Bello cum peteres Nestoream Pylon,
Tecum conseruit pestiferas manus,
Telum tergemina cuspide præferens:
Effugit tenui vulnere saucius,
Et, mortis dominus, pertimuit mori.
Fatum rumpe manu: tristibus inferis
Prospectus pateat lucis, et invius
Limes det faciles ad superos vias.
Immites potuit flectere cantibus
Umbrarum dominos, et prece supplici,
Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.
Quæ silvas, et aves, saxaque, traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras;
Ad cuius sonitum constiterant feræ;
Mulcet non solitis vocibus inferos,
Et surdis resonat clarius in locis.
Deflent Eurydicen Threiciæ nurus;
Deflent et lacrymis difficiles Dei:
Et, qui fronte nimis crimina tetrica
Quærunt, ac veteres excutiunt reos,
Flentes Eurydicen iuridici sedent.
Tandem mortis ait, vincimur, arbiter:
Evade ad superos; lege tamen data:
Tu post terga tui perge viri comes;
Tu non ante tuam respice coniugem,
Quam cum clara Deos obtulerit dies,
Spartanique aderit ianua Tænari.
Odit verus amor, nec patitur, moras.
Munus, dum properat cernere, perdidit.
Quæ vinci potuit regia cantibus,
Hæc vinci poterit regia viribus.

ACTUS III. *Hercules.*

O lucis alme rector, et cœli decus!
Qui, alterna curru spatia flammifero ambiens,
Illustre lætis exeris terris caput;
Da, Phœbe, veniam, si quid illicitum tui
Videre vultus. Iussus in lucem extuli
Arcana mundi. Tuque, Cœlestum arbiter
Parensque, visus fulmine opposito tege;
Et tu, secundo maria qui sceptro regis,
Imas pete undas. Quisquis ex alto aspicit
Terrena, facie pollui metuens nova,
Aciem reflectat, oraque in cœlum erigat,
Portenta fugiens. Hoc nefas cernant duo,
Qui advexit, et quæ iussit. In pœnas meas,
Atque in labores, non satis terræ patent:
Iunonis odio vidi inaccessa omnibus,
Ignota Phœbo, quæque deterior polus
Obscura diro spatia concessit Iovi:
Et, si placerent tertiæ sortis loca,
Regnare potui. Noctis æternæ chaos,
Et nocte quiddam gravius, et tristes Deos,
Et fata, vici: morte contemta, redii.
Quid restat aliud? Vidi et ostendi inferos.
Da, si quid ultra est. Tam diu pateris manus
Cessare nostras, Iuno? quid vinci iubes?
Sed templa quare miles infestus tenet?
Limenque sacrum terror armorum obsidet?

Megara, Amphitryon, Hercules, Theseus.

A. Utrumne visus vota decipiunt meos?
An ille domitor orbis, et Graium decus,
Tristi silentem nubilo liquit domum?
Estne ille natus? Membra lætitia stupent.
O nate! certa et sera Thebarum salus!
Teneone in auras editum? an vana fruor
Deceptus umbra? Tune es? agnosco toros,
Humerosque, et alto nobilem trunco manum.

H. Unde iste, genitor, squalor, et lugubribus
Amicta coniux? unde tam fœdo obsiti
Pædore nati? quæ domum clades gravat?
A. Socer est peremtus: regna possedit Lycus;
Natos, parentem, coniugem, leto petit.
H. Ingrata tellus! nemo ad Herculeæ domus
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defensus orbis? Cur diem questu tero?
Mactetur hostis. *T.* Hanc ferat virtus notam,
Fiatque summus hostis Alcidæ Lycus?
Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.
H. Theseu, resiste, ne qua vis subita ingruat:
Me bella poscunt. Differ amplexus, parens,
Coniuxque, differ: nuntiet Diti Lycus
Me iam redisse. *T.* Flebilem ex oculis fuga,
Regina, vultum: tuque, nato sospite,
Lacrymas cadentes reprime. Si novi Herculem,
Lycus Creonti debitas pœnas dabit:
Lentum est, dabit; dat: hoc quoq; est lentum; dedit.
A. Votum secundet, qui potest, nostrum Deus,
Rebusque lapsis adsit. O magni comes
Magnanime nati! pande virtutum ordinem;
Quam longa mœstos ducat ad Manes via;
Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.
T. Memorare cogis acta, securæ quoque
Horrenda menti: vix adhuc certa est fides
Vitalis auræ: torpet acies luminum;
Hebetesque visus vix diem insuetum ferunt.
A. Pervince, Theseu, quidquid alto in pectore
Remanet pavoris; neve te fructu optimo
Frauda laborum. Quæ fuit durum pati,
Meminisse dulce est. Fare casus horridos.
T. Fas omne mundi, teque dominantem precor
Regno capaci; teque, quam tota irrita
Quæsivit Ætna mater; ut iura abdita
Et operta terris, liceat impune eloqui.
Spartana tellus nobile attollit iugum,
Densis ubi æquor Tænarus silvis premit:
Heic ora solvit Ditis invisi domus,
Hiatque rupes alta, et immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet,
Latumque pandit omnibus populis iter.
Non cæca tenebris incipit primo via:
Tenuis relictæ lucis a tergo nitor,
Fulgorque dubius solis afflicti cadit,
Et ludit aciem. Nocte sic mixta solet
Præbere lumen primus aut serus dies.
Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis;
In quæ omne mersum pereat humanum genus.
Nec ire labor est; ipsa deducit via:
Ut sæpe puppes æstus invitas rapit;
Sic pronus aer urget, atque avidum chaos:
Gradumque retro flectere haud unquam sinunt
Umbræ tenaces. Intus immensi sinus
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitque curas: neve remeandi amplius
Pateat facultas, flexibus multis gravem
Involvit amnem; qualis incerta vagus
Meander unda ludit, et cedit sibi,
Instatque, dubius, litus an fontem petat:
Palus inertis fœda Cocyti iacet.
Hic vultur, illic luctifer bubo, gemit;
Omenque triste resonat infaustæ strigis;
Horrent opaca fronde nigrantes comæ,
Taxo imminente; quam tenet segnis Sopor,
Famesque mœsta tabido rictu iacens;
Pudorque serus conscios vultus tegit:
Metus, Pavorque, Funus, et frendens Dolor,
Aterque Luctus sequitur, et Morbus tremens,
Et cincta ferro Bella; in extremo abdi-
Iners Senectus adiuvat baculo gradum.
A. Estne aliqua tellus Cereris aut Ba
T. Non prata viridi læta facie germin
Nec adulta leni fluctuat Zephyro seg
Non ulla ramos silva pomiferos habet:
Sterilis profundi vastitas squalet soli,
Et fœda tellus torpet æterno situ;
Rerumque mœstus finis, et mundi ultima.
Immotus aer hæret; et pigro sedet
Nox atra mundo: cuncta mœrore horrida,
Ipsaque Morte peior est Mortis locus.
A. Quid, ille opaca qui regit sceptro loca,
Qua sede positus temperat populos leves?
T. Est in recessu Tartari obscuro locus,
Quem gravibus umbris spissa caligo alli
A fonte discors manat hinc uno latex:
Alter quieto similis (hunc iurant Dei)
Tacente sacram devehens fluvio Styga;
At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
Et saxa fluctu volvit Acheron, invius
Renavigari. Cingitur duplici vado
Adversa Ditis regia; atque ingens domus
Umbrante luco tegitur: hic vasto specu
Pendent tyranni limina: hoc umbris ite
Hæc porta regni. Campus hanc circa iac
In quo superbo digerit vultu sedens
Animas recentes. Dira maiestas Deo,
Frons torva; fratrum quæ tamen specie
Gentisque tantæ: vultus est illi Iovis,
Sed fulminantis. Magna pars regni truc
Est ipse dominus; cuius aspectum timet
Quidquid timetur. *A.* Verane est fama,
Tam sera reddi iura, et, oblitos sui
Sceleris, nocentes debitas pœnas dare?
Quis iste veri rector, atque æqui arbiter?
T. Non unus alta sede quæsitor sedens
Iudicia trepidis sera sortitur reis.
Aditur illo Gnossius Minos foro;
Rhadamanthus illo, Thetidis hoc audit
Quod quisque fecit, patitur: auctorem sc
Repetit; suoque premitur exemplo noce
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeia manu
Scindi tyranni. Quisquis est placide p
Dominusque vitæ servat innocuas ma
Et incruentum mitis imperium regit,
Animæque parcit; longa permensus di
Felicis ævi spatia, vel cœlum petit,
Vel læta felix nemoris Elysii loca,
Iudex futurus. Sanguine humano absti
Quicumque regnas: scelera taxantur mo
Maiore vestra. *A.* Certus inclusos ten
Locus nocentes? utque fert fama, imp
Supplicia vinclis sæva perpetuis dom
T. Rapitur volucri tortus Ixion rota;
Cervice saxum grande Sisyphia sedet;
In amne medio faucibus siccis senex
Sectatur undas; alluit mentum latex;
Fidemque cum iam sæpe decepto dedit,
Perit unda in ore: poma destituunt fam
Præbet volucri Tityos æternas dapes,
Urnasque frustra Danaides plenas g
Errant furentes impiæ Cadmeides,
Terretque mensas avida Phineas av
A. Nunc ede nati nobilem pugnam
Patrui volentis munus, an spolium
T. Ferale tardis imminet saxum va
Stupent ubi undæ, segne torpescit fr

tu et aspectu horridus,
lidus gestat senex.
formem sinum
: lucent genæ:
r longo ratem.
i puppim applicans,
it Alcides viam:
:lamat Charon,
properantem gradum.
Alcmena moras,
onto domat,
mba, populorum capax,
gravior ratis
: titubanti bibit.
onstra, Centauri truces,
ella succensi mero.
quærens sinus,
Lernæus labos.
paret domus.
at Stygius canis,
concutiens sono,
m tabo caput
ris horrent iubæ;
cauda draco:
motus pedum,
brato comas,
ubrecta sonum,
s. Ut propior stetit
ncertus canis,
, latratu gravi
t totos minax
horrendæ fragor,
ices quoque
a læva feros
næum caput
igenti clepit:
ra robur gerens,
e assiduo rotat:
as infregit minas,
ubmisit canis,
xtimuit sedens
et duci iubet:
s Alcidæ dedit.
lla per mulcens manu,
Oblitus sui,
gni canis
; et patiens trahi,
bmisso obsequens,
anguifera latus.
mari ventum, et nitor
otæ, novos
, et vastas furens,
ctorem abstulit,
et movit gradu.
lcides manus:
tractum canem
itantem irrita,
clarum æthera,
spexit poli,
n terram dedit;
em invisum expulit,
que omni petiit
Herculea caput
a sed læto venit
s laurum gerens;
lis laudes canit.

hebanorum.

roperante partu,

Insserat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc solum numero laborum,
Tertiæ regem spoliare sortis.
Ausus est cæcos aditus inire,
Ducit ad Manes via qua remotos
Tristis, et silva metuenda nigra;
Sed frequens magna comitante turba:
Quantus incedit populus per urbes
Ad novi ludos avidus theatri;
Quantus Eleum ruit ad Tonantem,
Quinta cum sacrum revocavit æstas;
Quanta, cum longæ redit hora noctis,
Crescere et somnos cupiens quietos,
Libra Phœbeos tenet æqua currus,
Turba secretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare mystæ;
Tanta per campos agitur silentes
Turba: pars tarda gradiens senecta,
Tristis, et longa satiata vita;
Pars adhuc currit melioris ævi;
Virgines nondum thalamis iugatæ,
Et comis nondum positis ephebi,
Matris et nomen modo doctus infans:
His datum solis, minus ut timerent,
Igne prælato relevare noctem.
Cæteri vadunt per opaca tristes;
Qualis est nobis animus, remota
Luce, cum mœstus sibi quisque sentit
Obrutum tota caput esse terra.
Stat chaos densum, tenebræque turpes,
Et color noctis malus, ac silentis
Otium mundi, vacuæque nubes.
Sera nos illo referat senectus:
Nemo ad id sero venit, unde nunquam,
Cum semel venit, potuit reverti.
Quid iuvat durum properare fatum?
Omnis hæc magnis vaga turba terris
Ibit ad Manes, facietque inerti
Vela Cocyto. Tibi crescit omne,
Et quod Occasus videt, et quod Ortus.
Parce venturis; tibi, Mors paramur:
Sis licet segnis, properamus ipsi.
Prima quæ vitam dedit hora, carpit.
  Thebis læta dies adest:
Aras tangite supplices:
Pingues cædite victimas:
Permixtæ maribus nurus
Sollennes agitent choros:
Cessent, deposito iugo,
Arvi fertilis incolæ.
Pax est, Herculea manu,
Auroram inter et Hesperum,
Et qua Sol, medium tenens,
Umbras corporibus negat.
Quodcumque alluitur solum
Longo Tethyos ambitu,
Alcidæ domuit labor.
Transvectus vada Tartari,
Pacatis redit inferis.
Iam nullus superest timor:
Nil ultra iacet inferos.
Stantes sacrificus comas
Dilecta tege populo.

Actus IV. *Hercules, Theseus, Amphitryon, Megara.*

H. Ultrice dextra fusus, adverso Lycus
Terram cecidit ore: tum, quisquis comes

Fuerat tyranni, iacuit et pœnæ comes.
Nunc sacra patri victor et Superis feram;
Cæsisque meritas victimis aras colam.
Te, te, laborum socia et adiutrix, precor,
Belligera Pallas, cuius in læva ciet
Ægis feroces ore saxifico minas.
Adsit Lycurgi domitor et Rubri maris,
Tectam virenti cuspidem thyrso gerens:
Geminumque numen, Phœbus et Phœbi soror,
Soror sagittis aptior, Phœbus lyræ;
Fraterque quisquis incolit cœlum meus,
Non ex noverca frater. Huc appellite
Greges opimos. Quidquid Indorum seges,
Arabesque odoris quidquid arboribus legunt,
Conferte in aras; pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas:
Te ramus oleæ fronde gentili tegat,
Theseu. Tonantem nostra adorabit manus:
Tu conditores urbis, et silvestria
Trucis antra Zethi, nobilis Dircen aquæ,
Laremque regis advenæ Tyrium coles.
Date thura flammis. *A.* Nate manantes prius
Manus cruenta cæde et hostili expia.
H. Utinam cruorem capitis invisi Deis
Libare possem! gratior nullus liquor
Tinxisset aras: victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima, mactari Iovi,
Quam rex iniquus. *A.* Finiat genitor tuos,
Opta, labores: detur aliquando otium,
Quiesque fessis. *H.* Ipse concipiam preces
Iove meque dignas. Stet suo cœlum loco,
Tellusque et æther: astra inoffensos agant
Æterna cursus: alta pax gentes alat:
Ferrum omne teneat ruris innocui labor;
Ensesque lateant: nulla tempestas fretum
Violenta turbet: nullus, irato Iove,
Exsiliat ignis: nullus, hiberna nive
Nutritus, agros amnis eversos trahat:
Venena cessent: nulla nocituro gravis
Succo tumescat herba: non sævi ac truces
Regnent tyranni. Si quod etiamnum est scelus
Latura tellus, properet; et, si quod parat
Monstrum, meum sit. Sed quid hoc? medium diem
Cinxere tenebræ: Phœbus obscuro meat
Sine nube vultu. Quis diem retro fugat,
Agitque in Ortus? unde nox atrum caput
Ignota profert? unde tot stellæ polum
Implent diurnæ? Primus, en, noster labor,
Cœli refulget parte non minima Leo,
Iraque totus fervet, et morsus parat.
Iam rapiet aliquod sidus: ingenti minax
Stat ore, et ignes efflat, et rutila iubam
Cervice iactat. Quidquid auctumnus gravis,
Hiemsque gelido frigida spatio, refert,
Uno impetu transiliet: et verni petet
Frangetque Tauri colla. *A.* Quod subitum hoc malum est?
Quo, nate, vultus huc et huc acres refers?
Acieque falsum turbida cœlum vides?
H. Perdomita tellus; tumida cesserunt freta;
Inferna nostros regna sensere impetus:
Immune cœlum est; dignus Alcidæ labor.
In alta mundi spatia sublimis ferar;
Petatur æther: astra promittit pater.
Quid si negaret? non capit terra Herculem,
Tandemque Superis reddit. En, ultro vocat
Omnis Deorum cœtus, et laxat fores,
Una vetante. Recipis, et reseras polum?
An contumacis ianuam mundi traho?
Dubitatur etiam? Vincla Saturno exuam;
Contraque patris impii regnum impo-
Avum resolvam. Bella Titanes parent,
Me duce, furentes: saxa cum silvis feram,
Rapiamque dextra plena Centauris iu-
Iam monte gemino limitem ad Superos a-
Videat sub Ossa Pelion Chiron suum:
In cœlum Olympus tertio positus gradu
Perveniet, aut mittetur. *A.* Infandos procul
Averte sensus: pectoris sani parum,
Magni tamen, compesce dementem impetum.
H. Quid hoc? Gigantes arma pestiferi mo-
Profugit umbras Tityus, ac, lacerum ge-
Et inane pectus, quam prope a cœlo stetit!
Labat Cithæron; alta Pallene tremit,
Macetumque Tempe. Rapuit hic Pindi iu-
Hic rapuit Œten. Sævit horrendum Mi-
Flammifera Erinnys verbere excusso so-
Rogisque adustas propius ac propius su-
In ora tendit. Sæva Tisiphone, caput
Serpentibus vallata, post raptum canem,
Portam vacantem clausit opposita fa-
Sed, ecce, proles regis inimici latet,
Lyci nefandum semen. Inviso patri
Hæc dextra iam vos reddet. Excutiat le-
Nervus sagittas; tela sic mitti decet
Herculea. *A.* Quo se cæcus impegit fu-
Vastum coactis flexit arcum cornibus,
Pharetramque solvit. Stridet emissa im-
Arundo: medio spiculum collo fugit,
Vulnere relicto. *H.* Ceteram prolem e-
Omnesque latebras. Quid moror? maius
Bellum Mycenis restat: ut Cyclopia
Eversa manibus saxa nostris concidant,
Huc eat et illuc aula disiecto obice,
Rumpatque posteis; columen impulsum
Perlucet omnis regia; hic video abditum
Natum scelesti patris. *A.* En, blandas ma-
Ad genua tendens, voce miseranda ro-
Scelus nefandum, triste, et aspectu hor-
Dextra precantem rapuit, et circa fu-
Bis ter rotatum misit: ast illi caput
Sonuit; cerebro tecta disperso madent.
At misera, parvum protegens natum si-
Megara, furenti similis, e latebris fu-
H. Licet Tonantis profuga condaris si-
Petet undecumque temet hæc dextra, et
A. Quo, misera, pergis? quam fugam, a-
Nullus salutis, Hercule infenso, est lo-
Amplectere ipsum potius, et blanda pre-
Lenire tenta. *M.* Parce iam, coniux, p-
Agnosce Megaram; natus hic vultus tu-
Habitusque reddit: cernis, ut tendat m-
H. Teneo novercam! sequere! da pœ-
Iugoque pressum libera turpi Iovem.
Sed, ante matrem, parvulum hoc mon-
M. Quo tendis amens? sanguinem fun-
A. Pavefactus infans igneo vultu patris
Perit ante vulnus: spiritum eripuit ti-
In coniugem nunc clava libratur gravis;
Perfregit ossa: corpori trunco caput
Abest, nec usquam est. Cernere hoc au-
Vivax senectus? Si piget luctus, habes
Mortem paratam: pectus in tela in-
Vel stipitem istum, cæde monstro-
Converte. Falsum, ac nomini turpe-
Remove parentem, ne tuæ laudi ob-
T. Quo te ipse, senior, obvium mo-
Quo pergis amens? profuge, et ob-
Unumque manibus aufer Herculeis

li regis excisa est domus.
aximi coniux Iovis,
ersolvi libens
:timas alias dabit.
ate: consumma sacrum.
tia; exspectat manum
, occurro, insequor:
Errat acies luminum,
tat? an video Herculis
ltus in somnum cadit;
submisso labat;
d terram ruit,
ut portus mari
an leto dedit
d mortem, furor?
s spiritus motus agit.
ut somno gravi
oppressum levet.
a, ne repetat furens.

Thebanorum.

agnusque Parens
lusque ferax,
bilis unda.
es, qui per terras,
s, fundis radios,
ore decoro,
bitus pariter
idit et Ortus,
rasque domos.
mum monstris,
rectam in melius
Tuque, o domitor
, requies animi,
lior vitæ,
genus Astrææ,
uide Mortis,
sa, futuri
essimus, auctor;
portus vitæ,
ctisque comes,
dloque venis,
enisque fovens;
us humanum
cere mortem;
torpore gravi.
alliget artus;
ectora linquat,
at pristina cursum.
eva feroci
nuia. Nondum est
rata mali:
assum solitus
uærit vacua
motu iactans
c adhuc omnes
d, ut, ingenti
vat longos
et, iam vento
Pelle insanos
deat pietas,
vel sit potius
cita motu;
cœpit, eat.
stare potest
Proxima paris
, nescire nefas.
ercussa sonent
mundum solitos

Ferre lacertos verbera pulsent
Victrice manu: gemitus vastos
Audiat æther, audiat atri
Regina poli, vastisque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro.
Resonet mœsto clamore chaos,
Lateque patens unda profundi,
Et, qui melius tua tela tamen
Senserat, aer.
Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda levi;
Uno planctu tria regna sonent.
Et tu, collo, decus ac telum,
Suspensa diu, fortis arundo,
Pharetræque graves, date sæva fero
Verbera tergo: cædant humeros
Robora fortes; stipesque potens
Duris oneret pectora nodis:
Plangant tantos arma dolores.
Non vos, patriæ laudis comites,
Ulti sævo vulnere reges;
Non Argiva membra palæstra
Flectere docti, fortes cæstu,
Fortesque manu; iam tamen ausi
Telum Scythici leve coryti
Missum certa librare manu,
Tutosque fuga figere cervos,
Nondumque feræ terga iubatæ;
Ite ad Stygios umbræ portus,
Ite innocuæ, quas in primo
Limine vitæ scelus oppressit,
Patriusque furor: ite, infaustum
Genus, o pueri! noti per iter
Triste laboris: ite, iratos
Visite reges.

ACTUS V. *Hercules, Amphitryon, Theseus.*

H. Quis hic locus? quæ regio? quæ mundi plaga?
Ubi sum? sub ortu Solis, an sub cardine
Glacialis Ursæ? Numquid Hesperii maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod solum fesso subest?
Certe redimus: unde, prostrata domo,
Video cruenta corpora? an nondum exuit
Simulacra mens inferna? Post reditus quoque,
Oberrat oculos turba feralis meos.
Pudet fateri: paveo: nescio quod mihi,
Nescio quod animus grande præsagit malum.
Ubi est parens? ubi illa natorum grege
Animosa coniux? cur latus lævum vacat
Spolio leonis? quonam abit tegimen meum,
Idemque somno mollis Herculeo torus?
Ubi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
Detrahere potuit? spolia quis tanta abstulit?
Ipsumque quis non Herculis somnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet.
Exsurge victor, quem novum cœlo pater
Genuit relicto: cuius in fœtu stetit
Nox longior, quam nostra: quod cerno nefas?
Nati cruenta cæde confecti iacent!
Peremta coniux! quis Lycus regnum obtinet?
Quis tanta Thebis scelera moliri ausus est,
Hercule reverso? Quisquis Ismeni loca,
Actæa quisquis arva, qui gemino mari
Pulsata Pelopis regna Dardanii colis,
Succurre: sævæ cladis auctorem indica.
Ruat ira in omnes: hostis est, quisquis mihi
Non monstrat hostem. Victor Alcidæ, lates?

H. Quisquamne segnis tanta toleravit mala?
A. Maiora quisquis timuit. *H.* His etiam, pater,
Quidquam timeri maius aut gravius potest?
A. Cladis tuæ pars ista, quam nosti, quota est!
H. Miserere, genitor! supplices tendo manus.
Quid hoc? manus refugit! Hic errat scelus.
Unde hic cruor? quid illa puerili madens
Arundo leto, tincta Lernæa nece?
Iam tela video nostra; non quæro manum.
Quis potuit arcum flectere? aut quæ dextera
Sinuare nervum vix recedentem mihi?
Ad vos revertor: genitor, hoc nostrum est scelus?
Tacuere! nostrum est! *A.* Luctus est istic tuus;
Crimen novercæ: casus hic culpa caret.
H. Nunc, parte ab omni, genitor, iratus tona,
Oblite nostri: vindica sera manu
Saltem nepotes; stelliger mundus sonet:
Flammas et hic et ille iaculetur polus;
Rupes ligatum Caspiæ corpus trahant,
Atque ales avida. Cur Promethei vacant
Scopuli? paretur, vertice immenso feras
Volucresque pascens, Caucasi abruptum latus,
Nudumque silvis. Illa, quæ Pontum Scythen
Symplegas arctat, hinc et hinc vinctas manus
Distendat alto: cumque revocata vice
In se coibunt saxa, quæ in cælum exprimunt
Actis utrimque rupibus medium mare,
Ego inquieta montium iaceam mora.
Quin structum acervans nemore congesto aggerem,
Cruore corpus impio sparsum cremo?
Sic, sic agendum est! inferis reddam Herculem.
A. Nondum tumultu pectus attonito caret.
Mutavit iras: quodque habet proprium furor,
In se ipse sævit. *H.* Dira Furiarum loca,
Et inferorum carcer, et sonti plaga
Decreta turbæ, et si quod exilium latet
Ulterius Erebo, Cerbero ignotum et mihi,
Huc me abde, tellus: Tartari ad finē ultimum
Mansurus ibo. Pectus o nimium ferum!
Quis vos per omnem, liberi, sparsos domum
Deflere digne poterit? hic, durus malis,

Fruc
H. C
More
Ment
Etiam
Anim
A. Pe
A. G
A. M
Unin
H. V
Laud
Succ
Seu t
Virtu
Fortu
Satis
Move
Perfr
Anim
Virtu
H. Si
Purga
Mons
Oberr
Ingen
Ignav
Pavid
Aut o
Bacch
Mecu
Domi
Theba
Atque
Leve
Septe
Onusc
Dirim
A. Red
Hoc, e
A. Hoc

are et ancipiti scias.
Hanc animam levem,
ninus quassam malis,
m tarde patri
n feram ulterius moram:
resso induam:
lis sani scelus.
parce; iam revoca manum.
fer imperium patris.
que Herculeos labor;
afflictos solo,
ra contactus pios
anc manum amplector libens:
hanc ægro admovens,
em locum profugus petam?
ve tellure obruam?
Nilus, aut quis Persica
aut Rhenus ferox,
s gaza fluens,
it? Arctoum licet
ansfundat mare,
s currat manus,
. In quas impius
an Occasum petes?
exilio locum.
transversos agunt
itan Cerberum
fidum caput,
e longinquam, abditam.
sceleris alieni arbiter,
n meritis refer
le me infernis, precor,
que subiectum tuis
e abscondet locus.
stra te tellus manet.
divus manum
, Alcida, vocat,
quæ Superos solet.

TESTES

TIS PERSONÆ

PLISTHENES, THYESTÆ F.
CHORUS SENUM MYCENÆO-
SATELLES. (RUM
NUNTIUS.

æ F. } *Mutæ personæ*

Tantali, Megæra.

ede ab infausta extrahit,
ntem cibos?
talo vivas domos
inventum est siti
, et peius fame
unmquid lapis
ricus nostris venit?
rens cursu rota?
ecu vasto patens,
ffossis aves;
quid amisit die,
n monstro iacet.
bor? O, quisquis nova
umbrarum arbiter
d pœnas potes,
s diri horreat;
aveat; ad cuius metum

Nos quoque tremamus. Quære: iam nostra subit
E stirpe turba, quæ suum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, et inausa audeat.
Regione quidquid impia cessat loci,
Complebo. Nunquam, stante Pelopea domo,
Minos vacabit. *M.* Perge, detestabilis
Umbra, et penates impios furiis age.
Certetur omni scelere; et alterna vice
Stringantur enses. Ne sit irarum modus,
Pudorve. Mentes cæcus instiget furor;
Rabies parentum duret, et longum nefas
Eat in nepotes: nec vacet cuiquam vetus
Odisse crimen; semper oriatur novum,
Nec unum in uno: dumque punitur scelus,
Crescat. Superbis fratribus regna excidant,
Repetantque profugos: dubia violentæ domus
Fortuna, reges inter incertos, labet.
Miser ex potente fiat, ex misero potens;
Fluctuque regnum casus assiduo ferat.
Ob scelera pulsi, dum dabit patriam Deus,
In scelera redeant: sintque tam invisi omnibus,
Quam sibi. Nihil sit, ira quod vetitum putet.
Fratrem expavescat frater, et natum parens,
Natusque patrem: liberi pereant male;
Peius tamen nascantur: immineat viro
Infesta coniux. Bella trans pontum vehant:
Effusus omnes irriget terras cruor;
Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix. Impia stuprum in domo
Levissimum sit: fratris et fas et fides,
Iusque omne, pereat. Non sit a vestris malis
Immune cœlum. Cum micant stellæ polo,
Flammæque servant debitum mundo decus,
Nox atra fiat; excidat cœlo dies.
Misce penateis: odia, cædes, funera,
Arcesse, et imple Tantalo totam domum.
Ornetur altum columen, et lauro fores
Lætæ virescant; dignus adventu tuo
Splendescat ignis. Thracium fiat nefas
Maiore numero. Dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyestes liberos deflet suos?
Ecquando tollet? Ignibus iam subditis,
[Spument ahena:] membra per partes eant
Discerpta: patrios polluat sanguis focos:
Epulæ instruantur: non novi sceleris tibi
Conviva venies. Liberum dedimus diem;
Tuamque ad istas solvimus mensas famem.
Ieiunia exple. Mixtus in Bacchum cruor,
Spectante te, potetur. Inveni dapes,
Quas ipse fugeres. Siste! quo præceps ruis?
T. Ad stagna, et amnes, et recedentes aquas,
Labrisque ab ipsis arboris plenæ fugas.
Abire in atrum carceris liceat mei
Cubile: liceat, si parum videor miser,
Mutare ripas: alveo medius tuo,
Phlegethon, relinquar, igneo cinctus freto.
Quicumque pœnas lege Fatorum datas
Pati iuberis; quisquis exeso iaces
Pavidus sub antro, iamque venturi times
Montis ruinam; quisquis avidorum feros
Rictus leonum, et dira Furiarum agmina
Implicitus horres; quisquis immissas faces
Semiustus abigis; Tantali vocem excipe
Properantis ad vos: credite experto mihi;
Amate pœnas. Quando continget mihi
Effugere superos? *M.* Ante perturba domum;
Inferque tecum prœlia, et ferri malum
Regibus amorem: concute insano ferum
Pectus tumultu. *T.* Me pati pœnas decet,

H. Quisquamne segnis tanta toleravit mala?
A. Maiora quisquis timuit. *H.* His etiam, pater,
Quidquam timeri maius aut gravius potest?
A. Cladis tuæ pars ista, quam nosti, quota est!
H. Miserere, genitor! supplices tendo manus.
Quid hoc? manus refugit! Hic errat scelus.
Unde hic cruor? quid illa puerili madens
Arundo leto, tincta Lernæa nece?
Iam tela video nostra; non quæro manum.
Quis potuit arcum flectere? aut quæ dextera
Sinuare nervum vix recedentem mihi?
Ad vos revertor: genitor, hoc nostrum est scelus?
Tacuere! nostrum est! *A.* Luctus est istic tuus;
Crimen novercæ: casus hic culpa caret.
H. Nunc, parte ab omni, genitor, iratus tona,
Oblite nostri: vindica sera manu
Saltem nepotes; stelliger mundus sonet:
Flammas et hic et ille iaculetur polus;
Rupes ligatum Caspiæ corpus trahant,
Atque ales avida. Cur Promethei vacant
Scopuli? paretur, vertice immenso feras
Volucresque pascens, Caucasi abruptum latus,
Nudumque silvis. Illa, quæ Pontum Scythen
Symplegas arctat, hinc et hinc vinctas manus
Distendat alto; cumque revocata vice
In se coibunt saxa, quæ in cælum exprimunt
Actis utrimque rupibus medium mare,
Ego inquieta montium iaceam mora.
Quin structum acervans nemore congesto aggerem,
Cruore corpus impio sparsum cremo?
Sic, sic agendum est! inferis reddam Herculem.
A. Nondum tumultu pectus attonito caret.
Mutavit iras: quodque habet proprium furor,
In se ipse sævit. *H.* Dira Furiarum loca,
Et inferorum carcer, et sonti plaga
Decreta turbæ, et si quod exilium latet
Ulterius Erebo, Cerbero ignotum et mihi,
Huc me abde, tellus: Tartari ad finē ultimum
Mansurus ibo. Pectus o nimium ferum!
Quis vos per omnem, liberi, sparsos domum
Deflere digne poterit? hic, durus malis,

Fructu
H. Cur
Morerq
Menten
Etiam f
Animo
A. Periu
A. Geni
A. Mem
Unius a
H. Veni
Laudan
Succurr
Seu trist
Virtutis
Fortuna
Satis eff
Movere t
Perfring
Animum
Virtute
H. Si viv
Purgare
Monstru
Oberrat.
Iugens o
Ignave, c
Pavidasq
Aut omn
Bacchiqu
Mecum c
Dominis
Thebana,
Atque ur
Leve pon
Septemqu
Onusomn
Dirimitq
A. Reddo
Hoc, en, p
A. Hoc, I

stare et ancipiti scias.
is. Hanc animam levem,
ec minus quassam malis,
Tam tarde patri
Non feram ulterius moram:
impresso induam:
rculis sani scelus.
or, parce; iam revoca manum.
erfer imperium patris.
uoque Herculeos labor;
eva afflictos solo,
extra contactus pios
. Hanc manum amplector libens:
ri hanc ægro admovens,
Quem locum profugus petam?
uave tellure obruam?
is Nilus, aut quis Persica
ris, aut Rhenus ferox,
dus gaza fluens,
erit? Arctoum licet
transfundat mare,
neas currat manus,
nus. In quas impius
um an Occasum petes?
di exilio locum.
tra transversos agunt
Titan Cerberum
. O fidum caput,
ære longinquam, abditam.
r sceleris alieni arbiter,
tiam meritis refer
edde me infernis, precor,
neque subiectum tuis
e me abscondet locus.
Nostra te tellus manet.
Gradivus manum
te, Alcida, vocat,
rra quæ Superos solet.

YESTES

MATIS PERSONÆ

PLISTHENES, THYESTÆ F.
CHORUS SENUM MYCENÆORUM.
SATELLES.
NUNTIUS.
ESTÆ F. } *Mutæ personæ*
F.

bra Tantali, Megæra.

m sede ab infausta extrahit,
ptantem cibos?
Tantalo vivas domos
ius inventum est siti
id, et peius fame
phi numquid lapis
lubricus nostris venit?
ifferens cursu rota?
, specu vasto patens,
cit effossis aves;
idquid amisit die,
lum monstro iacet.
cribor? O, quisquis nova
rus umbrarum arbiter
d ad pœnas potes,
eris diri horreat;
ou paveat; ad cuius metum
Nos quoque tremamus. Quære: iam nostra subit
E stirpe turba, quæ suum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, et inausa audeat.
Regione quidquid impia cessat loci,
Complebo. Numquam, stante Pelopea domo,
Minos vacabit. *M.* Perge, detestabilis
Umbra, et penates impios furiis age.
Certetur omni scelere; et alterna vice
Stringantur enses. Ne sit irarum modus,
Pudorve. Mentes cæcus instiget furor;
Rabies parentum duret, et longum nefas
Eat in nepotes: nec vacet cuiquam vetus
Odisse crimen; semper oriatur novum,
Nec unum in uno: dumque punitur scelus,
Crescat. Superbis fratribus regna excidant,
Repetantque profugos: dubia violentæ domus
Fortuna, reges inter incertos, labet.
Miser ex potente fiat, ex misero potens;
Fluctuque regnum casus assiduo ferat.
Ob scelera pulsi, dum dabit patriam Deus,
In scelera redeant: sintque tam invisi omnibus,
Quam sibi. Nihil sit, ira quod vetitum putet.
Fratrem expavescat frater, et natum parens,
Natusque patrem: liberi pereant male;
Peius tamen nascantur: immineat viro
Infesta coniux. Bella trans pontum vehant:
Effusus omnes irriget terras cruor;
Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix. Impia stuprum in domo
Levissimum sit: fratris et fas et fides,
Iusque omne, pereat. Non sit a vestris malis
Immune cœlum. Cum micant stellæ polo,
Flammæque servant debitum mundo decus,
Nox atra fiat; excidat cœlo dies.
Misce penateis: odia, cædes, funera,
Arcesse, et imple Tantalo totam domum.
Ornetur altum columen, et lauro fores
Lætæ virescant, dignus adventu tuo
Splendescat ignis. Thracium fiat nefas
Maiore numero. Dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyestes liberos deflet suos?
Ecquando tollet? Ignibus iam subditis,
[Spument aëna:] membra per partes eant
Discerpta: patrios polluat sanguis focos:
Epulæ instruantur: non novi sceleris tibi
Conviva venies. Liberum dedimus diem;
Tuamque ad istas solvimus mensas famem.
Ieiunia exple. Mixtus in Bacchum cruor,
Spectante te, potetur. Inveni dapes,
Quas ipse fugeres. Siste! quo præceps ruis?
T. Ad stagna, et amnes, et recedentes aquas,
Labrisque ab ipsis arboris plenæ fugas.
Abire in atrum carceris liceat mei
Cubile: liceat, si parum videor miser,
Mutare ripas: alveo medius tuo,
Phlegethon, relinquar, igneo cinctus freto.
Quicumque pœnas lege Fatorum datas
Pati iuberis; quisquis exeso iaces
Pavidus sub antro, iamque venturi times
Montis ruinam; quisquis avidorum feros
Rictus leonum, et dira Furiarum agmina
Implicitus horres; quisquis immissas faces
Semiustus abigis; Tantali vocem excipe
Properantis ad vos: credite experto mihi;
Amate pœnas. Quando continget mihi
Effugere superos? *M.* Ante perturba domum;
Inferque tecum prœlia, et ferri malum
Regibus amorem: concute insano ferum
Pectus tumultu. *T.* Me pati pœnas decet,

Non esse pœnam. Mittor, ut dirus vapor
Tellure rupta, vel gravem populis luem
Sparsura pestis? Ducam in horrendum nefas
Avus nepotes? Magne Divorum parens,
Nosterque, quamvis pudeat; ingenti licet
Taxata pœna lingua crucietur loquax;
Nec hoc tacebo: moneo, ne sacra manus
Violate cæde, neve furiali malo
Aspergite aras. Stabo, et arcebo scelus.
Quid ora terres verbere, et tortos ferox
Minaris angues? quid famem infixam intimis
Agitas medullis? flagrat incensum siti
Cor, et perustis flamma visceribus micat.
Sequor.
M. Hunc furorem divide in totam domum.
Sic, sic ferantur, et suum infensi invicem
Sitiant cruorem. Sensit introitus tuos
Domus, et nefando tota contactu horruit.
Actum est abunde. Gradere ad infernos specus,
Amnemque notum: iam tuum [illegible]
Terræ gravantur. Cernis, ut fonte[illegible]
Introrsus actus, linquat; ut ripæ v[illegible]
Ventusque raras igneus nubes ferat?
Pallescit omnis arbor, ac nudus stetit,
Fugiente pomo, ramus; et qui fluctibus
Illinc propinquis Isthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili dividens terra vada,
Longe [remotos latus exaudit sonos].
Iam Lerna retro cessit, et Phoronides
Latuere venæ; nec suas profert sacer
Alpheos undas; et Cithæronis iuga
Stant parte nulla cana deposita nive;
Timentque veterem nobiles Argi sitim.
En, ipse Titan dubitat, an iubeat sequi,
Cogatque habenis ire, periturum diem.

Chorus.

Argos de Superis si quis Achaicum,
Piseisque domos curribus inclytas,
Isthmi si quis amat regna Corinthii,
Et portus geminos, et mare dissidens;
Si quis Taygeti conspicuas nives,
Quas, cum Sarmaticus tempore frigido
In summis Boreas composuit iugis,
Æstas veliferis solvit Etesiis;
Quem tangit gelido flumine lucidus
Alpheos, stadio notus Olympico;
Advertat placidum numen, et arceat
Alternas scelerum, ne redeant, vices,
Neu succedat avo deterior nepos:
Et maior placeat culpa minoribus.
Tandem lassa feros exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali.
Peccatum satis est. Fas valuit nihil,
Aut commune nefas. Proditus occidit
Deceptor domini Myrtilus, et fide
Vectus, qua tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. Notior
Nulla est Ioniis fabula navibus.
Exceptus gladio parvulus impio,
Dum currit patrium natus ad osculum,
Immatura focis victima concidit;
Divisusque tua est, Tantale, dextera,
Mensas ut strueres hospitibus Deis.
Hos æterna fames prosequitur cibos,
Hos æterna sitis; nec dapibus feris
Decerni potuit pœna decentior.
Stat lusus vacuo gutture Tantalus:
Impendet capiti plurima noxio
Phineis avibus præda fugacior.
Hinc illinc gravidis frondibus incubat
Et curvata suis fœtibus, ac tremens
Alludit patulis arbor hiatibus.
Hæc, quamvis avidus, nec patiens moræ,
Deceptus toties, tangere negligit,
Obliquatque oculos, oraque comprimit,
Inclusisque famem dentibus alligat.
Sed tunc divitias omne nemus suas
Demittit propius, pomaque desuper
Insultant foliis mitia languidis,
Accenduntque famem; quæ iubet irritas
Exercere manus. Has ubi protulit,
Et falli libuit, totus in arduum
Auctumnus rapitur, silvaque mobilis.
Instat deinde sitis non levior fame,
Qua cum percaluit sanguis, et igneis
Exarsit facibus, stat miser obvios
Fluctus ore vocans, quos profugus latex
Avertit, sterili deficiens vado,
Conantemque sequi deserit. Hic bibit
Altum de rapido gurgite pulverem.

Actus II. *Atreus, Satelles.*

A. Ignave, iners, enervis, et (quod maximum
Probrum tyranno rebus in summis reor)
Inulte, post tot scelera, post fratris dolos,
Fasque omne ruptum, questibus vanis agis
Iratus Atreus? Fremere iam totus tuis
Debebat armis orbis, et geminum mare
Utrimque classes agere: iam flammis agros
Lucere et urbes decuit; ac strictum undique
Micare ferrum. Tota sub nostro sonet
Argolica tellus equite: non silvæ tegant
Hostem, nec altis montium structæ iugis
Arces. Relictis, bellicum totus canat
Populus, Mycenis. Quisquis invisum caput
Tegit ac tuetur, clade funesta occidat.
Hæc ipsa pollens incliti Pelopis domus
Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
Age, anime! fac quod nulla posteritas probet,
Sed nulla taceat. Aliquod audendum est nefas
Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
Suum esse mallet. Scelera non ulcisceris,
Nisi vincis: et quid esse tam sævum potest,
Quod superet illum? Numquid abiectus iacet?
Numquid secundis patitur in rebus modum,
Fessis quietem? Novi ego ingenium viri
Indocile: flecti non potest; frangi potest.
Proin, antequam se firmet, aut vires paret,
Petatur ultro; ne quiescentem petat.
Aut perdet, aut peribit: in medio est scelus
Positum occupanti. *S.* Fama te populi nihil
Adversa terret? *A.* Maximum hoc regni bonum est,
Quod facta domini cogitur populus sui
Tam ferre, quam laudare. *S.* Quos cogit metus
Laudare, eosdem reddit inimicos metus.
At, qui favoris gloriam veri petit,
Animo magis quam voce laudari volet.
A. Laus vera et humili sæpe contingit viro;
Non, nisi potenti, falsa. Quod nolunt, velint.
S. Rex velit honesta; nemo non eadem volet.
A. Ubicumque tantum honesta dominanti licent,
Precario regnatur. *S.* Ubi non est pudor,
Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides,
Instabile regnum est. *A.* Sanctitas, pietas, fides
Privata bona sunt: qua iuvat, reges eant.
S. Nefas nocere vel malo fratri puta.
A. Fas est in illo, quidquid in fratre est nefas.

rimine intactum? aut ubi
iugem stupro abstulit,
ecimen antiquum imperi
raude turbavit domum.
le in stabulis pecus,
opulenti gregis;
s effuso coma
e tergo novi
Tantalici gerunt:
t: hunc cunctæ domus
lta seposita sacer
quæ claudit lapis,
muro tegens:
ausus, assumta in scelus
dus thalami, avehit:
tuæ fluxit malum.
ut erravi mea:
ta ab insidiis vacat.
peri quassa est fides,
sanguis: est certi nihil,
uid stupes? tandem incipe,
talum, et Pelopem aspice:
la poscuntur meæ.
apul maciem via.
iritum inimicum exspuat.
eris: ego pœnam volo.
iis: in regno meo
Nulla te pietas movet?
modo nostra in domo
Furiarum cohors,
veniat, et geminas faces
satis magno meum
impleri iuvat
Quid novi rabidus struis?
capiat assueti modum.
acinus; et nullum est satis.
n est. S. Quid ignis?
Etiamnum parum est.
tantus utetur dolor?
Maius hoc ira est malum.
pectora attonitus quatit,
apior, et, quo, nescio;
it e fundo solum;
c totis domus
uit; et moti Lares
hoc, fiat nefas,
Facere quid tandem paras?
us maius, et solito amplius,
s humani, tumet,
ibus; haud, quid sit, scio:
est. Ita sit! hoc, anime, occupa.
facinus, et dignum Atreo.
t infandas domus
eor; immane est scelus,
us hoc aliquid dolor
Daulis, inspira, parens,
imilis: assiste, et manum
beros avidus pater
et suos artus edat.
hic placet pœnæ modus
est? tam diu cur innocens
ta iam ante oculos meos
gesta orbitas
quid rursus times?
? Audendum est: age!
re præcipuum nefas,
d quibus captus dolis,
tus in laqueos pedem?
a: A. Non poterat capi,
Nisi capere vellet. Regna nunc sperat mea:
Hac spe minanti fulmen occurret Iovi;
Hac spe subibit gurgitis tumidi minas;
Dubiumque Libycæ Syrtis intrabit fretum:
Hac spe, quod esse maximum retur malum,
Fratrem videbit. S. Quis fidem pacis dabit?
Cui tanta credet? A. Credula est spes improba.
Natis tamen mandata, quæ patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hospitiis vagus
Regno ut miserias mutet, atque Argos regat
Ex parte dominus. Si nimis durus preces
Spernet Thyestes; liberos eius rudes,
Malisque fessos gravibus, et faciles capi,
Præcommovebunt. Hinc vetus regni furor,
Illinc egestas tristis, hinc durus labor,
Quamvis rigentem tot malis subigent virum.
S. Iam tempus illi fecit ærumnas leves.
A. Erras; malorum sensus accrescit die.
Leve est miserias ferre; perferre est grave.
S. Alios ministros consili tristis lege:
Peiora iuvenes facile præcepta audiunt:
In patre facient, quidquid in patruo doces.
Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.
A. Ut nemo doceat fraudis et sceleris vias,
Regnum docebit. Ne mali fiant, times?
Nascuntur. Istud, quod vocas sævum, asperum,
Agique dire credis, et nimium impie,
Fortasse et illic agitur. S. Hanc fraudem scient
Nati parari? A. Tacita tam rudibus fides
Non est in annis: detegent forsan dolos,
Tacere multis discitur vitæ malis.
S. Ipsosne, per quos fallere alium cogitas,
Falles, ut ipsi crimine et culpa vacent?
A. Quid enim est necesse liberos sceleri meo
Inserere? per nos odia se nostra explicent:
Male agis: recedis, anime! Si parcis tuis,
Parces et illi: consili Agamemnon mei
Sciens minister fiat, et patri sciens
Menelaus adsit. Prolis incertæ fides
Ex hoc petatur scelere. Si bella abnuunt,
Et gerere nolunt odia; si patruum vocant;
Pater est. Eatur! multa sed trepidus solet
Detegere vultus; magna nolentem quoque
Consilia produnt! nesciant quantæ rei
Fiant ministri. Nostra tu cœpta occule.
S. Haud sum monendus. Ista nostro in pectore
Fides, timorque, sed magis claudet fides.

Chorus

Tandem regia nobilis,
Antiqui genus Inachi,
Fratrum composuit minas.
Quis vos exagitat furor,
Alternis dare sanguinem,
Et sceptrum scelere aggredi?
Nescitis, cupidi arcium,
Regnum quo iaceat loco.
Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyriæ color,
Non frontis nota regiæ,
Non auro nitidæ fores.
Rex est, qui posuit metus,
Et diri mala pectoris;
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam stabilis favor
Vulgi præcipitis, movet;
Non quidquid fodit Occidens,
Aut unda Tagus aurea
Claro devehit alveo;

Non quidquid Libycis terit
Fervens area messibus;
Quem non concutiet cadens
Obliqui via fulminis;
Non Eurus rapiens mare,
Aut saevo rabidus freto
Ventosi tumor Adriæ;
Quem non lancea militis,
Non strictus domuit chalybs;
Qui, tuto positus loco,
Infra se videt omnia;
Occurritque suo libens
Fato; nec queritur mori.
Reges conveniant licet,
Qui sparsos agitant Dahas;
Qui Rubri vada litoris,
Et gemmis mare lucidum
Late sanguineum tenent;
Aut qui Caspia fortibus
Recludunt iuga Sarmatis:
Certet, Danubii vadum
Audet qui pedes ingredi;
Et quocumque loco iacent
Seres vellere nobiles:
Mens regnum bona possidet.
Nil ullis opus est equis;
Nil armis, et inertibus
Telis, quæ procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas:
Admotis nihil est opus
Urbes sternere machinis,
Longe saxa rotantibus.
Rex est, qui metuit nihil:
Rex est, qui cupiet nihil.
Hoc regnum sibi quisque dat.
Stet, quicumque volet, potens
Aulæ culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies.
Obscuro positus loco,
Leni perfruar otio.
Nullis nota Quiritibus,
Ætas per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors gravis incubat,
Qui, notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

ACTUS III. *Thyestes. Plisthenes. Tantalus iunior, et Frater tertius, mutæ personæ.*

T. Optata patriæ tecta, et Argolicas opes,
Miserisque summum ac maximum exulibus bonum,
Tactum soli natalis, et patrios Deos
(Si sunt tamen Di) cerno; Cyclopum sacras
Turres, labore maius humano decus,
Celebrata iuveni stadia, per quæ nobilis
Palmam paterno non semel curru tuli.
Occurret Argos; populus occurret frequens;
Sed nempe et Atreus! Repete silvestres fugas,
Saltusque densos potius, et mixtam feris
Similemque vitam. Clarus hic regni nitor
Fulgore non est quod oculos falso auferat.
Cum, quod datur, spectabis, et dantem aspice.
Modo inter illa, quæ putant cuncti aspera,
Fortis fui, lætusque: nunc, contra, in metus
Revolvor: animus hæret, ac retro cupit
Corpus referre: moveo nolentem gradum.
P. Pigro (quid hoc est?) genitor incessu stupet,
Vultumque versat, seque in incerto tenet.
T. Quid, anime, pendes? quidve consilium...
Tam facile torques? Rebus incertissimis,
Fratri atque regno, credis? ac metuis mala
Iam victa, iam mansueta: et ærumnas fugis
Bene collocatas? Esse iam miserum iuvat.
Reflecte gressum, dum licet; teque eripe.
P. Quæ causa cogit, genitor, a patria gradum
Referre visa? cur bonis tantis sinum
Subducis? Ira frater abiecta redit;
Partemque regni reddit; et lacerae domus
Componit artus, teque restituit tibi.
T. Causam timoris, ipse quam ignoro, exigis.
Nihil timendum video; sed timeo tamen.
Placet ire: pigris membra, sed genua labant;
Alioque, quam quo nitor, abductus feror.
Sic concitatam remige et velo ratem
Æstus, resistens remigi et velo, refert.
P. Evince, quidquid obstat, et mentem...
Reducemque quanta præmia expectent...
Pater, potes regnare. *T.* Cum possim mori.
P. Summa est potestas. *T.* nulla, si cupias nihil.
P. Natis relinques. *T.* Non capit regnum duos.
P. Miser esse mavult, esse qui felix potest?
T. Mihi crede, falsis magna nominibus placent;
Frustra timentur dura. Dum excelsus steti,
Nunquam pavere destiti, atque ipsum mei
Ferrum timere lateris. O! quantum bonum est
Obstare nulli! capere securas dapes
Humi iacentem! Scelera non intrant casas,
Tutusque mensa capitur angusta cibus;
Venenum in auro bibitur. Expertus loquor:
Malam bonæ præferre fortunam licet.
Non vertice alti montis impositam domum
Et eminentem, civitas humilis tremit;
Nec fulget altis splendidum tectis ebur;
Somnosque non defendit excubitor meos.
Non classibus piscamur, et retro mare
Iacta fugamus mole: non ventrem improbum
Alimus tributo gentium; nullus mihi
Ultra Getas metatur et Parthos ager:
Non thure colimur, nec meæ, excluso Iove,
Ornantur aræ: nulla, culminibus meis
Imposita, nutat silva; nec fumant manu
Succensa multa stagna: nec somno dies,
Bacchoque nox iungenda pervigili datur.
Sed non timemur: tuta sine telo est domus;
Rebusque parvis alta præstatur quies.
Immane regnum est, posse sine regno pati.
P. Nec abnuendum est, si dat imperium Deus;
T. Nec appetendum. *P.* Frater, ut regnes, rogat.
T. Rogat? Timendum est: errat hic aliquis dolus.
P. Redire pietas, unde submota est, solet,
Reparatque vires iustus amissas amor.
T. Amat Thyesten frater? Ætherias prius
Perfundet Arctos pontus; et Siculi rapax
Consistet æstus unda, et Ionio seges
Matura pelago surget; et lucem dabit
Nox atra terris; ante cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus, fidem
Fœdusque iungent. *P.* Quam tamen fraudem times?
T. Omnem: timori quem meo statuam modum?
Tantum potest, quantum odit. *P.* In te...
T. Pro me nihil iam metuo: vos facitis mihi
Atrea timendum. *P.* Decipi captus times?
Serum est cavendi tempus in mediis malis.
T. Eatur: unum genitor hoc testor tamen:
Ego vos sequor, non duco. *P.* Respiciet Deus
Bene cogitata. Perge non dubio gradu.

yestes, Plisthenes.
tius Frater, Mutæ personæ.

sa dispositis fera.
ris invisi indolem
no. Iam tuto in loco
t in nostras manus
enit, et totus quidem.
ix dolor frenos capit.
t, et longo sagax
ac presso vias
rocul lento suem
t tacito locum
la cum propior fuit,
et gemitu vocat
; seque retinenti eripit.
inem, nescit tegi:
e, ut, multo gravis
at mœstos coma:
ba. Præstatur fides.
: complexus mihi
lquid irarum fuit,
nguis ac pietas die
damnata excidant.
ncta, nisi talis fores.
eor, admisi omnia
mam causam meam
Est prorsus nocens,
bono fratri est nocens.
t: supplicem primus vides.
nus intactæ manus;
ex animo tumor
fidei accipe
ater, a genibus manus
s amplexus pete.
æsidia, tot iuvenes, meo
lam vestem exue;
e, et ornatus cape
fraterni imperii
r hæc laus est mea,
ere incolumi decus.
est: virtus, dare.
etia pro tantis tibi
giam capitis notam
r: et sceptrum manus
t in media mihi
pit hoc regnum duos.
uidquid est, frater, tuum.
a Fortunæ abnuit?
nque quam facile effluant.
ria ingenti vetas?
oria est; restat mea.
gna consilium mihi.
isi tuam partem accipis.
en impositi feram:
ent mecum tibi.
cla venerando gere.
as Superis dabo.

Chorus.

iam? ferus ille et acer,
s, truculentus Atreus,
upefactus, hæsit.
ietate vera est.
imica durant:
tenuit, tenebit.
gitata causis,
ciuitque bellum:
onuere turmæ,
Fulsit hinc illinc agitatus ensis,
Quem movet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mavors cupiens recentem;
Opprimit ferrum; manibusque iunctis,
Ducit ad pacem pietas negantes.
Otium tanto subitum e tumultu
Quis Deus fecit? Modo per Mycenas
Arma civilis crepuere belli:
Pallidæ natos tenuere matres;
Uxor armato timuit marito,
Cum manum invitus sequeretur ensis,
Sordidus pacis vitio quietæ.
Ille labentes renovare muros,
Hic situ quassas stabilire turres,
Ferreis portas cohibere claustris
Ille certabat; pavidusque pinnis
Anxiæ noctis vigil incubabat.
Peior est bello timor ipse belli.
Iam minæ sævi cecidere ferri;
Iam silet murmur grave classicorum;
Iam tacet stridor litui strepentis;
Alta pax urbi revocata lætæ est.
Sic, ubi ex alto tumuere fluctus,
Brutium Coro feriente pontum:
Scylla pulsatis resonat cavernis,
Ac mare in portu timuere nautæ,
Quod rapax haustum revomit Charybdis;
Et ferus Cyclops metuit parentem
Rupe ferventis residens in Ætnæ,
Ne superfusis violetur undis
Ignis æternis resonans caminis;
Et putat mergi sua posse pauper
Regna Laertes, Ithaca tremente;
Si suæ ventis cecidere vires,
Mitius stagno pelagus recumbit;
Alta, quæ navis timuit secare
Hinc et hinc fusis spatiosa velis,
Strata ludenti patuere cymbæ;
Et vacat mersos numerare pisces
Hic, ubi ingenti modo sub procella
Cyclades pontum timuere motæ.
Nulla sors longa est: dolor ac voluptas
Invicem cedunt: brevior voluptas.
Ima permutat levis hora summis.
Ille, qui donat diadema fronti,
Quem genu nixæ tremuere gentes,
Cuius ad nutum posuere bella
Medus, et Phœbi propioris Indus,
Et Dahæ Parthis equitem minati;
Anxius sceptrum tenet; et moventes
Cuncta divinat metuitque casus
Mobiles rerum, dubiumque tempus.
Vos, quibus rector maris atque terræ
Ius dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidosque vultus.
Quidquid a vobis minor extimescit,
Maior hoc vobis dominus minatur.
Omne sub regno graviore regnum est.
Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem.
Nemo confidat nimium secundis;
Nemo desperet meliora lapsis.
Miscet hæc illis, prohibetque Clotho
Stare fortunam: rotat omne fatum.
Nemo tam Divos habuit faventeis,
Crastinum ut possit sibi polliceri.
Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

Actus IV. *Nuntius, Chorus.*

N. Quis me per auras turbo præcipitem vehet,
Atraque nube involvet, ut tantum nefas
Eripiat oculis? O domus, Pelopi quoque
Et Tantalo pudenda! *C.* Quid portas novi?
N. Quænam ista regio est? Argos et Sparte pios
Sortita fratres? et maris gemini premens
Fauces Corinthos? an feris Ister fugam
Præbens Alanis? an sub æterna nive
Hyrcana tellus? an vagi passim Scythæ?
Quis hic nefandi est conscius monstri locus?
C. Effare; et istud pande, quodcumque est malum.
N. Si steterit animus, si metu corpus rigens
Remittet artus. Hæret in vultu trucis
Imago facti. Ferte me insanæ procul
Illo, procellæ, ferte, quo fertur dies
Hinc raptus. *C.* Animos gravius incertos tenes.
Quid sit, quod horres, ede, et auctorem indica.
Non quæro quis sit, sed uter: effare ocyus.
N. In arce summa Pelopeæ pars est domus
Conversa ad Austros; cuius extremum latus
Æquale monti crescit, atque urbem premit,
Et contumacem regibus populum suis
Habet sub ictu. Fulget hic, turbæ capax,
Immane tectum, cuius auratas trabes
Variis columnæ nobiles maculis ferunt.
Post ista volgo nota, quæ populi colunt,
In multa dives spatia discedit domus.
Arcana in imo regia secessu patet,
Alta vetustum valle compescens nemus,
Penetrale regni; nulla qua lætos solet
Præbere ramos arbor, aut ferro coli:
Sed taxus, et cupressus, et nigra ilice
Obscura nutat silva; quam supra eminens
Despectat alte quercus, et vincit nemus.
Hinc auspicari regna Tantalidæ solent,
Hinc petere lapsis rebus et dubiis opem.
Affixa inhærent dona: vocales tubæ,
Fractique currus, spolia Myrtoi maris,
Victæque falsis axibus pendent rotæ;
Et omne gentis facinus. Hoc Phrygius loco
Fixus tiaras Pelopis: hic præda hostium,
Et de triumpho picta Barbarico chlamys.
Fons stat sub umbra tristis, et nigra piger
Hæret palude. Talis est diræ Stygis
Deformis unda, quæ facit cœlo fidem.
Hic nocte cæca gemere ferales Deos,
Fama est: catenis lucus excussis sonat;
Ululantque Manes. Quidquid audire est metus,
Illic videtur. Errat antiquis vetus
Emissa bustis turba; et insultant loco
Maiora notis monstra. Quin tota solet
Micare flamma silva, et excelsæ trabes
Ardent sine igne. Sæpe latratu nemus
Trino remugit: sæpe simulacris domus
Attonita magnis: nec dies sedat metum:
Nox propria luco est; et superstitio inferum
In luce media regnat. Hinc orantibus
Responsa dantur certa, cum ingenti sono
Laxantur adyto fata, et immugit specus,
Vocem Deo solvente. Quo postquam furens
Intravit Atreus liberos fratris trahens;
Ornantur aræ. Quis queat digne eloqui?
Post terga iuvenum nobiles revocat manus,
Et mœsta vitta capita purpurea ligat:
Non thura desunt, non sacer Bacchi liquor,
Tangensve salsa victimam culter mola.
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non rite fiat. *C.* Quis manum ferro admo[vet?]
N. Ipse est sacerdos: ipse funesta pre[ce]
Letale carmen ore violento canit.
Stat ipse ad aras: ipse devotos neci
Contrectat, et componit, et ferro admovet.
Attendit ipse: nulla pars sacri perit.
Lucus tremiscit. Tota succusso solo
Nutavit aula, dubia quo pondus daret,
Ac fluctuanti similis: e lævo æthere
Atrum cucurrit limitem sidus trahens.
Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho: regium capiti decus
Bis terque lapsum est; flevit in templis eb[ur.]
Movere cunctos monstra: sed solus sibi
Immotus Atreus constat, atque ultro De[os]
Terret minantes. Iamque, dimissa mora,
Assiluit aris, torvum et obliquum intue[ns.]
Ieiuna silvis qualis in Gangeticis
Inter iuvencos tigris erravit duos,
Utriusque prædæ cupida, quo primum fe[rat]
Incerta morsus, flectit huc rictus suos,
Illo reflectit, et famem dubiam tenet;
Sic dirus Atreus capita devota impiæ
Speculatur iræ; quem prius mactet sibi,
Dubitat: secunda deinde quem cæde im[molet.]
Nec interest: sed dubitat; et sævum sce[lus]
Iuvat ordinare. *C.* Quem tamen ferro [occupat?]
N. Primus locus (ne deesse pietatem p[utes)]
Avo dicatur; Tantalus prima hostia est.
C. Quo iuvenis animo, quo tulit vultu [necem?]
N. Stetit sui securus, et non est preces
Perire frustra passus: ast illi ferus
In vulnere ensem abscondit, et penitus p[remens]
Iugulo manum commisit. Educto stetit
Ferro cadaver: cumque dubitasset diu,
Hac parte an illa caderet, in patruum ca[dit.]
Tunc ille ad aras Plisthenem sævus trahit
Adicitque fratri: colla percussa amputat;
Cervice cæsa truncus in pronum ruit:
Querulum cucurrit murmure incerto ca[put.]
C. Quid deinde, gemina cæde perfunctus, [facit?]
Puerone parcit? an scelus sceleri ingerit?
N. Silva iubatus qualis Armenia leo
In cæde multa victor armento incubat,
Cruore rictus madidus; et, pulsa fame,
Non ponit iras; hinc et hinc tauros premens
Vitulis minatur, dente iam lasso piger;
Non aliter Atreus sævit, atque ira tumet,
Ferrumque gemina cæde perfusum tenens,
Oblitus in quem rueret, infesta manu
Exegit ultra corpus. At, pueri statim
Pectore receptus, ensis in tergo exstitit.
Cadit ille, et, aras sanguine extinguens [suo,]
Per utrumque vulnus moritur. *C.* O sævu[m scelus!]
N. Exhorruistis? hactenus si stat nefas,
Pius est. *C.* An ultra maius aut atrocius
Natura recipit? *N.* Sceleris hunc finem [putas?]
Gradus est. *C.* Quid ultra potuit? abiecit [feris]
Lanianda forsan corpora, atque igne arcuit?
N. Utinam arcuisset, ne tegat functos hu[mus,]
Ne solvat ignis! avibus epulandos licet
Ferisque triste pabulum sævis trahat;
Votum est sub hoc, quod esse supplicium [solet:]
Pater insepultos spectet. O nullis scelus
Credibile in ævo, quodque posteritas neget!
Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
Spirantque venæ, corque adhuc pavidum [salit.]
At ille fibras tractat, ac fata inspicit;
Et adhuc calentes viscerum venas notat.

e, securus vacat
ivisum secat
itat trunco tenus
ertorum moras;
ue ossa amputat:
tas fidei manus.
era, et lentis data
mmatus latex,
mpositas dapes
repidantes focos
ussas moram,
verubus iecur:
an flammæ magis
fumos abit;
nebula gravis,
excelsum levans,
mi obsidet.
s retro licet,
ris cœlo diem,
patos pater,
esto suos.
nguento comam,
eclusæ cibum
unum hoc tuis
d mala ignoras tua.
erit currus licet,
ducens iter;
uat tetrum novis
re alieno gravis;
ta patefient mala.

orus.

erumque parens,
is opacæ
uo vertis iter,
dis Olympo?
is aspectus?
tius horæ,
ina Vesper;
flexura rotæ
ere currus;
a vergente die,
a signum;
mpora cœnæ
us arator:
ulit cursu?
ite certo
quid, aperto
i tentant
nquid Tityos
at veteres
eiecto
nte Typhoeus?
via Phlegræos
Thessalicum
Pelion Ossa?
re vices;
il Ortus erit:
a Deo
itrix primæ
rsa sui
it fessos
c fumantes
ere ponto.
hospitio,
occiduus,
surgere, nondum
succedunt
at igne polus;

Nec Luna graves digerit umbras.
Sed, quidquid id est, utinam nox sit!
Trepidant, trepidant pectora magno
Percussa metu, ne fatali
Cuncta ruina quassata labent:
Iterumque Deos hominesque premat
Deforme Chaos; iterum terras,
Et mare et ignes, et vaga picti
Sidera mundi, Natura tegat.
Non æternæ facis exortu
Dux astrorum, sæcula ducens.
Dabit æstatis brumæque notas.
Non Phœbeis obvia flammis
Demet Nocti Luna timores;
Vincetque sui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibit in unum congesta sinum
Turba Deorum.
Hic, qui, sacris pervius astris,
Secat obliquo tramite zonas,
Flectens longos Signifer annos,
Lapsa videbit sidera labens.
Hic, qui nondum vere benigno
Reddit Zephyro vela tepenti,
Aries præceps ibit in undas,
Per quas pavidam vexerat Hellen.
Hic, qui nitido Taurus cornu
Præfert Hyadas, secum Geminos
Trahet, et curvi brachia Cancri.
Leo, flammiferis æstibus ardens,
Iterum e cœlo cadet Herculeus.
Cadet in terras Virgo relictas;
Iustæque cadent pondera Libræ;
Secumque trahent Scorpion acrem.
Et, qui nervo tenet Hæmonio
Pennata senex spicula Chiron,
Rupto perdet spicula nervo.
Pigram referens hiemem, gelidus
Cadet Ægoceros, frangetque tuam,
Quisquis es, Urnam: tecum excedent
Ultima cœli sidera Pisces:
Monstraque, nunquam perfusa mari,
Merget condens omnia Gurges:
Et, qui medias dividit Ursas,
Fluminis instar, lubricus Anguis:
Magnoque minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynosura gelu:
Custosque sui tardus plaustri,
Iam non stabilis, ruet Arctophylax.
Nos e tanto visi populo
Digni, premeret quos everso
Cardine mundus.
In nos ætas ultima venit.
O nos dura sorte creatos,
Seu perdidimus solem miseri,
Sive expulimus! Abeant questus:
Discede, timor. Vitæ est avidus,
Quisquis non vult, mundo secum
Pereunte, mori.

Actus V. *Atreus.*

Æqualis astris gradior, et cunctos super
Altum superbo vertice attingens polum.
Nunc decora regni teneo, nunc solium patris.
Dimitto Superos: summa votorum attigi.
Bene est! abunde est! iam sat est etiam mihi!
Sed cur satis sit? pergam, et implebo patrem
Funere suorum. Ne quid obstaret pudor,
Dies recessit: perge, dum cœlum vacat.

Utinam quidem tenere fugientes Deos
Possem, et coactos trahere, ut altricem dapem
Omnes viderent! Quod sat est, videat pater.
Etiam die uolente, discutiam tibi
Tenebras, miseriæ sub quibus latitant tuæ.
Nimis diu conviva securo iacet
Hilarique vultu. Iam satis mensis datum est,
Satisque Baccho. Sobrio tanta ad mala
Opus est Thyeste. Turba famularis, fores
Templi relaxa; festa patefiat domus.
Libet videre, capita natorum intuens
Quos det colores, verba quæ primos dolor
Effundat, aut ut spiritu expulso stupens
Corpus rigescat: fructus hic operis mei est.
Miserum videre nolo, sed dum fit miser.
Aperta multa tecta collucent face.
Resupinus ipse purpura atque auro incubat,
Vino gravatum fulciens læva caput.
Eructat. O me Cœlitum excelsissimum,
Regumque regem! vota transcendi mea.
Satur est; capaci ducit argento merum.
Ne parce potu; restat etiamnum cruor
Tot hostiarum: veteris hunc Bacchi color
Abscondet: hoc hæc mensa claudatur scypho.
Mixtum suorum sanguinem genitor bibat:
Meum bibisset. Ecce, iam cantus ciet,
Festasque voces, nec satis menti imperat.

Thyestes.

Pectora, longis hebetata malis,
Iam sollicitas ponite curas.
Fugiat mœror, fugiatque pavor:
Fugiat, trepidi comes exilii,
Tristis egestas, rebusque gravis
Pudor afflictis. Magis, unde cadas,
Quam quo, refert. Magnum, ex alto
Culmine lapsum, stabilem in plano
Figere gressum: magnum, ingenti
Strage malorum pressum, fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati, nec degenerem
Victumque malis, rectum impositas
Ferre ruinas: sed iam sævi
Nubila fati pelle, ac miseri
Temporis omnes dimitte notas:
Redeant vultus ad læta boni.
Veterem ex animo mitte Thyesten.
Proprium hoc miseros sequitur vitium,
Nunquam rebus credere lætis.
Redeat felix Fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.
Quid me revocas, festumque vetas
Celebrare diem? quid flere iubes,
Nulla surgens dolor ex causa?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam? Prohibet! prohibet!
Vernæ capiti fluxere rosæ;
Pingui madidus crinis amomo
Inter subitos stetit horrores!
Imber vultu uolente cadit.
Venit in medias voces gemitus;
Mœror lacrymas amat assuetas.
Flendi miseris dira cupido est.
Libet infaustos mittere questus;
Libet et Tyrio saturas ostro
Rumpere vestes; ululare libet.
Mittit luctus signa futuri
Mens ante, sui præsaga mali.
Instat nautis fera tempestas,
Cum sine vento tranquilla tumet[illegible]
Quos tibi luctus, quosve tumultus
Fingis demens? Credula præsta
Pectora fratri. Iam, quidquid id est,
Vel sine causa, vel sero, times.
Nolo, infelix; sed vagus intra
Terror oberrat; subitos fundunt
Oculi fletus, nec causa subest.
Dolor, an metus est? an habet lacrymas
Magna voluptas?

Atreus, Thyestes.

A. Festum diem, germane, consensu pa[illegible]
Celebremus: hic est, sceptra qui firmet m[illegible]
Solidamque pacis alliget certæ fidem.
T. Satis dapis me, nec minus Bacchi, t[illegible]
Augere cumulus hic voluptatem potest,
Si cum meis gaudere felici datur.
A. Heic esse natos crede in amplexu pa[illegible]
Heic sunt, eruntque; nulla pars prolis [illegible]
Tibi subtrahetur: ora, quæ exoptas, d[illegible]
Totumque turba iam sua implebo patrem.
Satiaberis; ne metue: nunc, mixti m[illegible]
Iucunda mensæ sacra iuvenilis colunt.
Sed accientur. Poculum infuso cape
Gentile Baccho. *T.* Capio fraternæ da[illegible]
Donum: paternis vina libentur Deis;
Tunc hauriantur. Sed quid hoc? non vult [illegible]
Parere: crescit pondus, et dextram gra[illegible]
Admotus ipsis Bacchus a labris fugit,
Circaque rictus ore decepto effluit.
En, ipsa trepido mensa subsiluit solo.
Vix lucet ignis. Ipse quin æther gravis,
Inter diem noctemque desertus, stupet.
Quid hoc? magis magisque concussi l[illegible]
Convexa cœli: spissior densis coit
Caligo tenebris, noxque se in noctem [illegible]
Fugit omne sidus. Quidquid est, fratri, p[illegible]
Natisque parcat; omnis in vile hoc cap[illegible]
Abeat procella. Redde iam natos mihi.
A. Reddam; et tibi illos nullus eripiet d[illegible]
T. Quis hic tumultus viscera exagitat m[illegible]
Quid tremuit intus? Sentio impatiens [illegible]
Meumque gemitu non meo pectus gem[illegible]
Adeste, nati: genitor infelix vocat:
Adeste; visis fugiet hic vobis dolor.
Unde obloquuntur? *A.* Expedi amplexus [illegible]
Venere. Natos ecquid agnoscis tuos?
T. Agnosco fratrem. Sustines tantum [illegible]
Gestare, tellus? Non ad infernam Styg[illegible]
Te nosque mergis? rupta et ingenti v[illegible]
Ad Chaos inane regna cum rege abrip[illegible]
Non, tota ab imo tecta convellens solo,
Vertis Mycenas? Stare circa Tantalum
Avosque nostros, siquis intra Tartara est,
Uterque iam debuimus. Hinc compag[illegible]
Et hinc revulsis, huc tuam immane s[illegible]
Demitte vallem, nosque defossos te[illegible]
Acheronte toto. Noxiæ supra caput
Animæ vagentur nostrum; et ardenti fr[illegible]
Phlegethon arenas igneus tortas agens,
Exitia supra nostra violentus fluat.
Immota tellus, pondus ignavum iace[illegible]
Fugere Superi. *A.* At accipe hos potius li[illegible]
Diu expetitos: nulla per fratrem est m[illegible]
Fruere: osculare: divide amplexus tr[illegible]
T. Hoc fœdus? hæc est gratia? hæc fra[illegible]
Sic odia ponis? Non peto, incolumes p[illegible]
Natos ut habeam: scelere quod salvo d[illegible]

hoc fratrem rogo;
quod cernas statim
abiturus rogo,
idquid e natis tuis
dque non superest, habes.
ulum alitibus iacent?
n pascunt feras?
pia natos dape.
puduit! hoc egit diem
s miser voces dabo,
verba sufficient mihi?
et avulsas manus,
us vestigia.
pere non potuit pater.
a, et clausum nefas
quærit viam.
uinis multum mei
s demus fugam.
illiso sonent
ne, infelix, manum;
quis vidit nefas?
asi rupem asperam
uisve, Cecropiis metus
nitor en natos premo,
ris est aliquis modus?
ur, ubi facias scelus,
quoque exiguum est mihi:
nem calidum in tua
t viventium
a sunt iræ data,
nera impresso dedi:
tiva focos
re exanimo amputans,
et hæc ferventibus
atis ignibus
, nervosque abscidi
traiectas veru
ggessi manu
ia hæc melius pater
incassum dolor.
, sed nesciens,
sa litoribus vagis,
que audite hoc scelus,
is! audite, Inferi!
, Tartarea gravis
ostris vaca!
tu miserum vides,
Vota non faciam improba:
Ecquid iam potest
prospicient mea.
, ætheræ potens
bus totum horridis
la ventorum undique
te violentum intona:
a et immeritas domos
qua montium
it; et qui montibus
; hæc arma expedi,
ica amissum diem:
n ereptum polo
sa, ne dubites diu,
minus, mala sit mea.
eam telo facem
tte. Si natos pater
e extremo volo,
nihil Superos movet,
numen petit,
, et tenebris tegat
. Nil, Titan, queror,

Si perseveras. *A.* Nunc meas laudo manus;
Nunc parta vera est palma. Perdideram scelus,
Nisi sic doleres. Liberos nasci mihi
Nunc credo; castis nunc fidem reddi toris.
T. Quid liberi meruere? *A.* Quod fuerant tui.
T. Natos parenti...? *A.* Fateor; et, quod me iuvat,
Certos. *T.* Piorum præsides testor Deos.
A. Quid coniugales? *T.* Scelere quis pensat scelus?
A. Scio quid queraris: scelere prærepto doles:
Nec, quod nefandas hauseris, tangit, dapes;
Quod non pararis. Fuerat hic animus tibi
Instruere similes inscio fratri cibos,
Et adiuvante liberos matre aggredi,
Similique leto sternere. Hoc unum obstitit;
Tuos putasti. *T.* Vindices aderunt Dei:
His puniendum vota te tradunt mea.
A. Te puniendum liberis trado tuis.

THEBAIS ALIAS PHŒNISSÆ

DRAMATIS PERSONÆ

ŒDIPUS.	NUNTIUS.	POLYNICES.
ANTIGONE.	IOCASTA.	ETEOCLES.

ACTUS I. *Œdipus, Antigone.*

Œ. Cæci parentis regimen, ac fessi unicum
Patris levamen, nata, quam tanti est mihi
Genuisse vel sic; desere infaustum patrem.
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi: melius inveniam viam,
Quam quæro, solus, quæ me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis aspectu levet
Cœlum atque terras. Quantulum hac egi manu!
Non video noxæ conscium nostræ diem:
Sed videor. Hinc iam solve inhærentem manum,
Et patere cæcum, qua volet, ferri pedem.
Ibo, ibo, qua prærupta protendit iuga
Meus Cithæron; qua peragrato celer
Per saxa monte iacuit Actæon, suis
Nova præda canibus; qua per obscurum nemus,
Silvamque opacæ vallis, instinctas Deo
Egit sorores mater; et, gaudens malo,
Vibrante fixum prætulit thyrso caput;
Vel qua cucurrit, corpus invisum trahens,
Zethi iuvencus, qua, per horrentes rubos,
Tauri ferocis sanguis ostentat fugas.
Vel qua alta maria vertice immenso premit
Inoa rupes, qua, scelus fugiens suum,
Novumque faciens, mater insiluit freto,
Mersura natum, seque. Felices, quibus
Fortuna melior tam bonas matres dedit!
Est alius istis noster in silvis locus,
Qui me reposcit; hunc petam cursu incito:
Non hæsitabit gressus; hoc omni duce
Spoliatus ibo. Quid moror sedes meas?
Mortem, Cithæron, redde; et hospitium mihi
Illud meum restitue, ut exspirem senex,
Ubi debui infans. Recipe supplicium vetus
Semper cruente, sæve, crudelis, ferox,
Cum occidis, et cum parcis. Olim iam tuum
Est hoc cadaver. Perage mandatum patris,
Iam et matris. Animus gestit antiqua exsequi
Supplicia. Quid me, nata, pestifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? genitor vocat.
Sequor, sequor: iam parce! Sanguineum gerens
Insigne regni Laius rapti furit.
Et, ecce, inanes manibus infestis petit
Foditque vultus. Nata, genitorem vides?

Ego video. Tandem spiritum inimicum exspue,
Desertor animi, fortis in partem tui:
Omitte pœnas languidas longæ moræ;
Mortemque totam recipe. Quid segnis traho?
Quid vivo? Nullum facere iam possum scelus?
Possum miser: prædico; discede a patre;
Discede, virgo. Timeo, post matrem, omnia.
A. Vis nulla, genitor, a tuo nostram manum
Corpore resolvet: nemo me comitem tibi
Eripiet unquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant;
Pars summa magni patris e regno mea est
Pater ipse. Non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapto sceptra qui regno tenet;
Non hunc catervas alter Argolicas agens.
Non, si revulso Iupiter mundo tonet,
Mediumque nostros fulmen in nexus cadat.
Manum hanc remittam. Prohibeas, genitor, licet;
Regam abnuentem; dirigam inviti gradum.
In plana tendis? vado. Præru
Non obsto; sed præcedo. C
Duce me; duobus omnis el
Perire sine me non potes; mecum potes.
Heic alta rupes arduo surgit iugo,
Spectatque longe spatia subiecti maris.
Vis hanc petamus? Nudus heic pendet silex:
Heic scissa tellus faucibus ruptis hiat.
Vis hanc petamus? Heic rapax torrens cadit,
Partesque lapsi montis exesas rotat.
In hunc ruamus? Dum prior, quo vis, eo:
Non deprecor, non hortor. Extingui cupis:
Votumque, genitor, maximum mors est tibi?
Si moreris, antecedo: si vivis, sequor.
Sed flecte mentem; pectus antiquum advoca:
Victasque magno robore ærumnas doma.
Resiste: tantis in malis vinci mori est.
Œ. Unde in nefanda specimen egregium domo?
Unde ista generi virgo dissimilis suo?
Fortuna, credis? aliquis est ex me pius?
Non esset unquam, (fata bene novi mea)
Nisi ut noceret. Ipsa se in leges novas
Natura vertet; reget in fontem citas
Revolutus undas amnis: et noctem afferet
Phœbea lampas; Hesperus faciet diem.
Ut ad miserias aliquid accedat meas;
Pii quoque erimus. Unica Œdipodæ est salus,
Non esse salvum. Liceat ulcisci patrem
Adhuc inultum. Dextra, quid cessas iners
Exigere pœnas? Quidquid exactum est adhuc,
Matri dedisti. Mitte genitoris manum,
Animosa virgo: funus extendis meum,
Longasque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terra corpus invisum tege.
Peccas honesta mente: pietatem vocas,
Patrem insepultum trahere. Qui cogit mori
Nolentem,in æquo est,quique properantem impedit.
Occidere est, vetare cupientem mori:
Nec tamen in æquo est: alterum gravius reor.
Malo imperari, quam eripi, mortem mihi.
Desiste cœpto virgo: ius vitæ ac necis
Meæ penes me est. Regna deserui libens;
Regnum mei retineo. Si fida es comes,
Ensem parenti trade; sed notum nece
Ensem paterna. Tradis? an nati tenent
Cum regno et illum? Faciet, ubicumque est, opus.
Ibi sit; relinquo: natus hunc habeat meus,
Sed uterque. Flammas potius et vastū aggerem
Compone: in altos ipse me immittam rogos.
Erectam ad ignes funebrem escendam struem,
Pectusque solvam durum, et in
Hoc, quidquid in me vivit. Ubi
Duc, ubi sit altis prorutum saxis iugum,
Ubi torta rapidos ducat Ismenos
Duc, ubi feræ sint, ubi fretum, ubi
Si dux es. Illuc ire morituro placet,
Ubi sedit alta rupe semifero dolos
Sphinx ore nectens: dirige huc
Heic siste patrem. Dira ne sedes vacet,
Monstrum repone maius. Hoc saxum
Obscura nostræ verba fortunæ loquar,
Quæ nemo solvat. Quisquis Assyrio
Possessa regi scindis, et Cadmi nemus
Serpente notum, (sacra quo Dirce latet)
Supplex adoras; quisquis Eurotan bibis,
Spartenque fratre nobilem gemino colis;
Quique Elin et Parnasson, et Bœotios
Colonus agros uberis tondes soli;
Adverte mentem; sæva Thebarum lues
Luctifica cæcis verba committens modis,
Quid simile posuit? quid tam inextricabile?
Avi gener, patrisque rivalis sui,
Frater suorum liberum, et fratrum pater.
Uno avia partu liberos peperit viro,
Ac sibi nepotes. Monstra quis tanta
Ego ipse, victæ spolia qui Sphingis tuli,
Hærebo, fati tardus interpres mei.
Quid perdis ultra verba? quid pectus
Mollire tentas precibus? Hoc animo
Effundere hanc cum morte luctantem diu
Animam, et tenebras petere: nam sceleri
Parum alta nox est. Tartaro condi
Et siquid ultra Tartarum est. Tandem
Quod olim oportet. Morte prohiberi
Ferrum negabis? noxias lapso vias
Cludes? et arctis colla laqueis inseri
Prohibebis? herbas, quæ ferunt letum
Quid ista tandem cura perficiet tua?
Ubique mors est: optime hoc cavit Deus.
Eripere vitam nemo non homini potest;
At nemo mortem: mille ad hanc aditus
Nil quæro: dextra noster et nuda solet
Bene animos uti: dextra, nunc toto
Toto dolore, viribus totis, veni.
Non destino unum vulneri nostro locum:
Totus nocens sum: qua voles, mortem
Effringe corpus; corque tot scelerum capax
Evelle: totos viscerum nuda sinus.
Fractum incitatis ictibus guttur sonet;
Laceræve fixis unguibus venæ fluant:
Aut dirige iras, quo soles. Hæc vulnera
Rescissa multo sanguine ac tabe irriga.
Hac extrahe animam, duram, inexpugnabilem.
Et tu, parens, ubicumque pœnarum
Adstas mearum, (non ego hoc tantum
Ulla expiari credidi pœna satis
Unquam; nec ista morte contentus fui,
Nec me redemi parte: membratim tibi
Volui perire) debitum tandem exige.
Nunc solvo pœnas; tunc tibi inferias
Ades, atque inertem dexteram
Magisque merge. Timida tum parvo
Libavit haustu; vixque, cupientes
Eduxit oculos. Hæret etiam nunc
Ille animus, hæret, cum recusantem
Pressere vultus. Audies verum, Œdipe;
Minus eruisti lumina audacter tua,
Quam præstitisti. Nunc manum
Hac parte mortem perage, qua cœpisti

anime! miserandæ precor
cata audias.
s ad specimen domus,
pollentem inclyto,
e aut ipsa mora
c placido feras.
uti virum,
victum malis
tas virtus, pater,
ingentibus
c retro dare.
vitæ bona
, et casus suos
ullo est opus,
t, aut quare petat?
emo contemsit mori,
aud ultra mala
to est situs.
fac) quidquam potest
nec tu potes,
dignum nece.
oc culpa attigit.
, insontem voca,
oque invitis. Quid est
ovos suffixerit
ad infernas agit
? Ut carcas die?
muris domum,
ria tibi vivo perit.
? ab aspectu omnium
quidquid potest
ibi hoc vita abstulit.
ortunæ prior
m, genitor, fugis?
iam scelerum omnium
fugio, et hoc cœlum, et De-
æ feci innocens. (os;
quo surgit Ceres,
e pestifero traho?
? aut ullo fruor
ego castam manum
exsecrabilis,
concipio sonos,
, aut nati, audiam?
ere has quirem vias,
ne, qua voces meant,
le angusto patet,
n sensum tui,
minum, infelix pater
crudescit nefas
ut, quidquid mihi
ut tenebris grave
itis æternas? quid heic
d terram gravo?
quid restat mali?
i, virtus quoque,
ium decus,
hi infesta abstulit.
as quoque eripuit mihi.
admittit preces;
ribus quærit parem.
? infanti quoque
quis tam tristia
ram nondum diem,
ram clusi moras;
us quosdam editos
luci abstulit:
iquis, intra viscera
uis fati tulit:

Sed numquid et peccavit? abstrusum, abditum,
Dubiumque an essem, sceleris infandi reum
Deus egit: illo teste, damnavit parens;
Calidoque teneros transuit ferro pedes,
Et in alta nemora pabulum misit feris,
Avibusque sævis, quas Cithæron noxius,
Cruore sæpe regio tinctas, alit.
Sed, quem Deus damnavit abiecit pater,
Mors quoque refugit. Præstiti Delphis fidem:
Genitorem adortus impia stravi nece.
Hoc alia pietas redimet? Occidi patrem;
Sed matrem amavi: proloqui hymenæum pudet,
Tædasque nostras. Has quoque invitum pati
Te coge pœnas: facinus ignotum, efferum,
Inusitatum, effare, quod populi horreant;
Quod esse factum nulla non ætas neget:
Quod parricidam pudeat. In patrios toros
Tuli paterno sanguine aspersas manus;
Scelerisque pretium maius accepi scelus.
Leve est paternum facinus: in thalamos meos
Deducta mater, ne parum scelerum foret,
Fecunda. Nullum crimen hoc maius potest
Natura ferre. Siquod etiamnum est tamen;
Qui facere possent, dedimus. Abieci, necis
Pretium paternæ, sceptrum; et hoc iterum manus
Armavit alias. Optime regni mei
Fatum ipse novi: nemo sine sacro feret
Illud cruore. Magna præsagit mala
Paternus animus: iacta iam sunt semina
Cladis futuræ: spernitur pacti fides.
Hic occupato cedere imperio negat:
Ius ille, et icti fœderis testes Deos
Invocat, et Argos exul atque urbes movet
Graias in arma. Non levis fessis venit
Ruina Thebis: tela, flammæ, vulnera
Instant, et istis siquod est maius malum;
Ut esse genitos nemo non ex me sciat.
A. Si nulla, genitor, causa vivendi tibi est,
Hæc una abunde est, ut pater natos regas
Graviter furentes. Tu impii belli minas
Avertere unus, tuque vecordes potes
Inhibere iuvenes, civibus pacem dare,
Patriæ quietem, fœderi læso fidem.
Vitam tibi ipse si negas, multis negas.
Œ. Illis parentis ullus aut æqui est amor,
Avidis cruoris, imperi, armorum, doli,
Diris, scelestis; breviter ut dicam, meis?
Certant in omne facinus; et pensi nihil
Ducunt, ubi illos ira præcipites agat:
Nefasque nullum, per nefas nati, putant.
Non patris illos tangit afflicti pudor,
Non patria. Regno pectus attonitum furit.
Scio, quo ferantur, quanta moliri parent:
Ideoque leti quæro maturi viam,
Morique propero, dum in domo nemo est mea
Nocentior me. Nata, quid genubus meis
Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
Unum hoc habet Fortuna, quo possim capi,
Invictus aliis. Sola tu affectus potes
Mollire duros, sola pietatem in domo
Docere nostra. Nil grave aut miserum est mihi,
Quod te sciam voluisse. Tu tantum impera:
Hic Œdipus Ægæa tranabit freta,
Iubente te; flammasque, quas Siculo vomit
De monte tellus igneos volvens globos,
Excipiet ore; seque serpenti offeret,
Quæ sæva furto nemoris Herculeo furit;
Iubente te, præbebit alitibus iecur;
Iubente te, vel vivet. ——

ACTUS II. *Nuntius, Œdipus, Antigone.*

N. Exemplum in ingens regia stirpe edite,
Thebæ, paventes arma fraterna, invocant,
Rogantque, tectis arceas patriis faces.
Non sunt minæ: iam propius accessit malum;
Nam, regna repetens, frater, et pactas vices,
In bella cunctos Græciæ populos agit;
Septena muros castra Thebanos premunt.
…re; prohibe pariter et bellum et nefas.
…s ille sum, qui scelera committi vetem,
… …guine a caro manus
Doce… …ster iuris et amoris pii
Ego sum. … …um facinorum exempla appetunt.
Me nunc sequuntur. Laudo, et agnosco libens:
Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
Agite, o propago clara, generosam indolem
Probate factis; gloriam ac laudes meas
Superate: et aliquid facite, propter quod patrem
Adhuc iuvet vixisse. Facietis, scio:
Sic estis orti: scele…
Haud usitato, tanta nol…
Ferte arma: facibus p…
Frugemque flamma m…
Miscete cuncta: rapite…
Deiicite passim m…
Templis Deos obr… …s lar.
Conflate. Ab imo t…
Urbs concremet…
Incipiat ignis. *A*… vi…
Doloris; ac te po… …xoreu…
Auctorque placitæ liberis pac…
Œ. Vides modestæ deditum m…
Placidæque amantem pacis ad p…
Tumet animus ira; fervet immens…
Maiusque, quam quod casus et iuven…
Conatur, aliquid cupio. Non satis est adhuc
Civile bellum: frater in fratrem ruat.
Nec hoc sat est, quod debet, ut fiat nefas
De more nostro, quod meos deceat toros;
Date arma patri. Nemo me ex his eruat
Silvis: latebo rupis exesæ cavo,
Aut sepe densa corpus abstrusum tegam:
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et sæva fratrum bella, quod possum, audiam.

* * * * * * * * * * *

ACTUS III.

* * * * * * * * * * *

Ἀκέφαλος

Iocasta, Antigone, Nuntius.

I. Felix Agave, facinus horrendum, manu
Qua fecerat, gestavit; et spolium tulit
Cruenta nati Mænas in partes dati.
Fecit scelus; sed misera non ultra suum
Scelus hoc cucurrit. Hoc leve est, quod sum nocens;
Feci nocentes. Hoc quoque etiamnum leve est;
Peperi nocentes. Deerat ærumnis meis,
Ut et hostem amarem. Bruma ter posuit nives,
Et tertia iam falce decubuit Ceres,
Ut exul errat natus, et patria caret,
Profugusque regum auxilia Graiorum rogat.
Gener est Adrasti, cuius imperio mare,
Quod cingit Isthmon, regitur. Hic gentes suas,
Septemque secum regna, ad auxilium trahit
Generi. Quid optem, quidve decernam, haud scio.
Regnum reposcit: causa repetentis bona est:
Mala, sic petentis. Vota quæ faciam parens?
Utrumque natum video: nil possum pie,
Pietate salva, facere. Quodcumque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed utrumque quamvis diligam affectu pari,
Quo causa melior, sorsque deterior trahit,
Inclinat animus, semper infirmo favens.
Miseros magis fortuna conciliat suis.
N. Regina, dum tu flebiles questus cies,
Terisque tempus, tota nudatis stetit
Acies in armis: æra iam bellum cient,
Aquilaque pugnam signifer mota vocat.
Septena reges bella dispositi parant:
Animo pari Cadmea progenies subit:
Cursu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes pulvere abscondit diem,
Fumoque similes campus in cælum erigit
Nebulas, equestri fracta quas tellus pede
Submittit: et, si vera metuentes vident,
Infesta fulgent signa: subrectis adest
Frons prima telis: aurea clarum nota
Nomen ducum vexilla præscriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus,
Et impia arma mater opposita impedi.
A. Perge, o parens! et concita celerem pedem,
Compesce tela: fratribus ferrum excute,
Nudum inter enses pectus infestos tene.
Aut solve bellum, mater, aut prima excipe.
I. Ibo, ibo, et armis obvium opponam caput.
Stabo inter arma. Petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem. Tela, qui fuerit pius,
Rogante ponat matre: qui non est pius,
Incipiat a me. Fervidos iuvenes anus
Tenebo: nullum teste me fiet nefas:
Aut si aliquod, et me teste, committi potest,
Non fiet unum. *A.* Signa collatis micant
Vicina signis: clamor hostilis fremit:
Scelus in propinquo est: occupa, mater, preces.
Et, ecce, motos fletibus credas meis;
Sic agmen armis segne compositis venit.
Procedit acies tarda; sed properant duces.
I. Quis me, procellæ turbine insanæ vehens,
Volucer per auras ventus æthereas aget?
Quæ Sphinx, vel atra nube subtexens diem
Stymphalis, avidis præpetem pennis feret?
Aut quæ per altas aeris rapiet vias
Harpyia, sævi regis observans famem,
Et inter acies proiiciet raptam duas?
N. Vadit furenti similis, aut etiam furit.
Sagitta qualis Parthica velox manu
Excussa fertur; qualis insano ratis
Premente vento rapitur; aut qualis cadit
Delapsa cælo stella, cum, stringens polum,
Rectam citatis ignibus rumpit viam;
Attonita cursu fugit, et binas statim
Diduxit acies. Victa materna prece,
Hæsere bella; iamque in alternam necem
Illinc et hinc miscere cupientes manus,
Vibrata dextra tela suspensa tenent.
Paci favetur: omnium ferrum latet,
Cessatque, tectum: vibrat in fratrum manu.
Laniata canas mater ostendit comas,
Rogat abnuentes: irrigat fletu genas.
Negare matri, qui diu dubitat, potest.

ACTUS IV. *Iocasta, Polynices, Eteocles.*

I. In me arma et ignes vertite; in me omnis ruat
Unam iuventus; quæque ab Inachio venit
Animosa muro; quæque Thebana ferox
Descendit arce. Civis atque hostis simul
Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro.

spargite, ac divellite:
i. Ponitis ferrum ocyus?
Dexteras matri date:
Error invitos adhuc
Fortunæ fuit
nen. Hoc primum nefas
r. In vestra manu est,
ta si pietas placet,
: si placuit scelus,
nedia se opponit parens:
ite, aut belli moram.
ater alterna prece
isera quem amplectar prius?
ducor affectu pari.
a si fratrum valent,
rgo iam nunquam duos,
ge complexus prior,
que perpessus mala,
ius exilio vides.
e vagina impium
n, iamque cupientem excuti,
Maternum tuo
clypeus vetat:
: vinculo frontem exue,
triste belligeri leva,
Quo vultus refers,
ris observas manum?
amplexu tegam.
n fiet via.
an times matris fidem?
iura naturæ valent.
empla, ne matri quidem
. Redde iam capulo manum;
æva se clypeo ingerat;
ur, armatus mane.
sa qui es ferri prior.
urere si bello placet,
iguas rogat,
t fugam nato oscula
ma. Dum pacem peto,
te, tu illum times;
ro utroq. Quid strictum abnuis
ualibet gaude mora:
itis, in quo est optimum
is infesti dolos?
allere, aut falli a suis,
quam facias, scelus.
insidias et hinc
et. Exoro? an patri
i, ut arcerem nefas,
ius? Hic ferrum abdidit,
ma defixa incubant.
ate, maternas feram,
Teneo longo tempore
, profugum solo
externi tegunt.
, tot casus vagum
in thalamos parens
ec sua festas manu
a lætas faces
a non auri et graves
ra, non urbeis, dedit.
ostium es factus gener,
pes alieni laris,
expulsus tuis,
Nequid e fatis tibi
c quoque ex illis habes,
ate, post multos mihi
suspensæ metus

Et spes parentis, cuius aspectum Deos
Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum esset erepturus adventu tuo,
Quantum daturus; quando pro te desinam,
Dixi, timere? Dixit irridens Deus,
Ipsum timebis. Nempe, nisi bellum foret,
Ego te carerem: nempe, si tu non fores,
Bello carerem. Triste conspectus datur
Pretium tui, durumque: sed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars sævus audet. Hoc quoque est magnum nefas,
Tam prope fuisse. Stupeo, et exsanguis tremo,
Cum stare fratreis hinc et hinc video duos
Sceleris sub ictu: membra quassantur metu.
Quam pæne mater maius aspexi nefas,
Quam quod miser videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque iam nil tale, sum infelix tamen,
Quod pæne vidi. Per decem mensium graves
Uteri labores, perque pietatem inclytæ
Precor sororis, et per irati sibi
Genas parentis, scelere quas nullo nocens,
Erroris a se dira supplicia exigens,
Hausit; nefandas mœnibus patriis faces
Averte: signa bellici retro agminis
Flecte: ut recedas, magna pars sceleris tamen
Vestri peracta est: vidit hostili grege
Campos repleri patria, fulgentes procul
Armis catervas; vidit equitatu levi
Cadmea frangi prata, et excelsos rotis
Volitare proceres; igne flagrantes trabes
Fumare, cineri quæ petunt nostras domos,
Fratresque (facinus quod novum et Thebis fuit)
In se ruentes. Totus hoc exercitus,
Hoc utrimque populus omnis, hoc vidit soror,
Genitrixque vidit: nam pater debet sibi,
Quod ista non spectavit. Occurrat tibi
Nunc Œdipus, quo iudice, erroris quoque
Pœnæ petuntur. Ne, precor, ferro erue
Patriam, ac penates: neve, quas regere expetis,
Everte Thebas. Quis tenet mentem furor?
Patriam, petendo, perdis. Ut fiat tua,
Vis esse nullam? Quin tuæ causæ nocet
Ipsum hoc, quod armis uris infestis solum,
Segetesque adultas sternis, et totos fugam
Edis per agros. Nemo sic vastat sua.
Quæ corripi igne, quæ meti gladio iubes,
Aliena credis? Rex sit e vobis uter,
Manente regno, quærite. Hæc telis petes
Flammisque tecta? poteris has Amphionis
Quassare moles? nulla quas struxit manus,
Stridente tardum machina ducens onus;
Sed, convocatus vocis et citharæ sono,
Per se ipse turres venit in summas lapis.
Hæc saxa franges victor? hinc spolia auferes,
Vinctosque duces patris æquales tui?
Matres, ab ipso coniugum raptas sinu,
Sævus catena miles imposita trahet?
Ut adulta virgo, mixta captivo gregi,
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An et ipsa, palmas vincta post tergum datas,
Mater triumphi præda fraterni vehar?
Potesne cives lætus exitio datos
Videre passim? mœnibus caris potes
Hostem admovere? sanguine et flamma potes
Implere Thebas? Tam ferum et durum geris
Sævumque in iras pectus, et nondum imperas?
Quid sceptra facient? Pone vesanos, precor,
Animi tumores, teque pietati refer.

P. Ut profugus errem semper? ut patria arcear,
Opemque gentis hospes externæ sequar?
Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
Si peierassem? Fraudis alienæ dabo
Pœnas; at ille præmium scelerum feret?
Iubes abire: matris imperio obsequor:
Da, quo revertar: regia frater mea
Habitet superbus; parva me abscondat casa:
Hanc da repulso. Liceat exiguo lare
Pensare regnum. Coniugi donum datus,
Arbitria thalami dura felicis feram;
Humilisque socerum lixa dominantem sequar?
In servitutem cadere de regno grave est.
I. Si regna quæris, nec potest sceptro manus
Vacare sævo; multa, quæ possunt peti
In orbe toto, quælibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolus attollit iuga,
Qua lata terris spatia frugiferis iacent,
Et qua trahens opulenta Pactolus vada
Inundat auro rura: nec lat[illegible]
Mæandros arvis flectit errantes aquas,
Rapidusque campos fertiles Hebrus secat.
Hinc grata Cereri Gargara, et dives solum
Quod Xanthus ambit nivibus Idæis tumens:
Hinc, qua relinquit nomen Ionii maris,
Fauces Abydi Sestos oppositæ premit:
Aut, qua latus iam propior Orienti dedit,
Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
Hæc regna ferro quære: in hos populos ferat
Socer arma fortis: has paret sceptro tuo
Tradatque gentes: hoc adhuc regnum puta
Tenere patrem. Melius exilium est tibi,
Quam reditus iste. Crimine alieno exulas,
Tuo redibis. Melius, istis viribus,
Nova regna nullo scelere maculata appetes.
Quin ipse frater, arma comitatus tua,
Tibi militabit. Vade, et id bellum gere,
In quo pater materque pugnanti tibi
Favere possint. Regna cum scelere omnibus
Sunt exiliis graviora. Nunc belli mala
Propone; dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum Græciæ robur trahas;
Licet arma longe miles ac late explicet;
Fortuna belli semper ancipiti in loco est,
Quodcumque Mars decernit. Exæquat duos,
Licet impares sint, gladius; et spes et metus
Sors cæca versat. Præmium incertum petis,
Certum scelus. Favisse fac votis Deos
Omnes tuis: cessere, et aversi fugam
Petiere cives: clade funesta iacent:
Obtexit agros miles. Exultes licet,
Victorque fratris spolia deiecti geras;
Frangenda palma est. Quale tu id bellum putas,
In quo execrandum victor admittit nefas,
Si gaudet? Hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. Infaustas, age,
Dimitte pugnas: libera patriam metu,
Luctu parentes. *P.* Sceleris et fraudis suæ
Pœnas nefandus frater ut nullas ferat?
I. Ne metue: pœnas et quidem solvet graves.
Regnabit. *P.* Hæcne est pœna? *I.* Si dubitas, avo
Patrique crede. Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. Sceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quisquam fide
Rupta tenebat illa. Iam numeres, licet,
Fratrem inter istos. *P.* Numero: et est tanti mihi
Cum regibus iacere. *E.* Te turbæ exulum
Adscribo. *P.* Regna, dummodo invisus tuis.
E. Regnare non vult, esse qui invisus timet.
Simul ista mundi conditor posuit Deu[s],
Odium atque regnum. Regis hoc magni [...]
Odia ista premere. Multa dominantem [...]
Amor suorum: plus in iratos licet.
Qui vult amari, languida regnet man[u].
P. Invisa numquam imperia retinentur di[u].
E. Præcepta melius imperi reges dabunt;
Exilia tu dispone. Pro regno, velim
Patriam, penates, coniugem, flammis da[re],
Imperia, pretio quolibet, constant ben[e].

* * * * * * *

Deest, et magna pars huius Tragœdiæ

HIPPOLYTUS

DRAMATIS PERSONÆ

Hippolytus. Phædra. The[seus].
Chorus *Civium Atheniensium*
Nuntius. Nutrix. Fam[uli].

Actus I. *Hippolytus*.

Ite, umbrosas cingite silvas,
Summaque montis iuga Cecropii
Celeri planta lustrate vagi;
Quæ saxoso loca Parnethi
Subiecta iacent; et quæ, Thriasiis
Vallibus, amnis rapida currens
Verberat unda; scandite colles
Semper canos nive Rhipæa.
Hac, hac alii, qua nemus alta
Texitur alno; qua prata iacent,
Quæ rorifera mulcens aura,
Zephyrus vernas evocat herbas:
[Ubi per glacies lenis Ilissus,
Ubi Mæander super æquales]
Labitur agros piger, et steriles
Amne maligno radit arenas.
Vos, qua Marathon tramite læ[vo]
Saltus aperit; qua, comitatæ
Gregibus parvis, nocturna petunt
Pabula fœtæ. Vos, qua, tepidis
Subditus Austris, frigora mollit
Durus Acharnan: alius rupem
Dulcis Hymetti, parvas alius
Calcet Aphidnas. Pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati
Litora ponti Sunion urget.
Si quem tangit gloria silvæ,
Vocat hunc Phlyeus: hic versatur
Metus agricolis, vulnere multo
Iam notus aper. At vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas:
Teneant acres lora Molossos.
Et pugnaces tendant Cressæ
Fortia trito vincula collo.
At Spartanos (genus est audax,
Avidumque feræ) nodo cautus
Propiore liga: veniet tempus,
Cum latratu cava saxa sonent:
Nunc demissi nare sagaci
Captent auras lustraque presso
Quærant rostro, dum lux dubia est,
Dum signa pedum roscida tellus
Impressa tenet. Alius raras
Cervice gravi portare plagas,
Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea penna
Vano cludat terrore feras.

ile telum.
evaque simul
ferro.
more feras
, iam victor,
ra cultro.
)iva virago,
errarum
is certis
quæ gelidum
ue stanti
Gætulos
Cretmas
unc veloces
re manu.
ctora tigres,
bisontes:
ibus uri.
citur arvis,
vit Garamas,
livite silva,
'yrenes,
ut saltus,
'armata campis,
na, tuos.
ina cultor
tia vinctas
li laqueum
ur plaustro
'um rostra canes
ubicunda gerunt;
ustica longo

ignum arguti
r in silvas.
jua via longum

ra, Nutrix.

dominatrix freti,
numeræ rates
quid, Assyria tenus
m rostris secat;
dem invisos datam,
re ætatem in malis
ofugus en coniux abest;
m solet, Theseus fidem.
tro lacus
dacis proci:
inferni abstrahat,
Haud illum timor,
a et illicitos toros
it Hippolyti pater.
t mœstæ dolor.
, non altus sopor,
crescit malum,
Etnæo vapor
s telæ vacant;
ontur manus.
a votivis libet;
lum mixtam choris,
sacris faces;
is aut ritu pio
erræ Deam.
i cursu feras,
culari manu.
d furens saltus amas?
gnosco malum.
silvis amor.

Genitrix, tui me miseret; infando malo
Correpta, pecoris efferi sævum ducem
Audax amasti. Torvus, impatiens iugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis.
Sed amabat aliquid: quis meas miseræ Deus,
Aut quis iuvare Dædalus flammas queat?
Non, si ille remeet arte Mopsopia potens,
Qui nostra cæca monstra conclusit domo,
Promittat ullam casibus nostris opem.
Stirpem perosa Solis invisi, Venus
Per nos catenas vindicat Martis sui,
Suasque: probris omne Phœbeum genus
Onerat nefandis. Nulla Minois levi
Defuncta amore est: iungitur semper nefas.
N. Thesea coniux, clara progenies Iovis,
Nefanda casto pectore exturba ocyus:
Extingue flammas: neve te diræ spei
Præbe obsequentem. Quisquis in primo obstitit,
Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit.
Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Sero recusat ferre, quod subiit, iugum.
Nec me fugit, quam durus et veri insolens
Ad recta flecti regius nolit tumor.
Quemcumque dederit exitum casus, feram.
Fortem facit vicina libertas senem.
Obstare primum est velle, nec labi via:
Pudor est secundus, nosse peccandi modum.
Quo, misera, pergis? quid domum infamem aggravas,
Superasque matrem? Maius est monstro nefas;
Nam monstra fato, moribus scelera imputes.
Si, quod maritus supera non cernit loca,
Tutum esse facinus credis, et vacuum metu;
Erras. Teneri crede Lethæo abditum
Thesea profundo, et ferre perpetuam Styga;
Quid ille, lato maria qui regno premit,
Populisque reddit iura centenis, pater,
Latere tantum facinus occultum sinet?
Sagax parentum est cura: credamus tamen
Astu doloque tegere nos tantum nefas;
Quid ille, rebus lumen infundens suum,
Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
Vibrans corusca fulmen Ætnæum manu,
Sator Deorum? Credis hoc posse effici,
Inter videntes omnia, ut lateas, avos?
Sed, ut secundus numinum abscondat favor
Coitus nefandos, utque contingat stupro,
Negata magnis sceleribus semper, fides;
Quid pœna præsens, consciæ mentis pavor,
Animusque culpa plenus, et semet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.
Compesce amoris impii flammas, precor,
Nefasque, quod non ulla tellus barbara
Commisit unquam, non vagus campis Geta,
Nec inhospitalis Taurus, aut sparsus Scythes.
Expelle facinus mente castifica horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.
Miscere thalamos patris et nati apparas,
Uteroque prolem capere confusam impio?
Perge, et nefandis verte naturam ignibus.
Cur monstra cessant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis insueta audiet,
Natura toties legibus cedet suis,
Quoties amabit Cressa? *P.* Quæ memoras, scio
Vera esse, nutrix: sed furor cogit sequi
Peiora. Vadit animus in præceps sciens,
Remeatque, frustra sana consilia appetens.
Sic, cum gravatam navita adversa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado.

Quod ratio poscit, vicit, ac regnat, furor;
Potensque tota mente dominatur Deus.
Hic Volucer omni regnat in terra potens;
Ipsumque flammis torret indomitis Iovem.
Gradivus istas belliger sensit faces;
Opifex trisulci fulminis sensit Deus;
Et, qui furentes semper Ætnæis iugis
Versat caminos, igne tam parvo calet:
Ipsumque Phœbum, tela qui nervo regit,
Figit sagitta certior missa puer:
Volitatque cœlo pariter et terræ gravis.
N. Deum esse Amorem, turpis et vitio favens
Finxit libido: quoque liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit.
Natum per omnes scilicet terras vagum
Erycina mittit! ille, per cœlum volans,
Proterva tenera tela molitur manu;
Regnumque tantum minimus e Superis habet!
Vana ista demens animus adscivit sibi;
Venerisque numen finxit, at
Quisquis secundis rebus exult… …li,
Fluitque luxu, semper insolita appetit.
Tunc illa magnæ dira fortunæ comes
Subit, libido: non placent suetæ dapes,
Non tecta sani moris, aut vilis [cibus.]
Cur in penates rarius tenues subit
Hæc delicatas eligens pestis domos?
Cur sancta parvis habitat in tectis Venus,
Mediumque sanos vulgus affectus tenet,
Et se coercent modica? contra, divites,
Regnoque fulti, plura, quam fas est, petunt?
Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.
Quid deceat alto præditam solio, vides.
Metue ac verere sceptra remeantis viri.
P. Amoris in me maximum regnum fero;
Reditusque nullos metuo. Non unquam amplius
Convexa tetigit supera, qui, mersus semel,
Adiit silentem nocte perpetua domum.
N. Ne crede Diti. Clauserit regnum licet,
Canisque diras Stygius observet fores:
Solus negatas invenit Theseus vias.
P. Veniam ille amori forsitan nostro dabit.
N. Immitis etiam coniugi castæ fuit.
Experta sævam est barbara Antiope manum.
Sed posse flecti coniugem iratum puta:
Quis huius animum flectet intractabilem?
Exosus omne feminæ nomen fugit:
Immitis annos cœlibi vitæ dicat.
Connubia vitat. genus Amazonium scias.
P. Hunc, in nivosi collis hærentem iugis,
Et aspera agili saxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes, placet.
N. Resistet ille, seque mulcendum dabit,
Castosque ritus Venere non casta exuet?
Tibi ponet odium, cuius odio forsitan
Persequitur omnes? *P.* Precibus haud vinci potest?
N. Ferus est. *P.* Amore didicimus vinci feros.
N. Fugiet. *P.* Per ipsa maria, si fugiat, sequar.
N. Patris memento. *P.* Meminimus matris simul.
N. Genus omne profugit. *P.* Pellicis careo metu.
N. Aderit maritus. *P.* Nempe Pirithoi comes.
N. Aderitque genitor. *P.* Mitis Ariadnæ pater.
N. Per has senectæ splendidas supplex comas,
Fessumque curis pectus, et cara ubera,
Precor, furorem siste, teque ipsam adiuva.
Pars sanitatis, velle sanari, fuit.
P. Non omnis animo cessit ingenuo pudor.
Paremus, altrix. Qui regi non vult, amor
Vincatur. Haud te, fama, maculari sinam.
Hæc sola ratio est, unicum effugium mali.
Virum sequamur: morte prævertam nefas.
N. Moderare, alumna, mentis effrenæ impetus.
Animos coerce. Dignam ob hoc vita reor,
Quod esse temet autumas dignam nece.
P. Decreta mors est: quæritur fati genus.
Laqueone vitam finiam, an ferro incubem?
An missa præceps arce Palladia cadam?
Pro! castitatis vindicem armemus manum.
N. Sic te senectus nostra præcipiti sinat
Perire leto? siste furibundum impetum.
P. [Haud facile quisquam ad vitam revocat.]
Prohibere ratio nulla periturum potest,
Ubi, qui mori constituit, et debet mori.
N. Solamen annis unicum fessis, hera,
Si tam protervus incubat menti furor,
Contemne famam: fama vix vero favet,
Peius merenti melior, et peior bono.
Tentemus animum tristem et intractabilem.
Meus iste labor est, aggredi iuvenem ferum,
Mentemque sævam flectere immitis viri.

Chorus.

Diva, non miti generata ponto,
Quam vocat matrem geminus Cupido,
Impotens flammis simul et sagittis
Iste lascivus puer ac renidens
Tela quam certo moderatur arcu!
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax isti puero: per orbem
Spargit effusas agilis sagittas.
Quæque nascentem videt ora Solem,
Quæque ad Hesperias iacet ora metas,
Siqua ferventi subiecta Cancro est,
Siqua Parrhasiæ glacialis Ursæ
Semper errantes patitur colonos,
Novit hos æstus. Iuvenum feroces
Concitat flammas: senibusque lassis
Rursus extinctos revocat calores:
Virginum ignoto ferit igne pectus,
Et iubet cœlo Superos relicto
Vultibus falsis habitare terras.
Thessali Phœbus pecoris magister
Egit armentum, positoque plectro
Impari tauros calamo vocavit.
Induit formas quoties minores,
Ipse qui cœlum nebulasque ducit!
Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cycno:
Fronte nunc torva petulans iuvencus
Virginum stravit sua terga ludo,
Perque fraternos, nova regna, fluctus
Ungula lentos imitante remos,
Pectore adverso domuit profundum,
Pro sua vector timidus rapina.
Arsit obscuri Dea clara mundi,
Nocte deserta; nitidosque fratri
Tradidit currus aliter regendos.
Ille nocturnas agitare bigas
Discit, et gyro breviore flecti.
Nec suum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmena posuit pharetras,
Et minax vasti spolium leonis
Passus aptari digitis smaragdos,

dibus capillis,
religavit auro,
hibente socco;
n modo qua gerebat,
perante fuso.
tisque ferax
ecta feri
merisque, quibus
ia cœli,
tamine pallam.
(credite læsis)
ens. Qua terra salo
aque æthereo
sidera currunt;
puer immitis;
atit in imis
rex Nereidum,
quit relevare mari.
is aligerum.
, quam magna gerunt,
bella iuvenci!
iere suo,
prœlia cervi;
concepti
'unc virgatas
lor horret.
acuit dentes
spumeus ore.
olla leones,
r: tum silva gemit

lus ponti,
Vindicat omnes
il immune est:
, cum iussit amor:
gnibus iræ.
m? vincit sævas

rus, Nutrix, Phædra.

uid feras? quonam in loco est
est flammis modus?
posse leniri malum;
llos insanis erit.
; et, inclusus quoque,
ditur vultu furor.
; et lapsæ genæ
idem dubiæ placet;
incertus dolor.
moriens gradu,
et collo caput:
; et, somni immemor,
t; attolli iubet,
s; et solvi comas,
per impatiens sui
lla iam Cereris subit
dit incerto pede,
non idem vigor;
la purpureus rubor.
: Iam gressus tremunt;
oris cecidit decor.
Phœbeæ facis,
ec patrium micant.
ora, et assiduo genæ
liter Tauri iugis
bre percussæ nives.
egiæ fastigia:
ratæ toro,
e non sana abnuit.

P. Removete, famulæ, purpura atque auro illitas
Vestes: procul sit muricis Tyrii rubor,
Quæ fila ramis ultimi Seres legunt:
Brevis expeditos zona constringat sinus.
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris.
Odore crinis sparsus Assyrio vacet:
Sic temere iactæ colla perfundant comæ
Humerosque summos; cursibus motæ citis,
Ventos sequantur. Læva se pharetræ dabit;
Hastile vibret dextra Thessalicum manus.
Talis severi mater Hippolyti fuit.
Qualis, relictis frigidi Ponti plagis,
Egit catervas, Atticum pulsans solum,
Tanaitis, aut Mæotis, et nodo comas
Coegit emisitque, lunata latus
Protecta pelta; talis in silvas ferar.
N. Sepone questus: non levat miseros dolor.
Agreste placa virginis numen Deæ.
Regina nemorum, sola quæ monteis colis,
Et una solis montibus coleris Dea,
Converte tristes ominum in melius minas.
O magna silvas inter et lucos Dea,
Clarumque cœli sidus, et noctis decus,
Cuius relucet mundus alterna face,
Hecate triformis! en, ades cœptis favens.
Animum rigentem tristis Hippolyti doma.
Amare discat; mutuos ignes ferat;
Det faciles aures. Mitiga pectus ferum:
Innecte mentem: torvus, aversus ferox,
In iura Veneris redeat. Huc vires tuas
Intende: sic te lucidi vultus ferant,
Et, nube rupta, cornibus puris eas.
Sic te, regentem frena nocturni ætheris,
Detrahere nunquam Thessali cantus queant;
Nullusque de te gloriam pastor ferat.
Ades invocata! iam faves votis, Dea.
Ipsum intuor sollenne venerantem sacrum,
Nullo latus comitante. Quid dubitas? dedit
Tempus locumque casus. Utendum artibus.
Trepidamus? haud est facile mandatum scelus
Audere: verum iusta, qui reges timet,
Deponat: omne pellat ex animo decus.
Malus est minister regii imperii pudor.

Hippolytus, Nutrix.

H. Quid huc seniles fessa moliris gradus,
O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et mœsta vultus? Sospes est certe parens,
Sospesque Phædra, stirpis et geminæ iugum.
N. Metus remitte: prospero regnum in statu est;
Domusque florens sorte felici viget.
Sed tu beatis mitior rebus veni:
Namque anxiam me cura sollicitat tui,
Quod te ipse pœnis gravibus infestus domas.
Quem fata cogunt, ille cum venia est miser:
At, siquis ultro se malis offert volens,
Seque ipse torquet, perdere est dignus bona,
Queis nescit uti. Potius, annorum memor,
Mentem relaxa: noctibus festis facem
Attolle: curas Bacchus exoneret graves.
Ætate fruere: mobili cursu fugit.
Nunc facile pectus; grata nunc iuveni Venus.
Exsultet animus. Cur toro viduo iaces?
Tristem iuventam solve: nunc luxus rape:
Effunde habenas: optimos vitæ dies
Effluere prohibe. Propria descripsit Deus
Officia, et ævum per suos ducit gradus.
Lætitia iuvenem, frons decet tristis senem.

Quid te coerces, et necas rectam indolem?
Seges illa magnum fœnus agricolæ dabit,
Quæcumque lætis tenera luxuriat satis.
Arborque celso vertice evincet nemus,
Quam non maligna cædit aut resecat manus.
Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.
Truculentus, et silvester, et vitæ inscius,
Tristem iuventam, Venere deserta, colis.
Hoc esse munus credis indictum viris,
Ut dura tolerent? cursibus domitent equos,
Et sæva bella Marte sanguineo gerant?
Providit ille maximus mundi Parens,
Cum tam rapaces cerneret Fati manus,
Ut damna semper sobole repararet nova.
Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
Quæ supplet ac restituit exhaustum genus;
Orbis iacebit squalido turpis situ;
Vacuum sine ullis classibus stabit mare;
Alesque cœlo deerit, et silvis fera,
Solis et aer pervius ve[illegible]
Quam varia leti gener[illegible]
Carpuntque turbam; po[illegible]
Sed fata credas deesse; sic stran[illegible]
Iam petimus ultro. Cœlibem vi[illegible]
Sterilis iuventus; hoc erit, quic[illegible]
Unius ævi turba, et i[illegible] et ruet.
Proinde vitæ sequere[illegible]
Urbem frequenta; ci[illegible]
H. Non alia magis es[illegible]
Ritusque melius [illegible]
Quam quæ, relic[illegible]
Non illum avar[illegible]
Qui se dicavit m[illegible]
Non aura populi, [illegible]
Non pestilens invidia, [illegible]
Non ille regno servit; aut, regno imminens,
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes;
Spei metusque liber. Haud illum niger
Edaxque livor dente degeneri petit:
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit; nec omnes conscius strepitus pavet:
Haud verba fingit. Mille non quærit tegi
Dives columnis; nec trabes multo insolens
Suffigit auro. Non cruor largus pias
Inundat aras; fruge nec sparsi sacra
Centena nivei colla submittunt boves:
Sed rure vacuo potitur, et aperto æthere
Innocens errat. Callidas tantum feris
Struxisse fraudes novit; et, fessus gravi
Labore, niveo corpus Ilisso fovet.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit;
Nunc nemoris alti densa metatur loca,
Ubi Lerna puro gelida pellucet vado:
Sedemque mutat. Heic aves querulæ fremunt;
Ramique ventis lene percussi tremunt,
Veteresque fagi. Iuvit aut amnis vagi
Pressisse ripas, cæspite aut nudo leves
Duxisse somnos, sive fons largus citas
Defundit undas; sive per flores novos,
Fugiente dulcis murmurat rivo sonus.
Excussa silvis poma compescunt famem;
Et fraga, parvis vulsa dumetis, cibos
Faciles ministrant. Regios luxus procul
Est impetus fugisse. Sollicito bibant
Auro superbi: quam iuvat nuda manu
Captasse fontem! Certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro.
Non in recessu furta et obscuro improbus
Quærit cubili; seque multiplici, timi[dus],
Domo recondit: æthera ac lucem pet[it],
Et teste cœlo vivit. Hoc equidem re[or]
Vixisse ritu, prima quos mixtos Dei[s]
Profudit ætas. Nullus his auri fuit
Cæcus cupido: nullus in campo sacer
Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credulæ pontum rate[s];
Sua quisque norat maria. Non vasto agge[re]
Crebraque turre cinxerant urbes latu[s].
Non arma sæva miles aptabat manu:
Nec torta clusas fregerat saxo gravi
Ballista portas: iussa nec dominum pa[ti]
Iuncto ferebat terra servitium bove.
Sed arva, per se feta, poscentes nihil
Pavere gentes. Silva nativas opes,
Et opaca dederant antra nativas domos.
Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps, quæque succensas agit
Libido mentes. Venit imperii sitis
Cruenta: factus præda maiori minor:
Pro iure vires esse. Tum primum man[u]
Bellare nuda: saxaque et ramos rudes
Vertere in arma. Non erat gracili levi[s]
Armata ferro cornus, aut longo latus
Mucrone cingens ensis, aut crista procul
Galeæ comantes: tela faciebat dolor.
Invenit artes bellicus Mavors novas,
Et mille formas mortis. Hinc terras cru[or]
Infecit omnes fusus, et rubuit mare.
Tum scelera, demto fine, per cunctas do[mos]
Iere: nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dextera nati parens,
Cecidit; maritus coniugis ferro iacet;
Perimuntque fœtus impiæ matres sua[s].
Taceo novercas: mitius nil est feris.
Sed dux malorum femina: hæc scelerum ar[tifex]
Obsedit animos, cuius incestæ stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et versa ab imo regna tot populos premu[nt].
Sileantur aliæ: sola coniux Ægei,
Medea, reddit feminas dirum genus.
N. Cur omnium fit culpa paucarum scel[us]?
H. Detestor omnes, horreo, fugio, execror.
Sit ratio, sit natura, sit dirus furor;
Odisse placuit. Ignibus iunges aquas;
Et amica ratibus ante promittet vada
Incerta Syrtis: ante ab extremo sinu
Hesperia Tethys lucidum attollet diem;
Et ora damis blanda præbebunt lupi;
Quam victus animum feminæ mitem gera[m].
N. Sæpe obstinatis induit frenos amor,
Et odia mutat. Regna materna aspice:
Illæ feroces sentiunt Veneris iugum.
Testaris istud unicus gentis puer.
H. Solamen unum matris amissæ fero,
Odisse quod iam feminas omnes licet.
N. Ut dura cautes undique intractabilis
Resistit undis, et lacessentes aquas
Longe remittit, verba sic spernit me[a].
Sed Phædra præceps graditur, impatiens [moræ]:
Quo se dabit fortuna? quo verget furor?
Terræ repente corpus exanimum accidit;
Et ora morti similis obduxit color.
Attolle vultus, dimove vocis moras:
Tuus, en, alumna, temet Hippolytus ten[et].

Phædra, Hippolytus, Nutrix, [illegible]

P. Quis me dolori reddit, atque æstus gra[ves]

n bene excideram mihi!
ditæ lucis fugis?
perage mandatum tuum.
erba. Qui timide rogat,
pars sceleris mei
us est nobis pudor.
si cœpta exsequor,
abscondam face.
lera successus facit.
ommodes paulum precor
uis est, abeat, comes.
i liber arbitrio vacat.
ausitum verbis negant.
nittit; at maior tenet.
ælites, hoc, quod volo,

ns aliquid, effari nequit?
atur, ingentes stupent.
uribus, mater, meis.
est nomen, et nimium potens.
men affectus decet.
polyte, vel famulam voca;
Omne servitium feram.
si iubeas nives,
i Pindi iugis:
st infesta agmina,
bus pectus dare.
tra: me famulam accipe.
ne decet iussa exsequi.
na tutari urbium:
e primævo viges,
imperio rege.
licem ac servam tege.
Summus hoc omen Deus
es actutum parens.
inus et tacitæ Stygis,
t ad superos viam.
e raptorem sui?
cidus et Pluton sedet.
ui Cœlites reducem dabunt.
a in incerto Deus,
fratres colam,
e viduam putes:
supplebo locum.
credula! O fallax amor!
us admotis agam.
tis exaudi preces.
e. *H.* Quodnam istud malū est?
cadere vix credas malum.
rba perplexa iacis;
tus insanum vapor
imas sævus vorat
que per venas meat,
rsus, et venis latens,
a percurrit trabes.
esei casto furis.
: Thesei vultus amo
lit quondam puer;
rba signaret genas,
nossii vidit domum,
llegit via.
presserant vittæ comam,
ingebat pudor.
libus fortes tori;
s, aut Phœbi mei;
s, en, talis fuit,
c tulit celsum caput.
incomtus decor,
s et torvæ tamen

Pars aliqua matris miscet ex æquo decus.
In ore Graio Scythicus apparet rigor.
Si, cum parente, Creticum intrasses fretum,
Tibi fila potius nostra nevisset soror.
Te, te, soror, quacumque siderei poli
In parte fulges, invoco ad causam parem.
Domus sorores una corripuit duas;
Te genitor, at me natus. En, supplex iacet
Allapsa genibus regiæ proles domus.
Respersa labe nulla, et intacta, innocens,
Tibi mutor uni. Certa descendi ad preces:
Finem hic dolori faciet, aut vitæ, dies.
Miserere amantis. *H.* Magne regnator Deum!
Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?
Ecquando sæva fulmen emittes manu,
Si nunc serenum est? Omnis impulsus ruat
Æther, et atris nubibus condat diem;
Ac versa retro sidera obliquos agant
Retorta cursus. Tuque, sidereum caput
Radiate, tantum ne nefas stirpis tuæ
Speculere, lucem merge, et in tenebras fuge.
Cur dextra, Divum rector atque hominum, vacat
Tua, nec trisulca mundus ardescit face?
In me tona: me fige: me velox cremet
Transactus ignis. Sum nocens: merui mori:
Placui novercæ: dignus, en, stupris ego
Sceleréque tanto visus? ego solus tibi
Materia facilis? hoc meus meruit rigor?
O scelere vincens omne femineum genus!
O maius ausa matre monstrifera malum,
Genitrice peior! Illa se tantum stupro
Contaminavit, et tamen tacitum diu
Crimen biformi partus exhibuit nota,
Scelusque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans: ille te venter tulit.
O ter quaterque prospero fato dati,
Quos hausit, et peremit, et leto dedit
Odium dolusque! Genitor, invideo tibi.
Colchide noverca maius hoc, maius malum est.
P. Et ipsa nostræ fata cognosco domus:
Fugienda petimus: sed mei non sum potens.
Te vel per ignes, per mare insanum, sequar,
Rupesque, et amnes, unda quos torrens rapit.
Quacumque gressus tuleris, hac amens agar.
Iterum, superbe, genubus advolvor tuis.
H. Procul impudicos corpore a casto amove
Tactus. Quid hoc est? etiam in amplexus ruit?
Stringatur ensis: merita supplicia exigat.
En, impudicum crine contorto caput
Læva reflexi. Iustior nunquam focis
Datus tuis est sanguis, arcitenens Dea.
P. Hippolyte, nunc me compotem voti facis:
Sanas furentem. Maius hoc voto meo est,
Salvo ut pudore manibus immoriar tuis.
H. Abscede; vive; ne quid exores; et hic
Contactus ensis deserat castum latus.
Quis eluet me Tanais? aut quæ barbaris
Mæotis undis Pontico incumbens mari?
Non ipse toto magnus Oceano pater
Tantum expiarit sceleris. O silvæ! O feræ!
N. Deprensa culpa est. Anime, quid segnis stupes?
Regeramus ipsi crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus. Scelere velandum est scelus.
Tutissimum est inferre, cum timeas, gradum.
Ausæ priores simus, an passæ nefas,
Secreta cum sit culpa, quis testis sciet?
Adeste, Athenæ! fida famulorum manus,
Fer opem! nefandi raptor Hippolytus stupri
Instat, premitque: mortis intentat metum:

Ferro pudicam terret. En, præceps abit,
Ensemque trepida liquit attonitus fuga.
Pignus tenemus sceleris. Hanc mœstam prius
Recreate. Crinis tractus, et laceræ comæ,
Ut sunt, remaneant, facinoris tanti notæ.
Referte in urbem. Recipe iam sensus, hera.
Quid, te ipsa lacerans, omnium aspectum fugis?
Mens impudicam facere, non casus, solet.

Chorus.

Fugit insanæ similis procellæ,
Ocyor nubes glomerante Coro,
Ocyor cursum rapiente flamma,
Stella cum ventis agitata longos
Porrigit ignes.
Conferat tecum decus omne priscum
Fama, miratrix senioris ævi:
Pulchrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno,
Cum suos ignes coeunte cornu
Iunxit, et curru properante pernox
Exerit vultus rubicunda Phœbe;
Nec tenent stellæ faciem minores:
Qualis est, primas referens tenebras,
Nuntius noctis, modo lotus undis
Hesperus, pulsis iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu, thyrsigera Liber ab India,
Intonsa iuvenis perpetuum coma,
Tigres pampinea cuspide territans,
Ac mitra cohibens cornigerum caput,
Non vinces rigidas Hippolyti comas:
Nec vultus nimium suspicias tuos.
Omnes per populos fabula distulit,
Phædræ quem Bromio prætulerit soror.
Anceps, forma, bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis,
Ut velox celeri pede laberis!
Non sic prata novo vere decentia
Æstatis calidæ despoliat vapor,
Sævit solstitio cum medius dies,
Et noctem brevibus præcipitat rotis,
Languescunt folio lilia pallido,
Et gratæ capiti deficiunt rosæ;
Ut fulgor, teneris qui radiat genis,
Momento rapitur; nullaque non dies
Formosi spolium corporis abstulit.
Res est forma fugax. Quis sapiens bono
Confidat fragili? Dum licet, utere.
Tempus te tacitum subruet; horaque
Semper præterita deterior subit.
Quid deserta petis? tutior aviis
Non est forma locis. Te nemore abdito,
Cum Titan medium constituit diem,
Cinget turba licens, Naides improbæ,
Formosos solitæ claudere fontibus;
Et somnis facient insidias tuis
Lascivæ nemorum Deæ,
Montivagique Panes:
Aut, te stellifero despiciens polo,
Sidus, post veteres Arcadas editum,
Currus non poterit flectere candidos.
Et nuper rubuit; nullaque lucidis
Nubes sordidior vultibus obstitit.
At nos, solliciti lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus. Tu fueras labor,
Et tu causa moræ. Te Dea noctium
Dum spectat, celeres sustinuit vias.
Vexent hanc faciem frigora parc...
Hæc solem facies rarius appetat;
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata est facies torva viri...
Et pondus veteris triste supercil...
Phœbo colla licet splendida compar...
Illum cæsaries, nescia colligi,
Perfundens humeros, ornat et inq...
Te frons hirta decet, te brevior co...
Nulla lege iacens. Tu licet asperos
Pugnacesque Deos viribus arces...
Et vasti spatio vincere corporis.
Æquas Herculeos iam iuvenis tor...
Martis belligeri pectore latior.
Si dorso libeat cornipedis vehi;
Frenis, Castorea mobilior manu,
Spartanum poteris flectere Cyllar...
Amentum digitis tende prioribus,
Et totis iaculum dirige viribus;
Tam longe, dociles spicula figere,
Non mittent gracilem Cretes arund...
Aut si tela modo spargere Parthic...
In cœlum placeat, nulla sine alite
Descendent, tepido viscere condita
Prædam de mediis nubibus afferent.
Raris forma viris (secula prospice)
Impunita fuit: te melior Deus
Tutum prætereat, formaque nobilis
Deformis senii monstret imaginem.
Quid sinat inausum feminæ præ...
Nefanda iuveni crimina insonti pa...
En scelera! quærit crine lacerato fi...
Decus omne turbat capitis: hum...
Instruitur omni fraude feminea d...
Sed iste quisnam est, regium in...
Gerens, et alto vertice attollens ca...
Ut ora iuveni paria Pirithoo geri...
Ni languido candore pallerent gen...
Staretque recta squalor incultus co...
En, ipse Theseus redditus terris ad...

Actus III. *Theseus, Nutrix.*

T. Tandem profugi noctis æternæ pl...
Vastoque Manes carcere umbrantem p...
Ut vix cupitum sufferunt oculi diem.
Iam quarta Eleusin dona Triptolemi se...
Paremque toties Libra composuit diem,
Ambiguus ut me sortis ignotæ labor
Detinuit inter mortis et vitæ mala.
Pars una vitæ mansit extincto mihi,
Sensus malorum: finis Alcides fuit,
Qui, cum revulsum Tartaro extraher...
Me quoque supernas pariter ad sedes tul...
Sed fessa virtus robore antiquo caret;
Trepidantque gressus. Heu! labor qua...
Phlegethonte ab imo petere longinqu...
Pariterque mortem fugere, et Alcide...
Quis fremitus aures flebilis pepulit...
Expromat aliquis. Luctus, et lacrymæ...
In limine ipso mœsta lamentatio,
Hospitia digna prorsus inferno hospi...
N. Tenet obstinatum Phædra cons...
Fletusque nostros spernit, ac morti im...
T. Quæ causa leti? reduce cur moritur...
N. Hæc ipsa letum causa maturum a...
T. Perplexa magnum verba nescio qu...
Effare aperte, quis gravet mentem dol...
N. Haud pandit ulli: mœsta secretum...
Statuitque secum ferre, quo moritur, ...

erge: properato est opus.
egii postes laris.

s, Phædra, Famuli.

siccine adventum viri,
s vultum excipis?
xteram? atque animum mihi
dquid e vita fugat,
! per tui sceptrum imperi,
a, perque natorum indolem,
erque iam cineres meos,
T. Causa quæ cogit mori?
tur, fructus perit.
s, me quidem excepto, audiet.
iugis solas timet.
ore arcana occulam.
od voles, primus sile.
lla continget tibi.
esse mors nunquam potest.
m morte delictum, indica.
acrymæ nonne te nostræ movent?
perire lacrymandum suis.
erbere ac vinclis anus
uidquid hæc fari abnuit,
erum vis extrahat
Ipsa iam fabor; mane.
æsta avertis, et lacrymas genis
e prætenta obtegis?
cælitum, testem invoco,
cis æthereæ iubar,
a dependet domus,
estiti: ferro ac minis
vim tamen corpus tulit.
is eluet noster cruor.
i decoris eversor fuit?
me. *T*. Quis sit, audire expeto.
quem, tumultu territus,
vium accursum timens.
eo me, cerno? quod monstrum in-
um signis ebur, (tuor?
tis Actææ decus.
vasit? *P*. Hi trepidum fuga
itum celeri pede.

Theseus.

pro, Gubernator poli,
luctibus regnum moves!
eris infandi lues?
aluit, an Taurus Scythes,
redit ad auctores genus;
m degener sanguis refert.
tis armiferæ furor,
lera, et castum diu
rpus. O tetrum genus,
ege melioris soli!
Veneris evitant nefas,
scius servat pudor.
ficta maiestas viri,
rens, prisca et antiqua appetens,
triste, et aspectu grave?
tos sensus geris;
m turpibus faciem induis.
n celat, audacem quies,
vera fallaces probant:
es dura. Silvarum incola
s, intactus, rudis,
A meo primum toro,
acuit ordiri virum?
umini grates ago,
Quod icta nostra cecidit Antiope manu;
Quod non ad antra Stygia descendens tibi
Matrem reliqui. Profugus ignotas procul
Percurre gentes. Te licet terra ultimo
Submota mundo dirimat Oceani plagis,
Orbemque nostris pedibus obversum colas;
Licet, in recessu penitus extremo abditus,
Horrifera celsi regna transieris poli;
Hiemesque supra positus et canas nives,
Gelidi frementes liqueris Boreæ minas
Post te furentes, sceleribus pœnas dabis.
Profugum per omnes pertinax latebras premam.
Longinqua, clausa, abstrusa, diversa, invia,
Emetiemur: nullus obstabit locus.
Scis, unde redeam. Tela quo mitti haud queunt,
Huc vota mittam. Genitor æquoreus dedit,
Ut vota prono trina concipiam Deo;
Et invocata munus hoc sanxit Styge.
En, perage donum triste, regnator freti.
Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem;
Adeatque Manes iuvenis iratos patri.
Fer abominandam nunc opem nato parens.
Nunquam supremum numinis munus tui
Consumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara, et Ditem horridum,
Et imminentes regis inferni minas,
Voto peperci. Redde nunc pactam fidem,
Genitor. Moraris? cur adhuc undæ silent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtexe noctem; sidera et cœlum eripe.
Effunde pontum: vulgus æquoreum cie,
Fluctusque ab ipso tumidus Oceano voca.

Chorus.

O magna parens Natura Deum,
Tuque igniferi rector Olympi,
Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusque vagos rapis astrorum,
Celerique polos cardine versas;
Cur tibi tanta est cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Ut nunc canæ frigora brumæ
Nudent silvas; nunc arbustis
Redeant umbræ; nunc æstivi
Colla Leonis Cererem magno
Fervore coquant; viresque suas
Temperet annus? Sed cur idem,
Qui tanta regis, sub quo vasti
Pondera mundi librata suos
Ducunt orbes, hominum nimium
Securus, abes, non sollicitus
Prodesse bonis, nocuisse malis?
Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, spargitque manu
Munera cæca, peiora fovens.
Vincit sanctos dira libido:
Fraus sublimi regnat in aula:
Tradere turpi fasces populus
Gaudet; eosdem colit, atque odit.
Tristis virtus perversa tulit
Præmia recti: castos sequitur
Mala paupertas; vitioque potens
Regnat adulter.
O vane pudor, falsumque decus!
Sed quid citato nuntius portat gradu,
Rigatque mœstis lugubrem vultum genis?

Actus IV. *Nuntius, Theseus.*

N. O sors acerba et dura famulatus gravis,

Cur me ad nefandos nuntium casus vocas?
T. Ne metue clades fortiter fari asperas:
Non imparatum pectus ærumnis gero.
N. Vocem dolori lingua luctificam negat.
T. Proloquere, quæ sors aggravet quassam domum.
N. Hippolytus (heu me!) flebili leto occubat.
T. Natum parens obiisse iampridem scio:
Nunc raptor obiit: mortis effare ordinem.
N. Ut profugus urbem liquit infesto gradu,
Celerem citatis passibus cursum explicans,
Celsos sonipedes ocyus subigit iugo,
Et ora frenis domita substrictis ligat.
Tum multa secum effatus, et patrium solum
Abominatus, sæpe genitorem ciet,
Acerque habenis lora permissis quatit;
Cum subito vastum tonuit ex alto mare,
Crevitque in astra. Nullus inspirat salo
Ventus: quieti nulla pars cœli strepit;
Placidumque pelagus propria tempestas agit.
Non tantus Auster Sicula disturbat freta,
Nec tam furenti pontus exsurgit sinu
Regnante Coro. Saxa cum fluctu tremunt;
Et canus summum spuma Leucaten ferit.
Consurgit ingens pontus in vastum aggerem;
Tumidumque monstro pelagus in terram ruit.
Nec ista ratibus tanta construitur lues:
Terris minatur. Fluctus haud cursu levi
Provolvitur. Nescio quid onerato sinu
Gravis unda portat: quæ novum tellus caput
Ostendit astris; Cyclas exoritur nova.
Latuere rupes, numen Epidaurii Dei,
Et scelere petræ nobiles Scironides,
Et quæ duobus terra comprimitur fretis.
Hæc dum stupentes querimur, en, totum mare
Immugit: omnes undique scopuli adstrepunt.
Summum cacumen rorat expulso sale:
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas;
Qualis per alta vehitur Oceani freta,
Fluctus refundens ore, physeter capax.
Inhorruit concussus undarum globus;
Solvitque sese, et litori invexit malum
Maius timore. Pontus in terras ruit,
Suumque monstrum sequitur: os quassat tremor.
T. Quis habitus ille corporis vasti fuit?
N. Cærulea taurus colla sublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti iubam.
Stant hispidæ aures, cornibus varius color,
Et quem feri dominator habuisset gregis,
Et quem sub undis natus. Hinc flammam vomit;
Oculi hinc relucent: cærula insignis nota
Opima cervix arduos tollit toros:
Naresque hiulcis haustibus patulæ fremunt:
Musco tenaci pectus ac palear viret:
Longum rubenti spargitur fuco latus.
Tum pone tergus ultima in monstrum coit
Facies, et ingens bellua immensam trahit
Squamosa partem. Talis extremo mari
Pistrix citatas sorbet aut reddit rates.
Tremuere terræ: fugit attonitum pecus
Passim per agros; nec suos pastor sequi
Meminit iuvencos: omnis e saltu fera
Diffugit: omnis, frigido exsanguis metu,
Venator horret. Solus immunis metu,
Hippolytus arctis continet frenis equos,
Pavidosque notæ vocis hortatu ciet.
Est alta ad Argos collibus ruptis via,
Vicina tangens spatia suppositi maris:
Heic se illa moles acuit, atque iras parat.
Ut cepit animos, seque prætentans satis
Prolusit iræ, præpeti cursu evolat,
Summam citato vix gradu tangens humum,
Et torva currus ante trepidantes stetit.
Contra feroci natus insurgens minax
Vultu, nec ora mutat, et magnum intonat:
Haud frangit animum vanus hic terror meum:
Nam mihi paternus vincere est tauros labor.
Inobsequentes protinus frenis equi
Rapuere currum: iamque deerrantes via,
Quacumque pavidos rapidus evexit furor,
Hac ire pergunt, seque per scopulos agunt.
At ille, qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus,
Et arte fluctus fallit; haud aliter citos
Currus gubernat: ora nunc pressis trahit
Constricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coercet. Sequitur assiduus comes,
Nunc æqua carpens spatia, nunc contra obvius
Oberrat, omni parte terrorem movens.
Non licuit ultra fugere: nam toto obvius
Incurrit ore corniger ponti horridus.
Tum vero pavidi sonipedes mente exciti
Imperia solvunt, seque luctantur iugo
Eripere; rectique in pedes iactant onus.
Præceps in ora fusus, implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus: et quanto magis
Pugnat, sequaces hoc magis nodos ligat.
Sensere pecudes facinus; et, curru levi,
Dominante nullo, qua timor iussit ruunt.
Talis per auras, non suum agnoscens onus,
Solique falso creditum indignans diem,
Phaethonta currus devio excussit polo.
Late cruentat arva, et illisum caput
Scopulis resultat. Auferunt dumi comas;
Et ora durus pulchra populatur lapis;
Peritque multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra provolvunt rotæ.
Tandemque raptum truncus ambusta sude
Medium per inguen stipite erecto tenet,
Paulumque domino currus affixo stetit.
Hæsere biiuges vulnere, et pariter moram
Dominumque rumpunt. Inde semianimem secant
Virgulta: acutis asperi vepres rubis,
Omnisque truncus corporis partem tulit.
Errant per agros, funebris, famuli, manus
Per illa, qua distractus Hippolytus, loca
Longum cruenta tramitem signat nota;
Mœstæque domini membra vestigant canes.
Necdum dolentum sedulus potuit labor
Explere corpus. Hoccine est formæ decus?
Qui modo, paterni clarus imperii comes
Et certus hæres, siderum fulsit modo,
Passim ad supremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur! *T.* O nimium potens,
Quanto parentes sanguinis vinclo tenes
Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amissum fleo.
N. Haud quisquam honeste flere, quod voluit, potest.
T. Equidem malorū maximum hunc cumulum reor,
Si abominanda casus optata efficit.
N. Et, si odia servas, cur madent fletu genæ?
T. Quod interemi, non quod amisi, fleo.

Chorus.

Quanti casus humana rotant!
Minor in parvis Fortuna furit;
Leviusque ferit leviora Deus.
Servat placidos obscura quies,
Præbetque senes casa securos.

nina sedibus
dunt Notos,
n,
stitur
uit telo
s ingens,
matris Cybeles.
alto
it unquam
s tecti

ulli
a fidem.
mundi,
te relicta,
reditus;
Averno
pitium.
da genti,
erosque Theseus
as paludes,
rapaci:
rus tyranno.
bilis tectis sonat?
dra quid ferro parat?

-us, Phædra.

instigat furor?
iferatio,
avisum, volunt?
ominator freti,
erulei maris
Tethys sinu
Oceanus vagis
actu tegit.
unquam ad tuos
tor nece
is domum,
it odio nocens.
tus tuos?
s sævus Sinis,
? aut quis Cressius
gitu replens,
ero ferox,
s fugit decor,
exanimis iaces?
xaudi mea.
anu pœnas tibi
ferrum inseram;
r ac scelere exuam;
artareos lacus,
s, amens sequar.
xuvias cape,
bscissam comam.
at certe licet
sta es, viro;
thalamos petam
oc deerat nefas,
is toro?
n mali!
læsi decus!
catos sinus,
nesta pater
avi; et nefas,
sano hauseram,
i pater;

Iuvenisque castus crimine incestæ iacet;
Pudicus, insons. Recipe iam mores tuos;
Mucrone pectus impium iusto patet;
Cruorque sancto solvit inferias viro.
Quid facere rapto debeas nato parens,
Disce ex noverca: condere Acherontis plagis.

Theseus, Chorus.

T. Pallidi fauces Averni, vosque Tænarei specus,
Unda miseris grata Lethes, vosque torpentes lacus,
Impiū rapite, atque mersū premite perpetuis malis.
Nunc adeste, sæva ponti monstra, nunc vastū mare,
Ultimo quodcumq; Proteus æquorū abscondit sinu,
Meque ovantē scelere tanto rapite in altos gurgites.
Tuque semper, genitor, iræ facilis assensor meæ,
Morte facili dignus haud sum, qui nova natum nece
Segregem sparsi per agros; quique, dum falsum nefas
Exsequor vindex severus, incidi in verum scelus.
Sidera et Manes, et undas scelere complevi meo.
Amplius sors nulla restat; regna me norunt tria.
In hoc redimus? patuit ad cœlum via,
Bina ut viderem funera, et geminam necem?
Cœlebs et orbus, funebres una face
Ut concremarem prolis ac thalami rogos?
Donator atræ lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus: ereptos mihi
Restitue Manes. Impius frustra invoco
Mortem relictam. Crudus, et leti artifex,
Exitia machinatus insolita effera,
Nunc tibimet ipse iusta supplicia irroga.
Pinus, coacto vertice attingens humum,
Cœlo remissum findat in geminas trabes;
Mittarve præceps saxa per Scironia.
Graviora vidi, quæ pati clusos iubet
Phlegethon, nocentes igneo cingens vado;
Quæ pœna maneat memet et sedes, scio.
Umbræ nocentes, cedite; et cervicibus
His, his repositum degravet fessas manus
Saxum, seni perennis Æolio labor:
Me ludat amnis ora vicina alluens:
Vultur relicto transvolet Tityo ferus;
Meumque pœnæ semper accrescat iecur.
Et tu mei requiesce Pirithoi pater:
Hæc incitatis membra turbinibus ferat
Nusquam resistens orbe revoluto rota.
Dehisce, tellus; recipe me, dirum chaos,
Recipe: hæc ad umbras iustior nobis via est.
Natum sequor: ne metue, qui Manes regis;
Casti venimus. Recipe me æterna domo
Non exiturum. Non movent Divos preces:
At, si rogarem scelera, quam proni forent!
C. Theseu, querelis tempus æternum manet.
Nunc iusta nato solve, et absconde ocyus
Dispersa fœde membra laniatu effero.
T. Huc, huc reliquias vehite cari corporis,
Pondusque, et artus temere congestos date.
Hippolytus hic est? Crimen agnosco meum.
Ego te peremi: neu nocens tantum semel
Solusve fierem, facinus ausurus parens,
Patrem advocavi. Munere, en, patrio fruor.
O triste fractis orbitas annis malum!
Complectere artus, quodque de nato est super,
Miserande, mœsto pectore incumbens, fove.
Disiecta genitor membra laceri corporis
In ordinem dispone, et errantes loco
Restitue partes. Fortis heic dextræ locus;
Heic læva frenis docta moderandis manus
Ponenda: lævi lateris agnosco notas.
Quam magna lacrymis pars adhuc nostris abest?

Durate trepidæ lugubri officio manus;
Fletusque largos sistite, arentes genæ,
Dum membra nato genitor annumerat suo,
Corpusque fingit. Hoc quid est, forma carens,
Et turpe multo vulnere abruptum undique?
Quæ pars tui sit, dubito; sed pars est tui.
Heic, heic repone, non suo, at vacuo loco.
Hæccine illa facies igne sidereo nitens,
Inimica flectens lumina? hoc cecidit decor?
O dira fata! numinum o sævus favor!
Sic ad parentem natus ex voto redit?
En, hæc suprema dona genitoris cape,
Sæpe efferendus. Interim hæc ignes ferant.
Patefacite acerba cæde funestam domum;
Mopsopia claris tota lamentis sonet.
Vos apparate regii flammam rogi:
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite. Istam terra defossam premat;
Gravisque tellus impio capiti incubet.

ŒDIPUS

DRAMATIS PERSONÆ

ŒDIPUS, IOCASTA, CREON, CHORUS *Thebanorum*, TIRESIAS, MANTO, SENEX, PHORBAS, NUNTIUS.

ACTUS I. *Œdipus, Iocasta.*

Œ. Iam nocte Titan dubius expulsa redit,
Et nube mœstum squalida exoritur iubar,
Lumenque flamma triste luctifica gerens,
Prospiciet avida peste solatas domos,
Stragemque, quam nox fecit, ostendet dies.
Quisquamne regno gaudet? O fallax bonum!
Quantum malorum fronte quam blanda tegis!
Ut alta ventos semper excipiunt iuga:
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti, verberant fluctus maris;
Imperia sic excelsa Fortunæ obiacent.
Quam bene parentis sceptra Polybi fugeram,
Curis solutus, exul, intrepidus, vagans!
Cœlum Deosque testor, in regnum incidi.
Infanda timeo; ne mea genitor manu
Perimatur. Hoc me Delphicæ laurus monent:
Aliudque nobis maius indicunt scelus.
Est maius aliquod patre mactato nefas?
Pro, misera pietas! eloqui fatum pudet.
Thalamos parentis Phœbus et diros toros
Nato minatur, impia incestos face.
Hic me paternis expulit regnis timor.
Non ego penates profugus excessi meos.
Parum ipse fidens mihimet, in tuto tua,
Natura posuit iura. Cum magna horreas,
Quæ posse fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expavesco, meque non credo mihi.
Iamiam aliquid in nos Fata moliri parant.
Nam quid rear, quod ista Cadmeæ lues
Infesta genti strage tam late edita,
Mihi parcit uni? Cui reservamur malo?
Inter ruinas urbis, et semper novis
Deflenda lacrymis funera, ac populi struem,
Incolumis adsto. Scilicet, Phœbi reus,
Sperare poteras sceleribus tantis dari
Regnum salubre? fecimus cœlum nocens.
Non aura gelido lenis afflatu fovet
Anhela flammis corda; non Zephyri leves
Spirant; sed ignes auget æstiferi Canis
Titan, Leonis terga Nemeæi premens.
Deseruit amnes humor, atque herbas
Aretque Dirce, tenuis Ismenos
Et tingit inopi nuda vix unda
Obscura cœlo labitur Phœbi soror,
Tristisque mundus nubilo pallet
Nullum serenis noctibus sidus micat:
Sed gravis et ater incubat terris vapor.
Obtexit arces Cœlitum ac summas
Inferna facies. Denegat fructum Ce
Adulta; et, altis flava cum spicis
Arente culmo sterilis emoritur seges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis ætas pariter et sexus ruit;
Iuvenesque senibus iungit, et natis
Funesta pestis: una fax thalamos
Fletuque acerbo funera et questu
Quin ipsa tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos: quodque in extremis
Periere lacrymæ. Portat hunc æger
Supremum ad ignem: mater hunc
Properatque, ut alium repetat in
Quin, luctu in ipso, luctus exoritur
Suæque circa funus exequiæ cadunt.
Tum propria flammis corpora alienis
Diripitur ignis; nullus est miseris
Non ossa tumuli sancta discreti teg
Arsisse satis est: pars quota in ciner
Deest terra tumulis: iam rogos silvæ
Non vota, non ars ulla, correptos
Cadunt medentes; morbus auxilium
Affusus aris, supplices tendo manus,
Matura poscens fata, præcurram ut
Patriam ruentem; neve post omnes
Fiamque regni funus extremum mei.
O sæva nimium numina! O fatum
Negatur uni nempe in hoc populo mihi
Mors tam parata? Sperne letali manu
Contacta regna: linque lacrymas, fun
Tabifica cœli vitia; quæ tecum inv
Infaustus hospes: profuge iamdudum
Vel ad parentes. *I.* Quid iuvat, coniux
Gravare questu? regium hoc ipsum
Adversa capere; quoque sit dubius
Status, et cadentis imperii moles labet,
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile, terga Fortunæ dare.
Œ. Abest pavoris crimen ac probrum
Virtusque nostra nescit ignavos metus.
Si tela contra stricta, si vis horrida
Mavortis in me rueret; adversus feros
Audax gigantes obvias ferrem manus.
Nec Sphinga cæcis verba nectentem
Fugi: cruentos vatis infandæ tuli
Rictus, et albens ossibus sparsis solum.
Cumque e superna rupe, iam prædæ
Aptaret alas verbere, et, caudam
Sævi leonis more, conciperet minas,
Carmen poposci. Sonuit horrendum
Crepuere malæ: saxaque, impatiens
Revulsit unguis, viscera expectans
Nodosa sortis verba, et implexos dolos,
Ac triste carmen alitis solvi feræ.
I. Quid sera mortis vota nunc demens
Licuit perire. Laudis hoc pretium tibi
Sceptrum, et peremtæ Sphingis hæc
Œ. Ille, ille dirus callidi monstri cinis
In nos rebellat; illa nunc Thebas lues
Peremta perdit. Una iam superest salus,
Siquam salutis Phœbus ostendit viam

orus.
erosa proles,
ias colonis
eranda Thebe.
lle, Bacche,
ies usque ad Indos,
campis,
signa primo.
bas beatos
itis sagittas,
enda Parthi.
i Rubentis.
eritque lucem
propiore nudos

is interimus;
nte fato;
a pompa Morti.
operatur ordo
iesque tristis
ulos petenti
tuere portæ.
premiturque iuncto

igit bidentes;
e carpsit herbas.
at sacerdos;
parat alta vulnus,
ate cornu
it sub ictu
ata cervix:
aculavit: atra
profusa est.
es in ipso
numque prono

ides relictæ:
eunte, marcet.
deminuto,
ns iuvencos.
unt rapaces:
leonis:
in ursis:
brosa serpens;
r veneno.
ta coma
bus umbras:
re glebæ:
laccho

ere malum.
ra profundi
Tartarea:
notam ripa
Sidoniis.
biatus
plicat alas.
da cymba
is senio
sidno
a refert,
re novam.
la ferri
, et nostris
e solum;
acra virum
dmeum,
isse nemus,

Bis turbatam sanguine Dircen;
Nocte silenti
Amphionios ululasse canes.
O dira novi facies leti,
Gravior leto! Piger ignavos
Alligat artus languor; et ægro
Rubor in vultu, maculæque caput
Sparsere leves: tum vapor ipsam
Corporis arcem flammeus urit;
Multoque genas sanguine tendit;
Oculique rigent; et sacer ignis
Pascitur artus. Resonant aures;
Stillatque niger naris aduncæ
Cruor, et venas rumpit hiantes.
Intima creber viscera quassat
Gemitus stridens. Tunc amplexu
Frigida presso saxa fatigant:
Quos liberior domus, elato
Custode, sinit, petitis fontes;
Aliturque sitis latice ingesto.
Prostrata iacet turba per aras,
Oratque mori. Solum hoc faciles
Tribuere Dei. Delubra petunt,
Haud ut voto numina placent;
Sed iuvat ipsos satiare Deos.
Quisnam ille propero regiam gressu petit?
Adestne clarus sanguine ac factis Creo?
An æger animus falsa pro veris videt?
Adest petitus omnibus votis Creo.

ACTUS II. *Œdipus, Creon.*

Œ. Horrore quatior, fata quo vergant, timens;
Trepidumque gemino pectus eventu labat.
Ubi læta, duris mixta, in ambiguo iacent,
Incertus animus, scire cum cupiat, timet.
Germane nostræ coniugis, fessis opem
Siquam reportas, voce properata edoce.
C. Responsa dubia sorte perplexa latent.
Œ. Dubiam salutem qui dat afflictis, negat.
C. Ambage nexa Delphico mos est Deo
Arcana tegere. *Œ.* Fare, sit dubium licet:
Ambigua soli noscere Œdipodæ datur.
C. Cædem expiari regiam exilio Deus,
Et interemtum Laium ulcisci iubet.
Non ante cœlo lucidus curret dies,
Haustusque tutos ætheris puri dabit.
Œ. Ecquis peremtor inclyti regis fuit?
Quem memoret, ede, Phœbus, ut pœnas luat.
C. Sit, precor, dixisse tutum visu et auditu horrida.
Torpor insedit per artus; frigidus sanguis coit.
Ut sacrata templa Phœbi supplici intravi pede,
Et pias, numen precatus, rite submisi manus,
Gemina Parnassi nivalis arx trucem sonitum dedit;
Imminens Phœbea laurus tremuit, et movit domum;
Ac repente sancta fontis lympha Castalii stetit.
Incipit [Lethæa] vates spargere horrentes comas,
Et pati commota Phœbum. Contigit nondum specum;
Emicat, vasto fragore, maior humano sonus:
» Mitis Cadmeis remeabunt sidera Thebis,
» Si profugus Dircen Ismenida liqueris hospes,
» Regis cæde nocens, Phœbo iam notus et infans.
» Nec tibi longa manent sceleratæ gaudia cædis.
» Tecum bella geres; natis quoque bella relinques,
» Turpis maternos iterum revolutus in ortus. »
Œ. Quod facere, monitu Cœlitum iussus, paro,
Functi cineribus regis hoc decuit dari,
Ne sancta quisquam sceptra violaret dolo.
Regi tuenda maxime regum est salus:
Queritur peremtum nemo, quem incolumem timet.

C. Curam peremti maior excussit timor.
Œ. Pium prohibuit ullus officium metus?
C. Sphinx, et nefandi carminis tristes minæ.
Œ. Nunc expietur numinum imperio scelus.
Quisquis Deorum regna placatus vides;
Tu, tu, penes quem iura præcipitis poli;
Tuque, o sereni maximum mundi decus,
Bis sena cursu signa qui vario regis,
Qui tarda celeri secula evolvis rota;
Sororque fratri semper occurrens tuo,
Noctivaga Phœbe; quique, ventorum potens,
Æquor per altum cæruleos currus agis;
Et qui carentes luce disponis domos,
Adeste. Cuius Laius dextra occidit,
Hunc non quieta tecta, non fidi lares,
Non hospitalis exulem tellus ferat.
Thalamis pudendis doleat, et prole impia.
Hic et parentem dextera perimat sua;
Faciatque (numquid gravius optari potest?)
Quidquid ego fugi
Per regna iuro, qu
Et quæ reliqui; per
Per te, pater Nept
Utrinque nostro
Et ipse nostris voc
Fatidica vatis ora
Ita molle senium
Securus alto reddat in
Solusque Merope nover
Ut nulla sontem gratia
Sed, quo nefandum facinus admissum loco est,
Memorato: aperto Marte, an insidiis, iacet?
C. Frondifera sanctæ nemora Castaliæ petens,
Calcavit arctis obsitum dumis iter,
Trigemina qua se spargit in campos via.
Secat una gratum Phocidos Baccho solum,
Unde altus ima deserit, cœlum petens,
Clementer acto colle, Parnassos biceps.
At una bimares Sisyphi terras adit,
Olenia in arva: tertius trames, cava
Convalle serpens, tangit errantes aquas,
Gelidumque dirimit amnis Elei vadum.
Hic pace fretum subita prædonum manus
Aggressa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipso, sorte Phœbea excitus,
Tiresia tremulo tardus accelerat genu,
Comesque Manto luce viduatum trahens.

Œdipus, Tiresias, Manto.

Œ. Sacrate Divis, proximum Phœbo caput,
Responsa solve; fare, quem pœnæ petant.
T. Quod tarda fatu est lingua, quod quærit moras,
Haud te quidem, magnanime, mirari addecet:
Visu carenti magna pars veri latet.
Sed, quo vocat me patria, quo Phœbus, sequar.
Fata eruantur. Si foret viridis mihi
Calidusque sanguis, pectore exciperem Deum.
Appellite aris candidum tergo bovem,
Curvoque nonquam colla depressum iugo.
Tu, lucis inopem, nata, genitorem regens,
Manifesta sacri signa fatidici refer.
M. Opima sanctas victima ante aras stetit.
T. In vota Superos voce sollenni voca,
Arasque dono thuris Eoi extrue.
M. Jam thura sacris Cœlitum ingessi focis.
T. Quid flamma, largas iamne comprendit dapes?
M. Subito refulsit lumine, et subito occidit.
T. Utrumne clarus ignis et nitidus stetit,
Rectusque purum verticem cœlo tulit,

Et summam in auras fusus explicuit
An latera circa serpit incertus via,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
M. Non una facies mobilis flammæ
Imbrifera qualis implicat varios sibi
Iris colores, parte quæ magna poli
Curvata, picto nuntiat nimbos sinu,
Quis desit illi, quisve sit, dubites, color:
Cærulea fulvis mixta oberravit notis,
Sanguinea rursus; ultima in tenebras
Sed, ecce, pugnax ignis in partes duas
Discedit; et se scindit unius sacri
Discors favilla. Genitor, horresco intuens:
Libata Bacchi dona permutat cruor,
Ambitque densus regium fumus caput,
Ipsosque circa spissior vultus sedet,
Et nube densa sorditam lucem abdidit.
Quid sit, parens, effare. *T.* Quid fari
Inter tumultus mentis attonitæ
Quidnam loquar? Sunt dira, sed in alto
Solet ira certis numinum ostendi notis.
Quid istud est, quod esse prolatum volunt,
Iterumque nolunt, et truces iras
Pudet Deos nescioquid. Huc propera
Et sparge salsa colla taurorum mola.
Placidone vultu sacra et admotas manus
Patiuntur? *M.* Altum taurus attollens
Primos ad ortus positus, expavit diem,
Trepidusque vultum solis et radios
T. Unone terram vulnere afflicti
M. Iuvenca ferro semet imposito
Et vulnere uno cecidit: at taurus,
Perpessus ictus, huc et huc dubius
Animamque fessus vix reluctantem
T. Utrum citatus vulnere angusto
An lentus altas irrigat plagas, cruor?
M. Huius per ipsam, qua patet pectus,
Effusus amnis: huius exiguo graves
Maculantur ictus imbre: sed, versus
Per ora multus sanguis atque oculos
T. Infausta magnos sacra terrores
Sed ede certas viscerum nobis notas.
M. Genitor, quid hoc est? non levi
Agitata trepidant exta; sed totas manus
Quatiunt: novusque prosilit venis
Cor marcet ægrum penitus, ac mersum
Liventque venæ: magna pars fibris abest
Et felle nigro tabidum spumat iecur.
Ac, semper omen unico imperio grave,
En, capita paribus bina consurgunt
Sed utrumque cæsum tenuis abscondit
Membrana, latebram rebus occultis
Hostile valido robore insurgit latus,
Septemque venas tendit: has omnes,
Probibens reverti, limes obliquus secat.
Mutatus ordo est; sede nil propria iacet,
Sed acta retro cuncta. Non animæ
In parte dextra pulmo sanguineus
Non læva cordis regio: non molli
Omenta pingues visceri obtendunt
Natura versa est: nulla lex utero
Scrutemur unde tantus hic extis
Quod hoc nefas? conceptus innuptæ
Nec more solito positus, alienum locum
Implet parentem. Membra cum gemitu
Tremulo rigore debiles artus micant:
Infecit atras lividus fibras cruor;
Tentantque turpes mobilem trunci
Et inane surgit corpus; ac sacros

cera effugiunt manum!
pulit, armenti gravis
erriti resonant greges:
trepidant foci.
gna terrifici ferant,
non timida hauriam.
securos mala.
bus opem quæris, malis.
um scire Cælicolæ volunt,
is cæso manus.
levi penna secant,
pectoribus potest
tanda est via.
æternæ plagis,
dis auctorem indicet.
is implacabile
populus infernæ Stygis
e, cui mandes sacrum.
umma regnorum est, nefas
Te, Creo, hic poscit labor,
egna respiciunt mea.
claustra laxamus Stygis,
ibus carmen sonet.

Chorus.

omam nutante corymbo,
ecus, huc ades votis,
atæ brachia thyrsis,
Thebæ, Bacche, tuæ
cibus ferunt.
s virgineum caput:
ute nubila,
minas,
um.
nam floribus cingi,
cohibere mitra;
n baccifera

sine lege crines,
vocare nodo;
tuens novercam,
nitatus artus,
ulata virgo,
tinente zona,
lacuere cultus,
lumque syrma.
ere curru,
geres leones,
vasta terræ,
, niveumque quisquis

sequitur Silenus asello,
s redimitus tempora sertis.
ducunt orgia mystæ.
comitata cohors,
pulsavit
c Threicio
nc Cadmeas
ia Mænas
it Iaccho,
cincta latus.
tora matres
yrsumque levem
m post laceros
hyades, œstro
velut ignotum

et nitidi matertera Bacchi;
ris Cadmeia cingitur Ino.
Ius habet in fluctus magni puer advena ponti,
Cognatus Bacchi, numen non vile, Palæmon.
Te Tyrrhena, puer, rapuit manus,
Et tumidum Nereus posuit mare,
Cærula cum pratis mutat freta.
Hinc verno platanus folio viret,
Et Phœbo laurus carum nemus:
Garrula per ramos avis obstrepit:
Vivaces hederas ramus tenet:
Summa ligat vitis carchesia:
Idæus prora fremuit leo:
Tigris puppe sedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat;
Et nova demersos facies habet.
Brachia prima cadunt prædonibus;
Illisumque utero pectus coit:
Parvula dependet lateri manus,
Et dorso fluctum curvo subit:
Lunata scindit cauda mare,
Et sequitur curvus fugientia carbasa delphin.
Divite Pactolos vexit te Lydius unda,
Aurea torrenti deducens flumina ripa.
Laxavit victos arcus Geticasque sagittas
Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet.
Regna securigeri Bacchum sensere Lycurgi.
Sensere terræ te Dacum feroces;
Et quos vicinus Boreas ferit
Arva mutantes, quasque Mæotis
Alluit gentes frigida fluctu:
Quasque despectat vertice summo
Sidus Arcadium, geminumque plaustrum.
Ille dispersos domuit Gelonos:
Arma detraxit trucibus puellis:
Ore deiecto petiere terram
Thermodontiacæ graves catervæ;
Positis tandem levibus sagittis,
Mænades factæ: sacer et Cithæron
Sanguine inundavit,
Ophioniaque cæde.
Prœtides silvas petiere; et Argos
Præsente Bacchum coluit noverca.
Naxos, Ægæo redimita ponto,
Tradidit thalamis virginem relictam,
Meliore pensans damna marito.
Pumice sicco
Fluxit Nyctelius latex:
Garruli gramen secuere rivi:
Combibit dulces humus alta succos,
Niveique lactis candida fontes,
Et mixta odoro Lesbia cum thymo.
Ducitur magno nova nupta cœlo.
Sollemne Phœbus carmen
Edit infusis humero capillis.
Concutit tædas geminus Cupido
Telum deposuit Iupiter igneum;
Oditque, Baccho veniente, fulmen.
Lucida dum current annosi sidera mundi,
Oceanus clausum dum fluctibus ambiet orbem,
Lunaque dimissos dum plena recolliget ignes;
Dum matutinos prædicet Lucifer ortus,
Altaque cœruleum dum Nerea nesciet Arctos,
Candida formosi venerabimur ora Lyæi.

ACTUS III. *Œdipus, Creon.*

Œ. Etsi ipse vultus flebiles præfert notas,
Expone, cuius capite placemus Deos.
C. Fari iubes, tacere quæ suadet metus.
Œ. Si te ruentes non satis Thebæ movent,
At sceptra moveant lapsa cognatæ domus.

C. Nescisse cupies, nosse quæ nimium expetis.
Œ. Iners malorum remedium ignorantia est.
Itane et salutis publicæ indicium obrues?
C. Ubi turpis est medicina, sanari piget.
Œ. Audita fare; vel, malo domitus gravi,
Quid arma possint regis irati, scies.
C. Odere reges dicta, quæ dici iubent.
Œ. Mitteris Erebo vile pro cunctis caput,
Arcana sacri voce ni retegis tua.
C. Tacere liceat. Nulla libertas minor
A rege petitur. *Œ.* Sæpe, vel lingua magis,
Regi atque regno muta libertas obest.
C. Ubi non licet tacere, quid cuiquam licet?
Œ. Imperia solvit, qui tacet, iussus loqui.
C. Coacta verba placidus accipias, precor.
Œ. Ulline pœna vocis expressæ fuit?
C. Est procul ab urbe lucus ilicibus niger,
Dircæa circa vallis irriguæ loca.
Cupressus, altis exerens silvis caput,
Virente semper alligat trunco.
Curvosque tendit quercus [illegible]
Annosa ramos. Huius abru[illegible]
Edax vetustas: illa, iam fe[illegible]
Radice, fulta pendet aliena trabe.
Amara baccas laurus; et tiliæ leves;
Et Paphia myrtus; et per immensum mare
Motura remos alnus; et Phœbo obvia
Enode Zephyris pinus opponens latus.
Medio stat ingens arbor, atque umbra gravi
Silvas minores urget; et, magno ambitu
Diffusa ramos, una defendit nemus.
Tristis sub illa, lucis et Phœbi inscius,
Restagnat humor, frigore æterno rigens.
Limosa pigrum circuit fontem palus.
Huc ut sacerdos intulit senior gradum,
Haud est moratus. Præstitit noctem locus.
Tunc fossa tellus, et super rapti rogis
Iaciuntur ignes. Ipse funesto integit
Vates amictu corpus, et frontem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes.
Squallente cultu mœstus ingreditur senex.
Mortifera canam taxus adstringit comam.
Nigro bidentes vellere, atque atræ boves,
Retro trahuntur. Flamma prædatur dapes;
Vivumque trepidat igne ferali pecus.
Vocat inde Manes; teque, qui Manes regis,
Et obsidentem claustra letalis lacus:
Carmenque magicum volvit, et rabido minax
Decantat ore quidquid aut placat leves
Aut cogit umbras. Sanguinem libat focis;
Solidasque pecudes urit, et multo specum
Saturat cruore. Libat et niveum insuper
Lactis liquorem; fundit et Bacchum manu
Læva; canitque rursus, et, terram intuens,
Graviore Manes voce et attonita ciet.
Latravit Hecates turba: ter valles cavæ
Sonuere mœstum: tota, succusso solo,
Pulsata tellus. Audior, vates ait;
Rata verba fudi: rumpitur cæcum Chaos;
Iterque populo Ditis ad superos datur.
Subsedit omnis silva, et erexit comam.
Duxere rimas robora; et totum nemus
Concussit horror. Terra se retro dedit,
Gemuitque penitus; sive tentari abditum
Acheron profundum mente non æqua tulit;
Sive ipsa tellus, ut daret functis viam,
Compage rupta sonuit; aut ira furens
Triceps catenas Cerberus movit graves.
Subito dehiscit terra, et immenso sinu
Laxata patuit. Ipse pallentes Deos
Vidi inter umbras; ipse torpentes lacus,
Noctemque veram. Gelidus in venis stetit,
Hæsitque sanguis. Sæva prosiluit cohors,
Et stetit in armis omne vipereum genus,
Fratrum, catervæ dente Dircæo satæ,
Avidumque, populi pestis Ogygii, malum.
Tum torva Erinnys sonuit, et cæcus Furor,
Horrorque, et una quidquid æternæ creant
Celantque tenebræ; Luctus avellens comam,
Ægreque lassum sustinens Morbus caput,
Gravis Senectus sibimet, et pendens Metus.
Nos liquit animus: ipsa, quæ ritus senis
Artesque norat, stupuit. Intrepidus parens
Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exsangue vulgus: illico, ut nebulæ leves,
Volitant, et auras libero cœlo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx,
Nec vere flores Hybla tot medio creat,
Cum examen alto nectitur densum globo;
Fluctusque non tot frangit Ionium mare;
Nec tanta, gelidi Strymonis fugiens minas,
Permutat hiemes ales, et, cœlum secans,
Tepente Nilo pensat Arctoas nives;
Quot ille populos vatis eduxit sonus.
Pavidæ latebras nemoris umbrosi petunt
Animæ trementes. Primus emergit solo,
Dextra ferocem cornibus taurum premens,
Zethus, manuque sustinens læva chelyn,
Qui saxa dulci traxit Amphion sono;
Interque natos Tantalis tandem suos
Tuto superba fert caput fastu gravi,
Et numerat umbras. Peior hac genitrix adest
Furibunda Agave; tota quam sequitur manus
Partita regem: sequitur et Bacchas lacer
Pentheus, tenetque sævus etiam nunc minas.
Tandem, vocatus sæpe, pudibundum extulit
Caput, atque ab omni dissidet turba procul,
Celatque semet. Instat, et Stygias preces
Geminat, sacerdos, donec in apertum efferat
Vultus opertos Laius: fari horreo.
Stetit per artus sanguine effuso horridus,
Pædore fœdo squalidam obtentus comam,
Et ore rabido fatur: O Cadmi effera,
Cruore semper læta cognato, domus!
Vibrate thyrsos: enthea natos manu
Lacerate potius. Maximum Thebis scelus
Maternus amor est. Patria, non ira Deum,
Sed scelere, raperis. Non gravi flatu tibi
Luctificus Auster, nec parum pluvio æthere
Satiata tellus halitu sicco nocet;
Sed rex cruentus; pretia qui sævæ necis
Sceptra, et nefandos occupat thalamos patris,
Invisa proles, (sed tamen peior parens
Quam natus, utero rursus infausto gravis)
Egit qui in ortus semet; et matri impios
Fœtus regessit; quique vix mos est feris,
Fratres sibi ipse genuit; implicitum malum,
Magisque monstrum Sphinge perplexum sua.
Te, te, cruenta sceptra qui dextra geris,
Te pater inultus, urbe cum tota, petam,
Et mecum Erinnys pronubas thalami traham;
Traham sonantes verbera: incestam domum
Vertam, et Penates impio Marte obteram.
Proinde pulsum finibus regem ocyus
Agite exulem. Quodcumque funesto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas; spiritus puros dabit
Vitalis aura: veniet et silvis decor.

, Labor, Tabes, Dolor,
excedent simul:
us sedes volet
aves pedibus moras
et incertus viæ,
etentans iter.
am cœlum pater.
idus invasit tremor.
ere, fecisse arguor.
rope nefas,
absolvit manus
defendit parens
uis locus culpæ est super?
um amissum gemunt,
eo tetigi loca.
as Thebis gravis?
socios doli.
as fraudi Deos,
lespondet mea.
gia expelli velim?
ati laris
certum statu;
terreret, nimis
t hoc tuto tibi
dentem opprimat.
nes loco.
nte deponam ut mea
uadeam hoc illis ego,
iber etiam nunc status.
re fortunam tuam.
are cupienti via,
m ac somnum loqui.
atur quies.
ga defendit fides?
rfido præstat fides.
regni bonis
n cœtu viget;
alternis dies,
nera ad nostros lares
us, opulentæ dapes,
ostra salus.
fortunæ rear?
a non habent unquā modum.
ocens causa cadam?
ldita est vitæ meæ?
ostra Tiresiæ? tamen
s exemplum; sequor.
? *Œ*. Dubia pro certis solent
vet vanos metus,
isquis in culpa fuit,
od dubium putat.
dia qui nimium timet,
ustodit metus.
us imperio regit,
in auctorem redit.
o inclusum specu:
feram gradum.

horus.

a periclis;
las premunt
eum
stalium nemus
præbuit hospiti;
yrios colonos;
natus Agenoris,
rta sequi Iovis,
constitit arbore,
s suum;

Monituque Phœbi, iussus erranti
Comes ire vaccæ, quam non flexerat
Vomer, aut tardi iuga curva plaustri,
Deseruit fugas, nomenque genti
Inauspicata de bove tradidit.
Tempore ex illo nova monstra semper
Protulit tellus. Aut anguis, imis
Vallibus editus, annosa supra
Robora sibilat, supraque pinus,
Supra Chaonias celsior arbores,
Cœruleum erexit caput,
Cum majore sui parte recumberet;
Aut fœta tellus impio partu
Effudit arma.
Sonuit reflexo classicum cornu;
Lituusque adunco stridulos cantus
Elisit ære. Ante non linguas
Agiles et ora vocis ignotæ
Clamore primum hostico experti,
Agmina campos cognata tenent;
Dignaque iacto semine proles,
Uno ætatem permensa die,
Post Luciferi nata meatus,
Ante Hesperios occidit ortus.
Horret tantis advena monstris;
Populique timet bella recentis;
Donec cecidit sæva iuventus;
Genitrixque suo reddi gremio
Modo productos vidit alumnos.
Hac transierit civile nefas:
Illa Herculeæ noriut Thebæ
Prœlia fratrum:
Quid Cadmei fata nepotis,
Cum vivacis cornua cervi
Frontem ramis texere novis,
Dominumque canes egere suum?
Præceps silvas montesque fugit
Citus Actæon; agilique magis
Pede per saltus et saxa vagus,
Metuit motas Zephyris plumas;
Et, quæ posuit, retia vitat;
Donec fontis in unda
Cornua vidit vultusque feros,
Ubi virgineos foverat artus
Nimium sævi Diva pudoris.

Actus IV. *Œdipus, Iocasta.*

Œ. Curas revolvit animus, et repetit metus.
Obiisse nostro Laium scelere autumant
Superi Inferique: sed animus contra innocens,
Sibique melius quam Deis notus, negat.
Redit memoria tenue per vestigium,
Cecidisse nostri stipitis pulsu obvium,
Datumque Diti, cum prior iuvenem senex
Curru superbus pelleret, Thebis procul,
Phocæa trifidas regio qua scindit vias.
Unanima coniux, explica errorem, precor,
Quæ spatia moriens Laius vitæ tulit.
Primone in ævo viridis, an fracto, occidit?
I. Inter senem iuvenemque; sed propior seni.
Œ. Frequensne turba regium cinxit latus?
I. Plures fefellit error ancipitis viæ;
Paucos fidelis curribus iunxit labor.
Œ. Aliquisne cecidit regio fato comes?
I. Unum fides virtusque consortem addidit.
Œ. Teneo nocentem: convenit numerus, locus:
Sed tempus adde. *I*. Decima iam metitur seges:

Senex, Œdipus.

S. Corinthius te populus in regnum vocat
Patrium. Quietem Polybus æternam obtinet.
Œ. Ut undique in me sæva Fortuna irruit!
Edissere agedum, quo cadat fato parens.
S. Animam senilem mollis exsolvit sopor.
Œ. Genitor, sine ulla cæde defunctus iacet:
Testor; licet iam tollere ad cœlum pie
Puras, nec ulla scelera metuentes, manus.
Sed pars magis metuenda fatorum manet.
S. Omnem paterna regna discutient metum.
Œ. Repetam paterna regna; sed matrem horreo.
S. Metuis parentem, quæ, tuum reditum expetens,
Sollicita pendet? *Œ.* Ipsa me pietas fugat.
S. Viduam relinques? *Œ.* Tangis, en, ipsos metus.
S. Effare, mersus quis premat mentem timor.
Præstare tacitam regibus soleo fidem.
Œ. Connubia matris Delphico admonitu tremo.
S. Timere vana desine, et turpes metus
Depone. Merope ve
Œ. Quod subditiv
S. [Regnum: superba ... ut fidem].
Œ. Secreta thalami, ... modo.
S. Hæ te parenti ... us.
Œ. Tu me parent
S. Pastor nivoso s
Œ. In illa temet n
S. Illo sequebar m
Œ. Nunc adice cert
S. Forata ferro gesse
Tumore nactus nom
Œ. Quis fuerit ille,
Corpus, requiro. *S*
Minor sub illo turba
Œ. Eloquere nomen. ... languescit senum
Memoria, longo lassa sublabens situ.
Œ. Potesne facie noscere ac vultu virum?
S. Fortasse noscam: sæpe iam spatio obrutam
Levis exoletam memoriam revocat nota.
Œ. Ad sacra et aras omne compulsum pecus
Duces sequantur. Ite propere, arcessite,
Famuli, penes quos summa consistit gregum.
S. Sive ista ratio, sive fortuna occulit,
Latere semper patere, quod latuit diu.
Sæpe eruentis veritas patuit malo.
Œ. Malum timeri maius his aliquod potest?
S. Magnum esse, magna mole quod petitur, scias.
Concurrit illinc publica, hinc regis salus,
Utrimque paria: contine medias manus.
Ut nil lacessas, ipsa se fata explicant.
Non expedit concutere felicem statum.
Œ. Tuto movetur, quidquid extremo in loco est.
S. Nobilius aliquid genere regali appetis?
Ne te parentis pigeat inventi, vide.
Œ. Vel pœnitendi sanguinis quæram fidem,
Si nosse libeat. Ecce, grandævus senex,
Arbitria sub quo regii fuerant gregis,
Phorbas. Refersne nomen aut vultum senis?
S. Arridet animo forma: nec notus satis,
Nec rursus iste vultus ignotus mihi.
Regnum obtinente Laio, famulus greges
Agitasti opimos sub Cithæronis plaga?

Phorbas, Senex, Œdipus.

P. Lætus Cithæron pabulo semper novo
Æstiva nostro prata submittit gregi.
S. Noscisne memet? *P.* Dubitat anceps memoria.
Œ. Huic aliquis a te traditur quondam puer?
Effare. Dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quæris? veritas odit mora.
P. Obducta longo temporum tractu mo
Œ. Fatere, ne te cogat ad verum dolo
P. Inutile isti munus infantem dedi.
Non potuit ille luce, non cœlo, frui.
S. Procul sit omen! Vivit; et vivat, pre
Œ. Superesse quare traditum infante
P. Ferrum per ambos tenue transacta p
Ligabat artus: vulneri innatus tumor
Puerile fœda corpus urebat lue.
S. Quid quæris ultra? fata iam accedunt p
Œ. Quis fuerit infans, edoce. *P.* Prohi
Œ. Huc aliquis ignem: flamma iam exc
Per tam cruentas vera quærentur via
Ignosce, quæso, si ferus videor tibi,
Et impotens: parata vindicta in manu e
Dic vera. Quisnam, quove generatus pa
Qua matre genitus? *P.* Coniuge est pro
Œ. Dehisce, tellus! tuque, tenebrarum p
In Tartara ima, rector umbrarum, rap
Retro reversas generis ac stirpis vices.
Congerite, cives, saxa in infandum caput:
Mactate telis: me petat ferro parens;
Me natus: in me coniuges arment manus,
Fratresque; et æger populus ereptos rogis
Iaculetur ignes. Sæculi crimen vagor,
Odium Deorum, iuris exitium sacri;
Qua luce primum spiritus hausi rudes,
Iam morte dignus. Redde nunc animos,
Nunc aliquid aude sceleribus dignum tu
I, perge, propero regiam gressu pete.
Gratare matri liberis auctam domum.

Chorus.

Fata si liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem Zephyro levi
Vela, ne pressæ gravi
Spiritu antennæ tremant.
Lenis et modice fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidā ratem,
Tuta me media vehat
Vita decurrens via.
Gnossium regem timens,
Astra dum demens petit,
Artibus fisus novis,
Certat et veras aves
Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.

Callidus
Dædalus
Nube sub
Aliteu
Qualis
Fugit, et
Colligit
Donec in
Movit
Comes
Quidquid
Pendet
Sed quid
nant.
Mœstus et
Regius
Ede, quid

Actus V. *Nuntius.*

Prædicta postquam fata, et infandum ge
Deprendit, ac se scelere convictum Œdip
Damnavit ipse; regiam infestus petens,
Invisa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus insanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens iubam;
Vultus furore torvus, atque oculi truces,
Gemitus, et altum murmur; et gelidus flu
Sudor per artus. Spumat, et volvit minas,
Ac mersus alte magnus exundat dolor.
Secum ipse sævus grande nescio quid parat,
Suisque fatis simile. Quid pœnas moror?
[Ut] hoc scelestum pectus aut ferro petit,
Aut fervido aliquis igne vel saxo domet?
Quæ tigris, aut quæ sæva visceribus m

, scelerum capax,
feras in me tuis
vel rabidos canes.
Anime, quid mortem times?
a Fortunæ eripit.
iam capulo manum,
ne tam magnis breves
vis? atque uno omnia
ris? hoc patri sat est?
quid male in lucem editis
: tuum magna luit
patriæ dabis?
, quæ leges ratas
Œdipoda, novos
ipplicii eadem meis
ere atque iterum mori
er; ut toties nova
tere ingenio miser.
potest, fiat diu.
quæratur via,
xtus, et vivis tamen
ere, sed citra patrem.
ubitus, en, vultus gravat
igat fletu genas.
ctenus fundent levem
ibus pulsi suis
r. Hi maritales statim
xit, atque ira furit.
: truculento genæ;
ous retinent suis.
ltus, iratus, ferox,
emuit, et, dirum fremens,
At contra truces
uam intenti manum
vulneri occurrunt suo.
nibus uncis lumina.
tus vulsos simul
t in vacuo manus,
ibus lacerat cavos
um, et inanes sinus;
usque, quam sat est, furit;
a lucis. Attollit caput;
ibus cœli plagas,
Quidquid effossis male
mpit; et victor Deos
'arcite, heu! patriæ, precor:
as pœnas tuli.
gna nox tandem meis.
er; et lacerum caput
nguinem venis vomit.

Chorus.

edite Fatis.
ossunt curæ
mina fusi.
tur mortale genus,
ius, venit ex alto:
lecreta colus
revoluta manu.
mite vadunt.
dedit extremum.
rtisse licet,
urrunt causis.
, prece non ulla
Multis ipsum
; multi ad fatum
lum fata timent.
s; atque ipse suum,
molitur iter,
,

Œdipus, Chorus, Iocasta.

Œ. Bene habet! peractum est! iusta persolvi patri.
Iuvant tenebræ. Quis Deus, tandem mihi
Placatus, atra nube perfundit caput?
Quis scelera donat? Conscium evasi diem.
Nil, parricida, dexteræ debes tuæ:
Lux te refugit: vultus Œdipodem hic decet.
C. En, ecce, rapido sæva prosiluit gradu
Iocasta vecors; qualis attonita et furens
Cadmea mater abstulit nato caput,
Sensitve raptum. Dubitat; afflictum alloqui
Cupit, pavetque. Iam malis cessit pudor.
Et hæret ore primo vox. *I.* Quid te vocem?
Natumne? dubitas? natus es: natum pudet.
Invite loquere, nate. Quo avertis caput,
Vacuosque vultus? *Œ.* Quis frui et tenebris vetat?
Quis reddit oculos? Matris, heu! matris sonus.
Perdidimus operam. Congredi fas amplius
Haud est: nefandos dividat vastum mare,
Dirimatque tellus abdita; et quisquis sub hoc
In alia versus sidera, ac solem avium
Dependet orbis, alterum ex nobis ferat.
I. Fati ista culpa est: nemo fit fato nocens.
Œ. Iam parce verbis, mater, et parce auribus;
Per has reliquias corporis trunci precor,
Per inauspicatum sanguinis pignus mei,
Per omne nostri nominis fas et nefas.
I. Quid, anime, torpes? Socia cur scelerum dare
Pœnas recusas? Omne confusum perit,
Incesta, per te iuris humani decus.
Morere, ac nefastum spiritum ferro exige.
Non, si ipse mundum concitans Divum sator
Corusca sæva tela iaculetur manu,
Unquam rependam sceleribus pœnas pares,
Mater nefanda. Mors placet: mortis via
Quæratur. Agedum! commoda matri manum,
Si parricida es: restat hoc operi ultimum.
Rapiatur ensis: hoc iacet ferro meus
Coniux. Quid illum nomine haud vero vocas?
Socer est. Utrumne pectori infigam meo
Telum? an patenti conditum iugulo imprimam?
Eligere nescis vulnus: hunc, dextra, hunc pete
Uterum capacem, qui virum et natum tulit.
C. Iacet peremta: vulneri immoritur manus;
Ferrumque secum nimius eiecit cruor.
Œ. Fatidice, te, te, præsidem veri Deum,
Compello. Solum debui fatis patrem.
Bis parricida, plusque quam timui nocens,
Matrem peremi: scelere confecta est meo.
O Phœbe mendax! fata superavi impia.
Pavitante gressu sequere fallaces vias,
Suspensa plantis efferens vestigia.
Cæcam tremente dextera noctem rege.
I, gradere præceps, lubricos ponens gradus,
I, profuge, vade. Siste, ne in matrem incidas.
Quicumque fessi corpore et morbo graves
Semianima trahitis (pectora, en, fugio, exeo),
Relevate colla: mitior cœli status
Post terga sequitur. Quisquis exilem iacens
Animam retentat, vividos haustus levis
Concipiat. Ite, ferte depositis opem.
Mortifera mecum vitia terrarum extraho.
Violenta fata, et horridus morbi tremor,
Maciesque, et atra pestis, et rabidus dolor,
Mecum ite, mecum. Ducibus his uti libet.

TROADES

DRAMATIS PERSONÆ

HECUBA. ANDROMACHA.
CHORUS *Troadum*. SENEX.
TALTHYBIUS. ULYSSES.
AGAMEMNON. ASTYANAX.
CALCHAS. NUNTIUS.
HELENA. PYRRHUS. POLYXENA, *persona muta*.

ACTUS I. *Hecuba*.

Quicumque regno fidit, et magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit Deos,
Animumque rebus credulum lætis dedit,
Me videat, et te, Troia. Non unquam tulit
Documenta Fors maiora, quam fragili loco
Starent superbi. Columen eversum occidit
Pollentis Asiæ, Cœlitum egregius labor.
Ad cuius arma venit, et qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit;
Et qui, renatum primus excipiens diem,
Tepidum Rubenti Tigrin immiscet freto:
Et quæ, vagos vicina prospiciens Scythas,
Ripam catervis Ponticam viduis ferit;
Excisa ferro est. Pergamum incubuit sibi.
En, alta muri decora congesti iacent,
Tectis adustis: regiam flammæ ambiunt;
Omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus;
Diripitur ardens Troia: nec cœlum patet,
Undante fumo: nube ceu densa obsitus,
Ater favilla squalet Iliaca dies.
Stat avidus iræ victor, et lentum Ilium
Metitur oculis; ac decem tandem ferus
Ignoscit annis. Horret afflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit sibi
Potuisse vinci. Spolia populator rapit
Dardania: prædam mille non capiunt rates.
Testor Deorum numen adversum mihi,
Patriæque cineres, teque rectorem Phrygum,
Quem Troia toto conditum regno tegit,
Tuosque Manes, quo stetit stante Ilion,
Et vos meorum liberum magni greges,
Umbræ minores: quidquid adversi accidit,
Quæcumque Phœbas, ore lymphato furens,
Credi Deo vetante, prædixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida; nec tacui metus;
Et vana vates ante Cassandram fui.
Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes
Nocturnus, in vos sparsit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iste est: facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis eversæ gemis,
Vivax senectus? respice, infelix, ad hos
Luctus recentes. Troia iam vetus est malum.
Vidi exsecrandum regiæ cædis nefas,
Ipsasque ad aras maius admissum scelus
Aiacis armis; cum ferox, sæva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepisset libens,
Ensis senili siccus e iugulo rediit.
Placare quem non potuit a cæde effera
Mortalis ævi cardinem extremum premens,
Superique testes sceleris, et quondam sacrum
Regni iacentis? Ille, tot regum parens,
Caret sepulcro Priamus, et flamma indiget,
Ardente Troia. Non tamen Superis sat est.
Dominum, ecce, Priami nuribus et natis legens,
Sortitur urna. Præda quem vilis sequar?
Hic Hectoris coniugia despondet sibi,
Hic optat Heleni coniugem; hic Antenoris;
Nec deest, tuos, Cassandra, qui thalamos petat:
Mea sors timetur: sola sum Danais metus.
Lamenta cessant? turba, captiva, mea,
Ferite palmis pectora, et planctus date,
Et iusta Troiæ facite. Iamdudum sonet
Fatalis Idæ iudicis diri domus.

Chorus Troadum, Hecuba.

C. Non rude vulgus, lacrymisque novum,
Lugere iubes: hoc continuis
Egimus annis, ex quo tetigit
Phrygius Graias hospes Amyclas,
Secuitque fretum pinus matri
Sacra Cybellæ.
Decies nivibus canuit Ide,
Ide nostris nudata rogis;
Et Sigeis trepidus campis
Decimas secuit messor aristas,
Ut nulla dies mœrore caret,
Sed nova fletus causa ministrat.
Ito ad planctus,
Miseramque leva, regina, manum:
Vulgus dominam vile sequemur.
Non indociles lugere sumus.
H. Fidæ casus nostri comites,
Solvite crinem: per colla fluant
Mœsta capilli, tepido Troiæ
Pulvere turpes. Paret exertos
Turba lacertos. Veste remissa,
Substringe sinus, uteroque tenus
Pateant artus: cui coniugio
Pectora velas, captive pudor?
Cingat tunicas palla solutas.
Vacet ad crebri verbera planctus
Furibunda manus. Placet hic habitus,
Placet: agnosco Troada turbam.
Iterum luctus redeant veteres:
Solitum flendi vincite morem.
Hectora flemus.
C. Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem.
Coma demissa est libera nodo;
Sparsitque cinis fervidus ora.
H. Complete manus: hoc ex Troia
Sumsisse licet. Cadat ex humeris
Vestis apertis: imumque tegat
Suffulta latus. Iam nuda vocant
Pectora dextras: nunc nunc vires
Exprome, dolor, tuas.
Rhœtea sonent litora planctu;
Habitansque cavis montibus Echo
Non, ut solita est, extrema brevis
Verba remittat: totos reddat
Troiæ gemitus. Audiat omnis
Pontus, et æther. Sævite, manus:
Pulsu vasto tundite pectus.
Non sum solito contenta sono:
Hectora flemus.
C. Tibi nostra ferit dextra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos;
Tibi nostra caput dextera pulsat;
Tibi maternis ubera palmis
Laniata iacent. Fluit, et multo
Sanguine manat, quamcumque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriæ, mora fatorum,

hrygibus fessis,
umerisque tuis
fulta per annos:
ummusque dies
triæque fuit.
tus. Priamo vestros
tis Hector habet.
Phrygiæ, planctus:
s capte senex.
e rege tulit.
ana Graio
que pharetras
Post elatos
egumque gregem,
nera cludis;
ictima cæsus,
ra truncus.
s flectite vestras:
niseranda mei
lix Priamus!
iber Manes
ec feret unquam
rvice iugum.
lit Atridas,
nit Ulyssem.
eda triumphi,
lla tropæis.
ceptra manus
currusque sequens
aurea dextra
lætis fiet
C. Felix Priamus!
Secum excedens
nunc Elysii
rat in umbris,
x animas
Felix Priamus!
ello moriens,
sumta videt!

bius, Chorus Troadum.

is semper in portu mora,
tere seu patriam volunt!
faciat et Danais moram,
eus cludat vias.
us horridos quassat tremor.
vix capiunt fidem.
a iam Titan iuga
erat noctem dies,
mugitu fremens
t ex imo sinus.
t excelsum nemus
et lucus sacer.
erunt iugis.
it: et pontus suum
it, ac stravit vada.
it immensos specus;
um ad superos iter,
t, ac tumulum levat.
Thessalici ducis,
proludens tuis
vit; aut Neptunium
it iuvenem coma;
Marte violento furens,
sit; et, quærens iter,
bus erravit vado;
or in curru stetit,
torem et Troiam trahens.
rati sonus:
Ite, ite, inertes! [debitos] Manibus meis
Auferte honores. Solvite ingratas rates,
Per nostra ituri maria. Non parvo luit
Iras Achillis Græcia: at magno luet.
Desponsa nostris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, et tumulum riget.
Hæc fatus alta voce, dimisit diem:
Repetensque Ditem, mersus ingentem specum
Coeunte terra iunxit. Immoti iacent
Tranquilla pelagi: ventus abiecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare.
Tritonum ab alto cecinit hymenæum chorus.

Pyrrhus, Agamemnon, Calchas.

P. Cum læta pelago vela rediturus dares,
Excidit Achilles? cuius unius manu
Impulsa Troia, [corruit tandem solo,
Brevi repensans] quidquid adiecit moræ
[Scyros, fretumque Lesbos Ægæum secans]
Illo remoto, dubia, quo caderet, stetit.
Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
Sero es daturus. Iam suum cuncti duces
Tulere pretium: quæ minor merces potest
Tantæ dari virtuti? an is meruit parum,
Qui, fugere bellum iussus, et longa sedens
Ævum senecta degere, ac Pylii senis
Transcendere annos, exuens matris dolos,
Falsasque vestes, fassus est armis virum?
Inhospitali Telephus regno impotens
Dum Mysiæ ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemque eamdem sensit et mitem manum.
Cecidere Thebæ; vidit Eetion capi
Sua regna victus: clade subversa est pari
Imposita celso parva Lyrnessos iugo;
Captaque tellus nobilis Briseide,
Et, causa litis regibus, Chryse iacet;
Et nota fama Tenedos; et quæ pascuo
Fœcunda pingui Thracios nutrit greges
Scyros, fretumque Lesbos Ægæum secans,
Et sacra Phœbo Cilla. Quid? quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Hæc tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparsæ tot urbes, turbinis vasti modo,
Alterius esset gloria ac summum decus;
Iter est Achillis. Sic meus venit pater,
Et tanta gessit bella, dum bellum parat.
Ut alia sileam merita, non unus satis
Hector fuisset? Ilium vicit pater;
Vos diruistis. Inclytas laudes iuvat,
Et clara magni facta genitoris sequi.
Iacuit peremtus Hector ante oculos patris,
Patruique Memnon, cuius ob luctum parens
Pallente mœstum protulit vultu diem:
Suique victor operis exemplum horruit,
Didicitque Achilles et Dea natos mori.
Tum sæva Amazon ultimus cecidit timor.
Debes Achilli, merita si digne æstimas,
Et si Mycenis virginem atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nunc subito improbas?
Priamique natam Pelei nato ferum
Mactare credis? At tuam natam parens
Helenæ immolasti: solita iam et facta expeto.
A. Iuvenile vitium est, regere non posse impetum.
Ætatis alios fervor hic primæ rapit,
Pyrrhum paternus. Spiritus quondam truces,
Minasque, tumidi lentus Æacidæ tuli.
Quo plura possis, plura patienter feras.
Quid cæde dira nobilem clari ducis

Aspergis umbram? Noscere hoc primum decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.
Violenta nemo imperia continuit diu;
Moderata durant: quoque Fortuna altius
Evexit ac levavit humanas opes,
Hoc se magis supprimere felicem decet,
Variosque casus tremere, metuentem Deos
Nimium faventes. Magna momento obrui,
Vincendo didici. Troia nos tumidos facit
Nimium ac feroces? stamus hoc Danai loco,
Unde illa cecidit. Fateor, aliquando, impotens
Regno ac superbus, altius memet tuli:
Sed fregit illos spiritus hæc, quæ dare
Potuisset aliis, causa, Fortunæ favor.
Tu me superbum, Priame? tu timidum facis.
Ego esse quidquam sceptra nisi vano putem
Fulgore tectum nomen, et falso comam
Vinclo decentem? Casus hæc rapiet brevis;
Nec mille forsan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus Fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixisse hoc tua,
Argiva tellus, liceat) affligi Phrygas
Vincique volui: ruere, et æquari solo,
Etiam arcuissem. Sed regi frenis nequit
Et ira, et ardens hostis, et victoria
Commissa nocti. Quidquid indignum aut ferum
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebræque, per quas ipse se irritat furor,
Gladiusque felix, cuius infecti semel
Vecors libido est. Quidquid eversæ potest
Superesse Troiæ, maneat: exactum satis
Pœnarum, et ultra est. Regia ut virgo occidat,
Tumuloque donum detur, et cineres riget,
Et facinus atrox cædis ut thalamos vocem,
Non patiar. In me culpa cunctorum redit.
Qui non vetat peccare, cum possit, iubet.
P. Nullumne Achillis præmium Manes ferent?
A. Ferent; et illum laudibus cuncti canent,
Magnumque terræ nomen ignotæ audient.
Quod si levatur sanguine infuso cinis,
Opima Phrygii colla cædantur gregis,
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iste mos est, quando in inferias homo est
Impensus homini? Detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli pœna iubes.
P. O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos; timide, cum increpuit metus!
Regum tyranne! iamne flammatum geris
Amore subito pectus, ac Veneris novæ?
Solusne toties spolia de nobis feres?
Hac dextra Achilli victimam reddam suam:
Quam si negas retinesque, maiorem dabo,
Dignamque quam det Pyrrhus: et nimium diu
A cæde nostra regia cessat manus,
Paremque poscit Priamus. *A.* Haud equidem nego
Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,
Sævo peremtus ense quod Priamus iacet,
Supplex paternus. *P.* Supplices nostri patris
Hostesque eosdem, novimus. Priamus tamen
Præsens rogavit: tu, gravi pavidus metu,
Nec ad rogandum fortis, Aiaci preces
Ithacoque mandas, clusus, atque hostem tremens.
A. At non timebat tunc tuus fateor parens,
Interque cædes Græciæ, atque ustas rates,
Segnis iacebat, belli et armorum immemor,
Levi canoram verberans plectro chelyn.
P. Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,
Cantus Achillis timuit: et, tanto in metu,
Navalibus pax alta Thessalicis fuit.

A. Nempe isdem in istis Thessalis navalibus
Pax alta rursus Hectoris patri fuit.
P. Est regis alti, spiritum regi dare.
A. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?
P. Mortem misericors sæpe pro vita dabit.
A. At nunc misericors virgines busto petis?
P. Iamne immolari virgines credis nefas?
A. Præferre patriam liberis regem decet.
P. Lex nulla capto parcit aut pœnam impedit.
A. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
P. Quodcumque libuit facere victori, licet.
A. Minimum decet libere, cui multum licet.
P. His ista iactas, quos, decem annos gravi
Regno subactos, Pyrrhus exsolvit iugo?
A. Hos Scyrus animos? *P.* Scelere quæ fratrum caret.
A. Inclusa fluctu. *P.* Nempe cognati maris.
Atrei et Thyestæ nobilem novi domum.
A. Ex virginis concepte furtivo stupro,
Et ex Achille nate, sed nondum viro!
P. Illo ex Achille, genere qui mundum suo
Sparsus per omnem, Cœlitum regna occupat:
Thetide æquor, umbras Æaco, cœlum Iove.
A. Illo ex Achille, qui manu Paridis iacet.
P. Quem nec Deorum comminus quisquam petit.
A. Compescere equidem verbis, et audax malum
Poteram domare: sed meus captis quoque
Scit parcere ensis. Potius interpres Deum
Calchas vocetur. Fata si poscent, dabo.
Tu, qui Pelasgæ vincla solvisti rati,
Morasque bellis; arte qui reseras polum,
Cui viscerum secreta, cui mundi fragor,
Et stella longa semitam flamma trahens
Dant signa fati; cuius ingenti mihi
Mercede constant ora; quid iubeat Deus,
Effare, Calcha, nosque consilio rege.
C. ,, Dant fata Danais, quo solent pretio, viam:
Mactanda virgo est Thessali busto ducis:
Sed quo iugari Thessalæ cultu solent,
Ionidesve, vel Mycenææ nurus,
Pyrrhus parenti coniugem tradat suo.
Sic rite dabitur. Non tamen nostras tenet
Hæc una puppes causa: nobilior tuo,
Polyxena, cruore debetur cruor,
Quem fata quærunt. Turre de summa cadat
Priami nepos Hectoreus, et letum oppetat.
Tum mille velis impleat classis freta.,,

Chorus Troadum.

Verum est? an timidos fabula decipit,
Umbras corporibus vivere conditis,
Cum coniux oculis imposuit manum,
Supremusque dies solibus obstitit,
Et tristis cineres urna coercuit?
Non prodest animam tradere funeri,
Sed restat miseris vivere longius?
An toti morimur? nullaque pars manet
Nostri, cum profugo spiritus halitu,
Immixtus nebulis, cessit in aera,
Et nudum tetigit subdita fax latus?
Quidquid Sol Oriens, quidquid et Occidens
Novit; cœruleis Oceanus fretis
Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
Ætas Pegaseo corripiet gradu.
Quo bis sena volant sidera turbine,
Quo cursu properat sæcula volvere
Astrorum dominus, quo properat modis
Obliquis Hecate currere flexibus,
Hoc omnes petimus fata: nec amplius
Iuratos Superis qui tetigit lacus,

calidis fumus ab ignibus
n per breve sordidus;
as, quas modo vidimus,
siicit impetus;
imur, spiritus effluet.
hil est; ipsaque mors nihil,
ieta novissima.
di; solliciti metum.
as post obitum loco?
ent.
lum devorat, et Chaos.
est noxia corpori,
mæ. Tænara, et aspero
nino, limen et obsidens
i Cerberus ostio,
verbaque inania,
fabula somnio.

macha, Senex, Astyanax,
Ulysses.

rygiæ, turba, laceratis comas,
ectus, effuso genas
perpessæ sumus,
ium vobis modo,
m ferus curru incito
, et gravi gemeret sono
Hectoreo tremens.
ersa, quodcumque accidit,
que, sine sensu fero.
oniugem sequerer meum,
meos animos domat,
ogit hic aliquid Deos
s ærumnæ addidit.
aximum fructum abstulit,
ris rebus locus
qua veniant, habent.
ere, cum speres nihil.
movit afflictam metus?
maius e magno malum.
fatum stetit.
t velit, clades Deus?
laustra, et obscuri specus
t eversis metus,
i Dite exeunt.
n est Danais iter?
Turbat atque agitat Phrygas
r: hic proprie meum
ctis horrendæ sopor.
effer in medium, metus.
ma transierat duas,
rterant stellæ iugum:
afflictæ quies,
nus obrepsit genis,
entis attonitæ stupor)
Hector ante oculos stetit:
la in Argivos ferens,
us Idæis rates;
is in Danaos furens,
a simulato tulit.
neum intendens iubar,
, et fletu gravis,
qualida obtectus coma.
Tum, quassans caput,
uit, et natum eripe,
: hæc una est salus.
quod cecidit, gemis?
Festina: amove
arvulam stirpem domus.
or ac tremor somnum excutit;

Oculosque nunc huc pavida, nunc illuc ferens,
Oblita nati, misera quæsivi Hectorem.
Fallax per ipsos umbra complexus abit.
O nate! magni certa progenies patris,
Spes una Phrygibus; unica afflictæ domus,
Veterisque soboles sanguinis nimium inclyti,
Nimiumque patri similis. Hos vultus meus
Habebat Hector: talis incessu fuit,
Habituque talis; sic tulit fortes manus.
Sic celsus humeris, fronte sic torva minax,
Cervice fusam dissipans lata comam.
O nate sero Phrygibus, at matri cito!
Eritne tempus illud, ac felix dies,
Quo, Troici defensor et vindex soli,
Recidiva ponas Pergama, et sparsos fuga
Cives reducas? nomen et patriæ suum,
Phrygibusque, reddas? Sed, mei fati memor,
Tam magna timeo vota. Quod captis sat est,
Vivamus. Heu me! quis locus fidus meo
Erit timori? quave te sede occulam?
Arx illa, pollens opibus et muris Deum,
Gentes per omnes clara, et invidiæ capax,
Nunc pulvis altus: strata sunt flamma omnia;
Superestque vasta ex urbe ne tantum quidem
Quo lateat infans. Quem locum fraudi legam?
Est tumulus ingens coniugis cari sacer,
Verendus hosti, mole quem immensa parens
Opibusque magnis struxit, in luctus suos
Rex non avarus: optime credam patri.
Sudor per artus frigidus totos cadit!
Omen tremisco misera feralis loci.
S. Hæc causa multos una ab interitu arcuit,
Credi perisse. *A.* Vix spei quidquam est super.
Grave pondus illum, magna nobilitas, premit.
S. Ne prodat aliquis, amove testes doli.
A. Si quæret hostis? *S.* Urbe in eversa periit.
A. Quid proderit latuisse redituro in manus?
S. Victor feroces impetus primos habet.
A. Quid? quod latere sine metu magno nequit?
S. Miser occupet præsidia, securus legat.
A. Quis te locus, quæ regio seducta, invia,
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? Qui semper, etiam nunc tuos,
Hector, tuere; coniugis furtum piæ
Serva et fideli cinere victurum excipe.
Succede tumulo, nate. Quid retro fugis,
Turpesque latebras spernis? Agnosco indolem:
Pudet timere. Spiritus magnos fuga,
Animosque veteres, sume, quos casus dedit.
En, intuere, turba quæ simus super,
Tumulus, puer, captiva. Cedendum est malis.
Sanctas parentis conditi sedes, age,
Aude subire. Fata si miseros iuvant,
Habes salutem: fata si vitam negant,
Habes sepulcrum. *S.* Claustra commissum tegunt:
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teque diversam amove.
A. Levius solet timere, qui propius timet.
Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.
S. Cohibe parumper ora, questusque opprime.
Gressus nefandos dux Cephallenum admovet.
A. Dehisce, tellus; tuque, coniux, ultimo
Specu revulsam scinde tellurem, et Stygis
Sinu profundo conde depositum meum.
Adest Ulysses; et quidem dubio gradu
Vultuque: nectit pectore astus callidos.
U. Duræ minister sortis, hoc primum peto,
Ut, ore quamvis verba dicantur meo;
Non esse credas nostra. Graiorum omnium

TROADES

DRAMATIS PERSONÆ

Hecuba.	Andromacha.
Chorus *Troadum*.	Senex.
Talthybius.	Ulysses,
Agamemnon.	Astyanax.
Calchas.	Nuntius.
Helena. Pyrrhus.	Polyxena, *persona muta*.

Actus I. *Hecuba*.

Quicumque regno fidit, et magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit Deos,
Animumque rebus credulum lætis dedit,
Me videat, et te, Troia. Non unquam tulit
Documenta Fors maiora, quam fragili loco
Starent superbi. Columen eversum occidit
Pollentis Asiæ, Cœlitum egregius labor.
Ad cuius arma venit, et qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit;
Et qui, renatum primus excipiens diem,
Tepidum Rubenti Tigrin immiscet freto;
Et quæ, vagos vicina prospiciens Scythas,
Ripam catervis Ponticam viduis ferit;
Excisa ferro est. Pergamum incubuit sibi.
En, alta muri decora congesti iacent,
Tectis adustis: regiam flammæ ambiunt;
Omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus;
Diripitur ardens Troia: nec cœlum patet,
Undante fumo: nube ceu densa obsitus,
Ater favilla squalet Iliaca dies.
Stat avidus iræ victor, et lentum Ilium
Metitur oculis; ac decem tandem ferus
Ignoscit annis. Horret afflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit sibi
Potuisse vinci. Spolia populator rapit
Dardania: prædam mille non capiunt rates.
Testor Deorum numen adversum mihi,
Patriæque cineres, teque rectorem Phrygum,
Quem Troia toto conditum regno tegit,
Tuosque Manes, quo stetit stante Ilion,
Et vos meorum liberum magni greges,
Umbræ minores: quidquid adversi accidit,
Quæcumque Phœbas, ore lymphato furens,
Credi Deo vetante, prædixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida; nec tacui metus;
Et vana vates ante Cassandram fui.
Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes
Nocturnus, in vos sparsit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iste est: facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis eversæ gemis,
Vivax senectus? respice, infelix, ad hos
Luctus recentes. Troia iam vetus est malum.
Vidi exsecrandum regiæ cædis nefas,
Ipsasque ad aras maius admissum scelus
Aiacis armis; cum ferox, sæva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepisset libens,
Ensis senili siccus e iugulo rediit.
Placare quem non potuit a cæde effera
Mortalis ævi cardinem extremum premens,
Superique testes sceleris, et quondam sacrum
Regni iacentis? Ille, tot regum parens,
Caret sepulcro Priamus, et flamma indiget,
Ardente Troia. Non tamen Superis sat est.
Dominum, ecce, Priami nuribus et natis legens,
Sortitur urna. Præda quem vilis sequar?
Hic Hectoris coniugia despondet sibi;
Hic optat Heleni coniugem; hic Antenoris;
Nec deest, tuos, Cassandra, qui thalamos petat:
Mea sors timetur: sola sum Danais metus.
Lamenta cessant? turba, captivæ, mea,
Ferite palmis pectora, et planctus date,
Et iusta Troiæ facite. Iamdudum sonet
Fatalis Idæ iudicis diri domus.

Chorus Troadum, Hecuba.

C. Non rude vulgus, lacrymisque novum
Lugere iubes: hoc continuis
Egimus annis, ex quo tetigit
Phrygius Graias hospes Amyclas,
Secuitque fretum pinus Matri
Sacra Cybellæ.
Decies nivibus canuit Ide,
Ide nostris nudata rogis;
Et Sigeis trepidus campis
Decimas secuit messor aristas;
Ut nulla dies mœrore caret,
Sed nova fletus causa ministrat.
Ito ad planctus,
Miseramque leva, regina, manum:
Vulgus dominam vile sequemur.
Non indociles lugere sumus.
H. Fidæ casus nostri comites,
Solvite crinem: per colla fluant
Mœsta capilli, tepido Troiæ
Pulvere turpes. Paret exertos
Turba lacertos. Veste remissa,
Substringe sinus, uteroque tenus
Pateant artus: cui coniugio
Pectora velas, captive pudor?
Cingat tunicas palla solutas.
Vacet ad crebri verbera planctus
Furibunda manus. Placet hic habitus,
Placet: agnosco Troada turbam.
Iterum luctus redeunt veteres.
Solitum flendi vincite morem:
Hectora flemus.
C. Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem.
Coma demissa est libera nodo;
Sparsitque cinis fervidus ora.
H. Complete manus: hoc ex Troia
Sumsisse licet. Cadat ex humeris
Vestis apertis: imumque tegat
Suffulta latus. Iam nuda vocant
Pectora dextras: nunc nunc vires
Exprome, dolor, tuas.
Rhœtea sonent litora planctu:
Habitansque cavis montibus Echo,
Non, ut solita est, extrema brevis
Verba remittat: totos reddat
Troiæ gemitus. Audiat omnis
Pontus, et æther. Sævite, manus:
Pulsu vasto tundite pectus.
Non sum solito contenta sono:
Hectora flemus.
C. Tibi nostra ferit dextra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos;
Tibi nostra caput dextera pulsat;
Tibi maternis ubera palmis
Laniata iacent. Fluit, et multo
Sanguine manat, quamcumque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriæ, mora fatorum,

m Phrygibus fessis,
as; humerisque tuis
cem fulta per annos:
it; summusque dies
m patriæque fuit.
planctus. Priamo vestros
s: satis Hector habet.
ctor Phrygiæ, planctus:
, bis capte senex.
nel te rege tulit.
Dardana Graio
; bisque pharetras
eas. Post elatos
us, regumque gregem,
ter funera cladis;
vi victima cæsus,
litora truncus.
ymas flectite vestras:
mi miseranda mei
. *Felix Priamus!*
e. Liber Manes
s: nec feret unquam
m cervice iugum.
s vidit Atridas,
cernit Ulyssem.
ci præda triumphi,
et colla tropæis.
ad sceptra manus
bit; currusque sequens
ios, aurea dextra
ans, lætis fiet
nis. *C. Felix Priamus!*
nes. Secum excedens
lit: nunc Elysii
is errat in umbris,
felix animas
rit. *Felix Priamus!*
is, bello moriens,
consumta videt!

thybius, Chorus Troadum.

anais semper in portu mora,
, petere seu patriam volunt!
bus faciat et Danais moram,
is Deus cludat vias.
artus horridus quassat tremor.
stra vix capiunt fidem.
umma iam Titan iuga
vicerat noctem dies,
erra mugitu fremens
raxit ex imo sinus.
ita; et excelsum nemus
uit, et lucus sacer.
eciderunt iugis.
muit: et pontus suum
sensit, ac stravit vada.
aperit immensos specus;
ervium ad superos iter,
æbet, ac tumulum levat.
nbra Thessalici ducis,
rma, proludens tuis
, stravit; aut Neptunium
culit iuvenem coma;
ies Marte violento furens,
s clusit; et, quærens iter,
Xanthus erravit vado;
victor in curru stetit,
Hectorem et Troiam trahens.
us irati sonus:

Ite, ite, inertes! [debitos] Manibus meis
Auferte honores. Solvite ingratas rates,
Per nostra ituri maria. Non parvo luit
Iras Achillis Græcia: at magno luet.
Desponsa nostris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, et tumulum riget.
Hæc fatus alta voce, dimisit diem:
Repetensque Ditem, mersus ingentem specum
Coeunte terra iunxit. Immoti iacent
Tranquilla pelagi: ventus abiecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare.
Tritonum ab alto cecinit hymenæum chorus.

Pyrrhus, Agamemnon, Calchas.

P. Cum læta pelago vela rediturus dares,
Excidit Achilles? cuius unius manu
Impulsa Troia, [corruit tandem solo,
Brevi repensans] quidquid adiecit moræ
[Scyros, fretumque Lesbos Ægæum secans]
Illo remoto, dubia, quo caderet, stetit.
Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
Sero es daturus. Iam suum cuncti duces
Tulere pretium: quæ minor merces potest
Tantæ dari virtuti? an is meruit parum,
Qui, fugere bellum iussus, et longa sedens
Ævum senecta degere, ac Pylii senis
Transcendere annos, exuens matris dolos,
Falsasque vestes, fassus est armis virum?
Inhospitali Telephus regno impotens
Dum Mysiæ ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemque eamdem sensit et mitem manum.
Cecidere Thebæ; vidit Eetion capi
Sua regna victus: clade subversa est pari
Imposita celso parva Lyrnessos iugo;
Captaque tellus nobilis Briseide,
Et, causa litis regibus, Chryse iacet;
Et nota fama Tenedos; et quæ pascuo
Fœcunda pingui Thracios nutrit greges
Scyros, fretumque Lesbos Ægæum secans,
Et sacra Phœbo Cilla. Quid? quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Hæc tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparsæ tot urbes, turbinis vasti modo,
Alterius esset gloria ac summum decus;
Iter est Achillis. Sic meus venit pater,
Et tanta gessit bella, dum bellum parat.
Ut alia sileam merita, non unus satis
Hector fuisset? Ilium vicit pater;
Vos diruistis. Inclytas laudes iuvat,
Et clara magni facta genitoris sequi.
Iacuit peremtus Hector ante oculos patris,
Patruique Memnon, cuius ob luctum parens
Pallente mœstum protulit vultu diem:
Suique victor operis exemplum horruit,
Didicitque Achilles et Dea natos mori.
Tum sæva Amazon ultimus cecidit timor.
Debes Achilli, merita si digne æstimas,
Et si Mycenis virginem atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nunc subito improbas?
Priamique natam Pelei nato ferum
Mactare credis? At tuam natam parens
Helenæ immolasti: solita iam et facta expeto.
A. Iuvenile vitium est, regere non posse impetum.
Ætatis alios fervor hic primæ rapit,
Pyrrhum paternus. Spiritus quondam truces,
Minasque, tumidi lentus Æacidæ tuli.
Quo plura possis, plura patienter feras.
Quid cæde dira nobilem clari ducis

Aspergis umbram? Noscere hoc primum decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.
Violenta nemo imperia continuit diu;
Moderata durant: quoque Fortuna altius
Evexit ac levavit humanas opes,
Hoc se magis supprimere felicem decet,
Variosque casus tremere, metuentem Deos
Nimium faventes. Magna momento obrui,
Vincendo didici. Troia nos tumidos facit
Nimium ac feroces? stamus hoc Danai loco,
Unde illa cecidit. Fateor, aliquando, impotens
Regno ac superbus, altius memet tuli:
Sed fregit illos spiritus hæc, quæ dare
Potuisset alii, causa, Fortunæ favor.
Tu me superbum, Priame? tu timidum facis.
Ego esse quidquam sceptra nisi vano putem
Fulgore tectum nomen, et falso comam
Vinclo decentem? Casus hæc rapiet brevis;
Nec mille forsan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus Fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixisse hoc tua,
Argiva tellus, liceat) affligi Phrygas
Vincique volui: ruere, et æquari solo,
Etiam arcuissem. Sed regi frenis nequit
Et ira, et ardens hostis, et victoria
Commissa nocti. Quidquid indignum aut ferum
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebræque, per quas ipse se irritat furor,
Gladiusque felix, cuius infecti semel
Vecors libido est. Quidquid eversæ potest
Superesse Troiæ, maneat: exactum satis
Pœnarum, et ultra est. Regia ut virgo occidat,
Tumuloque donum detur, et cineres riget,
Et facinus atrox cædis ut thalamos vocem,
Non patiar. In me culpa cunctorum redit.
Qui non vetat peccare, cum possit, iubet.
P. Nullumne Achillis præmium Manes ferent?
A. Ferent; et illum laudibus cuncti canent,
Magnumque terræ nomen ignotæ audient.
Quod si levatur sanguine infuso cinis,
Opima Phrygii colla cædantur gregis,
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iste mos est, quando in inferias homo est
Impensus homini? Detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli pœna iubes.
P. O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos; timide, cum increpuit metus!
Regum tyranne! iamne flammatum geris
Amore subito pectus, ac Veneris novæ?
Solusne toties spolia de nobis feres?
Hac dextra Achilli victimam reddam suam:
Quam si negas retinesque, maiorem dabo,
Dignamque quam det Pyrrhus: et nimium diu
A cæde nostra regia cessat manus,
Paremque poscit Priamus. *A.* Haud equidem nego
Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,
Sævo peremtus ense quod Priamus iacet,
Supplex paternus. *P.* Supplices nostri patris
Hostesque eosdem, novimus. Priamus tamen
Præsens rogavit: tu, gravi pavidus metu,
Nec ad rogandum fortis, Aiaci preces
Ithacoque mandas, clusus, atque hostem tremens.
A. At non timebat tunc tuus fateor parens,
Interque cædes Græciæ, atque ustas rates,
Segnis iacebat, belli et armorum immemor,
Levi canoram verberans plectro chelyn.
P. Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,
Cantus Achillis timuit: et, tanto in metu,
Navalibus pax alta Thessalicis fuit.
A. Nempe iisdem in istis Thessalis navalibus
Pax alta rursus Hectoris patri fuit.
P. Est regis alti, spiritum regi dare.
A. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?
P. Mortem misericors sæpe pro vita dabit.
A. At nunc misericors virgines busto petis?
P. Iamne immolari virgines credis nefas?
A. Præferre patriam liberis regem decet.
P. Lex nulla capto parcit aut pœnam impedit.
A. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
P. Quodcumque libuit facere victori, licet.
A. Minimum decet libere, cui multum licet.
P. His ista iactas, quos, decem annorum gravi
Regno subactos, Pyrrhus exsolvit iugo?
A. Hos Scyrus animos? *P.* Scelere quæ fratrum caret.
A. Inclusa fluctu. *P.* Nempe cognati maris.
Atrei et Thyestæ nobilem novi domum.
A. Ex virginis concepte furtivo stupro,
Et ex Achille nate, sed nondum viro.
P. Illo ex Achille, genere qui mundum suo
Sparsus per omnem, Cælitum regna tenet,
Thetide æquor, umbras Æaco, cælum Iove.
A. Illo ex Achille, qui manu Paridis iacet.
P. Quem nec Deorum comminus quisquam petit.
A. Compescere equidem verba, et audacem malo
Poteram domare: sed meus captis quoque
Scit parcere ensis. Potius interpres Deum
Calchas vocetur. Fata si poscunt, dabo.
Tu, qui Pelasgæ vincla solvisti rati,
Morasque bellis; arte qui reseras polum,
Cui viscerum secreta, cui mundi fragor,
Et stella longa semitam flamma trahens
Dant signa fati; cuius ingenti mihi
Mercede constant ora; quid iubeat Deus,
Effare, Calcha, nosque consilio rege.
C. „ Dant fata Danais, quo solent pretio, viam.
Mactanda virgo est Thessali busto ducis;
Sed quo iugari Thessalæ cultu solent,
Ionidesve, vel Mycenææ nurus,
Pyrrhus parenti coniugem tradat suo.
Sic rite dabitur. Non tamen nostras tenet
Hæc una puppes causa: nobilior tuo,
Polyxena, cruore debetur cruor,
Quem fata quærunt. Turre de summa cadat
Priami nepos Hectoreus, et letum oppetat.
Tum mille velis impleat classis freta. „

Chorus Troadum.

Verum est? an timidos fabula decipit,
Umbras corporibus vivere conditis?
Cum coniux oculis imposuit manum,
Supremusque dies solibus obstitit,
Et tristis cineres urna coercuit,
Non prodest animam tradere funeri;
Sed restat miseris vivere longius?
An toti morimur? nullaque pars manet
Nostri, cum profugo spiritus halitu,
Immixtus nebulis, cessit in aera,
Et nudum tetigit subdita fax latus?
Quidquid Sol Oriens, quidquid et Occidens
Novit; cœruleis Oceanus fretis
Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
Ætas Pegaseo corripiet gradu.
Quo bis sena volant sidera turbine,
Quo cursu properat sæcula volvere
Astrorum dominus, quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus:
Hoc omnes petimus fata: nec amplius
Iuratos Superis qui tetigit lacus,

calidis fumus ab ignibus
n per breve sordidus;
is, quas modo vidimus,
siicit impetus;
mur, spiritus effluet.
il est; ipsaque mors nihil,
eta novissima.
di; solliciti metum.
as post obitum loco?
ent.
lum devorat, et Chaos.
est noxia corpori,
mæ. Tænara, et aspero
nino, limen et obsidens
i Cerberus ostio,
verbaque inania,
fabula somnio.

macha, Senex, Astyanax,
Ulysses.

rygiæ, turba, laceratis comas,
ectus, effuso genas
perpessæ sumus,
um vobis modo,
m ferus curru incito
, et gravi gemeret sono
Hectoreo tremens.
ersa, quodcumque accidit,
que, sine sensu fero.
oniugem sequerer meum,
meos animos domat,
ogit hic aliquid Deos
s ærumnæ addidit.
aximum fructum abstulit,
ris rebus locus
qua veniant, habent.
re, cum speres nihil.
movit afflictam metus?
maius e magno malum.
fatum stetit.
velit, clades Deus?
laustra, et obscuri specus
eversis metus,
Dite exeunt.
n est Danais iter?
Turbat atque agitat Phrygas
: hic proprie meum
tis horrendæ sopor.
effer in medium, metus.
na transierat duas,
rterant stellæ iugum:
afflictæ quies,
ius obrepsit genis,
ntis attonitæ stupor)
lector ante oculos stetit:
a in Argivos ferens,
is Idæis rates;
is in Danaos furens,
a simulato tulit.
eum intendens iubar,
, et fletu gravis,
ualida obtectus coma.
Tum, quassans caput,
uit, et natum eripe,
hæc una est salus.
quod cecidit, gemis?
Festina: amove
rvulam stirpem domus.
r ac tremor somnum excutit;
Oculosque nunc huc pavida, nunc illuc ferens,
Oblita nati, misera quæsivi Hectorem.
Fallax per ipsos umbra complexus abit.
O nate! magni certa progenies patris,
Spes una Phrygibus; unica afflictæ domus,
Veterisque soboles sanguinis nimium incluti,
Nimiumque patri similis. Hos vultus meus
Habebat Hector: talis incessu fuit,
Habituque talis; sic tulit fortes manus,
Sic celsus humeris, fronte sic torva minax,
Cervice fusam dissipans lata comam.
O nate sero Phrygibus, at matri cito!
Eritne tempus illud, ac felix dies,
Quo, Troici defensor et vindex soli,
Recidiva ponas Pergama, et sparsos fuga
Cives reducas? nomen et patriæ suum,
Phrygibusque, reddas? Sed, mei fati memor,
Tam magna timeo vota. Quod captis sat est,
Vivamus. Heu me! quis locus fidus meo
Erit timori? quave te sede occulam?
Arx illa, pollens opibus et muris Deum,
Gentes per omnes clara, et invidiæ capax,
Nunc pulvis altus: strata sunt flamma omnia;
Superestque vasta ex urbe ne tantum quidem
Quo lateat infans. Quem locum fraudi legam?
Est tumulus ingens coniugis cari sacer,
Verendus hosti, mole quem immensa parens
Opibusque magnis struxit, in luctus suos
Rex non avarus: optime credam patri.
Sudor per artus frigidus totos cadit!
Omen tremisco misera feralis loci.
S. Hæc causa multos una ab interitu arcuit,
Credi perisse. *A.* Vix spei quidquam est super.
Grave pondus illum, magna nobilitas, premit.
S. Ne prodat aliquis, amove testes doli.
A. Si quæret hostis? *S.* Urbe in eversa periit.
A. Quid proderit latuisse rediturо in manus?
S. Victor feroces impetus primos habet.
A. Quid? quod latere sine metu magno nequit?
S. Miser occupet præsidia, securus legat.
A. Quis te locus, quæ regio seducta, invia,
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? Qui semper, etiam nunc tuos,
Hector, tuere; coniugis furtum piæ
Serva et fideli cinere victurum excipe.
Succede tumulo, nate. Quid retro fugis,
Turpesque latebras spernis? Agnosco indolem:
Pudet timere. Spiritus magnos fuga,
Animosque veteres, sume, quos casus dedit.
En, intuere, turba quæ simus super,
Tumulus, puer, captiva. Cedendum est malis.
Sanctas parentis conditi sedes, age,
Aude subire. Fata si miseros iuvant,
Habes salutem: fata si vitam negant,
Habes sepulcrum. *S.* Claustra commissum tegunt:
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teque diversam amove.
A. Levius solet timere, qui propius timet.
Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.
S. Cohibe parumper ora, questusque opprime.
Gressus nefandos dux Cephallenum admovet.
A. Dehisce, tellus; tuque, coniux, ultimo
Specu revulsam scinde tellurem, et Stygis
Sinu profundo conde depositum meum.
Adest Ulysses; et quidem dubio gradu
Vultuque: nectit pectore astus callidos.
U. Duræ minister sortis, hoc primum peto,
Ut, ore quamvis verba dicantur meo;
Non esse credas nostra. Graiorum omnium

Vires resumit. Est quidem iniustus dolor
Rerum æstimator: si tamen tecum exigas,
Veniam dabis, quod bella, post hiemes decem
Totidemque messes, iam senex miles timet,
Aliasque clades rursus, ac nunquam bene
Troiam iacentem. Magna res Danaos movet,
Futurus Hector. Libera Graios metu.
Hæc una naves causa deductas tenet;
Heic classis hæret. Neve crudelem putes,
Quod, sorte iussus, Hectoris natum petam;
Petissem Oresten. Patere, quod victor tulit.
A. Utinam quidem esses, nate, materna in manu;
Nossemque quis te casus ereptum mihi
Teneret, aut quæ regio. Non, hostilibus
Confossa telis pectus, aut vinclis manus
Secantibus præstricta, non, acri latus
Utrumque flamma cincta, maternam fidem
Unquam exuissem. Nate, quis te nunc locus,
Fortuna quæ possedit? Errore avio
Vagus arva lustras? vastus an patriæ vapor
Corripuit artus? sævus an victor tuo
Lusit cruore? numquid, immanis feræ
Morsu peremtus, pascis Idæas aves?
U. Simulata remove verba: non facile est tibi
Decipere Ulyssem: vicimus matrum dolos,
Etiam Dearum. Cassa consilia amove.
Ubi natus est? *A.* Ubi Hector? ubi cuncti Phryges?
Ubi Priamus? Unum quæris: ego quæro omnia.
U. Coacta dices, sponte quod fari abnuis.
A. Tuta est, perire quæ potest, debet, cupit.
U. Magnifica verba mors prope admota excutit.
A. Si vis, Ulysse, cogere Andromacham metu,
Vitam minare: nam mori votum est mihi.
U. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui,
Quodcumque celas, adiget invitam dolor;
Et pectore imo condita arcana eruet.
Necessitas plus posse, quam pietas, solet.
A. Propone flammas, vulnera, et diras mali
Doloris artes, et famem, et sævam sitim,
Variasque pestes undique, et ferrum inditum
Visceribus ustis, carceris cæci luem,

Et tot
Scrut
Et huc
Missa
Magis
Alios
Tibi g
Quem
E turr
A. Me
Torpe
U. En
Matre
Ite, ite
Hoste
Ubicu
Bene e
Quid r
A. Uti
Dedisc
U. Lu
Sacrun
Melior
Modo
Si plac
Ac tun
Nunc,
Erit a
A. Qui
Hinc n
Pars ut
Deosq
Non al
Placer
Referr
Merge
Disiect
Poteris
Videre
Missun
Dum n

Cœlitum appello fidem,
yrrhe, genitoris tui
ulus hic campo statim
t hoc prorsus nefas
pla violastis, Deos
transierat furor.
ram armatis manus.
s Argolicas ferox
vit; aut qualis Deo
o silvas gradu,
, atque expers sui
sit; in medios ruam,
ocia, defenso, cadam.
bilis clamor movet,
æ? Iussa ocyus
ternite heic ferro prius.
pe fatorum moras:
, ut Ulyssem domes.
rma concussit manu;
tis, Danai, Hectorem?
aditus cuncta erue.
ater et natum et virum
an Danaos prece
itum elidet statim
Intereat miser,
pater natum obruat,
us. Ad genua accido
nque nullius pedes
ns admoveo tuis.
eces placidus pias
que te celsum altius
as lapsos preme.
que, Fortunæ datur.
sanctæ torus;
pit, extendat suos
excipiat tuus,
a felici indole,
dat, ingenio patrem!
um afflictæ mihi
xhibe natum, et roga.
ede tuis,
miseræ.
r, Ulysse,
te manus,
plice dextra
pe puta,
tuna iubet.
avos,
er omnes
Hector.
que genu,
sentis,
tuæ
ymas
sque minas
Priamus.
astis
feræ;
Ditis,
iter,
crymis,
, habenas;
solio;
re tene.
api.
s iras;
lis arma?
ninor illo
mque petit.

Regnum Troiæ, quocumque volet,
Fortuna ferat.

Ulysses, Andromacha, Astyanax.

U. Matris quidem me mœror attonitæ movet:
Magis Pelasgæ me tamen matres movent,
Quarum iste magnos crescit in luctus puer.
An. An has ruinas urbis, in cinerem datas,
Hic excitabit? hæ manus Troiam erigent?
Nullas habet spes Troia, si tales habet.
Non sic iacemus Troes, ut cuiquam metus
Possimus esse. Spiritus genitor facit?
Sed nempe tractus. Ipse, post Troiam, pater
Posuisset animos, magna quos frangunt mala.
Si pœna petitur, quæ peti gravior potest?
Famulare collo nobili subeat iugum.
Servire liceat. Aliquis hoc regi negat?
U. Non hoc Ulysses, sed negat Calchas tibi.
An. O machinator fraudis! O scelerum artifex!
Virtute cuius bellica nemo occidit;
Dolis et astu maleficæ mentis iacent
Etiam Pelasgi: vatem et insontes Deos
Prætendis? hoc est pectoris facinus tui,
Nocturne miles, fortis in pueri necem.
Iam solus audes aliquid, et claro die.
U. Virtus Ulyssis Danaidis nota est satis,
Nimisque Phrygibus. Non vacat vanis diem
Conterere verbis. Ancoras classis legit.
An. Brevem moram largire, dum officium parens
Nato supremum reddo, et amplexu ultimo
Avidos dolores satio. *U.* Misereri tui
Utinam liceret! Quod tamen solum licet,
Tempus moramque dabimus. Arbitrio tuo
Implere lacrymis: fletus ærumnas levat.
An. O dulce pignus! O decus lapsæ domus!
Summumque Troiæ funus! O Danaum timor!
Genitricis o spes vana! cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar. Vota destituit Deus.
Iliaca non tu sceptra regali potens
Gestabis aula; iura nec populis dabis,
Victasque gentes sub tuum mittes iugum;
Non Graia cædes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenera parva tractabis manu;
Sparsasque passim saltibus latis feras
Audax sequeris: nec, stato lustri die,
Sollenne referens Troici lusus sacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages:
Non inter aras, mobili velox pede,
Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica prisco templa saltatu coles.
O morte dira tristius leti genus!
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. *U.* Rumpe iam fletus, parens.
Magnus sibi ipse non facit finem dolor.
An. Lacrymis, Ulysse, parva, quā petimus, mora est.
Concede, parvos ut mea condam manu
Viventis oculos. Occidis parvus quidem,
Sed iam timendus. Troia te expectat tua.
I, vade liber: liberos Troas vide.
As. Miserere, mater! *An.* Quid meos retines sinus,
Manusque matris? cassa præsidia occupas.
Fremitu leonis qualis audito tener
Timidum iuvencus applicat matri latus:
At ille sævus, matre submota, leo,
Prædam minorem morsibus vastis premens
Frangit, vehitque; talis e nostro sinu
Te rapiet hostis. Oscula, et fletus, puer,
Lacerosque crines, excipe; et plenus mei

Occurre patri. Pauca maternæ tamen
Perfer querelæ verba: Si Manes habent
Curas priores, nec perit flammis amor;
Servire Graio pateris Andromachen iugo,
Crudelis Hector? lentus et segnis iaces?
Rediit Achilles: sume nunc iterum comas,
Et sume lacrymas, quidquid e misero viri
Funere relictum est: sume, quæ reddas tuo
Oscula parenti. Matris hanc solatio
Relinque vestem: tumulus hanc tetigit meus,
Manesque cari. Quidquid heic cineris latet,
Scrutabor ore. *U.* Nullus est flendi modus.
Abripite propere classis Argolicæ moram.

Chorus Troadum.

Quæ vocat sedes habitanda, captas?
Thessali montes, et opaca Tempe?
An viros tellus dare militares
Aptior Phthie, meliorque fœtu
Fortis armenti lapidosa Trachin?
An, maris vasti domitrix, Iolcos;
Urbibus centum spatiosa Crete?
Parva Gortyne, sterilisque Tricce?
An frequens rivis levibus Mothone?
Quæ sub Œtæis latebrosa silvis
Misit infestos Troiæ ruinis
Non semel arcus?
Olenos tectis habitata raris?
Virginis Pleuron inimica Divæ?
An maris lati sinuosa Trœzen?
Pelion, regnum Prothoi superbum,
Tertius cœlo gradus? hic recumbens
Montis exesi spatiosus antro
Iam trucis Chiron pueri magister,
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tunc quoque ingentes acuebat iras,
Bella canendo.
An ferax varii lapidis Carystos?
An premens litus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Calydnæ?
An carens nunquam Gonoessa vento?
Quæque formidat Borean Enispe?
Attica pendens Peparethos ora?
An sacris gaudens tacitis Eleusin?
Numquid Aiacis Salamina veram?
Aut fera notam Calydona sæva?
Quasque profundit, subiturus æquor,
Segnibus terras Titaressos undis,
Bessan et Scarphen? Pylon an senilem?
Pharin? an Pisam, Iovis et coronis
Elida claram?
Quolibet tristis miseras procella
Mittat, et donet cuicumque terræ;
Dum, luem tantam Troiæ atque Achivis
Quæ tulit, Sparte procul absit; absit
Argos, et sævi Pelopis Mycenæ;
Neritos parva brevior Zacyntho,
Et nocens saxis Ithace dolosis.
Quod manet fatum, dominusque quis te,
Aut quibus terris, Hecube, videndam
Ducet? in cuius moriere regno?

ACTUS IV. *Helena, Andromacha, Hecuba, Polyxena, muta persona.*

Hel. Quicumque hymen funestus, illætabilis,
Lamenta, cædes, sanguinem, gemitus habet,
Est auspice Helena dignus. Eversis quoque
Nocere cogor Phrygibus. Ego Pyrrhi toros
Narrare falsos iubeor; ego cultus dare
Habitusque Graios. Arte capietur mea,
Meaque fraude concidet Paridis soror?
Fallatur: ipsi levius hoc equidem reor.
Optanda mors est, sine metu mortis mori.
Quid iussa cessas agere? ad auctorem redit
Sceleris coacti culpa. Dardaniæ domus
Generosa virgo, melior afflictos Deus
Respicere cœpit; teque felici parat
Dotare thalamo. Tale coniugium tibi
Non ipsa sospes Troia, non Priamus daret.
Nam te Pelasgæ maximum gentis decus
Ad sancta lecti iura legitimi petit,
Cui regna campi lata Thessalici patent.
Te magna Tethys, teque tot pelagi Deæ,
Placidumque numen æquoris tumidi Thetis
Suam vocabunt. Te datam Pyrrho socer
Peleus nurum vocabit, et Nereus nurum.
Depone cultus squalidos; festos cape.
Dedisce captam. Deprime horrentes comas,
Crinemque docta patere distingui manu.
Hic forsitan te casus excelso magis
Solio reponet. Profuit multis capi.
A. Hoc deerat unum Phrygibus eversis malum,
Gaudere? flagrant strata passim Pergama:
O coniugale tempus! an quisquam audeat
Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
Quos Helena suadet? Pestis, exitium, lues
Utriusque populi! cernis hos tumulos ducum,
Et nuda totis ossa quæ passim iacent
Inhumata campis? Hæc hymen sparsit tuus.
Tibi fluxit Asiæ, fluxit Europæ cruor,
Cum dimicantes lenta prospiceres viros,
Incerta voti. Perge! thalamos appara.
Tædis quid opus est? quidve sollemni face?
Quid igne? thalamis Troia prælucet novis.
Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
Celebrate digne: planctus et gemitus sonet.
Hel. Ratione quamvis careat, et flecti neget
Magnus dolor, sociosque nonnumquam sui
Mœroris ipsos oderit; causam tamen
Possum tueri iudice infesto meam,
Graviora passa. Luget Andromacha Hectorem,
Et Hecuba Priamum? solus occulte Paris
Lugendus Helenæ est. Durum et invisum et grave est
Servitia ferre? patior hoc olim iugum,
Annis decem captiva. Prostratum Ilium est,
Versi Penates? perdere est patriam grave,
Gravius timere. Vos levat tanti mali
Comitatus: in me victus et victor furit.
Quam quisque famulam traheret, incerto diu
Casu pependit: me meus traxit statim,
Sine sorte, dominus. Causa bellorum fui,
Tantæque Teucris cladis? hoc verum puta,
Spartana puppis vestra si secuit freta.
Sin rapta Phrygiis præda remigibus fui,
Deditque donum iudici victrix Dea,
Ignosce Paridi. Iudicem iratum mea
Habitura causa est: ista Menelaum manent
Arbitria. Nunc hanc, luctibus paulum tuis
Andromacha, omissis, flecte. Vix lacrymas queo
Retinere. *A.* Quantum est, Helena quod lacrymat,
malum!
Cur lacrymat autem? Fare, quos Ithacus dolos,
Quæ scelera nectat. Utrum ab Idæis iugis
Iactanda virgo est? arcis an celsæ edito
Mittenda saxo? num per has vastum in mare
Volvenda rupes, latere quas scisso levat
Altum vadosos Sigeon spectans sinus?

bdolo vultu tegis.
cta, quam Priami gener
Fare, quam pœnam pares.
c deme nostris cladibus,
nortem vides.
me quoque interpres Deum
invisæ moras,
ta, furibunda manu
comitantem tua,
quam tradi sibi,
ante mactari suum,
Elysio, iubet.
gens lætus audierit necem.
restis petit,
patitur manum.
, hoc thalamos putat.
audito stupet.
buit: assurge, alleva
misera firma spiritum.
luculo pendet levi!
lecubam facere felicem potest.
a mors miseros fugit.
vivit in pœnas Phrygum?
num Paridis levem!
guinem ac tumulus sitit.
ra cingebat mea.
, in totum gregem,
a nunc hæc est super,
en, afflictæ quies.
tus: hac sola vocor
et infelix, age,
que hoc unum mihi
t fletus genas;
s e vultu cadit.
Quam vellet tuos
vellet Andromache tuos!
nos, Hecuba, lugendæ sumus,
et huc sparsas feret:
us patriis teget.
, si tuam sortem scias.
rs meæ ignota est mihi?
s urna captivis dedit.
, ede: quem dominum voco?
cyrius iuvenis tulit.
am furor sorte eximit,
m hanc maximus rector tenet.
cubam qui suam dici velit?
præda nolenti brevis.
ens ac dirus, et iniquæ ferus
s reges dedit?
idit captas Deus?
, et miseris gravis,
it? et sæva manu
ta? quis matrem Hectoris
t? ad Ulyssen vocor.
tiva, nunc cunctis mihi
s. Domini pudet,
ris spolium feret,
terilis, et sævis fretis
pit tumulos meos.]
moror: dominum sequor.
a: non pelago quies
viet ventis mare,
ea, et Priami mala.
, interim hoc pœnæ loco est:
mium eripui tibi.
us accurrit gradu,
he, quid cessas? age,
et Achillis tui

Coniunge soceros. Perge, mactator senum!
Et hic decet te sanguis: abreptam trahe:
Maculate Superos cæde funesta Deos;
Maculate Manes. Quid precer vobis? precor
His digna sacris æquora: hoc classi accidat,
Toti Pelasgæ, ratibus hoc mille accidat,
Meæ precabor, cum vehar, quidquid rati.

Chorus Troadum.

Dulce mœrenti populus dolentum;
Dulce lamentis resonare gentes.
Lentius luctus lacrymæque mordent,
Turba quas fletu simili frequentat.
Semper, ah! semper dolor est malignus:
Gaudet in multos sua fata mitti,
Seque non solum [placuisse] pœnæ.
Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.
Nemo se credet miserum, licet sit;
Tolle felices. Removeto multo
Divites auro; removeto centum
Rura qui scindunt opulenta bubus;
Pauperi surgent animi iacentes.
Est miser nemo, nisi comparatus.
Dulce in immensis posito ruinis
Neminem lætos habuisse vultus.
Ille deplorat, queriturque fatum,
Qui, secans fluctum rate singulari,
Nudus in portus cecidit petitos.
Æquior casum tulit et procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaque litus
Naufraga spargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Questus est Hellen cecidisse Phrixus,
Cum gregis ductor, radiante villo,
Aureo fratrem simul et sororem
Sustulit tergo, medioque iactum
Fecit in ponto. Tenuit querelas
Et vir, et Pyrrhe, mare cum viderent,
Et nihil præter mare cum viderent,
Unici terris homines relicti.
Solvet hunc cœtum, lacrymasque nostras
Sparget huc illuc agitata classis,
Et tuba iussi dare vela nautæ,
Cum, simul ventis properante remo,
Prenderint altum, fugietque litus.
Quis status mentis miseris, ubi omnis
Terra decrescet, pelagusque crescet?
Celsa cum longe latitabit Ide?
Tum puer matri, genitrixque nato,
Troia qua iaceat regione monstrans,
Dicet, et longe digito notabit:
Ilium est illic, ubi fumus alte
Serpit in cœlum, nebulæque turpes.
Troes hoc signo patriam videbunt.

ACTUS V. *Nuntius, Andromacha, Hecuba.*

N. O dira fata, sæva, miseranda, horrida!
Quod tam ferum, tam triste, bis quinis scelus
Mars vidit annis? quid prius referens gemam?
Tuosne potius, an tuos luctus, anus?
H. Quoscumque luctus fleveris, flebis meos.
Sua quemque tantum, me omnium clades premit.
Mihi cuncta pereunt. Quisquis est, Hecubæ est, mi-
N. Mactata virgo est; missus e muris puer: (ser.
Sed uterque letum mente generosa tulit.
A. Expone seriem cædis, et duplex nefas
Prosequere: gaudet magnus ærumnas dolor

Tractare totas. Ede, et enarra omnia.
N. Est una magna turris e Troia super,
Assueta Priamo; cuius e fastigio
Summisque pinnis, arbiter belli sedens,
Regebat acies. Turre in hac, blando sinu
Fovens nepotem, cum metu versos gravi
Danaos fugaret Hector et ferro et face,
Paterna puero bella monstrabat senex.
Hæc nota quondam turris, et muri decus,
Nunc sæva cautes, undique affusa ducum
Plebisque turba cingitur. Totum coit,
Ratibus relictis, vulgus. His collis procul
Aciem patenti liberam præbet loco;
His alta rupes, cuius e cacumine
Erecta summos turba libravit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo silva suspenso tremit.
Extrema montis ille prærupti petit;
Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens
Muri cadentis, pressit: atque aliquis (nefas!)
Tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.
Per spatia late plena sublimi gradu
Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens
Priami nepotem: nec gradu segni puer
Ad alta pergit mœnia: ut summa stetit
Pro turre, vultus huc et huc acres tulit,
Intrepidus animo. Qualis ingentis feræ
Parvus tenerque fœtus, et nondum potens
Sævire dente, iam tamen tollit minas,
Morsusque inanes tentat, atque animis tumet;
Sic ille, dextra prensus hostili, puer
Ferox, superne moverat vulgum ac duces,
Ipsumque Ulyssen. Non flet, e turba omnium,
Qui fletur: ac, dum verba fatidici et preces
Concipit Ulysses vatis, et sævos ciet
Ad sacra Superos, sponte desiluit sua
In media Priami regna.
A. Quis Colchus hoc, quis sedis incertæ Scytha,
Commisit? aut quæ Caspium tangens mare
Gens iuris expers ausa? non Busiridis
Puerilis aras sanguis aspersit feri.
Nec parva gregibus membra Diomedes suis
Epulanda posuit. Quis tuos artus teget,
Tumuloque tradet? *N.* Quos enim præceps locus
Reliquit artus? Ossa disiecta et gravi
Elisa casu, signa clari corporis,
Et ora, et illas nobiles patris notas,
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta cervix: silicis impulsu caput
Ruptum, cerebro penitus expresso: iacet
Deforme corpus. *A.* Sic quoque est similis patri.
N. Præceps ut altis cecidit e muris puer,
Flevitque Achivum turba, quod fecit, nefas;
Idem ille populus aliud ad facinus redit,
Tumulumque Achillis. Huius extremum latus
Rhœtea leni verberant fluctu vada.
Aversa cingit campus, et clivo levi
Erecta medium vallis includens locum
Crescit theatri more. Concursus frequens
Implevit omne litus. Hi classis moras
Hac morte solvi rentur: hi stirpem hostium
Gaudent recidi. Magna pars vulgi levis
Odit scelus, spectatque: nec Troes minus
Suum frequentant funus, et, pavidi metu,
Partem ruentis ultimam Troiæ vident.
Cum subito, thalami more, præcedunt faces.
Et pronuba illic Tyndaris, mœstum caput
Demissa. Tali nubat Hermione modo,
Phryges precantur: sic viro turpis suo
Reddatur Helene. Terror attonitos
Utrosque populos. Ipsa deiecto gerit
Vultus pudore; sed tamen fulgent genæ,
Magisque solito splendet extremus decor:
Ut esse Phœbi dulcius lumen solet
Iam iam cadentis, astra cum repetunt vices,
Premiturque dubius nocte vicina dies.
Stupet omne vulgus; et fere cuncti magis
Peritura laudant. Hos movet formæ decus,
Hos mollis ætas, hos vagæ rerum vices.
Movet animus omnes fortis, et leto obvius.
Pyrrhum antecedit: omnium mentes tremunt,
Mirantur, ac miserantur. Ut primum ardui
Sublime montis tetigit, atque alte edi
Iuvenis paterni vertice in busti stetit,
Audax virago non tulit retro gradum:
Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
Tam fortis animus omnium mentes ferit,
Novumque monstrum est, Pyrrhus ad
Ut dextra ferrum penitus exactum abdidit,
Subitus recepta morte prorupit cruor
Per vulnus ingens; nec tamen moriens
Deponit animos: cecidit, ut Achilli gr
Factura terram, prona, et irato impetu.
Uterque flevit cœtus: at timidum Phry
Misere gemitum; clarius victor gem
Hic ordo sacri: non stetit fusus cruor,
Humove summa fluxit. Obduxit statim
Sævusque totum sanguinem tumulus
H. Ite, ite, Danai; petite iam tuti dom
Optata velis maria diffusis secet
Secura classis; Concidit virgo, ac puer.
Bellum peractum est. Quo meas lacrym
Ubi hanc anilis exspuam leti moram?
Natam an nepotem, coniugem an patri
An omnia? an me? Sola, Mors, votum
Infantibus violenta, virginibus, ven
Ubicumque properas, sæva: me solam
Vitasque: gladios inter ac tela et faces,
Quæsita tota nocte, cupientem fugis.
Non hostis, aut ruina, non ignis, me
Absumsit artus: quam prope a Priam
N. Repetite celeri maria, captivæ, gra
Iam vela puppis laxat, et classis mov

MEDEA

DRAMATIS PERSONÆ

MEDEA.	CREON.	Chorus C
IASON.	NUTRIX.	Nuntius

ACTUS I. *Medea.*

Di coniugales! tuque, genialis tori
Lucina custos, quæque domitorem fr
Tiphyn novam frenare docuisti rat
Et tu, profundi sæve dominator mar
Clarumque Titan dividens orbi diem!
Tacitisque præbens conscium sacris iu
Hecate triformis! quosque iuravit mih
Deos Iason! quosque Medeæ magis
Fas est precari, Noctis æternæ Chaos,
Aversa Superis regna, Manesque impi
Dominumque regni tristis, et dominam
Meliore raptam! voce non fausta prec
Adeste, adeste, sceleris ultrices Deæ!
Crinem solutis squalidæ serpentibus,
Atram cruentis manibus amplexæ fac

læ quondam meis
i letum novæ,
iæ stirpi date.
od precer sponso malum:]
gnotas egens,
ncerti laris.
en alienum expetat,
e non aliud queam
miles patri,
i iam, parta ultio est:
que incassum sero.
bus excutiam faces,
t hoc nostri sator
;et curru insidens
currit poli?
metitur diem?
is patriis vehi;
iter, et flagrantibus
derari iuga:
i opponens moras,
committet duo.
ibam thalamo feram
acrificas preces
altaribus.
ipplicio viam,
antiqui tibi
eminens metus,
um mente indue.
is aut Pontus nefas,
, ignota, horrida,
ac terris mala,
ra, et cædem, et vagum
memoravi nimis:
exsurgat dolor.
ost partus decent.
exitium para
ntur tua
virum linquis modo?
ipe iam segnes moras:
elere linquenda est domus.

iorus.

numine prospero,
quique regunt fretum,
is rite faventibus.
colla Tonantibus
tergore candido.
ina corporis,
et: et, asperi
ua cohibet manus,
œdera gentibus,
ite copiam,
ior hostia.
gitimis ades,
auspice dextera,
arcidus ebrio,
mpora vinculo.
rævia temporis
mper amantibus:
cupiunt nurus,
s spargere lucidos.
decor
rus:
is
odo,
pidum;
s,
vat.
i,

Cedent Æsonio duci,
Proles fulminis improbi,
Aptat qui iuga tigribus;
Necnon qui tripodas movet,
Frater virginis asperæ.
Cedet, Castore cum suo,
Pollux, cæstibus aptior.
Sic, sic, Cœlicolæ, precor,
Vincat fœmina coniuges,
Vir longe superet viros.
Hæc cum fœmineo constitit in choro,
Unius facies prænitet omnibus.
Sic cum Sole perit sidereus decor;
Et densi latitant Pleiadum greges,
Cum Phœbe solidum lumine non suo
Orbem circuitis cornibus alligat.
Ostro sic niveus Puniceo color
Perfusus rubuit: sic nitidum iubar
Pastor luce nova roscidus aspicit.
Ereptus thalamis Phasidos horridis,
Effrenæ solitus pectora coniugis
Invita trepidus prendere dextera,
Felix Æoliam corripe virginem,
Nunc primum soceris, sponse, volentibus.
Concesso, iuvenes, ludite iurgio.
Hinc illinc, iuvenes, mittite carmina.
Rara est in dominos iusta licentia.
Candida thyrsigeri proles generosa Lyæi,
Multifidam iam tempus erat succendere pinum:
Excute sollennem digitis marcentibus ignem.
Festa dicax fundat convicia Fescenninus:
Solvat turba iocos. Tacitis eat illa tenebris,
Si qua peregrino nubit fugitiva marito.

Actus II. *Medea, Nutrix.*

M. Occidimus! aures pepulit Hymenæus meas!
Vix ipsa tantum, vix adhuc, credo malum.
Hæc facere Iason potuit? erepto patre,
Patria atque regno, sedibus solam exteris
Deserere? Durus merita contemsit mea,
Qui scelere flammas viderat vinci, et mare?
Adeone credit omne consumtum nefas?
Incerta, vecors, mente vesana feror
Partes in omnes, unde me ulcisci queam.
Utinam esset illi frater! Est coniux: in hanc
Ferrum exigatur. Hoc meis satis est malis?
Si quod Pelasgæ, si quod urbes Barbaræ
Novere facinus, quod tuæ ignorant manus,
Nunc est parandum: scelera te hortentur tua;
Et cuncta redeant. Inclytum regni decus
Raptum; et nefandæ virginis parvus comes
Divisus ense, funus ingestum patri;
Sparsumque ponto corpus; et Peliæ senis
Decocta aheno membra. Funestum impie
Quam sæpe fudi sanguinem! at nullum scelus
Irata feci: sævit infelix amor.
Quid tamen Iason potuit, alieni arbitrii
Iurisque factus? Debuit ferro obvium
Offerre pectus. Melius, ah! melius, dolor
Furiose, loquere. Si potest, vivat meus,
Ut fuit, Iason; sin minus, vivat tamen;
Memorque nostri, muneri parcat meo.
Culpa est Creontis tota, qui sceptro impotens
Coniugia solvit; quique genitricem abstrahit
Natis; et arcto pignore adstrictam fidem
Dirimit. Petatur solus hic; pœnas luat,
Quas debet. Alto cinere cumulabo domum:
Videbit atrum verticem flammis agi
Malea, longas navibus flectens moras.

N. Sile, obsecro; questusque secreto abditos
Manda dolori. Gravia quisquis vulnera
Patiente et æquo mutus animo pertulit,
Referre potuit. Ira, quæ tegitur, nocet:
Professa perdunt odia vindictæ locum.
M. Levis est dolor, qui capere consilium potest,
Et clepere sese: magna non latitant mala.
Libet ire contra. *N.* Siste furialem impetum,
Alumna! Vix te tacita defendit quies.
M. Fortuna fortes metuit, ignavos premit.
N. Tunc est prolauda, si locum virtus habet.
M. Nunquam potest non esse virtuti locus.
N. Spes nulla monstrat rebus afflictis viam.
M. Qui nil potest sperare, desperet nihil.
N. Abiere Colchi: coniugis nulla est fides:
Nihilque superest opibus e tantis tibi.
M. Medea superest: heic mare et terras vides,
Ferrumque et ignes et Deos et fulmina.
N. Rex est timendus. *M.* Rex meus fuerat pater.
N. Non metuis arma? *M.* Sint [illegible] a.
N. Moriere. *M.* Cupio. *N.* Profu[illegible] t fugæ.
Medea fugiam? *N.* Mater es. *M.* [illegible] s.
N. Profugere dubitas? *M.* Fugia[illegible] prius.
N. Vindex sequetur. *M.* Forsan inv[illegible] ras.
N. Compesce verba; parce iam deme[illegible]
Animosque minue. Tempori aptari [illegible]
M. Fortuna opes auferre, non animum, potest.
Sed cuius ictu regius cardo strepit?
Ipse est, Pelasgo tumidus imperio, Creon.

Creon, Medea.

C. Medea, Colchi noxium Æetæ genus,
Nondum meis exportat e regnis pedem?
Molitur aliquid: nota fraus, nota est manus.
Cui parcit illa? quemve securum sinit?
Abolere propere pessimam ferro luem
Equidem parabam: precibus evicit gener;
Concessa vita est. Liberet fines metu;
Abeatque tuta. Fert gradum contra ferox,
Minaxque nostros propius affatus petit.
Arcete, famuli, tactu et accessu procul.
Iubete, sileat. Regium imperium pati
Aliquando discat. Vade veloci via;
Monstrumque sævum, horribile, iamdudum avehe.
M. Quod crimen, aut quæ culpa, multatur fuga?
C. Quæ causa pellat, innocens mulier rogat.
M. Si iudicas, cognosce; si regnas, iube.
C. Æquum atque iniquum regis imperium feras.
M. Iniqua nunquam regna perpetuo manent.
C. I, querere Colchis. *M.* Redeo: qui advexit, ferat.
C. Vox constituto sera decreto venit.
M. Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet statuerit, haud æquus fuit.
C. Auditus a te Pelia supplicium tulit.
Sed fare: causæ detur egregiæ locus.
M. Difficile quam sit animum ab ira flectere
Iam concitatum; quamque regale hoc putet,
Sceptris superbas quisquis admovit manus,
Qua cœpit, ire, regia didici mea.
Quamvis enim sim clade miseranda obruta,
Expulsa, supplex, sola, deserta, undique
Afflicta; quondam nobili fulsi patre,
Avoque clarum Sole deduxi genus.
Quodcumque placidis flexibus Phasis rigat,
Pontusque quidquid Scythicus a tergo videt,
Palustribus qua maria dulcescunt aquis,
Armata peltis quidquid exterret cohors
Inclusa ripis vidua Thermodontiis,
Hoc omne noster genitor imperio regit.
Generosa, felix, decore regali pote[...]
Fulsi. Petebant tunc meos thalamos [...]
Qui nunc petuntur. Rapida Fortuna [...]
Præcepsque, regno eripuit, exsilio [...]
Confide regnis, cum levis magnas [...]
Huc ferat et illuc casus. Hoc reges [...]
Magnificum et ingens, nulla quod [...]
Prodesse miseris, supplices fido la[...]
Protegere. Solum hoc Colchico re[...]
Decus illud ingens, Græciæ flore[...]
Præsidia Achivæ gentis, et prolem [...]
Servasse memet. Munus est Orphe[...]
Qui saxa cantu mulcet, et silvas tra[...]
Geminumque munus Castor et Poll[...]
Satique Borea; quique trans Pontum [...]
Submota Lynceus lumine immisso [...]
Omnesque Minyæ: nam ducum tace[...]
Pro quo nihil debetur. Hunc nulli im[...]
Vobis revexi cæteros, unum mihi.
Incesse nunc, et cuncta flagitia inge[...]
Fatebor: obiici crimen hoc solum pot[...]
Argo reversa. Virgini placeat pudor,
Paterque placeat; tota cum ducibus [...]
Pelasga tellus. Hic tuus primum ge[...]
Tauri ferocis ore flammanti occidet.
Fortuna causam, qua volet, nostram p[...]
Non pœnitet servasse tot regum dec[...]
Quodcumque culpa præmium ex om[...]
Hoc est penes te. Si placet, damna re[...]
Sed redde crimen. Sum nocens, Cre[...]
Talem sciebas esse, cum genua atti[...]
Fidemque supplex præsidis dextra pe[...]
Terra hac miseriis angulum et sedem [...]
Latebrasque viles. Urbe si pelli plac[...]
Detur remotus aliquis in regnis loc[...]
C. Non esse me, qui sceptra violentus [...]
Nec qui superbo miserias calcem pe[...]
Testatus equidem videor haud clare pa[...]
Generum exulem legendo, et afflictum [...]
Terrore pavidum. Quippe te pœnæ ex[...]
Letoque Acastus, regna Thessalica ob[...]
Senio trementem debili atque ævo gr[...]
Patrem peremtum queritur, et cæsi se[...]
Discissa membra; cum, dolo captæ tu[...]
Piæ sorores impium auderent nefas.
Potest Iason, si tuam causam amoves,
Suam tueri. Nullus innocuum cruor
Contaminavit: abfuit ferro manus;
Proculque vestro purus a cœtu stetit.
Tu, tu malorum machinatrix facinor[...]
Cui fœminea nequitia, ad audenda om[...]
Virile robur, nulla famæ memoria est,
Egredere; purga regna; letales simul
Tecum aufer herbas. Libera cives me[...]
Alia sedens tellure, sollicita Deos.
M. Profugere cogis? redde fugienti ra[...]
Vel redde comitem. Fugere cur sola[...]
Non sola veni. Bella si metuis pati,
Utrumque regno pelle. Cur sontes du[...]
Distinguis? illi Pelia, non nobis, iac[...]
Fugam rapinasque adice; desertum p[...]
Lacerumque fratrem. Quidquid etia[...]
Docet maritus coniuges, non est me[...]
Toties nocens sum facta, sed numqua[...]
C. Iam exisse decuit: quid seris fand[...]
M. Supplex recedens illud extremu[...]
Ne culpa natos matris insontes trah[...]
C. Vade: hos paterno, ut genitor, e[...]
M. Per ego auspicatos regii thalam[...]

morum status,
gitat vice,
ienti moram,
ufigo oscula,
libus tempus petis.
ore exiguo potest?
mpus angustū est malis.
ris lacrymis negas?
nfixus timor,
io dies.
iid ex isto licet.
upplicium lues,
al tollat diem,
e thalami vocant;
uæo dies.
rus
eta primus
a rupit;
rga videns,
dit auris;
ra cursu,
io,
ias
ducto.
era norat;
gitur æther,
n pluvias
e rates,
ræ,
itque senex
a Bootes:
um Zephyrus,

vasto
ne novas
lina sinu
olato
are Notos;
tutas
ummo
totos
flatus
la tremunt

patres
remota.
ra tangens,
in arvo,
tulerat
at opes.
iundi
ala pinus;
pontum;
nostri
illa graves
m longos
o montes,
c atque illinc
æthereo
gerent astra
eprensum.
et omnes
benas:
te lyra;
Argo.
o Pelori,
a canes,
iatus,

Quis non totos horruit artus,
Toties uno latrante malo?
Quid? cum Ausonium diræ pestes
Voce canora mare mulcerent;
Cum, Pieria resonans cithara,
Thracius Orpheus solitam cantu
Retinere rates pæne coegit
Sirena sequi? quod fuit huius
Pretium cursus? aurea pellis;
Maiusque mari Medea malum,
Merces prima digna carina.
Nunc iam cessit pontus, et omnes
Patitur leges. Non Palladia
Compacta manu, regum referens
Inclyta remos, quæritur Argo.
Quælibet altum cymba pererrat:
Terminus omnis motus, et urbes
Muros terra posuere nova.
Nil, qua fuerat sede, reliquit
Pervius orbis.
Indus gelidum potat Araxen:
Albim Persæ, Rhenumque, bibunt.
Venient annis sæcula seris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, et ingens pateat tellus,
Tethysque novos detegat orbes;
Nec sit terris ultima Thule.

Actus III. *Nutrix, Medea.*

N. Alumna, celerem quo rapis tectis pedem?
Resiste, et iras comprime, ac retine impetum.
Incerta qualis entheos cursus tulit,
Cum iam recepto Mænas insanit Deo,
Pindi nivalis vertice, aut Nysæ iugis:
Talis recursat huc et huc motu effero,
Furoris ore signa lymphati gerens.
Flammata facies spiritum ex alto citat.
Proclamat: oculos uberi fletu rigat:
Renidet: omnis specimen affectus capit;
Hæret, minatur, æstuat, queritur, gemit.
Quo pondus animi verget? ubi ponet minas?
Ubi se iste fluctus franget? Exundat furor.
Non facile secum versat aut medium scelus.
Se vincet: iræ novimus veteres notas.
Magnum aliquid instat, efferum, immane, impium.
Vultum furoris cerno. Di fallant metum!
M. Si quæris, odio, misera, quem statuas modum,
Imitare amorem. Regias egon' ut faces
Inulta patiar? segnis hic ibit dies,
Tanto petitus ambitu, tanto datus?
Dum terra cœlum media libratum feret,
Nitidusque certas mundus evolvet vices,
Numerusque arenis deerit, et solem dies,
Noctem sequentur astra; dum siccas polus
Versabit Arctos; flumina in pontum cadent;
Nunquam meus cessabit in pœnas furor;
Crescetque semper. Quæ ferarum immanitas,
Quæ Scilla, quæ Charybdis, Ausonium mare
Siculumque sorbens, quæque, anhelantem premens
Titana, tantis Ætna fervescit minis?
Non rapidus amnis, non procellosum mare,
Pontusque Coro sævus, aut vis ignium
Adiuta flatu, possit inhibere impetum,
Irasque nostras. Sternam et evertam omnia.
Timuit Creontem, ac bella Thessalici ducis?
Amor timere neminem verus potest.
Sed cesserit coactus, et dederit manus;
Adire certe, et coniugem extremo alloqui
Sermone potuit; hoc quoque extimuit ferox?

Caput [illegible]
Misero carendum est. Non timor vicit virum,
Sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
Proles parentum. O sancta, si cælum incolis,
Iustitia, numen invoco ac testor tuum.
Nati patrem vicere. Quin ipsam quoque,
Etsi ferox est corde, nec patiens iugi,
Consulere natis malle, quam thalamis, reor.
Constituit animus precibus iratam aggredi.
Atque, ecce, viso memet, exiluit, furit:
Fert odia præ se; totus in vultu est dolor.
M. Fugimus Iason, fugimus. Hoc non est novum,
Mutare sedes: causa fugiendi nova est.
Pro te solebam fugere: discedo, exeo.
Penatibus profugere quam cogis tuis,
Ad quos remittis? Phasin et Colchos petam,
Patriumque regnum, quæque fraternus cruor
Perfudit arva? quas peti terras iubes?
Quæ maria monstras? Pontici fauces freti?
Per quas revexi nobiles regum manus,
Adulterum secuta per Symplegadas?
Parvamne Iolcon, Thessala an Tempe, petam?
Quascumque aperui tibi vias, clausi mihi.
Quo me remittis? exuli exilium imperas,
Nec das. Eatur: regius iussit gener:
Nihil recuso. Dira supplicia ingere;
Merui. Cruentis pellicem pœnis premat
Regalis ira; vinculis oneret manus,
Clusamque saxo noctis æternæ obruat;
Minora meritis patiar. Ingratum caput!
Revolvat animus igneos tauri halitus,
Interque sævos gentis indomitæ metus,
Armifero in arvo flammeum Æetæ pecus,
Hostisque subiti tela; cum, iussu meo,
Terrigena miles mutua cæde occidit.
Adice expetita spolia Phrixei arietis,
Somnoque iussum lumina ignoto dare
Insomne monstrum; traditum fratrem neci;
Et scelere in uno non semel factum scelus;
Iussasque natas, fraude deceptas mea,
Secare membra non revicturi senis.
Aliena quærens regna, deserui mea.

t: hæc, iræ data,
nia ex animo expuli.
vidam ut mentem regas,
liserias lenit quies.
t? vadis oblitus mei,
rum? excidimus tibi?
. Hoc age; omnes advoca
s est scelerum tibi,
. Vix fraudi est locus;
ere, qua nemo potest.
rge: nunc aude, incipe,
a, quidquid non potes.
mœroris mei,
a consilia adiuva.
s ætheriæ domus,
is Æetæ datum
: auro textili
que gemmarum nitor
o solent cingi comæ.
nubenti ferant,
: tincta artibus.
a luctifica appara.
na iam tectis sonet.

Chorus.

e, tumidique venti,
metuenda torti,
niux, viduata tædis,
Ardet et odit.
os nebulosus imbres
properatque torrens
vetat esse pontes,
Ac vagus errat.
it Rhodanus profundum;
nivibus solutis
medioque vere,
Tabuit Hæmus.
stimulatus ira;
patiturve frenos.
tem: cupit ire in ipsos
Obvius enses.
veniam precamur,
mare qui subegit.
ominus profundi
Regna secunda.
agitare currus,
iuvenis paternæ,
it furiosus ignes,
Ipse recepit.
via nota magno.
a populo priori:
o, violente, sancta
Fœdera mundi.
is tetigit carinæ
nemorisque sacri
oliavit umbra;
it scopulos vagantes,
pelagi labores,
religavit ora,
rediturus auri;
rata ponti
Iura piavit.
are provocatum.
is, domitor profundi,
regimen magistro,
procul a paternis
; tumuloque vili
iacet inter umbras.
emor inde regis,
Portubus lentis retinet carinas
Stare querentes.
Ille, vocali genitus Camœna,
Cuius ad chordas modulante plectro
Restitit torrens, siluere venti;
Cui suo cantu volucris relicto
Adfuit tota comitante silva,
Thracios sparsus iacuit per agros.
At caput tristi fluitavit Hebro.
Contigit notam Styga, Tartarumque,
Non rediturus.
Stravit Alcides Aquilone natos:
Patre Neptuno genitum necavit,
Sumere innumeras solitum figuras.
Ipse, post terræ pelagique pacem,
Post feri Ditis patefacta regna,
Vivus ardenti recubans in Œta,
Præbuit sævis sua membra flammis,
Tabe consumtus gemini cruoris
Munere nuptæ.
Stravit Ancæum violentus ictu
Setiger. Fratres, Meleagre, matris
Impius mactas; morerisque dextra
Matris iratæ. Meruere cuncti.
Morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer irrepertus,
Raptus (heu!) tutas puer inter undas?
Ite nunc, fortes; perarate pontum,
Fonte timendo.
Idmonem, quamvis bene fata nosset,
Condidit serpens. Libycis arenis,
Omnibus verax, sibi falsus uni,
Concidit Mopsus, caruitque Thebis.
Ille si vere cecinit futura,
Exul errabit Thetidis maritus:
Igne fallaci nociturus Argis,
Nauplius præceps cadet in profundum:
Patrioque pendet crimine pœnas
Fulmine et ponto moriens Oileus.
Coniugis fatum redimens Pheræi,
Uxor, impendes animam marito.
Ipse, qui prædam spoliumque iussit
Aureum prima revehi carina,
Ustus accenso Pelias aheno
Arsit angustas vagus inter undas.
Iam satis, Divi, mare vindicastis:
Parcite iusso.

Actus IV. *Nutrix.*

Pavet animus, horret: magna pernicies adest.
Immane quantum augescit, et semet dolor
Accendit ipse, vimque præteritam integrat.
Vidi furentem, sæpe et, aggressam Deos,
Cœlum trahentem: maius his, maius parat
Medea monstrum: namque, ut attonito gradu
Evasit, et penetrale funestum attigit,
Totas opes effudit; et quidquid diu
Etiam ipsa timuit, promit; atque omnem explicat
Turbam malorum: arcana, secreta, abdita.
Et triste læva [complicans] sacrum manu,
Pestes vocat, quascumque ferventis creat
Arena Libyæ, quasque perpetua nive
Taurus coercet frigore Arctoo rigens;
Et omne monstrum. Tracta magicis cantibus
Squamifera latebris turba desertis adest.
Heic sera serpens corpus immensum trahit,
Trifidamque linguam exertat; et, quærens quibus
Mortifera veniat, carmine audito stupet,
Tumidumque nodis corpus aggestis plicat,

Quæcumque generat invius saxis Eryx;
Quæ fert opertis hieme perpetua iugis
Sparsus cruore Caucasus Promethei;
Pharetraque pugnax Medus, aut Parthus levis;
Et queis sagittas divites Arabes linunt;
Aut quos sub axe frigido succos legunt
Lucis Suevi nobiles Hercyniis:
Quodcumque tellus vere nidifico creat;
Aut rigida cum iam bruma decussit decus
Nemorum, et nivali cuncta constrinxit gelu;
Quodcumque gramen flore mortifero viret,
Dirusve tortis succus in radicibus
Causas nocendi gignit, attrectat manu.
Hæmonius illas contulit pestes Athos;
Has Pindus ingens: illa Pangæi iugis
Teneram cruenta falce deposuit comam;
Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
Danubius illas; has per arentes plagas
Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,
Nomenque terris qui dedit Bætis suis,
Hesperia pulsans maria languenti vado:
Hæc passa ferrum est, dum parat Phœbus diem;
Illius alta nocte succisus frutex;
At huius ungue secta cantato seges:
Mortifera carpit gramina, ac serpentium
Saniem exprimit; miscetque et obscœnas aves,
Mœstique cor bubonis, et raucæ strigis
Exsecta vivæ viscera. Hæc scelerum artifex
Discreta ponit: his rapax vis ignium;
His gelida pigri frigoris glacies inest.
Addit venenis verba, non istis minus
Metuenda. Sonuit, ecce, vesano gradu,
Canitque: mundus vocibus primis tremit.

Medea.

Comprecor vulgus silentum, vosque ferales Deos,
Et Chaos cæcũ, atque opacam Ditis umbrosi domum,
Tartarei ripis ligatos squalidæ Mortis specus, {vos.
Suppliciis, animæ, remissis, currite ad thalamos no-
Rota resistat membra torquens; tangat Ixion humũ.
Tantalus securus undas hauriat Pireuidas.
[Gravior Tityi pœna] sedeat coniugis socero mei:
Lubricus per saxa retro Sisyphum volvat lapis.

gnato
o medias

ari
ermixto
iussi

, Hecate;
flammas
visus,
t in pectus
t artus,
tque suas
upta faces.
atus
t sacros
era.
is: huc natos voca,
nubenti feras.
faustae genus:
t multa prece
. Vadite, et celeres domum
o amplexu ut fruar.

Chorus.

s, Cursu furente lustrat
Gangeticum nemus; sic
nti Frenare nescit iras
Medea, non amores.
Nunc ira amorque causam
Iunxere: quid sequetur?
a, Quando efferet Pelasgis
Nefanda Colchis arvis
n? Gressum: metuque solvet
es; Regnum, simulque reges?
Nunc Phoebe mitte cur-
a, Nullo morante loro. (rus,
Nox condat alma lucem:
Mergat diem timendum
Dux noctis Hesperugo.

Chorus, Nutrix, Medea.
Iason.

concidit regni status.
ere permixto iacent.
Nut. Qua solent reges capi;
quis potuit dolus?
isque, iam facto malo,
. Quis cladis modus?
em regiae partem ferit,
domus tota occidit;
la flammas opprimat.
de mirandum accidit;
oque prohibetur magis,
praesidia occupat.
le Pelopeia gradum,
ibet terras pete.
Si profugimus prius
tias specto novas.
quere felicem impetum.
gaudes, quota est!
si satis est tibi
umerum genus
e sic lamet pars.
expulsus pudor.
m ferant poena manum.
hunc animum excita;
ticere ex imo impetum
quid adhuc est adhuc,
ex fuso, scient,

Quam levia fuerint, quamque vulgaris notae,
Quae commodavi scelera. Prolusit dolor
Per ista noster: quid manus poterant rudes
Audere magnum? quid puellaris furor?
Medea nunc sum: crevit ingenium malis.
Iuvat, iuvat rapuisse fraternum caput;
Artus iuvat secuisse, et arcano patrem
Spoliasse sacro. Iuvat, in exitium senis,
Armasse natas. Quaero materiam, dolor:
Ad omne facinus non rudem dextram afferes.
Quo te igitur, ira, mittis? aut quae perfido
Intendis hosti tela? Nescio quid ferox
Decrevit animus intus, et nondum sibi
Audet fateri. Stulta properavi nimis.
Ex pellice utinam liberos hostis meus
Aliquos haberet! Quidquid ex illo tuum est,
Creusa peperit: placuit hoc poenae genus,
Meritoque placuit. Ultimum [magno] scelus
[Animo] parandum est. Liberi quondam mei,
Vos, pro paternis sceleribus, poenas date.
Cor pepulit horror: membra torpescunt gelu,
Pectusque tremuit. Ira discessit loco:
Materque tota, coniuge expulsa, redit.
Egon' ut meorum liberum ac prolis meae
Fundam cruorem? melius, ah demens furor!
Incognitum istud facinus, ac dirum nefas,
A me quoque absit. Quod scelus miseri luent?
Scelus est Iason genitor, et maius scelus
Medea mater. Occidant: non sunt mei.
Pereant? mei sunt: crimine et culpa carent.
Sunt innocentes: fateor: et frater fuit.
Quid, anime, titubas? ora quid lacrymae rigant?
Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor,
Diducit? Anceps aestus incertam rapit.
Ut saeva rapidi bella cum venti gerunt,
Utrimque fluctus maria discordes agunt,
Dubiumque pelagus fervet; haud aliter meum
Cor fluctuatur; ira pietatem fugat,
Iramque pietas. Cede pietati, dolor.
Huc, cara proles, unicum afflictae domus
Solamen, huc vos ferte, et infusos mihi
Coniungite artus. Habeat incolumes pater,
Dum et mater habeat. Urget exilium, ac fuga.
Iam iam meo rapientur avulsi e sinu,
Flentes, gementes. [o scelus! Pereant patri;
Periere matri.] Rursus increscit dolor,
Et fervet odium: repetit invitam manum
Antiqua Erinnys. Ira, qua ducis, sequor.
Utinam superba turba Tantalidos meo
Exisset utero, bisque septenos parens
Natos tulissem! sterilis in poenas fui.
Fratri patrique quod sat est, peperi duos.
Quonam ista tendit turba Furiarum impotens?
Quem quaerit? aut quo flammeos ictus parat?
Aut cui cruentas agmen infernum faces
Intentat? Ingens anguis excusso sonat
Tortus flagello. Quem trabe infesta petit
Megaera? cuius umbra dispersis venit
Incerta membris? Frater est! poenas petit!
Dabimus. Sed omnes fige luminibus faces:
Lania, perure: pectus en Furiis patet.
Discedere a me, frater, ultrices Deas,
Manesque ad imos ire securas iube:
Mihi me relinque, et utere hac, frater, manu,
Quae strinxit ensem: victima Manes tuos
Placamus ista. Quid repens affert sonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelsa nostrae tecta conscendam domus,
Caede inchoata. Perge tu mecum comes,

Tuum quoque ipsa corpus hinc mecum avehам.
Nunc hoc age, anime. Non in occulto tibi est
Perdenda virtus: approba populo manum.
I. Quicumque regum cladibus fidus doles,
Concurre, ut ipsam sceleris auctorem horridi
Capiamus. Huc, huc, fortis, armigeri, cohors,
Conferte tela: vertite ex imo domum.
M. Iam iam recepi sceptra, germanum, patrem;
Spoliumque Colchi pecudis auratæ tenent.
Rediere regna; rapta virginitas rediit.
O placida tandem numina! O festum diem!
O nuptialem! Vade. Perfectum est scelus;
Vindicta nondum: perage, dum faciunt manus.
Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? potes.
Iam cecidit ira: pœnitet: facti pudet.
Quid, misera feci? Misera, pœniteat licet,
Feci. Voluptas magna me invitam subit:
Et ecce crescit. Deerat hoc unum mihi,
Spectator ipse. Nil adhuc factum reor:
Quidquid sine isto fecimus sceleris, periit.
I. En ipsa tecti parte præcipiti imminet.
Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat
Suis perusta. *M.* Congere extremum tuis
Natis, Iason, funus, ac tumulum strue.
Coniux socerque iusta iam functis habent,
A me sepulti. Natus hic fatum tulit;
Hic, te vidente, dabitur exitio pari.
I. Per numen omne, perque communes fugas,
Torosque, quos non nostra violavit fides,
Iam parce nato. Si quod est crimen, meum est:
Me dede morti; noxium macta caput.
M. Hac, qua recusas, qua doles, ferrum exigam.
I nunc, superbe! virginum thalamos pete;
Relinque matres. *I.* Unus est pœnæ satis.
M. Si posset una cæde satiari manus,
Nullam petisset. Ut duos perimam tamen,
Nimium est dolori numerus angustus meo.
In matre siquod pignus etiamnum latet,
Scrutabor ense viscera, et ferro extraham.
I. Iam perage cœptum facinus, haud ultra precor;
Moramque saltem suppliciis dona meis.
M. Perfruere lento scelere; ne propera, dolor.
Meus dies est: tempore accepto utimur.
I. Infesta memet perime. *M.* Misereri iubes.
Bene est; peractum est. Plura non habui, dolor,
Quæ tibi litarem. Lumina huc tumida alleva,
Ingrate Iason. Coniugem agnoscis tuam?
Sic fugere soleo. Patuit in cœlum via.
Squamosa gemini colla serpentes iugo
Submissa præbent. Recipe iam natos parens.
Ego inter auras aliti curru vehar.
I. Per alta vade spatia sublimi ætheris;
Testare nullos esse, qua veheris, Deos.

AGAMEMNON

DRAMATIS PERSONÆ

Thyestes.	Agamemnon.
Clytæmnestra.	Cassandra.
Nutrix.	Eurybates.
Ægisthus.	Electra.
Chorus *Argivarum, sive Mycenæarum.*	Strophius.
	Chorus Iliadum.
Orestes, *Muta persona.*	Pylades, *Muta persona.*

Actus I. *Thyestis Umbra.*

Opaca linquens Ditis inferni loca,
Adsum, profundo Tartari emissus specu,
Incertus utras oderim sedes magis.
Fugio Thyestes inferos, superos fugo.
En, horret animus, et pavor membra excutit.
Video paternos, immo fraternos lares.
Hoc est vetustum Pelopiæ limen domus.
Hinc auspicari regium capiti decus
Mos est Pelasgis. Hoc sedent alti toro,
Quibus superba sceptra gestantur manu.
Locus heic habendæ curiæ: heic epulis locus.
Libet reverti: nonne vel tristes lacus
Incolere satius? nonne custodem Stygis
Tergemina nigris colla iactantem iubis?
Ubi ille, celeri corpus evinctus rotæ,
In se refertur; ubi per adversum irritus
Redeunte toties luditur saxo labor;
Ubi tondet ales avida fecundum iecur;
Et, inter undas fervida exustus siti,
Aquas fugaces ore decepto appetit,
Pœnas daturus Cælitum dapibus graves.
Sed ille nostræ pars quota est culpæ senex?
Reputemus omnes, quos, ob infandas manus,
Quæsitor urna Gnossius versat reos:
Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis.
A fratre vincar. Liberis plenus tribus
In me sepultis, viscera exedi mea.
Nec hactenus Fortuna maculavit patrem:
Sed maius aliud ausa commisso scelus,
Natæ nefandos petere concubitus iubet.
Non pavidus hausi dicta; sed cepi nefas.
Ergo, ut per omnes liberos irem parens,
Coacta fatis nata fert uterum gravem,
Me patre dignum. Versa natura est retro:
Avo parentem, (pro nefas!) patri virum,
Natis nepotes miscui, nocti diem.
Sed sera tandem respicit fessos malis
Post fata demum, sortis incertæ fides.
Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
Cuius secutæ mille vexillum rates
Iliaca velis maria texerunt suis,
Post decima Phœbi lustra devicto Ilio,
Adest, daturus coniugi iugulum suæ.
Iam iam natabit sanguine alterno domus.
Enses, secures, tela, divisum gravi
Ictu bipennis regium video caput.
Iam scelera prope sunt; iam dolus, cædes, cruor.
Parantur epulæ: causa natalis tui,
Ægisthe, venit. Quid pudor vultus gravat?
Quid dextra dubio trepida consilio labat?
Quid ipse temet consulis, torques, rogas,
An deceat hoc te? Respice ad matrem; decet.
Sed cur repente noctis æstivæ vices
Hiberna longa spatia producunt mora?
Aut quid cadentes detinet stellas polo?
Phœbum moramur: redde iam mundo diem.

Chorus Argivarum.

O regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa locas.
Nunquam placidam sceptra quietem
Certumve sui tenuere diem.
Alia ex alia cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas.
Non sic Libycis Syrtibus æquor
Furit alternos volvere fluctus;
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis, unda nivali
Vicina polo;
Ubi, cæruleis immunis aquis,

ra Bootes.
casus
ique timent.
cessus
rarum
tora solvit.
s alternum
pia quas non
, pudorque,
ides,
tur tristis
ua manu,
it Erinnys,
tata domos;
libet hora
rma vacent,
magna;
una suo.
Notis
sere suos.
a caput,
at Austro;
argens umbras
frangi.
na colles.
ora patent:
menta vagos
t in vulnus
idquid in altum
ra levat.
us ævum est.
is turbæ
tuta;
edere cymbam,
e legit.

mnestra, Nutrix.

uta consilia expetis?
n melior via est.
quondam toros,
tari fide.
, pietas, fides,
, nescit pudor.
a nequitiam incita:
ribus tutum est iter.
œmineos dolos,
, atque impos sui,
cales manus
virgo face,
hessalica trabe:
enæas domos,
furtiva rate.
rta, et exilium, et fugas?
maius nefas.
clytum Ledæ genus,
ve, consilii impotens,
animo geris?
vultu est dolor.
empus ac spatium tibi.
sanavit mora.
n ut moras possim pati.
exurunt meum.
stimulos timor.
inc animum iugo
t vinci vetat;
sessæ faces,

Fessus quidem, et deiectus, et pessum datus,
Pudor rebellat. Fluctibus variis agor;
Ut, cum hinc profundum ventus, hinc æstus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.
Proinde omisi regimen e manibus meis.
Quocumque me ira, quo dolor, quo spes feret,
Huc ire pergam: fluctibus dedimus ratem.
Ubi animus errat, optimum est casum sequi.
N. Cæca est temeritas, quæ petit casum ducem.
C. Cui ultima est fortuna, quid dubiam timet?
N. Tuta est, latetque, culpa, si pateris, tua.
C. Perlucet omne regiæ vitium domus.
N. Piget prioris, et novum crimen struis?
C. Res est profecto stulta nequitiæ modus.
N. Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.
C. Et ferrum et ignis sæpe medicinæ loco est.
N. Extrema primo nemo tentavit loco.
C. Rapienda rebus in malis præceps via est.
N. At te reflectat coniugii nomen sacrum.
C. Decem per annos vidua, respiciam virum?
N. Meminisse debes sobolis ex illo tuæ.
C. Equidem et iugales filiæ memini faces;
Et generum Achillem. Præstitit matri fidem!
N. Redemit illa classis immotæ moras,
Et maria pigro fixa languore impulit.
C. Pudet, pigetque! Tyndaris, cœli genus,
Lustrale classi Doricæ peperi caput!
Revolvit animus virginis thalamos meæ,
Quos ille dignos Pelopia fecit domo,
Cum stetit ad aras ore sacrifico pater,
Quam nuptiales! horruit Calchas suæ
Responsa vocis, et recedentes focos.
O scelera semper sceleribus vincens domus!
Cruore ventos emimus, bellum nece.
N. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
C. Non est soluta prospero classis Deo:
Eiecit Aulis impias portu rates.
Sic auspicatus bella, non melius gerit.
Amore captæ captus, immotus prece,
Sminthea tenuit spolia Phœbei senis,
Ardore sacræ virginis iam tum furens.
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille, solus fata qui mundi videt,
In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus æger, et relucentes rogi.
Inter ruentis Græciæ stragem ultimam,
Sine hoste victus, marcet, ac Veneri vacat,
Reparatque amores: neve desertus foret
A pellice unquam barbara cœlebs torus,
Ablatam Achilli diligit Lyrnessida:
Nec rapere puduit e sinu avulsam viri.
En Paridis hostem! nunc, novum vulnus gerens,
Amore Phrygiæ vatis incensus furit:
Et, post tropæa Troica, ac versum Ilium,
Captæ maritus remeat, et Priami gener.
Accingere, anime! bella non levia apparas:
Scelus occupandum est. Pigra, quem exspectas diem?
Pelopia Phrygiæ sceptra dum teneant nurus?
An te morantur virgines viduæ domi,
Patrique Orestes similis? horum te mala
Ventura moveant, turbo queis rerum imminet.
Quid misera cessas? En, adest natis tuis
Furens noverca. Per tuum, si aliter nequit,
Latus exigatur ensis, et perimat duos.
Misce cruorem: perde pereundo virum.
Mors misera non est, commori cum quo velis.
N. Regina, frena temet, et siste impetum;
Et, quanta tentes, cogita. Victor venit
Asiæ ferocis, ultor Europæ: trahit

Captiva Pergama, et diu victos Phrygas;
Hunc fraude nunc conaris et furto aggredi?
Quem non Achilles ense violavit fero,
Quamvis procacem torvus armasset manum;
Non melior Aiax, morte decreta furens;
Non sola Danais Hector et bello mora;
Non tela Paridis certa; non Memnon niger;
Non Xanthus, armis corpora immixtis gerens,
Fluctusque Simois cæde purpureos agens;
Non nivea proles Cycnus æquorei Dei:
Non bellicoso Thressa cum Rheso phalanx;
Non picta pharetras, et securigera manu
Peltata Amazon, hunc domi reducem paras
Mactare, et aras cæde maculare impia?
Victrix inultum Græcia hoc facinus feret?
Equos et arma, classibusque horrens fretum,
Propone, et alto sanguine exundans solum,
Et tota captæ fata Dardaniæ domus
Regesta Danais. Comprime affectus truces,
Mentemque tibimet ipsa pacifica tuam.

Ægisthus, Clytæmnestra, Nutrix.

Æ. Quod tempus animo semper ac mente horrui,
Adest profecto rebus extremum meis.
Quid terga vertis, anime? quid primo impetu
Deponis arma? crede perniciem tibi,
Et dira sævos fata moliri Deos.
Oppone cunctis vile suppliciis caput,
Ferrumque et ignes pectore adverso excipe.
C. Ægisthe, non est pœna sic nato mori.
Æ. Tu nos, pericli socia, tu, Leda sata,
Comitare tantum: sanguinem reddet tibi
Ignavus iste ductor, ac fortis pater.
Sed quid trementes circuit pallor genas,
Iacensque vultus languido obtutu stupet?
C. Amor iugalis vincit, ac flectit retro.
Referamur illuc, unde non decuit prius
Abire: vel nunc casta repetatur fides:
Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccasse, pæne est innocens.
Æ. Quo raperis amens? credis aut speras tibi
Agamemnonis fidele coniugium? ut nihil
Subesset animo, quod graves faceret metus;
Tamen superba et impotens flatu nimis
Fortuna magno spiritus tumidos daret.
Gravis ille sociis, stante adhuc Troia, fuit.
Quid rere ad animum suapte natura trucem
Troiam addidisse? Rex Mycenarum fuit;
Veniet tyrannus. Prospera animos efferunt.
Effusa circa pellicum quanto venit
Turba apparatu! sola sed turba eminet,
Tenetque regem, famula veridici Dei.
Feresne thalami victa consortem tui?
At illa nolet. Ultimum est nuptæ malum
Palam mariti possidens pellex domum.
Nec regna socium ferre, nec tædæ sciunt.
C. Ægisthe, quid me rursus in præceps rapis,
Iramque flammis iam residentem incitas?
Permisit aliquid victor in captas sibi:
Nec coniugem hoc respicere, nec dominam decet.
Lex alia solio est, alia privato in toro.
Quid, quod severas ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admissi memor?
Det ille veniam facile, cui venia est opus.
Æ. Ita est: pacisci mutuam veniam licet.
Ignota tibi sunt iura regnorum, aut nova?
Nobis maligni iudices, æqui sibi,
Id esse regni maximum pignus putant,
Si, quidquid aliis non licet, solis licet.
C. Ignovit Helenæ: iuncta Menelao redit,
Quæ Europam et Asiam paribus afflixit malis.
Æ. Sed nulla Atriden Venere furtiva abstulit,
Nec cepit animum coniugi obstrictum suæ.
Iam crimen ille quærit, et causas parat.
Nil esse crede turpe commissum tibi;
Quid honesta prodest vita, flagitio vacans?
Ubi dominus odit, fit nocens, non quæritur.
Spartamne repetes spreta, et Eurotan tuum,
Patriasque sedes, profuga? Non dant exitum
Repudia regum: spe metum falsa levas.
C. Delicta novit nemo, nisi fidus, mea.
Æ. Non intrat unquam regium limen fides.
C. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.
Æ. Pretio parata, vincitur pretio fides.
C. Surgit residuus pristinæ mentis pudor.
Quid obstrepis? quid voce blandiloqua mala
Consilia dictas? Scilicet nubet tibi,
Regum relicto rege, generosa exsuli?
Æ. Et cur Atrida videor inferior tibi,
Natus Thyestæ? C. Si parum est, adde et nepos.
Æ. Auctore Phœbo gignor: haud generis pudet.
C. Phœbum nefandæ stirpis auctorem vocas,
Quem, nocte subita frena revocantem sua,
Cælo expulistis? quid Deos probro addimus?
Surripere doctus fraude geniales toros,
Quem Venere tantum scimus illicita virum.
Facesse propere, ac dedecus claræ domus
Asporta ab oculis: hæc vacat regi ac viro.
Æ. Exilia mihi sunt haud nova: assuevi malis.
Si tu imperas, regina, non tantum domo
Argisve cedo: nil moror iussu tuo
Aperire ferro pectus ærumnis grave.
C. Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri sinam.
Quæ iuncta peccat, debet et culpæ fidem.
Secede mecum potius, ut rerum statum
Dubium ac minacem iuncta consilia explicent.

Chorus Argivarum.

Canite, o pubes inclyta, Phœbum.
Tibi festa caput turba coronat,
Tibi virgineas, laurum quatiens,
De more comas innuba fundit
Stirps Inachia. Tu quoque nostros,
Thebais hospes, comitare choros,
Quæque Erasini gelidos fontes,
Quæque Eurotan, quæque virenti
Tacitum ripa bibis Ismenon,
Quam fatorum præscia Manto,
Sata Tiresia, Latonigenas
Monuit sacris celebrare Deos.
Arcus, victor pace relata,
Phœbe, relaxa,
Humeroque graves levibus telis
Pone pharetras; resonetque manu
Pulsa citata vocale chelys.
Nil acre, velim,
Magnumque, modis intonet altis;
Sed quale soles leviore lyra
Flectere carmen simplex, lusus
Cum docta tuos Musa recenset.
Licet et chorda graviore sones,
Quale canebas, cum Titanas
Fulmine victos videre Dei;
Vel cum montes montibus altis
Superimpositi struxere gradus
Trucibus monstris: stetit imposita
Pelion Ossa: pinifer ambos
Pressit Olympus.

r et coniux,
gia Iuno:
ba Mycenæ:
lexque tui
a tueris;
emque regis:
memnonias

ia buxo
i fila movent
ine molli.
res Graiæ
d tua coniux
bra cadit,
o collum

a Tonantis,
Dardanias
e turres;
na minor
lit; et reserat;
pla sacerdos:
a coronis

ique senes,
dunt grates,
na trementi.
memores
maternam
ina, iubes,
us errantem
nc iam stabilis
tenet;
gatque rates,
Tantalidos
trix numeras:
ertice summo

marmora fundunt

ina virque
uque, ante omnes,
mine pollens,
xtremi
eris nostri
e dona libens;
on degenerem

concitus miles gradu
signa lætitiæ ferens.
mo lauream ferro gerit.
er Eurybates adest.

ates, Clytæmnestra.

tum, et patrios Lares,
vix credens mihi,
peris, solvite:
Argolicæ decus
or Agamemnon suos.
s venit meas.
em coniux mihi
, an terras premit?
oria, laude inclytus,
impressit pedem.
erum tandem diem,
lentos, Deos.
s frater mei;
ror sedes mea.
et obtestor Deos:

Nam certa fari sors maris dubii vetat.
Ut sparsa tumidum classis excepit mare,
Ratis videre socia non potuit ratem.
Quin ipse Atrides, æquore immenso vagus,
Graviora pelago damna, quam bello, tulit;
Remeatque victo similis, exiguas trahens
Lacerasque victor classe de tanta rates.
C. Effare, casus quis rates hausit meas?
Aut quæ maris fortuna dispulerit duces?
E. Acerba fatu poscis: infaustum iubes
Miscere læto nuntium: refugit loqui
Mens ægra, tantis atque inhorrescit malis.
C. Exprome. Clades scire qui refugit suas,
Gravat timorem: dubia plus torquent mala.
E. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face,
Divisa præda est. Maria properantes petunt.
Iamque ense fessum miles exonerat latus;
Neglecta summas scuta per puppes iacent;
Ad militares remus aptatur manus;
Omnisque nimium longa properanti mora est.
Signum recursus regia ut fulsit rate,
Et clara lentum remigem monuit tuba,
Aurata primas prora designat vias,
Aperitque cursus, mille quos puppes secent.
Hinc aura primo lenis impellit rates,
Allapsa velis. Unda vix actu levi,
Tranquilla, Zephyri mollis afflatu, tremit;
Splendetque classe pelagus, et pariter latet.
Iuvat videre nuda Troiæ litora;
Iuvat relicti sola Sigæi loca.
Properat iuventus omnis adductos simul
Lentare remos: adiuvat ventos manu,
Et valida nisu brachia alterno movet.
Sulcata vibrant æquora, et latera increpant;
Dirimuntque canæ cœrulum spumæ mare.
Ut aura plenos fortior tendit sinus,
Posuere tonsas: credita est vento ratis:
Fususque transtris, miles aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat;
Aut bella narrat; Hectoris fortis minas,
Currusque, et emto redditum corpus rogo:
Sparsum cruore regis Herceum Iovem.
Tunc, qui iacente reciprocus ludit salo,
Tumidumque pando transilit dorso mare,
Tyrrhenus omni piscis exsultat freto,
Agitatque gyros, et comes lateri adnatat,
Anteire naves lætus, et rursus sequi.
Nunc prima tangens rostra, lascivit chorus;
Millesimam nunc ambit et lustrat ratem.
Iam litus omne tegitur, et campi latent;
Et dubia parent montis Idæi iuga;
Et iam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atra fumus apparet nota.
Iam lassa Titan colla relevabat iugo;
In astra iam lux prona, iam præceps dies;
Exigua nubes, sordido crescens globo,
Nitidum cadentis inquinat Phœbi iubar.
Suspecta varius occidens fecit freta.
Nox prima cœlum sparserat stellis: iacent
Deserta vento vela: tum murmur grave,
Maiora minitans, collibus summis cadit:
Tractuque longo litus ac petræ gemunt.
Agitata ventis unda venturis tumet;
Cum subito luna conditur, stellæ latent:
In astra pontus tollitur: cœlum perit.
Nec una nox est; densa tenebras obruit
Caligo, et, omni luce subducta, fretum
Cœlumque miscet. Undique incumbunt simul,
Rapiuntque pelagus infimo eversum solo,

Adversus Euro Zephyrus, et Boreæ Notus.
Sua quisque mittunt tela, et infesti fretum
Emoliuntur. Turbo convolvit mare:
Strymonius altas Aquilo contorquet nives;
Libycusque arenas Auster ad Syrtes agit.
Nec manet in Austro; fit gravis nimbis Notus;
Imbre auget undas; Eurus Orientem movet,
Nabathæa quatiens regna, et Eoos sinus.
Quid rapidus ora Corus Oceano exerens?
Mundum revelli sedibus totum suis,
Ipsosque rupto crederes cœlo Deos
Decidere, et atrum rebus induci chaos.
Vento resistit æstus, et ventus retro
Æstum revolvit. Non capit sese mare;
Undasque miscent imber et fluctus suas.
Nec hoc levamen denique ærumnis datur,
Videre saltem, et nosse, quo pereant malo.
Premunt tenebræ lumina, et diræ Stygis
Inferna nox est. Excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen e...
Miserisque lucis tanta du...
Hoc lumen optant. Ipsa ... sis p...
Et prora proræ nocuit, ... i la...
Illam dehiscens pontus in pr...
Hauritque, et alto reddit...
Hæc onere sidit: illa con...
Submittit undis; fluctu... ...tegit
Hæc, lacera, et omni dec...
Fluitat; nec illi vela nec...
Nec rectus altas malus...
Sed trunca toto po...
Nil ratio et usus a... ...e... ...alis.
Tenet horror artus...
Navita relicto: remus effugit manu
In vota miseros ultimus cogit timor;
Eademque Superos Troes et Danai rogant.
Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Aiaci Ulysses, Hectori Atrides minor,
Agamemno Priamo. Quisquis ad Troiam iacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit gradu:
Quem fama servat, victa quem tellus premit.
Nil nobile ausos pontus atque undæ ferent?
Ignava fortes fata consument viros?
Perdenda mors est? Quisquis es nondum malis
Satiate tantis Cœlitum, tandem tuum
Numen serena. Cladibus nostris daret
Vel Troia lacrymas. Odia si durant tua,
Placetque mitti Doricum exitio genus;
Quid hos simul perire nobiscum iuvat,
Quibus perimus? Sistite infestum mare.
Vehit ista Danaos classis? et Troas vehit.
Nec plura possunt: occupat vocem mare.
Ecce alia clades! fulmine irati Iovis
Armata, Pallas, quidquid aut hasta minax,
Aut ægide et furore Gorgoneo potest,
Aut igne patrio, tentat; et cœlo novæ
Spirant procellæ. Solus invictus malis,
Luctatur Aiax. Vela cogentem hunc sua
Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
Libratur aliud fulmen: hoc toto impetu
Certum reducta Pallas excussit manu,
Imitata patrem. Transit Aiacem et ratem;
Ratisque partem secum et Aiacis tulit.
Nil ille motus, ardua ut cautes, salo
Ambustus exstat; dirimit insanum mare,
Fluctusque rumpit pectore; et navem manu
Complexus in se traxit; et cæco mari
Collucet Aiax: omne resplendet fretum.
Tandem occupata rupe, furibundum intonat,
Superasse nunc se pelagus, atque ignes...
Vicisse cœlum, Palladem, fulmen, ma...
Non me fugavit bellici terror De...
Et Hectorem una solus et Martem t...
Phœbea nec me tela pepulerunt gradu...
Cum Phrygibus istæ vicimus; tene...
Aliena inerti tela mittis dextera?
Quid si ipse mittat? Plura cum audet...
Tridente rupem subruit pulsam pat...
Neptunus, imis exerens undis caput,
Solvitque montem; quem cadens secu...
Terraque et igne victus et pelago iacet.
Nos alia maior naufragos pestis vocat.
Est humilis unda, scrupeis mendax va...
Ubi saxa rapidis clusa verticibus teg...
Fallax Caphareus: æstuat scopulo...
Fervetque semper fluctus alterna vic...
Arx imminet prærupta, quæ spectat ma...
Utrimque geminum; Pelopis hinc ora...
Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
Ionia iungi maria Phrixeis vetat;
Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc et C...
Tardamque ratibus Aulida. Hanc arce...
Palamedis ille genitor, et clarum ma...
Lumen nefanda vertice e summo effer...
In saxa duxit perfida classem face.
Hærent acutis rupibus fixæ rates:
Has inopis undæ brevia comminuunt va...
Pars vehitur huius prima, pars scopulo...
Hanc alia retro spatia relegentem fer...
Et fracta frangit. Iam timent terras na...
Et maria malunt. Cecidit in lucem fur...
Postquam litatum est Ilio, Phœbus red...
Et damna noctis tristis ostendit dies.
C. Utrumne doleam, læter an reduce...
Remeasse lætor: vulnus at regni grave
Lugere cogor. Redde iam Graiis, Pater
Altisona quatiens regna, placatos Deos.
Nunc omne læta fronde veletur caput:
Sacrifica dulces tibia effundat modos;
Et nivea magnas victima ante aras cadat.

Sed ecce turba tristis, incomta com...
Iliades adsunt: quas super, celso grad...
Effrena Phœbas entheas laurus quat...

Chorus Iliadum, Cassandra

Ch. Heu! quam dulce malum mortalibus...
Vitæ dirus amor; cum pateat malis
Effugium, et miseros libera mors vocet,
Portus æterna placidus quiete!
Nullus hunc terror, nec impotens
Procella Fortunæ movet,
Aut iniqui flamma Tonantis.
Pax alta: nullos civium cœtus
Timet, aut minaces victoris iras;
Non maria asperis insana Coris;
Non acies feras,
Pulvereamque nubem,
Motam Barbaricis equitum catervis,
Hostica aut muros populante flamma,
Urbe cum tota populos cadentes,
Indomitumve bellum. Perrumpet omne
Servitium contemtor levium Deorum
Qui vultus Acherontis atri,
Qui Styga tristem non tristis videt,
Audetque vitæ ponere finem.
Par ille regi, par Superis erit.
O! quam miserum est nescire mori!
Vidimus patriam ruentem nocte funesta...

rici raperetis ignes.
c armis,
cecidit pharetra:
disque natus,
m feroci
sit armis,
Achilles;
nimos feroces
que saltu
re muris.
mum decus,
annis
furto.
molis immensæ;
us duximus nostra
itque sæpe
es, cavernis
que gestans:
, ut ipsi
ent Pelasgi.
e parmæ,
percussit aures:
lo
i.
pubes
funes.
styanax,
sa rogo,
emineas,
runt
tres
est
t Hectoreos
t Hecube.
olor infelix,
flere paras?
ata manu,
usta suos?
are malis.
t Iliades.
gulo,
guo
s, omne quas tempus ptit,
a lamentabili
: ærumnæ meæ
dibus questus meis
a sufficiam malis.
is miscere iuvat.
ecretæ
in medium
, quamvis
ue mali,
inas.
e carmen
edon,
ta sonos;
nos ales
ia diri
deflet;
ligne
cet ipse velit,
ores,
mque colens,
lcyones

Ceyca suum fluctu leviter
Plangente sonent, cum tranquillo
Male confisæ credunt iterum
Pelago audaces, fœtusque suos
Nido pavidæ titubante fovent;
Non, si, molles imitata viros,
Tristis laceret brachia tecum,
Quæ turritæ turba parenti,
Pectora rauco concita buxo,
Furit, ut Phrygium lugeat Attin.
Non est lacrymis, Cassandra, modus;
Quia, quæ patimur, vicere modum.
Sed cur sacratas deripis capiti infulas?
Miseris colendos maxime Superos reor.
Ca. Vicere nostra iam metus omnes mala.
Equidem nec ulla Cœlites placo prece;
Nec, si velint sævire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumsit suas.
Quæ patria restat? quis pater? quæ iam soror?
Bibere tumuli sanguinem atque aræ meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhausta nempe: regia miseri senes
Vacua relicti, totque per thalamos vident,
Præter Lacænam, cæteras viduas nurus.
Tot illa regum mater, et regimen Phrygum,
Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Experta leges, induit vultus feros.
Circa ruinas rabida latravit suas,
Troiæ superstes, Hectori, Priamo, sibi.
Ch. Silet repente Phœbas; et pallor genas,
Creberque totum possidet corpus tremor.
Stetere vittæ; mollis horrescit coma.
Anhela corda murmure incluso fremunt.
Incerta mutant lumina, et, versi retro,
Torquentur oculi: rursus immites rigent.
Nunc levat in auras altior solito caput,
Graditurque celsa: nunc reluctantes parat
Reserare fauces; verba nunc cluso male
Custodit ore, mænas impatiens Dei.
Ca. Quid me, furoris incitam stimulis novi,
Quid mentis inopem, sacra Parnassi iuga
Rapitis? Recede, Phœbe: iam non sum tua.
Extingue flammas pectori infixas meo.
Cui nunc vagor vesana? cui bacchor furens?
Iam Troia cecidit: falsa quid vates ago?
Ubi sum? fugit lux alma, et obscurat genas
Nox alta; et æther abditus tenebris latet.
Sed, ecce, gemino sole præfulget dies;
Geminumque duplices Argos attollit domos.
Idæa cerno nemora; fatalis sedet
Inter potentes arbiter pastor Deas.
Timete, reges, moneo, furtivum genus:
Agrestis ille alumnus evertet domum.
Quid ista vecors tela fœminea manu
Destricta præfert? quem petit dextra virum
Lacæna cultu ferrum Amazonio gerens?
Quæ versat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum, colla vexatus, iacet
Ignobili sub dente Marmaricus leo,
Morsus cruentos passus audacis leæ.
Quid me vocatis sospitem solam e meis,
Umbræ meorum? Te sequor, tota pater
Troia sepulte. Frater, auxilium Phrygum,
Terrorque Danaum, non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exustis manus;
Sed lacera membra, et saucios vinclo gravi
Illos lacertos. Te sequor, nimium cito
Congresse Achilli Troile. Incertos geris,
Deiphobe, vultus, coniugis munus novæ.

Iuvat per ipsos ingredi Stygios lacus;
Iuvat videre Tartari sævum canem,
Avidique regna Ditis. Hæc hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamque, victricemque. Vos, Umbræ, precor,
Iurata Superis unda, te pariter precor;
Reserate paulum terga nigrantis poli,
Levis ut Mycenas turba prospiciat Phrygum.
Spectate, miseri: fata se vertunt retro.
Instant Sorores squalidæ:
Sanguinea iactant verbera:
Fert læva semustas faces;
Turgentque pallentes genæ;
Et vestis atri funeris
Exesa cingit ilia:
Strepuntque nocturni metus;
Et ossa vasti corporis,
Corrupta longinquo situ,
Palude limosa iacent.
Et ecce defessus senex
Ad ora ludentes aquas
Non captat, oblitus sitis,
Mœstus futuro funere.
Exultat, et ponit gradus
Pater decoros Dardanus.
Ch. Iam pervagatus ipse se fregit furor,
Caditque; flexo qualis ante aras genu
Cervice taurus vulnus incisa gerens.
Relevemus artus entheos. Tandem suos,
Victrice lauro cinctus, Agamemnon adit;
Et festa coniux obvios illi tulit
Gressus: reditque iuncta concordi gradu.

ACTUS IV. *Agamemnon, Cassandra.*

A. Tandem revertor sospes ad patrios Lares.
O cara, salve, terra! Tibi tot Barbaræ
Dedere gentes spolia: tibi, felix diu,
Potentis Asiæ Troia submisit manus.
Quid ista vates, corpus effusa, ac tremens,
Dubia labat cervice? famuli, attollite.
Refovete gelido latice. Iam recipit diem
Marcente visu. Suscita sensus tuos.
Optatus ille portus ærumnis adest.
Festus dies est. *C.* Festus et Troiæ fuit.
A. Veneremur aras. *C.* Cecidit ante aras pater.
A. Iovem precemur pariter. *C.* Herceum Iovem?
A. Credis videre te Ilium? *C.* Et Priamum simul.
A. Hic Troia non est. *C.* Ubi Helena est, Troiā puto.
A. Ne metue dominā famula. *C.* Libertas adest.
A. Secura vive. *C.* Mors mihi est securitas.
A. Nullum est periclū tibimet. *C.* At magnū tibi est.
A. Victor timere quid potest? *C.* Quod non timet.
A. Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat Deum,
Retinete, ne quid impotens peccet furor.
At te, Pater, qui sæva torques fulmina,
Pellisque nubes, sidera et terras regis,
Ad quem triumphi spolia victores ferunt;
Et te, sororem cuncta pollentis viri,
Argolica Iuno, pecore votivo, libens,
Arabumque donis, supplice et fibra, colam.

Chorus Argivarum.

Argos nobilibus nobile civibus,
Argos iratæ carum novercæ,
Semper ingentes educas alumnos;
Imparem æquasti numerum Deorum:
Tuus ille bisseno meruit labore
Allegi cœlo magnus Alcides;
Cui lege mundi Iupiter rupta
Roscidæ noctis geminavit horas,
Iussitque Phœbum tardius celeres
Agitare currus, et tuas lente
Remeare bigas, pallida Phœbe:
Retulit pedem, nomen alternis
Stella quæ mutat, seque mirata est
Hesperum dici: Aurora movit
Ad solitas vices caput, et, relabens,
Imposuit senis humero mariti.
Sensit Ortus, sensit Occasus,
Herculem nasci: violentus ille
Nocte non una poterat creari.
Tibi concitatus substitit mundus,
O puer magnum subiture cœlum!
Te sensit Nemeæus arcto,
Pressus lacerto, fulmineus leo,
Cervaque Parrhasis.
Sensit Arcadii populator agri:
Gemuitque taurus, Dictæa linquens
Horridus arva.
Morte fœcundum domuit draconem,
Vetuitque collo pereunte nasci:
Geminosque fratres, pectore ab uno
Tria monstra natos, stipite incusso
Fregit insultans; duxitque ad Ortus
Hesperium pecus,
Geryonæ spolium triformis.
Egit Threicium gregem,
Quem non Strymonii gramine fluminis
Hebrive ripis, pavit tyrannus;
Hospitumque dirus stabulis cruorem
Præbuit sævis; tinxitque crudos
Ultimus rictus sanguis aurigæ.
Vidit Hippolyte ferox
Pectore in medio rapi spolium: et sagittis
Nube percussa Stymphalis alto
Decidit cœlo:
Arborque pomis fertilis aureis
Extimuit manus, insueta carpi,
Fugitque in auras leviore ramo.
Audivit sonitum crepitante lamna
Frigidus custos nescius somni,
Linqueret cum iam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.
Tractus ad cœlum canis inferorum
Triplici catena, tacuit, nec ullo
Latravit ore, lucis ignotæ
Metuens colorem. Te duce, succidit
Mendax Dardaniæ domus,
Et sensit arcus iterum timendos.
Te duce, concidit totidem diebus
Troia, quot annis.

ACTUS V. *Cassandra.*

Res agitur intus magna, par annis decem.
Eheu! quid hoc est? anime, consurge, et cape
Pretium furoris. Vicimus victi Phryges.
Bene est! resurgis, Troia: traxisti iacens
Pares Mycenas: terga dat victor tuus.
Tam clara nunquam providæ mentis furor
Ostendit oculis. Video, et intersum, et fruor.
Imago visus dubia non fallit meos:
Spectamus. Epulæ, regia instructæ domo,
(Quales fuerunt ultimæ Phrygibus dapes)
Celebrantur. Ostro lectus Iliaco nitet;
Merumque in auro veteris Assaraci trahunt.
Et ipse picta veste sublimis iacet,
Priami superbas corpore exuvias gerens.
Detrahere cultus uxor hostiles iubet,

fidæ manu
, atque animo tremo.
et adulter virum?
extremæ dapes
uor Baccho incidet:
idæ tradet neci
aanibus negat;
ludunt sinus.
r dextra latus,
nere in medio stupet.
s silvis aper,
tat egressus tamen,
, et incassum furit;
et cæcos sinus
uærit implicitus suum.
is dextram furens:
taurorum prius
nam ferro petat;
librat manum.
udet exigua male
; et hinc trunco cruor
fremitu iacent.
iam exanimem petit,
fodientem adiuvat.
spondet suis.
hæc Helenæ soror.
s, emerito die,
tæa via.

, Strophius.
des, mutæ personæ.

tis auxilium unicum!
m evita manus.
us: regna occidunt.
s currus agit?
urabor tuos.
fugis? externos fugis?
e iam trepidos metus,
dia intuor.
phius, Elea inclytus
reniendi fuit,
pulsum manu
concussum Ilium.
lugubrem vultum rigat,
m agnosco genus.
e læta in domo est?
re materno, iacet:
r natus neci!
quæsitas tenet.
s felicitas!
riam obtestor mei,
per dubios Deos,
pium furtum occule.
Agamemnon docet,
, furabor libens.
at adversa exigunt.
ri certaminis,
ctricem tenens
gat ramo caput:
sæi Iovis
atque omen tibi.
ens frenis comes,
s exemplo fidem.
, veloces, equi,
piti loca.
s effreno impetu
opperiar meos
pponam caput.
victrix sui,

Et signa cædis veste maculata gerit.
Manus recenti sanguine etiamnum madent;
Vultusque præ se scelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras: patere me vittis tuis,
Cassandra, iungi, paria metuentem tibi.

Clytæmnestra, Electra, Ægisthus, Cassandra.

Cl. Hostis parentis! impium atque audax caput!
Quo more cœtus publicos, virgo, petis?
E. Adulterorum virgo deserui domum.
Cl. Quis esse credat virginem? *E.* Natam tuam.
Cl. Modestius cum matre. *E.* Pietatem doces!
Cl. Animos viriles corde tumefacto geris:
Sed agere domita fœminam disces malo.
E. Nisi forte fallor, fœminas ferrum decet.
Cl. Et esse, demens, te parem nobis putas?
E. Vobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?
Ut vidua loquere. Vir caret vita tuus.
Cl. Indomita post hæc virginis verba impiæ
Regina frangam. Citius interea mihi
Edissere ubi sit natus, ubi frater tuus.
E. Exiit Mycenas. *Cl.* Redde nunc natum mihi.
E. Et tu parentem redde. *Cl.* Quo latitat loco?
E. Tuto, quietus, regna non metuens nova.
Iustæ parenti satis, at iratæ parum.
Cl. Morieris hodie. *E.* Dummodo hac moriar manu;
Recedo ab aris. Sive te iugulo iuvat
Mersisse ferrum, præbeo iugulum volens;
Seu, more pecudum, colla resecari placet,
Intenta cervix vulnus exspectat tuum.
Scelus peractum est; cæde respersam viri,
Atque obsoletam, sanguine hoc dextram ablue.
Cl. Consors pericli pariter ac regni mei,
Ægisthe, gradere. Nata genitricem impie
Probris lacessit: abditum fratrem occulit.
Æ. Furibunda virgo! vocis infandæ sonum,
Et aure verba indigna materna, opprime.
E. Etiam monebit sceleris infandi artifex,
Per scelera natus, nomen ambiguum suis,
Idem sororis natus, et patris nepos?
Cl. Ægisthe, cessas impium ferro caput
Demetere? Fratrem reddat, aut animam statim.
Æ. Abstrusa cæco carcere et saxo exigat
Ævum, per omnes torta pœnarum modos.
Referre, quem nunc occulit, forsan volet
Inops, egens, inclusa, pœdore obsita,
Vidua ante thalamos, exul, invisa omnibus,
Æthere negato: sero succumbet malis.
E. Concede mortem. *Æ.* Si recusares, darem.
Rudis est tyrannus, morte qui pœnam exigit.
E. Mortē aliquid ultra est? *Æ.* Vita, si cupias mori.
Cl. Abripite, famuli, monstrum, et avectam procul
Ultra Mycenas, ultimo in regni angulo,
Vincite septam nocte tenebrosi specus,
Ut inquietam virginem carcer domet.
At ista pœnas capite persolvat suo,
Captiva coniux, regii pellex tori.
Trahite, ut sequatur coniugem ereptum mihi.
Ca. Ne trahite: vestros ipsa præcedam gradus:
Perferre prima nuntium Phrygibus meis
Propero; repletum ratibus eversis mare;
Captas Mycenas; mille ductorem ducum,
Ut paria fata Troicis fueret malis,
Perisse dono fœminæ, stupro, dolo.
Nihil moramur: rapite! Quin grates ago.
Tantum iuvat vixisse, post Troiam, iuvat.
Cl. Furibunda, morere! *Ca.* Veniet et vobis furor.

ULES OETAEUS

DRAMATIS PERSONÆ.

HERCULES. HYLLUS. ALCMENA.
CHORUS *Ætolarum Mulierum.* NUTRIX.
DEIANIRA. IOLE. PHILOCTETES.
CHORUS *Œchaliarum Virginum.*
LICHAS, *muta persona.*
Iole et Chori Œchalidum sunt προτατικὰ πρόσωπα.

ACTUS I. *Hercules.*

Sator Deorum, cuius excussum manu
Utræque Phœbi sentiunt fulmen domus,
Secura regna: protuli pacem tibi,
Quacumque Nereus porrigi terras vetat.
Non est tonandum: perfidi reges iacent,
Sævi tyranni. Fregimus, quidq
Tibi fulminandum: sed mihi c
Adhuc negatur! Parui, certe Iove
Ubique dignus: teque testata est meum
Patrem noverca. Quid t tis moras?
Numquid timemur? nu
Non poterit Atlas ferre
Quid astra, genitor, qui
Certe remisit. Omne conc
Quod terra genuit, pontus,
Nullus per urbes errat Ar
Stymphalis icta est, M
Sparsit peremtus aureum serpens n
Et hydra vires posuit; et, notos
Cruore pingues hospitum fod
Hostisque traxi spolia Thr
Vidi silentum fata: nec tantu
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille solem. Nullus Antæus Libys
Animam resumit: cecidit ante aras suas
Busiris: una est Geryon sparsus manu;
Taurusque, populis horridus centum pavor.
Quodcumque tellus genuit infesta, occidit,
Meaque fusum est dextera. Iratis Deis
Non licuit esse. Si negat mundus feras,
Animum noverca, redde nunc nato patrem,
Vel astra forti. Nec peto ut monstres iter:
Permitte tantum, genitor; inveniam viam.
Vel, si times, ne terra concipiat feras;
Properet malum quodcumque, dum terra Herculem
Habet, videtque. Nam quis invadet mala?
Aut quis per urbes rursus Argolicas erit
Iunonis odio dignus? In tutum meas
Laudes recepi: nulla me tellus silet.
Me sensit Ursæ frigidum Scythicæ genus,
Indusque Phœbo subditus, Cancro Libys.
Te, clare Titan, testor: occurri tibi
Quacumque fulges: nec meos lux prosequi
Potuit triumphos. Solis excessi vices;
Infraque nostras substitit metas dies.
Natura cessit: terra defecit gradum.
Laxata per me nox: et extremum chaos
In me cucurrit: inde ad hunc orbem redii,
Unde retro nemo. Tulimus Oceani minas;
Nec ulla valuit quatere tempestas ratem,
Quacumque pressi. Pars quota est, quam prosequor?
Iam vacuus æther non potest odio tuæ
Sufficere nuptæ; quasque devincam feras,
Tellus timet concipere, nec monstra invenit.
Feræ negantur. Hercules monstri loco
Iam cœpit esse. Quanta nunc fregi mala,
Quot scelera nudus! Quidquid
Solæ manus stravere: nec terris fera
Timui, nec infans. Quidquid est
Nec ulla nobis segnis illuxit dies.
O! quanta fudi monstra, quæ nullus
Rex imperavit! Institit virtus mihi
Iunone peior. Sed quid impavidum
Fecisse prodest? Non habet pacem
Purgata tellus omnis in cœlo videt
Quodcumque timuit: transtulit Iuno feras.
Ambit peremtus Cancer ardentem plagam,
Libyæque sidus fertur, et messes dat;
Annum fugatæ tradit Astreæ Leo.
At ille, iactans fervidam collo iubam,
Austrum madentem siccat, et nimbos
Iuvasit omnis, ecce, iam cœlum fera,
Meque antecessit. Victor e terris meos
Specto labores. Astra portentis prius
Ferisque Iuno tribuit, ut cœlum mihi
Faceret timendum. Sparserit
Cœlumque terris peius, ac peius Styge
Irata faciat; dabitur Alcidæ locus.
Si, post feras, post bella, post Stygium
Nondum astra merui, Siculos Hesperiæ
Tangat Pelorus; una iam tellus erit:
Illinc fugabo maria; si iungi iubes,
Committat undas Isthmus; et, iuncto
Nova ferantur Atticæ puppes via.
Mutetur orbis: vallibus currat novis
Ister, novasque Tanais accipiat vias.
Da, da tuendos, Iupiter, saltem Deos:
Illa licebit fulmen a parte auferas,
Ego quam tuebor. Sive glacialem polum,
Seu me tueri fervidam partem iubes,
Hac esse Superos parte securos puta.
Cirrhæa Pæan templa, et ætheream domum
Serpente cæso, meruit: at quoties iacet
Python in hydra? Bacchus et Perseus
Iam se intulere: sed quota est mundi plaga
Oriens subactus? aut quota est Gorgon
Quis astra natus laudibus meruit suis
Ex te et noverca? quem tuli, mundum peto.
Sed tu, comes laboris Herculei, Licha,
Præfer triumphos, Euryti victos lares
Stratumque regnum: vos pecus rapite
Qua, templa tollens, ara Cenæi Iovis
Austro timendum spectat Euboicum

Chorus Œchaliarum Virginum.

C. Par ille est Superis, cui pariter dies
Et fortuna fuit. Mortis habet vices,
Lente cum trahitur vita gementibus,
Quisquis sub pedibus fata rapacia,
Et puppem posuit fluminis ultimi,
Non captiva dabit brachia vinculis,
Nec pompæ veniet nobile ferculum.
Nunquam est ille miser, cui facile est
Illum si medio decipiat ratis
Ponto, cum Borean expulit Africus,
Aut Eurus Zephyrum, cum mare dividunt,
Non puppis laceræ fragmina colligit,
Ut litus medio speret in æquore.
Vitam qui poterit reddere protinus,
Solus naufragium non poterit pati.
Nos turpis macies et lacrymæ tenent,
Et crinis patrio pulvere sordidus.
Nos non flamma rapax, non fragor
Felices sequeris, Mors miseros fugis.

nessibus, heu! locus
ue sordidæ
elidus Dolops
epet obrutus,
liæ, cinis.
oppido
fistula,
ora flebili.
la contrahit,
ecit locus.
focos,
essali.
rigentia,
torridis,
ivago nemus.
mulas vocat,
et Inachus;
ia, qua fluit
nguidus.
rat Herculis.
is genuit lapis?
hodope tulit,
fera Caspia,
t ubera?
la noctibus,
longius,
ifer Hespero,
rdior.
membra sunt.
tior est chalybs:
frangitur,
enegligit,
rpore provocat.
re cuspides,
us arundine,
ata frigidus;
situs plagæ,
a dirigit
tior ictibus.
e propulit.
re quod parat,
pars vulnere concidit?
iniquior;
eas minas.
is tumidus Gyges,
stetit aggeres,
as manus,
noda cladibus
Nil superest mali:
Herculem.
mpla suis
focos,
res;
a sepulcris;
nunc malum.
cat
nas
rima querar?
riter cuncta
dedit
sonent
ipyli
superi,
ipis,
hontiadum
Siculis
emit
Edonas
atum

Daulias ales solet Ismaria
Flere sub umbra; formam lacrymis
Aptate meis; resonetque malis
Aspera Trachin. Cypria lacrymas
Myrrha tuetur: raptum coniux
Ceyca gemit: sibi Tantalis est
Facta superstes: fugit vultus
Philomela suos; natumque sonat
Flebilis Atthis: cur mea nondum
Capiunt volucres brachia plumas?
Felix, felix, cum silva domus
Nostra feretur, patrioque sedens
Ales in agro referam querulo
Murmure casus: volucremque Iolen
Fama loquetur. Vidi, vidi
Miseranda mei fata parentis,
Cum, letifero stipite pulsus,
Tota iacuit sparsus in aula.
Pro! si tumulum fata dedissent,
Quoties genitor quærendus eras!
Potuine tuam spectare necem,
Nondum teneras vestite genas,
Necdum forti sanguine, Toxeu?
Quid vestra querar fata, parentes,
Quos in tutum mors æqua tulit?
Mea me lacrymas fortuna rogat.
Iam iam dominæ captiva colos
Fusosque legam. Pro, sæve decor,
Formaque mortem paritura mihi:
Tibi cuncta domus concidit uni,
Dum me genitor negat Alcidæ,
Atque Herculeus socer esse timet.
Sed iam dominæ tecta petantur.
C. Quid regna tui clara parentis,
Proavosque tuos, respicis amens?
Fugiat vultus fortuna prior.
Felix, quisquis novit famulum
Regemque pati, vultusque suos
Variare potest. Vires pepulit
Pondusque mali, casus animo
Qui tulit æquo.

ACT. II. *Nutrix, Deianira, Lichas, muta persona.*

N. O quam cruentus fœminas stimulat dolor,
Cum patuit una pellici et nuptæ domus!
Scylla, et Charybdis, Sicula contorquens freta,
Minus est timenda: nulla non melior fera est.
Namque, ut reluxit pellicis captæ decus,
Et fulsit Iole, qualis innubis dies,
Purumve claris noctibus sidus micat;
Stetit furenti similis, ac torvum intuens,
Herculea coniux: fœta ut, Armenia iacens
Sub rupe, tigris, hoste conspecto, exsilit;
Aut iussa thyrsum quatere, conceptum ferens
Mænas Lyæum; dubia quo gressus agat,
Hæsit parumper: tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur; tota vix satis est domus.
Incurrit, errat, sistit: in vultus dolor
Processit omnis; pectori pæne intimo
Nihil est relictum. Fletus insequitur minas:
Nec unus habitus durat, aut uno furit
Contenta vultu: nunc inardescunt genæ;
Pallor ruborem pellit; et formas dolor
Errat per omnes: queritur, implorat, gemit.
Sonuere postes: ecce, præcipiti gradu
Secreta mentis ore confuso exerit.
D. Quamcumque partem sedis ætheræ premis,
Coniux Tonantis, mitte in Alcidem feram,
Quæ mihi satis sit: siqua fœcundum caput

Palude tota vastior serpens movet,
Ignara vinci; si quid excessit feras,
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Avertat oculos; hoc sinu immenso exeat.
Vel, si feræ negantur, hanc animam, precor,
Converte in aliquid: quodlibet possum malum
Hac mente fieri. Commoda effigiem mihi
Parem dolori: non capit pectus minas.
Quid excutis telluris extremæ sinus,
Orbemque versas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in isto pectore invenies feras,
Quas timuit. Odiis accipe hoc telum tuis.
Ego sum noverca: perdere Alcidem potes.
Profer manus quocumque. Quid cessas, Dea?
Utere furente. Quod iubes fieri nefas?
Reperi. Quid hæres? ipsa iam cesses licet,
Hæc ira satis est. *N.* Pectoris sani parum,
Alumna, questus comprime, et flammas doma.
Frena dolorem: coniugem ostende Herculis.
D. Iole meis captiva germ
Natis? Iovisque fiet, e fam
Num flamma cursus pariter et t
Et Ursa pontum sicca cæruleum
Non ibo inulta. Gesseris cœlum
Totusque pacem debeat mundu
Est aliquid hydra potius; irata
Nuptæ. Quis ignis tantus in co
Ardentis Ætnæ? Quidquid est
Hic vincet animus. Capta prær
Adhuc timebam monstra: iam
Cessere pestes: in locum venit fe
Invisa pellex. Summe, pro, recto
Et clare Titan! Herculis tantum
Coniux timentis. Vota, quæ Sup
Cessere captæ: pellici felix fui,
Illi meas audistis, O Superi! preces:
Incolumis illi remeat. O nulla dolor
Contente pœna, quære supplicia horrida,
Incogitata, infanda. Iunonem doce,
Quid odia valeant: nescit irasci satis.
Pro me gerebas bella; propter me vagas
Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret; in taurum trucem
Nunc flecteret, serpente deposita, minas:
Et mille in hoste vinceres uno feras.
Iam displicemus: capta prælata est mihi.
Non præferetur. Qui dies thalami ultimus
Nostri est futurus, hic erit vitæ tuæ.
Quid hoc? recedit animus, et ponit minas:
Iam cessit ira. Quid, miser, langues, dolor?
Perdis furorem? Coniugis tacitæ fidem
Mihi reddis iterum. Quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi serva impetum.
Pares eramus: non erit votis opus.
Aderit noverca, quæ manus nostras regat,
Nec invocata. *N.* Quod paras demens scelus?
Perimes maritum, cuius extremus dies
Primusque laudes novit, et cœlo tenus
Erecta terras fama suppositas habet?
Rogos in istos terra consurget parens;
Domusque soceri prima, et Ætolum genus
Sternetur omne; saxa iamdudum et faces
In te ferentur: vindicem tellus suum
Defendet omnis. Una quot pœnas dabis!
Effugere terras crede, et humanum genus,
Te posse; fulmen genitor Alcidæ gerit.
Iam iam minaces ire per cœlum faces
Specta, et tonantem fulmine excusso diem.
Mortem quoque ipsam, quam putas tutam, time.

Dominatur illic patruus Alcidæ ta
Quocumque perges, misera, cognata in
Illic videbis. *D.* Maximum fieri scio
Et ipsa fateor; sed dolor fieri vetat.
N. Moriere. *D.* Moriar Herculis nempe in
Coniux: nec ullus, nocte discussa, dies
Viduam notabit; nec meos pellex toros
Captiva capiet. Ante ab Occasu dies
Nascetur: Indos ante glacialis polus,
Scythasve tepida Phœbus inficiet rota,
Quam me relictam Thessalæ aspiciant
Meo iugales sanguine extinguam faces.
Aut pereat, aut me perimat: elisis feris
Et coniugem addat. Inter Herculeos
Me quoque labores numeret. Alcidæ tor
Moritura certe corpore amplectar meo.
Ire, ire ad umbras Herculis nuptam libet;
Sed non inultam. Si quid e nostro Herc
Concepit Iole, manibus evellam meis
Ante, et per ipsas pellicem invadam fa
Me nuptiali victimam feriat die
Infestus, Iolen dum supra exanimam
Felix iacet, quicumque, quos odit, pre
N. Quid ipsa flammas pascis? et vastum
Ultro dolorem misera? quid causam tim
Dilexit Iolen; nempe dum starent lare
Regisque natam peteret. In famulæ loc
Regina cecidit: perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix stat
Illicita amantur: excidit, quidquid lic
D. Fortuna amorem peior inflammat ma
Amat vel ipsum, quod caret patriis lar
Quod nudus auro crinis et gemmis iac
Ipsas misericors forma in ærumnas ama
N. Hoc usitatum est Herculi; captas ama
Dilecta Priami nempe Dardanii soror
Concessa famulo est. Adice, quot ante
Quot virgines, dilexit. Erravit vagu
Arcadia nempe virgo, Palladios chor
Dum nectit Auge, vim stupri passa, e
Nullamque amoris retinet Herculis nota
Referam quid alias? nempe Thespiades
Brevique in illas arsit Alcides face.
Hospes Timoli Lydiam fovit nurum;
Et, amore captus, ad leves sedit colus,
Udum feroci stamen intorquens manu.
Nempe illa cervix spolia deposuit feræ,
Crinemque mitra pressit, et famulus st
Hirtam Sabæa marcidus myrrha coma
Ubique caluit; sed levi caluit face.
Hærere amantes post vagos ignes solent.
Famulamne et hostis præferet natam tibi
D. Ut alta silvas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus investit tep
At, cum solutos expulit Boreas Notos,
Et sæva totas bruma decussit comas,
Deforme solis aspicis truncis nemus;
Sic nostra longum forma percurrens iter
Deperdit aliquid semper, et fulget min
Nec illa Venus est. Quidquid in nobis fu
Olim petitum, cecidit, et partu labat;
Materque multum rapuit ex illo mihi
Ætas citato senior eripuit gradu.
Vides ut altum famula non perdat de
Cessere vultus penitus, et pædor sed
Tamen per ipsas fulget ærumnas dec
Nihilque ab illa casus et fatum grave,
Nisi regna, traxit. Hic meum pectus
Altrix, lacessit; hic rapit somnos pa

s coniux eram;
invido voto nurus
mis quisquis Deos
Argolicis fui
ovi socerum parem,
ab hoc mundo mihi
qui Alcidæ imperat,
Eurystheus licet,
se regnantis leve est:
iro caret Hercule.
niugum partus fere.
det partus toros.
r interim donum tibi.
bes ire præclarum vides,
tantem feræ,
t, et celsis rapit,
m clava manum,
i Seres canunt,
onsepto iacet;
oriæ stimulat decor.
ut æquetur Iovi,
us Argolicas eat.
irginum thalamos petit.
in populos furit;
et vitium impotens
t Œchalia inclyta;
tquecunus dies
causa bellandi est amor.
li natam parens
s est, quoties socer
non est, furit.
nocens servo manus,
et, ac sæva manu
natumque opprimat?
lcides suas;
potest fieri nocens:
us causam suis
stupes, segnis furor?
t: perge, dum fervet manus.
D. Pellicis certe meæ.
D. Nempe et Alcmena satum.
N. Si nequis?
Perimam dolo.
D. Quem meus coniux docet.
potuit, hunc perimes virum?
remit, miseros facit,
rce, miseranda, et time.
lle, qui mortem prius.
Maior admisso tuus,
pa par odium exigit.
uis? ut læsa es, dole.
llicis nuptæ malum?
cit, hoc nimium puta.
Alcidæ tibi?
emanet, et penitus sedet
sed magnus dolor
tibus magicis fere
bus admixtis ligant.
n medio nemus:
are: concussi fretum
dum explicui mare:
s patuit novis.
discussi fores:
nea iussi prece,
uit infernus canis.
Tartarus servit mihi.
t, et noctem dies.
s cantus, tenent.
mina invenient iter.

D. Quas Pontus herbas generat, aut quas Thessala
Sub rupe Pindus? aut ubi inveniam malum,
Cui cedet ille? Carmine in terras mago
Descendat astris Luna desertis licet,
Et bruma messes videat, et cantu fugax
Stet deprehensum fulmen; et, versa vice,
Medius coactis ferveat stellis dies;
Non flectet unum. *N*. Vicit et Superos amor.
D. Vincetur uni forsan, et spolium dabit;
Amorque summus fiet Alcidæ labor.
Sed te, per omne Cœlitum numen, precor,
Per hunc timorem; quidquid arcani apparo,
Penitus recondas, et fide tacita premas.
N. Quid istud est, quod esse secretum iubes?
D. Non tela sunt, non arma, non ignis minax.
N. Præstare fateor posse me tacitam fidem,
Si scelere careat: interim scelus est fides.
D. Circumspice, agedum, nequis arcana aucupet;
Partemque in omnem vultus inquirens eat.
N. En, locus ab omni tutus arbitrio vacat.
D. Est in remoto regiæ sedis loco,
Arcana tacitus nostra defendens, specus.
Non ille primos accipit soles locus,
Non ille seros, cum ferens Titan diem
Lassam rubenti mergit Oceano rotam.
Illic amoris pignus Herculei latet.
Altrix, fatebor, Nessus est auctor mali,
Quem gravida Nephele Thessalo genuit duci,
Qua celsus astris inserit Pindus caput,
Ultraque nubes Othrys eductus riget.
Namque, ut, subactus Herculis clava horridi,
Achelous, omnes facilis in species dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Unoque turpe subdidit cornu caput;
Me coniugem dum victor Alcides habet,
Repetebat Argos. Forte per campos vagus,
Evenos, altum gurgitem in pontum ferens,
Iam pæne summis turbidus ripis erat.
Transire Nessus verticem solitus vadis
Pretium poposcit: meque iam dorso ferens,
Qua iungit hominem spina deficiens equo,
Frangebat ipsas fluminis tumidi minas.
Iam totus undis Nessus exierat ferox;
Medioque adhuc errabat Alcides vado,
Vasto rapacem verticem scindens gradu.
Ast ille, ut esse vidit Alciden procul,
Tu præda nobis, inquit, et coniux eris.
Prohibetur undis; meque complexus ferens,
Gressum citabat. Non tenent undæ Herculem:
Infide vector, inquit, immixti licet
Ganges et Ister vallibus iunctis eant,
Vincemus ambos: consequar telo fugam.
Præcessit arcus verba: tum longum ferens
Arundo vulnus, tenuit hærentem fugam;
Mortemque fixit. Ille, iam quærens diem,
Tabum fluentem vulneris dextra excipit,
Traditque nobis ungulæ insertum suæ,
Quam forte sæva sciderat avulsam manu.
Tum verba moriens addit: Hoc, inquit, magæ
Dixere amorem posse defigi malo.
Hoc docta Mycale Thessalas docuit nurus,
Unam inter omnes Luna quam sequitur magam,
Astris relictis. Illitas vestes dabis
Hac, inquit, ipsa tabe, si pellex tuos
Invisa thalamos tulerit, et coniux levis
Aliam parenti dederit altisono nurum.
Hoc nulla lux aspiciat; hoc tenebræ tegant
Tantum remotæ. Sic potens vires suas
Sanguis tenebit. Verba deprendit quies;

Mortemque lassis intulit membris sopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, ut nitentem virus in vestem datum,
Mentem per artus adeat, et tactu intimas
Intret medullas. *N.* Ocyus iussa exequar,
Alumna. Precibus tu Deum invictum advoca,
Qui certa tenera tela dimittit manu.
D. Te, te precor, quem mundus et Superi timent,
Et æquor, et qui fulmen Ætnæum quatit,
Timende matri teliger sævæ puer;
Intende certa spiculum velox manu,
Non e sagittis levibus. Ex humero, precor,
Graviore profer, quod tuæ nondum manus
Misere in aliquem. Non levi telo est opus,
Ut amare possit Hercules. Rigidas manus
Intende, et arcum cornibus iunctis para.
Nunc, nunc sagittam prome, qua quondam horridus
Iovem petisti; fulmine abiecto Deus
Cum fronte subita tumuit, et rapidum mare
Taurus puellæ vector Assyriæ vidit.
Immitte amorem. Vincat exempla omnia:
Amare discat coniugem: si quas decor
Ioles inussit pectori Herculeo faces,
Extingue totas: perbibat flammas mei.
Tu fulminantem sæpe domuisti Iovem;
Tu furva nigri sceptra gestantem poli,
Turbæ ducem maioris et dominum Stygis.
Tu, qui noverca es gravior irata Deus,
Cape hunc triumphum: solus evince Herculem.
N. Prolata vis est, quæque Palladia colu
Lassavit omnem texta famularem manum.
Nunc congeratur virus, ut vestis bibat
Herculea pestem; precibus augebo malum.
In tempore ipso gnavus occurrit Lichas.
Celanda vis est dira, ne pateat, doli.
D. O, quod superbæ non habent unquam domus,
Fidele semper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, nostra quos nevit manus,
Dum vagus in orbem fertur, et victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum;
Nunc poscit Iolen. Sed iecur fors horridum
Flectam merendo: merita vicerunt malos.
Non ante vestes induat coniux, iube,
Quam thure flammas pascat, et placet Deos
Cana rigentem populo vinctus comam.
Ipsa in penates regios gressus feram,
Precibusque Amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniæ, deflete lugendas vices.

Chorus Ætolarum Mulierum.

Flemus casus, Œnei, tuos,
Comitum primos turba per annos:
Flemus dubios, veneranda, toros.
Nos Acheloi tecum solitæ
Pulsare vadum, cum iam tumidas
Vere peracto poneret undas,
Gracilisque gradu serperet æquo,
Nec præcipitem volveret amnem
Flavus rupto fonte Lycormas.
Nos Palladias ire per aras,
Et virgineos celebrare choros;
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum solitæ condita cistis,
Cum, iam pulso sidere brumæ,
Tertia soles evocat æstas,
Et, spicifera concessa Deæ,
Attica mystas claudit Eleusin.
Nunc quoque, casum quemcumque times,
Fidas comites accipe fatis.
Nam rara fides, ubi iam melior
Fortuna ruit.
Tu quicumque es, qui sceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset;
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys;
Et, cum magnæ patuere fores,
Intrant fraudes, cautique doli,
Ferrumque latens: cumque in populos
Prodire parant, comes invidia est.
Noctem quoties submovet Eos,
Regem toties credite nasci.
Pauci reges, non regna, colunt:
Plures fulgor concitat aulæ.
Cupit hic, regi proximus ipsi,
Clarus latas ire per urbes:
Urit miserum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri: nec tota sitim
Lydia vincit; nec quæ, Zephyro
Subdita, tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum;
Nec, si totus serviat Hebrus;
Ruraque dives cingat Hydaspes;
Intraque suos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Avidis, avidis, natura parum est.
Colit hic reges, regumque lares,
Non ut, presso vomere semper,
Nunquam cesset curvus arator,
Vel mille secent arva coloni:
Solas optat, quas donet, opes.
Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet:
Tantum ut noceat, cupit esse potens.
Quota pars moritur tempore fati?
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros orta dies.
Rarum est, felix idemque senex.
Cæspes, Tyrio mollior ostro,
Solet impavidos ducere somnos:
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit purpura noctes.
O, si pateant pectora ditum,
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus! Brutia, Coro
Pulsante fretum, mitior unda est.
Pectora pauper secura gerit.
Tenet e patula pocula fago;
Sed non trepida tenet illa manu:
Carpit faciles vilesque cibos;
Sed non strictos respicit enses.
Aurea miscet pocula sanguis.
Coniux, modico nupta marito,
Non, disposito clara monili,
Gestat pelagi dona Rubentis;
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoa lectus in unda;
Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores;
Nec Mæonia distinguit acu,
Quæ, Phœbeis subditus Euris,
Legit Eois Ser arboribus.
Quælibet herbæ tinxere colos,
Quas indoctæ nevere manus:

fovet illa toros.
pade Erinnys,
pluere diem.
per habetur,
sse videt.
defugit iter,
tramite curret.
præbere diem,
nstitit axe,
ecurrit iter,
ta secat
rante rota,
didit orbem.
sulcat iter,
ædalus oras,
mina ponto:
s vincere veras
iasque puer
æboque volat
dit ignoto

agna ruinis.
usque sonet;
rba potentem.
ora puppis;
ura phaselos
indere pontum.
tuna sinus,
æerit in alto,
uppara nubes.
lo territa vultu,
cia Mænas,
ina gradu?
tuna rotat,
Licet ipsa neges,
quodcumque tegis.

Deianira, Chorus.

at excussos tremor:
Impulsis adhuc
cor attonitum salit,
alpitat venis iecur.
us etiamnum tumet,
uidis ventis dies;
r excusso metu.
e felices Deus
habent magna exitus.
o misera! te casus rotat?
abe Nessea illita,
intuli gressum meis,
nuit, et fraudem struit.
s virus ferum
nguinem ostendi arcuit.
æmonuit Deus.
spersus iubar,
m Titan diem.
etiam nunc timor)
t claram facem,
, vestisque illita,
s, et Phœbi coma
queo monstrum eloqui.
aut tepidus Notus,
us perdit Mimas;
it Ionio salo
s, et lassus tumor
ut cœlestibus
laxantur focis;
s, et perdit comam.
usa mirandi perit.

Quin ipsa tellus spumeos motus agit;
Et, quidquid illa tabe contactum est, labat.
[Tumensque tacita sequitur, et quassat caput.]
Natum paventem cerno, et ardenti pede
Gressus ferentem. Prome, quid portes novi.

Hyllus, Deianira, Nutrix.

H. I, profuge! quære, si quid ulterius patet
Terris, freto, sideribus, Oceano, inferis.
Ultra labores, mater, Alcidæ fuge.
D. Nescio quod animus grande præsagit malum.
H. Regna, triumpha, templa Iunonis pete:
Hæc tibi patent: delubra præclusa omnia.
D. Effare, qui me casus insontem premat.
H. Decus illud orbis, atque præsidium unicum,
Quem fata terris in locum dederant Iovis,
O mater, abiit. Membra, et Herculeos toros
Urit lues nescio qua. Qui domuit feras,
Ille, ille victor, vincitur, mœret, dolet.
Quid quæris ultra? *D.* Miserias properant suas
Audire miseri. Fare, quo posita in statu
Iam nostra domus est. O lares! miseri lares!
Nunc vidua, nunc expulsa, nunc feror obruta!
H. Non sola mœres. Hercules toto iacet
Mundo gemendus: fata ne, mater, tua
Privata credas; iam genus totum obstrepit.
Hunc, eiulatu quem gemis, cuncti gemunt.
Commune terris omnibus pateris malum:
Luctum occupasti prima: non sola Herculem,
Miseranda, mœres. *D.* Quam prope a leto tamen,
Ede, ede, (quæso) iaceat Alcides meus.
H. Mors refugit illum, victa quæ in regno suo
Semel est: nec audent fata tam vastum nefas
Admittere. Ipsa forsitan trepida colos
Clotho manu proiecit, et fatum Herculis
Timet peragere. Pro diem! infandum diem!
Hocne ille summo magnus Alcides est
Ad fata et umbras, atque peiorem polum?
D. Præcedere illum dicis? an possum prior
Mortem occupare? Fare, si nondum occidit.
H. Euboica tellus, vertice immenso tumens,
Pulsatur omni latere: Phrixeum mare
Scindit Caphareus: servit hoc Austro latus.
At, qua nivosi patitur Aquilonis minas,
Euripus undas flectit instabilis vagas,
Septemque cursus volvit, et totidem refert,
Dum lassa Titan mergat Oceano iuga.
Heic rupe celsa, nulla quam nubes ferit,
Annosa fulgent templa Cenæi Iovis.
Ut stetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tauris gemuit auratis nemus;
Spolium leonis sordidum tabo exuit,
Posuitque clavæ pondus, et pharetra graves
Laxavit humeros. Veste tunc fulgens tua,
Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. Accipe has, inquit, focis
Non false messes genitor; et largo sacer
Splendescat ignis thure, quod, Phœbum colens,
Dives Sabæis colligit truncis Arabs.
Pacata tellus, inquit, et cœlum, et freta;
Feris subactis omnibus, victor redii.
Depone fulmen. Gemitus in medias preces,
Stupente et ipso, cecidit. Hinc cœlum horrido
Clamore complet. Qualis impressa fugax
Taurus bipenni vulnus et telum ferens,
Delubra vasto trepida mugitu replet;
Aut quale mundo fulmen emissum tonat;
Sic ille gemitus sidera et pontum ferit:
Et vasta Chalcis sonuit; et voces Cyclas

rtemque lassis intulit membris sopor.
, quam meis admittit arcania fides,
ge, ut nitentem virus in vestem datum,
item per artus adeat, et tactu intimas
ret medullas. *N.* Ocyus iussa exequar,
mna. Precibus tu Deum invictum advoca,
certa tenera tela dimittit manu.
Te, te precor, quem mundus et Superi timent,
equor, et qui fulmen Ætnæum quatit,
onde matri teliger sævæ puer;
nde certa spiculum velox manu,
e sagittis levibus. Ex humero, precor,
viore profer, quod tuæ nondum manus
ere in aliquem. Non levi telo est opus,
amare possit Hercules. Rigidas manus
ende, et arcum cornibus iunctis para.
ne, nunc sagittam prome, qua quondam horridus
...em petisti; fulmine abiecto Deus
Cum fronte subita tumuit, et rapidum mare
Taurus puellæ vector Assyriæ scidit.
Immitte amorem. Vincat exempla omnia:
Amare discat coniugem: si quas decor
Ioles inussit pectori Herculeo faces,
Extingue totas: perbibat flammas mei.
Tu fulminantem sæpe domuisti Iovem;
Tu furva nigri sceptra gestantem poli,
Turbæ ducem maioris et dominum Stygis.
Tu, qui noverca es gravior irata Deus,
Cape hunc triumphum: solus evince Herculem.
N. Prolata vis est, quæque Palladis colu
Lassavit omnem texta famularem manum.
Nunc congeratur virus, ut vestis bibat
Herculea pestem; precibus augebo malum.
In tempore ipso gnavus occurrit Lichas.
Celanda vis est dira, ne pateat, doli.
D. O, quod superbæ non habent unquam domus,
Fidele semper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, nostra quos nevit manus,
Dum vagus in orbem fertur, et victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum;
Nunc poscit Iolen. Sed iecur fors horridum
Flectam merendo: merita vicerunt malos.
Non ante vestes induat coniux, iube,
Quam thure flammas pascat, et placet Deos
Cana rigentem populo vinctus comam.
Ipsa in penates regios gressus feram,
Precibusque Amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniæ, deflete lugendas vices.

Chorus Ætolarum Mulierum.

Flemus casus, Œnei, tuos,
Comitum primos turba per annos:
Flemus dubios, veneranda, toros.
Nos Acheloi tecum solitæ
Pulsare vadum, cum iam tumidas
Vere peracto poneret undas,
Gracilisque gradu serperet æquo,
Nec præcipitem volveret amnem
Flavus rupto fonte Lycormas.
Nos Palladias ire per aras,
Et virgineos celebrare choros;
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum solitæ condita cistis,
Cum, iam pulso sidere brumæ,
Tertia soles evocat æstas,
Et, spiciferæ concessa Deæ,
Attica mystas claudit Eleusin.
Nunc quoque, casum quemcumque times,
Fidas comites accipe fatis:
Nam rara fides, ubi iam melior
Fortuna ruit.
Tu quicumque es, qui sceptra tenes,
Licet omne tua volgus in aula
Centum pariter limina pulset;
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys;
Et, cum magnæ pateere fores,
Intrant fraudes, cautique doli
Ferrumque latens: cumque in populo
Prodire parant, comes invidia est.
Noctem quoties submovet Eos,
Regem toties credite nasci.
Pauci reges, non regna, colunt:
Plures fulgor concitat aulæ.
Cupit hic, regi proximus ipsi,
Clarus latas ire per urbes:
Urit miserum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri: nec tota sitim
Lydia vincit; nec quæ, Zephyro
Subdita, tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum;
Nec, si totus serviat Hebrus;
Ruraque dives cingat Hydaspes;
Intraque suos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Avidis, avidis, natura parum est.
Colit hic regem, regumque lares,
Non ut, presso vomere semper,
Nunquam cesset curvus arator,
Vel mille secent arva coloni:
Solas optat, quas donet, opes.
Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet.
Tantum ut noceat, cupit esse potens.
Quota pars moritur tempore fati!
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros enata dies.
Rarum est, felix idemque senex.
Cæspes, Tyrio mollior ostro,
Solet impavidos ducere somnos.
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit purpura noctes.
O, si pateant pectora ditum,
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus! Brutia, Coro
Pulsante fretum, mitior unda est.
Pectora pauper secura gerit.
Tenet e patula pocula fago;
Sed non trepida tenet illa manu.
Carpit faciles vilesque cibos;
Sed non strictos respicit enses.
Aurea miscet pocula sanguis.
Coniux, modico nupta marito,
Non, disposito clara monili,
Gestat pelagi dona Rubentis;
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoa lectus in unda;
Nec Sidonio mollis aeno
Repetita bibit lana rubores;
Nec Mæonia distinguit acu,
Quæ, Phœbeis subditus Euris,
Legit Eois Ser arboribus.
Quælibet herbæ tinxere colos,
Quas indoctæ nevere Manus.

ubios fovet illa toros.
ra lampade Erinnys,
uli coluere diem.
x pauper habetur,
cecidisse videt.
dium defugit iter,
quam tramite curret.
num præbere diem,
ter constitit axe,
um decurrit iter,
s ignota secat
nis errante rota,
er perdidit orbem.
i dum sulcat iter,
tas Dædalus oras,
dit nomina ponto:
lucres vincere veras
, patriasque puer
s, Phœboque volat
si; dedit ignoto
to.
tur magna ruinis.
magnusque sonet;
et turba potentem.
uis litora puppis;
neas aura phaselos
am scindere pontum.
s Fortuna sinus,
tes quærit in alto,
unt suppara nubes.
pavido territa vultu,
o saucia Mænas,
lo regina gradu?
s Fortuna rotat,
efer. Licet ipsa neges,
tur, quodcumque tegis.

III. *Deianira, Chorus.*

s errat excussos tremor:
inis. Impulsis adhuc
s, et cor attonitum salit,
idis palpitat venis iecur.
pontus etiamnum tumet,
languidis ventis dies;
exatur excusso metu.
emere felices Deus
: hos habent magna exitus.
tens, o misera! te casus rotat?
est, tabe Nessea illita,
rens intuli gressum meis,
us timuit, et fraudem struit.
olibus virus ferum
sus sanguinem ostendi arcuit.
sse præmonuit Deus.
be respersus iubar,
rvidum Titan diem.
itur etiam nunc timor)
lis, et claram facem,
palla, vestisque illita,
anguis, et Phœbi coma
Vix queo monstrum eloqui.
lvit, aut tepidus Notus,
lubricus perdit Mimas;
frangit Ionio salo
Leucas, et lassus tumor
mat; aut cœlestibus
hura laxantur focis;
vellus, et perdit comam.
or, causa mirandi perit.
Quin ipsa tellus spumeos motus agit;
Et, quidquid illa tabe contactum est, labat.
[Tumensque tacita sequitur, et quassat caput.]
Natum paventem cerno, et ardenti pede
Gressus ferentem. Prome, quid portes novi.

Hyllus, Deianira, Nutrix.

H. I, profuge! quære, si quid ulterius patet
Terris, freto, sideribus, Oceano, inferis.
Ultra labores, mater, Alcidæ fuge.
D. Nescio quod animus grande præsagit malum.
H. Regna, triumpha, templa Iunonis pete:
Hæc tibi patent: delubra præclusa omnia.
D. Effare, qui me casus insontem premat.
H. Decus illud orbis, atque præsidium unicum,
Quem fata terris in locum dederant Iovis,
O mater, abiit. Membra, et Herculeos toros
Urit lues nescio qua. Qui domuit feras,
Ille, ille victor, vincitur, mœret, dolet.
Quid quæris ultra? *D.* Miserias properant suas
Audire miseri. Fare, quo posita in statu
Iam nostra domus est. O lares! miseri lares!
Nunc vidua, nunc expulsa, nunc feror obruta!
H. Non sola mœres. Hercules toto iacet
Mundo gemendus: fata ne, mater, tua
Privata credas; iam genus totum obstrepit.
Hunc, eiulatu quem gemis, cuncti gemunt.
Commune terris omnibus pateris malum:
Luctum occupasti prima: non sola Herculem,
Miseranda, mœres. *D.* Quam prope a leto tamen,
Ede, ede, (quæso) iaceat Alcides meus.
H. Mors refugit illum, victa quæ in regno suo
Semel est: nec audent fata tam vastum nefas
Admittere. Ipsa forsitan trepida colos
Clotho manu proiecit, et fatum Herculis
Timet peragere. Pro diem! infandum diem!
Hocne ille summo magnus Alcides eat
Ad fata et umbras, atque peiorem polum?
D. Præcedere illum dicis? an possum prior
Mortem occupare? Fare, si nondum occidit.
H. Euboica tellus, vertice immenso tumens,
Pulsatur omni latere: Phrixeum mare
Scindit Caphareus: servit hoc Austro latus.
At, qua nivosi patitur Aquilonis minas,
Euripus undas flectit instabilis vagas,
Septemque cursus volvit, et totidem refert,
Dum lassa Titan mergat Oceano iuga.
Heic rupe celsa, nulla quam nubes ferit,
Annosa fulgent templa Cenæi Iovis.
Ut stetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tauris gemuit auratis nemus;
Spolium leonis sordidum tabo exuit,
Posuitque clavæ pondus, et pharetra graves
Laxavit humeros. Veste tunc fulgens tua,
Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. Accipe has, inquit, focis
Non false messes genitor; et largo sacer
Splendescat ignis thure, quod, Phœbum colens,
Dives Sabæis colligit truncis Arabs.
Pacata tellus, inquit, et cœlum, et freta;
Feris subactis omnibus, victor redii.
Depone fulmen. Gemitus in medias preces,
Stupente et ipso, cecidit. Hinc cœlum horrido
Clamore complet. Qualis impressa fugax
Taurus bipenni vulnus et telum ferens,
Delubra vasto trepida mugitu replet;
Aut quale mundo fulmen emissum tonat;
Sic ille gemitus sidera et pontum ferit:
Et vasta Chalcis sonuit; et voces Cyclas

Furore gravius istud atque ira malum est.
In me iuvat sævire. Vix pestem indicat,
Et sævit. Artus ipse dilacerat suos,
Et membra vasta carpit avellens manu.
Exuere amictus quærit. Hoc solum Herculem
Non posse vidi. Trahere conatus tamen,
Et membra traxit. Corporis palla horridi
Pars est; et ipsam vestis immiscet cutem.
Nec causa diræ cladis in medio patet:
Sed causa tamen est, vixque sufficiens malo.
Nunc ore terram languidus prono ferit;
Nunc poscit undas: unda non vincit malum.
Fluctisona quærit litora, et pontum occupat.
Famularis illum retinet errantem manus.
O sortem acerbam! fuimus Alcidæ pares.
Nunc puppis illum litore Euboico refert,
Austerque lenis pondus Herculeum rapit.
D. Destituit animus membra; nox oculos premit.
Quid, anime, cessas? quid stupes factum scelus?
Natum reposcit Iupiter, Iuno æmulum.
Reddendus orbi est. Quod potest reddi, exhibe:
Eat per artus ensis exactus meos.
Sic, sic agendum est. Tam levis pœnas manus
Tantas reposcit? Tolle fulminibus, socer,
Nurum scelestam: nec levi telo manus
Armetur: illud fulmen exsiliat polo,
Quo, ni fuisset genitus Alcides tibi,
Hydram cremasses. Pestem ut insolitam feri,
Et ut noverca peius irata malum.
Emitte telum, quale in errantem prius
Phaethonta missum est. Perdidi, erepto Hercule,
Et ipsa populos. Quid rogas telum Deos?
Iam parce socero. Coniugem Alcidæ necem
Optare pudeat. Hæc erit voto manus;
A me petatur. Occupa ferrum ocyus.
Cur deinde ferrum? quidquid in mortem trahit,
Telum est abunde. Rupe ab ætherea ferar.
Hæc, hæc, renatum prima quæ poscit diem,
Œta eligatur: corpus hinc mitti placet.

N. Super
D. Vinci
N. Natur
D. Quam
N. Virum
N. Si te ip
D. Nemo
N. Multi
Non dext
D. Quicu
N. Hic ip
Stravit s
Lernæa fi
Ter parri
Sibi: nam
Sub axe L
Quo misce
D. Damn
Placet sce
Aderit cr
Dolorque
D. Exedit
Immensa
N. Serpen
Haud poss
Elisit hyd
Media palu
Artus vene
Qui vicit i
D. Frustra
Proinde lu
Vixit satis
N. Per has
Atque uber
Depone tu
Mortisque
D. Quicum
Crudelis il
Sed sæpe d

ix cesset, et nostros lapis
eros; me vagus fugiat latex,
ax unda deludat sitim.
præbere turbinibus tuis,
egem Thessalum torques, rota.
as hinc et hinc vultur fibras.
uais; has ego explebo vices.
: recipe me comitem tibi,
ux: peior hæc, peior tuo
ra est scelere, seu mater nocens,
es. Adde me comitem tuis,
ux, sceleribus: natam tuam,
, recipe: nunc veram tuam
m. Quid tamen tantum manus
erunt? Claudite Elysium mihi,
dæ coniuges nemoris sacri
Siqua respersit manus
ec memor castæ facis,
a Belias ferro stetit,
oscat et laudet manus.
coniugum turbam libet.
iet turba tam diras manus.
, innocens animus mihi,
s est. Pro nimis meus credula!
lax! atque semiferi doli!
as pellici, eripui mihi.
; tuque, quæ blanda tenes
, vita: cariture Hercule
est. Exigam pœnas tibi;
tam. Fata an extendo mea,
oniux, ad tuas servo manus?
rest aliqua, et armatæ manus
m tela missurum valent?
nt, teque, languenti manu,
us? Si potest letum dare,
x, dexteram expecto tuam.
r: frange, ut insontem Lichan;
sparge; et ignotum tibi
em. Perde, ut Arcadiæ nefas,
liud restitit. Ab illis tamen,
i. *H.* Parce iam, mater, precor:
error a culpa vacat.
tas, Hylle, quærenda est tibi,
atrem. Pavida quid tremuit manus?
is? hoc erit pietas scelus.
s? Herculem eripui tibi.
mit dextra, cui debes patri
tem. Maius eripui decus,
tribui. Si tibi ignotum est nefas,
. Seu tibi iugulo placet
m, sive maternum libet
m, mater intrepidum tibi
num: non erit totum scelus
: dextera sternar tua,
tra. Natus Alcidæ, times?
as iussa, nec frangens mala
m; siqua nascetur fera,
tem: dexteram intrepidam para.
enum pectus ærumnis: feri.
: dexteræ parcent tuæ
sæ. Verberum crepuit sonus.
, torquens angue vipereo comam,
tras squalidis pinnas quatit?
e flagrante persequeris face,
as poscit Alcides? dabo.
um, Diva, sedere arbitri?
s carceris video fores.
m immane detritis gerit
meris? ecce, iam vectus lapis
Quærit relabi. Membra quis præbet rotæ?
Heic, ecce, pallens dira Tisiphone stetit;
Causam poposcit. Parce verberibus, precor,
Megæra, parce: sustine Stygias faces.
Scelus est amoris: sed quid hoc? tellus labat,
Et aula tectis crepuit excussis! Minax
Unde iste cœtus? totus in vultus meos
Decurrit orbis: hinc et hinc populi fremunt;
Totusque poscit vindicem mundus suum.
Iam parcite, urbes: quo fugam præceps agam?
Mors sola portus dabitur ærumnis meis.
Testor nitentis flammeam Phœbi rotam,
Superosque testor: Herculem terris adhuc
Moritura linquo. *H.* Fugit attonita! hei mihi!
Peracta iam pars matris est: statuit mori.
Nunc nostra superest, mortis auferre impetum.
O misera pietas! si mori matrem vetas,
Patri es scelestus: si mori pateris tamen,
In matre peccas: surgit hinc illinc nefas. 1029
Inhibenda tamen est: pergam, et eripiam scelus.

Chorus

Verum est, quod cecinit sacer
Thressæ sub Rhodopes iugis,
Aptans Pieriam chelyn,
Orpheus, Calliopæ genus,
Æternum fieri nihil.
Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor;
Oblitusque sequi fugam,
Amisit liquor impetum:
Et, dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten
Hebrum Bistones ultimi.
Advexit volucrem nemus;
Et silva residens venit;
Aut si quæ aera pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit scopulos Athos,
Centauros obiter ferens;
Et iuxta Rhodopen stetit,
Laxata nive cantibus.
Et, quercum fugiens suam,
Ad vatem properat Dryas,
Ad cantus veniunt suis
Ipsæ cum latebris feræ.
Iuxtaque impavidum pecus
Sedit Marmaricus leo;
Nec damæ trepidant lupos.
Et serpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Tænarias fores
Manes cum tacitos adit,
Mœrentem feriens chelyn,
Cantu Tartara flebili
Et tristes Erebi Deos
Movit: nec timuit Stygis
Iuratos Superis lacus.
Hæsit non stabilis rota,
Victo languida turbine.
Increvit Tityi iecur,
Dum cantus volucres tenet.
Audito quoque navita,
Inferni ratis æquoris
Nullo remigio venit.
Tunc primum Phrygius senex,
Undis stantibus, immemor,
Excussit rabidam sitim,

Nec pomis adhibet manus:
Sed, cum linqueret inferos
Orpheus, carmina fundens;
Et vinci lapis improbus,
Et vatem potuit sequi.
Consumtas iterum Deæ
Supplent Eurydices colos;
Sed, dum respicit immemor,
Nec credens sibi redditam
Orpheus Eurydicen sequi,
Cantus præmia perdidit.
Quæ nata est iterum, perit.
Tunc, solamina cantibus
Quærens, flebilibus modis
Hæc Orpheus cecinit Getis:
Leges in Superos datas,
[Et qui tempora digerens
Quatuor præcipitis Deus,
Anni disposuit vices]
Nulli non avidas colo
Parcas stamina nectere.
Quod natum est, poterit mori.
Vati credere Thracio
Devictus iubet Hercules.
Iam iam, legibus obrutis,
Mundo cum veniet dies,
Australis polus obruet
Quidquid per Libyam iacet,
Et sparsus Garamas tenet.
Arctous polus obruet
Quidquid subiacet axibus,
Et siccus Boreas ferit.
Amissum trepidus polo
Titan excutiet diem.
Cœli regia concidens
Ortus atque obitus trahet.
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua, et chaos.
Et mors fata novissima
In se constituet sibi.
Quis mundum capiet locus?
Discedet via Tartari,
Stratis ut pateat polis?
An, quod dividit æthera
A terris spatium, sat est,
Et mundi nimium malis?
Quis tantum capiet nefas
Fati? quis, Superi, locus
Pontum, sidera, Tartara,
Regna unus capiet tria?
Sed quis non modicus fragor
Aures attonitas movet?
Est, est Herculeus sonus.

ACTUS IV. *Hercules, Chorus.*

H. Converte, Titan clare, anhelantes equos;
Emitte noctem. Pereat hic mundo dies,
Quo moriar: atra nube inhorrescat polus.
Obsta novercæ. Nunc, pater, cæcum chaos
Reddi decebat: hinc et hinc compagibus
Ruptis, uterque debuit frangi polus.
Quid parcis astris? Herculem amittis, pater.
Nunc partem in omnem, Iupiter, specta poli,
Ne quis gigas Thessalica iaculetur iuga,
Et fiat Othrys pondus Encelado leve.
Laxabit atri carceris iam iam fores
Pluton superbus: vincula excutiet patri,
Cœlumque reddet. Ille, qui, pro fulmine
Tuisque facibus, natus in terris eram,
Ad Styga revertor. Surget Enceladus fe[rox,]
Mittetque, quo nunc premitur, in Super[os ...]
Regnum omne, genitor, ætheris dubium fi[et ...]
Mors nostra faciet. Antequam spolieris [...]
Cœlum omne fiat, conde me tota, pater,
Mundi ruina: frange, quem perdis, polum.
C. Non vana times, nate Tonantis.
Iam Thessalicam Pelion Ossam
Premet; et Pindo congestus Athos
Nemus æthereis inseret astris.
Vincet scopulos inde Typhoeus,
Et Tyrrhenam feret Inarimen.
Feret Ætnæos inde caminos,
Scindetque latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus.
Iam te cœli signa sequentur.
H. Ego, qui relicta morte, contempta Styg[e,]
Per media Lethes stagna cum spoliis tri[...]
Cum pene trepidis excidit Titan equis;
Ego, quem Deorum regna senserunt tria,
Morior: nec ullus per meum stridet lat[us]
Transmissus ensis: haud mea telum nec[...]
Saxum est, nec instar montis abrupti lat[...]
Aut totus Othrys: non truci rictu Gyg[...]
Pindo cadaver obruit toto meum:
Sine hoste vincor: quodque me torquet ma[...]
O misera virtus! summus Alcidæ dies
Nullum malum prosternit. Impendo, hei [...]
In nulla vitam facta. Pro, mundi arbite[r,]
Superique, quondam dexteræ testes mea[...]
Pro, cuncta tellus! Herculis vestri placet
Mortem perire? Dirus, o, nobis pudor!
O turpe fatum! fœmina Herculeæ necis
Auctor feretur: auctor Alcides quibus?
Invicta si me cadere fœminea manu
Voluere Fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit, cadere potuissem, hei [...]
Iunonis odio: fœminæ caderem minis,
Sed cœlum habentis. Si nimis, Superi, fu[...]
Scythico sub axe genita domuisset meas
Vires Amazon. Fœminæ cujus manu
Iunonis hostis vincor? Hinc gravior tu[...]
Noverca, pudor est. Quid diem hunc læta [...]
Quid tale tellus genuit iratæ tibi?
Mortalis odia fœmina excessit tua.
Adhuc ferebas esse te Alcidæ imparem.
Victa es duobus: pudeat irarum Deos.
Utinam meo cruore satiasset suos
Nemeæa rictus pestis! aut, centum angu[...]
Vallatus, hydram tabe pavissem mea!
Utinam fuissem præda Centauris data!
Aut, inter umbras victus, æterno mise[r]
Saxo sederem, spolia cum traxi ultima,
Fato stupente. Nunc ab inferna Styge
Lucem recepi; Ditis evici moras.
Ubique me mors fugit, ut leto inclyto
Fortis carerem. O feræ victæ! O feræ!
Non me triformis, sole conspecto, canis
Ad Styga reduxit: non sub Hesperio pol[o]
Ibera vicit turba pastoris feri:
Non gemina serpens. Perdidi mortem, h[ei ...]
Toties honestam. Titulus extremus qu[...]
C. Viden' ut laudis conscia virtus
Non Lethæos horreat amnes?
Pudet auctoris; non morte dolet.
Cupit extremum finire diem
Vasta pressus mole gigantum,
Et montiferum Titana pati,
Rabidæque necem debere feræ.

niseranda necis,
st, nullusque gigas;
necis Herculeæ
nisi dextra tui?
itus scorpios, quis, fervida
ncer infixus meas
anguinis quondam capax
monis arentes fibras
, felle siccato, iecur;
sanguinem avexit vapor.
onsumsit; hinc aditus nefas
abstulit costis latus;
itus, et totas malum
ossibus vacuis sedet.
ipsa, sed compagibus
nole collapsa fluunt.
rpus; et pesti satis
t membra. Pro! quantum est malû,
fateor? O dirum nefas!
s, cernite, ex illo Hercule
t. Herculem agnoscis, pater?
s colla Nemeæi mali
us hac arcus manu
tulit Stymphalidas?
ressibus vici feram,
fronte gestantem caput?
nanibus [emisit] fretum?
scelera, tot reges iacent?
eris sedit? hæc moles mea est?
? has ego opposui manus
ius, o, custos manu
tygius? O vires prius
uid patrem appello Iovem?
em vindico cœlum mihi?
detur Amphitryon pater.
is viscere in nostro lates,
vulnere occulto petis?
rigido Pontus Scythes,
s, genuit, aut Maurum premens
! O dirum malum!
s squalidum crista caput
od est mihi ignotum malum?
es genita Lernææ feræ?
ygius in terris canis?
nullumque. Quis vultus tibi est?
cire, quo peream malo.
is, sive quæcumque es fera,
Quis tibi in medios locum
Ecce, dirupta cute,
etexit: ulterior tamen
st. O malum simile Herculi!
' unde in has lacrymæ genas?
ltus, et nunquam malis
æbere consuetus, (pudet!)
. Quis dies fletum Herculis,
? siccus ærumnas tuli.
quæ tot elisit mala,
primo, et ante omnes mihi
i. Durior saxo horrido
s, et vaga Symplegade,
egit, et lacrymam extulit.
em, summe, pro! rector poli,
uodque me torquet magis,
Urit, ecce, iterum fibras,
Inde nunc fulmen mihi?
sit superare dolor?
durior Hæmo,
ntior axe,
bra dolori;

Fessumque movens per colla caput,
Latus alterno pondere flectit.
Fletum virtus sæpe resorbet.
Sic Arctoas laxare nives,
Quamvis tepido sidere, Titan
Non tamen audet; vincitque faces
Solis adusti glaciale iubar.

Hercules, Alcmena.

H. Converte vultus ad meas clades, pater.
Nunquam ad tuas confugit Alcides manus.
Non, cum per artus hydra fœcundum meos
Caput explicaret. Inter infernos lacus,
Possessus atra nocte, cum Fato steti;
Nec invocavi. Tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos; non tamen vultus meos
In astra torsi: semper hæc nobis manus
Votum spopondit: nulla, propter me, sacro
Micuere cœlo fulmina. Hic aliquid dies
Optare iussit: primus audierit preces,
Idemque summus. Unicum fulmen peto:
Giganta crede; non minus cœlum mihi
Asserere potui: dum patrem verum puto,
Cœlo peperci. Sive crudelis pater,
Sive es misericors, commoda nato manum.
Propera ante mortem, et occupa hanc laudem tibi.
Vel, si piget, manusque detrectat nefas,
Emitte Siculo vertice ardentes, pater,
Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
Aut te, Ossa; qui me monte proiecto opprimant.
Abrumpat Erebi claustra; me stricto petat
Bellona ferro. Mitte Gradivum trucem;
Armetur in me dirus; est frater quidem
Sed ex noverca. Tu quoque, Alcidæ soror
Tantum ex parente, cuspidem in fratrem tuum
Iaculare, Pallas. Supplices tendo manus
Ad te, noverca: sparge tu saltem, precor,
Telum: perire fœminæ possum manu.
Iam fracta, iam satiata, quid pascis minas?
Quid quæris ultra? supplicem Alciden vides:
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem. Nunc mihi irata quidem
Opus est noverca. Nunc tuus cessat dolor?
Nunc odia ponis? parcis, ubi votum est mori?
O terræ et urbes! non facem quisquam Herculi,
Non arma, tradet? Tela subtrahitis mihi?
Ita nulla sævas terra concipiat feras
Post me sepultum; nec meas unquam manus
Imploret orbis; siqua nascetur fera,
Nascatur alius; undique infelix caput
Mactate saxis; vincite ærumnas meas.
Ingrate, cessas, orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis ferisque suppositus fores,
Ni me tulisses. Vindicem vestrum malis
Eripite, populi: tempus hoc vobis datur.
Pensate merita: mors erit pretium omnium.
A. Quas misera terras mater Alcidæ petam?
Ubi natus, ubinam est? certa si visus notat,
Reclinis, ecce, corde anhelanti æstuat:
Gemit; peractum est! Membra complecti ultima,
O nate, liceat: spiritus fugiens meo
Legatur ore: brachia in amplexus cape:
Ubi membra sunt? ubi illa, quæ mundum tulit,
Stelligera cervix? quis tibi exiguam tui
Partem reliquit? *H.* Herculem spectas quidem,
Mater: sed umbræ simile nescio quid mei
Agnosce, mater. Ora quid flectis retro,
Vultumque mœrens? Herculem dici tuum
Partum erubescis? *A.* Quis feram mundus novam,

Frangit vapores: omnis in nostris malis
Deficiet humor; omnis arescet latex.
Quid, rector Erebi, me remittebas Iovi?
Decuit tenere. Redde me tenebris tuis:
Talem subactis Herculem ostende inferis:
Nil inde ducam. Quid times iterum Herculem?
Invade, Mors, non trepida: iam possum mori.
A. Compesce lacrymas saltem, et ærumnas doma,
Malisque tantis Herculem indomitum refer;
Mortemque vince: quod soles, vince inferos.
H. Si me catenis horridus vinctum suis
Præberet avidæ Caucasus volucri dapem,
Scythia gemente, flebilis gemitus mihi
Non [excidisset.] Si vagæ Symplegades
Utraque premerent rupe, redeuntis minas
Ferrem ruinæ. Pindus incumbat mihi,
Atque Hæmus, et qui Thracios fluctus Athos
Frangit, Iovisque fulmen excipiens Mimas.
Non, ipse si in me, mater, hic mundus ruat,
Superque nostros flagret incensus rogos
Phœbeus axis, degener mentem Herculis
Clamor domaret. Mille decurrant feræ,
Pariterque lacerent: hinc feris clangoribus
Ætherea me Stymphalis, hinc taurus minax
Cervice tota pulset: et quidquid fuit,
Solum quoque, ingens, surgat hinc illinc fremens;
Artusque nostros dirus immittat Sinis:
Sparsus silebo. Non feræ excutient mihi,
Non arma, gemitus; nil, quod impelli potest.
A. Non virus artus, nate, fœmineum coquit;
Sed dura series operis; et longus tibi
Pavit cruentos forsitan morbos labor.
H. Ubi Mors? ubi illa? Testis est aliquis mali?
Intendat arcus. Nuda sufficiet manus.
In orbe mecum veniat huc aliquis mihi.
Procedat, agedum, huc. *A.* Hei mihi! sensû quoque
Excussit ille nimius impulsum dolor.
Removete, quæso, tela, et infestas, precor,
Rapite hinc sagittas. Igne suffusæ genæ
Scelus minantur. Quas petam latebras anus?
Dolor iste furor est. Herculem solus domat.
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
Obire forti meruit Alcmene manu.

Et, inter a
Mortale ta
Te, te, pat
Specto nov
Cœlestis a
Video nite
Phœbique
Cubile vid
Quid hoc?
Deducit as
Afflabat ax
Thrachina
Modo nem
Suppositur
Cogis fater
Hæc, Hyll
Utinam lic
Effringere
Circa nival
O clara Me
Coniux fui
Dextra inq
Somnus le
Hy. Compe
Habet: pera
Sua peremt
He. [Cæci d
Occidere me
Sævire in ip
Atque ira c
Ipsum cada
Hy. Plus mi
Detrahere v
Tuo dolore:
Sed non cru
Nec frauder
Ictus sagitti
Cruore tinc
Nessusque n
He. Habet: p
Lux ista sum
Fatidica quo
Cirrhæa qua

. Tu, genus Pæantium,
, iuvenis, officium appara.
flamma succendat diem.
c, Hylle; supremas fero.
nter, in vultu genus
'ens, Euryto virgo edita,
:ibus et thalamis para.
abstuli patriam, lares,
praeter Alciden dedi;
Peuset ærumnas suas:
veat, et natum Herculis.
quidquid ex nobis habet,
:tus pone funereos, precor
vivit Alcides tuus,
ellicem feci tuam
sive nascente Hercule
, sive mortalis meus
t falsa progenies mihi;
sset, et crimen Iovis;
; contuli cœlo decus.
pit in laudes Iovis.
uam Iupiter credi meus
. Parce iam lacrymis, parens.
ater Argolicas eris.
nuit, æthereum gerens
anti nupta? mortali tamen
vidit: Alciden suum
Perage nunc, Titan, vices
le, qui vester comes
Tartara et Manes peto.
nos perferam laudem inclytam,
vicit Alciden palam:
n vicit Alcides palam.

Chorus.

di, radiate Titan!
nos Hecate vapores
uæ levat ora bigæ,
ora positis Sabæis,
su positis Iberis,
'entem patiuntur axem,]
laustro patiuntur Ursæ,
os properare Manes
regnum canis inquieti,
quam remeavit ullus.
ubes radios sequantur:
tas speculare terras;
es nebulæ pererrent.
, Titan, ubi, quo sub axe
terris alium sequeris?
orbis miser, invocabis,
rna numerosa pestis
utum rabiem dracones?
uis, populi vetusti,
aper inquietas?
is Rhodopes alumnus,
Helices nivosæ,
ano stabulum cruore?
cem populo timenti,
Superi per urbes
i? Iacet omnibus par,
tellus genuit Tonanti.
eusas resonet per urbes,
lo cohibente nodo,
os feriat lacertos;
ctis foribus Deorum,
æ pateant novercæ.
hen Stygiumque litus,
referent carinæ.

Vadis ad Manes miserandus, unde,
Morte devicta, tuleras triumphum.
Umbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, tenuique collo:
Teque non solum feret illa puppis.
Non tamen viles eris inter umbras;
Æaconque inter geminosque Cretas,
Facta discernes: feries tyrannos.
Parcite, o dites! inhibete dextras.
Laudis est, purum tenuisse ferrum;
Dumque regnabas, minimum cruentis
In tuas urbes licuisse fatis.
Sed locum virtus habet inter astra.
Sedis Arctoæ spatium tenebis?
An, gravis Titan ubi promit æstus?
An sub Occasu tepido nitebis,
Unde commisso resonare ponto
Audies Calpen? loca quæ sereni
Deprimes cœli? quis erit recepto
Tutus Alcida locus inter astra?
Horrido tantum procul a Leone
Det pater sedes, calidoque Cancro;
Ne, tuo vultu tremefacta, leges
Astra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam silvis hiemes recident,
Vel comam silvis revocabit æstas;
Pomaque auctumno fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetustas.
Tu comes Phœbo, comes ibis astris.
Ante nascetur seges in profundo,
Vel fretum dulci resonabit unda;
Ante descendet glacialis Ursæ
Sidus, et ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quiescant.
Te, Pater rerum, miseri precamur,
Nulla nascatur fera, nulla pestis.
Non duces sævos miseranda tellus
Horreat: nulla dominetur aula,
Qui putet solum decus esse regni,
Semper impensum tenuisse ferrum.
Siquid in terris iterum timetur,
Vindicem terræ petimus relictæ.
  Hem! quid hoc? mundus tonat: ecce, mœret,
Mœret Alcidæ pater. An Deorum
Clamor, an vox est timidæ novercæ?
Hercule an viso fugit astra Iuno?
Lassus an pondus titubavit Atlas?
An magis diri tremuere Manes
Herculem? et visum canis inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: læto venit, ecce, vultu,
Quem tulit Pœas; humerisque tela
Gestat, et notas populis pharetras,
Herculis hæres.

ACTUS V. *Nutrix, Philoctetes.*

N. Effare casus, iuvenis, Herculeos, precor;
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.
P. Quo nemo vitam. *N.* Lætus adeone ultimos
Invasit ignes? *P.* Esse iam flammas nihil
Ostendit ille, qui sub hoc mundo Hercules
Immane nil reliquit: en domita omnia.
N. Inter vapores quis fuit forti locus?
P. Quod unum in orbe vicerat nondum malum,
Et flamma victa est: hæc quoque accessit feris:
Inter labores ignis Herculeos abiit.
N. Edissere, agedum, flamma quo victa est modo?
P. Ut omnis Œten mœsta corripuit manus,

ic fagus umbras perdit, et toto iacet
ecisa trunco: flectit hic pinum ferox
is minantem, et nube de media vocat;
ura cautes movit, et silvam trahit
m minorem. Chaonis, quondam loquax,
vasta late quercus, et Phœbum vetat;
aque totos porrigit ramos nemus.
uit illa multo vulnere impresso minax,
agitque cuneos. Resilit excussus chalybs;
nusque ferrum patitur, et truncum fugit.
amota tandem est: tunc cadens latam sui
xit ruinam. Protinus radios locus
nisit omnes. Sedibus pulsæ suis,
ucres pererrant nemore succiso diem,
eruntque lassis garrulæ pinnis [domos.]
aque omnis arbor sonuit, et sacræ quoque
sere quercus horridam ferro manum;
lllique priscum profuit ligno nemus.
geritur omnis silva, et alternæ trabes
astra tollunt Herculi angustum rogum.
pit alta flammas pinus, et robur tenax,
brevior ilex silva. Contexit pyram
lea silva, frondis Herculeæ nemus.
le, ut ingens, nemore sub Nasamonio,
e reclini pectore immugit leo,
tur. Quis illum credat ad flammas rapi?
tus petentis astra, non ignes, erat.
ressit Œten, ac suis oculis rogum
travit omnem, fregit impositus trabes,
rcumque poscit: Accipe hæc, inquit, sate
Pœante, dona; munus Alcidæ cape.
Has hydra sensit; his iacent Stymphalides,
Et quidquid aliud eminus vici malum.
Virtute felix iuvenis, has nunquam irritas
Mittes in hostem: sive de media voles
Auferre volucres nube, descendent aves,
Et certa prædæ tela de cœlo fluent.
Nec fallet unquam dexteram hic arcus tuam:
Librare telum didicit, et certam dare
Fugam sagittis: ipsa non fallunt iter
Emissa nervo tela. Tu tantum, precor,
Accommoda ignes et facem extremam mihi.
Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus,
Mecum per ignem flagret; hoc telum Herculem
Tantum sequatur. Hoc quoque acciperes, ait,
Si ferre posses. Adiuvet domini rogum.
Tum rigida secum spolia Nemeæi mali
Arsura poscit: latuit in spolio rogus.
Ingemuit omnis turba; nec lacrymas dolor
Cuiquam remisit. Mater, in luctum furens,
Diduxit avidum pectus, atque, utero tenus,
Exerta vastos ubera in planctus ferit:
Superosque et ipsum vocibus pulsans Iovem,
Implevit omnem voce fœminea locum.
Deforme letum, mater, Herculeum facis:
Compesce lacrymas, inquit: introrsus dolor
Femineus abeat. Iuno cur lætum diem,
Te flente, ducat? Pellicis gaudet suæ
Spectare lacrymas. Contine infirmum iecur,
Mater: nefas est ubera atque uterum tibi
Laniare, qui me genuit. Et dirum fremens,
Qualis per urbes duxit Argolicas canem,
Cum, victor Erebi, Dite contemto, rediit,
Tremente Fato; talis incubuit rogo.
Quis sic triumphans lætus in curru stetit
Victor? quis illo gentibus vultu dedit
Leges tyrannus? quanta pax obitus [fuit!]
Hæsere lacrymæ: cecidit impulsus dolor
Nobis quoque ipsis. Nemo morituro ingemit:
Iam flere pudor est. Ipsa, quam sexus iubet
Mœrere, siccis hæsit Alcmene genis;
Stetitque nato pæne iam similis parens.
N. Nullasne in astra misit ad Superos preces
Arsurus, aut in vota respexit Iovem?
P. Iacuit sui securus; et, cœlum intuens,
Quæsivit oculis, arce an ex aliqua pater
Despiceret illum: tum, manus tendens, ait:
Quacumque parte prospicis natum, pater,
Te, te, pater, quem, nocte commissa, dies
Quæsivit unus, si meas laudes canit
Utrumque Phœbi litus, et Scythiæ genus,
Et omnis, ardens, ora, quam torret dies;
Si pace tellus plena, si nullæ gemunt
Urbes, nec aras impius quisquam inquinat;
Si scelera desunt, spiritum admitte hunc, precor,
In astra. Nec me Mortis infernæ locus,
Nec mœsta nigri regna conterrent Iovis:
Sed ire ad illos umbra, quos vici, Deos,
Pater, erubesco. Nube discussa, diem
Pande, ut Deorum vultus ardentem Herculem
Spectet: licet tu sidera et mundum neges,
Ultro, pater, cogere. Si voces dolor
Abstulerit ullas, pande tum Stygios lacus,
Et redde Fatis: approba natum prius.
Ut dignus astris videar, hic faciet dies.
Leve est, quod actum est. Herculem hic, genitor,
Inveniet, aut damnabit. Hoc postquam addidit,
Noverca cernat, quo feram flammas modo;
Flammas poposcit. Hoc age, Alcidæ comes,
Non segnis, inquit, corripe Œtæam facem.
Quid dextra tremuit? num manus pavida
Scelus refugit? Redde iam pharetras mihi,
Ignave, iners, inermis! en, nostros manus
Quæ tendat arcus! Quis sedet pallor genis?
Animo faces invade quo Alciden vides
Vultu iacere, respice arsurum, miser.
Vocat, ecce, iam me genitor, et pandit polos.
Venio, pater. Vultusque non idem fuit.
Tremente pinum dextera ardentem impulit:
Refugit ignis, et reluctantur faces,
Et membra vitant: sed recedentem Hercules
Insequitur ignem. Caucasū, aut Pindum, aut Athon
Ardere credas. Nullus erumpit sonus.
Tantum ingemiscit ignis. O durum iecur!
Typhon in illo positus immanis rogo
Gemuisset ipse, quique convulsam solo
Imposuit humeris Ossan, Enceladus ferox.
At ille, medias inter exurgens faces,
Semiustus ac laniatus, intrepidus, rubens:
Nunc, o parens Herculea, sic stare ad rogum
Te, mater, inquit; sic decet fleri Herculem.
Inter vapores positus et flammæ minas,
Immotus, inconcussus, in neutrum latus
Correpta flectens membra, adhortatur, monet,
Gerit aliquid ardens: omnibus fortem addidit
Animum ministris: urere ardentem putes.
Stupet omne vulgus; vix habent flammæ fidem:
Tam placida frons est, tanta maiestas viro.
Nec properat uri: cumque iam forti datum
Leto satis pensavit, igniferas trabes
Hinc inde traxit: minima quas flamma occupat,
Totasque in ignem vertit; et, qua plurimus
Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
Nunc ora flammis implet: ast illi graves
Luxere barbæ: cumque iam vultum minax
Appeteret ignis, lamberent flammæ caput,
Non pressit oculos. Sed quid hanc mœstam [...]
Sinu gerentem? Reliquias magni Herculis

tans squalidum Alcmene gemit.

Alcmena, Philoctetes.

eri, fata. Tam parvus cinis
uc ille decrevit gigas.
n, in nihil moles abit!
cepit Alcideu sinus.
i est. Ecce, vix totam Hercules
m. Quam leve est pondus mihi,
pondus incubuit leve!
n regnaque, o nate, ultima,
quando ab inferna Styge
m? Non ut et spolium trahas,
eseus debeat lucem tibi;
as? Mundus impositus tuas
ras; teque Tartareus canis
t, quando Tænareas fores
quas mater ad fauces agar?
r? Vadis ad Manes, iter
n. Quid diem questu tero?
luras, vita? quid lucem hanc tenes?
rsus Herculem possum Iovi?
em natus Alcmenam suam
? O nimis felix, nimis,
x! Tartari intrasti loca
eque venientem inferi
, quod pater tantum Herculis
s. Quas petam terras anus,
gibus? siquis tamen
sævus. Hei miseræ mihi!
os ingemunt nati patres,
pplicia: me cuncti obruent.
usiris, aut siquis minor
fervidæ terret plagæ,
ar. Siquis Ismarios greges
i vindicat, carpent greges
iri. Forsitan pœnas petet
s uretur dolor.
ndem ab Alcide vacat.
m, supplicia de qua exigat.
em, fecit hic natus mihi
dum. Quæ petam Alcmene loca?
quæ regio, quæ mundi plaga,
quas mater in latebras agar,
ota? Si patriam petam,
ros, Argos Eurystheus tenet.
s regnum et Ismenum petam,
nostros, in quibus quondam Iovem
ro, nimis felix, nimis,
m et ipsa sensissem Iovem!
isceribus Alcides foret
s! Nunc datum est miseræ, datum,
laude certantem Iovi;
scire, quod fatum mihi
. Quis memor vivet tui,
s? Omne iam ingratum est genus.
? Arcadum an populos petam?
ram nobilem quæram tuis?
us cecidit, heic ales fera,
tus; heic tua fractus manu,
, possidet cœlum, leo.
st, populus Alcmenam tuam
is. Thracias gentes petam,
los? hæc quoque est meritis tuis
: stabula cum regno iacent.
nto rege prostrato, data est.
ta est? Quod tibi infelix anus
erum? De tuis totus rogis
is. Reliquias magni Herculis

Quis populus, aut quæ templa, quæ gentes colent?
Quis iam petet, quis poscet, Alcmenes onus?
Quæ tibi sepulcra, nate, quis tumulus sat est?
Hic totus orbis. Fama erit titulus tibi.
Quid, anime, trepidas? Herculis cineres tenes.
Complectere ossa; reliquiæ auxilium dabunt;
Erunt satis præsidia: terrebunt tuæ
Reges vel umbræ. *P.* Debitos nato quidem
Compesce fletus, mater Alcidæ inclyti.
Non est gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quisquis abstulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat.
Fortes vetat mœrere; degeneres iubet.
A. Sedabo questus? vindicem amisi parens
Terræ atque pelagi: quaque purpureus dies
Utrumque clara spectat Oceanum rota.
Quot misera in uno condidi natos parens!
Regno carebam; regna sed poteram dare.
Una inter omnes terra quas matres gerit,
Votis peperci. Nil ego a Superis petii,
Incolume nato. Quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? Quis Deus quidquam mihi
Negare poterat? Vota in hac fuerant manu.
Quidquid negaret Iupiter, daret Hercules.
Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
Deflevit aliqua mater, et toto stetit
Succisa fœtu, bisque septenos greges
Deplanxit una? gregibus æquari meus
Quot ille poterat! Matribus miseris adhuc
Exemplar ingens deerat. Alcmene dabo.
Cessate, matres, pertinax siquas dolor
Adhuc iubet lugere, quas luctus gravis
In saxa vertit: cedite his cunctæ malis,
Agedum, senile pectus, o miseræ manus,
Pulsate: et una funeri tanto sat est
Grandæva anus defecta, quod totus brevi
Iam quæret orbis? Expedi in planctus tamen
Defessa quamquam brachia: invidiam ut Deis
Lugendo facias, advoca in planctum genus.

Alcmena.

Flete Alcmenen, magnique Iovis
Plangite natum, cui concepto
Lux una periit, noctesque duas
Contulit Eos; ipsa quiddam
Plus luce perit. Totæ pariter
Plangite gentes, quarum sævos
Ille tyrannos iussit Stygias
Penetrare domos, populisque madens
Ponere ferrum. Fletum meritis
Reddite tantis. Totus, totus
Personet orbis. Fleat Alciden
Cœrula Crete, magno tellus
Clara Tonante: centum populi
Brachia pulsent.
Nunc Curetes, nunc Corybantes,
Arma Idæa quassate manu:
Armis illum lugere decet.
Nunc nunc funus plangite verum:
Iacet Alcides, non minor ipso,
Creta, Tonante.
Flete Herculeos, Arcades, obitus,
Nondum Phœbo nascente genus.
Iuga Parthenii Nemeæque sonent,
Feriantque graves Mænala planctus.
Poscite magno Alciden gemitu:
Stratus vestris setiger oris;
Alesque sequi iussa sagittas,
[Totum pennis velata diem.]

Flete, Argolicæ, flete, Cleonæ;
Hic terrentem mœnia quondam
Vestra leonem fregit nostri
Dextera nati. Date Sithoniæ
Verbera matres; gelidusque sonet
Planctibus Hebrus: flete Alciden,
Quod non stabulis nascitur infans
Nec vestra greges viscera carpunt.
Fleat Antæo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryonæ.
Mecum miseræ plangite gentes.
Audiat ictus utraque Tethys.
Vos quoque mundi turba citati
Flete Herculeos, numina, casus.
Vestrum Alcides cervice meus
Mundum, Superi, cœlumque, tuli
Cum stelligeri vector Olympi,
Pondere liber, spiravit Atlas.
Ubi nunc vestræ, Iupiter, arces?
Ubi promissi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe sepultus. Quoties telis
Facibusque tuis ille pepercit!
Quoties ignis spargendus erat!
In me saltem iaculare facem,
Semelenque puta. Iamne Elysias,
O nate, domus, iam litus habes,
Ad quod populos Natura vocat?
An post raptum Styx atra canem
Præclusit iter;
Teque in primo limine Ditis
Fata morantur? Quis nunc Umbra
Nate, tumultus, Manesque, tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Thessala motis
Ferit attonitos ungula Manes?
Anguesque suos hydra sub undis
Territa mersit? teque labores,
O nate, timent?
Fallor, fallor, vesana parens;
Nec te Manes Umbræque timent.
Non, Argolico rapta leoni,
Fulva pellis contectā iuba
Lævos operit dura lacertos;
Vallantque feri tempora dentes.
Donum pharetræ cessere tuæ;
Telaque mittet iam dextra minor.
Vadis inermis, nate, per umbras,
Ad quas semper mansurus eris.

Alcmena, Hercules.

H. Quid me, tenentem regna siderei pol
Cœloque tandem redditum, planctu iub
Sentire fatum? parce; nam virtus mihi
In astra, et ipsos fecit ad Superos iter.
A. Unde sonus trepidas aures ferit?
Unde meas inhibet lacrymas fragor?
Agnosco, agnosco: victum est Chaos.
A Styge, nate, redis iterum mihi;
Fractaque non semel est Mors horrida.
Vicisti rursus Noctis loca,
Puppis et infernæ vada tristia.
Pervius est Acheron iam languidus,
Et remeare licet soli tibi.
Nec te Fata tenent post funera.
An tibi præclusit Pluton iter,
Et, pavidus regni, metuit sibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impositum silvis, cum plurimus

parsa cruore!
funesta mihi!
lo lux est tenebris

iussa novercæ,
num, vultusque truces.
ristis Erinnys
gios prætulit ignes:
t, miserande pater,
s paruit orbis
m, cuique Britanni

is ante ignoti,

me!) pater insidiis
; servitque domus,
, capta tyranno!

utrix Octaviæ.

tus, et fragili bono
uis attonitus stupet,
ce, Fortunæ impetu,
, cernat eversam domum,
i, cuius imperio fuit
ruit liber diu
invitus rates.
primus imposuit iugum,
ssibus texit freta,
rbaras tutus fuit,
iugis scelere occidit;
s extinctus iacet
eret infelix soror,
nec graves luctus valet
Crudelis viri
nper, atque odio pari
tua flagrat face.
nostra solatur fides,
Mutat immitis dolor
c regi mentis potest
ed malis vires capit.
am prospicit noster timor
n numen avertat Deum!

ctavia, Nutrix.

nanda malis
tam luctus
mœrenti
parentem;
ice fratre,
osti rapuit,
crudeli
os prohibet
risque necem
o fuerat

reve solamen.
vata meos,
is umbra.
ras perculit aures

ferre gradus
Excipe nostras
testis nostri
uis te tantis
anda, dies?
mittet ad umbras.
int ista procul.
ua nunc casus,
. Dabit afflictæ

Meliora Deus tempora mitis.
Tu modo blando vince obsequio
Placata virum. *O.* Vincam sævos
Ante leones, tigresque truces,
Fera quam sævi corda tyranni.
Odit genitos sanguine claro;
Spernit Superos hominesque simul;
Nec fortunam capit ipse suam,
Quam dedit illi per scelus ingens
Infanda parens. Licet ingratum
Diræ pudeat munere matris
Hoc imperium cepisse; licet
Tantum munus morte rependat;
Feret hunc titulum post fata tamen
Fœmina longo semper in ævo.
N. Animi retine verba furentis:
Temere emissam comprime vocem.
O. Toleranda quamvis patiar, haud unquã queant,
Nisi morte tristi, nostra finiri mala.
Genitrice cæsa, per scelus rapto patre,
Orbata fratre, miseriis, luctu obruta,
Mœrore pressa, coniugi invisa, ac meæ
Subiecta famulæ, luce non grata fruor;
Trepidante semper corde, non mortis metu,
Sed sceleris. Absit crimen a fatis meis;
Mori iuvabit: pœna nam gravior nece est
Videre tumidos et truces miseræ mihi
Vultus tyranni, iungere atque hosti oscula,
Timere nutus; cuius obsequium meus
Haud ferre posset, fata post fratris, dolor,
Scelere interemti; cuius imperium tenet,
Et morte gaudet auctor infandæ necis.
Quam sæpe tristis umbra germani meis
Offertur oculis, membra cum solvit quies,
Et fessa fletu lumina oppressit sopor!
Modo facibus atris armat infirmas manus;
Oculosque et ora fratris infestus petit:
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos:
Persequitur hostis; atque inhærenti mihi
Violentus ensem per latus nostrum rapit.
Tunc tremor, et ingens excutit somnos pavor,
Renovatque luctus et metus miseræ mihi.
Adice his superbam pellicem, nostræ domus
Spoliis nitentem; cuius in munus suam
Stygiæ parentem natus imposuit rati:
Quam, dira post naufragia, superato mari,
Ferro interemit, sævior pelagi fretis.
Quæ spes salutis, post nefas tantum, mihi?
Inimica victrix imminet thalamis meis;
Odioque nostri flagrat; et pretium stupri
Iustæ maritum coniugis [poscit] caput.
[Emerge ab umbris,] et fer auxilium tuæ
Natæ invocanti, genitor: aut Stygios sinus,
Tellure rupta, pande, quo præceps ferar.
N. Frustra parentis invocas Manes tui,
Miseranda, frustra: nulla cui prolis suæ
Manet inter umbras cura; qui nato suo
Præferre potuit sanguine alieno satum;
Genitamque [fratre coniugem incestus] sibi
Toris nefandis flebili iunxit face.
Hinc orta series facinorum, cædes, doli,
Regni cupido, sanguinis diri sitis:
Mactata soceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.
Pro facinus ingens! fœminæ est munus datus
Silanus; et cruore fœdavit suo
Patrios penates, criminis ficti reus.
Intravit hostis (hei mihi!) captam domum
Dolis novercæ, Principis factus gener,

Idemque natus, iuvenis infandi ingenii,
Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem
Accendit, et te iunxit invitam metu.
Tantoque victrix facta successu ferox,
Ausa imminere est orbis imperio sacri.
Quis tot referre facinorum formas potest,
Et spes nefandas fœminæ, et blandos dolos,
Regnum petentis per gradum scelerum omnium?
Tunc sancta Pietas extulit trepidos gradus,
Vacuamque Erinnys sæva funesto pede
Intravit aulam; polluit Stygia face
Sacros penates: iura Naturæ, furens,
Fasque omne, rupit; miscuit coniux viro
Venena sæva; cecidit atque eadem sui
Mox scelere nati. Tu quoque extinctus iaces,
Deflende nobis semper, infelix puer,
Modo sidus orbis, columen Augustæ domus,
Britannice, (heu me!) nunc levis tantum cinis,
Et tristis umbra; sæva cui lacrymas dedit
Etiam noverca, cum rogis artus tuos
Dedit cremandos, membraque et vultus, Deo
Similes volanti, flamma fervens abstulit.
O. Extinguat et me, ne manu nostra cadat.
N. Natura vires non dedit tantas tibi.
O. Dolor, ira, mœror, miseriæ, luctus, dabunt.
N. Vince obsequendo potius immitem virum.
O. Ut fratrem ademtum scelere restituat mihi?
N. Incolumis ut sis ipsa, labentem ut domum
Genitoris olim sobole restituas tua.
O. Exspectat aliam Principis sobolem domus:
Me dira miseri fata germani trahunt.
N. Confirmet animum civium tantus favor.
O. Solatur iste nostra, non relevat, mala.
N. Vis magna populi est. *O*. Principis maior tamen.
N. Respiciet ipse coniugem. *O*. Pellex vetat.
N. Invisa cunctis nempe. *O*. Sed cara est viro.
N. Nondum uxor est. *O*. Iam fiet, et genitrix simul.
N. Iuvenilis ardor impetu primo furit;
Languescit idem facile, nec durat diu
In Venere turpi, ceu levis flammæ vapos.
Amor perennis coniugis castæ manet.
Violare prima quæ toros ausa est tuos,
Animumque domini famula possedit diu,
Iam metuet eadem, nempe prælatam sibi,
Subiecta et humilis: atque monimenta exstruit,
Quibus timorem fassa testatur suum.
Et hanc levis fallaxque destituet Deus,
Volucer Cupido. Sit licet forma eminens,
Opibus superba; gaudium capiet breve.
Passa est similes ipsa dolores
Regina Deum, cum se formas
Vertit in omnes dominus cœli,
Divumque pater;
Et modo pennas sumsit oloris;
Modo Sidonii cornua tauri;
Aureus idem
Fluxit in imbri. Fulgent cœlo
Sidera Ledæ: patrio residet
Bacchus Olympo: Deus Alcides
Possidet Heben; nec Iunonis
Iam timet iras; cuius gener est,
Qui fuit hostis. Vicit sapiens
Tamen obsequium coniugis altæ,
Pressusque dolor. Sola Tonantem
Tenet æthereo secura toro
Maxima Iuno; nec, mortali
Captus forma, deserit altam
Iupiter aulam. Tu quoque, terris
Altera Iuno, soror Augusti,
Coniuxque, graves vince dolores.
O. Iungentur ante sæva sideribus freta,
Et ignis undæ, Tartaro tristi polus,
Lux alma tenebris, roscida nocti dies,
Quam cum scelesti coniugis mente impia
Mens nostra, semper fratris extincti memor.
Utinam nefandi principis dirum caput
Obruere flammis Cœlitum rector paret,
Qui sæpe terras fulmine infesto quatit,
Mentesque nostras ignibus terret sacris,
Novisque monstris! Vidimus cœlo iubar
Ardens, cometam pandere infaustam facem,
Qua plaustra tardus noctis æterna vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
En, ipse diro spiritu sævi ducis
Polluitur æther: gentibus clades novas
Minantur astra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona, neglecto Iove,
Irata Tellus edidit quondam parens.
Hæc gravior illo pestis: hic, hostis Deum
Hominumque, templis expulit Superos suis,
Civesque patria: spiritum fratri abstulit;
Hausit cruorem matris: et lucem videt?
Fruiturque vita, noxiamque animam trahit?
Pro, summe Genitor! tela cur frustra iacis
Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur cessat tua?
Utinam suorum facinorum pœnas luat
Nero, ipse Divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi iugo,
Morumque vitiis nomen Augustum inquinat!
N. Indignus ille (fateor) est thalamis tuis;
Sed cede fatis atque fortunæ tuæ,
Alumna, quæso; neve violenti move
Iram mariti. Forsitan vindex Deus
Exsistet aliquis; lætus et veniet dies.
O. Gravi Deorum nostra iampridem domus
Urgetur ira; prima quam pressit Venus
Furore miseræ dira genitricis meæ:
Quæ, nupta, demens nupsit incesta face,
Oblita nostri, coniugis, legum immemor.
Illo, soluta crine, succincta anguibus,
Ultrix Erinnys venit ad Stygios toros,
Raptasque thalamis sanguine extinxit faces:
Incendit ira Principis pectus truci
Cædem in nefandam. Cecidit infelix parens
(Heu!) nostra ferro, meque perpetuo obruit
Extincta luctu. Coniugem traxit suum,
Natumque, ad umbras; prodidit lapsam domum.
N. Renovare luctus parce cum fletu pios;
Manes parentis neve sollicita tuæ,
Graves furoris quæ sui pœnas dedit.

Chorus.

Quæ fama modo venit ad aures,
Utinam, falso credita, perdat,
Frustra toties iactata, fidem!
Nec nova nostri coniux thalamos
Principis intret: teneatque suos
Nupta penates Claudia proles:
Edat partu pignora pacis,
Qua tranquillus gaudeat orbis,
Servetque decus Roma æternum.
Fratris thalamos sortita tenet
Maxima Iuno: soror Augusti
Sociata toris, cur a patria
Pellitur aula? sancta quid illi
Prodest pietas, Divusque pater?
Quid virginitas, castusque pudor?

ri sumus immemores
cuius prodimus
uadente metu.
rtus quondam
rumque genus
anguisque viris.
pulerunt
ultique tuos
s, virgo, dextra
e servitium
ut improba ferret
dira libido.
n triste secutum est,
eranda manu,
tuprum sævi
Dedit infandi
um Tarquinio
uæ per cæsi
s sævos egit
ceroque seni
ata negavit.
ra videre nefas
cum Tyrrhenum
ceps captam
n misit in æquor.
los linquere portus

pulsata freta;
provecta ratis,
obore labens,
sorbetque mare.

, cum fœmineo
Mors ante oculos
æerit leti
am:
is tabulis
ctusque secant:
ora nautes:
fata profundo.
ugusta suas,
s, rigat et mœstis

t nulla salutis,
victa malis,
mihi, pro tanto
præmia, nate?
, digna carina,
æ tibi lucem
nomenque dedi
Exere vultus
pœnisque meis
ego causa tuæ,
; natoque tuo

rar ad Manes

uoris undis.
prá loquentis:
rursumque salo
pellit palmis,
ta, et cedit
nsit tacitis
preta tristi
. Multi dominæ
pelago fractis
brachia quamvis
n, voce hortantur,
int. Quid tibi sævi

Fugisse maris profuit undas?
Ferro es nati moritura tui;
Cuius facinus vix posteritas,
Tarde semper credula, credet.
Furit, ereptam pelagoque dolet
Vivere matrem
Impius, ingens geminatque nefas.
Ruit in miseræ fata parentis,
Patiturque moram sceleris nullam:
Missus peragit iussa satelles;
Reserat dominæ pectora ferro.
Cædis moriens illa ministrum
Rogat infelix, utero dirum
Condat ut ensem:
Hic est, hic est fodiendus, ait,
Ferro, monstrum qui tale tulit.
Post hanc vocem cum supremo
Mixtam gemitu,
Animam tandem per fera tristem
Vulnera reddit.

Actus II. *Seneca.*

Quid me, potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea,
Alte extulisti, gravius ut ruerem, edita
Receptus arce, totque prospicerem metus?
Melius latebam procul ab invidiæ malis
Remotus inter Corsici rupes maris;
Ubi liber animus, et sui iuris, mihi
Semper vacabat, studia recolenti mea.
O! quam iuvabat (quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immensi artifex)
Cœlum intueri, Solis et cursus sacros,
Mundique motus, Solis alternas vices,
Orbemque Phœbes, astra quem cingunt vaga,
Lateque fulgens ætheris magni decus!
Qui si senescit, tantus in cæcum chaos
Casurus iterum, nunc adest mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Cœli ruina; rursus ut stirpem novam
Generet, renascens melior; ut quondam tulit
Iuvenis, tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo, numinis magni Dea,
Iustitia, cœlo missa, cum sancta Fide,
Terras regebat mitis. Humanum genus
Non bella norat, non tubæ fremitus truces,
Non arma; gentes cingere assuerant suas
Muris nec urbes: pervium cunctis iter.
Communis usus omnium rerum fuit:
Et ipsa tellus læta fœcundos sinus
Pandebat ultro, tam piis felix parens
Et tuta alumnis: alia sed soboles minus
Conspecta mitis. Tertium sollers genus
Novas ad artes exstitit; sanctum tamen:
Mox inquietum, quod sequi cursu feras
Auderet acres; fluctibus tectos [gravi]
Extrahere pisces rete; vel calamo levi
Decipere volucres; premere subiectos iugo
Tauros feroces; vulnere immunem prius
Sulcare terram, læsa quæ fruges suas
Interius alte condidit sacro sinu.
Sed in parentis viscera intravit suæ
Deterior ætas; eruit ferrum grave,
Aurumque; sævas mox et armavit manus;
Partita fines, regna constituit; novas
Exstruxit urbes; tecta defendit sua,
Aliena telis aut petiit, prædæ imminens.
Neglecta terras fugit, et mores feros,
Hominum cruenta cæde pollutas manus,

Astræa virgo, siderum magnum decus.
Cupido belli crevit, atque auri fames.
Totum per orbem maximum exortum e
Luxuria, pestis blanda: cui vires dedit
Roburque longum tempus, atque error
Collecta vitia per tot ætates diu
In nos redundant. Sæculo premimur gr
Quo scelera regnant: sævit impietas fur
Turpi libido Venere dominatur potens
Luxuria victrix orbis immensas opes
Iampridem avaris manibus, ut perdat,
Sed, ecce, gressu fertur attonito Ner
Trucique vultu. Quid ferat, mente hor

Nero, Præfectus, Seneca

N. Perage imperata: mitte, qui Plauti
Sullæque cæsi referat abscisum caput.
P. Iussa haud morabor: castra confestin
S. Nihil in propinquos temere constitu
N. Iusto esse facile est, cui vacat pectu
S. Magnum timoris remedium clement
N. Extinguere hostem maxima est virt
S. Servare cives maior est patriæ patri.
N. Præcipere mitem convenit pueris se
S. Regenda magis est fervida adolescen
N. Ætate in hac satis esse consilii reor
S. Ut facta Superi comprobent semper
N. Stulte verebor, ipse cum faciam, D
S. Hoc plus verere, quod licet tantum
N. Fortuna nostra cuncta permittit mi
S. Crede obsequenti parcius; levis est I
N. Inertis est, nescire quid liceat sibi.
S. Id facere, laus est, quod decet, non q
N. Calcat iacentem vulgus. *S*. Invisum
N. Ferrum tuetur Principem. *S*. Meli
N. Decet timeri Cæsarem. *S*. At plus d
N. Metuant necesse est. *S*. Quidquid ex
N. Iussisque nostris pareant. *S*. Iusta
N. Statuam ipse. *S*. Quæ consensus effi
N. [Detectus] ensis faciet. *S*. Hoc absit
N. An patiar ultra sanguinem nostrum
[Inultus] et contemtus ut subito oppri
Exilia non fregere submotos procul
Plautum atque Sullam; pertinax quoru
Armat ministros sceleris in cædem me
Absentium cum maneat etiam ingens f
In urbe nostra, qui fovet spes exulum;
Tollantur hostes ense suspecti mihi.
Invisa coniux pereat, et carum sibi
Fratrem sequatur. Quidquid excelsum
S. Pulchrum eminere est inter illustres
Consulere patriæ; parcere afflictis; fera
Cæde abstinere; tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, sæculo pacem suo.
Hæc summa virtus: petitur hac cœlum
Sic ille patriæ primus Augustus paren
Complexus astra est; colitur et templis
Illum tamen Fortuna iactavit diu
Terra marique per graves belli vices,
Hostes parentis donec oppressit sui.
Tibi numen incruenta submittit suum;
Et dedit habenas imperii facili manu;
Nutuque terras, maria, subiecit tuo.
Invidia tristis, victa consensu pio,
Cessit: senatus equitis accensus favor
Plebisque votis, atque iudicium patrum
Tu pacis auctor, generis humani arbiter
Electus: orbem tu sacra specie regis
Patriæ parens; quod nomen ut serves, p

lit Venere, Vulcano satum.
s, blandus atque animi calor
a gignitur; luxu, otio,
eta Fortunæ bona.
tque alere desistas, cadit,
rdit extinctus suas.
maximam causam reor,
s oritur. Interitu caret,
semper humanum genus
i truces mulcet feras.
præferat tædas Deus,
igue Poppæam toris.
posset hos thalamos dolor
ncta nec pietas sinat!
nus facere, quod cunctis licet?
s semper a summo exigit.
i, viribus fractus meis
temere conceptus favor.
ius civibus placidus tuis.
ur, cum regit vulgus duces.
re cum valet, iuste dolet.
s est, ferre quod nequeunt preces.
est. *N*. Principem cogi nefas.
N. Fama sed victum feret.
na. *N*. Si, licet, multos notat.
t. *N*. Non minus carpit tamen.
etur: merita te Divi patris,
coniugis, probitas, pudor.
m, iam gravis nimium mihi,
cere, quod Seneca improbat.
ta iampridem moror,
pignus, et partem mei.
proximam thalamis diem?

ctus III. *Agrippina.*

rtaro gressum extuli,
præferens dextra facem
is: nubat his flammis meo
cta, quas vindex manus
vertet ad tristes rogos.
ras impiæ cædis mihi
, Manibus nostris gravis
eddita et meritis meis
uppis, et pretium imperii
ufragia deflevi mea.
, natique crudelis nefas
uerat: haud tempus datum est
gens scelere geminavit nefas.
æda vulneribus, sacros
piritum effudi gravem,
nguine extinxi meo
evit in nomen ferus
s: obrui meritum cupit.
los, destruit, mortis metu,
m, quem dedit, pœnam in meam,
noster infelix amor.
s agitat infestus meas,
tus noxios coniux petit;
; imputat fatum mihi
ati: poscit auctorem necis.
tur: tempus haud longum peto.
impio dignum parat
verbera, et turpem fugam,
et Tantali vincat sitim,
Sisyphi, Tityi alitem,
bra rapientem rotam.
marmoribus, atque auro tegat
, limen armatæ ducis
s; mittat immensas opes
Exhaustus orbis; supplices dextram petant
Parthi cruentam, regna, divitias, ferant:
Veniet dies tempusque, quo reddat suis
Animam nocentem sceleribus, iugulum hostibus,
Desertus, et destructus, et cunctis egens.
Heu! quo labor, quo vota ceciderunt mea!
Quo te furor provexit attonitum tuus,
Et fata, nate? cedat ut tantis malis
Genitricis ira, quæ tuo scelere occidit!
Utinam, antequam te parvulum in lucem edidi,
Aluique, sævæ nostra lacerassent feræ
Viscera! sine ullo scelere, sine sensu, innocens,
Meus occidisses: iunctus atque hærens mihi,
Semper quietam cerneres sedem Inferum,
Proavos, patremque, nominis magni viros,
Quos nunc pudor luctusque perpetuus manet,
Ex te, nefande, meque, quæ talem tuli.
Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
Noverca, coniux, mater, infelix meis?

Octavia, Chorus.

O. Parcite lacrymis urbis festo
Lætoque die; ne tantus amor,
Nostrique favor Principis acres
Suscitet iras, vobisque ego sim
Causa malorum: non hoc primum
Pectora vulnus mea senserunt:
Graviora tuli. Dabit hic nostris
Finem curis vel morte dies.
Non ego sævi cernere cogar
Coniugis ora.
Non invisos intrare mihi
Thalamos famulæ. Soror Augusti,
Non uxor, ero.
Absint tantum tristes pœnæ,
Letique metus. Scelerum diri,
Miseranda, viri, potes hæc demens,
Sperare, memor? Hos ad thalamos
Servata diu, victima tandem
Funesta cades: sed quid patrios
Sæpe penates respicis udis
Confusa genis? Propera tectis
Efferre gradus: linque cruentam
Principis aulam.
C. En, illuxit, suspecta diu,
Fama toties iactata, dies!
Cessit thalamis Claudia diri
Pulsa Neronis,
Quos iam victrix Poppæa tenet,
Cessat pietas dum nostra, gravi
Compressa metu, segnisque dolor.
Ubi Romani vis est populi?
Fregit claros quæ sæpe duces;
Dedit invictæ leges patriæ,
Fasces dignis civibus olim,
Iussit bellum, pacemque; feras
Gentes domuit; captos reges
Carcere clusit? gravis, en, oculis
Undique nostris iam Poppææ
Fulget imago iuncta Neroni:
Affligat humo violenta manus
Similes nimium vultus dominæ;
Ipsamque toris detrahat altis:
Petat infelix mox et flammis
Telisque feri Principis aulam.

Actus IV. *Nutrix, Poppæa.*

N. Quo trepida gressum coniugis thalamis tui
Efferes, alumna? quodve secretum petis,

Turbata vultu? cur genæ fletu madent?
Certe petitus precibus et votis dies
Nostris refulsit. Cæsari iuncta es tuo
Tæda iugali. Quem tuus cepit decor,
Et culpa [Senecæ,] tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris, maximum numen, Venu
O! qualis altos quanta pressisti toros
Residens in aula! Vidit attonitus tuam
Formam Senatus, thura cum Superis dare
Sacrasque grato spargeres aras mero,
Velata summum flammeo tenui caput;
Et ipse, lateri iunctus atque hærens tuo,
Sublimis inter civium læta omina
Incessit, habitu atque ore lætitiam geren
Princeps superbo: talis emersam freto
Spumante Peleus coniugem accepit Theti
Quorum toros celebrasse Cœlestes ferunt,
Pelagique numen omne consensu pari.
Quæ subita vultus causa mutavit tuos?
Quid pallor iste, quid ferant lacrymæ, doc
P. Confusa tristi proximæ noctis metu
Visuque, nutrix, mente turbata feror,
Defecta sensu. Læta nam postquam dies
Sideribus atris cessit, et nocti polus,
Inter Neronis iuncta complexus mei
Somno resolvor; nec diu placida frui
Quiete licuit: visa nam thalamos meos
Celebrare turba est mœsta; resolutis comi
Matres Latinæ flebiles planctus dabant;
Inter tubarum sæpe terribilem sonum,
Sparsam cruore coniugis genitrix mei,
Vultu minaci sæva, quatiebat facem:
Quam dum sequor, coacta præsenti metu,
Diducta subito patuit ingenti mihi
Tellus hiatu: lata quo præceps, toros
Cerno iugales pariter et miror meos,
In queis resedi fessa. Venientem intuor,
Comitante turba, coniugem quondam meu
Natumque: properat petere complexus me
Crispinus, intermissa libare oscula;
Irrumpit intra tecta cum trepidus mea,
Ensemque iugulo condidit sævum Nero.
Tandem quietem magnus excussit timor:
Quatit ora et artus horridus nostros trem
Pulsatque pectus: continet vocem timor,
Quam nunc fides pietasque produxit tua.
Heu! quid minantur Inferum Manes mihi?
Aut quem cruorem coniugis vidi mei?
N. Quæcumque mentis agitat infestus vig
Ea per quietem sacer et arcanus refert
Veloxque sensus. Coniugem, thalamos, ro
Vidisse te miraris, amplexu novi
Hærens mariti? Sed movent læto die
Pulsata palmis pectora, et fusæ comæ.
Octaviæ discidia plauxerunt sacros
Intra penates fratris et patrium larem.
Fax illa, quam secuta es, Augustæ manu
Prælata, clarum nomen invidia tibi
Partum ominatur. Inferum sedes toros
Stabiles futuros spondet æternæ domus.
Iugulo quod ensem condidit Princeps tuus
Bella haud movebit, pace sed ferrum teget
Recollige animum; recipe lætitiam, precor
Timore pulso: redde te thalamis tuis.
P. Delubra et aras petere constitui sacras,
Cæsis litare victimis numen Deum,
Ut expientur noctis et somni minæ,
Terrorque in hostes redeat attonitus meos.
Et vota pro me suscipe, et precibus piis

uæ viros tales tulit!
morte puniri parum est:
impium plebis scelus.
vium subicit furor,
t soror semper mihi,
iritum reddat meo;
sanguine extinguat suo.
is concidant urbis meis.
ium populum premant,
, sæva cum luctu fames.
æculi nostri bonis
nec capit clementiam
ferre nec pacem potest;
tur. Hinc audacia,
fertur in præceps sua.
t, et gravi semper iugo
d simile tentare audeat,
s coniugis vultus meæ
Fracta per pœnas, metu
cipis nutu sui.
rara quem pietas virum
ota præposuit meis.
a cæde paucorum, diu
emere, compressum afflero.
sic miles audisti ducem?
indicta debetur mihi?
impii ferro duces.
a, petere quæ flammis meos
Principi legem dare,
s coniugem caram toris,
licuit, incesta manu
ta pœna vacat!
onstituet in cives tuos?
tas nulla quam famæ eximat.
t non ira, non noster timor?
, prima quæ meruit, meam.
ede, nostra ne parcat manus.
poscit, et dirum caput.
n trepidus adstrinxit rigor.
? *P.* Cur meam damnas fidem?
sti. *P.* Fœmina hoc nomen capit?
. *P.* Estne, qui sontem arguat?
. Quis regere dementes valet?
potuit. *P.* Haud quemquam reor.
atura cui pronum malo
ndum pectus instruxit dolis;
ut ne inexpugnabilis
angeret vires timor,
m sera damnatam premit,
lle consilium, ac preces;
e: devectam rate
n litus interimi iube,
t pectoris nostri tumor.

Chorus, Octavia.

s multis populi
or! qui, cum flatu,
ratis implevit,
cul; languidus idem
ævoque mari.
hos miseranda parens,
ens quos plebis amor,
avor, genere illustres,
, lingua claros,
s, legibus acres.
ivi, simili leto
t; quem neque fasces
ec tecta domus.
probibet præsens

Exempla dolor. Modo cui patriam
Reddere cives, aulam, et fratris
Voluere toros; nunc ad pœnam
Letumque trahi, flentem, miseram
Cernere possunt. Bene paupertas
Humili tecto contenta latet.
Quatiunt altas sæpe procellæ,
Aut evertit Fortuna, domos.
O. Quo me trahitis? quodve tyrannus
Aut exilium regina iubet?
Si mihi vitam fracta remittit,
Tot iam nostris evicta malis;
Si cæde mea cumulare parat
Luctus nostros; invidet etiam
Cur in patria mihi sæva mori?
Sed iam spes est nulla salutis:
Fratris cerno miseranda ratem.
Hæc est, cuius vecta carina
Quondam genitrix, nunc et thalamis
Expulsa soror miseranda vehar.
Nullum Pietas nunc numen habet;
Nec sunt Superi: regnat mundo
Tristis Erinnys.
Quis mea digne deflere potest
Mala? quæ lacrymis nostris questus
Reddet Aedon? cuius pennas
Utinam miseræ mihi Fata darent!
Fugerem luctus ablata meos
Penna volucri, procul et cœtus
Hominum tristes, cædemque feram.
Sola in vacuo nemore, et tenui
Ramo pendens, querulo possem
Gutture mœstum fundere murmur.
C. Regitur fatis mortale genus;
Nec sibi quidquam spondere potest
Firmum et stabile:
Per quæ casus volvit varios
Semper nobis metuenda dies.
Animum firment exempla tuum
Iam multa, domus
Quæ vestra tulit. Quid sævior est
Fortuna tibi? Tu mihi primum
Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippæ, nurus Augusti,
Cæsaris uxor, cuius nomen
Clarum toto fulsit in orbe;
Utero toties enixa gravi
Pignora pacis: mox exilium,
Verbera, sævas passa catenas,
Funera, luctus, tandem letum,
Cruciata diu. Felix thalamis
Livia Drusi, natisque, ferum
Ruit in facinus, pœnamque suam.
Iulia matris fata secuta est:
Post longa tamen tempora ferro
Cæsa est, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quæ rexit Principis aulam,
Cara marito, partuque potens?
Eadem, famulo subiecta suo,
Cecidit diri militis ense.
Quid, cui licuit regnum in cœlum
Sperare, parens tanta Neronis?
Non funesta, violata manu
Remigis ante,
Mox et ferro lacerata diu,
Sævi iacuit victima nati?
O. Me quoque tristes mittet ad Umbras
Ferus et Manes, ecce, tyrannus.

Quid iam frustra miseranda morori
Rapite ad letum, queis ius in uos
Fortuna dedit. Testor Superos....
Quid agis, demens? parce precari,
Queis invisa es, numina Divum.
Tartara testor, Erebique Deas
Scelerum ultrices, et te, genitor,
Dignum tali morte et pœna.
Non invisa est mors ista mihi.
Armate ratem; date vela fretis;
Ventisque petat puppis rector
Pandatariæ litora terræ.

GRA

Gratius patria fuit Faliscus. *Cyneg*
extrema parte mutilum habemus. Huiu
De illo tamen videtur dixisse Ovidius *A*

Gratii Falisci C

Dona cano divôm, lætas venantibus a
Auspicio, Diana, tuo; prius omnis in ar
Spes fuit, et nuda silvas virtute moveba
Inconsulti homines, vitaque erat error i
Post alia propiore via, meliusque profec
Te sociam, Ratio, rebus sumpsere geren
Hinc omne auxilium vitæ, rectusque re
Ordo: et contignas didicere ex artibus a
Proserere; hinc demens cecidit violenti
Sed primum auspicium Deus artibus, a
Firmamenta dedit; tum partes quisque
Exegere suas, tetigitque industria finem
Tu trepidam bello vitam, Diana, ferin
Qua primam quærebat opem, dignata re
Protegere auxiliis, orbemque hac solver
Adscivere tuo comites sub nomine divæ
Centum omnes nemorū, centum de font
Naiades, et Latii cultor qui faunus amo
Mænaliusque puer, domitrixque Idæa le
Mater et inculto Silvanus termite gaud
His ego præsidibus nostram defendere s
Contra mille feras, et non sine carmine,
Carmine, et arma dabo venanti, et perse
Armorum; cassesque, plagarumque ordi
Prima iubent tenui nascentem iunge
Limbū, et quadruplici tormento adstrin
Illa operum patiens, illa usus linea longi
Tunc ipsum medio cassem qui nascitur
Per senos circum usque sinus laqueabis,
Concipiat tergo, si quisquam est plurim
Et bis vicenos spatium prætendere passu
Rete velim, plenisque decem consurgere
Ingrati maiora sinus impendia sument.
Optima Cinyphiæ, ne quid contere, pal
Lina dabunt; bonus Æoliæ de valle Siby
Fœtus et aprico Tuscorum stupea camp
Messis, contiguum sorbens de flumine r
Qua cultor Latii per opaca silentia Thyb
Labitur, inque sinus magno venit ore ma
At contra nostris imbellia lina Faliscis:
Hispanaque alio spectantur Sætabis usu.
Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
Velatur sonipes æstivi turba Canopi.
Ipse in materia damnosus candor inerti

s aliquis curracibus usus;
igis contexere nervo;
s, habitu mentita ferino.
iligno robore clausit
num dissimulantibus armis
ens alieni lucra laboris.
n primum industria rebus
Deus ille, an proxima Divos
aciem quæ magna tenebras
rfodit lumine vulgus?
est) Diana, ministro.
senem, quem Mænalus altor
rimum vidistis Amyclæ,
etantem retia valles,
quisquam se iustior egit,
ivom observantior alter.
nemorum Dea finxit in annis,
dignata inscribere magno,
andere gentibus artes.
primus venabula dente
leratus vulneris iram
tonus; tum stricta verutis
as subiere hastilia furcas.
userunt ensibus orbes,
vulnere massa ferino
ugies novitatis; ibidem
eut: sed lubricus errat
festinant usibus omnes.
mensos libeat si dicere contos,
spicant hastilia dentes?
o destrictas cortice virgas
ernix Lucania cultro?
elius finxere salubris.
babilem perpendimus usum:
, neu sit brevis impetus illi.
suas Diana pharetra
e tela relinquite Divæ,
lucres quondam fecere sagittæ.
validis delectū hastilibus omnē.
utritur vallibus Hebri
Veneris per litora myrtus,
Altinatesque genistæ
operæ Lutoser agrestis
ccendet virga Sabæis,
um pulcherrima thuris.
tatumque decorem
re Deæ) natalibus haurit
multo sunt ficta labore
rrant hastilia nostris.
a procerus ad aera termes
rvantur stirpe genistæ.
primo fœtusque nocentes
gravat indulgentia silvas.
nerosa stirpibus arbor
ne ferent ad sidera virgæ,
n, et gemmantes exige versus.
citurus sufficit humor,
enas durabit inertes.
des hastilia plena
miferis advertitur annus
os autumnus continet imbres.
autos in partibus orbes
lla canum, non ulla per artes
omitos vehementior hostes
, seu bellum ex arte ministres.
, ductique ab origine mores
indocilis dat prœlia Medus,
extollit gloria Celtas.
, Martemque odere Geloni,
Sed natura sagax: Perses in utroque paratus.
Sunt qui seras alant genus intractabilis iræ.
At contra faciles, magnique Lycaones armis:
Sed non Hyrcanæ satis est vehementia genti
Tanta: suis petiere ultro fera semina silvis.
Dat Venus adcessus, et blando fœdere iungit.
Tunc et mansuetis tuto ferus errat adulter
In stabulis, ultroque gravis succedere Tigrim
Ausa canis, maiore tulit de sanguine fœtum.
Sed præceps virtus ipsa venabitur aula
Ille tibi et pecudum multo cum sanguine crescet:
Pasce tamen, quæcumque domi sibi crimina fecit,
Excutiet silva magnus pugnator adepta.
At fugit adversos idem quos reperit hostes
Umber: quanta fides, utinam et sollertia narīs,
Tanta foret virtus et tantum vellet in armis!
Quid freta si Morinum, dubio refluentia ponto,
Veneris atque ipsos libeat penetrare Britannos?
O quanta est merces, et quantum impendia supra!
Si non ad speciem mentiturosque decores
Protinus; (hæc una est catulis iactura Britannis.)
At magnum cum venit opus, promendaque virtus,
Et vocat extremo præceps discrimine Mavors
Non tunc egregios tantum admirere Molossos,
Comparat his versuta suas Athamania fraudes,
Acyrusque, Pheræque, et clandestinus Acarnan.
Sicut Acarnanes subierunt prœlia furto:
Sic canis illa suos taciturna supervenit hostes.
At clangore citat, quos nondum conspicit, apros
Ætola quæcumque canis de stirpe, (malignum
Officium) sive illa metus convicia rupit,
Seu frustra nimius properat furor: et tamen illud
Ne vanum totas genus aspernere per artes,
Mirum quam celeres, et quantum nare merentur:
Tum non est victi cui concessere labori.
Idcirco variis miscebo gentibus usum.
Quondam inconsultis mater dabit Umbrica Gallis
Sensum agilem: traxere animos de patre Gelonæ
Hyrcano, et vanæ tantum Calydonia linguæ
Exibit vitium patre emendata Molosso.
Scilicet ex omni florem virtute capessunt,
Et sequitur natura favens: at te leve si qua
Tangit opus, pavidosque iuvat compellere dorcas,
Aut versuta sequi leporis vestigia parvi:
Petronios (sic fama) canes, volucresque Sugambros,
Et pictam macula Vertraham delige falsa.
Ocior adfectu mentis pinnaque cucurrit,
Sed premit inventas, non inventura latentes
Illa feras; quæ Petroniis bene gloria constat.
Quod si maturo pressantes gaudia lusu
Dissimulare feras, tacitique adcedere possent:
Illis omne decus, quod nunc, Metagontes, habetis,
Constaret silvis: sed virtus irrita damno est.
At vestrum non vile genus, non patria vulgo,
Sparta suos et Creta suos promittit alumnos.
Sed primum celsa lorum cervice ferentem,
Glympice, te silvis egit Bœotius Hagnon,
Hagnon Astylides, Hagnon, quem plurima semper
Gratia per nostros unum testabitur usus.
Hic trepidas artes et vix novitate sedentes
Vidit, qua propior patuit via: nec sibi turbam
Contraxit comitem, nec vasa tenentia longe.
Unus præsidium, atque operi spes magna petito,
Adsumptus Metagon lustrat per nota ferarum
Pascua, per fontes, per quas trivere latebras.
Prīmæ lucis opus! tum signa vapore ferino
Intemerata legens, si qua est, qua fallitur, eius
Turba loci, maiore secat spatia extera gyro.
Atque hic egressu iam tum sine fraude reperto

Incubuit spatiis, qualis permissa Lech
Thessalium quadriga decus, quam glo
Excitat, et primæ spes ambitiosa coro
Sed ne qua ex nimio redeat iactura fav
Lex dicta officiis: ne voce lacesseret ho
Neve levem prædam, aut propioris pig
Amplexus, primos nequidquam effund
Iam vero impensum melior fortuna lal
Quum sequitur, iuxtaque domus quæs
Ut sciat, occultos et signis arguat host
Aut effecta levi testatur gaudia cauda,
Aut ipsa infodiens uncis vestigia plan
Mandit humum, celsasve adprensat na
Et tamen ut ne prima faventem pigno
Circa omnem, aspretis medius qua cla
Ferre pedem, adcessusque abitusque n
Admonet, et, si forte loci spes prima f
(Rarum opus) incubuit spatiis ad pros
Intacto repetens prima ad vestigia gyr
Ergo ubi plena suo rediit victoria fine
In partem prædæ veniat, comes et sua
Præmia: sic operi iuvet inservisse be
Hoc ingens meritum est, hæc ultima
Hagnon magne, tibi Divom concessa
Ergo semper eris, dum carmina, dum
Silvarum dotes, atque arma Diania t
Hic et semiferam Thoum de sanguin
Finxit: non alio maior sub pectore v
Seu norit voces, seu nudi ad pignora
Thoes commissos (clarissima fama) l
Et subiere astu, et parvis domuere la
Nam genus exiguum, et pudeat quam
Vulpina specie: tamen huic exacta vo
At non est alius, quem tanta ad mun
Exercere velis: haut te tua culpa refe
Inter opus, quo sera cadit prudentia
Longe paras ergo, et maiorum pign
Fœturam, prodantque tibi Metagont
Qui genuere sua pecus hoc immane i
Et primum expertos animi, quæ grat
In Venerem iungunt: tum sortis cura
Ne renuat species, aut quæ detrectet
Sint celsi vultus, sint hirtæ frontibu
Os magnum, et patulis agitatos mors
Spirent, adstricti succingant ilia ve
Cauda brevis, longumque latus, disc
Cæsaries, non pexa nimis, non frigo
Impatiens: validis tum surgat pectus
Quod magnos capiat motus, magnisq
Effuge, qui lata pandit vestigia plant
Mollis in officio: siccis ego dura lacer
Crura velim, et solidos hæc in certan
Sed frustra longus properat labor, ab
Altas in latebras, unique inclusa ma
Femina, nec patitur Veneris sub tem
Illa, neque emeritæ servat fastigia la
Primi complexus, dulcissima prima
Hunc Veneris dedit impatiens natur
Si renuit cunctos, et mater adultera
Da requiem gravidæ, solitosque rem
Vix oneri super illa suo, tum deinde
Ne matrem indocilis natorum turba
Percensere notis, iamque inde excern
Signa dabunt ipsi: teneris vix artubu
Hic tauro olim non defecturus honores
Iamque illum impatiens æquæ vehem
Extulit; adfectat materna regna sub
Ubera tota tenet, a tergo liber aperto
Dum ... indulgent ... clementia

m validæ natale salivæ.
t cura est altior illis,
æ totis egere latentes
ue aperitur noxia summa.
et per contagia morbus
, iuxtaque exercitus ingens
uit: nec viribus ullis,
est, aut spes, exire precanti.
letum Proserpina nocte
commissam ulciscitur iram;
o spiratque vaporibus æther
ra suos populatur honores;
li: trans altas ducere valles
ue fuga superabitis amnem.
ium leti: tunc dicta valebunt
quidam redit usus ab arte.
nec in omnibus una potestas
e tutela est proxima, tenta.
los rabies, invictaque tardis,
malum: sic tutius ergo
t primas vincere caussas.
dis qua lingua tenacibus hæret,
cere) mala atque incondita pestis.
[præcepit] viscera longa,
adcensis febribus ignes,
, et sedem spernit amatam.
, stimulisque potentibus acti
canes, ergo insita ferro,
enta mali caussasque recidunt.
o medicina est ulcere: purum
enui permulce vulnus olivo.
quam nox bene compleat umbras,
que oblitus vulneris, ultro
, Cereremque efflagitat ore.
s inventaque simplicis anni
lla metus solatia falsi
ere fidem; collaribus ergo
e cristas inducere Melis
s conserta monilia conchis,
n, et circa Melitesia nectunt
is adiutas cantibus herbas.
ulique venena maligni
mpetrata deorum.
cerum dulcedine corpus
ies, longi via pessima leti:
tristis medicina; sed una
nda anima, quæ prima sequaci
ne dira trahant contagia vulgum.
um clemens, et promovet ortu
as, et, qua sinit, artibus exi.
medicata bitumina vino,
, immundæque unguen amurcæ.
nam complectitur ignis in unam.
s: est ira coercita morbi,
r, quæ te, natura, timentem
as, et Cauri frigora vitent;
lis incumbunt vallibus æstus,
faces ad solis, ut omne
, subeatque latentibus ultro,
dicina, vadis: nec non tamen illum
mergentem litoris æstu
is Pæan adiuvit in artes.
, quantam experientia vulgo
a boni, si vincere curent
tos agitando prendere fines!
specus ingens rupe, cavique
s circum atræ mœnia silvæ
ptique ambustis faucibus amnes.
a domus, quam subter eunti

Stagna sedent, venis oleoque madentia vivo.
Huc defecta mala vidi pecuaria tabe
Sæpe trahi, victosque malo graviore magistros.
Te primum, Vulcane, loci, pacemque precamur,
Incola sancte, tuam, des ipsis ultima rebus
Auxilia, et, meriti si nulla est noxia tanti,
Tot miserere animas; liceatque adtingere fontes,
Sancte, tuos: ter quisque vocant, ter pinguia libant
Tura foco: struitur ramis felicibus ara.
Hic dictu mirum, atque alias ignobile monstrum
Adversis specubus, ruptoque e pectore montis
Venit, ovans austris et multo flumine flammæ
Emicat: ipse manu ramum pallente sacerdos
Termiteum quatiens: procul hinc extorribus ire
Edico, præsente Deo, præsentibus aris, (motu est,
Quis scelus aut manibus sumptum, aut in pectore
Inclamat: cecidere animi et trepidantia membra.
O quisquis misero fas unquam in supplice fregit,
Qui pretio fratrum, meliorisque ausus amici
Sollicitare caput, patriosve lacessere Divos;
Illum agat infandæ comes huc audacia culpæ,
Discet, commissa quantum Deus ultor in ira
Pone sequens valeat; sed cui bona pectore mens est,
Obsequiturque Deo, Deus illam molliter aram
Lambit, et ipse, suos ubi contigit ignis honores,
Defugit ab sacris, rursumque reconditur antro:
Huic fas auxilium et Vulcania tangere dona.
Nec mora; si medias exedit noxia fibras,
His lave præsidiis, adfectaque corpora mulce,
Regnantem excutiens morbum. Deus auctor, et ipsa
Artem aluit natura suam; quæ robore pestis
Acrior, aut leto propior via? sed tamen illi
Hinc venit auxilium valida vehementius ira.
Quod primam si fallet opem dimissa facultas,
At tu præcipitem, qua spes est proxima, labem
Adgredere; in subito subita est medicina tumultu.
Stringendæ nares, scindenda ligamina ferro
Armorum, geminaque cruor ducendus ab aure.
Hinc vitium, hinc illa est avidæ vehementia pesti.
Ilicet auxiliis fessum solabere corpus:
Subsiduasque fraces, diffusaque Massica prisco
Sparge cado: Liber tenues e pectore curas
Exiget: est morbo Liber medicina furenti.
Quid dicam tussis, quid mœsti damna veterni,
Aut incurvatæ si qua est tutela podagræ?
Mille tenent pestes, curaque potentia maior.
Mitte age: non opibus tanta est fiducia nostris:
Mitte animæ ex alto ducendum numen Olympo,
Supplicibusque vocanda sacris tutela Deorum,
Idcirco aeriis molimur compita lucis,
Spicatasque faces sacrum, ad nemora alta, Dianæ,
Sistimus, et solito catuli velantur honore;
Ipsaque per flores medio in discrimine luci
Stravere arma, sacris et pace vacantia festa.
Tum cadus, et viridi fumantia liba feretro
Præveniunt, teneraque extrudens cornua fronte
Hœdus et ad ramos etiamnum hærentia poma,
Lustralis de more sacri, quo tota iuventus
Lustraturque Deæ, proque anno reddit honorem.
Ergo impetrato respondet multa favore
Ad partes; qua poscis opem, seu vincere silvas
Seu tibi fatorum labes exire minasque
Cura prior: tua magna fides tutelaque, Virgo.
  Restat equos finire notis; quos arma Dianæ
Admittant: non omne meas genus audet in artes.
Est vitium ex animo, sunt quos imbellia fallant
Corpora: præveniens quondā est incommoda virtus.
Consule, Penei qualis perfunditur amne
Thessalus, aut patriæ quem conspexere Mycenæ

Glaucum: nempe ingens, nempe ardua fundet inau-
Crura: quis Eleas potior lustravit arenas? (ras
Ne tamen hoc adtingat opus; iactantior illi
Virtus, quam silvas, durumque lacessere Martem.
Nec saevos miratur equos terrena Syene.
Scilicet et Parthis inter sua mollis rura
Mansit honor: veniat Candini saxa Taburni,
Garganumve trucem, aut Ligurinas desuper Alpes,
Ante opus excussis cadet unguibus: et tamen illi
Est animus, fingetque meas se iussus in artes.
Sed iuxta vitium posuit Deus: at tibi contra
Callaecis lustratur equis scruposa Pyrene.
Non tamen Hispano Martem tentare minacem
Ausim. Maurcibus vix ora tenacia ferro
Concedunt: at tota levi Nasamon*ia virga*
Fingit equos. Pisis Numidae solvere *iugales*.
Audax et patiens operum genus: ille vigebit
Centum actus spatiis, atque eluctabitur iram.
Nec magni cultus: sterilis quodcumque remisit
Terra, fuit, tenuesque sitim producere rivi.
Sic et Strymonio facilis tutela Bisaltae;
Possent Ætnaeis atlium se ferre pro...
Qui ludus siculis: quid tum, si turpis...
Aut tenuis dorso curvatur spina? per...
Cantatus Graiis Agragas, victaeque...
Nebroden liquere ferae. O quantum...
Ille meis, cui audociles pecuaria...
Sufficient, quis Chaonias contendere...
Ausit, vix merita quas signat Achaia...
Spadices vix Pellaei valuere Cerauni,
Et tibi devotae magnum pecuaria Cyrte
Phoebe, decus, nostras agerem...
Venanti melius pugnat color: optima...
Crura illi, badiosque legunt in...
Et quorum fessas imitantur terga...
O quantum Italiae, sic Dii voluere, ...
Praestant, et terras omni praecip...
Nostraque non segnis illustrat...

. . . .

Nonnulla erosa penitus legi non p...
lo unico huius et sequentis p...
Longobardicis literis scripto.

M. A. OLYMPIUS NEMESIANUS

M. Aurelii Oliympii Nemesiani Carthaginiensis poetae multis coronis illustris, ex varii... lum ad Carinum et Numerianum *Cynegetica* et *Eclogae* quatuor supersunt. Caro imperante... non solum ingenii, sed et pure et castigatae dictionis prae caeteris Afris laudem est consecuta...

M. Aurelii Olympii Nemesiani Cynegeticon ex edit. P. Bur...

Venandi cano mille vias: hilaresque labores,
Discursusque citos, securi proelia ruris,
Pandimus. Aonio iam nunc mihi pectus ab oestro
Aestuat: ingentes Helicon iubet ire per agros;
Castaliusque mihi nova pocula fontis alumno
Ingerit, et late campos metatur apertos:
Imponitque iugum vati, retinetque corymbis
Implicitum, ducitque per avia, qua sola nunquam
Trita rotis: iuvat aurato procedere curru
Et parere deo: virides en ire per herbas
Imperat: intacto premimus vestigia musco.
Et quamvis cursus se ostendat tramite noto;
Obvia Calliope, faciles insistere prato
Complacito, rudibus qua luceat orbita sulcis.
Nam quis non Nioben numeroso funere moestam
Iam cecinit? quis non Semelen, ignemque iugalem,
Letalemque simul, novit de pellicis astu?
Quis magno recreata tacet cunabula Baccho?
Ut pater omnipotens maternos reddere menses
Dignatus, iusti compleri tempora partus?
Sunt qui sacrilego rotantes sanguine thyrsos
(Nota nimis) dixisse velint, qui vincula Dirces,
Pisaeique tori legem, Danaique cruentum
Imperium, sponsasque truces sub foedere primo,
Dulcia funereis mutantes gaudia taedis.
Biblidos indictum nulli scelus: impia Mirrhae
Connubia, et saevo violatum crimine patrem
Novimus, utque Arabum fugiens cum carperet arva,
Ivit in arboreas frondes, animamque virentem.
Sunt qui squamosi referant fera sibila Cadmi,
Stellatumque oculis custodem virginis Ius,
Herculeosque velint semper numerare labores,
Miratumque rudes se tollere Terea pinnas
Post epulas, Philomela, tuas; sunt ardua mundi
Qui male tentantem curru Phaetonta lo...
Extinctasque canant emisso fulmine fla...
Fumantemque Padū, Cygnum, plumamq...
Et flentes semper germani funere silvas...
Tantalidum casus, et sparsas sanguine...
Condentemque caput visis Titana Mycen...
Horrendasque vices generis dicere primo...
Colchidos iratae sacris imbuta venena
Munera non canimus, pulchraeque incendi...
Non crinem Nisi, non saeva pocula Circes...
Nec nocturna pie furantem busta sororem...
Haec iam magnorum praecepit copia vatum...
Omnis et antiqui vulgata est fabula secli...
Nos saltus, viridesque plagas, campos...
Scrutamur, totisque citi discurrimus arvis...
Et varias cupimus facili cane sumere pr...
Nos timidos lepores, imbelles figere dam...
Audacesque lupos, vulpem captare dolosam...
Gaudemus: nos flumineas errare per umbras...
Malumus, et placidis Ichneumona quaerere...
Inter arundineas segetes felemque minacem...
Arboris in trunco longis praefigere telis,
Implicitumque sinu spinosi corporis Erin...
Ferre domum: talique placet dare lintea...
Dum non magna ratis vicinis sueta moveri...
Litoribus tutosque sinus percurrere remis,
Nunc primum dat vela notis, portusque fid...
Linquit et Hadriacas audet tentare procellas...
Mox vestros meliore lyra memorare triumphos...
Adcingar; divi fortissima pignora Cari,
Atque canam nostrum geminis sub finibus...
Litus, et edomitas fraterno numine gentes,
Quae Rhenum Tigrimq. bibunt, Araris...
Principium, Nilique bibunt ab origine...

n quæ nuper bella sub Arcto
u confeceris, ipso
e deo: utque intima frater
Babylonos ceperit arces,
lata cacumina regni.
n referam, clausasque pharetras
que arcus, et spicula nulla.
libabunt carmina Musæ,
us sacros, bona numina terræ,
mihi: iam gaudia nota
s sensus: spretorque morarum,
ue mihi iam cernere fratrum
Romam, clarumque senatum,
ces, et milite multo
s animat devotio mentes.
ge radiantia velo
atque truces levis aura dracones.
s placidos silvasque pererras
agnum decus, eia age, suetos
mq; manu: pictamque pharetram
is: sint aurea tela, sagittæ;
pleutur crura cothurnis:
multum subtemine lusa,
gemmatis baltheus artet
s cohibe diademate crines.
iles, viridique iuventa
Nymphæq;, unde amnibus humor,
decantet Oreadas Echo.
m frondosa per avia vatem:
nde domos et lustra ferarum.
, quisquis percussus amore
ites, avidosque tumultus,
repitus, bellique fragores,
sectaris gurgite ponti:
ra canum non seguis ab anno
m Ianus temporis auctor
bissenis mensibus ævum.
cilem, facilemque recursu,
atam, seu rure Molosso,
e canem: sit craribus altis,
que gerat sub pectore lato
decenter prona carinam,
sicca se colligat alvo,
, validis, diductaque coxas,
s fluitent in cursibus aures.
itte marem, sic omnia magnum,
, dum læto flore iuventus,
imævi sanguis abundat.
bi subeunt, segnisque senectus:
t non firmo robore prolem.
eturæ convenit ætas.
m iam mensibus, acrem
e marem: sit femina, binos
æc optima cura iugandis.
antum, tantumve Molossos
divisa Britannia mittit
rbis venatibus aptos.
stirpis temnatur origo,
e sanguine manat Ibero.
ibyes in finibus acres
porum non spreveris usum.
ormavit lampade Phœbe,
genitalia viscera turgent,
tus matura gravedo
vides strepere omnia prole.
, primos contemnere partus
mnes nutrire minores.
n populosos pascere fœtus,
ccique videbis inanes,

Pugnantesque diu, quisnam prior ubera lambat,
Distrahere invalidam lassato viscere matrem.
Sin vero hæc cura est, melior ne forte necetur,
Abdaturve domo, catulosque probare voluntas,
Quis nondum gressus stabiles neque lumina passa
Luciferum videre iubar, quæ prodidit usus
Percipe, et intrepidus spectatis adnue dictis.
Pondere nam catuli poteris perpendere vires,
Corporibusque leves gravibus prænoscere cursu.
Quin et flammato ducatur linea longe
Circuitu signetque habilem vapor igneus orbem,
Impune in medio possis consistere circo.
Huc omnes catuli, huc indiscreta feratur
Turba, dabit mater partus examine honestos,
Iudicio natos servans trepidoque periclo.
Nam postquam conclusa videt sua germina flammis,
Continuo saltu transcendens fervida zonæ
Vincla, rapit rictu primum, portatque cubili;
Mox alium, mox deinde alium: sic conscia mater
Segregat egregiam sobolem virtutis amore.
Hos igitur genetrice simul, iam vere sereno,
Molli pasce sero: passim nam lactis abundans
Tempus adest, albent plenis et ovilia mulctris.
Interdumque cibo Cererem cum lacte ministra,
Fortibus ut sucis teneras complere medullas
Possint, et validas iam tunc promittere vires.
Sed postquam Phœbus candentem fervidus axem
Contigerit, tardasque vias, Cancrique morantis
Sidus init, tunc consuetam minuisse saginam
Profuerit, tenuesque magis retinere cibatus:
Ne gravis articulos depravet pondere moles.
Namque quum membrorum nexus nodosque relaxant,
Infirmosque pedes, et crura natantia ponunt;
Tunc etiam niveis armantur dentibus ora.
Sed neque conclusos teneas, neque vincula collo
Impatiens circumdederis, noceasque futuris
Cursibus imprudens: catulis nam sæpe remotis
Aut vexare trabes, laceras aut pondere valvas
Mens erit, et teneros torquent conatibus artus;
Obtundantve novos adroso robore dentes,
Aut teneros duris impingunt postibus ungues.
Mox quum iam validis insistere cruribus ætas
Passa, quater binos volvens ab origine menses,
Illæsis catulos spectaveris undique membris,
Tunc rursus miscere sero Cerealia dona
Conveniet, fortemque dari de frugibus escam.
Libera tunc primum consuescant colla ligari,
Concordes et ferre gradus, clausique teneri.
Iam quum bis denos Phœbe reparaverit ortus;
Incipe non longo catulos producere cursu;
Sed parvæ vallis spatio septove novali.
His leporem præmitte manu, non viribus æquis,
Nec cursus virtute parem: sed tarda trahentem
Membra; queant iam nunc faciles ut sumere prædas.
Nec semel indulge catulis moderamine cursus;
Sed, donec validos etiam prævertere suescant,
Exercето diu, venandi munera cogens
Discere, et emeritæ laudem virtutis amare.
Nec non consuetæ norint hortamina vocis,
Seu cursus revocent, iubeant seu tendere cursus.
Quin etiam docti victam contingere prædam,
Exanimare velint tantum, non carpere sumptam.
Sic tibi veloces catulos reparare memento
Semper, et in parvos iterum protendere curas.
Nam tristes morbi, scabies et sordida venis
Sæpe venit, multamque canes discrimine nullo
Dant stragem: tu sollicitos impende labores,
Et sortire gregem suffecta prole quotannis,
Quin acidos Bacchi latices Tritonide oliva

Admiscere decet: catulosque canesque m
Unguere profuerit, tepidoque ostendere
Auribus et tineas candenti pellere cultr
Est etiam canibus rabies, letale periclu
Quod seu cœlesti corrupto sidere manat
Quum segnes radios tristi iaculatur ab
Phœbus et attonito pallens caput exerit
Seu magis ignicomi candentia terga Le
Quum quatit, hoc canibus blandis invi
Exhalat seu terra sinu, seu noxius aer
Caussa mali, seu quum gelidus non suffi
Torrida per venas concrescunt semina f
Quidquid id est, imas agitat sub corde r
Inque feros rictus, nigro spumante ven
Prosilit, insanos cogens infigere morsus
Disce igitur potus medicos, curamque s
Tunc virusa tibi sumes, multumque do
Castorea, attrita silicis lentescere coge
Ex ebore huc trito pulvis sectove ferat
Admiscensque diu facies concrescere ut
Mox lactis liquidos sensim superadde fl
Ut non cunctantes haustus infundere c
In serto possis, furiasque repellere tris
Atque iterum blandas canibus compone
Quin et Tuscorum non est extrema vol
Sæpe canum: sit forma illis licet obsit
Dissimilesque habeant catulis velocib
Haud tamen iniucunda dabunt tibi m
Namque et odorato noscunt vestigia p
Atque etiam leporum secreta cubilia m
Horum animos, moresque simul, narra
Mox referam: nunc omnis adhuc narra
Venandi, cultusque mihi dicendus equ
Cornipedes igitur lectos det Græcia
Cappadocumque notas referat generos
Armata et palmis nuper grex omnis av
Illis ampla satis levi sunt æquora dors
Immodicumque latus, parvæque ingen
Ardua frons, auresque agiles, capitique
Altus honos, oculique vago splendore
Plurima se validos cervix resupinat in
Fumant humentes calida de nare vapo
Nec pes officium standi tenet: ungula t
Crebra ferit, virtusque artus animosa
Quin etiam gens ampla iacet trans ardu
Culmina, cornipedum late fecunda pro
Namque valent longos pratis intendere
Nec minor est illis, Graio quam in cor
Nec non terribiles, spirabile flumen, a
Provolvunt flatus, et lumina vivida tor
Hinnitusque cient tremuli, frenisque
Nec segnes mulcent aures, nec crure qu
Sit tibi præterea sonipes, Maurusia tel
Quem mittit, modo sit gentili sanguin
Quemque coloratus Mazax deserta per
Pavit, et adsiduos docuit tolerare labo
Nec pigeat quod turpe caput, deformis
Est ollis, quodque infrenes, quod liber
Quodque iubis pronos cervix diverbere
Nam flecti facilis, lascivaque colla sec
Paret in obsequium lentæ moderamine
Verbera sunt præcepta fugæ, sunt verb
Quin et promissi spatiosa per æquora c
Cursibus adquirunt commoto sanguine
Paullatimque avidos comites post terga
Haud secus effusis Nerei per cærula ven
Cum se Threicius Boreas super extulit
Stridentique sono vastas exterruit und
Omnia turbato cesserunt flamina ponto

nuper nam carmine victor
sona flamina Mopsi,
ior Meliboeus utrumque
uas sublime ferebat.
permensum tempora vitæ,
bet mundusque piorum.
Meliboei gratia vivit,
lulcis tibia manes.
iussis, et grata iubentur.
enior, quem carmine Phœbus,
ue Linus, modulatibus Orpheus
cta viri laudesque sonarent.
usam deposcis avenæ
cerasus, quam cernis ad amnē,
nus mea carmina libro.
is ne vento garrula pinus
potius fagosve petamus.
et: virides nam suggerit herbas
acet nemus omne: quieti,
ul decerpant gramina tauri.
, et rerum caussa liquores,
tellus vitalis, et aer,
, atque hæc nostro Meliboeo
ur post fata quietis.
næ cœlestia templa,
edes, mundoque fruuntur:
nodos, quos ipse benigno
tu, Meliboee probasti.
ue diu spectata senectus,
rique novissimus ævi
auserunt tempora vitæ.
s gemitus lacrimæque fuere,
rs invida pelleret annos,
nonis caussa querelas;
etali frigore segnis
dignus, canente senecta,
lenum tibi ponderis æqui
dum discernere lites
iens mulcendo querelas.
b te reverentia iusti
gnavit terminus agros.
avitas, et mite serena
sed pectus mitius ore.
oris, et iungere cera
isti fallere curas.
obis marcere iuventam.
on vilia præmia Musæ,
nos cantare pigeret.
i carmen avena.
tibi frondis odoræ
rpens ruralis Apollo:
isque valet, de vite racemos,
uique ex arbore fruges:
pumantia cymbia lacte,
æ, pictas dat Flora coronas.
s honos dant carmina Musæ,
nos te modulamur avena.
tanus, Meliboee, susurrat,
uidquid carminis Echo
ostra armenta loquuntur.
hocæ pascentur in arvis,
et leo, dulcia mella
sis legibus anni;
, æstas tractabit olivas,
mnus, ver dabit uvas,
e, tuas mea fistula laudes.
tum tibi iam ne desere c
nt te placatus Apollo
ninam perducat ad u

Namque hic in silvis præsens tibi fama benignum
Stravit iter, rumpens livoris nubila plena.
Sed iam sol demittit equos de culmine mundi,
Flumineos suadens gregibus præbere liquores.

Ecloga II. *Idas et Alcon.*

Formosam Donacen puer Idas, et puer Alcon
Ardebant: rudibusque annis incensus uterque
In Donaces Venerem furiata mente ruebant.
Hanc, cum vicini flores in vallibus horti
Carperet, et molli gremium compleret acantho,
Invasere simul. Venerisque immitis uterque
Tum primum dulci carpebant gaudia furto.
Hinc amor, et pueris iam non puerilia vota;
Quis anni ter quinque hiemes, et cura iuventæ.
Sed postquam Donacen duri clausere parentes,
Quod non tam tenui filo de voce sonaret,
Sollicitusque foret linguæ sonus, improba cervix,
Suffususque rubor crebro, venæque tumentes:
Tum vero ardentes flammati pectoris æstus
Carminibus, dulcique parant relevare querela,
Ambo ævo, cantuque pares, nec dispare forma;
Ambo genis leves, intonsi crinibus ambo:
Atque sub hac platano mœsti solatia casus
Alternant: Idas calamis et versibus Alcon.
I. Qua colitis sylvas Dryades, quæque antra Napeæ,
Et quæ marmoreo pede, Naiades, uda secatis
Litora, purpureosque alitis per gramina flores,
Dicite quo prato Donacem, qua forte sub umbra
Inveniam, roseis stringentem lilia palmis?
Nam mihi iam trini perierunt ordine soles,
Ex quo consueto Donacen exspecto sub antro.
Interea, tamquam nostri solamen amoris
Hoc foret, aut posset rabidos medicare furores,
Nulla meæ trinis tetigerunt gramina vaccæ
Luciferis, nulloque biberunt amne liquores:
Siccaque fœtarum lambentes ubera matrum
Stant vituli, et teneris mugitibus aera complent.
Ipse ego nec molli iunco, nec vimine lento
Perfeci calathos cogendi lactis in usus.
Quid tibi, quæ nosti, referam? scis mille iuvencas
Esse mihi: nosti numquam mea mulctra vacare.
Idas ille ego sum, Donace, cui sæpe dedisti
Oscula, nec medios dubitasti rumpere cantus,
Atque inter calamos errantia labra petisti.
Eheu nulla meæ te tangit cura salutis!
Pallidior buxo, violæque simillimus erro.
Omnes ecce cibos, et nostri pocula Bacchi
Horreo: nec placido memini concedere somno.
Te sine, væ misero! mihi lilia nigra videntur,
Pallentesque rosæ, nec dulce rubens hyacinthus,
Nullos, nec myrtus, nec laurus spirat odores.
At tu si venias, et candida lilia fient,
Purpureæque rosæ, et dulce rubens hyacintus,
Tum mihi cum myrto laurus spirabit odores.
Nam dum Pallas amet turgentes sanguine baccas,
Dum Bacchus vites, deus et sata poma Priapus,
Pascua læta Pales, Idas te diliget unam.
Hæc Idas calamis: tu quæ responderit Alcon
Versu, Phœbe, refer, sunt aurea carmina Phœbo.
A. O montana Pales, o pastoralis Apollo,
Et nemorum Sylvane potens, et nostra Dione,
Quæ iuga celsa tenes E[illegible] ...ui cura iugales
Concub[illegible] ...lis.
O[illegible]

Novit, et agrestes inter volitare voluc
Scit rursus remeare domum, tectumqu
Viminis, et caveam totis præponere sil
Præterea tenerum leporem geminasqu
Nuper, quæ potui, silvarum præmia m
Et post hæc Donace nostros contemnis
Forsitan indignum ducis, quod rustic
Te cupiam; qui mane boves in pascua d
Dii pecorum pavere greges, formosus A
Pan doctus, Fauni vates, et pulcher Ad
Quin etiam fontis speculo me mane not
Nondum purpureos Phœbus cum toller
Nec tremulum liquidis splenderet lam
Quod vidi nulla tegimur lanugine mal
Pascimus et crinem: nostro formosior
Dicor: et hoc ipsum mihi tu narrare s
Purpureas laudando genas, et lactea co
Atque hilares oculos, et formam puber
Nec sumus indocti calamis: cantamus
Qua divi cecinere prius, qua dulce locu
Tytirus, e silvis dominam pervenit ad
Nos quoque, te propter, Donace, cantab
Si modo coniferas inter viburna cupre
Atque inter pinos corylum frondescere
Sic pueri Donacen toto sub sole can
Frigidus e silvis donec descendere sua
Hesperus, et stabulis pastos inducere t

ECLOGA III. BACCHUS. *Pan*

Nyctilos, atq; Mycon, nec non et pul
Torrentem patula vitabant ilice solem
Quum Pan venatu fessus recubare sub
Cœperat, et somno lassatas sumere vir
Quem super ex tereti pendebat fistula
Hanc pueri (tamquam prædam pro car
Sumere, fasque esset calamos tractare
Invadunt furto: sed nec resonare cano
Fistula, quem suerat, nec vult contexe
Sed pro carminibus male dissona sibil
Tum Pan excussus sonitu stridentis a
Iamque videns, Pueri, si carmina posc
Ipse canam; nulli fas est inflare cicuta
Quas ego Mænaliis cera coniungo sub
Iamque ego, Bacche, tuos ortus et sem
Ordine detexam: debemus carmina Ba
Hæc fatus, cœpit calamis sic montivag
Te cano, qui gravidis hederata front
Vitea serta plicas, qui comptas palmite
Ducis odorato perfusus colla capillo,
Vera Iovis proles; iam tunc post sidera
Sola Iovem Semele vidit Iovis ora pro
Hunc pater omnipotens, venturi provid
Protulit, et iusto produxit tempore pa
Hunc Nymphæ, Faunique senes, Satyri
Nos etiam Nysæ viridi nutrimus in an
Quin et Silenus parvum veneratus alu
Aut gremio fovet, aut resupinis sustin
Et vocat ad risum digito, motuque qui
Allicit aut tremulis quassat crepitacul
Cui deus adridens, horrentes pectore se
Vellicat, aut digitis aures adstringit a
Adplauditve manu mutilum caput, aut
Et simas tenero collidit pollice nares.
Interea pueri florescit pube iuventa,
Flavaque maturo tumuerunt tempora c
Tum primum lætas ostendit pampinus
Mirantur Satyri frondes et poma Lyæi.
Tum Deus, o Satyri, maturos carpite fr
Dixit, et ignotos, pueri calcate racemos

emus, iam nulla canoro
orto non squamea tractu
s: solus cano, me sonat omnis
tu concedo cicadis.
uisq;: levant et carmina curas.
er, niveum ne perde colorem
lucentes urere malas.
cum requiesce sub umbra.
us murmurat; hic et ab ulmis
dent vitibus uvæ.
uisq;: levant et carmina curas.
s fastidia longa superbæ,
ives, Libycosque calores,
, taxique nocentis
rdoaque gramina vincet,
get iuga ferre leones.
quisq;: levant et carmina curas.
eros, ferro præcordia duret,
ue diu patienter amare,
s teneris non spernat in annis,
c olim gaudia sumet,
iquis Deus audit amantes.
quisq;: levant et carmina curas.
d me pagani mater Amyntæ
sacra, ter thure vaporo
e aversa effudit in amnem,
antes sulphure lauros.
tis miser ignibus arsi?
quisq;: levant et carmina curas.
varieque coloria fila,
ale circumtulit herbas.
timet, quo rumpitur anguis,
, migrant sata, vellitur arbos.
s, plus est formosus Iolas.
quisq;: levant et carmina curas.

[Ol]ympii Laudes Herculis.

nius Parnassia magno
nt, læto, precor, huc age, Phœbe,
enetralia sancta sororum,
ices per rura petentem,
m insistere fonti
n non nunc novus advena turbā
gerens, et florea sertis
, doctorum munera vatum.
, quamvis desuetus, honores.
en erit, germana Tonantis
di post viscera numen
invicti roboris æstus.
cat: nam lucis in ipsis,
rdo vix editus ortu,
. Sed cur mihi lentis
e, modis, tenerumque resultans
ellis pollice chordas?
ollis amas; et frondis amatæ
lique] exutus tempora lauro,
en luctare sub umbra.
, quā ventris tempora vellent,
onus? sed regia Iuno
ohibet, nascique vetabat,
monstret. Nec vivida cœli
unt sentire latebras,
moras. Datur inde novercæ
e odiis augmenta ministrat
udet. Mox improba binos
, dum nasceris, ire dracones.
li, squamosaque iussus
e quamvis maxima tractu
Tardantur spiris: sequitur pars cætera pectus.
Tristis Tartarea vibratur sibilus aura.
Morte rubent oculi; trifidisque horrentia linguis
Ora sonant; nigrumque fremens levat ira venenum.
Quid nunc invictis fraudes innectere fatis,
Cœlicolum regina, iuvat? cur obiicis angues?
Cur parvo geminos? anne unum posse necari,
Iam strato Pythone, times? Licet omnia mundi
Monstra voces, ipsamque armes serpentibus Hydram,
Defendet Natura Deum; patremque probabit,
Quod non vis constare, Iovem. Iamque irrita tetri
Iussa parant implere angues; miseroque furore
In tua fata tument. Cernit tua membra petentes,
Horrescitque, parens; numenque ignara creasse,
Mortali pietate timet. Nil, sancta, superbæ
Pellicis insidias, cœlo modo freta, tremiscas;
Neve hæc monstra tibi faciant, Alcmena, pavorem.
Sic mater potes esse Dei. Iam tolle serenum
Læta animum; tantoque libens hæc adspice vultu,
Ut deceat genuisse Iovem. Depone timorem
Indignum partu, [natumque exemplar habeto]
Cui metuis, nil ipse timet. Nam lumine recto
Ridebas tu, Dive, truces; animosque superbos
De genitore tenens; votisque aptissimus orbis,
Gaudebas tantam iam tum meruisse novercam.
Corripis exiguis mox grandia guttura palmis,
Et, quamvis teneris, cogens in brachia pondus,
Corripis, illidens prensos tellure dracones.
Efferat ætherium, quantum volet, orbis in axem
Latoidas, verosque probet sua fabula Divos,
Quod Delo iam stare licet: non æqua laborum
Gloria, nec parili serpentes sorte necarunt:
Illi unum ferro; geminos hic inermis, et unus.
His cœptis non ulla parat cunabula partus
Diva tibi. Sed, cum totis iam bruma rigeret
Imbribus, et solidis hærerent flumina lymphis,
Nudum prægelidis durando firmat in undis.
Utque rudis primo tentasti robore gressus,
Frondosæ deserta vagus penetralia silvæ,
Secura iam matre, petis; telisque tremendis
Ludis; et ætherias adducto deiicis arcu
Aut funda violenter aves; noctemque sub astris
Exigis, et puram fractis bibis amnibus undam.
Immanem interea Nemeæ per lustra leonem
Ipsa Chimæræa cretum de gente noverca
In tua depastis armabat vota iuvencis:
Augebatque fero vires, rabiemque iuvabat,
Naturam minus esse putans. Heu! quanta virorum
Funera! quam multos stravit cum dentibus apros!
Non illum magnæ, viduatis [montibus] urbes
Armorum fregere minis. Martique domando
Assuetas morsu fudit graviore catervas,
Hunc gravis Eurystheus (nam, te quocumque levares,
Imperium duri voluit sufferre tyranni,
Sic mundo Fortuna favens) hunc sternere leto
Imperat. At nullum virtus reticenda per ævum,
Dignaque sidereos post membra intrare recessus,
Posse mori quam vile putat! Namque impiger ultro
Vadis, et immensæ scrutatus devia silvæ,
In nova sanguineos [animasti] vulnera rictus.
Admonita feritate, iuba, visuque cruentus,
Excussis movet arma toris, dubiumque residens
Infremit. Invadis trepidum, solisque lacertis
Grandia corripiens eliso guttura morsu,
Imbellem fractis prosternis faucibus hostem.
Tunc et flavicomis radiantia tergora villis,
Ceu spolium, fuso victor rapis. Emicat omnis
In laudes mox turba tuas; longoque relicta
Currit in arva metu. Iuvat ire, et libera rura,

Defensosque videre locos, silvamque
Iam facilem, et nullis resonantes llet
Mænalium petis inde nemus, fleta
Arcadiam, et steriles raro iam robor
Namque hic immensa membrorum m
Indomitus regnabat aper; soloque tre
Corpore lunatis fundebat dentibus o
Sternebatque suos lugentia rura colo
Horrebat [trifidis] nigrantia corpor
Duratosque armos scopulis, totosque
Difficilis potuisse mori: non spicula i
Nodosumve rapis clavato pondere ro
Armati viduatur honos: nec vulnera
Extemplo tibi facta timet: iamque a
Spumantem, cogisque diem sufferre
Atque supinato mirantem lumine vi
Argolici victor portas sub tecta tyra
Fama celer toto victorem sparsera
Auxiliumque Dei poscebat Creta, cr
Victa malo. Taurus, medio nam side

TITUS C

Nemesiano patrono suo T. Iulium
de habentur inscripsit, in quibus *fa*
concinnitatis Giraldus notavit. Su
Frange, puer, calamo
. . . . qui
Quo tutere famem? c
Præter quam scopul

C. Calpurnii Bucolic

Ecloga I. Delos. *Ornitus, C*

O. Nondum solis equos declivis miti
Quamvis et madidis incumbant præ
Et spument rauco ferventia musta s
C. Cernis ut (ecce) pater quas tradid
Molle sub hirsuta latus explicuere ge
Nos quoque vicinis cur non succedim
Torrida cur solo defendimus ora gal
O. Hoc potius, frater Corydon, nem
Antra patris Fauni; graciles ubi pine
Silva comas, rapidoque caput levat o
Bullantes ubi fagus aquas radice sub
Protegit, et ramis errantibus implic
C. Quo me cumque vocas sequor, Ornit
Dum negat amplexus nocturnaque g
Pervia corrnigeri fecit sacraria Fauni
O. Prome igitur calamos, et si qua r
Nec tibi defuerit mea fistula, quam
Matura docilis compegit arundine L
Et iam captatam pariter successimus u
Sed quænam sacra descripta est pagi
Quam modo nescio quis properanti f
C. Adspicis, ut virides etiam nunc lit
Servet, et arenti nondum se laxet hia
Ornite, fer propius tua lumina: tu po
Cortice descriptos citius percurrere
Nam tibi longa satis pater internodia
Procerumque dedit mater non invid
O. Non pastor, non hoc triviali more
Sed deus ipse canit: nihil armentale
Non montana sacros distinguunt iub
C. Mira refers, sed rumpe moras, ocul

ui primus ovantia cæde
adhuc ardentia castris,
itque silentibus armis
inter bella sonare.
iem mercatus honoris,
ces, et inane tribunal
gibus omne reductis
fori vultumque priorem
melior deus auferet ævum.
Votum gens ima iacentem
eam, quæcumque vel ortu
ove sub æthere fervit.
am vigesima cœlo
radianti luce cometem
[nutet] sine vulnere sidus?
lum, sicut solet, igne cruento
tillat sanguine lampas.
erat, quum Cæsare rapto
civibus arma.
nanæ pondera molis
nconcussa lacertis.
itu fragor intonet orbis,
efunctos Roma penates
uum respexerit ortus.
velut ipso numine plenum
ubit inter gaudia terror;
remur numina Fauni.
s decus obtulit ipse canenda,
num modulemur avena.
t hæc Melibœus ad aures.

. *Astacus, Idas, Thyrsis.*

r Astacus, et puer Idas,
gregis, Astacus horti,
s uterque, nec impar
cum gravis ureret æstas,
dem forte sub ulmos
simul contendere cantu
placet, hic ut vellera septem,
m vindicet horti.
rat sub iudice Thyrsi.
udum, genus omne ferarum,
ltum ferit aera pennis.
cumque sub ilice lentas
e pater, Satyrique bicornes.
des pede, Naides udo,
ntia flumina cursus.
urrere frondibus Euri,
e silentia montes.
ectaque pascua tauri
certantibus ausa est
intermittere flores.
medius consederat ulmo
e iudice, pignora, dixit,
hoc mercedis habeto,
t opprobria victus.
ut distinguere cantus
anus iactate micantes.
digitis, prior incipit Idas.
ociles mihi donat avenas,
ndat tempora tæda.
it mihi non leve carmen,
it tibi fistula canna.
s parienti gramine spargit,
a sub arbore ludit.
phæ, puer, adcipe fontem,
rire canalibus hortos.
cultum gregis, ut niger albæ
centi mutet in agna

Quæ neque diversi speciem servare parentis
Possit, et ambiguo testetur utrumque colore.
A. Non minus arte mea mutabilis induit arbos
Ignotas frondes, et non gentilia poma.
Ars mea nunc malo pira temperat, et modo cogit
Insita præcoquibus subrepere persica prunis.
I. Me teneras salices iuvat, aut oleastra putare,
Et gregibus portare novas, ut carpere frondes
Condiscant, primoque recidere gramina morsu,
Ne depulsa vagos quærat fœtura parentes.
A. Et mihi, cum fulvis radicibus arida tellus
Panditur, irriguo perfunditur area fonte,
Et satiatur aqua, succos ne forte priores
Languida mutata quærant plantaria terra.
I. O si quis Crocalen deus adferat! hunc ego terris,
Hunc ego sideribus solum regnare fatebor:
Decernamque nemus, dicamque, sub arbore numen
Hoc erit, ite procul (sacer est locus) ite profani.
A. Urimur in Crocalen: si quis mea vota deorum
Audiat, huic soli, virides qua gemmeus undas
Fons agit, et tremulo percurrit lilia rivo,
Inter pampineas ponetur faginus ulmos.
I. Nec contemne casas, et pastoralia tecta:
Rusticus est (fateor) sed non est barbarus Idas.
Sæpe vaporato mihi cespite palpitat agnus,
Sæpe cadit festis devota Palilibus agna.
A. Nos quoque pomiferi laribus consuevimus horti
Mittere primitias, et fingere liba Priapo:
Rorantesque favos, damus et liquentia mella.
Nec fore grata minus, quam si caper imbuat aras.
I. Mille sub uberibus balantes pascimus agnas.
Totque Tarentinæ præstant mihi vellera matres:
Per totum niveus premitur mihi caseus annum.
Si venias, Crocale, totus tibi serviet hornus.
A. Qui numerare velit, quã multa sub arbore nostra
Poma legam, citius tenues numerabit aristas.
Semper olus metimus; nec bruma, nec impedit æstas,
Si venias, Crocale, totus tibi serviet hortus.
I. Quamvis siccus ager languentes excoquat herbas,
Sume tamen calathos nutanti lacte coactos.
Vellera tunc dabimus, quum primum tempus apricũ
Surget, et a tepidis fiet tonsura Kalendis.
A. Et nos, quos etiam prætorrida munerat æstas,
Mille renidenti dabimus tibi cortice Chias,
Castaneasque nuces totidem, cum sole Novembri
Maturis nucibus virides rumpentur echini.
I. Nũ, precor, informis videor tibi? nũ gravis annis?
Decipiorque miser, quoties mollissima tango
Ora manu, primique sequor vestigia floris
Nescius, et gracili digitos lanugine fallo?
A. Fontibus in liquidis quoties me conspicor, ipse
Admiror toties: etenim sic flore iuventæ
Induimus vultus, ut in arbore sæpe notavi
Cerea sub tenui lucere Cydonia lana.
I. Carmina poscit amor, nec fistula cedit amori.
Sed fugit ecce dies, revocatque crepuscula vesper,
Hinc tu, Daphni, greges, illinc agat Alphesibœus.
A. Iam resonant frondes, iã cantibus obstrepit arbos,
I procul, o Dorida, primumque reclude canalem,
Et sine iam dudum sitientes irriget hortos.
Vix ea finierant, senior quum talia Thyrsis;
Este pares, et ob hoc concordes vivite; nam vos
Et decor, et cantus, et amor sociavit, et ætas.

Ecloga III. Exoratio. *Iolas, Lycidas.*

I. Numquid in hac, Lycida, vidisti forte iuvencam
Valle meam? solet illa tuis occurrere tauris.
Et iam pæne duas, dum quæritur, eximit horas.
Nec tamen adparet: duris ego perdita ruscis

Iam dudum nullis dubitavi crura rub
Scindere, nec quidquam post tantum
L. Non satis attendi: neque enim vac
Uror et immodice: Lycidan ingrata
Phyllis, amatq; novum post tot mea
I. Mobilior ventis o femina: sic tua P
Quæ sibi (nam memini) si quando sc
Mella etiam sine te iurabat amara vi
L. Altius ista querar: si forte vacabi
Has pete nunc salices, et lævas flecte
Nam cum prata calent, illic requiesc
Taurus amat, gelidaque iacet spatiat
Et matutinas revocat palearibus her
I. Non equidē, Lycida, quamvis con
Tityre, quas dixit salices pete lævus
Si tamen invenies, deprensam verbe
Huc age: sed fractum referas hastile
Nunc age, dic, Lycida, quæ vos tam
Iurgia? quis vestro deus intervenit a
L. Phyllide contentus, (solus tu test
Callirhoen sprevi, quamvis cum dot
En sibi cum Mopso calamos intexere
Incipit, et puero comitata sub ilice c
Hoc ego quum vidi, (fateor) sic intin
Ut nihil ulterius tulerim: nam proti
Diduxi tunicas, et pectora nuda ceci
Alcippen irata petit, dixitque, relic
Improbe, te, Lycida, Mopsum tua P
Nunc penes Alcippen manet, ac ne fo
Ah vereor: nec tam nobis ego Phylli
Exopto, quam quod Mopso iurgetur
I. A te cœperunt tua iurgia: tu prior
Victas tende manus: decet indulgere
Vel quum prima nocet: si quid man
Sedulus iratæ contingam nuntius au
L. Iam dudum meditor, quo Phyllid
Forsitan audito poterit mitescere ca
Et solet illa meas ad sidera ferre Ca
I. Dic age, nam cerasi tua cortice ve
Et decisa feram rutilanti carmina
L. Has tibi, Phylli, preces iā pallidu
Dat Lycidas, quos nocte miser modu
Dum flet, et excusso dispergit lumin
Non sic destricta macrescit turdus o
Non lepus, extremas legulus quum s
Ut Lycidas, domina sine Phyllide, t
Te sine, væ misero! mihi lilia nigra
Nec sapiunt fontes, et acescunt vina
At si tu venias, et candida lilia fient
Et sapient fontes, et dulcia vina bib
Ille ego sum Lycidas, quo te cantant
Dicere felicem, cui dulcia sæpe dedi
Oscula, nec medios dubitasti rumpe
Atque inter calamos errantia labra
Ah dolor! et post hoc placuit tibi to
Vox? et carmen inops? et acerbæ stri
Quem sequeris? quem, Philli, fugis?
Dicor, et hoc ipsum mihi tu narrare
Sum quoque divitior: certaverit ill
Pascere, quot nostri numerantur ve
Quid tibi, quæ nosti, referam? scis,
Quam numerosa meis siccetur bucol
Et quam multa suos suspendat ad ub
Sed mihi nec gracilis sine te fiscella
Texitur, et nullo tremuere coagula
Quod si dura times etiam nunc verb
Tradimus ecce manus: licet illæ et vi
Scilicet et lenta post tergum vite do
Ut mala nocturni religavit brachia

unc vilis in orbe iacerem,
es inter conductus Iberas,
ularer sibila canna:
ras, inter dumeta Camenas
daret mihi forsitan aurem,
, longeque sonantia vota
m exaudiret in orbe.
melior sonus avocat aures,
agis tibi carmina rident,
bigatur pagina lima?
n venturos noscere nimbos
ue ferat sol aureus ortum,
dulcia carmina sæpe
e Baccheis Musa corymbis
nodo pulcher obumbrat Apollo.
epido mihi, forsitan illos
ere quos mihi doctus Iolas
Truces hæc fistula tauros
e sonat dulcissima Fauno.
t, cecinit qui primus in istis
modulabile carmen avena.
rydon, si Tityrus esse laboras.
, et qui posset avena
, blandæ cui sæpe canenti
ubstitit advena quercus,
tem rutilo spargebat acantho
omebat pectine crines.
œe) Deus: sed nec mihi Phœbus
u tantum commodus audi:
te non adspernetur Apollo.
o: sed prospice, ne tibi forte
i respiret fistula buxo,
t, si quando laudat Alexin.
magis hos sectare canales,
cinerunt consule silvas.
nit en et frater Amyntas:
lterno succinet ore.
vicibusque reducite carmen:
lon, tu proximus ibis, Amynta.
um, si quis canit æthera, sumat,
olitur pondus Olympi:
s præsenti numine terras,
iuvenili robore pacem,
elix adrideat ore.
lo comitatus Apolline Cæsar
eu dedignetur adire,
at, quos Iuppiter ipse tuetur:
visuraque sæpe triumphos
vicinaque nascitur arbos.
qui temperat igne geluque,
, cui tu iam proximus ipse,
paullisper fulmine sæpe
viridique reclinis in antro
dis Curetica silvis.
ides, audito Cæsare, silvæ
i, quamvis urguente procella,
subito requiescere ramis,
certe Deus expulit Euros,
s solverunt sibila cannæ.
ros subitus vigor excitet agnos?
gis ubera lacte graventur?
ndent vellera fœtis?
ui) semel hac in valle notavi,
ecoris dixisse magistros.
m, tellus gens omnis adorat,
uem sic taciturna verentur
audito nomine tellus
e dedit; cui silva vocato
, stupefacta regerminat arbos.

C. Illius ut primum senserunt numina terræ,
Cœpit, et uberior sulcis fallentibus olim,
Luxuriare seges, tandemque legumina plenis
Vix resonant siliquis: nec præfocata malignum
Messis habet lolium, nec inertibus albet avenis.
A. Iam neque damnatos metuit iactare ligones
Fossor, et invento, si Fors dedit, utitur auro.
Nec timet, ut nuper, dum iugera versat arator,
Ne sonet offenso contraria vomere massa:
Iamque palam presso magis ac magis instat aratro.
C. Ille dat, ut primas Cereri dare cultor aristas
Possit, et intacto Bromium perfundere vino,
Ut nudus ruptas saliat calcator in uvas,
Ut quoq; turba bono plaudat [saginata] magistro,
Qui facit egregios ad pervia compita ludos.
A. Ille meis pacem dat montibus: ecce per illum
Seu cantare iuvat, seu ter pede læta ferire
Carmina, non nullas licet hic cantare choreas,
Et cantus viridante licet mihi condere libro,
Turbida nec calamos exsurdant classica nostros.
C. Numine Cæsareo securior ipse Lyceus
Pan recolit silvas, et amœna Faunus in umbra
Securus recubat, placidoque in fonte lavatur
Nais, et humanum non calcatura cruorem
Per iuga siccato velox pede currit Oreas.
A. Dii, precor, hunc iuvenem, quem vos, nisi fallor,
Æthere misistis, post longa reducite vitæ (ab ipso
Tempora, vel potius mortale resolvite pensum,
Et date perpetuo cœlestia fila metallo:
Sit deus, et nolit pensare Palatia cœlo.
C. Tu quoque, mutata seu Iuppiter ipse figura,
Cæsar, ades, seu quis superum sub imagine falsa
Mortalique lates: vivas, atque hunc, precor, orbem,
Hos precor æternus populos rege; sit tibi cœli
Vilis amor, cœptamque, pater, ne desere terram.
M. Rustica credebam nemorales carmina vobis
Concessisse deos, et obesis auribus apta:
Verum, quæ imparibus modo concinuistis avenis,
Tam liquidum, tam dulce canunt, ut non ego malim,
Quod Peligna solent examina, lambere nectar.
C. O mihi quam tenero decurrunt carmina versu!
Tum, Melibœe, sonent, si quando in montibus istis
Dicar habere Larem, si quando nostra videre
Pascua contigerit: vellit nam sæpius aurem
Invida paupertas: et dixit, ovilia cura.
At tu, si qua modo non adspernanda putabis,
Fer, Melibœe, Deo mea carmina: nam tibi fas est
Sacra Palatini penetralia visere Phœbi:
Tu mihi talis eris, qualis qui dulce sonantem
Tityron e silvis dominam deduxit in urbem,
Ostenditque Deos, et spreto dixit ovili,
Tityre rura prius, sed post cantabimus arma.
A. Respiciat nostros utinam fortuna labores
Pulchrior, et meritæ faveat Deus ipse iuventæ!
Nos tamen interea tenerum mactabimus hœdum,
Et pariter subitæ peragemus fercula cœnæ.
M. Nunc ad flumen oves deducite: iam fremit æstas,
Iam sol contractas pedibus magis admovet umbras.

Ecloga V. *Mycon.*

Forte Mycon senior, Canthusque Myconis alumnus,
Torrentem patula vitabant arbore solem,
Quum iuveni senior præcepta daturus alumno,
Talia verba refert tremulis titubantia labris.
Quas errare vides inter dumeta capellas,
Canaque lascivo concidere gramina morsu,
Canthe puer; quos ecce greges a monte remotos
Cernis in aprico decerpere gramina campo,
Hos tibi do senior iuveni pater: ipse tuendos

Iam dudum nullis dubitavi crura rube
Scindere, nec quidquam post tantum
L. Non satis attendi: neque enim vaca
Uror et immodice: Lycidan ingrata
Phyllis, amatq; novum post tot mea
I. Mobilior ventis o femina: sic tua Pl
Quæ sibi (nam memini) si quando sol
Mella etiam sine te iurabat amara vid
L. Altius ista querar: si forte vacabis
Has pete nunc salices, et lævas flecte a
Nam cum prata calent, illic requiesc
Taurus amat, gelidaque iacet spatiat
Et matutinas revocat palearibus herb
I. Non equidẽ, Lycida, quamvis cont
Tityre, quas dixit salices pete lævus,
Si tamen invenies, deprensam verber
Hoc age: sed fractum referas hastile n
Nunc age, dic, Lycida, quæ vos tam n
Iurgia? quis vestro deus intervenit a
L. Phyllide contentus, (solus tu testi
Callirhoen sprevi, quamvis cum dote
En sibi cum Mopso calamos intexere
Incipit, et puero comitata sub ilice ca
Hoc ego quum vidi, (fateor) sic intim
Ut nihil ulterius tulerim: nam proti
Diduxi tunicas, et pectora nuda cecid
Alcippen irata petit, dixitque, relict
Improbe, te, Lycida, Mopsum tua Ph
Nunc penes Alcippen manet, ac ne for
Ah vereor! nec tam nobis ego Phyllid
Exopto, quam quod Mopso iurgetur
I. A te cœperunt tua iurgia: tu prior
Victas tende manus: decet indulgere
Vel quum prima nocet: si quid mand
Sedulus iratæ contingam nuntius aur
L. Iam dudum meditor, quo Phyllid
Forsitan audito poterit mitescere ca
Et solet illa meas ad sidera ferre Cam
I. Dic age, nam cerasi tua cortice ve
Et decisa feram rutilanti carmina li
L. Has tibi, Phylli, preces iã pallidas
Dat Lycidas, quos nocte miser modul
Dum flet, et excusso dispergit lumin
Non sic destricta macrescit turdus ol
Non lepus, extremas legulus quum su
Ut Lycidas, domina sine Phyllide, t
Te sine, væ misero! mihi lilia nigra v
Nec sapiunt fontes, et acescunt vina
At si tu venias, et candida lilia fient,
Et sapient fontes, et dulcia vina bibe
Ille ego sum Lycidas, quo te cantante
Dicere felicem, cui dulcia sæpe dedis
Oscula, nec medios dubitasti rumper
Atque inter calamos errantia labra p
Ah dolor! et post hoc placuit tibi tor
Vox? et carmen inops? et acerbæ stri
Quem sequeris? quem, Philli, fugis?
Dicor, et hoc ipsum mihi tu narrare
Sum quoque divitior: certaverit ille
Pascere, quot nostri numerantur ves
Quid tibi, quæ nosti, referam? scis,
Quam numerosa meis siccetur bucol
Et quam multa suos suspendat ad ub
Sed mihi nec gracilis sine te fiscella
Texitur, et nullo tremuere coagula la
Quod si dura times etiam nunc verbe
Tradimus ecce manus: licet illæ et vi
Scilicet et lenta post tergum vite do
Ut mala nocturni religavit brachia M

nunc vilis in orbe iacerem,
ides inter conductus Iberas,
dularer sibila canna:
stras, inter dumeta Camenas
se daret mihi forsitan aurem,
n, longeque sonantia vota
non exaudiret in orbe.
is melior sonus avocat aures,
magis tibi carmina rident,
subigatur pagina lima?
um venturos noscere nimbos
aque ferat sol aureus ortum,
ed dulcia carmina sæpe
o te Baccheis Musa corymbis
o modo pulcher obumbrat Apollo.
trepido mihi, forsitan illos
, bere quos mihi doctus Iolas
e: Truces hæc fistula tauros
que sonat dulcissima Fauno.
uit, cecinit qui primus in istis
a modulabile carmen avena.
Corydon, si Tityrus esse laboras.
er, et qui posset avena
u, blandæ cui sæpe canenti
i substitit advena quercus,
ntem rutilo spargebat acantho
comebat pectine crines.
ebœe) Deus: sed nec mihi Phœbus
, tu tantum commodus audi:
m te non adspernetur Apollo.
veo: sed prospice, ne tibi forte
ili respiret fistula buxo,
let, si quando laudat Alexin.
s, magis hos sectare canales,
cecinerunt consule silvas.
venit en et frater Amyntas:
alterno succinet ore.
t, vicibusque reducite carmen:
ydon, tu proximus ibis, Amynta.
pium, si quis canit æthera, sumat,
i molitur pondus Olympi:
ras præsenti numine terras,
git iuvenili robore pacem,
o felix adrideat ore.
ndo comitatus Apolline Cæsar
neu dedignetur adire,
mat, quos Iuppiter ipse tuetur:
s visuraque sæpe triumphos
, vicinaque nascitur arbos.
a qui temperat igne geluque,
ns, cui tu iam proximus ipse,
o paullisper fulmine sæpe
, viridique reclinis in antro
audis Curetica silvis.
irides, audito Cæsare, silvæ
ini, quamvis urguente procella,
is subito requiescere ramis,
c, certe Deus expulit Euros,
iæ solverunt sibila cannæ.
neros subitus vigor excitet agnos?
nagis ubera lacte graventur?
undent vellera fœtis?
nini) semel hac in valle notavi,
, pecoris dixisse magistros.
eum, tellus gens omnis adorat,
: quem sic taciturna verentur
rs audito nomine tellus
ue dedit; cui silva vocato
as, stupefacta regerminat arbos.

C. Illius ut primum senserunt numina terræ,
Cœpit, et uberior sulcis fallentibus olim,
Luxuriare seges, tandemque legumina plenis
Vix resonant siliquis: nec præfocata malignum
Messis habet lolium, nec inertibus albet avenis.
A. Iam neque damnatos metuit iactare ligones
Fossor, et invento, si Fors dedit, utitur auro.
Nec timet, ut nuper, dum iugera versat arator,
Ne sonet offenso contraria vomere massa:
Iamque palam presso magis ac magis instat aratro.
C. Ille dat, ut primas Cereri dare cultor aristas
Possit, et intacto Bromium perfundere vino,
Ut nudus ruptas saliat calcator in uvas,
Ut quoq; turba bono plaudat [saginata] magistro,
Qui facit egregios ad pervia compita ludos.
A. Ille meis pacem dat montibus: ecce per illum
Seu cantare iuvat, seu ter pede læta ferire
Carmina, non nullas licet hic cantare choreas,
Et cantus viridante licet mihi condere libro,
Turbida nec calamos exsurdant classica nostros.
C. Numine Cæsareo securior ipse Lyceus
Pan recolit silvas, et amœna Faunus in umbra
Securus recubat, placidoque in fonte lavatur
Naïs, et humanum non calcatura cruorem
Per iuga siccato velox pede currit Oreas.
A. Dii, precor, hunc iuvenem, quem vos, nisi fallor, (ab ipso
Æthere misistis, post longa reducite vitæ
Tempora, vel potius mortale resolvite pensum,
Et date perpetuo cœlestia fila metallo:
Sit deus, et nolit pensare Palatia cœlo.
C. Tu quoque, mutata seu Iuppiter ipse figura,
Cæsar, ades, seu quis superum sub imagine falsa
Mortalique lates: vivas, atque hunc, precor, orbem,
Hos precor æternus populos rege; sit tibi cœli
Vilis amor, cœptamque, pater, ne desere terram.
M. Rustica credebam nemorales carmina vobis
Concessisse deos, et obesis auribus apta:
Verum, quæ imparibus modo concinnistis avenis,
Tam liquidum, tam dulce canunt, ut non ego malim,
Quod Peligna solent examina, lambere nectar.
C. O mihi quam tenero decurrunt carmina versu!
Tum, Melibœe, sonent, si quando in montibus istis
Dicar habere Larem, si quando nostra videre
Pascua contigerit: vellit nam sæpius aurem
Invida paupertas: et dixit, ovilia cura.
At tu, si qua modo non adspernanda putabis,
Fer, Melibœe, Deo mea carmina: nam tibi fas est
Sacra Palatini penetralia visere Phœbi:
Tu mihi talis eris, qualis qui dulce sonantem
Tityron e silvis dominam deduxit in urbem,
Ostenditque Deos, et spreto dixit ovili.
Tityre rura prius, sed post cantabimus arma.
A. Respiciat nostros utinam fortuna labores
Pulchrior, et meritæ faveat Deus ipse iuventæ!
Nos tamen interea tenerum mactabimus hœdum,
Et pariter subitæ peragemus fercula cœnæ.
M. Nunc ad flumen oves deducite: iam fremit æstas,
Iam sol contractas pedibus magis admovet umbras.

Ecloga V. *Mycon.*

Forte Mycon senior, Canthusque Myconis alumnus,
Torrentem patula vitabant arbore solem,
Quum iuveni senior præcepta daturus alumno,
Talia verba refert tremulis titubantia labris:
Quas errare vides inter dumeta capellas,
Canaque lascivo concidere gramina morsu,
Canthe puer; quos ecce greges a monte remotos
Cernis in aprico decerpere gramina campo,
Hos tibi do senior iuveni pater: ipse iuvencos

Accipe: iam certe potes insudare labori
Iam pro me gnavam potes exercere iuve
Adspicis, ut nobis iamdudum mille que
Adferat, et baculum premat inclinata
Sed qua lege regas et amantes lustra ca
Et melius pratis errantes mollibus agr
Percipe: vere novo quum iam tinnire v
Incipient, nidosque reversa lutabit hir
Protinus hiberno pecus omne movebis
Tunc etenim toto vernanti gramine sil
Pullat, et æstivas reparabilis inchoat
Tunc florent silvæ, viridisque renasci
Tunc Venus, et calidi scintillat fervo
Lascivumque pecus salientes accipit h
Sed non ante greges in pascua mittite
Quam fuerit placata Pales: tum cespit
Pone focum, Geniumque loci, Faunu
Salso farre voca: tepidos tunc hostia c
Imbuat: atque etiam, dum vivit, ovili
Nec mora: tunc campos ovibus, dumet
Orto sole dabis, simul hunc transcend
Cœperit, et primæ spatium tepefecerit
At si forte vaces, dum matutina relax
Frigora sol, tumidis spument tibi mu
Implebis, quod messe fluat: rursusque
Mane, quod occiduæ mulsura redegeri
Parce tamen fœtis: nec sint compendi
Destruat ut niveos venalis caseus agno
Nam tibi præcipuo fœtura colatur an
Te quoque non pudeat, quum serus ov
Si qua iacebit ovis partu resoluta rece
Hanc humeris portare tuis, natosque t
Ferre sinu tremulos, et nondum stare
Nec tu longinquas procul a præsepibu
Nec nimis amotæ sectabere pabula sil
Dum peragit vernum Iovis inconstant
Veris enim dubitandâ fides: modo fro
Blandius adrisit, modo cum caligine
Intulit, et miseras torrentibus abstuli
At quum longa dies sitientes adferet a
Nec fuerit variante deo mutabile cœlu
Iam silvis committe greges, iam longi
Quære: sed ante diem pecus exeat: hu
Efficit aura cibos, quoties fugientibus
Frigida nocturno tinguntur pascua ro
Et matutinæ lucent in gramine guttæ
At simul argutæ nemus increpuere cic
Ad fontem compelle greges, nec protin
Vel campos permitte sequi: sine prote
Interea veteres quæ porrigit æsculus u
Verum ubi declivi iam nona tepescere
Incipiet, seræque videbitur hora mere
Rursus pasce greges, et opacos desere l
Nec prius æstivo pecus includatur ovil
Quam levibus nidis somnos captare vo
Cogitet, et tremuli tremebunda coagul
Sucida iam tereti constringere vellera
Quum iam tempus erit, maternas deme
Hircorumque iubas, et olentes cædere b
Ante tamen secerne pecus, gregibusque
Consimiles include comas; ne longa mi
Mollia ne duris coeant, ne candida fusc
Sed tibi quum vacuas posito velamine
Denudavit ovis, circumspice, ne sit acu
Forfice læsa cutis, tacitum ne pustula v
Texerit occulto sub vulnere: quæ nisi f
Rumpitur, ah miserum fragili rubigine
Corrodet sanies, et putrida contrahet os
Providus (hoc moneo) viventia sulphura

t: nec enim potes, improbe, vera
cut tibi multa Lycotas.
onsumere tempora lite?
: erit (nisi forte recusas)
hon credulus, improbe, verbis.
, vel prædam nactus abire,
artem committere vocis:
ne feres: en adspicis illum,
cubat inter lilia, cervum?
e mea diligat, accipe victor.
e iugum, sequiturque vocantem
non improba porrigit ora.
late caput? utque sub ipsis
ucent redimicula collo?
ns irretita capistro
æ totam circuit alvum,
ralis cingula bullas?
osaque tempora molles
iloque monilia torque
ant: ubi pendulus apri
distinguit pectora luna.
mque vides in valle, paciscor
ic se non sine pignore vinci.
, suo me munere credit:
m: genus est (ut scitis) equarum
arum de sanguine ponam
i gramina, matre relicta
s libavit dentibus: illi
latus, excelsissima cervix;
acre caput, sine pondere cervix,
stringitur ungula cornu,
ic exsultavit in arvo,
, sed non curvaret, aristas;
, silvestria numina iuro.
ros cautus audire iuvabit.
ndite, si libet: istic
fecere sub ilice Musæ.
sonus obstrepat amnis,
, ripamque volubilis undæ.
ucum mihi pumice lymphæ
arguti glarea rivi.
agis vicinaque saxa petamus,
stillanti vellere muscus
ue cavum sinuantibus arcum
ti testudine, concha.
to sonitum tutabimur antro.
abit ecce sedilia tophus:
melior viret herba tapetis.
reddantur carmina lite:
malim cantetis amores:
ycida tu Phyllida lauda.
iam nunc, Mnasyle, precamur,
ibus hunc et Acanthida nuper
x audisse Thalea.
sum, cum provocet iste, tacere.
: nihil hic nisi iurgia quærit.
oniam cupit: hoc mihi certe
ycidan spectare trementem,
sua crimina pallidus audit.
Stimicon, me proximus Ægon
cite risere volentem
imulare virilia Mopso.
noudum Mnasylus adesset!
quam tibi turpior esset.
e vos insania tendere iussit?
cet? sed non ego vobis
ssit discernere iudex.
, venit et vicinus Iolas:
terunt imponere finem.

Ecloga VII. Templum. *Lycotas, Corydon.*

L. Lentus ab urbe venis, Corydon: vigesima certe
Nox fuit, ut nostræ cupiunt te cernere silvæ,
Et tua mœrentes expectant iubila tauri.
C. O piger, et duro iam durior axe Lycota
Qui veteres fagos, nova quam spectacula, mavis
Cernere, quæ patula iuvenis Deus edit arena.
L. Mirabar, quæ caussa foret tibi tanta morandi,
Cur tua cessaret taciturnis fistula silvis,
Et solus Stimicon caneret pallente corymbo;
Quem sine te mœsti tenero donavimus hœdo.
Nam, dum lentus abes, lustravit ovilia Thyrsis.
Iussit et arguta iuvenes certare cicuta.
C. Scilicet invictus Stimicon, et præmia dives
Auferat, accepto non solum gaudeat hœdo,
Verum tota ferat, quæ lustrat ovilia Thyrsis;
Non tamen æquabit mea gaudia: nec mihi, si quis
Omnia Lucanæ donet pecuaria silvæ,
Grata magis fuerint, quam quæ spectamus in urbe.
L. Dic age, dic Corydon, nec nostras invidus aures
Despice; non aliter certe mihi dulce loquere,
Quam certare soles, quoties ad sacra vocatur
Aut fecunda Pales, aut pastoralis Apollo.
C. Vidimus in cœlum trabibus spectacula textis
Surgere, Tarpeium prope despectantia culmen,
Immensosque gradus, et clivos lene iacentes.
Venimus ad sedes, ubi pulla sordida veste
Inter femineas spectabat turba cathedras.
Nam quæcumque patent sub aperto libera cœlo,
Aut eques, aut nivei loca densavere tribuni.
Qualiter hæc patulum contendit vallis in orbem,
Et sinuata latus, resupinis undique silvis,
Inter continuos curvatur concava montes:
Sic tibi planitiem curvæ sinus ambit arenæ,
Et geminis medium se molibus adligat ovum.
Quid tibi nunc referam, quæ vix suffecimus ipsi
Per partes spectare suas? sic undique fulgor
Percussit: stabam defixus, et ore patenti,
Cunctaque mirabar, nec dum bona singula noram.
Tum mihi, tunc senior lateri qui forte sinistro
Iunctus erat, quid te stupefactum, rustice, dixit,
Ad tantas miraris opes? qui nescius auri,
Sordida tecta, casas, et sola mapalia nosti.
En ego tam tremulus, tam vertice canus, et ista
Factus in urbe senex, stupeo tamen omnia: certe
Vilia sunt nobis, quæcumque prioribus annis
Vidimus, et sordet, quidquid spectavimus olim.
Balteus en gemmis, en illita porticus auro
Certatim radiant; nec non, ubi finis arenæ
Proxima marmoreo peragit spectacula muro:
Sternitur adiunctis ebur admirabile truncis,
Et coit in rutilum, tereti qua lubricus axe
Impositos subita vertigine falleret ungues,
Excuteretque feras; auro quoque torta refulgent
Retia, quæ totis in arenam dentibus exstant,
Dentibus æquatis: et erat (mihi crede, Lycota,
Si qua fides) nostro dens longior omnis aratro.
Ordine quid referam? vidi genus omne ferarum
Hic niveos lepores, et non sine cornibus apros,
Manticoram silvis etiam quibus editur, Alcen
Vidimus, et tauros, quibus aut cervice levata
Deformis scapulis torus eminet, aut quibus hirtæ
Iactantur per colla iubæ, quibus aspera mento
Barba iacet, tremulisque rigent palearia setis.
Non solum nobis silvestria cernere monstra
Contigit: æquoreos ego cum certantibus ursis
Spectavi vitulos, et equorum nomine dignum,
Sed deforme pecus, quod in illo nascitur amni,

Qui sata riparum venientibus irrigat ut
Ah trepidi quoties nos descendentis are
Vidimus in partes, ruptaque voragine t
Emersisse feras; et eisdem sæpe latebris
Aurea cum croceo creverunt arbuta lib
L. O felix Corydon, quem non tremebu
Impedit? o felix quod in hæc tibi secul
Indulgente Deo, demittere contigit ann
Nunc tibi si propius venerandum cerne

CL. RUT

Claudius Rutilius Numatianus Gall
te, anno post Christum natum 416, ad V
bri maximam partem frustra desideran

Cl. Rutilii Numat. Iter a

LIBER PRIMUS

Velocem potius reditum mirabere, lec
  Tam cito Romuleis posse carere bon
Quid longum toto Romam venerantibu
  Nil umquam longum est, quod sine f
O quantum, et quoties, possem numera
  Nasci felici qui meruere solo.
Qui, Romanorum procerum generosa p
  Ingenitum cumulant urbis honore d
Semina virtutum demissa, et tradita c
  Non potuere aliis dignius esse locis.
Felices etiam, qui proxima munera pri
  Sortiti, Latias obtinuere domos.
Religiosa patet peregrinæ curia laudi,
  Nec putat externos, quos decet esse s
Ordinis imperio, collegarumque fruun
  Et partem Genii, quem venerantur,
Quale per ætherios mundani verticis a
  Connubium summi credimus esse D
At mea dilectis fortuna revellitur oris,
  Indigenamque suum Gallica rura vo
Illa quidem longis nimium deformia be
  Sed quam grata minus, tam miserand
Securos levius crimen contemnere cive
  Privatam repetunt publica damna fi
Præsentes lacrimas tectis debemus avit
  Prodest admonitus sæpe dolore labor
Nec fas ulterius longas nescire ruinas,
  Quas mora suspensæ multiplicavit o
Iam tempus, laceris post longa incendia
  Vel pastorales ædificare casas.
Ipsi quin etiam fontes, si mittere vocem
  Ipsaque si possent arbuta nostra loqu
Cessantem iustis poterant urguere quer
  Et desideriis addere vela meis.
Iamiam laxatis caræ complexibus urbis
  Vincimur, et serum vix toleramus it
Electum pelagus, quoniam terrena viar
  Plana madent fluviis, cautibus alta ri
Postquam Tuscus ager, postquamque A
  Perpessus Geticas ense vel igne manu
Non silvas domibus, non flumina ponte
  Incerto satius credere vela mari.
Crebra relinquendis infigimus oscula po
  Inviti superant limina sacra pedes.
Oramus veniam lacrimis, et laude litam

nsis decora alta tropæis,
pernumerare velit.
gos delubra micantia visus:
sic habitare Deos.
cudentes fornice rivos,
ras tolleret Iris aquas?
visse in sidera montes,
Græcia laudat opus.
luntur flumina muris,
celsa lavacra lacus.
iis celebrantur roscida venis,
œnia fonte sonant.
c temperat halitus auras,
t purior unda sitim.
calidarum gurges aquarum
oste premente, vias.
um fortasse putarem:
i rediturus erat.
s inter laquearia silvas?
carmine ludit avis.
mulceri desinit annus,
victa tuetur hiems.
s, seniumque sacrati
es, Roma, refinge comas.
lient diademata cono,
es aureus umbo vomat.
leleta iniuria casum,
t vulnera clausa dolor.
is sperare secunda:
ia damna subis.
enovant occasibus ortus,
is, ut incipiat.
n distulit Allia pœnam,
œdera sæva luit.
m clades superata fugasti.
Annibal ipse suos.
t, nixu maiore resurgunt,
s altius acta vadis.
ax inclinata resumit,
i sorte superna petis.
mana in secula leges,
on vereare colus.
enis, et mille peractis,
am tibi nonus eat.
bnoxia tempora metis,
æ, dum polus astra feret.
d cætera regna resolvit
est crescere posse malis.
tandem cadat hostia gentis,
di perfida colla Getæ.
ectigalia terræ,
barbara præda sinus.
us aret, tibi Nilus inundet,
n fertilis orbis alat.
i conferat Africa messes,
l magis imbre tuo.
rgant horrea sulcis,
rio nectare præla fluant.
imitus arundine Thybris,
[usibus] aptet aquas.
placidis commercia ripis
s, subvehat inde maris.
no placatum Castore pontum:
am dux Cytherea viam.
erem quum iura Quirini,
onsuluique patres.
am strinxerunt crimina ferrum,
gloria, sed populi.
itam componere terris,

Sive oculis unquam restituere meis,
Fortunatus agam, votoque beatior omni,
Semper digneris si meminisse mei.
His dictis iter adripimus, comitantur amici:
Non possum sicca dicere luce Vale.
Iamque aliis Romam redeuntibus, hæret eunti
Rufius Albini gloria viva patris,
Qui Volusi antiquo derivat stemmate nomen,
Et reges Rutulos, teste Marone, refert.
Huius facundæ commissa palatia linguæ,
Primævus meruit principis ore loqui.
Rexerat ante puer populos pro consule Pœnos.
Æqualis Tyriis terror, amorque fuit.
Sedula promisit summos imitatio fasces,
Si fas est meritis fidere, consul erit.
Invitum tristis tandem remeare coegi,
Corpore diviso mens tamen una fuit.
Tum demum ad naves gradior, qua fronte bicorni,
Dividuus Thybris dexteriora secat.
Lævus inaccessis fluvius vitatur arenis:
Hospitis Æneæ gloria sola manet.
Et iam nocturnis spatium laxaverat horis
Phœbus chelarum pallidiore polo;
Cunctamur tentare salum, portuque sedemus,
Nec piget oppositis otia ferre moris:
Occidua infido dum sævit gurgite Plias,
Dumque procellosi temporis ira cadit,
Respectare iuvat vicinam sæpius urbem,
Et montes visu deficiente sequi.
Quaque duces oculi grata regione fruuntur,
Dum se, quod cupiunt, cernere posse putant.
Nec locus ille mihi cognoscitur indice fumo,
Qui dominas arces, et caput orbis habet.
Quamquam signa levis fumi commendat Homerus,
Dilecto quoties surgit in astra solo.
Sed cœli plaga candidior, tractusque serenus
Signat septenis culmina clara iugis.
Illic perpetui soles, atque ipse videtur,
Quem sibi Roma facit purior esse dies.
Sæpius attonitæ resonant Circensibus aures;
Nuntiat accensus plena theatra favor:
Pulsato notæ redduntur ab æthere voces,
Vel quia perveniunt, vel quia fingit amor.
Explorata fides pelagi ter quinque diebus,
Dum melior lunæ fideret aura novæ.
Tum discessurus studiis, urbique remitto
Palladium, generis spemque decusque mei.
Facundus iuvenis, Gallorum nuper ab arvis
Missus Romani discere iura fori:
Ille meæ secum dulcissima vincula curæ,
Filius adfectu stirpe propinquus, habet.
Cuius Aremoricas pater Exuperantius oras
Nunc postliminium pacis amare docet.
Leges restituit, libertatemque reducit
Et servos famulis non sinit esse suis.
Solvimus auroræ dubio, quo tempore primum
Agnosci patitur redditus arva color.
Progredimur parvis per litora proxima cymbis,
Quarum perfugio crebra pateret humus.
Æstivos penetrent oneraria carbasa fluctus,
Tutior autumnus mobilitate fugæ.
Alsia prælegitur tellus: Pyrgique recedunt,
Nunc villæ grandes, oppida parva prius.
Iam Cæretanos demonstrat navita fines,
Ævo deposuit nomen Agylla vetus.
Stringimus [hinc exesũ] fluctuq; et tempore castrum,
Index semiruti porta vetusta loci.
Præsidet exigui formatus imagine saxi,
Qui pastorali nomina fronte gerit.

Multa licet priscum nomen deleverit æt
Hoc Inui castrum fama fuisse putat.
Seu Pan Tyrrhenis mutavit Mænala sil
Sive sinus patrios incola Faunus init
Dum renovat largo mortalia semina fœt
Fingitur in Venerem pronior esse de
Ad Centumcellas forti deflex mus Aust
Tranquilla puppes in statione sedent
Molibus æquoreum concluditur amphit
Angustosque aditus insula facta tegit
Attollit geminas turres, bifidoque mea
Faucibus artatis pandit utrumque la
Nec posuisse satis laxo navalia portu,
Ne vaga vel tutas ventilet aura rates.
Interior medias sinus invitatus in ædes
Instabilem fixis aera nescit aquis.
Qualis in Euboicis captiva natatibus u
Sustinet alterno brachia lenta sono.
Nosse iuvat Tauri dictas de nomine the
Nec mora difficilis milibus ire tribus
Non illic gustu latices vitiantur amaro,
Lymphæque fumifico sulphure tincta
Purus odor, mollisque sapor dubitare l
Cogit, qua melius parte petantur aqu
Credere si dignum famæ, flagrantia tau
Investigato fonte lavacra dedit.
Ut solet excussis pugnam prælu dere gl
Stipite cum rigido cornua prona teri
Sive Deus faciem mentitus et ora iuve
Noluit ardentis dona latere soli.
Qualis Agenorei rapturus gaudia furti
Per freta, virgineum sollicitavit on
Ardua non solos deceant miracula Grai
Auctorem pecudem fons Heliconis h
Elicitas simili credamus origine lymp
Musarum ut latices ungula fodit equ
Hæc quoque Pieriis spiracula comparat
Carmine Messalæ nobilitatus ager.
Intrantemque capit, discendentemque
Postibus adfixum dulce poema sacris
Hic est, qui primo seriem de consule d
Usque ad Publicolas si redeamus av
Hic et præfecti nutu prætoria rexit:
Sed menti et linguæ gloria maior in
Hic docuit, qualem poscat facundia sed
Ut bonus esse velit, quisque disertus
Roscida puniceo fulsere crepuscula cœl
Pandimus obliquo lintea flexa sinu.
Paullisper litus fugimus Minione vado
Suspecto trepidant ostia parva solo.
Inde Graviscarum fastigia rara videm
Quas premit æstivæ sæpe paludis od
Sed nemorosa viret densis vicinia lucis
Pineaque extremis fluctuat umbra fr
Cernimus antiquas nullo custode ruina
Et desolatæ mœnia fœda Cosæ.
Ridiculam cladis pudet inter seria caus
Promere, sed risum dissimulare pig
Dicuntur cives, quondam migrare coac
Muribus infestos deseruisse lares.
Credere maluerim Pigmeæ damna coho
Et coniuratas in sua bella grues.
Haud procul hinc petitur signatus ab He
Vergentem sequitur mollior aura die
Inter castrorum vestigia sermo retexit
Sardoam, Lepido præcipitante, fug
Litore namque Cosæ cognatos depulit
Virtutem Catuli Roma secuta ducis.
Ille tamen Lepidus peior, civilibus ar

olabar tædia venti,
riis vile celeusma modis:
vicina Faleria cursum,
: medium Phœbus haberet iter.
es per compita rustica pagi
is pectora fessa iocis.
idem renovatus Osyris
es germina læta novas.
imus, lucoque vagamur:
septo delitiosa vado;
ter vivaria pisces,
i laxior unda sinit.
requiem stationis amœnæ
tor durior Antiphate.
ulus curam Iudæus agebat;
al dissociale cibis.
pulsatas imputat algas,
æ grandia clamat aquæ.
e convicia debita genti,
aput propudiosa metit.
ui frigida sabbata cordi!
s religione sua est.
lies, turpi damnato veterno,
ti mollis imago Dei.
leliramenta catastæ
es credere posse reor.
nquam Iudæa subacta fuisset
, imperioque Titi.
tis contagia serpunt,
os natio victa premit.
oreas, sed nos quoque remis
us, cum tegit astra dies.
reserat Populonia litus,
ducit in arva sinum.
xtollit in æthera moles
uo conspicienda Pharos.
idæ rupis sortita vetustas,
nitos ardous urguet apex.
s hominum fundavit in usus,
ris, indiciumque fretis.
nt ævi monumenta prioris,
npsit mœnia tempus edax.
rceptis vestigia muris:
s tecta sepulta iacent.
, mortalia corpora solvi,
plis oppida posse mori.
s crebrescit fama per aures,
nam pæne redire fuit.
sacræ cognoscimus urbis
is, dulcis amice, tuis.
omplecti carmine nomen,
efugit regula dura pedes.
Veneri carissime Rufi,
agina nostra canit.
nque meos dignata penates,
vota secunda colat.
communia gaudia rami,
imæ portio magna meæ.
us placeat geminata potestas,
eram, rursus honore fruar.
velis, Aquilone reverso,
roseo fulsit Eous equo.
obstendere Corsica montes:
caput concolor umbra levat.
et gracili vanescere cornu,
lis Luna reperta latet.
s auxit mendacia famæ,
nt quippe natasse pecus,
s quo primum venit in oras,
Forte secuta vagum femina Corsa bovem.
Processu pelagi iam se Capraria tollit,
Squalet lucifugis insula plena viris.
Ipsi se monachos Graio cognomine dicunt,
Quod soli nullo vivere teste volunt.
Munera fortunæ metuunt, dum damna verentur:
Quisquam sponte miser, ne miser esse queat?
Quænam perversi rabies tam stulta cerebri?
Dum mala formides, nec bona posse pati.
Sive suas repetunt ex fato ergastula pœnas,
Tristia seu nigro viscera felle tument.
Sic nimiæ bilis morbos adsignavit Homerus
Bellerophonteis sollicitudinibus.
Nam iuveni offenso sævi post tela doloris
Dicitur humanum displicuisse genus.
In Volaterranum, vero Vada nomine, tractum
Ingressus dubii tramitis alta lego.
Despectat proræ custos, clavumque sequentem
Dirigit, et puppim voce monente regit.
Incertas gemina discriminat arbore fauces,
Defixasque offert limes uterque sudes.
Illis proceras mos est adnectere lauros,
Conspicuas ramis et fruticante coma:
Ut præbente algam densi symplegade limi
Servet inoffensas semita clara notas.
Illic me rapidus consistere Corus adegit,
Qualis silvarum frangere lustra solet.
Vix tuti domibus sævos toleravimus imbres,
Albini patuit proxima villa mei.
Namque meus, quem Roma meo subiunxit honori,
Per quem iura meæ continuata togæ.
Non exspectatos pensavit laudibus annos,
Vitæ flore puer, sed gravitate senex.
Mutua germanos iunxit reverentia mores,
Et favor alternis crevit amicitiis.
Prætulit ille meas, cum vincere posset, habenas:
Predecessoris maior amore fuit.
Subiectas villæ vacat adspectare salinas:
Namque hoc censetur nomine salsa palus.
Qua mare terrenis declive canalibus intrat,
Multifidosque lacus parvula fossa rigat.
Ast ubi flagrantes admovit Sirius ignes,
Cum pallent herbæ, cum sitit omnis ager,
Tum cataractarum claustris excluditur æquor,
Ut fixos latices horrida duret humus.
Concipiunt acrem nativa coagula Phœbum,
Et gravis æstivo crusta calore coit.
Haud aliter, quam cum glacie riget horridus Ister,
Grandiaque adstricto flumine plaustra vehit.
Rimetur solitus naturæ expendere caussas,
Inque pari dispar fomite quærat opus.
Iuncta fluenta gelu, conspecto Sole, liquescunt,
Et rursus liquidæ Sole gelantur aquæ.
O quam sæpe malis generatur origo bonorum!
Tempestas dulcem fecit amara moram.
Victorinus enim, nostræ pars maxima mentis,
Congressu explevit mutua vota suo.
Errantem Tuscis considere compulit agris,
Et colere externos capta Tolosa lares.
Nec tantum duris nituit sapientia rebus,
Pectore non alio prosperiora tulit.
Conscius Oceanus virtutum, conscia Thule,
Et quicumque ferox arva Britannus arat.
Qua præfectorum vicibus frenata potestas
Perpetuum magni fœnus amoris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tamquam medio rector in orbe fuit.
Plus palmæ est, illos inter voluisse placere,
Inter quos minor est displicuisse pudor.

Illustris nuper sacræ comes additus aul
Contempsit summos ruris amore gr
Hunc ego complexus, ventorum advers
Dum videor patriæ iam mihi parte f
Lutea protulerat sudos aurora iugales:
Antennas tendi litoris aura iubet.
Inconcussa vehit tranquillus aplustria
Mollia securo vela rudente tremunt.
Adsurgit ponti medio circumflua Gorg
Inter Pisanum Cyrniacumque latus.
Adversus scopulos, damni monumenta
Perditus hic vivo funere civis erat.
Noster enim nuper iuvenis, maioribus
Nec censu inferior, coniugiove minc
Impulsus furiis homines, divosque reli
Et turpem latebram credulus exsul a
Infelix putat illuvie cœlestia pasci,
Seque premit læsis sævior ipse Deis.
Num, rogo, deterior Circæis, secta, ve
Tunc mutabantur corpora; nunc an
Inde Triturritam petimus, sic villa vo
Quæ [iacet] expulsis insula pæne fre
Namque manu iunctis procedit in æqu
Quique domum posuit, condidit ant
Contiguum stupui portum, quem fama
Pisarum emporio divitiisque maris.
Mira loci facies, pelago pulsatur aperte
Inque omnes ventos litora nuda pate
Non ullus tegitur per brachia tuta rec
Æolias possit qui prohibere minas.
Sed procera suo prætexitur alga profun
Molliter offensæ non nocitura rati:
Et tamen insanas cedendo interligat u
Nec sinit ex alto grande volumen ag
Tempora navigii clarus reparaverat E
Sed mihi Protadium visere cura fuit
Quem qui forte velit certis cognoscere
Virtutis [speciem] corde vidente pe
Nec magis efficiet similem pictura col
Quam quæ de meritis mixta figura v
Adspicienda procul certo prudentia vu
Formaque iustitiæ suspicienda mica
Sit fortasse minus, si laudet Gallia civ
Testis Roma sui præsulis esse potest
Substituit patriis mediocres Umbria
Virtus fortunam fecit utramque par
Mens invicta viri pro magnis parva tu
Pro parvis animo magna fuere suo.
Exiguus rerum rectores cespes habebat
Et Cincinnatos iugera pauca dabant
Hæc etiam nobis non inferiora ferantu
Vomere Serrani, Fabriciique foco.
Puppibus ergo meis fida in statione loc
Ipse vehor Pisas, qua solet ire pedes.
Præbet equos, offert etiam carpenta T
Ex commilitio carus et ipse mihi,
Officiis regerem cum regia tecta magist
Armigerasque Pii principis excubias
Alpheæ veterem contemplor originis u
Quam cingunt geminis Arnus et Au
Conum pyramidis coeuntia flumina du
Intratur modico frons patefacta solo.
Sed proprium retinet communi in gurg
Et pontum solus scilicet Arnus adit.
Ante diu quam Troiugenas Fortuna pe
Laurentinorum regibus insereret,
Elide deductas suscepit Etruria Pisas
Nominis indicio testificata genus.
Hic oblata mihi sancti genitoris imago,

secundus

ec multa volumina passus,
ior esse liber.
t cessura labori,
ge paveret opus.
fastidia finis.
haustibus unda siti.
ræstare videtur,
millia crebra lapis.
r opuscula bina ruborem,
ustinuisse semel.
is obsidione solutis,
it alta sequi.
is crispantibus æquor,
urat unda sono.
vexa videri,
nte repulsa Thetis.
m, qui cingere visu,
nere mente velit,
em procedere frondi,
onveniente sinu.
es centena feruntur,
d freta Sicaniæ.
sa amfractibus intrat
Iriacique salis.
aris angustissima tellus,
millia sola patet.
obliquatur in undas,
t Phœbus uterque diem.
o vertice fluctus,
frangit Etrusca iugis.
m ratione fatemur,
achina tanta fuit,
uit Apenninum:
is vix adeunda viis.

Invidiam timuit natura, parumque putavit
Arctois Alpes opposuisse minis,
Sicut vallavit multis vitalia membris,
Nec semel inclusit, quæ pretiosa tulit.
Iam tum multiplici meruit munimine cingi,
Sollicitosque habuit Roma futura deos.
Quo magis est facinus diri Stilichonis acerbum,
Proditor arcani qui fuit imperii.
Romano generi dum nititur esse superstes,
Crudelis summis miscuit ima furor;
Dumque timet, quidquid se fecerat ipse timeri,
Immisit Latiæ barbara tela neci.
Visceribus nudis armatum condidit hostem,
Illatæ cladis liberiore dolo.
Ipsa Satellitibus pellitis Roma patebat,
Et captiva prius, quam caperetur, erat.
Nec tantum Geticis grassatus proditor armis,
Ante Sibyllinæ fata cremavit opis.
Odimus Althæam consumti funere torris,
Nisæum crimen flere putantur aves;
At Stilicho æterni fatalia pignora regni;
Et plenas voluit præcipitare colus.
Omnia Tartarei cessent tormenta Neronis,
Consumat Stygias tristior umbra faces.
Hic immortalem, mortalem perculit ille:
Hic mundi matrem perculit, ille suam;
Sed deverticulo fuimus fortasse loquaces,
Carmine proposito iam repetamus iter.
Advehimur celeri candentia mœnia lapsu:
Nominis est auctor sole corusca soror.
Indigenis superat ridentia lilia saxis,
Et levi radiat picta nitore silex.
Dives marmoribus tellus, quæ luce coloris
Provocat intactas luxurosa nives.
* * * * * * *

Multa desiderantur.

C. PEDO ALBINOVANUS

iam Augustam, in morte Drusi Neronis filii eius, sub incerti auctoris nomine, sequuti, iam pag. 349 posuerimus, quod plurimi eruditi viri C. Pedoni Albinondum; non ingratum fore Lectori nostro arbitrati sumus, si hic pauca quæ illius n eadem scripta elegantia, ederentur. Floruit ille an. 16 I. C. Ovidio æquævus

is Albinovani Elegiæ iuxta edit. Theod. Goralli

Obitum Mæcenatis.

i modo carmine, fata
armina danda seni.
nim tam candidus, et tam
re dignus avo.
am defessa carina
mper onusta lacus.
a florente iuventa,
tamen illa senes.
cum fuit usus amici,
ciliavit opus.
ropter Cæsaris arma,
ropter in arma fidem,
i, tu Cæsaris almi
vigil Urbis eras.
to tam carus amico,
nocere tamen.
bus donaverat artes,

Tu decus et laudes huius et huius eras.
Vincit vulgares, vincit Beryllus arenas.
Littore in extremo quas simul unda movet.
Quod discinctus eras animo quoque, carpitur unum;
Diluitur nimia simplicitate tua.
Sic illi vixere, quibus fuit aurea virgo,
Quæ bene præcinctos postmodo pulsa fugit.
Invide, quid tandem tunicæ nocuere solutæ?
Aut tibi ventosi quid nocuere sinus?
Num minus Urbis erat custos, aut Cæsaris obses?
Num tibi non tutas fecit in Urbe vias?
Nocte sub obscura, quis te spoliavit amantem?
Quis tetigit ferro, durior ipse, latus?
Maius erat potuisse, tamen nec velle triumphos;
Maior res magnis abstinuisse fuit.
Maluit umbrosam quercum, Nymphasque canoras,
Paucaque pomosi iugera culta soli.
Pieridas Phœbumque colens in mollibus hortis,
Sederat argutas garrulus inter aves.

Marmore Mæonii vincunt monimenta
Vivitur ingenio, cetera mortis erun
Quid faceret? Defunctus erat, comes i
Miles et Augusti fortis et usque piu
Illum piscosi viderunt saxa Pelori
Ignibus hostiles tradere ligna rates.
Pulvere in Æmathio fortem videre Ph
Quam nunc ille tener, tam gravis ho
Cum freta Niliacæ texerunt lata carin
Fortis erat circum, fortis et ante du
Militis Eoi fugientis terga sequutus,
Territus ad Nili dum fugit ille capu
Pax erat, hæc illos laxarunt otia cultu
Omnia victores, Marte sedente, dec
Actius ipse lyram plectro percussit eb
Postquam victrices conticuere tuba
Hic modo miles erat, ne posset femina
Dotalem stupri turpis habere sui.
Hic tela in profugos (tantum curvaver
Misit ad extremos exorientis equos.
Bacche, coloratos postquam devicimu
Potasti galea dulce levante merum;
Et tibi securo tunicæ fluxere solutæ
Te puto purpureas tunc habuisse du
Sum memor, et certe memini sic docer
Brachia purpurea candidiora nive
Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus e
Serpentes hederæ vix habuere locur
Argentata tuos etiam sandalia talos
Vinxerunt certe, nec, puto, Bacche
Mollius es solito mecum tum plura lo
Et tibi consulto verba fuere nova.
Impiger Alcide, multo defuncte labor
Sic memorant curas te posuisse tua
Sic te cum tenera lætum lusisse puella
Oblitum Nemeæ, iamque, Eryman
Ultra numquid erat? Torsisti pollice
Levisti morsu lævia fila parum.
Percussit crebros te propter Lydia no
Te propter dura stamina rupta ma
Lydia te tunicas iussit lasciva fluent
Inter lanificas ducere sæpe suas.
Clava torosa tibi pariter cum pelle ia
Quam pede suspenso percutiebat A
Quis fore credebat, premeret cũ iam i
Hydros ingentes, vix capiente man
Cumve renascentem tereret velociter
Frangeret immanes vel Diomedis e
Vel tribus adversis communem fratri
Et sex adversas solus in arma manu
Fudit Aloidas postquam dominator O
Dicitur in nitidam procubuisse bov
Atque aquilam misisse suam, quæ quæ
Posset amaturo vina referre Iovi.
Valle sub Idæa, dum te, formose sacer
Invenit et presso molliter ungue ra
Sic est; victor amet, victor potiatur i
Victor odorata dormiat inque rosa.
Victorem victus metuat, metus imper
Membra nec in strata sternere disca
Tempora dispensant usus et tempora c
Hæc homines, pecudes, hæc modera
Lux est, taurus arat; nox est, requiesci
Liberat emerito fervida colla iugo.
Conglaciantur aquæ, scopulis se condit
Verberat egelidos garrula vere lacus
Cæsar amicus erat, poterat vixisse solu
Cum iam Cæsar idem quod cupiebat
Indulsit; merito. Non est temerarius il

s bis Cæsare digni,
s omne genus.
m Livia coniux,
rapta gener.
insignis avitis,
cet alma sinu.

atione Germanici per
emtrionalem.

, solemque relictum,
finibus orbis,
ire tenebras,
e littora mundi.
a monstra sub undis
vas undique pristes,
s consurgere prensis.

Accumulat fragor ipse metus, iam sidere limo
Navigia et rapido desertam flumine classem,
Seque feris credunt, per inertia fata marinis,
Iam non felici laniandos sorte relinqui.
Atque aliquis prora spectat sublimis ab alta,
Aera pugnaci luctatus rumpere nisu;
Ut nihil erepto, valuit dignoscere mundo,
Obstructo tales effudit pectore voces:
Quo ferimur? Ruit ipse dies, orbemque relictum
Ultima perpetuis claudit natura tenebris.
Anne alio positas ultra sub cardine gentes,
Atque alium libris intactum quærimus orbem?
Dii revocant, rerumque vetant cognoscere finem
Mortales oculos; aliena quid æquora remis,
Et sacras violamus aquas, Divumque quietas
Turbamus sedes?

RGILII POEMATA MINORA

o OCTAVIUM.

li modulante Thalia;
n formavimus orsum.
licis sint carmina dicta.
um consonet ordo
t invidus adsit.
s Musamque paratus,
r famaque feretur.
bi Musa loquetur
os mihi tempora fructus:
r carmina sensu.
s Iovis aurea proles,
eps et carminis auctor,
ive educat illum
perfusa liquore
ua Parnassia rupes
æpandit cornua fronte,
lo pede labitur unda,
s, ite, sorores
plaudente chorea.
am ventura recurrit
i sit cura tenentis
silvasque virentes.
ror inter et astra.
fiducia chartis,
labere cœptis
canit non pagina bellum,
st quo sanguine tellus;
compellit in enses;
non ignibus arces;
magno vincula Ponto
ra volumine famam;
s pulsatus equorum
tes undique Persas:
re carmina versu,
duce, ludere gaudet.
bilis, et tibi certet
ansura per ævum;
cus, et tibi sospes
vita per annos,
nos ad cœpta feramur.
penetrarat in arces,
ebat lumina curru:
as Aurora fugarat,
bula læta capellas
uga summa petivit,
nt gramina colles.

Iam sylvis dumisque, vagæ iam vallibus abdunt
Corpora: iamque omni celeres e parte vagantes
Scrupea desertæ perrepunt ad cava rupis.
Tondentur tenero viridantia gramina morsu,
Pendula proiectis carpuntur et arbuta ramis,
Densaque virgultis avide labrusca petuntur.
Hæc suspensa rapit carpente cacumina morsu
Vel salicis lentæ, vel quæ nova nascitur alnus:
Hæc teneras fruticum sentes rimatur: at illa
Imminet in rivi præstantis imaginis undam.
O bona pastoris, si quis non pauperis usum
Mente prius docta fastidiat et probet illis
Omnia luxuriæ pretiis incognita curis,
Quæ lacerant avidas inimico pectore mentes.
Si non Assyrio fuerint bis lauta colore,
Attalicis opibus data vellera: si nitor auri
Sub laqueare domus animum non tangit avarum;
Picturæque decus, lapidum nec fulgor in ulla
Cognitus utilitate manet; nec pocula gratum
Alconis referent Boetique toreuma: nec Indi
Conchea bacca maris pretio est: at pectore puro
Sæpe super tenero prosternit gramine corpus;
Florida cum tellus gemmantes picta per herbas
Vere notat dulci distincta coloribus arva;
Atque illum, calamo lætum recinente palustri,
Otiaque invidia degentem ac fraude remota,
Pollentemque sibi, viridi cum palmite ludens
Tmolia pampineo subter coma velat amictu,
Illi sunt gratæ rorantes lacte capellæ
Et nemus, et fœcunda Pales, et vallibus imis
Semper opaca novis manantia fontibus antra.
Quis magis optato queat esse beatior ævo,
Quam qui mente procul pura sensuque probando
Non avidas agnovit opes; non tristia bella,
Nec funesta timet validæ certamina classis;
Non, spoliis dum sancta Deum fulgentibus ornet
Templa, vel evectus finem transcendat habendi,
Adversum sævis ultro caput hostibus offert.
Illi falce Deus colitur, non arte, politus;
Ille colit lucos; illi, Panchaia thura,
Floribus agrestes herbæ variantibus, adsunt;
Illi dulcis adest requies, et pura voluptas,
Libera, simplicibus curis: huc imminet, omnes
Dirigit huc sensus, hæc cura est subdita cordi,
Quolibet ut requie victu contentus abundet,
Iucundoque liget languentia corpora somno.
O pecudes, o Panes, et o gratissima Tempe
Fontis Hamadryadum: quarum non divite cultu

Æmulus Ascræo pastor sibi quisque p
Securam placido traducit pectore vita
Talibus in studiis baculo dum nixus ap
Pastor agit curas, et dum non arte can
Compacta solitum modulatur arundin
Tendit inevectus radios Hyperionis a
Lucidaque æthereo ponit discrimina m
Qua iacit Oceanum flammas in utrum
Et iam compellente vagæ pastore ca
Ima susurrantes repebant ad vada lym
Quæ subter viridem residebant cærula
Iam medias operum partes evectus era
Cum densas pastor pecodes cogebat in
Et procul aspexit luco residere virent
Delia Diva, tuo: quo quondam victa fu
Venit Nyctelium fugiens Cadmeis Ag
Infandas scelerata manus e cæde cruen
Quæ gelidis bacchata iugis requievit i
Posterius pœnam nati se morte fatura
Hic etiam viridi lalentes Panes in he
Et Satyri Dryadesque choros egere po
Naiadum cœtu. Tantum non Orpheu
Restantem tenuit ripis sylvasque cane
Quantum te, Peneu, remorantem dia
Multa tibi læto fundentes gaudia vul
Ipsa loci natura domum resonante sus
Quis dabat, et dulci fessas refovebat i
Nam primum prona surgebant valle p
Aereæ platanus: inter quas impia lot
Impia, quæ socios Ithaci mœrentis al
Hospita dum nimia tenuit dulcedine
At, quibus insigni curru proiectus eq
Ambustus Phaeton luctu mutaverat a
Heliades teneris amplexæ brachia tr
Candida fundebant tentis velamina r
Posterius, cui Demophoon æterna rel
Perfidiam lamentandi mala, perfida m
Quam comitabantur fatalia carmina
Quercus ante datæ, Cereris quam sem
Illas Triptolemi mutavit sulcus aristi
Hic, magnum Argoæ, navi decus, edi
Proceras decorat sylvas hirsuta per a
Appetit aereis contingere montibus a
Ilicis et nigræ species, et læta cupres
Umbrosæque manent fagus, hederæqu
Brachia fraternos plangat ne populus
Ipsæque excedunt ad summa cacumina
Pinguntque aureolos viridi pallore co
Quis aderat veteris myrtus non nescia
At volucres patulis residentes dulcia
Carmina per varios edunt resonantia
His suberat gelidis manans e fontibus
Quæ levibus placidum rivis sonat orta
Et, quanquam geminas avium vox ob
Hanc querulæ referunt voces, quis nan
Corpora lympha fovet; sonitus alit ae
Argutis et cuncta fremunt ardore cic
At circa passim fessæ cubuere capellæ
Excelsisque super dumis: quos leniter
Aura susurrantis possit confundere ve
Pastor, ut ad fontem densa requiev
Mitem concepit proiectus membra so
Anxius insidiis nullis; sed lentus in b
Securo pressos somno mandaverat art
Stratus humi dulcem capiebat corde q
Ni fors incertos iussisset ducere casus.
Nam solitum volvens ad tempus tract
Immanis vario maculatus corpore serp
Mersus ut in limo magno subsideret æ

mmanis serpentibus Otos,
procul aspiciens Ephialten,
ndam rescindere mundum;
uæ memor anxius iræ,
ıis, iacet alitis esca.
stere terreor, umbris,
s aquas. Vix ultimus amni
vum qui prodidit escas.
lutus in omnia sensu.
dverso qui monte revolvit,
uem numina vincit acerbus,
tra? Vos ite puellæ,
endit tristis Erinnys:
a dedit connubia mortis:
sat super agmine turmas;
dem Colchida matrem
itantem vulnera natis;
eranda prole puellas,
t Ityn, quod Bistonius Rex,
volucres evectus in auras.
lmeo sanguine fratres
t infestaque vulnera corpus
nque aversatus uterque,
t quod sanguine dextra.
nquam labor. Auferor ultra
tantia limina cerno:
gor delatus ad undam.
mites Heroidas urget
es, Alcestis ab omni
quod sæva mariti
i fata morata est.
emper decus Icariotis
ta decus; manet et procul illa
telis confixa procorum.
e tanto mœrore recessit,
t nunc manet, Orpheus, in te.
ui mitem Cerberon unquam
tis placabile numen;
onta furentē ardentibus undis,
iro et ferrugine regna,
c Tartara nocte cruenta
itis siue iudice sedes,
nortem vindicat acta.
udacem fecerat Orphea.
amnes, et turba ferarum
egionem insederat Orphei;
radicem moverat alte
rantque amnes, sylvæq; sonoræ
piebant cortice amara.
m per sidera Luna
urrentes, menstrua virgo,
isti nocte relicta.
itis te vincere coniux
lucendam reddere. Non fas,
ivæ exorabile numen.
Manes experta severos,
iter; nec retulit intus
orrupit munera lingua.
elis, tu magis Orpheu,
pisti iussa Deorum.
arvum si Tartara nossent
Sed et vos sede piorum,
ontra manus. Hic et uterque
que, et Telamonia virtus
antur numina, quorum
Virtus iniunxit honorem.
st illum Nereis amavit.
sociat quem gloria, fortis,
erens a navibus ignes
Argolicis Phrygios torva feritate repulsos.
O quis non referat talis divortia belli
Quæ Troiæ videre viri, videreque Graii!
Teucria cum magno manaret sanguine tellus,
Et Simois, Xanthique liquor; Sigeaque præter
Littora cum Troas, sævi ducis Hectoris ira,
Videre in classes inimica mente Pelasgas
Vulnera, tela, neces, ignes inferre paratos.
Ipsa iugis namque Ida, potens feritatis, et ipsa
Æqua faces altrix cupidis præbebat alumnis,
Omnis ut in cineres Rhœthei littoris ora
Classibus ambustis flamma superante daretur.
Hinc erat oppositus contra Telamonius heros,
Obiectoque dabat clypeo certamina; et illinc
Hector erat, Troiæ summum decus: acer uterque,
Fulminibus cœlo veluti fragor editus alto;
Ignibus hic telisque super, si classibus Argos
Eripiat reditus: ille ut Vulcania ferro
Vulnera protectus depellere navibus instet.
Hoc erat Æacides alter lætatus honore.
Dardaniæque, alter, fuso quod sanguine campis
Hectoreo victor lustravit corpore Troiam. (huius
Rursus acerba fremunt, Paris hunc quod letat, et
Alma dolis Ithaci virtus quod concidit icta.
Huic gerit aversos proles Laertia vultus,
Et iam Strymonii Rhesi victorque Dolonis,
Pallade iam lætatur ovans; rursusque tremiscit
Iam Ciconas, iam iamque horret Læstrygonas atrox.
Illum Scylla rapax canibus succincta Molossis,
Ætnæusque Cyclops; illum metuenda Charybdis,
Pallentesque lacus, et squalida Tartara terrent.
Hic et Tantalei generis decus, amplus Atrides,
Assidet, Argivum lumen: quo flamma regente
Doris Erichthonias prostravit funditus arces.
Reddidit, heu, gravius pœnas tibi, Troia, ruenti,
Hellespontiacis obiturus reddidit undis.
Illa vices hominum testata est copia quondam,
Ne quisquam propriæ fortunæ munere dives
Iret inevectus cœlum super; omne propinquo
Frangitur invidiæ telo decus. Ibat in altum
Vis Argea petens patriam, ditataque præda
Arcis Erichthoniæ; comes huic erat aura secunda
Per placidum cursu pelagus; Nereis ad undas
Signa dabat, pars inflexis super acta carinis;
Cum seu cœlesti fato, seu sideris ortu
Undique mutatur cœli nitor, omnia ventis,
Omnia turbinibus sunt anxia. Iam maris unda
Sideribus certat consurgere; iamque superne
Corruere et sol iis, et sidera cuncta minantur.
Ac venit in terras cœli fragor. Hoc modo læta
Copia nunc miseris circumdatur anxia fatis,
Immoriturque super fluctus, et saxa Capharei,
Euboicas et per cautes Heræaque late
Littora: cum Phrygiæ passim vaga præda peremtæ
Fluctuet omnis in æquoreo iam naufraga tractu.
Hic alii sidunt pariles virtutis honore
Heroes mediisque siti sunt sedibus omnes:
Omnes Roma decus magni quos suscipit orbis.
Hic Fabii, Deciique; hic est et Horatia virtus;
Hic et fama vetus nunquam moritura Camilli;
Curtius, et mediis quem quondam sedibus urbis
Devotum bellis consumsit gurgitis haustus;
Mucius et prudens ardorem corpore passus,
Legitime cessit cui fracta potentia Regis.
Hic Curius claræ socius virtutis, et ille
Flaminius, devota dedit qui corpora flammæ.
Iure igitur tales sedes pietatis honorat.
Illic Scipiadæque duces: devota triumphis
Mœnia quos rapidos Libycæ Carthaginis horrent.

Rivum propter aquæ, viridi sub fronde latentem
Conformare locum capit impiger: hunc et in orbem
Destinat, ac ferri capulum repetivit in usum,
Gramineam ut viridi foderet de cespite terram.
Iam memor inceptum peragens sibi cura laborem
Congestum cumulavit opus, atque aggere multo
Telluris tumulus formatum crevit in orbem:
Quem circum lapidem levi de marmore formans
Conserit assiduæ curæ memor. Hic et acanthus,
Et rosa purpureo crescit rubicunda colore,
Et violæ genus omne hic est, et spartica myrtus,
Atque hyacinthus; et hic Cilici crocus editus arvo;
Laurus itē Phœbi surgens decus; hic rhododaphne,
Liliaque, et roris non avia cura marini,
Herbaque thuris opes priscis imitata Sabina,
Chrysanthusque, hederæque nitor pallente corymbo,
Et Bocchus Libyæ Regis memor; hic amarantus,
Buphthalmusque virens, et semper florida pinus.
Non illinc Narcissus abest: cui gloria formæ
Igne Cupidineo proprios exarsit in artus;
Et quoscumque novant vernantia tempora flores.
His tumulus super inseritur: tum fronte locatur
Eulogium, tacita format quod litera voce;
Parve Culex, pecudum custos tibi tale merenti
Funeris officium vitæ pro munere reddit.

Ciris AD MESSALAM.

Etsi me vario iactatum laudis amore,
Irritaque expertum fallacis præmia vulgi,
Cecropius suaves exspirans hortulus auras
Florentis viridi Sophiæ complectitur umbra;
Num mea quæret eo dignum sibi quærere carmen?
Longe aliud studium atque alios accincta labores,
Altius ad magni suspendit sidera mundi,
Et placitum paucis ausa est ascendere collem:
Non tamen absistam cœptum detexere munus.
In quo iure meas utinam requiescere Musas,
Et leviter blandum liceat deponere morem.
[Quod si mirificum proferre valent genus omnes
Mirificum sæcli, modo sit tibi velle libido:]

tos altaria postes
iciunt, foribusque hyacinthi
suave rubens narcissus,
niungens lilia caltha,
floret rosa: nunc age, Divæ,
: aspirate labori,
prætexit honore volumen.
icinæ sedibus urbes,
candida Thesei
ia littora conchis:
a concedere digna
quondam munita labore
; Deus namque adfuit illi:
voces imitatus acutas,
ylleuia munera pulsus,
œbi testatur honorem.
os qui tum florebat in armis,
ulator remige Minos:
i Polyidos avito,
t flumina Cæratea,
repetens Gortynius heros
bat rura sagitta.
neque tunc rex ipse veretur
lantes agmine turmas
virtute retundere mentes.
satis est meminisse Deorum.
regis, mirabile dictu,
rebant tempora lauro;
:bat vertice crinis;
lin natura fuisset,
mem Nisi regnumque futurum,
narunt numine Parcæ.
lebat cura capillo:
m quoque fibula ritu
:bat dente cicadæ.
s custodia vana fuisset,
a, novo concepta furore,
patriæque inventa sepulcrum,
non inhiasset ocellis!
quem nec sua flectere mater
nec pater atque avus idem
enos domitare leones,
es mansuescere tigris;
nines, sed dicere magnum est;
ebat parvulus iras
is periuria Divæ
in periura puellæ
iverat inscia sedem,
Deæ lascivit, et extra
um comitumque catervam,
n corpore ludere vestem,
sinus Aquilone relaxans.
s agitaverat ignis honores,
npha perfusa sacerdos
exornarat olivæ:
fugit pila, cumque relapsa
utinam ne prodita ludo
visset corpora palla!
gradum, cursumque morari
em tua semper haberes!
manu sacraria Divæ,
equam iura piasses.
bi periuria credat,
fratri te ostendere Iuno.
i semper ad ulciscendum
erborum iniuria dicto,
mens tela pharetra,
nimium Tirynthia visu,
fixerat omnia mente.

Quæ simul ac venis hausit sitientibus ignem,
Et validum penitus concepit in ossa furorem:
Sæva velut gelidis Ciconum Bistonis in oris,
Ictave barbarico Cybeles antistita buxo,
Infelix virgo tota bacchatur in urbe;
Non styrace Idæo fragrantes picta capillos,
Cognita non teneris pedibus Sicyonia servans,
Non niveo retinens baccata monilia collo.
Multum illi incerto trepidant vestigia cursu:
Sæpe redit patrios ascendere prodita muros;
Aeriasque facit causam se visere turres.
Sæpe etiam tristes volvens in nocte querelas,
Sedibus ex altis cœli speculatur amorem;
Castraque prospectat crebris lucentia flammis.
Nulla colum novit: carum nec respicit aurum.
Non arguta sonant tenui psalteria chorda:
Non Libyco molles plauduntur pectine telæ.
Nullus in ore rubor. Ubi enim rubor, obstat amori.
Atque ubi nulla malis reperit solatia tantis,
Tabidulamque videt labi per viscera mortem:
Quo vocat ire dolor, subigunt quo tendere fata;
Fertur et horribili præceps impellitur œstro:
Ut patris, ah demens, crinem de vertice ferret
Furtim, atque arguto detonsum mitteret hosti.
Namque hæc conditio miseræ proponitur una.
Sive illa ignorans, quis non bonus omnia malit
Credere, quam tanto scelere damnare puellam?
Heu tamen infelix (quid enim imprudentia prodest?)
Nise pater: cui, direpta crudeliter urbe,
Vix erit una super sedes in turribus altis,
Fessus ubi exstructo possis considere nido,
Tu quoque, avis, moriere: dabit tibi filia pœnas.
Gaudete, o celeres, subnixæ nubibus altis,
Quæ mare, quæ virides sylvas, lucosque sonantes
Incolitis: gaudete, vagæ blandæque volucres;
Vosque adeo, humani mutatæ corporis artus,
Vos o crudeli fatorum lege, puellæ
Dauliades, (crudele) venit carissima vobis
Cognatos augens reges numerumque suorum
Ciris, et ipse pater: vos o pulcherrima quondam
Corpora, cæruleas prævertite in æthera nubes,
Qua novus ad superum sedes Calcheius, et qua
Candida concessos ascendat Ciris honores.

Iamque adeo dulci devinctus lumina somno
Nisus erat; vigilumque procul custodia primis
Excubias foribus studio iactabat inani:
Cum furtim tacito descendens Scylla cubili
Auribus arrectis nocturna silentia tentat;
Et pressis tenuem singultibus aera captat.
Tum suspensa levans digitis vestigia primis
Egreditur; ferroque manus armata bidenti
Evolat: at demtæ subita in formidine vires.
Cæruleas sua furta prius testatur ad umbras.
Nam, qua se ad patrium tendebat semita limen,
Vestibulo in thalami paulum remoratur; et altum
Suspicit ad culti nutantia sidera mundi,
Non accepta piis promittens munera Divis.

Quam simul Ogygii Phœnicis filia Carme
Surgere sensit anus (sonitum nam fecerat illi
Marmoreo æratus stridens in limine cardo)
Corripit extemplo fessam languore puellam:
Et simul, O nobis sacrum caput, inquit, alumna!
Non tibi nequicquam viridis per viscera pallor
Ægrotas tenui suffudit sanguine venas;
Nec levis, hoc faceres (neque enim pote), cura subegit
Haud fallor, quod te potius Rhamnusia fallit.
Nam qua te causa nec dulcis pocula Bacchi,
Nec gravidos Cereris dicam contingere fœtus?
Qua causa ad patrium solam vigilare cubile,

npo ... fessas mortalia pectora curas,
ra ... etiam requiescunt fluminis cursus?
ag... miseræ saltem, quod sæpe petenti
bas nihil esse mihi, cum mœsta parentis
mosos circum virgo morerere capillos?
mihi, ne furor ille tuos invaserit artus,
Arabis Myrrhæ quondam cui cepit ocellos,
dere infando, quod nec sinit Adrastia,
re utrumque uno studeas errore parentem.
l si alio quovis animo iactaris amore:
.. te iactari, non est Amathusia nostri
a rudis, ut nullo possim cognoscere signo;
oncessus amor noto te macerat igne,
ibi Dichtynnæ præsentia numina iuro,
a Deum quæ te mihi dulcem donat alumnam,
ia me potius digna atque indigna laborum
a visuram, quam te tam tristibus istis
.ibus et scoria patiar tabescere tali.
æc loquitur: mollique ut se velavit amictu,
idulam iniecta circumdat veste puell
prius in tenui steterat succincta cor...
ia deinde genis rorantibus oscula figens,
quitur miseræ causas exquirere tabis.
amen ante ullas patitur sibi reddere
moreum tremebunda pedem quam ret ... ra.
autem, Quid nunc me, inquit, nutricul... es?
d tantum properas nostros novisse furor
ego consueto mortalibus uror amore,
mihi notorum deflectunt lumina vultus,
genitor cordi est: ultro namque odimus ... es.
amat hic animus, nutrix, quod oportet an... ,
quo falsa tamen lateat pietatis imago:
media ex acie, mediis ex hostibus. Heu l
d dicam? quove ipsa malū hoc exordiar o
...cam equidem: quoniam quid tu tibi dicere, ... ix,
Non sinis; extremum hoc munus morientis habeto.
Ille, vides, nostris qui mœnibus assidet hostis,
Quem pater ipse Deum sceptri donavit honore,
Cui Parcæ tribuere nec ullo vulnere lædi:
Dicendum est, frustra circumvehor omnia verbis,
Ille mea, ille idem oppugnat præcordia Minos.
Quod te per Divum crebros obtestor amores,
Perque tuum memoris haustū mihi pectus alumnæ,
Ut me, si servare potes, ne perdere malis.
Sin autem optatæ spes est incisa salutis;
Ne mihi, quam merui, invideas, nutricula, mortem.
Nam nisi te nobis malus, o malus, optima Carme,
Ante hunc conspectum casusve Deusve tulisset;
Aut ferro hoc (aperit ferrum quod veste latebat)
Purpureum patris demsissem vertice crinem,
Aut mihi præsenti peperissem vulnere letum.
Vix hæc ediderat, cum clade exterrita tristi
Intonsos multo deturpat pulvere crines,
Et graviter questu Carme complorat anili:
O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos.
O iterum nostræ Minos inimice senectæ,
Semper et, aut olim nata, o te propter eundem,
Aut amor insanæ luctum portavit alumnæ.
Tene ego tam longe capta atque evecta nequivi,
Tam grave servitium, tam duros passa labores,
Effugere, ut sistam exitium crudele meorum?
Iam iam nec nobis ea, quæ senioribus, ullum
Copia vivendi vitæ genus. Ut quid ego amens
Te erepta, o Britomarti, meæ spes una salutis,
Te, Britomarti, diem potui producere vitæ?
Atque utinam celeri ne tantum grata Dianæ
Venatus esses virgo sectata virorum,
Gnosia neu Partho contendens spicula cornu
Dictæas ageres ad gramina nota capellas:

Nunquam, tam obnixe fugiens Minois amores,
Præceps aereis specula de montibus isses.
Unde alii fugisse ferunt, et nomina Aphææ
Virginis assignant: alii, quo notior esses,
Dictynnam dixere tuo de nomine Lunam.
Sint hæc vera velim: mihi certe, nata, peri...
Nunquā ego te summo volitantem in vertice ...
Hyrcanos inter comites agmenque ferarum
Conspiciam, nec te redeuntem amplexa tenebo.
Verum hæc tum nobis gravia atque indigna ...
Tum, mea alumna, tui cum spes integra ...
Et vox ista meas nondum violaverat aures.
Tene etiam Fortuna mihi crudelis ademit?
Tene, o sola meæ vivendi causa senectæ?
Sæpe tuo dulci nequicquam capta sopore,
Cum premeret natura, mori me velle vetui,
Ut tibi Corycio glomerarem flamina lu...
Quo nunc me (infelix) aut qua me ...
An nescis, qua lege patris de vertice ...
Edita candentes prætexit purpura canos,
Quæ tenui patriæ spes sit suspensa capillo?
Si nescis, aliquam possum sperare salutem,
Inscia quandoquidem scelus es conata ...
Sin est, quod metuo; per me, mea alumna ...
Expertum multis miseræ mihi rebus ...
Per me, et sacra precor per flumina Lithæi ...
Ne tantum in facinus tam nulli ...
Non ego te incepto, fieri quod non pote, ...
Flectere, amore, neque est cum Dis ...
Sed patris incolumi potius te nubere ...
Atque aliquos tamen esse velis tibi, alumna, ...
Hoc unum, exitio docta atque experta, ...
Quod si non alia poteris ratione parentem
Flectere (sed poteris; quid enim ...
Tunc potius tamen ipsa, pio cum ...
Cum facti causam tempusque doloris ...
Tunc potius conata tua atque incepta ...
Meque, Deosque tibi comites, mea alumna, ...
Polliceor: nihil est quod texas, ordine ...
His ubi solicitos animi relevaverat æs...
Vocibus, et blanda pectus spe vicerat ægra
Paulatim tremebunda genis obducere vestem
Virginis, et placidam tenebris captans quietem
Inverso bibulum restinguens lumen olivo,
Incipit, ad crebros insani pectoris ictus
Ferre manum, assiduis mulcens præcordia ...
Noctem illam sic mœsta super morientis ...
Frigidulos cubito subnixa pependit ocellos.
Postera lux ubi læta diem mortalibus almum
Et gelido veniens mani quatiebat ab Œta,
Quem pavidæ alternis, fugitant optantque ...
Hesperium vitant optant ardescere solem:
Præceptis paret virgo nutricis, et omnes
Undique conquirit nubendi sedula causas.
Tentantur patriæ submissis vocibus aures,
Laudanturque bonæ pacis bona; multa ...
Virginis insolito sermo novus errat in ore.
Nunc tremere instantis belli certamina dicit,
Communemque timere Deum; nunc regis ...
(Namque ipso verita est orbari mœsta parente)
Cum Iove communes qui quondam habuere ...
Nunc etiam conficta dolo mendacia turpi
Invenit et Divum terret formidine cives.
Nunc alia ex aliis, nec desunt, omina quærit.
Quinetiam castos ausa est corrumpere vates,
Ut, cum cæsa pio cecidisset victima ...
Essent, qui generum Minoa auctoribus ...
Iungere, et ancipites suaderent tollere ...
At nutrix patula componens sulfura ...

que, herbas incendit olentes;
triplici diversa colore
n mecum, inquit, despue virgo,
umero Deus impare gaudet.
aguo stygialia sacra,
bus, nec cognita Graiis;
argeus altaria thallo,
um defigere votis.
ovet stabilem fallacia Nisum,
s, nec possunt flectere Divi:
iducia crine cavendi:
sociam se adiungit alumnæ,
t rursus tondere capillum,
captat succurrere amori:
n revehi, quod mœnia crescant,
atria est iucunda sepulto.
Scylla est inimica paterno.
lorens succiditur ostro.
, et Divum responsa probantur.
rita de navibus altis,
trabitur Niseia virgo.
mphæ mirantur in undis;
nus, et candida Tethys,
piens Galatea sorores:
agnum quæ piscibus æquor
curru metitur equorum,
ue Dea cum matre Palæmon.
ortiti vivere luces,
nagnum Iovis incrementum,
irantur virginis artus.
e hæc lamenta per auras,
questu volvebat inani,
dentia lumina tollens,
as arcebant vincula palmas.
lum turbati flamina venti,
os, quanquam nil testibus illis
riens tamen alloquor hora.
enti, testabor, et auræ
i de gente venitis,
m cognato sanguine vobis
va liceat te dicere Procne;
llentis filia quondam:
etiit quam Græcia regno,
nplectitur Hellespontus;
, sacrato fœdere coniux
æc, et si non accipis, audis.
i tranabo gurgitis undas?
pendebo ex ordine luces?
o possum contendere dignam
patriam carosque Penates
e addixi ignara tyranno.
Minos, illos scelerata putavi,
is nudasset fœdera casus,
ireptis mœnibus urbis,
ma delubra petivi:
ius vel sidera cursus
m te mihi talia captæ
am iam scelus omnia vincit.
dilexi perdita regno?
m, vultu decepta puella
me malus abstulit error!
o speravi corpore posse
forma, vel sidere fallor.
nmovit regia dives,
lectro lacrimoso;
quali corpore Nimphæ;
m potuit retinere Deorum.
quid enim non vinceret ille?
ui sudabunt tempora mirrha,

Pronuba nec castos accendet pinus odores,
Nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro.
Magna queror; nec et illa quidem communis alumna
Omnibus iniecta tellus tumulabit arena.
Mene inter comites, ancillarumque catervas
Mene alias inter, famularum munere fungi,
Coniugis atque tuæ, quæcumque erit illa, beatæ
Non licuit gravidos penso devolvere fusos?
At belli saltem captivam lege necasses.
Iam fessæ tandem fugiunt de corpore vires,
Et caput inflexa lentum cervice recumbit;
Marmorea adductisque labascunt brachia nodis.
Æquoreæ pestes, immania corpora Ponti,
Undique conveniunt, et glauco in gurgite circum
Verbere caudarum atque oris minitantur hiatu.
Iam tandem casus hominum, iam respice, Minos.
Sit satis hoc, tantum solam vidisse malorum:
Vel fato fuerit nobis hæc debita pestis,
Vel casu incepto, merita vel denique culpa.
Omnia nam potius, quam te læsisse, putabo.
Labitur interea revoluta ab littore classis,
Magna repentino sinuantur lintea Coro,
Flectitur in viridi remus sale, languida fessæ
Virginis in cursu moritur querimonia longo.
Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon,
Cypselidæ magni florentia regna Corinthi;
Præterit abruptas Scironis protinus arces,
Infestumque suis diræ testudinis exit
Spelæum, multoque cruentas hospite cautes.
Iamque adeo tutum longe Pirræea cernit,
Et notas secum, heu frustra, respectat Athenas.
Iam procul e fluctu Minoia respicit arva,
Florentesq; videt iam Cycladas, hinc Strophadasq;
Hinc sinus, hinc statio contra patet Hermionea.
Linquitur ante alias longe gratissima Delos
Nereidum matri et Neptuno Ægæo.
Prospicit inciuctam spumanti littore Cythnon,
Marmoreamque Paron, viridemq; allapsa Donusam,
Æginamque simul, sementiferamque Seriphum.
Fertur, et incertis iactatur ad omnia ventis:
Cymba velut, magnas sequitur cum parvula classes,
Afer et hyberno bacchatur in æquore turbo.
Donec tale decus formæ vexavit, et ægros
Non tulit, et miseros mutavit virginis artus,
Cæruleo pollens coniux Neptunia regno.
Sed tamen externam squamis vestire puellam,
Infidosque inter teneram committere pisces
Non statuit: nimium est avidum pecus Amphitrites.
Aereis potius sublimem sustulit alis,
Esset ut in terris facti de nomine Ciris,
Ciris Amyclæo formosior ansere Ledæ.
Ac velut in niveo teneræ cum primitus ovo
Effigies animantis et internodia membris
Imperfecta novo fluitant concreta calore;
Sic liquido Scyllæ circumfusum æquore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Undique mutabant, atque undique mutabantur.
Oris honos primum, et multis optata labella,
Et patulæ frontis species, concrescere in unum
Cœpere, et gracili mentum producere rostro.
Tum, qua se medium capitis discrimen agebat,
Ecce repente, velut patrios imitatus honores,
Purpuream concussit apex in vertice cristam.
At mollis varios intexens pluma colores
Marmoreum volucri vestivit tegmine corpus,
Lentaque perpetuas fuderunt brachia pennas:
Inde alias partes, minioque infecta rubenti
Crura, nova macies obduxit squalida pelli,
Et pedibus teneris ungues confixit acutos.

Fecit et in terris Halixetus ales ut esset.
Quippe aquilis semper gaudet Deus ille coruscus.
Huic vero miseræ, quoniam damnata Deorum
Iudicio natique et coniugis ante fuisset,
Infesti apposuitque odium crudele parentis.
Namque, ut in ætherio signorum munere præstans,
Unum quem duplici stellarum sidere vidi,
Scorpius alternis clarum fugat Oriona;
Sic inter sese tristis Haliæetus iras,
Et Ciris; memori servant ad sæcula fato.
Quacumque illa levem fugiens secat æthera pennis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus; qua se fert Nisus ad auras,
Illa levem fugiens raptim secat æthera pennis.

Catalecta

I. *Ad Tuccam.*

Delia, Tucca, tibi venit; sed sæpe videre
Non licet: occulitur limine clausa viri.
Delia sæpe tibi, non venit adhuc mihi: namque
Si occulitur, longe est, tangere quod nequeas.
Venerit aut tibi; sed iam iam mihi nuntius iste
Quid prodest? illi dicito, quæ rediit.

II. *In C. Annium Cimbrum rhetorem.*

Corinthiorum amator iste verborum,
Iste iste rhetor! Namque quatenus totus
Thucydides tyrannus Atticæ febris,
Tau Gallicum spinæ ipsemet male illisit,
Ista omnia, ista verba miscuit fratri.

III. *In Noctuinum.*

Socer, beate nec tibi nec alteri,
Generque Noctuine, putidum caput,
Tuone nunc puella talis, heu tuo
Stupore pressa, rus abibit? Hei mihi!
Ut ille versus usque quaque pertinet;
Gener socerque, perdidistis omnia.

IV. *In eundem.*

Superbe Noctuine, putidum caput,

ino parodia Catulliana.
uem videtis, hospites,
io celerrimus;
olantis impetum cisi
erire; sive Mantuam
are, sive Brixiam:
at Tryphonis æmuli domus
m, insulamve cœruli;
Sabinus, ante Quintio
ttondisse forfice
nequa sordidum, iugo
a vulnus ederet iuba.
da, et lutosa Gallia,
e et esse cognitissima
ltima ex origine
icit in voragine,
deposuisse sarcinas,
orbitosa millia
læva, sive dextera,
s, sive utrimque cœperat.
ta semitalibus Deis,
, propter hoc novissimum
roximumque pectinem.
fuere: nunc eburnea
, seque dedicat tibi,
or, et gemelle Castoris.

X. *Ad Varium.*
aude, Vari dulcissime, dicam:
me perdidit iste putus.
a vetant me dicere: sane,
me perdidit iste puer.

Ad villam Syronis.
is eras, et pauper agelle,
uo tu quoque divitiæ:
mecum, et quos semper amavi,
tristius audiero,
nisque patrem. Tu nunc eris illi,
rat, quodque Cremona prius.

I. Valerium Messalam.
ed non incognita Phœbo,
æ, dicite, Pegasides.
i magnum decus ecce triumphi.
æ, quaque patent maria:
portans insignia pugnæ,
les, utque superbus Eryx;
nostros expromere cantus
ctos dignus inire choros.
s iactor magis, optime, curis:
m scribere, quidve tibi.
im, quæ maxima deterrendi
li maxima causa fuit.
s venerunt carmina chartas,
ngua, tum sale Cecropio.
um, sæclis accepta futuris,
ylium vincere digna senem.
patulæ sub tegmine quercus
t Melibœus erant;
terno carmina versu,
e doctus amat iuvenis.
omnes Heroïda Divi:
nuere quæque suo.
anto scriptore puellam!
dixerit esse prior.
um ni munere capta fuisset,
rsu vicerat Hippomenem;
n edita Tyndaris ovo:
ens Cassiopea polo;
ducrum certamine equorum,
quam sibi quæque manus;

Sæpe animam generi pro qua pater impius hausit;
Sæpe rubro Eleis sanguine fluxit humus;
Regia non Semele, non Inachis Acrisione,
Immitti expectant fulmine et imbre Iovem;
Cuius et ob raptum pulsi liquere penates
Tarquinii patrios, filius atque pater;
Illo, quo primum dominatus Roma superbos
Mutavit placidis tempore Consulibus.
Multa, neque immeritis, donavit præmia alumnis;
Præmia Messalis maxima Poplicolis.
Nam quid ego immensi memore studia ista laboris?
Horrida quid duræ tempora militiæ?
Castra foro solitos, urbi præponere castra,
Tam procul hoc nato, tam procul hac patria?
Immoderata pati nunc frigora, nuncque calores?
Stertere vel dura posse super silice?
Sæpe trucem adverso perlabi sidere pontum?
Sæpe mare audendo vincere, sæpe hiemem?
Sæpe etiam densos immittere corpus in hostes,
Communem belli nec timuisse Deum?
Nunc celeres Afros, perituraque millia gentis,
Aurea nunc rapidi flumina adire Tagi?
Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem?
Vincere et Oceani finibus ulterius?
Non nostrum est, inquam, tantas attingere laudes:
Quin ausim hoc etiam dicere, vix hominum est.
Ipsa, hæc ipsa ferent rerum monumenta per orbem;
Ipsa sibi egregium facta decus parient.
Nos ea, quæ tecum finxerunt carmina Divi,
[Cynthius, et Musæ, Bacchus, et Aglaie.
Si laudes aspirem humili sed adire Camœnas;]
Si patrio Graios carmine adire sales
Possumus; optatis plus iam procedimus ipsis.
Hoc satis est, pingui nil mihi cum populo.

XII. *In Pompeium magnum, vel in Mithridatem.*

Aspice, quem valido subnixum gloria regno
Altius et cœli sedibus extulerat,
Terrarum hic bello magnum concusserat orbem:
Hic reges Asiæ fregerat, et populos.
Hic grave servitium tibi, iam tibi, Roma, ferebat;
Cetera namque viri cuspide conciderant;
Cum subito, in medio rerum certamine præceps,
Corruit, e patria pulsus in exilium.
Tale Deæ numen; tali mortalia nutu
Fallax momento temporis hora dedit.

XIII. *Ad Antonium Musam.*

Quocumque ire ferunt variæ nos tempora vitæ,
Tangere quas terras, quosque videre homines:
Dispeream, si te fuerit mihi carior alter.
Alter enim quis te dulcior esse potest?
Cui Venus ante alios, Divi, Divumque sorores,
Cuncta, neque indigno, Musa, dedere bona;
Cuncta, quibus gaudet Phœbus, chorus ipseq. Phœbi:
Doctior o quis te, Musa, fuisse potest?
O quis te in terris loquitur iucundior uno?
Clio nam certe candida non loquitur.
Quare illud satis est, si te permittis amari;
Non, contra ut sit amor mutuus inde mihi.

XIV. *In Octavii Mortem.*

Quis Deus, Octavi, te nobis abstulit? an, quæ
Dicunt, an, nimio pocula dura mero?
Vobis si culpa est bilis: sua quemque sequuntur
Fata; quod immeriti crimen habent cyathi?
Scripta quidem tua nos multum mirabimur, et te
Raptum, et Romanam flebimus historiam.
Sed tu nullus eris. Perversi, dicite, Manes,
Hunc superesse patri quæ fuit invidia?

XV. *Fragmenta ex Epistola, quam ad Augustum Cæsarem super Æneide sua scripsit.*

Ego vero frequentes a te literas accipio. *Et infra.* De Ænea quidem meo, si me Hercules, iam dignum auribus haberem tuis, libenter mitterem. Sed tantum inchoata res est; ut pæne vitio mentis tantum, opus ingressus mihi videar: cum præsertim, ut scis, alia quoque studia ad id opus, multoque potiora, impertiar.

Copa

Copa Syrisca, caput Graia redimita mitella,
  Crispum sub crotalo docta movere latus,
Ebria fumosa saltat lasciva taberna,
  Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid iuvat æstivo defessum pulvere abesse,
  Quam potius bibulo decubuisse toro?
Sunt cupæ, calices, cyathi, rosa, tibia, chordæ,
  Et trichila umbriferis frigida arundinibus.
Est et, Mænalio quæ garrit dulce sub antro,
  Rustica pastoris fistula more sonans:
Est et vappa cado nuper diffusa picato.
  Est strepitans rauco murmure rivus aquæ.
Sunt etiam croceo violæ de flore corollæ;
  Sertaque purpurea lutea mista rosa;
Et quæ virgineo libata Achelois ab amne
  Lilia vimineis attulit in calathis.
Sunt et caseoli, quos iuncea fiscina siccat:
  Sunt autumnali cerea pruna die,
Castaneæque nuces, et suave rubentia mala.
  Est hic munda Ceres; est Amor; est Bromius.
Sunt et mora cruenta, et lentis uva racemis;
  Est pendens iunco cæruleus cucumis.
Est tuguri custos armatus falce saligna;
  Sed non et vasto est inguine terribilis.
Huc, Alybida, veni: fessus iam sudat asellus:
  Parce illi: vestrum delicium est asinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadæ;
  Nunc etiam in gelida sede lacerta latet.
Si sapis, æstivo recubans te prolue vitro;
  Seu vis crystallo ferre novos calices.
Eia age, pampinea fessus requiesce sub umbra,
  Et gravidum roseo necte caput strophio.
Candida formosæ decerpes ora puellæ.
  Ah! pereat, cui sunt prisca supercilia!
Quid cineri ingrato servas bene olentia serta?
  Anne coronato vis lapide ista legi?
Pone merum et talos: pereant, qui crastina curant!
  Mors, aurem vellens: Vivite, ait: venio.

Moretum

Iam nox hibernas bisquinque peregerat horas,
Excubitorque diem cantu prædixerat ales:
Simulus, exigui cultor cum rusticus agri,
Tristia venturæ metuens ieiunia lucis,
Membra levat sensim, vili demissa grabato,
Solicitaque manu tenebras explorat inertes,
Vestigatque focum, læsus quem denique sensit.
  Parvulus exusto remanebat stipite fumus,
Et cinis obductæ celabat lumina prunæ.
Admovet his pronam, submissa fronte, lucernam,
Et producit acu stupas humore carentes,
Excitat et crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto tenebræ fulgore recedunt;
Oppositaque manu lumen defendit ab aura,
Et reserat, clausa quæ prævidet, ostia clavi.
  Fusus erat terra frumenti pauper acervus:
Hinc sibi depromit quantum mensura patebat,
Quæ bis in octonas excurrit pondere libras.
Inde abit, assistitque molæ; parvaque tabella,
Quam fixam paries illos servabat in usus,
Lumina fida locat: geminos tunc veste lacertos
Liberat, et, cinctus villosæ tegmine capræ,
Præverrit cauda silices gremiumque molarum.
Advocat inde manus operi, partitus utrique:
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris et concitat orbem;
Tunsa Ceres rapido silicum decurrit ab ictu.
Interdum fessæ succedit læva sorori,
Alternatque vices. Modo rustica carmina cantat,
Agrestique suum solatur voce laborem.
Interdum clamat Cybalen: erat unica custos,
Afra genus, tota patriam testante figura,
Torta comam, labroque tumens, et fusca colore,
Pectore lata, iacens mammis, compressior alvo,
Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta;
Continuis rimis calcanea scissa rigebant.
Hanc vocat, atque arsura focis imponere ligna
Imperat, et flamma gelidos adolere liquores.
  Postquam implevit opus iustum versatile finem,
Transfert inde manu fusas in cribra farinas,
Et quatit: at remanent summo purgamina dorso;
Subsidit sincera, foraminibusque liquatur
Emundata Ceres. Lævi tum protinus illam
Componit tabula, et tepidas super ingerit undas;
Contrahit admixtos nunc fontes atque farinas;
Transversat durata manu, liquidoque coactos
Interdum grumos spargit sale. Iamque subactum
Levat opus, palmisque suum dilatat in orbem,
Et notat, impressis æquo discrimine quadris.
Infert inde foco: Cybale mundaverat aptum
Ante locum: testisque tegit; super aggerat ignes.
Dumque suas peragit Vulcanus Vestaque partes,
Simulus interea vacua non cessat in hora;
Verum aliam sibi quærit opem; neu sola palato
Sit non grata Ceres, quas iungat, comparat, escas.
Non illi suspensa focum carnaria iuxta,
Durati sale terga suis, truncique, vacabant;
Traiectus medium sparto sed caseus orbem,
Et vetus astricti fascis pendebat anethi.
Ergo aliam molitur opem sibi providus heros.
  Hortus erat iunctus casulæ, quem vimina pauca
Et calamo recidiva levi muniebat arundo;
Exiguus spatio, variis sed fertilis herbis.
Non illi deerat, quod pauperis exigit usus.
[Interdum locuples a paupere plura petebat.]
Nec sumtus erat illud opus. Sed regula curæ:
Si quando vacuum casula pluviæve tenebant
Festave lux: si forte labor cessabat aratri,
Horti opus illud erat. Varias deponere plantas
Norat, et occultæ committere semina terræ,
Vicinosque apte cura submittere rivos.
Hic olus, hic late fundentes brachia betæ,
Fecundusque rumex, malvæque, inulæque virebant;
Hic siser, et capiti nomen debentia porra;
Hic etiam nocuum capiti gelidumque papaver,
Grataque nobilium requies lactuca ciborum,
Et gravis in latum demissa cucurbita ventrem.
Verum hic non domini, quis enim contractior illo?
Sed populi, proventus erat; nonisque diebus
Venales olerum fasces portabat in urbem:
Inde domum, cervice levis, gravis ære, redibat;
Vix unquam urbani comitatus merce macelli.
Cepa rubens, sectique famem domat area porri;
Quæque trahunt acri vultus nasturtia morsu,
Intubaque, et Venerem revocans eruca morantem.
  Tum quoque tale aliquid meditans intraverat hortum.
Ac primum, leviter digitis tellure refossa,

lucit cum spissis allia fibris;
apii graciles, rutamque rigentem,
xiguo coriandra trementia filo.
llegit, lætum consedit ad ignem,
nulam poscit mortaria voce.
n capitum numeroso cortice nudat,
spoliat coriis,contemtaque passim (bum
mi, atque abicit. Servatum gramine bul-
a, lapidisque cavum demittit in orbem.
nspergit micas: sale durus adeso
citur; dictas super ingerit herbas:
tem setosa sub inguina fulcit.
stillo primum fragrantia mollit
pariter mixto terit omnia succo.
gyrum: paulatim singula vires
propriss: color est e pluribus unus;
ridis, quia lactea frusta repugnant,
nitens, quia tot variatur ab herbis.
Sæpe viri nares acer iaculatur apertas
Spiritus; et simo damnat sua prandia vultu:
Sæpe manu summa lacrymantia lumina tergit,
Immeritoque furens dicit convicia fumo.
Procedebat opus: Non iam salebrosus, ut ante,
Sed gravior lentos ibat pistillus in orbes:
Ergo Palladii guttas instillat olivi,
Exiguique super vires infundit aceti,
Atque iterum commiscet opus, mistumq; retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit; inque globum distantia contrahit unum:
Constet ut effecti species nomenque moreti.
  Eruit interea Cybale quoque sedula panem;
Quem lætus recipit manibus: pulsoque timore
Iam famis, inque diem securus Simulus illam,
Ambit crura ocreis paribus ; tectusque galero,
Sub iuga parentes cogit lorata iuvencos,
Atque agit in segetes, et terræ condit aratrum.

FLAVIUS AVIANUS

Avianus Flavius, Antoninis floruit imperantibus A. D. 160. Huius 42 Fabulæ supersunt,
tis in locis interpolatæ, in quibus quamvis et ingenio et carminum arte minor Phædro ap-
elem tamen meretur. Has cuidam Rufo Avieno Astronomicorum scriptori in Pisauriensi Col-
butes, Æsopi et Phædri Fabulis non raro adiunctas reperimus.

Flavii Aviani Fabulæ xlii iuxta edit. Cannegieteri.

PRÆFATIO. *Avianus Theodosio.*

mihi, Theodosi optime, quonam lite-
nostri nominis memoriam mandare-
um textus occurrit; quod in his urbane
itas deceat, et non incumbat necessitas
m quis tecum de oratione, quis de poe-
etur, quum in utroque literarum genere
ræca eruditione superes, et Latinitate
uius ergo materiæ ducem nobis Æsopum
responso Delphici Apollinis monitus,
as est, ut legenda firmaret. Verum has
fabulas et Socrates divinis operibus in-
emati suo Flaccus aptavit; quod in se,
communium specie, vitæ argumenta
quas Græcis iambis Babrius repetens, in
a coarctavit. Phædrus etiam partem ali-
ue in libellos resolvit. De his ergo ad
et duas in unum redactas fabulas edidi;
atinitate compositas, elegis sum expli-
s. Habes ergo opus, quo animum oblectes,
xerceas, sollicitudines leves, totumque
inem cautus agnoscas. Loqui vero arbo-
m hominibus gemere, verbis certare vo-
nalia ridere, fecimus; ut, pro singulorum
bus, vel ab ipsis animis sententia profe-

I. *Rustica et Lupus.*

lenti parvo iuraverat olim,
t, rabido quod foret esca lupo.
anc vocem Lupus audiit, et manet ipsas
  ante fores, irrita vota gerens.
a puer nimiæ dat membra quieti:
oque raptori sustulit inde fames.
ilvarum repetentem lustra suarum
coniux sensit adesse lupa:
t, nullam refers de more rapinam,
a consumtis sed trahis ora genis?
, ait, deceptum fraude maligua,
  Vix miserum vacua delituisse fuga.
Nam, quæ præda, rogo, quæ spes contingere posset,
  Iurgia nutricis quum mihi verba darent?
Hæc sibi dicta putet, seque hac sciat arte notari,
  Femineam quisquis credidit esse fidem.

II. *Aquila et Testudo.*

Pennatis avibus quondam Testudo locuta est;
  Si quis eam volucrem constituisset humi;
Protinus e rubris conchas proferret arenis,
  Quis pretium nitido cortice bacca daret;
Indignans sibimet, tardo quod sedula gressu
  Nil ageret toto, perficeretque, die.
Ast, ubi promissis Aquilam fallacibus implet,
  Experta est similem perfida lingua fidem.
Et male mercatis dum quærit sidera pennis,
  Occidit infelix alitis ungue fero.
Tum quoque sublimis, quum iam moreretur, in auras
  Ingemuit, votis hæc licuisse suis:
Atque ait: Exosæ post hæc documenta quietis
  Non sine supremo magna labore peti.
Sic, quicumque nova sublatus laude tumescit,
  Dat merito pœnas, dum meliora cupit.

III. *Cancer et Mater.*

Curva retrocedens quum fert vestigia Cancer,
  Hispida saxosis terga relisit aquis.
Hunc genitrix facili cupiens procedere gressu,
  Talibus alloquiis præmonuisse datur:
Ne tibi transverso placeant hæc devia, nate;
  Rursus in obliquos neu velis ire pedes.
Sed, nisu contenta ferens vestigia recto,
  Innocuos [proso] tramite siste gradus.
Cui natus, Faciam, si me præcesseris, inquit;
  Rectaque monstrantem certior ipse sequar:
Nam stultum nimis est, cum tu pravissima tentes,
  Alterius censor ut vitiosa notes.

IV. *Boreas et Sol.*

Immitis Boreas, placidusque, ad sidera, Phœbus,
  Iurgia cum magno conseruere Iove,

npore quo fessas mortalia pectora curas,
rapidos etiam requiescunt flumina cursus?
age nunc miseræ saltem, quod sæpe petenti
bas nihil esse mihi, cum mœsta parentis
mosos circum virgo morerere capillos?
mihi, ne furor ille tuos invaserit artus,
rabis Myrrhæ quondam cui cepit ocellos,
lere infando, quod nec sinit Adrastia,
re utrumque uno studeas errore parentem.
l si alio quovis animo iactaris amore:
te iactari, non est Amathusia nostri
a rudis, ut nullo possim cognoscere signo;
ucessus amor noto te macerat igne,
ibi Dichtynnæ præsentia numina iuro,
a Deum quæ te mihi dulcem donat alumnam,
ia me potius digna atque indigna laborum
a visuram, quam te tam tristibus istis
ibus et scoria patiar tabescere tali.
æc loquitur: mollique ut se velavit amictu,
gidulam iniecta circumdat veste puella
prius in tenui steterat succincta coron
ia deinde genis rorantibus oscula figens,
equitur miseræ causas exquirere tabis,
tamen ante ullas patitur sibi reddere vo
moreum tremebunda pedem quam retuli a.
autem, Quid nunc me, inquit, nutricula, t s?
d tantum properas nostros novisse furor
ego consueto mortalibus uror amore,
mihi notorum deflectunt lumina vultus,
genitor cordi est: ultro namque odimus o s.
amat hic animus, nutrix, quod oportet ama
quo falsa tamen lateat pietatis imago:
media ex acie, mediis ex hostibus. Heu h
d dicam? quove ipsa malũ hoc exordiar o
am equidem: quoniam quid tu tibi dicere, x,
Non sinis; extremum hoc munus morientis habeto.
Ille, vides, nostris qui mœnibus assidet hostis,
Quem pater ipse Deum sceptri donavit honore,
Cui Parcæ tribuere nec ullo vulnere lædi:
Dicendum est, frustra circumvehor omnia verbis,
Ille mea, ille idem oppugnat præcordia Minos.
Quod te per Divum crebros obtestor amores,
Perque tuum memoris haustũ mihi pectus alumnæ,
Ut me, si servare potes, ne perdere malis.
Sin autem optatæ spes est incisa salutis;
Ne mihi, quam merui, invideas, nutricula, mortem.
Nam nisi te nobis malus, o malus, optima Carme,
Ante hunc conspectum casusve Deusve tulisset;
Aut ferro hoc (aperit ferrum quod veste latebat)
Purpureum patris demsissem vertice crinem,
Aut mihi præsenti peperissem vulnere letum.
Vix hæc ediderat, cum clade exterrita tristi
Intonsos multo deturpat pulvere crines,
Et graviter questu Carme complorat anili:
O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos.
O iterum nostræ Minos inimice senectæ,
Semper et, aut olim nata, o te propter eundem,
Aut amor insanæ luctum portavit alumnæ.
Tene ego tam longe capta atque evecta nequivi,
Tam grave servitium, tam duros passa labores,
Effugere, ut sistam exitium crudele meorum?
Iam iam nec nobis ea, quæ senioribus, ullum
Copia vivendi vitæ genus. Ut quid ego amens
Te erepta, o Britomarti, meæ spes una salutis,
Te, Britomarti, diem potui producere vitæ?
Atque utinam celeri ne tantum grata Dianæ
Venatus esses virgo sectata virorum,
Cnossia neu Partho contendens spicula cornu
Dictæas ageres ad gramina nota capellas:

Nunquam, tam obnixe fugiens Minois amores,
Præceps aereis specula de montibus isses:
Unde alii fugisse ferunt, et numina Aphææ
Virginis assignant: alii, quo notior esses,
Dictynnam dixere tuo de nomine Lunam.
Sint hæc vera velim: mihi certe, nata, peristi.
Nunquã ego te summo volitantem in vertice
Hyrcanos inter comites agmenque ferarum
Conspiciam, nec te redeuntem amplexa tenebo.
Verum hæc tum nobis gravia atque indigna
Tum, mea alumna, tui cum spes integra
Et vox ista meas nondum violaverat aures.
Tene etiam Fortuna mihi crudelis ademit?
Tene, o sola meæ vivendi causa senectæ?
Sæpe tuo dulci nequicquam capta sopore,
Cum premeret natura, mori me velle
Ut tibi Corycio glomerarem flammea
Quo nunc me (infelix) aut qua me
An nescis, qua lege patria de vertice
Edita candentes prætexat purpura
Quam tenui patriæ spes sit suspensa
Si nescis, aliquam possum sperare
Inscia quandoquidem scelus es conata
Sin est, quod metuo; per me, mea alumna,
Expertum multis miseræ mihi
Per me, et sacra precor per flumina
Ne tantum in facinus tam nulli
Non ego te incepto, fieri quod non pote,
Flectere, amore, neque est cum Dis
Sed patris incolumi potius te nubere
Atq; aliquos tamen esse velis tibi,
Hoc unum, exitio docta atque experta,
Quod si non alia poteris ratione parentem
Flectere (sed poteris; quid enim non
Tunc potius tamen ipsa, pio cum iam
Cum facti causam tempusque doloris
Tunc potius conata tua atque incepta
Meque, Deosque tibi comites, mea alumna,
Polliceor: nihil est quod texas, ordine
His ubi solicitos animi relevaverat
Vocibus, et blanda pectus spe vicerat
Paulatim tremebunda genis obducere
Virginis, et placidam tenebris captans
Inverso bibulum restinguens lumen olivo,
Incipit, ad crebros insani pectoris ictus
Ferre manum, assiduis mulcens
Noctem illam sic mœsta super morientis
Frigidulos cubito subnixa pependit
Postera lux ubi læta diem mortalibus
Et gelido veniens mani quatiebat
Quem pavidæ alternis, fugitant optant
Hesperium vitant optant ardescere
Præceptis paret virgo nutricis, et omnem
Undique conquirit nubendi sedula causam;
Tentantur patriæ submissis vocibus
Laudanturque bonæ pacis bona; multus
Virginis insolito sermo novus errat in ore,
Nunc tremere instantis belli certamina
Communemque timere Deum; nunc
(Namque ipso verita est orbari mœsta
Cum Iove communes qui quondam habuere
Nunc etiam conficta dolo mendacia
Invenit et Divum terret formidine
Nunc alia ex aliis, nec desunt, omnia
Quinetiam castos ausa est corrumpere
Ut, cum cæsa pio cecidisset victima
Essent, qui generum Minoa auctoribus
Iungere, et ancipites suaderent tollere
At nutrix patula componens sulfura

ie, herbas incendit olentes;
triplici diversa colore
mecum, inquit, despue virgo,
mero Deus impare gaudet.
guo stygialia sacra,
us, nec cognita Graiis;
rgeus altaria thallo,
m defigere votis.
vet stabilem fallacia Nisum,
, nec possunt flectere Divi:
lucia crine cavendi:
ociam se adiungit alumnæ,
rursus tondere capillum,
captat succurrere amori:
revehi, quod mœnia crescant,
tria est iucunda sepulto.
cylla est inimica paterno.
rens succiditur ostro.
, et Divum responsa probantur.
itu de navibus altis,
rahitur Niseia virgo.
phæ mirantur in undis;
us, et candida Tethys,
iens Galatea sorores:
gnum quæ piscibus æquor
urru metitur equorum,
e Dea cum matre Palæmon.
rtiti vivere luces,
gnum Iovis incrementum,
rantur virginis artus.
: hæc lamenta per auras,
questu volvebat inani,
lentia lumina tollens,
arcebant vincula palmas.
m turbati flamina venti,
s, quanquam nil testibus illis
iens tamen alloquor hora.
nti, testabor, et auræ
de gente venitis,
cognato sanguine vobis
a liceat te dicere Procne;
lentis filia quondam:
tiit quam Græcia regno,
plectitur Hellespontus;
sacrato fœdere coniux
c, et si non accipis, audis.
tranabo gurgitis undas?
endebo ex ordine luces?
possum contendere dignam
atriam carosque Penates
addixi ignara tyranno.
inos, illos scelerata putavi,
s nudasset fœdera casus,
reptis mœnibus urbis,
na delubra petivi:
s vel sidera cursus
n te mihi talia captæ
m iam scelus omnia vincit.
dilexi perdita regno?
, vultu decepta puella
ne malus abstulit error!
speravi corpore posse
rma, vel sidere fallor.
movit regia dives,
ectro lacrimoso;
uali corpore Nimphæ;
potuit retinere Deorum.
uid enim non vinceret ille?
i sudabunt tempora mirrha,

Pronuba nec castos accendet pinus odores,
Nec Libys Assyrio sternetur lectulos ostro.
Magna queror; nec et illa quidem communis alumna
Omnibus iniecta tellus tumulabit arena.
Mene inter comites, ancillarumque catervas
Mene alias inter, famularum munere fungi,
Coniugis atque tuæ, quæcumque erit illa, beatæ
Non licuit gravidos penso devolvere fusos?
At belli saltem captivam lege necasses.
Iam fessæ tandem fugiunt de corpore vires,
Et caput inflexa lentum cervice recumbit;
Marmorea adductisque labascunt brachia nodis.
Æquoreæ pestes, immania corpora Ponti,
Undique conveniunt, et glauco in gurgite circum
Verbere caudarum atque oris minitantur hiatu.
Iam tandem casus hominum, iam respice, Minos.
Sit satis hoc, tantum solam vidisse malorum:
Vel fato fuerit nobis hæc debita pestis,
Vel casu incepto, merita vel denique culpa.
Omnia nam potius, quam te læsisse, putabo.
 Labitur interea revoluta ab littore classis,
Magna repentino sinuantur lintea Coro,
Flectitur in viridi remus sale, languida fessæ
Virginis in cursu moritur querimonia longo.
Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon,
Cypselidæ magni florentia regna Corinthi;
Præterit abruptas Scironis protinus arces,
Infestumque suis diræ testudinis exit
Spelæum, multoque cruentas hospite cautes.
Iamque adeo tutum longe Pirræea cernit,
Et notas secum, heu frustra, respectat Athenas.
Iam procul e fluctu Minoia respicit arva,
Florentesq; videt iam Cycladas, hinc Strophadasq;
Hinc sinus, hinc statio contra patet Hermionea.
Linquitur ante alias longe gratissima Delos
Nereidum matri et Neptuno Ægæo.
Prospicit incinctam spumanti littore Cythnon,
Marmoreamque Paron, viridemq; allapsa Donusam,
Æginamque simul, sementiferamque Seriphum.
Fertur, et incertis iactatur ad omnia ventis:
Cymba velut, magnas sequitur cum parvula classes,
Afer et hyberno bacchatur in æquore turbo.
Donec tale decus formæ vexavit, et ægros
Non tulit, et miseros mutavit virginis artus,
Cœruleo pollens coniux Neptunia regno.
Sed tamen externam squamis vestire puellam,
Infidosque inter teneram committere pisces
Non statuit: nimium est avidum pecus Amphitrites.
Aereis potius sublimem sustulit alis,
Esset ut in terris facti de nomine Ciris,
Ciris Amyclæo formosior ansere Ledæ.
Ac velut in niveo teneræ cum primitus ovo
Effigies animantis et internodia membris
Imperfecta novo fluitant concreta calore;
Sic liquido Scyllæ circumfusum æquore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Undique mutabant, atque undique mutabantur
Oris honos primum, et multis optata labella,
Et patulæ frontis species, concrescere in unum
Cœpere, et gracili mentum producere rostro.
Tum, qua se medium capitis discrimen agebat,
Ecce repente, velut patrios imitatus honores,
Purpuream concussit apex in vertice cristam.
At mollis varios intexens pluma colores
Marmoreum volucri vestivit tegmine corpus,
Lentaque perpetuas fuderunt brachia pennas.
Inde alias partes, minioque infecta rubenti
Crura, nova macies obduxit squalida pelli,
Et pedibus teneris ungues confixit acutos.

Reddidit optatam mutato corpore vitam,
Fecit et in terris Haliæetus ales ut esset.
Quippe aquilis semper gaudet Deus ille coruscus.
Huic vero miseræ, quoniam damnata Deorum
Iudicio natique et coniugis ante fuisset,
Infesti apposuitque odium crudele parentis.
Namque, ut in ætherio signorum munere præstans,
Unum quem duplici stellarum sidere vidi,
Scorpius alternis clarum fugat Oriona;
Sic inter sese tristis Haliæetus iras,
Et Ciris; memori servant ad secula fato.
Quacumque illa levem fugiens secat æthera pennis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus; qua se fert Nisus ad auras,
Illa levem fugiens raptim secat æthera pennis.

Catalecta

I. *Ad Tuccam.*

Delia, Tucca, tibi venit; sed sæpe videre
Non licet: occulitur limine clausa viri.
Delia sæpe tibi, non venit adhuc mihi: namque
Si occulitur, longe est, tangere quod nequeas.
Venerit aut tibi; sed iam iam mihi nuntius iste
Quid prodest? illi dicito, quæ rediit.

II. *In C. Annium Cimbrum rhetorem.*

Corinthiorum amator iste verborum,
Iste iste rhetor! Namque quatenus totus
Thucydides tyrannus Atticæ febris,
Tau Gallicum spinæ ipsemet male illisit,
Ista omnia, ista verba miscuit fratri.

III. *In Noctuinum.*

Socer, beate nec tibi nec alteri,
Generque Noctuine, putidum caput,
Tuone nunc puella talis, heu tuo
Stupore pressa, rus abibit? Hei mihi!
Ut ille versus usque quaque pertinet;
Gener socerque, perdidistis omnia.

IV. *In eundem.*

Superbo Noctuine, putidum caput,

Nec de
Pre
Flavu
Voc
Stant i
Ma
Neque
Dap
Quibu
Obe
Et æst
Os u
Nunc l
Et u
Cinæd
Fam
Videbo
Frat
Scissu
Pode
Si mih
O P
Troius
Iam
Non eg
Orna
Cornig
Vict
Marmo
In m
Ad-is,
Et S
VI
Ite hinc
Inflata
Et vos,
Scholas

parodia Catulliana.
videtis, hospites,
lerrimus;
tis impetum cisi
e; sive Mantuam
sive Brixiam:
ryphonis æmuli domus
nsulamve cœruli;
nus, ante Quintio
disse forfice
a sordidum, iugo
lnus ederet iuba.
t lutosa Gallia,
sse cognitissima
a ex origine
in voragine,
osuisse sarcinas,
itosa millia
a, sive dextera,
ve utrimque cœperat.
mitalibus Deis,
pter hoc novissimum
imumque pectinem.
e: nunc eburnea
ue dedicat tibi,
t gemelle Castoris.
d Varium.
e, Vari dulcissime, dicam:
erdidit iste putus.
ant me dicere: sane,
erdidit iste puer.
illam Syronis.
ras, et pauper agelle,
u quoque divitiæ:
um, et quos semper amavi,
tius audiero,
ue patrem. Tu nunc eris illi,
quodque Cremona prius.
lerium Messalam.
on incognita Phœbo,
icite, Pegasides.
guum decus ecce triumphi.
aque patent maria;
aus insignia pugnæ,
utque superbus Eryx;
ros expromere cantus
dignus inire choros.
tor magis, optime, curis:
ribere, quidve tibi.
quæ maxima deterrendi
xima causa fuit.
erunt carmina chartas,
, tum sale Cecropio.
sæclis accepta futuris,
m vincere digna senem.
læ sub tegmine quercus
liboeis erant;
o carmina verso,
etus amat iuvenis.
es Heroida Divi:
re quæque suo.
scriptore puellam!
erit esse prior.
i munere capta fuisset,
vicerat Hippomenem;
ita Tyndaris ovo:
assiopea polo;
um certamine equorum,
m sibi quæque manus;

Sæpe animam generi pro qua pater impius hausit;
Sæpe rubro Eleis sanguine fluxit humus;
Regia non Semele, non Inachis Acrisione,
Immitti expectant fulmine et imbre Iovem;
Cuius et ob raptum pulsi liquere penates
Tarquinii patrios, filius atque pater;
Illo, quo primum dominatus Roma superbos
Mutavit placidis tempore Consulibus.
Multa, neque immeritis, donavit præmia alumnis;
Præmia Messalis maxima Poplicolis.
Nam quid ego immensi memorem studia ista laboris?
Horrida quid duræ tempora militiæ?
Castra foro solitos, urbi præponere castra,
Tam procul hoc nato, tam procul hac patria?
Immoderata pati nunc frigora, nuncque calores?
Stertere vel dura posse super silice?
Sæpe trucem adverso perlabi sidere pontum?
Sæpe mare audendo vincere, sæpe hiemem?
Sæpe etiam densos immittere corpus in hostes,
Communem belli nec timuisse Deum?
Nunc celeres Afros, perituraque millia gentis,
Aurea nunc rapidi flumina adire Tagi?
Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem?
Vincere et Oceani finibus ulterius?
Non nostrum est, inquam, tantas attingere laudes:
Quin ausim hoc etiam dicere, vix hominum est.
Ipsa, hæc ipsa ferent rerum monumenta per orbem;
Ipsa sibi egregium facta decus parient.
Nos ea, quæ tecum finxerunt carmina Divi,
[Cynthius, et Musæ, Bacchus, et Aglaie.
Si laudes aspirem humili sed adire Camœna;]
Si patrio Graios carmine adire sales
Possumus; optatis plus iam procedimus ipsis.
Hoc satis est, pingui nil mihi cum populo.

XII. *In Pompeium magnum, vel in Mithridatem.*

Aspice, quem valido subnixum gloria regno
Altius et cœli sedibus extulerat,
Terrarum hic bello magnum concusserat orbem:
Hic reges Asiæ fregerat, et populos.
Hic grave servitium tibi, iam tibi, Roma, ferebat;
Cetera namque viri cuspide conciderant;
Cum subito, in medio rerum certamine præceps,
Corruit, e patria pulsus in exilium.
Tale Deæ numen; tali mortalia nutu
Fallax momento temporis hora dedit.

XIII. *Ad Antonium Musam.*

Quocumque ire ferunt variæ nos tempora vitæ,
Tangere quas terras, quosque videre homines:
Dispeream, si te fuerit mihi carior alter.
Alter enim quis te dulcior esse potest?
Cui Venus ante alios, Divi, Divumque sorores,
Cuncta, neque indigno, Musa, dedere bona;
Cuncta, quibus gaudet Phœbus, chorus ipseq; Phœbi:
Doctior o quis te, Musa, fuisse potest?
O quis te in terris loquitur iucundior uno?
Clio nam certe candida non loquitur.
Quare illud satis est, si te permittis amari;
Non, contra ut sit amor mutuus inde mihi.

XIV. *In Octavii Mortem.*

Quis Deus, Octavi, te nobis abstulit? an, quæ
Dicunt, an, nimio pocula dura mero?
Vobis si culpa est bilis: sua quemque sequuntur
Fata; quod immeriti crimen habent cyathi?
Scripta quidem tua nos multum mirabimur, et te
Raptum, et Romanam flebimus historiam.
Sed tu nullus eris. Perversi, dicite, Manes,
Hunc superesse patri quæ fuit invidia?

menta ex Epistola, quam ad Augustum
arem super Æneide sua scripsit.

frequentes a te literas accipio. *Et infra.* quidem meo, si me Hercules, iam dignum uberem tuis, libenter mitterem. Sed tanhoata re ut pæne vitio mentis tantum, videar: cum præsertim, ut scis, id opus, multoque potiora, im-

Copa

risca, cap Graia redimita mitella,
sub c lo docta movere latus,
alt lasciva taberna,
raucos excutiens calamos.
ivo defessum pulvere abesse,
potius bibulo decubuisse toro?
næ, calices, cyathi, rosa, tibia, chordæ,
la umbriferis frigida arundinibus.
nalio quæ garrit dulce sul
pastoris fistula more sonans.
app r diffusa nicato.
tre rus aquæ.
rollæ;
osa;
libata Achelois ab amne
s attulit in calathis.
quos iuncea fiscina siccat:
t au li cerea pruna die,
neæque nuces, et suave rubentia mala.
hic munda Ceres; est Amor; est Bromi
mora cruenta, et lentis uva racemis;
pendens iunco cœruleus cucumis.
uri custos armatus falce saligna;
non et vasto est inguine terribilis.
Huc, Alybida, veni: fessus iam sudat asellus:
Parce illi: vestrum delicium est asinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadæ;
Nunc etiam in gelida sede lacerta latet.
Si sapis, æstivo recubans te proluе vitro;
Seu vis crystallo ferre novos calices.
Eia age, pampinea fessus requiesce sub umbra,
Et gravidum roseo necte caput strophio.
Candida formosæ decerpes ora puellæ.
Ah! pereat, cui sunt prisca supercilia!
Quid cineri ingrato servas bene olentia serta?
Anne coronato vis lapide ista legi?
Pone merum et talos: pereant, qui crastina curant!
Mors, aurem vellens: Vivite, ait: venio.

Moretum

Iam nox hibernas bisquinque peregerat horas,
Excubitorque diem cantu prædixerat ales:
Simulus, exigui cultor cum rusticus agri,
Tristia venturæ metuens ieiunia lucis,
Membra levat sensim, vili demissa grabato,
Solicitaque manu tenebras explorat inertes,
Vestigatque focum, læsus quem denique sensit.
Parvulus exusto remanebat stipite fumus,
Et cinis obductæ celabat lumina prunæ.
Admovet his pronam, submissa fronte, lucernam,
Et producit acu stupas humore carentes,
Excitat et crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto tenebræ fulgore recedunt;
Oppositaque manu lumen defendit ab aura,
Et reserat, clausa quæ prævidet, ostia clavi.
Fusus erat terra frumenti pauper acervus:
Hinc sibi depromit quantum mensura patebat,
Quæ bis in octonas excurrit pondere libras.
Inde abit, assistitque molæ; parvaque tabella,
Quam fixam paries illos servabat in usus,
Lumina fida locat; geminos tunc veste lacertos
Liberat, et, cinctus villosæ tegmine capræ,
Præverrit cauda silices gremiumque molarum.
Advocat inde manus operi, partitus utrimque:
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris et concitat orbem,
Tunsa Ceres rapido silicum decurrit ab ictu.
Interdum fessæ succedit læva sorori,
Alternatque vices. Modo rustica carmina cantat,
Agrestique suum solatur voce laborem.
Interdum clamat Cybalen: erat unica custos,
Afra genus, tota patriam testante figura,
Torta comam, labroque tumens, et fusca colore,
Pectore lata, iacens mammis, compressior alvo,
Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta;
Continuis rimis calcanea scissa rigebant.
Hanc vocat, atque arsura focis imponere ligna
Imperat, et flamma gelidos adolere liquores.
Postquam implevit opus iustum versatile finem,
Transfert inde manu fusas in cribra farinas,
Et quatit; at remanent summo purgamina dorso;
Subsidit sincera, foraminibusque liquatur,
Emundata Ceres. Lævi tum protinus illam
Componit tabula, et tepidas super ingerit undas:
Contrahit admixtos nunc fontes atque farinas,
Transversat durata manu, liquidoque coacto
Interdum grumos spargit sale. Iamque subactum
Levat opus, palmisque suum dilatat in orbem,
Et notat, impressis æquo discrimine quadris.
Infert inde foco: Cybale mundaverat aptum
Ante locum: testisque tegit; super aggerat ignes.
Dumque suas peragit Vulcanus Vestaque partes,
Simulus interea vacua non cessat in hora.
Verum aliam sibi quærit opem; neu sola palato
Sit non grata Ceres, quas iungat, comparat escas.
Non illi suspensa focum carnaria iuxta,
Durati sale terga suis, truncique, vacabant:
Traiectus medium sparto sed caseus orbem,
Et vetus astricti fascis pendebat anethi.
Ergo aliam molitur opem sibi providus heros.
Hortus erat iunctus casulæ, quem vimina pauca
Et calamo recidiva levi muniebat arundo;
Exiguus spatio, variis sed fertilis herbis.
Non illi deerat, quod pauperis exigit usus.
[Interdum locuples a paupere plura petebat.
Nec sumtus erat illud opus. Sed regula curæ]
Si quando vacuum casula pluviæve tenebant,
Festave lux: si forte labor cessabat aratri;
Horti opus illud erat. Varias deponere plantas
Norat, et occultæ committere semina terræ,
Vicinosque apte cura submittere rivos.
Hic olus, hic late fundentes brachia betæ,
Fecundusque rumex, malvæque, inulæque, virentes;
Hic siser, et capiti nomen debentia porra;
Hic etiam nocuum capiti gelidumque papaver,
Grataque nobilium requies lactuca ciborum,
Et gravis in latum demissa cucurbita ventrem.
Verum hic non domini, quis enim contractior illo?
Sed populi, proventus erat; nonisque diebus
Venales olerum fasces portabat in urbem:
Inde domum, cervice levis, gravis ære, redibat,
Vix unquam urbani comitatus merce macelli.
Cepa rubens, sectique famem domat area porri,
Quæque trahunt acri vultus nasturtia morsu,
Intubaque, et Venerem revocans eruca morantem.
Tum quoque tale aliquid meditans intraverat hortum.
Ac primum, leviter digitis tellure refossa,

pissis allia fibris;
les, rutamque rigentem,
undra trementia filo.
um consedit ad ignem,
cit mortaria voce.
numeroso cortice nudat,
riis, contemtaque passim (bum
bicit. Servatum gramine bul-
ue cavum demittit in orbem.
nicas: sale duros adeso
tas super ingerit herbas;
sub inguina fulcit.
um fragrantia mollit
xto terit omnia succo.
aulatim singula vires
color est e pluribus unus;
a lactea frusta repugnant,
uia tot variatur ab herbis.
Sæpe viri nares acer iaculatur apertas
Spiritus; et simo damnat sua prandia vultu:
Sæpe manu summa lacrymantia lumina tergit,
Immeritoque furens dicit convicia fumo.
Procedebat opus: Non iam salebrosus, ut ante,
Sed gravior lentos ibat pistillus in orbes:
Ergo Palladii guttas instillat olivi,
Exiguique super vires infundit aceti,
Atque iterum commiscet opus, mistumq; retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit; inque globum distantia contrahit unum:
Constet ut effecti species nomenque moreti.
Eruit interea Cybale quoque sedula panem;
Quem lætus recipit manibus: pulsoque timore
Iam famis, inque diem securus Simulus illam,
Ambit crura ocreis paribus; tectusque galero,
Sub iuga parentes cogit lorata iuvencos,
Atque agit in segetes, et terræ condit aratrum.

FLAVIUS AVIANUS

Flavius, Antoninis floruit imperantibus A. D. 160. Huius 42 Fabulæ supersunt,
cis interpolatæ, in quibus quamvis et ingenio et carminum arte minor Phædro ap-
en meretur. Has cuidam Rufo Avieno Astronomicorum scriptori in Pisauriensi Col-
Esopi et Phædri Fabulis non raro adiunctas reperimus.

i Aviani Fabulæ xlii iuxta edit. Cannegieteri.

Avianus Theodosio.

heodosi optime, quonam lite-
nominis memoriam mandare-
s occurrit; quod in his urbane
at, et non incumbat necessitas
ecum de oratione, quis de poe-
m in utroque literarum genere
ditione superes, et Latinitate
materiæ ducem nobis Æsopum
Delphici Apollinis monitus,
legenda firmaret. Verum has
t Socrates divinis operibus in-
Flaccus aptavit; quod in se,
nium specie, vitæ argumenta
cis iambis Babrius repetens, in
vit. Phædrus etiam partem ali-
ellos resolvit. De his ergo ad
unum redactas fabulas edidi;
compositas, elegis sum expli-
rgo opus, quo animum oblectes,
ollicitudines leves, totumque
us agnoscas. Loqui vero arbo-
bus gemere, verbis certare vo-
e, fecimus; ut, pro singulorum
ipsis animis sententia profe-

tica et Lupus.

o iuraverat olim,
quod foret esca lupo.
Lupus audiit, et manet ipsas
, irrita vota gerens.
iæ dat membra quieti:
ri sustulit inde fames.
petentem lustra suarum
sit adesse lupa:
efers de more rapinam,
is sed trahis ora genis?
tum fraude maligna,
Vix miserum vacua delituisse fuga.
Nam, quæ præda, rogo, quæ spes contingere posset,
Iurgia nutricis quum mihi verba darent?
Hæc sibi dicta putet, seque hac sciat arte notari,
Femineam quisquis credidit esse fidem.

II. *Aquila et Testudo.*

Pennatis avibus quondam Testudo locuta est;
Si quis eam volucrem constituisset humi;
Protinus e rubris conchas proferret arenis,
Quis pretium nitido cortice bacca daret;
Indignans sibimet, tardo quod sedula gressu
Nil ageret toto, perficeretque, die.
Ast, ubi promissis Aquilam fallacibus implet,
Experta est similem perfida lingua fidem.
Et male mercatis dum quærit sidera pennis,
Occidit infelix alitis ungue fero.
Tum quoque sublimis, quum iam moreretur, in auras
Ingemuit, votis hæc licuisse suis:
Atque ait: Exosæ post hæc documenta quietis
Non sine supremo magna labore peti.
Sic, quicumque nova sublatus laude tumescit,
Dat merito pœnas, dum meliora cupit.

III. *Cancer et Mater.*

Curva retrocedens quum fert vestigia Cancer,
Hispida saxosis terga relisit aquis.
Hunc genitrix facili cupiens procedere gressu,
Talibus alloquiis præmonuisse datur:
Ne tibi transverso placeant hæc devia, nate;
Rursus in obliquos neu velis ire pedes.
Sed, nisu contenta ferens vestigia recto,
Innocuos [proso] tramite siste gradus.
Cui natus, Faciam, si me præcesseris, inquit;
Rectaque monstrantem certior ipse sequar:
Nam stultum nimis est, cum tu pravissima tentes,
Alterius censor ut vitiosa notes.

IV. *Boreas et Sol.*

Immitis Boreas, placidusque, ad sidera, Phœbus,
Iurgia cum magno conseruere Iove,

...peragat: mediumque per orbem
...forte viator iter.
...us liti præfigere caussam,
...utienda viro.
...pulsus ventis, circumtonat æther,
...nimias depluit imber aquas.
...plicem lateri circumdat amictum,
...da summotos qua trahit aura sinus.
...s radios paulatim increscere Phœbus
...ut nimio surgeret igne iubar;
...volens requiescere membra, viator
...essus veste resedit humi.
...docuit præsentia numina Titan,
...omissis vincere posse minis.

V. *Rusticus et Asinus.*

...ri se quemque decet, propriisque iuvari
...udibus, alterius nec bona ferre sibi;
...tracta gravem faciant miracula risum;
...t in solitis quum remeare malis.
...asinus Gætuli forte leonis
...rit, et spoliis induit ora novis.
...ue suis ... terna ...
...serum ...
...i terribi...
...que præsumtus venit in ossa vigor;
...ille feris communia pabula calcans,
...abat pavidas per sua rura boves.
...cus hunc magna postquam deprendit ab aure
...rreptum vinclis verberibusque domat.
...simul abstracto denudans corpora tergo,
...crepat his miserum vocibus ille pecus:
...tan ignotos mutato tegmine fallas;
...mihi, qui quondam, semper asellus eris.

VI. *Rana et Vulpis.*

...ta gurgitibus, olimque immersa profundo,
Et luteis tantum semper amica vadis,
Ad superos colles herbosaque prata recurrens,
Mulcebat miseras turgida rana feras.
Callida quod posset gravibus succurrere morbis,
Et vitam ingenio continuare suo;
Nec se Pæonio iactat cessisse magistro,
Quamvis perpetuos curet in orbe Deos.
Tunc Vulpes, pecudum ridens astuta quietem,
Verborum vacuam prodidit esse fidem.
Hæc dabit ægrotis, inquit, medicamina membris,
Pallida cæruleus cui notat ora color?
Ne sibimet quisquam de rebus inaniter ullis,
Quas nequit, imponat, fabula nostra docet.

VII. *Canis.*

Haud facile est pravis innatum mentibus, ut se
Muneribus dignas suppliciove putent.
Forte Canis quondam, nullis latratibus horrens,
Nec patulis primum rictibus ora trahens,
Mollia sed pavidæ submittens verbera caudæ,
Concitus audaci vulnera dente dabat.
Hunc dominus, ne quem probitas simulata lateret,
Iusserat in rabido gutture ferre nolam.
Faucibus innexis crepitantia subligat æra,
Quæ facili motu signa cavenda darent.
Hæc tamen ille sibi credebat præmia ferri,
Et similem turbam despiciebat ovans.
Tunc insultantem senior de plebe superbum
Adgreditur, tali singula voce monens:
Infelix! quæ tanta rapit dementia sensum,
Munera pro meritis si cupis ista dari?
Non hoc virtutis decus ostentatur in ære;
Nequitiæ testem sed geris inde sonum.

VIII. *Camelus.*

Contentum propriis sapientem vivere rebus,
Nec cupere alterius, fabula nostra monet;
Indignata cito ne stet Fortuna recurrens,
Atque eadem minuat, quæ dedit ante, ...
Corporis immensi fertur pecus isse per auras,
Et magnum precibus sollicitasse Iovem:
Turpe nimis cunctis irridendumque videri,
Insignes geminis cornibus ire boves;
Et solum nulla munitum parte Camelum
Obiectum cunctis expositumque feris.
Iupiter adridens, postquam sperata negavit,
Insuper et magnæ sustulit auris onus.
Vive minor merito, cui sors non sufficit, inquit,
Et tua perpetuum, livide, damna gere.

IX. *Viatores.*

Montibus ignotis, curvisque in vallibus artum
Cum socio quidam suscipiebat iter.
Securus, quodcumque malum Fortuna tulisset,
Robore collato posset uterque pati.
Dumque per inceptum vario sermone feruntur,
In mediam præceps convenit ursa viam.
Horum alter, facili comprendens robore cursum,
In viridi trepidum fronde pependit onus.
Ille trahens nullo iacuit vestigia gressu,
Exanimem fingens, sponte relinquit humi.
Continuo, prædam cupiens, fera sæva cucurrit,
Et miserum curvis unguibus ante levat.
Verum, ubi concreto riguerunt membra timore
(Nam solitus mentis liquerat ossa calor)
Tunc olidum credens, quamvis ieiuna, cadaver
Deserit, et lustris conditur ursa suis.
Sed, quum securi paulatim in verba redirent,
Liberior iusto, qui fuit ante fugax:
Dic, sodes, quidnam trepido tibi rettulit ursa?
Nam secreta diu, multaque, verba dedit.
Multa quidē monuit; tamen hæc quoque ma...
Quæ misero semper sunt facienda mihi:
Ne facile alterius repetas consortia, dixit,
Rursus ab insana ne capiare fera.

X. *Eques calvus.*

Calvus Eques, capiti solitus religare capillos,
Atque alias nodo vertice ferre comas,
Ad campum nitidis venit conspectus in armis,
Et facilem frænis flectere cœpit equum.
Huius ab adverso Boreæ spiramina perflant,
Ridiculum populo conspiciente caput.
Nam mox deiecto nituit frons nuda galero,
Discolor apposita quæ fuit ante coma.
Ille sagax, tantis quum risus millibus esset,
Distulit admota calliditate iocum.
Quid mirum positos, referens, fugisse capillos,
Quem prius æquævæ deseruere comæ?
Ridiculo cuiquam cum sis, absolvere tentat,
Opposita veri quum ratione stolo.

XI. *Olla ærea, et Olla lutea.*

Arripiens geminas ripis cedentibus ollas,
Insanis pariter flumen agebat aquis.
Sed diversa duas ars et natura creavit:
Ære prior fusa est, altera ficta luto.
Dispar erat fragili et solidæ concordia motus,
Incertumque vagus amnis habebat iter.
Ne tamen allisam confringeret ærea testam,
Iurabat: (sociam at) longius ire viam.
Illa timens (ne quid levibus graviora nocerent,
Et quia nulla brevi est cum meliore fides)
Quamvis securam verbis me feceris, inquit,
Non timor ex animo (decutiendus) erit.
Nam me sive tibi, seu te mihi, conferat unda,
Semper ero ambobus subdita sola malis.
Pauperior caveat sese sociare potenti;

cum parili melior.
qui thesaurum invenerat.
molitus vomere terram,
prosiluisse videt.
properante reliquit aratra,
us ad meliora boves.
'elluri construit aras,
s sponte dedisset opes.
s gaudentem provida rebus
am se quoque thure dolens.
non prodis munera templis,
s participare Deos.
fueris tristissimus auro,
mis sollicitabis inops.
d tristi, cernere vultu
sint tibi vota tua.]
t grave quisque talento,
msit, imputat hoc alii.
Taurus et Hircus.
fugeret quum forte Leonem,
quæreret antra viis;
quam tunc hirsutus habebat,
qui solet esse gregis.
editantem irrumpere fronte
erruit ore caper;
ue fugax de valle locutus,
lsum iurgia ferre vetat)
osum, putide, barbis,
st, insequiturque, tremo.
sces, stultissime, quantum
i viribus hircus olens.
tibimet par solvere damnum,
o hocce caveto fore.
Simia et Iupiter.
dam quæsiverat orbe,
qui meliora daret.
currit genus omne ferarum,
omini cogitur ire pecus.
desunt ad iurgia pisces,
ucrum purior aura vehit.
ducebant pignora matres,
cutienda Dei.
em traheret quum Simia natum,
isum compulit ire Iovem.
ias rupit turpissima vocem,
nen sic abolere cupit:
pateat victoria si quem,
omnibus iste meo.
t: quidquid sibi fecerit ipse,
t, comprobat ipse tamen.
uidquam laudare tuarum,
t ore probata prius.
V. Grus et Pavo.
m fertur Iunonius ales
[continuasse] cibo.
s fuerat discordia formas,
ili iurgia lite trahunt:
do fulgerent membra decore,
nt livida terga gruem.
ecomdans tegmina caudæ,
m rursus in astra iubar.
narum certet honore,
ans vocibus usa datur:
s plumas variaverit ordo,
per florida terga geris.
limis in aera penna,
as numinibusque, feror.
ites, ne despice quemquam,
orsan et ipse nitet.

XVI. *Quercus et Arundo.*
Montibus e summis radicitus eruta Quercus
  Decidit, insani turbine victa Noti.
Quam tumidis subter decurrens alveus undis
  Suscipit, et fluvio præcipitante rapit.
Verum, ubi diversis impellitur ardua ripis,
  In fragiles calamos grande resedit onus.
Tunc, sic exiguo connectens cespite ramos,
  Miratur, liquidis quod stet arundo vadis.
Se quoque tam vasto necdum consistere trunco,
  Ast illam tenui cortice ferre minas.
Stridula mox blando respondit canna susurro,
  Seque magis tutam debilitate docet.
Tu rabidos, inquit, ventos, sævasque procellas,
  Despicis, et, totis viribus acta, ruis.
Ast ego surgentes paulatim demoror Austros,
  Et quamvis levibus provida cedo Notis.
In tua præruptus offendit robora nimbus;
  Motibus aura meis ludificata perit.
Hæc nos dicta monent magnis obsistere frustra,
  Paulatimque truces exsuperare minas.

XVII. *Venator et Tigris.*
Venator, iaculis haud irrita vulnera torquens,
  Turbabat rapidas per sua lustra feras.
Tum pavidis audax cupiens succurrere Tigris
  Verbere commotas iussit adesse minas.
Ille tamen, solito contorquens tela lacerto,
  Nunc tibi, qualis eram, nuntius iste refert.
Et simul emisso transiecit viscera ferro;
  Perstrinxitque citos hasta cruenta pedes.
Molliter adfixum traheret quum saucia telum,
  A trepida fertur vulpe retenta diu.
Dum rogat, unde foret, qui talia vulnera ferret;
  Aut ubinam iaculum delituisset agens.
Illa gemens, fractoque loqui vix murmure cœpit;
  Nam solitas voces ira dolorque rapit.
Nulla quidem medio convenit in aggere forma,
  Quæque oculis olim sit repetenda meis.
Sed cruor, et validis in nos directa lacertis
  Ostendunt aliquem tela fuisse virum.
Bruta licet soleant animalia iure timeri,
  Omnibus est illis plus metuendus homo.

XVIII. *Iuvenci et Leo.*
Quatuor immensis quondam per prata Iuvencis
  Fertur amicitiæ tanta fuisse fides,
Ut simul emissos nullus divelleret error,
  Rursus et e pastu turba rediret amans.
Hos quoque, collatis inter se cornibus, ingens
  Dicitur in silvis pertimuisse Leo.
Dum metus oblatam prohibet tentare rapinam,
  Et coniuratos horret adire boves.
Et, quamvis audax factisque immanior esset,
  Tantorum solus viribus impar erat.
Protinus adgreditur pravis insistere verbis,
  [Collisum] cupiens dissociare pecus.
Et, postquam dictis animos disiunxit acerbis,
  Invasit miserum, diripuitque, gregem.
Tunc quidam ex illis: Vitam servare quietam
  Qui cupit, ex nostra discere morte potest.
Neve cito admotas verbis fallacibus aures
  Impleat, aut veterem deserat ante fidem.

XIX. *Abies et Dumus.*
Horrentes Dumos Abies pulcherrima risit,
  Quum facerent formæ iurgia magna suæ;
Indignum referens cunctis certamen haberi,
  Quos meritis nullus consociaret honos.
Nam mihi deductum surgens in nubila corpus
  Verticis erectas tollit in astra comas.
Puppibus et patulis media cum sede locamur,

In me suspensos explicat aura sinus.
At, tibi deformem quod dant spineta figuram,
Despectum cuncti præteriere viri.
Ille refert: Nunc læta quidem bona sola fateris;
Et nostris frueris imperiosa malis:
Sed, quum pulchra minax succidet membra securis,
Quam velles spinas tunc habuisse meas!
Nemo suæ caruis nimium lætetur honore;
Ne, vilis factus, post sua damna gemat.

XX. *Piscator et Piscis.*

Piscator, solitus prædam deprendere seta,
Exigui Piscis vile trahebat onus.
Sed, postquam superas captum perduxit ad auras,
Atque avido fixum vulnus ab ore tulit;
Parce, precor, supplex lacrymis ita dixit obortis;
Nam quanta ex nostro corpore lucra feres?
Nunc me saxosis genetrix fœcunda sub antris
Fudit, et in propriis ludere iussit aquis.
Tolle minas, tenerumque tuis sine crescere mensis:
Hæc tibi me rursum littoris ora dabit.
Protinus immenti depastus cærula ponti,
Pinguior ad calamum sponte recurro tuum.
Ille, nefas captum referens absolvere piscem,
Difficiles queritur casibus esse vices: (dam,
Nam miserum est, inquit, præsentem amittere præ-
Stultius et rursum vota futura sequi.
Incerta pro spe, non munera certa relinque,
Ne rursus quæras forte, nec invenias.

XXI. *Rusticus et Avis.*

Parvula progeniem terræ mandaverat ales,
Qua stabat viridi cæspite flava seges.
Rusticus, hanc fragili cupiens decerpere culmo,
Vicinam supplex forte petebat opem.
Sed vox implumes turbavit credula nidos,
Suaserat et laribus continuare fugam.
Cautior hos, remeans, prohibet discedere mater:
Nam, Quid ab externis proficietur? ait.
Ille iterum caris operam mandavit amicis.
At genetrix rursum tutior inde manet.
Sed, postquam curvas dominū comprendere falces,
Frugibus et veram sensit adesse manum;
Nunc, ait, ô miseri, dilecta relinquite rura,
Quum spem de propriis viribus ille petit.

XXII. *Invidus et Cupidus.*

Iupiter, ambiguas hominum prædiscere mentes,
Ad terras Phœbum misit ab arce poli.
Tunc duo diversis poscebant numina votis:
Namque alter cupidus, invidus alter erat.
His sese medium Titan, scrutatus utrumque,
Obtulit, et, precibus ut peteretur, ait:
Præstabit facilis: nam, quæ speraverit unus,
Protinus hæc alter congeminata feret.
Sed, cui longa iecur nequeat satiare cupido,
Distulit admotas in nova damna preces:
Spem sibi confidens alieno crescere voto,
Seque ratus solum munera ferre duo.
Ille, ubi captantem socium sua præmia vidit,
Supplicium proprii corporis optat ovans.
Nam petit, exstinctus ut lumine degeret uno,
Alter ut, hoc duplicans, vivat utroque carens.
Tunc sortem sapiens humanam risit Apollo,
Invidiæque malum retulit inde Iovi.
Quæ dum proventis aliorum gaudet iniquis,
Lætior infelix et sua damna cupit.

XXIII. *Statuarius.*

Venditor, insignem referens de marmore Bacchum,
Expositum pretio fecerat esse Deum.
Nobilis hunc quidam funesta in sede sepulcri,
Mercari cupiens, compositurus erat.
Alter, adoratis ut ferret munera templis,
Redderet et sacro debita vota loco.
Nunc, ait, ambiguum facies de mercibus
Quum spes [in pretium munera] du
Et me defunctis, seu malis tradere Divis,
Sive decus busti, seu velis esse Deum;
[Subdita nequitiæ est magni reverentia
Atque eadem retines funera nostra
Convenit hoc illis, quibus est permissa
An prodesse aliis, vel nocuisse, vel

XXIV. *Venator et Le*

Certamen longa protractum lite gerebat
Venator quondam, nobilis atque Le
Hi quum perpetuum caperent in
Edita continuo forte sepulcra vide
Illic docta manus flectentem colla Leon
Fecerat in gremio procubuisse Viri.
Scilicet affirmans pictura teste
Se fieri: exstinctam nam docet
Ille, graves oculos ad inania signa
Infremuit, et rabido pectore verba
Irrita te generis subiit fiducia vestri,
Artificis testem si cupis esse manum.
Quod si nostra novum caperet solertia
Sculperet ut docili pollice saxa Le
Tunc Hominem adspiceres oppressum
Conderet ut rabidis ultima fata

XXV. *Puer et Fur.*

Flens Puer extremum putei consedit ad
Vana supervacuis rictibus ora trahens.
Callidus hunc lacrymis postquam Fur vidit
Quænam tristitiæ sit modo causa, rog
Ille, sibi abrupti fingens discrimina funis,
Atque auri queritur desiluisse cadum.
Nec mora: sollicitam traxit manus
Exutus putei protinus ima petit.
Parvulus, exiguo circumdans pallia collo,
Sentibus immersus delituisse datur.
Sed, post fallaci suscepta pericula voto,
Tristior, amissa veste, resedit humi:
Dicitur his sollers vocem rupisse querelis,
Et gemitu summos sollicitasse Deos:
Perdita, quisquis erit, posthac sibi pallia
Qui putat in liquidis quod natat unda
Nemo nimis cupide sic res desiderit ullas,
Ne, plus quum cupiat, perdat et id quod habet.

XXVI. *Leo et Capella.*

Viderat excelsa pascentem rupe Capellam,
Comminus esuriens quum Leo ferret iter.
Et prior, Heus! inquit, præruptis ardua
Linque; nec hirsutis pascua quære
Sed cytisi croceum per prata virentia flore
Et glaucas salices, et thyma grata, pete.
Illa gemens, Desiste, precor, fallaciter,
Securam placidis insimulare dolis.
Vera licet moneas, et magna pericula tollas,
Tu tamen his dictis non facis esse fidem.
Nam, quamvis rectis constet sententia verbis,
Suspectam hanc rabidus consiliator habet.
Ne citius blandis cuiusquam credito dictis;
Sed, si sint fidi, respice quid moveant.

XXVII. *Cornix et Urna*

Ingentem sitiens Cornix adspexerat urnam,
Quæ minimam fundo continuisset aquam.
Hanc enisa diu planis effundere campis,
Scilicet ut nimiam pelleret inde sitim;
Postquam nulla viam virtus dedit, admovet
Indignata nova calliditate dolos.
Nam brevis, immersis accrescens sponte lapillis,

præbuit unda viam.
t quam sit prudentia maior,
lucris explicuisset opus.
. *Rusticus et Iuvencus.*
dedignantique Iuvenco
i subdere colla iugo,
uccidens cornua falce,
m defremuisse pecus.
cervicem innectit aratro:
ic cornu promtior atque pede)
prohiberet verbera temo,
es ungula sæva daret.
to detractans vincula collo,
a calce fatigat humum.
pedibus dispergit arenam,
omini ora sequentis agit.
squalentes pulvere crines
pectore victus ait:
m naturæ [dedat] iniquæ,
cum ratione nocens.
. *Satyrus et Viator.*
quum staret bruma pruinis,
to stringeret arva gelu;
imborum mole viator;
ohibet semita ferre gradum.
stos fertur miseratus in antro
rus continuisse suo.
iciens ruris miratur alumnus,
i tantam protinus esse pavet:
s vitæ ut revocaret in usum,
solverat ore manus.
o cœpisset frigore lætus
a sedulitate frui,
estem cupiens ostendere vitam,
ens optima quæque dabat;
plenum cratera Lyæo,
s frigida membra tepor.)
n labris contingere testam
ti [rursus ab ore tulit.]
i monstro perterritus hospes,
is longius ire iubet.
ris unquam successerit antris,
uo qui simul ore ferat.
itur coram, sed postea prave,
s, bina quod ora gerat.
. *Villicus et Dominus.*
es, et pinguia culta ruentem,
sa Rusticus aure suem.
i referens monimenta doloris,
is parceret ille satis.
i deprensus crimine campi,
tæ perfidus auris onus.
ctæ segeti caput intulit horrens;
gnum congeminata facit.
ptum mensis dedit ille superbis,
s plurima frusta secans.
mti Dominus cor quæreret apri,
ur [cor] rapuisse coquus;
tam verbo compescuit iram,
tum non habuisse suem.
orum demens in damna redisset,
ies posset ab hoste capi?
ta monent, qui, sæpius ausi,
catis abstinuere manus.
XXXI. *Mus et Bos.*
Mus quondam parvus, oberrans,
uo lædere dente Bovem.
daci confecit vulnera rostro,
actus conditur inde suos.
Ille, licet vasta torvum cervice minetur,
Non tamen, iratus quem petat, esse videt.
Tunc, indignantem iusto sermone fatigans,
Distulit hostiles calliditate minas.
Non, quia magna tibi tribuerunt membra parentes,
Viribus effectum constituere tuis.
Disce tamen, brevibus quæ sit fiducia monstris,
Ut faciat, quidquid parvula turba cupit.

XXXII. *Rusticus et Hercules.*

Hærentem luteo sub gurgite Rusticus axem
Liquerat, et nexos ad iuga curva boves,
Frustra dispositis confidens Numina votis
Ferre suis rebus, quum resideret, opem.
Cui rector summis Tirynthius infit ab astris,
Nam vocat hunc supplex in sua vota Deum.
Perge laborantes stimulis agitare iuvencos,
Et manibus pigras disce iuvare rotas.
Tunc quoque congressum, maioraque viribus ausum,
Fas Superos animis conciliare tuis.
Disce tamen, pigris non flecti Numina votis,
Præsentesque adhibe, quum facis ipse, Deos.

XXXIII. *Anser et Rusticus.*

Anser erat cuidam pretioso germine fœta,
Ovaque quæ nidis aurea sæpe daret.
Fixerat hanc volucri legem Natura superbæ,
Ne liceat pariter munera ferre duo.
Sed Dominus, cupidum sperans vanescere votum,
Non tulit exosas in sua lucra moras.
Grande ratus pretium volucris de morte referre,
Quæ tam continuo munere dives erat.
Postquam nuda minax egit per viscera ferrum,
Et vacuam solitis fœtibus esse videt;
Ingemuit tantæ deceptus crimine fraudis.
Nam pœnam meritis retulit inde suis.
Sic, qui cuncta Deos uno male tempore poscunt,
Iustius his etiam vota diurna negant.

XXXIV. *Formica et Cicada.*

Quisquis torpentem passus transire iuventam,
Nec timuit vitæ providus ante suæ;
Confectus senio, postquam gravis adfuit ætas,
Heu! frustra alterius sæpe rogabit opem.
Solibus [obreptos,] hiemi Formica labores
Distulit, et brevibus condidit ante cavis.
Verum, ubi candentes suscepit terra pruinas,
Arvaque sub rigido delituere gelu;
Pigra nimis, tantos non æquans corpore nimbos
In propriis laribus humida grana legit.
Decolor hanc precibus supplex alimenta rogabat,
Quæ quondam querulo ruperat arva sono:
Se quoque, maturas quum tunderet area messes,
Cantibus æstivos explicuisse dies.
Parvula tunc, ridens, sic est affata Cicadam,
(Nam vitam pariter continuare solent)
En, quoniam summo substantia parta labore est,
Frigoribus mediis otia longa traho:
At tibi saltandi nunc ultima tempora restant,
Cantibus est quoniam vita peracta prior.

XXXV. *Simia et Nati.*

Fama est, quod geminum profundens Simia [natum,]
Dividit in varias pignora bina vices.
Namque unum caro genitrix educit amore,
Alteriusque odiis exsaturata tumet.
Cœperit ut fœtam gravior terrere tumultus,
Dissimili natos conditione rapit.
Dilectum manibus vel pectore gestat amico,
Contemtum dorso suscipiente levat.
Sed, quum lassatis nequeat consistere plantis,
Oppositum fugiens sponte remittit onus.
Alter at, hirsuto circumdans brachia collo,

...cum genitrice fugit.
...uoque dile...i succedit in oscula fratris,
...vatus vetulis unicus hæres avis.
...ultos neglecta iuvant; atque, ordine verso,
...s humilis rursus in meliora refert.

XXXVI. *Vitulus et Bos.*

...er et intacta Vitulus cervice resultans
...dentem assidue viderat arva Bovem.
...let, heus, inquit, longævo vincula collo
...: expositis otia nosse iugis?
... subiectas pateat discursus in herbas,
...rum liceat rursus opaca sequi.
..., nullam verbis compulsus in iram,
...at solitam vomere fessus humum,
...osito per prata liceret aratro
...r herboso procubuisse toro.
...um sacris innexum respicit aris
...otum cultro comminus ire prope.
...ibi tristis, ait, dedit indulgentia mortem,
...ertem nostri quæ facit esse iugi.
...it ergo graves quamvis perferre labores,
... quam tenerum mox peritura pati.
...minum sors ista, magis felicibus ut sit
... cita, quum miseros vita diurna regat.

XXXVII. *Canis et Leo.*

...ior exhausto Canis occurrisse Leoni
...tur, et insertis verba dedisse iocis:
... vides, duplici tendantur ut ilia tergo,
...urietque toris nobile pectus? ait.
...mus humanis, [ducor post] otia, mensis,
...mmunem capiens largius ore cibum.
...uod crassa nocet] circumdat guttura ...n,
... custodita fas sit abire domo.
... magna diu moribundus lustra pererras,
...onec se silvis obvia præda ferat.
...rge igitur nostris tua subdere colla catenis;
Sic liceat faciles promeruisse dapes.
Protinus ille, gravem gemitu collectus in iram,
Atque ferox animi, nobile murmur agit.
Vade, ait, et meritis nodum cervicibus infer;
Compescantque tuam vincula dira famem.
At, mea quum vacuis libertas redditur antris,
Quamvis ieiunus, quæ libet, arva peto.
Has illis epulas potius laudare memento,
Qui libertatem postposuere gulæ.

XXXVIII. *Piscis fluviatilis, et Piscis marinus.*

Dulcibus e stagnis fluvio torrente coactus,
Æquoreas præceps piscis obibat aquas.
Illic squamigerum despectans improbus agmen,
Eximium sese nobilitate refert.
Non tulit expulsum patrio sub gurgite Phoca;
Verbaque cum salibus asperiora dedit:
Vana laboratis aufer mendacia dictis,
Quæque refutari, te quoque teste, queant.
Nam quis erit potior, populo spectante, probabo,
Si pariter captos humida lina trahant.
Tunc me nobilior magno mercabitur emtor;
Te simul ære brevi debile vulgus emet.
Quisquis ab externis nuper devenerit oris,
Non decet indigenis ut velit esse prior.

XXXIX. *Miles et Lituus.*

Voverat attritus quondam per prælia Miles
Omnia suppositis ignibus arma dare.
Vel quæ victori moriens sibi turba dedisset,
Vel quidquid profugo posset ab hoste capi.
Interea votis sors affuit; et memor arma
Cœperat accenso singula ferre rogo.
Tunc Lituus, rauco defendens murmure sese,
Immeritum flammis se docet eripi.
Nulla tuos, inquit, petierunt tela lacertos,
Viribus adfirmes quæ tamen acta meis.
Sed tantum ventis et cantibus arma coegi,
Hæc quoque submisso, testor et astra, sono.
Ille, resultantem flammis crepitantibus addens,
Nec te maior, ait, pœna dolorque rapit.
Nam, licet ipse nihil possis tentare, nec ausis,
Sævior hoc, alios quod facis esse malos.

XL. *Vulpes et Pardus.*

Distinctus maculis et pulchro pectore Pardus
Inter consimiles ibat in arva feras.
Sed, quia nulla graves variarent terga Leones,
Protinus his miserum credidit esse pecus.
Cetera sordenti damnans animalia vultu,
Solus in exemplum nobilitatis erat.
Hunc arguta novo [Vulpes dum gaudet] amictu
Corripit, et vanas approbat esse vias.
Vade, ait, et pictæ nimium confide iuventæ,
Dum mihi consilium pulchrius esse queat.
Miremurque magis, quos munera mentis adornant,
Quam qui corporeis enituere bonis.

XLI. *Imber et Testa.*

Impulsus ventis, et pressa nube coactus,
Ruperat hibernis se gravis Imber aquis.
Quumque per effusas stagnaret turbine terras,
Expositum campis fictile pressit opus.
(Mobile namque lutum tepidus prius instruit aer,
Discat ut admoto rectius igne coqui.)
Tunc Nimbus fragilis perquirit nomina testæ.
Immemor illa sui, Amphora dicor, ait.
Nunc me docta manus rapiente volumine gyri
Molliter obliquum iussit habere latus.
Hactenus hac, inquit, liceat constare figura:
Iam te subiectam diluet Imber aquis.
Et simul, accepto violentius amne fatiscens,
Pronior in tenues victa cucurrit aquas.
Infelix, quæ, magna sibi cognomina sumens,
Ausa pharetratis Imbribus ista loqui.
Hæc poterunt posthac miseros exempla monere,
Subdita nobilibus ut sua fata gemant.

XLII. *Lupus et Hædus.*

Forte Lupum melior cursu deluserat Hædus,
Proxima vicinis dum petit arva casis.
Inde fugam recto tendens in mœnia cursu,
Inter lanigeros constitit ille greges.
Impiger hunc raptor, mediamque secutus in urbem,
Tentat compositis sollicitare dolis.
Nonne vides, inquit, cunctis ut victima templis
Immerita pecudum morte cruentet humum?
Quod nisi securo valeas te reddere campo,
(Hei mihi!) vittata tu quoque fronte cades.
Ille refert: Modo, quam metuis, precor, exue curam,
Et tecum viles, improbe, tolle minas.
Nam sat erit sacrum Divis fudisse cruorem,
Quam rabido fauces exsaturare Lupo.
Sic, quoties duplici subeuntur tristia casu,
Expedit insignem promeruisse necem.

PERVIGILIUM VENERIS

nunquam amavit; quique amavit,

m canorum, vere natus orbis est.
mores, vere nubunt alites,
resolvit de maritis imbribus;
latrix inter umbras arborum
entes de flagello myrteo.
icit, fulta sublimi throno.
umquam amavit; quique amavit,

perno, spumeo pontus globo
ervas, inter et bipedes equos
ionem de maritis imbribus.
unquam amavit; quique amavit,

rantem pingit annum floribus,
illas de Favoni spiritu,
ates, ipsa roris lucidi, (quas;
relinquit, spargit humentes a-
trementes de caduco pondere;
e parvo sustinet casus suos.
ntæ prodiderunt purpuræ:
serenis astra rorant noctibus,
illas solvit humenti peplo.
t udæ virgines nubant rosæ.
uore, deque amoris osculis,
que flammis, deque solis purpuris.
latebat veste tectus ignea,
do non pudebit solvere.
umquam amavit; quique amavit,

a luco iussit ire myrteo,
lis; nec tamen credi potest
tum, si sagittas vexerit.
it arma, feriatus est amor;
ire, nudus ire iussus est,
u sagitta, neu quid igne læderet.
æ cavete, quod Cupido pulcher est,
idem quando nudus est amor.
nunquam amavit, quique amavit,

dore mittit ad te virgines:
rogamus: cede Virgo Delia;
uentum de ferinis stragibus.
re, si pudicam flecteret;
ires, si deceret virginem:
videres feriantes noctibus
tervas ire per saltus tuos,
nas, myrteas inter casas.
chus absunt, nec Poetarum Deus.
ox est pervigilanda cantibus.
ione: tu recede, Delia.

Cras amet, qui nunquam amavit, quique amavit,
cras amet.
Iussit Hyblæis tribunal stare Diva floribus,
Præses ipsa iura dicet, assidebunt Gratiæ.
Hybla totos funde flores, quot, quot annus attulit,
Hybla florum super ut extet, quantus Ennæ campus (est.
Ruris hic erunt puellæ, vel puellæ montium,
Quæque silvas, quæq; lucos, quæque fontes incolunt.
Iussit omnes adsidere pueri mater alitis,
Iussit, et nudo puellas nil amori credere.
Cras amet, qui nunquam amavit; quique amavit,
cras amet.
Et recentibus virentes ducat umbras floribus.
Cras erit, quo primus æther copulavit nuptias.
Ut pater totis crearet vernus annum nubibus,
In sinum maritus imber fluxit almæ coniugis.
Unde fœtus mixtus omnes aleret magno corpore.
Ipsa venas, atque mentem permeante spiritu
Intus occultis gubernat procreatrix viribus,
Perque cœlū, perque terras, perque pontum subditū,
Pervium sui tenorem seminali tramite
Imbuit, iussitque mundum nosse nascendi vias.
Cras amet qui numquam amavit; quique amavit
cras amet.
Ipsa Troianos Nepotes in Latinos transtulit:
Ipsa Laurentem puellam coniugem nato dedit.
Moxque Marti de sacello dat pudicam virginem.
Romuleas ipsa fecit cum Sabinis nuptias:
Unde Ramnes, et Quirites: proque prole posterum
Romuli patrem crearet et nepotem Cæsarem.
Cras amet qui numquam amavit; quique amavit,
cras amet.
Rura fœcundat voluptas; rura Venerem sentiunt.
Ipse amor puer Dionæ rure natus dicitur.
Hunc ager cum parturiret, ipsa suscepit sinu,
Ipsa florum delicatis educavit osculis.
Cras amet qui numquam amavit; quique amavit
cras amet.
Ecce iam super genistas explicant tauri latus,
Quisque tutus quo tenetur coniugali fœdere.
Subter umbras cum maritis ecce balantum greges:
Et canoras non tacere Diva iussit alites.
Iam loquaces ore rauco stagna cygni perstrepunt:
Adsonat Terei puella subter umbram populi;
Ut putes motus amoris ore dici musico.
Et neges quæri Sororem de marito barbaro.
Illa cantat, nos tacemus; quando ver venit meum?
Quando faciam, ut Chelidon, ut tacere desinam?
Perdidi Musam tacendo, nec me Phœbus respicit.
Sic Amyclas cum tacerent perdidit silentium.
Cras amet, qui numquam amavit; quique amavit,
cras amet.

HUIUS OPERIS IMPRESSIO AB

XVII KAL. OCTOBRIS A. D.

